

Nordisk Råd

31. sesjon

1983

Oslo

Del 1

Redaktion: Redaktör Åke Edwall
Byråsekreterare Ingegerd Wahrgren

ISBN 91-38-07583-0

Norstedts Tryckeri Stockholm 1983

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	24
Sakernas fördelning på utskott	41
Översikt över sessionen	54
 Protokoll	 55
 Saker m. m.	 401
Medlemsförslag (A-saker)	403
Ministerrådsförslag (B-saker)	774
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	976

Del 2

Berättelser (C-saker) (fr. o. m. C 1, Bilaga 1)	1279
Meddelanden (D-saker)	2449
Frågor (E-saker)	2723
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2765
Dokument 2 (Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté)	2900
Dokument 3 (Förslag angående försöksordning om budgetproceduren)	2908
 Beslut	 2929
Rekommendationer	2933
Yttranden	2993
Övriga beslut	3006
 Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	 3017
 Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	 3023
 Register	 3035
Översikt över sakernas behandling	3037
Personregister	3060
Ämnesregister	3076
 Plan över sessionssalen	 3088

INLEDNING

Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Íslands, Norges och Sveriges regeringar, Nordiska ministerrådet, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets trettioförsta session, får presidiet härmed enligt arbetsordningens 1 § meddela, att rådets trettioförsta session kommer att inledas i Oslo måndagen den 21 februari 1983 och avslutas fredagen den 25 februari 1983.

Köpenhamn den 23 april 1982

Elsi Hetemäki-Olander

Gudmund Saxrud

Medlemslista

(Upprättad enligt 4 § arbetsordningen och godkänd vid mötet den 21 februari 1983 med ändringar vid möten 21, 23, 24, och 25 februari 1983)

Regeringsrepresentanter m. fl.

<i>Ahde, Matti</i> (närv. 22/2)	<i>Jöhannesson, Ólafur</i> (närv. 21/2–22/2)
<i>Árnason, Tómas</i> (närv. 21/2–23/2)	<i>Kopperræs, Inger</i>
<i>Bodström, Lennart</i> (närv. 21/2–23/2)	<i>Laine, Jermu</i> (närv. 22/2–25/2)
<i>Bratz, Jens-Halvard</i>	<i>Langslet, Lars Roar</i>
<i>Breilin, Reino</i> (närv. 23/2)	<i>Leijon, Anna-Greta</i> (närv. 24/2–25/2)
<i>Carlsson, Roine</i> (närv. 24/2)	<i>Lundkvist, Svante</i>
<i>Christensen, Christian</i>	<i>Melchior, Arne</i> (närv. 21/2–23/2)
<i>Christophersen, Henning</i> (närv. 21/2–23/2)	<i>Ollila, Esko</i> (närv. 25/2)
<i>Dahl, Birgitta</i> (närv. 21/2–22/2)	<i>Palme, Olof</i> (närv. 21/2–23/2)
<i>Ellefsen, Pauli</i>	<i>Peterson, Thage G.</i> (närv. 24/2–25/2)
<i>Enggaard, Knud</i> (närv. 21/2–22/2 och 24/2–25/2)	<i>Presthus, Rolf</i>
<i>Feldt, Kjell-Olof</i> (närv. 21/2–22/2)	<i>Rainer, Ove</i> (närv. 22/2–23/2)
<i>Foighel, Isi</i> (närv. 23/2)	<i>Rettedal, Arne</i>
<i>Gestsson, Svavar</i> (närv. 21/2–22/2)	<i>Salo, Arvo</i> (närv. 23/2–25/2)
<i>Gíslason, Ingvar</i> (närv. 21/2–24/2)	<i>Schlüter, Poul</i> (närv. 22/2–23/2)
<i>Gradin, Anita</i> (närv. 23/2–24/2)	<i>Sellæg, Wenche Frogne</i>
<i>Gustafsson, Hans</i> (närv. 21/2–22/2)	<i>Sigurdson, Gertrud</i> (närv. 23/2–24/2)
<i>Göransson, Bengt</i> (närv. 23/2–24/2)	<i>Simonsen, Palle</i> (närv. 23/2–24/2)
<i>Helle, Veikko</i> (närv. 24/2)	<i>Skauge, Arne</i>
<i>Hellström, Mats</i> (närv. 21/2–22/2)	<i>Sorsa, Kalevi</i> (närv. 22/2–23/2)
<i>Heløe, Leif Arne</i>	<i>Stenbäck, Pär</i> (närv. 21/2–22/2)
<i>Hjelm-Wallén, Lena</i> (närv. 24/2–25/2)	<i>Stetter, Ib</i> (närv. 21/2–22/2)
<i>Holberg, Britta Schall</i> (närv. 23/2–25/2)	<i>Stray, Svenn</i>
<i>Holmberg, Bo</i> (närv. 24/2–25/2)	<i>Suonio, Kaarina</i> (närv. 22/2–23/2)
<i>Hveding, Vidkunn</i>	<i>Taxell, Christoffer</i> (närv. 22/2–23/2)
<i>Høyem, Tom</i> (närv. 23/2–24/2)	<i>Thórðarson, Friðjón</i>
<i>Haarder, Bertel</i> (närv. 23/2–25/2)	<i>Willoch, Kåre</i>
<i>Jakobsen, Mimi Stilling</i> (närv. 23/2–24/2)	<i>Woivalin, Folke</i>
	<i>Väänänen, Marjatta</i> (närv. 21/2, 24/2)

Valda medlemmar

Adelsohn, Ulf	Andersson, George
Ajo, Aimo	Andersson, Lennart
Andersson, Arne	Ásgrímsson, Halldór

Auken, Margrete
 Benkow, Jo
 Berge, Gunnar
 Bondevik, Kjell Magne
 Brundtland, Gro Harlem
 Brusvang, René
 Bärlund, Kaj
 Dybkjær, Lone
 Eidem, Bjarne Mørk
 Ekorre, Mikko
 Grøndahl, Kirsti
 Guðnason, Eiður
 Gustavsson, Rune
 Halvgaard, Børge
 Hansen, Guttorm
 Hansen, Ivar
 Hansen, Karen Thurøe
 Hansen-Krone, Margit
 Haugstvedt, Asbjørn
 Henriksen, Ole
 Hermannsson, Sverrir
 Hetemäki-Olander, Elsi
 Häll, Karl-Erik
 Jakobsen, Johan J.
 Jakobsen, Svend
 Jansson, Olof
 Jansson, Paul
 Jensen, Egon
 Johansson, Tyra
 Jónsson, Stefán
 Jonäng, Gunnel
 Järvenpää, Heikki
 Jørgensen, Anker
 Kanerva, Ilkka
 Karhuvaara, Sinikka
 Kemppainen, Arvo
 Knuuttila, Sakari
 Kristensen, Finn
 Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva
 Liikanen, Erkki
 Lundblad, Grethe
 Martinsen, Astrid Murberg
 Muurman, Peter
 Nieminen-Mäkynen, Terhi
 Nilsson, Gunnar
 Palm, Sture
 Patursson, Erlendur
 Pedersen, Robert
 Petersson, Per
 Pétursson, Páll
 Randal, Håkon
 Savola, Petter
 Schmitler, Gunvor
 Sigurðsson, Pétur
 Steen, Reilulf
 Steenholdt, Otto
 Steffensen, Jens
 Stenbäck, Asser
 Sundberg, Ingrid
 Sundstein, Jógvan
 Sælthun, Ambjørng
 Söder, Karin
 Söderström, Sten
 Sønderby, Peder
 Syse, Jan P.
 Tastesen, Bernhardt
 Thomassen, Petter
 Ullsten, Ola
 Voigt, Mogens
 Werner, Lars
 Westerlund, Henrik
 Wiklund, Bengt

Ändringar den 21 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för resten av sessionen Gro Harlem Brundtland av *Hanna Kvanmo*, för första, andra, tredje och del av fjärde mötet Arvo Kempainen av *Kaarina (Kati) Peltola* och Henrik Westerlund av *Elisabeth Rehn*, för första, andra, tredje, fjärde och del av femte mötet Terhi Nieminen-Mäkynen av *Karl-Gunnar Fagerholm* samt för del av första mötet Gunnel Jonäng av *Thorbjörn Fälldin*.

Ändringar den 23 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för resten av sessionen Kaj Bär-lund av *Saara-Maria Paakinen*, Mikko Ekorre av *Anna-Liisa Jokinen*, Egon Jensen av *Otto Mørch*, Gunnel Jonäng av *Thorbjörn Fälldin*, Heikki Järvenpää av *Helena Pesola*, Ilkka Kanerva av *Urpo Leppänen*, Sinikka Karhuvaara av *Tuulikki Petäjaniemi* och Robert Pedersen av *Jørgen Kruse Rasmussen*, för fjärde mötet ersattes Ingrid Sundberg av *Sten Svensson* och Lars Werner av *Eva Hjelmström*.

Ändringar den 24 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för resten av sessionen Erkki Liikanen av *Ulf Sundqvist* och Jan P. Syse av *Carl Fr. Lowzow*, för del av femte mötet Paul Jansson av *Karin Flodström*, och Ola Ullsten av *Elver Jonsson*, för del av femte mötet och del av sjätte mötet Karl-Erik Häll av *Per Olof Håkansson*, för del av sjätte mötet Per Petersson av *Sten Svensson* och Bengt Wiklund av *Lahja Exner* samt för del av sjätte mötet och del av sjunde mötet Lars Werner av *Eva Hjelmström*.

Ändringar den 25 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes för resten av sessionen Georg Andersson av *Lahja Exner*, Karl-Erik Häll av *Per Olof Håkansson*, Grethe Lundblad av *Karin Flodström* och Ola Ullsten av *Elver Jonsson*.

Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

Danmarks Riges delegation

Regeringsrepresentanter m. fl.

(Utsedda den 25 januari 1983)

Schlüter, Poul, f. 29. Statsminister, København (KF)

Christoffersen, Henning, f. 39. Finansminister, Nærum (V)

Ellemann-Jensen, Uffe, f. 41. Udenrigsminister, Rungsted Kyst (V)

Enggaard, Knud, f. 29. Energiminister, Skovlunde (V)

Stetter, Ib, f. 17. Industriminister, Ålborg (KF)

Simonsen, Palle, f. 33. Socialminister, Charlottenlund (KF)

Christensen, Christian, f. 25. Miljøminister og minister for nordiske anliggender, Ringkøbing (KrF)

Haarder, Bertel, f. 44. Undervisningsminister, København (V)

Melchior, Arne, f. 24. Minister for offentlige arbejder, København (CD)

Jakobsen, Mimi Stilling, f. 48. Minister for kulturelle anliggender, Bagsværd (CD)

Holberg, Britta Schall, f. 41. Indenrigsminister, Ebberup (V)

Foighel, Isi, f. 27. Minister for skatter og afgifter, København (KF)

Høyem, Tom, f. 41. Minister for Grønland, Høng (CD)

(Utsedd av Føroya landsstyre den 12 augusti 1982)

Ellefsen, Pauli, f. 36. Lagmand, Tórshavn (Sb)

Valda medlemmar

(Utsedda av folketinget den 6 oktober 1982)

Socialdemokratiet (S)

Medlemmer

Jakobsen, Svend, f. 35. Folketingets formand, fhv. finansminister, Tåstrup

Jensen, Egon, f. 22. Fhv. indenrigsminister, Slagelse

(Förfall under 31:a sessionen 23/2–25/2; ersatt av Otto Mørch; se under stedforträdere)

Jørgensen, Anker, f. 22. Fhv. statsminister, København

Stedforträdere

Poulsen, Kaj, f. 45. Maskinarbejder, Ålborg

Mørch, Otto, f. 22. Politiassistent, Randers

Møller, Inge Fischer, f. 39. Socialrådgiver, Nivå

Pedersen, Robert, f. 21, Fhv. højskoleforstander, Ilskov

(Förfall under 31:a sessionen 23/2–25/2; ersatt av Jørgen Kruse Rasmussen; se under (Centrum-demokraterne, Stedfortræder)

Tastesen, Bernhardt, f. 26. Assurandør, Kolding

Andersen, Erik, f. 19. Major, Haderslev

Albertsen, Kristian, f. 17. Fhv. rådmand, Frederiksberg

Jensen, Hans Jørgen, f. 29. Forbundsformand, Nærum (Stedfortræder for Otto Steenholdt [Grønl.]

Det konservative folkeparti (KF)

Medlemmer

Hansen, Karen Thurøe, f. 18. Horsens

Hagensen, Hagen, f. 16. Landsretssagfører, København

(Förfall under 31:a sessionen; ersatt av Jens Steffensen; se under Kristeligt Folkeparti, Stedfortræder)

Stedfortrædere

Jensen, Karen Højte, f. 38. Lærer, Jystrup

(Steffensen, Jens [KrF])

Venstre (V)

Medlemmer

Hansen, Ivar, f. 38. Fhv. minister, Agerbæk

Sønderby, Peder, f. 32. Gårdejer, Toftlund

Stedfortrædere

Brøndsted, Povl, f. 24. Gårdejer, Fåborg

Øllgaard, Knud, f. 27. Gårdejer, Gredstedbro

Socialistisk folkeparti (SF)

Medlemmer

Auken, Margrete, f. 45. Præst, Valby

Henriksen, Ole, f. 34. Sekretær, Vanløse

Stedfortrædere

Harms, Inger, f. 42. Kontorassistent, Åbenrå

Koefoed, Ingerlise, f. 22. Biblioteksconsulent, Lyngby

Fremskridtspartiet (FP)

Medlemmer

Halvgaard, Børge, f. 21. Overlærer og gård-ejer, Kolind

Voigt, Mogens, f. 39. Chauffør, Hårby

Stedfortrædere

Jensen, Ove, f. 33. Pelsdyravler, Holstebro

Thorndahl, Uffe, f. 41. Civilingeniør, Birkerød

Centrum-demokraterne (CD)*Medlem*

Brusvang, René, f. 26. Konsulent, Humlebæk

Stedfortræder

Rasmussen, Jørgen Kruse, f. 43. Eksam. assurandør, Hvidovre

Det radikale venstre (RV)*Medlem*

Dybkjær, Lone, f. 40. Civilingeniør, København

Stedfortræder

Petersen, Niels Helveg, f. 39. Fhv. kabinetschef, København

Kristeligt folkeparti (KrF)*Stedfortræder*

Steffensen, Jens, f. 29. Forstander, Haderslev (Stedfortræder for Hagen Hagensen [KF])

*Vald på Grønland (Grønl.)**Medlem*

Steenholdt, Otto, f. 36. Lærer, Næstved

Stedfortræder

(Jensen, Hans Jørgen [S])

(Valda av Føroya lagting den 30 juli 1982)

Folkeflokken (Fkfl)*Medlem*

Sundstein, Jógvan, f. 33. Statsaut. revisor, Tórshavn

Stedfortræder

(Joensen, Asbjørn [Sjfl])

Tjóðveldisflokkurin (Det republikanske parti) (Tvfl)*Medlem*

Patursson, Erlendur, f. 13. Hagfrøðingur (cand. polit.), Kirkjubøur

Stedfortræder

Kjølbroy, Karin, f. 44. Socialrådgiver, Argir

Selvstyreflokken (Sjfl)*Stedfortræder*

Joensen, Asbjørn, f. 27. Maskiningeniør, Klaksvík (Stedfortræder for Jógvan Sundstein [Fkfl])

Finlands delegation**Regeringsrepresentanter m. fl.***(Utsedda den 11 februari 1983)*

Sorsa, Kalevi, f. 30. Statsminister. Helsingfors (Sd)

Helle, Veikko, f. 11. Arbetskraftsminister. Vichtis (Sd)

Väänänen, Marjatta, f. 23. Minister i social- och hälsovårdsministeriet. Helsingfors (K)

Laine, Jermu, f. 31. Minister i finansministeriet och nordisk samarbetsminister. Helsingfors (Sd)

Stenbäck, Pär, f. 41. Utrikesminister. Esbo (Sfp)

Taxell, Christoffer, f. 48. Justitieminister. Åbo (Sfp)

Ahde, Matti, f. 45. Inrikesminister. Uleåborg (Sd)

Suonio, Kaarina, f. 41. Undervisningsminister. Helsingfors (Sd)

Ollila, Esko, f. 40. Handels- och industriminister. Helsingfors (K)

Breilin, Reino, f. 28. Trafikminister. Salo (Sd)

Salo, Arvo, f. 32. Minister i undervisningsministeriet. Helsingfors (Sd)

(Utsedd av Ålands landskapsstyrelse den 4 januari 1983)

Woivalin, Folke, f. 28. Lantråd. Finström (ÅS)

Riksdagen*(Valda av riksdagen den 5 februari 1983)***Suomen Sosialidemokraattinen Puolue (Finlands Socialdemokratiska parti) (Sd)***Medlem*

Ajo, Aimo, f. 32. Pastor, forstmästare, Rovaniemi

Bärlund, Kaj, f. 45. Ekonomie magister. Borgå

(Förfall under 31:a sessionen 23/2–25/2; ersatt av Saara-Maria Paakkinen; se under Suppleanter)

Knuutila, Sakari, f. 30. Ingenjör. Jyväskylä

Liikanen, Erkki, f. 50. Partisekreterare. S:t Michel

(Förfall under 31:a sessionen 24/2–25/2; ersatt av Ulf Sundqvist; se under Suppleanter)

Muurman, Peter, f. 44. Kandidat i samhällsvetenskaper. Vanda

Suppleanter

Sundqvist, Ulf, f. 45. Bankdirektör. Sibbo

Paakkinen, Saara-Maria, f. 41. Redaktör. Tusby

Elo, Mikko, f. 43. Filosofie licentiat. Björneborg

Lehtinen, Lasse, f. 47. Filosofie kandidat. Kuopio

Järvisalo-Kanerva, Riitta, f. 45. Ekonom. Tammerfors

Kansallinen Kokoomus (Nationella samlingspartiet) (Kok)*Medlem*

Hetemäki-Olander, Elsi, f. 27. Lektor, Esbo
Järvenpää, Heikki, f. 48. Informationschef,
 Villmanstrand

*(Förfall under 31:a sessionen 23/2–25/2;
 ersatt av Helena Pesola; se under Sup-
 pleanter)*

Kanerva, Ilkka, f. 48. Politices magister, Hel-
 singfors

*(Förfall under 31:a sessionen 23/2–25/2;
 ersatt av Urpo Leppänen; se under Fin-
 lands landsbygdsparti, Suppleant)*

Karhuvaara, Sinikka, f. 29. Lektor, Helsing-
 fors

*(Förfall under 31:a sessionen 23/2–25/2;
 ersatt av Tuulikki Petäjäniemi; se under
 Suppleanter)*

Suppleanter

Aaltio, Sampsu, f. 27. Agronom, Lempäälä
Pesola, Helena, f. 47. Magister i samhällsve-
 tenskaper, Jyväskylä

(Leppänen, Urpo [Smp])

Petäjäniemi, Tuulikki, f. 42. Justitierådman,
 Tammerfors

Keskustapuolue (Centerpartiet)/Liberaalinen Kansanpuolue (Liberala folkpartiet) (K/Lkp)*Medlemmar*

Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva, f. 46. Assistent-
 läkare, Åbo

Savola, Petter, f. 32. Avdelningsläkare, Kuo-
 pio

Nieminen-Mäkynen, Terhi, f. 46. Utveck-
 lingssekreterare (K/Lkp)

*(Förfall under 31:a sessionen 21/2–24/2;
 ersatt av Karl-Gunnar Fagerholm; se
 under Åländsk samling, Suppleant)*

Suppleanter

Pokka, Hannele, f. 52. Juris licentiat, Muuro-
 la

Pihlajamäki, Veikko, f. 22. Distriktsingenjör,
 Kauhava

Palmunen, Lauri, f. 52. Informationssekrete-
 rare, Laitila

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto (Demokratiska förbundet för Finlands folk) (Sdkl)*Medlemmar*

Ekorre, Mikko, f. 41. Grundskollärare, Kemi
*(Förfall under 31:a sessionen 23/2–25/2;
 ersatt av Anna-Liisa Jokinen; se under
 Suppleanter)*

Suppleanter

Jokinen, Anna-Liisa, f. 23. Redaktör, Åbo

Kemppainen, Arvo, f. 46. Överläkare, Kajana

(Förfall under 31:a sessionen 21/2–23/2; ersatt av Kaarina [Kati] Peltola; se under Suppleanter)

Söderström, Sten, f. 48. Medicine licentiat, Vasa

Peltola, Kaarina (Kati), f. 40. Sekreterare för socialärenden, Helsingfors

Toiviainen, Seppo, f. 44. Doktor i samhällsvetenskaper, Helsingfors

Suomen Kristillinen Liitto (Finlands kristliga förbund) (SkI)

Medlem

Stenbäck, Asser, f. 13. Professor, Helsingfors

Suppleant

Ronkainen, Olavi, f. 33. Rektor, Nyslott

Svenska folkpartiet (Sfp)

Medlem

Westerlund, Henrik, f. 26. Agrolog, jordbrukare, Pernå

(Förfall under 31:a sessionen 21/2–23/2; ersatt av Elisabeth Rehn; se under Suppleant)

Suppleant

Rehn, Elisabeth, f. 35. Diplomekonom, Kyrkslätt

Suomen Maaseudun Puolue (Finlands landsbygdsparti) (Smp)

Suppleant

Leppänen, Urpo, f. 44. Partisekreterare, Luumäki
(Suppleant för Ilkka Kanerva [Kok])

(Valda av Ålands landsting den 3 november 1982)

Åländsk samling (ÅS)

Medlem

Jansson, Olof, f. 31. Skolföreståndare, landstingets talman, Kökar

Suppleant

Fagerholm, Karl-Gunnar, f. 30. Lektor, landstingets förste vicetalman, Mariehamn

Islands delegation**Regeringsrepresentanter m. fl.***(Utsedda den 4 februari 1983)**Thoroddsen, Gunnar*, f. 10. Forsætisráðherra (statsminister), Reykjavík (Sj.)*Jóhannesson Ólafur*, f. 13. Utanríkisráðherra (udenrigsminister), Reykjavík (F.)*Arnalds, Ragnar*, f. 38. Fjármálaráðherra (finansminister), Skagafjörður (Ab.)*Pórðarson, Friðjón*, f. 23. Dóms- og kirkjumálaráðherra (justits- og kirkeminister), Stykkishólmur (Sj.)*Gestsson, Svavar*, f. 44. Félagsmálaráðherra og heilbrigðis- og tryggingamálaráðherra (social-, sundheds- og trygdeminister), Reykjavík (Ab.)*Arnason, Tómas*, f. 23. Viðskiptaraðherra (handelsminister), Kópavogur (F.)*Gislason, Ingvar*, f. 26. Menntamálaráðherra (kulturminister), Akureyri (F.)**Alþingi (altinget)***(Valda den 8 december 1982)*

Efri deild (øverste afdeling) E; neðri deild (nederste afdeling) (N)

Sjálfstæðisflokkurinn. (Selvstændighedspartiet) (Sj.)*Fulltrúar (medlemmer)**Mathiesen, Matthías, Á.*, f. 31. Fyrirv. ráðherra (fhv. minister) Hafnarfjörður, N*Hermannsson, Sverrir*, f. 30. Forstjóri (direktör), Reykjavík, N*Varafultrúar (stedfortrædere)**Hallgrímsson, Geir*, f. 25. Fyrirv. forsætisráðherra (fhv. statsminister), Reykjavík, N*Sigurðsson, Pétur*, f. 28. Framkvæmdastjóri (direktör), Reykjavík, N**Framsóknarflokkurinn. (Fremskridtspartiet) (F.)***Fulltrúar (medlemmer)**Pétursson, Páll*, f. 37. Bóndi (bonde), Höllustaðir, A-Húnavatnssýsla, N*Ásgrímsson, Halldór*, f. 47. Endurskoðandi (revisor), Höfn í Hornafirði, N*Varafultrúar (stedfortrædere)**Aðalsteinsson, Davíð*, f. 46. Bóndi (bonde), Arnbjargarlækur, Mýrasýsla, E*Bjarnason, Guðmundur*, f. 44. Bankastjóri (bankdirektör), Keflavík, E**Alþýðubandalagið. (Folkeforbundet) (Ab.)***Fulltrúi (medlem)**Jónsson, Stefán*, f. 23. Rithöfundur (forfatter), Syðri-Hóll í Fnjóskadal, E*Varafultrúi (stedfortræder)**Helgadóttir, Guðrún*, f. 35. Rithöfundur (forfatter), Reykjavík, N

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A.)*Fulltrúi (medlem)*

Guðnason, Eiður, f. 39. Fréttamaður (redaktör), Reykjavík, E

Varafultrúi (stedfortræder)

Gunnarsson, Árni, f. 40. Ritstjóri (redaktör), Reykjavík, N

Norges delegation**Regeringsrepresentanter**

(Utsedda av regeringen den 4 februari 1983)

Willoch, Kåre, f. 28. Statsminister (H)

Stray, Sverre, f. 22. Utenriksminister (H)

Skauge, Arne, f. 48. Statsråd og sjef for Handelsdepartementet, nordisk samarbeidsminister (H)

Presthus, Rolf, f. 36. Statsråd og sjef for Finans- og tolldepartementet (H)

Hveding, Vidkun, f. 21. Statsråd og sjef for Olje- og energidepartementet (H)

Bratz, Jens-Halvard, f. 20. Statsråd og sjef for Industridepartementet (H)

Langslet, Lars Roar, f. 36. Statsråd og sjef for Kultur- og vitenskapsdepartementet (H)

Rettedal, Arne, f. 26. Statsråd og sjef for Kommunal- og arbeidsdepartementet (H)

Sellæg, Wenche Frogn, f. 37. Statsråd og sjef for Miljøverndepartementet (H)

Kopperværn, Inger, f. 28. Statsråd og sjef for Samferdselsdepartementet (H)

Heløe, Leif Arne, f. 32. Statsråd og sjef for Sosialdepartementet (H)

Valda medlemmar

(Utsedda av Stortinget den 8 december 1982)

Det norske arbeiderparti (A)*Medlemmer*

Brundtland, Gro Harlem, f. 38. Lege

(Förfall vid 31:a sessionen; ersatt av Hanna Kvanmo; se under Sosialistisk ven streparti, Varamedlem)

Hansen, Guttorm, f. 20. Journalist

Berge, Gunnar, f. 40. Studieinstruktør

Steen, Reiulf, f. 33

Martinsen, Astrid Murberg, f. 32. Lærer-husmor

Eidem, Bjarne Mørk, f. 36. Lærer

Kristensen, Finn, f. 36. Fylkessekretær

Grøndahl, Kirsti, f. 43. Adjunkt-husmor

Varamedlemmer

Nordli, Odvar, f. 27. Fylkesmann

(Kvanmo, Hanna [SV], f. 26. Husmor)

Pettersen, Oddrunn, f. 37. Rektor

Faremo, Osmund, f. 21. Tiltakssjef

Bakke Hallvard, f. 43. Økonomisjef

Jørgensen, Ragna Berget, f. 41. Forbrukerkonsulent

Rotnes, Marit, f. 28. Sosialsjef

Blankenborg, Haakon, f. 55. Student

Høyre (H)*Medlemmer*

Benkow, Jo, f. 24. Fotografmester
Thomassen, Petter, f. 41. Fylkesråd
Schnitler, Gunvor, f. 30. Lærer
Randal, Håkon, f. 30. Skolebestyrer
Syse, Jan P., f. 30. Ass. direktør
 (Förfall vid 31:a sessionen 24/2–25/2; ersatt av *Carl Fr. Lowzow*; se under *Varamedlemmer*)
Hansen-Krone, Margit, f. 25. Husstellærer

Varamedlemmer

(Vakant)
Løvvig, Marit, f. 38. Spesialpedagog
Apenes, Georg, f. 40. Redaksjonssekretær
Lowzow, Wenche, f. 26. Rektor
Lowzow, Carl Fr., f. 27. Overingeniør
 (*Hagen, Carl I.* [Fr.p])

Kristelig folkeparti (Kr. F.)*Medlemmer*

Bondevik, Kjell Magne, f. 47. Cand. theol.
Haugstvedt, Asbjørn, f. 26. Sosialsjef

Varamedlemmer

Kristiansen, Kåre, f. 20. Driftsdirektør
With, Odd, f. 21. Finansrådmann

Senterpartiet (Sp)*Medlemmer*

Jakobsen, Johan, J., f. 37. Avdelingsbestyrer
Sælhun, Ambjørg, f. 22. Bondekone

Varamedlemmer

Helland, Sverre, f. 24. Elektroinstallatør
 (*Rossbach, Hans Hammond* [V])

Fremskrittspartiet (Fr.p)*Varamedlem*

Hagen, Carl I., f. 44. Konsulent (se Høyre [H])

Sosialistisk venstreparti (SV)*Varamedlem*

Kvanmo, Hanna, f. 26. Husmor
 (se Det norske arbeiderparti [A])

Venstre (V)*Varamedlem*

Rossbach, Hans Hammond, f. 31. Lektor
 (se Senterpartiet [Sp])

Sveriges delegation

Regeringsrepresentanter

(Utsedda av regeringen den 17 februari 1983)

<i>Palme, Olof</i> , f. 27. Statsminister, Vällingby (s)	<i>Hjelm-Wallén, Lena</i> , f. 43. Statsråd och chef för utbildningsdepartementet, Sala (s)
<i>Rainer, Ove</i> , f. 25. Statsråd och chef för justitiedepartementet, Stockholm (s)	<i>Göransson, Bengt</i> , f. 32. Statsråd, Farsta (s)
<i>Bodström, Lennart</i> , f. 28. Utrikesminister, Sollentuna (s)	<i>Lundkvist, Svante</i> , f. 19. Statsråd och chef för jordbruksdepartementet, nordisk samarbetsminister, Eskilstuna (s)
<i>Hellström, Mats</i> , f. 42. Statsråd, Stockholm (s)	<i>Leijon, Anna-Greta</i> , f. 39. Statsråd och chef för arbetsmarknadsdepartementet, Järfälla (s)
<i>Sigurdson, Gertrud</i> , f. 23. Statsråd, Stockholm (s)	<i>Gradin, Anita</i> , f. 33. Statsråd, Vällingby (s)
<i>Boström, Curt</i> , f. 26. Statsråd och chef för kommunikationsdepartementet, Piteå (s)	<i>Gustafsson, Hans</i> , f. 23. Statsråd och chef för bostadsdepartementet, Kallinge (s)
<i>Feldt, Kjell-Olof</i> , f. 31. Statsråd och chef för finansdepartementet, Nacka (s)	<i>Peterson, Thage G.</i> , f. 33. Statsråd och chef för industridepartementet, Nacka (s)
<i>Holmberg, Bo</i> , f. 42. Statsråd och chef för civildepartementet, Härnösand (s)	<i>Dahl, Birgitta</i> , f. 37. Statsråd, Uppsala (s)
	<i>Carlsson, Roine</i> , f. 37. Statsråd, Järfälla (s)

Valda medlemmar

(Utsedda av riksdagen den 19 oktober 1982)

Sveriges socialdemokratiska parti (s)

Medlemmar

- Nilsson, Gunnar*, f. 22. Landsorganisationens i Sverige ordförande, Stockholm
- Palm, Sture*, f. 19. Redaktör, Sollentuna
- Jansson, Paul*, f. 24. Elektriker, Moholm
(Förfall vid 31:a sessionen 24/2; ersatt av Karin Flodström; se under Suppleanter)
- Lundblad, Grethe*, f. 25. Socialinspektör, Helsingborg
(Förfall vid 31:a sessionen; ersatt av Karin Flodström; se under Suppleanter)

Suppleanter

- Andersson, Georg*, f. 36. Rektor, Lycksele
(Förfall vid 31:a sessionen 25/2; ersatt av Lahja Exner; se under Suppleanter)
- Flodström, Karin*, f. 32. Lågstadielärare, Kopparberg
- Exner, Lahja*, f. 39. Textilarbetare, Brämhult
- Håkansson, Per Olof*, f. 41. Byggnadsingenjör, Trelleborg

Andersson, Lennart, f. 27. Studieombudsman, Södertälje

Gadd, Arne, f. 32. Revisionsdirektör, Uppsala

(Förfall vid 31:a sessionen; ersatt av *Georg Andersson*; se under *Suppleanter*)

Häll, Karl-Erik, f. 29. Ombudsman, Malmberget

(Förfall vid 31:a sessionen 24/2 och 25/2; ersatt av *Per Olof Håkansson*; se under *Suppleanter*)

Wiklund, Bengt, f. 29. Journalist, Härnösand

(Förfall vid 31:a sessionen 24/2; ersatt av *Lahja Exner*; se under *Suppleanter*)

Johansson, Tyra, f. 28. Kontorist, Uddevalla

Öhrsvik, Lena, f. 44. Kurator, Nybro

Johansson, Birgitta, f. 43. Metallarbetare, Tidaholm

Johansson, Kurt Ove, f. 34. Ombudsman, Tygelsjö

Östrand, Olle, f. 29. Mättningsföreståndare, Söderhamn

Bergander, Lilly, f. 25. Kontorist, Nynäshamn

Moderata samlingspartiet (m)

Medlemmar

Adelsohn, Ulf, f. 41. Partiordförande och gruppleddare, Stockholm

Sundberg, Ingrid, f. 25. Fil. kand. Billesholm
(Förfall vid 31:a sessionen 23/2; ersatt av *Sten Svensson*; se under *Suppleanter*)

Petersson, Per, f. 19. Hemmansägare, Luleå
(Förfall vid 31:a sessionen 24/2; ersatt av *Sten Svensson*; se under *Suppleanter*)

Nyhage, Hans, f. 24. Rektor, Kinna

Suppleanter

Andersson, Arne, f. 28. Lantbrukare, Ljung

Adolfsson, Tage, f. 20. Företagare, Skultuna

Svensson, Sten, f. 37. Informationschef, Skara

Nilsson, Tore, f. 29. Predikant, Vännäs

Centerpartiet (c)

Medlemmar

Söder, Karin, f. 28. Yrkesvalslärare, Täby

Gustavsson, Rune, f. 20. Socionom, Alvesta

Jonäng, Gunnel, f. 21. Studieinstruktör, Bollnäs

(Förfall vid 31:a sessionen 21/2, 23/2–25/2; ersatt av *Thorbjörn Fälldin*; se under *Suppleanter*)

Suppleanter

Fälldin, Thorbjörn, f. 26. Partiordförande och gruppleddare, Ramvik

Ekelund, Ulla, f. 28. Tillsynslärare, Ängelholm

Gunnar Björk, f. 44. Bankkonsulent, Gävle

Folkpartiet (fp)*Medlem*

Ullsten, Ola, f. 31. Partiordförande, Stockholm

(Förfall vid 31:a sessionen 24/2 och 25/2; ersatt av Elver Jonsson; se under Suppleant)

Suppleant

Jonsson, Elver, f. 36. Postiljon, Alingsås

Vänsterpartiet kommunisterna (vpk)*Medlem*

Werner, Lars, f. 35. Ombudsman, Tyresö
(Förfall vid 31:a sessionen 24/2 och 25/2; ersatt av Eva Hjelmström; se under Suppleant)

Suppleant

Hjelmström, Eva, f. 45. Tjänsteman, Stockholm

Saklista

för 31:a sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

*(Nedan upptages i nummerföljd alla den 21 februari 1983 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 21 februari 1983 saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som här nedan försetts med *)*

A. Medlemsförslag

- A 577/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet (väckt av Steen Folke och Erlendur Patursson)
- A 591/j Medlemsförslag om samisk representation i Nordiska rådet (väckt av Erlendur Patursson)
- A 611/k Medlemsförslag om det allmänskulturella samarbetet (väckt av Georg Andersson, Trygve Bratteli, Rolf Fjeldvær, Árni Gunnarsson, Karl-Erik Häll, Sture Palm, Olof Palme, Robert Pedersen och Arvo Salo)
- A 618/s Medlemsförslag om samarbete vid klimatologisk vård av nordiska psoriasispatienter (väckt av Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist och Bernhardt Tastesen)
- A 619/k Medlemsförslag om samarbete inom den arktiska forskningen (väckt av Ilkka-Christian Björklund, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng och Ingrid Sundberg)
- A 620/k Medlemsförslag om stöd till ett svenskt-danskt uppslagsverk (väckt av Arne Gadd, Hagen Hagensen, Sture Palm och Robert Pedersen)
- A 621/t Medlemsförslag om enhetliga villkor för reserabatter i Norden (väckt av Bjarne Mørk Eidem, Olof Jansson, Per Petersson, Rolf Sellgren och Marjatta Väänänen)
- A 623/t Medlemsförslag om ett gemensamt räknecenter för väderprognoser (väckt av Arne Gadd, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Sture Palm, Arvo Salo, Ingrid Sundberg och Marjatta Väänänen)
- A 625/k Medlemsförslag om nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videokivor (väckt av Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Eiður Guðnason, Stefán Jónsson, Sinikka Karhuvaara, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm, Kaarina (Kati) Peltola och Páll Pétursson)
- A 626/s Medlemsförslag om intensifierat nordiskt forsknings-samarbete på energi- och miljöområdet (väckt av Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Lone Dybkjær, Rune Gustavsson, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Egon Jensen, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Erkki Liikanen, Bror

- Lillqvist, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Páll Pétursson, Petter Savola, Ib Stetter, Sten Söderström och Bernhardt Tastesen)
- A 627/s Medlemsförslag om utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet (väckt av Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Lone Dybkjær, Rune Gustavsson, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Egon Jensen, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Páll Pétursson, Petter Savola, Ib Stetter, Sten Söderström och Bernhardt Tastesen)
- A 628/t Medlemsförslag om viltolyckor i vägtrafiken (väckt av Bjarne Mørk Eidem, Olof Jansson, Sakari Knuutila, Essen Lindahl, Per Petersson, Petter Savola och Rolf Sellgren)
- A 629/e Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik (väckt av Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Lone Dybkjær, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Egon Jensen, Bertil Jonasson, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Páll Pétursson, Rolf Sellgren, Ib Stetter och Bernhardt Tastesen)
- A 630/e Medlemsförslag om åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden (väckt av Kjell Magne Bondevik, Elsi Hetemäki-Olander, Bror Lillqvist, Gabriel Romanus, Petter Savola och Rolf Sellgren)
- *A 631/s Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt centrum för hjärttransplantationer (väckt av Petter Savola)
- *A 632/s Medlemsförslag om en undersökning av de genom trafikolyckor hjärnskadades situation i Norden (väckt av Børge Halvgaard, Astrid Murberg Martinsen, Petter Savola, Ambjörg Sælthun, Sten Söderström och Petter Thomasen)
- A 633/s Medlemsförslag om gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp (väckt av Tyra Johansson, Bror Lillqvist, Petter Savola och Sten Söderström)
- A 634/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att öka sjöfolkets trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter (väckt av Rune Gustavsson, Bror Lillqvist och Grethe Lundblad)
- A 635/k Medlemsförslag om samarbete i fråga om mottagande av utomnordiska TV-satellit-sändningar (väckt av Kirsti Gröndahl, Elsi Hetemäki-Olander, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Bror Lillqvist, Peter Savola och Ingrid Sundberg)
- A 636/t Medlemsförslag om åtgärder för att öka användningen av bilbälte i bilens baksäte (väckt av Bjarne Mørk Eidem och Essen Lindahl)

- A 637/e Medlemsförslag om ytterligare utvidgat samarbete i Mittnorden (väckt av Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stefan Jónsson, Bror Lillqvist, Rolf Sellgren och Bengt Wiklund)
- *A 638/t Medlemsförslag om ytterligare samordning av trafikpolitiken (väckt av Elver Jonsson och Rolf Sellgren)
- *A 639/t Medlemsförslag om byggande av en järnvägstunnel under Kvarken (väckt av Sakari Knuuttila)
- A 640/s Medlemsförslag om nordiska samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade (väckt av Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugsvedt, Bror Lillqvist, Astrid Murberg Martinsen, Petter Savola och Sten Söderström)
- A 641/e Medlemsförslag om insatser för internationell fred och nedrustning (väckt av Erlendur Patursson)
- *A 642/k Medlemsförslag om stöd till nordiska utställningar (väckt av Margrete Auken, Eiður Guðnason, Árni Gunnarsson, Sinikka Karhuvaara, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Kaarina (Kati) Peltola och Arvo Salo)
- *A 643/k Medlemsförslag om samnordisk utbildning av Montessorilärare (väckt av Sinikka Karhuvaara, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Erlendur Patursson, Arvo Salo och Ingrid Sundberg)
- A 644/e Medlemsförslag om nordiskt samarbete om u-landsutbildning (väckt av Kjell Magne Bondevik, Kirsti Grøndahl, Bertil Jonasson, Arvo Salo, Rolf Sellgren och Bengt Wiklund)
- A 645/e Medlemsförslag om nordiskt handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet (väckt av Gunnar Berge, Gro Harlem Brundtland, Eiður Guðnason, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Bror Lillqvist, Gunnar Nilsson, Arvo Salo och Bernhardt Tastesen)
- A 646/k Medlemsförslag om ett nordiskt institut på Åland (väckt av Arne Gadd, Eiður Guðnason, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Gunnel Jonäng och Erlendur Patursson)
- A 647/k Medlemsförslag om ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten (väckt av Eiður Guðnason, Elsi Hetemäki-Olander, Gunnel Jonäng, Hannele Pokka, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Arvo Salo och Ingrid Sundberg)
- *A 648/t Medlemsförslag om energibesparing inom transport- och trafiksektorn (väckt av Rune Gustavsson, Olof Jansson och Sakari Knuuttila)
- A 649/e Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram på datateknologiområdet (väckt av Ulf Adelsohn, Jo Benkow, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Matthías Á. Mathiesen, Jógvan Sundstein och Petter Thomassen)
- A 650/s Medlemsförslag om bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen (väckt av Margrete Auken, Eiður Guðnason, Otto Steenholdt, Jógvan Sundstein och Bernhardt Tastesen)
- A 651/e Medlemsförslag om en nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning (väckt av Kjell

Magne Bondevik, Lone Dybkjær, Johan J. Jakobsen, Terhi Nieminen-Mäkynen, Karin Söder, Ola Ullsten och Henrik Westerlund)

- *A 652/s Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram mot narkotika (väckt av Hagen Hagensen, Margit Hansen-Krone, Karen Thurøe Hansen, Sverrir Hermannsson, Heikki Järvenpää, Matthías Á. Mathiesen, Sten Svensson och Jan P. Syse)
- A 653/e Medlemsförslag om förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden (väckt av Ulf Adelsohn, Jo Benkow, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Matthías Á. Mathiesen och Jan P. Syse)
- A 654/j Medlemsförslag om ändring av Helsingforsavtalets artikel 58 (finansieringen) (väckt av Aimo Ajo, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ragna Berget-Jørgensen, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Eva Hjelmström, Svend Jakobsen, Ilkka Kanerva, Hans Nyhage, Asser Stenbäck, Jan P. Syse och Mogens Voigt)
- *A 655/j Medlemsförslag om samordnade åtgärder mot diskriminering av homosexuella (väckt av Lennart Andersson, Margrete Auken, Gro Harlem Brundtland, Margit Hansen-Krone, Svend Jakobsen, Grethe Lundblad, Astrid Murborg Martinsen, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunvor Schnitler, Sten Söderström och Bernhardt Tastesen)
- A 656/j Medlemsförslag om ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet (väckt av Ulf Adelsohn, Halldór Ásgrímsson, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki-Olander och Anker Jørgensen)

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- B 29/j Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet (överlämnat av Danmarks regering)
- B 37/k Ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 43/e Ministerrådsförslag om nytt handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bostads- och byggområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 44/e Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan på data-teknologiområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 45/e Ministerrådsförslag om ökning av Nordiska investeringsbankens grundkapital (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- B 46/s Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete om miljövård 1983–1987 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

C. 1983 Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *2/k Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
- *3/e Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

- *4/e Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 5/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renkötsel frågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 8/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *9/e Berättelse från Nordtest (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *11/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *12/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *13/k Berättelse från NORDFORSK (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *14/e Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 16/k Berättelse om Nordiska kulturfonden
- *17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *18/s Berättelse från Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *19/t Berättelse från Nordiska turistrådet (NT) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *21/t Berättelse från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *22/k Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 23/k Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *24/k Berättelse från Nordiska afrikainstitutet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 26/k Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (överlämnad av Sveriges regering)
- *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

- *28/e Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *29/e Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *31/k Berättelse från Nordisk etnologisk-folkloristisk arbetsgrupp (NEFA-Norden) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *33/e Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 34/k Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 35/e Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *37/t Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *38/k Berättelse från Nordiska konstförbundet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *39/e Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *40/k Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *41/k Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 42/e Berättelse från Nordiska investeringsbanken (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 43/e Berättelse från Nordiska projektexportfonden (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *44/k Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *45/e Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 46/e Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *47/k Berättelse från Nordiska amatörteaterrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *48/k Berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *49/j Berättelse från Nordiska straffrättskommittén (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *50/k¹ Berättelse från Nordiska författarkurser (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

¹ Berättelse avges ej 1982

- *51/s Berättelse från Kommittén för Bottniska viken (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- 52/e Berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *53/k Berättelse om Nordisk kurs för idrottslärare (överlämnad av Nordiska ministerrådet)
- *54/k Berättelse om seminarier för arkeologistuderande (överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 12

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

- 100/k Nordens folkliga akademi
- 101/k Nordiskt samarbete inom skolområdet
- 102/k Nordiska journalistkursen
- 103/k Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
- 104/k Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
- 105/k Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet
- a) Nordiska universitetskurser i historia
- b) Kurser i språk och litteratur
- 106/k Nordiska språk- och informationscentret
- 107/k Nordiskt vuxenundervisningssamarbete
- 150/k Nordiskt kollegium för marinbiologi
- 151/k Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 152/k Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 153/k Nordiska institutet för sjörätt
- 154/k Nordiska geoexkursioner till Island
- 155/k Nordiskt kollegium för ekologi
- 156/k Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
- 157/k Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
- 158/k Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
- 159/k Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
- 160/k Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
- 161/k Nordiska forskarkurser
- 162/k Nordiskt vulkanologiskt institut
- 163/k Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
- 164/k Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
- 165/k Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete
- 200/k Nordens Hus i Reykjavík
- 201/k Nordiska teaterkommittén
- 202/k Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
- 203/k Nordisk samiskt institut
- 204/k Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
- 205/k Nabolandslitteraturkommittén
- 206/k Nordiskt konstcentrum
- 207/k Nordiska filmkurser

BILAGA 13

300/e Nordel

BILAGA 14

301/e Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D. 1983. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1971/k Meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)
- 5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet (överlämnat av Finlands regering)
- 14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1972/e Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (överlämnat av Norges regering)
- 20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående försäkring vid trafikförsäkring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordiska delarna av Finland, Norge och Sverige (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 25/1974/e Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1974/t Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (överlämnat av Sveriges regering)
- 16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1976/j Meddelanden om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (överlämnade av Nordiska ministerrådet)
- *6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1977/k Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1977/k Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1977/k Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1977/k Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1977/k Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1978/k Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1978/e Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skolgig utbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1978/t Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1978/s Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1978/s Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1978/s Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1978/s Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1978/s Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1979/e Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 5/1979/s Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *6/1979/s Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *7/1979/s Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1979/t Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1979/t Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1979/t Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974 (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1979/t Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1979/k Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1979/k Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1979/k Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1979/k Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdomar m. fl. grupper (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 20/1979/k Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1979/k Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 22/1979/k Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1980/k Meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1980/k Meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvävernans kultur och språk i Nordnorge (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1980/k Meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1980/k Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1980/t Meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1980/t Meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 8/1980/t Meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese möjligheter i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1980/t Meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1980/t Meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande nordisk transportstatistik (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1980/j Meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 13/1980/j Meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 15/1980/s Meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 16/1980/s Meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1980/s Meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1980/s Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m. (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1980/k Meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 23/1980/e Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 24/1980/e Meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1980/e Meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 1/1981/e Meddelande om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *2/1981/e Meddelande om rekommendation nr 2/1981 angående samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *3/1981/e Meddelande om rekommendation nr 3/1981 angående samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- 4/1981/e Meddelande om rekommendation nr 4/1981 angående samordning av energiforskningen i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1981/e Meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällets svårigheter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1981/e Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 7/1981/k Meddelande om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 8/1981/k Meddelande om rekommendation nr 8/1981 angående de nordiska författarkurserna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *9/1981/k Meddelande om rekommendation nr 9/1981 angående de nordiska författarstipendierna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *10/1981/k Meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1981/k Meddelande om rekommendation nr 11/1981 angående utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1981/k Meddelande om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1981/t Meddelande om rekommendation nr 13/1981 angående turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *14/1981/t Meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1981/t Meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1981/t Meddelande om rekommendation nr 16/1981 angående internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *17/1981/t Meddelande om rekommendation nr 17/1981 angående nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *18/1981/t Meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1981/s Meddelande om rekommendation nr 19/1981 angående reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *21/1981/s Meddelande om rekommendation nr 21/1981 angående nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *22/1981/s Meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *23/1981/s Meddelande om rekommendation nr 23/1981 angående förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *24/1981/s Meddelande om rekommendation nr 24/1981 angående internationellt samarbete på rusmedelsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *25/1981/s Meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 26/1981/s Meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefria alkoholförsel (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *27/1981/s Meddelande om rekommendation nr 27/1981 angående samarbete på friskvårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *28/1981/s Meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *29/1981/s Meddelande om rekommendation nr 29/1981 angående forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *30/1981/s Meddelande om rekommendation nr 30/1981 angående internationellt forskningssamarbete beträffande fordonsavgaser (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *32/1981/j Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *1/1982/s Meddelande om rekommendation nr 1/1982 angående ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 2/1982/j Meddelande om rekommendation nr 2/1982 angående lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 3/1982/k Meddelande om rekommendation nr 3/1982 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 4/1982/k Meddelande om rekommendation nr 4/1982 angående ökat nordiskt forskningssamarbete (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *5/1982/k Meddelande om rekommendation nr 5/1982 angående ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 6/1982/k Meddelande om rekommendation nr 6/1982 angående större nordisk inriktning hos kulturtidskrifterna i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *7/1982/k Meddelande om rekommendation nr 7/1982 angående produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *8/1982/k Meddelande om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 9/1982/s Meddelande om rekommendation nr 9/1982 angående program för ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)

- *10/1982/s Meddelande om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *11/1982/s Meddelande om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *12/1982/s Meddelande om rekommendation nr 12/1982 angående färdtjänstservice för handikappade (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *13/1982/s Meddelande om rekommendation nr 13/1982 angående nordisk överenskommelse om samarbete inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 14/1982/s Meddelande om rekommendation nr 14/1982 angående effektivare insatser mot narkotikamissbruket (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *15/1982/s Meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *16/1982/s Meddelande om rekommendation nr 16/1982 angående reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 17/1982/e Meddelande om rekommendation nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- 18/1982/e Meddelande om rekommendation nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *19/1982/e Meddelande om rekommendation nr 19/1982 angående nordiska underleveranser (överlämnat av Nordiska ministerrådet)
- *20/1982/t Meddelande om rekommendation nr 20/1982 angående trafikseparationer för sjöfarten (överlämnat av Sveriges regering)

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (ställd av Per Petersson) (D 1983/28/1973/t)
2. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samerättsutredningarna (ställd av Aimo Ajo)
3. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samiskt instituts ekonomiska situation (ställd av Aimo Ajo)
4. Fråga till Danmarks regering angående de nordiska språknämndernas samarbete (ställd av Gunnel Jonäng)
5. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden (ställd av Ingrid Sundberg) (D 1983/15/1973/k och D 1983/3/1982/k)
6. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om TV-program för sjöfolk (ställd av Gunvor Schnitler) (D 1983/8/1976/k)
7. Fråga till Nordiska ministerrådet angående temahäften i Nordens historia (ställd av Sture Palm) (D 1983/14/1972/k)
8. Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte (ställd av Tuulikki Petäjämieni)

9. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt idrottsutbyte (ställd av Ingrid Sundberg) (D 1983/16/1975/k)
10. Fråga till Nordiska ministerrådet angående jakt på säl (ställd av Sinikka Karhuvaara)
11. Fråga till Nordiska ministerrådet angående effektivare insatser mot narkotikamissbruket (ställd av Rune Gustavsson) (D 1983/14/1982/s)
12. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk vidareutbildning inom social- och hälsovårdsområdet (ställd av Kaj Bärlund) (D 1983/3/1974/s)
13. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete angående lösande av problem som orsakas av ålderdom (ställd av Asbjørn Hagustvedt) (D 1983/5/1979/s)
14. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetsavtal mellan två eller tre nordiska länder (ställd av Peter Muurman)
15. Fråga till Nordiska ministerrådet angående gränshandeln på Nordkalotten (ställd av Elsi Hetemäki-Olander)
16. Fråga till Norges regering angående utsläpp av avfall (ställd av Margrete Auken)
17. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (ställd av Tyra Johansson) (D 1983/7/1977/s)
18. Fråga till Nordiska ministerrådet angående Knud Rasmussens højskole (ställd av Otto Steenholdt)
19. Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående anskaffning av böcker av grönländska författare (ställd av Otto Steenholdt)
20. Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående skydd mot utförelse av kulturföremål (ställd av Jørgen Kruse Rasmussen) (D 1983/14/1977/k)
21. Fråga till regeringarna i Finland, Norge och Sverige angående upphävande av handelsrestriktioner för danska lantbruks- och trädgårdsprodukter (ställd av Peder Sønderby)
22. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetsprogrammet på hälso- och sjukvårdsområdet (ställd av Tyra Johansson) (D 1983/9/1982/s)
23. Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensamma rabattregler i järnvägstrafiken i Norden (ställd av Petter Savola)
24. Fråga till Norges regering angående Tofte cellulosafabriks konkurs (ställd av Peter Muurman)
25. Fråga till Nordiska ministerrådet angående det industripolitiska samarbetet i Norden (ställd av Paul Jansson)
26. Fråga till Danmarks regering angående insemination av kvinnor (ställd av Rune Gustavsson)
27. Fråga till Nordiska ministerrådet angående lagstiftningssamarbete på arbetsrättens område (ställd av Lennart Andersson) (D 1983/2/1982/j)
28. Fråga till Finlands regering angående flygtrafiken Åland–stockholmsområdet (ställd av Olof Jansson) (D 1983/9/1972/t)
29. Fråga till Danmarks regering angående EG-övervägandena om en europeisk passunion (ställd av Bengt Wiklund)
30. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förverkligande av reell ungdomsgaranti i Norden (ställd av Aimo Ajo)
31. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhindrande av ekonomisk kriminalitet (ställd av Lennart Andersson)
32. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhandstestning av kemiska ämnen och produkter (ställd av Grethe Lundblad)

33. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ministerrådets arbetsformer inför viktiga internationella möten om ekonomi- och arbetsmarknadspolitik (ställd av Bernhard Tastesen)
34. Fråga till Nordiska ministerrådet angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholinförsel (ställd av Sten Söderström) (D 1983/26/1981/s)
35. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetet inom bostads- och byggområdet (ställd av Henrik Westerlund)
36. Fråga till Sveriges regering angående avtal om gasleveranser (ställd av Margrete Auken)
37. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förberedelse av Europarådets arbetsmarknadsministermöte (ställd av Kaj Bärlund)
38. Fråga till Nordiska ministerrådet angående industriinvesteringar och arbetslöshet (ställd av Urpo Leppänen)
39. Fråga till Finlands regering angående ratificeringen av avtalet om hälsovårdsområdets arbetsmarknad (ställd av Margit Hansen-Krone)

Utanför saklistan förelägges för rådet:

Dokument 1	Rapport från Nordiska rådets presidium
Dokument 2	Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté
Dokument 3	Förslag angående försöksordning om budgetproceduren

Sakernas fördelning på utskott

Juridiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 577/j Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet
- A 591/j Medlemsförslag om samisk representation i Nordiska rådet
- A 654/j Medlemsförslag om ändring av Helsingforsavtalets artikel 58 (finansieringen)
- *A 655/j Medlemsförslag om samordnade åtgärder mot diskriminering av homosexuella
- A 656/j Medlemsförslag om ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- B 29/j Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

C. 1983 Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *6/j Berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel frågor
- *15/j Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
- *30/j Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
- *49/j Berättelse från Nordiska straffrättskommittén

D. 1983. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 5/1972/j Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
- 20/1972/j Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
- 22/1973/j Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
- 24/1974/j Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
- 16/1976/j Meddelanden om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
- *12/1980/j Meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning
- 13/1980/j Meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna
- *32/1981/j Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention
- 2/1982/j Meddelande om rekommendation nr 2/1982 angående lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område

E. Frågor

- 2. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samerättsutredningarna (ställd av Aimo Ajo)

10. Fråga till Nordiska ministerrådet angående jakt på säl (ställd av Sinikka Karhuvaara)
27. Fråga till Nordiska ministerrådet angående lagstiftnings-samarbete på arbetsrättens område (ställd av Lennart Andersson)
29. Fråga till Danmarks regering angående EG-övervägandena om en europeisk passunion (ställd av Bengt Wiklund)

Kulturutskottet

A. Medlemsförslag

A 611/k	Medlemsförslag om det allmänkulturella samarbetet
A 619/k	Medlemsförslag om samarbete inom den arktiska forskningen
A 620/k	Medlemsförslag om stöd till ett svenskt-danskt uppslagsverk
A 625/k	Medlemsförslag om nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videokivor
A 635/k	Medlemsförslag om samarbete i fråga om mottagande av utomnordiska TV-satellitsändningar
*A 642/k	Medlemsförslag om stöd till nordiska utställningar
*A 643/k	Medlemsförslag om samnordisk utbildning av Montessori-lärare
A 646/k	Medlemsförslag om ett nordiskt institut på Åland
A 647/k	Medlemsförslag om ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten

B. Regerings- och ministerrådsförslag

B 37/k	Ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet

C. 1983 Berättelser

1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*2/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
5/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)
8/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S)
*13/k	Berättelse från NORDFORSK
16/k	Berättelse inom Nordiska kulturfonden
*22/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*31/k	Berättelse från Nordisk etnologisk-folkloristisk arbetsgrupp (NEFA-Norden)
34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet
*40/k	Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning
*41/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning

*44/k	Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna
*47/k	Berättelse från Nordiska amatörteaterrådet
*48/k	Berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära
*50/k ¹	Berättelse från Nordiska författarkurser
*53/k	Berättelse om Nordisk kurs för idrottslärare
*54/k	Berättelse om seminarier för arkeologistuderande

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 12

Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete

100/k	Nordens folkliga akademi
101/k	Nordiskt samarbete inom skolområdet
102/k	Nordiska journalistkursen
103/k	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
104/k	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
105/k	Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet a) Nordiska universitetskurser i historia b) Kurser i språk och litteratur
106/k	Nordiska språk- och informationscentret
107/k	Nordiskt vuxenundervisningssamarbete
150/k	Nordiskt kollegium för marinbiologi
151/k	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
152/k	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
153/k	Nordiska institutet för sjörätt
154/k	Nordiska geoexkursioner till Island
155/k	Nordiskt kollegium för ekologi
156/k	Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
157/k	Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
158/k	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
159/k	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
160/k	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
161/k	Nordiska forskarkurser
162/k	Nordiskt vulkanologiskt institut
163/k	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
164/k	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
165/k	Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete
200/k	Nordens Hus i Reykjavík
201/k	Nordiska teaterkommittén
202/k	Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
203/k	Nordisk samiskt institut
204/k	Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
205/k	Nabolandslitteraturkommittén

¹ Berättelse avgavs ej 1982

206/k Nordiskt konstcentrum
207/k Nordiska filmkurser

D. 1983. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *20/1971/k Meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
- 14/1972/k Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
- 15/1973/k Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
- 20/1973/k Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
- 13/1975/k Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
- 14/1975/k Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
- 16/1975/k Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete
- *7/1976/k Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
- 8/1976/k Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
- 15/1976/k Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
- *12/1977/k Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
- *13/1977/k Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
- 14/1977/k Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
- *16/1977/k Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
- 17/1977/k Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna
- 2/1978/k Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda
- 15/1979/k Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet
- 16/1979/k Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland
- *17/1979/k Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik
- 18/1979/k Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdomar m. fl. grupper
- 20/1979/k Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur
- *21/1979/k Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge
- 22/1979/k Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur
- 1/1980/k Meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning

3/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nordnorge
4/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet
*5/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad
*21/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete
7/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete
8/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1981 angående de nordiska författarkurserna
*9/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1981 angående de nordiska författarstipendierna
*10/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet
*11/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1981 angående utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer
*12/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna
3/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1982 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden
4/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1982 angående ökat nordiskt forskningssamarbete
*5/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1982 angående ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden
6/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 6/1982 angående större nordisk inriktning hos kulturtidskrifterna i Norden
*7/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1982 angående produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i Norden
*8/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden

E. Frågor

- Fråga till Danmarks regering angående de nordiska språknämndernas samarbete (ställd av Gunnel Jonäng)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden (ställd av Ingrid Sundberg)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om TV-program för sjöfolk (ställd av Gunvor Schnitler)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående temahäften i Nordens historia (ställd av Sture Palm)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte (ställd av Tuulikki Petäjaniemi)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt idrottsutbyte (ställd av Ingrid Sundberg)
- Fråga till Nordiska ministerrådet angående Knud Rasmussens højskole (ställd av Otto Steenholdt)
- Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående anskaffning av böcker av grönländska författare (ställd av Otto Steenholdt)
- Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående skydd mot utförelse av kulturföremål (ställd av Jørgen Kruse Rasmussen)

Social- och miljöutskottet*A. Medlemsförslag*

- A 618/s Medlemsförslag om samarbete vid klimatologisk vård av nordiska psoriasispatienter
- A 626/s Medlemsförslag om intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet
- A 627/s Medlemsförslag om utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet
- *A 631/s Medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt centrum för hjärttransplantationer
- *A 632/s Medlemsförslag om en undersökning av de genom trafikolyckor hjärnskadades situation i Norden
- A 633/s Medlemsförslag om gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp
- A 634/s Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att öka sjöflokets trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter
- A 640/s Medlemsförslag om nordiska samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade
- A 650/s Medlemsförslag om bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen
- *A 652/s Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram mot narkotika

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- B 46/s Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete om miljövård 1983–1987

C. 1983 Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
- *7/s Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
- *10/s Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
- *17/s Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
- *18/s Berättelse från Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)
- *20/s Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
- *32/s Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
- *36/s Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
- *51/s Berättelse från Kommittén för Bottniska viken

D. 1983. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- 3/1974/s Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
- 28/1974/s Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
- 9/1975/s Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
- *19/1975/s Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
- *6/1977/s Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
- 7/1977/s Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
- 6/1978/s Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet

- * 7/1978/s Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention
- * 9/1978/s Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet
- * 13/1978/s Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp
- 15/1978/s Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser
- 5/1979/s Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem
- * 6/1979/s Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt
- * 7/1979/s Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten
- 15/1980/s Meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
- 16/1980/s Meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
- 17/1980/s Meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner
- * 18/1980/s Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m. m.
- * 19/1981/s Meddelande om rekommendation nr 19/1981 angående reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet
- * 21/1981/s Meddelande om rekommendation nr 21/1981 angående nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal
- * 22/1981/s Meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket
- * 23/1981/s Meddelande om rekommendation nr 23/1981 angående förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet
- * 24/1981/s Meddelande om rekommendation nr 24/1981 angående internationellt samarbete på rusmedelsområdet
- * 25/1981/s Meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga
- 26/1981/s Meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefria alkoholförsel
- * 27/1981/s Meddelande om rekommendation nr 27/1981 angående samarbete på friskvårdsområdet
- * 28/1981/s Meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten
- * 29/1981/s Meddelande om rekommendation nr 29/1981 angående forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö
- * 30/1981/s Meddelande om rekommendation nr 30/1981 angående internationellt forskningssamarbete beträffande fordonsavgaser
- * 1/1982/s Meddelande om rekommendation nr 1/1982 angående ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad
- 9/1982/s Meddelande om rekommendation nr 9/1982 angående program för ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet
- * 10/1982/s Meddelande om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö
- * 11/1982/s Meddelande om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter
- * 12/1982/s Meddelande om rekommendation nr 12/1982 angående färdtjänstservice för handikappade

- *13/1982/s Meddelande om rekommendation nr 13/1982 angående nordisk överenskommelse om samarbete inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen
- 14/1982/s Meddelande om rekommendation nr 14/1982 angående effektiva insatser mot narkotikamissbruket
- *15/1982/s Meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem
- *16/1982/s Meddelande om rekommendation nr 16/1982 angående reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet

E. Frågor

11. Fråga till Nordiska ministerrådet angående effektivare insatser mot narkotikamissbruket (ställd av Rune Gustavsson)
12. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk vidareutbildning inom social- och hälsovårdsområdet (ställd av Kaj Bärlund)
13. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete angående lösande av problem som orsakas av ålderdom (ställd av Asbjørn Hagustvedt)
16. Fråga till Norges regering angående utsläpp av avfall (ställd av Margrete Auken)
17. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (ställd av Tyra Johansson)
22. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetsprogrammet på hälso- och sjukvårdsområdet (ställd av Tyra Johansson)
26. Fråga till Danmarks regering angående insemination av kvinnor (ställd av Rune Gustavsson)
30. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förverkligande av reell ungdomsgaranti i Norden (ställd av Aimo Ajo)
32. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhandstestning av kemiska ämnen och produkter (ställd av Grethe Lundblad)
34. Fråga till Nordiska ministerrådet angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholinförsel (ställd av Sten Söderström)
35. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetet inom bostads- och byggområdet (ställd av Henrik Westerlund)
39. Fråga till Finlands regering angående ratificeringen av avtalet om hälsovårdsområdets arbetsmarknad (ställd av Margit Hansen-Krone)

Trafikutskottet

A. Medlemsförslag

- A 621/t Medlemsförslag om enhetliga villkor för reserabatter i Norden
- A 623/t Medlemsförslag om ett gemensamt räknecenter för väderprognoser
- A 628/t Medlemsförslag om viltolyckor i vägtrafiken
- A 636/t Medlemsförslag om åtgärder för att öka användningen av bilbälte i bilens baksäte
- *A 638/t Medlemsförslag om ytterligare samordning av trafikpolitiken
- *A 639/t Medlemsförslag om byggande av en järnvägstunnel under Kvarken
- *A 648/t Medlemsförslag om energibesparing inom transport- och trafiksektorn

C. 1983 Berättelser

- 1 Berättelse rörande det nordiska samarbetet
 *19/t Berättelse från Nordiska turistrådet (NT)
 *21/t Berättelse från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekom-
 munikationsområdet
 *25/t Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk
 forskning
 *27/t Berättelse från Nordiska postföreningen
 *37/t Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet

D. 1983. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

- *27/1968/t Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam
 trafiklagstiftning
 9/1972/t Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flyg-
 trafiken mellan Åland och stockholmsområdet
 *15/1972/t Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga
 bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
 *24/1973/t Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående för-
 rarskydd vid trafikförsäkring
 28/1973/t Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående
 flygtrafiken mellan de nordiska delarna av Finland, Norge
 och Sverige
 13/1974/t Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vi-
 dareutbildning inom hotell- och restaurantfacket
 *27/1974/t Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande
 av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
 3/1975/t Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående
 NORDTURIST-biljett
 *4/1975/t Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar-
 och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden
 *3/1976/t Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internor-
 disk giltighet för körkort
 10/1977/t Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående
 samnordisk insats mot trafikonykterheten
 *11/1977/t Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring
 av barnens trafikmiljö
 4/1978/t Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kol-
 lektivtrafiken och de handikappades behov
 8/1979/t Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående sam-
 ordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på
 fartyg
 9/1979/t Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående för-
 bättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss
 *10/1979/t Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifika-
 tioner av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974
 *11/1979/t Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onyk-
 terhet till sjöss
 6/1980/t Meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående libe-
 ralisering av fraktcharterregler
 *7/1980/t Meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade
 villkor för färjtrafiken i Norden vintertid
 8/1980/t Meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pen-
 sionärernas resemöjligheter i Norden
 9/1980/t Meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående pro-
 duktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafik-
 säkra motorfordon och bilmaterial
 *11/1980/t Meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdate-
 ring av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande nor-
 disk transportstatistik

- *13/1981/t Meddelande om rekommendation nr 13/1981 angående turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna
- *14/1981/t Meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter
- *15/1981/t Meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter
- *16/1981/t Meddelande om rekommendation nr 16/1981 angående internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods
- *17/1981/t Meddelande om rekommendation nr 17/1981 angående nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods
- *18/1981/t Meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (ställd av Per Petersson)
23. Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensamma rabattregler i järnvägstrafiken i Norden (ställd av Petter Savola)
28. Fråga till Finlands regering angående flygtrafiken Åland–stockholmsområdet (ställd av Olof Jansson)

Ekonomiska utskottet

A. Medlemsförslag

- A 629/e Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik
- A 630/e Medlemsförslag om åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden
- A 637/e Medlemsförslag om ytterligare utvidgat samarbete i Mittnorden
- A 641/e Medlemsförslag om insatser för internationell fred och nedrustning
- A 644/e Medlemsförslag om nordiskt samarbete om u-landsutbildning
- A 645/e Medlemsförslag om nordiskt handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet
- A 649/e Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram på datateknologiområdet
- A 651/e Medlemsförslag om en nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning
- A 653/e Medlemsförslag om förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden

B. Regerings- och ministerrådsförslag

- B 43/e Ministerrådsförslag om nytt handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bostads- och byggområdet
- B 44/e Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet
- B 45/e Ministerrådsförslag om ökning av Nordiska investeringsbankens grundkapital

C. 1983 Berättelser

1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet
*3/e	Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
*4/e	Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet
*9/e	Berättelse från Nordtest
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
*14/e	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
*28/e	Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
*29/e	Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
*33/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
35/e	Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
*39/e	Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
42/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken
43/e	Berättelse från Nordiska projektexportfonden
*45/e	Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser
46/e	Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)
52/e	Berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet

Nedanstående berättelser redovisas i C 1

BILAGA 13

300/e Nordel

BILAGA 14

301/e Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

D. 1983. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer

18/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
25/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
* 3/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning
1/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete
23/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt
24/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden
*27/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning
1/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport
*2/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1981 angående samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel
*3/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1981 angående samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel
4/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 4/1981 angående samordning av energiforskningen i Norden

*5/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällets svårigheter
6/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling
17/1982/e	Meddelande om rekommendation nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring
18/1982/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri
*19/1982/e	Meddelande om rekommendation nr 19/1982 angående nordiska underleveranser

E. Frågor

14. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samsarbetsavtal mellan två eller tre nordiska länder (ställd av Peter Muurman)
15. Fråga till Nordiska ministerrådet angående gränshandeln på Nordkallotten (ställd av Elsi Hetemäki-Olander)
21. Fråga till regeringarna i Finland, Norge och Sverige angående upphävande av handelsrestriktioner för danska lantbruks- och trädgårdsprodukter (ställd av Peder Sønderby)
24. Fråga till Norges regering angående Tofte cellulosafabriks konkurs (ställd av Peter Muurman)
25. Fråga till Nordiska ministerrådet angående det industripolitiska samarbetet i Norden (ställd av Paul Jansson)
31. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhindrande av ekonomisk kriminalitet (ställd av Lennart Andersson)
33. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ministerrådets arbetsformer inför viktiga internationella möten om ekonomi- och arbetsmarknadspolitik (ställd av Bernhard Tastesen)
36. Fråga till Sveriges regering angående avtal om gasleveranser (ställd av Margrete Auken)
37. Fråga till Nordiska ministerrådet angående förberedelse av Europarådets arbetsmarknadsministermöte (ställd av Kaj Bärlund)
38. Fråga till Nordiska ministerrådet angående industriinvesteringar och arbetslöshet (ställd av Urpo Leppänen)

Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i Stortingssalen. Platsfördelningen i salen framgår av planen sist i bandet. För utskottens, delegationernas, ministerrådets och presidietts sammanträden, för sekretariatens och pressens arbete, m. m. disponerades olika lokaler i samma byggnad.

Plenarmöten

Måndagen den 21 februari kl. 12.00–17.30

Tisdagen den 22 februari kl. 09.00–12.00 och 14.00–18.15

Onsdagen den 23 februari kl. 13.00–17.50

Torsdagen den 24 februari kl. 09.00–12.00, 12.00–14.45 och 14.45–19.40

Fredagen den 25 februari kl. 09.00–10.20 och 10.20–15.05

Utskottsmöten*Juridiska utskottet*

Söndagen den 20 februari kl. 16.00–16.55

Måndagen den 21 februari kl. 10.00–10.10 och 17.30–17.50

Kulturutskottet

Söndagen den 20 februari kl. 18.05–19.45

Måndagen den 21 februari kl. 09.35–10.20 och 17.45–17.50

Onsdagen den 23 februari kl. 09.30–10.25

Social- och miljöutskottet

Måndagen den 21 februari kl. 09.30–10.15 och 18.30–18.45

Onsdagen den 23 februari kl. 09.30–10.15

Trafikutskottet

Måndagen den 21 februari kl. 09.30–10.45 och 17.30–17.45

Onsdagen den 23 februari kl. 09.30–10.30

Ekonomiska utskottet

Måndagen den 21 februari kl. 09.30–10.30 och 17.30–18.00

Onsdagen den 23 februari kl. 09.30–10.30

Särskilda arrangemang

Tisdagen den 22 februari: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris (Oslo konserthus)
Mottagning i Oslo rådhus (värd: Oslo kommun)

PROTOKOLL

Protokoll

1:a mötet

Måndagen den 21 februari 1983 kl. 12.00

Presidenter: **Elsi Hetemäki-Olander (1–4)** **Jo Benkow (4–19)** och **Halldor Ásgrímsson (19)**

Dagordning

1. Åpningsinlägg av Nordisk Råds president
2. Navneopprop og godkjennelse av medlemslisten
3. Valg av presidium
4. Valg av suppleanter for presidiemedlemmene
5. Innlegg av den nyvalgte president
6. Utsendingen av materiale til sesjonen
7. Fastsettelse av sakliste for sesjonen
8. Meddelelse om avstemningsordning
9. Valg av Budsjettkomite
10. Valg av Informasjonskomite
11. Suppleringsvalg til Den nordiske investeringsbanks kontrollkomite frem til den 30. april 1983
12. Valg av medlemmer til Den nordiske investeringsbanks kontrollkomite for perioden 1. mai 1983 til den 30. april 1985
13. Valg av revisorer og revisorsuppleanter for Nordisk Kulturfond for årene 1983–84
14. Suppleringsvalg av suppleant i Nordisk kulturfonds styre for perioden 1983–84
15. Valg av særskilt utvalg for granskning av Nordisk kulturfonds forvaltning frem til neste sesjon
16. Forslag angående forsøksordning om budsjettprosedyren (Dokument 3)
17. Bemyndigelse for utvalgene å ta til etterretning slike beretninger – med unntak av C 1 – og meddelelser som ikke er satt opp på

saklisten for sesjonen eller som ikke sluttbehandles på sesjonen

18. Forslag om taletidens begrensning i generaldebatten

19. Generaldebbatt. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet samt Dokument 1: Rapport fra Nordisk Råds presidium.

1. **Åpningsanförande av Nordiska rådets president**

Ärade rådsförsamling, mina damer och herrar!

Det är den avgående rådspresidentens privilegium att hälsa deltagarna i följande råds-session välkommen och att förrätta sessionens officiella öppnande.

Min välkomst riktar sig såväl till de valda medlemmarna som till regeringsrepresentanterna, till tjänstemän och sakkunniga och till våra särskilt inbjudna ärade gäster samt till pressens talrika representanter, som skall följa med våra förehavanden här vid sessionen och skildra dem för omvärlden, slutligen också till de politiska ungdomsorganisationernas representanter, vår återväxt i det nordiska samarbetet. Er alla hälsar jag på presidiet vägnar välkomna till rådets 31:a session.

Jag vill samtidigt rikta ett varmt tack till det norska stortinget och dess ledning som för en hel vecka låter oss taga den traditionsrika, vackra stortingsbyggnaden i vår besittning och ställer all behövlig utrustning och sin

kunniga personal till vår disposition så att vi på bästa vis skall kunna genomföra vår session och få ut det bästa tänkbara resultatet av den. Under dessa förutsättningar ser jag fram emot en framgångsrik session här i Oslo.

Rådsarbetet följer en särskild rytm, sina regelbundna intervaller från session till session. En intensiv verksamhetsperiod ändrar i en kulminationspunkt, följande session. Vid dennas öppnande går tankarna till det verksamhetsår som varit, till dess framgångar och bakslag, glädjeämnen och sorger.

Sedan senaste session har vår krets drabbats av två allvarliga förluster. Rådets finska delegation och därmed hela Nordiska rådet har förlorat två av sina bästa krafter.

Blott några dagar efter sessionen i Helsingfors senaste vår nådde oss budet om att Tellervo Koivisto för alltid hade lämnat vår krets. Tellervo Koivisto hann verka ett decennium som ordinarie medlem av Nordiska rådet, där hon gjorde sin främsta insats inom rådets juridiska utskott. Den kommunala rösträtten och den nordiska språkkonventionen liksom också simultantolkningen i Nordiska rådet var frågor som hon helhjärtat gick in för och aktivt bidrog till att föra till ett positivt resultat. Det hon arbetade för det gjorde hon helt och odelat. Tellervo Koivisto var en varm och spontan människa med en djup känsla för medmänniskornas förhållanden och svårigheter, det må sedan ha gällt sverigefinnarnas levnadsomständigheter, ungdomens problem eller författarnas villkor, alla områden inom vilka hon var aktiv och hade gedigna insikter.

I början av innevarande månad lämnade oss för alltid efter en längre tids svår sjukdom den finska delegationens mångåriga viceordförande Bror Lillqvist.

I honom förlorade Nordiska rådet en av sina mest pliktmedvetna och hängivna medarbetare, som under mer än ett decennium var aktiv inom det nordiska samarbetet. Hans främsta verksamhetsfält inom rådet blev trafikutskottet, vars ordförandeskap han skötte under ett par års tid, och social- och miljöutskottet, vars viceordförande han var ända till sin bortgång. Han deltog också i budgetkommitténs arbete och som suppleant i rådets presidium. Bror Lillqvist hade en sällsynt gedigen bakgrund inom det faktliga och kommunala arbetsfältet att falla tillbaka

på. Han arbetade outtröttligt för att förbättra de sämre lottades villkor i samhället och ägnade sig på det nordiska planet särskilt åt frågor inom det socialpolitiska området med tonvikt på den sociala tryggheten, hälsovården och arbetsförhållandena.

I Tellervo Koivisto och Bror Lillqvist förlorade Nordiska rådet, den finska delegationen och den nordiska arbetarrörelsen två av sina bästa företrädare, som vardera gjort en tungt vägande insats inom det nordiska samarbetet. Deras minne skall som ett föredöme leva länge inom vår krets. Låt oss hedra deras minne med en stunds tystnad.

Då vi blickar tillbaka på det gångna verksamhetsåret tror jag vi kan slå fast, att det har varit ett år av intensivt arbete inom de olika verksamhetsområden, som samarbetet idag omspannar. Som ett resultat av detta föreläggs rådet hela sex ministerrådsförslag, ett drygt trettiotal medlemsförslag och en omfattande rapportering från ministerrådets sida.

Till detta sakstoff kommer för första gången en budgetproposition med förslag angående de nordiska samarbetsbudgeterna för år 1984. Avsikten är att dessa efter beredning i rådets utskott och i budgetkommittén skall föreläggas rådet i plenum och utgöra underlag för en budgetdebatt. Detta sker i överensstämmelse med en överenskommelse mellan rådets presidium och ministerrådet på basen av de förslag, som senaste vår framlades av en särskild arbetsgrupp för beredning av budgetbehandlingen inom de nordiska samarbetsorganen. Detta budgetförslag, som hade förtjänat rang och värdighet av ett ministerrådsförslag och inte behövt, som det nu blygsamt presenteras, vara en bilaga till C 1, vill jag beteckna som något historiskt. I och med denna budgetbehandling i rådet, som detta år visserligen genomförs som en försöksverksamhet, synes det mig att samspelet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet tagit ett stort steg mot större fullkomlighet med avseende på iakttagande av mera parlamentariska spelregler inom vårt samarbete.

Jag hoppas att detta försök med en budgetbehandling i rådet, trots den korta förberedelse-tid vi haft på oss, skall ge oss positiva erfarenheter för kommande år. Slutligen ett tack för att budgetdokumentationen förelåg också på finska före avresan hemifrån.

Ett annat problemkomplex, som i hög grad

har sysselsatt rådsorganen, har de självstyrande områdenas ställning inom samarbetsmaskineriet utgjort.

De förslag som nu av juridiska utskottet läggs på rådets bord innebär så stora förändringar i rådets sammansättning och de självstyrande områdenas ställning i det nordiska samarbetet att jag vill beteckna dem som en milstolpe inom rådets verksamhet. När de, såsom vi hoppas, från och med den 32:a sessionen träder i kraft, kommer Nordens västligaste utpost Grönland och dess folk att vara aktivt inlemmat i rådsarbetet. Dessutom förbättras möjligheterna för Färöarna och Åland att bevaka sina intressen i Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet högst avsevärt.

Beredningen av dessa långtgående förslag har skötts med sakkännedom och med snabbhet när man beaktar frågornas art och betydelse. Både den blandade kommittén, den s. k. Petrikommittén och rådets juridiska utskott förtjänar ett uppriktigt erkännande för detta. Det satt hårt åt med tidtabellen för juridiska utskottets del, men förslagen blev färdiga i tid till denna session.

Mot bakgrund av hur starkt skyndsamheten i denna sak betonades både i kommittéskedet och sedermera inom juridiska utskottet, inte minst från dansk sida, ansåg man i Finland, vars regering har ett särskilt ansvar för Helsingforsavtalet, sig böra försöka tillrättalägga den tekniska beredningen av ändringsförslagen så att även undertecknandet av dessa hade kunnat ske i samband med innevarande session om så önskades. Avsikten var också att därigenom skapa bättre förutsättningar för att ändringarna i Helsingforsavtalet skulle kunna bringas i kraft i god tid före följande session, såsom juridiska utskottet mycket kraftigt understrukt. Också rådets presidium ställde sig bakom dessa strävanden. Finlands utrikesministerium vidtog också nödvändiga åtgärder i detta syfte.

Det kan därför inte undgå att väcka en viss förundran att Nordiska ministerrådet i sammansättningen samarbetsministrarna så sent som den 4 februari fattade ett beslut om att undertecknandet skall ske först i samband med ett möte inom ministerrådet i juni i Island. Härvid torde ha hänvisats till att också vissa andra samarbetsavtal påkallar ändring och att samtliga ändringar bör ske i ett sammanhang. Detta är onekligen ett motiv, men

man frågar sig om regeringarna övervägt saken tillräckligt innan man av denna orsak gick in för att uppskjuta undertecknandet till sommaren och därmed de ofta rätt tidsödande ratifikationsprocedurerna till senhösten. Det är skäl att understryka vikten av att den ursprungliga tidtabellen trots detta skall kunna hållas så att ändringarna av Helsingforsavtalet kan bringas i kraft i god tid före 1984 års session. Detta framhåller jag både på presidiets vägnar och som ordförande i den finländska delegationen som i rådssammanhang har ett särskilt ansvar för ett av de berörda självstyrda områdena, landskapet Åland.

För mig framstår detta utbyggnadsskede som mycket betydelsefullt. Genom att länka Grönland, Färöarna och Åland till det nordiska samarbetet med fastare band än hittills stärker vi förvisso hela vårt samarbete.

Presidiet har helt nyligen, den 19 januari, mottagit en ingående utredning om rådssekretariatet med en rad förslag om förbättringar. Denna utredning som på presidiets uppdrag har utförts av sekreterarkollegiet, utgör ett led i en rad av utredningar om organisatoriska frågor, som har satts i gång under de senaste åren. Bakgrunden är den diskussion om samarbetets bristande effektivitet och den sviktande uppföljningen av fattade beslut, som med ökad styrka har förts inom rådet och ministerrådet och vid de senaste sessionerna.

Den av rådets presidium och statsministrarna initierade s. k. femmannautredningen med en framträdande representant från varje land har nyligen inlett sin verksamhet och förväntas slutföra sitt arbete inom detta år. Inom Finland har en särskild arbetsgrupp utrett frågan om en effektivisering av den nordiska kontaktannaorganisationen.

Alla dessa utredningar och de förslag till förbättringar, som de för med sig, bör kunna bidra till att på ett väsentligt sätt utveckla och effektivisera vårt samarbete inom de närmaste åren. Detta är så mycket mer betydelsefullt som vi lever i en tid då vårt samarbete är utsatt för starka påfrestningar som en följd av den rådande ekonomiska osäkerheten med åtföljande allvarliga sysselsättningssvårigheter i våra länder. Det fordras under rådande förhållanden en särskild beslutsamhet av oss för att vi skall kunna försvara de positioner som vi har uppnått i det nordiska sam-

arbetet och trots reducerade resurser så vitt möjligt ytterligare utbygga dem. Detta vårt samarbete är emellertid av så stor betydelse för de nordiska länderna, att tidens snöda ekonomiska villkor inte får äventyra det på sikt.

År 1983 har av Nordiska ministerrådet utlysts till ett nordiskt trafiksäkerhetsår. Året öppnades i januari i de olika nordiska länderna, och även om vi åtminstone i Finland ännu inte har sett så mycket av det i offentligheten, så kommer denna kampanj längre fram på året att ge både trafiksäkerhetsarbetet och det nordiska samarbetet en synlig plats i massmedia. Nordiska trafiksäkerhetsåret 1983 tillkom efter energiska påtryckningar från Nordiska rådets och särskilt trafikutskottets sida. Vi hoppas uppriktigt att trafikutskottets strävan skall förverkligas. Tanken är att allmänheten och myndigheterna genom denna kampanj skulle väckas till ett aktivare intresse och en bättre förståelse för trafiksäkerhetsarbetet. På så sätt kunde NTA-83 utgöra början till ett effektivare trafiksäkerhetsarbete i hela Norden, med allt vad det betyder av räddade människoliv, sparade lidanden och bortfall av ekonomiska skador.

Då min föregångare som president i Nordiska rådet, Ib Stetter, öppnade fjolårets session i Helsingfors, önskade han att temat "nordiskt medborgarskap" skulle bli ett av rådsdebattens huvudämnen.

Vårt samarbete – det skall vi komma ihåg – skall tjäna den enskilda människan, den vanliga nordbon. Det är denna enkla sanning vi velat understryka när vi börjat tala om ett nordiskt medborgarskap. Delvis har vi med detta nordiska medborgarskap avsett sådana rättigheter som medborgarna i våra länder har fått tack vare det nordiska samarbetet.

Delvis innehåller begreppet sådana målsättningar som ännu inte har förverkligats. Det har varit social- och miljöutskottet som under det gångna året har sökt konkretisera dessa målsättningar. Utskottet kommer att fortsätta med sitt arbete även efter sessionen.

Utanför Norden följer man med ett utpräglat positivt intresse vårt samarbete, som ofta betecknas som ett föredöme för internationell umgänge mellan suveräna stater. Jag var senaste sommar i tillfälle att personligen uppleva dessa attityder då jag som Nordiska rådets representant deltog i ett antal evene-

mang inom ramen för den stort upplagda Scandinavia Today-kampanjen i USA. Dessa upplevelser gjorde ett djupt intryck på mig. Kampanjen förmår säkert för ett mycket större antal människor än någon annan åtgärd tidigare presentera våra länder, deras förhållanden och speciellt deras kulturliv. Jag vill sluta med att till rådsförsamlingen framföra en hälsning från Scandinavia Today, som också i detta ögonblick sprider kännedom om oss och vårt kulturliv ute i den stora världen.

Med dessa ord får jag förklara Nordiska rådets 31:a session öppnad.

2

Namnupprop: godkännande av medlemslistan

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 4 i arbetsordningen:

Regeringsrepresentanter

Ahde, Matti¹
 Árnason, Tómas
 Bodström, Lennart
 Bratz, Jens-Halvard
 Breilin, Reino¹
 Carlsson, Roine¹
 Christensen, Christian
 Christophersen, Henning
 Dahl, Birgitta
 Ellefsen, Pauli
 Enggaard, Knud
 Feldt, Kjell-Olof
 Foighel, Isi¹
 Gestsson, Svavar
 Gíslason, Ingvar
 Gradin, Anita¹
 Gustafsson, Hans
 Göransson, Bengt¹
 Helle, Veikko¹
 Hellström, Mats
 Heløe, Leif Arne
 Hjelm-Wallén, Lena¹
 Holberg, Britta Schall¹
 Holmberg, Bo¹
 Hveding, Vidkunn¹

¹ Ej närvarande vid namnuppropet.

Høyem, Tom¹
 Haarder, Bertel¹
 Jakobsen, Mimi Stilling¹
 Jóhannesson, Ólafur
 Koppernæs, Inger¹
 Laine, Jermu¹
 Langslet, Lars Roar
 Leijon, Anna-Greta¹
 Lundkvist, Svante
 Melchior, Arne
 Ollila, Esko¹
 Palme, Olof
 Peterson, Thage G.¹
 Presthus, Rolf
 Rainer, Ove¹
 Rettedal, Arne¹
 Salo, Arvo¹
 Schlüter, Poul¹
 Sellæg, Wenche Frogn
 Sigurdsen, Gertrud¹
 Simonsen, Palle¹
 Skauge, Arne
 Sorsa, Kalevi¹
 Stenbäck, Pär¹
 Stetter, Ib
 Stray, Svenn
 Suonio, Kaarina¹
 Taxell, Christoffer¹
 Thórdarson, Friðjón
 Väänänen, Marjatta¹
 Willoch, Kåre
 Woivalin, Folke

Valda medlemmar

Adelsohn, Ulf
 Ajo, Aimo
 Andersson, Arne
 Andersson, Georg
 Andersson, Lennart
 Ásgrímsson, Halldór
 Auken, Margrete
 Benkow, Jo
 Berge, Gunnar
 Bondevik, Kjell Magne
 Brundtland, Gro Harlem¹
 Brusvang, René
 Bärlund, Kaj
 Dybkjær, Lone¹
 Eidem, Bjarne Mørk
 Ekorre, Mikko
 Grøndahl, Kirsti
 Guðnason, Eidur
 Gustavsson, Rune

Halvgaard, Børge
 Hansen, Guttorm
 Hansen, Ivar
 Hansen, Karen Thurøe
 Hansen-Krone, Margit
 Haugstvedt, Asbjørn
 Henriksen, Ole
 Hermannsson, Sverrir¹
 Hetemäki-Olander, Elsi
 Häll, Karl-Erik
 Jakobsen, Johan J.
 Jakobsen, Svend
 Jansson, Olof
 Jansson, Paul
 Jensen, Egon
 Johansson, Tyra
 Jónsson, Stefán
 Jonäng, Gunnel
 Jørgensen, Anker
 Järvenpää, Heikki
 Kanerva, Ilkka
 Karhuvaara, Sinikka
 Kemppainen, Arvo¹
 Knuuttila, Sakari
 Kristensen, Finn
 Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva
 Liikanen, Erkki
 Lundblad, Grethe
 Martinsen, Astrid Murberg
 Muurman, Peter
 Nieminen-Mäkynen, Terhi¹
 Nilsson, Gunnar
 Palm, Sture
 Patursson, Erlendur
 Pedersen, Robert
 Petersson, Per
 Pétursson, Páll
 Randal, Håkon¹
 Savola, Petter¹
 Schmitler, Gunvor
 Sigurðsson, Pétur
 Steen, Reiulf¹
 Steenholdt, Otto
 Steffensen, Jens
 Stenbäck, Asser
 Sundberg, Ingrid¹
 Sundstein, Jógvan
 Sælthun, Ambjørg
 Söder, Karin
 Söderström, Sten¹
 Sønderby, Peder

¹ Ej närvarande vid namnuppropet

Syse, Jan P.
Tastesen, Bernhardt
Thomassen, Petter
Ullsten, Ola
Voigt, Mogens
Werner, Lars
Westerlund, Henrik¹
Wiklund, Bengt

3

Val av presidium

Arbetsutskotten hade föreslagit att till president skulle väljas Jo Benkow, Norge, och till vice presidenter Anker Jørgensen, Danmark, Elsi Hetemäki-Olander, Finland, Hall-dör Asgrimsson, Island och Ulf Adelsohn, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

4

Val av suppleanter för presidiummedlemmarna

Arbetsutskotten hade föreslagit att till suppleanter för presidiummedlemmarna skulle väljas Margrete Auken, Danmark, Peter Muurman, Finland, Matthías Á. Mathiesen, Island, Guttorm Hansen, Norge och Gunnar Nilsson, Sverige.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

Ändringar av medlemslistan

Det anmäldes att följande valda medlemmar kommer att inta sina platser i rådet under ett senare möte:

Terhi Nieminen-Mäkynen, Arvo Kempainen och Henrik Westerlund.

Dessa medlemmar ersättes intill dess av de närvarande suppleanterna: Karl-Gunnar Fagerholm, Kaarina (Kati) Peltola och Elisabeth Rehn.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Jo Benkow övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

5

Anförande av den nyvalde presidenten

Ærede rådsmedlemmer! På vegne av det nyvalgte presidium takker jeg for den tillit som er vist oss. Vi skal anstrenge oss for å gjøre oss fortjent til den.

La meg også få takke den avgående president, Elsi Hetemäki-Olander, som gjennom det siste året har ledet vårt arbeid med entusiasme og engasjement og en aldri sviktende tro på det nordiske samarbeidets verdi.

En hjertelig velkommen til Oslo – til rådets medlemmer, til sekretariatene, rådgivere, sakkyndige, til alle medarbeidere og til pressen.

Idet vi tar fatt på den 31. sesjon, er det 30 år siden klubben ble brukt for første gang i Nordisk Råd, for til tross for jubileet i Helsingfors er det først nå ved møtet i Oslo at vi som plenarforsamling har *arbeidet* i 30 år. Vi har lagt en generasjon bak oss, i en periode med nesten uavbrutt fremgang og vekst i de nordiske land. Og det var i de første årene de største ting skjedde. Den gang var det lettere å finne store oppgaver å løse, fordi alt ennå var uprøvd og alt ugjort. De som gikk foran, ble pionerer på jomfruelig mark. De stod fritt i sitt valg og pløyde først på de teiger hvor utbyttet kom med en gang. Tidene var bedre, problemene mindre og mulighetene større.

I dag er situasjonen en annen. Problemene har fått nye og nesten skremmende dimensjoner. Det foreligger et akutt behov for nordisk innsats og nordisk styring for å berge arbeid og levemåte for Nordens folk.

De avgjørende gjennombrudd vi gjorde på svært viktige felter i de første år, inspirerte oss til å strekke oss mot nye og enda mer ærgjerrige mål. Fordi vi hadde lykkes så bra med noe, ble vi faktisk forledet til å tro at vi kunne lykkes med alt.

Et stigende ambisjonsnivå og store ord utløste forventninger og utalmodighet med krav om større djervhet og raske gjennombrudd, som det altså senere viste seg at vi ikke helt var i stand til å leve opp til.

Slik er man kanskje blitt et slags offer for sine egne ambisjoner. Nye planer, prosjekter og fremstøt er blitt lansert med den begeistring som regelmessig melder seg når en ny stor tanke fødes. Men det har vel gått litt tregt. Resultatene har i det siste latt vente

noe på seg, all begeistring og verbal godvilje til tross. Derfor mener noen at Rådets dimensjoner og papirbunker ikke lenger står i noe rimelig forhold til de resultater vi produserer.

Dette er og kan ikke være et signal til resignasjon og passivitet, men må føles som en utfordring til oss alle.

Mange sier at vi er kommet i samme situasjon som De forente nasjoner, som først og fremst blir omtalt hver gang det dreier seg om en sak man ikke makter, mens de nyttige resultater blir glemt og den daglige virksomhet på et utrolig antall viktige områder nærmest blir tatt som en selvfølge.

Men la oss for all del gjøre vårt til at misotet ikke skal få bre seg. Med de store påkjenninger vi opplever på arbeidsmarkedet og i økonomien i alle de nordiske land, ville det egentlig være vanskelig å tenke seg at vi ville være i stand til å holde på det vi har oppnådd, uten Nordisk Råd og vårt politiske samarbeid. Ville vi maktet å fastholde vårt felles arbeidsmarked i en tid med proteksjonistiske strømninger, uten vårt nordiske samarbeid? Ville vi maktet å opprettholde passfriheten i en tid da kampen mot narkotika og grensekryssinger står sentralt? Ville vi i dagens vanskelige situasjon fortsatt ha hatt et felles nordisk sosialt sikkerhetsnett uten at Nordisk Råd kunne støtte opp om det? Ja, det tror altså ikke jeg.

Så selv om vi ikke er i stand til å bære frem de nye storartede reformer hver gang vi møtes, er Nordisk Råd en garanti for at vi får beholde hva vi har oppnådd. I vanskelige tider er ikke det alle forunt.

De siste års arbeid i Nordisk Råd er blitt preget av tiltagende partipolitisering med gruppevis samarbeid over landegrensene. Det gir debatten vitalitet og nerve. Vi har jo alle partipolitikken som basis for vårt samfunnsengasjement – og klare skillelinjer er verdifulle.

Men samtidig som vi krysser klinger – og det skal vi gjøre – må vi aldri tape av syne at det bare er gjennom enighet mellom partigrupper og suverene stater at det er mulig å komme videre! Vel er det fristende, for noen kanskje også en politisk nødvendighet, å kritisere det som blir gjort av andre land eller andre politiske retninger. Men det har neppe noen byggende eller fornuftig hensikt å la

Nordisk Råds debatter bli preget utelukkende av gjensidige bebreidelser og en slags fundamentalistisk klippetrom på at bare det man selv mener, er det som kan godtas. Skal Rådet som sådant gjøre fremskritt, må det skje langs den gyldne middelvei.

Viktigere enn å fastslå hvor veiene skiller, er det å lete etter løsninger hvor veiene kan møtes. Og er man altså ikke villig til det, vil mange av våre bestrebelser måtte bli forgevnes.

Denne sesjon vil oppleve et løfterikt eksempel på vilje til samarbeid om felles mål. Det foreligger til behandling et felles forslag fra økonomisk utvalg om tiltak for styrket økonomi og økt sysselsetting. Dette forslag er bygd på tre ulike forslag fra respektive sosialdemokratene, midtengruppen og de konservative.

Vi kjenner ikke i dag forslaget skjebne. Det vil bli avgjort i løpet av sesjonen. Men likevel, forslaget er en erkjennelse av at felles problemer gjør det nødvendig – og viktig – å lete etter felles løsninger.

Vi vet selvfølgelig at et samlet Norden ikke kan svinge verdensøkonomien. Men står vi samlet, er vi tross alt en enhet som teller med.

Vi innser vel også alle at nordiske fremstøt må ha en nasjonal forankring. Men vi er da vel i hvert fall kommet så langt at det eksisterer en nordisk bevissthet i tillegg til den nasjonale som gjør at lovgivningen koordineres og politikken finner sin form i bevisstheten om at det vi gjør, også skal stå sin nordiske prøve.

Vi skal ikke vente – eller forlange – at sesjonen i Oslo skal fatte øyeblikkelige og konkrete vedtak som i en håndvending får alle problemer til å fordampe. Men vi venter og vi forlanger at regjeringene både innenfor og utenfor Nordisk Ministerråd setter krefter inn på å gjennomføre Rådets intensjoner, ønsker og rekommendasjoner med beslutsomhet i det kommende år. Dersom det ikke skjer, ja, da vil det bli vanskelig å opprettholde Rådets troverdighet og omdømme i tiden som kommer. La det være et formanende ord!

Nå må vi vise at det dreier seg om et samarbeid med hold og med marg. Viktige oppgaver venter, lange arbeidsdager ligger foran oss. Men ikke lengre og ikke mer krevende

enn at vi også kan få tid til å styrke kjenns-kaps- og vennskapsbånd over parti- og over landegrenser.

Vi ønsker hverandre lykke til med forhand-lingen!

6

Utsändning av handlingar till sessionen

Arbetsordningen stadgar att allt dokumen-tationsmaterial som skall behandlas vid ses-sionen skall ha utsänts senast två veckor före sessionens början. Den stadgar också, att ut-sändande kan ske senare om särskilda skäl föreligger.

Presidiet föreslår att även de förslag som utsänts senare än två veckor före sessionens början kan behandlas vid sessionen. Beslutet kräver 2/3 flertal.

Presidiets förslag bifölles.

7

Fastställande av saklista för sessionen

Presidenten: Presidiet foreslår at plenarfor-samlingen fastsetter saklisten for sesjonen i overensstemmelse med den utdelte trykte fortegnelse inklusive supplement over de i Nordisk Råd tilhørende saker, samt at med-lemforslagene A 638/t og A 655/j og beret-ning C 22/k etter forslag fra utvalgene, ikke tas opp til behandling på sesjonen.

Godkjenner Rådet Presidiets forslag?

Desuten meddeles at eventuelle ytterli-gere spørsmål (E-saker) kan bli stillet under sesjonen i henhold til arbeidsordningens § 15.

Saklistan för sessionen fastställdes i enlig-het med presidiets förslag.

8

Meddelande om voteringsordningen

Presidenten: Voteringen i Stortinget skjer med hjelp av voteringsapparat. I samsvar med § 11 i Nordisk Råds arbeidsordning kan medlem votere 'ja' eller 'nei' eller avstå fra å votere. Ifølge den tekniske språkbruk vote-ringsapparatet har, er en ja-stemme en stemme "for" og en nei-stemme en stemme "mot".

Fordi man i Stortinget har stemmeplikt, kan voteringsapparatet ikke registrere de medlemmer som avstår fra votering.

Presidenten vil derfor gjennomføre to vo-teringer for hvert forslag som krever nav-neopprop eller voteringsapparat:

I den første votering deltar de medlemmer som stemmer "for" eller "mot". Resultatet av denne votering kommer straks på skjer-mene i salen.

Deretter vil presidenten be de medlemmer som har vært til stede i salen, men som har avstått fra voteringen, om å trykke på "for"-knappen. Også dette resultat kommer på skjermene, og voteringen er avsluttet.

Presidenten viser ellers til de instruksjoner som er oppslått ved siden av voteringsknap-pene, og til kopien av denne redegjørelse som er omdelt på plassene.

9

Val av budgetkommité

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nor-diska rådet till medlemmar i rådets budget-kommité – för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från *juridiska utskottet*: Svend Jakobsen och Hans Nyhage

från *kulturutskottet*: Eidur Guðnason och René Brusvang

från *social- och miljöutskottet*: Asbjørn Haugstvedt och Kaj Bärlund

från *trafikutskottet*: Petter Savola och Bjarne Mørk Eidem

från *ekonomiska utskottet*: Gunnar Nilsson och Páll Pétursson

Arbetsutskottens förslag bifölles.

10

Val av informationskommité

Arbetsutskottet hade föreslagit att Nordis-ka rådet till medlemmar i rådets informa-tionskommité för tiden intill nästa ordinarie session väljer:

från *Danmark*: Hagen Hagensen och Ro-bert Pedersen

från *Finland*: Arvo Kempainen och Eeva Kuuskoski-Vikatmaa

från *Island*: Stéfan Jónsson och Eiður Guðnason

från *Norge*: Håkon Randal och Reiulf Steen

från *Sverige*: Sture Palm och Rune Gustavsson

Arbetsutskottens förslag bifölls.

11

Fyllnadsväl av Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för tiden fram till den 30 april 1983

Presidenten: Presidiet beslutet ved møte per capsulam den 8. oktober 1982 at for tiden frem til 31. sesjon utse Jens Steffensen som medlem av Den nordiske investeringsbanks kontrollkomite i stedet for Christian Christensen som da var gått inn i Danmarks regering.

De samlede arbeidsutvalg har foreslått at Rådet velger Jens Steffensen som medlem av Den nordiske investeringsbanks Kontrollkomite for tiden frem til den 30. april 1983.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

12

Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1983 till 30 april 1985

Arbetsutskotten hade föreslagit, att Nordiska rådet till medlemmar i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1983 till 30 april 1985 väljer

från Danmark: Jens Steffensen

från Finland: Ulf Sundqvist

från Island: Stéfan Jónsson

från Norge: Håkon Kyllingmark

från Sverige: Paul Jansson

Arbetsutskottens förslag bifölls.

13

Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för 1983 och 1984

Arbetsutskotten hade föreslagit att Nordiska rådet till revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för åren 1983 och 1984 väljer:

Otto Mørch med Povl Brøndsted som suppleant

Jørgen Bredsdorff med Ib Gerner Hansen som suppleant

Arbetsutskottens förslag bifölls.

14

Fyllnadsväl av suppleant i Nordiska kulturfondens styrelse för perioden 1983–1984

Presidiet beslutade vid sitt möte den 14 november 1982 att för tiden fram till 31:a sessionen utse Mikko Ekorre som suppleant i Nordiska kulturfondens styrelse i stället för Ilkka-Christian Björklund som hade lämnat Finlands delegation.

Arbetsutskotten föreslår att plenarförsamlingen till suppleant i Nordiska kulturfondens styrelse för tiden från 31:a sessionen till 31 december 1984 väljer Mikko Ekorre.

Arbetsutskottens förslag bifölls.

15

Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Arbetsutskotten hade föreslagit, att ett särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning tillsättes.

Arbetsutskotten hade föreslagit, att till medlemmar i utskottet för tiden intill nästa session väljas:

Danmark:

Robert Pedersen med Jørgen Kruse Rasmussen som suppleant

Finland:

Peter Muurman med Sinikka Karhuvaara som suppleant

Island:

Eiður Guðnason med Páll Pétursson som suppleant

Norge:

Håkon Randal med Reiulf Steen som suppleant

Sverige:

Gunnel Jonäng med Arne Gadd som suppleant

Arbetsutskottens förslag bifölls.

16**Förslag angående försöksordning om budget-proceduren (Dokument 3)**

Presidenten: Presidiet föreslår at Rådet ved denne sesjon beslutter som en forsøksordning, at Budsjettkomiteen får legge frem en betenkning med motivert forslag til uttalelse over Nordisk Ministerråds forslag till budsjett for 1984.

Bakgrunnen for dette forslag er at høsten 1982 iverksatte Budsjettkomiteen og Nordisk Ministerråd en ny budsjettprosedyre på forsøksbasis vedrørende det allmenne budsjett. Tilsvarende prosedyre er også fulgt for Kulturbudsjettet.

I Dokument 3 er forslaget nærmere presisert.

En sådan beslutning krever ifølge arbeidsordningens § 50, to tredjedels flertall i Rådet.

Presidiets forslag bifølls.

17**Bemyndigande för de fasta utskotten att lägga sådana berättelser — med undantag av C 1 — och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats på sessionen**

Presidiet föreslår att utskotten bemyndigas att lägga till handlingarna sådana berättelser — med undantag av C 1 — och meddelanden, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka icke slutbehandlats vid sessionen.

Presidiets forslag bifølls.

18**Förslag om talartidens begränsning i generaldebatten**

Presidiet föreslår att plenarförsamlingen beslutar om tidsbegränsning av inläggen i generaldebatten till tjugo minuter för presidets första anförande samt anförandena av ministerrådets ordförande och statsministrarna samt av vardera en företrädare för de självstyrande områdena. För alla övriga medlemmar föreslås en tidsbegränsning av tio minuter.

Presidiets forslag bifølls.

Ändring av medlemslistan

Det anmeldes att Gro Harlem Brundtland inte kommer att innta sin plats i rådet utan ersätts av Hanna Kvanmo.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

19**C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbeidet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (generaldebatt)**

Statsråd **Skauge:** Ærede president! På vegne av Nordisk Ministerråd legger jeg hermed fram Ministerrådets årsberetning for Nordisk Råds 31. sesjon.

Den økonomiske aktiviteten i 1982 ble betydelig svakere enn antatt på forhånd. Oppgangen som var ventet i andre halvår, uteble. Totalproduksjonen for OECD-landene falt etter foreliggende beregninger med 0,5 pst. i 1982. På den annen side er det gjort fortsatte framskritt når det gjelder arbeidet med å redusere inflasjonstakten, som hittil har vært det høyest prioriterte målet for den økonomiske politikken.

Konsumprisene økte med gjennomsnittlig 7,5 pst. i OECD-landene i 1982, mot nærmere 13 pst. i 1980. Reduksjonen i inflasjonstakten har imidlertid skjedd med store kostnader i form av bortfall av produksjon og økende arbeidsledighet. Antallet arbeidsledige i OECD-området økte till 30 millioner i 1982. I 1980 var antallet arbeidsledige 21 millioner. Dette betyr at ca. 8,5 pst. av arbeidskraften er ledig nå.

Den svake utviklingen henger nært sammen med den økonomiske politikken som har vært ført. Den inflasjonsbekjempende økonomiske politikk som den senere tid har dominert i industrilandene, har gitt kraftigere effekter på produksjon og sysselsetting enn ventet. I tillegg kommer en økende uro på det internasjonale kredittmarkedet som følge av betalingsproblemene i flere store låntakerland.

Den økonomiske veksten i de europeiske land vil fortsatt være svak fram til midten av 1984, dersom en skal dømme etter OECD-sekretariatets siste prognose. På den annen side ventes det at en positiv utvikling vil

komme i gang i USA. Det private forbruk ventes å medføre en reell veksttakt på ca. 4 pst. i løpet av 1983. Den økonomiske veksten i Japan ventes også å bli relativt høy på tross av at det føres en restriktiv finanspolitikk. Prognosen for veksten i bruttonasjonalproduktet i hele OECD-området i år er 1,5 pst.

Med en så vidt lav vekst vil arbeidsledigheten fortsette å stige. Det totale antall arbeidsledige i OECD-området ventes å bli 34 millioner i løpet av året, hvorav 19 millioner i Vest-Europa.

Foreløpig finnes ingen tegn på at en konjunkturoppgang er på veg. Siste høst skjedde imidlertid en oppmykning i bruken av pengepolitiske virkemidler i USA. Dette har i varierende grad blitt fulgt opp av rentereduksjoner i andre industriland. Denne oppmykning har imidlertid ennå ikke gitt resultater i form av økt produksjon.

Kombinasjonen av svak økonomisk utvikling, uro på de internasjonale kapital- og valutamarkeder og økende proteksjonisme medfører en stor fare for fortsatt stagnasjon.

Enkelte nordiske land gikk i fjor inn for en forandring av den økonomiske politikken i ulike internasjonale organer. Behovet for en omlegging i retning av økt vekt på å stimulere etterspørselen i land med nødvendig økonomisk handlefrihet er blitt understreket. Det er også framført krav om en bedre internasjonal samordning av den økonomiske politikken. På møtet i OECDs økonomisk-politiske komite (EPC) i november la Finland fram et forslag som ble støttet av Norge og Sverige. Forslaget gikk ut på at OECD-sekretariatet skal utarbeide et underlag for en omlegging av den økonomiske politikken. På bakgrunn av dette forslag vil en studie av internasjonale overføringsmekanismer bli lagt fram, sannsynligvis før neste EPC-møte i april. Videre har Norge i et brev oppfordret OECDs generalsekretær om å legge fram forslag til rekommandasjoner om en felles økonomisk strategi til OECDs ministerrådsmøte i mai. Rekommandasjonene skal etter Norges oppfordring sikte mot å få i stand ny vekst i økonomien og en redusert arbeidsledighet.

På bakgrunn av de svake utsiktene er Ministerrådet enig om behovet for å styrke det internasjonale samarbeidet i OECD og andre internasjonale organisasjoner med sikte på å påvirke den økonomiske politikken og utvik-

lingen i de større industriland. I dagens situasjon er det behov for en forsiktig ekspansjon, der hvert industriland gjennomfører de tiltak som er mulige i lys av landets økonomiske situasjon. Målsettingen bør ikke være en kraftig ekspansjon, fordi en slik politikk vil kunne ødelegge de framskritt som er gjort når det gjelder å dempe inflasjonstakten. På denne måten bør en rekke av de problemer vi har i dag, få rimeligere proporsjoner, også i de nordiske land.

I 1982 ble det i fellesskap mellom Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds organer truffet beslutning om en endring av prosedyren for behandling av de nordiske samarbeidsbudsjett. Siktemålet med endringen har vært å øke den parlamentariske innflytelse på budsjettprosessen. En av endringene består i at Ministerrådet legger forslag til budsjett fram for Nordisk Råds sesjon. På Ministerrådets vegne legger jeg herved fram forslag til budsjett for det allmenne og kulturelle området. Ministerrådet vil treffe endelig beslutning i lys av behandlingen på sesjonen.

I henhold til den nye budsjettprosedyren har Nordisk Råds budsjettkomite og Ministerrådet hatt et møte 30. november 1982. På dette møtet diskuterte man særlig innkomne ønsker om bevilgninger og prioriteringer og nivåer for budsjettet. Budsjettkomiteen gav uttrykk for at en økonomisk vekst i de nordiske land må antas å bli begrenset i 1984. Komiteen viste til at det nordiske samarbeidet kan medføre besparelser av ressurser, slik at det kan tillates en noe sterkere vekst enn hva det legges opp til i de enkelte lands statsbudsjett. Ut fra dette gikk komiteen inn for en realvekst på 3 pst. Komiteen forutsatte imidlertid at eventuelle betydelige nivåhevinger for større samarbeidsprosjekt blir finansiert utenfor denne ramme.

På tross av de statsfinansielle problemer i samtlige nordiske land legger Ministerrådet fram budsjettforslag med en realvekst på det allmenne budsjett med totalt 6,1 pst. Realveksten på forslaget til budsjett for det kulturelle samarbeidet er på 2,9 pst. I den stramme økonomiske situasjon er Ministerrådet nødt til å prioritere områder som kan fremme det økonomiske samarbeidet og dermed skape en fremtidig finansiell basis for økt støtte til bl. a. kulturlivet i Norden.

Den foreslåtte realøkning på det allmenne

budsjett er forsøkt kanalisert til visse prioriterte samarbeidsområder. En slik prioritering forutsetter også en kritisk gjennomgang av gamle samarbeidsoppgaver og en betydelig grad av fleksibilitet i budsjettet. Dermed bedres mulighetene for å ta fatt på nye og mer aktuelle oppgaver. Dette søker Ministerrådet oppnådd bl. a. ved å legge en relativt stor del av den foreslåtte realøkning på reserveposten i prosjektbudsjettet. Etter Ministerrådets oppfatning bør man særskilt legge vekt på å samarbeide nordisk om oppgaver som de enkelte land hovedsakelig utfører hver for seg i dag. Nordisk samarbeid kan i slike tilfeller medføre stordriftsfordeler. Økt satsning på slike prosjekter vil også kunne begrunne en økning av de nordiske budsjett ut fra de nasjonale besparelser som kan oppnås.

Den realøkning som ble gjennomført i det allmenne budsjett for 1983, og som foreslås for 1984, gjelder hovedsakelig postene prosjektmidler for institusjoner og prosjektmidler for embetsmannskomiteene. I dette ligger et ønske om å styrke den faktiske samarbeidsevirsomheten på bekostning av f. eks. rent administrative oppgaver.

Som det fremgår av Ministerrådets årsberetning for 1982, er det nordiske samarbeidet meget mangfoldig og omfattende. I de senere år har Ministerrådet forsøkt å konsentrere innsatsen og oppmerksomheten om en del hovedområder som nordisk økonomisk samarbeid, teknikken og fremtiden og Norden som hjemmemarked. Det fremgår av beretningen at det her ikke dreier seg om store enkeltprosjekter, men et stort antall forskjellige virksomheter.

Foruten realøkningen for prosjektreserven på 2 pst.-enheter, der det inngår midler til Nordisk Prosjektportfond, handlingsplanen på datateknologiområdet og midler til oppfølging av Rådets rekommandasjoner, er det Nordisk industrifond som prioriteres.

Det nordiske kultursamarbeidet bør kunne sikre en viss videreutvikling innenfor den foreslåtte budsjetttramme. En realvekst på 2,9 pst. må betraktes som positiv i en situasjon hvor de nasjonale budsjettammer innenfor undervisning og kultur ligger fast eller skjæres ned. I forslaget til kulturbudsjett inngår en meget stor andel til det nordiske forskningssamarbeidet, noe som gjenspeiler at forskningsområdet har høy prioritet i samt-

lige nordiske land.

For øvrig er det i kulturbudsjettet lagt stor vekt på å følge opp igangværende samarbeidstiltak. Det tas sikte på å sikre at nordiske institusjoner i Island, nordisk kunstsentrum på Sveaborg, Nordens Hus i Tórshavn og det forskningspolitiske rådet sikres det bevilgningsnivå som tidligere er forutsatt av Ministerrådet. Dessuten er en del poster som tidligere ble finansiert over Ministerrådets disposisjonsmidler, overført til fast budsjett, slik at det er muligheter for å satse på enkelte nye aktiviteter i 1984 via disposisjonsmidlene. Særlig vil datateknologi og den planlagte informasjonskampanje om nordisk samarbeid være aktuelle, nye områder i denne sammenheng.

Ministerrådet vurderer for tiden erfaringene fra det fellesnordiske kulturfremstøt i USA "Scandinavia Today". Allerede nå kan det imidlertid konstateres at denne satsning var en suksess, og at landene oppnår mer ved samarbeid enn ved separate arrangementer.

Et annet kulturelt samarbeidsinitiativ som har klare kommunikasjons- og industripolitiske aspekter, er det pågående planleggingsarbeid for et nordisk TV-, radio- og telesamarbeid. Dette satellittsamarbeidet finansieres utenfor kulturbudsjettet og har i 1983 et budsjett på ca. 13 mill. kr. Det er ennå ikke tatt stilling til finansieringen for 1984.

Som det fremgår av Ministerrådets årsberetning, har det i 1982 vært lagt betydelig vekt på å utvikle det økonomiske samarbeidet i Norden. Både statsministre, samarbeidsministre, fagministre og embetsmenn har vært opptatt av dette. På tross av at forhandlingene om NORDØK-avtalen i 1968-70 ikke førte fram, er mange av de elementer som lå i forslaget, enten gjennomført eller i ferd med å bli gjennomført. Det eksisterer således et utstrakt økonomisk samarbeid i Norden som har funnet andre former enn NORDØK-modellen. Det er en sentral oppgave for Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd å arbeide for at dette samarbeidet fordypes og utvikles videre.

Sammenligner man den status for nordisk økonomisk samarbeid som fremgår av Ministerrådets årsberetning med forslaget til NORDØK-avtale, kan det konstateres at det i dag hersker bred nordisk enighet om avtaleforslagets mål om å utvide det økonomiske

samarbeidet med sikte på å sikre full sysselsetting, økonomisk vekst og sosial velferd i de nordiske land. Ministerrådets arbeidsplaner for henholdsvis industri- og energiområdet er konkrete og praktiske initiativ i tråd med avtaleutkastets bestemmelser om industri- og energipolitikken. Likeledes har samme målsettinger som i avtaleutkastets kapitler om arbeidsmarkeds- og sosialpolitikk, lovharmonisering, utdanning, forskning og utviklingsbistand i stor grad satt sitt preg på samarbeidet i Ministerrådet i de senere år. På flere av disse områdene er det nylig vedtatt reviderte nordiske avtaler. Fra og med årsskiftet er det nye forskningspolitiske rådet trådt i funksjon. Også avtaleutkastets bestemmelser om en Nordisk investeringsbank er gjennomført, og det er gledelig å kunne konstatere ved denne sesjon at erfaringene med banken har vært gode, og at regjeringene kan legge fram et ministerrådsforslag om fordobling av NIBs grunnkapital.

Utkastet til NORDØK-avtale inneholdt også et eget kapittel om liberalisering av kapitalbevegelsen i Norden. Som det fremgår av Ministerrådets årsberetning, pågår et harmoniseringsarbeid med sikte på en liberalisering av reglene om bl. a. etableringsrett, valutaregulering og registrering av skip. En mer generell liberal økonomisk politikk innen de nordiske land ville være en viktig stimulans for dette arbeidet. Denne harmoniseringen tar nå tid, men det er mitt håp at de første resultatene av dette arbeidet kan avrapporteres til neste sesjon i Nordisk Råd.

Det er først og fremst de overstatlige elementer i NORDØK-avtalen, f. eks. den foreslåtte tollunion, som det av naturlige grunner ikke er mulig å følge opp innenfor den nåværende form for nordisk økonomisk samarbeid. Likeledes kan man konstatere at ambisjonsnivået for nordisk harmonisering av den alminnelige økonomiske politikken i praksis er blitt hva forslaget til NORDØK-avtalen siktet mot. Men samarbeidet mellom de nordiske finansministre og deres embetsmenn er nå i ferd med å utdypes. NORDØK-avtalens prinsipp om underretning om nasjonale økonomiske tiltak som kan påvirke de øvrige lands økonomi, har i det vesentlige ikke vært fulgt opp til nå.

Den betydelige økning i arbeidsledigheten skaper store bekymringer i samtlige nordiske

land. Ved årsskiftet var antallet arbeidsledige i Norden ca. 700 000. I tillegg kommer 150 000 sysselsatt innenfor rammen av ulike arbeidsmarkedstiltak som er satt i gang for å avhjelpe den åpne arbeidsledigheten. For å møte den negative utvikling er det ikke tilstrekkelig å sette inn ensidige arbeidsmarkedspolitiske tiltak. Arbeidsmarkedspolitikken må ses i sammenheng med bl. a. den alminnelige økonomiske politikken. Dessuten vil ensidige nordiske eller nasjonale tiltak ikke være tilstrekkelig. Den negative utvikling har sammenheng med de økonomiske problemer som har rammet hele den vestlige industriverden. På denne bakgrunn møttes de nordiske finans- og arbeidsministre i Åbo i begynnelsen av november, et møte som er det første i sitt slag, og der resultatet dannet et viktig underlag for møtene mellom de nordiske statsministre og samarbeidsministre i slutten av november. På disse møter ble det etablert enighet mellom de nordiske regjeringer om behovet for å samordne arbeidsmarkedspolitikken med den økonomiske politikk og å styrke det internasjonale samarbeidet innen bl. a. OECD. På tross av ulike politiske konstellasjoner har 1982 brakt de nordiske land nærmere hverandre når det gjelder forståelsen av problemene knyttet til arbeidsledighet og økonomisk politikk. Dette gir en plattform for et videre samarbeid om tiltak for å løse problemene. Det nordiske samarbeidet er inne i en prosess hvor det legges stadig større vekt på disse spørsmål. Regjeringenes økende vilje til å trekke sammen og Nordisk Råds interesse og støtte åpner perspektiver for det nordiske samarbeidet som bør utnyttes mest mulig.

Uten å foregripe rådets behandling, er det naturlig å peke på noen elementer som vi synes å være enige om:

Det er tverrpolitisk bekymring for utsiktene i tiden fremover. Det er enighet om at det er behov for og nyttig med nordiske samarbeidsopplegg og nordiske initiativ overfor internasjonale samarbeidsorganisasjoner på det økonomisk-politiske området. Også når det gjelder konkrete forslag til tiltak, er det mange fellestrekk og forslag som forutsetter en videre oppfølging av nordiske samarbeidsinitiativ som allerede er tatt.

På ministerrådssiden håper vi debatten i Rådet vil understreke fellesnordiske hold-

ninger til et av vår tids viktigste samfunnsproblemer, arbeidsledigheten, slik at grunnlaget for en oppfølging fra regjeringens side blir best mulig. Det er naturlig i denne sammenheng å peke på de tre forskjellige forslagene til tiltak når det gjelder økonomisk politikk og sysselsetting, som foreligger til debatt.

I tillegg til samarbeidet på det økonomiske området viser Ministerrådets årsberetning at spørsmål innen områdene teknologi, forskning og kommunikasjon i økende grad vil prege det nordiske samarbeidet. Disse spørsmål har en nær tilknytning til arbeidet med å styrke det nordiske økonomiske samarbeidet, men har også viktige kulturelle sider.

Som en oppsummering vil jeg på vegne av Ministerrådet peke på følgende hovedpunkter i et materiale som regjeringene har lagt fram til denne sesjon:

- Det nordiske samarbeidets bidrag til arbeidet med å sikre økonomisk vekst og sysselsetting i Norden.
- Arbeidet med å videreutvikle og følge opp statsministrenes retningslinjer for nordisk økonomisk samarbeid, herunder de prioriterte områdene "Norden som hjemmemarked", "Teknikken og framtiden" og oppfølgingen av handlingsplanene for industri- og energisamarbeidet.
- Forsknings-samarbeidet.
- Samarbeid for å møte utviklingen på kommunikasjons- og mediaområdet.
- Endelig vil jeg understreke de forslag Ministerrådet har lagt fram for sesjonen: forslag til samarbeidsbudsjett for 1984 og ministerrådsforslagene på områdene data-teknologi, bolig/bygg og miljøvern.

Med dette som en oppsummering vil jeg ønske rådet til lykke med behandlingene. Vi er i Ministerrådet spent på den politiske debatt i Nordisk Råd, som i stadig større grad følger politiske skillelinjer. I Minister-rådet er vi derimot avhengig av at vi oppnår enighet på tvers av politiske skillelinjer og landegrenser.

Anker Jørgensen: Vi har alltid vidst i Norden, at der er behov for samarbejde, og vi har vidst, at de enkelte lande kunne høste gjensidige fordele ved en nogenlunde parallel utvikling og ved at gjennomføre større reformer på omtrent samme tid.

Der er i dag mere end nogen sinde tidligere i den tid, det nordiske samarbejde har været formaliseret, behov for, at dette samarbejde udbygges. For det bliver hver dag understreget for os, at der er brug for en samordnet politik på international basis, så vi bliver i stand til i fællesskab at producere os ud af krisen.

Alle ved, hvor vanskeligt dette er. Derfor er det så meget vigtigere, at de lande, der kan finde sammen, gør det, ikke blot for deres egen skyld, men også for at vise andre lande, at en samordnet politik som modtræk mod krisen ikke er nogen utopisk forestilling, men tværtimod noget, der er både realistisk og praktisk muligt.

Jeg tror, at den udvikling, der har været og er i gang inden for Nordisk Råd, vil gøre rådet endnu bedre egnet til at være forum for det nordiske samarbejde. Betydningen af de rigtige rammer, de rigtige procedurer for et samarbejde, må bestemt ikke underkendes, undervurderes. Jeg er således sikker på, at det vil få en positiv betydning, at vi i år for første gang forsøger prøveordningen omkring de nordiske samarbejdsbudgetter, hvor budgetterne kommer til behandling i plenarforsamlingen, inden ministerrådet træffer de endelige beslutninger.

Vi bør hele tiden være optaget af at finde frem til forbedringer af samarbejdsformerne. Et eksempel på dette er den komité, som nedsattes i slutningen af 1982 af ministerrådet og af Nordisk Råd med den opgave at udrede samarbejdsformerne mellem Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd og at fremsætte forslag om forbedringer.

Det har glædet mig meget, at man i alle nordiske lande har været positiv over for at indrømme Færøerne, Grønland og Åland repræsentation i Nordisk Råd, og at dette nu står over for at skulle realiseres. Den danske regering rejste spørgsmålet for et par år siden ikke mindst på baggrund af den nye grønlandske hjemmestyreordning. Jeg vil gerne henstille til regeringerne, at de snarest muligt underskriver en ændret Helsingforsaftale og fremlægger den i de nationale parlamenter, således at de nye medlemmer kan deltage i det forberedende arbejde til næste session.

Det er af stor betydning, at både parlamentarikernes og befolkningens interesse for arbejdet i Nordisk Råd til stadighed skærpes. Også i forbindelse hermed tror jeg, det var en

styrkelse, at vi ved sidste session foretog valgene til rådets tillidsposter konsekvent på grundlag af det partipolitiske mønster og det partipolitiske styrkeforhold. Dette har ganske givet været med til at styrke partiernes praktiske muligheder for at tænke mere i nordiske baner, og det var ønskværdigt.

De forslag, som foreligger til denne session fra partigrupperne viser tydeligt, at måske samtlige parlamentarikere i Norden er enige om, at det ikke er tiden at drøfte de store fællesnordiske reformer. I stedet er man enig om, at det drejer sig om at sikre hverdagen for borgerne i de nordiske områder. Dette fremgår af, at både de nordiske socialdemokratier, midterpartierne og de konservative partier har fremsat forslag om beskæftigelsesfremme på nordisk plan og i det hele taget om den økonomiske politik.

Både af hensyn til de 700 000–800 000 arbejdsløse i Norden og af hensyn til vore samfund som helhed er det nødvendigt at vende den udvikling, som vi nu har været inde i i de mere end 10 år, den økonomiske krise har været. Ikke mindst er det vigtigt af hensyn til de unge, der skal føre vore samfund videre, men som overalt har svært ved at få en naturlig indgang til arbejdslivet. Og det må heller ikke glemmes, at de, der nu er børn, har svært ved at forestille sig krisen som noget forbigående – for de har i hele deres levetid ikke kendt andet end krisen. Hvis udviklingen ikke vendes, kan det ikke undgå at påvirke deres opfattelse af det samfund, som de vokser ind i. Vi må derfor sætte alle vore kræfter ind på at genskabe den fulde beskæftigelse. Vi må bruge alle de midler, som vi råder over – alle solidariske midler – for at nå dette mål.

Krisen har sat sit præg på næsten alle lande i verden. Og i de enkelte lande er der sat forskellige foranstaltninger ind for at imødegå den. Men krisen er fortsat en realitet – og i 1983 vil mere end hver tiende lønmodtager i Europa være arbejdsløs.

Dette alvorlige problem har i høj grad også optaget de nordiske socialdemokratier og fagbevægelser. Nogle af de midler, som vi ved, man har brugt og bruger i andre lande i den økonomiske politik, er for os uacceptable. Ser man sig omkring, er det tydeligt, at man bruger nedskæringer i købekraften på en alt

for stærk måde. Nedskæringer i den sociale standard anvendes også, men netop nu er dette heller ikke vejen. Samfundsøkonomien skal ikke forbedres ved at fjerne en del af de socialt udsatte gruppers materielle livsgrundlag, men derimod ved at føre en politik, der fremmer den produktion, som vi alle skal leve af. Markedskræfterne er naturligvis betydningsfulde i denne sammenhæng – men vi må advare mod en blind tro på, at disse kræfter er nok til at klare problemerne. Vi kan som de ansvarlige for udviklingen i vore samfund ikke overlade spørgsmålet om, hvorvidt folk skal have arbejde eller ej, alene til markedskræfternes frie spil.

Den krise, som vi alle mere eller mindre er påvirket af, har bidt sig fast. Det er berettiget at frygte, at verden er på vej ind i en tilstand med permanent arbejdsløshed og social tilbagegang.

Blot at stoppe denne udvikling kræver en stor indsats. Og det kræver en endnu større at vende den. Men det skal gøres. Der må skabes en ny solidarisk og samordnet ekspansiv indsats gennem det nordiske, det europæiske og det internationale samarbejde.

Der findes intet brugbart eller acceptabelt alternativ til en international økonomisk ekspansiv politik.

Det er det eneste mulige svar, når arbejdsløsheden skal bekæmpes.

Vi skal selv gøre alt, hvad vi har mulighed for – men vi kan ikke klare opgaven alene. Vi må selv have hjælp af – og vi må samtidig hjælpe – andre lande. For krisen er så dyb, at intet land – selv ikke et ganske stort land – kan komme ud af den alene ved egen hjælp. Der må samarbejde til, konkret og praktisk udformet, med en national politik, som støtter – er et led i – de internationale bestræbelser.

Jeg, og socialdemokratiet i Danmark, kan fuldt og helt støtte den betænkning, der nu foreligger, og som er fælles for de socialdemokratiske partier, midterpartierne og de konservative partier i Nordisk Råds økonomiske udvalg. Det er et forslag, som indeholder mange af de principielle synspunkter på den økonomiske politik, som også nordisk arbejderbevægelse står for.

Det er i sig selv interessant, at partier med så forskellig grundsyn og så forskellig filosofi har kunnet enes om en række fælles syns-

punkter til bekæmpelse af arbejdsløsheden.

I de internationale sammenhænge, hvor vi har indflydelse, må vi fremføre en nordisk samordnet politik. Vi må fremføre de nordiske synspunkter om nødvendigheden af en ekspansiv politik i de internationale sammenhænge, hvor vi har indflydelse som enkeltlande. Vi skal ikke alene fremføre vore principielle synspunkter, vi skal også, hvor det er muligt, fremlægge konkrete forslag, som styrker internationale bestræbelser for at fremme beskæftigelsen.

Det, vi selv har indflydelse på, skal vi naturligvis selv gøre. Vi må udarbejde et nordisk handlingsprogram, som fremmer investering, produktion og beskæftigelse i vore egne lande. Af handlingsplanens praktiske indhold skal fremgå, at i de nordiske lande prioriterer man den fulde beskæftigelse højest, og at den nordiske samordnede politik skal stimulere den økonomiske aktivitet for at nå dette mål.

Jeg har været glad for at se, at også andre partier end de socialdemokratiske vedkender sig behovet for en nordisk handlingsplan for økonomisk udvikling og fremme af beskæftigelsen.

Men på ét punkt vil jeg godt advare. Det er ikke noget mål i sig selv at reducere det offentlige budgetunderskud.

Jeg skal ikke afvise, at spørgsmålet om de offentlige budgetter har stor betydning. Det kan på nogle områder være rigtigt at holde igen for at reducere den offentlige sektor, men når arbejdsløsheden skal bekæmpes, vil øget offentlig indsats være nødvendig på mange områder. Man kommer af og til ud for en næsten myteagtig tro på, at løsningen blot er at reducere, at skære ned på de offentlige budgetter.

Men det har ikke automatisk nogen gunstig virkning på beskæftigelsen at reducere budgetunderskuddene. Kendsgerningen er, at man kan reducere et budgetunderskud så kraftigt og så hurtigt, at det slår en ellers aktiv investerings- og beskæftigelsespolitik i stykker.

Der er heldigvis internationalt klare tegn i den retning. Der er ligeledes klare tegn på, at oliepriserne går ned. Det er især for nogle af vore lande af meget stor værdi, men heller ikke disse tendenser i udviklingen er nok, for det medfører ikke automatisk en positiv ud-

vikling af den økonomiske aktivitet i samfundet. Hvis den øvrige økonomiske politik medfører drastiske fald i efterspørgslen, vil en lav rente ikke gavne hverken investeringer eller produktion og dermed altså heller ikke beskæftigelsen. For ingen er som bekendt interesseret i at producere varer, som ikke efterspørges.

Det må også understreges, at det vil have katastrofale følger, hvis man tror, at alle offentlige udgifter har negativ virkning på samfundsøkonomien. Det afhænger i høj grad af, hvad det offentlige bruger pengene til.

Den enkle sandhed er, at mange offentlige investeringer direkte påvirker aktiviteten i erhvervslivet i positiv retning. Det skaffer arbejde til den private sektor, og det fremmer strukturtilpasningen i den private sektor og virker stærkt fremmende for lysten og evnen til produktudvikling og omstilling til ny teknologi. Det må heller ikke overses, at mange offentlige investeringer på lang sigt har en positiv virkning på betalingsbalancen, også selv om de i første omgang belaster den. Det gælder for eksempel, som alle ved, de investeringer, som foretages i energisektoren, og som kan mindske importen af kul og olie og øge forsyningssikkerheden.

Jeg advarer altså imod, at man alt for stærkt og unuanceret retter søgelyset mod de offentlige udgifter.

Jeg vil slutte med endnu en gang at understrege, at det er værdifuldt, hvis et meget stort flertal i Nordisk Råd kan tilslutte sig en række fælles økonomiske synspunkter til bekæmpelse af arbejdsløsheden. Det kan godt få stor betydning også i forhold til – det er måske at tage munden fuld – den øvrige verden og til de økonomiske samarbejdsorganisationer, som vi – enten i fællesskab eller nogle af os – er medlemmer af. Det er nu, mere end nogen sinde, bekæmpelsen af arbejdsløsheden, der faktisk ud fra mange synsvinkler er vort største problem.

Ulf Adelsohn: Herr president! Vi nordbor har varit bortskämda med att leva i några av världens rikaste länder, där ekonomisk tillväxt verkade given fram till mitten av 70-talet. Vi har varit internationella modellländer, som andra kastade avundsjuka blickar på. I dag är de blickarna få. De allvarliga ekonomiska problemen finns också hos oss.

Vi brottas, om än i växlande grad, med grundläggande obalanser i våra ekonomier: inflation, bytesbalansunderskott, arbetslöshet, en stagnerande industriproduktion och en offentlig sektor vars kostnader vi delvis tvingas låna till utomlands.

När problemen växer går det lätt ut över det internationella samarbetet. För att vi skall nå de långsiktiga gemensamma vinsterna med samarbete krävs uppoffringar. Men när de ekonomiska svårigheterna växer sjunker också viljan att uppoffra.

Detta har tyvärr också drabbat oss. Jag säger tyvärr, därför att jag menar att det egentligen borde vara tvärtom. Just problemen gör utmaningarna och möjligheterna i vårt samarbete större.

Våra nationer är förvisso små, sedda var och en för sig. Men tillsammans är vår bruttonationalprodukt jämförbar med Beneluxländernas, och vår samlade nationalinkomst är jämförbar med Italiens. Vår samlade köpkraft är alltså även internationellt sett betydande.

Våra länder har alla i stor utsträckning byggt sitt välstånd på en omfattande utrikeshandel. Frihandeln har varit nödvändig för oss. Krisen gör nu att det tornar upp sig allt fler hot mot frihandeln. Kraven på begränsningar i handeln växer sig i många länder starka. De protektionistiska tendenserna är tydliga. De multilaterala avtal som bildar grunden för frihandeln riskerar att sättas ur spel genom överenskomelser mellan de handelspolitiska stormakterna. Vi har i Norden ett stort gemensamt intresse av att slå vakt om frihandeln.

Men jag tror att det är en av de viktigaste uppgifterna och en av de största utmaningarna som ligger framför våra länder att värna om det fria handelsutbytet. Det är viktigt för vår standard. Det är en utmaning också därför att det alltid är så mycket lättare att kortsiktigt vinna sympati – för att inte säga röster – för ett handelshinder än att ta obehaget av att stå för en långsiktig politik. Men, herr president, det ligger makt uppå oss att visa det långsiktiga ansvaret. Inte minst i de inbördes relationerna mellan våra egna länder är detta en absolut nödvändighet.

Det sägs ibland att vårt samarbete är kantat av brustna illusioner – Nordek, Nordsat, Öresundsbron, Volvoavtalet, för att nämna

några som vissa av oss velat se genomförda, andra inte. Men det är fel att säga att inget har åstadkommit. Tvärtom har vi åstadkommit mycket. Internationellt sett har vi ratificerat många konventioner. Många andra kommer här att redogöra för detta.

Men vi skall vara ärliga nog att erkänna att klyftan mellan de högtidliga orden och framstegen ofta är stor. I viss mån ligger detta kanske i våra länders natur. Vi har alla en tradition av noggrannhet i beslutsfattandet. Allt – och jag menar allt – utreds och bereds pedantiskt och noggrant, och när alla våra fem länder kommer samman blir detta karaktärsdrag än tydligare. Nu är en gång internationellt samarbete i allmänhet ett arbete för de mycket tålmodiga, och nordiskt samarbete är inget undantag.

Men bristande resultat kan inte förklaras bara med nationella, om än gemensamma, karaktärsdrag. Det har också brustit i mod och offervilja. Vi har inte varit beredda att göra de kortsiktiga nationella uppoffringar som är nödvändiga för de långsiktiga gemensamma vinsterna – uppoffringar som jag tror inte så mycket består i pengar. Tvärtom, pengar saknas inte; vi har kompenserat bristande samarbete med frikostiga bidrag till de nordiska samsamarbetsinstitutionerna. Årets budgetförslag utgör inget undantag.

Men, herr president, den tendens till ökad partipolitisering som präglad de senaste sessionerna tror jag kan innebära en förbättring. Det ökade partisamarbetet kommer – det tror i varje fall jag – att leda till att vi oftare får majoritetsbeslut. Och det är min bestämda uppfattning att om vi kan sätta övertygelse och ideologi framför nationstillhörighet när vi röstar, så är det kanske det bästa beviset för hur mycket vi har gemensamt i våra länder. Det är – paradoxalt nog – troligt att större oenighet kan bli ett stort steg framåt för det nordiska samarbetet.

Låt oss försöka bortse från prestige och nationell kortsynthet. Våra nationer är så små och obetydliga – var och en för sig – att vi aldrig ensamma kan göra oss hörda när de stora elefanterna dansar. Men för oss gäller verkligen orden "Enade vi stå, söndrade vi falla". Och om en av oss lyckas är det alltid en draghjälp för de andra.

Herr president! Jag erkänner gärna att jag tycker att rådets budget skall genomgå sam-

ma hårda prövning som våra nationella budgetar. För vad det nordiska samarbetet nu behöver är inte större anslag, nya institutioner och nya utredningar. Nya anslag kan behövas, men då skall de vara klart målriktade. Annars kan vi utnyttja vad vi redan har. Vad vi behöver är mod och vilja och förmåga att fatta beslut.

Jag tror också att vi har en viktig uppgift att upprätta den känsla för Norden som kanske i viss mån gått förlorad. Skandinavisterna som likt Henrik Ibsen manade "En bror i nød. Hver mand på dæk." tillhör nu sedan länge historieböckerna. Men även krigsgenerationen, som av egen praktisk erfarenhet fick se värdet av de nära banden och på så sätt fick en mycket stark känsla för Norden, är nu på väg att lämna scenen. Den generation som träder till, och som jag själv tillhör, har vuxit upp med det institutionaliserade samarbetet; ett samarbete som blivit så självklart att många inte längre ser möjligheterna i det.

Någonstans på vägen förlorade vi, kanske inte de stora nordiska visionerna, men det verkliga engagemanget. Jag tror att det är en stor förlust. Visioner är högtflygande och djärva och en piska i ryggen på den stundom tunga och tröga vardagslunken. All min erfarenhet säger mig att det i visioner som först ter sig högtflygande och orealistiska oftast finns en klok och realistisk idé. Vi behöver alltså de stora nordiska visionerna. Men än viktigare, herr president, är viljan, kraften, intresset, ja, engagemanget för vår gemensamma sak.

Muurman: Herr president! I den internationella ekonomin pågår som bäst det fjärde depressionsåret. I efterkrigsutvecklingen är detta inte enbart unikt på grund av längden utan också på grund av dess omfattande geografiska spridning. I synnerhet har sysselsättningssituationen försämrats snabbare än väntat. Arbetslöshetsgraden i Europa stiger enligt de färskaste prognoserna i OECD i år till 11%. I utvecklingsprocessen kan man upptäcka likheter med 30-talets händelser, även om den internationella ekonomin då var mindre integrerad än idag.

Förutsättningarna för nationernas utveckling är idag mera beroende av varandra än någonsin tidigare. Trots detta är koordine-

ringen av den internationella ekonomiska verksamheten fortfarande mycket bristfällig, fastän det inbördes beroendeförhållandet utan vidare sätter begränsningar på friheten i de enskilda regeringarnas ekonomiska politik. Behoven för intimare samarbete mellan regeringarna accentueras i den ekonomiska politiken i allmänhet och i synnerhet på det finans- och valutapolitiska området.

De finländska myndigheterna föreslog i november i fjol, såsom statsrådet Arne Skauge konstaterade, att OECD-sekretariatet borde börja förbereda ett speciellt tillväxt- och stabiliseringsprogram. Där skulle olika länders nationella politik variera enligt de begränsningar den ekonomiska politiken ställer och den handlingsfrihet den medger. Programutkastet kunde efter sekretariatets förberedelser presenteras vid ministermötet i Paris i maj. På basen av förslag från detta möte skulle diskussionen fortsättas senare vid västländernas toppmöte.

Behovet att utveckla det internationella ekonomiskpolitiska samarbetet kan knappast ifrågasättas. Lika övertygande kan anses vara bevisen på att marknadskrafterna inte ensamma eller en ensidig ekonomisk politik tillräckligt väl kan styra den ekonomiska utvecklingen. Det är uttryckligen regeringarnas plikt att stöda en mera balanserad och enhetlig nationell och internationell ekonomisk utveckling. Efter misslyckanden i deflationspolitiken skulle det säkert vara skäl att ta fram Keynes-teorin om full sysselsättning och försöka tillämpa den i internationella sammanhang.

Under den senaste tiden har man kunnat skönja förstärkta tecken på ett uppsving. I synnerhet i Förenta staterna syns förutsättningarna ha förbättrats även för en mera omfattande återhämtning av efterfrågan och produktionen.

Det skulle alltså finnas utrymme för en behärskad stimulanspolitik. Denna möjlighet måste man nu försöka utnyttja och effektivisera den internationella koordineringen.

De nordiska länderna är ett litet område i hela världen. Och skillnaderna i våra länders ekonomiska situation påvisar för sin del svårigheten med ett mera omfattande samarbete. Förhållandena i Norden avviker från varandra när man till exempel granskar djupet av statshushållningens strukturella underskott.

Händelserna i oktober i fjol påvisar också svårigheten att koordinera valutapolitiken, fastän behovet för detta fortfarande är uppenbart.

De nordiska länderna borde dock försöka närma sig en koordinering av målsättningarna för den ovannämnda ekonomiska politiken. Detta kunde å ena sidan ske genom att fördjupa samarbetet i den riktningen som föreslagits i det aktuella medlemsförslaget samt å andra sidan genom att uppträda tillsammans utåt när man försöker hitta medel för att genomföra den internationella stimulanspolitiken.

I det nordiska samarbetet vill jag som ett särskilt område understryka nödvändigheten av valutapolitiskt samarbete mellan centralbankerna.

Då man strävar att effektivisera det internationella ekonomiska samarbetet är centrala områden på detta utan tvivel mångfasetterade problemfält uttryckligen att sträva att stabilisera valutakurser och förstärka internationella valutafondens ställning i finanspolitiken. Ett medel i den interna stimulanspolitiken är förstas regeringarnas finanspolitik, som utgår från specialförhållandena i varje land. Uppå saklistan står likaså handelspolitiken, där man avsevärt borde kunna dämpa de där förekommande protektionistiska trycken.

Grunden för all verksamhet bör bestå av ökad tillit till att det demokratiska systemet kan behärska arbetslöshets- och finansieringsproblemen.

Halldór Ásgrímsson: Herr president! Nordiska rådet kritiseras ofta för för många ord och för få konkreta framsteg. Jag har inga svårigheter att erkänna att jag ofta blivit besviken över att samarbetsresultaten har låtit vänta på sig. Visioner är svåra att uttrycka utan ord, och ord som ger uttryck för visioner måste vi ha i rådets debatter. Vi uppnår inga framsteg om vi inte har visioner och konkreta målsättningar för vårt nordiska samarbete. Jag vill förvisso inte gå lika långt som de nordiska visionärer som planerar en fascinerande utställning om Norden år 2030 och ser framtidens Norden som en union med gemensam president. Även om vi naturligtvis vill fortsätta att samarbeta som suveräna

stater, är samarbetsuppgifterna närmast o begränsade om viljan och visionerna föreligger.

Utställningen Norden år 2030, som planeras 1984, är fascinerande främst för att den ger en positiv framtidsbild. Den ger en vision av ett framtidssamhälle där arbetstiden har förkortats till fyra timmar per dag och alla får en minimilön som täcker basbehoven. De som står bakom projektet vill med sin utställning invitera oss på en resa in i framtiden, in i en ljus framtid.

För att återvända till en närmare och något dystrare framtid anser jag att om vi under 80-talet skall kunna uppnå resultat av samma vikt som de som uppnåddes på 50- och 60-talen, så behövs samarbetsvilja som är väl förankrad på hemmaplan. Det behövs en vilja som förmår oss att visa den generositet som krävs för att avstå kortsiktiga vinster och även att ta risker för att på sikt gemensamt kunna uppnå större resultat.

Frågan om ett närmare valutapolitiskt samarbete i Norden har under senare år varit aktuell i flera sammanhang. Det skulle utan tvekan vara av stor betydelse för Norden om det genomfördes på ett förnuftigt sätt. För det första bör samarbetets syfte vara att förstärka Norden utåt på detta fält. För det andra bör valutapolitiken inåt användas som ett styrmedel för att motverka inflation och arbetslöshet. För det tredje bör nationella beslut om valutaändringar som kan skada de övriga länderna hindras.

Om samarbete på detta område skall kunna bli fruktbart, krävs det harmonisering av vissa för valutakurserna viktiga faktorer. Jag vill i sammanhanget nämna att det statliga stöc som i Norden ofta ges till olika näringsgrenar påverkar självfallet valutorna starkt.

Den isländska fiskindustrin är t. ex. på sina exportmarknader utsatt för konkurrens från starkt subsiderad fiskindustri i ett annat nordiskt land. Om sådana åtgärder och deras effekter inte kan minimeras är närmare samarbete i valutafrågor utan större betydelse.

Vidare bör man komma ihåg att lönepolitiken är av stor vikt för valutornas stabilitet och styrka. Beslutsprocessen i lönefrågor borde därför samordnas. En förutsättning för att det skall kunna ske är att löntagarorganisationerna och näringslivsorganisationerna förstärker sitt samarbete över gränserna Norden. Ett närmare vällyckat nordiskt sam

arbete mellan arbetsmarknadsparterna kan vara av avgörande betydelse när det gäller möjligheter att delta i ett valutapolitiskt samarbete. Nordiskt samarbete på detta område kan ha stabiliserande effekter inåt, öka kunskaperna om problemen och fördjupa förståelsen. Vi i Norden bör därför förenas om att söka nya vägar för utökat ekonomiskt samarbete. Det skulle knyta länderna närmare ihop samtidigt som det skulle styrka den länk till EG som Danmark onekligen utgör.

Det är glädjande att frågan om Grönlands representation i rådet nu håller på att lösas. Jag satt med i Petrikommittén och hade liksom mina danska kolleger i kommittén velat gå något längre än majoriteten. De medlemmar i rådet som representerar Färöarna, Grönland och Åland är enligt Helsingforsavtalet jämställda med rådets övriga medlemmar och borde därför bilda egna delegationer utan andra begränsningar än de som följer av att dessa länder inte är suveräna stater. Grönlands medlemskap är ett stort steg framåt som jag vet medför att Norden förstärks.

När det gäller utökat samarbete på radio- och TV-området har länderna i flera år närmast befunnit sig i en beslutskris. Under tiden har några av länderna börjat ta emot utomnordiska satellitsändningar, och videotekniken har inte bara börjat sin inmarsch utan praktiskt taget översvämmat Norden, som nu lär vara världens videotätaste område. Jag har inget emot utomnordiska kulturimpulser, och det vore också en omöjlighet att isolera Norden i det avseendet från omvärlden. Dessa omständigheter gör det dock mera angeläget nu än någonsin att styrka vår nordiska kulturgemenskap som kan ge motvikt mot dessa impulser. Vi bör därför öka våra insatser till samarbetet på radio- och TV-området och även etablera aktivt samarbete på videoområdet. Det viktigaste är att Nordsat blir en realitet, men man måste också finna andra sätt att utöka samarbetet på radio- och TV-området.

Under senare år har tendenserna till att diskutera säkerhets- och försvarsfrågor i rådet ökat. Jag har förvisso själv inget emot att diskutera dessa frågor, men som bekant finns det inga förutsättningar för detta i rådets samarbetsavtal. På grund av den ökning i vapenproduktionen som ständigt äger rum i världen

och som vi nordbor är bestämda motståndare till, har det blivit nödvändigt att vi parlamentariker hittar något forum där vi kan diskutera dessa problem och ventilera våra erfarenheter. Det skulle kunna effektivisera våra försök att minska vapenproduktionen i världen.

De nordiska ländernas utrikesministrar möts regelbundet för samråd om utrikesfrågor. Med hänsyn till den ökade betydelse som dessa frågor har fått bör representanter för de nordiska parlamentens utrikesutskott beredas tillfälle att mötas i samband med utrikesministermötena. Det skulle kunna bredda och fördjupa samarbetet de nordiska länderna emellan i utrikesfrågor.

Vi nordbor bör vara tacksamma för att vi bor i den del av världen där säkerheten är störst, där den ekonomiska och sociala standarden är bäst, och samma gäller den ekonomiska jämställdheten. Dessa fakta glöms ofta i dagens debatt. Men vi får inte glömma att ytterligheterna kan vara närmare än vi tror. På vissa håll kan det verka som om kortsiktiga människor håller på att lyckas med att bilda ett samhälle som mest liknar det samhälle som Orwell beskrev i sin framtidsroman "1984". Det var som bekant ett samhälle där storebror bevakade alla och den enskilde hade förlorat sin identitet. När Orwell skrev sin roman tittade han lika långt framåt som vi nu gör när vi tänker oss fram till år 2030, fast han såg framtiden med andra ögon.

På andra håll i världen strävar man efter att genom samhällsförändringar förflytta sig tillbaka till medeltiden och det görs i religionens tecken. Och snabbare än någonsin stormar stormakterna fram i sin gigantiska kapprustning så att hela mänskligheten darrar. Samtidigt dör 40 000 barn dagligen och 100 miljoner barn somnar hungriga var dag. Innan årets slut har 10 miljoner barn skadats för livet av näringsbrist.

Människorna i dag är räddare och osäkrare än ofta förr, och det gäller inte minst den yngre generationen som skall ärva landet och kanske också förintelsen.

Jag nämnde tidigare hur lätt vi har för att glömma vår egen välfärd och den enorma förbättring som detta sekels samhällsutveckling har medfört för oss. När vi nu blickar framåt till år 2030 bör vi erinra oss detta. Vi kan utan tvekan – trots att vi är små nationer – påverka utvecklingen i världen positivt. Vi

kan hjelpe andre att hjälpa sig själva. Om några år tionden kommer vi sannolikt att anse att den sortens målsättningar är mera värda än enbart att öka vår egen välfärd. Bl. a. med hänsyn till detta bedömer jag det som viktigt att förstärka parlamentariskt samarbete om säkerhets- och utrikesfrågor, och jag anser som jag tidigare nämnde att det till att börja med bäst kan ske genom samråd mellan representanter från parlamentens utrikesutskott samtidigt med möten mellan utrikesministrarna. I ett senare skede kunde samarbetet utvecklas till ett särskilt utskott eller kommitté innan Nordiska rådet behandlade frågor av denna karaktär.

Det är enligt min mening viktigt att Nordiska rådet riktar blicken i flera riktningar genom de fönster som vi har tillgängliga, och icke enbart tittar inåt på problemen som närmast kan beskrivas som pseudoproblem i förhållande till världsproblemen.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Gunnel Jonäng för resten av detta möte lämnat sessionen och ersatts av Thorbjörn Fälldin.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsminister **Willoch**: La meg først få gi uttrykk for den norske regjeringens store glede over å se Nordisk Råd i Oslo igjen. La oss alle håpe at vi når sluttstrek fredag settes for denne sesjon, kan gå fra hverandre i vissheten om at vi har maktet å bringe det nordiske samarbeid enda noen viktige skritt fremover.

Vi vil bidra vårt til å styrke dette samarbeidet og bygge det videre ut. Vi bygger på erkjennelsen av at det brede samarbeid som er etablert, har gitt vesentlige resultater for alle parter. Den norske regjering er overbevist om at det er mulig å komme enda lenger enn i dag, og at vi alle vil kunne høste ytterligere fordeler av et utvidet samarbeid på mange områder.

I disse bestrebelser står naturlig nok det offisielle samarbeidsapparat, særlig gjennom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, helt sentralt. Men samtidig må vi ikke glemme at det nordiske samarbeid er mye mer enn

dette. Selve grunnlaget for det brede samarbeidet er jo den helt enestående situasjon vi har her i Norden, med en samhörighetsfølelse mellom våre folk som vel savner sidestykke. Uttrykket "den nordiske familie" er langt mer enn en talemåte. Det markerer en realitet.

Men også denne samhörighet utenom det formaliserte samarbeid trenger å styrkes i en tid da ikke minst de nasjonale kulturer er utsatt for sterke påvirkninger utenfra. Man kan neppe sterkt nok understreke viktigheten av alt som kan bidra til at følelsen av nordisk enhet og samhörighet bevares og utdypes. I denne sammenheng er det naturlig bl. a. å tenke på de mange former for kulturutveksling mellom de nordiske land. Og i vår tid bør man ikke minst være oppmerksom på de fundamentale virkninger som utvidede muligheter til å se hverandres fjernsyn kan få.

Man møter fra tid til annen uttalelser som kan gi inntrykk av at det nordiske samarbeid er i ferd med å gå i stå fordi man ikke kommer med omfattende samarbeidsprosjekter som virkelig kan appellere til fantasien. Jeg er ikke enig i en slik vurdering. Samarbeidet er nok best tjent med vel gjennomarbeidede og realistiske tiltak som virkelig kan være til gagn for alle berørte parter. Det er ikke noe negativt for samarbeidstanken å konstatere at man lettere vinner frem ved å ta de mange små skritt fremover istedenfor å prøve seg på "det store spranget".

Behovet for nøkternhet og realisme, men samtidig behovet for nye fremskritt, blir også understreket av den vanskelige økonomiske situasjon i våre land. Det er neppe til å unngå at denne situasjon også vil få konsekvenser for det som kan satses av midler til enkelte typer samarbeidstiltak akkurat nå. Vi må derfor satse på å styrke samarbeidet også gjennom økt effektivisering og legge vekt på at prosjekter rimelig raskt kan gi konkrete resultater. I denne sammenheng er det også naturlig å vurdere formene for det nordiske samarbeid. Den arbeidsgruppe som nå er nedsatt under ledelse av stortingsrepresentant Jo Benkow vil kunne gi viktige positive impulser.

Det helt sentrale økonomiske problem i dag er den bekymringsfulle sysselsettingssituasjon. Vi har alle grunn til meget sterk uro over den internasjonale krise, med en fare-

truende ledighet, som vi dessverre nå også merker med full tyngde i de nordiske land.

Vi står overfor alvorlige sosiale og andre samfunnsmessige skadevirkninger av at så mange arbeidsføre og arbeidsvillige mennesker, ikke minst ungdom, blir fratatt muligheten til å gjøre en slik skapende innsats som de ønsker. Selv om vi har tallrike uløste oppgaver, greier vi ikke å utnytte den verdifulle ressurs som ligger her. Dette representerer en alvorlig utfordring til oss alle. Der som vi ikke lykkes med å få problemene under kontroll, vil vi lide meget mer enn økonomiske tap. Vi kan også få farlige konsekvenser for den samfunnsmessige stabilitet både i Vesten og i andre deler av verden.

Dette er vel ikke stedet og tiden for en inngående behandling av alle årsakene til krisen. Men noen av dem berører direkte Rådets arbeid.

Blant årsakene til problemene er at landene prøver å løse egne problemer ved tiltak som uvegerlig rammer andre lands produksjon. Overdrevne subsidieordninger til egne bedrifter kan slå ut gode produsenter i andre land. Slike subsidieordninger kan også bidra til en overproduksjon som etter noen tid fører til et sammenbrudd av enkelte markeder. Skipsbyggingen og skipsfarten er sørgelige eksempler på slike krisevirkninger av oversubsidiering. Voldsomme nedsettelse av kursen på egen valuta kan gjøre det urimelig vanskelig for andre land å konkurrere. Såkalte ikke tollmessige handelshindringer kan bli brukt for å hindre at andre lands varer kan bli solgt som vanlig. Erfaringen er at slike tiltak gjør større skade hos andre enn nytte hos en selv, og derved bidrar til å utdype krisen i verdensøkonomien i det hele.

Dette er problemer som vi både må bekjempe direkte i forholdet mellom de nordiske land og gjennom vår deltakelse i annet internasjonalt samarbeid.

Redusert inflasjon og andre faktorer skaper gunstigere forutsetninger enn tidligere for å ta politiske initiativ for et bedre internasjonalt samarbeid for å overvinne krisen og massearbeidsløsheten. Men skal dette gi varige positive resultater må man samtidig forebygge en ny inflasjonsbølge, som erfaringsmessig ville føre til ny krise senere.

Det er av største betydning at tiltak blir gjennomført i flere land samtidig, og samord-

net, men på en differensiert måte i samsvar med hvert enkelt lands økonomiske handlefrihet.

Det vil sikkert også være nordisk enighet om at det er et presserende behov for et bedre valutasamarbeid mellom de større land for å oppnå bedre stabilitet i kursforholdene mellom de valutaer som betyr mest i verdensøkonomien. Uroen på valutamarkedene er blant de faktorer som bremser satsing på utenlandske markeder, og derved bremser investeringene og utdyper krisen.

Et ytterligere vesentlig område for internasjonal innsats for å overvinne krisen må være tiltak for å hindre økonomisk sammenbrudd i utviklingslandene. En slik politikk kan gi mange begrunnelser som vi alle kjenner. En virksom full begrunnelse kan være at tap av markeder i utviklingslandene også vil slå tilbake på industrilandene selv i form av sviktende sysselsetting.

Arbeidet for å motvirke arbeidsløshet og styrke det økonomiske fellesskap står også sentralt i de tre medlemsforslag som er lagt frem til denne sesjon fra henholdsvis den konservative gruppe, den sosialistiske gruppe og midtengrupperingen. Selv om forslagene naturlig nok er noe forskjellige av natur og konkret utforming, er hensiktene de samme. Det er derfor spesielt verdifullt at det har lyktes for Rådets økonomiske utvalg å legge frem en samlet innstilling om økonomiske samarbeidsspørsmål. Jeg håper at det vil vise seg mulig for Rådet, med utgangspunkt i de foreliggende forslag, å styrke grunnlaget for en bred og samordnet offensiv på dette område.

Men vi skal heller ikke glemme at det hele tiden gjøres en verdifull innsats for å fremme det praktiske økonomiske samarbeid i Norden. En av hovedoppgavene må være å legge forholdene best mulig til rette for samarbeid mellom selvstendige bedrifter, på tvers av landegrensene. Her er grunnlaget for et nærmere samarbeid bl. a. lagt i den rekommendasjon som ble vedtatt i 1980 etter forslag fra de konservative partier. Det er nedlagt et betydelig arbeid for å kartlegge hvilke hindringer som i dag foreligger for samarbeid på tvers av landegrensene. Men det er dessverre samtidig riktig å si at det har vist seg vanskelig å få et tilfredsstillende tempo i arbeidet for å få fjernet de konkrete hindringer av lovmes-

sig og reguleringsmessig art.

Dette var bl. a. årsak til at den norske regjering i fjor tok et initiativ for å oppnå raske fremskritt i arbeidet på en del nærmere angitte felter. Jeg skal ikke her gå i detalj når det gjelder de enkelte forslag; men la meg nevne at de bl. a. gjelder liberalisering av kapitalbevegelser som et ledd i arbeidet med å lette samarbeidet mellom nordiske bedrifter. Videre gjelder det et nordisk handlingsprogram på datateknologiområdet, og det gjelder forslag om automatisk lisensiering ved etablering av rederivirksomhet i andre nordiske land.

Statsministrene har uttrykt positiv vilje til handling på disse områdene. Jeg forstår det slik at man f. eks. er enig om at det nordiske arbeidsmarked og den nordiske handel bør kompletteres med friere bevegelse for kapital og friere etablering av ny virksomhet i Norden. Jeg håper at denne positive vilje vil kunne føre til at det pågående utredningsarbeid kan gi praktiske resultater innenfor en rimelig tidsramme.

Når det gjelder samarbeidet på det datateknologiske område, foreligger det til denne sesjon et ministerrådsforslag om et handlingsprogram. Vi er fra norsk side meget fornøyd med at saken er kommet så langt, og håper at de konkrete forslag vil kunne la seg gjennomføre rimelig raskt.

Dette er alt sammen tiltak som kan bidra til å virkeliggjøre ønsket om "Norden som hjemmemarked". Samtidig er det viktig at myndighetene i de nordiske land gjør sitt til å hindre forstyrrelser i det samarbeid som foregår, gjennom plutselige forandringer av politikken i det enkelte land. Stabilitet i de forhold som myndigheter styrer med, er en forutsetning for den planlegging som de enkelte bedrifter må foreta.

Selv om de norske reaksjoner på den svenske devaluering i fjor høst antakelig er vel kjent, bør jeg neppe unnlate å nevne i dette øverste organ for nordisk samarbeid at størrelsen av den svenske devaluering var og for så vidt er et hårdt slag for Norge, særlig fordi den kom i en situasjon hvor norsk næringsliv allerede på forhånd hadde store vanskeligheter i konkurransen med Sverige. Den svenske krone har sunket i verdi med ca. 30 pst. i forhold til norske kroner siden 1972, herav med nesten 20 pst. bare i løpet av de

siste par år. En slik utvikling får uvegerlig skadelige konsekvenser for samarbeidet. Man kan jo bare prøve å stille seg i deres sted som må konkurrere med varer som selges i kroner som er blitt så meget billigere på så vidt kort tid.

Men det viktigste må nå være å se fremover og sørge for at det som er skjedd, blir til minst mulig skade. For å gjenskape tilliten må vi finne samarbeidsformer som garanterer mot lignende store rystelser i fremtiden. Det er ikke realistisk å tenke seg at alle kursbevegelser kan forebygges så lenge landene blir utsatt for så ulike påkjenninger og fører hver sin selvstendige økonomiske politikk. Det er når bevegelsene blir så store som vi har opplevd i senere tid, at de skaper akutte vanskeligheter for andre.

Det kan være naturlig å behandle også spesielt samarbeid mellom enkelte nordiske land i Nordisk Råd bl. a. for å bidra til at de andre land får anledning til å ta opp eventuelle muligheter for å komme med.

I denne sammenheng er det naturlig å nevne at Sverige og Norge arbeider med planer om et utvidet samarbeid om forsvarsmateriell. Små land møter spesielle problemer ved utvikling av slik produksjon fordi egne behov sjelden tilsier produksjon av tilstrekkelige mengder til å gjøre prisene akseptable. Vi håper det vil vise seg mulig å oppnå en avtale om like store leveranser begge veier, eventuelt ved å ta med andre teknologiske interessante produkter i samme avtalesystem.

Som kjent arbeider Finland og Norge også med spørsmålet om deltakelse i det svenske satellitprosjektet Tele-X. Vi forutsetter at dette ikke må få en form som hemmer mulighetene for Nordsat.

Arbeidet med denne saken er ennå ikke kommet så langt at det på noe tidspunkt har foreligget noen form for overenskomst. Fra norsk side har vi imidlertid måttet gi beskjed om at vi ikke kan gå inn i prosjektet med en så stor andel som tidligere tenkt fra svensk side, i lys av at det industrielle og teknologiske utbytte for Norge ikke synes å berette seg så stor betaling fra norsk side som man har ventet fra svensk side. Det arbeides imidlertid videre med saken.

Den meget vanskelige økonomiske situasjon er en stor utfordring til regjeringene i de

enkelte nordiske land, men den er en like stor utfordring til det nordiske samarbeid. La oss derfor være enige om at vi alle, hver på vår kant, vil gjøre vårt ytterste for at det brede samarbeid som er etablert mellom de nordiske land, også kan utnyttes positivt i arbeidet for å løse dagens alvorlige spesielle problemer. Jeg er overbevist om at denne sesjon i Nordisk Råd vil manifestere dette ønske, og understreker igjen vår vilje til å bidra til at det videre arbeid vil gi konkrete resultater til beste for alle Nordens folk.

Meddelande

Det meddelades, att Lone Dybkjær intagit sin plats i rådet.

Jordbruksminister **Lundkvist**: Herr president! Den stora övergripande fråga som vi har att diskutera vid denna session är otvivelaktigt hur vi i de nordiska länderna skall kunna medverka till att bryta den ekonomiska stagnationen, vilka insatser vi gemensamt kan göra för att bekämpa en växande arbetslöshet.

Arne Skauge har i sitt anförande redovisat arbetslöshetssiffrorna för OECD-området och den alarmerande ökning vi kan se fram emot. Han konstaterade att den svaga utvecklingen hänger nära samman med den ekonomiska politik som förts i flera av de stora västerländska industriländerna och pekade på nordiska initiativ inom OECD för att få till stånd en förändring.

Jag upplever att insikten om nödvändigheten av att vi gemensamt måste söka påverka den ekonomiska utvecklingen i en mer expansiv riktning växer sig allt starkare i de nordiska regeringarna. Vi kan ha olika uppfattningar om medlen för denna politik, men vi är uppenbarligen ense om att målet måste vara att få bukt med en socialt och ekonomiskt fördömande arbetslöshet. Det gäller inte minst ungdomsarbetslösheten.

Nordiska rådet har år efter år gett allt starkare eftertryck åt sin uppfattning på den punkten. Man har slagit fast att arbetslöshet aldrig får bli ett accepterat medel i den ekonomiska politiken. Ekonomiska utskottet upprepar på nytt sin mening till regeringarna att i det internationella samarbetet på det

ekonomiska området slå vakt om välfärdsstatens bärande idéer, rätten till arbete, en rättvis fördelning av produktionsresultatet och skydd för de svaga grupperna i samhället.

Detta krav gör sig med hänsyn till den utveckling vi befinner oss i och risken för den utveckling vi kan se framför oss nu gällande med ännu större styrka. Parlamentarikernas otålighet på den här punkten kommer också till uttryck i de tre medlemsförslag från olika partigrupperingar som föreligger om aktivare gemensamma insatser i kampen mot ekonomisk stagnation och arbetslöshet.

I våra ansträngningar att bryta konjunktur-nedgången under för de nordiska länderna så gynnsamma förutsättningar som möjligt spelar självfallet vår förmåga att utveckla samarbetet inom Norden när det gäller ekonomi och industripolitik en stor roll. Att ministerrådet valt att prioritera "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken och framtiden" som samarbetsområden vittnar härom.

Industriministrarnas och energiministrarnas liksom samarbetsministrarnas egna arbetsplaner lovar redovisningar av rapporter under det kommande året som skall ge oss underlag för ställningstaganden i en rad viktiga frågor.

Uppgiften kommer att vara att konkretisera tankar och idéer i åtgärder. Den politiska viljan kommer att sättas på prov. Inte minst förmågan att utnyttja det utrymme för praktiska och pragmatiska lösningar som vi vet finns utan att någon skall behöva göra avsteg från de mera grundläggande ideologiska värderingar som gäller för respektive partiers politiska handlande.

Jag är övertygad om att ett framgångsrikt industripolitiskt samarbete som skulle kunna ge oss betydande möjligheter till en gynnsammare utveckling än om vi uppträdde var för sig förutsätter att vi kan utveckla ett treparts-samarbete mellan staten, näringslivet och de fackliga organisationerna. Vi måste ha förmåga att tänka nya tankar i dessa stycken. Förutsättningslöst pröva invanda föreställningar om var gränserna går för en sådan samverkan. Acceptera att regeringarna gemensamt kan ta initiativ för att få till stånd överläggningar i industri- och näringspolitiska frågor som hitintills ansetts vara förbehållna näringslivets egna organisationer.

Regeringarna kan aldrig komma ifrån sitt

övergripande ansvar för utvecklingen. Vi uppställer i våra länder politiska mål som kräver åtgärder från regeringarnas sida. Inte i något land är vi beredda att acceptera att de fria marknadskrafterna skall få styra utvecklingen oberoende av effekterna på sysselsättning, regionalpolitik, resurshushållning och miljö. I alla de nordiska länderna, oberoende av politisk färg på regeringarna är det graden och medlen för samhällsinflytande vi diskuterar. Vi diskuterar i vilka former staten, näringslivet och de fackliga organisationerna skall umgås med varandra.

Under senare år har vi kunnat skönja en polarisering i den debatten. Min övertygelse är att detta är en tendens som försvårar våra möjligheter att lösa de nationella problemen i en bekymmersam tid. Den rullar också stenar i vägen för ett nordiskt samarbete som på vissa områden skulle kunna bli vår gemensamma hävstång ur bekymren.

Låt oss därför när vi går att konkretisera exempelvis industri- och energiministrarnas arbetsplaner med sikte på att stärka "Norden som hemmamarknad" och göra oss gemensamt bättre rustade att tillvarata och utnyttja tekniken i den framtida utvecklingen förutsättningslöst pröva nya former för diskussioner och samverkan mellan staten, näringslivet och de fackliga organisationerna.

Jag är övertygad om att vi på det nordiska planet kan ge bidrag av väsentlig betydelse till lösningen av de nationella strukturproblemen. Jag vill inte underskatta betydelsen av att undanröja hinder för företagsamarbete genom att harmonisera lagstiftningen på det näringsrättsliga området och att samordna kreditfaciliteter m. m. så att Norden kan bli en verklig hemmamarknad. Detta arbete bör nu intensifieras bl. a. på basis av de utredningar som vi kommer att få inom kort.

Men det räcker inte. Vi måste också vidta offensiva åtgärder. Det är viktigt att vi på det nordiska planet samverkar när det gäller att få ny teknologi i industriell användning. Om de nordiska länderna skall överleva som industrinationer, måste vi finna och utveckla nya industriella tillväxtområden. Avgörande är naturligtvis de åtgärder som vidtas nationellt. Nordiskt satsar vi dels på de nordiska organ vi har för ändamålet, Nordiska Investeringsbanken, Nordiska Industrifonden, Nordforsk. Andra möjligheter är att

koordinera forsknings- och utvecklingsarbetet i våra länder. Nordiska forskningspolitiska rådet har här en viktig uppgift. Ett handlingsprogram är på väg när det gäller det nordiska samarbetet på datateknologiområdet.

Vi borde också pröva våra möjligheter att ta branschpolitiska grepp på nordiskt plan. Här bör förutsättningar finnas för offensiva och samordnade åtgärder som skulle kunna förebygga nedläggningar och underlätta nationella saneringsåtgärder. Ansatser till branschpolitiskt tänkande tycker jag mig också ha funnit i bl. a. den norska statsministerns uttalande om nordiskt datateknologiskt samarbete. Här gäller det i vilka former initiativen skall tas och diskussionerna föras.

En dynamisk ekonomisk politik som utvecklas i samspel mellan de nordiska länderna och som inriktas på att ta i anspråk den tekniska utvecklingens möjligheter får inte leda till att människor faller mellan två stolar när det gäller den sociala tryggheten m. m. Därför anser jag att programmet "Nordiskt medborgarskap" till vilket parlamentarikersidan i rådet tagit initiativ bör stå centralt i dialogen mellan Nordiska rådet och ministerrådet.

Det är också angeläget att vi gemensamt värjer oss mot att man söker uppnå en gynnammare ekonomisk utveckling till priset av risker för människors hälsa och förstörelse av vår miljö. Det är på den punkten glädjande att Rådet mitt i bekymren för den ekonomiska utvecklingen får sig förelagt ett nytt handlingsprogram för det nordiska samarbetet på miljövårdens område.

I år har dialogen mellan Nordiska rådet och ministerrådet fått en ny dimension genom den nya budgetproceduren. Låt mig inför den debatten få upprepa vad jag sagt en gång tidigare i rådet. Vi är inte så fattiga att vi inte har råd att vara ekonomiska. Det nordiska samarbetet och de ekonomiska resurser vi ställer till detta samarbetes förfogande skall rätt utnyttjade resultera i en bättre hushållning med våra tillgångar än om vi valde att genomföra de åtgärder det är fråga om i de olika länderna var för sig.

Det är en sådan budgetdebatt vi måste beflita oss om att föra. Inte en debatt där vi tror att vi spar när vi avstår ifrån att samarbeta, när vi nöjer oss med att göra den procentuella ökningen eller minskningen av anslagen till

måttstock på vår förmåga att hushålla. Jag hoppas att den nya budgetproceduren skall medverka till att stärka den förankring av det nordiska samarbetet i de parlamentariska församlingarna som är en nödvändig förutsättning för att vi skall nå de resultat vi säger oss eftersträva.

Industriminister Stetter: Hr. præsident! Den internationale konjunkturtilbagegang har plaget industrien gennem mange år, men nu ser det omsider ud til, at en bedring så småt er på vej. Så er spørgsmålet, om de nordiske lande i et industripolitisk samarbejde er klar til at udnytte de gunstige betingelser.

Svaret er desværre negativt. Vore lande har de nødvendige institutioner i form af ministerrådet med sekretariat og Nordisk Råd og præsidiasekretariat, men vi mangler en fast ramme som f.eks. en toldunion eller et fasttømret monetært samarbejde. Den politiske vilje har under disse forhold ikke været stærk nok eller stor nok til at gennemføre påkrævede industripolitiske beslutninger. Den svenske og den norske regering har indgået et bilateralt samarbejde på industri- og energiområdet, men aftalen har en tilbøjelighed til at fastfryse en efter min mening i forvejen uheldig erhvervsstruktur og fører ikke frem til en bedre konkurrencesituation.

Jeg forstod på statsminister Kåre Willochs tale, at Norge og Sverige forhandler en bilateral aftale om levering af forsvarsmateriel. Det er et specielt område, som normalt holdes uden for handelspolitiske aftaler. Derfor skal jeg kun i denne forbindelse fremsætte den generelle kommentar, at eventuelle bilaterale aftaler må holde muligheden åben for, at andre nordiske lande kan tilslutte sig disse aftaler.

De nordiske lande bør nu kunne blive enige om i det mindste at diskutere vore individuelle og vore fælles problemer og opstille nogle mål. Vi må åbent kunne behandle den kendsgerning, at nogle nordiske regeringer giver statsstøtte til virksomheder med det resultat, at man kunstigt bevarer ikke-lønsumme produktioner.

I den henseende foreslår jeg, at mandatet til den arbejdsgruppe, som behandler harmonisering af eksportkreditsubventioner, udvides til også at omfatte anden konkurrence-

forvridende statsstøtte til driftsfinansiering.

Mellem de nordiske lande har der i en år-række været fri adgang til afsætning af industriprodukter over landegrænserne og også arbejdsmarkederne er integrerede i et fælles nordisk arbejdsmarked. Et tredje grundlæggende element mangler imidlertid. Erhvervslivet bør have fri adgang til at etablere sig og til at foretage investeringer i de andre nordiske lande. Forudsætningen herfor er, at vi tager fat på at skabe fælles valutaregler, selskabs- og etableringsret, og at vi omsætter de mangeårige overvejelser herom i praktisk handling.

Vi må erkende, at der ofte er en dræbende lang beslutningsprocedure i det nordiske politiske samarbejde, og at der er stramme grænser for, hvor store bevillinger vore nationale parlamenter vil stille til rådighed. Vi må også konstatere, at der tages politiske beslutninger i de enkelte lande, som direkte nedbryder muligheden for at bevare og udbygge fællesskabet.

Alligevel mødes parlamentarikere og regeringsrepræsentanter trofast her i Nordisk Råd og i vore udvalg og komiteer. Dette er udtryk for dobbeltmoral, som kan risikere at blive et skridt på vejen til yderligere svækkelse af samarbejdet og til, at anseelsen og respekten i vore befolkninger og i offentligheden falder til nul.

En sådan udvikling nægter jeg at acceptere, for jeg tror på den praktiske, den folkelige og den politiske værdi af det nordiske sammenhold. Vi må aldrig glemme, at det stede, vi i dag befinder os på, er resultat af århundreders udvikling. Det er noget elementært, som man ikke kan nedvurdere – og ikke skal nedvurdere og kassere – uden at skabe et ufatteligt tomrum.

Halldór Ásgrímsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Berge: Vi kan konstatere en grunnleggende enighet i Nordisk Råd og mellom regjeringene om at tiltak mot arbeidsledighet i dag er den viktigste oppgaven i det nordiske samarbeidet.

Som ikke minst Nordens faglige samorganisasjon har påpekt, er det en meningsløshet når vi samlet i Norden i 1982 har brukt

mellom 30 og 40 milliarder kroner til arbeidsløshetsstøtte, arbeidsmarkedstiltak og sosiale utgifter til dem som er arbeidsledige. Bortfall av skatteinntekter og tapt produksjon dobler sannsynligvis disse utgiftene. Det er til liten trøst at mange land har det enda verre.

Vi kan ikke løse denne oppgaven ved å skyve vanskene over til hverandre. Tvert imot må det finne sted et intensivt samarbeid. Det vil være uttrykk for en mer offensiv og konstruktiv holdning.

Selvsagt vil det fortsatt være uenighet om de konkrete virkemidlene på samme måte som det er uenighet på det nasjonale plan. Men en slik meningsforskjell må ikke slå ut i handlingslammelse.

De senere år har mange tatt til orde for økt politisering av arbeidet i Nordisk Råd. Enkelte har advart mot dette, fordi det lett kan føre til konfrontasjoner og splittelse i stedet for å lede til samling og samarbeid om løsningen av oppgavene. Jeg tror ikke det eksisterer en slik fare. Tvert om, vi har mange eksempler på at økt politisering betyr vitalisering og økt engasjement og interesse for arbeidet på nordisk plan.

Et utmerket eksempel på dette er de tre medlemsforslag som ligger til behandling på denne sesjonen, og som dreier seg nettopp om økonomisk samarbeid og tiltak for å redusere arbeidsløsheten.

På den annen side må vi innrømme at skal vi nå resultater i det nordiske samarbeid, må alle jenke seg, tilpasse seg. Slik virksomheten i Nordisk Råd og andre samarbeidsorganisasjoner virker, er enighet på tvers av partigrænser og nasjonale grænser en forutsetning for overhodet å nå konkrete resultater.

Det parlament og den regjering som går mest sakte, bestemmer farten. Alminnelige flertallsbeslutninger er ikke mulig innenfor dette samarbeidet, det måtte i så fall forutsette at Nordisk Råd skal ha en overnasjonal myndighet, og jeg har ikke sett at engang de mest entusiastiske nordister har tenkt seg muligheten av det. I dette ligger altså en betydelig begrensning, men samtidig representerer det et ekstra press og ansvar for alle til å være imøtekommende, slik at vi kan oppnå konkrete resultater.

Mange har beskrevet den vanskelige økonomiske stilling som Norden nå befinner seg i. I likhet med de øvrige industrilandene rammes vi av en dyptgående internasjonal

depresjon. Vi er nødt til å finne en løsning ut av dette uføret. Det er nemlig ikke mangel på muligheter, mangel på fysiske ressurser, som er begrensningen. Men det er en hensiktsmessig internasjonal organisering, et nærmere samarbeid mellom landene som er nødvendig for å løse denne oppgaven. Spørsmålet vi alle må stille oss, er: Hva er det vi i Norden kan bidra med i denne sammenheng? Etter min oppfatning ligger mulighetene på to plan. For det første en ytterligere utbygging og styrking av det nordiske samarbeidet. Gjennom det er jeg overbevist om at totalresultatet vil være til fordel for alle.

Den konkurranseutsatte del av næringslivet i de nordiske land har det felles handikap å ha et lite hjemmemarked. Men dersom vi kunne betrakte Norden som hjemmemarked, har vi med ett et langt bedre utgangspunkt. Derfor må de hindringer som fortsatt er til stede for at Norden reelt kan fungere som hjemmemarked, fjernes. Men det må ikke bety en omfattende liberalisering på alle områder.

Vi må vokte oss for i det nordiske samarbeids navn å kaste vrak på viktige styringsinstrumenter; verktøy vi i høy grad kan få behov for nå dersom vi skal bli i stand til å styre ut av den økonomiske krisen. Derfor vil jeg for min del reservere meg klart mot det som ble uttalt av den norske samarbeidsminister og av statsminister Willoch – og nå senest av industriminister Ib Stetter – som sterkt tok til orde for en liberalisering når det gjelder etableringsrett og valutatransaksjoner. På den annen side er det behov for harmonisering av mange bestemmelser, og dette arbeidet må intensiveres og føres videre.

Kanskje av enda større betydning nå er det å få til en samlet internasjonal aksjon mot ledighet. Jeg synes det er kritikkverdige at en organisasjon som OECD ikke har vært i stand til å utrette mer enn tilfellet er. Nå er det selvsagt slik at heller ikke denne organisasjon kan bli sterkere enn det medlemslandene gjør den til. Heldigvis er det nå klare tendenser i retning av en klimaendring. En kan registrere økt forståelse både i OECDs sekretariat og i de ledende medlemsland for en omlegging av den økonomiske politikken i mer ekspansiv retning. I denne sammenheng kan OECDs ministerrådsmøte i mai bli av avgjørende betydning. De nordiske land bør derfor ha som ambisjon å komme med et samordnet utspill

overfor dette møtet. I det hele tatt synes jeg at de nordiske land kanskje burde bestrebe seg på å bli flinkere til å samordne sin oppreden i internasjonale organisasjoner. Vi må gjennom dette søke å stimulere de land som nå har muligheter til det, å legge om i retning av en stimulanspolitikk. Den tilstrammings- og sparepolitikk som er ført, har jo ikke gitt de resultater mange hadde trodd på. Det har ført til en viss demping av inflasjonen, men prisen er altså blitt massearbeidsledighet. Dette kan ikke fortsette.

Mange advarer mot den proteksjonisme vi kan se tendenser til. Jeg er selvfølgelig enig i at vi bør unngå dette. Men det må ikke bety at en er imot plan og styring. En må heller ikke være imot at det inngås tosidige avtaler, slik vi har sett en rekke eksempler på i forholdet mellom Norge og Sverige. Jeg vil heller ikke være med på å karakterisere det som proteksjonisme dersom ulike land ser seg nødt til å treffe tiltak for å hindre en ukontrollert rasering av arbeidsplasser fordi en i øyeblikket ikke makter den internasjonale konkurranse. Men slike tiltak må selvfølgelig ikke ha brodd mot andre land. Jeg tror det er mulig å kombinere disse hensyn. En skal tross alt være forsiktig med å rette for sterk kritikk mot de land som utviser en offensiv holdning, og som treffer konkrete tiltak for å unngå en sterk økning i ledigheten.

Jeg har tidligere i mitt innlegg sagt at de tre medlemsforslagene om økonomi og sysselsetting, var et positivt utslag av økt politisering av arbeidet i Nordisk Råd. Men jeg må få lov å tilføye at det er et resultat av at vi synes Ministerrådet burde ha tatt et mer konkret initiativ på dette feltet til årets sesjon. En rask oppfølging av det som forhåpentligvis blir Rådets anbefaling når innstillingen til disse tre nevnte forslagene kommer til behandling fredag, kan rette noe på dette.

Enkelte er forbauset over at Økonomisk utskott har kunnet bli enig om en uttalelse til disse tre forslagene. Enigheten er uttrykk for det som er det minste felles multiplum. De som leser forslagene, vil se at det er betydelig meningsforskjell om hvilke virkemidler en vil ta i bruk for å få redusert ledigheten. Men det har altså ikke forhindret at vi har vært i stand til å bli enig om noe. Men det betyr altså ikke at vi er enig om det hele.

Utrikesminister **Pär Stenbäck!** Herr president! För en som i egenskap av undervisningsminister under 3 år deltog i minister-rådslagen kring NORDSAT förefaller dagens satellitsituation förbryllande. Det skulle inte alls förvåna mig om massmedias rapportering kring just satelliterna ytterligare kommer att göra den nordiska allmänheten desorienterad.

Vad NORDSAT beträffar så är Danmark ur spel. För närvarande pågår den tvååriga utredningsfasen som inte är bindande för de fyra deltagande staterna, alltså absolut bindande: man har förbundet sig just till denna utvecklingsfas. Mandatet siktar in sig på en satellit med rätt få kanaler och möjligheterna till en redigerad nordisk kanal finns också med i utredningen. I Sverige har regerings-skifte skett och på sina håll förefaller det att råda osäkerhet om Sveriges inställning till NORDSAT därmed också har förändrats. Sannolikt är att klarhet kan bringas redan under denna session i denna fråga.

Men idag domineras debatten av Tele-X-projektet. Trots ivriga försäkringar om motsatsen uppfattas den åtminstone delvis som ett alternativ till NORDSAT, detta inte i teknisk eller programpolitisk mening, men som ett alternativ i egenskap av ett nordiskt samarbetsprojekt. För den som är intresserad av ett nordiskt satellitprojekt över huvud, framstår Tele-X just nu som det mest realistiska. Vill vi gå in i satellitåldern hand i hand tycks denna ursprungligen svenska kommunikationssatellit vara den som har den kortaste vägen till uppskjutning.

Av den orsaken vore det värdefullt att få svar på två frågor. Den första gäller om Tele-X kan bli en nordisk eller nära nog en nordisk satellit. Den andra vilken roll Tele-X i praktiken kan spela som programförmedlare mellan de deltagande länderna om satelliten blir ett samarbetsprojekt mellan två till fyra länder?

Något svar på dessa frågor kan jag som finländsk regeringsmedlem inte ge. Trots att konsultationer på tjänstemanna- och ministernivå ägt rum, har inga sådana förhandlingar på regeringsnivå förts som skulle ha bringat klarhet i dessa frågor. Ur det nordiska samarbetets synpunkt vore svaren väsentliga förutsatt att mina antaganden håller streck. Det vore ju snopet om parlamentarikerna om

ett år fick lov att konstatera att allt nordiskt satellitsamarbete runnit ut i sanden och de europeiska satellitsändningarna tar över det nordiska lufrummet. Då skulle tio års möda vara förspild och vi fick lov att inregistrera ett nytt och svidande bakslag för det nordiska samarbetet över huvud.

Det enda recept jag kan finna på är multilaterala direktförhandlingar baserade på klara regeringsmandat mellan de berörda länderna. Ett officiellt förhandlingsinitiativ skulle säkerligen hälsas med tillfredsställelse. Det skulle rensa luften från alla de rykten som befinner sig i sving om olika parters strävanden och motiv. Jag tänker då inte främst på regeringarna utan på radiobolagen, industriintressen och tekniskt operativa instanser som spelar en central roll i detta sammanhang. Det skulle också ge de berörda regeringarna anledning att försöka precisera sin hållning till dagens situation. Exempelvis Finlands regering har inte efter det nordiska ministerrådsbeslutet erbjudits något naturligt sammanhang för att fördjupa sin syn på satellitproblematiken.

Satellitprojekten har utvecklats till frågor om tekniska, ekonomiska eller industriella förutsättningar föreligger och deras karaktär av nordiskt samarbetsprojekt "as such" har i samma grad minskat. Jag har en känsla av att *hela* det nordiska samarbetet håller på att glida in i samma situation. Med ett viktigt tillägg, nordiskt samarbete kan sannolikt framgångsrikt bedrivas om de *politiska* förutsättningarna anses föreligga. Det här är den definition man ger åt nordiska samarbetsprojekt över huvud. Den mycket omtalade politiseringen av NR återspeglas också i medlemsstaternas inställning till varann och därmed till det nordiska samarbetet.

Ett av de centrala frågorna vid denna Nordiska rådets 31:a session är frågan om effektiviseringen av de nordiska självstyrelseområdena Ålands, Färöarnas och Grönlands deltagande i Nordiska rådets verksamhet.

Jag har inte för avsikt att genomgå denna fråga i detalj. Jag vill bara uttrycka min glädje däröver, att vi också på detta sätt kan följa den för oss viktiga principen att även de små skall ha möjlighet att göra sin röst gällande.

Vi i Finland har ansett denna fråga vara så viktig att vi som depositarie av Helsingforsavtalet skulle ha varit beredda att utföra de

tekniska förberedelserna så fort att de vederbörande underteckningarna kunde ha skett ännu under denna session. Då detta tyvärr inte visat sig vara möjligt skall vi nu i varje fall se till att de nödvändiga förändringarna i Helsingforsavtalet och i de andra ifrågakommande avtalen kan åstadkommas utan ytterligare dröjsmål.

Resurstilldelningen för det nordiska samarbetet inger bekymmer med tanke på den framtida verksamheten. Det här gäller särskilt det nordiska kultursamarbetet, som utgör en mycket viktig del för allt annat samarbete. Med den ekonomiska situation vi i dag har i de nordiska länderna är det förståeligt att budgettillväxten för det nordiska samarbetet har hållits på en låg nivå. Samtidigt borde man just i denna situation i så stor utsträckning som möjligt beakta de möjligheter som finns till inbesparingar på nationell nivå genom ett ökat nordiskt samgående.

Ett aktivt kulturliv i Norden är av så stor betydelse att ökade satsningar på kulturområdet är viktiga även i en period av ekonomisk nedgång. Ett primärt mål för det officiella kultursamarbetet bör vara att garantera verksamheten för redan igångsatta projekt, och att ta de budgetkonsekvenser en sådan linje förutsätter.

När det gäller att föra kultursamarbetet vidare bör man i dagens läge fördomsfritt granska de olika finansieringsmöjligheter som står till buds, även utanför det traditionella kultursamarbetets ram och kulturbudgeten. Olika förslag förs fram i ministerrådets förslag om kultursamarbetet under 1980-talet och i det betänkande rådets kulturutskott har avgivit över förslaget. Det är i många avseende fråga om att finna finansieringskällor som användes innan kulturbudgeten togs i bruk, t. ex. ökad medfinansiering och ett aktivare domicillandsstöd till nordiska institutioner. När man ställer krav på ökad medfinansiering bör man i alla fall beakta att det nordiska samarbetet på många områden, inte minst ungdomssamarbetet, förutsätter ett direkt stöd över den nordiska kulturbudgeten.

Ett uttryck över den oro som finns för de nordiska institutionernas framtid är förslaget om ökat domicillandsstöd. Frågan har berörts vid diskussioner mellan rådets kulturutskott och de nordiska kultur- och undervisningsministrarna och kommer till behandling

senare denna vecka i form av ett rekommendationsförslag från kulturutskottet.

Då det i detta läge verkar osannolikt att de nordiska institutionernas ställning kan förbättras via höjda anslag över kulturbudgeten bör man nationellt allvarligt överväga möjligheterna att i princip ta ett större ansvar för de institutioner som finns inom det egna landet. I dag finns det stora variationer i finansieringsprinciperna för våra nordiska institutioner i detta avseende. Om värdlandet eller -kommunen skulle överta ansvaret för fasta kostnader som t. ex. hyror, energi och vatten kunde, i förhållanden till kulturbudgetens storlek, betydande summor lösgöras för den egentliga verksamheten vid institutionerna. Detta kunde vara en framkomlig väg för att föra upp institutionernas verksamhet på den nivå man ursprungligen har önskat sig. I årets budget är det fråga om ca 3,6 miljoner DKK. I Finland har vi gjort stora satsningar nationellt på att bygga upp det nordiska konstcentret på Sveaborg. Investeringskostnaderna beräknas bli 10–15 miljoner mark när konstcentret är färdigt utbyggt, och årligen subventionerar Finland redan nu konstcentret med ca 500 000 mark, genom att utrymmena disponeras hyresfritt.

Liknande satsningar i de andra länderna skulle underlätta situationen för många institutioner. Det här har redan skett delvis. Nordens hus i Reykjavík har fått ett ökat isländskt stöd. Samtidigt är det klart att principen om ökat domicillandsstöd inte kan tillämpas schematiskt, undantag bör vid behov kunna göras t. ex. för de Nordens Hus som finns.

Dessutom är det skäl att allvarligt varna för eventuella negativa konsekvenser som kunde tänkas uppstå om de samnordiska kulturinstitutionerna "avnordiseras". När de ekonomiska förutsättningarna återigen föreligger borde man återgå till en samnordisk finansieringsmodell – något som kan vara lättare sagt än gjort. Men alla dessa problem är det pris vi betalar på grund av de hårda ekonomiska tider vi genomlider.

Fridjón Thórdarson: Hr. præsident, ærede forsamling! I århundreder har de nordiske lande haft omfattende forbindelser med hinanden – forbindelser, som har bygget på

nærhed, slægtskab og fælles kulturarv. Sædvanligvis har vore forbindelser været gode, selv om der af og til er opstået uenighed mellem os, hvilket kan ske i de bedste familier og blandt de bedste venner.

Vore lande ser ikke på alle spørgsmål gennem samme øjne – derfor er det nødvendigt, at vi mødes af og til for at finde gode løsninger, som så vidt muligt passer os alle. Nordisk samarbejde har aldrig stået så stærkt som i dag. Det kan vi takke dem for, som har arbejdet med nordisk samarbejde de sidste årtier.

Nu er vi samlet her på Nordisk Råds 31. session i Norges hovedstad for endnu en gang at få klarlagt, hvorvidt vort samarbejde kan føre til bedre velfærd i Norden. For at det skal kunne opnås, må vort samarbejde grundes på ærlighed og gensidig tillid.

Den komité, som i nogen tid har behandlet spørgsmålet om Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd har nu afgivet indstilling. Komiteen har arbejdet under formandskab af svenske justitsministre, først Håkon Winberg og senere Carl Axel Petri. Jeg håber, at resultatet bliver et nærmere og bedre samarbejde mellem alle nordiske områder. Denne sag kommer op senere i løbet af denne session.

Vi er allerede inde i året 1983, det nordiske trafiksikkerhedsår. De nationer, som udgør Norden, har i fællesskab vedtaget at vie kampen mod trafikulykker særlig opmærksomhed i år.

Først og fremmest vil man henlede opmærksomheden på situationen for de bløde trafikanter, dem som står svagt i den stadig voksende og vekslende trafiksituation. Det gælder ældre, handicappede, børn, fodgængere og cyklister. Faktum er, at transportspørgsmålene er blandt de største og vigtigste spørgsmål, som vi står overfor i dag. Hvor dan kan vi gennem fælles anstrengelse øge trafiksikkerheden? Hvad kan gøres for at reducere lidelser, det økonomiske tab og andre ofre, som gives på trafikken og trafikulykernes alter? For at søge svar på disse og lignende spørgsmål har Nordisk Ministerråd efter forslag fra Nordisk Råd og rådets trafiksikkerhedsudvalg besluttet, som allerede nævnt, at vie året 1983 til kampen for trafiksikkerhed i Norden. Hensigten er at øge sikkerheden for alle trafikanter og gøre hver og

en oppmerksom på sin rolle i trafikken.

Der er ingen, som venter, at der i løbet af et spesielt trafiksikkerhedsår findes patentløsninger mod alle trafikkenes farer og trusler. Hver enkelt trafikant, vi alle, ligegyldigt om vi er fodgængere eller chauffører, må overveje disse spørsmål i fuldt alvor og vurdere vor rolle i trafikken. Vi må oppfriske de trafikregler, som vi dagligt bør følge, samtidig med at vi viser hensyn og høflighet i trafikken. Vi må sørge for, at de, som af en eller annen grunn er svage i trafikken, får deres rett, og at de, som tvinger seg frem uten hensyn til almindelige trafikregler, må stå til ansvar for deres opførsel.

Jeg håber, at trafiksikkerhetsåret lærer os alle at omgås andre trafikanter høfligt og hensynsfullt og dermed bidrager til at styrke en god trafikkultur.

Selv om det her ikke er hensigten at drøfte særlig lovkontroll kan det nævnes, at de nordiske justitsministre de senere år har haft møder med henblik på såvel gjensidig orientering som på i fællesskap at søge løsninger på de større problemer, som de står overfor. Et af de største og vanskeligste er narkotikaproblemet. Justitsministrene har sat seg et højt mål – de vil afskaffe rus- og narkotiske stoffer i Norden – et narkotikafritt Norden. Muligvis er der mange, som mener, at målet er fjernt og urealistisk. Men sandheten er, at vi anser den fare, som rus- og narkotiske stoffer udgør, særligt for ungdommen, for så forferdelig, at vi ikke kan lade noget være ugjort for at bekjempe den. Vi er også klar over, at "Hvis målet er højt, bliver reisen vanskelig".

Der arbejdes selvfølgelig videre med det nordiske lovgivningsprogram. Den tekniske utvikling løber stærkt. Det gjelder ikke minst datateknikken. Den, som ikke følger med, risikerer at vende ryggen til morgendagen. Spørsmål tilknyttet datateknikken vil blive drøftet på denne session. De er aktuelle såvel på nordisk basis som nationalt i vore respektive lande.

Hvis jeg forsøker at se ind i fremtiden, så tvivler jeg ikke på, at Island vil fortsætte med at deltage aktivt i det nordiske samarbejde. Jeg har været samarbejdsminister i den regering, som nu har siddet i 3 år, og som sitter endnu. Jeg kan ikke hævde, at jeg har nået de store mål, men jeg har i løbet af denne tid lært mange interessante mennesker at kende. Jeg

vil særligt nævne mine kolleger, samarbejdsministrene, som er blevet ganske mange efterhånden, samt andre statsråder, parlamentarikere, embedsmænd og ansatte i sekretariatene. Nu kender jeg Norden meget bedre, end jeg gjorde tidligere, og jeg sætter pris på hvert enkelt land.

Ingen kender fremtiden, men ét er sikkert, og det er, at den ikke bliver problemfri. For at løse problemerne må vi samarbejde og være vågne og forberedte, når de dukker op. Dagene går og ligner hinanden. Den grå hverdag kan gøre os sløve og ligegyldige. Lad det ikke ske for os. Lad os arbejde og være vågne. Lad os være oppmerkssomme på nye tider og nye løsninger, samtidig med at vi tager vare på det bedste fra ældre generasjoners erfaringer og livskraft. Jeg ønsker nordisk samarbejde held og lykke.

Bondevik: Hr. president! Nordisk Råd møtes denne gang under en dyster realitet: Vi har ca. 800 000 arbeidsledige i våre nordiske medlemsland. Dette representerer den største utfordring til oss både som enkeltstasjoner og som nordisk fellesskap.

Bak disse nakne tall skjuler det seg mange tragedier både for enkeltmennesker og for familier. Særlig alvorlig er det at så mange unge møter stengte porter både innenfor utdanning og innenfor arbeidsliv. Det kan få dyptgående konsekvenser dersom stadig flere unge føler at samfunnet ikke har bruk for dem. Ja, det kan bli avgjørende for ungdommens tiltro til våre lands demokratier om vi lykkes i arbeidet for full sysselsetting.

Situasjonen kaller på en sterkere felles nordisk innsats enn noensinne. Det enkelte land er, når det gjelder den økonomiske utvikling og sysselsettingen, avhengig av hva som skjer i det internasjonale samfunn. Våre sysselsettingsproblemer i dag skyldes bl. a. internasjonale lavkonjunkturer. Vi makter derfor ikke fullt ut å løse problemene på egen hånd. Vi er avhengige av at de økonomiske stormakter kan føre en mer ekspansiv politikk, som igjen drar utviklingen i gang. Det må være en viktig oppgave for de nordiske land i fellesskap i internasjonale organisasjoner å understreke nettopp dette.

Norden som enhet er imidlertid likevel en såpass betydelig faktor at vi i fellesskap bør

kunne gi et betydelig bidrag for å trygge sysselsettingen i våre land. Dette kan supplere nødvendige nasjonale tiltak. Vi har hatt mange tilbakeslag i det nordiske samarbeid, selv om vi ikke skal undervurdere verdien av det jevne arbeid som skjer på en rekke sektorer. Men nå står vi, når det gjelder den økonomiske utvikling og sysselsettingsproblemene, overfor en så alvorlig utfordring at jeg vil si det på denne måten: Dersom vi gjennom det nordiske samarbeid kan gjøre en felles innsats som virkelig vil bety noe i kampen mot arbeidsledigheten, så vil det også bety en sterk vitalisering av det nordiske samarbeid generelt. Det vil kunne være en arbeidsoppgave som gir vårt samarbeid en "ny giv". Men motsatt vil det også virke slik at dersom vi mislykkes i et samarbeid på dette felt, vil det også bety et alvorlig tilbakeslag for det nordiske samarbeid generelt.

Jeg ser det som et positivt utgangspunkt at flere politiske grupperinger i Nordisk Råd har tatt initiativ med sikte på å få utarbeidet en felles nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og sysselsetting. De konkrete forslag vil komme til behandling under økonomisk utvalgs saker fredag. Midten-partiene, som nå organiserer et stadig sterkere samarbeid innenfor Nordisk Råd, har levert et medlemsforslag på dette felt. I forslaget er det bl. a. pekt på at det i Norden allerede finnes etablerte samarbeidsformer på det økonomiske området og på det politiske plan. Disse må imidlertid utnyttes sterkere enn før. De nordiske regjeringer bør forsterke samarbeidet i internasjonale fora som OECD og GATT. Her må vi legge et press på de økonomiske stormakter som av hensyn til betalingsbalansen og inflasjonen kan dra i gang en mer ekspansiv politikk, og slik at de virkelig gjør det. Det enkelte nordiske land må møte situasjonen med en aktiv arbeidsmarkedspolitikk hvor det også må iverksettes kortsiktige tiltak i offentlig og privat regi med sikte på å bryte den onde sirkel den stigende arbeidsledighet representerer. Særlig viktig er tiltak mot ungdomsarbeidsledigheten. Budsjettpolitikken må utformes slik at de store underskuddene kan reduseres. Energi- og industripolitikken representerer særlig viktige felter for økt samarbeid som også kan gi sysselsettingseffekt.

Det er viktig at de nordiske land unngår å

velte problemene over på hverandre. Det tilsier bl. a. varsomhet med bruk av valutapolitiske virkemidler, devaluering osv. Det valutapolitiske samarbeid i Norden bør tvert om forsterkes. Regjeringene bør vurdere former for dette.

Forskningsresultater, bl. a. i Norge, tyder på at mindre bedrifter kan klare seg bedre gjennom vanskeligere tider enn større bedrifter, bl. a. fordi de har lettere for å foreta raske omstillinger. En plan for økonomisk utvikling og full sysselsetting bør derfor også vie spørsmålet om hvordan vi kan legge forholdene til rette for etablering av mindre og mellomstore bedrifter, stor oppmerksomhet.

Det er gledelig at økonomisk utvalg har kommet fram til et felles forslag om økonomisk politikk og sysselsetting ut fra de tre medlemsforslag utvalget fikk til behandling. Dette felles utvalgsforslaget har fått en form som midtenpartiene kan gi sin fulle støtte, også fordi flere av våre forslag finnes igjen i dette fellesforslaget.

Selv om Norden i dag opplever økonomiske problemer, er disse likevel små i forhold til de den fattige verden sliter med. De nordiske land må derfor virke både enkeltvis og i fellesskap for en økning av ressursoverføringen til verdens fattige land. Vi bør også utvikle ytterligere samarbeidsformer med utviklingslandene som kan gi en gjensidig positiv effekt hos i-land og u-land. I utviklingslandene eksisterer et potensielt marked som kan gi produktavsetning og dermed sysselsettingseffekt i våre land.

I debatten om det nordiske samarbeid har det av og til blitt pekt på at det er bygd opp et byråkrati i de nordiske samarbeidsorganer som lett tar overhånd. Jeg tror dette er en for negativ måte å se utviklingen an på. Vi burde heller som politikere se det administrative apparat som er utbygd, som en mulighet, en mulighet som vi kan ta i bruk for å forsterke det nordiske samarbeid, ikke minst innenfor økonomi og sysselsetting. Vi har nemlig nå et apparat som er bedre og mer effektivt enn noen gang tidligere. Som politikere skal vi ikke la dette apparatet "overkjøre oss", men vi skal ta det i bruk til en mer aktiv og samordnet nordisk politikk. Da vil byråkratiet representere en økt mulighet og ikke et problem.

I den senere tid har det skjedd en utvikling

henimot mer partipolitisk virksomhet i Nordisk Råd. Jeg tror dette kan representere en sunn vitalisering. Selvsagt kan det også representere et problem med tanke på viktigheten av enighet i det nordiske samarbeid og fordi de nordiske beslutninger skal iverksettes i det enkelte land med skiftende politisk farge på sittende regjeringer. Det blir derfor nødvendig å finne en balanse med mellom partipolitisering og nasjonale hensyn.

Det har i Nordisk Råd avtegnet seg tre politiske hovedgrupperinger: Den sosialdemokratiske, den konservative og midtengrupperingen. Midtengruppen spenner over de nordiske lands senterpartier, de liberale partier og de kristelige partier. Vi har nå organisert samarbeidet fastere ved jevnlig fellesmøter og vet et valgt arbeidsutvalg med én representant fra hvert land.

Nordisk samarbeid er ikke bare økonomi og sysselsetting. Egentlig har vi vel nådd lenger på andre felter, spesielt innenfor kultursektoren og delvis også innenfor sosialpolitikken. Det er viktig at vi i disse tider ikke glemmer de verdifulle impulser som ligger i det nordiske samarbeid på disse felt. I økonomisk trange tider må vi bl. a. i budsjettssammenheng ikke la slike immaterielle områder bli skadelidende.

Som representant for Kristelig Folkeparti vil jeg si at de kristelige partier i Norden også ser den økende arbeidsledighet som en stor utfordring. Ifølge vårt menneskesyn hører arbeid menneskelivet til. Arbeid er noe av det som utvikler og odler et menneske. Det er derfor naturlig ut fra vårt grunnsyn å gi vår fulle tilslutning til de forslag bl. a. midtengruppen har fremmet når det gjelder kampen mot den økende arbeidsledighet.

Samtidig vil de kristelige partier understreke at det også er avgjørende for de nordiske lands framtid at vi har et kulturfundament og grunnleggende verdier som kan gi våre land stabilitet og det enkelte mennesket større trivsel. Særlig viktig er det med de oppløsningstendenser vi nå opplever, å styrke familiens og ekteskapets stilling i våre samfunn. Det trengs derfor en mer aktiv familie- og nærmiljøpolitikk. Det er nødvendig å formidle verdier til den oppvoksende generasjon som kan gi holdepunkter og mening med livet.

På mange måter er Norden en privilegert

del av verden. Vi skulle ha de beste forutsetninger for enkeltvis og i fellesskap å gi våre folk en trygg framtid. Likevel er stabiliteten i våre samfunn i dag truet, spesielt på grunn av den økende arbeidsledighet. Jeg håper derfor sesjonen her i Oslo vil være med og legge grunnlaget for en aktiv politikk som gjør at denne trusselen kan drives tilbake.

Svend Jakobsen: Hr. præsident! På vegne af den socialdemokratiske partigruppe skai jeg gøre nogle bemærkninger dels til ministerrådets beretning og statsråd Skauges fremlæggelse, dels til det nordiske samarbejde generelt.

Jeg tror, det er en rigtig form, at ministerrådets formand præsenterer beretningen som indledning til generaldebatten. Det kan være et bidrag til at koncentrere debatten om centrale problemer.

Og det er vigtigt.

Vore befolkningers vurdering af Nordisk Råd og nordisk samarbejde har sammenhæng med, om vi seriøst beskæftiger os med de problemer, der optager den enkelte borger i de nordiske lande.

Det mest brændende problem i dag er – som det også er fremgået af mange indlæg – ledigheden og de øvrige følgevirkninger af den økonomiske krise.

Statsråd Skaage beskæftigede sig meget med disse problemer i sin tale. Imidlertid er der ting i statsrådets fremstilling, der bekymrer os i den socialdemokratiske gruppe. Det første er, at Skaage på ministerrådets vegne når frem til, at der er nået en lang række betydningsfulde resultater. Man kunne næsten fornemme en tilfredshed med det hidtil opnåede.

Det andet, der bekymrer os, er, at der ikke fra ministerrådet er udgået konkrete initiativer til en stærkere fællesnordisk indsats på det økonomisk-politiske og beskæftigelsesmæssige område.

Det tredje, der bekymrer os, er, at ministerrådet har modtaget Nordisk Råds rekommandation nr. 2 fra sidste år om lovgivnings-samarbejde på arbejdsrettens område med passivitet. Det kunne tyde på, at ministerrådet mener, at 1980ernes krise kan løses med 1950ernes eller 1960ernes midler.

Vi tror, der skal en bredere indsats til. Vi tror, det er nødvendigt at inddrage arbejds-

markedspolitikken i bredeste forstand i de løsninger, der skal findes.

Socialdemokraterne anerkender selvfølgelig de resultater, der er opnået, men vi anser dem ikke for tilstrækkelige. Vi tror, der i nordisk fællesskab kan gøres en forstærket indsats. Det er på denne baggrund, vi har stillet det medlemsforslag, som Gunnar Berge tidligere mere indgående har beskæftiget sig med.

Vi tror, det er vigtigt, at ministerrådet og regeringerne for alvor gør en indsats for, at Norden som hjemmemarked ikke alene bliver en velklingende overskrift over indlæg i debatten, men at det bliver en realitet i hverdagen for nordiske borgere og for nordiske virksomheder. Vi har eksempler nok på, at dette ikke er tilfældet i dag. Lad mig bare nævne enkelte eksempler. En lovgivning om produktansvar har trængt sig på længe. Det er gang på gang blevet udsat med henvisning til overvejelser i EF. Vi har set en række devalueringer, senest den svenske devaluering, som ikke er koordineret mellem de nordiske lande. Vi har set restriktioner på handel over vore landegrænser. Jeg nævner disse ting, ikke for at tage stilling til det konkrete indhold i de enkelte ting, jeg nævner her, men som eksempler, der understreger, at det ikke er lykkedes for os at nå frem til et Norden som hjemmemarked. Det er sådanne eksempler, der gør det svært for den enkelte borger og for den enkelte virksomhed at se sammenhængen mellem realiteterne i hverdagen og den tale, der holdes om Norden som hjemmemarked.

Jeg kan forsikre ministerrådet om, at socialdemokraterne er parate og vil støtte bestræbelser, der sigter mod økonomisk aktivitet og større beskæftigelse i vore lande.

Vedrørende de nordiske budgetter har socialdemokraterne støttet, at der kan ske en lidt stærkere vækst end i de nationale budgetter. Vi tror, der er en række områder, hvor vi kan få større resultater ved fælles indsats og for færre ressourcer, end hvis hvert enkelt land skulle løfte opgaven for sig. Det gælder, når vi ser på industriel udvikling, det gælder ikke mindst inden for forskning, det kan også gælde inden for en lang række områder omkring eksport og finansiering.

Det er også med dette som udgangspunkt, at vi har erklæret os rede til at acceptere en

yderligere øgning af budgettet, hvis nye og perspektivrige projekter fremkommer.

Jeg har hidtil mest beskæftiget mig med det område, hvor en forøgelse af den nordiske fælles aktivitet er påkrævet. Det er ikke en nedvurdering af det store arbejde, der pågår på sociale, trafikale, kulturelle og juridiske områder, jeg havde nær sagt tværtimod, fordi dette samarbejde jo er det nordiske samarbejdes fundament, og det er vigtigt, at vi fastholder og udvikler også samarbejdet på disse områder, også således som der er lagt op til under overskriften nordisk medborgerskab. Og man kan vel sige, at det er særlig vigtigt i en tid, hvor påvirkningerne fra omverdenen stadig forstærkes. Det vil yderligere blive understreget, når en række TV- og kommunikationssatellitter vil fodre vore landområder med budskaber og med underholdning i et hidtil uset omfang.

Der kan imidlertid nok være grund til at vurdere, om vore arbejdsformer i det nordiske samarbejde er tidssvarende. Vi står, som det er fremgået af det, jeg har sagt, med samarbejdsområder, der ligger i solide og faste rutiner, og vi står med områder, hvor der er behov for, at samarbejdet forceres og endog forceres stærkt, og jeg mener nok, man kan rejse spørgsmålet, om det er samme arbejdsform og samme arbejdsrutine, der er brug for på disse områder.

Man kan også rejse spørgsmålet, om vi på de fast forankrede samarbejdsområder har oparbejdet en rutine med finjusteringer, der måske skygger for overvejelser og debat om mere strukturelle forandringer.

Derfor hilser vi det velkommen, at der er nedsat en komité, der har fået den opgave at gennemgå samarbejdsformerne både i Nordisk Råd og imellem Nordisk Råd og ministerrådet og den opgave dels at fremlægge en redegørelse for aktiviteterne, som de er nu, dels eventuelt at stille forslag om ændringer. Vi tror, en sådan debat trænger sig på.

Vi hilser det også velkommen, at de selvstyrende områder nu mere direkte inddrages i Nordisk Råds arbejde. Vi tager det som et udtryk for, at vi i de nordiske lande igen har vist os i stand til at løse vanskelige problemer, når blot den fornødne vilje er til stede.

Jeg skal slutte med at udtrykke håbet om, at den samme vilje til at nå resultater vil vise

sig, när vi i det kommande år skal tage konkrete skridt til en samordnet nordisk indsats mod den økonomiske krise og for beskæftigelsen.

Jeg har ikke beskæftiget mig med den internationale økonomiske situation, som statsråd Skauge også beskæftiger sig meget med i sin tale til os. Når jeg ikke har brugt kræfter på det, er det, fordi socialdemokraterne er enige med ministerrådet om, at der i denne sammenhæng skal gøres en fællesnordisk og forstærket indsats.

Men jeg vil gerne til allersidst understrege, at det kan på ingen måde overflødiggøre, at der hos os selv i de nordiske lande gøres en fælles indsats for at begrænse krisens virkninger for vore landes befolkninger, og jeg kan sige, at socialdemokraterne er parate til denne indsats.

Fälldin: Herr president! Även om det verkar att finnas förutsättningar för en viss ekonomisk uppgång i framför allt USA, måste man räkna med att det dröjer innan en sådan förbättring får genomslag här i Norden. Samtidigt kommer de långsiktiga omställningsproblemen att kvarstå, inte minst i sådana branscher som gruvindustri, stålverk, skeppsbyggeri och textilindustri.

Det innebär fortsatta och sannolikt växande påfrestningar på arbetsmarknaden. Det stora outnyttjade kapacitetsutrymmet i industrin och övrigt näringsliv måste först tas i anspråk innan investeringarna kan komma i gång. Tillväxttakten kommer att förbli låg.

Inte ens på längre sikt finns det grundad anledning att räkna med samma tillväxttakt i Norden och i andra delar av industrivärlden som under tidigare goda ekonomiska perioder. Det skulle bl. a. fordra en massiv överföring av köpkraft, något av en Marshallhjälp, från industriländerna till utvecklingsländerna. Men det verkar i dag inte finnas intresse för detta i de stora länderna. Tvärtom har en lång rad mindre utvecklade länder hamnat i akuta betalningssvårigheter, som av allt att döma kommer att bli bestående under överskådlig tid. Nord-syd-dialogen exempelvis har gett föga hopp. Det betyder inte att våra nordiska länder får ge upp sina försök att påverka länder och internationella organisationer att organisera en sådan resursöverföring till världens fattiga delar.

Även i ett mera kortsiktigt perspektiv måste de nordiska länderna var för sig och gemensamt fortsätta sina försök att påverka de ekonomiskt tongivande i världen att lägga om sin politik i mera expansiv riktning. Sänkningarna av oljepriserna, som självklart är välkomna för oss konsumentländer, kommer i varje fall under en övergångsperiod och innebära ytterligare påfrestningar på bl. a. det internationella betalningssystemet.

Men det gäller också att ta tillvara de möjligheter som vi har här i Norden att gemensamt ge utvecklingen mera skjuts. Jag tänker då framför allt på insatser som kan bidra till industriell förnyelse och vidmakthållen hög sysselsättning. Inte minst gäller det att pressa ner räntenivån. Det förutsätter i sin tur lägre budgetunderskott än exempelvis det underskott som vi har i Sverige. Rent allmänt innebär naturligtvis en prioritering av industri och övrigt näringsliv också krav på återhållsamhet inom den offentliga sektorn, statens verksamhet likaväl som kommunernas. Generella åtgärder måste kombineras med selektiva i form av bl. a. en aktiv industri- och lokaliseringspolitik.

Detta är principer som också genomsyrar det förslag till handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning som har lagts fram i ett medlemsförslag från rådsmedlemmar som representerar centerpartierna och andra mittenpartier i Norden.

Den planen bygger också på att man tar tillvara redan existerande samarbetsmöjligheter inom Norden på ett bättre sätt. Det behövs inte i dag fler institutioner – det gäller att effektivare och mer intensivt utnyttja de institutioner som vi redan har.

I den situation som råder växer det lätt upp nya barriärer mellan länderna. Konkurrensen hårdnar, marknader krymper, företag och hela branscher hotas att slås ut. Länderna sluter sig då lätt inom sina egna gränser.

Globalt sett har dessa protektionistiska tendenser vuxit sig mycket starka. De nordiska länderna är alla starkt beroende av att kunna sälja på en öppen världsmarknad. Därför har vi varit överens om att i GATT och andra internationella sammanhang kraftigt motarbeta sådana tendenser. Och, herr president, det blir en mycket viktig uppgift även i fortsättningen.

Självklart kan man finna exempel på denna

ökade slutenhet – för att inte säga nationella egoism – också i Norden. Både grannländernas regeringar och den politiska oppositionen i Sverige har kritiserat socialdemokraternas stora devalvering bl. a. från denna utgångspunkt. Men man skulle kunna peka även på andra exempel.

Det är, herr president, viktigt att de politiska krafterna i dag verkligen mobiliseras för att förhindra att exemplen blir för många. Jag har sagt många gånger att nordisk samverkan är nödvändig i arbetet på att bryta den ekonomiska stagnationen. Den är också i högsta grad nödvändig för att föra den industriella utvecklingen framåt i våra länder.

Det går dess bättre också att visa på många framsteg från senare år. Jag skulle vilja säga att begreppet "Norden som hemmamarknad" fått betydligt större konkretion under dessa ekonomiskt svåra år. Norge och Nordsjön har på några få år blivit storleverantör av olja till bl. a. Sverige. Den tidigare ensidiga arbetskraftsströmmen från Finland till Sverige har avlösts av flyttningar i bägge riktningarna. Samtidigt dras arbetskraft till oljefälten i Nordsjön och till norsk byggnads- och anläggningsverksamhet från Sverige, Finland och Danmark. Företag köper i ökad utsträckning in sig i grannländernas industri, finska och norska i Sverige osv. De första grannlandsföretagen har börjat noteras på Stockholmsbörsen. Utökningen av Nordiska investeringsbankens kapital ser jag som ett led i denna integrationsprocess. Vi har däremot inte kommit lika långt när det gäller gemensamt uppträdande mot tredje land.

Splittringstendenserna gör sig emellertid också gällande. Jag tänker i detta fall kanske i första hand på två konkreta industri- och energiprojekt. Tele-X och det s. k. Sydgasprojektet, de första leveranserna av dansk gas till Sverige.

Båda projekten verkade för två år sedan vara säkra nordiska projekt. I dag har genomförandet av gasavtalet satts i tvivel av tidigare tillskyndare. För Tele-X-projektet finns inget underskrivet avtal, men på svensk sida uppfattade vi det så att det i höstas fanns en principöverenskommelse, där uppfattningen om ländernas deltagande i projektet hade en skillnad på ett par procentenheter.

Det är enligt min uppfattning viktigt att båda dessa projekt kan föras i hamn i enlighet

med de tidigare intentionerna. Inget av dem har i och för sig någon avgörande ekonomisk eller industriell betydelse, men ett misslyckande med dessa projekt skulle innebära en allvarlig knäck när det gäller trovärdigheten för att komma vidare med det industriella samarbetet i Norden. Ur den synvinkeln är både Sydgas och Tele-X viktiga prov på vad regeringar och ekonomiskt samarbete i Norden förmår.

Handelsminister Tomas Arnason: Hr. president! Det er naturlig med hensyn til verdenssituasjonen i dag at økonomiske saker dominerer vår diskusjon på dette møtet. En langvarig økonomisk krise har skapt store vanskeligheter, arbeidsledighet, økonomisk nedgang og betalingsbalanseproblemer i de fleste land. Uansett mange spådommer om en forbedret økonomisk utvikling, er det dessverre få tegn som peker mot et snarlig og generelt konjunkturoppsving. I denne situasjonen er det naturlig at vi i Norden drøfter på hvilken måte vi kan forbedre vår stilling med fortsatt økt samarbeid på de fleste områder. Naturligvis er det den økonomiske utvikling i de største industriland som er mest avgjørende for den internasjonale økonomiske situasjonen, men dette betyr ikke at vi ikke bør forsøke å styrke vår stilling gjennom økt samarbeid innbyrdes og ved felles innsats for å påvirke den internasjonale økonomiske utvikling.

På grunn av den internasjonale handels store betydning for de nordiske land er det deres felles interesse å opprettholde fri handel og bekjempe alle proteksjonistiske trykk. Disse synspunkter ble bekreftet av GATTs ministermøte i november, der alle de nordiske land sluttet opp om møtets vedtekter. Ved medlemskap i EFTA og på grunnlag av frihandelsavtalene mellom fire av de nordiske land og EF og Danmarks medlemskap i EF, er den felles nordiske handelspolitikk klar og konsis.

Det er ofte blitt påstått at opprettelsen av EFTA har hatt større betydning for den samnordiske handel, eller inter-nordisk handel, og økonomisk samarbeid enn noe annet tiltak. Hva Island angår, kan jeg bekrefte at frihandelssamarbeidet har vært svært viktig, ikke minst for å styrke handelsforbindelsene mellom Island og de andre nordiske land. På

den annen side kan det ikke legges skjul på at frihandelen også har skapt vesentlige vanskeligheter for visse industrigrener på grunn av økt konkurranse. I Island er det slik at industribedrifter, unntatt fiskeindustrien, er relativt unge og svake i forhold til den høyt utviklede europeiske industri.

I de siste årtier har det økonomiske samarbeidet mellom de nordiske land gått igjennom en rask utvikling og vist et vesentlig resultat på mange områder. I den anledning vil jeg nevne opprettelsen av Nordisk Investeringsbank, som i løpet av sin syv års virksomhet allerede har bevist sitt verd. Den islandske regjering støtter derfor det forslag som foreligger angående 50 pst. økning av bankens kapital. Videre har banken nå begynt å ta seg av prosjektinvesteringsslån som banken har fått i oppdrag av Nordisk Råd. Man venter at denne virksomhet kan bli nyttig og vil lette markedsføringen for nordiske bedrifter i fellesskap utenfor Norden. Jeg tillater meg allikevel å påpeke at en slik lånevirkosomhet utenfor Nordens grenser både er komplisert og risikabel. Dette oppdrag krever stor arbeidsinnsats og nøye vurderinger av bankens styre for å hindre at banken utsettes for tap.

Banken har derimot et begrenset, men vel kvalifisert personale. Jeg håper og ønsker at bankens nye oppdrag ikke kommer til å gjøre det vanskeligere for banken å oppfylle sin hovedoppgave i Norden.

Til dette møtet foreligger Ministerrådets uttalelse angående beslutning nr. 18/1982 om samarbeid innenfor møbelindustrien i Norden. Jeg kan slutte meg helt til Ministerrådets konklusjon om at samarbeidet på dette område først og fremst må finne sted mellom de berørte fagsammenslutninger og bedrifter uten særlig innblanding fra myndighetene.

I Ministerrådets uttalelse nevnes de vanskeligheter som denne industrien er blitt utsatt for, og de tiltak som er gjort for å formske disse. Blant disse er forskjellige støttetiltak for møbelindustrien. Det kan hende at slike tiltak ofte regnes for uunnværlige og nødvendige, men i vår tids frihandel og nærmere økonomiske integrasjon kan slike tiltak ofte ha skadelig innflytelse på lignende bedrifter i andre samarbeidsland. Det er nettopp på grunn av slik støtte til møbelindustrien i Norden at den islandske møbelindustri klager og krever noen form for beskyt-

telse for å motvirke dette. Dette er i sannhet et problem både for den islandske møbelindustri og islandske myndigheter, som ønsker i størst mulig grad å unngå å innføre tiltak som kan tolkes som stridende mot Islands frihandelsforpliktelser. Jeg anmoder derfor om at man når avgjørelser om industristøtte treffes, forsøker å ta hensyn til de andre nordiske lands interesser slik at vedtaket ikke skader deres industrier eller forskyver konkurranseforholdet som er grunnlaget for frihandelen.

Den europeiske frihandel har gjort det vesentlig lettere for Island å markedsføre fiskeprodukter og andre eksportprodukter. Allikevel er vi ganske bekymret over det faktum at det i mange land finnes direkte subsidier, i en ikke uvesentlig grad, til fiskerinæringen. Is-lendingene stoler i høy grad på fisket, og fiskeproduktene utgjør vel 75 pst. av landets eksport. Vi har ikke ressurser til å gi subsidier eller støtte til fiskeridriften fra statskassen.

I det Nordiske økonomiske samarbeid inntar Island visselig en særstilling på grunn av landets beliggenhet, dets fåtallige befolkning og økonomi og ensformige produksjon. Allikevel ønsker Island etter beste evne å delta i økt økonomisk samarbeid mellom de nordiske land, da dette samarbeid allerede har vist seg å være av stor betydning. I denne forbindelse vil jeg særlig nevne betydningen av Islands deltakelse i EFTA, opprettelsen av Det nordiske industrialiseringsfond for Island og de bilaterale färekrjøttavtaler mellom alle de nordiske land, men disse to saker var forbundet med og muliggjorde Islands medlemskap i EFTA. Til en viss grad kan sies at det hele er resultatet av Islands deltakelse i det handelspolitiske samarbeidet som lenge har funnet sted mellom de nordiske land og har vist seg å være svært nyttig. Videre har det nordiske samarbeidet innen Verdensbanken og Valutafondet vært viktig og styrket landenes felles stilling.

Til slutt vil jeg henlede oppmerksomheten på handelen mellom Island og de andre nordiske land. Island har i tidens løp vært relativt stor avtager av nordiske produkter, og i fjor var importen fra Norden 28 pst. av totalimporten. På den annen side har Islands eksport til de andre nordiske land vært relativt liten, eller i fjor kun 6 pst. av totaleksporten. Derfor har handelsbalansen vært svært ugun-

stig för Island. Det er av største interesse og viktighet for oss å redusere den negative handelsbalanse ved økt salg av islandske produkter. Det er på den annen side ikke så lett da fiskeprodukter er vår største eksportartikkel og Norge og Danmark er blant verdens største fiskeriland. En kan allikevel sikkert gjøre større innsats enn før for å øke vår eksport til de nordiske land. Men for å oppnå virkelige resultater behøves initiativ fra begge sider og i visse tilfeller velvilje fra myndighetene som vi håper vil være til stede.

Werner: Herr president! Den økonomiske kris som vi i dag opplever har inte på något sätt försvagats sedan rådets föregående session i Helsingfors för ett år sedan. Tvärtom går fler människor arbetslösa i de nordiska länderna, och de økonomiske problemene har vuxit.

Samhällets utgifter för de hundratusentals människor som går arbetslösa i de nordiska länderna uppgår till mellan 30 och 40 miljarder kronor per år. Den samhällsekonomiska förlusten är sannolikt den dubbla.

Olika regeringar har försökt angripa problemen på olika sätt. Men allt fler inser i dag att en politik där huvudingredienserna är åtstramning, social nedrustning och ökad arbetslöshet inte är någon framgångsrik politik. Nu har väl Reagans och Thatchers økonomiske teorier aldrig funnit någon övertygad beundrare i Norden, vilket å andra sidan inte betyder att deras politik förblivit helt oprövd. De olika borgerliga regeringarna i Sverige prövade delar av dessa teorier, vilket i hög grad bidrog till dagens höga arbetslöshet och økonomiske problem.

Krisen är kapitalismens kris, den är internationell och drabbar alla länder – oavsett samhällssystem – låt vara på olika sätt. Alla inser väl också i dag att krisen inte kan övervinnas av varje enskilt land för sig. Inget land, inte ens stormakterna, har en sådan økonomisk makt eller styrka.

Det är i det här sammanhanget frågan om ett ökat nordiskt samarbete kommer in och skall ses. Inte därför att problemen därigenom skulle försvinna utan därför att länderna i Norden har vissa förutsättningar att driva en annan krispolitik än den som utformas i Brys-

sel och Washington och som är en utpräglad åtstramningspolitik.

De nordiska länderna måste självklart vart för sig angripa krisen och arbetslösheten. Men man kan och bör också tillsammans vidta samordnade åtgärder. Jag har inga illusioner om att de politiska motsättningar som finns på det nationella planet försvinner för att frågorna lyfts upp på ett nordiskt plan. Men vi måste på ett mera konkret sätt än hittills ersätta det vackra talet om samarbete med konkreta målsättningar och fler konkreta initiativ. Sådana initiativ måste ta sikte på att bryta arbetslösheten, säkra rätten till arbete och social trygghet och bryta den økonomiske krisen.

Det är framför allt inom fem områden sådana initiativ borde tas och utvecklas:

1. Att skapa nya industriarbeten i Norden.

Det borde vara möjligt att genom samnordiska industriprojekt skapa 100 000 nya industriarbeten inom 10 år. Då tänker jag framst på energiområdet, kommunikationer, verkstads-, data- och elektronisk industri.

2. Att samordna utbyggnaden av den gemensamma sektorn.

Vi borde kunna samarbeta bättre och samordna utbyggnaden av våra gemensamma sektorer. Ett sådant samarbete skulle möjliggöra stora økonomiske vinster i projektering, utveckling, tekniska lösningar, inköp, samproduktion m. m.

3. Att garantera alla ungdomar arbete och utbildning.

Flera hundratusen ungdomar i de nordiska länderna går i dag arbetslösa eller är utan utbildningsplats.

Olika lösningar har prövats i de olika nordiska länderna och tiden borde vara mogen att enas om en samordnad ungdomsgaranti för arbete eller utbildning.

4. Att börja sänka arbetstiden.

Debatten om en arbetstidsförkortning har blivit allt intensivare i Norden och även på andra håll i världen. Huvudfrågan är den ökade stressen i arbetslivet och de allt längre resorna till och från arbetet. Det är också huvudfråga för att skapa jämlikhet mellan kvinnor och män.

I debatten sägs av och till att en arbetstidsförkortning inte kan göras isolerad från omvärlden. Av bl. a. det skälet borde rådet ta initiativ för att undersöka förutsättningarna

att utforma en plan för en successiv nedtrappning av arbetstiden i de nordiska länderna till 6 timmar.

5. Att skapa en demokratisk kontroll av valutan och handeln. Nordiskt kapital exporteras och investeras i andra länder, vilket bidragit till den industriella utarmningen av Norden. Här behövs stärkta och samnordiska åtgärder. Den nordiska valutapolitiken bör samordnas bl. a. för att vi måste undvika konflikter som den som uppstod vid den svenska devalveringen i höstas.

De flesta nordiska ländernas handelsutbyte är i dag starkt koncentrerat till västvärldens industriländer. Handeln med de socialistiska länderna och med tredje världens länder borde och har förutsättningar att öka. En samordnad handel och samordnat bistånd är till fördel för alla inblandade och kan bli ett viktigt bidrag till att få fart på den internationella ekonomin. För detta ändamål borde ett särskilt handels- och biståndscentrum inrättas.

Dessa fem punkter ska ses som ett bidrag till den debatt som vi hoppas ska följa kring de olika förslag som lagts från olika håll för att bekämpa arbetslöshet och kris. Jag delar helt Jo Benkows uppfattning och mening till rådets medlemmar att göra någonting konkret av detta.

Låt mig till sist få säga något om den fråga som trots olika formella förbehåll ändå diskuteras under de senaste råds-sessionerna, nämligen vår säkerhet och våra strävanden att dra Norden ut ur stormakternas kärnvapenstrategier. Det står helt klart att båda militärblocken ökat sina aktiviteter i vårt område. Det är oroande och understryker att situationen försämrats under senare år.

Denna upptrappning måste stoppas och det nordiska området dras ut ur stridsplanerna och strategierna för en kärnvapeninsats. För många liksom för den gruppering jag representerar förefaller den mest naturliga åtgärden för att stoppa denna upptrappning, för att åstadkomma militär avspänning i området, vara inrättandet av en kärnvapenfri zon i det nordiska området.

Trots formella hinder för att lägga förslag vill jag ändå föra fram tanken på en ministerkommission för att behandla zonfrågan. En sådan kommission borde bl. a. diskutera de komplicerade frågorna om säkerhetsgaran-

tier, avtalstexter, uttunningszoner osv. för att på ett konstruktivt sätt föra frågan framåt.

Det finns också behov av ett organ för en dialog mellan de nordiska parlamentarikerna i zonfrågan.

Allra sist: Den tidigare Palme-kommissionen – med representanter från USA, Sovjet, Västtyskland, Polen och England – föreslog inrättandet av en europeisk kärnvapenfri gränsszon mellan NATO- och Warszawapaktsländerna. Den svenska regeringen har nu fört ut denna fråga till debatt. Förslaget om en sådan zon – vilket jag betraktar som ett konstruktivt bidrag till säkerhetsdebatten i Europa – och om en nordisk zon står inte i motsättning på något sätt, utan de kompletterar varandra på ett utmärkt vis. Den frågan borde också diskuteras på allvar mellan parlamenten och regeringarna i Norden.

Jag vill därför till sist vända mig direkt till företrädarna för de olika nordiska regeringarna:

– Svik inte människornas förhoppningar! Ta fasta på människornas oro, på deras aktiva stöd för fredssträvandena! Ta nu de första stegen för att dra Norden ur stormakternas kärnvapenstrategier!

Mørk Eidem: Arbeidsmarkedspolitikken og det felles arbeidsmarked i Norden er en av grunnpillarene i det nordiske samarbeid, og ganske spesielt i den situasjon vi er i i dag, er det viktig at vi klarer å holde dette felles nordiske arbeidsmarked. Men skal det være mulig, forutsetter det også at de nordiske land overholder spillereglene: Like rettigheter og like plikter.

Det er tegn som tyder på at det i dag ikke er tilfelle. Det synes som om noen vil utnytte den oppståtte situasjonen med stor og stadig økende ledighet, til å bruke den billige arbeidskraft som dermed kan framskaffes. En utnytter altså ledige mennesker og holder verken arbeidstids- eller arbeidsmiljøbestemmelser. På denne bakgrunn og på denne måten trer motsetningene lett fram. Når norske arbeidere mister jobben fordi svenske og finske firmaer ikke overholder bestemmelser som gjelder i Norge, og utnytter en ledig, uorganisert arbeidskraft i sine egne land og dermed konkurrerer ut norske arbeidere, bidrar dette til motsetninger som svekker sam-

arbeidet – og ganske spesielt i de områder i Norden hvor samarbeidet er umåtelig viktig. Vi må derfor komme fram til en løsning, om ikke hele samarbeidet skal komme i miskreditt i disse områder.

Jeg vil i denne sammenheng spesielt peke på artikkel 2 i den reviderte overenskomsten om det felles nordiske arbeidsmarkedet, som forbyr diskriminering bl. a. med hensyn til lønn og andre arbeidsvilkår. Det er umåtelig viktig at denne artikkel blir overholdt.

I den stadig stigende ledighet i Norden finnes områder hvor ledigheten er spesielt stor. Det ser ut som om Nordkalottområdet blir rammet av ledigheten i større grad enn andre områder. Når derfor de forhold jeg tidligere nå har vært inne på, skjer i disse områder, og da spesielt i den norske delen av Nordkalotten, finner jeg grunn til å understreke viktigheten av at dette forhold opphører. Jeg vil derfor be de berørte organer innenfor Ministerrådet gjøre hva som er mulig for å få slutt på dette, forhold som ikke har noe med samarbeid å gjøre, men tvert imot kan skade det gode samarbeid og det gode naboskap som råår på Nordkalotten – og som er nødvendig for Nordkalotten.

For på Nordkalotten kan vi kanskje på noe lengre sikt nettopp trenge samarbeid. Der som olje og gass finnes i tilstrekkelige store mengder, på den norske kontinentalsokkelen, vil det kunne skape grunnlag for et fruktbart nordisk samarbeid. Men jeg finner grunn til å understreke at her må en være klar over det tidsperspektiv som gjør seg gjeldende. Jeg vil derfor advare mot den store optimisme på kort sikt. Først i slutten av dette århundre vil resultatene kunne vise seg. Men det forhindrer ikke at en allerede nå starter planleggingen. Men inntil en kommer så langt at olje og gass gir resultater, må Nordkalotten gis muligheter til å leve, og skal dette være mulig, må de ressurser som fellesskapet råår over, være tilstrekkelige. Det er derfor en forutsetning for en god framtid at fellesforbruket holdes på et tilstrekkelig høyt nivå. Det forutsetter videre at det nordiske fellesbudsjettet blir av en slik størrelse at tiltak både på kort og lang sikt, gjør samarbeidsprosjekter mulig.

Selv om budsjettet prosentvis viser en ikke uvesentlig vekst for 1984, er det en prosentvekst på et forholdsvis beskjedent antall millioner, og som kjent lever en ikke av pro-

senter alene. Det gjelder også det nordiske samarbeidet. Vil en øke samarbeidet, må en også være villig til å sette inn de midler som er nødvendige. Jeg var og er fortsatt tilhenger av en utbygging av sekretariater. Men når en leser Ministerrådsberetnelsen, synes det som om den sektor som trafikkutvalget som Rådets organ skal dekke, ikke står i fremste rekke når den såkalte prioriteringen skal skje.

Jeg syns det er påfallende at områdene transport, kommunikasjon, trafiksikkerhet og turistsamarbeid overhodet ikke er nevnt i hovedoversikten i beretningen om det nordiske samarbeid. På dette området er det et utall av små steg, men kanskje ikke de store sprang. Jeg syns det er godt gjort at Ministerrådet har klart dette, men det som gjør meg betenkt, er at dette fravær av oppmerksomhet synes å ha som resultat en sterk nedprioritering på neste års budsjett for de nevnte områder. Dette syns jeg er bekymringsfullt, noe jeg vil komme tilbake til i budsjettdebatten torsdag.

La meg si noen ord om et meget konkret nordisk tiltak som er kommet i gang i dette året, det nordiske trafiksikkerhetsåret. Jeg finner grunn til fra denne talerstol å berømme de mange frivillige organisasjoner for den innsats disse gjør. Det blir i 1983 satset flere millioner kroner ekstra i håp om å oppnå en ytterligere reduksjon av ulykkene på våre veier. For å gi et bilde av hva som har skjedd, kunne det kanskje være grunn til å nevne at i løpet av 1970-årene og de tre første år av 1980-årene er ca. 45 000 mennesker drept i trafikkulykker i Norden. Mot denne bakgrunn syns jeg Ministerrådet er dristig når trafiksikkerhetsarbeidet i 1984 reduseres i forhold til i år. Dette skjer altså i det år hvor trafiksikkerhetsarbeidet skulle løftes og holdes på et høyere nivå.

Og her mangler det ikke på prosjekter. De står nærmest i kø og venter på å gjøre trafikken sikrere og spare både mennesker og samfunn.

Trafiksikkerhetsarbeidet er et arbeid som ikke tåler reduksjon i bevilgninger. Det er derfor mitt håp at vi i fellesskap skal bli i stand till i det minste å holde dagens nivå, slik at den virkning som trafiksikkerhetsåret gir, kan føres videre til beste for samtlige av de nordiske land. Som jeg nevnte, mangler det ikke på konkrete fellesnordiske prosjekter. Det som i tilfelle mangler, vil være viljen.

Sundstein: Hr. præsident! En af de sager på denne session, som har størst interesse for Færøernes vedkommende, er spørgsmålet om formen for Færøernes repræsentation i Nordisk Råd. Dette spørgsmål har været drøftet i en særlig komité i ca. 2 år, og er nu gennem juridisk udvalg kommet til endelig behandling på denne session.

Under behandlingen af juridisk udvalgs sager skal jeg komme nærmere ind på denne sag, men jeg ønsker blot her at konstatere, at Nordisk Råd som eksponent for nordisk samarbejde ikke har magtet at leve op til de idealer, som man troede, at dette samarbejde stod for. Man har sat formelle hensyn over naturlige nationale hensyn og dermed tilsidesat de små nationer i Norden. Fra færøsk side må vi foreløbig tage dette til efterretning.

Når dette er sagt, skal jeg komme ind på andre spørgsmål og andre ting, der kan have interesse for vores vedkommende inden for det nordiske samarbejde.

Et af de synlige eksempler på nordisk samarbejde på det økonomiske område er oprettelsen af Nordisk Investeringsbank. Banken har i de senere år ydet et godt bidrag til udviklingen af det færøske næringsliv. Dels har banken finansieret nogle investeringer på fiskeri- og telefoniområdet, dels har den færøske industrialiseringslånepand fundet en væsentlig andel af bankens regionallånskvote.

Et af Nordisk Råds regionale projekter er Vestnordenprojektet. Det omfatter tiltag af færøsk, islandsk og grønlandsk interesse.

I denne forbindelse er det på sin plads at nævne, at begyndelsen til et formaliseret samarbejde mellem Grønland, Island og Færøerne på parlamentarisk plan er ved at være etableret. Det islandske alting og det færøske lagting har vedtaget at deltage i dette samarbejde og har valgt deres repræsentanter i samarbejdsudvalget. Fra grønlandsk side er man ikke helt klar endnu til at indgå i samarbejdet, men repræsentanter for alle 3 lande har været samlet til orienterende møde, og når de grønlandske problemer med hensyn til udmeldelsen af EF er overstået, påregner man at være klar til dette samarbejde.

Om to og en halv måned bliver Nordens Hus på Færøerne indviet. Dermed er et af de store projekter inden for nordisk kultursamarbejde færdiggjort, hvad udbygningen angår, og det praktiske og udførende arbejde skal til

at begynde.

Med denne institution er der skabt en ramme om oplysende og kulturelle arrangementer på Færøerne, både med lokal og med nordisk deltagelse.

Vi ser frem til megen aktivitet på dette område og håber, at Færøerne gennem dette knyttes nærmere til det øvrige Norden og også får mulighed for at yde noget til de andre lande.

Som det er alle i denne forsamling bekendt, har fiskerierhvervets vilkår altafgørende betydning for den færøske økonomi. Indskrænkningen af ressourcerne er det største problem for det traditionelle færøske fiskerierhverv. Derfor har man gennem de senere år været i gang med en omfattende strukturomlægning af erhvervet. Denne omlægning kræver både arbejdsmæssigt og økonomisk en stor indsats.

Der skal forskes og prøves i nye fiskerimuligheder og nye produkter. Det koster efter vore forhold enorme beløb i nye investeringer, særligt når man betænker, at hver produktionsenhed, hvert skib eller hver enkelt fabrik beløber sig til omkring 100 mill. kr.

Vi har set positive resultater af vores omlægninger og nyinvesteringer, og den mulighed, der ligger i et rentefald og muligt fald i oliepriserne, giver os håb om en bedre økonomi på lidt længere sigt.

På Færøerne har vi også mærket den økonomiske tilbagegang udefra med nogen arbejdsløshed til følge. På trods af dette prøver vi imidlertid på at klare problemerne med støtte til næringslivet, til bevarelse af arbejdspladser og oprettelse af nye, hellere end gennem generel arbejdsløshedsunderstøttelse, der desværre har vist sig ikke at stimulere produktionen i de andre nordiske lande.

Statsrådet Feldt: Herr president! Den ekonomiska kris som världen befinner sig i har en dimension av stor betydelse. Den är i hög grad resultatet av en medveten nedpressning av efterfrågan och en restriktiv penningpolitik med höga räntor. Efter den andra oljeprischocken 1979 valde således ett antal industriländer, framför allt de stora, en hård deflationistisk politik för att bekämpa inflationen.

Den sågs som ett slags sjukdom, som genom arbetslöshetens purgatorium skulle för-

drivas. När väl detta skett skulle en spontan upphämtning komma – framtidstron återvända, räntorna sjunka, investeringarna och efterfrågan öka.

Den första fasen i denna operation har nu genomförts. I de västliga industriländerna har produktionen stått nästan stilla i flera år, i utvecklingsländerna har den fallit dramatiskt. Arbetslösheten har stigit till nivåer som i vissa länder påminner om 30-talets.

Men fas 2, den spontana konjunkturuppgången, låter vänta på sig. Denna uppgång har aviserats – i åtminstone 2 år – att inträffa året efter nästa. Men nu har man gett upp. Möjligen kan en uppgång ske 1984, men då av skäl som ingen riktigt kan redogöra för.

Ändå är det ur dessa misslyckanden som vi kan hämta hopp för framtiden. Även de mesthängivna anhängarna av monetarismen måste nu erkänna att priset för antiinflationspolitik genom åtstramning blev högre än vad man räknade med, i form av arbetslöshet, utslagning av industrikapital och förlust av välfärd.

En tänkbar slutsats är följande. Världens ekonomiska problem har i hög grad orsakats av politiska beslut som gett en viss inriktning åt den ekonomiska politiken – i något som utan tvivel kan kallas en samordnad aktion av de stora industriländerna. Men då borde det också vara möjligt att angripa problemen genom en ändrad inriktning av den ekonomiska politiken – i en samordnad aktion, där inte bara de stora utan även de små industriländerna deltar.

Målen för denna aktion är enkla – att öka efterfrågan i världen på varor och tjänster och att sänka realräntorna. Och medlen är lite mer av expansion i finanspolitiken och en mindre restriktiv kredit- och penningpolitik. De invändningar som kan resas mot en sådan rekommendation gäller risken för att inflationen på nytt tilltar och att fler länder kommer i underskottspositioner i sina offentliga budgetar och sin utrikeshandel.

Men dessa frågor bör kunna avlägsnas. Det finns i dag i nästan alla länder outnyttjade resurser i sådan omfattning att efterfrågan kan öka påtagligt under åtskillig tid, innan risk uppstår för överhettade marknader och ett efterfrågebetingat inflationstryck.

När det gäller rädslan för ökade underskott så har den fört världen in i något av en ond cirkel. Den världsomfattande åtstramnings-

politiken har gjort det närapå omöjligt för något land att ensamt ta sig ur sin underskottssituation. Men det blir möjligt om det sker samordnat, så att nettoresultatet blir en tillväxt av världshandeln. Ekonomisk tillväxt och minskad arbetslöshet är samtidigt den enda vägen att långsiktigt nå balans mellan den offentliga sektorns utgifter och inkomster.

Innebörden av detta är att kraven på en mera expansiv politik inte bör riktas enbart till ett fåtal länder, tex de stora industriländerna. Visserligen bör länder med hygglig balans i sina ekonomier kunna göra mera än andra. Men även länder i ekonomisk obalans bör kunna bidra, om inte annat genom att avstå från att ytterligare skärpa sin ekonomiska politik.

Opinionen för en sådan aktion växer nu i styrka. Ett betydande antal regeringar har förklarat sig beredda att delta i en samordnad aktion, om tillräcklig enighet kan uppnås. Den internationella och nordiska fackföreningsrörelsen har i flera år framfört detta krav. Och på sistone har också ett antal internationella organisationer – tex OECD-sekretariatet och EG-kommissionen i Bryssel – ställt frågan om inte en omprövning av den ekonomiska politikens inriktning är nödvändig.

De nordiska länderna borde ha en viktig uppgift i detta sammanhang. Visserligen har flera av våra länder av sina underskottsproblem tvingats att föra en mer restriktiv ekonomisk politik än vad vi betraktar som förenligt med den traditionella nordiska synen på full sysselsättning och ekonomisk tillväxt. Men vår ställning som små, starkt utlandsberoende industriländer har inte gett oss något val under trycket av den allmänna recessionen. Att isolerat föra en expansiv efterfrågepolitik är ännu mindre möjligt för de små länderna än det visat sig vara för större länder såsom Frankrike.

Av detta skäl råder det ingen motsättning mellan den faktiska inriktningen av vår ekonomiska politik och en samlad nordisk upplutning kring kravet på en internationell aktion för tillväxt och sysselsättning. Under våren förestår nu ett antal betydelsefulla möten på det internationella planet, där världsekonomens läge och framtid skall dryftas och kanske avgöras.

Enligt min mening skulle ett enat nordiskt uppträdande i dessa sammanhang, där vi också förklarade vår vilja att medverka i en samlad aktion för ökad tillväxt av världshandeln, vara av stort värde. I överläggningar mellan de nordiska regeringarna under de senaste månaderna har vi gjort vissa framsteg i riktning mot en sådan enighet. Det är min förhoppning att detta arbete med det snaraste skall kunna slutföras. För våra möjligheter att skapa en framtid i trygghet och relativt välstånd för våra medborgare kan resultatet bli av avgörande betydelse.

Den internationella ekonomiska krisen har också fått återverkningar på den fråga som är dagens huvudämne, det nordiska samarbetet. Tränga ekonomiska ramar har satt bestämda gränser också för de samnordiska insatserna. Men krisen har också fått andra verkningar. Trycket av akuta ekonomiska bekymmer har minskat benägenheten att ta kortsiktiga nackdelar för att vinna långsiktiga fördelar. Dessa ekonomiska och psykologiska realiteter avspeglas bl. a. i svårigheterna att utveckla det industripolitiska samarbetet.

Till de händelser som på vissa håll anses ha försvårat det nordiska samarbetet hör också den svenska devalveringen i oktober förra året. Nu är det ingen principiell nyhet att ett nordiskt land i en situation av obalans skriver ner sin valuta. Sedan 1976 lär det ha skett omkring 20 devalveringar i de nordiska länderna, där alla länder mer eller mindre frekvent deltagit. Men det som väckte en i och för sig förstående uppmärksamhet var storleken – 16 procent – på den svenska devalveringen av år 1982.

Jag har inte utrymme för någon mera ingående analys av Sveriges ekonomi och motiven för vår ekonomiska politik. Men inför Nordiska rådets medlemmar vill jag framhålla två ting, mot bakgrund av den debatt som ägt rum.

Det ena är att den nya svenska regeringen inte valde devalveringen av kronan, därför att vi trodde att det är en enkel och smärtfri väg ut ur våra ekonomiska problem. Vi såg det som en svår men enda utväg med hänsyn till följande fakta: Sverige har sedan 1970 förlorat en fjärdedel av sina utlandsmarknader. Industriproduktionen har stått stilla i 10 år. Sverige har ett långsiktigt strukturellt underskott i sin bytesbalans, som är klart större än

de flesta andra industriländers. Om några länder kan sägas befinna sig i ett tillstånd av fundamental obalans, tillhör Sverige otvivelaktigt dem.

Det andra är att Sverige nu i åtskilliga år uppmanats att minska sitt underskott gentemot omvärlden. Det betyder att vår omvärld, som idag får ett nettotillskott till sin efterfrågan via Sveriges underskott, förklarar sig vilja avstå från detta tillskott i utbyte mot en svensk ekonomi i bättre balans.

Det måste därför slås fast att Sverige bara kan få en rimlig balans i sin utrikeshandel genom att återta åtminstone något av förlorade marknadsandelar. Huruvida vi gör detta genom ytterligare åtstramning av vår egen efterfrågan eller genom att förbättra vårt kostnadsläge är ur omvärldens synpunkt egentligen irrelevant. I båda fallen minskar vårt bidrag till nettoefterfrågan i vår omvärld.

Låt mig för klarhetens skull tillägga en sak. Den svenska regeringens ekonomiska politik är inte ensidigt inriktad på åtstramning. Visserligen pressas den privata konsumtionen ner i år till följd av sänkta reallöner. Men regeringen satsar samtidigt betydande resurser för att öka investeringarna och hålla uppe sysselsättningen. Det leder bl. a. till att den svenska bruttonationalprodukten, trots bistra yttre förhållanden, väntas öka med drygt 1,5 procent.

Slutligen – den nya svenska regeringen eftersträvar ett utbyggt samarbete i Norden på det ekonomiska området. Den allra viktigaste uppgiften just nu är ett förstärkt nordiskt engagemang och enat uppträdande i internationella sammanhang. Vi vill jämsides med detta fördjupa samrådet mellan de nordiska länderna om den ekonomiska politiken, särskilt på det penning- och valutapolitiska området. Vi vill också arbeta för att undanröja handels hinder och osunda konkurrensmetoder i den nordiska samhandeln. Och vi kommer att ta de tillfällen som bjuds till industriellt samarbete.

Social- och hälsvårdsminister **Marjatta Väänänen:** Herr president! Den försvarade ekonomiska situationen i vart och ett av Nordiska rådets medlemsländer och i de nordiska länderna gemensamt ger anledning till bekymmer.

Ett betecknande exempel på detta är ministerrådets ordförandes, minister Arne Skauge anförande som vi här hörde. I samband med framställningen av ministerrådets årsberättelse hade han som uppgift att behandla det internationella ekonomiska läget, ministerrådets förslag för kulturområdets samarbetsbudget för nästa år och de utsikter som han anser vara de viktigaste i vårt nordiska samarbete.

I talet koncentrerade han sig huvudsakligen på enbart ekonomiska frågor. Det finns goda skäl att förena sig om talarens iakttagelser om världens och de nordiska ländernas ekonomiska situation och dess utveckling. Det är sant att vi, var och en i sitt eget land och gemensamt i alla de nordiska länderna måste sträva till att sörja för att dämpa inflationen och främja sysselsättningen. Det råder ju vitt nordiskt samförstånd om det ekonomiska samarbetets utvecklande.

Jag har dock med besvikelse konstaterat att minister Skauge, när han talar om Nordiska rådets verksamhet i framtiden, ser det nordiska samarbetet såsom viktigt endast på det ekonomiska området eller på områden som ansluter sig till ekonomin. Således får vi samt utomstående en bild av att Nordiska rådet har blivit enbart ett samarbetsorgan för sina medlemsländer, som har såsom sin uppgift att trygga de nordiska ländernas ekonomiska intressen på världsmarknaden och en förmanlig ekonomisk utveckling i landet. Jag upprepar att det är inget ont däri att ekonomiska frågor fått mera fotfäste i Nordiska rådets verksamhet särskilt nu och också i samsarbetsministerns tal. I stället är det alarmerande att C I:s huvudrapportör, när han skisserar framtiden, lämnar Nordiska rådets hela övriga verksamhetsområde utan uppmärksamhet eller tar det bara föga i betraktande. Man håller på att stiga över en farlig tröskel.

Grunden för det nordiska samarbetet förankras starkt i den historiska traditionen som utgörs av deras gemensamma geografiska läge. Det har förstärkts av en gemensam rättsuppfattning och det överensstämmande rättsväsendet. Den fria nordiska bonden har givit dem ett unikt kulturarv och senare tider har medfört bl. a. arbetarrörelsens gemensamma nordiska traditioner. Det är en unik företeelse att vara en nordbo både historiskt,

geografiskt och kulturellt. Denna nordiska särprägel syns kanske även i det internationella samarbetet och t. ex. i de nordiska kulturaktiviteterna i världen, men nordismen borde mångsidigt och vidsträckt betonas också i Nordiska rådets eget arbete.

Faran föreligger att vi för de ekonomiska och tekniska "träden" snart inte själva ser det nordiska samarbetets stora skog, betydelsen och utvecklingsbehovet av det nordiska kulturarvet.

När V. J. Sukselainen från Finland och K. B. Andersen från Danmark efter sin långa och inflytelserika period lämnade sina poster som ordförande för Nordiska rådet, efterlyste de en folknära, politisk verksamhetslinje för detta samarbete, vilken även varit dess ursprungliga bakgrund. Nordiska rådets styrka ligger utöver detta i parlamentariskerna aktiva samarbete. Dessa principer bör betonas och vid sidan om ekonomin och tekniken bör de mjuka värdena, kulturen och den sociala verksamheten bringas fram som en del av samarbetet.

Detta faktum, samt dess vidare odlande, håller på att glömmas. De ekonomiska experterna, sakkunniga i energifrågor, datamaskin- och satellitingenjörerna är nu högt värderade apostlar inom Nordiska rådets verksamhet. I deras krets – jämställda och till och med mera poängterade än de andra – bör finnas rum för representanter och institutioner för dagens humanistiska och sociala värden. Då de ekonomiska frågorna bildar ett stort problem och när man inte mera kan lita på den fortsatta tillväxten, är det skäl att satsa på de mjuka värdena. Humanismen och odlingen av den andliga kulturen ger oss ett alternativ, när tiden för en maximering av produktionen och konsumtionen är förbi.

Jag anser att den ensidiga bilden av vilken som helst politiker eller finansman som effektiv ekonomist eller teknokrat, borde göras mångsidigare genom att acceptera och godkänna drag av den andliga kulturen. Det är synnerligen viktigt att betona detta speciellt inom det nordiska samarbetet.

Jag återkommer ännu till K. B. Andersens och V. J. Sukselainens ord om "folknärheten". Jag har lagt märke till att man i riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete under 1980-talet betonar bl. a. ökningen av lärar- och elevutbyte och utvidgandet av samarbe-

tet mellan medborgarorganisationer. Man väntar förstärkta kontakter mellan medlemmarna för andra yrkesgrupper och åldrar i de olika nordiska länderna vid sidan om kontakterna mellan sakkunniga och byråkrater. Detta är det enda sättet att nå målet, att komma närmare folket i Nordiska rådets arbete. Samtidigt bör uppföljningen av arbetets alla resultat effektiviseras.

I dessa inlägg har man under årens lopp även behandlat de nordiska minoriteternas ställning. I synnerhet frågorna som berör den finskspråkiga befolkningen i Sverige har varit framme. I dag är återkomsten till Finland aktuell och genom detta är det även aktuellt att förstärka deras ställning. Problem orsakas tillsvidare bl. a. av den dubbla beskattningen av pensioner samt ATP-medlen som stannar i det andra nordiska landet. Under årens lopp har även undervisningsspråkets och modersmålets ställning för finska barn i Sverige vitt diskuterats. Vi önskar att den försämrade ekonomiska situationen inte skulle försämra de finska barnens språkliga status eller deras undervisning i vårt västra grannland. Det bör vidare betonas att den finskspråkiga befolkningen inte bildar vilken som helst tillfällig gästarbetargrupp. De kommer från en nation som under århundraden stått i förbindelse med Sverige, och som bl. a. har en gemensam lagstiftningsgrund och religion. Den finska immigrationen till Sverige är inget fenomen som uppstått i det nära förgångna, utan ett fenomen som funnits sedan urminnes tider, så som t. ex. Sveriges gamla ortsnamnsbestånd bevisar. Immigranterna som anlänt från Finland är dessutom en allt för stor och enhetlig minoritet även i Sverige för att utan vidare integreras i den svenska språktraditionen.

Jag hoppas att vi kommer även med den nya regeringen i Sverige att kunna i gott samarbete utveckla den finskspråkiga befolkningens status i Sverige.

Jag vill än en gång betona, att utvecklingen av verksamhetsformer som står folket nära samt kultursamarbetet nu och i framtiden bör tillmätas speciell vikt. Rådet följer bäst upp sina principer genom att inte enbart tekniskt förbättra möjligheterna till samarbete utan att rådet även konkret verkar för att de nordiska ländernas folk personligen skall känna sina grannars liv, arbete och prestationer inklusive kultur.

Social- och hälsominister Svavar Gestsson:
Herr president! För närvarande är det många som kritiserar parlamentariska organ såsom Nordiska rådet och de nationella parlamenten för att glömma regeringarna. Denna kritik är inte ny, men det som är nytt är att kritiken nu har blivit så hård att den liknar en fällande dom, ja närmast en dödsdom. Inget organ har dömts lika ofta till döden som Nordiska rådet. Det sägs att detta organ arbetar långsamt, att det främst producerar papper och att det helt enkelt är värdelöst. Det har gått så långt att största delen av de tidningsartiklar som behandlar rådet numera går ut på att Nordiska rådet inte duger till något.

Trots dessa diskussioner är det ingen som föreslår att Nordiska rådet läggs ned. Var och en som granskar rådets arbete kan se att denna högljudda kritik är ofta kännetecknande för bristande kunskaper och utgör blott ännu ett exempel på samtidens behov av stora och negativa tidningsrubriker i stället för konkreta beslut.

Jag har följt rådets arbete genom många år, först som journalist från 1965, och sedan som medlem (av ministerrådet). Under denna tid har Nordiska rådets betydelse för oss nordbor blivit allt klarare för mig. Detta gäller främst rådssamarbete på social- och kulturområdet. På grund av detta har Islands regering under de senaste åren ständigt lagt större vikt vid det nordiska samarbetet. Vi har det också klart för oss att Island har behov av samarbetet med sina nordiska fränder, inte minst därför att Nordiska rådet är den arena som vi har som motvikt till inflytandet från giganterna i öst och väst. USA har som bekant tvingat på oss islänningar en militär bas.

Trots pappershögar, trots långa och ibland tråkiga möten bedömer vi deltagandet i Nordiska rådet som ytterst nödvändigt. Det är likadant med rådet som med demokratin; vi kritiserar dem, men vi vill inte avskaffa dem. Vi vill upprätthålla Nordiska rådet och vårt demokratiska system, men vi vill förbättra bådadera och föra dem närmare folket.

Det som enligt min mening har försvärat Nordiska rådets arbete är motståndet till diskussioner om samtidens svåraste problem. Den organisation, som inte vågar behandla krigs- och fredsfrågor har självt dömt sig ut. Den organisation som inte en gång vid ett parlamentariskt seminarium vågar behandla

frågan om en kärnvapenfri zon isolerar sig samtidigt från omvärlden och öppnar dörren för kritik från sina motståndare. På detta sätt är vi i rådet offer för stormakternas vapenskrammel, som skapar en mur av tystnad runt denna organisation.

Ett av rådmötets huvudfrågor är sysselsättnings- och arbetslöshetsfrågor. För tio år sedan var NORDEK-frågan aktuell. Diskussionen om NORDEK tystnade sedan plötsligt, och ingen har vågat nämna NORDEK igen efter att Danmark blev medlem av EG. Men varför kan vi nu inte diskutera mera konkret ett nordiskt ekonomiskt samarbete? Ett av de nordiska länderna är förvisso medlem av EG och de övriga tillhör EFTA eller har stark anknytning till EFTA. Finns det trots detta något som talar mot att vi undersöker på vilket sätt vi kan värja oss mot depressionen genom att hålla ihop och gemensamt genomföra konkreta ekonomiska åtgärder i syfte att motverka arbetslösheten?

Alla är vi numera med i den nordiska arbetsmarknaden. Samarbetsavtalet är dock värdelöst om vi inte kan skaffa tillräckliga arbetstillfällen i alla länderna. Island har haft turen att inte behöva brottas med arbetslöshet, men vi står inför faran för att våra naturrikedomar är begränsade, samtidigt som vi påverkas negativt av den internationella lågkonjunkturen. Det råder dock inget tvivel om att Island har enorma orörda naturrikedomar kvar, men vi vill själva bestämma över dem och deras användning. Jag finner det ändå naturligt att vi diskuterar och förflyttar oss framåt på vår gemensamma väg. Vad vi behöver nu är att vara eniga i konkretiseringen och vitaliseringen av samarbetet. Om vi gör det, behöver vi inga hasch-klumpar för att dra uppmärksamheten till oss, men det var en hasch-klump som väckte allmänhetens intresse för Nordiska rådet förra året i Helsingfors.

Herr president! Vi skulle kunna nå ännu längre i det nordiska samarbetet genom att tillsätta en kommitté av fredsforskare som får till uppdrag att utarbeta förslag av Nordiska rådets insatser för fred och nedrustning, som Erlunder Patursson nu föreslår. Detta förslag skulle vi stödja helhjärtat på samma session som vi hyllar den nordiska samarbetsandan genom att Färöarna, Grönland och Åland ännu mer närmar sig Nordiska rådet.

Få jag till slut, herr president, leda uppmärksamheten på att sedan månadsskiftet augusti-september förra året finns det ingen regelmässig trafikförbindelse mellan Grönland och Island. Helt utan varsel avbröt SAS sina mellanlandningar i Island som den hade haft under flera år. Kunde man inte gå fram lite mera försiktigt? Kunde man inte tänka sig att förhandla om saken och se till att mellanlandningarna inte avbryts medan förhandlingarna pågår?

Det är enligt min mening ett betänkligt framgångssätt att samtidigt som vi skryter med att ge grönländarna en plats i solen, avbryts förbindelsen med deras närmaste nordiska granne. Borde inte närvarande trafikministrar kommentera denna sak?

Jo Benkow övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Bernhardt Tastesen: Hr. præsident! Debatten på denne session er helt naturligt præget af det tilbageslag i international vækst og økonomi, som fortsat også rammer de nordiske lande med stor styrke. Mere end 700 000 arbejdsløse, deriblandt 200 000 helt unge, er det triste resultat af denne udvikling.

De medlemsforslag, der er lagt frem om den økonomiske politik og beskæftigelsen, er alle udtryk for god vilje til at bekæmpe arbejdsløsheden. Spørgsmålet er nu: hvor langt rækker den gode vilje, når det skal omsættes i hverdagens politik?

At de nordiske lande i internationale organer vil arbejde for vækst og stimulering af efterspørgslen, så vi kan få reduceret arbejdsløsheden, er alt sammen godt og rigtigt.

Når man ellers vurderer den tale, statsråd Arne Skauge har holdt på ministerrådets vegne, synes jeg ikke, der er særlig megen optimisme at spore. Jeg citerer fra talen: "Kombinationen af svag økonomisk udvikling, uro på de internationale kapital- og valutamarkeder og øget protektionisme medfører en stor fare for fortsat stagnation."

Her har vi jo virkelighedens alvorlige tale. Efter ti år med lav vækst og krise er der intet, der tyder på, at markedskræfternes frie spil vil bringe os fuld beskæftigelse på ny.

Vi kan håbe på ny vækst, ikke mindst fordi data- og informationsteknologien udvikler sig

med stor hast. Men hvilke håb om beskæftigelse har vi i denne udvikling? Vil teknologien ikke samtidig overflødiggøre store dele af den menneskelige arbejdskraft? Derfor er det for mig uforståeligt, at man endnu ikke i de nordiske lande har taget skridt til en generel sænkning af arbejdstiden.

For 6 år siden vedtog Nordisk Råd en rekommandation om, at vi ønskede en udredning om de samfundsøkonomiske og sociale virkninger af en nedsættelse af arbejdstiden. Vi har endnu ikke fået noget svar fra ministerrådet, men uanset svaret, så er det efter min mening hastende med en nyvurdering af vort forhold til det totale arbejdsmarked.

Gruppen af medborgere, der lever af overførselsindkomster, er voksende, fordi de udstødes af arbejdsmarkedet af forskellige grunde. De udgør i øjeblikket 25 pct. af alle mellem 18 og 67 år.

Trods vore gode hensigter vil gruppen med en uændret arbejdsmarkedspolitik være voksende i de kommende år. Et voksende tal af uvirksomme mennesker vil være en alvorlig fare for de nordiske landes demokratiske frihedsideal.

Jeg tror derfor, at den vej, vi skal gå, er en sænkning af den ugentlige arbejdstid fra 40 til 35 timer. Vi vil kunne opretholde produktionen ved at få mange af de ledige i arbejde. Vi vil kunne spare væsentlige udgifter, op mod 50 mia kr., der udbetales i understøttelse til de ledige.

Familielivet og fritidslivet vil få en tiltrængt ny dimension, der vel øger livskvaliteten, og en sådan udvikling vil også bidrage til at udvikle kvindernes ligestilling på alle samfundslivets områder.

Efterhånden som data- og informations-samfundet vil udvikle sig, er jeg også overbevist om, at vi nødvendigvis må søge at komme videre. Måske ikke med en direkte sænkning af arbejdstiden, men med en vurdering af selve arbejdet som begreb.

For at mennesket kan opnå en identitet her i livet, skal man udrette noget i samfundet. Hvis vi alle skal have denne oplevelse i fremtiden, må arbejdet som begreb udvikles til at omfatte flere områder end i dag. Det er vigtigt, at vi gør, hvad vi kan for at ud fra de hidtil kendte forudsætninger bedre økonomien og fremme beskæftigelsen.

Men det er ikke tilstrækkeligt. Vi er kom-

met til det trin i udviklingen, hvor vi ud fra alment menneskelige hensyn skal sænke den ugentlige arbejdstid.

Hr. præsident! Det burde ministerrådet, de enkelte regeringer og de enkelte partier i de nordiske lande tage alvorligt med i deres overvejelser vedrørende økonomi og beskæftigelse i fremtidens samfund.

Ullsten: Herr president! Både säkerhetspolitiskt och ekonomiskt befinner sig världen i kris i dag. Spänningen mellan de båda maktblocken är stark. Upprustningen är uttryck för denna spänning, samtidigt som den i sig ökar riskerna för en militär konfrontation.

Den ekonomiska krisen tar sig uttryck i obalanser i handelsutbytet mellan länderna, interna balansproblem i både rika och fattiga länder, arbetslöshet och inflation.

Det går inte att ensidigt skylla allt detta på oljeprishockerna, även om de spelat en viktig roll. Man kan lika gärna säga att krisen beror på oförmåga till samarbete. Eller, om man så vill, att de flesta krisproblemen vore möjliga att lösa om det funnes en gemensam strategi för hur det skulle ske.

Någon sådan strategi finns inte, och Nordiska rådet lär inte kunna skapa någon. Men de nordiska länderna kan som grupp ge *sitt* bidrag till förståelsen för att världen måste samarbeta för att överleva.

Vi kunde börja med oss själva. Vi har redan skapat en gemensam arbetsmarknad. Vi skulle genom ett mera målmedvetet samarbete också kunna göra de fem nordiska länderna till en gemensam hemmamarknad för vår industri.

Vi är var för sig små i världen. Utnyttjade vi våra kompletterande resurser bättre skulle vi var och en kunna dra fördelar av att vara delar av en större och mera konkurrenskraftig marknad.

Ofta kan ett sådant samarbete med fördel vara bilateralt. Inte bara för att det ger fördelar för de länder som deltar i sådana projekt. Det kan ge fördelar också genom att generera idéer om hur man undanröjer hinder för ett vidare samarbete.

Inga andra lojaliteter eller institutionella problem lägger hinder i vägen för det närmare valutapolitiska samarbete som Nordiska rådet uttalade sig för så sent som vid sin förra

session. Det är bara den politiska viljan det kommer an på, och den har inte varit så betydande på sistone.

Nordkalotten är en nordisk region där utvecklingsmöjligheterna är lika stora som de svårigheter som i dag skapar problem. Men de möjligheterna kan bara utnyttjas om de tre berörda länderna samarbetar.

Tele-X-projektet blir en test på viljan att inte bara tala om våra möjligheter att samarbeta utan också göra någonting. Nackdelarna av ett misslyckat Tele-X kan aldrig uppväga de fördelar något land kan ha av att inte gå med.

Efter att ha lyssnat på den finske utrikesministern vill jag i detta sammanhang säga att om den finska regeringen känner osäkerhet om vår nya regerings vilja att föra vidare idén om Nordsat, kanske han redan nu kan få ett besked om hur det förhåller sig. Jag hoppas att hans farhågor skall visa sig ogrumlade.

Det unika med Nordiska rådet är egentligen att det kan existera trots att dess medlemsländer på områden där andra samarbetande ländergrupper valt att harmonisera sin politik gått helt skilda vägar. Så är det både när det gäller säkerhetspolitik och det institutionaliserade ekonomiska samarbetet. I det avseendet kan Nordiska rådet och dess organ inte mäta sig med vare sig EG, Comecon eller Opec.

Vi kan beklaga att det inte blev någonting av vare sig med det nordiska försvarsförbundet eller Nordek. Det får anses som en politisk omöjlighet att EG skulle få fler nordiska medlemmar. Det är varken möjligt eller önskvärt att förändra det nordiska militära paktmönstret.

Det viktiga måste då i stället vara att utnyttja de möjligheter som den nuvarande situationen ger. Och de är betydande. Norden kan fungera som en brygga mellan både militära och ekonomiska grupperingar. Förutsatt att vi trots andra lojaliteter, samarbetsmönster och utrikespolitisk orientering håller fast vid att vi alla också är medlemmar i en nordisk gemenskap. Kravet på en nordisk kärnvapenfri zon är ett exempel på detta.

Det kravet måste ses i sitt europeiska sammanhang och som en del av de allmänna nedrustningssträvandena. Tanken kan drivas av de nordiska länderna. Men den kan inte förverkligas av oss. Kravet riktar sig till de

länder som har kärnvapen.

Därför är det – och detta är ett exempel på vad jag nyss sade – en styrka att det framförs både av den neutrala delen av Norden och av de alliansanslutna länderna. Men skall den fördelen tillvaratas måste kravet framföras helhjärtat och inte bara pliktskyldigast. Alla de fem nordiska länderna har ett starkt både politiskt och folkligt stöd för kravet på en kärnvapenfri zon i Norden.

I sitt yttrande över medlemsförslag från både mittenpartierna, de konservativa partierna och socialdemokraterna slår ekonomiska utskottet fast att det behövs en gemensam strategi från industriländerna mot inflation, arbetslöshet och låg ekonomisk tillväxt.

Det betonas att vissa länders balansproblem kräver återhållsamhet med offentliga utgifter. Men att denna åtstramning, där den är nödvändig för att tillväxten skall komma i gång, försvaras om också länder utan sådana balansproblem eller med mindre allvarliga sådana problem tvekar att föra en mera expansiv politik.

Både på nedrustningens område och när det gäller att ställa krav på ekonomiskt samarbete för att klara krisproblemen kan Norden tala samma språk. Att vi gör det med olika dialekter, både språkligt och politiskt, är ingen svaghet. Talar vi nordiskt, också när vi framträder från andra tribuner än Nordiska rådet, blir det en styrka.

Margrete Auken: Hr. præsident! Det, der kalder mig herop, er Ola Ullstens påstand om, at man ikke kan skabe en atomvåbenfri zone i Norden alene. Det er jeg uenig i, men problemet er, at det kan vi ikke få lov til at snakke om i denne forsamling, fordi denne forsamling, som er optændt af problemet alle steder – prøv at spørge de norske socialdemokrater, prøv at spørge de danske socialdemokrater, de er ved at blive revet i stykker af det – trækker en stor varm dyne hen over os her, for at vi kan være sikre på, at der aldrig vil komme til at ske noget.

Jeg er meget glad for den provokation, jeg fik, og jeg håber, at Ola Ullsten vil støtte mig i, at vi kan få et seminar om disse ting, så vi kan få meget bedre klarhed over, hvordan vores rolle er i det internationale fredsarbejde.

Ullsten: Herr president! Vi skall inte inveckla oss i någon lång diskussion om den kärnvapenfria zonen i Norden. Jag hoppas att våra länders utrikesministrar tar lika väl hand om den frågan nu som tidigare.

När jag sade att de nordiska länderna inte själva kan åstadkomma en sådan zon var det ett självklart påstående, eftersom vi måste få garantier från länder med kärnvapen att dessa kärnvapen icke skall användas mot det nordiska området. Därmed är också sagt att projektet – om jag kan kalla det ett projekt – står och faller med att dessa garantier ges, och det kräver medverkan från andra länder än från oss själva.

Frågan om vi skall ha ett seminarium eller inte i denna sak tycker jag är av mindre betydelse. Det väsentliga är att idén hålls levande och att tanken drivs med energi och övertygelse och inte – som jag sade – bara pliktskyldigast av de nordiska regeringarna.

Margrete Auken: Hr. præsident! Denne sidste tale viste jo, at vi har brug for at få snakket tingene bedre igennem. Det er jo ikke rigtigt, at en kernevåbenfri zone alene skal bruges til, at vi ikke skal blive angrebet med kernevåben. Vi ved godt, at den er meget lidt bevendt i en krigssituation, men det er i fredstid, man skal arbejde for at undgå krigen, og disse zoner handler om at forberede en mere varig fred. Derfor drejer det sig om, at der ikke må komme kernevåben inden for vores område hverken i krigs- eller i krisetider.

Jeg ved ikke, om Ola Ullsten er bekendt med, at Norge faktisk har været i en konflikt, fordi den tidligere norske udenrigsminister er blevet meget hårdt tiltalt af den amerikanske udenrigsminister Haig og fik at vide, at vi aldeles ikke kunne regne med at blive fri for kernevåben, hvis vi skulle have assistance fra U.S. Marines, de ville nemlig have atomvåben med "Send the Marines", og så skal vi nok alle sammen blive glade. Vi vil ikke have dem i en krisetid, og de har lovet os så venligt at komme i en krisetid. Vi har altså brug for at snakke dette her igennem, så at sådanne lette påstande ikke kan få lov til at slippe igennem.

Olof Jansson: Ett av våra mest drabbade områden i den hårda internationella konkur-

rensen är handelssjöfarten. Med en kraftigt nedgående sjöburen världshandel, en minskning med ca 10 % enbart under det senaste året, med sjunkande fraktsatser t. o. m. under lönsamhetsgränsen och en allt större uppläggning av världshandelsflottan, där nu den upplagda andelen är större än någonsin tidigare i historien, är läget inte blott svårt utan direkt krisartat.

Vår nordiska handelsflotta har fått vidkännas kriser särskilt hårt. En kraftig nedskärning av dess omfång har redan skett under det senaste fyra–fem åren. Det oaktat är situationsbilden för det kvarvarande tonnaget för närvarande dystert. Huru allvarligt snabbt situationen har förvärrats kan belysas med exempel för den finländska handelsflottan.

I januari förra året var 1 % av Finlands handelsflotta upplagd, i oktober var den upplagda andelen inte mindre än 22 %. Under samma tid förlorade 1 500 sjömän sina arbetsplatser. Arbetslöshetsgraden för sjömännen översteg vid årets slut 10 % – således avsevärt högre än den allmänna arbetslöshetsandelen. Problemen är likartade även för de andra nordiska länderna.

I det hårdnande läget övertas handelssjöfarten allt mer av länder, som beträffande sjöfartens driftkostnader kan behålla lönsamhetsgränsen. Detta paras ytterligare med en tilltagande protektionism inom sjöfarten. Om inte våra nordiska länder lyckas hävda sig i denna konkurrens genom kraftfulla åtgärder kan den direkta katastrofen bli följande utvecklingssteg. Här om någonsin behövs nu den samlade nordiska insatsen för utvecklandet av sjöfartens konkurrensförmåga. Vissa gemensamma åtgärder har börjat vidtagas men det mesta i upphjälpsförsöken ligger allt fortfarande på det inomstatliga planet och med vitt skilda metoder. Något samlande program för forskning, etablering och utveckling av den nordiska handelsflottans konkurrenskraft mot tredje part inom världshandeln finns inte mellan våra länder.

Då vi nu betonar nödvändigheten av det ekonomiska samarbetet särskilt inom industri- och exportmarknadsområdet måste vi tillika ha klart för oss att en livskraftig nordisk handelsflotta är en grundkomponent för denna utveckling. Vad en nedlagd eller utflaggad nordisk handelsflotta kommer att betyda för oss, särskilt för östersjöfarten vinter

tid är det inte svårt att föreställa sig. På handelsjöfartens område framstår samarbetsåtgärderna öppet såsom mycket brådskande.

Vid denna session berörs åter de självstyrande områdenas formella ställning inom det nordiska samarbetet. Det betonas åter i det förarbete som gjorts i Petrikommittén och juridiska utskottet att Helsingforsavtalet innebär ett avtal endast mellan suveräna stater, varför ramarna formellt ej skulle kunna vidgas för de självstyrande områdena. Särskilt hänvisas till att de självstyrande områdena ej har talan i utrikesfrågor eller rätt att sluta internationella avtal. En djupare analys av dessa frågor skulle tvivelsutan kunna ge stoff för debatt. Men det är inte skäl att överbetona den juridiska, formella sidan i samarbetet vare sig i hindrande eller rättsligt åberopande avseende. Huvudsaken i vårt nordiska samarbete måste ändå vara den praktiska sidan så att den verkliga gemenskapen och samarbetet och den nytta och stimulans detta ger tillkommer alla parter likvärdigt enligt de verkliga behoven och förutsättningarna för envar. Med ett sådant samarbete behöver de juridiska formaliteterna knappast varken nu eller i framtiden bli någon stöttesten.

Jag nämde de verkliga behoven. Här vore det gott om de suveräna staterna allt oftare i de mellanstatliga samarbetsförbindelserna ihågkommer att också de små syskonen – de självstyrande områdena – finns. Det är ofta, för att inte säga alltid, vid de mellanstatliga beslutsprocesserna, där de självstyrande områdena tillsvidare inte direkt kan vara med, viktigt att vara uppmärksam på beslutens innebörd och verkan för dessa områden. Folkgruppens litenhet kan inte förta betydelsen av dess rätt.

Ett belysande fall av denna nödvändighet var valutahändelserna senaste höst. Att Åland med sitt speciella näringsliv, med en tredjedel av Finlands handelsflotta, drygt hälften av färjeflottan i Finland-Sverigetrafi-ken och en turism som intar en framskjuten plats i Norden, områden som är känsliga för valutaförhållanden, att Åland i förväg skulle ha fått ge sin syn på händelserna i de valutapolitiska överläggningarna mellan regeringarna, hade knappast varit oskäligt och skulle av oss ha uppskattats synnerligt och även kunnat dämpa den oro som senare blev en följd av händelserna. Juridiska hinder hade knappast förelegat.

Ännu ett annat fall kan vara nog så belysande. Man har enligt uppgift under förra året förhandlat mellan Finlands och Sveriges regeringar om en justering av den gemensamma riksgränsen på Märkets fyrklippa i Ålands hav. Orsaken är att den finländska fyren där befunnits stå på svenskt territorium. Markbyte skulle ske så att Finland erhöll själva fyrområdet medan Sverige i gengäld skulle erhålla motsvarande område på den finländska sidan av den gamla riksgränsen. Frågorna som uppstår i och med att denna gräns tillika är en koordinatgräns för den åländska demilitariseringszonen går jag förbi här. Men oberoende av detta är ifrågavarande riksgräns tillika landskapsgräns för Åland, fastställd i självstyrelselagen. Den kan således inte ändras utan samtycke av Ålands landsting och därvid i grundlagsenlig ordning. Då således Ålands landsting i detta fall är avgörande part tillika med Finlands och Sveriges riksdagar, hade det varit naturligt att Ålands syn på frågan beaktats redan i ett tidigt skede. Alltfört har icke kontakt tagits.

Herr president! Jag tackar uppriktigt för den förståelse av behovet av ökad medvetenhet om de självstyrande områdenas betydelse i det nordiska samarbetet som öppet visats under det gångna året och jag är övertygad om att detta kommer att bära enbart god frukt för framtiden.

Statsrådet **Birgitta Dahl**: Herr President! Energifrågorna har stor betydelse för det nordiska samarbetet och återkommer vid flera tillfällen under denna session. Min norska kollega kommer senare under sessionen att lämna en redovisning för det pågående nordiska energisamarbetet. Här skall jag i stället ta upp några allmänna frågor om energipolitikens betydelse i kampen mot den ekonomiska krisen och för den industriella utvecklingen på längre sikt. Detta är frågor som i högsta grad angår oss alla och hör hemma i det nordiska samarbetet.

Låt mig ta mitt eget land som utgångspunkt när jag beskriver problem som i hög grad är gemensamma.

Vi har i Sverige antagit en mycket svår men spännande och positiv utmaning på energipolitikens område. Den består i att vi om cirka tjugo år skall basera två tredjedelar av energiförsörjningen på energikällor som i dag används bara marginellt. Det är en följd

av vårt beslut att på sikt avveckla kärnkraften och minska oljeberoendet radikalt och i stället utveckla nya energikällor.

Det här kommer att kräva att vi nu och många år framöver gör mycket stora energiinvesteringar. Samtidigt befinner vi oss, liksom de flesta andra industriländer i en svår ekonomisk och industriell kris. Utmaningen på energiområdet är alltså en mycket svår uppgift, men jag är övertygad om att vi kommer att klara den just därför att energiinvesteringarna – rätt använda och väl planerade – kan medverka till att förbättra vår ekonomi, öka industrins konkurrenskraft och minska arbetslösheten.

De industriinvesteringar som krävs för våra egna behov – uppskattningsvis 100 miljarder kronor på en tioårsperiod – leder till en teknikutveckling som vi räknar med senare kan bli en god grund för exportindustrin. Energikrisen är nämligen internationell. Alla länder behöver förnya sitt energisystem och behöver därmed ny energiteknik. Den svenska ingenjörsvetenskapsakademien har nyligen i en utredning beräknat att det enbart inom OECD-området under de närmaste 20 åren finns behov av energiinvesteringar i storleksordningen 20000 miljarder kronor. Den industri som ligger väl framme med ny energiteknik kommer att vara mycket konkurrenskraftig på denna stora marknad. Genom att med den egna hemmamarknaden som bas bygga upp ett kunnande och en produktionskapacitet på det här området kan man alltså på sikt nå betydande industripolitiska fördelar.

Det är, herr president, rimligt att med det samarbete som i dag förekommer på energiområdet se hela Norden som hemmamarknad och också se de industripolitiska fördelarna ur en för de nordiska länderna gemensam synpunkt. De energipolitiska problemen har vi gemensamma i hela Norden. Det borde alltså vara ett gemensamt intresse för oss att se och planera det framtida energisystemet utifrån våra samlade behov och förutsättningar. Inom Norden finns ett utomordentligt brett och skiftande register av erfarenheter från olika energikällor och tekniker, erfarenheter som i dag borde utnyttjas för gemensamma ansträngningar att utveckla och bredda marknaden för ny energiteknik.

Jag vill bara ge några exempel på tekniker

som utvecklats i Norden och den betydelse en fortsatt utveckling kan få.

Finland, med stora torvtillgångar, har utvecklat en framsynt teknik för torvbrytning och förbränning och har dessutom betydande erfarenheter av bränsleflis. Danmark har liksom Sverige ett väl utbyggt fjärrvärmenät med väl utvecklad teknik, vilket nu börjar ge resultat också på exportmarknaden t.ex. i Nordamerika. Danmark har också lång erfarenhet av koleldning för både el- och värmeproduktion. Den erfarenheten, kombinerad med det mycket lovande utvecklingsarbete på miljöteknikområdet som nu pågår i Sverige, torde ha framtiden för sig. Just på den avancerade miljöteknikens område försiggår nu ett tekniskt genombrott som är utomordentligt lovande. Det gör det också vad gäller värmepumpsteknik. Även om Sverige nu ligger väl framme vad gäller värmepumpar var det i Norge som man tidigast förstod att utnyttja stora värmepumpar med havsvatten som värmekälla, bl. a. här vid Oslofjorden. Det finns anledning att bygga vidare på detta.

De mycket stora investeringar som nu kommer att göras både i Norden och runt om i Europa ger framsynta nordiska tillverkare av energiutrustning stora möjligheter att vidga sin marknad, och det leder till ytterligare produktutveckling.

Det har redan visat sig att tillverkare och entreprenörer från flera nordiska länder med fördel kan slå sig ihop om utlandsprojekt t.ex. på fjärrvärmeområdet.

Jag bedömer att vi har goda exportchanser utanför Norden framför allt på följande områden:

- Högeffektiva, miljövänliga fastbränslepannor
- Värmepumpanläggningar
- Flytande kolbränslen
- Torvbränsleförädling, pelletering etc.
- Avsvavlingsutrustning
- Metoder för energihushållning i befintlig bebyggelse
- Lokal och regional energiplanering

Det här är komponenter och tekniker som i skiftande omfattning återfinns såväl i det nordiska som i de flesta andra industriländers planer för det framtida energisystemet. Det handlar i stor utsträckning om att minska beroendet av olja och hushålla med energi. Man kan också notera en större medvetenhet om

betydelsen av att i ökad utsträckning ta hänsyn också till energiproduktionens miljöpåverkan. Det är en utveckling som vi ur många synpunkter kan vara glada för, eftersom luft- och vattenföroreningar sprider sig över mycket stora områden. Det nordiska samarbetet gäller ju inte minst sådana frågor.

Ser vi ut över gränserna kan vi konstatera att storstädernas och de tätbefolkade områdenas miljöproblem i världen i mycket hög grad hänger ihop med energiproduktionen. Kan vi genom att erbjuda avancerad reningsteknik bl. a. vad gäller svavelföreningar nå både industripolitiska och miljöpolitiska syften, är det bara så mycket bättre.

Herr president! Mot den bakgrund jag här har skisserat vore det självfallet utomordentligt värdefullt om vi kunde utveckla ett vidare nordiskt energi- och industripolitiskt samarbete i den anda som uttrycks i flera av de rapporter och förslag som föreläggs denna session.

Karen Thurøe Hansen: Hr. præsident! Forudsætningen for velfærdsstatens eksistens er et velfungerende og overskudgivende erhvervsliv. Dette betinger igen et smidigt og frugtbart samspil mellem det offentlige – altså staten – og de private erhvervsvirksomheder. Det er derfor af afgørende betydning, at vi fra politisk hold konstant sammenholder erhvervslivets udvikling med de vilkår – herunder ikke mindst de udviklingsmuligheder – som samfundet byder.

Når vi specielt fokuserer på udviklingen inden for antallet af nyetablerede virksomheder, som hviler på nye produktionsideer, nye tjenesteydelser, nye metoder og andre former for eksperimenter og nyskabelser, er der ingen tvivl om, at tallet er faldende. Årsagen til den meget negative og på lang sigt truende udvikling udtrykkes med den brede formulering, at "innovationsklimaet" er for dårligt.

Dette faktum er da også udgangspunktet for det medlemsforslag om "åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden", som vi har til behandling. Forslaget og dets intentioner om at finde nye veje til at stimulere erhvervslivets innovationer i Norden bør modtages i en positiv ånd, hvilket også er sket i økonomisk udvalg, som dog påpeger, at man i størst muligt omfang bør

bygge på eksisterende samarbejdsorganer.

Det er min opfattelse, at vi på kort sigt først og fremmest kan forbedre iværksætternes muligheder ved at tilbyde en tilbuds-gående og brugervenlig information specielt om de allerede eksisterende støttemuligheder. Dette skal ses på baggrund af den erfaring vi bl. a. har gjort i Danmark, hvor det viser sig, at langt de fleste igangsætters første store barriere er en manglende viden om allerede etablerede økonomiske og tekniske støtteformer. Det var i den forbindelse måske en overvejelse værd, om vi i Nordisk Råds regie fik udarbejdet en samlet oversigt over de muligheder, der tilbydes såvel på nordisk som på nationalt plan. Vel er det et større projekt, men jeg er overbevist om, at det vil være en udstrakt hjælp til mange.

I forlængelse af denne tankegang mener jeg også, at vi på lovgivningsplan bør overveje at gennemføre en større grad af udveksling mellem vore lande. Jeg tænker her på en udveksling af vore respektive regeringers påtænkte og igangsatte lovgivningsinitiativer, som er af betydning for hele dette område. Det ville også være en god ramme for et øget erhvervs-politisk samarbejde i Norden.

I det relativt ressourcefattige Norden kan vi kun klare os i den stadigt hårdere internationale konkurrence, hvis vi i tide forstår at afsætte de nødvendige midler til forskning og produktudvikling på et højt niveau. Det er en opgave, som må løftes af det offentlige og af det private erhvervsliv i fællesskab. Og den må ikke nedprioriteres af hensyn til de nuværende økonomiske ressourceproblemer. Snarere tværtimod!

Der er ingen tvivl om, at vi kan opnå store fordele af en større koordination af vore kræfter også på dette område. Og det er en chance, som vi ikke må lade gå tabt.

Det er imidlertid vigtigt, at vi erkender, at konkrete og målrettede initiativer, der tages med sigte på at forbedre innovationsklimaet, først for alvor kan føre resultat med sig, når de kombineres med en mådeholden statslig udgiftspolitik og en generelt erhvervsvenlig politik, som sikrer, at virksomhederne ikke bliver kvalt i restriktioner og urimeligt høje omkostninger.

Ekorre: Herra puhemies! Teknisen kehityksen myötä, teollisuuden rationalisoituessa

ja automatisoituessa sekä maatalouden koneistuksessa on työttömyys muodostumassa kaikissa OECD-maissa vakavimmaksi yhteiskunnalliseksi sekä sosiaali- ja talouspoliittiseksi ongelmaksi. Usein työttömyyttä on verrattukin tikittävään aikapommiin. Suomessa työttömyys on viimeisimmän tilaston mukaan 7,0%, Saksan liittotasavallassa myös 7,0%, USA:ssa 9,5%, Kanadassa 10,6% ja Iso-Britanniassa 13,0%. Työttömyys ei siis koettele pelkästään heikosti teollistuneita ja köyhiä valtioita; tilanne näyttää teollisuusmaissa kehittyvän jopa muita vaikeammaksi.

Pohjoismaissa työttömyysaste on vielä huomattavasti alle OECD-maiden korkeimpia työttömyysasteita. Tanskassa työttömyys on kyllä 9,3% ja Suomessa 7,0% mutta Ruotsissa vain 2,8% ja Norjassa 1,7%. Islannin huikkeen inflaation ansiosta ja sen vuoksi maassa ei ole työttömyyttä juuri lainkaan. Suomen työttömyyden pysymistä alle keskimääräisen OECD-maiden työttömyyden on auttanut laaja taloudellinen ja kaupallinen yhteistyö Neuvostoliiton kanssa. Norjaa ovat auttaneet viime vuosina tehdyt öljy- ja maa-kaasulöydöt. Ruotsia auttaa vieläkin se laaja kansainvälinen teollinen yhteistyö, joka alkoi Ruotsin jättäytyttyä toisen maailmansodan ulkopuolelle. Työttömyys on Pohjoismaissaikin viime aikoina osoittanut selvästi havaittavaa kasvua.

Vaikeimmin työttömyydestä joutuvat kärsimään nuoret ikäluokat. Esimerkiksi Suomen työttömistä oli alle 25-vuotiaita 32%. Nuorten työllistyminen työpaikkakehityksen ollessa negatiivista on luonnollisesti vaikeinta. Kun heiltä puuttuu työnantajien yleisesti edellyttämä työkokemus ja ammattiharjoittelu, eivät he saa edes sitä välttämättömintä, ensimmäistä työpaikkaansa. Kun nuoret eivät saa työtä, eivät he voi saada työkokemusta, ja näin työttömyyden kierre on valmis ja ruokkii itse itseään.

Erityisesti nuorten työllistämiseksi ja nuorten työttömyyden lievittämiseksi on viime vuosina lisätty koulutustoimenpiteitä. Tämän avulla on voitu siirtää nuorten työttömyyden alkua vuodella, kahdella tai kolmellakin myöhemmäksi. Paremmiin ammattikoulutetut nuoret ovat työllistyneet muita paremmin, ja usein on käynyt niin, että koulutettu nuori on syrjäyttänyt väliaikaisesti tai tilapäisesti työhön sijoittuneen kouluttamattoman nuoren.

Ainoa ratkaisu nuorisotyöttömyyden poistamiseksi tai sen vähentämiseksi on tietenkin uusien työpaikkojen perustaminen erityisesti nuoria varten.

Teollisessa tuotannossa ei uusia työpaikkoja voida perustaa ilman, että aiheutettaisiin vakavia hintahäiriöitä kansainvälisillä markkinoilla, sillä työpanoksella on vieläkin varsin merkittävä osuus tavaroiden hinnanmuodostuksessa. Työpaikkoja perustavan teollisuuden kilpailukyky heikentyisi muihin vastaavia tuotteita tuottaviin verrattuna, joten teollisuus ei ole valmis omalla, hintoihin sisällytettävällä kustannuksellaan avaamaan uusia ylimääräisiä työpaikkoja työttömille nuorille.

Kun maatalouskaan ei voi sitoa kovin runsaasti nuoria, on ratkaisua etsittävä julkisen hallinnon ja muiden palveluelinkeinojen piiristä. Kansainvälinen sopimusjärjestelyin tulisivin pyrkiä hidastamaan automaatiokehitystä ainakin sellaisilla teollisuuden aloilla, joilla ihmistyö korvataan koneilla kustannuksia sanottavasti vähentämättä.

Pohjoismaissa on viime vuosikymmenellä kokeiltu eri muodoissa erityistä nuorisotakuuta. Nuoria on pyritty sijoittamaan koulutukseen, työ- tai ammattiharjoitteluun tai työhön yhteiskunnan toimesta. Tuloksellisinta kokeilu on ollut Suomessa.

Hallituksen asettama parlamentaarinen nuorisokomitea esitti vuonna 1980, että Suomessa ryhdyttäisiin kokeilemaan koko valtakunnan alueella erityistä nuorten yhteiskuntatakuujärjestelmää. Ehdotuksen keskeisin ajatus oli, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle järjestetään joko paikka ammatillisessa koulutuksessa tai ammatillisessa täydennyskoulutuksessa, mikäli nuoren ammatillinen koulutus olisi puutteellinen, taikka paikka työelämässä, mikäli nuorella olisi vähintään kaksivuotinen ammatillinen peruskoulutus.

Mikäli nuori ei voisi yhteiskunnankaan toimenpitein sijoittua vapaille työmarkkinoille, komitea esitti, että nuoren kotikunnan tulisi järjestää kunnallinen takuutyöpaikka, joka mahdollisimman hyvin vastaisi nuoren ammatillista koulutusta. Kunnalle olisi ehdotuksen mukaan tullut suorittaa valtionosuutta 85% työpaikan aiheuttamiin palkkakustannuksiin.

Työvoimaministeriö käynnisti Suomessa

kokeilun 29 kunnan alueella likipitäen komitean ehdottamalla tavalla, vaikkei niin laajana. Kokeilutoiminnasta on saatu hyvin myönteisiä kokemuksia, ja sitä on tänä vuonna laajennettu. Eduskunta on Suomessa tarkoitukseen varaamassa 50 milj. mk.

Näyttääkin siltä, että nuorten työllistymisen kannalta ainoaksi nopeasti vaikuttavaksi keinoksi jää koko ikäluokkaa koskeva ja koko valtakunnan kattava nuorisotakuujärjestelmä. Suomessa tällainen järjestelmä parlamentaarisen nuorisokomitean ehdottamalla tavalla toteutettuna aiheuttaisi noin 400 milj. markan vuotuiset kustannukset valtiolle, mikäli sen piiriin tulisivat kaikki noin 50 000 työtöntä nuorta.

Kun koko nuorisoikäluokan, 18 – 24-vuotiaiden nuorten, kattavan yhteiskuntatakuun toteuttaminen saattaisi aiheuttaa vääristymiä sekä kansantaloudessa että työ- ja hintamarkkinoilla, olisi välttämätöntä, että järjestelmä voitaisiin toteuttaa samanaikaisesti kaikissa Pohjoismaissa. Tällöin varmistettaisiin pohjoismaisen hintavastaavuuden sekä työmarkkina- ja sosiaalipoliittisten toimenpiteiden vastaavuuden säilyminen. Järjestelmän toteuttaminen edellyttäisi samankaltaista lainsäädäntöä kuin peruskoulutuksen ja keskiasenteen koulutuksen osalta jo kaikissa Pohjoismaissa on säädetty. Samanaikainen toteuttaminen onnistuisi parhaiten, jos nuorten yhteiskuntatakuujärjestelmää koskeva lainsäädäntö voitaisiin valmistella yhteispohjoismaisesti.

Herra puhemies! Mielestäni Pohjoismaiden neuvoston tulisivat käynnistää yhteispohjoismaisen lainsäädännön valmistelu alle 25-vuotiaiden nuorten yhteiskuntatakuujärjestelmän toteuttamiseksi samanaikaisesti kaikissa Pohjoismaissa.

Ekorres tal i svensk översättning: I och med den tekniska utvecklingen, industrins rationalisering och automatisering samt jordbrukets mekanisering håller arbetslösheten på att bli ett allt allvarligare samhällligt samt social- och ekonomiskpolitiskt problem i alla OECD-länder. Ofta har man också jämfört arbetslösheten med en tidsinställd bomb. I Finland är arbetslösheten enligt den senaste statistiken 7,0%, i Tyska förbundsrepubliken likaså 7,0%, i USA 9,5%, i Kanada 10,6% och i Storbritannien 13,0%. Arbetslösheten

drabbar inte endast de svagt industrialiserade och fattiga staterna; situationen syns i industriländerna utvecklas till och med i en svårare riktning än i de andra länderna.

I de nordiska länderna är arbetslöshetsgraden ännu betydligt under de högsta arbetslöshetsgraderna i OECD-länderna. I Danmark är arbetslösheten 9,3% och i Finland 7,0%, men i Sverige endast 2,8% och i Norge 1,7%. På grund av den enorma inflationen i Island finns där knappast alls arbetslöshet. Det omfattande ekonomiska samarbetet och handelssamarbetet med Sovjetunionen har bidragit till att arbetslösheten i Finland hållits under den genomsnittliga arbetslösheten i OECD-länderna. Norge har under de senaste åren blivit hjälpt av betydande olje- och jordgasfyndigheter. Sverige blir fortfarande hjälpt av det omfattande internationella industriella samarbetet, som påbörjades när Sverige ställde sig utanför andra världskriget. Arbetslösheten har även i de nordiska länderna under senaste tid visat en tydlig uppgång.

Arbetslösheten drabbar svårast unga åldersklasser. Till exempel i Finland var 32% av de arbetslösa under 25 år. Det är naturligtvis svårast att sysselsätta unga eftersom arbetsplatsutvecklingen är negativ. Eftersom unga saknar den arbetserfarenhet och yrkespraktik som arbetsgivarna allmänt förutsätter, får de inte ens den nödvändiga första arbetsplatsen. Och när de inte får arbete, kan de inte heller få arbetserfarenhet. Så är arbetslöshetens kretsgång fullbordad och matar sig själv.

I synnerhet för att sysselsätta unga och lindra de ungas arbetslöshet har utbildningsåtgärderna ökat under senare år. Med hjälp av detta har man kunnat förflytta de ungas arbetslöshet med ett, två eller tre år. Unga med bättre yrkesutbildning har blivit sysselsatta bättre än andra och alltför ofta har det gått så att en utbildad ung människa har förbigått en ung människa utan yrkesutbildning som temporärt eller tillfälligt placerats i arbete.

Den enda lösningen att avlägsna arbetslösheten eller att minska den är inrättandet av nya arbetsplatser i synnerhet för unga.

I den industriella produktionen kan nya arbetsplatser inte inrättas utan att framkalla allvarligare prisstörningar på den internationella marknaden, ty arbetsinsatsen har ännu en

mycket viktig roll i varornas prisbildning. Konkurensförmågan för industrin som skapar arbetsplatser skulle försvagas jämfört med andra som producerar motsvarande produkter, varför industrin inte är beredd att med egna i priset ingående kostnader öppna nya, extra arbetsplatser för unga arbetslösa.

När jordbruket inte heller kan binda alltför många unga, måste man alltså försöka hitta lösningen inom ramen för den offentliga förvaltningen och andra servicenäringar. Med internationella avtalssystem borde man åtminstone försöka fördröja automatiseringsutvecklingen inom sådana industri- och övriga näringsområden, där det mänskliga arbetet ersätts med maskiner utan att kostnaderna nämnvärt minskar.

I de nordiska länderna har man under det senaste årtiondet i olika former prövat på en speciell ungdomsgaranti. Man har försökt placera unga i utbildning, arbets- och yrkespraktik eller i arbete genom åtgärd från samhället. Resultatrikast har ungdomsgarantiförsöket varit i Finland.

Den av regeringen tillsatta parlamentariska ungdomskommittén föreslog 1980, att man i Finland inom hela riket skulle göra ett försök med ett speciellt samhällsgarantisystem för unga. Den centrala tanken i förslaget var att för varje människa under 25 år skulle ordnas antingen en plats i yrkesutbildningen eller i den fackliga vidareutbildningen, om den unga människans yrkesutbildning är bristfällig eller en plats i arbetslivet om den unga åtminstone har en tvåårig facklig grundutbildning.

Om den unga inte heller genom samhällets åtgärder kunde placeras på den fria arbetsmarknaden, föreslog ungdomskommittén, att den ungas hemkommun borde anordna en kommunal garantiarbetsplats, som så väl som möjligt skulle motsvara den ungas yrkesutbildning. Kommunen bör enligt förslaget få 85% statsunderstöd för de lönekostnader som garantiarbetsplatsen förorsakar.

Arbetskraftsministeriet igångsatte i Finland ett försök för unga i 29 kommuner i det närmaste på det sättet som ungdomskommittén föreslagit, dock inte i samma omfattning.

Av försöksverksamheten har man fått mycket positiva erfarenheter och man har även i år utvidgat den betydligt. Riksdagen har i statens budget för detta år för ändamålet reserverat 50 miljoner mark.

Det tycks vara så att det enda medlet med snabba effekter för att sysselsätta unga är ett ungdomsgarantisystem, som gäller alla åldersklasser och hela riket. I Finland skulle ett sådant system, som genomförs på det sätt som den parlamentariska ungdomskommittén har föreslagit, förorsaka cirka 400 miljoner marks kostnader för staten under ett år, om samhällsgarantin för unga skulle omfatta alla arbetslösa, cirka 50 000 unga.

Eftersom genomförandet av en samhällsgaranti, som gäller alla ungdomar i åldersklassen 18–24 år, kunde medföra snedvridningar både i nationalekonomin och på arbets- och prismsmarknaden, skulle det vara nödvändigt, att systemet skulle genomföras samtidigt i alla de nordiska länderna. Då skulle man garantera en nordisk prismotsvarighet samt bevarandet av motsvarigheten mellan arbetsmarknads- och socialpolitiska åtgärder. Systemets genomförande skulle förutsätta en lagstiftning liknande den som man redan stiftat i alla nordiska länder i fråga om grundutbildningen och mellanstegsutbildningen. Ett samtidigt genomförande skulle lyckas bäst, om lagstiftningen om samhällsgarantisystemet för unga kunde förberedas samordiskt.

Herr president! Enligt min uppfattning borde Nordiska rådet igångsätta förberedelser för en samordisk lagstiftning för genomförande av samhällsgarantisystem för personer under 25 år, med avsikt att genomföras samtidigt i alla nordiska länder.

Palm: Herr president! Det är inte ofta som informationsfrågorna diskuteras vid rådets sessioner. Troligen beror detta på att många anser sådana frågor vara av underordnat intresse.

Efter att under drygt ett tiotal år ha tillhört informationskommittén är jag av annan mening och anser att det nu borde vara hög tid att sätta dessa frågor i brännpunkten. Om vi inte finner de bästa vägarna att på ett effektivt sätt nå ut till de stora medborgargrupperna, står vi oss slätt.

Nordiska rådet har sannerligen inte brist på informationstjänstemän. De är genomgående mycket kvalificerade för sina uppgifter och resurstilldelningen har på det hela taget varit ganska hygglig. Mot den bakgrunden inställer sig frågan om vi disponerar de sammantagna

resurserna på ett meningsfullt sätt.

Min erfarenhet är att om vi genomförde en konsekvent samordning av informationsverksamheten, skulle säkerligen resultaten bli betydligt bättre. De initiativ som tagits under senare år för ökad samordning har inte varit tillräckliga. Genom att informationsuppgifterna alljämt ligger på olika organ medför detta tendenser till ett revirtänkande, som inte främjar största möjliga effektivitet. Detta medför ett slöseri med insatser som vi inte bör ha råd med.

Bakgrunden till denna splittrande informationsverksamhet är av gammalt datum. Det första organ som fick uppgiften att syssla med informationsuppgifter var den parlamentariskt sammansatta redaktionskommittén för Nordisk Kontakt. Denna tidskrift har alltid intagit en särställning som parlamentariernas organ och kommitténs uppgift blev därför att se till att det skedde en rättvis avvägning av det införda materialet såväl partipolitiskt som nationellt.

Informationsuppgifterna handhades av presidiet som uppdrog åt kommittén att koncentrera sig på denna uppgift.

Något senare kom under hand nya informationsuppgifter att överföras på denna kommitté, som senare ombildades till såväl redaktions- som informationskommitté.

Tidskriften Nordisk Kontakt, som sedan starten redigeras på fritid av erfarna och skickliga riksdagsjournalister i de olika länderna, utkommer med 16 nummer om året i en upplaga på närmare 10 000 ex. per gång.

Enligt min mening talar mycket för att tiden snart är mogen att ge tidskriften en heltidsengagerad redaktör som helt kan ägna sig åt uppgiften att ansvara för Nordisk Kontakt, det är inte uteslutet att detta kan ske genom omdisponering av våra nuvarande gemensamma resurser.

Det är en självklarhet att journalisterna intar en central roll när det gäller att vidareinformera om det nordiska samarbetet. Därför har under åren ett stort antal seminarier hållits, och speciella informationsresor i Norden har anordnats för journalister från många större tidningar i olika europeiska länder.

Ett betydelsefullt initiativ för att förbättra det nordiska nyhetsutbytet togs av kommittén när de nordiska nyhetsbyråerna beviljades anslag från de nordiska länderna för att

kunna bygga ut sitt korrespondentnät i de nordiska huvudstäderna.

Ytterligare exempel på försök att åstadkomma en breddning av informationsverksamheten har särskilda arbetsgrupper framlagt förslag om. Det har bl. a. gällt Nordenbildden ute i världen, breddning av information i skolorna om nordiska problem samt nya vägar för att få kontakt med de politiska partierna och folkrörelserna. Ett led i detta utgör den konferens för partisekreterarna i de olika politiska partierna som kommer att hållas på Färöarna i sommar. Den första i sitt slag.

Jag vet att rådets nyvalde president är väl bekant med dessa frågor. Han har i många år varit ordförande i informationskommittén, och jag finner det därför från denna utgångspunkt tillfredställande att han också skall bli ordförande i den kommitté som skall utreda Nordiska rådets arbetsformer.

Jämsides med det arbete som vi bedrivit inom Nordiska rådets informationskommitté har ministerrådet i Oslo under senare år byggt upp en egen informationsverksamhet. Detta gäller också kultursekretariatet i Köpenhamn som f. ö. bedriver en omfattande publicistisk verksamhet om det nordiska kultursamarbetet.

En närbesläktad verksamhet som den vi sysslar med genomfördes redan för 26 år sedan, när Nordisk journalistkursus i Aarhus startade. I denna kursverksamhet har drygt 1 500 journalister från de olika nordiska massmedierna deltagit. Verksamheten bedrivs i dels 3-månaderskurser, dels i kortare specialkurser med mycket framstående föreläsare.

Nordisk journalistkursus har en annan huvudman än informationskommittén, och med hänsyn till att vi söker samma målgrupper förefaller det mig helt naturligt att det även på detta område måste ske en rationell samordning. Vi borde allmänt ha intresse av att undvika dubbelarbete. Det bör gälla även på detta område. Nordisk journalistkursus har särskilda förutsättningar att nå denna betydelsefulla målgrupp, och mot den bakgrunden är samordningsfrågorna mycket angelägna.

Om det beryktade flermiljonersprojektet Scandinavia Today på sin tid ansetts vara en informationsinsats, var den handläggning som skedde av detta projekt mycket märklig. När detta projekt behandlades ansågs den tydligen inte angå Nordiska rådet så när som

på budgetsidan.

Exemplifieringen på bristande samordning kan göras längre, men jag nöjer mig med att för dagen uttrycka tillfredsställelse över att presidiet nu tillsatt den av mig nämnda arbetsgruppen som inom sina vida direktiv har till uppgift att föreslå organisatoriska förbättringar med sikte på att vi skall få ett mer effektivt arbetande Nordiskt råd. Kommittén skall dessutom arbeta snabbt – den skall vara färdig inom ett år, har det sagts i direktiven. Mot den bakgrunden förefaller det naturligt att även Nordiska rådets informationsverksamhet bör bli föremål för genomlysning och förslag om rationellare arbetsmetoder.

Min slutsats blir att vi behöver en realistisk målsättning av våra informationsinsatser. Vi behöver också en ökad samordning och en planerad strategi för våra informationsåt-

gärder. Om en bättre samordning sker får också parlamentarikerna en värdefull överblick på de områden som beviljats medel.

Herr president! Med det anförda vill jag hemställa att den nya arbetsgruppen också ägnar uppmärksamhet åt den framtida organisationen av Nordiska rådets informationsverksamhet i vidaste mening. Blev de föreslagna åtgärderna dessutom föremål för remissbehandling bland de berörda är jag övertygad om att vi får en nyttig debatt om dessa ting. Det är den successiva uppbyggnaden av informationsverksamheten som förklarar den utveckling som skett och som otvivelaktigt nödvändiggör rationellare arbetsmetoder än de som hittills tillämpats.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 17.30.

Protokoll

2:a mötet

Tisdagen den 22 februari 1983 kl. 09.00

Presidenter: Jo Benkow och Ulf Adelson

Dagordning

Fortsatt generaldebatt. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet samt Dokument 1: Rapport fra Nordisk Råds presidium.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Thorbjörn Fälldin lämnat sessionen och att Gunnel Jonäng återtagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelanden

Det meddelades att Håkon Randal och Ingrid Sundberg intagit sina platser i rådet.

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Guttorm Hansen: I 1978 hadde Nordisk Ministerråd utarbeidet et program som bar tittelen "Mennesker og ressurser i Norden". I dette begrepet ligger det nordiske samarbeidets egentlige realitet. Det kunne bli et program for hele samarbeidet i den tid vi nå lever i. Her ligger det nemlig den store mulighet som finnes i vårt samarbeid. Om vi kunne samle menneskelige krefter, naturressurser og teknologiske ressurser til et planmessig framstøt for å møte tidens utfordring, tror jeg at Norden kunne riste tungsinnet og pessimismen av seg og vise en veg ut av den

depresjonen vi nå opplever. Skulle vi ikke tro på at de nordiske land kunne finne en nøkkel til samarbeid om felles problemer, hvilke andre regioner i verden skulle da kunne gjøre det?

Det er klart at det må finnes en realpolitisk grunn for et samarbeid. Den har vi. Den økonomiske integrasjonen i Norden er i de senere tiår ført så langt at det ikke er slik lenger at det bare er noen snevre politikermiljøer som sitter og kjæler med den nordiske samarbeidstanken. Hele det økonomiske liv, de private maktgrupperinger, arbeidsgivere og arbeidstakere, handelsnæring, offentlig ansatte, ja, alle mennesker har en del av sin basis i den økonomiske integrasjonen i Norden fordi vår samhandel er helt avgjørende for oss. Slagordet "Norden som hjemmemarked" gir uttrykk for et handlingsprogram – om vi vil handle.

Og her kan vi handle. Vi kan legge forholdene til rette for at varer, tjenester og kapital kan vandre så langt som mulig fritt over våre grenser, slik arbeidskraft i dag kan gjøre det. En rekke av de hindringer som i dag eksisterer, vil det ikke koste noe, eller bare meget lite, å fjerne. Men om vi fjerner en del av dem, kan det bety mye. Dette betyr sjølsagt ikke at vi vil gå inn for fritt fram for alle slags markedskrefter og alle slags konkurranseformer som går på bekostning av folkenes rett til å bestemme over sitt eget miljø og sine egne livskår, men det betyr en harmonisering av en rekke bestemmelser og lover, som er et viktig steg på veien for å åpne dette nordiske området til et hjemmemarked.

En samordning av våre innsatser i internasjonale organisasjoner for å få sving på den internasjonale økonomi, er høyst påkrevd.

Den norske regjeringens enegang til OECD i januar i år er ikke noe som bør føles som et eksempel for andre regjeringer, det er ikke noe godt eksempel på forsøk på nordisk fellesopptreden. Norden er i internasjonal politikk et virkelig begrep som har sin tyngde, og jeg tror de nordiske regjeringene gjør klokt i å utnytte det istedenfor å gjøre separate utspill, som nok kan gi overskrifter, men ikke stort mer.

Vi står i det nordiske området i dag med en arbeidsløshet som er større enn noen gang siden 1930-åra. En rekke av de generasjoner som nå lever her i Norden, har ikke opplevd en slik situasjon i sin levetid. Det er en ny og skremmende dimensjon disse generasjoner stilles overfor. Det finnes nesten ikke en politiker igjen av de som tok opp kampen mot krisa i 1930-åra, og vi er vel faktisk bare noen få som på kroppen opplevde arbeidsløsheten i vår ungdom da den rammet hele ungdomskull. Mye er annerledes i våre dagers samfunn. Jeg skal ikke snakke som i dag var i går, men de arbeidsløse opplever ikke den materielle nød som min generasjon opplevde. Det er heller ikke den som er den aller verste. Det som sitter igjen i minnet fra denne tida i dag, er først og fremst utafør-følelsen, det at ingen hadde bruk for en, det at krefter og evner ikke fikk anledning til å prøve seg – ja, det å ikke ha noe å stå opp til om morgenen – derfor ble vi også liggende – og det å ikke ha noe å gå hjem fra, slik de gjorde som hadde en jobb. Det var det som var det verste. Denne frustrerende følelse av å tilhøre et samfunn som ikke hadde bruk for deg, var – og er – det verste ved arbeidsløsheten. Og det representerer mye mer enn en økonomisk krise, det representerer i virkeligheten en dyp politisk krise. Mennesker som opplever arbeidsløshet, ikke minst ungdom, vil stille et spørsmål ved hele det politiske system fordi det ikke evner å gi dem jobb og en inntekt og en mening med livet. En gang før kledde slike mennesker seg i brune skjorter og satte hele verden i brann. Enhver politiker skulle i dag lese Hans Falladas "Kleiner Mann, was nun?" Det burde være obligatorisk lesning for oss.

Det nordiske samarbeid kan ikke i lengden drives med utredninger og prosjekter. Nå vil det kreves at regjeringer og ministerråd kommer med konkrete tiltak som viser at man vil

legge forholdene til rette for å kunne bruke mennesker og ressurser i Norden til en samlet innsats for å verne det som er vunnet i disse siste tiåra. Velferdssamfunnet er ikke en samfunnsform som er kommet som en naturlov, det er ingen selvfølge. Tvert om er det slik at vi som lever i de nordiske land nå, fra de eldste til de yngste generasjoner, er de første generasjoner som har levd i en slik samfunnsform. I hele de nordiske folks historie er vi som lever her og nå, de første som har opplevd å leve uten den egentlige fattigdommen. Vi tenker litt for lite på det, og vi tenker litt for lite på at om vi ikke sjøl gjør noe, kan det bli slik at vi ikke bare er de første generasjoner som har levd i velferdssamfunnet, vi kan bli de eneste. Jeg syns ikke det bør skje.

Det nordiske samarbeidet har ingen mening om vi ikke ser at det gjelder om å gjøre hverdagen bedre for det enkelte nordiske menneske. Det er riktig og viktig å diskutere økonomiske forutsetninger, kommaer og desimaler, men det det gjelder om, er å gjøre hverdagen bedre. Jeg vil peke på dette faktum at vi har lyktes langt. Nå skal vi sørge for – og det er vår oppgave – å gjøre denne hverdagen trygg i en tid da flere og flere føler den utrygg. Det er det som er det politiske innhold i den konkrete diskusjon som vi fører.

Jeg er blitt engstelig for den mistillit og den tvil som kommer til uttrykk når det gjelder det nordiske samarbeidet, både i massmedia og i opinionen. Det står på oss sjøl om vi skal vende denne til ny tillit. Den eneste måte vi kan gjøre det på, er å vise i handling hva det nordiske samarbeidet kan makte. Det står nå på ministerrådsutspill, det står på regjeringens politiske vilje.

Hvilke ressurser har vi i Norden samlet for å kunne gjenskape trygghet for arbeid og sikre levekår gjennom en satsning på samordning av planlegging og innsats for gjennom en industriell nyutvikling å gjenskape kraften i den nordiske økonomi? Det er det spørsmål vi må kunne finne et svar på i de aller nærmeste årene, for ikke å si det nærmeste året.

Finansminister **Henning Christophersen:**
Hr. præsident! Alle de nordiske lande befinder sig i dag i en vanskelig økonomisk situ-

ation med stor arbejdsløshed og for nogle landes vedkommende meget betydelige betalingsbalancevanskeligheder. Jeg ønsker ikke at sige dette bare for at gentage banaliteter, men det er vigtigt, at vi holder os for øje, at disse problemer er resultatet af to udviklingsforløb. De er i en vis henseende et resultat af de nordiske landes egne forsømmeligheder, af en manglende omkostningsdisciplin, af strukturelle budgetunderskud og en mangeårig accept af, at vi gennem udlandsfinansiering skulle sikre væksten både i det offentlige og i det private forbrug.

Vore problemer er også i en vis udstrækning et resultat af en konserverende erhvervs politik, som har medført, at vi har haft vanskeligheder ved at omstille os industrielt og erhvervsmæssigt. Alt det bør vi ikke glemme, når vi drøfter baggrunden for den økonomiske krise, der har ramt vore samfund.

Men det er klart, at en anden del af den krise, vi er ramt af, er et resultat af den almindelige afsvækkelse af den internationale økonomi, som vore nordiske lande er så afhængige af.

I en international sammenhæng vil vore muligheder for at øve indflydelse på den almindelige konjunkturpolitik i høj grad være afhængige af, om vi selv formår at løse den del af opgaven, som vi har skabt ved vor egen forsømmelighed i tidens løb. De nordiske lande har ikke længere et uplettet omdømme. For finansministre, der har til opgave at finansiere et mangeårigt underskud på betalingsbalancen, er det tankevækkende at lytte til, hvordan de nordiske lande vurderes i en international sammenhæng. Jeg tror, at både mine kolleger og andre, der som jeg har haft lejlighed til at lytte til den slags vurderinger, er blevet slået af, hvordan den nordiske velfærdsmodel er blevet en samfundsform, der sættes et spørgsmålstegn ved, berettiget eller uberettiget, men sådan forholder det sig.

Det er derfor vigtigt, at den økonomiske politik lykkes i alle de nordiske lande. Hvert enkelt land har valgt sin egen model, har valgt sit eget udgangspunkt og har jo også sine særskilte forudsætninger, men det er vigtigt for os alle sammen, at den økonomiske politik i hvert af vore lande lykkes.

Men dermed er det også vigtigt, og det skal også understreges i dag, at vi ikke hver for sig

fører en politik, som vanskeliggør tingene for de øvrige nordiske lande. Vi forlanger ofte i en international sammenhæng, at der udvises en fornøden selvdisciplin. Det krav kan vi med så meget desto større ret stille til hinanden som nordiske lande.

Jeg vil gerne understrege dette, fordi det nordiske økonomiske samarbejde ellers let kan blive tom retorik og et krav om ydre, men indholdsløse manifestationer af nordisk enhed; deklamationer, officielle fremstød og internationale initiativer fra de nordiske landes side vil ikke have nogen betydning, hvis der ikke er en substans i det nordiske økonomiske samarbejde.

Der er tre områder, hvor der i meget høj grad er brug for en sådan substans. Det første område, jeg vil nævne, er valutakurspolitikken. Den er jo i Norden så alsidig, som de nordiske lande er det også på mange andre områder. Danmark er knyttet til et fastkurs-system i det europæiske monetære samarbejde, den svenske og norske krone er bundet til en kurv af valutaer og er dermed delvis afhængige af den amerikanske dollar. Island fører en tredje valutakurs politik, en flydende kurs politik, og Finland tilpasser sig med regelmæssige mellemrum ud fra en konkret vurdering af sin konkurrencemæssige situation.

Det er ikke noget nemt område at tale om nordisk samarbejde på, men alligevel er det jo vigtigt, at vi på det område, som er af overvældende beskæftigelsesmæssig betydning, træffer vore beslutninger med største forsigtighed, at vi afstår fra strategiske valutakursjusteringer, som ud fra en almindelig international vurdering er højst uheldige, og som ikke kan undgå at ramme de øvrige nordiske lande, uanset hvem der foretager dem.

Et andet område, der skal nævnes, er de direkte og indirekte industrielle subsidier, som er ved at blive vore dages form for protektionisme, skjult eller åbenlyst. De er ved at have samme betydning for vore økonomier som tidligere tiders toldsætter og restriktionspolitik og statssubventioner. De er farlige. De konserverer vores erhvervsliv og gør det gammeldags. De forvrider handelsmønstrene, og de indebærer også, at vi skaber beskæftigelsesproblemer for vore naboer.

Det tredje område, hvor vi mangler substans, er de skjulte og åbenbare tekniske og

administrative handelshindringer, som er den anden side af den moderne protektionisme. Det er jo ikke bare i Frankrig eller i Italien, at den trafik drives, den drives også i alle nordiske lande. Vi har hver vores metoder eller vaner eller traditioner, men resultatet kan omtrent komme ud på ét.

Hvis der skal være et substantielt indhold i nordisk økonomisk samarbejde, er det nødvendigt at gøre op med de virkelig store problemer, jeg her har nævnt. Hvis vi ønsker at optræde i enighed udadtil, så er vi nødt til indadtil at have en sådan fasthed og et sådant egentligt indhold i vores fælles politik. Vi burde kunne blive enige om at afstå fra strategiske valutakursændringer. Vi burde kunne blive enige om at registrere, nedtrappe og afskaffe de industrielle subsidier, som i dag koster vore statskasser og vore borgere mange, mange, mange milliarder kroner. Vi burde kunne blive enige om at registrere og afvikle de skjulte og åbenbare tekniske og administrative handelshindringer, der ofte virker lige så godt som 1930'ernes og 1940'ernes kvantitative restriktioner. Hvis vi kunne samles om at føre en sådan politik, ville det ikke være noget problem for os i en international sammenhæng at træde frem med god samvittighed og forelægge vores ønsker til en almindelig ekspansionistisk økonomisk politik, men Norden har brug for at bringe orden i sit eget hus.

Men alt det kan også siges på et tidspunkt, hvor jeg må indrømme, at jeg ikke fuldt ud deler den pessimisme, der kommer til udtryk om den internationale økonomiske situation. Jeg tror, der er lyspunkter, som i de kommende måneder og år kan skabe en bedre situation, inflationsraten i de store industrilande er kommet så langt ned, at ingen længere tror, den kan presses yderligere i bund. Det internationale rentefald er godt på vej. Der er et stærkt vækstpoteential i de store industrilande både i kraft af deres små lagre og deres forældede produktionsudstyr, der har ophobet sig en stærk efterspørgsel efter moderne teknologi. Der er et energiprisfald, hvis virkninger naturligvis er lidt forskellige i vore nordiske lande. Jeg så i en norsk morgenavis, at der stod som overskrift: "Olieprisfald truer"; andre af de nordiske lande ville måske opfatte et olieprisfald på en anden måde. Men det er klart, at i en international

økonomisk sammenhæng vil faldende energipriser kunne give den økonomiske handlefrihed for de industrialiserede lande, som kan sætte et økonomisk opsving i gang for alvor, et opsving, som i øvrigt allerede er begyndt i De Forenede Stater. Det er vigtigt for os, at vi forbereder os på den situation. Det bedste, vi kan gøre, er at løse vore egne problemer, og med egne problemer tænker jeg som nævnt både på dem, vi har i hvert af vore lande, og på dem, vi har som nordiske folk og lande som helhed. Men for at løse dem forudsættes, at vi er parate til at blive enige ikke blot om det retoriske og om det udadvendte, men også og først og fremmest om det substantielle.

Svend Jakobsen: Jeg har bedt om en replik, fordi Henning Christophersen startede sit indlæg med at understrege, at de nordiske lande har valgt forskellige veje i håndteringen af den økonomiske politik, og derefter siger, at det er vigtigt, at vi ikke lægger hindringer i vejen for hinanden. Det sidste tror jeg ingen af os kan være uenige i. En del af generaldebatten har jo også kredset omkring dette emne.

Men det bekymrer mig lidt – og det var derfor, jeg godt ville bede om en uddybning fra Henning Christophersens side – at der ikke i Henning Christophersens indlæg er hverken tilsagn om eller tilslutning til, at de nordiske lande kan gøre noget tilsammen. Det gik igennem indlægget, at vi ikke må modvirke hinandens individuelle løsninger, men jeg har noteret mig under generaldebatten, at næsten alle andre har givet udtryk for det synspunkt, at vi har mulighed for i fællesskab at tage initiativer, som kan modvirke krisens virkninger på vore landes befolkninger, og jeg må måske henvise til det, som også har været vigtigt i debatten her, nemlig den enighed, der er opnået mellem parlamentarikerne om en mere aktiv økonomisk politik. Jeg skal citere fra betænkningen side 11, hvor der står: "En bevidst og aktiv politik med satsning på tiltag, som kan bidrage til at bringe de nordiske landes økonomier i offensiven, må i dag være den vigtigste opgave i det nordiske samarbejde." Og jeg må understrege, at det er jo ikke tilfældige personer, der har underskrevet denne betænkning. Det

er hele Nordisk Råds økonomiske udvalg. Lad mig nævne bare enkelte personer, som vil være Henning Christophersen bekendt: Karen Thurøe Hansen, Ivar Hansen, Karin Söder og Ulf Adelson, for at nævne nogle af dem, der i politisk henseende står Henning Christophersen nærmest.

Jeg vil gerne høre, om ikke den danske regering har sympati for og er indstillet på at medvirke i den fælles indsats, som så mange under denne generaldebat har lagt så megen vægt på i det videre nordiske samarbejde.

Finansminister Henning Christophersen: Hr. præsident! Jeg kan forsikre min gode kollega hr. Svend Jakobsen, om, at jeg har overordentlig megen sympati både for de personer, der har skrevet under, og for de synspunkter, de giver udtryk for, og hr. Svend Jakobsen ved jo også som tidligere dansk finansminister i hvilket omfang Danmark nu er i stand til at føre en offensiv ekspansionistisk økonomisk politik – det tror jeg slet ikke jeg behøver at fordybe mig i. Men i det omfang det er overladt til den nuværende danske regering at føre en sådan politik, har vi naturligvis til hensigt at gøre det, fordi vi mener, at bekæmpelsen af ledigheden er et centralt problem. Derfor er der overhovedet ikke nogen uoverensstemmelse, ikke engang mellem hr. Svend Jakobsen og mig. Vi er parate til indenfor de muligheder, vi har, at gøre alt.

For så vidt angår de nordiske landes muligheder for at optræde i fællesskab medvirker vi også gerne til det. Det, jeg blot ønskede at fremhæve, var, at hvis ikke nordisk samarbejde blot skal blive retorik og tomme ydre manifestationer, forudsætter det, at det også har et substantielt indhold, at vi er enige om noget faktisk, om noget reelt og ikke blot om ord. Men i det omfang sådanne ydre manifestationer har en betydning, skal vi da naturligvis foretage dem. Hvis det er spørgsmålet om at optræde i fællesskab i internationale organer, er vi naturligvis indstillet på det, men vi skal bare hver gang overveje, om vi kan opnå indflydelse og tilrettelægge vores fælles indsats sådan, at den kommer på et tidspunkt, hvor det giver sig udslag, for ellers er risikoen jo den, hr. Svend Jakobsen, at det blot bliver gentagne tomme udtalelser, de nordiske lande fremsætter, og at det sker så ofte, at de måske slet ikke har nogen indfly-

delse. Vi skulle nødig være det, der hedder Jerusalems skomagere, i international sammenhæng. Men vi deltager gerne, naturligvis, i indlæg og i fælles aktioner, fordi den internationale økonomiske udvikling er så alvorlig.

Anker Jørgensen: Hr. Henning Christophersen sagde, at man deltog gerne fra den danske regerings side i ydre manifestationer. Ja men det kan da vist ikke være en rigtig tilkendegivelse, vi får nu. Det er en kendsgerning, at den finske regering, med senere opbakning af den norske regering og af den svenske regering, inden for OECD-samarbejdet lagde op til, skal vi kalde det en ydre manifestation af en mere aktiv koordineret økonomisk politik.

Derfor undrer det mig, som det også har undret hr. Svend Jakobsen, at man siger nu, at det er det, man gerne vil. Rent faktisk har Danmark, jeg vil ikke ligefrem sige modarbejdet, i hvert fald ikke været med på den samme holdning som de andre nordiske lande i det, som hr. Henning Christophersen selv kalder "de ydre manifestationer".

Derfor vil jeg gerne spørge hr. Henning Christophersen: hvorfor bakkede den danske regering ikke op bag den tilkendegivelse, som de tre nordiske lande gav udtryk for, og hvorfor handler den danske regering i modstrid med de synspunkter, som parlamentarikerne i Nordisk Råd inden for det økonomiske udvalg rent faktisk med møje og besvær, men med god vilje fra alle sider, Ulf Adelsons og mange andres, er nået frem til i en positiv ånd? Hvorfor vil hr. Henning Christophersen så ikke være med?

Finansminister Henning Christophersen: Hr. præsident! Det initiativ, hr. Anker Jørgensen sigter til, var et forslag, som blev stillet fra finsk side i en embedsmandskomité i OECD. Der blev ført en meget kort drøftelse om det. Jeg var ikke til stede ved den lejlighed, men efter hvad jeg har fået oplyst, deltog et enkelt af de øvrige nordiske lande i den debat. Det var ikke noget, der var forbedret, og der var ikke givet nogen instruks til de pågældende embedsmænd om, hvordan de skulle forholde sig. Derfor var det ikke noget fælles initiativ af politisk karakter, sådan opfattede vi det ikke.

Men jeg vil da godt gentage på givnen foranledning, at når vi taler om nordiske initiativer, så bør de naturligvis være sådan tilrettelagt, at man opnår et maksimum af resultater. Det er det væsentlige for os, og det bør det i øvrigt være for alle de nordiske lande.

Anker Jørgensen: Det, der får mig til en yderligere kort bemærkning, er, at minister Arne Skauge på ministerrådets vegne har fremlagt en rapport, og også i den står der – og det må være på alle regeringernes vegne: Finland, Norge og Sverige ville – Danmark ville ikke. Jeg synes, det er meget kedeligt, hvis dette indtryk skal efterlades her på Nordisk Råds session.

Finansminister Henning Christophersen: Hr. præsident! Jeg er meget sikker på, at det indtryk heller ikke vil blive efterladt.

Statsminister Palme: Herr president! Under denna generaldebatt kommer många att tala om kriser och problem. Jag också. Men först tänker jag säga något om ljusa förhoppningar. Om sådant som skänker glädje.

Det handlar om fredsrörelsens genombrott.

Det är det mest hoppgivande som hänt på många år. Människorna här i Norden, i Europa och i Amerika, lever inte längre i tystnad i skuggan av kärnvapenhotet. I stället möter de katastrofhoten med krav på fred och nedrustning.

Länge var kärnvapnen och deras verkningar angelägenheter blott för strateger, som ritade upp sina scenarier långt borta från människorna. Förintelsen var en fråga för experter. Nu är det inte längre så. Kärnvapnets effekt mäts inte längre enbart i megaton utan i den förödelse som skulle drabba våra kroppar, våra samhällen, våra hus och vår civilisation. Det är inte längre möjligt att i tysthet fullfölja krigsspelet i slutna rum. Nu måste man möta människornas krav på fred, säkerhet och nedrustning i praktisk, konkret handling.

I årtionden levde vi som kärnvapnets gisslan under tystnad och resignation. Bara någon enstaka röst, som Alva Myrdals, höjdes mot rustningarna.

Utän folklig förankring hördes de pågående nedrustningsförhandlingarna blott som ett avlögset mummel, besvärjelser från ett över-

givet prästerskap. Under den tystnaden och passiviteten kunde de nya vapensystemen ostört utvecklas.

Det har inte alltid varit så. I slutet av 1950-talet gick demonstrationstågen genom Europas länder. De marscherade mot atombevapningen. Demonstrationerna lyckades den gången inte avskaffa kärnvapenspridningen och kärnvapnen. Men de var för den skull inte utan framgång. De medverkade till att begränsa kärnvapenspridningen och till att ifrågasätta doktrinen om det begränsade kärnvapenkriget.

Varför upphörde demonstrationerna den gången? Varför tystnade fredsoptionen? Kanske beror det på att Kubakrisens gastkramning och dess upplösning i provstoppsavtalet 1963 skapade en falsk känsla av trygghet, att kärnvapenhotet nu var undanröjt. Önsketänkandet tog kanske över den nyktra insikten, nämligen att rustningarna alls icke hejdats av avtalet. I hägnet av illusioner kunde rustningarna fortsätta, tills en dag den insikten blev alldeles ofrånkomlig att Europa, vårt Europa, bokstavligen talat var sprängfyllt av vapen. En militär kraftmätning i Europa skulle sluta med att vår världsdal gick under, även om inte kriget blev totalt.

Det kollektiva förnuftet frågade yrvaket vad som stod på. Från början möttes fredsrörelserna av förakt från den etablerade klokskapen. Vi minns alla de nedlåtande kommentarer som de första stora fredsdemonstrationerna möttes med. I dag har dessa kommentarer tystnat. Ty nu vet vi att en majoritet av folken i Norden i praktiken stöder fredsrörelsen, faktiskt är en del av denna fredsrörelse.

Så är det inte enbart i Norden. Så är det i hela Västeuropa liksom i USA. Låt mig till detta få foga att jag är övertygad om att det i de länder där människorna är berövade rätten att yttra sig fritt och demonstrera fritt för sina åsikter, de kommunistiska länderna, finns samma stöd för fredsrörelsen som i våra länder. Låt den insikten också vara en skrift på väggen för dem som uppmanar oss i demokratiska länder att vända fredsrörelsen ryggen och hejda demonstrationerna.

Jag skall inte i detta sammanhang gå in på det nätverk av initiativ, planer och förhandlingar som tillsammans skall leda fram till en begränsning av rustningarna. Låt mig bara få

framföra den förmodan att vi under 1983 bör få bevittna ett genombrott inte bara för fredsrörelsen utan också för överenskommelser om rustningsbegränsningar.

Vid Nordiska rådets session i Stockholm för fyra år sedan tillät jag mig som nyvald president i rådet att forma tre teser om det nordiska samarbetet under 1980-talet.

1. Ett industriellt samarbete kommer att växa fram i Norden.
2. Arbetsmarknadens parter kommer att spela en allt viktigare roll i den konkreta utformningen av det nordiska samarbetet.
3. De nordiska länderna kommer steg för steg att finna former för ett samordnat, gemensamt uppträdande i den internationella ekonomin.

Luttrad av många lärdomar vågade jag hävda att det skulle ta lång tid – sannolikt hela 1980-talet – att nå fram till en sådan tingens ordning, även om vi redan då hade börjat röra oss i den angivna riktningen.

Det industriella samarbetet utvecklas nu på ett rätt tillfredsställande sätt mellan våra länder. Vi satsar åtskilligt på det i hela Norden omfattande samarbetet – inte minst genom förslag till denna session. I budgeten har en fortsatt satsning på den nordiska industrifonden en framskjuten plats. Ministerrådet lägger förslag om en fördubbling av insatskapitalet i Nordiska investeringsbanken. Industriministrarna är i full färd med att utveckla och genomföra sin arbetsplan. Likaså energiministrarna. Branschsamarbetet, som tidigare främst diskuterats beträffande krisdrabbade branscher, har nu – som Svante Lundkvist påpekat – också mutat in framtidsområden såsom datateknologin. Jag hoppas att det löftesrika samarbetet kring Tele-X inte kommer att sluta i en ny och stor besvikelse utan bli ett viktigt steg i nordiskt industriellt samarbete.

Utrikesminister Stenbäck sade i går att det hade uppstått osäkerhet om var Sverige stod i fråga om Tele-X efter regeringsskiftet. När det gäller Tele-X har den nya svenska regeringen identiskt samma mening som den gamla svenska regeringen. Det är som bekant inte i alla frågor som det är fallet.

Det bilaterala samarbetet mellan länderna har lovande inslag. En fortsatt utveckling inom ramen för det norsk-svenska avtalet diskuteras livligt, med intressanta resultat

inom räckhåll. De finska företagen har under en följd av år gjort betydande satsningar på den svenska marknaden. Allt fler företag i ett nordiskt land skaffar sig fotfäste i andra nordiska länder.

Gro Harlem Brundtland, en av initiativtagarna till det norsk-svenska avtalet, har gång på gång understrukit att det bilaterala samarbetet i längden måste komma hela Norden till del. Det skall vara en byggkloss, inte en bromskloss i det av hela Norden omfattande samarbetet. Jag vill starkt understryka denna tanke. Ett ökat bilateralt ekonomiskt och industriellt samarbete i olika kombinationer kan innebära en ökad dynamik i samarbetet, vilket är behövligt. Det är emellertid möjligt att fortsatta framgångar i detta samarbete kan komma att föranleda förändringar i samarbetsformerna de nordiska länderna emellan.

I dessa dagar utges en debattskrift av Nordens fackliga samorganisation. Dess titel är "Utan arbete". Den innehåller ett antal debattinlägg som på en gång är vittnesbörd om situationens allvar och innehåller en lång rad förslag för att framtvunga en förändring. Finna vägar ur krisen.

Den fackliga rörelsens beskrivning är alldeles klar. De stora ländernas regeringar har, styrkta av rekommendationer från s.k. vetenskaplig expertis, sedan snart ett årtionde koncentrerat sina krafter på att bekämpa inflationen. På sina håll har denna politik varit samordnad med en attack på den sociala välfärden.

Oavsett vilka motiv som kan ha legat bakom den förda politiken i olika länder, så tvingas vi konstatera att åtgärder för att stävja inflationen är nödvändiga. Det är i längden inget lockande perspektiv att fastna i ett ekkorrhjul av 10–15 % årliga prisstegringar.

Kampen mot inflationen har på ett sätt varit framgångsrik. Prisstegringarna har pressats tillbaka. Men priset för att nå detta resultat har varit högt. Tillväxten har stannat av. Världshandeln stagnerar. Och den viktigaste av välfärdssamhällets landvinningar, den fulla sysselsättningen, har gått förlorad.

Kampen mot inflationen – eller snarare tyglandet av de krafter, som utlöser inflationen – måste fortsätta. Men den måste, som flera talare före mig har varit inne på, fortsätta med andra medel. Till det får vi åter-

komma. Den fara som nu hotar är att antiinflationspolitikerna fryser fast i en långvarig stagnation. Om detta får ske hotas grundläggande värden i vårt samhälle.

Ty en fastfusen ekonomisk stagnation kan bli oerhört svår att häva sig ur. Vi skulle fastna i en lång period av arbetslöshet. Fattigdomen skulle återvända. Guttorm Hansen har utomordentligt väl skildrat vad detta betydde på 1930-talet.

Finns det någon som tror att följderna för demokratin skulle bli mindre allvarliga av en sådan kris än depressionen i Italien och Tyskland på 20- och 30-talen?

Slutsatsen är att en långvarig arbetslöshet, som omfattar en betydande del av befolkningen, knappast kommer att kunna förenas med ett öppet, demokratiskt samhälle, som vi känner det.

Trygve Bratteli påpekade i går att det skett en betydelsefull ideologisk strömkantring under det senaste halvåret i de västliga industriländerna. Ännu för några månader sedan hänvisade man i alla sammanhang till den fria marknadens välsignelser. Bara marknaden ostört fick råda skulle alla problem med tillväxt, arbetslöshet o. d. ordna sig. Detta tal har nu dämpats betydligt, där det inte helt försvunnit. Marknadshushållningen har obestridliga förtjänster för en rationell resursfördelning m. m. Men den är icke tillräcklig för att lösa de avgörande problemen med sysselsättning och tillväxt och, för den delen, miljön. Det behövs en aktiv, kraftfull politik från regeringarnas sida för att skydda människornas arbete och trygghet. Detta är egentligen självklart. Men det är dessa enkla sanningar som satts i fråga under de nyliberala eller nykonservativa modevågor som man nu börjar skönja slutet på.

I dagens läge behövs det framför allt en samordnad, expansiv politik i de västliga industriländerna. Detta måste man, trots ideologiska skillnader i övrigt, bli överens om. Därför är de olika initiativ i denna riktning som tagits på det internationella området, ofta med nordisk medverkan eller på nordiskt initiativ, värda allt stöd. Det gäller den finska regeringens initiativ, som vi och norrmännen har följt. Om jag rätt tolkar det inomdanska bältesspanneri som nyss förekom förefaller det som om även den danska regeringen skulle följa med *allegro non troppo*. Därför är det

också glädjande att de olika partiernas och ländernas representanter kunnat skriva sig samman i det ekonomiska utskottet.

Jag hoppas att denna session i Nordiska rådet skall gå till hävderna som det tillfälle då representanterna för de nordiska regeringarna och de nordiska parlamenten hade styrkan att forma den gemensamma strategi för ekonomisk återhämtning som de med all kraft skall verka för i internationella sammanhang.

Att de nordiska länderna – med öppna ekonomiska system – skall drabbas av den internationella utvecklingen, är ofrånkomligt. Läget för u-länderna är ännu mycket värre än för oss. Många av dem hotas av ekonomisk kollaps. Under 1970-talet kunde de klara de ökande oljepriserna och sina inhemska utvecklingsproblem genom en starkt ökat upplåning. De oljeproducerande länderna gjorde stora kortfristiga placeringar, som av de privata bankerna i USA och Europa omvandlades till långfristiga lån till utvecklingsländerna. Dessa kunde genom en fortsatt hög import bidra till att hålla efterfrågan uppe i industriländerna.

Man räknar till exempel med att var sjätte amerikansk industriarbetare är sysselsatt för export till den tredje världen.

Men när marknaden i industriländerna sviktade och när räntan gick i höjden blev läget allt svårare.

Skuldsättningen har blivit en oerhörd börda för de fattiga länderna. Inemot hälften av deras exportinkomster går åt för att betala räntor på utlandslånen. För en del länder är räntan och amorteringarna långt större än hela deras export. Därav de återkommande kriserna när land efter land befinner sig på randen till kollaps. De krisprogram de tvingas genomföra riskerar att leda till svält och svåra inre oroligheter.

Nu finner man att barnadödligheten ökar, att sjukdomarna ökar – en film som rullas baklänges mot ökat elände. Även industriländerna drabbas genom att en för dem viktig marknad kraftigt reduceras med negativa verkningar för sysselsättningen.

Det är mot den bakgrunden viktigt att vi i de nordiska länderna inte begränsar vår strategi till att omfatta endast de symptom på den internationella krisen, som uppträder i de rika länderna. Krisen är gemensam. Den avslöjar grundläggande brister i den rådande

ekonomiska världsordningen.

Detta slogs fast av den oberoende kommissionen under Willy Brandt i dess första rapport för drygt tre år sedan. De förslag som då framlades väckte stor genklang i den allmänna opinionen men föga gensvar hos regeringarna och de beslutande organen.

För knappt två veckor sedan publicerades Brandtkommissionens andra rapport. Den bör tjäna som en allvarlig varningssignal i världsoptionen. Den påminner oss om hur litet positivt som åstadkommits för en bättre internationell ekonomisk ordning sedan kommissionens förra rapport lades fram i slutet av 1979.

I själva verket visar rapporten hur världsekonomin hamnat i en ond cirkel av restriktiv ekonomisk politik, underutnyttjande av resurser, arbetslöshet och protektionism. Detta har resulterat i stagnation och tenderar till depression i både i- och u-länder.

"Common Crisis", som är den nya rapportens namn, anger en färdriktning, en viljeinriktning, för strävandena att starta en "ny-tändning" i världsekonomin. Den är resultatet av flera års arbete och diskussioner mellan kommissionens medlemmar och med en rad självständiga experter. Den bör ses som ett inlägg i en angelägen internationell debatt, i vilken huvudfrågan är om vi skall beträda en väg av stagnation eller av expansion i världsekonomin.

Rapporten utmynnar i ett stort antal förslag kring vilka rätt betydande enighet bland kommissionens medlemmar. Jag har själv inte deltagit i kommissionens avslutande möte i december 1982 eller i slutjusteringen av rapporten och har därför inte haft möjlighet att i detalj ta ställning till varje enskilt förslag. Många av de problemlösningar som skisseras i rapporten kräver förhandlingar på internationell nivå. Till dessa frågor får vi återkomma.

Det viktiga är att huvudtesen har fått allt bredare erkännande. U- och i-länderna är nära beroende av varandra. De måste samarbeta för att häva krisen. Man måste skapa eller förbättra mekanismer, som leder till att akuta behov i utvecklingsländerna tillgodoses med hjälp av finansiella resurser och industriell kapacitet, främst i vår del av världen. Det har ibland kallats för en global Marshallplan för ekonomisk återhämtning. Det är inte bara

fråga om solidaritet mellan rika och fattiga. Det är fråga om att inse vårt ömsesidiga beroende.

En slutsats för de nordiska ländernas del bör vara, att samordna våra insatser också när det gäller den tredje världen. På detta område har vi viktiga traditioner att utgå från. Vi måste hålla fast vid en hög biståndsnivå och söka påverka andra länder att göra detsamma. Vi måste medverka till att lätta den tredje världens skuldbörda, utvidga världsbankens och valutafondens kapacitet och bygga ut våra egna gemensamma ansträngningar genom bl. a. Nordiska investeringsbanken. Det finns enligt min mening all anledning att positivt pröva statsminister Kalevi Sorsas förslag till samordning av de bistånd vi ger genom ett nordiskt avtal, en nordisk "Lomé-konvention", som förslagsställaren själv kallat det.

Presidiet och statsministrarna blev i Oslo i november överens om att utreda förslaget och jag hoppas att det kan få en snabb behandling.

Herr president! Det finns några berömda rader av Yeats som på originalspråket lyder:

Things fall apart
the centre cannot hold
Mere anarchy
is loosed upon the world.

eller i approximativ översättning:

Tingen faller sönder, centern håller icke längre. Den rena anarkin går härjande över världen.

Jag vill för säkerhets skull säga att det inte är fråga om något ohemult angrepp på de olika centerpartier eller centrumpartier som i olika varianter huserar i rådet. Det är en ganska god beskrivning av världsekonomin aktuella läge.

Det har sagts att när vi alla talar om krisen är analyserna av ekonomins sönderfall och svagheter övertygande. De försiktiga notiser som kommer om en möjlig återhämtning låter däremot misstänkt likt ett litet barns visslande när det går in på en mörk kyrkogård. De nordiska länderna är berömda för att försöka se rationellt och förnuftigt på tingen. Vi bör göra vad vi kan för att vara med och bringa ordning i världsekonomin anarki och försöka sprida någon liten framtidstro i mörkret.

Meddelanden

Det meddelades, att undervisningsminister Bertel Haarder, statsrådet Ove Rainer samt Sverrir Hermannsson intagit sina platser i rådet.

Minister for offentlige arbejder **Melchior**: Statsminister Palme inddrog i begyndelsen af sit indlæg de såkaldte fredsbevægelser, og det er meget rimeligt. Det blev ikke sagt direkte, men det mere end lå i luften, at de, der tilslutter sig og opererer under navn af fredsbevægelser, står i modsætning til andre dele af vore nationer, som ikke deltager i dette nye arbejde – i hvert fald ikke på samme måde. Jeg synes ikke, vi kan undvære en markering af, at fredens sag som en folkesag ikke er noget, der skriver sig fra de sidste 5 eller 10 år, og at fredens interesser har beskæftiget vore nationer i deres bredde også for 30 år siden og for 20 år siden og gør det i dag – også under andre navne.

At man knytter et ord som fred eller retfærdighed eller demokrati til sit navn – at man f.eks. hedder socialdemokratiet eller centrum-demokraterne – indebærer ikke, at andre, der ikke bærer disse betegnelser, ikke skulle være lige så demokratiske og retfærdigheds- og fredssøgende. Den største fredsbevægelse – i hvert fald i Danmark og i Norge – har siden den 2. verdenskrig været de majoriteter af disse folk, som har sluttet op om, sørget for deltagelse i og fortsat er overbeviste om nødvendigheden af den fredsbevægelse, der hedder NATO. Folk, der demonstrerer imod denne fredsbevægelse, kan ikke få patent på fredens sag.

I disse fredsbevægelser opererer man med et begreb, der hedder terrorbalance. Det er et frygteligt ord at høre på, og jeg er bestemt også bange for terror, men jeg er altså mere bange for terror end for terrorbalance. Hvis vi skulle rette os efter det, der bliver sagt af nogle af de personer, der opererer inden for disse såkaldte fredsbevægelser – ikke dem alle, men mange af dem – og afbygge vor del af terrorapparatet, så ville vi dermed ikke have afskaffet terror, men så ville vi have afskaffet terrorbalancen og erstattet den med en terrorubalance, og så er der virkelig for alvor fare på færde.

Statsminister **Palme**: Herr president! Statsrådet Melchior höll ett mäktigt krigiskt anförande om freden. Jag vill inte på något sätt dämpa hans entusiasm. Jag vill bara ställsamt påpeka att även vi som av olika skäl inte är medlemmar av NATO ju kan tänkas vara för freden.

Hanna Kvanmo: Som en "katt blant hermelinerna" önsker jeg, i motsetning til hr. Melchior, å takke statsminister Palme for at han bröt lydmyren her i Nordisk Råd og virkelig snakket om det som menneskene i Norden er mest opptatt av nå, trusselen om en omfattende kjernefysisk krig.

Det jeg ville ha ønsket meg av Nordisk Råd hvis jeg hadde hatt muligheter til det, for her er jo en lang prosedyre som må til på forhånd for å få fram et forslag, var at Nordisk Råd nå vedtok en resolusjon rettet mot begge de to store atommaktene om å få forgang i handlingene, nedbygging av SS-20-raketene og stans i utplasseringen av de 572 nye atomvåpen som skal plasseres på europeisk jord fra i høst. Og jeg vil da spørre statsminister Palme: Vil han ta et initiativ, slik at Nordisk Råd kan få en sjanse til å vedta en slik resolusjon?

Statsminister **Palme**: Herr president! Jag måste i mitt svar strikt hålla på formerna. Det är faktiskt inte till mig en sådan fråga skall riktas, utan den skall ställas till Nordiska rådet och dess presidium.

Det var det första jag ville säga. Det andra är att de frågor som blir föremål för direkta beslut i rådet måste ligga inom ramen för de säkerhetspolitiska överenskommelser som har träffats inom Nordiska rådet och som vi för några år sedan gjorde en speciell utredning om i presidiet. På den punkt som nyss togs upp är jag dock faktiskt fel forum att vända sig till.

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! En nykter översyn på vårt arbete i Nordiska rådet ger vid handen att vår samarbetsapparat nog åstadkommer en hel del, inte bara fint formulerade tal. Samtidigt bör vi emellertid inte sticka under stol med det faktum att vi i framtiden inte har möjligheter att i betydande grad öka medlemsländernas finansieringsinsatser. Resursallokering och en granskning

av meningsfullheten i våra nuvarande funktioner krävs för att vi skall kunna frigöra resurser för områden, som måste prioriteras. Vi måste emellertid också i framtiden komma ihåg att målsättningen inte får vara att bygga upp en byråkratisk kontrollapparat utan att satsa på projekt, som ger konkret avkastning i form av underlättat samarbete de nordiska länderna emellan.

I synnerhet beträffande det ekonomiska samarbetet måste vi nu satsa på åtgärder ägnade att slopa de hinder som i form av föräldrad lagstiftning förhindrar ett samarbete på företagsplanet i Norden. Främst tänker jag på att underlätta kapitalrörelserna i Norden så att exempelvis en gemensam aktiemarknad kunde etableras här. Denna målsättning stöter på flera tekniska och juridiska problem, men ifall vi förmår uppvisa en gemensam vilja bör det gå vägen.

Ett ökat nordiskt samarbete på den ekonomiska sektorn krävs också i ett bredare sammanhang. Jag avser då främst GATT och OECD, där främst den hotande faran av ökande protektionism i den internationella handeln måste motverkas. De nordiska länderna har som grupp här en viktig funktion i att verka för att de fördelar som genom handelns liberalisering har vunnits inte går förlorade. För ekonomierna i våra länder, som redan nu är krisdrabbade, vore en ökad protektionism en regelrätt katastrof.

Därför skulle jag gärna ställa samma fråga till svenska regeringen som statsminister Sorsa gjorde under Palmes vistelse i Finland för några veckor sedan: Vad menar den nya svenska regeringen med att skydda hemmamarknaden? Vi har inte fått svar i Finland. Vi i Finland lever fortfarande i den uppfattningen, att vi här i Norden har kommit överens om att hela Norden är samma hemmamarknad.

Under den gångna vintern har man igen i olika massmedia fört en debatt om säkerhetspolitikens vara eller inte vara i de nordiska parlamentariska samarbetsorganens arbete – vi fick ett litet bevis på det just före mitt inlägg. Min egen inställning är klar: jag ser inte att det skulle ha skett några sådana förändringar i våra arbetsbetingelser som i dag skulle tala för att vi skulle uppta säkerhetspolitiska spörsmål på vår dagordning. Vår utrednings- och beredningsapparat är inte heller konstruerad för detta ändamål.

Däremot anser jag det vara angeläget att vi som nordiska politiker utbyter åsikter också om säkerhetspolitiken i andra sammanhang. Det sker ju redan nu mellan exempelvis de nordiska broderpartierna. Det spända läget i den internationella politiken, den allt mera brännande fredsfrågan och de hotande perspektiven vad gäller den militära upprustningen kräver insatser av oss alla för att bevara Nordens karaktär av en fredens region och för de nordiska insatserna till förmån för nedrustning och avspänning. Därför kunde man väl tänka sig en form av meningsutbyte mellan olika politiska grupperingar i något annat sammanhang om aktuella frågor av gemensamt intresse, t. ex. förslaget om en nordisk kärnvapenfri zon. Ett parlamentariseringsseminarium i exempelvis Nordenföreningarnas regi kunde exempelvis övervägas och det finns säkert även andra möjligheter.

– I generaldebatten har ekonomi och pengar kanske fått en större plats än vanligt. Man brukar ju också säga "varav hjärtat är fullt, därom talar munnen". Vårt nordiska hjärta är nu fullt av omsorg om ekonomi, arbetslöshet och möjligheter att kunna bibehålla standarden i våra länder. Jag hör till dem som alltid i alla sammanhang betonar att Nordiska rådet är en arbetsform vars betydelse inte kan beräknas i klingande mynt. Kulturen, socialpolitiken, miljöpolitiken, jämställdhetsfrågorna är angelägenheter som håller samarbetet levande och rötterna djupt i nordisk mark.

Ulf Adelsohn övertog herefter ledningen av förhandlingarna.

Undervisningsminister **Ingvar Gislason**: Hr. præsident! Det er af mange grunde en stor glæde for en islænding at besøge Norge. Islændingens holdning til Norge er præget af følsomhed og romantik, som beror på en rodfæstet historieopfattelse og en traditionel isländsk pietet over for vor oprindelse og landnamshistorien, selv om der er gået 35 generationer og mere end 1000 år, siden islændingene ophørte med at være nordmænd i Norge. Til trods for disse 1000 år er blodbåndene til Norge aldrig blevet brudt i islændingenes sind. Må jeg minde om, at islændingenes sprog, islandsk, i virkeligheden er en gammel vestnorsk dialekt, som har udviklet

sig på sin egen måde og holdt sig nærmere sin oprindelse end andre nordiske sprog. Islændingenes kultur er følgelig norsk i sin oprindelse og sit grundlag.

Derfor er alt så hjemligt og velkendt, når en islænding kommer til Norge.

For at forfølge denne romantiske slægtsskabstese og udvide den lidt vil jeg fremhæve som en kendsgerning, at fælles historie og nært beslægtet kultur knytter det nordiske folk sammen med særlige bånd, som det ikke er let at bryde. Det ligger da også nærmere at styrke disse bånd endnu mere ved et fornuftigt samarbejde på de flest mulige områder, både økonomiske og kulturelle, så langt det overhovedet er muligt. Det er imidlertid ganske vanskeligt at sætte en fælles nordisk økonomisk kurs – hvad enten man hedder Palme eller Christophersen.

Nordisk Råd blev oprettet for at skabe et solidt og rationelt samarbejde mellem de anerkendte suveræne stater i Norden, som er 5 i tallet. Nordisk Råd har været under udvikling i de 30 år, det har virket i. Man strides rigtigt nok om resultatet af dets arbejde, og det er ikke usædvanligt, at der under møderne i Nordisk Råd og i aviserne i de nordiske lande gives udtryk for tvivl om Nordisk Råds fortræffelighed og præstationer. Jeg skal ikke her gå nærmere ind på denne tvivl, men jeg vil alligevel tillade mig at påstå, at det nordiske samarbejde har fået frugt på forskellige områder, og at Nordisk Råds eksistens har stor andel i dette resultat. På den anden side kan man strides om mangt og meget i Nordisk Råds arbejdsmetoder og organisation. Bl. a. kan det hævdes, at dets overbygning er blevet alt for stor, bureaukratiet følgelig for stort og papirforbruget overmåde stort. Rapportudgivelsen fra Nordisk Råd er en sag for sig, og møderne er lidt af et vildnis, som det er så at sige umuligt at finde vej igennem, i hvert fald for islændingene. Jeg ved ikke, hvordan det er for de større nationer. Alle rejser i tilknytning til Nordisk Råd er overvældende tidkrævende og kostbare.

Hvordan dette end forholder sig, ville det være uretfærdigt at fordømme Nordisk Råds eksistens eller at bagatellisere resultatet af dets virksomhed. Nordisk Råd er et vigtigt samarbejds- og debatforum, som ikke kan undværes.

Jeg vender tilbage til, at Nordisk Råd blev

oprettet for at etablere et nært samarbejde mellem de 5 suveræne stater i Norden. Det er et faktum, at der fremdeles kun er 5 stater i Norden, men jeg tillader mig at minde om, at der er flere nationer end stater. Nationernes tal er 8 – om ikke 9 – opgjort som selvstyrende områder eller efter sprog, som er det, der tydeligst adskiller nationer.

De små nationer og nationale minoriteter inden for staterne og statsenhederne i Norden har deres egen kultur. I Norden har der været voksende tilslutning til den linje, at man bør vise speciell interesse for de små nationers og minoriteters kultur og bidrage til, at de små nationer og minoriteterne optræder selvstændigt og i eget navn og kommer til deres ret i det nordiske samarbejde på hjemmebane og på det internationale plan, hvor de nordiske folk præsenterer deres lande og stater og det alsidige kulturliv, som leves dér.

Jeg tror ikke, der er nogen tvivl om, at Nordisk Råd har stor del i denne udvikling. Et led i denne politik er at bidrage til øget deltagelse fra de små nationers og minoriteters side i Nordisk Råds virksomhed. Det bør hilses med glæde, at færingerne, grønlænderne og ålændingene nu er i færd med at få en mere omfattende og anerkendt ret til deltagelse i Nordisk Råd, selv om de ganske vist ikke er fuldt ligestillede med de 5 suveræne stater. Personligt håber jeg, at udviklingen går længere i retning af, at de små nationer i de nordiske statsenheder får den anerkendelse, de efter min mening fortjener i det nordiske samarbejde.

Jeg kan rigtigt nok kritisere Nordisk Råd for bureaukrati, ordflom og udvalgsvirvar, men vi skal ikke glemme det, som er godt. Vi skal ikke glemme, at trods alt lykkes det ofte for Nordisk Råd at realisere gode ideer, at lade ord og handling følges ad.

Et godt eksempel på det er den vellykkede fællesnordiske kulturpræsentation i De Forenede Stater, som kaldes Scandinavia Today. Man har rigtigt nok set forskellige kyniske bemærkninger om dette store foretagende i aviserne her i Norden, men over for disse hjemlige artikler kan man henvise til positive anmeldelser og udtalelser i amerikanske aviser med rosende omtale af kunstudstillinger og musikarrangementer og foredrag. Man regner med, at Scandinavia Today er nået frem til 30

mill. mennesker i USA på en eller anden måde. En så omfattende reklame for Norden har der aldrig været før. Det glædelige ved dette er, at de nordiske lande her bliver præsenteret som en helhed og optræder som en enhed, som virker naturligt og overbevisende. Hvis de nordiske lande står sammen, er deres magt stor.

På den anden side nærer jeg, nu som før, mere eller mindre tvivl angående et andet stort projekt, som der er tale om at gøre til en nordisk samarbejdsopgave. Jeg tænker her på Nordsat-sagen, dvs. opsendelse af en satellit for nordisk radio og fjernsyn. Den 2-årige studiefase er ganske vist ikke færdig, men det ser ud til at gå i den retning, jeg altid har frygtet, at Nordsat-satellitten ikke bliver bygget i den nærmeste fremtid. Den svenske Tele-X opfylder hverken fællesnordiske behov eller de enkelte nationers særlige behov, men jeg benægter selvfølgelig ikke, at den kunne blive et trin i den fremtidige udvikling af en virkelig Nordsat. Dette får tiden vise.

Hr. præsident. Jeg vil afslutte disse få ord på samme måde som jeg begyndte ved at give udtryk for min glæde over at komme til Norge. Norge er et smukt land med et friskt klima, som man kan vente vil stimulere til positive handlinger. Det er der også behov for i Nordisk Råd.

Johan J. Jakobsen: I en verden preget af økonomiske nedgangskonjunkturer og økende arbejdsledighed er de enkelte land på leting efter nasjonale løsninger på sine problemer. Det internasjonale perspektivet snevres inn, og samarbeidet over landegrensene kommer lett på vikende front når kampen for arbeid og inntekt hardner til.

Også i det nordiske samarbeid har vi sett tendenser til at det treffes disposisjoner som ikke har sitt utgangspunkt i en koordinert nordisk strategi, men i isolerte nasjonale vurderinger.

Det er grunn til å merke seg at nasjonale tiltak som rammer naboland, først og fremst skjer på områder hvor det nordiske samarbeidet ennå ikke er tilfredsstillende utviklet, eller på områder hvor samarbeidstiltak mangler. Det som er vunnet, representerer med andre ord en barriere mot tilbakeslag i det nordiske samarbeidet. Den nye overenskomsten om det felles nordiske arbeidsmar-

kedet er f. eks. en sperre mot tilbakeslag i arbeidsmarkedspolitikken. Den hevdvunne frihet til flytting mellom landene og rett til å søke arbeid må forsvares, ikke minst i en tid da skremmende arbeidsledighetstall kunne friste til mer proteksjonistiske holdninger også på dette området. Presidenten nevnte i sin hilsmingstale passfriheten og det felles nordiske sosiale sikkerhetsnett. Hadde en i dag ikke hatt disse ordningene etablert som en fasttømret del av det nordiske samarbeidet, ville de ha vært tilsvarende vanskeligere å forsvare.

Det siste års utvikling har imidlertid vist at ulike nasjonale bestemmelser og enkelte nasjonale tiltak skaper en konkurranseforvridning som skaper betydelige problemer for enkelte land. Dette gjelder bl. a. de ulike regler og bestemmelser som vedrører transportsektoren, og det gjelder ikke minst tiltak på valutasektoren.

På transportsektoren har f. eks. de ulike vekt- og lengdebestemmelser og ulik avgiftsbelastning ført til at en har fått en betydelig konkurranseforvridning mellom de nordiske land. På trelastsektoren er ulikheten i transportkostnader mellom f. eks. Norge og Sverige beregnet til ca. 40 pst. På grunnlag av et sosialdemokratisk medlemsforslag gikk Nordisk Råd i 1979 inn for å forsterke og videreutvikle det valutapolitiske samarbeidet i Norden. En ønsket derigjennom å redusere faren for såkalt konkurransedevaluering de nordiske land imellom, og siktepunktet var, som det het, å oppnå "størst mulig stabilitet i de valutapolitiske forhold så vel i Norden som internasjonalt".

Den sterke devalueringen av den svenske kronen høsten 1982 skapte problemer for deler av den konkurranseutsatte norske industrien, og det var nødvendig med betydelige industripolitiske tiltak for å dempe virkningene. Den svenske devalueringen innebar en ytterligere forverring av konkurransesituasjonen for enkelte utsatte bransjer. En må derfor forstå de til dels sterke reaksjonene som kom etter at Sverige i løpet av ca. ett år devaluerte kronen med 26 pst.

Jeg vil som et eksempel på hvordan konkurranseforvridning kan slå ut, vise til utviklingen på trelastmarkedet i Norge, en viktig bransje ikke minst i Distrikts-Norge. Den ulike konkurransesituasjon som har oppstått

bl. a. på grunn av ulike avgifts-, lengde- og vektbestemmelser og valutakursendringene de senere år, har ført til at importen av svensk trelast fra 1981 till 1982 økte med nærmere 25 pst. til ca 500 000 m³. Dette utgjør i dag ca. en fjerdedel av det norske forbruket av trelast. En har her å gjøre med en næringsgren og foretak som i stor grad finnes i distriktene. Det er med andre ord de strøk av landet som allerede merker nedgangskonjunktorene hardest, som også rammes av den konkurransforverring en har fått innen trelast og treforedling.

Den negative utvikling en opplever i enkelte næringer, har selsvagt også sammenheng med den generelle svekkelse i konkurransevnen som vårt land har opplevd de senere år. Men nettopp fordi utgangspunktet er så svakt, blir virkningene av den negative konkurransforvridding desto mer alvorlig. Konkurransmomentet i den nordiske samhandelen skal vi ikke ta bort, men konkurransen må skje på et mest mulig likt og realistisk grunnlag.

Den diskusjonen en fikk i kjølvannet av den svenska devalueringen, har imidlertid skapt grunnlag for framdrift i det valutapolitiske samarbeidet i Norden. Den annonserte faglige analysen av årsakene til og virkningene av de nordiske lands devalueringer høsten 1982, sammen med oversikten over motiltakene i andre land, vil utvilsomt kunne bli et nyttig grunnlag for det videre valutapolitiske samarbeidet i Norden. Hyppige valutaendringer som skyver problemer over på naboland, er ikke noe fruktbart bidrag til det nordiske samarbeidet og bør derfor unngås.

Det er en noe dyster bakgrunn for årets generaldebatt i Nordisk Råd. Ledighetstallene i Norden er kommet opp i 800 000, og – som flere har vært inne på: Det er lite som tyder på økonomisk oppgang i det året som kommer. Samarbeidet for å bryte stagnasjonen og trygge sysselsettingen må derfor være den viktigste oppgaven innen Nordisk Råd også i 1983. Utviklingen i samhandelen mellom de nordiske land viser nå for første gang på mange år en negativ utvikling. Det nordiske heimemarkedet kan komme til å få redusert betydning dersom denne utviklingen får fortsette. "Norden som heimemarked" må forsvares gjennom konkrete samarbeidstiltak. Gjennom de samarbeidsprosjekter som

er satt i gang, bør det ligge en spire til fornyet og forsterket vekst i samarbeidet og samhandelen i Norden. En kan her peke på det arbeid som er satt i gang for å fjerne hindringer for et økt samarbeid mellom næringslivet i de nordiske land. Videre er det stor interesse for det såkalte prosjektesportsamarbeidet. Nordisk investeringsbank spiller en stadig viktigere rolle når det gjelder prosjekter av felles nordisk interesse, og den svensk/norske avtalen om økonomisk samarbeid ser ut til å ha fått en lovende start. Den sterke vilje til økt økonomisk samarbeid for å møte nedgangskonjunktorene som er nedfelt i de tre medlemsforslagene om tiltak for økt sysselsetting og økonomisk vekst i Norden, bør gi støtet til nye initiativ og framstøt fra Ministerrådets side i det året vi nå går inn i.

Vellykkede nordiske prosjekter og samarbeidstiltak vil gi positive ringvirkninger til andre samarbeidsområder. Men det er også en realitet at mislykkede prosjekter og tilbakeslag lett kan skape frustrasjon og svekke troen på samarbeidsevnen. En bør derfor være spesielt oppmerksom på prosjekter som står i stampe, eller som gir dårlige erfaringer.

Sammenbruddet med hensyn til Volvo-avtalen kunne ha fått negative følger for det gryende energi- og industrisamarbeidet i Norden, men nye initiativ og nye avtaler mellom Norge og Sverige på energi- og industriområdet hindret en negativ langtidsvirkning av begivenhetene omkring Volvo-avtalen. I ettertid kan en faktisk si at diskusjonen omkring Volvo-avtalen førte til at en raskere forlot den noe stive "koblingsmodellen" med sterkt statlig engasjement til fordel for mer smidige samarbeidsløsninger, hvor det offentlige bidrag først og fremst består i å fjerne samarbeidshindringer av administrativ art og stimulere til samarbeid gjennom fellesnordiske tiltak.

Samarbeidet innenfor radio og TV har imidlertid stått så lenge på den nordiske dagsorden at saken er i ferd med å bli en belastning for det nordiske samarbeidet. Den stillstand en har kunnet registrere når det gjelder nordisk radio- og TV-samarbeid, gir et lite flatterende bilde av nordisk samarbeidsevne. Saken bør derfor få en snarlig avklaring, selv om det måtte innebære at ambisjonsnivået senkes, og mange års grundig utredningsarbeid kanskje vil være bortkastet.

Margrete Auken: Hr. præsident! Det nordiske samarbejde er af en underlig lufttagtig karakter. Det vigtigste spørgsmål, oprustningen, forsøger man stadig at holde uden for vor kreds. Det gælder, selv om den svenske statsminister før sagde nogle kønne ord om det. En beslutning, der blev taget under den kolde krig for 30 år siden, bruges nu til at sikre, at det nordiske arbejde aldrig bliver besværligt, bliver ægte konfliktfyldt. Men falsk fredssommelighed er fredens fjende.

De forslag, der foreligger til en økonomisk politik og arbejdsløshedsbekæmpelse er – det ved I sikkert også godt – velegnede til de nordiske festtaler, men forstemmende i deres mangel på konkretion – og dermed troværdighed.

Tror I selv på det? Næppe. De fleste sidder med hænderne i skødet og venter på bedre tider – eller "når krisen vender", som det hedder. Hvis man da ikke tager fat som den danske regering, der er i gang med den store kvæstelse af de svageste grupper. Der sker sandelig noget i Danmark. Arbejdsløsheden vokser med ny hast. Det gør modløsheden hos de truede grupper også. Vi forsøger at komme højre om Kohl, Reagan og Thatcher.

Den velbjærgede majoritet har rottet sig sammen mod den udsatte minoritet, ikke bare hos os. Vi må bruge også dette forum til seriøse forsøg på at vende denne hårde udvikling.

Det står lidt bedre til med miljøarbejdet. Her kan de fine ord nemlig bruges til noget. De forpligter trods alt. Regeringerne forpligtes til at leve op til løfterne – vi andre forpligtes til at kritisere, når der er misforhold.

Jeg synes også, de forpligter til at sige tak, når noget går godt. Lad så takken komme først. Det gælder Islands alting og regering, som for nylig besluttede at respektere vedtagelsen i den internationale hvalkommission om at indføre et moratorium for kommerciel hvalfangst fra 1985. Med sin accept er Island med til at højne respekten for Norden i det internationale miljøarbejde. Det kommer os andre til gode, ligesom det naturligvis kommer miljøbeskyttelsen til gode. Jeg er overbevist om, at det fine resultat, vi opnåede i sidste uge i London ved mødet i London-konventionen om at søge at stoppe den radioaktive dumpning i verdenshavene, i høj

grad hænger sammen med en samlet optræden fra Norden og en betydelig troværdighed i miljøspørgsmål. Tak til Island og tak til samtlige regeringer for indsatsen ved London-konventionens møde.

Så til kritikken. Jeg håber ikke, at Norges protest mod hvalmoratoriet får alvorlige følger hverken for Norge eller for os andre. Men der er grund til at frygte, at det sker. Norge har næsten konsekvent stemt sammen med hvalfangerlandene, når man delte ud af kasketletter og finhvaler, og hvad har vi – eller rettere: hvad har vi snart ikke mere. Da moratoriet alligevel blev vedtaget med den fornødne tre fjerdedeles majoritet i sommer, forsøgte Norge sig med at sige, at der måske var grund til dette moratorium – bare ikke for Norge, for fangsten af vågehvaler var helt forsvarlig. Det er måske rigtigt. Jeg vil afstå fra at bedømme det. Men set udefra er der ingen grund til at fæste lid til Norge, især efter at Norge netop har protesteret mod forbudet mod den kolde harpun. Det har det land gjort, som vist nok har en af verdens bedste dyrebekskyttelseslove. Udefra set får man et billede af et nordisk land, som nok vil være med til at frede, når det går ud over andre, men ikke selv er parat til at ofre det mindste. Jeg mener, at denne kortsigtede holdning fra Norges side er en trussel, ikke bare mod Norges ry som miljøbeskyttelsesnation, men mod os alle. Jeg vil her spørge den norske regering, om dette fællesnordiske perspektiv slet ikke har været inde i debatten.

Foruden disse internationale aspekter har vi i det forløbne år oplevet en grov krænkelse af vore gensidige forpligtelser. Det er Sveriges beslutning om at sætte hele atomaffaldsproblematikken i system på en sådan måde, at det går ud over andre lande. I første omgang går det ud over Danmark. Det er lykkedes os at undgå atomkraft i Danmark – men vort naboskab med Sverige gør, at vi efterhånden har en betragtelig del af atomkraftens ulemper. Barsebäck-værket står stadig og simrer 20 km fra København. Nu har man altså besluttet at søtransportere det højradioaktive affald gennem de snævre og tæt-befærdede farvande Øresund og Store Bælt. Formelt kan man holde sig til, at disse farvande er internationale. Det blev de med traktaten om Øresundstoldens ophævelse af 14. marts 1857. Selv om Sverige – og siden

ministerrådet – har valgt at fortolke den nordiske miljøkonventions artikel 1 så snævert, at der ingen konventionsforpligtelse er til at respektere Danmark, kunne den svenske regering godt have gjort det alligevel. Men man har valgt at se bort fra, at vi findes.

Så vidt jeg kan se ud af en korrespondance med statsråd Birgitta Dahl, har man ikke gjort noget synderligt for at beholde problemet hjemme – dvs. landtransportere til Göteborg og så først udskibe derfra. Man har heller ikke gjort sig den ulejlighed at udarbejde særskilte risikoberegninger for Store Bælt og Øresund, men bygger på generelle statistikker, når man forsøger at bilde os ind, at der slet ikke kan ske noget. Affaldsbeholderne er ikke testet for ulykker til søs – det bliver man nødt til at mene, når de f. eks. ikke er testet for brand i mere end 30 minutter.

Og så har man i øvrigt valgt først at informere Danmark hen mod slutningen af planlægningsfasen, og her kun danske embedsmænd. En egentlig regeringskontakt kom først i stand på dansk foranledning, efter at pressen havde rejst sagen i sommer.

Det gav anledning til et møde i august – stadig væk kun på embedsmandsplan – hvor danskerne ulykkeligvis bøjede sig for Øresundstraktatens hårde nødvendighed – at vi intet havde at skulle have sagt – og så pillede man lidt ved sejlruerne og håber nu, at Store Bælt vil blive brugt mere end Øresund.

Dagen efter at vi fra 3 partier i folketinget havde bedt om en debat om „Sigyn“, gik hun på grund. Verdens sikreste skib viste sig hverken at kunne sejle eller lade være. Den danske debat fandt så sted den 8. december, og her underkendte et stort flertal i folketinget det sikkerhedsarbejde, der hidtil var godkendt, idet såvel regeringspartierne som socialdemokratiet vedtog at søge hele sikkerhedsproblematikken vurderet af Barsebäck-komiteen. De tre partier, der havde rejst debatten, undlod at stemme for dette forslag. Vi havde ønsket en endnu skarpere konklusion. Kun fremskridtspartiet var tilfreds med de opnåede resultater.

Men lur mig, om en dansk folketingsbeslutning gjorde indtryk på svenskerne. Herfra erklærede man blot, at der ikke var mere at tale om – uanfægtet af „Sigyns“ havari, uanfægtet af det danske folketing! Den svenske regering er tilfreds med det svenske udred-

ningsarbejde – eller rettere det af det, man har valgt at bruge. For man ser bort fra chefen for SKI's klare udtalelser – det er ham, vi skal stole på, når det gælder Barsebäck's sikkerhed, så er han den vigtigste autoritet, men i denne sag er han pludselig ikke så vigtig – og fra havarikommissionens leders betænkelighed. I Danmark har vi bare at sige ja og amen.

Denne svenske arrogance er yderst belastende for forholdet vore to lande imellem. Vi er kommet dertil, at danskere siger til mig, når jeg giver min forargelse luft: „Havde du ventet andet fra svenskerne?“ Lad mig sige: ja, det havde jeg. Især da når jeg ser hele „Sigynsagen“ i et større perspektiv. Der er nemlig ikke blot tale om at genere Danmark, men om at yde et bidrag til det franske atomvanvid. Direkte ved at betale store summer til at gøre det franske oparbejdningsanlæg rentabelt – dette anlæg er betingelsen for, at processen med at fremstille våbenplutonium kan lykkes – måske også indirekte ved at levere plutonium til Frankrig. Det er endnu ikke helt afklaret, hvordan sikkerheden er dér.

Udover at fordoble hele atomkraftens urenings- og risikofyldte proces – man løser jo ikke noget affaldsproblem, det er der igen i den anden ende af systemet – bidrager man til atomoprustningen. Og det er det Sverige, hvis statsminister vi har siddet og jublet over, som har ry i international sammenhæng for at være en fremragende forkæmper for nedrustningen. Jo, vi havde – jeg havde i hvert fald – ventet andet af Sverige end en sådan arrogance.

Statsrådet **Birgitta Dahl**: Herr president! Jag är fru Auken mycket tacksam för att hon har givit mig detta tillfälle att tillrättalägga en rad felaktigheter som har korsat luften här i debatten. Jag vill då börja med att lägga fast tre utgångspunkter.

För det första: den svenska regeringen ställer ytterst stränga och ständigt hårdare krav när det gäller säkerhet och avfallshantering.

För det andra: vi har handlat på ett sådant sätt att det under inga förhållanden skall kunna finnas risk för missbruk i form av upprustning eller kärnvapenspridning. Den nuvarande regeringen skulle icke ha tillåtit de avtal med Frankrike som de tidigare regeringarna

slöt, men vi har försäkrat oss inför det beslut om utförelse som nu har fattats om att vi har flerdubbla garantier mot kärnvapenspridning genom bl. a. IAEA-kontroll. Jag vill understryka att den franska regeringen har varit ytterst nog med att tillgodose våra önskemål på den punkten.

För det tredje: vi har varit utomordentligt nog med att inte bara hålla den danska regeringen underrättad utan också ge den inflytande över utvecklingen långt utöver våra avtalsenliga förpliktelser.

I den nordiska miljöskyddskonventionen föreskrivs att det skall ske samråd när det gäller lokalisering av nukleära anläggningar. Den konventionen gällde inte vid det tillfälle då det fattades beslut om Barsebäcksværkets tillkomst och lokalisering. Ändå underställdes Danmark den frågan, och Danmark hade icke några invändningar mot Barsebäcksværkets tillkomst eller lokalisering. Det var 1970 och 1972.

Den danske miljöministern och jag har under de samtal vi haft de senaste veckorna gemensamt konstaterat att miljöskyddskonventionen däremot icke omfattar säkerhet och drift eller transporter. Genom Barsebäckskommittéerna och den särskilda överenskommelsen om transportsystemet har vi handlat i det nordiska broderskapets och miljöskyddskonventionens anda och gått långt utöver vad vi är formellt förpliktade till. Jag vill t. ex. peka på att i det protokoll som finns om överläggningarna angående transportsystemet framhölls från dansk sida att detta var en unik åtgärd som inte har sin motsvarighet någon annanstans.

Jag vill understryka att när vi säger nej till att låta Barsebäckskommittén ta upp frågan om transportsystemet säger vi inte nej till fortsatta diskussioner. Men Barsebäckskommittén är av flera skäl mindre lämplig:

För det första: den har ett tidsbegränsat uppdrag. Transporterna kommer att pågå framför allt inom Sverige till mellanlagret i Oskarshamn och till slutförvaring under lång tid. Det är framför allt för detta som sjötransportsystemet är till.

För det andra gäller transporterna inte bara Barsebäck utan går också exempelvis från Ringhals till mellanlagret i Oskarshamn.

Av dessa skäl har vi sagt att Barsebäckskommittén inte är väl ägnad för uppgiften.

Det framförde vi redan före folketingsdebatten när vi fick förfrågan på ämbetsmannani-vå.

Vi har alltså vidare en gällande transportöverenskommelse som den förra danske miljöministern Erik Holst offentligt har uttalat sin tillfredsställelse med efter det att den slöts. Den föregicks av mycket noggranna riskbedömningar av både sjötransportsystemet och säkerhetssystemet med representanter för både svenska och danska myndigheter. Jag vill understryka att bl. a. den svenska kärnkraftsinspektionen i detalj övervakar detta system och har godkänt det.

Våra två regeringar har haft samtal med anledning av Sigyns grundstötning. När haverikommissionens slutliga rapport föreligger skall vi kalla till gemensamma överläggningar inom ramen för den gällande transportöverenskommelsen. Jag ser det som särskilt värdefullt att därigenom också kunna visa att de överenskommelser som gäller är effektiva.

Stefán Jónsson: Hr. præsident! Det bliver kun nogle få ord i forbindelse med spørgsmålet om, hvad man gør ved radioaktivt affald. For os, som lever af at fiske havets rigdomme, er dette spørgsmål et af de allerstørste. Personligt er jeg af den mening, at hverken svenskerne eller andre, som producerer radioaktivt affald, har den allermindste ret til at dumpe sådan noget i havet. Det synes at være en almindelig opfattelse i industrilandene, at det, som er for urent til, at man kan placere det i land, skal i havet. Det indebærer fare for forgiftning af havet, hvilket er af allerstørste betydning for os i Island. Hvis man fortsætter med denne forurening af havet, vil sikkert den dag komme, da alle, også de lande, som ikke har adgang til havet, vil føle det. Hvis havets liv bliver ødelagt af forurening, vil også livet på land forsvinde.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg takker for svaret. Jeg er – hvad jeg går ud fra at Birgitta Dahl godt ved – ikke spor mere tilfreds end før. Jeg har ikke fået én ny oplysning. Jeg har fået en stribe kønne forsikringer, men de rapporter, jeg efterlyser, det udredningsarbejde, jeg har bedt om, foreligger stadig væk ikke.

Hvad ligner det at sige, at man stiller

yderst strenge krav til sikkerheden, når der ikke er udarbejdet særlige risikoberegninger for Øresund og Store Bælt? Det har såvel Norsk Veritas som Sjöfartsverket gjort opmærksom på. Hvad ligner det at sige, at der stilles krav til sikkerhed, når beholderne ikke er testet for brand i mere end 30 minutter? Vi sidder her fra en række søfartsnationer og ved godt, at brande til søs er noget, der varer dage.

Jeg er selvfølgelig glad for at høre, at den franske regering har lovet den svenske regering, at man ikke vil gøre noget ved jeres plutonium. Det er naturligvis betryggende. Men i og med at svenskerne finansierer Cap de la Hague, er man med til at levere store bidrag. Jeg tror, det var 300 mill. udevaluerede svenske kroner, der var afleveret til Cap de la Hague ved årsskiftet. Man bidrager altså i allerhøjeste grad til finansieringen.

Dertil kommer hele risikoen. Jeg er glad for, at I har fået en garanti. Det er imponerende – det har andre lande ikke kunnet opnå.

Påstanden om, at man holdt den danske regering informeret, er også en mærkelig påstand. Det var først for et år siden, den 14. februar, at det første møde overhovedet kom i stand, og det var kun på embedsmandsplan. Der har ingen regeringskontakt været, før den danske regering tog initiativ til et møde. Jeg skal ikke stå her og hylde Erik Holst. Han er ikke den mand, der går hen og får orden i sit eget hus. Han finder sig i meget og siger til os andre, at i kraft af Øresundstraktaten – den fra 1857 – er vi retsløse over for Sverige. Derfor må vi selvfølgelig være meget taknemmelige, når et broderland gør så meget ud af at informere os – 3 år inde i en planlægningsfase.

Hvad er det for noget med, at vi nu får at vide, at der skal være 5–6 transporter til Barsebäck? Vi fik at vide tidligere, at det drejede sig om 2–3. Enhver transport til Barsebäck går igennem Øresund.

Jeg er enig med Birgitta Dahl i, at Barsebäck-komiteen ikke er det bedst egnede forum, men har man fra svensk side foreslået at nedsætte den relevante komité? Hvis der skal handles i miljøkonventionens ånd, drejer det sig ikke om Øresundstraktaten, men om miljøkonventionen, og så må der nedsættes en ny komité til at vurdere disse sammenhænge. Det er et punkt i det danske folketings beslut-

ning, jeg har kritiseret. Jeg synes, det foregår på et meget lavt plan.

Vi får nu at vide, at vi må vente, til havari-kommissionens endelige rapport foreligger. Det er den, hvori der står, at „Sigyn” hverken kan sejle eller lade være. Når det sejler hurtigt, kan det ikke standse, og når det sejler langsomt, kan det ikke manøvrere. Det får ikke lov at gå ind i Barsebäcks havn, kan jeg lige fortælle, hvis der ikke er vindstille. Det er vel nok et fremragende skib, der ikke kan sejle, når det blæser.

Det er den sikkerhed, vi står overfor. Det eneste, vi har hørt fra Sverige, er, at man er så ansvarlig. Der er intet løfte om at ændre i noget som helst.

Jeg vil stadig væk gerne se den redegørelse, som klart dokumenterer, at man ikke kan landtransportere stoffet til Ringhals. Det er ikke et spørgsmål om at afveje ligeværdige transportveje, for med den ene beholder man sit affald hjemme hos sig selv. I det andet tilfælde belaster man et naboland. Vi bor faktisk lige op ad både Øresund og Store Bælt.

Statsrådet **Birgitta Dahl**: Herr president! Jag vill för det första säga att det självfallet är en svensk utgångspunkt att dumpning i havet av radioaktiva ämnen icke bör tillåtas. Jag vill erinra om att de nordiska länderna nyligen har tagit ett gemensamt initiativ för att få till stånd ett internationellt förbud på detta område och att vi är överens om detta.

För det andra vill jag informera Margrete Auken om att det utförelsesbeslut som den nuvarande regeringen fattat icke omfattar det s.k. 80-talsavtalet, som ju avser bidrag till den anläggning som du talade om. Vi har ännu icke kommit in på detta.

För det tredje vill jag i frågan om landtransporter, som utretts mycket noggrant men underkänts av säkerhetsskäl, säga att det inte finns några säkra och goda möjligheter att genomföra sådana. Det finns inte järnvägar till eller från kärnkraftanläggningarna och inga landsvägar som kan bära transporter av den tyngd som det här blir fråga om. Sjötransporter har allmänt av alla myndigheter i detta sammanhang bedömts som säkrare. Självfallet förutsätter de tillstånd som har givits ett mycket omfattande strålskydd. Flerdubbla säkerhetssystem har föreskrivits. Jag kan försäkra dig att vi inte ser med noncha-

lans på dessa frågor utan kommer att följa dem ytterst noggrant.

Jag vill också säga att detta i viss mån även är ett danskt problem, inte bara därför att också Danmark faktiskt transporterar ut utbränt bränsle från Risø genom Öresund utan också därför att Danmark använder sig av en betydande del av den elektricitet som produceras av Barsebäcksanläggningen. Jag skulle vilja föreslå att vi i fortsättningen faktiskt försöker lösa de här problemen gemensamt, såsom den svenska regeringen alltid har försökt göra.

Jag vill till slut också erinra Margrete Auken om att de danska myndigheterna och den danska regeringen har fått varje krav som de framställt tillgododet. I detta ingår att vi för ett år sedan till de danska myndigheterna översände de riskstudier som du nu efterlyser.

Margrete Auken: Hr. præsident! Det sidste bliver jeg nødt til at bestride. Jeg har gået hele korrespondancen mellem Danmark og Sverige igennem. Det er en beklikkelse af vor danske miljøminister, for det må indebære, at det materiale, han har oversendt til folketingets miljø- og planlægningsudvalg, har været ufuldkomment, hvis de beregninger ligger der. Så sent som i sommer sagde Sjøfartsverket, at de ikke forelå.

Det ligger også helt klart, at der kun er testet for brand i 30 minutter. De oplysninger, vi har fået nu, passer altså ikke. Jeg vil godt opfordre den svenske energiminister til at sætte sig lidt bedre ind i sagen, før hun kommer med flere forsikringer.

Med hensyn til landtransporterne kan jeg da godt se, at det er synd for stakkels Sverige, at det skal til at bygge en jernbane, men det kan man altså blive nødt til for at holde problemet hjemme. Det må vi fastholde.

Det er rigtigt, at der er nogle transporter til Risø. I modsætning til, hvad tilfældet er i Sverige, tager vi hårdt fat på det spørgsmål i Danmark. De transporter er slet ikke af samme omfang, men det er naturligvis noget pjat; vi vil slet ikke have dem.

Det argument, at vi bruger el fra Barsebäck, vil jeg slet ikke svare på – det er for komisk.

Jeg vil blot sige, at vi føler os dårligt be-

handlet, fordi de rapporter, Birgitta Dahl henviser til, ikke foreligger.

Statsrådet Birgitta Dahl: Herr president! Jag lovar att detta blir mitt sista inlägg.

Låt mig referera ur protokollet från överläggningarna hos statens kärnkraftsinspektion i Sverige den 11 mars förra året, då också representanter för det danska Tilsynet mod nukleære anlæg, miljøstyrelsen och Statens institut for strålehygiejne var närvarande. Där framförde de danska myndighetsrepresentanterna att de "dels är väl tillfreds med omfånget av den dem tillsända informationen och med insynen i det svenska granskningsarbetet", dels att de ville "få del av den speciella farledsanknutna riskanalys som sjöfartsverket låtit FOA försvarets forskningsanstalt göra. Sjöfartsverket kommer att delge danska myndigheter denna riskanalys".

Jag vill säga att finessen med transportavtalet är att vi har en kontinuerlig och fullständigt öppen information mellan myndigheterna rörande varje enskild transport och att vi dessutom, som jag sade i mitt första inlägg, kommer att kalla till en särskild överläggning när haverikommissionens rapport är klar.

Margrete Auken: Hr. præsident! Som jeg sagde i mit første indlæg, gør det slet ikke noget indtryk på mig, at den danske atomkraftlobby er tilfreds med det udredningsarbejde, der er foregået i Sverige. Det gjorde heller ikke indtryk på det danske folketing. Det er underkendt i det danske folketing. Jeg ved ikke, hvilken forfatning man har i Sverige, men i Danmark har folketinget faktisk temmelig meget at skulle have sagt.

Medmindre Chr. Christensen vil komme herop og sige, at jeg ikke har fået hele materialet, vil jeg stadig væk påstå, at de særskilte beregninger, jeg talte om, ikke foreligger.

Meddelanden

Det meddelades, att inrikesminister Matti Ahde, finansminister Jermu Laine, statsminister Kalevi Sorsa och undervisningsminister Kaarina Suonio intagit sina platser i rådet.

Karin Söder: Herr president! Det finns anledning att i en debatt som denna än en gång

påminna om det faktum att vi här i Norden lever i en gynnad del av vår värld – en värld som vi äger gemensamt med mer än 4 miljarder människor men som om 20 år kommer att vara 6 miljarder. Vi tillhör den rika minoriteten som förbrukar merparten av våra gemensamma tillgångar. Hos oss är vårt sätt att leva i materiellt överflöd ett hot mot miljön. Bland de fattiga i världen är bristen på mat, vatten, brännved m. m. inte bara ett hot mot miljön utan ett hot mot överlevnaden.

Vi nordbor har ett stort ansvar att, när vi diskuterar och söker finna lösningar på våra ekonomiska och andra problem, ta med också detta globala perspektiv i bilden. Jag har noterat under debatten att vår förutvarande statsminister Fälldin och vår nuvarande statsminister Olof Palme har nämnt att vi behöver en Marshallplan för att råda bot på de globala problemen.

Vi har därför ett ansvar att rusta våra ungdomar inte bara för att förvalta och utveckla våra egna länder. De behöver också få styrkan att solidariskt arbeta vidare för en rättvisare fördelning av jordens samlade tillgångar liksom för att vårda vår värld – en värld som verkligen är värd att vårda.

I ett sådant perspektiv ter sig naturligtvis arbetslöshet som ett gissel och en av de stora uppgifter vi har att lösa. Dessa frågor har ventilerats ofta under denna debatt, och vi återkommer till dem i debatten på fredag. Jag vill här bara tillägga: Arbeta är och måste få förbli en mänsklig rättighet.

Vi som i dag har det politiska ansvaret har verkligen också en viktig uppgift i att ge det unga släktet framtidstro, och där är arbetet en viktig del. Vi måste se problemen, gripa oss an dem. Men vi får inte låta dagens kriser förblinda oss så att vi inte ser de positiva framtidsmöjligheterna.

När de dåvarande nordiska statsministrarna för några år sedan i Reykjavik tog initiativet till det nordiska forskningsrådet var studier kring framtidsfrågor något som ansågs böra bli föremål för nordisk forskning. Nu har vi fått ett forskningsråd, och jag anser att där bör finnas utrymme för forskning just kring alternativa utvecklingsmöjligheter för den nordiska framtiden.

Skälen för detta är många. Den teknologiska utvecklingen och de åtföljande förändringarna i människornas livsmiljö sker i en

ständig accelererande takt. Små länder med öppna ekonomier som Sverige och de övriga nordiska länderna är i stor utsträckning hänvisade till en roll som släpvnagar i det tåg som styrs av västvärldens dominerande ekonomier. Den djupa integrationen med världsekonomin begränsar inte bara vår handlingsfrihet när det gäller att föra en självständig ekonomisk politik utan påverkar också våra möjligheter att själva styra samhällsutvecklingen över huvud taget.

Om människornas önskemål om samhällsutvecklingen överensstämmer med västekonomilokomotivets färdriktning är allt gott och väl. Allt fler är dock tveksamma till om vi kan fortsätta som hittills. Den ökande sociala ohälsan och framväxten av s. k. alternativrörelser i de nordiska länderna är två uttryck för reaktioner mot den nuvarande samhällsutvecklingen. Många upplever fundamentala brister i livskvaliteten. Det står klart att många av problemen inte kan lösas enbart med de resurser som en ny våg av ekonomisk tillväxt skulle kunna skapa. Tvärtom kan tillväxtkraven också skapa nya problem, bl. a. i form av ett ökat tryck på miljön och de ekologiska systemen.

Vi saknar dock kunskap om realistiska alternativ till den nuvarande ekonomiska "spårbundna" samhällsutvecklingen. Därför behöver vi en seriös och omfattande tvärvetenskaplig forskning och studieverksamhet för att skapa underlag för en politisk debatt om olika alternativa framtidsscenarier.

Varje nordiskt land är sannolikt för litet för att ensamt kunna öka sin handlingsfrihet i förhållande till världsekonomin. Därför bör studier om alternativa utvecklingsmöjligheter av framtidssamhället bedrivas utifrån ett samnordiskt perspektiv. De nordiska ländernas historia, kulturtradition, omfattande handelsutbyte och likartade politiska debatter talar för att en samnordisk framtidsstudieverksamhet skulle bli mer fruktbar än isolerade nationella studier. De nordiska länderna upplever också i hög grad gemensamma problem t. ex. när det gäller psykisk och social ohälsa, missbruksproblem, arbetslöshet, urbaniseringsproblem och miljöförstöring.

Det jag avser med framtidsstudiernas inriktning på ökad nordisk handlingsfrihet och undersökningar av alternativa framtidsscenarier har ingenting att göra med traditionell

protektionism eller isoleringspolitik. Tvärtom vill jag att studierna skall innefatta ett fortsatt aktivt internationellt samarbete.

Framtidsstudierna kan även ge oss idéer om hur vi bygger en mer solidarisk värld och det behövs, som jag nyss sade, tro på framtiden – det är den främsta drivfjädern för utveckling. En icke nordisk bedömare sade sig alltid ha betraktat de nordiska länderna som "the welfare states" som var värda att efterlikna, men efter att ha följt vår debatt om kriser av olika slag som han ansåg präglades av uppgivenhet var han benägen att kalla oss "the fare-well states". Vi står självfallet inför många framtida utmaningar, men vi måste politiskt styra utvecklingen och får inte ta risken att låta oss övermannas av detta teknisksamhälle. Vi har goda möjligheter att bygga ut våra välfärdssamhällen med bättre livskvalitet om vi utnyttjar vårt kunnande rätt. Ett övergripande tema under de senaste årens arbete har varit Tekniken och framtiden. Att inte förslavas under tekniken utan att styra teknikens användning är en viktig uppgift på alla områden, men det som i dag fordrar speciell uppmärksamhet är datateknologin.

Rådssessionen i Reykjavík 1980 rekommenderade ministerrådet att i nära samarbete med arbetsmarknadens parter skyndsamt inleda ett utrednings- och forskningssamarbete rörande datateknikens effekter på näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö.

Sedan dess har ministerrådet tillsatt en särskild arbetsgrupp, Datateknologigruppen (DATEG). Gruppen har arbetat med berömvärd effektivitet och lagt fram två rapporter. Slutrapporten, som kom i oktober 1982, innehåller en rad konkreta förslag till åtgärder. Dessa har vidareförts i det ministerrådsförslag om en handlingsplan på dataområdet som nu föreligger inför sessionen.

Den oerhört snabba datatekniska utvecklingen är en realitet. Informationssamhället väntar runt hörnet. Desto mer tillfredsställande är att vi just på det här området har tagit oss fram från utredning till handling snabbare än vad som brukar vara vanligt. Ett handlingsprogram på dataområdet är på väg, som flera talare före mig redan har noterat.

Datoriseringens effekter för sysselsättningen har länge stått i fokus för datadebatten. DATEG:s rapport visar att det är svårt att

såga något bestämt om de totala effekterna. Att vissa sektorer, branscher och yrken kommer att utsättas för omfattande omställningar är dock helt klart. Bl. a. handlar det om förändringar inom kontorsarbete och därmed i hög grad om kvinnors arbete. Kraftfulla insatser när det gäller utbildning och arbetsmarknadsåtgärder kommer att krävas främst nationellt för att klara dessa svåra omställningar. Erfarenhetsutbyte mellan de nordiska länderna kommer att väsentligt underlätta det arbetet.

Dataområdet kommer med nödvändighet att bli ett av de viktigaste nya samarbetsområdena på nordiskt plan. En gemensam nordisk strategi måste till när det gäller satsningen på forskning och utveckling och när det gäller teknikens användning runt om i samhället. Alternativet är att utredningen även i framtiden helt styrs av multinationella dataföretag och till dessa knutna forskningsmiljöer.

Datapolitik är ett nytt politikområde i framväxt. Det skär tvärs igenom de traditionella sektorsområdena. Följaktligen berör också de föreslagna åtgärderna ett flertal ansvarsområden. Behovet av koordinering blir därför stort. Låt mig också understryka behovet av att skjuta till nödvändiga nordiska budgetmedel till detta nya samarbetsområde. Vi har mycket att vinna på en samnordisk prioritering av detta område.

Rätt använd kan datatekniken ge oss oanade chanser att skapa nya arbetstillfällen även i områden som tidigare haft låg sysselsättningsgrad – dvs. bygga upp ett decentraliserat samhälle.

Datatekniken rymmer också nya och påträngande integritetsproblem, som måste bemästras. Dessa får dock inte hindra oss att utnyttja denna tekniks möjligheter.

Till sist, herr president, vill jag å centerpartiernas i Norden vägnar säga att vi i dag och även framgent kommer att spela en stor roll i det nordiska arbetet lika väl som nationellt. Den svenske statsministern Olof Palme har en utpräglad citatkonst som är väl känd. Att centerpartierna har en stor uppgift att fylla får vi ständigt bekräftelse på i Sverige. Det går nästan inte en dag utan att Olof Palme sträcker ut sin hand för att vi skall vara honom till hjälp.

Syse: Det tales ofte nedsettende om politikers løfter. Enda verre er det når løftene synes så omfattende at de tar form av visjoner. Det er utvilsomt menneskelig erfaring som ligger bak denne skepsis. Men det er like utvilsomt at uten visjoner og uten løfter kom vi ikke like langt. Vi har vel alle erfart at det er avgitte løfter som er med på å drive verket og ofte tvinger oss til å fullføre arbeidet. I en mørk tid som denne er jeg ganske overbevist om den store betydning av et nært nordisk samarbeid og også om den store betydning av beslutninger og løfter om å komme videre.

Det er to ting som er ganske nødvendig. Det er for det første selvfølgelig en fordel om vi kan gjøre det riktige. Det er dernest nødvendig at vi er flere om å gjøre det. La oss bare se på Frankrike. Det kan være meget som taler for at det store opplegg den nye ledelse gjennomførte, inneholdt avgjørende svakheter. Det er imidlertid udiskutabelt at når det slo feil, skyldtes det i hvert fall at man var alene om å følge et slikt opplegg.

Hvis Norden igjen skal bli forbilde for noen, må man vise fellesskapsfølelse. Man hjelper ikke seg selv ved å skyve problemer over til naboen. Det ligger heller ingen løsning i snevre tankeganger om hjemmeavl, om å kjøpe svensk eller kjøpe norsk osv.

Det gjelder også for de nordiske land at hvis de trekker seg inn i seg selv og beskytter seg mot konkurransen fra hverandre, beholder vi til syvende og sist ikke hver vår del av markedet; vi vil sitte igjen med hver vår del av et mindre marked.

Vi må derfor kjempe på to fronter: Vi må utvikle det interne økonomiske samarbeid, og vi må utad benytte vår samlede styrke til å påvirke de internasjonale spilleregler, ikke minst innenfor OECD.

Nordisk Råd er meget viktig. Det skal være en katalysator og en pådriver, men er likevel ikke kjernen i det nordiske samarbeid. Kjernen er tanken om fri bevegelighet innen Norden!

– Fri bevegelighet for personer: Et fritt arbeidsmarked, retten til å bevege seg på tvers av landegrensar.

– Fri bevegelighet for idéer og virkeliggjøringen av dem.

– Frihet til etablering av næringsvirksomhet og til samarbeid mellom bedrifter.

– Fri – i hvert fall friere – bevegelse av kapital.

– Fri bevegelighet for varer: Åpen konkurranse på like vilkår i et felles nordisk marked.

Det var liberale tanker og idéer som lå til grunn for samarbeidet: Markedsøkonomi og ikke reguleringsøkonomi som basis for samarbeiden mellom landene. Nedrivning av skranker som tradisjonelt var satt opp for å beskytte oss mot hverandre. Tanken var at et åpent nordisk marked ville gi oss nye verdier, ikke at vi måtte dele med flere det vi tidligere hadde vært alene om.

Aldri har vi trengt disse idéer om frihet og åpenhet mer enn nå, for i dag opplever vi økonomiske problemer som blir forsterket og forlenget ved at gamle proteksjonistiske forestillinger trenger seg frem igjen. På ny er det noen som tror at vi kan finne løsningen i å beskytte oss mot hverandre. Resultatet blir at vi innsnevrer markedet istedenfor å øke det. Vi skaper mindre arbeid, ikke mer – uansett hvor mye det skjer under navn av å beskytte eksisterende arbeidsplasser. Og vi svekker den økonomiske vekst istedenfor å forsterke den – med det resultat at vi får mindre ressurser til å løse problemene.

De nordiske land må derfor stå vakt om frihandelen. Problemene i de fleste lands økonomi – også i de nordiske – er i stor utstrekning forårsaket av at markedsøkonomien er innsnevret gjennom feilaktige økonomiske og politiske tiltak. Ambisjonene har vært større enn det økonomiske og politiske apparat kunne møte. Resultatet er at svakhetene i vår økonomi er blitt sementert. På for mange felter har markedsøkonomien fått vike for den offentlige politikerøkonomi. Et sentralt ledd i arbeidet for en økonomi i balanse vil derfor være å styrke markedsøkonomiens funksjonsevne.

Proteksjonisme tar mange former. Den kan skje ved å forvri konkurranseforholdene, f. eks. ved plutselige og svære devalueringer. Den kan skje ved at ett land subsidierer utsatte industrigrener for å få de få oppdrag som finnes – hvorefter *alle* gjør det, slik at vi alle bruker våre ressurser på en tapsbringende måte. Det kan skje ved at man ikke lenger åpner sitt marked for internasjonale anbud, eller ved at anbudskonkurransen ikke er ekte.

Midlene er mange. Og de er på mange måter farligere enn de gammeldagse tollmu-

rene, för dengang var iallfall beskyttelsen åpen og målbar. Men veien ut av krisen er den samme i dag som den var for 30 år siden, da det nordiske samarbeid utviklet seg. Den er ikke konkurransehindringer og innkapslinger, men økt armslag, større bevegelighet, ikke å beskytte gammel ulønnsom produksjon som markedet er blitt borte for, men å gi plass til ny produksjon for et nytt marked.

Fremgang for Norden er også avhengig av at de enkelte land fører en vekstfremmende politikk. Da vanskelighetene meldte seg, forsøkte landene i stor utstrekning å gjøre dette ved å bruke mer penger enn de hadde, dels for å opprettholde en produksjon som ikke lenger lønnte seg, dels for å gjennomføre kostbare reformer før det realøkonomiske grunnlaget for dem var til stede. Resultatet ble inflasjon og arbeidsløshet. Denne feillen må ikke gjentas.

I dette bilde blir det nordiske samarbeid enda viktigere enn tidligere, både oss imellom og overfor omverdenen – ikke minst overfor omverdenen – for å restaurere forutsetningene for at den internasjonale økonomi igjen kan komme inn i en vekstbane.

Statsminister **Sorsa**: Ärade president! Finland har alltid værderat det nordiska samarbeidet högt. Det har med åren blivit en självklarhet att vi i mån av möjlighet skall ta hänsyn till de övriga nordiska länderna då vi fattar beslut som kan ha betydelse utanför landets gränser. Finland står inför ett regeringsskifte om ett par månader, men jag är helt övertygad om att den nya regeringen inte kommer att avvika från denna linje. Samma hänsyn kommer att tas och samma förhoppningar kommer att ställas på de övriga nordiska regeringarna.

De resultat vi har uppnått inom det nordiska samarbetet skall vi värna och vi skall naturligtvis också i fortsättningen gå framåt på de traditionella samsarbetsområdena. Men det nordiska samarbetet är idag på väg in i ett nytt skede där hänsyn måste tas till nya dimensioner och där sådana ytterligare måste sökas.

Världsekonomin genomlever nu sitt fjärde depressionsår. Detta är unikt för efterkrigsperioden, inte enbart på grund av att den är så utdragen utan framför allt på grund av den

globala omfattningen. Speciellt arbetslöshetssiffrorna har nått höjder som känns igen bara från 30-talet. Trots att vissa ekonomer under de senaste veckorna har blivit något mera optimistiska i sina uttalanden kan vi inte ta risken att sitta med händerna i kors och vänta på att situationen skall klaras upp av sig själv. De nuvarande svårigheterna orsakas i hög grad av en bristfällig skötsel av den ekonomiska politiken och en bristande koordinering av internationella ekonomiska aktiviteter. Det bör därför understrykas att det är av yttersta vikt att de nordiska länderna kan uppträda gemensamt i internationella fora, t. ex. inom OECD. Detta ger framträdandena en betydligt större vikt än om vi uppträder var för sig med kanske icke koordinerade uttalanden och förslag. Det gläder mig att dessa synpunkter har fått stöd både i ekonomiska utskottets uttalande och i debatten här i rådet. Det är min uppfattning att en stor del av industriländernas svaga ekonomiska utveckling beror på innehållet i den ekonomiska politiken. För att uppnå kortsiktiga vinningar i inflationsbekämpningen har man tagit till åtgärder som allvarligt försvagat basen för ekonomin. Detta har i många fall lett till att regeringarna stött svaga produktionssektorer i stället för att öppna nya. Detta har i sin tur bromsat tillväxten av produktionen.

Det är uppenbart att enbart marknadskrafterna eller en ensidig ekonomisk politik inte i tillräcklig grad kan styra den ekonomiska utvecklingen. Det är speciellt regeringarnas skyldighet att bättre stöda en balanserad och samordnad nationell och internationell ekonomisk utveckling. Dessa målsättningar står inte i strid med varandra på lång sikt. Inget land kan isolera sig från världsekonomin eller ensamt vända den ekonomiska utvecklingen. Resultat kan näs endast genom ett brett internationellt samarbete, vilket i sin tur skulle ge utvecklingsländerna en möjlighet att stärka sin egen roll. Den skuldskris som utvecklingsländerna råkat in i måste lösas genom en aktiv medverkan av industriländernas regeringar och internationella organisationer. Detta var avsikten med mitt förslag om överenskommelse av Lométyp, som jag gjorde vid statsministermötet i Oslo senaste höst. De allvarliga spänningar som i dag finns i de internationella handelsrelationerna är en broms

på utvecklingen. För att kunna garantera en ny expansion i såväl industriländerna som utvecklingsländerna bör vi i de nordiska länderna gemensamt arbeta för en ostörd frihandel.

De flesta regeringar har medel till sitt förfogande att styra den ekonomiska utvecklingen, men de används på så olika sätt, med olika prioriteringar. Det är inte min avsikt att komma med några generella rekommendationer om hur andra länder bör sköta sin ekonomiska politik, men vad jag efterlyser är en fruktbar dialog mellan dessa länder om vilka medel som bäst skulle stärka den internationella ekonomin och den vägen också de nationella ekonomierna. För att nå maximalt resultat av en sådan dialog måste vi också utveckla relationerna mellan arbetstagarorganisationerna, industrin och regeringarna.

En av de centrala uppgifterna för oss i de nordiska länderna är att värja oss mot arbetslösheten. Det är glädjande att kunna konstatera att arbetskrafts- och finansministrarna i de nordiska länderna har satt i gång en utredning om totalkostnaderna för arbetslösheten. Eftersom avsikten är att samtidigt göra upp alternativa verksamhetsmodeller, är det möjligt att Norden i framtiden kunde stå som modell för andra länder. En roll som vi länge hade på socialpolitikens område.

Överenskommelsen om den fria arbetsmarknaden i Norden har nu justerats. Då det förnyade avtalet träder i kraft nästa sommar, är det viktigt att man garanterar tryggheten för den arbetskraft som flyttar mellan de nordiska länderna under alla omständigheter. Det finns fortfarande vissa grupper som faller mellan paragraferna. Det är skäl att understryka att frågor rörande migrationen har en speciell vikt i den finländska regeringen.

Som jag redan tidigare i mitt anförande konstaterat kommer vi att vara tvungna att i framtiden förskjuta en del av det nordiska samarbetet till internationella fora – att internationalisera det. Ett bra exempel på behovet av detta är det nordiska samarbetet på miljövårdens område. Såvida vi i framtiden vill hålla vår natur och livsmiljö rena bör vi kunna stoppa de föroreningar som kommer från områdena utanför Norden. Det är väl överflödigt att påpeka att vi naturligtvis också skall sköta om det som vi kräver av andra. I det samarbetsprogram för miljövärdfrågor

som förelagts sessionen för godkännande understryks mycket riktigt nödvändigheten av nordiskt samarbete på internationellt plan i dessa frågor.

Två ledande temata har under den senaste tiden dominerat det ekonomiska samarbetet i Norden: *Tekniken och framtiden* och *Norden som hemmamarknad*. De är bra ledtrådar också i fortsättningen. Jag vill ställa frågan om detta inte kan tillämpas också på kulturens område. Den nya teknologin erbjuder oss möjligheter att utvidga den nationella kulturmarknaden till en internordisk kulturmarknad. Det sammanlagda befolkningsunderlaget i Norden – 23 miljoner – skulle stärka livsmöjligheterna för konstens olika områden om man redan i planeringsstadiet allt oftare kunde ta i betraktande hela den nordiska marknaden. Jag är övertygad om att det fortfarande finns mycket att uppnå på kultursamarbetets område. Ur finländsk synpunkt är det viktigt att den språkmur som finns mellan de nordiska länderna sänks och att vi för att uppnå detta hela tiden söker nya medel. Det som krävs av oss är en fortsättning på den öppenhet och generositet som vi hittills har visat.

Det nordiska samarbetet är mycket billigt för våra länder om man granskar det i relation till de medel som beviljas för annat internationellt samarbete. På de flesta av samarbetsområdena kan man dessutom påvisa att samarbetet leder till inbesparingar på nationellt plan. Vi kan undvika dubbelarbete och de nationella resurserna kan inriktas på andra områden. Trots att den ekonomiska utvecklingen i vårt land under de senaste åren har varit svag har Finland trots allt önskat vara med om att satsa resurser på det nordiska samarbetet. Också på detta område skulle det vara bra om det fanns cost-benefit-analyser, vilket kanske skulle leda till att de personer som är sysselsatta inom samarbetet skulle ha det lättare att få medel för förnuftiga projekt.

Ärade president! Vid Nordiska rådets session 1972 gjorde Finland förslag om nordisk kommunal rösträtt och valbarhet. Förslaget ledde mycket snabbt till resultat, vilket bör ses som ett viktigt steg i utvecklingen av nordbornas medborgerliga rättigheter. Nu vore det kanske aktuellt att ta ett nytt steg i samma riktning. Det vore kanske på sin plats att vi på nordiskt plan skulle utreda möjlighe-

terna att förverkliga en nordisk rösträtt också i statliga val. Detta skulle stämma väl överens med de övriga framsteg vi gjort i samarbetet. Som modell kunde vi ha den kommunala rösträtten medan valbarheten av naturliga skäl även i fortsättningen blir bunden till medborgarskap i det land där man bor.

Meddelanden

Det meddelades, att statsråd Vidkunn Hveding, statsminister Poul Schlüter och justitieminister Christoffer Taxell intagit sina platser i rådet.

Ivar Hansen: Hr. præsident! Jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger om de tre medlemsforslag, der har været til behandling i Nordisk Råds økonomiske udvalg, de tre forslag, der allerede har været omtalt flere gange i generaldebatten, de tre forslag til fremme af beskæftigelse og økonomisk udvikling i de nordiske lande, idet det er mit ønske og min forhåbning, at de synspunkter og forslag, der er indeholdt heri, kan blive et væsentligt grundlag for arbejdet i Nordisk Råd i de kommende måneder og år.

Hvis man skal se tilbage på den økonomiske strategi eller den økonomiske politik, der har været karakteristisk også i de nordiske lande, siden konjunkturtilbageslaget satte ind i midten af 1970'erne, må man vel sige, at det har været karakteristisk, at man gennem årene har regnet med eller troet på, at det ville blive et kortvarigt tilbageslag, og at der hurtigt ville komme et nyt internationalt opsving.

Derfor har de elementer, man har taget i anvendelse i den økonomiske politik, også fortrinsvis været af kortsigtet karakter. Alle er vel nu enige om, at den fremgangsmåde var forkert, og de senere år har vist, at tilbageslaget ikke blev af kortsigtet karakter.

I den forbindelse noterede jeg mig en bemærkning, som formanden for ministerrådet, statsråd Arne Skauge, kom med i går, idet han sagde: "Den økonomiske vækst i de europæiske lande vil fortsat være svag frem til midten af 1984, dersom man skal dømme efter OECD-sekretariatets sidste prognose. På den anden side set", tilføjede Skauge, "forventer man et vist opsving i 1984."

Den slags forudsigelser har vi jo hørt tit i

løbet af de sidste år, og hver gang har det vist sig, at det økonomiske opsving lod vente på sig. Derfor vil jeg også gerne ved denne lejlighed advare imod, at man læner sig tilbage i stolen og venter på, at de store økonomisk dominerende lande går i spidsen. Vi må selv føre en mere aktiv økonomisk politik og tage fat på de grundlæggende problemer.

Det er klart, at de vanskeligheder, vi har også i de nordiske landes samfundsøkonomier, gør det vanskeligt for os at, skal vi sige slå på mange strenge i den økonomiske politik. Vore muligheder er blevet mere begrænsede. Lad mig som eksempel nævne, at det efter min opfattelse ikke længere er muligt at løse problemerne gennem højere skatter og afgifter, altså ved en mere ekspansiv finanspolitik. Vi har ligesom nået grænsen for at benytte den fremgangsmåde.

Det er heller ikke længere muligt at øge de offentlige budgetter, for det har vist sig, at det giver et øget underskud med et betydeligt skævtræk i de offentlige og i de samfundsmæssige økonomier.

Vi må også erkende, at den indkomstudvikling med betydelige løn- og indkomststigninger, som vi har oplevet i 1960'erne og 1970'erne, ikke vil kunne fortsætte i det tiår, vi nu er begyndt på.

Vi må også erkende, at det renteniveau, vi har haft i de nordiske lande i de senere år, har nået en sådan højde, at det lægger meget store vanskeligheder for betydelige erhvervsinvesteringer, således at der kommer en tendens til, at det bliver nødvendigt for erhvervslivet at modtage subsidier eller tilskud fra det offentlige. Det er en uheldig udvikling, og derfor vil jeg gerne gøre opmærksom på to forslag, som jeg finder væsentlige i den fælles indstilling, der er kommet fra økonomisk udvalg vedrørende de tre medlemsforslag, jeg omtalte før.

Jeg vil gerne nævne disse to punkter.

For det første skriver udvalget i enighed, at det er vigtigt at dæmpe væksten i de offentlige udgifter, budgetpolitikken må udformes sådan, at store underskud kan mindskes. Jeg finder det virkelig som noget nyt og som noget epokegørende, at partier med en forskellig grundindstilling kan blive enige om at gøre opmærksom på dette problem.

Men det andet – og det finder jeg i virkeligheden nok så væsentligt – er, at man

skriver i indstillingen, at det er vigtigt at øge forudsætningerne for, at næringslivet skal kunne styrke sin konkurrencekraft.

Det er selvfølgelig en overskrift, og hvad ligger der så under den overskrift? Jeg ville finde det væsentligt, om vi i økonomisk udvalg gik ned i substansen i så henseende. Jeg vil gerne trække nogle få hovedpunkter frem. For det første ville det være overordentlig vigtigt, om vi kunne blive enige om, at det, der virkelig kunne give erhvervslivet ny fremdrift, var, hvis man kunne få en omkostningspause, dvs. hvis priser, lønninger og renteutvikling kunne blive bragt i ro og også kunne blive bragt ned på en lavere vækstrate. At det er nødvendigt at skabe sådanne forhold i erhvervslivet, at det bliver muligt for virksomhederne at sikre sig en større kapitaldannelse i virksomhederne.

For det andet vil jeg gerne nævne et punkt: gør vi nok for i de nordiske lande at skabe bedre muligheder for iværksætterne, de folk, der går med planer om at stifte ny virksomhed, sætte nye aktiviteter i gang? Er vi i tilstrækkelig grad opmærksomme på behovet for, at der kan vokse en ny – dansk sagt – underskov op i erhvervslivet i de nordiske lande?

Op for det tredje vil jeg gerne nævne det, adskillige andre har været inde på i generaldebatten, nemlig at vi får os bragt i en sådan situation, at vi undgår unødige handelsrestriktioner af enhver art, og at vi også i de nordiske lande får sammenarbejdet vores valutapolitik.

Disse ting ville jeg finde var væsentlige som arbejdspunkter i det nordiske samarbejde og i særdeleshed som udgangspunkt i det økonomiske udvalg i de kommende måneder og år.

De talere, jeg har hørt på indtil nu i generaldebatten i går og i dag, har jo i høj grad været visionære. Det er store ord, man har brugt, det er store armsving. Jeg håber ikke alene, det har været armsving og visioner. Jeg lagde mærke til, at den svenske statsminister, Olof Palme, sagde: vi skal føre en kraftfuld, ekspansiv økonomisk politik. Jeg lyttede meget intenst efter, om den svenske statsminister også nærmere kom ind på, hvad denne ekspansive og kraftfulde økonomiske politik skulle indeholde, men jeg må sige, at jeg noterede mig desværre ikke særlig mange konkrete punkter.

Hr. præsident! Min konklusion er, at jeg håber, vi kan få det visionære i det nordiske samarbejde ikklædt nogle flere konkrete punkter, i særlig grad på de områder, jeg her har nævnt.

Kaarina (Kati) Peltola: Herr president! Rådets presidium har på økonomiska utskottets förslag framfört en önskan till de nordiska regeringarna om att dessa på det internationella planet måtte intensifiera sin verksamhet för att främja en sådan ekonomisk politik som i synnerhet beaktar ökandet av sysselsättningen. Man har redan här diskuterat de bristfälligheter i regeringarnas samarbete, som har sina naturliga skäl. De inom ekonomiska utskottet behandlade medlemsförslagen visar, att rådsmedlemmarna har mycket olika uppfattningar om hurudan ekonomisk politik som är sysselsättande. I medlemsförslaget A 651 krävs hög prioritet för industriell förnyelse och utbyggnad, och i förslaget A 653 föreslås att kapitalet och arbetskraften bör ställas den privata sektorn till förfogande och att skatterna och den offentliga ekonomin bör begränsas.

Föreanta staterna och Storbritannien är varnande exempel på följderna av en sådan politik. Världsekonomin svårigheter tvingar samtliga länder att omvärdera grundvalen för den ekonomiska politiken. Världsekonomin plågas nu av en tillväxtgalenskap, där den ena industribranschen efter den andra hamnar i en konkurrenskarusell. Den nya effektiva produktionen tvingar gamla producenter antingen att sluta eller att investera i nya metoder. I vardera fallet förkastas helt användbart maskineri, och samtidigt blir en stor del av arbetarna onödiga.

De nordiska länderna har alla förutsättningar att erbjuda arbete åt samhällets samtliga medlemmar. Detta förutsätter att full sysselsättning antas såsom den centrala målsättningen för den ekonomiska politiken. Full sysselsättning får emellertid inte betyda att man glömmer vad man arbetar för. Inom den ekonomiska politiken måste man ständigt fråga sig huruvida det utförda arbetet gagnar människan, och livet på jorden i allmänhet. Man måste kunna få slut på skadlig och farlig produktion, och sådan produktion måste ersättas genom en produktion som står i samhällets och naturens tjänst.

Ett nordiskt handlingsprogram som syftar till ekonomisk utveckling och full sysselsättning skulle kunna stärka de nordiska länderna i kampen mot den internationella konkurrensens värsta olägenheter. Ifall programmet verkligen uppställs så, att det blir sysselsättande. En av programmets risker är att det uppställs för att främja de enskilda företagens affärsekonomiska intressen i den tron att den kapitalistiska konkurrensen skapar nya arbetsplatser.

En stabil ekonomi med ständig sysselsättning kan utvecklas enbart därigenom, att statsmakten och kommunerna deltar i produktionens planläggning och styrning. I de nordiska länderna ökar arbetsplatserna inom den offentliga sektorn ständigt, och människorna önskar en förbättring och utveckling av de offentliga tjänsterna. Produktionen av varor är däremot på tillräckligt hög nivå, och därvidlag behövs huvudsakligen en intern reform för att bättre motsvara människornas och miljöns behov. Om de nordiska länderna kunde åstadkomma omfattande forsknings- och utvecklingssamarbete, skulle dessa behov kunna beaktas i produktionen betydligt snabbare än genom att låta utvecklingsarbetet bli beroende på vart lands egna ekonomiska liv. Samtidigt skulle man också kunna förnya samarbetet med utvecklingsländerna i enlighet med samma principer. Det riktiga svaret på de problem som den kapitalistiska konkurrensen förorsakar är inte protektionism utan samarbete.

Den tekniska utvecklingen möjliggör ett allt effektivare arbetande inom de flesta branscher. Därav har följt en ständig förkortning av arbetstiden. Arbetsdagen är emellertid inom de traditionella arbetaryrkena fortfarande åtta timmar, även om man inom många andra branscher redan uppnått en sju timmars arbetsdag. De nordiska länderna borde upprätta ett gemensamt program om arbetstidens förkortning först till sju timmar och sedan till sex timmar samt handla i internationellt samarbete för att genomföra detta program i så många länder som möjligt. Härigenom skulle arbetstiden och arbetet fördelas jämnt mellan människorna i arbetsåldern, i stället för att arbetsgivarna nu väljer den del av arbetskraften, som blir helt eller delvis arbetslös.

Många socialdemokratiska talare har här

tagit fram samma principer som jag. I praktiken har dock t. ex. statsminister Sorsa i Finland följt med den borgerliga majoritetens ekonomiska politik och gjort litet för att främja de synpunkter, som är gemensamma för vänstern och arbetarrörelsen.

En nordisk samarbetsfråga som är ännu viktigare än strävandena för sysselsättningen är arbetet för freden. Inom Nordiska rådet finns det ett aktivt motstånd mot behandlingen av utrikes- och försvarspolitiken. Nedrustningen och i synnerhet fastställandet av Nordens kärnvapenfrihet är emellertid för närvarande en livsfråga för våra länder. Därför bör man inom rådet söka medel för att genomföra nedrustningen. Erlendur Patursson har föreslagit, att en kommitté av fredsforskare måtte tillsättas för att undersöka rådets arbete för främjandet av freden och nedrustningen. Under denna session kommer vänstergrupperna att väcka ett medlemsförslag om nordiskt samarbete för åstadkommande av ett kärnvapenfritt Norden. Inte en enda nordisk medborgare kommer att tacka rådet om kärnvapen används inom vår region och vi såsom deras parlamentariska representanter inte har gjort vårt bästa för att förhindra detta. Därför måste vi undersöka alla möjligheter även inom rådet för att främja fredsarbetet och nedrustningen i Norden.

Bärlund: Herr president! Kati Peltola kritiserar statsminister Sorsa för att ha följt den borgerliga majoriteten i fråga om den ekonomiska politiken. Jag skulle gärna vilja höra vad hon menar med det här, ty den ekonomiska politiken i Finland i år har utformats under medverkan också av folkdemokraterna i regeringen, eftersom folkdemokraterna var med i regeringen då budgeten gjordes upp för innevarande år. I fråga om budgeten var regeringen, inklusive folkdemokraterna, fullt enhällig.

Kaarina (Kati) Peltola: Herra puheenjohtaja! Vastaan suomeksi:

Suomen hallitus on hyväksynyt samaan taaraan monien muiden länsieurooppalaisten hallitusten kanssa linjan verotuksen vähentämiseksi nimenomaan yrityksiltä ja myös sen linjan, että julkista taloutta ei kehitetä niiden vaatimuksien mukaisesti, joita palvelusektorilla olisi olemassa. Kansandemokraatit ovat

hallituksessa samoin kuin nyt oppositiossakin ollessaan hyvin voimakkaasti tuoneet esille sen, että ainoa järkevå talouspolitiikka nykyisessä tilanteessa on pitää yllå ja laajentaa julkisen sektorin toimintoja ja keråtå tähån varat lisäämällä suurten omaisuuksien ja tulojen verotusta sekå myös yritysten verotusta.

Kaarina (Kati) Peltolas anförande i svensk översättning: Finlands regering har på samma sätt som många andra västeuropeiska regeringar accepterat linjen att uttryckligen minska beskattningen i fråga om företagen och också den linjen att den offentliga ekonomin inte utvecklas enligt de krav, som finnas inom servicesektorn. Folkdemokraterna har både i regeringen och nu i oppositionen mycket kraftigt understrukit att den enda rationella ekonomiska politiken i dagens låge är att uppråthålla och utvidga den offentliga sektorns aktiviteter och insamla medel för detta genom att öka beskattningen på stora förmögenheter och inkomster samt också företagsbeskattningen.

Jo Benkow övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Bårlund: Herr president! Jag tycker att Kati Peltolas kritik är oråttvis speciellt av den orsaken att Finland ju är ett av de länder som verkligen har försökt föra en expansiv finanspolitik. Både senaste år och i år är den finländska finanspolitikens verkningar expansiva, alltså precis i linje med det initiativ som Kalevi Sorsa tagit på OECD-nivå och på andra håll, under en ekonomisk expertkonferens i Davos. Att man sedan tagit politiska initiativ från folkdemokratisk sida som har avvikit från denna linje tar inte bort det faktum att den finländska ekonomiska politiken just har varit sådan som vi förespråkat för ett bredare internationellt forum, för hela världen. Och där tycker jag att Kati Peltola går fram med falskt vittnesbörd.

Kaarina (Kati) Peltola: Herra puheenjohtaja! On totta, että lukuisissa muissa maissa on tehty paljon huonompia taloudellisia ratkaisuja kuin Suomessa ja supistettu julkista sektoria tuntuvasti. Meillä ei sentään ole menty yleisesti ottaen supistuksiin, vaikka

joillakin aloilla sellaistaakin on tapahtunut. Kuitenkin Suomessa veroaste on pysytellyt varsin matalalla tasolla. Meillä on ollut korkeampikin veroaste aikaisemmin, eikä hallituksella ole mitään aikomuksiakaan nostaa veroastetta ja tällä tavoin hankkia varoja sellaisen taloudellisen toiminnan laajentamiseen, jolla on pysyvää työllistävää merkitystä ja joka myös suoraan parantaa ihmisten hyvinvointia.

Kaarina (Kati) Peltolas anförande i svensk översättning: Herr ordförande! Det är sant att det i många andra länder gjorts sämre ekonomiska lösningar än i Finland och att man där skurit ner den offentliga sektorn betydligt. Hos oss har man allmänt taget faktiskt inte gått in för nedskärningar, även om så skett på vissa områden. Ändå har beskattningsgraden i Finland hållits på en mycket låg nivå. Vi har haft en högre beskattningsgrad tidigare. Regeringen har inga avsikter att öka beskattningsgraden och på detta sätt skaffa medel för utvidgandet av sådan ekonomisk verksamhet, som har en bestående sysselsättande betydelse och som också direkt påverkar människornas välbefinnande.

Gunnar Nilsson: Herr president! Den ekonomiska krisen i västvärlden har, som många redan talat om i denna debatt, nu på allvar nått också Norden. De nordiska ekonomerna uppvisar alla de sjukdomssymptom som är karakteristiska för resten av den industrialiserade världen: tillväxten är låg eller nästan obefintlig, prisstegringarna är kraftiga, underskotten växer och det allvarligaste av allt – arbetslösheten ökar.

I slutet av 1982 var antalet arbetslösa i Norden ca 700 000, och under första halvåret i år beråknas den siffran stiga till 800 000. Vad som är speciellt alarmerande är att öknings-takten tilltar. Om denna utveckling tillåts fortsåtta kommer vi inom en inte alltför avlägsen framtid att ha mer än en miljon arbetslösa i Norden.

I reda pengar kostar detta de nordiska länderna omkring 40 miljarder årligen. Lågger man till detta de personliga tragedier som följer i arbetslöshetens spår, kan man bara komma till en slutsats: Den här utvecklingen måste vi försöka stoppa!

Det är mot denna bakgrund glådjande att

samtliga nordiska partier nu klart och tydligt deklarerat att man ställer sig bakom en politik som syftar till full sysselsättning och till ekonomisk tillväxt. Ekonomiska utskottets ställningstagande är därför en utmaning och en förpliktelse för *alla* nordiska regeringar att leva upp till!

Den ekonomiska kris västvärlden befinner sig i är till stora delar ett resultat av politiska beslut. Därför är det också möjligt att på politisk väg vända utvecklingen. Personligen hoppas jag att Nordiska rådets 31:a session i år skall bli ett första steg i den riktningen.

Det är ju nämligen så, det har utvecklingen visat, att det är nära nog omöjligt för ett ensamt land att bryta sig ur den onda cirkel västvärlden för närvarande befinner sig i. En expansiv politik i ett land skjuts i sank framför allt av de konkurrensproblem man möter från andra länder som inte för en sådan politik.

Finns den politiska viljan borde alltså en samordnad försiktig expansionspolitik kunna bli en väg ut ur krisen. Mot denna bakgrund borde det nu finnas förutsättningar för ministerrådet att utarbeta en handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning i Norden.

Som jag ser det måste detta arbete bedrivas på två plan: dels på ett internationellt plan i de olika organ där de nordiska länderna är representerade, dels inom Norden.

I de internationella sammanhangen har de nordiska länderna redan gjort ett gott arbete. Man har i olika sammanhang propagerat för en samordning av ekonomierna i en mer expansiv riktning. Detta bör vi fortsätta med och om möjligt intensifiera.

På det andra planet återstår emellertid mycket att göra. Fackföreningsrörelsen i de nordiska länderna har alltid önskat ett närmare ekonomiskt samarbete. Det har vi gjort därför att vi har lärt oss att solidaritet, sammanhållning och samarbete är grundläggande förutsättningar för våra medlemmars välfärd.

I likhet med ekonomiska utskottet slår Nordens fackliga samorganisation fast att ett bilateralt samarbete inte på något sätt är ett hinder för ett vidgat nordiskt samarbete. Tvärtom kan ett sådant samarbete ge kunskaper, erfarenheter och idéer som kan vara till nytta för det vidare nordiska samarbetet.

Ett vidgat nordiskt samarbete förutsätter

emellertid en rad åtgärder på såväl ett nationellt som ett nordiskt plan.

På det nationella planet menar jag att såväl samhället som löntagarna måste ges ett starkare inflytande över ekonomin. Politikerna måste få de instrument som behövs för att kunna styra utvecklingen. Det i sin tur förutsätter löntagarnas stöd och aktiva medverkan.

Det är också viktigt att man tar hänsyn till det mycket starka samband som råder mellan den offentliga sektorn och näringslivet. En försvagning av endera sektorn får omedelbart negativa återverkningar på den andra.

Det är naturligtvis också av avgörande betydelse att vi nu får i gång produktiva investeringar både i industrin och i den offentliga sektorn. Målet här måste vara att lönsamheten i realinvesteringarna skall öka i jämförelse med de finansiella investeringar som tyvärr blivit alltför vanliga.

Vi skall också ha klart för oss att det finns en rad eftersatta behov där ytterligare investeringar är befogade. Det gäller energi- och miljöområdet, bostäder, kommunikationer, arbetsmiljö, utbildning, sjukvård och barnomsorg.

Samtliga länder måste också göra allt för att begränsa inflationen. Det effektivaste sättet att göra detta är genom en skatte- och prispolitik utformad i samverkan med löntagarorganisationerna.

En samordnad genomgång av de olika nordiska ländernas import vore också ganska nyttig. Jag är nämligen övertygad om att vi tillsammans skulle kunna starta en rad utvecklingsprojekt, där de nordiska länderna tillsammans kunde utveckla konkurrenskraftiga alternativ. Det är också viktigt att ministerrådet nu intensifierar sitt arbete på att ta fram handlingsprogram på de industri- och energipolitiska områdena.

Jag vill ta tillfället i akt att göra ytterligare ett påpekande. När man studerar ministerrådets budget för 1984 så slås man av de mycket låga anslag som föreslås till områdena industripolitik och handelspolitik. Menar man allvar med ett vidgat ekonomiskt samarbete och räknar med att detta skall bli trovärdigt, måste det på ett helt annat sätt återspeglas i ministerrådets budget.

Min företrädare på posten som LO:s ordförande i Sverige, Arne Geijer, tillika ledamot

av Nordiska rådet, sade vid ett tillfälle följande: "Näst efter krig är arbetslöshet det värsta som kan drabba ett land." Det är mot den djupt allvarliga bakgrunden jag menar att

vi nu måste samla oss kring arbetet med att vända den ekonomiska utvecklingen.

Sedan generaldebatten avbrutits, avslutades mötet kl. 12.00.

Protokoll

3:e mötet

Tisdagen den 22 februari 1983 kl. 14.00

Presidenter: Jo Benkow (1–2), Halldór Ásgrímsson (2) och Anker Jørgensen (2–3)

Dagordning

1. Meddelelse om utvalgenes sammensetning og valg av formann og nestformann
2. Fortsatt generaldebatt. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet samt Dokument 1: Rapport fra Nordisk Råds presidium
3. Dokument 2: Virksomhetsberetning fra Nordisk Råds budsjettkomité.

1

Anmälan om utskottens sammansättning och val av ordförande och vice ordförande

Anmäldes att delegationerna till medlemmar av de fem utskotten utsett följande medlemmar:

Juridiska utskottet

Danmark:

Hagen Hagensen (KF)
Svend Jakobsen (S)
Mogens Voigt (FP)

Finland:

Aimo Ajo (Sd)
Ilkka Kanerva (Kok)
Asser Stenbäck (SkI)

Island:

Halldór Ásgrímsson (F)

Norge:

Guttorm Hansen (A)
Finn Kristensen (A)
Jan P. Syse (H)

Sverige:

Lennart Andersson (s)
Hans Nyhage (m)
Lars Werner (vpk)

Kulturutskottet

Danmark:

René Brusvang (CD)
Erlendur Patursson (Tvfl)
Robert Pedersen (S)
Otto Steenholdt (GrønI.)

Finland:

Sinikka Karhuvaara (Kok)
Arvo Kempainen (Skdl)
Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)
Peter Muurman (Sd)

Island:

Eiður Guðnason (A)

Norge:

Kirsti Grøndahl (A)
Håkon Randal (H)
Gunvor Schnitler (H)
Reiulf Steen (A)

Sverige:

Arne Gadd (s)
Gunnel Jonäng (c)
Sture Palm (s)
Ingrid Sundberg (m)

Social- och miljöutskottet

Danmark

Margrete Auken (SF)
Børge Halvgaard (FP)
Bernhardt Tastesen (S)

Finland:

Kaj Bärlund (Sd)
Heikki Järvenpää (Kok)
Sten Söderström (Skdl)

Island:

Sverrir Hermannsson (Sj)

Norge:

Margit Hansen-Krone (H)
Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)
Astrid Murberg Martinsen (A)

Sverige:

Rune Gustavsson (c)
Tyra Johansson (s)
Grethe Lundblad (s)

*Trafikutskottet**Danmark:*

Ole Henriksen (SF)
Egon Jensen (S)
Peder Sønderby (V)

Finland:

Olof Jansson (ÅS)
Sakari Knuuttila (Sd)
Petter Savola (K)

Island:

Stefán Jónsson (Ab)

Norge:

Bjarne Mørk Eidem (A)
Ambjørg Sælthun (Sp)
Petter Thomassen (H)

Sverige:

Karl-Erik Häll (s)
Per Petersson (m)
Bengt Wiklund (s)

*Ekonomiska utskottet**Danmark:*

Lone Dybkjær (RV)
Ivar Hansen (V)
Karen Thurøe Hansen (KF)
Anker Jørgensen (S)
Jógvan Sundstein (Fkfl)

Finland:

Mikko Ekorre (Skdl)
Elsi Hetemäki-Olander (Kok)
Erkki Liikanen (Sd)
Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)
Henrik Westerlund (Sfp)

Island:

Matthías Á. Mathiesen (Sj)
Páll Pétursson (F)

Norge:

Jo Benkow (H)
Gunnar Berge (A)
Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)
Gro Harlem Brundtland (A)
Johan J. Jakobsen (Sp)

Sverige:

Ulf Adelsohn (m)
Paul Jansson (s)
Gunnar Nilsson (s)
Karin Söder (c)
Ola Ullsten (fp)

Utskotten hade vid konstituerande möten samma dag till förmän och vice förmän valt följande:

Juridiska utskottet:

Förman: Svend Jakobsen
Vice förman: Halldór Ásgrímsson

Kulturutskottet:

Förman: Eiður Guðnason
Vice förman: Ingrid Sundberg

Social- och miljöutskottet

Förman: Asbjørn Haugstvedt
Vice förman: Kaj Bärlund

Trafikutskottet:

Förman: Petter Savola
Vice förman: Bjarne Mørk Eidem

Ekonomiska utskottet:

Förman: Gunnar Nilsson
Vice förman: Ivar Hansen

2

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet och Dokument 1: Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt generaldebatt)

Energiminister Enggaard: Hr. præsident! Jeg vil i mit indlæg beskæftige mig med to emner. Først vil jeg knytte nogle kommentarer til energisamarbejdet i ministerrådets regie, og dernæst ønsker jeg at redegøre for Danmarks planer om 1. udbudsrunde for nye tilladelser til efterforskning og indvinding af olie og naturgas. Jeg afgrænser temaet hertil, fordi energispørgsmålet i øvrigt kommer op senere i sessionen.

Et hovedtema for denne session er økonomi og beskæftigelse. Jeg er af den opfattelse, at udviklingen i energisektoren kan bidrage væsentligt til løsningen af de alvorlige problemer, landene i Norden står over for på disse områder. Jeg vil i det følgende nævne et par eksempler.

Siden den første oliekrise i 1973 har der i den vestlige verden været udfoldet store bestræbelser for at spare på energien, ikke mindst i de nordiske lande. Det er min opfattelse, at det er vigtigt, at disse bestræbelser fortsætter til gavn for vore landes økonomi.

Med hensyn til det nordiske samarbejdsinitiativ på energiøkonomiseringsområdet – som jeg ser meget positivt på – kan der opnås et udbytterigt samarbejde på grundlag af udveksling af den allerede eksisterende viden og erfaringer, f. eks. ved hjælp af demonstrationsprojekter inden for industrien. Endvidere vil det være nyttigt at drøfte erfaringer med hensyn til virkningen af de forskellige tilskudsordninger, beskatning m. v., som er etableret i de nordiske lande.

Inden for industrien har vi i Danmark indhøstet en lang række erfaringer med hensyn til energibesparelser.

I Danmark anvendes 25 pct. af industriens procesenergiforbrug i nærings- og nydelsesmiddelindustrien. Inden for denne branche er der foretaget betydelige energibesparelser, fortrinsvis gennem varmegenvinding og forbedrede processer. Som et særligt eksempel vil jeg fremhæve slagterierne, hvor Slagteriernes Forskningsinstitut har været meget aktivt, og bl. a. herved er der gennemført store energibesparelser. Men også inden for andre industribrancher er der foretaget bety-

delige besparelser af energi. Jeg kan nævne teglværkerne, der har et stort energiforbrug som følge af den energikrævende brændingsproces, og inden for papirindustrien er der eksempler på halvinger af energiforbruget pr. produceret ton.

Endelig vil jeg nævne de danske sukkerfabrikker, som uden sammenligning har det laveste energiforbrug i Europa.

Samarbejdet på energiforskningsområdet danner efter min mening et godt udgangspunkt og er en vigtig forudsætning for et aktivt samarbejde inden for andre dele af energiområdet. Energiforsknings-samarbejdet er ifølge sin natur af mere langsigtet karakter, hvis man ser på effekten i forhold til økonomi og beskæftigelse.

På det nukleare område har der gennem mange år fundet et udbytterigt samarbejde sted mellem de nordiske energiforskningsinstitutioner. Et nordisk kontaktorgan har ansvaret for samarbejdet om atomenergispørgsmål. Der samarbejdes endvidere om energisystemanalyse med henblik på at undersøge fællesnordiske løsninger på energispørgsmål. Med igangsættelsen af det intensiverede energipolitiske samarbejdsprogram i 1980 blev der taget skridt til, at samarbejdet udvides til at omfatte andre energiforskningsområder, som i de enkelte lande er udbygget væsentligt gennem store offentlige bevillinger siden midten af 1970'erne.

Fra dansk side vurderer vi dette forskningssamarbejde meget højt. Jeg vil særlig trække ét område frem, hvor samarbejdet kan få stor praktisk betydning også på kort sigt, nemlig forskning, udvikling og introduktion af vedvarende energikilder. Markedet for det enkelte land for de nyudviklede energianlæg kan udvides, hvis regler og bestemmelser harmoniseres. Det undersøges for øjeblikket, om der kan finde et nærmere samarbejde sted mellem de prøvestationer, som nu etableres eller allerede er etableret for vedvarende energianlæg i de nordiske lande. Et intensivt samarbejde på dette område vil betyde en reduktion af de samlede udgifter; men nok så vigtigt er det efter min opfattelse, at energianlæggene derved så at sige får hele Norden som hjemmemarked. Der bør ikke være tekniske handelshindringer gennem regler og bestemmelser.

Det skal i denne forbindelse nævnes, at der

allerede er ydet støtte til udgivelse af et nordisk katalog over mindre vindmøller, ligesom et katalog over små varmepumper er undervejs. Et projekt for samkøring af vindmøller med dieselanlæg er under iværksættelse. Forsøgopstillingen skal opbygges ved prøvestationen for mindre vindmøller ved Forsøgsanlæg Risø, mens Chalmers Tekniska Högskola skal udvikle styringsenheden.

Hvert af de nordiske lande har områder, der lægges særlig vægt på i energiforsknings-sammenhæng. Jeg tænker her f. eks. på, at vi i Danmark ud fra tradition og andre forhold har satset stærkt på udnyttelse af vindenergien. Denne energiform er af særlig interesse under forhold, hvor den konventionelle energiforsyning er dyr, f. eks. på Færøerne.

Jeg vil endelig understrege, at Danmark er indstillet på at yde en særlig indsats i forbindelse med, at vi som deltager i de fælleseuropæiske forskningsprogrammer gennem det nordiske samarbejde kan bidrage til, at det samlede europæiske forskningssamarbejde styrkes.

Hr. præsident! Jeg brugte begrebet "Norden som hjemmemarked" før. Det er en meget vigtig del af det nordiske samarbejde, at vi overalt søger at lægge forholdene bedst muligt tilrette, for at virksomhederne kan bruge det nordiske marked som basis for eksportfremstød i andre dele af verden. En indsats fra regeringernes side med hensyn til at fjerne hindringer for Norden som hjemmemarked vil være et vigtigt bidrag til løsning af de økonomiske og beskæftigelsesmæssige problemer. Også på energiområdet kan det være formålstjenligt med en harmonisering eller tilnærmelse af myndighedskrav, tekniske normer og jura – ikke mindst hvad angår olie- og gasaktiviteter. Sådanne bestræbelser vil kunne styrke den voksende offshoreindustri i vore lande i forhold til konkurrencen udefra. Derfor indgår det også som et forslag i rapporten om olie- og gassamarbejde, bilagt årsberetningen, at man tager dette område op til nærmere vurderinger.

Naturgas er en relativt ny energiform i Norden, en energiform som på grund af distributionsmetoden m. v. dels kræver en langt højere grad af myndighedsengagement sammenlignet med andre energiformer, dels nødvendiggør en langsigtet planlægning, hvor det er vigtigt, at de forudsætninger, som lig-

ger til grund for projekterne, ikke ændres væsentligt. Som underlag for en teknologi og en fremstilling er naturgassen et interessant felt. Det er nemlig efter min vurdering sådan, at naturgassen på lang sigt rummer store samarbejds muligheder, og at denne energikilde har gunstige økonomiske, beskæftigelsesmæssige og valutariske virkninger. Desuden skal vi ikke glemme, at naturgasanvendelse er et værdifuldt bidrag til at forbedre miljøet.

Den danske regering har netop over for folketinget redegjort for sine planer for 1. udbudsrunde vedrørende nye tilladelser til efterforskning og indvinding af olie og naturgas.

Hovedformålet med afholdelsen af den første udbudsrunde er at fremme efterforskningen af olie og naturgas i Danmarks undergrund, ikke blot i Nordsøen, som det ofte opfattes, men også i Kattegat, Skagerrak og på landjorden.

Ligesom den norske regerings overvejelser ved den første udbudsrunde i Norge i 1965 førte til, at hele det norske område syd for den 62. nordlige breddegrad blev udbudt, har den danske regering fundet det hensigtsmæssigt at lægge det samlede område frem for at opnå, at olieselskabernes interesse for og vurdering af det danske område fuldt ud kommer til udtryk. Hermed er imidlertid ikke sagt, at regeringen er af den opfattelse, at der bør eller kan forventes udstedt tilladelser til hele det areal, der er til rådighed. Antallet af tilladelser vil afhænge af en vurdering af de enkelte ansøgninger og af de vilkår, der kan opnås.

Selv om det er klart, at det er olieselskaber uden for Norden, som foreløbig vil være de bærende i virksomheden, ser vi særligt frem til at hilse selskaber fra de nordiske lande velkomne til aktivt at konkurrere om at efterforske i den danske undergrund.

Ved tilrettelæggelsen af de økonomiske vilkår har regeringen lagt vægt på, at der er et godt incitament til efterforskning af mindre undersøgte områder og til indvinding af mindre forekomster.

Ved udformningen af vilkårene for 1. udbudsrunde har det været regeringens hensigt at gøre det attraktivt for olieselskaberne at iværksætte efterforskning i Danmark, samtids med at det danske samfund får størst mulig gavn af en udnyttelse af de danske olie- og

gasressourcer. Regeringen påregnar, att 1. utbildningsrunde bliver fulgt op af senere runder. Erfaringerne fra 1. runde må dog høstes, før der tages stilling til, hvornår og på hvilke vilkår en anden og senere runde skal holdes.

Hr. præsident! Alt i alt er det mit håb, at det nordiske samvirke i energisektoren vil fortsætte med at ekspandere. Fra dansk side vil vi medvirke hertil. Vi har en god arbejdsmark i vor undergrund og mulighed for at bidrage til vore landes forsyningssikkerhed. Jo mere vi kan fremme et fælles mønster, jo mere vil det nordiske område kunne opvise resultater til gavn for økonomi, beskæftigelse og sikkerhed for vitale forsyninger.

Lantrådet **Woivalin**: Herr president! Vid Nordiska rådets session för sex år sedan i Helsingfors uttalade jag följande:

”En miljö- och säkerhetsfråga av första rangens ordning för Ålands del är den utbyggnad av kärnkraften som nu pågår i vår omedelbara närhet dels i Forsmark på svenska sidan och dels i Olkiluoto på den finska. Jag vill i detta sammanhang endast uttala förhoppningen att tillräckliga resurser för säkerhet och miljö sätts in så att farhågorna något dämpas för de konsekvenser denna utbyggnad av kärnkraften kan medföra.”

Utbyggnaden har fortsatt, och eftersom kärnreaktorerna är i drift, så produceras det också avfall. Den förhoppningen jag uttalade har ytterligare aktualiserats till följd av problemen med förvaringen av avfall både från kärnkraftverken och från andra inrättningar som efterlämnar radioaktivt avfall av varierande grad och aktivitet.

I detta sammanhang bör man peka på den ansenliga koncentrationen av anläggningar vid Östersjön på ömse sidor om Åland. Ålands landskapsstyrelse har nödgats konstatera, att på inget annat håll i Norden är koncentrationen av anläggningar så intensiv som just runt omkring Åland. Denna koncentration kommer sannolikt att ytterligare öka eftersom Sverige gått in för att stationen i Forsmark skall ta emot reaktoravfall från hela Sverige innefattande i framtiden även rivningsavfall och hårdkomponenter. I Olkiluoto föreligger också långtgående planer på en slutförvaringsstation.

Nordiska kontaktorganet för atomerigifrågor (NKA) har enligt ministerrådets berättel-

se C I arbetat vidare på sitt säkerhetsprogram. I programmet ingår såsom ett område ”Radioaktivt avfall och radioekologi” eller med andra ord sådant som jag pekade på för sex år sedan efter det att Ålands landsting lämnat sitt bifall till ikraftträdande på Åland av lagen om godkännande av vissa bestämmelser i miljöskyddskonventionen mellan Finland, Danmark, Norge och Sverige och i det därefter fogade protokollet.

Min fråga är sålunda: Kunde man tänka sig att kontaktorganet NKA skulle lämna upplysningar om vad som håller på att ske till dem som berörs av aktiviteterna med atomenergi och dess avfallsprodukter?

Visserligen läggs det ner stora resurser på säkerhet och säkerhetsåtgärderna förefaller att vara tekniskt avancerade så långt som en lekman kan överblicka denna teknik. Men tekniken förefaller vara så specialiserad, att den är förbehållen experterna. Vanliga människor känner en naturlig oro inför sådant som är okänt och möjligen farligt. Oron kan lättas upp av upplysning, och neutral upplysning tror man mera på än på den upplysning som lämnas av parterna även om också den givetvis kan vara riktig.

Under dessa förhållanden tror jag att kontaktorganet för atomenergifrågor och de nationella myndigheterna borde ägna avsevärt större kraft och energi åt upplysning och information även till folk i allmänhet.

Den koncentration av anläggningar vid Östersjöns kuster, som nämndes ovan, innesluter Ålandsöarna i ett stadigt grepp. Ingen önskar att något oförutsett eller okontrollerbart skall inträffa vid anläggningarnas drift eller med transporter av avfall. Eftersom planerna för denna koncentration av anläggningar för slutförvaring av kärnavfall i vår omedelbara närhet fortsättningsvis mycket aktivt bearbetas och långtgående beslut är tagna, är det min förhoppning att vi på Åland skall hållas informerade om planerna på det sätt miljöskyddskonventionen föreskriver och så, att befolkningen ges en rimlig möjlighet att kunna säga sin mening om planerna. I annat fall blir det ju så att befolkningen reagerar starkt negativt mot det okända, och det okända upplevs ju ofta som farligt. Tilltron till nordiskt samarbete har lidit alldeles uppenbart av den brist på information som vi upplevt i samband med planerna på slutför-

varing av kärnavfall i Forsmark och Olkiluoto en brist som numera åtminstone delvis är avhjälpt.

Min vädjan och mitt förslag är därför även denna gång: Också självstyrelseområdena måste ha reella samarbetsmöjligheter i ett tillräckligt tidigt skede av ärendenas beredning eftersom självstyrelseordningarna inte är avsedda att försvaga utan att förstärka medborgarnas inflytande över sina egna angelägenheter så nära och så tidigt som möjligt.

Sistnämnda konstaterande leder över till frågan om självstyrelseområdenas representation i Nordiska rådet.

Jag skall här blott uttala Ålands landskapsstyrelsens tillfredsställelse med den s. k. Petrikommitténs utredning och juridiska utskottets betänkande med anledning av de regeringsförslag och medlemsförslag vilka föranlett utredningen.

Också i förhållande till ministerrådet föreslås nu för oss sådana reella förbättringar i självstyrelseområdenas möjligheter till medverkan i ämbetsmannakommittéer, ställföreträdarkommittéer och i ministerrådet, som är ägnade att undanröja de svårigheter vilka jag ovan pekat på.

Det kommer härefter att bero på oss själva om man i framtiden skall kunna undvika sådana situationer i anslutning till mellanfolkliga avtal som t. ex. den nordiska språkkonventionen blev. Den rätt till anslutning till beslut av ministerrådet för Åland, Färöarna och Grönland som förslaget i artikel 63 medger, blir meningsfull och verksam om dessa självstyrelseområden i ett tillräckligt tidigt skede av beredningen får möjlighet till medverkan och vid behov påverkan. I detta avseende är vi fulla av hopp. Det motsatta förhållandet är nämligen inte önskvärt för någon, d. v. s. det förhållandet att anslutning till beslut uteblir på grund av att besluten fattats "över huvudet" på självstyrelseområdena. En sådan ordning rimmar illa med själva idén med nordiskt politiskt samarbete. Som flera talare redan tidigare påpekat är det givetvis också min förhoppning att undertecknandet av ändringarna i Helsingforsavtalet kan ske utan någon som helst tidsspillan.

I den förliga vind, som uppenbart blåser för närvarande, för de små folken i Norden vill jag avslutningsvis uttala min och landskapsstyrelsens tillfredsställelse med förslag

om avskrivning av rekommendation nr 16/1979. Detta kan låta konstigt eftersom avskrivningen drabbar en rekommendation på basen av ett medlemsförslag väckt av mig själv. Men eftersom ingenting är så ont att det inte har någonting gott med sig och när ju upprepning är grunden till all visdom, är jag glad över denna avskrivning eftersom den ursprungliga tanken och efterföljande utredning av allt att döma leder till önskat resultat, nämligen ett Nordens institut på Åland. Jag vill också än en gång i detta sammanhang deklarerera vår beredvillighet att själva medverka med betydande satsningar i det här aktuella projektet.

Statsrådet Hellström: Herr president! Våra överläggningar vid denna råds-session präglas av att världsekonomin befinner sig i den mest långvariga och svårbemästrade krisen sedan 30-talet.

Eftersom krisen är internationell krävs det internationellt samordnade insatser för att häva den. Men samtidigt som detta behov nu är större än någonsin under efterkrigstiden försämrar krisen också förutsättningarna för ett sådant vidgat samarbete.

Arbetslösheten ökar snabbt. Produktionen viker såväl i industriländer som i den tredje världen. Det utgör en grogrund för ökande krav på skydd mot konkurrens utifrån.

Krisen skapar ekonomiska och sociala spänningar. Dessa kan sedan blåsa under nationalistiska stämningar som i sin tur gör det allt svårare för regeringarna att stå emot ett ökat protektionistiskt tryck. Den ökande nationalismen på många håll i vår omvärld gör det också allt svårare för regeringarna att delta i internationella aktioner som kräver att vissa kortsiktiga nationella intressen ger vika för långsiktiga helhetslösningar.

Det är en paradoxal situation detta: samtidigt som krisen gjort internationellt samarbete allt mer oundgängligt riskerar den också att allvarligt försämrå förutsättningarna för att göra ett sådant samarbete effektivt.

Det är i denna situation utomordentligt angeläget att stärka det nordiska samarbetet. Norden har traditionellt slagit vakt om frihandeln. Norden har aktivt bidragit till att bygga upp den västeuropeiska frihandelsordningen genom EFTA, EG och EFTA-ländernas fri-

handelsavtal med EG. Vi har all anledning att fortsätta värna om frihandelsprinciperna. Vi måste göra det i Europa och i internationella organisationer, vi måste göra det i det nordiska samarbetet.

För att kunna fortsätta att hävda oss i den internationella konkurrensen är det väsentligt – och det har glädjande nog sagts många gånger från denna talarstol i dag – att slå vakt om och utveckla tanken om Norden som hemmamarknad för våra företag. Att se Norden som hemmamarknad är viktigt både för handelsutbytet inom Norden och för de nordiska företagens ansträngningar på de utomnordiska marknaderna.

Företagen i Norden kompletterar varandra. Trots att mycket redan gjorts – harmoniserande lagstiftning, gemensam standard osv. – finns fortfarande ett utrymme för fördjupat samarbete. Det gäller såväl mellan enskilda företag som mellan olika nationella och regionala institutioner.

Den internationella konkurrensen är hård – i synnerhet i tider när världshandeln inte längre expanderar och många av våra traditionella handelspartners har stagnerande eller t. o. m. vikande efterfrågan. Genom samverkan mellan nordiska företag och institutioner bör man dock bättre kunna ta tillvara de konkreta affärsmöjligheter som finns – till fördel för alla våra länder. Den svenska regeringen har också i sin budget avsatt särskilda medel för detta ändamål.

Inte minst gäller det att gemensamt satsa på nya marknader. Där kan ofta en samverkan mellan olika företag i våra länder vara nödvändig för att satsningen överhuvudtaget ska kunna göras. Företagen kan också dra nytta av den riskspridning som ett utökat samarbete ger. Vart och ett av våra länder utgör i många fall en alltför liten bas för bredare exportsatsningar. Gemensamt kan de dock erbjuda en tillräcklig grund för bearbetning av den internationella marknaden. Samarbetet bör ske såväl på bilateral som samnordisk bas och avse både varu- och tjänsteproduktionen.

Tjänstehandeln kommer att betyda alltmer. Vi är positiva till det internationella arbete som bedrivs för att underlätta det internationella utbytet av tjänster. Vi vill också intressera oss mer för tjänstehandeln på det nordiska planet. Vi välkomnar de initiativ som ta-

gits till ökat informationsutbyte i dessa frågor.

Försöksverksamheten med den Nordiska projektexportfonden har startat under 1982 för att stärka de nordiska företagens konkurrenskraft på marknaden i utvecklingsländer och statshandelsländer. Fonden har kommit snabbt i gång. Vi hoppas att dess verksamhet också på ett mer allmänt sätt kommer att främja och stödja det industriella samarbetet i Norden.

Inom ramen för nordiskt samarbete om projektexport pågår också diskussioner om samordningen av villkor för garantier. Samtidigt undersöker de nordiska exportkreditinstitutionerna om det går att harmonisera villkoren för exportkrediter och minska inslaget av statliga subventioner. Vi anser att detta arbete är av stor vikt för att främja den nordiska samverkan.

En annan viktig roll i det nordiska industri-samarbetet spelas av Nordiska investeringsbanken. Banken ökar möjligheterna för de nordiska företagen att göra sig gällande på världsmarknaden, det vet vi alla. Nordiska investeringsbankens initiativ att teckna samfinansieringsavtal med utvecklingsbanker och med Världsbanken ser också ut att ge konkreta resultat i form av order till nordiska företag i gemensamma satsningar.

Vi välkomnar också de initiativ om ekonomiskt samarbete som tas inom ramen för det bilaterala norsk-svenska avtalet av de norska och svenska exportråden. De söker få till stånd ett mer organiserat samarbete. Vi skulle välkomna att man utökade dessa strävanden till att omfatta samtliga nordiska länder. De nordiska ländernas slagkraft på internationella marknader skulle stärkas. Ett utökat samarbete mellan exportråden skulle också kunna underlätta för företagen att verkligen betrakta Norden som hemmamarknad.

I en tid som präglas av en svår ekonomisk kris är det sålunda särskilt viktigt att slå vakt om och utveckla det nordiska samarbetet. Vi bör göra det därför att det gynnar våra länders intressen. Vi bör också göra det för att demonstrera att en vidgad internationell samverkan är möjlig även i ekonomiskt svåra tider.

För att konkretisera dessa strävanden skulle jag vilja föreslå att de nordiska handelsministrarna möts i Stockholm under det svens-

ka ordförandeskapsåret. Vi bör då söka ge mötet ett sådant innehåll att vi inför våra parlament och olika ekonomiska intressegrupper kan peka på praktiskt möjliga framgångsvägar.

Sinikka Karhuvaara: Herr president! Vi nordbor har sagt och genom små och större steg byggt upp ett omfattande samarbete mellan våra länder utan att någon av länderna givit avkall på sin självbestämmanderätt. De nordiska länderna har uttalat sin vilja att vidareutveckla samarbetet, vilket enligt min mening innebär samarbete inom den juridiska och kulturella sektorn, den sociala och ekonomiska sektorn och i trafik- och miljöfrågor.

Partipolitikens inblandande i det nordiska samarbetet grundar sig inte på den ursprungliga verksamhetsprincipen för Nordiska rådet. Under de senaste åren har man haft talrika möten mellan partierna, där man strävat efter att utreda nästan alla, även mindre betydelsefulla frågor, som kommit upp ur höger-, center- eller vänsterperspektiv. Speciellt arbetet i utskotten får därigenom något slags förmyndartonn, som jag tycker inte alltid är så gynnsam för sakernas behandling.

Det är dags för oss att överväga om vi mot den ursprungliga avsikten håller på att göra Nordiska rådet till ett partipolitiskt forum. Denna roll passar enligt min uppfattning mycket illa för vårt råd.

Vart och ett av de nordiska länderna har sina egna politiska intressen. Det är dock inte motiverat, att ett nordiskt samlingsorgan används som ett medel i fråga om ländernas inre angelägenheter. Likaså bör försvars- och utrikespolitiken enbart skötas av medlemsländernas regeringsapparatur.

Nordiska rådets viktigaste uppgift är enligt min uppfattning fortfarande att koordinera och arbeta för de gemensamma strävanden som vi har. Sådana är våra gemensamma ekonomiska projekt, arbetsmarknadsfrågorna, strävandena att harmonisera lagstiftningen och vårt samarbete i olika sociala frågor såsom t. ex. lösandet av narkotikaproblemet. Speciellt viktigt är vårt kultursamarbete, som redan har långa traditioner och som så småningom borde ses utgående från de ekonomiska resurserna i vart och ett av de nordiska länderna och också få mera medel till sin verksamhet i budgeten.

Koncentreringen till de frågor som jag nämnt betyder inte att diskussionerna i Nordiska rådet skulle stanna vid allmänt lovpri-sande. De nationella intressena ser nog till att olika synpunkter framförs i tillräcklig grad och att de tas i beaktande. Också självstyrelseområdena har fått en större roll än tidigare, vilket är en positiv och viktig sak.

Nordiska rådet har under åren i sina utskott gjort ett sakligt och samordiskt arbete och det är önskvärt att man kan göra så också i fortsättningen. Som representant för Finland vill jag speciellt framhålla språkkonventionen, också om jag vet att det kan finnas svårigheter vid dess förverkligande.

Herr president! Låt oss inte för mycket betona partipolitiken. Låt oss inte heller sträva att vara ett EEC, Efta, FN eller Europaråd, utan låt oss vara Nordiska rådet. Låt oss samarbeta enligt våra krafter och nationella resurser för vårt eget lands och de nordiska ländernas bästa. Då vi fungerar så, kan vi säga att Nordiska rådet dryftar och strävar efter att beakta nordbors olika intressen.

I dag är det dock orsak att nogsam granska vart Nordiska rådet är på väg. Håller det på att bli ett forum för parlamentariker, som för det mesta reflekterar den egna politiska referensgruppen? Strävar vi här under sessionen att föra fram sådana saker genom vilka vi själva får större publicitet i TV och press?

Vi alla här har en politisk bakgrund som vi inte vill och inte heller skall förneka. Jag kan vara ganska ensam om min åsikt, men jag hoppas innerligt att man i alla fall i det nordiska samarbetet inte i framtiden skall mer och mer gå in på en för dominerande partipolitiklinje.

Kirsti Grøndahl: Hvorfor er det så viktig med økt kulturinnsats nettopp i krisetider og økonomiske nedgangstider? Ministerrådet gir selv svar i sin omtale av de økonomiske forutsetningene for nordisk kultursamarbeid på 1980-tallet:

''Om ett samhälle vill bevara sin kulturella nivå måste det alltså vara berett att satsa förhållandevis mera på kulturen. Insatser inom forskning, utbildning och övrig kultur kan bli verkningsfulla medel för att motverka inte minst de psykologiska följderna av en ekonomisk nedgång och även för att ta sig ur denna.''

Og i sin merknad til Ministerrådet gir Kulturutskottet sin tilslutning ved å si:

''Utskottet finner att detta kan stå som motto för utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet under 1980-talet.''

Andre har gjennom tidene uttrykt det samme på en mindre parlamentarisk, men mer folkelig måte. — Eksempelvis den danske konge, Frederik VI, som i sin tid gikk til en kraftig forhøyning av kultur- og undervisningsbudsjettet samtidig med den danske statsbankerotten. Han begrunnet forhøyelsen med at ''selv om vi bliver fattigere, behøver vi ikke blive dummere''. Han kunne ha gått et skritt lenger og sagt: Nettopp fordi vi blir fattigere, er det viktig at vi ikke blir dummere.

Historien gir mange eksempler på at kunnskap og kultur har medvirket til å holde samfunnet sammen når det har vært utsatt for påkjenninger. Og omvendt: at samfunnet har gått i oppløsning når kulturgrunnet svikter.

Et moderne eksempel på moderne kulturinnsats som motvekt til krise kan vi se i dagens Frankrike. Når president Mitterrand og hans kulturminister Jaques Lang fordobler kulturanslaget, er det naturligvis fordi de er overbevist om at den franske kulturen behøves nettopp i krisetider.

Bak kulturinnsatsen finnes naturligvis også en annen innsikt, nemlig at kultur er billig, dens utgifter er marginale. Det gjelder også det nordiske kulturbudsjettet — også det er billig og marginalt.

Og nettopp det siste gir grunn til håp. Med små midler er det for en gangs skyld mulig å gjøre noe betydningsfullt. Det er på dette punktet jeg og de nordiske sosialdemokrater er uenige i det statsråd Skauge hevdet i sin hovedinnledning i går, nemlig at det ikke innebærer noen nedvurdering av det kulturelle samarbeid når realveksten på det foreslåtte allmenne budsjettet er 6 pst., mens realveksten for det kulturelle samarbeidet bare er 2,9 pst. Vi er uenige med statsråd Skauge når han synes å være av den oppfatning at man først måtte få bedre økonomiske forhold før man igjen kan satse for fullt på kulturlivet i Norden.

Forhåpentligvis er ikke Skauges oppfatninger enerådene i Ministerrådet. Iallfall synes det å stå i motsetning til det utenriksmi-

nister Per Stenbäck sa senere på dagen, nemlig at det var det nordiske kultursamarbeidet som utgjorde grunnlaget for alt annet nordisk samarbeid. Og Stenbäck var åpenbart bekymret for den virkning den svake ressurstilgang til kulturelt samarbeid kunne få for fremtidig virksomhet i Norden. La meg derfor — og for å holde meg till den rojalistiske uttrykksmåte — omskrive mitt tidligere sitat ved å si at ''fordi om vi er blitt fattigere, behøver vi ikke være dummere enn Fredrik VI.'' Dette kan vi si desto mer fordi vi jo lykkeligvis ikke står overfor en nordisk statsbankerott, men bare en minsket takt i den økonomiske tilveksten. Jeg håper at jeg på denne måten har gitt klart uttrykk for misnøye med den lave prioritering kulturbudsjettet har fått i Ministerrådet — og om Ministerrådet ikke tar lærdom av meg, så iallfall av Frederik VI.

En del av de spørsmål politikere behandler, griper konkret inn i folks hverdag. Våre beslutninger berører dem hver eneste dag. Valg og vedtak i den økonomiske politikken er en slik sak. Mediapolitikken er en annen. Særlig vil jeg framheve at avgjørelser som angår å bruke TV-skjermen på, vil folk merke hver dag. I løpet av de nærmeste årene vil den tekniske bruk av skjermen bli mangfoldig. Folk vil hver dag ha mulighet til å velge mellom en rekke kanaler, og om de ikke er fornøyd med noen av dem, kan de slå over til sin egen hjemmekino: videospilleren.

Økonomiske problemer vil trolig, enten planlagt gjennom arbeidstidsreduksjoner eller uplanlagt gjennom arbeidsledighet, føre til økt fritid. Det skal ikke store spådomskunsten til for å spå at skjermen vil stå sterkt i konkurransen om å fylle denne fritiden, med derav følgende sosiale og kulturelle konsekvenser.

De muligheter som utnytting av TV-skjermen gir, vil påvirke alle sider ved det øvrige kulturarbeid på 1980-tallet og ha avgjørende betydning for utviklingen av dette. Utformningen av en felles politikk for hvordan TV-skjermen skal benyttes, er derfor det mest påtrengende kulturpolitiske spørsmålet landene i Norden nå står overfor. Jeg er derfor forbauset og skuffet over at statsråd Skauge ikke omtalte mediaspørsmålet nærmere i sin åpningstale. TV-skjermen kan bety sammenbrudd for våre kulturinstitusjoner, sammen-

brudd for folkerørelsesarbeidet, passivitet og kritikkløst mottak av skjermens budskap. Den kan også bety den nordiske avisdød, idet folk vil slutte å lese aviser når de kan få all den informasjon de ønsker, inn på skjermen. Faren er stor, særlig fordi de kommersielle krefter har fart og effektivitet, mens myndighetenes innsats er preget av treghet og smålåtenhet.

Da Kulturutvalget møtte kulturministrene sist høst, ble tidsaspektet fokusert. Kravet til Ministerrådet var klart: Skal vi ha noen mulighet til i noen grad å styre den fortsatte utviklingen, må dette skje raskt.

Statsråd Stenbäck sa i går at lite hadde skjedd med det nordiske satellittsamarbeidet siste år. Det er beklagelig, men sant. Lite har også skjedd på andre av TV-skjermens funksjonsområder. På nyåret møttes imidlertid endelig en fellesnordisk mediagruppe for å diskutere felles problemer og eventuelle løsninger. Jeg antar at denne gruppen meget raskt vil konstatere at et omfattende nordisk samarbeid er påkrevd.

Nordsat-prosjektet var et framtidsrettet prosjekt som ble påbegynt på et så tidlig tidspunkt at det kunne fått betydning for det nordiske mediabilde. Det kan også den forminskede utgaven av Nordsat få dersom den kommer raskt nok. For tiden er det imidlertid Tele-X-prosjektet som synes å være det satellittprosjektet som raskest kan komme i gang med nordiske TV-sendinger. Statsminister Palmes oppklaring av den svenske regjeringens standpunkt til Tele-X-prosjektet i formiddag bør føre til at de praktiske hindringer for gjennomføringen nå er ute av veien. At den norske regjeringen har satt i gang en prosedyre med hensyn til det enkelte lands prosentvise dekning av utgiftene til prosjektet, kan se ut som norsk smålighet. Dessverre tror jeg heller at det er et uttrykk for en manglende interesse for å se Tele-X i en kulturpolitisk sammenheng. Som kjent er det et sentralt trekk ved den norske regjeringens mediapolitikk at den ikke skal styres.

I løpet av et års tid vil mange mennesker i Norden kunne motta et tyvetalls OTS-kanaler. Selv om det må søkes konsesjon for å få omgjort og videresendt de elektroniske signalene, vil presset fra alle dem som skaffer seg mulighet til å ta inn disse sendingene, bli stort.

Hva kan vi så gjøre? Ett alternativ er at vi sier nei til konsesjonsinnvilgelse. Verken teknisk eller politisk vil det være et realistisk alternativ. Det andre alternativet er å godta sendinger og så enten la utviklingen gå sin gang, eller sørge for at en del av tilbudet blir av så høy kvalitet at folk velger det. Det nordiske samarbeidet bør gå ut på det siste.

Statsråd Stenbäck la i går opp til at man burde danne en gruppe som kunne ta opp forhandlinger med multinasjonale satellittselskaper. Jeg vil gripe fatt i Stenbäck's tanke og anbefale ministrene å undersøke muligheten for at en eller flere av OTS-kanalene kan benyttes til nordiske sendinger. Kostnadene ved slike nordiske sendinger behøver ikke bli avskrekkende høye. Noen felles nordisk redaksjon synes ikke å være påkrevd, idet man bør kunne tenke seg sendetiden delt opp i nasjonale sendinger og slik at de enkelte lands redaksjoner har redaktøransvar for sin sendetid.

Nordsat-prosjektet var som sagt et fremtidsrettet nordisk initiativ. Antakelig gjorde vi likevel den feil at vi i ly av den store tanke lot mye av det andre gå upåaktet hen. La oss ikke nok en gang, som da videoteknikken okkuperte de tusen hjem, sitte uvirksomme og bare se på at det skjer.

Voigt: Hr. præsident! Med den beliggenhed, Danmark har, midt imellem de nordiske lande og EF, er det naturligvis rigtigt, som det er blevet sagt, at Danmark vel nok er særligt ramt af problemet med narkotiske stoffer. Med sin beliggenhed har Danmark en slags indslusning af narkotiske stoffer til de øvrige nordiske lande.

Der er store problemer med narko i Danmark, så store at beboerne i et bestemt område i København nu har dannet deres eget værn mod narkotika og forsøger at bekæmpe dem ved at hjælpe hinanden, når de får øje på en person, der handler med narkotika, og det har givet ganske gode resultater.

Det er måske ikke tilfældigt, at det er beboerne på Christianshavn, hvor Christiania ligger, der har dannet dette værn. Man er måske i dette område særligt ramt, og jeg har da forståelse for, at vore svenske venner kritiserer, at vi har Christiania. Men jeg må tage afstand fra, at svenskerne beder os om at nedlægge Christiania, selv om jeg er enig i, at

Christiania skal nedlægges. Det er et dansk anliggende, og der er altså et folketingsflertal, der har besluttet, at Christiania skal bestå. På samme måde har jeg naturligvis den opfattelse, at vi danske heller ikke kan sige til svenskerne, at de skal nedlægge Barsebäck. Det er et svensk anliggende; men man kan komme med venlige henstillinger.

Formanden for den danske delegation, forhenværende statsminister Anker Jørgensen sagde i går, at tiden ikke var inde til de store nordiske reformer, men at man mere skulle beskæftige sig med, hvad der rørte folk i hverdagen, og hr. Anker Jørgensen nævnte, at vi måtte bruge alle tilstedeværende midler for at bekæmpe arbejdsløsheden. Det er vist et synspunkt, alle er enige i, men vi må samtidig også bruge alle tilstedeværende midler til at bekæmpe narkoen, til at bekæmpe dødens købmænd, dødens sendebud, som bringer død og elendighed og ødelæggelse, og et af midlerne, man kunne anvende, var, at de øvrige nordiske lande fulgte Norge, således at man skærpede strafferammen, således at dødens købmænd virkelig fandt ud af, at det at komme til Norden med hårde stoffer er noget, der straffes hårdt.

Det gælder også med hensyn til udvisning. Der må vi simpelt hen lære at være konstante, hårde og ubarmhjertige, uanset hvilke konsekvenser det har for den pågældende også familiemæssigt. Når straffen er udstået for handel med narkotika, så er det udvisning.

Så kan man selvfølgelig sige, at man som dansker ikke skal stå her og holde tale om, at vi skal bekæmpe narkotika, når man husker, hvordan der blev lavet skæg med en klump hash i fjor. Men jeg vil gerne sige til vore nordiske venner, at langt, langt den største del af det danske folket og næsten hele den danske befolkning ser med rædsel på den udvikling, der er inden for narkotikaområdet, og jeg tror, at hele befolkningen er enig i, at vi skal bekæmpe narkotika med alle midler, vi må tage afstand fra, at man laver skæg og pjat, som man gjorde i fjor med den slags ting. Det er det alt for alvorligt til.

Jeg vil gerne bede de nordiske borgere om at hjælpe myndighederne, om at hjælpe politikerne med at få rensset ud for narkotika. Hver eneste gang, de nordiske borgere får kendskab til en, der handler med narkotika eller

bruger narkotika, så fortæl myndighederne det. Der er ikke tale om en svensk model af angiveri, men der er tale om at tage aktivt del i forureningsbekæmpelse. Derfor, kære nordiske medborgere, lad os alle sammen, hvad enten man er menig borger, eller man er politiker, være solidariske i denne sag. Lad os stå sammen om at gøre Norden rent, lad os stå sammen om at gå aktivt ind i den forureningsbekæmpelse og lad os skabe et narkofrit Norden.

Erlendur Patursson: Hr. president! Etter at vi i de forløpne 30 år har hatt en stadig utvidelse i det nordiske samarbeid her i Nordisk Råd – jeg vil si en dynamisk utvikling – tror jeg at vi må gjøre oss klart at vi nærmer oss en mer statisk tilværelse. Vi må gjøre oss klart at selv om de nordiske folk har meget til felles, er Norden ikke så homogent som mange kanskje har trodd. Norden er i mange henseender tvert imot noe heterogent, for ikke å si et konglomerat.

De nordiske folk teller 22 millioner mennesker. Vi har de suverene stater av forskjellig størrelse, vi har de ennå ufrie land, og vi har et ufritt folk, som er spredt over tre av de suverene statene. Alle disse folk har sin egen nasjonale egenart – i mange tilfeller vidt forskjellig fra de andres.

Vi har ni språk. Noen forstår hverandre så noenlunde, andre slett ikke. Noe fellesnordisk språk eksisterer ikke. For å forstå hverandre når vi møtes, må vi bruke en slags sammenstilling av dansk, svensk og norsk.

Våre land er spredt over et veldig område. Fra den finske østgrense til den grønlandske vestkyst er det en avstand på flere tusen kilometer. Det samme gjelder avstanden fra Sør-Danmark til Nord-Norge.

Levesettet er for manges vedkommende vidt forskjellig fra andres. Hva har f. eks. en grønlandsk fanger, en islandsk eller en færøysk fisker og en samisk reinbonde til felles med byboerne i de skandinaviske storbyer? Hva har folkene i utkantstrøkene nordpå til felles med folkene i tettstrøkene sørpå? Svaret må bli: Meget lite.

Meget er gjort, og det påskjønner vi selvfølgelig. Men vi må erkjenne at det er vanskelig å komme i kontakt med hverandre, at det kniper med å forstå hverandres problemer og ønskemål. En virkelig fellesfølelse, et virke-

lig nært samarbeid, en virkelig nærkontakt har man ikke fått i stand mellom disse vidt forskjellige folk og vil neppe komme til å få det.

Dessuten er de nordiske lands internasjonale relasjoner vidt forskjellige. Et av landene er medlem av EEC, de andre er utenfor. Noen er medlemmer av EFTA, andre er utenfor. Noen er medlemmer av NATO, andre er utenfor og har sin egen sikkerhetspolitikk.

Trass i disse forskjelligheter og vanskeligheter har Nordisk Råd oppnådd en hel del til beste for alle de nordiske folk og det nordiske fellesskap. Og det påskjønner vi alle. Men vi må se i øynene at takten ikke kan bli den samme som hittil.

Og så noe annet: For det første: Danmark har valgt sin egen gang. Noen sier ved siden av Norden, andre sier utenfor Norden. Det kan vi trettes om. Men i alle fall: Danmark går sin enegang, forskjellig fra de andre nordiske land. Denne enegang har allerede satt og vil i tiden fremover sette en grense for en videre utvikling av det nordiske samarbeidet, hvor alle de nordiske land kan være med.

For det andre øyner vi allerede nå et tettere norsk-svensk-finsk samarbeid.

For det tredje: Grønland, Island og Færøyene er allerede i gang med å etablere et nærmere samarbeid seg imellom.

Vi må være klar over de begrensninger for vårt samarbeid her i Nordisk Råd som følge av de fakta som jeg her ganske kort har berørt. Gjør vi ikke det, spenner vi buen for høyt, vil den lett bryte, jfr. Nordøk. Vi blir skuffet, frustrert, sure og gale på hverandre. Og det kan ikke være meningen. Vi må se i øynene at Danmark går sin enegang, og at dynamikken i det nordiske samarbeidet i fremtiden vil finne sted i de to grupperinger, nemlig mellom Norge, Sverige og Finland på den ene siden og Grønland, Island og Færøyene på den andre.

Jeg ble gledelig overrasket over her i generaldebatten å høre hvor stor interesse man viet arbeidsløsheten. Man var enig om at man nå i Nordisk Råd måtte gå i gang med en kamp mot dette onde. Det var man ikke for fem år siden. Et av meg stilt medlemsforslag om en samordning av de nordiske lands tiltak mot arbeidsløshet ble ved nordisk Råds sesjon for fem år siden her i denne sal nedstemt

av det store flertall. Det var nok bare to-tre medlemmer som stemte for.

Arbeidsløsheten var allerede den gang stor. Likevel lukket man øynene og ville ikke foreta seg noe.

Nå – fem år senere – har man endelig oppdaget at det her er et problem som vi må gå i gang med for å få løst "Tað er guds barn, ið batnar", sier vi på Færøyene. Eller: Det er menneskelig å feile, det er guddommelig å tilstå sine feil.

Dette fremskritt gir meg håp om at Nordisk Råd også i et annet vitalt spørsmål, nemlig spørsmålet om internasjonal fred og nedrustning – om ikke i denne sesjon, så om ikke så lang tid – vil innta en mer positiv holdning enn det rett nå dessverre er utsikt til.

Svend Jakobsen: Hr. Erlendur Patursson brugte en del af sin tale på at understrege, at Danmark går enegang enten ved siden af eller uden for Norden.

Jeg mener, det er en urimelig påstand at føre frem her uden med et eneste eksempel at pege på, hvilke ting der ligger bag ved en sådan påstand.

Jeg mener, vi har behov for at høre fra hr. Erlendur Patursson, hvilke områder inden for samarbejds mulighederne det er, som de øvrige nordiske lande kan nå til enighed om, men som Danmark på grund af sit medlemskab af EF ikke ser sig i stand til at deltage i. Vi har ikke hørt et eneste eksempel på det, og jeg er interesseret i at høre, om der overhovedet kan nævnes én ting, som Norge, Sverige, Finland, og Island kan nå til enighed om, men hvortil Danmark må sige: undskyld, det er vi desværre afskåret fra at deltage i.

Kanerva: Herr president! Mänsklig hetens ekonomiska och teknologiska utveckling gör mycket kraftiga framsteg. De av utvecklingen medförda svårigheterna är generella och berör alla. Vi känner ju arbetslöshetsproblemen, vi är medvetna om investerings svårigheterna, och strukturförändringarna är inte främmande för oss. Karaktären av våra problem är i hög grad gemensam. Man vill emellertid bemöta svårigheterna huvudsakligen på det nationella planet. Detta är ju också naturligt, emedan ansvaret också är nationellt. Det nordiska samarbetet är emellertid ett medel

som alltid också borde koncentrera sig på klarläggandet av de svåraste frågorna.

Genom nordiskt samarbete kan man främja den gemensamma ekonomiska utvecklingen. I praktiken är det härvid framför allt fråga om avskaffandet av sådana faktorer som begränsar det ekonomiska livets verksamhet. Det är fråga om kapitalets rörlighet, om företagens lokalisering, om företagens koncessioner i de olika länderna, och om beskattningen. Man har även i detta sammanhang all anledning att framföra kravet på skapandet av en samnordisk aktiemarknad. Härpå har vi också redan goda exempel.

De nordiska länderna använder nu för tiden offentliga medel till sitt multilaterala samarbete rätt sparsamt. Erfarenheterna som man fått av Nordiska investeringsbanken har varit positiva, och det är inom denna sektor som det följande steget kan tas. Jag tror inte att ett ökat deltagande av den offentliga makten i det ekonomiska livets processer skulle lösa den ekonomiska utvecklingens problem. Den offentliga makten har emellertid sin roll och sitt ansvar, och dessa måste handhas på ett modernt sätt. I främsta rummet kommer energisamarbetet upp i vilket sammanhang man också borde nå en gemensam lösning beträffande gasimporten från Sovjetunionen.

Det beror på de nordiska länderna själva, att beskattningsgraden är hög i Norden, att byråkratin är mycket snäv och att arbetslivets lagstiftning är tungrodd. De nordiska länderna är härvidlag inte attraktiva investeringsobjekt, och den ekonomiska tillväxten förblir på en blygsam nivå.

De nordiska länderna är emellertid öppna ekonomier. Förändringarna i valutasystemen och ränte- och finanspolitiken i de ledande industristaterna i världen känns här kraftigt. Vårt beroende av internationella förändringar är stort.

Herr president! Det lönar sig att dryfta på vilken väg de olika nordiska ländernas intressen bäst kan tillgodoses. Statshushållningen i olika nordiska länder upplever stora svårigheter. Vi bör inte underskatta betydelsen av målsättningarna som ligger inom arbetslivet, kulturen och massmedia. Alla av oss vet emellertid, att det nordiska samarbetet står inför sin mest krävande prövning, när det frågas, vad som är Nordiska rådets och ministerrådets roll, då medlemsländerna i 1980-

talets värld försöker främja sina egna ekonomiska intressen.

Halldór Ásgrímsson övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Statsminister **Schlüter**: Hr. præsident! Nordisk Råds litteraturpris bliver i aften givet til en dansk digter, Peter Seeberg. "Når det regner på præsten, drypper det på degnen." Jeg kan ikke modstå fristelsen til at nævne, at jeg dog har gået i samme skole som Seeberg.

Litteraturen kan give almindelige mennesker, hvortil jeg regner de fleste politikere, store oplevelser og stof til eftertanke. Den oplevelse har man bestemt med Peter Seeberg.

For nylig sagde Peter Seeberg i et interview, at man skal prøve på at erindre alt det, man ikke har oplevet, og skrive en historie om det. "Erindre alt det, man ikke har oplevet". Jeg fortolker det således, at man må prøve at forestille sig, hvordan det kan have været og måske er.

Anvendt på det politiske liv kunne det betyde, at vi – også her i Nordisk Råd – må prøve at forestille os, hvordan det kunne være og måske blive. Det er en proces, hvor fantasi og evne til at skelne det væsentlige er målestokken. Lever vi ikke op til det, havner vi i en situation, som er karakteristisk for nogle af Seebergs historier, nemlig at noget bare bliver ved, selv om målet faktisk er forsvundet, endda uden at de implicerede opfatter det som utilfredsstillende.

Det siges så tit, at det næsten er banalt, at vi står ved en korsvej, den berømte korsvej. Det gør regeringer og parlamentarikere altid, for så vidt som vi hele tiden må træffe en række valg. Vi kan ikke bare gøre tingene om, hvis man har faget fejl.

Jeg følger meget stærkt, at vi i de nordiske lande netop nu står overfor en historisk kæmpeudfordring. Vi har skabt samfund, som både i rigdom og i medmenneskelighed har været førende og beundret i den øvrige verden. Spørgsmålet for mig er nu, om denne guldalder for Norden er ved at ebbe ud. Kan vi klare de tilpasninger, udviklingen kræver af os, eller er vore strukturer allerede blevet for stive? Vil omverdenen – det er i alt fald ikke automatik – blive ved med at se hen til Norden som en rettesnor for deres egne be-

stræbelser, eller vil de om få år med beklagelse iagttage et forfald? Og hvordan vil det gå med vor egen selvfølelse, hvis vi mister den beundring, vi har været så vant til, og som har stået om vore resultater gennem mange årtier? Kan vi holde til det? Den slags følelser er vist begyndt at vise sig, måske endda også i forholdet mellem vore lande indbyrdes.

Formanden for Nordisk Ministerråd, statsråd Arne Skauge, beskrev i går ved åbningen af generaldebatten den dystre internationale baggrund: fald i produktionen inden for OECD, arbejdsløse svarende til 8-9 pct. af arbejdsstyrken, udsigt til fortsat svag økonomisk vækst og stigende arbejdsløshed.

Udfordringen til Norden er forstærket af denne verdensøkonomiske krise. Men den hænger også sammen med vor egen evne til at gøre os gældende i hele den enorme teknologiske udvikling, som vil præge fremtidens erhvervsliv. Vi får meget mere brug for hinanden, tror jeg, end før. Vi må sammen forstå disse udfordringer, og jeg tvivler på, at vi kan klare dem hver for sig. Vi har sandelig opnået meget igennem de mange år i nordisk samarbejde, men spørgsmålet er nu, om vi efter de gyldne årtier magter at leve op til udfordringen i dag, og om vi evner sammen at beskrive nye nødvendige mål, hvor vi gennem vort samarbejde kan fastholde positionen som højtudviklede samfund har bygget på respekt for det enkelte menneske.

Her tror jeg, det er rigtigt, at vi erindrer os selv om det, vi ikke har realiseret gennem årtierne, selv om det kunne være blevet til. Jeg tænker på alt det - andre har også berørt emnet i dag - som kommer ind under den klassiske betegnelse "Norden som hjemmemarked". Det burde allerede være virkelighed, men er det jo langt fra. Det nordiske hjemmemarked kan blive en afgørende igangsætter for vort erhvervsliv nu i krisen. Vi er for længe forbi den tid, hvor de nordiske virksomheder kunne klare sig hver for sig og alene. Derfor er det også urovækkende, at den nordiske samhandel er gået tilbage, hvor den burde være øget.

Helt uforskyldt har udviklingen jo ikke været. Vi har ansvaret. Man kan desværre fra de seneste år nævne en lang række eksempler på protektionisme, subventionisme og ensidige foranstaltninger af mange slags, som har

skadet det økonomiske samkvem mellem de nordiske lande. Det er ikke så afgørende at drøfte denne lange række af eksempler her i dag. Det er vigtigere at erindre om de samarbejdsfordele, som vi altså ikke har realiseret endnu, fordi fristelsen til at opnå en øjeblikkelig national fordel har været for stor. Jeg mener altså, at vi netop nu behøver en fornyet og overbevisende bekendelse til værdien af det nordiske økonomiske samarbejde, samt at vi tager konsekvensen fuldt ud.

Dette gælder også ud over bestræbelserne for at realisere det, vi kalder "Norden som hjemmemarked". Hvis vi skal klare os, må vi gå sammen om en lang række aktiviteter, vi vitterligt er for små til at magte hver for sig. Her er der lyspunkter. I 1982 startede vi dog med Nordisk Projekteksporthold. I Nordisk Investeringsbank har vi fået projektinvesteringslån. Vi må gå videre ad den vej.

Jeg vil også pege på betydningen af samarbejdet mellem vore lande og mellem virksomheder i vore lande om forskning, om innovation og om produktudvikling. Hvis vore virksomheder skal klare sig i den skærpede internationale konkurrence, må mange af dem erkende, at de hver for sig nok er for små til den kapital- og arbejdskrævende indsats, som skal præsteres for at gennemføre fornyelser. Vi har fået et forskningspolitisk råd, der lige har indledt sit arbejde, og Nordisk Ministerråd har fremlagt et forslag til handlingsplan på datateknologiområdet.

Disse eksempler synes jeg er lysende, og jeg tror, vi skal udbygge dem. Vi skal gå videre, og vi skal systematisk undersøge, om vi sammen kan udnytte muligheder, vi hver for sig måtte lade ligge.

Det er også i det lys, jeg ser medlemsforslagene, der sigter på øget økonomisk vækst og beskæftigelse. Jeg forstår, at man i økonomisk udvalg arbejder med at samordne forslagene, og jeg håber, at vi kan forvente enighed om retningslinjer, der vil kunne stimulere de nordiske regeringer på disse felter.

De svære økonomiske problemer må selvsagt have prioritet i den nuværende situation, men Nordisk Råd er jo meget andet end økonomisk samarbejde. Der er grund til at nævne det store arbejde med en lang række enkeltsager, som hele tiden udføres i de mange forskellige udvalg. Somme tider kan man føle, at arbejdsmængden næsten er for

stor og måske for spredt. Vi har nu i flere år drøftet en prioritering og effektivisering af arbejdet i Nordisk Råd. Der er derfor grund til tilfredshed med nedsættelsen af den såkaldte 5-mandskomité, som skal foretage en kulegravning af disse problemer og fremkomme med sine anbefalinger.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at jeg personlig har den opfattelse, at mængden af papir, bureaukrati, formelle møder og administration, som jo er en risiko i ethvert internationalt samarbejde, må bringes i ligevægt med omfanget af, hvad det hele fører til af resultater. Færre ord, mundtligt og på tryk, og flere landvindinger i virkelighedens og dagliglivets verden ser jeg som en absolut nødvendighed. Ellers mister vi vore befolknings respekt. Nordisk Råd skal være et værksted, hvor der arbejdes for fremtiden, ikke et museum, hvor man kan holde mindstue over fortidens resultater.

På det organisatoriske felt vil jeg gerne omtale spørgsmålet om selvstændig færøsk og grønlandsk repræsentation. Den danske regering havde naturligvis helst set forslaget herom gennemført ubeskåret, men har måttet erkende, at der ikke kunne skaffes flertal herfor. Vi noterer på den anden side, at den kompromisordning, som lægges frem her på sessionen, giver mulighed for langt mere aktiv medvirken for Færøerne, Grønland og Åland i Nordisk Råd. Det hilser vi velkommen. Den foreslåede ordning er et skridt til imødekommelse af ønsket om øget indflydelse og bedre arbejdsvilkår både i rådet og i dets udvalg og i Nordisk Ministerråd, og vi håber, at den vil kunne gennemføres hurtigt.

Flere talere har været inde på udenrigspolitiske og sikkerhedspolitiske emner. Jeg tror, vi alle ved og erkender, at Nordisk Råd vel ikke er det forum, hvor disse problemer i alt fald kan løses. Vi må heller ikke overse, at Norden kun er en lille del af verden, og at de nordiske lande både hver for sig og i deres indbyrdes samarbejde påvirkes af det, der foregår i verden omkring os. Verden leverer os en del af vore arbejdsbetingelser, og derfor er det værdifuldt, at de nordiske lande gennem mange år i fællesskab særdeles konstruktivt har kunnet arbejde for fred og afspænding. Og det har vi jo gjort, og det vil vi fortsat gøre, i FN, gennem de nordiske udenrigsministermøder og på andre måder. Det

afgørende for dette samarbejdes betydning har været dels vore fælles holdninger til fred og samarbejde, dels at vi har respekteret hinandens forskellige forudsætninger og motiver for valget af sikkerhedspolitisk kurs. Jeg tror, det er noget, vi skal være opmærksomme på under den videre udbygning af samarbejdet.

Når nu så mange har talt om rustningskontrol og atomfrie zoner, vil jeg gerne drage en parallel til det almindelige nordiske samarbejde. Dette samarbejde har altid haft størst succes, hvor det har holdt sig fri af de mest fantasifulde projekter til fordel for mere jordnære, umiddelbare og fremfor alt realistiske foranstaltninger, der til gengæld over en årrække for alvor har knyttet vore samfund sammen.

Tilsvarende bør vi være realistiske, når vi taler om vore bestræbelser for at øve indflydelse på de store internationale spørgsmål. På rustningskontrolområdet er det afgørende, at forhandlingerne mellem USA og Sovjetunionen i Genève fører til et afbalanceret resultat, som alle parter kan føle sig trygge ved. Det vil kunne skabe en helt anderledes positiv baggrund for drøftelsen af atomfrie zoner i en europæisk sammenhæng.

Med disse bemærkninger, som jeg følte, jeg måtte gøre i lyset af de indlæg, der er blevet afgivet i generaldebatten, vil jeg gerne tilslutte mig det synspunkt, at vi godt i Nordisk Råd kan drøfte disse spørgsmål om udenrigspolitik, om sikkerhedspolitik, ud fra den indflydelse, de øver på vore lande og vore muligheder for at samarbejde, men at vi på den anden side skal være os for, at denne debat kommer til at stjæle billedet fra områder, hvor vi har muligheder for at intensivere vort samarbejde gennem konkrete foranstaltninger i Nordisk Råd. Det er vor egentlige

Grethe Lundblad: Herr president! I mitt anförande tänker jag beröra fyra sidor av det nordiska samarbetet från speciella utgångspunkter:

1. arbetslösheten,
2. inflationen,
3. nordiskt samarbete inom fasta institutioner eller i organisationer, och
4. nordiskt medborgarskap.

Arbetslöshetens ok vilar allt tyngre över Norden, ja över hela Europa. Inom OECD-området är 30 miljoner människor arbetslösa, inom Norden ca 700 000. Men siffror talar mest om problemets omfång, inte om olika former av arbetslöshet och om hur man drabbas.

Ojämförligt hårdast drabbat är Danmark med över en kvarts miljon arbetslösa. Sverige och Finland har trots skillnader i befolkningstal nästan samma antal arbetslösa och samma antal ungdomar utan arbete. I Island är arbetslösheten ett mindre problem. I Norge är antalet personer som drabbats av arbetslöshet mindre än i övriga nordiska länder, men det har gått snabbt i Norge – på lite över ett år har arbetslösheten nära fördubblats. För Finland och Sverige har det de senaste fyra åren varit en jämn men inte så dramatisk utveckling som i Norge.

Vi hör ständigt rapporter om industrier som permitterar, om butiker som går i konkurs, om stora arbetsplatser med tusentals arbetare som stoppar driften. En mera tystlåten grupp arbetslösa är kvinnorna. Nästan hälften av alla som vill ha men inte får arbete i Norden är kvinnor. Glöm dem inte! Var fjärde arbetslös var under 25 år – många var unga flickor.

Nordens arbetarrörelse bedriver en offensiv kamp mot arbetslösheten med aktiv investeringspolitik och stråvan mot ekonomisk stabilitet. Vidare vill man skapa ökad fart på världshandel och efterfrågan genom att ge utvecklingsländerna resurser. T. ex. i Afrika är behovet av mat, kläder och goda bostäder stort, samtidigt som många naturtillgångar ligger outnyttjade på grund av bristfällig utbildning och brist på tekniskt kunnande. Det behövs en Marshallplan för Afrikas utveckling där alla i-länder borde bidra med pengar, maskiner och tekniskt kunnande, i någon utsträckning också färdiga varor, t. ex. livsmedel som de har överskott på. Därigenom skulle man hjälpa Afrikas fattiga och lidande – speciellt barnen.

Vill Norden ta initiativet till ett samordnat utspel – om en utvecklingsplan för Afrika – internationellt finansierad med syfte att förbättra levnadsstandarden, stimulera näringslivet och därmed ge framtidshopp för miljoner svarta medmänniskor på vår jord? Kan man förvänta ett nordiskt samarbete i inter-

nationella organ som FN och världsbanken om detta?

Det finns två inslag i modernt nordiskt samhällsliv som alla politiker vill bekämpa: arbetslösheten och inflationen. Vissa anser att det ena inte kan bekämpas utan att den andra plågan ökar.

Här bör förslagen om ett fast grepp om prishöjningar inte bara inom dagligvaruhandeln men också på bostads- och kapitalvarumarknaden, ja t. o. m. på kreditmarknaden som kombineras med ett årligt tak för kompensationer till både pensionärer och löntagare kunna vara ett nordiskt försök värda. Man bör också angripa inflationsvinster som uppkommer med hjälp av olika skattesystem.

En sådan kombinerad inflationsterapi behöver inte skapa sådan dämpning av efterfrågan att det skadar sysselsättningen. Det är dock troligt att en sänkning av arbetstiden måste bli ett inslag i en sådan politik.

Det finns ingen brist på pengar i Norden, fast det i budgettider kan verka så. Livlig börsverksamhet, ökade obligationsplaceringar och stora utlandsinvesteringar är bevis på det. Bristen är däremot att de i för liten utsträckning används för att bygga upp lönsam produktion eller till att höja levnadsstandarden för dem som har låga inkomster.

Ropen om en gemensam nordisk aktie-marknad kommer i dag främst från kretsar som vill placera pengar där de snabbt ger vinst utan samhällsekonomisk hänsyn.

I Sverige har nu fyra företag från andra nordiska länder noterats på svenska börsen och emitterat aktier i Sverige. Men någon riktning från Sverige mot andra nordiska länder har inte märkts av – enligt uppgift ställs det ofta upp sådana s. k. "icke tariffära hinder" att kapitalrörelsen inte blir av.

Jag anser att vi inte kan främja en gemensam nordisk aktiemarknad, som fördjupar konjunktursvängningar och valutaoro. Skall den vara gemensam, bör kapitalrörelser ständigt ske i mera än en riktning.

I alla nordiska länder sker en noggrann prövning av alla offentliga utgifter för att skaffa medel till kamp mot arbetslöshet, till ökad forskning m. m. Denna prövning berör också nordiska samarbetsorgan.

Det har sagts mig från tillförlitligt håll att detta kan få till resultat att nordiska institutioner som startas med pompa och ståt snart

står rensade på all verksamhet därför att kanske bara byggnaden och chefen är kvar. Samtidigt finns det en nordisk samarbetsiver i många frivilliga organisationer som skulle kunna uppmuntras med begränsade tillskott av medel och därmed få en bredare nordisk samverkan att spira bland stora medborgargrupper.

Man måste kanske fråga sig vilken glädje nordiskt samarbete har av fina Nordens hus, där det ekar mellan väggarna, när opretensiösa samarbetsprojekt som tar tag i vardagsproblemen i Norden samtidigt måste läggas ner av brist på medel.

Om dessa rykten talar sanning, bör vi snart se över alla nordiska organ och institutioner och relatera dessa till annan verksamhet inom t. ex. kultur-, forsknings- och utbildningsområdet och kanske knyta ihop verksamheten. Nordiskt samarbete vinner inte på att man blundar för länge inför verkligheten.

Man kan fråga sig om nordiska medel i större utsträckning bör vara en selektiv tillsatsresurs i vardagsarbetet. Det kanske är framtidsmelodin i klagokören kring den strama budgeten.

Under 1950- och 1960-talen upplevde Nordens folk ofta det ökade nordiska samarbetet som påtagliga inslag i tillvaron: gemensam arbetsmarknad, passion, nordisk social trygghet samt ökat samarbete inom undervisning och förvaltning. Mot bakgrund av de stora framstegen för nordiskt samarbete under de senaste decennierna kan de senaste årens samlingsframgångar synas mera betydelselösa för stora grupper av medborgare.

Fråga är nu om det fattas bitar i denna sammansatta mosaik som nordiskt samarbete utgör för den enskilde medborgaren. Inom social- och miljöutskottet har en arbetsgrupp sett på frågan och presenterar nu en principskiss för hur vi kan stärka och fördjupa samarbetet för att bevara rättigheter och trygghet när man förflyttar sig i Norden.

Personligen har jag dock den uppfattningen att det för den nya och unga generationen nordbor, som inte lärt sig se nordiskt samarbete som en speciellt tjugig form av internationell verksamhet, behöver skapas ett nordiskt medvetande – en känsla av stolthet över att leva och bo i Norden. I dag är ungdomars utblick och intresse ofta vänt längre bort mot söder och väster.

Avgående presidieordföranden Elsi Hete-mäki-Olander nämnde i sitt hälsningstal den gemensamma nordiska satsningen under 1982 i USA, Scandinavia today, kring nordisk kultur och samhällsliv. När jag deltog i vissa av de fina arrangemangen undrade jag om inte nordiska ungdomar borde få en liknande upplevelse av nordisk kultur.

Har inte de nordiska länderna de senaste åren överdränkts med musik, litteratur, mode, spel, film och reklam, som helt ändrat det sunda och naturnära sätt att leva och umgås, som tidigare var nordisk kvalitet och livsstil?

Norden skall inte isoleras från världen i övrigt. Men kanske borde vi både i hemmens fostran, i skola och fritidsliv få mera utrymme för en nordisk livsstil, som kunde vara en säker plattform för bedömning av världen utanför. Det saknas ofta nordiska alternativ till det mera kontinentala inflytande som möter barn och ungdom i Norden i dag.

Låt oss därför vidga diskussionen om ett nordiskt medborgarskap ännu mera mot framtiden!

Alla politiker i Nordiska rådet: Låt oss i utskott och partigrupper ha ett fritt meningsutbyte om dessa framtidsfrågor! Det kan resultera i praktiska förslag som knyter fastare kontakter mellan nordiskt vardagsliv och nordiskt samarbete.

Petter Thomassen: Det er helt naturlig at arbeidsledighetsproblemet har stått i fokus hittil i debatten i denne samlingen. Med så mange som 800 000 arbeidsledige i Norden har også vi fått merke med tyngde de ledighetsproblemer som land utenom Norden har slitt med gjennom flere år. Men også innen Norden er ledighetsproblemet ulikt fordelt. Det har sammenheng med ulike nasjonale forutsetninger og ulik økonomisk politikk.

Det kan i denne sammenheng ikke understrekes nok hvor alvorlige sosiale og andre samfunnsmessige skadevirkninger det har at så mange arbeidføre og arbeidsvillige mennesker, ikke minst blant ungdom, ikke får mulighet til å gjøre den innsats for samfunnet som de ønsker. I virkeligheten er det her tale om en ressursløsning av enormt omfang, som det må være et overordnet mål å endre i positiv retning.

Dagens store arbeidsledighet rundt om i verden tilskrives stort sett konjunktorene. Det er alltid naboens politikk som ikke er som den skal være. Men konjunktorene er ikke bestemt av høyere makter. De bestemmes av endringer i etterspørsel etter konsumvarer og, ikke minst, investeringsvarer. Det konjunktorene og en "forfeilet økonomisk politikk" ikke får skylden for, må de strukturelle omstillinger bære ansvaret for.

Også de er selvsagt satt i scene av menneskene selv. De har sammenheng med endringer i konkurransevne, næringsstrukturen og i menneskenes vaner og etterspørsel etter varer og tjenester. Noen ganger er det slik at menneskelige behov skaper ny teknologi. Andre ganger – og det er trolig oftest – er det slik at ny teknologi skaper endrede vaner og/eller nye behov. Alt dette går gjerne under betegnelsen "utvikling". Og dette upersonlige begrep synes de fleste å stå maktesløse overfor. Man synes uten videre å akseptere at utviklingen må gå sin gang, og det tar utrolig kort tid å venne seg til forandringer, enten de er til det bedre eller til det verre.

I en så "åpen" verden som vår er det selvsagt et innviklet puslespill å få alle bitene på plass til riktig tid. Vanskeligheter i ett land, f.eks. på grunn av feilslått økonomisk politikk eller egoistiske preferanseordninger, reflekteres straks i andre land. Likevekten forrykkes i utenriksbalansen. Dette resulterer i mottiltak av en eller annen art, som ofte også rammer andre enn dem de tok sikte på. Nye tiltak iverksettes, og den internasjonale ubalansen er et faktum.

At en betydelig del av arbeidsledigheten i verden i dag skyldes manglende solidaritet statene imellom, kan det neppe herske tvil om. Men at den teknologiske utvikling også må bære sin del av "skylden", er på det rene. De omfattende omstruktureringer i arbeids- og næringslivet som denne utviklingen fremtvinger, og ikke minst det hurtige tempo som den inviterer til, gjør det vanskeligere for landene å samstemme sin politikk slik at de fulle fordeler av en internasjonal arbeidsdeling kan oppnås.

Men utviklingen innebærer ikke bare vanskeligheter med den internasjonale tilpassing. Også nasjonalt oppstår det tilpassingsproblemer. Det bør i denne sammenheng være nok å nevne det paradoks at vi samtidig med

betydelig arbeidsledighet opplever mangel på faglært arbeidskraft innenfor visse sektorer i samfunnet – ja, nettopp innenfor de sektorer hvor vekstmulighetene ligger. Dette medfører den dobbelt negative effekt at arbeidsledigheten blir større enn den behøvede være, og produksjonen innenfor de aktuelle områder mindre enn det reelle behov skulle tilsi. Utviklingen har altså løpt fra vårt utdannings- og opplæringsystem. Slik mistilpassing finner vi på område etter område. Det er etter min oppfatning minst like meget behov for organisasjon og nytenkning som det er for en ny økonomisk politikk om vi skal makte å løse ledighetsproblemene.

Dette er altså situasjonen på det tidspunkt da databølgen for alvor setter inn. Det krever ikke stor innsikt å erkjenne at den internasjonale og nasjonale tilpassingsprosessen ikke blir lettere etter dette. Et slikt tempo og et slikt omfang har vi aldri tidligere i historien vært vitne til.

Til denne sesjonen foreligger to ministerrådsforslag som etter min oppfatning henger nøyere sammen enn man ved første øyekast skulle tro. Det gjelder forslaget om et nordisk handlingsprogram på datateknologiområdet, og det gjelder forslaget som tar sikte på en mer koordinert økonomisk politikk med sikte på å bekjempe arbeidsledighetsproblemene. Datateknologiforslaget vil jeg komme tilbake til ved en senere anledning. Økonomiforslaget finner jeg det naturlig å kommentere i denne omgang.

Det er betegnende for den viljen som finnes i Norden, på tvers av partigrensene, at det til denne sesjon foreligger tre medlemsforslag – fra den konservative gruppen, fra midtengruppen og fra den sosialistiske gruppen – som søker å angripe problemene og søker å løse dem gjennom et konstruktivt samarbeid. Virkemidlene kan nok variere ut fra de politiske avskygninger forslagene representerer, men viljen og hensikten er den samme. Det er ikke minst gledelig at det har lyktes økonomisk utskott å nå frem til en enstemmig anbefaling som bygger på elementer fra alle tre medlemsforslag.

Vi må likevel ikke bli så storartede i Norden at vi tror vi kan løse grunnleggende problemer i isolasjon fra andre land. En viktig årsak til den problemer vi nå står overfor, er jo nettopp tendensen til at enkeltland søker å

løse problemene hos seg selv ved å eksportere dem til andre. Økende proteksjonisme, overdrevne devalueringer for å gi seg selv et kortsiktig konkurransefortrinn, sterk subsidiert industri – alt dette er eksempler på tiltak som nok kan gi virkning en stund, men hvor resultatet etterpå melder seg i form av ytterligere svekket konkurransekraft og derpå følgende svekkelse av mulighetene for å løse problemene på lengre sikt. Og felles for mange slike tiltak er at de som regel gjør mer skade hos dem som rammes, enn de er til fordel for det produksjonsliv som tiltakene var ment å tjene.

Det er vesentlig når samtlige grupperinger i Nordisk Råd ser ut til å kunne samle seg om at i kampen for den hele og fulle sysselsetting er arbeidsmarkedstiltak alene utilstrekkelig. Det må arbeides på flere nivåer samtidig.

Skal vi nå frem til mer varige løsninger, må det legges særlig vekt på å få kontroll over inflasjonen. Det krever dempet vekst i offentlige utgifter, en budsjettpolitikk som reduserer de store budsjettunderskuddene i de enkelte land, økte forutsetninger for at næringslivet skal kunne styrke sin konkurransekraft, bekjempelse av proteksjonisme – og arbeide for økt produktivitet innen den offentlige sektor og innenfor næringslivet.

Disse hensyn kommer klarest til uttrykk i det forslag som er fremlagt fra den konservative gruppen, men har også vunnet gjenklang i det forslag Økonomisk utskott har funnet å kunne enes om. Det finner jeg for min del svært gledelig. Det representerer et skritt i retning av større opplutning om nødvendige tiltak også på det nasjonale plan – noe jeg fra det norske Høyres side må si er en gledelig utvikling.

Men det er helt avgjørende for vår evne til å møte problemene på lengre sikt at vi i vår iver etter å gjennomføre kortsiktige tiltak som kan få hurtig virkning, ikke glemmer å sikre grunnlaget for fornyelse og omstilling i næringslivet.

Finansministern och nordiska samarbetsministern **Laine**: Årade president! Det råder i alla de nordiska länderna en vitt utbredd nationell konsensus om det nordiska samarbetet. För två årtionden sedan gav detta samarbete politiska "poäng" på hemmaplan för politikerna. Idag är det inte mera så. Det är inte

lätt för resultaten inom det nordiska samarbetet att passera nyhetströskeln i de viktigaste massmedia. Detta är ett tecken på att samarbetet i Norden betraktas som någonting så naturligt och självklart, att det knappast längre ägnas någon nyhetsmässig uppmärksamhet.

Man kan ställa frågan, om det har gått så, att denna nationella konsensus har blivit ett axiom, vars förekomst alla känner till och som inte behöver bevisas, samtidigt som det ändå saknas dynamik i den funktion som axiomet förutsätter. Vi, som är med i det nordiska samarbetet, i egenskap av företrädare för våra regeringar och parlament, får lov att ta på oss ett stort ansvar för att dynamiken i samarbetet skall bevaras. Speciellt behöver man dynamik i det ekonomiska och industriella samarbetet. Vi har många gånger konstaterat att det i det ekonomiska samarbetet är möjligt att gå framåt bara med små steg. Men om vi vill följa med den internationella utvecklingen bör vi, då och då, också kunna ta några längre steg. Detta gäller speciellt utvecklandet av den nya teknologin. Datateknologisamarbetet håller redan på att komma i gång. Det bör få fullt stöd. Men det vore kanske ändamålsenligt att snarast utreda, vad som kan göras samnordiskt på bioteknologins område. Grundandet av en mikrobenbank skulle kanske ge, åtminstone en liten knuff på det här fältet.

En mätare för dynamiken hos det nordiska samarbetet, visserligen inte den enda, är den samnordiska budgeten och, i fråga om det kulturella samarbetet, kulturbudgeten. Genom att ge akt på deras nivå kan man också mäta regeringarnas politiska vilja att satsa på det nordiska samarbetet. Budgetmedlen för nordiskt samarbete uppgår till mycket små belopp, i förhållande till de anslag, som i våra nationella budgeter har upptagits för annan internationell verksamhet. Det är lätt att fastslå att de flesta utgiftsbeloppen i vår gemensamma nordiska budget betyder inbesparingar i våra nationella budgeter. Det är inte logiskt att binda våra insatser inom det nordiska samarbetet vid tillväxtprocenter inom bruttonationalprodukten och våra nationella budgeter. Det vore bäst att sluta upp med att tala om tillväxtprocenter i samband med de nordiska budgeterna. Sådana uppgifter kan till och med vara vilseledande för dem som

nte är invigda i saken. När det är fråga om små absoluta tal är det lätt att komma fram till stora procenttal. Det är skäl att komma ihåg att slutsumman för den totala allmänna budgeten under innevarande år uppgår till endast 150 miljoner norska kronor. — Den här summan motsvarar i stort utgifterna för en kommun med ett par tusen innevånare. — Här ingår, förutom sekretariatskostnaderna, finansieringen av 15 institut och hela den projektverksamhet som lyder under ämbetsmannakommittéerna.

Jag sade nyss att det strama ekonomiska läget inte borde få återspeglas i en nedskärning av de samnordiska tillgångarna. I stället borde det utgöra en impuls till att sätta igång nordiska projekt i syftet att spara. Stramheten borde däremot återspeglas i en mera kritisk disposition av penningmedlen än förut. Prioritering och omprioritering är ord som ständigt har upprepats vid ministerrådets arbete under den senaste tiden. Detta är bra. Trots det skulle jag också vilja varna för att man, i överdriven omprioriteringsiver, alltför lättvindigt överför tillgångar från en sektor till en annan. Nordisk rättspraxis innebär att ingen skall dömas ohörd. Den principen borde följas också vid bedömning av samarbetsprojekt. Jag är rädd för att vissa sektorer i budgetförslaget för år 1984 har blivit dömda innan de har blivit hörda. Särskilt viktigt är att de ekonomiska betingelserna för verksamheten inom de sektorer där samarbetet baserar sig på samnordiska avtal och konventioner inte kringskärs utan grundlig utredning och noggrann prövning. Det är också i fortsättningen nödvändigt att den nordiska samarbetsbudgeten inriktas både på så kallade hårda och mjuka sektorer.

Min uppfattning är att de nordiska statsministernarna i hög grad hade rätt, när de vid sitt möte i Helsingfors konstaterade, att ett igångsättande av betydelsefulla nya samarbetsprojekt förutsätter att tillräckliga ekonomiska resurser beviljas för dem. Jag finner att den principen borde tillämpas på projekt inom det ekonomiska området i synnerhet. Detta gäller till exempel ökningen av Nordiska investeringsbankens kapital samt Nordiska industrifondens och Projektexportfondens resurser. Det borde också i fortsättningen säkerställas att en tillräcklig ekonomisk bas skapas för dessa fonder.

Satsningar på arbetsmarknadspolitiken är väl motiverade med hänsyn till sysselsättningsläget och utsikterna i detta avseende. Samtidigt bör konstateras att en aktiv arbetsmarknadspolitik borde kunna bedrivas i våra länder i alla konjunkturlägen. Det är positivt att man nu, inom ramen för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet, försöker finna nya alternativ och vill ge samarbetet på det internationella planet större betydelse. Nycklarna till ett bättre sysselsättningsläge finns nämligen i dag åtminstone delvis utanför Norden.

Vid sidan av målet att upprätthålla en full sysselsättning bör en fortsatt förkovran av livskvaliteten och av arbetslivets innehåll utgöra en viktig del av vårt samarbete.

Konkreta resultat, som gynnar olika slags grupper i samhället, har nåtts och kan nås genom samarbete inom Norden. Till exempel det samarbete som berör handikappade och multihandikappade måste få stöd i form av tillräckliga resurser. Erfarenheterna av den nordiska njurbanken är så positiva, att en i princip likadan samarbetsmodell kunde tänkas bli tillämpad också på andra områden. Här kommer man främst att tänka på ett utvecklande av en nordisk ögonbank.

I år tillämpar vi första gången en ny budgetpraxis. Nordiska rådet medverkar i högre grad än förut i budgetprocessen. En förstärkning av den parlamentariska förankringen för vårt arbete är ägnad att ge hela vår samarbetsorganisation ökad styrka. Det är att hoppas, att vi genom detta kan få, inte bara impulser, utan också skapa riktlinjer, som ger klarhet för vårt framtida arbete. Samtidigt torde detta också garantera ännu bättre möjligheter för en kritisk analys, som innefattar olika intressen.

När vi försöker tänja på våra anspråkslösa samnordiska tillgångar för att få dem att räcka till för så många väl motiverade ändamål som möjligt borde vi också fördomsfritt skärskåda nya former för finansiering. Det finns potentiella samarbetsområden, där samtliga nordiska länders intressen av naturliga skäl inte är samstämmiga. I sådana sammanhang vore det motiverat att överväga i vilken mån man kan utarbeta smidigare finansieringsformer, så att till exempel bara två eller tre länder skulle medverka i finansieringen, beroende på projektets art. Dessutom borde en bättre samordning i fråga om projekt som

finansieras vid sidan om de ordinarie budgeterna eftersträvas.

Det är verkligen på sin plats att en särskild kommitté på hög nivå nu har tillsatts för att reda ut det nordiska samarbetets innehåll och former. Det förefaller naturligt att kommittén i sitt arbete också fäster särskild uppmärksamhet vid samarbetsministrarnas ställning inom de nationella regeringarna. Deras position behöver såväl stärkas som förtydligas. En samarbetsminister är inte bara en samordningsminister utan också, i själva verket, en nordisk finansminister. Ändå är befogenheterna gentemot fackministrarna, och framför allt i förhållande till finansministrarna, oklara och i hög grad ospecificerade. Det är svårt för samarbetsministern att sköta sitt uppdrag på behörigt sätt inom ramen för nu gällande fullmakter och med den tid som står till förfogande. Måhända borde man på nytt pröva frågan om en särskild portfölj för en samarbetsminister inom varje nordisk regering, vilket ibland har diskuterats i Nordiska rådet. Kan-ske saken också kan främjas genom att samarbetsministrarna på det nationella planet ges tillräckliga personresurser till stöd för deras arbete. I detta nu kan de flesta av oss endast anlita några få tjänstemän, och också de står bara delvis till vårt förfogande. En effektiv verksamhet för att nå den nivå av mål och ansvar som det alltmer omfattande samarbetet innebär, förutsätter en rask uppryckning av ärendenas beredning och samordning på det nationella planet.

Steenholdt: Hr. præsident! Jeg vil ikke undlade at benytte denne lejlighed til at henlede rådets opmærksomhed på et af de mange problemer i Grønland, som kunne løses i samarbejde mellem nordiske lande. Vi har mange talentfulde unge mennesker i Grønland. Det gælder musik, kunsthåndværk, digtning og meget andet. Men landets beliggenhed og de enorme rejsomkostninger forhindrer dem i at have mere intens samkvem med vennerne i andre nordiske lande. Jeg er overbevist om, at det ville være til stor inspiration for unge grønlandske kunstnere at kunne besøge forskellige nordiske lande.

Det samme gælder unge, som forbereder sig til erhvervslivet. Fiskere, fåreholdere og fangere ville have stor fordel af at kunne lære

noget af andres metoder og viden om deres erhverv. Jeg er vel klar over, at der gøres en del allerede nu, især inden for fåreavlerfaget, og det er jeg glad for.

Jeg er også klar over, at repræsentanter for Nordisk Kulturfond har besøgt Grønland, og at besøget har haft positive følger. Jeg vil ikke desto mindre gerne understrege, at behovet er stort.

Jeg mener, at der i Nordisk Råds regie kan gøres noget ved sagen. Jeg forsøger at fantasere mig frem til udvekslingsbesøgsrejser for unge af forskellige interessegrupper.

Jeg vil nemlig heller ikke udelukke, at unge talentfulde mennesker fra nordiske lande vil kunne hente inspiration ved at besøge vort smukke og særprægede land, træffe ligesindede og skabe venskaber.

Jeg har lyttet med megen opmærksomhed til islandske venner, da de klagede over SAS's ruteflyvning Danmark – Island og Sydgrønland.

Denne ændrede ruteflyvning til Sydgrønland skaber store problemer for passagertransporten for hele Grønland. Må jeg benytte lejligheden til at opfordre de samlede nordiske trafikministre til at tage sagen op for alvor.

I de år, hvor jeg har fået lov til at være med til Nordisk Råds møder, har jeg altid inderligt ønsket at være sammen med jer, uden at jeg skulle optage pladsen for en anden fra det danske folketing. Jeg er dog optimist ved tanken om, at antallet af de danske medlemmer er blevet udvidet, så der kan komme røster direkte fra Grønland.

Det kan vist ikke komme bag på nogen, at jeg helst havde set, at Grønland havde fået sin egen repræsentation, men når man ikke kan opnå det bedst mulige, må man tit og ofte lade sig nøje med – og endda være glad for – det næstbedste.

Jeg har forstået, at mit land ikke kan få sin egen repræsentation her i Nordisk Råd, fordi kun suveræne stater kan blive repræsenteret. Det betyder jo i virkeligheden, at Grønland aldrig nogen sinde opnår direkte repræsentation her i rådet, hvis ikke det med tiden lykkes at få ændret denne holdning og de til grund herfor liggende bestemmelser.

Nordiske venner! Det er netop i år 50 år siden – runde tal – at to nordiske lande skændtes om suveræniteten over en del af

Grønland – utænkeligt, at det ville ske i dag. Da domstolen i Haag afgjorde stridigheden, var ordet suverænitet igen med i spillet.

Jeg og mit folk ønsker de bedste resultater af forhandlingerne, men vil ikke undlade at minde om jubilæumsåret for den latterlige, skal vi sige kolonialistiske tankegang – nemlig spørgsmålet om suverænitet – for at være ligestillet med de andre.

Som medlem af folketinget – valgt af partiet atassut i Grønland – er jeg glad for den samhørighed, som består mellem Danmark og Grønland. Grønland er nu engang placeret sådan på verdenskortet, at der skal ske mirakler, hvis landets erhvervsmuligheder nogen sinde skulle kunne bære den levestandard, som grønlænderne i dag har opnået. Skal man være realistisk, må man være glad for, at samhørigheden mellem Grønland og Danmark har skabt basis for vores eksistens i Grønland.

Jeg vil understrege, at denne samhørighed ikke udelukkende er betinget af økonomiske betragtninger. Relationer mellem Danmark og Grønland gennem mere end 260 år har betydet, at de fleste grønlandske familier har rødder langt nede i den danske jord. Det er ikke kun økonomi, men også følelser og traditioner af forskellig art, der skaber samhørighed mellem Grønland og Danmark.

Det, jeg gerne vil fremhæve her, er, at betingelserne for Grønlands reelle repræsentation her i Nordisk Råd synes temmelig uopnåelige. Jeg tror næppe på nuværende tidspunkt, at Grønland bliver en suveræn stat. Der findes altså ingen vej til at blive selvstændigt repræsenteret i Nordisk Råd.

Der er i øjeblikket kun én mulighed for Grønland for at blive selvstændigt repræsenteret i Nordisk Råd, og det er, at den holdning og den politik, som en del af medlemmerne fastholder, ændres med tiden, således at lande, som ikke er suveræne stater, også kan blive medlemmer og blive selvstændigt repræsenteret. Jeg forventer ikke, at det sker i den nærmeste fremtid, men jeg vil på den anden side ikke udelukke den tanke, at medlemmerne af dette råd engang skifter holdning. Til det håb har jeg to grunde:

For det første må man konstatere, at den tekniske udvikling i de senere år helt har ændret tingene. Fra at være en afkrog af verden er Grønland i dag placeret særdeles centralt,

liggende som en del af Norden lige midtvejs mellem to store supermagter. Jeg tror, at denne kendsgerning med tiden kan komme til at spille en rolle i forholdet mellem Grønland og Nordisk Råd.

Den proces, som for nylig blev indledt med indførelsen af hjemmestyre, vil fortsætte og udvikle sig. Jeg tror ikke, at der her er spørgsmål om suverænitet eller ikke suverænitet. Jeg er meget overbevist om, at den grønlandske befolkning vil få større og større selvbestemmelse i sit eget land.

For det andet har jeg den opfattelse, at begrebet suverænitet ikke længere har samme klang, som det engang har haft – tænk endnu en gang på jubilæumsåret for afgørelsen ved domstolen i Haag. Den internationale forståelse og det internationale samarbejde udhuler år for år det gamle suverænitetsbegreb, og der er næppe nogen, der savner det.

Lagmand Pauli Ellefsen: Hr. præsident! Et af hovedtemaerne ved denne session er den økonomiske krise og dens konsekvenser for de nordiske lande.

Vi, der bor i Nordens udkantsområder, følger i fuldt omfang med i udviklingen, og vi tager del i den bekymring, som den økonomiske krise giver anledning til i samtlige Nordens lande.

I vor del af Norden – et udkantsområde – har vi i princippet de samme problemer som i det øvrige Norden. Vi har dog, med en økonomi så ensidigt baseret på fiskeri, større strukturelle svagheder end det øvrige Norden.

Det er endnu ikke lykkedes os at overvinde den krise, der startede med olieprisforhøjelsen i 1975 og yderligere blev forstærket med fiskerigrænseudvidelserne i 1977.

I disse for Færøerne vanskelige kriseår har vi haft og har vi et for os meget vigtigt og fordelagtigt bilateralt samarbejde med Island, et samarbejde, som vi er særdeles taknemlige for.

Vi har også haft et bilateralt samarbejde med Norge og Sverige, som vi ønsker at bevare og udbygge.

I det hele taget er det vort håb, at de samfund i Norden, som i særlig grad er afhængige af fiskeri i større omfang, må kunne intensivere samarbejdet på dette område. Den omstændighed, at Grønland efter alt at dømme

nu kommer direkte med i det nordiske samarbejde, medfører, at en sådan udvikling kan foregå i Nordisk Råds regie.

Også på andre områder gives der forudsætninger for øget samarbejde mellem Færøerne og det øvrige Norden.

I maj i år tages Nordens Hus i Tórshavn i brug. Samtidig åbnes et stort nyt hotel i Tórshavn med konference-faciliteter m. v.

Som bekendt har Færøernes landsstyre for år tilbage startet en færgerute i sommermånederne mellem Island, Færøerne og det østlige og sydlige Norden – et spørgsmål, som igennem mange år har været behandlet i Nordisk Råds regie.

I år vil et privat rederi overtage denne rute med en betydelig større og mere komfortabel færge. Vi håber, at også dette tiltag vil bidrage til at udbygge de menneskelige kontakter mellem Færøerne, Island og det øvrige Norden.

Også flyforbindelserne mellem Skandinavien og Grønland, Island og Færøerne er et spørgsmål, der bør arbejdes på.

Et andet emne, der optager os færing, er telekommunikationsområdet. Vi har nu etableret et offentligt TV på Færøerne, og vi håber, at vi også på dette område kan få et gavnligt samarbejde med resten af Norden.

Jeg skal ikke lægge skjul på, at det er vort håb, at forslaget om en udvidelse af Den nordiske Investeringsbanks grundkapital bliver vedtaget.

Som et udpræget nordisk udkantsområde har vi haft brug for, og fået, finansiering fra banken, og vi håber på et fortsat samarbejde med banken til gavn for den færøske økonomi. Jeg tænker her især på regionallånsordningen, som vi håber ikke blot fortsættes, men også udbygges, efter bankens kapitaludvidelse.

Hr. præsident! Den afgående præsident nævnte i går i sin afskedstale, at der nu er foreslået en væsentlig ændring i Nordisk Råds sammensætning. For det første går forslaget ud på, at Grønland vil blive repræsenteret i rådet. For det andet vil Åland, Grønland og Færøerne efter forslaget få særlige delegationer i rådet.

Da Færøerne, sammen med Åland, for 13 år siden ved Nordisk Råds 18. session i 1970 indtrådte i rådet, udtalte daværende lagmand Chr. Djurhuus efter at have udtrykt taknem-

lighed for den støtte, Færøerne havde fået, blandt andet følgende:

”Jeg føler mig dog forpligtet til at understrege, at resultatet, hvorefter Færøerne har to medlemmer valgt af lagtinget og et medlem udpeget af landsstyret, men at alle tre indgår i Danmarks Riges delegation, ikke tilfredsstillende opfylder det, man fra færøsk side stræber efter – en selvstændig repræsentation ligestillet med de andre nordiske landes.”

I denne forbeholdne tilslutning lå en reservation om, at vi fra færøsk side ville komme igen med ønsket om en selvstændig repræsentation.

Og syv år senere har Færøernes lagting enstemmigt vedtaget sålydende beslutning: ”Lagtinget støtter, at spørgsmålet om en selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd genoptages til behandling i rådet, og anmoder landsstyret om at optage de nødvendige forhandlinger herom.”

Denne beslutning har den danske regering tilsluttet sig og forelagt for rådet med sit forslag af 7. februar 1980. At regeringen har medtaget Grønland i forslaget, efter at Grønland i 1979 har fået sin hjemmestyreordning, er naturligt og får fuld tilslutning fra færøsk side.

Den særlige komité – Petrikomiteen – og juridisk udvalg har på en fyldig og grundig måde redegjort for handlingsforløbet, og jeg vil tilslutte mig den afgående præsidents, fru Hetemäki-Olanders, tak til komiteen og juridisk udvalg for det store arbejde, der er udført i forbindelse med udredningen af spørgsmålet om de tre selvstyrende områders repræsentation i Nordisk Råd.

Jeg er klar over, at der har været forfatningsmæssige betænkeligheder at overvinde, at der har været tale om en vanskelig balancegang. Vanskeligere for nogle end for andre for at nå frem til en enstemmig udvalgsindstilling.

En særlig tak til Danmarks regering, især regeringen Anker Jørgensen, der fik spørgsmålet forelagt og videreeksperteret til Nordisk Råd. Vi er klar over, at Danmark ved nyordningen fortsat kommer til at afstå to af sine medlemmer til Færøerne og yderligere to til Grønland, således at Danmark i forhold til de andre nordiske lande vil blive klart underrepræsenteret.

Såvel komiteen som udvalget har lagt til grund for behandlingen, at det nordiske parlamentariske samarbejde bør foregå mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer, og at Helsingforsaftalen er indgået mellem suveræne stater og kun kan omfatte sådanne.

Denne indstilling medfører, at de tre selvstyrende samfund Åland, Grønland og Færøerne ikke er medlemmer på egen fod og på lige fod, men er medlemmer i kraft af rigets medlemskab.

Det er med påskønnelse, jeg har bemærket, at udvalget også har medtaget forslaget om en justering af aftalerne om kulturelt samarbejde og om transport og kommunikation, således at Åland, Grønland og Færøerne også kan deltage i dette samarbejde på ministerniveau. Udvalgets indstilling om, at undervisningen og uddannelsen i skolerne i passende omfang skal omfatte undervisning i sprog, kultur og almindelige samfundsforhold, også skal omfatte de tre selvstyrende samfund, vil bidrage til at styrke og udvikle sammenholdet og den gensidige forståelse i Norden.

Jeg går ud fra, at en naturlig følge af den ændrede form for medlemskab vil være, at en større del af det nordiske samarbejde end hidtil vil blive henlagt til Færøerne.

Her er vi som tidligere sagt i den heldige situation, at Nordens Hus i Tórshavn vil blive taget i brug i maj måned i år, samtidig med at et nyt stort hotel også tages i brug. Jeg vil benytte lejligheden til endnu en gang på det færøske folks vegne at takke Nordisk Råd for den støtte, rådet har givet os til styrkelse af ikke blot det kulturelle, men i det hele taget det almenmenneskelige samvirke mellem Færøerne og det øvrige Norden. Hr. præsident! Vedtagelsen af og gennemførelsen af de nye og ændrede regler for medlemskab af Nordisk Råd vil betyde et betydeligt skridt hen imod det, man fra færøsk side stræber efter – en selvstændig repræsentation lige-stillet med de andre nordiske landes.

Men endnu er der et langt stykke vej tilbage.

Og derfor vil jeg i dag som Færøernes lagmand, nøjagtig som daværende Færøernes lagmand, Chr. Djurhuus, gjorde det for 13 år siden, forberede Nordisk Råd på, at der inden for en overskuelig tid kan komme fornyede anmodninger og henstillinger fra fær-

øsk side om yderligere skridt på vejen mod det mål, som et meget stort flertal af færinger har sat sig – selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

Paul Jansson: Herr president! Industrin i våra länder är beroende av att vi har en väl fungerande offentlig verksamhet i form av kommunikationer, utbildning, sjukvård, bostadsbyggande och samhällsplanering.

Det framhåll jag i generaldebatten under Nordiska rådets session förra året. I likhet med ekonomiska utskottet underströk jag de nära sambanden mellan den privata och offentliga sektorn. Det finns anledning att även vid denna session anknyta till detta förhållande och ge det hela en konkret belysning.

Byggandet är, som vi alla i Nordiska rådet känner till, extremt beroende av politiska beslut inte bara därför att byggandet är en viktig del av den ekonomiska politiken utan också därför att den regleras av beslut som vi parlamentariker fattar i våra respektive länder. Ingen annan produktionskedja torde vara så beroende av politiska beslut som just byggandet. Det innebär också att vi politiker har ett särskilt stort ansvar gentemot byggnadsindustrin. Men hur ser då situationen ut i dag?

Låt mig först konstatera att den ekonomiska krisens verkningar och den stigande arbetslöshet som följer i dess spår särskilt hårt har drabbat bostads- och byggsektorn i de nordiska länderna. Byggsektorns roll som motor i samhälls ekonomin har ganska väsentligt urholkats. Detta kan illustreras på flera sätt.

1970 byggdes närmare en kvarts miljon bostäder i Norden. Tio år senare hade antalet sjunkit till mindre än 150 000, en nedgång med 40%.

Under denna period minskade antalet nybyggda lägenheter med 80 000 eller 60%. En stor del av bostadsbyggandet har skett i form av småhusbyggande. Räknat i absoluta tal innebär det dock bara en ökning med 3 000 småhus under 1970-talet.

Det offentliga nybyggandet har vidare stagnerat eller gått ned. Samma utveckling har kännetecknat också det privata byggandet inom industri, jordbruk, handel och andra näringsgrenar under de senaste åren. Speciellt markant har denna utveckling varit för industrins byggnadsinvesteringar. Det är en

utveckling som med hänsyn till industriverksamhetens centrala roll i de nordiska ekonomierna måste ge anledning till oro.

Nyinvesteringarna inom byggandet utgjorde 1970 mellan 15 och 20% av bruttonationalprodukten i de nordiska länderna. I dag har denna andel minskat med 30% i Danmark, 24% i Sverige och 10% i Finland. I Norge har den i stort sett legat stilla.

Arbetslösheten inom byggsektorn är ytterligare en indikator på den kris som vi för närvarande upplever inom byggsektorn. I Danmark är var femte byggnadsarbetare arbetslös. I Sverige och Finland uppgår byggarbetslösheten till 10 respektive 5%.

Det här är inget unikt för Norden. Byggarbetslösheten är hög i de allra flesta länder i Europa. Ett extremt exempel är Belgien, där hälften av alla byggnadsarbetare är utan arbete.

Men det förhållandet att situationen är ännu värre i andra länder i Europa än hos oss innebär inte att situationen blir bättre i Norden. Detta gäller oavsett vilken bransch vi talar om.

Man brukar räkna med att varje byggnadsarbetare som är sysselsatt i produktionen skapar arbete för ytterligare minst tre människor i andra näringsgrenar i samhället.

Det finns f. n. ca 500 000 byggnadsarbetare i Norden. Ytterligare en miljon människor arbetar också direkt eller indirekt med anknytning till byggnadsverksamheten. Det innebär att omkring 3 miljoner människor för sin försörjning är beroende av denna verksamhet.

Det var bl. a. mot denna bakgrund som vi vid fjolårets session framhöll att det borde vara en central uppgift för Nordiska ministerrådet att i det nya handlingsprogrammet för bostads- och byggområdet värdera hur de negativa verkningarna av utvecklingen inom byggandet skulle kunna brytas. Vi sade vid det tillfället också att åtgärder för att effektivt utnyttja produktionskapaciteten inom byggsektorn i de nordiska länderna borde värderas.

Vi kan nu med djupt beklagande konstatera att inga initiativ av denna innebörd har tagits inom Nordiska ministerrådet. Inte heller förslaget till nytt handlingsprogram, som vi skall behandla senare denna vecka, ger någon klar vägledning om hur detta skall ske.

En fortsatt negativ utveckling inom byggsektorn kommer endast att bidra till en ytterligare försämring av det allmänna sysselsättningsläget i våra länder. Detta ger i sin tur utomordentligt allvarliga återverkningar på industribranschen, som är direkt beroende av bostadsbyggnadsverksamhet och annan byggnadsverksamhet. Stora delar av den nordiska industrins utvecklingsmöjligheter riskerar att allvarligt skadas om detta får ske.

De problem som nedskärningarna i bygg- och anläggningsverksamheten har förorsakat stora delar av industrin har knappast alls uppmärksamats i det nordiska samarbetet. Jag syftar härvid närmast på utvecklingen inom byggmateriel-, trähus-, byggnadssnickeri- och möbelindustrin.

Många av företagen i dessa branscher är utpräglade småföretag med stor betydelse för sysselsättningen på mindre orter i regioner som i dag upplever stora sysselsättningsproblem. En fortsatt negativ utveckling på dessa områden skulle ytterligare kunna påskynda koncentrationstendenserna och fördjupa den regionala sysselsättningsproblematik som vi redan har erfarenhet av. Om vi därtill lägger att vi under 1980-talet kan vänta oss en ökad internationalisering, och därmed ett ökat exporttryck i handeln med bl. a. trävaror, så har vi situationen som i ett nötskal.

Vi har vidare i C I fått veta att under hösten 1982 ett möte ägt rum mellan företrädare för de nordiska bygg- och träfacken och industrins branschorganisationer, tillkommet på ministerrådets initiativ. Vi frågar oss om det skall räcka med enbart detta. Om så är fallet motsvarar det i varje fall inte vare sig intentionerna eller ambitionerna från Nordiska rådets sida när det gäller samarbetet på branschpolitikens område.

Jag vill därför fastslå att det fordras en helt annan öppenhet och beredskap i de nordiska samsarbetsorganen för att gemensamt gripa sig an 1980-talets problem, utmaningar och möjligheter, som f. n. möter nordiskt näringsliv. Det behövs därför friskare tag än vad som framgår både av ministerrådets berättelse och av meddelandet med anledning av Nordiska rådets rekommendation om samarbete inom nordisk möbelindustri. Vi har från Nordiska rådet anledning att förvänta oss en ändring här i dag.

Nordiska rådet fastslog redan vid ses-

sionen 1980 i Reykjavík att det är ändamålsenligt att när problem uppstår inom en bransch, efter en kartläggning av problemen pröva, om en samordning kan äga rum av nationella åtgärder för att lösa svårigheterna.

I den av Nordiska ministerrådet fastställda arbetsplanen för det industripolitiska samarbetet utgör branschfrågorna ett särskilt område. Av samarbetsplanen framgår att man efter samråd med de nordiska ländernas industriförbund och fackföreningsrörelser skall överväga mer offensiva branschpolitiska åtgärder. Vi kan tyvärr konstatera att det ännu inte har skett så mycket på detta området.

De praktiska uppgifter som det borde vara en förpliktelse att följa upp i det avseendet måste få en högre prioritet i det fortsatta arbetet. Detta kan i så fall öka trovärdigheten i de industripolitiska samarbetssträvandena.

En industripolitisk kapacitet för att också främja samarbete inom och mellan lika industribranscher måste utvecklas, och Nordiska ministerrådet måste ta sin del av ansvaret för att detta sker. Det borde också vara en naturlig slutsats av de fastställda arbetsplanerna. Men det fordras också, herr president, att man drar de nödvändiga slutsatserna i budgetarbetet.

Undervisningsminister **Kaarina Suonio**: Ärade president! Det är nu över 10 år sedan det nordiska kulturavtalet ingicks. En blick på de gångna åren visar, att många av de förhoppningar som man hade, då avtalet ingicks, har infriats. Många nya aktiviteter har tillkommit och det har blivit systematik och reda i det samarbete som sedan gammalt har bedrivits. Men samtidigt måste man understryka, att mycket ännu är ogjort. Många institutioner och aktiviteter arbetar under mycket knappa ekonomiska villkor. Det sker en verklig nedgång i verksamheten på grund av att den nordiska kulturbudgeten inte har kunnat hålla samma takt som inflationen i våra länder.

Den strama budgetpolitik, som regeringen de senaste åren har ansett sig vara tvungen att följa också då det gäller det nordiska samarbetet, har satt sina allvarliga spår i verksamheten. Det är därför att hoppas, att det snart skall bli möjligt att öka anslaget för det kulturella samarbetet.

Inom skolväsendet vill jag understryka, hur viktigt det vore att få lärar- och elevutväxlingen igång på permanent bas. Ministerrådet har företagit en försöksverksamhet med lärar- och elevutväxling. Denna visade sig vara mycket vällyckad och det vore angeläget att ge det växande släktet en aktiv nordisk kunskap. Dagens elever i våra skolor är morgondagens beslutsfattare som behöver känna Norden och samhörigheten.

Televisionssamarbetet och radiosamarbetet i Norden har tyvärr inte ännu resulterat i konkreta åtgärder. Jag konstaterar att situationen är synnerligen egendomlig. Från att ha varit en kulturfråga är radio- och TV-samarbetet i dag koncentrerat kring ekonomiska frågor och industripolitik. Jag hoppas att utvecklingen så snart som möjligt kan återföras även i de kulturpolitiska banorna. Inte minst med tanke på de många minoritetsgruppernas behov av program på det egna språket, vore det viktigt att få snara lösningar till stånd inom radio- och TV-samarbetet.

Det nordiska forskningsarbetet är mycket anspråkslöst utbyggt. De nordiska länderna anslår idag bara ca 1 % av sina offentliga forskningsanslag till nordiskt samarbete, medan insatsen för internationellt, utomnordiskt FoU-samarbete är mer än fem gånger så stor. För nordiska forskare är det i praktiken faktiskt lättare att samarbeta med forskare i USA och Västeuropa än med nordiska kolleger.

Ministerrådet beslöt senaste år att gå in för att upprätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd. Förslaget antogs vid Nordiska rådets session i Helsingfors och har nu lett till att det forskningspolitiska rådet har inlett sin verksamhet.

Rådet höll sitt första möte senaste fredag och kunde konstatera hur stora likheterna är mellan de nordiska länderna beträffande prioriteringen av olika forskningsområden och forskningsproblem. Ändå har det hittills sällan skett någon prövning av nordiskt forskningssamarbete som ett alternativ till separata nationella satsningar eller som en förstärkning av nationellt svaga områden.

Det nya rådet har därför många väsentliga uppgifter framför sig både när det gäller grundforskning, tillämpad forskning och forskarutbildning. Låt mig särskilt betona forskarutbildningen som ju alla nordiska länder

är i färd med att bygga ut. Det är uppenbart att vi genom ett systematiskt samarbete inom forskarutbildningen kunde öka både kvaliteten och bredden på vår forskarutbildning och därigenom förbättra våra möjligheter att hänga med i utvecklingen på vetenskapligt och teknologiskt nya och avancerade områden.

Genom sin sammansättning kan det forskningspolitiska rådet också hantera sådana forskningsområden som griper över flera discipliner och sektorer. Ett aktuellt exempel är datateknologin och dess effekter. Datateknologin i Norden kommer att påverka både samsällsättning, arbetsliv och näringsliv, och dataforskningen har både teknologiska, samhällsvetenskapliga och t. o. m. mycket viktiga humanistiska aspekter.

I våra länder kan man förutsätta att produktionen i växande utsträckning kommer att baseras på en hög teknologisk nivå och kvalificerad arbetskraft. En sådan utveckling påskyndas i de nordiska länderna både av det höggradiga exportberoendet och av avhängigheten av teknologiutvecklingen inom stora länder och transnationella företag. Samtidigt pågår debatten om den ekonomiska tillväxtens möjligheter och begränsningar i förhållande till sociala problem, energi- och naturresursförbrukningen, utvecklingsländernas frigörelse etc. Vi behöver forskning om de problem och anpassningsmekanismer som hänger samman med en eventuell långsiktig förändring av tillväxttakten. Angelägen är också forskningen kring arbetsliv och utbildning, eftersom riskerna för utsatta grupper – kvinnor, yngre och äldre arbetskraft – är uppenbara om strukturomvandlingen och den tekniska utvecklingen pågår ohämmat och utan att konsekvenserna analyserats.

Det nordiska forskningspolitiska rådets uppgift är dels att fungera som rådgivande organ åt ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor, dels att ta egna initiativ i syfte att främja samarbete över hela forskningsfältet. Jag hoppas att vi härigenom har fått en mekanism som möjliggör överblick och samordning på politisk nivå, men framför allt befrämjar ett levande, konkret samarbete mellan forskare i högskolor, forskningsinstitut och industri.

Ett annat samarbetsområde som har aktualiserats är frågan om forskningssamarbete be-

träffande de rättsliga problem gemensamma för kalottområdet. Lapplands högskola i Rovaniemi har bland annat en avdelning för juridik. Vid planeringen av undervisningen och forskningen inom denna avdelning har man särskilt beaktat kalottområdets rättsliga förhållanden. Inom högskolan har man dessutom tillsatt en sakkunniggrupp för att utreda möjligheterna att skapa ett forskningsinstitut för dessa frågor.

Ett väl utvecklat och omfattande utbildningssystem är idag karakteristiskt för alla de nordiska länderna. När utbildningsreformerna infördes var de föremål för en häftig politisk debatt. Idag råder det bred enighet om att de här reformerna, som höjt den allmänna utbildningsnivån, hört till de mest fruktbara och framsynta åtgärder som våra regeringar vidtagit. Fortfarande hotas den höga utbildningsnivån visserligen tidvis av kortsiktiga krav på att skära ned de offentliga utgifterna.

Det finns dock ännu mycket att göra när det gäller utbildning och omskolning av de människor som redan är ute i arbetslivet. Åtgärder för att förbättra vuxenutbildningen skall dock inte bara fungera som ett tecken på kris utan som en väg ut ur krisen. Vuxenutbildningen bör därför utvecklas så att den antingen ger skäligen allmänna kvalifikationer med vida tillämpningar eller så att den integreras i arbetslivet. I denna fråga bör vi samarbeta i Norden och utnyttja varandras erfarenheter.

Ärade president! Om vi vill svara på dagens och morgondagens allvarliga utmaningar, måste vi satsa på kunskaper och färdigheter, på större planmässighet, bättre kvalitet, samarbete mellan människor och nationer. Vår tradition av nordiskt samarbete är av stort värde. Låt oss vårda och befrämja den för vårt eget och varandras bästa. Vi behöver samarbetsbroar i världen som är vär.

Anker Jørgensen övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Finn Kristensen: De nordiske land må aldri nøye seg med å ta til etterretning det internasjonale bedrag at arbeidsledigheten bekjempes med flere arbeidsledige. Det er for øvrig et paradoks at vi i den industrialiserte

verden aldri har rådd over slike produksjonsmuligheter som nå. Aldri har vi hatt en slik teknologi. Aldri har vi visst så mye om forutsetningene for økonomisk planlegging. Aldri har vi hatt en arbeidsstokk med en så høy utdannelse. Vi har heller aldri stått overfor en verden som i den grad har hatt behov for de produkter vi kan skape. – Likevel må vi tilbake til 1920- og 1930-årenes depresjon for å finne et så høyt antall ledige hender i den vestlige verden som i dag.

Jeg synes noe av vårt problem er at vi sitter på hver vår lille tue og venter på at et eller annet under skal skje ute i verden slik at økonomien igjen får et oppsving. Det later til at noen tror det er mer eller mindre upåvirkelige naturkrefter som former det internasjonale bildet på dette område.

Krisen i den vestlige verden løses ikke uten at de vestlige industriland tar skjea i en annen hånd, og at vi begynner med målrettede investeringer for å arbeide oss ut av vanskelighetene istedenfor å "spare oss" lenger og lenger inn i de samme vanskeligheter.

Og her vil også jeg gi uttrykk for håpet om at det nordiske samarbeid kan gi resultater. Ingen betviler i dag nytten av dette samarbeidet. Smått om senn har vi utviklet et samarbeid som ikke mange andre regioner i verden kan vise til. Likevel: Hver gang vi har forsøkt å ta avgjørende skritt framover i retning av et konkret, forpliktende økonomisk og teknisk samarbeid, har vi feilet. Nordøk-avtalen levde lenge høyt i idéenes verden. Den døde – som alle vil huske – av overanstrengelse da den formelt var vedtatt i Nordisk Råd. Volvo-avtalen ble født i dølgsmål. Den var unnfanget ut fra en idé om å skape et norsk/svensk storkonsern med muligheter for utvikling innen de to land. Den ble drept av kortsynte kremmerbetraktninger.

Vår tids teknologi og den økonomi som utvikles på grunnlag av den, har for lengst sprengt de rammer som grensene rundt våre nasjonalstater har etablert. Disse sterke utviklingskraftene lever på mange måter sitt eget liv, uavhengig av nasjonale og politiske grenser. De sprenger seg fram og tvinger gjennom en åpen internasjonal økonomi.

Vi innbillen oss ofte, noen hver av oss, at vi har muligheter for å forme vår framtid på demokratisk grunnlag uavhengig av verden omkring oss. Vi plukkes imidlertid ofte én for

én av de sterke krefter som ligger i de store internasjonale selskaper bygd opp på grunnlag av en stadig mer avansert teknologi og slik sett en stadig mer slagkraftig internasjonal økonomi. En håndfull teknologiske og økonomiske stormakter har en viss mulighet til styring av slike krefter. Men de mindre land vil hver for seg aldri makte det. Den mulighet og evne som de mindre land i framtida kan ha for reell innflytelse på internasjonal økonomi, og dermed på grunnlaget for sin egen utvikling, er avhengig av spørsmålet om i hvilken grad vi er i stand til å utvikle et organisert og forpliktende samarbeid oss imellom. Den planøkonomi vi forsøker å føre i våre egne land, vil få begrenset gjennomslag dersom ikke en internasjonal planøkonomi kan forme de grunnleggende forutsetninger for vår felles framtid. Det er mot en slik bakgrunn et forpliktende økonomisk og teknologisk samarbeid mellom de nordiske land har en viktig oppgave å løse. Det nordiske samarbeid kan aldri bli et alternativ til et videre internasjonalt samarbeid, men det kan og bør bli et viktig sentrum for påvirkning også av de bredere internasjonale samarbeidsmønstrene og -oppgavene.

Vår oppgave må være å bygge opp en produktivitet og økonomisk bæreevne i våre samfunn som kan trygge en høy økonomisk og sosial standard, som kan sikre en rettferdig fordeling av produksjonsresultatene, og som kan slå vern om våre sosiale velferds-samfunn og om vår kultur.

Vi vet at vi for å makte dette til stadighet må gjennom strukturelle omstillinger, nye produksjonsformer, nye produkter og ny teknologi.

Beregninger i Norge viser at vi – forutsatt samme levestandard i 1990 som nå – vil trenge mellom 150 000 og 200 000 nye arbeidsplasser pluss det som følger av fornyelsesbehov til industrien sjøl. Det dreier seg om store oppgaver, særlig når vi vet at de samme resonnementer og prognoser sikkert kan gjøres gjeldende på samme måten for de andre nordiske land. Det forteller oss at det ikke er likegyldig hva vi har å rutte med av offentlige midler i stat, fylker og kommuner, og hva som skjer på basis av den aktivitet som der foregår. Likevel har jeg en følelse av at de nordiske land – med noen variasjoner – iallfall har det til felles at importen til våre egne

land som ledd i å holde et nivå for levestandard de fleste av oss gjerne vil befinne seg på, er avhengig av at vi kan eksportere varer og tjenester til andre land for et tilsvarende beløp. Derfor vil industrien spille en helt avgjørende rolle.

Vi politikere og industriens egne ledere bruker ofte uttrykket "omstillinger" – det er behov for omstillinger. Vi "spytter det ut" ved alle anledninger. Men det er ikke like lett å fortelle hverandre: Omstilling til hva? Hvis man med omstillinger mener "nedleggelse", bør man si det. Da vet vi iallfall hva man snakker om. Jeg vil si dette også i denne debatten, for jeg har hørt ordet nevnt nokså mange ganger. Det ville være en fallitterklæring om vi i Norden, vi som lever på "verdens tak" og burde ha bedre forutsetninger enn de fleste andre, også skulle behøve å gå veien om store – og jeg frykter varige – ledighetstall som ledd i løsningen av vårt omstillingsbehov. Nå er situasjonen imidlertid den at inntjeningsvevnen i store deler av industrien i alle de nordiske land er for svak til at en både kan betale skikkelige lønninger til dem som jobber der, og samtidig kunne investere og trygge og vedlikeholde det bestående som vurderes til å være liv laga. Men da er inntjeningen god nok til å skape de nye produktene vi trenger, det som skal sette oss i stand til å bære kostnadene ved å drive industriell virksomhet i de nordiske land. Og det er denne siste oppgaven som er den viktigste når det er snakk om omstilling. Men når nye produkter som kan føre til bedre inntjeningsvevne, er grunnlaget for den videre utvikling, og inntjeningsvevnen i dag er for dårlig til å skaffe oss disse produktene, da må vi et eller annet sted kunne bli enige om å sette inn den økonomiske hjelp som er nødvendig for å dra denne prosessen i gang. Og i dag er det bare staten i de enkelte landene som aktivt og målbevisst kan greie å få til det. Derfor vil jeg gjerne spørre dem som av ideologiske eller andre grunner får alle piggene ut når vi snakker om nødvendigheten av en aktiv statlig industripolitikk: Hvis vi skal bestå som industrinasjoner, hva er da alternativet? – Jeg mener det må være riktig å anvende fellesskapets midler til den form for nyskapingsevne som kan peke framover, i riktig retning. Det vil kunne gi oss arbeidsplasser, og det er igjen grunnlaget for ny

framgang på andre områder.

Jeg vil bare slutte med å si at vi istedenfor stort sett bare å snakke om problemer og la det bli med det, i større grad bør konsentrere oss om de mulighetene vi i framtida har.

Halvgaard: Hr. præsident! Af ministerrådets beretning fremgår med sørgelig klarhed, at de nordiske landes økonomiske situation ikke på væsentlige punkter afviger fra de øvrige OECD-landes, dvs. at den økonomiske situation i vore lande må vurderes som særdeles problematisk. Selv om bruttonationalproduktet i enkelte af landene i det sidste år har vist en positiv udvikling, er arbejdsløsheden øget i samtlige nordiske lande.

Arbejdsløshedens struktur følger på mange måder samme mønster som tidligere år. Det indebærer, at arbejdsmarkedssituationen for visse grupper, særlig ungdom, handicappede og ældre, ser ud til at blive stadig vanskeligere. Fordelingen af arbejdsledighed på de forskellige nordiske lande er ikke væsentligt ændret. Det er fremdeles Danmark og Finland, som har den vanskeligste arbejdsmarkedssituation.

På tidligere sessioner – ja, vel på samtlige – har vi forsøgt at bidrage til løsningen af de nordiske landes økonomiske problemer ved at behandle emner som "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og fremtiden". Disse drøftelser har ikke ført til mærkbare resultater. Nu er det tanken at koncentrere dele af rådsarbejdet og dele af udvalgenes arbejde om en emnekreds, der foreløbig betegnes som "Nordisk medborgerskab", hvor vi skal forsøge at forestille os, hvilke foranstaltninger der ville kræves – og ville kunne gennemføres – med henblik på, at nordboer mest muligt skulle kunne stilles, som om de var medborgere i samtlige nordiske lande. Der er god brug for at se nærmere på, hvad der kan gøres for at fjerne hindringer for samhandel, hindringer for etablering af virksomheder og hindringer for bevægeligheden mellem landene.

En af hovedhjørnestenene i det nordiske samarbejde er aftalen om det fællesnordiske arbejdsmarked, som for nylig er blevet revideret og ajourført. På en lang række faglige områder har vi ifølge denne aftale fri bevægelighed for arbejdskraften, som herved skulle have større muligheder for at sikre sig be-

skæftigelse, end tilfældet var, da man var begrænset til at søge arbejde i sit eget land.

Desværre har dette større teoretisk end praktisk betydning, så længe arbejdsløsheden i større eller mindre grad præger samfundet i alle vore lande, måske foreløbig med undtagelse af Island.

Arbejdsmarkedsspørgsmålene er blevet grundigt behandlet i masser af nordiske betænkninger og projekter sat i scene af Nordisk Ministerråd. Ofte er det Nordisk Råd, der har foranlediget disse undersøgelser. Rådet har også selv holdt konferencer herom og forbereder nu et seminar om problemerne omkring arbejde og fritid, arbejdstid m. v. til afholdelse i det kommende efterår.

Det er naturligt, at arbejdsløsheden, og ikke mindst ungdomsarbejdsløsheden, beskæftiger de nordiske politikere.

Den situation, vi på dette område befinder os i for øjeblikket, er en tragedie og en katastrofe for de årgange, der netop står over for at skulle forlade skolerne og vælge erhverv eller fortsat uddannelse.

De nordiske lande har i de senere år haft skiftende borgerlige og socialistiske regeringer, og kendetegnet for begge grupperinger har desværre været, at ingen af disse regeringer hidtil har magtet at løse spørgsmålene vedrørende arbejdsløsheden eller blot ungdomsarbejdsløsheden: med de resultater vi i alt for høj grad oplever hver dag med unge, der fortaber deres bedste år i sløvhed, i misbrug af rusmidler og i organiserede uroligheder.

At være ung i dag er ensbetydende med en alvorlig risiko for overhovedet ikke i de skæbneafgørende år at få mulighed for tilpasning til arbejdspladsernes adfærdsmønstre.

Det fører lige lukt ud i totalt sammenbrud, at de unge vænner sig til, at penge blot er noget, der kommer, uden hensyn til om man har gjort en indsats for at opnå indtjeningen. Deres forestillinger om produktionslivet bliver helt urealistiske. Når dette lægges oven i de senere års degenerering på børnepassnings- og skoleområderne, nærmer usikkerheden, aggressiviteten, rodløsheden, initiativløsheden og overflødhedsfølelsen sig det katastrofale.

Endnu har ingen regering forsøgt og ingen betænkning foreslået at gennemføre de foran-

staltninger, der er nødvendige for, at arbejdsløsheden kan begrænses og efterhånden helt ophøre.

Det er ikke mit indtryk, at vi i det nordiske samarbejde lider af nogen mærkbar mangel på embedsmandsudvalg og projektgrupper, og jeg vil derfor henstille, at man beder et eller flere af disse organer om at foretage en undersøgelse af, hvorledes nye og utraditionelle metoders anvendelse skulle kunne bidrage til at løse nogle af de samfundsproblemer, som de hidtidige systemer har måttet give op overfor.

Der er først og fremmest behov for fundamentale ændringer i de nordiske skatte-, erhvervs- og arbejdsløshedslovgivninger.

Det første led i løsningen på arbejdsløshedsproblemet er at lempe skatten på arbejdskraften – indkomstskatten – og de offentlige restriktioners tryk på erhvervsvirksomhederne i tilstrækkelig grad til, at de bliver så konkurrencedygtige, at de alene i kraft heraf kan beskæftige alle, der melder sig på arbejdsmarkedet.

Det vigtigste er at lette skatte- og restriktionstrykket generelt tilstrækkeligt til, at erhvervslivet bliver så internationalt konkurrencedygtigt, at vi igen får overbeskæftigelse. Det er blot en mikroskopisk markedsandel i verdenshelheden, som skal erobres for at nå dette mål. Arbejdskraften må ledes over til de produktive erhvervs konkurrencestærke virksomheder. Alene deres indsats kan redde nordiske arbejdere og deres børn fra de katastrofer, der truer, og en dermed følgende dramatisk levestandardforringelse. Før det er sket, er tiden anstændigvis ikke inde til arbejdstidsnedsættelser.

Arbejdsløsheden skyldes alene, at prisen på arbejdskraft er så høj, at firmaernes efterspørgsel efter arbejdskraft er mindre end udbudet. Sættes prisen ned, vil der komme balance. Der bliver større efterspørgsel end udbud. Det drejer sig om betydningen af ordet "løn", som udtrykker, hvad arbejdsgiveren skal betale for at få udført arbejde. I denne omkostning indgår ud over betaling til medarbejderen også en række andre beløb, hvoraf det største er kildeskat. Derfor er det først og fremmest denne skat, vi skal have fat i og nedsætte, når vi skal stille os om fra et arbejdsløshedssamfund til et overbeskæftigelsesland. Nedsættes skatten på arbejde til-

sträckeligt opnås, att prisen på arbetskraft falder till det punkt, hvor arbejdsløshedsproblemet er totalt forsvundet.

Et andet hovedelement er mulighederne for at få erstatning i forbindelse med arbejdsløshed. Sammenholdt med de lande, vort erhvervsliv har som hovedkonkurrenter, ligger f. eks. det danske arbejdsløshedsdagpengeniveau meget højt – og afstanden til, hvad man får i posen ved at gå på arbejde, er forholdsvis beskeden i Danmark, og det er mit indtryk, at noget tilsvarende gør sig gældende i de øvrige nordiske lande.

Arbejdsløshedslovgivningen må indrettes sådan, at den giver de arbejdsløse en kraftig motivation til at komme i beskæftigelse – også selv om det arbejde, de kan få, med hensyn til fag, arbejdssted, aflønning og andre forhold, langt fra er så bekvemt som det, de kunne ønske, og det, de tidligere har været vant til.

Det er mit håb, at ministerrådet deler den opfattelse, at en politik, der kan fremme den fulde beskæftigelse, er en af de største – måske den største – udfordring, vi står over for i 1980'erne. En sådan politik forudsætter en kursomlægning. Erfaringerne gennem alt for mange år har vist, at problemerne ikke kan overvindes kun med traditionelle arbejdsmarkedspolitiske foranstaltninger. Der kræves en kombination af indsatser på flere områder for at nå resultater. Det meste må ske på nationalt plan, men det ville være en lykke, om man også gennem et nordisk samarbejde kunne samle sig om forsøg på ændringer i den hidtil førte politik på skatte-, erhvervs- og arbejdsmarkedsområderne.

Ingrid Sundberg: Herr president! Under generaldebatten har mange gånger påpekats nödvändigheten av ett gemensamt nordiskt agerande gentemot omvärlden. I det rådande ekonomiska klimatet kan samnordiskt uppträdande ge en helt annan styrka och genomslagskraft inom t. ex. industripolitiken, energipolitiken eller datateknologin.

Jag skall emellertid begränsa mig till att behandla frågan om värdet av nordiskt samarbete i vårt förhållande gentemot utvecklingsländerna.

Om man följer detta arbete sedan rekommendationen från 1977 i Nordiska rådet fram till dagens situation kan flera förändringar

konstateras – de flesta till det bättre, med tecken på en ökad realism i uppfattningen om hur nordiskt samarbete på biståndssidan bör organiseras.

Förslaget om satsning på samnordisk projektexport är ett utmärkt exempel. Våra olika länder kan vart och ett ställa särskilt kunnande och industriell expertis till förfogande för planering och genomförande av projekt som internationellt är klart konkurrenskraftiga bl. a. i u-länderna.

Därtill: Den undersökning som skall utröna möjligheten att komma överens om riktlinjer för ett nordiskt avtal av Lomékonventionstyp blir säkert mycket intressant. Här rör det sig om nya grepp med öppen blick för hur handelssamarbete i framtiden bör utformas.

Glädjande är också försöken till en samordning av våra länders multilaterala biståndspolitik liksom alldeles självklart förslaget om en samordning av utbildningen av biståndsexpeter. Över huvud taget är det viktigt med ett nordiskt utbildningssamarbete inom s. k. snäva områden, där vinsten både kvantitativt och kvalitativt blir avsevärd.

Allt är emellertid inte glädjande.

Det nordiska biståndssamarbetet i utvecklingsländerna utgör inte någon större andel av våra länders samlade bistånd. Endast 1 % av vad vi totalt satsar på bistånd utgörs av nordiskt samarbete i form av biståndsprojekt i u-länderna.

Är denna typ av samarbete över huvud taget värd att satsa på? Med ökade utlandsskulder och överbalanserade budgetar blir det alltmer angeläget att de pengar som går till utvecklingssamarbete blir effektivt använda och inte bara flaggar för att visa att Norden kan samarbeta på ännu ett område, särskilt som man kan sätta in fråga detta bistånds effektivitet. Med all sannolikhet hade större effekt uppnåtts om biståndet för mottagarländerna skötts på nationell basis. Kan man över huvud taget åstadkomma en effektivitetshöjning med hänsyn till olikheten i våra nationella biståndsorganisationer?

Naturligtvis skulle en effektiv samordning kunna äga rum, om det nordiska samarbetet hade avancerat så långt att det fanns ett gemensamt nordiskt biståndsorgan innanför vilket i huvudsak allt nordiskt biståndsarbete fanns organiserat. Då skulle administrationskostnader och kostnaderna ute på fältet kun-

na minskas, samtidigt som insatserna skulle få en förhöjd utvecklingsverkan i mottagarländerna. Denna typ av nordiskt samarbete, politiskt känsligt som det är, är emellertid en utopi och icke tänkbar för en mycket lång tid framöver.

Återstår då att diskutera biståndssamarbetet som äger rum. Herr president! Jag skall särskilt uppehålla mig vid den gemensamma satsning som gjorts i Maputo i Moçambique mot bakgrund av Norges och eventuellt också Danmarks aviserade och lättförståeliga avhopp från projektet.

Moçambique är ett stort mottagarland från svensk sida. Situationen är nu sådan i landet att våra biståndsarbetare inte längre kan garanteras normal säkerhet. Dessa säkerhetsproblem har ytterligare försvårat genomförandet av beslutade projekt. Flyktvägar har nu organiserats för att, om situationen förvärras, svenska biståndsarbetare skall kunna sätta sig i säkerhet utanför Moçambiques gränser.

Det nordiska biståndsarbetet har, som nämnts, särskilt inriktats på Moçambique. I ett projekt kallat Monap skall nordiskt bistånd bidra till att utveckla lantbruket med särskild uppgift att detta skall gagna den fattiga befolkningen. Projektet är redan gammalt; sex år har vi hållit på och 750 miljoner har pumpats in.

Vad har resultatet blivit? Jo, de nordiska länderna har kastat ut miljoner på ett projekt som tycks vara ett stort misslyckande. En otymplig stordrift med inköpta maskiner som den lokala befolkningen inte kan klara, stora fördelar för de redan rika men stigande matpriser för befolkningen i övrigt tycks vara resultatet.

Projektet har också nu utvärderats, och i rapporten framhålls att det i huvudsak är de stora statliga jordbruken som fått något utbyte av den nordiska satsningen. I rapporten kritiseras även förhållandet att kapitalkostnaderna hålls utanför projektets räkenskaper. Eftergifter mot landet har medfört att dyrbara maskiner inköpts; medellivslängden på en traktor är ca ett år, och både kompetens och reservdelar har saknats i skrämmande hög grad.

Avtalsperioden för projektet löper ut i år, och mitt förslag är att detta avtal inte förlängs, åtminstone inte som nordiskt samar-

betsprojekt – vad SIDA i Sverige gör blir en senare fråga.

Herr president! Denna fråga har en principiell betydelse. Nordiskt samarbete skall bestå av gemensamma satsningar på projekt av olika slag inom olika fält. Det har till uppgift att stärka banden mellan våra länder, men också att bidra till ökad effektivitet och gärna därigenom minskade totalkostnader.

För att så skall bli fallet på biståndsområdet fordras – och det är vad alla önskar – en helt annan inriktning på samarbetet. Nuvarande fältinsatser skapar bara svårigheter, dyr administration och minskat utbyte för satsade medel. Vi parlamentariker har svårt att påverka det nordiska biståndsarbetet, som i huvudsak sköts av ämbetsmannakommittén. Ekonomiska utskottet, under vars ledning u-landsbiståndet ligger, har i dag så många större och mer betydelsefulla frågor att syssla med att man svårigen mot bakgrund av hur det nordiska samarbetet är organiserat kan tänkas hinna engagera sig i den del som projektbiståndet på fältet utgör.

Herr president! 750 miljoner är inte litet pengar i nordiskt samarbete. Om nu biståndseffekten av miljonerna kan sättas i fråga, torde detta också gälla frågan om värdet av nordiska biståndsprojekt sett ur nordisk samarbetssynpunkt. Banden mellan våra länder har inte stärkts – snarare tvärtom. Dessa kan emellertid stärkas – och det inte i ringa grad – genom en ökad samordning av våra nationella projekt i utvecklingsländerna. Ökade kontakter mellan våra biståndskontor har kommit till stånd, och det är mycket glädjande. Dessa bör ytterligare kunna stärkas och syfta till ökad effektivitet, minskade administrationskostnader och reell nordisk samverkan. I hårda ekonomiska tider måste vi sätta i fråga alla aktiviteter som inte ger ett tillfredsställande utbyte, i detta fall varken för mottagarlandet eller för den nordiska samarbetstanken.

Jag vill med detta ha sagt att det är nödvändigt att Nordiska rådet i samband med de nya satsningar som nu görs på projektexport, utbildning och handelspolitik omprövar och utvärderar resultaten av de samnordiska biståndsprojekten i u-länderna.

Förändrade förhållanden i tredje världen, ökade krav på effektivitet och nya nordiska samarbetsprojekt kräver att vi inte räds för

att upphöra med satsningar som visat sig vara felaktiga. Rädsla och oföretagsamhet kostar bara pengar, samtidigt som den dynamik som utgör själva grunden för ett levande nordiskt samarbete motverkas.

Knuutila: Herr president! De nordiska länderna har för första gången under samarbetet i dess nuvarande form i denna utsträckning drabbats av ett gemensamt och för samtliga länder svårt problem, arbetslösheten. Den uppskattningsvis till 800 000 människor uppgående arbetslösheten är ett tecken på en ekonomisk kris, ett tillstånd av obalans, som man enbart kan övervinna genom omvärdering av centrala målsättningar. Det positiva i debatten har varit, att situationen öppet har erkänts, att målsättningen att minska arbetslösheten har godkänts samt att många talare har framhållit full sysselsättning såsom ett konkret mål på samma sätt som fackföreningsrörelsen har gjort.

I flera nordiska länders grundlagar ingår rätten till arbete såsom en grundrättighet. Även i den nordiska arbetsmarknadsöverenskommelsen har man alltsedan början nämnt full sysselsättning som en förutsättning. Nu har den tid, både nationellt och inom det nordiska samarbetet, kommit när man skall förverkliga löfena och de skrivna målsättningarna.

I debatten har man hänvisat till det ekonomiska lägets svårighet såsom en faktor som när det gäller att arbeta för bättre sysselsättning. När man inom Finlands regering har dryftat förverkligandet av grundrättigheten om att få arbete, har man härvid varit tvungen att konstatera, att det just är under dåliga tider som rätten att få arbete har speciell betydelse för de människor som hotas av arbetslöshet eller är arbetslösa.

Sålunda kan förverkligandet av målsättningen av full sysselsättning inte bindas vid ekonomiska konjunkturen. Däremot bör man klart inse och ha som utgångspunkt att en mycket central fråga i sysselsättningen indirekt eller direkt är frågan om jämlik och solidarisk fördelning av den nationalinkomst som under varje tidsperiod står till förfogande för fördelning. Fördelningen kan ske på många olika sätt, antingen genom avtal eller genom beskattningsmässiga medel via den offentliga ekonomin. Hur denna idé låter sig tillämpas

på den nationella och internationella politiken är en sak vars utredning kan främjas genom nordiskt samarbete eller genom åtgärder inom OECD. Inom OECD skulle de nordiska länderna kunna agera genom gemensamma initiativ och förslag på basen av målsättningen om en full sysselsättning. Vi har också rätt att vänta oss resultat steg för steg i riktning mot detta gemensamma mål.

Ett viktigt steg skulle vara tillsättandet av en speciell nordisk ämbetsmannakommitté på hög nivå att bereda ett nordiskt uttalande inom OECD, att samordna den nordiska ekonomiska politiken för att återställa full sysselsättning. Jag föreslår att ministerrådet snarast måtte fatta beslut i detta ärende.

Det första delmålet borde vara ett fullständigt och ordentligt arbetslöshetsskydd. Inom arbetsmarknaden i Norden finns det fortfarande grupper som förblir utanför arbetslöshetsskyddet. Enligt norsk praxis förblir medborgare från andra nordiska länder, som i Norge blir arbetslösa eller permitterade, utan arbetslöshetsskyddet ifall vederbörande personer inte är mantalsskrivna i Norge. Denna grupp omfattar de talrika medborgare från andra nordiska länder som arbetar på olje- och gasfälten eller i dessas binärningar under en bestämd tidsperiod.

Med hänvisning till det ovan anförda skulle jag emotse ett svar från Nordiska ministerrådet på frågan, hurvida ministerrådet har metoder i beredskap för att stärka sådana personers ställning som förblir utanför systemet rörande arbetslöshetsskydd? Den mest brådskande uppgiften skulle vara att få medborgare från övriga nordiska länder som arbetar på den norska arbetsmarknaden under en bestämd tidsperiod att inbegripas av arbetslöshetsskyddet.

Meddelande

Det meddelades, att Sten Söderström intagit sin plats i rådet.

Lone Dybkjær: Hr. præsident! Ministerrådet konstaterer i sin beretning, og jeg citerer: "at det nordiske samarbeidet i løpet av de seneste år har gjennomgått en rask og omfattende utvikling. Samarbeidet på de tradisjonelle områder er blitt utdypet samtidig som nye områder er kommet til."

Tilfredsheden lyser ud af bemærkningerne: vækst er godt. Dette står efter min opfattelse

i kontrast til, hvordan folk i de nordiske lande oplever samarbejdet, nemlig således at vi drukner i ord, at ord og handling ikke passer sammen, og at vi i øvrigt ikke, når vi har vore generelle debatter, taler om det, som flere og flere er optaget af, nemlig oprustningens trusler mod freden og: hvad kan Norden gøre her?

Det, jeg gerne vil påpege, er, at det hjælper ingenting, og det er endda farligt, hvis vi står her og bekræfter over for hinanden, som tendensen er i ministerrådets bemærkninger, at det nordiske samarbejde fungerer udmærket, hvis folk i vore lande har en anden opfattelse, og hvis de føler, at vi taler uden at handle, eller dér, hvor der er handling behov med nogle konkrete detaljerede ting, gør vi ingenting, og dér, hvor vi måske kunne diskutere og blot diskutere, diskuterer vi ikke. Det er farligt, vi risikerer at ødelægge det nordiske samarbejde.

Lad mig med tre eksempler illustrere, hvorfor jeg tror, der er disse problemer.

Det første tager udgangspunkt i statsminister Olof Palmes tale, hvor han nævnte de tre punkter, han i sin tid havde opstillet som handlingsplan, nemlig for det første industrielt samarbejde, for det andet arbejdsmarkedssamarbejde og for det tredje samordnet nordisk indsats i det internationale økonomiske samarbejde.

Han sagde om det første – og det er det eneste, jeg skal gøre nogle bemærkninger om – at det var ret tilfredsstillende. Vi havde fået indført industrifonden, Nordisk Investeringsbank osv.

Jo da, samarbejdet har altid været enkelt, når nogle penge blev bevilget, som man ellers ikke havde kunnet få fingre i.

Men hvad med det praktiske, er det tilfredsstillende? Der har været en række eksempler, deriblandt den svenske devaluering, og jeg skal komme med et konkret eksempel i anledning af, at vi højstemt taler om Norden som hjemmemarked.

En svensk kommune indhenter tilbud fra danske, svenske og andre firmaer. Et dansk firma kommer ind bedst og billigst. Kommunen går til det tilsvarende svenske firma og siger: vil I lave det til den pris? Hvilket virksomheden selvfølgelig vil.

Det må vist siges at være Sverige som Nor-

dens hjemmemarked og ikke Norden som hjemmemarked.

Et andet eksempel, når vi snakker om beskæftigelse, er de konkrete forslag behandlet i nordisk økonomisk udvalg, hvis resultat er relativt lille i betragtning af de mange ord, vi her har anvendt på det – for mange er det simpelt hen druknet i ord, og ingen kan længere huske, at der faktisk er et initiativ. Det er også karakteristisk, at det har knebet med de utraditionelle synspunkter på beskæftigelsen.

Ved det tredje eksempel tager jeg også udgangspunkt i statsminister Olof Palmes tale. Det var nok karakteristisk, at han talte smukt om u-lande og fred, men det var ikke med i de tre handlingspunkter. Man kan måske gætte sig til grunden. Det skulle vel aldrig være Sveriges egen våbenproduktion og former for u-landsbistand? Men nordiske folk er meget optaget af u-lande og fred og de trusler, der er mod freden, forskellen mellem de rige og fattige lande, atomvåben osv.

Vi diskuterer u-landene lidt, her og der har netop været et indlæg om det, men ikke ret meget, og vi diskuterer praktisk taget ikke atomvåbenfri zoner. Det har blot været nævnt. Det er tabu. Somme tider fordi der er vedtægtsmæssige forhold, der taler imod det, somme tider med en mærkværdig begrundelse som f. eks. den, der er givet af et flertal i økonomisk udvalg, som har behandlet et medlemsforslag om at nedsætte en komité af fredsforskere. Der står blot her, at det er ikke uden for Nordisk Råds kompetence at behandle denne type sager, men alligevel ønsker man ikke at gøre det. Det er muligt, at det forslag ikke var det mest ideelle, men det, der er karakteristisk, er, at debatten tages ikke.

Hvis ikke vi ændrer på dette, eventuelt ved også at ændre vedtægterne, mister vi forbindelsen med folket, som mener, at sådanne diskussioner og sådant udvalgsarbejde også må kunne foregå i Nordisk Råd.

Hr. præsident! Ministerrådet skriver videre i sin beretning: "De nordiske regeringer ser samarbejdet som en vigtig forudsætning for å verne om de nordiske lands felles livsform, den gjensidige solidariteten, landenes felles verdier og respekten for hverandres kultur."

Jeg synes, det kniber med den praktiske solidaritet, og jeg har nævnt et enkelt eksempel, men der har været andre. Jeg synes, det er nødvendigt, at vi tager fat på de ømtålelige spørgsmål og også prøver at løse dem, og hvad er de fælles værdier værd, hvis ikke de kan bruges til det vigtigste af alt, nemlig at sikre de fattigste lande, så deres situation lettes, og sikre fred på jorden.

Jeg synes derfor, disse spørgsmål må være centralt placeret i de kommende års debatter.

Statsminister Olof Palme sagde, at dette forum var ikke stedet. Lad os gøre det til det. Lad os sige, at Nordisk Råd har en fremtid, fordi det beskæftiger sig med andet end sig selv. Netop vore forskellige forudsætninger på disse felter: u-landsbistand, fred på jorden, gør denne diskussion vigtig også i verdensammenhæng. Hvis vi kan blive enige om noget, så får det betydning for u-landene og for freden.

Lennart Andersson: Herr president! En verksamhet som vi i våra respektive länder har stora svårigheter med är den ekonomiska brottsligheten. I detta mitt anförande kommer jag helt att uppehålla mig vid detta ämnesområde och börjar med ett citat:

”Anbud får ej antas om anbudsgivaren inte är registrerad för betalning av mervärdeskatt, innehållen preliminär A-skatt eller arbetsgivaravgifter trots att skyldighet till det föreligger.”

Det är en ändring i upphandlingsförordningen som den svenska regeringen beslutat att genomföra från och med den 1 april i år och som skall tillämpas vid statliga myndigheter.

Detta initiativ innebär ett stöd till seriöst verkamma företag. Samtidigt är det uttryck för en del av en politik som syftar till att bekämpa den ekonomiska brottsligheten.

I vart och ett av de nordiska länderna har denna blivit ett alltmer påträngande problem. Det är emellertid svårt att göra några säkra uppskattningar av den totala omfattningen eller skadeverkningarna av denna typ av brottslighet. Försök till beräkningar av den s. k. svarta ekonomins omfattning vilar visserligen på osäkert underlag och beloppen som förekommer i debatten varierar, men i Sverige visar en undersökning t. ex. att den svarta ekonomin skulle utgöra 4–5 procent

av bruttonationalprodukten. För 1980 motsvarar det 20 000–29 000 miljoner kronor. Beräknat skattebortfall motsvarar ungefär två tredjedelar av detta belopp. Trots alla reservationer som måste göras till sådana beräkningar, är det ändå ett varnande exempel och ger en uppfattning om storleken av brottsligheten ur samhällsekonomisk synpunkt. Vid en jämförelse med den totala tillgreppsbrottligheten, som för Sveriges del uppgick till drygt 700 miljoner kronor 1979, får vi en illustration på problemets omfattning.

Jag har alltid haft och kommer alltid att ha som utgångspunkt att de lagar vi stiftar också ska efterlevas av alla. Men i dag upplever vi en situation där vi får allt fler exempel på att många brott framstår som lönsamma, även om man blir upptäckt och bestraffad. Det finns risker för att den delvis nyupptäckta ekonomiska brottsligheten urholkar respekten för lagstiftningens roll som också moralbildande och för rättsskipningen över huvud taget.

I en tidningsintervju i augusti förra året framhöll en kontrollchef vid en dansk distriktstoldkammare följande:

”Snyderiet er blevet en levevej. Der er ikke noget nyt ved selve begrebet sort arbejde. Men det nye er at omfanget er blevet så stort. Korruptionen trives stille og roligt.”

Detta citat är ett exempel på såväl problemet som en av de konsekvenser vi upplever till följd av att vår nuvarande lagstiftning inte är tillräcklig. Samtidigt är det ett uttryck för den upplösning av rättsmedvetande och moral som den ekonomiska brottsligheten för med sig.

En annan konsekvens handlar om att vissa företag skaffar sig egentligen helt olagliga fördelar gentemot huvuddelen av näringslivet i Norden.

Om ett företag bryter mot lagar och regler – skrivna eller oskrivna – som brukar betraktas som god affärssed, blir resultatet orättmätiga konkurrensfördelar. Företag som inte fullgör sina förpliktelser gentemot samhället genom skattebrott eller skatteflykt, som ägnar sig åt otillåtna valutatransaktioner, manipulationer med bolagsbildningar eller som använder s. k. grå arbetskraft skapar stora problem för den seriösa företagsamheten. Skadeverkningarna av sådana eller

andra otillbörliga metoder i företagsverksamheten riskerar att urholka marknadsekonomi och villkoren för de ärliga och seriösa företagen.

Sådana förhållanden är i sig själva mycket allvarliga, och jag anser dem vara särskilt allvarliga för strävan till ökat företagssamarbete i Norden och därmed även ett vidareutvecklat industripolitiskt samarbete.

En ökad integration av nordiskt näringsliv och ekonomi samt arbetsmarknad får inte medföra att den ekonomiska brottsligheten underlättas. Utvecklingen får med andra ord inte innebära att vi i våra respektive länder ger avkall på kontrollen och styrinstrumenten och än mindre intar en passiv attityd till att med offensiva åtgärder angripa både orsak och verkan i denna kriminella verksamhet.

De uppgifter som jag nu har redovisat måste tillmätas en utomordentligt stor vikt i respektive nordiskt land. Därmed kan också ett nordiskt samarbete i dessa uppgifter grundläggas, och det är önskvärt att detta får en framträdande roll i samarbetet.

I Finland och Sverige har regeringarna under 1982 tillsatt en arbetsgrupp respektive en särskild kommission för att främja åtgärder som syftar till att förebygga och bekämpa ekonomisk brottslighet.

Det vore värdefullt om en samlad redovisning av olika initiativ som vidtagits i respektive nordiskt land kan ske. De svenska förhållandena är jag av naturliga skäl mycket väl medveten om. Det gäller även delvis de finska förhållandena.

Jag har vidare tagit del av uttalandet från det nordiska statsministermötet den 30 november 1982. Av detta framgår bl. a. att ministerrådet fått i uppdrag att pröva hur samarbetet kan byggas ut för att förhindra ekonomisk kriminalitet. Det är med tillfredsställelse jag välkomnar detta initiativ. Men som rådsmedlem anser jag det vara otillfredsställande att vi i Nordiska rådet inte fått ta del av innebörden av detta uppdrag. Jag har därför ställt en fråga till Nordiska ministerrådet dels om vilka initiativ som redan vidtagits, dels vilka riktlinjer som ska gälla för insatser inom detta enligt min uppfattning utomordentligt viktiga område.

Det initiativ som jag inledningsvis redovisade kan även bidra till en ökad information om oseriösa företag och ålägger helt enkelt de

statliga myndigheterna ett ansvar för att inte anlita sådana företag. En skärpning av kraven på företagens uppgiftsskyldighet, gärna kombinerad med en samordnad kontroll från myndigheternas sida, är en ur kortsiktig synpunkt mycket viktig åtgärd. Det kan också bidra till en självsanering inom näringslivet.

Jag vill särskilt betona vikten av ett sådant informations- och uppgiftssystem. Det är inte bara ur allmänt samhällsintresse eller ur de seriösa företagens synpunkter detta är viktigt. Skadeverkningarna för enskilda medborgare och löntagare, i synnerhet till följd av ekonomiska brott, måste också uppmärksammas.

Enligt min mening är det ett gemensamt intresse för samhälle, anställda och företag att samverka i de uppgifter som förhållandena i dag medför. Vi måste rensa upp och samverka i kampen mot allt som kan rymmas inom det vi betecknar som ekonomisk brottslighet. Det fordras också att vi i det nordiska samarbetet behandlar dessa frågor på ett mera seriöst sätt i framtiden än tidigare.

Järvenpää: Ärade president! Det unika med det nordiska samarbetet har baserat sig framför allt på fri rörlighet och fritt arbete. Ingen annanstans i världen finns en sådan sammanslutning för suveräna stater, som skulle garantera en enskild människa en så omfattande valfrihet. Men även om principerna här i Norden är i ordning möter deras tillämpande i praktiken svårigheter.

De ekonomiska problemen som uppstått i alla nordiska länder med en allt mera expanderande offentlig sektor avspeglas också direkt i samarbetet mellan de fem nordiska länderna, och vilket ännu mera beklagligt, till och med så att man inte till alla delar kunnat hålla fast vid de principer som man enats om. Tydligast har detta synts i praktiken så att ratifikationen av samnordiska avtal mött svårigheter. Likaså har principen om Norden som en fri arbetsmarknad, som genom årtionden ansetts vara invånarnas nyttjanderätt i alla medlemsländer, mött svårigheter.

Migrationsfrågan har alltid hos oss i Finland upplevts som ett stort problem, som har lett till att Finland i det nordiska samarbetet varit ett slags överlåtande part. Den senaste tidens nyheter till exempel från Norge har

vækt negativ oppmärksamhet. Vi har observert at man på sine håll i Norges facklige centralorganisation har ändrat tonfall på tal om migrationen. Det har höjts röster för att begränsa invandringen i allmänhet och i detta avseende har man inte velat göra skillnader mellan nordbor och dem som kommer från andra stater. En sådan attityd är ett konkret bakslag för det nordiska samarbetet, i synnerhet som de på avtal baserade principerna ger nordbor ett slags prioritetsställning.

Principen om gemensam arbetsmarknad syns även annars innehålla luckor. Sålunda har de finländska och mig veterligen också de danska myndigheterna fått betala arbetslöshetsersättningar till medborgare som är bosatta i Norge, sedan de norska arbetsgivarna har försummat sina lagstadgade åligganden.

De nordiska länderna har både tillsammans och var för sig inom olika internationella fora krävt bestämda åtgärder för att motverka hotet med protektionismen. För de nordiska länderna, som får sin utkomst från utrikeshandeln, är detta ett livsviktigt krav. Ökad protektionism både på kort och lång sikt hotar alla nordiska staters intressen. Men inte heller på tal om protektionism kan vi nöja oss med ensidiga principiella proklamationer. Det behövs konkreta motåtgärder och även personlig uppföljning av de principer, som vi förkunnat. Därför kan jag inte låta bli att förvånas över statsminister Olof Palmes uttalande under hans Finlandsbesök nyligen. Palme talade vid en presskonferens bestämt för stöd till skydd för den svenska industrin på ett sätt som tydligt skvallrar om en protektionistisk princip. Det är skäl att fråga sig, om Sverige håller på att bli en illa uppfostrad store bror inte bara i valutapolitiken utan också i den ekonomiska politikens övriga frågor.

Årade president! För att få de ekonomiska hjulen i Norden att rulla igen behövs det en politik, enligt vilken det ekonomiska livet självt definierar sin framtida utveckling, sanner sig självt och självt hittar på lönsamma och sysselsättande produktionssektorer. Med nationella skyddsåtgärder försämrar vi endast situationen och fungerar själva mot principen om fri handel och konkurrens, som vi själva har proklamerat. Likaså försvarar den senaste tidens debattinlägg, där man vill begränsa den fria arbetsmarknaden, skapandet av arbetstillfällen och strider mot de gemen-

samt överenskomna spelreglerna.

Samtidigt som Nordiska rådets arbete innebär att hitta nya samarbetsområden och avlägsna hinder för samarbetet borde vi mera än tidigare fästa uppmärksamheten på en fullständig uppföljning av de redan existerande samarbetsarrangemangen.

Randal: Hr. president! Eg vil blankt avvise at nordisk kultur og nordisk kultursamarbeid skal utvikle seg i kulturell proteksjonisme.

Vi diskuterer heller ikkje nordisk kultur i forsvar eller isolasjon. Vår nordiske kultur med alle sine fasettar lever i eit skapande samspel med andre kulturformer, eit samspel som eggjar både til verneinnsats og til nye uttrykksformer. Kultur kan ikkje leve av innnavl. Det ville vere ei kulturform som innvarsla starten på nedbygginga av vår eigenart.

Våre kulturformer er nasjonale, nordiske og i tillegg internasjonale langt utover Norden. Vårt nordiske kulturarbeid må også bygge på ei tru og ein visjon. Heile vår kulturtru har eit sikkert og solid fundament i vår fortid der eit mangearta kulturelt fellesskap har gitt inspirasjon til å vinne over nedgangstider og depresjon. Slik skal det også vere. I visjonen ligg overtyding om at det historiske og folkelege fundamentet gir basis for ny skapande innsats og samarbeid over landegrensene.

Vårt generelle politiske samarbeid i Norden har også ein sterk kulturell grunntone. Vi har mange ulike uttrykksformer, men ingen kan få ta frå oss dei verdiane som samlar og som gir styrke. Denne styrken skal vi ta vare på og utnytte i 1980-åra i Norden.

Det er riktig at vi er usamde til tider. Vi vil visseleg også møte vanskar i framtida. Men små bremselys betyr ikkje at samarbeidet stoppar opp for all ettertid. Det innvarslar slett inga istid. Usemje kan også bety noko positivt, ein ekte og naturleg kamp for verdier, for djup og ekte samkjensle med sider av vår nordiske kultur. Denne form for moralsk og kulturell motstand er ofte kimen til ny vekst.

I alle fall: Vi kan ikkje leve av å dyrke motsetnader. Tvert imot. Den forma for samarbeid manglar ein vesentleg faktor, nemleg forståing og evne til å finne nye vegar.

Politikarane – også på det nordiske planet

– skal gi tomtegrunn for aktivitetar. Vi skal vere med og skape grunnlaget for den frie kulturinnsatsen. Vi skal gi armslag for kultur og for kulturformer.

Amatøren går ikkje i vegen for den profesjonelle. Slitaren skal ha same frie luft å puste i som den vellukka. Den finske brukskunst er like verdfull som den islandske skrivekunst.

Og politiske preferansar er heller inga ulukke. Våre politisk-kulturelle disputasar er i samla sum eit tverrsnitt av nordisk kulturelt mangfald.

Vi diskuterer enno kultur på 1980-talet, endå om ein femtedel av dette tiåret ligg bak oss. Dette er ei praktisk politisk diskusjonsform, som også er politisk oversiktleg. Men kulturen i Norden kjenner ikkje slike avgrensa tidsperiodar.

Vi veit at politikaren skal materialisere sine tiltak og sin innsats innafor visse avgrensa tidsperiodar, men samtidig må vi forstå at kultur i vekst over landegrensene lever og utviklar seg kvar einaste dag.

Videre har vår diskusjon eit merkeleg tilsnitt av massekultur kontra eit eller anna fenomen som vert kalla finkultur. Vi er opptekne av teknikkens raske fremsteg med ein undertone av at teknikk er kulturelt livsfarleg. For ikkje å snakke om reklame eller ikkje i TV og radio og massemedia sin posisjon i vårt daglege liv. Og kommersialisering er det stygge ordet. Dei som tenker så snevert og einsretta, misforstår ganske katastrofalt.

Vi må gjerne diskutere, men vi kan ikkje stoppe teknikken. Vi må gjerne diskutere nordisk TV-samarbeid, men vi kan ikkje samtidig stenge for satellittmottak i Norden. Og vi må gjerne gi dei store folkeorganisasjonane vokstergrunn i det kulturelle samarbeidet, men det skal ikkje stoppe andre utviklingstendenser.

Kort sagt – den eine form for kultur skal ikkje utestenge den andre. I all levande kultur er det ein kamp mellom retningar – ein kamp om val av veg. Det er i denne kryssing mellom interesser at kultur vert til. Det er ved hjelp av mangfaldet i kulturen vi kan utvide rekkevidda og stadig etablere nye arbeidsområde til glede for stadig fleire menneske.

I denne striden skal vi vere med, vi skal vere med i kraft av våra alternativ. Det er i realiteten berre ein måte å nedkjempe det flate og lettvinde på, og det er gjennom andre

og meir høgverdige alternativ. Den kulturelle forbodslina fører i alle fall til at folk gjer sitt val på sida av lovmakarane.

Vi er i gang med sunne og riktige tiltak i nordisk regi. Det betyr at vi samordnar innsatsen over landegrensene, slik at oppgåvene kan løysast med samlande styrke.

Samarbeid er styrke, og ein slik styrkedemonstrasjon er Norden på sitt aller beste. Greier vi å ta ut det beste i våre land, skulle vi også kunne makte å nedkjempe arbeidsløyse blant unge, yte rettferd overfor dei funksjonshemma, lære kvarandre å kjenne – også ved å bruke kultursamarbeidet i ordets vidaste mening.

Også vi må lære slike former for samarbeid, vi må lære det igjen og igjen. Då først er vi med og legg grunnlaget for ny kulturell vekst i fellesskap – eit fellesskap som har plass til den nye generasjon, til etniske grupper, til funksjonshemma. Vi skal føre stadig nye menneske inn i kulturens skattkammer, slik at forståinga mellom nasjonar og glede ved samarbeid, kan gi inspirasjon til enkeltindivid og grupperingar av menneske, slik at desse kan utvikle seg og verte pirra til nye framstøyt som grupper og frie individ. Det som er utforma til i dag, er inga avslutning, men har i seg impulsar til hardt arbeid og endå større gevinstar.

I ein tidsperiode med lav økonomisk vekst også i Norden skal vi aldri misse ambisjonsnivået. Vi maktar ikkje alle oppgåver, vi når ikkje alle ideelle mål like raskt, men det betyr slett ikkje at vi skal gi opp. Eg vil tru at dei aller fleste politiske parti har denne målsettinga, og det er eventuelt ei målsetting som Norden har fortent.

Sterkt politisk samarbeid over grensene vil gi oss betre verkty for å løyse nye oppgåver også i nedgangstider – og aller mest i nedgangstider. Men då bør også kreftene settast inn der vi kan samlast, og ikkje kastast bort i intern strid.

Sisäasiainministeri **Ahde**: Herra puheenjohtaja! Ympäristöpolitiikassa oli 1970-luku edistykseen aikaa. Valtiot ja niiden hallitukset sitoutuivat poliittisesti suojelemaan ympäristöä. Ilmauksia tästä olivat 1970-luvulla YK:n ympäristökongressi Tukholmassa 1972 ja monet tuolloin tehdyt kansainväliset sopi-

mutket. Tällä vuosikymmenellä on velvollisuutemme toteuttaa noiden sopimusten periaatteet ja tehdä parhaamme niiden tavoitteiden saavuttamiseksi.

Kansainvälisissä järjestöissä ja valtioiden kahdenkeskisessä yhteistyössä käytetään ympäristönsuojelun tehtäviin suhteellisen vähän voimavaroja. Sitä tärkeämpää on, ettei niitä ainakaan vähennetä. Päinvastoin esimerkiksi meidän Pohjoismaiden olisi omassa yhteistyössämme lisättävä ympäristönsuojeluun käytettäviä voimavaroja. Tätä edellyttää myös piakkoin valmistuva uusi alan yhteistyöohjelma. Muissa kansainvälisissä järjestöissä meidän on toimittava ympäristönsuojelun voimavarojen turvaamiseksi ja myös niiden lisäämiseksi.

Maailmanlaajuisen ympäristöpolitiikan pitkän aikavälin näkemyksistä on ryhdyttävä tekemään riippumatonta, laajakatseista ja objektiivista selvitystä, jonka avulla voidaan määritellä maailmanlaajuiselle ympäristöpolitiikalle myös pitkän aikavälin tavoitteet. Maapallonlaajuiset ympäristöongelmat ja kehitysmaiden ympäristöongelmat vaativat teollisuusmailta jatkuvia ja yhä lisääntyviä toimia. Kehitysyhteistyössä on otettava huomioon ympäristön asettamat ehdot. Tästä asiastahan on äskettäin laadittu pohjoismainen selvityskin. Ministerineuvoston alaisessa ympäristönsuojelukysymysten virkamieskomiteassa pyritään myös hahmottelemaan, mikä on Pohjoismaiden näkemys maapallonlaajuisista ympäristöongelmista.

Pohjoismaat ovat jo pitkään olleet jätteiden mereen upottamista vastaan. Meri ei ole kaatopaikka. Päämäärämme on, että tällainen upottaminen kielletään kokonaan. Juuri päättyneelle, meriympäristön suojelua jätteiden upottamiselta koskevan ns. Lontoon sopimuksen kokoukselle oli tehty Pohjoismaiden ehdotus, jonka mukaan radioaktiivisten jätteiden upottaminen mereen on kiellettävä kokonaan muutaman vuoden siirtymäajan jälkeen. Asia näyttääkin kehittyvän tähän suuntaan.

Kaikkein vaikeimpiin kansainvälisiin ympäristönsuojeluongelmiin kuuluu maan ja veden happamoituminen, jonka tärkein aiheuttaja on rikin ja typen oksidien kaukokulkeutuminen. Ilman epäpuhtauksien kaukokulkeutumista valtiosta toiseen koskeva kansainvälinen yhteistyösopimus tulee voimaan

16.3.1983. Sopimukselle voidaan nyt antaa konkreettinen sisältö. Kaikkien maiden rikkipäästöjen vähentäminen vaatii aktiivisia toimia selvin ja yhteisin tavoittein. Pohjoismaat ovatkin juuri tehneet muille sopimuspuolille aloitteen siitä, että kunkin sopimuspuolen olisi vähennettävä rikkipäästöjään vuoteen 1993 mennessä 30% vuoden 1980 tasosta.

Suomessa ei vielä ole täyttä varmuutta siitä, onko happamoituminen jo aiheuttanut pysyviä ympäristön muutoksia. Näitten selvittäminen on siis kiireellinen asia. Joittenkin Etelä-Suomen järvien happamuuden normaali vaihtelu on kuitenkin jo muuttunut happamoitumisen takia. Mikään ei viittaa siihen, että kehitys Suomessa olisi toisenlainen eli suotuisampi kuin Norjassa tai Ruotsissa. Eniten Suomessa pelätään metsänkasvun mahdollista vähentymistä, mitä maaperän happamoituminen voi aiheuttaa. Rikkipäästöjen vähentäminen on teknisesti mahdollista kohtuullisin kustannuksin, kun aikataulu on todellisuudentajuinen.

Ympäristöpolitiikan toteuttaminen edellyttää monien yhteiskuntapolitiikan lohkojen ohjelmien ja tavoitteiden sovittamista yhteen ympäristöpolitiikan ohjelmien ja tavoitteiden kanssa. Siten esimerkiksi juuri energiapolitiikassa joudutaan vastedes tarkoin ottamaan ympäristönsuojelu huomioon. Sama koskee myös monia muita lähinnä talous- ja elinkeinopolitiikan alaan kuuluvia yhteiskunnan toimia, kuten teollisuutta, liikennettä, maataloutta, metsätaloutta, matkailua ja miksei myös sellaista kysymystä kuin rakennepolitiikka.

Pohjoismaat ovat ympäristöpolitiikassaan samoilla urilla. Vivahteissa on toki eroa, ja esimerkiksi Suomi on hallinnon järjestämisessä edennyt muita hitaammin. Kun ympäristöministeriö Suomessa aloittaa toimintansa lokakuun 1 päivänä tänä vuonna, pääsemme käsiksi myös kansalaisten ja kansainvälisen yhteistyönkin kannalta keskeiseen tehtävään eli ympäristölainsäädännön uusiin. Tämä tarkoittaa nimenomaan yhteisenä lupa-, ilmoitus- ja valvontajärjestelmän kehittämistä, mihin Pohjoismaiden yhteistyötä koskeva Helsingin-sopimuskin meitä periaatteessa velvoittaa. Muiden Pohjoismaiden esimerkki on monessa ympäristönsuojelun yksityiskohdassa ollut meille avuksi. Nyt olemme pääsemässä tilantee-

seen, jossa mekin ehkä voimme joissakin asioissa näyttää esimerkkiä.

Inrikesminister **Ahdes** tal i svensk översättning: Herr president! I miljöpolitiken var 1970-talet en period av framsteg. Staterna och deras regeringar förband sig politiskt att skydda och vårda miljön. Uttryck för detta under 1970-talet var FN:s miljökonferens i Stockholm 1972 och de många internationella avtal, som ingicks då. Under innevarande årtionde är det vår förpliktelse att förverkliga principerna i dessa avtal och göra vårt bästa för att uppnå avtalens målsättningar.

I internationella organisationer och i staternas bilaterala samarbete används förhållandevis litet resurser för miljövårdens uppgifter. Desto viktigare är det, att dessa resurser åtminstone blir oförminskade. Tvärtom borde till exempel vi, de nordiska länderna, i vårt eget samarbete utöka de resurser som används för miljövården. Även det nya samarbetsprogrammet för denna sektor förutsätter detta. I övriga internationella organisationer bör vi verka för att trygga och även utöka miljövårdens resurser.

Den globala miljöpolitikens långsiktiga perspektiv bör bli föremål för en obunden, vid-synt och objektiv utredning, som även gör det möjligt att definiera den globala miljöpolitikens målsättningar på lång sikt. De globala miljöproblemen och utvecklingsländernas miljöproblem kräver fortsatta och allt ökande insatser av industriländerna. Villkor, som ställs av miljön, bör beaktas i utvecklings-samarbetet. Även en nordisk utredning om detta har ju nyligen färdigställts. I den nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårds-frågor arbetar man också för att skissera ut, vad som är de nordiska ländernas syn på globala miljöproblem.

De nordiska länderna har redan länge motsatt sig dumpningen av avfall i havet. Vårt mål är att denna dumpning skall helt förbjudas. För det nyss avslutade, rådgivande mötet inom den så kallade Londonkonventionen, som avser att skydda den marina miljön för dumpning av avfall, har det lagts fram ett nordiskt förslag. Enligt förslaget skall dumpningen av radioaktivt avfall helt förbjudas efter några års övergångsperiod. Det ser ut som om ärendet håller på att utvecklas i denna riktning.

Till miljövårdens allra svåraste internationella problem hör föroreningen av mark och vatten, som orsakas framför allt av den långväga transporten av svavel- och kväveoxider. Konventionen om långväga, gränsöverskridande luftföroreningar träder i kraft den 16 mars 1983. Konventionen kan nu ges ett konkret innehåll. Att minska svavelutsläppen från alla länder kräver aktiva åtgärder med klara och gemensamma mål. De nordiska länderna har också alldeles nyligen till de övriga fördragsparterna överlämnat ett initiativ om att varje fördragslutande part borde minska sina totala svavelutsläpp med 30 procent under tioårsperioden 1983–1993, med utgångspunkt från den utsläppsnivå man låg på år 1980.

I Finland vet vi ännu inte helt säkert, hurvida föroreningen redan har gett upphov till bestående förändringar i miljön. Att utreda dessa är sålunda en brådskande angelägenhet. Den normala variationen av surhetsgraden i några sydfinnska insjöar har emellertid redan påverkats av föroreningen. Ingenting tyder på, att utvecklingen i Finland skulle vara annorlunda, med andra ord förmånligare än i Norge eller i Sverige. Mest är man i Finland rädd för en eventuell minskning av skogstillväxten, som kan bli följden av markens förorening. Att minska svavelutsläppen är tekniskt möjligt till rimliga kostnader, om tidtabellen är realistisk.

Miljöpolitikens förverkligande förutsätter att programmen och målen för många av samhällspolitikens sektorer samordnas med miljöpolitiska program och målsättningar. Sålunda bör man till exempel i den framtida energipolitiken noggrant beakta miljövården. Detsamma gäller även för många andra åtgärder inom i synnerhet den ekonomiska politikens och näringspolitikens område, såsom industrin, trafiken, jordbruket, skogsbruket, turismen och varför inte även en sådan fråga som strukturpolitiken.

De nordiska länderna går i sin miljöpolitik i samma banor. Det finns dock olika nyanser. Så har till exempel Finland tagit långsammare steg än de andra nordiska länderna, vad förvaltningen beträffar. När miljöministeriet i Finland inleder sin verksamhet den 1 oktober detta år, kan även vi ta itu med en central uppgift ur medborgarnas och även ur det internationella samarbetets synpunkt, nämligen

gen förnyandet av miljölagstiftningen. Detta innebär i synnerhet, att ett enhetligt tillstånds-, anmälnings- och övervakningssystem utvecklas, vartill vi i princip förpliktigas även genom Helsingfors-avtalets bestämmelser om det nordiska samarbetet.

De övriga nordiska ländernas exempel har i många detaljer inom miljövärdet varit oss till hjälp. Nu har vi kommit i en situation, där också vi kanske kan visa exempel i några ärenden.

Elisabeth Rehn: Herr president! Ekonomin är givetvis dagens stora viktiga fråga i de nordiska medlemsländerna, men genom problemlösningarna visar det sig obönhörligt att vi är väldigt själviska. Av tvång tänker man först på sig själv – i andra hand på sina nordiska grannar.

Den svenska devalveringen med sina följdverkningar för oss andra har blivit kritiserad även här. Det intressanta blir kanske dock jämförelsen: Hur kommer det att gå sedan? Hur kommer det att gå för Sverige, som efter devalveringen främst valt en stimulans i socialpolitiken, hur går det för Finland, som i devalveringens eftervärd satt tyngdpunkten på stimulansåtgärder åt industrin. Vem klarar sig bättre i det långa loppet? Det här är något för ekonomerna att grunna på.

Om det är problematiskt för oss att få till stånd goda ekonomiska samarbetsmönster, är det därför desto viktigare att vi för det nordiska samarbetet ner på gräsrotsnivå, att vi inte drar oss för att se till att praktisk nordism fungerar i detaljerna.

Därför vill jag ta upp några samarbetsformer, som inte fungerar och som även minister Väanänen helt flyktigt berörde i går i sitt anförande.

Finland har i decennier erbjudit de övriga nordiska länderna väl utbildad sjukvårdspersonal. Särskilt då det gått att hjälpa till vid så kallat obekvämt arbete inom sjukvården har man vänt sig till Finland, även till pensionerade finländska sjuksköterskor – det här har skett speciellt i Sverige. Nu har denna hjälp i vissa fall resulterat i problem i form av eftertaxering för många års kumulerade inkomster. På grund av att informationen mellan myndigheterna inte har fungerat har en hel grupp pensionerade sjuksköterskor från Fin-

land blivit utsatta för oväntade ekonomiska svårigheter. För pensionärer med relativt begränsade tillgångar är det närmast en omöjlig uppgift att i enlighet med kravbrev från skattemyndigheterna inom några månaders tid betala restskatter på mellan 15 000 och 70 000 kronor. En dylik eftertaxering leder dessutom till spärrad folkpension och ATP, och en ålderstigen person har svårt att reda ut vad kraven beror på och hur ett eventuellt tolkningsfel kunnat uppstå. Om hon dessutom är bosatt i ett annat nordiskt land accentueras svårigheterna.

Förutom skatteproblem finns det även problem när det gäller pensionärernas tillgodohavande i andra nordiska länder i form av pensionspoäng som man förvärvat genom arbetsinsatser i annat nordiskt land. Det finns risker för att dessa poäng och därmed förknippade pengar inte finner vägen till alla de personer som själva har intjänat dem.

Som exempel torde det i dag finnas en icke ringa mängd ATP-pengar i Sverige som de facto tillhör den finländska arbetskraften som återvänt till hemlandet och redan uppnått pensionsåldern. Vad har gjorts från ländernas sida att få berörda personer uppmärksammade på de här tillgodohavandena? Jag har på känn, att vi i Finland inte riktigt satt oss in i problematiken som gäller hur mycket av våra resurser som flyter ut och hur litet vi hittills fått tillbaka. Förstås unnar vi gärna våra nordiska grannar att få hålla pengarna så länge som möjligt, men i vår snöda ekonomiska tid så måste väl var och en se till att han får hem det man skall få hem.

Ett annat exempel på vardagsmänniskans problem på grund av bristande information och byråkrati: måste man verkligen stå och köa inför 64 olika luckor innan man kan flytta från ett nordiskt land till ett annat. Det här är faktiskt ett praktiskt exempel från verkligheten. Damen i fråga räknade ut att det var 64 olika myndigheter som hon måste ha att göra med. Behöver vi verkligen den byråkrati vi har i Norden, när det gäller att på laglig väg flytta tillgodohavanden från ett nordiskt land till ett annat och t.ex. vid anskaffning av bostad?

Jag har här räknat upp endast några olägenheter som den nordiska medborgaren, speciellt pensionärerna, stöter på vid bosättning eller temporär vistelse i annat nordiskt land.

Vi som är medlemmar i Nordiska rådet bör ge akt på den lilla människans vardagsproblem. Det som intresserar henne, är de frågor hon berörs av varje dag. Att pensionen finns tillgänglig på en bestämd utbetalningsdag, att skatten är rätt räknad, att hon av myndigheterna får enkel och pålitlig information, att hon som medborgare i Norden har tillgång till hjälp och rådgivning som sträcker sig över det egna landets gränser.

Jag efterlyser därför ett ökat arrangemang för alla de personer i Norden som flyttar mellan länderna, och för vilka många vardagsfrågor ännu är olösta. Det räcker inte med att vi har avtal och konventioner på många olika områden, vi måste se till att de bestämmelser som finns också fungerar i praktiken, att våra myndigheter säkert är uppmärksamma på de här avtalen och att de ser som sin absoluta uppgift att hjälpa den vanliga människan ut ur alla hennes svårigheter.

Fagerholm: Herr president! Generaldebatten har mycket kommit att präglas av två brännande frågor som nära hänger samman med varandra: Den ekonomiska krisen och den ökande arbetslösheten.

Den ekonomiska krisens återverkningar inom bl. a. handelssjöfarten berördes i går av talmannen i Ålands landsting, Olof Jansson. Jag vill med några ord anknyta till det som han då anförde. Vi informeras dagligen om den kris som sjöfartsnäringen i Norden just nu genomgår med uppläggningar av tonnage och arbetslöshet som följd. Om situationen i Norden i dess helhet kan betecknas som krisartad, måste man för landskapet Ålands del säga att läget är närmast katastrofalt, med tanke på att sjöfartsnäringen ensam svarar för omkring 40 % av bruttoregionalprodukten. Det är alltså uppenbart att om inte den nuvarande trenden kan bringas att svänga kommer hela det åländska samhällslivet att utsättas för enorma påfrestningar.

Om sjöfartsnäringen i de nordiska länderna alls skall ha en chans att klara det som allmänt betecknas som århundradets största kris, behövs både nationella och samfälliga nordiska insatser, såväl materiella som immateriella. Under rådande förhållanden kan t. o. m. en till synes obetydlig insats få lasset att väga över åt rätt håll. Vad man främst borde åstadkomma på det samnordiska pla-

net är 1) likartade bemanningsregler inom Norden, och 2) likartade säkerhetsföreskrifter. Det här är två områden inom vilka man genom nordiskt samarbete verksamt kunde bidra till att höja den nordiska handelssjöfartens konkurrenskraft på världsmarknaden.

Arbetslösheten, särskilt bland ungdomar är en fråga som inte går att komma förbi. I det sammanhanget har man också rätt att ställa sig frågan: I vilken utsträckning har utbildningen, missriktad utbildning eller rentav avsaknad av utbildning del i detta? Nödgas vi kanske erkänna att de senaste 30–40 årens utbildningspolitik i västvärlden trots allt varit ett misslyckande. Har utbildningsexplosionen fått rasa alltför otygglad och ostyrd? Måste nya värderingar komma och nya utbildningsmål skapas, eller är det bara så att vi inte har lyckats med att uppnå de uppställda målen? En mer yrkesinriktad, samhällstillvänd och framförallt människotillvänd utbildning skulle kanske bidra till att på sikt lösa en del av de problem samhället i dag har med ungdomsarbetslöshet, brottslighet, drogmisbruk och våld. Det finns i varje fall skäl till att sätta sig ner och allvarligt begrunda de här frågorna. Plats för nordiskt samarbete igen.

Så vill jag ännu beröra ett par nordiska frågor av betydelse för Åland. Många yrkesutbildande läroinrättningar runtom i Norden kämpar med stora problem när det gäller läromedel och läroböcker. Detta gäller särskilt läroinrättningar inom speciella områden, t. ex. teknik och sjöfartsutbildning för att nämna några. De här utbildningsområdena är så pass begränsade att man inom de enskilda nordiska länderna har mycket små möjligheter att få fram nödiga läromedel. En samnordisk läromedels- och lärobokskommitté för speciella yrkesutbildningsområden borde därför tillsättas med uppgift att dels kartlägga behov och med ledning av den kartläggningen tillse att behoven fylls.

Till slut vill jag med några ord beröra en fråga som är av vital betydelse för Åland, men som också borde vara av intresse för de övriga nordiska länderna, nämligen frågan om nordisk examensgiltighet. Det här är en fråga som sedan länge varit anhängiggjord i Nordiska rådet, men ingenting har på långa tider hörts om hur ärendet avancerar eller om det inte längre är avsett att avancera.

Faktum är dock att många ungdomar i dag

skaffar sig utbildning i ett annat nordiskt land än hemlandet. Elevutbyte över gränserna är också något som Nordiska rådet velat stimulera, och om det är det väl ingenting annat än gott att säga. Många studenter från Finland, särskilt finlandssvenska utbildar sig vid högskolor i Sverige. Av de åländska ungdomarna studerar 50 % vid högskolor och universitet i Sverige och 50 % i Finland. Problemet uppstår sedan när examina, som avlagts i olika länder, skall vägas mot varandra. Det går inte att bara kategoriskt förklara att examina skall anses likvärdiga, när de de facto inte är det. Vad man skulle behöva komma fram till, vore en större samstämmighet beträffande uppläggning av kurser, kursernas innehåll och omfattning. För detta skulle behövas ett intimare samarbete mellan de nordiska ländernas högskolor. Ett sådant samarbete skulle knappast i alltför hög grad inkräkta på de enskilda högskolornas frihet att själva ordna sin undervisning. Däremot kunde det ses som ett utslag för deras flexibilitet att som en integrerad del ingå i den allmänna samhällsutvecklingen.

Herr president! Till min egen och säkerligen de flestas oförställda glädje finner jag att mitt namn är det sista på talarlistan för generaldebatten under Nordiska rådets 31:a session. Detta förhållande skulle väl egentligen förplikta till några väl valda ord konkluderande det hela. Tillåt mig dock uttrycka min stora glädje över Nordiska rådets positiva handläggning av två för Åland betydelsefulla frågor under det senaste året, nämligen Petrikommitténs betänkande om utökad representation för de självstyrda områdena, och frågan om ett Nordens institut på Åland, ett Nordens institut som vi på Åland är övertygade om skall få stor betydelse som en länk i det nordiska samarbetet.

Sedan debatten förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av Nordiska ministerrådets berättelse, C1, fortsätter i rådets fem utskott.

Rådet beslöt att lägga Rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna.

3

Dokument 2: Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté

Haugstvedt: Budsjettkomiteen har i løpet av det siste året særlig arbeidet med spørsmålet om hvorledes vi best kunne øke parlamentarikernes medvirkning i Ministerrådets budsjettprosedyre. Etter initiativ fra komiteen ble det nedsatt en arbeidsgruppe bestående både av tjenestemenn fra regjeringssiden og parlamentarikersiden. I april 1982 forelå det tre ulike alternativ til en ny budsjettprosedyre. De nasjonale delegasjoner og Ministerrådet samlet seg om et alternativ som rent tidsmessig lå nær opp til den allerede eksisterende prosedyre, men som allikevel ville innebære en forenkling i budsjettbehandlingen, en økning av parlamentarikernes innflytelse i budsjettprosessen, en minskning av antallet møter samt bidra til å effektivisere gjennomføringen av samarbeidsprosjektene. Denne nye prosedyre ble oppstartet på forsøksbasis høsten 1982 i sammenheng med et par felles møtedager for utvalgene, et møtearrangement som gjorde det mulig for de politiske partigrupperinger å ha en mer samlet oppfatning både av de nordiske samarbeidsspørsmål generelt og Ministerrådets budsjett på dets enkelte sektorer.

Dette resulterte i fra utvalgenes side en grundig gjennomgang av de respektive saksområder og en klar markering av hvorledes parlamentarikernes initiativ i form av rådsrekommendasjoner og -uttalelser var blitt tatt hensyn til i Ministerrådets budsjett for 1983. Det er med tilfredshet Budsjettkomiteen kan konstatere at Ministerrådet er blitt mer lydhørt overfor parlamentarikernes prioriteringer og forslag.

I denne forbindelse vil jeg nevne at Budsjettkomiteen siden den kom til i 1975, har strebet etter å virkeliggjøre parlamentarikernes initiativtakende og kontrollerende funksjoner i det nordiske samarbeid og dessuten å utnytte ressursene best mulig. Den nye budsjettprosedyre er et viktig instrument for å nå disse mål. Det må allikevel understrekes at en av Rådets viktigste oppgaver er å trekke opp de politiske rammebetingelser innenfor hvilke foretak og institusjoner kan samarbeide. Flere av medlemsforslagene som skal opp på denne sesjonen, er av den type som

ikke resulterer i prosjekter på budsjettet. Jeg tenker her f. eks. på de tre medlemsforslag om økonomisk utvikling og økt sysselsetting i Norden.

Budsjettkomiteen har også i 1982 med samarbeidsministrene drøftet muligheten for en effektivisering av samarbeidsformene. Komiteen har konstatert at en effektivisering ikke først og fremst er knyttet til antallet rekommandasjoner, men snarere til organiseringen av arbeidet og gjennomføringen på nasjonalt plan av vedtatte nordiske tiltak. Den mest naturlige begrunnelse for å avskrive en rekommandasjon bør således være at den er iverksatt. Vi regner med at den nylig nedsatte komite, den såkalte femmannskomiteen, som skal se nærmere på samarbeidsformene mellom Nordisk Råd og Ministerrådet, også vil studere mulighetene for en effektivisering i gjennomføringsfasen i de enkelte land.

På møtet med samarbeidsministrene i november 1982 konstaterte komiteen at retningslinjene for budsjettet 1983 innebærer – i likhet med 1981- og 1982-budsjettet – en satsing på områdene økonomisk politikk, industri- og energipolitikk. Komiteen anså imidlertid at det ikke måtte skje en for ensidig prioritering av det vi kalte de "hårde" verdier, slik at dette resulterte i en for omfattende reduksjon av "myke" verdier. Jeg vil her tillegge at særskilt i perioder med økonomisk stagnasjon er det viktig å satse på prosjekter som er til nytte for det enkelte menneske, prosjekter som de nordiske medborgere kan identifisere seg med.

De totale bevilgninger til nordisk samarbeid over Ministerrådets to budsjetter – kulturbudsjettet og budsjettet for det allmenne området – er forholdsvis beskjedne, ca. 230 mill. norske kroner i 1983. Men disse midlene

muliggjør for de nordiske land å trekke av hverandres erfaringer og dermed spare nasjonale ressurser, samt i andre tilfelle oppnå stordriftens fordeler ved å utføre prosjekt i fellesskap. I den besværlige økonomiske stilling som de nordiske land befinner seg i, vil økt satsing på nordisk samarbeid kunne være en god utnyttelse av knappe ressurser. Budsjettkomiteen anførte i møtet med samarbeidsministrene i november 1982 at nordisk samarbeid gir mergevinster som ikke er mulig å oppnå på nasjonalt plan. Det vil derfor ikke være urimelig at veksten i Ministerrådets budsjett settes noe høyere enn det veksten i de nasjonale budsjetter ventes å bli.

Derimot bør nye store samarbeidsprosjekt finansieres ved ekstrabevilgninger. Dette vil også være i tråd med statsministrenes uttalelser på dette punkt for 1981 angående finansieringen av det nordiske samarbeid.

Jeg konstaterer derfor med tilfredshet at de to budsjettforslag for 1984 som statsråd Skauge presenterte i går, peker i retning av økt økonomisk satsing på det nordiske samarbeid, samt vitner om stigende insikt i at vi på en rekke områder får mer igjen for pengene om det satses i nordiske prosjekt enn i nasjonale.

Budsjettkomiteen vil kommentere og utdype disse 1984-forslagene nærmere på møtet torsdag. Jeg vil med dette anbefale at budsjettkomiteens virksomhetsberetning legges til handlingene.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet att lägga Dokument 2 till handlingarna.*

Mötet avslutades härefter kl. 18.15.

Protokoll

4:e mötet

Onsdagen den 23 februari 1983 kl. 13.00

Presidenter: Jo Benkow (1–17 och 21–32 och Ulf Adelsohn 18–21)

Dagordning

1. Meddelelse om valg av formann og nestformann i Budsjettkomiteen og Informasjonskomiteen

2. C 1: Beretning om det nordiske samarbeidet (*Trafikkutvalgets betenkning*)

3. A 621/t: Medlemsforslag om ensartede betingelser for reiserabatter i Norden

4. E 23: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende rabattregler i tågtrafikken

5. D 1983/3/1975/t: Melding om rekommandasjon nr 3/1975 vedrørende NORDTURIST-billett

6. D 1983/8/1980/t: Melding om rekommandasjon nr 8/1980 vedrørende pensjonistenes reisemuligheter

7. D 1983/13/1974/t: Melding om rekommandasjon nr 13/1974 vedrørende felles lederutdannelse innen for hotel- og restaurantbransjen

8. A 636/t: Medlemsforslag om vedtak for å stimulere bruk av bilbelte i bilens baksete

9. D 1983/10/1977/t: Melding om rekommandasjon nr 10/1977 vedrørende fellesnordiske tiltak mot alkoholbruk i trafikken

10. D 1983/4/1978/t: Melding om rekommandasjon nr 4/1978 vedrørende kollektivtrafikken og de handikappedes behov

11. D 1983/8/1979/t: Melding om rekommandasjon nr 8/1979 vedrørende samarbeid om sikkerhets- og arbeidsmiljøbestemmelser for fartøy

12. D 1983/9/1979/t: Melding om rekommandasjon nr 9/1979 vedrørende sjøsikkerhet

og arbeidsmiljø på fartøy

13. D 1983/9/1980/t: Melding om rekommandasjon nr 9/1980 vedrørende produksjon og bruk av drivstoffbesparende, miljøvennlige og trafikksikre motorfartøy og bilmateriell

14. A 628/t: Medlemsforslag om viltulykker i trafikken

15. E 1: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende flytrafikken mellom de nordlige delene av Finland, Norge og Sverige (rek nr 28/1973/t)

16. E 28: Spørsmål til Finlands regjering vedrørende flytrafikken mellom Åland og stockholmsområdet (rek nr 9/1972/t)

17. D 1983/6/1980/t: Melding om rekommandasjon nr 6/1980 vedrørende liberalisering av fraktcharterreglene

18. A 623/t: Medlemsforslag om et felles regnesenter for værvarsling i Norden

19. C 1: Beretning vedrørende det nordiske samarbeidet (*Juridisk utvalgs betenkning*)

20. E 29: Spørsmål til Danmarks regjering vedrørende EG-overveielene om en europeisk passunion

21. A 577/j: Medlemsforslag om selvstændigt færøisk representasjon i Nordisk Råd

B 29/j: Regjeringsforslag om færøisk og grønlandsk representasjon i Nordisk Råd

22. A 654/j: Medlemsforslag om ændring av Helsingforsavtalens artikkel 58

23. A 656/j: Medlemsforslag om ændring av Nordisk Råds arbeidsordning

24. A 591/j: Medlemsforslag om samisk representasjon i Nordisk Råd

25. D 1983/5/1972/j: Melding om rekommendation nr 5/1972 vedrørende støtte til samerne

26. E 2: Spørsmål til Nordisk ministerråd vedrørende sameretsutredningene

27. E 10: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende selfangst

28. D 1983/24/1974/j: Melding om rekommendation nr 24/1974 vedrørende fellesnordisk innsats for beskyttelse av miljøet i samenes verneområder

29. D 1983/20/1972/j: Melding om rekommendation nr 20/1972 vedrørende nordisk samarbeid om havrett

30. D 1983/22/1973/j: Melding om rekommendation nr 22/1973 vedrørende ensartet ekteskapslovgivning

31. D 1983/16/1976/j: Meldinger om rekommendation nr 16/1976 vedrørende endrede bestemmelser for erverv av statsborgerskap

32. D 1983/13/1980/j: Melding om rekommendation nr 13/1980 vedrørende kjennskap til og forskning om menneskerettighetene

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Mikko Ekorre lämnat sessionen och ersatts av Anna-Liisa Jokinen, att Gunnel Jonäng lämnat sessionen och ersatts av Thorbjörn Fällidin, att Heikki Järvenpää lämnat sessionen och ersatts av Helena Pesola, att Ilkka Kanerva lämnat sessionen och ersatts av Urpo Leppänen, att Robert Pedersen lämnat sessionen och ersatts av Jørgen Kruse Rasmussen, samt att Ingrid Sundberg för resten av detta möte lämnat sessionen och ersatts av Sten Svensson och att Lars Werner för resten av detta möte lämnat sessionen och ersatts av Eva Hjelmström.

Det anmäldes vidare att Elisabeth Rehn lämnat sessionen och att Henrik Westerlund intagit sin plats i rådet.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelanden

Det meddelades, att trafikminister Reino Breilin, statsrådet Anita Gradin, statsråd Inger Koppernæs och kulturminister Arvo Salo samt Petter Savola, Reulf Steen och Henrik Westerlund intagit sina platser i rådet.

1

Anmälan av budgetkommitténs och informationskommitténs val av förmän och vice förmän

Det anmäldes, att vid möten den 21 februari till förmän och vice förmän valts:

Budgetkommittén:

förmän: Svend Jakobsen, Danmark

vice förmän: Hans Nyhage, Sverige

Informationskommittén:

förmän: Arvo Kempainen, Finland

vice förmän: Rune Gustavsson, Sverige

2

C1: Berättelse om det nordiska samarbetet (trafikutskottets betänkande)

Trafikutskottet hade föreslagit,

A. Att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som trafikutskottet behandlat måtte anta följande yttrande:

1. Nordiska rådet hemställer till de nordiska ländernas regeringar att genomföra en effektiv uppföljning av slutförda nordiska utredningar.

2. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att utarbeta en uppställning över gällande riktlinjer för de nordiska ländernas trafik- och transportpolitik.

3. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att uppdatera rapporten om färjförbindelserna mellan Island, Färöarna och övriga Norden.

4. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att verka för att åtgärder vidtas för att förbättra de handikappades möjligheter att använda kollektiva transportmedel.

5. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att fortsatt verka för att förut-

sättningar skapas för att texttelefoner tillhandahålls i de nordiska länderna till hörsel- och talskadade.

6. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att prioritera arbetet för att göra transporter av farligt gods mellan de nordiska länderna säkrare.

7. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att som ett led i uppföljningen av kampanjen Res i Norden verka för att påskynda arbetet för att förbättra kapacitetsutnyttjandet vid turistanläggningar i Norden.

8. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att under Nordiska trafiksäkerhetsåret 1983 (NTÅ-83) verka för förbättrad trafiksäkerhet i Norden och att under år 1984 särskilt prioritera uppföljningen av NTÅ-83.

B. att rådet lägger kapitel XX och kapitel XXI i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Savola (trafikutskottets talesman): Herr president! Innan jag i korthet redogör för de synpunkter som trafikutskottet i år har anlagt på olika frågor som gäller samarbetet mellan de nordiska länderna inom trafikutskottets samarbetsområde, vill jag med några ord mera allmänt beröra ett par frågor som har blivit diskuterade inom vårt utskott.

Vi är inom trafikutskottet glada över att den regelbundna kontakt med trafikministrarna, som etablerades i mitten av 1970-talet i form av årliga gemensamma möten, har kunnat fortsätta. Jag tror vi kan säga att samarbetet mellan ministerråd och parlamentariker på vår sektor är öppet och förtroendefullt – vi har från bägge sidor, tror jag, försökt hålla öppna dörrar oss emellan. Detsamma gäller trafikutskottets kontakter med ämbetsmännen, NÄT och andra. Det är en tradition som vi gärna vill slå vakt om.

När det väl är sagt, tror jag att jag utan att bli missförstådd väl kan framföra de bekymmer som åtminstone jag nu känner när det gäller samarbetet på trafik- och transportsektorn. Även om vi senare under sessionen kommer att ha en särskild budgetdebatt, tror jag att det är ofrånkomligt, att trafikutskottets oro över den svaga utvecklingen av budgeten på vår sektor förs fram redan här i dag. Jag kan i detta sammanhang citera vad utskottet sade i sitt betänkande i fjol om ministerrådets berättelse: "Under de två senaste

åren har trafikutskottet noterat en tendens från ministerrådets sida till ensidig prioritering av samarbetsuppgifter inom de ekonomiska, industriella och tekniska områdena, de s.k. "hårda värdena", på bekostnad av samarbetsuppgifter inom de områden som ofta anses omfatta de s.k. "mjuka värdena", t.ex. arbetsmiljö, kultur och samfärdsel, inklusive trafiksäkerhet och turism". Tyvärr har vi vid behandlingen av ministerrådets budgetförslag för 1984 nödgats konstatera, att den för trafikutskottets samarbetsområde negativa trenden har fortsatt.

Vi ser detta som ett bekymmer, som trafikministrarna säkerligen delar med oss. Problemet är alltså att hävda denna sektors ställning i förhållande till andra inom det nordiska samarbetets ram. Det kan man inte göra om man inte har goda och konkurrenskraftiga projekt att föra fram. Och det är här jag tror att det brister på trafik- och transportsektorn i dag. Det har gått rutin i regeringssamarbetet på vårt område. Det är nog bra, det samarbetet löper smidigt i invanda banor och att man visar budgetmässig återhållsamhet, men det får inte innebära att nya idéer till verksamhet inte kan komma fram. Det är ju faktiskt så, att samarbete på samfärdselsektorn trots att satsningarna kan verka ekonomiskt stora, ofta i längden innebär besparingar för alla parter. Trafikutskottet har även sin egen uppgift att fylla i det sammanhanget. Vi har nyligen uppdaterat vårt s.k. tiopunktsprogram, och vi kommer under detta år att systematiskt genomgå detta för att se vilka initiativ som omedelbart bör komma från vår sida.

Detta för mig över till en av de punkter som trafikutskottet hade föreslagit i sitt förslag till yttrande över C 1. Den utgör i och för sig ett klarläggande av en punkt som utskottet hade med redan i fjolårets betänkande, nämligen att utskottet önskar få en sammanställning av riktlinjerna för de nordiska ländernas trafik- och transportpolitik. Denna skäligen enkla sammanställning behöves utskottet som underlag för sin egen bedömning av behovet av ytterligare harmonisering av trafik- och transportpolitiken i Norden, i synnerhet för att kunna bedöma på vilka delområden åtgärder kunde sättas in.

Utskottet har även fäst uppmärksamhet vid behovet av att den nationella uppföljningen av nordiska utredningar förbättras. Rådet

har flera gånger tidigare framhållit behovet av effektiviserad uppföljning när det gäller rådets rekommendationer, men trafikutskottet menar att detta generellt gäller nordiska utredningar, oavsett om de bygger på en rekommendation av Nordiska rådet eller på initiativ tagna inom ministerrådets egna organ. Det är först genom en effektiv nationell uppföljning, som ofta kräver parlamentariska beslut, som rådets och ministerrådets verksamhet når ut till allmänheten i Norden. Om genomförda nordiska utredningar och forskningsprojekt inte följs upp nationellt är själva genomförandet i många fall knappast meningsfullt. Utskottet understryker därför betydelsen av att den nationella uppföljningen effektiviseras och på så sätt göra samarbetet till en påtaglig verklighet för befolkningen i Norden.

Representanter från Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet har i en huvudkommitté samt arbetsutskott förberett genomförandet av Nordiska trafiksäkerhetsåret (NTÅ) 1983. Nationella förberedelser har gått enligt planen och året igångsattes enligt planerna vid årsskiftet 1982/1983. Beslut har fattats att under NTÅ hålla seminarier om cyklisters trafiksäkerhet, alkohol och trafik, barn och trafik och bilens aktiva och passiva säkerhet.

Trafikutskottet vill uttrycka sin tillfredsställelse över att ministerrådsorganen, regeringsorganen, trafiksäkerhetsorganisationerna samt andra frivilliga organisationer sålunda energiskt och effektivt och i gott samarbete med trafikutskottet genomfört det viktiga förberedande skedet av Nordiska rådets rekommendation om ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1983. Från rådets sida har det betonats att NTÅ inte bör vara en tidsbegränsad aktivitet utan att NTÅ snarare bör betraktas som upptakten till ett utökat nordiskt trafiksäkerhetsarbete. Utskottet prioriterar särskilt uppföljningen av trafiksäkerhetsåret under 1984.

Handikappprojektet, som sattes i gång i början av år 1978 i syfte att genom forskning och försöksarbete utveckla utrustning för att förbättra handikappades och äldre personers möjligheter att använda kollektiva transportmedel, slutfördes under år 1982. Nu när projektarbetet har slutförts är rekommendationens målsättning i och för sig uppfylld. Trafikutskottet har i konsekvens härmed föresla-

git att rekommendationen avskrivs. Den viktigaste delen kvarstår dock, det vill säga arbetet för att förverkliga rekommendationen nationellt. Utskottet lägger därför stor vikt på att åtgärder vidtas för att förbättra de handikappades möjligheter att använda kollektiva transportmedel. Av rapporten om kapacitetsutnyttjande vid turistanläggningar i Norden som publicerades år 1979 framgår att kapacitetsutnyttjandet inom hotellnäringen är mycket dålig. Genomgången av rapporten i syfte att utarbeta förslag om konkreta åtgärder till förbättringar av kapacitetsutnyttjande har försenats från år till år. Utskottet har tidigare anfört att det är ytterst viktigt att prioritera utarbetandet av åtgärder och upprepar i sitt förslag till yttrande sin önskan om påskyndat arbete för att förbättra kapacitetsutnyttjandet vid turistanläggningar i Norden.

Herr president! Med dessa ord får jag föreslå att rådet antar det yttrandet som trafikutskottet föreslagit med anledning av ministerrådets berättelse för år 1982.

Statsråd Inger Koppernæs: I denne forsamling og ved denne anledning vil jeg gjerne si noen ord om situasjonen i dag og utsiktene fremover når det gjelder ministerrådssamarbeidet på kommunikasjonsområdet.

Tiltakene initieres og arbeidet drives gjennom Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål og Nordisk Trafikksikkerhetsråd som nå har virket i godt og vel 10 år.

Nordisk Trafikksikkerhetsråd har en klar målsetting om å samordne trafikkbestemmelser og virke for økt sikkerhet i trafikken. Samordningen er nå kommet så langt at man har en klar oppfatning av situasjonen de nordiske land imellom og forholdet mellom disse og Wienerkonvensjonene om veitrafikk og veimerking. De nordiske land er med andre ord rede til å samarbeide utad om de revisjoner som forestår i verdenskonvensjonene på disse områder.

Det finnes imidlertid også andre internasjonale kommunikasjonsproblemer som fordrer koordinert nordisk innsats. Først og fremst gjelder dette de trafikkregler som behandles i den europeiske transportorganisasjonen i Paris, og dernest de standarder som omformes i ECE Genève for deler og utstyr til motorkjøretøy og krav til støybegrensning av disse. Også når det gjelder denne type

viktige trafikksikkerhetsspørsmål er det mitt håp at Norden vil stå samlet i en videre internasjonal sammenheng.

Trafikksikkerhetsiden må fortsatt vies spesiell oppmerksomhet og gis høy prioritet i vårt felles arbeid. Det trafikksikkerhetsår som nå er innledet, vil forhåpentlig lede til en forsterket innsats. Jeg er enig i Trafikkutvalgets understreking av at dette må følges opp både i 1984 og videre i årene som kommer.

Mange av de saker som Nordisk embetsmannskomite for transportspørsmål hittil har arbeidet med, ble i sin tid definert i Transportoverenskomsten av 1972. Her var det listet opp en del eksempler på samarbeidsoppgaver som ble ansett å være av særlig betydning. Det er neppe overraskende at ikke alle disse har funnet sin løsning. Til gjengjeld er imidlertid en rekke andre oppgaver som har vist seg mer påtrengende, tatt opp og gjennomført. En slik utvikling finner jeg både naturlig og positiv. Det er selvsagt ingen grunn til å holde fast ved gammelt tankegods når dagens utvikling stiller oss overfor nye og mer aktuelle problemområder. Det løpende arbeid bør etter min mening ikke bindes opp i langtidspaner, men til planer som kan gjennomføres i løpet av 2–3 år. Ut fra den foreliggende situasjon kan så korttidsplanene revideres med jevne mellomrom.

NET har til nå gjennomført to ekspertkonferanser hvor aktuelle nordiske samarbeidsoppgaver har vært vurdert med sikte på å finne frem til hensiktsmessige prioriteringer.

På den første konferensen, som ble holdt i januar 1981, stod energispørsmålene i forgrunnen. Det igangværende arbeid har i sterk grad vært preget av dette. På årets konferanse kom de økonomiske spørsmål øverst på dagsordenen: Hvordan kan samferdsel bidra til bedre økonomi i vårt næringsliv? Hvordan kan den tekniske viten som er vunnet, bidra til større effektivitet og samtidig til større trygghet i veitransportene?

Det er i hovedsak tre typer prosjekter eller samarbeidsoppgaver det nå blir arbeidet med:

- Prosjekter som det kan være vanskelig eller lite hensiktsmessig å gjennomføre nasjonalt.
- Prosjekter som i og for seg kan gjennomføres nasjonalt, men hvor det er viktig at man avstemmer nasjonale løsninger og/eller drøfter nordiske løsninger.

– Felles forskning, hvor felles ressurser slås sammen for å gjennomføre forskningsprosjekter som det er mest hensiktsmessig og fordelaktig å gjennomføre i fellesskap.

Det er oppgaver av den første type som særlig danner basis for og berettigelsen av nordisk samarbeid på transportområdet. Det er med andre ord saker som bare kan løses tilfredsstillende gjennom samarbeid over landegrensene.

Opgaver innen den andre kategorien spenner naturlig nok over et uendelig stort felt. Saker av denne type vil som ledd i et organisert nordisk samarbeid derfor neppe kunne gis like høy prioritet som de første. Disse er da også i prinsippet basert på utveksling av informasjon som kan gjennomføres på annen måte enn gjennom organisert samarbeid, f. eks. med vanlige kontakter mellom administrasjonene i de nordiske land.

Men felles forskningsinnsats er av stor betydning for oss i Norden. Etter min mening vil vi i det fremtidige samarbeid være best tjent med å kanalisere en større del av ressursene til nettopp denne sektor. For ordens skyld vil jeg gjerne legge til at det selvsagt også er viktig å opprettholde en akseptabel balanse mellom de tre prosjektområdene.

Stefán Jónsson: Hr. præsident! Jeg glædede mig i virkeligheden til at høre statsråden bruge udtrykket samfærdsel i sin tale. Oprindeligt troede jeg, at det, som nu hedder trafikudvalget, hed samfærdselsudvalget, og at meningen var, at det skulle handle – og det gjorde det også – om øget nødvendig samfærdsel mellem de nordiske lande. Ikke vil jeg sige noget imod trafikudvalget, som jeg har siddet i med stolthed i de få år, jeg har været medlem af Nordisk Råd, men én ting må jeg dog understrege, at siden navnet forandrede sig, så synes det, at udvalget nu handler mere om de ulemper, som følger af øget trafik mellem de skandinaviske lande, end om øget samkvem eller styrket samfærdsel mellem, i det mindste, udkantslandene i vest.

Jeg er kommet herop på talerstolen for at pege på den voksende mangel af samfærdsel mellem øerne i vest, Grønland, Island og Færøerne, først og fremmest fordi Nordens ærede flyselskab SAS, som har koncession på ruten København–Grønland – og det vil

sige al regulær flyvning mellem Grønland og landene i vest – for kort tid siden har nedlagt mellemlanding på Island for fly mellem København og Grønland. Dette betyder f.eks., at når grønlandske, islandske og færøske politikere skal mødes og snakke sammen, som nordboer skulle gøre om fælles problemer, så må vi mødes i København.

Nu er det sådan, at vi fik fortalt sidste sommer, at dette problem var til behandling mellem det islandske flyselskab og SAS, og at man søgte at stille os lige, men det var med denne som med så mange andre ting, man fortæller om – det passede ikke. Vi ser endnu ingen løsning i nær fremtid på disse problemer, og svaret, som jeg respekterer, at det betaler sig ikke for SAS at mellemlande i Island, er jeg sikker på er rigtigt. Men da vi snakkede om sådanne uendelig store sager, importante sager som passagertrafik mellem disse udkantslande i vest og over til Skandinavien på fastlandet, så snakkede vi ikke om SAS' økonomi, vi snakkede om en politisk og kulturel nødvendighed, der gør det muligt for os at se hinanden, og derfor måtte jeg nu endelig bede om for det første en forklaring og for det andet et svar på dette spørgsmål: er det muligt på vegne af Nordisk Råd at sikre os andre og mere bekvemme muligheder dér vestpå for at se hinanden?

Liikenneministeri **Breilin**: Herra puheenjohtaja! Liikennevaliokunta ottaa vuoden C 1:tä koskevassa mietinnössään esiin koko joukon tärkeitä kysymyksiä, jotka koskevat Pohjoismaiden liikennealan yhteistyön tuloksia ja jotka liittyvät ministerineuvoston sisäiseen sekä ministerineuvoston ja Pohjoismaiden neuvoston välillä harjoitettavaan yhteistyöhön.

Valitettavasti joudun toteamaan, että mietinnöstä joissakin kohdin henkii eräänlainen tyytymättömyys ministerineuvoston viime vuoden suorituksiin. Valiokunta arvostelee erityisesti C 1:n muotoa ja sisältöä – tai pikemminkin sisällön puutetta. Voin kuitenkin nyt vakuuttaa Pohjoismaiden neuvoston jäsenille, että ministerineuvosto on ottanut kriittistä vaarin ja että pyrimme tekemään ensi vuoden kertomuksesta paremman kuvaamalla esimerkiksi vähemmän käynnissä olevia projekteja ja keskittymällä enemmän tulevaisuuden suunnitelmiin.

Vuoden 1982 lausunnossaan Pohjoismaiden neuvosto esitti, että ministerineuvosto loisi edellytykset sille, että tekstipuhelimia pidettäisiin niiden saatavilla, jotka tarvitsevat niitä. Valiokunta sanoo nyt, että ministerineuvosto ei ole nähnyt tarpeeksi vaivaa tämän toimen toteuttamiseksi. Tämä antaa minulle aiheen ottaa esiin kysymyksen pohjoismaisten ehdotusten ja suositusten kansallisesta seurannasta. Jos mitään pohjoismaisia esityksiä ei toteutettaisi kansallisesti, jäisi suuri osa pohjoismaisesta yhteistyöstä vaille merkitystä. Kansallisen seurannan tulisi näin ollen olla itsestään selvää. Mutta – ja tätä on korostettava – seuranta on nimenomaan kansallinen asia. Ministerineuvostollahan ei, kuten tunnettua, ole mitään ylikansallista toimivaltaa. Ministerineuvosto ei näin ollen voi velvoittaa yksittäistä pohjoismaista hallitusta tekemään tai olemaan tekemättä jotakin. Ministerineuvostoa ei niin muodoin myöskään voida asettaa vastuuseen siitä, että jokin maa ei ole toteuttanut jotakin pohjoismaista päätöstä. Kansallinen seuranta on pikemminkin asianomaisen maan parlamentin ja hallituksen välinen asia.

Kun valiokunta lausuntoesityksessään ottaa esiin kysymyksen kansallisesta seurannasta, se kääntyy Pohjoismaiden hallitusten puoleen eikä ministerineuvoston puoleen. Tämä on hyvä. Voin luonnollisesti vastata vain Suomen hallituksen puolesta, mutta luulen kuitenkin voivani sanoa, että pohjoismaisten tutkimusten seuranta on tehtävä, joka on meille kaikille tärkeä.

Toinen kysymys, jonka valiokunta ottaa esiin mietintöesityksessään, koskee Pohjoismaiden liikenne- ja kuljetuspolitiikan suunta- viivoja. Ministerineuvosto on jo aikaisemmin torjunut ajatuksen Pohjoismaiden liikennepolitiikan selvittämisestä, ellei selvitystä voida rajata johonkin tai joihinkin konkreettisiin aiheisiin. Syy tähän kantaan, jossa ministerineuvosto edelleenkin pysyy, on, että koko alueen selvittäminen olisi ylivoimainen tehtävä. Ministerineuvosto neuvottelee paraikaa osa-alueista, joilla saattaisi olla hedelmällistä työkennellä. Esimerkkinä tällaisesta osa-alueesta voidaan mainita vero- ja maksupolitiikka. Näitä voitaisiin selvittää NAT:n johtamassa projektissa.

Edelleen valiokunta toivoo, että Islannin, Färsearten ja muun Pohjolan välisiä lauttayh-

teyksiä koskeva raportti saatetaan ajan talle. Käytettävissä olevasta aineistosta käy ilmi, että tällainen lauttayhteys ei voisi toimia ilman tappiota. Mikään Pohjoismaista ei ole valmis luovuttamaan varoja tällaisen tappion kattamiseksi. Ministerineuvoston mielestä ei näin ollen ole mielekästä ryhtyä käsittelemään raporttia uudestaan.

Valiokunnan esityksen seuraavassa kohdassa puututaan vammaisten mahdollisuuksiin käyttää julkisia liikennevälineitä. Tähän toteaisiin vain, että NAT:n johtama vammaisprojekti on äskettäin saatettu päätökseen ja että projektin tulokset jäävät nyt kansalliseen seurantaan.

Valiokunta käsittelee myös vaarallisten aineiden kuljetusta. Pohjoismaiden neuvoston hyväksyttäväksi esitetään lausunto, että ministerineuvosto pitäisi erityisen tärkeänä työtä, jota tehdään vaarallisten aineiden kuljetusten tekemiseksi turvallisiksi Pohjoismaiden välillä. Vaarallisten aineiden kuljetuksiin liittyvää työtä tehdään jatkuvasti sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla. Se työ, jota tehdään eri kansainvälisissä järjestöissä, erityisesti YK:ssa, koituu myös Pohjoismaiden välisten kuljetusten hyväksi. Pohjoismaiden tasolla on tämän lisäksi saatu aikaan myös omaa yhteistyötä. Vaarallisten aineiden kuljetuksia käsittelevä NAT-projekti on nyt täydessä käynnissä. Työ johtaa toivottavasti sekä turvallisempiin että rationaalisempiin kuljetuksiin Pohjoismaissa.

Lopuksi haluan kommentoida muutamin sanoin valiokunnan lausuntoesitystä, sikäli kuin se koskee liikenneturvallisuuksia ja pohjoismaista liikenneturvallisuuksia. Valiokunta esittää, että ministerineuvosto liikenneturvallisuuksina 1983 vaikuttaisi liikenneturvallisuuksien parantamiseksi. Ilman muuta on selvää, että teemme kaikkemme liikenneturvallisuuksien parantamiseksi, ja samoin on selvää, että se korostus, jonka liikenneturvallisuuksien parantamiseksi antaa, on yksi kannustin lisää työllemme. Haluan kuitenkin korostaa, että liikenneturvallisuuksien työ ei ole millään lailla rajoittunut vuoteen 1983. Pohjoismaissa olemme monien vuosien ajan tehneet kovasti töitä liikenneturvallisuuksien parantamiseksi, ja niin aiomme jatkaa vuoden 1983 jälkeenkin.

Valiokunta tahtoo myös, että liikenneturvallisuuksien seuranta asetettaisiin tär-

keälle sijalle. Tähän toiveeseen vastaan omalla toivomuksellani. Liikenneturvallisuuksien pääkomitea on nimittäin pyytänyt Pohjoismaiden neuvostoa huolehtimaan erityisesti seurantaseminaarista. Tämä seminaari muodostaisi suunnitellun seuranta-työn päätöksen. Kaikkia niitä, jotka ovat työskennelleet Pohjoismaiden liikenneturvallisuuksien parissa, ilahduttaisi varmasti se, että Pohjoismaiden neuvosto vastaisi tällaisesta seminaarista. Se antaisi Pohjoismaiden liikenneturvallisuuksien arvoisensa päätöksen.

Trafikminister **Breilins** anförande i svensk översättning: Herr president! Trafikutskottet tar i sitt betänkande över årets C 1 upp en rad viktiga frågor som bl. a. gäller resultatet av det nordiska samarbetet på trafikområdet och som berör samarbetet inom ministerrådet och mellan ministerrådet och Nordiska rådet.

Dessvärre tvingas jag konstatera att betänkandet på några punkter andas ett visst missnöje med ministerrådets insatser under året. Inte minst kritiserar utskottet utformningen och innehållet – eller snarare bristen på innehåll – i C 1. Jag kan nu försäkra Nordiska rådets medlemmar om att ministerrådet tagit åt sig av kritiken och att vi skall anstränga oss att göra nästa års berättelse bättre, t. ex. genom att mindre beskriva pågående projekt och mer presentera planerna för framtiden.

I 1982 års yttrande hemställde Nordiska rådet att ministerrådet skulle skapa förutsättningar för att texttelefoner skall tillhandahållas dem som behöver det. Utskottet menar nu att ministerrådet inte ansträngt sig tillräckligt för att förverkliga detta önskemål. Detta föranleder mig att ta upp frågan om nationell uppföljning av nordiska förslag och rekommendationer. Om inga nordiska förslag genomfördes nationellt skulle en stor del av det nordiska samarbetet sakna mening. Nationell uppföljning är därför en självklarhet. Men – och det måste betonas – uppföljningen är en nationell angelägenhet. Ministerrådet har ju som bekant inte någon överstatlig befogenhet. Ministerrådet kan således inte förplikta en enskild nordisk regering att göra eller inte göra något. Ministerrådet kan därför inte hel-

ler ställas till svárs för att ett enskilt land inte förverkligat något nordiskt förslag. Den nationella uppföljningen är snarare en fråga mellan det landets parlament och regering.

När utskottet återkommer till frågan om nationell uppföljning i sitt förslag till yttrande är det till de nordiska ländernas regeringar man vänder sig – inte till ministerrådet. Det är bra. Jag kan naturligtvis bara svara för den finska regeringen men tror mig ändå kunna säga att uppföljning av nordiska utredningar är en uppgift som känns angelägen för alla.

En annan fråga som utskottet tar upp i sitt förslag till yttrande gäller riktlinjerna för de nordiska ländernas trafik- och transportpolitik. Ministerrådet har tidigare avvisat tanken på en utredning av nordisk trafikpolitik om inte utredningen kan begränsas till något eller några konkreta områden. Skälet till denna inställning, som ministerrådet vidhåller, är att en utredning om hela området skulle bli en övermäktigt uppgift. Överväganden pågår f. n. inom ministerrådet om vilka delområden av trafikpolitiken som det skulle vara fruktbart att arbeta med. Som exempel på ett sådant delområde kan nämnas taxé- och avgiftspolitiken. En kartläggning härav skulle kunna drivas som ett projekt i NÅT:s regi.

Utskottet önskar vidare att rapporten om färjeförbindelsen mellan Island, Färöarna och övriga Norden uppdateras. Redan av tillgängligt material framgår det att en sådan färjeförbindelse inte kan gå utan underskott. Inget av de nordiska länderna är f. n. berett att skjuta till medel för att täcka ett sådant underskott. Ministerrådet anser därför inte att det är meningsfullt att uppdatera rapporten.

Nästa punkt i utskottets förslag till yttrande tar upp de handikappades möjligheter att använda kollektiva transportmedel. Till detta vill jag endast framhålla att det handikappprojekt, som NAT drivit, nyss har avslutats och att projektresultatet nu bör följas upp nationellt.

Transport av farligt gods tar utskottet också upp. Nordiska rådet föreslås anta ett yttrande om att ministerrådet skall prioritera arbetet med att göra transport av farligt gods mellan de nordiska länderna säkrare. Arbetet med att göra transporter av farligt gods säkrare pågår ständigt både nationellt och internationellt. Det arbete som läggs ned inom de olika internationella organisationerna,

främst FN, kommer även transporter mellan nordiska länder till godo. På nordiskt plan har därutöver nu etablerats ett särskilt samarbete. Ett NÅT-projekt om transport av farligt gods är nu i full gång. Förhoppningsvis leder projektarbetet till både säkrare och mer rationella transporter i Norden.

Slutligen tänker jag med några ord kommentera utskottets förslag till yttrande rörande trafiksäkerheten och det Nordiska trafiksäkerhetsåret, NTÅ 83. Utskottet föreslår att ministerrådet under NTÅ 83 skall verka för förbättrad trafiksäkerhet. Självklart skall vi göra allt vi kan för att förbättra trafiksäkerheten och självklart är det strålkastarsken NTÅ 83 skänker åt trafiksäkerheten utgör en extra sporre i det arbetet. Jag vill dock poängtera att trafiksäkerhetsarbetet på intet sätt är begränsat till år 1983. I de nordiska länderna har vi under många år arbetat hårt för trafiksäkerheten och det kommer vi att fortsätta med även efter 1983. Utskottet vill också att uppföljningen av NTÅ 83 prioriteras. Detta önskemål tänker jag bemöta med ett eget önskemål. Huvudkommittén för NTÅ 83 har nämligen bett Nordiska rådet att svara för ett uppföljningsseminarium. Detta seminarium skulle vara avslutningen på det uppföljningsarbete som planeras. Det skulle glädja alla dem som arbetat med NTÅ om Nordiska rådet ville svara för ett sådant seminarium. Det skulle ge NTÅ en värdig avslutning!

Meddelanden

Det meddelades, att minister för skatter og afgifter Isi Foighel, minister for Grønland Tom Høyem, minister for kulturelle anliggender Mimi Stilling Jakobsen och socialminister Palle Simonsen intagit sina platser i rådet.

Knuutila: De handikappades svåra situation i samband med trafikfrågor har behandlats av trafikutskottet i flera sammanhang under den gångna arbetsperioden.

De handikappade i Norden är en stor människogrupp med olika slags handikapp. Detta betyder i praktiken att vi har ett stort antal mindre grupper av handikappade som vi säkerligen kan ge effektivare hjälp genom samordnade åtgärder. I en speciellt svår situation lever de s. k. flerhandikappade. Vi har samtidigt grupper som lider av olika allergibesvär.

Hit hör t.ex. människor med psoriasis och astma. Genom samarbete kan de nordiska länderna åstadkomma mycket. Detta gäller även tillverkning av invalidbilar, invalidstolar och andra hjälpmedel. Att använda Norden som "hemmamarknad" gynnar våra medmänniskor som lider av olika slags handikapp och besvär.

Med hänvisning till det ovan sagda väntar jag att få ställningstagande i ärendet av ministerrådet:

Har handikappsektorn tillräckliga resurser i det nordiska samarbetet och har ministerrådet tagit hänsyn till möjligheten att i större utsträckning utnyttja Norden som hemmamarknad på denna sektor? Beträffande t. ex. människor med psoriasis kunde våra hälsomyndigheter samordna för gruppen nödvändiga vårdresor till sydliga länder. Har de nordiska hälsomyndigheterna konkreta planer på de berörda områden?

Mørk Eidem: Jeg hadde egentlig ikke tenkt å ta ordet, men den finske trafikminister uttalte et par ting som gjør det nødvendig med en liten kommentar.

Det har ikke vært og er ikke trafikktutvalgets innstilling å ville ha felles retningslinjer for de nordiske lands trafikpolitikk. Det det nordiske trafikktutvalg har bedt om, er en oppstilling over de ulike nordiske lands transportpolitikk, slik at trafikktutvalget bedre kan se hvordan vi skal kunne samarbeide innenfor dette området. Jeg håper nå at den misforståelse som har gjort seg gjeldende over to sesjoner, er oppklart.

Det var godt å høre ministerens ord om hvor viktig trafikministrene synes trafikksikkerhetsarbeidet er. Det er jeg veldig glad for. Men da vil jeg be trafikministeren om å hviske samarbeidsministrene et ord i øret, for på budsjettet som vi skal behandle i morgen, er det foretatt ganske betydelige reduksjoner av bevilgningene til trafikksikkerhetsarbeidet, og jeg finner lite samsvar mellom gode ord og manglende bevilgninger.

Så til det jeg egentlig bad om ordet for. Det gjelder punkt 3 i utskottets yttrande, det Nordiska rådet hemställer om "att uppdatera rapporten om färjeförbindelserna mellan Island, Färöarna och övriga Norden".

Nå sa den finske trafikministeren at dette ville ministrene avvise. Ja, det har vi hört før.

og det var nettopp det som var konflikten. Her vil parlamentarikerne én ting, og Ministerrådet sier nei. Og årsaken til at Ministerrådet sier nei, er økonomien.

Nå har altså Færøyane hjulpet det øvrige Norden med økonomien, for nå har Færøyane kjøpt sin egen ferje, og de trenger ikke støtte fra det øvrige Norden! Derfor vil jeg på vegne av Trafikkutvalget be om at punkt 3 blir strøket.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafiktskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet med den ändring som Bjarne Mørk Eidem föreslagit.

För yttrandet röstade:

Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, Kaj Bärlund, Bjarne Mørk Eidem, Karl-Gunnar Fagerholm, Kirsti Grøndahl, Eirður Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Egon Jensen, Tyra Johansson, Stefán Jónsson, Sinikka Karhivaara, Sakari Knuuttila, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Sture Palm, Erlendur Patursson, Kaarina (Kati) Peltola, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Ambjørn Sælthun, Karin Söder, Peder Sønderby, Jan P. Syse, Bernhard Tastesen, Ola Ullsten, Mogens Voigt, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot yttrandet röstade Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Ulf Adelson, Margrete Auken, Gunnar Berge, René Brusvig, Lone Dybkjær, Ivar Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Johan J. Jakobsen, Anna-Liisa Jokinen, Gunnel Jonäng, Anker Jørgensen, Finn Kristensen, Erkki Liikanen, Gunnar Nilsson, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler,

Reiulf Steen, Jens Steffensen, Sten Söderström, Petter Thomassen.

Yttrandet hade sålunda antagits med 56 röster mot 1.

Utskottets förslag, punkt B, bifölles.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Egon Jensen lämnat sessionen och ersatts av Otto Mørch.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

3

A 621/t: Medlemsförslag om enhetliga villkor för reserabatter i Norden

Trafikutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet i anledning medlemsförslaget måste antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att göra en översyn av rabattsystemen i järnvägs-, buss-, färj- och flygtrafiken i Norden i syfte att harmonisera villkoren för att erhålla reserabatter, förenkla rabattsystemen och göra dem mer överskådliga

2. att regelbundet publicera en broschyr om gällande priser och rabatter i den nordiska järnvägs-, buss-, färj- och flygtrafiken samt villkoren för att erhålla dessa.

Per Petersson (trafikutskottets talesman): Herr president! Nordiska rådet har allt sedan sin tillkomst arbetat för att närma de nordiska folken till varandra. Redan före rådets tillkomst fanns ett vittförgrenat kontaktnät på alla nivåer, som upprätthölls genom personliga kontakter. Detta förutsatte ett omfattande resande mellan länderna både mellan de större städerna och mer regionalt. Trafikutskottet har sett som en av sina huvuduppgifter att underlätta och stimulera resandet i Norden. Den nordiska passfriheten var en av de första stora landvinningarna för detta syfte och vi har också strävat efter förenkling av gränsformaliteter och annat som hämmat resandet. Samtidigt som sådana direkta hinder

har avvecklats, har vi alltmer intresserat oss för medborgarnas möjligheter att utnyttja det reseutbud för att besöka andra nordiska länder som förelegat. Detta gäller särskilt sådana grupper som har mindre ekonomiska möjligheter men mera tid för att resa än genomsnittet, som t. ex. pensionärer samt grupper som har ett extra stort resebehov, som studerande och andra ungdomar.

Nordiska rådet har därför på vårt förslag antagit rekommendationer om rabatter i järnvägstrafiken, i flygtrafiken och i färjetrafiken samt om paketresor och särskilda rabattberättigade legitimationskort. För pensionärer har rådet föreslagit harmonisering av rabattsystem, rabattkort och resepaket. För ungdom har vi rekommenderat en Nordturbiljett som omfattar resor med alla färdmedel till lands och sjöss och i viss utsträckning i luften. Den av järnvägarna införda Nordturbiljetten svarar visserligen mot denna rekommendation, men den gäller inte alla flygresor. Dessutom har den inte visat sig konkurrenskraftig gentemot den europeiska Interrailbiljetten. Trafikutskottet har nu i flera år behandlat frågan om Nordturbiljetten och dess låga användning men utan större framgång. Vi konstaterar detta med beklagande och anser att det inte finns skäl att bibehålla rekommendationen i dess nuvarande form på rådets dagordning.

Däremot har trafikutskottet ansett att det är dags att ta ett mer samlat grepp på rabattfrågorna. Utskottet var och är otillfredsställt med den stora mängden av rabattformer i Norden. De är svåröverskådliga och ändras dessutom ofta. Därigenom är de svåra att utnyttja för många enskilda resenärer vid resor som omfattar mer än ett nordiskt land. Långtifrån alla resebyråer har en heltäckande information om de rabattmöjligheter som finns. Utskottet har gjort en genomgång av gällande reserabatter i Norden och funnit, att även om flera av de antagna rekommendationerna givit resultat i den meningen att rabatter införts respektive utvidgats, kunde rekommendationernas syfte, att genom rabattordningarna stimulera till ökat resande i Norden bland de berörda grupperna, inte sägas vara uppfyllt. Därför väckte ledamöter i trafikutskottet ett medlemsförslag om en översyn av rabattsystemen på alla färdmedel för att göra rabatterna mer överskådliga, i möjli-

gaste mån likvärdiga och bättre kända för resenärer och biljettförsäljare.

Remissbehandlingen av förslaget har övertygat oss om att det inte är en realistisk strävan att göra rabattsatserna likvärdiga. Priser, både med och utan rabatter, har ju främst sin grund i den finansiella och konkurrens-mässiga situationen för varje trafikföretag. Denna situation kan variera mellan olika företag och mellan länderna. Den är inte lättare i en allmänt besvärlig ekonomisk situation.

Utskottet insåg sålunda att det var praktiskt taget omöjligt att sträva efter identiska rabatter på samtliga färdmedel.

Utskottet anser att sådana olikheter i rabattsystemen som direkt försvårar resandet i Norden så långt som möjligt bör minimeras. I synnerhet bör villkoren för att erhålla rabatter harmoniseras länderna emellan. Det gäller t. ex. åldersgränser för att erhålla barn- och pensionärsrabatter samt ibland tillämpade krav på tur- och returresa och regler om spärddagar och minimisträcker.

Trafikutskottets ordförande Petter Savola har i en s. k. "snabbfråga" vid denna session till Ministerrådet exemplifierat vilka svårigheter genom skilda rabattregler som en med järnväg resande familj möter vid en rundresa i Norden. Andra liknande exempel gällande andra tänkta familjer och andra resesätt i Nordens länder finns också.

Med god vilja till samordning borde dock olikheterna i rabattsystemen bli färre. Detta till fördel för såväl trafikföretag som resenärer.

Mindre rabattkrångel stimulerar till ökat resande i Norden och fler nordiska resenärer gagnar trafikföretagen och turistnäringen. Fler resenärer i nordiska grannländer bidrar också till större förståelse folk och länder emellan.

Utskottet anser också att en broschyr bör publiceras regelbundet som ger en översikt över priser och rabatter på alla färdmedel inom och mellan de nordiska länderna, samt om villkoren för att erhålla rabatter. Möjligheterna att bekosta en sådan broschyr över ministerrådets allmänna budget eller kulturbudgeten bör snarast prövas.

Herr president! Med vad jag har anfört får jag yrka bifall till trafikutskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Kaj Bärlund, Bjarne Mørk Eidem, Karl-Gunnar Fagerholm, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Otto Mørch, Sture Palm, Erlendur Patursson, Kaarina (Kati) Peltola, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Ambjørg Sælthun, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Ulf Adelsohn, Margrete Auken, Kjell Magne Bondevik, Lone Dybkjær, Thorbjørn Fälldin, Børge Halvgaard, Ivar Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Eva Hjelmström, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Anker Jørgensen, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Gunnar Nilsson, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Reulf Steen, Karin Söder, Sten Söderström, Jan P. Syse och Ola Ullsten.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster mot 1.

4

E 23: Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensamma rabattregler i järnvägstrafiken i Norden¹

Savola: Herr president! Jag vill ställa följande snabbfråga till ministerrådet: Finns det inte möjligheter att på de nordiska järnvägarna införa samma ålders- och rabattgränser?

Statsråd Inger Koppernæs: Spørsmålet om enhetlige aldersgrenser for barn ved de nordiske jernbaner har vært til vurdering ved forvaltningene siden 1978. Dette har ennå ikke ført fram. Vi har i dag fri reise for barn inntil 4 år i Danmark, Finland og Norge og inntil 6 år i Sverige. Vi har reise for halv pris fra 4 til 12 år i Danmark og Finland, fra 4 til 16 år i Norge fra 6 til 16 år i Sverige.

Norges Statsbaner har selv ønsket å heve den nedre aldersgrense, men har samtidig beregnet at dette vil gi et netto inntektstap på ca. 2 mill. kr., og en slik endring har derfor hittil ikke blitt godkjent av departementet her.

Klart nok kunne en få ensartede rabatter for barn ved at de andre land tilpasset seg f. eks. de norske rabatter. Men det vil ventelig ikke være populært i Sverige om barn mellom 4 og 6 år ikke lenger får kjøre gratis på jernbanene av hensyn til nordisk enhetlighet.

Ytterligere kommer den betraktning til at det også kan reises spørsmål om enhetlige rabatter nasjonalt for jernbane og tilskuddsberettigede bil- og båtruter må samordnes.

Det er likevel å håpe at jernbaneforvaltningene vil ha øynene åpne for mulige harmoniseringer i Norden når disse kan oppnås på forretningsmessig grunnlag.

Diskussionen forklarades härefter avsluttad.

5

D 1983/3/1975/t: Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett

Trafikutsnittet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

6

D 1983/8/1980/t: Meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese-möjligheter i Norden

Trafikutsnittet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

7

D 1983/13/1974/t: Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurangfacket

Trafikutsnittet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

8

A 636/t: Medlemsförslag om åtgärder för att öka användningen av bilbälte i bilens baksäte

Trafikutsnittet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att de länder i Norden som för närvarande inte har bestämmelsen att nya bilar skall vara utrustade med bilbälte också i baksätet inför sådan bestämmelse samt

2. att informera om värdet av att använda bilbältet i bilens baksäte och därefter företa en utvärdering av betydelsen av dessa åtgärder.

Mørk Eidem (trafikutsnittets talesman): Trafikksikkerhetsarbeidet har hatt og har fortsatt høyeste prioritet i Trafikkutvalgets arbeid. Derfor har vi også i år et medlemsforslag som går på trafikksikkerhet.

Ulykkesbildet i trafikken er fortsatt dystert. Altfor mange skades og omkommer i trafikken i Norden. Derfor kan det ikke slakkes av på trafikksikkerhetsarbeidet. Det intensive arbeidet i 1970-årene har gitt resultater, men 1982 ble for f. eks. Norge et mørkt

¹ Frågan tryckt, s. 2748.

år. Langt flere ble dette år drept i trafikken i Norge enn i 1981. Etter at påbudet om bilbelte i bilens framsete kom, er det helt klart at det har gitt resultater i positiv retning. Men det ser dessverre ut til at bruken av bilbelte er i ferd med å bli redusert. Det er mulig det her kan være en sammenheng mellom mindre bilbeltebruk og økt antall ulykker med døden som utgang.

Den rekommandasjon rådet i dag innbys til å vedta, innebærer å gå et lite skritt videre, idet en ber om at de land i Norden som ikke allerede har slike bestemmelser, påbyr at alle nye biler skal være utrustet med bilbelte i bilens baksete.

Det er mange årsaker til at dette er viktig. La meg i den sammenheng bl. a. vise til en utredning fra det svenske forsikringselskapet Folksam som med all mulig tydelighet viser berettigelsen av bilbeltebruk. Det er et poeng, viser det seg, at selv om passasjerer i forsetet har bilbelte på, vil han kunne skades ganske vesentlig av den ikkebilbeltebrukende passasjer i baksetet. Det synes å være en myte at en er tryggere i baksetet. Undersøkelser viser at ulykker også i stor grad skjer med passasjerer i baksetet.

Det forslag rådet er innbudt til å vedta, innebærer ikke påbud om bruk av bilbelte i bilen. Jeg våger den påstand at slikt påbud vil komme i løpet av meget kort tid. Det er meget viktig å informere om verdien av bruk av bilbelte uansett hvor i bilen en sitter plassert. Derfor har også rekommandasjonen et punkt 2 som gjelder verdien av informasjonsarbeid samt at Ministerrådet foretar en vurdering av mulighetene av å måle betydningen av informasjonstiltak. Et enstemmig trafikktutvalg står bak den rekommandasjonstekst som presidenten refererte, og jeg anbefaler at utskottets forslag til rekommandasjon bifalles.

Voigt: Hr præsident! Jeg skal ikke på nogen måde bestride, at der ligger en smuk, reel tanke bag dette forslag. Det er altid godt, hvis vi kan begrænse trafikulykker. Men jeg mener, at spørgsmålet om sikkerhedsseler på bagsædet i en bil må være et spørgsmål mellem importøren og forbrugeren.

Det er rigtigt nok, at der ikke er tale om et påbud, hvorefter det skal være tvungent at benytte disse sikkerhedsseler på bagsædet,

men man skriver jo i betænkningen, at det vil være ønskværdigt, at det bliver obligatorisk, og vi ved jo, at når først man har fået selerne installeret på bagsædet, kommer der på et eller andet tidspunkt også et forslag om, at det skal være tvungent at benytte dem.

Jeg vil godt sige til forslagsstillerne, at formentlig i 80–85 pct. af tilfældene er det en vældig god idé med en sikkerhedssele, men der findes altså nogle situationer, hvor der kan forekomme ulykker, hvor det er direkte livsfarligt at sidde i en sikkerhedssele. Jeg skal blot nævne ét eksempel. Forestil jer en todørsbil, der går ild i. Der sidder folk på bagsædet af denne bil fastspændt i en sikkerhedssele. For det første skal tililende have besvær med at finde ud af, hvordan forsædet vippes frem, og for det andet skal de have besvær med at finde ud af, hvordan man lukker sikkerhedsselen op. Det er ikke særlig hensigtsmæssigt at udvise den omsorg for voksne mennesker.

Jeg vil gerne opfordre til, at man stemmer nej til dette forslag, for det næste bliver direkte tvang. Vi har i alle de nordiske lande i løbet af 1970'erne – ganske vist mod min vilje – fået indført seletvang, når man sidder på forsædet af en bil. Lad os stoppe her.

Hanna Kvanmo: Hr president! De argumentene som den siste taler framførte i sakens anledning, og flere til, hørte vi alle da det var spørsmål om å innføre påbud om bilbelter i forsetene. Da var det også snakk om den personlige frihet til å kunne bestemme om man ville sitte fastspent i bilen eller ikke.

Bilen hr gitt menneskene frihet, men ikke frihet til å ødelegge andre, verken trafikanter utenfor bilen eller personer som sitter i bilen. Til syvende og sist blir alle trafikulykker et samfunnsansvar. Vi har derfor ansvar for at trafikken blir så trygg som mulig, at så få som mulig blir skadd eller drept i trafikken.

Derfor vil jeg sterkt anbefale at man nå sørger for at bilene i første omgang blir utstyrt med bilbelter i baksetene, for så i neste omgang å påby bruk av slike bilbelter. Især er dette viktig fordi så mange barn blir skadd som nettopp sitter usikret i baksetet i bilen.

Mørch: Hr. præsident! Modsat hr. Voigt er jeg meget positiv over for det forslag, der

ligger til behandling her. Vi har drøftet spørgsmålet flere gange i Danmark, og den diskussion er heldigvis endt med det resultat, at et stort flertal i det danske folketing er gået ind for en bilbælteløsning – i første omgang ganske vist kun for forsædepassagerer. Resultaterne taler deres tydelige sprog og viser, at der virkelig er en betydelig færdselssikkerhedsmæssig gevinst ved brug af bilbælte. Derfor er vi meget positive over for anvendelsen heraf.

Spørgsmålet er imidlertid, om vi ikke i første omgang skal bruge kræfterne til en forstærket indsats rent informationsmæssigt, fremfor at gøre det obligatorisk. Det er rigtigt, som Voigt siger, at det er et spørgsmål om at få fabrikanterne til at indrette sig på det, men vi har jo mulighed for lovgivningsmæssigt at kræve af fabrikanterne, at de biler, der skal godkendes, har det fornødne sikkerhedsudstyr.

Jeg vil gerne modsat Voigt udtrykke en meget, meget positiv interesse for det foreliggende forslag og bede om, at så mange som muligt stemmer ja.

Söderström: Herr president! Det förvånar en faktiskt att sådana här tillägg i debatten som herr Voigt här framförde förekommer i Nordiska rådet. Det är ju utan tvivel klart att säkerhetsbältets användning har minskat trafikskadorna. Som läkare kan jag konstatera, att de finska erfarenheterna av säkerhetsbältets användning i framsätet har lett till en minskning av trafikskadorna med tiotals procent och skadornas art har också definitivt lindrats. Skadornas invalidiserande verkan har varit betydligt lägre. Därför vill jag också instämma i den rekommendation som föreligger från utskottets sida och hoppas att så många som möjligt röstar för den.

Voigt: Hr. præsident! Bare for god ordens skyld. Jeg vil ikke tillægges det motiv, som skinner gennem de indlæg, der har været, efter at jeg var heroppe, at jeg går imod sikkerhedsseler. Jeg sagde udtrykkeligt, da jeg var heroppe, at jeg synes, sikkerhedsseler er en god ting – det skal bare være frivilligt. Jeg understregede ydermere – så også Otto Mørch kunne høre det – at i ca. 85 pct. af tilfældene er det godt at have sikkerhedssele på. Men der er altså også tilfælde, hvor det er

direkte livsfarligt. Det har jeg fået bevis for i den tid, hvor vi har haft tvungen brug af sikkerhedssele. Det kan medføre både død og lemlæstelse at sidde i en sikkerhedssele.

Man skal ikke pådutte mig, at jeg går imod en øget færdselssikkerhed. Selvfølgelig går jeg ind for øget trafikssikkerhed, det gør alle normalt tænkende mennesker.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, René Brusvang, Kaj Bärlund, Bjarne Mørk Eidem, Karl-Gunnar Fagerholm, Kirsti Grøndahl, Eitur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Otto Mørch, Sture Palm, Erlendur Patursson, Kaarina (Kati) Peltola, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Sten Svensson, Ambjørg Sæthun, Sten Söderström, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Petter Thomasson, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard, Jógvan Sundstein och Mogens Voigt.

Ulf Adelson avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Lone Dybkjær, Thorbjørn Fäldin, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Anker Jørgensen, Finn Kristensen, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Gunnar Nilsson,

Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Reulf Steen, Karin Söder, Jan P. Syse och Ola Ullsten.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster mot 3. 1 medlem avstod från att rösta.

9

D 1983/10/1977/t: Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikolykterheten

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

10

D 1983/4/1978/t: Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

11

D 1983/8/1979/t: Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

12

D 1983/9/1979/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

13

D 1983/9/1980/t: Meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnäla, miljövänliga och trafik-säkra motorfordon och bilmaterial

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

14

A 628/t: Medlemsförslag om viltolyckor i vägtrafiken

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utföra en översyn av genomförd forskning om viltolyckor i vägtrafiken i syfte att koordinera och systematisera information om resultaten av den forskning som har genomförts.

Knuutila (trafikutskottets talesman): Herr president! Detta år har av Nordiska ministerrådet utlysts till ett nytt trafiksäkerhetsår. Det är Nordiska rådet och inte minst vi inom trafikutskottet som har drivit fram idén om detta år. Vi anser att detta år bör bli startskottet för en kraftigare satsning på trafiksäkerhetsarbetet i alla våra länder och hoppas att årets kampanj skall kunna bidra till att väcka allmänheten till ett brett och aktivt intresse för säkerheten i trafiken.

Mot bakgrunden av att detta år är ett nordiskt trafiksäkerhetsår är det på mig särskilt glädjande att här på trafikutskottets vägnar föreslå Nordiska rådet att anta en rekommendation just på trafiksäkerhetsområdet. Förslaget gäller en översyn av de forskningsre-

sultat som har gjorts i fråga om metoderna att förhindra viltolyckor i trafiken, främst landsvägstrafiken och förbättrad information om detta. Frågan är viktig, därför att antalet trafikolyckor där djur, främst älgar, renar och andra hjortdjur, är involverade har stigit mycket kraftigt i Finland, Sverige och Norge under 70-talet, trots att det totala antalet trafikolyckor har minskat. Vi vet ju också att i synnerhet älgolyckorna ofta för med sig inte bara ekonomiska skador utan även personskador och dödsfall.

Trafikutskottet menar att det är fråga om en så pass allvarlig sak att allt som kan göras för att minska antalet viltolyckor också bör göras. Det som kan göras i det nordiska samarbetet är just att verkligen effektivt utbyta de erfarenheter var och en på sitt håll i Norden har kommit fram till. Det har hittills inte skett i på långt när tillräcklig omfattning. Vi i trafikutskottet menar, att man genom denna enkla och billiga åtgärd kan få mycket kunskap att dra nytta av i alla nordiska länder och att detta på sikt bör kunna medföra inbesparingar både ekonomiskt och i människoliv.

Herr president! Med dessa ord vill jag yrka bifall till trafikutskottets förslag om att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utföra en översyn av genomförd forskning om viltolyckor i vägtrafiken i syfte att koordinera och systematisera informationen om resultaten av denna forskning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelsohn, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Asgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, René Brusvang, Kaj Bärlund, Bjarne Mørk Eidem, Karl-Gunnar Fagerholm, Rune Gustavsson, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Erkki Liikanen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martin-

sen, Otto Mørch, Sture Palm, Erlendur Patursson, Kaarina (Kati) Peltola, Helena Pesola, Per Petersson, Håkon Randal, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Lone Dybkjær, Thorbjörn Fälldin, Kirsti Grøndahl, Eíður Guðnason, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Finn Kristensen, Peter Muurman, Gunnar Nilsson, Páll Pétursson, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Karin Söder, Jan P. Syse, Petter Thomassen, Ola Ullsten och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster.

15

E 1: Fråga till Nordiska ministerrådet angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1983/28/1973/t)¹

Per Petersson: Herr president! Det finns mycket få internordiska flygförbindelser som inte går genom huvudstäderna, något som verkat hämmande på trafiken mellan de nordliga områdena och därmed torde ha inverkat negativt på näringslivets utveckling i norr.

Nordiska rådet har därför länge verkat för utveckling av flygförbindelser över gränserna på Nordkalotten och det var med stor tillfredsställelse vi noterade att en flygförbindelse 1979 inrättades på linjen Tromsø–Kiruna–Luleå–Uleåborg, om så bara för en treårig försöksperiod. Tre år ansågs vara den tid som behövdes för att en ny flygförbindelse skulle stabiliseras och för att man skulle kunna bedöma dess lönsamhet på sikt.

I meddelandet om rek. nr 28/1973 får vi nu veta, att en särskild samrådsgrupp utvärderat verksamheten. Utvärderingen anses ha givit vid handen, att det finns möjligheter att ytter-

¹ *Frågan tryckt s. 2723.*

ligare utveckla trafiken på sträckan Kiruna–Tromsø, eventuellt med större flygplan, medan dessa förutsättningar saknas när det gäller sträckan Luleå–Uleåborg. Trafiken på denna sträcka har därför lagts ned. Motiveringarna härför är dock knapphändiga.

Önskemål om större flygplan på sträckan Kiruna–Tromsø har framförts från rådet, och det är med tillfredsställelse jag noterar, att detta nu åtminstone övervägs. I sammanhanget vill jag erinra om en tanke som jag framförde i rådets generaldebatt förra året. SAS flyger både i Norge och Sverige med stora plan. Enligt min mening borde försök göras med någon form av "nordkalottringlinje" genom SAS medverkan.

Någon reguljär flygtur t. ex. Stockholm–Luleå–Kiruna skulle kunna utsträckas till Tromsø och sedan gå söderut inom Norge till Oslo. Likaså bör försök göras med turer i omvänd riktning. Sommartid torde en sådan flyglinje ha stort turistintresse. Den ökande aktiviteten för gas- och oljeutvinning i Nordatlanten ökar intresset för snabba och säkra flygförbindelser mellan Nordnorge och Sverige, såväl i norra delen som i övriga Sverige.

Mot bakgrund av vad jag här har sagt får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Kan ministerrådet ge en närmare redogörelse för vunna erfarenheter av linjerna Kiruna–Tromsø och Uleåborg–Luleå och är ministerrådet berett överväga en försöksverksamhet med en ringlinje, t. ex. Stockholm–Luleå–Kiruna–Tromsø–Bodö–Oslo och andra vägen samma sträcka?

Statsråd **Inger Koppernæs**: Flygförbindelsen Tromsø–Kiruna–Uleåborg ble opprettet i juni 1979 for en treårig forsøksperiode. En vurdering ble foretatt i 1981 og gav det resultat at det kunne være håp om videreutvikling av trafikken Kiruna–Tromsø. Trafikken Luleå–Uleåborg viste derimot så lave belegg og så høy ulønnsomhet at den ble besluttet nedlagt. Nordisk Råds trafikktvalg fikk på sitt møte i Helsingfors 28. og 29. oktober 1981 en framstilling av trafikktutviklingen og de konklusjoner man fra finsk side hadde trukket for Luleå–Uleåborg, samtidig som undersøkelser av en alternativ bussforbindelse ble bebudet.

Også SASs drift Tromsø–Kiruna ble imidlertid avvirket i og med at Norving A/S fikk

konsesjon på denne ruten fra 1. april 1982. Konsesjonen er gitt for 5 år, og Norving driver ruten uten subsidier. Vi regner nå med at Norving vil ha mulighet for å stabilisere og eventuelt videreutvikle driften på denne ruten.

Det alternative trafikopplegg som representanten Per Petersson tar opp i sitt spørsmål, ble undersøkt på et tidlig tidspunkt i det utredningsarbeidet som lå til grunn for forsøksvirksomheten. Det falt den gang bort på grunn av kostnadene. Etter Ministerrådets mening bør en følge utviklingen på Nordkalotten nøye og gjøre de forandringer i trafiktopplegg som synes nødvendige. Vi har nå en operatør som på eget økonomisk ansvar forsøker å utvikle denne trafikken. Ministerrådet er derfor ikke nå rede til å overveie en ny subvensjonert forsøksvirksomhet.

Per Petersson: Herr president! Jag tackar samfärdselminister Inger Koppernæs för svaret.

Jag tycker det är värdefullt för oss att höra att flyglinjen mellan Kiruna och Tromsø redan nu är så lönsam så att den kan drivas utan subventioner i fortsättningen. Men om det är så – vilket vi alla hoppas – att gas- och oljeutvinningen i Nordatlanten kommer att öka tror jag att det blir större intresse för direkta förbindelser med Nordnorge från hela Sverige. Det skulle vara till fördel för hela Nordkalotten.

Jag har naturligtvis ingenting emot att också Nordfinland kommer med i det sammanhanget. Det synes mig dock naturligt att SAS, som är ett skandinaviskt samägt företag och som bedriver en med säkerhet både framgångsrik och vinstgivande verksamhet i såväl Sverige som Norge, utnyttjas för försök med tvärgående flygförbindelser på Nordkalotten mellan Norge och Sverige. Min fråga grundades inte på något som helst önskemål om ytterligare subventioner, utan syftet var att man också på ministernivå skulle beakta de möjligheter som finns genom SAS.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, meddelades att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

Meddelanden

Det meddelades, att indenrigsminister Britta Schall Holberg och statsrådet Gertrud Sigurdson intagit sina platser i rådet.

16

E 28: Fråga till Finlands regering angående flygtrafiken Åland–stockholmsområdet (D 1983/9/1972/t)¹

Olof Jansson: Herr president! I rekommendation nr 9/1972 hemställde Nordiska rådet till regeringarna i Finland och Sverige att taga spörsmålet om flygtrafiken mellan landskapet Åland och stockholmsområdet till förnyad prövning. Strävan var därvid bl. a. att uppnå tätare och tidsmässigt bättre anpassade flygturer på rutten, åtgärder som kunde förväntas öka passagerarfrekvensen.

Det har nu förflutit lång tid utan att dessa förväntningar uppfyllts. Trafiken omfattar alltfört endast en tur–retur dagligen Mariehamn–Arlanda. I motsatt riktning finns inte denna möjlighet.

I brev till Ålands Handelskammare den 19/1 1982 erbjöd Finnair tur- och returtrafik dagligen Mariehamn–Bromma liksom också tur- returtrafik Bromma–Mariehamn med till typen mindre propellerflygplan. Förslaget uppfyllde i stort den länge eftersträlvade trafiklösningen utom på en punkt. Från åländsk sida ansågs, särskilt med beaktande av Brommaflygplatsens osäkra framtida funktion, att Arlanda ur resesympunkt bättre och i övrigt mer betryggande kunde betjäna den ifrågakvarande trafiken, vilket även i främsta hand rekommenderats från SAS sida.

Oaktat Ålands landskapsstyrelse i augusti 1982 begärde fortsatta förhandlingar med Finnair i frågan har alltfört inga åtgärder vidtagits i detta eller annat avseende.

I anslutning till det sagda önskar jag ställa följande fråga till Finlands regering:

Vilka hinder föreligger för att inte en utökad flygtrafik Åland–stockholmsområdet skall kunna förverkligas med bibehållande av Arlanda som flygplats på svenska sidan?

Liikenneministeri Breilin: Herra puheenjohtaja! Finnair lentää päivittäin DC 9:llä välin Maarianhamina–Arlanda–Maarianhamina. Paikallisliikenne tällä välillä on niin vähäistä, että toisen päivittäisen vuoron lentäminen ei ole taloudellisesti kannattavaa samankokoisella konetyypillä. Tällä hetkellä Finnairilla ei ole sellaista pienempää konetyyppiä, jolla kaksi päivittäistä lentovuoroa olisi mahdollista lentää.

¹ Frågan tryckt s. 2753.

Trafikminister **Breilins** anförande i svensk översättning: Herr president! Finnair flyger dagligen med en DC 9 en tur på rutten Mariehamn–Arlanda–Mariehamn. Lokaltrafiken på denna rutt är så pass ringa, att det inte är ekonomiskt lönsamt att flyga en annan daglig tur med en plantyp av samma storlek. För närvarande har Finnair inte en mindre sådan plantyp, med vilken det vore möjligt att flyga två dagliga flygturer.

Olof Jansson: Herr president! Jag tackar för svaret men konstaterar samtidigt att svaret inte är ett direkt svar på frågan. Förslaget som framlades under förra året byggde på flygplanstyper som innehas av Finnair. Det var ett program som alla parter kunde omfatta utom beträffande ändamålsenligheten av flygplatsen på den svenska sidan, där man från åländsk sida ansåg att Arlanda bättre befrämjar och utvecklar trafiken. Bara på detta önskemål har nu hela frågan hängt upp sig på nytt och ligger helt stilla, oaktat de begärda förhandlingarna. Då måste man fråga sig: Vilka är hindren då ett i övrigt ändamålsenligt program hängt upp sig, därför att man önskar Arlanda som flygplats? Jag drar av svaret den slutledningen att sådana hinder inte finns. Om de finns önskar jag uttryckligen framhålla, att vi vill veta, vilka de i så fall är och på vilka områden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, meddelades att behandlingen av meddelandet fortsätter i trafikutskottet.

17

D 1983/6/1980/t: Meddelandet om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler

Trafikutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Mørch: Vi er fra dansk side meget tilfredse med den udvikling, der er sket her, og den udtalelse, der foreligger fra ministerrådet. Vi har jo en dansk beslutning, der skulle befordre en liberalisering, og derfor kan jeg

sige, at vi er enige i slutbehandlingen af rekkommandation nr. 6.

Dette giver mig en kærkommen anledning til at markere et vældig godt og vældig stærkt nordisk resultat. Her tænker jeg naturligvis på det resultat, som SAS har opnået i sidste regnskabsår. Her er virkelig et udtryk for et stærkt nordisk samarbejde, som betyder overordentlig meget i hvert fald i 3 af de nordiske lande, og som betyder noget for trykningen af mange arbejdspladser i de 3 berørte lande.

Jeg vil faktisk gerne benytte anledningen til, at vi ønsker hinanden til lykke med det meget gode resultat. Vi har lov til at konstatere, at SAS kan konkurrere på verdensplan, vi har lov til at konstatere, at SAS både med hensyn til præcision og servicegrad ligger blandt de allerbedste flyselskaber i verden. Jeg synes, at vi netop fra Nordens talerstol skal glæde os over et så godt resultat, og jeg har næsten lyst til at slutte med at sige: bravo SAS, fortsæt ad den vej!

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

Ulf Adelson övertog härefter ledningen av förhandlingarna

18

A 623/t: Medlemsförslag om ett gemensamt räknecenter för värdeprognoser i Norden

Trafikuskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga möjligheterna för upprättandet av ett gemensamt räknecenter för värdeprognoser i Norden samt undersöka om en samkörning av de meteorologiska institutionernas datakapacitet eventuellt redan i ett tidigt skede kunde genomföras.

Ole Henriksen (trafikuskottets talesman): Hr. præsident! Forslaget om et fælles nordisk regnecenter har været behandlet i trafikudvalget, og vi har besluttet følgende rekommendation:

”Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at kortlægge mulighederne for at oprette et fælles regnecenter for vejrpro-

gnoser i Norden samt undersøge mulighederne for at samkøre de meteorologiske institutters datakapacitet så hurtigt som muligt.”

Trafikudvalget har indhentet en lang række udtalelser fra sagkyndige instanser, herunder først og fremmest fra de nordiske landes meteorologiske institutter, men også fra videnskabelige grupper under universiteter i de enkelte lande. De peger samstemmende på ønskeligheden af at få et tættere samarbejde med det formål at udnytte og udvikle datateknikken og på den måde give hurtigere og mere sikre vejrprognoser til de enkelte lande.

Forslaget indebærer altså ikke – som nogle har udtrykt det – at vi får bedre vejr i de nordiske lande, men derimod at der kan opnås betydelige besparelser ved en fælles forskning og ved en fælles investering i moderne datateknik, og de fleste af de nordiske lande har i dag behov for en udvikling af datateknikken for at kunne leve op til de krav, som moderne meteorologi stiller for at give de bedste vejrmeddelinger.

Jeg skal på denne baggrund og på trafikudvalgets vegne anbefale det foreliggende forslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad skedde votering medelst voteringsapparat beträffande trafikuskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Kaj Bärlund, Bjarne Mørk Eidem, Kirsti Grøndahl, Eidiur Guðnason, Karen Thurøe Hansen, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Sinikka Karhuvaara, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Kaarina (Kati) Peltola, Helena Pesola, Páll Pétursson, Håkon Randal, Petter Savola, Otto Steenholdt, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Ola Ullsten, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, René Brusvang, Lone Dybkjær, Karl-Gunnar Fagerholm, Thorbjörn Fálldin, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Johan J. Jakobsen, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Erkki Liikanen, Astrid Murberg Martinsen, Per Petersson, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Reulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ambjørn Sælthun, Jan P. Syse och Petter Thomassen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster mot 2.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Kaarina (Kati) Peltola lämnat sessionen och att Arvo Kempainen intagit sin plats i rådet

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed

19

C 1: Berättelse om det nordiska samarbetet (juridiska utskottets betänkande)

Juridiska utskottet hade föreslagit

I. at Nordisk Råd i anledning af Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde C 1/1983 vedtager følgende udtalelse:

1. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at igangsætte et samarbejde med det formål at tilvejebringe ensartede regler om international adoptionsformidling og adoptionshjælp.

2. Nordisk Råd forventer, at Nordisk Ministerråd inden Nordisk Råds næste ordinære session har igangsatt et samarbejde om ensartede regler om produktansvar, eventuelt begrænset til spørgsmålet om ansvar for personskade.

3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til på fællesnordisk grundlag at undersøge mulighederne for ensartede modforholdsregler mod datakriminalitet.

4. Nordisk Råd støtter de af Nordisk Ministerråd tagne initiativer til i fællesskab at bekæmpe enhver form for narkotikakriminalitet og opfordrer til yderligere initiativer, der har til formål at udbygge dette samarbejde.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning:

1. Kapitel XIV, Samarbejdet på lovgivningsområdet, i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1983.

2. De dele af kapitlerne I (Indledning) og XVII (Organisatoriske forhold) i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1983, som er behandlet i juridisk udvalgs betænkning over beretningen.

Svend Jakobsen (juridiska utskottets talesman): Hr. præsident! Som det fremgår af de resterende punkter på dagsordenen for dette sessionsmøde, har juridisk udvalg i det forløbne år i meget vidt omfang beskæftiget sig med sager, som udvalget behandler i sin egenskab af Nordisk Råds konstitutionsudvalg.

Under generaldebatten er sagen om de nye repræsentationsformer for Færøerne, Grønland og Åland berørt flere gange, og vi skal som de næste sager på dagsordenen færdigdebattere disse.

Jeg skal ikke foregribe denne diskussion, men da Nordisk Ministerråd i sin beretning omtaler denne vigtige sag, og juridisk udvalg i sin betænkning over beretningen gør det samme, vil jeg tage mit udgangspunkt her.

Juridisk udvalg siger i sin betænkning over dette års C 1, at betænkningen fra komiteen vedrørende udredningen af spørgsmålet om Færøerne, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd viser, at der i denne sag af Nordisk Ministerråd er udvist stor forståelse og imødekommelse af synspunkter, som Nordisk Råds parlamentarikere tillægger stor betydning for den fortsatte udvikling af samarbejdet i Norden.

Dette har fortsat sin rigtighed, men tiden, siden juridisk udvalg afgav sin betænkning, har ladet os ane, at de nordiske landes regeringer ikke i fortsættelsen synes at have udvist samme engagement. Jeg ved, at Guttorm Hansen om lidt vil uddybe dette nærmere, og jeg skal blot her sige, at vi i juridisk udvalg er af den mening, at sagen nu ikke længere bør behandles som en almindelig ministerrådssag, men at den i fortsættelsen er et samar-

bejdsspørgsmål direkte mellem de nordiske regeringer som sådanne.

Det forløbne år har også på et andet af juridisk udvalgs centrale sagsområder, det lovharmoniserende, bidraget til en afklaring af problemer, om hvilke der gennem en længere periode har hersket en vis usikkerhed. Jeg tænker her navnlig på lovgivningen på familierettens område. Det er vel nærmest overflødig i denne forsamling at nævne, at den fællesnordiske enhed omkring lovgivningen på familierettens område er en af de grundpiller, hvorpå hele det nordiske samarbejde gennem generationer har hvilet.

Når der derfor på et så vigtigt område i en årrække har været rejst tvivl om samarbejdets bæredygtighed også i fremtiden, er det værd at fremhæve, når der er gjort ihærdige forsøg på at søge sådanne uklarheder afdækket, og anledning til at orientere om resultaterne heraf. Jeg refererer her til den meget interessante og udbyttegivende konference, som præsidiet i maj 1982 på forslag af juridisk udvalg holdt med temaet "Familieretten i Norden". Konferencen blev i mange henseender betydningsfuld. Dels bragte den i flere dage nordiske politikere, embedsmænd, forskere og repræsentanter for interesseorganisationer sammen til drøftelse af i forvejen forberedte diskussionsemner, dels viste drøftelserne, at der vel er interesser og indstillinger, som i de nordiske lande ikke er sammenfaldende i samme omfang, som det var tilfældet for en eller to generationer siden. Realistisk bedømt kunne vel heller ingen med rette forvente dette.

Men konferencen viste, at der stadig er langt mere, der binder os sammen, end der skiller os, og at vi også i fremtiden kan forvente, at den nordiske familieretslovgivning i meget vidt omfang bygger på den samme menneskelige indstilling og de samme juridiske grundopfattelser. Denne opfattelse er blevet bekræftet under de drøftelser, som juridisk udvalg siden har haft, dels internt, dels med de nordiske justitsministre under et møde i november sidste år, hvor udvalget fik en betydningsfuld og optimistisk analyse fra ministrene om perspektiverne for det fortsatte nordiske samarbejde på dette område.

Vi ser i juridisk udvalg på denne baggrund med fortrøstning hen til den lovgivning, som vi i hvert af vore nordiske parlamenter står

over for at skulle tage stilling til i de kommende år.

Der er imidlertid grund til her at understrege, at der kan vise sig behov for, at vi omkring disse lovsager ikke blot tænker nordisk, når vi ses i Nordisk Råd, men at der kan opstå situationer, hvor der kan være anledning til under behandling i vore nationale parlamenter at læne sig lidt tilbage og sige: vi må vist hellere undersøge, hvorledes de i nabo-parlamenterne tænker sig dette problem løst.

Såfremt denne holdning vinder indpas, tror jeg fuldt og fast på, at også vore efterkommere vil sige, at vi har levet op til Helsingforsaftalens målsætning om størst mulig lovharmonisering de nordiske lande imellem.

Jeg har med vilje gjort noget ud af dette punkt, familieretslovgivningen, fordi det er vigtigt, og fordi tidligere debatter i Nordisk Råd har rejst tvivl om det nordiske samarbejdes bæredygtighed. Jeg tror, at følger vi udviklingen nøje, kan vi fortsat køre parallellalom uden om de forhindringer, der altid vil møde os.

Juridisk udvalg har selvfølgelig også interesseret sig for det øvrige nordiske program for lovgivning, som er indeholdt i ministerrådets beretning. Jeg skal gøre nogle enkelte bemærkninger om nogle af disse programpunkter.

Juridisk udvalg har tilskyndet af ministerrådets egen redegørelse opfordret til, at plenarforsamlingen anmoder Nordisk Ministerråd om at igangsætte et samarbejde med det formål at tilvejebringe regler om international adoptionsformidling og adoptionshjælp. Juridisk udvalg deler ministerrådets opfattelse af, at der er et særligt behov for regler herom og i det hele taget for regler om tilvejebringelse af adoptivbørn fra udlandet i al almindelighed.

Inden for erstatningsrettens område har juridisk udvalg i nogle år efterlyst planer for et nordisk samarbejde om regler om produktansvar og om erstatning ved miljøskader. Det har ikke hidtil blandt de nordiske justitsministre været et område, hvor samarbejdet har været særlig højt prioriteret. Ministerrådets beretning til dette års session er for så vidt ikke nogen undtagelse, men juridisk udvalg har dog under et fælles møde med de nordiske justitsministre sporet en vis åbning, som juridisk udvalg i sin betænkning udtrykker

håb om kan bane vej for et samarbejde også på disse vigtige områder.

Inden for kriminalrettens område er det erkendt, at det enkelte land alene ikke magter at bekæmpe visse former for kriminalitet. Narkotikakriminaliteten er en global svøbe, som kun effektive internationale forholdsregler kan dæmme op for. Det arbejde, der her foregår på nordisk plan, er ihærdigt, men det kan ikke siges endnu at have givet tilstrækkelige resultater, desværre, derfor opfordrer juridisk udvalg kraftigt til, at det nordiske samarbejde om bekæmpelsen, som foregår de nordiske lande imellem, udbygges efter de retningslinjer, som juridisk udvalg nu i de sidste to år har modtaget redegørelser for og drøftet med de nordiske justitsministre under vore fælles møder.

En anden form for kriminalitet har også internationale aspekter. Jeg tænker her på det, der i dag kaldes datakriminalitet, og som ikke blot omfatter manipulationer med data-systemer, som giver forbryderen mulighed for en stor økonomisk gevinst, men som også indebærer risiko for ulovlig tilegnelse og misbrug af personoplysninger af forskellig art. Ikke mindst den sidste risiko har juridisk udvalg i kraft af sin interesse for i enhver henseende at sikre den personlige integritet mod unødvendige indskrænkninger følt det som sin opgave at søge begrænset og har derfor opfordret til, at ministerrådet anmodes om på fælles nordisk grundlag at undersøge mulighederne for ensartede modforholdsregler mod datakriminalitet.

Jeg kan om dette års ministerrådsberetning sammenfattende sige, at beretningen på det juridiske område indeholder en meget klar og fyldig redegørelse for det nordiske samarbejde. De resultater, der redegøres for, og de planer, der skitseres, er på enkelte undtagelser nær i overensstemmelse med de ønskemål for samarbejdet, som juridisk udvalg har udtrykt.

Juridisk udvalg deler ministerrådets målsætning om en forøgelse af den samlede effekt af landenes indsats ved gennem samarbejde at opnå en totalt set bedre brug af de tilgængelige ressourcer, f. eks. og navnlig gennem fællesnordiske udredninger og praktisk samordning og arbejdsfordeling.

Et enkelt punkt vedrørende lovgivnings-samarbejdet omtales ikke i ministerrådets

beretning. Uden at foregribe debatten omkring dagsordenens sidste punkt, lovgivningssamarbejdet på arbejdsrettens område, vil jeg dog som en mere generel bemærkning udtale, at juridisk udvalg på baggrund af rekkommandation nr. 2 i 1982 om lovgivnings-samarbejde på arbejdsrettens område havde forventet, at også dette emne figurerede i det nordiske lovgivningsprogram, således som det præsenteres i ministerrådets beretning.

Juridisk udvalg har med kritiske øjne set på den meddelelse, vi har fået om denne rekkommandation, og jeg forventer, at ministerrådets bestræbelser på dette område vil blive forstærket i det kommende år.

Jeg skal slutte med stærkt at anbefale Nordisk Råd at tiltræde den foreslåede udtalelse, som præsidenten oplæste for et øjeblik siden.

Syse: Jeg har ingen kommentarer til utvalgsformannens som sedvanlig utmerkede fremstilling. Jeg vil derimot si noen få ord om en sak som kanskje ligger noe i utvalgets grenseland. Det gjelder narkotika.

Det er fremmet et medlemsforslag om et nordisk handlingsprogram mot narkotika. Det har vært behandlet i juridisk utvalg, som har anbefalt forslaget, samtidig som man også i sin uttalelse oppfordrer til ytterligere initiativ i og utbygging av samarbeidet mot narkotika.

Juridisk utvalg har sendt sin anbefaling av medlemsforslaget til sosial- og miljøutvalget, hvor det skal behandles. Vi har også oppfordret til prioritering av forslaget. Dessverre foreligger det ikke til avgjørelse i dette råds-møte. Sakens dystre alvor tilsier at man legger det størst mulige tempo i den videre behandling i sosial- og miljøutvalget. Jeg skal selvfølgelig ikke legge meg opp i et annet utvalgs arbeid, men jeg vil nok beklage at man fant det nødvendig å sende saken ut på remiss. Forslaget er klart, og det inneholder i konsentrert form det de fleste mener burde settes i verk snarest.

Vi ønsker selvfølgelig alle et narkotikafritt Norden. For å nærme oss dette mål er det behov for bedre koordinering og styring, både nasjonalt og internasjonalt. Nordisk Råd har tidligere vedtatt en rekke rekkommandasjoner med sikte på å bekjempe narkotika, men etter min mening er det behov for ytterligere forbedringer når det gjelder koordinerin-

gen av innsatsen på det nordiske plan. Derfor har vi som er forslagsstillere, foreslått at det utarbeides en felles nordisk handlingsplan mot narkotika, og at det blir utredet et grunnlag for et fellesnordisk data- og informasjonssystem med sikte på å få et bedre beslutningsunderlag for bekjempelse av narkotika.

I forbindelse med statsbudsjettet for 1983 la regjeringen Willoch frem en aksjonsplan mot narkotikaproblemene. Det er en plan som skal koordinere tiltakene og skape oversikt, slik at innsats både fra det offentlige, fra de frivillige organisasjonene og fra enkeltpersoner skal kunne utnyttes best mulig.

Narkotikaproblemene berører så mange områder, og det er viktig å få politisk styring på alle plan. Vi har fått et eget statsrådutvalg her i Norge, med egen spesialrådgiver, og flere tiltak kommer. Det er tiltak som spenner fra alt fra fritid, skole, arbeidsliv, bolig, fengsel, informasjon, osv.

For å hindre ytterligere spredning av narkotikaproblemet må det settes mye inn på å avdekke forbindelseslinjene for import av narkotiske stoffer til Norden. "Kanalene" må stoppes, og dette krever effektive kontrolltiltak.

Det internasjonale politisamarbeidet er viktig og har blitt styrket. Det er etablert et nært og integrert politisamarbeid innen Norden, det er iverksatt en felles nordisk utplasseringsplan av polititjenestemenn. Etter denne planen har Norge utplassert to tjenestemenn i henholdsvis Islamabad og London. Tilsvarende ordninger er eller vil bli gjennomført av de øvrige nordiske land. Det er nedsatt nordiske arbeidsgrupper som skal legge fram rapporter om hvordan narkotika kommer til Norden, og hvordan den distribueres, spørsmål om tekniske hjelpemidler, samarbeidsrutiner og utdanning.

Et viktig ledd i arbeidet med å bekjempe narkotikasmugling er det internasjonale tollsamarbeidet. Dette tollsamarbeidet er spesielt godt utbygd i de nordiske land.

Selv om det på denne måten er satt i gang omfattende og konstruktive fellesnordiske tiltak, er narkotikamisbruket økende. Erfaringer fra Norge – og Norden for øvrig – tilsier at det er behov for ytterligere forbedring når det gjelder koordinering av innsatsen på det nordiske plan. Det er etter min oppfatning et viktig fellesnordisk initiativ som

ligger i det medlemsforslag som er fremmet om et felles nordisk handlingsprogram. Det bør nå følges opp med stor styrke.

Bernhardt Tastesen: Jan P. Syse kan have ret i, at narkotikaproblemet er en af de ting, som vi skal prioritere veldig højt i det nordiske samarbejde. Men jeg finder det uberettiget, at man kommer med et forslag fra konservative medlemmer af Nordisk Råd om, at man på kort tid i social- og miljøudvalget skal komme frem med et handlingsprogram. Selv om handlingsprogrammet, sådan som det er fremsat, er udpluk af alle de medlemsforslag, vi på de seneste sessioner har vedtaget her i Nordisk Råd, mener jeg, at på baggrund af den tale, Jan P. Syse holdt her, er det så omfattende en sag, hvis man skal gå det skridt, at man skal have et fælles handlingsprogram, at det kræver den tid, der er nødvendig, for at vi på et kvalificeret grundlag kan vende tilbage med det her til Nordisk Råd og sende det videre til ministerrådet.

Syse: Jeg vil bare si til hr. Tastesen at jeg aldri har kunnet forstå at det er uberettiget å kreve et stort tempo i behandlingen av en så viktig sak, som angår så mange. Jeg håper bare på den bakgrunn at også hr. Tastesen vil bidra til at man får behandlet denne saken videre så raskt som mulig.

Bernhardt Tastesen: Jan P. Syse kan være overbevist om min aktive medvirken omkring dette problem, sådan som det har været gennem de seneste år, men jeg har bare konstateret, at kravet om, at vi skulle gøre dette handlingsprogram færdigt på så kort tid, som forslagsstillerne har forlangt, ville være en komplet urimelighed og en usaglig behandling af et anliggende her i Nordisk Råd.

Sten Svensson: Herr president! Det internationella och nordiska samarbetet har avgörande betydelse för att hindra införseln av narkotika i våra länder. Insatserna måste förstärkas, som Jan Syse nys påpekade, och jag vill i allt väsentligt instämma i de krav som han ställde.

Narkotikalagstiftningens inriktning möjliggör i dag bekämpning av själva varutransaktionerna, dvs. införsel, produktion, försäljning osv., av själva varan narkotika. Pen-

ningstransaktioner för att sköta narkotikahandel bekämpas i den mån dess olaglighet som affärstransaktioner kan bevisas såsom häleri, bedrägeri, skattebrott osv. Trots detta är den delen en lika nödvändig länk i narkotikahandeln som själva varuhanteringen.

Straffsätserna på dessa olika brott skiljer sig väsentligt från varandra, vilket leder till en snedvridning av bekämpningsinsatserna mot de lägre nivåerna i narkotikahandeln där själva varuhanteringen sker och bort från de mer kontrollerade nivåerna.

Ekonomisk brottslighet i samband med narkotikahandel kan till sin skada inte jämföras med samma brott inom legal handel. Därför bör ekonomisk brottslighet som uppbarbart kan bindas till narkotikahandel bestraffas lika hårt som den mest förslagna narkotikalangare och inte som andra bedrägerier.

Det finns känsliga moment i tullens och polisens narkotikaspaning vid kontrollerad införsel över olika länders gränser. Därför är ett vidgat samarbete i Norden och mellan övriga länder i Europa nödvändigt för att tull och polis skall kunna finna smuggelvägar och komma huvudmännen och finansierarna på spåren. Polisen bör även få ökade möjligheter att kunna gå in i narkotikaträskan för att säkra bevis.

En människa som med berätt mod förstör livet för andra kan inte påräkna samma skydd för den personliga integriteten som andra. Det gäller här att skydda tredje person. Det är mycket angeläget med en skärpt uppmärksamhet på den internationella brottslighetens förgreningar till Norden. Detta gagnar inte minst det stora flertalet utlänningar som vistas i våra länder i legitimt syfte och som gör värdefulla insatser till allas vår välfärd.

Åtgärder måste också vidtas för att bättre kunna kontrollera och stoppa den illegala invandringen. De ändringar som kan bli aktuella i de nordiska ländernas utlänningslagstiftning måste enligt min mening utgöra konsekventa steg mot en ökad harmonisering av den berörda lagstiftningen.

Att sprida narkotika är i dag ett lindrigare brott än att sprida miljögifter. Det finns ingen rim och reson i detta. Det är dags att jämställa dessa brott – med andra ord: straffen för grovt narkotikabrott skall vara minst lika hårda.

Jakten på narkotikan måste intensifieras. Vi måste ingripa på ett så tidigt stadium som möjligt. Insatserna kan emellertid inte enbart riktas mot produktion eller distribution. En framgångsrik narkotikapolitik måste få alla missbrukare att sluta upp med sitt missbruk och ge upp sin roll som kunder och medlöpare till narkotikasyndikaten och den organiserade brottsligheten. Såväl de små innehaven som konsumtionen av narkotika måste beivras för att försvåra langning och fortsatt missbruk.

Om narkotikapolitiken inte förenas med en fast kriminalpolitik förblir den verkningslös. Och tvärtom – om kriminalpolitiken inte får ett intimt stöd av en narkotikapolitik med buffert i form av tillämpad sociallagstiftning, kommer de redan överbefolkade fängelserna att behöva bli ännu fler för att ta sig an offeren för en utbredd narkotikamarknad.

Ett samhälle som ej vill försvara sina inre linjer kan ej bestå. I sin tur medför en uppgörelse av detta slag att ett motstånd mot en seriös narkotikapolitik undanröjs. En första framgång har dock vunnits men skall konsolideras. Allmänna opinionen och myndigheternas attityd i Norden har skärpts betydligt, så även i Danmark sedan den nya borgerliga regeringen kom till.

Bäst belyses detta av inställningen till cannabis – hasch och marijuana. Längre kunde obskyra element utnyttja den utbredda aningslösheten för att propagera för att cannabis var oskyldigt och borde legaliseras. Den svenska tillnyktringen har satt spår utomlands. Till och med i Holland och USA är det nu etablerad kunskap att cannabis är farligt. Kampen mot narkotikahandeln är således numera sanktionerad som ett viktigt samhällsintresse i många länder. Men kampen måste föras vidare!

Förbudet mot försäljning av illegal narkotika förhindrar regelrätt annonsering och skyltning vid narkotikalangning. Icke desto mindre kan narkotikaorganisationer nå ut med sitt budskap via massmedia genom indirekt marknadsföring. Mycket av den s.k. skräpkulturen eller flumkulturen spelar en aktiv roll som marknadsförare av narkotika.

Det är framför allt inom ramen för den omfattande s. k. alternativkulturen som rockmusiker, profeter för mysteriereligioner m. fl. kan förespråka en livsstil där narkotika spelar

en större eller mindre roll. Denna indirekta marknadsföring är den synliga delen av narkotikaorganisationernas verksamhet som ger dem den breda kontaktyta som är nödvändig för att den illegala narkotikahandeln skall blomstra och accepteras.

Öppet förespråkande av narkotika genom att förhålliga missbruket eller förringa dess skadeverkningar måste aktivt bemötas, och i grövre fall måste man överväga kriminalisering.

Den opinion som vill motarbeta en sådan lagstiftning genom att dra i gång en gränsdragningsdiskussion mellan vad som är konst, dokumentation eller vetenskap å ena sidan och öppet förhålligande å den andra sidan måste bemötas. Det borde vara möjligt att skilja ut seriösa konstnärer och deras skildringar av drogupplevelser från regelrätta uppmaningar till missbruk och deltagande i narkotikabaserade livsmönster som förekommer t. ex. på skivomslag. Jag medför ett sådant omslag där idolerna sitter och röker hasch framför en cannabisbuske – ett mycket tydligt exempel på vad jag menar.

Vi skall inte tumma på tryckfriheten, men vi kan i alla sammanhang påpeka vilka enskilda grupper som har narkotikan i sitt budskap. Då tvingas de in i en försvarsposition, som blir alltmer ohållbar med tiden.

Vi måste få ett stopp på skräpkulturen – nästa steg för ungdomar blir annars en utveckling där narkotikabrottslighet och drogmissbruk i förening med arbetslöshet och utslagning och därmed bristen på livsinnehåll skapar en social och kulturell misär. Kort sagt: ett slags slumkultur.

Faran är att vi låter det gå så långt att blott två vägar återstår: antingen ger vi upp och får erkänna att problemen vuxit oss över huvudet eller också tvingas vi till så hårda och dramatiska ingrepp att grundläggande demokratiska värden äventyras. Slutsatsen kan bara bli en: Vi måste redan nu på alla fronter slå tillbaka mot narkotikan – medan det ännu finns tid att göra något! Vårt konservativa/moderata medlemsförslag är avsett att tjäna dessa ansträngningar!

Jag hemställer, herr president, att vårt medlemsförslag behandlas så snabbt som möjligt.

Asser Stenbäck: Herr president! I detta anförande vill jag kommentera en rekommendation som inte finns nämnd i ministerrådets berättelse till rådet. Jag vill göra det för att om möjligt i någon ringa mån påskynda ärendets behandling i den riktning som rådet önskade vid godkännandet av ifrågakvarande rekommendation.

Vid rådets möte i Reykjavik 1980 godkändes rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning. Rekommendationen bygger på ett medlemsförslag väckt den 6.12.1978 av dåvarande rådsmedlemmarna Essen Lindahl och Sven Mellqvist, som hänvisade till att Nordiska rådet redan år 1963 antog en rekommendation om en gemensam undersökning av boxningens skadeverkningar. Undersökningens syfte var att skapa underlag för beslut om eventuella gemensamma åtgärder.

Utredningen genomfördes och på basen av resultaten föreslogs ett antal säkerhetsföreskrifter bl. a. föreslogs höjning av lägsta åldersgräns till 17 år. Endast i Sverige beslöt idrottsorganisationerna att tillämpa den föreslagna 17-årsgränsen men övergav den efter några år, då de övriga nordiska länderna ej följde Sveriges exempel. För närvarande är lägsta åldersgränsen 10 år i Danmark, 11 år i Finland och Norge samt 15 år i Sverige. Sett från idrottsorganisationernas synpunkt är enhetlig åldersgräns nödvändig för att inte försätta länder som praktiserar en hög åldersgräns i ett handikappläge vid internationella tävlingar. Unga som påbörjar träning och tävlande vid lägre ålder har nämligen större förmåga till motorisk inlärning och inhämtande av matchrutin. Ett annat mål vid förenhetligande är att samtidigt höja lägsta åldersgränsen.

Ett ständigt ökande antal undersökningar ger belägg för hjärnskador som uppkommer i samband med boxning. Den vanligaste följden är psykisk avtrubning som uppstår i högre grad vid boxning vid låg ålder. Senaste månad publicerades det amerikanska läkarförbundets vetenskapliga råds rapport om boxningens följdverkningar. Det amerikanska läkarförbundets tidskrift *The Journal of the American Medical Association* kommenterade ovannämnda promemoria på ledarplats och uttalade att boxningen borde helt förbjudas på grund av dess skadliga verkan

på hjärnan. Det är speciellt de nya neurologiska metoderna bl. a. datatomografi och sofistikerad ekg-teknik som på ett otvetydigt sätt har påvisat boxningens skadeverknings.

Ministerrådet har inte detta år tillstått rådet meddelande om åtgärder i anledning av rådets rekommendation. Men till juridiska utskottets medlemmars kännedom har kommit ett referat av Nordiska socialpolitiska kommitténs sammanträde den 1–2 april 1982. Då beslöt kommittén att föreslå ministerrådet att i meddelande till Nordiska rådet redovisa ärendets handläggning och föreslå rekommendationens avskrivning med hänvisning till de skilda synsätt som råder i fråga om boxning i de nordiska länderna.

Vad ligger bakom den nordiska socialpolitiska kommitténs konstaterande av skilda synsätt i fråga om boxning i de nordiska länderna? Är det så att den medicinska expertisen i något nordiskt land inte anser att boxning i många fall har skadliga verkningar på hjärnan och att denna skadliga verkan är större om boxningen påbörjas vid tidig ålder? Nej, i denna sak är den neurofysiologiska expertisen enig i hela Norden. Oenighet existerar blott såtillvida att boxningsförbunden i våra olika länder är i varierande grad villiga att acceptera vetenskapliga rön. Det finns boxningsförbund som för att säkra sig segrar vid boxningens tävlingar är villiga att offra de unga boxarnas hälsa.

Vi lever i ett samhälle som kräver hög utbildning av sina arbetstagare. Boxning vid låg ålder förorsakar psykisk avtrubning, en sänkning av förmågan att inhämta kunskaper och yrkesskicklighet. Som ansvariga politiker och tjänstemän får vi inte vara så cyniska att vi för boxningssegrar i internationella juniortävlingar är villiga att göra våra unga till hjärnskadade.

Jag vill vädja till ministerrådet att ta rådets rekommendation om enhetliga säkerhetsbestämmelser till ny behandling, så att rådet vid sin följande session får meddelandet, att ministerrådet vidtar åtgärder för gemensam lägsta åldersgräns på 15 år, en åldersgräns som såsom jag tidigare påpekade praktiserar redan nu av Sveriges boxningsförbund.

Rune Gustavsson: Herr president! Jag vill betrakta det som en framgång i arbetet mot narkotikamissbruket att vi under de senaste

åren har fått en debatt på detta område. Vi hade sådana debatter på sessionen i Köpenhamn och förra året i Helsingfors, och vi har en sådan även nu i år. Jag vill erinra om det medlemsförslag som antogs i Helsingfors förra året. Med stor majoritet antog vi då det medlemsförslag som innehöll följande tre väsentliga punkter:

För det första kan våra länder icke acceptera någon form av narkotika som inte är medicinskt betingad. För det andra uttalade vi oss för och uppmanade till ökat samarbete mellan tull och polis. För det tredje gällde det samordningen av lagstiftningen och dess tillämpning.

De förslag som här har nämnts kommer vi att behandla i social- och miljöutskottet. Det finns tyvärr inga enkla lösningar på narkotikaproblemet och en sak som ofta glöms bort i debatten är att så länge det finns köpare finns det också säljare. Det hjälper inte hur mycket polis och tullmän vi sätter in. Därför är den stora viktiga frågan också att vi ser till att inte nya grupper kommer in i missbruket. Där har varje berörd part ett ansvar – föräldrar, skolan och andra organ. Det är därför också oerhört viktigt att vi får till stånd en bred informationskampanj. Vi har i vårt land satt i gång en sådan kampanj, som har givit goda resultat i skolan, inom ungdomsorganisationerna och bland föräldrar.

Om vi jämför dagens situation med den som vi hade för 3–4 år sedan, finner vi att vi har fått ett ökat medvetande bland allmänheten och inte minst hos den unga generationen, som själv börjat inse problemet på detta område. Det är viktigt att det i varje stadsdel och bostadsområde förekommer kontakter och samarbete mellan föräldrar, skola, ungdomsorganisationer, polis och socialarbetare och att man försöker skapa sig en bild av den situation som föreligger. Många föräldrar rycker på axlarna och tror att missbruksproblemen inte kan drabba den egna familjen, de egna barnen, men vi vet att dessa problem slår blint i alla samhällsklasser, på mindre orter lika väl som på de större.

Syse: Hr. president: Jeg tillater meg å si et par ord til når det gjelder medlemsforlaget angående narkotika. Det ville være beklagelig hvis man skulle måtte vente til neste sesjon – et helt år – før noe i det hele tatt kunne

gjøres. Jeg vil derfor henlede oppmerksomheten på art. 56, hvor det heter:

''Hvis behandling i plenarforsamlingen ikke uten vanskelighet kan avventes, eller hvis det foreligger andre grunner til det, kan istedenfor rekommandasjon av plenarforsamlingen, annen henvendelse foretas av president.''

På den bakgrunn vil jeg antyde at det burde være mulighet for at denne saken kunne føres videre av presidenten.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat betræffande juridiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Ulf Adelsohn, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Kaj Bärlund, Karl-Gunnar Fagerholm, Thorbjörn Fälldin, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anker Jørgensen, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Erkki Liikanen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Ambjørg Sæltun, Karin Söder, Sten Söderström, Jan P. Syse, Bernhardt Tastesen, Ola Ullsten, Mogens Voigt, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Børge Halvgaard, Ivar Hansen, Eva Hjelmström, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Egon Jensen, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Finn Kristensen, Peter Muurman, Gunnar Nilsson, Gunvor

Schnitler, Reulf Steen, Peder Sønderby och Petter Thomassen.

Yttrandet hade sålunda antagits med 60 röster.

Utskottets förslag, punkt II, bifölls.

20

E 29: Fråga till Danmarks regering angående EG-övervägandena om en europeisk passunion¹

Wiklund: Herr president! Sedan ett antal år pågår inom EG en diskussion om en europeisk passunion. När den frågan på senare tid har fått en mer framträdande plats och ökad aktualitet har jag till den danska regeringen velat ställa frågan: På vad sätt kan de inom olika EG-organ pågående övervägandena om en europeisk passunion komma att påverka innehållet och tillämpningen av gällande nordiska passöverenskommelser?

Miljöminister og minister for nordiske anliggender **Christian Christensen:** Hr. præsident! Ved den nordiske paskontroloverenskomst fra 1957 dannedes det fællesnordiske paskontrolområde, som indebar, at paskontrol ikke længere skulle finde sted ved det nordiske områdes indre grænser.

Hvert af de nordiske lande har således ved overenskomsten forpligtet sig til over for de øvrige nordiske stater på disses vegne at foretage paskontrol ved det nordiske områdes ydergrænser.

Danmark har også efter sin indtræden i EF varetaget sin del af den fællesnordiske paskontrol ved ydergrænserne med de forbehold, som tillægsoverenskomsterne fra 1973 og 1979 indebærer.

I 1974 besluttede stats- og regeringscheferne fra EF-landene, at der skulle nedsættes en arbejdsgruppe, som skulle have til opgave at undersøge muligheden for at oprette en passunion og herunder først at undersøge muligheden for at indføre ensartede pas for medlemsstaterne.

Ved EF-Rådets vedtagelse i juni 1981 blev det besluttet, at EF-landene senest den 1. januar 1985 skal udstede ensartede nationale pas, men lad mig straks understrege, at denne

¹ *Frågan tryckt s. 2754.*

beslutning ikke berører paskontrollen og derfor ingen betydning får for den nordiske paskontroloverenskomst.

I en erkendelse af, at indførelsen af en pasunion inden for EF ikke umiddelbart kan nås på grund af politiske vanskeligheder, har EF-Kommissionen imidlertid i juni 1982 fremsat forslag til en rådsresolution om lempelse af personkontrollen for så vidt angår statsborgere fra EF-landene ved Fællesskabets indre grænseovergange.

Jeg vil gerne understrege, at dette forslag endnu ikke har været behandlet af EF-Rådet, og at Danmark derfor endnu ikke har haft lejlighed til at redegøre for indholdet af de forpligtelser, som vi har påtaget os over for de øvrige nordiske lande med hensyn til paskontrol.

EF-Kommissionen har allerede som sin opfattelse af spørgsmålet udtalt, at man ikke finder, at den nordiske pasunion kan bringes i fare gennem det foreliggende rådsforslag.

Forslaget til EF-resolution i dets nuværende formulering kan på visse punkter nødvendiggøre overvejelser i Danmark om de eventuelle problemer, forslaget rejser i forhold til den nordiske paskontroloverenskomst. Den danske regering har imidlertid over for det danske folketing tilkendegivet, at Danmark under de kommende forhandlinger i EF vil arbejde henimod et resultat, der er foreneligt med den nordiske kontroloverenskomst.

Den danske regering vil naturligvis orientere de øvrige nordiske lande om forhandlingerne i EF og i overensstemmelse med den nordiske paskontroloverenskomst optage forhandlinger med de øvrige nordiske lande, hvis dette skulle findes påkrævet.

Wiklund: Herr president! Allra först vill jag tacka minister Christensen för svaret på den fråga som jag har riktat till ministerrådet eller närmare bestämt den danska regeringen.

Det är riktigt att den nu gällande passöverenskommelsen ingicks 1957 och trädde i kraft den 1 maj 1958. Vi kan alltså snart fira 25-årsjubileum av passfriheten i Norden. Det är en av de främsta symbolerna för det samarbete som Nordiska rådet har stått fadder för.

Därtill kanske man kan säga att passfriheten är en av de populäraste nordiska reformer vi har genomfört överhuvud taget. Det ger

rådet skäl att ytterligare noga vårda om den reformen.

Det har under årens lopp inte saknats underminerande attacker mot passöverenskommelsens faktiska innehåll. Jag tänker bl. a. på de ändringar som den dåvarande borgerliga svenska regeringen framtvingade 1979. Dess bättre har de tillämpande myndigheterna sett till att regelskärpningen ännu inte har satts i kraft någon gång. Vi har därför fortsatt kunnat glädjas åt de fördelar som passfriheten innebär för oss i Norden.

Nordiska rådet har också tidigare funnit skäl att rikta kritik mot regeringarna när det gällt formerna för behandlingen av gjorda ändringar. Så hölls rådet exempelvis helt utanför beslutsprocessen vid de ändringar som företogs 1979. Den åtgärden kritiserades ganska skarpt bl. a. av Olof Palme, som då var president i rådet.

När min partikamrat Grethe Lundblad tog upp frågan vid den 28 sessionen år 1980 fick hon svaret att syftet inte var att riva upp passfriheten i Norden. Det kändes vid den tidpunkten lugnande att få det svaret.

Det framgick av minister Christensens svar att frågan om en europeisk passunion började utredas inom Europeiska gemenskapen under 1982. Då Danmark som ett av våra nordiska länder också är med i EG har man känt ökad oro. Den förstärktes av de svenska uttalanden som gjordes för en tid sedan om en intensifierad stickprovskontroll bl. a. vid gränsen mot Danmark.

Det har självfallet inte undgått mig att sambandet mellan å ena sidan den nordiska överenskommelsen om passfrihet har varit föremål för diskussion även i danska folketinget med anledning av en fråga från Bernhardt Tastesen. Också där gavs lugnande besked. Jag är glad för att vi har fått det lugnande beskedet även i dag.

En av de aktiva tillskyndarna av passfriheten i Norden, Rolf Edberg, sade 1979, även om han då kanske tog till litet väl mycket, att det var första gången en sten som tidigare avlägsnats från det nordiska samarbetets väg lyfts tillbaka som ett väghinder igen.

För min del tror jag att den nordiska befolkningen upplever passfriheten som ett gott exempel på nordiskt samarbete i praktiken. Därför bör vi vara rädda om den. Jag menar att passfrågorna hör hemma i Nordiska rådet.

och det är ett skäl till att jag också vid den här rådsförsamlingen har begärt en redovisning. Som jag tidigare sagt är jag tillfreds med vad som här har anförts.

Får jag bara till våra danska vänner, som i den här frågan representerar Norden visavi Europa, framföra en vädjan: se till att det inte händer någon olycka med vår nordiska passfrihet!

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

21

A 577/j: Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet och B 29/j: Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

Rådet företog båda dessa saker i ett sammanhang.

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget och regeringsförslaget måtte antaga följande fyra rekommendationer:

1. Nordisk Råd henstiller till regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at ændre Helsingforsaftalens artikler 44, 47, 49, 55, 60, 61 och 63 som foreslået i betænkningen fra Komiteen for udredning af spørgsmålet om Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd (NU 1982: 6) og at ændre artikel 48, således at denne bestemmelse affattes som følger:

''Danmarks Riges delegation består af de af folketinget valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter samt af Færøernes og Grønlands i andet stykke nævnte delegationer. Finlands delegation består af de af riksdagen valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter samt af i andet stykke nævnte Ålands delegation. Delegationen for hvert af de øvrige lande består af de af den folkevalgte forsamling valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter.

Færøernes delegation består af de af lagtinget valgte medlemmer og de af landsstyret udpegede repræsentanter. Grønlands delegation består af de af landstinget valgte medlemmer og de af landsstyret udpegede repræsentanter. Ålands delegation består af de af

landstinget valgte medlemmer og de af landshjupsstyrelsen udpegede repræsentanter.

Ved ''delegation'' forstås i artiklerne 52, 53, 54, stk. 1. og 58, stk. 2, landets delegation.

2. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd samtidig med ikrafttrædelsen af den i punkt 1 rekommanderede ændring af Helsingforsaftalen at ændre arbejdsordningen for Nordisk Ministerråd således, at Færøerne, Grønland og Åland sikres mulighed for at deltage i arbejdet i Nordisk Ministerråd og dets organer i overensstemmelse med Helsingforsaftalens bestemmelser.

3. Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige snarest at gennemgå andre nordiske samarbejdsaftaler end Helsingforsaftalen og på baggrund heraf fremsætte de eventuelle forslag til ændringer, som er nødvendige for at sikre Færøerne, Grønland og Åland mulighed for at deltage i dette samarbejde på minister-niveau på samme vilkår som foreslået i punkt 1 og punkt 2 vedrørende samarbejdet inden for Helsingforsaftalens rammer.

4. Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at ændre Helsingforsaftalens artikel 8, således at bestemmelsen affattes som følger:

''Undervisningen og uddannelsen skal i skolerne i de nordiske lande i passende omfang omfatte undervisning om sprog, kultur og almindelige samfundsforhold i de øvrige nordiske lande, herunder Færøerne, Grønland og Åland.''

Guttorm Hansen (juridiska utskottets talesman): Et dansk regeringsforslag i 1967 aktualiserede for første gang i Nordisk Råd spørgsmålet om en egen repræsentation for Færøerne i rådet, og samtidigt forelå det også for rådet en fremstilling fra Åland om samme spørgsmål. Det ble nedsatt en egen utredningskomite, den såkalte Kling-komiteen. Navnet hadde den etter formannen, daværende justisminister Herrmann Kling i Sverige. Denne komite kom i 1969 med en utredning, og Nordisk Råd vedtok etter denne utredning å øke medlemstallet i Nordisk Råd og å la de selvstyrte områder velge sine medlemmer til rådet, men slik at de allikevel inngikk i Danmarks og Finlands delegasjoner. Dette var det første steg når det gjaldt de selvstyrte områders representasjon i Nordisk Råd, og

det ble med rette betraktet som en stor og gledelig hending.

Senere er det fremmet medlemsforslag om selvstendig representasjon for Færøyene, og i februar 1980 forelå det så et dansk regjeringsforslag om færøysk og grønlandsk representasjon i Nordisk Råd. Forslaget hadde sin bakgrunn både i de færøyske krav om selvstendig representasjon og det faktum at Grønland i 1979 hadde fått det samme selvstyre, eller hjemmestyreordning, som Færøyene – sikkert med de tillemperinger som er nødvendige på grunn av områdenes forskjellige status.

Nordisk Råd vedtok i 1980 at det skulle tilsettes en særskilt utredning av spørsmålet, og en komite bestående av justisministrene fra Finland, Island, Norge og Sverige og den danske samarbeidsminister samt presidie-medlemmene i Nordisk Råd trådte i arbeid i 1981. Komiteens utredning ble avgitt i september 1982 og sendt over til Juridisk utvalg for behandling. Utredning er utgitt i NU-serien, nr. 6 for 1982. Jeg finner å ville gjøre oppmerksom på at komiteen under sitt arbeid i to omganger har hatt diskusjoner og høringer med de berørte områders representanter.

Juridiske utvalgs innstillinger foreligger nå for rådssesjonen til behandling. Det som skjer dersom den rekommendasjon som foreligger fra Juridisk utvalg, blir vedtatt i dag, vil være at de tre selvstyrte områder i Norden, Færøyene, Grønland og Åland, vil få en styrket og meget selvstendig representasjon i Nordisk Råd. Når det blir sagt i kommentarer omkring denne sak at resultatet ikke er godt nok, bygger det på at ønsket om en helt selvstendig representasjon for disse områder – dvs. at de ikke får nøyaktig samme status som de fem suverene stater – ikke er oppfylt. Det er sagt at dette er et resultat av at man henger seg opp i formaliteter. Dette er ikke formaliteter i det internasjonale samfunn når det gjelder internasjonale organisasjoner. Det er en helt klart statsrettslig form som gjelder i alle sammenheng jeg kjenner, nemlig at slike avtaler bare kan inngås av og omfatte suverene stater. Det nordiske samarbeid er jo gått mye lenger allerede enn de fleste andre internasjonale samarbeidsorgan når det gjelder selvstyrte områder. Og det skritt vi nå tar, er mye lenger enn det man har tatt i noen samar-

beidsorganisasjon av denne karakter når det gjelder slike selvstyrte områder. Jeg vil se det som nå skjer, som et stort framskritt innenfor rammen av det mulige i et slikt samarbeid. Det høres så enkelt når man henger etiketten "formalisme" på standpunkter man ikke er enig i, men form er også en realitet. Og for Nordisk Råd som internasjonal organisasjon er det viktig å opprettholde de former som gjelder for slike internasjonale organisasjoner.

Realiteten i denne sak er at de selvstyrte områder nå i nesten alle sammenheng vil få egen representasjon i Nordisk Råd og i Ministerrådet. Delegasjonene fra områdene vil bare i noen få spesielle tilfeller bli en del av de respektive rikers delegasjoner. La meg legge til: I svært mange sammenheng vil det heller ikke være Nordisk Råd som avgjør deres deltakelse i beslutningsprosessen og deres eventuelle stemmegivning i beslutningsprosessen. Det vil avgjøres av selvstyrelovene, tolkningen av dem, noe som verken kan eller skal tolkes av Nordisk Råd, men utelukkende av myndighetene i vedkommende stat og av områdene i fellesskap. Nordisk Råd bør overhodet ikke blandes inn i spørsmål som gjelder tolkning av selvstyre- eller hjemmestyrelovene.

Da Grønland fikk sin hjemmestyrelov i 1979, var også adgangen for det grønlandske folk til å bli med i Nordisk Råd åpen, og det kom ønsker fra det grønlandske folk om å bli med. Om rekommendasjonen nå blir vedtatt, om samarbeidsavtalen blir endret, ja, så vil også Grønland bli med i det nordiske samarbeid med sine egne valgte representanter i år eller fra begynnelsen av neste år. Jeg tror jeg gjør meg til talsmann for hele Nordisk Råd når jeg sier at vi vil være glade den dagen vi kan ønske det grønlandske folk velkommen i Nordisk råd. Det er en etnisk minoritet med en annen kultur enn den nordiske vi nå vil få med oss i vårt arbeid, og jeg tror det vil bli et spennende og et fruktbart innslag i Nordisk Råds arbeid.

Konsekvensene av den revisjon av samarbeidsavtalene som nå anbefales, vil være at vi må utvide rådets medlemstall med ni medlemmer, til 87. Det vil bli to representanter fra hvert selvstyrt område, og Island, Norge og Sverige vil få økt sitt medlemstall for å få det samme forhold mellom statens delega-

sjoner som tidligere. Også når det gjelder Ministerrådets arbeid, vil de selvstyrte områdenes inntreden bety at områdene vil bli representert og kunne gi sine synspunkter på sakene, og det anser vi også som meget viktig. Så lenge områdene ikke deltok i dette arbeid, var deres representasjon bare halv.

Det foreligger også forslag fra presidiet i Nordisk Råd til endringer av arbeidsordningen for rådet, endringer som har sitt utspring i denne nye og styrkede representasjon. Vi anbefaler å beslutte denne revisjon nå under forutsetning av at samarbeidsavtalen blir endret gjennom ratifikasjon i de enkelte stater. Denne litt ekstraordinære framgangsmåte – egentlig burde rådet ventet til sesjonen i 1984 med å endre arbeidsordningen – har både Juridisk utvalg og presidiet funnet å ville følge fordi vi vil vinne tid og få områdenes representanter med i arbeidet hurtigst mulig.

Juridisk utvalg forsøkte å legge alt til rette i denne prosess for at regjeringerne skulle kunne underskrive endringene i avtalen her i Oslo under sesjonen. Vårt håp var at vi kunne få ratifikasjonsprosessen avsluttet i løpet av denne våren i de enkelte parlamenter og regjeringer, slik at vi fra høsten av kunne ta imot de nye medlemmer fra Grønland, Færøyene og Åland i Nordisk Råd i forbindelse med den høstsamling for utvalgene som skal holdes i november. Derfor ble forslaget til endringer av rådets arbeidsordning framskyndet, for ikke å forsinke denne prosess av formelle grunner. Dessverre kan jeg nå konstatere at de nordiske regjeringer av en eller annen årsak ikke er beredt til en slik undertegning under sesjonen her i Oslo. Så vidt jeg har forstått, er det ikke av grunner som har med realiteten i avtaleteksten å gjøre, men av andre grunner. Juridisk utvalg vil uttale sin beklagelse over dette. Og jeg vil gjerne her og nå henstille til de nordiske regjeringer om snarest å undertegne avtaleendringene og prøve å få satt den prosess i gang som må foregå for at avtalens endringer skal bli gjort gjeldende snarest mulig.

Nordisk Råd har gjennom denne sak fått lagt forholdene til rette for at de selvstyrte områder i Norden kan delta i det nordiske samarbeid på en mer likestilt måte enn tidligere. Det er en videreføring av den deltakelse i rådet som ble gjennomført fra sesjonen 1970

etter Klingkomiteens innstilling. Nå er likestillingen ført videre, slik at det bare er unntaksvis at områdene ikke deltar selvstendig. Samtidig vil vi formodentlig om kort tid også kunne ønske Grønlands delegater velkommen til arbeidet i Nordisk Råd. Jeg føler meg sikker på at de endringer som nå er foreslått gjennomført, vil være til berikelse for rådets framtidige arbeid og tillater meg derfor å anbefale de rekommendasjoner som foreligger.

Statsrådet **Rainer**: Herr president! Innan plenarförsamlingen röstar om förslaget beträffande representation i rådet för Färöarna, Grönland och Ålandsöarna vill jag på ministerrådets vägnar säga några ord med anledning av vad som kommit fram under generaldebatten och vad Guttorm Hansen nu senast sade om ikraftträdandet av denna ordning.

Det har från flera håll uttryckts önskemål om att ministerrådet och regeringarna påskyndar arbetet med de nödvändiga ändringarna av samarbeidsavtalen med hänsyn till de nationella ratifikationsförfarandena så att representanterna för dessa tre områden så fort som möjligt kan ta del i Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets arbete.

Hemställan från juridiska utskottet innebär att Helsingforsavtalet skall ändras på ett antal närmare angivna punkter. Dessutom innebär hemställan, att vi skall gå igenom övriga nordiska samarbeidsavtal för att klargöra vilka ändringar som skall till för att tillförsäkra Färöarna, Grönland och Åland möjlighet att delta på dessa samarbeidsområden på samma villkor som nu föreslås innanför Helsingforsavtalets ramar. Detta gäller såväl kulturavtalet som avtalet om samarbete inom transport- och kommunikationsområdet. Det är regeringarnas avsikt att skyndsamt utarbeta de ändringar i dessa avtal som är nödvändiga. Som Guttorm Hansen sade skall ändringar vidare göras i ministerrådets och ämbetsmannakommittéernas arbetsordningar. Det är ministerrådets avsikt att se till att dessa ändringar skyndsamt genomförs. I det sammanhanget kommer ministerrådet att ta kontakt med representanter för Färöarna, Grönland och Åland.

Sammanfattningsvis kan jag alltså upplysa att det är regeringarnas avsikt att se till att avtal om de berörda ändringarna kan träffas och underskrivas vid det planerade mötet

mellan samarbetsministrarna och presidiet i mitten av juni. Därmed kan det nödvändiga ratifikationsförfarandet i de nationella parlamenten genomföras så att de föreslagna ändringarna i Helsingforsavtalet och de övriga samarbetsavtalen kan träda i kraft före utgången av år 1983.

Minister for Grønland **Høyem**: Hr. præsident! Den 9. december 1855 holdt rigsdagsmand Nikolaj Frederik Severin Grundtvig en stor tale i Danmarks rigsdag om Grønland. Grundtvig talte – som denne store digter og pædagog næsten altid gjorde – om nationalitet og kulturel identitet. Omhyggeligt redegjorde Grundtvig for forholdet mellem Danmark og Grønland, og han udtrykte en angst for, at det tyske missionsvæsen skulle dominere over det danske missionsvæsen på Grønland, hvis den danske rigsdag ikke alvorligt fulgte udviklingen i Grønland.

For nøjagtig 80 år siden talte den danske statsminister C. Th. Zahle om grønlandske forhold. Han afviste skarpt og stærkt nogle verserende rygter om salg af Grønland som absolut usande. Danmark vil aldrig skille sig af med Grønland, sagde statsministeren. Vi føler os knyttet til Grønland som til et andet nordisk land.

I år er det 50 år siden, at en domstol i Haag én gang for alle fastslog Grønlands tilhørsforhold. Det er nøjagtig 30 år siden. Grønland først omtaltes i Danmarks Riges grundlov, og den første fireårsperiode af Grønlands hjemmestyre er til ende.

Det er et godt tidspunkt til at knytte Grønland endnu fastere til Norden. Ikke mindst fordi Grønlands ønske om at udtræde af EF måske kan misforstås i andre lande. Grønland siger ikke nej til NATO-samarbejdet. Grønland siger ikke nej til rigsfællesskabet. Grønland siger heller ikke nej til Europa, men ønsker en anden samarbejdsform. Der er altså i Grønland ikke tale om isolationistiske ønsker.

Netop derfor får dagens forslag både en symbolsk og en værdifuld praktisk betydning.

Det er nu ca. 2 1/2 år siden, at Grønlands landsting under sin efterårssamling 1980 tiltrådte et forslag fra landsstyreformanden om, at Grønland skulle anmode om at blive selvstændigt repræsenteret i Nordisk Råd på lige linje med Færøerne.

Sideløbende hermed blev der fra færøsk side fremsat forslag om en selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd.

Forslagene blev, som hr. Guttorm Hansen har omtalt det, positivt modtaget, også af den daværende danske regering, som fremsatte forslag herom den 7. februar 1980 ved Nordisk Råds møde i Reykjavik.

Forslaget, som naturligt også måtte omfatte Ålandsøerne, har fået en meget omhyggelig behandling, dels i juridisk udvalg og dels i den særlige Petrikomité, som blev nedsat af juridisk udvalg til at undersøge konsekvenserne af forslaget og til at fremkomme med et realistisk forslag.

Jeg ved, at man i Grønland både i landsstyret og i landstinget har fulgt arbejdet nøje, og det er mit indtryk, at det har gavnet forståelsen for sagen, at Grønlands hjemmestyre har haft mulighed for at redegøre for sine synspunkter over for komiteen, dels i Helsingfors dels i København, og over for juridisk udvalg, da udvalget besøgte Grønland sidste år.

Komiteen har udarbejdet en betænkning omhandlende Færøernes, Grønlands og Ålandsøernes repræsentation i Nordisk Råd.

Det er mig en meget stor glæde at kunne konstatere, at der nu foreligger dette forslag, som dels vil gøre det muligt, at Grønland kan deltage i arbejdet i Nordisk Råd, dels vil være med til at forbedre de forhold, hvorunder Færøerne og Ålandsøerne deltager i Nordisk Råds mangesidede funktioner.

Komiteens betænkning er blevet behandlet i juridisk udvalg, som har tilsluttet sig komiteens anbefalinger, men således at Grønland, Færøerne og Ålandsøerne fremover vil kunne udpege deres egen delegation, som indgår i henholdsvis Danmarks og Finlands delegerationer. Det kan den danske regering støtte som et acceptabelt kompromis, men et kompromis.

Som det vil være bekendt, gik såvel det færøske som det grønlandske ønske ud på, at de to hjemmestyreområder fik deres egen selvstændige repræsentation. Det kan derfor ikke undre, at komiteens og juridisk udvalgs indstilling har medført nogen skuffelse og beklagelse både i Tórshavn og i Godthåb.

Den danske regering havde gerne set, at det havde været muligt at imødekomme de færøske og grønlandske ønsker, men har følt sig nødsaget til at tage udvalgets indstilling til

efterretning. Jeg finder, at det ændrede forslag, der nu foreligger i komiteens betænkning, efter omstændighederne bedst muligt imødekommer de ønsker, der var fremsat, og at forslaget på en god måde afspejler hjemmestyreordningen og den i denne forbindelse gennemførte deling af kompetencen mellem rigets myndigheder og de 3 hjemmestyreområder. Navnlig lægger jeg vægt på, at de på de områder, hvor de er lovgivende, får mulighed for direkte at påvirke arbejdet i Nordisk Råd, hvilket vil kunne betyde en forenkling i rådets arbejde.

Grønlands hjemmestyre har da også hele tiden lagt vægt på, at det for hjemmestyret var afgørende at komme med i det nordiske samarbejde, som det hidtil kun har deltaget i gennem mere tilfældig repræsentation i rådets udvalgsmøder.

Jeg tror, de fundamentale grønlandske behov vil blive dækket af den foreslåede repræsentation bestående af 2 landstingsmedlemmer og – hvad der også er væsentligt – det antal repræsentanter fra landsstyret, som landsstyret finder det ønskeligt at være repræsenteret af, samt ikke mindst af muligheden for at deltage i de forskellige embedsmandskomiteer m.v., hvor sagerne forbedres, inden de tages op her i rådet.

Jeg kan godt se, at det foreliggende forslag ikke er helt ideelt set med grønlandske øjne. F. eks. vil de hjemmestyrede områders delegationer ikke være repræsenteret i præsidiat eller i ministerrådet. Det er dog min opfattelse, at disse forhold kan afhjælpes – ikke alene ved de muligheder, som forslaget indeholder for, at hjemmestyret direkte kan præsentere sine synspunkter de pågældende steder, men også ved et godt og tillidsfuldt samarbejde inden for den danske delegation. Det vil jeg gerne på den danske regerings vegne give tilsagn om.

På en vis måde tror jeg, at det er en fordel for Grønland ikke hovedkuls at blive kastet ind i et fuldt medlemskab på lige linje med de suveræne stater med alle de forpligtelser, som dette indebærer, da det må anses for helt udelukket, at Grønland har de administrative og de økonomiske ressourcer til at kunne deltage i Nordisk Råds arbejde fuldt ud.

I denne forbindelse er det på sin plads at gøre opmærksom på, at arbejdet i Nordisk Råd også bliver forpligtende for de grøn-

landske myndigheder, idet rådets beslutninger også fremover vil være bindende for hjemmestyret, sådan som de i dag er det for medlemslandene.

Jeg har med tilfredshed konstateret, at det i betænkningen er anført, at forholdet imellem det pågældende hjemmestyre og moderlandet er – hvad også hr. Guttorm Hansen understregede – et internt statsretligt spørgsmål, som alene er et spørgsmål mellem det pågældende land og vedkommende hjemmestyre. Det er et synspunkt, som den danske regering helt tilslutter sig.

Med disse ord kan jeg på den danske regerings vegne sige, at vi anbefaler det foreliggende forslag til rådets vedtagelse, således at det vil være muligt for Grønlands hjemmestyre at blive repræsenteret fra og med Nordisk Råds 32. session, og således at forholdene for Ålandsøernes og Færøernes repræsentation forbedres som foreslået.

Hr. præsident! Vi glæder os til at byde Grønland velkommen i denne kreds, som vi – alle forskelle til trods – mener, at historien har gjort til et naturligt hjemsted for Grønland.

Justitieminister **Taxell**: Herr president! Det regeringsförslag som ursprungligen gjordes från dansk sida och som gav upphov till Petrikommittén gällde Färöarnas och Grönlands representation i Nordiska rådet. Från finländsk, lika väl som från åländsk sida, har vi i behandlingens olika skeden hela tiden framhållit att samma principer som gäller för de två nämnda självstyrda områdena, även bör gälla landskapet Åland.

Det är angenämt att konstatera att denna uppfattning vunnit allmänt stöd. Sålunda utgår också de ändringar av Helsingforsavtalet som föreslås från denna viktiga och riktiga grundprincip.

Låt mig som medlem av Petrikommittén säga att uppdraget inte var lätt. Det fanns en utbredd enighet om behovet av att stärka de självstyrande områdenas ställning inom ramen för den nordiska gemenskapen. Däremot krävdes det en hel del arbete för att finna de rätta, inte minst juridiska formerna, för att omsätta denna positiva grundinställning i förslag till artiklar. I fråga om den enda punkt Petrikommittén inte var enig har juridiska ut-

skottet funnit en kompromiss. Även om jag för egen del inte såg några stora reella skillnader i fråga om majoritetens och minoritetens ståndpunkter i kommittén, finner jag det positivt att enighet nåtts, en enighet som jag hoppas består även här i rådet.

Låt mig i detta sammanhang även uttrycka min erkänsla för det sätt på vilket kommitténs ordförande Carl-Axel Petri ledde vårt viktiga arbete. Det bidrog i avgörande grad till att vi kom fram till ett resultat som, vad jag funnit, även juridiska utskottet bedömt som gott.

Det står utom tvivel att de förändringar som nu görs i Helsingforsavtalet kommer att stärka Färöarnas, Grönlands och Ålands ställning i den nordiska gemenskapen. Ändringarna ger de tre ösamhällena en bredare representation men också nya möjligheter att ta initiativ, följa med behandlingen i olika organ och påverka beslutsprocessen. Jag är övertygad om att man i de berörda områdena kommer att utnyttja de möjligheter ändringarna i Helsingfors-avtalet kommer att skapa.

Men också vi som i Nordiska rådet direkt representerar suveräna stater har anledning till belåtenhet. Inte bara därför att ösamhällenas egen ställning stärks, utan också därför att de kanske för med sig litet andra erfarenheter och ytterligare stärker den grund varifrån också Nordiska rådet hämtar sin styrka. Den reform av Helsingforsavtalet vi nu står inför är därför en källa till belåtenhet för oss alla.

Låt mig även inför detta nordiska forum betona det goda och konstruktiva samarbete som rådde mellan landskapet Åland och rikets företrädare i Petrikommittén. Jag fann det synnerligen värdefullt och nyttigt att det i alla väsentliga frågor rådde samstämmighet mellan oss. Jag vill tro att detta också i fortsättningen kommer att prägla samarbetet mellan Finlands delegation och den åländska delegationen inom den.

Till slut måste jag tyvärr förena mig med dem som uttryckt besvikelse över att under-tecknandet av denna betydelsefulla ändring i Helsingforsavtalet inte kan ske i samband med den nu pågående sessionen.

Sundstein: Det er blevet sagt allerede, at det er med en vis skuffelse, vi fra færøsk side behandler dette forslag i dag. Oprindelsen til

forslaget var et medlemsforslag om en selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd og derefter den danske regerings forslag om en selvstændig færøsk og grønlandsk repræsentation her i rådet.

Efter behandling i Petrikomiteen er det blevet konstateret, at Nordisk Råd ikke har mulighed for at give os en selvstændig repræsentation, begrundet i at vi på Færøerne ikke er en selvstændig, suveræn stat.

Vi erkender, at dette er realiteten, men vi kan ikke rigtigt erkende, at man fra Nordisk Råds side, fra de nordiske landes side, ikke har mulighed for at sidestille de små nationer i Norden, der ikke har den formelle suverænitæt, med de andre nationer, der har denne suverænitæt.

Efter Petrikomiteens behandling af forslaget blev det behandlet videre i juridisk udvalg og de to indstillinger, flertals- og mindretalsindstillingen, i Petrikomiteen er behandlet, og juridisk udvalg har enstemmigt forelagt sessionen her mindretalsindstillingen.

Fra færøsk side hilser vi med tilfredshed, at juridisk udvalg har taget denne stilling og er kommet med denne indstilling. Vi vil takke udvalget for, at man trods alt havde mulighed for at gennemføre mindretalsindstillingen, der i sig selv giver os en vis identifikation her i Nordisk Råd. Vi er kede af, at vi fra færøsk side – jeg tror, det samme gælder fra Grönlands side – at vi tager to af de danske medlemmer ud af Nordisk Råd. Jeg synes ikke, det er rigtigt, at det danske folketing skal have fire medlemmer mindre i rådet her end f. eks. det norske storting. Men det danske folketing har været generøst over for os, og det er indstillet på den realitet kun at have 16 medlemmer i rådet. Og når vi ikke kan komme videre på dette tidspunkt, så vil jeg i hvert fald for mit vedkommende acceptere forslaget, og jeg vil stemme for forslaget, således som det nu foreligger.

Jeg vil, på trods af at vi ikke har fået det, vi burde få, men dog er kommet et skridt videre henimod vores endelige mål, en selvstændig repræsentation, takke juridisk udvalg for det arbejde, det har gjort, og den indstilling, den rekommandation, der er kommet fra udvalget.

Erlendur Patursson: Forslaget om selvstændig færøysk representasjon i Nordisk Råd ble

første gang reist i sesjonen her i rådet i året 1977, altså for 6 år siden.

Et enig færøysk lagting sluttet opp om dette forslaget. Dengang fikk forslaget bare 3 av rådets stemmer. Annen gang det samme forslag var til behandling i rådet, fikk det 6 stemmer. Tredje gang forslaget ble reist, fikk det 12 stemmer. Samme forslag er nå – sammen med den danske regjeringens forslag om selvstendig grønlandsk og færøysk representasjon – for fjerde gang til behandling i rådet.

Med utgangspunkt i Petrikomiteens betenkning foreligger det nå et forslag fra juridisk utvalg som vi skal ta stilling til. Dette forslag har vært forelagt det færøyske lagting, og et enig lagting gjentok sin forrige beslutning – den er fra 16. mars 1977 – nemlig at det fastholder sitt standpunkt om selvstendig færøysk representasjon i rådet.

For at det ikke skal herske noen tvil om Lagtingets stilling, vil jeg tillate meg å sitere vedtakelsens fulle ordlyd:

''Lögtingið heldur fast við lögtingssamtyktina frá 16. mars 1977: 'Lögtingið tekur undir við, at spurningurin um sjálvstöðuga føroyske umboðan í Norðurlandaráðnum verður tikið upp aftur til viðgerðar í ráðnum, og heitir á landsstýrið um at taka neyðugar samráðingar hesum viðvíkjandi.'''

Denne enstemmige færøyske lagtingsvedtak vil jeg henholde meg til.

Etter nå i 6 år blant mine venner og frender her i Nordisk Råd å ha kjempet for denne sak – og nå må erkjenne at jeg har tapt – vil det ikke nytte å gjenta alle mine mange argumenter for de færøyske ønsker i saken. Jeg vil også avstå fra nå igjen å delta i en debatt om saken, men bare nå ved veis ende si noen ganske få ord.

Hr. president! De ''fine'' medlemmer her i Nordisk Råd synes å ha glemt at de fleste av dere en gang ikke var så fine. Dere har nemlig en gang vært ufrie. Nå er dere alle sammen frie folk, og det er vi glad for. Men derfor behøver dere ikke å spille med musklene overfor dem som ennå ikke er frie. Dere har alle forutsetninger for å forstå oss. Men her finnes ingen forståelse.

Dere har gitt ikke bare oss, men hele Norden et eselspark. Ved å redusere våre land til områder i noen moderland, ved en fordreining av deres egne statutter, Helsingforsavtalens innhold, ved en tilsidesettelse av den

nordiske folkelige og demokratiske idé er dere kommet til dette kummerlige resultat: Færinger, grønlandere og ålendinger skal i Nordisk Råd regnes som annen klasses folk. Vi får nok lov til å være med i deres selskap, men bare som askeladder.

Dere er så store, så store, vi så små, så små. Men hva er sannheten? Vi – færinger, grønlandere, ålendinger og samer – teller til sammen 150 000 mennesker og utgjør 0,7% av Nordens samlede folketall. Dette er ikke meget. Men hvor store er så dere? Ja, ca 22 millioner. Men dette er jo bare 0,5% av hele menneskeheten. Og likevel mener dere at disse 0,5% i internasjonal sammenheng skal ha samme rett som de store og mektige. Det vil si at den rett som disse 0,5% har i internasjonal sammenheng, vil dere nekte 0,7% i nordisk sammenheng.

Og jeg vil påstå at noen av dere i internasjonal sammenheng i realiteten ikke er mer selvstendige, suverene enn f. eks. færinger er selvstendige i nordisk sammenheng.

Deres argumentasjon for denne tilsidesettelse av oss små folk i Norden er ikke holdbar, verken juridisk eller innholdsmessig. Den er bare noen dårlig kamuflerte krumspring for å nå det ønskede siktemål: ned med nakken for de små folk i Norden.

Det er unødvendig å si at dette forslag er en skuffelse, en bitter skuffelse for oss færinger, men den må tillike være en bitter skuffelse for alle dem her i Norden – og de er ikke så få – som i nordisk sammenhold ser annet enn juridiske spissfindigheter.

Denne løsning er en elendig løsning – den er slett ingen løsning – og den er Nordisk Råd til liten ære.

Jeg kan ikke stemme for dette eselspark.

Olof Jansson: Herr president! Det föreliggande ärendet visar att mognad har skett i betingelserna för att ett allt mer utvecklat nordiskt samarbete. Sedan det föreliggande förslaget väl är genomfört tror jag att vi har en god plattform för att vinna vidare erfarenheter i arbetet och samarbetet för att nå den slutliga, fullödiga utformningen av de självstyrande områdenas ställning och insats i det nordiska samarbetet, vilket nog kommer att efter mognad leda till självständig representation.

Det måste erkännas att Petrikommittén i

detta stadium av frågan har gjort ett gott arbete och likaså juridiska utskottet. Jag vill också betona så som glädjande den lyhördhet man visat för framställda önskemål och förslag ifrån de självstyrande områdenas sida vid de tillfällen då man har haft direkt möjlighet till överläggningar och möjlighet att framställa önskemål och förslag.

Oaktat inte allt kunnat beaktas eller har beaktats, får vi ändå se förslaget, såsom det nu föreligger, som helhet som ett väsentligt framsteg i det nordiska samarbetet och dessutom beträffande de självstyrande områdena det största framsteget på senaste decennium.

Som helhet är därmed sagt att vi från åländsk sida är tillfreds med förslaget. Vi har i detta skede av frågan sett främst på den praktiska sidan.

Endast några fall vill jag här beröra som kanske kunde varit bättre. Inom samtliga utskott handlägger man en stor del ärenden som för de självstyrande områdena faller direkt inom självstyrelsekompetensen och där inte några andra myndigheter kan besluta än de egna myndigheterna enligt konstitutionerna.

Enligt förslaget kommer de självstyrande områdena att bli företrädna i två av rådets utskott. Det betyder att i de övriga kommer man alltid att behandla frågor, som när det gäller oss ligger inom vår kompetens, men vi har icke beslutsrätt inom utskotten.

Det hade varit gott om man kunnat finna en form för att tillgodose detta. Det må erkännas att det är ett framsteg att obehindrat ta del i arbetet på diskussionsbasis. Man förväntar sig att man med ansvar inom de utskott, där vi inte kan representeras med rösträtt, tar särskild hänsyn till de synpunkter, som framförs från de självstyrande områdena.

Man har tänkt sig en möjlighet, nämligen att i vissa fall utbyta medlemmar i utskotten mellan den suveräna staten och det självstyrande området inom samma delegation. Denna tanke är god, men den blir i praktiken ganska omöjlig. Det är mycket sällan det kommer frågor upp som skulle beröra enbart ett självstyrande område och icke tillika respektive suveräna stat. För det andra sitter utskottsmedlemmar invalda i regel på partibasis. Vilket av partierna skall känna ansvaret att lämna plats för en medlem för de självstyrande områdena i en viss fråga? Samma förhållande får man också beakta när det gäl-

ler motsvarande möjlighet inom ministerrådet.

En glädjande sak är att det nu också blir rättsida på ministerrådets arbetsförhållande till de självstyrande områdena. I fråga om ministerrådets åtgärder har vi nu närmast varit en vit fläck på den nordiska samarbetskartan. Som ett exempel kan jag återge hur det nordiska trafiksäkerhetsåret detta år har gått exempelvis Åland helt förbi, oaktat vi ligger i ett trafikcentrum i Norden. Orsaken är att ministerrådets beslut icke kunnat gå i kraft på områden som ligger inom vår självstyrelsekompetens, när icke heller de självstyrande områdena haft beslutanderätt inom ministerrådet.

Den anslutningsmöjlighet som nu ges betyder en ja-röst inom concensus-principen, och detta är gott. Icke-anslutning motsvarar egentligen nedlagd röst i den redan vedertagna principen: man är icke med men binder icke heller andra. Dessutom kan vi emotse att den utökade möjligheten till deltagande direkt i ministerrådet kommer att kunna inverka förhoppningsvis på sådant sätt att de tagna besluten utformas så att även de självstyrande områdena som regel kan ansluta sig med ja.

För den hänsyn som tagits till framställda önskemål och för de utvecklingsmöjligheter som förslaget innebär tackar jag från åländsk sida. Vi kommer efter ett antal år på nytt att kunna diskutera erfarenheten av detta betydelsefulla steg och överväga nya vinningar på denna bas.

Också jag måste uttrycka min besvikelse över att inte ändringen av Helsingfors-avtalet kan undertecknas vid denna session. Det ligger risk för att det uppstår ett års fördröjning vid tillämpningen av det tidsprogram som vi här hört framläggas från regeringshåll. Jag skulle uttrycka den önskan, att man än en gång tittar över denna tidsplan och försöker att aktivt påskynda den. När vi konstaterar att förslaget innebär en god vinning, varför skall det då behöva fördröjas?

Jo Benkow övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Anker Jørgensen: Hr. præsident! Jeg vil gerne på – ja, jeg tror, jeg har lov at sige på den danske delegations vegne – have lov at

sige tak for, at det danske regeringsforslag, som i sin tid blev lagt frem også her i Nordisk Råd, har fået den konklusion, som vi nu kan konstatere.

Det er klart, at der også i Danmark og også i de danske partier har været en vis diskussion om det forslag, den danske regering har stillet. Der var måske hist og her visse betænkeligheder, men det, der er det afgørende, er, at der var en positiv indstilling i de danske partier til at finde en løsning, der imødekom de synspunkter, som bl. a. var blevet fremført fra grønlandsk side.

Det er også det, der er sket her i Nordisk Råd. Der har i alle partier og i de 5 nordiske lande i virkeligheden været en klar forståelse af, at man skulle vise imødekommenhed og respekt for de synspunkter, der var fremført.

Vi kan nu konstatere, at der måske ikke er fuld tilfredshed i Grønland og på Færøerne, men jeg tillader mig nu alligevel at mene, at der er en ganske bred accept af det, som Nordisk Råd nu har fundet frem til.

Det er vel også rigtigt at minde om, at det næppe er muligt at gå ret meget længere, når det er en kendsgerning, som nogle kan lide og nogle ikke kan lide, henholdsvis i Grønland og på Færøerne. at Grønland og Færøerne er en del af det danske rige.

Det er jo også sådan, at Ålandsøerne er en del af det finske samfund, det finske rige, og det mener jeg er faktorer, som man ikke sådan kan se bort fra, når hele denne diskussion nu meget naturligt bringes op.

Det er disse faktiske forhold, jeg i høj grad forstår, at også de andre nordiske lande må tage et afgørende hensyn til i deres vurdering af det forslag, der nu er fundet frem til.

Jeg mener derfor, at vi kan sige, at det er et resultat, der er godt, et resultat, som det har været muligt at samle endog meget bred politisk tilslutning til. Jeg tror, det er vigtigt, at når man laver om på den slags forhold, så står mange partier og de 5 nordiske lande bagved. Det betyder, at det skridt, man tager, også vil kunne stå for historiens dom.

Endelig er det vel også vigtigt at sige, at det, der nu beslutes med stort flertal i Nordisk Råd, er en løsning, som betyder, at vi kan fortsætte samarbejdet i det nordiske som helhed med fuld respekt for minoriteter. Det er også en form, hvori vi kan fortsætte samarbejdet i det nordiske som helhed med fuld

respekt for minoriteter. Det er også en form, hvori vi kan fortsætte samarbejdet mellem bl. a. Danmark på den ene side og Grønland og Færøerne på den anden side. Dette samarbejde og denne form for samhørighed er jeg sikker på, at der også i dag er meget bred tilslutning til i Grønland og på Færøerne, og det mener jeg er et faktum, som også Nordisk Råd skal kende, skal være informeret om.

Derfor vil jeg sige tak og give udtryk for, at jeg opfatter det som et udslag af en virkelig demokratisk indstilling, som råder her i det nordiske samarbejde i Nordisk Råd. Man skal naturligvis altid være lidt på vagt, hvis nogle slår sig lidt for meget for brystet, fordi de synes, de er meget demokratiske, men det er en kendsgerning, at ser man rundt i verden, hvordan de løser minoritetsproblemer, så konstaterer man, at vi i Norden hele tiden i den udvikling, der har fundet sted, først og fremmest har gjort det på en fredelig måde, men også på en måde, der er fuld af respekt for minoriteter. Derfor mener jeg, at dette for øvrigt – hvilket vi ikke behøver at have forfatteren Peter Seeberg til at bekræfte for os – er i meget god overensstemmelse med de tanker, som prisvinderen Peter Seeberg i går gav udtryk for, nemlig respekten for de små grupper, respekten for minoriteterne.

På dette grundlag skal jeg opfordre de nordiske regeringer til, som det også er sagt af andre, som det også er kommet til udtryk fra regeringerne selv, så hurtigt som overhovedet muligt at effektuere de beslutninger, der her er truffet, således at vore færøske venner, vore grønlandske venner og vore venner på Ålandsøerne kan indtage deres pladser i Nordisk Råd under disse nye, og jeg mener for dem mere tilfredsstillende vilkår.

Lagmand Pauli Ellefsen: Hr. præsident! Den væsentligste ændring, som vedtagelsen af det foreliggende forslag vil medføre, er, at Grønland nu vil blive direkte repræsenteret og deltage i arbejdet i Nordisk Råd. Dette er meget positivt og glædeligt for såvel Grønland som Nordisk Råd.

Fra færøsk side glæder vi os til et fremtidigt samarbejde med Grønland inden for Nordisk Råd.

Ved vurderingen af, hvilken betydning ændringen har for Færøerne, for vore muligheder i det fremtidige nordiske samarbejde.

kan man ikke komme uden om, at der er åbnet for en betydelig styrkelse af dette samarbejde. Lagtingets repræsentation i Nordisk Råd forbliver ganske vist uændret på 2 medlemmer, men landsstyret og vore embedsmænd får derimod væsentligt bedre muligheder for at deltage i samarbejdet. Det er jo også inden for disse områder, behovet for ændringer rent praktisk har været størst.

Idet jeg henviser til mit indlæg i generaldebatten i går, hvor jeg dels takkede for det arbejde, der er udført, dels for de opnåede resultater, men samtidig gav udtryk for, at det foreliggende forslag fra juridisk udvalg ikke opfylder de ønsker, som et politisk flertal på Færøerne har, vil jeg gentage, at der efter Færøernes landsstyes mening er tale om betydelige fremskridt, som vi fra færøsk side vil gøre vort bedste for at udnytte.

Svend Jakobsen: Hr. præsident! Jeg skal som formand for juridisk udvalg dels udtrykke en meget stor tilfredshed, dels give udtryk for en meget betydelig skuffelse.

Jeg skal udtrykke en meget betydelig tilfredshed med, at det er lykkedes i arbejdet i juridisk udvalg at nå frem til enighed om den indstilling, der er fremlagt her for Nordisk Råd til beslutning. Det var ikke så enkelt. Det har haft som forudsætning, at de enkelte medlemmer, kommende fra de forskellige lande, kommende fra forskellige politiske partier, virkelig har vist en vilje til at nå et resultat på dette område. Det takker jeg for, og det udtrykker jeg meget stor tilfredshed med. Jeg kan sige, at da vi nåede frem til den form, repræsentationen skulle have, gik den næste bestræbelse ud på at sikre at få denne store løsning ført ud i livet så hurtigt som det overhovedet var praktisk gørligt.

Vi har i et samarbejde med Nordisk Råds præsidium tilrettelagt tingene med henblik på, at denne beslutning her i Nordisk Råd under denne session kunne afsluttes med regeringernes underskrivelse af den reviderede Helsingforsaftale, som denne sessions højdepunkt.

Sådan skulle det ikke være. Samarbejdsministrene besluttede noget andet, og det er det, jeg skal udtrykke en meget stor skuffelse over, og jeg kan gøre det på det samlede juridiske udvalgs vegne. Det kan jeg gøre, fordi det er kommet til udtryk i den betænk-

ning, vi har måttet afgive i søndags, da det blev bekendt for os, at regeringerne ikke ville medvirke til den tidsplan, som i øvrigt var tilrettelagt. Jeg fik til opgave på juridisk udvalgs vegne at konsultere repræsentanter for regeringerne her under sessionen. Det har jeg gjort, og jeg har ikke fået gode svar på, hvorfor regeringerne ikke har villet bidrage til at fremme denne sag mest muligt. Jeg har fået det svar fra en række af regeringsrepræsentanterne, at det har samarbejdsministrene nu engang bestemt, men med den tilføjelse, at man var meget parat til at søge gennemført en hurtigere procedure end den melding, vi fik fra statsråd Ove Rainer her i dag om en underskrivelse i forbindelse med et møde i juni måned.

Vi havde faktisk set frem til, at den melding, vi officielt ville få fra regeringerne her under plenarforsamlingen, ville have en anden karakter end den forhåndsmeddelelse, der var tilgået juridisk udvalg. Det har vi ikke fået. Vi må notere, at det ikke har gjort indtryk på regeringerne, at et enigt Nordisk Råd, et enigt præsidium, et enigt juridisk udvalg henstiller at fremme sagen mere, end regeringerne oprindeligt havde tilrettelagt. Det beklager jeg. Jeg er skuffet over det, og jeg appellerer til, at man i regeringerne, for jeg betragter det som et samarbejdsspørgsmål mellem de nordiske regeringer, ikke holder fast ved den beslutning, der blev truffet i begyndelsen af februar måned, men virkelig gør en bestræbelse for at få denne sag færdiggjort, således at vore repræsentanter for de selvstyrende områder kan træde ind i arbejdet med forberedelsen af den 32. session. Vi ved jo alle, at forberedelserne starter med vore efterårsmøder på høsten 1983.

Jeg skal endnu engang opfordre til, at man overvejer dette i regeringerne.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets första förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelsohn, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Kaj Bärlund, Lone Dybkjær,

Karl-Gunnar Fagerholm, Kristi Grøndahl, Eißur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Anker Jørgensen, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Urpo Leppänen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Sture Palm, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Ambjørg Sælthun, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønderby, Jan P. Syse, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Ola Ullsten, Mogens Voigt, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Erlendur Patursson.

Børge Halvgaard och Sverrir Hermannsson *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Bjarne Mørk Eidem, Thorbjörn Fällidin, Asbjørn Haugstvedt, Johan J. Jakobsen, Stefán Jónsson, Erkki Liikanen, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Pétur Sigurðsson och Reulf Steen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster mot 1. 2 medlemmar avstod från att rösta.

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets andra förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Kaj Bärlund, Lone Dybkjær, Karl-Gunnar Fagerholm, Kristi Grøndahl,

Eißur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Anna-Lisa Jokinen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anker Jørgensen, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Urpo Leppänen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Sture Palm, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Petter Savola, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Ambjørg Sælthun, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønderby, Jan P. Syse, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Ola Ullsten, Mogens Voigt, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Erlendur Patursson.

Børge Halvgaard *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Bjarne Mørk Eidem, Thorbjörn Fällidin, Asbjørn Haugstvedt, Johan J. Jakobsen, Stefán Jónsson, Erkki Liikanen, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Pétur Sigurðsson och Reulf Steen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande juridiska utskottets tredje förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Kaj Bärlund, Lone Dybkjær, Karl-Gunnar Fagerholm, Kristi Grøndahl, Eißur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen,

Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anker Jørgensen, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Urpo Leppänen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Sture Palm, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Petter Savola, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Ambjørg Sælthun, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønderby, Jan P. Syse, Bernhardt Tastesen, Petter Thomasen, Ola Ullsten, Mogens Voigt, Henrik Westlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Erlendur Patursson.

Børge Halvgaard avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Bjarne Mørk Eidem, Thorbjörn Fälldin, Asbjørn Haugstvedt, Johan J. Jakobsen, Stéfan Jónsson, Erkki Liikanen, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Pétur Sigurðsson och Reiuulf Steen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 66 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

Härefter företogs votering medelst voteeringsapparat beträffande juridiska utskottets fjärde förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Kaj Bärlund, Lone Dybkjær, Karl-Gunnar Fagerholm, Kristi Grøndahl, Eíður Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Anna-Liisa

Jokinen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anker Jørgensen, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Urpo Leppänen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Grethe Lundblad, Otto Mørch, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Petter Savola, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Ambjørg Sælthun, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønderby, Jan P. Syse, Bernhardt Tastesen, Petter Thomasen, Ola Ullsten, Mogens Voigt, Henrik Westlund och Bengt Wiklund.

Børge Halvgaard avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Bjarne Mørk Eidem, Thorbjörn Fälldin, Asbjørn Haugstvedt, Johan J. Jakobsen, Stéfan Jónsson, Erkki Liikanen, Gunnar Nilsson och Reiuulf Steen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 69 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Presidenten: Innen vi overgår til neste punkt på dagsorden har Otto Steenholdt bedt om ordet.

Steenholdt: Hr. præsident! Nu er det klart, at jeg ikke kan opnå det bedste mulige, så jeg må nøjes med det næstbedste.

Jeg er mægtig glad for den venlighed, som de nordiske folk har vist i dag over for Grønland.

Det er en historisk dag for mig og for mine landsmænd. Vi vil benytte den mulighed for at opnå de bedste resultater i samarbejde med de nordiske lande.

Vi har ingen erfaringer om Nordisk Råd. Vi har heller ingen erfaringer om arbejdsmetoder og planlægning i rådet. Derfor vil jeg opfordre ministerrådet til at kontakte Grønlands hjemmestyre så hurtigt som overhovedet muligt og holde et orienteringsmøde om Grønland og Nordisk Råd.

Den grønlandske befolkning har gennem flere år med spænding fulgt debatten i Nor-

disk Råd om Grønlands optagelse i Nordisk Råd. Man har haft mange forventninger til et nærmere formaliseret samarbejde med Norden.

Alle, uanset politisk observans, har selvfølgelig håbet på, at Grønland kunne blive selvstændigt repræsenteret i Nordisk Råd. Det resultat, der er opnået, er som sagt ikke lige efter ønske, men giver os mulighed for at arbejde videre. Vi håber at se konkrete resultater i den kommende tid af denne historiske begivenhed. Til de konkrete resultater hører også, at folk fra andre nordiske lande besøger vort smukke land og henter inspiration såvel af den storslåede natur som af den venlige befolkning.

Hr. præsident! Må jeg få lov til at trykke Deres hånd som tegn på Grønlands inderligste tak til de nordiske folk.

Vi siger på Grønland: Kujanak!

22

A 654/j: Medlemsforslag om ændring af Helsingforsavtalets artikel 58 (finansieringen)

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd opfordrer regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige til at søge Helsingforsaftalen ændret, så artikel 58, stk. 2, affattes således:

“Plenarforsamlingen, eller i henhold til plenarforsamlingens bemyndigelse præsidiets, træffer for hvert budgetår bestemmelse om, hvorledes de fælles udgifter skal fordeles mellem delegationerne. Præsidiets kan i særlige tilfælde træffe beslutning om at ændre denne fordeling.”

Votering medelst voteringsapparat foretoges herefter betræffende juridiska utskottets forslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Lone Dybkjær, Kirsti Grøndahl, Eidiur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone,

Sverrir Hermannsson, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Urpo Leppänen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Grethe Lundblad, Otto Mørch, Astrid Murberg Martinsen, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Per Petersson, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Ambjørg Sælthun, Karin Söder, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Mogens Voigt, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard.

Frånvarande var:

Kaj Bärlund, Bjarne Karl-Gunnar Fagerholm, Mørk Eidem, Thorbjörn Fälldin, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Johan J. Jakobsen, Stefán Jónsson, Sinikka Karhuvaara, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Gunnar Nilsson, Sture Palm, Páll Pétursson, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Sten Söderström, Jan P. Syse, Petter Thomassen och Ola Ullsten.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster mot 1.

23

A 656/j: Medlemsforslag om ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte fatta beslut om följande ändringar:

1. I Nordisk Råds arbetsordning ändres §§ 3, 4, 6, 20, 24, 27, 29, 31, 32, 33, 34, 38, 39, 41 og 46 i överensstemmelse med de i medlemsforslag A 656/j om ändring af Arbejdsordningen for Nordisk Råd foreslåede ændringer.

2. Ændringerne i punkt 1 træder i kraft samtidig med ratifikationen og ikrafttrædelsen af de ændringer af Helsingforsaftalens artikler 44, 47, 48, 49, 55, 60, 61 og 63, som er foreslået i rekommendation nr. 1 i juridisk

udvalgs betænkning af 18. januar 1983 over medlemsforslag A 577/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd og regeringsforslag B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd.

Presidenten: For beslutning om endring av Rådets arbeidsordning kreves i følge Helsingforsavtalens artikkel 59 to tredjedels flertall blant Rådets valgte medlemmer.

Votering medelst voteringsapparat foretogs herefter betræffande juridiska utskottets förslag.

För juridiska utskottets förslag röstade:

Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Kaj Bärlund, Lone Dybkjær, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Eeva Hjelmström, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anker Jørgensen, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Grethe Lindblad, Otto Mørch, Astrid Murberg Martinsen, Sture Palm, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Ambjørg Sælthun, Karin Söder, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Mogens Voigt, Henrik Westerland och Bengt Wiklund.

Mot förslaget röstade Erlendur Patursson.

Børge Halvgaard *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Ulf Adelson, Bjarne Mørk Eidem, Karl-Gunnar Fagerholm, Thorbjörn Fällidin, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Johan J. Jakobsen, Stefán Jónsson, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Gunnar Nilsson, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson,

Reiulf Steen, Sten Söderström, Jan P. Syse och Ola Ullsten.

Juridiska utskottets förslag till ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet hade sålunda antagits med 58 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta.

24

A 591/j: Medlemsförslag om samisk representation i Nordiska rådet

Juridiska utskottet hade föreslagit att Nordiska rådet icke måtte företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Guttorm Hansen (juridiska utskottets talesman): Jeg er av juridisk utvalg blitt bedt om å gi uttrykk for de synspunkter som ligger til grunn både for dette forslaget og for et par andre som omhandler spørsmål i forbindelse med det samiske folket i Norden.

Det medlemsforslag som foreligger om egen selvstendig representasjon for det samiske folket i Nordisk Råd, er foreslått avskrevet av juridisk utvalg i en enstemmig innstilling. Det vil sikkert være fristende for enkelte å legge dette ut som en diskriminerende handling overfor samene i Norden. Men beslutningen bygger på det samme grunnlag som avvisningen av selvstendig representasjon for de selvstyrte områder. Samarbeidet er bygd på et samarbeid mellom suverene stater og må holdes innenfor denne ramme. I tilfellet samene er det dessuten som kjent en etnisk minoritet det her er tale om, som lever i tre av de nordiske land, og som har statsborgerlige rettigheter i disse land og deltar i de politiske styreorganer i de enkelte land på linje med landets øvrige borgere. Det vil dessuten ikke være mulig å skape en selvstendig representasjon fra samene på en tilfredsstillende måte verken når det gjelder samenes egne organisasjoner i dag, eller innenfor Nordisk Råds arbeidsordning og regler.

Denne avvisning av samenes representasjon skal selvfølgelig ikke bety at samene ikke skal kunne gjøre sine saker gjeldende i Nordisk Råd når sakene naturlig hører hjemme innenfor rådets arbeidsoppgaver. Den kontakt som er opprettet både mellom

Nordisk Råd og Nordisk Sameråd og mellom Ministerrådet og Nordisk Sameråd, må utbygges og forsterkes, og representanter for de samiske organisasjoner og interesser skal høres, og de skal ha adgang til de utvalg som behandler sakene, slik at de kan gjøre sine synspunkter gjeldende.

Juridisk utskott sier i sin betenkning videre at en selvstendig representasjon ikke kan gjennomføres, men det er det og intet annet som kan legges i denne betenkning.

Jeg vil så be om å få komme med noen bemerkninger til to andre saker som står på sakslisten, og som også gjelder det samiske folk i Norden, nemlig avskrivningsbetenkning om støtten til samene og juridisk utvalgs uttalelse om meddelelsen om vern av de samiske kjerneområder. Jeg viser til punktene 25 og 28 på sakslisten.

Som det vil gå fram av avskrivningsbetenkningen om forslaget om støtte til samene, har man nå kommet fram til ordninger for støtte som må anses som så tilfredsstillende at det bør være uten betenkning å avskrive denne rekommandasjonen. Jeg vil imidlertid samtidig si at det forslag i budsjettforslaget som foreligger til Rådet til behandling i et senere møte, om å legge støtten til samene inn i en samlepost, ikke bør bli gjennomført. Det er et forslag som er uriktig av flere grunner, og juridisk utskott kommer til å be om at støtten til samene fortsatt føres opp som egen post. Det har sammenheng med at avskrivning av rekommandasjonen i dette tilfelle ikke betyr at det ikke skal føres kontroll med på hvilken måte støtten til de samiske organisasjoner blir fulgt opp i de nærmeste år, men budsjettprosedyren som nå gjennomføres i rådet, vil gi muligheter til å følge denne saken år for år både for juridisk utvalg og for rådets øvrige medlemmer.

Til slutt: Juridisk utvalg ønsker ikke å avskrive rekommandasjonen om vern om de samiske kjerneområder, selv om det siden rekommandasjonen ble vedtatt i 1974, er skjedd en utvikling i alle tre nordiske land som er i ferd med å gjøre denne rekommandasjonen lite i pakt med tiden. Det som i særlig grad har gjort situasjonen annerledes, er at samtlige tre land med samisk befolkning nå har satt i gang utredninger om samenes rettigheter, herunder spørsmålet om retten til land og vann i de samiske kjerneområder og

spørsmålet om egne organer for det samiske folket i form av folkevalgte forsamlinger, sameparlament eller liknende. Også spørsmålet om grunnlovsfesting av samenes rett utredes i det norske utvalget. Det er på grunn av disse tre forskjellige samedretninger ikke mulig å få til en nordisk utredning på dette området, men det er gjennom Ministerrådets mellomkomst blitt trukket opp en del retningslinjer for et vidtgående samarbeid mellom disse tre lands samerettsutvalg. Jeg viser til dokumentene som følger saken. Dette vidtgående samarbeid vil sikre en samordning og samarbeid mens utredningene pågår.

Når juridisk utvalg ikke ønsker å avskrive denne rekommandasjon, er det fordi man først vil ha en eventuell ny eller nye rekommandasjoner eller ministerrådsforslag på dette området før man slipper saken ut av Nordisk Råd.

Det er en rekke uløste saker som gjelder det samiske folket i Norden. Det gjelder både de uløste spørsmål omkring rettighetene og spørsmålet om samenes framtid i disse tre land. Mange av disse spørsmål må løses på nasjonal basis, andre vil det være naturlig å løse i fellesskap mellom de tre land. Det gjelder ikke minst i de samiske kjerneområdene på nordkalotten.

Den samiske minoritet i de tre land har en rekke krav overfor sine lands myndigheter både når det gjelder rettighetene i forbindelse med land og vann i områder som de har bebodd og brukt fra alders tid, når det gjelder vernet om og utviklingen av den samiske kultur, og når det gjelder den spesielle næringsveg som reindrifta er for en del av det samiske folket, en næringsveg som krever helt spesielle løsninger av spørsmål som bruksrett til grunn og vern om landskapene.

Den utviklingen av samarbeidet mellom de samiske organisasjoner og organene i Nordisk Råd som har skjedd, har vært meget tilfredsstillende. Jeg regner med at støtten til samene over Nordisk Råds budsjetter vil komme til å øke slik den har gjort, at spørsmålet om samisk medinnflytelse i saker som angår dem i Nordisk Råd-sammenheng, vil bli videre utviklet, og at det i forbindelse med samerettsutredningene vil komme ministerrådsforslag i sin tid som kan avløse rekommandasjonen som ligger om vern av de samiske kjerneområder. Men inntil det skjer, er

det juridisk utvalgs oppfatning at rekommandasjonen bør opprettholdes slik at rådet kan ha de samiske spørsmål på sin saksliste fremdeles.

Erlendur Patursson: Jeg skal være ganske kort. Min motivering for dette av meg stilte forslag er stort sett den samme motivering som i forrige sak angående Færøyenes representasjon. Jeg finner ingen grunn til å gjenta det jeg da fremførte, men jeg bare henviser til det. Jeg kan derfor ikke slutte meg til juridisk utvalgs forslag om at Nordisk Råd ikke skal foreta seg noe i denne sak.

Margrete Auken: Hr. præsident! Grunden til, at jeg tager ordet, er, at jeg vil forklare, hvorfor jeg ikke vil stemme ved det foreliggende forslag.

Det er naturligvis rigtigt, som Guttorm Hansen gjorde rede for, at det ikke er muligt på den baggrund, vi har, at give en helt selvstændig repræsentation, men det er på den anden side ikke rigtigt at sige, at man ikke kan finde frem til nogen tilfredsstillende løsning på dette problem. Vi havde for nylig i København en konference om de arktiske områder, hvor også samerne var repræsenteret, og det fremgik ganske tydeligt af de samtaler, jeg havde med de samiske repræsentanter, at de ønskede en repræsentation i hvert fald i en eller anden form i Nordisk Råd og ikke var tilfreds med denne lidt mere feudale omsorg, som jeg synes ligger bag den måde, vi har talt om dette på.

Jeg synes ikke, vi er nået frem til nogen tilfredsstillende løsning, og jeg synes, det er fantasiløst at sige, at det heller ikke kan lade sig gøre.

Ajo: Herra presidentti! Olen sitä mieltä, että on kehitettävä tätä asiaa siihen suuntaan, että saamelaiset saisivat ainakin itsenäisen tarkkailijan aseman neuvostossa. Tämän tulisi olla vakinainen ja pysyvä. Olosuhteet muuttuvat saamelaisalueella jatkuvasti. On suuri vaara, että saamelaisten sekä kulttuuri-että talouselämä joutuvat ympäristön taholta liian suuren paineen alaisiksi. Viitataan vain niihin muutoksiin, joita lisääntyvä öljyn etsintä ja voimalaitosten rakentaminen tuovat näille alueille. Pohjoismaiden neuvostolla tulee olla suora kontakti saamelaisalueille. Vain silloin nämä tarpeet tulevat riittävän sel-

västi neuvostossa tiedoksi. Tämän tarjoaa vain pysyvä edustus tai vähintään tarkkailija.

Ajos anförande i svensk översättning: Herr president! Det är min åsikt, att man bör utveckla denna sak i en sådan riktning, att samerna åtminstone får en självständig observatörsställning i rådet. Denna ställning borde vara permanent och stadigvarande. Förhållandena förändras inom samernas område ständigt. Det finns en stor risk att både samernas kulturliv och ekonomiska liv utsättes för ett alltför starkt tryck från omgivningens håll. Jag hänvisar enbart till de förändringar som medföljer av den ökande oljeprospekteringen och av kraftverksbyggandet inom dessa områden. Nordiska rådet bör ha en direkt kontakt med sameområdena. Det är enbart härigenom som rådet blir tillräckligt klart orienterat om dessa behov. Detta erbjuds enbart av en permanent representation eller åtminstone en observatör.

Söderström: Herr president! Jag skulle vilja ställa en fråga till juridiska utskottet i den här frågan. Jag tycker att den uppfattning som har kommit fram i Erlendur Paturssons, Aimo Ajos och Margrete Aukens inlägg skulle kunna motivera en diskussion om något slag av representation för samerna här i rådet. Kunde vi inte tänka oss att den här saken kunde återremitteras till utskottet för vidare behandling och att man där skulle kunna fundera över eventuella alternativa möjligheter. Jag skulle vilja få ett svar av någon representant för utskottet förrän jag gör ett direkt förslag om återremiss till utskottet.

Guttorm Hansen: Hr. president! Det forslag som her foreslås avskrevet, et er forslag om selvstendig representasjon, det er ikke et forslag som tar opp spørsmål om på hvilken måte man skal kunne få tilfredsstillende kontakt og samråd med samene og de samiske organisasjoner.

Jeg må si for min del at det foregår en utvikling av samarbeidet mellom Ministerrådet og Nordisk Sameråd, mellom Nordisk Råd og Nordisk Sameråd. Jeg vil gjerne vise til den store konferanse som Ministerrådet hadde med Nordisk Sameråd om en rekke spørsmål, også spørsmål i forbindelse med samerettsutredningen i de nordiske land. Jeg

syns mye av dette tyder på at det er en utvikling i gang her som gjør at Nordisk Råds juridiske utskott ikke skal sitte og behandle, eller ha inne, et forslag som ikke lar seg gjennomføre.

Jeg må bestemt avvise den oppfatning at en avskrivning av dette forslag betyr at Nordisk Råd gir uttrykk for at man ikke vil ha noe med samene og samenes organisasjoner å gjøre. Det er slett ikke tilfelle. I hvert fall de som kjenner meg, vil vite at det langt fra er min holdning i denne sak. Jeg vil tvert imot tro at man må kunne utvikle en form for samarbeid og kontakt her, men det bør skje i samråd med de samiske organisasjoner, i første rekke Nordisk Sameråd.

Margrete Auken: Hr. præsident! Der er ingen her, der har sagt, at Nordisk Råd ikke ville have noget med samerne at gøre. Det ved vi godt. Problemet er, hvilken form for rettigheder man giver hinanden. Det gælder alle steder, hvor der er urbefolkninger, at urbefolkningernes – hvad skal vi sige – "hvide land" altid behandler deres urbefolkninger godt. Jeg kender ikke noget sted i verden, hvor det ikke er tilfældet. Det gør vi naturligvis også i de nordiske lande, uanset hvordan vi så har haft det med dem i tidens løb. Det ved vi godt.

Jeg ved i øvrigt godt, at der er et rimeligt godt samarbejde, men her er det et spørgsmål om at give så megen status som overhovedet muligt af selvstændighed, så at man ikke skal op at stå med hatten i hånden i forhold til sit, skal vi så kalde det moderland for at være venlige, og det er det, nogle af os beder om, at man vil udfolde mere fantasi for at sikre senere hen.

Da der jo ikke fra juridisk udvalg er kommet nogen opfordring, der peger i den retning, synes jeg, man gør det bedst ved enten at støtte forslaget, skønt det ikke er ganske logisk, som det foreligger, eller ved at undlade at stemme og dermed tilkendegive den holdning.

Svend Jakobsen: Hr. præsident! Jeg vil gerne understøtte det synspunkt, Guttorm Hansen gav udtryk for før, at dette forslag er uegnet til at gøre de overvejelser, der opfordres til. Det eneste, der får mig til at tage ordet, er Margrete Aukens bemærkninger

om, at der ikke foreligger noget som helst, der peger på, at man gør sig overvejelser.

Jeg vil gerne henvise til den betænkning, der foreligger over rekommandation nr. 24/1974 om samnordisk indsats til beskyttelse af miljøet i samernes kerneområder. Det hedder i denne betænkning: "Der er derfor behov for at iværksætte overvejelser over, hvorledes arbejdet i fællesnordisk regie kan føres videre, når de igangværende sameudredninger i Finland, Norge og Sverige har afsluttet deres arbejde. Med henblik herpå skal juridisk udvalg opfordre Nordisk Ministerråd til at forberede et samarbejde tilpasset 1980ernes forhold, således at ministerrådet hurtigst muligt efter afslutningen af arbejdet i sameudredningerne og på grundlag af de derfra kommende forslag kan fremlægge en samlet plan, eventuelt i form af forslag af mere konkret indhold, der kan afløse den nu eksisterende rekommandation, og som tilsigter gennemførelse af foranstaltninger med et længere-rækkende sigte vedrørende den samiske befolknings retlige og kulturelle stilling i de nordiske lande."

Jeg synes, det er et udmærket svar på, at vi gør os overvejelser om situationen for samerne også i juridisk udvalg.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst noteringsapparat beträffande juridiska utskottets förslag att icke företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

För juridiska utskottets förslag röstade:

Arne Andersson, Georg Andersson, Lenart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Kaj Bärlund, Lone Dybkjær, Thorbjörn Fälldin, Kirsti Grøndahl, Eidfur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Anna-Liisa Jokinen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anker Jørgensen, Sinikka Karhuvaara, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Otto Mørch, Astrid Murborg Martinsen, Sture Palm, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Petter Savola, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Sten Svensson, Ambjørng Sælthun, Karin Söder.

Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Mogens Voigt, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot förslaget röstade Børge Halvgaard, Arvo Kempainen och Erlendur Patursson.

Aimo Ajo, Margrete Auken, Hanna Kvanmo, Jógvan Sundstein, Sten Söderström och Eva Hjelmström *avstod från att rösta*.

Frånvarande var:

Ulf Adelson, René Brusvang, Bjarne Mørk Eidem, Karl-Gunnar Fagerholm, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Stefán Jónsson, Eeva Kuuskoski-Vikamaa, Erkki Liikanen, Peter Muurman, Gunnar Nilsson, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Reulf Steen, Otto Steenholdt, Jan P. Syse, Petter Thomassen, Ola Ullsten.

Utskottets förslag hade sålunda antagits med 46 röster mot 3. 6 medlemmar avstod från att rösta.

Meddelande

Presidenten: Ifølge Arbeidsordningens § 47 får sak som behandles av utvalgene, ikke behandles av plenarforsamlingen før dagen etter det at utvalgets betenkning i saken er blitt tilgjengelig for medlemmene.

Presidenten meddeler at Budsjettkomiteens betenkning over Ministerrådets budsjettforslag nå foreligger og er utlagt i dokumentasjonssentralen.

25

D 1983/5/1972/j: Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

26

E 2: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samerättsutredningarna¹

Ajo: I Finland, Norge och Sverige har under de senaste åren tillsatts särskilda samerättsutredningar, som syftar till att klarlägga möjligheterna att förbättra samernas villkor. Vid ett möte i september 1982 godkände Nordiska ministerrådet detaljerade riktlinjer för hur samarbetet mellan dessa utredningar skall utvecklas och bedrivas. Bland annat skall en kontaktman utses i varje land, utredningarna skall fortlöpande hålla varandra underrättade om arbetet på nationellt plan, gemensamma möten kan hållas och rapporter skall utväxlas och avges till bl. a. Nordiska samerådets och Nordiska ministerrådets sekretariat. Däremot förutsätts Nordiska rådets organ icke erhålla denna rapportering.

Samtidigt som de uppställda riktlinjerna synes kunna skapa förutsättningar för ett utredningsarbete, som på sikt kan förväntas bli av betydelse för samernas framtida situation ligger det nära till hands att fråga sig om inte arbetets uppläggning skapar risk för att det kommer att taga lång tid förrän konkreta resultat är att emotse av utredningsarbetet. Det är därför av vikt att dels kontinuerligt kunna följa med arbetets framskridande och dels att fastställa en effektiv tidsplan för utredningsarbetet.

Med hänvisning till vad ovan anförts får undertecknad därför ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Wilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för att fastställa en effektiv tidsplan för samarbetet mellan samerättsutredningarna i Finland, Norge och Sverige,

och vilka åtgärder avser ministerrådet att vidtaga för att även Nordiska rådet skall erhålla kontinuerlig information om hur samarbetet mellan samerättsutredningarna fortskrider?

Statsrådet Rainer: Herr president! Bakgrunden för frågan är de av ministerrådet i september 1982 godkända riktlinjerna för samarbetet mellan samerättsutredningarna i Finland, Norge och Sverige.

Jag vill i mitt svar först redovisa läget beträffande de nationella utredningarna. Juridiska sektionen under Samedelegationen i

¹ Frågan tryckt s. 2724.

Finland, som inledde sitt arbete sommaren 1978, väntas avsluta sitt arbete under 1983. Sameretsutvalget i Norge, som började sitt arbete hösten 1980, förväntas lägga fram en första delutredning under första halvåret 1983. Utredningen i Sverige väntas påbörja sitt arbete under den närmaste tiden på grundval av de direktiv som gavs av den svenska regeringen i september 1982 samt ett tillägg till dessa som gavs i början av denna månad. Tillägget innebär vissa utvidgningar av de ursprungliga direktiven. Den svenska utredningen skall arbeta i ca två år.

Meningen med de av ministerrådet fastställda riktlinjerna är att skapa ett fastare grundlag för kontakten mellan de tre utredningarna genom en ordning för ömsesidig information, som kan bidra till att utredningarna alltid är orienterade om varandras arbete och att kunskap som inhämtas i samband med utredningsarbetet kan ställas till gemensam disposition. Utöver detta har det också skapats möjligheter för erfarenhetsutbyte genom gemensamma möten m. m.

Det har från ministerrådets sida inte varit avsikten att fastlägga tidsplaner eller på andra sätt påverka arbetet i de enskilda utredningarna. Riktlinjerna skall utgöra hjälp och stöd i arbetet samt medverka till att dubbelarbete undviks. Jag kan i detta sammanhang också peka på de riktlinjer ministerrådet antog 1981 angående nordiskt samarbete beträffande offentliga utredningar.

Utredningarna i de olika länderna har börjat sitt arbete vid olika tidpunkter, och uppläggning, direktiv och organisation är olika. Därför skulle det vara svårt och olyckligt att fastställa en gemensam nordisk tidsplan. Ministerrådet utgår ifrån att de olika utredningarna kommer att arbeta så effektivt och så snabbt som möjligt.

I sista delen av frågan önskas upplysning om huruvida ministerrådet kommer att hålla Nordiska rådet kontinuerligt orienterat om samarbetet mellan samerätsutredningarna. Ministerrådet kommer – liksom tidigare – att till Nordiska rådets sessioner lämna utförliga meddelanden beträffande rekommendation 24/74 angående samnordisk insats för att skydda miljön i de samiska kärnområdena. Härvid kommer också att redogöras för samarbetet mellan utredningarna. Ministerrådet kommer naturligtvis att dessutom orientera

Nordiska rådet så snart det i övrigt finns särskild anledning till detta.

Ajo: Herr president! Jag vill tacka herr statsrådet för svaret. Jag fäste särskilt uppmärksamheten vid att vi i fortsättningen har god möjlighet att följa sakens utveckling genom den kontinuerliga information som Nordiska rådet kommer att få i saken.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

27

E 10: Fråga till Nordiska ministerrådet angående jakt på säl¹

Sinikka Karhuvaara: Herr president! Sälarna tillhör de djurgrupper som är mest utsatta för de faror som det industriella samhällets utveckling medför för faunan i vår tid. Det är ett känt faktum att utsläpp av miljöskadliga ämnen, såsom PCB och kvicksilver, utgör ett särskilt hot just för sälarterna, bl. a. genom att sälhonorna i ökande utsträckning blir sterila och sälarnas naturliga reproduktionsprocess sålunda inte kan ersätta den avgång som orsakas av ökande fiske och den jakt på sälar som ännu på sina håll bedrivs.

En stark opinion för att helt och hållet freda sälstammarna har under senare år växt fram bl. a. i Västeuropa och även i Norden. EG-länderna överväger gemensamt uppträdande i internationella fora i syfte att göra slut på klubbningen av sälkutar vid den kanadensiska kusten och för att förbjuda handel med varor tillverkade av sälskinn både inom själva EG och internationellt.

Enligt tidningsnotiser har det norska säl fångstförbundet nyligen beslutat rekommendera sina medlemmar att upphöra med jakten på sälkutar, medan man däremot anser att jakten på fullvuxna sälar bör fortsätta, både av ekonomiska skäl och med tanke på den ekologiska balansen i havet. Samtidigt menar förbundet dock att antalet säl fångstfartyg borde skäras ned från 10 till 7 i Norge.

Ehuru således en utveckling i positiv riktning kan noteras i Norden, är det dock ett faktum att säl fångst, även jakt på kutar, fortfarande i stor utsträckning förekommer vid de nordatlantiska och ishavskusterna. Ett

¹ Frågan tryckt s. 2734.

verksamt medel att minska denna jakt vore att införa restriktioner mot försäljning av varor tillverkade av sälskinn, t. ex. souvenirer.

Mot denna bakgrund får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att vidta åtgärder i syfte att avskaffa handeln på varor tillverkade av sälskinn samt att ytterligare begränsa jakten på säl både i nordiska farvatten och – genom samfällt nordiskt uppträdande i internationella organ – i andra delar av världen?

Statsråd Skauge: Hr. president! Bakgrunden för Ministerrådets holdning til det reiste spørsmål finner man i en bedømmelse av selens levevilkår og i de internasjonale avtaler som er inngått vedrørende beskyttelse av ville dyr.

I Kattegat og Østersjøen har de nordiske land både nasjonalt og via Nordisk ministerråd innført bestemmelser som freder selen og bare tillater meget begrenset jakt. Det henvises til Ministerrådets melding om rekommandasjon nr. 6/1979 om bevarelse av selstammen i Østersjøen og Kattegat.

For Danmarks vedkommende skjer det en viss bearbeiding av og handel med skinn fra sel fanget ved Grønland. Denne virksomheten må ses som forsettelse av en gammel fangstkultur, og fangsten har ikke negative følger for selbestanden generelt.

Internasjonalt har de nordiske land, unnatt Island, tilsluttet seg den såkalte Washington-konvensjonen av 3. mars 1973 om handelen med truede dyre- og plantearter. I denne konvensjonen er sel ikke oppført som truet dyreart.

Situasjonen for selunger er imidlertid noe annerledes enn situasjonen for voksen sel. På dette området har Danmark og Sverige innført en eller annen form for nasjonale foranstaltninger som i realiteten forhindrer import og handel med disse skinn og produkter av dem. For Danmarks vedkommende er disse foranstaltninger en følge av samarbeidet i EF og rådsresolusjonen av 5. januar 1983, der landene forplikter seg til å treffe alle nødvendige og mulige foranstaltninger innenfor rammene av deres nasjonale kompetanse for å forhindre import til deres områder av disse produkter. EF-kommisjonen overveier paral-

lelt med dette felles foranstaltninger i EF-landene.

I Sverige arbeider regjeringen med oppfølgingen av en riksdagsbeslutning om innføring av et forbud mot import av skinn fra selunger.

I Norge har Selfangstrådet anbefalt Regjeringen at det ikke fanges selunger i 1983. Den norske regjering er innstilt på å følge opp disse anbefalingene. Jeg finner i denne forbindelse grunn til å presisere at den norske fangsten av sel i nordlige farvann er strengt regulert, og at de selbestandene som beskattes, er i vekst og ikke kan karakteriseres som truet. Fastsettelse av kvoter for de enkelte bestander skjer i samråd med henholdsvis sovjetiske og kanadiske myndigheter. Ved regulering av den norske selfangst har en lagt vekt på å sikre en rimelig balanse mellom de forskjellige marine ressurser, og en tar således utgangspunkt i en helhetsvurdering der også fiskerimessige forhold teller med. Jeg vil også få bemerke at det for sjette år på rad er registrert omfattende innsig av sel langs deler av Finnmarkkysten. Dette innsiget har gradvis økt i omfang og varighet og har medført omfattende negative følger for fiskeriene i Finnmark.

I alle de nordiske lands regjeringer foregår det, ut fra ulike forutsetninger, nasjonale overveielser om hvordan mer permanente reguleringer kan etableras. Ministerrådet følger dette arbeidet gjennom utveksling av erfaringer i ulike embetsmannskomiteer.

Sinikka Karhuvaara: Herr president! Jag ber att få tacka herr ministern för svaret, fastän det tyvärr inte var så positivt och lovande som jag hade hoppats på, men jag förstår att detta problem är svårt att klara och jag hoppas att man skall fortsätta att arbeta för den här goda sakens skull.

Páll Pétursson: Hr. præsident! Jeg vil benytte denne lejlighed til at konstatere, at vi islændinge ikke er enige i nødvendigheden af, at ministerrådet foretager sig noget for at afskaffe handel med varer af sælskind.

Vi har for nogle få minutter siden budt grønlændere velkommen her i Nordisk Råd, og jeg synes ikke, det er på sin plads at rette et slag mod en af deres vigtigste eksistensmuligheder.

I Island har bønderne ved kysten fanget sæl i lange tider, og der var en naturlig balance i sælstammerne. Da prisen på sælskind faldt for få år siden, blev sælfangsten ikke lønsom længere, og sælen blev langt talrigere, således at alt for mange sæler nu skaber en trussel mod Islands fiskeindustri.

Jeg vil benytte denne lejlighed til at komme med nogle oplysninger vedrørende spørgsmål til det islandske naturværnsråd fra Pia Kouru, i Henrik Wichmanns fravær, fra 7. februar i år.

Sælfangst har været udøvet på Island helt fra landnamstiden; det meste af tiden har kød og skind kun været til hjemmebrug, men under den senere halvdel af det 19. århundrede begyndte man at eksportere skind.

Til slut siger naturværnsrådet, at der ikke er grund til at forbyde sælfangst ved Island, hvis fangsten er under kontrol, acceptable metoder bruges til fangsten, videnskabelige undersøgelser fremmes for at gøre det muligt at hindre, at sælstammerne kommer i fare, og at kød og skind bliver brugt. Det er altså fastslået af naturværnsrådet, at der ikke er grund til at forbyde sælfangst ved Island, og jeg kan føje til, at lov om sælfangst vil blive vedtaget i Island nu snart, hvor det bl. a. bestemmes, at sælfangsten skal styres af en komité, hvori der sidder medlemmer fra naturværnsrådet og forskere fra havforskningsinstituttet.

Diskussionen forklarades herefter avsluttet.

Ändringar i medlemslistan

Det meddelades, at Kaj Bärlund lämnat sessionen och ersatts av Saara-Maria Paakinen samt att Sinikka Karhuvaara lämnat sessionen och ersatts av Tuulikki Petäjänie-mi.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

28

D 1983/24/1974/j: Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till

handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

29

D 1983/20/1972/j: Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

30

D 1983/22/1973/j: Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äkten-skapslagstiftning

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Bondevik: Jeg vil bare si noen få ord om denne saken. Jeg har ingenting å innvende mot juridisk utvalgskonklusjon og betenkning over meddelelsen fra Ministerrådet i denne saken. Men representanter for mitt parti og for våre søsterpartier i Norden har tidligere reservert seg ved å avstå eller stemme imot forslag til rekommandasjoner fra juridisk utvalg i denne saken ved tidligere sesjoner. Derfor finner jeg grunn til å si noen få ord, fordi jeg synes utviklingen i saken har vært ganske interessant.

Tidligere har nemlig juridisk utvalg og flertallet i Nordisk Råd presset sterkt på for å få en samordning av ekteskapslovgivningen i de nordiske land. Men dette har etter vår vurdering skjedd uten at innholdet i en eventuell samordnet lovgivning har vært klarlagt under behandlingen i rådet. Det er også noe av bakgrunnen for at vi tidligere har reservert oss mot en slik samordning, når vi ikke kjente innholdet av det det ville innebære.

Vi har hatt den oppfatning at først burde de nasjonale utvalg som har vært nedsatt på dette området, legge fram for sine nasjonale oppdragsgivere sine utredninger, for deretter

å se om det kunne være grunnlag for en samordning, og ikke at en presset fram en samordning før vi visste hva resultatet ville bli. Noe av bakgrunnen for vår holdning på dette felt har jo vært at vi ikke har ønsket en utvikling som kunne svekke ekteskapets rettslige stilling i vår lovgiving og bety en rettslig likestilling med andre samlivsformer.

Det er nok noe ulike syn på disse spørsmål i de nordiske land, og derfor syns vi at det er interessant at ministerrådet nå meddeler at det for tiden ikke er aktuelt å oppnå ensartede regler når det gjelder lovgivning om inngåelse og oppløsning av ekteskap i de nordiske land. Jeg vil derfor bare si at jeg er tilfreds med denne konklusjon på det nåværende tidspunkt og den betenkning som juridisk utvalg har avgitt, og så får vi heller se når alle de nordiske land har avsluttet sine utredninger om dette spørsmålet, om det vil være grunnlag for en eventuell samordning på dette felt. Det vil innholdet i de ulike lands utredninger avgjøre.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

31

D 1983/16/1976/j: Meddelanden om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

32

D 1983/13/1980/j: Meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Leppänen: Herra puheenjohtaja! Juridinen valiokunta ei ole ollut täysin tyytyväinen ministerineuvoston kantaan ihmisoikeuksien kysymyksen jatkokäsittelyn siirtämisestä kulttuuriministeriöiden alaisuuteen. Henkilö-

kohtaisesti olisin ollut valmis kritisemaan ministerineuvoston toimintaa tässä asiassa vielä enemmänkin kuin mitä juridinen valiokunta on kritisoinut.

Ihmisoikeudet ovat tärkeä periaatteellinen kysymys ja tätä kautta mitä suurimmassa määrin oikeusministeriöiden toimialaan kuuluva asia. Mielestäni hallitukset ovat tässä asiassa toimineet ja ottaneet asian liian kyyvesti. Mielestäni hallitusten olisi tullut näissä valmisteluissa todella mennä pitemmälle. Olen sitä mieltä, että yhteispohjomainen aktiviteetti ihmisoikeuskysymyksessä on monin verroin arvokkaampaa kuin pelkästään kunkin maan hallituksen aktiviteetti tai kunkin maan parlamentin aktiviteetti. Tämän vuoksi mielestäni, kun asiaa edelleen kehitetään, tulisi vakavasti harkita sitä, että perustetaan yhteispohjomainen ihmisoikeuskomitea näitä kysymyksiä viemään eteenpäin.

Leppänenns anförande i svensk översättning: Herr president! Juridiska utskottet har inte varit helt tillfreds med ministerrådets ställningstagande i fråga om överflyttningen av den fortsatta behandlingen av frågan om de mänskliga rättigheterna till kulturministeriernas regi. Personligen skulle jag ha varit beredd att kritisera ministerrådets verksamhet i denna sak ännu mera än vad juridiska utskottet har gjort.

De mänskliga rättigheterna är en viktig principfråga, och därigenom en angelägenhet som i högsta grad hör till justitieministeriernas verksamhetsområde. Enligt min åsikt har regeringarna både handlat och tagit för lätt på denna sak. Enligt min åsikt borde regeringarna verkligen ha gått längre i dessa förberedelser. Det är min åsikt, att en samnordisk aktivitet i frågan om de mänskliga rättigheterna är mångdubbelt mera värdefull än enbart en aktivitet av regeringarna från varje enskilt land eller en aktivitet från parlamentet i varje enskilt land. Därför borde man enligt min uppfattning, när saken utvecklas vidare, allvarligt överväga att tillsätta en samnordisk kommitté rörande de mänskliga rättigheterna för att föra dessa frågor vidare.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

Mötet avslutades kl. 17.50.

Protokoll

5:e mötet

Torsdagen den 24 februari 1983 kl. 09.00–12.00 och 14.00–14.45

Presidenter: Anker Jørgensen (1–12), Elsi Hetemäki-Olander (13–23) och Jo Benkow (24–39)

Dagordning

1. A 611/k: Medlemsförslag om det almenkulturelle samarbeidet

B 37/k: Ministerrådsförslag om nordisk kultursamarbeid på 1980-talet

2. C 1: Nordisk ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet (*Kulturutvalgets betenkning*) inkl. bilagene 9–12

3. A 647/k: Medlemsförslag om økt støtte fra domisillandene til institusjoner på det nordiske kulturbudsjettet

4. E 3: Spørsmål til Nordisk ministerråd vedrørende Nordisk samisk institutts økonomiske situasjon

5. C 16/k: Beretning fra Nordisk kulturfond

6. A 646/k: Medlemsförslag om opprettelse av et Nordens institutt på Åland

7. D 1983/16/1979/k: Melding om rekommandasjon nr 16/1979 vedrørende et Nordens institutt på Åland

8. E 18: Spørsmål til Nordisk ministerråd vedrørende Knud Rasmussens højskole

9. A 620/k: Medlemsförslag om støtte til et dansk/svensk leksikon

10. D 1983/6/1982/k: Melding om rekommandasjon nr 6/1982 vedrørende større nordisk innstilling hos kulturtidskrifterna i Norden

11. D 1983/8/1981/k: Melding om rekommandasjon nr 8/1981 vedrørende nordiske forfatterkurser

12. E 19: Spørsmål til de nordiske lands regjeringer vedrørende anskaffelse av bøker av grønlandske forfattere

13. D 1983/20/1973/k: Melding om rekommandasjon nr 20/1973 vedrørende støtte til den færøiske litteraturen

14. D 1983/22/1979/k: Melding om rekommandasjon nr 22/1979 vedrørende nordisk samarbeid om lettlest litteratur

15. D 1983/20/1979/k: Melding om rekommandasjon nr 20/1979 vedrørende nordisk samarbeid om barn og kultur

16. E 20: Spørsmål til de nordiske regjeringer vedrørende utførelse av kunstgenstander (rek nr 14/1977)

17. D 1983/15/1976/k: Melding om rekommandasjon nr 15/1976 vedrørende tiltak for å støtte samisk kulturliv

18. D 1983/15/1979/k: Melding om rekommandasjon nr 15/1979 vedrørende økt nordisk samarbeid mellom folkbibliotekene

19. D 1983/17/1977/k: Melding om rekommandasjon nr 17/1977: vedrørende samarbeid mellom fonogramarkivene i de nordiske land

20. E 9: Spørsmål til Nordisk ministerråd vedrørende nordisk idrettssamarbeid (rek nr 16/1975)

21. D 1983/16/1975/k: Melding om rekommendasjon nr 16/1975 vedrørende utvidet nordisk idrettsamarbeid

22. A 635/k: Medlemsforslag om samarbeid vedrørende mottaking av utenomnordiske fjernsynssendinger

23. E 5: Spørsmål til Nordisk ministerråd vedrørende nordisk TV-samarbeid (rek nr 15/1973 og 3/1982)

24. A 625/k: Medlemsforslag om nordiske filmer og fjernsynsprogram på videoband og videoplater

25. D 1983/4/1980/k: Melding om rekommendasjon nr 4/1980 vedrørende samarbeid på videogramområdet

26. E 6: Spørsmål til Nordisk ministerråd vedrørende TV-program for sjøfolk (rek nr 8/1976)

27. D 1983/13/1975/k: Melding om rekommendasjon nr 13/1975 vedrørende forbedret informasjon om de nordiske land i etermedia

28. D 1983/7/1981/k: Melding om rekommendasjon nr 7/1981 vedrørende forslag om økt nordisk radio- og TV-samarbeid

29. E 8: Spørsmål til Nordisk ministerråd vedrørende støtte for nordisk lærer- og elevutveksling

30. E 7: Spørsmål til Nordisk ministerråd vedrørende utgivelse av en nordisk historie (rek nr 14/1972)

31. D 1983/18/1979/k: Melding om rekommendasjon nr 18/1979 vedrørende yrkesutdanning for ungdom m. fl. grupper

32. C 26/k: Beretning fra finsk-svenske utdannelsesrådet

D 1983/14/1975/k: Melding om rekommendasjon nr 14/1975 vedrørende språkundervisning for finske barn i Sverige

33. D 1983/2/1978/k: Melding om rekommendasjon nr 2/1978 vedrørende fellesnordisk utdanning av lærere for døvblinde

34. D 1983/1/1980/k: Melding om rekommendasjon nr 1/1980 vedrørende samarbeid

om skipsteknisk og skipsøkonomisk utdanning

35. A 619/k: Medlemsforslag om samarbeid innen for den arktiske forskningen

36. E 4: Spørsmål til den danske regjering vedrørende de nordiske språknemndenes samarbeide

37. C 5/k: Beretning fra Nordisk samarbeidsnemnd for medisinsk forskning (NOS-M)

C 8/k: Beretning fra Nordisk Samarbeidsnemnd for Samfunnsforskning (NOS-S)

C 23/k: Beretning fra Nordisk samarbeidsnemnd for humanistisk forskning (NOS-H) samt Nordisk publiseringsnemnd for humanistiske tidsskrifter (NOP-H)

C 34/k: Beretning fra Samarbeidsnemnden for de nordiske naturvitenskapelige forskningsrådene (NOS-N)

38. D 1983/3/1980/k: Melding om rekommendasjon nr 3/1980 vedrørende forskning om kvenenes kultur og språk i Nord-Norge

39. D 1983/4/1982/k: Melding om rekommendasjon nr 4/1982 vedrørende økt nordisk forskningssamarbeid

Meddelanden

Det meddelades, att statsrådet Roine Carlsson, statsrådet Bengt Göransson, arbetskraftsminister Veikko Helle, statsrådet Lena Hjelm-Wallén, statsrådet Anna-Greta Leijon och statsrådet Thage G. Peterson intagit sina platser i rådet.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Jens Steffensen lämnat sessionen samt att Paul Jansson för del av detta möte lämnat sessionen och ersatts av Karin Flodström, att Ingrid Sundberg återtagit sin plats i rådet och Sten Svensson lämnat sessionen och att Lars Werner återtagit sin plats i rådet och att Eva Hjelmström lämnat sessionen. Det anmäldes vidare att Sakari Knuutila lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

1

A 611/k: Medlemsförslag om det allmänskulturella samarbetet och B 37/k: Ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete på 1980-talet

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget och ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet med anledning av medlemsförslag *A 611/k* och ministerrådsförslag *B 37/k* fortlöpande utveckla och utvidga det nordiska kultursamarbetet genom att i samarbetet inbegripa allt vidare medborgarkretsar i syfte att ytterligare stärka den nordiska gemenskapen.

Arne Gadd och Sture Palm hade i anslutning till utskottets betänkande fogat ett särskilt yttrande

Eiður Guðnason (kulturutskottets talesman): Herr president! Till behandling föreligger ministerrådets förslag till nordiskt kultursamarbete under 1980-talet. Samtidigt behandlas ett socialdemokratiskt medlemsförslag om det allmänskulturella samarbetet, alltså ett av de samarbetsområden som omfattas av det nordiska kulturavtalet. Kulturutskottet har valt att behandla de båda förslagen i ett sammanhang.

Först vill jag helt kort belysa bakgrunden till ministerrådsförslaget.

I samband med det 1977 pågående arbetet med Nordiska ministerrådets allmänna handlingsprogram "Människan och resurserna i Norden" uttalade kulturutskottet att det fanns behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som det nordiska kulturavtalet varit i kraft. Utskottet framhöll då att en sådan värdering skulle kunna utgöra en utmärkt grund för en utveckling och konkretisering av kultursamarbetets riktlinjer från 1974.

Mot bakgrund av detta igångsatte ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna)

en utvärdering av kultursamarbetet som bl. a. omfattade en enmansutredning och som sedermera resulterade i rapporten "Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet – en värdering", den s. k. Bergendalrapporten. Kulturutskottet anlade en mängd synpunkter på rapporten och hemställde i det sammanhanget om att riktlinjerna för kultursamarbetet ajoudföras. Utskottets uppfattning omfattades av Nordiska rådet, som vid 29:e sessionen 1981 uttalade "att det i tid till 30:e sessionen 1982 bör läggas fram förslag – – om ajoudföring av de nu gällande riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete".

Ministerrådsförslaget avgavs till förra sessionen, men i ett så sent skede att det var omöjligt för utskottet att med den korta tid som stod till buds genomföra den grundliga behandling som frågan om utvecklingen av kultursamarbetet kräver, i tid till sessionen 1982.

De båda förslagen har remissbehandlats under vårens och sommarens lopp och ett rikhaltigt remissmaterial har samlats. Det föreligger här i tryckt form som supplement till ministerrådsförslaget. Det utgör en samlad problemöversikt och idékatalog, som bör kunna utnyttjas i utvecklingen av det fortsatta kultursamarbetet. Det är givetvis omöjligt att här ge en beskrivning av materialet. En gemensam uppfattning tycks göra sig gällande: *ingen* ifrågasätter värdet av nordiskt kultursamarbete, *ingen* anser att kultursamarbetet kommit in på fel spår, *alla* önskar utveckla kultursamarbetet.

Avsikten med det föreliggande ministerrådsförslaget är att detta tillsammans med eventuella synpunkter i Nordiska rådet skall tjäna som utgångspunkt för det fortsatta praktiskt-politiska samarbetet under 1980-talet inom ramen för det nordiska kulturavtalet. Inte heller kulturutskottet uppfattar ministerrådsförslaget som ett handlingsprogram i egentlig mening, utan som ett inlägg i debatten om det nordiska kultursamarbetets inriktning. Det är enligt kulturutskottets uppfattning ett absolut behov av en fortgående övergripande kulturpolitisk debatt i Nordiska rådet och i Nordiska ministerrådet, liksom mellan dessa organ. Endast genom en sådan debatt kan det skapas förutsättningar för en diskussion mellan berörda organ om utformningen av och prioriteringen inom det nordiska kultursamarbetet samt om resursbehovet.

Utskottet lägger fram detta betänkande för att det skall kunna bilda en av utgångspunkterna för debatten vid 31:a sessionen om det framtida nordiska kultursamarbetet.

Min avsikt är att presentera några av punkterna i kulturutskottets betänkande, och jag räknar med att utskottets medlemmar supplerar mig.

Kulturavtalet stadgar att "samarbetet äger rum genom Nordiska ministerrådet", men att "samarbetet enligt detta avtal sker under medverkan av Nordiska rådet" (artikel 8). Avtalet stadgar vidare: "Innan ministerrådet låter utarbeta budgetförslag skall berört organ inom Nordiska rådet beredas tillfälle till överläggningar" (artikel 15).

Mot bakgrund av kulturavtalets helt entydiga stadganden har utskottet reagerat skarpt mot den i ministerrådsförslaget uttalade uppfattningen att det skulle vara blott ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete som har ansvaret för utformningen av och prioriteringen inom samarbetet. Det är visserligen så att "ministerrådet fattar de beslut som erfordras för att förverkliga kulturavtalets syfte" (artikel 9) men samarbetet enligt avtalet skall alltså ske under medverkan av Nordiska rådet. Denna medverkan kommer utan varje tvivel bäst till uttryck om berört organ inom Nordiska rådet, dvs. kulturutskottet, har direkt inflytande på utformningen av och prioriteringen inom kultursamarbetet.

I det här sammanhanget riktar utskottet uppmärksamheten på vissa problem som är knutna till utskottets eget arbete. Det verkar som om den tid som står till buds för en framåtriktad måldiskussion blir allt mindre och som om allt mer tid går åt till att behandla mer eller mindre rutinartade ärenden av ofta rent administrativ karaktär. Utskottet anser att de mindre ärendena borde kunna delegeras till därför bättre lämpade organ, varvid mer tid skulle ges utskottet att diskutera övergripande frågor av politisk karaktär.

Kulturutskottet delar ministerrådets uppfattning att ett samhälle som vill bevara sin kulturella nivå måste vara berett att satsa förhållandevis mera på kultur, även när den tekniska och ekonomiska utvecklingen lett till rationaliseringar på andra områden. Insatser inom utbildning, forskning och annan kultur utgör verkningsfulla medel att motverka

inte minst de psykologiska följderna av ekonomisk nedgång, samtidigt som de skapar bättre förutsättningar för samhället att ta sig ur svårigheterna. Den kulturella aktiviteten i vid bemärkelse har en så stor direkt och indirekt betydelse att ökade satsningar på kulturområdet är viktiga i en period av ekonomisk nedgång.

Utskottet anser att detta kunde stå som motto för utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet under 1980-talet.

Utskottet vidhåller alltså ambitionen att fortgående utveckla och utvidga det nordiska kultursamarbetet. Ambitionen måste gälla även i en resursknapp tid. Det är ändå inte realistiskt att räkna med att den nordiska kulturbudgetens ramar skall kunna breddas väsentligt under den närmaste tiden. I en sådan situation blir prioritering och omprioritering inom en vidgad budgetram ett allt viktigare redskap i arbetet att utveckla och utvidga det nordiska kultursamarbetet, ett redskap som också under mindre pressade förhållanden är svårt att hantera. För att prioriteringarna skall ge önskat resultat, krävs en debatt, såsom jag tidigare har sagt, inte bara om själva prioriteringarna, utan en fortgående övergripande kulturpolitisk debatt på nordiskt plan.

Samtidigt kan man enligt utskottets uppfattning inte bortse från att det även i resursknappa tider, eller kanske i vissa fall just i sådana tider, kan vara nödvändigt med satsning av nya medel av t. o. m. ansevärd storleksordning. Detta har indirekt slagits fast även av de nordiska ländernas statsministrar, som i december 1981 yttrade att "i den mån de nordiska länderna enas om nya samarbetsprojekt av mer betydande omfattning, måste finansieringen härav i allt väsentligt ske genom tillskott till de gemensamma budgetarna".

Medborgarna i de nordiska länderna har rätt att kräva rimlig utdelning av de offentliga medel som satsas på nordiskt samarbete, nordiskt kultursamarbete icke undantaget. Man har vidare rätt att kräva, såsom det i ministerrådsförslaget slås fast, att de nordiska insatserna riktas så, att största och bästa möjliga utdelning kan erhållas på insatta resurser. Dessa krav, som redan i sig är oeftergivliga, får större relativ tyngd, ju färre nya medel som kan ställas till det nordiska kultursamarbetets förfogande.

Det stadgas i kulturavtalet att ett av syftena med detta är att öka den samlade effekten av ländernas insatser i utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet genom gemensam planering, samordning, samverkan och arbetsfördelning. Detta naturliga, för att inte säga självklara mål har hittills inte givits den uppmärksamhet som krävs. Orsaken är naturligtvis inte bristande vilja hos berörda parter, utan mera svårigheten att åstadkomma det nordiska medvetande inom de enskilda ländernas politiska liv och offentliga förvaltning som ministerrådsförslaget efterlyser. I en tid av ekonomisk åtstramning och därav orsakade problem kan en ökad samordning av insatserna och en ökad arbetsfördelning mellan de nordiska länderna innebära en möjlighet för länderna att tillsammans lättare bemästra problemen, i varje fall lättare än vad som blir fallet om varje land står allena.

Frågan om finansiering av det nordiska kultursamarbetet väckte en livlig debatt i kulturutskottet. Det läggs i ministerrådsförslaget fram ett förslag om medfinansiering som förutsättning för erhållande av stöd över den nordiska kulturbudgeten: "Först när viljan till deltagande i nordiska projekt har blivit så bestämd att deltagarna själva eller genom sina nationella resurser söker finna medel att bekosta detta deltagande har den nordiska tanken vunnit verklig bredd."

Utskottet anser att detta förslag har ett värde, inte bara av ekonomiska skäl, utan för att medfinansiering erfarenhetsmässigt är ägnad att höja engagemanget och kvaliteten i samsamarbetsprojekten. Medfinansiering kan ändå inte göras till något absolut krav, eftersom vissa projekt är sådana att de inte kan finansieras på annat sätt än via nordisk budget, eller deltagarna helt enkelt inte får fram de resurser som behövs. Utskottet vill här särskilt peka på folkrörelserna, som har en stor betydelse för utvecklingen av kultursamarbetet.

På den här punkten har lagts ett särskilt yttrande till betänkandet, även om hela utskottet står bakom förslaget till rekommendation.

I ministerrådsförslaget hävdas vidare uppfattningen att "de medel som finns tillgängliga inom de nordiska stödordningarna på kulturområdet kommer bäst till sin rätt om de kan användas för den innehållsliga delen i

projekten". Härav dras slutsatsen att stödordningarna "endast i undantagsfall (bör) användas för rese- och uppehållskostnader för stora delegationer av nordiska deltagare och heller inte utnyttjas för den reguljära verksamheten inom olika organisationers samsamarbetsorgan". Undantag skulle utgöra deltagare från s.k. utkantsområden, för vilka enligt ministerrådsförslaget "medel från den nordiska kulturbudgeten (bör) kunna användas för att nedbrinka kostnaderna".

Utskottet framhåller att man inte kan bortse från att den typ av kultursamarbete som t.ex. folkrörelserna, bland dem inte minst ungdoms- och idrottsorganisationerna, bedriver inte blir något samarbete utan resor, vilken omständighet ministerrådet förefaller att underskatta. I vissa fall är kostnaderna för projektet stora, medan detta inte belastas av några nämnvärda kostnader för resor. I de flesta fall är kostnaderna för själva aktiviteten små, medan kostnaderna för i synnerhet resorna är höga, utan att det finns några verkliga möjligheter att nedbrinka dessa.

Utskottet anser det rimligt att resekostnadernas andel av de samlade bidragen studeras närmare.

Däremot anser utskottet, i likhet med ministerrådet, att stödordningarna inte bör utnyttjas för den reguljära verksamheten inom olika organisationers nordiska samsamarbetsorgan.

Sälunda skulle medlen på den nordiska kulturbudgeten i högre grad, om än inte helt, kunna inriktas på den innehållsliga delen av projekten.

Till slut vill jag redovisa för de konkreta mål i det fortsatta nordiska kultursamarbetet som kulturutskottet satt upp. Målen är:

- ökad språkförståelse,
- ökat samarbete om massmedier oavsett teknik,
- ökat lärar- och elevutbyte,
- ökat samarbete mellan folkrörelserna,
- ökat samarbete för att minska ungdomsarbetslösheten,
- ökat samarbete kring de handikappades problem,
- ökat samarbete på forskningsområdet.

Herr president! Jag yrkar bifall till kulturutskottets förslag med anledning av ministerrådsförslaget och medlemsförslaget.

Statsråd **Langslet**: Kultursamarbeidet har hele tiden vært selve livsnerven i nordisk samarbeid, fordi det i sterkere grad enn noe annet samarbeidsområde knytter seg til – og viderefører – det grunnleggende fellesskap mellom de nordiske land, i historisk arv, i livsstil og verdiorientering. Så sterkt er dette fellesskapet, og så åpne er våre grenser, at det aller meste av den daglige strømmen av kulturforbindelser oss imellom heldigvis foregår uten behov for spesielle initiativer fra regjeringer eller parlamenter. Like fullt kan vi slå fast at de mange store og små samarbeidstiltak som har hatt utspring i Nordisk Råd og i Ministerrådet, har vært et dynamisk element av stor betydning for nordisk kulturutveksling. Vi har ingen grunn til å føle resignasjon. Det vi i fellesskap har bygget, er et sterkt grunnlag for videre fremgang.

I likhet med min gode venn minister Gislason vil jeg nevne den store kulturmonstringen "Scandinavia to-day" i USA som en viktig manifestasjon av den kulturelle samhörighet i Norden. Det har gjort et særlig sterkt inntrykk på det enorme publikum som disse arrangementene når, at fem stater gir en samlet presentasjon av sitt kulturliv. Det er et forbilde for fremtidig samarbeid om kulturtiltak overfor andre land.

Jeg vil også nevne at vi med særlig glede ser frem til åpningen av Nordens Hus på Færøene. Det vil knytte broderfolket der enda sterkere til nordisk kulturutveksling. Vi får et verdig sidestykke til Nordens Hus i Reykjavik. Samtidig bør det gi oss en påminnelse om den plikt vi har til å sørge for at de nordiske institusjoner vi har satt inn i verden, fortsatt får et trygt grunnlag for sin virksomhet. I en knapphetstid som gjør prioriteringen av midler vanskeligere enn før, må denne plikten veie enda tyngre enn de prisverdige ønskene om å satse på stadig nye tiltak. Dette kommer jeg tilbake til i budsjettdebatten senere.

Det tredje jeg vil nevne, er den store generøsitet Sverige viser Norge gjennom et langtidss depositum av en stor mengde verdifulle gjenstander av norsk opprinnelse fra Nordiska Museets samlinger. Jeg vil gjerne uttrykke en varm takk til Sveriges regjering, og derigjennom de svenske museumsautoriteter, for dette enestående eksempel på velvilje i kulturell kontakt mellom to naboland.

I en tid med store økonomiske problemer og truende arbeidsledighet må en være forberedt på å møte enda mer høyrystede utgaver enn før av det velkjente reaksjonære syn at kultur er luksus, som får finne seg i å komme nederst ved bordet. Vi må bekjempe slike synspunkter, for det er selve verdigrunnlaget for et sivilisert samfunn som det dreier seg om. Det gjelder menneskenes tilgang til verdier som kan gi ny mening, ny innsikt, nye dimensjoner i tilværelsen. Det gjelder samfunnets evne til åndelig fornyelse. Derfor hører kulturoppgavene til de sentrale politiske oppgaver. Men det betyr selvsagt ikke at de skal være unndratt vanlig budsjettmessig prioritering og kritisk etterprøving av ressursbruk. Det er vesentlig for kulturlivets egen vekstevne at de ressurser som stilles til rådighet, blir best mulig utnyttet. Det gjelder også i det nordiske kultursamarbeid. Målet må være at midlene blir slik satset at det fører til mest mulig vekst i kulturell virksomhet, og at minst mulig fordampes i administrasjon av kultur og seminarritualer om kultur. Vi må også ta mål av de store omstillinger som nå skjer i teknologi og menneskelige livsformer, og være åpne for de nye muligheter og utfordringer som det innebærer i kulturpolitikken. Det er reaksjonært og i bunn og grunn ufruktbart å ta som utgangspunkt at slike omstillinger er farlige, og at oppgaven er å beskytte seg mot dem med restriktive tiltak. Den store utfordring er tvert imot å fylle de nye mulighetene med et kulturelt høyverdig innhold.

Her tenker jeg ikke minst på den enorme utvikling som skjer i teknologien for massekommunikasjon. Vi må se i øynene at i fremtiden er det denne teknologi som vil legge til rette de viktigste kanaler for kulturformidling til folk flest, på godt og på ondt – med den fare det innebærer for standardisering og passivisering, og med de muligheter det gir for skapende impulser, variasjonsbredde og valgfrihet.

Nordisk debatt om kulturpolitikk har lenge hatt kommersialisering som et yndlings tema. Mange seminarer har levet høyt på å rykke ut mot kommersialiseringens farer. Men svært ofte har det vært en påfallende uklarhet i begrepsbruken. Selvsagt ville det være en ulykke om strømmen om lavpannet, glattslikket masseunderholdning ble enerådende. Det

gjelder å gi vekstvilkår til det som har kvalitet, det som kan gi fornyelse. Men så må vi ikke glemme at det er de moderne former for masseproduksjon og massekommunikasjon som har æren for den viktigste kulturrevolusjon i menneskehetens historie. Det er den som har gjort bøker, musikkinstrumenter, kunstproduksjoner og innspillinger av lyd og av bilde til allemannseie. Det aller meste av dette er pr. definisjon "kommersialisert" kultur, for det skjer gjennom omsetning etter vanlige markedsmekanismer. Som i all utvikling er det positive og negative sider. Men jeg er ikke i tvil om at de positive er de viktigste.

I dette perspektiv fremtrer det nordiske satellittsamarbeidet som en fundamental oppgave. Vi må ikke tillate at det løper ut i sanden.

Forhandlingene om dette har trukket i langdrag. Mange synes å tro at dette samarbeidet dermed har mistet noe av sin aktualitet, og at både kulturpolitiske og tekniske argumenter nå peker i en annen retning.

Jeg er ikke enig i det. Vi har fra norsk side lagt stor arbeid i å føre forhandlingene videre, fordi vi mener et slikt samarbeid har fått øket aktualitet, nettopp i denne fase da forhandlingene har vært vanskeligst.

Den kulturpolitiske begrunnelse for å starte forhandlingene om Nordsat var ønsket om å se nabolandsprogrammer. Man ante allerede at satellittutviklingen ville føre til at europeiske TV-programmer blir valgmuligheter også i Norden. Nå vet vi at dette kommer raskere og i større omfang enn vi tidligere trodde. Samtidig har videoutviklingen kommet med full kraft, også den med størst tyngde på programmer fra land utenfor Norden.

Etter dette vil det være enda mer tragisk om et utvidet nordisk TV-samarbeid skulle mislykkes. Da vil vår situasjon bli at vi kan velge så å si alt, bare ikke det som ligger oss nærmest, geografisk og kulturelt.

Den tekniske utvikling har gått med stormskritt siden Nordsat-forhandlingene begynte. Kabelutbyggingen er kommet med større tyngde, og de indirekte sendende TV-satellitter som kan føre kabelanlegg med et stort programvalg, er blitt et mer aktuelt alternativ. Denne utviklingen har bidratt til at det opprinnelige totalalternativ i Nordsat er mindre aktuelt nå enn tidligere. I fremtiden

kan nabolandsspredning til endel områder skje over kabelanlegg. Jeg har tatt et initiativ i Ministerrådet for å finne løsninger på de opphavsrettslige problemer som idag hindrer dette, og det arbeidet er i full gang. Men slik vår del av verden er skapt, kan vi ikke regne med at kabelutbygging vil gi et tilstrekkelig tilbud til å dekke alle aktuelle områder, og utbyggingen vil under enhver omstendighet ta lang tid.

De direkte sendende satellitter som Nordsat-prosjektet sikter mot, vil kunne mottas med fullgod kvalitet over hele Norden, også i områder der man ikke kan drømme om kabeltilknytning til store sentrale anlegg på årtier. Medlemmer av Nordisk Ministerråd fikk nylig mulighet til i Sverige å se en demonstrasjon av den fremragende kvaliteten et slikt system kan få. Nye tekniske løsninger vil kunne forbedre systemet ytterligere.

Jeg har talt om Nordsat-systemet. Og hvordan passer så den meget diskuterte Tele-X-satellitten inn i dette bildet? Den viktigste forskjell mellom Tele-X og Nordsat er at mens Tele-X er én enkelt satellitt som skal eksperimentere med ulike tele-tjenester, herunder TV-sendinger, er Nordsat et system som skal gi et permanent programtilbud over hele Norden. Tele-X vil heller ikke kunne gi tilfredsstillende TV-dekning av Island. Tele-X kan imidlertid innpasses som et første trinn i et videre Nordsat-system. Den har også industripolitisk interesse. Norge er derfor interessert i å delta i utviklingen av Tele-X, og vi håper at de forhandlinger som nå pågår om Norges andel i prosjektet, skal lede frem til enighet. Et svar på dette må komme med det aller første.

Men jeg understreker påny at Nordsat har sin begrunnelse uavhengig av Tele-X-prosjektet, og jeg vil derfor finne det rimelig at den pågående utredning under enhver omstendighet bør sluttføres.

Også når det gjelder videogramutviklingen er det behov for nordiske samarbeidstiltak, både når det gjelder opphavsrettslige spørsmål og mulige fellestiltak for at nordiske kvalitetsprogrammer skal bli produsert og gjort tilgjengelige. I det hele tatt tror jeg at mediautviklingen i årene fremover vil bli en enda viktigere utfordring til det nordiske samarbeid og Nordisk Råd.

Palm: Herr president! De beslut som nu skall fattas om det framtida nordiska kultursamarbetet har i hög grad inspirerats av ett socialdemokratiskt medlemsförslag.

Jag vill i min korta kommentar slå fast att jag finner det tillfredsställande att utskottet, efter det grundliga förarbete som gjorts av en arbetsgrupp, kunnat bli enigt i de flesta grundläggande frågorna.

Vi har alltså blivit eniga om – och det vill jag starkt understryka – att sätta folkrörelser, folkbildningsverksamheten och Nordiska kulturfonden i centrum. Det råder också en betydande samstämmighet om att resurserna är otillräckliga för de områden som vi prioriterar. Vi lever således under knapphetens kalla stjärna. Detta kommer också att framgå vid behandlingen av budgetförslaget.

Beträffande finansieringsformerna har emellertid meningarna gått starkt isär. Det gäller framför allt frågan om medfinansiering av olika projekt. Vissa kompromisser har gjorts i skrivningen, men trots detta har jag tillsammans med Arne Gadd avlämnat ett särskilt yttrande där vi understryker behovet av en mycket klar målsättning. Vi framhåller nämligen att den nordiska kulturbudgetens storlek bör anpassas till kulturavtalets fastställda ambitioner. Sker inte detta – och skulle vi i fortsättningen tvingas räkna med en omfattande medfinansiering i det vi företar oss – är risken stor för att vi bakvägen släpper in de kommersiella intressena i det nordiska kultursamarbetet. Det finns nämligen många intressen som i hägnet av Nordiska rådet gärna skulle uppträda som något slags samarbetspartner när den ordinarie kulturbudgeten inte räcker till. Vi har aktuella exempel på detta. I sådana tvångslägen kan det vara bättre att begränsa ambitionerna än att göra kultursamarbetet avhängigt av intresserade medfinansierare.

Så till en annan fråga som jag vill framföra till protokollet.

Bland de många intressanta remissuttalanden som gjorts i anslutning till ministerrådets förslag har det svenska kulturrådet bl. a. anfört önskemålet om att liknande organ borde skapas i samtliga nordiska länder. Dessa skulle kunna fungera som nya "samtalspartner", vilka säkerligen har mycket att erbjuda varandra av såväl kunskap som erfarenheter. Denna tanke får också stöd i kultur-

utskottets uttalande, men jag tycker det är så väsentligt att det behöver markeras ytterligare.

Genom ett sådant arrangemang skulle ett fortlöpande utbyte av en mer omfattande detaljerad kulturstatistik i de olika nordiska länderna kunna ske. Den skulle enligt min mening utgöra den allra bästa plattformen för fortsatta initiativ på den nordiska kulturpolitikens område. Jag är nämligen helt övertygad om att vi behöver en bättre nordisk kulturstatistik, men detta får inte åstadkommas genom en utbyggnad av den nuvarande kulturbyråkratien. Det borde vara lätt att tillmötesgå detta behov genom att kultursekretariatet tog som en av sina uppgifter att insamla, sammanställa och vidarebefordra det siffermaterial som redan finns i de nordiska ländernas kulturdepartement och andra närstående organ.

Herr president! Jag har endast velat framföra dessa synpunkter – som jag finner väsentliga – för begründelse och åtgärder i anslutning till kulturutskottets omfattande betänkande.

Georg Andersson: Herr president! Ökade satsningar på kulturområdet är viktiga i en period av ekonomisk nedgång. Detta slås fast i kulturutskottets betänkande med anledning av medlemsförslag och ministerrådsförslag om kultursamarbete i Norden. Samtidigt betonas, som framhölls nyss av utskottets ordförande, att det inte är realistiskt att i dagens läge räkna med att kulturbudgetens ramar skall kunna breddas väsentligt. Därför blir prioriteringar desto viktigare.

I det socialdemokratiska medlemsförslaget, som utformades för två år sedan, har vi tagit ställning för viktiga prioriteringar inom ramen för det allmänkulturella samarbetet.

Vi menar att ett huvudmål bör vara att öka bredden i det nordiska samarbetet så att flera kan känna sig delaktiga i en nordisk gemenskap. Det kan bäst ske genom de stora folkliga organisationerna, som har bred förankring i olika grupper. Folkrörelserna bör därför ges möjlighet att vidga sina insatser på det nordiska planet.

Ett annat huvudmål bör vara att genom samverkan värna de nordiska ländernas kulturella integritet och identitet. Genom ökat

programutbyte mellan radio- och TV-bolagen skulle programverksamheten kunna ges en starkare nordisk profil. Det kan ske redan nu inom ramen för nuvarande tekniska utrustning. En bättre samverkan när det gäller produktion och distribution av litteratur, film, videogram och fonogram borde kunna förbilla verksamheten samtidigt som man kunde uppnå en förstärkning av den nordiska kulturgemenskapen. Jag vill här ansluta mig till de tankar som statsminister Kalevi Sorsa framförde i tisdags.

I fortsättningen skall jag koncentrera mig på frågan om folkrörelsernas roll på kulturområdet.

Vi kan konstatera att kulturbegreppet har vidgats. Man har det senaste decenniet försökt stimulera folkligt förankrade kulturaktiviteter och göra nya grupper delaktiga. Denna kulturpolitiska förnyelse på de nationella planen har inte haft en motsvarighet i det nordiska samarbetet.

Med det socialdemokratiska medlemsförslaget ville vi få ett stöd för en bredare folkligt förankrad kulturpolitik i det nordiska samarbetet. De ställningstaganden som kulturutskottet nu gör innebär att stödet till folkrörelserna, ungdomsorganisationerna och folkbildningen måste få öka under 80-talet. Det socialdemokratiska förslaget är därmed tillgodosett, och det konstaterar jag med tillfredsställelse.

Tyvärr kommer denna prioritering inte till uttryck i ministerrådets förslag till 1984 års budget. Jag nödgas konstatera att de förstärkningar som sker helt avser medel till institutioner. Folkrörelsesamarbetet får inga medel som gör det möjligt att öka aktiviteterna.

Förslaget medger inte ens en oförändrad verksamhetsnivå.

Jag menar att ministerrådet i fortsättningen måste finna andra avvägningar. Folkrörelsesamarbetet måste få en större del av kakan. Nordiska rådets uttalade prioriteringar måste följas när ministerrådet upprättar budgeten.

Folkrörelserna har i alla de nordiska länderna en stor spridning – det gäller både geografiskt och idémässigt. De har i sitt dagliga arbete god kontakt med många – även sådana grupper som hittills blivit dåligt tillgodosedda vad gäller kulturverksamhet. Genom folkrörelserna kan det nordiska kultursamarbetet nå en bredd och en förankring som knappast kan uppnås på andra vägar.

Folkbildningsorganisationerna är de organ som fått folkrörelsernas utbildnings- och kulturarbete som sin huvuduppgift. De drygt 70 nationella folkbildningsorganisationerna har var för sig ett stort antal distrikt och avdelningar. De når därmed ut till enormt många människor. Den ideologiska samhörigheten sträcker sig över nationsgränserna och gör att ett nordiskt samarbete ter sig högst naturligt. Här finns också i flera fall en lång tradition att bygga på.

Mot denna bakgrund är det nödvändigt att folkrörelse, ungdoms- och folkbildningsarbetet i framtiden får förstärkta resurser för det nordiska samarbetet. Jag vill särskilt betona vikten av att ge ökat stöd till de organisationer som arbetar med och bland barn och ungdomar. Att 1985 är proklamerat som världsungdomsår måste få tydligare konsekvenser i ministerrådets budgetförslag framdeles.

Med all respekt för det statsfinansiella läget måste jag få påminna om hur försvinnande små belopp det här rör sig om.

Ministerrådet konstaterar att den samlade nordiska kulturbudgeten utgör 0,12% av de nordiska ländernas motsvarande nationella budgetar. Till ungdoms-, folkbildnings- och idrottssamarbete anslås sammanlagt ca 4,5 miljoner danska kronor. Enbart ökningen av anslaget till institutionerna uppgår till ungefär samma belopp. Siffrorna talar sitt eget tydliga språk.

Slutsatsen av detta är, att om man inte anser sig kunna anvisa starkt ökade totalbelopp – då måste man vara ytterst restriktiv när det gäller utbyggnaden av institutioner och framför allt vad gäller att skapa nya. Det måste nämligen, enligt min mening, skapas utrymme för ökade insatser till folkrörelsesamarbetet. Detta är också den klara prioritering kulturutskottet enhälligt gör.

Får jag avslutningsvis citera en mening ur ministerrådets budgetförslag. Där heter det bl. a.: "Det nordiske samarbeidet er i hög grad avhengig av at man kommer sammen fra de nordiske land, at man kan møtes."

Ja, det är så sant som det är sagt. Men att mötas i Norden är förenat med stora kostnader. Det är ministerrådet medvetet om och konstaterar att transport- och portokostnader ökat långt mer än den genomsnittliga prisökningen. Också detta är ett starkt skäl för att förstärka stödet till folkrörelsesamarbetet.

Denna form av samarbeide bygger nämligen i osedvanligt stor omfattning på att man kan mötas.

Gunvor Schnitler: Ærede president. Det kan kanskje fortone seg noe underlig at Nordisk Råd først i 1983 behandler det dokument som søker å legge grunnlaget for en nordisk kulturpolitikk i 1980-årene. Men så er det heller ikke her tale om et dokument med ambisjoner om å flytte alle store nordiske merkestener i ett løft. Det er snarere tale om en etterprøving av de erfaringer vi har vunnet gjennom år med et stadig tettere og bedre utbygd samarbeid på det kulturpolitiske område, og hvordan vi kan bygge videre ut dette praktisk-politiske samarbeidet innen rammen av den nordiske kulturavtalen.

Jeg tror for min del det er et klart behov for at vi i Nordisk Råd fortløpende debatterer mål og midler i kulturpolitikken, og i økonomisk vanskelige tider som de vi nå er midt inne i, er det et særlig behov for en slik gjennomdrøftelse.

Jeg er glad for at kulturutskottet så klart understreker den felles nordiske vilje til å stå vakt om kulturinnsatsen. Både Ministerrådet og utskottet påpeker at et samfunn som vil bevare sitt kulturelle nivå, må være villig til å satse – også i nedgangstider. Men samtidig preges innstillingen av nøkternhet i vurderingen av hvilke muligheter vi har til å løse nye oppgaver. Det er ganske enkelt ikke realistisk å regne med at rammen for de nordiske kulturbudsjetter skal kunne utvides vesentlig de nærmeste år.

Det betyr at ord som prioritering og omprioritering blir nøkkelbegreper i langt større utstrekning enn i de år som ligger bak oss, hvor vi stort sett kunne fordele ut fra stadig økende rammer. Det innebærer samtidig at Nordisk Råd må påta seg oppgaven med jevne mellomrom å foreta en etterprøving av virksomheten i eksisterende institusjoner og aktiviteter, og se om det er formål som i fremtiden har større krav på nordisk medvirkning enn igangværende tiltak. Dette vil uten tvil være en smertefull, men ikke desto mindre nødvendig prosess. Det er ganske enkelt slik at dersom dynamiken i kultursamarbeidet skal bevares, og om vi skall kunne sikre best mulig utnyttelse av disponible

midler, ja, da må virksomheten kontinuerlig etterprøves og omprøves.

Vi må i denne sammenheng heller ikke være redd for å gå nye veier. Fremfor alt må vi gjøre det vi kan for å sikre at de midler som står til disposisjon for kulturformål, virkelig går til kultur, og ikke i økende utstrekning bindes opp i løpende og faste driftsomskostninger knyttet til faste institusjoner, eller blir oppspist av reiseutgifter.

Det er i innstillingen påpekt at man bør overveie om ikke støtte over de nordiske kulturbudsjetter i fremtiden først og fremst bør gå til "fødselsjelp" – hjelp under innledningsfasen av nye aktiviteter – og at virksomheten deretter må finne sin finansiering utenfor disse budsjetter. Dette har nær sammenheng med det konkrete spørsmål som tas opp i medlemsforslaget om økt "domisilandsstøtte" – eller støtte fra vertslandet – til institusjoner som finansieras over nordiske kulturbudsjetter. En slik prinsipiell endring av finansieringsordningene ville innebære at midlene i økende utstrekning kunne rettes inn på innholdet i prosjektene, og dermed vil man frigjøre midler som kan settes inn i ny, skapende aktivitet.

Jeg tror man nå må være villig til å slå fast prinsippet om at retningslinjene for kulturpolitikken må legges til grunn at nordiske tiltak må forankres nasjonalt. Dette har for så vidt klare paralleller til de prinsipper som ble lagt til grunn for det nylig vedtatte forskningsprogram. Prinsippet om nasjonal forankring bør også vurderes i andre sammenhenger, eksempelvis i forbindelse med opprettelse eller drift av institusjoner eller i forbindelse med omlegging av bestående institusjoner etter foretatt evaluering.

Det er for så vidt gledelig at det synes å være bred enighet i Nordisk Råd om å arbeide videre med disse spørsmål, og at man bør se fordomsfritt på mulighetene for medfinansiering fra andre kilder enn dem som går over de nordiske kulturbudsjetter.

To av utskottets medlemmer, begge svenske sosialdemokrater, har funnet tiden inne til å heise fanen mot det de kaller "ulike kommersielle interesser". Jeg skal ikke gå nærmere inn på hvor en slikt frykt ville bringe kulturlivet om den ble ført ut i sin ytterste konsekvens. Men det må være tillatt å minne om at en slik holdning som her kommer til

uttrykk, ville sette en effektiv stopper for svært mange både fruktbare og nyttige kulturaktiviteter om den skulle tas alvorlig. Jeg er glad for at innstillingen markerer at en slik etter min mening overdreven kommersialisering frykt deles av bare et mindretall i denne forsamling. Jeg tror det er en fordel for nordisk kulturliv.

Tiden er kommet til å drøfte nærmere organisering og omfang av det nåværende system med rådgivende komiteer for nordisk kultursamarbeid. Ministerrådsforslaget peker på at dette systemet er svært ressurskrevende, og det er riktig. Jeg tror imidlertid at den konsekvens som bør trekkes av det kulturutskottet påpeker på dette punkt, er at det bør overveies om ikke hovedansvaret for kontakten med berørte organisasjoner, kulturarbeidere o.l. bør ligge på nasjonalt plan. Ministeriene måtte i så fall påta seg utvidede forpliktelser til å gjennomføre nasjonale høringsrunder som ledd i forberedelsene til beslutningsfasen på nordisk plan. På et slikt grunnlag vil rådgivende komiteer av dagens type ha mindre interesse, i den forstand at oppgavene kan løses på annet vis – og med mindre utlegg over de nordiske budsjetter.

Kulturutskottet har for øvrig kostet på seg en aldri så liten "korreks" til ministerrådsforslagets tilbøyelighet til å neglisjere Nordisk Råds sentrale oppgaver på dette punkt. Jeg vil for min del minne om at da regjeringenes forslag til kulturavtale ble behandlet i 1971, ble det i to av avtalens artikler tatt inn bestemmelser som fastslo at kultursamarbeidet skulle skje under medvirkning av Nordisk Råd. Da kulturutskottet i 1980 bad om et ministerrådsforslag om ajourføring av gjeldende retningslinjer, ble det på ny understreket at det var vesentlig at kultursamarbeidet hadde en folkelig forankring, men med ansvarlinjer som gikk tilbake til landenes folkerepresentasjoner. Jeg tror det er vesentlig at vi ikke ser på nordisk kultursamarbeid løst fra den nasjonale innsats på kultursektoren.

Til syvende og sist vil det i alle tilfeller være en politisk oppgave å foreta de endelige og sammenfattende analyser på nordisk plan og treffe de nødvendige beslutninger. Og dette ansvar kan ikke delegeres.

Palm: Herr president! Gunvor Schnitler menar att Arne Gadd och jag genom vårt särskilda yttrande skulle ha målat fan på väggen, som hon sade. Det är ingalunda på det sättet. Vi har sagt att den budget som man är beredd att anta någorlunda skall överensstämma med kulturavtalats högtidliga intentioner: i annat fall riskerar man att bli beroende av välvilliga givare och kommersiella intressenter som skall finansiera en hel del av våra kulturinsatser.

Jag tillät mig, herr president, säga i mitt första anförande att det ingalunda saknas kommersiella intressen som i hägnet av Nordiska rådets goda namn vill framträda med vad man kallar kulturaktiviteter. Det är i det avseendet angeläget att vara konsekvent i såväl språk som handling. Har vi antagit ett kulturavtal och skall det motsvara vissa förväntningar, bör vi också kunna betala vad detta kostar.

Steen: Ærede president! Det er sagt om den teknologiske revolusjon vi nå gjennomlever, at den er mer dyptgripende og omfattende enn den industrielle revolusjon i det 18. og 19. århundre. Når vi samtidig vet at den første industrielle revolusjon skapte de sosiale mønstre, de fleste av de ideologiske retninger og framfor alt det kulturgrunnlag vi siden har levd under, får vi et visst overblikk over betydningen av denne teknologiske revolusjon. Det er ingen som kan si noe sikkert om hva resultatet av denne revolusjon vil bli, hva slags samfunn som vil bli støpt i den enorme smeltedigel vi befinner oss i. Men vi vet noe, etter hvert ganske mye, om hva slags teknologi det dreier seg om, og hva denne teknologi er i stand til å prestere, på vondt og på godt. Vi kommer ingen vei ved snu ryggen til denne teknologi, ved å fornekte dens eksistens eller ved å ta avstand fra den. Det 20. århundres maskinknuser vil uvegerlig komme til å spille samme rolle i den historiske utviklingsprosess som de som knuste spinnerimaskinene i Manchester ved begynnelsen av den første industrielle revolusjon.

Vi gjør klokt i, som et utgangspunkt, å konstatere at den teknologiske utvikling vil komme, og at den i akselererende tempo vil sette sitt preg på våre samfunn. Og denne teknologi vil, for å si som Albert Einstein sa i en annen og enda mer alvorlig sammenheng,

”forandre alt”. Det vil vi ikke kunne stanse. Men i høy grad vil vi kunne ha innflytelse på karakteren av forandringene. Det er det politikken er til for. Vi kan ikke være passive mottakere av den nye teknologiens produkter, men må aktivt anvende den for de mål vi ønsker å fremme. Det er dette som er kulturpolitikken viktigste utfordring i alle våre land og jeg vil tro også for det nordiske kultursamarbeidet i 1980-årene. Ikke minst gjelder det, som vi alle vet, innenfor mediaområdet – noe jeg skal få lov å komme litt tilbake til.

Det er under morgendagens behandling av de økonomiske sakene at søkelyset vil bli satt på det som er kalt den økonomiske krise. Og internasjonalt lever vi utvilsomt i en økonomisk krisesituasjon som har som sitt mest dramatiske uttrykk masseledigheten i verden. Men dypest sett opplever vi, ikke minst i den industrialiserte verden, etter min mening først og fremst en kulturkrise. Menneskene og samfunnene kjenner seg fattigere i dag enn for 20 år siden til tross for at vi jevnt over – når vi måler brutto nasjonalprodukt – er mellom to og tre ganger mer velstående materielt sett enn hva vi var i 1960. Jeg kan meget vel huske at i 1960 var det mange gamle som sa at nå har folk fått det for godt.

Dersom vi i denne situasjon underlegger kulturen en prioritering som får den til å ligne en salderingspost i de nasjonale husholdningsbudsjetter eller i budsjettene for det nordiske samarbeid, vil det være en demonstrasjon av mangel på forståelse for den tidssituasjon vi lever i. Uten å dramatisere vil jeg gi uttrykk for at det, sett mot denne bakgrunn, er foruroligende når det nordiske kulturbudsjett øker med bare 2,8 pst., mens den generelle økning er 6 pst. I denne sammenheng vil jeg gjerne sitere hva Kulturutvalget sier i sin uttalelse om kultursamarbeidet i 1980-årene:

”Insatser inom utbildning, forskning och annan kultur utgör verkningsfulla medel att motverka inte minst de psykologiska följderna av ekonomisk nedgång, samtidigt som de skapar bättre förutsättningar för samhället att ta sig ur svårigheterna. Den kulturella aktiviteten i vid bemärkelse har en så stor direkt och indirekt betydelse att ökade satsningar på kulturområdet är viktiga i en period av ekonomisk nedgång.

Utskottet finner att detta kunde stå som

motto för utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet under 1980-talet.”

Det nordiske samarbeid har, som det så ofte har vært påpekt i Nordisk Råd, gjennom hverdagens mer alminnelige innsats brakt mange og viktige resultater, men det har også brakt skuffelser. Vi klarte ikke å etablere den nordiske tollunionen da den kunne hatt enorme virkninger for det nordiske samarbeid på praktisk talt alle andre områder i midten av 1950-årene. Nordøk led skipbrudd.

Dersom vi ikke gjennom satsning av tilstrekkelige ressurser klarer å leve opp til den målsetting som Kulturutvalget har stilt opp, og som jeg nettopp siterte, er det på kultursamarbeidets område det nordiske samarbeid står i fare for – sett i perspektiv – å lide sitt aller største og alvorligste nederlag. Det er i den forbindelse tilstrekkelig å vise til hele den moderne mediautvikling og alle de vanskeligheter vi har hatt med å etablere et perspektivfylt samarbeid på mediaområdet. Jeg føler meg nokså overbevist om at det er her, i utviklingen av de moderne media og ganske spesielt den revolusjon vi står overfor når det gjelder anvendelsen av kabelfjernsyn, at vi finner grunnlaget for de største forandringer. Så store vil de bli, og slike perspektiver åpner de både på godt og på vondt, at de bør gjøres til et sentralt element i det nordiske samarbeidet. De vil dessuten ha virkninger, som vi alle vet, ikke bare på det kulturelle område, men i økonomien, i industriutvikling og på en rekke andre felter.

Sett mot denne bakgrunn vil jeg for min del antyde at vi fra Nordisk Råds side får iverksatt et mer permanent arbeid med den framtidige mediautvikling, eller utviklingen innenfor denne del av kommunikasjonene, en mer permanent mediagruppe som innenfor rammen av Nordisk Råd kunne vurdere både de kulturelle, de økonomiske og de industrielle sider ved mediautviklingen og se disse sider av mediautviklingen i sammenheng. Noe slikt organ har vi, så vidt jeg vet, ikke i dag. Vi sitter i Kulturutvalget og vurderer og overveier de kulturelle aspekter ved denne utvikling. I det økonomiske utvalg sitter man og vurderer de økonomiske aspekter ved denne utvikling. I det sosiale utvalg sitter man og vurderer de sosiale virkninger. I juridisk utvalg vurderer man de juridiske sider. Jeg vil minne om at i USA er man allerede i den

situasjon at sysselsettingen innenfor området "communication" langt overstiger sysselsettingen innenfor industrien. Det gir en illustrasjon på hvilken enorm betydning dette vil få for alle våre land og også for det nordiske samarbeidet i framtiden. Jeg vil her ha nevnt dette foreløpig bare som en idé til videre overveielse og debatt.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Karin Flodström, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Karen Thurøe Hansen, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Stefan Jönsson, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Erkki Liikanen, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Peter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Karl-Gunnar Fagerholm, Thorbjörn Fällidin, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Johan J. Jakobsen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Astrid Murberg Martinsen, Otto Mørch, Per Petersson, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ambjørg Sælthun, Jan P. Syse, Petter Thomassen, Ola Ullsten och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster mot 1.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Erkki Liikanen lämnat sessionen och ersatts av Ulf Sundqvist, att Jan P. Syse lämnat sessionen och ersatts av Carl Fr. Lowzow samt att Terhi Nieminen-Mäkynen intagit sin plats i rådet och att Karl-Gunnar Fagerholm lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

2

C 1: Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (kulturutskottets betänkande)

Kulturutskottet hade föreslagit, att

A. Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet (*kapitel I Inledning/berörda delar, kapitel XIII Kulturellt samarbete och vissa delar av andra kapitel samt bilaga 9 Nordiska ministerrådets budget för kulturellt samarbete 1983 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1982 och bokslutet 1981, bilaga 10 Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1982, bilaga 11 Samnordiska utredningar på kulturområdet 1982 samt bilaga 12 Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om kulturellt samarbete*) antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1. att det är viktigt att trygga den förutsatta aktivitetsnivån inom det nordiska kultursamarbetet,

2. att det bör skapas fler och fastare ordningar för förmedling av information om och erfarenheter av skolförhållanden i de nordiska länderna,

3. att myndigheter och organisationer på riks- och lokalplanet bör uppmuntras att stödja lärar- och elevutbyte mellan de nordiska länderna,

4. att samarbetet på ungdomspolitikens område bör stärkas med hänsyn till den stora ungdomsarbetslösheten.

5. att det nordiska folkbildningssamarbetet bör stärkas ytterligare,

6. att det i brådskande ordning bör skapas ett samlat arbetsprogram för samarbete om elektroniska massmedier *samt*

7. att ett system för rapportering till Nordiska rådet om ratificerade nordiska överenskommelser bör skapas *samt*

B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Eiður Guðnason (kulturutskottets talesman): Herr president! Jag skall i det följande begränsa min framställning till en tillbakablick på kultursamarbetet 1982 och på kulturutskottets eget arbete, eftersom vi nyss genomfört en framåtriktad debatt om det kommande kultursamarbetet under återstoden av detta årtionde och kanske något längre.

Utskottet har under senare tid i ökande grad sysselsatt sig med frågan hur det skall vara möjligt att trygga den förutsatta nivån i det nordiska kultursamarbetet. Problemet är, som vi alla vet, den vanskliga budgetsituationen, som har gjort det svårt att ens upprätthålla den nivån som med möda har uppnåtts. Ministerrådet lägger fram två alternativ: antingen tillkännages det klart att aktivitetsnivån i samarbetet reduceras, eller slås det fast att förutsatt aktivitetsnivå skall upprätthållas.

Utskottet har utan någon som helst tvekan valt det senare alternativet och framhåller att det i ingen händelse kan bli fråga om reduktion av aktivitetsnivån på viktiga samarbetsområden. Att kulturavtalets tre samarbetsområden utbildning, forskning och allmänkultur hör till de viktiga samarbetsområdena tror jag ingen ifrågasätter. Någon annan möjlighet än att ta budgetkonsekvenserna av att nya samarbetsprojekt satts igång finns inte. En annan utveckling skulle innebära att hittills satsade resurser går till spillo och skulle underminera det nordiska kultursamarbetet.

Detta innebär på intet sätt att kulturutskottet skulle ha låst sig vid någon ökning-på-alla-poster-inställning. Utskottet är berett att värdera förslag av ministerrådet om en reducerad ambitionsnivå på enskilda punkter inom det officiella nordiska kultursamarbetet, för att därigenom skapa utrymme för en utvidgning av verksamheten på andra, i

den givna situationen viktigare områden. Utskottet har noterat ministerrådets uppfattning om att utvecklingen talar för en intensifiering av kultursamarbetet på flera viktiga fält, liksom att samarbete aktualiseras på en rad nya och tidigare oprövade områden.

De ekonomiska svårigheter som de nordiska länderna kämpar med gör det nödvändigt att koncentrera ansträngningarna till att trygga den förutsatta aktivitetsnivån inom det nordiska kultursamarbetet, men det betyder inte att nya initiativ är uteslutna.

Ett av de viktigaste syftena med det nordiska skolsamarbetet idag är att mellan de enskilda länderna förmedla information om olika skolförhållanden. I enlighet med detta syftemål upprätthålls vidsträckt kontakt i det nordiska skolsamarbetets regi. Utskottet har särskilt fäst sig vid en undersökning av möjligheterna att utveckla fasta ordningar för förmedling av information mellan utbildningsinstitutioner i våra länder. Aktuellt är att försöka åstadkomma en fast ordning för information om material för invandrарundervisning mellan de nationella centralerna för undervisningsmaterial och vidare att åstadkomma ett nordiskt databaserat informationssystem om material i specialundervisningen.

Betydelsen av sådana fasta ordningar för informationsförmedling mellan våra länder ligger i att det skapas möjligheter att anlägga ett nordiskt perspektiv på och tillämpa idéer från grannländerna i den nationella planeringen, och givetvis att dela med sig av sina egna erfarenheter och kunskaper. Det är min uppfattning att sådana ordningar kan medverka till att skapa den nordiska medvetenhet som ministerrådet efterlyser i sitt förslag till kultursamarbete under 1980-talet, som behandlades under förra punkten på dagordningen för detta möte.

Särskilt viktig är erfarenhetsutväxlingen inom ungdomsutbildningen med hänsyn till möjligheterna att den vägen lindra verkningarna av ungdomsarbetslösheten. Det är ett stort behov av informationsutbyte mellan våra länder om de åtgärder som vidtagits och hela tiden vidtas mot ungdomsarbetslösheten. Mot den här bakgrunden anser utskottet att det är nödvändigt att stärka samarbetet på ungdomspolitikens område. Jag tror att vi här har mycket att ge varandra.

En fråga som kulturutskottet under en lång

följd av år intensivt drivit på är att åstadkomma stödordningar för lärar- och elevutbyte mellan våra länder, utan att dock lyckas. Detta är djupt beklagligt. Orsaken till att det inte har gått att åstadkomma några sådana ordningar är givetvis finansiell, i det att det skulle bli fråga om ansevliga ekonomiska satsningar. Trots detta anser kulturutskottet att försöken att aktivera lärar- och elevutbytet inte får uppges. Det gäller att vinna varje ny generation av ungdomar för den nordiska tanken. Ett sätt är att varje skolelev minst en gång under sin skoltid skall ha möjlighet att gå i skola i något annat nordiskt land.

Ministerrådet meddelar att frågan övervägs kontinuerligt i relation till de ekonomiska möjligheterna och utgående från tanken att samla informationsmaterial och annat som kan inspirera och stimulera till sådan verksamhet som är förankrad i lokala initiativ.

Kulturutskottet anser för egen del att myndigheter och organisationer på riks- och lokalplanet bör uppmuntras till att stödja lärar- och elevutbyte mellan våra länder.

När det gäller utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet står folkrörelserna i en särställning. Genom dem kan man bäst ge kultursamarbetet den folkliga förankring som bör vara betecknande för samarbetet. Denna gång vill kulturutskottet lyfta fram folkbildningsorganisationernas samarbete, som enligt utskottets uppfattning ytterligare bör stärkas.

Kulturutskottet noterar att ministerrådet tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att bistå kulturavtalets organ på medieområdet. Detta hälsas med tillfredsställelse. Aktuella frågor är video och kabel-TV med hänsyn till den snabba utvecklingen på dessa områden – något som det redan har talats ganska mycket om i dag – och de möjligheter och problem som utvecklingen medför. Det är vidare fråga om kopplingen av existerande kabel-TV-nät till andra länders TV-system via länk eller satellit. (Dessa frågor behandlas för övrigt under särskilda punkter senare under detta möte.)

Behovet av ett samlat arbetsprogram för samarbetet om elektroniska massmedier är stort, och ett sådant bör enligt kulturutskottets uppfattning åstadkommas så fort som möjligt.

Till slut ett par frågor av formell art. Vid

förra sessionen uttalade Nordiska rådet att de nordiska länderna snarast borde ratificera den ingångna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. Överenskommelsen ingicks för övrigt vid en högtidlig ceremoni under själva sessionen. Vidare uttalade rådet att berörda länder snarast borde ratificera den ingångna överenskommelsen om samarbete på utlandsundervisningsområde.

Något meddelande om att så skulle ha skett har inte lämnats i någotdera fallen. Kulturutskottet har erfarit att det även på andra samarbetsområden visat sig svårt att få uppgifter om hur ratificeringen av överenskommelser mellan de nordiska länderna fortskrider. Utskottet anser därför att ett system för lämnande av sådana uppgifter till Nordiska rådet bör skapas. Med detta har utskottet givetvis inte uttalat någon uppfattning om huruvida ratificeringen i de enskilda länderna fortskrider eller inte.

Kulturutskottet har på sedvanligt sätt genomgått den i bilaga 12 till själva ministerrådsberättelsen ingående rapporteringen från sådana institutioner och liknande vilka direkt lyder under kulturavtalets organ. Rapporteringen omfattar i år hela 32 nummer. Mot bakgrund av genomgången anser utskottet att det finns behov av en årligen avgiven samlad översikt av de institutioner vars verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten, i vilken kulturavtalets organ redovisar sina bedömningar och prioriteringar. En sådan översikt skulle tjäna som ett redskap för utskottet i dess prioriteringsarbete.

För övrigt hänvisar jag till kulturutskottets betänkande om ministerrådets berättelse.

Herr president! Jag yrkar bifall till kulturutskottets förslag till yttrande om ministerrådets berättelse.

Kulturminister **Salo**: Herr president! Nordiska kulturavtalet har nu fungerat i över 10 år. Tiden är därför lämplig att närmare betrakta, i vilken mån samarbetet på kulturavtalets område har uppnått de önskemål som man strävat till under de gångna åren. Vid denna session har redan tidigare, bl. a. i generaldebatten, framkommit synpunkter och värderingar, som berör frågan. Jag vill dock ta upp några detaljer, som det enligt min me-

ning borde fästas särskild uppmärksamhet vid.

Först är jag orolig över att kulturavtalet inte i tillräcklig utsträckning fått spridning bland det så kallade egentliga folket. Där emot har t. ex. specialister på olika samsarbetsområden nog klarat sig bättre. De har uppenbarligen haft gynnsamma möjligheter att stärka de nordiska kontakterna tack vare en utbyggd apparatur; jag tänker härvid närmast på fasta arbetsformer inom ramen för kulturbudgeten samt olika stödordningar, inte minst Nordiska kulturfonden.

De faktiska realiteterna vi lever i, dvs. budgetresurserna, har inte heller tillåtit att alla önskemål kunde fullbordas såsom behovet och trycket från fältets sida skulle ha förutsatt.

Detta är synnerligen olyckligt, då det i de flesta fall är fråga om ytterst marginella belopp, som inte kan anses i större grad hota statsekonomi i de nordiska länderna.

Den allmänna snålheten i kulturbudgeteringen, som beklagligt nog tycks vara den rådande inställningen i dessa dagar, urholkar först och främst den redan etablerade verksamheten. Likaså ödeläggs möjligheterna till att försöka tillgodose nya berättigade önskemål.

Då den samlade nordiska budgeten togs i bruk, var det riksdagarnas och regeringarnas avsikt att förbättra och stärka det nordiska samarbetet. Avsikten var med andra ord att en aktiv verksamhet skulle bedrivas. Nolllinjen innebär en tillbakagång, en inskränkt verksamhet, vilket inte har varit meningen.

Det är med största bestörtning som jag har tagit del av Nordens hus' i Reykjavik ekonomiska nödläge. Jag anser det vara vår plikt och skyldighet att ge de institutioner som arbetar på Island – förutom Nordens hus även det vulkanologiska institutet – resurser för en meningsfull verksamhet.

Jag vill i detta sammanhang ta upp ett annat exempel på ett område, som också i högsta grad skulle behöva ökade resurser, nämligen amatörteatersamarbetet. Härvid uppnår man nämligen, enligt min mening, en avsevärd effektivitet och djupgående inverkan som intensifierar och aktiverar samverkan mellan våra länder.

Jag är övertygad om att detta också förbättrar den allmänna stämningen i Norden.

Med glädje hade jag därför sett att bidraget till Nordiska amatörteaterrådet hade uppgått till 581 000 kronor enligt förslaget i stället för till 373 000 kronor så som det står i sista kolumnen. Siffrorna är inte stora, men skillnaden är betydande.

En annan aspekt som i det nordiska samarbetet alltid kräver extra stödåtgärder gäller att förbättra språkförståelsen mellan våra länder. Nordiska språk- och informationscentret har härvid en mycket viktig uppgift.

Tillåt mig i detta sammanhang också nämna att det i Finland nyligen anordnats en konferens med temat "Finskan som nordiskt språk" eller som ett språk i Norden. Denna intressanta och för alla nordbor synnerligen väsentliga fråga behandlades mycket utförligt, inte enbart såsom ett bilateralt fenomen mellan Finland och Sverige utan också med beaktande av den samnordiska verksamheten.

Det är känt att finskan t. ex. på 1500- och 1600-talen användes såsom ett gängse språk i Sverige även i officiella sammanhang. Det är också känt att finskan sedan urminnes tider varit ett dominerande språk framför allt i norra Sverige och i någon mån i norra Norge, alltså det område som kallas kalotten.

Med detta vill jag bara påvisa att finskans ställning inte är ett märkligt undantag i Norden, utan något mycket traditionellt och hävdvunnet, som inte kan eller får ignoreras i våra dagar.

I detta sammanhang ville jag också fästa uppmärksamheten vid några generella särdrag i det nordiska samarbetet. Dagens läge visar nämligen en märklig blandning av strävanden. Efter att det nordiska samarbetet uppkommit och under de senaste 30 åren vuxit till det som nu är, framhäves i synnerhet de gemensamma målsättningarna, vilka på ett likaberättigat sätt bör få sin fullbordan i Norden. Detta kommer tydligt fram t. ex. i Nordiska kulturavtalet och Nordiska språkkonventionen.

En annan sak är, vilka konsekvenser kulturavtalet och språkkonventionen fått och får i praktiken. Det ankommer på ettbart land såväl som på de nordiska samsarbetsorganen att ge faktiskt innehåll åt ifrågasvarande avtal.

En annan tendens, som på grund av det försvårade ekonomiska läget under de senaste tiderna smugit sig in i vårt nordiska samar-

bete, går – såsom jag redan tidigare påpekat – ut på att enbart erbjuda ett noll-läge för det nordiska samarbetet eller till och med att kräva nedskärningar, eftersom man också nationellt är tvungen därtill.

Dessa senare tendenser inverkar även kraftigt på de nordiska minoritetsspråkens, inte minst på finska språkets ställning i nordiska sammanhang, både samnordiskt och i fråga om problematiken i Sverige.

Jag är ytterst bekymrad över det nuvarande läget.

Då språket, modersmålet, är en förutsättning för att en individ kan leva ett fullödigt liv, bör dess värde aldrig underskattas. Eftersom finskan är det största minoritetsspråket i Norden, är det naturligt att vi i Finland har starka känslor för att se till att dess ställning i Norden får sin rättmätiga plats. Samtidigt förstår vi att vi härmed också för alla de övriga minoritetsspråkens sak i Norden. Vi har ju här i Norden insett det riktigt att i enlighet med demokratis, jämlikhetens principer ge alla rätt att bruka sitt modersmål.

I mångt och mycket är dessa principer dock svåra att realisera i praktiken. Generella avtal och konventioner är en utgångspunkt för att vi i det dagliga livet kan sträva till lämpliga lösningar. Avtal och konventioner fullbordas dock enbart genom enskilda medborgares attityder och åtgärder. Därför är – enligt min mening – en förändring i de individuella åskådningssätten ytterst viktig för att ett så gott resultat som möjligt kunde uppnås.

Vi i Finland värnar finskans ställning av naturliga skäl. Detta hör ihop med självförsvaret, med bevarandet av egen identitet. I detta sammanhang kommer man också in på problematiken som gäller den finskspråkiga befolkningen i Sverige. Med utgångspunkt i de historiska omständigheter och nordiska avtal och konventioner, som jag tidigare berörde, ter det sig naturligt att erkänna att denna befolkning bör behandlas på ett särskilt nordiskt sätt och inte blandas in i den generella invandrarproblematiken i Sverige. Finnarna i Sverige bör ha en roll såsom flaggskepp, – eller plog, om man vill använda ett mera agrart eller fredsvänligt ord – när det gäller allmänna mänskliga, t. ex. sociala rättigheter, men i språkfrågorna borde finnar och finska tas *sui generis*. Samtidigt bör vi också komma ihåg att en minoritet inte kan

diktera händelseförloppet i ett land eller i Norden, men den bör primärt själv se till att den behandlas på ett rättmätigt sätt.

Herr president! Vi väntar inte att alla i Norden skulle förstå finska och vi vet att vi själva har förpliktelser framför allt i att i så stor utsträckning som möjligt bli och vara bekanta med det övriga Norden.

Westerlund: Herr president! Jag vill i det följande anlägga några synpunkter i anledning av Nordsat-utredningen och den så kallade Tele-X-planen.

Vid det nordiska Nordsat-tjänstemannamötet i januari i år var avsikten att formulera uppdraget för det fortsatta tekniskt-ekonomiska definieringsskedet.

Vid tjänstemannamötet uppnåddes emellertid inte enighet. De finländska representanterna ansåg det inte vara ändamålsenligt att skrida till ett tekniskt definieringsskede, som kräver stora ekonomiska resurser, innan de betydelsefulla principfrågorna vilka förutsätter politiska beslut har utretts.

Sverige, Norge och Island skulle ha varit redo att godkänna ett detaljerat uppdrag för det fortsatta tekniska definieringsskedet.

Finland har enligt sin regerings beslut av den 20.11.1981 förbundit sig att delta i NORDSAT-planens tvååriga utredningsskede, som skulle sluta med en rapport 1.4.1984. Under utredningsskedet skulle man undersöka till NORDSAT-planen anslutande programpolitiska, rättsliga och teknisk-ekonomiska frågor. Utredningsskedet skulle hållas inom ramen för 55 milj. sv. kr. Regeringen har understrukit, att Finland först efter utredningsskedet, då man har till sitt förfogande exakta kostnadskalkyler och fördelningsgrunder, fattar sitt slutliga beslut om deltagande i NORDSAT-projektet.

Vid tjänstemannakommitténs möte 12.1.83 framfördes från finländsk sida, att man inte skulle skrida till ett dyrbart definieringsskede, förrän följande ur det politiska beslutsfattandets synvinkel väsentliga frågor har utretts:

- de programpolitiska frågorna och antalet kanaler
- de rättsliga frågorna, speciellt ansvarsproblemen
- övrig teletrafiks omfattning och lönsamhet
- principerna för kostnadsfördelningen

- den industriella nyttan och dess inverkan på kostnadsfördelningen samt de
 - organisatoriska verksamhetsprinciperna
- Finland har också poängterat de osäkerhetsmoment, som ansluter sig till Sveriges krav på att använda Tele-X-konstruktionen som huvudalternativ vid Nordsats tekniska definieringsskede.

Statsministrarna Palme och Willoch diskuterade den 14.1.1983 Norges andel i Tele-X-planen. Norge meddelade då att Tele-X-planen ej ger tillräcklig täckning eller industriellt utbyte och att Tele-X inte ingår i den norska teledministrations prioritetlista. Statsminister Willoch meddelade alltså ingenting definitivt om Norges deltagande. Statsminister Palme konstaterade då, att Norges svar inte fäller Tele-X-projektet, utan Sverige söker samarbetspartner på andra håll. Enligt de uppgifter, som nu föreligger, är det svårt att bedöma hur Norges beslut kommer att inverka på å ena sidan det pågående NORDSAT-utredningsskedet och å andra sidan på tidtabellen för förverkligandet av Tele-X-planen.

Från Finlands sida understryker vi de programpolitiska frågorna, Herr president, som bör utgöra grunden för hela NORDSAT-planen. På grund härav bör det programpolitiska och det rättsliga utredningsarbetet påskyndas, så långt det bara är möjligt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Karin Flodström, Kirsti Grøndahl, Eidiur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Tyra Johansson, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Terhi Nieminen Mäkynen, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Reiuulf

Steen, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Jógvan Sundstein, Peder Sønderby, Lars Werner, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot yttrandet röstade Børge Halvgaard och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Ulf Adelsohn, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, René Brusvang, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Thorbjörn Fällidin, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Johan J. Jakobsen, Anna-Liisa Jokinen, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Carl Fr. Lowzow, Grethe Lundblad, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Per Petersson, Petter Savola, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ambjørn Sælthun, Karin Söder, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Petter Thomasen och Ola Ullsten.

Yttrandet hade sålunda antagits med 42 röster mot 2.

Utskottets förslag, punkt B, bifölls.

3

A 647/k: Medlemsförslag om ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att öka domicillandsstödet till institutionerna på den nordiska kulturbudgeten.

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (kulturutskottets talesman): Herr president! Nordiska rådets kulturutskott riktade i en promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete hösten 1982 uppmärksamheten på finansieringen av nordiska kulturinstitutioners verksamhet. Utskottet noterade att för vissa institutioners del samtliga kostnader täcks över den nordiska kulturbudgeten, medan för

andra institutioners del kostnaderna fördelas mellan den nordiska budgeten och domicillandets budget. De kostnader som utskottet avser på den nordiska kulturbudgeten 1983 uppgår enligt en av kultursekretariatet utarbetad översikt till sammanlagt ca 3,6 miljoner DKK av en totalbudget för det nordiska kultursamarbetet på 113,0 miljoner DKK. Summan är ojämnt fördelad på de olika länderna och institutionerna. Som exempel på enskilda institutioner kan nämnas Nordens folkliga akademi 685 000 SEK (hyra, värme, vatten, el) och Nordiskt samiskt institut ungefär 540 000 NOK (hyra).

Förslaget om ett ökat domicillandsstöd till de nordiska institutionerna är ett uttryck för den stigande oro kulturutskottet under de senaste åren har känt för institutionerna på den nordiska kulturbudgeten. I en resursknapp tid har det varit allt svårare att få fram nya medel. Detta har lett till att verksamheten vid nordiska institutioner inte har kunnat föras upp på avsedd nivå, ens efter lång tid.

Ministerrådets budgetförslag för 1984 förutsätter inte någon ökning av domicillandsfinansieringen. De kostnader medlemsförslaget avser uppgår i 1984 års budgetförslag till ca 4,2 miljoner DKK.

Utskottet är medvetet om att de belopp som föreslås överförda på domicilländerna eller domicilkommunerna inte är stora. Men med hänsyn till den nordiska kulturbudgetens ringa storlek är det fråga om en ansevärd del, som borde kunna anvisas för egenlig verksamhet. Undantag måste givetvis kunna göras för vissa institutioner såsom Nordens hus i Reykjavik och Nordens hus på Färöarna. I detta sammanhang kan noteras att Ålands landskapsstyrelse är villig att påta sig ansvar för driftskostnaderna för det föreslagna nordiska institutet på Åland.

Utskottet anser alltså att strävan bör vara att minska den andel av den nordiska kulturbudgeten som åtgår till att finansiera driften av institutionerna. Därigenom kan medel för egentlig verksamhet frigöras på budgeten. Institutionens nordiska karaktär minskar enligt utskottets uppfattning inte av att den nu föreslagna principen genomförs.

Herr president, jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Bjarne Mørk Eidem, Karin Flodström, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Tyra Johansson, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Carl Fr. Lowzow, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Otto Mørch, Terhi Nieminen Mäkynen, Gunnar Nilsson, Sture Palm, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Jógvan Sundstein, Karin Söder, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard, Jørgen Kruse Rasmussen och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Ulf Adelsohn, Margrete Auken, Kjell Magne Bondevik, Lone Dybkjær, Thorbjörn Fälldin, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Saara-Maria Paakkinen, Erlendur Patursson, Per Petersson, Reilulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ambjørge Sælthun, Peder Sønderby, Petter Thomassen och Ola Ullsten.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster mot 3.

4

E 3: Fråga till Nordiska ministerrådet angående Nordiska samiska institutets ekonomiska situation¹

Ajo: Herr president! I Nordnorge i Kautokeino verkar det Nordiska samiska institutet. Det är grundat år 1973 och finansieras genom den nordiska kulturbudgeten. Det utför ett mycket viktigt forsknings- och servicearbete till fromma för den samiska befolkningen. Inte minst när det gäller juridiska frågor beträffande samernas ställning i de olika nordiska länderna har institutet gjort en stor insats. Nu har det stora ekonomiska svårigheter.

Med hänvisning till vad jag här framfört vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att lösa de ekonomiska problemen vid Nordiska samiska institutet i Kautokeino?

Statsråd Langslet: Nordisk Ministerråd legger stor vekt på den betydningsfulle virksomhet som det samiske institutt i Kautokeino driver, og på de oppgaver det kan fylle. Som representanten Ajo selv anfører i sin skriftlige begrunnelse, har også dette kommet til uttrykk ved at bevilgningene til instituttet hele tiden har vært økende. Men også de behov dette institutt har, må selvsagt vurderes på vanlig måte i de årlige budsjettbehandlingene.

Den ærede representant har i sin begrunnelse for spørsmålet utpekt sameinstituttets husleie som en hovedårsak til de økonomiske problemer instituttet antas å ha. Jeg forstår at representanten Ajo her har bygget på synspunkter som Nordisk Sameråd fremførte siste høst om sameinstituttets økonomiske situasjon. Henvendelsen fra Samerådet inneholder imidlertid feilaktige opplysninger om dekningen av merutgiftene til husleie.

Den norske stat har dekket merutgiftene til ny husleie for perioden 1.5.1981 til 31.12.1982. Fra og med inneværende år er instituttets eget budsjett øket slik at det kan dekke husleien. I Ministerrådets budsjettforslag for neste år er dette høyere nivå blitt videreført. Ministerrådet kan derfor ikke se at det er noe grunnlag for å hevde at den

høyere husleie fra 1981 har ført til økonomiske problemer for instituttet.

Når det gjelder spørsmålet om økt domicillandsstøtte til institusjoner på det nordiske kulturbudsjett, vil Ministerrådet henvise til behandlingen av forrige sak på dagsordenen.

Diskussionen forklarades härefter avsluttad.

5

C 16/k: Berättelse om Nordiska kulturfonden

Kulturutskottet hade föreslagit

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1981 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1981 samt

2. att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska kulturfondens verksamhet 1981 till handlingarna.

Kulturutskottets förslag bifölls.

6

A 646/k: Medlemsförslag om ett nordiskt institut på Åland

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett Nordens institut på Åland.

Palm (kulturutskottets ordförande): Herr president! Utskottets skrivning är ganska omfattande, och jag vill nu bara i korthet göra några markeringar som utskottet önskade få framförda. I betänkandet sägs bl. a.:

”Verksamheten vid institutet skulle i huvudsak finansieras över den nordiska kulturbudgeten medan Ålands landskapsstyrelse skulle svara för driftskostnaderna. Sålunda skulle landskapsstyrelsen ställa kontorslokaler till förfogande i självstyrelsegården — — —.”

Utskottet framhåller vidare: ”Utskottet anser — — att strävan bör vara att minska den andel av den nordiska kulturbudgeten

¹ Frågan tryckt s. 2725.

som åtgår till att finansiera driften av institutionerna och att domicillandet eller i vissa fall domicilkommunen bör kunna överta kostnader för driften av nordiska institutioner. Utskottet förutsätter att landskapsstyrelsens i utsikt ställda åtaganden blir bestående.”

Vi tycker att det är väsentligt att markera denna inriktning. Det har även i debatten i utskottet från finskt håll förklarats att det inte är fråga om någon sommarsvala.

Med dessa ord, herr president, yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Olof Jansson: Herr president! Jag vill passa på tillfället och ge en eloge för god vilja och snabbhet. Det föreliggande ärendet är återigen ett glädjande konkret resultat som tillkommer vid denna session och det gäller igen ett framsteg för Åland och för dess roll och betydelse i vårt nordiska samarbete.

Vi lever i krassa tider, har det betonats från många håll i debatten. Det är mycket vi inte har råd med, men en sak har vi alltfört råd med och det är att framföra tack när det verkligen är värt. I det här fallet vill jag rikta ett särskilt tack till rådets presidium, särskilt till dess tidigare ordförande, förra presidenten, för en föredömlig snabbhet vid handläggningen av ett ärende. Samma föredömliga snabbhet parad med god vilja har också visats av kulturutskottet. Det tillhör sällsyntheterna att ett medlemsförslag om inrättandet av en fast institution i Norden inom samarbetsramen, att därvid ett medlemsförslag väcks i november och i februari kan man klubba slutklämman. Detta visar att där förutsättningar finns, finns det också i regel god vilja och en exemplarisk handläggning av ett ärende gemensamt.

Hjärtligt tack till allesammans som har medverkat till detta resultat. Institutets betydelse, det skall jag inte orda om här; det har framhållits många gånger tidigare. Jag hoppas bara att vi skall få se dess betydelse på ett positivt sätt i framtiden, på sikt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Margrete Au-

ken, Gunnar Berge, Bjarne Mørk Eidem, Karin Flodström, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Sverrir Hermannsson, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Carl Fr. Lowzow, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pessola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjäniemi, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Jógvan Sundstein, Karin Söder, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Børge Halvgaard och Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Ulf Adelsohn, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Lone Dybkjær, Thorbjörn Fäldin, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Grethe Lundblad, Otto Mørch, Saara-Maria Paakkinen, Per Petersson, Håkon Randal, Petter Savola, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ambjørg Sælthun, Peder Sønderby, Petter Thomassen, Ola Ullsten och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster mot 2.

7

D 1983/16/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

8

E 18. Fråga till Nordiska ministerrådet angående Knud Rasmussens højskole¹

Steenholdt: Dette spørgsmål er stillet efter samtale med Knud Rasmussens højskoles bestyrelse i Holsteinsborg. Jeg skal ikke sige noget om prestigebyggeri med de såkaldte Nordens huse. Jeg mener bare, at det nordiske kultursamarbejde kan varetages bedst, hvis det foregår i samme hus, hvor hjemlandets kulturliv varetages. Her er et virkeligt samarbejde efter min mening, skal vi måske sige som hånd i handske.

Det er derfor, jeg stiller spørgsmålet til Nordisk Ministerråd: er der principielt noget til hinder for, at Knud Rasmussens højskole i Holsteinsborg tildeles nogle funktioner, som normalt varetages af Nordens Hus? Hvis der ikke er principielle hindringer herfor, ønsker jeg gerne undersøgt, hvorvidt det praktisk og økonomisk er muligt at tildele Knud Rasmussens højskole sådanne funktioner, indtil der kan blive bygget, hvis det kunne lade sig gøre, et Nordens Hus i Grønland.

Kulturminister **Salo:** Herr president! Mot bakgrund av ett förslag från Nordiska rådets kulturutskott har Nordiska ministerrådet inlett kontakter med grönländska och danska kulturinstanser i syfte att kunna lägga fram förslag om utvecklingen av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden. Detta finns också redovisat i ministerrådets verksamhetsberättelse till denna session.

Förslag från grönländsk sida har härvidlag ett särskilt intresse, och ministerrådet kommer att tillsammans med berörda myndigheter undersöka om Knud Rasmussens folkhögskola i Sisimiut (Holsteinsborg) kan fylla en funktion i detta sammanhang. Ministerrådet har haft informella kontakter med skolan sedan 1976.

Ministerrådet har även på grönländskt initiativ orienterats om etableringen av ett kulturhus i Qaqortok (Julianehåb). Inledningsvis har kontakterna bl. a. rört sig om att inrätta en gästateljé för nordiska konstnärer, i anslutning till det gästateljénät som ministerrå-

det är på väg att upprätta i Nordiskt konstcentrums regi.

För övrigt vill jag gärna tillägga, att det inte är så lätt att säga vilka funktioner som "normalt" kan anses bli tillvaratagna av ett Nordens hus. Vi har hitintills bara två hus med denna beteckning, och de har tämligen olika aktiviteter och funktioner. Gemensamt för båda husen är att de är centra för nordiska kulturella förbindelser, men det kan ju också andra nordiska institutioner sägas vara.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

9

A 620/k: Medlemsförslag om stöd till ett svensk-danskt uppslagsverk

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottets förslag bifölles.

10

D 1983/6/1982/k: Meddelande om rekommendation nr 6/1982 angående större nordisk inriktning hos kulturtidskrifterna i Norden

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölles.

11

D 1983/8/1981/k: Meddelande om rekommendation nr 8/1981 angående de nordiska författarkurserna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

¹ Frågan tryckt s. 2743.

12

E 19: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående anskaffning av böcker av grönländska författare¹

Steenholdt: Baggrunden for spørgsmålet er, at jeg synes, de grønlandske forfatteres værker ikke bare skal blive i Grønland, men de skal helst spredes ud til de andre nordiske lande.

Det er derfor, jeg gerne vil stille følgende spørgsmål: Det bedes oplyst, hvorvidt hovedbiblioteker i de nordiske lande anskaffer sig bøger af grønlandske forfattere.

Kulturminister Salo: En preliminär undersökning av hur grönländska författare är representerade i de nordiska huvudbiblioteken visar, att centralbiblioteken i Danmark i stort sett köper in allt som utkommer. Vidare anskaffar Gentofte kommunebibliotek, som fungerar som centralbibliotek för Storköpenhamn, all litteratur av grönländska författare.

I de övriga nordiska länderna anskaffar huvudbiblioteken normalt inte böcker av grönländska författare. I den omfattning det sker rör det sig om böcker, som är översatta till vederbörande lands nationalspråk. Nordens hus i Reykjavík anskaffar grönländsk litteratur.

Som bekant ges det stöd till översättning av grönländsk litteratur via den nordiska kulturbudgetens anslag till översättning av nabolandslitteratur.

Frågan om att öka kännedomen om grönländsk litteratur och möjligheterna att låna böcker av grönländska författare från huvudbiblioteken i de nordiska länderna kommer att diskuteras i den nordiska folkbibliotekskommittén, som tillsattes av ministerrådet år 1982.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

13

D 1983/20/1973/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørgsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

14

D 1983/22/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørgsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

15

D 1983/20/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i spørgsmålet till nästa ordinarie session.

Kirsti Grøndahl: Nordisk Råd rekommanderte i 1979 Nordisk Ministerråd å intensivere det nordiske samarbeid om kultur og barn. På den bakgrunn besluttet Ministerrådet i 1980 å iverksette et tre års forsøksprosjekt over temaet barnekultur. Forsøksperioden var over ved årsskiftet.

Midlene er hovedsakelig blitt brukt på tre områder:

- En undersøkelse om hvordan TVs innførelse på Færøyene virket på barna. Resultatet av undersøkelsen vil foreligge i mai, i forbindelse med åpningen av Nordens Hus på Færøyene. For å avklare TVs mer langsiktige virkninger er det ønskelig å gjennomføre en ny undersøkelse på et senere tidspunkt.

- Man har konsentrert seg om en prosjekt-

¹ Frågan tryckt s. 2744.

virksomhet som har ført til utgivelse av publikasjoner om barn og kultur.

– Man har igangsatt nordiske barnemusikkfestivaler. De to første festivalene har foregått i København og Oslo, og etter planen skal den tredje avvikles i Stockholm i sommer.

Jeg nevnte i mitt innlegg i generaldebatten at jeg synes at det nettopp i krisetider er viktig å satse på kulturområdet. Jo mer hverdagens økonomiske realiteter preger oss, desto viktigere blir det for samfunnet å sikre de menneskelige utfoldelsesmuligheter. "Selv om vi blir fattigere behøver vi ikke å bli dummere."

Barn og unge er en særlig utsatt gruppe i vårt samfunn. Det er de som lettest tapes i strømmen, samtidig som barns oppvekstvilkår i dag vil få avgjørende betydning for framtidens samfunnsutvikling. Om ikke av annen grunn så iallfall derfor må barns og unges utviklingsmuligheter ha avgjørende vekt for oss politikere, som jo har som oppgave å treffe beslutninger om samfunnenes framtid.

Jeg tenker ikke minst på den utfordring som den nye medieteknologien stiller – hvilke valg og vedtak vi fatter. Spørsmålet blir: I hvilken grad kan vi klare å tilpasse mediet til barns behov? I hvilken grad vil barn drukne i det hav av informasjonsmuligheter og underholdningstilbud som de nye medier tilbyr?

For mitt vedkommende dreier det seg ikke om å forkaste medieteknologien som sådan, men en oppfordring til grundig drøfting av organiseringen og utnyttelsen av medieteknologien, slik at den i sum vil gavne den menneskelige og samfunnsmessige utvikling.

Foreløpig foreligger det få forskningsresultater som viser de kulturelle konsekvenser av den medieteknologiske utvikling. Derfor er det bruk for mer forskning som belyser medienes konsekvenser i en større kulturell sammenheng.

På undervisningsområdet vet vi svært lite om hvilken innflytelse de nye ferdigprogramerte programmer vil få på den undervisningsform og metode som vi kjenner til i dagens nordiske skole. Og hva vil de nye medier bety for barns fritid? På bakgrunn av den utvikling som er i gang, tror jeg det er nødvendig å tenke i nye baner på det kulturelle område, og eventuelt foreta om- og oppriori-

teringer. Det gjelder f. eks. på undervisningsområdet. Mange av de nye skolelovene i de nordiske land ble innført med det klare formål å styrke de ikke-boklige, de praktisk-estetiske fag. Men situasjonen i skolen i dag er en helt annen, de såkalte kreative fag har et meget lavt obligatorisk timetall. Og på de klassetrinn der disse fagene opptrer som valgfag, er det ofte mer tale om et fra-valg enn om et til-valg.

Hvordan kan vi ruste oss til fremtidens teknologiske mediasamfunn? Hva blir skolens rolle? På den ene siden er det viktig at barn blir fortrolige med teknologien. Det kan skje ved at datalære blir obligatorisk emne allerede på et lavt alderstrinn i grunnskolen.

På den andre siden må vi gjøre innsats for å bevisstgjøre – for å bygge opp motstandsevnen mot det inntrykk som formidles fra bil-deskjermen. Det kan skje ved at "bilde"-undervisning gjøres til et sentralt tema, på tvers av faggrensene, i grunnskolen.

I en verden der vi får en meget stor del av vår informasjon og underholdning gjennom bildemedier, er det viktig at både barn og voksne kan iaktta hvordan mediene serverer virkeligheten for oss.

En kritisk billed- og medieundervisning vil være det beste vern mot uønsket påvirkning fra medienes side.

Men erfaring og forsøk med slik undervisning eksisterer bare i meget begrenset omfang i de nordiske land i dag.

Også på det tradisjonelle kulturområde er det nødvendig med en omstilling og nyvurdering. Denne bør innebære at det skapes muligheter slik at folk kan delta i kulturlivet på egne premisser og ut fra egne forutsetninger. Det gjelder for barn så vel som for foreldre og andre voksne i samvær med barn. Og det krever åpne utfoldelsesmuligheter, som ikke er dirigert av kommersielle markeds mekanismer.

Forskning og forsøk er nødvendig for å få kunnskap om disse problemene. Og nettopp barnekulturområdet er etter min vurdering et av de områder hvor et nordisk samarbeid kan ha vesentlig betydning. Samtidig som det støtter opp om nasjonale bestrebelser, vil det bli både billigere og bedre prosjekter. I den forbindelse vil jeg henvide til et nordisk arbeidsmøte om barnekultur som ble avholdt i januar i år, med deltakelse fra de fleste nor-

diske regjeringsinstanser på barnekulturområdet. I en uttalelse fra møtet heter det at erfaringen viser at barnekulturelle tiltak med utgangspunkt i den nasjonale forskning, undervisning og allmennkultur er velegnet som et fellesnordisk samarbeidsområde.

Og konferansen peker på en rekke områder, som konkret kan føre til samarbeidsprosjekter.

Også den rådgivende komite på kulturområdet – RKK – peker i en uttalelse på at barnekulturen er et vesentlig område i det nordiske kultursamarbeid. Og komiteen har uttrykt sin positive vurdering av den forsøksperiode som Ministerrådet har gjennomført på barnekulturens område.

På denne bakgrunn vil jeg understreke betydningen av at Ministerrådet fortsetter og intensiverer det nordiske samarbeid om barn og kultur – og at det skapes organisatoriske og økonomiske rammer på Ministerrådets budsjett til det fortsatte arbeid.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, *bifølls utskottets forslag.*

16

E 20: Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående skydd mot utförsel av kulturföremål (D 1983/14/1977/k)¹

Jørgen Kruse Rasmussen: Fru præsident! For snart mange år siden, nærmere bestemt i 1970, anbefalede UNESCO verdens lande at indføre en lovgivning til at forbyde og forhindre ulovlig import, eksport og salg af kulturel ejendom.

Kulturudvalget finder det vigtigt, at man meget hurtigt indfører en lovgivning, der sikrer landenes borgere mulighed for at beholde de for landet så vigtige kulturskatte.

I den anledning har jeg stillet et spørgsmål til de nordiske landes regeringer, der lyder:

“Jeg erindrer om følgende anbefalinger i Nordisk Råds rekommandation nr. 14/1977:

1. at vedtage foranstaltninger for gennem lovgivning at skabe beskyttelse mod udførsel af kunstgenstande af værdi for museer og antikviteter fra de respektive lande, samt

2. at stræbe mod, at den nordiske lovgivning om beskyttelse mod udførsel af sådanne kunstgenstande harmoniseres, uden at be-

skyttelsen i noget enkelt land derved gøres ringere.

og jeg skal spørge, hvornår UNESCO-konventionen af 1970 kan forventes ratificeret i alle de nordiske lande.”

På denne baggrund skal jeg på kulturudvalgets vegne anbefale positiv modtagelse af forslaget hos de nordiske regeringer.

Statsrådet **Bengt Göransson:** De förhållanden som ligger till grund för att olika kulturellt värdefulla föremål behöver olika former av skydd mot utförsel är väl kända. De har också varit föremål för diskussion i olika sammanhang och på skilda nivåer i de nordiska länderna. Vad gäller lagstiftningsfrågan är dock följande att säga.

Det har i de nordiska länderna inte funnits intresse för något samarbete kring en lagstiftning på detta område. Hösten 1982 tillsatte det danska kulturministeriet en arbetsgrupp som skall utreda behovet av ett lagförslag om förbud mot försäljning av konst och antikviteter i utlandet. Arbetsgruppens arbete pågår. Ministerrådet kommer att följa utvecklingen och bl. a. ta ställning till om resultatet av den danska arbetsgruppens arbete kan skapa förutsättningar för gemensamma nordiska åtgärder.

UNESCO-konventionen från 1970 angående hinder mot olovlig handel med kulturellt värdefulla föremål har inte ratificerats av de nordiska länderna, och det finns inga omedelbara planer på någon sådan ratificering. Bristen på möjligheter att hantera konventionens bestämmelser om kontroll uppges som en huvudanledning till att de nordiska länderna inte har ratificerat konventionen.

I övrigt ber jag att få hänvisa till ministerrådets meddelande om rekommendation nr 14/1977.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

17

D 1983/15/1976/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordis-

¹ Frågan tryckt s. 2745.

ka rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

18

D 1983/15/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

19

D 1983/17/1977/k: Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

20

E 9: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt idrottsutbyte (D 1983/16/1975/k)¹

Ingrid Sundberg: Fru president! Nordiska mästerskap i olika idrottsgrenar är mycket uppskattade. Det torde inte finnas något idrottsområde där man inte gärna skulle vilja delta i tävlingar där samtliga fem länder är representerade. Detta går också ganska bra i tävlingar av individuell typ, medan dagens resekostnader i många fall omöjliggör deltagande i idrottsgrenar av lagtyp – handboll, fotboll eller andra sådana idrotter. Det beror till stor del på att resekostnaderna, som vi har hört tidigare i dag i betydligt högre grad än andra kostnader har stigit under de senaste åren. Jag kan nämna några exempel på huruvida situationen är för idrottsförbunden i dag.

Från Island förelåg 1982 ansökningar om

3,6 miljoner kronor i bidrag för idrottsutbytet. Av det kunde man bevilja 148 000 kronor. Även Färöarna och Grönland dokumenterade ett stort behov av bidrag som begränsades till 46 000 och 25 000 kronor. Självfallet kunde endast en ringa del därav betalas ut i ersättning. Bara att föra över ett handbollslag från flygplan i Kastrup till Malmö kostar i dag 1 600 kronor, något som man ofta inte har räknat med i den budgetering som man gör när ett idrottslag skall resa till en tävling i ett annat nordiskt land.

Mot bakgrund av detta och den prekära situation som många idrottsammanslutningar i dag upplever har jag ställt följande fråga till Nordiska ministerrådet: Vilka åtgärder kan rådet vidta – det vill säga vilka är möjliga att vidta – för att åstadkomma ett bättre rabattsystem för resor i samband med nordiskt idrottsutbyte?

Minister for kulturelle anliggender **Mimi Stilling Jakobsen:** Spörsmålet om muligheten for at få oprettet specielle rabatsystemer for deltagere inden for det nordiske kultursamarbejde ligesom for unge under 26 år, er tidligere blevet taget op ved nationale instanser i de nordiske lande.

Som nævnt i ministerrådets virksomhedsberetning for 1982 har det ikke været muligt at få etableret sådanne specielle rabatordninger, uden at der ydes økonomisk støtte til transportselskaberne. Dækning af rejseudgifter er et generelt problem på alle felter inden for det nordiske samarbejde. Efter ministerrådets opfattelse er det derfor i den nuværende situation alene en forøgelse af de enkelte støtteordningers økonomiske ramme, som kan tilgodese behovet for større rejsetilskud.

Hvad Island angår, kan det imidlertid oplyses, at det islandske idrætsforbund har sluttet en aftale med det islandske flyveselskab Icelandair om over 50 pct. rabat på normale flyvebilletter for idrætsfolk, som rejser for at deltage i konkurrencer, træning eller møder inden for idrætsbevægelsen, og for hvilke idrætsorganisationerne betaler rejseudgifterne.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

¹ Frågan tryckt s. 2733.

21

D 1983/16/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölles.

22

A 635/k: Medlemsförslag om samarbete i fråga om mottagande av utomnordiska TV-satellit-sändningar

Ingrid Sundberg (kulturutskottets talesman): Fru president! Det är inte alltför ovanligt att Nordiska rådet tar upp till debatt en fråga som ännu inte är färdigbehandlad av utskottet. Utskottet har i det här fallet funnit frågan vara så pass angelägen att det i medlemsförslaget ger uttryck för vissa åsikter, som förhoppningsvis kan diskuteras i de olika medlemsländerna.

Bakgrunden till medlemsförslaget och till utskottets vidare behandling är den expansion som vi har sett i samtliga våra länder när det gäller möjligheterna att motta TV-program via satellit. Jag syftar inte i första hand på det nordiska TV-satellitsamarbetet utan i stället på de resultat som kommer fram av kabelutbyggnaden i våra nordiska länder och på de sändningar som i dag vidarebefordras via OTS-satelliten, som senare kommer att ersättas av mera fasta programsändningar.

Man måste skilja mellan mottagning från direktsändande rundradiosatelliter och mottagning av programöverföringar från telekommunikationssatelliter, s. k. fast trafik. OTS-satelliter utgör ett exempel på den senare typen av mottagning.

I medlemsförslaget har vi tryckt på nödvändigheten av att de nordiska länderna samarbetar på det här området, kanske inte enbart tekniskt utan också genom att ta till vara erfarenheter i de olika länderna. Dessa erfarenheter kommer också nödvändigtvis att beröra frågan om reklam i TV, så till vida att många av de kontinentala sändningarna omfattar TV-program med reklamslag.

Förslaget har varit ute på remiss, och remissinstansernas inställning är varierande. Mest beklämande är kanske inställningen från det svenska konsumentverket, som klart deklarerar att det inte inom överskådlig tid kommer att bli möjligt att i de nordiska länderna motta TV-sändningar från utomstående länder. Jag tror att det är få remissorgan som har ställt sig så negativa till framsteg inom TV-området. Remissbehandlingen ger emellertid vid handen att det förekommer ett tekniskt samarbete. Jag skulle personligen vilja tillägga att det är angeläget att man också tillvarar de erfarenheter av utbyggnaden av kabel-TV som kan göras inom de nordiska länderna. Det gäller inte bara frågan om man skall använda optiska kablar eller andra kabeltyper, utan det gäller i väldigt hög grad frågan om hur långt man skall sträcka kabelutbyggnaden, och då tänker jag på orter som ligger geografiskt mycket avlägset. Det finns åtskilliga sådana i Norge, Finland och Sverige. Det är också angeläget att man betraktar den kombination av mottagning som kommer till stånd genom direktsändande TV-satelliter och s. k. fast trafik.

Frågan om reklam i TV har tidigare behandlats ett par gånger i Nordiska rådet. Frågan togs upp första gången redan på 1950-talet. I kulturutskottets betänkande redovisas den historiska bakgrunden till de ställningstaganden som Nordiska rådet har gjort till reklam i TV. Utskottet har nu i alla händelser enats om att det är tid att ta upp en debatt om reklamens plats i massmedierna, särskilt i de elektroniska medierna. Vi anser inom utskottet också att det mot bakgrund av den snabba tekniska utvecklingen nu brådskar på detta område. Debatten bör föras både på det nationella och det nordiska planet.

Förhållandena är självfallet olika i våra länder. Vi vet att Island har reklam i radio och TV och att Finland har reklam i TV. I det sammanhanget kan det vara intressant att påpeka att det motstånd som tidigare fanns – och det var bara för några år sedan – från pressen mot reklam i massmedia av TV-typ, av remissvaren att döma har minskat, i många fall försvunnit. Erfarenheterna i Finland, som utskottet uppmärksammat, har visat att reklamen inte har minskat dagspressens möjligheter att få den inkomstförstärkning som annonseringen i densamma ger.

Utskottet hoppas att dess betänkande skall komma att bilda grund för en debatt i de olika nordiska länderna, så att frågan så småningom kan färdigbehandlas av oss. Jag tycker att det är viktigt att ta vara på de erfarenheter som varje enskilt land gör av kabelutbyggnaden. Man bör kanske både i nordiskt sammanhang och i varje land för sig komma ihåg vad ESSK-konferensen 1975 slog fast om nödvändigheten av att sprida massmediaprodukter över ländernas gränser såsom ett verksamt medel när det gäller att skapa ökade kontakter. Jag tror att flera inom utskottet delar uppfattningen att det vore beklämmande, om de åsikter som kommit fram från vissa remissinstanser om att man skall motsätta sig fri mottagning av radio- och TV-sändningar över satellit skulle vinna anklang. Även den fasta trafiken skall ju ofta förmedlas den vägen.

Det är mycket viktigt att vi i de nordiska länderna behåller aktningen för yttrandefriheten, som vi i så hög grad har inom pressen. Den bör också komma till uttryck i andra massmedia. För detta fordras dock med all säkerhet olika typer av lagstiftning, och det är mycket viktigt att vi i de nordiska länderna samarbetar och försöker få till stånd en så homogen lagstiftning som möjligt med hänsynstagande till krav på yttrandefrihet och fri kommunikation.

Georg Andersson: Fru president! Jag vill först påpeka att det finns ett felaktigt påstående i medlemsförslaget angående mottagande av sändningar från utomnordiska TV-satelliter. Där påstås nämligen att den svenska riksdagen skulle ha avslagit en motion om OTS-satellitens sändningar. Det förhåller sig på följande sätt.

Den socialdemokratiska riksdagsgruppen ansåg att fråga om mottagning av sändningar från OTS-satelliten var av stor principiell betydelse. Dessa sändningar är nämligen inte rundradiosändningar utan s. k. sändningar i fast trafik. Det borde därför inte vara televerkets ensak att avgöra hur och till vem s. k. dekryptiseringsutrustning skulle tillhandahållas. Vi menade att här krävdes ett politiskt ställningstagande. Majoriteten av riksdagens kulturutskott delade detta synsätt och riksdagen beslöt därför att det borde ankomma på

regeringen att avgöra frågan om tillhandahållande av dekrypteringsutrustning för sändningar från OTS.

Utvecklingen går nu snabbt vidare.

Det har sagts mig att man nu inom EU-TELSAT planerar att skicka upp ytterligare satelliter. Dessa kommer enligt planerna att hyras ut till bolag som vill bedriva TV-sändningar. Därmed skulle ett mycket stort antal sändningar av samma typ som de som nu sker över OTS-satelliten komma att riktas mot bl. a. de nordiska länderna. EUTELSAT, som är en gemensam organisation för televerken i berörda länder, skulle därmed drastiskt förändra mediasituationen i bl. a. de nordiska länderna.

Det är, enligt min mening, ytterst angeläget att televerken i de nordiska länderna uppträder samordnat och att detta uppträdande sker i överensstämmelse med politiska ställningstaganden i berörda länder. Regeringarna i de nordiska länderna måste därför så snart som möjligt utforma en mediapolitik som tar i beaktande den tekniska utvecklingen av nya medier. Det är inte de affärsdrivande verken som skall bestämma vår mediapolitik.

Den svenska regeringen offentliggjorde i går sina direktiv till massmediekommittén, som för Sveriges del skall utforma förslag bl. a. beträffande utbyggnad av kabel-TV. Kommittén skall också behandla frågan om vidare-sändning av program från satelliter främst med tanke på eventuella inslag av reklam. Det är den frågan som behandlas i det nu aktuella medlemsförslaget och inte frågan om reklam i medierna över lag. Jag utgår ifrån att den svenska massmediekommittén kommer att arbeta i nära kontakt med motsvarande organ i övriga nordiska länder. Eftersom utvecklingen går mycket snabbt skall kommittén redan nästa år vara klar med sitt ställningstagande.

Vad beträffar frågan om reklaminslag i radio och TV vill jag framhålla att den svenska riksdagen i fjol sade klart nej till reklamfinansiering av den verksamhet som radio- och TV-bolagen i Sverige bedriver. Även i närradioverksamheten råder förbud mot reklamfinansiering. Frågan om reklamfinansiering av radio och TV är därför inte aktuell i Sverige, vilket kommer klart till uttryck i de nya direktiven till massmediekommittén.

Där sågs att kommittén bör utgå från att

kommersiell reklam som riktar sig till allmänheten inte skall förekomma i radio och TV. Detta gäller även program som förmedlas via nya distributionsformer. När det gäller reklamslag i utländska program som tas emot från satelliter och vidaresänds i kabelsystem skall kommittén analysera vilka regler som bör gälla utifrån ambitionen beträffande reklamfrihet i etermedierna.

Kirsti Grøndahl: Jeg syns Ingrid Sundberg nå trakk utskottets ytring noe langt i sin begrunnelse. Jeg er med på medlemsforslaget fordi jeg ser det store behov vi har for å få felles nordisk lovgivning og felles håndtering av de spørsmål som disse utenomnordiske satellittsendingene vil føre med seg. Jeg vil imidlertid ikke som henne legge hovedvekten på yttringsfriheten og gå inn for dette først og fremst i yttringsfrihetens navn, men vil gå inn for dette fordi det er et område hvor vi trenger styringstiltak og felles lovgivning. Jeg vil da igjen rette oppmerksomheten mot det jeg nevnte i mitt innlegg i generaldebatten, at de nordiske regjeringer ser på muligheten til eventuelt å sende nordiske program via disse utenomnordiske satellittsendingene.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i kulturutskottet.

Utskottets anmälan lades till handlingarna.

23

E5: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat radio- och TV-samarbete (D 1983/15/1973/k och D 1983/3/1982/k)¹

Ingrid Sundberg: Fru president! Frågan om det nordiska radio- och TV-samarbetet är vid det här laget gammal. När den uppkom och när ordet Nordsat kom till fanns inte begreppet Tele-X. Det fanns politiska åsiktsskillnader i behandlingen av Nordsatfrågan, och de följde inte alltid partigränserna. Socialdemokraterna i Sverige kunde t. ex. ha andra uppfattningar än socialdemokraterna i Norge, osv.

Under tiden som diskussionen om Nord-

satprojektet pågick utvecklade våra telebolag möjligheter att sända upp en telekommunikationssatellit, kallad Tele-X.

Vissa ledamöter av kulturutskottet – och, vågar jag säga, så småningom hela kulturutskottet – insåg att frågan om Nordsat var nära förbunden med frågan om Tele-X. Utan ett gemensamt agerande såg utskottet ingen möjlighet att driva Nordsatfrågan vidare med det krav på en tvåårig försöksperiod om vilket utskottet så småningom enades.

Till kravet på ett samband i behandlingen av frågor om de två satelliterna fogades också en önskan att Nordiska rådet kontinuerligt skulle hållas informerat om hur samarbetet fortgick.

Ministerrådets redogörelse är i och för sig utmärkt och uttömmande när det gäller de organistoriska formerna för det pågående undersökningsarbetet, men i samband med de norska och svenska statsministrarnas sammanträffande i januari och även i andra sammanhang har i pressen förekommit rykten och beskrivningar om vad som egentligen håller på att ske, t. ex. att Tele-X aldrig kommer att kunna sända annat än bandade program, att man kommer att få svårt att klara sambandet mellan Nordsat och Tele-X, att man vad beträffar Nordsat inte kommer att kunna dra så stora erfarenheter från Tele-X.

Mot bakgrund av att Nordiska rådet i ett tidigare beslut har begärt att få kontinuerlig information om hur samarbetet fortskrider har jag ställt en fråga: Vill ministerrådet redogöra för den aktuella situationen när det gäller nordiskt satellit-TV-samarbete?

Statsråd Langslet: Ærede president. Jeg henviser først til mitt innlegg under debatten om det allmennkulturelle arbeidet, der jeg kom inn på satellittsamarbeidet i en mediepolitisk sammenheng. Jeg henviser også til meddelelsen fra Ministerrådet om arbeidet på dette området siden Nordisk Råds sesjon i Helsingfors ifjor.

Vi er takknemlig for den positive holdning til Ministerrådets meddelelse som kulturutvalget har vist. Jeg kan forsikre at jeg som formann i Ministerrådet har lagt stor vekt på å føre disse tankene videre, slik jeg også var inne på i mitt innlegg.

Situasjonen akkurat idag er at studiefasen om Nordsat er kommet halvveis. Vi har fått foreløpige rapporter fra den tekniske og pro-

¹ Frågan tryckt s. 2728.

grammessige arbeidsgruppe, og Ministerrådet vil i nær fremtid ta stilling til retningslinjer for det videre utredningsarbeide. Vi følger den timeplan som ble satt opp i Ministerrådets vedtak av 27. mars ifjor, og som forutsetter at sluttrapportering skal skje senest 1. april 1984.

Det har i den nåværende fase vært et ønske fra svensk hold om å slutføre Tele-X-forhandlingene mellom Sverige, Finland og Norge før man gir endelige retningslinjer for det fortsatte Nordsat-samarbeidet. Det vil skje i nær fremtid – jeg ville forsåvidt ha et håp om å kunne gi et noe mer fyldig svar på et senere tidspunkt under denne sesjon. Uansett utfallet av Tele-X-forhandlingene kan det være ønskelig at Nordsat-prosjekteringen blir fullført, slik at Nordisk Råd, Nordisk Ministerråd og de nasjonale parlamenter innen 1984 får mulighet til å ta stilling til oppbygging av et satellittsystem for TV- og radio-sendinger i Norden.

Ingrid Sundberg: Fru president! Jag tackar statsrådet för svaret – kanske speciellt för den mer uttömmande skildring som statsrådet hade i sitt anförande tidigare i dag. I det anförandet säger statsrådet Langslet bl. a. att utvecklingen har kommit fortare än vi hade räknat med. Jag vill här erinra om att när arbetet på Nordsat pågick i slutet på 1970-talet fram till 1980 var vi åtskilliga som varnade för att den utomnordiska satellittekniken skulle komma med en förfärande snabb kraft och ställa krav på att Nordsat för att realiseras måste hålla en jämn takt när det gäller den tekniska utvecklingen men först och främst när det gäller realiserandet.

Från svenskt håll, och inte minst från s. k. kulturarbetarhåll, framfördes då att man genom att stoppa Nordsat – det fanns starka krafter i rörelse för det – skulle minska allmänhetens TV-tittande. Det är kanske en kulturpolitiskt lovverd tanke men tekniskt och, vågar jag säga, humanitärt är den ogenomförbar.

Nu har utvecklingen kommit med denna skrämmande kraft, därom är statsrådet och jag eniga. Det är mot denna bakgrund och mot bakgrund av det bl. a. från norsk håll aviserade avståndstagandet från den ekonomiska andelen i Tele-X-projektet som man från början räknade med från svensk sida

som situationen i dag verkligen har blivit besvärlig. Å ena sidan har vi, inte minst från socialdemokratiskt håll i Sverige, det starka kravet på att Tele-X skall utgöra ett så att säga grundläggande alternativ för det vidare arbetet mot Nordsat. Å andra sidan har vi de svårigheter som Tele-X har kommit i på grund av att Norge – låt vara att något skriftligt avtal inte finns – inte är villigt att betala de 24–26 procent som man från svensk sida tidigare har räknat med.

Skulle Tele-X-projektet komma på efterkälken på grund av att tillräckliga medel inte står till förfogande innebär detta, mot bakgrund av den inställning som Nordiska rådet har tagit till sambandet mellan Tele-X och Nordsat, att Nordsat också fördröjs. Detta skall ses mot bakgrund av statsrådet Langslets och andras uttalanden om att det verkligen är angeläget att vi får detta nordiska telesamarbete. Det kan visserligen tillgodoses genom kabeltekniken när det gäller våra större orter, men utkantsområdena skulle komma i en betydligt sämre situation.

Vi kan enas om att det har skett en förändring till det bättre i fråga om inställningen att vi bör få en nordisk telesatellit, men eftersom den frågan hänger ihop med Tele-X och Tele-X i dag befinner sig i en svår situation är min fråga:

Hur ser statsrådet på sambandet mellan Nordsat och Tele-X? Kan Nordsats försöksperiod gå vidare även om Tele-X i dag får en mer osäker finansiell grund att stå på? Och vidare: Vill statsrådet redogöra för hur man från norsk sida ser på finansiell medverkan i det vidare arbetet med Tele-X?

Statsråd Langslet: Ærede president! Jeg er enig i de grunnleggende vurderinger som fru Sundberg gjorde gjeldende. Det har vært meget vanskelig for fremtiden av Nordsat at de forskjellige faser av forhandlingene har trukket i langdrag, og at Danmark foreløpig har meldt seg ut av dette samarbeidet. Det har vært faser da man kunne tro at Nordsat med rette skulle omdøpes til "Utsatt". Men jeg tror det fremdeles ligger et håp i denne meget viktige samarbeidsmodell. Jeg tror den har realistiske sjanser til å bli satt ut i livet.

Når det gjelder Tele-X-samarbeidet, er det helt på det rene at det ikke foreligger noen avtale mellom de berørte regjeringer. Det er

jo det som er bakgrunnen for at det nå skal videreføres drøftelser som forhåpentlig kan gi et positivt resultat.

Det er opplagt at Tele-X kan utgjøre et første stadium i utviklingen av et Nordsat-samarbeid. Vi har vært klar over at det kunne vanskeliggjøre fremdriften av Nordsat-samarbeidet om man gjorde denne sammenkobling så absolutt at Nordsat-idéen fullt ut ble gjort avhengig av Tele-X. Den norske regjering kan ikke se det på den måte. Men vi mener Tele-X er et interessant prosjekt industripolitisk, og at det kan nyttiggjøres på en fruktbar måte i et første stadium av en Nordsat-oppbygging. Ut fra det perspektiv er vi interessert i deltakelse. Jeg vil uttrykke mitt håp om at det vil komme enighet ut av de drøftelser som her skal føres mellom de berørte regjeringer. Som kjent er også den finske regjering i høy grad inne i det bildet.

Eiður Guðnason: Fru president! Icke öväntat har TV-satellitsamarbetet diskuterats ganska mycket. Mottagning av utomnordiska TV-sändningar är ju ett faktum i Norden och kommer att öka ganska snabbt såvitt man kan se. I Island har ett privatföretag satt upp en parabolantenn och kan ta emot tre ryska program, men dessa program distribueras inte vidare till allmänheten.

Nu har Nordsatarbetet pågått ganska länge och pågår fortfarande, som vi har hört. I Island har vi haft stora förväntningar på ökade kulturella kontakter med de andra nordiska länderna, men detta arbete tycks gå mycket långsamt. Därför undrar jag personligen om man inte kan börja tackla denna fråga på ett annat sätt. Om vi snabbt vill få ett nordiskt TV-samarbete till stånd, varför då inte undersöka möjligheterna att utnyttja kanaler i en redan existerande satellit och börja utväxla nordiska program som inte medför några upphovsrättsliga problem, såsom nyhets-, sport- och debattprogram? Personligen tror jag att denna möjlighet är värd att undersöka för att få igång ett nordiskt TV-samarbete.

Ingrid Sundberg: Fru president! Jag tackar statsrådet Langslet för den mera uttömmande förklaring som han lämnade om situationen, inte minst när det gäller sambandet mellan Tele-X och Nordsat.

Jag skulle emellertid mot bakgrund av Nor-

diska rådets betänkande tidigare vilja säga ytterligare en sak. Vi krävde, som jag tidigare har påpekat, att bli kontinuerligt informerade om hur studietarbetet fortsätter, om studiefaserna när det gäller de båda satellitsystemen. Vi tycker inte att vi har blivit tillräckligt informerade när det gäller t. ex. de programfrågor som skall undersökas, översättningsmöjligheterna, riktlinjerna för upphandling osv. Däremot har vi genom press och på annat sätt blivit väl informerade om hur uppskjutningen skall gå till och var den eventuellt skall ske.

Eftersom studiefaserna skall vara avslutade den 1 april 1984 skulle jag vilja hemställa att ministerrådet med anledning av kulturutskottets tidigare yttranden redan under sessionen 1984 ger en så uttömmande redogörelse som göras kan för hur programmet har fortskridit i enlighet med den av Nordiska rådet tidigare utfärdade rekommendationen. Då får vi möjlighet att åter diskutera frågan. Skulle den inte komma upp till behandling i Nordiska rådet – och självfallet kan sakbehandlingen inte ske förrän 1985 – ligger vi långt ifrån uppfyllandet av tidsprogrammet. En gång, då vi mer intensivt än i dag trodde på nordiskt samarbete, tyckte vi att det programmet låg långt in i framtiden. Då tänkte vi oss att vi nu skulle ha varit i den situationen att vi kunde ta in varandras TV-program.

Jag anhåller alltså att vi under sessionen 1984 får en än mer uttömmande förhandling om det då nästan färdiga studiefasarbetet för Tele-X och Nordsat.

Statsråd Langslet: Takk, ærede president.

Til det spørsmål hr. Gudnason tok opp, om bruk av kommunikasjonssatellitter også for formidling av nordiske programmer, vil jeg gi den opplysning at det norske televerk på eget initiativ har sørget for å få opsjon på to kanaler i det ECS-satellittsystemet som vil bli realisert i nokså nær fremtid som et fellesprosjekt for de europeiske televerk. Og vi har sagt fra i Ministerrådet at det vil være mulig å ta disse kanaler i bruk for forsøk med nordisk programutveksling dersom det er interesse for dette i medlemslandene.

En begrenset utredning om dette er satt i gang innenfor Ministerrådet. Men, som jeg nevnte i hovedinnlegget, problemet ved å satse på kommunikasjonssatellitter som alternativ er at da når sendingene bare ned i de

områdena hvor man har utbygd kabelanlegg, og kulturpolitisk sett er det etter min mening helt utilfredsstillende at dette skulle være den eneste måte å formidle programmer på. Da ville store områder av Norden være udekket.

Vi vil i Ministerrådet legge oss på sinne de ønsker som er uttalt om en utførlig redegjørelse om dette samarbeidsfelt til sesjonen i 1984. Det har også vært nevnt at det kan bli aktuelt å be om en egen sesjon i Nordisk Råd hvis dette store samarbeidsprosjekt føres frem til et positivt resultat, hva jeg inderlig håper.

Statsråd Thage Peterson: Fru president! Tele-X-projektet har under denna session av Nordiska rådet tilldragit sig stort interesse. Enligt planerna skulle ett avtal om Tele-X ha kunnat tecknas redan under sommaren 1982 mellan Sverige och Norge och mellan Sverige, Norge och Finland. Så kunde av olika omständigheter inte ske. Försök gjordes att få ett avtal klart mellan Sverige, Norge och Finland så att det kunde ha presenterats inför denna session. Tyvärr lyckades inte detta.

Nu har det förekommit diskussioner om att den avgående svenska regeringen och den nuvarande svenska regeringen skulle ha olika tolkningar. På den punkten vill jag säga att det råder full enighet i synen på förhandlingarna och på frågan om Tele-X-samarbetet och kopplingen till Tele-X mellan den avgående svenska regeringen och den nuvarande regeringen.

Jag begärde ordet närmast med anledning av Ingrid Sundbergs inlägg. Jag vill tala om för henne att överläggningar i morgon kommer att äga rum mellan Sveriges, Norges och Finlands regeringar, varvid förhoppningsvis diskussionerna om Tele-X-projektet skall kunna slutföras. Det är för Sveriges del mycket angeläget att få ett svar inom den allra närmaste tiden beträffande den norska och den finska regeringens uppfattning om Tele-X-samarbetet.

Jag vill, fru president, tillägga att den svenska regeringen skulle se det som en stor tragedi för det nordiska samarbetet om Tele-X-projektet inte kunde genomföras som ett nordiskt projekt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

Mötet avbröts härefter kl. 12.00 och återupptogs kl. 14.00.

Jo Benkow övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Karl-Erik Häll för resten av detta möte och del av nästa möte lämnat sessionen och ersatts av Per Olof Håkansson och att Ola Ullsten för resten av detta möte lämnat sessionen och ersatts av Elver Jons-son.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Meddelande

Det meddelades, att statsråd Arne Rettedal intagit sin plats i rådet.

24

A 625/k: Medlemsförslag om nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videokivor.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande två rekommendationer:

a) Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidta åtgärder för att åstadkomma överenskommelse med upphovsmännens organisationer i syfte att bereda allmänheten tillgång till videogram med nordiska TV-program och filmer.

b) Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att etablera ett permanent nordiskt erfarenhetsutbyte om de juridiska, kulturella, tekniska och ekonomiska konsekvenserna av en ökad videogramdistribution samt om åtgärder i syfte att skapa möjligheter att positivt utnyttja det nya mediet.

Eiður Guðnason (kulturutskottets talesman): Herr president! Utgångspunkten för medlemsförslaget är den snabba utveckling som videobandspelarna undergått, vilket har lett till att apparaterna inte bara förbättrats i tekniskt hänseende utan dessutom blivit billigare såväl relativt som faktiskt sett. Detta har i sin tur lett till att videobandspelarna fått en explosionsartad spridning i de nordiska länderna. Även om statistik på detta område är ganska svår att få tag i, kan man gissa att

Norden är bland de videotätaste områdena i världen. Tillgången på videoprogram har däremot inte ökat i någon nämnvärd grad. Tvärtom synes videogramutbudet i de nordiska länderna till huvuddelen bestå av underhållningsfilmer, ofta av låg kvalitet, gjorda i anglosaxiska länder för TV eller biograf. Därtill kommer de för videodistribution gjorda vålds- eller pornografibetonade program som är riktade till de internationella marknaderna.

Till viss del har videoutbudet även omfattat inhemska filmer av god kvalitet, men någon distribution till allmänheten av inhemska eller ännu mindre av nordiska TV-program överspelade till video existerar inte.

Jag kan som exempel på hur snabbt videoverksamheten sprids nämna en stad i Island med 5 000–6 000 invånare, där man har bara ett bibliotek men sju ställen där det hyrs ut videofilmer. Det enda nordiska som där bjuds ut – om man kan kalla det nordiskt – är amerikanska våldsfilmer som textats på svenska.

Det råder enighet inom kulturutskottet om det trängande behovet av åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse med upphovsmännens organisationer i syfte att bereda allmänheten tillgång till videogram med nordiska TV-program och filmer. Utskottet ser så allvarligt på frågan att det finner det nödvändigt att, om detta inte lyckas, föreslå lagstiftningsåtgärder. Om lagstiftning måste tillgripas är det nödvändigt att denna harmoniseras i de nordiska länderna så snabbt som möjligt.

Herr president! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets första förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Arne Andersson, Georg Andersson, Lenart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Karin Flodström, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen,

Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Sture Palm, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ambjørn Sælthun, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Ulf Adelsohn, Aimo Ajo, Margrete Auken, Kjell Magne Bondevik, Bjarne Mørk Eidem, Thorbjørn Fälldin, Børge Halvgaard, Gutorm Hansen, Ivar Hansen, Ole Henriksen, Sverrir Hermansson, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Otto Mørch, Saara-Maria Paakkinen, Erlendur Patursson, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ulf Sundqvist, Jógvan Sundstein, Petter Thomassen och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster mot 1.

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets andra förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Arne Andersson, Georg Andersson, Lenart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Karin Flodström, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Svend Jakobsen, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Terhi Nieminen-Mäkynen, Sture Palm, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjä-

niemi, Håkon Randal, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ambjørg Sælthun, Karin Söder, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Lars Werner, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Mogens Voigt.

Frånvarande var:

Ulf Adelsohn, Aimo Ajo, Kjell Magne Bondevik, Thorbjörn Fäldin, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Ole Henriksen, Sverrir Hermansson, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Stefán Jónsson, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Erlendur Patursson, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ulf Sundqvist, Jógvan Sundstein, Sten Söderström, Petter Thomassen.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster mot 1.

25

D 1983/4/1980/k: Meddelande om rekommendation nr 4/1980/k angående samarbete på videogramområdet

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

26

E 6: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om TV-program för sjöfolk (D1983/8/1976/k)¹

Gunvor Schnitler: Spørsmålet om produksjon og distribusjon av TV-programmer for sjöfolk blir stadig mer aktuelt tatt i betraktning den raske utvikling som foregår på dette området rent generelt. Sjöfolk vil utvilsomt ha både glede og nytte av et nordisk samar-

¹ *Frågan tryckt s. 2729.*

beid, noe som f.eks. vil muliggjøre en smidig utveksling av programmene.

I meddelelsen om rekommandasjon nr. 8/1976 blir det redegjort for de avtaler om opphavsrettigheter og økonomiske rettigheter som nå gjelder innen de enkelte land. Selv om ikke disse spørsmål har funnet sin løsning, bør nordiske samarbeidsmuligheter tas opp til drøftelse og klarlegging. Uavklarte nasjonale forhold bør ikke hindre at det arbeides videre med saken på nordisk nivå. Det er for øvrig nylig nedsatt en nordisk mediagruppe som skal følge med i og behandle saker innen mediaområdet. Jeg vil derfor tillate meg å stille følgende spørsmål til Ministerrådet:

Vil Ministerrådet, bl. a. gjennom Nordisk Mediagruppe, drøfte og klarlegge samarbeidsmuligheter i forbindelse med spørsmålet om produksjon og distribusjon av TV-programmer for sjöfolk?

Undervisningsminister **Haarder:** I meddelelse om rekommandation nr. 8/1976 er det redegjort for, at så længe de ophavsretlige spørsmål ikke er løst i alle de nordiske lande, finder man det rigtigst, at nordisk samarbejde på dette område sker gennem kontakt mellem berørte nationale organer.

Det er altså, hvad der stod i denne meddelelse om rekommandationen. Jeg vil tilføje, at ministerrådet finder tanken om et fællesnordisk distributionsoplæg og fællesnordisk produktionsvirksomhed af TV-programmer for søfolk interessant. Derfor er jeg enig i, at den nordiske mediegruppe bør drøfte, hvordan en fællesnordisk produktion og distribution af sådanne TV-programmer kan sættes i værk.

Gunvor Schnitler: Jeg takker statsråden for svaret, som jeg velger å tolke i det minste noe positivt, og da med henblikk på støtte for at Nordisk Mediagruppe skal drøfte samnordisk produksjon og distribusjon av TV-programmer for sjöfolk.

Jeg håper på og vil be Ministerrådet om at arbeidet med denne saken blir prioritert.

I løpet av de siste om lag 10 årene har spørsmålet om og problemene knyttet til opphavsrett vært til hinder for løsning av ethvert spørsmål om distribusjon og spredning av TV-programmer. Det har vært arbeidet med

opphavsrettighetsspørsmål i mange år, uten at problemene er løst.

Nasjonal lovgivning står sentralt i problemstillingen, men en bedre kontakt mellom de berørte nasjonale organer kunne et stykke på vei løse noen av problemene i det minste.

Jeg vil imidlertid gjerne ha sagt at dette ikke bare er et nasjonalt spørsmål, f.eks. et spørsmål om norske sendinger til norske stasjoner for norske sjøfolk, men det er et nordisk spørsmål. Om et skip er norskregistrert, kan besetningen godt være både svensk og dansk og finsk og islandsk. Folkene om bord oppsøker velferden og sjømannskirkene når de kommer til havn. Jeg finner det urimelig at disse problemene ennå ikke har funnet sin løsning, etter at det har vært arbeidet med dem i så mange år.

Det som trengs nå, er vilje til å skjære igjennom og løse problemene praktisk, eventuelt med avtaler mellom de berørte parter, slik at vi ikke lenger blir stående fastlåst i dette problemet at våre sjøfolk rundt om på kloden ikke kan nå nordiske TV-programmer, samtidig som Nordens folk hjemme kan ta inn programmer – om ikke fra hele verden, så i hvert fall fra store deler av den i sine stuer. Jeg håper derfor at det nå kan komme forgang i arbeidet med å løse dette spørsmålet.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

Ändring i medlemslistan

Det anmeldes att Paul Jansson återtagit sin plats i rådet och Karin Flodström lämnat sessionen.

27

D 1983/13/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

28

D 1983/7/1981/k: Meddelande om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

29

E 8: Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödordningen för nordiskt lärar- och elevutbyte¹

Tuulikki Petäjaniemi: Herr president! Med hänsyn till att ett stort antal ungdomar i Norden i dag deltar i utbytesprogram med länder utanför Norden och med tanke på behovet av att snabbt få en ordning som i framtiden gör det minst lika lätt att för en längre eller kortare tid gå i skola, delta i olika slag av sommarkurser eller arbeta som lärare i ett annat nordiskt land önskar undertecknad ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för att det i skyndsam ordning skall kunna etableras stödordningar för lärar- och elevutbytet i Norden finansierade med nordiska, nationella och kommunala medel.

Statsrådet **Lena Hjelm-Wallén:** Herr president! Åren 1978–1979 genomförde ministerrådet på försök en stödordning för nordiskt lärar- och elevutbyte. Ett av målen var att stimulera statliga och kommunala myndigheter till en fortsatt intensifierad lärar- och elevutväxling. Detta mål tycks inte ha uppnåtts. En förnyad stödordning inom kulturbudgetens ram är avhängigt av de gällande ekonomiska förutsättningarna samt den prioritering av olika verksamheter ministerrådet vill göra. För att utbytesverksamheten skall bli lyckad bör den dock omfatta ett stort antal lärare och elever, vilket innebär att en förnyad stödordning medför stora kostnader.

Ett utbyte av lärare och elever är positivt för språkförståelsen. Detta försöker ministerrådet nu uppnå på andra sätt. I verksamhets-

¹ Frågan tryckt s. 2731.

berättelsen nämns ministerrådets handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden. I synnerhet betraktas modersmålsläraryrket som en viktig målgrupp och ministerrådet har för detta år beviljat medel till en sommarkurs för cirka 120 modersmåls lärare. Kursen verkar ha god effekt vad gäller att i våra skolor sprida kunskap om och intresse för de nordiska grannländerna.

Jag vill även nämna att Nordiska kulturfonden för sin del har beviljat medel till de nordiska lägerskoleföreningarna för att grunda ett nordiskt lägerskolråd. Det skall förhoppningsvis bidra till ett organiserat elevutbyte i Norden.

Dessutom genomför Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors årligen, förutom flera konferenser och seminarier om grannspråksproblematiken, ett tiotal kurser för finska gymnasister och modersmåls lärare i Sverige, Norge och Danmark. Syftet är att förbättra språkförståelsen samt sprida kunskap om olika länders kulturer.

Ministerrådet håller med Nordiska rådet om att myndigheter och organisationer på riks- och lokalplan bör uppmuntras till att stödja utbyte av lärare och elever mellan de nordiska länderna. Ministerrådet har i detta sammanhang konstaterat att lärar- och elevutbyte ofta stöter på praktiska problem och avser därför att utarbeta en idékatalog om hur utbyte praktiskt kan genomföras. Föreningarna Norden har kontaktats i ärendet.

För att utbytesverksamheten skall fungera bra behövs en god och allsidig information. I samband med att föreningarna Nordens regionala informationskontor inrättades bad vi dem därför stödja idén om elev- och lärarutbyte. Ministerrådet försöker alltså på olika vägar stödja lärar- och elevutbyte, vilket vi anser vara en viktig del av nordiskt samarbete.

Tuulikki Petäjaniemi: Herr president! Jag tackar ministern för svaret. Språkkunskap är en viktig förutsättning för allt nordiskt samarbete. Särskilt för finskspråkiga ungdomar betyder bristen på elevutbyte att en av de få möjligheterna att få språkpraktik även i fortsättningen är att försöka få tag på ett sommarjobb i Sverige. I nuvarande situation är detta ett alternativ som, även det, blivit allt svårare att förverkliga. Jag noterar dock att

ministerrådet har en positiv inställning till utvecklingen av både lärar- och elevutbytet. Jag hoppas att detta skall leda till konkret planering och resultat inom en nära framtid.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

30

E 7: Fråga till Nordiska ministerrådet angående temahäfte i Nordens historia (D 1983/14/1972/k)¹

Palm: Herr president! Jag tackar statsrådet för svaret.

För tio år sedan väckte jag ett medlemsförslag om utgivande av en gemensam nordisk historiebok som gav en objektiv och rättvisande beskrivning av de nordiska folkens gemensamma öden.

Frågan är alltså av gammalt datum.

Nordiska rådet ställde sig positivt till tanken och beslöt alltså för tio år sedan att rekommendera Nordiska ministerrådet "att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen".

I stället för den föreslagna historieboken har tre temahäften utgivits som skildrar från Kalmarunionen till Stockholms blodbad, Bonde, adelsman, kronan samt Norden under det andra världskriget.

Tre häften har varit planerade om Vikingatiden, Arbetarrörelsens uppkomst och historia samt ett häfte om Emigrationen till Amerika från de nordiska länderna.

Det blev alltså häften och ingen historiebok.

Nu skriver ministerrådet i sitt meddelande till rådet att vad det gäller fortsättningen av projektet ger hittillsvarande erfarenheter av denna utgivning "ikke ministerrådet baggrund for at prioritere yderligere udgivelser budgetmæssigt".

Detta har, ärade rådsmedlemmar, allvarligt oroat kulturutskottets medlemmar. Vi befäfar nämligen att ministerrådet med denna skrivning vill komma ifrån ett tidigare beslut i all tydhet. Skulle detta ske vore det mycket beklagligt. Det finns inte tid att i anslutning

¹ Frågan tryckt s. 2730

till frågesvaret i plenum söka efter anledning-
en.

Om det nu är ett bristande intresse att göra sig av med en del myter, beträffande både framstående personer eller händelser, som lever kvar i en mera elementär historieundervisning eller om det enbart är fråga om en mycket dålig och fantasilös marknadsföring i förhållande till de väletablerade läromedelsföretagen kan jag inte med bestämdhet uttala. Men i den centrala frågan har rådet all anledning att begära klart besked: har ministerrådet helt övergett alla tankar på att åstadkomma en gemensam nordisk historiebok och därmed erkänna ett misslyckande på detta område? Detta har bekymrat oss i kulturutskottet och det är ett uppenbart intresse att säga det i klarspråk.

Kravet om ett bättre material i historieundervisningen är, herr president, alldeles för bra för att helt avföras från rådets dagordning. Det är därför som jag ställt min fråga, och jag har av dagens svar inte blivit lugnad i mina farhågor.

Undervisningsminister **Haarder**: Hr. præsident! Først må jeg meddele, at der nu over ministerrådets dispositionsmidler er bevilget 50 000 kr. til oversættelse til finsk af de tre hæfter, som på nuværende tidspunkt foreligger.

Som nævnt i meddelelsen har salget af disse tre hæfter ikke været godt, og derfor er der blevet indledt forhandlinger om, hvad vi skal gøre med restoplaget. Vi har nu overtaget, købt, restoplaget til den pris, som forlagene havde nedskrevet det til, nemlig 50 000 kr. for de tilbageværende 5 000 hæfter ud af et samlet oplag på 9 000.

Vi tror ikke på, at en fortsat udgivelse vil kunne sælges på normale vilkår. Vi har selvfølgelig overvejet, om man kunne arbejde videre med den tidligere rekommandation, som taler om, at der skulle udarbejdes en samlet oversigtsfremstilling af de nordiske landes historie, men jeg må gøre Sture Palm opmærksom på, at denne tanke om et samlet oversigtsværk netop blev opgivet på foranledning af en nedsat arbejdsgruppe af særligt sagkyndige. Denne arbejdsgruppe af sagkyndige anså, at temahæfteløsningen, altså dette med temahæfter i stedet for et samlet værk, var den bedste måde at arbejde på, og derfor finder ministerrådet ikke, at det nu vil være

en god idé at tage tanken om et stort og omfattende værk op, eftersom den løsning, som eksperterne fandt bedre, nu har vist sig at være uafsættelig på markedet.

Palm: Herr president! Utgångspunkten i denna fråga har, som här sagts, varit att en historiebok skulle utarbetas. Nu har man i stället valt att utge häften. Vi har förstätt ministerrådets skrivning på det sättet att däri ligger en önskan om att medlemsförslaget på denna punkt skall avskrivas. Jag kan dock nämna för ministerrådet att Nordiska rådets kulturutskotts klart uttalade inställning var att det inte utan vidare är berett att avfärda den framförda tanken. Man ville låta den ligga kvar ytterligare en tid för att se vad som sker med de temahäften som redan är tryckta. Jag säger än en gång att tanken är allt för bra för att vi skulle låta den försvinna på det sätt som blir fallet vid en avskrivning enligt ministerrådets önskan.

Undervisningsminister **Haarder**: Hr. præsident! I ministerrådet kunne vi ikke drømme om at være arrogant eller se bort fra kulturudvalgets mening, og derfor lover jeg på den givne foranledning, at vi vil tænke over sagen én gang til.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i kulturutskottet.

31

D 1983/18/1979/k: Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdomar m. fl. grupper

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

32

C 26/k: Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet och D 1983/14/1975/k: Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

Rådet beslöt att företaga ovanstående två saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen och meddelandet till handlingarna i avvaktan på ny berättelse och nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Utskottets förslag bifölls.

33

D 1983/2/1978/k: Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

34

D 1983/1/1980/k: Meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

35

A 619/k: Medlemsförslag om samarbete inom den arktiska forskningen

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för gemensamma insatser inom den arktiska forskningen.

Randal (kulturutskottets talesman): Hr. president! Kulturutvalget ber altså Ministerrådet vurdere om det er grunnlag for samlende nordisk forskningsinnsats i Arktis. Når utvalget ikkje går lenger i denne omgang, er det ikkje uttrykk for negativisme, men tvert imot for realisme.

Danmark og Noreg har naturleg nok tradisjonar i nordområda, Sverige har i nyare tid vore med i periodar, medan Finland delvis har vore i periferien av forskningsopplegga i Arktis. Vi har altså ingen fast nordisk forskningstradisjon i arktiske område, og skal vi makte først å samle kreftene og deretter å styrke den konkrete innsatsen i Arktis, må vi ha eit grunnlag å arbeide ut frå. Vidare må forskningsarbeidet samordnast, og forskningsprosjekta må konkretiserast.

Det er ingen tvil om at kontinuerleg forskning i Arktis har verdi – på miljøvernområdet og når det gjeld registrering og eventuell utnytting av ressursar. Det kan i tillegg verke politisk stabiliserande i området.

Kulturutvalget vil altså i første omgang at det nordiske forskningspolitiske rådet skal vurdere grunnlaget for nordisk vitenskapleg arbeid i Arktis. Når dette arbeidet er utført, er tida moden for å trekke dei nødvendige konklusjonane.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, företogs votering medelst voteringsapparat beträffande kulturutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelsohn, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Bjarne Mørk Eidem, Kirsti Grøndahl, Eíður Guðnason, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Peter Muurman, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Jógvan Sundstein, Karin Söder, Sten Söderström, Lars Werner, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Margrete Auken, René Brusvang, Lone Dybkjær, Thorbjörn Fälldin,

Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Gutorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Ole Henriksen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Stefán Jónsson, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Astrid Murberg Martinsen, Otto Mørch, Erlendur Patursson, Per Petersson, Jørgen Kruse Rasmussen, Reulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Ambjørg Sælthun, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Petter Thomassen och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 44 röster.

36

E 4: Fråga till Danmarks regering angående de nordiska språknämndernas samarbete¹

Karin Söder: Herr president! Nordiska rådets kulturutskott har i sitt betänkande kraftigt understrukt behovet av att den nordiska språkförståelsen stärks. Till den änden inrättades också 1978 Nordisk språksekretariat som bl. a. har till uppgift att främja den nordiska språkförståelsen. Man förutsatte vid inrättandet av detta sekretariat att de enskilda länderna också på nationell basis skulle främja detta arbete på olika sätt.

Det framgår av berättelsen från Nordisk språksekretariat att de nordiska språknämndernas samarbete har varit gott. Det framgår också att samtliga nordiska länder utom Danmark har anslagit ökade medel för att uppfylla de syften som förutsattes vid inrättandet av Nordisk språksekretariat.

Mot denna bakgrund vill Gunnel Jonäng framställa följande fråga, som jag nu framför i hennes ställe: När kommer Dansk sprognævn att erhålla de medel som behövs för att nämnden skall kunna stärka sin nordiska verksamhet?

Undervisningsminister **Haarder:** Hr. president! Jeg kan give det glædelige svar til fru Karin Söder, at det nu i 1983 er lykkedes at få bevilget en fuldtidsstilling til sprognævnet til varetagelse af de nordiske sager i nævnet. Stillingen er opslået ledig og forventes besat fra 1. marts 1983.

Herefter er der skabt grundlag for en styr-

kelse af den danske indsats i det nordiske sprogsamarbejde, og det er der mange, også i den danske regering, som er meget tilfredse med. Jeg vil her bl. a. nævne Grønlandsminister Tom Høyem, som har kæmpet for denne sag i flere år.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

37

C 5/k: Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M), C 8/k: Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S), C 23/k: Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) och C 34/k: Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)

Rådet beslöt att företaga ovanstående fyra saker i ett sammanhang.

Kulturutskottet hade föreslagit att Nordiska rådet måtte lägga berättelserna till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

38

D 1983/3/1980/k: Meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvävernas kultur och språk i Nordnorge

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

39

D 1983/4/1982/k: Meddelande om rekommendation nr 4/1982 angående ökat nordiskt forskningssamarbete

Kulturutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 14.45.

¹ Frågan tryckt s. 2727.

Protokoll

6:e mötet

Torsdagen den 24 februari 1983 kl. 14.45–19.40 och fredagen den 25 februari 1983 kl. 09.00–10.20

Presidenter: Jo Benkow (1–2 och 5–19), Ulf Adelsohn (2–5) och Elsi Hetemäki-Olander (20–30).

Dagordning

1. C 1: Bilag 16: Nordisk Ministerråds budsjettförslag för 1984 (*betenkning fra Budsjettkomitéen*)

2. E 35: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende samarbeidet innen bolig- og byggområdet

3. C 1: Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet (*Sosial- og miljøutvalgets betenkning*)

4. B 46/s: Ministerrådsforslag om program for nordisk samarbeid om miljøvern

5. D 1983/6/1978/s: Melding om rekommandasjon nr 6/1978 vedrørende program for nordisk samarbeid på miljøvernsområdet

6. A 626/s: Medlemsforslag om intensivert nordisk forskningssamarbeid på energi- og miljøvernsområdet

7. A 633/s: Medlemsforslag om felles nordiske normer for svovelutslipp

8. A 627/s: Medlemsforslag om utvidet nordisk samarbeid på energi- og miljøområdet

9. E 12: Spørsmål til Nordisk ministerråd vedrørende videreutdanning innenfor helse- og sykepleieområdet (rek. nr. 3/1974)

10. A 650/s: Medlemsforslag om bevaring av naturmiljøet i de arktiske farvann

11. D 1983/28/1974/s: Melding om rekommandasjon nr 28/1974 vedrørende beskyttelse av naturtyper og biotoper av felles nordisk interesse

12. E 16: Spørsmål til den norske regjering vedrørende utslipp av avfall

13. E 32: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende forhandstestning av kjemiske emner og produkter

14. D 1983/9/1975/s: Melding om rekommandasjon nr 9/1975 vedrørende forhindring av skader ved giftige laster i Østersjøen

15. D 1983/15/s: Melding om rekommandasjon nr 15/1978 vedrørende gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser

16. D 1983/26/1981/s: Melding om rekommandasjon nr 26/1981 vedrørende internasjonale begrensninger for skattefrie alkoholinntøker

17. E 34: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende internasjonale begrensninger for skattefrie alkoholinntøker (rek. nr 26/1981/s)

18. E 26: Spørsmål til Danmarks regjering vedrørende inseminasjon av kvinner

19. E 13: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende nordisk samarbeid om løsning av problemer som følger av alderdom (rek. nr 5/1979/s)

20. A 618/s: Medlemsforslag om samarbeid ved klimabehandling av nordiske psoriasis-pasienter

21. A 640/s: Medlemsforslag om nordiske samarbeidsprosjekt for små og mindre kjente grupper funksjonshemmede

22. E 11: Spørsmål til Nordisk ministerråd vedrørende narkotikamisbruk (rek. nr 14/1982)

23. E 22: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende samarbeidsprogrammet på helse- og sykepleieområdet (rek. nr 9/1982/s)

24. A 634/s: Medlemsforslag om nordisk samarbeid for å øke sjøfolkenes velferd og muligheter til sosiale aktiviteter

25. E 17: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende et nordisk institutt for arbeidsmarkedsspørsmål (rek. nr 7/1977/s)

26. E 27: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende lovgivningssamarbeidet på arbeidsrettens område (rek. nr 2/1982/j)

27. D 1983/2/1982/j: Melding om rekommandasjon nr 2/1982 vedrørende lovgivningssamarbeidet på arbeidsrettens område

28. E 30: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende gjennomførelse av reell ungdomsgaranti i Norden

29. E 39: Spørsmål til Finlands regjering vedrørende ratifiseringen av avtalet om helse- og sykepleieområdets arbeidsmarked

30. D 1983/17/1980/s: Melding om rekommandasjon nr 17/1980 vedrørende nordisk konvensjon om ansettelsesfordeler

1

C 1, Bilaga 16: Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1984 (budgetkommitténs betänkande)

Budgetkommittén hade föreslagit.

A. att Nordiska rådet måtte antaga följande yttrande:

1. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å øke det fremlagte budsjett for det allmenne område for 1984 med 800 000 NOK samt vedta det justerte budsjett under hensynstaken av Budsjettkomiteens merknader og foreslåtte omdisponeringer.

2. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å øke det fremlagte budsjett for kulturelt samarbeid for 1984 med 1 200 000 DKK samt vedta det justerte budsjett under hensynstaken av Budsjettkomiteens merknader.

B. at Nordisk Råd tar til etterretning Vedlegg 16 til beretning C 1/1983.

Svend Jakobsen (budgetkommitténs første talesman): Hr. præsident! Det er første gang, at plenarforsamlingen får forelagt ministerrådets budgetforslag til diskussion. Det sker, efter at der igennem en længere periode har været drøftelser mellem budgetkomiteen og samarbejdsministrene med henblik på at nå frem til en budgetprocedure, som kunne muliggøre en stærkere inddragelse af parlamentarikerne i budgetprocessen og med henblik på at effektivisere samarbejdsformerne.

Vi er nu nået frem til en procedure, som er iværksat som en forsøgsordning, og det er på den baggrund, at vi her kan præsentere en

betænkning fra budgetkomiteen til drøftelse i plenarforsamlingen.

Denne procedure imødekommer også de nationale forsamlings bl.a. stortingets ønske om, at ministerrådets budget bør gøres til genstand for åbne drøftelser på politisk plan i rådets organer, før ministerrådets budget kommer til behandling i de nationale parlamenter.

Det er som nævnt første gang, denne budgetprocedure anvendes, og derfor er det for tidligt i dette møde at udtale sig om, hvorvidt det vil svare helt til de forventninger, som er stillet. Men jeg synes, at vi allerede nu kan notere, at budgetproceduren har ført til en grundig gennemgang af udvalgenes sagsområder og en klarere markering af parlamentarikerens initiativ og prioriteringer, og derfor finder jeg, at der er grund til ikke alene at fastholde den gennemførte budgetprocedure, men også at overveje en videre udvikling med udgangspunkt i de erfaringer, vi indhøster med den nu gennemførte fremgangsmåde.

Det fremlagte forslag til budget på kulturområdet og det almene område for 1984 udgør samlet 280 mill. norske kr.

Ved de indledende drøftelser af budgettet for det almene område for 1984 fremholdt budgetkomiteen, at den reelle vækst, den reelle øgning burde sættes til 3 pct. Denne vækstfaktor blev begrundet med, at tilvæksten i de nordiske landes økonomier sandsynligvis også i 1984 vil være beskedene. Når der alligevel blev anbefalet en sådan forøgelse, er det med udgangspunkt i, at et nordisk samarbejde vil give mulighed for gevinster, der ikke kan opnås på nationalt plan, og derfor er det ikke urimeligt, at væksten i det nordiske budget sættes noget højere end den ansatte nationale vækst.

Komiteen tilføjede helt i tråd med statsministrenes udtalelser i 1981, at nye indsatsområder må finansieres med tilførsel af nye midler.

Vi har noteret os, at ministerrådet meddeler, at det almene budget vokser med 6 pct. og kulturbudgettet med 2,8 pct. Jeg vil gerne understrege, at dette er totalbeløbet. Hvis man ser bort fra finansieringen af nye aktiviteter, vil væksten efter ministerrådets forslag for det almene budget være 2 pct., og den vil være ca. 1 pct. på kulturområdet.

Jeg vil gerne nævne disse tal både for at

understrege, at den diskussion, der tidligere har været om den meget store afstand mellem væksten på det almene budget og på kulturbudgettet ikke gælder, hvis vi ser på den reelle øgning; men det gælder fælles for det almene budget og for kulturbudgettet, at den øgning, der er foreslået, er væsentligt lavere end det, der blev drøftet mellem budgetkomiteen og samarbejdsministrene sidste år.

Det er med disse tal som udgangspunkt, at vi i budgetkomiteen har drøftet de indstillinger, der har foreligget om ændringer i forhold til ministerrådets budget, og jeg kan sige, at komiteen finder det betænkeligt, at opbygningen af nye aktiviteter på kulturområdet som Nordisk forskningspolitisk Råd og Nordens Hus på Færøerne finansieres over det ordinære kulturbudget. Dette vil indebære, at andre aktivitetsområder direkte må reduceres, og det er på den baggrund, at komiteen har anbefalet, at kulturbudgettet øges med 1,2 mill. DK.

Vedrørende budgettet for det almene område kan vi notere, at prioriteringen i store træk følger den anbefaling, budgetkomiteen gav i det nævnte møde med samarbejdsministrene.

Vi finder grund til særligt at pege på de betydelige foreslåede nedskæringer på områderne samferdsel, trafikikkerhed og turisme. Vi mener faktisk, at budgetkomiteen indtog en realistisk holdning til budgetoplægget for 1984, og vi noterer, at der på de nævnte områder blev foreslået ingen eller kun beskedne forhøjelser bl.a. for at skabe plads for satsninger på de mest aktuelle samarbejdsområder. Men det er komiteens opfattelse, at det foreliggende budgetforslag repræsenterer en alt for stærk nedskæring på disse områder. Vi har også bemærket, at der på de økonomiske sektorer er foreslået visse omdisponeringer, således at budgettet bedre svarer til de politiske prioriteringer.

Vi har også noteret os, at ministerrådet til denne session fremlægger et nyt handlingsprogram på bygge- og boligområdet, og dér må vi sige, at det synes ikke at tjene noget særligt formål, når man samtidig foreslår en meget betydelig reel nedskæring til Nordisk Komité for Byggebestemmelers projektvirksomhed.

Jeg vil også understrege, at der bør være en afspejling i budgettet af den holdning, der er kommet til udtryk under plenarforsamlingens

generaldebat, og her har det jo været et gennemgående tema, at vi i fællesskab skal satse på en stærkere økonomisk aktivitet, og ikke mindst industripolitikken har haft en fremtrædende placering.

Derfor bør man have disse ting for øje, når man fastlægger det endelige budget. Jeg vil også pege på projektesportfonden, hvor man har foreslået en vis øgning; dér må man være opmærksom på, om det er tilstrækkeligt til at løfte denne opgave, og jeg peger også på industrifonden som en vigtig faktor i denne øgede aktivitet, og det er med udgangspunkt i disse synspunkter, at budgetkomiteen foreslår en øgning på det almene budget med 800 000 NOK eller ca. en halv pct.

Jeg skal nævne nogle enkelte ting ganske kort. Jeg skal nævne, at vi finder det vigtigt, at det samarbejde på det socialpolitiske område, der har været forberedt, også realiseres. Jeg vil også gerne nævne, at komiteen tidligere har stillet forslag om en nordisk kvindekonference i 1984 som en forberedelse til FN's kvindekonference i 1985. Det er ikke kommenteret; vi finder det vigtigt ikke blot med henblik på at intensivere ligestillingsbestræbelserne i Norden, men også som forberedelse til FN's kvindekonference i 1985.

Jeg skal til sidst henstille stærkt til ministerrådet, at man ved den endelige fastlæggelse af budgettet tager hensyn til de indstillinger, der foreligger her fra budgetkomiteen, og som har udspring i de indstillinger, der er kommet fra de enkelte udvalg, og jeg vil gerne understrege, at disse indstillinger jo ikke er et udtryk for de samlede ønsker om aktivitetsudvidelse i det enkelte udvalg. Det er indstillinger, der kommer som prioriterede forslag om forøgelse; vi vil – selv med imødekommelsen af de indstillinger, der foreligger her fra budgetkomiteen – være i en situation, hvor den reelle øgning af de nordiske budgetter ligger et godt stykke under den 3 pct.s realøgning, som budgetkomiteen anbefalede i forbindelse med budgetarbejdet i efteråret. Jeg håber, at man fra ministerrådet vil se, at der herfor både fra udvalgene og fra budgetkomiteen er taget et ganske stærkt hensyn til den vanskelige budgetsituation, som vi ved, der er i de enkelte lande, men vi må også disponere under indtryk af de synspunkter, der i øvrigt gives udtryk for i vore drøftelser her i Nordisk Råds plenarforsamling.

Eiður Guðnason (budgetkommitténs andre talesman): Herr president! På budgetkommitténs vägnar vill jag säga några ord om kulturbudgeten. Enligt ministerrådets uppfattning skall skillnaden i realökningen på den allmänna budgeten och realökningen på kulturbudgeten inte ses som en nedvärdering av kultursamarbetets betydelse.

Budgetkommittén är inte enig med ministerrådet om denna uppfattning. Kommittén erinrar om vad ministerrådet uttalar i sitt förslag till nordiskt kultursamarbete under 1980-talet, nämligen att "om ett samhälle vill bevara sin kulturella nivå måste det — — — vara berett att satsa förhållandevis mera på kulturen". Ministerrådet motiverar denna sin inställning med att "insatser inom forskning, utbildning och övrig kultur kan bli verkningfulla medel för att motverka inte minst de psykologiska följderna av en ekonomisk nedgång och även för att ta sig ur denna".

Kommittén finner inte att den föreslagna realökningen för kultursamarbetet rimmar med ministerrådets uttalande.

Budgetkommittén anser att anslagen till folkrörelsesamarbetet, till Nordiska kulturfonden och till ministerrådets disposition i nämnd ordning bör höjas med 400 000 danska kronor vardera. Detta skulle ge en sammanlagd aktivitetsökning på 4,7 miljoner danska kronor eller 3,8% mot 3,5 miljoner danska kronor eller 2,8% i ministerrådets förslag.

Budgetkommittén uppfattar förhöjningen som anspråklös. Därtill kommer att uppbyggnaden av de nya aktiviteterna Nordiska forskningspolitiska rådet och Nordens hus på Färöarna skulle ske innanför den av kulturutskottet föreslagna och av budgetkommittén förordade ramen för 1984.

Budgetkommittén konstaterar att Nordiska forskningspolitiska rådet har uppgifter på samsamarbetsområden som täcks av antingen kulturbudgeten eller den allmänna budgeten. Rådets verksamhet finansieras dock av praktiska orsaker enbart över kulturbudgeten, såsom det konstateras i budgetförslaget. Budgetkommittén anser att hänsyn till detta förhållande måste kunna tas, så att den fortsatta uppbyggnaden av forskningspolitiska rådet finansieras utanför ramen för kulturbudgeten och således inte tillåts hämma utvecklingen av annat kultursamarbete.

Statsråd Skauge: Herr president! Nordisk Råds sesjon har i år för første gang uttalt seg om de nordiske samsamarbetsbudsjetter. Det er en viktig nyskaping som i år er foranlediget gjennom overenskomsten mellom Presidiet og Ministerrådet om den nye budsjettprosedyre. Denne ordningen innebærer en tilnærming til våre nasjonale budsjettssystemer. Ministerrådet ser den nye prosedyren som et uttrykk for den økte betydning som budsjettene har fått som politisk styringsinstrument for det nordiske samarbeid. Etersom det nordiske samarbeidet ikke har overstatlige beslutningsorgan, er det Ministerrådet som må fatte det endelige vedtak som binder de enkelte regjeringer. Det er imidlertid av betydning for regjeringenes beslutning hva som kommer frem i dagens debatt, og hva som blir uttalt fra rådets side.

Den økonomiske situasjon i våre nordiske land har allerede blitt berørt en rekke ganger under sesjonen. Budsjettforslagene for 1984 gjenspeiler de nordiske regjeringenes oppfatning om at det nordiske samarbeidet bærer i seg så mange fordeler for våre land at det selv i den aktuelle økonomiske situasjon bør finne sted en reell budsjettvekst.

Så vel gjennom de nordiske samsamarbetsorgan knyttet til Ministerrådet som ved initiativ fra Nordisk Råd føres hvert år frem mange forslag om en videre utbygging av det nordiske samarbeid. En gjennomføring av samtlige av disse forslag er ikke mulig innenfor tilgjengelige økonomiske rammer.

Den prioritering som er nødvendig for å skape økonomiske muligheter for så vel igangværende som viktige nye samsamarbetsiltak, er en meget krevende oppgave innenfor det nordiske samarbeidet — slik som det også er for våre nasjonale budsjetter. Jeg konstaterer derfor med glede at den nye budsjettprosedyre har ført til et bedre samspill mellom Nordisk Råd og Ministerrådet nettopp når det gjelder denne prioriteringen. Ministerrådet mener derfor at denne ordningen bør fortsette. Enkelte mindre justeringer av prosedyren kan imidlertid bli aktuelle på bakgrunn av de erfaringer som vi vil høste i løpet av denne prøveperioden. Eventuelle slike endringer bør diskuteres mellom Ministerrådet og Nordisk Råd før behandlingen av budsjettet for 1985.

Ministerrådets forslag til det allmenne budsjett for 1984 representerer en konsentrert satsing på virksomheter som medvirker til en forbedring av de nordiske lands konkurrenceevne. På bakgrunn av sysselsettings situasjonen i Norden har utbyggingen av samarbeidet på arbeidsmarkedsområdet blitt prioritert. Dette skulle også være i god takt med det som har vært innholdet i hoveddelen av innleggene under generaldebatten f. eks. Det allmenne budsjettet har også fått en realvekst på 6 pst.

For enkelte samarbeidsområder mener Budsjettkomiteen at Ministerrådets budsjettforslag innebærer konsekvenser som ikke kan aksepteres. På denne bakgrunn foreslår komiteen at det blir bevilget ytterligere 800 000 norske kr. for områdene bygg, samferdsel, trafikksikkerhet og turisme. Komiteen foreslår dessuten enkelte omdisponeringer.

Budsjettkomiteens innstilling og debatten i rådet vil bli en del av Ministerrådets vurderingsgrunnlag når budsjettet skal fastlegges på vårt møte i morgen. I denne debatt blir det min oppgave å følge med og registrere de synspunkter rådet legger vekt på.

Statsråd Langslet: Debatten idag betyr at Nordisk Råd har fått en bedre kanal for innflytelse over det nordiske samarbeidet på ministerrådssiden. I så måte er det et naturlig ønske fra parlamentarikerne som imøtekommes. Jeg har merket meg at både kulturutvalget og budsjettutvalget har gjort et grundig arbeid med budsjettet, på samme måte som det fra utvalgets side også ble lagt stor vekt på å gi råd til Ministerrådet før vi begynte arbeidet med vårt budsjettforslag.

I forhold til de enkelte lands egne budsjettprosedyrer kan man imidlertid ikke overse den viktige forskjell at parlamentene da behandler inntekts- og utgiftssiden i sammenheng, med de økonomiske begrensninger det med en gang gir. De nasjonale budsjetter blir drøftet i forbindelse med et finanspolitisk og nasjonaløkonomisk helhetsopplegg, slik at nivået på statsutgiftene underordnes andre mål for den økonomiske politikk, så som full sysselsetting, dempet inflasjon, begrensning i skatter og avgifter osv. Når Ministerrådet skal treffe vedtak, må slike hensyn tillegges

vekt. Det må skje en tilpasning mellom de utgiftsrammer som stilles opp nasjonalt for 1984, og de midler som kan avsettes i nordisk sammenheng.

Når det gjelder kulturbudsjettet spesielt, vil jeg gjerne kommentere den hovedprioritering som Ministerrådet foretok. De enkelte land hadde i utgangspunktet ulike rammer for budsjettet, og det resultat Ministerrådet kom frem til, var et kompromiss. Likevel lyktes det å nå frem til en reell økning i budsjettforslaget på henimot 3 prosent i forhold til inneværende års budsjett. Dette representerer for de fleste land en klar prioritering av det nordiske kultursamarbeid sett i forhold til den nullvekstsituasjon de opplever i sine nasjonale budsjetter.

Når det allmenne budsjett for nordisk samarbeid har en sterkere økning, avspeiler det den avgjørende vekt som alle nordiske land legger på kampen for å styrke arbeidslivet og sysselsettingen i Norden. Under denne sesjonen er det gang på gang blitt understreket at dette er vår felles hovedoppgave, som vi må sette maksimalt inn på å løse. Denne prioritering kunne lett bli meningsløs hvis den nærmest automatisk skulle føre til at da må også andre budsjettformål få samme økning.

Da Ministerrådet skulle prioritere innenfor de begrensede rammer vi må avfinne oss med, vurderte vi nøye hvordan Kulturutvalgets henstilling fra ifjor høst kunne følges opp. Det ble tidlig klart for oss at det denne gang dessverre ikke var mulig å imøtekomme alle ønsker fra utvalget. I praksis måtte vi bl. a. velge mellom om vi skulle trygge virksomheten ved de mange institusjoner som er bygget opp, eller om vi skulle øke tilskuddene til den spontane del av virksomheten. Slike avveininger er alltid vanskelige. Men Ministerrådet fant ikke grunnlag for å beskjære etablerte institusjoner, eller foreslå noen avviklet uten nærmere forarbeider.

Jeg er imidlertid overbevist om at vi i fremtiden ikke kommer utenom en strengere vurdering av allerede etablerte virksomheter. Vi må regne med at vi ved etterprøving av arbeidet i institusjoner som er i drift, kan komme til at enkelte virksomheter bør vike for tiltak som er blitt mer aktuelle senere. Jeg har merket meg at Kulturutvalget også støtter slike omprioriteringer, men har hatt vanskelig for å peke på konkrete forslag. Uttalelsen

lover imidlertid godt for et samarbeid om dette i framtiden.

Så nødig vi enn ville, måtte vi i denne situasjon unnlate å øke støtten til kulturfondet og disposisjonsmidlene over budsjettet. Jeg tolker kulturutvalget slik at man heller ikke ser noen annen løsning på dette dilemma enn å øke den samlede ramme for budsjettet.

I forslaget til rekommandasjon pekes det på tre områder som man ønsker øket, med tilsammen 1,2 millioner danske kroner. Jeg kan ikke se noen motsetning mellom Ministerrådet og Nordisk Råd i synet på hvordan eventuelle ekstramidler kunne brukes med størst effekt.

Til slutt vil jeg understreke Ministerrådets ønske om en tilfredsstillende løsning på de problemer som institusjonene i Island er kommet opp i som følge av underdekning for sterk inflasjon. Det er nødvendig å ta et krafttak for å bringe institusjonenes budsjetter opp på et nivå som tillater forsvarlig drift, og å finne frem til prosedyrer som sikrer mot at slike problemer oppstår i fremtiden. Alle instanser som har drøftet dette spørsmålet, har vært enige om at det nå må finne sin løsning, og Ministerrådet vil arbeide videre med saken på det grunnlag.

Kirsti Grøndahl: Jeg forstår at Ministerrådet har vært i en vanskelig prioriteringssituasjon. Men fra det og til å si at man nøye har vurdert Kulturutvalgets mange råd i løpet av året, synes jeg det er langt. Kulturutvalget arbeidet intenst med sitt forslag og sitt rådgivningsarbeid til Ministerrådet, og vi satte opp en prioritert rekkefølge i 4 punkter. Begge de to første punktene gikk på de spontane, rørlige bevilgningene – det første på kulturfondet og Ministerrådets disposisjonsmidler, og det andre på "folkørørelser, folkbildning, ungdomsarbeid og idrottsarbeid". Først som nr. 3 og 4 i prioritet kom institusjonssikringen.

Vi i Kulturutvalget registrerer da at Ministerrådet har valgt å legge vekt på punktene 3 og 4 i prioriteringen – og overse punktene 1 og 2.

Når vi splitter opp dette budsjettet, ser vi nemlig at utdanning og forskning har fått en tilfredsstillende utvikling i en vanskelig økonomisk situasjon, mens det i allmennkultur-

budsjettet er direkte nedgang – jeg tenker da på de spontane midlene, disposisjonsmidlene, kulturfondet og "folkørørelsearbeidet".

Foran neste års budsjett håper jeg derfor at Ministerrådet, i stedet for å toe sine hender og bestemme rammer som er så lave at det ikke er mulig å prioritere det spontane kulturarbeidet, da har som oppgave å foreslå hvilke reduksjoner rådet kan tenke seg på det institusjonelle kulturarbeidets områder, slik at vi får en reell diskusjon som forarbeid til budsjettarbeidet.

Statsråd Langslet: I en økonomisk vanskelig tid, med den store avstand det gir mellom ønsker og ambisjoner på den ene side og reelle muligheter på den annen, er det høyst forståelig at det kan bli misnøye med det resultat som kommer ut. Men jeg må forsikre fru Grøndahl at vi har studert Kulturutvalgets anførsler meget nøye. Vi kommer også til å studere nøye de anførsler som er kommet i forbindelse med budsjettbehandlingen nå, før vi treffer vårt vedtak.

Mørk Eidem: Budsjettkomiteen har lagt fram en enstemmig innstilling om budsjettet for året 1984. Som det tidligere har vært nevnt, er dette første gang det legges fram en innstilling om et nordisk budsjett i rådet. Nordisk samarbeid går ikke fort. Veggen fra K. B. Andersen-utvalget til denne forsøksvise budsjettdebatt har vært ganske lang. Det er derfor en liten milepæl som i dag passerer ved at rådet gjennom en egen debatt behandler det kommende års budsjett og dermed det økonomiske grunnlaget for vår felles virksomhet. Dette er, som det har vært påpekt av flere, en forsøksordning, men jeg tror en allerede nå kan slå fast at ordningen er kommet for å bli. Sjølsagt fungerer ikke alt som det skal, men visse innkjøringsvansker må en alltid regne med. De er til for å overvinnes.

Det å behandle budsjett, er å prioritere. Etter generaldebatten skulle en tro at rådets medlemmer, både fra parlaments- og regjeringsida, var villig til en virkelig satsning. Men det nordiske budsjettet er ikke et budsjett med de store tall. 280 mill. kr. er det hele, opplyste budsjettkomiteens formann.

Og da å komme med de store økonomiske betraktninger om virkningen på priser, inn-tekter og kostnadsnivå, tror jeg er å over-spille litt. Men det er heller ikke enkelt i den økonomiske situasjon å få tilslutning til de store økninger. Skal imidlertid det nordiske samarbeidet videreutvikles, må vi være villig til også å prioritere det økonomisk. Er vi ikke villig til det, vil de som er kritiske til det nordiske samarbeidet, få rett. Da blir Nordisk Råd et organ for verbale øvinger, uten muligheter til virkelig handling.

Det synes å være enighet i rådet om at det økonomiske samarbeid skal prioriteres for at vi i fellesskap skal kunne motvirke den vanskelige økonomiske situasjon som våre land er inne i.

Med utgangspunkt i dette vil jeg gjerne feste oppmerksomheten ved det utvalgsområdet jeg representerer i budsjettkomiteen, trafikkutvalgets område.

Innenfor området samferdsel har en i den senere tid innrettet arbeidet mot prosjekter som vil bidra til en kartlegging av de økonomiske virkninger på transportområdet. En søker videre å rette oppmerksomheten mot transportkostnadene, som er en betydelig faktor i våre lands økonomier, for på denne måten med felles opplegg å forsøke å forbedre det økonomiske grunnlaget og dermed bedre mulighetene for lønnsomhet og økonomisk vekst. Dermed kan også satsning innenfor dette området i stor grad karakteriseres som en prioritering av arbeid for alle.

Det er derfor skuffende å se den nedprioritering som skjer av samferdselsområdet i budsjettet for neste år.

Et annet område innenfor våre økonomier som betyr ganske mye, ja, kanskje mer enn de fleste er oppmerksom på, er turismen. Kanskje har vi i Norden vært altfor lite oppmerksom på Norden som reisemål. Jeg minner i denne sammenheng om kampanjen "Res i Norden" som pågikk i 1982, og som videreføres i år. Mot denne bakgrunn er det litt merkelig at Ministerrådet foreslår en ikke uvesentlig reduksjon i forhold til inneværende års bevilgning. Begge områdene – både samferdsel og turisme – er av økonomisk betydning for Norden. Det er da også vanskelig å finne noen annen begrunnelse for nedprioriteringen enn at disse to områdene er blitt rene salderingsposter.

Enda mer merkelig blir dette dersom en ser det i samband med Det nordiske trafikksikkerhetsåret 1983. Da finansieringen av dette år ble fastlagt i 1981, ble midler fra kapitlene samferdsel, turisme og trafikksikkerhet, samt litt fra reserven, satt inn. Dette godtok trafikkutvalget noe motvillig, men da vi prioriterte trafikksikkerhetsåret spesielt og trafikksikkerhetsarbeidet generelt, var vi med på denne omprioriteringen for 1982 og 1983. Hadde vi imidlertid den gang ant at en slik omprioritering for årene 1982 og 1983 skulle føre til den skjebne at samtlige av trafikkutvalgets områder skulle nedprioriteres for 1984, er jeg ikke overbevist om at trafikkutvalget ville sagt ja til finansieringsopplegget som vi da var med på. Dette medfører at når det gjelder det området som trafikkutvalget prioriterer høyest, trafikksikkerhetsarbeidet, når en tar hensyn til de ressurser som brukes til det nordiske trafikksikkerhetsåret, er Ministerrådets budsjettforslag for 1984 nesten en halvering i forhold til de midler som brukes til trafikksikkerhetsarbeid i 1983. Når så hensikten med trafikksikkerhetsåret var å løfte innsatsen i dette arbeidet opp på et høyere nivå, det nivå vi har for inneværende år, er det da rart at trafikkutvalget er lite glad?

Budsjettkomiteen har i meget klare ordelag gitt uttrykk for at denne nedprioritering ikke kan godtas. Jeg tar dette som et klart uttrykk for en bønn til Ministerrådet om å rette det opp. Jeg har tidligere referert til ulykkefall. Jeg skal ikke gjenta dette, bare understreke at det å halvere innsatsen i trafikksikkerhetsarbeidet i Norden, det er det ikke politisk flertall for i Nordisk Råd. Det finnes knapt noen som er villig til å være med på det. Derfor er det mitt håp at Ministerrådet tar tilstrekkelig hensyn til dette og følger budsjettkomiteens enstemmige innstilling.

Haugstvedt: Jeg er glad for den anledning vi har til å debattere budsjettet for 1984, og jeg er også glad for at den prosedyre man har lagt opp til for denne behandling, har vært vellykket så langt.

De siste årene har sosial- og miljøutvalget påpekt en tendens fra Ministerrådets side til å prioritere oppgaver innenfor de økonomiske, industrielle og tekniske områdene, og i mind-

re grad innenfor sosial-, miljø-, likestillings- og helsesektoren. Utvalget har tidligere advart mot en for ensidig prioritering av disse samarbeidsområdene.

Nå råder det selvfølgelig en allmenn forståelse for at den økonomiske virksomhet må få en ny giv, at dette er grunnlaget for mye av det som skjer på andre områder. Men likevel må vi finne de riktige balansepunkter i spenningsfeltet mellom de kortsiktige tiltak og de mer langsiktige virkninger av våre tiltak. Det ville f.eks. være meningsløst om vi i vårt strev etter å skape en bedre økonomi skulle glemme bort det som var hensikten med det hele, nemlig et samfunn bygd på medmenneskelighet og solidaritet. Selv om de nordiske budsjetter må betegnes som beskjedne, bør vi likevel være oppmerksom på dette, fordi budsjettene har en signaleffekt på vår politiske kurs som ikke skal undervurderes.

Det foreliggende forslag omfatter bevilgninger til 15 institusjoner. Seks av disse kommer inn under sosial- og miljøsektoren. Jeg vil her kommentere bevilgningene til tre av disse institusjonene.

Sosial- og miljøutvalget har notert at den nordiske legemiddelnemnd ikke er blitt tilgodesett med så store ressurser som utvalget mente var ønskelig, selv om det for nemndens vedkommende er tale om en realøkning. Med tanke på det framtidige budsjettarbeid vil vi gjerne påpeke dette allerede nå.

Den nordiske nemnd for handicapsspørsmål utfører et arbeid som det legges merke til, også i en videre internasjonal sammenheng. Utvalget har med interesse fulgt forsøksvirksomheten med utdanning av personell for døvblinde. På vår dagsorden står et medlemsforslag om et nordisk samarbeidsprosjekt for små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede, der det forutsettes at den nordiske nemnden skal stå sentralt i bildet. Jeg vil ha nevnt dette, særlig med tanke på prioriteringer for fremtiden.

Når det gjelder Nordiska hälsövårdshögskolan, er utvalget enig med så vel styret for skolen som Ministerrådet om at tiden er inne for en evaluering av virksomheten. Denne bør komme i gang allerede i år. Dette nordiske tiltak spiller en viktig rolle i etter- og videreutdannelsen av sosialt og medisinsk personell på nordisk plan.

Oppfølgingen av det nye samarbeidspro-

gram på sosial- og helseområdet synes dessverre ikke å ha satt tilstrekkelige spor etter seg i det budsjettforslag som nå foreligger til behandling. Sammenlignet med tidligere samarbeidsprogrammer har nye innsatsområder kommet til, f.eks. på sosialomsorgens område, på områder som omfatter spørsmål om barnas, ungdommens og familiens situasjon, handicapområdet og rusmiddelområdet. I samme program slås det også fast at full sysselsetting og et godt arbeidsmiljø er av største betydning når det gjelder å motvirke sosiale problem og dårlig helse. Så vel menneskelige som økonomiske hensyn taler i samme retning, heter det. Denne riktige konstatering burde anspore til større innsats av ressurser, fordi vi ikke kan se at det foreligger noe motsetningsforhold mellom menneskelige og økonomiske faktorer. Utvalget har derfor på nytt henstilt til Ministerrådet om å forbedre budsjettet på dette punkt, det vil være i overensstemmelse med hva budsjettkomiteen også tidligere har fremført.

Formannen i budsjettutvalget kommenterte forslaget om en nordisk kvinnekonferanse. Jeg vil bare si i den forbindelse at sosial- og miljøutvalget ved flere anledninger har gitt uttrykk for uro over at arbeidet med likestillingsspørsmål taper terreng i den lavkonjunktur vi nå er inne i. Virkeligheten krever imidlertid nå en handling, og vi har gått inn for å bidra så langt det er mulig, med bevilgninger til en nordisk kvinnekonferanse, som er forutsatt å komme før FN's kvinnekonferanse i 1985. Det er forutsetningen å samordne og vurdere resultatene av likestillingsarbeidet i Norden i tiden etter den første kvinnekonferanse, som ble holdt i Mexico i 1975.

Jeg vil gjerne også få si noen ord om kap. Arbeidsmarked. Sosial- og miljøutvalget konstaterer med glede og tilfredshet at denne post økes betydelig i budsjettet. Det arbeid som utføres av Ministerrådet med dekning i dette kapitlet, fortjener absolutt støtte. Ikke minst er det interessant og viktig at nordiske midler settes inn for å belyse samspillet mellom arbeidsmarkedspolitikken og den økonomiske politikken. Likeledes er det viktig å få analysert de samfunnsøkonomiske, sosiale og menneskelige kostnader ved arbeidsløsheten i Norden, slik at vi får et bedre underlag for å aktivisere midler som betales ut i ulike

former for støtte til arbejdsløse. Slike analyser ligger etter vår mening godt til rette for nordisk samarbeid.

Til slutt: Det er mitt håp at de synspunkter som er kommet fram i debatten fra parlamentarikerne og fra de ulike utvalgs side, vil bli tatt med i Ministerrådets behandling av budsjettene for senere år.

Gunnar Nilsson: Herr president! Jag vill ge några kommentarer till ekonomiska utskottets granskning av 1984 års budgetförslag.

Beträffande institutionsbudgeten konstaterar ekonomiska utskottet att denna i nästan alla avseenden sammanfaller med den budget som budgetkommittén tidigare lade fram. På en punkt har emellertid ekonomiska utskottet en avvikande mening. Det gäller den nedskärning på 355 000 norska kronor till Nordiska kommitténs för byggbestämmelser projektverksamhet som finansieras över institutionsreserven.

Såväl ministerrådet som ekonomiska utskottet önskar att ett handlingsprogram för bostads- och byggområdet igångsätts. Att i det läget föreslå ett nedskuret belopp stämmer därför illa med de uppställda ambitionerna.

När det gäller projektbudgeten föreligger större avvikelser i ministerrådets förslag gentemot budgetkommitténs ursprungliga önskemål, som understöts av ekonomiska utskottet. Jag skall be att få peka på några områden.

Beträffande handelspolitiken föreslår utskottet för det första en reell verksamhetsökning om 250 000 norska kronor.

Beträffande industripolitiken föreslår utskottet för det andra en reell verksamhetsökning på 300 000 norska kronor.

För det tredje bör säkerhetsforskningen inom energiproduktionsområdet få en reell ökning om 150 000 norska kronor.

Ekonomiska utskottet anser dessa krav väl motiverade. Som Svend Jakobsen sade i sin föredragning gäller det områden som har spelat en central roll i den debatt som har förts i Nordiska rådet om den ekonomiska och samsättningsmassiga utvecklingen i Norden. Vi menar att dessa bör få en klar markering i den slutliga budgeten. Eftersom vi samtidigt föreslår att jordbruksfrågorna inte erhåller

medel för en reell verksamhetsökning – utskottet räknar inte detta som ett prioriterat område – och vi gör samma bedömning beträffande konsumentfrågor, där vi föreslår en reduktion av den reella verksamheten med 235 000 norska kronor, är totalramarna i projektbudgeten desamma som ministerrådet föreslagit. Det är således enbart fråga om en omprioritering.

Herr president! Jag hemställer att ministerrådet tillgodoser de av mig framlagda synpunkterna, som också återfinns i budgetkommitténs betänkande.

Margrete Auken: Hr. præsident! I Nordisk Ministerråds almene budget er der en post, som særlig har tiltrukket sig min opmærksomhed.

Det er sikkerhedsforskningen på energiproduktionsområdet, som forestås af Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål. I 1982 var bevillingen på 5,7 mill. nkr. fra Nordisk Ministerråd, og for 1983 er der bevilget over 5,4 mill. nkr. For 1984 er budgetkomiteens budgetforslag på 6 mill. nkr., og der er således tale om den væsentligste post på ministerrådets almene budget til denne virksomhed, der, så vidt jeg har konstateret, omfatter et program om spørgsmål, som er aktuelle for at øge sikkerheden på energiproduktionsområdet, først og fremmest med det mål at gøre kernekraften til en mere sikker og mere pålidelig energikilde. Det hører lige med, at til de fællesnordiske bevillinger kommer i øvrigt nationale bidrag, som er noget større end de nordiske.

I sikkerhedsprogrammet, der startede i 1981 og påregnes at løbe til 1985, arbejdes der bl. a. med spørgsmål vedrørende reaktorsikkerhed, radioaktivt affald og radioøkologi.

Ingen vil naturligvis bestride, at disse spørgsmål er vigtige. Men om de er vigtige for det nordiske samarbejde er trods alt en anden sag. Disse spørgsmål betyder først og fremmest noget for de lande, der anvender kernekraft som energikilde, og mig bekendt er det alene to af Nordisk Råds medlemslande, nemlig Finland og Sverige, der har baseret en del af energiproduktionen på kernekraft.

Det kan vel heller ikke være ukendt, at vi er mange, der absolut ikke er enige i, at ener-

giproduktionen i fremtiden skal baseres på kernekraft.

Den sidste post på ministerrådsbudgettet bliver således stillet til rådighed for et særdeles kontroversielt område og til et formål, der i særlig grad kun gavner to af medlemslandene.

Jeg finder, at denne form for disponering er en helt utilfredsstillende anvendelse af de nordiske midler.

Der er så mange områder, som vi er enige om at gennemføre i nordisk samarbejde og med finansiering af fællesnordiske midler. På mange af disse felter møder vi udtalte behov for yderligere midler og velbegrundede ønsker om større bevillinger.

Jeg kan derfor ikke være enig i den prioritering, der er foretaget, først af ministerrådet og derefter af Nordisk Råds budgetkomité, og vil derfor gerne henstille til budgetkomiteens medlemmer, at komiteen fremover i højere grad gør sig til talsmand for, at de sparsomme fællesnordiske midler anvendes på en måde, som vil kunne sikre en bred folkelig og politisk opbakning i samtlige nordiske lande.

Margit Hansen-Krone: Ofte stilles man som politiker overfor spørgsmålet om det fremdeles er nødvendig å arrangere separate kvinnekongresser for å fremme likestilling mellom kjønnene. Sosial- og miljøutvalget har diskutert dette spørsmål og har besvart det med et klart ja.

Den direkte foranledning til utvalgets diskusjon var den kvinnekongress som FN skal avholde i Nairobi i 1985. Selv om temaet ikke var oppført på utvalgets dagsorden, men ble tatt opp i forbindelse med gjennomgåelsen av budsjettet for 1984, ble diskusjonen i utvalget både engasjerende og omfattende. Formannen kunne konkludere med at det er behov for å arrangere kvinnekongress i nordisk regi forut for FN-kongressen i Nairobi, og at det dernest er viktig med felles nordisk deltakelse og engasjement på verdens kvinnekongressen 1985.

Tiden til forberedelser er knapp, og det ble fra Sosial- og miljøutvalgets side foreslått at Ministerrådet avsetter øremerkede midler på 1984-budsjettet til planlegging av en nordisk kvinnekongress. Dette har, så vidt jeg kan

se, ikke skjedd. Jeg vil derfor anmode samarbeidsministeren om å redegjøre nærmere for hvorfor forslaget fra utvalget ikke ble fulgt opp. Imidlertid konstaterer jeg at det er budsjettet med et relativt stort beløp som ikke er båndlagt på forhånd, så midler finnes også til dette formål dersom Ministerrådet vil prioritere denne saken.

Hensikten med en nordisk kvinnekongress er først og fremst å finne ut hvilke likestillingsmål som er nådd, og hva som ennå står igjen. Kort sagt gjelder det å sette opp status for likestillingen i Norden og se hvordan vi kan komme videre. Derfor er det viktig at vi, i et kritisk lys, tar et tilbakeblikk, konkretiserer erfaringene – både de gode resultater som er oppnådd, og de feil som eventuelt er gjort i dette arbeidet.

Nairobi-kongressen vil i likhet med møtet i København i 1980 først og fremst dreie seg om kvinnes sysselsetting, utdanning og helse. På grunn av den rådende økonomiske situasjon i hele verden er det sannsynlig at sysselsettingsspørsmålene kommer høyest på dagsordenen. Dette er et tema som uten tvil også vil prioriteres høyt på en eventuell nordisk kvinnekongress. Sosial- og miljøutvalget har ved flere anledninger gitt uttrykk for uro med hensyn til om likestillingsarbeidet kan følges tilfredsstillende opp under den økonomiske nedgangstid som også rammer Norden.

De faktiske forhold krever nå aktiv handling før vi opplever et utilsiktet tilbakeslag på dette området. En nordisk kongress vil, foruten å belyse vår egen situasjon, kunne ruste opp for en verdifull nordisk deltakelse på FNs kvinnekongress – vel forberedt på både å kunne gi og motta impulser og informasjoner som vil berike likestillingsarbeidet på nasjonalt, nordisk og globalt plan. Derfor haster det med at Ministerrådet kommer i gang med det forberedende arbeid, slik både den nye og den avgåtte formann i budsjettkomiteen her har uttalt. Jeg håper samarbeidsministeren kan bekrefte at dette vil skje.

Ingrid Sundberg: Herr president! Kulturskottet har i samband med overgangen till en ny budgetprocedur uttryckt förhoppningen att denna övergång skall öka parlamentarikerinflytandet på budgetens utformning. Ut-

skottet kan nu konstatera att så tycks bli fallet även om tidspressen varit hård.

Vi konstaterar – givetvis med tillfredsställelse – att utskottet fått gehör för sina prioriteringar och att budgetkommittén anslöt sig till utskottets förslag om att ytterligare medel skulle komma folkrörelserna, kulturrådet och ministerrådets dispositionsmedel till del. Trots allt torde nordiskt samarbete i hög grad vara beroende av ett ökat utbyte på det allmänkulturella området mellan våra länder.

Jag har tidigare i dag berört idrottsutbytet. Ungdomsorganisationer och folkrörelser av olika slag måste få möjlighet att öka sitt samarbete över gränserna, och samnordiska projekt av stort värde bör inte stoppas av brist på medel. Mot bakgrund av vad ministerrådet tidigare sagt om värdet av kultursamarbetet i ekonomiskt hårda tider är det betydelsefullt att inte aktivitetsökningen på kultursidan blir mindre än den totala aktivitetsökningen. Den ökning av ministerrådets dispositionsmedel som utskottet föreslagit och fått beviljad bör användas till stöd på områden som utskottet tidigare prioriterat.

Ministerrådet har som underlag för budgetbehandlingen listat olika behov som föreligger. Jag vill här gärna göra en markering, och det gäller anslaget för datateknologin.

I huvudsak ekonomiska utskottet har behandlat den moderata-konservativa motionen om datateknologin och ökat tekniskt samarbete på datateknologins område och dessutom naturligtvis betydelsen av att Norden följer med i utvecklingen.

Datateknologin har emellertid inte varit uppe till behandling inom kulturutskottet. Självfallet innebär ett samarbete på datateknologins område, såsom också framgår av medlemsförslaget, att ett samarbete måste komma till stånd och ytterligare förbättras vad gäller forskningen. Likaså kommer utbildningen att ha behov av datateknologin, och även i det sammanhanget behövs ett nordiskt samarbete.

Man kan emellertid ställa frågan, om dessa medel skall anslås ur av ministerrådet disponerade medel. Det måste vara bättre att sådana medel åtminstone i framtiden öronmärks för de behov som de skall användas till. Jag tänker på det nya forskningsrådet och anslagsposten för samarbete inom skolområdet. Det är betydelsefullt att inte det spon-

tana kultursamarbetet kommer till korta på grund av att nya projekt, som utskottet av förklarliga skäl inte har kunnat ta ställning till, belastar budgeten.

Scandinavia Today blev en utomordentlig samnordisk satsning som väl var värd sina kostnader, men utskottet hade också där i praktiken små möjligheter att diskutera hur projektet belastade vår budget. Vår ordförande har tidigare framfört vissa betänkligheter i detta sammanhang.

Det är därför viktigt att vi i vår prioritering av det spontana kultursamarbetet får ta ställning till andra förslag under budgeten för samarbete, så att det spontana arbetet inte förrycks eller minskar.

Utskottet har också betonat kravet på rationaliseringsvinster som kan komma till stånd genom en ändrad prioritering. Med hänsyn till det nya budgetförfarandet måste det vara riktigt att ministerrådet framlägger förslag om prioriteringar på olika områden, så att utskottet sedan kan ta ställning till dem.

Inom forskningsområdet finns det också möjligheter, när det nya forskningsrådet gör en översyn av gällande forsknings- och utvecklingsorganisation på nordiskt plan, att friställa nya medel till det kulturella samarbetet i övrigt.

Vi framför också att en mer långsiktig och löpande budgetering är önskvärd, vilket även ministerrådet tycks anse.

Ett nordiskt kulturellt samarbete får inte fastna i ett statiskt tillstånd. Det är därför vi inom kulturutskottet i olika sammanhang har hävdad värdet av att utrymme finns för ett spontant samarbete.

När det blir ont om nya medel är det nödvändigt att omprioritera för att ett levande nordiskt samarbete skall kunna utvecklas och berikas. Här gäller mer än på andra områden att stillastående är tillbakagång.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Per Petersson för del av detta möte lämnat sessionen och ersatts av Sten Svensson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Savola: Herr president! Nordiska rådet antog vid föregående session en rekommendation om samarbete mellan våra länder om marknadsföringsutbildning (*rek. nr 17/1982*). Ministerrådet har för sin del, enligt den information som finns i verksamhetsberättelsen, igångsatt planeringen av ifrågasvarande samarbetsprojekt genom att bevilja medel för detta för innevarande år. Bra så, för förverkligandet av projektet måste anses mycket viktigt: detta har också ekonomiska utskottet i dess helhet konstaterat. – Men hur är det i fortsättningen? För att försäkra sig om själva förverkligandet av projektet, rekommenderade Nordiska ministerrådet, att anslagen för det handelspolitiska samarbetet skulle ökas tillräckligt. Ministerrådet har dock enligt det budgetförslag som delats ut här avvikit betydligt från vår rekommendation och sakligt sett inte slagit vakt om projektets fortsatta finansiering. Som en av förslagsställarna till medlemsförslaget, på basen av vilken rådet antog rekommendationen, beklagar jag djupt situationen och vill föreslå att ministerrådet ännu till denna del skulle korrigera budgeten genom att tillräckligt höja budgetanslagen för det handelspolitiska samarbetet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande budgetkommitténs förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelsohn, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anker Jørgensen, Arvo Kemppainen, Urho Lepänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Otto Mørch, Terhi Nieminen-Mäkynen, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Sten Svensson, Karin Söder, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Margrete Auken, Kjell Magne Bondevik, Lahja Exner, Thorbjörn Fälldin, Børge Halvgaard, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Ole Henriksen, Johan J. Jakobsen, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Gunnar Nilsson, Erlendur Patursson, Håkon Randal, Gunvor Schnitler, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Assar Stenbäck, Ulf Sundqvist, Jógvan Sundstein, Ambjørn Sælthun, Peder Sønderby, Petter Thomassen, Mogens Voigt och Lars Werner.

Yttrandet hade sålunda antagits med 47 röster.

Utskottets förslag, punkt B, bifölls.

2

E 35: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetet inom bostads- och byggområdet¹

Westerlund: Herr president! Nordiska ministerrådet har översänt ett nytt handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bostads- och byggområdet till Nordiska rådets behandling. I handlingsprogrammet föreslås ett utvidgat samarbete inom branschen. Samtidigt har ministerrådet ändå i sitt budgetförslag skurit ned budgeten för 1984 så att projektbudgeten ökas med 154 000 NOK medan budgeten för Nordiska kommittén för byggbestämmelser, vars roll i harmoniseringsarbetet är central, minskas med 370 000 NOK. Detta innebär inom byggområdet en realminskning med 216 000 NOK (6,2%) jämfört med detta år.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga:

I vilken mån är det möjligt att påbörja genomförandet av det nya handlingsprogrammet med nedkuren totalbudget utan att detta medför att redan pågående projekt måste avbrytas och att resultaten uteblir?

Statsråd Skaue: Det foreliggende ministerrådsforslag angående revisjonen av handlingsprogrammet på bolig- og byggområdet

¹ Frågan tryckt s. 2760.

munner ut i vedtaket av et nytt handlingsprogram på de nordiske boligministres møte på ettersommeren 1983. Ministerrådet har i forbindelse med fastleggelsen av bevilgningene for 1983 skapt plass for at det allerede i år – og uten at eksisterende aktiviteter må avbrytes – vil kunne iverksettes nye aktiviteter på området. Byggsektoren har på denne bakgrunn vært holdt utenfor den lineære nedskjæring på 4 pst. som nesten alle andre sektorer har måttet tåle.

Budsjettet for 1984 vil bli endelig fastsatt av Ministerrådet umiddelbart etter avslutningen av denne sesjon, slik at Ministerrådet får anledning til å ta hensyn til de synspunkter som fremkommer under budsjettdebatten eller i debatten for øvrig.

Jeg vil imidlertid gjerne fremheve at en del av de elementer som kommer til å inngå i det nye handlingsprogrammet, vil kunne oppnå finansiering over andre poster på Ministerrådets budsjett for 1984 enn de som spesifikt vedrører byggsektoren. I den sammenheng vil jeg spesielt peke på at viktige elementer i det nye handlingsprogram kan oppnå finansiering av de budsjetterte midler vedrørende datateknologi. Når det gjelder initiativ på eksportområdet, som er et annet nytt element i handlingsprogrammet, er det mulighet for å skaffe midler fra Prosjekteksportfondet.

Videre kan jeg opplyse at det kommer på tale å overføre et beløp på 90 000 norske kr. fra NKBs budsjett i 1983 til neste år. Derved oppveies den påtenkte justering av overførselene til NKB i en viss utstrekning.

Diskussionen forklarades härefter avsluttad.

3

C 1: Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (social- och miljööskottets betänkande)

Social- och miljööskottet hade föreslagit,

A. att Nordiska rådet måtte anta följande yttrande:

1. Den rådande knappheten på ekonomiska resurser får inte medföra att det nordiska samarbetet inom den sociala sektorn i vid mening och på miljövårdsområdet avmattas.
2. För att konkretisera och realisera det

nordiska arbetet och för att åter betona samarbetets betydelse för den enskilde medborgaren bör uppföljningen av de resultat som framkommer genom samnordiskt utredningsarbete och de beslut som träffas med ledning härav ägnas ökad nationell uppmärksamhet.

3. Ett reviderat samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet bör efter hörande av berört utskott inom Nordiska rådet föreläggas den 32:a sessionen i form av ett ministerrådsförslag.

– Samarbetsinsatserna för att hindra de stora mänskliga, sociala och ekonomiska problemen som ungdomsarbetslösheten innebär, måste intensifieras.

– Utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet bör föranleda konkreta åtgärder.

– En utvärdering av hur kvinnornas situation på arbetsmarknaden påverkas av konjunkturväxlingarna bör ske.

4. Ett reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet bör, efter hörande av berört utskott inom Nordiska rådet, föreläggas den 32:a sessionen i form av ett ministerrådsförslag. De kemiska ämnenas inverkan på arbetsmiljön bör utgöra ett eget insatsområde.

– Samarbetet beträffande yrkeshygieniska gränsvärden och på den psykosociala arbetsmedicinens område bör intensifieras.

5. Förenta Nationernas kvinnoårionde bör föranleda ett intensifierat och fördjupat nordiskt samarbete på jämställdhetsområdet.

– En fristående ämbetsmannakommitté för jämställdhetsfrågor bör upprättas.

– Orsakerna till nativitetens förändring över en längre tidsperiod i de nordiska länderna bör analyseras i ett jämförande nordiskt perspektiv.

6. I syfte att det reviderade miljövårdsprogrammet skall få genomslagskraft bör resurser ställas till förfogande. Särskilt viktigt är att luftföroreningssamarbetet ges hög prioritet.

7. Det nordiska samarbetet på rusmedelsområdet (alkohol och narkotika) bör fortsatt utvidgas och fördjupas.

– En utvidgning av Nordiska hälsovårdshögskolans kompetensområde till att också omfatta sociala aspekter bör skyndsamt utredas.

– Utredningen om friskvårdens betydelse bör föranleda konkreta åtgärder.

– Samarbetet om barns miljø og oppvåxt-villkor bør intensifieras.

– Det nordiska samarbetet inom handikappområdet bör breddas och fördjupas.

8. Samarbetet för att kartlägga befolkningens kostvanor och ändringar i kostvanemönstret bör föranleda konkreta åtgärder.

B. att Nordiska rådet lägger kapitel I (berörda delar) kapitel II, kapitel III, kapitel XI, kapitel XV, kapitel XVI och kapitel XIX till handlingarna.

Haugstvedt (social- og miljøutskottets talsman): Sosial- og miljøutvalgets innstilling til Ministerrådets beretning omfatter følgende delområder: arbeidsmarkedet, arbeidsmiljøet, likestillingsspørsmål, miljøvern, næringsmiddelpolitikken og sosialpolitikken. Tatt i betraktning den store bredde i utvalgets saksområde har vi også i år funnet det hensiktsmessig å ha to talsmenn fra utvalget til å redegjøre for innstillingen. Sten Søderstrøm vil presentere utvalgets syn på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøsam arbeidet.

Før jeg går nærmere inn på saksfeltene, vil jeg gjerne reise noen mer allmenne, grunnleggende problemstillinger, dels i tilknytning til innledningskapitlet i beretningen.

I lys av den økonomiske nedgangskonjunktur er det naturlig at mye av den politiske interesse samles om spørsmål som angår økonomi og sysselsetting. Disse tema satte sitt tydelige preg på generaldebatten i rådet. På noe ulike premisser er det klar enighet om behovet for en "ny giv". Men vi vet at en nødvendig realøkonomisk tilpasning vil kreve sin pris. Foran fjorårets sesjon advarte Sosial- og miljøutvalget mot en bevisst eller ubevisst nedprioritering av de såkalte myke verdier. Også i år finner vi grunn til å peke på dette. Vel vitende om at belastninger ikke er til å unngå, bør vi i våre økonomiske disposisjoner forsøke å unngå ensidighet i valg av virkemidler. Som jeg understreket på utvalgets vegne under fjorårets redegjørelse: Det vil ha liten mening om vi i bestrebelsene etter å skape bedre økonomi ofrer det som er hensikten med det hele, et samfunn som gir rom for menneskelighet og solidaritet.

Selvfølgelig vil heller ikke en ensidig satsning på de områder som faller inn under Sosial- og miljøutvalgets virkefelt, kunne frem-

bringe varige løsninger. I alle de nordiske landene opplever vi nå at sosial- og miljøetatene, og i særlig grad arbeidsmarkedsetatene, lett blir sittende som problemmottakere. Selv om det stilles økte midler til disposisjon, vokser oppgavene så raskt at det blir umulig å følge skikkelig opp. Dette er særdeles bekymringsfullt. Det forteller at vi så langt fra er på høyde med situasjonen. Spørsmålet er selvsagt hvilken politisk-økonomisk filosofi landene legger til grunn – et forhold som i høy grad også vil påvirke de muligheter vi har til å løse problemene gjennom nordiske tiltak.

Sist høst ble det innledet samtaler mellom finansministrene og arbeidsmarksministrene nettopp med sikte på å samordne sektorframstøtene med den generelle økonomiske politikk. Slike positive initiativer bør følges opp. De illustrerer hva svaret nå bør være: ikke mindre, men mer nordisk samarbeid.

Jeg vil i tilknytning til dette minne om at vi er inne i en periode med økte krav også til internasjonalt samarbeid. Vi kan ikke hver for oss makte å håndtere de grunnleggende forhold som ligger bak den økonomiske krisen. Dette aktualiserer det nordiske samarbeidet på alle plan. Vi må søke å utvide grensene for samarbeidet. Et tegn på at en slik prosess faktisk er i gang, er det søkelys som er satt på valutapolitikk, etableringer og kapitalbevegelser.

Spørsmålet om en vitalisering av det nordiske hjemmemarked står også i fokus. Større bevegelighet landene imellom og en åpnere ferdsel for den økonomiske trafikk vil ha betydelige ringvirkninger for det arbeid som gjøres på sosial- miljø- og arbeidsmarkedssiden. På den ene siden har vi – om jeg så må si – det defensive element: Mye må gjøres får å ivareta de "myke verdier"; store krav vil måtte stilles til vårt nordiske sosiale sikkerhetsnett. På den andre siden kommer så den mer offensive del av det hele: Nordiske borgere får økte muligheter; vi får en utvikling i retning av et nordisk medborgerskap. Dette siste vil jeg komme nærmere inn på mot slutten av min redegjørelse.

Det jeg her har nevnt, setter arbeidet med de nordiske budsjetter i et visst perspektiv. Jeg tenker da særlig på den avveining som gjerne gjøres når stigningstakten i de nordiske budsjetter måles mot tendensene i de nasjonale budsjetter. Sosial- og miljøutvalget og

gledeligvis også Økonomisk utvalg har i sine innstillinger påpekt det rimelige i at den reelle veksten i de nordiske budsjetter settes noe høyere enn veksten i de nasjonale budsjetter. En begrunnelse for dette vil selvsagt ligge i det nåværende behov for å prioritere internasjonalt samarbeid. Dessuten vil en slik linje være riktig så lenge det kan dokumenteres at samarbeidet gir mergevinster. Dette siste er ikke særlig vanskelig. Det er å håpe at den arbeidsgruppe som er nedsatt for å gjennomgå formene for samarbeidet, vil kunne bidra med forslag som gjør det enda mer nyttig å løse oppgaver i fellesskap.

Etter disse mer prinsipielle betraktninger vil jeg så gjøre rede for noen mer avgrensede saksområder som tas opp i innstillingen fra utvalget.

Likestillingsarbeidet følges med økende interesse fra utvalgets side. I ministerrådsberetningen omtales flere viktige initiativer, så som prosjektene om innholdet i daghjeminstitusjonene, om boformer og samfunnsplanlegging samt om kvinnens deltakelse og innflytelse i den nordiske politikken. Utvalget noterer med tilfredshet det arbeid som her gjøres, men vi har funnet grunn til å uttrykke noen uro over at Ministerrådet ikke har tatt opp spørsmålet om tiltak som kan hindre at den økonomiske krisen først og fremst rammer kvinnene. Med all respekt for vanskelighetsgraden i denne oppgave behøves nettopp denne innfallsvinkel.

Utvalget vil dessuten fremheve en annen sak som har krav på interesse. Det gjelder spørsmålet om årsakene til forandringene over tid i fødselshyppigheten. Dette synes å være et utforsket område. På det internasjonale plan bør de nordiske land bestrebe seg på økt samarbeid på alle områder som har med likestilling å gjøre.

I forslaget til budsjett for 1984 har utvalget gått inn for å øremerke midler for en nordisk kvinnekonferanse. Hensikten med konferansen er dels å intensivere likestillingsbestrebelsene i Norden og dels, som ledd i en forbedelse foran FN's kvinnekonferanse i 1985, å samordne og vurdere resultatene av likestillingspolitikken i Norden, særlig med tanke på det som har hendt i tiden etter den første kvinnekonferansen i Mexico i 1975.

Likestillingsarbeidet i Ministerrådets regi skrider framover, mer metodisk og målrettet

enne tidligere. Det er grunn til å glede seg over dette. En viktig bekreftelse på det positive som er på gang, vil det være om også likestillingsarbeidet formelt blir forankret i en egen embetsmannskomite. Dette synspunkt vil vi på nytt gjerne fremheve. Vi er på det rene med at Likestillingsutvalget nylig har fått en arbeidsordning. Vi ønsker imidlertid at steget tas fullt ut, slik at embetsmannskomiteen for likestilling blir en realitet.

Det sosialpolitiske samarbeidet står meget sentralt i vår nordiske virksomhet. Under rådets 30. sesjon ble et nytt samarbeidsprogram drøftet. Dette gav Ministerrådet endelig form i august 1982. I forhold til det tidligere programmet har fire nye innsatsområder kommet til: samarbeid om sosialomsorgen, om spørsmål som angår barn, ungdom og familier, om tiltak for de funksjonshemmede og om samarbeid mot misbruk av de ulike typer rusmidler. De to sistnevnte områder har høy prioritet i Sosial- og miljøutvalget. Utvalget mener forholdene ligget godt til rette for å gjøre vilkårene bedre for funksjonshemmede, bl. a. med utgangspunkt i det arbeid den nordiske nemnd for funksjonshemmede utfører. Utvalget har med interesse fulgt forsøksvirksomheten omkring utdannelsen av personell for døvblinde: Mye tyder nå på at det er dokumentert behov for en permanent virksomhet. Utvalget vil be Ministerrådet arbeide for at dette skjer. Mot slutten av 1982 fant det sted et interessant nordisk møte i Norge, gjennomført i samarbeid med Frambu Helse-senter. Her ble de små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede fokusert som en aktuell samarbeidsoppgave, mye i tråd med det medlemsforslag som foreligger til behandling ved denne sesjon.

Den nordiske innsats mot misbruk av narkotika er en annen oppgave utvalget spesielt vil fremheve. I forbindelse med budsjettet for 1983 foreslo utvalget at flere midler skulle settes inn i kampen mot misbruk av alkohol, narkotika og psykofarmaka. Innenfor rammen av Ministerrådets budsjett finnes økte ressurser for dette, og det er meget gledelig. Hva som nå kan ha betydning, er bl. a. en sammenstilling av forskningsresultater, og selvfølgelig at det tross alt vil vise seg å være mulig å trekke sammen i lovgivningsarbeidet. Vi behøver forebyggende tiltak, men i høy grad direkte tiltak for å møte denne uhygge-

lige utfordring. Utvalget vil få anledning til å følge saken gjennom et nylig reist medlemsforslag om en nordisk handlingsplan mot narkotika.

Jeg vil antyde at vi er kommet langt i rening av å formulere problemstillinger, finne nye og viktige innfallsvinkler. Men på utvalgets vegne vil jeg tillate meg å etterlyse nødvendig besluttsomhet, en mer utpreget tro på hva som kan oppnås i et samarbeid mellom de nordiske land.

Utvalget har hatt anledning til å uttale seg om det reviderte miljøvernprogram som nå foreligger. Jeg vil her ikke gå nærmere inn på saken, idet to andre medlemmer av utvalget vil presentere våre synspunkter under behandlingen av programmet senere i dag. Rent allment vil jeg nøye meg med å si at miljøvernssamarbeidet krever innsats av ressurser om det skal kunne bli tilstrekkelig operativt.

Næringsmiddelspørsmålene er nå blitt blinket ut som et nytt saksområde for utvalget. Vi er glad for at flere av de forskjellige uformelle organer som arbeider med disse sakene, nå er blitt kanalisert inn i det permanente utvalg for næringsmiddelspørsmål.

Jeg nevnte i min generelle innledning at en utvidelse av det nordiske samarbeid vil kunne åpne for nye muligheter for den enkelte borger. Avslutningsvis vil jeg gjerne si noe om dette i tilknytning til begrepet "nordisk medborgerskap". Vi synes her å ha fått et samlebegrep – dels for allerede oppnådde resultater, dels for målsettinger i det nordiske samarbeid som ennå ikke er omsatt i mer praktisk politikk. Sosial- og miljøutvalget har av rådets presidium fått i oppdrag å samordne konkretiseringen av det som ligger i dette noe slagordpregede begrep. Vi har derfor, som et tillegg til vår innstilling om Ministerrådets beretning, villet presentere vår oppfatning av temaet "nordisk medborgerskap", og vi håper at denne presentasjonen kan tjene som grunnlag for diskusjon og fortsatt behandling av dette forslag.

Utvalget har i denne sammenhengen særlig villet betone viktigheten av at man mer systematisk søker å fjerne hindringer som står i veien for en effektivering av våre nordiske overenskomster. Hvem skal f.eks. vanlige mennesker henvende seg til når de i konkrete tilfeller ikke får nytte godt av de rettigheter vi som politikere har villet gi dem? Dette spørs-

mål fortjener en oppfølging. Innen utvalget har vi vært inne på tanken om å foreslå opprettet en egen instans for slike saker, en nordisk ombudsmannsordning. Drøftelsene omkring dette er helt foreløpige. Det er på det rene at ombudsmannens juridiske status nøye må overveies. Vi ønsker å bidra til at drøftelsene fortsetter, og vi vil være takknemlige om rådsforsamlingen vil gi kommentarer allerede i denne fasen.

Med disse ord vil jeg anbefale at innstillingen fra Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg legges til "handlingarna".

Ulf Adelson overtok herefter ledningen av förhandlingarna.

Söderström: Herr president! Inom social- och miljöutskottet är det brukligt att utse två talesmän för utskottets betänkande om ministerrådets berättelse. Utskottets ordförande har nyss framlagt utskottets allmänna synpunkter och dess syn på vissa av de kapitel som utskottet har behandlat. Jag kommer för min del att ta upp de två kapitel som gäller arbetsmarknadsfrågor och arbetsmiljösamarbete.

Liksom senaste år uttrycker utskottet sin djupa oro över det rådande sysselsättningsläget. Arbetslösheten har under fjolåret ytterligare tilltagit och har nu tagit verkligt alarmerande proportioner. Att genomföra en politik som åstadkommer full sysselsättning är, menar utskottet, den kanske största utmaningen som våra länder har ställts inför på 80-talet. Det står också helt klart, att sysselsättningsproblemen inte kan lösas enbart med traditionella arbetsmarknadspolitiska metoder. Kraven på samordning av arbetsmarknadspolitiken med ekonomisk-politiska, utbildningspolitiska och familjepolitiska insatser växer sig allt starkare. Det fordras således en kombination av åtgärder på en mängd områden för att kampen mot arbetslösheten skall bli framgångsrik. Detta är allmänt känt och erkänt. Det är även självklart att huvudparten av dessa åtgärder måste vidtas på nationellt plan, men det är enligt utskottets uppfattning också klart, att de nordiska länderna kan klara av problemen bättre genom att samarbeta, både inom Norden och i ett vidare internationellt sammanhang. Utskottet har därför med till-

fredsställelse noterat att kopplingen mellan generell ekonomisk politik och arbetsmarknadspolitik var en av huvudpunkterna vid statsministrarnas möte i Oslo den 30 november i fjol. Utskottet är också medvetet om att man även på det nordiska ämbetsmannakommittéplanet har inlett ett tvärsektoriellt samarbete. Detta samarbete bör fortsätta och drivas vidare med kraft.

Det är inte möjligt att här i detalj gå in på de många enskilda frågor på arbetsmarknadssektorn, som social- och miljöutskottet har berört i sitt betänkande. Jag skall bara nämna några få.

Utskottet finner det värdefullt att det s. k. kärnprojektet om arbetsmarknadspolitik utmaningar på 1980-talet har förts vidare och resulterat i en rad värdefulla rapporter. En av de övergripande slutsatser som har dragits inom detta projekt är att de nordiska länderna tillsammans bör analysera utvecklingstendenserna och nå fram till medel för att kunna lösa de problem som väntas uppstå på medellång sikt på arbetsmarknaden. Att förutse problem har just varit en av avsikterna med kärnprojektet. Mot den bakgrunden finner utskottet det motsägelsefullt att ministerrådet avvisat tanken på ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut med bl. a. just denna arbetsuppgift. Den tanken har rådet fört fram i en rekommendation redan 1977. Utskottet anser fortfarande att upprättandet av ett sådant institut vore en betydelsefull åtgärd.

Utskottet framhåller också att den nu genomförda nordiska utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet nu bör leda till konkreta åtgärder. Det är nu sju år sedan Nordiska rådet tog initiativet till denna utredning. Det är därför hög tid att dess förslag sätts i verket på nationellt och nordiskt plan.

Ytterligare vill jag nämna att den utredning om en nordisk anställningsförmånskonvention som Nordiska rådet 1980 rekommenderade, nu har verkställts. Detta ser utskottet som ett viktigt framsteg. Att denna rekommendation nu avskrivs betyder inte att utskottet skulle anse frågan som sådan som slutbehandlad. Tvärtom blir det en viktig uppgift att så snart som möjligt i samarbete med arbetsmarknadsparterna förverkliga intentionerna i denna rekommendation.

Fortsättningsvis vill jag nämna att utskottet hemställer om att det gällande samarbets-

programmet för arbetsmarknadsområdet efter hörande av berört utskott inom Nordiska rådet skall föreläggas nästa års session i form av ett ministerrådsförslag.

Ett motsvarande önskemål framlägger utskottet också när det gäller arbetsmiljöområdet samarbetsprogram. I fråga om detta samarbetsprogram framlägger utskottet dessutom det konkreta önskemålet att de kemiska ämnenas inverkan på arbetsmiljön i det efterlysta reviderade programmet bör utgöra ett eget insatsområde. Det pågår visserligen ett nordiskt samarbete på detta område, vilket i och för sig är värdefullt, men takten i arbetet är inte särskilt hög med tanke på att antalet kemiska ämnen i arbetsmiljön oavbrutet ökar med snabb takt. Utskottet framhåller också att samarbetet beträffande yrkeshygieniska gränsvärden och på den psykosociala arbetsmedicinens område bör intensifieras.

Social- och miljöutskottet berör också dokumentationsverksamheten på arbetsmiljöområdet. Den samnordiska dokumentationscentralen för arbetsmiljö kommer under 1983 att omorganiseras. Utskottet menar att denna verksamhet snarast borde ställas på permanent basis. Utskottet är dessutom tillfredsställt med att den i fjol grundade Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet, som ligger i Helsingfors, har fungerat väl som institution och att kursverksamheten dragit till sig många deltagare.

Herr president! Till slut vill jag i likhet med utskottets ordförande yrka bifall till det förslag till yttrande som social- och miljöutskottet har framlagt med anledning av Nordiska ministerrådets berättelse.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Bengt Wiklund för del av detta möte lämnat sessionen och ersatts av Lahja Exner.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Statsråd **Rettedal**: De aller fleste industrinasjoner i den vestlige verden opplever for tiden økonomisk stagnasjon med høye og stigende tall for registrerte arbeidsledige. Ved utgangen av januar i år var det i Norge registrert 67 400 helt arbeidsledige. Dette utgjør

om lag 4 prosent av arbeidsstyrken. Foruten de registrerte helt arbeidsløse arbeidet 18 800 på innskrenket tid. Hvis vi i tillegg tar med de om lag 25 000 som var i ulike former for arbeidsmarkedstiltak, var atskillig over 100 000 personer berørt av problemene på arbeidsmarkedet i Norge i januar 1983.

Når vi ser bort fra Island, er situasjonen på arbeidsmarkedet i de andre nordiske land like dystre som eller verre enn i Norge, i Danmark sågar betydelig mer problematisk.

De urovekkende høye tall for arbeidsledigheten understreker behovet for en aktiv innsats for igjen å oppnå full sysselsetting. Arbeidet er en kontinuerlig og langsiktig prosess som spenner over hele det politiske virkefelt. Vi er selvsagt avhengig av at de økonomiske forhold i verden rundt oss blir lettere. Men resultatet avhenger i vesentlig utstrekning av oss selv.

I kampen mot ledigheten må vi ta i bruk to strategier – en langsiktig som har til siktemål å skape nye, varige arbeidsplasser i vareproduserende virksomhet, særlig i industrien, samt i privat og offentlig service. Sentralt i dette arbeidet står bekjempelsen av inflasjonen og en aktiv strukturtilpassing av vårt næringsliv. I det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet er nettopp arbeidsmarkedspolitikken bidrag til strukturtilpassingen prioritert i planene for 1984.

Men for de mange som i dag er uten arbeid, kreves en spesiell innsats som raskt kan lette situasjonen for dem på arbeidsmarkedet. Arbeidsmarkedspolitiske virkemidler er de viktigste elementer i en slik kortsiktig strategi. Jeg kan bekrefte at den norske regjering for sin del er innstilt på å ta i bruk ressurser av betydelig omfang i dette arbeidet.

En rekke av de tiltakene vi har i Norge og i stor utstrekning også i de øvrige nordiske land, bærer preg av å være utviklet i en tid hvor forholdene på arbeidsmarkedet var helt annerledes enn nå. Mange av de eksisterende tiltak er således lite tilpasset den rådende situasjon. Det er ikke bare antallet arbeidsledige som øker. Vi har også nå en annen type ledighet enn tidligere, med et langt større innslag av personer med kvalifikasjoner og yrkeserfaring. Skole- og opplæringstilbudene er ikke tilstrekkelig tilpasset arbeidsmarkedets behov og de store ungdomskullene.

Men virkemidlene må ikke bare være til-

passet omfanget og typen av ledighet. De må kunne iverksettes og avvikles raskt når behov for dette måtte oppstå. Ellers kan de virke hemmende på næringslivets muligheter når en oppgang kommer. Videre må de kortsiktige tiltak utformes slik at de ikke motvirker de mer langsiktige mål i sysselsettingspolitikken.

Denne balansen mellom behovet for kortsiktige tiltak og langsiktige tilpasninger fremgår tydelig av den norske regjeringens arbeidsmarkedspolitik. Tiltakene omfatter både en styrking av skole og opplæring og midlertidige arbeidsplasser i fylker og kommuner.

Jeg vil gjerne gi uttrykk for at det såkalte kjerneprosjektet, et prosjekt i nordisk regi som særlig har tatt for seg de arbeidsmarkedspolitiske utfordringer i 1980-årene, i stor grad har bidratt til å kaste lys over de problemer vi står foran, og det har gitt nyttige anvisninger på hvordan vi bør innrette tiltakene.

Det nordiske samarbeidet på arbeidsmarkedspolitikken område har lange tradisjoner. Det er således ført lenger og er på mange måter mer dyptgripende enn innenfor mange andre samarbeidsformer og -områder i Norden.

På den annen side viser de medlemsforslag som er lagt fram på denne sesjonen, og de synspunkter som kom fram under generaldebatten, at tiden nå er inne for ytterligere å utvide dette samarbeidsområdet.

Samarbeidet har hittil i for stor grad dreid seg om utredninger av teoretisk art. Forskning og utredning er nyttig og nødvendig. Men de må også lede ut i praktiske resultater. Arbeidet bør derfor styres og ledes av personer med praktisk politisk innsikt og erfaring. Av denne grunn har Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg og Ministerrådet hittil vært skeptisk til opprettelsen av et nordisk arbeidsmarkedsinstitutt. I dette ligger bl. a. en frykt for at dette kan bli en institusjon som legger beslag på en større del av de begrensede nordiske ressursene, men som i begrenset grad kan bidra til å fremme praktiske løsninger.

Sosial- og miljøutvalget etterlyser konkrete resultater av utredningen om kapitalens og arbeidskraftens mobilitet. Dette er nettopp en slik utredning som har kostet meget, og som rent metodologisk er utmerket, men dens anbefalinger har vist seg vanskelig å omsette i praktisk politikk. Jeg må her legge

til at denne utredningen bare i begrenset grad direkte vedrører arbeidsmarkedssamarbeidet.

Utvalget påpeker at problemene på arbeidsmarkedet ikke kan løses bare ved bruk av arbeidsmarkedspolitiske tiltak. Som en direkte følge av dette er det innledet et samarbeid mellom de ministerrådsorganer som arbeider med økonomisk politikk og arbeidsmarkedspolitik. Dette gjelder så vel på politiker- som på embetsmannsplan. Denne kontakten har som et første resultat ført til igangsetting av en undersøkelse om kostnader ved ledighet. Jeg håper og tror at dette samarbeidet kan føres videre og gi fruktbare resultater.

Det vil også være aktuelt å ta initiativ til et utvidet samarbeid også på andre sektorer. Det gjelder eksempelvis industri- og energisektoren. Det er også all grunn til å etablere en nærmere kontakt mellom Nordisk markedsutvalg og likestillingsutvalget med sikte på å fremme sysselsetting blant kvinner.

I 1982 ble det vedtatt to nordiske overenskomster. Foruten den reviderte overenskomsten om det felles nordiske arbeidsmarked som er selve grunnsteinen i arbeidsmarkedssamarbeidet, ble det også vedtatt en overenskomst om samarbeid når det gjelder yrkesmessig attføring og arbeidsmarkedsoplæring. Denne burde føre til konkrete, praktiske resultater. Opplæringscenteret i Övertorneå er et godt eksempel på et konkret tiltak som har vært av stor betydning for de tre land på Nordkalotten som samarbeider om dette.

En utvidelse og omlegging av arbeidsmarkedstiltakene vil også måtte medføre en reorganisering av arbeidsmarkedsetaten. Dette vil i Norge i første rekke skje ved en desentralisering av beslutninger og myndighet. Et visst praktisk nordisk samarbeid bør kunne få en plass innen denne virksomhet.

Jeg må, mens jeg har ordet, få gi et svar – og også rette på en misforståelse – i forbindelse med et spørsmål riksdagsmann Sakari Knuutila fra Finland reiste under generaldebattens 3. møte tirsdag. Han tok opp problemet med arbeidsløshetsstrygd for arbeidstaker som reiser hjem til eget land etter å ha blitt arbeidsløs eller permittert fra arbeid i et annet nordisk land. Etter reglene vil han – med noen spesielle unntak – ikke kunne få ar-

beidsløshetsstrygd uten å ha vært i nytt arbeid i hjemlandet en viss tid. Riksdagsmann Knuutila fremstiller dette som en spesiell norsk praksis. Saken er imidlertid at dette gjelder generelt i Norden. De andre land betaler heller ikke ut stønad i slike tilfeller. Regelen er at arbeidsledige får trygd dersom de blir værende i det land hvor de er blitt arbeidsledige. Trygden faller bare bort hvis de forlater landet – uansett hvilket nordisk land det gjelder.

Hele sakskomplekset er tatt opp til behandling av det utvalg som gjennomgår den nordiske avtalen om arbeidsløshetsstrygden. Det vil bli lagt fram en tilråding fra NAUT, antagelig i mars i år, og saken vil deretter gå til arbeidsministrene. Først etter dette vil det kunne tas et konkret standpunkt.

Jeg understreker at dette er et avgrenset problem, og at disse arbeidstakere for øvrig fullt ut dekkes av arbeidsløshetsstrygden.

Som en avslutning vil jeg få understreke følgende:

Det må med tilfredshet konstateres at til tross for de problemer som er oppstått på arbeidsmarkedet i våre land, har det ikke vært reist noe krav om å foreta innskrenkninger i retten til fritt å flytte og ta arbeid i Norden. Dette viser hvor selvsagt det frie arbeidsmarkedet er blitt, og det viser hvor sterk fellestanken og samhörigheten på dette punktet er. For at dette skal bevares, må imidlertid intensjonene i overenskomsten av 1954 og den nye av 1982 om sikring av sysselsettingen følges opp.

Pétur Sigurðsson: Hr. præsident! Ved Nordisk Råds sidste session den 2. marts sidste år udviklede der sig en debat om hvalfangst i Nordatlanten.

I fortsættelse af denne modtog Islands statsminister og altingsmænd et brev fra nitten danske parlamentarikere, hvor man henviser til en vedtagelse på FN's miljøkonference i Stockholm for ti år siden, hvor man anbefalede et moratorium for al kommerciel hvalfangst øjeblikkeligt, og det stemte Island for, siges det i brevet.

I brevet spørger man bl. a.:

''Hvordan harmonerer dette med vedtagelsen, som Island havde støttet på FN's havretskonference, om at betragte mineraler og

andre havressourcer som menneskehedens fællesarv?"

De danske parlamentarikere siger endvidere, at det vil være belastende for det internationale samarbejde, hvis velrenommerede lande som Island i et betydningsfuldt forum som den internationale hvalkommission ikke i praksis følger vedtagelser på FNs havrets- og miljøkonference.

De bad os derfor stemme for et moratorium på mødet, som skulle holdes i sommeren 1982, og påstod, at forslaget ville blive støttet af såvel Sverige som Danmark og efter al sandsynlighed Finland.

De håbede siden, at en debat i regeringen såvel som i altinget ville medføre, at landet ville bryde med en politik, der dels vanskeliggør internationalt samarbejde, dels medvirker til, at de sidste store hvaler udryddes.

Det er ikke min hensigt at diskutere sagens udfald i Island med mange ord.

Det er folketingsmedlem Aukens tale i generaldebatten i forgårs, som giver mig anledning til denne indledning, fordi Margrete Aukens takkede specielt den islandske regering og altinget for nylig at have besluttet at respektere vedtagelsen i den internationale hvalkommission om at indføre et moratorium for kommerciel hvalfangst fra 1985.

Sagen var den, at regeringen ikke kunne komme overens om, hvad der skulle gøres, og sagen måtte til slut tages til behandling i altinget, hvor det blev vedtaget med 29 stemmer mod 28 ikke at protestere mod hvalkommissionens vedtagelse fra sidste sommer.

Når en sådan sag, som er meget vigtig for os, tages til behandling i altinget, er der mange faktorer, som virker på hver enkel altingsmands slutninger.

Blandt dem kan man nævne et yderst ubetmeligt tilbud til en allieret nation, som Island er, fra præsident Reagans viceudenrigsminister om koncessioner til fiskeri inden for De Forenede Staters fiskerigrænse – samt 66 amerikanske senatorers vedtagelse om handelsrestriktioner.

Jeg hævder bestemt, at begge ting havde negativ indflydelse på Islands standpunkt. Hvad enten det kan tilskrives nationalisme eller medfødt stædighed, har disse to punkter haft nedsat effekt på mange altingsmænd.

På den anden side er man klar over, at bestemmelser i gældende amerikansk lov

også havde deres indflydelse og da ikke mindst trusler og bebudede foranstaltninger på forskellige kapitalstærke organisationers vegne, som alle identificerer sig med naturfredning, om at skade og ødelægge vort marked for fisk. Disse virkede meget stærkt på mange.

Det er en vanskelig lod i forbindelse med en sådan bestemmelse at måtte give afkald på omtrent 1,2 pct. af hele vor eksportværdi, som hvalfangstens standsning medfører, foruden mere end et hundrede familiers livsunderhold.

Man må desuden have for øje, at vi i Island, som må døje en inflation på næsten 70 pct. og en ugunstig handelsbalance, som udgør 11 pct. af nationalindtægten, skulle miste en uoverskuelig del af vort vigtigste eksportmarked, hvor vi sælger næsten 70 pct. af vor frossenfiskproduktion. Det er lidt for meget.

Sådanne fakta vejer sandelig meget tungt.

Men der var dog endnu et faktum, som havde størst indflydelse på de 29 altingsmænd, som var uvillige til at protestere.

Vi islændinge havde i efteråret undertegnet FNs havretstraktat tillige med et hundrede andre nationer. Denne indeholdt meget strenge regler om hvalernes udnyttelse og fredning, som gør disse bestemmelser om protest ganske uholdbare.

Den internationale hvalfangstkommission er ingenlunde en hellig institution i dag. Den blev etableret i 1946 for at opretholde hvalfangstnationernes traditionelle ret, og de var klar over, at hvis det ikke drejede sig om en eller anden slags internationalt samarbejde, ville hvalbestanden udryddes.

Der er mange ting, som kan forårsage, at kommissionen bliver afskaffet i sin nuværende skikkelse. Andre organisationer kan etableres, baseret på havretstraktaten, som kan tænkes at blive betroet opsyn og beskyttelse af flere organismer, som lever i havene.

Jeg synes, at man bør stræbe efter overenskomster på havretstraktatens grundlag, hvis man har til hensigt at fortsætte hvalfangsten, hvad enten det skal ske inden for eller uden for vor økonomiske jurisdiktion.

Næppe nogen tror, at Island vil blive den nation, som først trodser havretstraktatens bestemmelser for alles øjne, den mægling, vi så længe har kæmpet for. Tværtimod bør vi i fremtiden basere vor hvalfangst på dens

grundlag. Traktatens hovedtema er akkurat, at havets ressourcer ikke blot skal beskyttes, men de skal udnyttes til gavn for menneskeheden i dens helhed.

Ved sidste havretskonference baseredes debatten for en stor del på Maltas forslag om, at havene skulle anses for at være menneskehedens fælles arv. Kystnationerne har dog sikret sig og er endnu i gang med at sikre sig endnu mere vidtrækkende rettigheder, end nogen havde drømt om.

Vi har måske været lidt dristige, men hvalerne er ikke vort særeje. Det er et faktum, man ikke kan komme udenom. Fortsat hvalfangst kan derfor kun sikres gennem internationalt samarbejde. Vor andel vil blive større, ikke mindre, hvis nationernes samfund er klar over, at man kan stole på os for konserveration og frednings vedkommende. Skønt vi kræver vor ret med bestemthed og hårdførhed, hvis det er nødvendigt, og blæser på hvert forsøg på tvang eller trusler, vil vi kæmpe for vor ret på lovmæssig vis samt med kundskab og fornuft.

Jeg er nu kommet til min tales sidste afsnit, som jeg tillader mig at begynde med et spørgsmål:

Kan vi islændinge ikke vente, at både de, som sendte os førnævnte opfordring, og andre delegerede vil tage samme standpunkt som vi og yde os retmæssig bistand, når vi har brug for det, skønt det drejer sig om andre organismer i havet, som henhører under havretstraktatens særbestemmelser?

I den aliersidste tid er laksefiskeri i havet steget i meget høj grad i Nordatlanten. Det er de fleste islændinges mening, at dette fiskeri er en overtrædelse af havretstraktaten.

Havretstraktatens § 66 regner således med, at oprindelseslandene for de fiskebestande, som yngler i ferskvand, floder eller søer, har større både rettigheder og forpligtelser til at beskytte disse end nogen anden. Oprindelseslandene kan således bestemme maksimumsfangsten, og de har også vidtrækkende autoritet til at hindre andres rovfiskeri. Det er derfor helt klart, at det er en uomtvistelig overtrædelse af havretstraktaten, hvis fangstnationer nedslagter atlantehavslaksen, men denne traktats paragraf er overtrådt på en ydersi udfordrende måde.

Den har for resten været uændret i alle havretstraktatens udgaver gennem mange år

og er derfor blevet hævdvunden ret eller lov "de facto", før det omtalte storlaksefiskeri begyndte. Af den grund er denne handle måde endnu alvorligere, end den ellers ville være.

Dette er et spørgsmål, strandnationerne ved Nordatlanten bør tage under endnu kraftigere behandling, end man har gjort hidtil, og havretstraktaten er så utvetydig, at det må være muligt at overtale fangstnationerne, før de har gjort sig skyldige i en uerstattelig skade.

Det er nødvendigt, at fiskeri af denne slags reduceres i endnu større grad, end det allerede er blevet gjort. Det er også gunstiger at være i stand til at forøge kvotaen senere hen, når videnskabelige undersøgelser har bevist, at dette kan lade sig gøre uden nogen fare.

Det er klart, at laksebestandens oprindelseslande må bistå hinanden i denne sag, og det vil sige først og fremmest de skandinaviske lande, Island samt Irland og Britannien. Vi må ikke glemme, at forskellige nationers interesse i forbindelse med denne art, som eksisterer både i ferskvand og i havet, ikke udelukkende er i forbindelse med fangst i havet.

Hr. præsident! Jeg nærmer mig nu min konklusion, som er en anmodning om sammenhold og støtte til en opfordring, som jeg og nogle andre altingsmænd vil sende til Nordisk Råds delegerede samt vedkommende ministre.

Den skal gå ud på, at Nordisk Råd og dets medlemslandes regeringer med det samme skal træffe foranstaltninger til at reducere i endnu større grad fangst af atlantehavslaksen i deres økonomiske jurisdiktioner og gøre dette efter samråd med andre af laksebestandens oprindelseslande, hvis det skulle komme for dagen, at det er nødvendigt.

Työvoimaministeri **Helle**: Arvoisa presidentti! Täältä paikalta on tässä Pohjoismaiden neuvoston istunnossa kuultu paljon tietoja ja monia ennusteita kansainvälisestä ja erityisesti Pohjoismaiden talous- ja työllisyystilanteesta. Lausumat eivät ole olleet valoisia, eivätkä ennusteet lupaa parempaa ainakaan lähitulevaisuudessa.

OECD-maissa on työttömyysasteen arvioitu kuluvana vuonna nousevan 9,5 %:iin eli 35 miljoonaan henkilöön. Tässä asetelmassa Suomi on keskiarvon paremmalla puo-

lella. Työttömyysaste oli meillä viime vuonna 6.4 %, ja tänä vuonna sen arvioidaan nousevan ja se on oikeastaan jo noussut 7 %:iin, mikä on noin 165 000 henkilöä. Työllisyyden kannalta vaikeimmaksi kaudeksi on ennustettu juuri tätä talvea. Toisaalta toteutuneet työttömyysluvut ovat olleet ennustettuja alhaisempia.

Työvoiman tarjonta on viime vuosina Suomessa voimakkaasti lisääntynyt, eikä laskeuhdanne näytä entisaikojen tapaan hillitsevän tarjonnan kasvua. Piilotyöttömyys tosin sanoen vähenee. Myös Suomen ja Ruotsin välinen edelleen vilkas muuttoliike on vuodesta 1981 lähtien ollut Suomelle paluuvoittoa.

Työvoiman liikkuminen Pohjoismaissa tuleekin nähdä normaalina ilmiönä, kunhan virrat pysyvät tasapainossa. Tässä on erityisen tärkeä tehtävä yritysten välisellä yhteistyöllä, kuten pääoman ja työvoiman liikkuvuutta käsitelleessä raportissa korostetaan.

Työttömyyden kuva vaihtelee voimakkaasti ikäryhmittäin. Nuorten työttömyysaste on lähes kaksinkertainen vanhempiin verrattuna. Toisaalta työttömyyden kesto on nuorilla selvästi lyhyempi. Viime toukuussa tehdyn tiedustelun mukaan se oli 15–19-vuotiailla keskimäärin 12 viikkoa ja 20–24-vuotiailla 17 viikkoa nousten sitten jyrkästi niin, että keskimääräinen työttömyyden kesto oli kaikilla 26 viikkoa ja yli 50-vuotiailla 49 viikkoa.

Kuten muualla niin Suomessakin nuorisotyöttömyys on koettu kipeimmäksi ongelmaksi, ja sen helpottamiseen on pyritty erityisvoimin. Erityisesti haluan mainita yhteiskuntatakuukokeilun, jota toteutetaan myös yhteispohjoismaisena projektina. Tätä Suomessa syksyllä 1981 käynnistettyä projektia on juuri päätetty jatkaa laajentamalla sitä samalla siten, että aiemman 29 kunnan lisäksi kokeilun piirissä on 11 uutta kuntaa. Tavoitteena on helpottaa nuorten siirtymistä normaaleille työmarkkinoille, mahdollisimman pian pois julkisen tuen piiristä. Alustavien seurantatietojen perusteella rohkenen arvioida nuoriin kohdistettujen erityisvoimien osuneen oikeaan.

Pyrittäessä hoitamaan nykyistä tilannetta perinteisin aktiivisen työvoimapolitiikan keinoin törmätään käsitteeseen työmarkkinoiden jäykkyyks, jota ansiokkaasti analysoi-

tiin yhteispohjoismaisessa ydinprojektissa. Yleisimmin käsitteellä tarkoitetaan liikkumattomuutta, hitautta mennä sinne, missä työtä on tarjolla, ja myös hitautta vaihtaa ammattia. Työttömyyden kestosta kertovat luvut kertovat ainakin osittain sen, että nuoret sopeutuvat paremmin kuin vanhemmat, että heillä on suurempi valmius joustaa sekä paikkakunnan että työn suhteen. He eivät ole samalla tavalla sidoksissa asuntoon, lasten koulunkäynnistä aiheutuviin käytännön ongelmiin, aviopuolison työpaikkaan, ystävä- ja sukulaispiiriin kuin vanhemmat työntekijät, jotka ovat asettuneet aloilleen ja juurtuneet esimerkiksi tehdasyhdyskuntaan, jossa paikkakunnan ainoa teollisuuslaitos rationalisoi ulos työntekijöitään tai lakkaa kokonaan olemasta.

Työmarkkinoiden jäykkyyttä on toisaalta lisännyt yritysten henkilöstöpolitiikan tiukentuinen, mikä ei ole omiaan rohkaisemaan työntekijöitä ottamaan riskejä työmarkkinoilla.

Työttömyyden koko kuva on vielä huonosti hahmotettu. Siksi on tyydytyksellä tervetullava viime joulukuussa työministerien ja valtiovarainministerien yhteiskokouksessa Turussa tehtyä päätöstä kiireisesti käynnistää selvitys työttömyyden julkisista kustannuksista sekä sosiaalisista seurauksista ja vaikutuksista yksilöön. Sosiaalisesti valvuttuneissa Pohjoismaissa täytyy olla uskallusta selvittää kipeitäkin ongelmia ja rohkeutta etsiä ennakkoluulottomasti ratkaisuja selvitysten pohjalta. Haluan muutenkin patistaa noudattamaan Turun kokouksessa sovittuja toimintalinjoja, joihin pääministerit myöhemmin yhtyivät. Työministerien päällimmäisenä velvollisuutena on ylläpitää pyrkimystä kohti täystyöllisyyttä ja muistuttaa siitä, että työttömyys ei saa olla hinta onnistuneesta talouspolitiikasta.

Me olemme Suomessa olleet tyytyväisiä siitä, että yhteispohjoismaisen työmarkkinasopimus on saatu uusituksi. Erityisellä ilolla toivotamme Islannin tervetulleeksi sopimuksen piiriin.

Tämän uuden sopimuksen raamit ovat selkälaiset, että sen puitteissa on nähtävä yhteinen vastuu koko Pohjolan kehittämisestä tasapainoisesti ja jokaista jäsenmaata ja jokaista jäsenmaan kansalaista hyödyttäväksi. Tavoitteena on ollut yhdessä monien muiden

yhteispuhjoismaisten sopimusten kanssa luoda kansalaistemme oikeudet turvaava järjestelmä Pohjolassa, asia, johon pääministeri Sorsa kiinnitti huomiota täällä pitämässään puheessa.

Meidän pitää oppia näkemään yhteiset työmarkkinamme kokonaisuutena siten, että sopimus ei vain oikeuta johonkin, vaan yhtä lailla velvoittaa johonkin. Ajattelen sellaisia epäkohtia, kuten työttömyysturvaa vaille jäävät, jotka kyllä ovat kelvonneet yhteisille työmarkkinoille niin kauan kuin töitä riittää. Mutta kun huonot ajat koittavat, vaatii jokainen jäsenmaa työttömyysturvan maksun takeeksi sitä, että työtön on oman maan työmarkkinoiden käytettävissä, mikä käytännössä on määräytynyt asuinpaikkakunnan mukaan. Vuoden 1976 työttömyysvakuutus-sopimusta ollaan parhaillaan tarkistamassa, ja eräänä nimenomaisena tavoitteena oli tämän epäkohdan korjaaminen ja huolehtiminen siitä, että väliinpuotoajia ei enää olisi. Olen saanut tietooni, että tarkistusta suorittavassa työryhmässä on ilmennyt vaikeuksia juuri tämän kohdan käsittelyn kohdalla. Mielestäni pohjoismainen työmarkkinayhteistyö ja pohjoismainen yhteenkuuluvuus osoittautuvat pitämättömiksi ja tyhjäksi sanahelinäksi, jos kansallinen itsekkyyks panee maksuieheksi yksilön.

Pohjoismaisen työmarkkinayhteistyön tavoite määriteltiin vuonna 1975 työvoimapolitiisessa ohjelmassa siten, että sen pitäisi olla konkreettista ja nopeasti tuloksia tuottavaa. Monet selvitykset ja tutkimukset ovat olleet tasoltaan korkeita ja johtaneet käytännön toimiin. On kuitenkin huolellisesti varotettava sitä, ettei projektityössä pysähdytä pelkään paperin tuottamiseen. Tällöin ollaan vaarassa etääntyä siitä konkreettisesta tasosta, jota yhteiset työmarkkinat perimmältään yksilölle ovat. Kun nyt ryhdytään toteuttamaan uutta sopimusta ja seuraamaan uudistusten vaikutuksia, tulee muistaa, että sopimus toteutuu työvoimahallintojen kenttäorganisaatioissa, lähinnä työnvälittäjien hyvässä ja kitkattomassa yhteistyössä.

Täällä on esitetty kysely pohjoismaisen työmarkkinainstituutin perustamisesta, jota koskeva aloite esitettiin jo vuosia sitten. Minusta voitaisiin eräänä vaihtoehtona kehittää ajatusta työvoimavirkailijoiden yhteisestä koulutuksesta siihen tapaan kuin toimii Poh-

joismaiden yhteinen Geneve-koulu. Sillä tavalla saatettaisiin keskenään yhteistyössä toimivien virkailijoiden koulutus ja välitön yhteistyö uumiin, jotka saattaisivat johtaa entistä parempaan ja kitkattomampaan työmarkkinoiden toimivuuteen koko Pohjolan, kaikkien jäsenmaiden ja ennen kaikkea yksityisten kansalaisten eduksi. Sellaista koulua voitaisiin myös hyvin myöhemmin kehittää vaikka pohjoismaiseksi työmarkkinakorkeakouluksi, jonka yhteydessä voitaisiin suorittaa hyvän käytännön edellytyksenä olevaa selvitys- ja tutkimustyötä.

Arbetskraftminister **Helles** anförande i svensk översättning: Årade president! Under denna session har vi från denna talarstol redan hunnit få höra en hel del uppgifter och prognoser om sysselsättningen och ekonomin i internationella sammanhang med huvudvikt på Norden. Det som sagts har inte varit särskilt ljusst och det ligger inte heller något rosenkimmer över den närmaste framtiden.

I år väntas den relativa arbetslösheten i OECD-länderna bli 9,5% eller 35 miljoner människor. På denna punkt ligger Finland under medeltalet. Vår relativa arbetslöshet var i fjol 6,4%, och väntas i år stiga, och har egentligen redan gått upp till 7%, vilket innebär ca 165 000 personer. Denna vinter förutspås bli den svåraste perioden för sysselsättningen. Arbetslöshetssiffrorna har dock inte blivit så stora som det förutspåts. Utbudet på arbetskraft har de senaste åren kraftigt ökat i Finland, och den sjunkande konjunkturen tycks inte hejda ökningen av utbudet, vilket den har gjort tidigare. Den dolda arbetslösheten minskar med andra ord.

Flyttningsrörelsen mellan Finland och Sverige är fortfarande livlig, men sedan år 1981 har den gett Finland ett överskott. För övrigt bör flyttningsrörelserna inom Norden ses som en normal företeelse så länge som de hålls i balans. Här har samarbete mellan företagen en viktig uppgift att fylla, såsom det framgår av projektrapporten om arbetskraftens och kapitalets rörlighet.

Arbetslösheten varierar starkt från åldersgrupp till åldersgrupp. Den relativa arbetslösheten är nästan dubbelt så stor hos de unga som de äldre grupperna. De ungas arbetslöshetstider är däremot klart kortare: enligt

en undersökning som gjordes i maj 1982 var tiderna i medeltal 12 veckor för 15–17-åringar och 17 veckor för 20–24-åringar för att sedan stiga brant till i genomsnitt 26 veckor för alla och hela 49 veckor för över 50-åringar.

I Finland liksom i andra länder upplevs ungdomsarbetslösheten som det svåraste problemet, och man har satt in specialåtgärder för att lindra den. Bland specialåtgärderna vill jag särskilt nämna experimentet med ungdomsgaranti som också genomförs som ett samnordiskt projekt. Det har alldeles nyss fattats beslut om att detta projekt som i Finland påbörjades hösten 1981 skall fortsätta och samtidigt skall 11 nya kommuner tas med i experimentet som först omfattade 29 kommuner. Målet är att underlätta ungas förflyttning från offentligt stödd verksamhet till den normala arbetsmarknaden. På grundval av provisoriska uppföljningsuppgifter vågar jag anse att specialåtgärderna för unga träffat rätt.

Då man försöker angripa den nuvarande situationen med den aktiva arbetskraftspolitikens traditionella metoder stöter vi på begreppet arbetsmarknadens styvhet som förtjänstfullt analyserades av det samnordiska kärnprojektet. Det som oftast avses med detta begrepp är ett slags orörlighet, en tveksamhet inför flyttning dit arbete finns, tveksamhet inför byte av yrke. Siffrorna över arbetslöshetstiderna är åtminstone delbevis för att unga har lättare att anpassa sig än de äldre och att de är mer benägna att vara flexibla i fråga om såväl ort som arbete. Bostad, praktiska problem i samband med barnens skolgång, makes arbete samt släkt och vänner binder inte de unga i samma utsträckning som äldre vilka slagit sig till ro och etablerat sig t. ex. i ett fabriksområde där den enda industriarbetsgivaren bortrationaliserar arbetskraft eller lägger ned sin verksamhet.

Arbetsmarknadens styvhet har också ökat genom en tillstramad personalpolitik hos företagen, vilket inte är ägnat att förmå arbetstagare att ta risker på arbetsmarknaden.

Bilden av arbetslöshetens alla aspekter är ännu mycket bristfällig. För den skull är det gott att veta, att arbets- och finansministrarna vid sitt gemensamma möte i Åbo i december 1982 fattade beslut att skyndsamt påbörja en utredning om arbetslöshetens offentliga

kostnader samt sociala följder och inverkan på individen. De socialt medvetna nordiska länderna måste ha mod att utreda även känsliga problem och dristighet nog för att fördomsfritt söka nya lösningar på basen av utredningen. Jag vill också i övrigt påminna om vikten av att följa de riktlinjer som drogs upp under mötet i Åbo och som sedermera också fick statsministrarnas stöd. Arbetsministrarnas främsta uppgift är att se till att arbetet för full sysselsättning fortgår och påminna om att en lyckad ekonomisk politik inte får betalas med arbetslöshet.

Vi i Finland är belåtna med att överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad blivit reviderad. Vi vill också med speciell glädje önska Island välkommen till kretsen av denna överenskommelse.

Den nya överenskommelsens ramar är sådana, att en balanserad utveckling av hela Norden bör framstå som ett gemensamt ansvar vars syfte är att gagna alla medlemsländer och alla medborgare i våra länder. Målet är att denna överenskommelse tillsammans med flera andra nordiska överenskommelser skall skapa ett system som tryggar medborgarnas rättigheter i hela Norden, vilket också uppmärksammades av statsminister Sorsa här.

Vi måste lära oss att betrakta vår gemensamma arbetsmarknad och överenskommelsen som något som inte enbart ger rättigheter utan också förpliktar. Jag tänker på missförhållanden såsom uteblivna arbetslöshetsbidrag; det gäller personer som varit goda nog för den gemensamma arbetsmarknaden så länge det funnits arbete. Men då tiderna blivit dåliga kräver varje medlemsland som garanti för utbetalning av bidrag att den arbetslösa står arbetsmarknadens förfogande i det egna landet, vilket i praktiken har bestämts på basen av bostadsort. En översyn av 1976 års överenskommelse om arbetslöshetsförsäkring pågår för närvarande, och ett av målen är att avlägsna detta missförhållande. Jag har informerats om att det i arbetsgruppen som arbetar med denna översyn har förekommit svårigheter vid behandlingen av denna punkt. Jag anser att det nordiska arbetsmarknads-samarbetet och den nordiska samhörigheten inte kan anses hålla måttet om den enskilda individen måste dra det tyngsta lasset. Då är överenskommelsen föga mer än tomma ord.

År 1975 fastslogs i det arbetskraftspolitiska programmet att målet för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet är konkreta åtgärder och snabba resultat. Vi har fått en hel del högklassiga utredningar och undersökningar som lett till praktiska åtgärder. Vi måste akta oss för att projektarbetena inte enbart producerar papper. Då riskerar vi att fjärna oss från den konkreta verklighet som den gemensamma arbetsmarknaden utgör för individen. Då vi nu börjar tillämpa den nya överenskommelsen och följa med reformernas verkningar, får vi inte glömma att överenskommelsen tillämpas av arbetsmarknadsförvaltningarnas fältorganisation och att ett gott och friktionsfritt samarbete mellan arbetsförmedlarna i synnerhet är ett krav för att detta ska ge goda resultat.

Det har inkommit ett spørsmål som gäller grundandet av ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut. Ett initiativ till detta togs redan för ett antal år sedan. Jag anser att det vore värt att utveckla tanken om gemensam utbildning av arbetsmarknadsförvaltningens tjänstemän enligt den modell som den gemensamma nordiska Genève-skolan arbetar. På det sättet kunde samarbetande nordiska tjänstemäns utbildning och direkta samarbete ledas in på ett spår som för fram till en ännu bättre fungerande och friktionsfriare arbetsmarknad till fördel för hela Norden, alla medlemsländer och i all synnerhet för de enskilda medborgarna. En sådan skola kunde i ett senare skede lätt kunna utvecklas till nordisk arbetsmarknadshögskola som kunde utföra utrednings- och annat forskningsarbete som är en förutsättning för ett gott praktiskt arbete.

Statsrådet **Anna-Greta Leijon**: Herr president! Det vore fel att påstå att vi klarat att leva upp till målet om den fulla sysselsättningen ens i våra länder. Även om vi redan år 1954 i överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad enades om den fulla sysselsättningen som ett mål – och detta har upprepats också i den nya överenskommelsen från i fjol – vet vi alla att verkligheten blivit en annan.

Men det som förenar oss både nationellt och i den nordiska kretsen är att det finns en brett förankrad övertygelse om att den fulla sysselsättningen på ett aktivt sätt måste efter-

strävas och att en offensiv arbetsmarknadspolitik är en viktig del av en sådan politik. Denna tillgång av gemensamma erfarenheter och synsätt ger styrka och tyngd åt de nordiska ländernas agerande på det internationella fältet.

Här i Norden har under det senaste halvåret tagits initiativ och lagts förslag som vittnar om en stark vilja från flera håll att påverka utvecklingen i en riktning som kan skapa bättre tillförsikt inför framtiden. Jag tänker bl. a. på den plan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning som lagts fram av Nordens fackliga samorganisation.

De nordiska arbetsmarknads- och finansministrarna beslutade i Åbo för några månader sedan att bl. a. denna plan skulle sändas till alla berörda nordiska kommittéer för genomgång med sikte på att få utrett hur arbetsmarknadspolitik och den ekonomiska politiken bättre skall kunna samordnas.

Vid Åbomötet beslutades att de nordiska länderna gemensamt skulle utreda arbetslöshetens kostnader. Från svensk sida menar vi att detta samarbetsprojekt är mycket viktigt, inte minst mot bakgrund av att man i flera länder ute i världen sagt att en tillfällig ökning av arbetslösheten är ett pris som måste betalas för att ordna upp ekonomin.

Vi tycker från svensk sida att det nu vore önskvärt att omedelbart och mycket snabbt ställa samman den kunskap om arbetslöshetens kostnader som vi har i varje land. Det finns ibland en tendens i debatten att framställa kostnaderna för arbetsmarknadspolitik som något som skulle kunna undvikas om man i stället litade till generell ekonomisk politik och självläkande krafter. Men öppen arbetslöshet kostar under alla förhållanden samhället stora summor – bortsett från de ekonomiska och mänskliga kostnaderna för den enskilde.

Vi har i Sverige räknat ut att en kassförsäkrad arbetslös kostar samhället 450 kr. per dag och att vår samlade arbetslöshet kostar 60 milj. kr. per dag. Nettokostnaden för samhället att i stället bedriva en aktiv arbetsmarknadspolitik är alltså låg eller i vissa fall ingen alls. Det är därför vi till varje pris försöker hålla nere den öppna arbetslösheten och satsar stort på arbetsmarknadspolitiska insatser i väntan på att en mer långsiktig stimulanspolitik skall ge resultat i ökat antal fasta jobb.

Även arbetsmarknadspolitiken har självklart långsiktigt positiva effekter. Genom att tidigare lägga investeringar i t.ex. energi och kommunikationer kan vi stimulera näringslivet. Och genom att utbilda människor kan vi underlätta näringslivets omstrukturering och stärka dess konkurrenskraft.

Trots att vi vet detta nödgas vi bevitna hur sysselsättningen i många länder får vika för andra politiska prioriteringar. Men vi kan samtidigt konstatera att i inget av dessa länder där arbetslösheten har använts som ett medel i den ekonomiska politiken har det löst de ekonomiska problemen. I stället har man sjunkit allt djupare in i krisproblemen. Den ökade fattigdomen och den sociala oro som massarbetslösheten orsakar slår i stället undan de förutsättningar som är nödvändiga för att bygga upp ekonomin igen.

Vi hälsar från svensk sida med glädje de ansatser i motsatt riktning som nu görs. Jag har redan nämnt det fackliga samnordiska initiativet. Jag vill också peka på de medlemsförslag som lagts till detta möte, de beslut som stats-, finans- och arbetsministrarna tagit vid olika tillfällen och de beslut som tagits i social- och miljöutskottet och ekonomiska utskottet.

En gemensam nordisk insats med olika konkreta inslag kan komma att tjäna som inspiration i andra länder när man söker efter lösningar för att häva den nuvarande stagnationen. Den svenska regeringen är för sin del beredd att göra allt för att en nordisk handlingsplan skall kunna förverkligas. Vi gör det i den absoluta övertygelsen att en politik som bygger på kontrollerad expansion i så många länder som möjligt är den enda varaktiga utvägen ur krisen.

Vi bör alla ha i minnet att den sysselsättningssituation som vi f. n. oroas av i industriländerna existerar som ett kroniskt och helt överskuggande problem i utvecklingsländerna. Vi måste också ha ögonen på att det som görs – eller inte görs – i vår del av världen får stora effekter också på tredje världens situation.

Världsekonomin har utvecklats till ett ömsesidigt beroende mellan i-länder och u-länder. Därför är omfattande resursöverföringar till u-länderna också av stor betydelse för i-ländernas utveckling. Att stoppa den katastrofala tillbakagången i många u-länders

ekonomi och den misär som följer av detta är en mänsklig skyldighet som även de nordiska länderna måste ta på sig. Det innebär också att världshandeln på längre sikt kan expandera, vilket kommer att gynna alla länder.

Nordens fackliga samorganisation instämmer i sitt förslag i det av Brandtkommisionen föreslagna samarbetet mellan i-länderna och u-länder om bl. a. mineraler, energi och livsmedelsproduktion. Dessa förslag är också av stor betydelse vid utarbetandet av en nordisk handlingsplan.

Sammanfattningsvis, herr president, skulle jag vilja säga att vi i Norden står mitt uppe i en rad problem som till stor del måste lösas av andra, och som vi inte direkt har så mycket inflytande över. Men vi kan inte bara vänta på att andra skall ta itu med svårigheterna. Vi kan själva göra en hel del i våra länder, och vi kan göra mycket tillsammans för att ute i världen driva fram den utveckling som kan skapa en ny framtidstro. Vi har en gammal och fin tradition i Norden för samarbete och kamp för den fulla sysselsättningen. Detta möte kan tjäna som en ny avstamp för ett konkret och kraftfullt arbete för att hävda målet allas rätt till arbete.

Social- och hälsovårdsminister **Marjatta Väänänen**: Ärade president! Jag betonade i mitt anförande under generaldebatten, att fastän vi förstår de stora ekonomiska svårigheter vi har här i Norden, så håller vi på att överskrida en farlig gräns, om vi i övervägande grad koncentrerar oss enbart på ekonomiska frågor, såsom den aktuella inriktningen antyder. Som före detta kultur- och undervisningsminister och nu som socialminister vill jag påpeka, att ett särskilt ansvar vilar på oss alla som har ländernas social- och kulturpolitik att försvara. Sparåtgärderna får inte lättsinnigt gå ut över socialpolitiken. Vi kan inte lösa problem genom att föreställa oss att de inte existerar. Vi kan inte skjuta upp problem till en oviss framtid som är lättare och mera ekonomiskt försvarligt att sköta genast. Social nedrustning kanske låter sig göras på sina håll i västvärlden. I Norden, med den långa demokratiska traditionen låter sig socialpolitiken inte drastiskt nedprioriteras utan allvarligare politiska konsekvenser. Samtidigt gäller det för oss att vara realistiska

och se om vi kan finna andra lösningar och utvägar för att nå våra mål att försvara de mjuka—sociala—mänskliga värdena även i denna tid under knapphetens kalla stjärna. Jag betonar därför betydelsen av vår levande dialog om fortsatt och fördjupat socialpolitiskt samarbete. Det förefaller att kontinuerligt finnas ett behov av gemensam rådpläging kring socialpolitikens mål och medel och jag ser fram mot kommande ministeröverläggningar i dessa tecken.

Under en period av år har vi inom det nordiska socialpolitiska samarbetet varit upptagna av avtalsförhandlingar och programarbete. En ny nordisk trygghetskonvention och ett nytt samarbetsprogram för social- och hälsovårdsområdet tillkom under år 1982. Parallellt med konventionsarbetet har man arbetat med tillämpningsföreskrifter och genomföringsavtal, vilka ansluter sig till konventionen. Vi är från finsk sida särskilt tillfreds med det stora arbete som satts ned på konventionen. Det är ju ingen hemlighet att konventionen i stor utsträckning får sin tillämpning på finländare, på den nordiska arbetsmarknaden och särskilt i Sverige. Det är vårt ansvar att förebygga och motverka sociala missförhållanden och utslagning, vilka uppträder som randfenomen till den fria rörligheten på den nordiska arbetsmarknaden. Arbetskraftens behov på arbetsmarknaden ävensom behov av samhällets tjänster bör ses över även i det nordiska samarbetet. Jag tror det vore en ambition, värd att eftersträva, att man på nordiskt plan mera målmedvetet än hittills skulle systematiskt sammanföra regelverk, överenskommelser och konventioner till en "CODEX NORDICA". En sådan samling, t. ex. publicerad av Nordiska rådet eller ministerrådet skulle göra det enklare för oss att se vilka förpliktelser vi åtagit oss i förhållande till varandra och våra medborgare.

Utgångspunkten vore den nordiska medborgarens rättsställning i ljuset av avtal som slutits mellan länderna som t. ex. det s. k. kulturavtalet, arbetsmarknadsavtalet, trygghetskonventionen, arbetslöshetsförsäkringsöverenskommelsen osv.

Avtal skall hållas och detta sker bäst genom levande insikt om avtalens förpliktelser. Denna förmedlaruppgift bör de nordiska samsamorganen ta på allvar. Vad jag särskilt

har i tankarna är att stöda invandrade nordiska minoriteter i länderna i deras rättmätiga strävanden att bibehålla sitt språk och sin kultur även i det nya landet. Förrän jag lämnar frågan om konventionernas betydelse så vill jag framkasta tanken att man på det sociala området borde eftersträva att få till stånd ett avtal, vilket kunde hjälpa länderna att handskas med problem, som knyter sig till personer som rör sig mellan länderna. Särskilt i relation till Sverige har vi i Finland problemfall på social- och hälsovårdssektorn där det är oklart vilket lands jurisdiktion som skall tillämpas eller vilka principer som skall följas då myndigheterna kommunicerar. Det kan gälla utslagen ungdom, omhändertagna barn, s. k. "patientöverföringar", åldringar som flyttar eller flyttas mellan länderna osv. Jag tror att likadana problem i viss utsträckning förekommer mellan samtliga nordiska länder, varför frågeställningen borde ha allmänt intresse. Enligt min mening borde den nordiska trygghetskonventionen utvecklas till att rymma även regler och principer för dessa situationer, vilket i dag tyvärr inte är fallet. Jag tror dessutom att det är viktigt att man försöker kontinuerligt tillse att konventionen även i praktiken fungerar dvs. att det inte uppstår problem som t. ex. i relationen med skattelagstiftningen. Detta är särskilt viktigt under den övergångsfas, som för tillfället äger rum efter den nya socialkonventionens ikraftträdande fr. o. m. år 1982.

Jag har nu huvudsakligen uppehållit mig vid mera allmängiltiga frågor. Till slut några ord om projektsamarbetet på det socialpolitiska området. Det är viktigt att samarbetet, som gäller vård och omsorg om det växande antalet äldre i länderna får personella och finansiella resurser och kan ge snabbt resultat så som socialministrar uttalade i fjol i Huskvarna. Den gemensamma utbildningen av personal för dövblinda bör säkras efter det försöksverksamheten upphör nästa år. Det är här fråga om en socialt sett mycket motiverad verksamhet, där nordiskt samarbete ger bättre och billigare resultat än ansatser på nationellt plan.

Året 1982 samlades man på såväl nordiskt som internationellt plan kring äldre frågor. År 1985 skall bli ett internationellt ungdomsår. Enligt planerna, skall det nationella arbetet inför temaåret äga rum före år 1985. Det vore

sikkert en idé att samlas på nordiskt plan kring ungdomstemat och tillsammans se på vad vi gjort och vad vi kunde göra för vår ungdom, för vilken vi har ett särskilt ansvar.

Till slut beklagar jag, att jag nu åker i en tämligen sen droska. Men då ingen annan har tagit fram saken är det skäl att den tas fram nu. Jag vill beröra en separat fråga som hänför sig till ministerrådets budget för år 1984 och särskilt jordbruksfrågorna. En reell minskning av medlen till den nordiska jordbruksforskningen kommer att te sig som om man i det nordiska samarbetet inte mera respekterar jordbrukets betydelse som en central livsnäring för de nordiska folken. Varför en sådan minskning av anslagen skall drabba jordbrukssektorn som en av de få kommer inte att upplevas som befogat och rättvist.

Stefán Jónsson: Hr. præsident! Det er min landsmand, altingsmand Pétur Sigurðsson, som har givet mig anledning til at komme herop på talerstolen og følge op hans tanke i forbindelse med et spørgsmål, som jeg anerkender først og fremmest vedrører den havretstraktat, vi har underskrevet for nogle få måneder siden, det vil sige den beslutning på Islands vegne, at man ikke vil protestere mod et moratorium i hvalfangstsagen.

I Nordisk Råd har man i voksende grad engageret sig i naturværn og miljø, og det er vi naturligvis glade for, så længe man ikke glemmer, at manden, homo sapiens, med sit aggressive ego er en del af naturen og i virkeligheden står i midten af miljøet.

Jeg vil tilføje, hvad Pétur Sigurðsson sagde i forbindelse med hvalfangstsagen, at vi var ikke så få, der stemte for hvalernes sag, og som gjorde det ikke mindst fordi vi var overbeviste om, at de påstande, Greenpeace-folkene fremsatte, om, at hvalen er i fare, var sande. Vi var mange, som gjorde det ud fra naturværnshensyn og var taknemmelige over for Greenpeace-folkene for deres initiativ, og ikke bare deres initiativ i hvalfangstsagen, men også for deres kamp mod forurening af havene.

Men samtidig med at jeg takker Greenpeace-folkene, de ivrige og kampglade folk, for deres indsats, er jeg bekymret over en vis tendens i de senere år til at glemme, at manden har forsterket. Det er af uhyre stor betyd-

ning for os, som lever så langt nordpå, at vi ikke kan leve af landets grøde, men må leve af livet i havet, vi er tvunget til at dræbe dyr for at leve.

Vi har jo oplevet visse kriser, som stammer fra uretfærdige kampanjer mod folket i nord, som lever af fangst. Desværre var jeg ikke til stede, jeg var nødt til at være et andet sted, da man talte om sælfangsten i går. Netop sælfangsten er et lysende eksempel på, hvorledes ukloge kampanjer på dyrenes vegne i virkeligheden virker mod det, dyrenes forkæmpere vil opnå.

Det undrer mig i virkeligheden, det må jeg sige, hvor slappe nordmændene, som skulle være kendt med betydningen af sælfangsten i Nordnorge igennem mange slægtled, var i slaget om sælfangst eller ikke-sælfangst. Det var ikke kun et spørgsmål om levebrød, det var også et spørgsmål om kultur hos folkene dér nordpå. Det kan godt være, at de i visse henseender bruger metoder til at slagte sæler, som ikke er af de allerfineste, men livet dér nordpå er jo ingen gallafest.

Hvorledes udartede denne sejr, som dyreværnerne og naturværnerne mente at have vundet ved den metode at blokere salget af sælskind i verden? Jeg kan sige, hvorledes det virkede hjemme i mit land. Dér havde man holdt sælstammen i balance i mange hundrede år, men nu kunne man ikke længere sælge sælskind, nu betalte det sig ikke, som altingsmand Páll Pétursson sagde i går. Sælerne tog til i antal, og det samme gjorde ormene i fiskene, som sælerne huser. Det kostede os omtrent 1 1/2 pct. af bruttoværdien af fisken, vi eksporterer, at plukke disse orme ud.

Vore fiskere og fiskeeksportører er ingen engle. De tog den beslutning, at nu ville de betale 700 kr. for hver sæl, der blev dræbt. For at bevise, at man havde dræbt en sæl, skulle man fremlægge underkæben. Den blev revet fra, og resten af sælen blev kastet i havet med skind og det hele. Det er den mest brutale jagtmetode, jeg kan tænke mig. De fik mange underkæber. Som Páll Pétursson sagde i går, har vor fiskeriminister nu fremsat lovforslag, som skal hindre denne fremfærd.

Jeg har tænkt på denne ikke uforholdsmæssige, men denne mangel på, ja, intelligens, som ligger bag en kampagne, hvor man ikke tager hensyn til, at manden med sin frækhed lever dér nordpå.

Nu vil jeg ikke sige noget stygt om en af lederne af denne misforståede kampagne mod sælfangst, den charmerende Brigitte Bardot, men én ting vil jeg sige: hvis der var nogen underkæbe, der skulle have været betalt 700 kroner for, så var det ikke sælens underkæbe.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg vil først sige tak til Stefán Jónsson for indlægget og tilføje, at det ikke er rigtigt, når Stefán Jónsson siger, at livet nordpå ikke er nogen gallafest. De få gange, jeg har været nordpå, har jeg oplevet stjernestunder i kraft af en vidunderlig natur bl. a.

Stefán Jónsson siger, at det er dårligt at køre en uklog kampagne. Heri kan vi være enige. Man skal selvfølgelig køre kloge kampagner. Der har været problemer i forbindelse med sælkampagnen. Jeg har ikke selv taget del i noget af det — bortset fra et intenst forsøg på at prøve at unddrage Grønland, som har en helt anden type sælfangst end den, der har været talt om. Det er i en vis udstrækning lykkedes at komme grønlænderne til undsætning i denne sag.

Det, der kalder mig op, er først og fremmest Stefán Jónssons påstand om, at manden har forsteret. Det lyder vidunderligt på islandske, og jeg kan næsten ikke lade være med at citere det igen: "Manden har forsteret." Hvis I havde et sprog, hvor kvinden kunne komme med, så ville jeg dertil sige: nej, livet har forsteret.

Vi har levet i en totusindårig tradition, delvis påvirket af kristendommen på vrangen, en bagvendt kristendom, hvor mennesket er gjort til det eneste, der er noget værd, og hvor alt andet i verden har været et reservedelslager for den menneskelige udfoldelse. Det har været en katastrofe for det levende liv.

Det er ikke i øjeblikket tiden til at gå imod dem, der slås for det andet livs ret til at være der. Vi har meget at skulle have indhentet. Jeg kan forsikre Stefán Jónsson om, at de mennesker, som arbejder dygtigt og klogt i disse kampagner for livets ret, også bliver dem, vi kommer til at se på barrikaderne, når det er de svage mennesker i de udsatte områder, det gælder. For det bliver det næste, dér, hvor det er manden i centrum. Jeg kan forsikre for, at f. eks. den grønlandske be-

folkning kan blive langt, langt mere truet, når rovdriften på deres mineralske ressourcer sætter ind. Så vil man se, at det er nøjagtig de samme argumenter, der fremføres. Det drejer sig om at beskytte liv, anderledes liv, anderledes menneskeliv end den industrialiserede mands.

Minister for Grønland Høyem: Hr. præsident! Jeg vil bare give en enkelt oplysning, nemlig den oplysning, at det grønlandske landsstyre for nylig har gennemført en sælskindskampagne i Europa. Denne sælskindskampagne blev støttet af det danske kongehus, og denne sælskindskampagne blev støttet af udenrigsministeriet. Det skete naturligvis i respekt for, at sælfangsterne på Grønland dels ikke drejer sig om sælunger, dels er en væsentlig del af den kultur, som Grønland har levet på i mange, mange år. Derfor var det en besynderlig oplevelse i går at se, at man her stillede et spørgsmål, der gik ud på, at man skulle forbyde sælskindshandel i det hele taget. Det var en stor glæde, at man afviste det herfra.

Tillad mig at komme med en replik til fru Margrete Auken. Der finder ingen rovdrift sted på mineralressourcer på Grønland. Når der engang vil finde udnyttelse sted, vil det foregå i overensstemmelse med fællesrådet, der består af grønlandske og danske medlemmer.

Leppänen: Herra puheenjohtaja! Haluan antaa lyhyen kommentin työllisydestä käytyn keskusteluun. Täällähän monet ministerit ovat puhuneet täystyöllisyydestä ja siitä, että siihen vakavasti pyritään. Valittaen on todettava, että ministerit yleensä tällaisissa istunnoissa esittävät kauniita puheita, mutta valitettavasti sitten todelliset käytännön teot hallitusten toimesta ovat aika vaatimattomia. Ainakin näin on Suomessa asianlaita.

Mitä tulee sitten siihen, voidaanko työttömyys poistaa, siihen on vastattava, että työttömyys voidaan kyllä poistaa, mutta kysymys on siitä, että ajattelua on muutettava. Uusia ideoita on uskallettava todella vakavasti ottaa käyttöön. Nimittäin vain taloudellisen kasvun avulla työttömyyttä ei enää maailmassa poisteta. Se on aivan selvää.

Yleensä puhutaan myös siitä, että suurteollisuuden investoiteja pitää lisätä. Kuvitellan, että se todella jotakin auttaisi työttömyyden poistamiseksi. Näin ei ole enää tämän päivän maailmassa, ei Suomessa, ei Pohjolassa eikä myöskään yleensä länsimaailmassa.

On ymmärrettävä, että taloudellinen kasvu, suurteollisuuden investoinnit ja työpaikkojen todella lisääminen ovat aivan eri asioita, ja tällöin on ymmärrettävä se, että me olemme siirtymässä nyt todella teollisuusyhteiskunnan vaiheesta johonkin muuhun. Me olemme siirtymässä mitä ilmeisimmin todelliseen tietoyhteiskuntaan, jossa työpaikat ovat aika tavalla erilasia kuin teollisen yhteiskunnan vaiheessa. Yleisesti ottaen työ tulisi viedä sinne, missä se voidaan saada aikaan pienin investoinnein, tai sinne, missä jo työ tavallaan on valmiina, kun vain ryhdytään työtä tekemään. Siis on luotava tällaisia pehmeämpiä työpaikkoja.

Väliaikaisena ratkaisuna tarvitaan myös suoraa tukea erityisesti pienille yrityksille. Muistutan vain siitä, että työmarkkinajärjestöt yleensä vastustavat tehokkaita toimenpiteitä työttömyyden poistamiseksi, siis tällaisia uusia ajatuksia, niin työnantajapuolen kuin myös työntekijäpuolen järjestöt. Muistutan vain siitä vielä, että kun esimerkiksi Anker Jørgensen pääministerinä yritti toteuttaa suoraa tukea yrityksille Tanskassa, vaikka hän oli entinen työmarkkinajohtaja, hän ei saanut työntekijäjärjestössä vietyä ajatusta läpi. Tämä vain osoittaa juuri sen, että jos ajatellaan asioita vanhanaikaisesti, on erittäin vaikea saada aikaan tehokkaita ratkaisuja, tehokkaita toimenpiteitä.

Oleennaista on siis se, että ymmärretään, että ollaan siirtymässä pois teollisen yhteiskunnan vaiheesta uuteen tietoyhteiskuntaan, jossa työpaikat on luotava pehmeämmissä olosuhteissa.

Leppänenns anförande i svensk översättning: Herr president! Jag vill i korthet kommentera debatten om sysselsättning. Här har ju många ministrar talat om full sysselsättning och om att man allvarligt strävar därtill. Med beklagande måste man konstatera att ministrar i allmänhet vid sådana sessioner håller vackra tal, men tyvärr är de verkliga praktiska gärningarna från regeringarnas håll

sedan rätt blygsamma. Detta är fallet åtminstone i Finland.

Beträffande frågan om huruvida arbetslösheten kan avskaffas, bör man svara, att arbetslösheten nog kan avskaffas, men det är fråga om att man bör ändra tänkesättet. Man måste verkligen allvarligt våga ta itu med nya idéer. Det är nämligen så, att man enbart genom ekonomisk tillväxt inte mera kan avskaffa arbetslösheten i världen. Detta är helt klart. I allmänhet talas det också om att storindustrins investeringar bör ökas. Man föreställer sig att detta verkligen skulle ge någon hjälp vid arbetslöshetens avskaffande. Detta är inte mera fallet i dagens värld, vare sig i Finland, Norden eller i den västliga världen i allmänhet.

Man bör inse, att ekonomisk tillväxt, storindustrins investeringar och verkligt ökande av antalet arbetsplatser är helt olika saker, och därvid bör man dessutom inse, att vi nu verkligen håller på att övergå från industri-samhällets skede till någonting annat. Vi håller alldeles uppenbart på att övergå till ett verkligt datasamhälle, där arbetsplatserna är i rätt hög grad olika jämfört med det industriella samhället. Allmänt taget borde arbetet dirigeras dit där det kan åstadkommas med små investeringar, eller dit där arbetet redan på sätt och vis finns färdigt, bara man börjar utföra arbetet. Man bör alltså skapa sådana bekvämare arbetsplatser.

Såsom en provisorisk lösning behöver man också direkt stöd till små företag. Jag påminner bara om att arbetsmarknadsorganisationerna i allmänhet motsätter sig effektiva åtgärder för arbetslöshetens avskaffande. alltså sådana nya idéer, både arbetsgivarsidans och arbetstagsarsidans organisationer. Jag vill bara ännu påminna om att, när Anker Jørgensen som statsminister försökte genomföra direkt stöd till företag i Danmark, även om han var en tidigare arbetsmarknadsledare, lyckades han inte genomföra sina tankar i arbetstagarorganisationen. Detta bevisar enbart just det, att, om man tänker gammalmodigt på saker, det är mycket svårt att åstadkomma effektiva lösningar, effektiva åtgärder.

Det väsentliga är alltså att man förstår att vi håller på att övergå från det industriella samhällets skede till ett nytt datasamhälle, där arbetsplatserna bör skapas under mjukare förhållanden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Lone Dybkjær, Lahja Exner, Eíður Guðnason, Thorbjörn Fäldin, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Arvo Kempainen, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Urpo Lepänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Otto Mørch, Saara-Maria Paakinen, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjäniemi, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Sten Svensson, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønderby, Bernhard Tastesen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Bjarne Mørk Eidem, Kirsti Grøndal, Børge Halvgaard, Anna-Liisa Jokinen, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Carl Fr. Lowzow, Peter Muurman, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ulf Sundqvist, Petter Thomassen och Mogens Voigt.

Yttrandet hade sålunda antagits med 61 röster.

Utskottets förslag, punkt B, bifölls.

4

B 46/s: Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete om miljövård 1983–1987

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet antaga ett reviderat program för nordiskt samarbete om miljövård samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med Nordiska rådet vidareutveckla och fördjupa det nordiska miljövårdssamarbetet.

Rune Gustavsson (social- och miljöutskottets talesman): Herr president! Under 1970-talet kom miljövårdsfrågorna fram i första rummet bland de politiska frågorna, både nationellt och i det nordiska samarbetet. Sålunda infördes miljövården i ett handlingsprogram som ministerrådet antog 1973, och 1974 infördes miljövårdsområdet i Helsingforsavtalet som ett särskilt samarbetsfält över de tidigare angivna – rättsligt, kulturellt, socialt, trafikalt och ekonomiskt samarbete. I konsekvens härmed ändrade vi i Nordiska rådet också socialpolitiska utskottets namn till social- och miljöutskottet. Ett särskilt handlingsprogram för miljövård antogs av ministerrådet efter sessionen 1977. Vid förra årets session fann social- och miljöutskottet att en revision av det fem år gamla programmet vore önskvärt. Utskottet framförde därför önskemål om ett reviderat program i det förslag till yttrande över ministerrådets berättelse som rådet antog och inbjöd ministerrådet – miljöministrarna till en överläggning under hösten om en revision av handlingsprogrammet.

Denna överläggning ägde rum i Mariehamn i november på grundval av ett första utkast till reviderat program. Utskottet vill än en gång uttala sin tillfredsställelse över att vi beretts tillfälle att i ett tidigt skede ge våra synpunkter på utkastet liksom att arbetsmarknadens parter beretts tillfälle att inkomma med synpunkter.

Det reviderade programmet bygger som sig bör på en utvärdering av den projektverk-

samhet som genomförts inom ramen för det gällande programmet. Utskottet konstaterar detta med tillfredsställelse. Utskottet har starkt agerat för att miljövårdsaspekter skall integreras i alla faser av samhällsplaneringen. Vad vi menar med detta är att miljövårdens synpunkter måste beaktas i allt vad planering heter. Inte bara i enskilda s. k. utvecklingsprojekt utan också i vidare planering inom olika sektorer, i synnerhet näringspolitiken och den ekonomiska politiken, bör en analys av konsekvenserna ur miljösynpunkt vara en integrerad och väl synlig del.

Det är med tillfredsställelse vi kan konstatera, att det i det nya programmet i linje med de synpunkter utskottet framförde till ministerråden talas om att integrera miljöhänsynen i alla samhällssektorer för att uppnå bästa möjliga förebyggande av miljöproblem. Detta är en nyhet i förhållande till gällande program och visar på en ökad insikt om de oupplösliga sammanhangen mellan miljö, industri, energi och trafik och andra samhällssektorer. Samma gäller också programmets uttalanden om behovet av förstärkt samarbete med industrin och om miljöteknologins betydelse.

Man kan undersöka miljöproblemen för sig men de kan inte lösas om de slits loss ur sitt komplexa sammanhang. En realistisk miljöpolitik kan inte bygga på ett avståndstagande från samhällets organisation eller den moderna teknologin. Målet för miljöpolitiken måste vara harmoni mellan människan och naturen. Vad vi bör sträva efter är jämlikhet i människans förhållande till miljön.

Hit hör också en sådan aspekt av den sociala miljön som bostadsförhållandena. Bostadsplanering behövs inte minst med tanke på barnen och är ett viktigt instrument för att förebygga sociala problem. Varje människa har rätt till en sund, trygg, trivsamt och stimulerande livsmiljö. Knappast i några andra länder än de nordiska finns sådana naturliga förutsättningar att ge barn en miljö där de kan känna att det är gott att vara här i livet. Den integration vi talar om innebär just att detta mål inte går förlorat när vi planerar för andra önskvärda mål som att trygga sysselsättningen, förbättra kommunikationerna och säkra energiförsörjningen. Att förena kraven på en effektiv och trygg energiproduktion med kraven på regional balans och en säker och sund miljö tillhör, som utskottet uttalade redan

förra året, 1980-talets stora politiska utmaningar nationellt, regionalt och globalt. Energitilliten formuleras ju för det mesta i termer av minskat beroende av importerad olja, ökad användning av kol och förnybara energikällor, även om miljöhänsynen inte helt glöms bort. I det nya programmet konstateras, att utvecklingen på energiområdet följs med stigande oro av miljömyndigheterna. Ämnet miljöeffekter av energiproduktion utreds för närvarande i ett projektprogram av ministerrådet, vilket utskottet välkomnar.

I ministerrådets arbetsplan för industri och energi sägs bl. a. om nya och förnybara energikällor att en viss samordning eftersträvas beträffande lagstiftning, koncessionsfrågor, miljöbestämmelser m. m. Vi kommer inom utskottet att med intresse följa denna arbetsplan ur generella miljövärdsaspekter liksom naturligtvis projektprogrammet om miljöeffekter av energiproduktion.

I detta sammanhang vill jag erinra om att det också finns industriella utvecklingsmöjligheter i de miljökrav som vi i Norden är eniga om. Miljövärdsteknik är ett av flera industriella utvecklingsområden som är av betydelse för delar av den nordiska industrins produktions- och tillväxtmöjligheter. Detta påpekades vid remissbehandlingen av programutkastet liksom att industriellt utvecklings-, produktions- och exportsamarbete borde uppmärksammas inom ramen för ministerrådets arbetsplan för industripolitiskt samarbete. Dessa synpunkter har också i viss mån tagits in i det framlagda ministerrådsförslaget. Däremot saknar vi fortfarande ett resonemang om de sysselsättningspolitiska aspekterna av en effektiv miljöpolitik, och vi anser att programmet borde kompletteras på denna punkt. Över huvud taget har sysselsättningseffekterna av miljöpolitiken hittills inte uppmärksammas mycket. Det finns dock vissa erfarenheter internationellt, t. ex. inom EG, som kan tas till vara.

Vi kan med tillfredsställelse notera, att en fråga som Nordiska rådet länge ställt i första rummet, nämligen luftföröningarna, tas fram som ett centralt problem i det nya programförslaget. De nordiska länderna är med sin kalkfattiga jordmån särskilt utsatta för försurningens verkningar. Detta har vi ofta fått dokumenterat i arbetet både med tidigare

rekommendationer och ett medlemsförslag om svavelutsläpp som tas upp senare idag.

Ministerrådsförslaget skall därför enligt programförslaget prioritera bekämpningen av luftföreningarnas skadeverkningar och avser att företa en genomgång och prioritering av de olika faktorer som bidrar till försurningen och av de olika effekterna på växter, djur och människor. Denna kartläggning av luftföreningarnas skadeverkningar skall så bilda grunden för ett program av åtgärder, först på sådana områden där omedelbara resultat kan väntas.

Luftföreningarnas effekter på människans hälsa skall bli föremål för en samlad bedömning. Målet är att åstadkomma en beskrivning av sammanhangen mellan föroreningsmängder och hälsoeffekter. Vi förutsätter att detta arbete ges hög prioritet inom ministerrådet och konstaterar, att det ligger väl i linje med rådets rekommendation förra året om ett epidemiologiskt bevakningssystem.

En specifik luftföreningsfråga, som vi också underströk vid överläggningen med miljöministrarna, är sambanden mellan luftföreningarna och bilismen. Därför noterar vi med tillfredsställelse att ministrarna kommer att lägga fast en gemensam målsättning, nämligen att nedbringa bilavgasernas innehåll av miljö- och hälsofarliga ämnen. Det konkreta arbetet skall belysa möjligheterna att införa blyfri bensin, emissionskrav och gränsvärden. Utskottet noterar att detta ligger i linje med de rekommendationer rådet antog förra året om forskningssamarbete rörande fordonsavgaser och följer arbetet med intresse.

Herr president! Med vad jag anfört får jag yrka bifall till utskottets förslag.

Margrete Auken: Hr. præsident! På social- og miljøudvalgets vegne skal jeg i fortsættelse af hr. Rune Gustavssons indlæg tage yderligere et par spørgsmål op i forbindelse med ministerrådsforlaget om program for nordisk miljø samarbejde i det kommende år.

Det gælder fortolkningen af miljøkonventionens artikel 1, det gælder det internationale miljø samarbejde samt spørgsmål vedrørende genanvendelse af affald.

Jeg vil begynde bagfra.

Udvalget er enig med ministerrådet i, at der bør gøres en betydelig indsats for øget samarbejde om genanvendelse af affald og genindvinding af ressourcer. Vi må gøre, hvad vi kan, for herigennem at øge beskæftigelsen, forbedre samfundsøkonomien, nedbringe forbruget og begrænse forureningen. Vi finder, at ministerrådets planer på dette område er helt i overensstemmelse med vor rekommandation nr. 15 fra 1978.

Hvad angår det internationale miljø samarbejde, har vi på mødet med miljøministrene i november 1982 klart tilkendegivet et ønske om en klarere stillingtagen end den, vi har haft i det hidtidige program, og det er med tilfredshed, vi har konstateret, at formuleringen i det endelige forslag ligger på linje med de synspunkter, vi har fremført.

På den internationale ministerkonference i Stockholm i sommeren 1982 blev det fastslået, at yderligere konkrete foranstaltninger er nødvendige for at formindske luftforureningen, og på Nordisk Råds seminar "Energi i Norden" i november 1982 blev der udtrykt ønske om, at der snarest optages forhandlinger med de lande, hvor hovedparten af svovlnedfaldet i de nordiske lande kommer fra.

I det nu foreliggende program lægges der stor vægt på, at de nordiske lande i videst muligt omfang afstemmer deres holdninger over for internationale organisationer. Udvalget er helt enig heri og vil gerne understrege betydningen af enighed mellem de nordiske lande, når vi optræder internationalt i miljøspørgsmål.

Ifølge artikel 31 i Helsingforsaftalen skal de kontraherende parter tilstræbe størst mulig overensstemmelse, for så vidt angår normer og retningslinjer for miljøforstyrrelser. Vi lægger den største vægt på en sådan harmonisering, og vi ser en tydelig forbindelse mellem harmoniseringens omfang og den vægt, hvormed de nordiske lande samlet kan gøre miljøbeskyttelseskrav gældende i international sammenhæng.

Hr. præsident! Jeg vil gerne her på egne vegne fremhæve resultatet af Londonkonventionens møde i sidste uge som et stærkt eksempel. Den fællesnordiske optræden har utvivlsomt medvirket til, at vi er kommet et afgørende skridt videre i arbejdet med at få standset de radioaktive dumpninger.

Lad mig nævne et andet eksempel, som kan skade os – og dermed vanskeliggøre videre internationalt miljøsamarbejde – nemlig Norges protest mod den internationale hvalkommissions beslutning om at indføre et moratorium for kommerciel hvalfangst fra 1985.

Ved således sammen med Sovjet, Japan og Peru at stille sig udenfor belaster man alle landenes troværdighed. Hvordan skal vi få andre – måske fattigere – lande til at respektere en fredning, når et privilegeret nordisk land ikke er parat til at ofre noget? Fredning koster altid – det siger sig selv. Ligesom miljøbeskyttende indgreb jo gør.

Fælles oprædren er en nødvendig – men jo ikke en tilstrækkelig – betingelse.

Der må heller ikke kunne sættes en finger på vor troværdighed. Det gælder i frednings-sager, i forureningssager – og lad det så komme her også: skal vi gøre os gældende internationalt for at standse forsureningen, må vi have orden i eget hus – eller bedre: i egen skorsten. Det haster med faste, strenge normer for svovludslip hos os selv – hvis andre skal gøre, som vi ønsker.

Hr. præsident! Herefter vender jeg tilbage til at tale som talsmand for udvalget.

Vi må først og fremmest gøre os klart, hvilke former for miljøskadelig virksomhed den nordiske miljøkonvention omfatter.

Ved social- og miljøudvalgets møde i november 1982 med de nordiske miljøministrem bad vi om ministerrådets opfattelse af, hvorvidt en risikofyldt foranstaltning som søtransport af affald fra energiproduktion omfattes af konventionens artikel 1. Vi fik det klare svar fra ministrene, at artikel 1 i den nordiske miljøbeskyttelseskonvention ikke kan anvendes, når der er tale om søtransporter.

Anledningen til, at det spørgsmål blev rejst, er som bekendt de svenske transporter af kernekraftaffald gennem Øresund og Store Bælt. I udvalget har vi haft svært ved at forstå, at ordene i artikel 1 "anlæg på andre måder" ikke skulle give mulighed for at indfortolke også søtransporter.

Vi har foreløbig måttet tage ministerrådets fortolkning til efterretning, men finder den absolut ikke tilfredsstillende. Det er udvalgets opfattelse, at den folkelige og politiske opfattelse af miljøproblemerne betydning gør det rimeligt at anvende en så bred for-

tolkning som muligt af hensyn til den almene interesse i den mest effektive indsats for bekæmpelse af miljøforstyrrelser og risici herfor.

Da udvalget endvidere har fået oplyst, at heller ikke MARPOL-konventionen, Londonkonventionen eller Østersøkonventionen regulerer skibstransporter med energi eller energiaffald, finder vi, at de nordiske regeringer bør tage sagen op. Det ville være godt, om man fremover kunne eliminere risikoen for konfliktfyldte situationer mellem landene som den, vi oplevede her forleden dag på sessionen – jævnfør min debat med den svenske energiminister.

Med denne alvorlige anmodning til ministerråd og regeringer, og idet jeg i øvrigt henviser til udvalgets betænkning, skal jeg henstille, at Nordisk Råd vedtager social- og miljøudvalgets enstemmige forslag til rekommandation, der er oplæst af præsidenten.

Statsråd Wenche Frogn Sellæg: Det nordiske samarbeid på miljøvernsektoren under Nordisk Ministerråd har som formelt grundlag Helsingforsavtalen – etter at denne ble utvidet i 1974 til også å omfatte miljøvern – og den nordiske miljøvernkonvensjon, som trådte i kraft i 1976.

Det nordiske miljøvernssamarbeid har i de årene det har pågått, blitt stadig utviklet og utdypet. Vi råder i dag over et bredt kontaktnett som omfatter både landenes forvaltningsorganer og forskningsmiljøer. Det samarbeides om løsning av alle typer miljøvernp oppgaver, og det er min oppfatning at dette samarbeid i høy grad bidrar til å skape et bedre beslutningsgrunnlag i miljøvernsspørsmål i de enkelte land. Gjennom fordeling av oppgavene på enkelte områder og gjennom forenet innsats på andre områder har vi nådd flere og bedre resultater enn om vi hadde søkt å løse oppgavene hver for oss.

Det fremlagte samarbeidsprogram er det tredje i rekken og dekker tidsrommet 1983–1987.

Programmets siktemål er å videreføre og videreutvikle samarbeidet. Programmet gjenspeiler Ministerrådets syn om at en av de sentrale oppgaver i tiden fremover vil være å integrere miljøvernensyn på de ulike samfunnsområder og på den måten best mulig

forebygge miljøvernproblemer. Ministerrådet er dessuten av den oppfatning at behandlingen av miljøproblemer kan ha vesentlig innflytelse på industri- og sysselsettingsforhold, og at samarbeidet derfor må utvikles på en måte som leder både til et bedre miljø og til industriell utvikling – med derav følgende positive virkninger for sysselsettingssituasjonen.

For å nå disse målsettinger er det nødvendig at det tverrsektorielle samarbeid slår sterkere igjennom på det nordiske plan. Det er således aktuelt at Embetsmannskomiteen for miljøvernspørsmål samarbeider f.eks. med industri- og energisektoren, landbrukssektoren, turistområdet og samferdselsektoren.

Som bakgrunn for utarbeidelsen av det nye programmet er det gjennomført en omfattende og grundig vurdering av det arbeidet som fant sted i årene 1975–1981. Resultatet er presentert i et vedlegg til arbeidsprogrammet. Undersøkelsen bekrefter den positive oppfatning de enkelte lands miljøvernmyndigheter har av verdien av samarbeidet. Det danner et nyttig grunnlag for utviklingen av en felles nordisk miljøvernpolitikk.

Under det nye arbeidsprogrammet vil det bli samarbeidet på en rekke sektorer innen miljøvern: luft- og vannforurensning, støy, avfall og gjenbruk, kjemiske stoffer og produkter, naturvern, friluftsliv, økologisk planlegging og miljødata. Det tas sikte på en konsentrasjon om færre, men mer omfattende samarbeidsoppgaver innen de enkelte områder enn tidligere. Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg har pekt på at en slik større konsentrasjon vil være ønskelig.

Med de stramme budsjetttrammer som vi fortsatt må arbeide med, legger Ministerrådet stor vekt på at det blir valgt samarbeidsoppgaver hvor det er gode muligheter for at resultatene vil føre til praktiske, miljømessige forbedringer i de nordiske land. Det må også tas hensyn til at oppgavene gir klare økonomiske eller andre fordeler ved at arbeidet blir gjennomført nordisk fremfor nasjonalt.

Samarbeidsprogrammet gir en detaljert redegjørelse for de delområder som en vil legge vekt på i programperioden. Jeg skal her nevne noen av de som Ministerrådet anser for å være særlig viktige:

– Det vil være en høyt prioritert oppgave å bringe kunnskap om miljøvirkninger av ener-

giproduksjon og energibruk fram til de politiske beslutningstakere, slik at nødvendige tiltak kan settes i verk.

– Et nært nordisk samarbeid bidrog til å legge grunnlaget for den internasjonale konvensjon om reduksjon av langtransporterte grenseoverskridende luftforurensninger som vil tre i kraft i løpet av våren. Gjennom felles innsats har de nordiske land i høy grad bidratt til den holdningsendring vedrørende sur nedbør-problemene som nå er i ferd med å skje i Europa. De nordiske land vil videreføre samarbeidet på dette området og har nå tatt et konkret initiativ gjennom fremleggelse av et forslag om at alle stater som er parter i konvensjonen, skal redusere sine totale svovelutslipp med 30 pst. fra nivået i 1980. Det er siktemålet at denne reduksjonen bør gjennomføres mellom 1983 og 1993, og det forutsettes at ytterligere reduksjon kan gjennomføres senere.

– Avgassene fra biltrafikken er et av de andre store luftforurensningsproblemer som best kan løses gjennom internasjonalt samarbeid. Ministerrådet har besluttet å fremlegge en felles nordisk målsetting om tiltak mot bilavgasser, og den kan igjen danne grunnlag for langsiktige, internasjonale tiltak om reduksjon av forurensninger fra biltrafikk.

– Innen samarbeidsprogrammet er det også lagt stor vekt på å få en reduksjon av vegtrafikkstøy, som berører et betydelig antall mennesker i alle de nordiske land. Ministerrådet har også bestemt seg for å ta sikte på en felles nordisk målsetting om å redusere støyutslipp fra alle typer kjøretøyer til maksimalt 80 dB.

– Arbeidet med å begrense utslipp av klorfluorkarboner til miljøet vil bli videreført. Det siktes mot å få i stand en internasjonal konvensjon for beskyttelse av ozonlaget. Ministerrådet anser det viktig at de nordiske land også i tiden fremover står samlet i bestrebelsene på å få redusert utslippene av klorfluorkarboner internasjonalt.

– Spredning av kvikksølv, kadmium og andre tungmetaller til miljøet er et av de alvorligste miljøproblemer i vår tid. Ministerrådet er på den bakgrunn allerede engasjert i et prosjekt som har som målsetning å komme fram til felles nordiske virkemidler for å få i stand en forsvarlig behandling av tungmetallholdig avfall. Dette arbeid vil også bli videre-

ført og gitt høy prioritet under det nye samarbeidsprogrammet.

– Det nordiske samarbeid om naturvern og friluftsliv har vært meget omfattende allerede i en rekke år.

På området friluftsliv er det tidligere utarbeidet en utredning som trekker opp rammen for det fremtidige nordiske samarbeid på området.

Allerede høsten 1983 vil det bli arrangert et nordisk forskningsseminar om friluftsliv og rekreasjon, og i 1984 er det tanken å samle frivillige organisasjoner i Norden for å stimulere og fremme det frivillige friluftslivsarbeidet over landegrensene i Norden.

Et vesentlig siktemål med samarbeidet er å se Norden som en enhet som gir et tilnærmet dekkende tilbud av alle eller de fleste friluftaktiviteter og naturforhold.

Til slutt vil jeg nevne at Ministerrådet har lagt vekt på at de nordiske land samordner sin politikk overfor de alvorlige globale miljøressursproblemer som vi står overfor, og sørger for at politikken blir fulgt opp i bistandspolitikken, under FN's miljøvernprogram (UNEP) og i samarbeid med andre industriland.

La meg for ordens skyld føye til at samarbeidsprogrammet er et program for nordisk samarbeid om miljøvernsspørsmål innen rammen av Nordisk Ministerråd. Det totale samarbeid mellom de nordiske land på miljøvernområdet er selvfølgelig betydelig mer omfattende enn dette.

Så vil jeg til slutt få takke sosial- og miljøutvalget for deres meget positive holdning til samarbeidsprogrammet.

Statsrådet **Lundkvist**: Herr president! Utøver den redovising som min norske kollega gjort av ministerrådets forslag till samarbeidsprogram på miljøområdet vill jag ta tillfället i akt att understryka vikten av gemensamt agerande på några mera väsentliga områden inom miljösektorn. De frågor som jag närmast tänker på är luftföroreningsproblemen i Europa och den därmed sammanhängande försurningen av mark och vatten i de nordiska länderna, och de stora globala miljöproblemen som behandlas inom ramen för FN:s miljöproblem UNEP.

Samarbete rörande luftföroreningar utgör

en stor och kanske den viktigaste delen av det nordiska programmet. Detta samarbete har pågått under hela 70-talet och varit ett mycket viktigt stöd för vårt gemensamma internationella agerande.

Ända sedan de negativa effekterna av luftföroreningarna började bli uppenbara här i Norden har vi arbetat gemensamt först för att kartlägga spridning och effekter av de gränsöverskridande luftföroreningarna och därefter för att söka få till stånd de nödvändiga åtgärderna för att komma till rätta med problemen. OECD-studierna i mitten av 70-talet är exempel på den förstnämnda typen av arbete, medan det gemensamma nordiska förslaget och förhandlingarna som ledde fram till ECE-konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar illustrerar våra gemensamma ansträngningar att lösa vad vi från svenskt och jag tror jag vågar säga på nordiskt plan anser vara det allvarligaste miljöproblemet inför 1980-talet.

Konventionen kommer nu att träda i kraft den 16 mars i år. Det är glädjande att vi på basis av resultaten från Stockholmskonferensen om försurning av miljön, som hölls i juni 1982, och på det material som kommit fram inom ramen för det hittillsvarande arbetet inom konventionen kunnat ena oss om nya initiativ i försurningsfrågan. Inför det första mötet med konventionens verkställande organ i juni i år har sålunda Sverige, Norge och Finland tillställt samtliga fördragslutande parter ett förslag som innebär att utsläppen av svaveldioxid under den kommande tioårsperioden skall minskas med 30%. Förslaget innebär också arbete för att minska svavel- och kväveutsläppen som torde erfordras om vi på sikt skall kunna lösa försurningsproblemen.

Det är värdefullt att man också från dansk sida stöder förslaget och kommer att arbeta inom EG för att söka uppnå brett stöd för detsamma. Jag tror att den uppläggning vi valt av vårt förslag där vi i första hand tar sikte på det gemensamma målet – en total reducering av svavelutsläppen med en viss procent under en viss tidsperiod – har större utsikter att vinna bred anslutning än om vi skulle eftersträva att koordinera metoderna i normer för olika typer av anläggningar och bränslen.

De nordiska länderna har liksom alla andra

stater i världen ett ansvar för att skydda och bevara jordens miljö, dess ekosystem och de växter och djur som finns på denna jord samt att verka för en rationell, uthållig hushållning med världens begränsade resurser. Som några av världens rikaste länder har vi i Norden ett särskilt ansvar för att inte genom resurslöseri tära onödigt mycket på dessa resurser.

Genom tillkomst av FN:s miljöprogram UNEP som ett av resultaten av Stockholmskonferensen 1972 skapades möjligheter att på det globala planet arbeta för denna målsättning.

Också när det gäller samarbetet rörande dessa frågor har det nordiska samarbetet enligt min mening varit mycket fruktbart. Regelbundna koordineringsmöten inför miljöstyrelsemötena, initiativet till en konvention till skydd för ozonlagret, särskilda nordiska arbetsgrupper om miljö- och bistånd samt om globala miljöproblem talar sitt tydliga språk om hur nära vi samarbetar i dessa frågor.

Och samarbete behövs verkligen både inom Norden och på det globala planet tillsammans med ökade resurser. Om man ser ut över världen kan man konstatera att det under 70-talet tillkommit ett antal allvarliga miljöhot, vars omfattning och globala betydelse inte stod klara för oss vid FN-konferensen 1972. Dit hör ökenspridningen, skogsskövlingen särskilt av de tropiska skogarna samt jord- och vattenförstörelsen. Dessa miljöhot är i hög grad den direkta följderna av extrem fattigdom och ojämlig fördelning i länder som inte själva har resurser att vidta de åtgärder som behövs för att lösa problemen. I ett längre perspektiv hotar dessa problem vår gemensamma resursbas, varför det är en angelägenhet för alla länder att medverka till en mera rättvis fördelning av världens resurser mellan jordens länder och dess olika befolkningsgrupper.

Från nordisk sida kan vi bidra till denna utveckling inte bara genom fortsatt stöd till UNEP, något som jag finner självklart, utan också t. ex. genom att se till att vårt bistånd till de drabbade länderna får en ur miljösynpunkt riktig utformning. Industriländernas utlandspolitik har ibland bidragit till utarmning av resurser och till ytterligare miljöförstörelse. Projekt med direkt miljöanknytning bör

också kunna komma i fråga, något som hittills skett i mycket blygsam omfattning.

Sammanfattningsvis, herr president, vill jag understryka att det inom Norden länge funnits en stark intressegemenskap i miljöfrågorna, något som tagit sig uttryck i ett mycket omfattande och fruktbart samarbete och som har haft och i framtiden kan komma att få stor betydelse inte bara för miljön i våra egna länder, utan också i det större sammanhanget kan bidra till att värna om denna vår enda jord.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelsohn, Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Asgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, René Brusvang, Lone Dybkjær, Lahja Exner, Thorbjörn Fälldin, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Terhi Nieminen-Mäkynen, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjäniemi, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Bjarne Mørk Eidem, Børge Halvgaard, Gutorm Hansen, Ole Henriksen, Johan J. Jakobsen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Peter Muurman, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reulf Steen, Jens Steffen-

sen, Asser Stenbäck, Ambjørng Sælthun, Petter Thomassen, Mogens Voigt och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

5

D 1983/6/1978/s: Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

6

A 626/s: Medlemsförslag om intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande två rekommendationer:

I. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

a. att genom förbättrad och mera jämförbar statistik och framläggandet av prognoser över de energitillgångarna och över den förväntade energiförbrukningen i Norden låta utarbeta en nordisk energiförsörjningsmodell,

b. att intensifiera och vidareutveckla forskningssamarbetet om utnyttjandet av nya och förnybara energikällor,

c. att samarbeta om etablerandet av demonstrationsanläggningar i full skala för provning av bland annat alternativa energikällor,

d. att förstärka Nordiska samarbetsorganets för vetenskaplig information resurser på energi- och miljöområdet,

e. att samordna de nationella energiinstituten verksamhet i Norden i syfte att nå fram till en ändamålsenlig arbetsfördelning och bättre utnyttjande av redan befintliga resurser samt

f. att samarbeta på forskarutbildningens område inom energi- och miljöområdet.

II. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för enhetliga metoder för insamling av data och statistik på energi- och miljöområdet.

Bernhardt Tastesen (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Sammen med økonomisk udvalg gennemførte Nordisk Råds social- og miljøudvalg i november 1981 et seminar i Södertälje om energi i Norden, økonomi, miljø og forsyningsikkerhed, hvor man som hovedspørgsmål behandlede, hvorledes de nordiske lande ville kunne løse energiforsyningen, hvis de kunne handle som et land i stedet for fem, og de miljømæssige konsekvenser heraf.

Mange ideer og forslag fremkom på seminaret, og det gav anledning til flere initiativer fra rådets medlemmer.

To af initiativerne præsenteres vi for her i dag i form af to medlemsforslag om energi- og miljøssamarbejde, der blev fremsat af størsteparten af de daværende medlemmer af de to udvalg.

Det medlemsforlag (A 626/s), vi har til behandling her, drejer sig om udbygning af nordisk forskningssamarbejde på energi- og miljøområdet. Der foreslås udarbejdelse af en nordisk energiforsyningsmodel, udvikling af forskningssamarbejdet vedrørende nye og alternative energikilder, styrkelse af informationsudveksling, ressourceudnyttelse og forskeruddannelse og indsats på det internationale plan til fremme af ensartede metoder til indsamling af data og statistik på energiområdet.

Social- og miljøudvalget er enig i formålet med medlemsforlaget: at opnå et intensiveret nordisk forskningssamarbejde på dette felt, og i den række af konkrete foranstaltninger, der foreslås gennemført her. Jeg skal dog særligt fremhæve et enkelt af forslagene, nemlig en statistik, der muliggør sammenligninger mellem landene, som er en vigtig forudsætning for udviklings- og forskningssamarbejdet. Og skulle vi komme dertil, at den energiforsyningsmodel, der kommer ud af et sådant forskningssamarbejde, også kan føre til en politisk vilje i Nordisk Råd til at bruge

en sådan försyningsmodell, så vil vi i hvert fald være kommet langt, men det er jo noget, fremtiden må vise.

Vi er i udvalget enige om betydningen af, at de nordiske ressourcer udnyttes optimalt, og vil gerne understrege, at vi ligesom forslagsstillerne forudsætter, at der ved optimal udnyttelse ikke alene tænkes på de økonomiske og forsyningsmæssige faktorer, men i lige så høj grad på hensyntagen til miljømæssige forhold.

Der er allerede samarbejde i gang inden for forskningen på energi- og miljøområdet i de nordiske lande. Det er dette samarbejde, som vi mener bør udvikles og udbygges mest muligt, således at de nordiske lande ved samling af kræfterne og en hensigtsmæssig arbejdsfordeling kan øge indsatsen på nogle områder, der må anses for at være helt afgørende for den økonomiske og industrielle udvikling i vore lande, og samtidigt indtager en central stilling, når vi ser på mulighederne for at opretholde de nordiske medborgeres levestandard og forbedre deres livskvalitet.

Idet jeg i øvrigt skal henvise til udvalgsbetænkningen, skal jeg på udvalgets vegne henstille, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslag A 626/s vedtager de to rekommandationer, én til Nordisk Ministerråd og én til de nordiske landes regeringer, som social- og miljøudvalget har foreslået, og som netop er oplæst af præsidenten.

Jo Benkow overtog herefter ledningen af forhandlingarna.

Sedan diskussionen förklarades avslutad skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets första förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelsohn, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Lahja Exner, Kirsti Grøndahl, Eiddur Guðnason, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Arvo Kempainen, Eeva Kuus-

koski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Terhi Nieminen-Mäkynen, Saara-Maria Paakinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Tuulikki Petäjaniemi, Helena Pesola, Páll Pétursson, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Margrete Auken, Kjell Magne Bondevik, Bjarne Mørk Eide, Thorbjørn Fälldin, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ole Henriksen, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Peter Muurman, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ulf Sundqvist, Ambjørn Sælthun, Peter Thomassen och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.

Herefter skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets andra förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelsohn, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Lone Dybkjær, Lahja Exner, Kristi Grøndahl, Eiddur Guðnason, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Terhi Nieminen-Mäkynen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Tuulikki Petäjaniemi, Helena Pesola, Otto Steenholdt, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Bjarne Mørk Eidem, Thorbjörn Fäll-din, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Peter Muurman, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paak-kinen, Páll Pétursson, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurdsson, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Ambjørng Sælthun, Petter Thomassen och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 40 röster.

7

A 633/s: Medlemsförslag om gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande två rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av den studie som utförs inom ramen för ECE-konventionen angående gränsöverskridande luftföroreningar utarbeta en överenskommelse om gemensamma normer för svavelutsläpp i de nordiska länderna.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att samfällt på internationellt plan intensifiera arbetet för en begränsning av svavelutsläppen.

Saara-Maria Paakinen (social- och miljöutskottets talesman): Ärade president! Ett av de allvarligaste miljöproblem som i dag hotar de nordiska länderna är den stora nederbörd som leder till att insjöar och andra vattendrag försuras med fiskdöd som följd. När försurningen går ännu längre inverkar den på skogs- och åkerjorden med den följden, att träd dör såsom redan sker i stora områden i Mellaneuropa. Den viktigaste orsaken till försurningen är svaveldioxidutsläp-

pen. Svaveldioxid kommer in i atmosfären från bl. a. bränning av tung brännolja och kol samt från många industriprocesser. Det är ett problem som inte kan lösas ens med nordiska åtgärder, eftersom en stor del av svaveldioxiden särskilt i Norge och Sverige kommer från Mellaneuropa. Våra egna länder är också själva medskyldiga till situationen. På initiativ av de nordiska länderna har inom ramen för FNs samarbetsorgan för Europa, ECE, ingåtts en konvention om gränsöverskridande luftföroreningar, som undertecknades år 1979 och som träder i kraft den 16 mars, alltså om några veckor.

Några medlemmar av Nordiska rådet, bl. a. numera avlidne riksdagsmannen Bror Lillqvist väckte i fjol våras ett medlemsförslag som gick ut på att en jämförande studie av bestämmelserna om normeringen för svavelutsläpp i de nordiska länderna skulle genomföras. Att en överenskommelse om gemensamma normer i Norden för dessa utsläpp skulle utarbetas och att de nordiska regeringarna på ett internationellt plan skulle verka för en begränsning av svavelutsläppen.

Social- och miljöutskottet har på basen av ett omfattande remissmaterial behandlat förslaget och funnit det gott.

När det gäller utförandet av en gemensam studie har utskottet konstaterat, att en sådan redan utförs inom ramen för den konvention som jag tidigare nämnde, varför medlemsförslaget till denna del redan håller på att förverkligas.

Naturen i de nordiska länderna är mycket sårbar bl. a. därför att kalkhalten i jordmånen i stora delar av Norden är tämligen låg. Detta ökar de skadliga effekterna av den sura nederbörden. Utskottet anser, att de nordiska länderna själva borde fortsätta att minska svavelutsläppet inom sitt eget område och stöder därför förslagsställarnas förslag om en nordisk överenskommelse om gemensamma och tillräckligt stränga normer för svavelutsläpp. En sådan nordisk överenskommelse kan också bidra till att på kontinenten öka förståelsen för svavelföroreningarnas skadliga inverkan.

Utskottet understöder också medlemsförslagets tanke på gemensamt nordiskt uppträdande i internationella organisaitoner i syfte att lösa dessa problem som naturligtvis till sin natur är internationella. Men om de nordiska

länderna i dessa sammanhang kan visa upp en gemensam överenskommelse om strängare regler för svavelutsläpp, får vårt agerande givetvis större trovärdighet och genomslagskraft.

Ärade president! Jag får på social- och miljöutskottets vägnar yrka bifall till de två rekommendationer som utskottet föreslagit på basen av medlemsförslag A 633/s.

Söderström: Herr president! Detta medlemsförslag som fått ett positivt mottagande av social- och miljöutskottet har en väldigt stor betydelse för vår framtida existens i de nordiska länderna. Man kan säga att våra liv på jordklotet hotas av två saker: krig och natur- och miljökatastrof. Möjligheterna att påverka natur- och miljökatastrofernas uppkommelse är väldigt stora för vår del i de nordiska länderna. Vår natur och miljö är speciellt känslig för olika utsläpp speciellt svavelutsläpp för att vår biotop- och grundvattensituation samt bergart är mycket känslig för den surhet den kraftiga svavelutsläppen åstadkommer genom regnen.

De viktigaste svaveldioxidproducenterna idag är industrin ca 40%, boendet 40%. Då man alltså oftast får höra att svaveldioxidets effekter huvudsakligen beror på utsläpp i andra länder är det skäl att med klarhet konstatera här: över 60% av de sura regn, det svavel som regnar ned över våra kontinenter i Norden är åstadkommet av vår egen industri och energiförbrukning. Det är därmed skäl att konstatera att åtgärder som minskar våra egna svavelutsläpp i respektive nordiskt land i speciellt hög grad påverkar situationen i våra respektive länder och att vi dessutom kan påverka varandras miljö genom att i respektive nordiskt land minska våra egna utsläpp. Effekterna av de sura regnen och svavelutsläppen överlag har under det senaste året konstaterats bli allt viktigare. Det kunde man konstatera på den av FN organiserade konferensen senaste sommar i Stockholm. Alarmerande rapporter kommer från Nordamerika, Rhenområdet i Mellanuropa men också från våra nordiska länder. Några data är skäl att konstatera i det här sammanhanget. Sedan 50-talet har svaveldioxidutsläppen i Europa fördubblats och till exempel i mitt hemland Finland femdubblats. Svaveldiox-

dens effekter på både skogstillväxt, åkerbruk och vattentag har varit förödande. Enligt vissa uppskattningar har det i Sverige försurat cirka 1 800 sjöar. Fiskdöd, planktondöd, sämre tillväxt i jord- och skogsbruk är effekter som kan ha oönskade följder i framtiden. I dessa dagar har Nordiska ministerrådet gett ut ett pressmeddelande där det konstateras att på basen av den diskussion som fördes mellan de nordiska statsministrarna den 30 november senaste år har gjorts ett förslag på internationell basis där man föreslår att de länder som undertecknat konventionen om långtransport och gränsöverskridande luftföroreningar borde minska sina svavelutsläpp med 30% från den nivå de hade 1980. Enligt förslaget skulle nedskärningen äga rum under 10-årsperioden 1983–93, vidare har pressmeddelandet låtit förstå att Danmark kommer att lägga fram i EF förslaget så att EF kunde stöda det. Det är helt klart att man kan applådera det här förslaget som kommit från de nordiska miljöministrarna. Det som gör en betänkelig är att förslaget går ut på en reduktion med 30%. Vi har nämligen väldigt olika situationer i respektive land. Låt mig ta ett exempel. I min hemtrakt har ett driftstillstånd givits för ett kolkraftverk med en maximigräns för svavelutsläpp på 8 000 ton per år. Den föregående svenska regeringen hade ett förslag i den svenska riksdagen som gick ut på nedskärningar av svavelutsläppen på lång sikt till 800 ton per år. 30-procentiga nedskärningar från respektive gränsvärden är naturligtvis önskvärda men då man jämför de här utgångslägena för respektive land, för Finland 8 000 ton för Sverige 800 ton, kan vi konstatera att den finländska nedskärningen i jämförelse med den svenska nuvarande nivån inte kommer att vara tillnärmelsevis motsvarande. Därför borde de nordiska länderna kunna komma överens om gemensam gränsvärdesnormering, vilket medlemsförslaget går ut på. Det räcker inte med procentuella nedskärningar. Det som vi måste komma fram till är att vi gemensamt kunde bestämma gränsvärden för utsläpp och lägga fram ett tidsperspektiv för genomförande av normernas förverkligande. Vi kan inte spekulera i vår miljö om procentuella nedskärningar, vi måste ta i med krafttag och lägga an konkreta fasta gränsvärden för utsläppen så att vår miljö inte förstörs för framtida generationer.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets första förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Lahja Exner, Thorbjörn Fälldin, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Otto Mørch, Terhi Nieminen-Mäkynen, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Gunvor Schnitler, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Karin Söder, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Ulf Adelsohn, Aimo Ajo, Arne Andersson, Kjell Magne Bondevik, Bjarne Mørk Eidem, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Ole Henriksen, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Carl Fr. Lowzow, Peter Murrman, Gunnar Nilsson, Håkon Randal, Petter Savola, Jørgen Kruse Rasmussen, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ulf Sundqvist, Ambjørn Sælthun, Peder Sønderby och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 44 röster.

Härefter skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets andra förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow,

Gunnar Berge, Lone Dybkjær, Lahja Exner, Thorbjörn Fälldin, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Per Olof Håkansson, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Otto Mørch, Terhi Nieminen-Mäkynen, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Gunvor Schnitler, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Karin Söder, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Ulf Adelsohn, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Bjarne Mørk Eidem, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Ole Henriksen, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Peter Muurman, Gunnar Nilsson, Håkon Randal, Petter Savola, Jørgen Kruse Rasmussen, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Otto Steenholdt, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Ambjørn Sælthun, Peder Sønderby och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster.

8

A 627/s: Medlemsförslag om utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande två rekommendationer:

I. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a. utarbeta långsiktiga program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter,

b. utreda förutsättningarna för att ekonomiska resurser för forskning och expertis skall kunna ställas till förfogande för att förebygga miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land.

II. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i internationella sammanhang t.ex. inom UNEP, OECD och ECE föra fram krav på att miljövårdsaspekterna beaktas vid utformning av energipolitiken.

Bernhardt Tastesen (social- och miljöutskottets talesman): Hr. præsident! Også denne sag er så vigtig, at vi nødig skulle glemme at få den vedtaget.

Et af hovedspørgsmålene på Södertäljese-minaret, som jeg omtalte i mit forrige indlæg, var de miljømæssige konsekvenser af en fællesnordisk energiplan. Et resultat heraf er det foreliggende forslag om udvidet nordisk samarbejde på energi- og miljøområdet, stillet af en række medlemmer fra alle de nordiske partigrupper.

Her foreslås langsigtede modeller til måling og bedømmelse af forskellige energiformers miljøskadelige virkninger, ligesom man ønsker udredet forudsætningerne for at stille forskning og ekspertbistand til rådighed for et andet nordisk land med henblik på forebyggelse af miljøskadelig virksomhed.

Endelig peges der også i dette forslag på betydningen af en fællesnordisk optræden på energi- og miljøområdet i international sammenhæng.

Et tættere samarbejde mellem de nordiske lande på energiområdet vil uden tvivl medvirke til en mere rationel udnyttelse af energiformerne, hvorved der i højere grad kunne tages miljømæssige hensyn, ligesom der med samarbejdets intensivering vil være baggrund for en større ensartethed for så vidt angår ikke alene investeringer, prisforhold og sparebestræbelser, men også vedrørende de krav, der kan stilles for at beskytte miljøet.

Hvad angår det internationale miljø samarbejde kan man pege på, at f. eks. spørgsmålet, som har været fremhævet af flere, om forøgelsen af svovldioxyd bør søges løst på internationalt plan. Man kan i denne forbindelse rejse spørgsmålet, om de nordiske lande i OECD gør tilstrækkeligt for at få gen-

nemført en begrænsning af svovldioxydproduktionen i OECDs medlemslande.

Givet er det i hvert fald, at skal vi begrænse den tiltagende forurening, der ødelægger store naturområder, må der udvikles et tættere internationalt samarbejde.

Det er ikke alle lande i Europa, der prioriterer miljøproblemerne i samme omfang, som vi efterhånden gør det i de nordiske lande. Vi er efterhånden i stigende grad blevet klar over de ødelæggelser, der foranlediges af de røggasser, som dannes ved en forbrænding af fossilt brændsel som kul og olie og ved fjerntransport gennem atmosfæren udvikler syre, der gennem nedbøren efterhånden tilføres jord, vand og bebyggede områder.

Vi kender nu de skadelige virkninger heraf, dels i Danmark, dels i højere grad – på grund af vind- og jordbundsforhold – i Sverige og de andre nordiske lande.

Der er et stort behov for at få reguleret luftforureningen navnlig mellem nabolande, og der er derfor behov for i forhold til andre lande i Europa at få aftaler i stand svarende til den nordiske miljøkonvention. Et væsentligt skridt på vejen her er ECE-konventionen om grænseoverskridende luftforurening, som jo er fra 1979, og som er omtalt tidligere i dag.

Miljøkonventionen forudsætter i udstrakt grad hensyntagen mellem de aftalende parter. Det er klart, at vi i Danmark har særlige forpligtelser med hensyn til begrænsning af de skadevirkninger, ikke mindst i Sverige, der følger af udslip fra vore kraftværker, og der ligger et forslag på det danske folketingets bord i øjeblikket, som folketinget står overfor at skulle tage seriøs stilling til.

På den anden side vil jeg gerne fremhæve, at der må være en forpligtelse til at undgå handlinger, som kan medføre tvivl om, hvorvidt myndighederne altid søger at leve op til de holdninger, som må anses for forudsat i miljøkonventionen, og jeg tænker her på den sag, som jo har været omtalt i de sidste dages debat, og som har haft en ganske betydelig medieinteresse: „Sigyns“ sejlskib i nordiske farvande med kernekraftaffald.

Det er nok sådan, at den svenske regerings og Nordisk Ministerråds fortolkning af miljøkonventionens bestemmelser om dens anvendelsesområde er rigtig, og at konventionen derfor ikke direkte kan finde anvendelse på

den omdiskuterede sejlads. Men hvis jeg et øjeblik må forlade det at være ordfører, hr. præsident, for selve udvalget, så vil jeg sige, at det for mig ikke er det helt afgørende. Helt afgørende derimod synes jeg det må være, at de nordiske lande altid søger at handle i miljøkonventionens ånd, og det vil efter min opfattelse betyde den størst mulige hensyntagen til nabolandenes interesser. Og her er vi i en situation, der virkelig har vakt opmærksomhed i Danmark på baggrund af de seneste dages forløb.

En af de mest seriøse aviser i Danmark, dagbladet Politiken, beskæftiger sig med det, der er sket her i Nordisk Råd, i sin ledende artikel i dag, og jeg har lyst til først at citere en lille smule derfra.

Først refererer man, hvad der rent faktisk er sket: "Den svenske regering agter ikke at tage hensyn til danske ønsker med hensyn til transporten af affaldsstoffer fra de svenske atomkraftværker, selv om denne transport sker gennem de smalle danske bæltter, Øresund og Store Bælt. Det slog den svenske energiminister Birgitta Dahl fast i samtaler med den danske miljøminister Chr. Christensen under Nordisk Råds møde i Oslo."

Men det, der måske vækker endnu mere opmærksomhed, er den konklusion, som dagbladet Politiken kommer til i sin ledende artikel, og som jeg må sige er en bred opfattelse i Danmark på baggrund af en folketingsvedtagelse om dette spørgsmål og på baggrund af hele den udvikling, der har været. Det er altså ikke bare et flip fra et venstreorienteret medlem af det danske folketing, det drejer sig om her; der er tale om noget, som virkelig optager befolkningen i Danmark.

Den konklusion, Politiken kommer til her, er: "Der burde ikke være tvivl om, at den nordiske miljøkonvention gav dansk adgang til et særligt fælles udvalg om transporterne. Det afgørende i den forbindelse er ikke, som svenskerne påstår, at de danske bæltter er internationalt farvand, men at disse bæltter er så smalle, at farlige transporter gennem dem må være et dansk anliggende. Den arrogante svenske holdning skader det nordiske samarbejde. Den svenske regering bør træffe en ny beslutning."

Det var et referat fra dagbladet Politiken.

Må jeg så til slut vende tilbage til igen at være udvalgets ordfører, for jeg har ikke

checket af, at jeg har mit udvalg bag mig i denne sag fuldt ud. Det forslag, vi har foran os her, er så vigtigt, at det selvfølgelig ikke skal hæmmes af dette skisma, vi har med svenskerne. Det betyder væsentlige fremskridt med hensyn til øget samarbejde på energi- og miljøområdet, og jeg kan altså på social- og miljøudvalgets vegne slutte mig til forslagsstillerne med en enkelt korrektion, som er kommet, og jeg skal derfor på udvalgets vegne under henvisning til udvalgsbetænkningen henstille, at Nordisk Råd vedtager de to rekommandationer til henholdsvis Nordisk Ministerråd og de nordiske landes regeringer, som præsidenten har oplæst.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets första förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Lahja Exner, Thorbjörn Fälldin, Kirsti Grøndahl, Eidiur Guðnason, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Svend Jacobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatarmaa, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakinen, Sture Palm, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Karin Söder, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Petter Thomassen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Ulf Adelsohn, Kjell Magne Bondevik, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ole Henriksen, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Carl Fr.

Lowzow, Otto Mørch, Erlendur Patursson, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reilulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ulf Sundqvist, Ambjørg Sælthun, Peder Sønderby och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

Härefter skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets andra förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Lahja Exner, Thorbjörn Fälldin, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikamaa, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakinen, Sture Palm, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Karin Söder, Sten Söderström, Bernhard Tastesen, Petter Thomassen, Lars Werner och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Ulf Adelson, Kjell Magne Bondevik, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ole Henriksen, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Carl Fr. Lowzow, Otto Mørch, Erlendur Patursson, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reilulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ulf Sundqvist, Am-

bjørg Sælthun, Peder Sønderby och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.

9

E 12: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk vidareutbildning inom social- och hälsovårdsområdet (D 1983/3/1974/s)¹

Saara Maria Paakinen: Ärade president! Jag vill bara helt kort hänvisa till den tryckta frågan som alla här har fått angående nordisk vidareutbildning inom social- och hälsovårdsområdet och vill ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att i brådskande ordning genomföra nordisk efter- och vidareutbildning av olika grupper social- och hälsovårdspersonal?

Social- och hälsovårdsminister **Marjatta Väänänen:** Ärade president! Behovet av efter- och vidareutbildning på det nationella planet omfattar ett stort antal yrkesgrupper inom social- och hälsovårdsområdet. För det övervägande antalet yrkesgrupper är det inte ändamålsenligt att initiera särskilda samnordiska utbildningar. Det är snarare fråga om att bättre utnyttja nationell utbildningskapacitet genom att bereda möjlighet för elever från andra nordiska länder att delta i undervisningen. I första hand är det därför fråga om att finna former för att förmedla information om önskemål respektive utbud av utbildning. Nordiska socialpolitiska kommittén kommer att överväga den praktiska uppläggnings av en sådan informationsverksamhet i samband med sitt vårmöte innevarande år.

För år 1983 har ett belopp om 164 000 NOK reserverats för ändamålet i projektbudgeten. Detta belopp avser enbart kostnader för den nordiska samordningsfunktionen. Kostnader för konkret utbildningsverksamhet kommer att uppstå tidigast år 1984 och kommer dessutom inte att belasta den nordiska budgeten.

Som tidigare nämnts är antalet aktuella yrkesgrupper tämligen stort. Man får därför räkna med att det tar flera år innan man upp-

¹ *Frågan tryckt s. 2736.*

når konkreta resultat för samtliga grupper som finns upptagna i betänkandet "Efter- och vidareutbildning av social-, hälso- och sjukvårdspersonal i Norden".

I den mån det visar sig vara ändamålsenligt, dvs. om angelägna utbildningsbehov inte kan tillgodoses genom ett bättre utnyttjande av nationell kapacitet, kommer ministerrådet att överväga möjligheten att initiera gemensam nordisk utbildning.

Samnordisk efter- och vidareutbildning av betydande omfattning har sedan flera år bedrivits vid Nordiska hälsovårdshögskolan. Vid Nordplan har sedan flera år bedrivits en försöksverksamhet som bl. a. innebär att den sociala sektorns medverkan i samhällsplaneringen ges ökad tyngd i vidareutbildnings-sammanhang. Den samnordiska utbildningen av personal för dövblinda på försöksbasis utgör ytterligare ett exempel på efter- och vidareutbildningsverksamhet i ministerrådets regi. Mot bakgrund av en noggrann behovsanlys kommer ministerrådet att överväga verksamhetens uppläggning efter försöksperiodens slut. Samtliga dessa utbildningar är dock speciella genom att de inte är inriktade på enskilda yrkeskategorier.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

10

A 650/s: Medlemsförslag om bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ge ett aktivt stöd i strävandena för att bevara naturmiljön i de arktiska farvattnen.

Margit Hansen-Krone (social- och miljöutskottets talesman): Medlemsförslag A 650/s er en henstilling til Nordisk Råd angående bevaring av naturmiljøet i de arktiske farvann. Selv om forslaget også har et videre geografisk miljøbevarende perspektiv, peker

forslagsstillerne i første rekke på behovet for en felles nordisk aksjon for å forhindre at ny faretruende teknologi blir tatt i bruk i farvannet rundt Grønland.

Frykten for at dette kan skje relativt hurtig, er reell på grunn av at Canada med Arctic Pilot-prosjektet har gigantiske planer om gassutvinning, eventuelt også oljeutvinning, i det arktiske øyriket like vest av Grønland. Planene er at gassen skal transporteres bort fra utvinningsfeltene med isbrytende super-tankskip.

I medlemsforslaget skildres de negative følger som trafikk av store gasstankfartøy, isbrytere og eventuelt oljetankskip kan innebære for det totale arktiske miljø. Disse områder har i over 1000 år gitt selve det eksistensgrunnlag og de vilkår for fiske og fangst som Grønlands befolkning så absolutt er avhengig av også i dag. Forslagsstillerne viser til at den arktiske fauna og flora utgjør selve eksistensgrunnlaget for befolkningen, en eksistens som hviler på grønlandernes respekt for og vern om naturmiljøet. Forslagsstillerne vil derfor peke på at de miljøproblemer som allerede er oppstått i havet omkring Melville Island, lett kan forflyttes til andre havområder i Norden. På denne bakgrunn mener forslagsstillerne at de nordiske landene har felles interesse av allerede nå å iverksette aktive tiltak for å bevare naturmiljøet i de arktiske farvann.

Medlemsforslaget har vært ute til remiss etter vanlig prosedyre, men med uvanlig kort remisstid. Forslaget er blitt positivt mottatt av remissinstansene. Det er en alminnelig oppfatning hos de spurte remissinstanser at ingen større prosjekt bør igangsettes i de arktiske farvann uten først å være vurdert i en større økologisk sammenheng. Sosial- og miljøutvalget deler forslagsstillerne oppfatning av at det synes nødvendig med tiltak for å bevare naturmiljøet i de arktiske farvann.

Forstyrrelser som virker negativt på det arktiske miljø, kan få langvarige konsekvenser. For eksempel kan et stort oljeutslipp gi skadevirkninger vi hittil ikke kjenner omfanget av, på grunn av den langsomme nedbrytningstiden i arktisk klima.

At støy fra fartøy påfører skader på havets pattedyr, er til en viss grad vitenskapelig fastslått, men dette behøver ytterligere utredning. Utvalget anser det derfor som meget

viktig at det snarest etableres et internasjonalt samarbeid som kan forhindre at menneskelige aktiviteter leder til alvorlige skadevirkninger for det økologiske systemet i Arktis. De arktiske områder er snart de eneste i verden som har bevart sitt opprinnelige naturmiljø noenlunde intakt. Nå er vi imidlertid vitne til at kappløpet om jordens ressurser i Arktis er i full gang. Dette medfører et stort ansvar for de nordiske land, som har vært toneangivende når det gjelder nye vitenskapelige fremskritt innenfor miljøvern. Konsultasjoner bør føres mellom alle berørte parter om forholdsregler som angår beskyttelse av miljøet i disse farvann.

I denne sammenheng kan man vise til den nordiske miljøvernkonvensjonen, rek. nr. 7/1978, hvor Nordisk Råd foreslo at den nordiske miljøvernkonvensjonens prinsipper skulle utvides til det europeiske planet. Videre ble Østersjø-konvensjonen til på initiativ fra Nordisk Råd. Et ministerrådsforslag til et revidert miljøvernprogram foreligger nå til Nordisk Råds 31. sesjon. Sosial- og miljøutvalget, som har prioritert arbeidet med vannforurensninger, har i sin uttalelse til programforslaget bedt om at regjeringene i Norden tar opp spørsmål vedrørende olje- og gasstransport med skip.

Utvalget har konstatert at de nordiske land opptrådte samlet og aktivt i samband med undertegnelsen av FNs havrettskonvensjon i desember 1982, der artikkel 234, som behandler isdekte områder, inngår, noe som må være relevant i denne sammenheng. Samtlige nordiske land har undertegnet konvensjonen, samt også Canada, Industriland som USA, Vest-Tyskland og Storbritannia har derimot inntil i dag ikke undertegnet konvensjonen. Utvalget har også konstatert at de nordiske land alt siden 1972, da arbeidet med å utforme havrettskonvensjonen ble påbegynt, har hatt nær kontakt og regelmessige konsultasjoner omkring havrettsspørsmål.

Det eksisterer allerede nå et nordisk samarbeid på miljøvernområdet som etter utvalgets oppfatning bør kunne forenkles gjennomføringen av forslaget.

Med henvisning til hva som her er anført, foreslår utvalget at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

''Nordisk Råd rekommanderer de nordiske lands regjeringer å gi en aktiv støtte i arbeidet

for å bevare naturmiljøet i de arktiske farvann.''

Minister for Grønland **Høyem**: Hr. præsident! Jeg har skåret min tale ned til det halve. Når jeg alligevel tager ordet, er det dels fordi sagen er alvorlig, dels fordi jeg har 3 nye informationer at komme med.

Grønland er nervøs for det canadiske ''A.P.P.'' -projekt. Den nervøsitet er ikke en grønlandsk angst for udvikling. Få lande har vel på så kort et åremål som netop Grønland gennemlevet en så eksplosionsagtig udvikling. Grønland underkender heller ikke den moderne verdens kolossale energibehov. Jeg tror, der findes yderst få lande i verden, der relativt set er så store forbrugere af importeret energi som netop Grønland med mange måneders stærk kulde og mørke. De fleste grønlandere er energifhængige lønmodtagere.

Netop på den baggrund er der grund til at tage angsten for ''A.P.P.'' ekstra alvorligt.

Som det nævnes i medlemsforslaget, rejste folketingsmedlem Otto Steenholdt på Nordisk Råds foregående session i Helsingfors spørgsmålet om at få støtte fra de øvrige nordiske lande til den grønlandske modstand mod ''A.P.P.'' -planerne. Daværende energiminister Poul Nielson gav ved den lejlighed på den danske regerings vegne udtryk for, at man helt og fuldt støttede de synspunkter, som folketingsmedlem Otto Steenholdt havde fremført i relation til planerne, og at regeringen var parat til at følge sagen op, også i forhold til den canadiske regering. Dette skete da også, og det har nok været en af de faktorer, der har forårsaget, at ''A.P.P.'' -planerne tilsyneladende for øjeblikket er stillet i bero fra canadisk side. En høringsprocedure i Ottawa vedrørende hele denne plan og de virkninger, som en gennemførelse af den kunne forventes at ville medføre, er således i august 1982 blevet indstillet indtil videre som følge af forhandlinger om ændringer i planerne. Jeg vil gerne benytte denne lejlighed til at understrege officielt, at også den nuværende danske regering med uformindsket styrke fastholder modstanden mod ''A.P.P.'' -planerne, så længe det ikke bliver godtgjort, at disse kan gennemføres under fornøden hensyntagen til de særlige

grønlandske miljømæssige og erhvervsmæssige interesser i området. På denne baggrund støtter vi også det nu fremkomne medlemsforslag her i Nordisk Råd. I overensstemmelse med Grønlands hjemmestyres stillingtagen hertil vil jeg også gerne samtidig anbefale, at bestræbelserne fra de nordiske landes side i denne sammenhæng bliver udfoldet på grundlag af bestemmelserne bl. a. om beskyttelse af isdækkede havområder, der er indeholdt i den nye havretskonvention, som man nåede frem til på FN's 3. havretskonference. Konventionen blev som bekendt undertegnet af blandt andre alle de nordiske lande på konferencens afsluttende møde på Jamaica den 10. december 1982 — samme dag som konventionen blev åbnet for undertegnelse.

Der er nedsat en fælles teknisk-videnskabelig arbejdsgruppe med sagkyndige fra både Canada og Danmark. Den har til opgave at vurdere de forhold, der vedrører selve ruteføringen for gastankskibene og de virkninger for miljøet og for fangst- og fiskerimuligheder i området, som sejladsen med sådanne skibe vil kunne få. Arbejdsgruppen har i de, siden den blev nedsat, forløbne 3 år afholdt en række møder skiftevis i Danmark og i Canada og har fået gennemført en række undersøgelsesarbejder omkring "A.P.P."-sejladplanerne. Det har imidlertid efterhånden vist sig, at der er væsentlige forskelle med hensyn til opfattelsen af og holdningen til disse planer fra dansk og canadisk side i arbejdsgruppen.

Også efter regeringsskiftet i Danmark i september 1982 har vi fra den nye regerings side fortsat arbejdet med at søge at afværge de farer, som de canadiske planer indebærer. Jeg kan i den forbindelse nævne, at jeg selv fremførte de dansk-grønlandske bekymringer i denne sag under et møde med den canadiske fiskeriminister kort før jul, hvor han var på et besøg i København.

Her fik jeg af fiskeriminister Pierre Banné det løfte, at man ikke fra canadisk side ville gå videre med de eventuelle planer, før der havde været grundig kontakt med de danske myndigheder. Jeg vil sørge for, at den canadiske regering bliver orienteret også om forløbet af debatten her i Nordisk Råd.

Afslutningsvis vil jeg gerne fastslå, at der ikke må opstå den myte, at samarbejdet mellem Danmark, Grønland og Canada er dårligt. Tværtimod. Et bevis på det gode samar-

bejde er blandt andet, at vi for ganske nylig har fået færdigforhandlet en samarbejdsaftale med Canada om beskyttelse af havmiljøet mellem Grønland og Canada. Denne aftale er nu færdigbehandlet, så den skulle kunne undertegnes meget snart, og derved skulle vi få faste rammer for behandling af havmiljøproblemer af fælles interesse.

Endelig er det vigtigt for alle de nordiske lande at forstå, at besejling af hele det arktiske område får stigende betydning i kraft af den moderne teknologi, og et fornuftigt samspil mellem teknologien og miljøhensynene må optage os alle.

Hr. præsident! De uendelige mennesketomme arktiske områder kan virke fristende for en verden, der i de tætbefolkede områder kæmper med stigende miljøproblemer. Men kortsigtede løsninger må ikke føre til uoprettelige skader på de følsomme arktiske områder.

Sedan diskussionen forklarats avslutad skedde votering medelst voteringsapparatet betræffande social- och miljökottets förslag till rekommendationen.

För rekommendationen röstade:

Arne Andersson, Georg Andersson, Lenart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Lone Dybkjær, Lahja Exner, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Urpo Lepänen, Grethe Lundblad, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Sture Palm, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjämäki, Håkon Randal, Otto Steenholdt, Jógvan Sundstein, Sten Svensson, Karin Söder, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Lars Werner och Henrik Westerland.

Frånvarande var:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Bjarne Mørk Ei-

dem, Thorbjörn Fälldin, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Ole Henriksen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Carl Fr. Lowzow, Otto Mørch, Saara-Maria Paakkinen, Erlendur Patursson, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Ambjörg Sælthun, Peder Sønderby och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 48 röster.

11

D 1983/28/1974/s: Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

12

E 16: Fråga till Norges regering angående utsläpp av avfall¹

Margrete Auken: Hr. præsident! Når dette spørgsmål er rejst til den norske regering, er det først og fremmest ud fra den vinkel, som jeg især har anlagt i mit miljøarbejde i Nordisk Råd, nemlig de nordiske landes muligheder for at blive en effektiv kraft i vores desperate kamp for at redde vores grønne planet. For at det skal lykkes, må vores troværdighed være indiskutabel. Det er Norges regering sandsynligvis enig med mig i.

På den baggrund bliver det yderst betænkeligt, når man i en sag, som måske kan gå hen og blive Nordens største nye sag om forurening af havet, har valgt at lade al tvivl komme forureneren til gode, ikke naturen.

Havet som skraldespand, det er, hvad denne sag handler om. Såvel proceduren internt i Norge med A/S Titanias kolossale udled-

ninger af affald som det faktum, at sagen ikke er bragt til debat i den internationale konvention, som det handler om, Pariskonventionen, sætter Norges troværdighed på højkant. Sagen er meget problematisk. Lad mig for at sætte den i perspektiv nævne, at de norske miljømyndigheder kort tid, før denne sag kom op, fik en ansøgning fra en mindre virksomhed, Fjordstein, som bad om at måtte udlede 10.000 t rent stenstøv pr. år. Virksomheden fik bastant afslag.

Kort efter fik A/S Titania tilladelse til at udlede 2,2 mill. t forurenede stenstøv om året. Hvis man sætter denne sag i relief i forhold til snakken om, at når sæler spiser fisk, skal de skydes, så synes jeg nok, at her, hvor det altså drejer sig om Titania, der ejes af Chronos-Titania, som konkurrerer med Chronos-Titania i Tyskland, som konkurrerer med Chronos-Titania i Holland og Belgien, hvor de alle sammen forurener og får lov til det og samlet ejes af National-Leeds, der det år, hvor Titania fik tilladelsen, havde et nettooverskud på 315 mill. \$ – så synes jeg nok, at det er værd, at vi går lidt mere miljøbevidst ind i denne sag.

Statsråd Wenche Frogne Sellæg: Titania A/S i Sokndal i Rogaland driver en grube med oppredningsverk som framstiller ilmenittkonsentrat. Statens forurensningstilsyn gav 23. desember 1980 Titania A/S utslippstillatelse for 2,2 mill. tonn avgangsmasser pr. år, en avgjørelse som ble stadfestet av Miljøverndepartementet 12. februar 1982.

Tillatelsen til Titania A/S til deponering på Dyngadjupet ved utløpet av Jøssingfjorden er gitt etter at det er foretatt en rekke omfattende undersøkelser og vurderinger for å klarlegge konsekvensene av de ulike deponeringsalternativ. Utslippstillatelsen er gitt med den klare forutsetning at det gjelder et kontrollert utslipp hvor både deponering og miljøpåvirkning skal finne sted innen et begrenset område. Dersom det mot formodning skulle oppstå spredning og skadevirkninger over større områder, vil utslippstillatelsen bli tatt opp til fornyet vurdering.

Dyngadjupet kan anses som et gyte- og oppvekstområde for fisk rent lokalt. Området er en forsenkning i havbunnen med største dyp 170 m, og har et areal på bare 1–2 km²,

¹ Frågan tryckt s. 2740.

og har følgelig ingen interesse for andre nordiske lands fiskerier. Det er ikke forutsetningen at utslippet skal medføre skader av betydning for fiskeriene utenfor dette området.

Spørsmålsstilleren hevder videre i begrunnelsen for spørsmålet at det aktuelle landdeponeringsområdet ble forkastet fordi dette alternativ ville kreve et tilskudd fra den norske stat på 5 mill. kroner. Dette er ikke en korrekt fremstilling av de forhold som ble lagt til grunn for at dette alternativ ikke lot seg gjennomføre. Investeringskostnadene ved et landdeponi er kalkulert til ca. 175 mill. kroner i 1980-priser, mens de årlige driftskostnadene er anslått til 10,6 mill. kroner. Ut fra den finansieringsordning som gjelder for miljøverntiltak i Norge, ville en slik investering kunne innebære statlige lån og garantier i størrelsesorden 120–140 mill. kroner. For at bedriften skulle kunne bære kostnadene og videre drift sikres, ville dette innebære et årlig statlig tilskudd på ca. 5 mill. kroner.

Et forhold som i denne saken dessuten synes å være kommet dårlig frem, er de miljømessige konsekvensene ved valg av et landdeponi. Et slikt prosjekt ville innebære bygging av seks omfattende fyllingsdammer og tre betongdammer som ville virke meget skjemmende i naturen. Dessuten vil det kunne oppstå forurensningsmessige skadevirkninger i forbindelse med overvannsutslipp fra et slikt deponi.

Det avfallet som slippes ut, består hovedsaklig av finknuste stenmasser med mindre innhold av flotasjonskjemikalier og spor av tungmetaller. Det er således ingen akutt giftvirkning forbundet med utslippet. Pariskommisjonen har ikke vedtatt bestemte reguleringer eller rapporteringsordninger for denne type utslipp. I vedlegg til konvensjonen er det listet opp en del stoffer som arbeidet i kommisjonen til nå har konsentrert seg om. Stenstøv er ikke inntatt på denne listen.

Når det gjelder utslipp av kjemikalier og tungmetaller, vil dette i stor utstrekning være bundet til avgangsmassene, slik at faren for miljøulempen er liten. I samsvar med vilkårene i utslippstillatelsen bygger nå bedriften om sitt oppredningsverk til en ny prosess med langt mindre kjemikalieforbruk. Dette betyr bl. a. en vesentlig reduksjon av utslippet av flotasjonsolje, slik at faren for miljø-

ulempen ved disse stoffene reduseres ytterligere.

Forholdet til Paris-konvensjonen ble vurdert i forbindelse med Miljøverndepartementets behandling av saken. Av de grunner som er nevnt, ble det ikke funnet nødvendig eller hensiktsmessig med noen spesiell rapportering til Pariskommisjonen. Pariskommisjonen ble imidlertid vinteren 1982 orientert om Titania-utslippet i en arbeidsgruppe nedsatt under kommisjonen.

Ut fra hva dette utslippet dreier seg om, kan jeg således ikke være enig i at Norge i denne sak har tilsidesatt bestemmelser i Paris-konvensjonen eller konvensjonens formålsparagraf. Det er heller ikke grunnlag for å sette Norges troverdighet i miljøspørsmål i tvil, eller anta at denne saken endog skulle skade de nordiske lands ry i internasjonale fora som helhet.

Margrete Auken: Hr. præsident! Havde det været hjemme i det danske folketing, havde dette svar givet anledning til en byge af nye spørgsmål!

Jeg er nødt til at sige her, at jeg har ikke fået svar på selve mit spørgsmål. Jeg har stadig væk den norske regering til at stå nu og se strengt på udslippet og sige: fy, kan du nu blive, hvor du er! Og så håber man, at det går godt. Og hvis det så går galt, så kan man tage sagen op, men så er det gået forfærdelig galt, og det, vi lægger ud i havet, er faktisk væk – undtagen som gift.

Det er ingen sikkerhed, og det viste sig også ved den norske undersøgelse, da statens egen institution, Havforskningsinstituttet skulle vurdere situationen, at så måtte det tage afstand og sige, at vi kunne risikere 30.000–50.000–80.000 t årlige udsivninger til andre områder. Man valgte imidlertid at se bort fra denne usikkerhed.

Lige i nærheden ligger der en gammel sildebanke. Lokalbefolkningen ønsker stadig, at der skal komme sild tilbage, og det er der vel grund til at tro kan ske på et eller andet tidspunkt. Det område er også i fare. Dette, at det kun er et lille, lokalt område med helt lokale fisk, er en meget tvivlsom påstand. Der vandrer mange forbi, men jeg har haft meget kort tid til at kontrollere efter, hvordan det specielt er for det område.

I spørsmålet om prisene kan jeg lige gøre opmærksom på, at først havde 1/s Miljøplan lavet en kalkule, som sagde 11 mill. kontra 32 mill. Disse 32 millioner voksede med ekspres hast inde på land, hvorimod man oprettholdt den anden pris for, hvad det ville koste at hælde det hele ud i vandet. Det er rigtigt, at i første omgang er det grimt, når der står nogle store baljer inde på land, men det er mere betryggende end at have det ude i vandet, og så vidt jeg er orienteret, kan den forurening, der opstår, klares ved kalktilsætning, og det vil koste 7 mill. kr. ekstra.

Spørsmålet (*Afbrydelse*) ja men, det her er en sag om, hvordan vi prioriterer på kort og lang sigt – spørsmålet er, om de kemikalier, der ligger der – det udslip, der har været i Jysingfjorden har ødelagt et af Norges bedste fiskevande. Der er ikke det samme fiskeri mere, der er næsten ikke noget tilbage. Det er det samme affald, om hvilket man siger, at når det kommer uden for fjorden, så skal det nok blive liggende pænt på sin plads, og så håber vi alle sammen, at det går godt.

Jeg synes ikke, som ministeren siger, at det er et spørgsmål om hensigtsmæssighed at anmelde den slags ting til Pariskommissionen. Hensigtsmæssigt for hvem? Ikke for Chronos-Titania, men måske nok for Norges ry i forhold til Pariskonventionen, når vi står over for en skandale, som jeg virkelig mener dette er.

Jeg beklager meget heller ikke at få lejlighed til at supplere med den række af spørgsmål, som jeg kan se dette svar giver anledning til.

Statsråd Wenche Frogn Sellæg: Jeg skal være meget kort, jeg vil for det meste henvise til mitt svar. La meg bare oppklare en misforståelse. Det kan ikke skje noen utglidninger fra en forsenkning i havbunnen på ca. 170 m. De utglidninger det har vært snakk om i dette tilfelle, gjelder dagens utslipp i Jøssingfjorden, som er fylt opp så høyt at det der har skjedd store utglidninger som kunne medføre fare for fiskeriene utenfor fjordutløpet. Jeg vil bare gjenta at ingen fiskebanker i nærheten vil bli skadet etter de opplysninger vi har. Det skjer en kontinuerlig overvåking, og konsesjonen vil bli revurdert ikke når skaden er oppstått, men hvis man ser at det skjer spredning utover området.

Hanna Kvanmo: Jeg vil ikke at det inntrykket skal festne seg at dette er et problem som bare danske folkevalgte er interessert i. Dette er en sak som har vakt ganske stor interesse også i Norge. Miljøvernorganisasjonene har protestert og fiskernes organisasjoner har protestert, men det har bare ikke hjulpet. Statens forurensningstilsyn brukte to år før de gav tillatelse til utslippet, og meningen var da at det ikke var Miljøverndepartementet som skulle gi denne tillatelse, men Regjeringen. Det ble da ikke gjort, man fikk det veldig travelt med å gi tillatelsen, fordi man skulle fremme en annen sak for Stortinget, som er vanskelig å forklare i dette forum.

Ett er i hvert fall sikkert, at Miljøverndepartementet har regnet, og regnet nøye, på det det vil koste bedriften av utgifter, og hva det vil koste den norske staten av årlige tilskudd. Det Miljøverndepartementet ikke har regnet på, er hvor mye fiskerne i området og befolkningen taper på at området blir ødelagt. Man har heller ikke regnet på hva det kan komme til å koste av langvarige skadevirkninger, selv om det ikke kan påvises akutte skadevirkninger. Det er tross alt oljerester og flotasjonskemikalier det her er snakk om, og meg bekjent kan det være både arsenikk og blåsyre – i hvert fall er det det man bruker til flotasjon i det området jeg kommer fra. Miljøvernministeren burde altså derfor straks ta denne utslipptillatelsen opp til ny vurdering istedenfor å vente på skadevirkninger. Og aller først burde hun anmelde den til Pariskommisjonen, slik at hun iallfall ikke kunne mistenkes for ikke å tore gjøre det.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

13

E 32: Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhandstestning av kemiska ämnen och produkter¹

Grethe Lundblad: Herr president! Jag har med anledning av vad som sägs om projektverksamheten i det nya miljövårdsprogrammet funnit behov av att ställa följande fråga:

Är ministerrådet berett att ta initiativ till ett projekt som avser att klargöra förutsättningen för nordiskt samarbete i fråga om för-

¹ Frågan tryckt s. 2757.

handstestning av kemiska ämnen och produkter?

Statsråd Wenche Frogn Sellæg: Dette spørsmål har vært nøye vurdert forut for formuleringen av Ministerrådets forslag om et nytt samarbeidsprogram på miljøvernområdet. Bakgrunnen for denne vurdering har bl. a. vært forslag fra Nordens Faglige Samarorganisasjon om at et slik prosjekt tas opp. Jeg kan derfor vise til det som står i programmet om dette.

Det vil fremgå at myndighetene i de nordiske land i forbindelse med etableringen av kontrollsystemer for kjemiske stoffer og produkter har vurdert en generell forhåndstesting som meget ressurskrevende.

Den gjennomførte lovgivning inneholder en gradert skala av krav til kjemiske stoffer og produkter som skal oppfylles i forbindelse med markedsføringen. Prinsippet er at de opplysninger som skal foreligge, fremskaffes av produsenter og importører.

Som ledd i administrasjonen av lovgivningen vurderer myndighetene i de nordiske land behovet for å utvide meldings- og godkjennelseskrav og til andre områder.

Kjemikalieområdet vil være et prioritert område for Ministerrådet i årene fremover. Det finner allerede sted et intenst samarbeid mellom myndighetene så vel på miljøvern som på arbeidsmiljøsektoren. I dette samarbeidet vil forutsetningene for de nordiske lands regulering av kjemikalieområdet løpende bli vurdert.

Det er dermed for tiden ikke aktuelt med et nordisk prosjekt til å avklare forutsetningen for en generell forhåndstesting.

Grethe Lundblad: Herr president! Jeg takker ministern for svaret.

Jag tror vi kan komma överens om vikten av att man inte utsätter människor och miljö för onödiga risker. En registrering och ett godkännande av kemiska produkter i efterhand tar lång tid, ibland upp till två år, efter som kemiföretagen ofta insänder ofullständiga ansökningar och komplettering av ansökningarna tar lång tid. Under tiden används produkten. En förhandsprövning medverkar alltså till att kemiföretagen själva blir

intresserade av att snabbt lämna in fullständiga uppgifter, så att en registrering kan ske snabbt.

Det är riktigt att förhandstestning av kemiska produkter är resurskrävande, men just därför, fru stastråd, kan ett nordiskt samarbete på detta område innebära en resursbesparing.

Social- och miljöutskottet har uttalat i sitt utlåtande över miljövårdssamarbetet att det i framtiden krävs både integrering och förebyggande verksamhet. Om man använder det synsättet borde man försöka med en förhandstestning. Vad jag har begärt är inte en generell förhandstestning, utan projekt för att undersöka förutsättningarna för förhandstestning – det är ett mycket försiktigt förslag.

Jag har tagit del av ett projektförslag som bygger på en dansk och finsk studie. Det finns alltså förslag framme, men ministrarna har inte velat ta upp dem. Jag anser att det skulle betyda en resursförstärkning och en ökning av effektiviteten om man fick undersökt hur en förhandstestning kunde genomföras.

Mot bakgrund av detta skulle jag vilja fråga miljöministern: finns det ändå inte skäl att överväga om man kan ta en annan ställning i detta fall och ånyo överväga om man inte bör lägga fram ett projekt så att det åtminstone inte dröjer alltför lång tid innan vi kan få en förhandstestning och människorna inte behöver bli utsatta för alla dessa miljörisker från kemiska ämnen?

Statsråd Wenche Frogn Sellæg: Hr. president! Vi har vurdert dette spørsmål i hvert land i forbindelse med lovgivningen. Det ble vurdert på nytt før samarbeidsprogrammet ble skrevet, men jeg kan likevel si at dette spørsmål er under løpende vurdering i Ministerrådet. Og jeg ser ikke bort fra at vi kan se på det ennå en gang, ved neste korsveg.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

14

D 1983/9/1975/s: Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1983/15/1978/s: Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

16

D 1983/26/1981/s: Meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefria alkoholförsel

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Haugstvedt (social- och miljöutskottets talesman): Hr. president! Etter at sosial- og miljøutvalget avgav sin betenkning, har utvalget kommet til at det vil be om å få ha denne saken til behandling i enda et år. På den bakgrunn henstiller jeg til presidenten å legge avstemningen opp slik at vi kan få beholde rekommandasjonen i utvalget enda et år.

Sedan diskussionen avslutats, *bifölls utskottets hemställan.*

17

E 34: Fråga till Nordiska ministerrådet angående internationella begränsningar beträffande skattefria alkoholförsel (D 1983/26/1981/s)¹

Söderström: Efter voteringen i Köpenhamn för två år sedan när vi antog den här rekommendationen har ministerrådet tillsatt en arbetsgrupp.

Det som vi har kunnat komma fram till är att det verkar som om den här arbetsgruppen skulle ha arbetat väldigt undermåligt och tagit väldigt lätt på den här uppgiften. Först och främst påstår man att man inte skulle ha något organ som man skulle kunna hänföra den här saken till, men vi kan konstatera att t. ex. Dagens Nyheter konstaterar följande:

”Arbetsgruppen hävdar helt hjälplöst att det inte finns något internationellt forum där rådet kan föra fram denna fråga. Men i WHO:s senaste expertrapport om alkoholproblemen sägs bl. a.: WHO bör, i samarbete med andra internationella organisationer ägna stor uppmärksamhet åt nuvarande och framtida handelspolitiska åtgärder och avtal som kan påverka tillgängligheten av alkohohaltiga drycker, inbegripet den skattefria försäljningen.” Dvs. det finns alla möjligheter att skapa ett tryck för att den här rekommendationen skall kunna få internationella verkningar och därför verkar arbetsgruppens uttalande och det meddelande ministerrådet har kommit med väldigt konstigt och inte riktigt i överensstämmelse med verkligheten. På basen av den här motiveringen vill jag fråga:

Har ministerrådet för avsikt att låta utreda konsekvenserna av Nordiska rådets rekommendation nr 26/1981?

När tänker ministerrådet ta de initiativ på internationellt plan som rekommendationen förutsätter?

Statsråd Skaug: Herr president! I de utsendte og omdelte dokumenter til denne saken foreligger det et vedtak i Sosial- og miljøutskottet datert 3. februar 1983, for nøyaktig tre uker siden.

Jeg hører nå av utvalgets formann at utvalget er kommet til andre resultater. Da vi i Ministerrådet prøver å legge vesentlig vekt på de uttalelser som kommer fra Nordisk

¹ *Frågan tryckt s. 2759.*

Råds organer, tror jeg det er riktig at jeg ikke svarer på spørsmålet nå.

Söderström: Herr president! Det verkar som om den här saken skulle vara så känslig att ministern inte vill svara på frågan, och då är det kanske bra att utskottet kommer med förslag om att ge ministerrådet och arbetsgruppen en bakläxa i den här frågan. Det verkar med andra ord som om man skulle ta allt för lätt på saken och det är därför skäl att uppmuntra ministerrådet att ge arbetsgruppen ett verkligt uppdrag att verka i den här saken.

Elver Jonsson: Herr president! Det är positivt att konstatera att social- och miljökotтет insett det enda rätta; man drar tillbaka det egna förslaget. Däremot hade det varit intressant att få höra statsrådets mening i sakfrågan, men det uteblev med hänvisning till att man lägger vikt vid vad social- och miljökotтет kommer fram till. Det är i och för sig en sund ståndpunkt. Men det betyder också att så länge vi inte fått något nytt besked, kvarstår det tidigare från ministerrådet.

Om detta är jag, herr president, tvungen att säga: Sällan har ett dokument från ministerrådet, byggt på arbetsgruppens rapport, varit så intetsägande och motsägelsefullt – intetsägande där man haft en mening och motsägelsefullt där man diskuterat sitt uppdrag.

Ministerrådet hänvisar till de olika restriktionerna; men det var ju detta som ministerrådet skulle samordna. Man säger att den internationella utvecklingen ser ut att gå mot en liberalisering. Förmodligen avses färre och svagare restriktioner, men detta påståendet har inte styrkts med en enda rad. Parlamentariska beslut bl. a. i Sverige 1977 och 1980 talar ett annat språk. Det allt större intresse för t. ex. trafiknykterhet ute i Europa ger också klara besked om en annan trend.

Det sägs att det saknas ett internationellt forum. Men observera att Världshälsoorganisationen (WHO) säger själv att den vill bidra till att påverka handelsavtal och andra åtgärder som kan ha inflytande på tillgängligheten. Att det redan finns restriktioner är ett oerhört torftigt argument. Påståendet är ungefär lika

originellt som att hänvisa till att vi redan har en lag och därför inte kan ändra på den.

Nu har, som jag sade, social- och miljökotтет *vägrat* att instämma i ministerrådets rapport. Det hedrar utskottet att det är så fritt från egen prestige och att det avser att fullfölja sin uppgift och arbeta vidare i 1981 års rådsbesluts anda.

Statsråd Skauge: Herr president! For at Ministerrådet skal kunne arbeide i samsvar med intensjonene, samarbeid med Nordisk Råd og Nordisk Råds organer, er det en forutsetning at man vet hva disse organer mener. Det har Ministerrådet inntil nå visst gjennom skriftlige beretninger og vedtak. Man kan da ikke forvente at vi skal snu dette om. Riktignok har man i løpet av det siste døgnet hørt forlydender om at meninger og oppfatninger har snudd. Men skal vi få en grundig saksbehandling, tror jeg det ryddigste er at jeg avstår fra å svare på spørsmålet nå, selv om jeg hadde et ferdigskrevet svar basert på det vedtak som jeg skriftlig hadde mottatt fra utvalget. Saken blir da liggende i Nordisk Råd og vil sannsynligvis bli behandlet både i rådet og i Ministerrådet ut fra alle de intensjoner vi prøver å følge i dette samarbeidet.

Haugstvedt: Det er i Nordisk Råd sikker tradisjon for at et utvalg, dersom det ønsker det, kan be om å få tilbake en rekommendasjon. Det er det som er skjedd i denne saken. Vi ønsker å arbeide med den til neste år og vil da komme tilbake til spørsmålet.

Statsråd Skauge: Det er med all respekt for denne tradisjonen jeg vil vente med å svare til vi har fått behandlet saken ut fra det som er utvalgets syn nå.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljökotтет.

18

E 26: Fråga till Danmarks regering angående insemination av kvinnor¹

Rune Gustavsson: Herr president! Jag har till Danmarks regering ställt följande fråga:

På vilket sätt avser Danmarks regering att ingripa mot det geschäft i fråga om insemination som bedrivs av en firma i Danmark?

Indenrigsminister **Britta Schall Holberg:** Hr. præsident! Vi har i Danmark ikke nogen lovgivning om insemination.

Den inseminationsbehandling, som finder sted inden for sygehusvæsenet, sker på de behandlende lægers ansvar, og vi mener derfor ikke, at der er behov for en nærmere lovregulering af sygehusenes inseminationsbehandling.

I et formentlig yderst begrænset omfang foretages der også inseminationsvirksomhed i privat regi. De danske myndigheder har tidligere tilkendegivet, at denne virksomhed ikke er i strid med den danske lovgivning.

Myndighederne søger naturligvis løbende at holde sig orienteret om denne private virksomheds omfang og metoder med henblik på at vurdere, om der er grund til at gribe ind, f. eks. i form af lovgivning.

Det er dog fortsat den danske opfattelse, at der ikke er grundlag for et sådant initiativ, idet det både er vanskeligt og betænkeligt at lovgive på dette område.

Et eventuelt lovindgreb vil kunne få uønskede og utilsigtede virkninger, ligesom det må tages i betragtning, at alternativet til den private insemination for barnløse kvinder, der ønsker at blive gravide, let kan blive forhold, der er endnu mindre ønskværdige og ukontrollerbare.

Baggrunden for, at de danske myndigheder mener, at der ikke er grund til at foretage noget over for den private insemination, er således ikke, at vi finder, at der ikke er etiske, moralske og juridiske problemer i forbindelse med denne virksomhed, men snarere, at vi ikke er i stand til at finde en egnet måde at foretage en sådan regulering på.

Rune Gustavsson: Herr president! Jag ber att få tacka ministern för svaret. Jag kan tyvärr inte säga att jag är tillfredsställd med dess innehåll.

Den verksamhet som bedrivs av en firma i Danmark har väckt stor uppmärksamhet i svenska massmedia under de senaste veckorna. Verksamheten har, när den blivit känd i Sverige, mötts av en stark opinion såväl från den svenska allmänheten som från jurist- och läkarhåll. Sädeshjälpen är en extrem avart av inseminationsverksamhet, säger exempelvis den svenske justitieombudsmannen Tor Sverne i ett tidningsuttalande och hävdar att verksamheten måste stoppas.

Konstgjord befruktning inrymmer så många etiska, moraliska och juridiska problem att varje enskilt fall måste prövas mycket noga.

Som jag ser det är detta en fråga om barnets rättigheter, barnets rätt till en far och till en så fullvärdig uppväxtmiljö som möjligt. De fall som rapporteras, bl. a. i massmedia, om barn som vid födelsen inte längre accepteras eller är välkomna visar på den osäkerhet ur barnets synpunkt som konstgjord befruktning kan innebära. De juridiska konsekvenserna är därtill oklara.

Denna kommersiella hantering innebär en fruktansvärd nedsättning av faderns roll för barnet. Man reducerar helt enkelt fadern till en anonym injektionsspruta. Barnets behov av att känna sitt ursprung och dess behov av en far under sin uppväxt nonchaleras helt.

Samhället måste känna ett starkt ansvar om man accepterar kommersiell verksamhet på detta etiskt känsliga område. Det finns därför anledning aktualisera frågan om etiska och juridiska regler kring konstgjord befruktning.

Eftersom frågeställningarna torde ha aktualitet i hela Norden, är det enligt min mening lämpligt att ministerrådet medverkar till att utveckla etiska normer och juridiska regler i samband med konstgjord befruktning. Utgångspunkten för ett sådant arbete måste vara barnets rättigheter.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

¹ Frågan tryckt s. 2751.

19

E 13: Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbejde angående løsande av problem som orsakas av alderdom (D 1983/5/1979/s)¹

Asbjørn Haugstvedt: Vil Ministerrådet i den videre oppfølging av rekommandasjon nr. 5/1979 legge vekt på en bredere kartlegging av forhold som begrenser gamle menneskers naturlige valgmuligheter, bl. a. med utgangspunkt i de varierte behov som også finnes innen denne aldersgruppe?

Socialminister Palle Simonsen: Hr. præsident! I flere af de nordiske lande er der inden for de sidste år foretaget en kortlægning af de ældres forhold. Flere af disse undersøgelser er gået dybt ind i en beskrivelse af de ældres nuværende vilkår og muligheder i de nordiske lande, og der foreligger derfor allerede nu en betydelig viden om begrænsningerne i de ældres valgmuligheder. I den forbindelse kan der peges på kommissions- og udvalgsarbejder fra flere af de nordiske lande. Disse udredninger og rapporter danner udgangspunkt for det nordiske projekt inden for service- og boligsektoren, der er igangsat i 1982 og strækker sig over tre år. Valget af emnet for dette projekt er sket i samarbejde mellem 4 af de nordiske lande og på basis af den foreliggende viden om de problemstillinger, der er mest påtrængende på ældreområdet.

I det reviderede program for Nordisk Ministerråds samarbejde på social- og sundhedsområdet er ældreomsorgen nævnt som et område, der ikke blot har høj national prioritet, men også er velegnet for nordisk samarbejde. Samarbejdsprogrammet fastslår også, at ministerrådet på forskellige måder vil virke for, at målene i FN's aktionsprogram for ældre opnås, og at rekommandationerne gennemføres.

De igangværende nordiske projekter inden for det socialpolitiske område er alle tidsbegrænsede til maksimalt 3 år, hvorefter de enten afsluttes eller overgår til anden regie. Dette indebærer, at ministerrådet i årene fremover kan igangsætte nye projekter inden for aktuelle områder, og i denne forbindelse vil ministerrådet være opmærksom på mulighederne for samarbejde om problemerne som følge af alderdom.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, meddelades att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

¹ Frågan tryckt s. 2737.

Mötet avbröts kl. 19.40 och återupptogs fredagen den 25 februari kl. 09.00.

Elsi Hetemäki-Olander övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Ole Henriksen, Petter Savola och Mogens Voigt lämnat sessionen, att Karl-Erik Häll återtagit sin plats i rådet och att Per Olof Håkansson lämnat sessionen, att Per Petersson återtagit sin plats i rådet och att Sten Svensson lämnat sessionen samt att Bengt Wiklund återtagit sin plats i rådet och att Lahja Exner lämnat sessionen.

Det anmäldes vidare, att Grethe Lundblad lämnat sessionen och ersatts av Karin Flodström samt att Lars Werner för resten av detta möte och del av nästa möte lämnat sessionen och ersatts av Eva Hjelmström.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

20

A 618/s: Medlemsförslag om samarbejde vid klimatologisk vård av nordiska psoriasispatienter

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda förutsättningarna för ett utvidgat och intensifierat nordiskt samarbejde kring vårdcentra på kurorter för de psoriasis sjuka samt möjligheterna till att skapa likartade principer för ersättning av kostnaderna för denna vårdform.

Sverrir Hermannsson (social- och miljöutskottets talesman): Fru præsident! Dette medlemsforslag er lagt frem i sin tid af Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist og Bernhardt Tastesen og har fået en grundig behandling af social- og miljøudvalget.

En klar majoritet af de adspurgte remissionstanser er positive over for medlemsforslaget.

Sundhedsrejser til syden anses i almindelighed for at udgøre et vigtigt supplement til lukket pleje, åben pleje og hjemmepleje i det land, hvor man er bosat.

Antallet af psoriasispatienter stiger til godt og vel en halv million mennesker i de nordiske lande, hvoraf 65 000–75 000 personer antages at have behov for pleje for deres sygdom. For at være effektiv bør plejetiden i udlandet ikke være under 4 uger, påpeges det. Udvalget anser, at flere grunde taler for, at et intensiveret og udvidet nordisk samarbejde vil komme i stand vedrørende klimatologisk pleje af psoriasispatienter.

Hvis de nordiske lande går sammen, vil en jævn belægning ved plejecentre i sydligt liggende lande og kontrollen af standarden på stedet blive lettere at gennemføre. Rejseomkostningerne kan sættes ned.

Medlemsforslaget tager kun psoriasispatienternes plejebestand op. Et grundlæggende krav er, at udvælgelsesrutinerne bliver enkle og hurtige. Hudlæger bør medvirke ved udvælgelsen af patienter, og den bør ske centralt i hvert enkelt nordisk land. Ministerrådet bør også udrede mulighederne for at skabe ensartede principper for dækning af udgifterne til pleje af psoriasispatienter i syden.

En dansk kollega har oplyst mig om, at i Danmark har man gennem flere år haft gode erfaringer med at sende psoriasispatienter til Dødehavet, hvor de særlige klimatiske forhold har en meget gunstig virkning på patienternes helbred.

I den senere tid har Dansk Folkeferie med støtte fra LO, Landsorganisationen i Danmark, udvidet mulighederne for behandling ved Dødehavet.

Han har også oplyst over for mig, at der vil være plads for en udvikling, hvor også patienter fra de øvrige nordiske lande kan komme under behandling.

Jeg kan anbefale ministerrådet, at man med udgangspunkt i de danske erfaringer ved Dødehavet fremmer behandlingen af de mange svært angrebne psoriasispatienter, der findes i Norden.

Endvidere har vi i Island i de senere år høstet meget bemærkelsesværdige erfaringer vedrørende helbredelse af denne plagsomme sygdom.

I en affaldsdam ved den nye jorddampkraftstation på Reykjanes har psoriasispatienterne badet med fremragende resultat. Dette er nu under prøvning og videnskabelige undersøgelser, men alle, som kender til sa-

gen, nærer et stort håb om, at man har opdaget en meget vigtig mulighed for patienternes helbredelse.

Præsidenten har læst den rekommandation op, som udvalget henstiller at rådet accepterer, og jeg henviser til den.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommandation.

För rekommandationen röstade:

Arne Andersson, Georg Andersson, Lenart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Lone Dybkjær, Karin Flodström, Kirsti Grøndahl, Eidiur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Urpo Leppänen, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Bernhardt Tastesen och Bengt Wiklund.

Frånvarande var:

Ulf Adelsohn, Aimo Ajo, Jo Benkow, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Bjarne Mørk Eidem, Thorbjörn Fällidin, Børge Halvgaard, Ole Henriksen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Stefán Jónsson, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Terhi Nieminen-Mäkynen, Håkon Randal, Petter Savola, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ulf Sundqvist, Ambjørg Sælthun, Karin Söder, Sten Söderström, Peder Sønnerby, Petter Thomassen, Mogens Voigt och Henrik Westerlund.

Rekommandationen hade sålunda antagits med 47 röster.

21

A 640/s: Medlemsforslag om nordiska samarbeidsprosjekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmede

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsforslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att igångsätta ett nordiskt samarbeidsprosjekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmede och detta projekt utförs i regi av Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Astrid Murberg Martinsen (social- och miljöutskottets talesman): Sosial- og miljøutvalget har helhjertet sluttet seg til medlemsforslag A 640/s, om å igangsette et nordisk samarbeidsprosjekt for funksjonshemmede.

Forslaget angår såkalt "små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede", dvs. barn, ungdom og voksne med sjeldne, medfødte misdannelser og kroniske sykdommer som gir varig funksjonshemming.

Mange av disse sykdommene forekommer i et så lite antall at man f. eks. i et land som Norge har grupper hvor man ikke kjenner til mer enn ett-fem tilfeller, andre kan være diagnostisert i et antall av et par hundre. Dette medfører at bare noen få medisinske sentra kan få erfaring i diagnose og behandling.

Det synes nå å være en gryende forståelse i de nordiske land nettopp for den "smågruppe-problematikk" det her er snakk om.

Jeg må i den forbindelse få nevne det prosjekt som utføres av Frambu Helsecenter utenfor Oslo, som ved hjelp av midler fra det norske sosialdepartement driver en kartlegging av sosialmedisinske problemer hos små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede. Dette prosjektet vil være avsluttet ved årsskiftet 1984-85.

Det finnes i dag ca. 12 organiserte smågrupper i Norge med diagnosfrekvens på mindre enn ca. 500. Det er grunn til å tro at antallet grupper vil stige til ca. 20 i løpet av de kommende år.

Mye taler for nødvendigheten av å sentrali-

sere behandlingstilbudet til disse grupper til steder hvor det finnes personell med spesielle kunnskaper. Disse stedene bør, i tillegg til å gi medisinsk service, også kunne yte hjelp i forbindelse med pedagogiske og psykososiale vansker, slik at klient – og familie – kan få et helhetlig og koordinert hjelpetilbud.

Dette strider etter utvalgets mening ikke mot det hovedprinsipp som i dag gjelder i de nordiske land, som tar sikte på å gi nødvendig hjelp og behandling så nær hjemmet som mulig. Det er viktig å være klar over at den sentralisering det her er tale om, i vesentlig grad vil måtte kunne ut i medisinsk oppfølging og sosial atferding i lokalmiljøet.

Utvalget slutter seg til tanken om at den foreslåtte nordiske prosjektgruppe kan fungere både som en idébank og som en informasjonsentral for primærhelsetjenesten i de nordiske land. Aktuelle arbeidsoppgaver for gruppen vil f. eks. være:

- Kartlegging av et utvalg små grupper i alle de nordiske land etter felles kriterier.

- Utarbeiding av oversikt over organisasjoner for små grupper slik at personer med sjeldne lidelser lettere kan få kontakt med foreninger i de andre nordiske land dersom disse ikke finnes i vedkommendes eget land.

- Ta initiativ til felles nordisk forskning og behandling på områder hvor den faglige ekspertise er spesielt stor i ett eller flere av landene.

- Samarbeid mellom ulike grupper av fagfolk som arbeider med små grupper av funksjonshemmede.

- Innsamling og bearbeiding av informasjon som kan oversettes til de andre nordiske språk.

- Påpeke ulikheter når det gjelder sosiale rettigheter for samme gruppe i de ulike nordiske land, og arbeide for mest mulig like bestemmelser.

- Stimulere til samarbeid mellom organisasjoner for små grupper på Nordisk plan.

- Arrangere felles nordisk samling for små grupper og nordisk fagpersonell for gruppene.

Det vil også etter utvalgets mening være helt naturlig at prosjektgruppen utøver sin virksomhet under Nordiska nämnden för handikappfrågor. Nämnden har jo i sin virksomhet på forskjellige måter vært i befatning med "den lille gruppes problematikk".

I den forbindelse bør nevnes arbeidet for de døvblinde. Dette er nettopp et eksempel på konstruktivt nordisk samarbeid, som igjen har hatt positiv effekt på nasjonale tiltak på området, og som har resultert i prøveprosjektet om samnordisk utdanning av personale for døvblinde. Et nordisk samarbeid som gir bedre og billigere resultater enn nasjonale tiltak, uttalte statsråd Marjatta Väänänen i går. Jeg tror det er viktig å understreke slike ting i en tid hvor ikke minst massemedia skriker etter resultater av det nordiske samarbeid.

Jeg må også få nevne at medlemsforslaget har vært på en omfattende høringsrunde. Hele 45 uttalelser er avgitt, og 43 av dem er meget positive til forslaget. To høringsinstanser – Nordiska handikappförbundet og det norske sosialdepartement – har hatt noen motforestillinger til enkelte av prosjektgruppens arbeidsoppgaver.

Jeg vil helt til slutt på vegne av sosial- og miljøutvalget anbefale Nordisk Råd å vedta den rekommendasjonen som tidligere ble referert av presidenten.

Statsråd **Heløe**: I Norge ble de små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede først brakt fram i lyset på et seminar som ble arrangert av Rådet for funksjonshemmede i 1979. Senere har oppmerksomheten i større grad blitt rettet mot disse gruppene. Det er dannet en rekke nye organisasjoner i løpet av denne tiden, og flere medisinske institusjoner er i ferd med å få øynene opp for at arbeid for en eller flere små grupper både kan representere en faglig utfordring og være et svar på et klart markert behov for tiltak.

Det faktum at nye smågrupper har trådt fram i lyset og krever sine rettigheter, er et signal om at vårt nåværende hjelpeapparat på inge måte strekker til. Men den sterke fokusering kan også tjene til å tilsløre at det også – og i like stor grad – blant de store og mer vanlige grupper av funksjonshemmede finnes "lommer" eller minoriteter som er forsømt og lite kjent. Eksempelvis finnes det innen sekkebetegnelsen psykisk utviklingshemmede mange mindre grupperinger av kompliserte og sammensatte funksjonshemninger. Søkelyset bør også rettes mot disse smågruppene. I dag er det noe tilfeldig hvilke smågrupper som har manifestert seg, og hvilke som ikke har gjort det. Et nordisk samarbeid

og en felles strategi for å hjelpe fram disse gruppene vil være verdifullt. Dette er et avgrenset felt egnet for et nordisk samarbeidsprosjekt.

Socialdepartementet i Norge legger vekt på at beslutninger om et nordisk samarbeid må fattes ut fra konkrete problemstillinger der et faglig samarbeid vil bety bedre løsninger og/eller ressursbesparelser. Samarbeidsorganet for norske organisasjoner for funksjonshemmede, Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon, har i sin høringsuttalelse – som det ble referert til – også pekt på at et nordisk samarbeidsprosjekt bør være konkret, dvs. at det bør ha som målsetting å fremme tiltak og prosjekter. Eksempler på dette er f. eks. utarbeidelse av oversikt over organisasjoner for små grupper i de nordiske land og stimulering til samarbeid mellom ulike organisasjoner. Et annet eksempel er innsamling og bearbeidelse av informasjon som kan oversettes til de andre nordiske språk. Det finnes hittil lite materiale, og et initiativ er derfor svært kjærkomment.

Nordisk nemnd for handikapspørsmål utgav høsten 1982 en katalog over hjelpemidler for funksjonshemmede barn. Den ble trykket på de nasjonale språk i Sverige, Danmark, Finland og Norge. Samarbeidspartner i Norge har vært Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede. Denne katalogen er et godt eksempel på nordisk informasjonsformidling, som også bør kunne benyttes på andre felter av arbeidet for funksjonshemmede.

Blant arbeidsoppgavene til en nordisk prosjektgruppe er også foreslått kartlegging av smågrupper etter felles kriterier. Mot dette kan innvendes at tendensen til å fokusere på medisinsk diagnose i stedet for på funksjon allerede er markert slik det er i dag. Antakelig vil man gjennom dette kunne forsterke tendensen til diagnostisk båssetting. Dette kan være uheldig dersom hensikten er å standardisere det sosialmedisinske arbeidet i Norden. Den nasjonale styrke ligger i at hvert land har sin måte å løse problemene på. Det positive i en slik felles kartlegging kan ligge i at det fremskaffes oversikt over hvordan oppgavene løses i de forskjellige land. Andre lands erfaringer kan i neste omgang brukes til å finne fram til tilfredsstillende løsninger i hjemlandet.

Går vi f. eks. 10 år fram i tiden, bruker vi trolig ikke lenger betegnelsen små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede, verken i norsk eller i nordisk terminologi. Erfaringene hittil viser at etter hvert som smågruppens problemer blir tatt opp og belyst, fremtrer det klart at mange av problemene er felles og bunner i mangel på kunnskaper om gruppenes spesielle situasjon.

Jeg tillater meg derfor å anbefale at rekommendasjonen bifalles.

Sedan diskussionen forklarats avslutad skedde votering medelst voteringsapparatet betræffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Aimo Ajo, Arne Andersson, Georg Andersson, Lennart Andersson, Margrete Auker, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Lone Dybkjær, Karin Flodström, Kirsti Grøndahl, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Karl-Erik Häll, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Terhi Nieminen-Mäkynen, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Per Petersson, Tuulikki Petäjaniemi, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Ulf Sundqvist, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Karin Söder, Bernhard Tastesen, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Frånvarande var:

Ulf Adelson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, René Brusvang, Bjarne Mørk Eidem, Thorbjørn Fälldin, Eidur Guðnason, Børge Halvgaard, Ivar Hansen, Ole Henriksen, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Elver Jonsson, Stefán Jónsson, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Páll Pétursson, Håkon Randal, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ambjørn

Sælthun, Sten Söderström, Peder Sønderby, Petter Thomassen och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster.

22

E 11: Fråga till Nordiska rådet angående effektivare insatser mot narkotikamissbruket (D 1983/14/1982/s)¹

Rune Gustavsson: Fru president! Vi har till denna session erhållit ett fylligt meddelande från ministerrådet, där man understryker betydelsen av samordnade åtgärder mot narkotikamissbruket i Norden samt att samarbetet mellan tull- och polisväsen intensifieras. Särskilt har vi med tillfredsställelse noterat social- och justitieministrarnas uttalande i februari förra året, att regeringarnas mål var att göra Norden till ett narkotikafritt område samt att enighet rådde om att motarbeta alla försök att avkriminalisera cannabis. Enigheten härvidlag är mycket välkommen.

Rekommendationens viktigaste syften var att få i gång en utveckling mot enhetligare syn på all slags narkotikamissbruk och i alla de nordiska länderna. De överläggningar som hållits på regerings- och tjänstemannanivå och uttalanden från regeringshåll tyder på att vi är på rätt väg. Samnordiska initiativ har tagits, men viktigast är att dessa följs upp i respektive land, där bekämpningen av narkotikamissbruket och kriminaliteten åger rum. Vi saknar i meddelandet besked angående på vilket sätt detta konkret kommer att ske.

Jag vill därför ställa följande fråga till ministerrådet/regeringarna:

Vilka åtgärder genomförs nationellt för att följa upp de enhälliga ställningstaganden som görs på nordiskt plan vad gäller bekämpningen av narkotikamissbruket?

Statsråd **Heløe:** Misbruk av illegale avhengighetsskapande stoffer blant ungdom ble i løpet av 1970-årene et av våre største sosiale problemer. I det nettopp avsluttede møte i FN's narkotikakommisjon i Wien ble det lagt frem rapporter som viser en skremmende økning av så vel smugling som omsetting av cannabisstoffer over hele verden. Heroin har

¹ *Frågan tryckt s. 2735.*

også befestet sin posisjon i de vesteuropeiske land, og kokain er på vei inn som et nytt og ytterst farlig misbruksmiddel også i Norden.

Det var på bakgrunn av den forverrede narkotikasituasjon at de nordiske sosial- og justisministrene møttes i Stockholm 19. februar 1982 for å drøfte felles mål og tiltak. Som det ble slått fast i sluttkommunikéet fra møtet, er det særdeles viktig at man ikke inntar en passiv og resignert holdning. Det langsiktige mål må fortsatt være å gjøre Norden til et narkotikafritt område. Ikke minst viktig er dette i forhold til cannabisstoffene, hvor det har vært tendenser til økt sosial akseptasjon.

Det er derfor grunn til med all kraft å slå tilbake ethvert forsøk på å skape grobunn for at disse stoffene skal komme i tillegg til og øke de allerede eksisterende rusmiddelproblemer vi har. Den norske regjering vil for sin del i løpet av inneværende år fremme forslag for Stortinget om å heve den øvre straffesamme for grove narkotikaforbrytelser til 21 år.

Misbruk av illegale avhengighetsskapende stoffer blant ungdom var tidligere et nytt og fremmed problem for vår kultur. Det ble hurtig gjenstand for nordisk samarbeid da det oppstod i slutten av 1960-årene. Norge utstasjonerte i samråd med danske myndigheter i 1970 en sosialarbeider i København med oppgave å oppsøke og etablere kontakt med norsk ungdom i drift i narkotikamiljøer. Allerede fra 1971 ble dette tiltak fulgt opp av Sverige og av Finland. Det fungerer i dag som et integrert nordisk hjelpetiltak og er etter min mening et godt eksempel på nordisk samarbeid i praksis.

Det nordiske kontaktmannsutvalg ble, på initiativ fra den daværende norske justisminister Endresen, nedsatt i 1971 med oppgave å følge utviklingen og orientere hverandre om nye tiltak. Utvalget holdt i begynnelsen av 1970-årene tre forskningssymposier som resulterte i etableringen av Nordisk Samarbeidsorgan for Drogforskning. I 1979 ble dette slått sammen med Nordisk nemnd for Alkohol- og Drogforskning til Nordisk nemnd for Alkohol- og Drogforskning, NAD.

Utveksling av erfaringer mellom behandlere er et annet område som ligger til rette for det nordiske samarbeid. Kontaktmannsutvalget holdt høsten 1979 en konferanse i Norge for erfarne behandlere som arbeider med

stoffmisbrukere, med særlig vekt på hva som kan gjøres for de av dem som er mest belastet. Materialet ble publisert i Nordisk Utredningsserie. Rapporten har vært etterspurt og kommet til nytte i samtlige nordiske land. Konferansen vil bli fulgt opp med en ny konferanse i Stockholm 30. mai–2. juni dette år. Konferansens tema er kvinnelige stoffmisbrukere og barn av stoffmisbrukere. Dette er et økende problem både i Danmark, i Sverige og i Norge. Jeg er kjent med at Kontaktmannsutvalget, med økonomisk støtte fra Nordisk Ministerråd, ønsker å lage en tredje konferanse i 1985 som skal behandle misbruksproblemene i fengselsanstaltene og kriminalomsorg i frihet.

Det nordiske sosial- og justisministermøtet i Stockholm den 19. februar 1982 gav Kontaktmannsutvalget også i oppdrag å "stimulere informasjonsinnsatser om de negativa virkningene av bl.a. cannabismisbruk". NAD har i 1982 satt ned en nordisk ekspertgruppe som spesielt skal vurdere de medisinske skadevirkningene av cannabis. Kontaktmannsutvalget holdt i desember 1982 en nordisk konferanse i Norge for personer som arbeider med narkotikainformasjon. Rapporten fra konferansen er søkt publisert i Nordisk Utredningsserie og vil foreligge før sommeren.

Kontaktmannsutvalget har også, i samsvar med sosial- og justisministrenes anmodning, tatt opp arbeidet med å finne frem til bedre måter å følge utviklingen av narkotikaproblemene på. Nordiska Ministerråd vil få seg forelagt en rapport om dette i løpet av høsten.

Politiets og Tollvesenets innsats er en særlig viktig del av den totale kampen mot narkotikaproblemene. Som et annet konkret resultat av ministermøtet i Stockholm ble det i begynnelsen av juni 1982 holdt en nordisk konferanse for politi- og tollvesenet i Malmø. Etter denne konferansen er det nedsatt fire arbeidsgrupper som gjennomgår og fremmer forslag om utdanningsspørsmål, om kartlegging av hvordan narkotika kommer inn og spres i Norden, og om samarbeidsrutiner og teknisk utrustning. Forslagene vil bli forelagt for regjeringene i løpet av 1983.

Det kan også nevnes at de nordiske land fra høsten 1982 samarbeider om utstasjonering av politimenn som et supplement til det allerede etablerte samarbeidet gjennom Interpol.

Norge har utstasjonert polititjenestemenn i England og Pakistan, Danmark i Forbundsrepublikken Tyskland og i Peru og Sverige i Thailand, i Holland og i Hellas. Vi venter oss meget av denne ordningen.

Som det fremgår av denne redegjørelsen, er samarbeidet på dette området de nordiske land imellom allerede godt utviklet og har gitt konkrete resultater. Vi er fra Ministerrådets side innstilt på å utdype og videreføre dette samarbeidet i hensiktsmessige former.

Rune Gustavsson: Fru president! Jag tackar ministern för ett utförligt svar. Det ger oss besked om nödvändigheten av ett gemensamt uppträdande från de nordiska länderna för att möta den internationella narkotikavågen och för att möta de internationella narkotikasyn-dikaten. Nu måste vi i varje enskilt land gå vidare i arbetet med att utveckla kampen mot narkotikamissbruket.

Jag vill understryka vikten av en bred information, så att vi på det sättet kan få en samlad folklig opinion och därmed ett folkligt deltagande i kampen mot narkotikahandling- en och narkotikamissbruket.

Bernhardt Tastesen: Fru præsident! Jeg har nogle tillægsspørgsmål til statsråd Heløe.

Jeg vil godt spørge, om statsråden føler, at det er i overensstemmelse med nordiske samarbejdstraditioner, at Norge nu for anden eller tredje gang går sine egne veje med hensyn til strafferammer og dermed nærmer sig et strafferammeniveau, som burde være noget fremmed for nordisk og skandinavisk kultur. Jeg har hørt, at der er tale om en straffes- ramme, som går op til 21 år, hvor de øvrige lande har en strafferamme på 10 år. Man har oven i købet hørt om medlemmer af det norske storting, der alvorligt har ment, at der kunne være tale om anbringelse på Jan Mayen eller lignende. Det er synspunkter, som er os fremmede.

Er det ikke rigtigt, at man bekæmper ikke stofmisbrug ved hjælp af straf, men i højere grad ved hjælp af opklaringsprocenten?

Vil man ikke kunne risikere, at det kriminelle miljø bliver ganske væsentligt forrået, hvis man indfører strafferammer af den stør- relse, som Norge synes at have til hensigt nu?

Vil det ikke bare betyde, at jeres afvigere i endnu højere grad flygter ud af landet – med det resultat, at vi samler dem op f.eks. i Danmark, i København?

Er den væsentligste metode til bekæmpelse af stofmisbrug ikke, at man kommer de truede samfundsgrupper til hjælp ved en forebyggende indsats, at man koncentrerer sine kræfter om at få ungdomsledigheden afskaf- fet, at man sørger for, at der er et rigt fritids- liv, så selv de svageste og de mest truede grupper samles op?

Er det ikke her, vor indsats skal ligge, hvis vi skal nå til det forjættede mål, som man har stillet op i ministerrådet, nemlig at Norden skal være et narkotikafrit område?

Statsråd Heløe: Ærede president! Selvsagt er jeg skjønt enig med hr. Tastesen i at en økning av strafferammen ikke alene skal være det tiltak vi skal bekjempe narkotika- misbruket med. Men det har da heller ingen- lunde vært meningen, verken fra norsk side eller fra de andre skandinaviske lands side når man har vært inne på de samme tanke- baner. Vi er nødt til å spille på et bredt regis- ter av tiltak, der de forebyggende selvsagt er av stor viktighet. Men jeg tror ikke at fore- byggende tiltak alene vil kunne ha den effekt som hr. Tastesen peker på. Vi må bruke både strafferettslige tiltak, forebyggende tiltak og behandlingsmessige tiltak. Vi må søke å stenge våre grenser, vi må bruke politiet, vi må bruke tollvesenet. Vi må i det hele tatt spille på et stort register for å prøve å holde disse stoffene utenfor våre grenser, og hindre at etterspørselen etter dem blant ungdom stiger i den takt vi har sett.

Jeg kan ikke være enig i det som har vært hevdet, at man kan se en forråelse som resul- tat av en heving av strafferammen. Vi har tidligere hevet strafferammen fra 10 til 15 år, uten at de spådommer som har fremkommet om forråelse, kan ses å være oppfylt. Jeg tror ikke at en tilsvarende økning av strafferam- men fra 15 til 21 år vil lede til at de får rett som her legger et slikt svartsyn for dagen.

Bernhardt Tastesen: Meget kort, fru præsident! Jeg vil gerne spørge: er det således, at narkotikakriminaliteten i Norge er blevet

mindre, efter at man har øget strafferammen fra 10 til 15 år?

Statsråden siger, at man skal finde frem til fællesnordiske holdninger. Jeg konstaterer bare, at når det gælder strafferammeniveauet, så går Norge sine egne veje og har ikke søgt en fællesnordisk holdning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

23

E 22: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetsprogrammet på hälso- och sjukvårdsområdet (D 1983/9/1982/s)¹

Tyra Johansson: Fru president! I samarbetsprogrammet för social- och hälsovårdsområdet fastslås att ett reguljärt samrådsförfarande skall verkställas mellan ministerrådet och företrädare för sjukvårdshuvudmännen. Eftersom det inte går att utläsa av ministerrådets berättelse om något sådant samråd har ägt rum, ansåg vi i social- och miljöutskottet att det fanns skäl att ställa följande fråga:

Har reguljärt samrådsförfarande ägt rum mellan ministerrådet och företrädare för sjukvårdshuvudmännen i enlighet med intentionerna i rekommendation nr 9/82 angående program för ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet, eller, om så inte är fallet, på vilket sätt avser ministerrådet att ta initiativ till sådant samrådsförfarande?

Statsrådet **Gertrud Sigurdson:** Fru president! Ett reviderat program för ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet antogs i augusti 1982. Som Tyra Johansson påpekar bör man enligt programmet sträva efter ett reguljärt samrådsförfarande mellan Nordiska ministerrådet och företrädare för sjukvårdshuvudmännen. Ett sådant samråd på sjukvårdsområdet har också i olika former ägt rum under många år.

Sedan slutet av 1960-talet pågår ett nordiskt samarbete ifråga om njurtransplantationer, det s. k. Skandiatransplant. Detta arbete startade som ett rent ministerrådsprojekt men har gradvis och i samarbete med sjukvårdshuvudmännen förts över i deras

¹ Frågan tryckt s. 2747.

regi och kommer fr. o. m. år 1984 att bedrivas helt av huvudmännen.

Det nordiska projektet om klinisk kemi (NORDKEM) startade år 1977 för att främja samarbetet mellan de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i Norden. I projektverksamheten medverkar ett stort antal sjukhuslaboratorier i samtliga nordiska länder. NORDKEM:s försöksperiod avslutades i och med utgången av år 1982. I den utredningsgrupp, som utarbetat förslag beträffande verksamheten fr. o. m. år 1983, har företrädare för stat och sjukvårdshuvudmän i de nordiska länderna medverkat till en lösning där huvudmännen engageras direkt i samarbetet.

Betänkandet "Fri arbetsmarknad inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet" var föremål för en omfattande nationell och nordisk remissbehandling, som särskilt omfattade sjukvårdshuvudmännen.

Betänkandet "Efter- och vidareutbildning av social-, hälso- och sjukvårdspersonal i Norden" har även varit på remiss hos bl. a. sjukvårdshuvudmännen. Deras synpunkter kommer naturligtvis att väga tungt i den fortsatta behandlingen av detta ärende som redan berörs i ministerrådets svar på den fråga som ställts av herr Bärnlund.

Det är även ministerrådets avsikt att utvärdera Nordiska hälsovårdshögskolans verksamhet. Denna utvärdering bör ske i nära samverkan med sjukvårdshuvudmännen som för övrigt redan ingår i skolans kursråd.

Ministerrådet anser att bl. a. på grund av de administrativa skillnaderna mellan de nordiska länderna bör dessa kontakter i första hand ske på nationellt plan. Nordiska socialpolitiska kommittéen koordinerar de nationella kontakterna med huvudmännen.

Fru president! Av vad jag här har sagt framgår att det nordiska samarbetet inom hälso- och sjukvårdsområdet bedrivs i nära samarbete med sjukvårdshuvudmännen.

Tyra Johansson: Fru president! Eftersom vi i social- och miljöutskottet anser att den försöksverksamhet som det talas om här är av stor vikt blev vi något oroade när vi inte kunde finna vare sig i meddelandet eller i berättelsen vad som hade förekommit.

Vi tycker att det är betydelsefullt att samarbetet sker fortlöpande och naturligt utan

speciella åthävor. Det framgår av svaret att det är just vad som sker.

Jag tackar alltså för svaret och konstaterar att samråd sker så som det var förutsatt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att behandlingen av meddelandet fortsätter i social- och miljöutskottet.

24

A 634/s: Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att öka sjöfolkets trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företa en gemensam nordisk utredning om vilka lagstiftnings- och andra åtgärder som kan vidtas för att främja det nordiska samarbetet på sjömannsservicens område, särskilt i fråga om verksamhetscentra i utomnordiska länder.

Karin Flodström (social- och miljöutskottets talesman): Fru president! Ett visst nordiskt samarbete för att öka sjömannens trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter i utomnordiska hamnar har länge funnits.

Men de senaste åren har det skett markanta förändringar i sjömannens fritidsförhållanden. På grund av moderna lastningsmetoder ligger fartygen ofta i hamn en mycket kort tid. – Svenska sjöfolksförbundet säger att det rör sig om timmar snarare än dygn. Man har mindre ledighet under ombordperioder på grund av flera samlade ledighetsperioder på hemorten.

Detta har lett till att serviceverksamheten för sjömän håller på att få en annan karaktär.

Förmedling av t. ex. böcker, film och dags-tidningar vid besök på fartygen måste ökas på bekostnad av sjömannens besök i olika nordiska verksamhetscentra för sjömän.

Därför bör ett system av gemensamma resurser – eventuellt genom köp av tjänster – byggas upp mot bakgrund av gemensamma erfarenheter, och olikheterna i nationell lagstiftning och administration behöver ses över och jämnas ut på detta samarbetsområde.

Social- och miljöutskottet rekommenderar därför Nordiska ministerrådet att företa en utredning om vilka lagstiftnings- och andra åtgärder som kan vidtas för att främja det nordiska samarbetet kring servicen till sjömän i utomnordiska länder.

Jag yrkar bifall till detta förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande social- och miljöutskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Arne Andersson, Georg Andersson, Lenart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Karin Flodström, Thorbjörn Fälldin, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Rune Gustavsson, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Karl-Erik Häll, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Reiulf Steen, Ingrid Sundberg, Jógvan Sundstein, Karin Söder, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Frånvarande var:

Ulf Adelsohn, Aimo Ajo, Jo Benkow, René Brusvang, Børge Halvgaard, Ole Henriksen, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Otto Mørch, Saara-Maria Paakkinen, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Jens Stefens, Asser Stenbäck, Ulf Sundqvist, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Peder Sønderby och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 51 röster.

25

E 17: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (D 1983/7/1977/s)¹

Tyra Johansson: Fru president! I ett socialdemokratiskt medlemsförslag föreslogs år 1976 att ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut skulle upprättas. Vid rådsessionen 1977 antogs en rekommendation av följande lydelse:

''Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning syftande till att undersöka möjligheterna till att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.''

Mot bakgrund av dagsläget på arbetsmarknaden blev vi i social- och miljöutskottet förbluffade över att läsa att ministerrådet konstaterar ''at det opprinnelige forslaget om et arbeidsmarkedsinstitut ikke lenger har samme aktualitet som tidligere''.

Det föranledde följande fråga: Om inte ett nordiskt institut är aktuellt, hur avser då ministerrådet att genom åtgärder på forskningsområdet skapa erforderlig beredskap inför 1980-talets ökande utmaningar mot sysselsättningen?

Statsråd **Rettedal:** Nordisk Ministerråd deler delegaten Tyra Johanssons beskrivelse av de utfordringer som den økende arbeidsledigheten fører med seg for det nordiske samarbeidet. Disse utfordringer vil fortsatt kreve en bred politisk prosess i Norden, hvor også andre områder av politikk må trekkes inn. Under dette arbeidet er det viktig å ta vare på de samarbeidsmulighetene som finnes innen arbeidsmarkedspolitikken. Nordiske utredninger og analyser av utviklingstrendene på arbeidsmarkedet sammen med materiale fra andre internasjonale samarbeidsorganer vil være viktige hjelpemidler i dette utviklingsarbeidet.

Grunnlaget for det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet er i løpet av 1982 blitt fornyet ved revisjon av overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked. Ministerrådet tar også sikte på at programmet for arbeidsmarkedssamarbeidet skal gjennomgås og fornyes når etappe 2 i dette programmet etter hvert nå er gjennomført. Dette vil gi Nordisk arbeidsmarkedsutvalg og Ministerrådet mu-

ligheter for å vurdere ytterligere utbygging og formalisering av samarbeidsformene. Nordisk arbeidsmarkedsutvalg og Ministerrådet har imidlertid hittil vært skeptisk til behovet for den type nordisk institusjon som ligger i Nordisk Råds rekommandasjon nr. 7/1977. Ministerrådet vil i denne sammenheng minne om det omfattende nordiske prosjektarbeid som fortløpende pågår. Som eksempel på slike prosjekter kan nevnes:

- arbeidsløshetens kostnader
- arbeidsløshetsforsikring ved permitteringer og korttidsarbeid
- virksomhetsplanlegging i forbindelse med plassformidlingen

Ministerrådet vil dessuten understreke betydningen av det kontinuerlige samråd som skjer med arbeidsmarkedets parter, og at dette samarbeidet ytterligere styrkes.

Under hvilket organisatorisk apparat det nordiske arbeidsmarkedssamarbeid fortsatt skal utvikles, vil inngå i den fortsatte oppfølgingen av de nordiske overenskomstene på arbeidsmarkedsområdet. I dette inngår også spørsmålet om fortsatt utvikling av samarbeidet mellom de nasjonale feltorganisasjoner, framfor alt når det gjelder arbeidsformidlings-samarbeidet, som er forutsetningen for et godt fungerende nordisk arbeidsmarked.

Tyra Johansson: Fru president! Den generaldebatt som inledde årets session handlade till överbäggande del om arbetslösheten och dess svåra följdverknningar och betydelsen av krafttag för att öka sysselsättningen inom hela Norden.

Mot bakgrund av detta är jag besviken över att jag fått ett så tunt svar på mina fråga.

I det medlemsförslag som väcktes 1976 om upprättandet av ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut påpekades, att det varken i de nationella administrationerna eller i ministerrådssekretariatet finns erforderlig arbetskapacitet för att genomföra planerade projekt inom rimlig tid. Trots att sju år gått sen dess, utgår jag från att situationen i det avseendet inte förändrats.

Däremot har arbetsmarknadssituationen förändrats, dvs. försämrats kraftigt, och därför var det inte utan att vi i social- och miljöutskottet studsade inför formuleringen i ministerrådets meddelande, att förslaget om

¹ Frågan tryckt s. 2742.

ett arbeidsmarknadsinstitut inte längre har samme aktualitet. Den naturlige reflexionen blev, att kanskje situationen varit bättre idag, om ett sådant institutt funnits.

Självklart är det inte formen av ett institutt som är det v sentlige, man kan tænke sig andre former. Men det  r viktig med forskning og det  r viktig med framf rholdning. NAUT har prioriterat 5 ulike områden, g llende i såväl det korte som det l nge perspektivet.

Från social- og miljöutskottet har vi pekat s rskilt på två ting: samhällets kostnader og de sociale og m nskliche konsekvenserne av arbeidsløsheten i Norden samt hinder f r ökat nordisk samarbeide.

Det andre området är arbeidsmarknadspolitikens rolle på kort og lång sikt i samspeilet med den økonomiske politiken. Det framstår som alltmere oppenbart att man nu måste se de ulike problemene i en helhet, inte längre arbeide endast med avgr nsede, skilde budjetar og åtgärder. De ulike delerne av den totale politiken h nger alltid ihop. De  r därför viktig med analyser og forskning og ett intensifisert samarbeide de nordiske l nderne emellan.

Jag tycker inte att det svar jag fått pekar på nye v gar og ställer därför en f ljdf r ge:

Vad vill man konkret gøre för att f rberede sig för kommande svårigheter? Avser ministerrådet att på något annat sätt än genom tilskapandet av ett institutt ändå se til att den forskning og framf rholdning som där skulle ske, ändå skall komme til stånd?

Statsråd **Rettedal**: I mitt svar påpekte jeg bl. a. tre konkrete områder hvor det virkelig er arbeid i gang, og hvor man venter resultater snart. Det er en utredning, som jeg sa, om arbeidsløshetens kostnader, arbeidsl shetsforsikring ved permittering og korttidsarbeid, og virksomhetsplanlegging i forbindelse med plassformidling.

Jeg viste i går i mitt innlegg til den økende arbeidsledighet som er i Norden, og de konsekvenser som dette kan ha for samfunnene være. Jeg viste også til at det nordiske samarbeide på arbeidsmarknadspolitikens område har meget lange tradisjoner. Men jeg sa også at samarbeidet hittil i for stor grad har dreid seg om utredninger av teoretisk art. Forsk-

ning og utredning er nyttig, og det er nødvendig. Men i den situasjon vi står i, med den økende arbeidsløshet, må arbeidet også lede ut i praktiske resultater. Og det er av denne grunn at Nordisk arbeidsmarkedsutvalg og Ministerrådet har vært skeptisk til opprettelse av et nordisk arbeidsmarkedsinstitutt, fordi det er nemlig en frykt for at dette institutt vil legge beslag på de ressurser vi har innenfor hvert enkelt land, og som er hardt tiltrengt i l sningen av de oppgaver som vi nå står foran. Hvis l sning ville ha en betydelig st rre betydning for det nordiske samarbeide totalt sett, enn om vi oppretter nok et institutt.

Tyra Johansson: Fru president! De tre projekt som anges i svaret  r bra, men jeg saknar vad som  r k rnpunkten, nämligen innr ttende av en beredskap inför framtiden med hj lp av en samlad forskning. Jag sade att det inte  r nödvändigt att arbeide i formen av ett institutt, men det gäller att arbeide på lång sikt.

Vitsen med att gøre ett nordisk samarbeide-projekt är att man skulle samle resursene og verksamheten skulle därför inte koste lika mycket som om varje land för sig skulle sköte arbeidet.

Ministerrådets argument att f r gen saknar aktualitet förbryllar mig fortfarande. Jag utg r från att vi i Nordiske rådet kan återkomme til f r gen i någon form.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmeldes att behandlingen av meddelandet forts tter i social- og miljöutskottet.

Meddelande

Det meddelades, att handels- og industriminister Esko Ollila intagit sin plass i rådet.

26

E 27: F r ge til Nordiske ministerrådet angående lagstiftningsarbeidet på arbeidsr ttens område (D 1983/2/1982/j)¹

Lennart Andersson: Fru president! I ministerrådets meddelande r rende rekommendation 2/1982 om lagstiftningssamarbeidet på arbeidsr ttens område kan vi konstatere att en del  verl ggingar ägt rum men også – vil-

¹ *F r gen tryckt s. 2752.*

ket är mindre positivt – att något samarbete i ministerrådets regi inte pågår på några viktiga delområden inom arbetsrätten.

Med hänvisning härtill har jag ställt följande fråga: Vilka skäl finns det för Nordiska ministerrådet att inte formalisera detta samarbete och i direkt kontakt med arbetsmarknadens parter tillgodose intentionerna i Nordiska rådets rekommendation nr 2/1982?

Statsrådet Anna-Greta Leijon: Fru president! Såsom det framgår av ministerrådets meddelande om rekommendationen har ett organiserat samarbete inom delar av arbetsrättens område förekommit redan tidigare. Ministerrådet avser att fortsätta och utveckla detta samarbete.

Mot bakgrund av rekommendationen har det arbetsrättsliga samarbetet särskilt diskuterats av ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor och Nordiska rådets arbetsmarknadsutskott. Man har härvid informerats om de kontakter på området som sedan 1980 pågått mellan berörda departement. Man har hittills behandlat frågor gällande anställningskydd, deltid och ledighetslagstiftning, medbestämmande samt jämställdhet, dvs. i stor utsträckning just de frågor som frågeställaren nämner. Medlemmar av ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har deltagit i detta samarbete.

Då frågan om uppföljning av rekommendationen diskuterades på ett möte hösten 1982 mellan ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor och olika arbetsgivare- och arbetstagarföreträdare från olika nordiska länder framgick det att arbetsmarknadsparternas uppfattningar om behovet av och möjligheterna till ett samarbete på arbetsrättens område divergerar. Det beror som frågeställaren påpekar bl. a. på olika tradition och praxis i inställningen till lagreglering respektive avtal. Självklart speglar emellertid oenigheten i första hand divergerande politiska uppfattningar om arbetsrätten.

Ministerrådet är enigt med frågeställaren om att olikheterna länderna emellan inte får utesluta ett samarbete på arbetsrättens område. Som jag tidigare sagt pågår ett sådant samarbete fortlöpande och med täta kontakter mellan berörda departement. Det är enligt ministerrådet lämpligt att fortsätta och

utveckla detta samarbete utan att formalisera det. Efterhand som erfarenheter görs kan andra former väljas eller ett mer formaliserat samarbete, med sikte på harmonisering av arbetsrätten, göras på något område, där alla länder bedömer det önskvärt. Det pågående informella samarbetet bör också kunna kombineras med ett kontinuerligt samråd med arbetsmarknadernas parter.

Ministerrådet avser att i samband med meddelande om rekommendation till Nordiska rådets 32:a session ge besked om hur samarbetet fortskrider och vilka ändringar som kan behöva göras.

Lennart Andersson: Fru president! Jag ber först att få tacka statsrådet för svaret, men jag måste ändå göra några kommentarer.

Ministerrådet framhåller i sitt meddelande att många av de frågor som berörs i rekommendationen och det medlemsförslag som lagat till grund för rekommendationen inte har behandlats i ministerrådets organ. Däremot har ett samarbete på arbetsrättens område förekommit sedan år 1980, men då endast mellan berörda ministerier. Vidare framhålls att rekommendationen är så omfattande att ett fortsatt utredningsarbete behövs för att man skall klarare kunna avgränsa en rad delfrågor innan det praktiska uppföljandet av rekommendationen kan börja.

Enligt min mening är det mycket angeläget att ämbetsmannakommittén i detta arbete i så fasta former som möjligt samarbetar med företrädare för arbetsmarknadens parter.

Det är då särskilt en passus i statsrådets svar jag vill ta fasta på. Statsrådet framhåller: "Det pågående informella samarbetet bör också kunna kombineras med ett kontinuerligt samråd med arbetsmarknadens parter."

Här anar man en positiv inställning från ministerrådets sida till det önskemål jag har om ett samarbete i fastare former mellan ministerrådet och arbetsmarknadens parter. Men – statsrådet – vad är det för skillnad mellan kontinuerligt samråd och en arbetsgrupp?

Vidare utgår jag från att detta kontinuerliga samråd inte endast kommer att ske på nationellt plan utan att detta kontinuerliga samråd också kan ske på ett gemensamt nordiskt plan. Jag vore tacksam om statsrådet ville närmare utveckla sin syn på de frågorna.

Statsrådet **Anna-Greta Leijon**: Fru president! Självfallet avser vi i det här sammanhanget samråd på det nordiska planet med arbetsmarknadens parter.

Lennart Andersson: Fru president! Jag tackar för det klara besked som statsrådet nu gav och även för en passus i svaret om att man allt eftersom man vinner erfarenheter kan tänka sig att senare tillsätta en särskild arbetsgrupp.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, anmäldes att meddelandet behandlas i nästa punkt på dagordningen.

27

D 1983/2/1982/j: Meddelande om rekommendation nr 2/1982 angående lagstiftningsarbetet på arbetsrättens område

Juridiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Lennart Andersson (juridiska utskottets talesman): Fru president! Efter den debatt vi nu har haft kan jag fatta mig mycket kort. I det skriftliga utlåtande från juridiska utskottet som alla ledamöter har tillgång till är det bara två punkter som jag särskilt vill understryka.

Den första är den punkt där juridiska utskottet skriver att utskottet hemställer till ministerrådet att under 1983 påskynda arbetet med den aktuella rekommendationen.

För det andra utgår utskottet från att vi till sessionen 1984 får en fullödig redovisning från ministerrådet för vad som då har uträtats. Detta har också framgått av statsrådet Anna-Greta Leijons svar till mig.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

28

E 30: Fråga till Nordiska ministerrådet angående förverkligande av reell ungdomsgaranti i Norden

Ajo: Fru president! Jag ställer följande snabbfråga till ministerrådet som ett samarbetsorgan för våra regeringar – frågan rör ungdomsarbetslöshet.

Vad avser ministerrådet att göra för att påskynda en reell ungdomsgaranti i de nordiska länderna? En reell ungdomsgaranti innefattar härvid såväl rätten till arbete som till arbetspraktik och utbildning.

Statsrådet **Anna-Greta Leijon**: Fru president! Jag vill först be om ursäkt för att mitt svar språkligt inte är så elegant, eftersom det innehåller en del försvenskade norska ordvändningar.

Nordiska arbetsmarknadsutskottet genomförde 1981 ett utredningsprojekt om ungdomsgarantin i de nordiska länderna. En rapport från detta projekt föreligger nu, och där beskrivs begreppet ungdomsgaranti som en samhällsåtgärd genom vilken alla unga garanteras reella möjligheter till utbildning eller sysselsättning i överensstämmelse med den enskildes önskemål och intressen och också i överensstämmelse med samhällets behov och förutsättningar.

De diskussioner som förts på nationellt plan i alla de nordiska länderna om åtgärder för att förebygga arbetslöshet bland ungdomar har helt följt linjerna i denna definition av vad ungdomsgaranti innebär. Länderna har byggt ut utbildningsmöjligheter för de unga med tonvikt på ökad kapacitet inom utbildningsväsendet, som både motsvarar de ungas önskemål och det behov arbetslivet har. Dessutom har länderna som en viktig del av arbetsmarknadspolitiken lagt grunden till ett omfattande program som syftar till att ge de unga bättre yrkesvägledning och introduktion i arbetslivet samt med hjälp av ekonomiska bidrag över offentliga budgetar skapa extra arbetsplatser både inom den offentliga och privata sektorn.

Denna satsning har också givit resultat som bl. a. kan illustreras med att de ungas andel av den totala arbetslösheten har sjunkit i alla länderna under de tre senaste åren. Det är

¹ *Frågan tryckt s. 2755.*

emellertid i dag flera arbetslösa unga än för tre år sedan, vilket bl. a. beror på att arbetslösheten för alla åldersgrupper har ökat. Erfarenheterna visar ändå att möjligheterna att ge de unga en reell garanti om utbildning eller arbete finns inom den generella ekonomiska politiken, varigenom en förutsättning för tillväxt i sysselsättningen åter kan skapas.

De nordiska ländernas regeringar har genom en klart markerad prioritering av utbildnings- och arbetsmarknadspolitiska åtgärder för de unga visat att de ser med stor oro på den sociala och samhälleliga utmaning som arbetslösheten representerar.

På nordiskt plan har arbetsmarknads- och skolmyndigheter samarbetat kring ett ungdomsgarantiprojekt som har visat att det fortsättningsvis kan göras mycket i form av arbetsmarknadspolitiska åtgärder och bättre samordning mellan arbetsmarknads- och skolmyndigheters insatser. Det är emellertid viktigt att engagera kommuner och arbetsmarknadens parter starkare på det lokala planet. Inom nordiska arbetsmarknadsutskottet arbetar man nu med planer på att vidareutveckla detta projekt i samarbete med skolmyndigheterna. Särskild uppmärksamhet kommer då att riktas mot skolans betydelse och bl. a. på utbildningen av lärare och andra grupper som skall bistå de unga i samband med yrkesvalet och inskolningen i arbetslivet.

Ministerrådet vill understryka att möjligheterna att ge de unga en garanti avseende utbildning, praktik eller arbetet bör finnas med i de nationella programmen för arbetsmarknadspolitiken och i samarbetet på det internationella planet i syfte att få alla länder att enas kring en mer expansionistisk politik. De nordiska länderna skall emellertid fortsätta det samarbete på arbetsmarknadens område som hittills haft så stor betydelse. Denna session av Nordiska rådet har f. ö. visat att viljan finns till ökat nordiskt samarbete också på de andra områden som har avgörande betydelse för att arbetsmarknadspolitiken skall lyckas, bl. a. industripolitiken och den ekonomiska politiken. Detta gör det då möjligt för de nordiska länderna att skapa en sådan garanti som frågeställaren Aimo Ajo pekar på i sin fråga.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

29

E 39: Fråga till Finlands regering angående ratificeringen av avtalet om hälsovårdsområdets arbetsmarknad¹

Margit Hansen-Krone: Mitt spørsmål til den finske regjering er følgende:

Avtalen om et felles arbeidsmarked for helse- og sosialomsorgspersonale er ennå ikke ratifisert i Finland. Opprinnelig var det meningen at dette skulle skje høsten 1982.

Når vil den finske ratifikasjon av avtalen finne sted?

Finansministern och nordiska samarbetsministern **Laine:** Fru president! En proposition med förslag till lag om godkännande av överenskommelsen om hälso- och sjukvårdspersonalens arbetsmarknad har under våren 1982 utarbetats vid social- och hälsovårdsministeriet. Lagförslaget, som förutsätter en behandling i Riksdagen i den ordning som gäller för grundlag, har under hösten 1982 överlämnats till utrikesministeriet i och för föredragning. Den förskjutning i den ursprungliga planerade tidtabellen som uppstått beror uteslutande på lagtekniska omständigheter, vilket vi beklagar. Det är avsikten enligt uppgifter från vårt utrikesministerium att ratifikationsproceduren skall genomföras utan dröjsmål och att lagförslaget lämnas till den nyvalda riksdagen, som efter valet sammanträder i april.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

30

D 1983/17/1980/s: Meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Mötet avslutades kl. 10.20.

¹ Frågan tryckt s. 2764.

Protokoll

7:e mötet

Fredagen den 25 februari 1983 kl. 10.20

Presidenter: Elsi Hetemäki-Olander (1), Halldór Ásgrímsson (1–9) och Jo Benkow (9–32)

Dagordning

1. C 1: Nordisk ministerråds beretning om det nordiske samarbeidet inkl. bilagene 6, 8, 13, 14, 16 (*Økonomisk utvalgs betenkning*)

D 1983/25/1974/e: Melding om rekommandasjon nr 25/1974 vedrørende de multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi

D 1983/1/1979/e: Melding om rekommandasjon nr 1/1979 vedrørende nordisk regionalpolitisk samarbeid

D 1983/23/1980/e: Melding om rekommandasjon nr 23/1980 vedrørende felles industriprosjekter

D 1983/24/1980/e: Melding om rekommandasjon nr 24/1980 vedrørende glassindustrien i Norden

D 1983/6/1981/e: Melding om rekommandasjon nr 6/1981 vedrørende samarbeidstiltak innenfor fiskeoppdrett

D 1983/17/1982/e: Melding om rekommandasjon nr 17/1982 vedrørende utdanning i eksportmarkedsføring

D 1983/18/1982/e: Melding om rekommandasjon nr 18/1982 vedrørende samarbeid innen møbelindustrien

2. B 43/e: Ministerrådsforslag om nytt handlingsprogram for nordisk samarbeid innen bolig- og byggområdet

3. E 37: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende Europarådets arbeidsmarkedsministermøte

4. E 38: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende industriinvesteringer og arbeidsløshet

5. E 25: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende industripolitisk samarbeid

6. E 14: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende samarbeidsavtaler mellom to eller tre nordiske land

7. E 21: Spørsmål til regjeringene i Finland, Norge og Sverige vedrørende handelsrestriksjoner for danske landbruks- og gartneriprodukter

8. E 15: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende grensehandelen på Nordkalotten

9. A 645/e: Medlemsforslag om nordisk handlingsprogram for å motvirke økende arbeidsløshet

A 651/e: Medlemsforslag om en nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting

A 653/e: Medlemsforslag om forsterket økonomisk samarbeid i Norden

10. E 33: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende Nordisk Ministerråds arbeidsformer foran internasjonale møter om økonomi- og arbeidsmarkedspolitikk

11. E 31: Spørsmål til Nordisk Ministerråd vedrørende økonomisk kriminalitet

12. C 52/e: Beretning fra Nordisk økonomisk forskningsråd

13. A 649/e: Medlemsforslag om et nordisk handlingsprogram på datateknologiområdet

B 44/e: Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet

14. D 1983/15/1980/s: Melding om rekommendasjon nr 15/1980 vedrørende datateknikkens effekter på sysselsetting, arbeidsmiljø og næringsliv

15. D 1983/16/1980/s: Melding om rekommendasjon nr 16/1980 vedrørende internasjonalt samarbeid om datateknikkens effekter på sysselsetting, arbeidsmiljø og næringsliv

16. B 45/e: Ministerrådsförslag om økning av Nordisk investeringsbanks grunnkapital

C 42/e: Beretning fra Nordisk investeringsbank

17. C 43/e: Beretning fra Nordisk prosjektfond

18. D 1983/1/1981/e: Melding om rekommendasjon nr 1/1981 vedrørende nordisk samarbeid om prosjektfond

19. E 24: Spørsmål til Norges regjering vedrørende Tofte cellulosefabrikks konkurs

20. A 644/e: Medlemsforslag om nordisk samarbeid om u-landsutdanning

21. A 641/e: Medlemsforslag om innsatser for internasjonal fred og nedrustning

22. A 629/e: Medlemsforslag om økt nordisk samarbeid om energi og miljø, energi- og miljørelatert industri- og regionalpolitikk

23. A 630/e: Medlemsforslag om tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden

24. A 637/e: Medlemsforslag om ytterligere utvidet samarbeid i Midt-Norden

25. E 36: Spørsmål til Sveriges regjering vedrørende gassleveranser

26. D 1983/4/1981/e: Melding om rekommendasjon nr 4/1981 vedrørende samordning av energiforskningen i Norden

27. C 35/e: Beretning fra Nordisk industrifond

28. C 46/e: Beretning fra Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO)

29. D 1983/18/1972/e: Melding om rekommendasjon nr 18/1972 vedrørende samarbeid om biologisk bekjempning av skadedyr

30. Bemyndigelse for presidiet til å oppnevne komiteer

31. Fastsettelse av tid og sted for neste sesjon

32. Sesjonens avslutning

Ändringar i medlemslistan

Det anmäldes, att Georg Andersson lämnat sessionen och ersatts av Lahja Exner, att Karl-Erik Häll lämnat sessionen och ersatts av Per Olof Håkansson samt att Ola Ullsten återtagit sin plats i rådet och att Elver Jons-son lämnat sessionen.

Det anmäldes vidare, att Jógvan Sundstein och Ambjørgh Sælthun lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

I

C 1: Berättelse rörande det nordiska samarbetet inklusive bilagorna 6, 8, 13, 14 och 16 (ekonomiska utskottets betänkande), D 1983/25/1974/e: Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, D 1983/1/1979/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalt samarbete, D 1983/23/1980/e: Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, D 1983/24/1980/e: Meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden, D 1983/6/1981/e: Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling, D 1983/17/1982/e: Meddelande om rekommendation nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring och D 1983/18/1982/e: Meddelande om rekommendation nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri

Rådet företog ovannämnda saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit.

I. at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C I/1982 og vedlegg til denne vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å utarbeide en faglig analyse av årsaker til og virkninger av de nordiske lands devalueringer høsten 1982.

2. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å intensivere arbeidet på det styrke det nordiske valutapolitiske samarbeidet.

3. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å undersøke mulighetene for et intensivert nordisk samarbeid i internasjonale fora.

4. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet snarest å utrede årsakene til tilbakegangen i den nordiske samhandel og foreslå tiltak for å snu den nåværende utvikling.

5. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å intensivere arbeidet på det etableringsrettslige området for å bedre mulighetene for industrielt samarbeid og foretaksetableringer over grensene i Norden.

6. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å arbeide for økt kontakflate mellom bilaterale samarbeidsinstitusjoner og de nordiske organer. Spesielt ønskes årlige beretninger om Svensk-norsk industrifonds virksomhet.

7. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å vurdere mulighetene og interessen for et nordisk industrisamarbeid ved en eventuell bygging av gassrørledning fra Nord-Norge til kontinentet, samt å sette i verk tiltak for å fremme det nordiske samarbeidet om introduksjon av nye og vedvarende energikilder.

8. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å legge fram en gjennomføringsplan over mulige områder hvor harmonisering og koordinering av eksisterende og planlagte bistandsinnsatser kan gjøres, samt på bakgrunn av rapporten om bistandens grenseområde, å virke for nærmere nordisk samarbeid om de områder som skisseres.

II. at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I – Innledning og kapitlene IV: Bistand til utviklingslandene, V: Byggsektoren, VI: Energifolitikk, VII: Finans- og valutapolitikk, VIII: Handelspolitikk, IX: Industripolitikk, X: Jord- og skogbruk, XII: Konsumentpolitikk, XVIII: Regionalpolitikk.

III. at Nordisk Råd tar til etterretning beretningene om henholdsvis Nordel (C 300/1983) og Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/1983) til etterretning.

IV. at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 25/1974 om multinasjonale foretaks rolle i

de nordiske lands økonomi, rek. nr. 1/1979 om handlingsprogram for regionalpolitisk samarbeid, rek. nr. 23/1980 om felles industriprosjekt, rek. nr. 24/1980 om glassindustrien i Norden, rek. nr. 6/1981 om samarbeid på fiskeoppdrettområdet, rek. nr. 17/1982 om utdanning i eksportmarkedsføring og rek. nr. 18/1982 om samarbeid innen møbelindustrien til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

Gunnar Nilsson (ekonomiska utskottets talesman): Fru president! I den mycket svåra ekonomiska situation de nordiska länderna befinner sig är det nödvändigt med samordnade satsningar för att få till stånd ekonomisk utveckling och återupprätta den fulla sysselsättningen. Detta bör därför bli den viktigaste uppgiften i det nordiska samarbetet under den närmaste tiden.

Økonomiska utskottet har utarbetat ett konkret förslag till hur ett sådant samarbete ska kunna bedrivas. Det finns i uttalandet över medlemsförslagen A 645/e, A 651/e och A 653/e.

Mot den bakgrunden är det med tillfredsställelse vi konstaterar att samtliga nordiska regeringar genom ministerrådet ställer sig positiva till en ytterligare intensifiering och utveckling av det nordiska samarbetet.

I riktlinjerna för detta samarbete hänvisar ministerrådet också till den s. k. "byggklossprincipen" som en sekundär princip för att få till stånd ett nordiskt samarbete. Utskottet håller med om att detta kan vara ett steg i riktning mot mer omfattande nordiska avtal. Vi vill dock understryka att om det skulle komma till stånd lagändringar på grund av bilaterala avtal, bör dessa tas upp i Nordiska rådet för att om möjligt göras gällande för hela Norden.

I ekonomiska utskottets betänkande på Nordiska rådets 30:e session 1982 sades att de nordiska länderna mera aktivt borde rikta in sig på att stimulera fram en samordnad expansionspolitik. Utskottet underströk också att arbetslösheten aldrig får bli ett medel i den ekonomiska politiken.

Det är mot den bakgrunden mycket tillfredsställande att de nordiska länderna nu regelbundet samråder inför mötena i OECD. Utskottet ser också positivt på de ansträngningar som gjorts för att minska arbetslöshe-

ten och den växande insikten om att den ekonomiska politiken bör läggas om i mer expansiv riktning.

På initiativ från de nordiska länderna har OECD:s ekonomisk/politiska kommitté givit OECD-sekretariatet i uppgift att närmare utreda en internationell stimulanspolitik. Detta bör, enligt ekonomiska utskottet, kunna bilda en god grund för de nordiska länderna när det gäller att påverka den internationella ekonomiska utvecklingen i en mer expansiv riktning.

De grundläggande målen för detta är naturligtvis nu som tidigare att värna om välfärds-samhällets bärande idéer – rätten till arbete, en rättvis fördelningspolitik och ett försvar för de svaga grupperna i samhället.

Som jag tidigare nämnde bör kravet på full sysselsättning få en mycket framskjuten plats i det nordiska samarbetet. Det hindrar emellertid inte att man också måste ta itu med prisutvecklingen. Hög inflation leder till försvagad konkurrenskraft, till obalans i utrikes-handeln och till ökad arbetslöshet.

En del av de faktorer som påverkar konkurrensförmågan har analyserats inom ramen för det nordiska samarbetet, men det är viktigt att detta arbete fortsätter.

Den nordiska industrin står i dag inför betydande strukturproblem. Inom flera sektorer möter den nordiska industrin hård konkurrens såväl på hemmamarknaderna som utanför Norden. För att kunna behålla de traditionella branscherna är det viktigt att regeringarna försöker finna schysvisa samsamarbetsformer. Såväl NFS som industriförbunden i Norden har efterlyst detta.

Att överföra resurser till de expansiva sektorerna är en annan viktig del av omstruktureringen. Framför allt gäller detta de högteknologiska sektorerna.

Ekonomiska utskottet pekar också på den offentliga sektorns betydelse för näringspolitiken. På samma sätt som ett konkurrenskraftigt näringsliv är avgörande för samhällsutvecklingen, är offentliga investeringar viktiga för produktion och sysselsättning och därmed också för kapacitetsutnyttjande i industrin.

Offentlig upphandling är ett område av stor industripolitisk betydelse. Sådana utvecklingskontrakt på nordisk nivå kan innebära en viktig stimulans för industrin.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att de nordiska länderna har ett aktivt samarbete i Internationella valutafonden och i OECD. I dessa organ har man också förordat en omläggning av den ekonomiska politiken i mer expansiv riktning. Detta har ett brett stöd hos utskottet. Inte minst mot bakgrund av de devalveringar som gjorts under hösten finns det också en bred enighet i utskottet om att det valutapolitiska samarbetet bör intensifieras.

Utskottet menar också att det vore värdefullt att få synpunkter på devalveringarnas effekter från fackligt håll. Utskottet hemställer därför till ministerrådet om en rapport om detta under innevarande år. Ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor har lämnat en rapport om åtgärder på det valutapolitiska området som syftar till att främja industriella samsamarbetsprojekt över gränserna. Enligt utskottets mening bör det fortsatta arbetet på det här området koncentreras till hur man kan förenkla valutaregleringen.

Handeln mellan de nordiska länderna har på senare år minskat mer än de nordiska ländernas handel med omvärlden. På Nordiska rådets 30:e session 1982 beslöts att denna utveckling skulle analyseras med sikte på att försöka vända utvecklingen. Av ministerrådets berättelse framgår det att mycket litet har gjorts på det här området. Därför uppmanar utskottet sin begäran om att ett sådant arbete kommer till stånd.

Det förekommer ett nordiskt samarbete inom ramen för samtliga stora internationella organisationer. Det kan klart konstateras att detta har gett resultat som annars inte skulle varit möjliga att uppnå. Ett bra exempel på det är att man vid GATT:s ministermöte i november förra året lyckades bromsa de protektionistiska strömningar som då florerade.

Det är också med tillfredsställelse utskottet kan konstatera att genomförandet av rekommendation nr 1/1981 om samarbete på projektexportområdet nu har kommit långt. Utskottet utgår från att ministerrådet rapporterar om den fortsatta utvecklingen, det gäller särskilt näringslivets intresse av den Nordiska projektexportfonden och Nordiska investeringsbankens projektexportregler.

Under 1982 har ämbetsmannakommittén arbetat på en uppföljning av den långsiktiga

arbetsplan för industripolitiskt samarbete som industriministrarna antog i februari samma år. En lägesrapport presenterades i december 1982, och under hösten 1983 räknar man med att en sammanfattande rapport ska ligga klar.

När det gäller FoU-arbetet så har detta bedrivits enligt de riktlinjer ekonomiska utskottet tidigare uttalat sig för. Det är emellertid viktigt att arbetsgruppen snart kan komma över på mera konkreta områden och lägga förslag om åtgärder för att öka och effektivisera det nordiska tekniska FoU-arbetet.

Kontakter bör också tas med den norsksvenska industrifonden.

Utskottet har även en förhoppning om att ämbetsmannakommittén snabbt skall kunna lägga fram förslag till hur hindren för företagsetableringar i de nordiska grannländerna skall kunna minskas.

Ämbetsmannakommittén har också fört fram tanken på en överenskommelse mellan de nordiska länderna i etableringsfrågan. Den går ut på att varje land skall förpliktiga sig till att arbeta för en friare etableringsrätt inom Norden.

Utskottet anser att en sådan överenskommelse bara är en sekundär lösning. I första hand bör ämbetsmannakommittén försöka komma fram till konkreta förslag som kan förverkligas inom en relativt nära framtid.

Utskottet kan också konstatera att Nordiska rådets hemställan om att det skulle knytas en referensgrupp, bestående av representanter för parterna på arbetsmarknaden, till arbetet med multinationella företag inom Norden, inte har tillgodosetts. Att så inte har skett finner utskottet djupt olyckligt. Ministerrådet bör därför snarast tillsätta en sådan referensgrupp.

När det gäller övriga områden inom ramen för den industripolitiska arbetsplanen anser utskottet att ministerrådet borde konkretisera sitt arbete när det gäller samarbetet inom möbelbranschen i Norden. Det finns t. ex. en del samarbetsmöjligheter som ännu inte är prövade. Nordiska industrifonden och projektexportfonden kan erbjuda olika former av stöd genom bidrag, lån eller garantier. Ministerrådet bör alltså arbeta vidare med dessa frågor.

Utskottet vill också understryka vikten av att det nu kommer fram förslag till konkreta

åtgärder som kan stärka de små och medelstora företagen.

På energipolitikens område pågår en rad aktiviteter för att främja det nordiska samarbetet. Det gäller t. ex. information om energifrågor, energihushållning, nya och varaktiga energikällor och alternativa drivmedel.

När det gäller bilaterala samarbetsprojekt föreslår ekonomiska utskottet att ministerrådet etablerar kontakt med norska Statoil och statens vattenfallsverk i Sverige, som just nu utreder möjligheterna att bygga en gasledning genom Sverige. Om detta projekt blir verklighet kommer det att få stor betydelse för de övriga nordiska länderna på grund av möjligheterna till industrileveranser. Med tanke på detta bör ministerrådet också göra en utvärdering av den rapport i frågan som kommer i sommar.

Ministerrådet lägger i år fram förslag om en rad förändringar inom jordbruksforskningen. Utskottet finner att de nya riktlinjerna är ambitiösa. Däremot finns en viss skepsis till kravet på att forskningsprojekten skall engagera minst tre länder samt att den samnordiska finansieringen bara skall utgöra ett tillägg till totalfinansieringen.

Utskottet har också studerat förslaget om upprättande av ett nordiskt centralregister för mikroksamlingar och funnit en rad obesvarade frågor. Detta bör därför utredas vidare.

Det konsumentpolitiska samarbetet fungerar utmärkt. Under 1982 har ett 30-tal projekt varit i gång. Speciellt intressant är att detta arbete nu alltmer inriktas mot telekommunikationsområdet. Detta är en sektor i mycket stark utveckling, och de förändringar som kommer de närmaste åren får stor betydelse för konsumenterna.

Regionalpolitiken bör enligt utskottet ha som mål att verka för en regionalt balanserad utveckling i Norden samt att prioritera de regioner där problemen är störst. När det gäller enskilda samarbetsområden har utskottet prioriterat det gränsregionala och gränskommunala samarbetet. Mot den bakgrunden blir det viktigt att Nordkalotten och de västliga delarna av Norden sätts i främsta rummet. Det är viktigt att dessa områden knytts fastare till det övriga Norden. Förbättrade kommunikationer blir självfallet viktiga i det här sammanhanget och det är därför tillfreds-

stillede at man tagit initiativ i den riktning-
en.

Utskottet anser också att en förenkling av de administrativa och skattemässiga bestämmelserna skulle stärka det regionalpolitiska samarbetet i Norden.

Låt mig därutöver göra några personliga reflektioner med anledning av generaldebatten i början av denna vecka.

Det var en allvarstygnd debatt, och med eftertryck framgick det av praktiskt taget alla inlägg att sysselsättningsläget nu är så allvarligt att gemensamma krafttag fordras för att lösa de problem vi står inför.

När rådet senast samlades i stortinget – det var i februari 1978 – präglades också generaldebatten av ekonomi- och sysselsättningsfrågorna. Ministerrådet hade lagt fram programmet "människorna och resurserna i Norden". Den fulla sysselsättningspolitik erkändes. Denna session har väl mer än någon annan bekräftat att inget nordiskt land är berett att ompröva denna målsättning.

Jag uppfattar generaldebatten och ekonomiska utskottets ställningstaganden som uttryck för att vi i Norden också har uttalat ett mycket bestämt nej till en monetaristisk ekonomisk politik. Det ankommer nu på regeringarna att dra de nödvändiga slutsatserna av ett sådant förhållande för utformningen av den ekonomiska politiken.

Det glädjer mig särskilt mycket att vi inom det ekonomiska utskottet har uppnått en bred politisk enighet om de tre partipolitiska medlemsförslagen om samarbete för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, som har bildat utgångspunkt för generaldebatten. Detta förhållande måste i sin tur nu medföra att alla nordiska regeringarna är beredda att ställa upp och ta sin del av ansvaret för att ge den handlingsplan som vi från utskottets sida efterlyser ett konkret och utvecklingsbart innehåll. Den ger inte utrymme för kortsiktiga partipolitiska markeringar.

Anna-Greta Leijon klargjorde i går den svenska regeringens ambition att leva upp till intentionerna i den rekommendation vi i dag skall behandla.

Det är ett stort ansvarstagande när nu den svenska regeringen efter denna session skall överta ordförandeskapet i Nordiska ministerrådet. Jag utgår från att också övriga regeringar ställer upp med samma ambitioner.

Finansministrarnas beslut härmed är ett första steg – ett första svar på de signaler i det nordiska samarbetet som gått igenom denna session som en röd tråd. Jag tror i detta sammanhang att det för Norden också är viktigt att upprätta kontakter och ett samarbete med andra små länder med öppna ekonomier i syfte att påverka huvudlinjerna i den internationella ekonomiska politiken i en mera expansiv riktning.

Till sist vill jag understryka att en förutsättning för ett framgångsrikt arbete med de konkreta åtgärder som bör följa av denna session är en vidareutveckling av samarbetet med arbetsmarknadens parter. Det är inget självändamål, utan jag tror att nya former för diskussioner och samverkan mellan de nordiska samarbetsorganen, näringslivet och de fackliga organisationerna är viktiga om vi på ett bättre sätt än hittills skall tillvarata våra möjligheter som ändå föreligger, trots den dystra situationen. Det är särskilt viktigt på det industripolitiska området.

Det är min förhoppning att detta skall kunna återspeglas redan i vår. I samband med de nordiska förberedelserna inför vårens och sommarens ekonomisk-politiska toppmöte finns det t. ex. tillfälle att engagera berörda parter i gemensamma diskussioner.

Fru president! När det gäller utskottets övriga sakfrågor ber jag få hänvisa till respektive talesmän.

Bondevik: Ærede president! Jeg skal si noen ord spesielt med vekt på bistandsspørsmål.

Den vanskelige økonomiske situasjon for industrilandene generelt, deriblant også de nordiske, preger nå våre økonomiske politiske debatter. Arbeidsledigheten er et så alvorlig problem både menneskelig og økonomisk at hovedinnsatsen nå må rettes inn mot å begrense denne.

Men det er likevel farlig midt i dette å glemme at det er land som har problemer som langt overskrider våre, nemlig utviklingslandene. Der er det mangel ikke bare på arbeid, men på enda mer grunnleggende behov som mat og medisiner.

Den internasjonale økonomiske utvikling har virket ugunstig for utviklingslandene. En rekke giverland har bremsset opp på sine

overføringer, og kløften mellom u-land og i-land har ikke blitt mindre.

Solidaritet med den fattige verden må ikke være et overskuddsfenomen for oss i den rike verden. Det er nødvendig å fortsette samvirket med u-landene også i økonomiske nedgangstider. Ja, på mange måter vil en økonomisk utvikling i u-landene også kunne få stor betydning for våre egne økonomiske problemer. U-landene representerer et potensielt marked for vårt næringsliv. Tilbakegang i u-landene får derfor negative virkninger også for oss.

Norden er ikke kommet særlig langt i samarbeid om u-landspolitikken, selv om vi enkeltvis gjør en betydelig innsats. 1982 var det første året da bistandssamarbeidet foregikk etter nye retningslinjer, som ble vedtatt i København i mars 1981. Økonomisk utvalg tar derfor til etterretning at det nå er for tidlig å få en vurdering av hvordan den nye ordningen fungerer. Vi regner imidlertid med å få en rapport om det til neste års sesjon.

I det nordiske bistadssamarbeidet er det en embetsmannskomitee samt et rådgivende utvalg. Disse har bl. a. arbeidet med koordinering og samordning av eksisterende og planlagte nasjonale bistandsprosjekt. Vi kan forstå at det ikke alltid er like lett å harmonisere allerede igangsatte nasjonale bistandsprosjekt. Men det bør legges desto større vekt på å koordinere og samordne planlagte prosjekter fra våre nordiske land. Gjennom en fornuftig koordinering vil jeg tro det kan ligge betydelige effektiviseringsgevinster.

Et spørsmål som blir stadig mer aktuelt i forholdet mellom våre land og utviklingsland, er tiltak for næringsliv som har engasjement i utviklingsland. Dette er prosjekter som vi kan si ligger i bistandens grenseområde. I Norge har vi bl. a. en debatt om kredittgarantier, eksportkreditter og såkalte blandede kreditter. Hvordan støtte og eventuelle tap ved garantier skal finansieres, om det eventuelt skal finansieres over u-hjelpsbudsjettet, må grundig gjennomdrøftes. Det vil være svært uheldig dersom de nordiske land har altfor ulike regler her. Det kan f. eks. bety at kontrakter som er aktuelle for en bedrift i ett nordisk land, i stedet kan gå til en bedrift i et annet land fordi dette har bedre finansieringsordninger og kanskje lettere bruker av u-hjelpsmidler til slike prosjekter. Aktuelt

her kan f. eks. være bygging av skip til utviklingsland.

Det er generelt utmerket at prosjekter kan ha en positiv effekt både i u-land og i vårt hjemland. Men det betyr ikke uten videre at vi kan eller skal benytte u-hjelpsmidler som finansieringskilde. Det avgjørende må være u-landenes eget behov og utviklingseffekten av prosjektet. Det trengs her en harmonisering av reglene i våre nordiske land, slik at vi ikke får en konkurranseforvridning på dette feltet våre land imellom. Jeg vil derfor be Ministerrådet arbeide med dette.

I Ministerrådets rapport er det redegjort for de seks fellesnordiske bistandsprosjekter som nå er i gang. I ett tilfelle framgår det klart, noe det også har gjort i pressen, at det ydeligvis er visse problemer med prosjektets effektivitet. Det gjelder det nordiske landbruksprogrammet i Mosambik – såkalt MONAP-prosjektet. Det har vært gjort forsøk med bedring av rutiner osv. for å gjøre prosjektet mer effektivt, men den labile situasjonen i landet har tross slike anstrengelser vanskeliggjort prosjektet. Vi må alltid være forberedt på at enkelte prosjekter i utviklingslandene vil slå feil. Det er ingen skam å innrømme dette, men vi må heller ikke godta at slikt brukes som argument mot en forsterket innsats når det gjelder utviklingshjelpen. Jeg regner med at spørsmålet om fortsettelse av dette prosjektet, og eventuelt formene for dette, avklares når avtaleperioden 1981–83 er ute.

Statsråd Bratz: Gjennom året 1982 har det vært arbeidet med gjennomføringen av den arbeidsplan som industriministrene i de nordiske land vedtok i februar 1982, og som ble forelagt ved Nordisk Råds forrige sesjon i Helsingfors.

I dette arbeid har Embetsmannskomiteen for industripolitikk utvidet kontakten med de nordiske industriforbundene og Nordens Faglige Samorganisasjon. Det har vært holdt to samrådsmøter, vår og høst 1982, om gjennomføringen av arbeidsplanen. Ministerrådet anser disse kontaktene for å være verdifulle, og vil gå inn for at komiteen også i fremtiden har regelmessig kontakt med disse partene om utviklingen av det nordiske industripolitiske samarbeidet.

Den vedvarende økonomiske krisen med en skjerpet internasjonal konkurranse har forverret den økonomiske situasjonen i hvert av de nordiske land og har stilt den økonomiske politikk overfor nye problemer og utfordringer. Arbeidet med løsning av disse problemene er i første rekke en oppgave for den nasjonale økonomiske politikken i hvert enkelt av de nordiske landene, men det nordiske samarbeidet bør også kunne gi et viktig bidrag.

Et ledd i en slik politikk vil være å styrke de konkurranseutsatte sektorer. Mellom de nordiske landene er det en betydelig økonomisk integrasjon på bedriftsnivå og en tradisjonelt velutviklet internordisk handel. I en tid med økt proteksjonisme kan en forsterkning av Nordens rolle som hjemmemarked derfor gi økt styrke til de nordiske landenes industrier også på verdensmarkedet.

Den industripolitiske arbeidsplanen inneholder målsettinger som det må arbeides med på lang sikt.

I det fortsatte arbeid med nordiske løsninger må man imidlertid være oppmerksom på de naturlige begrensninger i samarbeidsmulighetene som foreligger. Disse begrensningene følger bl. a. av de nordiske lands internasjonale forpliktelser og av ulikheter i så vel økonomisk struktur som økonomisk politikk, der industripolitikken bare er én del.

Ministerrådet har valgt å prioritere det nordiske samarbeidet på de to områdene teknisk forsknings- og utviklingssamarbeid og konsesjons- og etablerings spørsmål.

Det tekniske FOU-samarbeid i Norden har et godt grunnlag i Nordisk Industrifond, som i år kan feire sitt 10-års jubileum. Som et ledd i arbeidet med å styrke fondet har det de siste årene vært en opptrapping av bevilgningen til Nordisk Industrifond, fra 20 mill. svenske kr. i 1982 til 30 mill. svenske kr. 1983. For 1984 har man notert seg en mer beskjeden økning, til 35,1 mill. svenske kr. Industriministrene vil understreke betydningen av at man i årene som kommer, gjennomfører den planlagte styrkingen av fondets ressurser.

Som et ledd i en styrking og utvidelse av det nordiske FOU-samarbeidet har Embetsmannskomiteen satt ned en særskilt arbeidsgruppe som skal legge fram forslag til samarbeidstiltak.

Det antas å ligge muligheter for store effek-

tivitetsgevinster i en bedre koordinering av de nasjonale forsknings- og utviklingsprogrammene. Arbeidsgruppen skal derfor se spesielt nøye på hva som kan gjøres på dette området.

Ministerrådet er spesielt opptatt av den industrielle utnyttningen av resultatene innen forsknings- og utviklingsarbeidet, og at resultatorienterte prosjekter prioriteres. Arbeidsgruppen er derfor bedt om å foreslå tiltak som kan øke graden av industriell utnyttelse. Arbeidsgruppen tar sikte på etter sommeren å legge frem en rapport med et antall konkrete samarbeidstiltak.

Som kjent er ordningen med teknisk-industrielle attachéer allerede i dag etablert i Danmark, Finland og Sverige. Den norske regjeringen har varslet etableringen av en tilsvarende ordning i Norge. Når denne saken er endelig avklart, vil det være grunnlag for å se nærmere på mulighetene for samarbeid på en bredere basis også her.

På konsesjons- og etableringsrettens område har Embetsmannskomiteen arbeidet med en analyse av mulighetene for liberalisering for statsborgere og foretak i de nordiske land hva gjelder retten til etablering i et annet nordisk land. I en foreløpig uttalelse har komiteen gitt uttrykk for at rettsområdet er komplisert, og at arbeidet med en revisjon nødvendigvis vil ta lang tid. Det er imidlertid komiteens oppfatning at arbeidet med en liberalisering bør starte med at nordiske borgere som tar bosted i et annet nordisk land, får samme rettigheter til å etablere næringsvirksomhet og deltakelse i styrer og administrasjon for foretak som borgere i vedkommende land.

Under industriministrenes drøfting av saken var det enighet om at de nordiske land bør innrømme nasjonal behandling av nordiske statsborgere ved etablering av næringsvirksomhet og ved erverv av fast eiendom både for næringsformål og boligformål. Det var også prinsipiell enighet om ønskeligheten av å lempe på nasjonalitets- og bostedskravene i aksje- og konsesjonslovgivningen for nordiske borgere.

Nordisk Ministerråd, (Industriministrene) har sett med økende bekymring på det omfanget den internasjonale eksportkreditsubsidieringen har fått. Man har derfor på nordisk basis tatt initiativ til å vurdere mulighe-

tene for å avvikle disse i den internordiske handelen. Til arbeidet med dette har man opprettet en arbeidsgruppe som skal komme med forslag til en eventuell nordisk overenskomst. Det er grunn til å uttrykke ønske om at Ministerrådet kan komme fram til et opplegg som kan innebære en reduksjon av den statlige eksportkredittsubsidieringen. Et slikt opplegg kan være et første skritt på veien mot en mer generell avvikling av de statlige eksportkredittsubsidiene innen OECD-området.

De nordiske industriministre har også hatt en del andre saker på sitt arbeidsprogram.

I arbeidet med Nordisk Råds rekommendasjon nr 25/1974 om multinasjonale foretak har Industriøkonomisk Institutt i Bergen hatt i oppdrag å sammenstille tilgjengelige opplysninger om multinasjonale foretaks virksomhet i de nordiske landene. Instituttet har utarbeidet en rapport om saken, og med dette betraktes det forutsatte utredningsarbeid med saken for avsluttet.

Embetsmannskomiteen vil imidlertid fortsatt ta seg av løpende spørsmål vedrørende multinasjonale selskap og også være et forum for diskusjon, hvor arbeidet i internasjonale organisasjoner vedrørende multinasjonale selskap kan bli tatt opp.

Nordisk Ministerråd har vært enig om at petroleumsvirksomheten i nord vil kunne by på nye muligheter for nordisk samarbeid. Erfaringene fra letevirksomheten på disse områdene har imidlertid vist at det fortsatt er knyttet betydelig usikkerhet til omfang og tidsramme for aktiviteten.

Det er opprettet en egen kontaktgruppe – som sorterer under Embetsmannskomiteen for energipolitikk, men hvor det også er representanter for Embetsmannskomiteen for industripolitikk og Embetsmannskomiteen for regionalpolitiske spørsmål. Den skal overvåke den fortsatte utviklingen av petroleumsvirksomheten utenfor Nord-Norge og ved behov kunne ta initiativ til nordiske samarbeidsaktiviteter i den aktuelle regionen.

I forbindelse med Nordisk Råds rekommendasjon nr 18/1982 angående samarbeid innen møbelbransjen har Embetsmannskomiteen hatt diskusjoner med berørte bransjeorganisasjoner og Nordisk bygnings- og trearbeiderföderasjon. Man har der fått belyst den

aktuelle situasjonen for møbelindustrien i de nordiske landene og er blitt orientert om de berørte organisasjoners syn på behov og forutsetninger for et økt nordisk samarbeid. Kontakten har bekreftet at møbelindustrien sliter med alvorlige problemer. Blant flertallet innen Ministerrådet er oppfatningen imidlertid at utviklingen av det nordiske samarbeidet best drives av de allerede etablerte organisasjonene på arbeidsgiver- og arbeidstakersiden og gjennom et økt samarbeid mellom disse. NMRs oppgave kan her være å bistå og lette når det gjelder å organisere et slikt samarbeid. Nordiske organer som Nordisk Industrifond og det nye prosjekteksportfondet vil også kunne være med og følge opp velbegrunnede fellesinitiativ.

I forbindelse med arbeidet med småbedriftsspørsmål kan jeg nevne at man i tråd med Nordisk Råds rekommendasjon nr 19/1982 har tatt initiativet til en utredning som skal finne frem til konkrete tiltak som kan stimulere veksten i underleveransene mellom nordiske foretak.

Som en sammenfatning vil jeg fra Ministerrådets side understreke at vi er kommet godt i gang med arbeidet med gjennomføringen av den industripolitiske arbeidsplanen. Vi har hatt kontakter med partene i arbeidslivet og andre berørte organisasjoner, og vi har satt ned særskilte arbeidsgrupper for å få utført de utredningsoppgaver vi har sett behov for. På basis av dette vil vi komme tilbake med mer presise og konkrete forslag til tiltak som det er mulig og hensiktsmessig å gjennomføre i det nordiske industripolitiske samarbeidet.

Statsråd Hveding: Som Ministerrådsekretariatets årsrapport viser, har det vært en jevnt økende aktivitet i det nordiske energisamarbeidet. Tidligere arbeid er fulgt opp, og nye tiltak er satt i gang. Det er kommet en rekke rapporter fra de arbeidsgrupper som embetsmannskomiteen for energipolitikk har nedsatt. Noen av rapportene er nå behandlet av energiministrene, bl.a. rapporten om "Naturgass i Nord" og rapporten om Olje- og gassamarbeidet, som begge er oversendt Nordisk Ministerråd.

Letevirksomheten utenfor Nord-Norge har allerede avdekket gassfunn utenfor Troms/Finnmark. Men på grunn av store vanddyp, generelt vanskelige miljøforhold og lange av-

stander til markedene vil gassressursene måtte være svært store for å kunne forsvare en beslutning om utbygging i nord. Det pågår nå et arbeid med utredning av en rekke forhold som nærmere vil avklare hvorvidt og eventuelt hvorledes petroleumsforekomster i nord kan produseres og transporteres. De aktuelle transportalternativer for gass er utskiping i nedkjølt form, såkalt LNG, eller i rørløsning på havbunnen langs Norskekysten, eller på land i Norge eller Sverige til Kontinentet. Det er i alles interesse at alle praktiske alternativer blir utredet.

Vattenfalls og Statoils store utredningsarbeid om føring av en gassledning gjennom Sverige, er ikke blitt initiert av Nordisk Ministerråd, men en må gå ut fra at selskapene vil kunne gi de nordiske energiministrene rapporter som grunnlag for en vurdering av prosjektet. Det vil også være naturlig at en slik viktig sak presenteres for Nordisk Råd dersom det blir aktuelt med en slik ledning.

Det er imidlertid viktig å understreke usikkerheten og langsiktigheten i arbeidet med saker knyttet til petroleumsvirksomheten i nord. Vi regner således med at en eventuell produksjon fra funn i nord trolig tidligst kan komme i gang først henimot århundreskiftet. På den annen side er det naturligvis nødvendig å være ute i god tid med informasjon.

Når det gjelder oppfølgingen av rapporten "Naturgass i Nord", vil spørsmålet om å nedsette en kontaktgruppe for nordiske samarbeidsaspekter ved petroleumsvirksomheten utenfor Nord-Norge bli behandlet på det neste energiministtermøte. Kontaktgruppen vil ha medlemmer fra de nordiske embetsmannskomiteer, som er relevante i denne sammenheng, og vil rapportere til embetsmannskomiteen for energi.

Hovedkonklusjonen i rapporten om olje og gass er at det ikke er noen vesentlige hindringer for samarbeidet utenom visse forhold i forbindelse med grensehandelen, som vil bli sett nærmere på.

På raffineringsområdet er det naturlig at oljeselskapene selv vurderer samarbeid på kommersielt grunnlag. Det er imidlertid av betydning at myndighetene i de enkelte land kan ha kjennskap til situasjonen i Norden. I rapporten ble det derfor foreslått en kartlegging av raffineringsindustrien. Dette arbeidet er nå av energiministrene besluttet igangsatt.

Det er for øvrig gledelig å kunne konstatere den økende kontakt mellom de nordiske selskaper på olje- og gassområdet.

Bilaterale avtaler på energiområdet mellom nordiske land må sees på som et verdifullt samarbeid i Norden. Slike avtaler representerer ikke noe hinder for det nordiske samarbeid, snarere et bidrag til dette. Fra både norsk og svensk side er man tilfreds med den oppfølging av den norsk-svenske industri- og energiavtalen som har funnet sted. Myndigheter og selskaper i Norge og Danmark har hatt et fruktbart samarbeid bl. a. på kontinentalsokkelområdet. Norge og Island har inngått en avtale om undersøkelser av kontinentalsokkelsen mellom Island og Jan Mayen der et innledende samarbeid nå er satt i gang. Norge og Island har i gang gjensidige orienteringer om priser på kraft til kraftintensiv industri i de to land, også sett i relasjon til andre land.

Energiøkonomisering og energiplanlegging er viktige energiområder som egner seg godt til nordisk samarbeid. På disse områder er det nylig kommet to rapporter, en om energioøkonomisering, med nordisk samarbeidsplan, og en om energiplanlegging, nordisk samarbeid, et arbeidsprogram for 1983-84.

Disse rapportene vil bli behandlet av embetsmannskomiteen, som tar sikte på å legge dem frem på energiministrenes møte i juni i år.

For samarbeid på energiforskningsområdet, er det nå opprettet en kontaktgruppe ledet av de organer som direkte styrer forskningsprogrammene i de enkelte land. Opprettelsen av denne gruppen har gitt grunnlag for bedre koordinering, arbeidsfordeling og etablering av felles forskningsprosjekter og seminarer.

Nordel-samarbeidet foregår så enkelt og effektivt at det lenge var ubemerket fra massemedienes side, men er allikevel det viktigste nordiske energisamarbeid, og har gitt store økonomiske besparelser i energiproduksjon og forbruk. Nordel har nylig lagt frem en rapport, "Nordenergi 2020", som behandler lignende spørsmål som er tatt opp i Nordisk Råd i Sødertälje, og som Økonomisk utvalg har vist til. Rapporten er en scenaristudie for tiden frem til år 2020 sett ut fra eksisterende nordisk energisamarbeid. Den peker på fordeler ved å utvide samarbeidet.

Det er også sett på hvilke fordeler som vil ligge i en fortsatt utbygging i Norden, når man ser bort fra hinder ved landegrensene.

Gjennom samarbeid i arbeidsgrupper, seminarkomiteer og prosjektgrupper har de personer som daglig arbeider med energispørsmål i de nordiske landene, fått personlige kontakter med kolleger, en verdifull innsikt i de andre landenes energiarbeid, og har kunnet drøfte felles problemer. Det er lett å overse betydningen av denne viktige bieffekt av samarbeidet om de konkrete oppgaver.

Opptrappingen av energisamarbeidet i Norden har ført til at det i 1982 ble opprettet en særskilt embetsmannskomite for energipolitikken. Videre har man foruten en egen prosjektsekretær måttet ansette en egen energisekretær i Ministerrådssekretariatet for bedre å kunne følge opp de mange arbeider som er igangsatt.

Mange av de medlemsforslag som er lagt frem, dreier seg om spørsmål som ligger innenfor de rammer som Ministerrådet har trukket opp, og jeg kan oppfatte dem som støtte til Ministerrådets arbeid. Den store interesse som Nordisk Råd viser for vårt arbeid, tyder på at det nordiske energisamarbeid vil ha interessante oppgaver å ta fatt på i årene fremover.

Handels- og industriminister **Ollila**: Fru president! Det nordiske samarbeidet har utsatts for uvæntat mange prøvninger sedan sessionen i Helsingfors for ett år sedan. Mange projekt där två eller flere nordiska länder varit engagerade har råkat i svårigheter. Nu har också ministerrådets budget bl. a. till följd av nationella ekonomiska problem på några väsentliga punkter bantats ned. Enligt min mening kunde rödpennan ha använts mer sparsamt, speciellt mot bakgrunden av Nordiska rådets budgetkommittés bedömning enligt vilken anslag för nordiskt samarbete ofta betyder inbesparingar för de deltagande länderna.

Nedskärningarna har drabbat också sådana sektorer som de senaste åren prioriterats högt, bl. a. det industripolitiska samarbetet. Från finsk sida beklagar vi att t. ex. Nordiska industrifonden och Nordiska projektexportfonden fått en så styvmoderlig behandling. Dessutom har industriministrarnas möjligheter att ingripa när speciella problem uppstår

beskurits i och med att reserveringarna för oförutsedda utgifter helt strukits.

Enligt min mening vore en djärvare satsning på nordiskt samarbete mer ägnad att slå vakt om våra länders konkurrenskraft. Det bör anses som en central uppgift vid en tidpunkt som kännetecknas av ekonomisk stagnation med oroande drag av 1930-talets depressionsår. Det ligger också i alla våra länders intressen att motverka bl. a. den ökande protektionismen som på sikt inte gagnar någon.

Även om nationella särdrag kan påvisas i alla de nordiska ländernas utrikeshandel har de inte varit hinder för utvecklingen av den livliga samhandeln i Norden. Nu är det viktigt att hålla fast vid Norden som hemmamarknad och inte ge efter för det tidvis starka trycket att dela upp den i nationella hemmamarknader.

Ministerrådet bör därför upprätthålla en god beredskap för att snabbt och effektivt kunna bilägga eventuella tvister som då och då uppstår till följd av störningar i samhandeln. Beredskapen är minst viktig med tanke på de nordiska ländernas agerande på internationell nivå i ekonomiskt svåra tider.

En fråga som från finsk sida upplevts som ett problem är frågan om gränshandeln. Vi har vant oss vid en rätt livlig gränshandel som speciellt de senaste åren tenderat att öka. I synnerhet på Nordkalotten har den varit en daglig företeelse. Det är beklagligt att gränshandeln nu har blivit föremål för nya begränsningar. Speciellt verkar det som om Nordkalottens särförhållanden totalt blivit bortglömda när de nya hindren tillkommit. Kalottområdets sköra infrastruktur tål inte alltför starka svängningar i gränshandeln. I Finland hoppas vi att man också i de andra nordiska huvudstäderna allvarligt överväger Nordkalottkommitténs förslag om vissa speciella lättnader för kalottområdet.

Även om den nordiska samhandeln utgör stommen i det ekonomiska samarbetet i Norden har intresset för ett effektivare industripolitiskt samarbete dominerat debatten den senaste tiden. Senaste år godkände ministerrådet en arbetsplan för utveckling av det industripolitiska samarbetet. Det är riktigt att man såsom också har skett i planen ser framåt och inte fastnar i alltför många dagsaktuella frågor. Då är det också lättare att undvika

de blindskär som i relativt stor omfattning tycks förekomma i det nordiska samarbetet. Vi har kanske invaggat oss i en falsk föreställning om att alla undervattensgrund redan är kartlagda.

Arbetet på den industripolitiska planen har fått en god start. Nu hoppas vi att också Nordiska industrifonden trots knappa tilläggsanslag kan fylla de förväntningar vi ställer på fondens verksamhet både då det gäller att koordinera våra gemensamma insatser för teknisk forskning och utveckling och i fråga om direkta lån och bidrag till innovation inom de nordiska företagen. Vad beträffar projektexportfonden kommer de nedskärningar som nu gjorts att betyda att utvärderingen av verksamheten efter den beslutade tre års prövotiden sker på basen av relativt begränsade erfarenheter.

Enligt min mening är det nordiska industripolitiska samarbetet en resurs, inte en extra belastning eller en krydda som vi i goda tider har råd med men som vi måste avstå ifrån om läget blir kärvare. Därför vill vi betona att man bör hålla fast vid arbetsplanen för det industripolitiska samarbetet och trygga tillräckliga resurser för samarbetet.

Inom det etableringsrättsliga området vill vi betona att också sådana åtgärder som inte kräver stora ingrepp i gällande regelverk är viktiga. Det gäller t.ex. möjligheterna för fysiska personers etablering av näringsverksamheten inom Norden. Vi har ju en fungerande arbetsmarknad, varför det enligt min mening också är motiverat att underlätta nordiska medborgares etablering i de övriga nordiska länderna.

Etableringslagstiftningen i de flesta nordiska länderna bygger på en önskan om en viss nationell kontroll av utländska etableringar, i synnerhet när etablering sker genom övertagande av verksamt företag. Liberalisering av lagstiftningen bör dock ske utan att våra internationella förpliktelser förbigås.

Beträffande den gemensamma nordiska aktiemarknaden tror jag att vi i dagens läge borde gå in för en mer pragmatisk hållning. Arbetet med att samordna bestämmelserna samt riskerna för icke önskade följdverkningar minskar om vi går in för en smidigare tillämpning av gällande bestämmelser. Då kan vi från fall till fall pröva ansökningar om rätt till börsintroduktion från företag i de and-

ra nordiska länderna, något som redan skett i ett antal fall på börsen i Stockholm.

För ca tio år sedan blev energiförsörjningen nästan över en natt det centrala temat i diskussionen om den ekonomiska utvecklingen. Alltsedan dess har världen hållit andan inför varje avgörande förhandling om energipriserna. Betecknande för energipolitiken tycks vara snabba förändringar både i energiförsörjningsläget och bedömningarna av framtida möjligheter. Jämfört med läget för ett par år sedan är situationen idag en annan.

I och med norska olje- och gasfyndigheter har diskussionen om energipolitiken väckt ett speciellt intresse också vid Nordiska rådets sessioner. De senaste åren har det också publicerats en hel del material om det nordiska energipolitiska samarbetet. I detta sammanhang kan nämnas rapporten Naturgas i Nord, den energipolitiska arbetsplanen samt rapporten Nordiskt samarbete om olja och gas. Den sistnämnda rapporten tar speciellt fasta på möjligheterna till samarbete vid prospektering, produktion, transport och förädling av olja och gas. Samarbetet omfattar utöver energipolitiken även industripolitiken och regionpolitiken. De redovisade möjligheterna är både intressanta och krävande. För egen del vill jag dock understryka att vi bör skynda långsamt. Framför allt är det skäl att inte ta ut några fördelar eller vinster på förhand.

Vad ankommer olje- och gasfyndigheter utanför Nord-Norge verkar det knappast realistiskt att räkna med en produktionsstart förrän någon gång omkring år 2000. De osäkerhetsfaktorer jag just berörde bör dock inte hindra energiministrarna och andra berörda parter från att noga följa med utvecklingen samt upprätthålla en viss beredskap för utredning av eventuella akuta frågor och problem.

Tidigare under sessionen har bl. a. statsrådet Dahl pekat på några konkreta samarbetsmöjligheter i fråga om export av vissa produkter inom energiområdet.

I samband med denna session har cellulosaföretaget Tofte aktualiserats och satellitprojektet Tele-X livligt debatterats. Utan att ta vidare ställning till Tofte, där Finland ser ut att bli en av förlorarna, vill jag påpeka, att fallet reser problem av en mera vidsträckt och generell natur. Ytterst är det fråga om vilket juridiskt och kanske också moraliskt

ansvar staten ikläder sig för ett företag, som staten själv aktivt varit med om att grunda och i vilket staten tecknat en betydande andel av aktierna. Också Finland har vissa rätt så färiska erfarenheter därav.

Satellitsamarbetet mellan de nordiska länderna har knakat betänkligt i fogarna under den senaste tiden. Ur industripolitisk synvinkel är just rymdområdet ett fält, där kravet på omfattande satsningar gör samarbetet över gränserna nödvändigt. Därför hoppas vi, att de pågående förhandlingarna om Tele-X och nordiskt satellitsamarbete skall leda till resultat och på längre sikt medföra ett fruktbart samarbete mellan de berörda nordiska industrierna.

Sammanfattningsvis vill jag betona att den politiska viljan till samarbete i Norden i kärva tider sätts på hårda prov. Det är dock viktigt att det nordiska samarbetet inte viker för visserligen spektakulära men ändå begränsade motgångar och misslyckanden. Nordiska rådet och ministerrådet har en viktig uppgift i att i nära samarbete staka ut det framtida samarbetsmönstret.

Sundqvist: Fru president! Jag förstår att vi har oerhört ont om tid. Därför vill jag rikta en ordningsfråga till presidiet. Statsrådet Väånänen var i går bekymrad över att de ekonomiska frågorna får en alltför stark framtoning. De ekonomiska frågorna har mindre tid till sitt förfogande på den här sessionen liksom också många gånger tidigare.

I många internationella fora har på senaste tid kommit fram en modlöshet, som kanske saknar motstycke. Det gäller OECD-fora, det gäller globala fora, det gäller företagsnivån, där framtidsperspektiven ter sig allt dystrare. Mot den här bakgrunden måste man anse, att både diskussionen och också de förslag som finns till vårt förfogande här på Nordiska rådet ändå har en ljusare framtoning. Dels är förslagen realistiska och konkreta och dels har vi också skäl till att försöka hålla kvar en viss optimism om våra möjligheter att göra oss gällande på det ekonomiska området, att lösa våra egna problem och att kunna påverka det internationella ekonomiska skeendet.

Den lista av uppgifter som ekonomiska utskottet i sitt betänkande har gjort upp är mycket väsentlig. Den innehåller ödesfrågor för respektive nordiskt land och ödesfrågor för

oss alla gemensamt. En samordnad ekonomisk politik behövs. Vi behöver ett valutapolitiskt samarbete, vi behöver en öppnare industrietableringspolitik. Vi behöver energisamarbete vi måste kunna stärka vår biståndspolitik osv. Och de flesta frågorna kräver omedelbar handling. Vi har inte alltför mycket tid till vårt förfogande.

Jag vill här peka på det valutapolitiska samarbetet. Det gjordes ett medlemsförslag år 1977 om ett valutapolitiskt samarbete i Norden väckt av Kjell-Olof Feldt och undertecknad. I dag skriver vi år 1983 och ekonomiska utskottet hänvänder sig till rådet med rekommendation om valutapolitiskt samarbete. Det har inte hänt någonting på det området under de åren.

Vi behöver således omedelbar handling men, fru president, vi behöver också utrymme för framtidsfrågorna i den nordiska ekonomiska samhällsdebatten. Det här beror på att förändringarna på olika områden i Norden och i världen i dag sker allt snabbare än tidigare. Under den senaste tioårsperioden har energipolitiken ställts på huvudet två gånger tidigare och nu den tredje gången i samband med förändringarna i oljeprisnivån.

Resurs- och råvarupolitiken i världen är föremål för ständiga förändringar. Valutakurspolitiken är föremål för ständiga svängningar och på det ekonomiska området händer det oerhört snabbt stora förändringar som är mycket svåra att registrera. Därför behöver vi nya idéer, vi behöver nya modeller utöver det praktiska, vardagliga och kortsiktiga arbetet. Vi behöver också lite futurologiskt grepp på uppgiften.

Därför föreslår jag, fru president, att vi ställer upp en nordisk "Brandt-kommission", en fristående kommission med uppdraget att fördomsfritt och utan bindningar analysera Norden i relation till den internationella och globala utvecklingen. En dylik "Brandt-kommission" kunde bestå av personer med bred erfarenhetsbakgrund och representera olika samhällsområden utan att fördensskull bli korporativ på något sätt.

Kommissionen kunde bestå av ekonomer, sociologer, företagsledare och facklig expertis. Sätt P. G. Gyllenhammar eller någon av hans typ som ordförande och låt fantasin flöda fritt. Norden i världen år 2000 kunde vara temat.

Ett dylikt kommissionsarbete kunde mycket väl ta fasta på det aktuella utredningsarbetet som görs både inom Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Redogörelserna för samarbetet angående arbetsmarknad och ekonomi som nu behandlas är högaktuella och viktiga. Analysen är riktig och konkret handling behövs. Ekonomiska utskottet har arbetat fram en uttömmande och enhällig lista av uppgifter som alla är brådskande. Ändå vet vi – och detta sagt utan kritik mot utskottet eller rådet – att mycket av det som sägs här och skrivs de facto är verbal gymnastik utan allför stor förankring i realiteterna. Norden är inte så integrerat på det ekonomiska området som ofta görs gällande. Vi är konkurrenter, vi drar ofta åt olika håll och ofta är våra intressen motstridiga.

Statsministrarna har tillsatt ett utskott för att reda ut det nordiska samarbetets organisation. Detta är viktigt och arbetet blir säkert föremål för en bred och intressant debatt i sinom tid, men jag undrar om förslagen blir radikala eller genomgripande.

Jag tror inte att vi politiker är mogna att ta radikala förslag och våra byråkrater vill det knappast. Därför behövs det en grupp som kan frigöra sitt intellekt för att få fram en bild av Norden i det internationella skeendet på sikt.

Låt dem ta som utgångspunkt de olika futurologiska scenarier som gjorts upp. Se på global ekonomi och välfärdsstaternas framtidsperspektiv, se på den teknologiska utvecklingen och behovet av satsningar där, se på protektionismen, se på energin och se på de övriga resurserna, miljön och demografiska perspektiv för respektive nordiskt land. Det här förslaget om en fri studiegrupp för Norden i stil med Brandt- eller Palme-kommissionerna om ekonomiskt samarbete och nedrustning på global nivå, lägger jag fram till statsministrarna eller till Nordiska rådets presidium. Någon borde ta initiativet och stå för kostnaderna, men i övrigt borde arbetet ske utan politiska eller byråkratiska bindningar.

Jag hoppas, fru president, att detta skall leda till resultat.

Miljøminister og minister for nordiske anliggender **Chr. Christensen:** Fru præsident! Nordisk Råds behandling af det nordiske bi-

standssamarbejde giver mig anledning til på den danske regerings vegne at fastslå, at ledetråden for dette samarbejde er – og fortsat må være – ønsket om at forbedre levevilkårene for de dårligst stillede befolkningsgrupper i de fattigste udviklingslande.

Til afløsning for den såkaldte Oslokonvention af 1968 indgik de nordiske lande i 1981 Københavnkonventionen. Herved blev proceduren omkring de fællesnordiske bistandsindsatser forenklet – først og fremmest på den måde, at beslutningerne ikke lægges højere op i systemet end til dér, hvor den nødvendige sagkundskab er til stede. Ved samme lejlighed etableredes den rådgivende komité for bistandsspørgsmål.

Jeg skal ikke forsøge at give nogen endelig vurdering af, hvorvidt samarbejdet har fundet sin endelige form, men jeg synes allerede nu, at man som en generel opfattelse kan sige, at samarbejdet foregår på en hensigtsmæssig og effektiv måde. Samtidig er der grund til at glæde sig over, at de nordiske bistandsadministrationer efterhånden er blevet så professionelle, at de stadig bedre magter hver for sig at gennemføre betydningsfulde bilaterale indsatser til gavn for de fattige befolkningsgrupper i de respektive modtagerlande. Der er derfor på nogle områder mindre brug for at iværksætte fællesnordiske bistandsindsatser, og de bør ikke iværksættes alene ud fra ønsket om at styrke den nordiske idé.

Mens den form for nordisk samarbejde på bistandsområdet, som vi har kendt siden 60-erne, således nok i fremtiden vil skifte karakter, er der til gengæld god grund til at holde fast ved og styrke visse elementer i dette samarbejde.

Blandt de felter, hvor øget nordisk samarbejde naturligt kommer på tale, har jeg selv lyst til at fremhæve den gradvise forbedring af sektorkoordinering, som der peges på bør finde sted til gavn for udviklingslandene. Men også her skal man, som fremhævet af økonomisk udvalg, "have forståelse for, at det er problematisk at gennemføre en udstrakt sektorkoordinering på kort sigt".

Herudover finder jeg grund til at fremhæve samarbejdet på det "uformelle" område. Jeg tænker herved både på den koordinering af synspunkter, som løbende sker i relation til arbejdet i de multilaterale bistandsorganer,

og på den erfaringsudveksling samt koordinering af standpunkter i forbindelse med de nationale bistandsindsatser, som i det daglige sker mellem embedsmænd i de nordiske landes bistandsadministrationer.

Ministerrådets berørte organer har endnu ikke haft lejlighed til at drøfte det afsnit i beretningen fra økonomisk udvalg, som omhandler bistandssamarbejdet. Jeg vil imidlertid godt knytte nogle bemærkninger til et par af de ting, som udvalget har hæftet sig ved.

Udvalget efterlyser en "gennemførelsesplan over mulige konkrete områder, hvor harmonisering og koordinering af eksisterende og planlagte nationale bistandsindsatser kan gøres til fordel for modtagerlandene".

Hertil vil jeg gerne sige, at den centrale begivenhed i det nordiske samarbejde på bistandsområdet i 1982 netop har været den grundige behandling, som både embedsmandskomiteen og den rådgivende komité for bistandsspørgsmål har givet de 12 anbefalinger i betænkningen fra 1979 om "det fremtidige nordiske samarbejde vedr. udviklingsbistand". I vurderingen af, hvordan disse 12 anbefalinger er gennemført – eller vil kunne gennemføres – udstikkes i virkeligheden mulighederne og grænserne for det nordiske samarbejde i de kommende år.

Der kan måske i denne sammenhæng være grund til at fremhæve, at samarbejdet på bistandsområdet har og bør have en kontinuerlig og dynamisk karakter. Der må også til stadighed tages hensyn til modtagerlandenes ønsker og synspunkter. Jeg tror derfor ikke, dette samarbejde egner sig til den form for planlægning, der fører til en slags endelig samlet plan.

Økonomisk udvalg knytter også bemærkninger til rapporten om bistandens grænseområder. Jeg konstaterer med tilfredshed, at udvalget har fundet rapporten nyttig. Selv om der – som naturligt er – består interessemodsatninger, når det gælder de enkelte nordiske virksomheders ønsker om at vinde indpas som eksportører til landene i den tredje verden, synes også jeg, det er nyttigt, at der nu er tilvejebragt et godt udgangspunkt for at bedømme karakteren af de forskellige nationale støtteordninger. Vi kan konstatere, at der er tale om vidt forskellige ordninger, der tilmed ofte ændres, men hovedindtrykket er

imidlertid, at disse fordele for de enkelte landes industrier er nogenlunde lige store.

Når det gælder spørgsmålet om udviklingslandenes eksport til de nordiske lande, vil jeg gerne erindre om, at de nordiske lande tilsammen betaler over halvdelen af bidragene til det arbejde vedrørende u-landenes eksport, som foregår inden for International Trade Center i Genève. Dette er blot et blandt mange eksempler på, at netop de nordiske lande har været – og er – en drivende kraft i henseende til at skabe muligheder for en substantiel vækst i eksporten til vores del af verden fra udviklingslandene.

Til slut vil jeg gerne komme med et par bemærkninger i anledning af medlemsforslag nr. 644 om nordisk samarbejde om u-landsuddannelse.

De nordiske lande har siden 1969 haft et frugtbart samarbejde om uddannelse af eksperter. Vi er selvfølgelig fortsat interesserede i, at de nordiske lande efter behov udnytter hinandens uddannelsesfaciliteter. Danmark har imidlertid selv opbygget et uddannelsesprogram, og det lægger vi stor vægt på at opretholde. Etablering af en egentlig fællesnordisk uddannelse af u-landseksperter ville medføre fundamentale ændringer i det udmærkede undervisningssystem, vi har opbygget, og dansk tilslutning til forslaget ville derfor skabe betydelige problemer for det danske bistandssamarbejde.

Halldór Ásgrímsson overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

Statsrådet Holmberg: Herr president! Frågorna för det nordiska samarbetet har skiftat genom åren beroende på förändringar i samhället.

En av de mer genomgripande frågorna i dagens samhälle är den tekniska utvecklingen och då främst datoriseringen. Det finns i dag knappast någon sektor som inte påverkas av den snabba utvecklingen inom dataområdet. Det är därför naturligt att dessa frågor blir föremål för ett gemensamt nordiskt intresse.

Diskussionen om datoriseringen har under 1970-talet i stor utsträckning kretsat kring farorna med den nya tekniken – hotet mot den personliga integriteten och mot sysselsättningen. Naturligtvis är detta frågor som inte på något sätt får underskattas. Men –

enligt min mening – inte heller överskugga det positiva med den nya tekniken. Jag tänker då inte enbart på det grundläggande för varje industrination att följa med i den tekniska utvecklingen utan också på tekniskens möjligheter att ersätta hälsofarliga arbetsuppgifter och processer. Det är min förhoppning att debatten om datatekniken under 1980-talet kan nyanseras och även omfatta teknikens positiva sidor. Det avgörande är att människorna tillförsäkras information och använder tekniken i sin tjänst till ett bättre samhälle. Detta är grundfrågan. Datateknikens olika användningsområden är var för sig tekniska problem. Men tillsammans bilda de ett mönster och därmed blir det en politisk fråga. Med fog kan man hävda att samhället står inför en brytningstid – beroende på begränsningar i samhällsekonomin, nya strömningar i tiden och ny teknik – främst datateknik. Det är inte osannolikt att de nordiska ländernas samhällsorganisation måste delvis ändras för att möta 80-talets samhällsproblem.

Men det är en felsyn att hävda att enbart datatekniken påkallar förändringar i samhällsorganisationen. Även samhällsekonomi och demokrati – människors möjligheter att bygga samhällen – måste finnas med för att teckna helhetsbilden.

Mot den bakgrunden vill jag inom parentes tillägga att det var mycket välgörande att höra Ulf Sundqvists inlägg. Det är viktigt att utgå från människornas verklighet och problem i förändringsarbetet, inte enbart från teknik, experter och byråkrati. Med sikte på framtiden är det också viktigt att varje land formar en datapolitik integrerad med samhällsutvecklingen i stort.

Nordiska rådet har rekommenderat Nordiska ministerrådet att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter inleda ett forsknings- och utredningsarbete om datateknikens effekter på näringsliv, sysselsättning och arbetsmiljö. En arbetsgrupp, DATEG, har tillsatts, och den har också avlämnat sina förslag.

DATEG betecknar sin rapport "på väg mot en nordisk datapolitik". Det är riktigt att vi i dag inte kan tala om en redan utformad nordisk datapolitik. Däremot kan vi inleda ett konkret samarbete mellan de nordiska länderna kring olika delar av strukturföränd-

ringar på grund av användningen av datorer. Om vi skall få grepp om datateknikens förändringsprocess – som vi f. n. endast befinner oss i början av – fordras att varje nation bidrar med den del av hela komplexet som just den nationen har de bästa kunskaperna om. Genom ett sådant val av samarbetsmetod kan vi också bäst förbereda diskussioner och insatser kring teknikens positiva sidor. I det framtida arbetet ligger bl. a. att varna för de misstag som vi själva gjort och ibland dyrt fått betala för. Med andra ord: vi kan lära av varandra.

Med en sådan samarbetsmetod blir det också naturligt – innan man tar de stora stegen – att beslutsunderlaget blir brett genomarbetat och att ett större antal intressenter får möjlighet att framföra sina synpunkter. Ett fel som begås i ett land blir ju sällan bättre av att det upprepas i de övriga nordiska länderna. Det är mot denna bakgrund som vi från svensk sida hävdar nödvändigheten av att DATEG:s rapport skall bli föremål för en bred remissbehandling.

Finns det emellertid områden där antingen tiden särskilt hastar eller där man ser att man redan nu kan vidta vissa åtgärder skall man naturligtvis inte tveka. Jag vill som exempel på detta och mot bakgrund av ministerrådsförslaget närmare uppehålla mig vid följande områden – arbetsmiljön, sysselsättningen samt industrisamarbetet.

Låt mig först nämna något om arbetsmiljöfrågorna. Användningen av den nya tekniken måste ske i socialt accepterade former och på acceptabla villkor för den anställde. Om vi från samhällets sida ställer höga arbetsmiljömässiga krav, så påverkar detta leverantörerna i deras utvecklingsarbete och på sikt får vi också en bättre teknik. Kan vi då genom att sträva mot en standardisering och harmonisering av lagar och föreskrifter även på nordisk basis ge detta en ökad styrka för dataindustrin i Norden.

Kopplingarna mellan sysselsättningen och den nya tekniken är många. Jag skall inte uppehålla mig närmare vid denna problemställning utan nämna en ytterligare koppling, nämligen användningen av tekniken i syfte att på ett så effektivt sätt som möjligt förmedla de arbetstillfällen som finns. I Sverige har vi under ett antal år bedrivit en försöksverksamhet med datorstöd i arbetsförmedlingen.

Enligt min uppfattning bör man nu i enlighet med ministerrådets förslag – inom ett visst geografiskt område – kunna vidga dessa försök och närmare studera förutsättningarna för att gemensamt inom Norden använda tekniken som hjälp vid arbetsförmedlingen.

När det till sist gäller samarbetet mellan de nordiska ländernas industrier ser vi naturligtvis positivt på detta, speciellt vad gäller forsknings- och utvecklingsaktiviteterna. Ett annat exempel inom detta område är att närmare studera det växande dataflödet över gränserna. Detta sker f. n. inom ramen för olika internationella organisationer men jag ser ett värde av att dessa frågor uppmärksammas i ett nordiskt perspektiv. I detta sammanhang bör även de s. k. elektroniska betalningssystemen bli föremål för ett särskilt intresse.

Westerlund: Herr president! Jordbruket har behandlats rätt omfattande i ekonomiska utskottets betänkande om ministerrådets verksamhetsberättelse. Som regel ges erkännande till samarbetsbefrämjande åtgärder på området. Detta anser jag vara helt befogat, därför att framstegen inom jord- och skogsbruksområdet har varit påtagliga.

Jag vill dock påminna rådet om, att detta samarbete befinner sig först i sin uppbyggnadsfas. Samarbetet är mycket mångfasetterat med följdverkningar på flera andra samhällssektorer. Över huvud taget är det fråga om samarbete, som har sin tyngdpunkt i att bygga kunskapsunderlag för att bemästra förhållandet mellan människan och naturen i människans tjänst i Norden.

Därför är jag bekymrad över, att en viss, möjligtvis olycklig formulering i budgetkommittens i går godkända ställningstagande över jordbruket som ett område som inte anses behöva någon reell verksamhetsökning, kan ge anledning till felaktiga slutsatser i framtiden. För oss som står lantbruksnäringen nära – och jag hoppas inte enbart för oss utan för alla vidsynta politiker – gäller det att låta samarbetsprojekten inom detta område konkurrera på saklig grund med projekt på andra områden. Lantbruksnäringen är otvivelaktigt även i framtiden en betydande basnäring. Den kommer vid sidan av livsmedelsförsörjningen även att stå för en central del av industrins råvaruproduktion.

Jag vill därför speciellt betona behovet av en välplanerad kontinuitet i jordbrukssamarbetets planering och finansiering. Detta behov härleder sig från de långvariga satsningar som teknologiuvecklings- och forskningsprojekt på området innebär. Som ett gott exempel kan nämnas det omfattande nordiska växtförädlingsarbetet. Bl. a. det påbörjade projektet om förädling av gräsmarksväxter för Nordens nordliga områden varar på grund av genetiska naturlagar i minst 10 år. Det är givet att sådana projekt bäst kan förverkligas i samarbetet. Nu gäller det för oss att oavsett konjunktursvängningar säkerställa möjligheter för ett fortsatt och viktigt arbete även inom andra utvecklingsprojekt på jord- och skogsbruksområdet. Härmed fäster jag även uppmärksamhet på den påbörjade nordiska lantbruksutredningen som undersöker behov och möjligheter att utvidga detta samarbete. Utredningen torde vara färdig när rådet nästa år diskuterar utsikterna för lantbrukssamarbetet och tar ställning till de framtidsplaner som utredningen ger anledning till i form av rekommendationer och förutsättningar.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till yttrande till Nordiska ministerrådet.

För yttrandet röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Jo Benkow, René Brusvang, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Lahja Exner, Karin Flodström, Kirsti Grøndahl, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Urpo Leppänen, Peter Muurman, Otto Mørch, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Otto Steenholdt, Karin Söder, Peder Sønnerby, Petter Thomassen, Ola Ullsten, Henrik Westerland och Bengt Wiklund.

Margrete Auken avstod från att rösta.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, Eišur Guðnason, Thorbjörn Fälldin, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Karen Thurø Hansen, Margit Hansen-Krone, Ole Henriksen, Eva Hjelmström, Johan J. Jakobsen, Anker Jørgensen, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Astrid Murberg Martinsen, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen och Mogens Voigt.

Yttrandet hade sålunda antagits med 45 röster. 1 medlem avstod från att rösta.

Utskottets förslag, punkterna II-IV, bifölls.

2

B 43/e: Ministerrådsförslag om nytt handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bostads- och byggnadsområdet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram innen bolig- og byggområdet i overensstemmelse med de synspunkter som er framført av Nordisk Råd, samt kontinuerlig og i forløpende kontakt med Nordisk Råd videreutvikle det nordiske samarbeidet på dette området.

Páll Pétursson (ekonomiska utskottets talesman): Hr. præsident! Det nuværende handlingsprogram for nordisk samarbejde inden for bolig- og byggeområdet skriver sig fra 1. maj 1977. Det fremlagte forslag til handlingsprogram er ment at skulle erstatte dette. Forslaget er henvist til økonomisk udvalg til udtalelse.

Udvalget konstaterer, at det fremlagte forslag til handlingsprogram tager spørgsmål op vedrørende samarbejde om byggepolitik, bo-

ligpolitik samt samarbejde i internationale organisationer.

Udvalget har mærket sig, at det foreliggende forslag til handlingsprogram tager udgangspunkt i den vanskelige situation inden for bolig- og byggeindustrien, og det henviser til mange områder, hvor tiltag kan bidrage til at løse vanskelighederne.

Eksport af byggeprodukter til u-lande er et særlig interessant område. Udvalget støtter fuldt ud, at et samarbejde indledes på nordisk plan mellem byggesektoren og bistandsorganer.

Krisen inden for bolig- og byggebranchen har sammenhæng med den generelt set vanskelige økonomiske situation i de nordiske lande. I ministerrådsforslaget rettes opmærksomheden mod, at de nuværende problemer ikke må føre til problemer også på længere sigt. Der er en fare for, at dette sker, hvis aktiviteten inden for branchen synker så meget, at det høje tekniske niveau går tabt. I denne forbindelse vil et studium af bolig- og byggebranchens langsigtede strukturelle problemer være af stor interesse. Udvalget vil tilføje, at et sådant studium bør følges op af forslag om tiltag for i størst mulig grad at undgå problemerne.

Byggesektoren vil i lighed med mange andre brancher blive berørt af den tekniske udvikling, som foregår på mange områder. Udvalget er enig i, at den betydning, den tekniske udvikling vil få for byggesektoren, bør studeres. Specielt vil udvalget påpege vigtigheden af at udvikle effektive systemer for produktion, distribution og brug af energi. Brug af energi til opvarmning af boliger og andre bygninger udgør en betydelig del af de nordiske landes energiforbrug.

Udvalget er meget godt tilfreds med, at økonomiske aspekter ved boligbyggeriet ofres opmærksomhed i forslaget til handlingsprogram. I alle de nordiske lande anses det for vigtigt, at boligudgifterne, specielt for lavindtægtsgrupperne, skal kunne holdes på et lavt niveau.

Økonomisk udvalg har dog enkelte indvendinger mod det foreliggende forslag til handlingsprogram for bolig- og byggesektoren. Udgangspunkt for økonomisk udvalgs ønske om et nyt handlingsprogram var den vanskelige økonomiske situation for branchen med nedgang i beskæftigelse og produktion som

konsekvens. Hensigten med handlingsprogrammet må i første række være at bryde denne udvikling. Forslaget til handlingsprogram indeholder elementer, som kan bidrage til dette, men udvalget mener, at handlingsprogrammet bør være mere direkte indrettet på dette mål. Desuden bør handlingsprogrammet i højere grad præciseres og konkretiseres.

Udvalget foreslår derfor, at forslaget til handlingsprogram omarbejdes, således at de ovenfor nævnte synspunkter tilgodeses i højere grad og får en mere fremskudt plads i samarbejdet, end det er tilfældet i det foreliggende programforslag.

Ud fra det, som jeg her har anført, foreslår økonomisk udvalg, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd at vedtage et handlingsprogram inden for bolig- og byggeområdet i overensstemmelse med de synspunkter, som er fremført af Nordisk Råd, samt kontinuerligt og i stadig kontakt med Nordisk Råd at videreudvikle det nordiske samarbejde på dette område.

Statsråd **Rettedal**: Nordisk Ministerråd har oversendt sitt forslag til nytt handlingsprogram for nordisk samarbeid på bolig og byggesektoren til Nordisk Råd for behandling. Handlingsprogrammet tar sikte på å erstatte det handlingsprogram som ble fastsatt i 1977. I henhold til det nåværende program omfatter samarbeidet i første rekke bygningstekniske spørsmål, bl. a. med sikte på å få i stand en økt integrasjon av markedene for bygningsmaterialer. Det nye programmet er utarbeidet på grunnlag av de retningslinjer og beslutninger som ble fastsatt i boligministrenes møter i 1980 og 1981. Programmet er godkjent av boligministrene i august 1982.

Ministerrådet kommer til å ta endelig beslutning om handlingsprogrammet etter Nordisk Råds sesjon på grunnlag av rådets uttalelser og kommentarer fra remissinstanser.

Bakgrunnen for utarbeidelsen av det nye handlingsprogrammet har vært den allmenne konjunkturedgangen, som i slutten av 1970-årene og på begynnelsen av 1980-tallet har hatt en kraftig innvirkning på byggeaktiviteten i de nordiske land, især i Danmark og Sverige. Den betydelige nedgangen i investere-

ringer i byggesektoren har ført til en kraftig og foruroligende økning av arbeidsløsheten på dette felt. Inflasjonen og de sterkt økende energiomkostninger har i sin tur medført at de enkelte husholdningers boutgifter har steget raskt.

Nedgangen i byggevirksomheten i de nordiske land er blitt søkt kompensert ved intensivert innsats når det gjelder eksport på byggesektoren. Dette har allerede ført til økende eksport til flere europeiske land og også til områder utenfor Europa, men den nordiske eksporten av bygningsmaterialer påvirkes konkurransemessig av den generelt svakere tendens på de internasjonale markeder. Interessen i de nordiske land for ytterligere økning av eksport på byggeområdet har ført til voksende interesse for internasjonalt samarbeid for bl. a. å avskaffe tekniske handelshindringer.

Hensikten med det nye handlingsprogrammet er gjennom nordisk samarbeid

- å skape vekst i aktivitetene innen byggesektoren, og
- å påvirke den enkelte families boutgifter i fordelaktig retning.

Den framtidige virksomhet er inndelt i tre hovedområder:

- a) Samarbeid vedrørende harmonisering av byggeforskrifter.
- b) Samarbeid om boligpolitikk.
- c) Samarbeid på det internasjonale området.

Vedrørende pkt. a) kan jeg si: Det mangeårige nordiske harmoniseringsarbeid om byggebestemmelser, -normer og -standarder har hatt stor betydning for opprettelsen av et nordisk hjemmemarked, samt for eksporten av bygg og byggematerialer til ikke-nordiske land. Det har også vært av betydning for utviklingen av byggingen i de nordiske land at man i samarbeidsorganene har kunnet utveksle erfaringer om system og komponenter i de enkelte land. Et nordisk system for gjensidig akseptering av sentralt godkjente byggeprodukter er under utvikling. De nordiske land bestreber seg på å oppnå ytterligere resultat av det harmoniseringsarbeid som pågår f. eks. innenfor ECE.

Den tekniske forsknings- og utviklingsvirksomheten kommer fortsatt til å spille en vesentlig rolle i samarbeidet. Som eksempel kan nevnes at samarbeidet foruten å omfatte

arbeid med vedlikehold og drift av bygninger også vil komme til å omfatte spørsmål om ombygging og forbedring av eksisterende bygninger. På grunn av arbeidets karakter vil dette få en merkbar innvirkning på sysselsettingen.

På område der den tekniske utviklingen og det sikkerhetsmessige i byggingen motiverer til det, vil man forsøke å minske omfanget av myndighetenes byggetekniske krav.

Til pkt. b): Det primære mål med det boligpolitiske samarbeid skal være å definere metoder som kan holde boutgiftene, spesielt for lavtlønte, på et rimelig nivå. Aktuelle boligpolitiske spørsmål som inflasjonens virkning på byggesektoren, realfinansiering samt realbeskatning skal inngå i samarbeidet, og metodene for prognoser for boligbehov, ombyggingsbehov, vedlikehold osv. vil bli utviklet og studert i fellesskap.

Til pkt. c): Videre er forsknings- og bistandssamarbeidet av stor betydning for mulighetene til å ekspandere på eksportmarkedet. I denne forbindelse er det spesielt grunn til å nevne Nordisk Investeringsbank, Industrifondet samt Prosjekteksportfondet. Det er også tanken å undersøke mulighetene for et nordiske samarbeid om organisatoriske og juridiske spørsmål i forbindelse med eksport på byggeområdet.

I Ministerrådets utkast til revidert handlingsprogram er det dessuten pekt på ønskeligheten av å etablere et samarbeid mellom de nordiske lands bistandsorgan vedrørende byggesektorens mulige engasjement i utviklingslandene.

Handlingsprogramet kommer til å bli gjennomført i nær kontakt med andre grener av Ministerrådets virksomhet: arbeidsmarkeds-, arbeidsmiljø-, energi-, industri-, konsument-, sosial- og handelspolitikk.

Med disse kommentarer overleverer jeg ministerrådsforslaget om det nye handlingsprogrammet på bolig- og byggeområdet til Nordisk Råds velvillige behandling.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelsohn, Arne Andersson, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Lone Dybkjær, Lahja Exner, Karin Flodström, Kirsti Grøndahl, Rune Gustavsson, Sverrir Hermannsson, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Anker Jørgensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Otto Mørch, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Tuulikki Petäjäniemi, Per Petersson, Páll Pétursson, Helena Pesola, Otto Steenholdt, Karin Söder, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Ola Ullsten, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Margrete Auken och Stefán Jónsson *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Aimo Ajo, Jo Benkow, Bjarne Mørk Eidem, Eiður Guðnason, Thorbjörn Fälldin, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Elsi Hetemäki-Olander, Eva Hjelmström, Olof Jansson, Arvo Kempainen, Sakari Knuuttila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Reiufl Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Peder Sønderby och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 41 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta.

3

E 37: Fråga till Nordiska ministerrådet angående förberedelse av Europarådets arbetsmarknadsministermöte¹

Saara-Maria Paakkinen: Herr president: Europarådet anordnar den 3–5 maj detta år ett möte med de europeiska arbetsmarknads-

¹ Frågan tryckt s. 2762.

ministrarna. Det nu aktuella arbetsmarknadsministermötet kommer att behandla tre för Norden viktiga frågor, nämligen:

1. Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshet. Alternativa åtgärder
2. Arbetstidsproblematik
3. Samband mellan utbildning och sysselsättning

Jag vill därför ställa följande fråga till ministerrådet:

På vilket sätt avser ministerrådet söka förbereda ett enhetligt nordiskt uppträdande inför och under det aktuella arbetsmarknadsministermötet i Europarådet?

Statsråd **Rettedal**: De nordiske land har allerede etablert kontakt på embetsmannsplan for å forberede Europarådets arbeidsministermøte. Denne kontakten vil fortsette, og under denne sesjonen har de tilstedeværende arbeidsministre fra Finland, Norge og Sverige hatt samtaler om det forestående møtet i Paris. I forbindelse med det neste planleggingsmøte i Strasbourg vil den svenske arbeidsmarkedsminister ta initiativ gjennom ministerrådssekretariatet til at det holdes et nordisk møte på embetsmannsplan for ytterligere å klarlegge de felles nordiske standpunkter til de spørsmål som vil inngå i dagsordenen for Paris-møtet. Også interessen for et eventuelt nordisk arbeidsministermøte for Europarådets møte vil da bli tatt opp.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

4

E 38: Fråga till Nordiska ministerrådet angående industriinvesteringar och arbetslöshet¹

Leppänen: Herra puheenjohtaja! Kun täällä keskustelussa maa-seudun ja pienyritysten kysymykset ovat jääne varsin vähälle huomiolle, on syytä esittää kysymys, jota perustelen seuraavasti:

Työttömyyden poistamiseksi on ryhdyttävä ennakkoluulottomiin uusiin toimenpiteisiin. Suurteollisuuden tukeminen ei lisää työpaikkoja. Suurin investoinnit yleensä vain vähentävät työpaikkoja. Uusia työpaikkoja tulisi luoda siellä, missä se on mahdollista pienin investoinnein, ja siellä, missä jo nyt

¹ *Frågan tryckt s. 2763.*

työ odottaa tekijäänsä. Tulevaisuus on pienten yritysten kehittämisessä ja erityisesti maaseudun monipuolisten mahdollisuuksien huomioon ottamisessa.

Erityisesti tulevaisuuden tietoyhteiskuntaan liittyvät tuotteet voidaan valmistaa kehittyneissä pienissä yrityksissä. Kuljetuskustannusten merkitys vähenee. Koulutuksen merkitys kasvaa. Pohjoismaisella yhteistyöllä voitaisiin saavuttaa laajamittaisia tuloksia uusien pienyritysten perustamiseksi ja tätä kautta työttömyyden poistamiseksi koko Pohjolasta.

Edellä olevin perustein teen seuraavan kysymyksen:

Mitä Pohjoismaiden ministerineuvosto aikoo tehdä pohjoismaisen yhteistyön mahdollisuuksia hyväksi käyttäen, jotta uusia pieniin investointeihin perustuvia pienyrityksiä voitaisiin laajamittaisesti perustaa erityisesti maaseudun antamat mahdollisuudet huomioiden suuren työttömyyden ratkaisuksi vähentämiseksi Pohjoismaissa?

Leppänenin fråga i svensk översättning: Herr president! Eftersom här i debatten frågorna gällande landsbygden och småföretagen blivit uppmärksammade i ganska blygsam utsträckning, är det skäl att ställa en fråga, som jag motiverar enligt följande:

För att avskaffa arbetslösheten bör man vidtaga fördomsfria nya åtgärder. Stöd till storindustrin ger inga ökade arbetsplatser. Storinvesteringarna i allmänhet bara minskar antalet arbetsplatser. Nya arbetsplatser borde skapas där det är möjligt genom små investeringar och där arbetet redan nu står och väntar på att bli gjort. Framtiden ligger i utvecklandet av små företag och speciellt i beaktandet av landsbygdens mångsidiga möjligheter.

I synnerhet produkter som sammanhänger med framtidens datasamhälle kan tillverkas i utvecklade småföretag. Transportkostnadernas betydelse minskar. Utbildningens betydelse ökar. Genom nordiskt samarbete skulle man kunna nå omfattande resultat i fråga om inrättandet av nya småföretag och härigenom i fråga om avskaffandet av arbetslösheten i hela Norden.

Mot denna bakgrund önskar jag ställa följande fråga:

Vad ämnar Nordiska ministerrådet göra,

genom att utnyttja det nordiska samarbetets möjligheter, för att nya, med låga investeringar grundande småföretag i stor omfattning skall kunna inrättas speciellt med beaktande av de möjligheter som landsbygden erbjuder, för att den höga arbetslösheten därigenom skall kunna sänkas i avgörande grad i de nordiska länderna?

Statsråd **Rettedal**: Under arbetsministrens kontaktmöte med arbetsmarknedets parter i Åbo 11. november 1982 ble det fra arbeidsgivernes side reist et forslag om å ta opp til diskusjon mulighetene for å øke sysselsettingen ved å starte nye bedrifter. Ministerrådet har bedt Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg om å følge opp forslagene fra Åbo-møtene i kontakt med andre embetsmannskomiteer. I forbindelse med prosjektvirksomheten for 1984 arbeider Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg med dette. Arbeidsmarkedsutvalget har for 1984 prioritert bl. a. arbeidsmarkedspolitikens bidrag til strukturendringer i næringslivet. I denne forbindelse vil også arbeidsgivernes initiativ bli vurdert.

Ministerrådet vil imidlertid understreke at mulighetene for å utvikle små bedrifter må tilrettelegges også innen andre politiske områder, bl. a. bedriftsbeskatning og industripolitikken. Den viktigste innsatsen vil måtte gjøres på nasjonalt plan, men Ministerrådet vil under det prosjektarbeidet som skal planlegges, analysere hvordan det nordiske arbeidsmarkedspolitiske, industripolitiske og regionalpolitiske samarbeidet kan utnyttes til å stimulere nasjonale tiltak.

Videre vil Ministerrådet peke på at en stor del av arbeidsplassene i Norden er å finne i små og mellomstore bedrifter. En bør derfor ikke fremstille det som noe motsetningsforhold mellom investeringer i store eller små bedrifter. Alle nordiske land vil ha behov for et variert bedriftsmønster, med både store og små bedrifter.

Leppänen: Herra puheenjohtaja! Kiitän vastauksesta. Alkuosassa oli tietenkin jopa jonkin verran sisältöä, mutta kysymyksen vastauksen loppuosa kyllä kertoo siitä ajattelusta, joka Pohjoismaiden neuvoston ministerineuvoston byrokratiassa vallitsee, eli siitä, että eletään täysin menneisyydessä ja tässä päivässä. Tulevaisuutta ei vielä näytetä

nähtävän ollenkaan talouspoliittisessa ajattelussa. Tällä tiellä valitettavasti työttömyys ei poistu Pohjolasta, ellei pystytä ratkaisevasti ajattelua kehittämään.

Leppänenns anförande i svensk översättning: Herr president! Jag tackar för svaret. Den inledande delen hade förstås till och med något innehåll, men slutdelen av svaret berättar nog om det tänkande som råder inom Nordiska ministerrådets byråkrati, dvs. om att man helt lever i det förgångna och i denna dag. Framtiden tycks man tills vidare inte alls se i det ekonomipolitiska tänkandet. På denna väg kommer arbetslösheten tyvärr inte att avskaffas i Norden om man inte kan utveckla tänkandet på ett avgörande sätt.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

5

E 25: Fråga till Nordiska ministerrådet angående det industripolitiska samarbetet i Norden¹

Paul Jansson: Herr president! I Nordiska ministerrådets arbetsplan för översyn av det industripolitiska samarbetet i Norden framgår bl. a. följande: "kartlägga, efter samråd med de nordiska ländernas industriförbund och fackföreningsrörelse, i vilka former mer offensiva branschpolitiska åtgärder bäst kan diskuteras med beaktande av de möjligheter bl. a. Nordiska investeringsbanken och Nordiska industrifonden erbjuder."

Inför årets rådssession föreligger rapporter om insatserna på vissa områden av arbetsplanen. Ministerrådets berättelse – C 1:an – innehåller en redovisning även av andra uppgifter.

Mot den bakgrunden vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka initiativ är redan planerade och vilka andra åtgärder avser ministerrådet att främja i syfte att motsvara intentionerna inom det branschpolitiska området i den industripolitiska arbetsplanen?

Statsråd **Bratz**: Arbeitsplanen for det nordiske industripolitiske samarbeid er omfattende og til en viss grad langsiktig. De be-

¹ Frågan tryckt s. 2750.

grensede ressurser man har til oppfølgingen av arbeidsplanen, krever derfor en prioritering av arbeidsoppgavene. Som det har fremgått av Ministerrådets beretning til denne rådssesjonen, har arbeidet konsentrert seg om områder der konkrete resultat kan oppnås på forholdsvis kort tid.

Når det gjelder eventuelle nordiske bransjepolitiske tiltak, fremgår det av arbeidsplanen at Ministerrådet anser at forutsetningene for en felles nordisk bransjepolitikk er begrensede. Dette gjelder særlig defensive bransjepolitiske tiltak, som for å kunne gjennomføres på nordisk plan, skulle kreve enighet om fordelingen av strukturendringenes negative effekter mellom de nordiske land. Noen systematisk gjennomgang av hva som kan gjøres av nordisk samarbeid innen de ulike industribransjer, planlegges derfor ikke, og skulle for øvrig kreve oppbyggingen av en organisasjon som jeg vanskelig ser at det kunne skapes enighet om.

I hvilke former offensive bransjerettede tiltak kan skje på nordisk plan, har vært oppe i diskusjonen med representanter for fagbevegelsen og industriforbundene. Den foreløpige konklusjonen er at eventuelle tiltak må diskuteres på bransjenivå og bygge på enighet mellom de berørte parter. Ministerrådet er under disse forutsetninger beredt til å vurdere hva det kan bidra med.

Man bør i denne sammenheng forutsette at de initiativ som blir aktuelle, i første omgang blir tatt hånd om av allerede eksisterende nordiske organ og institusjoner. Bl. a. for bedre å kunne ta fatt på slike oppgaver pågår det nå, som jeg nevnte i mitt forrige innlegg, et arbeid som tar sikte på en effektivisering og bedre koordinering av det nordiske tekniske FoU-samarbeidet. Ministerrådets forslag på dette området blir lagt frem til høsten.

Når det gjelder bransjer eller teknikkområder som kan bli aktuelle for særskilt nordisk samarbeidsinnsats, synes det å finnes visse forutsetninger bl. a. på det datateknologiske område. Oppfølgingen av Ministerrådets handlingsprogram er imidlertid i en tidlig fase, slik at det i dag ikke kan gis et definitivt svar på hvilke industripolitiske innsatser som det kan skapes enighet om.

Det er likevel mitt håp at gode prosjekt f. eks. av typen det nordiske mobiltelefonssystemet, som på kort tid har skapt et stort og

interessant marked og til og med gode utsikter til eksport, kan fremkomme som et resultat av Ministerrådets anstrengelser.

For at dette skal skje, kreves det imidlertid først og fremst initiativ preget av fantasi og realisme fra industriens side.

Paul Jansson: Herr president! Jag ber först att få tacka industriminister Bratz för svaret på min fråga. Tyvärr måste jag dock konstatera att det enligt min mening är stora brister i svaret.

Svaret innebär kort uttryckt att vi som politiker inte skall medverka i den här processen, då det gäller branshpolitiken.

Inte heller fackföreningsrörelsen i Norden tycks enligt ministerrådet ha något att bidra med i dessa sammanhang.

Inget kan väl dock vara mer felaktigt i dagens situation än att praktiskt taget stänga dörren för branshpolitiska initiativ i samverkan mellan de nordiska samarbetsorganen, näringslivet och fackföreningsrörelsen.

Svaret är uttryck för passivitet som efter generaldebatten vid denna session inte borde få prägla ministerrådets uppgifter på detta område.

Låt mig dessutom påpeka att det inom Nordiska rådets ekonomiska utskott råder bred politisk enighet om att branschfrågorna skall omfattas av det nordiska industripolitiska samarbetet.

Under de senaste åren har flera konkreta förslag av branshpolitisk karaktär väckts. Flera av dem här i Nordiska rådet. Det gäller t. ex. glas- och möbelindustrin och gruvnäringen.

Ett fackligt intressant initiativ har vidare tagits av LO i Norge och Sverige som i en gemensam industripolitisk rapport redovisar ett 30-tal konkreta projekt inom olika branscher och flera av dem är av samnordiskt intresse.

I ministerrådets olika samarbetsprogram och utredningar redovisas också flera förslag som är av betydelse för utvecklingen inom olika branscher. Det gäller bl. a. DATEG:s rapport om samarbete inom dator- och elektronikindustrin för att ta ett exempel.

De strukturella förändringarna inom byggsektorn diskuteras i förslaget till handlingsprogram för bostads- och byggsamarbetet i Norden. Men man frågar sig hur går samord-

ningen till och vem har ett övergripande ansvar för uppföljningen av alla dessa initiativ som även tagits i ministerrådets eget arbete.

Det finns, herr president, anledning att efterlysa en mer utpräglad politisk vilja från ministerrådets sida då det gäller att sätta "kött på benen" i det industripolitiska samarbetet i Norden. Detta är nödvändigt om vi ska kunna effektivt bekämpa den ökande arbetslösheten i våra länder och leva upp till målsättningen: "Tekniken och framtiden" och "Norden som hemmamarknad".

Jag vill vädja till den norske industriministern att lägga fram mer offensiva förslag när det gäller branschpolitiken.

Statsråd **Bratz**: Jeg skal svare ganske enkelt at det er mulig at Ministerrådet og kanskje spesielt jeg har sett noe vel praktisk på situasjonen, og skal love å ta hensyn til de siste bemerkninger som kom. Jeg har fullt kjennskap til den rapport som foreligger i forbindelse med samarbeidet mellom svensk og norsk fagbevegelse, og vil ta dette med i betraktningene ved en senere anledning.

Paul Jansson: Herr president! Jag tackar för det sista beskedet. Det var ju ändå något att ta fasta på. En inställning som innebär att det inte föreligger några möjligheter till samarbete anser jag vara en dålig utgångspunkt för fortsatt verksamhet.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

6

E 14: Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetsavtal mellan två eller tre nordiska länder¹

Muurman: Med hänvisning till den motive-ring som ingick i det utdelade dokumentet vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Genom vilka åtgärder strävar ministerrådet att säkerställa att avtal mellan två eller tre nordiska länder bringas att omfatta också de övriga nordiska länderna?

Statsrådet **Lundkvist**: Herr president! Ministerrådets grundläggande målsättning för det ekonomiska samarbetet är givetvis att det skall omfattas av samtliga fem nordiska länder. Vi vet emellertid att de enskilda

intressen och behov i vissa fall kan skilja sig när det gäller att utvidga samarbetet till nya områden. Vissa konkreta områden, särskilt kan det gälla industriellt och industripolitiskt samarbete, är dessutom ofta av geografiska, strukturella eller kommersiella skäl bäst ägnade för samarbete mellan två eller tre av länderna. Rätt hanterad är därför byggklossprincipen ett sätt att till allas bästa bevara dynamiken i det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna.

Byggklossprincipen är erkänd och formulerad av statsministrarna vid mötet med samlagsministrarna hösten 1981 och ingår som element i statsministrarnas riktlinjer för det nordiska ekonomiska samarbetet.

När det gäller det svensk-norska avtalet om ekonomiskt samarbete, särskilt inom industri- och energiområdet, har de två länderna under 1982 informerat ministerrådets organ. Sverige och Norge avser att fortlöpande informera såväl ministerrådet som Nordiska rådet om samarbetets utveckling. Därvid bör möjligheterna att utvidga detta avtal till ett bredare nordiskt samarbete kunna aktualiseras.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

7

E 21: Fråga till regeringarna i Finland, Norge och Sverige angående handelsrestriktioner för danska lantbruks- och trädgårdsprodukter²

Sønderby: Hr. præsident! Den 13. januar konstateredes et enkelt tilfælde af mund- og klovsyge på Fyn, og helt efter gældende regler indførtes strenge indførselsrestriktioner i Finland, i Norge og i Sverige. Danmark gennemførte effektive foranstaltninger med nedslagtning af dyr, og vi brændte endda en gård af.

Det blev ved dette ene tilfælde, og Fyn har nu været fri for mund- og klovsyge siden, og restriktionerne i forhold til alle øvrige lande er ophævet, men der resterer stadig væk handelsrestriktioner i forhold til Finland, Norge og Sverige samt i forhold til Japan og i forhold til USA.

En forståelse for at afskaffe disse restriktioner i de nordiske lande vil afgjort skabe genklang andre steder og vise sammenhold i de nordiske lande.

¹ Frågan tryckt s. 2738.

² Frågan tryckt s. 2746.

Jeg deltager for første gang i Nordisk Råds møder, og jeg har hørt mange gode ønsker og løfter om det nordiske samarbejde. Den politiske vilje kommer på prøve, blev der sagt ved plenardebatten. Vi har i fællesskab i Norden løst mange problemer, store og små, og de har alle haft deres værdi. Vi står derfor fuldkommen uforstående i Danmark – ikke kun i landbrugskredse – overfor, at der stadig væk på nordisk plan findes restriktioner efter dette enkelte mund- og kløvtsygetilfælde på Fyn.

Vi orienterede straks alle lande, også de nordiske lande, da tilfældet kom frem. Den svenske veterinærdirektør har aflagt besøg i Danmark 1. februar, og den norske og finske er løbende blevet orienteret og underrettet. Ingen andre lande er mere interesserede i at finde smitekilden end Danmark, og vore veterinære regler er meget stramme, ellers kunne vi ikke opretholde den store landbrugseksport, vi har. Jeg finder, at tvivlen hos de nordiske kolleger er en stærk mistænkeliggørelse af de danske veterinærmyndigheder.

Vi drøfter i dag det nordiske samarbejde på økonomisk plan, og derfor må det være afgørende, at de sidste restriktioner mellem vore lande straks kan ophæves, og jeg håber, jeg kan få et positivt svar på følgende spørgsmål, som har fået tilslutning fra hele den danske delegation:

Agter regeringerne i Finland, Sverige og Norge nu at ophæve den resterende del af de handelsrestriktioner, som blev indført i anledning af mund- og kløvtsygetilfældet på Fyn?

Statsrådet **Lundkvist**: Herr president! Peder Sønderby har fået regeringarna i Finland, Norge og Sverige om regeringarna nu har för avsikt att upphäva den resterande delen av de handelsrestriktioner som blev införda med anledning av mul- och klövssjukkebrottet på Fyn.

Jag har fått i uppdrag att avge följande svar på de tre regeringarnas vägnar.

Vi beklagar starkt att Danmark än en gång drabbats av mul- och klövssjukan. Vi är väl medvetna om de problem som detta innebär för det danska jordbruket och för den traditionella danska exporten av jordbruksprodukter. Jag vill gärna också säga att vi upp-

skattar den målmedvetenhet som den danska regeringen lagt i dagen när det gäller att vidta åtgärder för att hindra den smittosamma sjukdomens utbredning.

När det gäller upphävandet av den resterande delen av restriktionerna har regeringarna i Finland, Norge och Sverige lagt rekommendationerna i den internationella epizooti-byråns kod till grund. Enligt dessa kan Danmark inte anses fritt från mul- och klövssjuka förrän sex månader efter sista utbrottet.

Veterinärmyndigheterna känner oro inför det faktum att ett nytt utbrott av mul- och klövssjuka kunnat uppstå ca 8 månader efter sista utbrottet på Fyn trots att detta utbrott bekämpats med alla kända metoder. De önskar få del av de undersökningar som alltjämt pågår i Danmark.

De finska, svenska och norska veterinärmyndigheterna är överens om att den resterande delen av de införda restriktionerna tills vidare måste bibehållas.

Frågan om att upphäva restriktionerna kommer bl. a. att diskuteras mellan de nordiska veterinärmyndigheterna på ett möte med FAO:s europeiska mul- och klövssjuka-kommission i april.

Regeringarna i Finland, Norge och Sverige vill gärna understryka att av handelspolitiska skäl och av hänsyn till det nordiska samarbetet bör normal handel med dessa varor återupprättas så snart som det är försvarligt ur veterinärmedicinsk synpunkt. De tre regeringarna kommer därför att göra sitt yttersta för att medverka till att de veterinärmedicinska frågorna kan klarläggas så snart som möjligt.

Sønderby: Hr. præsident! Jeg takker for svaret på mit spørgsmål, afgivet af landbrugsminister Svante Lundkvist på de 3 regeringers vegne.

De 3 regeringer beklager stærkt, at vi igen rantes af mund- og kløvssygen, og de værdsætter den måde, vi har bekæmpet den på, og det siger vi tak for, men der er nogle problemer i svaret, som ikke er helt tilfredsstillende.

Hr. Svante Lundkvist henviser til, at Finland, Norge og Sverige har lagt rekommendationerne i OIE til grund for at opretholde restriktionerne. Dette er et fortolknings-spørgsmål, idet Danmark og andre lande,

blandt andet også EF, siger, at det er et zone-tilfælde, vi har haft, det er Fynsområdet, og der gælder 30 dages reglen. Vi har endog lagt 30 dage mere til og ophæver de sidste restriktioner på Fyn den 13. marts, hvis der ikke sker mere.

Finland, Norge og Sverige fortolker re-kommandationerne således, at hele Danmark har været ramt, og fastholder derfor 6 måneders reglen. Det kan vi ikke acceptere.

De 3 landes ambassadører har været ved EF-Kommissionen og fået at vide, at man henstiller til dem at ophæve restriktionerne, under henvisning til at alle veterinære regler er opfyldt.

Regeringerne ønsker at få del i de undersøgelser, der foregår i Danmark. Jeg har før sagt, at vi løbende har orienteret veterinærdirektørerne.

Jeg vil her sige, at den danske landbrugsminister i dag holder møde med sine veterinære embedsmænd, og at ministeren indbyder veterinærdirektørerne i de 3 lande til møde i København hurtigst muligt og der orienterer om alle de undersøgelser, der er foretaget. Den danske landbrugsminister har slettet alt i sin kalender for at løse dette spørgsmål hurtigst muligt.

Jeg mener ikke, at spørgsmålet om at ophæve restriktionerne kan vente til mødet i FAO i april. Hvis det bliver tilfældet, må jeg sige, at jeg er meget skuffet over og utilfreds med ministerens svar.

Til sidst svarede hr. Lundkvist, at af hensyn til det nordiske samarbejde bør normal handel med landbrugsprodukter ske snarest.

Vil ministeren medvirke til, at det møde, som den danske landbrugsminister har inviteret til gennem mig i dag, og som vil blive fulgt op af en skriftlig indbydelse, vil kunne gennemføres snarest, således at restriktionerne kan ophæves hurtigst muligt, at vi i Danmark ophæver de sidste restriktioner den 13. marts, hvis intet uforudset sker?

Jeg citerede i mit første indlæg fra generaldebatten: "Den politiske vilje kommer på prøve." Jeg kan oplyse, at citatet er fra hr. Svante Lundkvists tale.

Statsrådet **Lundkvist**: Herr president! Det är naturligtvis riktigt att inget land bättre än Danmark kan intyga hur stora förluster jordbruket och nationen gör när denna sjukdom

bryter ut. Vi räknar därför från de övriga ländernas sida med förståelse för att vi vill motverka riskerna för spridning av sjukdomen.

Med hänsyn till de stora problem som Danmark drabbats av i detta sammanhang är vi angelägna om att på alla sätt medverka till att finna acceptabla lösningar på skyddet mot spridning av den sjukdom som det gäller. Därför vill jag som svar på Peder Sønnerbys fråga förklara att regeringarna i Sverige, Finland och Norge är helt införstådda med att ett möte mellan de fyra ländernas veterinärmyndigheter så snart som möjligt bör komma till stånd.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes att Lars Werner återtagit sin plats i rådet och att Eva Hjelmström lämnat sessionen.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

8

E 15: Fråga till Nordiska ministerrådet angående gränshandeln på Nordkalotten¹

Elsi Hetemäki-Olander: Herr president! Jag hänvisar till de skrivna motiveringarna och för att göra det kort frågar jag bara:

– Vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidtaga för att avskaffa begränsningarna i handeln på Nordkalotten?

– Har ministerrådet för avsikt att utreda betydelsen av en fri gränshandel på Nordkalotten för befolkningens, näringslivets och det praktiska nordiska samarbetets del?

Statsråd **Skauge**: Ministerrådet har traditionellt vært enig om at grensehandel bør fungere så liberalt som mulig. Dette grunnleggende synspunkt, som det fortsatt er full enighet om, baserer seg på grensehandelens betydning for så vel den økonomiske som for den sysselsettingsmessige, kulturelle og sosiale utvikling på Nordkalotten. Som spørgeren påpeker, ble det i 1982 i hvert av de tre land som omfattes av Nordkalotten, gjen-

¹ Frågan tryckt s. 2739.

nomfört tiltak som påverkar grensehandelen i ugunstig retning. Problemet ble drøftet under statsministrenes møte med samarbeidsministrene i 1982 på et initiativ fra den finske statsminister. Videre har saken vært berørt under regionalministrenes møte i desember 1982, samt på samarbeidsministrenes møter i år.

Resultatet av drøftelsene er at Ministerrådet i forrige uke traff beslutning om å nedsette en embetsmannsgruppe for å arbeide videre med saken. Gruppen har til oppgave å undersøke mulighetene for en ytterligere harmonisering og liberalisering av bestemmelsene angående "reisende trafikk". Videre skal gruppen se på behovet for en effektiv informasjonsutveksling mellom berørte nordiske myndigheter, og på mulighetene for å forsterke dette samarbeidet. Gruppen skal også undersøke behovet og mulighetene for å etablere spesielle ordninger for visse grense-regionale områder, herunder Nordkalotten. Gruppens rapport skal foreligge innen utgangen av 1983.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

9

A 645/e: Medlemsförslag om nordiskt handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet, A 651/e: Medlemsförslag om en nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning och A 653/e: Medlemsförslag om förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden

Rådet foretog ovannämnda tre saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslagen måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting.

Karin Söder (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Ekonomiska utskottet har haft att behandla tre medlemsförslag på det ekonomiska och sysselsättningspolitiska området, ett från mittenpartierna om en nor-

disk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, ett socialdemokratiskt om åtgärder för att motverka ökande arbetslöshet och ett från de konservativa partierna om förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden. Medlemsförslagen har kontinuerligt berörts i debatten under veckan och har därmed visat sin betydelse för det nordiska samarbetet. Det har också flera gånger apostroferats hur tillfredsställande det är att det har visat sig möjligt att presentera ett enhälligt betänkande där de olika politiska grupperingarnas synpunkter har vägts samman.

Medlemsförslagen speglar den stora oro som präglar den politiska debatten på grund av den stora arbetslöshet som råder världen över och den ekonomiska instabiliteten till följd bl. a. av energisituationen. Ambitionen i alla tre förslagen är att finna fram till gemensamma nordiska åtgärder för att vända den negativa ekonomiska trenden och återupprätta den fulla sysselsättningen. Men vi konstaterar också att de nordiska länderna med sina öppna ekonomier är särskilt beroende av en uppgång i den internationella ekonomin för att uppnå dessa målsättningar. Därför är det internationella arbetet ett viktigt led i den handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning, som vi vill rekommendera ministerrådet att utarbeta.

I motiveringen till rekommendationen specificerar vi i en gemensam skrivning handlingsplanens innehåll. Vad gäller internationella åtgärder måste vi vidareutveckla det nordiska samarbetet i internationella ekonomiska fora som OECD, GATT och IMF och att arbeta för att de ekonomiskt sett viktigaste länderna för en mer expansiv politik. Ny tillväxt i världsekonomin och en gemensam strategi för bekämpande av arbetslösheten måste skapas. Särskilt de länder som har god kontroll över inflation och betalningsbalans måste ta sitt ansvar för att öka den ekonomiska aktiviteten. Den fria handeln mellan länderna måste försvaras. Detta innebär att vi bör arbeta för en fortsatt avveckling av handelshinder och för att bekämpa protektionism.

Vad gäller de åtgärder vi enats om att rekommendera på nationellt och nordiskt plan vill jag understryka att man bör låta huvudmålet för den ekonomiska politiken i Norden – ekonomisk utveckling och full sysselsätt-

ning – stå i centrum för det nordiska samarbetet i framtiden. Mot bakgrund av höstens händelser föreslår vi särskilt att man bör dryfta former för ett utvidgat nordiskt valuta-samarbete bl. a. för att undgå orimliga konkurrensdevalveringar och för att få till stånd största möjliga valutamässiga stabilitet. Till dessa åtgärder hör också att utarbeta en aktiv arbetsmarknadspolitik särskilt vad gäller att skydda de socialt mest utsatta grupperna. Vi har också kunnat enas om en rekommendation att dämpa tillväxten av de offentliga utgifterna. Budgetpolitiken måste utformas så att alltför stora underskott skall minskas. Vi måste också arbeta för ökad produktivitet inom den offentliga sektorn och näringslivet. Viktigt är att arbetet med "Norden som hemmamarknad" bör kraftfullt fortsättas föras vidare. Särskilt viktig är harmonisering av lagar och förordningar. Samordningen av nordiska exportinsatser måste följas upp. Vidare bör man klarlägga förutsättningar och former för ett utvidgat samarbete på bl. a. energi- och industriområdet. Stat och kommuner bör stimulera till framtidsinriktade industriprojekt. Samarbete och erfarenhetsutbyte beträffande större inköpsprogram inom den offentliga sektorn bör dryftas.

Utskottet finner alltså att insatser måste göras på ett stort antal områden för att åter få igång en ekonomisk utveckling och uppnå full sysselsättning i de nordiska länderna. Insatserna måste göras på både nationellt nordiskt och internationellt plan. Det finns i detta sammanhang anledning att uttrycka stor tillfredsställelse med att finansministrarna enats om att söka samordna de nordiska regeringarnas agerande i olika internationella organ. Utskotet har här också pekat på ett antal områden där det är både möjligt och nödvändigt att få till stånd ett nordiskt samarbete. Utskottet noterar med tillfredsställelse det arbete som redan utförs under rubriken "Norden som hemmamarknad" och i ministerrådets arbetsplaner för industri- och energipolitik. Men vi menar att det nu är viktigare än någonsin att hålla fast vid de överordnade målsättningarna för de nordiska ländernas ekonomiska politik och att aktiva åtgärder för att få våra ekonomier på offensiven nu måste vara den viktigaste uppgiften i det nordiska samarbetet.

Jag får med detta yrka bifall till utskottets

hemställan.

Herr president: Jag skulle också vilja citera vad social- och miljöutskottet sagt i sitt uttalande till det betänkande vi nu har till behandling: "Arbete innebär idag för den enskilde en källa till ekonomisk försörjning, identitet, oberoende, solidaritet och meningsfullhet. Arbetsvillkoren bestämmer många andra fundamentala villkor om hälsa, möjligheter till politiskt och fackligt arbete, fritidsmöjligheter, arbetskamrater, arbetsresor och rekreation."

Utskottet framhåller också att arbetslöshetens följder är komplexa och att det för alla människor är svårt att fylla det tomrum som arbetslösheten skapar i en människas tillvaro.

Därutöver betonas att ungdomsarbetslösheten är farligast. Den har blivit ett av Nordens och för övrigt hela västvärldens allvarligaste sociala problem.

En av utskottets slutledningar är att "En politik för full sysselsättning är en av de största, kanske den största utmaningen under 1980-talet".

Ekonomiska utskottet har som framgår av det gemensamma uttalandet sett på problemen på samma sätt.

Jag vill personligen tillägga att ungdomar verkligen måste känna att de behövs i samhället och att arbetet, såsom jag sade i generaldebatten, är att se som en mänsklig rättighet.

Jag skulle slutligen vilja apostrofera några punkter som lagts fram i mittenpartiernas förslag.

Jag kan konstatera att vi på så gott som alla punkter har fått våra önskemål tillgodosedda i det gemensamma förslaget, men jag vill stryka under det som står i medlemsförslaget, att vi lever i en gynnad del av världen. Därför är det viktigt när vi utarbetar en nordisk handlingsplan för ekonomisk politik att vi också tänker på att satsa på en massiv resursöverföring till världens fattigaste länder.

Jag är övertygad om att – som statsrådet Anna-Greta Leijon sade i går – en sådan satsning från de rika ländernas sida har en positiv effekt inte bara för de länder som erhåller stödet utan också för världen i övrigt, eftersom den höjer efterfrågan totalt.

Det är i första hand fråga om solidaritet med våra fattiga bröder och systrar i världen.

Jag är angelägen om att ministerrådet beaktar även detta i sitt arbete med en nordisk handlingsplan.

Jag vill också understryka att arbetet måste i alla sammanhang bära solidaritetens prägel och att tillväxten i den offentliga sektorn måste begränsas. De som bäst behöver samhällets stöd skall ha högsta prioritet vid fördelningen av tillgängliga resurser.

Den offentliga sektorn i de nordiska länderna är ett viktigt instrument för att förbättra och vidareutveckla våra välfärdssamhällen, men den får inte vara så helig att den inte kan utsättas för kritik och bli föremål för förändringar eller nya prioriteringar.

Enligt vår mening i mittengruppen är det väsentligt att den offentliga sektorn får medverka i en dynamisk process för att förbättra ekonomin.

I det sammanhanget vill jag till sist peka på de möjligheter som små och medelstora företag har i vårt näringsliv. De visar i svåra tider en stor anpassningsförmåga, de står ofta för tillvaratagande av nya idéer, de spelar en viktig roll i våra nordiska samhällen. Deras uppgift som spjutspetsar för att motverka arbetslöshet bör ytterligare stimuleras. Likaså bör enligt mittenpartiernas mening det nordiska forskningssamarbetet inom det ekonomiska och industriella området stärkas.

Vi får inte spara någon möda, herr president, i kampen mot arbetslöshet och en solidarisk kamp för ekonomisk utveckling.

Berge: Jeg kan i all hovedsak gi min tilslutning til de synspunkter som Karin Söder har gitt uttrykk for, og jeg tror hele den sosialdemokratiske gruppe i rådet også kan gjøre det. Jeg vil likevel komme med enkelte supplerende bemerkninger:

Disse tre medlemsforslagene er i virkeligheten en utmerket illustrasjon på en positiv virkning av den økte politisering som har skjedd av arbeidet innenfor Nordisk Råd. Selv om forslagene er sammenfallende når det gjelder hovedmålsetting, nemlig det å stimulere den økonomiske veksten og å få ned arbeidsledigheten, ser en likevel at innholdet til dels er sterkt forskjellig. Alle vil se at det er betydelig avstand eksempelvis mellom det sosialdemokratiske forslaget og forslaget fra de konservative. For min egen del føler jeg ikke særlig stor avstand til midtenpartienes

forslag. Men det som kanskje er av langt større betydning nå i forhold til den alvorlige oppgave vi står overfor, er – som jeg sterkt understreket ikke minst i generaldebatten – at det har lykket alle disse tre politiske grupperinger å skrive seg sammen i en felles uttalelse. Vi skal ikke undervurdere betydningen av dette. Vi kunne selvfølgelig ha valgt en helt annen strategi, men da kunne det hele lett blitt et spill for galleriet istedenfor å bli et konstruktivt bidrag til en gunstigere økonomisk utvikling til beste for de snart 800 000 som er arbeidsledige i de nordiske land. Og det må være hensynet til disse som er det avgjørende.

Det kan selvfølgelig innvendes både mot medlemsforslagene og betenkningen fra økonomisk utvalg at innholdet er lite konkret. En skal likevel være oppmerksom på at det er først og fremst på det nasjonale plan den konkrete oppfølging må finne sted. Dessuten foreligger det muligheter for ytterligere konkretisering når nå Nordisk Ministerråd skal utarbeide en nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting, og det har stor betydning at dette er en oppgave som blir gitt høy prioritet innen Ministerrådet.

På norsk hold har det vakt en viss oppmerksomhet at vi i Arbeiderpartiet har gått med på en formulering som tar til orde for dempet vekst i de offentlige utgifter. Men forholdet er at vi på et langt tidligere tidspunkt selvfølgelig har måttet erkjenne at dempet vekst også i de offentlige utgifter er påkrevd når den totale tilveksten i økonomien i mange land avtar og i Norden ligger nær null. En skal likevel være oppmerksom på at det fortsatt snakkes om vekst i de offentlige utgiftene og ikke om en alminnelig tilstramning i den offentlige aktiviteten. Personlig tror jeg, i likhet med hva representanten Karin Söder gav uttrykk for, at det er av helt avgjørende betydning dersom vi skal klare å opprettholde den fulle sysselsetting. Uansett om vi blir i stand til å snu tilbakegangen i industrien i de nordiske land, kan vi ikke forvente sysselsettingsvekst der. Endelig må vi være oppmerksom på at utsagnet om å dempe veksten i de offentlige utgiftene er koblet direkte sammen med det formål å unngå for store budsjettunderskudd. I Norge har vi som kjent intet underskudd på stats-

budsjettet. Derfor vil denne uttalelsen få noe ulik betydning alt etter hvordan utgangspunktet er i det enkelte medlemsland.

Til slutt vil jeg bare bemerke at disse medlemsforslagene kanskje allerede har fått en konkret oppfølging. Så vidt jeg forstår, har de nordiske lands finansministre under denne sesjonen allerede blitt enige om å samordne sine standpunkter og videre å ta sikte på en samordnet nordisk opptreden på det viktige OECDs ministerrådsmøte som skal være i begynnelsen av mai. Det er et skritt i positiv retning som kan bli av den aller største betydning, for selv om vi er i stand til å utdype det nordiske samarbeidet, er det også av helt avgjørende betydning at man kan påvirke beslutningene internasjonalt. Bare på den måten kan vi sikre sysselsettingen i de nordiske land og i den vestlige industrialiserte del av verden for øvrig.

Ulf Adelson: Herr president! Det er ju en fördel om vi kan vara överens, och det är bra när vi är det. Men det finns anledning att varna för att tolka in för mycket i de olika formuleringarna i detta sammanhang. Jag har en känsla av att vi ofta har helt olika uppfattning om vad som är det egentliga innehållet. Från de konservativa partierna har vi dock valt att ta fasta på vad som finns att göra gemensamt. Det är, som Gunnar Berge säger, bättre att vi försöker göra det än att här försöka spela för gallerierna.

På det internationella planet har vi redan talat om frihandeln. Det kanske viktigaste i det sammanhanget är att till en början rensa upp de olika typer av bl. a. handelshinder som f. n. finns mellan våra länder. När vi har rensat upp på detta område blir det desto lättare för oss att gemensamt stå starka när vi skall agera för frihandel och för reduisering så långt möjligt av handelshinder på det internationella planet.

I det aktuella dokumentet sägs vidare att man vill ha en expansion i de länder som har god kontroll över inflation och betalningsbalans. I Europa finns det ett antal sådana länder. Det gäller t. ex. i högsta grad för Västtyskland, som betraktas som en motor i detta sammanhang. Men det finns också ett antal andra länder att hoppas på, såsom Schweiz och Österrike, i någon mån Nederländerna och kanske t. o. m. – enligt vad en del ekono-

mer i dag säger – Storbritannien.

Problemet är att den västtyska motorn tvekar att starta. Man har i Västtyskland ett underskott i budgetbalansen vilket motsvarar 4 % av bruttonationalprodukten. Det tycker man i Västtyskland är mycket och är därför orolig för rollen att fungera som motor. Det är ett problem för oss alla att tackla att förmå den tyska regeringen – hur denna än kan komma att se ut – att ta på sig de bördor som man inte var särskilt glad att ta på sig 1978–1979.

Schweiz är ett annat intressant exempel. Det är ett land som enligt allas våra bedömningar har ytterst god kontroll på sin ekonomi. Man har i Schweiz ett budgetunderskott på knappt 4 miljarder svenska kronor, vilket för en svensk ter sig om inte precis som en droppe i havet, så dock som något i den riktningen. Schweiz lägger dock nu fram olika typer av program för att nå balans i den egna ekonomin. Så nog har vi nordbor en del att göra, om vi skall övertyga våra europeiska bröder om att de skall öka sin expansion något.

Det är också fråga om ett växelspel. Vissa länder kan inte expandera. I ekonomiska utskottet fick vi en föredragning av Kjell Andersson, som är OECD-expert i Paris. Denna klargjorde att vissa länder har bekymmer, främst naturligtvis Sverige, Danmark och Island. I Sverige har vi ett budgetunderskott som motsvarar 15 % av den svenska bruttonationalprodukten. Jämför detta med vad jag sade om Västtyskland. Det är naturligtvis helt riktigt att det finns stora skillnader mellan våra länder, och man kan därför inte dra några generella slutsatser. Den ekonomiska krisen är värst i Sverige, Danmark och Island, medan Norge och Finland i varje fall hittills har klarat sig bättre. Det gör att politiken inte kan kopieras mellan länderna. Självfallet måste vi i Sverige, Danmark och Island ha hårdare krav på oss att spara än vad man har i Norge och Finland.

Vi säger vidare i dokumentet att man skall vara försiktig med för stora underskott i statsbudgeten. Vi har kanske också olika uppfattning om vad som egentligen är för stora underskott, men det är inget tvivel om att vi på konservativt håll är ganska klara över att man i Danmark, Sverige och Island har allt för stora underskott. Detta leder till krav

på besparingar. Jag behöver inte gå in på vad de ekonomiska följderna av besparingar på statsbudgeten betyder. Det gör att man får lättare att investera osv.

Vi säger också att förutsättningarna för att näringslivet skall kunna öka sin konkurrenskraft måste förbättras. En socialdemokratisk ledamot av ekonomiska utskottet sade i Köpenhamn att man i det kan tolka in att löntagarfonder skall inrättas för att stärka näringslivets konkurrenskraft. Jag tror inte att jag gör mig skyldig till en överdrift om jag säger, att samtliga konservativa partier i det avseendet har en diametralt motsatt uppfattning. Jag säger detta därför att vi i våra partier vill så långt möjligt ha fria kapitalrörelser och så litet som möjligt av byråkratiska och andra lagliga hinder för ett fritt ekonomiskt utbyte mellan våra länder. I det sammanhanget är löntagarfonder ett hinder. Jag säger detta inte för att få till stånd en stor debatt utan nämner det bara som våra partiers ståndpunkt.

För egen del skulle jag också vara beredd att tillstyrka att en gemensam nordisk aktiemarknad inrättas. Den frågan får väl diskuteras, men jag nämner den därför att man i det sammanhanget från socialdemokratiskt håll naturligtvis får tänka sig att inte driva frågan om löntagarfonder så hårt att ett sådant initiativ omöjliggörs. Vi får alla väga fördelarna av exempelvis en gemensam nordisk aktiemarknad mot önskemålen att driva frågan om löntagarfonder.

Låt mig, herr president, en minut också ta upp en annan fråga, som gäller ett stort nordiskt samarbetsprojekt, även om det främst avser samarbetet mellan Sverige och Danmark. Det gäller frågan om en fast förbindelse över Öresund. Sverige och Norge är ju på väg att skapa en vägförbindelse mellan Kiruna och Narvik, och det kan därför också vara av intresse att studera frågan om förbindelsen över Öresund, där trafiken borde vara större än mellan Kiruna och Narvik. Jag är medveten om att man från dansk sida sagt att folket inte vill ha någon fast förbindelse före man klarat av förbindelsen över Stora Bält. Det konsortium som förklarat sig villigt att finansiera ett brobygge över Öresund skulle säkerligen också vara intresserat av att finansiera bägge dessa projekt samtidigt.

Vi talar här om en investering i mångmiljardklassen, som inte skulle kosta några skat-

tepengar. Den skulle vara lönsam och betalas av de färjeavgifter som vi har i dag. Från konsortiets sida har sagts att förbindelsen när den väl är avamorterad skulle kunna skänkas till de bägge staterna.

En så här stor investering skulle verkligen göra något för att förbättra förhållandena beträffande arbetslösheten. Det skulle ge många tusen människor arbete. Det skulle ge beställningar som gagnade hela Norden, och hela Norden skulle få en bil-led direkt till kontinenten med ökade möjligheter till turism, arbetsresor och handel. Det skulle i sin tur skapa möjligheter till nya jobb i framtiden.

Jag har talat med Poul Schlüter om detta, och vi är eniga om att det gäller ett mycket intressant projekt. Herr president! Låt oss nu äntligen försöka fatta de beslut som behövs för att knyta ihop två av de nordiska broderländerna med en fast förbindelse.

Herr president! Jag vill slutligen säga att de konservativa partierna är starka anhängare av ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Dessa bägge faktorer är naturligtvis nödvändiga förutsättningar för varandra. Jag säger detta med tanke på att det viktigaste en person kan ha är ett jobb. Att känna att man betyder något i samhället är det viktigaste, och det gäller särskilt för de unga. Jag tror att alla av oss innan vi fick vårt första jobb oroade oss för om vi skulle få något sådant. Vi minns känslan av att kanske inte komma att behövas. Det är kanske det viktigaste minnet för oss när vi nu var och en på sin stol aktivt skall driva de frågor som vi här kommit överens om att främja och som vi om ett år skall försöka påvisa faktiska resultat i.

Jo Benkow övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

Ullsten: Herr president! Jag är enig med Gunnar Berge om att utskottets betänkande innebär att utskottet är för ett återskapande av ekonomisk tillväxt. En politik med denna inriktning måste bedrivas på olika sätt, beroende på i vilken situation de respektive länderna befinner sig.

Det finns också anledning att instämma i vad Gunnar Nilsson sade, att betänkandet måste ses som en ganska bestämt avvisande

gest mot den monetaristiska skolan. Det ger uttryck för insikten att en för hård åtstramning leder till ökad arbetslöshet på både kort och lång sikt och medverkar inte till – det har vi i varje fall inga exempel på – den ekonomiska tillväxt som vi eftersträvar. Viktigt är också att man i betänkandet avvisar tanken att använda arbetslöshet som medel att skapa ekonomisk balans.

I tisdags hade ekonomiska utskottet ett kanske litet ovanligt möte. Vi fick besök av representanter för de nordiska politiska ungdomsförbunden. Från vänster till höger hade de ett gemensamt budskap till oss parlamentariker och till regeringarna: gör någonting åt ungdomsarbetslösheten.

200 000 ungdomar i Norden är i dag utan arbete. Var tredje arbetslös i de nordiska länderna är alltså en ung människa.

Att bli arbetslös är allvarligt för varje människa. För de unga kan det bli en tragedi. De får den sämsta möjliga start i livet. De möter ett samhälle som inte tycks ha användning för dem. De känner sig misslyckade och överflödiga. Dess bättre är det få som drabbas av ekonomisk nöd. Men arbetslöshet skapar en social nöd bland de unga.

Ungdomsförbunden presenterade en lång kravlista.

Den första punkten var krav på en s.k. ungdomsgaranti. Som representant för folkpartiet i Sverige gladdes det mig. Vi har länge drivit den idén. Länges mötte vi starkt motstånd, inte minst från socialdemokratiskt och fackligt håll. Även om vi hade samma mål var vi oense om att använda detta medel. Till sist kunde vi i regeringsställning förverkliga den.

Men vi har ändå slutat att tala om ungdomsgaranti. Ordets makt över tanken leder lätt till föreställningen att samhället kan garantera alla unga ett arbete i produktionen. Kunde vi det hade vi löst arbetslöshetens gåta. Men vad vi kan och bör göra är att inte lämna de unga i sticket. Det vi nu i stället kallar uppföljningsansvaret innebär att skola och arbetsmarknadsmyndigheter har ett ansvar för att de unga när de lämnar skolan erbjuds ett jobb, en praktikplats eller fortsatt utbildning. För 16–17-åringarna har programmet blivit en stor framgång.

Om vi skall undvika att stora delar av den unga generationen vänder samhället ryggen måste vi kunna ge de unga meningfull sys-

setsättning. I själva verket kanske hela vårt demokratiska system står på spel. Förtroendet för demokratin kan komma att svikta om våra länder inte kan garantera den mänskliga rättighet som heter arbete.

Ändå är det inte arbetsmarknadspolitiska specialprojekt av det här slaget som blir viktigaste insatsen mot arbetslöshet. Skall vi ge en garanti värd namnet måste vi engagera hela vår arsenal av ekonomisk politiska medel för att få våra ekonomier att växa igen. Det är bara så vi kan skapa den varaktiga sysselsättningen.

Vi måste se till att ungdomen får den utbildning som passar den arbetsmarknad de till sist möter. Vi måste förbereda oss för att robotarnas och elektronikens intåg kommer att ge ett annat slags arbetsmarknad än den vi har i dag. Vi måste vara medvetna om att vissa grupper kommer att ha svårare än andra att hävda sig i denna omställning. Dit hör inte minst kvinnorna. Jämställdhet mellan kvinnor och män måste vara ett mål inte bara i arbetsmarknadspolitik utan i all ekonomisk politik. Men det vi kan åstadkomma inom våra länder förslår ändå inte mycket.

Vi är alla delar av en större ekonomisk gemenskap. Skall de problem vi står inför kunna lösas krävs mer av samarbete.

Ekonomiska utskottets eniga betänkande är inte, som någon förhoppningsfullt talat om, en pånyttfödelse av tanken på ett Nord-ek. Det är inte heller någon signal om en gemensam ekonomisk politik i de fem nordiska länderna.

Vad det handlar om är – som Ulf Adelsohn uttryckte det – en sammanfattning av det vi är eniga om.

Ett som förenar är just insikten om samarbetets nödvändighet. Vi skall kartlägga förutsättningarna för och främja en balanserad stimulanspolitik, står det i betänkandet. Vad menas med det?

Ja, först och främst menas att vi skall ta vara på samarbetsmöjligheterna inom Norden. Vi kanske var och en har möjlighet att exportera idéer om ungdomsgarantier och andra metoder mot arbetslöshet. Men vi skall inte exportera arbetslöshet till varandra.

Ekonomiska utskottets betänkande innebär också ett krav som de nordiska länderna som grupp riktar till andra länder. Den förre västtyske förbundskanslern Helmut Schmidt

sade i ett tal häromdagen att vissa länder måste vara beredda att föra en mera expansiv politik, om andra skall ha framgång med sina försök att återskapa balans och tillväxt genom nödvändig åtstramning.

Om detta inte sker står vi inför en ny 30-talskris. Länder med stora underskott i sina statsbudgetar och i sina affärer med omvärlden bedriver redan i dag definitionsmässigt en alltför expansiv politik. Om dessa länder – Sverige hör dit även om våra problem är mindre än t. ex. Danmarks – inte kan pressa sina löner och begränsa sina offentliga utgifter, hamnar de djupare och djupare ner i underskottsrasken.

Men också den hårdaste åtstramningspolitik är dömd att misslyckas om länder med förutsättningar att vara mera expansiva ändå håller igen. Då fortsätter världshandeln att stagnera. Till sist drabbar detta inte bara dem som i dag har underskottsproblem, utan hela världsekonomin.

Medlet att *skapa* denna fördjupade kris är exporthinder och andra försök att lösa problemen i isolering. Medlet att *lösa* krisen är att vi försöker hjälpa oss själva genom att ta ett solidariskt ansvar för varandra.

Om Nordiska rådets beslut i dag innebär att de nordiska länderna gemensamt engagerar sig i en kampanj för en samordnad global konjunkturpolitik för full sysselsättning innebär det ett litet men viktigt steg mot ett stort mål.

Skall vi ge ungdomen hopp måste vi se till att det vi säger inte bara blir nordisk retorik utan också omsätts i nationell praktisk politik.

Erlendur Patursson: For fem år siden var det til behandling her i Nordisk Råd et av meg stilt medlemsforslag ifølge hvilket Nordisk Råd skulle rekommandere Ministerrådet å samordne de nordiske myndigheters tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon, med det siktemål å oppnå full sysselsetting og stabil pengeverdi. Forslaget ble nedstemt av alle medlemmer av rådet, mot 2 eller 3 stemmer.

Nå – fem år etter – har vi til behandling et medlemsforslag av lignende innhold som forslaget fra 1978. Jeg vil mene at det vil være av en viss betydning å sammenligne forslaget fra 1978 med dette fra 1983. I premissene til 1978-forslaget sies det bl. a.:

''Etter forslagsstillerens mening er disse spørsmål – bekjempelse av arbeidsløshet og inflasjon – av så vital betydning for de nordiske lands sunne samfunnsøkonomi og de nordiske folks trivsel og trygghet at de bør tas opp til behandling på felles nordisk plan, således at man samordner de nordiske myndigheters tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon med det siktemål å oppnå full sysselsetting og stabil pengeverdi.''

Selve forslaget hadde følgende ordlyd:

''Nordisk Råd rekommanderer Ministerrådet å samordne de nordiske myndigheters tiltak mot arbeidsløshet og inflasjon med det siktemål å oppnå full sysselsetting og stabil pengeverdi.''

Ved å sammenligne de to forslag ser man at mens det første innbefatter inflasjonsproblemet, gjør det siste det ikke. Og mens det første vedrørende arbeidsløsheten setter ''som siktemål'' å oppnå full sysselsetting, skal man ifølge det foreliggende forslag innskrenke seg til å ''motvirke økende arbeidsløshet''.

Det er mulig at inflasjonsproblemet kan betraktes som et selvstendig problem, løst fra arbeidsløshetsproblemet, men jeg kan ikke godta at vi, slik forslaget synes å gjøre, akkviescerer med den nåværende arbeidsløshets høyde og bare skal sette oss som siktemål å motvirke en ytterligere arbeidsløshet.

Premissene taler om ''å la kravet om full sysselsetting prege det nordiske regjerings- og parlamentarikersamarbeidet'' og om ''å gjøre 1984 til et nordisk sysselsettingsår med bakgrunn i felles innsats for økonomisk utvikling og full sysselsetting''. Her tales rett nok om ''full sysselsetting'', men formuleringen er meget vag. Vi skal la sysselsettings-spørsmålet ''prege'' det nordiske samarbeid. Hva betyr det? Vi skal ''gjøre 1984 til et nordisk sysselsettingsår''. Hva betyr det? Og hvorfor bare 1984? Hvorfor ikke også 1983 og årene fra 1985 og fremover?

Nå foreligger det et forslag fra Økonomisk utvalg som jeg vil støtte. Til slutt: Selv om det nå er gått fem år siden spørsmålet ble reist her i Nordisk Råd, må jeg bare si at det gleder meg at man nå endelig har fått øynene opp for at dette er et spørsmål som Nordisk Råd må gå i gang med å søke å få løst.

Kemppainen: Herr president! Det är väl inte en tillfällighet att sysselsättningsfrågorna så synbart varit uppe här i denna session. Antalet arbetslösa har ökat i alla nordiska länder till nära en miljon personer. 200 000 unga människor går utan arbete.

Under generaldebatten har frågan varit en av de mest behandlade. Men vilket är resultatet av allt detta nu på fredagen? Det har kanske varit just nordisk retorik som herr Ullsten sade, som vi har fått höra. Några konkreta åtgärder tycks rådet dock inte vara villigt att vidtaga.

Ungdomsorganisationerna har samlats i samband med den här sessionen och de har också ställt stora krav på att politikerna måste medverka för att lösa ungdomsarbetslösheten. Nästan det enda konkreta förslag som jag har hört framställas här är en sänkning av lönerna för ungdomen. Är det faktiskt det enda man kan göra? Varför måste man först nedskära lönerna? Varför inte vinsterna av storkapitalet? Jag måste säga att mitt recept för skötseln av sysselsättningsfrågan är just motsatsen till det, som Ulf Adelson här lagt fram. Dock vill jag inte motsätta mig bygandet av en bro mellan Danmark och Sverige.

Jag vill ännu nämna några konkreta förslag i syfte att främja sysselsättningen och hoppas att rådet skall kunna behandla den här saken också i framtiden.

Först förkortning av arbetstiden. Det är det mest effektiva medlet tycker jag. Sänkning av pensionsåldern borde vara en av de första åtgärderna. Gemensam lagstiftning om garantier för ungdomar under 25 år är en mycket effektiv sak. Jag förstod inte den kritik som Ola Ullsten här lade fram. Den var inte särskilt väl motiverad.

Vi vill också utveckla den offentliga sektorn. Vi menar att det finns nödvändiga arbetsplatser inom den offentliga sektorn. Vi skulle kunna få bättre service inom hälso- och socialvårds- samt kultur- och andra offentliga sektorer. Dessutom vill vi ha större inflytande för samhället inom kapitalvärlden, bättre planering, styrning och demokratisk kontroll av investeringarna.

Jag hoppas, herr president, att trots att vi nu har fått nästan "tomma" svar på sysselsättningsfrågan här vid rådets 31:a session, rådet inte skall anse saken slutbehandlad utan att rådet för sin del ökar aktiviteten för

bättre sysselsättning inom de nordiska länderna. Annars tror jag att folken i Norden inte kan ge något bra vitsord åt rådet i den här saken.

Anker Jørgensen: Det, der har præget den økonomiske politik i en lang række lande, er for det første, at man har ført en politik, der har nedpresset efterspørgslen, for det andet, at man har ført en restriktiv pengepolitik – ikke mindst under navnet monetarisme – og for det tredje, at man har ført en meget stærkt antiinflationær politik.

Det sidste kan i høj grad have haft sin berettigelse, men det er en politik, man skal passe på ikke at overdrive. Situationen er jo i øjeblikket den, at alle frygter inflationen og derfor bruger alle økonomiske midler for at holde den nede, men medens det sker, glemmer man arbejdsløshedsproblemet, og derfor stiger arbejdsløsheden i alle vore lande.

Derfor er det lykkeligt, at økonomisk udvalg ikke alene har fået 3 forslag fra 3 hovedgrupper – socialdemokraterne, midterpartierne og de konservative – men at det også har været muligt, i første omgang ved et samarbejde mellem socialdemokraterne og midterpartierne, at blive enige – og så lige på det allersidste også at få de konservative partier med i den fælles indstilling. Indstillingen er ganske vist ud fra en socialdemokratisk holdning ikke helt tilfredsstillende, men den er alligevel nok et tidligt forårstegn, som peger på, at der skal føres en noget anden politik end den, der hidtil slavisk har været fulgt.

Jeg mener, det også politisk er vigtigt, at de 3 hovedgrupper har kunnet enes om en politik, der skal stimulere såvel investeringerne som efterspørgslen i et rimeligt omfang.

Det, der gør denne beslutning – som jeg går ud fra får tilslutning i Nordisk Råd – interessant, er, at der i virkeligheden foregår den samme nyorientering i en lang række andre lande og også i internationale økonomiske organisationer.

Jeg nå måske lige have lov til at sige, at inden for EF vedtog man på Det europæiske Råds møde i foråret 1982 et program, som indeholder mange af de synspunkter, der kommer til udtryk i den fælles holdning fra økonomisk udvalg i Nordisk Råd. Men det er jo ikke nok, at man vedtager et papir, en

resolution, en udtalelse eller lignende. Det er vigtigt, hvad man gør hjemme i sine respektive lande. Desværre skete der det – vi hørte jo et citat her, idet Ola Ullsten citerede Helmut Schmidt – at et meget afgørende land i EF, nemlig Vesttyskland, skiftede regering. Det skete for øvrigt også i Danmark, hvilket også betyder en hel del. I Tyskland skiftede man fra en socialdemokratisk-liberal regering til en konservativ-liberal regering. I Danmark skiftede man fra en socialdemokratisk regering til en firkløverpartiregering, som vi så pænt betegner den i Danmark. Det var efter min mening en forkert politisk tendens, som ikke vil bidrage til at styrke en aktiv økonomisk politik.

Uanset dette lidt pessimistiske træk i billedet vil jeg dog gerne sige, at der er en ny tendens på vej, eksempelvis i OECD. Økonomisk udvalg har jo haft besøg af en repræsentant for OECD – en norsk ekspert i øvrigt – som redegjorde for de synspunkter og de overvejelser, der for tiden gør sig gældende i OECD. Jeg har vel ikke lov at sige, hvad der kommer ud af disse overvejelser, men at der er bevægelse væk fra monetarismen over mod en koordineret og samordnet aktiv, økonomisk politik er helt sikkert. Det er derfor, at Nordisk Råds beslutning her i dag kan få større betydning, end den ellers ville have haft. Det er på det psykologisk rigtige tidspunkt, at også Nordisk Råd giver nogle nye signaler. Med nye signaler mener jeg ikke en totalt anderledes politik, men alligevel en klar drejning væk fra monetarismen og over til en mere aktiv politik. Ingen kan og ingen skal vende den økonomiske politik voldsomt. Det er der såmænd heller ingen risiko for med de politiske strømninger, der er i mange af vore lande. Men det vil i hvert fald være rart, at der blev en ændring væk fra den nuværende politik over til den politik, som antydes og markeres i det, der er lagt frem her.

Jeg har altså en tro på, at det, vi nu beslutter, har lidt større muligheder end det, vi tidligere kunne vedtage af samme slags netop på grund af det ændrede internationale miljø. Det er en kendsgerning, at selv i USA er præsidentens rådgivere ved at blive usikre over for monetarismen. Også dér er der en ny tankegang på vej, at det er rigtigt, hvad vi her foreslår.

Må jeg i mit indlæg her gå lidt væk fra de store linjer i den internationale politik og om-

tale det meget vigtige spørgsmål, der hedder ungdomsgaranti. Det har ingen værdi at udstede en eller anden lov, der siger, at nu garanterer man de unge arbejde, men det har betydning, at man laver en lovgivning i de enkelte lande under navnet ungdomsgaranti, hvis der i denne lovgivning eller i supplerende lovgivning er en lang række foranstaltninger, som bidrager til, at de unge kan få læreplads, at de unge kan få tilbud om et job, at de unge kan få bedre uddannelsesmuligheder. Det har vi i al beskedenhed forsøgt i Danmark, og der ligger også i det danske folketing i øjeblikket et forslag til en ungdomsgarantiordning, som er en overbygning på en lang række foranstaltninger, der enten er gennemført eller forhåbentlig vil blive gennemført i den kommende tid. Jeg er derfor af den opfattelse, at det er rigtigt, at vore politiske ungdomsorganisationer har prioriteret ungdomsgarantiordningen – i ordets bredeste betydning – så højt, som man rent faktisk har, nemlig som nr. ét på den ønskeliste til en beskæftigelses- og uddannelsespolitik, som alle de politiske ungdomsorganisationer – eller vistnok alle de politiske ungdomsorganisationer – har tilsluttet sig. Det er et udtryk for, at vi er på rette vej, og at vi har ungdommen med os, hvis vi i vore lande gennemfører en sådan bredt orienteret ungdomspolitisk indsats, altså en ungdomsgaranti.

Jeg skal ikke sige mere. Skulle jeg gå i enkeltheder, ville det blive en gentagelse af det, som hr. Gunnar Berge har givet udtryk for. Jeg kan fuldt ud tilslutte mig det, han har sagt.

Ulf Adelsohn: Herr president! Eftersom jag tyckte att Anker Jørgensen tog ut svängarna en aning väl långt vill jag säga några ord.

I det uttalande som finns står det att vi skall bekämpa arbetslösheten genom att industriländer med god kontroll över inflation och betalningsbalans bör söka öka den ekonomiska aktiviteten. I mitt förra inlägg pekade jag på några länder som har sådan god kontroll över inflation och betalningsbalans, bl.a. Västtyskland. Jag nämnde också Schweiz, Österrike och Nederländerna och rent av Storbritannien. Jag vill naturligtvis inte kommentera dansk inrikespolitik, men jag tror att få internationella ekonomer anser att Danmark – eller för den delen Sverige –

skulle kunna inrymmas i denna beskrivning.

Vi skall nog vara klara över att vad vi vill göra är att försöka påverka länder, som har gjort svåra och tunga uppostringar för att nå dit de har nått, att försöka öka sin ekonomiska aktivitet. Kjell Andersen, den norske ekonomen i OECD, ansåg att det i varje fall i Sverige knappast fanns utrymme för en ytterligare ökning av den ekonomiska aktiviteten. I Sverige, sade han, kunde man inte precis klaga på den expansionistiska politiken.

Jag har velat göra detta lilla tillrättagande för att inte intrycket här skall vara att nu skall vi alla trampa gaspedalen i botten med Anker Jørgensen som chaufför.

Anker Jørgensen: Det er ikke uden betænkelighed, jeg skal sige, at jeg til en vis grad er enig med hr. Adelson. Jeg er heller ikke tilhænger af, at vi nu skal træde gaspedalen i bund. Hvis hr. Adelson havde lyttet rigtigt efter, ville han have hørt, at det heller ikke var noget i den retning, jeg sagde. Jeg talte om en koordineret og samordnet økonomisk politik, og jeg sagde også noget om, at det ikke skulle være noget vildt og voldsomt. Jeg tilføjede vist, at det var der såmænd heller ingen fare for. Jeg kan sige det mere direkte: ikke så længe vi har en hr. Adelson i Sverige og måske andre konservative politikere i andre lande. Men vel, jeg er ikke så forfærdelig uenig med hr. Adelson.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Jo Benkow, Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Lahja Exner, Karin Flodström, Thorbjörn Fälldin, Kirsti Grøndahl, Eiddur Guðnason, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anker Jørgensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Astrid Murberg

Martinsen, Peter Muurman, Terhi Niemien-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Per Petersson, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Karin Söder, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Ola Ullsten, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Mot rekommendationen röstade Anna-Liisa Jokinen.

Margrete Auken, Stefán Jónsson, Arvo Kempainen och Lars Werner *avstod från att rösta.*

Frånvarande var:

Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Ole Henriksen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Otto Mørch, Håkon Randal, Petter Stavola, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jøgvann Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Søderström och Mogens Voigt.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster mot 1. 4 medlemmar avstod från att rösta.

10

E 33: Fråga till Nordiska ministerrådet angående ministerrådets arbetsformer inför internationella möten om ekonomi- och arbetsmarknadspolitik¹

Bernhardt Tastesen: Hr. præsident! Det har været et gennemgående træk i debatten her på Nordisk Råds møde, at Norden ikke kan være sig selv nok. Norden har kontakter ud mod verden med en lang række organisationer, som man skal samarbejde med. Det har været et andet træk, at koordinationen mellem de nordiske lande måske ikke altid har været lige god. Mit spørgsmål går ud på, om man i Nordisk Ministerråd vil være i stand til at udbygge og have ressourcer til at udbygge denne kontakt, således at samarbejdsrelationerne kan blive styrket i forhold til, hvad der hidtil har været tilfældet, når man optræder f. eks. i OECD eller i ILO.

¹ Frågan tryckt s. 2758.

Finansministern och nordiska samarbetsministern **Laine**: Herr president! Ministerrådet har i sin skriftliga årsberättelse angående det nordiska samarbetet i 1982 i flera olika sammanhang omtalat, att de nordiska länderna i hög grad koordinerar sina synpunkter i förhållande till arbetet i en rad multilaterala organisationer. Detta gäller inte minst arbetet i OECD samt i ILO, där Norden har en gemensam plats i styrelsen. Det gäller i hög grad för verksamheten i hela FN-systemet – ex. i organisationer som GATT, FAO, UNESCO och UNCTAD.

Inom de multilaterala biståndsorganisationerna – särskilt UNDP – förekommer det också en betydande nordisk koordinering.

I Världsbanken och i IMF har de nordiska länderna sin egen valgrupp med egen exekutivdirektör.

Som illustration kan jag också nämna att ministerrådet i det nya miljövårdsprogrammet tillkännagivit, att man vill koordinera de nordiska ländernas arbete inom ramen för ECE-konventionen om gränsöverskridande luftföroreningar. Ministerrådet har anslagit medel i 1984 års budget för projekt som är avsedda att ge stöd till detta koordineringsarbete.

Som ett ytterligare exempel kan nämnas att ministerrådet genom att bevilja en halv miljon norska kronor årligen till vissa projekt på handelsprocedurområdet, är med på att stärka Nordens inflytande i förbindelse med ECE's arbete på detta fält.

Samarbetet ger sig ofta utslag i att en talar på vägnar av alla de nordiska länderna i internationella fora.

I andra situationer – typiska för viktiga internationella möten och konferenser – formulerar de nordiska länderna på förhand, genom samarbetet mellan de nationella förvaltningarna, gemensamt sina ståndpunkter. Härigenom uppnår vi ofta en genomslagskraft som är större än om vi uppträdde var för sig. Jag vill här hänvisa till att de nordiska ländernas finansministrar i tisdags beslöt att de före ministerrådet i OECD, den 9–10 maj 1983, genom ingående inbördes konsultationer, liksom tidigare, vill samordna sin hållning.

Till frågan som rests av herr Tastesen vill jag gärna säga följande:

En viktig samnordisk resurs för ministerrå-

dets arbete är nu som tidigare den etablerade apparat, som består av nordiska möten på minister- och ämbetsmannanivå och i projektgrupper m. m. Denna apparat ger de nordiska länderna möjlighet att gemensamt formulera sin hållning i viktiga internationella frågor.

Som bl. a. framkommit vid denna session i Nordiska rådet, kan ett samordnat nordiskt agerande i internationella fora i framtiden få ökad betydelse. Mot denna bakgrund kommer ministerrådet även i framtiden, och inom ramen av sin verksamhet, att värdera det ändamålsenliga i att företa förändringar i nuvarande system för samordning av de nordiska ländernas synpunkter inom olika sektorer.

Bernhardt Tastesen: Hr. præsident! Jeg takker minister Jermu Laine for svaret. Jeg glædede mig over, at finansministrene denne gang har lovet at forberede mødet i OECD meget grundigt, således at man får en samordnet nordisk holdning her, og jeg er også tilfreds med, at man vil gå i gang med at justere – som det blev nævnt til sidst i svaret her – i hvilket omfang man i stærkere grad skal koordinere samarbejdet inden for Nordisk Ministerråd.

Men jeg har et tillægsspørgsmål. Hvert år i maj–juni måned har vi jo dette store møde i ILO, hvor de nordiske lande også samordner deres holdninger, men her er det jo ikke bare regeringernes, her er det også arbejdsmarkedets parter, arbejdsgivernes og lønmodtageres holdninger. Er det således, at man ved forberedelsen til dette møde i ILO på en grundig måde på nordisk niveau kontakter regeringerne og arbejdsmarkedets parter, lønmodtagerne og arbejdsgiverne, for at man så langt som muligt kan komme frem til en fælles holdning her?

Finansministern och nordiska samarbetsministern **Laine**: Herr president! Den svenska samarbetsministern tog i generaldebatten upp vissa aspekter som har anknytning till herr Tastesens tilläggsfråga. Statsrådet Svante Lundqvist framhöll att vi måste utveckla trepartssamarbetet. Vi måste ha förmåga till nytänkande i detta speciella avseende. Förutsättningslöst måste vi ompröva traditionella föreställningar om var gränserna går för ett sådant samarbete. Jag instämmer

gärna med statsrådet Lundqvist. Jag tror också att det är mycket viktigt att vi prövar in-
bördens av Tastesens tillägsfråga i de över-
läggningar som vi ändå måste göra.

Diskussionen förklarades härefter avslu-
tad.

11

E 31: Fråga till Nordiska ministerrådet an- gående ekonomisk kriminalitet¹

Lennart Andersson: Herr president! I utta-
landet från det nordiska statsministermötet
den 30 november 1982 framgår bl. a. att mi-
nisterrådet fått i uppdrag att pröva "hur sam-
arbetet kan byggas ut för att förhindra ekono-
misk kriminalitet".

Jag vill mot denna bakgrund fråga minis-
terrådet dels vilka initiativ som vidtagits hit-
tills, dels vilka riktlinjer som gäller för minis-
terrådets insatser på detta enligt min mening
viktiga område.

Finansministern och nordiska samarbets-
ministern **Laine:** Herr president! På mötet
mellan statsministrarna och samarbetsminis-
trarna den 30.11.1982 beslöts att tillsätta en
expertgrupp inom området ekonomisk brotts-
lighet.

Expertgruppens uppgift är i första hand att
utreda inom vilka områden det finns behov
för ett utvidgat nordiskt samarbete för att
bekämpa den ekonomiska brottsligheten. I
förbindelse med detta bör expertgruppen ut-
värdera i vilken utsträckning ett samarbete
inom området med ekonomisk brottslighet
bör ingå inom de existerande samarbetsorga-
nen.

Vidare bör gruppen utvärdera möjligheter-
na till ett närmare samarbete mellan berörda
myndigheter i de nordiska länderna bl. a. vad
avser informations- og erfarenhetsutbyte,
stöd i kontroll- och efterforskningsverksam-
het etc. I detta sammanhang bör det utvärde-
ras om de nationella sekretessbestämmel-
sorna kan inrättas så att de inte förhindrar ett
sådant samarbete.

Expertgruppen tillsattes i januari 1983 och
skall ha sitt första möte i mars. Expertgrup-
pens rapport med förslag kommer att behand-
las på mötet mellan statsministrarna och sam-
arbetsministrarna i november/december

1983. Samtidigt som expertgruppen kommer i
gång kommer arbetsgruppen för grå arbets-
kraft att avsluta sitt arbete. Arbetsgruppens
rapport läggs fram för samarbetsministrarna
innan expertgruppen för ekonomisk brottslig-
het blir färdig med sin rapport. Det kan ännu
tilläggas att en arbetsgrupp tillsatt av Nordis-
ka arbetsmarknadsutskottet arbetar med en
översyn av konkursbrott i samband med före-
tagsnedläggelser.

Expertgruppen skall framlägga en rapport
till ministerrådet (samarbetsministrarna) 1
oktober 1983.

Ministerrådet återkommer till frågan till
Rådets session 1984.

Lennart Andersson: Herr president! Jag vill
bara tacka statsrådet Laine för svaret och
avvaktar debatten under nästa session.

Diskussionen förklarades härefter avslu-
tad.

12

C 52/e: Berättelse Nordiska ekonomiska forsk- ningsrådet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att
Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till
handlingarna.

Westerlund (ekonomiska utskottets tales-
man): Herr president! Nordiska ekonomiska
forskningsrådet har som uppgift att främja
det nordiska samarbetet på det ekonomiska
området. Detta skall bl. a. ske genom att rå-
det ger stöd till analyser och utredningar om
det ekonomiska beroendet mellan de nordis-
ka länderna, och om förutsättningarna för ett
närmare samarbete, både om stabiliserings-
politiken och om långsiktig tillväxtpolitik.
För budgetåret 1982 fanns drygt en miljon
norska kronor reserverade för rådet på minis-
terrådets budget, och för budgetåret 1983 är
motsvarande summa ca 1.6 miljoner NOK.

Under 1982 beviljade rådet stöd till elva
projekt. Dessa gälde allt från en nordisk han-
delsmodell till stabiliseringspolitik i små öpp-
na ekonomier. För 1983 har medel beviljats
till tio projekt. Bland dessa finns ett antal
projekt som påbörjats redan föregående år.

Under 1982 arrangerade rådet ett fackligt
seminarium om erfarenheterna gällande in-

¹ Frågan tryckt s. 2756.

tåktspolitiken i de nordiska länderna. Ett forskarseminarium har hållits om kommunernas roll i stabiliseringspolitiken. Rådets sekreterare har vidare hjälpt den nordiska ämbetsmannakommittén för handelsfrågor med att finna forskare som kan utreda orsakerna till stagnationen i den nordiska samhandeln. Jag vill i detta sammanhang påminna om att ekonomiska utskottet i en av klämmarna i sitt betänkande över C 1 hemställer till ministerrådet att snarast utreda orsakerna till tillbakagången i den nordiska samhandeln och att föreslå åtgärder för att bryta den nuvarande utvecklingen.

Också under 1983 ämnar rådet arrangera ett fackligt seminarium under rubriken "Har både keynesianismen och monetarismen havererat?". Ett forskarseminarium skall också arrangeras och temat här är styrningen av investeringar i en stagnerande ekonomi.

Ekonomiska utskottet uttrycker i sitt betänkande över forskningsrådets berättelse bl. a. att rådet ser ut att finna sin plats i det nordiska samarbetet. Detta står helt i överensstämmelse med min egen uppfattning. De ekonomiska problemen i Norden är i allt högre grad av en långsiktig och strukturell karaktär vid vars lösande Nordiska ekonomiska forskningsrådet fyller en allt väsentligare funktion.

Herr president! Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag om att lägga Sak C 52/e till handlingarna i avvaktan på ny berättelse till nästa session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

13

A 649/e: Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram på datateknologiområdet och B 44/e: Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet

Rådet företog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget och ministerrådsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Mi-

nisterråd å utarbeide et utkast til handlingsprogram for datateknologiområdet.

Jo Benkow, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander och Sten Svensson hade fogat ett särskilt yttrande till utskottets betänkande.

Sundqvist (ekonomiska utskottets talesman): Framför oss har vi ett förslag till en rekommendation om ett handlingsprogram på datateknologiområdet, som har sin grund i två förslag, ett ministerrådsförslag och ett medlemsförslag. Jag tror att jag genast vågar påstå att dessa förslag till sin substans är rätt likartade. Jag tror att detta också varit ekonomiska utskottets uppfattning då man beslutat behandla förslagen tillsammans.

Ministerrådsförslaget bygger långt på datateknologigruppens (DATEG) arbete som resulterat i en tudelad rapport. Slutrapporten, "Datateknologi i Norden — på väg mot en nordisk datateknologi" publicerades i oktober senaste år. I bilagor till rapporten framläggs en rad förslag till prioriterade åtgärder, som bör påbörjas under detta år. Ministerrådet fattade beslut om att följa upp DATEG:s rapport med sikte på att utarbeta en handlingsplan på datateknologiområdet. Man betonade att avsikten är att snabbt komma igång med arbetet då utvecklingen på området går mycket raskt framåt. Samtidigt ansåg man dock att det är väsentligt att samla in ytterligare material.

Redan i november 1982 beslöt ministerrådet sålunda om vissa prioriterade områden, där man ämnade sätta igång med arbetet med en gång som en första fas i handlingsprogrammet. Dessa områden gällde bl. a. arbetsmiljö och arbetsorganisation vid bruk av datamaskiner och mikroelektronik, harmonisering av lagstiftning på området, datateknologins betydelse för sysselsättningen, bruket av datateknologi i arbetsförmedlingen, dataströmmar över landgränserna samt elektroniska datasystem.

I medlemsförslaget om ett handlingsprogram på detta område, som väckts på högerhåll, vill man att man redan här vid sessionen i Oslo träffar principbeslut om en vidare utformning och genomföring av den första fasen av handlingsprogrammet och därvid tar man speciellt upp bl. a. följande punkter:

standardisering och harmonisering av datateknologiområdet, gemensam hållning till elektroniska betalningssystem, kartläggning av områden för grundandet av gemensamma databaser, utbyggnad av telekommunikationssystem i datapolitiska sammanhang och kartläggning av utvecklings- och forskningsprojekt inom datateknologiområdet. Vidare föreslås att en arbetsgrupp upprättas för att följa upp arbetet med dessa frågor.

Ekonomiska utskottet konstaterar om DATEG:s rapport att den på ett verkningfullt sätt beskriver de omfattande effekter datateknologin kan få för de nordiska samhällena i framtiden. Utskottet saknar dock ett makroekonomiskt perspektiv på frågan. Datateknologins effekter på sysselsättning, sysselsättnings- och näringsstruktur, investeringar m. m. borde sålunda belysas. Utskottet påtalar vidare att det vore fördelaktigt om DATEG:s slutrapport kunde sändas på en bredare nordisk och nationell remissomgång och förutsätter att Nordiska rådets organ får uttala sig om DATEG:s slutrapport då man arbetat vidare med saken.

Det skall också sägas vilket kommer fram i handlingarna, att innan man kan göra upp en samnordisk datapolitik behöver man en klart accentuerad framtonad nationell datapolitik, därför att här är de nordiska länderna på en något olika nivå. Jag känner personligen till hur långt man kommit i Sverige på datateknologiområdet. Jag vet att vi i Finland bara kommit en kort bit på vägen när det gäller att gå igenom datapolitikens stora samhällskonsekvenser, inte bara på ekonomin utan på samhällsstrukturen, samhällets organisation osv.

Ekonomiska utskottet föreslår att Nordiska rådet på basen av A 649/e och B 44/e antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett utkast till handlingsprogram för datateknologiområdet.

Det är alltså om denna rekommendation vi skall rösta om en stund. Men låt mig före det nämna att några av de medlemmar som underskrivit medlemsförslaget i ärendet i ett särskilt yttrande framhåller vad som redan säges i medlemsförslaget, alltså att man föredragit om man redan här i Oslo tagit sikte på ett arbetschema med konkreta åtgärder samt gått in för att upprätta en arbetsgrupp för detta ändamål. Man konstaterar vidare att

13-20-331 Nordiska rådet

den remissbehandling av DATEG:s rapport som redan verkställts borde vara tillräcklig och befarar att ytterligare remissbehandlingar försenar arbetet. Slutligen säger man dock att man erkänner betydelsen av det föreliggande ministerrådsförslaget och kan därför efter omständigheterna sluta sig till ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

Jag tror att detta sista är ett väsentligt konstaterande. Ministerrådsförslaget är synnerligen viktigt för var och en av oss och kan leda till konkreta resultat, men det är viktigt att arbetet underbyggs väl. Samtidigt är jag övertygad om att de kommentarer om programmet som redan framförts och som under den närmaste tiden otvivelaktigt kommer att framföras, beaktas på ett tillfredsställande sätt vid utbyggnaden av programmet. Och remissronden som utskottet föreslår får man hoppas leda till en bredare och aktivare data-debatt i varje nordiskt land.

Mot denna bakgrund får jag, herr president, yrka att rådet måtte antaga utskottets förslag till rekommendation.

Finansministern och nordiska samarbetsministern **Laine**: Ärade president! Nordiska ministerrådet har, till denna rådssession, lagt fram ministerrådsförslag om en handlingsplan för samarbete inom datateknologiområdet. Förslagets detaljer finns redovisade i det dokument rådet har fått till behandling. Jag skall därför inte gå in på detaljerna i förslaget, utan bara koncentrera mig på några få väsentliga punkter.

Två rekommendationer om datateknologi godkändes vid Nordiska rådets 28:e session 1980. I den ena uppmanas ministerrådet att inleda ett forsknings- och utredningssamarbete beträffande datateknikens effekter på näringsliv, sysselsättning och arbetsmiljö. I den andra uppmanas regeringarna att, på ett internationellt plan, verka för att dessa frågor blir föremål för utredning och forskning. Rådets initiativ bottnar i det faktum att datateknologin representerar ett hjälpmedel på nästan alla livets områden. Den utgör en resurs som under detta årtionde stadigt finner nya användningsområden.

Nordiska ministerrådet tillsatte en arbetsgrupp – DATEG – som presenterade en delrapport år 1981. Rapporten blev publicerad i NU-serien nummer 1981:9 och presentera-

des vid Rådssessionen senaste år. Frågan var också uppe till behandling vid statsministrarnas möte senaste sommar. Den andra utredningsfasen avslutades i oktober 1982 då DATEG gav sin slutrapport som finns publicerad i NU-serien nummer 1982: 7. Rapporten är på remiss fram till 15 mars.

De utmaningar och möjligheter datateknologin innebär – som var och en i Norden möter i sin vardag – har *inte* minskat under de senaste åren. Tvärtom. Ministerrådet anser sig därför i grund och botten tillfreds med att DATEG har kunnat framlägga sin slutrapport redan under hösten 1982, trots den tämligen korta tid man har haft på sig.

Det förefaller ministerrådet att DATEG har gjort rätt i att ge problemen, som påverkar förhållandena på arbetsmarknaden, hög prioritet. Datatekniken innebär rika utvecklingsmöjligheter både när det gäller arbetsförmedlingen och miljön på arbetsplatserna, samtidigt som man inte bör underskatta de eventuella problem utvecklingen på området kan föra med sej. DATEG har också gjort ett riktigt val när man i sitt arbete har gått förhållandevis djupt in i frågor i anslutning till utbildning. Allt i allo är det ministerrådets värdering att DATEG har förstått att plocka fram möjligheterna på just de områden som kan vara aktuella och lämpar sig för att samarbeta nordiskt.

Det faktum att DATEGs slutrapport täcker ett ganska brett fält, understryker behovet, att ministerrådet, förhållandevis snabbt utarbetar en egentlig och mera konkret *handlingsplan* på detta område.

Innan ministerrådet kan lägga fram denna handlingsplan är det i alla fall av största betydelse att arbetet sker utgående från den debatt som förs här vid rådssessionen och på basen av de remissvar som väntas komma in inom de närmaste veckorna.

Låt mej också få peka på det faktum att ministerrådet har satt i gång en hel del aktiviteter som en första fas i utarbetandet av denna handlingsplan. Bland de uppgifter som redan har inletts, kan bland annat nämnas en kartläggning av pågående och planerade nationella aktiviteter när det gäller framtida betalningssystem. Alltså kreditkort, kontokort med mera. En expertgrupp skall på basen av dessa erfarenheter studera det eventuella standardiseringsbehovet på detta område.

Utbildningen och forskningen när det gäller datateknologin är också föremål för en närmare granskning av nordiska expertorgan. Ytterligare ett exempel på arbetet, som redan pågår, är arbetet i syfte att harmonisera lagar och föreskrifter på dataområdet. I detta sammanhang kan jag också nämna det arbete som siktar till att förebygga datakriminalitet. Inom ramen för arbetsmarknadssamarbetet har ministerrådet tagit initiativ till ett utvecklingsarbete för att kunna dra större nytta av det statistiska materialet på arbetsmarknaden.

Till detta vill jag ytterligare tillägga att man har tillsatt en styrgrupp som skall göra ett utkast till handlingsplanen. Utkastet skall läggas fram före 1 juni detta år.

I övrigt har ministerrådet inte närmare, på förhand, preciserat vilka områden man gärna ser inarbetade i den kommande handlingsplanen. Detta skulle vara fel, eftersom ministerrådet, vilket jag redan tidigare framhöll, anser de synpunkter man har på parlamentarikersidan och bland de över ett hundra olika remissinstanserna synnerligen betydelsefulla.

I den allmänna budgeten för år 1984 har ministerrådet reserverat ett belopp, i storleksordningen 3 miljoner norska kronor, för datateknologiprojekt nästa år. Dessutom har kultur- och undervisningsministrarna förutsett att kulturbudgetens medel för 1984 skall ge plats för satsningar på projekt inom datateknologiområdet. För innevarande år har ministerrådet avdelat 800 000 norska kronor på den allmänna budgeten.

Med dessa ord vill jag gärna överlåta åt Nordiska rådet att bedöma ministerrådets förslag om utarbetandet av en nordisk handlingsplan på datateknologins område.

Petter Thomassen: Det som kjennetegner utviklingen på datateknologiområdet, er at den foregår i et meget raskt tempo, og at den – i motsetning til annen teknologi vi er kjent med – favner så å si alle samfunnssektorer samtidig. I dette ligger kolossale utfordringer for våre samfunn. Når datateknologien tas så raskt i bruk på mange områder samtidig, innebærer det betydelige omstillinger i samfunnet, omstillinger som kan bli smertefulle om vi ikke er godt nok forberedt på å møte dem slik at vi kan utnytte de positive muligheter

som datateknologien åpner for, samtidig som vi demper de uheldige sider som denne utviklingen under visse omstendigheter kan medføre.

Og godt nok forberedt er ingen av de nordiske land. Særlig er det grunn til bekymring over at våre utdannings- og opplæringsssystemer innenfor datateknologiområdet på langt nær er godt nok utbygget i forhold til den nærmest eksplosjonsartede økning i behovet for slike kunnskaper både i arbeids- og næringslivet, i skolen og i dagliglivet. I forhold til teknologiutviklingen – som andre land enn våre i stor grad bestemmer tempoet og omfanget av – og i forhold til våre konkurrentland vil dette kunne påføre våre land meget langvarige skadevirkninger i form av tapt konkurransevne, tapte industrielle muligheter og i form av utrygghet og sosial uro hos befolkningen som følge av manglende innsikt i og fortrolighet med den nye teknologien.

Jeg finner i denne sammenheng også grunn til å nevne det paradoks at vi i en tid med betydelig arbeidsledighet samtidig opplever betydelig mangel på visse typer arbeidskraft. Spesielt gjelder dette arbeidskraft med innsikt i og kunnskaper om datateknologi.

En slik ubalanse mellom opplærings- og utdanningssystemet på den ene siden og arbeidsmarkedets behov på den andre siden gir den dobbelt negative effekt at arbeidsledigheten blir større enn den ellers ville ha vært, og at samfunnets produksjon blir mindre på enkelte felter enn det reelle behov skulle tilsi. Det burde være en sterk oppfordring til å disponere våre opplærings- og utdanningsressurser på en bedre og mer fremtidsrettet måte.

Både tempoet og utbredelsen i datateknologiens utvikling vil komme til å sette oss på store prøver når det gjelder sysselsetting, arbeidsmiljø, arbeidets art, arbeidstidens lengde, utdanning og opplæring, omstillinger, sosiale problemer og styringsproblemer.

Vi må regne med strukturomstillinger for å tilpasse vårt produksjonsliv til en skjerpet konkurransesituasjon. Vi vil få se en fortsatt overgang fra primær- og sekundærnæringer til tertiæryrker, og innenfor disse yrkene en merkbar forskyvning fra gamle til nye yrker. En del arbeidsfunksjoner vil bli automatisert, og fritiden vil øke.

Det er betydelige resultater å oppnå gjen-

nom datateknologien, men de kommer så- visst ikke rekende på ei fjøl dersom ikke vi som land og folk ofrer fremtiden tilstrekkelig oppmerksomhet.

Økt bruk av datateknologi vil gi oss mulighetene for nye, bedre og billigere produkter, bedre miljø, økt økonomisering med energi og andre ressurser, bedre forensningskontroll, økt kunnskap, nye media, bedre informasjonstilgang, nye kulturelle muligheter, mindre fysisk slit og frigjøring av arbeidskraft til løsning av nye oppgaver.

Det er nettopp tidsmomentet – at datateknologiutviklingen er i ferd med å løpe fra de nordiske land – som har vært en sterkt medvirkende årsak til at de konservative partier i Norden i fellesskap har funnet det riktig å fremme et medlemsforslag om et nordisk handlingsprogram på datateknologiområdet. Det er et politisk initiativ med sikte på å få satt datapolitikken meget høyt på den politiske dagsorden i det nordiske samarbeid. Vårt forslag anviser en rekke konkrete og viktige samarbeidstiltak, tiltak som det etter vår oppfatning er helt avgjørende at vi nå får satt ut i livet uten tap av ytterligere tid, og uten å gi de andre land som vi konkurrerer med, ytterligere forsprang. Utredninger har vi på visse områder mer enn nok av til å kunne sette visse tiltak ut i livet i trygg forvisning om at vi satser riktig. Vi mener dette bl. a. gjelder tiltak som de følgende:

- Standardisering og harmonisering på datateknologiområdet,
- samarbeid om fremtidige betalings-systemer,
- felles databaser innenfor visse områder,
- felles utnyttelse av telekommunikasjonssystemer i datapolitisk sammenheng,
- utdanning, forskning og industriell utvikling innenfor datateknologiområdet,
- arbeidsmiljø- og arbeidsmarkedstiltak – og endelig
- bekjempelse av datakriminalitet.

Det foreliggende ministerrådsforslag er langt mindre konkret og langt mindre forpliktende. Ja, det avslører en forbausende nølende tilnærming til problemene, en nøling som i noen grad kan tyde på at man ikke legger stor nok vekt på tidsmomentet. Jeg er likevel glad for at Ministerrådet legger opp til at det skal utarbeides en handlingsplan innen juni 1983, og at dette har fått tilslutning fra de

utvalg i Nordisk Råd som har behandlet saken. Det er mitt håp at Ministerrådet i det fortsatte arbeidet vil legge til grunn at det fra parlamentarikerne i Nordisk Råd synes å være både stor interesse og politisk vilje til å prioritere arbeidet med felles nordiske tiltak innenfor datateknologiområdet. Jeg håper også at Ministerrådet vil legge til rette for at tiltak kan settes ut i livet på et tidligst mulig tidspunkt. Det er slett ikke nødvendig å gjøre alle ting samtidig. Det gode må ikke bli det bestes fiende.

Ändring i medlemslistan

Det anmäldes, att Ola Ullsten lämnat sessionen och ersatts av Elver Jonsson.

Rådet beslöt att ändra medlemslistan i enlighet härmed.

Lone Dybkjær: I betragtning af det fremskredne tidspunkt skal jeg kun gøre nogle få bemærkninger til emnet.

At diskutere datateknologi er at diskutere fremtiden. Derfor optager det også ungdommen, og det var også karakteristisk, at på det møde, økonomisk udvalg havde med ungdomsrepræsentanterne, bragte de dette spørgsmål op. De er – og med rette, synes jeg – bekymrede for den udvikling, "datorisering" vil betyde, både for indflydelsen på sysselsættelsen og arbejdets indhold, og med hensyn til, om der er risiko for, at nogle særlige grupper bliver tabere.

Datateknologien vil komme til at revolutionere hele samfundet, både på det personlige plan, i samfundslivet og i arbejdslivet, og det er derfor vigtigt, at vi i Nordisk Råd diskuterer, hvilken arbejds- og samfundsstruktur vi vil have.

En meget stor del af udviklingen foregår jo nemlig ikke i vore lande, men andre steder, og det er ikke nødvendigvis sikkert, at vi har den samme opfattelse af, hvordan slutresultatet af udviklingen skal være.

Lad mig med et enkelt eksempel illustrere, hvad jeg mener.

Datateknikken giver mulighed for decentralisering i arbejdslivet, men decentraliseringen bør ikke drives for vidt. Det er således skræmmende, hvis vi får dataterminaler opstillet i de enkelte hjem, så kvinderne med den ene hånd kan passe terminalerne og med

den anden hånd børnene. Vi skal decentralisere, men ikke længere, end at vi stadig har fælles arbejdspladser, og her har vi på nordisk plan en særlig opgave.

Dette fører videre til det overordnede spørgsmål at få diskuteret, hvilken indflydelse udviklingen vil have på beskæftigelsen.

En nylig rapport i EF har beskæftiget sig med fremtidens arbejdsmarked, og den giver et meget dystert billede af sysselsættelsesudsigterne. Der vil blive stor arbejdsløshed, selv om vi på europæisk plan investerer hårdt i den nye teknologi, og vi får en række mennesker, vi helt udelukker fra arbejdslivet, f.eks. kvinderne uden uddannelse. Det er derfor rapportens opfattelse, at det er nødvendigt at få begrebet "nedsat arbejdstid" meget stærkere ind i billedet og gøre en særlig indsats inden for uddannelsesområdet.

Jeg finder derfor, at den handlingsplan, ministerrådet nu skal udarbejde – og det er den, vi er bedt om at kommentere – må omhandle og gøre disse to spørgsmål meget centrale: hvad er det for en samfunds- og arbejdsstruktur, vi ønsker på det nordiske plan, og hvad er det for særlige problemer, vi står overfor, når det drejer sig om sysselsættelsen?

Det haster, vi har ikke råd til at tabe tempo, og det glædede mig derfor, da ministeren sagde, at der allerede inden 1. juni ville være et forslag til en handlingsplan, så vi kan diskutere den måske allerede på næste session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Lennart Andersson, Halldör Ásgrímsson, Margrete Auken, Jo Benkow, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Lahja Exner, Karin Flodström, Thorbjörn Fäldin, Kirsti Grøndahl, Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Anna-Liisa Jokinen, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Astrid Murberg Martinsen, Peter

Muurman, Terki Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Helena Pesola, Páll Pétursson, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schmitler, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Karin Söder, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Henrik Westerland og Bengt Wiklund.

Frånvarande var:

Gunnar Berge, Kjell Magne Bondevik, René Brusvang, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Otto Mørch, Erlendur Patursson, Per Petersson, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Mogens Voigt og Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 52 röster.

14

D 1983/15/1980/s: Meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

15

D 1983/16/1980/s: Meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv

Social- och miljöutskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

Presidenten: Rådet kan tidligst og i beste fall, med de forhåndsinnmeldte talere på et minimum av tid, avslutte sine forhandlinger ca. kl. 16.15. Ifølge de reiseplaner som er lagt, vil da en ganske stor del av rådet befinne seg et helt annet sted, situasjonen er med andre ord dramatisk vanskelig. Det skyldes først og fremst presidentens overdådige ettergivenhet i går kveld, som dypt beklages. Det er imidlertid heller ikke vist det tilstrekkelige måtehold. Presidenten har nå intet valg, og vil foreslå for rådet at man innfører en taletid på inntil tre minutter. Likevel vil vi komme til å oppleve betydelige problemer. Presidenten forbeholder seg under noen tvil retten til å gjøre et unntak fra denne treminuttersgrensen for en spesiell, her unevnt, minister.

Presidenten vil også alvorlig anmode de som kunne tenke seg at man kunne unnvære deres innlegg – selv om det er en utrolig tanke – om å avstå, eventuelt ha innlegget i beredskap på sesjonen i Stockholm.

16

B 45/e: Ministerrådsforslag om økning av Nordiska investeringsbankens grunnkapital og C 42/e: Berättelse från Nordiska investeringsbanken

Rådet foretog ovannämnda två saker i ett sammanhang.

Ekonomiska utskottet hade föreslagit,

1. att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsforslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd

å øke Nordisk Investeringsbanks grunnkapital i overenskommelse med ministerrådets forslag B 45/e,

2. att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen om Nordiska investeringsbankens verksamhet 1982 och kontrollkommitténs berättelse till handlingarna.

Johan J. Jakobsen (ekonomiska utskottets talesman): Hr. President! Jeg skal forsøke å gå foran med et godt eksempel når det gjelder presidentens alvorlige henstilling. For de som måtte være spesielt interessert, kan jeg bare henvise til det innlegg som er omdelt i presse-senteret. Om innlegget også kan brukes i

rådssesjonen i Stockholm om et år, skal være usagt, men om så ikke blir tilfellet, er vel heller ikke den store skade skjedd ved det.

Jeg vil som talsmann for både Investeringsbankens virksomhet for 1982 og forslaget om å øke Investeringsbankens grunnkapital bare begrense meg til å anbefale økonomisk utvalgs innstilling.

Chr. Christensen, miljøminister og minister for nordiske anliggender: Ærede hr. præsident! Nordisk Ministerråd har til denne rådssession fremlagt forslag B 45/e om en fordobling af Nordisk Investeringsbanks grundkapital fra 400 mill. til 800 mill. Special Drawing Rights. Der gøres rede for forslagets enkeltheder i det dokument, rådet har fået til behandling. Jeg skal derfor ikke gå dybere ind på disse detaljer. Eftersom forslaget budgætmæssigt, men også i øvrigt, udgør et af de mest betydningsfulde tiltag, regeringsiden har fremlagt for Nordisk Råd i flere år, vil jeg derimod gerne ved denne lejlighed sige nogle ord om ministerrådets syn på bankens virksomhed.

Investeringsbanken har nu virket i godt 6 år, og den foreslåede forøgelse af grundkapitalen markerer afslutningen på den første fase af bankens tilværelse. Det er på denne baggrund naturligt at forsøge at foretage en bedømmelse af, hvorvidt ideen med bankens oprettelse er blevet realiseret.

I forbindelse med bankens oprettelse blev der fra visse sider sat spørgsmålstegn ved, om der overhovedet var behov for en nordisk investeringsbank. Nogle mente, at de opgaver, som banken ville få, vel nok lige så godt kunne løses af nationale banker og kreditinstitutioner. Andre frygtede, at banken skulle få en slags monopolstilling, når det gjaldt finansieringsopgaver.

Jeg har i og for sig forståelse for, at nogle på den tid havde dette skeptiske syn. En kritisk indstilling til opbygningen af offentlige institutioner kan bare være sund og nødvendig. Jeg tror imidlertid, at de fleste i dag er blevet overbevist om nytten af banken. Banken har i et konstruktivt samarbejde med de private banker og andre investeringsinstitutioner i de enkelte nordiske lande med dygtighed udviklet sin virksomhed, og i dag erkendes vist alment, at den spiller en positiv rolle for udviklingen af det nordiske industri-

samarbejde og til komplettering af den nordiske lånoptagelse på det internationale kapitalmarked.

Et andet kritisk synspunkt, som undertiden er blevet fremført, er, at banken har holdt en for lav profil og ikke aktivt er blevet benyttet som et økonomisk-politisk instrument af ministerrådet. Hvilke økonomisk-politiske opgaver man har haft i tankerne, ved jeg ikke. Jeg tror, at det er udmærket, at banken selv, med det tilsyn, som eksisterer, har haft lejlighed til at udvikle retningslinjerne for det praktiske arbejde inden for de rammer, som er fastlagt fra politisk hold i statutterne for Nordisk Investeringsbank. Hvis banken har holdt en lav profil – hermed menes vel, at det ikke er banken, men industrien selv og andre låntagere, der foreslår samarbejdsprojekterne – skal vi nok hilse det med tilfredshed. Dette er den bedste garanti for, at projekterne har en god forankring i de økonomiske realiteters verden.

Der er behov for, at industrien i de nordiske lande udbygges, forstærkes eller omstilles, således at international konkurrencekraft kan sikres. Dette bidrager til øget beskæftigelse og til større eksportindtægter.

På energiområdet er der behov for store investeringer i vore lande, både når det gælder energiudvinding og energiproduktion. Herved skabes grundlag for en mere pålidelig og effektiv energiforsyning samt en energiproduktion, der er sikker og så lidt miljøfarlig som muligt.

Behovet for investeringskapital på de bedst mulige vilkår er på denne baggrund stort, og det er ministerrådets opfattelse, at bankens virksomhed på disse områder har bidraget til at fremme centrale mål og dække behov i vore lande og i det nordiske samarbejde.

Det er helt klart, at opgaven med hensyn til at fremskaffe investeringskapital i vore lande først og fremmest må løses af de nationale banker og kreditinstitutioner, såvel gennem de normale bankaktiviteter i de enkelte lande som ved optagelse af lån på de internationale kapitalmarkeder. Selv om Den Nordiske Investeringsbank har relativt begrænsede midler til sin rådighed, spiller banken en nyttig rolle i det totale billede, både med hensyn til at stille kapital til rådighed og med hensyn til at udvikle samarbejdsmulighederne mellem nordiske virksomheder.

I sin optagelse af lån har banken introduceret eurolån og euroobligationer i nordisk valuta. Det at satse på SDR som bankens valutaenhed har også vist sig at være rigtigt og har medført fordele, både når det gælder lånoptagelse og udlåning. Banken har også været et fleksibelt og effektivt instrument for nye nordiske finansieringsordninger, som er skabt i form af f.eks. regionallån. Vi vil også med interesse følge resultaterne af den i 1982 etablerede adgang til at yde projektinvesteringslån med det formål at fremme eksporten af nøglefærdige projekter og systemleverancer af nordisk interesse.

Ministerrådet har ikke indladt sig på at foretage en samlet vurdering af betydningen af de forskellige investeringer, banken har været involveret i. Dette må blive en opgave for interesserede forskere! Lad mig her bare nævne et eksempel, som står mig nær, og hvor jeg kan sige, at bankens deltagelse er blevet meget værdsat og har bidraget til at opfylde et behov i mit eget land. Jeg tænker på bankens lån til flere energiprojekter i Danmark, herunder til bygningen af det danske naturgasnet, for øvrigt bankens største lån hidtil.

Lad mig som en sammenfattende vurdering sige, at ministerrådet finder, at investeringsbankens virksomhed, ud fra de mål og principper, som findes i overenskomsten om banken og i dens vedtægter, har udviklet sig på en tilfredsstillende måde. Der har været en støt stigning i bankens udlånsvirksomhed, og de hidtidige finansielle rammer ville være udtømte i løbet af cirka et års tid, hvis ikke der fastlagdes en udvidelse af kapitalrammen.

Med disse ord vil jeg gerne forelægge Nordisk Råd ministerrådsforslaget om en forhøjelse af Nordisk Investeringsbanks grundkapital med 400 mill. SDR til 800 mill. SDR.

Sedan diskussionen forklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparatet betræffende økonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelsohn, Aimo Ajo, Arne Andersson, Lennart Andersson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Lahja Exner, Karin Flodström, Thorbjörn Färdin, Kirsti Grøndahl,

Eiður Guðnason, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Elver Jonsson, Anker Jørgensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Terhi Nieminen-Mäkynen, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Helena Pesola, Tuulikki Petäjäniemi, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Karin Söder, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen, Henrik Westerlund och Bengt Wiklund.

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Kjell Magne Bondevik, Bjarne Mørk Eidem, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Otto Mørch, Gunnar Nilsson, Erlendur Patursson, Per Petersson, Páll Pétursson, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ulf Sundqvist, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Petter Thomassen, Mogens Voigt och Lars Werner.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster.

Utskottets förslag, punkt 2 bifölls.

17

C 43/e: Berättelse från Nordiska projektexportfonden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Terhi Nieminen-Mäkynen (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Nordiska projektexportfonden upprättades för en 3-årig försöksperiod från 1.7.1982. Fondens egentliga verksamhet började dock först 1.10.1982 i och med att en verkställande direktör anställdes.

Fonden skall bidra till att stärka de nordiska ländernas internationella konkurrenskraft vid export främst till utvecklingsländer, men också till statshandelsländer. Fondens huvudsakliga uppgift är att ge stöd till nordiska företag och institutioner vid uppgörande av förutsättnings- och lönsamhetsstudier. Fonden kan bevilja bidrag som täcker högst 50 % av kostnaderna. De beviljade bidragen skall normalt återbetalas om projektet realiserar.

Fonden har redan fått förfrågningar om projekt från ett mycket stort fält. Det är frågan om konkreta projekt inom fiske och skeppsbyggnad i sydöstra Asien och Indien, lantbruk och fiske i Egypten och Sudan, ett verkstadskomplex i Saudiarabien med flera. 15 projekt har redan godkänts av fondens styrelse och fonden har genom dessa bundit sig vid utbetalningar av stödbelopp på närmare 1,6 milj. FIM.

Budgetkommittén konstaterar i sitt betänkande över ministerrådets budgetförslag för 1984 att ökningen av anslagen till fonden förefaller knapp. Kommittén framhåller också att fonden är inne i en viktig uppbyggnadsfas och att fonden kommer att bidra till att realisera investeringsbankens projektinvesteringslån. Vidare konstaterar kommittén att ministerrådet bör följa fondens utveckling, om finansiella behov uppstår, tillgodose dessa. Slutligen betonar kommittén att såväl industrifonden som projektexportfonden kan bidra till att skapa bättre förutsättningar för industriellt samarbete och exportsamarbete.

Det förefaller sålunda uppenbart att fonden fyller ett stort behov och enligt min uppfattning bör vi slå vakt om att fonden tillförsäkras tillräckliga möjligheter att verka och utvecklas i framtiden.

Herr president! Med dessa ord yrkar jag bifall till utskottets förslag om att lägga Sak C 43/e till handlingarna i avvaktan på ny berättelse till nästa session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

18

D 1983/1/1981/e: Meddelande om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag biföljs.

19

E 24: Fråga till Norges regering angående Tofte cellulosafabriks konkurs¹

Muurman: Ärade president! För att spara tid hänvisar jag till det utdelade materialet och frågar:

Vilka åtgärder ämnar Norges regering vidtaga för att säkerställa finska och svenska företags ställning vid Tofte-fabrikens konkurs?

Statsråd Bratz: De finske, svenske og også enkelte norske maskinleverandører tok i høst selv opp med de norske myndigheter forskjellige spørsmål vedrørende sine tap i Tofte-konkursen. Leverandørkreditorerne pekte på den betydning de hadde lagt på statens engasjement da kredittene ble gitt. De mente det var norske industrielle interesser snarere enn rent bedriftsøkonomiske vurderinger som lå til grunn for anlegget av cellulosefabrikken på Tofte. Leverandørene bad Industridepartementet om å vurdere hvorvidt den norske stat ville dekke de tap som var oppstått utover dividenden.

Departementet fremholdt at det forhold at staten hadde en eierandel i Tofte ikke gav grunnlag for å kreve at staten skulle ha forpliktelser utover dem man formelt hadde påtatt seg ved eierandeler og statsgarantier.

Departementet var ikke kjent med at den statlige eierandel var bakgrunnen for de maskinkreditter Tofte oppnådde. Departementet ville i tilfelle ha tatt avstand fra dette. Et normalt utgangspunkt vil være at staten som kreditor skal behandles på linje med de øvrige kreditorer. På grunn av de samfunnsmessige hensyn som talte for at man kom fram til en akkordløsning for Tofte, mente departe-

¹ *Frågan tryckt s. 2749.*

mentet at staten burde kunne gi avkall på sine dividendekrav i forbindelse med en akkord. Ved dette hadde maskinleverandørene fått muligheten av en dividende på hele 25 pst. for sine krav, mot et beskjedent beløp i den konkurs man nå dessverre har fått.

Etter at konkursen ble et faktum, har eierne i Tofte mottatt et promemoria datert 27. oktober 1982 med en uttalelse fra svenske og finske leverandører, avgitt på deres vegne av Adolf Öhmans Advokatbyrå AB i Stockholm. Det kreves her avslutningsvis at Tofte eiere erkjenner sitt ansvar overfor selskapets kreditorer ved å holde dem skadesløse for deres virksomhet i prosjektet Tofte. Industridepartementet har i et møte 9. november med representanter for denne kreditorgruppe meddelt at departementet for sitt vedkommende som eier ikke kunne gå inn for at et krav av denne art imøtekommes. Staten som kreditor må også forutsette at dens krav behandles på linje med andre krav i et konkursbo.

Jeg må gi tilsvarende svar på representanten Muurmans spørsmål her i dag: De svenske og finske selskapers krav i Toftekonkursen vil måtte behandles som vanlige uprioriterte krav i et konkursbo.

Det jeg her har sagt, er i samsvar med de synspunkter som er gjort gjeldende om disse forhold i St.prp. nr. 40 for 1982–83 om konkursen ved Tofte Cellulosefabrikk. Proposisjonen er for tiden under behandling i Stortinget. Jeg nevner at staten i alt selv vil tape over 900 mill. kr. på konkursen.

Jeg kan till slutt opplyse at den kreditorgruppen som er nevnt i spørsmålet, har fått en representant innvalgt i konkursboets styre. Fra vår kontakt med bostyret vet vi at bostyret er innstilt på å få solgt anlegget til høyest mulig pris – det være seg til norsk eller utenlandsk kjøper. Etter begjæring av en panthaver er det 3. mars berammet første gangs tvangsauksjon over anlegget.

Jeg nevner for ordens skyld at et salg av Tofteanlegget vil være betinget av konsesjon etter de vanlige regler. Hvorvidt det vil bli meddelt konsesjon, avhenger bl.a. av kjøpers planer, forutsetninger – faglige så vel som økonomiske – og forholdene ellers. Saken vil bli gjenstand for en vid høring. Det er ikke riktig av meg på dette tidspunkt å uttale

meg nærmere om dette før det foreligger et salg og en konsesjonssøknad.

Diskussionen forklarades härefter avslutad.

20

A 644/e: Medlemsförslag om nordiskt samarbete om u-landsutbildning

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegging av tilbudet av og behovet for u-landsutdanning i de nordiske land. Ut fra kartleggingen rekommenderes Nordisk Ministerråd å sette iverk hemsiktssmessige samordningstiltak.

Härefter företogs votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Lennart Andersson, Margrete Aukens, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Lahja Exner, Thorbjörn Fälldin, Kirsti Grøndahl, Eíður Guðnason, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Elver Jonsson, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Otto Mørch, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Karin Söder, Peder Sønderby, Bernhardt Tastesen och Henrik Westerland.

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Kjell Magne Bondevik, Bjarne Mørk Eidem, Karin Flodström, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Gutorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Anna-Liisa Joikinen, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen,

Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Finn Kristensen, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Per Petersson, Páll Pétursson, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Ulf Sundqvist, Jógvan Sundstein, Ambjørn Sælthun, Sten Söderström, Petter Thomassen, Mogens Voigt, Lars Werner och Bengt Wiklund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster.

21

A 641/e: Medlemsförslag om insatser för internationell fred och nedrustning

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Ivar Hansen (ekonomiska utskottets talesman: Hr. præsident! Jeg skal blot henvise til betænkningen fra udvalget, hvoraf det fremgår, at vi har behandlet forslaget på to møder, men at konklusionen er – og jeg citerer:

”Udvalget har ansett, at Nordisk Råd skal fortsætte sin praksis med ikke å behandle utenrikspolitiske problemer, som har sammenheng med sikkerhets- og militærpolitiske spørsmål.”

Udvalget – i hvert fald udvalgets store flertal – indstiller, at Nordisk Råd ikke foretager sig videre i anledning af medlemsforslaget.

Erlendur Patursson: Det foreliggende forslag går ut på at Nordisk Råd rekommanderer Ministerrådet å nedsette en komite av fredsforskere med det oppdrag å utarbeide forslag om Nordisk Råds innsats for internasjonal fred og nedrustning.

Vi erkjenner alle sammen den katastrofe som den stadig økende opprustning, med de moderne ødeleggelsesvåpen, truer hele menneskeheten. De nordiske folk er ikke mindre utsatt en andre for denne faren.

For meg som forslagsstiller – og jeg tror for mange andre av Rådets medlemmer – virker Økonomisk utvalgs negative holdning til denne sak nedslående. Denne kyniske holdning minner meg om keiser Nero, som spilte på fløyte mens Roma gikk opp i luer.

Forskjellen er ikke så stor. Vi skal bare hygge oss her i Nordisk Råd, mens våre folk, ja, hele menneskeheten går sin undergang i møte.

Nero var sinnssyk, og det gjelder som unnskyldning for hans pyromani. Vi medlemmer av Nordisk Råd er ikke sinnssyke, så vi har ingen unnskyldning.

Jeg anbefaler Rådets medlemmer å stemme imot Økonomisk utvalgs pyromanforslag, og derigjennom vise at det her i rådet i hvert fall er noen som ikke deltar i ”fløytespillet” mens våre folk går sin undergang i møte.

Nero begikk selvmord, og sagnet sier at hans siste ord var: Hvilken kunstner mister verden ikke med meg!

Nå vet jeg ikke om Nordisk Råd akter å gjøre likedan. Men da kunne våre siste ord være: Hvilke statsmenn mister Norden ikke med oss!

Margrete Auken: Hr. præsident! De rådende forhold er efterhånden ved at være så groteske, at man næsten er nødt til at sige: vi havde lidt tjatteri til det væsentligste emne overhovedet under generaldebatten, og nu afviser rådet, at man overhovedet diskuterer det. Jeg synes, det er forkasteligt, at man på den måde bliver ved med at henholde en så vigtig sag med en sådan ligegyldighed, og jeg mener, at det falder tilbage på Nordisk Råd. Ingen skal undre sig over, at man synes, det er en ligegyldig forsamling.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *biföljs utskottets förslag.*

22

A 629/e: Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å

1. vedta tiltak for å fremme energisamarbeidet med sikte på sikre leveranser av såvel energi som andre viktige råvarer,
2. fortsatte vurderingen av mulighetene for utvidet el-kraftsamarbeid,

3. vedta tiltak for å styrke energi- og miljøindustrien samt å

4. fremme samarbeidet om lokalisering av energianlegg.

Härefter skedde votering medelst voterskapsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Lennart Andersson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Lahja Exner, Kirsti Grøndahl, Eður Guðnason, Thorbjörn Fälldin, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Peter Muurman, Otto Mørch, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Tuulikki Petäjaniemi, Helena Pesola, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Peder Sønderby och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Kjell Magne Bondevik, Karin Flodström, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Elsi Hetemäki-Olander, Svend Jakobsen, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Hanna Kvanmo, Urpo Leppänen, Carl Fr. Lowzow, Astrid Murberg Martinsen, Per Petersson, Páll Pétursson, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Karin Söder, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomassen, Mogens Voigt, Lars Werner och Bengt Wiklund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 43 röster.

23

A 630/e: Medlemsförslag om åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk ministerråd å tillegge arbeidsgruppen for fremme av teknisk FoU, oppgaven med å utrede tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden.

Här efter skedde votering medelst voterskapsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Lennart Andersson, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Bjarne Mørk Eidem, Lahja Exner, Kirsti Grøndahl, Eður Guðnason, Thorbjörn Fälldin, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Johan J. Jakobsen, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Otto Mørch, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Erlendur Patursson, Helena Pesola, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Gunvor Schnitler, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Karin Söder, Peder Sønderby och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Halldór Ásgrímsson, Margrete Auken, Kjell Magne Bondevik, Karin Flodström, Rune Gustavsson, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuuttila, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Per Petersson, Páll Pétursson, Petter Savola, Pétur Sigurðsson, Reiulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Bernhardt Tastesen, Petter Thomas-

sen, Mogens Voigt, Lars Werner och Bengt Wiklund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 47 röster.

24

A 637/e: Medlemsförslag om ytterligare utvidgat samarbete i Mittnorden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å intensivere arbeidet med å forenkle administrative, skattemessige o.l. bestemmelser for å styrke det regionalpolitiske samarbeidet i Norden.

Elver Jonsson (ekonomiska utskottets talesman): Herr president! Som synes av betänkandet finns namnet Mittnorden inte i den föreslagna rekommendationstexten. Men vi som framfört tanken på utvidgat samarbete på tvären i Mittnorden anser ändå att vi genom medlemsförslaget behandling under remissomgången och den slutliga rekommendationen fått stöd för de tankar som låg bakom det ursprungliga förslaget. Intressant är också att så många remissinstanser ställt sig bakom medlemsförslaget.

Utskottet slår fast värdet av det gränsregionala samarbete som utvecklats i Mittnorden. Utskottet finner detta samarbete, som även flera av remissinstanserna framhållit, fruktbart och varierat och anser det positivt att lokala krafter visat så stort engagemang som man gjort just i Mittnorden. Mittnorden är ett fint exempel på att det är möjligt att bryta ner barriärer mellan de nordiska länderna också på det lokala planet. Nordiskt samarbete måste inte alltid omfatta alla länder i Norden. Det kan med fördel bedrivas även småskaligt på längden och på tvären. Mittnordensamarbetet är ett gott praktiskt exempel på detta.

Den föreslagna rekommendationen om intensifierat arbete för att förenkla administrativa och skattemässiga och andra bestämmelser för att stärka det regionala samarbetet ser vi därför som ett starkt stöd för både Mittnorden och övriga gränsregioner.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst voteringsapparat beträffande ekonomiska utskottets förslag till rekommendation.

För rekommendationen röstade:

Ulf Adelson, Aimo Ajo, Arne Andersson, Lennart Andersson, Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, René Brusvang, Lone Dybkjær, Lahja Exner, Kirsti Grøndahl, Eidur Guðnason, Thorbjörn Fällidin, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Karen Thurøe Hansen, Margit Hansen-Krone, Elsi Hetemäki-Olander, Per Olof Håkansson, Svend Jakobsen, Olof Jansson, Paul Jansson, Tyra Johansson, Elver Jonsson, Arvo Kempainen, Finn Kristensen, Eeva Kuuskoski-Vikatmaa, Urpo Leppänen, Astrid Murberg Martinsen, Peter Muurman, Otto Mørch, Terhi Nieminen-Mäkynen, Gunnar Nilsson, Saara-Maria Paakkinen, Sture Palm, Helena Pesola, Tuulikki Petäjaniemi, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Otto Steenholdt, Ingrid Sundberg, Ulf Sundqvist, Karin Söder, Peder Sønnerby, Bernhardt Tastesen och Henrik Westerlund.

Frånvarande var:

Halldör Ásgrímsson, Kjell Magne Bondevik, Bjarne Mørk Eidem, Karin Flodström, Børge Halvgaard, Guttorm Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Ole Henriksen, Sverrir Hermannsson, Johan J. Jakobsen, Anna-Liisa Jokinen, Stefán Jónsson, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Hanna Kvanmo, Carl Fr. Lowzow, Erlendur Patursson, Per Petersson, Páll Pétursson, Petter Savola, Gunvor Schnitler, Pétur Sigurðsson, Reulf Steen, Jens Steffensen, Asser Stenbäck, Jógvan Sundstein, Ambjørg Sælthun, Sten Söderström, Petter Thomassen, Mogens Voigt, Lars Werner och Bengt Wiklund.

Rekommendationen hade sålunda antagits med 46 röster.

25

E 36: Fråga till Sveriges regering angående avtal om gasleveranser¹

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg takker for, at jeg således under værdige og rolige forhold kan få lov til at stille mit spørgsmål til den svenske regering. En af de mange udflugter, som den svenske regering har brugt for at komme ud af sagen omkring „Sigyn“, har været, at det var den forrige regering, der havde lavet aftalen, og at man ikke ville bryde aftaler. Her står vi over for en meget alvorlig sag set ud fra et nordisk synspunkt, som det er fremgået af debatten i de forløbne dage. Ud fra et sikkerhedspolitisk synspunkt strider den klart imod Sveriges erklærede politik og ligeledes ud fra et miljømæssigt synspunkt.

Der er gode anledninger til at bryde den aftale, men den vil man altså fastholde.

Nu hører vi voldsomme rygter om, at noget så ligegyldigt i denne sammenhæng som usselt mammon skal være tilstrækkeligt til at lave et brud med Danmark på gasaftalerne.

Jeg vil gerne her spørge, hvordan det stemmer med den anden påstand og selvfølgelig først og fremmest høre, om rygten taler sandt.

Statsrådet Lundkvist: Herr president! Den svenska regeringen avser givetvis att uppfylla sina avtalsenliga förpliktelser enligt 1980 års avtal om naturgassamarbete med Danmark.

Margrete Auken: Hr. præsident! Jeg takker for dette korte svar, og hr. Svante Lundkvist behøver ikke at svare igen, hvis det så betyder, at vi trygt kan regne med i Danmark, at alle de rygter, der har været, har været falske.

Statsrådet Lundkvist: Herr president! Om det genom tidningspressen sprids rykten i Danmark och om det sägs någonting annat av den svenska regeringen, gäller det som den svenska regeringen har sagt om de angelägenheter som rör Sverige.

Diskussionen förklarades härefter avslutad.

26

D 1983/4/1981/e: Meddelande om rekommendation nr 4/1981 angående samordning av energiforskningen i Norden

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørgsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

27

C 35/e: Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

28

C 46/e: Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

Utskottets förslag bifölls.

29

D 1983/18/1972/e: Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur

Ekonomiska utskottet hade föreslagit, att Nordiska rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spørgsmålet för rådets del slutbehandlat.

Utskottets förslag bifölls.

¹ Frågan tryckt s. 2761.

30

Bemyndigande för presidiet att tillsätta komitéer

Presidiet hade föreslagit, att plenarförsamlingen i överensstämmelse med § 49 i arbetsordningen ger presidiet fullmakt att tillsätta kommittéer för utredning av särskilda saker.

Presidiets förslag bifölls.

31

Fastställande av tidpunkt och plats för nästa ordinarie session

Ulf Adelson: Herr president! Låt mig i de sista skälvande sekunderna av råds-sessionen å samtliga sessionsdeltagares vägnar få framföra ett varmt tack för de utmärkta arrangemangen och för den stora gästfrihet som visats oss under dessa dagar i Oslo.

Jag vill rikta ett särskilt tack till den norska delegationen och inte minst till herr råds-presidenten själv, som har lett arbetet i presidiet och rådsförhandlingarna med älskvärd auktoritet och ett ofta behövligt sinne för humor.

Genomförandet av en session är ett lagarbete. I detta lagarbete har deltagit stortingets personal och det norska sekretariatet. För detta har generalsekretären Gudvin Låder Ve haft det största ansvaret.

Vidare också ett tack till själva stortinget, som erbjudit en behaglig och trivsamt atmosfär.

Vårt tack riktas naturligtvis också till övrig sekretariatspersonal och till representanterna för massmedia, som bidragit till att öka kännedomen om det nordiska samarbetet.

Till sist, herr president, har jag glädjen att på den svenska delegationens vägnar få önska rådet välkommet till Stockholm, där den 32:a sessionen – om plenarförsamlingen nu godkänner presidiets förslag – kommer att äga rum den 27 februari–2 mars 1984.

Än en gång ett varmt tack och på gjensyn!

Presidenten: Presidiet foreslår, at Rådets 32. sesjon holdes i Stockholm i perioden 27. februar–2. mars 1984.

Rådet beslöt att förlägga nästa ordinarie session till Stockholm den 27 februari–2 mars 1984.

32

Sessionen avslutas

Presidenten: Rådet ønsker å rette en hjertelig takk til formannen for den svenske delegasjon, Ulf Adelson, for hans meget vennlige invitasjon til plenumsforhandlinger i Stockholm.

Det er alltid hyggelig å reise dit, men spesielt hyggelig skal det bli neste år. Da har Riksdagen flyttet tilbake dit den rettelig hører hjemme, på Helgeandsholmen – i omgivelser preget av tradisjon og den svenske historiens vingesus. Som det blir sagt i andre sammenheng: Man vender alltid tilbake til åstedet.

Den norske delegasjonen satte også svært stor pris på at Ulf Adelson i sin takk spesielt nevnte Stortingets personale, som med arbeidsglede og stillferdig effektivitet har utført sine mangeartede oppgaver på et etter min mening mønstergyldig vis.

Sesjonens sakslister har hatt en kolossal innholdsmessig spennvidde – fra spesialiteter på forholdsvis marginale områder til de overgripende hovedproblemer knyttet til ønsket om trygt og godt arbeid for alle.

Sesjonen har vært en bekreftelse på at de politiske saker som dominerer den politiske debatt i hvert enkelt land, i aller høyeste grad også er en nordisk debatt, en debatt som i sin utvidede nordiske form har fått en større dimensjon og økt mangfold. Det dreier seg i virkeligheten om felles problemer som angår oss alle.

Budsjettbehandlingen i plenum i går var det siste ledd i en forsøksordning som ble utredet og gjennomført på hva man vel må kalle nordisk rekordtid. Erfaringene vil nå bli summert opp, men presidiet føler seg trygg på at hovedtrekkene blir beholdt i den fremtidige mer permanente budsjettprosedyre. Presidenten vil på Rådets vegne rette en særlig takk til Ministerrådets organer for den betydelige ekstrainsats man har gjort på alle plan for å gjøre denne viktige reform mulig.

Men prosedyre er én ting, økonomisk uttelling en annen. Jeg er imidlertid blitt orientert om at kulturministrene i formiddag har vedtatt kulturbudsjettet for 1984. Jeg konstaterer med tilfredshet at det er foretatt påplussninger, og at de er kommet på poster som er i overensstemmelse med den prioritering som plenarförsamlingen gav sin tilslutning til.

Jeg vil ikke nå gjøre noe forsøk på å summere opp resultatene av vårt arbeid her i Oslo. Men la meg si dette: Sesjonen er blitt preget av alvor, nøkternhet og realisme, og derfor fornemmer man visse ansatser som kan gi grunn til optimisme når vi som råd også skal se fremover.

De klare signaler som parlamentarikerne har gitt, er blitt lydhørt oppfanget av de tilstedeværende ministerrådsrepresentanter. Skal man tro det som sies – og det er det all grunn til – vil regjeringene både innenfor og utenfor Ministerrådet nå sørge for nye initiativ og ny aktivitet som vil og kan forsterke troen på samarbeidets fremtid.

Det fem-mannsutvalget som har fått i oppdrag å komme med forslag til endringer som kan bidra til større effektivitet og konsentrasjon om hovedoppgavene, har fulgt sesjonens arbeid med Argus-øyne. Når utvalget avgir sin innstilling mot slutten av inneværende år, vil det foreligge forslag til endringer som, hvis de blir gjennomført, kan komme til å bety vesentlige forbedringer.

At vi har knyttet Åland, Færøyene og Grønland sterkere til oss under denne sesjonen, til et samlet Norden, føler vi alle en oppriktig glede over. Debatten om tilknytningsformen til tross ønsker jeg å understreke at det er skjedd ut fra et samstemt og ekte ønske om å befeste vårt fellesskap.

På presidiets vegne benytter jeg også anledningen til å takke alle Rådets medlemmer, hver især, for imøtekommenhet og forståelse i forbindelse med avviklingen av de mange og lange debatter. Derfor: En varm takk til alle som har talt – en like oppriktig takk til dem som har tiet! Begge kategorier har gitt verdifulle og nødvendige bidrag til avviklingen av årets sesjon.

Vi takker de valgte rådsmedlemmer, regjeringsrepresentantene og våre rådgivere og medarbeidere for gode dager sammen. På gjensyn alle sammen og god reise hjem.

Nordisk Råds 31. sesjon er med dette avsluttet.

Sessionen avslutades kl. 15.05.

Godkännande av protokollen

Foranstående protokoll, som omfattar stenografiske referater av forhandlingene ved Nordisk Råds 31. sesjon i Oslo den 21.–25. februar 1983, er ført av rådets fungerende sekretær under sesjonen, sekretær i den norske delegasjon, generalsekretær Gudvin Låder Ve.

I samsvar med § 16 i arbeidsordningen for rådet godkjennes protokollen hermed.

For Nordisk Råds presidium

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

SAKER M. M.

Medlemsforslag

om selvstendig færøisk representation i Nordiska rådet

(Vækt av Steen Folke och Erlendur Patursson)

Etter at det færøyske landsstyre i henhold til en av lagtinget fattet beslutning i sin tid hadde henvendt sig til den danske regjering om å få i stand at det færøyske landsstyre og det færøyske lagting ble representert i Nordisk Råd ble det foretatt slike endringer i avtalen om Nordisk Råd, at det færøyske lagting velger to av den danske delegasjonens medlemmer mens en representant blir oppnevnt av det færøyske landsstyre.

Færøyene har da siden 1970 deltatt i Nordisk Råds arbeide under de gitte betingelser. men på Færøyene har man hele tiden betraktet denne ordning som rent foreløpig og alltid ønsket en endring i den, således at Færøyene ble selvstendig medlem av rådet likestilt med de nåværende fem.

Det skulle være ganske unødvendig å påpeke det naturlige, ja selvfølgelig i dette ønske. Færøyingene er en av de nordiske nasjoner og bør derfor i det nordiske samarbeide ikke ha ringere stilling enn de øvrige. Rett nok har de færøyske representantene samme tale-, forslags- og stemmerett som de øvrige representanter, men noen selvstendig representasjon er dette likevel ikke. Dertil kommer, at meget av det nordiske samarbeide etter hvert foregår uten for selve rådet – i ministerrådet, presidiet, kommisjoner, komiteer m. v. – og der er Færøyene helt avskåret fra medvirkning og deltakelse. I sær må det påpekes som ganske uholdbart at færøyinger med den nåværende ordning helt er fratatt muligheten for å delta i det regionalpolitiske samarbeide, som nå foregår innenfor Nordisk Råd.

Medlemsforslag om selvstendig færøysk representasjon i Nordisk Råd er blitt støttet av et enig færøysk lagting, men ble nedstemt både under sesjonen i 1978 och 1979.

Denne negative holdning i rådet må ses på bakgrunn av en uttalelse fra det danske statsministerium, hvor det ble uttalt, at "spørsmålet om ændring af formen for den færøyske representation i Nordisk Råd må ses i sammenhæng med spørsmålet om gennemførelse af Grønlands representation i rådet i forbindelse med hjemmestyre på Grønland".

Da nå hjemmestyreordningen i Grønland er trådt i kraft, kan det ikke være grunn til å utskytte dette spørsmål lenger.

Ved denne saks behandling innenfor Nordisk Råd har man påpekt, at Nordisk Råd er et samarbeidsorgan mellom suverene staters folkeforsam-

linger, og hevdet, at dette prinsipp burde fastholdes, da det ville avsvække rådets stilling og redusere dets innflytelse, hvis forskjellige folkegrupper uten noen forfatningsmessig særstilling kunne oppnå representasjon i rådet.

Til dette må bemerkes, at ved hjemmestyreloven av 23. mars 1948 fikk Færøyene nettopp en forfatningsmessig særstilling.

Det er riktig, at Nordisk Råd er et samarbeidsorgan mellom suverene stater, men nærværende forslag går nettopp ut på å endre samarbeidsavtalen. Forslagsstilleren mener, at en endring i samarbeidsavtalen, hvor etter Færøyene blir selvstendig medlem av rådet, ikke på noen måte vil svekke rådets stilling eller redusere dets innflytelse, men snarere styrke dets stilling og innflytelse.

I henhold hertil foreslås, at

Nordisk Råd rekommanderer presidiet å utarbeide og forelegge rådet forslag om sådanne endringer i avtalen om Nordisk Råd, at Færøyene blir selvstendig medlem av rådet likestilt med de øvrige.

København, den 25 oktober 1979

Steen Folke (VS)

Erlender Patursson (Tvfl)

BILAGA 1–2, Betänkande 1–2 (se Nordisk Råd, 28. sess., s. 874)

BILAGA 3

Skrivelse till Nordiska rådet från kommittén för utredning av frågan om Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet

(Se Sak B 29/j, Bilaga 2)

BILAGA 4, Betänkade 3 (se Nordiska Rådet, 30:e sess., s. 707)

BILAGA 5

Betänkande 4 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslag A 577/j om självständig färöisk representation i Nordiska rådet och över regeringsförslag B 29/j om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

(Se Sak B 29/j, Bilaga 3)

Medlemsforslag

om samisk representasjon i Nordiska rådet

(Väckt av Erlendur Patursson)

I samenes nasjonale grunnforutsetninger uttales, at samene er ett folk, at statenes grenser ikke skal bryte deres folks fellesskap, at samene har deres egen historie, deres egne tradisjoner, deres egen kultur og deres eget språk.

Under henvisning hertil vil det være naturlig og berettiget at samenes ønske om å bli medlem i Nordisk Råd etterkommes, og det rekommanderes derfor, at det foretas slike endringer i avtalen om Nordisk Råd, at samene får egen selvstendig representasjon i rådet.

Tromsø, 17. juni 1980

Erlendur Patursson (Tvfl)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 591/j om samisk repræsentation i Nordisk Råd.

Efter at medlemsforslaget, der er fremsat i 1980, havde været behandlet på juridisk udvalgs møde den 12. og 13. august 1980, meddelte juridisk udvalg præsidiets, at udvalgets fortsatte realitetsbehandling af sagen var sat i bero på afslutningen af udredningen om Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd.

Efter at denne udredning nu er afsluttet med afgivelse af betænkningen "Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet" i september måned 1982 (NU 1982: 6) har juridisk udvalg behandlet medlemsforslaget på møder den 16. og 17. november 1982 og den 17. og 18. januar 1983.

1. Medlemsforslaget

Medlemsforslaget, der er fremsat den 17. juni 1980 af Erlendur Patursson (Tvfl), foreslår med en kort motivering, at samerne får egen selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

2. Medlemsforslag A 216/j af 18. oktober 1968 om repræsentation for samerne i Nordisk Råd

Medlemsforslaget henstillede, at Nordisk Råd rekommanderede regeringerne i samråd med Nordisk Råd at overveje de former, under hvilke samerne kunne opnå observatørstatus i Nordisk Råd.

I anledning af medlemsforslaget blev der indhentet en udtalelse af 14. maj 1969 fra Nordisk Organisationskomité (Fagerholm-komiteen), hvor et flertal ikke kunne anbefale medlemsforslaget. Det fremhævedes, at rådet i henhold til vedtægterne er et samarbejdsorgan mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer. Dette princip burde fastholdes, da det ville kunne afsvække rådets stilling og mindske dets indflydelse, hvis forskellige folkegrupper uden nogen forfatningsmæssig særstilling kunne opnå egen repræsentation i rådet. Det må forventes, at en imødekommelse af medlemsforslaget om observatørstatus for samerne ville bevirke, at andre særskilte folkegrupper (af etnisk, sproglig eller nationalpolitisk karakter) ville fremsætte krav om en lignende status, hvilket næppe ville kunne komme på tale.

Juridisk udvalg tilsluttede sig i sin betænkning af 13. september 1969 disse principielle betænkeligheder men anbefalede i et forslag til rekom-

mandationen udvidede muligheder for at sikre de samiske synspunkter i rådets arbejde. Rekommandationen blev senere vedtaget under Nordisk Råds 18. session 1970 (*rek. nr. 17/1970*).

3. Medlemsforslag A 456/j af 15. januar 1975 om repræsentation i Nordisk Råd for den samiske befolkning

Medlemsforslaget anbefalede, at spørgsmålet om, på hvilken måde talsmænd for den samiske befolkning kan gives repræsentation i Nordisk Råd, udredes.

I anledning af medlemsforslaget blev der indhentet remissudtalelser fra de nationale delegationer. Ingen af delegationerne kunne anbefale medlemsforslaget til vedtagelse. Den danske, islandske, norske og svenske delegation henviste direkte til synspunkterne i udtalelsen af 14. maj 1969 fra Nordisk Organisationskomité.

I sin betænkning af 19. januar 1976 tilkendegav juridisk udvalg, at man fandt, at der i de år, der var gået, siden organisationskomiteen afgav sin udtalelse i 1969, ikke var fremkommet noget, der kunne ændre vurderingen fra flertallet i organisationskomiteen. Da udvalget i øvrigt fandt, at der ikke var fremkommet så væsentlige oplysninger om manglende muligheder for den samiske befolkning til at varetage sine interesser, at der var tilstrækkeligt grundlag for at revidere udvalgets principielle udgangspunkt, henstillede et flertal i udvalget, at der ikke blev foretaget videre i anledning af medlemsforslaget. På Nordisk Råds 24. session 1976 tilsluttede plenarforsamlingen sig dette standpunkt.

4. Udredningen vedrørende Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd

Af betydning for behandlingen af nærværende sag indeholder betænkningen fra komiteen vedrørende Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd (NU 1982: 6) en afvisning af tanken om at ligestille Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentationer med de fem suveræne nordiske staters repræsentanter, idet rådets karakter af et internationalt organ sammensat af suveræne stater ønskes bibeholdt.

Udredningen er således på dette punkt helt overensstemmende med den udtalelse, som den nordiske organisationskomite afgav den 14. maj 1969, og som siden har været grundlæggende for Nordisk Råds stillingtagen til spørgsmålet om samisk repræsentation i Nordisk Råd.

5. Juridisk udvalg

Juridisk udvalg er fortsat af den grundlæggende og principielle opfattelse, som siden Nordisk Organisationskomites udtalelse af 14. maj 1969 er

udtrykt flere gange med forskellige ordvalg, nemlig at Nordisk Råds karakter af et samarbejdsorgan mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer bør fastholdes, og at et brud med dette princip ville kunne afsvække rådets stilling og mindske dets indflydelse, såfremt forskellige folkegrupper uden nogen forfatningsmæssig særstilling kunne opnå egen repræsentation i rådet.

Juridisk udvalg må derfor afvise indstillingen i medlemsforslaget om samisk repræsentation i Nordisk Råd.

Som også tidligere udtrykt er dette imidlertid ikke ensbetydende med, at den samiske befolkning ikke skal have mulighed for at komme til orde i Nordisk Råd under behandlingen af sager, som særlig vedrører den samiske befolkningsgruppe i Norden. Tværtimod anser juridisk udvalg det for særdeles vigtigt, at den samiske befolkning, ligesom andre mindretalsgrupper i Norden, får den bedst tænkelige adgang til at varetage deres specielle interesser i sager, som særlig vedrører dem. Disse muligheder kan imidlertid yderligere forbedres, og udvalget mener, opmærksomheden i særlig grad bør være rettet herimod.

Det er juridisk udvalgs opfattelse, at en sådan praksis iagttages og fortsat bør iagttages af organerne i det nordiske samarbejde.

Gennem Nordisk Råds udvalgs jævnlige kontakter med de samiske repræsentationer og gennem Nordisk Ministerråds sekretariats kontakter til de samme repræsentationer – ikke mindst som led i arbejdet med gennemførelsen af *rekommendation nr. 24/1974* om beskyttelse af miljøet i samernes kerneområder – tilføres der det nordiske samarbejde en flydende strøm af informationer, som er af stor værdi i behandlingen af sager, der har betydning for den samiske befolkning.

Også den styrkelse af Nordisk Sameråd og Nordisk Samisk Institut, som bl. a. de årlige og øgede tilskud fra Nordisk Ministerråd har bidraget til, bør i denne sammenhæng fremhæves. Gennem denne styrkelse får bl. a. disse organer større mulighed for at følge og gribe ind, såfremt der i Nordisk Råd behandles sager, som ifølge samisk opfattelse kræver orientering eller argumentation fra samisk side. Juridisk udvalg følger på dette område nøje udviklingen af de nordiske budgetter og har opmærksomheden særlig henvendt på, at de samiske organisationers muligheder for fortsat at kunne øve maksimal indflydelse udnyttes inden for de økonomiske rammer, der er stillet til rådighed for det nordiske samarbejde.

Endelig bør det fremhæves, at der nu for nylig i både Finland, Norge og Sverige er nedsat særlige sameretsudredninger, der alle har til formål at undersøge mulighederne for en forbedring af samernes vilkår, og at Nordisk Ministerråd har taget initiativ til en koordinering af arbejdet i de nationale udredninger, således at resultaterne i videst mulig omfang kommer hele den samiske befolkning til gode uafhængigt af landegrænseskel.

Juridisk udvalg har ikke hermed sagt, at den samiske befolknings muligheder for at blive hørt i det nordiske samarbejde ikke fortsat kan for-

bedres, og det er juridisk udvalgs opfattelse, at man også i fremtiden ved enhver lejlighed, hvor der kan være anledning til at inddrage den samiske befolkning i løsningen af nordiske problemer, bør gøre det og overveje, om det kan gøres på en mere tilfredsstillende måde end tidligere. Det er imidlertid juridisk udvalgs opfattelse, at der ikke er aktuelle problemer af en sådan karakter, at der på nuværende tidspunkt er tilstrækkelig anledning til at indstille til Nordisk Råd, at der vedtages en rekommandation, der anbefaler konkrete foranstaltninger til forbedring af den samiske befolknings tilknytning til det nordiske samarbejde.

Juridisk udvalg skal derfor indstille, at Nordisk Råd ikke foretager videre i anledning af medlemsforslag A 591/j om samisk repræsentation i Nordisk Råd.

Stockholm, den 18. januar 1983

Aimo Ajo (Sd)

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F)

Ragna Berget-Jørgensen (A)

Hagen Hagensen (KF)

Guttorm Hansen (A)

Eva Hjelmström (vpk)

Svend Jakobsen (S)

Formand

Ilkka Kanerva (Kok)

Hans Nyhage (m)

Asser Stenbäck (Skl)

Jan P. Syse (H)

Mogens Voigt (FP)

Medlemsförslag

om det allmänskulturella samarbetet

(Väckt av Georg Andersson, Trygve Bratteli, Rolf Fjeldvær, Árni Gunnarsson, Karl-Erik Häll, Sture Palm, Olof Palme, Robert Pedersen och Arvo Salo)

Resurserna och deras fördelning

Kulturfrågorna intar en central plats i det nordiska samarbetet. Det framgår bl. a. därav att kulturbudgeten för 1981 uppgår till ca 85 miljoner danska kronor.

Av innevarande års kulturbudget disponeras

28.6 miljoner danska kronor för forskningsändamål

12.2 miljoner danska kronor för utbildningsändamål

17.5 miljoner danska kronor för allmänskulturella ändamål

Till dessa belopp kommer bl. a. ministerrådets dispositionsmedel (7.5 miljoner dkr) och Nordiska kulturfondens medel (8.5 miljoner dkr).

Av de medel som går till den allmänskulturella sektorn tillfaller

1.2 miljoner danska kronor folkbildningsorganisationerna

1.8 miljoner danska kronor ungdomsorganisationerna

0.3 miljoner danska kronor idrottsorganisationerna

De nordiska ländernas kulturpolitik har många gemensamma drag. Under 1970-talet har insatserna på detta område ökat väsentligt i alla nordiska länder. Reformpolitiken har i växande utsträckning kommit att präglas av att kulturbegreppet vidgats. Strävan har varit att stimulera folkligt förankrade kulturaktiviteter och att engagera nya grupper i kulturlivet.

Den kulturpolitiska förnyelse som skett nationellt kan inte sägas ha en motsvarighet på det nordiska planet, där insatserna fortsatt i stor omfattning avser institutionsanknuten verksamhet med begränsad räckvidd.

En kraftfull vidgning och förnyelse av kultursamarbetet förutsätter att denna sektor tillförs ökade resurser. Det är emellertid med rådande ekonomiska och budgetmässiga situation i berörda länder inte realistiskt att bygga den närmast framförliggande planeringen på antagandet att de ekonomiska ramarna nämnvärt kommer att utökas. För parlamentarikernas och regeringarnas del gäller självfallet att de, i det kärva ekonomiska läget, måste vara särskilt uppmärksamma på att finna en balans mellan å ena sidan gemensamma nordiska insatser och å andra sidan nationella sådana inom kulturområdet.

Bättre samordning mellan nordiska och nationella satsningar måste eftersträvas och kan tänkas ge "vinster" som skapar utrymme för förstärkta eller nya åtaganden.

I sammanhanget kan det vara på sin plats att erinra om att rådet – och dess budget – ständigt tillförs nya projekt. Det sker utan att äldre sådana underkastats en tillräckligt förutsättningslös förnyad prövning för att utröna exempelvis om de bör avvecklas eller om nya finansieringsformer står att finna. En förutsedd långsam tillväxt vad gäller de ekonomiska resurserna gör frågan om prioriteringar och omprioriteringar om möjligt ännu mer angelägen än hittills.

Det gångna årtiondets kultursamarbete har utvärderats i den s. k. Bergendalrapporten, som också ger vissa anvisningar för framförliggande gemensamma arbetsuppgifter. Rapporten uppehåller sig emellertid huvudsakligen vid organisatoriska frågor. Enligt vår mening är det inte i första hand organisationen för samarbetet som behöver diskuteras utan innehållet i och inriktningen av den verksamhet som bedrivs och skall bedrivas på nordiskt plan. Kulturutskottet har hemställt att Nordiska ministerrådet senast till 1982 års session framlägger ett förslag om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för det nordiska kultursamarbetet. Vi ansluter oss till den grundläggande tanken bakom denna propå, som vi tolkar så, att ett väl genomarbetat material bör föreläggas nästa session som underlag för ett brett meningsutbyte om kulturpolitiken för framförliggande tioårsperiod.

I förevarande medlemsförslag vill vi markera vilka områden av samarbetet som enligt vår mening bör uppmärksammas och ges företräde, när riktlinjerna för 1980-talets nordiska kulturpolitiska samarbete skall läggas fast.

Folkbildningsstödet

Folkbildningsorganisationerna – sammantaget ett 70-tal – är samsarbetsorgan för en stor mängd folkrörelser. Inom dem bedrivs en rik och varierad verksamhet. De innesluter långt mer än hälften av Nordens befolkning. I folkbildningssektorn finns sammanslutningar för flera av de kulturellt mest eftersatta grupperna, vilka såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet vid flerfaldiga tillfällen uttalat att man vill nå och stödja.

De drygt 70 nationella (av statsmakterna) godkända folkbildningsorganisationerna har var och en ett stort antal distrikt och avdelningar. (Enbart inom ABF Norden – den största grupperingen – finns 66 distrikt och ca 900 avdelningar.) I uttalanden från nordiska organ finns många förord för en decentralisering av det nordiska kultursamarbetet för att det skall föras ned på lokal nivå, för att det skall nå ut till bredare grupper och liknande. Folkbildningsorganisationerna skulle kunna medverka till ett närmast enastående genombrott för decentraliseringen som princip för samarbetet. Det är ingen överdrift att påstå, att det finns närmast oanade möjligheter att

utveckla och på bredden förankra den nordiska kulturgemenskapen, om tillräckliga resurser ställs till folkbildningssamarbetets förfogande.

Det finns i sammanhanget skäl att slå fast, att folkbildningens sammanlutningar framstår som klart missgynnade vid fördelningen av de ekonomiska resurser som anvisats för det kulturella samarbetet i Norden.

Barn-, ungdoms- och idrottssammanslutningarna

En särskild bidragsordning gör det möjligt för barn- och ungdomsorganisationerna att få ekonomiskt stöd för nordiskt samarbete. För 1981 anvisades ca 1.8 miljoner danska kronor för dessa ändamål.

I sina egna föreningar har barn och ungdomar möjlighet att utveckla olika intressen och att själva – under demokratiska former – besluta om och ta ansvar för sin verksamhet. Från dessa synpunkter bidrar ett aktivt föreningsliv till de ungas personlighetsutveckling och en allsidig fritidsverksamhet. Föreningsverksamheten är också ett alternativ till det privata och kommersiella fritids- och kulturutbud som har de unga som målgrupp.

Barn- och ungdomsorganisationernas engagemang för det nordiska samarbetet har utvecklats stegvis under 1970-talet. Det är en följd bl. a. av den stimulans som den nämnda bidragsgivningen inneburit. Men också här finns en stor outnyttjad potential att ta till vara.

De sammanslutningar som har barn och ungdom som medlemmar har uttryckt behov av ökat stöd för att de skall kunna fullgöra sina uppgifter i det egna nordiska samarbetet. I ett långsiktigt program för kultursektorn måste dessa önskemål och strävanden i ökad utsträckning tillgodoses. Det är också, enligt vår uppfattning, viktigt att i bidragsordningen bygga in element, som skapar bättre möjligheter för dels ungdomar från utkantsområdena, dels handikappade ungdomar att delta i det nordiska ungdomsarbetet.

Idrottens organisationer intar en särställning bland folkrörelserna och bland ungdomssammanslutningarna. Den återhållsamhet som gällt för ekonomiskt stöd till idrottsrörelsens nordiska samverkan är inte desto mindre diskutabel. Kulturavtalet klargör entydigt att idrotten skall omfattas av samarbetet.

Vetskapen om de knappa ekonomiska ramarna ären framöver begränsar möjligheterna till mera omfattande insatser för idrottens del. Dock framstår det som angeläget att ytterligare främja idrottsutbytet, bl. a. då mellan Västnorden (Grönland, Island och Färöarna) och övriga Norden. Också samnordiska projekt – exempelvis det idrottsvetenskapliga institut med inriktning på skador och olyckor i samband med idrottsutövning, vilket aktualiserats av de nordiska idrottsförbunden – bör beredas utrymme i budgeten.

Utkantsområdena

I det föregående har utkantsområdenas delaktighet i det nordiska kon-

takt- och kulturutbytet i korthet berörts. Det är, som vi ser det, viktigt att kunskapen om särarten hos dessa kulturer når vidare kretsar av befolkningen i de nordiska länderna. Samtidigt med att så sker genom att t. ex. rese- och materialutbytet ökar, måste omsorgen om utkantskulturernas egenart och fortbestånd öka. Att så sker är, enligt vår uppfattning, ett gemensamt nordiskt intresse. Detta synsätt bör komma till konkret uttryck i framförliggande års behandling av projekt, anslagsframställningar etc.

Radio- och TV-samarbetet

Mellan regeringarna förs under 1981 förhandlingar om Nordsatsprojektets framtid och form. Oavsett utgången av dessa är det angeläget att intensifiera strävandena att bredda det nordiska radio- och TV-samarbetet i andra former. Endast en liten del av de nordiska radioföretagens utbud utgörs av Nordvisionsprogram. Av exempelvis svensk TV:s utlandsköpta program kommer endast 10 procent från Norden. En utbyggnad av Nordvisions-samarbetet framstår mot den bakgrunden som mycket angelägen.

Nordvisions-samarbetet omfattar dels programutbyte, dels samproduktioner. Samproduktionerna är i regel gemensamt finansierade projekt, som utförs av något av de nordiska TV-företagen.

Samarbetet avser i dag till största delen programutbyte. Faktaprogram, teater och underhållning, barn- och ungdomsprogram är de viktigaste av de kategorier av program som utväxlas. En intensivare utväxling bör vara möjlig att åstadkomma redan inom ramen för nuvarande programproduktion. Vill man ha en väsentlig utbyggnad av Nordvisionen, är det dock nödvändigt att stärka TV-företagens ekonomiska resurser. Det är nämligen de gestaltande programmen som fångar en stor publik. Volymen av sådana program, som är de dyraste att producera, måste vidgas för att programutbytet skall kunna få en väsentligt större omfattning.

De nordiska regeringarna och parlamenten måste således beakta och ta konsekvenserna av detta samband vid den nationella behandlingen av radio-TV-företagens budgetäskanden. Till resurser och resursförstärkningar skulle kunna knytas exempelvis villkoret att programmen blir tillgängliga för nordiskt utbyte, att samproduktionen ges företräde etc.

Också på annat sätt än genom programutbyte kan programverksamheten ges en starkare nordisk profil. Det är angeläget att samhälls- och kulturdebatten i de nordiska länderna blir speglade i de nationella programmen. För den skull bör korrespondentnäten i de nordiska länderna byggas ut. Nya former för radio-TV-samarbetet bör också prövas. Bland annat bör tanken på en gemensam nordisk musikkanal övervägas.

Rese- och turistutbytet

Om människor skall få uppleva nordisk kulturgemenskap och aktivt delta i nordiskt samarbete, måste de få möjlighet att resa i de nordiska

länderna, träffa andra människor med samma intressen, studera deras verksamhet, uppleva deras kulturaktiviteter och utbyta erfarenheter och idéer. Reskostnaderna upplevs i dag som det största hindret för utveckling i den riktningen. Så länge resor mellan de nordiska länderna är så dyra som nu, är stora befolkningsgrupper reellt utestängda från personliga kontakter över gränserna.

Intresset för nordiskt kultur- och samhällsliv kan, det är vår bestämda övertygelse, knappast stimuleras på bättre sätt än genom just resor inom Norden. Att främja turism och resande är därför en självklar uppgift i det nordiska samarbetet. Däri ligger även möjligheten till en renässans för vänortsutbytet, som synes ha stagnerat i jämförelse med blomstringsperioden efter krigsslutet.

Vissa ansträngningar, bl. a. från järnvägsföretagens sida, att stimulera det inomnordiska resandet har gjorts. Ett exempel härpå är den s. k. Nordturistbiljetten. Den har, enligt uppgift, haft viss framgång, men synes prismässigt föga attraktiv jämförd med t. ex. Interrailkortet, den särskilda ungdomssatsningen från de europeiska järnvägsföretagens sida.

En genomgång av prisfrågorna med syfte att finna förslag som kan främja det inomnordiska resandet bör initieras av Nordiska ministerrådet. I detta arbete bör särskild uppmärksamhet ägnas barnfamiljerna samt ungdomen. Ett bättre anpassat rabattsystem för resor i samband med nordiska läger, kurser och konferenser, som folkrörelserna ordnar, bör också övervägas. Närmare samverkan med de folkrörelseanknutna reseorganisationerna och -företagen förtjänar att prövas i ansträngningarna att utveckla resandet inom Norden. Vi ser också gärna tanken på en informationskampanj om Norden som turistland förverkligad.

Inom det rubricerade samarbetsområdet finner vi det, generellt uttryckt, påkallat med aktivare insatser från ministerrådets sida, om det skall bli möjligt att förverkliga de intentioner som lag till grund för 1978 års turistprogram.

Litteratur, film och fonogram

Starka kommersiella krafter verkar inom kulturpolitikens område, där de också etablerat en maktposition som sätter sin prägel på livsstil och kulturmönster. De unga är exempelvis en målgrupp, som intensivt och systematiskt bearbetas av den internationella skräpkulturens producenter och distributörer.

Utifrån det synsätt vi företräder och som omfattas av arbetarrörelsen i alla de nordiska länderna, är den pågående exploateringen ett långsiktigt hot mot såväl nationell som nordisk särart vad gäller kulturmiljö.

På samma sätt som man i vart och ett av länderna försöker möta den kommersiella anstormningen genom att ekonomiskt och på annat sätt stödja utveckling av det nationella kulturlivets särart, bör Nordiska rådet se det som en av sina stora uppgifter under det framförliggande decenniet

att ta upp kampen *mot* kulturkommersialismen och *för* det nordiska kulturlivets utveckling.

De nordiska länderna är små språk- och kulturområden, inom vilka villkoren blir allt hårdare för produktion av böcker, filmer och fonogram. I de flesta av de nordiska länderna går staten numera in med ekonomiskt stöd för att säkra mångfald och kvalitet. Att den nationella kulturproduktionen får möjligheter att utvecklas är i sig ett nordiskt intresse. För bra böcker, filmer och grammofonskivor finns det en nordisk marknad, och ofta är det just sådant som har stark nationell särprägel som bäst bidrar till att skapa nordisk kulturell identitet.

För den skull får vi inte släppa det nordiska perspektivet. När stödformer byggs upp nationellt för olika slag av kulturprodukter, bör strävan vara att utforma insatserna så, att ett nordiskt utbyte stimuleras.

I samtliga nordiska länder spelar staten en allt större roll, när det gäller att finansiera filmproduktionen. Det är då naturligt att söka nordiskt samarbete beträffande produktion och distribution samt i fråga om marknadsföring av nordiska filmer utanför Norden.

När insatserna på bokområdet i stigande utsträckning gäller distributionsledet, bör det övervägas hur en ökad spridning av nordisk litteratur skall kunna stimuleras.

De stora insatserna för ett nordiskt utbyte på bok-, film- och fonogramområdena måste sannolikt göras genom att de nordiska intressena beaktas, när nationella stödordningar och -system utformas. I vissa fall är dock ett rent nordiskt stöd väl motiverat. Detta gäller t. ex. översättningen av grannlandslitteratur. Likaså kan det vara naturligt att ett nordiskt stöd till fonogramproduktion utvecklas inom ramen för det relativt omfattande nordiska musiksamarbetet.

Nya försöks- och stimulansordningar bör här prövas och stödjas via den nordiska kulturbudgeten. Medelsanvisningen för angivna ändamål och områden bör kunna medges en ökningstakt, som är snabbare än den generella anslagstillväxtens.

Sammanfattning och hemställan

Vi har i detta medlemsförslag, mot bakgrund av insikten om det begränsade ekonomiska utrymme som även framgent kommer att stå till buds för det nordiska kultursamarbetet, givit uttryck för uppfattningen att 1980-talet måste innebära en satsning, som i högre grad än hittills kommer folkbildningens, ungdomens och idrottens sammanslutningar och medlemmar till godo. Också kontakterna med utkantsområdena i Norden och omsorgen om och det gemensamma ansvaret för dessas kulturella egenart påtalas.

Vidare har vi poängterat betydelsen av ett utbyggt radio- och TV-samarbete, bl. a. inom Nordvisionens ram. Nödvändigheten av nationella insatser för att göra detta möjligt har betonats.

I ett särskilt avsnitt har det inomnordiska rese- och turistutbytet, inklusive vänortsverksamheten, framhallits som ett viktigt led i utvecklingen av en bredare och mera mångfasetterad kontaktyta med grannländernas samhälls- och kulturliv.

Slutligen har vi fäst uppmärksamheten på att Nordiska rådet, bl. a. för att motverka en fortsatt kommersialisering av delar av kulturutbytet, ekonomiskt bör stödja projekt som tar sikte på att främja nordiskt samarbete på litteraturens, filmens och fonografins områden.

Mot bakgrunden av vad vi anfört i föreliggande medlemsförslag hemställer vi att Nordiska rådet beslutar

att rekommendera Nordiska ministerrådet att – vid utformningen av det aviserade förslaget till riktlinjer för det nordiska kultursamarbetet under framförliggande artionde – beakta och däri inarbeta de i förevarande medlemsförslag redovisade synpunkterna; samt

att uttala sitt stöd för den i medlemsförslaget framförda tanken på ett utvecklat samarbete på Nordvisionens område och att samtidigt fästa regeringarnas i berörda länder uppmärksamhet på de resursbehov hos de nationella TV-företagen som förverkligandet av en sådan ambition ger upphov till.

Köpenhamn den 3 mars 1981

Georg Andersson (s)

Trygve Bratteli (A)

Rolf Ejelöv (A)

Arni Gunnarsson (A)

Karl-Erik Häll (s)

Sture Palm (s)

Olof Palme (s)

Robert Pedersen (S)

Arvo Salo (Sd)

BILAGA 1, Betänkande 1 över medlemsförslag A 611/k och ministerrådsförslag B 37/k (se Nordiska rådet, 30:e sess., s. 761)

BILAGA 2, Yttranden över medlemsförslag A 611/k och ministerrådsförslag B 37/k (se sak B 37/k, Bilaga 3, supplement)

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (B 37/k) och medlemsförslag om det allmänkulturella samarbetet (A 611/k)

(Se sak B 37/k, Bilaga 4)

Medlemsförslag

om samarbete vid klimatologisk vård av nordiska psoriasispatienter

(Väckt av Rune Gustavsson, Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist och Bernhard Tastesen)

I hela Norden har den kroniska hudsjukdomen psoriasis blivit så allmän att man nu kan tala om den nästan som en folksjukdom. Man räknar med att två procent av befolkningen har psoriasis någon gång i sitt liv.

Den egentliga orsaken till psoriasis är fortfarande inte känd. Därför koncentrerar man sig i vården på att lindra eller avskaffa symptomen på sjukdomen. Den för patienterna nödvändiga medicinska vården ger dock upphov till höga kostnader jämfört med många andra kroniska sjukdomar.

Solen och den ultravioletta strålningen har visat sig ha en synnerligen välgörande och läkande effekt på sjukdomen. Under de långa och mörka vintermånaderna i Norden blir också symptomen för många psoriatiker särskilt svåra. Därför ordnas från Norden i allt större utsträckning hälsoresor till södern för vården av psoriasis. Men många som borde resa för att få vård för sin sjukdom har inte råd med det på grund av de höga kostnaderna.

Reglerna för ersättning av vårdkostnaderna för psoriatiker varierar i de nordiska länderna.

I Danmark finns det bestämmelser som generellt ger amtskommunerna möjlighet att ersätta kostnader för vård utomlands. Vid flera tillfällen har också psoriatiker på basen av läkarintyg fått ersättning för resor och uppehälle i kurorter vid Döda havet.

Från Finland har hälsoresor ordnats till bl. a. Spanien och Florida. Klimatet i dessa områden har ansetts lämpa sig särskilt bra för psoriatiker. Vården i söderns klimat anses ha en effekt som motsvarar normal sjukhusvård eller öppen vård med medicinering. I Finland behöver ungefär 15 000 personer denna form av vård. Enligt gällande regler ersätts emellertid inte kostnaderna för resorna till en kurort. Däremot kan en psoriatiker få sjukledighet för vistelsetiden och ersättning för t. ex. läkarkontroller enligt samma principer som i hemlandet. Folkpensionsanstalten har också inlett en viss försöksverksamhet genom att med anstaltens rehabiliteringsmedel i vissa fall ersätta kostnaderna för klimatologisk vård av psoriatiker. Efter

det att försöksresultaten blir klara kan en omprövning av ersättningsprinciperna eventuellt bli aktuell även i Finland.

I Island ersätter försäkringskassan på basen av läkarintyg kostnaderna för vårdresor till södern.

Enligt de regler som gäller i Norge får alla psoriasispatienter ersättning för resor till Lanzarote och uppehälle på kurort där. I Norge svarar fylkeskommunerna för denna verksamhet.

I Sverige är det möjligt att göra avdrag i deklARATIONEN för kostnader i samband med vårdresor till södern. Vissa landsting betalar också resor utomlands för psoriater, t. ex. Stockholms läns landsting har en vårdanläggning på Lanzarote och landstinget står för alla kostnader i samband med vård där. Totalt räknar man i Sverige att cirka 30 000 personer är i behov av denna vård.

Vården på kurorter i södern kan i stor utsträckning ersätta sjukhusvård i hemlandet. För samhället blir det betydligt billigare att ersätta kostnaderna för hälsoresor än att använda dyra sjukhusplatser för denna vård. Genom att förenhetliga reglerna för ersättning av kostnader i samband med vård av psoriasis och genom att med gemensamma resurser bygga upp vårdcentra i södern kunde många fördelar uppnås på nordiskt plan. Sådana fördelar är t. ex. lägre planeringskostnader för de enskilda länderna, delade kostnader för kontroll av ortens standard och vårdkvalitet samt en jämn beläggning på olika kurorter och gemensamma resor med lägre kostnader.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till samarbete kring vårdcentra på kurorter för psoriasispatienter samt att förenhetliga reglerna för ersättning av kostnader i samband med klimatologisk vård av psoriasis.

Stockholm, Oslo, Helsingfors och København den 15 september 1981

Rune Gustavsson (C)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Bror Lillqvist (Sd)

Bernhardt Tastesen (S)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete vid klimatologisk vård av psoriasispatienter. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Växjö den 24-25 maj och i Nordnorge den 1-4 augusti 1982.

1. Inledning

I medlemsförslaget *hemställes*,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till samarbete kring vårdcentra på kurorter för psoriasispatienter samt att förenhetliga reglerna för ersättning av kostnader i samband med klimatologisk vård av psoriasis.

Kronisk psoriasis drabbas två procent av befolkningen av någon gång. Då dess orsak fortfarande är okänd inriktas vården på att lindra eller att avskaffa symptomen. Kostnaderna för detta är höga jämfört med behandling av andra kroniska sjukdomar. Sol och ultraviolett strålning har en välgörande effekt på psoriasis. Särskilt vinterhalvåret är påfrestande för psoriasis sjuka. Därför anordnas hälsoresor till sydligt belägna länder. Kostnaderna för dessa resor är emellertid dyra vilket blir ett hinder för många. Ersättningsreglerna för hälsoresor varierar mellan de nordiska länderna. Danska amtskommuner kan på basen av läkarintyg ge ersättning för vård utomlands. Psoriasis sjuka kan resa till Döda havet.

Psoriasis sjuka från Finland kan företaga hälsoresor till Spanien och Florida. 15 000 personer beräknas vara i behov av denna form av vård. Resekostnaderna ersätts ej enligt de regler som gäller. Sjukledighet och ersättning för läkarkontroll beviljas. Försöksverksamhet pågår genom Folkpensionsanstaltens försorg med att ge ersättning till hälsoresor för psoriasis sjuka. I Island ersätter försäkringskassan mot uppvisande av läkarintyg vårdresor till södern. De norska reglerna är utformade så att samtliga psoriasispatienter kan få ersättning för resor till Lanzarote genom fylkeskommunerna. Psoriasis sjuka i Sverige får göra avdrag i sin deklARATION för vårdkostnaderna. Vissa landsting i Sverige betalar också hälsoresor till Lanzarote. Ungefär 30 000 patienter beräknas i Sverige vara i behov av denna form av vård.

Vård på kurorter ersätter vård i hemlandet. Kostnaderna för hälsoresor är avsevärt mindre än för vård på sjukhus i hemlandet, understryker förslagsställarna. Ersättningsnormerna borde förenhetligas de nordiska länderna emellan och resurser användas till att gemensamt bygga upp

vårdcentra i södern. Lägre planeringskostnader, delad kontroll av ortstandard, jämn beläggning och gemensamma resor till lägre kostnad till kurorterna kunde uppnås genom nordisk samverkan.

2. Remissinstanserna

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer på nationellt och nordiskt plan:

Nordiska

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Nordiska handikappförbundet
Handikapporganisationernas nordiska råd
Sykepleiernes samarbeid i Norden (SSN)

Danmark

Indenrigsministeriet
Sundhedsstyrelsen
Amtsrådsforeningen i Danmark
Københavns Kommune
Frederiksberg Kommune
Københavns Kommune, Hvidovre Hospital
Den almindelige danske Lægeforening
Dansk Dermatologisk Selskab
Danmarks Psoriasisforening
Fortsættelsesygekassen Danmark
Assurandør-Societetet
Dansk Sygeplejeråd
Danmarks Rejsebureau Forening

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Folkpensionsanstalten
Ålands landskapsstyrelse
Centralen för hälsofostran
Suomen kunnallisiitto (Finlands kommunförbund)
Finlands svenska kommunförbund
Finlands stadsförbund
Finlands sjuksköterskeförbund
Finlands läkarförbund
Finlands psoriasisförbund

Norge

Sosialdepartementet
Norske kommuners sentralforbund
Rikshospitalet
Oslo kommune, Ullevål sykehus
Uttaksnemnda for behandlingsreiser
Norsk dermatologisk selskap
Den norske lægeforening
Norsk sykepleierforbund
Norsk psoriasisforbund

Sverige

Socialstyrelsen
Riksförsäkringsverket
Statens handikappråd
Försäkringskassförbundet
Landstingsförbundet
Svenska läkaresällskapet
Sveriges läkarförbund
Svensk sjuksköterskeförening
Svenska psoriasisförbundet (PSO)

*2.1 Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**2.1.1 Nordiska*

Nordiska nämnden för handikappfrågor anser att hälsoresorna till södern för psoriasispatienter utgör effektiva och billiga alternativ till sjukhusvård. Behovet av klimatologisk vård är så pass omfattande att vart och ett av de nordiska länderna – utom Island – har bruk för en egen anläggning eller egna arrangemang. Gemensam användning av vårdcentra kan leda till krångel och bli en förevändning för att ambitionerna begränsas på nationellt plan. En nordisk utredning skulle dock kunna medföra att saken förs ett stycke framåt i varje nordiskt land. Nämnden stöder en utredning om förenhetligade regler för kostnadsersättning vid klimatologisk vård.

Handikapporganisationernas nordiska råd redogör för olika behandlingsalternativ för psoriasispatienter. De är sluten vård, öppen vård, hemsjukvård och vård utomlands. Strävan har på sistone varit att överföra psoriasispatienterna till den öppna vården. Vård utomlands är ett komplement till och inte ett alternativ till annan vård. För Sveriges del sker merparten av den klimatologiska vården på Lanzarote. De svenska sjukvårdshuvudmännen rekommenderas att anlita Svensk utlandsvård AB för vård utomlands av astmatiker, neurologiskt sjuka, psoriatiker samt reumatiker. År 1981 beviljades t. ex. 260 psoriasis sjuka i Sverige bidrag från landstingen för vård utomlands. Medlemsförslaget tillstyrkes av organisationerna. Särskilt bör förutsättningarna för att ge vård utomlands under

tiden november–februari studeras eftersom denna tid är speciellt besvärlig. Tre veckors behandling ger god utläkning om solens ljusintensitet är stark. Därefter behövs ytterligare en vecka, varför vistelsen bör omfatta minst fyra veckor. Tillgång till läkare och sjuksköterskor på behandlingsorten är en förutsättning.

Andra krav är tillräckligt antal soltimmar, rent havsvatten, möjligheter till nakenbad samt att resorna kan arrangeras på ett enkelt sätt. Också andra aspekter av vården måste beaktas. Uttagningsrutinerna bör redan av rent medicinska skäl vara snabba och enkla. Nordisk samordning får dock inte leda till ökad byråkratisering. Den sociala situationen – familje- och arbetsförhållanden, eventuellt missbruk etc. – måste beaktas annars kan en vistelse på 3–4 veckor på främmande ort lätt leda till försämringar snarare än förbättringar av patienternas tillstånd.

Nordiska handikappförbundet påpekar att psoriatikerna tillhör en grupp av fyra som är i behov av klimatologisk vård utomlands. De övriga är reumatiker, neurologiskt sjuka samt astmatiker. Utlandsvården är ett komplement till annan vård. Inte minst ur psykosocial synvinkel är utlandsvården betydelsefull. Ett samarbete av den typ som förordas i medlemsförslaget bör emellertid omfatta samtliga fyra nämnda grupper. Då olika regler gäller i de nordiska länderna beträffande kostnadsfördelning bör samarbetet i första hand inriktas på gemensamt platsutnyttjande och samordnade resor.

2.1.2 Danmark

Sundhedsstyrelsen uppger att danska psoriasispatienter kan få resa till Döda havet för klimatologisk behandling för perioder om fyra veckor. Denna behandling har varit till stor nytta. 40–80 psoriatiker har fått resa iväg varje fyraveckorsperiod under tiden oktober–april. Cheferna för de dermatologiska avdelningarna vid universitetsklinikerna eller deras motsvarigheter har medverkat vid uttagningen av patienterna. Normerna för reseersättning varierar mellan de olika amtskommunerna. Endast personer som varit svårt psoriasissjuka har beviljats bidrag till klimatologisk vård, dvs. personer som i alla fall behövt sjukhusvård. Då vård av psoriasissjuka borde kunna ske också på andra platser än vid Döda havet tillstyrkes ett nordiskt samarbete om resor och behandlingsformer. I detta yttrande instämmer *indenrigsministeriet* med tillägget att ett nordiskt samarbete torde komma att beröra sjukvårdshuvudmännen.

Københavns Kommune påpekar att utbyggd klimatologisk vård för psoriasispatienter skulle medföra mindre behov av dermatologiska sjukhusplatser. Samma effekt kan uppnås med hjälp av ljusbehandling. För patienter med medelsvår psoriasis är hälsoresor dock fortsatt ofrånkomliga. Kommunen har för egen del behov av 20 vårdplatser per år vid Döda havet eller annan plats. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Frederiksberg Kommune finner det utifrån ekonomiska utgångspunkter

ändamålsenligt att det företages en nordisk utredning i syfte att reducera omkostnaderna för de psoriasisjukas behandlingsresor.

Danmarks Psoriasisforening framhåller, att 2–3% av den danska befolkningen – c:a 150 000 personer – lider av psoriasis. Foreningen anför en rad skäl som talar för klimatologisk behandling. För det första kan denna typ av behandling för en övervägande del av psoriatikerna mäta sig med den bästa sjukhusbehandling. För det andra är den i stort sett utan biverkningar. För det tredje är de flesta behandlingsformer bl. a. tjärbehandling mycket påfrestande för patienterna. För det fjärde varar den klimatologiska behandlingen vanligen i 28 dagar medan sjukhusvistelser normalt sträcker sig över längre tid. För det femte mister flera av behandlingsformerna sin effekt efter kortare eller längre tid. För det sjätte innebär långvarig sjukhusbehandling ofta psykiska påfrestningar. För det sjunde kan psoriatikerna känna sig generade över de kosmetiska förändringar som sjukdomen kan medföra. Därför kan en samvaro med "likasinnade" stärka såväl moral som psyke. För det åttonde kostar klimatologisk vård blott en tredjedel av motsvarande sjukhusvård. Foreningen anger krav som man anser bör uppfyllas vid en nordisk samordning av psoriasisvården. Hudläkare skall ansvara för urvalet av patienterna. Alla psoriatiker skall, oavsett bosättningsort, ha möjlighet att erhålla denna form av vård kostnadsfritt. Den klimatologiska behandlingen bör ske under överinseende av hudläkare och sjuksköterskor. Ljuskvaliteten bör kontrolleras och nakenbad möjliggöras. Danmarks vårdbehov omfattar totalt 10 000 patienter. Av ekonomiska skäl reduceras antalet. Tio års erfarenhet av klimatologisk behandling vid Döda havet finns. En internationell organisation – INTERPSO – är under bildande, vars syfte är att tillhandahålla vård vid Döda havet.

Fortsättningssygekassen Danmark anser att en rad patienter uppenbart är i behov av den behandling som kan ges vid Döda havet. I dag är det helt avgörande var i Danmark man bor för möjligheterna att erhålla vård.

Dansk Sygeplejeråd tillstyrker till fullo medlemsförslaget.

2.1.3 Finland

Social- och hälsovårdsministeriet uppskattar antalet psoriasisjuka i Finland till 100 000. I behov av vård på sjukhus, av öppen vård eller av klimatologisk vård är 15 000 personer årligen. Klimatologisk vård har endast förekommit sporadiskt i Finland. Ersättning för vård utomlands kan finländska medborgare erhålla om insjuknande eller graviditet så kräver. Läkare kan besluta att ge vård utomlands om den inte kan erhållas i Finland. Själva vårdkostnaden vid hälsoresa kan ersättas. Ministeriet finner en nordisk utredning om möjligheterna till nordiskt samarbete om vården av psoriatiker vara angelägen. Eftersom klimatologisk vård endast förekommer sporadiskt i Finland vore en nordisk insats till fördel. I god tid

bör den tilltänkta utredningen ta kontakt med de försäkringsansvariga i de nordiska länderna. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Folkpensionsanstalten framhåller, att effekterna av klimatologisk vård är kortvariga. Ultraviolett bestrålning i förening med medicinering har visat sig ha lika god effekt. Båda behandlingsmetoderna kompletterar varandra. En jämförande studie av effekterna av klimatologisk vård och vård i hemlandet har satts igång. Behov av forskning föreligger. Nordiskt samarbete kan bidra till att lösa vårdproblemet.

Finlands stadsförbund tillstyrker medlemsförslaget.

Finlands kommunförbund understryker att trots att antalet psoriatiker ständigt växer så är underlaget för klimatologisk vård i södern för litet för ett enskilt nordiskt land. Tillsammans skulle dock de nordiska länderna kunna genomföra projektet. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Finlands psoriasisförbund tillstyrker medlemsförslaget. För 20% av de psoriasissjuka krävs sjukhusvård en eller ett par gånger per år. Tre till fyra veckors klimatologisk vård motsvaras av sjukhusbehandling under samma tidsrymd. Klimatvården är mjuk, naturlig och ej psykiskt betungande. Till skillnad från flera av de nordiska länderna ersättes ej klimatologisk vård i Finland. Bestämmelserna är föråldrade. En betydande inbesparing kunde göras om klimatologisk vård kan ordineras eftersom kostnaden för denna är 250 fmk/dygn medan den för sjukhusvård är omkring 800 fmk/dygn. Ett ändamålsenligt ersättningssystem saknas, vilket innebär att det är fruktlöst att planera ett samnordiskt klimatologiskt vårdcenter. Då man i Finland inte i tillräcklig utsträckning ägnat sig åt att skapa ett ersättningssystem på den klimatologiska vårdens område har medlemsförslaget kommit i rättan tid.

Centralen för hälsofostran tillstyrker medlemsförslaget, men understryker att patienterna bör ges tillräcklig och tillförlitlig information beträffande valet av vårdform samt om förutsättningarna för att vården skall bli framgångsrik.

Ålands landskapsstyrelse betonar den psykologiska stimulans som klimatologisk vård kan innebära för de psoriasissjuka. Andra hudsjukdomar än psoriasis borde omfattas av förslaget t. ex. eksem. Med detta tillägg tillstyrkes förslaget.

Finlands sjuksköterskeförbund tillstyrker den förordade utredningen.

2.1.4. Norge

Sosialdepartementet erinrar om att man i Norge år 1976 etablerat ett system för klimatologisk behandling av psoriasis och reumatiska sjukdomar. Under de tre första åren ägde behandlingen rum i Igalo, Jugoslavien. En evalueringsrapport framlades för Stortinget 1978. Beslut fattades om att fortsätta och i viss mån utvidga verksamheten. Psoriasisbehandlingen flyttades dock till Lanzarote, där ett samarbete inleddes år 1980 med Svensk utlandsvård AB. På Lanzarote finns gemensam norsk och svensk

behandlingspersonal. De patienter som skall erhålla vård i Lanzarote tas ut nationellt. Researrangemang och betalningsersättning sköts på nationell basis. Den svenska beläggningen vid behandlingscentret varierar, vilket medfört svårigheter. Likartade riktlinjer och ersättningsregler skulle vara en fördel. Vissa möjligheter till nationell styrning bör bibehållas. Stortingets beslut innebär emellertid att någon utvidgning av behandlingsordningen inte skall ske under löpande femårsperiod. I princip är departementet positivt till nordiskt samarbete på området.

Norske kommuners sentralforbund redogör för den klimatologiska behandling som sker i Jugoslavien och på Lanzarote. Ett avtal håller på att ingås mellan sentralförbundet, socialdepartementet samt NSB. Hittills har utlandsvården endast gällt psoriatiker och reumatiker, men den borde kunna bli aktuell för hjärt- och ortopedisk kirurgi. Vård utomlands utgör inget alternativ utan ett komplement till annan vård. Då erfarenheterna av norsk-svensk samverkan på Lanzarote är positiva finner sentralförbundet inga hinder ligga i vägen för en utvidgning av samarbetet till att omfatta också de övriga nordiska länderna.

Norsk psoriasis forbund påpekar att sjukhusvård för psoriasissjuka blir dyrare än klimatologisk vård. Effektiv klimatologisk behandling är beroende av sol- och sjöbad samt av en avstressande miljö. Särskilt viktigt är det att behandlingen kan äga rum vintertid, då sjukdomen är särskilt besvärlig. Önskvärt är att antalet soltimmar är stort, temperaturen i sjövattnet hög, vattenföroreningarna små, nakenbad möjliga, resandet enkelt samt att behandlingen kan ske under läkaransvar. I Norge finns det 90 000 psoriatiker. Av dessa är 10% i behov av vård. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Norsk sykepleierforbund tillstyrker medlemsförslaget med tillägget att behandlingserbjudaden till de patienter som inte blir bättre av solbehandling också bör utarbetas.

2.1.5 Sverige

Socialstyrelsen betraktar utlandsvård som ett komplement till vård i Sverige. Vård ut- och inrikes bör integreras. En fortsatt utbyggnad av öppenvården hemmavid tillstyrkes i första hand. Utlandsvården får inte leda till att utbyggnaden av inhemska vårdresurser stannar av. Medlemsförslaget tillstyrkes.

Riksförsäkringsverket redogör för gällande sjukförsäkringsbestämmelser på området beträffande utlandsvård. Enligt dessa utgår ersättning endast om vårdbehovet uppkommit utomlands. Ersättning för resa medges ej. Sjukpenning kan utgå om arbetsförmågan nedsatts till hälften. Trots de hinder som bestämmelserna utgör har dock i praktiken ersättning i form av sjukpenning utgått för hälsosoror i landstingens regi. En samnordisk utredning förefaller motiverad. Den bör dock bli av mera principiell karaktär än vad som skisseras i medlemsförslaget och inkludera såväl det medicinska värdet av vården, kostnaderna för denna jämfört med vård i hemlandet och

utvidgning till att omfatta andra patientgrupper. Att den föreslagna utvidgningen skulle begränsas till enbart psoriatiker förefaller svårförenligt med det svenska socialförsäkringssystemet.

Statens handikappråd uppskattar antalet psoriasissjuka till 200 000 i Sverige. Omkring 40 000 är i behov av regelbunden medicinsk vård. Vård i Sverige av sjukdomen innefattar följande moment: dusch/bastu, medicinska bad, ljusbehandling och insmörjning med salvor. Behandlingen måste upprepas var eller varannan dag. Så kallad PUVA-behandling -kombination av ultraviolett ljus och psoralen – används även. Strävan är att föra över psoriatikerna från slutet till öppen vård. Utbyggnaden av psoriasisvården är olika inom landstingsområdena. Av detta skäl kommer hemsjukvård och vård utomlands att få betydelse. I det av Svensk utlandsvård AB på Lanzarote drivna centret vårdas psoriatiker, reumatiker, astmatiker och neurologiskt sjuka. En rapport som socialstyrelsen låtit utarbeta visar att i 80% av fallen ger sol, salta bad och miljöombyte god effekt på psoriasis. År 1981 erhöll 260 personer bidrag från landstingen i Sverige för utlandsvård av psoriasis. Handikapprådet understryker det betydelsefulla i att vården utomlands kan äga rum också under de i Sverige solfattiga månaderna november–februari. En vårdperiod på tre till fyra veckor tillstyrkes. Nordisk samordning får emellertid inte leda till ökad byråkrati eller fördyring av behandlingsresorna. Samarbete bör ske med Svensk utlandsvård AB och Svenska psoriasisförbundet.

Landstingsförbundet redogör för den vård som ges inom ramen för Svensk utlandsvård AB i samverkan med norska intressenter. För svenskt vidkommande har vårdorganisationen fått en acceptabel lösning liksom ersättningen från den allmänna försäkringen. Inom den nuvarande organisationens ram kan möjlighet yppas att utvidga samverkan till att också inkludera de övriga nordiska länderna.

Sveriges läkarförbund välkomnar nordiskt samarbete inom den klimatologiska vården. Klimatvård bör vara en resurs som står till hudklinikernas förfogande. Såväl de patienter som använder sig av ljusbehandling som de som erhåller klimatologisk vård är i behov av kunskaper om behandlingsformen. Läkarkompetens bör knytas till den föreslagna utredningen.

Svenska psoriasisförbundet tillstyrker en nordisk utredning. Rätt utnyttjade torde de nordiska ländernas samlade resurser leda till utökad och effektiviserad vård. Klimatologisk vård utgör ett komplement och inte ett alternativ till annan medicinsk vård. Att, såsom antytts, några av patienterna inom den klimatologiska vården fått sändas hem på grund av alkoholproblem är riktigt, med omfattningen härav har varit begränsad. Förbundet önskar bli representerat vid den kommande utredningen.

Svensk sjuksköterskeförening tillstyrker medlemsförslaget.

Svenska läkaresällskapet stöder den i medlemsförslaget förordade nordiska utredningen. Läkare med erfarenheter av foto-dermatologi, psoriasis och klimatvård bör få deltaga i utredningen. Också uttagningsprinciperna bör ses över för svensk del.

2.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

2.2.1 Danmark

Amtsrådsforeningen finner det för närvarande ej föreligga behov av att ändra reglerna för behandling utomlands av patienter som lider av psoriasis. Sedan år 1971 bedrivs med indenrigsministeriets godkännande klimatologisk vård vid Döda havet.

2.2.2 Finland

Finlands kommunförbund önskar få utrett inte bara kostnaderna för gemensamma nordiska vårdcentra utan även för vård vid redan befintliga vårdcentra. För Finlands del har systemet för ersättning av klimatologisk vård av psoriasis endast skötts försöksvis. Att förenhetliga ersättningsreglerna på nordiskt plan synes därför vara en för tidigt väckt fråga. En tilltänkt utredning borde också omfatta flera sjukdomstyper.

2.2.3 Norge

Den norske lægeforening uppger att Norge år 1981 disponerade över totalt 409 platser på Lanzarote för klimatologisk vård. Samarbetet med Sverige sker utan svårigheter. Nordiskt samarbete skulle varken erbjuda ekonomiska eller andra fördelar. En eventuell utredning beträffande enhetliga regler för täckande av utgifterna vid klimatologisk vård av psoriatiker kunde dock ske oberoende av vårdssamverkan.

Uttaksnemnda för behandlingsresor finner det vara litet sannolikt att nordiskt samarbete skulle kunna medföra billigare eller bättre behandlingserbjudanden. Snarare föreligger en risk för att det skulle kunna innebära utvidgad administration och ökad byråkrati.

Behandlingsresor anordnas till Lanzarote under tiden september till april. 409 platser fanns att tillgå år 1981. Läkarvården sköts av Rikshospitalet som också ansvarar för uttagningen. Ett utvidgat nordiskt samarbete skulle inte erbjuda några ytterligare fördelar. Norska myndigheter bör ansvara för norska hälsovårdsresurser. Enhetliga nordiska regler för ersättning till klimatologisk vård bör kunna skapas oberoende av samnordiskt genomförande av behandlingsresorna.

2.3 Remissinstanser som avstår från att ta ställning till medlemsförslaget

2.3.1 Nordiska

Nordiska hälsovårdshögskolan anser att medlemsförslaget faller utanför dess kompetensområde och avstår från yttrande.

2.3.2 Danmark

Assurandør-Socitetet har inget att anföra beträffande medlemsförslaget.

Den almindelige danske Lægeforening finner att medlemsförslaget ligger utanför dess naturliga kompetensområde.

Danmarks Rejsebureau Forening har ej erhållit medlemsförslaget och kan därför ej yttra sig.

2.3.3 Norge

Oslo kommune redogör för ersättningsnormer och medicinska aspekter på den klimatologiska vården av psoriasispatienter, men avstår från att ta ställning till medlemsförslaget.

2.3.4 Sverige

Försäkringskasseförbundet avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

3. Utskottet

En klar majoritet av de tillfrågade remissinstanserna är positiva till medlemsförslaget. Hälsoresor till södern anses allmänt utgöra ett viktigt komplement till sluten vård, öppen vård och hemsjukvård i bosättningslandet. Antalet psoriasissjuka uppgår till drygt en halv miljon människor i de nordiska länderna, 65–75 000 personer antas vara i behov av vård för sin sjukdom. För att bli effektiv bör vårdtiden utomlands inte understiga 4 veckor, påpekas det.

Utskottet anser att flera skäl talar för att ett intensifierat och utvidgat nordiskt samarbete bör komma till stånd beträffande klimatologisk vård av psoriasissjuka. Om de nordiska länderna går samman underlättas en jämn beläggning vid vårdcentra i sydligt belägna länder och kontrollen av ortstandarderna. Resekostnaderna kan nedbringas.

Klimatologisk vård innebär för de psoriasissjuka ett mjukt, naturligt och psykiskt mindre påfrestande behandlingsalternativ. Biverkningarna inskränker sig till ett minimum. De krav behandlingsorterna bör uppfylla är att tillräckligt antal soltimmar, rent havsvatten, möjligheter till nakenbad och enkla researrangemang föreligger. Tillgång till sjukvårdspersonal bör finnas på platsen.

Medlemsförslaget tar enbart upp de psoriasissjukas vårdbehov, men för ytterligare tre sjukdomskategorier kan klimatologisk vård utomlands vara till fördel – reumatiker, njursjuka och allergiker. Utskottet önskar emellertid inte nu ta ställning till en ytterligare utvidgning av det nordiska samarbetet på klimatvårdens område utöver den som förordas i medlemsförslaget. Utskottet anser dock att den utredning som bör tillsättas kan hålla möjligheten öppen.

Ett grundläggande krav är att uttagningsrutinerna blir enkla och snabba. Hudläkare bör medverka vid urvalet av patienter, som bör ske centralt i varje nordiskt land.

Ministerrådet bör också utreda möjligheterna till att skapa likartade principer för ersättning av vård i södern för psoriasissjuka.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts hemställer utskottet att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda förutsättningarna för ett utvidgat och intensifierat nordiskt samarbete kring vårdcentra på kurorter för de psoriasis sjuka samt möjligheterna till att skapa likartade principer för ersättning av kostnaderna för denna vårdform.

Sørkjøs den 3 augusti 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Tyra Johansson (s)

Förman

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Medlemsförslag

om samarbete inom den arktiska forskningen

(Väckt av Ilkka-Christian Björklund, Bertil Jonasson, Gunnel Jonäng och Ingrid Sundberg)

I samband med 100-årsminnet av A. E. Nordenskiölds färd genom Nordostpassagen genomfördes sommaren 1980 en omfattande svensk arktisk expedition, Ymer-80. Beteckningen refererar till namnet på expeditionsfartyget, statsisbrytaren Ymer.

Ymer opererade i havet öster om Svalbard, norr om Franz Josefs Land, norr och väster om Svalbard, mellan Svalbard och Grönland och utanför Grönlands nordostkust. En stor del av expeditionen gick genom tung is och i farvatten som överhuvudtaget aldrig besökts av fartyg. Färden varade i 99 dygn och omfattade en distans som motsvarar avståndet mellan Nordpolen och Sydpolen.

Forskningsprogrammet var av utpräglat tvärvetenskaplig natur. Det omfattade ett 70-tal projekt inom bl. a. atmosfärkemi, marinbiologi, fysisk och kemisk oceanografi, meteorologi, allmän biologi, landbaserad geovetenskap, marin geologi och klimatforskning. Av människan orsakade föroreningar studeras i många projekt.

Det är redan nu klart att Ymer-80 blev en stor vetenskaplig framgång. Det framgår av uttalanden från samtliga projektledare efter avslutad färd. Mycket arbete återstår i laboratorier världen runt för att analysera och bearbeta insamlade data, men det är otvivelaktigt att forskningsresultaten från Ymer-80 kommer att intaga en framträdande plats i den naturvetenskapliga litteraturen under flera år framöver.

Ymer-80 var ett svenskt initiativ och en svensk expedition. Av de 119 deltagande forskarna och teknikerna var emellertid 43, dvs. en dryg tredjedel icke-svenska. USA, Canada, Storbritannien, Västtyskland och Luxemburg var representerade; men ombord befann sig också ett 20-tal vetenskapsmän från Norge, Danmark och Finland. Det var alltså en i hög grad nordiskt präglad forskningsfärd. Särskilt intimt var samarbetet med Norsk polarinstitut och norska vetenskapsmän; det mesta arbetet utfördes också inom norskt område. Vissa på Svalbard landbaserade svenska forskare flögs redan före Ymers avfärd till sina verksamhetsplatser genom tillmötesgående från norskt håll. Under sommaren hölls fortlöpande kontakter med det av Norsk polarinstitut chartrade fartyget Norvarg – och ombord på detta fanns flera svenska forskare, knutna till Ymer-80. Stort

tillmötesgående och intresse visades av de norska myndigheterna på Svalbard och av de danska på Grönland.

Ymer-80 planerades och genomfördes som en ``engångsföreteelse``. Efter avslutad expedition står det emellertid klart såväl för den vetenskapliga ledningen som för de enskilda, deltagande forskarna att Ymer-80 rimligen måste få en fortsättning och en uppföljning.

En fortsatt forskning inom Svalbard-Grönland-området är av många skäl utomordentligt viktigt.

En stor del av värmeutbytet mellan Arktis och tempererade områden sker medelst havsströmmarna genom Framsundet, där varmt Atlantvatten förs upp utmed Spetsbergens västkust och där Östgrönlandsströmmen för kallt vatten och stora ismassor söderut. Detta är av avgörande betydelse för klimatet på våra breddgrader, men också för hela det marina livet i Arktis. Inte minst är det viktigt för isförhållandena runt ishavets kuster. Den intensiva sjöfart som kan förväntas i Arktis kommer att kräva goda isprognoser, och för sådana är ökade kunskaper om vad som händer i Framsundet av yttersta vikt.

Med Ymer-80 har man nu visat, vad som går att göra med ett avancerat isbrytande forskningsfartyg, men många problem återstår, nya områden måste studeras, vunna erfarenheter följas upp etc.

Det är inte bara fråga om angelägen grundforskning av mera exklusiv och teoretiskt vetenskaplig art, det rör sig dessutom om utomordentligt betydelsefulla forskningar av omedelbar betydelse för bedömning av industrisamhällets inverkan på den globala miljön och därmed också för en internationell miljöpolitik. Hittills genomförda och publicerade forskningar inom det arktiska området måste betecknas som mycket ofullständiga och föga tillfredsställande, vilket beror på de rent praktiska svårigheterna att genomföra stora arktiska forskningsprojekt men också på bristande insyn i den sovjetiska forskningsaktiviteten. Mera målmedvetna, energiska och metodiska insatser framstår som oundgängligt nödvändiga, också i ett kort tidsperspektiv.

Vi befinner oss i dag i den situationen att det norra polarområdet ``sektoriseras``, främst av strategiska och ekonomiska skäl. Från sovjetiskt håll markeras en ambition att betrakta Kolahalvön-Berings sund-Nordpolen som sovjetiskt intresseområde. USA och Canada synes lägga samma synpunkter på sina sektorer.

Därmed återstår en fjärde sektor vars östliga och västliga meridianer är knutna till Svalbard och Grönland och som kan betecknas som en ``nordisk`` sektor. Grönland och Svalbard utgör danskt respektive norskt territorium. Danmark och Norge har lagt ner betydande framgångsrikt arbete i utforskningen av dessa områden – en verksamhet som givetvis begränsats av de ekonomiska resurserna. Från svensk sida har stort intresse demonstrerats alltsedan mitten av 1800-talet för vetenskapliga undersökningar inom denna region. En lång serie expeditioner har genomförts med viktiga resultat – många under ledning av A. E. Nordenskiöld. Ymer-80 bör

betraktas som ett hittills sista led i denna traditionella svenska forskningsverksamhet.

Som ovan nämnts var Ymer-80 en svensk arktisk expedition. Den kan också beskrivas som en nordisk expedition med betydelsefulla internationella inslag. Den vetenskapliga ledningen och de deltagande forskarna har redan nu enstämmigt uttalat behovet av att Ymer-expeditionen på ett eller annat sätt förvandlas till en institution. Vunna resultat måste kompletteras och uppföljas; nya forskningsprogram framstår som ytterst angelägna, när det nu visar sig hur framgångsrik en isbrytarexpedition kan vara.

En fortsatt, intensiv utforskning av polarområdets "nordiska" sektor kan inte bedömas som möjlig med mindre den genomförs som en gemensam nordisk angelägenhet. Kostnaderna för Ymer-80 ligger i storleksordningen 15 miljoner svenska kronor. Knappt hälften härav har beviljats genom direkta anslag via svenska riksdagen; resten kommer från Naturvetenskapliga forskningsrådet, Forskningsrådsnämnden, Knut och Alice Wallenbergs stiftelse, Salénstiftelsen och genom många större och mindre bidrag från näringslivet.

Det torde förhålla sig så, att få forskningsprojekt ligger så väl till för gemensamma nordiska insatser som just den arktiska forskningen. Danmark och Norge har omedelbara intressen i och kring Grönland och Svalbard, men saknar fartyg som kan operera i tung is. Sverige och Finland har tillgång till isbrytare med god förmåga att ta sig fram också genom uppbrotten flerårsis, vilket framgår av 1980 års expedition. Det finländska varvet Wärtsilä (som byggt bl. a. Ymer och flera sovjetiska isbrytare) har dokumenterat hög kompetens att konstruera isbrytande fartyg. De svenska och finländska isbrytare som tryggar sjöfarten i Östersjön och Bottenhavet är i tjänst en förhållandevis kort tid av vinterhalvåret och skulle sommartid kunna disponeras för andra insatser.

Förra sommarens erfarenheter har visat, att man för vidare utforskande av den "nordiska sektorn" av Arktis behöver ett isbrytande forskningsfartyg av typ Ymer. De har också visat att ett forskningssamarbete mellan de nordiska länderna är nödvändigt för att åstadkomma en tillräckligt hög vetenskaplig kompetens över ett brett fält. Vidare har man lärt att den för djuphavsforskning nödvändiga tunga och dyrbara utrustningen, såsom precisionsekolod, djuphavsvinschar etc., kan utnyttjas av många olika forskningsgrenar samt att ett och samma prov kan analyseras från vitt skilda synpunkter av en rad olika forskare. Genom samarbete når man alltså bättre resultat till lägre kostnader.

Med hänvisning till ovanstående hemställes,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snart utreda förutsättningarna för gemensamma insatser inom den arktiska forskningen.

Helsingfors, Stockholm den 12 oktober 1981

Ilkka-Christian Björklund (Skdl) Bertil Jonasson (c) Gunnel Jonäng (c)

Ingrid Sundhø (m)

*BILAGA 1 Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om samarbete inom den arktiska forskningen. Förslaget har behandlats vid möten den 7 december 1981 samt den 21-22 januari, den 24 maj, den 26 augusti, den 18 oktober och den 16 november 1982.

1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast utreda förutsättningarna för gemensamma insatser inom den arktiska forskningen.

Utgångspunkten för medlemsförslaget är den sommaren 1980 genomförda omfattande svenska arktiska expeditionen Ymer-80. Forskningsprogrammet för expeditionen var av utpräglat tvärvetenskaplig natur. Det omfattade ett sjuttioal projekt inom bl. a. atmosfärkemi, marinbiologi, fysisk och kemisk oceanografi, meteorologi, allmän biologi, landbaserad geovetenskap, maringeologi och klimatforskning. Av människan orsakade föroreningar studerades i många projekt.

Det anförs i medlemsförslaget att Ymerexpeditionen blev en stor vetenskaplig framgång. Den vetenskapliga ledningen och de deltagande forskarna har enstämmigt uttalat behovet av att Ymerexpeditionen på ett eller annat sätt förvandlas till en institution. Man framhåller att vunna resultat måste kompletteras och uppföljas och man pekar på nya angelägna forskningsprogram.

Enligt förslagsställarna håller det norra polarområdet på att "sektoriseras", sålunda att Sovjetunionen, Kanada och Förenta staterna synes betrakta respektive sektor som sitt intresseområde. Den fjärde sektorn, vars östliga meridian är knuten till Svalbard och västliga meridian till Grönland, betecknas av förslagsställarna som en "nordisk" sektor. I utforskningen av dessa områden har Danmark och Norge lagt ner betydande framgångsrikt arbete. Men även från svensk sida har stort intresse visats för vetenskapliga undersökningar inom denna region, senast genom Ymerexpeditionen, som var en svensk/nordisk expedition med starka internationella inslag.

Förslagsställarna framhåller att en fortsatt intensiv utforskning av polarområdet, genomförd av nordiska länder, inte kan bedömas som möjlig med mindre den genomförs som en gemensam nordisk angelägenhet. De pekar på att kostnaderna för Ymer-80 ligger i storleksordningen 15 miljoner svenska kronor. De hävdar också att få forskningsprojekt ligger så väl till för gemensamma nordiska insatser som just den arktiska forskningen.

Danmark och Norge har omedelbara intressen i och kring Grönland och Svalbard, men saknar fartyg som kan operera i tung is. Sverige och Finland har tillgång till isbrytare med god förmåga att ta sig fram också genom uppbruten flerårsis, vilket framgår av 1980 års expedition.

Förslagsställarna framhåller avslutningsvis att det för ändamålet behövs ett isbrytande forskningsfartyg av typ Ymer. De menar också att ett forskningssamarbete mellan de nordiska länderna är nödvändig för att åstadkomma en tillräckligt hög vetenskaplig kompetens över ett brett fält. De pekar på att erfarenheterna av Ymerexpeditionen visar att den för djuphavsforskning nödvändiga tunga och dyrbara utrustningen, såsom precisionsekolod, djuphavsvinschar etc., kan utnyttjas av många olika forskningsgrenar samt att ett och samma prov kan analyseras från vitt skilda synpunkter av en rad olika forskare. Enligt förslagsställarna ger ett sådant samarbete bättre resultat till lägre kostnader.

2 Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Danmark

Undervisningsministeriet
Ministeriet for Grønland

Finland

Finlands Akademi
Delegationen för vetenskapsakademierna i Finland

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet
Universitetet i Oslo
Universitetet i Bergen
Universitetet i Trondheim
Universitetet i Tromsø
Meteorologisk institutt
Norsk polarinstitutt
Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF)

Sverige

Forskningsrådsnämnden
Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR)
Vetenskapsakademien

Största delen av remissinstanserna är positiv till medlemsförslaget. De flesta nöjer sig med att anlägga allmänna synpunkter på förslaget, medan några dessutom ger konkreta förslag till nya forskningsprojekt.

I det följande redovisas remissinstansernas synpunkter på medlemsförslaget.

2.1 *Danska remissyttranden*

Undervisningsministeriet har i sin tur hört *Forskningsrådet, Københavns Universitets Arktiske Station, Århus Universitets naturvidenskabelige fakultet och humanistiske fakultet, Roskilde Universitetscenters Institut for Miljø, Teknologi og Samfund* samt *Institut for Biologi og Kemi, Danmarks tekniske Højskoles Institut for Strømningsmekanik og Vandbygning, Danmarks tekniske Højskole, Veterinær- og Landbohøjskole*. Dessa lägger fram förslag till olika forskningsprojekt. Ministeriet framhåller att det finns ett brett fackligt intresse för samarbete inom den arktiska forskningen, däribland också i ett viss omfång om andra sidor av den arktiska forskningen än den som är i centrum för projekt av karaktären Ymer-80. Ministeriet hänvisar till forskningsråden och rekommenderar att ett eventuellt utvidgat nordiskt samarbete ses i samband med behovet av och möjligheterna till ett bredare internationellt samarbete. Önskvärdheten av att existerande samarbetsorgan kopplas in betonas, särskilt forskningsrådets nordiska samarbetsnämnder.

Ministeriet for Grønland hänvisar till ett yttrande av *Kommissionen for videnskabelige Undersøgelser i Grønland*. Kommissionen som principiellt stöder tanken på ett ökat nordiskt samarbete om arktisk forskning, pekar på att det för närvarande i regi av Comité arctique planeras ett mycket omfattande internationellt och tvärvetenskapligt forskningsprojekt, kallat "Framstræde projektet", som skall genomföras åren 1983–1988. Kommissionen framhåller att detta projekt på internationellt plan fortsätter de aktiviteter som synes ligga till grund för det föreliggande medlemsförslaget. Kommissionen anser det vara mycket värdefullt att projektet skall kunna använda sig av moderna svenska isbrytare. Kommissionen anför att dansk arktisk forsknings internationella samarbete måste anses vara vetenskapligt täckt genom kontakter med såväl internationella organisationer som till exempel den tidigare nämnda Comité arctique, men önskar dock betona att den hälsar varje initiativ som är ägnat att öka det nordiska arktiska forskningssamarbetet. Avslutningsvis framhåller kommissionen att det nordiska forskningspolitiska rådet bör beredas möjlighet att uttala sig om det föreliggande medlemsförslaget.

2.2 *Finländska remissyttranden*

Finlands akademi, som hänvisar till *statens naturvetenskapliga kommission*, framhåller att en identifiering och vidare precisering av gemensamma forskningsområden är av särskild betydelse vid en tidpunkt då förslag om att utvidga det nordiska forskningssamarbetet undergår behandling på nordiskt plan. Akademin framhåller vidare att finländska forskare inom den arktiska forskningen har mer än vanligt goda möjligheter att delta i samarbetet och dra nytta av detta.

Vetenskapsakademierna i Finland och Finska vetenskaps-societeten avger gemensamt yttrande, som avfattats av *Delegationen för vetenskaps-akademierna i Finland*. Delegationen lägger fram förslag till motivkretsar för samarbetet inom den arktiska forskningen. Delegationen pekar på det bedrövliga faktum att forskningskapaciteten vid berörda forsknings- och universitetsinstitutioner i Finland för de närmaste åren är mycket stramt bunden i huvudsak till sådana forsknings- och servicefunktioner eller sådan undervisningsverksamhet som åläggs genom förordning. Ett framgångsrikt genomförande av föreslagna projekt skulle förutsätta betydande tilläggsresurser. Delegationen anser sig inte kunna ta ställning till frågan om vilken typ av fartyg som projekten kan kräva.

2.3 Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet sluter sig till medlemsförslaget.

Marinbiologisk stasjon vid Universitetet i Tromsø, som förhåller sig positiv till förslaget, hänvisar till fartygsbeståndet som en begränsande faktor i den arktiska forskningen. Ett nordiskt samarbete baserat på isbrytare från Sverige och Finland förmodas underlätta situationen. Stationen räknar slutligen upp de forskningsområden som man inom universitetet ägnat sig åt.

Geofysisk institutt vid Universitetet i Bergen, till vars yttrande *Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet* ansluter sig, redogör för äldre och yngre forskningsprojekt, i vilka institutet deltagit. Institutet pekar vidare på ett tvärvetenskapligt forskningsprojekt i marginalzonen i Grönlandshavet 1983–1988 (MIZEX) samt till ett planerat femårigt strömmättningsprojekt i Framsundet med början 1984, båda projekten finansierade av internationella organisationer. Projekten kräver användning av stora isbrytare i Ymer-klassen, i vissa faser flera isbrytare samtidigt. Universitetet hälsar därför med glädje möjligheterna att använda större svenska eller finländska isbrytare i gemensamma nordiska forskningsprogram i Arktis.

Geografisk institutt vid Universitetet i Oslo, till vars yttrande *Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet* ansluter sig, hänvisar till egna forskningsprojekt, vilka anses vara av intresse för generell arktisk forskning och i fråga om vilka delar kan anses falla inom ramen för ett gemensamt nordiskt forskningsprojekt.

Professör J. S. Gray vid *Institutt for marinbiologi og limnologi* vid *Universitetet i Oslo* förhåller sig tveksam till den i medlemsförslaget hävdade uppfattningen att Ymerexpeditionen var en stor succé. Från biologisk forsknings synpunkt anser sig Gray inte kunna stöda förslaget utan detaljerad forskningsplan med klart formulerade hypoteser. Han anser att periodiskt återkommande forskningsfärder med isbrytare (en gång vart femte år) tillfredsställer alla behov.

Universitetet i Trondheim ser med intresse på de möjligheter till nordiskt samarbete som en isbrytarexpedition kan ge, men är samtidigt återhållsamt

på grund av de höga kostnaderna för driften av isbrytare. Universitetet hänvisar till ett norskt marint tvärfackligt forskningsprogram i Arktis, som skall inbegripa såväl förvaltningens forskningsinstitut som universiteten. Internationellt samarbete i fråga om detta program förväntas bli aktuellt. *Arktisk utvalg* vid samma universitet understryker betydelsen av nordiskt samarbete inom arktisk forskning och det positiva i att detta byggs ut. Utskottet menar att utredningen bör genomföras förutsättningslöst och inte knyts till användningen av isbrytare allena. Norge har ett förhållandevis nytt isgående fartyg, "Lance", som anses kunna täcka en väsentlig del av forskningsbehoven i framtiden. Det existerande samarbetet borde byggas ut, för Trondheimsuniversitetets del genom att stärka den tekniska forskningen genom samarbete på nordiskt plan.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd förhåller sig positivt till medlemsförslaget. Rådet har tillsatt en referensgrupp med uppgift att göra upp en plan för norsk naturvetenskaplig polarforskning och förklarar sig villigt att ta initiativ till att tillsammans med *Norsk oseanografisk komité* och/eller *Norsk polarinstitut* undersöka nordiska forskares intresse för samarbete, både på expeditionssidan och på andra fält. Grunden för ett samarbete bör enligt forskningsrådet vara att genom koordinerad insats tillfredsställa föreliggande forskningsbehov. T. ex. genom koordinerad användning av fartyg och annan utrustning kan betydande ekonomiska inbesparingar göras, utan att Ymerexpeditionen görs till institution. Deltagande i samarbetsprojektet får inte heller ske på bekostnad av nationellt prioriterade uppgifter. Nordiskt samarbete om polarforskning kan enligt forskningsrådets uppfattning bäst stödjas genom särskilda nordiska projektmedel kanaliserade genom de naturvetenskapliga forskningsrådets nordiska samarbetsnämnd NOS-N.

Det norske meteorologiske institutt stöder medlemsförslaget, men påpekar samtidigt att det försiggår eller planeras betydande forskningsprojekt i arktiska områden, i vilka även land utanför Norden deltar med betydande resurser.

Norsk polarinstitut förmodar att varken Sverige eller Finland har öronmärkta medel för polarforskning i någon större utsträckning. Institutet anser rent principiellt att sådana medel är en viktig förutsättning för ett långsiktigt, organiserat nordiskt samarbete inom den arktiska forskningen. Norsk polarinstitut allena förfogar över 10 milj. nkr. årligen förutom särskilda anslag för kartläggning. Institutet anser att frågan huruvida Finland och Sverige i en nära framtid avser att satsa större belopp på polarforskningen har betydelse för den vidare saksbehandlingen. Institutet föreslår avslutningsvis att den föreslagna utredningen genomförs utan koppling till isbrytare med motiveringen att driftsutgifterna för en isbrytare är höga och att det nya norska expeditionsfartyget "Lance" är isförstärkt och kan gå i en stor del av de istäckta områdena.

2.4 Svenska remissyttranden

Forskningsrådsnämnden framhåller att det starkt ökade internationella intresset för polarområdena under senare tid gör nordiskt samarbete, såväl bilateralt som multilateralt, till en angelägen uppgift.

Vetenskapsakademien och dess *polarforskningskommitté* har samma uppfattning om medlemsförslaget. De anför att polarforskningskommittén för närvarande arbetar med att formulera ett integrerat program för fortsatt svensk polarforskning. Därvid förutsätts att samarbetet med de nordiska grannländerna ytterligare intensifieras.

Naturvetenskapliga forskningsrådet understryker att utredningen också bör beakta möjligheterna till bilaterala insatser.

3 Utskottet

Motiven för nordiskt forskningssamarbete är flera. Ett sådant motiv är angelägenheten att samarbeta inom områden som kräver dyrbar vetenskaplig eller annan utrustning. Som exempel härpå kan nämnas strävandena att utveckla samarbetet inom den acceleratorsbaserade forskningen i Norden (*rek. nr 5/1982*). Liknande motiv ligger bakom det nu aktuella medlemsförslaget om samarbete inom den arktiska forskningen. Förslagsställarna menar att det av kostnadsskäl inte är möjligt att för enskilda nordiska länder bedriva en intensiv polarforskning med mindre denna genomförs i samarbete.

Remissinstanserna är i stort sett eniga om fördelarna med samarbete om den arktiska forskningen. Som exempel nämns erfarenheterna av Ymerexpeditionen, Ymer-80, som bildar utgångspunkt för medlemsförslaget, men också andra, mindre spektakulära exempel ges. Mest detaljerat uttrycker sig de norska remissinstanserna, av vilka de flesta har omedelbara forskningsintressen i de arktiska områdena.

Utskottet har av medlemsförslaget och de därom avgivna yttrandena övertygats om att frågan om eventuella gemensamma nordiska insatser inom den arktiska forskningen är värd att undersöka. Härvid bör inte bortses från behovet av och möjligheterna till ett bredare internationellt samarbete, vilket även vissa remissinstanser framhållit genom att peka på kommande internationella polarforskningsprojekt, i vilka några av de nordiska länderna skall delta.

De nordiska polarforskarnas intresse för samarbete på nordiskt och/eller internationellt plan kan lämpligen utrönas på försorg av de naturvetenskapliga forskningsrådets nordiska samarbetsnämnd NOS-N. Den övergripande frågan huruvida alla de nordiska länderna eller blott vissa av dem är intresserade av ett samarbete inom arktisk forskning och huruvida de nordiska länderna bör samarbeta just inom arktisk forskning bör enligt utskottets uppfattning bedömas av det nordiska forskningspolitiska rådet, som inleder sin verksamhet i början av 1983.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för gemensamma insatser inom den arktiska forskningen.

Mariehamn den 16 november 1982

Ragna Berget Jørgensen (A)

Arne Gadd (s)

Eiður Guðnason (A.)

Gunnel Jonäng (c)

Förman

Grethe Kindberg Jørgensen (CD)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjämäki (Kok)

Hannele Pokka (K)

Håkon Randal (H)

Marit Rotnes (A)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om stöd till ett svenskt-danskt uppslagsverk

(Väckt av Arne Gadd, Hagen Hagensen, Sture Palm och Robert Pedersen)

De store, generelle, kundskabsformidlende værker (encyklopædi er den internationale betegnelse, konversationsleksikon den danske og norske og uppslagsverk den svenske betegnelse) har gennem adskillige generationer haft en vigtig kulturel funktion i samfundet ved at åbne en let adgang til konkret viden på mangfoldige felter.

Med nutidens stærke forøgelse af kundskabsstoffet på alle områder, ikke mindst inden for naturvidenskab, medicin og teknik, vokser også omfanget af den mængde oplysninger, borgerne har behov for at stifte bekendtskab med.

Samtidig har udviklingen inden for alle former for undervisning og folkeoplysning i høj grad udvidet kredsen af de mennesker, som har interesse i at benytte sig af den viden, et stort opslagsværk rummer. På denne baggrund er det beklageligt, at de redaktionelle og tekniske omkostningers stigning har afholdt forlagene i Sverige og Danmark fra at påtage sig fremstillingen af nye udgaver af de to landes store nationale encyklopædier.

Siden 2. oplag af Svensk Uppslagsbok i 32 bind afsluttedes i 1955, er der ikke udgivet noget stort opslagsværk i Sverige, og dette har i længere tid været helt udsolgt. Planer i 1960'erne om et 3. oplag blev opgivet af økonomiske grunde.

Lignende skæbne havde omkring 1970 planer om en tredje udgave af det tilsvarende danske værk, Salomonsens Konversationsleksikon, hvis anden udgaves 26. og sidste bind var udkommet i 1926.

Både i Norge og i Finland udgives dermod stadig store encyklopædier, om end ikke så omfattende som de lige nævnte svenske og danske værker.

Udgivelsen i Sverige og Danmark af en række mellemstore og mindre opslagsværker formår ikke at udfylde det stadig mere følelige savn af nye udgaver af de store svenske og danske nationalencyklopædier.

På svensk hold har man derfor taget et politisk initiativ til at råde bod på denne for kulturlivet og den almindelige oplysning uheldige tilstand. I efteråret 1977 nedsatte utbildningsministern den såkaldte Uppslagsverkskommittén med den opgave at foretage en forudsætningsløs undersøgelse af "behovet och lämpligheten" af statsstøtte under en eller

anden form til udgivelse af et nyt omfattende svensk opslagsværk af høj kvalitet. Komiteen afgav i juni 1980 en principbetænkning, *Mot bättre vetande* (Statens offentliga utredningar 1980: 26).

Komiteen kom til det resultat, at der ikke længere findes svenske forlag, som alene er rede til at bære risikoen ved at udgive et stort opslagsværk, der kan fungere som nationalencyklopædi. Ud fra den betragtning, at det fra et uddannelsesmæssigt og kulturpolitisk synspunkt er yderst værdifuldt, at et sådant værk tilvejebringes, fandt komiteen, at staten bør tage det fornødne initiativ til under en eller anden form at yde den nødvendige støtte til udgivelsen. En sådan støtte kunne tage form af direkte tilskud, økonomiske garantier eller indkøb af eksemplarer til fordeling på institutioner som folkebiblioteker, skolebiblioteker o. lign.

Eftersom Danmark i endnu højere grad end Sverige savner et stort moderne opslagsværk (Salmonsens Konversationsleksikon afsluttedes et kvart århundrede før Svensk Uppslagsbok) og ikke heller har nogen udsigt til at skaffe sig det på et normalt forlagsøkonomisk grundlag, vil det være naturligt at etablere et dansk-svensk samarbejde om løsningen af denne betydningsfulde kulturelle opgave. Det større marked, som derved kan skabes, vil tillige give værket et bredere økonomisk grundlag og dermed sikre det en videre udbredelse.

At dette vil være tilfældet, fremgår af de omkostningsberegninger, Uppslagsverkskommittén har foretaget vedrørende et værk på 16 bind à 800 sider, dvs. i alt 12 800 sider, indeholdende totalt ca. 100 millioner typeenheder og et billedmateriale udgørende ca. 25 % af værkets samlede omfang.

De anstillede beregninger, baseret på 1979-prisniveauet, viser, at såfremt 3/4 af et oplag på 30 000 eksemplarer sælges for 7 500 sv. kr. pr. sæt, bliver resultatet et underskud på 24 mill. sv. kr. Øges oplaget til 50 000, og der også her afsættes 3/4 af det, synker underskuddet til kun 2 mill. sv. kr. Sættes oplagstallet i vejret til 75 000, opstår med samme afsætningsprocent et overskud på 27 mill. sv. kr.

Også økonomisk vil det derfor være fordelagtigt, om en sådan encyklopædi kan finde afsætning både i Sverige og i Danmark. Dens medarbejdere kan søges i alle de nordiske lande, og artiklerne bør skrives på forfatternes eget sprog, hvor dette er svensk, norsk eller dansk.

Imod tanken om et værk i en sådan sproglig klædedragt kan man forudse den indvending, at netop sproget vil lægge hindringer i vejen for udbredelsen og benyttelsen af det. Denne vanskelighed bør dog ikke overdrives.

For at tage Danmark som eksempel, findes og benyttes der allerede nu både store og små rent svensksprogede opslagsværker i mange folkebiblioteker, forsknings- og institutionsbiblioteker. Folkebibliotekerne udlåner desuden ganske megen faglitteratur på svensk. Sproget synes ikke at lægge hindringer i vejen for tilegnelsen.

Fremfor alt bør nævnes den succes, det fællesnordiske værk Kulturhistorisk Leksikon for Nordisk Middelalder på 22 bind har opnået. Allerede

på et meget tidligt tidspunkt under udgivelsen var det totalt udsolgt. Det er nu ved at blive udsendt i anden udgave. Artiklerne i værket er skrevet på enten dansk, norsk bokmål, norsk landsmål eller svensk.

Det må naturligvis indrømmes, at det kulturhistoriske leksikon er skrevet for et publikum med større sproglige forudsætninger end en del af det foreslåede svensk-danske opslagsværks benytttere. På den anden side vil disse, ligesom de før nævnte læsere af faglitteraturen, være særlig motive-rede og derfor villige til at overvinde en eventuel mindre sprogforståel-sestærskel.

Over for disse begrænsede sproglige problemer, som kan tænkes, må imidlertid fremhæves den meget store betydning for folkeoplysningen i Sverige og Danmark, som tilvejebringelsen af et omfattende opslagsværk vil have. At skabe muligheder herfor vil i første række være en tosidet kulturpolitisk nordisk opgave for de to lande, eftersom det er i Sverige og Danmark, at der er et så påtrængende behov for værket. Men naturligvis vil det være at foretrække, om opgaven ikke blot forfattermæssigt, men også indholdsmæssigt, forlagsmæssigt og økonomisk kunne løses i et bredt nordisk samvirke.

Med henvisning til ovenstående foreslår undertegnede

at Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd, at dette – med udgangspunkt i den foreliggende svenske udredning om proble-met – hurtigt undersøger mulighederne for at bistå med udgivel-sen af et svensk-dansk, eventuelt nordisk opslagsværk af høj standard.

Stockholm og København, den 30. oktober 1981

Arne Gadd (s)

Hagen Hagensen (KF)

Sture Palm (s)

Robert Pedersen (S)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om stöd till ett svenskt-danskt uppslagsverk. Förslaget har behandlats vid möten den 7 december 1981 samt den 21–22 januari, den 24 maj, den 26 augusti, den 18 oktober och den 16 november 1982.

I Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med utgångspunkt i den svenska utredningen *Mot bättre vetande (SOU 1980:26)* snabbt undersöka möjligheterna att bistå med utgivningen av ett svenskt-danskt, eventuellt nordiskt uppslagsverk av hög kvalitet.

Bakgrunden till medlemsförslaget är det faktum att det i Sverige och Danmark idag saknas stora nationella uppslagsverk. Det ges dock ut en rad små och mellanstora uppslagsverk, vilka dock inte anses eliminera bristen på ett stort uppslagsverk. Situationen är en annan i Norge och Finland, där det utges stora uppslagsverk, även om dessa till sin omfattning inte är lika stora som de tidigare svenska och danska verken.

Eftersom Danmark och Sverige saknar ett modernt uppslagsverk och enskilda förlag inte har möjlighet att ge ut något sådant, anser förslagsställarna det vara naturligt att etablera ett danskt-svenskt samarbete om att ge ut ett uppslagsverk. Den större marknad som därigenom skulle skapas skulle samtidigt bredda den ekonomiska grunden och därigenom säkra en vidare utgivning av verket. Också ekonomiskt skulle det vara fördelaktigare om ett sådant uppslagsverk fick avsättning både i Sverige och i Danmark. Medarbetarna kunde rekryteras i alla nordiska länder och artiklarna skrivas på författarnas eget språk ifall det är svenska, norska eller danska. Förslagsställarna anser att de språkliga svårigheterna inte skall överdrivas och hänvisar till att det till exempel i Danmark i de många folkbiblioteken, forsknings- och institutionsbiblioteken redan nu används både stora och små rent svenskspråkiga uppslagsverk. Dessutom hänvisar de till framgången med det nordiska verket Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid, vars artiklar är skrivna på antingen danska, norskt bokmål, norskt landsmål eller svenska. Slutligen framhåller förslagsställarna den stora betydelse för folkbildningen i Sverige och Danmark som utgivandet av ett omfattande uppslagsverk skulle ha. De framhåller dock att det skulle vara att föredra att uppgiften löstes inte bara i fråga om författarna, utan också i fråga om innehållet, förlagen och ekonomin genom ett brett nordiskt samarbete.

2 Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordisk språksekretariat

Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H)

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender

Danmarks Biblioteksforening

Folketingets Bibliotek og Oplysningstjeneste

Dansk Folkeoplysnings Samråd

Den danske Forlæggerforening

Gyldendalske Boghandel, Nordisk Forlag A/S

Finland

Ålands landskapsstyrelse

Suomen kirjastoseura (Finlands biblioteksforening)

Opintotoiminnan keskusliitto OK ry (Centralförbundet för studieverksamhet)

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet

Den norske forleggerforening

Sverige

Kungl. biblioteket (KB)

Statens kulturråd

Sveriges allmänna biblioteksforening (SAB)

Folkbiblioteksutredningen (Fb80)

1982 års bokutredning

Svenska bokförläggareföreningen

Remissinstansernas inställning till medlemsförslaget är splittrad. Många av dem som är positiva till förslaget anser dock att det bör bli fråga om ett nordiskt uppslagsverk eller anlägger andra förbehåll på projektet. De som förhåller sig negativa till förslaget hänvisar till språksvårigheter och till att tanken på ett uppslagsverk är föråldrad.

I det följande redovisas de synpunkter som de olika remissinstanserna anlagt på förslaget, först de tillstyrkande, sedan de avstyrkande.

2.1 Tillstyrkande

2.1.1 Nordiska remissyttranden

Nordisk språksekretariats arbetsutvalg stöder förslaget, men understryker att det bör bli fråga om ett nordiskt lexikon avsett för läsare i alla nordiska länder. Artiklarna bör vara utarbetade av fackfolk och skrivna på danska, svenska eller norska med en rimlig fördelning mellan språken. Artiklar skrivna på finska, isländska, färöiska, samiska eller grönländska bör återges på danska, norska eller svenska. Arbetsutskottet är ense med förslagsställarna om att de språkliga problemen inte bör överdrivas. Likväl är det viktigt att tillrättalägga artiklarna språkligt så att de blir lättare att förstå i hela Norden. Därvid kan sekretariatet ge närmare råd om principerna för den språkliga sidan. Arbetsutskottet önskar slutligen framhäva att ett uppslagsverk av den föreslagna typen kommer att ha en positiv inverkan på grannspråksförståelsen i Norden genom att på ett naturligt och stimulerande sätt ge nordbor möjlighet att vänja sig vid varandras språk.

Det är enligt *Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning* all anledning att undersöka möjligheterna att inleda ett danskt-svenskt samarbete om utgivningen av ett svenskt-danskt uppslagsverk. Samarbetsnämnden anser dock att det andra alternativet, ett nordiskt uppslagsverk av hög standard, noga bör övervägas. Det finns anledning att förmoda att även Norge och Finland inom några decennier kan få samma problematiska situation vad gäller tillgången på uppslagsverk som den som nu råder i Danmark och Sverige. Samarbetsnämnden påpekar med hänvisning till den i medlemsförslaget nämnda utredningen att nya medier såsom teledata och videoskiva ingalunda kommer att kunna ersätta det tryckta uppslagsverket, däremot komplettera detta i vissa avseenden.

2.1.2 Danska remissyttranden

Ministeriet for kulturelle anliggender tvivlar i viss mån på att ett sådant verk på två eller flera nordiska språk skall kunna avsättas i en sådan utsträckning som möjliggör sedvanlig utgivning. Ministeriet rekommenderar utredning, så framt ett sådant förslag i rimlig utsträckning stöds av bibliotek och förlag.

Inom *Danmarks Biblioteksforening* råder delade meningar (avstyrkande, se nedan avsnitt 2.2.1). Ett antal medlemmar inom föreningen är ense med förslagsställarna om uppslagsverkens stora betydelse för den kulturella utvecklingen. Däremot anser man att det kommer att uppstå språkliga problem så framt artiklarna i uppslagsverket skrivs på till exempel norskt landsmål eller svenska. Man synes enligt dessa medlemmar också bortse från de redaktionella problem som kan uppstå genom att de deltagande länderna i full utsträckning skall ha möjlighet att ta med de artiklar som de anser nödvändiga. Ett ekonomiskt samarbete mellan flera nordiska länder om utgivningen och ett redaktionellt samarbete med fullständig suveränitet för de enskilda ländernas redaktionskommittéer skulle utan tvivel vara nyttigt.

Folketingets Bibliotek og Oplysningstjeneste stöder förslaget varmt, men vill helst att frågan om ett nordiskt uppslagsverk undersöks. Det föreslagna uppslagsverket borde skrivas av de sakkunniga själva och inte bygga på andrahands vetande såsom fallet har varit med de sedan 1950 utgivna uppslagsverken. Det kan förmodligen invändas att de stora uppslagsverkens tid är förbi. Under alla omständigheter skall dock artiklarna och manuskriptet skrivas och renskrivas, varvid typ av utskrift, typografi eller datatransmission kan väljas under den tid som produktionen pågår. Organet finner det väsentligt att erkänna att utgivningen av uppslagsverk, i varje fall delvis, numera är en statsuppgift och hänvisar här till utgivningen av vissa ordböcker i Danmark och Norge, vilket har skett med statligt stöd. Ett uppslagsverk avsett för allmänt bruk kan inte skrivas på flera språk. Uppslagsverket bör komma ut i två utgåvor på var sitt språk, så att artiklarna har översatts. Det hänvisas här till de två stora nordiska utgåvorna som för närvarande förbereds i var sin grupp av nordiska bokförlag, två världshistorier, som har var sin nordisk redaktion, skrivs av nordiska forskare och översätts till respektive lands språk. Bildredaktion, layout och tryckning är gemensam för alla tre länder, vilket innebär väsentliga besparingar. Organet lämnar förslag till organisering av arbetet med utgivningen av ett gemensamt uppslagsverk samt förslag till finansiering av projektet.

Gyldendal avvisar inte tanken på ett nordiskt samarbete om ett stort uppslagsverk, men påpekar att ett sådant verk bör skrivas på danska för danskar och på svenska för svenskar. Förlaget pekar på en rad språkliga och redaktionella problem vid utgivandet av ett flerspråkigt uppslagsverk. Förlaget förklarar sig slutligen villigt att delta i utarbetandet av ett organisatoriskt och ekonomiskt realistiskt förslag till samarbete om utgivningen av ett enspråkigt uppslagsverk.

2.1.3 *Finländska remissyttranden*

Finlands biblioteksörening finner att utgivandet av ett danskt-svenskt uppslagsverk också skulle innebära fördelar för Finland. Det är troligt att ett sådant uppslagsverk skulle spridas till forsknings- och folkbibliotek samt läroanstalter i Finland, eventuellt till enskilda personer. I fall det utges två separata uppslagsverk, ett på danska och ett på svenska, skulle det svenska uppslagsverket utan tvivel få den största spridningen i Finland. Öreningen avstår från att kommentera olika alternativ till finansiering av uppslagsverket, men betonar att i fall att man i Finland med statsmedel kunde köpa in en viss del av upplagan till bruk för bibliotek och läroanstalter, skulle detta givetvis öka tillgången till uppslagsverket och därmed i Finland främja kunskaperna om Danmark och Sverige.

Centralförbundet för studieverksamhet förmodar att ett danskt-svenskt uppslagsverk på grund av språkmuren mellan danska och svenska skulle användas blott av vissa marginalgrupper med goda kunskaper i respektive

språk. Det skulle dock behövas uppslagsverk av den föreslagna typen, men med tanke på förhållandena i Finland skulle en särskild finländsk upplaga vara nödvändig. Möjligheterna att låta något finländskt förlag med stöd av statsbidrag omarbeta något nordiskt uppslagsverk för Finlands finskspråkiga befolkning innan årtiondets slut borde enligt centralförbundet utredas.

Ålands landskapsstyrelse anser att förslaget att utge ett svenskt-danskt uppslagsverk är gott och värt allt tänkbart samhälleligt stöd, men framhåller att landskapets resurser är begränsade, varför medel som stöd för projektet inte kan ställas till förfogande.

2.1.4 Svenska remissyttranden

Kulturrådet anför att svenska utbildningsministern instämt i behovet av ett stort uppslagsverk, men att han samtidigt framhållit att ett statligt ekonomiskt åtagande för stöd till en sådan utgivning inte kan bli aktuellt inom överskådlig tid. Enligt kulturrådets uppfattning är det därför angeläget att olika möjligheter till nordiska lösningar av uppslagsverksfrågan prövas. Kulturrådet påpekar att den föreslagna utgivningsformen rymmer betydande redigeringstekniska, marknadsföringstekniska och ekonomiska problem. Rådet förmodar att en mer realistisk möjlighet kunde vara att samarbete etableras kring utgivningen av en dansk-svensk version av något av de stora uppslagsverk som givits ut i andra länder. Rådet förordar en skyndsam utredning och anser att utredningen bör samråda med bl. a. den svenska kommittén för översyn av bokdistributionen.

Kungl. biblioteket finner att behovet av ett stort uppslagsverk för svensk publik bör ges synnerligen hög prioritet, men finner dock att produktionen av ett blandspråkigt uppslagsverk innefattar en rad praktiska problem. Biblioteket finner även att den kvantitativa avvägningen mellan material som gäller det egna landet och övrigt material ställer betydande problem, varför dessa måste belysas på ett ingående och realistiskt sätt. Biblioteket stöder en utredning som också bör undersöka om det kan vara ett lämpligt alternativ att ge den svensk-danska eller samnordiska produkten formen av en databas. Från denna skulle enligt biblioteket kunna tas fram verk som var såväl innehållsligt som språkligt helt avpassade för respektive land.

Folkbiblioteksutredningen anför att den i en till utbildningsministern våren 1982 överlämnade faktarapport framhållit betydelsen av att folkbiblioteken utvecklar och stärker sin grundfunktion att tillhandahålla underlag för information och kunskapsförmedling, för att vara ett instrument för samhällets informations-, utbildnings- och kulturpolitik. Det är utredningens uppfattning att tillgången till ett stort och aktuellt uppslagsverk i hög grad bidrar till detta. Även om folkbiblioteksutredningen ser vissa problem vad gäller språket, behandlingen av länderspecifikt stoff etc., anser utredningen att frågan om ett nytt uppslagsverk för användning i svenska

folkbibliotek ändå måste bedömas som så angelägen att möjligheterna att åstadkoma ett uppslagsverk inom ramen för alternativa nordiska samarbetsmodeller bör utredas.

1982 års bokutredning finner det angeläget att frågan om stöd för utgivning av ett stort svenskt uppslagsverk också kan ses i ett nordiskt perspektiv. Problem härvidlag utgör ekonomin, redigeringen och marknadsföringen. Den i medlemsförslaget åsyftade undersökningen bör pröva nordiska samarbetslösningar för att säkerställa tillgången på uppslagsverk av hög kvalitet i alla nordiska länder.

Sveriges allmänna biblioteksforening stöder medlemsförslaget, inte minst för att det för bibliotekens vidkommande är viktigt att kunna tillhandahålla väl uppdaterade uppslagsverk. Föreningen rekommenderar närmare utredning av bl. a. möjligheterna att lägga hela uppslagsverket på data. En sådan databas skulle enligt föreningens uppfattning kunna rymma uppgifter som både innehållsmässigt och språkligt är avpassade för respektive land.

2.2 Avstyrkande eller avsaknad av ställningstagande

2.2.1 Danska remissyttranden

Ett antal medlemmar av *Danmarks Biblioteksforening* anser att uppslagsverk knappast kan vara framtidens informationskällor (tillstyrkande, se ovan avsnitt 2.1.2.). De föreslår därför att man koncentrerar sig om och snarast etablerar elektroniskt baserade uppslagsverk eller informationsbaser/databanker, där informationen förnyas fortlöpande.

Dansk Folkeoplysnings Samråd, som hyser stor sympati för strävandena att åstadkomma ett nordiskt uppslagsverk, anser sig inte kunna uttala någon uppfattning för eller emot ett eventuellt offentligt stöd till ett danskt-svenskt uppslagsverk, såsom det föreslagna.

Förslaget väcker stora betänkligheter hos *Den danske Forlæggerforening* med hänsyn till avsättningen av ett tvåspråkigt uppslagsverk med det syftet och det omfånget som uppslagsverket skulle ha.

2.2.2 Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet kan på grund av den svåra budgetsituationen inte prioritera förslaget eller rekommendera norskt deltagande i en nordisk finansiering av det föreslagna uppslagsverket.

Den norske forleggerforening har betänkligheter inför förslaget och finner det svårt att bidra till en samnordisk eller dansk/svensk utgivning av ett sådant verk.

2.2.3 Svenskt remissyttrande

Enligt *Svenska bokförläggareföreningen* kan flera invändningar resas mot ett svenskt-danskt uppslagsverk. Föreningen pekar på språksvårigheter och framhåller att hänvisningen till Kulturhistoriskt lexikon för nordisk 15–20-331. *Nordiska rådet*

medeltid inte är relevant, därför att detta verk är mycket speciellt, begränsat till ett område och närmast av vetenskaplig karaktär, där språket på intet sätt är ett spridningshinder. Några stordriftsfördelar finns enligt föreningen knappast heller vid utgivningen av ett flerspråkigt uppslagsverk, eventuellt med undantag av illustrationssidan. Avsättningsmöjligheterna skulle sannolikt minska ytterligare om ett uppslagsverk som saluförs i ett nordiskt land innehåller en betydande mängd text som praktiskt taget uteslutande är av nationellt intresse i andra nordiska länder. Slutligen förmodar föreningen att informationsmängden fortsätter att öka och att den tekniska utvecklingen tillhandahåller informationsbärare av nya slag. Föreningen framhåller också att förändringar i konsumtionsmönstret och försämrade köpkraft ger anledning till farhågor i fråga om konsumenternas benägenhet att göra stora ekonomiska uppoffringar för att kunna anskaffa ett dyrt uppslagsverk.

3 Utskottet

Bakgrunden till det föreliggande medlemsförslaget är det faktum att det idag i Danmark och Sverige saknas stora nationella uppslagsverk och att det av kostnadsskäl synes orealistiskt att tänka sig att sådana skall kunna åstadkommas i båda länderna inom överskådlig tid. Det har i den situationen syntts förslagsställarna naturligt att i första hand inleda ett danskt-svenskt samarbete om utgivning av ett stort gemensamt uppslagsverk. Förslagsställarna döljer dock inte att de skulle föredra att uppgiften löstes genom ett brett nordiskt samarbete.

Förslaget att ge ut ett modernt danskt-svenskt eller nordiskt uppslagsverk har en förebild i verket Kulturhistoriskt lexikon för nordisk medeltid, som utgavs i 22 band åren 1950–1978 och som för närvarande utges i en andra upplaga. De olika artiklarna är skrivna på antingen danska, norska (bokmål eller nynorsk) eller svenska. Utgivningen av detta verk anses vara en stor framgång. Ett annat exempel på den typ av samarbete som medlemsförslaget syftar till är ett nordiskt projekt om utgivande av en världshistoria i 20 band. Bakom detta projekt står ett förlag i vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige. Arbetet leds av en nordisk redaktion och verket skrivs av nordiska forskare och översätts till respektive lands språk. Bildredaktion, layout och tryckning är gemensam. Första delen har redan utkommit i Norge, Danmark och Finland.

Det finns alltså goda exempel på framgångsrikt nordiskt samarbete om utgivningen av stora bokverk. Trots detta är inställningen till medlemsförslaget bland remissorganen i hög grad splittrad. Till och med de som är positiva i princip anlägger olika förbehåll, av vilka det främsta är att det i så fall bör bli fråga om ett nordiskt uppslagsverk, i stället för ett danskt-svenskt. Det främsta motivet för dem som är negativa är förmodade språk- och redigeringsproblem samt den principiella invändningen att hela tanken

på ett nytt uppslagsverk i traditionell mening är föråldrad med hänsyn till den snabba utvecklingen inom elektroniken.

Utskottet har inte kunnat övertygas om möjligheterna till framgångsrikt samarbete om utgivningen av ett nordiskt eller, för den delen, ett danskt-svenskt uppslagsverk, i enlighet med vad som åsyftas i medlemsförslaget. Detta innebär självfallet inte något ställningstagande av utskottet till eventuella fortsatta strävanden att på bilateral bas åstadkomma någon form av samarbete om utgivande av ett danskt-svenskt uppslagsverk.

Utskottet önskar dock ta fasta på den i vissa av yttrandena om medlemsförslaget framkastade tanken på en gemensam nordisk databas innehållande informationsmaterial av encyklopedityp. En sådan bas skulle enligt dessa yttranden kunna innehålla information som både innehållsmässigt och språkligt är avpassad för respektive land. Tillgång till informationen skulle skapas via telekommunikation. Utskottet finner tanken intressant med hänsyn till den snabba utvecklingen inom elektroniken och därför värd att ta vara på.

Med hänsyn till vad som ovan anförts får utskottet föreslå
att Nordiska rådet icke företar sig något med anledning av det föreliggande medlemsförslaget.

Mariehamn den 16 november 1982

Ragna Berget Jørgensen (A)

Arne Gadd (s)

Eiður Guðnason (A.)

Gunnel Jonäng (c)

Förman

Grethe Kindberg Jørgensen (CD)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Hannele Pokka (K)

Håkon Randal (H)

Marit Rotnes (A)

Arvo Salo (Sd)

Gunvor Schnitler (H)

Otto Steenholdt (GrønL.)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om enhetliga villkor för reserabatter i Norden

(Väckt av *Bjarne Mørk Eidem, Olof Jansson, Per Petersson, Rolf Sellgren och Marjatta Väänänen*)

Nordiska rådet har länge arbetat med rabattordningarna i Norden som ett led i sin strävan att stimulera reseutbytet mellan de nordiska länderna. Rekommendationer har antagits som behandlar rabatter i järnvägstrafiken, i flygtrafiken, i färjetrafiken samt paketresor och särskilda rabattberättigade legitimationskort. Ofta har rekommendationerna avsett förbättrade villkor för vissa kategorier av resande.

Sålunda har rådet uttryckt särskilda önskemål om förbättrade resevillkor för pensionärer med samtliga färdmedel dels genom att föreslå harmonisering av rabattsystemen och dels genom att föreslå rabattkort, Nordturbiljetter och resepaket.

För ungdom har man från rådets sida hemställt om förbättrade resevillkor genom införande av Nordturbiljett som enligt betänkandet över medlemsförslaget borde omfatta resor med alla färdmedel till lands och sjöss och i begränsad omfattning i luften.

Som ett led i uppföljningen av detta arbete har rådets trafikutskott under 1981 gjort en genomgång av gällande reserabatter i Norden och därvid kunnat konstatera, att ingen av de antagna rekommendationerna kan anses uppfylld.

Den av järnvägarna införda NORDTURIST-biljetten svarar visserligen i princip till rådets *rekommendation nr 8/1975* om Nordturbiljett för ungdom, men gäller inte flygförbindelser. Biljetten har inte heller kunnat konkurrera med den europeiska Inter-Rail-biljetten i nämnvärd grad.

Vad gäller rabattregler för pensionärer kan konstateras, att villkoren för att erhålla pensionärsrabatter vid tågresor varierar mellan länderna bl. a. vad gäller åldersgränser och kortaste rabattberättigande åksträcka. Dessutom varierar rabattsatserna. Vad beträffar båt- och flygresor gäller också olika åldersgränser. I flygtrafiken är rätten till rabatt vidare begränsad till vissa avgångar eller resedagar. Paketresor för pensionärer har inte införts men Nordiska turistrådet har ansökt om medel för att utreda frågan. Rabattberättigande legitimationskort har inte införts. Ett problem i samband med pensionärsrabatterna är att Norge tillämpar en annan pensions-

ålder – 67 år – och i konsekvens därmed pensionärsrabatt först vid 67 år. Kopplingen till pensionen som villkor kunde eventuellt kompletteras med en åldersregel om 65 år.

Också i övrigt är inte personrabatterna i järnvägstrafiken harmoniserade även om de i sin uppbyggnad är ganska likartade. Även åldersgränserna för att erhålla barnrabatt varierar mellan länderna, likaså rabattsatserna för familjerabatter och gruppabatter. Studerande boende i ett land som bedriver sina studier i grannlandet erhåller studeranderabatt vid järnvägsresor endast i studielandet. Sverige tillämpar dock numera rabatten även för den utomlandsstuderande.

Utöver rabatterna i den samnordiska trafiken tillämpas i varje land en rad tågabatter. Dessa rabatter är ej harmoniserade och så oöverskådliga att personalen på järnvägarnas försäljningsställen enligt uppgift ofta är osäkra när det gäller tillämpningen av de olika rabatterna.

Vad beträffar flygrabatterna kan noteras, att flygbolagen i Norden i viss mån tillmötesgått de krav på billigare flygresor som rests inte minst från Nordiska rådets sida, bl. a. genom införandet av olika slag av specialrabatter. Detta har dock lett till en för allmänheten förvirrande situation med ett stort antal specialrabatter, om vilka det kan vara svårt att erhålla kännedom på grund av otillräcklig information från flygbolagen.

Att rabatterna är oöverskådliga och dessutom ofta förändras torde få ses mot bakgrund av att trafikföretagen beviljar rabatter i huvudsak för att värva passagerare antingen ifrån konkurrerande företag eller nya passagerare som förmodligen inte hade rest om inte de hade fått rabatt. De beviljar vidare rabatter för att förmå passagerare att resa på tider av dygnet eller veckan som är impopulära eller förmå dem att planera sin resa i förväg och på så sätt underlätta transportföretagens planering. Det torde under dessa förutsättningar vara föga realistiskt att sträva efter likartade rabattsatser i hela Norden. Däremot finns skäl att påpeka, att vilket syfte man än vill uppnå med rabatterna, är det en förutsättning för att rabatterna tjänar sitt syfte att de är dels överskådliga och enkla, dels kända för potentiella resenärer och försäljare och dels åtminstone delvis harmoniserade både inom varje land och mellan de nordiska länderna. Sistnämnda är en förutsättning om man vill främja internordiskt resande.

Av trafikutskottets genomgång av reserabatterna i Norden framgår klart att dessa förutsättningar inte föreligger. Några av förutsättningarna föreligger visserligen beträffande några av färdmedlen men i sin helhet är reserabatterna i Norden oöverskådliga, oharmoniserade och förhållandevis okända för allmänheten.

Vidare kan erinras om att även reglerna för erhållande av rabatter ganska ofta förändras. Sälunda har t. ex. i Sverige nyligen beslutats att studerande och pensionärer måste köpa samma lågpriskort som övriga resande om de vill resa till lågpris alla dagar utom fredagar och söndagar och ett speciellt rabattkort för att resa till lågpris veckans alla dagar. Beslutet motiverades av ekonomiska skäl.

Med hänsyn till att det torde vara trafikföretagens finansiella och konkurrensmässiga situation som utgör grunden för vilka rabatter som kan införas och var prisnivån i övrigt skall ligga torde det i stället för att syfta till total harmonisering av rabattsystemen vara mer realistiskt att utgå från att de olikheter i rabattsystemen som försvårar resandet i Norden bör minimeras. För resenärerna oförutsedda svårigheter kan uppstå på grund av olika rabattsystem, t. ex. om åldersgränserna eller bestämmelser om minimisträcka för att erhålla rabatt varierar mellan länderna. Sådana och andra villkor för att erhålla reserabatter bör därför harmoniseras. Bl. a. genom att ge rabattsystemen likartad uppbyggnad både för resor inom och mellan länderna, skulle man kunna göra rabatterna överskådliga, enkla och kända för allmänhet och försäljare. Härigenom skulle utnyttjandet av rabatterna kunna öka.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att göra en översyn av reserabattsystemen på alla färdmedel i Norden, i syfte att göra rabatterna enklare, mer överskådliga och i görligaste mån likvärdiga samt bättre kända för resenärer och biljettförsäljare för att därigenom stimulera till ökat resande i Norden.

Oslo, Mariehamn, Stockholm och Helsingfors den 3 december 1981

Bjarne Mørk Eidem (A)

Olof Jansson (ÅS)

Per Petersson (m)

Rolf Sellgren (fp)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag A 621/t om enhetliga villkor för reserabatter i Norden. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten den 21 januari 1982, den 1 mars 1982, den 26 april 1982 och den 28 juni 1982.

1 Sammanfattning av medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att göra en översyn av reserabattsystemen på alla färdmedel i Norden, i syfte att göra rabatterna enklare, mer överskådliga och i görligaste mån likvärdiga samt bättre kända för resenärer och biljettförsäljare för att därigenom stimulera till ökat resande i Norden.

Nordiska rådet har länge arbetat för ökad turism och förbättrade rese-möjligheter i Norden. Bland annat har rådet i detta syfte antagit en rad rekommendationer. Som ett led i uppföljningen av detta arbete har trafikutskottet kartlagt gällande reserabattordningar i Norden och därvid konstaterat att ingen av de antagna rekommendationerna kan anses uppfylld. Villkoren för att erhålla reserabatter varierar dels mellan länderna och dels mellan de olika trafikföretagen. Dessutom varierar rabattsatserna. Detta torde få ses mot bakgrund av att trafikföretagen gärna beviljar rabatter för att värva passagerare antingen från konkurrerande företag eller nya passagerare som förmodligen inte hade rest om de inte hade fått rabatt. De beviljar vidare rabatter för att bl. a. förmå passagerare att resa på tider av dygnet eller veckan som är impopulära eller förmå dem att planera sin resa i förväg. Det torde därför enligt förslagsställarna vara föga realistiskt att sträva efter likartade rabattsatser i hela Norden. Däremot finner de att avsikten bör vara att göra rabatterna överskådliga och enkla samt kända för potentiella resenärer och försäljare. Vidare bör man enligt förslagsställarna sträva efter att minimera de olikheter i rabattsystemen som direkt försvårar resandet i Norden snarare än att sträva efter total harmonisering.

2 Remissyttranden

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Scandinavian Airlines System (SAS)

Nordiska handikappförbundet (NHF)

Föreningarna Nordens förbund
Föreningarna Nordens ungdomsrepresentant-
skap

Danska

Ministeriet for offentlige arbejder
Industriministeriet
Danmarks Turistråd
Danske Statsbaner (DSB)
Danmarks Rederforening
Danair A/S
Bornholmstrafikken
Bilfærgernes Rederforening
Turistvognmændenes Landsorganisation
Landsforeningen Danmarks Bilruter

Finländska

Trafikministeriet
Luftfartsstyrelsen
Centralen för turistfrämjande
Finlands rederiförening
Linja-Autoliitto – Bussförbundet
Finnair
Svenska Österbottens landskapsförbund
Finlands studentkårers förbund

Isländska

Ferðamálaráð Íslands – Íslands turistråd

Norska

Samferdselsdepartementet (NSB)
Norske statsbaner, hovedadministrasjonen
Landslaget for reiselivet i Norge
Braathens SAFE
Widerøe flyveselskap

Svenska

Statens järnvägar (SJ)
Sveriges turistråd
Svenska resebranschens förening
Sveriges redareförening
Researrangörsföreningen i Sverige (RIS)
Sveriges förenade studentkårer (SFS)
Sveriges riksidsrottsförbund

2.1 Remissinstanser, som tillstyrker medlemsförslaget

Nordiska

Föreningarna Nordens förbund betonar sitt aktiva intresse, som har bestått genom årtionden, för förbättrade ekonomiska resevillkor i Norden. Förbundet betonar vidare att Nordturbiljetten kan medverka till att utbygga kontakterna mellan de nordiska ländernas befolkning. Den har dock sina begränsningar dels med hänsyn till de transportmedel som den gäller på, dvs. de nordiska järnvägarna och ett antal internordiska färjor och dels med hänsyn till sitt höga pris i förhållande till InterRail. Förbundet upplyser om att deras målsättning har varit att hela Nordens geografiska område bör betraktas som inrikesområde vid prisregleringar i den internordiska trafiken. Som ett exempel på orimliga prisordningar nämner förbundet att Köpenhamns befolkning kan erhålla biljetter för inrikestågresor i Sverige till betydligt billigare pris om de inhandlas i Malmö än om de inhandlas i Köpenhamn.

Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap anför att såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet vid flera tillfällen betonat både det kulturpolitiska och det samhällsekonomiska värdet av ett ökat resande i Norden, utan att det har följts upp av några verkningfulla åtgärder på nordiskt plan. Representantskapet nämner Nordturbiljetten som ett exempel på detta. Representantskapet anför att förbättrade rabatter, förbättrad samordning och enhetliga regler i det internordiska resandet skulle vara av betydelse för ungdomssamarbetets möjligheter. Representantskapet efterlyser en allmän nordisk organisationsrabatt på alla färdmedel för ungdomsorganisationerna i Norden samt en ungdomsvariant av Nordturbiljetten i avvaktan på organisationsrabatten. Representantskapet upplyser om att studerande- och ungdomsrabatter endast gäller för det egna landets medborgare med undantag för Finland och efterlyser en ändring av detta. Förslaget om en översyn av rabattsystemen stödjer representantskapet och anför att syftet bör vara utöver vad som anförs i medlemsförslaget och förbättra villkoren för ungdomsresandet i Norden.

Scandinavian Airlines System (SAS) och *Linjeflyg* stödjer i princip medlemsförslaget. Som ett exempel på att detta praktiseras nämner SAS inrikestrafiken inom Skandinavien där SAS/Linjeflyg, SAS/Braathens/Widerøe respektive SAS/Danair tillämpar enhetliga regler i respektive land. Med hänsyn dels till finansiella och konkurrensmässiga avvägningar och dels till varierande marknadsmässiga förhållanden i länderna torde det enligt SAS vara realistiskt och eventuellt ej önskvärt med helt enhetliga koncept om man vill uppnå avsedd effekt. SAS upplyser att bolagets målsättning vid introduktion av de nya turistpriserna i Norden sommaren 1982 väl stämmer överens med rekommendationens målsättning. SAS och Linjeflyg kommer även fortsättningsvis att sträva efter att genom så enkla och enhetliga regler som möjligt söka stimulera till ökat resande i Norden.

Nordiska handikappförbundet (NHF) konstaterar att de reserabatter som de nordiska trafikföretagen erbjuder vissa kategorier av resanden främst gäller inom det egna landet. I viss mån får rabatterna utnyttjas av personer från övriga Norden, men då rabatterna varierar är de i regel svåra att begagna.

NHF understryker att de rabatter ålderspensionärer erbjuds, även bör gälla för handikappade som uppbar någon form av pension eller liknande ersättning (ex. invaliditetsersättning, attföringspengar).

Då flyget är det lämpligaste trafikmedlet för personer med handikapp finner NHF det önskvärt att de rabatter som handikappade erhåller på inrikes flygresor utsträcks att gälla även för flygresor inom Norden.

Många handikappade resenärer kan inte resa utan reshjälp. NHF påtalar att reshjälpen bör erhålla samma rabatt som den handikappade resenären. För erhållande av rabatt måste handikappade resenärer styrka sitt handikapp. Därvid gäller idag skilda bestämmelser i de nordiska länderna. NHF vill förorda att dylik legitimation utfärdad i ett nordiskt land bör gälla i övriga nordiska länder.

Sammanfattningsvis tillstyrker NHF medlemsförslaget om en översyn av reserabatterna på trafikföretagens färdmedel i Norden, och med beaktande av vad NHF anfört beträffande åtgärder för underlättande av handikappades resande i Norden.

Danska

Turistvognmændenes landsorganisation hänvisar till att medlemsförslaget har behandlats vid möte mellan organisationen och dess systerorganisationer i de övriga nordiska länderna. Vid mötet rådde enighet om att stödja förslaget om enhetliga och överskådliga reserabattssystem.

Landsföreningen Danmarks Bilruiter stödjer tanken om att eftersträva enhetliga och enkla reserabattssystem i fjärtrafiken i Norden samt att genom reklam av rabatterna stimulera resandet i Norden.

Finländska

Trafikministeriet påminner om att flygtrafiken mellan de nordiska länderna inte kan behandlas som en rent nordisk angelägenhet eftersom icke-nordiska flygbolag trafikerar vissa rutter mellan länderna. Framsteg har dock redan gjorts när det gäller att förenhetliga reserabatterna i flygtrafiken. Genom samarbete mellan Finnair och SAS har t. ex. sk. minipriser tagits i bruk på vissa rutter mellan Finland och Skandinavien. Vidare tillämpas enhetliga ungdoms- och pensionärspriser, gruppriser, grupp-IT-priser osv. i den interna flygtrafiken mellan de nordiska länderna. Rabattordningarna i flygtrafiken är relativt enkla och alla resebyråer ger upplysningar om dem.

Finska järnvägsstyrelsen har tillsammans med de övriga nordiska järnvägsförvaltningarna bedrivit ett marknadsföringssamarbete i flera år. Som

ett exempel härpå kan nämnas Nordtunist med tåg-biljetten som togs i bruk den 1.1.1979.

Likaså har man i flera år diskuterat möjligheten att ta i bruk enhetliga barn-, familje- och pensionärsrabatter i järnvägstrafiken. Tills vidare har detta dock inte lyckats helt beroende närmast på varierande konkurrensförhållanden.

Beträffande bilateralt nordiskt samarbete kan nämnas samarbetet mellan Statens Järnvägar i Sverige, Silja Line och Finska statsjärnvägarna som träder i kraft den 1.6.1982 och innebär att järnvägsresorna i de båda nordiska länderna kan göras med samma rabatter och på samma villkor.

Att förenhetliga rabattordningarna kan vara svårast när det gäller buss-rafiken. I Finland fungerar busstrafiken mestadels på basen av självlönsamhet, och att kräva nya rabatter skulle förutsätta statligt stöd eller motsvarande höjning av andra avgifter. Trafikidkarna i busstrafiken har själva på försöksbasis infört olika rabatter, vilket kanske också har bidragit till rabattordningarnas mångfald. Rabatterna som trafikidkarna har beviljat har baserat sig på förbättrad lönsamhet till följd av större antal passagerare.

Trafikministeriet ställer sig i princip positivt till förslaget om enhetliga villkor för reserabatter i Norden och anser att man särskilt genom samarbetet mellan de nordiska järnvägsförvaltningarna och flygbolagen kan förenhetliga rabattordningarna ytterligare utan att åsamka trafikidkarna ekonomiska förluster. Likaså borde utvecklas olika paketresor med kombinerade priser som möjliggör användande av mera än en trafikform.

Det är i många fall svårt för resande att få uppgifter om gällande rabattordningar i de olika nordiska länderna och personalen som säljer resebiljetter har inte alltid tillräcklig färdighet att informera resande om alla reserabattalternativ särskilt om det är fråga om grannlandets rabattordningar. Informationsverksamheten angående de olika rabattalternativen borde därför effektiveras. En samnordisk broschyr om möjligheter och alternativ i fråga om paketresor och reserabatter kunde vara ändamålsenlig.

Luftfartsstyrelsen anför att även om flygtrafiken mellan de nordiska länderna inte kan behandlas som en rent nordisk angelägenhet har anse- nliga framsteg gjorts i fråga om enhetliga reserabatter. I samarbete mellan SAS och Finnair har så kallade mini-priser tagits i bruk på vissa rutter mellan Finland och de skandinaviska länderna. Vidare finns det enhetliga ungdoms- och pensionärspriser, gruppriser, grupp-IT-priser osv. som kan användas i flygtrafiken inom Norden.

Rabattordningarna inom flygtrafiken är relativt enkla och alla resebyråer har givits noggranna instruktioner angående dem. Beträffande användning av olika trafikformer under en resa kan nämnas att det finns kombinerade båt/flygpriser i den internordiska trafiken. Inom inrikestrafiken i Finland finns priser som förenar flyg med en tågresor.

Luftfartsstyrelsen ställer sig positivt till åtgärder syftande till en harmoni-

sering av rabattsystemen för resande inom Norden. Detta är dock knappast möjligt att förverkliga i full utsträckning, men vissa reserabattvillkor kan säkert med god vilja harmoniseras. Luftfartsstyrelsen finner därför den i medlemsförslaget hemställda översynen av reserabattsystemen motiverad och är för egen del beredd att medverka i försök att åstadkomma så enhetliga och användbara rabattsystem som möjligt.

Centralen för turistfrämjande anför att enhetliga åldersgränser och rabatter är viktiga frågor för turister i Norden, men samtidigt svårlösta eftersom bakgrunden till nuläget beror på olikartad lagstiftning och trafikföretagens ekonomiska beräkningar.

Centralen för turistfrämjandet hänvisar till medlemsförslaget om vikten av att på längre sikt sträva till likartad uppbyggnad av rabattsystemen speciellt genom sammanfallande åldersgränser och minimisträckor. En förbättring kunde nås om trafikföretagen i sina tidtabeller skulle sträva till att översiktligt och lättillgängligt ange rabatter inte bara inom sitt eget land utan även i motsvarande fortskaffningsmedel i de övriga nordiska länderna. I mån av möjlighet borde även rabattformer i anknytande trafik anges, så att t. ex. båttidtabeller skulle innehålla även rabattformer för tåg och buss. Därigenom skulle ett mål för medlemsförslaget, dvs bättre information, kunna uppnås.

All sådan verksamhet, som främjar resandet från ett nordiskt land till ett annat, måste enligt *Finlands rederiförening* vara värd att förorda och understöda.

Föreningen konstaterar dock, såsom förslagsställarna i rådet, att de rabatter och bl. a. den prisnivå som kan införas, i väsentlig grad beror på företagets finansiella och konkurrensmässiga situation. Därför borde man i första hand försöka harmonisera de allmänna rabattgrunderna samtidigt som man lämnar företagen en möjlighet att fungera också på basen av egen marknadspolitik.

Rabatterna för resenärer i färjtrafiken mellan Finland och Sverige har redan i dag långt harmoniserats och om dessa rabatter informeras effektivt genom rederier och resebyråer. Enligt föreningens uppfattning finns det inget skäl till en detaljerad översyn av reserabattsystemet i fråga om bilfärjor. I stället borde man sträva till att aktivt marknadsföra resandet i Norden.

Med hänvisning till Nordiska rådets tidigare rekommendationer har *Finnair* utsträckt de ungdoms- och pensionärsrabatter, som tidigare beviljats endast på inrikeslinjerna, till att omfatta alla de nordiska länderna med undantag av Island, som inte trafikeras av *Finnair*. Dessutom har *Finnair* på linjerna mellan de nordiska länderna infört avsevärt nedsatta priser (mini, Pex, Apex), varvid rabatten, som varierar beroende på årstiden, belöper sig ända upp till 60% av normalpriset.

Enligt *Finnairs* mening vore det i många avseenden önskvärt att analoga rabattregler kunde tillämpas i de olika länderna och för olika transportme-

del. Finnair understöder alla initiativ som avser t. ex. harmonisering av åldersgränserna.

Å andra sidan verkar de olika trafikformerna i olika förhållanden och har i huvudsak utvecklats oberoende av varandra, vilket i sin tur har lett till att också resevillkoren fixerats på olika sätt.

Det förekommer internationella avtal inom de olika trafikformerna, som kan försvåra förenhetligandet av resevillkoren.

Flygbolagen har inom IATA uppnått så gott som enhetliga villkor för den internationella flygtrafiken. De åldersgränser som gäller för närvarande är enhetliga på få undantag när.

Undantag från internationellt vedertagen standard förorsakar vanskligheter för dem som säljer flygresor världen runt samt för resenärerna. Flygbolagen har till stor del övergått till databehandling av platsbeställning, prissättning och biljettutskrivning, varvid avvikelser från de överenskomna normerna för med sig att korrigeringar måste ske i databehandlingsystemen och att felmöjligheterna ökar.

Beträffande möjligheten att förenhetliga säsongrabatterna för de olika trafikformerna måste konstateras att någonting sådant är oerhört svårt att åstadkomma då de olika trafikformernas hög- och lågsäsonger är olika.

Finnair konstaterar att masstransportmedlen såsom tåg, båtar, bussar har större flexibilitet beträffande extraturer och tilläggsplatser och enhetskostnaderna per plats är relativt låga. I flygtrafiken är flexibiliteten mindre och enhetskostnaden många gånger högre.

Finnair förhåller sig i princip positivt till de framlagda förslagen, dock med det förbehållet att eventuella ändringar inte får ha en negativ inverkan på den praktiska verksamheten eller på bolagets ekonomi.

Svenska Österbottens landskapsförbund tillstyrker medlemsförslaget. Förbundet framhåller att eftersom en fullständig harmonisering av reserabatter kan vara en tämligen tidskrävande sak så borde man dela upp arbetet så att förenhetligandet och ett visst förenklande av reglerna under alla omständigheter kunde genomföras snabbt.

Dagens tendens till alltmer invecklade villkor kommer att leda till en ohållbar situation för resenärerna och bör därför brytas.

En mera fullständig harmonisering av reserabatterna är också att rekommendera, men kunde ses som en separat fråga för att underlätta de mera brådskande åtgärderna.

Finlands studentkårers förbund framhåller att vänskapens och kulturens bibehållande i de nordiska länderna är ytterst viktigt och sker bäst genom personlig kontakt mellan folken och att internordiskt resande är av stor vikt.

För studerande och annan ungdom finns redan ett informationsnät i de nordiska länderna "Scandinavian Student Travel Service" (SSTS). SSTS har en mycket sakkunnig personal, använder sig av studentresebyråerna och har dataterminaler i de nordiska länderna. Inom ramarna för ett dylikt

system är det relativt lätt att samla information om billiga reseerbjudanden samt informera om dessa. Viktigt är också att informera trafik- och inkvarteringsföretagen om att de kan använda sig av ett dylikt system.

Detta system kan vid behov utvidgas att gälla även andra grupper, som använder sig av någonslags kortsystem. Det är emellertid av högsta vikt att för tillfället skapa enhetliga åldersbestämmelser samt enhetliga villkor för hurdana rabatter olika grupper är berättigade till i Norden.

Isländska

Islands turistråd stödjer alla strävanden som syftar till att underlätta för internordiskt resande. Av detta skäl stödjer turistrådet medlemsförslaget men framhåller Islands särställning i det att Island inte har statsägda transportmedel såsom färjor eller järnvägar. Buss- och flygtransporterna genomförs av privata sällskap med konsessioner på vederbörande ruttor. De befintliga lokala passagerarfärjorna är likaså privatägda fast de emottar statligt stöd. Vidare nämner turistrådet att pensionsåldern i Island är 67 år. Ett av de största hindren för islänningarnas resande till övriga Norden är att resevaluta beläggs med skatt på 10%.

Norska

Landslaget for reiselivet i Norge anser att man bör arbeta för att få mera likartade rabattordningar i Norden särskilt vad gäller åldersgränser, giltighetstid m. m. När rabattordningarna införs som ett led i trafikbolagens marknadspolitik för att reglera efterfrågan är gemensamma regler inte ändamålsenliga. Med hänsyn tagen till det ovanförda stödjer landslaget förslaget om utarbetandet av en översikt över existerande rabattsystem i Norden och om systemens samordning i mån av möjlighet.

Svenska

Statens järnvägar (SJ) meddelar att medlemsförslaget diskuterades vid en konferens i Norge i april.

SJ erinrar om att järnvägarna för hela sin verksamhet dels måste ta hänsyn till konkurrenssituationen resp. land, dels måste ha en företagsekonomisk målsättning. SJ erinrar vidare om att medlemsförslag 534/t från år 1978 resulterade i att SJ i Sverige höjde övre barnåldersgränsen från 12 till 16 år i likhet med vad som gäller på NSB. NSB fick däremot avslag på sin framställning till det norska Samferdselsdepartementet om en höjning av nedre barnåldersgränsen från 4 till 6 år i likhet med vad som gäller på SJ. Avslaget motiverades med att det skulle medföra ett för stort ekonomiskt bortfall. En liknande bedömning gjordes i Finland. För de rederier med svensk anknytning som ingår i det nordiska taxesamarbetet – Silja Line, Stena Sessan Line och TT-Saga Line – tillämpas från 1 maj 1982 SJ:s nya åldersgräns på svenska sträckor.

SJ:s principiella inställning är positiv till att i största möjliga utsträckning

samordna villkoren för rabatterna och SJ kommer fortsättningsvis att sträva efter detta och söka bidra till att göra rabatterna enklare, mer överskådliga och likvärdiga samt bättre kända för resenärer och biljettförsäljare och därigenom stimulera till ökat resande i Norden, allt i överensstämmelse med medlemsförslaget.

Sveriges turistråd anför att i samband med de satsningar som för närvarande görs för att få till stånd ett ökat internordiskt resande, bl. a. inom ramen för projektet Res i Norden, utgör avsaknaden av ett enhetligt rabattsystem en hämmande faktor. Olikheter i tillämpningen av olika rabatter, ändringar av rabattvillkor, svårigheter att erhålla information om gällande rabatter skapar problem för den nordbo som vill besöka något av de nordiska grannländerna.

För trafikföretagen å andra sidan utgör lågpriser och rabatter verk samma instrument för att styra efterfrågan. En total harmonisering av rabattsystemen mellan de nordiska länderna och mellan olika transportmedel skulle vara orealistisk.

Turistrådet tillstyrker förslaget om en översyn av rabattsystemen i Norden och framhåller att en förbättrad information till konsumenter och resenäring skulle stimulera resandet i Norden.

Svenska resebranschens förening (SRF) – förutvarande Svenska Resebyråföreningen – representerar så gott som alla svenska reseföretag. Personalen vid SRF:s medlemsföretag – likväl som kunderna – har problem med att hålla reda på den mängd av rabatter som existerar idag. Därför hälsar SRF medlemsförslaget med tillfredsställande.

Sveriges förenade studentkårer (SFS) anser i likhet med förslagsstälarna att en översyn av reserabatterna i Norden är en angelägen åtgärd. SFS finner det likaså angeläget att göra rabatterna mer överskådliga, enklare och i möjligaste mån likvärdiga.

Vad gäller de studerande är villkoren mycket olika i de nordiska länderna. Generellt bör gälla att man utgår från begreppet "studerande" och ej åldern i diskussionen kring studerande på högskolenivå.

Idag gäller studentrabatt på tåg endast i det land, i vilket vederbörande studerar. Det vore enligt SFS ytterst beklagligt om man inte inom de nordiska länderna skulle kunna komma fram till en överenskommelse om att studeranderabatten på tåg skulle kunna utvidgas till att gälla hela Norden.

I flygtrafiken i Sverige utgår inga speciella studeranderabatter medan SAS i Norge beviljar 25 % till studerande. Enligt SFS uppfattning borde ett flygbolag, som är samägt av nordiska länder, bevilja samma typ av rabatt i samtliga länder. I Sverige pågår f. n. en försöksverksamhet på två flyglinjer, där studerande kan boka plats till ett reducerat pris i de plan, som hämtar hem värnpliktiga till Stockholm över weekenden.

Sveriges riksidsrottsförbund (RF) tillstyrker medlemsförslaget. För det nordiska idrottsutbytet framför allt på ungdomssidan är det enligt RF av

avgörande betydelse att bl. a. gruppresor rabatteras lika inom Norden och att t. ex. rabatterna i tågtrafiken bidrar till att göra tågtrafik konkurrenskraftig gentemot landsvägstrafik, att flygrabatter särskilt för resor till och från Väst-norden göres åtkomliga för nordiska organisationer och att studeranderabatter gäller med samma villkor för alla resor inom hela Norden.

2.2 Remissinstanser som avstyrker eller är tveksamma till medlemsförslaget

Danska

Danmarks Rederforening upplyser om sitt principiella önskemål att all biljettförsäljning sker till fullt pris. Föreningen förstår önskemålet om likartade rabattordningar men kan inte låta det vara avgörande i sina strävanden efter tillfredsställande ekonomiska resultat. Med hänsyn till färjtrafikens hårda konkurrens är det nödvändigt att bevara full handlingsfrihet.

Finländska

Linja-Autoliitto anför att även ett partiellt genomförande av förslaget i praktiken förefaller omöjligt. De konstaterar att olika kommunikationsmedel till sin kapacitet avviker i hög grad från varandra, vilket förhindrar en absolut överensstämmelse. I inget land förekommer något sådant.

Den största icke subventionerade kollektivtrafikenheten i Norden utgörs av den privata busstrafiken i Finland, som står för ca 80 procent av all busstrafik och för närmare 60 procent av alla kollektivtransporter i Finland.

Trots detta har *Linja-Autoliitto*:s busstrafik sina egna rätt liberala rabattsystem.

Som exempel nämns att t. ex. även utländska medborgare beviljas s. k. 65-rabatt. Vecko- eller andra tidsbegränsningar gäller inte heller i fråga om 65-, studerande- och andra rabatter.

Inom den trafik som betjänar turismen är redan de rabatterade taxorna mycket olika varvid taxorna i Finland i allmänhet hör till de billigaste. Olikheten innebär ofta även olika rabatter såtillvida, att på högre taxor beviljas större rabatter. Vad rabatternas storlek beträffar är Finland på internationellt konkurrenskraftig nivå.

Linja-Autoliitto har diskuterat denna fråga med bussförbunden i de övriga nordiska länderna och kunnat konstatera att motsvarande anmärkningar gjorts även på annat håll.

För att föra saken vidare föreslår dock *Linja-Autoliitto* att beträffande kollektivtrafiken i Norden skulle utges prospekt på åtminstone finska och svenska, huvudsakligen med information om i de olika länderna tillämpade rabattsystem.

Norska

Samferdselsdepartementet har underremitterat medlemsförslaget till Luftfartsverket, Vegdirektoratet och Reiselivsdirektoratet. Inget svar från dessa verk har inkommit och Samferdselsdepartementet räknar med att genomföra förslaget.

Braathens, South-American & Far East Airtransport SAFE anför att rabatter i flygtrafiken beviljas dels av sociala skäl och dels för att utnyttja ledig kapacitet. Braathens SAFE ställer sig tveksamt till det önskvärda att förenhetliga rabattsystemen och negativt till förenhetligande av rabattsatserna.

Önskemålet om enklare rabatter har Braathens SAFE förståelse för men betonar att ekonomiska aspekter kommer in i bilden såsom t. ex. varierande passageraravgifter i Norden och det förhållandet att moms betalas på drivmedel i Norge och inte i Sverige. Dessa förhållanden gör att förutsättningarna för att bevilja rabatter varierar. Braathens SAFE påminner slutligen om att pensionsåldern varierar mellan de nordiska länderna varför åldersgränsen för pensionärsrabatter varierar.

2.3 Remissinstanser, som avstår från att yttra sig, eller som inte tar direkt ställning till förslaget

Ministeriet for offentlige arbejder hänvisar till yttranden från DSB och Bornholmstrafiken.

Danmarks Turistråd framhåller att medlemsförslagets syfte är självklart och att betydligt mera konkreta förslag skulle behövas, t. ex. en speciell ungdoms-Nordturistbiljett på tåg eller Nordturist på flyg eller utvecklandet av "Nordturist-paket" innehållande transport, övernattnin g m. m.

Vad gäller pensionärsresor framhåller turistrådet att pensionärer önskar integreras bland andra resenärer och inte resa som en isolerad grupp.

Danske Statsbaner (DSB) upplyser att de nordiska järnvägsstyrelserna genom täta möten och ett nära samarbete söker förbättra rabattordningarna och införa nya. Samtidigt trycks regelbundet broschyrer med uppgifter om rabattordningarna. DSB har under senare år haft kapacitetsproblem och materialslitage, vilket har hindrat införandet av nya rabatter och till och med medfört uppstramning av existerande rabattutbud. Därför kan inte DSB utveckla rabattutbudet även om deras inställning till stimulering av den nordiska trafiken är positiv.

Danair har inga kommentarer till förslaget men hänvisar till eventuella kommentarer från SAS.

Bornholmstrafiken anför att förutom grupprabatter och de s. k. 65-biljetterna är huvudsyftet med deras rabatter att åstadkomma trafikutjämning samt att medverka till verksamhetens generella målsättning, nämligen trafikmässig jämställdhet mellan Bornholm och resten av Danmark. För närvarande är det inte möjligt att genom rabatter uppnå bättre utnyttjande av kapaciteten eftersom beläggningen är mycket hög.

Bilfærgernes Rederforening avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

Norska

Norske statsbaner (NSB) publicerar årligen broschyrer "På Sporet" för att informera om norska och nordiska priserbudanden. Broschyren distribueras till järnvägsstationer och till resebyråer.

Järnvägsstyrelserna i Norden träffas regelbundet och behandlar bl. a. förbättringar av gällande rabattordningar och införandet av nya. Mot bakgrund av medlemsförslag A 534/t har SJ i Sverige höjt barnrabattgränsen från 12 till 16 år i likhet med NSB. Samferdselsdepartementet har däremot av ekonomiska skäl avslagit en begäran från NSB om att höja den nedre barnrabattgränsen från 4 till 6 år för att få den till samma nivå som SJ:s.

NSB:s inställning är fortsatt positiv till åtgärder som utifrån NSB:s förutsättningar kan styrka järnvägstrafiken i Norden.

Widerøe hänvisar till att de enbart driver inrikestrafik i Norge och avstår från att yttra sig.

Svenska

Sveriges redareförening har med anledning av remissen berett anslutna färjerederier tillfälle framföra synpunkter på medlemsförslaget och frågan har också diskuterats vid ett sammanträde med föreningens färjesektion den 29 april.

Man har därvid kunnat konstatera att olika typer av rabatter för många grupper av resande förekommer i internationell färjetrafik till och från svenska hamnar, att dessa rabatter varierar i avsevärd mån från företag till företag och från säsong till säsong, att det tidigare vanligen förekommande systemet med fribiljetter i huvudsak avvecklats samt att såväl resenärer som biljettförsäljare genom omfattande annonsering och på annat sätt fortlöpande erhåller lättillgänglig information angående de rabattsatser som tillämpas. Redareföreningen påpekar också att priserna i den nordiska närfärjetrafiken är synnerligen låg vid en jämförelse med annan internationell färjetrafik i Europa.

Researrangörsföreningen i Sverige (RIS) har tagit del av medlemsförslaget om enhetliga villkor för reserabatter i Norden. Researrangörsföreningen i Sverige ansluter medlemsföretag som i huvudsak anordnar sällskapsresor med flyg till utlandet. I anledning därav avböjer RIS att yttra sig.

3 Utskottet

En av grundstenarna i det nordiska samarbetet är ett vittförgrenat kontaktnät inte bara mellan representanter för regeringar, parlament och ministerier utan också mellan en mängd folkliga organisationer och enskilda personer. Detta kontaktnät upprätthålls till stor del genom personliga

kontakter, som endast kan upprätthållas om resekostnaderna och resevillkoren i Norden inte ställer för stora hinder i vägen. Frågan om prissättningen i den internordiska trafiken har därför varit återkommande i Nordiska rådets trafikutskott. Den har aktualiserats både genom medlemsförslag och hänvändelser från enskilda personer och organisationer. Som ett led i uppföljningen av dessa ärenden lät utskottet sommaren 1981 utarbeta en sammanställning av reserabatterna i den internordiska trafiken. Syftet var att utvärdera vilka möjligheter som kunde föreligga att förenkla och harmonisera rabatterna och vidare att söka förenkla rådets fortsatta uppföljning av ikraftvarande rådsrekommendationer och andra ärenden på området. Efter sin behandling av sammanställningen kunde utskottet konstatera att ingen av de fyra ikraftvarande rådsrekommendationerna angående priser eller rabatter kunde anses vara uppfyllda. Utskottet fann det dock ändamålsenligt att föreslå rådet att vid 30:e sessionen avskrivna tre av dessa fyra rekommendationer och endast kvarhålla den som omfattar Nordturist-biljetten (nr 3/1975). De rekommendationer, som utskottet föreslog avskrivning av och som sedan avskrevs vid 30:e sessionen, var nr 2/1976 om utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik, nr 4/1976 om utvidgade resealternativ för pensionärer och nr 12/1979 om enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden. Skälet till att utskottet fann avskrivning ändamålsenlig fast rekommendationerna inte var uppfyllda, var att utskottet ansåg att frågan om pris- och rabattgrunderna på samtliga kollektiva internordiska färdmedel borde behandlas i en enda rekommendation och att det föreliggande medlemsförslaget, som bygger på liknande tankegångar redan hade hänvisats till utskottet.

Av den ovannämnda sammanställningen av reserabatterna i Norden framgår att pris- och rabattsituationen i den internordiska kollektivtrafiken i dagens läge är komplicerad och oöverskådlig och rabattfloran stor. Grunderna för att erhålla reserabatter är visserligen delvis harmoniserade mellan länderna för vissa av färdmedlen men någon harmonisering av rabattgrunderna mellan de olika färdmedlen har knappast ägt rum.

Utskottet är medvetet om att det är praktiskt omöjligt och kanske inte heller önskvärt att sträva efter identiska reserabatter vid resor med samtliga färdmedel i hela Norden. Däremot anser trafikutskottet att kriteriet borde vara att de olikheter i rabattsystemen som försvårar resandet i Norden minimeras. I mån av möjlighet bör inte den nordbo, som turistar i grannländerna konfronteras med oförutsedda svårigheter som uppstår för att han förväntar sig att kunna få de reserabatter som han uppfyller villkoren för i hemlandet.

Utskottet finner det särskilt angeläget att huvudvikten lägges vid att villkoren för att erhålla rabatter harmoniseras och nämner som exempel att åldersgränser för att erhålla barn- och pensionärsrabatter varierar samt att krav på tur- och returresa för att erhålla pensionärsrabatter förekommer i något av länderna.

Vidare bör man sträva efter att regler om spärddagar och minimisträckor harmoniseras. Rabatter som på grund av sin krångliga uppbyggnad är svårtillgängliga tjänar inte sitt syfte. Ej heller rabatter som allmänheten inte har kännedom om. Utskottet finner det därför angeläget att rabattsystemen förenklas och görs så överskådliga som möjligt samt att information om dem förbättras. Det är vidare av principiell betydelse att rabatter som beviljas till egna landets invånare även beviljas till övriga nordbor.

Det är utskottets uppfattning att en broschyr innehållande uppgifter om priser och rabatter, samt villkoren för att erhålla dessa, omfattande järnvägs-, färj-, buss- och flygtrafiken i Norden borde publiceras regelbundet. Utskottet anser att möjligheterna att bekosta en sådan publikation av ministerrådets allmänna budget eller kulturbudgeten snarast borde prövas.

Medlemsförslaget har remissbehandlats i vanlig ordning och fått stöd från majoriteten av remissinstanserna. Med anledning av några av remissvaren vill trafikutskottet betona att syftet inte allmänt borde vara att sträva efter ytterligare rabatter eller högre rabattsatser utan att göra de existerande rabattordningarna mera användbara. Utskottet vill vidare klargöra sin åsikt att strävan inte heller bör vara att göra *rabattsatserna* likvärdiga eftersom priserna både med och utan rabatter har sin grund i den finansiella och konkurrensmässiga situation som varje trafikföretag befinner sig i och att denna situation kan variera mellan företagen inbördes och mellan länderna.

Med hänvisning till det ovanförda föreslår trafikutskottet att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att göra en översyn av rabattsystemen i järnvägs-, buss-, färj- och flygtrafiken i Norden i syfte att harmonisera villkoren för att erhålla reserabatter, förenkla rabattsystemen och göra dem mer överskådliga
2. att regelbundet publicera en broschyr om gällande priser och rabatter i den nordiska järnvägs-, buss-, färj- och flygtrafiken samt villkoren för att erhålla dessa.

Mariehamn den 16 november 1982

Tage Adolfsson (m)

Georg Andersson (s)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stefán Jónsson (Ab.)

Sakari Knuutila (Sd)

Petter Savola (K)

Peder Sønnerby (V)

Förman

Petter Thomassen (H)

Medlemsförslag

om ett gemensamt räknecenter för väderprognoser i Norden

(Väckt av Arne Gadd, Sinikka Karhuvaara, Arvo Kempainen, Sakari Knuutila, Sture Palm, Arvo Salo, Ingrid Sundberg och Marjatta Väänänen)

Den meteorologiska vetenskapen har alltid haft ett starkt fäste i Norden. De nordiska forskarnas bidrag har många gånger varit banbrytande och bildat skola för världens meteorologer. Genom dessa pionjärens arbete anses våra vädertjänster tillhöra de absolut främsta.

Människors intresse för väder och vind är påtagligt i Norden. Vädrets ständiga växlingar på våra breddgrader skapar ett behov av pålitliga prognoser för jordbruk, fiske, byggnadsindustri, turism, sjöfart och trafik.

De väderfenomen som uppstår i de nordiska länderna är av likartad natur. Därför har samarbetet också varit starkt mellan de institutioner som i respektive land svarar för prognosverksamheten. Det finns dagligen ett informationsutbyte mellan länderna men också en samverkan som sker i projektform över en längre tid.

Meteorologerna tog tidigt datorerna till hjälp för att lösa de matematiska ekvationer som kan beskriva atmosfärens rörelser. De s. k. numeriska modellerna genomgår dock en ständig utveckling som innebär att man allt säkrare kan förutsäga vädrets förändringar. För att kunna ta till vara de framsteg som den meteorologiska forskningen gör krävs dock datorer med tillräcklig kapacitet. Sådan saknas i dag vid de nationella vädertjänsterna i Norden.

Som tidigare framhållits är de meteorologiska förhållandena likartade i de nordiska länderna. Goda förutsättningar borde därför finnas för att följa upp den vetenskapliga utvecklingen genom att nationellt utnyttja en för Norden gemensam datorresurs för avancerade prognosberäkningar.

Det är vår övertygelse att ett samarbete mellan de nordiska ländernas meteorologiska institutioner i linje med det här skisserade förslaget skulle vara ett rationellt och framåtsyftande sätt att använda sig av den tekniska och vetenskapliga utvecklingen inom meteorologin till gagn för näringsliv och samhälle.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställes
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta
initiativ till upprättandet av ett gemensamt räknecenter för väder-
prognoser i Norden.

Stockholm och Helsingfors den 20 januari 1982

Arne Gadd (s)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Sakari Knuutila (Sd)

Sture Palm (s)

Arvo Salo (Sd)

Ingrid Sundberg (m)

Marjatta Väänänen (K)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag A 623/t om ett gemensamt räknecenter för väderprognoser i Norden. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten den 1 mars 1982, den 26 april 1982, den 28 juni 1982, den 16 november 1982 samt den 20 januari 1983.

1. Sammanfattning av medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ta initiativ till upprättandet av ett gemensamt räknecenter för väderprognoser i Norden.

I förslaget konstateras att genom det pionjärbete som har genomförts i Norden på det meteorologiska området anses vädertjänsterna i Norden tillhöra de absolut främsta i världen. Datorer togs tidigt i bruk för att lösa de matematiska ekvationer som kan beskriva atmosfärens rörelser men idag saknas vid vädertjänsterna i Norden datorer med tillräcklig kapacitet för att kunna ta vara på gjorda framsteg i den meteorologiska forskningen.

Med hänsyn bl. a. till att de meteorologiska förhållandena i Norden är likartade borde goda förutsättningar finnas för att nationellt utnyttja en för Norden gemensam datorresurs för avancerade prognosberäkningar.

2. Remissyttranden

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Danska

Meteorologisk Institut
Dansk Meteorologisk Selskab

Finländska

Trafikministeriet
Helsingfors universitet – meteorologiska institutionen, universitetets
konsistorium och matematiska institutionen
Finlands akademi
Meteorologiska institutet
Ålands landskapsstyrelse
Geofysikerförbundet

Norska

Kultur- og vitenskapsdepartementet
Universitetet i Oslo, Institutt for geofysikk
Meteorologisk institutt (DNMI)

Svenska

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI)
Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR)
Internationella meteorologiska institutet i Stockholm
Sveriges naturvetareförbund – meteorolog- och hydrologsektionen

*2.1. Remissinstanser som tillstyrker medlemsförslaget**Danska*

Dansk Meteorologisk Selskab anför att en rad utländska undersökningar m. m. tyder på att det är en god samhällsmässig investering att förbättra inte minst de kortsiktiga väderprognoserna. Selskabet anför att mycket tyder på att de nordiska länderna i vid utsträckning under de närmaste åren kommer att använda de prognoser som utarbetas vid European Center for Medium Range Weather Forecast i Reading i England vid långsiktiga prognoser. Dessa prognoser däremot kan inte användas vid kortsiktiga detaljerade prognoser. För att uppnå mera noggranna prognoser för upp till ett dygn krävs att passande meteorologiska regionalmodeller utvecklas samt att nödvändig EDB- och kommunikationskapacitet blir tillgänglig. Vidare krävs högutbildade specialister. Selskabet förväntar sig inte att något av de nordiska länderna vart för sig under överskådlig framtid kan skaffa de resurser i form av personal och EDB-kapacitet som krävs för uppbyggnad av en meteorologisk räknemodell. Selskabet stöder därför varmt medlemsförslaget.

Finländska

Ålands landskapsstyrelse är av samma åsikt som förslagsställarna vad gäller behovet av pålitliga väderprognoser i Norden. En koordinering av befintliga resurser med hjälp av modern teknik bör ytterligare förbättra pålitligheten i ländernas vädertjänster.

För Ålands del mellan Finland och Sverige utan egna meteorologiska resurser är behovet av dessa länders prognosberäkningar speciellt viktiga.

Landskapsstyrelsen förordar därför medlemsförslaget med tillägget, att de självstyrande områdena i Norden också bör tas med i den prognosverksamhet som ett gemensamt räknecenter kan främja.

Geofysikerförbundet anför att de nordiska meteorologiska institutionerna redan samarbetar bl. a. inom den automatiska databehandlingen och den numeriska meteorologin, vilket förbundet anser vara nyttigt. I fråga om medlemsförslaget föreslår förbundet, att Nordiska rådet skulle rekommendera

mendera Nordiska ministerrådet att ta initiativ till att koordinera samarbetet inom meteorologin och utföra tilläggsundersökningar för upprättandet av ett gemensamt räknecenter.

Svenska

Sveriges meteorologiska och hydrologiska institut (SMHI) anför att medlemsförslaget pekar på en viktig utveckling inom meteorologin och samtidigt på ett problem där små länder har svårt att klara av de investeringar som krävs för att tillgodogöra sig ny teknik inom datorområdet.

Numeriska väderprognoser är intimt knutna till utvecklingen av datorer. I Sverige har tillgången på datorkapacitet ökat långsammare än i andra länder i västvärlden. Det har medfört att man i Sverige endast delvis kunnat tillgodogöra sig gjorda framsteg beträffande väderprognoser.

Medlemsförslaget talar om avancerade prognosberäkningar. SMHI tolkar detta uttryck som en vidareutveckling av de nya LAMs (Limited Arla Model) som nu införs till modeller med en avsevärd högre numerisk upplösning i rummet och därmed med möjlighet att beskriva och prognosera även mindre vädersystem. SMHI finner en sådan utveckling önskvärd av följande skäl.

En hög upplösningsmodell skulle kunna ge

- bättre prognoskvalité, bl. a. genom minskning av antalet fatala felprognoser som orsakar samhället stora kostnader;
- möjligheter att genom åtföljande statistisk tolkning ytterligare underlätta och förbättra stora delar av framställningen av prognoser 1/2–1 1/2 dygn framåt i tiden;
- möjlighet att öka uppdragsverksamheten utan stora ökningar av personalkostnaderna.

Vid det 22:a Nordiska meteorologiska direktörmötet i Helsingfors i september 1981 tillsattes en tjänstemannautredning med medlemmar från alla de nordiska länderna med uppgift att undersöka vilka typer av modeller som krävs för att förbättra de kortfristiga prognoserna, krav på datorkapacitet för att utföra modellberäkningarna operationellt samt alternativa möjligheter till nordiskt samarbete. Denna preliminära utredning skall avrapporteras i september 1982.

Utredningen, som avspeglar de nordiska institutens intresse för nordiskt samarbete på området, är nu inne i slutfasen. Det är dock redan klart att ett prognossystem av skisserat slag ställer krav på datorresurser i storleksordningen 15–20 Miljoner Instruktioner Per Sekund (MIPS) eller 5–10 Miljoner Flyttalsoperationer per sekund (MFlops) och kärnminneskapacitet på minst 0.5 Miljoner ord. Utvecklingsinsatserna blir också betydande. Det innebär att flera samarbetsformer kan bli aktuella. Det kan gälla såväl tekniskt samarbete om en gemensam datorresurs som gemensam utveckling av prognossystemets programvara.

Vad gäller det tekniska samarbetet kan också olika alternativ bli aktuella beroende på val av metod att uppnå specificerade 20 MIPS beräkningshastighet.

Ett realiserande av medlemsförslaget skulle utveckla den nordiska meteorologin och möjliggöra en rationell och samhällsekonomiskt sett lönsam utveckling av väderjänsterna. Vetenskapligt sett är projektet mycket väl lämpat för nordiskt samarbete med hänsyn till den goda kompetens och de resurser som finns i Norden.

SMHI föreslår därför att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att göra en ekonomisk utredning av olika alternativ för nordiskt samarbete på detta område.

Naturvetenskapliga forskningsrådet upplyser att de nordiska länderna med undantag av Norge är medlemmar i det europeiska centret för medellånga väderprognoser (ECMWF). Vid sidan om behovet av goda översiktliga prognoser över flera dygn – som nu effektueras av ECMWF – finns ett uttalat behov i samhället av detaljerade prognoser över en kortare tidrymd med hjälp av numeriska beräkningsmodeller. Dessa modeller ('limited area fine mesh models') skiljer sig i flera avgörande avseenden från den typ av modell som ECMWF förfogar över. Även om beräkningsområdet för korttidsdetaljprognoser täcker endast en begränsad del av jordytan, innebär det ovan sagda att beräkningsarbetet för framställning av prognoser med denna typ av modell blir mycket omfattande. Eftersom det här är fråga om prognoser för ett geografiskt begränsat område, Norden, så är det inte realistiskt tänka sig att utföra beräkningar vid ECMWF medan en nordisk satsning vore mycket väl motiverad.

Det är i princip två skilda aspekter på problemet som skulle tänkas bli föremål för nordiskt samarbete; dels att utveckla själva modellen dels att, när modellen fungerar, utföra regelbundna prognoser för distribution till medlemsländerna. Då det gäller det europeiska samarbetet på medellånga prognoser har ett speciellt center i England inrättats. Arbetet vid detta center inleddes med en flerårig modellutvecklingsfas. När modellen ansågs ha uppnått operativ status, började man producera dagliga prognoser för distribution till medlemsländerna. Den fysiska förutsättningen för dessa prognoser utgörs av en superdator, av typen Cray I. Även sedan modellen kommit i operationellt bruk fortskrider forskningen vid centret. Då det gäller ett eventuellt framtida nordiskt samarbete på prognosområdet, så är det inte givet vilken form och omfattning detta skall ha. Den mest ambitiösa modellen skulle vara ett center liknande ECMWF men, givetvis, med en annan målsättning vad gäller själva prognoserna. Man skulle emellertid även kunna tänka sig en lösare form av samarbete. Modellformulerings- och programmeringsarbete pågår i de enskilda nordiska länderna. Resurserna för detta torde lämpligen kunna samordnas, så att slutprodukten blir en gemensam modell. Vad som sedan fordras är en tillräckligt stor datorresurs. Det finns här flera tänkbara lösningar. En lösning är att man speciellt

för ändamålet införskaffar en superdator, exempelvis en Cary I. Det operationella behovet torde dock endast utgöra 3 å 4 timmar maskintid per dygn. En andra lösning vore en något mindre dator. En tredje lösning vore att man köpte tid i en extern superdator. Rådet pekar på den utredning under professor Tord Ganelius rörande behovet av och möjligheterna till att anskaffa en stordator för svensk (ev. i samarbete med andra nordiska länder) naturvetenskaplig och teknisk forskning. Det förefaller rimligt att i det utredningsarbetet även beakta möjligheten av att samnordiska väderprognoser utförs vid en sådan forskningssuperdator.

NFR betonar värdet av nordiskt samarbete på området men anför att det emellertid bör noga utredas hur detta skall kunna förverkligas på bästa sätt.

2.2 Remissinstanser som föreslår att Nordiska rådet avvaktar den utredning som de nordiska ländernas meteorologiska institutioner genomförde under år 1982

Danska

Meteorologisk Institut anför att EDB-tekniken används för prognosering av atmosfärens tillstånd (numeriska prognoser). Den danska vädertjänstens kapacitet är otillräcklig när det gäller beräkning av numeriska prognoser för både kort- och långsiktiga prognoser. För långsiktiga väderprognoser (2–7 dygn) mottas i Danmark, Finland och Sverige numeriska prognoser från det europeiska meteorologiska centret i England. För närvarande pågår förhandlingar om Norges medlemskap. Meteorologiska Institutet har under några år arbetat med planer på numeriskt prognosystem för kortsiktiga prognoser (12–36 timmar). Planerna har inte kunnat realiseras p. g. a. otillräcklig EDB-kapacitet. Samma erfarenheter har man enligt institutet i de övriga nordiska länderna, varför intresse för nordiskt samarbete på området har uppstått. Därför har direktörerna för de nordiska meteorologiska institutionerna vid möte hösten 1981 tillsatt en arbetsgrupp för att undersöka möjligheterna att bl. a. förbättra prognosmodellen och behovet för EDB-kapacitet samt framlägga förslag om organiserat nordiskt samarbete på området. Arbetsgruppen förväntas avsluta sitt arbete hösten 1982 och institutet anmodar om att medlemsförslaget upptas till förnyad diskussion där arbetsgruppens betänkande föreligger.

Finländska

Meteorologiska institutet upplyser att väderprognoser upp till två dygn produceras med institutets egen dator och den numeriska prognosmodellen utnyttjar norra halvklotets observationsunderlag – närmast över Atlanten och Europa. Prognoserna är tillämpade för nationell vädertjänst vilket betyder, att vädersystem med en räckvidd av minst 600 km bör kunna prognostiseras.

Näringslivets sektorer som jordbruk, vattenverk, vägunderhåll, vägtra-

fik och sjöfart har framfört önskemål om detaljerad regional vädertjänst. Liknande anspråk har framförts även i andra länder och de meteorologiska instituten har utvecklat speciella numeriska modeller som grund för regionala prognoser.

I de nordiska länderna finns starkt intresse för utveckling av en regional modell med hög numerisk upplösning. I september 1981 beslöt direktörerna för de meteorologiska instituten i Norden att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att kartlägga möjligheterna inom Norden att utveckla en regional prognosmodell med hög upplösning och dess krav på datorkapacitet samt att undersöka hur det nordiska samarbetet inom detta område kan ordnas. Arbetsgruppen väntas utarbeta en rapport till hösten 1982.

Meteorologiska institutet konstaterar härmed att samarbetet mellan de nordiska länderna är nödvändigt och anses önskvärt för utveckling av regionala prognosmodeller. Meteorologiska institutet ber få återkomma med specificerat ställningstagande då den nordiska fackgruppen slutfört sin undersökning.

Norska

Kultur- og vitenskapsdepartementet anför att motivet till det föreslagna samarbetsprojektet närmare bör klarläggas. Syftet bör vara att utröna vilka möjligheter som föreligger i nordiskt sammanhang inom området för numeriska väderprognoser. Departementet föreslår att rådet avvaktar slutrapporten från den nordiska arbetsgrupp, som de nordiska meteorologiska institutionerna har tillsatt för att utröna utvecklingsmöjligheterna för korttidsbaserade numeriska modeller för väderprognoser i Norden. Departementet hänvisar för övrigt till remissvar från Meteorologiska institutet och Institutt for geofysikk vid Universitetet i Oslo.

Det norske meteorologiske institutt (DNMI) anför att frågan om ett nordiskt center för kortfristiga numeriska väderprognoser väcktes vid det 22:a Nordiska meteorologiska direktörmötet i Helsingfors i september 1981. Med anledning därav tillsattes en arbetsgrupp som framlägger sitt förslag hösten 1982.

De nordiska länderna har kommit långt på det meteorologiska området. Norge fick som första land i Norden år 1960 ett räknecenter för numeriska väderprognoser. Därefter har samtliga nordiska länder utom Island fått räknecenter och börjat använda operativa prognosmodeller. De nordiska ländernas problem och behov för kortfristiga numeriska väderprognoser är mycket likartade. Man kan förvänta sig stora forskningsframsteg på området under den närmaste framtiden. Innan tanken på ett gemensamt nordiskt centrum penetreras ytterligare bör forskningen på området både vid universiteten och institutioner förstärkas och kontakter mellan forskare över gränserna utökas. Frågan om ett nordiskt räknecenter bör enligt DNMI bordläggas tills den utredning, som de nordiska meteorologiska institutionerna har igångsatt, har slutförts.

2.3 Remissinstanser som föreslår att de frågor som aktualiseras i medlemsförslaget upptas på nytt om några år

Finländska

Trafikministeriet hänvisar till Helsingfors universitets remissvar.

Helsingfors universitet – meteorologiska institutionen samt universitetets konsistorium och matematiska institutionen anför att de s. k. numeriska väderprognosmetoderna förutsätter på det högst utvecklade stadiet mycket stora datorer. Väderlekstjänsterna i Norden har inte sådana till sitt förfogande. Däremot inleddes ett sameuropeiskt räknecenter för medellånga väderprognoser för några år sedan sin verksamhet i England. Med undantag av Norge är de nordiska länderna medlemmar av centret. Detta center är försett med tillräckliga datorresurser och producerar goda prognoser omfattande 1–5 dygn. Den simuleringsmodell av atmosfären som utvecklats vid centret är sannolikt den bästa och längst utvecklade i hela världen.

Eftersom den experimentella forskningen kring mesometeorologiska företeelser först alldeles under den senaste tiden i vidare utsträckning har blivit möjlig, känner man inte till dem så väl som utvecklandet av datormodeller skulle förutsätta. Å andra sidan har det ovannämnda sameuropeiska räknecentret de bästa kunskaperna då det gäller att iakttä de mesometeorologiska företeelserna i atmosfärmodellerna.

Meteorologiska institutionen anser medlemsförslaget adekvat och i princip värt att överväga, men för tidigt framkommet. För att snabbast uppnå bästa möjliga resultat kunde det förnuftigaste förslaget vara att till att börja med utveckla de erforderliga prognosmetoderna vid det sameuropeiska centret och att samtidigt öka den experimentella och teoretiska grundforskningen kring mesometeorologiska företeelser på både nationell och nordisk nivå. Förslaget om ett gemensamt räknecenter för väderprognoser i Norden borde möjligen tas upp på nytt om ca 5 år anser institutionen.

Finlands akademi anför att förslaget är värt begrundande men att det för närvarande är för tidigt att vidta konkreta åtgärder. Akademin hänvisar till att ett sameuropeiskt räknecenter upprättats i England för några år sedan där även de nordiska länderna utom Norge är medlemmar och anser att den bästa lösningen vore utvecklandet av prognosmetoder i detta center. Akademin finner skäl att återkomma till frågan om några år.

2.4 Remissinstanser som inte tar direkt ställning till medlemsförslaget

Svenska

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) hänvisar till den utredning som på initiativ av Naturvetenskapliga forskningsrådet ser över behovet av en svensk eller nordisk stordator – superdatorutredningen. I utredningen finns UHÄ och flera universitetsinstitutioner representerade bl. a. meteorologiska institutionen vid universitetet i Stockholm.

Internationella meteorologiska institutet i Stockholm anför att förslaget inte är grundat på någon mera ingående utredning eller plan över hur ett räknecenter av det här slaget skulle utformas och framhåller att det därför är omöjligt att ge annat än allmänt hållna kommentarer till förslaget. En vädertjänst har genom sin operationella verksamhet speciella krav på tillgänglighet av datorkapacitet och den måste under långa tider varje dygn ha högsta prioritet, om inte ensamrätt, på den dator som används. Det begränsar möjligheten att dela utnyttjandet av en datorresurs mellan vädertjänster och helt andra typer av användare. Hur besvärande en sådan begränsning är, beror huvudsakligen på kapaciteten hos den tillgängliga datorn.

Mot bakgrund av utvecklingen inom meteorologin samt på datorområdet vore det rimligt att SMHI självt disponerade en stordator (Kapacitet 10 miljoner instruktioner per sekund (MIPS)) för att kunna hänga med i den internationella utvecklingen av väderprognoser i allmänhet.

Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR) tillsatte under våren 1982 en arbetsgrupp (ordförande, ständige sekreteraren vid KVA professor Tord Ganelius) med uppgift att utreda svenska forskares behov av en superdator (Kapacitet på ca 100 miljoner MIPS). I utredningen är det avsett att ingå en analys av frågan om en eventuell samverkan mellan ett eller flera av de nordiska länderna. Om det således finns en tanke på superdatorutrustning vid det föreslagna räknecentret är det naturligt att man längre fram (omkring våren 1983) samordnar det till Nordiska rådet lagda förslaget och den av NFR just initierade utredningen.

2.5 Remissinstanser som avstyrker medlemsförslaget

Norska

Universitetet i Oslo, Institutet för geofysik ställer sig bakom medlemsförslagets målsättning att rationalisera utnyttjandet av den vetenskapliga utvecklingen för att främja väderprognoserna i de nordiska länderna. Institutet anser dock att denna målsättning snarare uppnås genom förstärkt forskningssamarbete än genom utökad räknekapacitet. För att förbättra prognoserna för de närmaste 1–2 dyggen, inte minst när det gäller detaljerade prognoser för mindre områden av särskilt intresse krävs stora insatser i Norden. Olösta problem föreligger rörande hydrodynamik, fysik och natur. Ett nordiskt forskningsprojekt, som syftade till att lösa dessa problem skulle få stor betydelse för väderprognosernas utveckling. Den sortens forskning kräver tillgång till datorer i stor utsträckning. Datorkapaciteten i Det norske meteorologiske institutt har åtminstone några år framöver en viss räknekapacitet även för samnordisk forskning på området. Om forskningen skulle leda till användbara modeller blir det aktuellt att utröna för vilka områden som detaljerade väderprognoser är nödvändiga. Det kan gälla både land och hav där fiskeri eller oljeutvinning pågår. Utöver räknekapacitet krävs observationsnät över de aktuella områdena.

Observationstjänsterna, kommunikationerna och beräkningsverksamheten bör ses som en helhet. I dagens läge är det omöjligt att ta ställning till om prognosberäkningen bör göras centralt för hela Norden eller för varje land för sig. Den viktigaste uppgiften under de närmaste åren är att utveckla modeller och metoder som kan användas vid detaljerade väderprognoser. Forskning som syftar därtill kan genomföras samnordiskt.

Svenska

Sveriges naturvetareförbund hänvisar till Meteorolog- och hydrologsektionens remissvar.

Meteorolog- och hydrologsektionen inom Sveriges naturvetareförbund stödjer förslagsställarnas åsikt att datatekniken får en allt större betydelse för den meteorologiska forskningen framsteg och att ett nordiskt räknecenter skulle kunna bli till ett stöd. Sektionen anför dock följande synpunkter:

1. Förslaget saknar information om vilken omfattning ett eventuellt nordiskt räknecenter skulle ha.
2. Förslaget saknar vidare en koppling till det redan nu existerande europeiska räknecentret för väderprognoser i Reading utanför London, vilket alltsedan starten haft ett kraftfullt svenskt stöd både ekonomiskt och personellt. Det senare har haft påtagliga negativa effekter genom utarmning av de inhemska meteorologresurserna. Ännu ett räknecenter skulle sålunda tära hårt på de redan små personalresurserna och riskera att utarma kompetensen inom landet.
3. Förslaget behöver även ur försvarssynpunkt penetreras ytterligare.

3. Utskottet

Vädret och dess ständiga växlingar skapar ett reellt behov av pålitliga väderprognoser. Näringslivets sektorer som jordbruk, fiske, turism, sjöfart och trafik är beroende av så detaljerad vädertjänst som möjligt. Likartade förhållanden och den meteorologiska vetenskapens starka fäste i Norden har bidragit till intimt samarbete mellan de institutioner som i respektive land svarar för prognosverksamheten.

Utvecklingen de senaste åren har i allt större grad präglats av vidsträckt utveckling av numeriska system för väderprognoser ofta genom internationellt samarbete.

De nordiska länderna med undantag av Norge är medlemmar i det europeiska centret för medellånga väderprognoser (European Center for Medium Range Weather Forecast) i England (ECMWF).

Utöver behovet av prognoser över flera dygn (2–7) finns ett uttalat behov av detaljerade prognoser över en kortare tidsrymd (12–36 timmar) men mera noggranna prognoser kräver att passande meteorologiska regionalmodeller utvecklas. Nationella planer på numeriskt prognosystem

för kortsiktiga prognoser har inte kunnat realiseras i något av de nordiska länderna på grund av otillräcklig datorkapacitet och de kostnader som krävs för utbyggnad av en meteorologisk räknemodell.

Därför tillsattes vid det 22:a Nordiska meteorologiska direktörmötet 1981 en tjänstemannautredning med medlemmar från alla de nordiska länderna med uppgift att undersöka vilka typer av modeller som krävs för att förbättra de kortfristiga prognoserna och krav på datorkapacitet samt framlägga förslag om organiserat nordiskt samarbete på området. Arbetsgruppen avslutade sitt arbete i november 1982. I rapporten anføres att de nordiska länderna uppskattas få en väsentlig nytta av ett nytt kvalificerat prognosystem. Bland de positiva effekterna nämns minskning av antalet fatala felprognoser av t. ex. stormar och kraftiga snöfall, bättre nederbördsprognoser i fjällen och till kraftbolagen samt bättre vind- och vågprognoser till t. ex. oljefälten. Vidare anser gruppen att förutsättningarna för ett nordiskt samarbete är mycket goda beroende på att behoven är likartade, vinsterna betydande, tekniska lösningar existerar och kompetens finns i Norden.

Trafikutskottet anser att rationellt utnyttjande av den vetenskapliga utvecklingen för att främja väderprognoserna i de nordiska länderna samt en koordinering av befintliga resurser med hjälp av modern teknik borde ytterligare förbättra pålitligheten i ländernas vädertjänst. Arbetet kunde eventuellt utföras vid ett nordiskt räknecenter för väderprognoser, beläget vid något av de meteorologiska institut som redan finns i Norden.

Trafikutskottet hänvisar till det ovanstående och föreslår rådet att antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga möjligheterna för upprättandet av ett gemensamt räknecenter för väderprognoser i Norden samt undersöka om en samkörning av de meteorologiska institutionernas datakapacitet eventuellt redan i ett tidigt skede kunde genomföras.

Stockholm den 20 januari 1983

Georg Andersson (s)

Bjarne Mork Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stéfan Jónsson (Ab.)

Sakari Knuuttila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Förman

Ambjørg Sælthun (Sp)

Peder Sønderby (V)

Petter Thomassen (H)

Medlemsförslag

om nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videodiskivor

(Väckt av Halldór Ásgrímsson, Ilkka-Christian Björklund, Eidiur Guðnason, Stefán Jónsson, Matthías Á. Mathiesen, Sture Palm och Páll Pétursson)

Spridningen och användningen av videobandspelare och videodiskspelare ökar i Norden. Sådana apparater kommer med största sannolikhet att inom relativt kort tid bli lika vanliga i nordiska hem som radio, TV och skiv- och bandspelare.

Videobandspelare används oftast i två syften. För det första för inspelning av televisionsprogram för senare privatbruk i hemmen. För det andra för program anskaffade hos videouthyrningsfirmor, vars sortiment består av filmer och andra program för uthyrning till allmänheten.

Videodiskspelarna används än så länge enbart för uppförande av anskaffade program, som finns till försäljning eller uthyrning.

De program som erbjuds allmänheten i Norden hos videobands- och videodisksvuthyrningsfirmorna är till största delen anglosaxiska, i synnerhet av engelskt eller amerikanskt ursprung. Allmänheten har ringa möjligheter att erhålla nordiska program på videoband eller videodiskivor, eftersom det saknas avtal med upphovsrättens innehavare, författare, producenter och artister.

Vi är medvetna om att det här rör sig om en komplicerad och problematisk fråga, men inte desto mindre en fråga som måste anses synnerligen viktig att lösa. Vi anser det vara nödvändigt att allmänheten i Norden ges möjlighet att köpa eller hyra videoband och videodiskivor med nordiska televisionsprogram, både information, kultur och underhållning, men också med filmer, i syfte att skapa kulturell balans.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer undertecknade,

att Nordiska rådet rekommenderar Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att vidta åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse med upphovsmännens organisatio-

ner i syfte att bereda allmänheten tillgång till nordiska program på videoband och videodiskor.

Reykjavík, Helsingfors och Stockholm den 27 februari 1982

Halldór Ásgrímsson (F.) *Ilkka-Christian Björklund (Skdl)*

Eiður Guðnason (A.) *Stefán Jónsson (Ab.)*

Matthías Á. Mathiesen (Sj.) *Sture Palm (s)*

Páll Pétursson (F.)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videokivor. Förslaget har behandlats vid möten den 28 februari, den 24 maj, den 26 augusti, den 18 oktober, den 16 november 1982 samt den 20 januari 1983.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar att vidta åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse med upphovsmännens organisationer i syfte att bereda allmänheten tillgång till nordiska program på videoband och videokivor.

Förslagsställarna hänvisar till att allmänheten i de nordiska länderna har små möjligheter att köpa eller hyra videoband och videokivor, eftersom det saknas avtal med upphovsrättens innehavare, författare, producenter och artister. De program som erbjuds är till största delen av engelskt eller amerikanskt ursprung. För att skapa kulturell balans vill förslagsställarna kunna erbjuda videoband och videokivor med nordiska televisionsprogram innehållande information, kultur och underhållning, men även med filmer.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordisk Copyright Bureau (ncb)

Danmark

Ministeriet for kulturelle anliggender
Danmarks Biblioteksforening
Danmarks Radio
Kassetteudvalget
Foreningen af danske Filmproducenter
I/S Danske Filmproducenter
Foreningen af danske Videogramdistributører

Finland

Undervisningsministeriet

Statens audivisuella central
 Oy Yleisradio Ab
 Ålands landskapsstyrelse
 Finlands filmstiftelse (Videoarbetsgruppen)
 Suomen kirjailijaliitto ry (Finlands författarförbund)
 Finlands tonsättares internationella upphovsrättsbyrå rf (Teosto)
 Finlands skådespelarförbund rf
 Suomen kirjastoseura ry (Finlands biblioteksörening)
 Oy Mainos-TV-Reklam AB
 Finlands filmkammare
 Radio- och TV-redaktörernas förbund rf

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet
 Kommunale kinematografers landsforbund (KKL)

Sverige

Upphovsrättsutredningen
 Kulturrådet
 Svenska filminstitutet
 Sveriges allmänna biblioteksörening (SAB)
 Sveriges radio AB (SR)

Samtliga remissinstanser förhåller sig positiva till medlemsförslagets intentioner. De flesta betonar nödvändigheten att ingå överenskommelser med upphovsmännens organisationer. Många uttrycker tvivel om att det skall vara möjligt att ingå sådana överenskommelser och förmodar att det kommer att krävas lagstiftningsåtgärder.

Nordiskt remissyttrande

Nordisk Copyright Bureau, som ger en presentation av sin organisation och dess uppgifter, instämmer i att det för en stor del rättsinnehavare saknas klara grunder för avtal, men byrån påpekar att frågan om en eventuell samlicensering för närvarande dryftas i de nordiska länderna. Byrån nämner som exempel att musiker, skådespelare och komponister i Finland slagit fast en samtariff gällande utnyttjandet av deras rättigheter i samband med överspelning av finska filmer till video. När det gäller offentlig användning av videogram, till exempel inom undervisningsområdet, anförs att det bl. a. i Danmark inom ramen för COPY-DAN pågår underhandlingar om samlicensering för de berörda rättsinnehavarna och att det i Sverige försiggår liknande underhandlingar inom ramen för upphovsrättskartellen COPYSWEDE. Enligt byråns uppfattning kan sådana frivilliga samlicenseringsordningar baserade på ömsesidigt individuellt godkännande av de involverade parternas rättigheter i väsentlig grad med-

verka till att främja en videogramproduktion, som är baserad på nordiska egenproduktioner.

Danska remissyttranden

Danmarks Radio, till vars yttrande *ministeriet for kulturelle anliggender* hänvisar, anför att bolaget tillsatt en intern arbetsgrupp för att undersöka Danmarks Radios eventuella engagemang på videogramområdet. Bolaget påpekar att videogramfrågorna ingår i samarbetet mellan de nordiska radiofonierna.

Danmarks Biblioteksforening understryker starkt behovet av att de nordiska ländernas regeringar når en lösning med upphovsmännens organisationer om rimliga avgifter för användningen av upphovsmännens verk.

Kassetteudvalget anser det viktigt att de nordiska produktionerna kan komma till på grunder som motsvarar nordisk upphovsrättslig tradition, även i fall att det ges offentligt kulturstöd till produktionen.

Foreningen af danske Filmproducenter har inte något att anföra med anledning av medlemsförslaget.

I/S Danske Filmproducenter meddelar att medlemmar av föreningens styrelse har uttryckt tillfredsställelse med förslagets innehåll, men att man i övrigt inte har ytterligare kommentarer till medlemsförslaget.

Foreningen af danske Videogramdistributører anför att föreningen inte har något att göra med förhandlingarna mellan olika rättighetsgrupper vad gäller utgivning av spelfilm på videogram. Föreningen anser inte heller att det hör till dess uppgifter att ta ställning till frågan om och i så fall på vilket sätt och under vilka villkor som TV-program bör kunna ges ut på videogram. Föreningen önskar dock uttrycka sin generella ståndpunkt om att det skapas garantier för att det inte sker en konkurrensförvriddning på denna punkt. Föreningen hyser stora betänkligheter mot att TV-produktioner, som kan jämföras med allmän spelfilm, ges ut på videogram, eftersom detta innebär en betydande risk för konkurrensförvriddning.

Finländska remissyttranden

Undervisningsministeriet påpekar att videodistributionen av filmer och televisionsprogram förutsätter upphovsrättsliga överenskommelser. Som exempel nämner ministeriet det i februari 1982 ingångna avtalet mellan Sjömansservicebyrån och finländska upphovsrättsinnehavare om distribution av finländska TV-program till sjöfolk. Ministeriet förmodar att en omfattande videodistribution av filmer och televisionsprogram kan förutsätta förändringar för upphovsrättslagstiftningens del, för att det skall vara möjligt att åstadkomma praktiska avtalslösningar, och anför att upphovsrättslagstiftningen i Finland revideras på samma sätt som i de övriga nordiska länderna av en särskild upphovsrättskommitté.

Statens audiovisuella central påpekar också att upphovsrättsstadgandena för närvarande revideras i alla nordiska länder med ett enhetligt nordiskt

bruk som mål. Centralen förmodar därför att det inte är omöjligt att förverkliga tanken på att behandla alla nordiska länder som ett enhetligt spridningsområde. Ett verkligt problem utgör enligt centralen frågan om spridning av program producerade av de olika ländernas televisionsbolag i form av videoband eller -skivor.

Yleisradio tillsatte i maj 1982 en projektgrupp med uppgift att utreda frågor i anslutning till distribution och produktion av bl. a. videogram. Enligt bolagets mening är det väsentligaste syftet med att etablera en kassettjänst att öka tillgången på program såväl nationellt som nordiskt. Bolaget utgår från att distribution av program på kassett, band, eller skiva är att uppfatta som en del av rundradiobolagets normala verksamhet. Bolaget finner att de nordiska rundradiobolagen borde ha lagstadgad rätt och skyldighet att sprida lämpliga program i kassett- och skivform. Bolaget anser ytterligare att det är angeläget att de nordiska ländernas regeringar vidtar sådana radio- och upphovsrättsliga lagstiftningsåtgärder, som underlättar spridning av nordiska TV-program på videoband eller -skiva till allmänheten.

En *videoarbetsgrupp* under *Finlands filmstiftelse* finner att de nordiska ländernas regeringar på nationell nivå kunde medverka till lösning av upphovsrättsliga frågor, genom att påskynda förhandlingarna mellan upphovsrättsorganisationerna samt möjligen genom att till prövning uppta lagstiftningsåtgärder för den händelse problemen inte kan lösas genom avtal. Videoarbetsgruppen anser vidare att ett stöd likt det som är avsett för spridning av nordiska filmer kunde beviljas för spridning av videoband och videaskivor i de nordiska länderna.

Finlands författarförbund finner medlemsförslaget acceptabelt och hänvisar till det i februari 1982 ingångna avtalet mellan Sjömansservicebyrån och vissa upphovsmannaorganisationer om distribution av TV-program på videokassetter till finländskt sjöfolk.

Teosto anför att byrån år 1981 inledde förhandlingar med några andra inhemska rättsinnehavargrupper för att åstadkomma en centraliserad procedur och därmed göra det lättare att överföra filmer och TV-program på video samt att distribuera dessa. Teosto har slutit ett samarbetsavtal med vissa andra upphovsrättsorganisationer om att centralt bevilja tillstånd att överföra inhemska filmer till video samt framställa och sprida videokassettkopior.

Finlands skådespelarförbund anser att regeringen i brådskande ordning på lagstiftningsplanet borde skapa gemensamma nordiska normer, av vilka upphovsrätten skulle framgå. Överföring av program på video förutsätter särskilda avtal. Det är dock en problematisk och invecklad fråga att ingå sådana avtal, bland annat därför att det finns så många olika grupper av upphovsrättsinnehavare och att antalet berörda är stort. Förbundet hänvisar till det tidigare nämnda nyss grundade samarbetsorganet med uppgift att bevilja tillstånd för överföring av inhemska filmer på video samt att

komma överens om ersättningar. Förbundet förmodar att det skulle vara ändamålsenligt att få till stånd en gemensam intressebevakning när det gäller överföring av TV-program på video liksom av program som görs direkt på video.

Finlands biblioteksörening stöder medlemsförslaget på det kraftigaste.

Mainos-TV-Reklam påpekar att de upphovsrättsliga frågorna måste utredas i detalj, innan några konkreta åtgärder kan vidtas. För Finlands del torde enligt bolaget utredningen bäst ske i den 1976 tillsatta kommittén för upphovsrättsliga frågor.

Finlands filmkammare framhåller att överföring av filmer till video endast kan ske under förutsättning att alla rättigheter till filmen tillkommer filmproducenten, om inte annat överenskommits.

Radio- och TV-redaktörernas förbund framhåller betydelsen av avtal med upphovsmännens organisationer. Förbundet påpekar att det i praktiken har visat sig svårt att åstadkomma dylika avtal bl. a. därför att radiobolagen och programproducentorganisationerna är oense när det gäller upphovsrätten till program som skapats i arbetsförhållande.

Norska remissyttranden

Kultur- og vitenskapsdepartementet stöder i princip medlemsförslagets intentioner, men pekar på en rad juridiska, ekonomiska och praktiska frågor, som måste lösas innan avtal om förmedling av program kan ingås. Departementet förmodar dock att det föreslagna nordiska initiativet knappast kan få någon väsentlig betydelse för lösningen av de frågor som är förbundna med ingåendet av avtal på videoområdet mellan norska staten och upphovsrättsorganisationerna.

Kommunale kinematografers landsförbund tror inte att biograferna kommer att ha nämnvärt intresse av offentlig visning av spelfilm med hjälp av video. Orsaken till detta är den betydande kvalitetsförsämring som en överföring av spelfilm till videogram innebär. Förbundet ämnar arbeta för ett internordiskt eller helst ett internationellt avtal som säkrar biograferna förträdesrätt till visning av spelfilmer, producerade primärt för biografer, och att överföring till video kan ske tidigast två år efter det att filmen haft premiär.

Svenska remissyttranden

Upphovsrättsutredningen framhåller att den i samarbete med upphovsrättsutredningarna i de övriga nordiska länderna gett videogramfrågorna förtur. Ett av skälen till detta är det önskvärda i att reglerna i de nordiska länderna är så likartade som möjligt, när det gäller förutsättningarna för att utnyttja videogram i olika avseenden. Inom den svenska upphovsrättsutredningen arbetar f. n. en särskild arbetsgrupp med videogramfrågor. Utredningen anför också att det under våren 1982 tillsatts en särskild arbetsgrupp inom utbildningsdepartementet för att överväga hur svenska TV-program skall kunna göras tillgängliga för allmänheten i videogramform.

Kulturrådet betonar nödvändigheten av att överenskommelser med upp-hovsmannaorganisationerna träffas. Om sådan överenskommelser inte kommer till stånd är det enligt kulturrådets mening önskvärt att initiativ tas på regeringsnivå för att förbättra förutsättningarna för berörda parter att sluta avtal. Enligt kulturrådet vore det en vinst om frågorna om spridning inom respektive land och spridning inom Norden kunde lösas i ett sammanhang. Kulturrådet pekar på att medlemsförslaget gäller såväl program som producerats för etersändning, som program som producerats främst med tanke på biografvisning. Enligt kulturrådet torde ett nordiskt samarbete för videospridning av programmen lyckas bäst om dessa bägge typer av program hålls isär när det gäller att skapa de grundläggande förutsättningar för sådan distribution. Det hindrar inte att man på sikt etablerar gemensamma kanaler för den fysiska spridningen. För svenskt vidkommande innebär detta enligt kulturrådet att Svenska filminstitutet har en roll att spela vid sidan om bransch- och de fackliga organisationerna när det gäller videospridning av biograffilm i Norden. Insatser från institutet i denna riktning är en naturlig förlängning av dess uppdrag att genomföra försöksverksamhet med videodistribution inom Sverige. På motsvarande sätt bör berörda bolag inom Sveriges radio beakta de nordiska aspekterna i sin verksamhet med videodistribution av etersända program.

Svenska filminstitutet anför att det sedan många år verkat för att öka den svenska allmänhetens möjligheter att ta del av ett vidare internationellt utbud än det som erbjuds via den kommersiella filmdistributionen, framförallt genom inköp av modern och klassisk spelfilm för barn och vuxna från länder som annars inte (eller mycket sällan) är representerade i svensk filmdistribution. Strävan är att vidga inköpta distributionsrätter till att omfatta även TV- och videodistributionsrätten. Det är filminstitutets förhoppning att inom en snar framtid kunna göra filmerna tillgängliga även i videogramform. 1982 års film- och videoavtal torde ge vissa möjligheter, och en försöksverksamhet med videodistribution avses komma igång under verksamhetsåret 1983. Slutligen förmodar institutet att anledningen till att spelfilmer från andra nordiska länder så gott som helt saknas på den svenska videomarknaden är att distributörerna bedömer efterfrågan som liten. Svenska filminstitutet anser att allmänhetens efterfrågan såväl på dessa spelfilmer som på nordiska TV-program är otillräckligt prövad. För att kunna bedöma förslagsställarnas önskemål om tillgång för allmänheten av nordisk film- och TV-program skulle behövas en undersökning av intresset.

Sveriges allmänna biblioteksforening påpekar att det nordiska videoutbudet bara kan spegla den inhemska produktionen av filmer som görs i Sverige, Norge, Danmark, Finland och Island. Föreningen konstaterar att det i dag produceras alldeles för litet film för barn och ungdom. Detta är en grupp som i dagens samhälle är mest utsatt för videoprogrammen. Därför anser föreningen det vara viktigt att den nordiska produktionen av barn-

och ungdomsfilmer får hög prioritet och ges tillräckliga resurser, inte minst vad marknadsföringen anbelangar. Föreningen betonar slutligen skolans och bibliotekens roll och möjligheterna att den vägen nå ut till stora grupper av människor.

Sveriges radio framhåller att videogramutvecklingen inte befinner sig i fas med de juridiska förutsättningarna för videogramdistribution av TV-program. Bolaget förmodar att det är allmänt bekant vilka svårigheter som råder när det gäller att nå upphovsrättsliga överenskommelser om program från televisionens utbud. Möjligheterna att nå fram till avtal beträffande den anställda personalens rättigheter bedöms som mycket små – närmast obefintliga. Bolaget noterar att det nyligen från utbildningsdepartementet utsänts ett förslag till lagstiftning med huvudsyfte att lösa stora delar av de upphovsrättsliga problem som inte ser ut att kunna klaras genom avtal. Ett ställningstagande till andra åtgärder från statsmakternas sida i fråga om rättigheterna till videogramdistribution av TV-program bör enligt Sveriges radio anstå tills statsmakterna tagit ställning till utbildningsdepartementets förslag.

3. Utskottet

Utgångspunkten för medlemsförslaget är den snabba utveckling som videobandspelarna undergått, vilket lett till att apparaterna inte bara förbättrats i tekniskt hänseende, utan dessutom och vad mera är blivit avsevärt billigare såväl relativt som faktiskt sett. Detta har i sin tur lett till att videobandspelarna fått en explosionsartad spridning i de nordiska länderna. Det är därför inte orealistiskt att förmoda att sådana apparater inom mycket kort tid kommer att vara lika vanliga i hemmen som radio, TV, skiv- och bandspelare nu är, trots att gemensam standard för videogram än så länge saknas.

Tillgången på videogram med högklassiga program (information, kultur, underhållning) har däremot inte ökat i någon nämnvärd grad. Tvärtom synes videogramutbudet i de nordiska länderna till övervägande del bestå av underhållningsfilmer av ofta låg kvalitet gjorda i anglosaxiska länder för TV eller för biograf. Därtill kommer de för videodistribution gjorda vålds- och pornografibetonade programmen, som är riktade till den internationella marknaden. En viss del av programutbudet omfattar även inhemska filmer av god kvalitet.

Någon distribution till allmänheten av inhemska eller ännu mindre av nordiska TV-program överspelade på video existerar inte. Undantag utgör sjöfolket och med dem jämförbara grupper, vilka genom särskilda avtal har tillgång till videoinspelade TV-program, dock icke grannlandsprogram.

Orsaken till detta förhållande är det faktum att det hittills har varit omöjligt att åstadkomma avtal med upphovsmännens organisationer som skulle möjliggöra en sådan distribution i de enskilda nordiska länderna. I

en sådan situation har det givetvis också varit omöjligt att åstadkomma någon distribution av videogram mellan de nordiska länderna. Det har av den orsaken inte varit möjligt att förverkliga intentionerna i t. ex. *rek.nr 8/1976* angående nordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

Det råder enighet inom utskottet om det trängande behovet av åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse med upphovsmännens organisationer i syfte att bereda allmänheten tillgång till videogram med nordiska TV-program och filmer. Det är därvid viktigt att man i de enskilda länderna kan komma överens om så likartade regler som möjligt, när det gäller förutsättningarna att utnyttja videogrammen i olika avseenden. Utskottet är helt på det klara med att detta inte är någon lätt uppgift, vilket hittills gjorda försök tydligt visat. Om videogram med nordiska program inte kan erbjudas allmänheten, ökar slagsidan i utbudet med i värsta fall icke önskvärda konsekvenser som följd.

Utskottet ser så allvarligt på frågan att det finner det nödvändigt att i annat fall lagstiftningsåtgärder tillgrips, för den händelse överenskommelse mellan berörda parter inte kan uppnås. Om således lagstiftning måste tillgripas, är det nödvändigt att lagstiftningen på området harmoniseras i de nordiska länderna så långt som möjligt.

Utskottet anser vidare att det bör etableras ett permanent nordiskt erfarenhetsutbyte om de juridiska, kulturella, tekniska och ekonomiska konsekvenserna av en ökad videogramdistribution och om åtgärder i syfte att skapa möjligheter att positivt utnyttja den nya tekniken.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att rådet antar följande rekommendationer med anledning av medlemsförslaget:

- a) Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidta åtgärder för att åstadkomma överenskommelse med upphovsmännens organisationer i syfte att bereda allmänheten tillgång till videogram med nordiska TV-program och filmer.
- b) Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att etablera ett permanent nordiskt erfarenhetsutbyte om de juridiska, kulturella, tekniska och ekonomiska konsekvenserna av en ökad videogramdistribution samt om åtgärder i syfte att skapa möjligheter att positivt utnyttja det nya mediet.

Stockholm den 20 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

Eeva Kuuskoski-

Vikatmaa (K)

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjäniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet

(Väckt av Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Lone Dybkjær, Rune Gustavsson, Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Egon Jensen, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Páll Pétursson, Petter Savola, Ib Stetter, Sten Söderström och Bernhard Tastesen)

1 Bakgrund

Den senaste tioårsperioden har en rad rekommendationer antagits av Nordiska rådet på miljövärdområdet. En av de mest betydelsefulla är *rek. nr. 4/1972/s* angående nordisk miljöskyddskonvention. Att den nordiska miljöskyddskonventionens principer skulle utsträckas till att omfatta också de europeiska länderna förordades i *rek. nr. 7/1978/s*.

I *rek. nr. 8* och *9/1978/s* förordades förstärkta insatser på forskningens område för att skydda ozonskiktet respektive internationell samverkan. Klorfluormetanföreningarnas samt de fossila bränslenas skadeverkningar på det skyddade ozonskiktet togs upp. En internationell konferens med uppgift att förbereda ingåendet av en internationell konvention till skydd för ozonskiktet ägde rum i Stockholm i januari 1982 på initiativ av de nordiska ländernas regeringar. I *rek. nr 29* och *30/1981/s* förordades forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö samt internationell samverkan på området.

På förslag från Nordiska rådet reviderades och ajourfördes det nordiska miljövärdprogrammet 1977–78. Våren 1978 antogs det nu gällande programmet för nordiskt samarbete på miljövärdområdet. Programmet skall vara styrande för ministerrådets insatser på miljövärdområdet under perioden 1978–82. Överläggningar om en ny överarbetning av miljövärdprogrammet kommer att ske hösten 1982 mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ.

Ministerrådets miljövärdprogram består av ett tiotal punkter. De avser (1) bekämpande av vatten- och luftföroreningar, buller och återvinning av avfall, (2) produktkontroll, (3) naturvård och friluftsliv, (4) naturresurser, (5) ekologi, (6) miljövärdforskning, (7) miljö- och resursdata, (8) miljövärdutbildning samt (9) internationellt samarbete.

Samarbetet på energiforskningens område utgjorde ett centralt inslag vid Nordiska rådets session år 1974. Flera medlemsförslag hade väckts av olika partipolitiska grupperingar. I *rek. nr. 21/1974/s* föreslogs ministerrådet att till den nästkommande rådssession låta utreda möjliga samarbetsformer på energi- och industriområdet. I *rek. nr. 4/1981/e* förordades en samordning av energiforskningen i Norden. Till Nordiska rådets 30:e session har framlagts ministerrådsförslaget *B 38/k* om ökat nordiskt forskningssamarbete. I den utredning som föregick framläggandet av detta ministerrådsförslag kunde konstateras att sju områden prioriterades i de nordiska ländernas forskning. Energiområdet och miljövården hörde till dem. I ministerrådsförslaget förordas inrättandet av ett nordiskt forskningspolitiskt råd med uppgift dels att vara rådgivande visavis ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningsfrågor, dels ta initiativ till att främja samarbetet inom hela forskningsfältet.

2 Problemfältet

Den inhemska energiproduktionen i de nordiska länderna kännetecknas av riklig tillgång på vattenkraft i Finland, Island, Norge och Sverige. Norge och Danmark är de enda nordiska länderna som producerar olja av någon omfattning. Kärnkraft förekommer enbart i Finland och Sverige. Den geotermiska energin utvinnes exklusivt i Island. Produktionen av naturgas har kommit in alltmera i bilden både i Danmark och Norge. Finland och i någon mån Danmark och Sverige använder torv för att producera energi. Ingen av de uppräknade energibärarna saknar negativa miljöeffekter.

Omställningen till energiproduktion via förbränning av kol medför långtgående negativa miljöeffekter. Inte heller de nya eller förnybara energislagen är utan miljömässiga skadeverkningar, även om man idag vet mindre om dem än om de i bruk varande energislagens negativa konsekvenser för miljön.

Av ministerrådsförslaget *B 38/k* framgår, att de resurser som ställs till förfogande för forskning i de nordiska länderna uppgick till totalt omkring 32 miljarder DKR år 1981. Av detta belopp utgör hälften statliga bevilningar under det att den privata sektorn svarar för den andra hälften. Via den nordiska kulturbudgeten kanaliseras 30 miljoner DKR till forskning och genom den allmänna ministerrådsbudgeten 50 miljoner NOK. Ett ungefär lika stort belopp beviljas nationellt. Därmed disponeras för nordiskt forskningssamarbete över 150 miljoner dkr. Till internationell samverkan på forskningens område utanför Norden avsätts 800 miljoner dkr. Med andra ord går blott en procent av de statliga bevilningarna på forskningens område till nordiskt samarbete.

För projektverksamhet år 1982 disponerar Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor över 2 324 000 NOK. Därtill finns en särskild bevilning för området energi- och miljö.

Nytt är att på den allmänna nordiska projektbudgeten avsatts 2 000 000 NOK för 1981 och ungefär samma summa för år 1982 för studier av miljöeffekter vid energiproduktion. Fem projekt har satts igång. De gäller:

(a) *Deponering av flygaska vid koleldning*

Ökad kolanvändning ger större mängder flygaska. Metoder för att deponera flygaska under olika förhållanden utredes.

(b) *Cancerogena och mutagena ämnen från bilavgaser och energiomvandling*

Mutagena och cancerogena ämnen som släppts ut via förbränningsanläggningar och i bilavgaser studeras. Kemisk och biologisk analys genomförs.

(c) *Försurningens inverkan på metalltransport i miljön*

Kvantifiering av försurningens inverkan på metallers förekomst, form och transport från jord till yt- och grundvatten samt de biologiska effekterna på metallerna studeras.

(d) *Relativa tillskott av föroreningar för människa och miljö från olika källor*

Olika energikällors tillskott av föroreningar och hur dessa belastar människan och miljön tas upp i detta projekt.

(e) *Förnybara energikällors miljökonsekvenser*

Inventering av miljökonsekvenserna av förnybara energikällor.

3 Social- och miljöutskottets och ekonomiska utskottets seminarium

Nordiska rådets social- och miljöutskott och ekonomiska utskott arrangerade gemensamt i Södertälje den 9–11 november 1981 ett seminarium på temat "Energi i Norden – ekonomi, miljö och försörjningstrygghet". Seminariets huvudfrågeställning var: Hur skulle de nordiska länderna ordna sin energiförsörjning om de vore ett land istället för fem? Vad skulle en nordisk energiplan få för miljömässiga konsekvenser? Eller mera populärt uttryckt: Vad kostar nationsgränserna i Norden? Vid seminariet redovisades översiktligt tillgången och förbrukningen av energi i Norden idag och år 2000. Den nordiska miljöpolitikens mål och medel analyserades. Korta redogörelser land för land lämnades beträffande försörjningstrygghet och ekonomi på energiområdet. Under grupparbetet diskuterades vilka konsekvenser en gemensam nordisk energiplan skulle få för regionalpolitiken, miljön, forskningen, ekonomin och industrin samt för kommunikationerna. Det rådte utbredd enighet vid seminariet om att det var fruktbart att ställa frågan på det sätt som gjorts. Det förslag som framkom vid seminariet på forskningens område och som vi önskar föra vidare sammanfattas i det följande. Andra medlemsförslag tar upp regionalpolitiska och ekonomisk-industriella samt allmänna miljöaspekter.

4 Förslag till samarbetsåtgärder

Insamling av data på energiområdet sker genom flera internationella organisationers försorg. Att olika definitioner och skilda klassificeringar förekommer medför emellertid ofta att data och statistik inte blir jämförbara. Mot denna bakgrund bör de nordiska länderna på internationellt plan verka för att enhetliga metoder utarbetas för insamling av data och upprättandet av statistik på energi- och miljöområdet.

För att få en klarare uppfattning om tillgången på och förbrukningen av energi i de nordiska länderna krävs förbättrad och mera jämförbar statistik. Också här avtecknar sig en nordisk samarbetsinsats som nödvändig och ändamålsenlig. Kan man nå fram till detta underlättas möjligheterna till att på nordiskt plan utarbeta prognoser över de samlade energiresurserna i Norden och den förväntade förbrukningen av energi.

På grundval av nationella energi- och ekonomimodeller bör en nordisk energiförsörjningsmodell tas fram. Därigenom skulle ökad kunskap kunna utvinnas om komplicerade framtida samband och samarbetsmöjligheter på energiförsörjningsområdet i Norden.

Ett forskningssamarbete om nya och förnybara energikällor har inletts. I den allra första omgången har det omfattat Danmark, Norge och Sverige. Ett förstärkt nordiskt samarbete beträffande utnyttjandet av de nya och förnybara energikällorna – bl. a. sol, vind, vatten, biomassa och torv – bör komma till stånd. Härvid bör stor vikt läggas vid alternativa energislags miljöeffekter. Ministerrådet har i februari 1982 godkänt en arbetsplan för energipolitiskt samarbete. I denna plan tas särskilt upp en förbättring av forskningssamarbetet beträffande nya och förnybara energikällor.

Det kan vara förenat med svårigheter att i full skala få prövat och demonstrerat vilka effekter de olika alternativa energislagen har i praktiken. Ett samarbete bör inledas på nordiskt plan som syftar till att underlätta tillkomsten av dylika energiprovnings- eller demonstrationsanläggningar. Stora fördelar står att vinna med en sådan samverkan.

Nordiskt informationsutbyte på det vetenskapliga området har inletts inom ramen för Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO). Dess syfte är att främja nordiskt samarbete på biblioteksväsendets och inom den vetenskapliga informationens och dokumentationens område. Mycket talar för att NORDINFO:s resurser bör förstärkas så att dess service kan utvidgas på energi- och miljöområdet.

I vart och ett av de nordiska länderna görs stora satsningar på energiforskningens område. I förhållande till de totala resurserna disponeras en mindre del av särskilda energiforskningsinstitut. De aktuella instituten är Risø i Danmark, statens tekniska laboratorium i Finland, Institutet for energiteknikk i Norge och Studsvik i Sverige som har en relativt likartad inriktning. De sysselsätter tillsammans 4 000 anställda och har en budget på totalt omkring 700 miljoner skr. En samordning av dessa redan befintliga energiinstituts resurser borde kunna ske. Vart och ett av de fyra

energiforskningsinstitutet borde kunna välja ut ett delområde för att inom detta fördjupa sina insatser. Dock bör ingen sektor helt utelämnas nationellt. Genom att etablera en samnordisk institutsstyrelse, disponerande över förslagsvis 100 miljoner skr, en sjundedel av det sammanlagda beloppet, skulle en ur samnordisk synvinkel mera optimal energiforskning kunna komma till stånd. Onödigt dubbelarbete undviks. En möjlig arbetsfördelning skulle kunna vara att man vid Risø satsade på vindkraft och vindlagring och vid det finländska institutet på torv- och träbränslen. Det norska institutet kunde inrikta sin verksamhet på energisparande inom industriella processer och petroleumutvinning. Studsvik, slutligen, kunde satsa på värmepumpar, kolteknik och fjärrvärme. En arbetsfördelning av detta slag medför förbättrad kompetens inom respektive område, vilken i sin tur leder till snabbare och bättre resultat. Därmed underlättas den industriella förankringen, vilket i sin tur leder till ökad industriell konkurrenskraft. Specialister och forskare bör kunna rekryteras över nationsgränserna. Samarbeta på forskarutbildningens område tillstyrkes. Vi nämner samarbetet mellan dessa redan befintliga energiinstitut som exempel på en möjlig samverkan, som kan utvidgas också till att omfatta andra institutioner eller myndigheter.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställs att Nordiska rådet antager följande rekommendationer:

I Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- a. genom förbättrad och mera jämförbar statistik och framläggandet av prognoser över de samlade energitillgångarna och över den förväntade energiförbrukningen i Norden låta utarbeta en nordisk energiförsörjningsmodell,
- b. att intensifiera och vidareutveckla forskningssamarbetet om utnyttjandet av nya och förnybara energikällor,
- c. att samarbeta om etablerandet av demonstrationsanläggningar i full skala för provning av bland annat alternativa energikällor,
- d. att förstärka Nordiska samarbetsorganets för vetenskaplig information resurser på energi- och miljöområdet,
- e. att samordna de nationella energiinstitutens verksamhet i Norden i syfte att nå fram till en ändamålsenlig arbetsfördelning och bättre utnyttjande av redan befintliga resurser samt
- f. att samarbeta på forskarutbildningens område.

II Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för enhetliga metoder för insamling av data och statistik på energi- och miljöområdet.

Köpenhamn, Oslo, Helsingfors, Stockholm och Reykjavík i mars, april
och maj 1982

Margrete Auken (SF)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Gro Harlem Brundtland (A)

Lone Dybkjær (RV)

Rune Gustavsson (c)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Allan Hernelius (m)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Egon Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Elver Jonsson (fp)

Erkki Liikanen (Sd)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Svante Lundkvist (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Páll Pétursson (F.)

Petter Savola (K)

Ib Stetter (KF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Växjö den 24–25 maj 1982, i Mariehamn den 16–17 november 1982 och i Köpenhamn den 14–15 december 1982.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs att

I Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a) genom förbättrad och mera jämförbar statistik och framläggandet av prognoser över de samlade energitillgångarna och över den förväntade energiförbrukningen i Norden låta utarbета en nordisk energiförsörjningsmodell,

b) att intensifiera och vidareutveckla forskningssamarbetet om utnyttjandet av nya och förnybara energikällor,

c) att samarbeta om etablerandet av demonstrationsanläggningar i full skala för provning av bland annat alternativa energikällor,

d) att förstärka Nordiska samarbetsorganets för vetenskaplig information resurser på energi- och miljöområdet,

e) att samordna de nationella energiinstitutens verksamhet i Norden i syfte att nå fram till en ändamålsenlig arbetsfördelning och bättre utnyttjande av redan befintliga resurser samt

f) att samarbeta på forskarutbildningens område.

II Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för enhetliga metoder för insamling av data och statistik på energi- och miljöområdet.

För att få en klarare uppfattning om tillgången på och förbrukningen av energi i de nordiska länderna krävs enligt förslagsställarna förbättrad och mera jämförbar statistik. Genom en sådan menar förslagsställarna underlättas möjligheterna till att på nordiskt plan utarbета prognoser över de samlade energiresurserna i Norden och den förväntade förbrukningen av energi.

På grundval av nationella energi- och ekonomimodeller bör en nordisk energiförsörjningsmodell tas fram. Därigenom skulle ökad kunskap kunna utvinnas om komplicerade framtida samband och samarbetsmöjligheter på energiförsörjningsområdet i Norden.

Ett forskningssamarbete om nya och förnybara energikällor har inletts. I den allra första omgången har det omfattat Danmark, Norge och Sverige. Ett förstärkt nordiskt samarbete beträffande utnyttjandet av de nya och förnybara energikällorna – bl. a. sol, vind, vatten, biomassa och torv – bör komma till stånd. Härvid bör stor vikt läggas vid alternativa energislags miljöeffekter. Här avtecknar sig en nordisk samarbetsinsats som nödvändig och ändamålsenlig enligt förslagsställarna.

Insamling av data på energiområdet sker genom flera internationella organisationers försorg. Att olika definitioner och skilda klassificeringar förekommer medför emellertid ofta att data och statistik inte blir jämförbara. Mot denna bakgrund bör de nordiska länderna på internationellt plan verka för att enhetliga metoder utarbetas för insamling av data och upprättandet av statistik på energi- och miljöområdet.

2 Remissinstanserna

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget.

Nordiska

Nordiska rådets ekonomiska utskott
Kontaktgruppen for Miljølære ved universiteter og høyskoler
Nordel
Nordisk industrifond
Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
Nordiska forskarkurser
Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA)
De nordiske industriforbunds fellesorgan
Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Miljøministeriet
Energiministeriet
Forskningssekretariatet
Håndværksrådet
Organisationen for Vedvarende Energi (OVE)
Danmarks Naturfredningsforening

Finland

Handels- och industriministeriet
Statens tekniska forskningscentral
Institutet för arbetshygien

Norge

Miljøverndepartementet

Olje- og energidepartementet

Kultur- og vitenskapsdepartementet

Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF)

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF)

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)

Statens naturvårdsverk (SNV)

Statens industriverk

Statens miljömedicinska laboratorium (SML)

Nämnden för energiproduktionsforskning (NE)

Energiforskningsnämnden (Efn)

Statens vattenfallsverk

Statens provningsanstalt (SP)

*2.1 Remissinstanser som är positiva till medlemsförslaget**Nordiska*

Nordiska rådets ekonomiska utskott stöder medlemsförslaget. Økonomisk utvalg mener det er viktig å arbeide for å gjøre de nordiske land mindre avhengig av import av energi fra land utenom Norden. Plutselige kriser i energiforsyningen medfører store og ofte langvarige problemer for sysselsetting og produksjon. Det må være et mål å minimalisere risikoen for slike forsyningskriser. Det framlagte medlemsforslag konkretiserer tiltak som kan gi grunnlag for å gjøre Norden mere selvforsynt med energi. Blant tiltakene nevnes en samordning og forbedring av statistikk og prognoser og utvikling av en nordisk energiforsyningsmodell.

Utvalget vil i den forbindelse bemerke at selvom det alltid vil være vanskelig politiske vurderinger, som det også må tas hensyn til ved samordningstiltak, vil en faglig basert forsyningsmodell være et nyttig verktøy når beslutninger om samordningstiltak skal tas.

I tillegg til å utnytte allerede eksisterende nordiske energiressurser er det viktig å forsøke å finne fram til nye. I medlemsforslaget foreslås ulike tiltak for dette formål.

Økonomisk utvalg mener det er viktig å samordne slike tiltak for mer effektivt å utnytte de ressurser som står til disposisjon for denne type virksomhet i Norden. Utvalget vil til slutt bemerke at i forbindelse med forsknings- og utviklingsarbeider er det hensiktsmessig i størst mulig grad å benytte allerede eksisterende nordiske samarbeidsorganer og institusjoner.

De nordiske industriforbunds fellesorgan är positivt till nordiskt samarbete inom ramen för medlemsförslaget. Ett sådant samarbete bör utgå ifrån en klar nordisk arbetsdelning. En sådan arbetsdelning bör innebära ömse-

sidiga förpliktelser och krav om vilket omfång arbetet med demonstrationsanläggning skall ha och vilken insyn m. m. de andra ländernas forskningsinstitutioner och industri skall ha rätt till. Förslaget om en samordning till de nationella energiinstituten i Norden bifalls också.

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information är positivt och framhåller att:

- en aktivering av det nordiska energi- och miljösamarbetet förutsätter effektiv informationsförmedling länderna emellan
- en fortsatt satsning på uppbyggnad och utveckling av nordiska informationstjänster, i detta fall inom energi- och miljöområdet, med hjälp av datateknik och datakommunikationsnät medför ett effektivare informationsutbyte såväl mellan de nordiska länderna som mellan olika vetenskapsområden och sektorer i samhället
- nordiska databaser även kan ge tillgång till utomnordiska svårtillgängliga databaser genom att erbjuda nordisk information i utbyte. Ett exempel på detta är databasen NEI och det traditionellt goda samarbetet mellan de nordiska energibiblioteken, som gjorde det möjligt att göra ett avtal med Department of Energy i USA om nordiskt utnyttjande av den stora amerikanska energidatabasen Energy Data Base.

Nordens fackliga samorganisation är positiv till medlemsförslaget och hänvisar till att det innehåller element som i princip täcks av den nordiska arbetsplanen för energisamarbete. NFS vill i detta sammanhang särskilt peka på arbetsplanens punkt 8, som klarlägger behovet av samarbete mellan de statliga oljeskapande inre områdena prospektering, inköp, transporter och raffinering. Förslaget om att i ökad grad samarbeta med internationella organisationer får bifall. En aspekt som enligt NFS inte berörs i vare sig arbetsplanen eller i medlemsförslaget är energipolitikens sysselsättningsmässiga verkningar.

Nordiska forskarkurser är positiv till ett utökat nordiskt forskningssamarbete inom det aktuella området.

Kontaktgruppen for Miljølære ved universiteter og høyskoler önskar uppmärksamma att den finner att forskarutbildningen bör styrkas. Kontaktgruppen har redan igångsatt en hel del konkreta förslag inom utbildningsfältet. Energiområdets miljöproblem är ett genomgående tema i kontaktgruppens verksamhet.

Nordel instämmer med medlemsförslagen att det är viktigt med en strategi, inom de energi-, miljö- och industripolitiska områdena, så att de nordiska resurserna utnyttjas optimalt. Med optimalt avses då att ekonomiska, försörjnings- och miljömässiga faktorer beaktas. Nordel anser att det inom elförsörjningsområdet i Nordels regi redan sker ett tillräckligt aktivt arbete på dessa områden.

Genom ett väl fungerande samarbete inom elområdet mellan de nordiska länderna kan den totala nordiska elkraftsförsörjningen åstadkommas till betydligt lägre kostnad än om varje land skulle producera el enbart för det

egna behovet utan att beakta utbytesmöjligheterna med grannländerna. Utan detta samarbete skulle också större kvantiteter ändliga resurser, till exempel eldningsolja och kol, behöva användas. Därmed skulle även den totala påverkan på luften i Norden bli större. Strävan är att den vinst som de genom kraftsamarbetet lägre totalkostnaderna ger skall fördelas rättvist mellan länderna. Samarbetet leder också till hög driftsäkerhet.

Nordel stöder arbetet med jämförbar statistik på det totala energiområdet och har både vid arbetet med Nordels årsberättelse och scenariorapporten "Nordenergi 2020" uppmärksammat att det finns vissa olikheter länderna emellan i statistikredovisningen. En möjlig väg att åstadkomma en enhetlig statistik kan vara att som underlag för redovisningen använda det energiflödesschema som tagits fram inom Nordel. Inom elförsörjningsområdet finns tillräcklig och jämförbar statistik i Nordels publikationer.

Inom Nordel pågår arbete med att kartlägga projekt i de olika Nordelländerna inom området nya och förnybara energislag där kraftföretag deltar eller är informerade om verksamheten. Detta för att skapa kontakter och undvika dubbelarbete. Nordel har även påtalat pågående dubbelarbete inom vindkraftområdet. En uppdelning länderna emellan om vilka kraftslag respektive land i första hand bör ägna sig åt har också diskuterats.

Nordel vill även i detta sammanhang peka på de besparingar som kan göras om inte alla de nordiska länderna samtidigt sysslar med alla nya energislag. Det kan synas onödigt att både Danmark och Sverige lägger ner stora belopp på pilotprojekt på vindkraftområdet. I Norge har en utredning om vågenergi gjorts. Ur den bör andra dra erfarenheter. I Finland finns torvkunnande och på Island kunnande om geotermisk energi. Ett samarbete på regeringsnivå länderna emellan borde kunna ge besparingar.

Nordel stöder förslaget ang. etablerandet av demonstrationsanläggningar. Eftersom dessa anläggningar är ekonomiskt kostsamma är det viktigt att ej flera än nödvändigt uppförs.

Att förstärka Nordiska samlingsorganets för vetenskaplig information resurser på energi- och miljöområdet, att samordna de nationella energiinstitutens verksamhet i Norden i syfte att nå fram till en ändamålsenlig arbetsfördelning och bättre utnyttjande av redan befintliga resurser.

Nordel anser sig ej kunna göra något uttalande i dessa frågor.

Danmark

Miljøministeriet anmäler att de har en generellt positiv ställning till utbyggnad av det nordiska forskningssamarbetet på energi- och miljöområdet. En utbyggnad av samarbetet måste enligt miljøministeriet koordineras med redan existerande forskningssamarbete i nordisk regi, samt att det samarbete som sker i EF-regi beaktas. En närmare nordisk koordinering av forskningssituationen måste beakta att forskning på detta område sker vid en rad olika forskningsinstitut. *Miljøministeriet* är positiva till att öka

den vetenskapliga informationsutvecklingen, utbyggnad av demonstrationsanläggningar och forskarutbildning.

Energiministeriet stödjer förslaget om att utarbeta en nordisk energiförsörjningsmodell och hänvisar till att det inom Nordiska ministerrådet beslutats genomföra ett förprojekt i samma anda som skisseras i medlemsförslaget. Energiministeriet stödjer förslaget om utnyttjandet av nya och förnybara energikällor och hänvisar här till den arbetsplan som antogs februari 1982 ang. nya och förnybara energikällor. Energiministeriet är positiv till demonstrationsanläggningen och ökad vetenskaplig information. När det gäller att samordna de nordiska energiinstituten är Energiministeriet tveksam och anför att ett sådant redan pågår och är formaliserat genom det så kallade Nordiske Institutsamarbejde (NIS).

Danmarks Naturfredningsforening är positiv till förslaget under förutsättning att utvidgat nordiskt energisamarbete sker under hänsynstagande till miljömässiga förhållanden.

Organisationen for Vedvarende Energi är positiv till förslaget och konstaterar att det är viktigt när man utarbetar en nordisk energiförsörjningsmodell att se situationen även på lång sikt (kanske 30–50 år). Utgångspunkten på lång sikt bör vara att Norden blir självförsörjande när det gäller energi. Här måste också beaktas att det så långt möjligt blir en regional/ lokal balans mellan energitillgång och energiförbrukningen.

Finland

Institutet för arbetshygien är positivt till medlemsförslaget och konstaterar att forskningsverksamheten i samband med energiproduktionen och dess miljöeffekter har i olika nordiska länder inriktats enligt naturliga intressen. Eftersom det alldeles uppenbarligen under den närmaste tiden sker förändringar i de inbördes relationerna mellan energiproduktionsformerna, är det viktigt att så snart som möjligt försöka utvärdera de långsiktiga effekterna av olika energiproduktionsformer på miljön och befolkningen. Därför är åstadscommandet av en krävande utredning om nordiskt samarbete en viktig målsättning, som på lång sikt kan göra beslutsfattandet inom energiområdet även mera omfattande.

Vidare erinras om att vid utvärderingen av energiproduktionens miljöeffekter bör man inte glömma förekomsten av möjliga hälsoskador hos befolkningen. Detta forskningsområde, som dock utgör en väsentlig del av den totala utvärderingen av för- och nackdelar av energiproduktionsformer, har inte omnämnts i medlemsförslaget. Detta har uppenbarligen skett därför att de största bristerna i forskningen finns just inom hälsoeffekterna av föroreningsemissioner.

Norge

Miljødepartementet ser positivt på medlemsförslaget med undantag av förslag till samordning av energiinstituten. Miljøverndepartementet pekar

på att man i Norge har arbetat utifrån den tanken att sprida energiforskningen på flera institutioner. Därför går det inte att peka ut ett centralt institut. Vidare sker redan idag bland de i medlemsförslaget nämnda instituten ett utsträckt samarbete. När det gäller en nordisk energiförsörjningsmodell anser miljöverndepartementet att en samlad studie av de nordiska ländernas förväntade framtida energiförbruk kan klargöra möjligheter för ekonomiska miljö- och resursmässiga fördelar av nordiskt samarbete. Miljöverndepartementet erinrar om att Instituttt for energiteknikk arbetar med en förstudie på att utveckla en nordisk energiförsörjningsmodell. Användning av demonstrationsanläggningar bör ses i ett kommersiellt sammanhang var finansiering kan sökas hos Den nordiska investeringsbanken.

Olje- og energidepartementet anför att det kan vara nyttigt med att få en mest möjligt jämförbar statistik på energiområdet, en sådan bör vara riktad mot ett vidare användarområde ett modellarbete. Redan idag försiggår ett utsträckt samarbete i Norden genom Nordel. Nordiska ministerrådet stödjer en förstudie angående utveckling av en nordisk energiförsörjningsmodell. I övrigt hänvisas till det samarbete som redan är igångsatt på de områden som medlemsförslaget föreslår.

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd, NTNF, ser det som positivt att forskning på energiområdet tas upp i Nordiska rådet och framför att rådet genom sin verksamhet bör formulera överordnade mål och lägga förhållandena till rätta för att uppnå detta. Rådet bör enligt NTNF, inte gå för långt när det gäller utformning av konkreta medel. Utöver dessa generella förslag vill NTNF ge några konkreta anmärkningar:

1a. En nordisk energiforsyningsmodell har betydlig interesse, spesielt på elkraftsektoren. Vi vil fremheve Nordel-samarbeidet på denne sektoren. Elektrisitet er en dominerende energibærer i Norden og på dette felt har samarbeidet allerede ført til konkrete resultater. Vi nevner felles planleggingsregler, minimalisering av driftskostnader, gjensidig reserve, modellutvikling och statistikk.

Etter initiativ fra Instituttt for energiteknikk utføres det i 1982 en forstudie med sikte på å utvikle en nordisk energisystemmodell. Forstudien støttes av Nordisk Ministerråd. Det vil ikke være riktig å ta endelig standpunkt til fortsettelsen før forstudien er gjennomført, men vi er i utgangspunktet positive. Arbeidet bør eventuelt bygge videre på og koordineres med arbeid utført i Nordel-regi.

b. NTNF har både i langtidsplanen og i perspektivanalysen "ENERGI-1981" gitt uttrykk for at de nye fornybare energikildene ikke bør prioriteres spesielt høyt i Norge. Det bør legges større vekt på vår eksisterende fornybare energikilde, vannkraften, på energiøkonomisering og på oljerelatert forskning.

Når det gjelder forskningssamarbeid er vår erfaring den at fellesprosjekter ofte fører til kostbar administrasjon. Man bør derfor være

tilbakeholden med å starte slike der ikke selve prosjektet er av felles nordisk natur. Et samarbeid som går ut på arbeidsdeling og gjensidig informasjon anser vi som mer hensiktsmessig. Det er viktig at alt unødvendig dobbeltarbeid unngås. Det er imidlertid påkrevet med en viss minsteaktivitet i de respektive land for å bygge opp nødvendig ekspertise, slik at man kan utnytte resultater som er oppnådd andre steder. Arbeidsdelingen må derfor ikke føres for langt.

På initiativ fra Nordisk Embetsmannskomiteé for energipolitikk har de programstyrende organ i Norden (forskningsråd o.l.) opprettet en kontaktgruppe for energiforskning. Gruppen har foreslått flere samarbeidsprosjekt og søkt Nordisk Ministerråd om delfinansiering av flere av disse.

- c. Når det gjelder demonstrasjonsanlegg understrekes også arbeidsdeling og gjensidig informasjon som en hensiktsmessig samarbeidsform.
 - d. Det følger av det vi har sagt ovenfor at vi anser vitenskapelig informasjon som viktig. Det eksisterer allerede et utstrakt vitenskapelig og faglig samarbeid over landegrensene, og man bør basere seg på de organer og institusjoner som allerede eksisterer. På energiområdet har de nordiske land inngått en avtale med USA om systematisk utveksling av informasjon.
 - e. De nordiske energiforskningsinstituttene har lenge hatt et utstrakt samarbeid. Vi anser det som fordelaktig om dette videreføres. Forøvrig viser vi her til uttalelser fra Olje- og energidepartementet.
 - f. NTNF legger stor vekt på forskerutdanning. Økt samarbeid med utlandet i form av f.eks. utvekslingsordninger for stipendiater og forskere anses som gunstig, jfr. NTNF's langtidsplan. Også på dette området bør man bygge på eksisterende organer.
- II. Enhetlige metoder for innsamling og presentasjon av data og statistikk anses som hensiktsmessig. Men man må være oppmerksom på at Norge med sin helt spesielle elektrisitetsforsyning som utelukkende er basert på vannkraft, har spesielle behov når det gjelder energistatistikk. De metoder som brukes i utlandet passer i blant dårlig med tanke på bruk i vår egen planlegging.

Norges almenvitenskapelige forskningsråd, NAVF, är positivt till medlemsförslaget och anför att om ökat samarbete skall föra till bättre resursutnyttjande totalt förutsätter detta att samarbetsuppgifterna har hög prioritet hos alla samarbetspartnerna. Det är därför viktigt att samarbetet i största möjliga grad byggs upp kring de forskningsorgan som finns i de nordiska länderna. Det är redan i dag ett gott samarbete mellan forskningsområdena. Utöver dessa generella synpunkter gör NAVF följande kommentarer:

Konkrete anmärkningar:

- Ia. Bedre og sammenlignbar statistikk er et nødvendig underlag for et

praktisk energisamarbeid. Det er da viktig at et eventuelt felles statistikkssystem legges nærmest mulig opp till dagens rutiner, dersom vedlikehold og videreføring av slik statistikk skal være mulig. At det arbeides med å utvikle en nordisk "prognosemodell", vurderer NAVF som positivt. Et slikt arbeid vil trolig kunne bidra til å avklare hvilke formelle og reelle barrierer som kan vanskeliggjøre et praktisk og effektivt nordisk samarbeid på energi- og miljøområdet.

- Ib. Det er allerede i dag etablert kontakt mellom de nordiske land på området nye fornybare energikilder, både gjennom nasjonale koordinerende komiteer, gjennom felles deltakelse i tilsvarende prosjekter under Det internasjonale energibyrå (IEA) og direkte mellom involverte forskere. Det er imidlertid viktig at samarbeidet videreutvikles, bl.a. ved at det kommer i stand felles nordiske prosjekter. Slikt samarbeid kan bl.a. stimuleres gjennom forskerseminarier på nærmere utvalgte temaområder.
- Ic. Store og kostnadskrevenne demonstrasjons- og prototypenlegg kan med fordel utprøves innenfor en nordisk arbeidsdeling. Kunnskaps- og dataunderlaget kan også forbedres vesentlig dersom det kommer istand felles nordisk evaluering av eksisterende forsøksanlegg i de enkelte land, f. eks. solenergibygninger, vindturbiner og biobrenselanlegg. Tilsvarende felles tiltak kan også tenkes på andre områder, f. eks. evaluering av anlegg for energiøkonomisering.
- Id. Arbeidet med et felles nordisk prosjektinformasjonssystem på energiområdet er allerede kommet godt igang i regi av Nordisk kontaktgruppe for energiforskning. Dette har vært mulig fordi en har kunnet dra direkte nytte av den prosjektinformasjon forskningsrådene i de enkelte land sitter inne med. Det er imidlertid ønskelig at denne informasjonsutvekslingen utvikles til også å omfatte annen faglig informasjon på energi- og miljøområdet. Et slikt system vil i vesentlig grad kunne bidra til at unødvendig dobbeltarbeid unngås. Samtidig gjør det eksisterende kunnskap lettere tilgjengelig for brukere av forskningsresultater.
- Ie. På bakgrunn av de store økonomiske og personellmessige ressursene som er knyttet til de store energiinstituttene virksomhet, er det naturlig at det gjøres en særlig innsats for å samordne virksomheten ved instituttene. Det er imidlertid viktig at disse instituttene virksomhet også ses i sammenheng med den FoU som foregår ved andre større nasjonale energiforskningsinstitutt.
- If. Når det gjelder den langsiktige og grunnleggende kunnskaps- og kompetanseoppbygging, er det spesielt viktig å ta med den forskning som foregår ved universiteter og høyskoler. Disse institusjonene er av avgjørende betydning for tilgang på kvalifiserte forskere til de sentrale energiforskningsinstituttene, og energi- og miljøforskning generelt. Utbygging av høyere utdanning og styrking av forskning henger derfor

nøye sammen. NAVF vil videre påpeke at det på spesielle områder kan være hensiktsmessig med en nordisk arbeidsdeling også når det gjelder spesialistutdannelse. Dette kan også bidra til å stimulere faglig kontakt på tvers av landegrensene, f. eks. gjennom spesielle gjesteforskerstipend, utveksling av lærekrefter, nordiske forskerkurs o.l. Særlig for små spesialområder, kan et slikt samarbeid være avgjørende for heving av det faglige nivå.

- II. NAVFs programområde for energiforskning (POKE) slutter seg i hovedsak til medlemsforslagets anbefaling på dette punkt, men vil påpeke at dette til en viss grad allerede skjer gjennom utveksling av fagkunnskaper og vitenskapelige metoder internasjonalt.

Medlemsforslaget om økt nordisk samarbeid på energi- og miljøområdet gir få holdepunkter for å vurdere hvordan en bedre kontakt tenkes organisert og gjennomført i praksis. Avslutningsvis vil vi derfor fremheve betydningen av å trekke de eksisterende forskningskyndige organ med i den praktiske gjennomføringen, både for å sikre en faglig prioritering og at de tiltak som settes i verk kan få varig betydning for et bedre nordisk forskningssamarbeid.

Sverige

Universitets- och högskoleämbetet konstaterer at de aktualiserade frågorna gäller för UHÄ:s vidkommande dels nordiskt forskningssamarbete om utnyttjande av nya och förnybara energikällor, dels också samarbete på forskarutbildningens område.

Forskningssamverkan inom ramen för eller i anslutning till enskilda projekt etableras normalt direkt mellan de nordiska universiteten och högskolorna. Om det avsedda samarbetet är utpräglat långsiktigt kan det te sig naturligt att eftersträva en profilering mellan länderna av den forskning som syftar till att långsiktigt bygga upp kunskaperna inom energi- och miljöområdet. Dessa frågor är i Sverige en angelägenhet för bl. a. UHÄ och – beträffande energiområdet – framför allt energiforskningsnämnden. UHÄ är således för sin del berett att verka för en sådan samordning.

Förslaget om samarbete på forskarutbildningens område ser UHÄ som en naturlig del av ett långsiktigt forskningssamarbete. Värdet ligger framför allt däri att den samlade kapaciteten för forskarutbildning utnyttjas effektivare. Enligt UHÄ:s mening behövs troligen någon form av stipendier, kanske också "incitamentsanslag" för att säkerställa att samarbetet kommer till stånd.

Statens naturvårdsverk (SNV) tar upp i sitt yttrande endast de frågor som rör miljövärden och erinrar generellt om försurningskonferensen i Stockholm i juni 1982 och dess betydelse för fortsatt intensivt nordiskt samarbete i de frågor som uppkommer inom konventionens ram. SNV erinrar också om den Nordiska miljöskyddskonventionen och dess rättsliga riktlinjer. När det gäller medlemsförslaget konstaterar SNV att de

nordiska länderna bör agera för enhetliga metoder för insamling av data och statistik. Denna inriktning bör understödjas och är dessutom en förutsättning för förslaget att "genom förbättrad och mera jämförbar statistik och framläggandet av prognoser över de samlade energitillgångarna och över den förväntade energiförbrukningen i Norden låta utarbeta en nordisk energiförsörjningsmodell". Det bör dock framhållas att en förutsättning för nordiskt samarbete är att det finns väletablerade nationella organ.

I förslaget framförs vidare en rekommendation "att förstärka Nordiska samarbetsorganets för vetenskaplig information resurser på energi- och miljöområdet". Naturvårdsverket instämmer i detta förslag.

Statens miljömedicinska laboratorium (SML) ställer sig positivt till förslagets allmänna anda och inriktning och ser ett utvidgat nordiskt samarbete som rent generellt önskvärt.

2.2 Remissinstanser med avsaknad av ställningstagande eller med förslag om utredning

Nordiska

Nordisk industrifond vill i detta sammanhang framföra att det är angeläget att det blir en klar ansvarsfördelning för det nordiska energi-FoU-samarbetet.

I medlemsförslaget tas speciellt upp frågan om ytterligare samordning av verksamheten vid de fyra energiforskningsinstituterna (Risø, Statens tekniska forskningscentral, Instituttet for energiteknikk och Studsvik). Fonden vill framhålla att det utöver dessa institut finns ett antal välkvalificerade institutioner, som bedriver energiforskning med energipolitisk inriktning. Det är nödvändigt att vid överväganden om en ytterligare nordisk samordning inom energiforskningsområdet även ta hänsyn till verksamheten vid dessa institutioner.

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål konstaterar att förslaget egentligen ligger utanför deras verksamhetsområde men vill kommentera två av punkterna.

- Ic. På grund av kernekraftens stilling i de forskellige nordiske lande foreligger det for tiden ikke nogen planer for demonstrationsanlæg på området som det vil være naturligt at gennemføre som nordisk projekt.
- Ie. De nordiske energiforskningsinstitutter har på initiativ af NKA længe haft et nært samarbejde især gennem arbejdsfordeling og ressourceudnyttelse på atomenergiområdet. De senere års udvikling har ført til at samarbejdet i stigende grad gælder også andre energikilder.

Danmark

Forskningssekretariatet, forskningsrådene, statens naturvidenskabelige, jordbrugs- og veterinærvidenskabelige, samfundsvidenskabelige og teknisk-videnskabelige forskningsråd, har generelt en positiv holdning til

udbygning af det nordiske forskningssamarbejde på relevante områder, men knytter samtidig visse forudsætninger til en sådan udbygning.

1. Det bør sikres, at samarbejdet til stadighed er i overensstemmelse med de nationale prioriteringer. Når samarbejdet sker i projektform, opnås dette ofte bedst ved, at den fornødne finansiering ydes af nationale midler.
2. En specialisering af energiforskningsinstitutterne i Norden må skønnes at virke stærkt hæmmende på den fleksibilitet, der er nødvendig i det nordiske samarbejde, ligesom der vil være fare for, at værtslandene profiterer relativt mest af de opnåede forskningsresultater.

Den tilstrækkelige fleksibilitet opnås i almindelighed bedst gennem projekt- eller programorienterede aktiviteter, der besluttet fra gang til gang, og hvor der foretages en arbejdsdeling mellem deltagere ud fra kvalitets- og ressourcehensyn.

Det kan være relevant at skabe adgang for andre landes forskere, myndigheder m. v. til at drage nytte af særskilt kvalificerede institutioner. Dette vil f. eks. være nærliggende i et nordisk samarbejde om forskeruddannelsen, hvor der findes et væsentligt behov inden for den grundlæggende energiforskning. Man kan herunder pege på den geologiske forskeruddannelse med henblik på kulbrinteområdet.

3. Der findes allerede et større antal nordiske samarbejdsorganer, der helt eller delvis beskæftiger sig med energiforskning. Mulighederne for at øge samarbejdet er næppe udtømt. Det må anbefales, at den øgede fællesforskning sker efter de under 2. angivne retningslinjer, og at man primært betjener sig af de allerede eksisterende organer, der i det store og hele kan dække alle områder af energiforskningen.
4. Inden for det teknisk-videnskabelige område beskæftiger såvel en embedsmandskomité under Nordisk Ministerråd som Nordforsk sig med fællesnordisk miljøforskning. På energiforskningsområdet findes tilsvarende aktiviteter, og i tillæg hertil kan nævnes Nordiske byggeforskningsorganers samarbejdsgruppe, Nordisk Industrifond, Nordisk atomkoordineringskomité, Nordel og Nordtest.

Den samlede aktivitet i form af udredningsarbejde og forskning er ganske betydelig og må skønnes at være stigende, efter at de nordiske energiministre i april 1980 enedes om retningslinier for et øget nordisk energisamarbejde også på forskningens område. Der kan blandt andet henvises til rapporten *NU 1981:8*, Introduktion af nye og vedvarende energikilder.

5. På det jordbrugs- og veterinærvidenskabelige område gennemføres allerede et nordisk forskningssamarbejde vedrørende såvel energi som miljøspørgsmål. Nordisk Kontaktorgan for jordbrugsforskning (NKJ) har i 1982 udarbejdet et handlingsprogram, hvoraf det fremgår, at der er planlagt en intensiveret nordisk indsats på 15 udvalgte områder. Med relation til miljø planlægges således forskning omkring biologisk be-

kæmpelse af skadegørere, alternative og økologiske produktionsmetoder samt vedrørende kvælstofkredsløbet.

På energiområdet gennemføres en betydelig aktivitet i alle de nordiske lande, og NKJ har finansieret en udredning med henblik på en bedre koordinering af den samlede forskning. Rapporten ventes at foreligge i september måned 1982.

6. Der skal endelig peges på, at den foreslåede arbejdsdeling mellem de nordiske energiforskningscentre ikke forekommer optimal, idet den ikke i tilstrækkelig grad tager hensyn til nationale behov og faglige forudsætninger. For Danmarks vedkommende er anvendelsen af fjernvarme og kul (som sekundær og primær energikilde) markante faktorer i energiforsyningen. Det danske teknologiske stade på disse områder er højt, og stadig eksisterende problemer inden for fjernvarmeteknik og kulteknologi forudsætter en fortsat kraftig national forskningsindsats.

Håndværksrådet har inga kommentarer till medlemsförslaget.

Finland

Handels- och industriministeriet påpekar att det är svårt att utarbeta en allmän modell, som skulle täcka alla delområden inom energiförsörjningen, bl. a. utrikeshandeln i anslutning till energiförsörjningen. Slutresultatet av en sådan modell är ofta så allmänt till sin karaktär, att man kan ifrågasätta dess användbarhet. *Handels- och industriministeriet* finner av ovannämnda orsaker att det inte finns behov att utarbeta en sådan modell.

Enligt handels- och industriministeriets uppfattning skulle det vara viktigare att utreda frågan om man med gemensamma åtgärder kunde förbättra energiförsörjningens funktionsduglighet, ekonomi och säkerhet än att utveckla en nordisk energiförsörjningsmodell. De nordiska länderna kunde till exempel samarbeta inom användningen av olja, oljeraffineringen och naturgasområdet.

Årligen utkommer totala energistatistiker över olika stater och statsgrupper. Alla dessa säges ha till syfte att producera ett jämförbart material om ländernas energikonsumtion, -produktion och -handel. Den statistik som publiceras, är ofta ojämförbar och opålitlig. Detta torde bero på flera orsaker. En orsak torde vara att länderna inte alltid vill lämna alla uppgifter som behövs. I synnerhet gäller detta uppgifter om energiresurser. Därför torde man genom koordinering av statistik eller annat samarbete kunna avlägsna endast en del av problemen, och sålunda kan man inte vänta sig att man uppnår fullständig pålitlighet genom dessa åtgärder.

Statens tekniska forskningscentral är i princip positiv till medlemsförslaget utom vad gäller grundandet av en samnordisk institutstyrelse vilken skulle koordinera energiforskningsanstaltens verksamhet. *Statens tekniska forskningscentral* finner inte detta ändamålsenligt.

Förhållandena i de olika nordiska länderna är rätt olika vad gäller energiförsörjningen och likaså förverkligandet av energiforskningen. Skillna-

derna i de nationella behoven och tillfredsställandet av dem leder redan som sådana till vissa betoningsskillnader i inriktningen av forskningen. Med ömsesidigt samarbete och en överenskommen arbetsfördelning når man till en del mål som nämns i medlemsförslaget. Av flera olika skäl är det dock inte ändamålsenligt att sträva till en vidsträckt och långtgående specialisering. Som ett av skälen kan man nämna tillfredsställandet av behoven hos det egna landets industri, särskilt hos små- och medelstor industri. I detta sammanhang är det på sin plats att erinra om att man i de i medlemsförslaget nämnda energiforskningsanstalterna sinsemellan som bäst utreder möjligheterna att fördjupa samarbetet och förverkliga en ömsesidig arbetsfördelning som är mera långtgående än den nuvarande arbetsfördelningen.

När det gäller utökad vetenskaplig information anför statens tekniska forskningscentral följande: För att man skall kunna utnyttja forskningssamarbetet och forskningsresultaten är det motiverat att anslå tilläggsmedel för information i dess olika former. Både på nationell och nordisk nivå har man hittills fäst för liten uppmärksamhet vid utnyttjandet av forskningsresultaten. Det är speciellt på sin plats att stöda sådana till informationen anslutna åtgärder, med vilkas hjälp forskningsresultaten bearbetas till en brukbar form för den potentiella användargruppen.

Även förslaget om att man mera långtgående än idag kunde koordinera energiforskningsanstalternas verksamhet för att uppnå en ändamålsenlig arbetsfördelning och ett bättre utnyttjande av redan befintliga resurser har väckt positivt intresse. Detta bör ske så att man skapar möjligheter för forskningsanstalterna att fördjupa sin verksamhet på sina specialområden, dock utan att lämna övriga områden helt utanför forskningen.

Norge

Kultur- og vitenskapsdepartementet anför att innan man tar en konkret ståndpunkt för en utveckling av forskningssamarbetet i ett omfång som antyds i medlemsförslaget är det nödvändigt med vidare utredningar bl. a. för att se gjorda behovsanalyser och kartläggning av genomförda och existerande samarbetsområden. I ett förberedande utredningsarbete bör Nordisk forskningspolitisk råd, som träder i kraft från årsskiftet 1982/1983 kunna ha en samordnande och vägledande uppgift.

Sverige

Statens industriverk, SIND, stöder uppfattningen att man måste förbättra och göra statistiken mer jämförbar. När det gäller förslaget om en nordisk energiförsörjningsmodell är det svårt att förstå vad ett sådant arbete skulle syfta till. Det pågår på flera håll ett internationellt samarbete för att utveckla prognosmetoder, inkl. modellstudier (t. ex. tre nordiska projekt delvis finansierade av Nordiska ministerrådet; Energiforsknings-

projekt i Norden, bind 3). Det synes onödigt att starta ytterligare sådana projekt innan man sett vad de redan pågående har kunnat ge.

Industriverket stöder också tanken att intensifiera och vidare utveckla forskningssamarbetet om utnyttjande av nya och förnybara energikällor. Industriverket avstyrker dock bestämt etableringen av en samnordisk institutstyrelse för de olika nordiska forskningsinstituten, då inga påtagliga fördelar kan påvisas med detta. De initiativ som i stället kan komma i fråga, om inte det redan existerande spontana samarbetet fungerar tillräckligt bra, kunde t. ex. vara anordnande av forskningsseminarier på olika områden.

Nämnden för energiproduktionsforskning, NE, tillstyrker förslaget att intensifiera och vidareutveckla forskningssamarbetet om utnyttjandet av nya och förnybara energikällor.

NE avser att inom den nordiska kontaktgrupp för energiforskning som Nordiska ministerrådet skapat direkt verka för ett sådant forskningssamarbete. Kontaktgruppen och dess sekretariat ger goda möjligheter till initierande av samarbetsprojekt att genomföra i de olika länderna. För närvarande finns en rad NE-projekt med nordisk samverkan.

NE avstyrker förslaget att samordna de nationella energiinstitutens verksamhet i Norden med en särskild institutstyrelse i syfte att nå fram till en ändamålsenlig arbetsfördelning och bättre utnyttjande av redan befintliga resurser.

NE utnyttjar ett av de angivna instituten, Studsvik, som en betydande entreprenör vid genomförandet av projekt inom tillförselprogrammet. Eftersom NE är ansvarigt för ett program med klara målangivelser är det nödvändigt med stark projektdefinition och styrning av verksamheten. Att etablera en samnordisk institutstyrelse som disponerar egna resurser finner NE inte ändamålsenligt. Nordiska projekt måste skapas utifrån deras berättigande i de nationella programmen. Det är alltså programorganen som bör avgöra vilka projekt, som med fördel skall drivas i nordisk samverkan. Organisation som skall genomföra ett samverkansprojekt måste kunna väljas fritt beroende på karaktären av projektet, industriengagemang, finansiering etc. Förslaget med resursram och en samordnande styrelse bedöms ej ge förväntad effekt.

Energiforskningsnämnden (Efn) anför följande:

Ib. Efn stöder förslaget och söker på olika sätt främja samarbete. Som exempel kan nämnas att ett nordiskt förprojekt (Danmark, Norge, Sverige) angående möjligheter och begränsningar för ett nordiskt energisystem för svensk del har finansierats med bl. a. medel från programmet Allmänna energisystemstudier (AWS) som Efn ansvarar för.

Inom den nordiska kontaktgrupp för energiforskning som Nordiska ministerrådet har inrättat avser Efn att verka för forskningssamarbete. Samarbetet behöver ej nödvändigtvis omfatta enbart deltagande

i forskningsprojekt. Seminarieverksamhet, stipendier, utgivande av FoU-projektkataloger och annan typ av information är exempel på andra viktiga former för samarbete. Med hjälp av informations- och erfarenhetsutbytet i kontaktgruppen och på seminarier m. m. kan gemensamma nordiska satsningar kristalliseras ut vilka ur prioriteringssynpunkt jämförs med de nationella projekten. För att få en effektiv prioritering är det av vikt att finansieringen av de gemensamma satsningarna i huvudsak sker direkt genom de medelsbeviljande organen i respektive land.

- Ie. För svenskt vidkommande utnyttjas ett av de angivna instituten, Studsvik, i stor utsträckning för genomförandet av ett antal projekt inom energiforskningsprogrammet. Studsvik är ett aktiebolag som styrs av en på bolagsstämman vald styrelse. Uppdragsforskning, kommersiell verksamhet samt viss nukleär serviceverksamhet är de viktigaste inkomstkällorna. Inriktning och omfattning av uppdragen från energiforskningsprogrammet är styrt av de mål som riksdagen har uppsatt för energiforskningsprogrammet. Varje programorgan har ansvar att genom val av projekt och styrning av verksamheten se till att målen uppnås. De nordiska projekten bör, som nyss framhållits, ses i anslutning till respektive lands nationella program och växa fram ur dessa. Det är i första hand de anslagsgivande programorganen som har kompetensen att avgöra vilka projekt som med fördel kan drivas i en nordisk samverkan. Efn avstyrker mot denna bakgrund bestämt förslaget att etablera en samnordisk institutsstyrelse som disponerar egna resurser.

Statens vattenfallsverk instämmer med medlemsförslaget att det är viktigt med en strategi inom de energi-, miljö- och industripolitiska områdena och att denna strategi, med beaktande av tekniska, ekonomiska och handelspolitiska förutsättningar, bör syfta till att göra Norden som helhet mindre beroende av importerade energiråvaror. Inom elkraftområdet sker omfattande arbete med denna målsättning, såväl nationellt som genom det samarbete som sker inom Nordels ram.

Konkreta kommentarer:

- Ia. Det är av väsentlig betydelse att man har jämförbar energistatistik. Inom elenergiområdet är detta krav redan uppfyllt i tillräcklig omfattning. Prognoser över tillgångarna och den förväntade förbrukningen av elenergi görs nationellt och sammanställs av Nordel. Jämförelser mellan prognoser över tillförsel och behov inom de nordiska länderna är av värde för planeringen inom de enskilda länderna. Avstämningar av förutsättningar och resultat från de olika ländernas studier kan därvid utgöra underlag för värdering av de landsvisa prognoserna. Inom elkraftområdet sker sådana avstämningar inom Nordel.

Förslaget om en nordisk energiförsörjningsmodell måste utvecklas ytterligare innan behovet och nyttan kan bedömas. I en första anblick

verkar värdet av en sådan modell tveksamt mot bakgrund av olikheterna länderna emellan vad gäller energistruktur och energipriser.

- Ib. Vattenfall ser det i princip önskvärt med samarbete för erfarenhetsutbyte, för att skapa kontakter och för att åstadkomma bäst och mest
- Ic. ändamålsenliga utnyttjande av befintliga resurser. Inom den svenska elkraftindustrin pågår ansträngningar för att öka forsknings- och utvecklingssamarbetet inom landet. Inom Nordel har diskuterats att resp. land bör koncentrera sina forsknings- och utvecklingsinsatser till vissa energislag så att en sådan fördelning erhålles som innebär att de enskilda ländernas naturliga förutsättningar tas till vara på bästa sätt. Det bör dock noteras att det ofta kan vara en fördel att utvecklingsarbete för ett visst energislag bedrivs i flera länder oberoende av varandra. Härigenom breddas utvecklingsarbetet så att olika tekniska lösningar kan prövas. Det är därvid väsentligt med en snabb spridning av kunskaper och erfarenheter så att bästa möjliga underlag finns för länderna att fortlöpande ompröva sina insatser.

Statens provningsanstalts yttrande gäller konkreta kommentarer:

- Ic. Sp delar uppfattningen att stora fördelar kan vinnas med ett utökat nordiskt samarbete om demonstrationsprojekt. Sådana projekt är ofta mycket kostnadskrävande och förutsätter dessutom tillgång till speciell kompetens för projektering, uppförande och utvärdering. Samarbetet bör kunna omfatta alla former av demonstrationsprojekt. Ofta utnyttjas möjligheten att utvärdera ny energiteknik genom en alternativ projektering och utformning av normala byggprojekt (forskningsinriktat experimentbyggande). Samarbetet kan i dessa fall avse t. ex. finansiering, projektering och mätteknisk utvärdering. Demonstrationsprojekten kan också avse anläggningar och provhus som enbart utnyttjas för provning, utvärdering och demonstration. I dessa fall kan samarbetet utökas till ett kontinuerligt samutnyttjande av dessa resurser.
- Ie. Förslaget utgår från en starkt förenklad bild av resursstrukturen för energiforskning i de olika länderna. Av de redovisade institutionerna är det enligt SPs mening endast VTT i Finland som har en sådan bredd i sin verksamhet att begreppet "nationellt energiinstitut" är motiverat. I Sverige finns förutom Studsvik Energiteknik AB ett flertal andra institutioner med resurser och forskningsverksamhet inom energiområdet. Karaktäristiskt är att ingen av dessa institutioner täcker hela eller ens större delen av energiområdet.

Inom Norden finns, som påpekas i förslaget, begränsande resurser för energiteknisk FoU. SP delar uppfattningen att det därför är angeläget att ta tillvara möjligheterna att fördela utvecklingsarbete och utvecklingskostnader över gränserna. Det finns flera faktorer som gör att detta samarbete har förutsättningar att bli fruktbarande. De nordiska länderna uppvisar stora likheter bl. a. vad gäller klimat, energiför-

sörjningssystem och teknologisk nivå. Mellan SP och motsvarande nordiska institutioner finns t. ex. redan inom ramen för Nordtest ett väl fungerande samarbete. För att den nu aktuella samordningen ska få avsedd effekt är det dock – enligt SPs mening – nödvändigt att de föreslagna åtgärderna ses över och anpassas till den organisatoriska struktur och resursbild som gäller för energiforskningen i respektive land.

3 Sammanfattning

Det råder enighet mellan förslagsställarna och de tillfrågade remissorganen om det överordnade syftet med medlemsförslaget. Däremot är meningarna delade när det gäller de föreslagna medlen. Sålunda tillstyrker alla tillfrågade remissorganen förslaget om förbättrad och jämförbar statistik, demonstrationsanläggningar samt samarbete på forskarutbildningens område medan de flesta organen inte direkt avstyrker men inte heller tillstyrker tanken på att utarbeta en nordisk energi-försörjningsmodell, utveckla nya förnybara energikällor samt förstärka Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information. Vidare råder tveksamhet när det gäller att samordna de nationella energiinstitutens verksamhet i Norden.

De motiveringar som remissorganen anför är mycket likartade. Ett samarbete bör enligt remissvaren ske utifrån en klar nordisk arbetsfördelning, en klar ansvarsfördelning med ömsesidiga förpliktelser och krav om vilket omfång arbetet skall ha samt vilka hänsyn som de andra ländernas forskningsinstitutioner och industrier skall ha rätt till.

Därutöver framförs att samarbetet bör resultera i en profilering länderna emellan men i sådana former att ett utvecklingssamarbete för ett visst energislag bedrivs i flera länder oberoende av varandra. Härigenom breddas utvecklingsarbetet och olika tekniska lösningar erhålles.

Förslaget om att på internationellt plan verka för enhetliga metoder för insamling av data och statistik på energi- och miljöområdet har väckt enbart positivt intresse.

4 Utskottet

Medlemsförslaget, som har sin utgångspunkt i ett av Nordiska rådets social- och miljöutskott och ekonomiska utskottet anordnat seminarium november 1981 på temat "Energi i Norden" – ekonomi, försörjning och försörjningstrygghet" syftar till ett intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet.

Energiolitiken i de nordiska länderna formuleras i termer av mindre avhängighet av importerad olja, ökande bruk av kol och större satsning på nya och förnybara energikällor för bruk i framtiden. Samtidigt med denna strävan att säkra energiförsörjningen eftersträvas miljömässiga hänsyn.

Att förena en ekonomisk och försörjningsmässigt trygg energiproduktion med krav på regional balans och en säker och sund miljö tillhör, enligt utskottet, 1980-talets stora politiska utmaningar nationellt, regionalt och globalt.

I syfte att uppnå ett intensifierat nordiskt forskningssamarbete föreslås i medlemsförslaget en rad konkreta åtgärder vilka i de flesta fall ingående belysts av de olika remissorganen. Någon orsak att inom ramen för detta betänkande rangordna de föreslagna åtgärderna efter angelägenhetsgrad eller de praktiska möjligheterna att utföra dessa finner inte utskottet nödvändigt. Utskottet kan för egen del helt omfatta syftet med medlemsförslaget men önskar att framlägga vissa synpunkter.

En viktig förutsättning för att ett intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet skall kunna komma till stånd är som förslagsställarna föreslår att en förbättrad och mera jämförbar statistik utarbetas. En sådan finns redan idag inom elenergiområdet för de nordiska länderna och bör kunna utgöra en förebild. En förbättrad och mera jämförbar statistik de nordiska länderna emellan kan också bli en förebild att föra ut på internationellt plan.

I medlemsförslaget aktualiseras frågan om att låta utarbeta en nordisk försörjningsmodell över den förväntade energiförbrukningen i Norden. Nordens samlade tillgångar är sammantaget goda i jämförelse med andra industriländer, men skiljer sig avsevärt de nordiska länderna emellan. Utskottet instämmer med förslagsställarna att det är viktigt med en strategi inom de energi- och miljöpolitiska områdena, så att de nordiska resurserna utnyttjas optimalt. Med optimalt menas då att ekonomiska, försörjnings- och miljömässiga faktorer beaktas. Utskottet vill här hänvisa till att det inom elförsörjningsområdet redan idag sker ett aktivt arbete. Genom ett väl fungerande samarbete mellan de nordiska länderna har den totala nordiska elkraftsförsörjningen ordnats till en betydligt lägre kostnad än om varje land skulle producera el enbart för det egna behovet utan att beakta utbytesmöjligheterna med grannländerna. Utan detta samarbete skulle också större kvantiteter ädliga resurser till exempel olja och kol, behöva användas. Strävan är att den vinst som de genom kraftsamarbete lägre totalkostnaderna ger skall fördelas rättvist mellan länderna.

Utskottet stöder förslaget om att intensifiera och vidareutveckla forskningssamarbetet om utnyttjandet av nya och förnybara energikällor, ett samarbete länderna emellan borde kunna ge besparingar och undvika dubbelarbete.

Utskottet stöder även förslaget om att samarbeta om etablerandet av demonstrationsanläggningar i full skala för provning av bland annat alternativa energikällor. Sådana projekt är oftast kostnadskrävande och kräver stor speciell kompetens. Ett nordiskt samarbete kan medföra att kunskaps- och dataunderlaget förbättras, stora och ekonomiska kostnader fördelas

samt att man samtidigt uppnår en arbetsfördelning och ömsesidig information.

Det har av remissbehandlingen framgått att det redan nu försiggår ett etablerat och utvecklat samarbete inom forskningen på energi- och miljöområdena de nordiska länderna emellan. Utskottet anser att detta samarbete bör intensifieras. För att de enskilda ländernas forskningsresultat skall kunna användas fullt ut krävs en förstärkning av vetenskaplig information om och dokumentation av den kunskap från olika områden som finns. Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information kan här fylla ett viktigt syfte.

När det gäller förslaget om att samordna de nationella energiinstitutens verksamhet i Norden menar utskottet det vara ett förslag väl värt att prövas och vill här ånyo hänvisa till det samarbete som sker inom elförsörjningsområdet inom Norden. Bakgrunden till Nordels bildande utgör en rekommendation från Nordiska rådet 1959. Efter diskussioner mellan de större nordiska kraftföretagen och ytterligare stöd från Nordiska rådet bildades Nordel 1963. Nordel är ett rådgivande och rekommenderande organ med syfte att befärma internationellt främst nordiskt samarbete beträffande produktion, distribution och konsumtion av elenergi.

När det gäller att samordna de nationella energiinstitutens verksamhet i Norden finns många svårigheter. Förutom de problem som det innebär att lyckas med själva prioriteringen och fördelningen av uppgifterna, finns det institutionella svårigheter. En allt för stark centralisering av energiforskningen till ett institut kan vara negativt. En spridning på fristående institut, på universitet och högskolor, även regionalt har sina fördelar. Ser man på fördelarna med förslaget kan man konstatera att en större resurs inom FoU-området leder till en djupare kompetens på området. Detta kan i sin tur attrahera industriparter och industrikontakter. Därmed ökar forskningens verklighetsförankring. En sådan samordning kan också öka institutens internationella slagkraft. Utskottet som har noterat att förslaget har fått såväl positivt som negativt mottagande menar, trots svårigheterna, att förslaget har sina klara fördelar och bör prövas.

Utskottet som har konstaterat att förslaget om att samarbeta på forskarutbildningens område emottagits positivt från samtliga remissinstanser vill för sin del instämma i medlemsförslaget med följande tillägg. Utskottet önskar peka på det värdefulla i särskilt när det gäller den långsiktiga och grundläggande kunskaps- och kompetensforskningen att även ta med den forskning som pågår vid universitet och högskolor. Vidare menar utskottet det vore värdefullt om det kunde inrättas fler utbytestjänster för forskare och stipendiater mellan de nordiska länderna.

När det gäller att på internationellt plan verka för enhetliga metoder för insamling av data och statistik på energi- och miljöområdet vill utskottet hänvisa till sitt yttrande ovan angående förslaget om en förbättrad och mera jämförbar statistik i Norden. Utskottet konstaterade då att en sådan

statistik de nordiska länderna emellan också kan bli en förebild att föra ut på internationellt plan.

Det existerar redan nu, vilket också remissbehandlingen bekräftar, ett nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljövårdsområdet, vilket enligt utskottets uppfattning bör underlätta genomförandet av den nedan föreslagna rekommendationen. Med hänsyn till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendationer:

- I Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:
 - a. att genom förbättrad och mera jämförbar statistik och framläggandet av prognoser över de samlade energitillgångarna och över den förväntade energiförbrukningen i Norden låta utarbeta en nordisk energiförsörjningsmodell,
 - b. att intensivt utveckla och vidareutveckla forskningssamarbetet om utnyttjandet av nya och förnybara energikällor,
 - c. att samarbeta om etablerandet av demonstrationsanläggningar i full skala för provning av bland annat alternativa energikällor,
 - d. att förstärka Nordiska samarbetsorganets för vetenskaplig information resurser på energi- och miljöområdet,
 - e. att samordna de nationella energiinstitutens verksamhet i Norden i syfte att nå fram till en ändamålsenlig arbetsfördelning och bättre utnyttjande av redan befintliga resurser samt
 - f. att samarbeta på forskarutbildningens område inom energi- och miljöområdet.
- II Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för enhetliga metoder för insamling av data och statistik på energi- och miljöområdet.

Köpenhamn den 14 december 1982

Margrete Auken (SF)

Karin Flodström (S)

Rune Gustavsson (C)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (S)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

BILAGA 3. I efterhand inkomna yttranden (se supplement)

Medlemsförslag

om utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet

(Väckt av Margrete Auken, Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Lone Dybkjær, Rune Gustavsson, Margit Hansen-Krone, Ashbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Elsi Hetemäki-Olander, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Egon Jensen, Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Grethe Lundblad, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Astrid Murberg Martinsen, Páll Pétursson, Petter Savola, Ib Stetter, Sten Söderström och Bernhardt Tastesen)

1 Bakgrund

Den senaste tioårsperioden har en rad rekommendationer antagits av Nordiska rådet på miljövärdområdet. En av de mest betydelsefulla är *rek. nr. 4/1972/s* angående nordisk miljöskyddskonvention. I denna rekommendation förordades dels att en miljöskyddskonvention skulle ingås de nordiska länderna emellan syftande till att i nationell lagstiftning likställa grannländernas miljöskyddsintressen med det egna landets, dels en harmonisering av miljöskyddsreglerna i de nordiska länderna. Den nordiska miljöskyddskonventionen trädde i kraft i oktober 1976.

Att den nordiska miljöskyddskonventionens principer skulle utsträckas till att omfatta också de europeiska länderna förordades i *rek. nr 7/1978/s*. De nordiska ländernas regeringar uppmanades i denna rekommendation att verka för utarbetandet och antagandet av en europeisk miljöskyddskonvention. Förslaget togs upp inom Förenta Nationernas ekonomiska kommission för Europa—ECE. I november 1979 undertecknade de europeiska miljövärdministrarna konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar, som nu ratificerats av samtliga nordiska länder. Även om denna konvention inte är bindande, förpliktar sig signatärstaterna att begränsa, gradvis minska och förhindra luftföroreningarna med hjälp av bästa möjliga teknik. Alla slags luftföroreningar omfattas av den europeiska konventionen. I förgrunden har stått utsläppen av svavel och därav förorsakad försurning. Därtill har kväveoxiderna, tungmetallerna och de klorerade kolvätena uppmärksamats.

Flera av de rekommendationer som Nordiska rådet antagit på miljövärdområdet har uttryckligen berört vattenföroreningarna. I *rek. nr. 30/1970/s* förordade Nordiska rådet att en överenskommelse skulle ingås

mellan Östersjöns sju strandstater om skydd av den marina miljön. Konventionen trädde i kraft i maj 1980 sedan den ratificerats av Finland, Sovjetunionen, Polen, DDR, BRD, Danmark och Sverige. De konventionslutande staterna skall vidtaga administrativa eller lagstiftningsmässiga åtgärder för att minska utsläppen av föroreningar i Östersjön. DDT och PCB skall förhindras att nå ut i konventionsområdet via luften och vattnet. Ämnen vars förekomst skall begränsas är kadmium, kvicksilver, koppar och zink. Ett permanent sekretariat har förlagts till Helsingfors.

I *rek. nr. 9/1975/s* angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön uppmanades de nordiska ländernas regeringar att verka för att Internationella sjöfartsorganisationens – IMCO – konvention om förhindrande av föroreningar från fartyg träder i kraft i Östersjöområdet. Ännu har samtliga nordiska länder inte ratificerat IMCO-konventionen. Besläktad med sistnämnda rekommendation är *rek. nr 8/1975/s* angående begränsning av utsläpp i Bottniska viken.

Avsikten med detta initiativ var att i området komma till rätta med de landbaserade utsläppen och föroreningarna från fartyg samt att öka forskningsinsatserna. Ett samarbetsavtal mellan myndigheter i Finland och Sverige ingicks år 1972 beträffande skyddet av Bottniska viken.

År 1972 beslöt ministerrådet att ett handlingsprogram för nordiskt samarbete skulle utarbetas. Programmet som framlades år 1973 för behandling i Nordiska rådet upptog fyra huvudområden: industri-, energi-, regional- och miljöpolitik. Miljövårdsinslaget i handlingsprogrammet innefattade beslut om ingåendet av en nordisk miljöskyddskonvention, vissa samarbetsåtgärder rörande den yttre miljön samt upprättandet av ett nordiskt samarbetsorgan för arbetsmiljöfrågor.

På förslaget från Nordiska rådet reviderades och ajourfördes det nordiska miljöförhållningsprogrammet 1977–78. Våren 1978 antogs det nu gällande programmet för nordiskt samarbete på miljöförhållningsområdet. Programmet skall vara styrande för ministerrådets insatser på miljöförhållningsområdet under perioden 1978–82. Överläggningar om en ny överarbetning av miljöförhållningsprogrammet kommer att ske hösten 1982 mellan Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ.

Ministerrådets miljöförhållningsprogram består av ett tiotal punkter. De avser (1) bekämpande av vatten- och luftföroreningar, buller och återvinning av avfall, (2) produktkontroll, (3) naturvård och friluftsliv, (4) naturresurser, (5) ekologi, (6) miljöförhållningsforskning, (7) miljö- och resursdata, (8) miljöförhållningsutbildning samt (9) internationellt samarbete.

2 Problemfältet

Att förena en ekonomisk och försörjningsmässigt trygg energiproduktion med kraven på regional balans och en säker och sund miljö tillhör 1980-talets stora politiska utmaningar nationellt, regionalt och globalt. Den

inhemska energiproduktionen i de nordiska länderna kännetecknas av riklig tillgång på vattenkraft i Finland, Island, Norge och Sverige. Norge och Danmark är de enda nordiska länderna som producerar olja av någon omfattning. Kärnkraft förekommer enbart i Finland och Sverige. Den geotermiska energin utvinnes exklusivt i Island. Produktionen av naturgas har kommit in alltmera i bilden både i Danmark och Norge. Finland och i någon mån Danmark och Sverige använder torv för att producera energi. Ingen av de uppräknade energibärarna saknar emellertid negativa miljöeffekter, möjligen med undantag för den geotermiska energin.

Den nordiska miljöskyddskonventionen slår i övergripande termer fast att bevarandet av miljön i de nordiska länderna är en gemensam angelägenhet. Miljöpolitikens mål i de nordiska länderna är likartade. Användningen av naturtillgångarna skall ske på ett rationellt sätt. Förnybara naturresurser bör endast användas inom ramen för sin förnyelseförmåga. Miljöfrågorna får inte brytas loss ur sitt sammanhang. De hänsyn som en sund, trygg, trivsamt och stimulerande livsmiljö kräver, måste tas inom all samhälllig och privat verksamhet. En säker och trygg energiförsörjning utgör en grundläggande förutsättning för den miljöpolitik som kan och bör föras av de nordiska länderna.

För projektverksamhet år 1982 disponerar Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor över 2 324 000 Nok. Därtill finns en särskild beviljning för området energi och miljö. Vid förbränning av fossila bränslen bildas en grupp ämnen, polycykliska aromatiska hydrokarboner (PAH) som kan vara cancerframkallande. Ett nordiskt projekt syftar till att klarlägga om långväga transport av PAH förekommer samt hur den lokala miljön påverkas. Studierna kommer bl. a. att gälla upptagandet av PAH i grönsaker och dricksvatten. Syftet med ett annat av ministerrådets projekt är att samla information om sambandet mellan olika luftföroreningar och deras hälsoeffekter. Såväl epidemiologiska som experimentella ansatser användes. Ett tredje projekt, som pågått sedan 1975, avser samnordiska insatser vid utarbetande av mät- och analysmetoder inom ramen för ett europeiskt program för luftövervakning. Den sura nederbörden står i förgrunden.

Riktlinjer och genomförandeprogram för undersökningar av luft i städer utarbetas också inom ramen för ett nordiskt projekt. Därigenom kan luftövervakningsstudier i nordiska städer utföras på samma sätt. Jämförbarheten ökar. Information och erfarenheter utväxlas på bilavgasområdet de nordiska länderna emellan. Samordnat internationellt nordiskt uppträdande eftersträvas. En nordisk beräkningsmodell för bilavgaser utarbetas. Metoder för riktlinjer för utarbetandet av nationella miljöövervakningsprogram avseende vatten, luft, mark och organismer samt potentiella samsambandsmöjligheter står i förgrunden för ett annat miljövårdsprojekt.

3 Social- och miljöutskottets och ekonomiska utskottets seminarium

Nordiska rådets social- och miljöutskott och ekonomiska utskott arrangerade gemensamt i Södertälje den 9–11 november 1981 ett seminarium på temat "Energi i Norden – ekonomi, miljö och försörjningstrygghet". Seminariets huvudfrågeställning var: Hur skulle de nordiska länderna ordna sin energiförsörjning om de vore ett land istället för fem? Vad skulle en nordisk energiplan få för miljömässiga konsekvenser? Eller mera populärt uttryckt: Vad kostar nationsgränserna i Norden? Vid seminariet redovisades översiktligt tillgången och förbrukningen av energi i Norden idag och år 2000. Den nordiska miljöpolitikens mål och medel analyserades. Korta redogörelser land för land lämnades beträffande försörjningstrygghet och ekonomi på energiområdet. Under grupparbetet diskuterades vilka konsekvenser en gemensam nordisk energiplan skulle få för regionalpolitiken, miljön, forskningen, ekonomin och industrin samt för kommunikationerna. Det rådde utbredd enighet vid seminariet om att det var fruktbart att ställa frågan på det sätt som gjorts. De förslag som framkom vid seminariet på energi- och miljöområdet och som vi önskar föra vidare sammanfattas i det följande. Andra medlemsförslag tar upp regionalpolitiska och ekonomisk-industriella samt forskningsmässiga aspekter.

4 Förslag till samarbetsåtgärder

Generellt accepterad är förorenaren-betalar-principen. Därav följer att företagen inte skall stödjas ekonomiskt av samhället vid finansieringen av miljöskyddande åtgärder. Man kan dock gentemot detta med viss rätt hävda att i en situation då subventioner införts i ett övrigt marknadsekonomiskt system för att få till stånd vissa åtgärder så borde det kunna ske också beträffande miljövärdsinvesteringar. Det kan vidare finnas situationer då ett nordiskt land kan ha intresse av att stödja åtgärder som syftar till att de miljöskadliga utsläppen minskas i ett nordiskt grannland som för egen del ej drabbas av dessa. Bidrag till forskning eller expertis kan här vara ett verksamt medel. Denna fråga bör tas upp på nordiskt plan till närmare granskning.

De nordiska länderna bör tillsammans låta utarbeta metoder för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter. Det utgör en naturlig nordisk samarbetsuppgift.

Miljöföreningarna gör inte halt vid nationsgränserna. Även om de nordiska länderna på goda grunder bör börja med att genomföra åtgärder till skydd av den egna miljön ter sig ett vidare internationellt samarbete i många avseenden naturligt. De nordiska länderna bör därför, såsom redan skett beträffande ingåendet av en europeisk miljöskyddskonvention och en internationell konvention till skydd för ozonskiktet, sträva efter att i internationella fora – t. ex. UNEP, OECD och ECE – intensifiera sina insatser på miljöområdet. Genom att uppträda gemensamt ökar de nordiska länder-

nas möjligheter att få gehör för de egna uppfattningarna om hur miljövärdens intressen bör främjas genom internationella samarbetsåtgärder.

En möjlighet är att inte alla länder utan blott två eller tre går samman för att lösa en samarbetsuppgift. På miljövärdensområdet har bilaterala överenskommelser ingåtts t. ex. mellan Finland och Sverige om bekämpandet av föroreningarna i Bottniska viken och mellan Danmark och Sverige om rening av Öresund. Detta samarbete bör fortsätta. I vissa situationer kan också ingåendet av ett bilateralt avtal mellan ett nordiskt och ett icke-nordiskt land vara den snabbaste framkomstvägen. Dock bör innan bilaterala avtal av sistnämnda typ ingås möjligheterna till allnordisk samverkan ha prövats.

Under hänvisning till vad som ovan anförts hemställs att Nordiska rådet antager följande rekommendationer:

- I Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att
 - a. utarbeta långsiktiga modeller för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter,
 - b. utreda förutsättningarna för att ekonomiska resurser för forskning och expertis skall kunna ställas till förfogande för att förebygga miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land.
- II Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att
 - a. i internationella sammanhang t. ex. inom UNEP, OECD och ECE uppträda gemensamt i syfte att påverka utvecklingen på energi- och miljöområdet och
 - b. att innan en bilateral samverkan inleds mellan ett nordiskt och ett icke-nordiskt land pröva möjligheterna till en samnordisk lösning.

Köpenhamn, Oslo, Helsingfors, Stockholm och Reykjavík i mars, april och maj 1982

Margrete Auken (SF)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Gro Harlem Brundtland (A)

Lone Dybkjær (RV)

Rune Gustavsson (c)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Allan Hernelius (m)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Egon Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Elver Jonsson (fp)

Erkki Liikanen (Sd)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

Svante Lundkvist (s)

Matthias Á. Mathiesen (Sj.)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Páll Pétursson (F.)

Petter Savola (K)

Ib Stetter (KF)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Växjö den 24–25 maj 1982, i Mariehamn den 16–17 november 1982 och i Köpenhamn den 14–15 december 1982.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs att

I Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- a. utarbeta långsiktiga modeller för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter,
- b. utreda förutsättningarna för att ekonomiska resurser för forskning och expertis skall kunna ställas till förfogande för att förebygga miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land.

II Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att

- a. i internationella sammanhang t.ex. inom UNEP, OECD och ECE uppträda gemensamt i syfte att påverka utvecklingen på energi- och miljöområdet och
- b. att innan en bilateral samverkan inleds mellan ett nordiskt och ett icke-nordiskt land pröva möjligheterna till en samnordisk lösning.

Förslagsställarna hänvisar till och konstaterar att den nordiska miljöskyddskonventionen i övergripande termer fastslår att bevarandet av miljön i de nordiska länderna är en gemensam angelägenhet. Miljöpolitikens mål i de nordiska länderna är likartade. Användningen av naturtillgångarna skall ske på ett rationellt sätt. Förnybara naturresurser bör endast användas inom ramen för sin förnyelseförmåga. Miljöfrågorna får inte brytas loss ur sitt sammanhang. De hänsyn som en sund, trygg, trivsamt och stimulerande livsmiljö kräver, måste tas inom all samhälls- och privat verksamhet. En säker och trygg energiförsörjning utgör en grundläggande förutsättning för den miljöpolitik som kan och bör föras av de nordiska länderna.

Vidare konstateras i medlemsförslaget att miljöföröreningarna inte gör halt vid nationsgränserna. Även om de nordiska länderna på goda grunder bör börja med att genomföra åtgärder till skydd av den egna miljön ter sig ett vidare internationellt samarbete i många avseenden naturligt.

De nordiska länderna bör därför, enligt förslagsställarna, såsom redan

skett beträffande ingåendet av en europeisk miljöskyddskonvention och en internationell konvention till skydd för ozonskiktet, sträva efter att i internationella fora – t. ex. UNEP, OECD och ECE – intensifiera sina insatser på miljöområdet. Genom att uppträda gemensamt ökar de nordiska ländernas möjligheter att få gehör för de egna uppfattningarna om hur miljövärdens intressen bör främjas genom internationella samarbetsåtgärder.

2 Remissinstanserna

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget.

Nordiska

Nordiska rådets ekonomiska utskott

Nordel

Nordiska investeringsbanken

Nordisk Industrifond

De nordiske industriforbunds fellesorgan

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

Danmark

Miljøministeriet

Håndværksrådet

Organisationen for Vedvarende Energi (OVE)

Danmarks Naturfredningsforening

Finland

Ministeriet för inrikesärendena

Handels- och industriministeriet

Institutet för arbetshygien

Finlands naturskyddsförbund

Norge

Miljøverndepartementet

Olje- og energidepartementet

Sverige

Statens naturvårdsverk (SNV)

Statens industriverk

Nämnden för energiproduktionsforskning (NE)

Statens miljömedicinska laboratorium (SML)

Energiforskningsnämnden (Efn)

Statens vattenfallsverk

2.1 Remissinstanser som är positiva till medlemsförslaget

Nordiska

Nordiska rådets ekonomiska utskott är positiv till förslaget. Medlemsförslaget gir en god översikt över de miljöproblemer förbruk av olika energikilder gir. Økonomisk utvalg mener at man ved utnyttning av energiresursene må ta tilstrekkelig hensyn til de negative indirekte virkningene. En slik hensynstaking krever vanskelig avveiningsproblemer.

Det er en viktig oppgave å minske ulempene ved bruk av energi. Samtidig er det ikke mulig å løse oppgaven på nasjonalt nivå. Miljøskader kan, og blir ført over landegrensene. Dette betyr ikke at det utelukkende er gjennom internasjonale tiltak miljøproblemer kan løses. På en rekke områder kan de nordiske land bidra med nyttige tiltak. Bidrag til forskning, og ekspertise kan være et virksomt middel. Det eksisterer allerede i dag et nordisk samarbeid på energi- og miljøområdet. Økonomisk utvalg mener at dette arbeidet med fordel kan danne et grunnlag og være et utgangspunkt for et videre arbeid med disse spørsmål i tråd med de tiltak som foreslås i medlemsförslaget.

I internasjonale sammenheng har Norden som gruppe større gjennomslagskraft enn det de enkelte nordiske land har hver for seg. Samordning av standpunkt i internasjonale fora kan derfor føre til raskere og mere effektive løsninger av miljøproblemer. Økonomisk utvalg er derfor også enig i at de nordiske land tilstreber en samordning av sine standpunkter i internasjonale fora.

De nordiske industriforbunds fellesorgan har kommenterat Ib och Ila och b och konstaterar att ett land som tillåter föroreningar som verkar negativt på miljösituationen i ett annat land må själv oavkortat stå i ansvar både juridiskt och ekonomiskt för att reducera miljöskadorna. Vidare framförs att industriförbundet inte har något emot samarbete i internationella fora eller utvecklat samarbete med sikte på utvecklingsländerna. Till det sista konstaterandet ansluter sig *NFS* samt hänvisar till yttrande över A 626/s.

Nordiska investeringsbanken avger inget yttrande över detta medlemsförslag men hänvisar till sitt yttrande om medlemsförslaget (A 629/e) om utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik.

Då energiprojekt av nordiskt intresse utgör den sektor som i bankens utlåning beviljats det största lånebeloppet, motsvarande 1 900 milj. norska kronor eller 42 % av bankens totala utlåning till investeringsprojekt i Norden, har banken funnit det motiverat att här i anknytning till i medlemsförslaget upptagna frågeställningar lämna en relativt fyllig redogörelse för bankens långivning inom energiområdet.

Med hänsyn till de förväntningar som finns på många håll att energiområdet ligger särskilt väl till för ett utbyggt nordiskt samarbete är banken

inställd på att också under de närmaste åren aktivt delta i finansieringen av energiutbyggnad, kraftöverföring mellan de nordiska länderna och den energiinriktade verkstadsindustrin.

Nordel anför att det är viktigt att olika energislags miljöpåverkan kartläggs. Inom Nordelföretagen pågår sådant arbete beträffande elproduktion. *Nordel* ansluter sig till medlemsförslagets skrivning "Miljöfrågorna får inte brytas loss ur sitt sammanhang", och vill betona vikten av att ekonomiska realiteter beaktas.

Nödvärdigt är också en riktig prioritering vid miljöförbättrande åtgärder så att de insatser som med en given resurs ger största positiva verkan görs först.

Det är ej självklart att de åsyftade mätmodellerna utarbetas bäst i nordiskt samarbete. Internationellt samarbete eller samarbete med specialiserade institutioner inom och utom Norden kan vara väl så fruktbart.

I flera internationella sammanhang inom elområdet uppträder de nordiska länderna genom *Nordel* gemensamt. I många sammanhang där man inte direkt uppträder genom *Nordel* sker ändå en koordinering vid val av representanter, så att sådana representanter utses som har god kännedom om det nordiska samarbetet på elområdet.

Samarbete mellan de nordiska länderna kan ofta ge fördelar för de inblandade. Inom elområdet är *Nordel* arbetet ett bevis härför. Detta utesluter inte att det i många sammanhang kan finnas samarbetsformer med icke-nordiska länder som är nödvändiga och bättre. Att under alla omständigheter tvinga fram samnordiska lösningar kan försvåra och byråkratisera.

Danmark

Miljøministeriet är positiv till medlemsförslaget. Med anledning av detta får *miljøministeriet* framföra följande: Man kan inte bortse ifrån, att bl. a. det samlade bidrag av svaveldioxid och kväveoxider från källor i Danmark kan medverka till att signifikativt öka förorenings effekterna i Sverige, speciellt då Syd-Sverige. Det är troligt att även transporten mellan övriga nordiska länder kan bidra signifikativt till försurningseffekten i länderna.

Redan nu föregår ett intensivt nordiskt forskningsarbete, där det bl. a. utvecklas modeller som kan undersöka hur stor mängd som härstammar från långtransport av luftförorenade stoffer. *Miljøministeriet* finner det önskvärt, att detta arbete intensifieras och prioriteras högt i det nordiska samarbetet.

Organisationen for Vedvarende Energi, OVE, som är positiv till medlemsförslaget, konstaterar att det är med glädje de ser att det är en bred politisk uppbackning i Norden ang. medlemsförslagen A 625/s, A 627/s och A 629/s. Därutöver framförs att vid utarbetandet av långsiktiga modeller för mätning och evaluering bör alla energiformer komma med. Utöver

skador på den fysiska miljön bör också konsekvenserna för människornas hälsa och demokratiska rättigheter av olika energiformer ses över.

Danmarks Naturfredningsforening som instämmer i förslaget vill samtidigt påpeka att ett utvidgat nordiskt energisamarbete måste ske under hänsynstagande till miljömässiga förhållanden, det får inte innebära en ökad press på utbyggnaden av älvarna i Norge och Sverige.

Finland

Ia. *Ministeriet för inrikesärendena* erinrar om det av ministerrådet 1981 igångsatta MIL-programmet att ge de nordiska miljömyndigheterna och samarbetsorganen det nödvändiga underlaget för uppgörande av modeller för mätning och värdering av de olika energialternativens långsiktiga miljöeffekter.

Ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor planerar dessutom att tillsätta en permanent arbetsgrupp för det nordiska luftvårdssamarbetet, vilken bl. a. skulle få till uppgift att koordinera övervaknings- och utredningsverksamheten på luftvårdens område.

Ministeriet för inrikesärendena har år 1982 dessutom startat nationella projekt med målet att planera den långsiktiga övervakningen av tillståndet och utvecklingen i miljön. Dessa projekt har anknytning till ett flerårigt nordiskt samarbetsprojekt med titeln "miljökvalitetsövervakning i Norden".

Ib. Den nordiska miljöskyddskonventionen åberopas och framförs utgöra en lämplig bas för en effektivisering av de preventiva åtgärderna i den anda som föreslås i medlemsförslaget.

Ministeriet för inrikesärendena stöder tanken på ökade forsknings- och utredningsanslag för studier av verksamhet med potentiella effekter i ett annat nordiskt land. Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövärdfrågor kunde vara ett lämpligt organ för koordinering och utveckling av dylik forsknings- och utredningsverksamhet. Verksamheten som sådan bör dock bedrivas av de nationella myndigheterna, vilket förutsätter ökade anslag för forskning och expertis på området.

Ila. *Ministeriet för inrikesärendena* konstaterar, att de nordiska länderna traditionellt konsulterar varandra och strävar till att samordna verksamheten och ställningstaganden angående miljövärdssamarbete inom organ såsom UNEP, OECD och ECE. De nordiska länderna ställer i allmänhet upp gemensamma kandidater för poster i nämnda organisationers styrande organ. I många fall för ett av de nordiska länderna även de andra nordiska ländernas talan vid konferenser och internationella möten. Ett exempel på fruktbart nordiskt samarbete är den europeiska miljöskyddskonventionen, vilken till stor del är ett resultat av aktivt nordiskt samarbete inom ECE. *Ministeriet för inrikesärendena* konstaterar dock, att samarbetet mellan miljö- och ener-

gimyndigheterna både på nationellt, nordiskt och internationellt plan i många fall kunde effektivieras.

- I Ib. Ministeriet för inrikesärendena stöder i princip samnordiska lösningar på miljöproblemen och anser att samarbetet mellan nordiska länder bör stödas och utvecklas. Miljövårdsproblemens internationella karaktär förutsätter dock att avtal och lösningar utarbetas även med utomnordiska länder. Miljöproblemen kräver dessutom ofta snabba lösningar och effektiva samarbetsmodeller, vilka ibland är lättare att uppnå genom bilaterala avtal, antingen mellan två nordiska länder eller mellan ett nordiskt land och ett utomnordiskt land. Ministeriet för inrikesärendena har inte hittills kunnat märka någon konflikt mellan utvidgat nordiskt samarbete och ökad bilateral verksamhet på miljövårdsområdet.

Institutet för arbetshygien som är positivt till medlemsförslaget konstaterar att forskningsverksamheten i samband med energiproduktionen och dess miljöeffekter i olika nordiska länder har inriktats enligt naturliga intressen. Eftersom det alldeles uppenbarligen under den närmaste tiden sker förändringar i de inbördes relationerna mellan energiproduktionsformerna, är det viktigt att så snart som möjligt försöka utvärdera de långsiktiga effekterna av olika energiproduktionsformer på miljön och befolkningen. Därför är åstadkommandet av en krävande utredning som nordiskt samarbete en viktig målsättning, som på lång sikt kan tjäna beslutsfattandet inom energiområdet även mera omfattande.

Det är uppenbart, konstaterar institutet, att den effektivaste kanalen för metodutveckling, informationsutbyte och forskningskoordination dock är ökat samarbete mellan nordiska forskare snarare än skapande av en administrativ specialorganisation. Slutligen vill institutet fästa uppmärksamhet vid medlemsförslagets rubrik som bättre skulle motsvara de uppsatta målen i formen "Medlemsförslag om effektiviserat nordiskt samarbete inom energiproduktionens miljöeffekter".

Handels- och industriministeriet delar den centrala tanken i medlemsförslaget att man i anordnandet av energiförsörjningen borde ta hänsyn till en balanserad, impulsrik och hälsosam miljö för människan utan att glömma bort en ekonomisk och försörjningsmässigt trygg energiförsörjning. Energiproduktionens miljö- och hälsoeffekter spelar en central roll vid genomförandet av denna tanke. Även om man noga skulle vilja beakta miljöaspekterna vid lösningar gällande energiförsörjningen, blir en framgångsrik lösning beroende bl. a. av i vilken utsträckning man haft tillgängliga uppgifter om miljöeffekter vid beslutsfattandet. Enligt handels- och industriministeriets uppfattning härstammar de kunskaper som finns om energiförsörjningens miljöeffekter från en smal sektor och ger därför ofta utrymme till många slags tolkningar och från varandra avvikande prioriteringar.

På grund av ovan sagda är det skäl att anta att alla industriländer har samma intressen att öka miljökunskapen. Detta gör miljöforskningens karaktär förutom nordisk också internationell. Den omständigheten att naturförhållandena i Norden avviker från de övriga länderna, talar dock för samarbetet mellan de nordiska länderna vid utredningen av energiproduktionens miljöeffekter.

På grund av likartade intressen har de nordiska länderna inlett samarbete även för att utreda energiförsörjningens miljöeffekter. Vid igångsättandet och styrningen av samarbetet har Nordiska ministerrådet spelat en avgörande roll. Genom arbetsgruppens verksamhet kartlades behovet för sådan miljöforskning, som inget nordiskt land ensamt kunde utföra. Så uppstod de s. k. MIL-projekten, som sedermera överflyttades till ämbetsmannakommittén för miljöfrågor. Utöver detta forskningsarbete via Nordiska ministerrådet utövas bilateralt samarbete. Bl. a. informerar de myndigheter i Sverige och Finland, som finansierar miljöforskningen, varandra om sina planer och utbyter vidare forskningsresultat. Ett etablerat samarbete finns också mellan miljövärdsforskare och forskningsinstitut.

Finlands naturskyddsförbund har tillsammans med de övriga nordiska miljöskyddsorganisationerna vänt sig till Nordiska rådet i synnerhet med anledning av luftförorening på grund av fossila bränslen. Det väckta medlemsförslaget stöder för sin del miljöskyddsorganisationernas förslag.

Enligt Finlands naturskyddsförbunds energipolitiska programmet är den viktigaste uppgiften under den närmaste tiden att balansera energikonsumtionen. Detta förutsätter i synnerhet sparande av elenergi, inriktning av vår produktionsstruktur bort från energidominerad industri samt lösgörande av energikonsumtionstillväxten från samhällsliga reformmålsättningar. Vid beskrivningen av energins miljöeffekter kan man inte utgå ifrån att energikonsumtionen ständigt ökar, det centrala miljöskyddskravet är förknippat med kritisk inställning till ökningen av energikonsumtionen.

Det nordiska samarbetet borde förstärkas vid utarbetandet av miljöskyddsnormer. Naturen i våra länder avviker så mycket från det övriga Europa att det är motiverat att genomföra strängare miljöskyddsnormer än den allmänna nivån. De nordiska länderna borde därför förstärka sitt samarbete i synnerhet i svaveldioxidpolitiken samt vid utarbetandet av samnordiska normer för luftföroreningar som förorsakas av motorfordons-trafiken.

Norge

Miljøverndepartementet støtter i utgangspunktet intensjonene i medlemsforslaget om i større grad gjensidig å kunne utnytte de nordiske lands kompetanse og støtte forskning eller utredning av nasjonal interesse som pågår i landene. Til en viss grad skjer allerede i dag en nasjonal tilleggsfinansiering av FoU i tilknytning til prosjektarbeidet under Nordisk Embetsmannskomiteé for miljøvernspørsmål. På visse områder – f. eks. under

Embetsmannskomiteéns aktiviteter på energi og miljøområdet – er volumet av de nasjonale tilleggsfinansieringer av delsprosjekter/støtteprosjekter av samme størrelse som bevilgninger over Nordisk Ministerråds budsjett. Også i andre sammenhenger utenom Nordisk Ministerråds budsjett, pågår det utveksling av ekspertise mellom forskningsinstitusjoner og et annet lands myndighet eller industri. Vi ser imidlertid ikke behov for å legge en slik aktivitet under Ministerrådet.

Miljøverndepartementet deler ellers medlemsforslagets anbefalinger om å utarbeide langsiktige programmer for måling og evaluering av ulike energislags ulike miljøskadelige effekter. Vi foreslår at teksten under avsnitt 1 a i rekommendasjonen justeras til:

''utarbета långsiktiga *program* för mätning och evaluering av olika energislags miljökadliga och resursmässiga effekter.''

Justeringen begrunnes med at det bør legges vekt på prosjekter som frembringer ny kunnskap om effekter fra energiproduksjon og forbruk, og ikke modeller for å sammenveie effekter fra ulike energikilder. De siste er gjort i en rekke sammenhenger de senere år, uten at det reduserer usikkerheten omkring hvilke effekter som oppstår ved ulike konsentrasjonsnivåer m. m.

Olje- og energidepartementet har følgende kommentarer til ovennevnte medlemsforslag:

I a og b: Tiltak av denne art er positiv og departementet har ingen merknader til forslagene.

II a: Olje- og energidepartementet er enig i at de nordiske land i internasjonale organisasjoner bør søke å opptre felles der dette er naturlig. Det kan nevnes at Nordisk Ministerråds embedsmannskomite for energipolitikk drøfter slike spørsmål. Videre har det allerede tidligere i mange sammenheng vært fellesmøter mellom nordiske deltakere i forbindelse med møter i internasjonale organisasjoner.

II b: Olje- og energidepartementet mener at å prøve nordiske løsninger for det innledes bilateralt samarbeid mellom et nordisk og et ikke-nordisk land bare bør praktiseres der dette er naturlig ut fra faglige og økonomiske vurderinger. I flere sammenheng vil det for Norges vedkommende på energiområdet være langt mer naturlig med samarbeid med et ikke-nordisk land. Globale hensyn vil også spille inn. Dette forhindrer ikke at det enkelte land bør vurdere fra sak till sak om det kan vise seg mer hensiktsmessig med en nordisk løsning.

Sverige

Statens industriverk, SIND, støder forslaget angående att utarbета långsiktiga modeller för mätning och evaluering av olika energislags miljökadliga effekter, härmed kan bl. a. uppnås att olika energislags miljökadliga effekter värderas lika i de nordiska länderna. Därutöver är det lika angeläget att studera energislagen vad beträffar kostnader, sysselsättningsf-

fekter m. m. så att en helt övergripande jämförelse mellan olika energiformer kan göras. En detaljstudie på ett område kan lätt ge vilseledande information. SIND instämmer i att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i internationella sammanhang uppträda gemensamt i syfte att påverka utvecklingen på energi- och miljöområdet.

Nämnden för energiproduktionsforskning, NE, stöder förslaget att utarbeta långsiktiga modeller för mätning och evaluering. De miljöskadliga effekterna måste kunna beskrivas och kvantifieras på ett enhetligt sätt för att lägga grunden för mellan flera länder gemensamma miljökrav.

NE avstyrker förslaget att utreda förutsättningarna för att ekonomiska resurser för forskning och expertis skall kunna ställas till förfogande för att förebygga en miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land. *NE* anser att dessa frågor skall kunna hanteras utan ytterligare initiativ och använda de kanaler för nordisk energiforskning om samarbete som redan finns inom bl. a. Nordiska rådets kontaktgrupp för energiforskning.

Energiforskningsnämnden, Efn, har kommenterat Ia och Ib och finner i likhet med förslagsställarna att det finns behov av att utarbeta metoder, vilka accepteras över nationsgränserna, för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter. Den geografiska samarbetsramen bör vidgas till att omfatta delar av övriga Europa. *Efn* finner det angelägnare att inrikta forskningsresurser på åtgärder i anslutning till stora föroreningskällor utanför Norden än att begränsa forskningsinsatserna till miljöskadlig verksamhet i de nordiska grannländerna.

Statens vattenfallsverk, Vattenfall, har kommenterat alla punkterna.

- Ia. Vattenfall ser det som fördelaktigt att man samarbetar på detta område. Det är viktigt att olika energislags miljöskadliga effekter kartläggs. Vattenfall vill här understryka medlemsförslagets skrivning att "miljöfrågorna får inte brytas loss ur sitt sammanhang" men vill därutöver betona vikten av att ekonomiska aspekter beaktas så att sådana miljöförbättrande åtgärder prioriteras som med en given resurs ger största möjliga positiva verkan. Vi vill dock understryka svårigheten att göra sådana värderingar.
- Ib. Vattenfall har inget att invända mot att förutsättningarna för sådant samarbete utreds. Rätt omfattande överenskommelser i denna riktning finns dock redan i *rek. nr 4/1972/s* angående nordisk miljöförhållningskonvention. En ny utredning skulle kunna syfta till att analysera om ytterligare förutsättningar finns för gemensamma miljöskyddsnormer.
- IIa. Vattenfall ser det som viktigt att de nordiska länderna så långt som möjligt uppträder på likartat sätt i internationella sammanhang. Sådant samarbete sker redan i hög grad inom elenergiområdet där de nordiska ländernas agerande samordnas genom Nordel och där man vid valet av representanter söker att utse sådana som har god kännedom om det nordiska elsamarbetet. Olika förutsättningar i de enskilda länderna gör dock att man ej alltid kan uppträda gemensamt och

eventuella tankar hos förslagsställarna att de nordiska länderna skulle uppträda med en "gemensam röst" är därför inte realistiska.

I Ib. Vattenfall bedömer det som möjligt att en generell rekommendation av detta slag ibland skulle kunna leda till ej önskade effekter i form av ökad byråkrati eller att projekt ej blev igångsatta. Det måste enligt Vattenfall vara möjligt för ett land att utan samråd med de övriga nordiska länderna, träffa affärsuppgörelser med ett utomnordiskt land.

Statens miljömedicinska laboratorium (SML) ställer sig positivt till förslagets allmänna anda och inriktning och kommenterar förslaget ur miljömedicinsk synpunkt.

När det gäller rena forskningsuppgifter, så pågår, vilket också framgår av förslagsställarnas skrivelse, ett visst organiserat samnordiskt arbete inom området bilavgaser m. m. Något organiserat samarbete på mer grundforskningsplan inom miljömedicin (toxikologi, epidemiologi, hygien) föreligger dock ej, men vore önskvärt. En gemensam forskarutbildning inom det miljömedicinska området i vid bemärkelse är också i detta sammanhang av intresse. Särskilt vill SML peka på ett behov av forskarutbildning, kanske bäst i seminarieform, inom området riskbedömning av föroreningar i yttre miljön.

I samband med forskning inom energiområdet bör även uppmärksammas hälsorisker förknippade med olika energisparande åtgärder. Skadliga faktorer i inomhusmiljön kan få ökad betydelse om ventilationen sänks. Bland potentiellt hälsofarliga agens inomhus kan nämnas radon och radondöttrar samt rök från cigaretter och gasspis. SML vill betona vikten av fortsatt forskning rörande inomhusmiljön, gärna inom ramen för nordiskt samarbete. SML har inom detta område redan ett etablerat samarbete med WHO, främst då europakontoret i Köpenhamn.

2.2 Remissinstanser med avsaknad av ställningstagande eller med förslag om utredning

Nordiska

Nordisk industrifond som avgett yttrande över A 626/s vill framhålla att medlemsförslag A 627/s berör områden av det nordiska samarbetet som endast i mycket begränsad omfattning berör fondens verksamhetsområde. Fonden avstår därför att lägga några synpunkter.

Danmark

Håndværksrådet har inget att erinra mot förslaget.

Sverige

Statens naturvårdsverk har gett kommentarer till förslagets fyra punkter.

- Ia. Detta område behandlas delvis inom MIL-projektet, t. ex. inom MIL 4 (Relativa tillskott av föreningar för människa och miljö från olika källor). Då MIL-projektet genomförts och en utvärdering skett 1984 bör övervägas om ett fortsatt nordiskt samarbete erfordras på området.
- Ib. Bedömning av effekter av och åtgärder för att motverka miljöskadlig verksamhet kräver tillgång till expertis på många områden. Tillgången på sådan expertis är starkt begränsad på många områden i Sverige liksom i andra nordiska länder. Det finns därför skäl att stimulera samarbete och samordning vid planering och forskning. Erfarenheterna från verksamheten via MIL-projekten är positiva. Ett utvidgat samarbete bör därför stimuleras. Detta kan ske t. ex. genom
- att nordiska medel tillskjuts för samordningsuppgifter. Principen bör vara att den egentliga forskningsverksamheten i första hand skall ske inom ramen för de nationella resurserna. Det finns även anledning, enligt statens naturvårdsverk, att se över om det föreligger formella eller praktiska hinder som försvårar nordiskt forskningssamarbete t. ex. vad gäller möjligheterna att föra över medel från ett land till ett annat.
- IIa. De nordiska länderna samverkar redan i dag till större delen samfällt inom t. ex. OECD och ECE vilket medför att det i dagsläget inte finns behov av ytterligare rekommendationer på området.

3 Sammanfattning

Det råder enighet mellan förslagsställarna och de tillfrågade remissorganen om det överordnade syftet med medlemsförslaget. Däremot är meningarna delade när det gäller de föreslagna medlen. De motiveringar som remissorganen anför är mycket likartade, inte så mycket av principiell som av praktisk-ekonomisk art.

4 Utskottet

Medlemsförslaget som har sin utgångspunkt i ett av Nordiska rådets social- och miljöutskott och ekonomiska utskottet anordnat seminarium november 1981 på temat "Energi i Norden – ekonomi, miljö och försörjningstrygghet" syftar till nordiskt samarbete på energi- och miljövårdsområdet. I medlemsförslaget föreslås en rad konkreta åtgärder av vilka de flesta ingående belysts av de olika remissorganen. Utskottet kan för sin del helt omfatta syftet med förslaget.

Utskottet delar förslagsställarnas och de flesta av remissorganens uppfattning att det finns ett klart behov av att utarbета långsiktiga program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter. Ett gemensamt agerande från de nordiska ländernas sida kan också påverka

utvecklingen av internationellt accepterade mättnings- och evalueringsmodeller. En viktig, till vissa delar avgörande förutsättning för detta arbete är att beakta att miljöpolitikens målmedvetenhet och verkställighet i hög grad bestäms av vad som sker inom olika sektorer av samhällspolitiken. Miljöproblemen kan skärskådas för sig men de kan inte lösas på ett hållbart sätt om de slits loss ur sitt komplexa sammanhang.

För att detta arbete skall bli effektivt och med hänsyn till effekternas geografiska spridning anser utskottet att det är angeläget att vidga ramen att innefatta delar av övriga Europa. Det kan vara mera fruktbart att inrikta forskningsresurser på åtgärder i anslutning till stora föroreningskällor utanför Norden än att enbart begränsa forskningsinsatserna till miljöskadlig verksamhet i de nordiska grannländerna.

Medlemsförslaget aktualiserar även frågan om att utreda förutsättningarna för att ekonomiska resurser för forskning och expertis skall kunna ställas till förfogande för att förebygga miljöskadlig verksamhet i ett annat nordiskt land. Det ter sig här naturligt att aktualisera den nordiska miljöskyddskonventionen som förutsätter samarbete mellan de nordiska länderna för att förhindra spridning över gränserna av skadlig miljöpåverkan och ger medborgarna i ett nordiskt land rätt att föra talan hos myndigheterna i ett annat nordiskt land ifall miljöskadlig verksamhet i detta land har medfört effekter med spridning över gränser mellan länderna. Konventionen utgör en lämplig bas för en effektivisering av de preventiva åtgärderna i den anda som föreslås i medlemsförslaget. Utskottet stöder tanken på ökade forsknings- och utredningsanslag för studium av verksamhet med potentiella effekter i ett annat land.

Det har av remissbehandlingen framgått att de nordiska länderna traditionellt konsulterar varandra och strävar till att samordna verksamheten och ställningstaganden angående miljövärdsaspekter inom organ såsom UNEP, OECD, ECE. Det föreslagna samarbetet utgör i sig ett utmärkt exempel på den typ av samarbete genom vilket de nordiska länderna kan påverka utvecklingen internationellt på energi- och miljöområdet. Ett gott exempel på samlat nordiskt agerande är konventionen om långväga gränsöverskridande luftföroreningar, vilken till stor del är ett resultat av aktivt nordiskt samarbete inom ECE. Genom samverkan i internationella fora uppnår de nordiska länderna, som internationellt sett har stränga regler inom miljövärden, att nordiska normer får genomslagskraft. Detta samarbete bör vidareutvecklas.

Miljöproblemen kräver ofta snabba lösningar och effektiva samsarbetsmodeller vilka ibland är lättare och uppnå genom bilaterala avtal, antingen mellan två nordiska länder eller mellan ett nordiskt land och utomnordiska länder. Utskottet anser att miljöproblemens internationella karaktär kan kräva att avtal och lösningar utarbetas även med utomnordiska länder.

Det existerar redan nu, vilket också bekräftas av remissinstanserna, ett nordiskt samarbete på energi- och miljövårdsområdet, vilket enligt utskottets uppfattning bör kunna underlätta genomförandet av förslagen.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendationer:

I Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- a. utarbeta långsiktiga program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter,
- b. utreda förutsättningarna för att ekonomiska resurser för forskning och expertis skall kunna ställas till förfogande för att förebygga miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land.

II Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i internationella sammanhang t. ex. inom UNEP, OECD och ECE föra fram krav på att miljövårdsaspekterna beaktas vid utformning av energipolitiken.

Köpenhamn den 14 december 1982

Margrete Auken (SF)

Karin Flodström (s)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Ashjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Medlemsförslag om viltolyckor i vägtrafiken

(Väckt av Bjarne Mørk Eidem, Olof Jansson, Sakari Knuuttila, Essen Lindahl, Per Petersson, Petter Savola och Rolf Sellgren)

Under 1970-talet och under början av 1980-talet har antalet trafikolyckor per år minskat i hela Norden med undantag för Island. Samtidigt med denna nedgång i antalet trafikolyckor har antalet viltolyckor i Finland, Norge och Sverige ökat kraftigt. I Danmark och Island är viltolyckor däremot inget nämnvärt trafiksäkerhetsproblem. I Sverige har viltolyckorna mer än femdubblats under perioden 1970–1980 och uppgår numera till uppskattningsvis 20 000 om året – varav hälften torde vara älgolyckor. För att närmare belysa problemet kan nämnas att mer än en tredjedel av alla polisrapporterade trafikolyckor i Sverige är viltolyckor. I Norge har rapporterade viltolyckor fyrdubblats under tidsperioden 1972–1981 och uppgick år 1981 till drygt 1 500. I Finland har antalet rapporterade viltolyckor under 1970-talet närmast tiodubblats och uppgick 1980 till cirka 3 000. Trenden i Finland har dock brutits under 1980-talet genom flyttning och avskjutning av älgstammen. Av de inträffade viltolyckorna är det framför allt älgolyckor som leder till personskador under det att övriga viltolyckor medför skador på de inblandade fordonen. Det bör nämnas att en del av ökningen av rapporterade olyckor kan bero på förbättrade rapporteringsrutiner under perioden, men en kraftigt stigande trend för viltolyckorna i alla tre länderna är ändå otvetydig. Cirka 10 procent av viltolyckorna leder till personskador och cirka 70–80 procent medför större skador på de inblandade fordonen. Antalet rapporterade personskador i viltolyckor i Norden uppgår årligen till cirka 1 000. De kostnader som viltolyckorna förorsakar är svåra att beräkna men torde inte understiga 400 milj SEK per år för hela Norden.

Orsakerna till ökningen av viltolyckor under 1970-talet är inte helt kända, men sannolikt är den ökning av viltstammarna, som har ägt rum sedan mitten av 1960-talet, en viktig faktor. Sambandet mellan älgstammens storlek och antalet älgolyckor är emellertid inte helt klarlagt. Enligt jakt- och viltvårdsberedningen i Sverige är älgtätheten inget bra mått på olycksrisken eftersom djur i täta populationer rör sig över begränsade arealer och antalet vägpassager är bland dem följaktligen begränsat. Vidare har det framkommit inom "projektgruppen för viltolycksforskning" (VIOL-projektet) i Sverige att tex lokal minskning av älgstammen utmed vissa vägar är en tveksam, kanske negativ, åtgärd. Det är därför skäl att tro

att älgolyckorna kommer att kvarstå som problem även om avskjutningen fortsätter att öka i enlighet med aktuella planer.

Viltolycksforskning har i Norden bedrivits i Finland, Norge och Sverige. Inom ramen för VIOL-projektet i Sverige, som avslutades 1980, har man gjort statistiska olycksanalyser, utvärderat åtgärder för att begränsa olyckorna samt undersökt trafikantbeteende. Resultaten visar bl a att skyddsmedel som viltspelar tycks sakna betydelse, under det att viltstängsel är effektiva men ofta en alltför dyrbar åtgärd. En forskningsgrupp vid Umeå universitet har med utgångspunkt från personalskademönstret sökt påverka utformningen av konstruktionsdetaljer på fordon för att begränsa skadornas omfattning.

Forskare inom området framhåller att det inte tycks finnas någon enskilda åtgärd som kan lösa problemet med viltolyckor i trafiken, om man bortser från drastiska ingrepp i faunan eller trafiklagstiftningen. I stället torde en väl avvägd och lokalt anpassad kombination av åtgärder vara att föredra. En sammanvägning av flera åtgärder kräver dock ett tvärvetenskapligt samarbete mellan juridisk, ekonomisk, viltvårds-, etologisk, zoologisk, psykologisk, medicinsk och teknisk expertis.

Vi vill slutligen påminna om betänkandet över medlemsförslaget som ledde till rådets rekommendation *nr 10/1980* om ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1983. Där betonade trafikutskottet att det nordiska trafiksäkerhetsårets syfte skulle vara att främja trafiksäkerhetsarbetet även på längre sikt. Vi anser att en betydande del av det långsiktiga trafiksäkerhetsarbetet så som hittills bör bestå av forskning. Ett nordiskt samarbete inom detta område är särskilt motiverat, då älgolyckor till största delen är begränsade till nordliga områden.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår vi att Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att

1. organisera ett tvärvetenskapligt samarbete för att pröva olika kombinationer av åtgärder i syfte att reducera viltolyckor
2. stödja forskning om olika åtgärders effektivitet för att begränsa viltolyckor
3. stödja produktutveckling vars syfte är att begränsa viltolyckor.

Oslo, Mariehamn, Helsingfors och Stockholm den 22 april 1982

Bjarne Mørk Eidem (A)

Olof Jansson (ÅS)

Sakari Knuutila (Sd)

Essen Lindahl (s)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Rolf Sellgren (fp)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag A 628/t om viltolyckor i vägtrafiken. Utskottet har behandlat förslaget vid sina möten den 28 juni 1982, den 16 november 1982 och den 20 januari 1983.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att organisera ett tvärvetenskapligt samarbete för att pröva olika kombinationer av åtgärder i syfte att reducera viltolyckor, att stödja forskning om olika åtgärders effektivitet för att begränsa viltolyckor samt att stödja produktutveckling vars syfte är att begränsa viltolyckor.

Förslagsställarna konstaterar inledningsvis att antalet trafikolyckor under 1970-talet och början av 1980-talet har minskat per år i Norden med undantag för Island. Samtidigt med denna nedgång har antalet viltolyckor i Finland, Norge och Sverige ökat kraftigt. I Danmark och Island är viltolyckor däremot inget nämnvärt trafiksäkerhetsproblem. För att belysa problemet nämner förslagsställarna att mer än en tredjedel av alla polisrapporterade trafikolyckor i Sverige är viltolyckor, att i Norge rapporterade viltolyckor har fyrdubblats under 1970-talet och att i Finland rapporterade viltolyckor under 1970-talet har närmast tiodubblats. Trenden i Finland har dock brutits under 1980-talet genom flyttning och avskjutning av älgstammen. För att belysa ytterligare problemets omfattning anför förslagsställarna att de kostnader som viltolyckorna förorsakar för Norden inte torde understiga 400 milj. SEK per pr. Orsakerna till ökningen av viltolyckorna är inte helt kända men sannolikt är viltstammarnas ökning en viktig faktor. Forskningsresultat tyder på att älgolyckorna dock skulle kvarstå som problem även om avskjutningen fortsätter att öka i enlighet med aktuella planer.

Viltolycksforskning har bedrivits i Finland, Norge och Sverige men inte lett till några enstaka åtgärder som kan lösa problemet med viltolyckor om man bortser ifrån drastiska ingrepp i faunan eller trafiklagstiftningen. Den sammanvägning av åtgärder, som torde vara att föredra, kräver ett tvärvetenskapligt samarbete mellan juridisk, ekonomisk, viltvårds-, etologisk, zoologisk, psykologisk, medicinsk och teknisk expertis.

2. Förslagets remissbehandling

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer:

Nordiska

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR)
Nordiska trafiklärarrådet (NTLR)
Nordisk kollegium för viltforskning
Sámiráddi (Nordiska samerådet)

Danska

Justitsministeriet
Forenede Danske Motorejere
Automobil-Importørernes Sammenslutning

Finländska

Trafikministeriet
Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet – viltforskningsavdelningen
Ålands landskapsstyrelse
Trafikförsäkringsföreningen
Trafikskyddet
Jägarnas centralorganisation
Automobilförbundet

Norska

Samferdselsdepartementet
Statens vegvesen – Vegdirektoratet
Trygg Trafikk
Kongelig norsk automobilklubb (KNA)
Norges jeger- og fiskerforbund
Norges automobilforbund

Svenska

Rikspolisstyrelsen
Statens vägverk
Trafiksäkerhetsverket
Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
Statens naturvårdsverk
Stockholms universitet
Universitetet i Linköping
Lunds universitet
Göteborgs universitet
Umeå universitet
Högskolan i Luleå

Sveriges landbruksuniversitet
Svenska jägareförbundet
Jägarnas riksförbund – Landsbygdens jägare
Motormännens riksförbund – KAK
Bilindustriföreningen – AB Bilstatistik
Volvo

2.1 Remissinstanser som i huvudsak har positiv inställning till medlemsförslaget

2.1.1 Nordiska

Såmiråddi (Nordiska samerådet) understöder förslagsställarnas tankar om hur man skall försöka få ner antalet viltolyckor i vägrafiken. Samerådet önskar att man undersöker möjligheterna att reducera antalet trafikolyckor där renar är inblandade. Renolyckorna är ett stort ekonomiskt problem för samerna.

Nordiska trafiklärarrådet (NTLR) anför att medlemsförslaget synes väl övertänt varför NTLR ställer sig bakom det.

Nordisk kollegium för viltforskning (NKV) anför att problemen med viltolyckor aktualiserar frågan om forskning på området men att man inte får glömma att man genom administrativa och praktiska åtgärder också kan uppnå resultat. Därför bör personer med administrativa kunskaper knytas till den föreslagna tvärvetenskapliga forskningen. När det gäller ren forskning på området är NKV berett att bidra antingen med rådgivning eller genom att uppta specifika problem i sina forskningsprogram eller också delta i eventuella nya forskningsprojekt. NKV påminner om att inte bara människor och fordon påförs skador i samband med viltolyckor utan också djuren som blir påkörda. Vidare påminner NKV om att problemen som viltolyckor utgör är lika stora i järnvägstrafiken som i biltrafiken.

2.1.2 Finländska

Trafikministeriet anför att antalet olyckor med hjortdjur inblandade under 1970-talets senare hälft fram till 1980 har ökat i oroväckande grad, i motsats till den positiva trafikutveckling som skett i Finland under samma period. Denna utveckling stannade under 1980 för att under 1981 sjunka till nivån för 1977–78. En viktig orsak är ökad avskjutning av älgar och att avskjutningen har inriktats på områden som varit viktiga ur trafiksäkerhetssynpunkt. Ministeriet anser ytterligare forskning på området inte vara påkallad men förenar sig i medlemsförslagets första hemställan vad gäller organiserandet av ett tvärvetenskapligt samarbete t. ex. genom att ordna en nordisk konferens om älgolycksproblematiken.

Trafikskyddet anför ytterligare forskning på området inte vara nödvändig. Trafikskyddet framhåller att den enda avvärjningsmetoden av betydelse, enligt forskningsresultaten, är begränsning av djurstammen. Trafik-

skyddet stödjer åtgärder vilkas syfte är att så effektivt som möjligt förebygga viltolyckor t. ex. produktutveckling och ökat tvärvetenskapligt samarbete.

Enligt de utredningar som gjorts vid *Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet – viltforskningsavdelningen* har människan förorsakat de viltolyckor som ägt rum i så gott som samma utsträckning som viltet, speciellt älgen. Då en ansevärd mängd villebråd dödas i vägtrafiken borde också denna synpunkt beaktas då man söker lösningar till problemet.

Älgstammens tillväxt har genom ökad jakt stoppats i början av 1980-talet. På basen av den forskning som har genomförts har jakten kunnat utvecklas till en selektiv beskattning, vars syfte är att minska den del av stammen som är mest olycksbenägen på de mest utsatta områdena. För att också framledes kunna genomföra en målmedveten reglering av älgstammen bör forskningen fortsättas och effektivteras. Vilt- och fiskeriforskningsinstitutet anför att särskild uppmärksamhet bör fästas vid beteendeformer som lätt leder till olyckor och de habitat där olyckorna oftast inträffar.

Institutet anför att medlemsförslaget nämner att sambandet mellan älgstammens täthet och antalet olyckor inte är helt klarlagt. För Finlands del har en utredning på området gjorts. På basen av antalet älgkrocker, älgtäthet och trafikmängd (mätt i antal körkilometer) har man kunnat påvisa ett exponentiellt samband mellan antal krocker, älgtäthet och trafikmängd med en förklaringsgrad på 97,7%. Älgtäthetens och trafikmängdens korrelationer till antalet krocker förklarar 96,7 resp. 95,6% av variationen och således påverkar älgtätheten och trafikmängden krockfrekvensen i nästan lika utsträckning.

Förutom älgar faller också ett stort antal andra djur offer för trafikolyckor, både renar, vitsvanshjortar, harar och annat småvilt. Dessas andel borde utredas och undvikandet av dess förluster bör också beaktas vid planering av åtgärder som syftar till att minska antalet olyckor. Erfarenheterna visar att småviltet sällan förorsakar allvarliga tillbud i trafiken. Vid planering av åtgärder för att minska antalet olyckor vore det av vikt att utreda hur körsätt och körvanor påverkar olycksfrekvensen. Då älgtätheten och trafikmängden i lika hög grad förorsakar olyckor kan man sluta sig till att en sådan utredning kunde ge en utmärkt bas för upplysningskampanjer som synbarligen kunde minska olycksfrekvensen. Institutet omfattar helt medlemsförslagens synpunkt och samarbetet mellan olika forskningsgrenar att minska viltolyckorna, att ett intimare samarbete mellan de nordiska länderna borde startas samt att Nordiska ministerrådets stöd för ett sådant effektiviserat samarbete vore ytterst behövligt och önskvärt.

Enligt *Trafikförsäkringsföreningens* kännedom överensstämmer viltolyckornas aktuella läge såsom det beskrivits i motiveringen för medlemsförslaget med det rådande läget. Även de slutsatser som dragits motsvarar till väsentliga delar Trafikförsäkringsföreningens uppfattningar.

Även om man åtminstone tillfälligt har fått antalet hjortdjursolyckor i

Finland till nedåtgående trend, anser föreningen det vara viktigt att man fortfarande med hjälp av undersökningar, produktutveckling och experiment strävar till att begränsa hjortdjursolyckor samt olyckor med andra villebråd inblandade. Vid förebyggandet av djurolyckor är samarbete mellan olika vetenskapsbranschens representanter nödvändigt och informationsutbyte och eventuell koordinering av undersökningar mellan de nordiska länderna motiverade. Trafiksäkerhetsföreningen stöder medlemsförslaget.

Automobilförbundet anför att viltolyckorna och speciellt älgolyckorna i Finland under de senaste åren tydligt har minskat vägtrafiksäkerheten. Alldeles nyligen har läget ändå i detta avseende klart förbättrats vilket torde ha berott närmast på ett påtagligt förminskande av älgstammen. Förbundet anser att bibehållandet av älgstammen på en måttlig nivå genom avskjutning är den effektivaste metoden att avvärja älgtrafikolyckor. Viltstängslen har även visat sig vara ändamålsenliga men dyra.

Orsakerna till viltolyckor och förebyggnad av dem kräver pålitliga utredningar såväl på en samnordisk som nationell nivå. Förbundet stöder medlemsförslaget.

Trafikförsäkringsföreningen hänvisar till den undersökning om reduce-ringsåtgärder mot hjortdjursolyckor, som genomfördes åren 1980–1981 av en av trafikministeriet tillsatt arbetsgrupp. De åtgärder, som arbetsgruppen föreslog stämmer överens med medlemsförslaget då arbetsgruppen ansåg att man borde sträva till att förhindra hjortdjursolyckor med en väl planerad och lokalt anpassad kombination av åtgärder. Föreningen anför att det är av vikt att man med olika medel fortsatt strävar efter att begränsa hjortdjursolyckor även om man i Finland åtminstone tillfälligt har fått ned antalet hjortdjursolyckor.

Jägarnas centralorganisation (MKJ) anför att älgar också orsakar skador för jord- och skogsbruket förutom trafikolyckor. MKJ förenar sig med förslaget om tvärvetenskapligt samarbete och stöd till forskning och produktutveckling. MKJ understryker att bl. a. borde följande saker utredas och undersökas: 1) älgstammens struktur, avkastning och levnadsmiljö samt älgstammens vandring och anpassning till miljöförändringar, 2) betydelsen av vägkanternas slybekämpning och viltstaket.

Ålands landskapsstyrelse anför att viltolyckorna har ökat kraftigt i antal på Åland sedan medlet av 1970-talet liksom på finländska fastlandet och i Sverige. Från nordisk synpunkt är emellertid problematiken vilt–trafik på Åland fortfarande av blygsam omfattning.

Lokalt kan man dock anse att olycksriskerna idag är en anmärkningsvärd trafiksäkerhetsrisk. År 1981 inträffade sammanlagt 99 trafikolyckor med vilt (hjortdjur) inblandade på de åländska vägarna. I endast 2 av fallen var älg inblandade, den resterande delen av olyckorna (97) var rådjursolyckor. Övriga hjortdjur än älg och rådjur finns icke ännu i fasta stammar i landskapet. Inget fall av allvarligare personsador har inrapporterats i samband med trafikolyckor med vilt inblandade. De materiella skadorna

har även med vissa undantag varit jämförelsevis små. På Åland gäller en särskild lag, Landskapslagen om ersättande av skador förorsakade av hjortdjur med stöd av vilken ersätts bl. a. reparation av fordonsskador som uppstått i samband med viltolyckor i trafiken under förutsättning av att vagnskadeförsäkring eller annan frivillig försäkring inte omfattar skadan. Motsvarande möjlighet att erhålla särskild skadeersättning för viltskada på fordon finns i Finland men t. ex. inte i Sverige.

Förutom information till allmänheten om viltet i trafiken har på Åland icke vidtagits andra åtgärder för att förhindra viltolyckorna än att på vissa särskilt utsatta vägvagnsintervall uppsätta s. k. viltvarningsmärken och utföra siktröjningar.

På grund av att ålgolyckornas andel av viltolyckorna är få på Åland har den åländska viltolycksproblematiken hittills inte medfört allvarliga personskador och omkostnaderna för reparation av materiella skador per fordon har varit lägre än i övriga Norden. I den lokala trafikolycksstatistiken på Åland har dock viltolyckorna en mycket framskjuten plats.

Landskapsstyrelsen omfattar helt det åtgärdsprogram som framförs i medlemsförslaget. Härutöver borde man möjligtvis på internordisk nivå diskutera och klarlägga giltigheten och omfattningen av viltolycksförsäkringar och andra ersättningsmöjligheter i annat nordiskt land.

2.1.3 *Norska*

Samferdselsdepartementet ställer sig bakom Vegdirektoratets yttrande.

Statens vegvesen – Vegdirektoratet upplyser att statistiska uppgifter inte föreligger i Norge om det totala antalet olyckor som bilar och vilt är inblandade i, utan enbart om de olyckor där större vilt har dödats av bilar. Viltolyckor medför ibland stora materiella skador, många djur dödas och ett okänt antal såras. Antalet personskador är dock relativt lågt. Viltolyckorna kan inte i dagens läge karakteriseras som ett stort trafiksäkerhetsproblem varför andra sektorer av trafiksäkerhetsarbetet bör prioriteras. Ökningen i antalet viltolyckor är dock oroväckande och arbetet med att hejda denna utveckling bör stödjas. Tyngdpunkten bör i första omgången läggas på att klarlägga orsakerna till viltolyckorna och bedöma olika åtgärder för att begränsa olyckorna. Kostnaderna för produktutvecklingen bör bäras av producenterna medan de bör informeras om resultaten av eventuella samnordiska projekt om orsakerna för viltolyckorna. Den nordiska forskningsverksamhet som eventuellt igångsätts bör samordnas med det igångvarande olycksförebyggande arbetet i de olika länderna.

Trygg Trafikk stödjer medlemsförslaget och anför att temat också bör diskuteras i samband med nordiska trafiksäkerhetsåret 1983.

Kongelig norsk automobilklub stödjer medlemsförslaget.

Norges automobilforbund stödjer medlemsförslaget.

Norges jeger- og fiskerforbund stödjer medlemsförslaget.

2.1.4 Svenska

Rikspolisstyrelsen anför att ett omfattande arbete har nedlagts och åtgärder har vidtagits i syfte att minska viltolyckorna i trafiken. Rikspolisstyrelsen framhåller särskilt VIOL-projektets omfattande utredning och uppföljning av möjliga åtgärder. Enligt rikspolisstyrelsens uppfattning är dock viltstängsel det mest effektiva skyddet mot klövviltolyckor. Sådana stängsel anordnas numera i anslutning till de mest trafikerade vägarna i den takt som väghållarnas ekonomi tillåter. Trafiksäkerhetsverket har genom olika informationsåtgärder riktat vägtrafikanternas uppmärksamhet på riskerna för viltolyckor. Polisen har i samarbete med trafiksäkerhetsverket tagit fram en förarsimulator – "Viltet i trafiken" – för träning i att undvika kollision med älg. Polisen medverkar och ansvarar för att så många körkortshavare som möjligt får tillfälle att bruka denna anordning.

Polisen kan fr.o.m. 1 januari 1983, om det behövs för att förebygga trafikolyckor med klövvilt, meddela föreskrifter om tillfällig begränsning av hastigheten för viss vägsträcka.

Med hänsyn till att viltolyckorna utgör ett allvarligt hot mot trafiksäkerheten och att detta problem i flera avseenden är gemensamt för de nordiska länderna har rikspolisstyrelsen inget att erinra mot förslaget om ett tvärvetenskapligt samarbete för att pröva olika åtgärder och kombinationer av åtgärder i syfte att reducera viltolyckor.

Beträffande forskningsåtgärder vill styrelsen fästa uppmärksamheten på den forsknings- och utvecklingsverksamhet inom området som i Sverige bedrivs av transportforskningsdelegationen (TFD).

Styrelsen är också positiv till förslaget på produktutvecklingsområdet.

Statens naturvårdsverk anför att under det senaste decenniet har omfattande forskningsinsatser genomförts i Sverige för att söka klarlägga orsakerna till den kraftiga ökningen av antalet viltkollisioner och hur denna utveckling skulle kunna stävjas. Forskningen har skett i projektform hos vägverket och har bekostats med medel ur dåvarande älgskaderegleringsfonden och från vägverket. Slutrapport från projektet avgavs 1980.

Forskningen har bidragit till ökade kunskaper på området som redan lagts till grund för vägverkets och trafiksäkerhetsverkets prioriteringar. Vidare har hänsyn tagits till resultaten vid länsälgnämndernas bedömningar av älgvården inom länen och därvid bidragit till den minskning av älgstammen som nu är under genomförande.

Problemområdet är dock så komplicerat och omfattande att hittills genomförd forskning inte gett klarhet i alla de frågeställningar som redovisats. Inriktningen och omfattningen av en eventuell fortsatt forskning skulle behöva klarläggas. Det är också resurskrävande att fortsätta en täckande forskning av aktuellt slag och medel härför har ej funnits att tillgå.

Naturvårdsverket vill därför stödja den uppfattning som redovisats i 18-20-331. *Nordiska rådet*

medlemsförslaget men förordar att en inledande verksamhet sker i form av ett nordiskt symposium om viltolycksforskning – eventuellt kan flera symposier behövas. Med utgångspunkt härifrån torde ett program för en gemensam nordisk insats beträffande forskning, utveckling, information etc. kunna tas fram. Därefter torde en bedömning av fortsatta insatser kunna ske på säkrare grund än för närvarande.

Som samordnande organ för den viltforskningsinriktade delen skulle Nordiska viltforskningskollegiet kunna tänkas fungera.

Trafiksäkerhetsverket har sedan i början av 1970 på olika sätt engagerat sig i arbetet att vända den negativa trend beträffande antalet trafikolyckor med vilt som präglat 1970- och 80-talet.

Statens vägverk har tillsammans med trafiksäkerhetsverket lett forskning och försöksverksamhet i syfte att minska viltolycksantalet. Arbetet har genomförts av den s. k. VIOL-gruppen som förutom nämnda myndigheter även bestod av representanter från naturvårdsverket, rikspolisstyrelsen och Svenska jägareförbundet. I gruppens slutrapport 1980 framhålls dels behovet av ytterligare forskning inom olika existerande åtgärdsområden, såsom stängselutformning, lokala hastighetsbegränsningar m. m., dels kombinationer av olika åtgärder.

Den svenska regeringen gav trafiksäkerhetsverket år 1978 i uppdrag att – i avvaktan på VIOL-gruppens utredningsarbete – överväga åtgärder som på kort sikt kan vidtas för att begränsa antalet viltolyckor.

Ett flertal åtgärder har som anledning därav genomförts och ytterligare forskning initierats. Numera gäller t. ex. att en ledamot av länsälgnämnden skall ha särskild kunskap i trafiksäkerhetsfrågor. Trafiksäkerhetsverkets förslag om att trafiksäkerhetsintresset skall vägas in vid länsstyrelsernas bedömning av avskjutningens storlek har nu införts i jaktstadgan.

Kontakter mellan de nordiska länderna finns etablerade redan i dag, varvid man bl. a. kan konstatera att problemen för Sverige delvis är av annan karaktär än i Norge och Finland, främst vad gäller viltets förekomst och utbredning. Problemen har dock i flera avseenden gemensam karaktär. Verket är därför av den uppfattningen att tvärvetenskapligt, internordiskt samarbete är värdefullt och även nödvändigt för att förverkliga ett effektivt åtgärdsprogram mot viltolyckorna.

Organisationen av ett sådant samarbete mellan de nordiska länderna bör enligt verket ske i form av att ett symposium anordnas för upprättande och utvärdering av ett gemensamt handlingsprogram för att reducera antalet viltolyckor. När det gäller produktutvecklingen har verket medverkat i olika sammanhang och ser positivt på en intensifiering länderna emellan inom detta område.

Statens vägverk anför att trots att VIOL-projektet varit omfattande och stora resurser använts saknas fortfarande väsentliga kunskaper om viltolyckor. I VIOL-rapporten påpekas även behovet av ytterligare forskning. Inom vägverket pågår för närvarande flera forskningsprojekt med syfte att utreda effekterna av enkla viltstängsel och siktröjning.

Viltolycksforskning är mycket tids- och kostnadskrävande varför vägverket välkomnar en gemensam nordisk satsning inom detta område och är berett delta i sådant nordiskt samarbete.

Rektorsämbetet vid Stockholms universitet har berett *zoologiska institutionen* möjlighet att inkomma med synpunkter på medlemsförslaget. Institutionen har helt stött medlemsförslaget.

För egen del tillstyrker rektorsämbetet medlemsförslaget.

Biologiska – geovetenskapliga sektionen vid Göteborgs universitet stödjer medlemsförslaget.

Medicinska fakultetsnämnden vid Universitetet i Linköping stödjer medlemsförslaget.

Sveriges lantbruksuniversitet, som stödjer de förslag som omfattas av punkt 1 och punkt 2 medlemsförslagens yttrande, är berett att aktivt delta i tvärvetenskapligt samarbete och i forskning angående viltolyckor inom universitetets kompetensområde. Där torde universitetet främst kunna bidra genom att närmare klargöra relationerna mellan viltolycksfrekvens och vilttäthet.

Motormännens riksförbund/KAK och *Norges automobilförbund* är liksom förslagsställarna oroadade av det faktum att viltolyckorna ökar utan att det egentligen finns en samlad bild av orsakerna härför.

De delar den uppfattning att ingen enstaka åtgärd kan lösa problemet om man inte beslutar sig för mycket drastiska ingrepp i faunan eller lagstiftningen, och är inte beredda att förorda sådana ingrepp. Det tvärvetenskapliga samarbete som förslagsställarna efterlyser bör därför enligt deras uppfattning snarast komma till stånd och man bör starkt eftersträva ett nordiskt samarbete i denna angelägenhet utan hänsyn till personlig eller nationell prestige.

De tillstyrker medlemsförslaget.

Svenska jägareförbundet anför att viltolyckorna för närvarande utgör ett stort problem som accentuerats bl. a. på grund av ökade klövviltstammar, större trafikintensitet och vägar ofta dragna genom viltrika, tidigare vägfria områden. Viltolycksforskningen i Sverige har bedrivits förhållandevis intensivt bland annat inom det sk VIOL-projektets ram och vissa resultat har också nåtts. Härutöver har mycket arbete lagts ner på viltolycksfrågan bland annat av naturvårdsverket, vägverket, trafiksäkerhetsverket, jägareförbundet och länsjaktvårdsföreningarna. Vidare har många enskilda mark- och jakträttsinnehavare engagerat sig i frågan och många gånger också vidtagit direkta åtgärder i olycksförebyggande syfte.

Problemet med viltolyckor är inte enbart en nordisk angelägenhet. Klövviltstammarna såväl i övriga Europa som i Amerika har under det senaste årtiondet ökat i antal liksom trafikintensiteten, vilket i likhet med förhållandet i Norden medfört ett ökande antal viltolyckor. Forskning, undersökningar och praktiska försök för att nedbringa antalet olyckor har således även bedrivits i många länder utanför Norden.

Svenska jägareförbundet finner det ur flera synvinklar angeläget att ett samarbete sker i viltolycksfrågan de nordiska länderna emellan, bland annat då problemställningarna i varje fall inom Finland, Norge och Sverige torde vara tämligen likartade. Förbundet finner emellertid att det arbete som kan komma att bedrivas de olika nordiska länderna emellan i dessa frågor huvudsakligen bör fotas på redan kända förhållanden och således innebära en utveckling av nu kända möjligheter. Det arbete som tidigare bedrivits i Sverige har nämligen enligt jägareförbundets mening visat att endast ett ganska begränsat antal, tämligen handfasta metoder, kan förväntas ge några positiva effekter. Enligt jägareförbundets mening bör vidare de utländska erfarenheter som vunnits inhämtas.

I Amerika har exempelvis viltolyckornas antal i förhållande till tillåten hastighet studerats. Resultaten synes vara entydiga och innebär att antalet viltolyckor alla slag sjunker utomordentligt kraftigt med sänkt tillåten hastighet.

Vidare bör enligt Förbundets mening avsevärda satsningar göras på information och utbildning av trafikanterna. Det torde nämligen enligt Svenska jägareförbundets uppfattning förhålla sig så att ett mycket stort antal viltolyckor skulle ha kunnat undvikas om förarna varit rätt utbildade. Svenska jägareförbundet tillstyrker medlemsförslaget.

Jägarnas riksförbund-Landsbygdens jägare anför att antalet viltolyckor i trafiken har under de senaste åren ökat till en omfattning som är klart oacceptabel. Samhällsekonomiskt torde enligt förbundet kostnaderna för viltolyckorna i trafiken uppgå till lika stora belopp som jakten tillför samhället i form av köttvärde. Därutöver kommer stora skador på gröda och skog som förorsakas av de stora stammarna av främst älg, men i viss utsträckning även rådjur och hjort.

Kombinationen av en ökad trafikintensitet i förening med kraftigt ökade klövviltstammar är tveklöst viltolyckornas direkta huvudorsak.

Aktiv medverkan mellan berörda myndigheter, markägare, jägare och trafikintresset erfordras för att i möjligaste mån eliminera den allvarliga skadefrekvensen till en tolererbar nivå.

Bättre utbildning och information om viltolycksriskerna bör enligt förbundet frambringas till trafikanterna likaså bättre vegetationsröjningar och vägunderhåll. Av preventiva åtgärder är viltstängsel det ojämförligt mest effektiva medlet att nedbringa viltolycksriskerna för en viss vägsträcka men den är mycket kostnadskrävande. Även andra icke önskvärda effekter kan uppkomma om vägarna blir omgärdade med höga viltstängsel, betydande hinder och störningar i vår unika allemansrätt.

Markägarna och jägarna måste medverka till ökad trafiksäkerhet genom ändamålsenlig begränsning av klövviltstammarna. Gällande författning om samordnad älgjakt innefattar alla de styrmedel som erfordras för att reglera den svenska älgstammen vid en lämplig och önskvärd nivå. Vid tillämpningen av den samordnade älgjakten har författningens styrmedel dock ej

kommit till utnyttjande på det sätt som förutsatts. Älgstammen har okontrollerat vuxit sig för stor med omfattande skador som följd. Jaktpolitiska skäl har medfört att t. ex. i flera län med mycket stora och ökade älgskador har förbud att fälla vuxna hondjur tillämpats. Vidare nämner förbundet att den generella älgjakten har inte i något län tillåtits att till fullo utnyttjas inom ramen för gällande lagstiftning.

Föreningen bedömer det som angeläget att Sveriges regering ökar tillsynen i avseende den regionala efterlevnaden av lagstiftningens intentioner för den samordnade älgjakten för att tillgodose såväl jaktens, viltvårdens som trafikens intressen. Föreningen stödjer medlemsförslaget.

2.2 Remissinstanser som i huvudsak har negativ inställning till medlemsförslaget

2.2.1 Nordiska

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) har inhämtat synpunkter på förslaget från Nordiska kommittén för trafiksäkerhetsforskning (NKT).

NKT anförde

att älgolyckorna utgör ett trafiksäkerhetsproblem,

att man i Norden har genomfört en stor mängd undersökningar av olyckor och åtgärder för att undvika dessa, varför erfarenhetsmängden kan anses omfattande,

att problemområdet inte lär påkalla omedelbar forskningsaktivitet på nordisk bas.

NKT föreslår att det t. ex. i NTR:s regi ordnas ett seminarium för både "åtgärdssidans" och forskningens representanter för att diskutera resultaten från forskningen och av de åtgärder som vidtagits.

NTR ansluter sig i huvudsak till NKT:s synpunkter och vill understryka att det från trafiksäkerhetssynpunkt f. n. inte är mera forskning på området som behövs utan snarare beslut om de åtgärder man vill vidta.

2.2.2 Svenska

Lunds universitet konstaterar att ett omfattande arbete har utförts i Sverige, för att belysa älgolyckorna och för att pröva effektiviteten med olika anordningar för att hålla älgarna borta från vägarna (VIOL-projektet). Det arbete som utförts inom nämnda projekt har hög ambitionsnivå, och kunskapsnivån inom området är god. Underlaget för att bedöma effekter av olika åtgärder torde vara tillfyllest i och med det material som nu föreligger.

I medlemsförslaget anges, att man i Finland har minskat antalet älgolyckor genom att "flytta" älgstammen, samt att Jakt- och viltvårdsberedningen i Sverige menar, att älgar inte är ett bra mått på risken för olyckor. Ur biologisk synvinkel verkar enligt universitetet båda påståendena vara osannolika.

Universitetet upplyser att Trafiksäkerhetsverket i Sverige i en utredning

på uppdrag av kommunikationsdepartementet (skrivelse 1978-12-13) har uttalat som sin mening, att den mest verkningsfulla metoden att minska älgolyckor är att minska antalet älgar.

Universitetet anför att det inte finns några biologiska skäl att tvivla på, att antalet olyckor inte skulle vara i proportion till älgstammens storlek. Ytterligare undersökningar av älgolyckorna torde inte leda till annan insikt, än att det enda verkningsfulla sättet att reducera antalet olyckor är att minska antalet älgar. Störst effekt uppnås självfallet om minskningen främst sker i tätt trafikerade områden.

När det gäller punkt 3 i medlemsförslagets yttrande finner universitetet anledning att stödja förslaget om produktutveckling, om detta kan tolkas som ett förslag att begränsa effekterna av viltolyckor. Att förstärka bilarna så, att de på ett bättre sätt än vad som är fallet i dag, kan stå emot kollisioner med älgar, torde för övrigt vara ett arbete som lätt kan samordnas med andra krav på hållfasthet i samband med vanliga trafikolyckor.

Bilindustriföreningen – Bilstatistik AB anför att Volvos synpunkter (*se nedan*) delas av *Saab-Scania* och föreningens övriga medlemsföretag.

Volvo följer genom sin olycksforskning i vilken även ingår en haverikommission – noga trafikolyckor i såväl Sverige som utlandet. Som ett led detta arbete har även viltolyckor studerats och beskrivits i en särskild rapport.

Volvo anför att det stundom förekommer missvisande uppgifter bl. a. i massmedia om viltolyckornas antal och andel av samtliga olyckor och att man ofta kan få det felaktiga intrycket att svårare viltolyckor är dominerande.

Volvo hänvisar till ovannämnda rapport om viltolyckor och framhåller att andelen viltolyckor såväl med som utan personsador på hela vägnätet i Sverige (således avseende både statliga och kommunvägar) är ca 14% av alla polisrapporterade trafikolyckor. Det som framhålls i medlemsförslaget om att mer än en tredjedel av alla polisrapporterade trafikolyckor i Sverige är viltolyckor är således enligt *Volvo* felaktigt.

Av rapporten framgår vidare enligt *Volvo* att andelen viltolyckor med personsador är ca 2% av samtliga olyckor samt att andelen dödsolyckor på grund av vilt är ca 2% av samtliga dödsolyckor.

Inom de gränser som nationella och internationella bestämmelser om säkerhet, miljö m. m. sätter, strävar *Volvo* efter att ta vederbörlig hänsyn till de krav viltolyckor ställer.

I fråga om fordonens olycksförebyggande egenskaper spelar sikten för föraren en avgörande roll.

När det gäller skyddet är det naturligt att de konstruktiva insatserna avvägs så att skyddet mot mindre sannolika olycksrisker får stå tillbaka för skyddet mot de vanligast förekommande. Kollisioner med större vilt är sällsynta i Europa utanför Skandinavien. De allmänna säkerhetsegenskaper som konstrueras in i dagens personbilar ger ett gott skydd även i de

flesta viltolyckor. Bland viltolyckorna är det endast de relativt fåtaliga kollisionerna i hög hastighet mot älg som ger en från gängse mönster avvikande skadebild i och med att takets framkant kan tryckas in. Volvo bedömer det som realistiskt att vid konstruktion av personbilar ta större hänsyn till denna kollisionstyp. Vad gäller framtida åtgärder bör enligt Volvo inriktningen främst vara att förebygga olyckor bl. a. genom förbättrade siktförhållanden i kritiska vägvagnsnitt och genom att påverka trafikanterna att köra saktare. Volvo förordar fortsatt forskning om viltolyckans mekanik.

2.3 Remissinstanser som avstår från att yttra sig eller som inte tar direkt ställning till förslaget

2.3.1 Danska

Efter överläggningar med lantbruksministeriets viltförvaltning, Rådet for større færdselssikkerhed och Rådet for Trafiksikkerhedsforskning konstaterar *justitsministeriet* att viltolyckor inte utgör något problem i dansk vägtrafik. Enligt ministeriets uppfattning finns det därför inget särskilt danskt intresse för ytterligare forskning på området, men ministeriet anför dock att det inte har något att invända mot ett eventuellt seminarium såsom NTR föreslår.

Automobil – Importörers Sammenslutning avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

Förenede Danske Motorejere (FDM) hänvisar till att viltolyckor sällan förekommer i Danmark och inte utgör något trafiksäkerhetsproblem varför FDM avstår från att yttra sig över medlemsförslaget.

2.3.2 Svenska

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) hänvisar till de yttranden som inkommit från universiteten.

Högskolan i Luleå och *Umeå universitet* avstår från att avge yttrande om medlemsförslaget.

3. Utskottet

Samtidigt som trafikolyckornas antal per år har minskat under 1970-talet i Norden har viltolyckornas antal i Finland, Norge och Sverige ökat kraftigt. Viltolyckorna är däremot inget nämnvärt trafiksäkerhetsproblem i Danmark och Island.

Av medlemsförslaget och de inkomna remissvaren framgår att omfattande forskning om viltolyckor har bedrivits i och utanför Norden under 1970-talet. Problemområdet är dock så komplicerat och omfattande att den hittills genomförda forskningen inte torde ha gett klarhet i alla avseenden. Forskningsresultaten har också i mycket begränsad omfattning lett till förebyggande åtgärder. I Finland har man dock genomfört en målmedve-

ten reglering av älgstammen under början av 1980-talet. Denna selektiva avskjutning baserad på omfattande forskning om älgstammen torde vara den främsta orsaken till att älgolyckorna i Finland har avtagit i början av 1980-talet.

Ett stort svenskt forskningsprojekt om viltolyckor, det så kallade VIOL-projektet, slutfördes år 1980. I projektets slutrapport betonas behovet av ytterligare forskning om vissa förebyggande åtgärder, t. ex. lämpliga viltstängsel, lokala hastighetsbegränsningar samt olika kombinationer av åtgärder. För att pröva olika åtgärder och kombinationer av åtgärder krävs ett tvärvetenskapligt samarbete mellan bl. a. juridisk, ekonomisk, zoologisk, psykologisk, medicinsk och teknisk expertis.

Trafikutskottet konstaterar, att det problem som viltolyckorna och då främst älg- och renolyckorna utgör, i flera avseenden är gemensamt för Finland, Norge och Sverige. Ett nordiskt samarbete inom detta område är därför enligt trafikutskottets uppfattning värdefullt.

De remissinstanser, som har yttrat sig över medlemsförslaget stöder det med ett par undantag. Det har anförts i några av remissvaren att ytterligare forskningsinsatser inte är nödvändiga utan snarare beslut om vilka åtgärder som skall vidtas. Trafikutskottet har inte sakkunskap att kunna bedöma om så är fallet men anför med utgångspunkt i det ovan anförda att ett program för en gemensam nordisk insats beträffande forskning, utveckling, information etc. borde anordnas.

Kartläggning och sammanställning av genomförd forskning på området kunde vara ett effektivt sätt att förmedla information mellan de forskare som arbetar med olika aspekter av viltolycksproblemet.

Trafikutskottet hänvisar till det ovanstående och föreslår rådet att antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utföra en översyn av genomförd forskning om viltolyckor i vägtrafiken i syfte att koordinera och systematisera information om resultaten av den forskning som har genomförts.

Stockholm den 20 januari 1983

Georg Andersson (s)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stefán Jónsson (Ab.)

Sakari Knuuttila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Förman

Ambjørg Sælthun (Sp)

Peder Sønderby (V)

Petter Thomassen (H)

Medlemsforslag

om utøkt nordisk samarbeide om energi og miljø, energi- og miljørelaterad industri og regionalpolitikk

Vækt av Jo Benkow, Gunnar Berge, Ilkka-Christian Björklund, Kjell Magne Bondevik, Gro Harlem Brundtland, Lone Dybkjær, Rune Gustavsson, Ivar Hansen, Asbjørn Haugstvedt, Allan Hernelius, Johan J. Jakobsen, Paul Jansson, Egon Jensen, Bertil Jonasson, Erkki Liikanen, Bror Lillqvist, Svante Lundkvist, Matthías Á. Mathiesen, Páll Pétursson, Rolf Sellgren, Ib Stetter och Bernhardt Tastesen).

1 Bakgrunn

Energiområdet har vært gjenstand for flere initiativ fra Nordisk Råd side gjennom årene. I rek. 14/1973/e ble det foreslått å vurdere etableringen av en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid. Rekommandasjonen 21/1974/e etterlyser en vurdering av mulige former for et nordisk energi- og industrisamarbeid. I Økonomisk utvalgs betenkning pekes på den betydning utvinningen av Norges petroleumsressurser kan få for industrisamarbeidet over landegrensene og utviklingen på Nordkalotten. I nevnte rekommandasjon tas også opp forsyningssikkerheten av råolje og oljeprodukter til de nordiske land. Sammenhengen mellom visse sider av energiområdet og miljøet ble behandlet i rek. 2/1981 som bl. a. munnet ut i å kartlegge miljøkonsekvensene ved produksjon og bruk av alternative drivmiddel.

I bestrebelsene på å fremme et nordisk energi- og industrisamarbeid er det etter initiativ fra Nordisk Råd dessuten opprettet viktige institusjoner som fremmer samarbeidet på sine respektive områder. Disse institusjoner er Nordisk Industrifond, Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål og Nordel.

Nordisk Råd etterlyste ved rådssesjonen 1981 en energi- og industripolitisk strategi med sikte på å gjøre Norden mindre avhengig av importerte energiråvarer og å utnytte nordiske ressurser for å kunne forsterke en industriell utvikling til støtte for sysselsettings- og regionalpolitiske mål.

Nordisk Ministerråd har innledet et samarbeid på energiområdet med vekt på utredninger om energisparende tiltak, nye og fornybare energikilder, energisystemer og kullsamarbeid. I februar 1982 ble det lagt frem en arbeidsplan som konkretiserer nærmere det videre samarbeid.

På industriområdet er Ministerrådet i startfasen for et industripolitisk samarbeid. En arbeidsplan som trekker opp retningslinjene for det videre arbeid ble lagt frem i februar 1982.

2 Problemfeltet

Nordens samlede energitilgang er god sammenlignet med andre industri-land. I 1979 hadde Norden under ett en nettoimport svarende til 36 % av energibehovet. Tallene dekker imidlertid over store forskjeller landene imellom. Norge er nettoeksportør av energi svarende til omlag to ganger det egne forbruk; mens Danmark på sin side må importere omtrent all den energi som brukes. Dog fortøner fremtidsutsiktene seg som lysere i og med gass- og oljefunn i den danske sektor av Nordsjøen.

Island har høy egendekning av sitt energibruk, mens både Finland og Sverige er sterkt avhengig av importert energi. I alle de nordiske land er det iverksatt planer for å redusere veksttakten i energiforbruket samt redusere avhengigheten av importert energi (unntatt Norge).

Vi kan imidlertid konstatere at mellom de nordiske land skjer det forholdsvis lite samarbeid med sikte på redusere avhengigheten av importert energi fra tredje land. De inngåtte bilaterale energiavtaler i form av en gassamarbeidsavtale mellom Danmark og Sverige og en avtale om gjensidig kjøp og salg av energi mellom Norge og Sverige er imidlertid skritt i retning av økt forsyningssikkerhet av energi. Vedrørende sistnevnte avtale uttalte tidligere statsminister Brundtland at avtalen skulle betraktes som en byggekloss i det nordiske samarbeid. En naturlig videreføring på nordisk nivå er å sammenkople forsyningssikkerhet av energi med forsyningssikkerhet av andre viktige råvarer, f. eks. matvarer. De grunnleggende forutsetninger for at menneskene kan leve er mat og energi. I denne forbindelse skal nevnes at i 1980 ble inngått avtale om leveranse av korn mellom Sverige og henholdsvis Finland og Norge.

Energipolitikken i de fleste nordiske land formuleres ofte i termer av mindre avhengighet av importert olje, økende bruk av kull og større satsning på nye og fornybare energikilder for bruk en gang i fremtiden. Samtidig med denne streben å sikre energiforsyningen, søkes både arbeidsmiljøet og det ytre miljø å bedres i form av normer for utslipp av forurenset luft og støynivå samt visse krav til produksjonsutstyr for derigjennom eliminere uhell med påfølgende miljøforstyrrelser f. eks. utslipp fra bedrifter.

Miljøkrav til energiproduksjon og industriproduksjon, ut fra prinsippet forurenseren betaler, bidrar til å høyne omkostningsnivået. Samtidig gir disse krav impulser til nordisk industri til å utvikle nye produkter for såvel det nordiske marked som for eksportmarkedet. Etter vår oppfatning er dette en industrisektor som det bør satses på. Denne sektor kan benevnes energi- og miljøindustrien, dvs. den fremstiller energiproduksjonsutstyr,

energiøkonomiseringsutstyr samt utstyr for å bedre miljøet. En satsning kan dels gjøres ved å utvikle Norden som hjemmemarked slik at Norden kan danne basis for tilstrekkelig skalaproduksjon for eksportfremstøt og for å kunne konkurrere imot import. I denne forbindelse bør det skje en gjennomgang av de normer og standarder som stilles til ulike typer av utslipp og til produksjonsutstyr med sikte på harmonisering i de nordiske land. Dels kan det satses på utviklingskontrakter til denne industrien på områder der problemer av felles interesse eksisterer. Like så viktig må det være at de nordiske land f. eks. ved Nordisk Industrifond, på en systematisk og effektiv måte får overført resultatene fra forskningen til praktisk bruk i industrien.

Deler av energiindustrien arbeider i den teknologiske front når det gjelder å finne tekniske løsninger og produksjon av utstyr for utvinning av petroleumsressurser på store havdyp utenfor Norge. I tillegg til de teknologiske vanskeligheter er det registrert en mangel på teknisk kvalifisert personell. Med den tekniske kompetanse som den nordiske industri og det nordiske høyskolesystem har, skulle mulighetene ligge vel til rette for et nordisk samarbeid. Et slikt samarbeid hvor også Nordkalottens høyskolesystem inkluderes, kan dessuten berede grunnen for et videre industrielt samarbeid på Nordkalotten.

Av det totale energiforbruk i Norden i 1979 representerer el-kraft vel 20 prosent. I Norge utgjør el-kraft drøye 40 prosent av energiforbruket mens i Sverige, inklusiv el-kraft fra kjernekraftverk, tilsvarende tall er ca. 20 prosent. For henholdsvis Danmark, Finland og Island utgjør el-kraft 12 prosent, 16 prosent og 17 prosent av energiforbruket. I enkelte nordiske land foreligger det planer for ytterligere utbygging av elver for å styrke elektrisitetsforsyningen. Likeledes prosjekteres kullkraftverk. Begge produksjonsformer medfører miljøforstyrrelser. El-kraftsamarbeidet innen rammen av Nordel gir i dag de nordiske land et betydelig tilskudd til den nasjonale forsyning. Det vil være en viktig oppgave å sørge for at overføringskapasiteten utvides vesentlig. Allerede pågående utredninger og planer må få en betydelig raskere fremdrift. Et utvidet nordisk el-kraftsamarbeid vil kunne redusere disse miljøforstyrrelser.

Erfaringene hittil har vist at lokalisering av store kraftverk har en forholdsvis stor betydning for kapitalstrømmene til de ulike regioner. Oppføring av et slikt kraftverk innebærer en kapitalinjeksjon i en region og motsvarende minskning av muligheten for investeringer innen øvrige regioner i det respektive land. I den grad verk bygges i grenseregioner kan dette få såvel positiv som negativ effekt i nabolandet. Positiv effekt i form av økt aktivitet og sysselsetting. Negativ effekt i form av luftforurensinger, f. eks. fra kullkraftverk. Transport av kull til slike verk kan også virke miljøforstyrrende.

3 Sosial- og miljøutvalgets og Økonomisk utvalgs seminar

Energitilgangene samt fordelingen av sluttforbruket av energi på de ulike energiformer er forskjellige i de nordiske land. Imidlertid står landene for den samme samfunnsmodell med bl. a. strenge miljøkrav. Et ubesvart spørsmål er om landene tilpasser sin energi-produksjon og -forbruk på en slik måte at kravet til økonomisk utvikling under hensynstaken av miljømessige interesser blir ivaretatt på beste sett. Eller sagt med andre ord: Hvorledes skulle en energiplan utformes dersom Norden var ett land og ikke fem? Mot denne bakgrunn arrangerte Nordisk Råds Sosial- og miljøutvalg og Økonomisk utvalg seminaret "Energi i Norden – økonomi, miljø og forsyningssikkerhet" i Södertälje 9.–11. november 1981. Semina-rets formål var således å forsøke å klarlegge hvorledes de nordiske land gjennom samvirke kan utnytte sine energiressurser for å fremme industriell og økonomisk utvikling samtidig som det tas hensyn til viktige regionalpolitiske og miljømessige interesser.

Arbeidsgruppene som ble nedsatt under seminaret, stilte seg i det vesentlige positivt til å betrakte Norden som ett land for bedre illustrere problemstillingen og lettere finne frem til mulige løsningsmodeller.

I seminaret deltok representanter for sentrale myndigheter, forskningsinstitusjoner, organisasjoner på energi- og miljøområdet, arbeidsmarkedets parter samt for ulike nordiske samarbeidsorgan. Innlegg, diskusjoner og gruppearbeid fra seminaret er publisert i NU 1981: 11.

Seminaret resulterte i en bruttoliste over mulige forslag og ideer til tenkbare fremkomstveier for et fremtidig samarbeid på energi- og miljøområdet. Vi ønsker å føre frem noen av disse punkter til videre behandling.

4 Forslag til samarbeidstiltak

Forsyningssikkerhet

Produksjonen av energi er skjevt fordelt mellom de nordiske land. Økt samarbeid på så vel elektrisitetområdet (se nedenfor) som på det øvrige energiområde, kan sikre forsyningene av energi. Sikre tilganger av energi er en forutsetning for jevn økonomisk utvikling. En effektiv måte å få igang et utvidet energisamarbeid vil være å kople dette spørsmål sammen med forsyningssikkerhet av andre råvarer, f. eks. sikring av matforsyning, sikring av leveranse av tømmer for treforedlingsindustri.

Energi- og miljøindustri

Industrien i de nordiske land står overfor betydelige strukturforandringer. Innen flere sektorer møter nordisk industri hard konkurranse fra utlandet så vel på hjemmemarkedet som på markeder utenfor Norden. Energi- og miljøindustrien hører til en av fremdriftsbransjene og med den satsning de nordiske land har gjort på både energi- og miljøområdet, bør

denne sektor ligge vel tilrette for nordisk industri. Det nordiske hjemmemarked bør styrkes ved harmonisering av standarder og normer på utslipp o. i. samt produksjonsutstyr.

Likeledes bør vurderes om det skal gis utviklingskontrakter til denne industri for å løse problemer som er felles for de nordiske land. Angående forskning innen denne industrisektor, bør det utvikles en systematisk og effektiv metode for overføring av forskningsresultater til praktisk bruk i industrien.

Deler av energiindustrien arbeider i den teknologiske front når det gjelder produksjon av utstyr for utvinning av petroleumsressurser på store havdyp. Det stilles store krav til utstyret fra miljøsynspunkt. En samlet og konsentrert innsats fra nordisk industri vil kunne komme raskere frem til resultat og nå bedre teknologiske løsninger. I denne sammenheng bør også innledes et samarbeid med de tekniske høyskoler for å utdanne nødvendig teknisk personell. Her bør også tas i betraktning den regionale effekt som spredning av utdannelses tilbud kan medføre.

El-kraftforsyningen

En betydelig del av energiforsyningen i de nordiske land representeres av vannkraft. I enkelte nordiske land planlegges ytterligere utbygging av elver. Dessuten planlegges kullfyrte el-kraftverk. Begge produksjonsmetoder medfører miljøforstyrrelser.

Et utvidet nordisk samarbeid om el-kraftforsyningen vil samtidig sikre energiforsyningen, bedre miljøet og mer effektivt utnytte ressursene.

Dessuten bør mulighetene vurderes for å utjevne samtidige belastningstopper på el-nettet, f. eks. ved tidsforskyvning av forbruket.

Regionalpolitikk

Lokalisering av store kraftverk kan ha såvel positive som negative effekter. Kraftverkene kan i anleggsperioden trekke kapital til regionen og føre til økt aktivitet og sysselsetting. Samtidig kan verkene ha negative miljøeffekter i form av forurensninger. I de nordiske land finnes for tiden ulike syn på de forskjellige energiformer. Det kan således være vanskelig å nå frem til en felles planlegging av lokalisering av energianlegg. Derimot bør det i forbindelse med energiutbyggingen, inngå konsultasjoner mellom de nordiske land om lokalisering av energianlegg med sikte på minst mulige naturinngrep og miljøforurensning ut fra en nordisk synsvinkel.

5 Sammen drag

Et aktivt nordisk energisamarbeid knyttet til leveransesikkerhet av andre viktige råvarer kan resultere i en bedre forsyningsikkerhet av energi for de nordiske land. Et nærmere nordisk el-kraftsamarbeid vil resultere i bedre bruk av ressursene. Samarbeidet på disse områder kan samtidig gi

bedre miljø og bidra til høyning av kompetansenivået i og nødvendig omstrukturering av industrien. Samarbeid om lokalisering av energianlegg kan medføre regional utvikling og ha positive miljøvirkninger.

Under henvisning til ovenstående foreslås at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å

1. vedta tiltak for å fremme energisamarbeidet med sikte på sikre leveranser av såvel energi som andre viktige råvarer
2. vurdere mulighetene for utvidet el-kraftsamarbeid
3. vedta tiltak for å styrke energi- og miljøindustrien samt å
4. fremme samarbeidet om lokalisering av energianlegg.

Oslo, Helsingfors, København, Stockholm og Reykjavík, 11. mai 1982

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Ilkka-Christian Björklund (Skdl)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Gro Harlem Brundtland (A)

Lone Dybkjær (RV)

Rune Gustavsson (c)

Ivar Hansen (V)

Ashjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Allan Hernelius (m)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Egon Jensen (S)

Bertil Jonasson (c)

Erkki Liikanen (Sd)

Bror Lillqvist (Sd)

Svante Lundkvist (s)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Páll Pétursson (F.)

Rolf Sellgren (fp)

Ib Stetter (KF)

Bernhardt Tastesen (S)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag. Utvalget har behandlet forslaget på sine møter 9.–10. august og 16. november, 1982 og på møtet 20. januar 1983.

1. Medlemsforslaget

Energiområdet har vært gjenstand for flere initiativ fra Nordisk Råd side gjennom årene. Ved rådssesjonen 1981 etterlyste Nordisk Råd en energi- og industripolitisk strategi med sikte på å gjøre Norden mindre avhengig av importerte energiråvarer og å utnytte nordiske ressurser for å kunne forsterke en industriell utvikling til støtte for sysselsettings- og regionalpolitiske mål.

Nordens samlede energitilgang er god sammenlignet med andre industri-land. I alle de nordiske land er det dessuten iverksatt planer for å redusere veksttakten i energiforbruket samt redusere avhengigheten av importert energi (untatt Norge). Forslagsstillerne konstaterer imidlertid at det mellom de nordiske land skjer forholdsvis lite samarbeid med sikte på å redusere avhengigheten av importert energi fra tredje land. En effektiv måte å få igang et utvidet energisamarbeid vil være å kople dette spørsmål sammen med forsyningssikkerhet av andre råvarer.

Samtidig med streben etter å sikre energiforsyningen søkes det å redusere de miljøforstyrrelser som produksjon og bruk av energi kan medføre. De miljøkrav som stilles gir impulser til nordisk energi- og miljøindustri til å utvikle energiproduksjonsutstyr, energiøkonomiseringsutstyr samt utstyr for å bedre miljøet. Det nordiske hjemmemarked foreslås styrket ved harmonisering av standarder og normer på utslipp o. l. samt produksjonsutstyr. Flere andre tiltak konkretiseres også.

Et utvidet nordisk el-kraftsamarbeid vil kunne redusere miljøforstyrrelsene gjennom reduksjon i behovet for igangsetting av nye el-kraftanlegg.

Kraftverk som bygges i grenseregioner kan gi positive effekter i nabolandet i form av økt aktivitet og sysselsetting. Negative effekter i form av miljøforstyrrelser kan imidlertid også forekomme. Konsultasjoner mellom de nordiske land om lokalisering av energianlegg kan redusere problemene.

Medlemsforslaget munner ut i følgende forslag overfor Nordisk Råd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å:

1. vedta tiltak for å fremme samarbeid med sikte på sikre leveranser av såvel energi som andre viktige råvarer,
2. vurdere mulighetene for utvidet el-kraftsamarbeid,
3. vedta tiltak for å styrke energi- og miljøindustrien samt
4. å fremme samarbeidet om lokalisering av energianlegg.

2. Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:

Nordiske

Sosial- og miljøutvalget, Nordisk Råd
Nordisk investeringsbank
Nordel
Nordisk Industrifond
De nordiske industriforbunds fellesorgan
Nordens faglige samorganisasjon (NFS)

Danske

Energiministeriet og industriministeriet
Miljøministeriet
Håndværksrådet
Organisationen for Vedvarende Energi (OVE)
Danmarks Naturfredningsforening

Finske

Ministeriet för inrikesärendena
Jord- och skogsbruksministeriet
Handels- och industriministeriet
Ålands landskapsstyrelse
Finlands naturskyddsförbund

Norske

Industridepartementet
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Miljøverndepartementet
Olje- og energidepartementet
Norsk petroleumsinstitutt

Svenske

Statens jordbruksnämnd (JN)
Statens naturvårdsverk (SNV)
Arbetsmarknadsstyrelsen
Statens industriverk
Glesbygdsdelegationen
Statens vattenfallsverk

Länsstyrelsen i Malmöhus län
Länsstyrelsen i Västerbottens län
Länsstyrelsen i Norrbottens län
Sydkraft

I det følgende omtales først de remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget intensjoner. Deretter behandles uttalelser med vesentlige innvendinger til forslaget. Tilslutt behandles uttalelser som ikke tar stilling til forslaget.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget

Nordiske

Nordisk Råd, Sosial- og miljøutvalget mener medlemsforslaget inneholder verdifulle synspunkter på hvordan det nordiske samarbeidet på energi- og miljøområdet kan styrkes. Utvalget støtter intensjonene med forslaget. Spesielt legges det vekt på arbeidet med å styrke energi- og miljøindustrien og nordisk samarbeid om planlegging av lokalisering av energianlegg.

Nordel er enig i at det er viktig med en strategi på de energi-, miljø- og industripolitiske områdene slik at de nordiske ressursene kan utnyttes optimalt. Med optimalt menes at det må tas hensyn til både de økonomiske forsynings- og miljømessige faktorer. *Nordel* mener at det arbeidet som idag pågår på forsyningsområdet i Nordels regi er tilstrekkelig. *Nordel* vurderer kontinuerlig mulighetene for utvidet elkraftsamarbeid og anser dagens samarbeid som optimalt fra en teknisk og økonomisk synsvinkel. *Nordel* er enig i at det nøye bør overveies å samarbeide om lokaliseringen av store og dyre anlegg på energiområdet. Det vises ellers til scenarioreporteringen "Nordenergi 2020" som snart publiseres og som tar opp de ovennevnte spørsmål i et framtidsperspektiv.

Nordens faglige samorganisation mener at det foreliggende medlemsforslag inneholder elementer som i prinsippet dekkes av den nordiske arbeidsplanen for energisamarbeid. Etter organisasjonens oppfatning er det derfor naturlig at en oppfølging av forslag i medlemsforslaget inngår i det arbeid som har nevnte arbeidsplan som ramme, og utgjør ellers en komplettering og konkretisering av denne. NFS gir på dette grunnlag sin støtte til hovedlinjene i det framlagte medlemsforslag. Organisasjonen vil likevel understreke at for å sikre energiforsyningen kan det være betydelige gevinster å hente i et samarbeid mellom de statlige oljeselskapene. For å styrke den nordiske energi- og miljøindustrien foreslår NFS en kartlegging av større investerings- og innkjøpsplaner for å gå ut med en samkjøring mellom nasjonale og felles nordiske utviklingskontrakter. NFS etterlyser en belysning av energipolitikkens sysselsetningsmessige virkninger.

Danske

Energiministeriet anser en utvidelse av det nåværende olje- og gassarbeid som ønskelig og kan spesielt støtte forslag som tar sikte på å sikre

energiforsyningen. Forsyningssikkerheten for andre viktige varer er i stor grad spesifikk for de enkelte råvarer eller råvaregrupper og egner seg derfor neppe til samordnede innsatser. Energiministeriet mener videre at det eksisterende el-kraftsamarbeid i Nordels regi på tilfredsstillende vis tilgodeser de nordiske lands behov.

Energiministeriet finner det hensiktsmessig at man søker å harmonisere normer på utslipp og standarder for produksjonsutstyr. Slike tiltak kan styrke nordisk industris stilling på hjemmemarkedet og eksportmulighetene. Ut fra prinsippet om at forurenseren betaler mener Energiministeriet at nordiske midler bare i begrenset omfang bør benyttes til utviklingskontrakter og bare i tidlige faser av et utviklingsprosjekt.

Når det gjelder samarbeid om lokalisering av energianlegg viser Energiministeriet til samarbeidet i Nordel. Ministeriet er enig i at man på nordisk plan foretar inngående overveielser før man treffer beslutninger om lokalisering av store energianlegg.

Miljøministeriet støtter forslaget om å vedta tiltak for å sikre leveranser av energi og andre viktige råvarer. Spesielt legges det vekt på at ut fra en miljømessig vurdering vil en styrking av det nordiske samarbeid om utvinning av naturgas være fordelaktig.

Miljøministeriet anser at et økt nordisk samarbeid om el-planleggingen vil innebære klare miljømessige fordeler og bør derfor fremmes.

Miljøministeriet anser det som hensiktsmessig å sette iverk støtte til produksjon og utvikling av miljøtekniske anlegg som begrenser forurensningen. Det vises i den forbindelse til Lavindkomstkommissionens arbeidsnotat nr 18: "Erhvervsstruktur, teknologi og levevilkår", del 2. Videre sier Miljøministeriet at det må overveies hvordan det kan komme igang et samspill mellom den offentlige og private sektor. Joint-ventures og utviklingskontrakter nevnes som eksempler.

Miljøministeriet er enig i at det idag er vanskelig å få istand en felles planlegging av lokalisering av energianlegg. Ministeriet mener det er ønskelig å få istand en ordning slik at el-verkenes utbyggingsplaner ble sendt på høring i nabolandene.

Håndværksrådet har den oppfatning at nordisk samarbeid på energiområdet må hilses velkommen. Rådet peker på at overføring av oljeteknologi og produksjon av fornybare energi-anlegg er to felter hvor et nordisk samarbeid kan være nyttig.

Organisasjonen for Vedvarende Energi kan fullt ut tilslutte seg en kobling mellom forsyning av energi og andre råvarer dersom dette fører til økt nordisk selvforsyning. Tilsvarende støttes økt satsing på energi- og miljøindustrien og bedre samordning av el-kraftforsyningen.

Danmarks Naturfredningsforening uttrykker anerkjennelse til Nordisk Råds initiativ for samarbeid på energi- og miljøområdet, slik dette kommer fram i medlemsforslaget. Foreningen tilslutter seg medlemsforslagets rekkommandasjoner.

Finske

Ministeriet för inrikesärendena konstaterer at medlemsforslaget harmonerer med arbeid på energi- og miljøområdet som for tiden gjennomføres eller planlegges. Ministeriet inntar en positiv innstilling til samarbeide vedrørende harmonisering av utslippsbestemmelser, men påpeker samtidig at i dette arbeidet bør det tas tilstrekkelig hensyn til nasjonale særtrekk i energipolitikken.

Jord- och skogbruksministeriet gir sin prinsipielle støtte til medlemsforslaget. Ministeriet mener at medlemsforslaget bør videreutvikles slik at målsetningen for samarbeidet kan konkretiseres. På den måten kan ulike forvaltningsinstanser få identifisert de områder der hvor de kan gjøre en innsats.

Handels- och industriministeriet mener at medlemsforslaget inneholder nyttige synspunkter på hvordan det nordiske samarbeidet på energi- og miljøsektoren kan styrkes. Ministeriet viser til en rekke eksisterende samarbeidsorganer, og mener at en styrkning av det nordiske samarbeid på enkelte felt kan kanaliseres gjennom disse.

Ålands landskapsstyrelse uttrykker støtte til medlemsforslagets rekommandasjoner.

Finlands naturskyddsförbund understreker det primære behovet for å balansere energiforbruket på 1980-tallet. Dette forutsetter spesielt sparing av elektrisk kraft, endring av produksjonsstrukturen bort fra kraftkrevende industri samt at samfunnsmessige målsetninger i mindre grad knyttes til økning i energiforbruket. Slike reformer kan fremmes gjennom en bevisst skatte- og avgiftspolitik, og spesielt ved å støtte investeringer i energisparende tiltak. Nordisk samarbeid bør økes også på disse områder slik at konsumentenes energikostnader blir enhetlige og tar hensyn til miljøkostnadene. Forbundet støtter dessuten tanken om å harmonisere miljøvernkravene i de nordiske land.

Norske

Industridepartementet ser positivt på det arbeid som drives av de nordiske standardiseringsorganisasjoner og NORDTEST, med henblikk på felles nordiske standarder.

Industridepartementet mener dette arbeidet bør videreføres. Industridepartementet anser det også viktig at de nordiske normer eller bestemmelser for tillatte utslipp harmoniseres så langt som praktisk mulig. Videre ser industridepartementet positivt på et felles nordisk arbeid for en mer systematisk og effektiv overføring av forskningsresultater til praktisk bruk i industrien. Departementet er også enig i at mulighetene for et samarbeid innen utdanningssektoren bør bearbeides videre.

Kommunal- og arbeidsdepartementet anser det positivt at det tas initiativ for å harmonisere standarder og normer på utslipp og produksjonsutstyr. Departementet har ellers ingen vesentlige merknader til forslagene

om samarbeidstiltak, men gjør oppmerksom på at den såkalte grenseprosedyreordningen vedtatt i 1980 gir grunnlag for konsultasjoner ved planlegging av kraftanlegg i grensestrøk.

Miljøverndepartementet gir sin tilslutning til kommunal- og arbeidsdepartementets uttalelse om initiativet for å harmonisere standarder og normer på utslipp og produksjonsutstyr. En slik harmonisering vil likevel bare ha effekt på en mindre del av de utslippskrav som stilles i Norge p. g. a. individuelle forhold. Miljøverndepartementet mener at også virkningen av satsning på produksjon av miljøvernutstyr kan bli beskjeden. Aktiviteten innen denne bransjen er nå avtagende og behovet for utstyr kan heller ikke forventes å øke. Miljøverndepartementet ser ellers positivt på forslaget om å sammenkoble forsyningsikkerhet av energi med forsyningsikkerhet av andre råvarer.

Olje- og energidepartementet peker på allerede eksisterende nordisk samarbeid på energiområdet, men bemerker også at i den utstrekning energianlegg må antas å skape uønskede miljøeffekter el.l. for et annet nordisk land, bør drøftelser tas opp mellom landene på et så tidlig tidspunkt at eventuelle tiltak for eliminering eller minskning av ulempene lar seg gjennomføre.

Norsk petroleumsinstitutt har enkelte innvendinger til forslaget om binding mellom energi- og råvareleveranser. De mener bl. a. at avtaler i Norden ikke kan gjennomføres på tvers av IEA og kan derfor få begrenset verdi. En samordning av miljøkrav, helseforskrifter og standarder for produksjonsutstyr anses på den annen side å være nyttig. Det samme synspunkt har instituttet på forslaget om økt forsknings samarbeid.

Svenske

Statens jordbruksnämnd har ingen innvendinger mot medlemsforslaget, men påpeker flere samarbeidsavtaler o. l. som allerede eksisterer.

Arbetsmarknadsstyrelsen framholder at et nordisk samarbeid innen energi- og miljøindustrien, f. eks. i form av utviklingskontrakter, kan gi positive resultater. Et økt nordisk samarbeide, særlig på Nordkalotten, for utdanning av teknisk personell på høyskolenivå er et annet område hvor positive resultater kan oppnås. Styrelsen deler den oppfatning at konsultasjoner mellom de nordiske land ved lokalisering av større energianlegg kan være verdifullt. Styrelsen vil imidlertid påpeke at et utvidet energisamarbeid ikke bør bygge på en binding av leveranse av energi mot trevarer p. g. a. at tømmer er en knapphetsvare.

Glesbygdsdelegationen anser et økt samarbeid om energi og miljø, energi- og miljørelatert industri- og regionalpolitikk som meget viktig.

Delegationen deler den oppfatning at de fire hovedpunktene i medlemsforslaget er svært viktige samarbeidsområder. Dessuten understrekes det at en betydningsfull del av samarbeidet bør dreie seg om utvikling av energiteknologi i liten skala, basert på nordiske ressurser av fast brensel.

Slikt arbeid er allerede i gang. Et nordisk samarbeid kan påskynde og effektivisere samarbeidet. Delegationen peker på en rekke konkrete tiltak som kan settes i verk for å bedre samarbeidet på dette felt.

Statens vattenfallsverk ser det som et meget viktig spørsmål å øke Nordens selvforsyningsgrad av energiråvarer. Verket påpeker i den forbindelse at det el-kraftsamarbeid som i dag pågår innebærer vesentlige fordeler for forsyningssikkerheten. Videre mener vattenfallsverket at en totalplanlegging av det nordiske el-kraftsystemet vil innebære betydelige økonomiske fordeler og støtter en slik planlegging. Samtidig peker vattenfallsverket på at vannkraftsutbygging ut fra f. eks. nabolandets behov kan medføre store politiske vansker. Vattenfallsverket anser at økt samarbeid mellom energi- og miljøindustrien iblant kan lede til raskere og tekniske løsninger, men peker samtidig på fordelene ved konkurranse mellom flere parallelle prosjekter. Også på forskningsområdet kan det være fordelaktig med samarbeid. Tilslutt uttaler vattenfallsverket at det i prinsippet stiller seg positivt til samarbeid ved lokalisering av kraftverk, men forutsetter at samråd ikke bidrar til å forlenge saksbehandlingstiden ved konsesjonssøknader.

Länsstyrelsen i Malmöhus län slutter seg til vurderingen av energi- og miljøindustrien som en framtidsbransje som ligger godt tilrette for nordisk industri. Også forslaget om å styrke utdanning, forskning og utvikling bør kunne forbedre den nordiske energi- og miljøindustriens konkurransesituasjon. Länsstyrelsen tilslutter seg forslaget om konsultasjoner mellom de nordiske land ved lokalisering av store energianlegg. Länsstyrelsen anser derimot at arbeidet med et utvidet nordisk samarbeid vedrørende energiforsyningen kan intensiveres uten den foreslåtte sammenkobling med forsyning av andre råvarer.

Länsstyrelsen i Norrbottens län støtter de forslag som framsettes i medlemsforslaget. Det pekes på den betydning eventuelle funn av naturgass på sokkelen utenfor Nord-Norge kan få for länet. Både tilgang på naturgass og bygging og drift av en gassrørledning gjennom länet anses å gi betydelige sysselsettingseffekter. Det sies videre at et nærmere samarbeid innen høyere utdanning og forskning behøves selv om det allerede i dag pågår slikt samarbeid.

Länsstyrelsen i Västerbottens län tilslutter seg medlemsforslaget.

Remissuttalelser med vesentlige innvendinger til forslaget

Nordiske

De nordiske industriforbunds fellesorgan uttaler til spørsmålet om kobling av energi- og andre råvareresurser at det synes mer rasjonelt å la markedet allokere ressurser til forskjellige formål og nasjoner, enn å gå inn på et system med ulike former for nordisk byttehandel. I tilfelle krisesituasjoner o. l. vil det imidlertid være mer effektivt og mindre kostbart om Norden hadde en felles beredskapspolitikk på naturressursområdet. Indu-

striforbundet mener videre at den viktigste enkeltfaktor som kan styrke energiindustrien i de nordiske land er beslutninger om fortsatt energiutbygging. Utviklingskontrakter og praktisk anvendelse av forskningsresultater vil da komme av seg selv. Samarbeid med el-kraftoverføring mener industriforbundet bør føres videre i regi av Nordel. Til slutt sies det at eventuelle konsultasjoner mellom de nordiske land om lokalisering av energianlegg bør begrenses til kull- og kjernekraftanlegg over 300 MW.

Svenske

Statens naturvårdsverk peker på allerede eksisterende samarbeid. Gjennom den Nordiske miljøvernkonvensjon har naturvårdsverket muligheter til å påvirke de krav som stilles til de enkelte energianlegg. Ytterligere tiltak vurderes ikke som nødvendige.

Statens industriverk finner at de framlagte forslag er interessante, men allerede eksisterende samarbeide gir stort sett alle fordeler som kan oppnås.

Sydkraft er enig i at det er viktig med en strategi på de energi-, miljø- og industripolitiske områdene. Sydkraft anser at det på el-kraftforsyningens område i Nordels regi allerede skjer et tilstrekkelig aktivt arbeide. Utbygging av overføringskapasiteten bør sker i et tempo som er riktig tilpasset teknikk, økonomi og miljø.

Remissuttalelser som ikke tar stilling til medlemsforslaget

Nordisk investeringsbank har aktivt arbeidet for å kunne delta i finansieringen av ulike energiprojekt innen Norden fordi det ofte er betydelige nordiske interesser i energiprojekt. Banken har deltatt i prosjekter vedrørende energioverføring, prosjekter innen oljesektoren, kraftprosjekter utenfor samkjøringsområdet og i prosjekter for den energirettede verkstedsindustri. Banken er også i tiden framover innstilt på å delta i finansieringen av prosjekter innen energiområdet.

Nordisk Industrifond avstår fra å uttale seg om medlemsforslaget.

3. Utvalget

I medlemsforslaget konstateres det at energipolitikken i de fleste nordiske land ofte formuleres i termer av mindre avhengighet av importert olje, økende bruk av kull og større satsing på nye og fornybare energikilder for bruk en gang i framtiden. Samtidig med denne streben etter å sikre energiforsyningen, søkes både arbeidsmiljøet og det ytre miljø å bedres i form av normer for utslipp av forurenset luft og støynivå samt visse krav til produksjonsutstyr for derigjennom å eliminere uhell med påfølgende miljøforstyrrelser f. eks. utslipp fra bedrifter. Dette er noe av bakgrunnen for at det i medlemsforslaget foreslås å rekommandere Nordisk Ministerråd å

1. vedta tiltak for å fremme energisamarbeidet med sikte på sikre leveranser av såvel energi som andre viktige råvarer,
2. vurdere mulighetene for utvidet el-kraftsamarbeid,
3. vedta tiltak for å styrke energi- og miljøindustrien samt å
4. fremme samarbeidet om lokalisering av energianlegg.

Til punkt 1

Det sies i medlemsforslaget at en effektiv måte å få igang et utvidet energisamarbeid vil være å kople dette spørsmål sammen med forsynings-sikkerhet av andre råvarer, f. eks. sikring av matforsyning og sikring av leveranse av tømmer for treforedlingsindustrien. I dag eksisterer to bilaterale avtaler mellom nordiske land. Disse er gassamarbeidsavtalen mellom Danmark og Sverige og en avtale om gjensidig kjøp og salg av energi mellom Norge og Sverige. Begge representerer skritt i retning av forsynings-sikkerhet av energi.

De aller fleste remissinstansene ser det som positivt at energiforsyningen i Norden sikres gjennom avtaler. De færreste instanser drøfter imidlertid hensiktsmessigheten av å kople avtaler om energiforsyning til avtaler om leveranser av andre råvarer. Enkelte remissinstanser, f. eks. De nordiske industriforbunds fellesorgan, Energiministeriet i Danmark, Arbeidsmarknadsstyrelsen og Länsstyrelsen i Malmöhus län har innvendinger mot forslaget om kopling. Førstnevnte instans mener det er mer rasjonelt å la markedet fordele ressurser til forskjellige formål og nasjoner. Energiministeriet legger vekt på at problemene forbundet med forsyningen av ulike råvarer er forskjellige og at det derfor kan være vanskelig å få istand samordnede innsatser. Arbeidsmarknadsstyrelsen mener at mangelen på tømmer av og til skaper sysselsettingsproblemer slik at det neppe er heldig å kople sikre forsyninger av energi til sikre forsyninger av tømmer, slik det gjøres i medlemsforslaget.

Økonomisk utvalg legger størst vekt på at en kopling av forsyning av energi til forsyning av andre råvarer reduserer risikoen for akutte problemer. Det er ikke meningen å erstatte markedet for råvarer med leveranseavtaler, men å hindre eller dempe akutte forsyningsproblemer. Utvalget anser at ujevn tilgang på energi vil være en meget alvorlig trussel mot produksjon og sysselsetting i Norden. Denne trusselen kan dempes ved å opprette en nordisk avtale om forsynings-sikkerhet. Det er i den forbindelse naturlig å knytte en avtale om forsyning av energi til avtaler om forsyning av andre råvarer med betydning for sysselsettingen.

Økonomisk utvalg ser et nordisk samarbeid om forsynings-sikkerhet av energi og råvarer som en naturlig videreføring av de tidligere nevnte bilaterale samarbeidsavtaler. Utvalget kan derfor slutte seg til medlemsforslagets formulering, punkt 1.

Til punkt 2

I medlemsforslaget sies det at et utvidet nordisk samarbeid om el-kraftforsyningen vil sikre energiforsyningen, bedre miljøet og mer effektivt utnytte ressursene. I tillegg bør muligheten vurderes for å utjevne samtidige belastningstopper på el-nettet, f. eks. ved tidsforskyvning av forbruket.

Alle remissinstanser som uttaler seg om spørsmålet slutter seg til medlemsforslagets vurdering av den mangesidige nytten som nordisk samarbeid om el-kraftforsyningen medfører. Flere instanser peker, i likhet med medlemsforslaget, på at et slikt samarbeid i dag kanaliseres gjennom Nordel. Dette arbeidet omtales i positive vendinger og bl. a. det danske Energiministeriet, Statens Vattenfallsverk og Sydkraft mener at det arbeid som pågår i Nordels regi er tilstrekkelig.

Økonomisk utvalg mener at det nordiske samordningsarbeid som er kommet istand på dette området, bl. a. på bakgrunn av Nordels utredningsarbeider, har vært vellykket. Dette er imidlertid et arbeid som må drives kontinuerlig. I takt med endringer i energipriser og el-kraft-tilgang vil omfanget av det optimale el-kraftsamarbeid endres. Vurdering av mulighetene for utvidet el-kraftsamarbeid bør derfor fortsette.

Til punkt 3

I medlemsforslaget skisseres flere mulige tiltak for å styrke energi- og miljøindustrien. Forslaget og de tiltak som skisseres har fått en bred og positiv støtte blant remissinstansene. Svært mange av remissinstansene har uttalt seg om dette forslaget. Det legges stor vekt på at energi- og miljøindustrien har vekstmuligheter. Handels- og industriministeriet i Finland ser også mulighetene for eksport i framtiden. Flere andre ministerier og departementer peker også på at standardkrav til energi- og miljøindustrien og normer for miljøutslipp skaper mer ensartede forhold for næringslivet i de nordiske land. På dette punktet finnes det imidlertid visse motforestillinger. Disse målbæres sterkest av Miljøverndepartementet i Norge, men også Ministeriet för inrikesärenden i Finland er opptatt av at nasjonale, naturgitte forhold i stor grad begrenser hvor langt det er hensiktsmessig å gå i harmoniseringsarbeidet. Miljøverndepartementet er også kritisk til virkningen av de andre tiltak som skisseres i medlemsforslaget under dette punkt.

Økonomisk utvalg er av den oppfatning at energi- og miljøindustrien er en industri med vekstmuligheter. På mange områder nærmer markedet i enkelte nordiske land seg metningspunktet. Dette har sammenheng med at de nordiske land har vært tidlig ute med å sette krav til kvaliteten av det miljø som omgir oss. Samtidig har dette medført at det innen energi- og miljøindustrien i Norden har pågått et viktig utviklingsarbeid som det er mulig å dra nytte av i konkurransen på det internasjonale markedet for miljø- og energiprodukter. I den forbindelse vil det være fordelaktig med et

samarbeid om teknologioverføring, bl. a. ved et nærmere samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene i Norden og ved bedre utveksling av informasjon mellom forskningsinstitusjoner og industri. En standardisering av miljø- og energiutstyr vil bidra til å utvikle en mer effektiv nordisk miljø- og energiindustri.

Økonomisk utvalg har merket seg de kritiske synspunktene vedrørende forslaget om en harmonisering av miljøforskriftene i de nordiske land. Disse merknadene endrer ikke på det grunnleggende forhold at næringslivet i de nordiske land gjennom en slik harmonisering vil stå overfor mer ensartede betingelser. Selv om utvalget er klar over at de tiltak som kan settes i verk på dette området kan få begrenset verdi, vil utvalget gå inn for at et harmoniseringsarbeid blir igangsatt.

Til punkt 4

I medlemsforslaget sies det at i forbindelse med kraftutbygging bør det inngå konsultasjoner mellom de nordiske land om lokalisering av energianlegg med sikte på minst mulige naturinngrep og miljøforurensning ut fra en nordisk synsvinkel. De remissinstanser som berører dette emnet er stort sett enige i dette forslaget. Det pekes på bl. a. fra Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge og Statens naturvårdsverk i Sverige at det allerede eksisterer avtaler i Norden som, i alle fall til en viss grad, tar vare på intensjonene i det framsatte forslag. Miljøministeriet i Danmark mener imidlertid at dagens ordning ikke er tilstrekkelig.

Økonomisk utvalg mener det vil være fordelaktig å få istand en fast ordning som primært sikter mot samordning og konsultasjon ved bygging av større energianlegg som kan få negative miljøvirkninger i et naboland. Naturinngrep og miljøforurensninger er betydelige samfunnsøkonomiske kostnader som det er ønskelig å minimalisere. Konsultasjoner mellom de nordiske land i forbindelse med energiutbygging kan bidra til å minske slike kostnader.

Nordisk ministerråd har i februar 1982 lagt fram arbeidsplaner for nordisk samarbeid både på industri- og energiområdet. Økonomisk utvalg ser det framlagte medlemsforslag sammen med medlemsforslagene A 626/s og A 627/s, som behandles av Sosial- og miljøutvalget, som en utdyping og videreføring av disse planer.

Under henvisning til det som er sagt ovenfor vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å

1. vedta tiltak for å fremme energisamarbeidet med sikte på sikre leveranser av såvel energi som andre viktige råvarer.
2. fortsette vurderingen av mulighetene for utvidet el-kraftsamarbeid.

3. vedta tiltak for å styrke energi- og miljøindustrien samt å
4. fremme samarbeidet om lokalisering av energianlegg.

Stockholm. 20. januar 1983

<i>Hallvard Bakke (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)</i>
<i>Povl Brøndsted (V)</i>	<i>Mikko Ekorre (Skdl)</i>
<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Ashjørn Joensen (Sjfl)</i>	<i>Elver Jonsson (fp)</i>
<i>Anker Jørgensen (S)</i>	<i>Erkki Liikanen (Sd)</i>
<i>Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)</i>	<i>Gunnar Nilsson (s)</i>
	Formann
<i>Páll Pétursson (F.)</i>	<i>Sten Svensson (m)</i>
<i>Karin Söder (c)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>

Medlemsförslag

om åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden

(Väckt av Kjell Magne Bondevik, Elsi Hetemäki-Olander, Bror Lillqvist, Gabriel Romanus, Petter Savola och Rolf Sellgren)

Den ekonomiska kris som drabbat flertalet industrialiserade länder under senare år och i varierande grad även de nordiska länderna är ett framträdande diskussionsämne bland politiker, ekonomer m. fl. Orsakerna till den är många och komplicerade. En av dess konsekvenser är den minskade nyetableringen av företag, inte minst sådana grundade på innovationer med de särskilda risktaganden dessa för med sig. Med innovation avses i detta sammanhang nydaningar inom näringslivet. Det kan vara nya produkter eller tjänster, nya produktionsmetoder, nyanvändning av råvaror eller delfabrikat. Det karakteristiska för industrialismen under tidigare epoker har varit nyetableringarna av företag grundade på nya idéer. I synnerhet den svenska industrins snabba utveckling under 1900-talet har i stor utsträckning varit grundad på nya uppfinningar eller tekniska genombrott.

Ett gemensamt drag för de flesta industriländer idag är att "innovationsklimatet" anses dåligt. Man tvingas konstatera att färre nydanande upptäckter och uppfinningar görs och att färre nya idéer tas i bruk inom produktionen. Detta måste anses allvarligt, då en hög innovationsnivå är en förutsättning för att utvecklade marknadsekonomier skall kunna bibehålla sin livskraft. En allvarlig konsekvens av svagare innovationsverksamhet är att näringslivet förlorar de konkurrensfördelar det innehaft på traditionellt viktiga exportmarknader.

En bild av industrins situation i de nordiska länderna ges i en utredning som utförts av Nordiska ministerrådet – Småföretagspolitik i Norden (*NU A 1979: 22*) som dock ej ännu synes ha lett till konkreta samarbetsprojekt.

Särskilt i Sverige har man på senare år – i takt med de sysselsättnings- och omställningsproblem som drabbat delar av storindustrin (varvs- och stålindustrin, delar av skogsindustrin m. fl. branscher) – börjat diskutera den mindre och medelstora industrins betydelse som 80-talets "tillväxtmotor". Man har t. ex. poängterat denna företagsgrupps outnyttjade exportpotential och möjligheter att förverkliga en produktion baserad på kvalificerat yrkeskunnande och innovationsförmåga.

Ett problem för dessa företag är att de i allmänhet inte har möjlighet att satsa på stora eller riskfyllda utvecklingsprojekt. Mot bakgrund härav har myndigheter och näringslivsorganisationer sökt utveckla ett system för både direkt ekonomiskt och servicebetonat stöd till mindre företag. I Danmark arbetar sålunda bl. a. Teknologisk Institut, i Norge Statens teknologiske institutt och i Sverige Styrelsen för teknisk utveckling. Dessa offentliga organ står till tjänst med information, utbildning och testning som led i produktutveckling. I Sverige har nyligen en proposition framlagts om åtgärder för små och medelstora företag, som bl. a. omfattar innovationspolitik. Bland utomnordiska länder som för en aktiv innovationspolitik har OECD i en rapport särskilt nämnt USA, Japan, Västtyskland, Storbritannien, Frankrike och Holland.

I Nordiska rådet togs dessa frågor 1977 upp i form av ett medlemsförslag. I detta föreslogs en rekommendation till ministerrådet att utreda möjligheterna att stödja utvecklingen av nya produkter och nyetableringar av företag i Norden bl. a. genom förbättrade kreditmöjligheter för små och medelstora företag. Vid utskottsbehandlingen ansågs att det inte fanns skäl för att upprätta nya gemensamma nordiska finansieringsprogram utöver Nordiska investeringsbanken och Nordiska industrifonden. Utskottet fann det vara intressant att klarlägga om gemensamma nordiska lösningar för att stödja utvecklingen på det aktuella området skulle ge bättre resultat än en aktivering av de enskilda ländernas resurser. Enligt utskottsmajoritetens uppfattning borde emellertid ministerrådets utredningsapparat inte för tillfället belastas med en sådan undersökning, då det fanns angelägnare samarbetsområden vilka borde ges högre prioritet. Ett antal medlemmar reserverade sig mot utskottets avslag, men rådet följde utskottet.

Även om detta medlemsförslag ej ledde till en rekommendation av rådet, har inom ministerrådet utförts ovannämnda forskningsprojekt om småföretagspolitiken i Norden (NU A 1979: 22).

I en nordisk utredning om kapitalets och arbetskraftens rörlighet (*NU A 1979: 21*) konstateras, att det finns många produktidéer, som inte utnyttjas. Intervjuade företagsledare har sålunda pekat på förnuftiga produktidéer, som inte passade i deras aktuella tillverkningsprogram. Utredningen föreslår, att man kunde främja kontakten mellan en potentiell företagare och know-how angående produkter, produktmetoder samt administration bl. a. genom att någon regionalorganisation kunde åta sig anordnandet och förmedlandet samt insamlandet, gallrandet och förädlingen av produktidéer.

Som framgår av ovanstående finns i de nordiska länderna möjligheter att ge stöd till innovationer i näringslivet. Intrycket är inte desto mindre, att klimatet för innovationer inom näringslivet är ett annat och sämre än t. ex. under efterkrigstiden. De teknologiska förändringar som görs sker till största delen inom väletablerade storföretag med tillgång till egna forskningsresurser. De innovationer som för närvarande äger rum synes närmast utgöra finslipningar av gamla konstruktioner.

En av de få innovationer som under senare år verkligen slagit igenom är de s. k. mikro datorerna. Dessa är främst av amerikanskt ursprung och har sin bakgrund i att amerikanska företag i elektronikbranschen uppmuntrat anställda med egna idéer att grunda egna företag för utveckling av idéerna. Den expansiva dataindustrin med 10000-tals nya jobb som resultat, har byggts upp på detta sätt. I sammanhanget kan erinras om att det svenska företaget Facit, som tillverkade mekaniska räknemaskiner hade idéen till elektronräknaren men inte utvecklade tekniken. Det blev i stället USA som kom att dominera denna marknad.

USA är kanske det bästa exemplet på innovationsforskning, samarbete högskolor-företag och teknikspridning, som ger bättre utnyttjande av existerande kunskap och forskning.

En faktor som anses ha bidragit till det bättre innovationsklimatet i USA är att flera högskolor inrättat s. k. "innovation centers", där de studerande ges möjlighet att värdera och utveckla tekniska idéer. Examensuppgifter vid en sådan högskola innebär ofta att man som övning startar ett företag och flera av dessa företag har levt vidare. Högskolor och universitet bör även i Norden kunna engageras i uppgiften att stimulera innovationer i näringslivet. Det gäller att förena forskning för att ta fram ny kunskap med näringslivets möjligheter att nyttiggöra nya idéer. De mellanliggande leden är dels att konkretisera idéer till färdiga produkter, dels att välja ut och marknadsföra de produkter, som kan bli framgångsrika.

Som ett led häri borde samarbete mellan näringslivets organisationer och offentliga forskningsorgan byggas upp. Detta samarbete skulle kunna få formen av ett samnordiskt system för att sprida befintlig kunskap och forskningsresultat inom sådana områden som är eller kan förväntas bli av intresse för näringslivet. Viktigt är att sådant samarbete förankras både hos industrin och forskningsinstitutionerna. Det kunde omfatta både ren uppdragsforskning och en idébank eller clearingcentral för idéer och näringslivets behov för att inrikta uppfinnare och utvecklingsföretag mot exploaterbara projekt. Kännedom om marknadens behov måste förenas med kunskap om tekniska möjligheter. Stora utvecklingsmöjligheter torde finnas på dessa områden. Industrin i Norden har, i jämförelse med t. ex. USA, mycket litet utnyttjat högskolorna. De utvärderingar som gjorts i USA (redovisade bl. a. i den svenska rapporten "Innovationspolitik för tillväxt") av sådana försök att översätta forskning till praktiskt användbara resultat har nämligen visat på samhällsekonomiskt hög avkastning. En nordisk satsning skulle ha fördelen att "matcha" ett större antal varierande idéer med ett större antal behov, jämfört med vad som kan prövas i ett land.

De utredningar som gjorts inom ministerrådets ram rörande industripolitiska frågor bör enligt vår uppfattning föras vidare. Av särskilt intresse är den arbetsplan, som industriministrarna antog i februari 1982 och som avser en genomgång av både innehållet och formerna för det industripoli-

tiska samarbetet för att bättre tillvarata existerande och framtida samarbetsmöjligheter. Därvid synes en undersökning med mer direkt inriktning på hur innovationerna inom näringslivet skall stimuleras vara en angelägen uppgift som bör ges en hög prioritet.

Några möjliga vägar att stimulera innovationer har antytts ovan. Som ofta påpekas är problemen härvidlag ofta störst för små företag, men det finns enligt vår uppfattning anledning att se över innovationsmöjligheterna inom industrin som helhet. Naturresurserna i Norden är en gång för alla givna och begränsade, medan tekniska innovationer på sikt erbjuder de bästa möjligheterna att skapa ekonomisk tillväxt och sysselsättning. En nordisk samverkan på detta område bör enligt vår uppfattning prioriteras i det ekonomiska och industriella samarbetet.

Mot bakgrund av vad som ovan anförts får vi hemställa,
att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda olika vägar att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden.

Oslo, Helsingfors och Stockholm den 14 maj 1982

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.) Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Bror Lillqvist (Sd)

Gabriel Romanus (fp)

Petter Savola (K)

Rolf Sellgren (fp)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag, som er behandlet av utvalget 9.–10. august 1982 i Esbjerg, 16. november 1982 i Mariehamn og 11. desember 1982 i Oslo.

1. Medlemsforslaget

Årsakene til den økonomiske krisen som har rammet flertallet av de industrialiserte land i løpet av de senere år er mange og kompliserte. En av konsekvensene er reduksjon av nyetablering av bedrifter, ikke minst slike som dannes på grunnlag av innovasjoner. Slik virksomhet er ofte forbundet med et høyt risikonivå. Et høyt innovasjonsnivå anses som en forutsetning for at utviklede markedsøkonomier skal beholde sin livskraft.

I de senere år, spesielt i Sverige, har man begynt å diskutere den mindre og mellomstore industriens betydning som 1980-årenes "vekstmotor". Et problem for disse foretak er at de vanligvis ikke har mulighet til å satse på store eller risikofylte prosjekter. Både i de enkelte nordiske land og i flere andre OECD-land føres en aktiv innovasjonspolitik rettet mot små og mellomstore foretak.

I Nordisk Råd ble disse spørsmål tatt opp i medlemsforslag A 478/e (1977). I medlemsforslaget ble ministerrådet rekkommendert å utrede mulighetene for å støtte utviklingen av nye produkter og nyetableringer av foretak i Norden, bl. a. gjennom bedre kredittmuligheter for små og mellomstore foretak. Selv om Økonomisk utvalg fant problemstillingene i forslaget interessante var majoritetens oppfatning at ministerrådets utredningsapparat den gang ikke burde belastes med en slik undersøkelse. Rådet fulgte utvalgets avslag.

Likevel har ministerrådet fått utarbeidet *NU A 1979:22*, Småforetagspolitikken i Norden. Utredningen synes foreløpig ikke å ha ført til konkrete samarbeidsprosjekter.

I en nordisk utredning om kapitalen og arbeidskraftens bevegelighet, *NU A 1979:21*, konstateres det at mange eksisterende produktidéer ikke utnyttes. I utredningen foreslås flere tiltak for at potensielle bedriftsledere lettere skal få tilgang på know-how angående produkter, produksjonsmetoder og administrasjon.

Høgskoler og universitet i Norden bør kunne engasjeres i oppgaven å stimulere innovasjoner i næringslivet. Som et ledd i dette burde samarbeidet mellom næringslivets organisasjoner og offentlige forskningsorganer bygges ut. Dette samarbeidet kunne få en felles nordisk form. Samarbeidet

kan omfatte både ren oppdragsforskning og en idébank eller sentral hvor idéer og næringslivets behov kan "matches". Et nordisk samarbeid har den fordel at sannsynligheten øker for at idéer og behov skal passe sammen.

De utredninger vedrørende industripolitiske spørsmål som er utført på oppdrag fra ministerrådet bør føres videre. Av spesiell interesse er den arbeidsplan som industriministrene vedtok i februar 1982. I tilknytning til denne plan synes en undersøkelse av hvordan innovasjoner i næringlivet kan stimuleres å være en oppgave som bør gis høy prioritet.

Medlemsforslaget munner ut i et forslag til Nordisk Råd om å anbefale Nordisk ministerråd å utrede ulike tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden.

2. Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner

Nordiske

Den nordiske investeringsbank

Nordisk Industrifond

De nordiske industriforbunds fellesorgan

Nordens faglige samorganisasjon

Nordiske Oppfinnelses-støttende Institusjoners Samarbeidsorgan

Danske

Industriministeriet

Undervisningsministeriet

Rektorkollegiet

Industrirådet

Håndværksrådet

Den danske Bankforening

Akademiet for de tekniske Videnskaber

Jydskt teknologisk Institut

Finske

Handels- och industriministeriet

Tekniska högskolan

Statens tekniska forskningscentral

Utvecklingsområdesfonden Ab

Akademin för tekniska vetenskaper

Centralförbundet för småindustri

Bankforeningen i Finland

Ålands landskapsstyrelse

Norske

Opfinderkontoret

Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd

Svenske

Kommerskollegium
 Statens industriverk
 Styrelsen för teknisk utveckling
 Kungliga tekniska högskolan
 Naturvetenskapliga forskningsrådet
 Stockholms handelskammare
 Skånes handelskammare
 Västsvenska handelskammaren
 Utvecklingsfonden, Stockholms län
 Utvecklingsfonden, Malmöhus län
 SHI-Familjeföretagen
 Svenska bankföreningen
 Stiftelsen samverkan universitet näringsliv
 Svenska utvecklingsbolaget
 Stiftelsen instituttet för företagsutredning (SIFU)

I det følgende omtales først remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslagets intensjoner. Deretter behandles uttalelser som går imot medlemsforlaget og til slutt uttalelser som ikke tar stilling til medlemsforlaget.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforlaget**Nordiske*

Den nordiske investeringsbank uttaler at begrunnelsene for medlemsforlaget sammenfaller med gjengse oppfattninger og belyser nødvendigheten av ytterligere innovasjonsfremmende tiltak. Den nordiske investeringsbanken har i sin lånevirkosomhet kommet i kontakt med og finansiert mange prosjekt som baseres på bruk og markedsføring i det nordiske markedet av nye produkter, prosesser og system.

Nordens faglige samorganisasjon tilslutter seg oppfattningen om at et nordisk samarbeid på innovasjonspolitikken område er viktig. Samtidig konstaterer NFS at intensjonen i medlemsforlaget kan bli tilgodesett innenfor rammen av Nordisk ministerråds arbeidsplan for det nordiske industripolitiske samarbeid. Problemer vedrørende næringslivets innovasjonsevne bør i første rekke løses nasjonalt, men nordisk samarbeid kan fremme dette arbeidet. Lønnstakerorganisasjonene må selvfølgelig delta i denne prosessen. NFS konstaterer imidlertid at dette ikke er tilfelle i det nordiske samarbeid på dette felt. Et utredningsarbeid på grunnlag av medlemsforlaget må også omfatte mer generelle spørsmål om industripolitikken mål og midler.

Nordiske Oppfinnelses-støttende Institusjoners Samarbeidsorgan konstaterer med stor tilfredsstillelse at medlemsforlaget retter oppmerksomheten på innovasjonens betydning for næringslivets fornyelse og de økte 19–20.331. *Nordiska rådet*

muligheter nordisk samarbeid på feltet gir. NOIS mener at et sentralt problem er kommunikasjonen mellom oppfinnere og brukere av oppfinninger. NOIS berører den positive betydning Nordisk industrifond og Den nordiske investeringsbank har hatt for innovasjonsutviklingen, men peker samtidig på flere problemer som idag ikke kan løses v. h. a. disse institusjonene. Videre er NOIS enig i at s. k. "innovation centers" kan være et viktig middel for å ivareta innovasjon utført ved akademiske institusjoner, men ser en fare i at disse sentra blir for nært knyttet til de respektive institusjonene. NOIS tilslutter seg forslaget om å utrede ulike måter å stimulere næringslivet i Norden. Samtidigt henstiller de til Nordisk Råd å rekommendere overfor Nordisk ministerråd at NOIS blir gitt oppgaven å fremme innovasjonsvirksomheten innen næringslivet i Norden.

Danske

Jydsk Teknologisk Institut støtter forslaget og tilbyr sin medvirkning i et eventuelt utredningsarbeid på nordisk plan.

Opfinderkontoret henviser til NOIS' uttalelse.

Finske

Statens tekniska forskningscentral mener at medlemsforslaget tar opp mange viktige og aktuelle spørsmål. Sentralen ser det videre slik at utredningen som blir foreslått i medlemsforslaget bør utføres i de nordiske samarbeidsorganer med ministerrådet som koordinerende organ. I denne sammenheng burde det tas i størst mulig grad hensyn til det arbeid som allerede er utført på området. STF er foreløpig reservert til forslaget om et samnordisk system for oppdragsforskning, for utredning, formidling og styring av idéer. Dette punktet bør konkretiseres nærmere.

Ålands landskapsstyrelse støtter medlemsforslagets rekommendasjoner.

Akademin för tekniska vetenskaper har den oppfatning at medlemsforslaget er godt begrunnet, aktuelt og på alle måter verdt å støtte. Et samarbeid mellom mindre industriforetak og universiteter som skissert i forslaget bør stimuleres. Utveksling av forskere mellom høyskoler og industriforetak er også en idé. Idébanker kan lett bli upersonlige og fungerer nokså sjelden i praksis. Den person som har framlagt en idé burde derfor få mulighet til å følge den forskning som hans idé gir opphav til. Oppfinnerkonkurranser er også en metode for å fremme innovasjonsaktiviteten. Akademiet er også meget tilfreds over at forslagsstillerne har rettet oppmerksomheten mot behovet for å støtte den innovasjonsbaserte FoU-virksomheten gjennom økonomiske tiltak, bl. a. skattelettelser.

Bankföreningen i Finland anser det som formålstjenlig at Nordisk ministerråd utreder ulike muligheter for å øke innovasjonene i næringslivet i Norden.

Centralförbundet för småindustri slutter opp om synspunktene i medlemsforslaget vedrørende den meget sentrale betydning tekniske innova-

sjoner har for økonomisk vekst og sysselsettingen. Videre slutter forbundet opp om forslaget om en utredning av ulike tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden, men ser det likevel slik at det praktiske arbeide for å øke innovasjoner best ivaretas ved samarbeid mellom foretakene.

Tekniska högskolan finner at en kraftig innovasjonsvirksomhet er meget viktig for konkurransevnen til et lands næringsliv. Av denne grunn støtter högskolan forslaget om en utredning om hvordan innovasjoner kan økes og hvordan de best kan utnyttes. Videre understreker högskolan kraftig betydningen av samarbeide mellom høyskoler og foretak. Det sies at det kan være grunn til å utrede f. eks. forutsetningene for å øke forskerutvekslingsvirksomheten mellom høyskoler og industri.

Utvecklingsområdesfonden Ab finner det formålstjenlig at Nordisk ministerråd setter igang en utredning av ulike muligheter for å øke innovasjoner i næringslivet i Norden.

Svenske

Statens industriverk er positivt innstilt til medlemsforslaget. Spesielt nevnes at et samarbeid mellom bl. a. næringsliv og høyskoler i hele Norden kan være en stimulans for innovasjonsvirksomheten. Det kan også være nødvendig med en gjennomgang av de bestemmelser som regulerer foretaksetablering mellom de nordiske land.

Kommerskollegium stiller seg positivt til at Nordisk ministerråd anbefales å utrede ulike måter å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden. Kollegiet forutsetter at en slik utredning kompletterer og fører videre de utredninger om lignende spørsmål som allerede er utført på oppdrag fra ministerrådet samt at det tas hensyn til de muligheter Nordisk Industrifond og andre etablerte organer kan gi.

Kungliga tekniska högskolan mener at medlemsforslaget er såvidt vagt utformet at det er vanskelig å ta stilling til det, men siden det i denne omgang bare dreier seg om en rekommendasjon tilslutter høyskolen seg forslaget uten reservasjoner.

Skånes handelskammare har ingen innvendinger mot at utredningen utføres. Handelskammeret stiller likevel spørsmål ved om det ikke er viktigere å sette inn ressursene på visse konkrete områder framfor en allmen studie av innovasjonsklimaet. Det framholdes videre at den avgjørende forutsetning for næringslivets utvikling ligger i utformningen av den økonomiske politikken og skattepolitikken.

Stiftelsen samverkan universitet näringsliv (SUN) opplyser at en av deres hovedfunksjoner er å få istand et godt fungerende samarbeid mellom universitet og industri i Malmöhus län. Det vises til en rekke vellykkede nordiske samarbeidsprosjekter om forskning og utvikling. Stiftelsen mener det er opplagt at nordiske løsninger på innovasjonsområdet vil gi bedre resultater enn nasjonale løsninger. Det foreslås spesielt å forsterke den

nordiske innsatsen innen f. eks. områdene matvareforedling, bioteknikk og energiteknikk. Stiftelsen SUN stiller seg positiv til at man innenfor rammen av nordisk samarbeid, utreder tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet.

Svenska utvecklingsaktiebolaget mener at den utredning som foreslås i medlemsforslaget kan øke interessen for spørsmål vedrørende innovasjoner innen næringslivet i Norden. SU deltar gjerne i en slik utredning og vil støtte opp om medlemsforslaget.

Utvecklingsfonden i Malmöhus län påpeker at det er mange faktorer som påvirker innovasjonsklimaet. Nye metoder og tiltak kan forbedre innovasjonstakten. Erfaringer på dette området kan med fordel tillempes i samtlige nordiske land. Slik fondet ser spørsmålet er der derfor viktig at en utredning om ulike måter å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden blir igangsatt.

Utvecklingsfonden i Stockholms län understreker betydningen av de viktige spørsmål som tas opp til behandling i medlemsforslaget. Fondet støtter forslaget om igangsetting av en utredning om spørsmålene. Likevel anser Fondet det som viktigere å få iverksatt noen konkrete forsøksprosjekter om innovasjonsspørsmål på nordisk basis. Fondet gir flere eksempler på slike forsøksprosjekter.

Västsvenska handelskammaren har ingen innvendinger til at den foreslåtte utredning gjennomføres.

Sveriges hantverks- och industriorganisation, SHIO-Familjeföretagen støtter forslaget om å sette igang en utredning om tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden. Forutsetningen er at utredningen tar sikte på å legge fram forslag til bedring av insitamentstrukturen for nystartede foretak og for små foretak. Hensikten må være å bedre rammebetingelsene generelt for disse typer foretak.

Remissuttalelser som i det vesentlige går imot medlemsforslaget

Nordiske

De nordiske industriforbunds fellesorgan slutter seg til uttalelsen fra det danske Industrirådet.

Danske

Akademiet for de tekniske videnskaber har en prinsipiell positiv holdning til medlemsforslaget, men føler at det er viktigere å støtte konkrete tiltak framfor å starte et undersøkelses- og utredningsarbeid. Den OECD-rapport som nevnes i forslaget anses som tilstrekkelig. Akademiet vil gjerne framheve aktiviteter som fremmes gjennom opfinder- og licenskontoret på Teknologisk Institut i Danmark og den danske erhvervsforskerordningen.

Industrirådet mener at en forbedring av de generelle økonomiske vilkår for næringslivet vil på en grunnleggende måte fremme innovasjoner i industrien. Derigjennom blir industrien bedre rustet til å utnytte de mange

og allerede eksisterende ressurser som er stilt til rådighet fra statlig og nordisk side for å fremme innovasjoner. Industrirådet kan derfor ikke anbefale at det iverksettes et særlig nordisk utredningsarbeid med sikte på å stimulere innovasjoner i næringslivet.

Den danske Bankforening ønsker å framheve at det neppe er innovasjonshastigheten i seg selv som er for lav, men at det generelle klima for næringslivet og forståelsen for nye tiltak på dette området virker hemmende for bedriftenes produktutvikling. Eventuelle tiltak bør derfor heller siktes inn mot disse forhold.

Svenske

Stockholms handelskammare ser det problemområde medlemsforslaget tar opp som vesentlig. Likevel bør tilgjengelige ressurser satses på å oppnå bedre resultater innen de enkelte land før det forsøkes å bedre innovasjonsklimaet på nordisk nivå.

Styrelsen för teknisk utveckling legger vekt på at spesielle innovasjonsfremmende tiltak kan være et tillegg til, men ikke erstatte, en fungerende økonomisk politikk. STU foreslår at ministerrådets ressurser rettes inn mot tiltak for å få istand en bedre formidling av tilgjengelig kunnskap og erfaring om innovasjonsvirksomhetens vilkår, framfor å sette igang flere utredninger.

Svenska bankföreningen begrenser sin uttalelse til finansieringsspmål. Kredittilgang og bidrag i sammenheng med innovasjonsvirksomhet i Sverige fungerer tilfredsstillende. Bankforeningen finner ingen grunn til å opprette felles nordiske finansieringsprogram ut over de som kanaliseres via Den nordiske investeringsbank og Nordisk Industrifond.

Remissuttalelser som ikke tar stilling til medlemsforslaget

Nordiske

Nordisk Industrifond viser til en arbeidsgruppe nedsatt av embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk. Arbeidsgruppen skal bl. a. legge fram forslag om hvordan det nordiske samarbeid skal kunne utvides og effektiviseres samt om hvordan resultatene fra teknisk FoU-samarbeid i større grad skal kunne komme industrien til nytte. Nordisk Industrifonds styre anser det naturlig at arbeidsgruppen også vurderer tiltak for å stimulere innovasjonsvirksomheten innen næringslivet i Norden. Da fondet er representert i arbeidsgruppen avstår styret fra å kommentere det foreliggende medlemsforslag.

Finske

Handels- och industriministeriet viser til tidligere og nåværende arbeid innen Nordisk ministerråds ramme. Bl. a. opplyses det at Nordisk embetsmannskomiteé for industri- og energipolitikk i juni 1982 besluttet å nedsette en arbeidsgruppe. Arbeidsgruppens oppgave er å komme med forslag om

hvordan arbeidsplanen om teknisk utvikling og forskning skal konkretiseres. Også innovasjonsspørsmål faller dermed inn under arbeidsgruppens mandat. Handels- og industriministeriet støtter i prinsippet medlemsforslaget, men mener det er grunn til å avvente resultatene av arbeidsgruppens arbeid før ytterligere tiltak på nordisk nivå settes iverk for å stimulere innovasjoner innen næringslivet.

Danske

Håndværksrådet er for tiden i ferd med å avslutte en omfattende undersøkelse, rotationsanalysen, om iverksettere, deres vilkår og muligheter. Håndværksrådet håper Nordisk Råd vil dra nytte av analysens resultater i det kommende arbeid med den foreliggende sak.

Norske

Norges teknisk-naturvitenskaplige forskningsråd ser behov for å stimulere alle deler av innovasjonsprosessen i næringslivet og fremhever spesielt områdene innføring av moderne kreative arbeidsformer innen hele utdanningssektoren og opplæring i systematisk prosess/produktutvikling og prosjektarbeid både som en del av utdanning og innen næringslivet. NTNF er i tvil om en nordisk utredning vil bringe fram så mye nytt i forhold til det som allerede foreligger i internasjonale utredninger at en slik utredning vil være berettiget.

Svenske

Naturvetenskapliga forskningsrådet mener at spørsmålet om innovasjoner i næringslivet neppe ligger innenfor rådets kompetanseområde og avstår fra å gi noen kommentar til forslaget.

3. Utvalget

Medlemsforslaget viser til at den vanskelige økonomiske situasjonen i de nordiske land blant annet har ført til at "innovasjonsklimaet" er blitt dårlig. Dette innebærer spesielle vansker for små og mellomstore bedrifter, i det det blir problematisk for disse bedrifter å satse på store eller risikofylte prosjekter. I medlemsforslaget foreslås det derfor å rekommandere nordisk ministerråd å utrede ulike tiltak for å stimulere innovasjonen innen næringslivet i Norden. I medlemsforslaget gis det eksempler på enkelte mulige tiltak.

Økonomisk utvalg har merket seg at en overveiende del av remissinstansene har en positiv holdning til nødvendigheten av å stimulere innovasjoner innen næringslivet, men det er ulike oppfatninger om hvordan dette kan eller bør skje.

En del remissinstanser, særlig instanser knyttet til industrien, framholder at det i første rekke er de vanskelige arbeidsforhold for næringslivet som forårsaker det dårlige "innovasjonsklimaet". Det sies f.eks. i det

danske industrirådets uttalelse at det er en forbedring av de mer overordnede vilkår for næringslivet som på en grunnleggende måte vil fremme innovasjoner i industrien.

Økonomisk utvalg er av den oppfatning at medlemsforslagets analyse av mindre og mellomstore bedrifters problemer m. h. t. satsing på store eller risikofylte prosjekter er treffende. Det er i første rekke den vanskelige økonomiske situasjonen i de nordiske land som har skapt dagens dårlige "innovasjonsklima". Utvalget finner det naturlig og riktig at myndighetene i de nordiske land i en slik situasjon bidrar med tiltak for å stimulere innovasjonsvirksomheten.

Allerede i dag pågår det et omfattende arbeid for å fremme innovasjonsvirksomheten i Norden, både på nasjonalt plan, og i regi av nordisk ministerråd. Dette påpekes både i medlemsforslaget og av remissinstansene. Det går fram av remissuttalelsene at dette arbeidet gir og har gitt positive resultater. Flere remissinstanser, spesielt slike som er knyttet til forsknings- og innovasjonsaktiviteter, mener imidlertid at de nåværende tiltak ikke er tilstrekkelige. Det sies at det er nødvendig å forbedre enkelte av de nåværende ordninger og sette i verk nye. Nordiske oppfinnelsestøttende institusjoners samarbeidsorgan viser blant annet til at mange innovasjonsprosjekter faller utenom den finansieringsordning som Nordisk Industrifond har for støtte til tekniske utviklingskostnader, og de lånemuligheter som Den nordiske investeringsbank gir.

Det er få remissinstanser som direkte går imot forslaget om å utrede ulike tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden, men samtidig poengteres det sterkt at det viktigste er å få satt igang konkrete tiltak. Styrelsen for teknisk utveckling mener at dette er såvidt viktig at de går imot forslaget om en ytterligere utredning. Det finske handels- og industriministeriet viser på sin side til en arbeidsgruppe besluttet nedsatt av Nordisk embetsmannskomite for industri- og energipolitikk, arbeidsgruppe for fremme av teknisk FoU. Arbeidsgruppen skal levere forslag om hvordan den nordiske industripolitiske arbeidsplanen skal konkretiseres, også på innovasjonsområdet. Ministeriet mener at man bør avvente arbeidsgruppens rapport før ytterligere tiltak settes i verk.

Økonomisk utvalg mener det er viktig å utnytte og bygge videre på allerede utført arbeid og eksisterende organer innen det nordiske samarbeidet. Som medlemsforslaget viser har Nordisk ministerråd utført utredninger som grenser inn på det foreliggende problem. Dette arbeidet er viktig å videreføre. Den arbeidsgruppe som Nordisk embetsmannskomite for industri- og energipolitikk har besluttet nedsatt bør få i oppdrag å arbeide med videreføringen. Dessuten bør arbeidsgruppen få i oppdrag å foreslå konkrete tiltak for å fremme innovasjonsvirksomheten. Det forutsettes at dette kan skje innenfor den oppsatte tidsplan for arbeidsgruppen, det vil si at arbeidsgruppens rapport legges fram høsten 1983.

I medlemsforslaget blir det sagt at høyskoler og universiteter bør enga-

sjeres for å stimulere innovasjoner i næringslivet. Som et ledd i dette foreslås det at samarbeidet mellom næringslivets organisasjoner og offentlige forskningsorganer bygges opp. Dette kan gjøres ved oppdragsforskning og ved å etablere en idebank eller en s. k. clearingsentral. Både fra forsknings- og oppfinningshold og industrien understrekes behovet for et fora for utveksling av forskningserfaring og næringslivets behov for nyskapende idéer, spesielt understrekes dette fra forsknings- og oppfinningshold. Samtidig påvises det visse ulemper ved enkelte av de konkrete tiltak. Nordisk oppfinningsstøttende institusjoners samarbeidsorgan er f. eks. kritiske til formidlingsinstitusjoner ut fra det syn at innovasjoner trenger et aktivt oppfølgingsarbeid for å kunne realiseres.

Økonomisk utvalg deler det syn at det er viktig å bedre kommunikasjonen mellom forsknings- og oppfinningsinstanser og industrien. Dette vil på en mer effektiv måte utnytte de betydelige ressurser som finnes på området. Utvalget ber den ovenfor nevnte arbeidsgruppen vurdere hvilke kommunikasjonsformer som er de mest hensiktsmessige.

I forbindelse med forslag til tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden mener Økonomisk utvalg at det er viktig i størst mulig grad å bygge på eksisterende samarbeidsorganer. Nordtest og Nordisk oppfinningsstøttende institusjoners samarbeidsorgan er eksempler på organisasjoner som sitter inne med erfaringer det kan være fruktbart å bygge videre på.

Med henvisning til det som er anført ovenfor vil Økonomisk utvalg foreslå at Nordisk Råd antar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk ministerråd å tillegge arbeidsgruppen for fremme av teknisk FoU oppgaven med å utrede tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden.

Oslo, 10. desember 1982

<i>Sampsa Aaltio (Kok)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)</i>
<i>Gro Harlem Brundtland (A)</i>	<i>Lone Dybkjær (RV)</i>
<i>Ivar Hansen (V)</i>	<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>
Nestformann	
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen (Skdl)</i>	<i>Elver Jonsson (fp)</i>
<i>Anker Jørgensen (S)</i>	<i>Matthias Á. Mathiesen (Sj.)</i>
<i>Peter Muurman (Sd)</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)</i>
<i>Páll Pétursson (F)</i>	<i>Jógvan Sundstein (Fkfl)</i>
<i>Sten Svensson (m)</i>	<i>Karin Söder (c)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	

Medlemsförslag

om gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp

(Väckt av Tyra Johansson, Bror Lillqvist, Petter Savola och Sten Söderström)

En försurning av vår fysiska livsmiljö konstaterades redan på 1960-talet. Man kunde då också fastställa dess orsaker. De svåraste följdverkningarna i de nordiska länderna har konstaterats i södra delarna av Sverige och Norge. Under senare år har man också konstaterat stora skador i Nordamerika och i Tyska förbundsrepubliken. Den viktigaste orsaken till försurningseffekten har varit de ökade svaveldioxidutsläppen. Svaveldioxiden förändras i atmosfären till olika sura svavelföreningar som med luftströmmarna kan förflyttas hundratals och tusentals kilometer från ursprungsorten och sänka sig som regn eller som torra nedfall och upptas i jorden och i vattendragen. Sedan 1950 har svaveldioxidutsläppen i Europa fördubblats, och bl. a. i Finland femdubblats. För Finlands del kommer två femtedelar av svavelutsläppet från tung brännolja, två femtedelar från industrins processer och en femtedel från andra bränslen, framförallt stenkol.

Orsaken till att försurningseffekter förekommer hos oss beror på att Fennoskandien är ett stenigt område som har dålig buffertverkan i sin egen jordmån, anser sakkunniga.

Försurningsprocessen framskrider till att börja med i små vattendrag. I dessa kan hela fiskbeståndet förstöras, såsom bl. a. har skett i en del sjöar i Sverige och Norge. Enligt uppgift uppskattar man att i Sverige cirka 18 000 sjöar har försurats, eller håller på att försuras. I Norge har fiskbeståndet förstörts i cirka 13 000 km² vattenområden. Också grundvattenfynden i vissa svenska och norska områden har visat sig vara oanvändbara på grund av försurningseffekten. Samtidigt som vattendragen försuras äger också en försurning av både skogs- och åkerjorden rum. På lång sikt minskas skogsmarkens produktivitet, varför försurningen i våra länder har relativt omfattande ekonomiska effekter.

Försurningseffekterna har i våra länder närmast motverkats genom kalkning av jordmånen och vattendragen. I Sverige har arbetena för att bekämpa försurningen ansetts kosta cirka 200 miljoner kronor om året. På skogsmarkerna är bekämpningen av försurningen mycket svårare. I Finland har försurningseffekterna i naturen undersökts mycket litet. Det är

dock redan klarlagt att också den finska skogstillväxten klart har begränsats på grund av den ökande svaveldioxidmängden i vår atmosfär.

I de nordiska länderna har svaveldioxidutsläppen tenderat att öka under de senaste åren, eftersom man i energiförbrukningen alltmera övergått från olja till stenkol, varvid stenkolens negativa effekter är betydande. Därför har man speciellt i Sverige och Norge, men också i Kanada gått in för kraftiga åtgärder för att minska försurningseffekten. I Sverige har cirka 50 miljoner kronor satsats på forskning om försurningseffekterna, och också i Norge har betydande medel satsats på detta. Sedan 1970 har man i Sverige kunnat minska svaveldioxidutsläppen till hälften, och för närvarande behandlar den svenska riksdagen ett nytt lagförslag om ytterligare begränsning av svavelutsläppen. Det nu aktuella lagförslaget i Sveriges riksdag skulle innebära att det maximala svaveldioxidutsläppet årligen skulle begränsas till 800 ton. Samtidigt är bestämmelserna bl. a. i Finland så pass svaga att till och med tiodubbla utsläppstillstånd beviljas. För att vi skall kunna skydda vår miljö måste en överenskommelse på bredare bas göras. Därför vore det önskvärt att man mellan de nordiska länderna ingick en överenskommelse om gemensamma normer för utsläpp av svaveldioxid.

Med hänvisning till ovanstående hemställer undertecknade att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet

att utföra en jämförande studie av bestämmelserna om normeringen för svavelutsläpp i de nordiska länderna, och att på basen av dessa undersökningsresultat utarbeta en överenskommelse om gemensamma normer för svavelutsläpp i de nordiska länderna

och rekommendera de nordiska ländernas regeringar

att samfällt på internationellt plan verka för en begränsning av svavelutsläppen.

Stockholm och Helsingfors den 1 april 1982

Tyra Johansson (s)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Sten Söderström (Skdl)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Mariehamn den 16–17 november 1982 och i Köpenhamn den 14–15 december 1982.

1 Inledning

I medlemsförslaget hemställs att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att utföra en jämförande studie av bestämmelserna av normeringen för svavelutsläpp i de nordiska länderna, och att på basen av dessa undersökningsresultat utarbeta en överenskommelse om gemensamma normer för svavelutsläpp i de nordiska länderna och rekommendera de nordiska ländernas regeringar

att samfällt på internationellt plan verka för en begränsning av svavelutsläppen.

Det behövs, fastslår förslagsställarna, en jämförande studie av bestämmelserna om normeringen för svavelutsläpp i de nordiska länderna. Den viktigaste orsaken till försurningseffekten har varit de ökade svaveldioxidutsläppen. Sedan 1950 har svaveldioxiden i Europa fördubblats, och bla i Finland femdubblats. På lång sikt kommer också försurningen att ge omfattande ekonomiska effekter. För att vi skall kunna skydda vår miljö måste en överenskommelse på bredare bas göras. Därför vore det enligt förslagsställarna önskvärt att man mellan de nordiska länderna ingick en överenskommelse om gemensamma normer för utsläpp av svaveldioxid.

2 Remissyttranden

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget.

Nordiska

De nordiske industriforbunds fellesorgan
Föreningarna Nordens förbund

Danmark

Udenrigsministeriet
Danmarks Naturfredningsforening

Finland

Ministeriet för utrikesärendena
Ministeriet för inrikesärendena
Kuopio högskola
Vattenstyrelsen
Meteorologiska institutet
Statens tekniska forskningscentral
Finlands naturskyddsförbund
Natur och miljö

Norge

Industridepartementet
Miljødepartementet
Sosialdepartementet
Norges naturvernforbund
Norske kommuners sentralforbund
Stiftelsen for industriell teknisk forskning (SINTEF)
Norges jeger- og fiskerforbund
Norges bondelag
Det norske skogselskap

Sverige

Statens naturvårdsverk
Konsessionsnämnden för miljöskydd (SML)
Statens miljömedicinska laboratorium (SML)
Energiforskningsnämnden

*2.1. Remissinstanser som är positiva till medlemsförslaget**Nordiska*

Föreningarna Nordens förbund noterar med tillfredsställelse att ett medlemsförslag om gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp har väckts inom Nordiska rådet. Försurningen av mark och vatten måste betecknas som ett av vår tids största miljöhot och skadorna har tidigt drabbat de nordiska länderna, framförallt Norge och Sverige men även Finland. Samtidigt, skriver Föreningarna Nordens förbund, måste man konstatera att de svenska svavelutsläppen är den tredje största källan till svavelsyrenedfallet i Finland och att både Finland och Sverige exporterar svavelutsläpp till Norge. Danmark importerar avsevärda mängder luftburna svavelföreningar från Mellaneuropa och exporterar i sin tur svavelföreningar till sina nordiska grannländer. Inget av de nordiska länderna kan därför ensamt lösa detta problem.

Danmark

Danmarks Naturfredningsforening ansluter sig till medlemsförslaget

och konstaterar att gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp bör ligga betydligt under eventuella motsvarande mellan- och östeuropeiska normer. Detta är en naturlig följd av försurningsproblemets karaktär, där de nordiska länderna, i detta sammanhang speciellt Norge och Sverige å ena sidan mottar huvudparten av sitt svavelnedfall från Mellan- och Östeuropa, men å andra sidan själva är den största bidragsgivaren.

Finland

Ministeriet för utrikesärendena anser att det skulle vara mycket önskvärt att utföra en jämförande forskning om svavelutsläpp och att de gemensamma nordiska normer som möjligen skall utarbetas på basen av forskningsresultaten, skulle bidra till att underlätta införandet av internationella normer.

Miljöförsurningen är ett allvarligt internationellt problem, vars existens numera uppfattas i alla industriländer, vilket tydligt gick fram vid den försurningskonferens som arrangerades i Stockholm i juni 1982. Konferensen beslöt att det behövs brådskande konkret verksamhet för att motverka vidare föroreningar av luften – inklusive långväga föroreningar från ett land till ett annat. Sådana åtgärder borde omfatta bl a att man inom ramen för konventionen inleder förhandlingar i syfte att skapa klara målsättningar för begränsning av alla svavelutsläpp, genom att basera begränsningen på miljöns behov, samhällsekonomiska prioriteringar och energiöverväganden. – I Förbundsrepubliken Tyskland fattade regeringen redan den 1.9.1982 ett beslut vilket begränsar svavelutsläppen till 400 mg/m³ och i undantagsfall till 650 mg/m³. Beslutet beror på att man under den senaste tiden i Förbundsrepubliken iakttagit vitt spridd skogsförstöring på grund av svavelutsläpp, eftersom skogarnas motståndskraft försvagats som följd av föroreningar.

Det i ECE-konventionens 10:e artikel avsedda verkställande organet håller ett möte på högsta nivå i februari 1983. De nordiska länderna förbereder som bäst till detta möte ett gemensamt nordiskt förslag till internationella normer för att minska svavelutsläppen.

Ministeriet för inrikesärendena framför som sitt utlåtande följande: Det råder allmän enighet om, skriver ministeriet för inrikesärendena, att försurning av den fysiska livsmiljön är ett av de svåraste miljöproblemen i Europa. Allvarliga skador har konstaterats särskilt i Mellaneuropa. Vid Miljö 82-konferensen sommaren 1982, i vilken bland annat de flesta OECD-länderna deltog på hög nivå, var man enig om den största mängd svavelnedfall per area (0,5 g/m²) som man kan acceptera även på sensitiva områden. De årliga nedfallen har i Finland stannat tio år på en nivå, som i södra och mellersta Finland är högre än den ovan nämnda gränsen.

En internationell konvention har utarbetats för att begränsa försurningen. De nordiska länderna har varit aktiva under beredningsarbetet för konventionen, vilken skall träda i kraft inom några månader. I Finland har

luftvårdslagen trätt i kraft den 1.10.1982. Den möjliggör luftvårdsåtgärder förutsedda av nämnda konvention. Nationella miljöpolitiska mål utgör grunden för planerandet av luftvårdsåtgärder. I planeringen tar man hänsyn till nationella energi-, industri- och ekonomisk-politiska synpunkter, som till exempel den för Finland viktiga bilaterala handeln av oljeprodukter med Sovjetunionen.

Ministeriet för inrikesärendena konstaterar att nordiskt samarbete skulle vara nyttigt för Finland när landet planerar nationella projekt för att begränsa svavelutsläpp för enskilda anläggningar. Det är däremot svårare att förutse om de nordiska länderna behöver en ny konvention och vilka gemensamma normer som borde tas med i den eventuella konventionen. Det ser i dag ut som om den europeiska ECE-konventionen och miljöskyddskonventionen mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige ger tillräckliga medel när det gäller gränsöverskridande transport mellan de nordiska länderna. Samarbete mellan de nordiska länderna på internationellt plan för att begränsa svavelutsläppen har redan varit mycket aktivt och det är önskvärt att detta samarbete fortsätter oavbrutet.

Statens tekniska forskningscentral är positiv till förslaget och instämmer med förslagsställarna att försurningen av vattendrag och jordmån har blivit ett centralt miljöproblem i Norges och Sveriges södra delar. Orsaken till företelsen är närmast nederbörden som försuras av svaveldioxid, som frigörs vid förbränningen av olja och kol. Huvuddelen av svaveldioxiden kommer som långväga föroreningar från Mellaneuropa.

I Finland har svaveldioxidutsläppen tredubblats under de senaste tjugo åren och är för närvarande cirka 500 000 ton i året. Ökningen av utsläppen har dock blivit avsevärt långsammare under de senaste åren. Över hälften av svavelutsläppen som kommer till Finlands territorium, kommer från Mellaneuropa. De första tecknen på försurningen av vattendrag och skogens långsammare tillväxt kan dock skönjas även i Finland.

Kuopio högskola instämmer med förslaget och konstaterar att energiproduktionen med hjälp av fossila bränslen har tre långsiktiga omfattande miljöeffekter:

- miljöförsurningen
- ökad svaveldioxidhalt i luften
- mobiliseringen av några toxila grundämnen å ena sidan därför att man gräver dessa i stora mängder ur marken och i värmepannor förvandlar dem till aerosoler och finkornig aska, och å andra sidan på grund av lösningseffekten av surt regnvatten.

Den första av dessa företeelser ändrar naturens och livets grundläggande levnadsförhållanden, vattnets och jordens ph-värden. Den andra företeelsen tenderar att förändra klimatet.

Den tredje mobiliseringen av toxila grundämnen är till en stor del följd av den första, försurningen av vatten och jord.

På grund av olikheten i klimatet och andra naturförhållanden bör man

inte i Norden basera besluten på endast tex mellaneuropeiska undersökningar. De ovannämnda förändringsfaktorerna borde begränsas med beslut om utsläpp och med energipolitiska medel åtminstone tills man får resultat av det utredningsarbete som skall utföras.

Natur och miljö noterar med tillfredsställelse att ett medlemsförslag om gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp har väckts inom Nordiska rådet. I Finland trädde luftvårdslagen i kraft den 1.10.1982. Lagen ger statsrådet möjligheter att börja bedriva en konsekvent luftvårdspolitik. Utsläppen av svavel i Finland, såväl räknat per invånare som per producerad energienhet är märkbart större än i de övriga nordiska länderna. Prognoserna tyder dessutom på en ökning av utsläppen i motsats till tex Sverige där man redan har lyckats reducera svavelutsläppen och kommer att fortsätta att göra så. Särskilt i Finland är därför en målmedveten och aktiv luftvårdspolitik angelägen och brådskande.

Medlemsförslaget innehåller en god beskrivning av bakgrunden till förslaget, och *Meteorologiska institutet* önskar inte i detta sammanhang tillägga något. Däremot vill institutet kort komplettera med uppgifter om sin roll i sammanhanget. De nordiska länderna har redan länge samarbetat på internationella fora såsom OECD och ECE när det gäller svavelfrågorna. Hittills har samarbetet främst gällt forskningsärenden och beredandet av den europeiska konventionen om gränsöverskridande luftföroreningar undertecknad i Genève i november 1979. Gemensamma internationella normer för svavelutsläpp har i dessa sammanhang inte varit aktuella.

Normer för svavelutsläpp kan i praktiken omfatta blott vissa klart definierade branscher. Kraftverk kommer närmast i fråga, och även då måste man noga definiera storleksklasser och produktion, dvs elström, värme eller båda. Man bör också överväga i vilken mån en möjlig norm skulle beröra befintliga kraftverk. Allt detta kräver ingående studier, inte minst i Finland där beredskapen för en normdiskussion kanske är sämst bland de nordiska länderna. Nämnas kan att Förbundsrepubliken Tyskland bereder mycket stränga krav på svavelutsläpp från kraftverk. Då kolförbrukningen torde öka i de flesta nordiska länder vore det i framtiden importerade kolet en tänkbar utgångspunkt, i synnerhet om importen till Norden sker gemensamt.

Finlands naturskyddsförbund är positivt till medlemsförslaget och anför att en försurning av vår omgivning, som i huvudsak sker på grund av svaveldioxidutsläppen och som allvarligt påverkar vår känsliga natur, är kanske det största miljöproblemet på vårt nordliga halvklot. Finlands naturskyddsförbund påskyndar samnordiska åtgärder på internationellt plan för att begränsa svavelutsläppen.

Den luftskyddslag som i Finland trädde i kraft 1.10.82 ger statsrådet goda möjligheter att utöva en konsekvent luftskyddspolitik. Svavelutsläppen i vårt land både per person och förverkad energienhet är betydligt större än i de övriga nordiska länderna. Samarbetet med de andra nordiska

länderna förutsätter också att en allmän nordisk nivå uppnås i vårt land. Finlands naturskyddsförbund har i en skrivelse 1.6.1982 till inrikesministeriet krävt att svavelutsläppen under 1980-talet minskas med en tredjedel i jämförelse med nuvarande nivå.

Norge

Sosialdepartementet ansluter sig till förslaget om gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp.

Miljøverndepartementet anser att de nordiska länderna har väsentliga skillnader i sina energi-, försörjnings- och industristruktur som medför att det krävs olika strategier för att reducera SO₂-utsläppen i de olika länderna. Det är också, skriver miljøverndepartementet, regionala och lokala skillnader i föroreningsproblemet som gör att behovet för åtgärder enligt miljøverndepartementet viktiga områden där gemensamma regler kan vara förenliga med nationella särintressen. En sådan bör bygga på en värdering av möjligheterna för gemensam insats angående SO₂-regulering, bygga på kunskap om de nyttoverknningar och kostnader, sådana åtgärder vill föra till på nationellt plan i form av reducerade hälsoeffekter, reducerad korrosion, ökning av jordbruksavkastning m. m.

Stiftelsen for industriell og teknisk forskning ved Norges tekniske høgskole, SINTEF, finner det viktig att det blir utfört en jämförande studie av bestämmelserna för begränsning av svavelutsläppen i de nordiska länderna. SINTEF är tveksam till möjligheten att reducera nuvarande utsläppet men menar att det emellertid är viktigt att utsläppskraven bör samordnas.

Det norske skogselskap anför att resultat från den norska forskningen med hänsyn till försurningens verkningar på skogstillväxten inte stämmer helt med det som refereras bl a från Finland i medlemsförslaget.

- den sure nedbøren ser ikke ut til å påvirke plantenes vekst direkte ved kontakt
- den sure nedbøren kan ha en indirekte virkning ved at det skjer forandringer med hensyn til innholdet av tilgjengelige planteneringsstoffer i jorden
- det er mulighet for giftvirkninger på skogen, særlig på grunn av aluminiumsioners økte mobilitet som følge av lavere surhetsgrad. I skandinaviske jordsmon er risikoen for slik forgiftning relativt liten
- på den positive siden kommer at sur nedbør inneholder betydelige mengder ammoniumnitrat som kan ha en vekststimulerende effekt.

Det norske skogselskap støder förövrigt fullt ut förslaget om gemensamma nordiska normer samt initiativ för att begränsa svavelutsläpp internationellt.

Norges bondelag instämmer med förslaget. Döda fiskevatten är den mest uppenbara verknningen, men också lägre ph i jorden och därmed större kalkbehov gör sig gällande tillsammans med ökade korrosionsska-

dor. Verkningarna på skogen är, menar Norges bondelag, i dagsläget okända.

Norges naturvernforbund som konstaterar att det råder olika gränser/normer mellan de nordiska länderna vad gäller svavelutsläpp ger sitt bifall till förslaget förutsatt att Sveriges utsläppsgränser och ambitionsnivå läggs till grund för eventuella nordiska normer. Med anledning av att Danmark är medlem i EG, kan stränga, gemensamma nordiska normer medverka till att skärpa utsläppsnormerna i EG-länderna.

Norges jeger- og fiskerforbund finner förslaget positivt och tillstyrker förslaget.

Sverige

Statens miljömedicinska laboratorium (SML) har i ett tidigare remissvar (Dnr 50-104-81) framfört att de i likhet med bland annat statens naturvårdsverk anser att den pågående försurningen av vår miljö utgör ett av de allvarligaste miljöproblemen i Sverige. Detta förhållande gäller sannolikt också för Norge, och eventuellt också för Danmark och Finland.

Även om försurningen inte på kort sikt kan förväntas medföra några påtagliga hälsorisker, så är det angeläget att pH i mark och vatten hålles inom det normala området. Vid låga pH ökar lösligheten och växttillgängligheten för flera olika metaller, och detta kan på sikt ge upphov till hälsoproblem.

SML anser därför att varje åtgärd för att minska försurningen är ur miljömedicinsk synpunkt att betrakta som positiv.

Koncessionsnämnden för miljöskydd, som tagit del av medlemsförslaget, tillstyrker detsamma.

2.2. Remissinstanser med avsaknad av ställningstagande eller med förslag om utredning

Nordiska

De nordiske industriforbunds fellesorgan anför följande:

Siden etableringen i 1972 har De nordiske industriforbunds miljøvernkomité ved flere anledninger diskutert forsyningsproblemet og mulighetene for felles tiltak mot forsyningen. Det er alminnelig kjent at en vesentlig del av den sure nedbøren stammer fra utenlandske kilder. Arbeidet med kvantifisering av fjerntransporten og av egen andel pågår: seneste resultat fra European Monitoring and Evaluation Program (EMEP) angående svovelfallet i de nordiske land angis i følgende tabell:

	Svovelfall i 1000 t SO ₂ pr. år	Andel fra eget land	Andel fra andre europeiske land	Andel fra andre kilder
Danmark	227	41	47	12
Finland	684	27	54	19
Norge	581	8	61	31
Sverige	1 101	18	57	25

Tabellen viser at importen fra europeiske kilder til de nordiske land er halvparten og mer. Derimot er den innenlandske andelen spesielt liten i Norge og Sverige, og også liten i Finland.

Innsjøer og vassdrag har i omfattende grad blitt forsuret, spesielt i Norge og Sverige, der det allerede finnes flere tusen innsjøer uten fisk. Danmark synes å ha unngått denne typen av skader på grunn av det mer kalkholdige jordsmonnet. I Finland har man konstatert svak forsurening i flere hundre innsjøer, men den atmosfæriske påvirkningen er for en stor del kommet i skyggen av de forsureningseffekter drenering og andre forandringer av jordsmonnet har medført. Forsurening akselerer i alle land den atmosfæriske korrosjonen, og kan muligens i visse jordsmonntyper få betydning for skogsveksten. Resultatene av forsureningen på skogsveksten er idag ikke klarlagt.

I de senere år er svovelutslippene i de nordiske land blitt betydelig begrenset ved bl. a. gjennomgripende prosessomlegning innen treforedlingsindustrien. Således har energiproduksjonens relative andel blitt øket, selv om det totale utslipp enten har minsket eller stagnert.

Internasjonalt samarbeid i forsureningsspørsmål er selvfølgelig nødvendig. For å kunne fremføre forslag om internasjonale tiltak må hver stat gjøre klart for seg hvordan den egne andel i fjerntransporten til andre land skal begrenses. Situasjonen varierer også mellom de enkelte nordiske land når det gjelder industri- og energistruktur. Av den grunn trenger hvert land en nasjonal svovelutslippspolitik. Den bør baseres på følgende faktorer:

- behovet for å forbedre den lokale luftkvaliteten
- forsureningens grad og geografi
- struktur av egne svovelutslipp og kilder
- begrensingspotensiale, både utnyttet og gjenstående
- energiproduksjonens struktur
- handelspolitiske forutsetninger for industri og import av energiråvarer.

Et selvfølgelig mål ved planlegging av svovelutslippspolitikken i det enkelte land må være å oppnå det beste resultat i luftkvaliteten. Internasjonale avtaler må legges til grunn for denne målsetning. Ettersom ulike land lider av, og selv forårsaker forsurening i ulik grad, kan de selvfølgelig ikke prestere likverdige resultater ved en slik målsetting for utslipp av svovelforurensninger. Samfunnsøkonomisk har dette heller ikke den beste kostnytte-effekt. Selv om internasjonalt samarbeid er viktig, gjør dette faktum det praktisk umulig å gjennomføre felles normer for svovelutslipp i de nordiske land eller i en videre europeisk sammenheng.

De nordiske industriforbund motsetter seg derfor felles nordiske normer for svovelutslipp. Istedet anser vi at hvert nordisk land bør forberede en langsiktig nasjonal svovelutslippspolitik. De nasjonale løsningene bør så diskuteres på nordisk ministernivå for derigjennom å bygge opp en felles nordisk handlingslinje mot andre europeiske stater som skal ivareta de viktige nasjonale interessene på en optimal måte.

Danmark

Udenrigsministeriet som hänvisar till ECE-konventionen om lantrækende grænseoverskridende luftforurening og EF's rolle og kompetence i forhold til konventionen anmäler att det förestår ett danskt genomförande av EF-direktiv ang. svaveldioxid med ikraftträdande under år 1983. Udenrigsministeriet anför vidare att de finner att de samarbetssträvanden som föreslås i medlemsförslaget bör koncentreras i ECE-regi framför i särskilt formaliserat samarbete i Nordiska ministerrådets regi, eftersom problemet primärt berör svavelutsläpp från andra europeiska länder än de nordiska.

Finland

Vattenstyrelsen anför att det till Nordiska rådet lämnade forskningsinitiativet harmonierar med ECE-konventionen. Samarbetet på internationellt plan mellan organisationer underlydande regeringar har i praktiken utövats redan sedan 1970-talet för att begränsa svavelutsläpp, varför initiativets andra kläm endast betyder ett bekräftande av den gällande praxisen. I praktiken kommer det däremot att vara svårare att förverkliga den andra punkten i den första klämman som gäller samordningen av svavelutsläppens belastning. I samtliga nordiska länder är den svavelmängd som kommer från utlandet större än de utsläpp som uppstår i det egna landet. Minskningen av mängden inhemska utsläpp skulle under dessa förhållanden dock inverka minskande på lokala toppbelastningsområden. Internationellt sett kan den anses vara av betydelse som ett luftvårdspolitiskt exempel.

I fråga om svavelutsläppen måste man notera att i Finland har de inte ökat till samma nivå som i början av 1970-talet. Om försurningssituationen däremot finns för närvarande de rapporter om vattendrag, grundvatten och skogar som Finland avgivit till ECE.

Norge

Industridepartementet anser att den största delen av skadorna av SO₂-utsläpp härrör från områden utanför Norden, och utsläppen måste man därför söka reducera via internationella avtal och åtgärder. Ett samarbete inom Norden är också värdefullt men här må det visas varsamhet så inte det nordiska samarbetet reducerar intresset och insatsen för bredare internationella avtal. Samarbetet på nordiskt plan bör därför primärt koncentreras till gemensamma uppträdanden utåt för att ge detta arbete större tyngd. En vittgående koordinering idag synes svår i beaktande av att de nordiska länderna har mycket olika energiförbruk. Finland har fått en ny lag om skydd mot luftförorening och behöver antagligen tid för att kunna bedöma verkningarna av lagen. Danmark är medlem av EG med de konsekvenser detta kan medföra.

Norske kommuners sentralforbund finner inte grund att uttala sig i ärendet.

Sverige

Energiforskningsnämnden menar att förslaget är huvudsakligen en fråga för normerade myndigheter och inte en fråga av övergripande eller långsiktig energiforskningskaraktär. *Energiforskningsnämnden* avstår därför att framföra synpunkter i ärendet.

Statens naturvårdsverk instämmer i att försurning orsakat av utsläpp av sura svavel- och kväveföreningar är ett allvarligt miljöproblem i stora delar av Norden samt att normer angående svavelutsläpp är utformade på skilda sätt i de nordiska länderna. I större delen av Sverige gäller att svavelutsläppet från eldning av fossilt bränsle ej får överstiga 0,24 g/MJ (motsvarar 1 % svavel i olja och 0,6–0,7 % i kol). Efter 1984 gäller detta krav i hela Sverige. För större koleldade anläggningar har föreslagits en skärpning av utsläppskravet till 0,10 g/MJ.

I Danmark begränsas svavelhalten i olja till 2,5 %, i Köpenhamn gäller 1 %. I Norge har man infört bestämmelser om lågsvavlig olja (maximalt 1 % svavel) i vissa delar av landet. I Finland finns i dag inga generella normer för svavelutsläpp.

Vad gäller förslagets hemställan att rekommendera Nordiska ministerrådet att utföra en jämförande studie av bestämmelserna om normeringen för svavelutsläpp i de nordiska länderna kan nämnas att uppgifter av detta slag inhämtas och sammanställs av konventionssekretariatet vid ECE i Genève. Ett samfällt agerande av de nordiska länderna sker redan inom konventionens ram. Vad slutligen gäller utarbetande av gemensamma normer för svavelutsläpp i de nordiska länderna anser verket att det internationella arbetet inom konventionen bör ha prioritet. Om det därvid skulle visa sig att gemensamma nordiska normer skulle vara av värde bör ett sådant arbete komma till stånd. För närvarande är det inte motiverat att Nordiska ministerrådet startar ett sådant arbete.

Sammanfattning

I princip är alla remissorgan positiva till det överordnade syftet med medlemsförslaget. Många av remissorganen utvecklar och fördjupar motiveringarna till förslaget.

I två fall avstyrkes medlemsförslaget i den del som berör gemensamma normer. De Nordiska Industriförbunds Fellesorgan är visserligen inte negativt inställt till själva saken, men anser att det faktum att största delen sur nederbörd kommer från utländska källor gör det omöjligt att genomföra gemensamma nordiska normer för utsläpp i de nordiska länderna eller i ett vidare europeiskt sammanhang. Situationen är också olika mellan de nordiska länderna när det gäller energi- och industristruktur.

Av dessa orsaker bör varje land ha en egen nationell svavelutsläppspolitik som baseras på följande faktorer.

– behovet af å forbedre den lokale luftkvaliteten

- försurningens grad og geografi
- struktur af egne svovelutslipp og kilder
- begrebningspotensiale, både utnyttet og gjenstående
- energiproduksjonens struktur
- handelspolitiske forutsetninger for industri og import av energiråvarer.

Energiforskningsnämnden är inte heller negativt inställd till själva saken men menar att förslaget huvudsakligen är en fråga för normerande myndigheter och inte en fråga av övergripande eller långtgående eller långsiktig energiforskningskaraktär.

4 Utskottet

Det råder allmän enighet om att försurning orsakad av utsläpp av sura svavel- och kväveföreningar är ett allvarligt miljöproblem i stora delar av Norden. I Sverige och Norge har försurade sjöar konstaterats i stora områden. I Finland har försurning hittills varit av mindre omfattning, men de första tecknen på försurning av vattendrag och skogens långsamare tillväxt kan dock skönjas även i Finland. Sedan 1950-talet har svavel-dioxiden från Europa fördubblats.

Medlemsförslaget syftar till att utföra en jämförande studie av bestämmelserna om normeringen för svavelutsläpp i de nordiska länderna och att på basen av dessa undersökningsresultat utarbeta en överenskommelse om gemensamma normer för svavelutsläpp i de nordiska länderna samt att de nordiska ländernas regeringar samfällt på internationellt plan verkar för en begränsning av svavelutsläppen.

Det föreslagna samarbetet utgör i sig ett utmärkt exempel på den typ av samarbete genom vilket de nordiska länderna helt i enlighet med den nordiska miljökonventionens syfte kan skydda och förbättra miljön.

Inom ramen för ECE-konventionen angående gränsöverskridande luftföroreningar som undertecknades av 33 länder 1979 och som under år 1982 beräknas få 24 länder att ratificera den pågår ett arbete med att utarbeta en jämförande studie av bestämmelserna om normeringen för svavelutsläpp i Europa. I detta arbete ingår ett nordiskt material över bestämmelserna om normeringen för svavelutsläpp i de nordiska länderna. Detta material torde enligt utskottet kunna tillgodose förslagsställarnas önskemål om en studie av bestämmelser om normeringen av svavelutsläpp i de nordiska länderna samt användas som underlag för en överenskommelse om gemensamma normer för svavelutsläpp i de nordiska länderna.

Utskottet som har noterat att flertalet av remissorganen anför att den största delen av svavelutsläpp i Norge, Sverige och Finland kommer från Mellaneuropas nordliga och nordöstra delar, anser emellertid att det är nödvändigt att begränsa utsläppen även på eget område i varje nordiskt land. Naturen i de nordiska länderna avviker så mycket från det övriga Europa att det är motiverat att här genomföra strängare miljöskydds-

normer. Minskningen av mängden inhemska utsläpp inverkar också minskande på lokala toppbelastningar. Utskottet anser således att förslaget om en överenskommelse om gemensamma normer för svavelutsläpp i de nordiska länderna bör stödjas och på alla sätt påskyndas med hänsyn till svavelutsläppens negativa inverkan i miljön. En gemensam nordisk norm kan också öka förståelsen på kontinenten för svavelföroreningarnas inverkan i Norden samt vara av betydelse som ett internationellt luftvårdspolitiskt exempel.

Det råder i dag stor enighet runt om i världen att luftföroreningar transporteras över nationsgränserna bl a i Europa. Luftföroreningssproblemen är således ett alleuropeiskt problem som bör och måste lösas genom ett ökat internationellt samarbete.

De nordiska länderna med sitt geografiskt utsatta läge och specifika jordmån är beroende av övriga länders miljövårdspolitik, särskilt vad gäller normer för svavelutsläpp. Utskottet stöder således medlemsförslaget även i den delen att de nordiska regeringarna samfällt på internationellt plan fortsätter att verka för en begränsning av svavelutsläppen. Genom samverkan inom bl a internationella organisationer som OECD och ECE uppnår de nordiska länderna en ökad förståelse samtidigt som gemensamma nordiska normer får en större genomslagskraft.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att Nordiska rådet antar följande rekommendationer:

1. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av den studie som utförs inom ramen för ECE-konventionen angående gränsöverskridande luftföroreningar utarbeta en överenskommelse om gemensamma normer för svavelutsläpp i de nordiska länderna.

2. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att samfällt på internationellt plan intensifiera arbetet för en begränsning av svavelutsläppen.

Köpenhamn den 14 december 1982

Margrete Auken (SF)

Karin Flodström (s)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete för att öka sjöfolkets trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter

(Väckt av Rune Gustavsson, Bror Lillqvist och Grethe Lundblad)

Sjöfolket har i många avseenden en sämre samhällelig ställning än medborgare som bor till lands. I samtliga nordiska länder finns organisationer för sjömansservice, vilkas verksamhet i enlighet med ILO:s principer är reglerad i lag. Dessa organisationer har aktivt och i samarbete sinsemellan arbetat för att lösa de problem som orsakas av sjöfolkets speciella situation.

Under fjolåret ingick de nordiska sjömansservicebyråerna ett avtal om gemensamt utnyttjande av de sjömansserviceinrättningar utom Norden, som redan existerar eller som eventuellt senare upprättas. För tillfället fungerar ett 30-tal sådana inrättningar i norsk regi, två–tre i dansk respektive svensk samt en i finsk. Dessa gemensamma aktivitetspunkter i utomnordiska länder öppnar nya möjligheter att förbättra trivseln och möjligheterna till sociala aktiviteter för sådana sjöfarande som utför sitt arbete långt från hemlandet. Denna verksamhet är också ett exempel på gott nordiskt samarbete på det praktiska planet.

Att organisera aktiviteter utomlands förutsätter ofta lagstiftnings- eller administrativa åtgärder på nationellt plan. När det gäller gemensamma aktivitetscentra utomlands bör dessa regler och direktiv vara ensartade i alla de länder som deltar i samarbetet. De inofficiella samarbetsorgan som existerar mellan organisationerna för sjömansservice har inte möjligheter att utreda alla hithörande frågor, i all synnerhet som dessa ofta inte bara är nationella, utan dessutom lyder under olika ministerier inom samma land. En utredning verkställd på försorg av de officiella nordiska samarbetsorganen är därför nödvändig för en koordinering.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företa en gemensam nordisk utredning om vilka lagstiftnings- och

andra åtgärder som kan vidtas för att främja det nordiska samarbetet på sjömansservicens område, särskilt i fråga om verksamhetscentra i utomnordiska länder.

Stockholm och Helsingfors den 11 juni 1982

Rune Gustavsson (c)

Bror Lillqvist (Sd)

Grethe Lundblad (s)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag om nordiskt samarbete för att öka sjöfolkets trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företa gemensam nordisk utredning om vilka lagstiftnings- och andra åtgärder som kan vidtas för att främja det nordiska samarbetet på sjömansserviceens område, särskilt ifråga om verksamhetscentra i utomnordiska länder.

Förslagsställarna anser att sjöfolket i många avseenden har en sämre samhällelig ställning än medborgare som bor till lands. I samtliga nordiska länder finns organisationer för sjömansservice, vilkas verksamhet i enlighet med ILO:s principer är reglerad i lag. Dessa organisationer har aktivt och i samarbete sinsemellan arbetat för att lösa de problem som orsakas av sjöfolkets speciella situation.

Under fjolåret ingick de nordiska sjömansservicebyråerna ett avtal om gemensamt utnyttjande av de sjömansserviceinrättningar utom Norden, som redan existerar eller som eventuellt senare upprättas. För tillfället fungerar ett 30-tal sådana inrättningar i norsk regi, 2–3 i dansk respektive svensk samt en i finsk. Dessa gemensamma aktivitetspunkter i utomnordiska länder öppnar nya möjligheter att förbättra trivseln och möjligheterna till sociala aktiviteter för sådana sjöfarande som utför sitt arbete långt från hemlandet. Denna verksamhet är också ett exempel på gott nordiskt samarbete på det praktiska planet. Förslagsställarna efterlyser i sitt förslag en gemensam nordisk utredning om vilka lagstiftnings- och andra åtgärder som kan vidtagas för att främja det nordiska samarbetet på sjömansserviceens område, särskilt i fråga om verksamhetscentra i utomnordiska länder.

2. Remissinstanserna*Nordiska*

De nordiska velferdsorganisationene
(Handelsflådens Velfærdsråd, Danmark
Velferdsråd sjómanna, Island

Sjömannsservicebyrån, Finland
 Velferdstjenesten for Handelsflåten, Norge
 Handelsflottans kultur- och fritidsråd, Sverige)
 Nordens Fackliga Samorganisation/Skandinaviska Transportarbetare-
 federationen

Danmark

Industriministeriet
 Dansk Samvirke
 Sømændenes Forbund i Danmark
 Danmarks Rederiforening
 Foreningen til Søfartens Fremme

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
 Sjöfartsstyrelsen
 Ålands landskapsstyrelse
 Sjömannsservicebyrån
 Finlands rederiförening
 Ålands redarförening
 Finlands skeppsbefälsförbund
 Finska sjömansmissionssällskapet

Norge

Departementet for handel og skipsfart
 Velferdstjenesten for Handelsflåten
 Norges rederforbund og Skipsfartens arbeidsgiverforening
 Den norske Sjømannsmisjon

Sverige

Handelsflottans kultur- och fritidsråd (HKF)
 Styrelsen för Svenska kyrkan i utlandet (SKUT)
 Sveriges redareförening
 Svenska sjöfolksförbundet

2.1. Remissinstanser som är positiva till medlemsförslaget

Nordiska

Den nordiska välfärdsorganisationen samlad till konferens i november 1982 har behandlat förslaget och framför att förslaget tar upp en viktig fråga för nordiskt sjöfolk och för nordisk skeppsfart och hemställer att ärendet får en snabb och positiv behandling.

Nordens Fackliga Samorganisation som inhämtat yttrande från Skandinaviska Transportarbetarefederationen stödjer medlemsförslaget om en gemensam utredning.

Danmark

Sømændenes Forbund i Danmark ger förslaget sin fulla anslutning.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet som är positiv till medlemsförslaget konstaterar inledningsvis att man redan länge bedrivit praktiskt nordiskt samarbete för att öka sjömännens trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter. En ytterligare effektivisering av samarbetet har försvarats bland annat av olikartad nationell lagstiftning på området och av olikartade administrativa lösningar. Svårigheter har bland annat uppstått i frågor rörande verksamhetscentra i utomnordiska länder.

Finlands skeppsbefälsförbund är positiv till medlemsförslaget och anför: Den snabba tekniska utvecklingen inom sjöfarten samt de plötsliga förändringarna i trafikområdena förutsätter att det finns ett smidigt och effektivt sjömansservicenät. Detta är möjligt endast med ett intensivt och väl organiserat nordiskt samarbete. Utvecklandet av servicen för sjöfarna inom utrikesfarten till en tillräcklig nivå i hög grad är beroende av utvecklingen av det nordiska samarbetet.

Sjömansservicebyrån som är en lagstadgad organisation med uppgift att "främja sjömännens studier, ungdoms- och vuxenutbildning samt idrotts-, rekreations- och fritidsverksamhet även som kommuniseringstjänst" är positiv till medlemsförslaget. Sjömansservicebyrån ger en beskrivning av det nordiska samarbetet som sker inom välfärdsorganisationer. I samarbetet mellan de nordiska systerorganisationerna har man strävat att vidare utveckla de principer som fastställts i internationella arbetsorganisationen ILO:s rekommendationen nr 138 av år 1970. De mest betydande insatser som gjordes på 1970-talet var grundandet av en Internationell sjömansidrottskommitté 1978 samt utvecklandet av ett regelmässigt nordiskt samarbete. De snabba tekniska förändringarna i sjöfarten och de ofta oförmodade omkostnaderna i trafikområdena förutsätter att man skapar ett smidigt och effektivt servicenät. Endast ett intensivt och välorganiserat nordiskt samarbete gör detta möjligt.

Ålands redarförening godkänner förslaget och tillstyrker dess förverkligande fortast möjligt.

Ålands landskapsstyrelse finner den i medlemsförslaget berörda sjömansserviceverksamheten synnerligen angelägen, varför den i densamma initierade gemensamma nordiska utredningen om lagstiftnings- och andra åtgärder i syfte att främja denna verksamhet förordas.

Finska sjömansmissionärssällskapet vars uppgift är att på vägnar av Finlands evangelisk-lutherska kyrka och dess församlingar utföra kristligt och i samband med detta socialt arbete bland finländska sjömän i hemlandet och i utlandet. Sällskapet har inlett sin verksamhet år 1875. Sällskapet förhåller sig mycket positiv till det aktuella medlemsförslaget. Dagens snabba växlingar inom handelssjöfarten förutsätter alltmåra utveckling

som baserar sig på samarbete och smidig serviceförändring. Inom flera trafikområden bl. a. i Afrika och Asien finns många problem som väntar på sin lösning.

Norge

Departementet för handel- og skipsfart är positivt till medlemsförslaget och menar att arbetet för sjöfolkens välfärd är ett fält av det nordiska samarbetet där man uppnått konkreta resultat samt hänvisar till det arbete som pågår inom ILO och bifogar en utredning, NOU 1981: 44, om sjöfolkets välfärdsförhållande. Den internationella arbetsorganisationen, ILO, har genom rekommendationer av år 1936 och 1970 uppmanat medlemsländerna att bygga goda kultur- och fritidstillfällen för sjöfolk, av alla nationaliteter i sina länders hamnar. För att utverka konkreta resultat har bl. a. Norge gått in för att det utarbetas en förpliktigande konvention för detta mål. Genomföringen av en sådan konvention vill för Norges del medföra ett väsentligt reducerat behov för norska välfärdsstationer i utlandet. Saken kommer troligtvis att tas upp vid ILO:s nästa sjöfartskonferens som troligtvis kommer att äga rum 1985 eller 1986.

I utredningen NOU 1981: 44 angående sjöfolkets välfärdsförhållande framförs med skärpa att den offentliga insatsen på detta område inte bör reduceras, eftersom hänsyn måste tas till en starkare integrering av sjöfolk som yrkesgrupp i lokalsamhället kräver en utvidgad och varierad service från välfärdstjänsten.

Sverige

Sjöfartsstyrelsen meddelar att medlemsförslaget har dess understöd.

Svenska sjöfolksförbundet finner medlemsförslaget angeläget. Handelsjöfarten och inte minst den nordiska samt den svenska handelsflottan har de senaste tjugo åren genomgått väsentliga förändringar. Fartygen har blivit större, snabbare men den mest markanta förändringen berör hamnliggande och de ombordvarandes möjligheter att då få tillfälle till landbesök. Moderna lasthanteringsmetoder innebär ju att de flesta fartyg ligger i hamn timmar snarare än dygn. För svenskt vidkommande har rederianställning inneburit att förbundets medlemmar kommer hem för avlösnings- och semesterperioder. Beroende på nämnda omständighet har möjligheten till avkoppling under pågående ombordvaroperiod minskat samtidigt som färre än tidigare stannar utomlands under ledighetsperioden. Detta i sin tur måste innebära omställningar i serviceriktningen hos verksamhetscentra för sjöfolk utom Norden.

Sveriges redareförening som välkomnar förslaget anför att även om man i de nordiska länderna har samma målsättning med välfärdsarbetet så regleras dock verksamheten på olika sätt och bedrivs under olika förutsättningar. En nordisk utredning med syfte att utröna vilka lagstiftnings- och

andra åtgärder som kan vidtas för att främja det nordiska samarbetet på sjömansservicens område är därför välkommen.

Det är *Handelsflottans kultur- och fritidsråd* uppfattning att möjligheterna att i framtiden vidmakthålla en service av det slag som det här är fråga om till nordiska sjömän i utlandsfart i hög grad är avhängiga av ett väl organiserat, långtgående nordiskt samarbete i utländska hamnar.

HKF ställer sig därför mycket positivt till det framlagda förslaget om en nordisk utredning med syfte att undanröja hinder av formell och lagstiftningssmässig art för utvecklandet av ett sådant samarbete. HKF förutsätter att de nordiska välfärdsorganisationerna på lämpligt sätt får möjlighet att medverka i utredningen.

Under de senaste åren har samarbetet i olika former intensifierats. Vägledande har varit, att ett effektivt samarbete på den operativa nivån förutsätter en stark central samordning. Samarbetet på central nivå har därför sedan 1981 fått en fast organisationsform vad gäller de regelbundna överläggningarna mellan de fyra välfärdsorganisationernas ledningar ("chefsmöten"), de konferenser för organisationernas styrelser och ledning som arrangeras vart annat år samt de gemensamma arbetsgrupper som kan upprättas. Ett aktuellt exempel på konkreta samarbetsprojekt som resultat av kontakterna på central nivå är pågående överläggningar om sammanläggning av den norska och den svenska filmtjänsten.

På lokal nivå, dvs. i utländska hamnar – har samarbetet för vissa, specificerade arbetsuppgifter formaliserats i så måtto att det upprättats avtal mellan organisationerna för köp av vissa tjänster. De tjänster det gäller är i första hand fartygsbesök för byte av film och böcker samt distribution av dagstidningar. Eftersom den norska välfärdstjänsten har så mycket större utlandsrepresentation än de övriga länderna, är det i helt övervägande del denna som är den säljande parten i dessa överenskommelser. För t. ex. HKF som har egen utlandsrepresentation i fyra hamnar – Antwerpen, Kobe, Rotterdam och Sydney – spelar dessa avtal med den norska systerorganisationen för arbetet i bl. a. en lång rad nordamerikanska hamnar en mycket stor roll. Det väl utvecklade idrottssamarbetet utomlands, liksom det gemensamma utnyttjandet av klubbar eller andra nordiska anläggningar, har däremot – av naturliga skäl – inte dragits in i formaliseringen. Vissa platser har särskild betydelse i samarbetet. En sådan är Port Said, där de fyra organisationerna samarbetar – med utgångspunkt i en norsk stationering – om den service som lämnas alla nordiska fartyg som passerar Suezkanalen. Lagos är en annan sådan gemensam station, där de fyra organisationerna gemensamt köper tjänster av ett privat shippingföretag. I Manila ... de danska, norska och svenska välfärdsorganisationerna gemensamt huvudman för en internationell sjömansklubb.

Svenska kyrkan i utlandet, i fortsättningen SKUT, har enligt regering-

ens förordning 1976: 155 uppdraget att utöva verksamheten bland svenska sjömän och andra landsmän i utlandet.

Denna verksamhet har i ständigt växande omfattning pågått sedan 1876 och SKUT finns idag representerat på c:a 35 platser runt om i världen. Det nordiska samarbetet har redan från verksamhetens begynnelse fram till idag varit av stor betydelse. Detta samarbete innebär bl. a. följande:

Att personal från någon av de nordiska systerorganisationerna kan attacheras vid någon av de övriga organisationernas utlandsstationer. För närvarande är svensk präst attachederad vid norska kyrkan i San Pedro resp vid danska kyrkan i Yokohama.

Att den av de nordiska kyrkorna som finns representerad på en plats också svarar för arbetet bland övriga nordiska sjömän och landsmän.

Att man samarbetar lokalt mellan de nordiska kyrkor som finns representerade på samma plats ute i världen.

Att ett överbyggande samarbete sker på styrelseplanet genom det här för skapade Nordiska Sjömanskyrkorådet.

Utöver detta samarbete med våra nordiska systerkyrkors organisationer, sker ett mycket nära samarbete med Handelsflottans Kultur- och Fritidsråd och de övriga nordiska välfärdsorganisationerna för sjöfolk, liksom med de nordiska ländernas utrikesrepresentation.

Med anledning av det redan befintliga och för framtiden mycket viktiga nordiska samarbetet på sjömansservicens område hälsar styrelsen för Svenska Kyrkan i Utlandet med tillfredsställelse Nordiska rådets förslag att åtgärder utreds som kan underlätta detta nordiska samarbete.

2.2. Remissinstanser med avsaknad av ställningstagande eller med förslag om utredning

Danmark

Industriministeriet konstaterar att den service som medlemsförslaget tar upp handlägges i Danmark av Handelsflådens Velfærdsråd som strax efter som begynnelse år 1948 etablerade ett samarbete med välfärdsrådena i Norge och Sverige. Detta samarbete utvidgades 1960 till att omfatta Finland och 1980 Island. Samarbetet drivs inom fasta ramar och vart annat år hålls en välfärdskonferens med deltagare av representanter från de fem ländernas välfärdsråd. I anledning av den bakgrunden och efter att ha diskuterat ärendet med Handelsflådens Velfærdsråd uttalar industriministeriet att men inte kan peka ut områden inom välfärdsområdet, där ny lag eller andra åtgärder behövs, men gärna medverkar i en eventuell kommande nordisk undersökning i frågan.

Dansk samvirke – *Danmarks Posten* kan inte påtaga sig det arbete som skisseras i medlemsförslaget eftersom de inte råder över organisationer ute i världen.

Foreningen til Søfartens Fremme hänvisar till att Industriministeriet och Handelsflådens Velfærdsråd avger yttrande.

Norge

Den norske Sjømannsmisjon framför att detta är ett område som i och för sig intresserar dem men tvivlar huruvida förslagsställarna endast tänker på respektive lands välfärdsarbete för sjöfolket, eller om de också har sjömanskyrkorna i tankarna. De tillåter sig att nämna, skriver sjömannsmissionen, att Den norske Sjømannsmisjon är en frivillig organisation och att det därmed är oklart om det översända förslaget också är översänt till välfärdstjänsten för Handelsflottan.

Skulle förslaget även ankomma dem vill de bli kontaktade på nytt. Vidare skriver de att de också vill göra det tillägget att de norska sjömanskyrkorna på en hel del platser också bistår folk från övriga nordiska länder, en naturlig följd skriver de, eftersom de har åtskilligt flera sjömanskyrkor än sina nordiska systerorganisationer och på det sättet arbetar de redan nu på ett bra sätt för andra nordiska sjöfolk.

Finland

Finlands rederiförening har ingenting emot att en utredning görs men poängterar, att innan några konkreta åtgärder vidtas efter det att utredningen utförts, bör rederinäringen höras i frågan.

2.3. Remissinstanser som är negativa till medlemsförslaget

Danmark

Danmarks Rederiforening finner det nuvarande nordiska samarbetet tillfredsställande och kan som en konsekvens därav inte stödja medlemsförslaget.

Norge

Norges rederforbund og Skipsfartens arbeidsgiverforening hänvisar till att organisationerna för välfärd i Handelsflåten i de nordiska länderna ingått avtal om samarbete för ungefär ett år sedan. Avtalet fungerar bra och Rederforbundet kan inte se att det föreligger behov av en ytterligare utredning och formalisering genom lagstiftning. De påpekar vidare att Velferdstjenesten for Handelsflåten i Norge är betydligt mer utbyggd än sin motsvarighet i de övriga länderna. Det existerande samarbetsavtalet medför därför större fördelar för de övriga nordiska länderna än för Norge.

2.4 Sammanfattning

Samtliga remissinstanser så när som tre har emottagit medlemsförslaget positivt. Två är tveksamma. Danmarks Rederiforening och Norges rederforbund og Skipsfartens arbeidsgiverforening är inte negativa mot syftet men finner det nuvarande samarbetet bra och kan inte se att det föreligger behov av en ytterligare utredning och formalisering genom lagstiftning. Finlands rederiförening har ingenting emot att en utredning görs men poängterar att innan några konkreta åtgärder vidtages efter det att utred-

ningen utförts bör rederinäringen höras i frågan. Industriministeriet i Danmark anser att man idag inte kan peka ut områden inom välfärdsområdet där ny lag eller andra åtgärder behövs, men framför att de gärna medverkar i en eventuell kommande nordisk undersökning i frågan. Den norske Sjömannsmisjon finner inte att förslaget berör dem.

3. Utskottet

Medlemsförslaget syftar till att vidareutveckla det nordiska samarbetet på sjömannsservicens område, särskilt i fråga om verksamhetscentra i utomnordiska länder.

Av remissbehandlingen har framgått att det länge förekommit ett praktiskt nordiskt samarbete för att öka sjömännens trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter. Samarbetsformer har utvecklats mellan de nordiska ländernas sjömanskyrkor, respektive lands välfärdsorganisationer för sjömän samt privata företag och personer. De viktigaste samarbetsparterna är de nordiska systerorganisationerna inom den nordiska välfärdsorganisationen.

I Norge, Sverige och Danmark grundades välfärdsorganisationer för sjömän efter andra världskriget och det ömsesidiga samarbetet organisationerna emellan började omedelbart. Finland anslöt sig till verksamheten år 1960 och Island år 1980.

Redan från början var de nordiska välfärdsorganisationerna inriktade på att bedriva sin verksamhet i nära kontakt med varandra. Formella överläggningar ägde rum så tidigt som 1948 om bl. a. inrättande av ett skandinaviskt sjöfartshotell i Antwerpen och den första nordiska välfärdskonferensen ägde rum i Göteborg 1949.

I samarbetet mellan de nordiska systerorganisationerna har man strävat att vidareutveckla principer som fastställts i internationella arbetsorganisationen ILO:s rekommendation nr 138 av år 1970. Rekommendationen innehåller en uppmaning till alla medlemsstater att bygga upp kultur- och fritidsutbud till alla nationaliteter i sina lands hamnar. En förpliktande konvention kommer att diskuteras vid ILO:s nästa sjöfartskonferens som äger rum år 1985 eller 1986.

Under senare år har samarbetet i olika former intensifierats. Vägledande har varit, att ett effektivt samarbete på den operativa nivån förutsätter en stark central samordning. Samarbetet på central nivå har därför sedan 1981 fått en fast organisationsform vad gäller de regelbundna överläggningarna mellan de fyra välfärdsorganisationernas ledningar (''chefsmöten''), de konferenser för organisationernas styrelser och ledning som arrangeras vart annat år samt de gemensamma arbetsgrupper som kan upprättas. Ett aktuellt exempel på konkreta samarbetsprojekt som resultat av kontakterna på central nivå är pågående överläggningar om sammanläggning av den norska och den svenska filmtjänsten. På lokal nivå – dvs. arbetet i utländska hamnar – har samarbetet för vissa, specificerade arbetsuppgif-

ter formaliserats i så måtto att det upprättats avtal mellan organisationerna för köp av vissa tjänster. De tjänster det gäller är i första hand fartygsbesök för byte av film och böcker samt distribution av dagstidningar.

Utskottet har noterat att man sedan länge bedrivit värdefullt praktiskt nordiskt samarbete för att öka sjömännens trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter men att en ytterligare effektivisering av samarbetet har försvårats bland annat av olikartad nationell lagstiftning på området och av olikartade administrativa lösningar.

Den kraftiga strukturförändringen som ägt rum inom sjöfarten med en i hög grad effektiviserad lasthantering har bl. a. lett till mycket korta liggetider – ofta långt under ett dygn – i hamn för fartygen. De moderna storhamnarna världen över utbreder sig över väldiga områden, där allt större del av godshanteringen sker i hamnavsnitt som ligger långt från stadscentra. De ofta oförmodade omkastningarna i trafikområdena förutsätter att man skapar ett smidigt och effektivt servicenät.

Beroende på nämnda omständigheter har möjlighet till avkoppling under pågående ombordperiod minskat samtidigt som färre än tidigare stannar utomlands under sin ledighetstid. Tillsammans ställer dessa förhållanden ökade krav på välfärdsarbetets effektivitet och flexibilitet.

För att uppnå detta är det nödvändigt för de nordiska välfärdsorganen att i utländska hamnar utnyttja gemensamma resurser och erfarenheter. En positiv förutsättning för detta ligger dessutom i det förhållandet att det för sjöfolk, från något av de nordiska länderna är lika naturligt att utomlands ha att göra med en välfärdsarbetare från något av de nordiska grannländerna som från det egna hemlandet.

Utskottet finner förslaget motiverat och ställer sig därför positivt till det framlagda medlemsförslaget om en utredning av vilka åtgärder som kunde vidtas lagstiftningsmässigt och av annan art för att främja nordiskt samarbete inom sjömansserviceverksamheten, i synnerhet i sådana verksamhetscentra som befinner sig utanför de nordiska länderna.

Utskottet hänvisar till vad som ovan anförts och föreslår att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företa en gemensam nordisk utredning om vilka lagstiftnings- och andra åtgärder som kan vidtas för att främja det nordiska samarbetet på sjömansserviceverksamhetsområdet, särskilt i fråga om verksamhetscentra i utomnordiska länder.

Stockholm den 20 januari 1983

Kaj Bärlund (Sd)

Karin Flodström (s)

Rune Gustavsson (c)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Förman

Tyra Johansson (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Medlemsförslag

om samarbete i fråga om mottagande av utomnordiska TV-satellit-sändningar

(Väckt av Kirsti Grøndahl, Elsi Hetemäki-Olander, Eeva Kuuskoski-Vikattmaa, Bror Lillqvist, Petter Savola och Ingrid Sundberg)

Den tekniska utvecklingen på mediaområdet har varit snabb och man talar allmänt om en mediarevolution. De nordiska länderna har inte till alla delar hunnit anpassa sig till denna utveckling vilket klart kan ses i den osäkerhet som OTS-satellitesändningarna (Orbital Test Satellite) inom EUTELSAT skapat åtminstone i Finland, Norge och Sverige. Samtidigt har sändningarna aktualiserat en lång rad problem.

OTS-satelliten ägs av västeuropeiska telebolag och hyrs av ett engelskt företag. Sändningarna kan för tillfället ses åtminstone på en del orter i Finland och Norge. Överföringen till den slutgiltiga mottagaren sker via kabel. I Sverige har riksdagens kulturutskott nyligen behandlat OTS-frågan.

De frågeställningar som aktualiserats genom OTS-sändningarna gäller bl. a. lagstiftningen på mediaområdet, kabel-TV-problematiken samt reklamen i TV. En annan väsentlig fråga som blivit aktuell genom satelliten är de nordiska ländernas egen tekniska beredskap på mediaområdet och deras möjligheter att hålla jämna steg med den internationella utvecklingen.

Dessa frågeställningar kommer i framtiden otvivelaktigt ytterligare att skärpas i takt med en allt mera avancerad och utbredd teknik. Det är därför skäl för de nordiska länderna att på alla sätt förbereda sig för denna utveckling och så långt som möjligt göra det tillsammans. Härvid kan problemen belysas på ett så mångsidigt sätt som möjligt samtidigt som en grund skapas för gemensamma lösningar.

Den i många avseenden likartade debatt som OTS-satellitesändningarna givit upphov till i Finland, Norge och Sverige antyder att det åtminstone mellan dessa länder finns ett behov av nära samarbete. I Finland mottages OTS-sändningarna av en antenn som ägs av post- och telegrafstyrelsen men som hyrs av det privata Helsinki-Televisio-bolaget. Sändningarna når den slutliga mottagaren via kabel och pågår i två timmar per dygn. I utsändningarna ingår internationell reklam. Post- och telegrafstyrelsen

utför samtidigt själv experiment med antennen och har bl. a. för avsikt att experimentera med mottagning av nordiska satellitsändningar. Både ut-sändningarnas och experimentens framtid är dock oviss på grund av oklarheten beträffande kompetensfördelningen mellan de berörda myndigheterna.

I Norge inleddes OTS-sändningarna i slutet av april efter att saken uppskjutits flera gånger både på grund av tekniska och administrativa svårigheter. Sändningarna kan ses av ett litet antal kabel-TV-bolag som för ändamålet har kulturdepartementets tillstånd. I sändningarna ingår reklam både från norska företag och från internationella företag med verksamhet i Norge.

I Sverige blev OTS-satelliten aktuell närmast genom att ett tiotal svenska företag hos televerket bad att få tillstånd för att ta emot sändningarna och få tillgång till s. k. dekrypteringsinstrument då sändningarna är kodade. Det visade sig emellertid att det var oklart om det var televerket eller regeringen som skulle bevilja tillståndet och medan denna diskussion pågick hävdades i en motion i riksdagen bl. a. att televerket inte borde tillåtas att tillhandahålla dekrypteringsinstrument. Riksdagens kulturutskott deklarerade dock för sin del att den tekniska utvecklingen inte borde hindras och avtog därmed motionärernas krav. Utskottet framhöll vidare att experimentverksamhet inte fick utvecklas till att bli förtäckt rundradio-sändning och att företag som beviljades tillstånd alltså inte fick medverka till att programmen nådde ut till allmänheten. Ytterligare framhöll utskottet att det var regeringen och inte televerket som hade hand om tillståndsbeviljningen.

Kombinationen av satellit- och kabelteknik innebär en helt ny mediavärld som de nordiska länderna åtminstone inte i längden kan utestänga sig från samtidigt som den rycker undan grunden för den reglering av utbudet av TV som hittills gällt. Genom satellit- och kabeltekniken aktualiseras också reklamens roll i TV på ett helt nytt sätt. Det är skäl för de nordiska länderna att ånyo se över denna problematik i all synnerhet mot bakgrunden av att reklam uppenbarligen på bred front hur som helst kommer att strömma in över de nordiska gränserna i mitten av 80-talet då omfattande satellitsändningar inleds i Västeuropa.

Såväl i Finland som Norge och Sverige har man fäst stor vikt vid de möjligheter till tekniska experiment och utveckling av den egna tekniken som OTS-sändningarna erbjuder. Det säger sig självt att alla erfarenheter som vinnas på det mediatekniska området är värdefulla också för ländernas egna satellitsamarbetsprojekt.

Med hänvisning till ovanstående hemställer undertecknade,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att vidtaga åtgärder för att åstadkomma ett tekniskt samarbete i

fråga om mottagande av utomnordiska TV-satellitsändningar
samt
att värdera reklamens roll i den nya mediatekniska situationen.

Oslo; Helsingfors och Stockholm den 8 juni 1982

Kirsti Grøndahl

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Bror Lillqvist (Sd)

Petter Savola (K)

Ingrid Sundberg (m)

BILAGA 1. Yttranden (se supplement)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om mottagande av utomnordiska satellitsändningar. Förslaget har behandlats vid möten den 26 augusti och den 16 november 1982 samt den 20–21 januari och den 20 februari 1983.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att åstadkomma ett tekniskt samarbete i fråga om mottagande av utomnordiska TV-satellitsändningar samt att värdera reklamens roll i den nya mediatekniska situationen.

Förslaget tar sin utgångspunkt i de frågor som mottagandet av TV-sändningar från den s. k. OTS-satelliten aktualiserat i Finland, Norge och Sverige. Det är enligt förslagsställarna frågor som gäller lagstiftningen på mediaområdet, kabel-TV-problematiken och reklamen i TV. En annan väsentlig fråga är de nordiska ländernas tekniska beredskap på mediaområdet och deras möjligheter att hålla jämna steg med den internationella utvecklingen.

Förslagsställarna pekar vidare på att en kombination av satellit- och kabelteknik innebär en helt ny mediavärld som de nordiska länderna inte i längden kan utestänga sig från, samtidigt som den rycker undan grunden för den reglering av utbudet av TV-program som hittills gällt.

Genom satellit- och kabeltekniken aktualiseras också reklamens roll i TV på nytt. Förslagsställarna finner det vara skäl för de nordiska länderna att se över frågan mot bakgrund av att reklam enligt dem kommer att strömma in över de nordiska länderna på bred front i mitten av 1980-talet, då omfattande satellitsändningar inleds i Västeuropa.

Ytterligare framhåller förslagsställarna att alla erfarenheter som vinnas på det mediatekniska området är värdefulla för ländernas egna satellitprojekt.

2. Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Nordiska rådets trafikutskott

De nordiske industriforbunds fellesorgan

Danmark

Dansk Annoncørføring

Danske Lytteres og Fjernseeres Fællesforbund og Tidsskrift for Radio og

Fjernsyn

Fjernseer Forbundet

Udvalget for Lokal og TV på Vestegnen

Finland

Trafikministeriet

Handels- och industriministeriet

Post- och telestyrelsen

Oy Yleisradio Ab (Finlands rundradio)

Industrins centralförbund

Annonsörernas förbund

Tidningarnas förbund

Helsinki televisio Oy (Helsingfors-TV)

Oy Mainos-TV-reklam Ab

Finlands svenska radioförbund

När-TV i Närpes

Kristillinen radio- ja televisioliitto r.y. (Kristliga radio- och TV-förbundet)

Ålands landskapsstyrelse

Norge

Norsk rikskringkasting

Norsk lytterforening for radio og televisjon

Norges markedsforbund

Sverige

Kulturrådet

Konsumentverket

Statens delegation för rymdverksamhet

Sveriges radio AB

Svenska tidningsutgivareföreningen

Annonsörföreningen

I följande sammanställning redogörs för de olika remissinstansernas inställning till frågan om ett tekniskt samarbete mellan de nordiska länderna och till frågan om reklam i de elektroniska massmedierna. Därutöver redovisas övriga synpunkter som remissinstanserna anlagt på medlemsförslaget.

2.1 Tekniskt samarbete

2.1.1 Nordiska remissyttranden

Nordiska rådets trafikutskott finner det vara motiverat att de nordiska länderna förbereder sig för den tekniska utvecklingen på mediaområdet såväl internordiskt som i internationellt sammanhang. Utskottet anser att de frågor av teknisk art som aktualiseras i medlemsförslaget eventuellt kan tas upp inom det omfattande samarbete som redan finns eller planeras på telekommunikationsområdet.

De nordiske industriforbunds fellesorgan kan inte se att det utöver det redan inledda tekniska samarbetet är behov av ytterligare initiativ på området från Nordiska ministerrådet.

2.1.2 Danska remissyttranden

Danske Lytteres og Fjernseeres Fællesforbund og Tidsskrift for Radio og Fjernsyn intar en positiv hållning till medlemsförslaget.

Fjernseer Forbundet pekar på att det här är fråga om mottagning av utomnordiska sändningar, vilket inte nödvändigtvis kräver ett närmare tekniskt samarbete.

2.1.3 Finländska remissyttranden

Handels- och industriministeriet konstaterar att de nordiska länderna redan nu t. ex. inom ramen för Intelsat samarbetar i fråga om mottagande av utomnordiska TV-program. En av ministeriet tillsatt arbetsgrupp har utrett de produktgrupper som ansluter sig till rymdteknologin samt behovet av sådana åtgärder för att utveckla rymdteknologin som ur Finlands synpunkt är viktiga. Ministeriet konstaterar vidare att såväl Nordsat som en del andra europeiska satellitprojekt syftar till direktsändande TV-satelliter. Mottagning av sådana sändningar torde enligt ministeriets uppfattning bäst kunna ske på internationell bas. Ministeriet framhåller att tekniska och andra gemensamma problem i anslutning till sådana sändningar utreds redan nu.

Post- och telestyrelsen, till vars yttrande *trafikministeriet* hänvisar, hyser den uppfattningen att inget särskilt nordiskt samarbete om mottagning av utomnordiska satellitsändningar är nödvändiga, eftersom satellit-rundradiosändningar är avsedda att mottas av alla och envar och programöverföringssändningar sker direkt från sändarlandet till mottagarlandet.

Finlands rundradio, till vars yttrande *trafikministeriet* också hänvisar, erinrar om att Nordiska ministerrådet givit sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i uppdrag att snabbutreda såväl de tekniska som programmässiga och rättsliga frågor som aktualiseras i samband med programsamarbete och programmottagning via det s. k. ECS-systemet. Bolaget utgår från att frågan om tekniskt samarbete mellan de nordiska länderna därvid kommer att uppmärksammas. De nordiska och europeiska rundradiobola-

gen har bedrivit tekniskt samarbete i fråga om mottagning av utländska satellitprogram inom ramen för den europeiska rundradiounionen EBU.

Industrins centralförbund anser att ett samarbete mellan sådana företag som verkar på kommunikationsteknologins område är en viktig sektor av och form för samarbete, både vad gäller produktutveckling och vad gäller genomförandet av större projekt.

Annonsörernas förbund förordar ett tekniskt samarbete om mottagning av utomnordiska satellitsändningar.

Tidningarnas förbund hänvisar till Nordsatprojektet och anför att de tekniska förberedelserna för detta i främsta rummet är ett arbete som bör göras på det nationella planet. Ett regelbundet utbyte av information och erfarenheter möjliggör en ändamålsenlig koordinering.

Finlands svenska radioförbund finner det tekniska samarbetet vara viktigt med tanke på det fortsatta nordiska samarbetet i mediefrågor.

När-TV i Närpes omfattar medlemsförslaget.

Kristliga radio- och TV-förbundet finner det vara av vikt att främja den kommunikationstekniska utvecklingen med alla medel, av vilken orsak det är viktigt att Finland deltar i samarbetet om mottagande av utomnordiska TV-satellitsändningar.

Ålands landskapsstyrelse förordar medlemsförslaget på denna punkt.

2.1.4 Norska remissyttranden

Norsk rikskringkasting hänvisar till att de nordiska radiobolagen har ett nära samarbete i fråga om såväl teknik som program. Detta samarbete omfattar också de frågor som ansluter sig till mottagning av utomnordiska TV-sändningar över satellit.

Norsk lytterforening for radio og televisjon anser det inte utan vidare vara klart vad förslagsställarna avser med ett tekniskt samarbete i Norden angående mottagning av satellitförmedlade utomnordiska TV-sändningar. Om syftet är att påskynda och öka tillgången, till sådana program, är svårigheterna enligt föreningen i mycket liten grad av teknisk art.

2.1.5 Svenska remissyttranden

Konsumentverket ifrågasätter lämpligheten av att Sverige inleder ett nordiskt samarbete av den föreslagna arten, innan arbetet med nordiska satellitsändningar är avslutat, samt den nyligen tillsatta massmediekommittén närmare har övervägt effekterna av den tekniska utvecklingen på massmediestrukturen i landet och andra därmed sammanhängande frågor.

Statens delegation för rymdverksamhet konstaterar att något utvecklingsarbete föranlett av ett tekniskt samarbete i fråga om mottagande av utomnordiska TV-sändningar inte kan förutses. Delegationen ifrågasätter det meningsfulla i ett dylikt samarbete, eftersom själva mottagningstekniken som sådan är välkänd och knappast kräver något mer omfattande samarbete.

Annonserföreningen anser det vara av samhällsekonomiskt intresse att förbilliga hushållens kostnader för mottagandet antingen på nationell bas eller – vilket självfallet vore ännu mera fördelaktigt – genom samnordiska åtgärder. Föreningen förhåller sig positiv till att åtgärder vidtas för att åstadkomma ett tekniskt samarbete i fråga om mottagande av utomnordiska TV-satellitsändningar.

2.2 *Reklam i de elektroniska massmedierna*

2.2.1 *Nordiska remissyttranden*

De nordiske industriforbunds fellesorgan framhåller att de nordiska industriförbunden har olika uppfattning om reklam i den nya mediasituationen. Enighet råder dock om att industrin i de nordiska länderna inte får ges sämre villkor än industrin i de övriga länderna.

2.2.2 *Danska remissyttranden*

Dansk Annoncøforening utgår från att reklamen är av väsentlig betydelse för människornas konsumtionsval och för varuomsättningen i det liberala samhällssystemet. Föreningen anser att alla massmedier, bland dem radio och TV, bör vara öppna för reklam och att de nationella radio- och TV-bolag som ännu inte tillåter betald reklam, snarast bör tillåta sådan. Föreningen varnar för en orimlig konkurrensförvriddning på grund av att internationella varumärken ges bättre reklamöjligheter via satellit-TV, för den händelse ifrågavarande lands näringsliv saknar nationell TV-reklam. Föreningen är på det klara med att TV-mediet ställer särskilda krav på reklamens innehåll och form och att nationella särdrag och samhandels-traditioner måste tilläggas större vikt än en eventuell gemensam nordisk nämnare.

Dansk Lytteres og Fjernseeres Fællesforbund og Tidsskrift for Radio og Fjernsyn stöder förslaget om att värdera reklamens roll i den nya medietechniska situationen.

Fjernseer Forbundet hemställer hos Nordiska rådet om att snarast upphäva reklamförbudet i Danmark, Norge och Sverige.

Udvalget for Lokal Radio og TV på Vestegnen tvivlar på möjligheterna att genomföra det föreslagna nordiska samarbetet. I fråga om reklamen påpekar utskottet att Danmark är medlem av EG och att det har hävdats att förbud mot reklam i radio och TV strider mot Rom-traktaten.

2.2.3 *Finländska remissyttranden*

Finlands rundradio hänvisar i fråga om reklamen till den kartläggning som gjorts i utredningen "Nordisk radio och television via satellit" (*NU A 1979:4*). Utomnordiska satellitsändningar som innehåller reklamslag aktualiserar enligt bolaget två principiella frågor: a) bör reklam överhuvudtaget få förekomma i utomnordiska satellitsändningar, som mottas och vidare sprids i de nordiska länderna, b) bör nationella begränsningar uppstäl-

las avseende reklam innehåll, t. ex. förbud mot tobak, alkohol, läkemedel, i fall reklam tillåts. Bolaget anser att dessa frågor inte har uppmärksamats i nordiska sammanhang i tillräcklig utsträckning och bolaget anser också att reklamfrågan inte har lösts när det gäller ett eventuellt förverkligande av ett nordiskt satellitprojekt. Frågan har även berörts av den europeiska radiounionen EBU, och strävan har varit att åstadkomma gemensamma regler för innehållet i och utformningen av reklaminslagen i satellitsändningar från de europeiska rundradiobolagen.

Industrins centralförbund finner det vara uppenbart att strävandena att förhindra TV-reklam eller att hindra mottagning av TV-sändningar innehållande reklam inte innebär någon ändamålsenlig utgångspunkt för bedömningen av reklamens ställning. Förbundet finner det vara motiverat att utreda på vilket sätt de nordiska företagens konkurrensmöjligheter skall kunna bevaras med hjälp av TV-reklam.

Annonserernas förbund anser att man inte lagstiftningsvägen kan förbjuda mottagning av TV-program. Trycket att införa reklam i TV i de övriga nordiska länderna har ökat som en följd av erfarenheterna i Finland, där man har kunnat påvisa att TV-reklamen inte minskar reklamintäkterna för de övriga medierna. Inte ens tidningspressen, som traditionellt har motsatt sig TV-reklam, är längre helt negativt inställd.

Tidningarnas förbund understryker att reklamen utgör en del av de viktiga informationspolitiska helheter som man på det politiska planet har att ta ställning till under de närmaste åren. Valet står mellan två huvudalternativ: 1) att fritt tillåta reklam, 2) att begränsa reklamen enligt vissa kriterier; att förbjuda reklam i de s. k. nya medierna är enligt förbundet inte något realistiskt alternativ. Eftersom telefriheten i framtiden kommer att vara lika viktig som tryckfriheten idag, skulle det strida mot redan nu allmänt accepterade demokratiska principer att införa begränsningar i fråga om reklam i de nya medierna. Tidningarnas förbund anser det inte vara befogat att ministerrådet värderar reklamen i de nya medierna som en separat fråga, utan anser det vara mycket angelägnare att man såväl nationellt som nordiskt slår fast principen rörande fri informationsförmedling utgående från en decentraliserad modell utan statligt monopol. Därvid kan ställning tas till frågan om reklamens framtid roll.

Helsingfors-TV anser att det inte är motiverat att granska reklamens ställning som en särskild fråga i den nya medietekniska situationen. Bolaget anser det vara viktigt att man både nordiskt och nationellt fastställer principen om fri kommunikation och i samband därmed vidgar lagen om tryckfrihet till att gälla också telefriheten vad gäller de nya elektroniska massmedierna. Bolaget anser det vara väsentligt att man gör mediefältet mångsidigare, genom att öka såväl distributionsmöjligheterna för informationsproducenterna som valmöjligheterna för informationsmottagarna.

Reklam-TV framhåller att reklamen i de utomnordiska satellitförmedlade TV-sändningarna inte har inneburit några problem i Finland, eftersom

Finland har haft reklam i TV i över 25 års tid. Bolaget noterar att pressens inställning till reklam i de elektroniska massmedierna har förändrats och blivit positivare. Vidare noterar bolaget att diskussionen i Sverige, Norge och Danmark visar att TV-reklamen är på kommande också i dessa länder.

Finlands svenska radioförbund instämmer i att en översyn av reklamens ställning bör ske, syftande till att om möjligt finna en gemensam lösning för de nordiska länderna.

Kristliga radio- och TV-förbundet anser att reklam i utomnordiska TV-satellitsändningar skall kunna tas emot i Finland, såframt reklamslagen inte strider mot lagen eller innehåller sådant som står i strid med allmänt omfattande nationella och kristna värden.

Ålands landskapsstyrelse förordar medlemsförslaget också på denna punkt.

2.2.4 Norska remissyttranden

Norsk rikskringkasting anför att frågan om reklam i radio och TV för närvarande utreds och att det därför inte är naturligt att yttra sig om den del av medlemsförslaget som gäller reklam.

Norsk lytterforening for radio og televisjon anser att det finns ett klart behov av debatt, klarläggning och harmonisering, samt möjligen samarbete, när det gäller reklamens roll och plats i den framtida rundradioverksamheten. Föreningen hänvisar till att norska regeringen tillsatt en kommitté med uppgift att behandla denna fråga i hela dess vidd och finner det naturligt att frågan belyses i ett nordiskt perspektiv, gärna på initiativ av Nordiska rådet. Även om reklamen är ett internationellt fenomen, finns det alltid omständigheter som gör det nödvändigt med särskilda nationella lösningar. Föreningen uttrycker förhoppningen att reklamen i radio och TV i första hand bör betraktas som en möjlighet att finansiera ett större programutbud än som annars kan uppnås. Föreningen ställer sig positiv till reklamfinansiering av radio- och TV-verksamhet och är motståndare till monopolställning på radio- och TV-området.

Norges markedsforbund anför att förbundet för närvarande arbetar med frågan om TV-reklam och uttrycker förhoppningen om att de åsikter som kommer att framläggas skall kunna tas hänsyn till av Nordiska rådet.

2.2.5 Svenska remissyttranden

Kulturrådet framhåller att reklamens möjliga framtida roll hänger nära samman med de ändrade förutsättningar som den tekniska utvecklingen för med sig. När det gäller åtgärder inom reklamområdet synes det kulturrådet därför lämpligt att avvakta den svenska massmediekommitténs analyser och förslag.

Också *konsumentverket* hänvisar till den svenska massmediekommittén, som enligt verket inte har i uppdrag att överväga reklamförbudet. Konsumentverket anser därför att förutsättningar för ändrad lagstiftning i detta

avseende för närvarande saknas. Verket framhåller vidare att frågan om reklam och satellit-TV behandlas från konsument synpunkt redan genom nordiskt samarbete i två projekt inom nordiska ämbetsmannakommittén för konsumentfrågor (NÅK). Med hänsyn till det arbete som redan pågår på nordiskt plan och till att utomnordiska satellitsändningar inom över-skådlig framtid inte kommer att vidare sändas till allmänheten i Sverige, anser konsumentverket att förslaget om värdering av reklamens roll inte bör bifallas.

Annonsörföreningen påpekar att de utomnordiska TV-satellitsändningar som når svenska mottagare, innehåller reklamslag, vilket innebär konkurrensfördelar för multinationella företag med enhetliga varumärken över hela världen. Därför bör frågan om TV-reklam i Danmark, Norge och Sverige, de nordiska länder som ännu inte har TV-reklam, utredas. Föreningen tillstyrker att en värdering av reklamens roll i den nya medietekniska situationen genomförs.

2.3 Övriga synpunkter

2.3.1 Danska remissyttranden

Fjernseer Forbundet framhåller att samarbetet inom Nordiska rådet och på radio- och TV-området blott kan upprätthållas på basen av de enskilda ländernas konkreta politiska och ekonomiska uppfattning. Så länge Danmark upprätthåller sitt ekonomiska och politiska medlemskap i EG, kan Danmark inte bortse från ett tätare beroendeförhållande där än på nordiskt plan. Förbundet talar för ett tätare nordiskt samarbete inom ramen för Nordvisionen som en konkurrerande faktor i förhållande till de engelska, tyska, franska och amerikanska programmen i de enskilda TV-bolagens utsändningar.

Udvalget for Lokal Radio og TV på Vestegnen välkomnar medlemsförslaget som en uppmaning till Nordiska rådet att arbeta för den största möjliga frihet på det elektroniska medieområdet, vilket står i överensstämmelse med Helsingforsdeklarationen av år 1975. Utskottet framhåller att det är mycket mera önskvärt med ett samarbete omkring de upphovsrättsliga problemen än med ett tekniskt samarbete.

2.3.2 Finländska remissyttranden

Trafikministeriet konstaterar att den finländska radio- och televisionskommittén har färdigställt ett förslag till lag om kabeltelevision. Kommittén skall under 1983 utarbeta ett förslag till totalreform av radiolagstiftningen. I den kommande lagen kommer reklamens ställning att regleras i den nya medietekniska situationen.

Handels- och industriministeriet påminner om att sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete undersöker möjligheterna att använda den s. k. ECS-satelliten för överföring av nordiska program. Enligt ministeriet skul-

le det också kunna vara skäl för kultursekretariatet att utföra en gemensam tittarundersökning om hur de program som förmedlats via den s. k. OTS-satelliten tagits emot i Norge och Finland. Ministeriet anser det vara bäst att utreda de frågor som medlemsförslaget aktualiserar inom ramen för Nordsatorganisationen.

Finlands rundradio finner det vara angeläget att de nordiska länderna strävar till att från olika synpunkter värdera de kultur- och mediepolitiska konsekvenserna av utomnordiska TV-satellitsändningar i Norden.

Post- och telestyrelsen påpekar att de kommande ECS-satelliterna har smalare antennlob än OTS-satelliten, vilket innebär sämre mottagningsförhållanden. Bl. a. därför har man i Sverige och Finland varit reserverad till Norges förslag att inleda ett nordiskt TV-satellitsamarbete via ECS-satelliterna och kabeldistribution.

Industrins centralförbund understryker att användningen av den nya kommunikationsteknologin i så stor utsträckning som möjligt bör bygga på yttrandefrihetens principer och öka konsumentens valmöjligheter. De kommunikationstekniska avgörandena bör vara sådana att de främjar den tekniska utvecklingen på området. Centralförbundet uppfordrar till egna satellitsändningar för de nordiska länderna.

Reklam-TV anser med hänvisning till den traditionella nordiska yttrandefriheten att det inte är möjligt att på nordiskt eller nationellt plan hindra eller begränsa mottagningen av utomnordiska TV-program förmedlade via satelliter. I stället borde utredas hur den nya kommunikationsteknologin bäst skall kunna tillgodogöras.

När-TV i Närpes anser att Nordiska ministerrådet borde överväga en gemensam nordisk aktion mot den nyligen antagna FN-rekommendationen om att begränsa ett fritt utbud av satellitburna radio- och TV-program. Föreningen finner det skrämmande att TV- och radioprogram avsedda för allmänheten skall kunna bli underkastade tillståndsprövning. Den lokala TV-verksamheten i Närpes har visat sig fylla ett viktigt behov av att ge befolkningen information om förhållanden i den egna regionen på modersmålet (svenska). Föreningen finner det väsentligt att Nordiska rådet verkar för en fri mottagning av också utomnordiska radio- och TV-program.

Kristliga radio- och TV-förbundet understryker vikten av att det etableras ett system för kontroll av satellitsändningar, så att distribution av våldsbetonade och osedliga program kan förhindras. För att möjliggöra en sådan kontroll, är det nödvändigt att skapa en lagstiftning för kabel-TV-verksamheten.

2.3.3 Svenska remissyttranden

Kulturrådet framhåller att såväl det föreslagna tekniska samarbetet som värderingen av reklamens roll är beroende av övergripande mediepolitiska överväganden i de enskilda nordiska länderna. Den nyligen tillsatta svenska massmediekommittén har bl. a. till uppgift att undersöka olika använd-

ningsområden för ny teknik och vilka åtgärder som krävs med hänsyn till den tekniska utvecklingen. Det förefaller enligt kulturrådet därför lämpligt att avvakta resultatet av kommitténs arbete – som skall bedrivas skyndsamt – innan särskilda initiativ tas för att intensifiera det nordiska samarbetet på det medietekniska området.

Sveriges radio understryker vikten av att man skiljer mellan mottagning från direktsändande rundradiosatelliter och mottagning av programöverföringar från telekommunikationssatelliter i s. k. fasttrafik. Den senare typen av satelliter, varav den s. k. OTS-satelliten är ett exempel, sänder på frekvenser som är reserverade för andra ändamål än rundradio. Bolaget understryker vidare vikten av att de nordiska länderna aktivt följer den internationella utvecklingen på satellitområdet och gemensamt överväger vilka konsekvenser denna utveckling får för mediasituationen i allmänhet och ett nordiskt satellitsamarbete i synnerhet.

Svenska tidningsutgivareföreningen förordar att förslaget överlämnas till yttrandefrihetsutredningen, upphovsrättsutredningen och den nyligen tillsatta massmediekommittén i Sverige.

3. Utskottet

Utskottet konstaterar inledningsvis att medlemsförslaget är tudelat. Det syftar å ena sidan till ett tekniskt samarbete mellan de nordiska länderna i fråga om mottagande av utomnordiska TV-satellitsändningar, å andra sidan till en (om)värdering av reklamens roll i den nya medietekniska situationen. Motiveringen i det förra fallet är att genom samarbete höja de nordiska ländernas tekniska beredskap på medieområdet och öka deras möjligheter att hålla jämna steg med den internationella utvecklingen. Motiveringen i det senare fallet är nödvändigheten att ta upp frågan om reklam i etermedier till förnyad granskning mot bakgrund av att reklam enligt förslagsställarna på bred front kommer att strömma in över de nordiska länderna i mitten av 1980-talet, då omfattande satellitsändningar inleds i Västeuropa.

Remissbehandlingen av medlemsförslaget ger vid handen att det redan förekommer tekniskt samarbete mellan de nordiska länderna, berörda ministerier, telestyrelser och rundradiobolag av den art som förslaget syftar till. Det synes alltså inte vara behov av ytterligare åtgärder härvidlag från Nordiska rådets sida, t. ex. i form av någon rekommendation.

Frågan om reklam i TV har behandlats i Nordiska rådet vid två tillfällen med utgångspunkt i konkreta förslag. Första gången, 1959, gällde det ett medlemsförslag om rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att gemensamt utreda och därefter samfällt avgöra frågan om reklam i TV. Förslaget behandlades av kulturutskottet, som emellertid ansåg att det inte förelåg tillräckligt starka skäl att behandla frågan på nordiskt plan. Utskot-

tet ansåg dock att för den händelse något av de nordiska länderna avsåg att ändra sin inställning till reklam i TV, borde de övriga länderna informeras om detta, innan definitivt beslut fattades. Nordiska rådet beslöt i enlighet med utskottets förslag att inte företa sig något med anledning av medlemsförslaget.

Andra gången behandlades frågan tio år senare med utgångspunkt i ett medlemsförslag om rekommendation till de nordiska ländernas regeringar att gemensamt pröva frågan om införande av reklam i TV. Förslagsställarna hade med hänvisning bl. a. till att en reklamutredning initierats i Sverige hemställt om en gemensam utredning på nordiskt plan av frågan om kommersiellt stödd TV-verksamhet. Kulturutskottet ansåg för sin del att ett initiativ i den av förslagsställarna anförda riktningen var ägnad att fördröja redan påbörjade utredningar av frågan i Danmark och Sverige. Med hänvisning till dessa utredningar önskade utskottet inte heller uttala sig om själva sakfrågan, reklam i TV, men fann det betydelsefullt att länderna inte var för sig genom ensidigt beslut ställde de andra inför fullbordat faktum. I enlighet med kulturutskottets förslag stannade Nordiska rådet för att rekommendera regeringarna i Danmark, Norge och Sverige att länderna inte var för sig, utan i samråd tog ställning till reklam i television (*rek. nr 8/1969*).

Rekommendationen avskrevs på förslag av kulturutskottet vid 24:e sessionen 1976, sedan det konstaterats att det inte var aktuellt med reklam i radio eller TV i Danmark, Norge och Sverige.

Utskottet ansluter sig till den i medlemsförslaget hävdade uppfattningen att den tekniska utvecklingen på medieområdet på nytt aktualiserat frågan om reklam i de elektroniska medierna. Utskottet är övertygat om att eventuella ändringar i reklamens roll hänger nära samman med den tekniska utvecklingen. Utskottet finner att det nu är tid att ta upp en debatt om reklamens plats i massmedierna, särskilt de elektroniska medierna. Mot bakgrund av den snabba tekniska utvecklingen på området brådskar det med en sådan debatt, som bör föras på såväl nationellt som nordiskt plan. Reklamens ställning på mediefältet är som bekant inte densamma i alla nordiska länder. Sålunda har Island reklam i radio och TV, Finland enbart i TV, medan Danmark, Norge och Sverige inte har reklam i vare sig radio eller TV. Det faktum att de nordiska länderna har olika erfarenhet av reklam bör kunna berika debatten. Oberoende av vilka resultat en sådan debatt kan ge, finner utskottet det vara eftersträvanvärt att de nordiska länderna i framtiden har samma hållning i frågan om reklam i elektroniska massmedier.

Trots att utskottet ännu inte slutbehandlat medlemsförslaget, lägger utskottet fram detta för debatt vid 31:a sessionen i förhoppningen att det skall inspirera till debatt också i de enskilda nordiska länderna. Det är utskottets avsikt att på basen av debatten fortsätta behandlingen av medlemsförslaget.

Ovanstående har utskottet önskat anmäla för rådet.

Oslo den 20 februari 1983

René Brusvang (CD)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Gunnel Jonäng (c)

Förman

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tyfl)

Robert Pedersen (S)

Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)

Gunvor Schmitler (H)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om åtgärder för att öka användningen av bilbälte i bilens baksäte

(Väckt av *Bjarne Mørk Eidem och Essen Lindahl*)

Åtgärder för att öka trafiksäkerheten på våra vägar är en angelägen arbetsuppgift. Glädjande nog har under 1970-talet och början av 1980-talet antalet trafikolyckor per år minskat i hela Norden med undantag för Island. År 1976 omkom inte mindre än 3 319 personer i olika typer av trafikolyckor. Åren 1977–1980 uppvisar dock en konstant minskning av antalet dödsoffer, trots ökande biltäthet. Minskningen under perioden var hela 25 %. Ser man på länderna var för sig är det stora variationer. Den största minskningen svarar Finland för med hela 32 %, därefter följer Sverige med 27 %, Norge 23 % och Danmark 20 %. I Island har inträtt en kraftig ökning på hela 32 %. En förklaring kan vara den stora ökningen av antalet bilar i Island under senare år. Minskningen i de övriga länderna beror givetvis på en kombination av flera vidtagna åtgärder som t. ex. intensifierad trafikpropaganda, hastighetsbegränsningar, de höga bensinpriserna som lett till att bilen används mindre än tidigare samt tvånget att använda bilbälte. Trafiksäkerhetsarbetet får emellertid aldrig avstanna. Målsättningen för trafiksäkerhetsarbetet måste vara att antalet dödade och skadade i trafiken fortlöpande skall minska.

Trafiksäkerhetsfrågorna har alltid haft en hög prioritet i Nordiska rådet. Rådet har behandlat en rad medlemsförslag vars syfte har varit att bidra till en ökad trafiksäkerhet. Bl. a. kan pekas på att Nordiska ministerrådet mot bakgrund av en rekommendation (10/1980) beslutat att utlysa 1983 till ett nordiskt trafiksäkerhetsår. I samtliga nordiska länder arbetar i dag nationella kommittéer för att förverkliga rekommendationens syfte, nämligen att främja trafiksäkerhetsarbetet på såväl kort som lång sikt. Som en förberedelse inför trafiksäkerhetsåret anordnades också år 1981 en konferens om trafiksäkerhetsarbetet i Norden.

Sedan år 1975 finns i samtliga nordiska länder regler om obligatorisk användning av bilbälten i framsätet. Ingen bestrider att dessa regler starkt har bidragit till minskningen på senare år av antalet dödade och skadade i trafiken. Ingen lär heller bestrida att en ökad användning av bilbälten skulle ha stor betydelse för att öka trafiksäkerheten.

Flera undersökningar har gjorts som tyder på att antalet dödade i trafiken skulle minska om alla bilpassagerare använde bilbälte. Redan år 1973

förordades i den av Nordiska trafiksäkerhetsrådet framlagda rapporten om bilbälten att skyldighet att använda bilbälte borde omfatta alla bilens platser, såväl fram som bak.

En nyligen offentliggjord svensk utredning har försökt belysa bilbältets totala skadeförebyggande effekt. Syftet med den svenska undersökningen är att ta reda på hur energikrisen påverkat trafiksäkerheten genom att bilarna minskat i storlek. Bilbältets betydelse för att minska skadorna har man också undersökt. Här visar det sig att bilbältet ger ett överlägset skydd men det används alltför sällan i baksätet. Utredarna menar att det finns en stor fara nu, när bensinpriset blivit högt och det propageras allt intensivare för samåkning, att antalet passagerare i baksätet kommer att öka. I en jämförelse av skadornas svårighetsgrad mellan fram- och baksätesspassagerare som ej använt bilbälte visar det sig enligt utredningen att baksätesspassagerarna får lika svåra skador som framsättesåkande. Det synes således vara en felaktig uppfattning att det är mindre farligt att åka i baksätet och att det därför inte behövs något bilbälte där. Dessutom visades att framsätesspassagerare löper stor risk att skadas allvarligare när baksätesspassageraren som ej använt bilbälte slungas framåt.

I undersökningen har man också räknat fram vad det skulle betyda ekonomiskt om vi fick en lag om bilbältesanvändning även i baksätet och alla använde det. Såväl sjukskrivningsdagar som antalet vård dagar på sjukhus skulle kraftigt minska.

Slutsatsen är att en baksätessåkande bör använda bilbälte. Med ledning av erfarenheterna från tiden för lagstiftningen om bilbälte borde det gå att avsevärt höja användningsfrekvensen hos baksätesspassagerarna genom kraftfulla informationsåtgärder. Enligt svensk statistik används bälte i bilens framsäte av ca 80 % medan siffran för baksätesspassagerare är så låg som 5 %. En omfattande kampanj för att alla i bil skall använda bilbälte skulle därför vara värdefullt och utgör ett naturligt led i det nordiska trafiksäkerhetsåret 1983.

Skaderisken för baksätesspassagerare är lika stor som för framsätesspassagerare. Detta talar för att ett obligatoriskt användande av bilbälten i baksäten borde införas. En sådan lagstiftning är emellertid inte möjlig att genomföra på en gång bl. a. mot bakgrund av svårigheten att bevaka efterlevnaden av en sådan lagstiftning. Ett första led skulle därför enligt vår mening vara krav på att samtliga bilar skulle vara utrustade med bilbälten för bilens samtliga passagerare dvs. bilbälten måste finnas också i baksätet på alla bilar. I anslutning till detta borde en intensiv informationsverksamhet bedrivas om värdet för baksätesspassagerare att använda bilbälte. Härvid kan de positiva resultaten från undersökningen om bilbältets skadereducerande effekt utnyttjas. Härefter borde en utvärdering ske huruvida dessa åtgärder medfört att baksätesspassagerare i högre utsträckning än i dag använder bilbältet samt en utvärdering av användningen av bilbälten i baksätet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställas

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till kravet att de länder som för närvarande inte har bestämmelsen att nya bilar skall vara utrustade med bilbälte inför sådan bestämmelse,
2. att igångsätta en intensiv informationsverksamhet om värdet av att använda bilbältet även i bilens baksäte samt att därefter företa en utvärdering av betydelsen av dessa åtgärder.

Oslo och Stockholm den 5 juli 1982

Bjarne Mørk Eidem (A)

Essen Lindahl (s)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats medlemsförslag A 636/t om åtgärder för att öka användningen av bilbälte i bilens baksäte. Utskottet har behandlat förslaget vid sitt möte den 16 november 1982 och den 21 januari 1983.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att medverka till att kravet på att bilbälten skall finnas också i baksätet på alla bilar genomförts samt igångsätta en intensiv informationsverksamhet om värdet av att använda bilbältet även i bilens baksäte samt att därefter företa en utvärdering av betydelsen av dessa åtgärder.

Sedan år 1975 finns i samtliga nordiska länder regler om obligatorisk användning av bilbälten i framsätet, som har bidragit, givetvis tillsammans med en kombination av flera vidtagna åtgärder, till konstant minskning av antalet dödade och skadade i trafiken, trots ökande biltäthet. Flera undersökningar har gjorts som tyder på att antalet dödade i trafiken skulle starkt minska om alla bilpassagerare använde bilbälte, såväl i fram- som baksätet. Detta talar för att ett obligatoriskt användande av bilbälten i baksäten borde införas. Enligt förslagsställarna skulle som första led vara krav på att samtliga bilar skulle vara utrustade med bilbälten för bilens samtliga passagerare. I anslutning till detta borde en intensiv informationsverksamhet bedrivas om värdet för baksätesspassagerare av att använda bilbälte samt att därefter företa en utvärdering av betydelsen av dessa åtgärder.

2. Remissyttranden

Remissvar har inkommit från följande myndigheter och organisationer.

Nordiska

Nordiska Trafiksäkerhetsrådet (NTR)

Danska

Justitsministeriet

Automobil-Inportørernas Sammenslutning

Assurandør-Societetet

Forenede danske Motorejere (FDM)

Finländska

Trafikministeriet
Ålands landskapsstyrelse
Trafikförsäkringsföreningen
Trafikskyddet
Automobilförbundet

Norska

Vegdirektoratet
Trygg Trafikk
De norske livsforsikringsselskapers forening
Bilorganisasjonenes samarbeidsutvalg

Svenska

Trafiksäkerhetsverket
Svenska försäkringsbolags riksförbund
Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF)
Folksam
Motormännens riksförbund – M
Bilindustriföreningen – AB Bilstatistik
Motorförarnas helnykterhetsförbund

*2.1 Remissinstanser, som tillstyrker medlemsförslaget**Danska*

Automobil-Importørernes Sammenslutning stöder i princip medlemsförslaget, men påpekar att registreringsavgift betalas i Danmark för bilbälten och det har negativa effekter på allmänheten.

Assurandør-Societetet tillstyrker medlemsförslaget.

Forenede danske Motorejere (FDM) ställer sig positivt till medlemsförslaget.

Finländska

Trafikministeriet ställer sig positivt till medlemsförslaget. I Finland måste sedan den 1 januari 1981 personbilar som registreras för första gången utrustas med bilbälten även i baksätet. Dessförinnan var det frivilligt att förse baksäten med bälten och berodde närmaste på biltillverkare och importörer. I medeltal registreras årligen i Finland 100 000 personbilar och antalet bilar som har bilbälten också i baksätet torde sålunda uppgå till ca 250 000 eller en sjättedel av det totala antalet bilar. Enligt en utredning som år 1980 gjordes av Trafikskyddet användes bilbälten av endast 5% av baksätesspassagerarna. 13% av bilarna som deltog i utredningen var försedda med bälten i baksätet. Vad gäller informationsverksamheten och utvärderingen av sådana insatser hänvisar trafikministeriet till *NTR:s* forskningsprojekt (BASKET).

Trafikförsäkringsföreningen understöder medlemsförslaget och anför att uppgifter om trafikskador, som under åren 1972–1979 undersökts av de finska haverikommissionerna och som lett till döden för någon av dem som varit med i fordonen tyder på att bältesanvändningen i baksätet årligen kunde rädda ett betydande antal människoliv samt förhindra och mildra personsador. Trafikförsäkringsföreningen har uppfattat saken så, att förslaget avser *alla* egentliga baksätesplatser i personbilar.

Trafikskyddet har tidigare ansett att det är motiverat att göra både inmonteringen och användningen av bilbälte obligatorisk och understöder utan förbehåll medlemsförslagets första del.

Trafikskyddet anser att de viktigaste åtgärderna i syfte att främja användningen av bilbälte näst efter obligatorisk inmontering är obligatorisk användning samt ändamålsenlig övervakning av denna användning. Till stöd för dessa åtgärder understöder Trafikskyddet andra aktiviteter, såsom igångsättande och genomförande av en omfattande kampanj, och är för sin del berett att delta i deras realisering.

Automobilförbundet anser att den i medlemsförslaget framtagna frågan om en ökad användning av bilbälten i baksäten är verkligen viktig och aktuell. Förbundet har föreslagit att man i Finland borde överväga att göra användning av bilbälten i baksäten obligatorisk fr. o. m. den 1 januari 1984, och framlagt att man under det nordiska trafiksäkerhetsåret 1983 kunde fästa en särskild uppmärksamhet på denna sak. Automobilförbundet anser att den nuvarande obligatoriska användning av bilbälten i personbilar snarast möjligt borde utsträckas att omfatta även alla andra bilar.

Ålands landskapsstyrelse konstaterar att enligt gällande åländsk lagstiftning skall alla nya personbilar vara utrustade med bilbälten för bilens samtliga passagerare men endast personerna i framsätet måste använda dem. Enligt landskapsstyrelsens åsikt är medlemsförslaget beträffande åtgärderna för att öka användningen av bilbälten i bilens baksäte ett lämpligt ämne för en kampanj under NTÅ-83. Med hänsyn tagen till det ovananförda stödjer landskapsstyrelsens medlemsförslaget.

Norska

Bilorganisasjonenes samarbeidsutvalg, Motorførernes avholdsforbund, Kongelig norsk automobilklub och Norges automobil-forbund, stöder medlemsförslaget mot bakgrund av de undersökningsresultat som föreligger. BS anser att en lag om obligatorisk användning är mest effektiv och stödjer krav om att alla nya bilar skall vara utrustade med bilbälten i baksäten samt att man bör arbeta för likartade bestämmelser i Norden. BS påpekar att stora avgifter betalas i Norge för säkerhetsmedel som har negativa effekter på inköp och användning.

BS anser det naturligt att en bilbälteskampanj inkopplas i NTÅ-83:s aktiviteter och konstaterar att bilorganisationerna under 1983 kommer att fästa en särskild uppmärksamhet på denna sak.

De norske livsforsikringselskapers forening samt *Norges forsikringsforbund* stöder medlemsförslaget.

Trygg Trafikk har under många år strävat för krav om obligatorisk montering och användning av baksätessälten i personbilar och ställer sig därför positivt till medlemsförslaget. *Trygg Trafikk* är berett att aktivt delta i en informationsverksamhet i syfte att öka bilbältesanvändningen.

Svenska

Trafiksäkerhetsverket konstaterar såvitt det vet att det i samtliga nordiska länder gäller krav på att personbilar skall vara utrustade med bilbälten för förare och passagerare i framsäte. Motsvarande krav vad gäller bilbälten för baksätesspassagerare finns i Sverige och Danmark. *Trafiksäkerhetsverket* anser att en ökad bilbältesanvändning är av stor betydelse för trafiksäkerheten. Verket har därför under många år genomfört olika informationsaktiviteter i syfte att öka användningen av bilbälte. Under våren 1983 kommer *trafiksäkerhetsverket* att genomföra en bilbälteskampanj. I verkets anslagsframställning för budgetåret 1983/84 önskar verket dessutom ytterligare medel för en mer omfattande kampanj i syfte att öka bilbältesanvändningen i såväl framsäte som baksäte.

Sammanfattningsvis tillstyrker *trafiksäkerhetsverket* medlemsförslaget.

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF) hänvisar till sitt yttrande av den 16 december 1980 över *Trafiksäkerhetsutredningens* betänkande "Trafiksäkerhet – problem och åtgärder (Ds K 1980:6)". I yttrandet anfördes bl. a. följande:

NTF anser att bilbältesplikten skall gälla både förare passagerare och i alla typer av personbilar. NTF förordar därför att lagstiftning om skyldighet att använda bilbälte i baksätet sker omgående. För att ge en sådan lagstiftning bästa effekt bör den träda i kraft om förslagsvis två år och föregås av kraftfulla informationsåtgärder. Bilbältesplikten skall alltså även gälla taxi.

NTF finner det mycket angeläget att barn ges samma skydd när de färdas i bil som vuxna personer. Av NTF:s yttrande framgår att föreningen planerar en brett upplagd bilbälteskampanj med början 1983/84. Med hänvisning till den dokumenterade skadeförebyggande effekt som användningen av bilbälte har, anser NTF det vara riktigt att Nordiska ministerrådet medverkar till att de länder, som inte har krav på att nya bilar skall ha bilbälte i baksätet inför sådan bestämmelse och tillstyrker alla åtgärder för att öka användningen av bilbälte.

Motormännens riksförbund (M) har vid ett flertal tillfällen uttalat sig om betydelsen av att bilbälten används i bilarnas baksäten. Tillsammans med *Barnmiljörådet* skrev förbundet 1982 till *Kommunikationsdepartementet* och hemställde om införande av lag om bilbältesanvändning i baksätet. M hävdar att tiden nu är inne att genomföra en sådan lagstiftning och vill även peka på den omständigheten att det numera har kommit fram fina hjälpme-

del för att även barn i baksätet skall kunna ha bilbälte. Förbundet tillstyrker därför medlemsförslaget som en åtgärd i rätt riktning i avvaktan på att lagstiftning, så snart det är praktiskt möjligt, genomförs. Man anser vidare att när användning av bilbälte även i baksätet blir obligatorisk, måste omfattande information i anslutning därtill lämnas.

Bilindustriföreningen – AB Bilstatistik (BIL) stöder till alla delar medlemsförslaget. Föreningen anser att kraftfulla informationsinsatser erfordras för att öka användningen av bilbälten i baksäten gärna kompletterat med föreskrifter att även baksätesspassagerare *skall* använda bälten.

Folksam stöder medlemsförslaget mot bakgrund av resultatet från Folksams egna undersökningar.

Folksam har under det senaste decenniet systematiskt studerat trafikolyckor genom att göra studier i sitt eget skadematerial. Ett försäkringsmaterial ger unika möjligheter att följa trender i trafiken ur olyckssynpunkt. De åtgärder, som gjorts för att höja bilens inre säkerhet har Folksam visat i en studie, som presenterades i juni 1982. Studien visade, att om en person skadades i baksätet var skadornas svårighetsgrad densamma som för en icke bältad person i framsätet, varför bilbältets skadereducerande effekt bedöms vara lika i både fram- och baksäte. En lag om obligatorisk användning av bilbälte i baksätet innebär stora svårigheter att kontrollera efterlevnaden. Folksam förordar därför en intensiv informationskampanj om bilbältets skyddande effekt.

I Folksams studie kunde man för första gången i världen visa, att en icke bältad person i baksätet utgör en allvarlig risk för dem som är i framsätet, varför framsätessåkande bör kontrollera, att medpassageraren i baksätet använder sitt bälte.

Svenska försäkringsbolags riksförbund hänvisar till att medlemsförslaget har behandlats vid försäkringsbranschens nordiska trafiksäkerhetskonferens. Vid mötet rådde enighet om att stödja förslaget.

Riksförbundet fäster därutöver uppmärksamhet på att frågan varit föremål för övervägande inom försäkringsbranschen vid ett par tidigare tillfällen, bl. a. i september 1973 och i november 1978. I sistnämnda yttrande tillstyrkte Trafikförsäkringsföreningen en utökad obligatorisk användning av bilbälte och underströk att detta bör gälla för förare och passagerare i alla typer av personbilar.

Riksförbundet är positivt till att informationsverksamhet av åsyftat slag kan resultera i den användningsfrekvens man önskar uppnå, men skulle den efterföljande utvärderingen emellertid visa att resultaten inte motsvarar förväntningarna bör enligt riksförbundets mening lagstiftningsfrågan tas upp ånyo.

Motorförarnas helnykterhetsförbund (MHF) tillstyrker medlemsförslaget och hänvisar till att utvärderingar av användningen av bilbälte pekar entydigt på bältets positiva effekter samt att erfarenheterna talar till förmån för den uppfattningen att bilbältesobligatoriet skall omfatta även

baksätesspassagerare i personbil. Men även om MHF i princip ställer sig positivt till en sådan lagstiftning är förbundet tveksamt till om tiden är mogen för att införa den redan nu och anser att en intensiv informationsverksamhet är nödvändig för att skapa en bättre förankring i det allmänna rättsmedvetandet.

2.2 Remissinstanser som inte tar direkt ställning till förslaget

Danska

Efter överläggningar med Rådet for Større Færdselssikkerhed och Rådet for Trafiksikkerhedsforskning konstaterar *Justitsministeriet* att NTR:s forskningsprojekt benämnt BASKET beräknas avslutas under 1983. I rapporten formuleras upplysningar om den förväntade skadereducerande effekt av en ökad bilbältesanvändning i baksäten.

Under 1983 utges också i Danmark en trafiksäkerhetspolitisk redogörelse del 2 utarbetad av en ämbetsmannakommitté som föreslår nya målsättningar och initiativ på trafiksäkerhetsområdet. Redogörelsen behandlar också frågan om bilbälten i baksäte.

Ministeriets beslut vad gäller krav om användning av bilbälten kommer att motiveras av ovan anförda rapporter.

Det uppmärksammas att redan nu skall alla nya bilar vara utrustade med speciella förankringspunkter för baksätetsbälten.

När det gäller informationsverksamheten överväger *Rådet for Større Færdselssikkerhed* omfattande insatser för att öka montering och användning av bilbälten i baksäte. Det är ändå rådets mening att en eventuell kampanj får störst utslag när BASKET-rapporten föreligger.

Norska

Samferdselsdepartementet har underremitterat medlemsförslaget till *Vegdirektoratet* som upplyser att direktoratet planerar att införa krav om att personbilar som registreras för första gången efter 1 januari 1984 skall vara utrustade med bilbälten även i baksätet. Krav om obligatorisk användning av bälten planeras inte.

2.3 Remissinstanser som ställer sig negativa till förslaget

Nordiska

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) instämmer i vad som sägs i medlemsförslaget om värdet av att använda bilbälte, även i bilens baksäte. NTR upplyser att Finland och Sverige har krav på att alla nya bilar skall vara utrustade med bilbälten i såväl fram- som baksäten och att i Norge förberedes en liknande lagstiftning som kan träda i kraft under 1983. I Danmark och Island är frågan också aktuell. I Island kommer den att övervägas i arbetet med en ny vägtrafiklagstiftning.

När det gäller informationsverksamheten och utvärderingen av sådana insatser hänvisar NTR till sitt forskningsprojekt. "Den förväntade verkan

av att använda personlig skyddsutrustning för vuxna och barn i personbilars baksäten'', också benämnt *BASKET*. Projektet beräknas avslutas under 1983. Med hänvisning till de åtgärder som således vidtagits eller planeras avstyrker NTR förslaget till rekommendation.

3. Utskottet

Intensiverat trafiksäkerhetsarbete, trafikpropaganda, hastighetsbegränsningar m. m. har under 1970-talet och början av 1980-talet lett till att antalet trafikolyckor per år minskat i hela Norden. De regler om obligatorisk användning av bilbälten i framsäten som sedan 1975 finns i samtliga nordiska länder har starkt bidragit till minskningen.

Av medlemsförslaget och de inkomna remissvaren framgår att flera undersökningar har gjorts som tyder på att antalet dödade i trafiken skulle minska starkt om alla bilpassagerare använde bilbälte, såväl i fram- som baksätet.

En nyligen offentliggjord svensk utredning har försökt belysa bilbältets totala skadeförebyggande effekt. Här visar det sig att bilbältet ger ett överlägset skydd men det används alltför sällan i baksätet. I en jämförelse av skadornas svårighetsgrad mellan fram- och baksätesspassagerare som ej använt bilbälte visar det sig enligt utredningen att baksätesspassagerare får lika svåra skador som framsätessåkande. Det synes således vara en felaktig uppfattning att det är mindre farligt att åka i baksätet och att det därför inte behövs något bilbälte där. Dessutom visades att framsätesspassagerare löper stor risk att skadas allvarigare när baksätesspassageraren som ej använt bilbälte slungas framåt.

Det ovan anförda talar för att ett obligatoriskt användande av bilbälten i baksäten borde införas.

I Finland måste sedan den 1 januari 1981 personbilar som registreras för första gången utrustas med bilbälten även i baksätet. Enligt en utredning som år 1980 gjordes av Trafikskyddet i Finland användes bilbälten av endast 5% av baksätesspassagerarna även om 13% av bilarna som deltog i utredningen var försedda med bälten i baksätet.

Mot bakgrund av att en lagstiftning om obligatoriskt användande kunde vara svår att genomföra skulle enligt utskottets mening ett första led därför vara krav på att samtliga bilar skulle vara utrustade med bilbälten för bilens samtliga passagerare. I anslutning till detta borde en intensiv informationsverksamhet bedrivas om värdet för baksätesspassagerare att använda bilbälte. En sådan kampanj skulle utgöra ett naturligt led i det nordiska trafiksäkerhetsåret 1983.

Nordiska trafiksäkerhetsrådets (NTR) utredningsprojekt ''Den förväntade verkan av att använda personlig skyddsutrustning för vuxna och barn i personbilars baksäten'' (*BASKET*) behandlar problematiken i fråga. Projektet förväntas bli färdigt i slutet av år 1983. Vid behov kan på basen av dess resultat en samnordisk informationskampanj planeras.

De remissinstanser, som har yttrat sig över medlemsförslaget stöder det med ett par undantag. Det har anförts i flera av remissvaren att igångsättande och genomförande av en omfattande kampanj understödes.

Utskottet anser att härefter borde en utvärdering ske huruvida dessa åtgärder medfört att baksätesspassagerare i högre utsträckning än i dag använder bilbältet samt en utvärdering av användningen av bilbälten i baksätet.

Trafikutskottet hänvisar till det ovanstående och föreslår rådet att antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att de länder i Norden som för närvarande inte har bestämmelsen att nya bilar skall vara utrustade med bilbälte också i baksätet inför sådan bestämmelse samt
2. att informera om värdet av att använda bilbältet i bilens baksäte och därefter företa en utvärdering av betydelsen av dessa åtgärder.

Stockholm den 21 januari 1983

Georg Andersson (s)

Ole Henriksen (SF)

Olof Jansson (ÅS)

Sakari Knuuttila (Sd)

Petter Savola (K)

Förman

Peder Sponderby (V)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Karl-Erik Häll (s)

Stefán Jónsson (Ab)

Per Petersson (m)

Ambjørg Sælthun (Sp)

Petter Thomassen (H)

Medlemsförslag

om ytterligare utvidgat samarbete i Mittnorden

(Väckt av Bertil Jonasson, Elver Jonsson, Stéfan Jónsson, Bror Lillqvist, Rolf Sellgren och Bengt Wiklund)

Under senare år har ett omfattande samarbete utvecklats mellan de mellersta regionerna i Finland, Norge och Sverige. Samarbetet som leds av den s. k. Mittnordenkommittén omfattar nu sex län/fylken, två i vart och ett av Mitt-Norge, Mitt-Finland och Mitt-Sverige. Mittnordenkommitténs uppgift är att främja samarbete och utbyte mellan deltagande län/fylken, särskilt inom områdena näringsliv, kommunikationer, turism samt utbildning och kultur.

Samarbetet har gett avsevärda konkreta resultat. Som exempel kan nämnas en tvärgående flyglinje "Mittnordenflyget", en utredning om "Universitet och högskolor i Mittnordisk utveckling", utställningar, branschsamverkan och exportinsatser i samverkan mellan företag samt gemensamma företagsregister, handelskontor i Trondheim, Sundsvall och Österbotten. Inom turismens område bedrivs kampanjen "Res i Mittnorden" som tidsmässigt är inlagd i "turiståret" 1982. En särskild "hotellcheck" har utvecklats som ett led häri. Ett Mittnordenkontor med en av Nordiska ministerrådet avlönad projektsekreterare har inrättats i Sundsvall och Mittnorden har fått en allt fastare förankring i Nordiska ministerrådets budget.

I den ovannämnda utredningen om ökad samverkan mellan universitet och högskolor i Mittnorden betonas den regionalekonomiska utvecklingspotential som forskning och högre utbildning innebär. Mot denna bakgrund föreslås regelbundet återkommande utvecklingsseminarier med universitet och högskolor som bärande resurs, inledningsvis kring temat "Näringsliv i glesbygd". Vidare förordas bl. a. ett utbildningsprojekt för ämnet tillämpad elektronik med hjälp av system för datorstödd undervisning och ett utredningsprojekt i samma ämne. Projektmedel har erhållits från kulturfonden.

Den mittnordiska olje- och gasgruppen (MNOG), som inrättades 1981 har inriktat sitt arbete mot kontakt- och kunskapsuppyggnad, information och opinionsbildning, företagssamarbete, gasutnyttjande och gasledning, forskning och utveckling samt utbildning. Särskild vikt har lagts vid kon-

takter med de norska organ som har betydelse för naturgas- och offshore-verksamhet. MNOG arbetar också för att stimulera uppbyggnad av olika former av samarbete mellan företag. Inom hela Mittnorden har samarbete kommit till stånd delvis med, delvis utan dess medverkan.

Gruppens informationsskrift "MNOG-bulletinen", som koncentrerats på snabb, enkel och kortfattad information, har hittills tillkommit genom insatser i gruppen och ett bidrag från Mittnordenkommittén. För den fortsatta utgivningen ökar behovet av en fast budget och man har därför sökt medel från ministerrådet. Denna ansökan synes värd beaktande. MNOG har vidare medverkat i Mittnordenkommitténs framställning till Nordiska ministerrådet om en parallell till "Naturgass i Norden" för Mittnorden, som emellertid avslagits med motiveringen att utredningen lämpligen – åtminstone övergångsvis – bör komma till stånd genom en bilateral överenskommelse mellan Norge och Sverige. Däremot har norska och svenska regeringarna överenskommit om projektering av en gasledning från Haltenbanken genom Mittnorden i samband med projekteringen av en gasledning från Nordnorge (Troms) genom Sverige till kontinenten.

För att kunna belysa samhällsbyggnads- och regionalpolitiska aspekter av gasanvändning och gasledningar har kontakter bl. a. tagits av MNOG med den centrala samrådsgrupp som bildats inom de svenska departementen för att följa Statoils-Vattenfalls gasledningsprojekt. Allmänt strävar MNOG att stimulera insatser i Mittnorden för FoU med olja och gas som grund. MNOG anser dock att de rapporter som hittills framlagts – senast *NU 1981:13 "Naturgass i Nord"* – i alltför hög grad tagit fasta på relativt traditionellt teknologiska utnyttjandeområden. Gruppen har därför dragit upp riktlinjer för studium av vissa möjligheter till högteknologiskt gasutnyttjande, baserat på den betydande vetenskapliga kompetens som finns både i institutioner och näringsliv.

En utvecklad företagssamverkan inom speciellt offshoremarknaden anses mycket viktig. Mittnordenkommittén har därför ansökt om medel hos Nordiska ministerrådet för dessa insatser. En alternativ finansieringsform är delad finansiering mellan myndigheter och organ inom Mittnorden.

Ovan har pekats på en rad områden där lokala organ i Mittnorden tagit initiativ och med varierande framgång ansökt om nordiska medel att föra dessa vidare. Det synes motiverat att sådana regionala initiativ till nordiskt samarbete, som kan bedömas föra samverkan på de ekonomiska och kulturella m. fl. områden avsevärt framåt, ges ökat stöd från ministerrådet.

Ett annat sätt att främja samarbetet i Mittnorden är att se över och vid behov ändra sådana regler och bestämmelser som hämmar det ekonomiska samarbetet mellan regionerna i Mittnorden.

Inom ministerrådet har en översikt gjorts av de nordiska ländernas lagstiftning för att därigenom främja gemensamma projekt på det industriella området, som Nordiska rådet begärt i sin rekommendation nr 23/1980. Utredningen har omfattat valutalagstiftning, frågan om en nordisk aktiebo-

lagsform samt de nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning. Undersökningarna tog sikte på de hinder för industriellt samarbete i Norden som finns i lagstiftningen. Slutsatsen av utredningarna blev att många problem och hinder kvarstår. Norges handelsminister pekade i generaldebatten vid Nordiska rådets senaste session på behovet av harmonisering eller avskaffande av bestämmelser som i dag verkar hämmande på samarbetet och fann trots utredningens negativa slutsatser ingen grund för att avskryva möjligheterna att underlätta kapitalrörelserna mellan de nordiska länderna. Särskilt för Mittnorden, där företagen visar sådan ambition att samarbeta, är genomförandet av denna rekommendation av intresse.

Sålunda fann utredningen t. ex. att även om etablerings- och koncessionslagstiftningen inte i och för sig utgjorde ett avgörande hinder för företagsamarbete, innehöll den försvärande element genom att den var av gammalt datum och hade en komplicerad och olikartad struktur och därigenom försvårade särskilt mindre företags bedömning av möjligheterna att få tillstånd för etablering. Bland av utredningen tillfrågade företag ansågs de norska reglerna mest besvärande och restriktiva. I Mittnordenssammanhang har enligt uppgift norska representanter i MNOG pekat på behovet av en mer harmoniserad aktiebolagslagstiftning i Norden.

Här kan vidare erinras om de hinder för trafiken i Mittnorden som togs upp i Nordiska rådets rekommendation *nr 1/1967* om gemensamma riktlinjer för nordisk transportpolitik. Rekommendationen avskrevs av rådet 1980. Rådet konstaterade att en viss samordning av de nordiska ländernas bestämmelser om godstransporter i vägtrafiken och liberalisering av dessa ägt rum, men att syftet i dess helhet inte uppnåtts.

Ett viktigt syfte med rekommendationen var en harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser om högsta tillåtna bruttovikt, axeltryck, längd och bredd för motorfordon. Detta har endast i begränsad omfattning uppnåtts, vilket anses bero på att vägarnas standard fortfarande varierar starkt. Konsekvenserna härav upplevs som besvärande i Mittnorden och det bör övervägas om några åtgärder kan vidtas, t. ex. i form av generösare dispensregler.

Dessa problem samt även vägtrafikbeskattning och järnvägstaxor utreddes av en expertgrupp som 1977 överlämnade sin rapport (*NU A 1977:10*) "*Godstransporter i Trondheimsleden*". Ministerrådet ansåg efter remissbehandling av rapporten att remissutfallet visat sig vara sådant att gruppens förslag knappast kunde genomföras i alla delar genom åtgärder från respektive regeringars sida. I fråga om fordonslängderna för lastbilstrafiken framkom vid ett möte mellan trafikutskottet i Nordiska rådet och ministerrådet att dispenser tillfälligtvis kunde ges för transporter i Norge med fordon längre än 18 meter samt att harmonisering av belastningsbestämmelserna pågick. Vissa administrativa förenklingar av rutinerna kring fordonsbeskattningen som expertgruppen föreslog hade genomförts. Vid

det ovannämnda mötet förklarade ministerrådet sig positivt till att även fortsättningsvis verka för en minskad byråkrati vid gränspassagen. Det är ett uttalat önskemål i Mittnorden, att så också sker.

Ett viktigt önskemål gäller införande av en genomgående samordnad flyglinje Norge–Sverige–Finland, dvs. så att samma flygplan kan användas hela vägen. Gällande koncessionsregler för etablering av flyglinjer torde behöva överses så att de inte hindrar en rationell utbyggnad av flyglinjerna "på tvären" i Mittnorden. En bättre ordning härvidlag kunde göra det möjligt att utvidga flyglinjen till två turer i samma riktning varje dag. Detta skulle vara motiverat med hänsyn till de svårigheter vad gäller samordningen av tidtabellerna som för närvarande finns.

Av det ovan sagda framgår att Mittnordensamarbetet är ett välutvecklat nordiskt samarbete som tillkommit på lokala initiativ. Ett sådant samarbete bör på alla sätt understödjas och uppmuntras. Olika vägar finns för att bidra till dess vidare utveckling.

För det första bör Nordiska ministerrådet i ökad utsträckning ställa till förfogande medel för förverkligande av planerade projekt inom både det ekonomiska, trafikala och kulturella området. Så har redan skett i viss utsträckning men en högre prioritering av Mittnorden synes motiverad med tanke på dess höga aktivitetsnivå. Ett exempel på trafikområdet är möjligheterna att knyta det s. k. Mittnordenflyget till de interna inrikesnäten i Norge, Sverige och Finland. En utvidgad flyglinje, inklusive tätare turer, skulle som ovan nämnts vara motiverad av att den bättre skulle passa in i konsumenternas önskemål angående avgångstider och sålunda uppnå en större beläggning. Inom det ekonomiska området är det särskilt väsentligt att underlätta en samordning av den industriella utvecklingen i området. Särskilt gäller detta utveckling av verkstadsindustrin i Sverige för leverans till den norska offshore-verksamheten och de ovan antydda möjligheterna till högteknologiskt utnyttjande av naturgas.

För det andra bör ministerrådet medverka till att eliminera sådana regler och bestämmelser som verkar hämmande på Mittnordensamarbetet. Dessa har genomförts genom lagstiftning och statliga förordningar och kräver initiativ på central nivå. Här kan bl. a. pekas på de av ministerrådet redan utredda koncessions- och etableringsreglerna m. m. och de trafikala regler som behandlades i Nordiska rådets ovannämnda rekommendation nr 1/1967 (axeltryck m. m. för gränsöverskridande trafik). Viktigt är också att överväga de koncessionsregler som gäller för etablering av flyglinjer i de olika länderna, och som kan hindra en utveckling av Mittnordenflyget enligt ovanstående modell.

Sammanfattningsvis bör sålunda Nordiska ministerrådet rekommenderas

att undersöka möjligheterna att ytterligare stödja Mittnordensamarbetet genom att

1. avlägsna sådana administrativa, skattemässiga m. fl. bestämmel-

- ser som hämmar utvecklingen av samarbetet i Mittnorden, eller på annat sätt eliminera deras negativa verkningar.
2. i ökad utsträckning stödja projekt som är en väsentlig del av det regionala samarbetet i Mittnorden och som kan bedömas som utvecklingsbara.

Stockholm, Reykjavík och Helsingfors den 6 juli 1982

Bertil Jonasson (c)

Stéfan Jónsson (Ab.)

Rolf Sellgren (fp)

Elver Jonsson (fp)

Bror Lillqvist (Sd)

Bengt Wiklund (s)

BILAGA 1, Yttranden (*se supplement*)

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag. Utvalget har behandlet forslaget på sine møter 9.–10. august, 10. desember 1982 og på møtet 20.–21. januar 1983.

1 Medlemsforslaget

Av medlemsforslaget framgår det at Midtnorden-samarbeidet er et velutviklet nordisk samarbeid som bygger på lokale initiativ. Et slikt samarbeid bør på alle måter støttes og oppmuntres. Ulike tiltak kan bidra til å føre samarbeidet videre.

For det første foreslås det at Nordisk Ministerråd i større utstrekning stiller midler til rådighet for å få utført planlagte prosjekter innen både det økonomiske, kommunikasjonsmessige og kulturelle området. Dette skjer allerede i en viss utstrekning, men på grunn av det høye aktivitetsnivå i Midtnorden synes en høyere prioritering å være berettiget. Et eksempel som gjelder trafikken i Midtnorden er mulighetene for å knytte det såkalte Midtnordenflyet til det interne innenriksnettet i Norge, Sverige og Finland. En utvidet flyrute med et større antall avganger/ankomster kan bedre passe inn i brukernes ønsker og gi et større passasjerbelegg. På det økonomiske området er det spesielt viktig å bedre mulighetene for en samordning av den industrielle utviklingen i området. Særlig gjelder dette utviklingen av verkstedsindustrien i Sverige for å sette denne i stand til leveranser til den norske offshore-virksomheten og til å kunne møte mulighetene til høyteknologisk utnyttning av naturgass.

For det andre foreslås det at ministerrådet medvirker til å eliminere regler og bestemmelser som virker hemmende på samarbeidet i Midtnorden. Slike finnes i lovverket og i det statlige regelverk og krever initiativ fra sentralt hold for å endres. Det pekes bl. a. på de konsesjons- og etableringsregler m. m. som har vært gjenstand for ministerrådets utredninger og de regler for trafikksambandet som ble behandlet i Nordisk Råds rekommendasjon nr. 1/1977. Det er også viktig å vurdere de konsesjonsregler som gjelder for etablering av flyruter i de ulike land og som kan hindre en utvikling av Midtnorden-flyet etter den modell som er skissert ovenfor.

Medlemsforslaget munner ut i en rekommendasjon overfor Nordisk Ministerråd til å undersøke mulighetene for å utvide støtten til Midtnorden-samarbeidet ved å

1. avskaffe eller på annet vis eliminere de negative virkningene av administrative, skattemessige o. l. bestemmelser som hemmer utviklingen i Midtnorden.

2. i større utstrekning støtte prosjekter som er en vesentlig del av det regionale samarbeidet i Midtnorden, og som samtidig vurderes å ha framtidsmuligheter.

2 Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner

Nordiske

Nordiska rådets trafikutskott
Mittnordenskommittéen
Kvarkenrådet
Scandinavian Airlines System
Fondet for svensk-norsk industrielt samarbeid
Nordens faglige samorganisasjon

Danske

Miljøministeriet

Finske

Statsrådets kansli
Ministeriet för inrikesärendena
Finansministeriet
Trafikministeriet
Handels- och industriministeriet
Arbetskraftsministeriet
Länsstyrelsen i Vasa län
Tullstyrelsen
Centralhandelskammaren
Ålands landskapsstyrelse

Norske

Finansdepartementet
Industridepartementet
Kommunal- og arbeidsdepartementet
Olje- og energidepartementet
Sør-Trøndelag fylkeskommune
Nord-Trøndelag næringsutvikling A/S
Sør-Trøndelag industriforening
Nord-Trøndelag industriforening

Svenske

Statens järnvägar
Statens vägverk
Luftfartsverket
Kommerskollegium
Arbetsmarknadsstyrelsen
Statens industriverk
Länsarbetsnämnden i Jämtlands län
Länsarbetsnämnden i Västernorrlands län
Utvecklingsfonden i Västernorrlands län
Jämtlands läns utvecklingsfond
Länsstyrelsen i Västernorrlands län
Länsstyrelsen i Jämtlands län
Linjeflyg aktiebolag

I det følgende omtales først de remissuttalelser som støtter medlemsforslagets intensjoner, deretter de som ikke tar standpunkt.

Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslagets intensjoner*Nordiske*

Midtnordenkomitéen gir sin støtte til de resonnement og synspunkter som legges fram i medlemsforslaget. Komitéen håper at forslaget fører fram til en rådsrekommandasjon som samsvarer med medlemsforslaget. Det påpekes at institusjonelle hindringer spesielt skaper problemer på transportsektoren og ved stifting av aksjeselskaper. En komité nylig ned-satt av Midtnordenkomitéen har belyst slike problemer. Videre framheves at Midtnordenflyet må gis forutsetninger for videreutvikling og at ansvaret for flyruten nå også må bli et samnordisk anliggende på nasjonalt nivå.

Kvarkenrådet støtter helhjertet opp om forslaget om å avskaffe administrative og skattemessige bestemmelser som hemmer utviklingen av det grenseregionale samarbeidet. Regelverket bør imidlertid være generelt og ikke knyttet til bestemte regioner. Videre mener Kvarkenrådet det er grunn for Nordisk Ministerråd til å øke støtten til prosjekter i de etablerte samarbeidsregionene inklusive Midtnorden. Konkret foreslås at bevilgningene over prosjektkapittel 244 økes til 10 millioner NOK og at det gis permanente bevilgninger til de grenseregionale samarbeidsorganers grunn-administrasjoner over kapittel 245.

Fondet for svensk-norsk industrielt samarbeid gir sin tilslutning til forslaget om å utbygge og forbedre kommunikasjonene over grensen. Det gjelder alle typer transport. Betydningen av minst mulig byråkrati ved grenseovergangene understrekes. Fondet mener videre at det synes lite hensiktsmessig å fremme forslag om endringer av lovgivningsmessig eller forvaltningsmessig art spesielt for Midtnorden. Spørsmål av denne ka-

rakter må vurderes og løses sentralt og nasjonalt. Det vises i den forbindelse til det arbeid som pågår i Nordisk Ministerråd angående nordisk industripolitisk samarbeid.

Finske

Statsrådets kansli støtter helt opp om forslaget om å fjerne institusjonelle hindringer for samarbeidet i Midtnorden. Når det gjelder økt finansiell støtte til Midtnordensamarbeidet vil Statsrådets kansli imidlertid gjøre oppmerksom på at det er de svakest utviklede områdene i Norden som står i fokus, dvs. Nordkalotten og Vestnorden. Videre sies det at man ikke finner grunn til å endre prinsippet om at de 11 nordiske regionene skal behandles likt ved fordeling av prosjektpenger. Derimot kommer kansellet til å arbeide for en økning i NERP's bevilgningsramme. Dersom dette lykkes, vil det kunne innebære økte muligheter for nordisk prosjektfinansiering også innen Midtnorden.

Ministeriet för inrikesärendena meddeler at det ikke har invendinger mot medlemsforslaget.

Trafikministeriet anser generelt sett at Midtnordensamarbeidet er et utmerket eksempel på hvor framgangsrikt et regionalt nordisk samarbeid kan være, og støtter alle tiltak som kan videreutvikle dette samarbeidet. På den annen side er det vanskelig for Trafikministeriet ensidig å betone interessen til ett av landets delområder. Det sies ellers at det bl. a. av lønnsomhetsgrunner ikke finnes forutsetninger for å øke antall turer for Finnair Oy:s Midtnordenfly.

Handels- och industriministeriet uttaler at Embetsmannskomiteén for industripolitikk bør sammen med Embetsmannskomiteén for valutaspørsmål og finansielle spørsmål arbeide for å gi industriprosjekt i de nordiske land bedre forutsetninger for investeringer, bedriftsetableringer og adgang til kapitalmarkedet, så langt dette er mulig innenfor rammen av de nordiske lands økonomiske politikk og internasjonale bestemmelser. Ministeriet inntar også en positiv holdning til forslaget om i større utstrekning å støtte prosjekter som er en vesentlig del av det regionale samarbeid i Midtnorden. Forutsetningen er at dette er konkrete initiativ som framskynder utviklingen av det praktiske samarbeidet.

Arbetskraftsministeriet ser praktisk samarbeid mellom nærliggende områder som grunnsteinen i det nordiske samarbeidet. Arbeidskraftsministeriet er i prinsippet enig i at regional aktivitet og initiativ oppmuntres. Videre bør regioner med de største sysselsetningsvansker prioriteres når nordiske midler bevilges til regionale prosjekter. Det kunne i den forbindelse være nyttig å vurdere regionsgrensene for det regionalpolitiske samarbeidet i Norden med visse mellomrom. Arbeidskraftsministeriet peker ellers på at Nordisk Ministerråd er det naturlige organ for samordning av regionale initiativ og for utredning av mulighetene for å avskaffe byråkratiske hindringer for utviklingen av samarbeidet. Det sies ellers i remiss-

svaret at spørsmålet om å fjerne byråkratiske hindringer bør utredes og løses med sikte på å fremme det nordiske samarbeidet som helhet.

Länsstyrelsen i Vasa län anser at det vil være særlig verdifullt, om regionale hindringer for nordisk samarbeid kan avskaffes, og det vises til arbeid som pågår i Midtnordenkomitéens regi angående slike spørsmål. Dette arbeid bør av Nordisk ministerråd ses på som et sentralt forsøksprosjekt. Resultatene bør senere kunne nyttes i hele Norden. Videre konstaterer länsstyrelsen at Midtnordensamarbeidet sammenlignet med andre samarbeidsprosjekter er spesielt interessant med tanke på de økonomiske, sosiale og kulturelle nytteeffekter. Dette berettiger en betydelig samnordisk økonomisk og moralsk støtte til Midtnordensamarbeidet. Da de finske län ikke har så store midler til disposisjon som tilsvarende organer i Norge og Sverige, mener Vasa länsstyrelse at en større andel av finansieringen av det regionale samarbeidet bør overtas av andre offentlige organer. Länsstyrelsen er derfor helt enig i forslaget om å rekommendere Nordisk Ministerråd å øke finansieringen av Midtnordensamarbeidet. Länsstyrelsen mener ellers at det største problemet m. h. t. flyforbindelsene i Midtnorden er den dårlige tilknytningen til det øvrige finske og svenske flynett.

Videre heter det at det må være et mål at staten trer inn med støtte til Midtnordenflyet når den tre-årige forsøksperioden utløper.

Tullstyrelsen ser det slik at samarbeid mellom tollmyndighetene i Midtnorden er viktig og at det bør støttes.

Centralhandelskammaren har den oppfatning at det konkrete samarbeide i Midtnorden fortjener støtte. Det uttales at det er ønskelig å få en flyforbindelse i Midtnorden hvor man ikke behøver å skifte fly, under forutsetning av at en slik rute er økonomisk lønnsom. Ellers mener Handelskammaren at de mest interessante samarbeidsområdene er det mellom høyskoleenheter, grunnforskningsarbeid og samarbeidet mellom regionale forskningsinstitutter i samband med høyskoler.

Ålands landskapsstyrelse støtter intensjonene med medlemsforslaget. Det sies at medlemsforslaget hadde vunnet på å være mer konkret. Det påpekes videre at en rettferdig prioritering av tildeling av midler ikke kan bygge på geografiske kriterier alene.

Norske

Kommunal- og arbeidsdepartementet mener at en harmonisering av lovverket bør skje på nordisk basis og ikke bare i Midtnorden. Departementet mener videre at det bør arbeides for at hele det grenseregionale samarbeidet i Norden tilføres økte økonomiske ressurser.

Sør-Trøndelag fylkeskommune gir sin tilslutning til medlemsforslaget.

Nord-Trøndelag næringsutvikling A/S uttaler at de slutter seg til den valgte formulering i medlemsforslagets punkt 1. Til punkt 2 sies det at praktiske prosjekt bør være en vesentlig del av det regionale samarbeid.

Herved må det påses at fordelene tilfaller samarbeidspartnerne på en balansert måte.

Sør-Trøndelag industriforening uttaler til medlemsforslagets punkt 1 at foreningen føler den største maktesløshet overfor problemet å avskaffe de byråkratiske hindringer som hindrer utviklingen i Midtnorden. At Nordisk Råds medlemmer fremmer forslag om nedbygging av byråkratiet sees på med den største tilfredshet og foreningen gir sin tilslutning til dette. Vedrørende forslaget punkt 2 uttaler foreningen at den ser positivt på forslag som bl. a. gir støtte til det arbeid som drives av Midt-Norsk Handelskontor. Foreningen er enig i at midler gis som prosjektstøtte. Det anbefales også å gi støtte til prosjekter som har til hensikt å avskaffe hindrende byråkrati. Industriforeningen uttrykker imidlertid også bekymring for at medlemsforslaget er såvidt rundt formulert at det lett kan få politisk støtte uten at dette medfører forpliktelser for politikerne.

Nord-Trøndelag industriforening slutter seg til Sør-Trøndelag Industriforenings uttalelse.

Svenske

Kommerskollegium har sendt medlemsforslaget på remiss til flere Handelskamre og deler disses syn at samarbeidet i Midtnorden bør videreutvikles. Det legges vekt på å støtte ulike lokale foretak og organisasjoners interesse av og initiativ til samarbeid over grensene. At forslaget om gjennomgang og endring av lover og bestemmelser kan få betydning for hele det nordiske økonomiske samarbeide ser kollegiet heller ikke som noen ulempe.

Stockholms handelskammare skriver at den samarbeidsform som Midtnorden er et eksempel på, er vel verdt å videreutvikle. At en del av de tiltak som foreslås også kan få effekt utenfor Midtnorden ses ikke som noen ulempe.

Västsvenska handelskammaren anser det som viktig å sette igang liknende samarbeidsprosjekter andre steder i de nordiske land. Kammaren er usikker på om det er riktig av ministerrådet å gi midler til prosjekter som bare berører Midtnorden, men "pilotprosjekt" som hele Norden kan ha nytte av anses verdifulle.

Västernorrlands og Jämtlands läns handelskammare vil sterkt støtte opp om forslaget. Det påpekes at Midtnorden utgjør et naturlig marked for Västernorrland og Jämtland, men at handelssamkvemmet lenge har vært vanskeliggjort p. g. a. dårlige kommunikasjoner og administrative hindringer. De tiltak som foreslås i medlemsforslaget samsvarer helt med ønskene til Midtnordens Handelskammare, som de to remissinstansene tilhører.

Arbetsmarknadsstyrelsen viser til medlemsforslagets påpekning av den svenske verkstedsindustriens muligheter til leveranser til den norske offshore-virksomheten og til visse muligheter for høyteknologisk utnyttning av

naturgass. Slike samordnede næringspolitiske satsninger vil ifølge Arbeidsmarknadsstyrelsen gi en tiltrengt økning i den regionale sysselsettingen. Styrelsen slutter seg til at det er nødvendig og ønskelig å arbeide for å avskaffe hindringer for samarbeid innen næringslivet i Midtnorden.

Statens industriverk er positivt innstilt til å øke det industripolitiske samarbeid i Norden. Imidlertid bør en gjennomgang av institusjonelle hindringer for samarbeid ikke foretas for Midtnorden alene, men for Norden som helhet. Et annet felt som industriverket mener bør utredes nærmere gjelder handelen mellom de nordiske land og interaksjonen mellom de nordiske lands økonomier. En nordisk arbeidsgruppe, nedsatt på initiativ fra Industriverket og med økonomisk støtte fra Nordisk Økonomisk Forskningsråd er igang med et slikt arbeid.

Länsarbetsnämnden i Jämtlands län viser til en rekke problemer som oppstår ved pendling over grensen. Det sies at det helt sikkert finnes flere problemer som bør undersøkes. Derfor støtter Länsarbetsnämnden medlemsforslaget.

Länsarbetsnämnden i Västernorrlands län deler oppfatningen om at samarbeidet i Midtnorden bør støttes og oppmuntres. Et utvidet samarbeid anses å styrke sysselsettingen i området. Det vises særskilt til mulighetene for leveranser fra den svenske verkstedsindustrien til den norske offshore-industrien og mulighetene for høyteknologisk utnyttning av naturgass. Å knytte Midtnordenflyet til de interne flyrutenett anses som et verdifullt innslag i forsøkene på å bedre det regionale samarbeidet.

Utvecklingsfonden i Västernorrlands län gir sin støtte til de tanker og synspunkter som legges fram i medlemsforslaget og håper at forslaget fører fram til en rådsrekommendasjon i samsvar med forslagsstillernes intensjoner.

Jämtlands läns utvecklingsfond ser medlemsforslaget som en støtte for en videre utvikling av det grenseregionale samarbeidet i Midtnorden. Utvecklingsfonden vil derfor på alle vis støtte opp om forslaget.

Länsstyrelsen, Västernorrlands län tillslutter seg forslagsstillernes rekommendasjoner til Nordisk Ministerråd om å undersøke mulighetene for ytterligere støtte til Midtnorden. Länsstyrelsen understreker betydningen av en rekke av de tiltak som foreslås i medlemsforslaget og peker på flere andre områder der tiltak også sees som viktige.

Länsstyrelsen, Jämtlands län er positiv til de tanker som framkommer i medlemsforslaget og støtter dette. Det pekes på felter der det kan være nyttig med et utvidet samarbeid i Midtnorden. Dette gjelder innen skattemrådet, utdanning, industri, håndverk, jord- og skogsbruk, turisme og redningstjeneste.

Remissinstanser som ikke tar stilling til medlemsforslaget

Nordiske

Scandinavian Airlines System mener at det er mulig å komplettere det konsesjonsmessige grunnlaget for en gjennomgående flyrute fra Trondheim via Østersund og Sundsvall til Vasa dersom dette er ønskelig. SAS mener at det er mulig å endre flyrutenettet i Midtnorden slik medlemsforslaget antyder selv om oppdelingen av ruten mellom SAS og Finn Aviation består. Imidlertid mener SAS at det økonomiske grunnlag for en omfattende endring ikke foreligger. SAS vil imidlertid 23. mars 1983 fordoble antall turer mellom Trondheim og Østersund. SAS er videre beredt til å drøfte mulighetene for en tverrgående samordnet flyforbindelse fra Trondheim via Østersund og Sundsvall til Vasa med Finn Aviation.

Nordens faglige samorganisasjon har ingen kommentar til forslaget.

Danske

Miljøministeriet viser til at de gjennom Embetsmannskomiteén behandler Midtnordensamarbeidet på linje med det øvrige grenseregionale samarbeid. Det bekreftes at de budsjettmessige rammer for det grenseregionale samarbeid fastsettes av de nordiske ministre med ansvar for det grenseregionale samarbeid, i Danmark er dette miljøministeren, og de nordiske samarbeidsministre.

Finske

Finansministeriet anser at medlemsforslaget ikke gir tilstrekkelig detaljerte opplysninger om mulige ulemper ved beskatningen av motorkjøretøy til at ministeriet kan gi en uttalelse om denne siden av medlemsforslaget. Det henvises imidlertid til beslutning av 1977.12.28 (1059/77) som gir en viss skattelettelse til kjøretøyer registrert i Norge og Sverige og som er i bruk i Finland. Det opplyses ellers at man i Finland har diskutert en ny banklov som gjelder bankvirksomheten generelt. Dersom det i andre nordiske land finnes behov for lignende fornying eller revidering kan det være aktuelt å samarbeide om utvikling av en slik banklovstiftning. Finansministeriet anser at det nordiske samarbeidet bør fremmes også på det økonomiske området. Dette skjer ifølge Finansministeriet best gjennom Nordisk Ministerråds budsjett.

Norske

Finansdepartementet har ingen spesielle kommentarer til forslaget, men peker på at det er igang drøftinger mellom norske og svenske myndigheter om skatteforhold som har betydning for det økonomiske samarbeidet.

Industridepartementet viser til at det i Nordisk embetsmannskomiteé for industripolitikk arbeides med forslag til en tilnærming av bl. a. etablerings- og konsesjonslovgivningen som angår foretakssamarbeid. Etter Industri-

departementets mening bør man avvente resultatet av dette arbeidet før ytterligere skritt blir tatt. Videre sies det at harmoniseringstiltak ikke bare bør skje i Midtnorden, men på nordisk basis. Når det gjelder forslaget framheving av at svensk verkstedsindustri muligheter for leveranse til norsk offshore-virksomhet bør bedres, gjøres det oppmerksom på at mulige leveranser vil måtte foregå på kommersielle vilkår uten at norske myndigheter involveres.

Olje- og energidepartementet peker på en rekke utredningsprosjekter angående frakting av naturgass fra olje- og gassfeltene utenfor Nord-Norge til kontinentet. Denne type utredningsprosjekter arbeides det med både i Norge og Sverige. I medlemsforslaget vises det til ett av disse prosjekter, dvs. en gassrørledning fra Haltenbanken gjennom Midtnorden til kontinenten. Det er i den forbindelse kommet inn en feilopplysning i medlemsforslaget. Norske myndigheter har ikke tatt initiativ til prosjektet. Det er de enkelte selskaper som setter igang og driver de ulike prosjekt.

Svenske

Statens järnvägar fastslår at når det gjelder godstrafikken mellom Norge og Sverige eksisterer det et godt fungerende samarbeid mellom SJ og NSB. Det sies videre at de regler og bestemmelser som gjelder persontrafikken med tog og buss ikke hemmer samarbeidet i Midtnorden i vesentlig grad. For busstrafikkens del er det imidlertid ønskelig med mer enhetlige regler for akseltrykk og bredden av kjøretøy.

Statens vägverk har i prinsippet ingen invendinger mot forslaget om å undersøke mulighetene for ytterligere støtte til samarbeidet i Midtnorden. Vägverket mener imidlertid at veistandarden i de berørte län ikke utgjør noe direkte hinder for samarbeidet. Det gjøres oppmerksom på at de kjøretøy- og vektbestemmelser som gjelder i Sverige er mindre restriktive enn de som gjelder i de øvrige nordiske land.

Luftfartsverket mener at det ikke er nødvendig å endre svensk lovgivning for å tillate en gjennomgående flyrute fra Trondheim til Vasa dersom regjeringen ønsker å opprette en slik rute. Luftfartsverket mener imidlertid at de økonomiske forutsetningene for Midtnordenflyet er langt viktigere enn reglene for konsesjonslovgivingen når det gjelder å beholde og forbedre trafikken. Det er sannsynlig at Luftfartsverket vil innrømme avgiftsreduksjoner også etter at den nåværende avtalen om avgiftsreduksjoner går ut 1983.03.31.

Linjeflyg er for sin del klar til å medvirke i diskusjonen om en eventuell utviding av den internasjonale flytrafikken innen Midtnorden og tilknytningen til innenrikstrafikken. Det henvises forøvrig til SAS' ytring i saken.

3 Utvalget

Økonomisk utvalg har med tilfredshet merket seg det arbeid som pågår i Midtnorden for å fremme samarbeidet over grensene. Dette arbeidet synes å være meget variert og fruktbart. Økonomisk utvalg mener det særskilt er positivt at lokale krefter er så vidt aktivt engasjert som tilfellet er i Midtnorden. Midtnordenkomiteens arbeid er et eksempel på at det er mulig å bryte ned barrierer mellom de nordiske land, også på lokalt plan.

I medlemsforslaget vises det til en rekke konkrete tiltak som er satt iverk for å styrke Midtnordensamarbeidet. De fleste av disse er gjennomført med hel eller delvis støtte fra Nordisk Ministerråd. Det vises også til enkelte tiltak hvor det nettopp er innlevert søknad om bevilgninger til Nordisk Ministerråd, eller hvor slike søknader er avslått.

For tiden ligger det søknader inne om støtte til Den midtnordiske olje- og gassgruppens informasjonskrift "MNOG-bulletinen" og til en studie av mulighetene for bedre bedriftssamarbeid innen offshoremarkedet. Et forslag om midler til å utarbeide en parallell til utredningen *NU 1981:13 "Naturgass i Nord"* for Midtnorden er avslått.

I Økonomisk utvalgs betenkning over det opprinnelige ministerrådsforslag om handlingsprogrammet for regionalpolitisk samarbeid fra 1979 vises det bl. a. til utsagn om at en samlet målsetting for den nasjonale politikken og for det nordiske samarbeid skal være å virke for en, i regionalt henseende, balansert utvikling i Norden. Økonomisk utvalg mener fremdeles at dette er en viktig målsetting. Men dette betyr også at det er nødvendig å vurdere hvilke regionale områder det er særskilt viktig å støtte.

I medlemsforslaget foreslås det å øke støtten til Midtnordensamarbeidet. De aller fleste remissinstansene er i utgangspunktet positivt innstilt til tanken om å øke samarbeidet i Midtnorden. Likevel framkommer det innvendinger. Statsrådets kanselli i Finland konstaterer f. ek.s at når det gjelder finansiering av grunnadministrasjonen hører Midtnorden alt til de prioriterte samarbeidsregionene. Midtnorden mottar også en rimelig andel av prosjektbevilgningene. Videre påpeker kanselliet at det er de svakest utviklede områder som står i fokus for det regionalpolitiske samarbeidet i Norden.

Økonomisk utvalg deler disse synspunkter. Målsettingen om en i regionalt henseende balansert utvikling i Norden tilsier at det fremdeles er Vest-Norden og Nordkalotten som må prioriteres høyest innen det regionale samarbeid. Men også det grenseregionale samarbeid prioriteres høyt. På

den bakgrunn synes en ytterligere opprioritering av Midtnordensamarbeidet ikke å være nødvendig.

Det regionalpolitiske samarbeidet prioriteres generelt sett høyt av Økonomisk utvalg. Over Nordisk Ministerråds budsjett tilføres området en betydelig andel av de samlede prosjektmidler. I samband med handlingsprogrammet for regionalpolitisk samarbeid ble det vedtatt å ha som mål en betydelig økning av støtten til det regionalpolitiske samarbeid. Dette målet står fremdeles ved makt, selv om den vanskelige økonomiske situasjon i de nordiske land gjør at opptrappingen vil ta lengere tid enn opprinnelig antatt. Imidlertid innebærer målet at også Mitnordensamarbeidet vil bli tildelt økte bevilgninger i tiden framover.

Forslaget om å fjerne eller eliminere de negative virkningene av administrative, skattemessige o.l. bestemmelser som hemmer utviklingen av samarbeidet i Midtnorden har i prinsippet fått bred støtte fra remissinstansene. Samtidig peker mange instanser på at slike bestemmelser er et problem ikke bare i Midtnorden, men i hele Norden.

Økonomisk utvalg ser det som en svært viktig oppgave å bidra til å utvikle det nordiske samarbeidet. Utvalget har ved en rekke anledninger fremmet forslag for å få satt igang arbeid med dette siktemålet. Som aktuelle eksempler kan nevnes arbeidet med en harmonisering og liberalisering av regelverket for valutaoverføringer, spørsmålet om et felles nordisk aksjemarked og de nordiske lands etablerings- og konsesjonslover. Disse spørsmål har Økonomisk utvalg ikke tatt stilling til, men imøteser Nordisk Ministerråds arbeid med saken.

Når det gjelder spørsmål om å bedre og forenkle transportsamkvemmet i Midtnorden legger Økonomisk utvalg stor vekt på den remissuttalelse som Nordisk Råds Trafikkutvalg har gitt. Der sies bl. a. "Enligt trafikutskottets uppfattning finns det möjligheter att försättningsvis utveckla — — — samarbete."

Økonomisk utvalg er ellers enig i at de berørte myndigheter må kunne være meget imøtekommende overfor ønsket om en tverrgående flyrute hvor passasjerene ikke behøver å skifte fly underveis. Ifølge Luftfartsverket i Sverige er det ikke nødvendigvis konsesjonslovene som hindrer et slikt samarbeid i å komme istand. Trafikkministeriet i Finland mener derimot at for å få opprettet en tverrgående flyrute uten flyskifte må enten Luftfartsavtalen endres eller myndighetene i Finland, Sverige og Norge kan gi en spesialtillatelse.

Under henvisning til det ovenstående foreslår utvalget at:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å intensivere arbeidet med å forenkle administrative, skattemessige o. l. bestemmelser for å styrke det regionalpolitiske samarbeidet i Norden.

Stockholm, 2 januar 1983

Hallvard Bakke (A)

Gunnar Berge (A)

Jo Benkow (H)

Poul Brøndsted (V)

Mikko Ekorre (Skdl)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Paul Jansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Anker Jørgensen (S)

Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)

Gunnar Nilsson (s)

Formann

Sten Svensson (m)

Karin Söder (c)

Henrik Westerlund (Sfp)

Medlemsförslag

om nordiska samarbetsprosjekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmede

(Väckt av Margit Hansen-Krone, Asbjørn Haugstvedt, Bror Lillqvist, Astrid Murberg Martinsen, Petter Savola och Sten Söderström)

I de senare år har det vært en målsetting for nordisk helse- og sosialpolitikk at syke og funksjonshemmede skal få den nødvendige hjelp og behandling så nær hjemmet som mulig. Linjen har vært å forankre tiltak og tjenester for funksjonshemmede i størst mulig utstrekning i den enkeltes lokalmiljø.

Det har imidlertid vist seg at dette overordnede desentraliseringsprinsippet ikke har latt seg praktisere tilfredsstillende for små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede. Grunnsykdommen stiller krav til spesialkompetanse som lokalsamfunnet vanligvis ikke har. Oppbyggingen av helsetjenesten utenfor sykehus, som vil bli basert på rammebevilgninger, vil trolig heller ikke bedre situasjonen for de små gruppene. Funksjonshemmede og kronisk syke med sjeldne lidelser kan fortsatt komme til å lide for sin "usynlighet" og bli glemt i de kommunale/fylkeskommunale prioriteringer fordi antallet pasienter er så lite. Det hører med til bildet at det hittil bare har vært gjennomført en sosialmedisinsk kartlegging av for små grupper av funksjonshemmede.

Begrepet "små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede" betegner barn, ungdom og voksne med sjeldne medfødte misdannelser og kroniske sykdommer som gir varig funksjonshemming. Mange av disse sykdommene forekommer i et så lite antall at man f. eks. i et land som Norge ikke kjenner mer enn 1–5 tilfeller, andre kan være diagnostisert i et antall av et par hundre. Dette medfører at bare noen få medisinske sentra kan få erfaring i diagnose og behandling. Hvor mange smågrupper som finnes blir et definisjonsspørsmål. Dersom man utfra medisinske kriterier ønsker å definere hver gruppe for seg, vil man få mange tusen diagnosegrupper. Antallet blir betydelig lavere om gruppene samles til naturlige enheter. Eksempler på slike grupper er Huntingtons sykdom (en arvelig form for fremadskridende hjernesvinn), barn med analatresi (medfødte misdannelser i endetarm), barn med blæreekstrofi (medfødte misdannelser i urinveier og kjønnsorganer), personer med dvergevekst og barn med medfødt uklar kjønnsdifferensiering.

Det synes nå være en gryende forståelse i de nordiske land for den "smågruppe-problematikk" det her er tale om. Lengst er utviklingen trolig kommet i Norge, der Sosialdepartementet fra 1982 har stilt midler til disposisjon for en kartlegging av sosialmedisinske problemer hos små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede. Prosjektet utføres av Frambu Helsecenter og vil være avsluttet ved årsskiftet 1984/85. Det finnes idag ca. 12 organiserte smågrupper i Norge med diagnosefrekvens på mindre enn ca. 500. Det er grunn til å tro at antallet vil stige til minst ca. 20 i løpet av de kommende år. Sosialmedisinsk kartlegging og kunnskap har etter alt å dømme langt mindre omfang i de øvrige nordiske land. Av organiserte grupper som i Norge regnes til de små og mindre kjente finnes det trolig i Sverige 5 (blødere, misdannelser pga. bruk av Thalidomid, psykotiske barn, døvblinde, cystisk fibrose, dvs. arvelig stoffskiftesykdom). I Danmark kjenner vi 3 organiserte grupper (blødere, cystisk fibrose, muskelsvinn) og i Finland 2 (blødere, osteogenesis imperfecta, dvs. medfødt benskjørhet.) Island har trolig ingen egne organisasjoner for små grupper. Fire familier på Island har barn med cystisk fibrose, og disse har vært invitert til å delta på informasjons- og behandlingsopphold for foreldre og barn samt sommeropphold for barn på Frambu Helsecenter i Norge.

Mye taler nå for nødvendigheten av å sentralisere tilbudene til steder hvor det finnes personell med spesielle kunnskaper. Disse stedene bør, i tillegg til å gi medisinsk service, også kunne yte hjelp i forbindelse med pedagogiske og psykososiale vansker, slik at personer og familier kan få et helhetlig og koordinert hjelpetilbud. Det er viktig å være klar over at den sentralisering det her er tale om i vesentlig grad vil måtte munne ut i medisinsk oppfølging og sosial attføring i lokalmiljøet. Denne "modell" har i høy grad bidratt til at Norges ca. 300 blødere idag kan karakteriseres som en meget heldigstilt gruppe.

Men fremdeles venter store oppgaver på sin løsning. I samtlige nordiske land gjenstår betydelig registrerings- og organisasjonsarbeid. Målet må bl. a. være å opprette koordinerende serviceorgan med tanke på organiseringen av totalomsorgen for grupper som ikke får tilfredsstillende service innenfor den nåværende helse- og sosialtjeneste. På dette området synes forholdene å ligge særdeles godt tilrette for et nordisk samarbeid. Et slikt samarbeid vil kunne gi sterke faglige og organisasjonsmessige fordeler. Noe samarbeid er allerede innledet mellom enkelte organisasjoner for små grupper av funksjonshemmede. Således arrangerte Norsk Forening for Osteogenesis Imperfecta i 1981 den første nordiske osteogenesis imperfecta kongress. Skandinaviske cystisk fibrose-foreninger hadde sitt første felles fagmøte i 1981. Begge tiltak ble økonomisk støttet av Nordisk Kulturfond. Immunbristpasientforeningen i Sverige er en skandinavisk forening for pasienter med ulike former for immun-defekter. Pasientene kommer fra Sverige, Norge, Finland og Island, mens foreningen har legemedlemmer fra alle de nordiske land.

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg startet i 1979 et prosjekt for å kartlegge forholdene for kronisk syke og handikappede barn i Norden. Av små grupper vil prosjektet ta for seg barn med ryggmargsbrokk, barn med cystisk fibrose og barn med osteogenesis imperfecta. Formålet er å analysere behovene for pleie og omsorg i familier med kronisk syke barn.

Etter initiativ fra Finland har de nordiske helsedirektører tiltrådt et forslag om et nordisk seminar i Finland våren 1983 vedrørende samarbeid om forebygging av funksjonshemninger hos barn. To anbefalinger fra Nordisk Råd (*rek. nr. 13/1978* og *rek. nr. 17/1979*) danner bakgrunn for det finske initiativ.

Det igangværende samarbeid må betraktes som punktframstøt, det vil ikke kunne fylle behovet for en bred sosialmedisinsk kartlegging av smågruppene. I rapporten "Förslag till samnordisk insats rörande handikappade barn och deras hjälpmedel" (Avdelningen for handikappforskning, Göteborgs universitet/Nordiska nämnden för handikappfrågor 1980) blir det pekt på at "den lille gruppens problematik" gjør seg i særlig grad gjeldende når det er spørsmål om barn med sjeldne og kompliserte funksjonshemninger. Antall barn som rådgivende møter blir så begrenset at det kan være vanskelig å holde kunnskaper på et høyt nivå. Som eksempel nevner utredningen døvblinde barn, hvor det har vist seg ønskelig og nødvendig å samle erfaringer og kunnskaper fra de ulike nordiske land gjennom et nært samarbeid. Situasjonen er trolig den samme for mange av de små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede. Det er derfor grunn til å anta at andre nordiske land vil kunne dra nytte av den erfaring som allerede er samlet i Norge, og at alle land vil høste fordeler av et nærmere organisert nordisk samarbeid.

I tråd med disse betraktninger bør det opprettes en nordisk prosjektgruppe for små grupper av funksjonshemmede. Generelt vil en slik prosjektgruppe kunne fungere som en idebank og informasjonssentral for primærhelsetjenesten i de nordiske land. Aktuelle arbeidsoppgaver vil f. eks. være:

- Kartlegging av et utvalg små grupper (10–20 stk) i alle de nordiske land etter felles kriterier.
- Utarbeidelse av oversikt over organisasjoner for små grupper slik at personer med sjeldne lidelser lettere kan få kontakt med foreninger i de andre nordiske land dersom denne ikke finnes i vedkommendes eget land.
- Ta initiativ til felles nordisk forskning og behandling på områder hvor den faglige ekspertise er spesielt stor i ett eller to av landene.
- Samarbeid mellom ulike grupper av fagfolk som arbeider med små grupper av funksjonshemmede.
- Innsamling og bearbeidelse av informasjon som kan oversettes til de andre nordiske språk.
- Påpeke ulikheter når det gjelder sosiale rettigheter for samme gruppe i de ulike nordiske land og arbeide for mest mulig like bestemmelser.

- Stimulere til samarbeid mellom organisasjoner for små grupper på nordisk plan.
- Arrangere felles nordisk samling for små grupper og nordisk fagpersonell for gruppene.

Det vil være naturlig at en prosjektgruppe med de skisserte arbeidsoppgaver utøver sin virksomhet under Nordiska nämnden för handikappfrågor. Målsettingen for denne nordiske institusjon er å ta initiativ, effektivisere og samordne nordisk samarbeid for funksjonshemmede. I praksis betyr dette at nemnden bidrar til nasjonal utvikling innenfor områder som angår funksjonshemmede. Dette skjer gjennom utveksling av kunnskaper og erfaringer landene imellom, samtidig som nemnden bidrar til en best mulig utnyttelse av de samlede ressurser. Nordiska nämnden för handikappfrågor har hittil, og vil også i fremtiden, legge vekt på å støtte samarbeidsprosjekter som etter en tid kan fungere uten rådets medvirkning. Denne framgangsmåte er i tråd med tanker som nå bør være aktuelle i forbindelse med arbeidet for smågruppene: en form for nødvendig sentralisering og samling av kunnskaper før det kan skje en desentralisering til lokalmiljøet.

Under henvisning til det som her er anført henstiller vi at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

å igangsette et nordisk samarbeidsprosjekt for små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede og at dette prosjekt utføres i regi av Nordiska nämnden for handikappfrågor.

Oslo og Helsingfors, 14. juni 1982

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Bror Lillqvist (Sd)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Petter Savola (K)

Sten Söderström (Skdl)

*BILAGA 1, Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag angående nordiskt samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möten i Köpenhamn den 14–15 december 1982 och i Stockholm den 20 och 21 januari 1983.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställes att

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

å igangsette et nordisk samarbeidsprosjekt for små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede og at dette prosjekt utføres i regi av Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Rubricerade förslag går ut på att upprätta en nordisk projektgrupp för små grupper av funktionshämjade för: kartläggning, öka kontakten mellan patient- och intresseföreningar på nordisk bas, att initiera gemensam nordisk forskning, söka få fram enhetligt regelmönster för sociala rättigheter, att vara en idébank för hälso- och sjukvård samt socialvård på kommunal basis. Personkretsen beskrivs vara barn, ungdomar och vuxna med ovanliga medfödda missbildningar och kroniska sjukdomar som ger en varaktig funktionshämning. Problemet med dessa är enligt förslagsställarna att deras specifika behov inte kan tillgodoses tillräckligt dels som en följd av den alltmer decentraliserade hälso- och sjukvården dels på grund av att de centralt framtagna kunskapsökningar som sker inom varje område eller handikapp för sig inte når fram.

Förslagsställarna föreslår att projektgruppen bildas under Nordiska nämnden för handikappfrågor.

2. Remissinstanserna*Nordiska*

Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska handikappförbundet (NHF)

Nordiska nämnden för handikappfrågor

Handikapporganisationernas Nordiska Råd (HNR)

Nyresykes Nordiske Samarbeidsutvalg (NNS)

Danmark

Indenrigsministeriet
Socialstyrelsen
Amtsrådsforeningen i Danmark
Kommunernes Landsforening
Københavns Magistrat 2. Afdeling
De Samvirkende Invalideorganisationer
Dansk Sygeplejeråd

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet
Folkpensionsanstalten
Ålands landskapsstyrelse
Lungskadeförbundet
Samfundet Folkhälsan i svenska Finland
Social- och hälsoorganisationernas samarbetsförening (SAF)
Suomen kunnallislitto (Finlands kommunförbund)
Finlands svenska kommunförbund
Finlands läkarförbund
Hälsovårdens fackorganisation Tehy

Norge

Sosialdepartementet / Helsedirektoratet
Rikshospitalet, Universitetsklinikken
Den norske lægeforening
Frambu helsesenter
Institutt for blødere
Landsforeningen for Huntington sykdom
Forening for Føllings sykdom
Norsk forening for blæreextrofi og epispadi (NFBE)
Norsk forening for analatresi
Norsk forening for osteogenesis imperfecta
Sentralinstituttet for cerebral parese
Norsk forening for cystisk fibrose
Funksjonshemmedes fellesorganisasjon (FFD)

Sverige

Socialstyrelsen
Riksförsäkringsverket
Statens handikappråd
Handikappinstitutet
Karolinska institutet
Medicinska forskningsrådet (MFR)
Landstingsförbundet

Sveriges läkarförbund
De Handikappades riksförbund (DHR)
Svensk förening för rehabilitering och fysikalisk medicin

2.1 Remissinstanser som är positiva till medlemsförslaget

Nordiska hälsovårdshögskolan anför att det är ett angeläget och väl underbyggt förslag om samarbete som framförs och det är naturligt att man utnyttjar det stora befolkningsunderlag som de nordiska länderna utgör till att studera just mindre gruppers behov.

Förslaget ligger helt i linje med det forskningsprojekt som *Nordiska hälsovårdshögskolan* håller på att genomföra, vilket också påpekas i motionen. Vår studie, fortsätter *hälsovårdshögskolan*, både kartläggningen, enkäten, den socialpediatriska analysen och de bakgrundsrapporter om hälso- och socialvårdssystemen i våra länder, som också håller på att färdigställas, kommer att kunna ge väsentliga kunskaper om dessa barn, deras familjer och deras behov av stöd och hjälp av samhället. Dessa våra resultat kommer naturligtvis att ställas till förfogande för en eventuell nyutbildad projektgrupp och kan tjäna som utgångspunkt för vidare forsknings- och utvecklingsarbete.

Handikapporganisationernas Nordiska råd hälsar förslaget med tillfredsställelse. Enligt HNR:s mening finns det stora behov för dessa grupper, och specialistkunskapen är ofta bristfällig på både lokal och regional nivå inom respektive land. Med hela Norden som underlag skulle kompetensen avsevärt kunna höjas. HNR vill påpeka att projektet bör få den inriktningen att resurser inte skall tas från redan befintliga i respektive land. Utvecklingen på nordisk basis bör ske med sikte på den framtida forskningen och utvecklingen för de små och mindre kända grupperna.

Nordiska nämnden för handikappfrågor tillstyrker förslaget och framför att förslaget om ett nordiskt samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade är konkret och realistiskt. Det tar enligt nämndens mening upp ett mycket angeläget arbetsområde. Nämnden har i sin hittillsvarande verksamhet på skilda sätt kommit i kontakt med "den lilla gruppens problematik". Den är mycket väl ägnad för nordiskt samarbete. Som exempel kan nämnas skriver nämnden, deras samarbetsprojekt om handikappade barns behov av hjälpmedel och andra åtgärder som det mycket konstruktiva samarbetet i dövblind-frågor som har haft positiva effekter på nationella åtgärder inom området och som dessutom har resulterat i en väl fungerande utbildning av personal för dövblinda.

Nyresykes Nordiske Samarbeidsutvalg finner förslaget värdefullt och påpekar att det finns ytterligare små grupper med helt specifika problem som också bör omfattas av förslaget, t. ex. barn i dialys och multihandikappade barn.

Danmark

I denrigsministeriet som har låtit hämta uppgifter från socialministeriet, socialstyrelsen samt sundhetsstyrelsen är alla positiva till medlemsförslaget. Bakgrunden till förslaget är, skriver man, att det har visat sig att det för de små handikappgrupperna, på grund av kravet av specialvård samtidigt med att grupperna ofta är små, är svårt att realisera den överordnade decentraliseringsprincipen, som innebär, att var och en skall ha hjälp och behandling så nära hemmet som möjligt.

Kommunernes Landsforening har inget att erinra mot medlemsförslaget.

Københavns Magistrats 2 Afdeling instämmer i medlemsförslaget samt vill utöver de i förslaget nämnda grupperna peka på ytterligare två; Gilles de la Taurette och amyotofisk lateral sclerose.

De Samvirkende Invalideorganisationer uttalar sin sympati för den tankegång som ligger bakom rubricerade medlemsförslag, men vill samtidigt uppmärksamma att de resta problemen är, skriver invalidorganisationen långt mer omfattande än förslagsställarna skriver. Förhållandet skriver invalidorganisationen, är den att man av tradition och av praktiska och organisatoriska grunder opererar med stora handikappgrupper innanför vissa sjukdomsområden som t. ex. blinda, döva osv. Dessa samlade grupper är emellertid inte i medicinsk hänseende såväl som i andra hänseenden homogena. I realiteten är det så att varje enskild handikappgrupp av ett större eller mindre antal små grupper har eget behandlingsbehov. En del av detta behandlingsbehov kan naturligtvis utan vidare föras in i ett lokalt social- och hälsosystem, medan andra behov kräver specialinsats av en sådan karaktär att den bara kan fås i ett givet land. I Danmark har man i dag, fortsätter invalidorganisationen, genomfört en decentralisering på det sociala och medicinska området, som i några hänseenden får den verkan att den går stick i stäv mot förslagsställarnas intentioner och en utveckling som invalidorganisationen betraktar med bekymmer. Invalidorganisationen pekar i detta sammanhang på administrativa hinder som förhindrat behandling. Organisationen anför att den önskar att medlemsförslaget får en bred tillslutning men att förslaget också formuleras på ett sådant sätt att alla berörda minoritetsgrupper dras med.

Dansk Sygeplejeråd ger sin anslutning till medlemsförslaget. I samma anda som över medlemsförslaget A 631/s angående nordiskt centrum för hjärttransplantationer framför Dansk Sygeplejeråd att de med stigande betänkligheter ser på det stigande antal ansökningar via Nordisk Råd om att igångsätta samnordiska projekt inom högspecialiserade områden. Nordiska rådet bör enligt Sygeplejerådet, sikta på en bredare resursfördelning till gagn för den breda nordiska befolkningens generella sjukdomsförhållanden.

Finland

Social- och hälsovårdsministeriet framhåller att man i medlemsförslaget har utförligt redovisat att det finns vissa sjukdomar och skadekategorier, i fråga om vilka antalet patienter är mycket begränsat. Av denna anledning har många små och mindre kända grupper inte i tillräcklig utsträckning blivit uppmärksammade i samband med utvecklandet av social-, hälso- och sjukvården i respektive länder.

Social- och hälsovårdsministeriet anser det vara ändamålsenligt att man på samnordisk basis genomför ett projekt i syfte att utreda och kartlägga problem förknippade med nämnda små och mindre kända grupper av funktionshämmande. Ministeriet instämmer i uppfattningen att ett samnordiskt projekt inom detta område bl. a. kunde tjäna som en idébank och informationscentral för bl. a. primärhälsovården i de nordiska länderna.

Social- och hälsovårdsministeriet anser det vara ändamålsenligt att hit hörande projekt utförs i Nordiska nämndens för handikappfrågor regi.

Finlands kommunförbund skriver att i medlemsförslaget fästes uppmärksamhet vid en viktig sak ur handikappvårdens synpunkt. Små och mindre kända grupper av funktionshämmande kan bli "glömda" i den allmänna hälsovården och bli utan tillbörlig vård. På grund av gruppens fåtalighet har inte heller experter alltid tillräckliga kunskaper och erfarenhet om vården av sällsynta sjukdomar. Därför kan nordiskt samarbete i sökandet efter vårdformer vara motiverat. Innan man påbörjar det egentliga projektarbetet menar kommunförbundet att det vore uppenbarligen viktigt att i varje medlemsland utreda vad man hittills har gjort för att lösa detta problem. Det framgår inte av medlemsförslaget, om man t. ex. i Finland utrett, hur många personer som i Finland lider av sådana sällsynta sjukdomar. Nordiskt samarbete i handikappvården är fullkomligt motiverat, då det gäller kunskaper och erfarenheter som skall utväxlas mellan experter. Enligt kommunförbundets uppfattning bör man inte utveckla verksamheten i den riktning att inte ens för sällsynta grupper av funktionshämmande skulle inrättas samnordiska vårdanstalter. I synnerhet i vården av handikappade barn borde man ha som princip att vården sker så nära hemmet och i en bekant språkmiljö.

Hälsovårdens fackorganisation Tehy tillstyrker den föreslagna projektgruppen och rekommenderar att uppdraget formuleras i enlighet med de synpunkter på uppgiften som framgår av förslaget. Trots den medicinska utvecklingen och framstegen inom tekniken är fortfarande de funktionshämmandes ställning i dagens samhälle svår. De funktionshämmande är ofta isolerade från social interaktion, på grund av antingen sitt handikapp eller den omvårdnad det förutsätter.

Som underlydande Nordiska nämnden för handikappfrågor skulle projektgruppen i sin verksamhet ha till sin disposition redan färdigt skapade möjligheter till undersökning, koordinering och kommunikation i frågor som hänför sig till små och mindre kända grupper av funktionshämmandes problematik.

Folkpensionsanstalten ställer sig positiv till utvecklandet av ett nordiskt samarbete till förmån för fåtalig och mindre vanliga grupper av funktionshämjade. Vidare framförs att man finner att medlemsförslaget bygger på den värdefulla idén, att man med samlade krafter bör arbeta för att få små handikappgruppers totalsituation ändamålsenligt klarlagd genom att kombinera de nordiska ländernas kunskaper och erfarenheter i fråga om dessa gruppers behov, varvid syftet är att stödverksamheten skall kunna inriktas på ett meningsfullt sätt.

Social- och hälsovårdsorganisationernas samarbetsförening, SAF överlämnar yttrande från SAFs medlem Lungskadeförbundet vilken helt och fullt stöder medlemsförslaget. Förbundet vill för egen del fästa uppmärksamheten vid vården och rehabiliteringen av de barn och unga vilka lider av cystisk fibros och vars situation genom internationellt samarbete kunde förbättras. I Finland, framförs det, finns det ett dussintal sällsynta sjukdomar som endast sparsamt förekommer på annat håll. Den sakkunskap och färdighet som uppnåtts vid vården och eftervården av dessa sjukdomar skulle i sin tur genom ett etablerat samarbete vara till gagn för andra länder i de ströfall som tillkommer.

Finlands svenska kommunförbund ställer sig i allmänhet positiv till samnordiska projekt, men anser att de inte får utgöra självändamål utan att det bör finnas välgrundade skäl för en gemensam aktion. I det aktuella medlemsförslaget är det fråga om små grupper av funktionshämjade som inte ensamma har styrka att hävda sig och driva sina intressen, vilket större grupper av handikappade har. Att ta sig an dessa små grupper på det samnordiska planet är enligt förbundets uppfattning en behjärtansvärd sak och väl motiverat. Det är också lämpligt med tanke på att något nytt organ inte behöver skapas utan att projektet kan genomföras inom ramen för den verksamhet som Nordiska nämnden för handikappfrågor bedriver.

Samfundet Folkhälsan anser att det väckta medlemsförslaget är synnerligen viktigt och motiverat. Behovet av samarbete gäller bl. a. specialiseringsutbildning för olika kategorier av vårdpersonal, utbyte av erfarenheter och forskningsresultat rörande bl. a. uppsökande verksamhet och habilitering. Folkhälsan önskar särskilt framhålla behovet av samarbete inom Norden beträffande små handikappgrupper som dessutom representerar en språklig minoritet, t. ex. svenskspråkiga i Finland eller finskspråkiga i Sverige. För dessa grupper skulle det vara särskilt ändamålsenligt att utveckla ett flexibelt systematiskt samarbete kring bl. a. habilitering, skoling och yrkesutbildning.

Finlands läkarförbund anser att medlemsförslaget tycks vara väl motiverat. Av motiveringen framgår att Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg påbörjade 1979 ett projekt för att undersöka förhållanden av kroniskt sjuka och handikappade barn i Norden. Av medlemsförslaget framgår det dock inte om projektet har slutförts och vilka resultat man fått av projek-

Även om det i medlemsförslaget framförda problemet är verkligt och strävandena att utnyttja erfarenheter i de övriga nordiska länderna, i synnerhet i Norge, är värda understöd, borde man enligt Finlands läkarförbund utnyttja resultatet av Göteborgs projekt och möjliga andra undersökningar vid övervägandet av den föreslagna projektgruppens nödvändighet och mandat.

Ålands landskapsstyrelse är positiv till medlemsförslaget.

Norge

Rikshospitalet stödjer förslaget och säger att det ger uttryck för tankar som har diskuterats på Frambu hälsocenter. Tanken om att centralisera omsorgen till små och speciella grupper funktionshämmande strider efter rikshospitalets uppfattning inte mot den huvudmålsättning att de allra flesta sjuka och funktionshämmande bör få nödvändig hjälp och behandling så nära hemmet som möjligt. Många av de aktuella grupperna är så små och speciella att ett samarbete utöver landsgränserna, speciellt inom Norden, vill vara av stort värde. Rikshospitalet finner det vara en naturlig lösning om den projektgrupp som föreslås sorterar under Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Den norske lægeforening finner att medlemsförslaget bör stödjas. Det verkar inte att vara för stort då det i en första omgång är tal om att tillsätta en projektgrupp.

Norsk forening for blæreextrofi og epispadi som stiftades våren 1982 är positiva till medlemsförslaget. Föreningen har idag 25 familjer som medlemmar. Föreningen arbetar med att bygga upp ett centraliserat organ till dessa familjer, förlagt till Rikshospitalet, där barnen inte bara får kirurgisk behandling utan också kan få uppföljning och hjälp när det gäller socialmedicinska och psykosociala problem. NFBE ser medlemsförslaget som en inspirationskälla så att det skapas liknande organisationer i flera av de nordiska länderna.

Landsforeningen for Huntington sykdom är positiv till medlemsförslaget och menar bl. a. att det kommer att bli lättare att förändra regelverk innanför trygghets- och socialsektor för patienter och deras familjer när det står ett förenat nordiskt samarbete bakom.

Frambu helsesenter som är ett informations- och behandlingscentrum för olika grupper av funktionshämmande ser förslaget som en riktig och naturlig vidareföring av den verksamhet som redan finns vid Frambu. Sedan 1976 har Helsesentret i allt starkare grad koncentrerat sin verksamhet om små och mindre kända grupper av funktionshämmande i nära samarbete med bl. a. Rikshospitalet, Instituttet for blødere och Instituttet for medisinsk genetik. Hittills har fem nya intresseorganisationer tillskapats under små gruppers första uppehåll på centret. För att systematisera de erfarenheter som hälsocentret har gjort på detta område, för att förbättra översikten över medicinska och socialmedicinska organ och för att öka

informationsnivån omkring grupperna, startades våren 1982 vid centret ett kartläggningsprojekt. Projektet finansieras av socialdepartementet och skall pågå till årskiftet 1984/85.

Sentralinstitutet för Cerebral Parese som är positiva till medlemsförslaget erinrar om det samarbete inom området som redan försigår på nordisk basis. Detta samarbete finns bl. a. kanaliserat genom Nordisk pediatrik förening och Nordisk nevrologisk selskap. Vidare pågår ett konstruktivt forskningssamarbete, bl. a. arbetar just nu några från institutet i projektet "kroniskt sjuka barn i Norden", ett samarbete med Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg.

Institutet för Blödare stödjer medlemsförslaget fullt ut.

Norsk forening for osteogenesis imperfecta stödjer också förslaget fullt ut samt bifogar konkreta kommentarer till förslaget. Därutöver anför de att NFOI ar försökt att få igångsatt nordiskt samarbete inom gruppen osteogenesis imperfecta och tack vare ekonomiskt stöd från Nordisk kulturfond kunde den första nordiska Osteogenesis Imperfecta-kongressen gå av stapeln i Oslo 1981. Detta förde till ett samarbete mellan Danmark, Finland, Sverige och Norge som fortsätter med ett OI-projekt vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Föreningen tar också upp den frågan att eftersom dessa sjukdomar ärvs bör de som önskar få möjlighet till en genetisk vägledning. Erfarenheten visar att också här är det önskvärt med en centralisering.

Norsk forening for cystisk fibrose är mycket positiva men manar till försiktighet när det gäller förslaget om decentralisering. Föreningen delar tankarna, men fram till dess att den lokala apparaten är fullt och godtagbart utbyggd och kan ge en god omsorg, kan central behandling vara ett gott alternativ. Såväl denna förening som Norsk forening for osteogenesis imperfecta ger konkreta kommentarer. Båda anför att det är viktigt att detta projekt inte bara blir ett byråkratsamarbete utan det viktiga är att ta med den som konkret känner problemen och de som är engagerade i detta arbete lokalt. I sammanhanget framför de därför sin förvåning över att så få av de direkt berörda grupperna är inviterade till det möte som Nordiska nämnden för handikappfrågor arrangerar på Frambu helsesenter 20–21 december 1982.

Norsk forening for analtresi som också bildades efter ett informations- och behandlingsuppehåll på Frambu våren 1981 stödjer förslaget. Genom ett sådant projekt kan man få möjlighet till en ömsesidighet och dra nytta av varandras erfarenheter. Erfarenhetsunderlaget i vardera nordiskt land är begränsat och kunskapen om de små gruppernas helt speciella problem är minimala. Också den fackliga kompetensen är svag.

Forening for Føllings sykdom som är en intresseförening för familjer med barn med den medfödda, ärftliga Føllings sjukdom vill ge sin fulla tillstyrkan till medlemsförslaget.

Funksjonshemmedes fellesorganisasjon ser det som mycket värdefullt

att de små grupperna av handikappade sätts i centrum. FFO ansluter sig till tanken om nödvändigheten av en centralisering av behandlingsutbudet samt att det sker på "brukarnes premisser". FFO betonar att de menar att den i medlemsförslaget föreslagna projektgruppen inte kan ersätta nordiska samarbetsgrupper för var och en av de små grupperna. Projektgruppen kan inte ersätta behovet av "expertgrupper" (som i minst lika hög grad bör bestå av de funktionshämjade själva som fackfolk).

Sverige

Landstingsförbundet tillstyrker medlemsförslaget om ett nordiskt samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade samt att detta projekt knytes till Nordiska nämnden för handikappfrågor. De grupper som nämns i medlemsförslaget och som drabbas av sådana funktionsnedsättningar har emellertid samma rättigheter som övriga medborgare att få sina behov av medicinsk service tillgodosedda. Hälso- och sjukvården, då främst primärvården, skulle i sådana sammanhang kunna vara betjänt av en idébank och informationscentral sådan den skisseras i medlemsförslaget.

Socialstyrelsen stöder förslaget om att det under Nordiska nämnden för handikappfrågor bildas en särskild projektgrupp för att analysera och föreslå lösningar angående små och mindre kända grupper av funktionshämjade. Vad beträffar de exempel på aktuella arbetsuppgifter som anges stödjer socialstyrelsen särskilt frågor om kartläggning av de små grupper av handikappade i de nordiska länderna efter gemensamma kriterier och stödet till gemensam nordisk forskning och utvecklingsarbete inom området. Styrelsen är av uppfattningen att de specialister som på detta sätt ägnar sig åt en liten grupp handikappade bör utveckla ett samarbete över gränserna. Det är också angeläget att de ombudsorganisationer som bildas får kontakt med varandra eller att en organisation i ena landet öppnar för medlemmar i ett där underlaget är svagt. Likaledes stöder socialstyrelsen förslaget om att inarbeta och bearbeta information som kan översättas till de olika nordiska språken och övrigt samarbete med samma riktning.

Riksförsäkringsverket finner förslaget värdefullt. Ofta saknas specialistkompetens på regional och lokal nivå för de sjukdomar det här är fråga om. Om ett samarbete mellan de nordiska länderna bidrar till ökade kunskaper om de aktuella sjukdomsgrupperna har det medverkat till att möjligheterna till habilitering och rehabilitering vidgas för dessa grupper.

Statens handikappråd som hälsar förslaget med tillfredsställelse utgår ifrån att berörda handikappgrupper (organisationer) blir representerade i projektgruppen och att de även i övrigt blir engagerade i projektarbete.

Medicinska forskningsrådet som stöder medlemsförslaget vill göra det allmänna påpekandet att partigrupper och intresseföreningar under de senaste åren i allt större utsträckning synes försöka påverka beslutsproceduren avseende resurstilldelning till forsknings- och utvecklingsarbete

samt socialrättslig reglering. Det torde ur statsvetenskaplig synpunkt vara intressant att granska hur dessa mekanismer påverkar den traditionella beslutsproceduren vid tilldelning av resurser och utformning av regelsystem. När det gäller det aktuella förslaget anser MFR att forskning och utvecklingsarbete avseende dessa små grupper av funktionsstörda oftast kräver större underlag än ett nordiskt land kan bjuda. En samordning kan dock ge en positiv effekt och bättre förutsättningar för forskningen.

Handikappinstitutet stödjer i huvudsak det framlagda förslaget om samarbetsprojekt gällande de typer av uppgifter som tas upp i förslaget samt att projektet kan utföras i regi av nordiska nämnden för handikappfrågor. Institutet vill betona att syftet med projektet bör vara att tillsammans med berörda institutioner eller liknande verka för och initiera samarbete som sedan kontinuerligt och självständigt bör skötas av respektive institutioner.

De Handikappades riksförbund tar upp ytterligare en grupp som de finner väl värt att observera i detta sammanhang, nämligen porfyriissjukdomarna. I Sverige förekommer akut intermitterent porfyri i minst 500 fall – varjämte 2–3 gånger så många anlagsbärare torde finnas. Även i Norge, Finland, Danmark finns några släkter med dessa sjukdomsanlag.

Handikappförbundens centralkommitté hälsar förslaget att igångsätta ett nordisk samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av handikappade med tillfredsställelse. Enligt HCK:s mening finns det stora behov för dessa grupper, och specialistkunskapen är ofta bristfällig på både lokal och regional nivå inom respektive land. Med hela Norden som underlag skulle kompetensen avsevärt kunna höjas. Avslutningsvis vill HCK peka på att projektet bör få den inriktningen att resurser inte skall tas från redan befintliga i respektive land. Utvecklingen på nordisk basis bör ske med sikte på den framtida forskningen och utvecklingen för de små och mindre kända grupperna.

Karolinska institutet hänvisar med instämmande till yttrande från Institutet för fysikalisk medicin som finner de synpunkter, som redovisas i medlemsförslaget värda beaktande. Diagnostik och terapi av sällsynta sjukdomar med den i förslaget anförda omfattningen kan innebära stora svårigheter. Likaså torde det ofta bli problem att tillgodose de viktiga och svåra uppgifterna att ge ifrågavarande patienter en kontinuerlig tillsyn med hänsyn till inte bara medicinska utan även psykologiska och sociala förhållanden.

Även vården av patienter med relativt vanliga tillstånd som idiopatiska skolioser kräver redan nu centralisering till vissa centra inom Sverige. Detta antyder att behovet av centra för ännu sällsyntare tillstånd är indicerade.

När sjukvården i Sverige omorganiserades från rikskliniker till regionkliniker innebar detta vissa nackdelar för de små grupper av patienter som lider av ovanliga sjukdomstillstånd. Eftersom det rör sig om ett fåtal

patienter inom varje grupp har patientunderlaget vid enskilda regionklinikerna ofta blivit otillräckligt. Erfarenheten att handlägga de speciella medicinska, genetiska, psykologiska och sociala problem som berör dessa patienter har följaktligen ofta blivit otillräcklig.

Det första steget för dessa patienter är ju att man når fram till rätt diagnos samt att adekvat medicinsk behandling igångsättes. Patienterna med ifrågavarande ovanliga sjukdomar liksom deras familjer behöver ha ett relativt vitt förgrenat servicessystem för att fortlöpande tackla inte bara de medicinska utan även de sociala problemen som sammanhänger med sjukdomen.

Säkerligen finns åtskilliga särskilt ovanliga sjukdomar inom många medicinska områden. Det är framför allt för dessa sjukdomar som förslaget i Nordiska rådet framlagts. Det kanske är nödvändigt att man samarbetar över gränserna i Norden för att kunna skapa de centra som de sällsynta sjukdomarna kräver.

För att få en uppfattning om det reella behovet av dylika nordiska enheter måste en inventering av förekomsten av ifrågavarande sällsynta sjukdomstillstånd genomföras.

Svensk förening för rehabilitering och fysikalisk medicin finner att rent generellt synes förslaget välmotiverat och angeläget. Förslaget är dock utformat på ett sätt som gör det svårt att avgöra, om man avser ett temporärt projekt som avslutas med vissa rekommendationer, eller om man avser en permanent verksamhet.

De olika grupperna varierar i flera avseenden. Sålunda varierar förekomsten, typ av funktionsnedsättning och kunskapen därom inom hälso- och sjukvård och samhället i övrigt. Behovet av forskning och ytterligare resurser för medicinska åtgärder, rehabiliteringsåtgärder, sociala stödåtgärder och patientförening varierar. Med hänsyn till detta, vore det mera logiskt att i ett första steg föreslå en utredning, som bedömer behovet av åtgärder för varje enskild handikappgrupp. Med utgångspunkt därifrån, kan Nordiska rådet vidtaga olika centraliseringsåtgärder, för att stimulera forskning, samla kunskap och erfarenhet gällande vård, rehabilitering och social omsorg. En sådan utveckling kan knappast tänkas ske inom Nordiska rådet eller inom Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Föreningen bedömer sålunda medlemsförslaget vara mycket angeläget, men vill betona att man i initialskedet framförallt inventerar de olika smågruppernas varierande behov, så att man med utgångspunkt därifrån kan planera de mest väsentliga åtgärderna, för att förbättra situationen för de funktionshämjade.

2.2 Remissinstanser som ställer sig tveksamma till eller som avstyrker medlemsförslaget

Nordiska

Nordiska handikappförbundet är tveksamma till ett så omfattande projekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade som med-

lemsförslaget innebär. Det finns redan idag ett större antal organisationer som tillvaratar smågruppernas behov än vad förslagsställarna anger och enligt NHF:s uppfattning bör man inte sträva efter en organisationsbildning av tillgängliga resurser. NHF anser att ett samnordiskt projekt ej bör omfatta organisationernas eget arbete. Av medlemsförslaget framgår att organisationerna för små och mindre kända grupper av funktionshämjade redan idag samarbetar, och NHF vill framhålla att detta samarbete måste få utvecklas på organisationernas villkor och utan styrning av en projektgrupp. Samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade bör begränsas till att omfatta medicin- och vårdområdet.

Norge

Socialdepartementet inleder med att slå fast att det inom alla kategorier av funktionshämjade finns individer/grupper med så speciella problem att den vanliga hjälpapparaten inte har förutsättningar för att ge adekvat hjälp och behandling. Begreppet "små og mindre kjente grupper av funksjonshemmede", är exklusivt i den meningen att utgångspunkten för gruppering är en väl definierad medicinsk diagnos. Multihandikappade, som kanske är de som har det sämst ställt och representerar det största behovet av hälso- och socialtjänsten, faller utanför. När det gäller medlemsförslaget konkret anför socialdepartementet att det är naturligt att ett eventuellt nordiskt samarbete organiseras av Nordiska nämnden för handikappfrågor. Socialdepartementet är emellertid i tvivel om att man genom ett nordiskt samarbete kan förmå att organisera en totalomsorg för varje grupp som idag inte får tillfredsställande service inom den nuvarande hjälpapparaten i vardera nordiskt land. Beslut om ett sådant samarbete må fattas utifrån konkreta problemställningar där ett samarbete vill betyda bättre fackliga lösningar och/eller resursinbesparingar. Socialdepartementet anför att några av de konkreta förslag som nämns i medlemsförslaget kan vara aktuella för en nordisk projektgrupp, andra inte. Att utarbeta en översikt över organisationer och stimulera till samarbete mellan dessa organisationer samt insamling och bearbetning av information som kan översättas till andra nordiska språk, nämns bland de möjliga. Kartläggning efter gemensamma kriterier är departementet osäker om dess effekt. När det gäller forskning och behandling är de också i stark tvivel om ändamålsenligheten av ett organiserat samarbete eftersom detta lätt kan komma i konflikt med det generella siktet om mest möjlig decentraliserad hjälp. Ett nordiskt samarbete för att finna fram till en gemensam strategi för att fånga upp vilka smågrupper som över huvud taget finns hälsas positivt.

2.3 Sammanfattning

Samtliga remissinstanser så när som på norska socialdepartementet och Nordiska handikappförbundet är odelat positiva till medlemsförslaget. Socialdepartementet tvivlar på att nordiskt samarbete kan få till stånd att

organisera en total omsorg för varje smågrupp som idag inte får tillfredsställande service inom den nuvarande "hjelpeapparaten" i vardera nordiskt land. Beslut om ett nordiskt samarbete må tas utifrån konkreta problemställningar där ett samarbete kan betyda bättre faktliga lösningar och/eller resursinbesparanden. Ett eventuellt nordiskt samarbete i frågan bör emellertid organiseras av Nordiska nämnden för handikappfrågor. Handikappförbundet säger att ett samarbetsprojekt bör begränsas till att omfatta medicin- och vårdområdet.

3. Utskottet

Föreliggande förslag berör små grupper av funktionshämmande, vilkas handikapp är medfött eller förvärvat i tidig ålder. Trots den medicinska utvecklingen och framstegen inom tekniken är fortfarande funktionshämmandes ställning i dagens samhälle svår. De funktionshämmande är ofta isolerade från social interaktion, antingen på grund av sitt handikapp eller den omvårdnad det förutsätter. Att drabbas av en sällsynt sjukdom eller funktionshämning – att ha en sjukdom som man nästan är ensam om – innebär att komma utanför de vårdprioriteringar som görs därför att antalet drabbade är så litet.

Utskottet har fäst sig vid att det föreslagna samarbetet i första hand gäller de funktionshämmande som förekommer i ett relativt litet antal i varje land. Detta förhållande talar för att mycket kan vinnas genom en bättre samordning och bättre utnyttjande av de resurser som sätts in för att förbättra livsvillkoren för de grupper av människor det här gäller. Remissinstanserna har i hög grad bekräftat denna tanke.

I likhet med förslagsställarna vill utskottet understryka behovet av en viss centralisering av åtgärder till de områden där det finns personal med specialkunskaper på området. Detta ställningstagande strider enligt utskottet inte mot den huvudprincip som idag gäller i de nordiska länderna och som tar sikte på att ge nödvändig hjälp och behandling så nära hemmet som möjligt. Vad som här gäller är att en centralisering av behandlingsformer och kunskapsinhämtande först måste ske för att det skall kunna bli en effektiv decentralisering till närmiljön. Utskottet vill vidare precisera att begreppet "små och mindre kända grupper av funktionshämmande" kommer att närmare klargöras inom ramen för det föreslagna samarbetsprojektet. Förslagsställarna har för övrigt själva pekat på att antalet små grupper är avhängigt av de definitioner som används. Sådana avgränsningsproblem är därför en naturlig del av de uppgifter som bör ingå i det föreslagna samprojektet. Att kartlägga olika små grupper i de nordiska länderna efter gemensamma kriterier kommer således att vara en viktig uppgift. Utskottet ansluter sig till tanken att en nordisk projektgrupp kan fungera som en idébank och informationscentral för primärhälsovården i de nordiska länderna. Ett sådant koordinerande serviceorgan kan göra det lättare på

nationell nivå att organisera totalomsorgen för de grupper som inte får en tillfredsställande service inom den nuvarande hälso- och sjukvården.

I tillägg till den nämnda kartläggningsuppgiften torde det vara aktuellt att utarbeta en översikt över organisationer för små grupper av funktionshäm- made så att personer med ovanliga sjukdomar lättare kan få kontakt med föreningar i övriga nordiska länder, om en sådan inte skulle finnas i det egna landet. Projektgruppen bör också kunna ta initiativ till gemensam nordisk forskning och behandling på de områden där den fackliga experti- sen är speciellt stor i ett eller två av länderna samt dessutom stimulera till samarbete mellan olika grupper av fackfolk.

Dessa och andra konkreta arbetsuppgifter som nämns i medlemsförsla- get är väl ägnade till att ge samarbetet en fast och verklighetsnära grund att utgå ifrån.

Som underlydande Nordiska nämnden för handikappfrågor skulle pro- jektgruppen i sin verksamhet ha till disposition redan färdigt skapade möjligheter till undersökning, koordinering och kommunikation i frågor som hänför sig till små och mindre kända grupper av funktionshäm- mades problematik. Nämnden har i sin hittillsvarande verksamhet på skilda sätt kommit i kontakt med "den lilla gruppens problematik". Utskottet vill i sammanhanget som exempel på konstruktivt nordiskt samarbete för mind- re grupper nämna det samarbetet som sker beträffande de dövblindas förhållanden inom Nordiska nämnden för handikappfrågor och som har haft positiva effekter på nationella åtgärder inom området och som dessut- om har resulterat i en väl fungerande samnordisk utbildning av personal för dövblinda.

Under hänvisning till ovanstående får social- och miljöutskottet föreslå Nordiska rådet att anta följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

att igångsätta ett nordiskt samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshäm- made och att detta projekt utförs i regi av Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Stockholm den 20 januari 1983

Kaj Bärlund (Sd)

Karin Flodström (s)

Rune Gustavsson (c)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Förman

Tyra Johansson (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Astrid Murberg-Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Medlemsförslag

om insatser för internationell fred och nedrustning

(Väckt av Erlendur Patursson)

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å nedsette en komité av fredsforskere med oppdrag å utarbeide forslag om Nordisk Råds innsats for internasjonal fred og nedrustning.

Kirkjubøur, 24. juni 1982

Erlendur Patursson (Tvfl)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag. Forslaget ble behandlet på utvalgets møter 10. desember 1982 og 20. januar 1983.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget blir det foreslått å nedsette en komité av fredsforskere med oppdrag å utarbeide forslag om Nordisk Råds innsats for internasjonal fred og nedrustning.

Forslaget har ikke vært sendt på remiss. Økonomisk utvalg har behandlet forslaget på sine møter 16. november og 10. desember 1982 og på møtet 20. januar 1983.

2. Utvalget

Økonomisk utvalg har ved tidligere anledninger behandlet spørsmål av sikkerhets- og militærpolitisk karakter. Dette var f. eks. tilfelle i 1961, 1964 og 1966 da spørsmål vedrørende en atomvåpenfri sone i Norden ble behandlet. Videre behandlet utvalget i 1974 et spørsmål om fredlysning av Nord-Atlanteren.

Det har hele tiden vært Økonomisk utvalgs oppfatning at det ikke er utenfor Nordisk Råds kompetanse å behandle denne type saker. Likevel har utvalget ansett at Nordisk Råd skal fortsette sin praksis med ikke å behandle utenrikspolitiske problemer som har sammenheng med sikkerhets- og militærpolitiske spørsmål. Dette er fremdeles Økonomisk utvalgs oppfatning.

Utvalget vil også opplyse om at på initiativ fra Nordisk Råd, se rekommendasjon nr. 9/1966, er Nordisk samarbeidskomité for internasjonal politikk inklusive konflikt- og fredsforskning opprettet.

Utvalget foreslår derfor
at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforsla-
get.

Stockholm 20. januar 1983

<i>Hallvard Bakke (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)</i>
<i>Povl Brøndsted (V)</i>	<i>Mikko Ekorre (Skdl)</i>
<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Asbjørn Joensen (Sjfl)</i>	<i>Elver Jonsson (fp)</i>
<i>Anker Jørgensen (S)</i>	<i>Erkki Liikanen (Sd)</i>
<i>Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)</i>	<i>Gunnar Nilsson (s)</i>
	Formann
<i>Páll Pétursson (F.)</i>	<i>Sten Svensson (m)</i>
<i>Karin Söder (c)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>

Medlemsförslag

om nordiskt samarbete om u-landsutbildning

(Väckt av Kjell Magne Bondevik, Kirsti Grøndahl, Bertil Jonasson, Arvo Salo, Rolf Sellgren och Bengt Wiklund)

Ett allt större antal specialister inom olika områden från de nordiska länderna har efter hand kommit att tjänstgöra som experter i en rad länder i olika delar av världen. År 1960 avsåg Nordiska rådet att genom en rekommendation få till stånd en speciell skolning av dylika experter före utresan i syfte att effektivisera deras insatser (*rek. nr 9/1960*). Regeringarna rekommenderades att ta upp frågan om ett gemensamt nordiskt initiativ för att befordra och samordna utbildningen av experter för tjänstgöring i utvecklingsländer.

Rekommendationen slutbehandlades 1962, sedan viss samordning skett av nationella orienterings- och rekryteringskurser för u-landsexperter. Så har t. ex. vid Nordiska afrikainstitutet i Uppsala ett antal kurser för experter arrangerats och i vissa fall har expertkurser i Danmark supplerats med språkundervisning i SIDA:s regi.

Med det alltmer utvidgade expertbiståndet har man fått en allt klarare bild av de krav som ställs på den personal som handlägger och beslutar om biståndsprojekt samt den personal som skickas ut för att genomföra projekt. Goda kunskaper krävs både inom vederbörandes eget yrke vad beträffar språk och om den främmande miljön.

Yrkeskunskaper torde ofta böra kompletteras inom områden som administration, arbetsledning och deltagande i förhandlingar. Vidare erfordras orientering om de regler som gäller för respektive u-land. Den gängse språkutbildningen behöver ofta kompletteras med språk som portugisiska och swahili.

I dag finns i Norden inget speciellt u-landsforum, som kan motsvara dessa behov av utbildning, som torde vara gemensamma för alla de nordiska länderna som har projekt i olika u-länder respektive deltar i multilaterala projekt. Det torde finnas goda möjligheter att ytterligare samordna de nationella utbildningsresurserna. I den svenska utredningen "Utbildning för uppdrag i u-land" (SOU 1980: 38) görs denna bedömning av de nordiska ländernas utbildning på detta område:

De nordiska biståndsorganens utbildningsverksamheter är varandra ganska lika. Detta beror till del på att den allmänna synen på personalbistånd och förberedelsefrågorna är relativt lika och också på att man kunnat enas om en gemensam målsättning för utbildningsverksamheten. Uppbyggnad av utbildningsverksamheten har i alla fyra länderna skett parallellt och utbytet av information och idéer har tidvis varit livligt. Det förekommer ett regelbundet utbyte av kursplaner och material och framför allt i språk har man sänt kursdeltagare till varandras kurser. Ungefär en gång om året brukar hållas en nordisk utbildningskonferens för ömsesidig information och utbyte av tankar och idéer samt för uppföljning av gemensamma projekt. De konkreta samarbetsprojekten har emellertid varit få.

Nationellt har *Danmark* en utbyggd kursverksamhet genom DANIDA och Mellempfolkeligt Samvirke (den danska fredskårsorganisationen), *Norge* genom Norad och *Finland* genom FINNIDA. Någon motsvarande organiserad utbildning finns ej i *Island*. I *Sverige* har SIDA byggt upp en utbildningsorganisation i egen regi såväl för språkundervisning som för övrig u-landsförberedelse med både allmän och mera specialiserad inriktning. Utbildning ges vid SIDA:s kursgård i Uppsala och vid Sandöskolan i Kramfors. 1981 beslöt riksdagen att den u-landsutbildning som bedrevs vid Sandöskolan skulle reformeras och byggas ut genom att huvuddelen av den språkutbildning som SIDA bedrev och utbildningen av den nya fredskåren förlades dit. SIDA:s dittillsvarande språkundervisning i Västerås avvecklades därigenom. U-lands- och språkutbildningen vid Sandöskolan syftar till att underlätta rekrytering av biståndsarbetare samt öka kännedomen av förhållanden i u-länderna.

Genom den utbyggnad som ägt rum har Sandö U-centrum, som skolan numera kallas, blivit det största centret för u-landsinriktad utbildning i Norden. Framför allt erbjuder den fördelen att både allmänorienterande kurser och språkkurser ges på samma plats och att u-landspersonal inför utresan sålunda kan få en kombinerad utbildning.

Som ovan framgått finns redan ett visst samarbete på detta utbildningsområde i Norden. Det har sålunda konstaterats att det finns ett utbildningsbehov som det kan vara svårt att tillfredsställa i de enskilda länderna. Inte minst i dagens ekonomiska situation är det angeläget att ta tillvara de resurser som redan finns och se till att de på bästa sätt utnyttjas. Som ett led häri kan det vara lämpligt att samordna de utbildningsinsatser som görs, t. ex. så att varje lands utbildningscenter kan betjäna flera länders elever inom det område där man har den största erfarenheten.

En annan möjlighet vore att utnyttja Sandö U-centrum på samnordisk basis. Skolan, som är öppen för elever från alla nordiska länder, har redan haft ett antal elever från Finland. Ledningen för Sandö har företagit studiebesök i de andra nordiska länderna och tagit emot studiebesök från en nyinrättad u-landskurs vid Helsingfors universitet. Skolans ledning är positiv till att ta emot ett större antal elever från andra nordiska länder.

Man kan även överväga en kombination av båda ovannämnda utbild-

ningsmodeller. Samordnat utnyttjande av alla i Norden tillgängliga utbildningsresurser på detta område bör vara målsättningen.

Vi får mot bakgrund av ovanstående hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företa en kartläggning av u-landsutbildningen i de nordiska länderna och med ledning därav vidta erforderliga samordningsåtgärder för att uppnå bästa möjliga utnyttjande av de nordiska resurserna på detta område.

Helsingfors och Stockholm den 9 september 1982

Kjell Magne Bondevik (Kr. F)

Kirsti Grøndahl (A)

Bertil Jonasson (c)

Arvo Salo (Sd)

Rolf Sellgren (fp)

Bengt Wiklund (s)

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag. Utvalget har behandlet forslaget på sine møter 20. – 21. januar og 11. februar 1983.

1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget vises det til rekommandasjon nr 9/1960 som avskrevs i 1962. Hensikten med rekommandasjonen var å ta opp spørsmålet om et felles nordisk initiativ for å få i stand og samordne utdanning av eksperter som skulle tjenestegjøre i u-land. En viss samordning skjedde som følge av rekommandasjonen.

De tilleggskunnskaper som kreves ved arbeid i u-land vedrører ekspertens yrke, språkkunnskaper og viten om u-landets miljø og kultur.

I den svenske utredningen "Utbildning för uppdrag i u-land" (SOU 1980: 38) sies det bl. a. at de nordiske bistandsorganisasjonenes utdanningsvirksomheter har viktige likhetstrekk. Videre påpekes at det foregår en, til tider, omfattende utveksling av informasjon og ideer o. l. De konkrete samarbeidsprosjektene har imidlertid vært få.

I medlemsforslaget påpekes at Sandø U-centrum er den største institusjon i Norden for u-landsutdanning.

I dagens økonomiske situasjon er det viktig å utnytte de ressurser som finns best mulig. Tre forslag framsettes:

- Samordning av utdanningsressursene, slik at hvert lands utdanningsorganisasjon betjener flere lands elever på det området der man har størst erfaring
- Utnytting av Sandø U-centrum på felles nordisk basis
- Kombinasjon av de to ovennevnte forslag

Forslaget munner ut i en rekommandasjon overfor Nordisk Ministerråd om å foreta en kartlegging av u-landsutdanningen i de nordiske land og ut fra kartleggingen sette i verk nødvendige samordningstiltak for å oppnå best mulig utnytting av de nordiske ressursene på dette området.

*2. Remissuttalelser er mottatt fra følgende myndigheter og organisasjoner:**Nordiske*

Centralinstitutt for Nordisk Asienforskning (CINA)

Nordisk prosjektekspertfond

De nordiske industriforbunds fellesorgan

Danske

Udenrigsministeriet/Danida
Mellempfolkeligt Samvirke
Red Barnet

Finske

Ministeriet för utrikesärendena
Helsingfors handelshögskola
Helsingfors universitet
Yrkesutbildningsstyrelsen
Ålands landskapsstyrelse
Finlands Röda Kors

Norske

Norad
Norges Røde Kors

Svenske

Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)
Handikapporganisationernas internationella biståndsstiftelse (SHIA)
Sandö U-centrum
Rädda barnen
Svenska missionsrådet
Svenska röda korset
Sveriges läkarförbund
Universitets- och högskoleämbetet

I det følgende omtales først de remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslagets intensjoner. Deretter behandles uttalelser som ikke tar stilling til forslaget.

*Remissuttalelser som i det vesentlige støtter medlemsforslaget:**Nordiske*

Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA) støtter både medlemsforslagets rekommandasjon og målsetning. Da ressursene i Norden er begrenset, og behov og målsetning for u-landsutdanning har viktige likhetstrekk, bør en samnordisk utdanning være realistisk, forutsatt at den leder til høyere kvalitet og besparelser.

CINA viser til de fellestiltak som refereres i SOU 1980:3 "Utbildning för uppdrag i u-land". Videre påpekes at CINA's bibliotek og øvrig bakgrunnsmateriale kan nyttes ved utdanning for tjenestegjøring i Asia. CINA retter også oppmerksomheten mot den utdanning i u-landskunnskap som gis ved Uppsala universitet.

Nordisk prosjektportfond har den oppfatning at den foreslåtte kartlegging av u-landsutdanningen kan bli meget nyttig. Det legges i uttalelsen

vekt på nødvendigheten av styrket kunnskap om økonomiske problemstillinger av økonomisk virksomhet i u-land og viten om institusjoner i Norden som kan yte finansiell bistand til u-land.

Danske

Udenrigsministeriet har lagt saken fram for *Danida* som mener at det nåværende nordiske samarbeid om u-landsutdanning er meget fruktbart og bør fortsette. De nasjonale utdanningsprogrammer bør koordineres slik at ressursene utnyttes best mulig. Et formalisert samarbeid med Sandö U-centrum frarådes.

Finske

Ministeriet för utrikesärendena uttaler at problem i samband med u-landsutdanning i høy grad kan reduseres ved samnordiske tiltak. Ministeriet går derfor inn for en kartlegging av u-landsutdanningen i de nordiske land. Samtidig anser utrikesministeriet at de vesentligste samarbeidsbehov og tyngdepunktet for kartleggingen bør være:

1. Eventuelle samnordiske utdanningsinstitusjoner bør fungere som en støtte for de nasjonale bistandsorganene.
2. Man bør unngå å opprette overnasjonale utdanningsinstitusjoner og utforme samarbeidet i samsvar med prinsippet at hvert medlemsland tar ansvar for en spesialsektor etter en gjensidig overenskomst.
3. Den samnordiske utdanningsvirksomheten må i første rekke gjelde den u-landsinnrettede faglige videreutdanning samt språkutdanning.

Helsingfors handelshögskola gir u-landsutdanning gjennom det s. k. PRODEC-programmet. Det har vært problematisk å skaffe tilstrekkelig utdannede, erfarne og språkmektige personer. Videre sies det at i Finland mangler man en systematisk utdanning for eksperter i u-landsspørsmål, særskilt på det økonomiske området. Handelshögskolan anser det hensiktsmessig å utvikle samarbeidet etter en viss initialfase, for å utforme bedre ekspertenes allmenne bakgrunn samt å innlede et visst samarbeid for å bedre utdanningen for økonomiske eksperter.

Først bør man kartlegge utdanningsbehov og -ressurser. Deretter kan man ta standpunkt til hvordan arbeidsfordelingen skal være og finne vilken grad av koordinering som er nødvendig.

Helsingfors universitet mener at tanken om nordisk samarbeid om u-landsutdanning er verdt å støtte av flere årsaker. Det legges vekt på bedre ressursutnytting, noe som kan gi en grundigere utdanning.

En utnytting av Sandö for arrangering av langvarige kurs synes hensiktsmessig. Derimot kan kortvarige orienterings- og spesialkurser arrangeres i de ulike land etter behov.

Yrkesutbildningsstyrelsen understreker at u-landsutdanningen må utvikles slik at alle de nordiske lands utdanningsbehov kan tilgodeses. Det er av største betydning at hvert land utvikler sitt eget u-landsutdanningssystem.

En utnyttning av Sandö U-centrum på samnordisk basis som et supplement til de enkelte lands egne utdanningsinstitusjoner kan være hensiktsmessig. Men dette må ikke bremse på utbyggingen av de nasjonale u-landsutdanningsinstitusjoner. Også modellen med å la hvert lands utdanningsinstitusjoner betjene elever fra alle de nordiske land synes hensiktsmessig. En kartlegging av u-landsutdanningen i de nordiske land sees på som en forutsetning for videre samordningstiltak.

Ålands landskapsstyrelse støtter forslaget.

Finlands Röda Kors viser til den utdanning de gir til u-landspersonale. Det sies at samnordiske utdanningsressurser skulle kunne utnyttes idag. Videre sies det at det er grunnlag for å gjennomføre en undersøkning av behov og ressurser på u-landsutdanningsområdet. De resultat og forslag som undersøkelsen eventuelt vil kunne ut i bør senere kunne vurderes på fritt grunnlag.

Norske

Norad er enig i medlemsforslaget om ytterligere samordning av de nasjonale ressursene innen u-landsopplæringen. Det er imidlertid Norads oppfatning at de enkelte bistandsorganisasjoners forberedelseskurs for eksperter som gis i direkte tilknytning til utreise bør beholdes. Norad ville se det som en fordel om samordning av opplæringsbehov blir tatt med i den foreslåtte kartlegging av u-landsopplæring i de nordiske land.

Norges Røde Kors ville se det som en fordel om man sentralt i Norden fikk et utdanningssenter for u-landspersonale, gjerne basert på den erfaring som allerede er vunnet gjennom Sandö U-centrum.

Svenske

Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) viser til at bistandsorganisasjonene i de nordiske land har bygget opp egne utdanningsorganisasjoner som direkte er tilpasset egne behov. SIDA mener imidlertid at et samarbeid om språkutdanningen bør kunne komme istand. Det finns muligheter for felles prosjekter innen områdene testutvikling, test av evne til å lære språk, utvikling av nye former for språkutdanning osv. Mulighetene for i større grad å benytte Sandö U-centrum i større grad på nordisk basis bør prøves.

Sandö U-centrum, nämnden för u-landsutdanning, deler medlemsforslagets synspunkter om en bedre nordisk samordning av u-landsutdanningen. Nämnden støtter derfor forslaget. Det gjøres oppmerksom på at Sandö U-centrums kapasitet er i ferd med å utvides.

Handikaporganisationernas internationella biståndsstiftelse (SHIA) mener det er av største betydning at spørsmål vedrørende handikappede integreres i en samordnet nordisk utdanning av bistandspersonell.

Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) anser at en kartlegging av u-landsutdanningen vil være verdifull og støtter forslaget. Videre mener

UHÄ at det er vesentlig med en klar arbeidsfordeling mellom den langsiktige forberedende utdanning for tjenestegjøring utenlands og en mer kort-siktig og spesialisert utdanning. Den førstnevnte bør høyskolene fortsatt ha ansvaret for. Utdanning av høyskolekarakter bør ikke innordnes i virksomheten til Sandö U-centrum.

Rädda barnen er positive til en kartlegging av u-landsutdanningen i de nordiske land. Man savner imidlertid forslag til videreutdanning av helse-, sykehus- og sosialarbeidere. Det vises til et pågående samnordisk arbeid for å få istand en felles nordisk utdanning på disse felt, spesielt rettet på forhold i u-land. Et forslag går ut på at eksamen på dette området skal kunne avlegges ved Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Dette forslaget mener *Rädda Barnen* er bedre enn en ytterligere utbygging av Sandö U-centrum. Eventuelt kunne man utbygge Sandö U-centrum med spesialkurser for vei- og vannutbyggingsteknikk, jordbruk m. m.

Svenska röda korsets virksomhet er knyttet til hjelp i forbindelse med katastrofer. Organisasjonen har derfor først og fremst behov for en gruppe yrkesutdannede personer som kan stå til tjeneste på kort varsel.

Organisasjonen kan ikke se noen hindringer for at en viss del av utdanningen ved Sandö U-centrum i større grad gjøres samnordisk. I tillegg bør det opprettes centra andre steder i Norden for å dekke språkundervisning som ikke gis ved Sandö U-centrum. Alle utdanningscentra burde gi korte kurser innen ulike fagområder som f. eks. u-landsteknikk, administrasjon, sosialantropologi og kulturhistorie.

Svenska röda korset støtter forslaget om en kartlegging av u-landsutdanningen i Norden.

Svenska missionsrådet mener hensikten med forslaget er godt og mener det er viktig å utnytte nordiske ressurser best mulig. Rådet legger imidlertid større vekt på samnordiske tiltak for å få istand spesialisert utdanning framfor samarbeid om allmenne u-landsforberedelser. Dette fordi allmenne u-landsforberedelser kan komme istand lett i de enkelte land uten bruk av alt for spesialisert personell, og fordi rekrutteringen av elever er stor nok i de enkelte land. Spesialisert undervisning i f. eks. administrasjon, arbeidsledning, forhandlingsteknikk, helse- og sykepleie osv. er det større behov for å samarbeide om. Rådet håper en kartlegging av de nordiske ressurser kan påbegynnes snarest.

Sveriges läkarförbund mener det foreligger et behov for en særskilt utdanning ved arbeid i u-land og at et nordisk samarbeid om en slik utdanning vil være verdifull. Det vises til behov innenfor helse- og sykepleiesektoren. Forbundet mener at Sandö U-centrum er viktig for språkutdanningen, men kan ikke erstatte de u-landsmedisinske kurs som gis andre steder i Norden.

*Remissuttalelser som ikke tar stilling til medlemsforslaget**Nordiske*

De nordiske industriforbunds fellesorgan meddeler at forslaget ikke dekker et saksområde som det er naturlig for organet å uttale seg om.

Danske

Mellemfolkeligt Samvirke viser til det kursprogram deres personell gjennomgår før tjenestegjøring i u-land.

Red Barnet viser også til den utdanning som organisasjonens personell benytter.

3. Utvalget

Økonomisk utvalg oppfatter det framlagte medlemsforslag som et konstruktivt bidrag til å øke nordisk samarbeid og til å utnytte de nordiske lands bistandsressurser på en mer effektiv måte.

I det innkomne remissmateriale nevnes en rekke institusjoner som gir videreopplæring av personer som skal arbeide i u-land. Slik opplæring gis både av uavhengige utdanningsinstitusjoner og av en del av de organisasjoner som selv sender personer til u-land. Det er en nesten enstemmig oppfatning blant remissinstansene at det er behov for en kartlegging av de utdanningsmuligheter som finnes på dette feltet i de nordiske land.

Økonomisk utvalg deler denne oppfatningen. Utvalget vil imidlertid tilføye at det er like viktig å finne fram til hvilke felter innen u-landsutdanning det er behov for, men som ikke finnes i de nordiske land. Mange remissinstanser peker på områder som er dårlig dekket. Dette gjelder for eksempel sjeldne språk, økonomi, administrasjon, u-lands syke- og helsepleie. Økonomisk utvalg går derfor inn for at det blir satt igang en kartlegging både av u-landsutdanningen i de nordiske land og av behovet for slik utdanning.

I medlemsforslaget tas spørsmålet opp om hvordan en nordisk u-landsutdanning bør organiseres. Et av forslagene går ut på å utnytte Sandö U-centrum i Sverige på felles nordisk basis.

Blant remissinstansene er det svært ulike oppfatninger av hvordan u-landsutdanningen bør organiseres. Økonomisk utvalg mener at den ovenfor nevnte kartlegging av u-landsutdanningen må få stor betydning for den endelige avgjørelse i denne sak. Utvalget går ut fra at Nordisk Råds organer får seg forelagt den ferdige kartleggingsrapport og forslag til samordningstiltak. I utgangspunktet finner utvalget imidlertid at det synes mest hensiktsmessig å spre utdanningen på flere institusjoner. Dette har flere årsaker. De nordiske land har allerede opparbeidet ekspertise og et utdanningstilbud som det er viktig å ta vare på. Dessuten er behovene for u-landsutdanning noe ulike i de forskjellige nordiske land. Dette har sammenheng med at de ulike nordiske land tildels retter sin u-landsinnsats mot forskjellige geografiske områder og økonomiske, sosiale og kulturelle sek-

terer. En nordisk samordning for best mulig utnytting av ressursene som brukes til u-landsutdanning, må ta utgangspunkt i de eksisterende institusjoner i alle de nordiske land og utvikle på nordisk basis de som har størst ekspertise på de ulike utdanningsområder.

En rekke remissinstanser er opptatt av hvilken type u-landsutdanning som egner seg for nordisk samarbeid. Svenska missionsrådet skriver f.eks. at det legger større vekt på samnordiske tiltak for å få istand spesialisert utdanning enn samarbeid om allmenne u-landsforberedelser. Dette fordi allmen u-landsforberedelse lettere kan komme istand i de enkelte land uten bruk av alt for spesialisert personell. Dessuten er rekrutteringen av elever stor nok for en effektiv ressursutnytting i de enkelte land.

Økonomisk utvalg mener disse synspunktene bør tas hensyn til ved en oppfølging av medlemsforslaget. I første rekke vil det være hensiktsmessig å samarbeide på slike områder hvor det er spesielt gode muligheter til å oppnå stordriftsfordeler. Dette gjelder særlig for områder hvor ressursene og behovet i de enkelte land er små. En samordning kan senke undervisningskostnadene og samtidig gi en bedre utdanning.

På utdanningsområder av mer generell art kan en viss samordning også være hensiktsmessig. Av remissmaterialet framgår det at det allerede idag foregår et ganske utstrakt samarbeid også om slik utdanning. Dette skjer ved at flere institusjoner tar opp elever fra alle de nordiske land og ved informasjonsutveksling mellom personalet ved de ulike institusjoner og organisasjoner. Økonomisk utvalg har notert seg at en del av dette samarbeidet er kommet istand på bakgrunn av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 9/1960 angående spesialutdanning av eksperter for underutviklede land. Det må være en viktig oppgave å styrke dette arbeidet i tiden framover.

På bakgrunn av det som er anført ovenfor vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en kartlegging av tilbudet av og behovet for u-landsutdanning i de nordiske land. Ut fra kartleggingen rekommanderes Nordisk Ministerråd å sette iverk hensiktsmessige samordningstiltak.

København, 11. februar 1983

Davið Aðalsteinsson (F.)

Ulf Adelson (m)

Gunnar Berge (A)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Lone Dybkjær (RV)

Ivar Hansen (V)

Nestformann

Karen Thurøe Hansen (KF)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅS)

Paul Jansson (s)

Anker Jørgensen (S)

Marit Rotnes (A)

Gunvor Schnitler (H)

Jøgvann Sundstein (Fkfl)

Ola Ullsten (fp)

Medlemsförslag

om nordiskt handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet

(Väckt av Gunnar Berge, Gro Harlem Brundtland, Eiður Guðnason, Svend Jakobsen, Paul Jansson, Anker Jørgensen, Sakari Knuutila, Bror Lillqvist, Gunnar Nilsson, Arvo Salo och Bernhardt Tastesen)

De nordiske land møter nå tilsvarende økonomiske problemer som i OECD-landene forøvrig: Lav økonomisk vekst, stagnasjon eller tilbakegang i sysselsetting, høy og stigende arbeidsløshet og tilsvarende i industriproduksjon og produktive investeringer.

Det er uakseptabelt at arbeidsløshet blir et middel i den økonomiske politikken. En slik utvikling er en trussel mot en demokratisk samfunnsutvikling, mot en rettferdig fordeling, mot en videre utvikling av velferds-samfunnet og mot økonomisk utvikling og sosial trygghet.

Videre medfører den raskt økende arbeidsløsheten stigende utgifter til arbeidsløshetsstøtte, til arbeidsmarkedstiltak og til sosiale utgifter. På ett år utgjør nå disse direkte utgiftene et sted mellom 30 og 40 milliarder kroner i de nordiske land. Bortfall i skatteinntekter og produksjon dobler sannsynligvis disse kostnadene.

Det er derfor nødvendig at de nordiske land fortsetter sitt økonomiske samarbeid. Skal dette være mulig, er det nødvendig med tiltak på ulike plan:

- nasjonale tiltak
- et økt økonomisk samarbeid mellom de nordiske land
- en nordisk samordnet politikk overfor andre vestlige lands regjeringer og internasjonale organer med økonomisk-politiske oppgaver.

Det vil nå være behov for et nordisk handlingsprogram. Nordisk Ministerråd bør således ta initiativ til

- å la kravet om full sysselsetting prege det nordiske regjerings- og parlamentarikersamarbeidet,
- å kartlegge grunnlaget for og fremme en samordnet og avstemt økonomisk stimulanspolitikk,
- å utvikle videre det nordiske samarbeidet i internasjonale økonomiske fora, spesielt OECD, og arbeide for et samordnet stimulans- og investeringsprogram mellom landene,
- å drøfte samarbeid omkring og koordinering av større innkjøpsprogram innenfor den offentlige sektor, bl. a. gjennom felles kontrakter for industriutvikling,

- å drøfte former for en utvidelse av det nordiske valutasamarbeidet,
- å klargjøre grunnlag og former for et utvidet samarbeid på petroleumssektoren innenfor områdene prospektering, innkjøp, transporter og raffinering, der de statlige oljeselskapene bør spille en sentral rolle,
- å gjøre 1984 til et nordisk sysselsettingsår med bakgrunn i felles innsats for økonomisk utvikling og full sysselsetting.

Under henvisning til hva som her er anført foreslås:

- at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å ta initiativ til at det iverksettes et nordisk handlingsprogram for å motvirke økende arbeidsløshet.

Oslo, Reykjavík, Stockholm, København og Helsingfors, 29. oktober 1982

Gunnar Berge (A)

Gro Harlem Brundtland (A)

Eiður Guðnason (A.)

Paul Jansson (S)

Svend Jakobsen (S)

Anker Jørgensen (S)

Sakari Knuutila (Sd)

Bror Lillqvist (Sd)

Gunnar Nilsson (S)

Arvo Salo (Sd)

Bernhardt Tastesen (S)

*BILAGA 1***Uttalande av Nordiska rådets social- och miljöutskott**

Arbetsmarknadssituationen i de nordiska länderna är alarmerande. Detta konstaterade utskottet bl. a. i sitt betänkande över C 1/1982. Den präglas av ökande arbetslöshet, särskilt bland ungdomen, en nedgång i sysselsättningen och en minskning av antalet lediga platser.

De nordiska länderna har alla uppfattningen att arbetet och dess villkor har ett avgörande inflytande på människans välfärd. Meningsfullt arbete åt alla är därför ett grundläggande mål för de politiska strävandena i alla de nordiska länderna. Sedan 1954 finns det en nordisk överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad, reviderad 1982. I dag ses arbetskraften i Norden som en samhällsresurs och länderna har ett gemensamt mål; full sysselsättning. De nordiska länderna har därmed också tagit på sig ett gemensamt ansvar att sörja för arbetskraften och för att hinder undanröjs så att det skall bli så enkelt som möjligt att flytta mellan länderna.

Arbete innebär i dag för den enskilde en källa till ekonomisk försörjning, identitet, oberoende, solidaritet och meningsfullhet. Arbetsvillkoren bestämmer många andra fundamentala villkor om hälsa, möjligheter till politiskt och fackligt arbete, fritidsmöjligheter, arbetskamrater, arbetsresor och rekreation.

Många rättigheter hänger på arbetets spik, pensionsförmåner, sjukersättning, föräldraförsäkring samt att familjepolitiken av i dag har sin grund i att var och en oberoende av kön och civilstånd ansvarar för sin egen och eventuella barns försörjning.

Arbetslösheten stiger i Norden med undantag för Island. Under förutsättning av en industriell uppgång kan sysselsättningen öka dock inte så starkt som tidigare. Motsatt utveckling är på sikt inte osannolik – investeringar och industriell produktion kan förväntas leda till produktionsstegringar vars nettoeffekt är minskad efterfrågan på arbetskraft. Denna utveckling ställer frågor om arbetets värde och betydelse för människan på sin spets. Kommer begreppet arbete att förändras i en tid då samhället inte kan erbjuda alla sina medlemmar förvärvsarbete av tidigare typ?

Trots att flera än någonsin har sysselsättning, främst beroende på en ökning av antalet deltidstjänster, är arbetslöshetssiffrorna rekordhöga. Arbetslöshetssiffrorna i Norden är de högsta under det nordiska samarbetets efterkrigshistoria. Ungdomsarbetslösheten är över 200 000 och över 800 000 är öppet arbetslösa i de nordiska länderna. Fler och fler får uppleva hur det är att leva som arbetslös i en nödtvungen sysselslöshet i de nordiska välfärdssamhällena. Det gör det nödvändigt att inte enbart formulera och redovisa arbetslöshetens samhällsekonomiska konsekvenser. Dess sociala

och emotionella kostnader för den enskilde måste också redovisas. Arbetslösheten är också i hög grad ett fysiskt och psykiskt hälsoproblem. Det är en livssituation som tär allvarligt på hälsan med negativa konsekvenser såväl för den enskilde som för samhället.

Följderna av arbetslöshet är naturligtvis komplexa och ger sig till känna på olika sätt bl. a. beroende på hur långvarig arbetslösheten varit, och om det är fråga om personer som tidigare haft arbete. Ingen form av arbetslöshetsskydd eller medborgarlön kan fylla det tomrum som under arbetslöshet uppkommer i en människas tillvaro.

Ungdomsarbetslösheten är allvarligast. Den har blivit ett av Nordens och för övrigt hela västvärldens allra allvarligaste sociala problem. De unga som utsätts för arbetslöshet drabbas av sociala och psykologiska följdverkningar som kan vara ödeläggande för den enskilde. Men också för samhället är ungdomsarbetslösheten kritisk eftersom man inte på längre sikt kan undgå spänningar i samhället. Lång arbetslöshet kan medföra en total passivitet för den enskilde. En stor del av varje årskull som slutar skolan hålls utanför aktiviteter som värdesätts i samhället och som gör att man blir socialt accepterad.

Insatser för att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten förordades i *rek. nr 28/1981*. Längre perioder av arbetslöshet kan, särskilt för yngre personer, medföra svårigheter att åter vinna inträde på arbetsmarknaden. Det gäller framför allt tre kategorier: 1) ungdom med sociala hinder, 2) ungdom utan yrkesutbildning och 3) ungdom som saknar yrkeserfarenhet. Kraftfulla insatser måste – vilket utskottet framförde i samband med sitt betänkande över medlemsförslag A 574/s angående åtgärder för att motverka ungdomsarbetslöshet – göras på nationellt plan för att hindra de stora mänskliga, sociala och ekonomiska problem som ungdomsarbetslösheten innebär. Alla ungdomar bör garanteras arbete, praktik eller utbildning vilket i dagligt tal kallas ungdomsgaranti.

Helt avgörande för möjligheterna att bereda ungdomen en meningsfull sysselsättning är den ekonomiska politiken. I dagens läge behövs snabbt insatta och i expansiv riktning verkande ekonomisk-politiska åtgärder. Dessa åtgärder behöver dock kompletteras med en större arbetsmarknads-politisk beredskap. En ökad satsning för att effektivisera arbetsförmedlingarnas insatser för de unga bör ske. Kontakterna bör förbättras mellan arbetsförmedlingarna, skolan och arbetsgivarna. Utskottet önskar särskilt understryka utbildningens betydelse när det gäller att komma till rätta med ungdomsarbetslösheten. 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad, reviderad 1982, bör kunna öppna möjligheter för ungdomar att under längre eller kortare tid arbeta eller utbilda sig i annat nordiskt land. Därmed kunde olikheter i efterfrågan på arbetskraft jämnas ut inte bara mellan regionerna utan också mellan länderna.

De rapporter som utarbetas på nordiskt plan på arbetsmarknadsområdet bör ges stor spridning och tillställas bland annat arbetsmarknadsmyndighe-

terna på regional och lokal nivå samt arbetsmarknadsparterna. En nära och kontinuerlig samverkan mellan myndigheter och arbetsmarknadsparterna på nationellt och nordiskt plan utgör en förutsättning för att goda resultat skall kunna uppnås i kampen mot ungdomsarbetslösheten.

I rek. nr 7/1977 föreslås inrättandet av ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor. Ministerrådet har år efter år svarat och svarar att det inte är aktuellt att upprätta det föreslagna arbetsmarknadsinstitutet. Social- och miljöutskottets ståndpunkt är fortsatt att detta institut bör etableras. Det finns många viktiga arbetsuppgifter som det skulle kunna lösa på ett ur nordisk synvinkel förtjänstfullt sätt. Etablerandet av ett dylikt institut utgör ett komplement och inte ett alternativ till det samråd som försiggår mellan ministerrådets olika organ och arbetsmarknadsparterna. Ministerrådet redovisar att ett studieobjekt beträffande följderna för arbetsmiljön av en arbetstidsförkortning har inletts 1982 men mot bakgrund av att intresset för arbetstids- och ledighetsfrågorna har ökat under de senaste åren kommer projektet att pågå även under 1983. Utredningen väntas utgöra en god grund för att närmare studera effekterna av en betydande arbetstidsförkortning. Det är gott och väl. *I rek. 6/1977* angående förkortning av arbetstiden har Nordiska rådet rekommenderat Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra. Trots att sex år gått sedan rekommendationen antogs och trots att arbetstidsproblemet är större i dag än då har man inte tagit itu med att utreda vad en betydande arbetstidsförkortning får för samhällsekonomiska och sociala följder.

Projektet angående deltidsarbete i Norden igångsattes 1981. Utskottet framförde i sitt betänkande över *C 1/1982* att detta projekt bör ges hög prioritet. Vidare fann utskottet projektet angående sysselsättningseffekterna inom den offentliga sektorn viktigt. I *C 1/1983* meddelas att denna rapport vill bli närmare presenterad och diskuterad under ett seminarium som kommer att anordnas under 1983. Utskottet finner detta tillvägagångssätt värdefullt.

En politik för full sysselsättning är en av de största, kanske den största utmaningen under 1980-talet. En sådan kräver med nödvändighet en kursomläggning. Kursomläggningens möjligheter att lyckas bestäms i hög grad av den ekonomiska utvecklingen i omvärlden. Små länder med en öppen ekonomi som de nordiska påverkas starkt av den ekonomiska utvecklingen i världen utanför.

Det går inte att övervinna problemen med enbart traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Kraven på samordning med närings-, utbildnings-, familje- och ekonomisk-politiska insatser växer sig allt starkare. Det fordras således en kombination av åtgärder på en mängd områden för att arbetet mot arbetslösheten skall bli framgångsrikt. Mycket av detta arbete måste ske på det nationella planet men de nordiska länderna kommer antagligen att klara av problemet bättre genom samarbete. Genom

samarbete kan också de nordiska länderna bidra till en förändring av den internationella ekonomiska problematiken.

Stockholm den 27 december 1982

För Nordiska rådets social- och miljöutskott

Asbjørn Haugstvedt

Förman

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 645/e om nordiskt handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet, A 651/e om en nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning samt A 653/e om förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte medlemsforslag. Medlemsforslag A 645/e er behandlet ved utvalgets møter 16. november 1982, 10. desember 1982, 20. januar 1983 og 11. februar 1983. Medlemsforslagene A 651/e og A 653/e er behandlet ved utvalgets møte 20. januar og 11. februar 1983.

1. Medlemsforslagene

1.1. Medlemsforslag A 645/e

I medlemsforslaget pekes det på at de nordiske land nå møter tilsvarende økonomiske problemer som OECD-landene forøvrig. Det sies at det er uakseptabelt å la arbeidsløshet bli et middel i den økonomiske politikken og at arbeidsløshet medfører en rekke kostnader. Det er nødvendig med nasjonale, nordiske og internasjonale tiltak.

Et nordisk handlingsprogram med følgende punkter foreslås:

- å la kravet om full sysselsetting prege det nordiske regjerings- og parlamentarikersamarbeidet,
- å kartlegge grunnlaget for og fremme en samordnet og avstemt økonomisk stimulanspolitikk,
- å utvikle videre det nordiske samarbeidet i internasjonale økonomiske fora, spesielt OECD, og arbeide for et samordnet stimulans- og investeringsprogram mellom landene,
- å drøfte samarbeid omkring og koordinering av større innkjøpsprogram innenfor den offentlige sektor, bl. a. gjennom felles kontrakter for industriutvikling,
- å drøfte former for en utvidelse av det nordiske valutasamarbeidet.

- å klargjøre grunnlag og former for et utvidet samarbeid på petroleumssektoren innenfor områdene prospektering, innkjøp, transporter og raffinering, der de statlige oljeselskapene bør spille en sentral rolle,
- å gjøre 1984 til et nordisk sysselsettingsår med bakgrunn i felles innsats for økonomisk utvikling og full sysselsetting.

Under henvisning til hva som her er anført foreslås:

- at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å ta initiativ til at det iverksettes et nordisk handlingsprogram for å motvirke økende arbeidsløshet.

1.2. Medlemsforslag A 651/e

Bakgrunnen for medlemsforslaget er den dyptgående økonomiske krisen som ser ut til å bli både mere langvarig og omfattende enn noen annen internasjonal stagnasjonsperiode i etterkrigstiden. De vanskeligheter som har oppstått kan bare løses i forståelse og samarbeid mellom landene. I medlemsforslaget foreslås det derfor å sette iverk et handlingsprogram for økonomisk utvikling og full sysselsetting.

Det pekes på en rekke mulige tiltak:

a) Samarbeidsformer

- Samlet nordisk opptreden i internasjonale fora som OECD, GATT og IMF
- De initiativ som er tatt for å gjøre Norden til hjemmemarked og samordning av nordiske eksportframstøt må følges opp
- Bilateralt samarbeid bør støttes

b) Mål for en økonomisk handlingsplan

- Det må legges vekt på industriell fornyelse og ekspansjon for å bevare den fulle sysselsetting og en høy leve- og livsstandard. En slik prioritering må nødvendigvis lede til tilbakeholdenhet innen den offentlige sektor
- Senking av rentenivået
- Spesielle tiltak for å beskytte de sosialt mest utsatte grupper
- Påvirkning av de økonomisk sett viktigste land og ta initiativ til en mer ekspansiv politikk
- Forsvar for den frie handel mellom landene
- Tiltak for å forhindre at det internasjonale bank- og kredittsystem utsettes for alt for store vansker
- Arbeide for en massiv ressursoverføring til verdens fattigste land

c) Tiltak som kan gjennomføres raskt

- En aktiv arbeidsmarkedspolitikk
- Tiltak mot ungdomsarbeidsløsheten
- Budsjettpolitikken må utformes slik at de land som har store budsjettunderskudd kan redusere disse kraftig
- Energiøkonomisering
- Offentlig medvirkning for å få igangsatt framtidsrettede industriprosjekter

- Stimulere bransjerasjonalisering
 - Støtte til bedring av markedsføringen
 - d) Tiltak på noe lengre sikt:
 - Harmonisering av lover og fjerning av hinder for nordisk samarbeid. Stikkord: nordisk aksjemarked og styrket valutasamarbeid
 - Samarbeid om innkjøps- og investeringsprogram innen den offentlige sektor
 - Bedre utnytting av Nordens forskningsressurser
 - Klarlegging av forutsetningene for å kunne påbegynne større samarbeidsprosjekt på bl. a. energi- og industriområdet.
- Det foreslås å rekommandere Nordisk Ministerråd å anta en nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting.

1.3. Medlemsforslag A 653/e

I medlemsforslaget sies det at målet for den økonomiske politikk i Norden må være tilfredsstillende økonomisk vekst, høy sysselsetting og stabile priser. Et mest mulig åpent og liberalt internasjonalt handelssystem er viktig for å nå dette målet.

For å skape ny økonomisk vekst må det arbeides for at landene innen OECD samarbeider. De nordiske land må søke å dempe pris- og kostnadsveksten og underskuddet i statsfinansene. De store industriland med god kontroll over inflasjon og betalingsbalanse bør søke å øke den økonomiske aktivitet.

Det er en hovedoppgave å styrke de nordiske lands konkurransevne. Det nødvendiggjør:

- moderat lønns- og kostnadsutvikling
- øket produktivitet
- en mer innsatsfremmende skattepolitikk
- demping av veksten i offentlige utgifter

Forslagsstillerne understreker følgende områder som særlig sentrale for å skape grunnlag for vekstkraft i de nordiske lands økonomi:

- Et konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for trygging av velferdssamfunnet
 - Kapital og arbeidskraft må stilles til disposisjon for den private sektor
 - Det er av stor betydning å unngå for store budsjettunderskudd
 - Det er en viktig statlig oppgave å redusere de samlede skatte- og avgiftsbyrder på næringslivet, samt føre en skattepolitikk som kan legge grunnlaget for moderate lønnsoppgjør
 - Det er viktig å styrke det nordiske samarbeidet
 - Det må skapes ny vekst i verdensøkonomien
 - Proteksjonisme må bekjempes ved felles initiativ i internasjonale fora.
- En strategi for økonomisk samarbeid bør utarbeides med vekt på:
- sikring av sysselsettingen først og fremst ved å styrke næringslivets konkurransevne

- nedbygging av handelshindringer og bekjempelse av proteksjonisme
- liberalisering av kapitalbevegelser
- et friere nordisk aksjemarked
- et nærmere valutapolitisk samarbeid
- harmonisering av lover og reguleringer

Det foreslås

- at Nordisk Råd anbefaler Nordisk ministerråd å ta initiativ til å utarbeide et program for styrket økonomisk samarbeid i Norden, og
- at Nordisk Råd anbefaler de nordiske lands regjeringer å ta initiativ i internasjonale fora etter de retningslinjer som er nevnt i dette forslaget.

2. Remissbehandling

Medlemsforslagene har ikke vært sendt på ekstern remiss, men Nordisk Råds *Sosial- og miljøutvalg* har uttalt seg om forslagene. Sosial- og miljøutvalget uttaler at arbeidsmarkedssituasjonen i de nordiske land er alarmende. Den preges av økende arbeidsløshet, særskilt blant ungdom. Arbeidsløshet har både sosiale og økonomiske konsekvenser.

Antall arbeidsløse i Norden er de høyeste i det nordiske samarbeidets etterkrigshistorie. Antall ungdommer uten arbeid er 200 000. I alt er antall registrerte arbeidsløse 800 000.

Ungdomsarbeidsløsheten er mest alvorlig. Tiltak for å redusere ungdomsarbeidsløsheten tas opp i rek. nr. 28/1981. Sosial- og miljøutvalget mener at i dagens situasjon trengs ekspansive økonomisk-politiske tiltak igangsatt snarest. Disse tiltakene må suppleres med en større arbeidsmarkedspolitisk beredskap.

Sosial- og miljøutvalget tar også opp viktigheten av å opprette et nordisk institutt for arbeidsmarkedsspørsmål og å studere effektene av forkortet arbeidstid og deltidsarbeide.

3. Utvalget

De tre medlemsforslagene Økonomisk utvalg har fått seg forelagt har samme overordnede målsetting; å snu den økonomiske utvikling og å gjenopprette den fulle sysselsetting i de nordiske land.

Med sine åpne økonomier er imidlertid de nordiske land avhengig av oppgang i den internasjonale økonomi for å nå sine målsetninger. Dette gjenspeiles i de tre medlemsforslag ved den vekt som legges på nødvendigheten av internasjonalt arbeide for at det kan bli ført en politikk som kan lede til økonomisk vekst og full sysselsetting.

Utvalget uttalte om dette i sin betenkning til Nordisk Ministerråds beretning i 1982:

''Utvalget anser at på bakgrunn av den voksende arbeidsløshet såvel i Norden som i land utenfor, bør de nordiske lands engasjement i de internasjonale fora være mer aktivt rettet inn på å utvirke en samordnet politikk som kan bidra til å bryte den nåværende økonomiske stagnasjon. Utvalget

understreker at arbeidsløsheten aldri får bli et middel i den økonomiske politikken''.

I internasjonale fora som IMF og OECD har de nordiske land framført slike synspunkter. De nordiske land har der tatt til orde for en omlegging av den økonomiske politikk i forsiktig ekspansiv retning i land som ikke står overfor store betalingsbalanseproblemer. I GATT har de nordiske land vært særlig opptatt av å forhindre at proteksjonisme i handelen mellom land skulle få internasjonal aksept. Økonomisk utvalg mener at det nordiske samarbeid i internasjonale fora må føres videre og intensiveres.

Men også på det nordiske og det nasjonale plan er det en rekke tiltak som er nødvendig å sette i verk for å muliggjøre en økonomisk utvikling med full sysselsetting som mål. Flere av de områder hvor det er nødvendig med tiltak påpekes i alle de tre medlemsforslagene.

Økonomisk utvalg er av den oppfatning at det er nødvendig med en satsing på en rekke områder for igjen å få istand en økonomisk utvikling og sikre den fulle sysselsetting i de nordiske land. Dette arbeidet må foregå både på nasjonalt, nordisk og internasjonalt plan. Utvalget peker nedenfor på en del felter der det er mulig og nødvendig å få til et nordisk samarbeid. Under rubrikken ''Norden som hjemmemarked'' og i arbeidsplanene for h. h. v. industripolitikk og energipolitikk er det allerede et omfattende nordisk arbeid som utføres og som kan nyttiggjøres for å fremme økonomisk utvikling og full sysselsetting. Økonomisk utvalg mener imidlertid det nå er viktigere enn noen gang å ha de overordnede mål for de nordiske land for øyet. En bevisst og aktiv politikk med satsning på tiltak som kan bidra til å bringe de nordiske lands økonomier på offensiven må idag være den viktigste oppgave i det nordiske samarbeidet.

Internasjonale tiltak:

- å utvikle videre det nordiske samarbeidet i internasjonale økonomiske fora som OECD, GATT og IMF.
- Det må skapes ny vekst i verdensøkonomien og en felles strategi for bekjempelse av arbeidsløsheten, gjennom at industriland med god kontroll over inflasjon og betalingsbalanse bør søke å øke den økonomiske aktiviteten.
- å forsvare den frie handel mellom landene. Det innebærer en fortsatt nedbygging av handelshindringer og bekjempelse av proteksjonisme.

Nasjonale og nordiske tiltak:

- å la hovedmålet for den økonomiske politikk i Norden, økonomisk utvikling og full sysselsetting, stå i fokus for det nordiske samarbeid i tiden framover.
- å drøfte former for en utvidelse av det nordiske valutasamarbeidet, bl. a. med sikte på å unngå urimelige konkurransedevalueringer og å få istand størst mulig valutamessig stabilitet mellom de nordiske land.

- å utarbeide en aktiv arbeidsmarkedspolitikk, særlig med henblikk på tiltak for å beskytte de sosialt mest utsatte grupper.
- å dempe veksten i de offentlige utgifter. Budsjettpolitikken må utformes slik at for store underskudd skal minskes.
- å øke forutsetningene for at næringslivet skal kunne styrke sin konkurransekraft.
- å arbeide for økt produktivitet innen den offentlige sektor og næringslivet.
- å videreføre arbeidet med å gjøre Norden til hjemmemarked. Harmonisering av lover og reguleringer er særlig viktig. Samordning av nordiske eksportframstøt må følges opp.
- å klarlegge forutsetninger og former for et utvidet samarbeid på bl. a. energi- og industriområdet. Stat og kommune bør stimulere til å få igangsatt framtidsrettede industriprosjekter.
- å drøfte samarbeid om og erfaringsutveksling av større innkjøpsprogram innenfor den offentlige sektor.

Med henvisning til det som er anført ovenfor vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting.

København, 11. februar 1983

Davið Aðalsteinsson (F.)

Ulf Adelsohn (m)

Gunnar Berge (A)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Lone Dybkjær (RV)

Ivar Hansen (V)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅS)

Paul Jansson (s)

Anker Jørgensen (S)

Gunnar Nilsson (s)

Formann

Marit Rotnes (A)

Gunvor Schnitler (H)

Jøgvann Sundstein (Fkfl)

Karin Söder (c)

Ola Ullsten (fp)

Medlemsförslag

om upprättande av ett Nordens institut på Åland

(Väckt av Arne Gadd, Eiidur Guðnason, Elsi Hetemäki-Olander, Olof Jansson, Gunnel Jonäng, och Erlendur Patursson)

Vid Nordiska rådets 27:e session 1979 antogs en rekommendation till Nordiska ministerrådet om att utreda förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland (*rek. nr 16/1979*).

Utgående från denna rekommendation verkställde regeringsrådet Ragnar Meinander på uppdrag av Nordiska ministerrådet under år 1981 en utredning om "Ett Nordens institut på Åland – behov och möjligheter" (se Tillägg).

Utredningen visar bland annat följande:

- landskapet är beläget på gränsen mellan två kulturområden, Sverige och Finland; bl. a. turismen (1 100 000 personer 1981) skapar tryck på den åländska kulturen;
- geografiskt är Åland inget utkantsområde i egentlig mening, men ett örike med typiska glesbygdsproblem;
- landskapet uppvisar i förhållande till storlek och folkmängd (23 000 1981) ett rikt och livaktigt kulturliv, som ger Åland dess kulturella särprägel;
- landskapet har kulturautonomi och kan i detta avseende jämföras med Färöarna och Grönland;
- ett institut skulle förstärka de kulturella förbindelserna mellan Åland och det övriga Norden, det skulle skapa förutsättningar för den åländska kulturen att nå ut över ett större område än enbart Finland och Sverige, kontakterna skulle breddas med det övriga Norden;
- landskapet förfogar inte ensamt över de administrativa och ekonomiska resurser som garanterar ett kontinuerligt kulturutbyte med det övriga Norden;
- institutet skulle bli ett administrativt organ, vars arbete skulle utföras i samarbete med organisationer och myndigheter i landskapet;
- uppförandet av nya lokaliteter skulle inte krävas, men däremot medel för driftskostnaderna, vilka uppskattats till 450 000 FIM (1981).

Ålands landskapsstyrelse har uttryckt stöd för utredningen som grund för ett vidare arbete med frågan om ett Nordens institut på Åland. Landskapsstyrelsen har bland annat ställt i utsikt lokaliteter och vissa ekonomiska och personella resurser.

Mot bakgrund av att det inte skulle krävas någon byggnation och att landskapsstyrelsen skulle delta i kostnaderna, skulle det bli fråga om en

väsentligt mindre kostnadskrävande verksamhet än för de egentliga nordiska husen. Åland har ett behov av ett samlande centrum för sina nordiska kontakter, inte minst för kontakterna med Västnorden (Danmark, Färöarna, Grönland, Island, Norge). Åland behöver ett centrum lika mycket för att kunna värna sin egen kultur mot det växande trycket från den kommersiella masskulturen och för att upprätthålla egna kontakter till de andra nordiska länderna, som för att få nordisk kultur till sig. Självstyrelsen har dessutom behov av egna kulturkontakter till de andra nordiska länderna. Åland ligger geografiskt sett centralt, men är lika fullt kulturellt sett ett utkantsområde.

Inom det s. k. skärgårdsprojektet, där Ålands landskapsstyrelse fungerar som förvaltningsorgan under ministerrådet, har landskapsstyrelsen redan nu goda erfarenheter av verksamhet i Nordiska ministerrådets regi.

Den sannolikt förestående utvidgningen av det åländska deltagandet i det officiella nordiska samarbetet på basen av den s. k. Petri-kommitténs betänkande kommer att ytterligare utveckla de åländska självstyrelseorganens kontakter med de nordiska länderna. Det är att vänta, att även de kulturella kontakterna som följd härav kommer att utvecklas vidare. Ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) aviserade vid ett gemensamt möte med Nordiska rådets kulturutskott den 18 oktober 1982 i Oslo, att man avsåg att företa en översyn av det nordiska kulturavtalet med hänsyn till de förändringar som sannolikt blir nödvändiga om Petri-kommitténs förslag genomförs.

Nordiska rådets kulturutskott har behandlat ministerrådets utredning vid möten i maj och i augusti 1982. Utskottet har i princip förhållit sig positivt till förslaget om ett Nordens institut på Åland, men har efterlyst Nordiska ministerrådets bedömning av förslaget utgående från den remissbehandling som har genomförts i Finland.

Vid det tidigare omtalade gemensamma mötet mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 18 oktober 1982 framgick det att frågan om ett Nordens institut på Åland befann sig ett förberedande skede. Från ministerrådets sida hänvisades även till att rekommendationen om ett Nordens institut på Åland endast gäller en utredning av frågan.

Med hänvisning till att rekommenderad utredning om ett Nordens institut på Åland genomförts, att utredningen förordar inrättande av ett sådant institut och att Ålands landskapsstyrelse ställer i utsikt lokaliteter samt vissa ekonomiska och personella resurser, föreslår vi undertecknade,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett Nordens institut på Åland.

Mariehamn den 15 november 1982

Arne Gadd (s)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Gunnel Jonäng (s)

Eiður Guðnason (A.)

Olof Jansson (ÅS)

Erlendur Patursson (Tvfl)

TILLÄGG

Ett Nordens institut på Åland – behov och möjligheter

(Utredning av regeringsråd Ragnar Meinander på uppdrag av Nordiska ministerrådet 1981)

Till Nordiska ministerrådet. Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

I ett den 29 juli 1977 dagtecknat medlemsförslag till Nordiska rådet hemställde Folke Woivalin att rådet måtte uppmana Nordiska ministerrådet att låta undersöka möjligheterna att upprätta ett Nordens institut på Åland.

Medlemsförslaget hänvisades till Nordiska rådets kulturutskott, som behandlade det vid en serie möten åren 1977–1979. Vid utskottets möte den 18 september 1978 i Mariehamn hörde utskottet som sakkunniga representanter för åländska myndigheter och åländskt kulturliv. Utskottet mottog även ett betydande antal remissyttranden från myndigheter, organisationer och institutioner i Norden. Dessa redovisas i utskottets den 17 januari 1979 dagtecknade betänkande. Underlag för kulturutskottets behandling av medlemsförslaget var även ett till Ålands landskapsstyrelse avgivet betänkande av en kommitté, som landsskapsstyrelsen tillsatt för att på basen av inbegärda yttranden utarbeta en promemoria om Nordens instituts på Ålands verksamhet (Åländsk utredningsserie 1978: 8).

Vid sitt plenum den 23 februari 1979 antog Nordiska rådet i överensstämmelse med kulturutskottets förslag med 49 röster mot 1 följande på medlemsförslaget baserade rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland.

I syfte att förverkliga denna rekommendation av Nordiska rådet uppdrog Nordiska ministerrådet, sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, genom ett den 13 februari 1981 dagtecknat avtal åt undertecknad att såsom underlag för ett ställningstagande angående behovet av och möjligheterna för ett Nordens institut på Åland göra en beskrivning av det åländska kulturlivet och dess organisatoriska uppbyggnad samt dess förbindelser med det övriga Norden. I brevväxling med sekretariatet precisades uppdraget sålunda, att det inte endast skulle gälla en rent deskriptiv framställning utan även innefatta en bedömning av huru ett Nordens institut på Åland kan tänkas fungera och påverka det åländska kulturlivet och dess förbindelser med det övriga Norden.

Mitt utredningsuppdrag har fullgjorts i nära samverkan med de åländska landskapsmyndigheterna och företrädare för kulturlivet i landskapet Åland.

En deskriptiv skildring av den allmänna kulturella verksamheten och forskning inom landskapet Åland har utarbetats av landstingsnotarien Lars Ingmar Johansson och är fogad till denna utredning (*Tilläggsbihang 1*). En beskrivning av det åländska skolväsendet har ställts till förfogande av landskapets utbildningschef Börje Karlsson (*Tilläggsbihang 2*).

Vid tre olika besök i Mariehamn har jag haft tillfälle att överlägga med ett betydande antal företrädare för olika organisationer och institutioner i landskapet, vilka uppräknas i bifogade förteckning (*Tilläggsbihang 3*). Syftet med dessa överläggningar har varit att få en uppfattning dels om nuläget, då det gäller de kulturella förbindelserna mellan Åland och det övriga Norden, dels om behovet av en förstärkning av dessa förbindelser och om den roll ett Nordens institut på Åland kunde spela för att åstadkomma en sådan förstärkning. Överläggningarna har baserat sig på ett frågeschema, som på förhand tillställts de berörda organisationerna och institutionerna (*Tilläggsbihang 4*). Flera av dessa har även, dels i samband med överläggningarna, dels efteråt tillställt undertecknad skriftliga svar på de ställda frågorna. Dessa svar har överlämnats till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

Efter fullgjort uppdrag får jag härmed värdsamt till Ministerrådet överlämna den av mig utarbetade framställningen.

Grankulla den 8 oktober 1981

Ragnar Meinander

1 Allmänna synpunkter

I motiveringen till sitt medlemsförslag angående ett Nordens institut på Åland konstaterar förslagsställaren, att Åland, som är beläget på gränssområdet mellan två kulturområden, Sverige och Finland, trots sin begränsade storlek och folkmängd självt uppvisar ett väl differentierat kulturliv, starkt nog att ge det en egen identitet. Risk finnes dock för att denna identitet skall gå förlorad, om inte förutsättningar skapas för den åländska kulturen att som givande och tagande part nå ut över ett större område. Landskapet ensamt förfogar dock inte över sådana resurser, som skulle garantera ett fast och kontinuerligt kulturutbyte till gagn för såväl landskapet självt som det övriga Norden. Upprättandet av en samnordisk permanent kulturinstitution i landskapet skulle göra det möjligt för landskapet att på mera jämlika villkor berika det nordiska kulturlivet. Förslagsställaren utgick från att en sådan institution inte förutsätter byggande av ett centrum utan att dess verksamhet kunde förläggas till redan existerande lokaliteter som landskapet förfogar över.

De om medlemsförslaget avgivna remissyttrandena ger till absolut över-

vägande del uttryck för en positiv grundinställning till tanken på ett institut av föreslagen art. I några få yttranden intas en tveksam eller direkt negativ hållning, i det man visserligen erkänner behovet av särskilda åtgärder för att bevara identiteten i de självständiga kulturerna i Norden, däribland den åländska, men inte är övertygad om att upprättandet av ett särskilt institut för ändamålet är den riktiga utvägen.

Det ligger nära till hands att vid resonemang om önskvärdheten att på Åland inrätta ett särskilt Nordens institut dra paralleller till jämförliga institutioner som redan existerar eller som står inför sin fullbordan, närmast Nordens Hus i Reykjavík och Nordens Hus i Tórshavn. I båda dessa fall är det, såsom även framhålles i Nordiska rådets kulturutskotts betänkande, fråga om att stärka den kulturella växelverkan mellan s. k. utkantsområden i Norden och det övriga Norden. Institutionerna tjänar syftet att överbygga den geografiska klyfta, som de långa avstånden till det övriga Norden innebär. Ett ytterligare motiv för skapandet av Nordens Hus i Reykjavík var att skapa en motvikt till den starka kulturella aktiviteten från vissa icke-nordiska länder, som på lång sikt kunde ha urholkat Íslands samhörighet med den nordiska kulturkretsen.

Sådana överväganden äger inte relevans när det gäller landskapet Åland. Rent geografiskt har det ett centralt läge i Norden med täta och snabba förbindelser till Finland och Sverige och inte exceptionellt dåliga förbindelser till det övriga Norden. Något behov att motväga ett kulturellt tryck från länder utanför den nordiska kulturkretsen föreligger inte.

Den nordiska kulturpolitikens allmänna målsättning att stärka den kulturella gemenskapen och växelverkan i Norden har som en förutsättning den gemensamma grund, på vilken de nationella och regionala kulturerna bygger. De stora likheterna mellan de kulturella förhållandena i de nordiska länderna gör det möjligt att i stor utsträckning samarbeta för att gemensamt lösa problem som är gemensamma för alla våra länder. Men målsättningen för en nordisk kulturpolitik är inte att likrikta det kulturella livet och släta ut de nationella och regionala särdrag, som bidrar till att göra helheten mångfacetterad. De regionala särdragen berikar helheten och det är en angelägen uppgift för nordisk kulturpolitik att bevara och utveckla dem.

För att de regionala kulturerna skall kunna tillföra helheten ett tillskott är det nödvändigt att kanaler existerar, genom vilka deras yttringar göres tillgängliga för kretsar utanför den egna regionen och det egna landet. Detta kan ske genom kulturexport eller det kan ske genom att personer från olika delar av Norden beredes möjligheter att på platsen stifta bekantskap med de regionala kulturerna.

Det är å andra sidan även angeläget att de regionala kulturerna genom en levande kontakt med omvärlden tillföres en kontinuerlig stimulans utifrån och därigenom undgår risken att bli något slags etnografiska reservat, som stagnerar i utvecklingen.

Det anförda gäller i hög grad landskapet Åland, som är en region med ett väl differentierat, särpräglat kulturliv byggt på starka egna traditioner. I detta avseende är landskapet Åland givetvis inte unikt i Norden – det finns väl inte någon region eller något landskap i Norden som skulle vara i avsaknad av sådana kulturella särdrag, som utgör en del av det komplicerade mönster de nordiska ländernas kultur utgör. Dalarna, Tröndelag, Bornholm eller Karelen, för att ta några på måfå valda exempel, kan förvisso uppvisa synnerligen genuina, särpräglade och på egna traditioner byggda kulturmönster. Men man kan väl hävda, att dessa och alla övriga regioner i Norden i högre grad än Åland utgör integrerande delar av det rike de tillhör. Ålands geografiska läge mitt emellan Finland och Sverige och dess genom tiderna lika intima kontakter åt bägge hållen ger landskapet en i viss mån specifik situation jämfört med andra regioner i Norden.

Särskilt i ett väsentligt avseende skiljer sig Åland från övriga landskap eller regioner i de nordiska länderna. Den åländska autonomi ställer landskapet i en unik position, som inom det övriga Norden har en motsvarighet endast visavi Färöarna och numera även Grönland. Autonomi omfattar bl. a. hela kulturförvaltningen – de formella banden till Finland är på detta område inte starkare än till de övriga nordiska länderna. Den åländska kulturpolitiken gestaltas av de åländska självstyrelsemyndigheterna på dessas eget ansvar.

En konsekvens av det nyss antydda är, att Åland på ett annat sätt än övriga regioner inom de nordiska länderna i det nordiska kulturella samspillet uppträder som en självständig faktor och inte blott som en del av ett nordiskt rike. Det motiverar i sin mån att på de kulturella relationerna mellan Åland och det övriga Norden anlägges ett betraktelsesätt analogt med det som på motsvarande sätt gäller Island eller Färöarna.

Av det anförda följer självfallet inte som ett axiom att, eftersom Island och Färöarna fått var sin av de nordiska länderna gemensamt upprättade nordiska institution för kulturutbyte med det övriga Norden, så måste även Åland få en sådan institution. Såsom även i en del av remissyttrandena konstaterats, är ett Nordens institut inte det enda tänkbara instrumentet för stärkande av kulturutbytet mellan Åland och det övriga Norden. Man kan tänka sig t. ex. att Åland via Finland fastare integreras i de nordiska kulturkontakterna.

Frågan om upprättande av ett Nordens institut på Åland är givetvis väsentligen en prioriteringsfråga, där det gäller att väga detta initiativ mot övriga aktuella behov i fråga om samnordiska kulturinsatser. Författaren till denna utredning ser inte som sin uppgift att försöka göra en sådan prioritering, som givetvis ankommer på de politiska beslutsfattarna. Föreliggande utredning skall endast utan att ta ståndpunkt för eller emot ett institut försöka belysa på vad sätt ett sådant, om det komme till stånd, kunde betjäna de ovan antydda syftena.

2 Kulturlivet på Åland och dess kontakter med Norden

Det framgår av översikten i *Tilläggsbilag 1* att det åländska kulturlivet är rikt facetterat och uppvisar en mångfald organisationer och institutioner. I relation till landskapets befolkningstal, för närvarande drygt 20 000 invånare, kan de kulturella aktiviteterna anses vara anmärkningsvärt mångsidiga och omfattande.

Betydande olikheter gör sig givetvis gällande mellan å ena sidan de små skärgårdskommunerna, där resurserna och det befolkningsmässiga underlaget begränsar möjligheterna till mera omfattande kulturella aktiviteter, och å andra sidan de välbärgade kommunerna på fasta Åland med den naturliga tyngdpunkten i Mariehamn. Men också de mera perifera delarna av Åland kan uppvisa initiativ, som vittnar om stor ambition och vilja att genom rent lokala insatser skapa resultat, som väcker aktning och beundran och är av betydande inte endast lokalt utan allmänt intresse. Ett färskt exempel härpå är det skötbåtuseum, som står inför sin fullbordan i Lappo i Brändö kommun – en i sitt slag unik skapelse av entusiaster i den lokala ungdomsföreningen.

Det är naturligt att de omgivande haven och den väldiga skärgården i väsentlig mån lagt sin prägel på den åländska kulturen. Sjöfarten och fisket har genom århundradena varit de dominerande näringsgrenarna på Åland och gett en betydande del av befolkningen dess sysselsättning och bärgning. Att detta färgat av sig på litteraturen och konsten är inte förvånande – inom den åländska litteraturen dominerar skildringarna av skärgårdslivet och sjöfarten och inom konsten har motiven i stor utsträckning sökts från samma områden. Inom utbildningsväsendet är det typiskt åländska inslaget utbildningen på högre och lägre nivå av personal för sjöfarten. Att det för närvarande mest omfattande sjöfartsmuseet i Finland är beläget i Mariehamn och skapat av åländska redarkretsar kompletterar bilden av en starkt marint präglad kultur på Åland.

Ett annat för det åländska kulturlivet typiskt drag är det starka intresset för att bevara folkliga seder och bruk och hålla den på Åland högt utvecklade hemslöjden levande.

Som en härd för vetenskaplig forskning har Åland sina alldeles speciella förutsättningar. Landskapet är exceptionellt rikt på fornlämningar som utgör vittnesbörd om inte endast Ålands utan hela Nordens historia. För bearbetningen av det värdefulla arkeologiska materialet erbjuder Ålands museum i sina helt nya, moderna utrymmen en utomordentlig forskarmiljö.

Även för naturvetenskaplig forskning erbjuder den åländska arkipelagen ett rikt stoff, som är föremål för bearbetning främst vid Husö biologiska station. Denna upprätthålles gemensamt av landskapet och Åbo akademi. Botanisk och ekologisk forskning bedrivs även vid Nåtö biologiska station, som upprätthålles av Societas pro fauna et flora fennica.

Beträffande olika sektorerna inom det åländska kulturella livet och den organisatoriska ramen för de kulturella aktiviteterna hänvisas för övrigt till översikterna i *Tilläggsbihangen 1* och *2*.

I syfte att få en uppfattning om arten och omfattningen av kontakter på det kulturella området mellan Åland och det övriga Norden har samtal förts med företrädare för en lång rad åländska organisationer och institutioner. Flera av dessa har därutöver skriftligt besvarat de i *Tilläggsbihang 4* återgivna frågorna angående de nordiska kontakterna, behovet att utvidga dem och den roll man väntar sig att Nordens institut skall spela i sammanhanget.

Det synes inte nödvändigt att här i detalj redovisa för läget i nämnda avseenden beträffande alla de olika arterna av aktiviteter. Den bild som tecknats av nuläget och de önskemål som uttalats med hänsyn till framtidsperspektiven är väsentligen likartade inom de flesta av de berörda organisationerna och institutionerna. Det torde därför vara nog att försöka teckna en allmän bild av läget, vilken kompletteras med vissa särdrag, som kommit fram beträffande speciella sektorer.

Praktiskt taget inom alla sektorer av det åländska kulturlivet har kontakter i någon form funnits med motsvarande kretsar i Norden utanför Åland. För det mesta har dessa kontakter dock varit sporadiska och beroende av tillfälliga faktorer. De har vidare varit tämligen ensidiga till sin inriktning. Förutom till organisationer och institutioner på det finländska fastlandet har kontakterna nästan uteslutande varit riktade till Sverige och i någon mån till Norge, medan kontakterna med Danmark och Island varit mycket sparsamma.

Mera regelmässiga kontakter redovisas av Ålands kulturstiftelse, som bl. a. i samarbete med medborgarinstitutet inbjuder vetenskapsmän främst från Finland och Sverige men även från det övriga Norden att hålla offentliga föredrag. I Ålands sommaruniversitets verksamhet är deltagandet från Sverige livligt – under de senaste åren ca 200 personer per år. I specialarrangemang i samband med sommaruniversitetet, bl. a. ortnamns- och fredsseminarier samt geologiska exkursioner, har ett livligt nordiskt deltagande kunnat noteras. Ålands folkhögskola har sommartid stått värd för en rad större nordiska evenemang men skulle önska en större nordisk rekrytering även till sina vinterkurser.

Husö biologiska station, som är anknuten till de nordiska kollegierna för ekologi och marinbiologi, har genom dessa livliga och fasta nordiska kontakter i form av forskarutbyte, nordiska kurser, exkursioner m. m.

Utbyte av konstutställningar och annat samarbete på bildkonstens område har under många år regelbundet bedrivits med Roslagens konstnärsgille. Alldeles nyligen har utställningssamarbete även inletts med Gotland och Öland. Åländska konstutställningar har även hållits på andra håll i Sverige. Nordens Hus i Reykjavík har varit värd för ett par större åländska manifestationer på detta område, senast hösten 1981.

En eller två gånger per år ordnas uppläsningssaftnar, främst i biblioteken, där från fastlandet eller från Sverige inbjudna författare uppträder.

På sångens och musikens område är trafiken mellan Åland och Sverige livlig särskilt då det gäller gästande sångkörers. I någon mån är även Norge inkluderat i denna trafik. Även folkdanslag gästar ofta de närmaste grannländerna.

Något enhetligt system för finansieringen av det nordiska kulturutbytet existerar givetvis inte. I de flesta fall bekostas arrangemangen inom ramen för respektive arrangörs ordinära budget, ofta med av landskapsstyrelsen beviljade bidrag eller garantier. Men i många fall får de personer, som deltar i något arrangemang, själva stå för kostnaderna.

Bland alla de organisationer och institutioner som uttalat sig råder enighet om önskvärdheten att det nordiska kulturutbytet mellan Åland och det övriga Norden utbygges och förstärkes. Särskilt angeläget finner man att förbindelserna med Danmark, Island och Norge bygges ut och kontaktytorna sålunda breddas. Från flera håll gav man uttryck för en viss känsla av isolering och önskade att det åländska kulturlivet, som har ett numerärt mycket anspråkslöst befolkningsunderlag, måtte tillföras mera impulser utifrån och därigenom göras mera levande. På så sätt skulle även den åländska identiteten stärkas. Å andra sidan påpekades även, att möjligheter borde skapas för att mera effektivt än vad nu är fallet nyttja det Åland har att erbjuda av underlag för forskning främst på arkeologins, naturvetenskapernas och statsvetenskapens område.

Det är också en praktiskt taget enstämmig uppfattning att ett Nordens institut på Åland skulle väsentligt förbättra förutsättningarna för breddade kontakter med det övriga Norden. Av dem som uttalat sig anser endast Husö biologiska station sig redan nu ha så väl etablerade nordiska kontaktorgan på sitt område, att det vore föga sannolikt att ett Nordens institut skulle kunna skapa något speciellt mycket nytt. Alla övriga tillfrågade organisationer och institutioner finner, att de för sina nordiska kontakter vore i hög grad betjänta av det stöd de kunde få genom Nordens institut.

Bland de funktioner Nordens institut förväntas handha nämnes framför allt att förmedla kontakter till intresserade kretsar i de övriga nordiska länderna och därigenom bredda samarbetet, att förmedla information om Åland till det övriga Norden och vice versa samt att organisera kurser, symposier och liknande ävensom att ordna stipendiatutbyte.

Förutom av begränsade finansiella resurser har möjligheterna att med egna krafter utbygga det kulturella samarbetet mellan Åland och det övriga Norden även hämmats av begränsade personella resurser. Läget skulle avsevärt förbättras, om man för kontakterna till Norden kunde påräkna det stöd, som en för detta ändamål fast engagerad personal vid Nordens institut kunde ge till enskilda organisationer och institutioner. Man utgår från såsom självskrivet, att dessa organisationer och institutioner för sin del vore beredda till ett intimt samarbete med Nordens institut.

4 Institutets verksamhetsformer

Verksamheten vid ett Nordens institut på Åland bör utformas så att den tjänar de huvudsyften för institutet som antytts i det föregående: att till ålänningarna förmedla kulturella intryck och impulser från det övriga Norden och att göra den åländska kulturens yttringar kända i det övriga Norden. Ehuru det alltså är fråga om två skilda huvudsyften för institutionen, vore det säkert inte korrekt att på basen av detta kriterium dela upp verksamheten i en sektor, där ålänningarna är mottagande part och en annan sektor, som innefattar spridning av den åländska kulturens yttringar till det övriga Norden. De allra flesta formerna av sådana aktiviteter som institutionen kan tänkas utöva bör rimligtvis tjäna bägge syftena parallellt. Vid de olika formerna av kulturella kontakter bör alltid ett slags dialog eftersträvas, där bägge parterna är både givande och tagande. Så bör fallet vara vare sig företrädare för det övriga Norden i olika syften besöker Åland eller ålänningar reser ut till grannländerna.

Det ligger nära till hands att, då man överväger gestaltningen av verksamheten vid ett nordiskt institut på Åland, som utgångspunkt ta de förebilder som finnes i det redan existerande Nordens Hus i Reykjavík och det inför sin fullbordan stående Nordens Hus på Färöarna. Bägge dessa institutioner har tillkommit för att i sina respektive miljöer tjäna samma målsättning som åsyftas i förslaget om ett Nordens institut på Åland.

En väsentlig olikhet föreligger dock mellan å ena sidan Nordens Hus i Reykjavík och på Färöarna och å andra sidan det tilltänkta Nordens institut på Åland. De två förstnämnda är materialiserade i byggnader, som kan härbärgera en väsentlig del av de aktiviteter institutionerna utövar. Då det gäller ett Nordens institut på Åland har en utgångspunkt från början varit, att för detta inte skulle uppföras någon egen byggnad utan att det endast skulle utgöra ett administrativt organ för en verksamhet, som är lokaliserad i redan befintliga andra utrymmen. Dess egna utrymmen skulle inskränka sig till vad som är nödvändigt för de rent kanslimässiga behoven.

En följd av denna olikhet är, att ett nordiskt institut på Åland i mindre grad än de nämnda äldre nordiska institutionerna komme att kunna helt självständigt utforma programaktiviteter, som ställer anspråk på lokalteter av någon art. Institutet komme att i rätt hög grad vara beroende av nära samverkan med redan existerande åländska institutioner. Det komme att i viss mån få karaktären av ett serviceorgan, som kan initiera konkreta samarbetsprojekt, förmedla kontakter och medverka i de praktiska arrangemangen. Detta förhållande utesluter inte att institutet i vissa fall måhända kunde ta även det odelade ansvaret för arrangemang i lokaliteter, som tillfälligt ställes till dess förfogande. Och då det gäller verksamhet som sker utanför Åland äger det nyss anförda givetvis inte relevans.

Enligt beslut av Nordiska ministerrådet inrättas från hösten 1981 på Åland ett nordiskt regionalt informationskontor, vars verksamhet finansie-

ras dels med medel som ministerrådet ställer till förfogande, dels med lokala medel. Beslutet gäller en treårsperiod, alltså för tiden 1981–1984. De nordiska regionala informationskontorens uppgifter har definierats av Föreningarna Nordens Förbund (*Tilläggsbilag 5*).

Försåvitt förslaget om ett Nordens institut på Åland realiseras, är det rimligt att utgå ifrån att de uppgifter, som under de närmaste åren kommer att handhas av det nordiska informationskontoret, övertas av institutet. Det synes uteslutet att bägge skulle existera jämsides på Åland – detta skulle ofrånkomligen leda till överlappningar och kompetenskonflikter.

De på informationskontoret ankommande uppgifterna, som alltså komme att övertas av Nordens institut, är väsentligen av informativ art. Även om i förteckningen över informationskontorets uppgifter vid sidan av den informativa verksamheten nämnes även vissa operativa uppgifter såsom arrangerande av föreläsarverksamhet, kulturpresentationer, utställningar etc., så är avsikten väsentligen att informationskontoret, såsom även dess benämning antyder, i första hand endast skall vara ett centrum för förmedling av information till och om Åland. De för informationscentret förutsatta resurserna är inte heller dimensionerade för att finansiera egna samarbetsprojekt.

Nordens institut på Åland får alltså förutsättas överta största delen av de funktioner, som intill dess tillkomst handhafs av informationskontoret. Endast de uppgifter, som ankommer på informationskontoret i dess egenskap av distriktskontor för respektive förening Norden skulle falla utanför Nordens instituts verksamhetsområde och handhas av Föreningen Norden på Åland. Det vore rimligt att även det konkreta informationsmaterial, som hopbragts av informationskontoret, skulle överlätas till det nordiska institutet. Den fond av erfarenheter, som förvärfvas av informationskontoret, komme förvisso även att vara av stort värde för institutet.

Utöver den informationsverksamhet, som Nordens institut kommer att överta från det nordiska informationskontoret, förutsätter institutets målsättning även rent operativ verksamhet av olika art. Den konkreta utformningen därav kan svårligen på förhand ges någon mycket detaljerad beskrivning – den blir givetvis i hög grad beroende på det kommande institutets ledning. Vissa antydningar om de verksamhetsformer som kan komma i fråga är dock motiverade. Det synes härvid lämpligt att särskilja melian verksamhet som sker på Åland och verksamhet som utgående från institutet sker på annat håll i Norden. Att det i bägge fallen kan vara fråga om kulturförmedling såväl från det övriga Norden till Åland som kulturförmedling vice versa konstaterades ovan.

Till Åland lokaliserad verksamhet

a) Kurser, symposier o. d.

På forskningens område föreligger uppenbara möjligheter att med anknytning till lokala forskningsobjekt samla vetenskapsmän från hela Norden kring intressanta temata.

Den rikliga förekomsten av fornlämningar gör, såsom redan ovan konstaterats, Åland till ett ytterst tacksamt objekt för arkeologisk forskning. Med hänsyn till Ålands centrala läge mellan öst och väst i korsningen av viktiga forntida handelsstråk är denna forskning av ett mycket starkt samfällt nordiskt intresse. Det vore därför en tacksam uppgift att samla nordiska historiker och arkeologer till symposier kring speciella temata från detta område och att organisera fältarbete med nordiska krafter.

De talrika vraken från olika tidsskeden, som döljer sig i vattnen kring Åland, gör att marinarknologin, vilken under de senaste åren tack vare förbättrad teknik utvecklats åtskilligt, har mycket att hämta på Åland.

Landskapets isolerade läge och lätt studerade struktur ger stoff för forskning på bl. a. sociologins, socialmedicinens och attitydforskningens område. Den åländska autonomin och den regionala förvaltningen erbjuder tacksamma utgångspunkter för nordiskt utbyte av åsikter och erfarenheter om minoritetsproblem, närdemokrati och andra frågor med samhällsvetenskaplig, socialpolitisk eller sociologisk anknytning.

För den naturvetenskapliga forskningen erbjuder den åländska arkipelagen, havsområdena kring Åland och den särpräglade lundvegetationen på fasta Åland givande studieobjekt. Fisket, miljövården i marin miljö och havets ekologi är exempel på områden, som erbjuder temata för nordiska överläggningar.

Förutom för vetenskapliga symposier o. d. kan Åland med fördel utöva värdskap för nordiska sammankomster t. ex. i hemslöjdens, folkmusikens eller folkdansens tecken, områden där gamla traditioner bäres upp av ett levande aktivt intresse. Därutöver kan det självfallet bli fråga om nordiska kurser eller andra sammankomster inom vilka övriga områden som helst inom kulturlivet: för lärare, konstnärer, författare, journalister och andra som är verksamma på kulturens olika fält.

Vid organiserandet av symposier, kurser o. d. vore det naturligt att Nordens institut skulle sammarbete med de åländska organisationerna på respektive områden. För större arrangemang erbjuder självstyrelsegården en lämplig yttre ram. Mindre grupper kunde nyttja t. ex. Ålands folkhögskola, där möjligheter till inkvartering står till buds.

b) Inbjudan av föreläsare

Gästföreläsningar eller -föredrag av företrädare för olika discipliner vore ett naturligt inslag i Nordens instituts verksamhet. Det kunde härvid vara fråga såväl om populära föredrag, gärna i samarbete med medborgarinstitutet, som om föreläsningar i mera speciella ämnen, riktade till särskilda intressegrupper. Genom att såsom gästföreläsare nyttja personer, vilka i en eller annan egenskap besöker Finland och utan nämnvärda merkostnader kan göra ett uppehåll i Mariehamn, kunde institutet för relativt blygsamma kostnader ordna sådan verksamhet. Ett samarbete med bl. a. Hanaholmens kulturcentrum kunde härvid vara nyttigt.

c) Utställningar

Överförande av mera omfattande konst- eller andra utställningar från det övriga Norden till Åland komme väl i regel att stöta på svårigheter både av kostnadsmässig art och i fråga om lämpliga utställningsutrymmen. Där- emot vore det högst rimligt att Nordens institut skulle ta emot både mindre utställningar av enskilda nordiska konstnärer och även andra nordiska utställningar av t. ex. grafik eller fotografier. Ett samarbete med det nordiska konstcentret på Sveaborg ter sig i detta sammanhang naturligt. Särskilt nordiska vandringsutställningar, som visas i Finland, kunde utan större merkostnader fångas upp av Nordens institut på Åland.

Ett samarbete med Ålands konstmuseum är i detta sammanhang till gagn för vardera parterna. Konstmuseets nya utställningsutrymmen i den med Ålands museum gemensamma byggnaden, som togs i bruk år 1981, har väsentligt förbättrat förutsättningarna för att på Åland ordna även nordiska utställningar.

d) Studie- och arbetsbesök av konstnärer, journalister m. fl.

En verksamhetsform varav man i Nordens Hus har haft gynnsamma erfarenheter har varit, att husets gästrum ställts till förfogande för konstnärer, författare, journalister och andra, som under några veckor önskat bedriva studier eller samla stoff och intryck, som omsättes i skapande arbete. Genom besök av denna art har värdefulla kontakter skapats och besökaren har till sitt hemland kunnat förmedla fördjupade intryck från Island.

Nordens institut på Åland förutsättes inte komma att disponera över egna gästrum, men nämnda verksamhetsform bör ändå i viss mån kunna komma i fråga med nyttjande av de inkvarteringsmöjligheter som står till buds på annat håll, framför allt i Ålands folkhögskola men även i de gästrum som har inrättats i landskapets nyuppförda museibygnad.

e) Teatergästspel, konserter

Teatergästspel, i varje fall om det rör sig om större ensembler, är en mycket kostsam form av kulturutbyte och det kan knappast förutsättas, att budgeten för Nordens institut skulle lämna något större utrymme för sådana. Bristen på lämpliga lokalteter gör sig också gällande i detta sammanhang. Men i begränsad utsträckning bör den gästspelsverksamhet, som redan nu förekommer utgående från det finländska fastlandet, framför allt från Åbo svenska teater, kunna kompletteras med besök av mindre ensembler även från övriga nordiska länder. Härvid bör finansiellt stöd i viss mån kunna påräknas ur de nordiska medel, som finnes anslagna för teaterutbyte.

Framträdanden av enskilda artister – och även av författare som framför sina egna verk – bör ett Nordens institut kunna ordna även inom ramen för sin egen budget.

Vad nyss anförts om gästspel av teaterensembler och enskilda artister gäller i huvudsak även musikaliska evenemang. Att ordna nordiska konserter med solistuppträdanden eller t. ex. framförande av kammarmusik bör vara en uppgift för ett Nordens institut.

Även då det gäller arrangemang av nu nämnd art bör institutet ta tillvara möjligheterna till samordning med arrangörer av nordiska uppträdanden i det övriga Finland.

f) Litteraturtjänst

En angelägen uppgift för ett Nordens institut på Åland vore att stimulera intresset för och öka kännedomen om grannlandslitteraturen. Då institutet inte förutsättes upprätta ett eget till allmänheten riktat bibliotek, komme fullgörandet av denna uppgift i det väsentliga att bli beroende av samarbete med existerande bibliotek, främst stadsbiblioteket i Mariehamn, vilket samtidigt fungerar som landskapsbibliotek.

Det vore angeläget att sörja för att stadsbiblioteket förfogar över ett representativt urval av nordisk litteratur, även på originalspråken. Det kan inte förutsättas, att Nordens institut inom ramen för sina förhållandevis anspråkslösa budgetramar skulle kunna finansiera den nordiska bokanskaffningen. Däremot kunde institutet bistå biblioteket vid nyanskaffningar från det övriga Norden och måhända även i viss mån kunna utverka bokdonationer. Institutet kunde även i samverkan med biblioteket ordna t. ex. nordiska bokveckor, där presentation av aktuell nordisk litteratur sker under medverkan av inbjudna litteraturexperter och författare.

Synnerligen angeläget vore, att ett representativt urval av nordiska dagstidningar och tidskrifter skulle stå till buds för den lokala publiken. Detta borde ske i en läsesal i samband med biblioteket eller ännu hellre i en till detta ansluten cafeteria.

I den mån det nya stadsbiblioteket kommer att innefatta även ett musikbibliotek med grammofonskivor och kassetter, som kan avlyssnas med bibliotekets utrustning eller lånas hem, är det naturligt att även i det sammanhanget den nordiska aspekten bör beaktas.

Verksamhet som utgår från Åland

a) Utställningar

Det mest effektiva sättet att föra yttringar av den åländska kulturen ut i Norden är väl att ordna utställningar, som visar åländsk konst eller konsthantverk eller som genom fotografier eller på annat sätt skildrar det åländska samhället och den åländska naturen. Större åländska manifestationer av olika art, vilka även innefattat framförande av folkmusik och folkdans, föredrag m. m. har under de år som gått med framgång ordnats på olika håll i Norden, bl. a. på Skansen i Stockholm och i Nordens Hus i Reykjavík. Vid ordnandet av liknande evenemang i framtiden komme Nordens institut givetvis att ha en central roll i samarbete med inom landskapet verksamma övriga organisationer och institutioner.

Vid sidan av sådana större åländska manifestationer, vilka med hänsyn till de betydande kostnader varmed de är förenade inte kan återkomma med alltför täta intervaller, borde institutets verksamhet innefatta ordnandet av smärre utställningar, genom vilka åländska konstnärers arbeten föres ut till en publik utanför Åland.

b) Konserter, teatergästspel o. d.

Presentation av åländsk folkmusik, folkdans och eventuellt amatörteater är också ett effektivt sätt att marknadsföra Åland inom det övriga Norden. Det ligger nära till hands att försöka ordna utbyten av sådana gästframträdanden med bl. a. vänorter i de övriga nordiska länderna. Denna kontaktform är som ovan konstaterats redan rätt väl utvecklad – institutets uppgift i sammanhanget bleve väl närmast att åstadkomma en geografisk breddning av dessa kontakter.

c) Övrig verksamhet

Det bör understrykas, att Nordens institut på Åland skulle ha som en väsentlig uppgift att, även då det inte självt tar initiativ till olika projekt eller åtgärder, fungera såsom förmedlare av kontakter på samhälls- och kulturlivets alla områden. Ålänningar, som önskar besöka övriga Nordiska länder i studiesyfte eller t. ex. för att bedriva litterärt eller konstnärligt arbete, skall genom institutet kunna erhåll råd och upplysningar och hjälp att nå de erforderliga kontakterna. Organisationer och institutioner utanför Åland, som t. ex. i kurser eller seminarier önskar medverkan från Åland skall genom institutet kunna få anvisningar om lämpliga kontaktpunkter. Institutet bör alltså vara ett slags serviceorgan och faktabank, som tillhandahåller ålänningar upplysningar om det övriga Norden och nordbor utanför Åland upplysningar om Åland. Denna del av verksamheten ingår i den ovan berörda informationsverksamheten, som institutet kommer att ta i arv från det regionala nordiska informationskontoret på Åland.

Till direkta stipendier eller subventioner i annan form för studie- eller andra resor till och vistelse i Norden utanför Åland kan man väl ställa sig något tveksamt. Detta skulle förutsätta en betydligt rymligare budget än man rimligen kan påräkna för Nordens institut.

4 Institutets organisation och yttre ramar

Nordens institut på Åland är tänkt att vara en nordisk institution, underställd Nordiska ministerrådet, som komme att utöva den högsta beslutanderätten i frågor gällande institutet. De allmänna bestämmelser som gäller nordiska institutioner kommer att äga tillämpning även på detta institut. Fastställandet av dess statuter ankommer på ministerrådet, som även skulle besluta om institutets årliga budgeter och utnämna institutets ansvariga ledning.

-

För den direkta ledningen av institutet bör ministerrådet biträdas av en styrelse, vars medlemmar ministerrådet utser. I konformitet med vad fallet är i jämförliga nordiska institutioner bör i styrelsen ingå en representant för ettvar av de nordiska länderna. Dessutom är det naturligt att styrelsen innefattar en eller två medlemmar, som nomineras av de åländska landskapsmyndigheterna, närmast landskapsstyrelsen.

Den dagliga ledningen av institutets verksamhet förutsätter inrättande av en tjänst såsom heltidsanställd direktör. Denna tjänst bör vara öppen för medborgare från vilket som helst av de nordiska länderna och besättas för perioder om lämpligen fyra år. Direktören skulle på styrelsens framställning utnämnas av Nordiska ministerrådet.

Med hänsyn till att institutet i sitt dagliga arbete i hög grad kommer att vara beroende av samarbete med vissa åländska institutioner vore det värt att överväga lämpligheten av att tillsätta en särskild ledningsgrupp, sammansatt av företrädare för dessa. Denna ledningsgrupp skulle utgöra en referensgrupp, med vilken direktören kunde samråda i sitt dagliga arbete. Den kunde lämpligen tillsättas av Ålands landskapsstyrelse och innefatta representanter för t. ex. Ålands kulturråd, Ålands museum, Ålands konstmuseum, Ålands folkhögskola, Mariehamns stadsbibliotek, Medborgarinstitutet i Mariehamn och Föreningen Norden på Åland.

Det kunde även övervägas att i syfte att trygga institutets förankring i det åländska kulturlivet i vidare omfattning inrätta en större delegation med t. ex. 10–12 medlemmar, som företräder organisationer, verksamma på kulturlivets olika områden. Denna skulle sammankomma med betydligt längre intervaller än den ovan nämnda ledningsgruppen och behandla institutets verksamhet i mera långsiktigt perspektiv innefattande även evaluering av dess prestationer. Möjligen kunde denna delegation även, såsom fallet är med motsvarande organ vid Nordens Hus i Reykjavík, innefatta företrädare för föreningarna Norden utanför Åland.

Någon större administrativ apparat för den dagliga verksamheten inom institutet vore inte nödvändig. Direktören bör assisteras av en person, som handhar kansligöromålen och fungerar som hans sekreterare. Huruvida därutöver en person med uppgifter såsom programassistent vore behövlig finge erfarenheten utvisa – till en början torde den fasta personalen kunna inskränkas till direktören och hans sekreterare-assistent.

Det förutsättes, såsom ovan konstaterats, att institutet inte skall förfoga över egna lokaliteter för sin utåtriktade verksamhet. Kurser, utställningar, konserter etc. som institutet organiserar eller medverkar i skall äga rum i existerande utrymmen i och utanför Mariehamn vilka kommer att vid behov ställas till förfogande.

Självstyrelsegården, Ålands museum, Ålands folkhögskola, stadsbiblioteket i Mariehamn, Kastelholms slott, olika skolor, konferenshotell m. m. finnes att tillgå.

För sin administration vore institutet i varje fall i behov av kansliutrym-

men. Praktiska skäl talar för att dessa bör finnas i Mariehamn. Det kunde vara ändamålsenligt att institutets kansliutrymmen skulle finnas i anslutning till stadsbiblioteket i Mariehamn, i dess planerade nybyggnad. Detta skulle möjliggöra ett nära samarbete i fråga om institutets biblioteksverksamhet. Även en placering i anslutning till Ålands museum i dess nya byggnad kunde komma i fråga. Mot en placering av kansliet i anslutning till en av de existerande kulturella institutionerna kan måhända den invändningen göras, att den kan innebära en risk för att närheten till denna färgar av sig på institutets verksamhet och ger den en viss slagsida. En "neutral" placering, t. ex. inom självstyrelsegården, kunde därför möjligen vara att föredra. Det kan givetvis även tänkas, att institutet placeras i en hyrd lokal utan samband med någon existerande åländsk institution. Därigenom ginge man dock miste om den stora fördel som skulle ligga i att institutet kunde nyttja de tekniska faciliteter en värdinstitution förfogar över och möjligen även tjänster av dess personal.

Något konkret förslag angående placeringen av institutets administration kan inte i detta skede framställas. Denna fråga är väsentligen beroende av, vilka utrymmen landskapsadministrationen kan tänka sig att ställa till förfogande. Frågan bör, när den blir aktuell, kunna lösas genom överenskommelse mellan institutets ledning och Ålands landskapsstyrelse.

En fråga som väl inte helt kan förbigås i detta sammanhang gäller den planerade institutionens namn. I medlemsförslaget till Nordiska rådet talas om "Nordens institut på Åland" och denna benämning har varit gängse under den behandling av ärendet, som hittills har ägt rum. Man kan kanske hävda, att den låter något pretentiös för en institution av så anspråkslösa dimensioner som det nu är fråga om.

Benämningen "Nordens Hus", som nyttjas för motsvarande institutioner i Reykjavík och Tórshavn vore inte adekvat, då något hus inte är aktuellt för projektet. Termen "nordiskt sekretariat" skulle i alltför hög grad associera till de nordiska sekretariat, som finnes för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Termen kulturcentrum, som nyttjas t. ex. för institutionen på Hanaholmen, är inte användbar i detta sammanhang – "Nordens kulturcentrum på Åland" vore en helt vilseledande benämning och "Nordiska kulturcentret på Åland" är språkligt mindre tilltalande.

Av tänkbara alternativa namn förefaller det ursprungligen föreslagna "Nordens institut på Åland" att ligga bäst till. En variant vore "Nordiska institutet på Åland". Det förstnämnda alternativet synes dock vara att föredra. Det står i större konformitet med benämningarna Nordens Hus på besläktade institutioner och det antyder kanske klarare att institutet upprätthålles av hela Norden gemensamt. Nordens institut har också en bättre språklig klang än Nordiska institutet.

5 Institutets finansiering

Det är i detta skede möjligt att göra endast en synnerligen grov antydan om storleksordningen av de belopp upprättandet och driften av Nordens institut på Åland skulle förutsätta. Den slutliga budgeteringen, om beslut fattas om upprättande av institutet, blir beroende framför allt av den ambitionsnivå som uppställs för det. De belopp som nämnes i det följande bör därför tas med den största reservation.

Då förutsättningen från början varit, att för institutet inte skulle uppföras några egna lokaliteter, komme några större anläggningskostnader inte att uppstå. En viss anskaffning av inventarier, kontorsmaterial och måhända ett handbibliotek för institutets personal måste förutsättas, men också den torde begränsas betydligt därigenom att institutet rimligen bör kunna överta den lösa egendom som anskaffats för det regionala nordiska informationskontorets behov.

Institutets årliga driftskostnader kan enligt dagens penningvärde grovt uppskattas enligt följande:

Avlöningar		
Direktören	120 000 FM	
Övrig personal	<u>60 000 FM</u>	180 000 FM
Styrelsen		
Resekostnader	20 000 FM	
Mötesarvoden	<u>5 000 FM</u>	25 000 FM
Kanslikostnader		10 000 FM
Verksamhet		200 000 FM
Hysesutgifter		24 000 FM
Diverse		<u>11 000 FM</u>
		450 000 mk

Av de i denna tablå upptagna utgiftsposterna är speciellt det belopp som antecknats för verksamheten av förklarliga skäl synnerligen godtyckligt. Till vilken summa detta anslag slutligen kommer att fixeras bleve helt beroende av den ambitionsnivå för institutet, som beslutsfattarna stannar för. Någon mycket lägre summa än den i tablåen upptagna 200 000 FiM borde dock inte komma i fråga, om en rimlig relation skall upprätthållas mellan de rena administrationskostnaderna och det som nyttjas för förverkligande av institutets egentliga syftemål.

I tablåen har inte beaktats några arvoden till medlemmarna av den ovan skisserade ledningsgruppen. Deras insats skulle ligga inom ramen för deras åligganden i den institution de företräder. Den eventuella delegationens medlemmar förutsattes inte heller uppbära något mötesarvode från institutet.

Med hänsyn till det föreslagna institutets karaktär av en samnordisk institution är det en naturlig utgångspunkt att institutet finansieras över den nordiska kulturbudgeten med tillämpning av gällande regler angående finansiering av samnordiska institutioner. På grund av den speciella betydelse Nordens institut kommer att ha för Åland vore det dock befogat, att landskapet skulle påta sig en del av det ekonomiska ansvaret. I sitt yttrande om medlemsförslaget har Ålands landskapsstyrelse också uttalat, att landskapet är berett att svara för en viss andel, beräknad t. ex. enligt samma grunder som Färöarnas deltagande i driftskostnaderna för Nordens Hus i Tórshavn.

I det betänkande angående Nordens instituts på Åland verksamhet, som avgetts av den av Ålands landskapsstyrelse tillsatta kommittén, föreslås att landskapet skulle påta sig ansvaret för vissa bestämda utgiftsposter, nämligen lönekostnaderna för en programassistent och hyresutgifterna.

Föreningarna Nordens Förbund och Föreningen Norden på Åland har i sina likalydande yttranden föreslagit en sådan fördelning av kostnaderna mellan landskapet och det övriga Norden, att landskapet via ordinarie statsmedel kunde betala "exporten" eller "marknadsföringen" av åländsk kultur till det övriga Norden, medan det övriga Norden bekostade "importen" via Nordens institut av kulturkontakter. Det skulle betyda, att Finland och självstyrelsen komme att stå för hälften av driftsbudgeten. Av återstoden borde då Sverige, som genom ett bilateralt avtal med Finland av år 1921 har särskilda förpliktelser i fråga om upprätthållandet av Ålands svenska språk och kultur, betala merparten.

En uppdelning av det ekonomiska ansvaret på sätt som föreslagits av föreningarna Norden synes mindre ändamålsenlig. Såsom påpekats ovan i avsnittet om institutets verksamhet kan någon skarp gräns inte dras mellan verksamhet som avser "export" av kulturella intryck och impulser och verksamhet som avser "import" av dylika. De flesta slag av aktiviteter bör ge utslag i bägge riktningarna.

Det vore givetvis tänkbart att fixera den åländska andelen av finansieringen till ett visst procentbelopp av institutets driftsutgifter. Mera praktiskt synes det dock vara, såsom föreslagits av den åländska kommittén, att en saklig fördelning av ansvaret sker, så att vissa av de ovan nämnda utgiftsposterna utgår ur den samnordiska budgeten, medan landskapet övertar ansvaret för vissa andra utgifter.

Om man går in för en sådan lösning, ligger det nära till hands att landskapet skulle svara för att institutet, som ju inte kommer att förfoga över egna lokaliteter, skulle kunna disponera över erforderliga kansliutrymmen och utrymmen för sina aktiviteter inom landskapet, alltså utställningar, symposier, konserter etc. I de allra flesta fallen torde det bli fråga om nyttjande av landskapet tillhöriga utrymmen och en debitering av hyra för dessa ter sig, men hänsyn till det intresse landskapet har av verksamheten vid institutet, mindre befogat. Försåvitt landskapet av bokföringstek-

niska skäl önskar att dessa hyror nominellt antecknas såsom landskapets bidrag till institutet och inkomster från institutet, är detta närmast en intern angelägenhet för landskapet. Endast försåvitt gäller nyttjande av utomstående tillhöriga lokaliteter bleve det fråga om direkta bidrag till institutet till hyrorna för dessa.

Planeringen av institutets administration i anslutning till någon existerande åländsk institution skulle, såsom ovan framhållits, möjliggöra gemensamt nyttjande av tekniska faciliteter och måhända även i viss mån av personal. En effektiv samordning av arbetsrutinerna vore möjligast effektiv, om ansvaret för det rutinmässiga kansliarbetet och för anskaffningen av kansliförnödenheter m. m. skulle läggas på landskapet.

Såsom tidigare betonats vore det naturligt, att institutet bedriver ett intimt samarbete med existerande åländska organisationer och institutioner då det gäller utformandet av programverksamheten. Det kan också förutsättas, att detta samarbete i vissa fall tar sig uttryck i delat ekonomiskt ansvar för konkreta projekt. På så sätt kan man räkna med att det i budgeten förutsatta anslaget för institutets verksamhet kommer att utdrygas. Att numeriskt ange storleksordningen av landskapets kontributioner i denna form till institutets verksamhet låte sig inte göras. De bleve beroende av överenskommelser in casu mellan institutets ledning och berörda myndigheter och organisationer och de komme förmodligen att starkt variera från år till år.

Om fördelningen av det ekonomiska ansvaret gestaltas på här antytt sätt, komme av de i den ovan skisserade budgeten ingående utgifterna de som hänför sig till kanslikostnader och hyresutgifter ävensom utgifterna för övrig personal att kunna avskiljas från det belopp som förutsättes belasta den nordiska kulturbudgeten. Dessa poster utgör sammanlagt 94 000 FiM. Som den nordiska kulturbudgetens andel på institutets inkomstsida skulle då kvarstå 356 000 FiM.

Det synes rimligt att den del av utgifterna som bekostas samnordiskt fördelas mellan länderna enligt gängse nordisk fördelningsnyckel. Den av Föreningarna Norden anförda motiveringen för att Sverige skulle åläggas ett större ansvar än de övriga nordiska länderna sammanlagt är inte övertygande.

Tilläggsbihang 1

Allmän kulturell verksamhet

Den allmänkulturella verksamheten på Åland uppvisar i dag ett variationsrikt mönster i fråga om olika kulturyttringar och organisationer. Genomgående drag är att organisationernas medlemsantal är relativt låga, att verksamheten i många fall är beroende av en eller några få eldsjälar och att man

arbetar med rätt knappa ekonomiska marginaler. Det offentliga stödet, närmast från landskapet men i någon mån även från kommunerna, har under senare år dock kunnat ge kulturlivet en minimitrygghet för arbetet. Landskapets stöd till det kulturella organisationslivet samt för främjande av vetenskap, litteratur och konst omfattar 1981 c. 750 000 mark. Som bilaga närslutes utdrag ur ordinarie budgeten för landskapet Åland för 1981, varav framgår fördelningen av anslagen och organisationsstrukturen i stora drag.

Litteraturen

Intresset för läsning och litteratur är betydande på Åland. För att tillgodose detta upprätthåller varje kommun ett kommunalt bibliotek. Mariehamns stadsbibliotek fungerar även som s. k. landskapsbibliotek med särskilda förpliktelser i avseende å bokbestånd och service. Till biblioteket finns anslutet en särskild Alandicasamling. Enligt beslut av stadsfullmäktige nyligen skall ett nytt tidsenligt bibliotekshus stå färdigt i mitten av 1980-talet i Mariehamns centrum.

Det sammanlagda bokbeståndet i landskapets olika bibliotek uppgick 1.1.1980 till 167 000 band. Utlåningen 1979 utgjorde 304 000 band eller 13,5 band per invånare i landskapet. Flitigast lånar man i de utpräglade skärgårdskommunerna Kumlinge och Sottunga samt i Mariehamn. Bokbussar finns inte, däremot ordnar kommunerna biblioteksskjutsar med bil från ytterområdena till biblioteken. I en skärgårdskommun har en bokbåt gjort en tur per månad.

Den åländska skärgårdsmiljön har genom tiderna inspirerat författare. Namn som Sally Salminen och Anni Blomqvist är bekanta i hela Norden. Andra författarnamn med åländsk anknytning är t. ex. Johannes Salminen, Ulla-Lena Lundberg och Valdemar Nyman. En stark inspirationskälla har vidare de åländska sjöfartstraditionerna utgjort. Ett betydande antal verk behandlar detta tema, särskilt segelsjöfartsepoken. De litterära strävandena ha även lett till bildande av Ålands litteraturförening, till vars uppgift hör att uppmuntra författarbegävningar genom kurser, författarträffar, uppläsningar m. m.

I regel har varje år utgivits någon eller några böcker av åländska författare. Utgivningen sker i allmänhet på något av de finlandssvenska förlagen men en viss begränsad förlagsverksamhet bedrivs även av vissa kulturella organisationer och av ortens största tidningstryckeri.

Landskapsstyrelsen utdelar årligen ett antal stipendier till åländska författare. Stipendiebeloppet skall enligt lag utgöra 9 procent av den totalsumma som föregående år använts för litteratürköp till de kommunala biblioteken. 1981 finns 59 000 mark anslaget för stipendier.

Musiklivet

Musikutövandet sker till stor del inom ramen för Ålands sång- och musikförbund som är huvudman för ett betydande antal körer (manskörer och

blandade körer) och mindre orkestrar. Körerna bedriver visst utbyte med andra körer, främst i riket och Sverige men även utanför Nordens gränser. I körerna engageras flera hundra sångare. Inom förbundets ram verkar även en ungdomsblåsorkester med ett 40-tal aktiva.

Förbundet är formell huvudman för Ålands musikinstitut som verkat ca. 5 år. Institutet, som uppbär visst stöd från samhället, strävar till att ge musikaliskt begåvad ungdom professionell handledning, främst inom piano, violin och solosång. Flera av institutets elever har senare inlett yrkesinriktade musikstudier på annat håll.

Spelmansmusiken och traditionerna har på senare år uplevt ett betydande uppsving. Ålands spelmansgille räknar numera ett 40-tal aktiva, därav många ungdomar. Härtill kommer ett antal mindre spelmanslag. Gillet har förutom framträdanden och skivinspelningar under mer än 20 år upptecknat och publicerat åländsk folkmusik. 10 häften har tills dato utgivits.

I landskapet verkar en konsertförening som årligen arrangerar 4–5 konserter (symfoni-, kammar- och solistkonserter) med högklassiga utövare. Föreningen åtnjuter vissa förlustgarantier av landskapet.

Inom kyrkans ram bedrivs ett aktivt musikliv. De flesta församlingarna har en egen kyrkokör. I många av de åländska kyrkorna finns numera förnämliga orglar, varför sedan några år tillbaka varje sommar anordnas en orgelvecka med nordiska och mellaneuropeiska organister, vilken tillvunnit sig stort intresse.

Någon egentlig konsertsal finns inte i landskapet. Som konsertlokaler har utnyttjats bl. a. Mariehamns stadshus, idrottshallen, kyrkor samt Självstyrelsegårdens plenisal, till vilken anskaffats en konsertflygel. Landskapsstödet till musiklivet omfattar 1981 ca. 100 000 mark.

Scenlivet, film och foto

Amatörteaterverksamhet bedrivs dels av föreningarna inom Ålands ungdomsförbund, dels av en amatörteaterförening i Mariehamn, vilka årligen ger ett antal uppsättningar, mestadels lustspel och lätiare underhållning.

Den professionella scenkonsten representeras främst av Åbo svenska teater, som numera är s. k. regionteater för Åboland och Åland. Teatern uppbär ett särskilt statligt stöd för turnéverksamhet. Även landskapet Åland anslår ett visst bidrag för ändamålet, 1981 ca. 10 000 mark. Teatern turnerar årligen med minst 4 uppsättningar, av vilka man i allmänhet ger 3 föreställningar på olika platser i landskapet, totalt således minst 12 föreställningar per år. Man har medvetet strävat till att framträda inte bara i tätorterna utan även i den egentliga skärgården trots de praktiska problem detta medfört. Utöver ÅST har sporadiska gästspel förekommit av andra teatrar.

Teaterarbetet hämmas av bristen på lämpliga lokaler. Scenerna i olika samlingslokaler är vanligen för små och dåligt utrustade, både vad gäller scen teknik och omklädningsrum etc. I Mariehamn finns den enda egentliga

scenen i Stadshuset, som inte fyller ens måttligt ställda krav och som därtill ofta är upptagen av stadsfullmäktiges sammanträden.

I landskapet finns numera en enda biograf belägen i Mariehamn. Dess repertoar är den gängse med hänsyn till ortens storlek. Som komplement verkar en filmklubb med ett hundratal medlemmar, vilken anordnar ca. 15 förevisningar årligen av konstnärligt värdefull spelfilm. I begränsad omfattning anordnas 16 mm filmvisningar i glesbygden och skärgården. Bristen på barnfilm upplevs ofta som särskilt svår.

Två fotoklubbar samlar ett 100-tal fotoamatörer. Klubbarna åtnjuter visst kommunalt understöd i form av hjälp med lokaler och utrustning. Klubbarna har i betydande utsträckning ägnat sig åt kulturhistorisk dokumentation och även insamlat äldre bildmaterial.

Bildkonsten

I landskapet verkar en konstförening med ett 50-tal aktiva utövare. Föreningen har vinnlagt sig om medlemmarnas utbildning och anordnar regelbundet målarkurser, ibland tillsammans med Roslagens konstförening i Sverige. Föreningen anordnar varje år en årsutställning, där medlemmarnas alster exponeras. Härutöver står föreningen även värd för olika gästutställare. Man har aktivt försökt presentera åländsk konst utanför landskapets gränser. Föreningens medlemmar har sålunda ställt ut på olika platser i Norden gemensamt eller vid separatutställningar. En uppmärksammad utställning med åländsk modern konst anordnades våren 1981 på Nordiskt konstcentrum på Sveaborg.

Ålands konstmuseum är landskapets officiella museum för bildkonst. Muséet har nyligen fått moderna och ändamålsenliga utrymmen om 450 m² i den nya museibyggnaden i Mariehamn. Muséets samlingar (egna och deponerade verk) omfattade 1.1.1980 435 alster. I muséets utrymmen anordnas dels en permanent utställning åländsk konst, dels olika gästutställningar. I landskapet finns härutöver två privata konstgallerier, ett i Mariehamn och ett på landsbygden. Sommartid finns utställningsmöjligheter i friluftsmuséet Jan Karlsgården.

Landskapet Åland anslår årligen ett belopp för konststipendier avsedda dels för studier, dels om projektstipendier. Stipendiebeloppet uppgår 1981 till 35 000.

Folkkultur

Folkkulturens olika yttringar har redan delvis beskrivits i det föregående (spelmansmusik, amatörteater). Framför allt tre organisationer omhuldar särskilt den folkliga och traditionella kulturen.

– Ålands ungdomsförbund samlar de olika kommunernas ungdomsföreningar. Dessa föreningar äger i regel egna ungdomslokaler som utgör lokala kulturcentra i bygderna. Inom föreningarna anordnas kursverksamhet, amatörteater etc. Förbundet anställer en verksamhetsledare – teater-

instruktör som biträder de lokala föreningarna. I förbundets regi upprätthålls även ett folkdanslag.

– *Ålands folkminnesförbund* strävar till att bevara folkliga seder och bruk. Man anordnar s. k. hantverksdagar, har gjort några kulturhistoriska filmer, värnar om gammalt byggnadsskick etc. Förbundet har även en skriftserie.

– *Ålands hemslöjdsförening* anställer en hemslöjdskonsulent och försöker bevara det genuina i fråga såväl trä- som textilslöjd. Även keramikarbete står på programmet. Man upprätthåller en hemslöjdsbutik i vilken försäljs traditionella åländska hemslöjdsprodukter.

Museiverksamhet

Landskapet Åland upprätthåller f. n. fyra museer:

– *Ålands museum* är ett historiskt och kulturhistoriskt museum, som 1981 erhållit nya lokaler i en för ändamålet uppförd byggnad. Muséet omfattar en permanent utställning som skildrar Åland från forntid till nutid. I ett särskilt utrymme kan olika separata utställningar anordnas. Till muséet ansluter sig omfattande magasins-, verkstads-, konserverings- och arkivutrymmen. Muséet inrymmer även ett gästrum för besökande forskare.

– *Ålands konstmuseum* är inrymt i samma byggnad. Muséet har beskrivits ovan.

– *Ålands kulturhistoriska museum* i Kastelholms slott omfattar en mindre kulturhistorisk samling. Sedan slottets pågående restaurering avslutats har man planerat ombilda muséet till ett slottsmuseum.

– *Jan Karlsgårdens friluftsmuseum* invid Kastelholms slott omfattar ett stort antal byggnader avsedda att skildra allmogeliv i forna dagar.

Utöver de landskapsägda museerna finns några mindre privata hembygdsmuseer. Det nyaste av dem är Lappo skötbåtsmuseum beläget i Brändö kommun, där man på privat initiativ i en särskild byggnad samlar äldre skötbåtar och andra föremål med anknytning till skärgårdskulturen.

Mest känt av de åländska museerna är måhända ändå *Ålands sjöfartsmuseum*, som upprätthålls av en för ändamålet grundad förening. Muséet har under senare år åtnjutit visst landskapsstöd. Muséet innehåller en unik samling föremål och dokument med anknytning framför allt till den åländska segelsjöfartstraditionen. En tillbyggnad av museibygnaden har planerats varigenom även den till muséet anknutna forskningen skulle få större resurser.

Massmedia

På Åland utkommer för närvarande en tidning "Åland" med 3 nummer per vecka och en upplaga om ca. 12 000 exemplar. Sommaren 1981 inleds utgivningen av tidningen "Nya Åland" som till en början avser utkomma med ett nummer per vecka och en upplaga om ca. 3 000 ex. Den nya

tidningen har som följd av en schism övertagit större delen av "Ålands" tidigare redaktion. Utöver de lokala tidningarna sprids Helsingforstidningen "Hufvudstadsbladet" och dagstidningarna i Stockholm i relativt stora upplagor i landskapet. Den förra tidningen uppehåller en lokalredaktion om 2 personer i landskapet.

Finlands rundradio har en lokalredaktion i Mariehamn. Över den lokala FM-sändaren utsänds ett dagligt nyhetsprogram på 15 minuter. Dessutom sänds varje söndag ett timslångt magasinprogram med kulturellt och underhållningsprogram. Lokala TV-program förekommer inte. I huvudsak följer ålänningarna de svenska TV-utsändningarna. Sveriges TV 1 förmedlas över en sändare i Roslagen delvis uppförd med tanke på de åländska behoven. TV 2 sänds via en sändare på Åland uppförd av Oy Yleisradio Ab (det finländska radiobolaget). Denna sändare förmedlar tidvis även finländska program, företrädesvis svenskspråkiga, vilka förutom dagliga nyhetssändningar är koncentrerade till ett par veckodager. Landskapsmyndigheterna utövar i stöd av ett avtal med Oy Yleisradio Ab ett visst inflytande på radio- och TV-frågorna på Åland. Bland annat deltar man i tillsättandet av den programnämnd som övervakar lokalredaktionens arbete och väljer de program vilka sänds över den lokala TV-sändaren.

Medborgarinstitut och studieverksamhet

Medborgarinstitutet i Mariehamn bedriver numera verksamhet i samtliga kommuner på Åland. Institutet hade läsåret 1979–80 över 4 000 deltagare i olika studie- och övningsgrupper. Förutom teoretiska kurser anordnar institutet även hobbybetonad verksamhet med kulturell inriktning. Institutet har numera två heltidsanställda musiklärare. I dess verksamhet har även införlivats lokala körer och orkestrar, varigenom resekostnader och arvoden för ledare, lokalhyror etc. påförs institutsverksamheten. Härigenom sker en samverkan mellan samhället och olika organisationer.

Ett 20-tal studiecirkelar arbetar årligen i landskapet.

Forskning

I begränsad omfattning bedrivs viss forskningsverksamhet i landskapet under medverkan av såväl landskapsmyndigheterna som privata organisationer.

Arkeologisk och etnologisk forskning bedrivs inom ramen för Ålands museum och landskapsstyrelsens museibyrå. Ett omfattande byggnadshistoriskt forskningsarbete görs i anslutning till den pågående restaureringen av Kastelholms medeltidsslott. I och med att den nya museibyggnaden färdigställts har förutsättningarna för forskning inom dessa sektorer avsevärt förbättrats. I muséet finns även ett bostadsrum för en gästforskare. Ålands folkminnesförbund publicerar i samarbete med muséet en årsskrift Åländsk Odling, som huvudsakligen innehåller uppsatser kring historisk och etnologisk forskning.

Inom den naturvetenskapliga sektorn bedrivs forskning med tonvikten lagd på fiskeri- och vattenbiologi vid Husö biologiska station. Denna upprätthålls av landskapet Åland och Åbo akademi gemensamt. Stationen utger en årsbok och en serie "Meddelanden". I visst samarbete med stationen bedrivs även verksamheten vid landskapets fiskodlingsanstalt, för vars räkning viss beställningsforskning bedrivs och där ett laboratorium är inrymt. Nåtö biologiska station upprätthålls av Societas pro Flora et Fauna Fennica och bedriver viss botanisk och ekologisk forskning.

Ålands fågelskyddsförening upprätthåller två märkningsstationer för fågel på Signilskär respektive Lågsjär. Verksamheten resulterar i publicerade observationsrapporter.

Ålands kulturstiftelse är en privat stiftelse med uppgift att stöda forskning och vetenskapligt publikationsarbete om Åland. Stiftelsen upprätthåller en skriftserie i vilken hittills 10 vetenskapliga arbeten utkommit (historia, genetik, konsthistoria, folkrätt m. m.), utger en urkundssamling samt historieverket "Det åländska folkets historia".

Sedan 1978 upprätthålls vid landskapsstyrelsen ett landskapsarkiv, vilket fungerar som ämbetsverks- och forskningsarkiv. Till arkivet har överförts en betydande mängd arkivalier från både offentliga och privata arkiv på Åland. Arkivet har en forskarsal.

En ny landskapslag om högskoleundervisning i landskapet Åland trädde i kraft sommaren 1981. Genom denna ramlag förbättras möjligheterna att bedriva högskoleundervisning och vetenskaplig forskning i landskapet. I första hand är avsikten att genom avtal med befintliga högskolor lokalisera viss akademisk undervisning och möjligen även vissa forskningsprojekt till Åland. Genom lagens tillkomst förbättras landskapets möjligheter att ekonomiskt stöda dylik verksamhet.

Lokalfrågor

I diskussionerna om ett framtida Nordens institut på Åland har framhållits att dess verksamhet kan förläggas till olika befintliga lokaler i landskapet. De utrymmen som närmast kommer i fråga är:

– Mariehamns stadsbibliotek – landskapsbibliotek för Åland

Biblioteket planerar f. n. en nybyggnad som beräknas stå färdig i mitten av 1980-talet. I de ursprungliga planerna ingick även några kontorsrum avsedda särskilt för Nordens institut. Dessa utrymmen har av sparsamhetsskäl slopats från den nu godkända ritningen, men i ett övergångsskede kan möjligen något rum likväl ställas till förfogande. Biblioteket kunde under alla omständigheter utnyttjas för förmedling av nordisk litteratur och för att hålla ett referensbibliotek. I nybyggnaden planeras även några forskarrum.

– Självstyrelsegården, landskapet Ålands parlamentariska och förvaltningsbyggnad samt konferenscentrum. I landstingsdelen finns bibliotek

med studieplatser samt fyra olika konferensrum för 15–100 personer för kurser, seminarier, föreläsningar m. m. I plenisalen kan upp till 330 personer inrymmas. Huset är försett med fullständig AV-utrustning samt en konsertflygel.

- *Ålands museums* nybyggnad inrymmer dels Ålands konstmuseum med stora utställningsytor där även separatutställningar kan ordnas, dels den historiska avdelningen till vilken hör ett särskilt utrymme för specialutställningar. Till muséet hör vidare gästrum och rikligt tilltagna kontors-, konserverings- och arkivutrymmen.
- *Ålands folkhögskola* i Finström erbjuder genom en 1977 färdigställd nybyggnad goda utrymmen för seminarier, kurser, läger etc. Sommartid kan inkvarteringsmöjligheter för större grupper ställas till förfogande och under terminerna kan enstaka gäster inhysas.
- *Kastelholms slott* genomgår för närvarande en genomgripande restaurering. Sedan arbetena avslutats kan slottet erbjuda intressanta utrymmen för framförallt musik- och teaterevenemang. Härigenom kan bl. a. traditionen med "Kastelholms-spelen" från 30- och 60-talen återupptas.

Utöver här nämnda utrymmen finns framför allt i Mariehamn olika lokaler som vid behov kan utnyttjas för olika arrangemang. Som exempel kan anföras Mariehamns stadshus festsal, Blå teatern (miniscen för ca 60 personer), skolor, flera konferenshotell, idrottshallen m. m.

Tilläggsbilag 2

Det åländska skolväsendet

Fritt efter Lennart Winqvist: Skolan på Åland (10.11.1979)

Förvaltningen av det åländska skolväsendet överfördes till landskapet år 1924 genom en särskild förordning. I den reviderade självstyrelselagen från år 1951 preciserades riksmyndigheternas lagstiftningsbehörighet i fråga om skolväsendet. Till riksmyndigheterna hör i huvudsak att lagstifta om läropliktens längd och behörigheten för fortsatta studier i högskolor. Därtill kommer en allmän övervakningsrätt över skolväsendet samt en generell rätt för åländska ungdomar att vinna inträde i skolor i riket och tvärtom.

Förvaltningen av samtliga skolor i landskapet sammanfördes år 1973 till en särskild utbildningsavdelning. Den är för närvarande uppdelad på en allmän byrå och skolbyrå. Därtill är museiverksamheten ansluten till utbildningsavdelningen genom en särskild museibyrå och biblioteksväsendet genom biblioteksbyrån. Läromedel utställs i och AV-läromedel utlånas av en läromedelscentral, som betjänar alla landskapets skolor. Totala antalet tjänstemän inom utbildningsavdelningen uppgår till 15 vari ingår en skolpsykologtjänst som delas av landskapet och kommunerna.

Förutom skolväsendet handlägger utbildningsavdelningen ärenden som

gäller allmänna kulturfrågor, fördelning av anslag för ungdoms- och idrottsverksamhet samt beviljandet av studiestöd. Avdelningens andel av landskapets budget för år 1981 uppgår till ca 66 miljoner mark av totalt ca 261 miljoner.

Grundskolan är genomförd i hela landskapet från och med läsåret 1974–75. Samtliga elever som numera går ut från skolan har genomgått grundskola. Antalet elever i grundskolan uppgår till ca 3000 varav ca 900 på högstadiet. Födelseantalet är ca 300 per år i landskapet, vilket måste anses som rätt tillfredsställande.

Genom landskapets möjligheter att lagstifta inom undervisningssektorn har Åland ett instrument som rätt använt kan utnyttja det bästa av reformerna på båda sidor om landskapet. Olikheter mellan det fastländska och det åländska skolsystemet finns. En olikhet som särskilt markerar skillnaden mellan fastländsk och åländsk grundskola är den att finska språket är frivilligt ämne i den åländska grundskolan. Varje högstadiedistrikt kan skilt för sig besluta om vilket eller vilka språk utöver modersmålet som skall undervisas i läropliktskolan. I stället för finska språket läses i åländsk grundskola engelska från åk 3 som obligatoriskt språk. Den elev som har för avsikt att fortsätta sina studier i gymnasiet blir dock enligt nu gällande bestämmelser ha absolverat minst mellankurs i finska.

Specialundervisningen är ordnad dels i form av tre hjälpskolor med ca 50 elever sammanlagt, dels genom samordnad specialundervisning, vilken administreras av de fem högstadiedistrikten. Antalet speciallärartjänster i grundskolan är ett 20-tal av totalt ca 200 lärare i grundskolan. Bristen på speciallärare är ett av problemen liksom bristen på kompetenta lärare i högstadiet.

Av högstadieeleverna söker sig ca 30 % till landskapets enda gymnasium, Ålands lyceum. De som vill fortsätta sina studier i högskolor efter gymnasiet måste söka sig till högskolor i riket eller till Sverige.

Våren 1981 instiftades en ramlag för främjandet av högskoleundervisning inom landskapet. Avsikten med lagen var att göra det möjligt för personer intresserade av högre studier att på hemorten avlägga akademiska examina eller åtminstone delta i kurser vilka ingår som delar av examina. Under läsåret 1981–82 kommer tre kurser att arrangeras i samarbete med Ekonomisk-statsvetenskapliga fakulteten vid Åbo Akademi. Lagen gör det möjligt att genom avtal med olika högskolor lokalisera kurser eller kurspaket till Åland.

Yrkesutbildning kan ungdomarna få i de sammanlagt nio fack- och yrkesskolor som finns inom landskapet. Dessa företräder praktiskt taget alla landskapets viktigaste näringsgrenar som t. ex. sjöfarten genom sjöskolorna Ålands sjöfartsläroverk, Ålands sjömansskola och Ålands tekniska skola, merkantila och turistbranschen genom Ålands handelsläroverk och Ålands hotell- och restaurangskola samt jordbruket genom Ålands lantmannaskola. Därtill kommer möjligheterna till yrkesutbildning

i Ålands yrkesskola samt till en fördjupad allmänbildning i Ålands folkhögskola och hemkunskap i Ålands husmodersskola. Elevantalet i dessa skolor uppgår till drygt 950.

Medborgarinstitutet i Mariehamn, som betjänar hela landskapet, har årligen drygt 3 000 studerande och Ålands sommaruniversitet ca 600 varje sommar.

Av utvecklingsplanerna inom skolväsendet är en reform av utbildningen på gymnasialstadiet den mest aktuella. En parlamentarisk kommitté har utarbetat ett reformförslag. Enligt förslaget skall reformen vara genomförd år 1986. Den berör även de nivågrupperade ämnena på grundskolans högstadium samt elevernas behörighet till utbildning i skolor på gymnasialstadiet. Vidare planeras en utvidgning av landskapets läromedelscentral till en AV-central som förutom skolorna även betjänar föreningar och organisationer i landskapet.

Sammanfattningsvis kan man säga att självstyrelsen ger landskapet möjligheter att utforma ett skolsystem som är anpassat till ögruppens särförhållanden. Mångsidigheten i det åländska skolväsendet visar att man tagit vara på dessa möjligheter.

Tilläggsbilag 3

Följande personer har hörts såsom företrädare för organisationer och institutioner på Åland:

Andersson-Halling, Yvonne	Mariehamns stadsbibliotek
Beckman, Karin	Ålands biblioteksörening r. f.
Blomqvist, Ea	Husö biologiska station
Dreijer, Anna-Lena	Ålands konstmuseum
Dreijer, Matts	
Dreijer, Stig	Ålands museum, Ålands folkminnesförbund r. f.
Eklund, Fjalar	Ålands ungdomsförbund r. f.
Eriksson, Anja	Teaterföreningen i Mariehamn r. f.
Eriksson, Ruth	Ålands konstförening r. f.
Eriksson, Solveig	Teaterföreningen i Mariehamn r. f.
Fagerlund, Anders	Ålands natur och miljö r. f.
Fagerlund, Sten-Erik	Ålands folkhögskola
Hertzsch, Barbro	Mariehamns stadsbibliotek
Hällström, Isa	Ålands konstförening r. f.
Johansson, Lars Ingmar	Ålands kulturstiftelse
Karlsson, Börje	Landskapsstyrelsen, Ålands kulturstiftelse
Leppäkoski, Erkki	Husö biologiska station
Nordman, Gunnevi	Landskapsstyrelsen, Ålands kulturråd
Nordman, Stig	Ålands sång- och musikförbund r. f.
Porko, Lasse	Föreningen Norden på Åland r. f.
Remmer, Kristina	Ålands kulturråd

Salo, Ralf	Ålands sjöfartsläroverk
Sandholm, Kaj-Gustav	Ålands konserförening r. f.
Skrifvars, Erik	Ålands sommaruniversitet
Steinby, Ann-Gerd	Ålands litteraturförening r. f.
Sundberg, Erik	Mariehamns medborgarinstitut
Sundberg, Göte	Ålands sjöfartsmuseum
Sundberg, Karl-Erik	Teaterföreningen i Mariehamn r. f.
Sundberg, Leif	Ålands ungdomsförbund r. f.
Sundberg, Mona	Ålands kulturråd
Svensson, Hasse	Föreningen Norden på Åland r. f.
Wrede, Casper	Ålands natur och miljö r. f.
Woivalin, Folke	Landskapsstyrelsen

Tilläggsbilag 4

Diskussionsuppläggning gällande Nordens institut på Åland

Under de förestående överläggningarna med företrädare för vissa åländska institutioner och organisationer angående det föreslagna nordiska institutet på Åland vore det angeläget att kartlägga de existerande kulturkontakterna mellan Åland och det övriga Norden samt behovet av möjligheterna till en förstärkning av dessa kontakter. I detta syfte hoppas jag att överläggningarna skall ge svar på nedanstående frågor. Det vore givetvis till fördel, om frågorna kunde besvaras skriftligen före eller efter överläggningarna.

1. I vilka former och med vilken frekvens upprätthålles för närvarande på det område ni representerar kontakter med det övriga Norden? Beskriv särskilt a) aktiviteter riktade till Åland och b) aktiviteter utgående från Åland.
2. Hur är finansieringen av dessa kontakter ordnad?
3. I vilka avseenden är en förstärkning av dessa kontakter önskvärd? Motivera denna önskvärdhet.
4. På vad sätt vore ett Nordens institut på Åland ägnat att befördra en önskvärd förstärkning av kulturkontakterna?
5. Huru kunde ett samarbete mellan er och Nordens institut gestaltas?
6. Ligger problemen, då det gäller en önskvärd utbyggnad av de nordiska kulturkontakterna främst på det finansiella planet? Om icke, var kniper det?
7. Vilka övriga synpunkter har ni på behovet av ett Nordens institut på Åland och på gestaltningen av dess verksamhet?

6.8.1981

Ragnar Meinander

*Tilläggsbilag 5***Uppgifter för nordiska regionala informationskontor***(Definierade av Föreningarna Nordens Förbund)*

- tillhandahålla skrifter om Nordiska ministerrådet, Nordiska rådet, det fria organisationslivet i Norden, föreningarna Norden och aktuella samarbetsprojekt samt distribuera dem till kommuner, organisationer, institutioner, läroinrättningar m. fl. i regionen
- informationspunkt för Nordiska kulturfonden, bilaterala nordiska fonder samt olika nordiska stödordningar
- bistånd vid anskaffning av AV-material, filmer, diaserier m. m. om Norden
- Nordisk upplysningsbyrå: namn, adresser, telefonnummer, hänvisningar till olika specialorgan m. m.
- koordinering av nordisk kurs- och seminarieverksamhet i regionen, kontaktorgan för nordisk lägerskoleverksamhet
- initiera till nordiska kulturveckor, vänortsverksamhet, lärar- och elevutväxlingar, stipendiatverksamhet, ökad språkförståelse
- förmedla översättare och tolkar
- sträva till samverkan med organisationer inom vuxenupplysning, ungdoms- och idrottsarbete m. fl.
- presskontakter, journalistresor, opinionsbildning
- utarbetandet av en regional nordisk evenemangskalender
- ge uppgifter om nordiska kulturprogram, artister etc. på olika områden (dock inte direkt förmedling)
- utsändnings-, adress- och kansliteknisk service åt organisationer och föreningar i regionen
- arrangerandet av nordiska studieresor för enskilda och grupper
- fungera som distriktskontor för resp. förening Norden och medverka i genomförandet av samlade nordiska aktioner och i samband därmed arrangera föreläsarverksamhet, kulturpresentationer, utställningar etc.
- svara för nordisk fortutbildning av organisationsfunktionärer inom olika sektorer i regionen

: De här nämnda uppgifterna för regionala informationskontor baserar sig på de sonderingar som företagits. Olika regioner prioriterar olika beroende på vad som synes särskilt angeläget.

Stockholm 1980-10-08

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om upprättande av ett Nordens institut på Åland. Utskottet har behandlat förslaget vid möten den 16 november 1982, den 20–21 januari och den 20 och den 21 februari 1983.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett Nordens institut på Åland. Förslagsställarna framhåller att Åland har ett behov av ett samlande centrum för sina nordiska kontakter, inte minst för kontakterna med Danmark, Färöarna, Grönland, Island och Norge. Åland behöver ett centrum lika mycket för att värna sin egen kultur mot det växande trycket från den kommersiella masskulturen och för att upprätthålla egna kontakter till de andra nordiska länderna, som för att få nordisk kultur till sig. Åland ligger geografiskt sett centralt, men är lika fullt ett utkantsområde.

Förslagsställarna framhåller ytterligare att självstyrelsen har behov av egna kulturkontakter. Det är enligt dem sannolikt att det åländska deltagandet i det officiella nordiska samarbetet utvidgas med hänsyn till de förslag som den s. k. Petri-kommittén lagt fram och att detta kommer att utveckla självstyrelseorganens kontakter, kulturkontakterna inbegripna, med de nordiska länderna ytterligare.

2. Remissbehandling

Vid möte den 16 november 1982 konstaterade utskottet att Nordiska rådets presidium beslutat att medlemsförslaget inte skulle remissbehandlas med motiveringen att frågan om ett Nordens institut utretts efter rekommendation av rådet (*rek.nr 16/1979*; "Ett Nordens institut på Åland – behov och möjligheter" utredning av regeringsrådet Ragnar Meinander på uppdrag av Nordiska ministerrådet 1981). Utskottet beslöt att lägga utredningen till grund för behandling av medlemsförslaget (utredningen bifogas medlemsförslaget såsom *tillägg*).

3. Utskottet

Föreliggande medlemsförslag går tillbaka på ett tidigare medlemsförslag (*A 512/k*), som gällde en undersökning av möjligheterna att upprätta ett Nordens institut på Åland. Vid behandling av det sistnämnda medlemsförslaget hösten 1978 besökte utskottet Mariehamn och lät sig därvid informeras om kulturlivet på Åland och dess villkor. Utskottet kunde

konstatera att landskapet i förhållande till storlek och folkmängd uppvisar ett rikt och livaktigt kulturliv, som ger Åland dess kulturella särprägel. Det stod även klart för utskottet att denna särprägel löper risk att gå förlorad under ett tilltagande tryck utifrån, framförallt från den kommersiella masskulturen, som för det åländska kulturlivet blivit allt svårare att stå emot på grund av otillräckliga resurser.

Utskottet har stärkts i denna sin uppfattning vid förnyade besök på Åland våren och hösten 1982.

Den av rådet rekommenderade utredningen har företagits. Den ger bl. a. vid handen att det råder ett enstämmigt intresse på Åland att bygga ut och förstärka det nordiska kulturutbytet mellan Åland och det övriga Norden. Särskilt angeläget finner man det vara att förbindelserna med Danmark, Island och Norge byggs ut och att kontaktytorna sålunda breddas. Utredningen pekar också på en viss känsla av isolering och en önskan om att det åländska kulturlivet, som har ett numerärt mycket anspråkslöst befolkningsunderlag (23 000/1981), tillförs mera impulser utifrån och därigenom görs mera levande. På så sätt skulle den åländska identiteten stärkas. Det är också en praktiskt taget enstämmig uppfattning att ett Nordens institut på Åland väsentligt skulle förbättra förutsättningarna för breddade kontakter med det övriga Norden.

Utredningen påpekar vidare att den åländska självstyrelsen omfattar bl. a. hela kulturförvaltningen och att Åland sålunda uppträder som en självständig faktor i det nordiska kulturella samspelet på ett annat sätt än övriga regioner inom de nordiska länderna. Enligt utredningen motiverar detta att man på de kulturella förbindelserna mellan Åland och det övriga Norden anlägger ett betraktelsesätt som är analogt med det som på motsvarande sätt gäller Färöarna.

Förslagsställarna åter finner det sannolikt att det åländska deltagandet i det officiella nordiska samarbetet utvidgas i enlighet med de förslag som den s. k. Petri-kommittén lagt fram och att de åländska självstyrelseorganens kontakter, kulturkontakterna inbegripna, kommer att utvecklas ytterligare som en följd härav.

Utskottet delar medlemsförslagets uppfattning om behovet av ett Nordens institut på Åland med de uppgifter och den verksamhet som skisseras i utredningen.

Institutet skulle bedriva nordiskt kulturutbyte i vid bemärkelse till och från Åland. Institutet skulle upprättas med stöd av det nordiska kulturavtalet och administrativt lyda under sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete. Härigenom skulle kultursekretariatets omfattande kontaktnät ställas till institutets förfogande, vilket skulle vara en väsentlig tillgång för verksamheten.

Verksamheten vid institutet skulle i huvudsak finansieras över den nordiska kulturbudgeten, medan Ålands landskapsstyrelse skulle svara för driftskostnaderna. Sålunda skulle landskapsstyrelsen ställa kontorslokaler

till förfogande i självstyrelsegården i Mariehamn inklusive tekniska faciliteter jämte tillfälliga lokaler för utställningar, kurser, symposier etc. i Mariehamn och på annat håll på Åland. Landskapsstyrelsen skulle därutöver anvisa kanslihjälp till institutet samt annan servicepersonal. Institutet skulle dessutom kunna påräkna hjälp av de avdelningar inom landskapsstyrelsen som dess ärenden berör.

I fråga om landskapsstyrelsens i utsikt ställda åtaganden konstaterar utskottet att dessa väl svarar mot den uppfattning som utskottet gjort sig till tolk för i sitt betänkande om ministerrådsförslag B 37/k om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet, vad gäller finansieringen av nordiska institutioner. Utskottet anser nämligen att strävan bör vara att minska den andel av den nordiska kulturbudgeten som åtgår till att finansiera driften av institutionerna och att domicillandet eller i vissa fall domicilkommunen bör kunna överta kostnader för driften av nordiska institutioner. Utskottet förutsätter att landskapsstyrelsens i utsikt ställda åtaganden blir bestående.

Utskottet har vid överläggningar med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) hösten 1982 lagt fram sin syn på vilka moment som bör ingå i kulturbudgeten för 1984. Utskottet nödgas konstatera att det knappast finns några möjligheter att realisera förslaget före 1985, men anser att förslaget under mellantiden bör konkretiseras och institutet detaljplaneras på basen av den företagna utredningen och landskapsstyrelsens erbjudande, för att kunna uppföras på kulturbudgeten för 1985. För förberedelsearbetet bör dispositionsmedel kunna anvisas.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett Nordens institut på Åland.

Oslo den 21 februari 1983

Georg Andersson (s)

René Brusvang (CD)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Kaarina (Kati) Peltola (Skdl)

Gunvor Schmitler (H)

Reiulf Steen (A)

Otto Steenholdt (Grønl.)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsförslag

om ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten

(Väckt av Eiður Guðnason, Elsi Hetemäki-Olander, Gunnel Jonäng, Hannele Pokka, Håkon Randal, Jørgen Kruse Rasmussen, Arvo Salo och Ingrid Sundberg)

Nordiska rådets kulturutskott har i en promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete hösten 1982 riktat uppmärksamheten på finansieringen av nordiska kulturinstitutioners verksamhet. Utskottet noterar en viss oenhetlighet därvidlag, sålunda att för vissa institutioners del samtliga kostnader täcks över den nordiska kulturbudgeten, medan för andra institutioners del kostnaderna fördelas mellan den nordiska budgeten och domicillandets budget. Över denna sistnämnda budget har i så fall beviljats medel för hyres-, materiel- och andra liknande kostnader. Utskottet har för Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) betonat värdet av att diskutera möjligheten att i förekommande fall föra över kostnaderna för lokaler, materiel o. d. på domicillandet, för att därigenom göra det möjligt att på den nordiska kulturbudgeten frigöra medel för egentlig verksamhet.

De kostnader som utskottet avser på den nordiska kulturbudgeten 1983 uppgår enligt en av kultursekretariatet utarbetad översikt till sammanlagt ca 3,6 miljoner DKK av en totalbudget för det nordiska kultursamarbetet på 113,0 miljoner DKK. Summan, som består av många olika kostnadsposter, är ojämnt fördelad på de olika länderna och institutionerna enligt följande: Nordens folkliga akademi 685 000 SEK (hyra, värme, vatten, el), Nordisk Journalistkursus 71 700 DKK (hyra), Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN) 37 450 SEK (hyra, värme, vatten, el), Nordiska samsarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning 29 960 SEK (hyra), Bidrag till Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning 3 750 SEK (hyra), Nordens hus i Reykjavík 1 040 000 ISK (underhåll, försäkringar, värme, vatten, el, nyanskaffningar), Nordiska teaterkommittén 22 550 FIM (hyra, värme, vatten, el), Bidrag till Nordiska amatörteaterrådet 10 000 DKK (hyra, värme, vatten, el), Nordiskt samiskt institut 539 302 NOK (hyra), Nordiskt konstcentrum 63 000 FIM (värme, el, vatten, försäkringar, diverse), Nordens hus på

Färöarna 300 000 DKK (tekniskt underhåll) + 470 000 DKK (värme, el, vatten), Bidrag till Nordiska konstförbundet 18 000 FIM (hyra, el, vatten, värme).

Vi undertecknade anser att de nordiska ländernas regeringar bör överväga att gå in för ett system att i förekommande fall direkt stöda institutionerna på den nordiska kulturbudgeten genom att på domicillandets budget föra över kostnaderna för lokaler, energi, vatten, materiel o. d. Annan form av direkt stöd till ifrågavarande institution från domicillandets sida kan självfallet även komma i fråga. Såsom det av kultursekretariatets ovan refererade översikt framgår är det på den nordiska kulturbudgeten sammanlagt inte fråga om särskilt stora belopp relativt sett, men med hänsyn till denna budgets storlek är det fråga om en ansenlig del som väl skulle kunna anvisas för egentlig verksamhet.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår vi,

att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att öka det direkta domicillandsstödet till institutionerna på den nordiska kulturbudgeten.

Mariehamn den 15 november 1982

Eiður Guðnason (A.)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Gunnel Jonäng (c)

Hannele Pokka (K)

Håkon Randal (H)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

Arvo Salo (Sd)

Ingrid Sundberg (m)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten. Utskottet har behandlat förslaget vid möten den 16 november och den 14 december 1982 samt den 20 januari 1983.

1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att öka det direkta domicillandsstödet till institutionerna på den nordiska kulturbudgeten. Detta skulle enligt förslagsställarna kunna ske genom att från kulturbudgeten till domicillandets budget överfördes kostnaderna från lokaler, energi, vatten, materiel o. d. Annan form av direkt stöd till ifrågavarande institution från domicillandets sida skulle även kunna komma ifråga. Förslagsställarna menar att ett sådant system skulle kunna göra det möjligt att på den nordiska kulturbudgeten frigöra medel för egentlig verksamhet, vilket är syftet med medlemsförslaget.

2. Remissbehandling

Kulturutskottet har vid möte den 14 december 1982 beslutat ta ställning till medlemsförslaget utan föregående remissbehandling.

3. Utskottet

Utskottet har under de senaste åren känt en stigande oro för institutionerna på den nordiska kulturbudgeten. I en resursknapp tid har det varit allt svårare att få fram nya medel, vilket lett till att de medel som trots allt kunnat anvisas främst använts till kompensation för pris- och kursutveckling och till ny verksamhet. Denna inriktning, som utskottet självt har stött, har i rådande situation varit förståelig.

Följderna har dock blivit bekymmersamma. Verksamheten vid nordiska institutioner har inte kunnat föras upp på avsedd nivå, ens efter lång tid. Inte heller institutioner som fått sina anslag urholkade i mycket hög grad av ofördelaktig pris- och kursutveckling har kunnat ges tillräcklig kompensation. Samtidigt har den automatiska kompensationen för pris- och kursutveckling, vars storlek bestäms av de nordiska ländernas finansministerier, slukat en allt större del av de medel som kunnat ställas till det nordiska kultursamarbetets förfogande.

I detta läge har inom utskottet väckts tanken på ökat domicillandsstöd

till institutioner på den nordiska kulturbudgeten. Utskottet har nämligen noterat att för vissa institutioners del samtliga kostnader, alltså även kostnader för lokal, energi, vatten, materiel, skatter, avgifter osv., täcks över den nordiska budgeten. För andra institutioners del fördelas kostnaderna mellan den nordiska budgeten och domicillandets budget, sålunda att kostnader av den ovannämnda typen täcks över domicillandets budget.

Systemet är ingalunda enhetligt, utan varierar från land till land och från institution till institution. Orsaken härtill är att institutionerna tillkommit under olika förhållanden. Klart är också att systemet inte representerar något nytt i det nordiska samarbetet, utan snarare är regel än undantag.

Den nordiska kulturbudgeten för 1983, som uppgår till 113.0 milj. DKK, upptar en summa på 3.6 milj. DKK bestående av kostnader av den art som här avses enligt en av kulturetatssekretariatet gjord översikt. Det är fråga om många olika kostnadsposter och de är mycket ojämnt fördelade på såväl länder som institutioner. Som exempel kunde ur kulturetatssekretariatets översikt nämnas Nordisk Journalistkursus i Århus 71 700 DKK (hyra), Nordiskt konstcentrum på Sveaborg 63 000 FIM (värme, el, vatten, försäkringar, diverse), Nordiskt samiskt institut i Kautokeino 539 000 NOK (hyra), Nordens folkliga akademi i Kungälv 685 000 SEK (hyra, värme, vatten, el). Därtill kommer de nordiska husen Nordens hus i Reykjavík 1 040 000 ISK (underhåll, försäkringar, värme, vatten, el, nyanskaffningar) och Nordens hus på Färöarna 300 000 DKK (tekniskt underhåll) + 470 000 DKK (värme, el, vatten).

Utskottet är medvetet om att dessa belopp inte är stora och att de inte ens sammantagna är särskilt stora, relativt sett. Men med hänsyn till den nordiska kulturbudgetens ringa storlek är det fråga om en ansevärd del, som borde kunna anvisas för egentlig verksamhet. Utskottet är helt på det klara med att spörsmålet inte är identiskt eller än mindre problemfritt för alla länders och institutioners del. Sålunda måste undantag göras för vissa institutioner såsom Nordens hus i Reykjavík och Nordens hus på Färöarna. Samtidigt kan man i de sistnämnda fallen inte utesluta att t. ex. domicilkommunen kan vara intresserad av att delta i driften av huset.

Utskottet anser alltså att strävan bör vara att minska den andel av den nordiska kulturbudgeten som åtgår till att finansiera driften av institutionerna. Därigenom kan medel för egentlig verksamhet frigöras på budgeten. Kostnader för drift av nordiska institutioner bör kunna övertas av domicillandet eller till och med av domicilkommunen, dock inte undantagslöst. Institutionens nordiska karaktär minskar enligt utskottets uppfattning inte av detta, lika litet som man behöver befara att intresset att ta emot nordiska institutioner i de enskilda länderna avtar, i den mån sådana inrättas eller flyttas, eller att någon institution för den skull blir hemlös.

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår utskottet att rådet antar följande rekommendation med anledning av medlemsförslaget:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att öka domicillandsstödet till institutionerna på den nordiska kulturbudgeten.

Stockholm den 20 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjämäki (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Medlemsforslag

om ett nordiskt handlingsprogram på datateknologiområdet

(Väckt av Ulf Adelson, Jo Benkow, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Matthías Á. Mathiesen, Jógvan Sundstein och Petter Thomassen)

Nordisk Råd vedtok på sin sesjon i 1980 to rekommandasjoner om et utvidet datapolitisk samarbeid i Norden. Det gjelder

15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbeidsmiljø og næringsliv: Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter skyndsamt inleda ett forsknings- och utredningssamarbete i fråga om datateknikens effekter på sysselsättning, arbeidsmiljø och næringsliv.

16/1980 angående internasjonellt samarbeid, rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbeidsmiljø og næringsliv: Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internasjonellt plan samfällt verka för att datateknikens effekter på sysselsättning, arbeidsmiljø og næringsliv blir föremål för utrednings- och forskningsinsatser.

Nordisk Ministerråd nedsatte våren 1981 en nordisk arbeidsgruppe til å behandle den videre oppfølging av rekommandasjonene. Arbeidsgruppens preliminnære rapport "Datateknologi i Norden" (NU 1981:9) forelå foran Nordisk Råds sesjon i Helsingfors i mars 1982, og dannet bakgrunn for en viss behandling og meningsutveksling. Det har hele tiden vært forutsetningen at saken skal opp til bredere drøftelse med sikte på konkrete beslutninger i 1983 på sesjonen i Oslo i siste uke av februar. Denne forutsetning ble ytterligere understreket av de nordiske statsministre under deres møte i juni 1982. Her uttalte den norske statsminister Kåre Willoch bl. a.:

De nordiske land må ha all mulig interesse av å trappe opp harmoniseringen av lover og reguleringer på forskjellige felter, som f. eks. datateknikk, datakommunikasjon, systemutvikling, dataprosesser i administrasjon og produksjon m. v. Standardiserings- og harmoniseringsarbeidet er viktig bl. a. for å unngå tekniske handelshindringer.

Den nordiske datateknologigruppen har nå avsluttet sitt arbeide innenfor de fastsatte tidsrammer, og har i utredningen "Datateknologi i Norden – På väg mot en nordisk datapolitik" (NU 1982:7), fremmet forslag om et nordisk handlingsprogram på det datapolitiske område. Programforslaget

konkretiserer en del arbeidsområder, som det er viktig – og praktisk mulig – å starte med allerede i 1983, og peker ellers på en rekke andre samarbeidsoppgaver der arbeidsopplegg bør forberedes i 1983. I tillegg reiser innstillingen en lang rekke spørsmål, og tar opp forslag av mer langsiktig karakter og rekkevidde. For å fremme og overvåke oppstartingen og oppfølgingen av arbeidet med handlingsprogrammet, foreslås det en spesiell arbeidsgruppe med to–tre års funksjonstid.

Om gjennomføringen heter det i innstillingen fra datateknologigruppen (s. 20–21):

Genomförande

Datateknologigruppens forslag är i huvudsak långsiktiga och av relativt skiftande karaktär. Det finns såväl forslag till åtgärder för att mer direkt påverka datateknologins användning och effekter, som forslag gällande forsknings- och utredningsaktiviteter. Det forslag som DATEG presenterar skall ses som en första ansats till ett nordiskt handlingsprogram på datateknologiområdet. Det skisserade handlingsprogrammet måste emellertid fortlöpande vidareutvecklas i en process där olika parter aktivt deltar. Med tanke på den snabba utvecklingen på datateknologiområdet är det viktigt att snabbt – redan i början av år 1983 – komma igång med särskilt angelägna aktiviteter inom ramen för det ovan nämnda handlingsprogrammet.

DATEG föreslår mot denna bakgrund aktiviteter under 1983 dels i form av mer direkta åtgärder inom ett antal områden, dels förstudier, inkluderande seminarier, workshops etc. *Direkta åtgärder* för att påverka användning och effekter av datateknologin föreslås inom följande områden.

- Arbetsmarknadspolitisk beredskap
- Harmonisering av arbetsmiljöföreskrifter
- Nordiska riktlinjer – guidelines – på arbetsmiljöområdet
- Standardisering och harmonisering inom datateknologiområdet
- Framtida betalningssystem

Förstudier omfattande nuläge, problemanalys etc. föreslås inom följande områden.

- Infrastrukturen
- Kulturområdet
- Arbetsmarknaden
- Datateknologiindustri
- Den offentliga förvaltningen
- Modeller för förhandsbedömning av effekter
- Vissa lagars och avtals betydelse för medbestämmandet
- Yrkesutbildningen (ungdoms- och vuxenutbildning)

DATEG föreslår att Nordiska ministerrådet verkar för ett samlat genomförande och en fortlöpande uppföljning av gruppens förslag. Detta innebär bl. a. att det i denna rapport skisserade nordiska handlingsprogrammet för datateknologiområdet vidareutvecklas och att nödvändiga resurser avsätts för detta fr. o. m. kommande budgetår. Därtill bör en samordnings- och uppföljningsgrupp under Ministerrådet tillsättas för att samordna och följa genomförandet av de föreslagna åtgärderna. En sådan grupp bör ha ett tidsbegränsat mandat – förslagsvis 2–3 år.

Det haster med å komme i gang

Det var allerede klart av gruppens foreløpige rapport at en rekke av de spørsmål som knytter seg til den ventede, sterke utvikling av bruken av datateknologi og elektronikk i nordisk produksjonsliv, administrasjon, kommunikasjon og ellers i våre samfunn, krever ytterligere undersøkelser, forskning og forberedelser for å finne frem til områder som egner seg for organisert nordisk samarbeid, og der dette vil gi større positive resultater.

Samtidig er det på det rene at det haster med å komme i gang på konkrete felter. Under statsministermøtet i juni ble som nevnt standardiserings- og harmoniseringsarbeidet trukket frem, bl. a. for å unngå handelshindringer og fremme praktisk samarbeid og samordning i Norden. Det er også nødvendig å kartlegge områder der det er naturlig å etablere felles databaser, f. eks. i forskningssammenheng, videre utbygging og felles utnyttelse av telekommunikasjonssystemer i datapolitisk sammenheng, samt lovregler og lovharmonisering med sikte på å bekjempe datakriminalitet.

Andre viktige problemfelter som bør tas opp, er arbeidsmiljøspørsmålene, den arbeidsmarkedspolitiske beredskap, utviklingen av nye betalingsystemer med bank- og kredittkort, etc. og undervisning og forskning innenfor datateknologi og elektronikk.

På bakgrunn av det tidsskjema som saken har vært lagt opp etter, har det ikke vært gjennomført en omfattende remissbehandling av innstillingen i de enkelte land.

Høringer og remissbehandling

Det har imidlertid under arbeidet vært faste observatører i Datateknologigruppen fra arbeidsmarkedets parter, Nordens Faglige Samorganisasjon og de nordiske arbeidsgiverforeninger. Disse observatører har deltatt i drøftelsene, og har gitt sin tilslutning til de fremlagte synspunkter og konklusjoner. Videre har datateknologigruppen hatt en spesiell høring med representanter fra nordisk elektroteknikkindustri i Oslo, en høring med to representanter for det svenske Industridepartement i Stockholm (Lidingö), flere høringer med representanter for utdanning/forskning og en større, allsidig sammensatt konferanse om datateknologiens effekter på sysselsetting, arbeidsmiljø og næringsliv i Kollekolle på Sjælland. Her var det bl. a. representanter for industrien, berørte ministerier i forskjellige land, fagbevegelser, universiteter og forskningsorganer, foruten parlamentarikere og offentlig administrasjon. Den danske arbeidsminister åpnet konferansen, og Sveriges budsjettminister deltok som foredragsholder.

I tillegg til dette har datateknologigruppens instilling vært på remiss till Nordens Faglige Samorganisasjon, de nordiske arbeidsgiverorganisasjoner og de nordiske industriforbund, som alle gir uttrykk for en i hovedsak positiv holdning til innstillingen. Nordens Faglige Samorganisasjon understreker bl. a.:

NFS ansluter sig också till DATEGs förslag om att redan under 1983 påbörja ett vidare arbete inom ministerrådet på grundval av rapporten. NFS anser följaktligen att ekonomiska resurser för detta bör tillföras ministerrådets budget för 1983 i syfte att utveckla en handlingsberedskap inom dataområdet. En förutsättning är dock särskilda beslut om detta i ministerrådet. NFS har dock inte kunnat värdera storleken och beräkningarna som ligger till grund för DATEGs förslag. Samtidigt måste en prioritering av detta samarbetsområde återspeglas i ministerrådets budgetarbete inför 1984.

Enligt NFS' uppfattning är det i första hand angeläget att prioritera direkta och praktiskt inriktade åtgärder. Flera av DATEGs förslag har också en sådan innebörd.

De Nordiske Industriforbunds Fellesorgan sier i sin uttalelse bl. a.:

Industriforbundene kan derfor anbefale, at Nordisk Ministerråd nedsætter en særlig arbejdsgruppe som foreslået, eller støtter et sådant initiativ i andet regie. Udgangspunktet for arbejdet bør dog ikke være afgrænset til arbejdsmiljøområdet, men have et langt bredere perspektiv, og også sigte mod at fremme datatrafikken over grænserne. En velfungerende og ukompliceret datatrafik er speciel vigtig for industriens konkurrenceevne i de relativt små nordiske lande, der er så afhængige af udenrigshandel. Et evt. standardiseringsarbejde bør tage hensyn til udviklingen i de ikke-nordiske lande, fordi nordiske særegener vil være en ulempe for industrien.

Med uttalelser fra så representative organer som står de aktuelle problemer særlig nær, og med understrekning av ønskeligheten av å komme i gang med arbeidet snarest, finner vi som medlemmer av Nordisk Råd at det ikke vil være forsvarlig å legge opp en videre behandlingsrutine som kan forsinke oppstartingen. Det later også til være bred tilslutning blant de interesserte organisasjoner til å begynne med omtrent de arbeidsområder som fremgår av innstillingen fra datateknologigruppen.

Vi vil på denne bakgrunn foreslå at Nordisk Råd på den kommende sesjon i Oslo treffer prinsippvedtak om den videre utformning og om gjennomføringen av de første faser av et handlingsprogram på datateknologiområdet, idet man som arbeidsopplegg for 1983 spesielt tar opp følgende felter:

- a) Standardisering og harmonisering på datateknologiområdet, særlig med sikte på å unngå tekniske handelshindringer.
- b) Samarbeid om utformning av en felles holdning/ordning vedrørende fremtidige betalingssystemer med bruk av elektronikk.
- c) Kartlegge områder der det er naturlig å etablere felles databaser, f. eks. i forskningssammenheng.
- d) Videre utbygging og felles utnyttelse av telekommunikasjonssystemer i datapolitisk sammenheng.
- e) Kartlegging og utbygging av utdanningstilbud og utdanningssystemer på datateknologiområdet.
- f) Kartlegging av nasjonale og nordiske utviklings- og forskningsprosjekter innenfor datateknologiområdet samt stimulanser til øket samarbeid i utviklingen av nordisk dataindustri.

g) Den arbeidsmarkedspolitiske beredskap, samarbeid om arbeidsmiljøforskrifter samt spørsmålet om medbestemmelsesrett.

h) Lovregler og lovharmonisering med sikte på å bekjempe datakriminalitet.

Det oppnevnes en arbeidsgruppe til å følge opp det videre arbeide med konkretiseringen av handlingsprogrammet på datateknologiområdet. Gruppen forutsettes å søke innpasset det arbeid som vil bli utført under bokstavene a)–h) mest mulig i de berørte embetsmannskomiteérs virksomhet, og at det ellers stilles nødvendige midler til disposisjon for arbeidet innenfor Ministerrådets budsjetter.

Ut fra det som foran er anført, og under henvisning til de to rapporter fra den nordiske datateknologigruppe med vedlegg, foreslår undertegnede medlemmer at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

1. å vedta en nordisk handlingsplan for datateknologiområdet og
2. for 1983 å ta opp de saksområder som er nevnt under punkterne a)–h), foran.

Stockholm, Oslo, København, Helsingfors, Reykjavík og Tórshavn, i november 1982.

Ulf Adelsohn (m)

Jo Benkow (H)

Karen Thurøe Hansen (KF) Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.) Jógvan Sundstein (Fkfl)

Petter Thomassen (H)

BILAGA 1

Uttalande av Nordiska rådets social- och miljöutskott

Social- och miljöutskottet har emottagit medlemsförslag A 649/e om ett nordiskt handlingsprogram på datateknologiområdet samt ministerrådsförslag B 44/e om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet för yttrande och vill med anledning härav framföra följande:

Nordiska rådet antog på sin session 1980 i Reykjavík på förslag av social- och miljöutskottet två rekommendationer om ett utvidgat datapolitiskt samarbete i Norden.

15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv. Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter skyndsamt inleda ett forsknings- och utredningssamarbete i fråga om datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv.

16/1980 angående internationellt samarbete, rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv. Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för att datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv blir föremål för utrednings- och forskningsinsatser.

Utgångspunkten för dessa två rekommendationer var ett medlemsförslag A 556/s angående forskning m. m. rörande datateknikens konsekvenser för näringsliv, arbetsmarknad och arbetsmiljö.

Den tvärfackliga arbetsgrupp, teknologigruppen, DATEG, som ministerrådet tillsatte i början av år 1981 har, vilket utskottet framförde i betänkande om C 1/1982, sedan den väl inlett sitt arbetet verkat med berömvärd effektivitet.

Utskottet som har tagit del av delrapport Datateknologi i Norden NU 1981:1 och slutrapport Datateknologi i Norden – på väg mot en nordisk datapolitik, NU 1982:7 menar att ett flertal av de förslag som DATEG presenterar på skilda områden kan påbörjas redan under 1983. Totalt föreslås ett 30-tal uppgifter som bör påbörjas inom Ministerrådet. Förslagen skall tillsammans ses som en första ansats till ett nordiskt handlingsprogram på datateknologiområdet. De förslag som DATEG själv listat upp på s. 20–21 under rubrik ”Direkta åtgärder” finner utskottet vara angelägna och praktiskt möjliga att igångsätta redan under år 1983.

Insatserna av internationellt samarbete har enligt utskottet inte erhållit en önskvärd prioritet i de föreslagna direkta åtgärderna. I samband med betänkande om A 556/s förde utskottet fram att det samarbete som eftersträvas på dataområdet bör vidare beakta erfarenheter som gjorts på ett vidare internationellt plan. Likaväl som nationella rön som gjorts i ett nordiskt land kan komma till nytta i ett grannland bör erfarenheterna från OECD, EG och ILO vara av värde för ett kommande nordiskt samarbete på dataområdet. Det nordiska samarbetet bör med andra ord stå öppet

gentemot omvärlden. Ett samlat nordiskt uppträdande i internationella fora blir mera slagkraftigt än om länderna agerar var och ett för sig.

När det gäller övriga förslag till samarbetsområden och vidare uppgifter inom ramen för denna måste emellertid konstateras att dessa inte fått en tillräcklig remissbehandling. Förslagen måste konkretiseras och värderas. Utskottet som är positiv till en nordiskt handlingsplan på datateknologiområdet menar att en handlingsplan för ett nordiskt samarbete på datateknologiområdet bör basera sig på ett bredare underlag än vad som hittills skett. Man måste, vilket utskottet framförde i sitt betänkande om medlemsförslag A 556/s, undersöka hur medborgarna i deras egenskap av löntagare, konsumenter och skattebetalare kan säkra att det främst blir deras behov och krav som präglar datateknikens utveckling. En utveckling som kan få såväl positiva som negativa konsekvenser för samhällets framtida utformning bör inte styras av ett fåtal tekniska experter. En demokratisk kontroll bör eftersträvas. Att nå fram till en avvägning som medför att de negativa verkningarna för individen minimeras samtidigt som konkurrensförmågan bevaras i de utlandsberoende näringsgrenarna tillhör 1980-talets stora utmaningar.

Ny, systematisk generell och tillförlitlig kunskap om datoriseringens effekter på sysselsättning och arbetsmiljö behövs. Tillsammans står de nordiska länderna bättre rustade att möta datoriseringens utmaningar än om de går fram vart och ett för sig.

Avslutningsvis menar utskottet att innan den slutgiltiga handlingsplanen på datateknologiområdet fastställs bör berört utskott inom Nordiska rådet beredas möjlighet att yttra sig.

Stockholm den 20 januari 1983

För social- och miljöutskottet

Asbjörn Haugstvedt

Formann

BILAGA 2

Betänkande Nordiska rådets ekonomiska utskott över ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet (B 44/e) och medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram på datateknologiområdet (A 649/e)

(Se sak B 44/e, Bilaga 2)

Medlemsforslag

om bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen

(Väckt av Margrete Auken, Eidur Gudnason, Otto Steenholdt, Jógvan Sundstein och Bernhardt Tastesen)

Grønlands vigtigste erhverv er fangts og fiskeri. Den arktiske fauna udgør selve eksistensgrundlaget for befolkningen. Bestanden af havpattedyr har gennem århundreder været stor nok til at ernære en højt specialiseret fangerbefolkning. Denne balance mellem et rigt naturmiljø og menneskene er imidlertid meget sårbar, og regeneration efter skader som følge af anvendelse af moderne teknik, vil i bedste fald kræve en meget lang tid. Denne sårbarhed er man sig ganske bevidst. Der fiskes og fanges ikke mere, end balancen opretholdes, og man har endvidere for ikke – måske for stedse – at jage dyrene bort fra fangstområderne indført forbud mod anvendelse af snescootere.

Det vakte derfor dyb bekymring på Grønland, da det blev bekendt, at der i Canada var udarbejdet planer om at lade store isbrydende tankskibe sejle året rundt langs Grønlands vestkyst for at transportere flydende gas fra de store fund på Melville Island i det nordlige arktiske Canada til modtagerhavne i det sydøstlige Canada som et led i det såkaldte Arctic Pilot Project (APP).

Støjen fra disse skibe – såvel fra skruerne som fra isbrydningen – vil efter mange biologers opfattelse være skadelig, måske helt ødelæggende for de store havpattedyrs eksistens. Forholdet er det, at hvalerne orienterer sig og kommunikerer indbyrdes over lange afstande ved hjælp af lydbølger, det såkaldte SONAR-system, der på en gang er meget effektivt og meget følsomt. Hvis dette system sættes ud af funktion på grund af udefra kommende støjforstyrrelser, kan resultatet blive katastrofalt såvel for dyrelivet som for den befolkning, der ikke har andet eksistensgrundlag.

APP indebærer bygningen af 2 tankskibe af hidtil ukendte dimensioner, og disse skibe skal efter planerne passere farvandene 64 gange om året i 20 år. Hvis dette "pilot-project" falder tilfredsstillende ud for olie- og gasselskaberne, må påregnes bygningen af flere tankskibe til transport af olie fra fundene i Beaufort Havet. Dette indebærer ikke blot en forøgelse af antallet af passager men en risiko for en katastrofal olieforurening ved forlis eller lækager.

Under generaldebatten ved Nordisk Råds 30. session (se Nordiska Rådet 1982, s. 138 f) gjorde Otto Steenholdt opmærksom på projektet og appellerede til medlemmerne fra alle de nordiske lande om hjælp for at redde menneskenes eksistens og at forsvare de arktiske dyr og det arktiske miljø.

Denne appel gav anledning til en erklæring om, at den danske regering var parat til at følge sagen op, også i forhold til den canadiske regering. Den islandske industriminister fandt det rigtigt, at de nordiske lande i fællesskab tager disse spørgsmål op, idet de samme problemer kan blive aktuelle for Nordkalottens øvrige havområder.

Forslagsstillerne mener ligeledes, at man her står over for problemer, som også kan opstå for andre havområder i Norden, og at vore lande derfor har en fælles interesse i en løsning. Fælles eller ensartede holdninger og tilkendegivelser vil være en styrkelse for de danske og grønlandske myndigheder under forhandlingerne med de canadiske myndigheder. Endvidere vil en fælles nordisk stillingtagen, når relevante spørgsmål drøftes i internationale organisationer være påkrævet. Det kan i denne forbindelse oplyses, at de grønlandske betænkeligheder i anledning af APP blev fremført på et plenarmøde på FNs havretskonference under samlingen i New York i foråret 1982. Dette skete i tilslutning til § 234 i udkastet til en ny havretskonvention, hvorefter kyststaterne skal have mulighed for at foretage regulering af sejlads i isdækkede områder.

Forslagsstillerne henviser til de vitale interesser, som befolkningen i de berørte områder har i bevarelsen af deres miljø, og foreslår, at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i de nordiske lande at yde aktiv støtte til bestræbelserne for at bevare naturmiljøet i de arktiske farvande.

København, Reykjavík og Tórshavn, den 10. december 1982

Margrete Auken (SF)

Eiður Guðnason (A.)

Otto Steenholdt (Grl)

Jógvan Sundstein (Fkfl)

Bernhardt Tastesen (S)

*BILAGA 1, Yttrande (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över medlemsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ett medlemsförslag angående bevarandet av naturmiljön i de arktiska farvattnen. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid möte i Oslo den 21 februari 1983.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs att

Nordisk Råd anbefaler regeringerne i de nordiske lande at yde aktiv støtte til bestræbelserne for at bevare naturmiljøet i de arktiske farvande.

Förslagsställarna anser med hänsyn till att Grönlands viktigaste förvärvskälla är fångst och fiske att det s. k. Arctic Pilot Projekt kan få katastrofala följder för naturmiljön i de arktiska farvattnen. Projektet innebär att Canada ämnar transportera gas längsefter Grönlands nordvästra kust med stora isbrytare. Bullret från dessa isbrytare kan på vetenskapliga grunder ödelägga valarnas och sälarnas kommunikationsmekanism – oljeutsläpp eller en oljekatastrof kan ödelägga hela det grönländska näringslivet. Vidare menar förslagsställarna att vi här står inför ett problem som också kan uppstå i andra havsområden i Norden och att de nordiska länderna har ett intresse av en gemensam lösning. En gemensam hållning kan vara en styrka för de danska och grönländska myndigheterna när de förhandlar med de kanadensiska myndigheterna.

2. Remissinstanserna

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget.

Danmark

Udenrigsministeriet
Miljøministeriet, fredningsstyrelsen
Industriministeriet
Ministeriet for Grønland

Finland

Ministeriet för inrikesärendena

Island

Sjöfartsdirektören
Havsforskningsinstitutet
Naturvårdsverket

Norge

Utenriksdepartementet
Miljøverndepartementet
Olje- og energidepartementet

Sverige

Statens naturvårdsverk

*2.1. Remissinstanser som är positiva till medlemsförslaget**Danmark*

Udenrigsministeriet, som anmodat ministeriet for Grønland och industriministeriet att snarast möjligt meddela miljøministeriet sina synpunkter i anledning av medlemsförslag A 650/s, ansluter sig till ovan nämnda remissinstansers svar samt vill för egen del nämna att arbetet med ett utkast till ett danskt–kanadensiskt avtal om bevarandet av havsmiljön mellan Grønland och Canada är i sitt slutskede samt att avtalets preambel innehåller en hänvisning till artikel 234 i FN's havsrättskonvention.

Ministeriet for Grønland som förelagt ärendet för Grønlands hjemmestyre som anför att det är hjemmestyrelsens uppfattning att genom att godkänna FN's nya havsrättskonvention skapar man ett långt mera tidsenligt, formellt och överordnat grundval för beskyddande av det särskilt sårbara arktiska havsområdet mot förorening av olja och andra förorenande ämnen, än som hittills har existerat. Vidare framför hjemmestyret att det i hög grad sätter sin tillit till, att antagandet av konventionens artikel 234 kommer att stärka grundvalen för att kunna gripa in mot de hotelser som de omtalade planerna om att året runt trafikera områden vilka till största delen av året är täckta av is, utgör för den arktiska miljön. Detta menar hjemmestyret är den mest ändamålsenliga vägen och den av förslagsställarna önskade strävan från de nordiska länderna bör ta detta som utgångspunkt. *Ministeriet for Grønland* instämmer i hjemmestyrets åsikt.

Industriministeriet instämmer i att de nordiska länderna bör sträva efter att bevara naturmiljön i de arktiska farvattnen. Det är, skriver industriministeriet, vår uppfattning att frågan bör söka sin lösning i överensstämmelse med principerna i den nyligen antagna havsrättskonventionen. Industriministeriet hänvisar här till artikel 234 om istäckta områden som kräver hänsyn från trafiken.

Finland

Ministeriet för inrikesärendena förhåller sig i princip positivt till medlemsförslaget och anser bevarandet av de arktiska områdenas naturmiljö

vara en viktig och till det nordiska miljöskyddssamarbetet hörande aktivitet.

Av medlemsförslaget framgår inte närmare, var den planerade farleden samt de möjliga skydds- och fångstområdena är belägna och inte heller de forsknings- och utredningsresultat, som riskvärderingen baserar sig på. Det är även oklart i vilken mån de nordiska länderna, i första hand Danmark (Grönland), skulle ha havsrättsliga möjligheter att ingripa mot de planerade bränsletransporterna.

Island

Sjöfartsverket anför att medlemsförslaget är så allmänt hållet att sjöfartsverket utan förbehåll kan tillstyrka det. Seglats av stora gastankfartyg och i framtiden oljetankfartyg på havet till Melville Island i det nordliga arktiska Canada har många fördelar som närmare behöver undersökas. För det första vill Sjöfartsverket peka på den störning som isbrytarna eller tankfartygen förorsakar på de djur som lever i havet. Två slags störningar förekommer, dels störningar från maskin samt från själva isbrytningen. Som en andra störning pekar Sjöfartsverket på risken för en oljekatastrof. Kartläggning av dessa och av andra fartygstekniska åtgärder menar verket är önskvärd.

Naturvårdsverket stödjer förslaget och betonar att transporter av gas och eventuellt olja genom ifrågavarande områden bör ske med yttersta försiktighet.

Havsforskningsinstitutet framför att de känner till de kanadensiska planerna på att transportera olja genom Labradorsundet men har inga utförliga upplysningar om vad det kan få för inverkan på djurlivet i detta område. Däremot skriver havsforskningsinstitutet, att de har stor förståelse för befolkningens på Grönland bekymmer eftersom deras ekonomi är baserad på dessa djurarter. Havsforskningsinstitutet stödjer därför konklusionen i medlemsförslaget.

Norge

Utenriksdepartementet har inhämtat *miljødepartementets*, *olje- og energidepartementets* syn på medlemsförslaget och framför att man från norsk sida är intresserad av att stödja gemensamma nordiska konsultationer och eventuella åtgärder för att bevara naturmiljön i de arktiska farvatten. Vidare anför utenriksdepartementet att man från norsk sida vill medverka till att det etableras ett internationellt samarbete som kan säkra att mänsklig aktivitet inte medför allvarliga skadeverkningar på det ekologiska systemet i Arktis. Norska myndigheter är därför, skriver departementet, intresserade av att det förs konsultationer mellan alla berörda farvatten. Det är viktigt att alla större ingrepp värderas i ett större ekologiskt sammanhang innan de påbörjas.

2.2. Remissinstanser med avsaknad av ställningstagande

Sverige

Statens naturvårdsverk erinrar om att Sverige under åtskilliga år aktivt verkat internationellt för att slå vakt om det marina djurlivet, särskilt inom ramen för internationella valfångstkonventionen och dess kommission samt inom ramen för den s. k. Washingtonkonventionen, vilken har som syfte att skydda utrotningshotade djurarter, däribland valar.

Naturvårdsverket har visserligen ett generellt intresse av att olika naturmiljöer skyddas och bevaras varhelst de förekommer i världen. Verket saknar emellertid expertis för en bedömning av den i förslaget antydda miljöpåverkan som ju drabbar en utpräglad arktisk miljö, en arktisk fauna och flora och i en hög grad särpräglad kultur, beträffande vilken verket saknar insikter.

Under hänvisning till det anförda och under påpekande av att remisstiden inte medgivit att naturvårdsverket inhämtat eventuella kommentarer från andra sakkunniga organ – t. ex naturhistoriska riksmuseet och universitetsinstitutioner – för att därigenom öka det knappa faktaunderlaget, avstår verket från att anföra ytterligare synpunkter på det framlagda medlemsförslaget.

3. Utskottet

I medlemsförslaget skildras de negativa följder som trafik av stora gas-tankfartyg, isbrytare och ev. i framtiden oljetankfartyg kan innebära för fauna och flora i den arktiska miljön. Som ett i tiden näraliggande problem pekar förslagsställarna på det s. k. Arctic Pilot Projekt (APP), ett kanadensiskt projekt med det innehållet att man ämnar låta stora isbrytare året runt trafikera Grönlands västkust för att transportera gas från de stora fynden på Melville Island i det nordliga arktiska Canada till mottagarhamnen i sydöstra Canada. Förslagsställarna vill därutöver peka på att sådana problem som allt mer kan skönjas i havet vid Melville Island kan komma att överflyttas till andra havsområden i Norden. Mot denna bakgrund anser förslagsställarna att de nordiska länderna har ett gemensamt intresse av att redan nu formulera aktiva åtgärder för att bevara naturmiljön i de arktiska farvattnen. Förslagsställarna pekar också på den grönländska befolkningens absoluta beroende av fångst och fiskeri. Den arktiska floran och faunan utgör själva existensen för befolkningen, en existens som enligt förslagsställarna vilar på befolkningens respekt för och om naturmiljön.

Medlemsförslaget har remissbehandlats i vanlig ordning, om än med en ovanligt kort remisstid, och blivit positivt bemött av remissinstansernas övervägande majoritet. Det är en allmän inställning bland de tillfrågade remissinstanserna att inga större projekt bör igångsättas i de arktiska farvattnen innan de värderats i ett större ekologiskt sammanhang.

Social- och miljöutskottet delar förslagsställarnas uppfattning att åtgärder för att bevara naturmiljön i de arktiska farvattnen synes nödvändiga. Miljönegativa intrång får i en arktisk miljö oerhört långtgående konsekvenser. Ett stort utsläpp av olja exempelvis kan, på grund av den långsamma nedbrytningseffekten i arktisk miljö, bl. a. tära på isen och detta i sin följd kan ge översvämningseffekter med globala konsekvenser. De störningseffekter från fartygen på havsdäggdjuren som förslagsställarna beskriver är till viss del vetenskapligt belagda men behöver ytterligare utredas.

Utskottet anser därför för egen del att det snarast bör etableras ett internationellt samarbete som kan förhindra att aktiviteter från människorna leder till allvarliga skadeverkningar på det ekologiska systemet i Arktis. Konsultationer bör föras mellan alla berörda parter i samband med åtgärder som angår naturmiljön i de arktiska farvattnen. Det är ett banalt faktum att jorden som människornas hem är en sluten enhet och dess tillgångar begränsade. Naturen känner ju inget avfall, bara kretslopp och återbruk. De nordiska länderna har varit föregångare när det gäller den nya vetenskapen om miljöhot. Här kan erinras om den europeiska miljöskyddskonventionen, *rek. nr 7/1978* i vilken Nordiska rådet föreslår att den nordiska miljöskyddskonventionens principer skulle utsträckas till det europeiska planet. Vidare tillkom Östersjökonventionen på Nordiska rådets initiativ. Till Nordiska rådets 31:a session har överlämnats ett ministerrådsförslag till ett reviderat miljövårdsprogram. Social- och miljöutskottet som prioriterat arbetet med vattenföroreningar har i betänkandet om programförslaget framfört att regeringarna i Norden bör ta upp frågan angående energitransport med skepp.

Utskottet har noterat att de nordiska länderna uppträtt samfällt och aktivt i samband med undertecknandet av FN's havsrättskonvention i december 1982 där artikel 234 som behandlar istäckta områden torde ha viss relevans i detta sammanhang. Samtliga nordiska länder har undertecknat konventionen, så även bl. a. Canada. Industriländer som USA, Västtyskland och Storbritannien har däremot för närvarande ej undertecknat konventionen. Utskottet har också noterat att de nordiska länderna alltsedan 1972 då arbetet med havsrättskonventionen inleddes och inom ramen för *rek. nr 20/1972/j* angående nordiskt samarbete rörande havsrätt haft en nära kontakt och regelmässiga konsultationer kring havsrätsfrågor.

Det existerar redan nu ett nordiskt samarbete på miljövårdsområdet, vilket enligt utskottets uppfattning bör kunna underlätta genomförandet av förslaget.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ge ett aktivt stöd i strävandena för att bevara naturmiljön i de arktiska farvattnen.

Oslo den 21 februari 1983

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Tyra Johansson (s)

Förman

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Bernhardt Tastesen (S)

BILAGA 3, I efterhand inkommet yttrande (se supplement)

Medlemsförslag

om en nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning

(Väckt av Kjell Magne Bondevik, Lone Dybkjær, Johan J. Jakobsen, Terhi Nieminen-Mäkynen, Karin Söder, Ola Ullsten och Henrik Westerlund)

Bakgrund

Den djupgående ekonomiska krisen hotar att bli både långvarigare och mer omfattande än någon annan internationell stagnationsperiod efter kriget. Den ekonomiska utvecklingen har mer eller mindre lamslagit både den västliga industrivärlden, östblocket och den tredje världen.

De nordiska länderna kan med bl. a. sitt starka utrikeshandelsberoende inte undgå en mycket stark påverkan av dessa förhållanden. Ändrade konkurrensförhållanden även på längre sikt ställer samtidigt krav på en snabb omstrukturering av näringslivet. Länderna i Norden brottas därför i likhet med nästan alla stater med rekordarbetslöshet, inflation, höga räntor, stagnerande tillväxt, krympande industrisektor och minskat utrymme för konsumtion. I den ekonomiska krisens spår tornar stora sociala problem upp sig, inte minst för ungdomsgenerationen.

Svårigheter av detta slag kan bara lösas i samförstånd och samverkan mellan länderna. Inte minst måste därvid samarbetsmöjligheterna i Norden tas till vara.

Löntagarnas och näringslivets organisationer i Norden har vädjat till de politiska instanserna att i dagens svåra läge försöka samlas kring en nordisk plan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. Enligt vår uppfattning bör detta ske genom att försöka förverkliga ett handlingsprogram med den inriktning som anges i det följande.

Samarbetsformer

Det finns i Norden sedan länge etablerade och väl fungerande samarbetsformer på det ekonomiska området både på det politiska planet, inom organisationsväsendet och mellan olika institutioner och företag.

Dessa kanaler måste nu utnyttjas för ett ytterligare intensifierat samråd och samarbete, både när det gäller den ekonomiska politiken, arbetsmarknadspolitiken och näringspolitiken.

Regeringarna bör särskilt anmodas att förstärka det samarbete som redan förekommer som ett led i arbetet i olika internationella fora som OECD, GATT och IMF. Dessa institutioners möjligheter att hävda sig får

central betydelse för om det skall gå att snabbt bryta den internationella stagnationen. En stark och samlad nordisk röst i dessa organ kan därvid bli av betydelse.

Intensifierade kontakter måste samtidigt stimuleras mellan enskilda företag och inom olika industribranscher. Vinster finns att göra i ett samarbete både när det gäller produktion och marknadsföring. De initiativ som redan har tagits för att göra Norden till en samlad hemmamarknad och för att underlätta samlade nordiska exportansträngningar mot tredje land måste fullföljas och successivt byggas på.

Bilateralt ländersamarbete genom nya avtal eller påbyggnad av redan existerande bör understödjas. Ett sådant samarbete står enligt vår uppfattning inte i motsatsställning till ett allnordiskt samarbete på olika områden.

Mål för en ekonomisk handlingsplan

Det är nödvändigt att i den rådande situationen både nationellt och på det internationella planet ge förtur åt en industriell förnyelse och expansion syftande till att bevara full sysselsättning och en hög levnadsstandard.

Expansionspolitiken måste utformas så att den främjar en god livsmiljö och hushållning med naturresurser.

En prioritering av den industriella utvecklingen innebär med nödvändighet återhållsamhet inom den offentliga sektorn. Det finns särskild anledning att påminna om det nära sambandet mellan stora budgetunderskott, inflation och höga räntor. En nedpressning av ränteläget är enligt vår uppfattning av central betydelse för att få igång expansionsprocessen.

Det kräver i sin tur särskilda insatser för att skydda de socialt mest utsatta grupperna. Det gäller både dem som har blivit arbetslösa, dem som hotas av utslagning på arbetsmarknaden och dem med låga inkomster som riskerar att få sin standard försämrad.

På det internationella planet måste de nordiska länderna gemensamt och var för sig försöka påverka de ekonomiskt tongivande staterna och ta initiativ till en mer expansiv politik.

Det ligger direkt i de nordiska ländernas intresse att försvara den fria handeln mellan länderna och förhindra att nya handelshinder byggs upp.

Särskilda försiktighetsmått är i dagens läge nödvändiga för att förhindra att det internationella bank- och penningssystemet utsätts för större påfrestningar än enskilda banker och penninginstitutioner kan klara.

De nordiska länderna måste verka för en massiv resursöverföring till världens fattiga länder. En ekonomisk konsolidering av dessa länder och åtgärder för att öka deras köpkraft är en viktig förutsättning även för hög efterfrågan på industrivärldens varor.

Omedelbara åtgärder

Den akuta arbetslösheten måste mötas med en aktiv arbetsmarknadspolitik. Därvid bör i första hand sådana insatser ges förtur, som långsiktigt

bidrar till en industriell förnyelse och expansion. Exempel på detta är en förstärkning av järnvägsnätet och andra transportsystem i Norden.

Särskild tonvikt måste läggas på åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Ungdomens sysselsättningsituation är mycket allvarlig. Strävan måste vara att ge varje ung människa möjligheter till arbete, utbildning eller praktik.

Budgetpolitiken måste utformas så att de länder som har stora budgetunderskott kan reducera dessa kraftigt. Det är bl. a. en förutsättning för lägre ränta.

Förstärkta insatser måste sättas in i syfte att spara energi och främja övergången till alternativa energikällor.

Samhällets olika organ och institutioner med statligt inflytande måste i dagens läge vara beredda till en direkt medverkan för att förverkliga olika framtidsinriktade industriprojekt. Nordiska statliga organ måste också vara beredda att stimulera till branschrationaliseringar inom det egna landet och inom Norden. Regeringarna måste samtidigt stimulera enskilda företag, fackliga organisationer och näringslivsorganisationer att ta sig an dessa problem.

De samnordiska ansträngningarna att stärka samhällets stöd till en förbättrad marknadsföring inom Norden och gentemot tredje land måste fortsätta.

Åtgärder på något längre sikt

Regeringar, riksdagar och nordiska organ måste med kraft slå vakt om en ekonomisk politik, som förbättrar de grundläggande förutsättningarna för en industriell expansion och förnyelse. Det är en förutsättning för att levnadsstandarden skall kunna försvaras i 1980- och 1990-talens skärpta konkurrens.

Det arbete som pågår för att harmoniera näringslagstiftningen och bryta ner olika hinder för strukturella förändringar över gränserna i Norden måste bedrivas med kraft. Ett första steg bör därvid vara att försöka åstadkomma en gemensam nordisk aktiemarknad och ett förstärkt valuta-samarbete i syfte att bl. a. åstadkomma största möjliga valutamässiga stabilitet mellan de nordiska länderna.

Det inledda samarbetet i syfte att koordinera större upphandlings- och investeringsprogram inom den offentliga sektorn måste likaså fullföljas.

Alla möjligheter till ett bättre utnyttjande av Nordens samlade forskningsresurser är av stor betydelse för bl. a. näringslivets utveckling. Därutöver måste också möjligheterna till teknikimport och export av tjänster tas tillvara.

Förutsättningarna att påbörja något av de större samarbetsprojekt som har diskuterats på bl. a. energi- och industriområdet bör ytterligare klarläggas. Det rör en utvidgning av transporter av gas från Danmark till Sverige

liksom samarbete kring en utvinning av gas och olja i Nord-Norge eller eventuella nya nordiska fyndigheter.

Under hänvisning till vad som ovan anförts, hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att anta en nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Oslo, København, Helsingfors och Stockholm den 21 december 1982

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Lone Dybkjær (RV)

Johan J. Jakobsen (Sp) Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)

Karin Söder (c)

Ola Ullsten (fp)

Henrik Westerlund (Sfp)

*BILAGA 1***Uttalande av Nordiska rådets social- och miljöutskott**

Social- och miljöutskottet har emottagit medlemsförslag A 651/e om en Nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. Utskottet vill med anledning härav hänvisa till utskottets uttalande i anledning av medlemsförslag A 645/e om nordiskt handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet (*Bilaga 1*).

Stockholm den 20 januari 1983

För Nordiska rådets social- och miljöutskott

Asbjørn Haugstvedt

Förman

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 645/e om nordiskt handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet, A 651/e om en nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning samt A 653/e om förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden

(Se sak A 645/e: Bilaga 2)

Medlemsförslag

om förstärkt økonomisk samarbeide i Norden

(Väckt av Ulf Adelson, Jo Benkow, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander, Matthias A. Mathiesen och Jan P. Syse)

Målet for den økonomiske politikk i Norden må være tilfredsstillende økonomisk vekst, høy sysselsetting og stabile priser. Et mest mulig åpent og liberalt internasjonalt handelssystem er viktig for å nå dette mål.

En sentral forutsetning for ny økonomisk vekst i Norden er imidlertid at den internasjonale økonomi igjen kommer inn i en vekstbane. Med sine små og åpne økonomier er de nordiske land særlig avhengige av at det er en sunn økonomisk utvikling internasjonalt. Fra nordisk side må man derfor arbeide aktivt for at landene innen OECD samarbeider om en politikk som effektivt kan bryte den internasjonale tendens til lav økonomisk vekst og stadig stigende arbeidsløshet.

Det er fullt samsvar mellom en politikk for større aktivitet i internasjonal økonomi generelt, samtidig som de nordiske land må søke å dempe pris- og kostnadsveksten og underskuddet i statsfinansene. Det er de av de store industriland som har tilstrekkelig god kontroll over inflasjonen og betalingsbalansen som i nærmest mulig samarbeide nå bør søke å øke den økonomiske aktivitet. Dette vil ha positive effekter for hele verdenssamfunnet, også for de nordiske land.

Dersom man i de nordiske land i dagens situasjon øker de offentlige utgifter og forsterker skattetrykket, vil det lede til sterkere prisstigning, redusert konkurransevne og dermed til stagnasjon og etter hvert øket arbeidsledighet.

Til tross for at arbeidsløsheten i Norge og Sverige i internasjonal sammenheng hittil har ligget på et lavt nivå, er sysselsettingspolitikken en hovedutfordring for samtlige nordiske land. De ulike land vil imidlertid ha behov for egne økonomiske løsninger på sine spesielle problemer.

Det er en hovedoppgave å styrke landenes konkurransevne. Det nødvendiggjør

- moderat lønns- og kostnadsutvikling,
- øket produktivitet,
- en mer innsatsfremmende skattepolitikk, og
- dempning av veksten i offentlige utgifter.

Den utvikling man nå ser, er bekymringsfull. Høy inflasjon, lav eller negativ økonomisk vekst, store underskudd på offentlige budsjetter og raskt økende arbeidsledighet preger situasjonen også i de nordiske land.

Samtidig står landene i en spesiell stilling ved sin gjensidige avhengighet, det omfattende varebyttet og det frie arbeidsmarkedet. Det gir i seg selv et godt grunnlag for å forsterke den felles innsats for å møte de utfordringer man står overfor, men gjør samtidig landene mer avhengig av hverandre. Tiltak som treffes i ett nordisk land, for eksempel på det valutapolitiske område, får stor virkning i de øvrige land.

Forslagsstillerne vil minne om at den raske økonomiske veksten på 1950- og 1960-tallet for en stor del kom takket være liberaliseringen av den internasjonale handel. Ikke minst på denne bakgrunn er tendensene til øket proteksjonisme svært urovekkende. Konsekvensen av proteksjonisme er at en vare produseres til høyere kostnad og mindre effektivt enn ved fri handel. Proteksjonisme leder således til høyere inflasjon.

De nordiske land må derfor stå vakt om frihandelen. Mottiltak som settes inn av andre land kan også få en særlig uheldig virkning for de nordiske land, som alle har en åpen økonomi og er sterkt avhengig av sin eksport.

Problemene i de vestlige lands økonomi, også i Norden, er i stor utstrekning forårsaket av at markedsøkonomiens funksjonsevne er svekket gjennom feilaktige økonomiske og politiske tiltak. Et sentralt ledd i arbeidet for en økonomi i balanse, vil derfor være å styrke markedsøkonomiens funksjonsevne.

Forslagsstillerne vil på denne bakgrunn understreke følgende områder som særlig sentrale for å snu denne utviklingen, og skape nytt grunnlag for vekstkraft i de nordiske lands økonomi:

– *Et konkurransedyktig næringsliv er en forutsetning for trygging av velferdssamfunnet.* Et slagkraftig og motstandsdyktig næringsliv er også en forutsetning for lav arbeidsledighet. For å sikre dette er det nødvendig å satse på forskning, utvikling av ny teknologi og bedre kunnskaper. Kravet til fleksibilitet i økonomien er øket på 1970-tallet og vil trolig ytterligere øke utover i 1980-årene. For å lette de nødvendige omstruktureringer er det nødvendig med økt yrkesmessig mobilitet på arbeidsmarkedet, økt lønnsomhet, styrket tilgang på egenkapital og at omfanget av selektive støttetiltak til næringslivet reduseres.

– *Kapital og arbeidskraft må stilles til disposisjon for den private sektor.* Den offentlige sektor har lagt beslag på en stadig og raskt økende del av samfunnets samlede ressurser. Særlig har overføringene via offentlige budsjetter øket betydelig i de nordiske land de senere år. Denne utvikling må vendes. Det er nå mer enn noen sinne nødvendig å skape rom og økonomiske forutsetninger for øket konkurranse i økonomien.

– *Det er av stor betydning å unngå for store budsjettunderskudd.* Store offentlige budsjettunderskudd medvirker til øket press i økonomien. Un-

derskuddene i statsbudsjettene medvirker derved til et stigende rentenivå. Ved en høy realrente hvor sikre finansinvesteringer gir klart høyere avkastning enn mer usikre realinvesteringer, svekkes bedriftenes muligheter til investeringer og til å fornye produksjonsevnen. Det forverrer igjen konkurranseevnen.

– *Det er en viktig statlig oppgave å redusere de samlede skatte- og avgiftsbyrder på næringslivet, samt føre en skattepolitikk som kan legge grunnlaget for moderate lønnsoppgjør.* Partene i arbeidslivet har gjennom sin innflytelse på lønnsutviklingen et stort ansvar for økonomien og dermed for sysselsettingen. Lønns- og kostnadsutviklingen i små åpne økonomier som i de nordiske landene må tilpasses utviklingen i omverdenen. Dersom næringslivet i Norden må bære for store kostnader i forhold til sine konkurrenter utenlands, vil dette medføre svekket lønnsomhet for bedriftene og dermed fare for øket ledighet.

– *Det er viktig å styrke det nordiske samarbeidet.* Industriene i de nordiske land holder et høyt teknologisk nivå. På mange områder kompletterer bedriftene i de nordiske land hverandre. Derfor blir det en sentral oppgave å fjerne hindre for et slikt samarbeid, både når det gjelder kapitalbevegelser, samarbeid om valutaspørsmål og byråkratiske hindre av ulike slag.

– *Det må skapes ny vekst i verdensøkonomien.* Lav prisvekst, stor ledig kapasitet og moderate betalingsbalanseproblemer i enkelte store vestlige industriland, gjør det sannsynlig at ekspansive tiltak her virkelig vil kunne slå ut i økt produksjon, og ikke bare i økt prisstigning. Den senere tids utvikling bl. a. i USA kan gi grunnlag for en viss forsiktig optimisme, om mulighetene utnyttes positivt. Det er nå behov for nye internasjonale initiativ for å skape ny vekst i verdensøkonomien og en felles strategi for bekjempelse av arbeidsløshet.

– *Proteksjonisme må bekjempes ved felles initiativ i internasjonale fora.* Forslagsstillerne har foran redegjort for de uheldige konsekvenser av økende tendenser til proteksjonisme. Når stadig flere land tyr til beskyttelsestiltak for eget produksjonsliv, betyr det bare at krisen i den vestlige økonomi forsterkes ytterligere. De nordiske land bør gå sammen om et felles initiativ i internasjonale fora for å snu denne utviklingen, og bidra til ny liberalisering av det internasjonale varebytte. Det henstilles til Ministerrådet å arbeide videre med dette spørsmål, med sikte på et snarlig felles-nordisk initiativ.

Forslagsstillerne viser til medlemsforslag A 524/e om valutapolitisk og monetært samarbeid i Norden, datert januar 1978, som blant annet tar sikte på å nå frem til regler og overenskomster som reduserer risikoen for urimelige såkalte konkurransedevalueringer de nordiske land i mellom. Forslagsstillerne vil understreke betydningen av at regjeringene arbeider med dette mål for øye.

Forslagsstillerne viser også til det initiativ som ble tatt av statsminister

Kåre Willoch under det nordiske statsministermøte i Ribe i juni 1982, med sikte på ytterligere fremgang i arbeidet med frigivelse av kapitalbevegelser, fri registrering av skip på tvers av landegrensene i Norden, samt intensivert arbeid med harmonisering av lover og reguleringer innenfor datateknologiområdet. Dette initiativ bør betraktes som et viktig grunnlag for forsterket nordisk samarbeid på områder som har praktisk betydning for å styrke næringslivets konkurransevne, og dermed bedre øynen til å bekjempe den økende arbeidsledigheten i de nordiske land.

Forslagsstillerne mener disse initiativ bør videreføres og koordineres i en strategi for økonomisk samarbeid i Norden, med vekt på følgende hovedoppgaver:

- Sikring av sysselsettingen, først og fremst ved å styrke næringslivets konkurransevne,
- nedbygging av handelshindringer og bekjempelse av proteksjonisme,
- liberalisering av kapitalbevegelser,
- et friere nordisk aksjemarked,
- et nærmere valutapolitisk samarbeid, bl. a. med sikte på å unngå urimeelige konkurransedevalueringer,
- harmonisering av lover og reguleringer, ikke minst innenfor datateknologiområdet.

Under henvisning til hva som her er anført foreslås,

- at Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å ta initiativ til å utarbeide et program for styrket økonomisk samarbeid i Norden, og
- at Nordisk Råd anbefaler de nordiske regjeringer å ta initiativ i internasjonale fora etter de retningslinjer som er nevnt i dette forslag.

Stockholm, Oslo, København, Helsingfors och Reykjavík, 10. januar 1983

Ulf Adelsohn (m)

Jo Benkow (H)

Karen Thurøe Hansen (KF) Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Matthías Á. Mathiesen (Sj.)

Jan P. Syse (H)

*BILAGA 1***Uttalande av Nordiska rådets social- och miljöutskott**

Social- och miljöutskottet har emottagit medlemsförslag A 653/e om förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden. Utskottet vill med anledning härav hänvisa till utskottets uttalande i anledning av medlemsförslag A 645/e om nordiskt handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet (*Bilaga 1*) samt A 651/e om en Nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning.

Stockholm den 20 januari 1983

För Nordiska rådets social- och miljöutskott

Asbjørn Haugstvedt

Förman

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslagen A 645/e om nordiskt handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet, A 651/e om en nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning samt A 653/e om förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden

(Se sak A 645/e: Bilaga 2)

Medlemsforslag

om ændring af Helsingforsavtalets artikel 58 (finansieringen)

(Vækt av Aimo Ajo, Lennart Andersson, Halldór Ásgrímsson, Ragna Berget-Jørgensen, Hagen Hagensen, Guttorm Hansen, Eva Hjelmström, Svend Jakobsen, Ilkka Kanerva, Hans Nyhage, Asser Stenbäck, Jan P. Syse och Mogens Voigt)

Ifølge Helsingforsaftalens artikel 58, stk. 2, skal de fælles udgifter ved deltagelse i Nordisk Råds arbejde fordeles mellem delegationerne for en periode af fem år på grundlag af forholdet mellem landenes bruttonationalprodukter, idet præsidiets dog i særlige tilfælde skal kunne træffe beslutning om et andet fordelingsgrundlag.

Den 23. august 1982 besluttede Nordisk Råds præsidium, at der for fordeling af fællesudgifterne vedrørende deltagelse i Nordisk Råd skulle gælde samme fordelingsnøgle som gælder for fordelingen af fællesudgifterne ved deltagelse i arbejdet i Nordisk Ministerråd.

Den 10. november 1982 vedtog Nordisk Ministerråd for sit vedkommende en ny beregningsmåde for fordeling af fællesudgifterne vedrørende arbejdet i Nordisk Ministerråd. Beslutningen indebærer følgende:

”1. Fordelingsnyckeln för de nordiska budgeterna skall beräknas som varje lands andel av den samlade nordiska bruttonationalintäkten (BNI) till faktorpris.

2. Fordelingsnyckeln skall fastställas i samband med beslutet om den allmänna budgeten för varje budgetår.

3. Som bas vid fastställandet skall användas de två senast kända årens uppgifter om BNI till faktorpris.

4. Generalsekretären skall vid framläggandet av sitt förslag till budget också redovisa förslag till ny fordelingsnyckel beräknad enligt 1–3 ovan.”

Den 30. november 1982 besluttede Nordisk Råds præsidium herefter at tage initiativ til en ændring af Helsingforsaftalens artikel 58.

Nordisk Råds præsidium har den 15. december 1982 anmodet juridisk udvalg om at forberede en ændring af artikel 58 i overensstemmelse med det foran refererede samt alternativt vurdere, om artikel 58 kan ophæves og spørgsmålet om finansieringen af Rådets fællesudgifter indarbejdes i Rådets arbejdsordning.

Dette spørgsmål har været drøftet på et møde i juridisk udvalg den 18. januar 1983.

Medlemmerne af juridisk udvalg kan tiltræde, at Helsingforsaftalen søges ændret, således at det for fremtiden bliver muligt at fordele fællesudgifterne på samme måde som besluttet af Nordisk Ministerråd for sit vedkommende og af Nordisk Råds præsidium foreløbigt for Nordisk Råds vedkommende.

Udvalgets medlemmer er af den opfattelse, at det fortsat af Helsingforsaftalen bør fremgå, at visse udgifter afholdes af hver delegation for sig, medens andre udgifter fordeles mellem landene.

Udvalgets medlemmer stiller derfor forslag om, at Nordisk Råd vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd opfordrer regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige til at søge Helsingforsaftalen ændret, så artikel 58, stk. 2, affattes således:

''Plenarforsamlingen, eller i henhold til plenarforsamlingens bemyndigelse Præsidiet, træffer for hvert budgetår bestemmelse om, hvorledes de fælles udgifter skal fordeles mellem delegationerne. Præsidiet kan i særlige tilfælde træffe beslutning om at ændre denne fordeling.''

Stockholm, den 18. januar 1983

Aimo Ajo (Sd)

Halldór Ásgrímsson (F)

Hagen Hagensen (KF)

Eva Hjelmström (vpk)

Ilkka Kanerva (Kok)

Asser Stenbäck (Skl)

Lennart Andersson (s)

Ragna Berget-Jørgensen (A)

Guttorm Hansen (A)

Svend Jakobsen (S)

Formand

Hans Nyhage (m)

Jan P. Syse (H)

Mogens Voigt (FP)

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsforslaget**

Medlemsforslag A 654/j om ændring af Helsingforsaftalens artikel 58 (finansieringen) er henvist til behandling i juridisk udvalg.

Udvalget har behandlet medlemsforslaget på sit møde den 18. januar 1983.

Af de grunde, som er anført i medlemsforslaget, indstiller juridisk udvalg, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd opfordrer regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige til at søge Helsingforsaftalen ændret, så artikel 58, stk. 2, affattes således:

''Plenarforsamlingen, eller i henhold til plenarforsamlingens bemyndigelse Præsidiets, træffer for hvert budgetår bestemmelse om, hvorledes de fælles udgifter skal fordeles mellem delegationerne. Præsidiets kan i særlige tilfælde træffe beslutning om at ændre denne fordeling.''

Stockholm, den 18. januar 1983

Aimo Ajo (Sd)

Lennart Andersson (S)

Halldór Ásgrímsson (F)

Ragna Berget-Jørgensen (A)

Hagen Hagensen (KF)

Guttorm Hansen (A)

Eva Hjelmström (vpk)

Svend Jakobsen (S)

Formand

Ilkka Kanerva (Kok)

Hans Nyhage (m)

Asser Stenbäck (Skl)

Jan P. Syse (H)

Mogens Voigt (FP)

Medlemsförslag

om ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet

(Väckt av Ulf Adelson, Halldór Ásgrímsson, Guttorm Hansen, Elsi Hetemäki-Olander och Anker Jørgensen)

Nordiska rådets juridiska utskott har den 18 januari 1983 avgivit betänkande med anledning av medlemsförslag A 577/j om självständig färöisk representation i Nordiska rådet och regeringsförslag B 29/j om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet. Betänkandet har avlåtit med utgångspunkt i de synpunkter på frågan om Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet och i de förslag till ändringar i Helsingforsavtalet och i arbetsordningarna för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet som har givits i kommittébetänkandet (NU 1982:6) Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet. Juridiska utskottet har i sitt betänkande bl. a. föreslagit att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att med undantag för artikel 48 ändra Helsingforsavtalet på det sätt som har föreslagits av kommittén. Artikel 48 bör enligt utskottet i huvudsak avfattas i enlighet med den reservation som har avgivits i kommittébetänkandet.

Juridiska utskottet har anslutit sig till kommitténs förslag till ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet. Kommittén hade dock inte sett det som sin uppgift att föreslå hur ett ökat antal medlemmar, nio stycken, skulle fördelas mellan rådets utskott. Med hänsyn härtill och till att den av juridiska utskottet föreslagna utformningen av artikel 48 i Helsingforsavtalet kräver vissa följdändringar i rådets arbetsordning har utskottet i betänkandet föreslagit att hela frågan om ändringar i arbetsordningen får övervägas av rådets presidium.

Presidiets medlemmar har tagit upp frågan om vilka ändringar i rådets arbetsordning som torde bli nödvändiga vid ett genomförande av de ändringar i Helsingforsavtalet som juridiska utskottet har föreslagit i betänkandet. Presidiets medlemmar har också utarbetat ett förslag till ändringar i arbetsordningen som fogas som bilaga till detta medlemsförslag. De överväganden som medlemmarna har gjort framgår av det följande.

3 och 4 §§

I dessa paragrafer ges föreskrifter bl. a. om underrättelser om tid och plats för råds-sessionerna och om deltagande i dessa. De föreslagna ändringarna har föranletts av Grönlands deltagande i det nordiska samarbetet.

6 §

Denna paragraf föreskriver att huvudsekreterare vid sessionen är sekreteraren hos den delegation, i vars land sessionen hålls. Juridiska utskottet har föreslagit att begreppen Färöarnas delegation, Grönlands delegation och Ålands delegation införs i artikel 48 i Helsingforsavtalet. Dessa delegationer skall dock ingå i Danmarks delegation respektive Finlands delegation. Av artikel 54 första stycket i Helsingforsavtalet framgår visserligen att det är en av de fem sekreterarna från ländernas delegationer som åsyftas med föreskrifterna i förevarande paragraf. Någon ändring i detta hänseende har inte föreslagits. Mot bakgrund av att begreppet delegation i fortsättningen kommer att användas inte bara i fråga om ländernas delegationer har presidietts medlemmar emellertid funnit det ändamålsenligt med ett förtydligande i denna paragraf.

20 §

Enligt denna paragraf skall vid förfall för medlem av presidiet och för hans suppleant den delegation som de tillhör såvitt möjligt utse annan medlem av delegationen att tillfälligt ingå i presidiet. Som redan har framhållits (se ovan under 6 §) har juridiska utskottet föreslagit att begreppen Färöarnas delegation, Grönlands delegation och Ålands delegation skall införas. Med delegation i förevarande sammanhang kan dock enligt presidiemedlemmarnas mening endast förstås landets delegation. Färöarna, Grönland och Åland skall inte enligt medlemmarnas mening vara företrädare i presidiet. Något förslag från juridiska utskottets sida om detta har inte heller väckts. Mot bakgrund av att begreppet delegation i fortsättningen kommer att användas inte bara i fråga om ländernas delegation har presidietts medlemmar emellertid funnit det ändamålsenligt med ett förtydligande också i denna paragraf.

24 §

I förevarande paragraf regleras vilka utskott som skall finnas i rådet och hur platserna i utskotten skall fördelas mellan länderna. Förslaget att öka antalet valda medlemmar i rådet med nio föranleder ändringar i denna paragraf. Presidietts medlemmar har inte funnit anledning att föreslå någon ändring i fråga om utskottens antal eller dess arbetsuppgifter. De nya medlemmarna i rådet bör i stället fördelas på de nuvarande utskotten. Det bör ske på så sätt att kulturutskottet tillförs ytterligare en medlem från varje land och att ekonomiska utskottet tillförs ytterligare en medlem från envar av Danmark, Finland, Norge och Sverige.

27 §

I denna paragraf ges regler om utskottsarbetet. Det föreslås att till paragrafens andra stycke fogas en ny punkt. Den syftar till att i utskott där det inte ingår någon vald medlem från Färöarna, Grönland eller Åland ge en sådan medlem rätt att på konsultationsbasis delta i utskottets arbete. Vidare föreslås en ändring i syfte att medlemmar av Grönlands landsstyre skall beredas samma möjligheter att delta i utskottets arbete som medlemmar av Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse.

29 §

Denna paragraf reglerar beslutsfattandet i utskotten. Det föreslås att ett andra stycke fogas till paragrafen med föreskrifter om att en vald medlem från Färöarna, Grönland eller Åland, som inte har plats i ett utskott, skall ha rätt att efter överenskommelse med de danska respektive finska medlemmarna i utskottet delta i beslut i stället för en av dem. En sådan överenskommelse skall dock vara en intern angelägenhet för landets valda medlemmar. Det ankommer därför inte på något organ utanför landet att avgöra frågor om sådan rätt att delta i utskottsbeslutet.

31 och 32 §§

I dessa paragrafer ges regler om rådets båda fasta kommittéer. Det föreskrivs bl. a. att kommittéerna består av tio medlemmar, två från varje lands delegation. Det har inte framförts något önskemål från Färöarnas, Grönlands eller Ålands sida om att de skall vara särskilt representerade i kommittéerna. Däremot bör valda medlemmar från Färöarna, Grönland och Åland kunna ingå som medlemmar i kommittéerna såsom representanter för Danmark respektive Finland. Någon särskild reglering kan dock inte enligt presidie medlemmarnas mening behövas i detta hänseende. Det får vara en intern dansk och finsk angelägenhet att avgöra om så bör vara fallet. Mot bakgrund av att begreppet delegation i fortsättningen kommer att användas inte bara i fråga om ländernas delegationer har medlemmarna i presidiet funnit att det i förevarande paragrafers andra stycken uttryckligen bör anges att med delegation avses landets delegation (jfr ovan under 6 §).

33 och 34 §§

I dessa paragrafer ges föreskrifter om ländernas delegationer. Mot bakgrund av att begreppet delegation i fortsättningen kommer att användas inte bara i fråga om ländernas delegationer har medlemmarna i presidiet funnit att det i förevarande paragrafer uttryckligen bör anges att med delegation avses landets delegation. Paragrafernas första stycken bör därför enligt presidie medlemmarnas mening ändras i dessa hänseenden. Utan sådana ändringar skulle paragraferna eljest kunna uppfattas som om de även avsåg Färöarnas, Grönlands och Ålands delegationer.

38, 39 och 41 §§

Dessa paragrafer innehåller regler om behandlingen av förslag som väckts i rådet. Det har ansetts att landsstyrena och landskapsstyrelsen i fortsättningen skall ha rätt väcka förslag i rådet (jfr Art. 55 i Helsingforsavtalet). De föreslagna ändringarna i förevarande paragrafer tar sikte på detta. Dessutom har i § 41 föreslagits en ändring som har föranletts av Grönlands deltagande i det nordiska samarbetet.

46 §

Denna paragraf reglerar utsändande till regeringar m. fl. av bl. a. förslag som skall behandlas av plenarförsamlingen. Den föreslagna ändringen har föranletts av Grönlands deltagande i det nordiska samarbetet.

26 och 35 §§

I dessa paragrafer förekommer beteckningen delegation i olika sammanhang. Som har framhållits ovan under 6 § kommer med delegation i fortsättningen att förstås även Färöarnas, Grönlands och Ålands delegationer, även om dessa ingår i Danmarks respektive Finlands delegation. Om någon ändring eller något förtydligande inte görs i förevarande paragrafer kommer därför enligt presidied medlemmarnas uppfattning paragraferna att i fortsättningen bli tillämpliga även på Färöarnas, Grönlands och Ålands delegationer. Medlemmarna har inte kunnat finna att det skulle vara till nackdel. Någon ändring föreslås därför inte i dessa paragrafer.

I sitt betänkande har juridiska utskottet uttryckt förhoppningar om att de föreslagna ändringarna i Helsingforsavtalet skall kunna genomföras och ratificeras av de fem nordiska staterna i god tid innan Nordiska rådets 32:a session år 1984. Utskottet har därvid framhållit följande:

For at skabe mulighed for at Færøerne, Grønland og Åland kan intræde i samarbejdet i Nordisk Råd på de nye vilkår straks efter ikrafttrædelsen af den rekommanderede ændring af Helsingforsaftalen, har juridisk udvalg på sit møde den 18. januar 1983 opfordret præsidiets til forud for Nordisk Råds 31. session 1983 at fremlægge forslag til ændring af arbejdsordningen for Nordisk Råd, således at forslaget affattes i overensstemmelse med forslagene i komitébetænkningen, med nødvendig hensyntagen til det forslag til ændret affattelse af Helsingforsaftalens artikel 48, som juridisk udvalg fremsætter i denne betænkning, og således, at ikrafttrædelsen fastsættes til samme tidspunkt som ikrafttrædelsen af overenskomsten, der ændrer Helsingforsaftalen. Juridisk udvalg får derved mulighed for inden og under sessionen i februar 1983 at færdigbehandle ændringsforslagene og – i overensstemmelse med Helsingforsaftalens artikel 59 – fremlægge sine forslag til ændring af arbejdsordningen til vedtagelse for plenarförsamlingen allerede under rådets 31. session. Såfremt plenarförsamlingen herefter tiltræder en ændring af arbejdsordningen vil mulighederne for at Færøerne, Grønland og Åland kan deltage i samarbejdet i Nordisk Råd på de nye vilkår alene være afhængig af ratifikationen og ikrafttrædelsen af en overenskomst om ændring af Helsingforsaftalen som rekommanderet af juridisk udvalg.

Såfremt rådet under sin 31. session i 1983 ikke vedtager de her skitse-rede ændringer af rådets arbejdsordning, herunder den anførte ikrafttrædelsesbestemmelse, vil den ændring af rådets arbejdsordning, som er nødvendig for færøsk, grønlandsk og ålandsk deltagelse i arbejdet i Nordisk Råd på de nye vilkår, først kunne vedtages og få virkning fra rådets næste session. Frem for – eventuelt med kort varsel – efter en ratifikation af en overenskomst om ændring af Helsingforsaftalen at indkalde til og afholde en ekstra session i 1983 alene eller med det hovedsagelige formål at vedtage de nødvendige ændringer i rådets arbejdsordning, eller vente til rådets ordinære session i 1984 med at vedtage sådanne ændringer, har juridisk udvalg, som lægger vægt på, at ændringerne kan træde i kraft hurtigst muligt, valgt at foreslå den ovenfor beskrevne – praktiske – arbejdsplan.

Presidietts medlemmar hyser samma önskan som juridiska utskottet att de föreslagna ändringarna i Helsingforsavtalet skall kunna träda ikraft i god tid före nästa års rådssession. Medlemmarna delar även utskottets uppfattning ifråga om behandlingen av de ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet som är en nödvändig följd av de föreslagna ändringarna i Helsingforsavtalet.

Presidietts medlemmar föreslår att plenarförsamlingen vid årets session fastställer det förslag till ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet som framförs i detta medlemsförslag och att det sker under förutsättning av ratifikation och ikraftträdande av de ändringar i Helsingforsavtalet som ligger till grund för förslaget till ändringarna i arbetsordningen.

Stockholm, Reykjavík, Oslo, Helsingfors och København den 16 februari 1983

Ulf Adelsohn (m)

Guttorm Hansen (A)

Halldór Ásgrímsson (F.)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Anker Jørgensen (S)

BILAGA 1

Förslag till ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Underrättelse om tid och plats för session skall senast tre månader före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas *landsstyre*, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. När extra session skall hållas kan underrättelsen utsändas senare. Ett av presidiet uppgjort förslag till saklista skall utsändas senast två veckor före sessionens början.

Underrättelse om tid och plats för session skall senast tre månader före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas *och Grönlands landsstyren*, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. När extra session skall hållas kan underrättelsen utsändas senare. Ett av presidiet uppgjort förslag till saklista skall utsändas två veckor före sessionens början.

4 §

På grund av anmälningar som bör insändas till presidiet senast en vecka före sessionens början, upprättas lista över de medlemmar som skall delta i sessionen. Medlemslistan skall godkännas av plenarförsamlingen vid sessionens början. Även ändringar i medlemslistan, som företages under sessionen, skall godkännas av plenarförsamlingen.

På listan upptages i alfabetisk ordning först regeringarnas, *landsstyrets* och landskapsstyrelsens representanter och därefter de valda medlemmarna. I samma ordning intager medlemmarna sina platser i sessionssalen.

På listan upptages i alfabetisk ordning först regeringarnas, *landsstyrenas* och landskapsstyrelsens representanter och därefter de valda medlemmarna. I samma ordning intager medlemmarna sina platser i sessionssalen.

6 §

Huvudsekreterare vid sessionen är sekreteraren hos *den* delegation, i *vars land* sessionen hålles.

Huvudsekreterare vid sessionen är sekreteraren hos *det lands* delegation, i *vilket* sessionen hålles.

20 §

Vid samtidigt förfall för medlem av presidiet och hans suppleant skall *den* delegation som de tillhör såvitt möjligt utse annan medlem av delegationen att tillfälligt ingå i presidiet.

Vid samtidigt förfall för medlem av presidiet och hans suppleant skall *det lands* delegation som de tillhör såvitt möjligt utse annan medlem av delegationen att tillfälligt ingå i presidiet.

24 §

I rådet finnes ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett social- och miljöutskott, ett trafikutskott och ett ekonomiskt utskott.

Juridiska utskottet består av tretton medlemmar, av vilka Danmarks rikes, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar tre och Islands delegation en.

Nuvarande lydelse

Kulturutskottet består av *sjutton* medlemmar, av vilka Danmarks rikets, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar *fyra* och Islands delegation *en*.

Social- och miljöutskottet består av tretton medlemmar, av vilka Danmarks rikets, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar tre och Islands delegation *en*.

Trafikutskottet består av tretton medlemmar, av vilka Danmarks rikets, Finlands, Norges och Sveriges delegationer utser envar tre och Islands delegation *en*.

Ekonomiska utskottet består av *tjugotvå* medlemmar, av vilka Danmarks rikets, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar *fem* och Islands delegation *två*.

Föreslagen lydelse

Kulturutskottet består av *tjugotvå* medlemmar, av vilka Danmarks rikets, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar *fem* och Islands delegation *två*.

Ekonomiska utskottet består av *tjugosex* medlemmar, av vilka Danmarks rikets, Finlands, Norges och Sveriges delegation utser envar *sex* och Islands delegation *två*.

27 §

Utskott bestämmer tid och plats för sina möten.

Utskottsmöte är icke offentligt. Medlemmarna av regeringarna samt av Färöarnas *landsstyre* och Ålands landskapsstyrelse bör beredas tillfälle att deltaga i utskottens arbete. Utskott kan också i övrigt inbjuda medlemmar av rådet, suppleanter samt sakkunniga eller andra personer, som icke är medlemmar eller suppleanter, att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.

Utskottsmöte är icke offentligt. *I utskott där det inte ingår någon vald medlem från Färöarna, Grönland eller Åland får sådan medlem deltaga i utskottets arbete.* Medlemmarna av regeringarna samt av Färöarnas och *Grönlands landsstyren* och Ålands landskapsstyrelse bör beredas tillfälle att deltaga i utskottens arbete. Utskott kan också i övrigt inbjuda medlemmar av rådet, suppleanter samt sakkunniga eller andra personer, som inte är medlemmar eller suppleanter, att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.

Sekretariatets medlemmar och utskottssekreteraren har rätt att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.

29 §

I utskott fattas beslut med enkelt flertal bland de närvarande medlemmarna. Vid lika röstetal har förmannen utslagsröst.

En vald medlem från Färöarna, Grönland eller Åland som deltagar i utskottsmöte i enlighet med 27 § andra stycket får efter överenskommelse med de danska respektive finska medlemmarna i utskottet deltaga i beslut i stället för en av dessa.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

31 §

Nordiska rådets budgetkommitté har till uppgift att tillvarata de budget- och kontrollfunktioner som framgår av särskild arbetsordning eller som åläggs kommitté av rådets plenarförsamling eller presidium.

Budgetkommittén består av tio medlemmar, ordföranden och en annan medlem från vardera av rådets fem utskott. Medlemmarna, två från varje delegation, väljs av plenarförsamlingen på förslag av arbetsutskotten. Vid förfall för medlem av budgetkommittén kan den delegation, som medlemmen tillhör, utse suppleant för medlemmen att tillfälligt ingå i kommittén.

Budgetkommittén består av tio medlemmar, ordföranden och en annan medlem från vardera av rådets fem utskott. Medlemmarna, två från varje *lands* delegation, väljs av plenarförsamlingen på förslag av arbetsutskotten. Vid förfall för medlem av budgetkommittén kan *det lands* delegation, som medlemmen tillhör, utse suppleant för medlemmen att tillfälligt ingå i kommittén.

Presidiet fastställer arbetsordning för budgetkommittén.

32 §

Nordiska rådets informationskommitté har till uppgift att fungera som rådgivande organ för presidiet i informationsfrågor och som redaktionskommitté för tidskriften Nordisk Kontakt.

Informationskommittén består av tio medlemmar, två från varje delegation, vilka utses av plenarförsamlingen. Vid förfall för medlem av informationskommittén kan den delegation, som medlemmen tillhör, utse suppleant för medlemmen att tillfälligt ingå i kommittén.

Informationskommittén består av tio medlemmar, två från varje *lands* delegation, vilka utses av plenarförsamlingen. Vid förfall för medlem av informationskommittén kan *det lands* delegation, som medlemmen tillhör, utse suppleant för medlemmen att tillfälligt ingå i kommittén.

Presidiet fastställer arbetsordning för informationskommittén.

33 §

Varje delegation väljer ordförande och vice ordförande bland sina valda medlemmar.

Varje *lands* delegation väljer ordförande och vice ordförande bland sina valda medlemmar.

Endast de valda medlemmarna har rösträtt inom delegationen.

34 §

Varje delegation väljer ett arbetsutskott, som rådslår med presidiet och övriga arbetsutskott i frågor som angår organisationen av rådets verksamhet.

Varje *lands* delegation väljer ett arbetsutskott, som rådslår med presidiet och övriga arbetsutskott i frågor som angår organisationen av rådets verksamhet.

Arbetsutskotten skall utgiva förslag beträffande de val som förrättas av plenarförsamlingen och utskotten.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

38 §

Regeringsförslag och ministerrådsförslag skall innehålla antingen förslag till beslut av rådet eller anmodan om rådets yttrande.

Regeringsförslag, förslag av Färöarnas och Grönlands landsstyren och av Ålands landskapsstyrelse samt ministerrådsförslag skall innehålla antingen förslag till beslut av rådet eller anmodan om rådets yttrande.

Medlemsförslag skall innehålla förslag till beslut av rådet.

39 §

I sak, som väckts genom regeringsförslag, ministerrådsförslag eller medlemsförslag, kan regering, ministerrådet eller medlem framlägga förslag (ändringsförslag) senast första dagen under den session, vid vilken saken skall behandlas.

I sak, som väckts genom regeringsförslag, förslag av Färöarnas och Grönlands landsstyren och av Ålands landskapsstyrelse, ministerrådsförslag eller medlemsförslag, kan regering, landsstyrelse, landskapsstyrelsen, ministerrådet eller medlem framlägga förslag (ändringsförslag) senast första dagen under den session, vid vilken saken skall behandlas.

41 §

Regeringsförslag, ministerrådsförslag, medlemsförslag eller ändringsförslag skall ingivas skriftligen till sekretariatet.

Regeringsförslag, förslag av Färöarnas och Grönlands landsstyren och av Ålands landskapsstyrelse, ministerrådsförslag, medlemsförslag eller ändringsförslag skall ingivas skriftligen till sekretariatet.

Förslag, som väckts enligt bestämmelserna i första stycket skall snarast sändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas landsstyrelse, Ålands landskapsstyrelse, rådets valda medlemmar och suppleanterna.

Förslag, som väckts enligt bestämmelserna i första stycket skall snarast sändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas och Grönlands landsstyren, Ålands landskapsstyrelse, rådets valda medlemmar och suppleanterna.

46 §

De förslag, som skall behandlas av plenarförsamlingen vid en session, skall jämte utskottsbetänkanden senast två veckor före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas landsstyrelse, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. Vad nu sagts gäller också berättelser och meddelanden, som skall behandlas vid sessionen, samt

De förslag, som skall behandlas av plenarförsamlingen vid en session, skall jämte utskottsbetänkanden senast två veckor före sessionens början utsändas till regeringarna, ministerrådet, Färöarnas och Grönlands landsstyren, Ålands landskapsstyrelse, de valda medlemmarna och suppleanterna. Vad nu sagts gäller också berättelser och meddelanden, som skall be-

presidiets anmälningar om gjorda framställningar och avgivna yttranden. Om särskilda skäl föreligger, kan utsändande ske senare än två veckor före sessionens början.

handlas vid sessionen, samt presidiets anmälningar om gjorda framställningar och avgivna yttranden. Om särskilda skäl föreligger, kan utsändande ske senare än två veckor före sessionens början.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 656/j om ændring af arbejdsordningen for Nordisk Råd. Forslaget er fremsat den 16. februar 1983 af medlemmerne af Nordisk Råds præsidium. Juridisk udvalg har behandlet forslaget på møder den 20. og 21. februar 1983 i Oslo.

Forslaget indeholder udkast til de ændringer, som det er anset nødvendigt at gennemføre for at sikre Færøerne, Grønland og Åland den repræsentation på parlamentarisk plan i Nordisk Råd, som juridisk udvalg har stillet forslag om i sin betænkning af 18. januar 1983 over medlemsforslag A 577/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd og regeringsforslag B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd.

Medlemsforslaget indeholder endvidere forslag om, hvilke konsekvenser for udvalgenes sammensætning den af juridisk udvalg foreslåede udvidelse af medlemsantallet i Nordisk Råd bør få. Dette spørgsmål er ikke tidligere behandlet i realiteten af juridisk udvalg, der har fundet det rigtigst at lade vurderingen af denne del af sagskomplekset foregå på grundlag af et forslag fra præsidiet. Det foreligger nu i form af forslag om at udvide medlemsantallet i kulturudvalget fra 17 til 20 og udvide medlemsantallet i økonomisk udvalg fra 22 til 26, medens de øvrige udvalgs størrelse foreslås bevaret uændret.

Juridisk udvalg kan tiltræde den i medlemsforslaget foreslåede fordeling af Nordisk Råds medlemmer på rådets eksisterende udvalg.

Juridisk udvalg kan også tiltræde de i øvrigt foreslåede ændringer af arbejdsordningen, der ligger helt på linje med forslagene, der er fremsat i betænkningen fra komiteen vedrørende Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd (Nu 1982:6) og i juridisk udvalgs ovennævnte betænkning. Juridisk udvalg kan endvidere tiltræde at ikrafttrædel-

sen kædes sammen med tidspunktet for ikrafttrædelsen af de nødvendige ændringer i Helsingforsaftalen.

Juridisk udvalg vil dog bemærke, at formuleringen af den i medlemsforslaget indeholdte motivering for ændringen af arbejdsordningens § 20 kan give anledning til misforståelse af selve bestemmelsen, der i øvrigt i sig selv er klar nok. Juridisk udvalg vil derfor blot understrege – hvad udvalget ikke er i tvivl om også har været forslagsstillernes hensigt – at også medlemmer af Nordisk Råd valgt på Færøerne, Grønland og Åland, af Danmarks riges, respektive Finlands delegation, kan vælges til medlem og suppleant til Nordisk Råds præsidium, og at Danmarks riges, respektive Finlands delegation, i tilfælde af forfald for både præsidiemedlem og suppleant, selvfølgelig er frit stillet med hensyn til, hvilket andet medlem af det pågældende lands delegation, man vil udpege som midlertidig stedfortræder.

Ved afgivelsen af sin betænkning af 18. januar 1983 over de to centrale forslag om Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd havde juridisk udvalg en begrundet formodning om, at det allerede under Nordisk Råds 31. session i Oslo i 1983 ville være muligt for de nordiske regeringer at undertegne en aftale om ændring af Helsingforsaftalen i overensstemmelse med juridisk udvalgs forslag. Juridisk udvalg er siden blevet informeret om, at dette ikke længere synes muligt.

Juridisk udvalg finder på denne baggrund anledning til at udtrykke sin utilfredshed med, at det tilsyneladende har vist sig umuligt for de nordiske regeringer allerede nu at gennemføre de ændringer, der efter det foreliggende ikke mellem regeringerne hersker uenighed om i realiteten. Ikke mindst på baggrund af, at de af juridisk udvalg foreslåede ændringer stort set er i overensstemmelse med de forslag, som var indeholdt i den betænkning, der allerede i september 1982 blev afgivet af komiteen vedrørende Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd, hvori hvert af de fem nordiske lande var repræsenteret på regeringsniveau, har det vakt forundring og beklagelse i juridisk udvalg, at tidspunktet for færøsk, grønlandsk og ålandsk deltagelse i arbejdet i Nordisk Råd på de nye vilkår nu udskydes unødvendigt. På denne baggrund skal juridisk udvalg opfordre de nordiske regeringer til at vedtage og underskrive ændringerne i Helsingforsaftalen hurtigst muligt.

Med disse bemærkninger skal juridisk udvalg herefter indstille, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslag A 656/j om ændring af Arbejdsordningen for Nordisk Råd vedtager følgende:

1. I Nordisk Råds arbejdsordning ændres §§ 3, 4, 6, 20, 24, 27, 29, 31, 32, 33, 34, 38, 39, 41 og 46 i overensstemmelse med de i medlemsforslag A 656/j om ændring af Arbejdsordningen for Nordisk Råd foreslåede ændringer.
2. Ændringerne i punkt 1 træder i kraft samtidig med ratifikationen og ikrafttrædelsen af de ændringer af Helsingforsaftalens artikler

44, 47, 48, 49, 55, 60, 61 og 63, som er foreslået i rekommandation nr. 1 i juridisk udvalgs betænkning af 18. januar 1983 over medlemsforslag A 577/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd og regeringsforslag B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd.

Oslo, den 21. februar 1983

Arne Andersson (m)

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F)

Guttorm Hansen (A)

Svend Jakobsen (S)

Ilkka Kanerva (Kok)

(Formand)

Jens Steffensen (KrF)

Asser Stenbäck (Skl)

Lars Werner (vpk)

Mogens Voigt (FP)

Regeringsforslag

om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet

(Väckt av Danmarks regering)

Færøernes hjemmestyre har siden den 1. januar 1970 deltaget i Nordisk Råds arbejde på den måde, at Færøernes lagting vælger 2 af den danske delegations 18 valgte medlemmer, og at en repræsentant for Færøernes landsstyre ligeledes indgår i delegationen.

Færøernes landsstyre har på baggrund af en enstemmig lagtingsvedtagelse af 16. marts 1977 anmodet regeringen om at søge udvirket, at det færøske hjemmestyre for fremtiden kan udpege en selvstændig delegation.

Under hensyn til den forfatningsmæssige stilling, som Færøerne indtager i medfør af hjemmestyreloven af 1948, finder den danske regering det ønskeligt, at hjemmestyrets ønske imødekommes.

Ved lov nr. 577 af 29. november 1978 er der fra 1. maj 1979 at regne oprettet hjemmestyre i Grønland, hvis forfatningsmæssige stilling herefter er identisk med Færøernes.

Det grønlandske hjemmestyre har over for regeringen fremsat ønske om, at Grønland bliver repræsenteret i Nordisk Råd på samme vis som Færøerne.

På denne baggrund henstiller den danske regering, at det undersøges, hvorledes Færøerne og Grønland kan opnå selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

København, den 7. februar 1980

Anker Jørgensen

Ruth Christensen

BILAGA 1, Betänkande 1 (se Nordisk Råd, 28. sess., s. 905)

BILAGA 2

Skrivelse till Nordiska rådet från kommittén för utredning av frågan om Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet.

Den 7 februari 1980 väckte Danmarks regering ett förslag (B 29/j) i Nordiska rådet om färöisk och grönländsk representation i rådet. Förslaget hade kommit till på anmodan av Färöarnas landsstyre. Det går ut på att det färöiska hemmestyret i framtiden skall få utse en självständig rådsdelegation i stället för de representanter som nu ingår i den danska delegationen.

Regeringsförslaget avser även Grönlands representation i Nordiska rådet. Grönland, som inte är representerat, har från den 1 maj 1979 fått i stort sett samma autonoma ställning i förhållande till moderlandet Danmark som Färöarna har. Förslaget syftar till att ge Grönland samma representation som eftersträvas för Färöarnas del.

Vid Nordiska rådets 28:e session 1980 i Reykjavik beslöt rådet att regeringsförslaget jämte ett medlemsförslag (A 577/j) om självständig färöisk representation i rådet skulle behandlas i rådets juridiska utskott. Efter ett möte den 12 och 13 augusti 1980 föreslog utskottet i en skrivelse den 5 september 1980 till rådets presidium att frågan om Färöarnas och Grönlands samt även Ålands representation skulle utredas av en kommitté. Denna skulle särskilt undersöka

möjligheterna för och de praktiska konsekvenserna av Grönlands deltagande i det nordiska samarbetet mot bakgrund av att Grönland för närvarande saknar representation i rådet,

möjligheterna för och de praktiska konsekvenserna av en självständig färöisk, grönländsk och åländsk representation i rådet,

möjligheterna för att under alla förhållanden stärka de självstyrande områdenas deltagande i och inflytande över det nordiska samarbetet.

Vid ett möte mellan presidiet och de nordiska statsministrarna den 27 november 1980 träffades överenskommelse om att tillsätta en kommitté bestående av rådets fem presidiemedlemmar och av fem regeringsrepresentanter, nämligen den danska kulturministern och ministern för nordiska frågor samt justitieministrarna i de övriga nordiska länderna. Kommitténs uppgift skulle vara att utreda hur de självstyrande områdena skall kunna ges en tillfredsställande representation i rådet. I övrigt skulle kommittén själv fastställa sitt mandat.

Kommittén, som hitintills har sammanträtt fyra gånger, höll sitt första konstituerande sammanträde i Stockholm den 22 januari 1981. Därvid utsågs den svenske justitieministern till ordförande och den norske presidiemedlemmen till vice ordförande i kommittén. Vid samma tillfälle utsågs två sakkunniga från det danska och en sakkunnig från det finska regerings-

kansliet att biträda kommittén bland annat med att utreda förhållandena på Färöarna, Grönland och Åland med avseende på i första hand områdenas rättsliga och politiska ställning, befolkningsstruktur och ekonomi. Vidare utsågs en tjänsteman från det svenska justitiedepartementet till kommitténs sekreterare.

Vid kommitténs andra möte i Köpenhamn den 5 mars 1981 diskuterades tre promemorior angående förhållandena på Färöarna, Grönland och Åland som hade upprättats av kommitténs sakkunniga. Vidare diskuterades en av kommitténs sekreterare upprättad promemoria med folkrättsliga synpunkter på frågan om områdenas representation i rådet.

Kommitténs tredje möte hölls den 19 maj 1981 i Helsingfors. Till mötet hade inbjudits företrädare för ett vart av de självstyrande områdena. De gav synpunkter på och förslag till lösningar på frågan om områdenas representation i främst rådet och dess utskott samt i ministerrådet.

Inför kommitténs fjärde möte den 29 september 1981 i Aarhus sammanträffade ordföranden och vice ordföranden i Oslo den 24 augusti i avsikt att klarlägga problemställningar och överväga principiella frågor med utgångspunkt från vad som hade förevarit vid kommitténs möte med representanterna för de självstyrande områdena. De sammanträffade därvid även med Nordiska ministerrådssekretariatets generalsekreterare för att få sekretariatets synpunkter på möjligheterna att stärka områdenas ställning i ministerrådet och i olika ämbetsmannakommittéer. Vid kommitténs möte diskuterades huvudlinjerna i ett kommande förslag.

Till följd av förordnandet om nyval i Danmark har ett sammanträde, som kommittén hade utlyst till den 7 december 1981, måst inställas. Ett nytt möte är planerat att hållas i samband med rådssessionen 1982 i Helsingfors. Kommitténs förhoppning är att man vid detta möte skall kunna enas om ett utkast till betänkande. Efter mötet avser kommittén att informera företrädare för de självstyrande områdena om utkastet för att få deras synpunkter. Kommittén beräknar att kunna slutföra sitt uppdrag till hösten 1982.

Stockholm den 20 januari 1982

På kommitténs vägnar

Carl-Axel Petri

Harald Dryselius

BILAGA 4**Betänkande 3 av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslag A 577/j om självständig färöisk representation i Nordiska rådet och över regeringsförslag B 29/j om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag A 577/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd og regeringsforslag B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd.

Juridisk udvalg har over medlemsforslag A 577/j afgivet betænkninger henholdsvis den 29. januar 1980, den 5. marts 1980 og den 20. januar 1982 og over regeringsforslag B 29/j afgivet betænkninger henholdsvis den 5. marts 1980 og den 20. januar 1982.

1. Forslagene

Medlemsforslag A 577/j er fremsat den 25. oktober 1979 af Steen Folke (VS) og Erlendur Patursson (tvfl). Det foreslås, at Nordisk Råd rekommanderer præsidiat at udarbejde og forelægge rådet forslag om sådanne ændringer i aftalen om Nordisk Råd, at Færøerne bliver selvstændigt medlem af rådet ligestillet med de øvrige.

Regeringsforslag B 29/j er fremsat den 7. februar 1980 af den danske regering. Det foreslås, at det undersøges, hvorledes Færøerne og Grønland kan opnå selvstændig repræsentation i Nordisk Råd.

Efter at forslagene forud for og under Nordisk Råds 28. session 1980 havde været behandlet i juridisk udvalg, blev det under sessionen besluttet, at behandlingen af forslagene skulle fortsætte i juridisk udvalg. Efter fortsatte forhandlinger i udvalget foreslog juridisk udvalg den 5. september 1980, at sagens afsluttende realitetsbehandling i juridisk udvalg blev sat i bero på iværksættelsen og afslutningen af en udredning vedrørende Færøerne, Grønlands og også Ålands repræsentation i Nordisk Råd.

2. Komiteen for udredning af spørgsmålet om Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd

Den 27. november 1980 traf de nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium beslutning om nedsættelse af en komité bestående af rådets fem præsidiemedlemmer og fem regeringsrepræsentanter med den opgave at udrede, hvorledes Færøerne, Grønland og Åland skulle kunne gives en tilfredsstillende repræsentation i Nordisk Råd.

Komiteen har i september 1982 afgivet sin betænkning "Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet" der foreligger trykt i den nordiske udredningsserie (NU 1982:6).

Komitébetynkningen indeholder følgende hovedsynspunkter:

A. Forslag om grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd og i forbindelse hermed en styrkelse af Færøernes, Ålands (og Grønlands) stilling i det nordiske samarbejde, omfattende:

at Færøerne, Grønland og Åland får ret til at vælge hver to repræsentanter i rådet, samt at de har ret til at udse det antal repræsentanter fra landsstyrene respektive landskapsstyrelsen, som de ønsker,

at Færøerne, Grønland og Åland skal have øget ret til at deltage i arbejdet i rådets udvalg,

at landsstyrene og landskapsstyrelsen får ret til at stille forslag i rådet,

at landstyrene og landskapsstyrelsen får ret til at deltage i arbejdet i ministerrådet, og at embedsmænd fra landsstyrene og landskapsstyrelsen får ret til at deltage i arbejdet i embedsmandskomiteerne, samt at beslutninger fattet af ministerrådet er bindende for Færøerne, Grønland og Åland i det omfang, de tilslutter sig beslutningerne i overensstemmelse med selvstyreordningerne.

B. En afvisning af tanken om at ligestille Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation med de fem suveræne nordiske staters repræsentanter, idet rådets karakter af et internationalt organ sammensat af suveræne stater ønskes bibeholdt. I denne afvisning deltager ikke de danske medlemmer, der dog efter at have konstateret, at egentligt medlemskab af rådet ikke vil kunne opnås, ikke har stillet noget konkret forslag herom.

C. Forslag – i overensstemmelse med det under A anførte – om ændring af flere artikler i Helsingforsaftalen, herunder om udvidelse af rådets medlemsantal fra 78 til 87, og ændring af en række paragraffer i arbejdsordningerne for Nordisk Råd og for Nordisk Ministerråd. Kun om en enkelt af de foreslåede ændringer i Helsingforsaftalen er der i komiteen ikke enighed, idet de danske og islandske medlemmer i to reservationer foreslår Helsingforsaftalens artikel 48 affattet anderledes end flertallet.

– Betænkningen behandler alene Færøernes, Grønlands og Ålands styrkede deltagelse i det nordiske samarbejde inden for Helsingforsaftalens rammer, men gør det i henseende til såvel det parlamentariske samarbejde i Nordisk Råd som til samarbejdet på regeringssiden i Nordisk Ministerråd. Betænkningen behandler derimod ikke samarbejdet på regeringssiden inden for andre traktater som f. eks. kulturaftalen.

3. Juridisk udvalg

3.1 På grundlag af den nu foreliggende betænkning har juridisk udvalg genoptaget realitetsbehandlingen af sagen.

Der har i juridisk udvalg været generel tilslutning til de synspunkter, der er indeholdt i betænkningen fra komiteen, og som i øvrigt svarer til, hvad juridisk udvalg har givet udtryk for i sine betænkninger over tilsvarende forslag ved Nordisk Råds 26. session i 1978 og 27. session i 1979 og senest udtalt i sin betænkning af 29. januar 1980 over medlemsforslag A 577/j.

Der er således ikke ændret ved et af juridisk udvalgs hovedsynspunkter, nemlig at det nordiske samarbejde på parlamentarisk plan som udgangspunkt bør foregå mellem suveræne staters folkeforsamlinger og regeringer – Helsingforsaftalen er indgået mellem suveræne stater og kan kun omfatte sådanne.

Det er imidlertid klart, at de nordiske folk, som inden for deres nationalstats rammer har et vist – ikke ubetydeligt – selvstyre bør deltage i det nordiske samarbejde med rettigheder og forpligtelser, der afspejler rettighederne og forpligtelserne inden for hjemmestyreordningerne. Det må for den fortsatte udvikling af det internordiske demokrati anses som meget betydningsfuldt, at disse principper nu er udtrykt så klart, som tilfældet er, i komiteens betænkning.

Juridisk udvalg anser det på denne baggrund af allerstørste vigtighed, at disse principper får den bredest mulige tilslutning fra parlamentarikere fra alle nordiske parlamenter, herunder fra parlamentarikere fra Færøerne, Grønland og Åland.

3.2. Specielt vedrørende Helsingforsaftalens artikler om Nordisk Råd

Blandt komiteens forslag til ændring af Helsingforsaftalen, som navnlig vedrører arbejdet i Nordisk Råd – artiklerne 44, 47, 48, 49 og 55 – vil juridisk udvalg fremhæve, at udvalget er enig med komiteen i dens forslag om, at antallet af valgte medlemmer i Nordisk Råd udvides fra 78 til 87, og at Danmarks Folketing heraf vælger 16, Finlands Riksdag 18, Islands Alting 7, Norges Storting 20, Sveriges Riksdag 20, Færøernes Lagting 2, Grønlands Landsting 2 og Ålands Landsting 2 (artikel 47, stk. 1 og stk. 2), at også Færøernes og Grønlands landsstyrelser og Ålands landskapsstyrelse skal kunne udpege det antal repræsentanter til rådet, som de ønsker (artikel 47, stk. 5) og fremsætte forslag for rådet (artikel 55, stk. 1).

I komiteen har der ikke kunnet opnås enighed, om de af lagtinget/landstingene valgte medlemmer og de af landsstyrelserne/landskapsstyrelsen udpegede repræsentanter, som indgår i henholdsvis Danmarks Riges delegation og Finlands delegation, bør betegnes som "delegationer". Der har i komiteen været enighed om, at der ikke ved at betegne de færøske, grønlandske og ålandske valgte og udpegede rådsmedlemmer som "delegationer" ville blive givet disse nogen selvstændig funktion i forhold til rådet. Flertallet i komiteen har på denne baggrund ikke fundet nogen saglig anledning til eller noget praktisk behov for at indføre begrebet "delegation" i relation til disse rådsmedlemmer. Et mindretal har imidlertid, blandt andet for at fremhæve i hvor betydeligt omfang, der er opnået enighed om at forstærke Færøernes, Grønlands og Ålands stilling i Nordisk Råd, foreslået, at rådsmedlemmerne fra Færøerne, Grønland og Åland danner egne delegationer, der indgår i henholdsvis Danmarks Riges delegation og i Finlands delegation.

Ved overvejelserne i juridisk udvalg af spørgsmålet om betegnelsen af de

færøske, grønlandske og ålandske repræsentationer i Nordisk Råd har udgangspunktet været det samme som i komiteen. Der er enighed om, at de færøske og grønlandske og ålandske rådsmedlemmer ikke ved at blive betegnet som "delegationer" bør opnå nogen anden status i relation til Nordisk Råds arbejde og funktioner, end de ville opnå også uden denne betegnelse. Med dette som udgangspunkt og for at understrege den betydning, som juridisk udvalg tillægger, at der om løsningen af denne sag opnås en så bred tilslutning som overhovedet muligt, har udvalget indgående drøftet formuleringer, som udvalgets medlemmer ville kunne samle sig om. Navnlig under hensyntagen til den vægt, det fra specielt færøsk og grønlandsk side i komiteen er tilkendegivet, at man tillægger en tilfredsstillende løsning af dette problem, og henset til, at der i komiteen og i udvalget er enighed om, at indførelsen af betegnelserne "Færøernes delegation", "Grønlands delegation" og "Ålands delegation" ikke vil virke forrykkende på de i øvrigt foreslåede ændringer af arbejdsgangen i Nordisk Råd, foreslår juridisk udvalg, at Helsingforsaftalens artikel 48 ændres, således at det af bestemmelsen kommer til at fremgå, at de færøske, grønlandske og ålandske rådsmedlemmer danner egne delegationer, som indgår i henholdsvis Danmarks Riges delegation og i Finlands delegation. Juridisk udvalg har fundet, at de i komitébetænkningens reservationer vedrørende dette spørgsmål indeholdte forslag til formulering af Helsingforsaftalens artikel 48 dækker synspunkterne i udvalget. Udvalget foreslår herefter, at Helsingforsaftalens artikel 48 ændres som anført i nedenstående forslag til rekommandation punkt 1. Den foreslåede affattelse af artikel 48 er med enkelte ændringer af rent redaktionel karakter i overensstemmelse med forslaget i komitébetænkningens reservation. Herefter vil det også af Helsingforsaftalen fremgå, at det i de interne forhold inden for Danmarks Riges delegation og inden for Finlands delegation bliver således, at udgifter ved ansættelse af sekretariatspersonale og ved deltagelse i rådets arbejde afholdes af Færøerne, Grønland og Åland selv. For Ålands vedkommende bemærkes, at denne udvikling for så vidt allerede er foregrebet, idet der til den finske delegations sekretariat er knyttet en sekretær alene med sager af interesse for Åland som arbejdsområde. Sekretæren er stationeret i Mariehamn, og udgifterne ved ansættelsesforholdet afholdes af det ålandske landsting.

Juridisk udvalg vil understrege, at det ved valget af den hermed anbefalede løsning ikke har tilsluttet sig de synspunkter og vurderinger, der i reservationerne i komitébetænkningen har ført til et tilsvarende resultat.

3.3 Specielt vedrørende Nordisk Råds arbejdsordning

Juridisk udvalg kan tiltræde de i komitébetænkningen indeholdte forslag til ændring af Nordisk Råds arbejdsordning, herunder de forslag, hvorefter valgte medlemmer fra Færøerne, Grønland og Åland vil få øget ret til at deltage i arbejdet i rådets udvalg (§ 27 og § 29).

Juridisk udvalg har ment, at spørgsmålet om fordelingen af det øgede antal medlemmer på rådets udvalg og i forbindelse hermed spørgsmålet om eventuelt at oprette et nyt udvalg og medlemmernes fordeling under denne ændrede forudsætning bør undergives en nærmere vurdering i præsidiet, inden dette spørgsmål behandles i juridisk udvalg.

Under hensyn hertil og til at en vedtagelse af den i det foregående afsnit foreslåede affattelse af Helsingforsaftalens artikel 48, der adskiller sig fra komiteens forslag til affattelse af denne artikel, vil medføre nogle konsekvensændringer af paragraffer i arbejdsordningen for Nordisk Råd, herunder af paragraffer, som ikke specielt er behandlet i komiteens betænkning, har juridisk udvalg fundet det rigtigst, at hele spørgsmålet om ændring af Nordisk Råds arbejdsordning i første omgang overvejes i præsidiet.

Juridisk udvalg håber, at de foreslåede ændringer af Helsingforsaftalen vil være gennemført og ratificerede af de 5 nordiske lande i god tid inden Nordisk Råds 32. session i 1984. For at skabe mulighed for at Færøerne, Grønland og Åland kan indtræde i samarbejdet i Nordisk Råd på de nye vilkår straks efter ikrafttrædelsen af den rekommanderede ændring af Helsingforsaftalen, har juridisk udvalg på sit møde den 18. januar 1983 opfordret præsidiet til forud for Nordisk Råds 31. session 1983 at fremlægge forslag til ændring af arbejdsordningen for Nordisk Råd, således at forslaget affattes i overensstemmelse med forslagene i komitébetænkningen, med nødvendig hensyntagen til det forslag til ændret affattelse af Helsingforsaftalens artikel 48, som juridisk udvalg fremsætter i denne betænkning, og således, at ikrafttrædelsen fastsættes til samme tidspunkt som ikrafttrædelsen af overenskomsten, der ændrer Helsingforsaftalen. Juridisk udvalg får derved mulighed for inden og under sessionen i februar 1983 at færdigbehandle ændringsforslagene og – i overensstemmelse med Helsingforsaftalens artikel 59 – fremlægge sine forslag til ændring af arbejdsordningen til vedtagelse for plenarforsamlingen allerede under rådets 31. session. Såfremt plenarforsamlingen herefter tiltræder en ændring af arbejdsordningen, vil mulighederne for at Færøerne, Grønland og Åland kan deltage i samarbejdet i Nordisk Råd på de nye vilkår alene være afhængige af ratifikationen og ikrafttrædelsen af en overenskomst om ændring af Helsingforsaftalen som rekommanderet af juridisk udvalg.

Såfremt rådet under sin 31. session i 1983 ikke vedtager de her skitserede ændringer af rådets arbejdsordning, herunder den anførte ikrafttrædelsesbestemmelse, vil den ændring af rådets arbejdsordning, som er nødvendig for færøsk, grønlandsk og ålandsk deltagelse i arbejdet i Nordisk Råd på de nye vilkår, først kunne vedtages og få virkning fra rådets næste session. Fremfor – eventuelt med kort varsel – efter en ratifikation af en overenskomst om ændring af Helsingforsaftalen at indkalde til og afholde en ekstra session i 1983 alene eller med det hovedsagelige formål at vedtage de nødvendige ændringer i rådets arbejdsordning, eller vente til rådets ordinære session i 1984 med at vedtage sådanne ændringer, har

juridisk udvalg, som lægger vægt på, at ændringerne kan træde i kraft hurtigst muligt, valgt at foreslå den ovenfor beskrevne – praktiske – arbejdsplan.

3.4 Specielt vedrørende Nordisk Ministerråd

Juridisk udvalg kan i det hele tilslutte sig de ønsker om gennemførelse af forbedringer for Færøernes, Grønlands og Ålands deltagelse i det nordiske samarbejde på regeringsniveau, som er udtrykt i komiteens betænkning. Det er som tidligere nævnt, at landsstyrene og landskapsstyrelsen får ret til at deltage i arbejdet i ministerrådet, at landsstyrenes og landskapsstyrelsens tjenestemænd får ret til at deltage i arbejdet i embedsmandskomiteerne, samt at ministerrådets beslutninger er bindende for Færøerne, Grønland og Åland i det omfang, de tilslutter sig beslutningerne i overensstemmelse med selvstyreordningerne. Komiteen har i sin betænkning i overensstemmelse med de udtrykte ønsker om forbedringer stillet konkrete forslag til ændringer af artikler i Helsingforsaftalen, der alene vedrører Nordisk Ministerråd (artiklerne 60, 61 og 63) samt foreslået konkrete ændringer af arbejdsordningen for Nordisk Ministerråd (§§ 2, 7 og 13).

Juridisk udvalg kan tiltræde de foreslåede ændringer.

Med hensyn til forslagene til ændring af selve Helsingforsaftalen bemærkes, at disse ikke er foreslået af Nordisk Ministerråd, og ikke af Nordisk Råd har været forelagt Nordisk Ministerråd til udtalelse. Under hensyn til at forslagene er udarbejdet af en komité, hvori samtlige fem nordiske lande har været repræsenteret på regeringsniveau, og under hensyn til den sammenhæng, der er mellem de foreslåede ændringer af Helsingforsaftalen vedrørende det rent parlamentariske samarbejde i Nordisk Råd og samarbejdet i Nordisk Ministerråd, finder juridisk udvalg det rigtigst at forelægge plenarforsamlingen konkret forslag om at rekommandere Helsingforsaftalens bestemmelser om Nordisk Ministerråd ændret i overensstemmelse med komitebetænkningens forslag.

For så vidt angår de i komitébetænkningen foreslåede ændringer af arbejdsordningen for Nordisk Ministerråd finder juridisk udvalg, at der her er tale om et for Nordisk Ministerråd internt anliggende, og skal derfor vedrørende dette spørgsmål indskrænke sig til at indstille, at det henstilles til de nordiske regeringer at ændre ministerrådets arbejdsordning således, at der skabes mulighed for at de i komitébetænkningen anbefalede forbedringer for Færøernes, Grønlands og Ålands deltagelse i arbejdet på regeringssiden kan realiseres fuldt ud.

3.5. Specielt vedrørende andre nordiske samarbejdsaftaler end Helsingforsaftalen

Det har ligget uden for komiteens mandat at behandle spørgsmål om Færøernes, Grønlands og Ålands deltagelse i samarbejdet på regeringssiden inden for andre nordiske samarbejdsaftaler end Helsingforsaftalen.

Komiteen har således ikke berørt Færøernes, Grønlands og Ålands placering i relation til den med virkning fra den 1. januar 1972 mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indgåede aftale om kulturelt samarbejde eller den med virkning fra den 1. marts 1973 indgåede overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om samarbejde på transport- og kommunikationsområdet.

I relation til disse nordiske samarbejdsaftaler anbefaler juridisk udvalg, at regeringerne gennemgår dem og på baggrund heraf fremsætter de forslag til ændringer, som er nødvendige for at sikre Færøerne, Grønland og Åland deltagelse i samarbejdet på disse områder i samme omfang, som udvalget anbefaler for så vidt angår samarbejdet inden for Helsingforsaftalens rammer.

3.6 Tidsplanen

Udvalget håber og forventer, at Nordisk Råd på sin 31. session 1983 i overensstemmelse med udvalgets anbefalinger vedtager nedenstående forslag til rekommandation. Det er juridisk udvalgs absolutte ønske, at de af udvalget foreslåede ændringer af Helsingforsaftalen og af arbejdsordningerne i tilknytning hertil vedtages og træder i kraft i løbet af 1983, og at de af udvalget i øvrigt henstillede undersøgelser gennemføres snarest muligt med henblik på også inden for andre samarbejdsaftaler at ændre vilkårene for færøsk, grønlandsk og ålandsk deltagelse i samarbejdet.

3.7 Helsingforsaftalens art. 8

Juridisk udvalg vil afslutningsvis erindre om en sag af særlig interesse for de selvstyrende områder.

Nordisk Råd vedtog på sin 30. session 1981 ikke at foretage videre i anledning af et medlemsforslag om, at artikel 8 i Helsingforsaftalen kompletteres med Færøerne, Grønland og Åland for undervisning i skolerne (A 602/j). I sin betænkning af 20. januar 1982 stillede udvalget sig positivt til en præcisering af Helsingforsaftalen, således at det af denne klart kom til at fremgå, at elever i skoler i Norden ikke blot bør modtage undervisning om de nordiske lande, men også lære om de selvstyrende områders sprog, kultur og samfundsforhold m. v. Udvalget udrykte det i sin betænkning således: "... henstiller, at Nordisk Ministerråd – for at undgå eventuelle misforståelser – ved den førstkomende revision af Helsingforsaftalen ændrer artikel 8, så det af bestemmelsen tydeligt kommer til at fremgå, at også de selvstyrende områder er omfattet."

Juridisk udvalg foreslår på denne baggrund, at Nordisk Råd nu anbefaler regeringerne i de nordiske lande at gennemføre en ændring af artikel 8 i overensstemmelse med den nedenfor i forslaget til rekommandation anførte affattelse.

3.8 Konklusion

Juridisk udvalg skal herefter indstille, at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslag A 577/j om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd og regeringsforslag B 29/j om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd vedtager følgende rekommandationer:

1. Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at ændre Helsingforsaftalens artikler 44, 47, 49, 55, 60, 61 og 63 som foreslået i betænkningen fra Komiteen for udredning af spørgsmålet om Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd (NU 1982: 6) og at ændre artikel 48, således at denne bestemmelse affattes:

''Danmarks Riges delegation består af de af folketinget valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter samt af Færøernes og Grønlands i andet stykke nævnte delegationer. Finlands delegation består af de af riksdagen valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter samt af i andet stykke nævnte Ålands delegation. Delegationen for hvert af de øvrige lande består af de af den folkevalgte forsamling valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter.

Færøernes delegation består af de af lagtinget valgte medlemmer og de af landsstyret udpegede repræsentanter. Grønlands delegation består af de af landstinget valgte medlemmer og de af landsstyret udpegede repræsentanter. Ålands delegation består af de af landstinget valgte medlemmer og de af landskapsstyrelsen udpegede repræsentanter.

Ved ''delegation'' forstås i artikel 52, 53, 54, stk. 1, og 58, stk. 2, landets delegation.''

2. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd samtidig med ikrafttrædelsen af den i punkt 1 rekommanderede ændring af Helsingforsaftalen at ændre arbejdsordningen for Nordisk Ministerråd således, at Færøerne, Grønland og Åland sikres mulighed for at deltage i arbejdet i Nordisk Ministerråd og dets organer i overensstemmelse med Helsingforsaftalens bestemmelser.

3. Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige snarest at gennemgå andre nordiske samarbejdsaftaler end Helsingforsaftalen og på baggrund heraf fremsætte de eventuelle forslag til ændringer, som er nødvendige for at sikre Færøerne, Grønland og Åland mulighed for at deltage i dette samarbejde på ministerniveau på samme vilkår som foreslået i punkt 1 og punkt 2 vedrørende samarbejdet inden for Helsingforsaftalens rammer.

4. Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at ændre Helsingforsaftalens artikel 8, således at bestemmelsen affattes:

”Undervisningen og uddannelsen skal i skolerne i de nordiske lande i passende omfang omfatte undervisning om sprog, kultur og almindelige samfundsforhold i de øvrige nordiske lande, herunder Færøerne, Grønland og Åland.”

Stockholm den 18. januar 1983

Aimo Ajo (Sd)

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F)

Ragna Berget-Jørgensen (A)

Hagen Hagensen (KF)

Guttorm Hansen (A)

Eva Hjelmström (vpk)

Svend Jakobsen (S)

Formand

Hans Nyhage (m)

Asser Stenbäck (SkI)

Jan P. Syse (H)

Mogens Voigt (FP)

BIHANG

Juridiska utskottets förslag till ändringar i Helsingforsavtalet

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Art. 44

I Nordiska rådet samarbeta de nordiska ländernas folkrepresentationer och regeringar. Rådet är initiativtagande och rådgivande i frågor, som avse samverkan mellan dessa länder eller några av dem, samt har i övrigt de uppgifter som framgå av denna och andra överenskommelser.

I Nordiska rådet samarbeta de nordiska länderas samt Färöarnas, Grönlands och Ålands folkrepresentationer, ländernas regeringar samt Färöarnas och Grönlands landsstyren och Ålands landskapsstyrelse. Rådet är initiativtagande och rådgivande i frågor, som avse samverkan mellan alla eller några av dessa länder och Färöarna, Grönland och Åland, samt har i övrigt de uppgifter som framgå av denna och andra överenskommelser.

Färöarnas lagting och landsstyre samt Ålands landsting och landskapsstyrelse delta i rådets arbete.

Art. 47

Rådet består av 78 valda medlemmar, regeringsrepresentanter och representanter för Färöarnas landsstyre och Ålands landskapsstyrelse.

Av medlemmarna väljer Danmarks folketing sexton, Finlands

Rådet består av 87 valda medlemmar, regeringsrepresentanter och representanter för Färöarnas och Grönlands landsstyren och Ålands landskapsstyrelse.

Av medlemmarna väljer Danmarks folketing sexton, Finlands

Nuvarande lydelse

riksdag *sjutton*, Islands alting *sex* samt Norge storting och Sveriges riksdag vardera *aderton*. Färöarnas lagting väljer *två medlemmar* och Ålands landsting *en medlem*. Dessutom väljer varje församling motsvarande antal suppleanter.

Val av medlemmar och suppleanter förrättas årligen och gäller för tiden till nästa val. Vid val skola olika politiska meningsriktningar givas representation i rådet.

Endast den som är medlem av den församling som förrättat valet kan vara vald medlem eller suppleant i rådet.

Varje regering utser bland sina medlemmar *regeringsrepresentanter* till det antal som *den* önskar. Landsstyret och landskapsstyrelsen utse vardera *en representant* ibland sina medlemmar.

Föreslagen lydelse

risdag *aderton*, Islands alting *sju*, Norges storting och Sveriges riksdag vardera *tjugo samt ett vart av* Färöarnas lagting och Grönlands och Ålands landsting *två*. Dessutom väljer varje församling motsvarande antal suppleanter.

Regeringarna, landsstyrena och landskapsstyrelsen utser bland sina medlemmar det antal *representanter* som *de* önskar.

Art. 48

Danmarks Riges delegation består af de af folketinget og lagtinget valgte medlemmer samt de af regeringen og landsstyret udpegede repræsentanter. Finlands delegation består af de af riksdagen og landstinget valgte medlemmer samt de af regeringen og landskapsstyrelsen udpegede repræsentanter. Delegationen for hvert af de øvrige lande består af de af den folkevalgte forsamling valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter.

Danmarks Riges delegation består af de af folketinget valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter samt af Færøernes og Grönlands i andet stykke nævnte delegationer. Finlands delegation består af de af riksdagen valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter samt af i andet stykke nævnte Ålands delegation. Delegationen for hvert af de øvrige lande består af de af den folkevalgte forsamling valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter.

Færøernes delegation består af de af lagtinget valgte medlemmer og de af landsstyret udpegede repræsentanter. Grönlands delegation består af de af landstinget valgte medlemmer og de af landsstyret udpegede repræsentanter. Ålands delegation består af de af landstinget valgte medlemmer og de af landskapsstyrelsen udpegede repræsentanter.

Ved 'delegation' forstås i artikel 52, 53, 54, stk. 1, og 58 stk. 2, landets delegation.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

Art. 49

Regeringsrepresentanterna samt *landsstyrets* och landskapsstyrelsens representanter ha icke rösträtt i rådet.

Regeringsrepresentanterna samt *landsstyrenas* och landskapsstyrelsens representanter ha icke rösträtt i rådet.

I frågor, som angå tillämpningen av överenskommelser mellan vissa länder, ha endast medlemmar från dessa länder rösträtt.

Art. 55

Regering, ministerråd och medlem ha rätt att väcka förslag i rådet.

Regering, *Färöarnas och Grönlands landsstyren*, *Ålands landskapsstyrelse*, ministerrådet och medlem ha rätt att väcka förslag i rådet.

Förslag skall beredas av utskott innan det slutbehandlats inom rådet.

Art. 60

I Nordiska ministerrådet samarbeta de nordiska ländernas regeringar.

I Nordiska ministerrådet samarbeta de nordiska ländernas regeringar.

Färöarnas och Grönlands landsstyren samt Ålands landskapsstyrelse deltaga i ministerrådets arbete.

Ministerrådet fattar beslut i den utsträckning som angives i denna och andra överenskommelser mellan de nordiska länderna. Även i övriga samarbetsfrågor svarar ministerrådet för samarbetet mellan de nordiska ländernas regeringar och mellan regeringarna och Nordiska rådet.

Art. 61

I ministerrådet ingå medlemmar av varje lands regering. I undantagsfall kan regering, vid sammanträde företrädas av härtill befullmäktigad ämbetsman; dock måste minst tre av länderna vara representerade av regeringsmedlemmar.

Medlemmar av regering, landsstyre eller landskapsstyrelsen kan i undantagsfall vid sammanträde företrädas av härtill befullmäktigad; dock måste minst tre av länderna vara representerade av regeringsmedlemmar.

Varje land utser en regeringsmedlem med uppgift att med biträde av en ämbetsman svara för samordningen av nordiska samarbetsfrågor.

Ministerrådet bistås i sin verksamhet av ämbetsmannakommittéer och av ministerrådets sekretariat.

Art. 63

Beslut av ministerrådet är bindande för de särskilda länderna. Beslut i fråga som enligt något lands författning kräver folkrepresentationens godkännande binder dock icke detta land förrän folkrepresentationen godkänt beslutet. Erfordras sådant godkännande, skall ministerrådet underrättas

här om innan ministerrådet fattar beslutet. Innan folkrepresentationens godkännande givits, är ej heller annat land bundet av beslutet.

Av ministerrådet fattat beslut är bindande för Färöarna, Grönland och Åland i den mån de ansluter sig till beslutet i enlighet med självstyrelseordningarna.

Ministerrådsförslag

om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

I ett yttrande (*yttrande nr 2/1981*) vid sessionen i Köpenhamn 1981 framhöll Nordiska rådet mot bakgrund av ett förslag från rådets kulturutskott "att det i tid till 30:e sessionen 1982 bör läggas fram ett förslag (B-sak) om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete (*NU 1974:24*)". Önskemålet baserade sig på en genomgång av rapporten "Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet – en värdering" (Bergendal-rapporten) och kulturutskottets konstaterande "att den påbörjade utvärderingen av det nordiska kultursamarbetet 1972–1978 borde ta sikte på en utveckling av kultursamarbetets riktlinjer".

Som en fortsättning på det utvärderingsarbete som inlett beslutade ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) den 16 februari 1981 tillsätta en grupp bestående av en representant för vart och ett av de nordiska länderna med uppgift att bistå kultursekretariatet i Köpenhamn vid utformningen av ett förslag angående 1980-talets nordiska kultursamarbete.

Resultatet av beredningsarbetet behandlades vid möte i ministerrådet den 23 november 1981. Bifogade dokument är inte ett handlingsprogram i traditionell mening. Ministerrådet har valt att göra ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen sedan det nordiska kulturavtalet kom till för ett decennium sedan och vilka som kan komma att bli centrala för utvecklingen under det kommande decenniet. Avsikten är att dokumentet, tillsammans med Nordiska rådets eventuella synpunkter och debatten i övrigt, skall kunna tjäna som en utgångspunkt för det fortsatta praktiskt-politiska samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet.

I enlighet med beslut vid ovannämnda möte överlämnas härmed bifogade ministerrådsförslag till Nordiska rådet för yttrande.

Köpenhamn den 23 november 1981

Kalevi Kivistö
Ordförande i
Nordiska ministerrådet

Klas Olofsson
Direktör

BILAGA I

Nordiskt kultursamarbete under 1980-talet

1. Inledning

Det nordiska kulturavtalet trädde i kraft 1972. Det är fortfarande en god grund för de nordiska ländernas samarbete på det kulturella området. Avtalet skall dock kompletteras så att det klart markerar "den samfällda viljan till ett utbyggt samarbete på medieområdet oavsett teknik", som ministerrådet uttalade vid sitt sammanträde i november 1980 och i särskild ordning lägger förslag om.¹

Inom ramen för avtalet bör dock innehållet och inriktningen av det framtida nordiska kultursamarbetet påverkas av utvecklingen under 1970-talet. De förändringar som inträffat på det ekonomiska, det tekniska och det sociala området bör noga beaktas vid utformningen av det framtida samarbetet. Vidare bör de erfarenheter som gjorts på det kulturella samarbetsområdet under det gångna decenniet utnyttjas.

I den efterföljande framställningen skisseras inledningsvis dagsläget mot bakgrund av utvecklingen under och erfarenheterna av 1970-talet. Framställningen avslutas med en förslagsdel, som omfattar kulturavtalsområdena utbildning, forskning och allmänskulturell verksamhet. Vidare framläggs reflektioner och förslag kring den framtida organisationen av samarbetet.

2. Ändrade förutsättningar

2.1 Norden och världen

Under det gångna decenniet har kommunikationsteknologins snabba utveckling på ett dramatiskt sätt förändrat förutsättningarna för samhälls- och kulturlivet. Den nästan explosiva utbyggnaden av informations- och kommunikationssystemen sätter folken, världsdelarna och kulturerna i snabb och konstant förbindelse med varandra. Möjligheterna för utbyte av erfarenheter och impulser blir allt större, möjligheterna till kulturell isolering allt mindre.

Tack vare sin högt utvecklade tekniska nivå och sina väl utvecklade samhällssystem behöver de nordiska länderna dock inte vara hänvisade till att spela en passiv roll. De har stora möjligheter att göra sig gällande och ta ett konstruktivt ansvar för kulturutbytet i världen. I synnerhet kan detta bli fallet om de arbetar tillsammans och förenar sina resurser.

¹ Ministerrådet överväger möjligheterna att för Nordiska rådet föreslå en komplettering av avtalet på denna punkt.

2.2 *Ett växande intresse för närmiljön*

I spåren av den häftiga tekniska omvälvningen har följt ekonomiska, sociala och kulturella förändringar som gjort tillvaron osäkrare för många människor, både i materiell och i ideell mening. Inför en situation med stor arbetslöshet i nästan alla de nordiska länderna och den isolering som därigenom drabbar framför allt ungdomen framstår kulturinsatserna till stor del som verkningslösa eller marginella. Insatser mot arbetslösheten kan därigenom bli även kulturpolitiskt viktiga.

En tilltagande oro för verkningarna av en miljöförstörelse både i fysisk och i andlig mening breder ut sig. Följden har blivit ett ökat intresse för de lokala villkoren för människornas tillvaro i våra nordiska samhällen, för närsamhällets organisation och för människornas, inte minst barnens, ungdomens och de gamlas möjligheter att fungera i dessa samhällen. Decentralisering av resurser och beslut har blivit ett vanligt krav inom det kulturella såväl som det politiska området.

2.3 *Den dubbla inriktningen*

De viktiga miljö- och lokalproblemen kan emellertid inte lösas genom en isolering från omvärlden eller genom att säga nej till de ändrade förutsättningarna för information och kommunikation. Nordisk kultur och nordisk kulturgemenskap bör vara uttryck för viljan att på egna kulturella villkor inta en plats i en större gemenskap. Strävan efter att bevara och utveckla kulturmiljön i vid mening och finna en utformning av de lokala samhällena som ger människorna trygghet och kulturell identitet kan och får inte utesluta att de nordiska länderna står öppna mot världen och lämnar sitt bidrag till det internationella kulturutbytet.

2.4 *Behovet av tvärgående samarbete*

Det finns ingen anledning att vänta sig att utvecklingstakten skall bli långsammare under de närmaste decennierna. Forskarna, skolan, kulturarbetarna och politikerna för i viss mening en kamp med tiden när det gäller att möta verkningarna av de snabba förändringarna och de påfrestningar som uppstår i förändringarnas spår.

En viktig förutsättning för att några användbara resultat skall kunna uppnås för att i tid påverka de uppträdande problemen är att arbetet sker i en samverkan mellan olika fackområden och inte isolerat i fack. Samspelet mellan ekonomiska, tekniska, ideologiska och kulturella förändringar måste belysas och utnyttjas i sökandet efter lösningar.

En aktuell fråga är hur de kulturpolitiska och samhällspolitiska reformer som genomförts i de nordiska länderna svarat mot de föreliggande behoven och vilka effekterna blivit av regionalisering och decentralisering respektive ökad centralisering, småskalighet kontra storskalighet osv.

2.5 *Det nordiska kontaktnätet*

Kvaliteten och intensiteten i de aktiviteter som bedrivs på lokal, regional och central nivå – genom kommuner och föreningar, skolor och universitet, kulturinstitutioner och massmedia – blir avgörande för hur de nationella kulturerna förmår bevara sin vitalitet och integritet.

En viktig stimulans för dessa kulturaktiviteter innebär på alla nivåer kontakten med motsvarande aktiviteter i andra nordiska länder. De kontakter som skapas genom nordiska arrangemang innebär i sig ett viktigt element för bevarandet av en nordisk samverkan och en nordisk kulturgemenskap. Att stödja upprätthållandet av det nordiska kontaktnätet är alltså en av de viktigaste uppgifterna för det nordiska kultursamarbetet. I detta sammanhang har Nordenföreningarna ett stort ansvar och en viktig roll att spela.

En särskilt viktig motbalans gentemot det ökade trycket från utländska massmedia innebär insatserna från de nordiska ländernas egna massmedia. Som redan har fastslagits av ministerrådet är en ökad nordisk samverkan på medieområdet av central betydelse.¹

En betydelsefull del av det nordiska kultursamarbetet är att stödja de etniska och kulturella minoriteterna inom ramen för den gemensamma nordiska samhörigheten.

2.6 *De ekonomiska förutsättningarna*

2.6.1 Den ökade produktivitet som blivit en följd av rationalisering, ökat utnyttjande av tekniska hjälpmedel, minskat personalutnyttjande osv. har endast på begränsade områden haft en motsvarighet inom kulturområdet.

Under 1970-talet har denna generella utveckling förstärkts av akuta inslag i den ekonomiska bilden. Vikande konjunkturer har i flera av de nordiska länderna fört till budgetåtstramningar som också har drabbat kulturbudgeten. Även beträffande de samnordiska insatserna har en viss stagnation inträffat.

Om ett samhälle vill bevara sin kulturella nivå måste det alltså vara berett att satsa förhållandevis mera på kulturen. Insatser inom forskning, utbildning och övrig kultur kan bli verkningsfulla medel för att motverka inte minst de psykologiska följderna av en ekonomisk nedgång och även för att ta sig ur denna.

2.6.2 *Besparing genom samgående*

Det är angeläget att det nordiska kultursamarbetet kan föras framåt även i ett förändrat ekonomiskt klimat. De nordiska insatserna bör organiseras så att största och bästa möjliga resultat kan uppnås med de givna resurserna. En ökad samordning och en ökad arbetsfördelning bör vara möjlig i enlighet med vad som anges i kulturavtalet.

¹ Jfr ministerrådets förslag till Nordiska rådet om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

På ett flertal områden kan ett ökat samarbete ge resultat antingen genom att de nordiska staterna gemensamt svarar för institutioner eller projekt eller genom att ett land åtar sig att utföra vissa uppgifter på samtliga länders vägnar. Sådana möjligheter har redan prövats på "smala" områden, där det varit mer rationellt att samarbeta nordiskt än att sätta igång verksamheter nationellt.

I dagens situation finns det emellertid anledning att betydligt mer aktivt än hittills ta tillvara möjligheterna för nordiskt samarbete av denna typ. Kan man visa att praktiska nationella problem kan lösas och behov kan tillgodoses inom en nordisk ram är det också ett sätt att stärka den nordiska kulturgemenskapen.

2.6.3 Samnordisk eller nationell finansiering

Samnordisk finansiering över en gemensam nordisk kulturbudget har prövats under kulturavtalets första tio år. Den organisation som skapades med kulturavtalet med en gemensam budget har inneburit en noggrann genomgång av de gemensamma aktiviteterna och fört till ett mer rationellt utnyttjande av de tillgängliga medlen än vad annars hade varit fallet. Samtidigt har budgettillväxten varit sådan att ett flertal nya aktiviteter har kunnat etableras. Nya institutioner har tillkommit och stödordningar har satts igång i syfte att föra ut det nordiska kultursamarbetet till allt vidare kretsar.

Trots det stora intresse som kommer till uttryck i ansökningarna om stöd till samarbetsprojekt har det emellertid inte visat sig möjligt att med nordiska medel finansiera någon avgörande insats i breda befolkningslager. Därtill är den nordiska kulturbudgeten alltför blygsam. En nödvändig slutsats blir att man endera måste mycket kraftigt höja den del av de nordiska ländernas kulturanslag som skall kanaliseras via den nordiska kulturbudgeten eller avstå från förhoppningarna om ett i realiteten "brett" deltagande i de aktiviteter som finansieras via denna budget.

Att den samnordiska kulturbudgeten är blygsam behöver dock inte i sig betyda att deltagandet i nordiska aktiviteter måste vara blygsamt. Om nordiskt samarbete prioriteras högt i de nordiska länderna, i regioner, kommuner och organisationer såväl som hos de enskilda individerna, kan det vara möjligt att finansiera deltagandet genom nationella, lokala och individuella initiativ. Först när viljan till deltagande i nordiska projekt har blivit så bestämd att deltagarna själva eller genom sina nationella resurser söker finna medel för att bekosta detta deltagande har den nordiska tanken vunnit verklig bredd.

Tanken bakom många av de stödinsatser som gjorts genom bl. a. de nordiska stödordningarna har varit att de skulle bidra till att sätta igång verksamheter på ett nordiskt plan. Sedan verksamheterna väl kommit igång och förhoppningsvis gett positiva erfarenheter skulle andra former för finansiering sökas. Det är emellertid tveksamt om man hittills nått

sådana resultat i någon större omfattning. Det verkar vara vanligare att projekten fungerar så länge de kan finansieras via den nordiska kulturbudgeten men att de sedan upphör. En rimlig slutsats är att man i större utsträckning bör ställa krav på medfinansiering från annat håll för att stöd skall ges från den nordiska kulturbudgeten.

2.6.4 *De nationella insatserna*

Erfarenheterna av det gångna decenniets samarbete visar att samarbetsinitiativ har svårt att slå igenom om de inte har en tillräcklig nationell förankring.

Kulturbudgeten är inte det enda medlet för att uppnå kulturavtalets syfte. Avtalet förpliktigar länderna och deras regeringar att handla i överensstämmelse med avtalet även då de inte är samlade till ett samnordiskt möte. Det är viktigt att nordiska impulser och ett nordiskt perspektiv integreras i den nationella planeringen av åtgärder på kulturområdet.

Det förekommer i viss utsträckning att man t. ex. inom utredningsväsendet i de enskilda länderna utnyttjar erfarenheterna i grannländerna genom konferenser, studiebesök och informella kontakter. Detta samarbete borde emellertid byggas ut, t.ex. genom att anlita nordiska sakkunniga och tillämpa ett "nordiskt" remissförfarande.

3. Förslag

3.1 *Planer – riktlinjer – handlingsprogram*

Enligt beslut i ministerrådet utarbetades under kulturavtalets första år ett program kallat "Planer för kultursamarbetet för åren 1973–1975" (NU 1972:8). Dokumentet utarbetades inom kultursekretariatet och lades som bilaga till ministerrådets berättelse för 1972. Ministerrådet konstaterade i berättelsen att planerna i första hand skulle tillämpas under de närmaste åren, men att de på vissa områden även kunde få tillämpning för en längre period.

Som en uppföljning av dessa planer för kulturavtalets första år utarbetades senare "Riktlinjer för nordiskt kulturellt samarbete" (NU 1974:24). Dessa riktlinjer betecknades som "en perspektivskiss utan angivna tidsgränser", inom vilka ministerrådet årligen i sin berättelse till Nordiska rådet skulle redovisa sina åtgärder som ett slags rullande plan.

Sistnämnda dokument baserade sig i stor utsträckning på verksamheten i de rådgivande kommittéerna. Dessa fortsatte emellertid sitt planeringsarbete och de har var och en inom sitt område lagt fram förslag som legat till grund för årliga prioriteringsdiskussioner i kulturavtalets organ.

Ministerrådet beslutade i januari 1979 mot bakgrund av bl. a. önskemål från Nordiska rådet föranstalta om en samlad värdering av samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet. Arbetet utfördes som enmansutredning och resultatet låg klart i november 1979 ("Bergendal-utredning-

en'' ingår som bilaga 10 till ministerrådets berättelse om verksamheten 1979 och har även publicerats som särtryck). Med utgångspunkt i rapporten har Nordiska rådet efterlyst ett ministerrådsförslag om ajourföring av de gällande riktlinjerna för kultursamarbetet, senast till ordinarie rådssession 1982 (*yttrande nr 2/1981*).

Inom Nordiska rådet har vid sidan av motioner inom enskilda mindre samarbetsområden lagts fram övergripande förslag inom forsknings- och allmänskultursektorn. Nordiska rådets beredning av medlemsförslaget A 583/k om forskningspolitiskt samarbete i Norden är en del av underlagsmaterialet för ministerrådsförslaget om ökat nordiskt forskningssamarbete. Detta förslag ligger till grund för efterföljande forskningsavsnitt. Medlemsförslaget om allmänskulturellt samarbete (*Sak A 611/k*) har i juni 1981 på förslag av rådets kulturutskott översänts till ministerrådet för behandling i anslutning till det förväntade ministerrådsförslaget om uppdatering av riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete.

Ovannämnda översikter presenterar det aktuella samarbetet och innehåller prioriteringar och förslag. På vissa punkter anges riktlinjer för det fortsatta samarbetet, såsom t. ex. beträffande förankringen av kultursamarbetet i vidare kretsar, förslag som bl. a. lett till inrättandet av ett antal stödordningar. Allmänt bör dock om programmen sägas att de är så omfattande och ambitiösa att de även i mer gynnsamma budgetlägen varit omöjliga att realisera i sin helhet.

I föreliggande dokument har gjorts ett försök att utgående från den aktuella situationen skissera förslag till riktlinjer för de kommande årens samarbete. Det är dock klart att dessa riktlinjer är behäftade med samma svagheter som alla andra handlingsprogram. Den snabba utvecklingen förändrar förutsättningarna för samhällsaktiviteterna och därmed även förutsättningarna för det nordiska kultursamarbetet. Ministerrådet har gjort ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen och vilka som kan komma att bli centrala i framtiden. Avsikten är att dokumentet skall kunna tjäna som en utgångspunkt för det fortsatta praktiskt- politiska samarbetet inom det nordiska kulturavtalets ram.

3.2 Kulturbudgetens institutioner

Den nordiska kulturbudgeten upptar drygt 40 institutioner och permanenta projekt, som samtliga utvärderats – vissa t. o. m. flera gånger. Institutionernas budgetar och bokslut genomgår en årlig granskning som skall garantera bästa möjliga utnyttjande av resurserna. Möjligheterna till större rationaliseringsvinster kan prövas, men ytterligare resultat kan knappast påräknas. Generellt kan idag hävdas – något som också konstateras i den s. k. Bergendalrapporten – att det etablerade samarbetet fungerar tillfredsställande. En kontinuerlig prövning av de permanenta institutionernas verksamhet torde dock vara oundviklig under 1980-talet. Den

bör emellertid syfta till en bedömning av de nuvarande aktiviteternas värde i förhållande till behovet av insatser på nya områden.

3.3 Undervisningsområdet

3.3.1 På skoleområdet er tanken om mere direkte "harmoniseringsbestræbelser" allerede i 70-erne blevet afløst af samarbejde på området pædagogisk forskning og udvikling (FoU). Man anså det for lettere at tilstræbe løsninger med nordisk fællespræg i forbindelse med det reformarbejde, som foregår løbende i alle landenes skolesystemer. Skolesamarbejdet har fået mere langsigtet karakter, men det forventes til gengæld at vokse mere naturligt frem som resultat af samarbejdet inden for det pædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde.

FoU-arbejdet i hvert enkelt land drives så at sige udelukkende for nationale midler ud fra nationale forudsætninger. Der må derfor fortsat være fællesnordiske midler til rådighed, der kan stimulere de nationale FoU-medarbejdere til at orientere sig på nordisk plan og til at koordinere deres virksomhed ud fra fælles nordiske problemstillinger.

Når det herefter drejer sig om at drage konsekvenser af FoU-arbejdet, må det betragtes som en vigtig, men delvis stadig uløst opgave at finde veje og midler til at sikre, at de fælles nordiske synspunkter så også slår igennem i de enkelte landes politiske og administrative arbejde med skole-spørgsmål.

3.3.2 Inden for det igangværende FoU-samarbejde har der fundet en prioritering sted, idet ministerrådet i 1981 har besluttet, at følgende områder tillægges særlig vægt:

- ungdomsuddannelsernes forhold til arbejdslivet
- skolens organisationsudvikling og arbejdsmiljø
- erhvervspædagogiske spørgsmål
- integration af specialundervisningens elever

Allerede det mere eller mindre fælles ungdomsarbejdsløshedsproblem må placere nogle af disse områder centralt i det kommende arbejde. Hertil kommer, at de fleste af dem tillige synes at frembyde gode muligheder for, at man under arbejdet med dem kan anlægge synsvinkler af den type, der mødes hyppigere og hyppigere i alle de nordiske lande og som ofte angives ved problemstillinger som skole – samfund, skole – arbejdsliv, skole – nærmiljø m. fl.

3.3.3 Bl. a. på baggrund af det velkendte fænomen, at mangel på arbejdskraft kan optræde side om side med arbejdsløshed endog i betydeligt omfang, kan der være behov for særligt at se nærmere på forholdet mellem den kvalificering, som bl. a. uddannelsessystemet tilbyder, og de krav, der stilles i arbejdslivet.

Inden for skolesamarbejdet er der endelig grund til at undersøge, om der

for de nordiske lande ved samarbejde er fordele at opnå ved løsningen af nye problemer som indvandrerundervisningen og datateknikkens indførelse i skolerne.

3.3.4 Alle de nordiske samfund er inde i en hastig udvikling som stiller store krav til erhvervsudøveres omstillingsevne.

Dette stiller atter krav til uddannelsessystemet om tilbud om efteruddannelse for den allerede uddannede del af befolkningen ligesom det stiller krav om nye uddannelses tilbud til de unge, som er på vej ind i uddannelsessystemet. Dette gælder på mange niveauer i samfundet, men måske ikke mindst inden for de videregående uddannelser. De nordiske lande må samtidig erkende, at en omstilling af de videregående uddannelser til at møde nye samfundsmæssige krav først og fremmest vil finde sted ved omprioriteringer inden for sektoren. Dette har aldrig været let. Derfor bør de nordiske lande intensivere samarbejdet inden for højere uddannelse ved en øget arbejdsdeling inden for nye områder og særligt smalle områder, hvor der i de enkelte lande kun er brug for et begrænset antal kandidater. Ved en fælles praktisk udnyttelse af uddannelsesressourcerne vil de nordiske lande i fællesskab kunne tilbyde en vifte af videregående uddannelses tilbud, som kan være langt bredere, end det vil være økonomisk muligt for det enkelte land.

Fælles udnyttelse af studiepladser og af lærerkræfter har naturligvis som forudsætning at både studerende og lærere er villige til at studere/undervise uden for deres eget land. Det er derfor væsentligt at rydde sådanne hindringer af vejen, som på det formelle og reelle plan vanskeliggør mobilitet. Der bør derfor lægges vægt på øget studie- og erhvervsvejledning, ligesom studiestøttesystemet bør udvikles, således at den studerende kan studere i et andet nordisk land på samme økonomiske vilkår som ved studier i hjemlandet. Også på lærersiden bør formelle og praktiske hindringer for at udføre en del af tjenesteplichten i et andet nordisk land i videst mulig omfang elimineres.

Endelig bør der arbejdes videre med problemerne omkring tentamens- og eksamensgyldigheden for at sikre smidigere overgange mellem forskellige institutioner for videregående uddannelse i Norden. Det er også vigtigt, at spørgsmålet om eksaminers gyldighed på det offentlige arbejdsmarked i de forskellige nordiske lande behandles inden for den ramme, som kulturaftalens organer udgør.

3.3.5 Voksenundervisningens område inden for det nordiske samarbejde er i dag opsplittet i en række forskellige opgaver. Et mere samlet syn på denne del af virksomheden kunne det være en opgave for det kommende årti at tilvejebringe. Nærmest ligger det for at overveje mulighederne for at se voksenop læringsprojektet og også støtteordningen for folkeoplysningsarbejdet i sammenhæng med Nordens folkelige akademis virksomhed.

3.3.6 I forbindelse med overvejelser omkring en forbedret information er der grund til at tage tanken op om Nordens folkelige akademi som et aktivt informationscenter på voksenundervisningens område. Også på de øvrige områder er der behov for en yderligere spredning af information om samarbejdets resultater. Målet må her være, at informationsmaterialerne fremstilles i så store oplag, at i det mindste ét eksemplar kan udsendes til alle skoler og dermed nå ikke blot skolemyndighederne, men helt ud til den enkelte lærer. Behovet for den større spredningseffekt skal også ses på baggrund af den generelt stigende tendens til decentralisering. Jo længere beslutningsansvaret flyttes ud i uddannelsessystemets yderste led, jo større bliver behovet for, at der også dér kommer til at indgå et nordisk islæt i beslutningsgrundlaget.

3.3.7 Den nordiske sprogforståelse er allerede blevet prioriteret højt gennem ministerrådets vedtagelse i 1981 af et handlingsprogram for en femårig periode. Den gensidige sprogforståelse har altid udgjort en hjørnepille i det nordiske samarbejde. Det må derfor fra et nordisk synspunkt forekomme alarmerende, at der på dette område kan registreres signaler om tilbagegang, men ingen om fremskridt.

De nordiske institutioner med opgaver indenfor sprogområdet, Nordisk sprog- og informationscentrum i Helsingfors og Nordisk språksekretariat i Oslo, bør have en central placering i en indsats for at bevare og styrke det nordiske sprogfællesskab. De vigtigste midler hertil i øvrigt vil være efteruddannelse af lærere og udvikling af undervisningsmidler.

3.3.8 Der er imidlertid intet, der tyder på, at det på dette område vil være let at opnå mærkbare resultater i arbejdet med at bevare og forbedre den nordiske sprogforståelse.

Frem for alt må man gøre sig klart, at det næppe er tilstrækkeligt her at forlade sig på de formelle læseplanskrav i de respektive lande.

Derfor kan enhver foranstaltning, som i øvrigt generelt vil fremme det internordiske samkvem – ud over den betydning, den i sig selv må tillægges – anskues som en forstærkende faktor for nabosprogundervisningen, der så igen må forventes at få en forstærkende effekt for den pågældende foranstaltning. Det må ligeledes forventes, at effekten af denne vekselvirkning hurtigst vil slå igennem, hvis foranstaltningerne særligt rettes mod de unge.

På den baggrund må man fra undervisningsområdet anmelde en særlig interesse i lærer- og elevudvekslingen mellem de nordiske lande og i foranstaltninger til fremme af ungdomsturismen. For lærer- og elevudvekslingens vedkommende har der været gennemført en forsøgsperiode, som ikke har været opmuntrende, for så vidt angår de lokale myndigheders villighed til at understøtte denne virksomhed. Ikke desto mindre skønnes der at være baggrund for endnu en forsøgsperiode til yderligere undersø-

gelse af alternative finansieringsmuligheder, før endelig afgørelse om fællesnordisk indsats på området træffes. For ungdomsturismens vedkommende må der henvises til den positive virkning som gennemførelse af generelle ungdomsrabatter på tog-, bus- og flybilletter må forventes at få.

3.3.9 Ud fra samme synspunkt er der i øvrigt særlig grund til at pege på de muligheder, der ligger i et øget nordisk radio- og TV-samarbejde. Erfaringerne fra grænseegne, hvor man er i stand til også at følge navnlig nabolandets TV-programmer, synes at afgive dokumentation for, at ingen anden foranstaltning blot tilnærmelsesvis vil kunne måle sig med denne med hensyn til effekt for det nordiske sprogfællesskab.

3.4 Forskningsområdet

3.4.1 Der bør være en tæt sammenhæng mellem nationale og nordiske prioriteringer på forskningsområdet. Fælles ydre problemer og en ensartet opbygning af de nordiske samfund muliggør et intensiveret nordisk samarbejde omkring udpegnings af nye forskningsprioritetsområder. Også et øget samarbejde omkring fremtidsforskningen synes relevant. Et nordisk forskningspolitisk råd bør etableres for at analysere forskningsudviklingen og rådgive regeringerne om nye muligheder for nordisk forskningssamarbejde. Særlig vægt bør lægges på udvikling af samarbejde som går over sektorgrænserne og inden for videnskabsområder, som nationalt har meget små ressourcer til rådighed eller hvor virksomheden af andre grunde kan vinde kvalitetsmæssigt ved nordisk samvirke.

3.4.2 De nordiske landes forskningsmiljøer er i international sammenligning små og spredte. For at modvirke dette bør der tilstræbes en øget kontakt mellem forskere i Norden. Dette kan ske ved en udvikling af de nordiske forskerstipendier og ved øgede midler til nordiske forskerseminarer og -symposier.

3.4.3 Særlig vægt bør lægges på samarbejdet omkring forskeruddannelsen i Norden. Dette bør ske som hidtil ved en fælles indførelse af nye metoder i forskningen f. eks. gennem de nordiske forskerkurser. Samtidig bør der arbejdes på udvikling af en mere systematisk nordisk forskeruddannelse. Dette bør ske ved en udvikling af samarbejdet mellem universiteterne i Norden. Det er væsentligt at den systematiserede forskeruddannelse indgår som en naturlig del af universiteternes uddannelsesstilbud og ikke isoleres som et særligt nordisk tiltag.

3.4.4 Også samarbejde inden for de enkelte forskningssektorer bør forstærkes. Der bør være en sammenhæng mellem den nordiske og den nationale forskningsprioritering inden for den enkelte sektor. For at sikre dette bør nordisk sektorforskning som hovedprincip finansieres af samme kilder som finansierer national forskning og ikke med særlige nordiske midler.

Dette gælder også samarbejde inden for hovedfagområderne på grundforskningssiden.

3.4.5 En række forskningsfelter forudsætter tilgang til avanceret videnskabeligt udstyr. Et øget nordisk samarbejde omkring anskaffelse og udnyttelse af videnskabeligt udstyr bør derfor nyde fremme. Der bør etableres gensidige informationsrutiner i forbindelse med overvejelser om anskaffelse af særlig dyr udrustning. Samarbejdet bør tage hensyn til Nordens afhængighed på en række forskningsområder af tilgang til videnskabelige laboratorier på internationalt plan. Et øget nordisk samarbejde omkring udnyttelsen af internationalt finansieret og ejet videnskabelig udrustning bør derfor også fremmes på en række områder.

3.4.6 Den øgede produktion af forskningsresultater vanskeliggør information om forskningsresultater såvel til forskerne som til offentligheden. En udbygning af de databaserede informationssystemer til forskerne og andre brugere af forskning er derfor et centralt punkt for de kommende år. Der bør her foretages en afvejning af i hvilket omfang de nordiske lande skal søge at gå ind i internationale databaser og i hvilket omfang man bør søge at udbygge nordiske databaser. Vælges den sidste løsning på en række felter vil det være rimeligt at udbygge den virksomhed som NORDINFO driver i form af databaseret forskningsinformation.

3.4.7 Særlige krav stiller formidlingen af forskningsresultater til brugere af forskningen og offentligheden. Et øget samarbejde omkring former for hvorledes forskningen kan nyttiggøres for samfundet bør derfor også finde sted.

3.5 *Allmänskulturella området*

3.5.1 Den elektroniska distributionen av artistiska prestationer är visserligen exempel på att tekniska innovationer utgör själva förutsättningen för en kulturförmedling. När det däremot gäller alla former av grundläggande skapande eller av direkt framträdande inför publik har den tekniska utvecklingen praktiskt taget inte alls påverkat situationen. Det är inte möjligt att spela en symfonikonsert dubbelt så snabbt som kompositören tänkt sig eller att i ett skådespel minska antalet roller till hälften. För författare, bildkonstnärer, tonsättare etc. är situationen den motsvarande: det går inte att rationalisera den kreativa processen.

Följden har blivit att stora delar av kulturen relativt sett blir dyrare ju mer det omgivande samhället präglas av automation och teknologi. Detta bör beaktas när man bedömer behov och möjligheter för framtida insatser inom kulturområdet.

3.5.2 Forskningen är i tillväxt på det allmänskulturella området. Särskilt har de socio-ekonomiska faktorernas inverkan på kulturutvecklingen gjorts till underlag för forskning, och i anslutning härtill kulturindustrins- och mediaindustrins verkningar, särskilt på barn- och ungdomskulturen.

Sett i förhållande till den totala volymen av forskning inom Norden är dock forskningen på det allmänskulturella området ytterst blygsam. Man bör i fortsättningen sträva efter att tillgängliga nationella och nordiska forskningsresurser i ökad utsträckning kan frigöras även för forskningsbehov på detta fält.

3.5.3 Det är vidare angeläget att resultaten från forskning på det allmänskulturella området, liksom erfarenheterna från den omfattande verksamhet som äger rum inom ramen för de nordiska institutionernas och stödordningarnas ram, blir presenterade och ställda till förfogande för det praktiska kulturarbetet. För detta ändamål kommer det att finnas stort behov av konferenser, seminarier, symposier och publikationer.

Deltagande i det internationella kultursamarbetet genom framför allt UNESCO och inom ramen för den europeiska kulturkonventionen är viktigt för att kulturavtalets organ skall vara orienterade om den internationella utvecklingen och för att undvika dubblering av arbetsinsatser och undersökningsprojekt.

3.5.4 De medel som finns tillgängliga inom de nordiska stödordningarna på kulturområdet kommer bäst till sin rätt om de kan användas för den innehållsliga delen i projekten. De bör sålunda endast i undantagsfall användas för rese- och uppehållskostnader för stora delegationer av nordiska deltagare och heller inte utnyttjas för den reguljära verksamheten inom olika organisationers nordiska samarbetsorgan. Sådana behov bör mötas genom endera nationella anslag eller genom insatser från deltagarnas organisationer resp. organisationsmedlemmarna själva. För deltagare som kommer från s. k. utkantsområden bör dock medel från den nordiska kulturbudgeten kunna användas för att nedbringa kostnaderna.

Genom att stödordningarna frigörs från kostnader för resor och reguljär organisationsverksamhet bör stödinsatserna kunna bli rörligare och mera inriktade på att animera till insatser av utvecklingskaraktär. Genom att t. ex. mera planmässigt stödja ledarutbildning och metodutveckling och ge ökat stöd till planläggning och utvärdering bör stödordningarna på sikt kunna ge en inriktning mot ökad kvalitet och aktivitet på hela området. En koncentration av insatserna från de nordiska stödordningarna kan på så sätt ge till resultat en ökad spridning av resultaten.

I konsekvens med denna strävan mot minskad bindning av resurserna och en ökad rörlighet i användningen bör det vidare noga övervägas att ge nya nordiska verksamheter av större omfattning en finansiering över den samnordiska kulturbudgeten endast under en försöksperiod. Om erfaren-

heterna är positiva bör man därefter finna en permanent finansieringsform utanför den samnordiska kulturbudgeten.

3.5.5 Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har engagerat sig starkt för ett ökat nordiskt samarbete inom radio- och TV-området. Ett utbyggt TV-samarbete kan mer än något annat bidra till att skapa en bred nordisk samhörighet. Inte minst viktig är televisionens möjligheter att göra de nordiska grannspråken till något som tillhör vardagen.

3.5.6 Produktion och distribution av videogram är under stark utveckling. Videogrammen kan ge ökade möjligheter till kulturupplevelser, men de former som videogramdistributionen hittills tagit ger anledning till allvarliga bekymmer i alla de nordiska länderna. Ett permanent nordiskt erfarenhetsutbyte bör äga rum angående de kulturella, juridiska och ekonomiska problem som följer med en ökad videodistribution och om de metoder som kan användas för att positivt utnyttja den nya tekniken.

3.5.7 För att stimulera biografpubliken i de nordiska länderna att se filmer från de nordiska grannländerna har ministerrådet beslutat om en försöksverksamhet med bl. a. stöd till nordisk filmdistribution. Även på produktionssidan finns möjligheter att genom nordiskt samgående öka möjligheterna till kostnadskrävande kvalitetsinsatser.

3.5.8 Utan det tryckta ordet blir det omöjligt att förvalta och utveckla de nordiska ländernas kulturarv. De ekonomiska villkoren både för bokutgivning och pressdistribution har blivit snävare. Därigenom hotas mångfalden inom kulturlivet och likaså den reella yttrandefriheten, som är en grundval för ett demokratiskt samhällssystem. De nordiska länderna har därför anledning att studera varandras metoder för att stimulera bokutgivning, bokförsäljning och bokutlåning och för att säkra utgivningen av en differentierad tidningspress. Likaså bör ett nära samarbete äga rum kring metoderna för att utnyttja modern teknologi i bibliotekens tjänst.

3.5.9 De existerande nordiska priserna på litteraturens och musikens områden har gett goda erfarenheter. Till en förhållandevis blygsam kostnad väcker de allmänhetens intresse både för de berörda konstområdena och för det nordiska. Det kan därför vara motiverat att överväga inrättande av sådana priser på vissa andra områden. Som exempel kan nämnas barnlitteratur och miljöutformning. Eventuellt kunde ett nordiskt kulturpris inrättas och i rotation utdelas på ett visst område varje år.

3.6 Organisation

3.6.1 Beslutande instanser

Det reviderade Helsingforsavtalet och det nordiska kulturavtalet ger den organisatoriska ramen för det nordiska kultursamarbetet på regeringsplan. Ministerrådet är högsta beslutande organ och biträds av Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete. Dessa båda organ har ansvaret för prioriteringen och utformningen av samarbetet och det sker huvudsakligen inom ramen för den nordiska kulturbudgeten. Denna övergripande samordning och koordinering är naturlig även för det fortsatta samarbetet.

3.6.2 Rådgivande kompetens

Enligt kulturavtalet kan ministerrådet tillsätta kommittéer och arbetsgrupper för särskilda arbetsuppgifter. Under de gångna tio åren har samsamarbetsorgan tillsatts med arbetsuppgifter av varierande art och med varierande status gentemot de beslutande organen. Vid kulturavtalets ikraftträdande etablerades de tre rådgivande kommittéerna, som skulle fungera som rådgivande organ på avtalets tre huvudområden utbildning, forskning och allmänskulturell verksamhet. Kommittéernas tillsättande var en rimlig åtgärd i en situation då en samlad överblick och genomgång av det existerande samarbetet ännu saknades och man hade behov av organ som kunde konsulteras vid uppläggningsarbetet av den verksamhet som administrerades rent samnordiskt.

Olika specialorgan har med åren allt mer kommit att företräda den sakkunskap och områdeskännedom som de rådgivande kommittéerna enligt sin instruktion skall förse de beslutande organen med. Sålunda täcker t. ex. idag de permanenta styrelserna, ledningsgrupperna och andra liknande organ på det allmänskulturella området, som är det mest heterogena av kulturavtalets huvudområden, så skilda områden som teater, musik, litteratur, film, bildkonst, ungdomsarbete och samiskt kulturliv. På utbildnings- och forskningsområdet förekommer en liknande struktur. Dessa organ har en stark förankring i relevanta nationella organ och borde i större utsträckning kunna anlitas som sakkunnig- och remissorgan. På vissa områden finns en nordisk samsamarbetsorganisation som inte är en del av det av ministerrådet administrerade samarbetet. Som exempel kan nämnas folkrörelsesamarbetet och forskningsrådets samarbete. I samband med frågan om ökat nordiskt forskningssamarbete har diskuterats inrättandet av ett nordiskt forskningspolitiskt organ, som skulle komma att företräda samma kompetens som den rådgivande kommittén för forskning. Sakkunskapen även inom denna typ av samsamarbetsorganisation bör i framtiden kunna utnyttjas i större utsträckning av kulturavtalets organ.

Systemet med rådgivande kommittéer för utbildning, forskning och allmänskulturell verksamhet är relativt dyrt. Samtidigt kan man emellertid konstatera, att kommittéernas verksamhet på vissa håll fortfarande anses

vara relevant och önskvärd. Man bör därför förutsättningslöst pröva i vilka former de behov som de rådgivande kommittéerna är avsedda att tillgodose bäst kan mötas i framtiden. Därvid bör man även stå öppen för möjligheten att olika lösningar kan bli motiverade i framtiden för utbildnings-, forsknings- resp. allmänkulturområdet.

3.6.3 *De nationella insatserna och kulturavtalets organ*

Det nordiska kultursamarbetet innehåller ett värde i sig genom de kontakter det ger och den gemenskap som skapas mellan människor i de olika nordiska länderna. Samtidigt måste det nordiska kultursamarbetet syfta till att ge en konkret behållning i form av ökade kunskaper, kännedom om problem och insikter i hur de skall kunna lösas. Samarbetet bör syfta till att man i Norden kan tillgodogöra sig erfarenheter som gjorts i grannländerna. Att påskynda och underlätta, i vissa fall organisera detta erfarenhetsutbyte är en central uppgift för det nordiska kulturekretariatet.

En strävan mot en breddad nordisk aktivitetsinriktning ställer delvis nya krav både på de nationella utbildnings- och kulturministerierna/departementen och på kulturekretariatet. Kontakterna mellan de nationella centraladministrationernas och kulturekretariatets tjänstemän måste bli betydligt intensivare. Informationsutbytet måste bli mer aktivt.

Det kan inte förnekas att det idag uppstår problem i de fall då kontakter med de nationella administrationerna centraliseras till ministeriernas/departementens internationella kontor. Det finns ett uppenbart behov av att i enskilda frågor i större utsträckning direkt kunna involvera tjänstemän inom centraladministrationen i de enskilda länderna med ansvar för frågor på motsvarande område.

För 1980-talets nordiska kultursamarbete blir det väsentligt att de tillgängliga organisatoriska resurserna utnyttjas rationellt och så att de säkrar en förankring av samarbetet på nationellt plan. Det bör därför allvarligt övervägas att i planeringen av samarbetet i ökad utsträckning utnyttja nationella referens- och sakkunnigorgan med mer begränsad men samtidigt bättre förankrad kompetens.

De ovan skisserade förslagen till nya samarbetsinitiativ kommer säkert att förutsätta sakkunskap som de av ministerrådet redan tillsatta specialorganen i stor utsträckning saknar. De framtida samarbetsuppgifterna kommer av allt att döma att omfatta flera centrala och omfattande problemkomplex. För att kunna belysa och behandla dessa krävs att man i arbetet anlitar personer med ansvar för motsvarande frågor i de enskilda länderna. Som referensorgan bör i sådana frågor ad hoc tillsättas grupper som representerar nationella beslutande eller rådgivande myndigheter. Förutom att tillföra det nordiska nationella impulser och synpunkter skulle medlemmarna i dessa samarbetsorgan medverka till att öka det "nordiska medvetandet" i sin nationella verksamhet.

3.6.4 *Information*

Det är viktigt att man på nationellt plan får en organisation som diskuterar det nordiska samarbetet tvärgående och som fångar upp de impulser det nordiska kan ge det nationella. I denna organisation bör mellan tjänstemän och representanter för arbetet på fältet föras en dialog, som kanaliserar fältets synpunkter och önskemål vidare till det nordiska samarbetet. En form för nationella delegationer för nordiskt samarbete har redan prövats i viss utsträckning.

Vid tillsättningen av nationella utredningar bör de nordiska grannländerna kunna informeras i ett tidigt skede (jfr Nordiska rådets rekommendation nr 17/1976). I viktigare nationella utredningar på kulturområdet bör företrädare för kulturavtalets samarbete kunna utnyttjas som resurspersoner och ges ställning som observatörer. Sådana utredningar bör även i viss utsträckning kunna sändas på remiss till övriga nordiska länder. Härigenom kan man uppnå att nordiska impulser och ett nordiskt perspektiv finns med vid planläggningen av nationella åtgärder på kulturområdet.

Som speciellt framhållits tidigare är en avgörande förutsättning för att det nordiska samarbetet skall bli en realitet att det finns ett "nordiskt medvetande" inom de enskilda ländernas politiska liv och samhällsförvaltning. Först när detta uppnåtts kan den samnordiska inriktningen av initiativ och resurser bli verkligen effektiv.

BILAGA 2, Betänkande 1 över medlemsförslag A 611/k och ministerrådsförslag B 37/k (se Nordiska rådet, 30:e sess., s. 761)

BILAGA 3, Yttranden över medlemsförslag A 611/k och ministerrådsförslag B 37/k, se supplement.

BILAGA 4

Betänkande 2 av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslag A 611/k och ministerrådsförslag B 37/k.

Medlemsförslag A 611/k

Till kulturutskottet har hänvisats medlemsförslag om allmänskulturellt samarbete. Förslaget har behandlats vid möten den 18 juni, den 5 och den 8 augusti, den 19 oktober och den 7 december 1981, den 21–22 januari, den 14–15 februari, den 24 maj, den 26 augusti, den 16 november och den 14 december 1982 samt den 20–21 januari 1983.

Ministerrådsförslag B 37/k

Till kulturutskottet har hänvisats ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet. Förslaget har behandlats vid möten den 7 december 1981, den 21–22 januari, den 14–15 februari, den 24 maj, den 26 augusti, den 16 november och den 14 december 1982 samt den 20–21 januari 1983.

Utskottet beslöt vid möte den 7 december 1981 att behandla medlemsförslaget och ministerrådsförslaget i ett sammanhang.

Vid möte den 14 februari 1982 beslöt utskottet anmäla för Nordiska rådet att behandlingen av de båda förslagen fortsatte efter 30:e sessionen 1982.

Rådets presidium beslöt vid möte den 22 april 1982 efter hemställan från utskottet att låta de båda förslagen undergå remissbehandling.

Vid möte den 14 december 1982 tillsatte utskottet en arbetsgrupp med uppdrag att i enlighet med de av utskottet uppdragna riktlinjerna utarbeta utkast till betänkande om de båda förslagen. Arbetsgruppen har hållit möte den 14 december 1982 samt den 4 och den 19 januari 1983.

1 Förslagen

1.1 Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs att Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vid utformningen av förslaget (d. v. s. B 37/k) till riktlinjer för det nordiska kultursamarbetet under 1980-talet beakta och däri inarbeta de i medlemsförslaget redovisade synpunkterna. Dessa gäller ökade satsningar i det nordiska kultursamarbetet på folkbildningsorganisationerna, barn-, ungdoms- och idrottssammanslutningarna, utkantsområdena, radio- och TV-samarbetet, rese- och turistutbytet samt litteratur, film och fonogram.

I medlemsförslaget hemställs vidare att Nordiska rådet uttalar sitt stöd för den i medlemsförslaget framförda tanken på ett utvecklat samarbete på Nordvisionens område och att rådet samtidigt fäster regeringarnas i berörda länder uppmärksamhet på de resursbehov hos de nationella TV-företagen som förverkligandet av en sådan ambition ger upphov till.

1.2 Ministerrådsförslaget

I samband med det 1977 pågående arbetet med Nordiska ministerrådets allmänna handlingsprogram "Människan och resurserna i Norden" (B 24) uttalade kulturutskottet att det fanns behov av en samlad värdering av de erfarenheter som gjorts av kultursamarbetet under den femårsperiod som det nordiska kulturavtalet varit i kraft. Utskottet framhöll då att en sådan värdering skulle kunna utgöra en utmärkt grund för en utveckling och konkretisering av kultursamarbetets riktlinjer från 1974 (NU 1974:24).

Mot bakgrund av detta igångsatte ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) en utvärdering av kultursamarbetet bl. a. omfattande en enmansutredning, som sedermera resulterade i rapporten "Nordiskt kultursamarbete under 1970-talet – en värdering" (den s. k Bergendal-rapporten; C 1/1980, bilaga 10). Kulturutskottet har anlagt synpunkter på rapporten (C 1/1981, bilaga 15, bilag 2) och därvid hemställt om att riktlinjerna för kultursamarbetet ajourförs. Utskottets uppfattning omfattades av Nordiska rådet, som vid 29:e sessionen 1981 uttalade (*yttrande nr 2/1981*) "att det i tid till 30:e sessionen 1982 bör läggas fram förslag (B-sak) om ajourföring av de nu gällande riktlinjerna för nordiskt kultursamarbete".

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) beslutade vid möte i november 1981 att till Nordiska rådet för yttrande överlämna ett förslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet. Förslaget är enligt ministerrådet inte något handlingsprogram i traditionell mening. Det är fråga om ett försök till värdering av vilka faktorer som främst har präglat utvecklingen sedan det nordiska kulturavtalet kom till 1971 och vilka faktorer som kan komma att bli centrala för utvecklingen under 1980-talet. Det är ministerrådets avsikt med dokumentet att detta tillsammans med Nordiska rådets eventuella synpunkter och debatten i övrigt skall kunna tjäna som en utgångspunkt för det fortsatta praktiskt-politiska samarbetet inom ramen för det nordiska kulturavtalet.

2 Remissyttrandena

Följande myndigheter, institutioner och organisationer har avgivit yttrande om medlemsförslaget:

Rådgivande kommittén för undervisning (RKU)

Rådgivande kommittén för forskning (RKF)

Rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet (RKK)

Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS)

Nordens fackliga samorganisation (NFS)

ABF i Norden

Nordiska lärarrådet

Nordiska akademikerrådet

Föreningarna Nordens förbund

De nordiska filminstituten

Nordiska nykterhetsrådet (NNR)

Nordiska handikappförbundet (NHF)

Handikapporganisationernas nordiska råd (HNR)

Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap

Danmark

Undervisningsministeriet
Ministeriet for Grønland
Direktoratet for de videregående uddannelser
Direktoratet for gymnasieskolerne og højere forberedelseksamen
Direktoratet for folkeskolen og seminarier m.v.
Sektionen vedrørende ungdomsarbejdsløshed (SVUA)
Føroya landsstýri
Fróðskaparsetur Føroya
Landsskúlafyrisingin
Grønlands Hjemmestyre
Kultur- og undervisningsdirektoratet
Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland
Grønlands geologiske Undersøgelse
Grønlands Fiskeriundersøgelser
Forskningssekretariatet
Musikkonservatoriernes Fællesråd
Bibliotekstilsynet
Forskningsbibliotekernes fællesråd
Statens Museumsnævn
Statens Musikråd
Statens Filmcentral
Danmarks Radio (DR)
Programdirektørembedet
Programdirektøren
Dansk Idrætsforbund
De danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger
Foreningen af danske Videogramdistributører
Det danske Filminstitut
Ritzaus Bureau
Det kongelige Videnskabernes Selskab
Akademiet for de Skønne Kunster
Akademiraadet
Kassetteudvalget
Amtsrådsforeningen i Danmark
Dansk Arbejdsgiverforening
Danmarks Lærerforening
Danmarks Turistråd
Samvirkende danske Turistforeninger
I/S Danske Filmproducenter

Finland

Arbetskraftsministeriet
Helsingfors universitet

Statens humanistiska kommission
 Statens naturvetenskapliga kommission
 Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission
 Statens samhällsvetenskapliga kommission
 Statens teknologiska kommission
 Centralkommissionen för konst
 Skolstyrelsen
 Yrkesutbildningsstyrelsen
 Finlands filmarkiv
 Centralen för turistfrämjandet
 Vetenskapliga samfundens delegation
 Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund
 Finlands filmstiftelse
 Arbetsgivarnas i Finland centralförbund (AFC)
 Affärsarbetsgivarnas centralförbund (AAC)
 Suomen arvostelijain liitto – Finlands kritikerförbund
 Suomen kuvataidejärjestöjen liitto ry (Finlands bildkonstorganisation för-
 bund)
 Teaterarbetarnas samorganisation i Finland
 Säveltäjien tekijänoikeustoimisto teosto ry (Finlands tonsättares interna-
 tionella upphovsrättsbyrå)
 Finlands svenska författareförening
 Suomen valtakunnan urehiluliitto (SVUL) (Finlands riksidrottsförbund)
 Finlands svenska centralidrottsförbund rf
 Suomen kunnallisliitto ry (Finlands kommunförbund)
 Finlands svenska kommunförbund
 Opetajien yhteisjärjestö OYJ – Lärarnas samorganisation LSO ry
 Oy Mainos TV-Reklam Ab
 Samverkande bildningsorganisationerna
 Suomen näytelmäkirjallijaliitto – Finlands dramatikerförbund
 Suomen filmikamari (Finlands filmkammare)
 Finlands svenska ungdomsförbund (FSU)
 Ålands landsskapsstyrelse

Norge

Universitetet i Bergen
 Universitetsdirektøren
 Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet
 Det samfunnsvitenskapelige fakultet
 Norges tekniske høgskole
 Hovedkomiteen for norsk forskning
 Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAF)
 Rådet for humanistisk forskning (RHF)
 Norges teknisk-naturvitenskapelige forskningsråd (NTNF)

Norsk arbeidsgiverforening
Samnemnda for studiearbeid
Norsk lektorlag
Norges idrettsforbund

Sverige

Kungl. biblioteket (KB)
Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ)
Skolöverstyrelsen (SÖ)
Statens kulturråd
Arbetsmarknadsstyrelsen
Konstfackskolan
Musikhögskolan i Stockholm
Lunds universitet
Regionalstyrelsen i Umeå högskoleregion
Högskolan i Östersund
Högskoleutbildningen i Skövde
Forskningsrådsnämnden
Statens ungdomsråd
Sveriges turistråd
Vetenskapsakademien
Svenska bokförläggareföreningen
Svenska kommunförbundet
Landstingsförbundet
Sveriges riksidrottsförbund (RF)
Sveriges radio AB
Svenska arbetsgivareföreningen
Tidningarnas telegrambyrå (TT)
Tjänstemännens bildningsverksamhet
Studieförbundet vuxenskolan
Folkbildningsförbundet
Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS)
Svenska skolidrottsförbundet
Föreningen Sveriges filmproducenter

2.1 Medlemsförslaget

2.2.1 Nordiska remissyttranden

Rådgivande kommittén för allmänskulturell verksamhet (RKK) vill i likhet med medlemsförslaget särskilt markera amatörers nordiska samarbete. Denna typ av samarbete når verklig bredd och rymmer i sig kulturellt eftersatta grupper.

NOMUS hänvisar till den s. k. Nordsat-utredningen (*NU A 1979:6, band 1, bilaga 4*) med exempel på möjligheter till bättre spridning av levande nordisk musik i radio. Nämnden anför att den stöder ett antal

gemensamma projekt där nordisk musik och nordiska musikutövare presenteras, såsom Ung nordisk musik, Nordiska musikdagar, Solistbiennalen, NORDJAZZ, ensembleturnéer. Nämnden anser att sådana projekt med levande musik bör kunna ingå i ett ökat musikutbud i radio/TV. En presentation i radio av musikaliska verk är av väsentlig betydelse för nordiska komponisters och musikers möjligheter att presentera sig och bli sålda i form av fonogram. Stödordningar till fonogramutgivning med nordisk musik och nordiska musiker kombinerade med ökade möjligheter till presentation i radio/TV kommer därför att vara av stor betydelse för det kommande musiklivet i Norden. Slutligen anför nämnden att den i september 1982 utgivit den första samnordiska fonogramkatalogen, innehållande ett aktuellt selektivt urval av fonogram inom alla genrer, att nämnden stöder samarbetet mellan musikinformationscentralerna i de nordiska länderna, samt att fonogramproblematiken kommer att ingå som en del i de seminarier som nämnden avser att hålla.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) framhåller att det för fackföringsrörelsen är naturligt att tillmäta arbetets kulturdimension särskilt stor vikt. Viktiga utgångspunkter för ett fackligt engagemang i samhällets kulturliv är bl. a. kraven på ett brett folkligt förankrat kulturliv, allsidighet i kulturutbudet, aktivitet och delaktighet. För att undanröja hinder som motverkar dessa krav fordras dels förändringar i samhälls- och arbetsliv, dels ett målmedvetet stöd från samhällets sida till förmån för kulturverksamheten inom intresseorganisationer, bildningsförbund och andra folk-rörelser. Om ett kultursamarbete i Norden bygger på dessa principiella synpunkter kan det bidra till ett fördjupat och allsidigare innehåll, ökad delaktighet och utbyte på ett brett folkligt engagemang.

ABF i Norden instämmer i de bärande idéerna i medlemsförslaget. I fråga om barnkultur framhåller ABF-organisationerna att det inte bara är fråga om att barn ges upplevelser och får ta emot budskap. Att lära barn och ungdom att förstå och hantera de kulturella uttrycksmedlen är att ge dem verktyg och form för att bearbeta, benämna och beskriva sin omvärld, ge uttryck för sina behov, känslor och önskningar. Det är att stimulera fantasi och skaparglädje, ge möjlighet att uppleva skönhet och glädje och frigöra inneboende krafter. Det framhålls att barnkulturen i likhet med all annan kultur är starkt kommersialiserad och att det därför bör övervägas om inte samhället i vissa fall aktivt bör kunna förbjuda eller försvåra produktion och försäljning av viss barnkultur. Ett ökat nordiskt utbyte inom idrotten är enligt ABF i och för sig angeläget, men en sådan satsning måste baseras på ett kraftigt tillskott till kulturbudgeten och får inte gå ut över andra angelägna områden. Samarbetsorganet anser att stödet bör ges till bredd- och motionsidrott, om möjligheter finns. Det allvarligaste hindret för en ökad nordisk kulturgemenskap är enligt organisationen de höga resekostnaderna. Men i motsats till medlemsförslaget betonas att problemen med de dyra resorna ingalunda gäller endast barnfamiljer och ungdom, utan också helt vanliga vuxna, för vilka det inte finns alternativ till reguljärbiljetter.

Föreningarna Nordens förbund anför att det i stort omfattar de prioriteringar som framgår av medlemsförslaget och menar att dessa gärna hade kunnat få samma framskjutna plats i ministerrådsförslaget. Förbundet anför att Föreningarna Norden svårligen kan spela den viktiga roll som anges i ministerrådsförslaget i fall inte ett med folkbildningsorganisationernas anslag jämförbart årligt bidrag beviljas föreningarnas samarbetsorgan Föreningarna Nordens förbund. Föreningarna Norden står för ett brett samarbete på tvärfacklig och folklig bas med såväl individuella medlemmar som organisationsmedlemmar och med en både riksomfattande, regional och lokal verksamhet. Det är enligt förbundet skäl att ägna samnordiska organisationers behov större uppmärksamhet, särskilt för sådanas vidkommande som inte upptagits på den nordiska kulturbudgeten. I ekonomiskt svåra tider ligger det nära till hands att de samnordiska sekretariatens verksamhetsförutsättningar allvarligt reduceras på grund av bristande nationella resurser, som behövs för den egna verksamheten. Bibehållandet av existerande nordiska sekretariat på frivillig bas och underlättandet av deras fortsatta verksamhet bör ses som en viktig uppgift för 1980-talets nordiska kultursträvanden.

Nordiska nykterhetsrådet (NNR) pekar i fråga om barn-, ungdoms- och idrottsverksamheten på en omständighet som enligt rådet skiljer idrottsverksamheten i stort från andra idéella organisationer, nämligen den omständigheten att statsstödet är åtskilligt högre till idrottsrörelsen än till andra folkrörelser. Rådet anser det därför inte orimligt att de nationella idrottsförbunden i högre grad bidrar med en omfattande del av kostnaderna för nordisk samverkan. I fråga om folkbildningsstödet framhåller rådet att det utifrån nu befintliga resurser är mera angeläget att slå vakt om främst stödet till ungdoms- och barnorganisationerna.

Nordiska handikappförbundet anser medlemsförslagens synpunkter vara riktiga och framhåller att de handikappade hör till de kulturellt eftersatta grupperna. Handikapporganisationerna i Norden borde få särskilt stöd till ungdomsverksamheten på nordisk bas. Förbundet vill ytterligare framhålla att förutom barnfamiljer och ungdom har handikappade behov av särskilt stöd för inomnordiskt resande. Trafikmedlen måste planeras så att handikappade kan använda dem och frågan om nordisk färdtjänst måste lösas. I fråga om litteratur, film och fonogram anser förbundet det vara viktigt att få fram tal- och punktskriftsböcker samt noter och reliefkartor för synskadade, videokassetter för döva och lättläst litteratur för döva och för utvecklingsstörda.

2.1.2 *Danska remissyttranden*

Dansk Folkeoplysnings Samråd finner det inte vara svårt att visa att folkbildningssamarbetet har blivit förfördelat. Om den nordiska kulturgemenskapen skall kunna stärkas, krävs det en mångskiftande insats, som omfattar såväl direkt stöd till kultur- och folkbildningsorganisationerna,

som stöd på en lång rad andra områden, t. ex. överskådligare och attraktiva villkor för ungdomars och för föreningars resande i Norden. Organisationen motser slutligen nya nordiska initiativ på kulturområdet och ser gärna att förslag gällande nordisk kulturpolitik också i fortsättningen utsänds för yttrande i Norden.

Bibliotekstilsynet anser det väsentligt att man tar upp kampen mot kulturkommersialismen och att man kämpar för utveckling av det nordiska kulturlivet samt att det är viktigt att det på dessa områden ges stöd såväl nationellt som nordiskt. I fråga om barn-, ungdoms- och idrottssammanslutningarna betonar organisationen att barnens behov bör tillgodoses i minst samma omfattning som de vuxnas inom ramen för det nordiska kultursamarbetet.

Statens museumsnavn anmärker att det saknas ett omnämnande av behovet av nordiskt samarbete på museiområdet.

Radioprogramdirektøren vid *Danmarks Radio* anser att ett ökat nordiskt samarbete om musikprogram med vissa fördelar kunde realiserats, t. ex. genom direkt programutväxling. Direktøren anför att *Danmarks Radio* uppmärksamgjort (danska) *Statens Musikråd* på att nordiska musikinspelningar är otillräckligt representerade i de nordiska radioprogrammen.

Dansk idrætsforbund förklarar sig vara enigt i att de knappa resurserna på 1980-talet i högre grad än hittills bör användas så att de kommer ungdoms- och idrottssamarbetet tillgodo, på ett sätt som gör det möjligt att upprätthålla och bygga ut kontakterna till utkantsområdena i Norden, för att det skall vara möjligt för dessa att upprätthålla sin kulturella egenart, som kännetecknar de nordiska idrottsorganisationerna.

Akademiet for de skønne kunster, *Akademiraadet* påpekar att såväl bildkonsten som arkitekturen enligt rådets uppfattning är mycket lågt prioriterade områden i såväl medlemsförslaget som ministerrådsförslaget, vilket intryck skulle kunna förbättras av att årliga priser i arkitektur och bildkonst inrättades.

Danmarks Turistråd kan fullt ut ansluta sig till medlemsförslaget angående samarbete på rese- och kulturområdet. Samma uppfattning har *Samvirkende danske Turistforeninger*, som menar att man borde få till stånd charterresor och att det därför vore en uppgift för Nordiska ministerrådet eller Nordiska Turisttrafikkommittén att samla transportbolag, hotellägare, resebyråer och automobilklubbar i syfte att skapa "nordiska resor till chockpriser".

2.1.3 *Finländska remissyttranden*

Centralen för turistfrämjande stöder förslagen om rese- och turistutbytet. Centralen önskar särskilt rikta uppmärksamheten på de hinder för den internordiska turismens utveckling som utgörs av de olika ålders- och rabattgränser som existerar i de nordiska länderna. Egentliga åldersgränser för t. ex. ungdom, studerande och pensionärer kunde leda till

enhetliga rabattsystem, vilket avsevärt kunde förenkla resandet i Norden.

Ålands landskapsstyrelse finner det viktigt att kunskapen om utkantsområdenas kultur med genomslagskraft fås ut till befolkningen över allt i Norden, men finner det ur specifikt åländsk synvinkel vara väsentligt att satsningar görs även med tanke på de självstyrande områdena. För att kännedom om de självstyrande områdena på sikt skall bli allmän borde dessa områden likaväl som utkantsområdena och deras speciella karaktär fås med i skolundervisningen i olika ämnen. I fråga om radio- och TV-samarbete framhålls att det i synnerhet för Ålands östra skärgård borde åstadkommas förbättrad TV-mottagning och för hela landskapet bättre radiohörbarhet. I fråga om rese- och turistutbytet borde enligt landskapsstyrelsen åtgärder vidtas för att stimulera ordinär turism, vänortsutbyte, lärar- och elevutväxlingar etc.

Finlands svenska centralidrottsförbund påpekar att idrottsrörelsen såsom den största kultursektorn är mycket knapphändigt behandlad i medlemsförslaget och säger sig stöda en ökad satsning på samarbete mellan idrottsorganisationerna.

Finlands filmkammare anser att den allmänt negativa inställningen till kulturindustrin, som vissa punkter i medlemsförslaget andas, leder till onödiga spänningstillstånd, vilket försvårar den vidare behandlingen av ärendena på det praktiska planet. Produktionen och distributionen av kulturprodukter förutsätter att kulturindustrin känner sitt ansvar och deltar i arbetet. Mot denna bakgrund anser filmkammaren att en del av tankarna i avsnittet om litteratur, film och inspelningar är oöverlagda.

Centralkommissionen för konst påpekar att största delen av verksamheten fortfarande gäller de nordiska institutionerna och upprätthållandet av deras aktivitetsnivå. Kommissionen anser att verksamheten i större utsträckning borde riktas mot samarbetsprojekt av en konkretare natur, såsom samarbete mellan nordiska kulturtidskrifter och stödjande av deras verksamhet och utbredning. Kulturindustrin får enligt kommissionen stöd i alla nordiska länder, men distributionsstödet har ägnats mindre uppmärksamhet. Från nordisk synpunkt sett förefaller det viktigast att distributionsstöd beviljas tidskrifter, filmer, böcker och musik, eftersom det t. ex. i Finland är omöjligt att få tag på kulturtidskrifter från Norge och Danmark.

Mainos- Tv-Reklam beklagar att bolaget lämnats utanför det omfattande samarbetet inom Nordvisionen. Trots detta har det lyckats bolaget att skapa goda förbindelser till de nordiska nationella TV-bolagen. Därtill har bolaget ett omfattande samarbete med nordiska filmbolag. Bolaget hävdar att icke-statsägda bolag såsom kommersiella TV-bolag och kabel-TV-bolag missgynnas i medlemsförslaget.

Finlands biblioteksörening anser att särskild hänsyn måste tas till etniska och språkliga minoriteter (samerna, olika invandrargrupper, finlandssvenskarna). Därför borde det kultursamarbete som utförs inom de olika ländernas folkbildningsorganisationer stödas i enlighet med den de-

centraliseringsmodell som anförs i medlemsförslaget. Inom litteratursamarbetet borde bibliotekens möjligheter utnyttjas att informera om grannlänarnas litteratur och befrämja tillgången på sådan. Det har t. ex. påbörjats ett samarbete mellan Finland och Norge som stöd till Vadsö bibliotek för en finsk litteratursamling, vartill kommer en norsk litteratursamling i Esbo stads landskapsbibliotek. Det finns preliminära planer på liknande samarbete med något danskt bibliotek.

2.1.4 *Norska remissyttranden*

Samnemnda for studiearbeid uttalar starkt stöd för medlemsförslaget och önskar särskilt understryka betydelsen av större satsning på fortbildnings-, ungdoms- och idrottssamarbetet. I fråga om folkbildningsstödet understryker organisationen att bättre stöd till centrala kontakter och arrangemang ofta kan vara av avgörande betydelse för decentraliserad aktivitet. Vidare önskar organisationen generellt uttrycka stöd för ett långt mer omfattande nordiskt samarbete inom radio och TV än vad som nu är fallet, inte minst inom ramen för vuxenutbildningen. I fråga om rese- och turistutbytet ansluter sig organisationen till tanken på ett anpassat rabattsystem i samband med folkbildningsorganisationernas läger, kurser och konferenser. Slutligen ger organisationen uttryck för önskan om ett närmare samarbete mellan de officiella nordiska organen och folkbildningsorganisationerna, i det aktuella fallet ökas kontakter mellan Nordiska rådets norska delegation och Samnemnda for studiearbeid.

Norges idrettsforbund uttalar sin förundran över den mycket försiktiga inställningen till ekonomiskt stöd till nordisk idrottsutväxling. Denna har stor betydelse för de nordiska idrottsorganisationerna, men har hittills i det stora hela finansierats av idrottsorganisationerna själva.

2.1.5 *Svenska remissyttranden*

Svenska kommunförbundet finner medlemsförslagens punkter väsentliga.

Sveriges riksidrottsförbund delar till fullo den i medlemsförslaget framförda uppfattningen att 1980-talet måste innebära en satsning, som i mycket högre grad än hittills kommer folkbildningens, ungdomens och idrottens sammanslutningar och medlemmar tillgodo. Härvid bör enligt förbundet särskilt kontakterna och samarbetet med de s. k. utkantsområdena tillgodoses. Därtill måste bidraget till idrottsorganisationerna minst fördubblas.

Studieförbundet Vuxenskolan vill utöver de områden som nämns i medlemsförslaget peka på behovet av särskilda insatser för olika minoritetsgrupper, exempelvis samerna. Mot bakgrund av den stora roll som folkbildningsorganisationerna kan spela i strävandena att decentralisera det nordiska samarbetet ter sig detta missgynnande som särskilt olyckligt. När det gäller stödet till barn-, ungdoms- och idrottssammanslutningarna vill

förbundet särskilt framhålla vikten av att ungdom från utkantsområden och handikappade ungdomar bereds tillfälle att delta i kultursamarbetet. Det nordiska TV-samarbetet bör innebära stöd till språkliga och etniska minoriteter, för att göra det möjligt för dem att skapa ett eget TV-utbud. Utan egen produktion reduceras de nordiska minoriteterna till passiva mottagare av information utifrån. I fråga om resekostnaderna i Norden bör särskild uppmärksamhet ägnas åt barnfamiljernas resekostnader. Slutligen stöder förbundet förslaget till åtgärder för att öka spridningen av nordisk skönlitteratur.

2.2 *Ministerrådsförslaget*

I den följande remissammanställningen redovisas de olika instansernas inställning till följande avsnitt av ministerrådsförslaget: det nordiska kontaktnätet (avsn. 2.5), de ekonomiska förutsättningarna (2.6.1), besparing genom samgående (2.6.2), samnordisk eller nationell finansiering (2.6.3), de nationella insatserna (2.6.4), undervisningsområdet (3.3), forskningsområdet (3.4), allmänskulturella området (3.5) och organisation (3.6).

2.2.1 "*Det nordiska kontaktnätet*"

2.2.1.1 Nordiska remissyttranden

ABF i Norden instämmer i att stöd för upprätthållandet av det nordiska kontaktnätet är en av de viktigaste uppgifterna för det nordiska kultursamarbetet. Det är extra betydelsefullt att även frivilliga organisationer får en möjlighet att upprätthålla sitt kontaktnät. Hänvisningen till Föreningarna Norden är enligt *ABF* otillräcklig, emedan Nordenföreningarna har en alltför blandad sammansättning och inom sig samlar alltför olika typer av organisationer med skilda mål och verksamhetsformer, för att kunna utgöra ett alternativ till direkta kontakter mellan broderorganisationer med samma inriktning i de olika länderna. *ABF i Norden* instämmer också i att en betydelsefull del av det nordiska kultursamarbetet är att stöda de etniska och kulturella minoriteterna inom ramen för den gemensamma nordiska samhörigheten.

Nordiska akademikerrådet instämmer också i att en av de viktigaste uppgifterna för det nordiska kultursamarbetet är att stöda upprätthållandet av det nordiska kontaktnätet. Kontakterna mellan barn och ungdomar i de nordiska länderna bör ytterligare förstärkas. Kontinuiteten i samarbetet mellan de fackliga organisationerna försvåras av de dyra resorna inom Norden, varför akademikerrådet föreslår utredning av möjligheterna till ytterligare grupprabatter och andra prisnedsättningar för resor i samband med nordiska kulturaktiviteter.

De nordiske Filminstitutter anför att de nordiska festivalerna med barn- och vuxenfilm, som arrangeras i Norden, har stärkt intresset för och kännedomen om varandras filmproduktioner, till vilket också bidrar importstöd för nordisk film till de enskilda länderna. För utomnordiska länder utges "*Scandinavian Film News*". Också på det tekniska området

har det i flera år existerat ett samarbete, som bl. a. kommer till uttryck genom utgivningen av tidskriften "TM-Teknik & Människa". Island är särskilt belastat på grund av långa avstånd.

Nordiska handikappförbundet anser det viktigt att kontaktnätet utvidgas på lokalplanet och att kontaktmöjligheter skapas mellan människor inom speciellt utsatta grupper och andra grupper i samhället. Handikappade är en minoritet i samhället och uttalandet om särskilt stöd till etniska och kulturella minoriteter ligger därför i linje med handikappförbundets arbete. Förbundet finner det också väl motiverat med den nordiska samverkan på mediaområdet. Produktion av TV-program, som textas för döva, kunde främjas, liksom produktion av tidskrifter på kassett för synskadade. Förbundet efterlyser också en samnordisk produktion av TV-program, som belyser de handikappades situation i Norden.

Föreningarna Nordens förbund finner det riktigt att en av de viktigaste uppgifterna i det nordiska kultursamarbetet är att stöda upprätthållandet av det nordiska kontaktnätet och framhåller att Föreningarna Norden har en viktig roll att spela i detta. Beträffande det fackmässiga samarbetet speciellt på systerorganisationsnivå anser förbundet det som väsentligt att organisationerna själva inom ramen för ekonomiska beviljningar ges betydande självständighet när det gäller prioriteringen och användningen av utanordnade medel för nordiska projekt. Specialorganisationerna anses besitta den största sakkunskapen, vilken bör beaktas.

2.2.1.2 Danska remissyttranden

Musikkonservatoriernes Fællesråd framhåller att det under en följd av år har existerat ett tätt och formaliserat samarbete mellan de högre musikaliska läroanstalterna i Norden inom ramen för Nordisk Konservatorieråd. I relation till de i ministerrådsförslaget uppställda förutsättningarna för kultursamarbetet på 80-talet existerar det alltså redan på de högre musikhögre anstalternas område ett nordiskt kontaktnät.

Danmarks Lærerforening pekar på behovet av ett tätare samarbete mellan de internordiska institutionerna och lärarnas organisationer. En väsentlig förutsättning för att stärka det kulturella samarbetet är att de instanser som träffar tjänsteavtal o. a., centralstyrelserna och organisationerna, har god kännedom om varandra och därigenom har möjlighet att stöda varandra i fråga om olika initiativ.

2.2.1.3 Finländska remissyttranden

Arbetskraftsministeriet anser att de kontakter som skapas genom deltagande i nordiskt samarbete är av vikt för bevarandet av detta samarbete och för bevarandet av den nordiska kulturgemenskapen. När det gäller frågan om att stöda de etniska och kulturella minoriteterna inom ramen för den gemensamma nordiska samhörigheten önskar ministeriet tillägga att det är viktigt i att stärka det kulturella bandet med ursprungslandet i de fall att människor flyttar från ett land till ett annat.

Helsingfors universitet anser att samverkan och utbyte mellan de nordiska universiteterna är av synnerligen stor betydelse och anser behovet av nordisk samverkan på medieområdet vara uppenbart.

Skolstyrelsen och *yrkesutbildningsstyrelsen* ansluter sig till uppfattningen om att stödet till upprätthållandet av ett nordiskt kontaktnät hör till de viktigaste uppgifterna i det nordiska samarbetet. Enligt yrkesutbildningsstyrelsen är det mycket viktigt att ta hänsyn till etniska och kulturella minoriteter också inom utbildningssamarbetet, bl. a. vid utarbetandet av läromedel. Särskild uppmärksamhet bör fästas vid sverigefinnarnas skolproblem.

Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund anför att de nationella föreningarna för högskole- och forskningsbibliotekarier genom Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet (NVBF) upprätthåller en kontinuerlig och fruktbar kontakt på bred front genom möten, symposier (rundabordskonferenser) och publikationsverksamhet. NORDINFO har till en del övertagit NVBF's uppgifter, framför allt sådana som innebär ekonomiska satsningar av permanent natur. Arbetsfördelningen är den att NVBF tar initiativ och arrangerar möten, medan NORDINFO prövar de inlämnade förslagen och beviljar understöd.

Vetenskapliga samfundens delegation påpekar att de vetenskapliga samfundens andel i det nordiska kontaktnätet inte är omnämnd i ministerrådsförslaget. Traditionellt har på många vetenskapsområden sedan länge på samfundsnivå existerat direkta förbindelser, vilka dock på grund av ökad internationalisering avmattas på senaste tid. De nordiska naturvetenskapliga mötena t. ex. upphörde redan på 1930-talet och utvecklingen har gått mot allt mer specialiserade möten och seminarier vad ämnena beträffar. Trots detta anser delegationen att de nordiska kontakterna mellan såväl de vetenskapliga samfunden inbördes som mellan dessa och de nordiska forskningsinstitutionerna alltjämt bör utvecklas och understödjas.

Finlands svenska författareförening är enig om betydelsen av att upprätthålla det nordiska kontaktnätet.

Finlands svenska centralidrottsförbund meddelar sig hålla kontakt med de nordiska länderna, främst Sverige, genom det gemensamma nordiska samarbetsorganet. Fælleskommittén.

Finlands biblioteksförening anser att individernas möjligheter att delta i det nordiska samarbetet starkt borde ökas. För att uppnå detta borde t. ex. vänortssamarbetet effektivieras, för Finlands del i synnerhet inom de områden där majoriteten av befolkningen är finskspråkig. Därtill behövs samarbetsorgan inom olika områden, såsom den år 1982 tillsatta Nordisk Folkebibliotekskommité, i vilken alla nordiska länder är representerade. De etniska och språkliga minoriteternas ställning i vart land bör stödjas genom nordiskt samarbete. För närvarande arbetar en av de nordiska biblioteksföreningarna tillsatt arbetsgrupp på en handbok för bibliotekarier som arbetar med invandrare.

Finlands svenska kommunförbund anser det vara angeläget att bredda möjligheterna för större befolkningsgrupper att få personliga kontakter i de övriga nordiska länderna. Ansträngningarna för att t. ex. få fram ett konkurrenskraftigt alternativ till Interrail-kortet för unga är därför motiverade. En stimulering av vänortsutbytet kunde även bidra till att skapa mera bestående nordiska kontakter, varför olika åtgärder i syfte att stimulera den inomnordiska resandet i allmänhet och resande i samband med organiserade nordiska evenemang i synnerhet är därför angelägna.

Lärarnas fackorganisation anser att bevarandet och utvecklingen av den nordiska kulturgemenskapen i väsentlig grad beror på hur ungdomen vid varje tidpunkt förhåller sig till det nordiska samarbetet. Skolorna har här en avgörande funktion vid skapandet av känslan av nordisk gemenskap. Därför borde särskild uppmärksamhet fästas vid sådana verksamhetsformer som möjliggör mer omfattande nordisk växelverkan mellan lärare och elever. Också *Lärarnas samorganisation* anser det vara viktigt att öka lärarnas och elevernas möjligheter till ett mera omfattande nordiskt samarbete än hittills.

Ålands landskapsstyrelse inskräpper vikten av att det nordiska kontaktnätet upprätthålls och utvecklas. Risken för att små områden förlorar sin identitet förmodas minska om området i fråga ges möjlighet att genom kontakter utåt bli medvetet om sin särart.

2.2.1.4 Svenska remissyttranden

Arbetsmarknadsstyrelsen framhåller att ett väl fungerande kontaktnät inom Norden på olika nivåer och inom olika områden är en förutsättning för den fortsatta utvecklingen av allt nordiskt samarbete.

Regionstyrelsen i Umeå högskoleregion anser att det inte nog starkt kan understrykas att nordiska kontakter har ett värde i sig och att dessa kontakter bidrar till att stärka den nordiska samhörigheten och kulturidentiteten och därigenom underlättar samarbete och gemensamt ansvarstagande på det internationella planet. En brist i det hittillsvarande nordiska kultursamarbetet har varit att de breda befolkningsgrupperna i ringa utsträckning nåtts och påverkats av detta. Det framtida stödet bör därför inriktas mot bl. a. Nordenföreningarna, folkbildningsorganisationer och andra folkrörelser samt användas till att främja olika former av kulturutbyte.

Sveriges turistråd hänvisar till en yrkes- eller intressegemenskap som en god utgångspunkt för vidgade relationer över gränser.

Svenska bokförläggareföreningen anför att de enskilda bokförlagen har ett välfungerande kontaktnät med andra bokförlag i Norden, vilket i första hand rör köp och försäljning av utgivningsrättigheter. Föreningen menar att bokförlagens verksamhet i denna del i realiteten utgör en direkt förutsättning för det nordiska litteraturutbytet. Även redaktionellt och utgivningsmässigt finns ett välfungerande samarbete mellan förlag i de nordiska

länderna och som exempel härpå från senare tid nämns två stora flerbandsverk om världshistorien, som båda är resultatet av ett internordiskt förlagssamarbete.

Landstingsförbundet anser att gemensamma grundläggande värderingar i allt väsentligt bildar plattformen för det nordiska kontaktnätet. Förbundets erfarenheter visar att det nordiska samarbetet i flera fall kan ha praktisk betydelse för utformningen av skilda verksamheter i berörda länder.

Sveriges ridsidrottsförbund ansluter sig till uppfattningen om det nödvändiga i att kontakter skapas genom nordiska arrangemang, vilka i sig är viktiga element för bevarande av nordisk samverkan och en nordisk kulturgemenskap. Därför är en av de mest angelägna uppgifterna för det nordiska kultursamarbetet att stöda ett ömsesidigt utbyte och upprätthållande därav.

Svenska arbetsgivareföreningen instämmer i ministerrådets bedömning av betydelsen av fasta och utvidgade nordiska kontakter och nämner som exempel på detta de nordiska arbetsgivareföreningarnas samarbete samt den av skolöverstyrelsen i Sverige i år arrangerade nordiska konferensen om ingenjörutbildning.

Tidningarnas telegrambyrå framhåller att ökad nordisk samverkan på medieområdet är av central betydelse för det allmänna kultursamarbetet. Samma uppfattning har *Tjänstemännens bildningsverksamhet*.

2.2.2 "De ekonomiska förutsättningarna", "Besparing genom samgående", "Samnordisk eller nationell finansiering?", "De nationella insatserna"

2.2.2.1 Nordiska remissyttranden

ABF i Norden kan inte acceptera ministerrådets utgångspunkt att de nordiska länderna befinner sig i en så svår ekonomisk kris att den gemensamma kulturbudgeten inte kan ökas. Att spara på den nordiska kulturbudgeten kan enligt ABF inte lösa några mer övergripande ekonomiska problem. Därtill krävs prioritering. Förbundet menar att ministerrådsförslaget genomsyras av en uppgivenhet, en genomgående pessimism och försök att föra bort kostnader från kulturbudgeten. Om ministerrådet önskar fullfölja kulturavtalets förpliktelser om att stärka och intensifiera det nordiska kultursamarbetet och utveckla den nordiska kulturgemenskapen, måste ministerrådet i stället satsa på den gemensamma budgeten och föra över medel från de nationella budgeterna, där förutsättningarna att satsa varierar, till den gemensamma budgeten, där alla solidariskt delar kostnaderna i förhållande till sin betalningsförmåga. I fråga om de nordiska stödordningarna understryker förbundet att dessa måste frångå idén om att bara ge igångsättningsbidrag och att i stället stöda en långsiktig uppbyggnad av ett samarbete som bygger på kontinuitet. Endast då kan projekten följas upp, spridas och vidareutvecklas, så att insatta resurser ger största möjliga

effekt. Ökade krav om medfinansiering skulle bara leda till att många värdefulla samarbetsprojekt överhuvudtaget inte kan genomföras.

Nordiska lärarrådet understryker starkt betydelsen av de ekonomiska förutsättningarna och varnar mot att man, särskilt i ekonomisk nedgång reducerar resurserna till utbildning.

Nordiska akademikerrådet stöder tanken på en ökad samordning och en ökad arbetsfördelning i syfte att få bästa möjliga resultat av de resurser som står till förfogande. Rådet finner frågan om samnordisk eller nationell finansiering vara oklart beskriven och finner det svårt att dra några slutsatser om innebörden i den kritik som riktas mot ett uteblivet "brett" deltagande i aktiviteter som finansieras via den nordiska kulturbudgeten. Vad gäller de nationella insatserna sätter akademikerrådet stort värde på erfarenhetsutbytet mellan de nordiska länderna genom konferenser, studiebesök och informella kontakter. Om samarbetet byggs ut och blir mera formaliserat är det enligt rådet väsentligt att undvika onödig byråkratisering.

Rådgivande kommittén för allmänskulturell verksamhet (RKK) finner en fortsatt ökning av den nordiska kulturbudgeten eftersträvansvärd och sakligt motiverad av behovet av ökade och nya insatser på en rad kulturområden. Men också i en stagnerande ekonomi ser RKK optimistiskt på det nordiska kultursamarbetet. De nordiska länderna kan aldrig, som ministerrådet antyder, tillåta sig att ge upp ambitionerna om ett i realiteten "brett" deltagande i de aktiviteter, som finansieras över kulturbudgeten. Det vore att undervärdera de insatser, som görs idag bl. a. i det finförgrenade nät av folkliga rörelser, som är unikt och kännetecknande för Norden.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) påpekar att de nordiska ländernas bidrag till samnordisk finansiering är ett faktum. Omprövning härvidlag till förmån för nationell finansiering ger enligt organisationen under nuvarande omständigheter inga som helst garantier för att infria kultursamarbetets intentioner. I särskilt hög grad gäller detta inom det allmänskulturella området. Direkt motsatta effekter är mera realistiska för det folkrörelseanknutna nordiska kultursamarbetet. Sådan utveckling kan enligt NFS' uppfattning inte accepteras. En ökad nationell finansiering av det nordiska samarbetet är eftersträvansvärd. Detta står inte i motsättning till ökade bidrag till den samnordiska budgeten. Landstingens och kommunernas möjligheter att stöda insatser inom ramen för det nordiska kultursamarbetet måste enligt NFS vidare tillvaratas.

Nämnden för nordiskt musiksamarbete (NOMUS) pekar på många särskilda områden, där ett nordiskt samarbete eller "samgående" är rationellt. På musikområdet kan som exempel nämnas elektronmusiken, vidareutbildning, utbildning av dirigenter samt utbildning och efterutbildning på särinstrument eller inom särskilda områden. Stöd från samnordisk budget borde primärt användas till den innehållsmässiga delen av aktiviteten/projektet. Supplerande stöd från nationell budget borde vara naturligt,

exempelvis till täckande av reseutgifter för deltagare. Frågan om en mer eller mindre automatisk medfinansiering från annan part som förutsättning för stöd från samnordisk budget är relevant enligt NOMUS. Slutligt avgörande i konkreta fall om de praktiska möjligheterna för medfinansiering måste emellertid fattas på grund av en värdering av projektets nordiska betydelse och av möjligheterna till ett genomförande av projektet enbart med stöd av samnordiska medel. Nationella utredningar innehåller beskrivning av förhållandena i de övriga nordiska länderna. Ett sådant avsnitt med en beskrivning av både de positiva och de negativa sidorna av förhållandena i de enskilda länderna borde enligt NOMUS vara obligatoriskt i alla utredningar. Det borde vidare vara obligatoriskt att sända alla nationella utredningar till relevanta myndigheter i övriga nordiska länder. Däremot skulle en obligatorisk nordisk remissbehandling dels vara tidskrävande, dels innebära en viss risk för en ensidig behandling mot bakgrund av nationella aspekter och särskilda förhållanden. Nordisk sakkunskap på nationellt plan kan garanteras bl. a. genom att nationellt ansvariga sakkunniga representeras i nordiska organ.

Föreningarna Nordens förbund finner i fråga om ansvaret för genomförandet av samnordiska projekt det vara oklokt att i alltför hög grad sikta in sig på den nordiska kulturbudgeten och anser att i dagens situation mycket talar för modellen att ett land åtar sig att utföra vissa uppgifter på samtliga länders vägnar. Förbundet föreslår en kartläggning över dylika "små" arbetsområden på vilka ett enskilt land synes ha överlägsna förutsättningar att få även en nordisk funktion med sikte på att få fram en jämn fördelningsplan länderna emellan med utnyttjande av de nationella budgeterna. Särskilt lämplig för en länderfördelning av denna typ synes enligt förbundet forskningssektorn utgöra. En större överföring av forskningsanslag till de nationella budgeterna skulle frigöra nordiska budgetmedel till allmänkultur och folkrörelser. Förbundet finner de nordiska stödordningarnas krav på medfinansiering vara riktig. Däremot ställer förbundet sig tveksamt till det ofta uttalade kravet, särskilt från Nordiska kulturfondens sida, att projekten skall sätta igång nya verksamheter. Förbundet anser det vara tveksamt att inte i lika hög grad beakta vidare utvecklande av redan pågående aktiviteter och understryker att den planmässiga uppföljningen har minst lika stort värde i nordiskt perspektiv som lanserandet av nya idéer.

De nordiske Filminstitutter framhåller att filmer som representerar ett så snävt språkområde som Norden aldrig kan klara sig utan stöd. Resultatet mäts bättre kulturellt än ekonomiskt, och kan avläsas i form av det intresse som visas för samnordiska filmveckor och -festivaler runtom i världen, men som naturligtvis också visar sig i en viss försäljning. Samarbetet är enligt filminstituten rationellt i den meningen att man genom samarbete kan klara av fler uppgifter om året än man skulle kunna göra var för sig. Det ekonomiska stödet till filminstituten har i hög grad medverkat till att

dessa vågat påta sig nya projekt. Det är enligt filminstituten ännu för tidigt att dra konklusioner om verkningar av importstödet till nordisk film.

Nordiska handikappförbundet framhåller att man inom handikappsektorn har prövat möjligheterna till besparing genom samgående, främst då de gäller utbildning av personal för dövblindsektorn. Förbundet förmodar att besparingar kan göras även vid utbildning inom andra sektorer med små personalgrupper, t. ex. kulturarbetet inom institutionsvård. Förbundet instämmer i tanken att projekt startas genom samnordisk finansiering, men att dessa övergår till nationell finansiering. Förbundet framhåller dock att för handikappade blir kostnaderna i regel högre än vad som är normalt, främst beroende på höga resekostnader, då inte alla färdmedel kan användas, samt på att medhjälpare ofta behövs. Det bör enligt förbundet därför finnas möjlighet för handikappade att få stöd via den nordiska kulturbudgeten till sådana merkostnader.

Handikapporganisationernas nordiska råd accepterar synpunkten att man i större utsträckning bör ställa krav på medfinansiering från annat håll för att stöd skall kunna ges från den nordiska kulturbudgeten. Rådet betonar samtidigt att flertalet projekt redan nu är direkt eller indirekt medfinansierade av de organisationer som behöver dem. När det gäller frågan om att projekten ofta avslutas då finansieringen från den nordiska kulturbudgeten upphör, anför rådet att detta till stor del ligger i projektformens natur och att projekt inte heller bör fortsätta i all oändlighet. Hela eller delar av projektets innehåll bör däremot leva vidare av egen kraft efter projektets avslutande.

2.2.2.2 Danska remissyttranden

Direktoratet for de videregående uddannelser anser det inte vara realistiskt att avsätta väsentligt större samnordiska medel till att finansiera en avgörande insats för den breda befolkningen, men anser att de nordiska kulturaktiviteterna i högre grad borde finansieras via nationella, lokala eller individuella initiativ. Sådana projekt som finansieras via den nordiska kulturbudgeten har knappast stora möjligheter att föras vidare med mindre det för projektens igångsättning skapas garantier för medfinansiering från annat håll eller vidareföring med hjälp av nationella medel. När det gäller den nationella insatsen nämner direktoratet att det i en viss utsträckning sker utväxling av erfarenheter inom den vidaregående utbildningen genom att det bl. a. avhålls informella möten på ämbetsmannaplan.

Direktoratet for Gymnasieskolerne og højere Forberedelseksamen finner att finansieringen av nordiska projekt inte enbart bör ske över den nordiska kulturbudgeten, men också över nationella budgeter. Dels fruktar man för att projekt på smala områden inte kan överleva när de ges tillbaka till de enskilda länderna, dels fruktar man för att den nordiska kulturbudgeten skall växa snabbare än de nationella budgeterna.

Grønlands Hjemmestyre, Kultur- og undervisningsdirektoratet förklarar

sig villigt att överväga att bidra till finansiering av aktiviteter av särskilt grönländskt intresse, t. ex. inom forskning på de humanistiska och samhällsvetenskapliga områdena. Hjemmestyret anser att det bör finnas fasta kanaler för erfarenhetsutväxling, att det borde finnas någon form av höringinstitut. Grönland har gemensamma problem med de samiska och nordatlantiska folkgrupperna, vilka tillsammans utgör de nordiska "utkantsområdena" eller "ytterdistrikten". En fast praxis för fortlöpande informationsutväxling mellan experter mellan de olika länderna skulle enligt Hjemmestyret inte bara vara mycket värdefull, men också en nödvändighet för det kulturella samarbetet tvärs över de olika kulturerna i de nordiska länderna.

Musikkonservatoriernes Fællesråd anför att det tidigare nämnda Nordiska konservatorierådet redan genomfört samarbetsprojekt på smala områden och har nya samarbetsprojekt av denna karaktär under övervägande. Samarbetet har haft, förutom ekonomisk betydelse, facklig betydelse samt medverkat till att Norden har kunnat manifesteras sig i ett större sammanhang utanför Norden. Härmed avses särskilt det nordiska samarbetet inom ramen för ett större europeiskt samarbete "Association Européenne des Conservatoires". Fællesrådet understryker att det inte kan bli fråga om antingen nordisk finansiering eller nationell finansiering, utan att både nordiska och nationella ekonomiska resurser kan tas i bruk vid genomförandet av enskilda projekt i det nordiska samarbetet. Fællesrådet uttrycker slutligen förhoppning om att strävandena till större bredd i det nordiska kultursamarbetet inte skall uppnås på basen av redan existerande aktiviteter på områden där det har försiggått ett nära och resultatrikt samarbete mellan institutionerna i medlemsländerna.

Bibliotekstilsynet pekar på strävandena att etablera ett samarbete om att få fram material för språkliga minoriteter som uppehåller sig i flera nordiska länder, ett område som är svårt att bearbeta enbart på ett nationellt plan. Det hänvisas till ett anspråkslöst praktiskt samarbete som har fungerat under ett antal år på grundval av nationell svensk insats, men som borde utvecklas till ett nordiskt samarbete. Vad gäller konferensverksamheten på biblioteksområdet förmodar Bibliotekstilsynet att kontakterna genom det etablerade Nordisk Folkebibliotekskommitté skall bli mera målinriktade och kontinuerliga och föra till praktiska resultat.

De danske Gymnastik- og Ungdomsforeninger förklarar sig vara eniga i att det bör krävas en viss form av medfinansiering, när man ansöker om nordiska medel till projekt.

Danmarks Lærerforening anser att gemensamma projekt bör genomföras som ett samarbete mellan kultursekretariatet och det lokala skolväsendet. Medel till sådana projekt bör komma från centralt håll, och planering, genomföring, evaluering och beskrivning bör ske i samarbete mellan de involverade.

Danmarks Turistråd ansluter sig till uppfattningen att de ändrade ekono-

miska betingelserna gör det nödvändigt att utnyttja rationella samarbetsmetoder, såsom större koordinering och arbetsfördelning länderna emellan. Även organisatoriska medel kan utnyttjas, såsom arbete i små, intima arbetsgrupper i stället för i stora projektgrupper med representanter för alla länder. Turistrådet ansluter sig i princip till tanken på att ställa större krav på projekt som en förutsättning för att erhålla stöd. Kravet på medfinansiering kan realiserats för enskilda projekt, medan det kravet kan vara omöjligt för andra. Medfinansieringen kommer alltid att vara beroende av de enskilda projektens art och karaktär, varför kravet inte bör göras generellt. Parallellt med finansiella krav kunde också ställas större innehållsmässiga krav som grund för nordiskt stöd. "Opinionsbildande projekt", såsom nordiska seminarier, kurser, studieresor, symposier o. l. fackliga inspirations- och erfarenhetsutväxlingsprojekt med deltagare från alla nivåer i samhällsorganisationen skulle kunna medverka till att det nordiska perspektivet mera direkt och utan tvång blev integrerat i det dagliga arbetet i de enskilda länderna. Som exempel nämns att det inom turistsektorn har genomförts flera projekt av denna typ med stor framgång. De problemorienterade projekten bör genomföras på ett helt konkret och fackligt sett väl avgränsat plan med små, homogent sammansatta och effektivt arbetande arbetsgrupper. Turistrådet ansluter sig också till uppfattningen om att samarbetsinitiativ kan ha svårt att slå igenom, om nationell förankring saknas. Men turistrådet menar att det snarast bör vara de nationella perspektiven som skall integreras i den nordiska planeringen. Sålunda kan samarbetet ske i enlighet med principen om minsta gemensamma nämnare i betydligt högre grad än vad fallet är idag, då det nordiska perspektivet ofta har en tendens att stå isolerat och utan den efterlysta nationella förankringen.

Samvirkende danske Turistforeninger saknar exempel på områden, där besparingar skulle kunna göras genom en samordnad ekonomisk insats. Föreningarna betonar att de medel som från ministerrådets sida ställts till förfogande för gemensamma turiständamål har varit till god hjälp, men att många potentiella deltagare trots allt uteblivit på grund av att den ekonomiska egeninsatsen hade blivit för stor.

Det Kongelige Videnskabernes Selskab anför att det otvivelaktigt är fördelaktigt att samarbeta om dyrbar forskning och om forskning på små områden, men påpekar att det är problem med prioriteringen i förhållande till nationell forskning och med finansieringen. När det gäller frågan om en eventuell gemensam nordisk vetenskaplig värdering av projekt, anför sällskapet att det i princip är möjligt att sända saker för uttalande till de nordiska akademierna. Den svenska vetenskapsakademien utnyttjas regelbundet av svenska regeringen såsom remissorgan, och en liknande position kunde i vissa avseenden tänkas given till akademierna i de andra nordiska länderna. Den danska vetenskapsakademien förklarar sig vara villig att utöva en sådan rådgivande verksamhet i nordiska vetenskapliga frågor.

2.2.2.3 Finländska remissyttranden

Arbetskraftsministeriet anser att samarbetsfrågorna när det gäller medelsanvändningen bör ses i ett vidare sammanhang och att det är motiverat att försöka samordna resurserna för utredande av samma eller likartade problem, för att eliminera risken för överlappning i det mångfasetterade kontaktnätet. Särskilt aktuellt är detta då de nationella resurserna är knappa. Då det gäller ett samarbete mellan alla de nordiska länderna är det ändamålsenligt att finansieringen sker via en gemensam budget. Detta innebär ett mer rationellt utnyttjande av de gemensamma medlen och en bättre övervakning. Ministeriet betonar dock att finansieringsproblemen inte kan lösas enbart genom detta, utan att den livligare nordiska samverkan synes ställa ökade krav också på det nationella planet. I fråga om uppföljningen av samnordiska projekt anser ministeriet att det behövs en särskild plan om de åtgärder som varje land skall vidta när ifrågasvarande projekt avslutats, förutsatt att fortsatta nationella åtgärder är av nöden. Nordiskt samarbete behöver inte alltid involvera alla de nordiska länderna, utan det kan också bli fråga om bilateralt samarbete, såsom samarbetet mellan arbetskraftsförvaltningarna i Finland och Sverige. Exempel på ett regionalt begränsat samarbete är Nordkalottsamarbetet. Arbetskraftsministeriet anser vidare att ett nordiskt remissförfarande skulle kunna tillämpas t. ex. i anslutning till den internordiska flyttningsrörelsen, vilken ofta berör två eller flera länder.

Helsingfors universitet finner principen om besparing genom samgående vara generellt taget sund, men påpekar att den långt driven kan leda till en specialisering som snarare motverkar än stimulerar samarbetet, varför en omsorgsfull praktisk planering är viktig. Universitetet finner det sannolikt att avgörande insatser i breda befolkningslager som bygger på starkt decentraliserade projekt förutsätter en finansiering som lättare koordineras inom nationell än inom samnordisk ram. Å andra sidan kan decentraliserade insatser oftare än centraliserade hämmas av finansieringssvårigheter. Samnordiska medel kan här ha en avgörande inverkan. Universitetet anser att större krav på medfinansiering från annat håll som förutsättning för att stöd skall ges från kulturbudgeten inte i varje läge är rimlig, utan att den i många fall förefaller osäker.

Yrkesutbildningsstyrelsen finner det vara viktigt att fortsätta samarbetet på s. k. smala områden, för att därigenom uppnå besparingar. Viktigast är att på nordiskt plan kunna utnyttja de få tillbudsstående experterna. Ett gemensamt uppträdande i internationella sammanhang skulle också kunna tänkas. De i ministerrådsförslaget presenterade finansieringsalternativen utesluter inte varandra enligt yrkesutbildningsstyrelsen. Nordisk finansiering behövs för koordinering och styrning av samarbetet, liksom för möten och för skapandet av kontakter. Den verksamhet som skall bedrivas på nationellt plan borde finansieras med nationella medel. Den nordiska delen av samarbetet skulle utgöras av fördelningen av arbetet, analysen av

erfarenheterna och erfarenhets- och informationsutväxlingen. Möteskostnaderna skulle också täckas med medel ur den nordiska budgeten. Yrkesutbildningsstyrelsen anser det mycket viktigt att erfarenheter gjorda i grannländerna kan utnyttjas.

Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission vid *Finlands akademi* uttalar som sin uppfattning att man enbart via den nordiska kulturbudgeten knappast på något område kan klara finansieringen av det nordiska samarbetet, oberoende av rådande ekonomiska situation. Det gäller att få fram en nordisk aspekt i all kulturverksamhet, för att därigenom öka och stärka det nordiska samarbetet. Det gäller dock att skapa sådana samarbetsformer, vilka samtidigt innebär en nationell fördel. Kommissionen riktar uppmärksamhet på praxis i övriga nordiska länder, där resor till annat nordiskt land jämföras med resor i hemlandet, och anför att denna praxis inte gäller i Finland, vilket anses vara ägnat att minska intresset att delta i kultursamarbetet. *Statens samhällsvetenskapliga kommission* vid akademien påpekar att de nordiska samarbetsorganen liksom formerna för finansieringen av samarbetet redan nu är många och framhåller att garantier måste skapas att systemet förblir enkelt och att det om möjligt kan göras ännu enklare. Ett alltför komplicerat system stör samarbetet och skapar problem i informationsförmedlingen.

Centralen för turistfrämjande ansluter sig till uppfattningen att nordiskt stöd bör inriktas på att få igång nordiska verksamheter, som därefter bör finansieras på annat sätt.

Vetenskapliga samfundens delegation finner det viktigt att grunda särskilda nordiska samarbetsfora, därför att många nationella projekt behöver stöd och perspektiv på den vidare användningen av forskningsresultaten, för att komma igång. Exempel på sådana ämnen är de ornitologiska, de miljövetenskapliga samt, lösningarna på kärnkraftsområdet m. fl. Ett gott nationellt forskningsprogram är också av intresse för grannländerna.

Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund framhåller att internationellt utbyte av erfarenheter är viktigt på biblioteksområdet och att möjligheterna till praktiskt samarbete är stora inom Norden tack vare analog organisation och likartade institutioner. Ökat ekonomiskt stöd till biblioteks- och informationssektorn vore ägnat att ytterligare konkretisera samarbetet och göra det fruktbärande. Detta innebär enligt samfundet på kort sikt knappast några besparingar, men det är uppenbart att gemensamma resurser som disponeras på ett ändamålsenligt sätt på lång sikt innebär fördelar för helheten. Möjligheterna att finansiera olika projekt via den nordiska kulturbudgeten har varit av stor betydelse för bibliotekssamarbetet. Samfundet påpekar att en del av parterna i det nordiska samarbetet kan stöda sig på stora massorganisationer eller folkrörelser, medan andra representeras av små yrkesgrupper. En sådan kategori utgör de nordiska forskningsbiblioteken, vilkas resurser ofta är knappt tillmätta och avsedda att tjäna enbart lokala behov. Kontakterna mellan forskningsbiblioteken i de olika

nordiska länderna har varit livliga, men strävandena att utveckla samarbetet har inte kunnat förverkligas på grund av brist på medel. Samfundet framhåller beträffande Finlands deltagande att ministerier och högskolemyndigheter bär huvudansvaret för den nuvarande situationen.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* framhåller vikten av att deltagande länder skall kunna dra nytta av ett nordiskt samgående. Om samarbetet av alla berörda parter befins nyttigt och lönsamt, borde också nationella eller lokala medel stå till buds, varvid den gemensamma budgeten inte alltid behövde belastas. Ett nordiskt remissförfarande kunde tänkas åtminstone på sådana områden där förhållandena är likartade, t. ex. undervisningsområdet.

Finlands svenska författareförening stöder tanken på att även anlita nordiska sakkunniga och att tillämpa ett nordiskt remissförfarande. Föreningen finner det också värt att undersöka vilka projekt som upphör samtidigt med den nordiska finansieringen och uttalar förmodan att allt som sätts igång i det nordiska samarbetets ram inte är så viktigt.

Finlands svenska centralidrottsförbund nämner som exempel på besparing genom samgående gemensamma resor till större idrottsliga evenemang, men anser att Nordiska rådet borde reservera ett större årligt belopp för ekonomiskt stöd till de länder vilkas idrottsrepresentanter är tvungna att företa långa och dyra resor till idrottsevenemang inom Norden. Ett intimare samarbete mellan de nordiska idrottsförbunden efterlyses, främst inom kurs- och utbildningsverksamheten, men också för informations- och erfarenhetsutbyte, t. ex. i den för närvarande aktuella dopingfrågan.

Finlands kommunförbund understryker betydelsen av den nationella förankringen och anser att det nordiska stödet borde kanaliseras till existerande verksamhet.

Finlands svenska kommunförbund talar för ett effektivare informationsutbyte som ett sätt att ta vara på de begränsade resurserna. Som exempel nämns att vänorterna skulle väljas så att de till sin storlek och struktur är jämförbara och därigenom bildar "jämförelsekommuner", vilka sinsemellan fortlöpande kan informera varandra om hur man löser samma eller likartade problem i de olika länderna. Förbundet föreslår för den kommunala förvaltningens del en årligen återkommande större nordisk kommunalkonferens, i vilken gemensamma kommunalpolitiska frågor av större betydelse togs upp och som kunde fungera som en effektiv informations-spridare och samtidigt bidra till att stärka känslan av nordisk samhörighet bland de personer som leder den kommunala verksamheten i de olika länderna. Förslaget om ett nordiskt remissförfarande anses vara värt att vidareutveckla, särskilt när det gäller större principiella frågor och frågor som kan tänkas beröra invånarna i övriga nordiska länder.

Lärarnas samorganisation stöder tanken på att aktivare än hittills stöda nordiskt samarbete inom smala sektorer. Organisationen finner frågan om samnordisk eller nationell finansiering vara oklar och föreslår ytterligare

utredning. Om informationsutbytet formaliseras, bör garantier mot byråkratisering skapas.

Teaterarbetarnas samorganisation i Finland påpekar att det visserligen kan göras besparingar genom samarbete t. ex. i fråga om utbildning, men att nordisk utbildning inte alltid har samma betydelse som nationell utbildning, eftersom utbildning anordnad på nationellt plan i högre grad kan basera sig på språk- och kulturmiljön, vilket särskilt gäller utbildningen på teaterområdet.

Lärarnas fackorganisation anser att ministerrådet borde undersöka möjligheterna att öka de resurser som idag används till det nordiska kultursamarbetet och att inte bara nöja sig med att utreda hur man på bästa sätt kan utnyttja nuvarande resurser. Det är viktigt att nordiskt samarbete kan bedrivas också på smala områden, och på grund av att de ekonomiska resurserna är begränsade är det fortfarande bäst att bedriva detta samarbete i huvudsak i enlighet med riktlinjerna i ministerrådsförslaget. Organisationen saknar svar på frågan huruvida det skall vara samnordisk eller nationell finansiering och anser att en utvidgning av det nordiska samarbetet kräver ökade nordiska och nationella medel. Erfarenhetsutbytet mellan de olika nordiska länderna och utvidgande av sakkunskapen på olika områden att gälla också grannländerna är mycket viktigt enligt fackorganisationen. Frukbarast är detta då erfarenhetsutbytet kan ske vid gemensamma konferenser o. a. arrangemang. Av stor betydelse är också utbytet av forsknings- och försöksrapporter.

2.2.2.4 Norska remissyttranden

Rådet för humanistisk forskning, till vilket *Norges almenvitenskapelige forskningsråd* hänvisar, menar att nordiskt samarbete med fördel kan byggas på den nordiska gemenskapen och identiteten och på det ömsesidiga beroendet mellan de nordiska länderna. Då kommer kultursamarbetet inte att skapa den olust som följer av det som känns påtvinget, utan kommer att fungera som en resurs för de nordiska länderna.

Norsk lektorlag anser att investeringar bl. a. i utbildning är nödvändiga, inte minst i svåra ekonomiska tider. Föreningen uttrycker förhoppningen att de nordiska länderna kommer att höja eller åtminstone upprätthålla standarden på sina undervisningssystem och inte minska insatsen här. Norsk lektorlag förhåller sig därför skeptiskt till tanken på besparing genom samgående inom ramen för givna resurser. Organisationen finner det dock naturligt att värdera frågan om samordning och arbetsfördelning, för att nå bästa möjliga utnyttjande av resurserna – ekonomiskt och kunskapsmässigt sett.

2.2.2.5 Svenska remissyttranden

Kulturrådet påpekar att besparing som motiv för nordiskt samarbete ofta återopats, men hittills fått begränsad betydelse. Rådet instämmer i att

det i dagens situation kan finnas anledning att betydligt mer understryka också det motivet för nordiskt samarbete. Kulturrådet instämmer även i uppfattningen att det är viktigt att nordiska impulser och ett nordiskt perspektiv integreras i den nationella planeringen av åtgärder på kulturområdet. I det avseendet har det enligt rådet brutit hittills bl. a. därför att integration är mycket arbetskrävande. Att för en myndighet som kulturrådet följa utvecklingen i olika delar av det egna landet kräver redan stora insatser. Att öka bevakningen till hela Norden förefaller ogörligt, om det inte går att effektivera formerna i förhållande till dagens situation.

Arbetsmarknadsstyrelsen nämner centret för arbetsmarknadsutbildning i Övertorneå som exempel på samutnyttjande av resurser, till vilket elever från hela Nordkalotten söker sig. Samarbetet skall nu utvidgas till att omfatta även yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning. Samarbetet berör dels personer bosatta i gränsområden, dels personer som inte har tillgång till en speciell resurs i det egna landet, men kan erhålla den i ett annat nordiskt land. När det gäller det nordiska perspektivet anför styrelsen att detta borde användas bl. a. vid bedömning av utbildningars meritvärde, inträdesvillkor vid utbildningsanstalter m. m. Detta skulle innebära lättnader för rörligheten på den nordiska arbetsmarknaden.

Konstfackskolan framhåller att den ekonomiska situationen nu är sådan att kulturinsatserna kan bli till verklig nytta, även om besparingstider råder. Då är det särskilt viktigt att konstnärligt nyskapande och odlade kulturella värden inte sätts på undantag. Konstfackskolan anser att utbildning och stöd till kvalificerade människor inom kulturyrken ger mest utdelning på kort och på lång sikt och framhåller att det utrymme som ges kulturlivet när tiderna försämras är mått på hur öppet och vitalt man vill att samhället skall vara.

Lunds universitet har i en situation med minskade resurser för en växande verksamhet inlett ett visst samarbete med Köpenhamns universitets humanistiska fakultet. Det framstår som ytterst väsentligt att de nordiska länderna inom ramen för det nordiska kulturarvet ser över sina gemensamma personella resurser och slår vakt om unika traditioner, som nu hotas av nedläggning. Det är universitetets uppfattning att den nordiska administrativa strukturen varit alltför svag för att effektivt medverka till nordiska lösningar av konkreta problem inom den högre utbildningen och att betydligt större samsamarbetsområden står att uppnå.

Forskningsrådsnämnden understryker att finansiering av forskning med särskilda nordiska medel inte behöver stå i motsättning mot ambitionerna att forskning skall stå i samklang med nationella prioriteringar. Det får i diskussionen inte undanskymmas att särskilda nordiska medel – som redan idag förövrigt avdelats för en rad institutsbundna forskningsaktiviteter – i sig också innebär en rad fördelar om man aktivt vill främja ett nordiskt forskningsamarbete.

Statens ungdomsråd menar att även om de ekonomiska förutsättningarna ger anledning till oro, måste det nordiska kultursamarbetet också i framtiden bygga på att många människor engageras. För att nå ut till stora grupper av människor är folkrörelserna omistliga kanaler. Det är därför på sin plats enligt ungdomsrådet att folkrörelser, inklusive folkbildningsförbund och ungdomsorganisationer, mer aktivt uppmärksammas när ett handlingsprogram för 80-talets nordiska kultursamarbete utarbetas.

Sveriges turistråd anför att turismen har goda erfarenheter av nordiskt samgående i frågor av gemensamt intresse. Stora besparingar har kunnat åstadkommas genom sådant samgående och det råder enighet inom Nordisk turistråd, samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas nationella turistorganisationer, att fortsätta på denna väg.

Landstingsförbundet påminner om att kulturavtalet tillkom under andra ekonomiska förutsättningar än de som för närvarande råder. Förbundet delar därför ministerrådets uppfattning att såväl en ökad samordning som arbetsfördelning kan vara ett medel att föra kultursamarbetet närmare sina mål även i ett oförändrat ekonomiskt klimat. Förbundet framhåller att olika verksamheter i sig själva också kan ställa krav på ett utvecklat nordiskt samarbete. Sålunda har förbundet lagt fram tankar om att utveckla den högspecialiserade sjukvården i ett nordiskt samarbete. I fråga om den nationella förankringen påpekar landstingsförbundet att i de fall då ett nordiskt samarbete har sitt ursprung i nationellt upplevda behov, får det större genomslagskraft än om dess första uppgift är att mer allmänt stärka banden mellan länderna.

Sveriges riksidrottsförbund delar inte uppfattningen att projekten fungerar så länge de finansieras via den nordiska kulturbudgeten, men att de sedan upphör. Förbundet anser inte heller att man i större utsträckning bör ställa krav på medfinansiering från annat håll för att stöd skall ges från den nordiska kulturbudgeten. Riksförbundets erfarenhet är att utbytet huvudsakligen självfinansieras av organisationerna i de olika länderna och deras medlemmar, vilket också verifieras av det omfattande idrottsutbudet inom Norden, trots marginella bidrag från Nordiska rådet.

Svenska arbetsgivareföreningen anser att de tankar som framförs kring möjligheterna till besparingar genom samverkan och erfarenhetsutbyte är självklara, men att de många gånger är svåra att förverkliga. Drivkraften måste enligt föreningen komma inifrån, dvs. från redan existerande samverkanskanaler och behoven och vinsterna måste vara reella. Detta framhäver betydelsen av naturliga kontaktvägar. Konstruerade projekt riskerar uppenbarligen att rinna ut i sanden. Föreningen framhåller att man på arbetsgivarsidan sedan länge har erfarenhet av samverkan och gemensamt uppträdande inte minst utåt på internationellt plan där Norden ofta ses som en enhet. Svenska arbetsgivareföreningen tillstyrker därför ministerrådets förslag med nordiska sakkunniga och ett nordiskt remissförfarande.

Tidningarnas telegrambyrå anför att de nordiska nyhetsbyråerna under lång tid försökt berika sitt nyhetsmaterial och utnyttja det gemensamma större underlaget av resurser bättre inom ramen för ett sådant samarbete. Exempel på sådant material kan hämtas från alla verksamhetsområden inom nyhetsförmedlingen, från gemensam nyhetsbevakning ute i världen till utbyte av notismaterial från Nordkalottområdet. Inrättandet av gemensamma nordiska korrespondenter i Helsingfors, Köpenhamn, Oslo och Stockholm, ett projekt som med stöd av Nordiska rådet startar under hösten 1982, är exempel på besparing genom samgående. Efter två års försök kommer att övervägas huruvida de nordiska nyhetsbyråerna gemensamt skall kunna ta över det ekonomiska ansvaret för projektets fortsättning. *Tidningarnas telegrambyrå* ansluter sig till uppfattningen att stödinsatserna skall vara till hjälp för att dra igång samnordiska projekt.

Tjänstemännens bildningsverksamhet finner det nödvändigt att höja de nordiska ländernas kulturanslag som skall kanaliseras via den nordiska kulturbudgeten, för att verksamheten skall kunna utvecklas. Eftersom studieförbundens kulturbidrag är mycket begränsade och inte får disponeras för deltagarnas resekostnader förefaller möjligheterna att finansiera deltagandet genom nationella, lokala och individuella initiativ mycket små. Förbundets erfarenhet säger också att projekt som under en försöksperiod fått ekonomiskt stöd ofta inte kan vidareutvecklas när stödet upphör, eftersom det inte finns andra finansieringsformer. Förbundet finner det vidare värdefullt om varje land kan utnyttja erfarenheter från grannländerna och vid behov använda experter och andra medverkande. Förbundet finner det vara kultursekretariatets uppgift att sammanställa en lätt tillgänglig katalog över ämnen, namn och adresser för distribution till alla organisationer, som i respektive land anordnar kurser, konferenser och kulturarrangemang.

Studieförbundet vuxenskolan är av den uppfattningen att stöd med nordiska medel behövs för att skapa, förstärka och bygga ut viljan till nordiska projekt och till engagemang i det nordiska kultursamarbetet. Förbundet förmodar att det utan ett sådant stöd är svårt att få organisationer eller enskilda individer att satsa egna resurser. Förbundet påpekar att mycket av det nordiska kultursamarbetet måste ske på hemmaplan. Efter initiering vid centrala arrangemang, konferenser, seminarier etc., genomförda med stöd av nordiska medel, förs förslagen om de olika aktiviteterna ut till organisationens olika delar. Behovet av och önskemålet om särskilt stöd av nordiska medel är stort, även då det gäller kostnaderna för att på det nationella planet föra ut idéerna om nordiskt kultursamarbete. Förbundet framhåller dock att många projekt kommer att kunna drivas med hjälp av nationella medel. När det gäller frågan om samnordisk eller nationell finansiering, understryker förbundet att det väsentliga är den innehållsliga delen av verksamheten. Men förbundet inskräper samtidigt att om bidragen till resekostnaderna försvinner, ökar svårigheterna att få deltagare. De

långa resorna inom Norden och de därmed förknippade höga resekostnaderna är ett väsentligt hinder för deltagande i de nordiska aktiviteterna. Studieförbundet anser därför att det är självklart att det även i fortsättningen skall utgå bidrag till resekostnaderna. Vidare anser studieförbundet att man kan införa en sådan bidragsordning, enligt vilken en viss procent av varje projektstöd får användas av organisationen för att täcka de centrala administrationskostnaderna. Därigenom kan man förhindra att nordiska medel används för reguljär verksamhet inom en organisation, men samtidigt göra det möjligt att till en del täcka administrationskostnaderna för organisationernas nordiska samarbete.

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS) finner uppfattningen felaktig att man i större utsträckning bör ställa krav på medfinansiering från annat håll, för att nordiskt kulturstöd skall ges. Det som enligt nämnden bör studeras är de nuvarande principerna med finansiering under tre år. Många av de projekt som startas med stöd av nordiska pengar är till sin natur nordiska och det är därför alldeles naturligt att finansieringen sker gemensamt. Som exempel nämns de nordiska barn- och ungdomsförfattarkongresserna. Dessa, som hållits vart annat år, har ofta haft temata som legat på en allmänskulturell nivå, och diskussionerna har haft betydelse för forskning, utbildning, biblioteksväsende etc. Det ter sig inte rimligt för samarbetsnämnden att man i den för ländernas kulturella fortbestånd livsviktiga barnkulturfrågan skall vältra över det ekonomiska ansvaret på enskilda människor, organisationer eller ens de enskilda staterna med deras högst varierande ekonomiska resurser. Enligt KLYS' mening vore därför tvärtom en rimlig slutsats att man med gemensamma nordiska medel säkerställer fortlevnaden av sådana projekt som är av uppenbart gemensamt intresse och som uppenbarligen inte kommer att fortsätta utan sådant stöd.

2.2.3 "Undervisningsområdet"

2.2.3.1 Nordiska remissyttranden

NOMUS pekar på den explosionsartade ökningen av antalet elever inom den frivilliga musikundervisningen i musikskolorna, vilket har lett till stor brist på kvalificerade lärare. Det måste därför skapas bättre utbildnings- och fortbildningsmöjligheter för musklärare.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) uppmärksammar det s.k. ungdomsgarantiprojektet bland ministerrådets projekt rörande åtgärder mot ungdomsarbetslösheten. Enligt organisationens uppfattning framstår det som viktigt att följa och vidareutveckla detta projekt på såväl nationellt som nordiskt plan. När det gäller insatser och nordiskt samarbete inom vuxenutbildningsområdet har ministerrådsförslaget inte beaktat de resurser och möjligheter som särskilt Nordens ca 70 nationella bildningsförbund representerar. NFS påpekar i fråga om Nordens folkliga akademi att det inte klart framgår huruvida strävan är att folkbildningsstödet skall

förändras och/eller handhas av Nordens folkliga akademi. Det är dock organisationens bestämda uppfattning att någon förändring av detta slag inte bör äga rum. Fördelning av folkbildningsstödet är en del av den politiska beslutsprocessen, och skall handhas av organ för detta. NFS tillstyrker initiativ till samarbete inom den högre utbildningen, men efterlyser samtidigt förslag till inriktning och omfattning av samarbetet på detta område. Organisationen konstaterar slutligen att det inom ramen för det industripolitiska samarbetet arbetas för gemensamma satsningar inom speciella området för högre teknisk utbildning.

ABF i Norden, som inskränker sig till att kommentera vuxenutbildningsavsnittet, efterlyser en stödordning, som kan ge de organisationer som vill bidra till att sprida kunskap om de nordiska länderna och det nordiska samarbetet, en möjlighet att föra ut dessa frågor genom regelbundna kurser på olika håll i Norden, utbyte av kursdeltagare, studiebesök och vänortskontakter mellan studiecirklar. Enligt organisationen har de på kulturbudgeten befintliga medlen till utbildningssamarbete förbrukats till en enda institution, Nordens folkliga akademi. Det är enligt organisationen hög tid att tillvarata den resurs som finns i den rika floran av folkbildningsorganisationer med förankring i så gott som alla befolkningsgrupper i Norden. ABF i Norden påpekar att arbetet för ökad språkförståelse hade hög prioritet under 1981 och understryker att det inte får stanna vid att bli en ettårig insats, utan att detta arbete måste fortgå ständigt. I första hand bör möjligheterna för finnar och islänningar att lära sig och träna de skandinaviska språken ökas. Men större insatser bör också göras för att få fler skandinaver att lära sig finska och isländska.

Nordiska lärarrådet önskar särskilt framhålla vidareutbildningen av lärare, när det gäller att öka den nordiska språkförståelsen och det nordiska samarbetet och den nordiska gemenskapen.

Nordiska akademikerrådet instämmer i förslaget att undersöka hur innehållet i olika utbildningar överensstämmer med arbetslivets krav. I en sådan nordisk undersökning kan arbetsmarknadens parter medverka. Införandet av undervisning om ADB i skolorna är ett problemområde, där ett nordiskt samarbete vore till fördel och inom vilket det finns stort behov av nordiska experter för lärarnas fortbildning. Vidare bör möjligheterna för studerande att förlägga en del av sina studier vid universitet/högskola i annat nordiskt land utredas. Vid nordiska sammankomster kan språkförståelsen underlättas genom att skriftligt stödmaterial erbjuds de deltagare som inte har möjlighet att där tala sitt modersmål.

Föreningarna Nordens förbund understryker starkare än vad som är fallet i ministerrådsförslaget att de nordiska momenten i lärarutbildningen och vid uppgörandet av läroplaner bör beaktas, samt att det nordiska stoffet i undervisningen och utarbetandet av klara riktlinjer för vad detta skall innehålla bör bli en av de viktigaste uppgifterna inom skolsektorn under 1980-talet. Förbundet anser att Nordens folkliga akademi, dess mål

och verksamhet bör tas upp till värdering. Förbundet anser att akademins arrangemang borde vara av längre varighet och bygga på redan existerande utbildning i de enskilda länderna. Akademien borde utnyttjas mer strukturellt och inte brukas till kursverksamhet som föreningarna Norden, studieorganisationer och andra gör lika bra. Det skulle enligt förbundet gälla att kartlägga behovet av gemensam nordisk vidareutbildning för relativt små yrkesgrupper, som inte kan genomföras inom ramen för nationella budgeter. I fråga om lärar- och elevutväxlingar påpekar förbundet att föreningarna Norden under årtionden bedrivit dylik verksamhet under knappa ekonomiska villkor, men med spontan uppbackning bl. a. inom vänortssamarbetet. Enligt förbundets erfarenhet har t. o. m. smärre anslag en mycket stimulerande effekt för en fortsatt självfinansiering bl. a. med kommunala medel. Förbundet föreslår att erforderliga och sinsemellan jämförbara nationella medel avsätts för ändamålet och ställs till föreningarna Nordens förfogande. Nordiska medel för ändamålet kunde begränsas till att avse vissa klart samnordiska moment i utbytesverksamheten och gälla t. ex. nordisk litteraturanskaffning, dokumentation om besökandet etc. och exempelvis tillhandahållas genom Nordiska språk- och informationscentret. Därtill skulle enligt förbundet uppenbarligen behövas ett särskilt nordiskt "utkantsanslag", för att beakta Islands-, Färöarnas och Grönlands behov av utbyte med det övriga Norden på skolans område.

Handikapporganisationernas Nordiska råd ser med tillfredsställelse på att frågan om integration av specialundervisningens elever tas upp som en gemensam nordisk fråga och påpekar att dessa utbildningsfrågor måste ses i den tilltagande ungdomsarbetslöshetens perspektiv, som även drabbar handikappade mycket hårt. Organisationen ser vidare positivt på tanken att göra Nordens folkliga akademi till ett aktivt informationscentrum på vuxenundervisningens område och framhåller att detta arbete bör ske i samarbete med folkrörelserna.

2.2.3.2 Danska remissyttranden

Direktoratet for gymnasieskolerne og højere forberedelseseksamen finner det väsentligt att också diskutera ungdomsutbildningens innehåll, särskilt med hänsyn till avvägningen mellan det allmänbildande och det som krävs av studierna eller yrket. Ytterligare kunde diskuteras elevernas socialisering, praktikbegreppet, elevernas medbestämmanderätt. Det nordiska samarbetet om invandrarundervisningen bör fortsättas och byggas ut. En löpande utväxling av informationer är av stor betydelse, liksom FoU-arbete om undervisningsmaterial. Problemen vid införande av datateknik i skolorna bör diskuteras på ett nordiskt plan. Spridningen av information till skolorna är problematisk på grund av det stora omfånget. Därför kunde t. ex. prövas möjligheten att utnyttja relevanta tidskrifter och fackföreningar eller att sprida informationsmaterialet i samband med möten och kurser för lärare. I fråga om utväxling av undervisningsmedel

pekar direktoratet på de värdefulla erfarenheterna av undervisningsmaterial där alla nordiska språk är representerade och på undervisningsmaterial avsett för andra ämnen än modersmålet. Slutligen föreslår direktoratet försök med undertexter på undervisningsprogram i TV skrivna på respektive ursprungslands språk.

Direktoratet för folkeskolan og seminarier m. v. uttalar intresse för samarbete om problemen kring samhälle och skola samt arbetsliv och skola i relation till ansträngningarna att dämpa ungdomsarbetslösheten och att genomföra ungdomsgarantin i Danmark. Direktoratet uttalar vidare intresse för det planerade samarbetet om invandrarundervisningen. Slutligen anför direktoratet att det indirekt försöker utnyttja möjligheterna att stimulera lärar- och elevutväxlingen.

Sektionen vedrørende ungdomsarbejdsløshed anser det rimligt att särskild vikt läggs vid ungdomsutbildningens förhållande till arbetslivet och lägger fram följande förslag: Mot bakgrund av det nordiska projektet med ett regionalt avgränsat försök med ungdomsgaranti och förberedelserna för en landsomfattande ungdomsgaranti i Danmark, inleds ett nordiskt samarbete om möjligheterna att genomföra landsomfattande ungdomsgarantiordningar i andra nordiska länder. Kombinerade undervisnings- och produktionsprogram etableras i stigande antal för sådana unga som inte omedelbart ämnar fortsätta sin skolutbildning. En sådan växelverkan mellan praktiskt och teoretiskt arbete med ett klart utbildningssikte kan göras till föremål för ett nordiskt samarbete.

Frødskeparsetur Føroya, avdelningen för färiskt språk och färisk litteratur efterlyser en fast nordisk gästlärarbefattning vid akademien, men uttalar samtidigt förhoppningen att den undervisning och forskning i färiskt språk och färisk litteratur som försiggår vid universitetet i de övriga nordiska länderna inte beskärs, utan snarare intensifieras och utvidgas under kommande år.

Landskúlafyrisingin påpekar att det faktum att bristande arbetskraft och arbetslöshet uppträder sida vid sida är ett organisationsproblem, som inte kan lösas enbart genom centrala administrativa åtgärder. Bristande språkförståelse är knappast så alarmerande som antagits, såfram den orsakas av ett större intresse i de enskilda nordiska länderna för eget språk och inte av bristande intresse för nordiskt samarbete.

Kultur- og undervisningsdirektoratet vid Grønlands Hjemmestyre anför att det mesta av "påbyggnadsutbildningen" måste skaffas i Danmark eller annorstädes och att det därför är ett stort intresse för studie- eller utbildningsplatser baserade på grönländsk basutbildning. Tentamens- och examensgiltighet är därför viktig vid övergång från Grønlands Seminarium, Socialpedagogisk Seminarium, EFG-utbildningar m. fl. Grønland kan i gengäld erbjuda studier vid Grønlands Seminarium för sådana som skall studera utkantsproblem och "inuitförhållanden" samt för personer som önskar studera eskimåisk kultur och eskimåiskt språk.

Musikkonservatoriernes Fællesråd stöder tanken på att skapa en säkrare grund för en naturlig fortsättning och vidareutveckling av det redan existerande samarbetet inom den högre musikutbildningen i Norden.

Bibliotekstilsynet framhåller att en väsentlig del av Nordisk folkebibliotekskommittés verksamhet koncentreras till samnordisk vidareutbildning. Vidare avser kommittén att år 1983 i Sverige och 1984 i Finland ordna en nordisk kurs om förmedling av och förståelse för nabolandslitteratur. Kommittén uppfattar folkbiblioteken som helt centrala för att utbreda intresset för och kännedomen om litteraturen i de nordiska länderna och prioriterar denna uppgift mycket högt i sin verksamhet.

Radioprogramdirektøren vid *Danmarks Radio* föreslår att det etableras egentlig grannspråksundervisning i radio.

Dansk Arbejdsgiverforening ansluter sig inte till tankarna om samarbete kring vuxenutbildningen av den orsaken att traditionerna inom vuxenutbildningen och folkbildningen är olika i de nordiska länderna och att ett intensifierat samarbete därför inte är önskvärt.

Danmarks Lærerforening anför att föreningen genom Nordiska lärarorganisationers samråd efterlyst en mera aktiv handling och insats från de överordnade nationella skolmyndigheternas sida och från de nordiska kulturella institutionernas sida, när det gäller ökad nordisk språkförståelse och grannspråksundervisning, och finner att förslaget om att sända ut mera informationsmaterial inte är tillräcklig.

Dansk Folkeoplysnings Samråd påpekar att det också bör kunna ges stöd till utväxling av lärare och instruktörer innanför det frivilliga bildnings- och kulturarbetet. Organisationen anför vidare att det fortfarande finns olösta problem vid vistelse i folkhögskola i nordiskt grannland. Samrådet konstaterar att det har etablerats ett gott samarbete mellan ministerrådets nordiska vuxenutbildningsprojekt och Nordens folkliga akademi, vilket enligt samrådets uppfattning dock inte bör institutionaliseras, liksom samrådet varnar för att försöka binda den nordiska stödordningen vid Nordens folkliga akademi.

2.2.3.3 Finländska remissyttranden

Arbetskraftsministeriet anser förslagen gällande undervisningsområdet vara värda att stöda och nämner särskilt samprojektet om ungdomsgarantin i Norden. Ministeriet konstaterar att arbetslivet, de olika yrkena och yrkesutbildningen för närvarande studeras med olika utgångspunkter vid flera högskolor och forskningsinstitut, men att detta sker utan tillräcklig koordinering och i en allt för liten utsträckning med beaktande av frågans stora betydelse. Möjligheterna att inom detta område nå ett intimare samarbete på nordiskt plan borde utredas enligt ministeriet. Ministeriet anser att samarbetet inom den högre utbildningen, särskilt vidareutbildningen borde effektiviseras. Inom den offentliga sektorn i Finland utreds för närvarande problemen kring tentamensgiltigheten. Ett viktigt mål i det nordiska kultursamarbetet är att införa en sådan språkpolitik som tillåter skolgång

och service på modersmålet, förutsatt att ifrågavarande personer ännu inte behärskar bosättningslandets språk. Ministeriet tycker sig se spår av sådana tankegångar i den nyligen godkända nordiska språkkonventionen. Utöver lärar- och elevutbytet samt ungdomsturismen finner ministeriet det vara skäl att nämna det nordiska praktikantutbytet med därtill hörande språk- och samhällsorienterande utbildning, vilket också har stor betydelse för utvecklingen av kultur- och språkgemenskapen. Därför borde praktikantutbytet utvecklas ytterligare och hänsyn tas till möjligheter som den nordiska vänortsverksamheten ger.

Skolstyrelsen ansluter sig till de prioriteringar som görs i ministerrådsförslaget inom utbildningsområdet, men anser att samarbetet bör kunna förstärkas och effektiveras. Lämpliga samarbetsprojekt kunde vara undervisningen av utomnordiska invandrare och införandet av datateknik i skolor. De gemensamma resurserna inom vidareutbildningsområdet borde utnyttjas, i synnerhet inom utkantsområden, såsom Island, Färöarna och Grönland eller då det är fråga om någon smal utbildningssektor. Inom vuxenutbildningen borde tillbudsstående undervisningskapacitet gemensamt utnyttjas. Skolstyrelsen beklagar att Nordens folkliga akademi från finsk synpunkt sett inte helt har motsvarat förväntningarna. I fråga om strävandena att förbättra förståelsen av annat nordiskt språk har Nordiska språk- och informationscentret visat vad som kan göras i detta avseende och har därvid särskilt bemödat sig om att utveckla lärarfortbildningen och språkkunskaperna hos tjänstemän. Ett vidgat lärar- och elevutbyte är viktigt som attitydskapande växelverkan, vilken ytterligare skulle underlättas av ökat nordiskt radio- och televisionssamarbete.

Yrkesutbildningsstyrelsen stöder fortsatt forsknings- och utvecklings-samarbete på föreslagna områden, varvid den pedagogiska forskningen inom vuxenutbildningen är särskilt viktig. I fråga om tentamens- och examensgiltigheten anses examina från gymnasieutbildningen vara särskilt viktiga med hänsyn till den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Effektiviserad undervisning i finska språket i andra nordiska länder framhålls, eftersom svårigheterna därvidlag är ännu större än när det gäller undervisning i andra nordiska språk. En viktig form för samarbete anser yrkesutbildningsstyrelsen vara periodiska sammanträffanden mellan skolmyndigheter och mellan representanter för skolor områdesvis, vid vilka aktuella skolfrågor kan behandlas och erfarenheter utbytas. Ett sådant samarbete ger redan som sådant, utan vidare utredningar, möjlighet att anlägga en nordisk aspekt i den vidare nationella behandlingen av problemen. Lärar- och elevutbytet kan inte administreras centralt, utan måste handhas av lokalförvaltningen t. ex. inom ramen för vänortsverksamheten.

Ålands landskapsstyrelse finner det vara väsentligt att problemen med nordisk tentamens- och examensgiltighet får en konkret lösning med hänsyn till att en stor del av den åländska ungdomen utbildar sig i annat nordiskt land.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och Affärsarbetsgivarnas cen-

tralförbund anser att ökad uppmärksamhet bör fästas vid förhållandet utbildning – arbetsuppgifter, så att själva utbildningen anpassas till de krav som arbetslivet ställer, vilket förutsätter intensivare samarbete mellan skolmyndigheterna och näringslivet, både på lokalplanet och inom förvaltningen. En annan central fråga är den teknologiska utvecklingen och de verkningar denna har både för ungdomsutbildningen och för vidareutbildningen och omskolningen av vuxna. Det är också angeläget att öka informationen om olika examinas innehåll i de nordiska länderna, eftersom klara uppgifter saknas i detta hänseende, vilket har gett upphov till en mängd fördomar såväl bland studenterna som inom företagen. För att bevara den språkliga gemenskapen bör ungdomen ägnas särskilt intresse, t. ex. genom att öka samarbetet inom radio och TV på sådana områden som de unga är intresserade av. För Finlands del förmodas praktikantutbytet bli allt viktigare.

Finlands svenska kommunförbund betonar behovet av att utreda möjligheterna att trygga tillgången på läromedel för små specialgrupper, liksom att trygga utbildningen för dessa grupper. Inom olika områden uppstår fortlöpande nya termer och fackuttryck med särskild innebörd. Förbundet föreslår att det organiseras en fortlöpande uppföljning av ny terminologi inom olika områden, översättningen av denna till de olika nordiska ländernas språk samt information om detta.

Lärarnas samorganisation anser det vara viktigt att skolväsendet i varje nordiskt land utvecklas på nationell grundval. Det är därvid naturligt att dra nytta av eventuella försök och misstag i andra nordiska länder. Lämpliga områden för samnordisk utredning är ADB-undervisningen och utnyttjandet av ADB-tekniken i undervisningen och i skoladministrationen. Samorganisationen stöder kraftigt planerna på en utveckling av den nordiska språkförståelsen och föreslår att stödmaterial på de olika ländernas språk produceras att användas vid nordiska möten och i andra kontakter. I fråga om lärar- och elevutbytet pekar organisationen på att ungdomsturism och lägerskola varit goda nordiska samarbetsformer, vilka borde utvidgas ytterligare.

Finlands kommunförbund anser att skolundervisning för finska invandrarbarn hör till de frågor som behöver allt möjligt stöd.

Samverkande bildningsorganisationerna finner det inte vara önskvärt att det nordiska vuxenutbildningsprojektet och stödordningen för folkbildningssamarbete betraktas i samband med verksamheten inom Nordens folkliga akademi, utan anser att dessa bör få utvecklas för sig. För att vidareutveckla akademiens verksamhet och trygga deltagande av vuxenutbildare från olika länder borde akademiens resurser i synnerhet i fråga om resestipendier och kursverksamhet ökas.

2.2.3.4 Norska remissyttranden

Rådet för humanistisk forskning, till vilket *Norges almennvitenskapelige forskningsråd*, menar att man mycket kraftigare bör försöka motivera folken i de nordiska länderna till att skaffa sig ökad kännedom om varandras språk och kultur. Det synes rådet därvid vara mest effektivt att satsa på den yngre generationen, och sträva till att elever och eventuellt också lärare i högre grad utväxlas inom ramen för skolväsendet. Man bör också sträva till att skaffa fram bättre manualer för att evaluera utländska examina, så att de lättare kan anpassas till de nationella.

Norsk arbeidsgiverforening påpekar att förhållandet mellan de kvalifikationer som utbildningssystemet ger och de krav som arbetslivet ställer är helt avhängigt av näringslivets utveckling och befolkningsutvecklingen jämte den regionala fördelningen i varje enskilt land. Föreningen kan därför inte se några praktiska fördelar med en nordisk FoU-satsning på detta område. Däremot synes det vara behov av samarbete om utbildning på smala områden.

Norsk lektorlag anser det vara viktigt att det inom FoU-samarbetet läggs vikt vid ämnesområden och arbets- och informationsrutiner som är av betydelse och väcker intresse i enskilda skolmiljöer och hos enskilda lärare. Föreningen understryker starkt betydelsen av vidareutbildning av lärare som ett medel att utveckla skolan i Norden. Skolväsendets möjligheter att fungera som ett nordiskt kontaktnät bör utnyttjas.

2.2.3.5 Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet uttrycker en förhoppning om förbättrade möjligheter till internordiskt lärarutbyte på högskolenivå. Särskilt för de mindre högskolorna utan fasta forskningsresurser skulle ett vidgat samarbete över nationgränserna kunna leda till förnyelse av den högre utbildningen och utveckling av lärarnas kompetens. Behovet av bättre villkor för utbytesverksamhet och därmed möjlighet att bättre ta till vara också unikt expert- och specialistkunnande betonas för de konstnärliga högskolornas del. Ämbetet pekar för egen del på behovet av att ytterligare stimulera det konstnärliga utvecklingsarbetet också inom ramen för det nordiska kultursamarbetet.

Skolöverstyrelsen menar att det finns ett klart behov av vidgat samarbete beträffande invandrarfrågor, men förhåller sig tveksam till att arbetet utvidgas till att dessutom omfatta datafrågor med hänsyn till den begränsade budgeten. Internationellt samarbete kring datafrågor i undervisningen förekommer redan inom ramen för OECD och Europarådet, och planeras inom UNESCO. Styrelsen framhåller informationsfrågornas vikt och betonar särskilt att det viktigaste inte är att alla får allt, utan att alla som behöver ett visst material verkligen får det. Skolöverstyrelsen understryker slutligen det angelägna i lärar- och elevutväxlingen och föreslår att finansiering genom långtgående reserabatter prövas.

Arbetsmarknadsstyrelsen finner det vara angeläget att få till stånd ett gemensamt system för bedömning av de olika ländernas utbildningar. I fråga om rekrytering av lärare för hemspråksundervisningen talar styrelsen för rekrytering av lärarkrafter från Finland. Sådan tjänstgöring i ett annat nordiskt land förmodas vara utvecklande och stimulerande för de berörda lärarna och berikande för skolverksamheten i övrigt. Språkförståelsen i Norden kunde enligt arbetsmarknadsstyrelsen ökas genom anordnande av studiecirklar i språk, där även avsnitt om resp. lands kultur ingår. Sådan verksamhet vore bra t. ex. för arbetsförmedlingens personal som kommer i kontakt med sökande till eller från andra nordiska länder och för lärare med elever från de andra länderna.

Konstfackskolan anser att "systerskolor" redan nu kan starta ett samarbete med utbildning av lärare och utveckling av undervisningsmetoder och läromedel, att en försöksperiod alltid måste finansieras över den nordiska kulturbudgeten och inte bli beroende av lokala högskolors ekonomi, att stöd till kvalificerade yrkesutövare som kan förmedla sitt kunnande är viktigare än stöd till "stora delegationer" samt att speciella utbildningar, t. ex. konservators- och fotografutbildning, kan ligga inom ramen för det nordiska samarbetet.

Musikhögskolan i Stockholm hänvisar till musikhögskolornas väl utvecklade samarbete, formaliserat i Nordiska konservatorierådet. Det saknas dock möjligheter att genomföra lärarutbyten under en längre period, minst 8–10 veckor. För närvarande är anställnings- och lönevillkoren så olika även inom Norden att utbyten är ytterst svåra att förverkliga på rimliga villkor för lärarna. Därför skulle ett tämligen blygsamt tillskott av nordiska medel kunna göra utbytesverksamheten möjlig utan personliga uppoffringar av de deltagande lärarna. Högskolan föreslår en utredning av formerna.

Regionstyrelsen i Umeå högskoleregion anför att det inom regionen finns ett samarbete inom ramen för Nordkalott-, Mittnorden- och Kvarkenområdet, vilket har gett goda erfarenheter, och anser att samarbetet bör kunna fördjupas såväl inom grundutbildningsområdet som för fort- och vidareutbildning. Samarbetet kan dels avse gemensamt utnyttjande av befintliga utbildningsplatser, dels utveckling och genomförande av nya utbildningar som tillgodoser nya, smala utbildningsbehov. Arbetet på att öka den nordiska språkförståelsen bör ges hög prioritet såsom varande grunden för fördjupat nordiskt samarbete på alla fält, även utanför kulturavtalets ramar.

Högskolan i Östersund är mycket positiv till förslaget om att underlätta ett gemensamt nordiskt utnyttjande av studieplatser och lärarkrafter, och menar att detta – ev. försöksvis – skulle kunna ske inom ramen för det etablerade Mittnordensamarbetet mellan högskolorna. Motiveringen här för ligger inte bara i övertygelsen om att detta skulle medföra kvalitativa fördelar, utan har även en grund i högskolans geografiska läge, på grund av

vilket avståndet till Trondheim understiger avståndet till regionuniversitetet i Umeå, vartill kommer att kommunikationerna västerut är bättre.

Högskoleutbildningen i Skövde stöder livligt tanken på att man i största möjliga utsträckning eliminerar formella och praktiska hinder som kan finnas för högskolelärare att fullgöra en del av undervisningsskyldigheten i ett annat nordiskt land. Högskolan förmodar att ett utbyte av lärare, exempelvis mellan små högskolor i Sverige och distrikthögskolor i Norge, i många fall kan vara mycket givande, liksom utbyte av erfarenheter på högskoleadministrativ nivå borde vara av värde.

Svenska kommunförbundet erinrar om att de senaste årens reformverksamhet på utbildningsväsendets område i Sverige har präglats av decentralisering av besluten om undervisningens organisation och användningen av anvisade resurser, vilket inneburit att olika projekt som prioriterats av t. ex. Nordiska rådet vid en lokal bedömning kunnat anses vara av mindre vikt än direkt konkret upplevda problem. Enligt förbundets uppfattning krävs det en betydande informationsinsats om ministerrådet avser att inrikta utvecklingsarbetet inom områden som ungdomsarbetslösheten och dess koppling till utbildning och arbetsliv, skolans organisationsutveckling och arbetsmiljö samt integration av specialundervisningens elever, så att det ger erfarenheter och stimulans för det nordiska samarbetet. Förbundet vill särskilt betona vikten av samverkan inom lärarutbildningsområdet.

Landstingsförbundet vill särskilt betona samarbetet med att försöka finna ändamålsenliga lösningar på ungdomsutbildningens förhållande till arbetslivet. Ett fortsatt nordiskt engagemang beträffande såväl generella rabatter på tåg-, buss- och flygresor som ett ökat nordiskt radio- och TV-samarbete bidrar enligt förbundet till att stärka bl. a. språkgemenskapen.

Svenska arbetsgivareföreningen framför en varning mot att likriktningen drivs för långt; problem kring utbytbarheten hos tentamina och examina kan lösas med speciella kompletteringar och tester, ofta i varje enskilt fall. Däremot är det enligt föreningens uppfattning väsentligt att behörighetsgivande utbildningar, t. ex. för elektriker, görs utbytbara.

Tjänstemännens bildningsverksamhet ansluter sig till uppfattningen om att Nordens folkliga akademi görs till ett centrum för utveckling av vuxenutbildningsprojekt, vartill det är önskvärt att dokumentation för olika kurser och konferenser sprids till alla medlemsorganisationer. Det är vidare önskvärt att verka för olika former av utbytesprogram för såväl lärare och elever som för cirkelledare och cirkeldeltagare. Eftersom ungdomar kan få stora rabatter på flyg- och tågresor, är det framför allt angeläget att skapa bättre finansieringsmöjligheter för den typen av projekt för vuxna.

Studieförbundet Vuxenskolan finner det vara något egendomligt med – om man har en strävan att öka språkförståelsen – det system, där man vid utsändningar i svensk TV av ett norskt eller danskt program har en textad översättning i bildrutan. Flera direkt sända program från grannländerna utan textad översättning skulle enligt förbundet vara ett verkningsfullt medel att öka språkförståelsen i Norden.

2.2.4 "Forskningsområdet"

2.2.4.1 Nordiska remissyttranden

NOMUS nämner som möjliga samarbetsområden inom musiken särskilt elektronmusiken och den musik som använder elektroniska hjälpmedel. NOMUS anser i fråga om kulturforskning att kulturpolitiska ändamål kan tala för att en ökad och koordinerad forskning på det allmänskulturella området koncentreras till att i detalj undersöka bakgrunden till redan konstaterade kulturvanor och kulturkonsumtion. Ett sådant nordiskt forskningssamarbete har praktisk betydelse också för ett bredare internationellt samarbete.

Nordens fackliga samorganisation betonar åtgärder för att underlätta forskarnas kontakter med arbetslivet, bättre utnyttjande av forskningsresultat och bredare forskarutbildning, samtidigt som organisationen understryker vikten av en demokratisering av forskningen och facklig medverkan i denna. Organisationen framhåller att flera olika nordiska samarbetsorgan är direkt engagerade i frågor som rör ökat nordiskt forskningssamarbete, varför samordningsmöjligheterna och relationerna mellan dessa och ett kommande forskningspolitiskt råd måste klargöras. De i ministerrådsförslaget angivna forskningsområdena är enligt organisationen väsentliga, men framstår som otillräckliga i ett större perspektiv. Hög prioritet bör enligt NFS ges forskarutbildning, näringslivets förnyelse och arbetslivsforskning samt hälso- och vårdforskning i vid mening. Vidare bör insatser för att stöda nordiskt forsknings- och utvecklingssamarbete inom områdena ekonomi, industri, energi samt arbetsmarknad och arbetsliv särskilt framhållas.

ABF i Norden förmodar att det under 80-talet kan bli aktuellt för folkbildningen och folkrörelserna att driva samnordisk forskning, varvid det kan vara särskilt intressant att belysa folkbildningens roll i ett allt mera kommersiellt och datoriserat samhälle.

Nordiska akademikerrådet menar att forskningssamarbetet kan utvecklas bl. a. genom att dokumentationen och informationen om forskningen i de nordiska länderna förbättras och genom att kommunikationen mellan nordiska forskare förbättras, vilket kan ske genom en förstärkning av sekretariatsfunktionen vid kultursekretariatet. Samarbetet mellan universiteten i Norden i fråga om forskarutbildning bör också utvecklas. I fråga om sambandet mellan nordisk och nationell forskningsprioritering, understryker akademikerrådet att en nordisk prioritering inte får innebära att nationella forskningsprojekt av betydelse skjuts åt sidan. Slutligen framhåller rådet att nordiska FoU-projekt som initieras av fackliga organisationer i större utsträckning än för närvarande bör kunna komma i fråga för ekonomiskt och annat stöd från kulturavtalets organ.

2.2.4.2 Danska remissyttranden

Fróðskaparsetur Føroya redogör för planer på norrøn kulturforskning i anslutning till Nordens hus på Färöarna. Det skulle vara fråga om nordatlantisk kulturforskning inkluderande Shetland, Orkney och Hebriderna. Det framhålls vidare att det är nödvändigt att färiska forskare får tillgång till utbildning i det övriga Norden.

Kultur- og Undervisningsdirektoratet vid *Grønlands Hjemmestyre* framhåller att Grönland i allra högsta grad har behov för ett samarbete av föreslagen art inom det humanistiska och samhällsvetenskapliga området. I gengäld kan Grönland på dessa områden erbjuda deltagande i jämförande undersökningar av inuitbefolkningars förhållande till europeisk civilisation.

Kommissionen for videnskabelige undersøgelser i Grønland ser positivt på ett intensifierat nordiskt forskningssamarbete, som bör syfta till att underlätta samarbetet mellan nordiska forskare, bl. a. genom samfält utnyttjande av existerande transportmedel, apparatur, fältstationer osv., i stället för mot en formalisering av samarbetet. Forskarutbildningen bör byggas ut genom att unga forskare bereds möjligheter att arbeta i de övriga länderna, också inom arktiska områden. På många håll i Grönland finns det möjligheter att avhålla fältkurser och fältsymposier inom områdena geologi, biologi och arkeologi. Möjligheterna att upprätta årliga nordiska exkursioner i stil med geoexkursionerna till Island bör övervägas. Nordiska exkursioner o.a. till Grönland kan bidra till att styrka förbindelserna mellan den nya grönländska styrelsen och det övriga Norden.

Grønlands geologiske Undersøgelse ger en redogörelse för nordiska geovetenskapliga aktiviteter, i vilka organet och dess medarbetare deltar.

Grønlands Fiskeriundersøgelser anser att det inte finns behov av ett särskilt nordiskt samarbete inom det aktuella forskningsområdet, eftersom detta inte ha någon naturlig nordisk avgränsning, utan har en bredare, internationell karaktär, vilket gör internationellt samarbete inom fiskeri- och havsforskning mer relevant.

Direktoratet for de videregående uddannelser anser det vara ändamålsenligt att i så hög grad som möjligt samordna anskaffning och utnyttjande av mycket dyr vetenskaplig apparatur i de nordiska länderna. Direktoratet föreslår en höringsplikt, i det fall att det tilltänkta inköpet av forskningsapparatur uppgår till ett belopp större än t. ex. 3 milj. dkr. Direktoratet förmodar att hela forskningsbudgeteringssystemet vid universitet och högre läroanstalter kan vara ett ämne värt att diskutera i ett nordiskt forum. Ändamålet med forskningsbudgeteringen bör bl. a. vara att skapa en mer tillfredsställande kommunikation om forskningens villkor i riktning mot beviljande myndigheter.

Forskningssekretariatet framhåller betydelsen av de nordiska forskarkurserna, men framhåller samtidigt svårigheterna med att införa ett samnordiskt meriteringssystem inom forskarutbildningen, samt att det knap-

past är behov av något sådant. Det är enligt sekretariatet vidare orealistiskt att förvänta sig att någon väsentlig del av det nuvarande nordiska samarbetet kan överföras till nationell finansiering, med mindre det sker en motsvarande överföring av medel från den nordiska budgeten till de nationella sektorsmyndigheterna. Sekretariatet är inte övertygat om att krav på överföring till nationell finansiering är det bästa medlet för att säkra sambandet mellan den nordiska och den nationella forskningsprioriteringen. Administrativa hänsyn synes tala för en nordisk finansiering av permanenta eller semipermanenta projekt, varemot nationell finansiering kan rekommenderas i fråga om mindre och kortvarigare samarbetsprojekt, vilka kan finansieras t. ex. via forskningsråden. I fråga om större investeringar i apparatur bör enligt sekretariatet alltid övervägas, om saken kan tänkas ha en nordisk aspekt. I så fall bör informationen lämnas till och begäras av relevant samarbetsnämnd eller relevant forskningsråd. Den ökade användningen av databaserade informationssystem ställer större krav på snabbt och effektivt framskaffande av dokumentation. Samarbetet mellan de nordiska forskningsbiblioteken bör därför styrkas och byggas ut, t. ex. i form av utarbetande av samnordiska databaserade bibliotekskataloger, i likhet med den nordiska samkatalogen över periodica, som är under uppbyggnad med stöd från NORDINFO. Man bör slutligen vara uppmärksam på att forskningsråden har en betydande erfarenhet av förmedling av forskningsresultat till offentligheten.

Forskningsbibliotekernes Fællesråd framhåller behovet av ekonomiskt stöd till driften av samnordiska projekt av bibliografisk art, t. ex. ADB-basen för periodica i nordiska forskningsbibliotek, eftersom NORDINFO i princip inte ger stöd till drift.

Det kongelige danske Videnskabernes Selskab påpekar att det ännu finns språkbarriärer mellan nordiska forskare, och framhåller att arbetet på att öka användningen av nordiska språk bör byggas ut. Sällskapet hänvisar till problemen med att upprätthålla s. k. små universitetsämnen i varje land och menar att en samnordisk planering av sådana ämnen kan skapa garanti för att det inom Norden finns sådana ämnen vid minst ett universitet. Frågan om finansieringen av samnordisk forskning är ännu olöst. För den händelse finansieringen skall ordnas på bekostnad av nationell forskning, krävs en noggrann värdering av ett nordiskt projekt i förhållande till den nationella forskningen.

Dansk idrætsforbund yrkar på nordiska medel för den del av idrottsforskningen som skall ske inom ramen för det nordiska forskningspolitiska rådet.

2.2.4.3 Finländska remissyttranden

Helsingfors universitet föreslår utbyte av lärare och studenter mellan nordiska universitet och högskolor, men påpekar att, för att sådant utbyte skall lyckas krävs tillräckligt stora stipendier för att attrahera högt kvalifi-

cerade forskare för, vilka också konkurrerande internationella projekt står öppna. En mer systematisk nordisk forskarutbildning är starkt beroende av särskilda nordiska medel. Också annat informationsutbyte än det databaserade bör intensifieras och samnordiska finansieringsbidrag bör beviljas nordiska tidskrifter och publikationsserier. Universitetet pekar också på annan typ av nordiskt samarbete än det som nämns i ministerrådsförslaget. Inom juridiska har sakkunniga och opponenter från annat nordiskt land anlåtats, liksom det även i viss mån anordnats licentiatsseminarier. Inom medicinen verkar sedan 1964 Nordiska federatoinen för medicinsk undervisning. I fråga om utnyttjandet av databanker anför universitetet att situationen inom medicinen för närvarande är relativt god tack vare möjligheterna att kunna anlita amerikanska databanker, vilket anses vara motivering för att inte utvidga de nordiska databankerna. Slutligen pekar universitetet på det intensiva nordiska samarbetet inom jordbruks- och skogsbruksforskningen.

Statens humanistiska kommission vid *Finlands akademi* påpekar att samarbetet på de humanistiska områdena huvudsakligen är av inofficiell art. Forskningsrådets nordiska samarbetsnämnd har brottats med finansieringssvårigheter, vilket lett till att samarbetet på många områden stannat. Samarbete på de humanistiska områdena leder knappast till besparingar i mark och penni, men väl till resursbesparingar. Viktiga forskningsuppgifter är de nordiska kulturkontakterna, forskning kring arbetslivet samt forskning kring kulturen och utbildningen utanför Europa. Slutligen föreslår kommissionen att det inrättas nordiska docentstipendier för äldre forskare och att antalet utbytesstipendier för unga forskare utökas.

Statens naturvetenskapliga kommission framhåller att nordiska projekt legat på en låg nivå i den mån man tillämpat nationella bedömningskriterier på dem. Detta problem kan enligt kommissionen lösas av forskningsrådets samarbetsnämnd, som från och med 1982 disponerar över nordiska planeringsmedel. Kommissionen varnar för att på nordiskt plan inrätta nya takorganisationer. I fråga om de nordiska forskarkurserna föreslår kommissionen permanenta kurser på några områden, vilka skulle kunna gälla de nordiska ländernas nordliga läge, samt frågor om glesbygder och utvecklingsområden. Ytterligare föreslås att samarbetet i fråga om anskaffning av dyr vetenskaplig utrustning intensifieras.

Också *statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission* aktualiserar frågan om dyr vetenskaplig utrustning och föreslår att det skapas ett system som gör det möjligt att tillsammans använda utrustningen. I fråga om forskarkurserna menar kommissionen att dessa skall administreras och finansieras av universiteten.

Statens samhällsvetenskapliga kommission anser för sin del att det enklaste och effektivaste sättet att främja samnordiska projekt är att förse deltagande högskolor, institutioner, organisationer och andra instanser med tillräckliga nationella medel för nordiskt samarbetet och de resor,

sammanträden, seminarier och projekt, som samarbetet förutsätter. Gemensamma forskningsprojekt är enligt kommissionen på många områden en viktig utgångspunkt för samarbetet, men kommissionen förhåller sig dock reserverat till tanken på särskilda nordiska insatsområden, och anser att bestämmandet av sådana områden inte utgör något väsentligt medel att öka det nordiska forskningsarbetet. Däremot skulle ökat samarbete på områden med resursproblem klart gagna forskningen i de deltagande länderna.

Statens teknologiska kommission menar att forskningsarbetet snabbast kan utvidgas genom ökade nordiska anslag till resor och seminarier. Kontinuiteten och långsiktigheten i samarbetet kan garanteras genom ett nordiskt program för forskarutbyte. Kommissionen framhåller betydelsen av samarbete kring anskaffning av dyr vetenskaplig utrustning och föreslår att det i Finland inrättas en nordisk vetenskaplig räknecentral utrustad med superdator.

Vetenskapliga samfundens delegation finner det vara svårt att koordinera finansieringen av nationell forskning och nordisk forskning. Därför borde finansieringsstödet till nordiska forskningsprojekt ökas, för att locka till sig tillräckligt med forskare. Forskningsrådets nordiska samarbetsorgan borde få större finansiella resurser, med hjälp av vilka också egentliga forskningsprojekt skulle kunna finansieras. Kommissionen önskar dock framhålla att samforskning inte alltid nödvändigtvis är den bästa lösningen. Kontakterna på forskningsområdet bör dock främjas, i synnerhet som sådana kontakter enligt kommissionen kan leda till gemensamma forskningsprojekt, såsom kalottforskning samt radioaktivitetsforskning inom sameområdet.

Finlands vetenskapliga bibliotekssamfund anför att frågan om i vilket omfång de nordiska länderna skall söka sig till internationella databaser och i vilket omfång som nordiska databaser skall utbyggas, allvarligt bör prövas. Samfundet anser att NORDINFO's fortbestånd bör garanteras och dess möjligheter att bedriva forskning och praktiskt pröva olika alternativ i fråga om de datorbaserade informationssystemen bör stödas.

Arbetsgivarnas i Finland centralförbund och *Affärsarbetsgivarnas centralförbund* framhåller betydelsen av ökad information om forskningsresultat till myndigheter och offentlighet, såväl på nationell som på nordisk nivå. Samarbetet mellan forskare och näringsliv bör enligt förbunden kraftigt ökas med motiveringen att forskningen till stora delar finansieras av företagsvärlden.

2.2.4.4 Norska remissyttranden

Det matematisk-naturvetenskapelige fakultet vid *Universitetet i Bergen* omtalar att fakulteten startar ett systematiserat forskarutbildningsprogram för doktorander. Utbildningsnivån är beroende av det som kan erbjudas i fråga om nya metoder etc. Därvid utgör de nordiska forskarkurserna en

viktig resurs, varför fakulteten ger stöd till samarbete kring forskarutbildningen. *Det samfunnsvitenskapelige fakultet* vid samma universitet ansluter sig till tanken på en koppling mellan den nordiska och den nationella forskningsprioriteringen, men framhåller vikten av att forskarnas egna värderingar av samarbetet och prioriteringar blir uppmärksammade. Vidare bör det nordiska forskningssamarbetet vara knutet till internationellt forskningssamarbete.

Norges tekniske høyskole anför att de nordiska tekniska högskolornas rektorer tagit initiativet till att utveckla nordiska tekniska forskarkurser som ett led i utbildningen av doktorander. Det är fråga om en försöksverksamhet med syftet att få till stånd ett bättre organiserat samarbete, och att dessa kurser skall betraktas som meritgivande kurser. Det är också meningen att kursprogrammet inom den ordinarie forskarutbildningen skall kunna utnyttjas i ett nordiskt sammanhang.

Hovedkomiteén for norsk forskning anser att särskild vikt bör läggas vid samarbete om anskaffande av dyr vetenskaplig utrustning och vid en ytterligare utbyggnad av samarbetet om forskarutbildning.

Rådet for humanistisk forskning, till vilket *Norges almenvitenskapelige forskningsråd* hänvisar, tar upp problemen med finansieringen av de fasta nordiska institutionerna och varnar för forskarflykt. Enligt rådet bör de fasta institutionerna därför prioriteras i högre grad. Information om nordiska forskningsresultat är också av betydelse som en förutsättning att öka intresset för nordiska aktiviteter och på lång sikt stärka det nordiska kultursamarbetet.

Norges teknisk-naturvetenskapelige forskningsråd är engagerat i tillämpat tekniskt FoU-samarbete genom NORDFORSK och Nordiska industrifonden, och antar att detta samarbete faller utanför det föreliggande ministerrådsförslagets ram. Rådet påpekar att nordiskt FoU-samarbete kräver en relativt betydlig insats för att bli effektivt och framhåller att den s. k. AC-modellen (Action Concertée) har gett goda resultat. Modellen bygger på nationell finansiering och organisering av det enskilda landets forskning, men med en nordisk överbyggnad i form av koordinerings- och mötesverksamhet, som tillvaratas av ett samfällt finansierat nordiskt sekretariat.

Norsk arbeidsgiverforening finner det vara oklart hur mycket som kan vinnas på ett nordiskt samarbete om förmedling av forskningsresultat. Föreningen förmodar att det nordiska inte kan skiljas från det internationella. Föreningen anser att samarbetet bör ske genom en samordnad eller gemensam anknypning till internationella databaser.

Norsk lektorlag betonar vikten av att den nordiska forskarutbildningen ingår som en naturlig del av universitetens utbildning. Det bör läggas särskild vikt vid sambandet mellan forskarutbildning och lärarutbildning.

2.2.4.5 Svenska remissyttranden

Kungl. biblioteket understryker det viktiga i att sörja för en medelstilldelning till NORDINFO, som möjliggör att organet genom sin bidragsgivning kan uppnå styreffekter av praktisk betydelse åtminstone inom vissa väsentliga samverkanssektorer. Den finansiella ramen måste göras så vid att den ger utrymme till att på längre sikt fullfölja framgångsrika projekt stundom under operativa former. Det krävs slutligen tillfredsställande sekretariatsresurser som medger en aktivare och bredare bevakning än hittills av den nordiska utvecklingen inom NORDINFO's ansvarsområde. I fråga om bokutlåning understryker biblioteket att samarbetet inte kan begränsas till metodfrågan, utan att den också måste gälla den faktiska verksamheten, t. ex. fjärrlånetrafiken. Den svenska högskolans nu tillämpade budgetsystem tenderar att ha en återhållande effekt på fjärrlånesamarbetet, även inom landet. Biblioteket understryker vikten att nationella särlösningar på olika delområden uppmärksammas, så att deras eventuella negativa effekter för det nordiska samarbetet kan neutraliseras genom lämpliga åtgärder. Inte heller i fråga om det teknologiska samarbetet på biblioteksområdet kan samarbetet begränsas till metodfrågor, anser biblioteket och hänvisar till en databas med en nordisk samkatalog över periodica. Samarbetet på nordisk nivå bör, utöver de rent samnordiska projekten och de i och för sig viktiga metodfrågorna, också gälla de rent praktiska åtgärder som krävs för att möjliggöra resp. underlätta utnyttjandet av nationella databaser över de nordiska landgränserna. Om samverkan inte kan ökas, medför detta stora risker för onödiga parallella utvecklingsprojekt, obehövligen dubbleringar av inköp av vissa typer av utländsk litteratur osv., som tillsammans taget kan få betydande ekonomiska konsekvenser.

Lunds universitet hälsar med tillfredsställelse förslaget om att bygga ut tillfälliga nordiska forskarkurser till ett systematiskt samordnad forskarutbildning vid de nordiska universitet.

Regionstyrelsen i Umeå högskoleregion pekar på värdet av samarbete kring datorbaserade informationssystem samt samarbete kring forskningsinformation till nyttjare och allmänheten.

Högskolan i Östersund framhåller betydelsen av ett optimalt resursutnyttjande, inte bara inom smala forskningsområden, utan även inom för de nordiska länderna gemensamma problemområden, som den för högskolan mycket intressanta glesbygdsproblematiken.

Forskningsrådsnämnden understryker att en finansiering av forskning med särskilda nordiska medel inte behöver stå i motsättning till ambitionerna att forskning skall stå i samklang med nationella prioriteringar. Nämnden anser att särskilda nordiska medel i sig innebär en rad fördelar om man vill aktivt främja ett nordiskt forskningssamarbete. Nämnden framhåller den potential för samarbete som ligger i gemensam nordisk forskarutbildning, och att ett ökat samarbete direkt mellan universiteten i detta sammanhang är angeläget. Inför tanken på särskilda nordiska datori-

serade informationssystem rörande forskningsresultat markerar nämnden stark skepsis.

Statens ungdomsråd finner forskningen om barn- och ungdomskulturen vara särskilt angelägen och anser det också viktigt att få till stånd praktiska, konkreta åtgärder baserade på forskningsresultat som redan finns, inte minst åtgärder inom barn- och ungdomskulturen utifrån socio-ekonomiska aspekter.

Vetenskapsakademien framhåller att forskningen är internationell inom de naturvetenskapliga områdena, vilket bl. a. innebär att standardkraven preciseras av det internationella vetenskapliga utbytet och att det naturliga samarbetet sträcker sig långt utanför Nordens gränser. Bland områden lämpade för samarbete nämner akademien de bio- och geovetenskapliga områdena på grund av likartade naturförhållanden i de nordiska länderna. Dessutom nämner akademien miljömedicinska området, frågor som rör dels sambandet mellan miljö och förekomsten av missbildningar, dels möjligheterna att nedbringa frekvensen av olika missbildningar genom förbättringar av miljön för gravida kvinnor. Mycket önskvärt enligt akademien vore om forskning i sådana frågor kunde genomföras på internordisk bas i ett eller flera u-länder. Bland övrigt nordiskt samarbete, som akademien anser värt att utveckla, nämns de gemensamma akademisymposierna samt akademiernas samarbete vid utgivningen av tidskrifter. Akademien framhåller slutligen den helt unika vetenskapliga kompetens som finns samlad i de enskilda akademierna och som borde utnyttjas vid utformandet av nordiska forskningsprogram.

Enligt *Landstingsförbundets* uppfattning får ett ökat forskningssamarbete inte ske till priset av att övriga internationella kontakter försvagas.

Svenska arbetsgivareföreningen anger motiv för ett utvidgat nordiskt forskningssamarbete: knappa resurser i små länder, utveckling av en nordisk näringspolitik, den nordiska arbetsmarknadens krav på utbyte av personkompetens, vilket aktualiserar att forskarutbildning och väsentligare resurser ses som en gemensam nordisk potential. Nordiskt informationsutbyte om pågående forskning, uppnådda resultat och lokala forskningsresurser samlas i en clearingcentral och utbytet kan ske genom symposier ämnesvis.

Konstfackskolan anser att forskningen på det allmänskulturella området är ytterst blygsam sett i förhållande till den totala volymen av forskning inom Norden, varför man i fortsättningen bör sträva till att tillgängliga nationella och nordiska resurser i ökad utsträckning kan frigöras även för forskningsbehov på detta fält. Det är också angeläget att resultaten från forskning på det allmänskulturella området blir presenterade och ställda till förfogande för det praktiska kulturarbetet, varför det kommer att finnas stor behov av konferenser, seminarier, symposier och publikationer. Konstfackskolan är speciellt intresserad av den forskning som kallas konstnärligt utvecklingsarbete, inom vilket nordisk samverkan skulle ge ökad kvalitet och aktivitet över hela området.

2.2.5 "Allmänskulturella området"

2.2.5.1 Nordiska remissyttranden

Rådgivande kommittén för allmänskulturell verksamhet (RKK) anser att erfarenheterna från 1970-talet visar att ett kulturprogram ständigt bör förtydligas och bearbetas, och menar att detta måste vara arbetsmetoden för 1980-talets nordiska kultursamarbete. Detta är enligt RKK viktigt inte minst mot bakgrund av den accepterande medieutvecklingen och den hotande kommersialiseringen av fritiden. RKK anser att ministerrådsförslaget ger en god grund för nordiskt kultursamarbete under 1980-talet, men påpekar att förslaget fordrar en detaljering och prioritering. För egen del önskar RKK arbeta vidare bl. a. på följande områden: barnkultur, kulturindustri och kulturens kommersialisering, etniska och andra minoritetsgruppers kulturella situation, utvärdering av kulturbudgeten med hänsyn bl. a. till kulturinstitutionernas ställning samt den fysiska miljöns utformning och påverkan på människors trivsel och tillvaro.

NOMUS anser att nordiska stödordningar bör primärt användas till att finansiera själva aktivitetens/projektens innehåll. Transportutgifterna är höga, vilket bör observeras av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Om efter genomförd försöksordning ett lyckat projekt inte kan permanentas på den nordiska kulturbudgeten, bör möjligheten till stöd, helt eller delvis, över nationell budget undersökas, eventuellt så att projektet finansieras av offentlig institution eller någon privat organisation. *NOMUS* anser att det inte i större omfattning är möjligt att igångsätta nya eller att intensifiera existerande nordiska samarbetsprojekt, med mindre medel står till buds (nordiska eller nationella, statliga eller kommunala eller privata). Det är samma svårigheter vid utgivning av noter och fonogram som vid utgivning av böcker o. a. Ekonomiskt stöd och presentation i radio/TV är av väsentlig betydelse för att nordisk musik och nordiska musiker skall kunna presenteras på skiva. I fråga om musikpriset påpekas att det är utomordentligt betydelsefullt att föreslagna verk finns utgivna som notskrift eller som fonogram, varvid det bör eftersträvas att utgivningen är samtidig med prisutdelningen. *NOMUS* erinrar om att t. o. m. prisbelönda verk ännu inte har givits ut på skiva.

Nordens fackliga samorganisation (NFS) tar fasta på förslaget till stöd för blott den innehållsliga delen av olika projekt och finner det inte vara klargjort vad som egentligen avses. *NFS* förmodar att det kan betyda att ett kultursamarbete som utgår ifrån folkrörelserna inte längre skall kunna erhålla stöd för rese- och uppehållskostnader. Denna del av ministerrådsförslaget motverkar enligt *NFS* direkt strävandena till ett ökat nordiskt mellanfolkligt kultursamarbete, varför den inte kan bilda utgångspunkt för prioriteringarna inom ramen för det allmänskulturella samarbete i Norden under 1980-talet.

ABF i Norden förklarar sig vara klart medveten om att den ekonomiska situationen inte medger några genomgripande ökning av de ekonomiska insatserna, men anser att det även med en måttlig ökning av den nordiska kulturbudgeten, kombinerat med en omprioritering, finns möjligheter att bredda och förankra samarbetet, om bara folkrörelsernas och folkbildningens betydelse för att nå ut på bredden och engagera eftersatta grupper erkänns, och folkrörelserna ges ett större ansvar för att självständigt utforma sin verksamhet. Organisationen har valt att begränsa sig till några områden: uppföljning och vidareföring av lyckade projekt som redan genomförts, större möjligheter att engagera medlemsorganisationerna i för dem viktiga frågor, kraftig utbyggnad av det regionala och lokala samarbetet, läger, alternativ semester och resor, ökad satsning på utbildning och information om grannländerna och om det nordiska samarbetet, inklusive materialproduktion, kulturarrangemang, såsom kulturdagar för olika yrkesgrupper, turnéer med både musik- och teatergrupper samt förnyelse och utveckling.

De nordiska filminstituten hänvisar till stödordningen för spridning av nordiska filmer i Norden, vilken även har möjliggjort framstötningar utanför Europa i form av filmveckor bl. a. i USA 1980, i Japan 1981 och i Australien i mars 1983. Av betydelse har också varit nordiska festivaler med barn- och vuxenfilm. I fråga om ett eventuellt nordiskt filmpris framhåller institutet att priset inte nödvändigtvis behöver vara av ekonomisk karaktär, utan att ett sådant kunde ha formen av ett konstverk, en plakett eller liknande.

Nordiska nykterhetsrådet (NNR) delar uppfattningen om att de medel som finns inom de nordiska stödordningarna bäst kommer till användning om de inte används till resekostnader, när det gäller stora delegationer av nordiska deltagare, utan till verksamhetsinnehåll, men förmodar att en sådan uppfattning kommer att hämma folkrörelsearbetet och då i synnerhet barn- och ungdomssektorn.

Handikapporganisationernas nordiska råd anför att handikapprörelsen kämpar för att ta igen alla de "förlorade år", då den tekniska utvecklingen gått snabbt, då anpassningen av kulturutbudet till olika handikapp stått relativt stilla. Det finns enligt rådet för närvarande möjligheter att på ett naturligt sätt integrera handikappfrågorna i utvecklingsarbete.

Föreningarna Nordens ungdomsrepresentantskap hänvisar till ett yttrande av de politiska ungdomsförbundens nordiska samarbetsorgan, vilket överlämnats till Nordiska rådets kulturutskott under 30:e sessionen 1982. Enligt yttrandet utgör det projekt- och organisationsstöd som vart år beviljats de olika barn- och ungdomsorganisationerna via den s. k. ungdomsbeviljningen själva grunden för organisationernas verksamhet. Konsekvensen av att stödet för resor och uppehälle eventuellt faller bort blir att aktiviteten drastiskt sjunker.

2.2.5.2 Danska remissyttranden

Statens Filmcentral anför i fråga om videogramdistribution att man nyligen startat en distributionsordning som för närvarande omfattar ca 80 kortfilmer på videokassett, sammanlagt 1315 stycken. Centralen förmodar att ett sådant system skulle kunna utnyttjas på nordiskt plan. Centralen riktar vidare uppmärksamheten på vikten av produktion av kortfilmer om nordiska ämnen. Det kunde årligen avsättas 1–1,5 milj. dkr till produktion av 2–3 filmer om nordiska ämnen. Produktionsansvaret borde rotera mellan ländernas statliga filminstitutioner. Statens Filmcentral föreslår också att man genom redigering sprider kortfilm på 16 mm av upplysande och konstnärlig karaktär till de övriga nordiska länderna. Filmcentralen kunde tänka sig att för ca 0,5 milj. dkr medverka till redigering och utsändning av 5–10 nordiska kortfilmer i Danmark.

TV-programdirektørembedet vid Danmarks radio anför i fråga om språkförståelse och TV att bolaget sänt några norska och svenska program textade på ursprungslandets språk, varje gång med starka tittarreaktioner som följd, vilka orsakades av språksvårigheter och hörselskadades behov av textning till danska. I fråga om distribution av videogram anför bolaget att det knutit kontakter till de nordiska systerorganisationerna med hänsyn till utväxling av erfarenheter etc. När det gäller utveckling av Nordvisions-samarbetet pekar bolaget förutom på programsamarbete, dessutom på erfarenhetsutväxling och koordinering av strävandena inom teknisk utveckling, personalutbildning, ekonomi och annan form av administration. Det har under senare år skett en ökning i antalet nordiska samproduktioner, och med ökade resurser kommer det att bli möjligt att lösa samproduktionsuppgifter, särskilt inom fiktionsområdet. De ekonomiska barriärerna har på senaste tid i många fall förhindrat att programserier av fiktiv karaktär med stor publikattraktion kunnat ställas till förfogande för de övriga nordiska TV-bolagen. Danmarks radios konklusion är att det inom ramen för existerande sändningstid i det danska enkanalssystemet knappast är möjligt eller ändamålsenligt att öka antalet nordiska program väsentligt över nuvarande nivå.

Foreningen af danske Videogramdistributører opponerar sig kraftigt mot påståendet i ministerrådsförslaget om att de former som videogramdistributionen hittills har tagit ger anledning till allvarliga bekymmer i alla nordiska länder. För Danmarks vidkommande är situationen enligt föreningen den att distributionen kommit in i fasta former reglerade av avtal mellan distributörer och detaljhandlare, att marknaden sanerats från så kallade piratkopior, att videogramdistributörerna sätter ut samma censurkännetecken på kassetterna som används vid offentlig förevisning av film, att det samlade videogramutbudet för närvarande i huvudsak har samma kvalitet som utbudet av film på biografteatrarna, att dansk film utgör en icke obetydlig och samtidigt starkt efterfrågad del av videogramutbudet samt att utbudet av barnfilm och familjefilm på videogram på senaste tid starkt har ökat.

Ritzaus Byrå instämmer i att samarbetet på medieområdet är av central betydelse för det allmänskulturella samarbetet, men finner det viktigt att de föreslagna satsningarna på TV-området kompletteras med skriven information. Byrån nämner den i oktober 1982 startade nyordningen med nordiska korrespondenter på alla byråer. Nyhetsbyråerna har också genom utväxling av kulturartiklar medverkat till att kännedom om kulturlivet i de nordiska länderna har ökat och uttalar en formodan att ett ökat utbud av kulturstoff i tryckta medier om nordiska ämnen kan framkalla ett starkare intresse för teater, konst och litteratur i de nordiska länderna.

Akademiet for de skønne Kunster, Akademiraadet framhåller att samarbetet inom bildkonst och arkitektur bör koncentreras till skapande konstnärlig verksamhet och ge bildkonstnärer och arkitekter möjlighet till att presentera deras arbeten för en större nordisk publik. Akademin hänvisar till sitt förslag från mars 1982 om instiftande av nordiska pris inom bildkonst och arkitektur och underkänner ministerrådets tanke om ett pris att utdelas i rotation på ett visst område varje år. Motiveringen är att alltför många delområden kan önska bli ihågkomna, varvid ändamålet förflyktigas.

Kassetteudvalget varnar för att den mekaniserade massproduktionen blir mer och mer dominerande och att utländska produktioner gradvis kväver nordiska rättigheter. Vid sidan av stöd till nordiska produktioner av fonogram- och videogram osv. finns det behov av att skapa förbättrade villkor för den levande konsten, som fortsättningsvis bör uppfattas som central kulturfaktor och utan vilken det i framtiden inte är möjligt att rekrytera nya generationer av autorer och utövande konstnärer. Udvalget understryker samtidigt att varje stöd måste baseras på det upphovsrättsliga systemet och att stödgivaren måste acceptera upphovsmannens ensamrätt till sitt verk.

Danmarks Turistråd saknar rese- och turistområdet i ministerrådsförslaget och pekar på några konkreta samarbetsmöjligheter: forskning och facklig kommunikation, information till allmänheten, utveckling av rabattsystem, specialturism.

Dansk Folkeoplysnings Samråd efterlyser en förstärkt insats inom kulturforskningen i samarbete med kulturorganisationerna. Samrådet finner det inte orimligt att man satsar nordiska medel på det innehållsmässiga i samarbetsprojekten, men finner skäl att varna för en radikal ändring av gällande nordisk praxis. Motiveringen är att nationella medel för utvecklingsarbete ofta beviljas under förutsättning att blott mycket begränsade medel används till täckning av rese- och administrationskostnader. Konsekvensen av en ändring härvidlag kunde vara att samnordiskt projektarbete ytterligare försvåras eller i värsta fall omöjliggörs.

2.2.5.3 Finländska remissyttranden

Finlands filmarkiv hänvisar till de nordiska filmarkivens samarbete inom distributionen. Viktigt för samarbetet har varit de personliga kontakterna, informationskontakterna och utbildningssamarbetet. På det internationella planet har filmarkiven samarbetet inom ramen för FIAF och därvid samfält utarbetat den nordiska delen av en omfattande filmhistoria för hela världen. Finlands filmarkiv har inom ramen för sin egen visningsverksamhet haft serier med nordiska filmer. Med utgångspunkt i finländska filmveckor i utomnordiska länder föreslår arkivet att det arrangeras gemensamma nordiska filmveckor utanför de nordiska länderna.

Centralen för turistfrämjande menar att förslaget om nordiskt kultursamarbete på 1980-talet bör innehålla åtminstone en hänvisning till turismen som ett effektivt medel att främja kulturutbytet. En ökad internordisk turism leder även till bättre lönsamhet för evenemang inom kultursektorn.

Ålands landskapsstyrelse framhåller att särskild hänsyn måste tas av Nordiska rådet till de självstyrande områdena när det gäller utlokalisering av kulturinstitutioner och nordiska kulturpris. I fråga om resandet av olika dignitet anser landskapsstyrelsen att det för längre resor till möten inom det allmänskulturella samarbetets ram bör kunna utgå nordiska medel. Rent generellt önskar landskapsstyrelsen framhäva att de självstyrande områdenas deltagande i kultursamarbetet är nära anknutet till områdenas representation i de olika samarbetsorganen.

Finlands filmstiftelse framhåller att utvecklingen på medieområdet ställer väsentliga krav på utvecklingen av det nationella filmutbudet. Stiftelsen anser att ansvaret för utvecklingen av filmutbudet vilar inte bara på de olika länderna och regeringarna, utan också på distributörerna, framför allt TV-bolagen. Enligt stiftelsens uppfattning kan filmens ställning på nationellt plan inte tryggas, utan att TV-bolagen förpliktas att sköta uppgiften. Om den inhemska filmen uppnår stark ställning, skulle detta skapa gynnsamma utvecklingsförhållanden, även mellan TV-bolagen i de olika nordiska länderna. Under sådana förhållanden vore det också motiverat att utöka den gemensamma produktionen av nordiska filmer med stöd av medel över den nordiska kulturbudgeten och av medel från TV-bolagen.

Finlands kritikerförbund framhäver särskilt betydelsen av stöd till nordisk filmdistribution och nämner den finländska filmklubben Walhallas banbrytande insats på området. Under 80-talet måste det tryckta ordet prioriteras. I fråga om de nordiska prisen anmäler förbundet avvikande åsikt i förhållande till ministerrådsförslaget och anser att priser inte tjänar sitt ändamål. Förbundet uttrycker farhågor för att kultursekretariatet skall byråkratisera det nordiska kulturlivet och önskar en ökad insyn och ett medbestämmande genom delegering av väsentliga frågor till sådana sakkunnigorgan, vilkas utlåtanden sedan faktiskt beaktas. Förbundet uttrycker vidare sin oro över den ständigt ökande volymen av bundna budgetanslag. Slutligen understryker förbundet angelägenheten av en samordning

av den nordiska representationen utanför Norden och inom kulturorgan under UNESCO.

Finlands bildkonstorganisationers förbund föreslår distributionsstöd för kulturtidskrifter och samarbete mellan sådana. Förbundet förenar sig helt om tanken på att nordiska medel bör användas för den innehållsliga delen av projekt och inte för rese- och uppehållskostnader. Förbundet finner vidare att inrättandet av ett nordiskt bildkonstpris är helt på sin plats.

Teaterarbetarnas samorganisation i Finland anser att man måste ta hänsyn till att små kulturorganisationers medel ofta inte förslår till att sända ens en enda deltagare till möten, varför sådana organisationers representanter borde garanteras möjligheter att delta i viktiga nordiska arrangemang. Organisationen anser slutligen det vara behjärtansvärt att också teaterområdet får sitt eget nordiska pris.

Finlands tonsättares internationella upphovsrättsbyrå (Teosto) understryker vikten av att de upphovsrättsliga frågorna löses som en förutsättning för att det nordiska kultursamarbetet skall kunna utvecklas.

Finlands svenska författareförening anser att det faktum att de nordiska produktionerna i allt högre grad tenderar att konkurreras ut av internationella dussinprodukter borde ägnas en betydligt större uppmärksamhet av de nordiska samsamarbetsorganen, de nordiska ländernas radio- och TV-bolag samt konstnärorganisationerna. Föreningen finner det vara värt att undersöka förslaget om ett nordiskt barnbokspris närmare, eftersom ett sådant pris skulle vara ägnat att höja barnbokens status och även locka andra författare än de professionella barnboks författarna att skriva för barn. Däremot skulle ett roterande pris stöta på så många praktiska svårigheter att det knappast skulle ha den åsyftande verkan att öka intresset för de andra nordiska ländernas kultur.

Finlands riks idrottsförbund finner att stödet till nordiskt idrottssamarbete inte utvecklats på önskat sätt: det är för närvarande 0,3 milj. dkr, medan enbart Island ansökt om 3,6 milj. dkr för deltagande i det nordiska idrottssamarbetet 1982. Stödet till nordiskt idrottssamarbete är för idrottsorganisationerna i Finland av särskilt stor betydelse på grund av de långa reseavstånden.

Finlands svenska centralidrottsförbund anser att stora delegationer från vart och ett av de nordiska länderna i görligaste mån bör undvikas och rekommenderar ett samgående som en möjlighet att nedbringa kostnaderna. Förbundet anser dock att den nordiska representationen bör få alla sina kostnader erlagda.

Finlands kommunförbund hänvisar till att det på film- och TV-området under en längre tid utförts ett gott nordiskt samarbete. Förbundet anser det vara viktigt att utvidga samarbetet till att omfatta även videoproduktion, varvid som motvikt till ett kommersiellt utbud ett alternativt utbud borde utvecklas.

Centralkommissionen för konst förenar sig helt om uppfattningen att nordiska medel bör användas enbart för den innehållsmässiga delen av projekten och inte för stora delegationers rese- och uppehållskostnader. Strävan att i mindre grad binda resurserna och öka rörligheten är enligt kommissionen ytterst väl motiverad. Kommissionen anser likväl att vissa konstnärligt högtstående nordiska projekt, såsom den nordiska textiltrienalen och de nordiska tävlingarna för unga dansare fortgående borde kunna stödjas med samnordiska medel. Centralkommissionen framhåller slutligen att inrättandet av ett nordiskt bildkonstpris, vid sidan av de redan existerande nordiska priserna, är i högsta grad motiverat.

Samverkande bildningsorganisationerna påpekar att resekostnaderna för deltagare från Finland bildar den största utgiftsposten och utgör det svåraste hindret för deltagande i nordiskt samarbete. Därför borde ökade medel till resor ställas till förfogande, så att alla nordbor blir likställda med avseende på deltagandet.

Finlands dramatikerförbund anser att ersättningar till upphovsmännen inom ramen för samarbetet på radio- och TV-området bör utgå i enlighet med sändarlandets tariffer. I fråga om videogram anser förbundet att de upphovsrättsliga frågorna bör lösas på samma sätt i de nordiska länderna. Förbundet föreslår ett särskilt nordiskt dramapris. Slutligen fäster förbundet uppmärksamhet vid harmonisering av de upphovsrättsliga frågorna, utbildning, betydelsen av översättningar och tolkning i det nordiska kultursamarbetet.

Finlands filmkammare välkomnar varje åtgärd som är ägnad att befrämja filmutbytet mellan de nordiska länderna. I fråga om samnordisk filmproduktion rekommenderar filmkammaren försiktighet, för att därigenom undvika dyra och ofta mindre resultatrika lösningar, som ofta drabbar internationella projekt. Ett bättre alternativ skulle enligt filmkammaren vara en gemensam produktionsfond för nordiska filmer för finansiering av rent nationella filmprojekt.

Finlands svenska ungdomsförbund anser att ett samarbete som skapar personliga kontakter som sedan återspeglar sig på andra nivåer ofta är att föredra framom ett samarbete baserat på officiella delegationer och seminarier på politisk och administrativ toppnivå. Förbundet framhåller vikten av samarbete på amatörteaterområdet och pläderar för tillräckligt stöd för kurs- och turnéverksamhet.

Vetenskapliga samfundens delegation rekommenderar samarbete på videogramområdet för spridning av vetenskaps- och kulturprogram.

2.2.5.4 Norskt remissyttrande

Norges idrettsförbund opponerar sig mot att idrottsarbetet inte nämns särskilt i ministerrådsförslaget. Förbundet påpekar att rese- och uppehållsutgifterna är en långt större ekonomisk belastning i nordisk idrottsutväxling än den innehållsmässiga sidan. Detta gäller inte minst

utväxlingen med och mellan de så kallade utkantsområdena Island, Färöarna och Grönland.

2.2.5.5 Svenska remissyttranden

Kulturrådet anför i fråga om forskning inom det kulturpolitiska området att rådet nyligen avslutat en översyn av sina insatser och diskuterat planer för framtiden. Rådet finner dock att ett nordiskt samarbete försvåras av att det saknas samarbetspartner med liknande uppgifter som kulturrådet i de andra nordiska länderna. Rådet ser möjligheter till ett idé- och erfarenhetsutbyte t. ex. omkring de centrala frågorna om kulturkommersialismen. I fråga om de nordiska stödordningarna frågar sig kulturrådet om den nordiska aspekten kan hävda sig mot alla eftersatta behov i den nationella kulturbudgeten. Rådet påpekar att det är därför som det är så angeläget att förankra de nordiska projekten på helt annat sätt än f. n. i ett nationellt kulturpolitiskt arbete. Rådet påpekar att vissa stödordningar som t. ex. det s. k. nabolandsstödet inte fungerar särskilt väl. Kulturrådet instämmer i behovet av informationsutbyte i fråga om bokutgivning, biblioteksfrågor och pressdistribution och anför att problemet närmast ligger i hur det erfarenhetsutbyte som normalt förekommer i en utredningsfas skall kunna följas upp i det löpande arbetet. En förutsättning för att samarbetet på medieområdet skall fungera är en vardaglig samverkan inom olika sektorer, vilket inte är fallet i dag. Slutligen anser kulturrådet att det kan diskuteras i vad mån priser är ett lämpligt sätt att stimulera den kulturpolitiska utvecklingen och anför att man på nationellt plan i Sverige söker komma ifrån den typen av insatser. Rådet förmodar dock att formen är lämplig för att öka kunskapen om vad som händer i grannländerna.

Regionalstyrelsen i Umeå högskoleregion instämmer i vikten av ökat nordiskt samarbete inom radio- och TV-området, kring videogram, film och böcker, och framhåller att insatser som riktar sig till barn och ungdom bör prioriteras. Med hänsyn till att resekostnaderna ofta utgör det största hindret för ökade nordiska kontakter anser styrelsen att särskilda åtgärder bör vidtas för att underlätta resor mellan de nordiska länderna. De nordiska medlen skall vara rörliga, inte utnyttjas för reguljär verksamhet och endast i undantagsfall täcka resekostnader. Dessa medel bör kunna användas bl. a. till stöd åt nordiskt kulturutbyte mellan körer, teatrar, musikgrupper, folkdansgrupper m. m.

Statens ungdomsråd finner att förslaget om att medel ur nordiska stödordningar inte skall få användas till rese- och uppehållskostnader skulle få mycket ogynnsamma konsekvenser inte minst för ungdomssamarbetet i Norden och motsätter sig därför kraftigt en sådan utveckling. Rådet delar inte uppfattningen att TV-samarbetet är det mest verkningsfulla redskapet för att öka den nordiska kunskapen, utan framhåller åtgärder inom förskola, skola och vuxenutbildning, ökat utbyte för musik, film, teater etc. samt en rejäl satsning på föreningslivet.

Svenska bokförläggareföreningen anför i fråga om metoder för att stimulera bokutgivning, bokförsäljning och bokutlåning att för svenskt vidkommande i första hand den s. k. norska modellen varit föremål för ingående studier av statliga utredningar inom litteraturområdet. Statsmakterna har emellertid valt att i annan ordning och i mer begränsad omfattning lämna stöd till bokbranschen. Föreningen framhåller att den år 1975 inrättade nordiska stödordningen för översättning av litterära verk från ett nordiskt språk till ett annat fungerar väl. Stödet är till sin omfattning väl avvägt och det möjliggör samt stimulerar till att utgivning av grannländernas litteratur sker i större omfattning än vad som skulle ha skett utan detta stöd. Föreningen finner det i och för sig beklagligt att man i de nordiska länderna ogärna läser litteratur på grannländernas språk, men konstaterar att förhållandet i detta avseende skiljer sig något i de olika länderna, sålunda att utbudet och försäljningen av svensk originallitteratur är relativt god i norska boklådor, medan originallitteratur på grannländernas språk är svåråtkomlig i Sverige.

Svenska kommunförbundet framhåller betydelsen av att samarbetsinitiativ är nationellt förankrade och anser att detta visar på rimligheten av att vissa medfinansieringskrav bör kunna ställas, för att stöd från den nordiska kulturbudgeten skall ges.

Landstingsförbundet betonar det viktiga i att den kulturella verksamheten för barn beaktas inom alla delar av det allmänkulturella området. Därutöver vill förbundet lyfta fram behovet av ett nordiskt kulturellt samarbete vad gäller den samlade mediepolitiken. Ett ökat nordiskt samarbete på det mediepolitiska området kan bli ett verksamt medel för att balansera den starka internationella och ofta enkelriktade kulturpåverkan som annars kan bli följden av utvecklingen inom området.

Sveriges riksidsrottsförbund anser att de nordiska stödordningarna i form av resebidrag har omistligt värde, i synnerhet för organisationer och individer från utkantsområdena inom Norden, men också för andra, eftersom avståndet begränsar andra nordiska länders besök i utkantsområdena. Förbundet pekar på att stödet till idrottssamarbetet år 1982 uppgår till 0,3 milj. dkr., medan det enbart från Island föreligger ansökningar på 3,6 milj. dkr. avseende omkostnader för tävlingsutbyte, läger, kurser, konferanser m. m.

Tidningarnas telegrambyrå pekar på behovet av att komplettera satsningen på radio- och TV-förmedlad nordisk kultur med artiklar och tryckt information om dessa program. Under en längre tid förmodas det finnas behov att sätta in nordiska författare, artister och andra kulturarbetare i sitt sammanhang i hemlandet och att genom bakgrundsartiklar och presentationer i grannländernas press stimulera intresset för dem. Ett ökat utbyte av dags- och veckopressorienterat kulturstoff mellan de nordiska länderna skulle kunna föda ett starkare intresse för nordisk teater, konst och litteratur.

Tjänstemännens bildningsverksamhet erinrar om att studieförbundens bidrag för anordnande av kulturprogram får användas även för medverkande från andra nordiska länder, men att sådana inte anlitas särskilt ofta på grund av resekostnaderna. Ett särskilt ekonomiskt stöd skulle avsevärt kunna bidra till att förbättra ett nordiskt kulturbyte. Det är enligt förbundet önskvärt att planmässigt stöda ledarutbildning och metodutveckling och uppnå en ökad rörlighet i användningen av resurserna. Förbundet rekommenderar att undersöka möjligheterna att t. ex. sprida Litteraturfrämjandets utgivning av "En bok för alla" till samtliga nordiska länder. Förbundet finner förslaget att inrätta ett nordiskt kulturpris som i rotation utdelas på ett visst område varje år vara mycket tilltalande.

Studieförbundet Vuxenskolan delar uppfattningen att kulturforskning är väsentlig, men efterlyser i sammanhanget praktiska, konkreta åtgärder med anledning av de forskningsresultat som redan är vunna. Förbundet vill medverka till att utveckla människornas intellektuella och skapande förmåga och vill att de tekniska medierna skall underordnas denna strävan. Förbundet talar också om folkbildningsorganisationernas aktiva roll med studieverksamhet kring videotittandet, kring videovåldet, kring hela videogramverksamheten. Insatser på radio- och TV-området får inte skymma det faktum att bättre än TV-tittandet och radiolyssnandet är att möjligheterna till direkta kontakter mellan folk från de olika länderna i Norden utvecklas, inte minst ungdomar. Möjligheterna för biblioteken att tillsammans med studieförbundens lokala avdelningar öka intresset för och läsningen av nordisk skönlitteratur på originalspråket bör tillvaratas.

Folkbildningsförbundet kan inte dela uppfattningen att tillgängliga medel bäst kommer till sin rätt om de används för den innehållsliga delen i projekten, utan anser det vara absolut nödvändigt för att kunna genomföra planerade projekt att deltagare från hela Norden bereds ekonomiska förutsättningar för detta. Förbundet anser också att anslaget till nordiskt folkbildnings-samarbete snarast möjligt bör räknas upp, inte blott med hänsyn till inflationen, utan även bör förstärkas, för att därmed ge folkbildningsorganisationerna möjlighet till att förverkliga planerna på ett bredare nordiskt samarbete.

Konstnärliga och litterära yrkesutövares samarbetsnämnd (KLYS) påpekar att det inte bara är den "relativt sett dyrare" kulturens ekonomi det är fråga om, utan att kulturen måste få resurser som medför att den kan bjuda automatik och rationalisering spetsen. I fråga om tanken att använda nordiska medel blott till den innehållsliga delen av projekten påpekar förbundet att innehållet i en kongress finns inuti de människor som skall delta, utan vars närvaro sammankomsten inte kan få annat än administrativ innebörd. I stället för att genom detta besparingsförslag söka frigöra pengar för fler projekt borde Nordiska ministerrådet realistiskt ha noterat att det behövs mer pengar. Nämnden anser att man därvid på sedvanligt sätt inom fördelade organ måste göra prövningar och prioritering, liksom

att man efter utvärdering regelbundet måste ta upp fortsatta anslag till förnyad prövning. Nämnden påpekar vidare att Nordiska ministerrådet i allt väsentligt har förbigått kulturarbetarnas situation och hoppas att varken tystnaden eller att just prisfrågan tagits upp får betraktas som signifikativ för nordiska politikernas inställning till kulturarbetarna, deras verksamhet och villkor. Nämnden erinrar om att kulturarbetarna på olika sätt i olika länder tillförsäkrats ersättningar eller bidrag. Det borde vara en uppgift för Nordiska rådet att rekommendera medlemsstaterna, dels att införa ersättningar på alla relevanta områden, såsom bibliotekersättning, talboksersättning och visningsersättning, dels att utforma ersättningarna, så att de på något sätt relateras till konsumtionen, dels slutligen att säkerställa ersättningens värde och garantera dess utveckling i takt med samhällets inkomstnivå. I detta resonemang utgår nämnden från av staten *frivilligt* utgivna ersättningar, men anser att Nordiska rådet borde rekommendera medlemsländerna att snarast finna – om möjligt gemensamma – legala lösningar som ger upphovsmännen *rätt* till ersättningar av nu åsyftat slag och därmed också möjlighet att förhandla om deras konstruktion och storlek. Nämnden finner det slutligen angeläget att snarast lösa de upphovsrättsliga frågorna omkring de nya medierna och föreslår därför att Nordiska rådet antar en rekommendation om att upphovsrättsrevisionen påskyndas.

Svenska skolidrottsförbundet protesterar på det skarpaste mot förslaget om att tillgängliga medel skulle beviljas blott för den innehållsliga delen av projekt och framhåller att detta innebär att nordiskt utbyte enbart blir en möjlighet för ungdomar boende i mera centrala delar av Norden eller då det gäller skolgång, utan egna inkomster, enbart för dem vars föräldrar har mycket god ekonomi. Förbundet föreslår i stället en vidareutveckling av stödet till ungdomssamarbetet, dels genom en radikal uppräknings, dels genom en ändring av reglerna, så att det ger möjlighet även för de idrottsliga ungdomsorganisationerna att få del av anslaget.

Föreningen Sveriges filmproducenter förmodar att en allt större del av de filmer som visas i TV-rutan kommer att vara filmer som är producerade för världsmarknaden, dvs. där producenten kan kalkylera med en försäljning till många länders biografier och TV-bolag. I en situation där antalet biografbesök kraftigt minskar varje år och där produktionskostnaderna ökar kraftigt varje år blir förutsättningarna för svensk filmproduktion allt mindre. I en sådan situation menar filmproducenterna att på detta område, liksom många andra, måste inriktningen vara att utveckla Norden som hemmamarknad. För att lyckas med detta krävs det ökat stimulansstöd från den nordiska kulturbudgeten, men i synnerhet nationell lagstiftning som underlättar produktions- och distributionsarbetet.

2.2.6 "Organisation"

2.2.6.1 Nordiska remissyttranden

Rådgivande kommittén för undervisning (RKU) finner att en värdering av en mera differentierad organisation reser frågan huruvida det i rådgivande kommittén finns sakkunskap som kan motivera att de uppgifter som idag påvilar specialkommittéerna under kultursekretariatet i ett visst omfång skulle kunna tillbakaföras till RKU eller någon fraktion innanför RKU, eller om kommittén skulle kunna sammansättas så att flera specialkommittéers uppgifter kan skötas direkt av den. För den händelse RKU upprätthålls utan att den övriga organisationen ändras, anser kommittén att dess uppgifter i samspelet med övriga organ bör preciseras och lägger fram följande tre delvis alternativa, delvis överlappande förslag:

- 1) RKU's funktioner koncentreras till planläggande och reciduala uppgifter. Långtidsplaneringen av det nordiska kultursamarbetet sker på grundval av förslag från kultursekretariatet. RKU kan bidra till att säkra tillräckligt perspektivrika förslag till utformning av ministerrådets överordnade politik. Förutom i långtidsplaneringen kan kommittén också engageras i planeringen av starten av nya samarbetsprojekt, liksom i ett antal reciduala uppgifter.
- 2) RKU's funktioner koncentreras till koordinerande uppgifter. Kultursekretariatet styr och koordinerar i enlighet med ministerrådets och ämbetsmannakommitténs riktlinjer. RKU kan, i fall den fortsättningsvis är sammansatt av personer med en bred överblick över det nordiska utbildningsväsendet och med utblick över det nordiska samarbetet som sker utanför kultursekretariatets regi, ge råd vid koordineringen. Kommittén kan därvid bidra till att hela det nordiska samarbetet hänger samman och utvecklar sig i harmoni med den överordnade planering som godkänns som riktningsgivande av ministerrådet.
- 3) RKU blir en oavhängig rådgivande instans, vars uppgift är att förse ministrarna med utifrån kommande sakkunniga synpunkter på kultursekretariatets och ämbetsmannakommitténs förslag. Ministerrådets närmaste rådgivare idag är ämbetsmannakommittén och kultursekretariatet. För den händelse ministrarna i tillägg till ämbetsmännens råd skulle önska värderingar av utbildningssakkunniga, som inte står i ett motsvarande beroendeförhållande till ministrarna och deras organisationer, som har anknytning till utbildningsväsendet utanför de departementala strukturerna och som har möjlighet att bedöma sakerna i ett särskilt nordiskt perspektiv, kan RKU utvecklas till att bestrida en sådan funktion. Detta förutsätter att kommittén placeras närmare ministerrådet än tillfället är idag och att kommittén ges möjlighet att arbeta mer fortlöpande med sakerna.

Som konklusion anför RKU att kommittén bör fortsätta och att dess arbetsordning bör förbättras. För den händelse detta inte är möjligt bör det

övervägas om de resurser som kan frigöras genom reducering av antalet kommittémedlemmar eller nedläggning av kommittén kan användas till aktivitetsökning i institutionerna under kulturavtalet.

Rådgivande kommittén för forskning (RKF) anför att den tidigare framhållit att det kommande nordiska forskningspolitiska rådet bör kunna överta en rad av RKF's rådgivande funktioner. RKF framhåller att det forskningspolitiska rådet bör vara rådgivande för ministerrådet i alla dess sammansättningar – och inte som RKF endast för kulturavtalets organ – varvid det forskningspolitiska rådet bör ha större möjligheter till övergripande rådgivning än vad RKF hade. Skall det forskningspolitiska rådet lyckas, bör rådet få en så aktiv och fristående roll som möjligt i förhållande till kulturavtalets organ med hänsyn till initiativrätt och fri dispositionsrätt över egna resurser – även sekretariatsresurser. RKF önskar understryka behovet av upprättandet av en långvarig facklig kompetens i rådets sekretariat i motsats till de korttidsanställningar, som är rimliga i de övriga nordiska sekretariaten och som i dessa motiveras av behovet av bättre integration i de nationella miljöerna. Då RKF läggs ner och det forskningspolitiska rådet ges en mer aktiv roll, sker det en förskjutning av det samlade rådgivningssystemet inom kulturavtalets organ. RKF önskar därför betona behovet av att det etableras täta kontakter mellan de kvarstående rådgivande kommittéerna, RKU och RKK, och det forskningspolitiska rådet med hänsyn till en samlad och koordinerad rådgivning inför kulturavtalets alla områden. Det krävs slutligen enligt RKF en översyn av ansvarsfördelningen mellan det kommande rådet och existerande organ med hänsyn till rådgivnings- och beviljningsfunktioner vad gäller t. ex. forskarsymposier och forskarutbildning.

ABF i Norden, som har mest erfarenhet av rådgivande kommittén för allmänkultur (RKK), anför att de rådgivande kommittéerna är de enda organ där företrädare för kulturlivets olika grenar, vid sidan av politiker och tjänstemän, kunnat framföra sina synpunkter. ABF i Norden beklagar att denna möjlighet håller på att urholkas i och med att riksdagsmän och departementstjänstemän utsetts till ledamöter, vilket förmodas inte ha varit avsikten från början, eftersom dessa har möjlighet att utöva inflytande via ämbetsmannakommittén och kulturutskottet. ABF i Norden säger sig inte känna till någon nordisk samarbetsorganisation, gemensam för alla folkrörelser.

2.2.6.2 Norskt remissyttrande

Norges idrettsforbund hänvisar till ett uttalande av Nordisk fælleskomité, som uttalat i frågan om organisationen att en särskild nordisk idrottskommitté med det snaraste bör upprättas.

2.2.6.3 Svenska remissyttranden

Universitets- och högskoleämbetet i Sverige har inget att invända emot ministerrådsförslagets allmänna resonemang och försiktiga slutsatser angående det nordiska kultursamarbetets organisation.

Skolöverstyrelsen föreslår att det framtida arbetet konkretiseras, genom att ledningsgruppen för skolsamarbetet kompletteras med en motsvarande grupp för vuxenutbildningsfrågor, att rådgivande kommittén för utbildningsfrågor (RKU) ges vidsträckta uppgifter, som inte dubblerar ledningsgrupperna, att departementens sakenheter/centraladministrationerna representeras i ledningsgrupperna, att ledningsgrupperna tillsätter, inom ramen för sin budget, de permanenta referensgrupper man anser sig behöva, att ledningsgrupperna tillsätter, inom ramen för sin budget, de permanenta referensgrupper man anser sig behöva, att ledningsgrupperna tillsätter, inom ramen för sin budget, och instruerar de ad hoc-grupper för olika projekt som behövs, att ledningsgrupperna håller kontakt med fältet, exempelvis, som ministerrådet anför, genom nationella delegationer och genom att att projekten förankras i arbete, ute i olika kommuner och skolor.

Kulturrådet påpekar att det f. n. inte finns några kopplingar mellan kulturrådet och den rådgivande kommittén för allmänskulturell verksamhet (RKK). Några löpande kontakter mellan de svenska ledamöterna och kulturrådet finns inte, trots att kulturrådet med sin styrelse, nämnder och många arbetsgrupper inrymmer en betydande sakkunskap på det kulturpolitiska området. Om kulturrådets kompetens skall utnyttjas, bör också de ansvariga beslutsfattarna i styrelse och nämnder delta. Kulturrådet ansluter sig till förslaget om att upprätta referensorgan med representanter för nationella beslutande eller rådgivande myndigheter. När det gäller att välja representanter i nordiska organ, är det viktigt att det blir dynamiska personer med god förankring i de kulturpolitiska arbetet på nationellt plan och med möjligheter att följa upp impulserna från det nordiska arbetet på hemmaplan. Det är också viktigt att det sker en kontinuerlig utskiftning av personer som sitter i olika valda organ. Kulturrådet har observerat att det idag finns personer som haft en sådan position i decennier. En förutsättning för att de nationellt verkande organen skall kunna utnyttjas är vidare att kultursekretariatet tar mer direkta kontakter för samarbetet än vad som hittills varit vanligt. Kultursekretariatet bör enligt statens kulturråd spela en mer dynamisk roll i utvecklingen och ta fram vitala frågeställningar som med fördel kan diskuteras nordiskt utan att man därför syftar till att skapa nordiska samarbetsprojekt. En samverkan på informationssidan med kulturrådet är naturlig, t. ex. genom att kulturrådets informationsblad Kulturrådet informerar, som går ut i 10 000 ex. till hela det svenska kultursamhället, innehöll mer nordiskt stoff.

Lunds universitet instämmer i kravet på mer information mellan de nordiska länderna på alla områden. Ansatser till revirtänkande mellan de nordiska länderna på det kulturella området måste avlösas av vad minister-

rådsförslaget kallar "ett nordiskt medvetande". Universitetet har uppfattningen att kultursekretariatet här fyller en stor och viktig uppgift och att vad som saknas är en förankring i nationella miljöer av insikten att nordiskt samarbete är en självklarhet, om de nordiska länderna skall kunna leva upp till sitt ansvar för "kulturutbytet i världen".

Regionstyrelsen i Umeå högskoleregion anser den flexibilitet som präglar synen på organisation och behovet av rådgivande grupper vara bra. Uppsättningen av de rådgivande organen behöver dock inte vara identisk. Vid sidan av sådana organ förekommer kontakter på den nationella nivån, ofta tjänstemän emellan, vilket är oundvikligt. Att dessa kontakter inte inskränker sig till ministerie/departementsnivå, utan utsträcks till centrala ämbetsverk (motsv.), menar regionalstyrelsen är nödvändigt.

Forskningsrådsnämnden understryker att ett inträttande av ett nordiskt forskningspolitiskt råd bör medföra att den nordiska rådgivande kommittén för forskning (RKF) läggs ner.

Statens ungdomsråd anser att de rådgivande kommittéerna bör finnas kvar med motiveringen att de är en stor tillgång för ministerrådet. Ungdomsrådet är inte främmande för att kommittéerna också får en beslutande funktion, vilket skulle leda till att de kan ta fler initiativ och uträtta mer.

Studieförbundet vuxenskolan instämmer i förslaget om en förutsättningslös prövning av de rådgivande kommittéernas uppgifter och organisationer, men kan inte ansluta sig till tankegången om att de rådgivande kommittéerna avskaffas, eftersom dessa har en stor uppgift att fylla och är nödvändiga för att ge inspiration till och för att bevaka och kommentera det nordiska kultursamarbetet. Förslaget om en minskning av antalet kommittémedlemmar bör vägas mot behovet av en mångsidig sammansättning av kommittéerna, där det inte minst är viktigt att företrädare för folkbildningsorganisationerna ges möjlighet att delta. Förbundet anser att fördelningen av medel ur stödet till folkbildningssamarbetet bör ske i samma ordning som gäller för beslut om andra anslag.

Folkbildningsförbundet anser att de rådgivande kommittéerna fyller en mycket väsentlig demokratisk funktion, samtidigt som de tillför bedömningen av aktuella frågor det mått av erfarenhet och kunskap från fältet som är angeläget. En svaghet hos alla rådgivande organ är enligt folkbildningsförbundet att begreppet rådgivande ofta tolkas så att beslutande organ känner sig fria att frånga de råd som ges. Det bör därför vara en framtida uppgift att stärka de rådgivande organens status, vilket lämpligen kan ske så att därest beslutande organ inte följer givet råd skall ärendet återremitteras till rådgivande kommittén innan ärendet avgörs.

Sveriges riksidrottsförbund (RF) påminner om det av utredningen "Nordiskt idrottsarbete" framlagda förslaget att bilda en permanent nordisk idrottskommitté och hemställer om att denna fråga aktualiseras i samband med behandling av ministerrådsförslaget.

3. Utskottet

Såsom tidigare i detta betänkande konstaterats behandlar utskottet i ett sammanhang medlemsförslag *A 611/k* om allmänkulturellt samarbete och ministerrådsförslag *B 37/k* om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet.

3.1 Inledning

Avsikten med det föreliggande ministerrådsförslaget är att detta tillsammans med eventuella synpunkter i Nordiska rådet skall tjäna som utgångspunkt för det fortsatta praktiskt-politiska samarbetet under 1980-talet inom ramen för det nordiska kulturavtalet. Det föreliggande medlemsförslaget åter har lagts fram i syfte att få de däri ingående synpunkterna på det allmänkulturella samarbetet beaktade vid den aktuella utformningen av riktlinjerna för 1980-talets kultursamarbete. För att få fram ytterligare synpunkter på det kommande kultursamarbetet har efter hemställan av kulturutskottet och på försorg av Nordiska rådets organ genomförts en bred remissbehandling, vars resultat redovisas i en sammanställning av yttrandena tidigare i detta betänkande.

Inte heller kulturutskottet uppfattar ministerrådsförslaget eller för den delen medlemsförslaget som handlingsprogram i egentlig mening, utan fastmer som inlägg i debatten om det nordiska kultursamarbetets inriktning. Det är nämligen enligt utskottets uppfattning ett absolut behov av en fortgående övergripande kulturpolitisk debatt i Nordiska rådet och i Nordiska ministerrådet, liksom mellan dessa organ. Endast genom en sådan debatt kan det skapas förutsättningar för en diskussion mellan berörda organ om utformningen av och prioriteringen inom det nordiska kultursamarbetet samt om resursbehovet.

Utskottet lägger fram detta betänkande för att det skall kunna bilda en av utgångspunkterna för debatten vid 31:a sessionen om det framtida nordiska kultursamarbetet.

3.2 Nordiska rådets och dess kulturutskotts roll i det nordiska kultursamarbetet

Kulturavtalet stadgar att "samarbetet äger rum genom Nordiska ministerrådet", men att "samarbetet enligt detta avtal sker under medverkan av Nordiska rådet" (artikel 8). Avtalet stadgar vidare: "Innan ministerrådet låter utarbета budgetförslag skall berört organ inom Nordiska rådet beredas tillfälle till överläggningar" (artikel 15).

Mot bakgrund av kulturavtalets helt entydiga stadganden har utskottet reagerat skarpt mot den i ministerrådsförslaget uttalade uppfattningen att det skulle vara blott ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete som har ansvaret för utformningen av och prioriteringen inom samarbetet. Det är visserligen så att "ministerrådet fattar de beslut som erfordras för att förverkliga kulturavtalets syfte" (artikel 9),

men samarbetet enligt avtalet skall alltså ske under medverkan av Nordiska rådet. Denna medverkan kommer utan varje tvivel bäst till uttryck, om berört organ inom Nordiska rådet, dvs. kulturutskottet, har direkt inflytande på utformningen av och prioriteringen inom kultursamarbetet.

Utskottet har städse hävdad att parlamentariskernas inflytande på det nordiska kultursamarbetet måste förstärkas med motiveringen att ett större parlamentariskt inflytande samtidigt betyder en större folklig förankring av samarbetet. som ju är en av grundförutsättningarna för utveckling av samarbetet. Utskottet förhåller sig positivt till den första gången 1983 tillämpade försöksordningen med ny budgetprocedur, vilken innebär att ministerrådet för Nordiska rådet i tid till sessionen lägger fram ett regelrätt budgetförslag. Utskottet hyser förhoppningen att den nya proceduren skall öka utrymmet för diskussioner om just prioriteringar och därigenom öka det parlamentariska inflytandet på utformningen av budgeten. Samtidigt håller utskottet fast vid praxis att det även framdeles hålls gemensamma överläggningar mellan utskottet och ministerrådet som inledning på arbetet med den kommande budgeten, varvid utskottet i enlighet med kulturavtalets stadgande (artikel 15) bereds möjlighet att lägga fram sin syn på budgeten.

Utskottet anser alltså att det i utformningen av och prioriteringen inom kultursamarbetet är naturligt och nödvändigt att alltid ta med även Nordiska rådet och dess kulturutskottet, såsom hittills har varit fallet, vid sidan av Nordiska ministerrådet.

I detta sammanhang riktar utskottet uppmärksamheten på vissa problem som är knutna till utskottets eget arbete. Det synes som om den tid som står till buds för en framåtriktad måldiskussion blir allt mindre och som om allt mer tid åtgår till att behandla mer eller mindre rutinartade ärenden av ofta rent administrativ karaktär. Utskottet anser att ärenden av den senare typen borde kunna delegeras till därför bättre lämpade organ, varvid mer tid skulle ges utskottet att diskutera övergripande frågor av politisk karaktär.

Detta problemkomplex skulle enligt utskottets mening kunna hänskjutas till den av statsministrarna och Nordiska rådets presidium tillsatta femmannautredningen.

3.3 Ambitioner i 1980-talets kultursamarbete

Kulturutskottet delar ministerrådets uppfattning att ett samhälle som vill bevara sin kulturella nivå måste vara berett att satsa förhållandevis mera på kultur, även när den tekniska och ekonomiska utvecklingen lett till rationaliseringar på andra områden. Insatser inom utbildning, forskning och annan kultur utgör verkningsfulla medel att motverka inte minst de psykologiska följderna av ekonomisk nedgång, samtidigt som de skapar bättre förutsättningar för samhället att ta sig ur svårigheterna. Den kulturella aktiviteten i vid bemärkelse har en så stor direkt och indirekt betydelse

se att ökade satsningar på kulturområdet är viktiga i en period av ekonomisk nedgång.

Utskottet finner att detta kunde stå som motto för utvecklingen av det nordiska kultursamarbetet under 1980-talet.

Utskottet vidhåller alltså ambitionen att fortgående utveckla och utvidga det nordiska kultursamarbetet. Ambitionen måste gälla även i en resursknapp tid. Det är dock inte realistiskt att räkna med att den nordiska kulturbudgetens ramar skall kunna breddas väsentligt under den närmaste tiden. I en sådan situation blir prioritering och omprioritering inom en vidgad budgetram ett allt viktigare redskap i arbetet att utveckla och utvidga det nordiska kultursamarbetet, ett redskap som också under mindre pressade förhållanden är svårt att hantera. För att prioriteringarna skall ge önskat resultat, krävs en debatt, såsom utskottet ovan har påpekat, inte bara om själva prioriteringarna, utan en fortgående övergripande kulturpolitisk debatt på nordiskt plan.

Samtidigt kan man enligt utskottets uppfattning inte bortse från att det även i resursknappa tider, eller måhända i vissa fall just i sådana tider, kan vara nödvändigt med satsning av nya medel av till och med ansevärd storleksordning. Detta har indirekt slagits fast även av de nordiska ländernas statsministrar, som i december 1981 yttrade att "i den mån de nordiska länderna enas om nya samarbetsprojekt av mer betydande omfattning, måste finansieringen härav i allt väsentligt ske genom tillskott till de gemensamma budgeterna" (kulturbudgeten och allmänna budgeten).

Medborgarna i de nordiska länderna har rätt att kräva rimlig utdelning av de offentliga medel som satsas på nordiskt samarbete, nordiskt kultursamarbete icke undantaget. Man har vidare rätt att kräva, såsom det i ministerrådsförslaget slås fast, att de nordiska insatserna riktas så att största och bästa möjliga utdelning kan erhållas på insatta resurser. Dessa krav, som redan i sig är oeftergivliga, får större relativ tyngd, ju färre nya medel som kan ställas till det nordiska kultursamarbetets förfogande.

Detta innebär att aktiviteter som inleddes på 50-, 60- eller 70-talet och har pågått sedan dess bör kunna omprövas, för den händelse de inte längre anses vara relevanta. En kontinuerlig omprövning av verksamheterna på den nordiska kulturbudgeten är nödvändig för att bevara dynamiken i kultursamarbetet och säkrar bästa möjliga utnyttjande av de resurser som kan ställas till förfogande. Utskottet har de senaste åren strävat till att effektivisera granskningen av nordiska institutioners verksamhet. Utskottet avser att fortsätta med detta och är för egen del berett att vid behov ompröva institutionerna och deras verksamhet.

Det stadgas i kulturavtalet att ett av syftena med detta är att öka den samlade effekten av ländernas insatser i utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet genom gemensam planering, samordning, samverkan och arbetsfördelning. Detta naturliga, för att inte säga självklara mål har hittills inte givits erforderlig uppmärksamhet. Orsaken är naturligtvis inte

bristande vilja hos berörda parter, utan fastmer svårigheten att åstadkomma det i ministerrådsförslaget efterlysta nordiska medvetandet inom de enskilda ländernas politiska liv och offentliga förvaltning. I en tid av ekonomisk åtstramning och därav betingade problem kan en ökad samordning av insatserna och en ökad arbetsfördelning mellan de nordiska länderna innebära en möjlighet för länderna att tillsammans lättare bemästra problemen, i varje fall lättare än vad som blir fallet om varje land står allena.

Konkreta mål i det nordiska kultursamarbetet bör framförallt vara

- ökad språkförståelse,
- ökat samarbete om massmedier oavsett teknik,
- ökat lärar- och elevutbyte,
- ökat samarbete mellan folkrörelserna,
- ökat samarbete för att minska ungdomsarbetslösheten,
- ökat samarbete kring de handikappades problem,
- ökat samarbete på forskningsområdet.

3.4 Finansiering av det nordiska kultursamarbetet

Frågan om att åstadkomma fler möjligheter att finansiera nordiskt kultursamarbete än vad den nordiska kulturbudgeten kan erbjuda diskuteras ingående i ministerrådsförslaget.

Följande allmänna antagande om finansiering av det nordiska samarbetet läggs fram i ministerrådsförslaget: "Om nordiskt samarbete prioriteras högt i de nordiska länderna, i regioner, kommuner och organisationer såväl som hos de enskilda individerna, kan det vara möjligt att finansiera deltagandet genom nationella, lokala och individuella initiativ."

Utskottet finner inga skäl att tro att detta antagande inte skulle hålla sträck och erinrar om tiderna då den nordiska kulturbudgeten inte fanns, och andra finansieringskällor alltid utnyttjades. Utskottet finner det naturligt att det i kultursamarbetet framgent strävas till att utnyttja också andra finansieringskällor och -modeller, än vad som den nordiska kulturbudgeten ensam kan erbjuda. Utskottet förutsätter att kommuner, folkrörelser och organisationer i den mån de har samarbetsprojekt som de finner väsentliga är beredda att också med egna medel delta i finansieringen av projekten.

I ministerrådsförslaget läggs vidare fram ett förslag om medfinansiering som förutsättning för erhållande av stöd över den nordiska kulturbudgeten: "Först när viljan till deltagande i nordiska projekt har blivit så bestämd att deltagarna själva eller genom sina nationella resurser söker finna medel att bekosta detta deltagande har den nordiska tanken vunnit verklig bredd."

Utskottet finner att detta förslag har ett värde, inte bara av ekonomiska skäl, utan för att medfinansiering erfarenhetsmässigt är ägnad att höja engagemanget och kvaliteten i samarbetsprojekten. Medfinansiering kan dock inte göras till något absolut krav, eftersom vissa projekt är sådana att

de inte kan finansieras på annat sätt än via nordisk budget, eller deltagarna helt enkelt inte får fram erforderliga resurser. Utskottet vill här särskilt peka på folkrörelserna, som har en stor betydelse för utvecklingen av kultursamarbetet.

Utskottet finner det även värt att överväga att blott under inkörningsperioden finansiera nya aktiviteter över den nordiska kulturbudgeten, för att därefter finna en permanent finansieringsform utanför den nordiska budgeten. Det säger sig självt att därigenom en minskad bindning av resurserna på budgeten kan åstadkommas, givetvis under förutsättning att andra resurser kan anvisas.

I ministerrådsförslaget hävdas uppfattningen att "de medel som finns tillgängliga inom de nordiska stödordningarna på kulturområdet kommer bäst till sin rätt om de kan användas för den innehållsliga delen i projekten". Härav dras slutsatsen att stödordningarna "endast i undantagsfall (bör) användas för rese- och uppehållskostnader för stora delegationer av nordiska deltagare och heller inte utnyttjas för den reguljära verksamheten inom olika organisationers samlingsorgan". Undantag skulle utgöra deltagare från s.k. utkantsområden, för vilka enligt ministerrådsförslaget "medel från den nordiska kulturbudgeten (bör) kunna användas för att nedbringa kostnaderna".

Utskottet framhåller att man inte kan bortse från att den typ av kultursamarbete som t. ex. folkrörelserna, bland dem inte minst ungdomsorganisationerna, bedriver inte blir något samarbete utan resor, vilken omständighet ministerrådet synes underskatta. I vissa fall är kostnaderna för projektet stora, medan detta inte belastas av några nämnvärda kostnader för resor. I de flesta fall är kostnaderna för själva aktiviteten små, medan kostnaderna för i synnerhet resorna är höga, utan att det finns några verkliga möjligheter att nedbringa dessa.

Utskottet finner det rimligt att resekostnadernas andel av de samlade bidragen studeras närmare. Översynen bör göras i nära samarbete mellan kultursekretariatet och berörda organisationer.

Däremot anser utskottet, i likhet med ministerrådet, att stödordningarna inte bör utnyttjas för den reguljära verksamheten inom olika organisationers nordiska samlingsorgan.

Sålunda skulle medlen på den nordiska kulturbudgeten i högre grad, om än inte helt, kunna inriktas på den innehållsliga delen av projekten.

Utskottet är medvetet om att ministerrådet under åren arbetat för att åstadkomma lättnader i ungdomsresandet i Norden (*rek. nr 3/1975*) och därvid strävat till en medverkan av de nordiska statsbanorna. Det har emellertid inte lyckats ministerrådet att engagera statsbanorna, vilket utskottet från det nordiska kultursamarbetets synpunkt djupt beklagar. Utskottet önskar därför även i detta sammanhang och än en gång kraftigt understryka vikten av att det kan åstadkommas generella ungdomsrabatter på tåg-, båt-, buss- och flygbiljetter i Norden.

När det gäller finansieringen av de fasta nordiska institutionerna aktualiseras frågan om ett ökat domicillandsstöd. Strävan bör vara att minska den andel av den nordiska kulturbudgeten som åtgår till att finansiera driften av institutionerna. Därigenom kan medel för egentlig verksamhet frigöras på budgeten. Vissa kostnader för drift av nordiska institutioner bör kunna övertas av domicillandet eller till och med av domicilkommunen. Institutionens nordiska karaktär minskar enligt utskottets uppfattning inte av detta, lika litet som man behöver befara att intresset att ta emot nordiska institutioner i de enskilda länderna minskar, i den mån sådana inrättas eller flyttas, eller att någon institution för den skull blir hemlös. I kulturutskottet behandlas för närvarande ett medlemsförslag om ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten (A 647/k).

3.5 De etniska och kulturella minoriteternas ställning i det nordiska kultursamarbetet

Såväl i medlemsförslaget som ministerrådsförslaget hävdas uppfattningen att en betydelsefull uppgift i det nordiska kultursamarbetet är att stödja de etniska och kulturella minoriteterna inom ramen för den gemensamma nordiska samhörigheten. Denna enligt utskottets mening mycket allmänt formulerade uppfattning är inte svår att dela. Samtidigt noterar utskottet att ministerrådet i berättelsen till 31:a sessionen 1983 (C 1/1983) i fråga om etniska och *språkliga* (utskottets kursivering; jfr det vidsträcktare *kulturella* ovan) minoriteter uttryckt sig något mer detaljerat. Ministerrådet hävdar principen att minoriteterna bör ha möjlighet att på egen grundval utveckla sina kulturer, jämsides med att de får stöd att på lika villkor ingå i det nordiska samarbetet. Utskottet kan ge också denna princip sitt stöd. Dock hade utskottet gärna sett att ministerrådet hade angivit på vilket sätt avsikten är att stöda de olika minoriteterna.

3.6 Nordiska kulturfondens ställning i det nordiska kultursamarbetet

Nordiska kulturfonden, som inte behandlas i vare sig medlemsförslaget eller ministerrådsförslaget, har alltsedan instiftandet 1966 spelat en central roll i det nordiska kultursamarbetet. Utskottet anser att så måste förbli, eftersom kulturfonden utgör den viktigaste källan till finansiering av den spontana delen av det nordiska kultursamarbetet.

Emellertid har trycket på fonden ökat kontinuerligt. 1972 uppgick antalet ansökningar till 306 till ett belopp på 19,2 milj. DKK medan de disponibla medlen uppgick till 5,0 milj. DKK, vilket utgör 26% av ansökningssumman. Tio år senare 1981 var antalet ansökningar 935 till ett belopp på 82,8 milj. DKK, medan de disponibla medlen uppgick till 8,5 milj. DKK, vilket utgör blott 10,2% av ansökningssumman.

Under 1974 utfördes en statistisk genomgång och värdering av kulturfondens beviljningar bl. a. med hänsyn till kulturavtalets och därigenom den nordiska kulturbudgetens tillkomst. Som ett resultat av detta revideras-

des texten till överenskommelse om fonden efter rekommendation av Nordiska rådet, varvid syftet preciserades och sådana ändringar gjordes som påkallades av kulturavtalets tillkomst.

Utskottet finner det vara skäl att företa en ny utvärdering av Nordiska kulturfondens verksamhet mot bakgrund av det starkt ökade trycket på fonden och de allt större svårigheterna att genom ökade bevilningar till fonden lätta på detta tryck. Målet för en sådan utvärdering bör vara att stärka fondens ställning som huvudkälla för finansiering av den spontana delen av det nordiska kultursamarbetet.

3.7 Utbildningssamarbete

Samarbetet på utbildningens område hör till det viktigaste inom nordiskt samarbete, eftersom man genom det kan nå ständigt nya generationer och vinna dem för den nordiska tanken.

Utskottet finner att de samarbetsområden och -strävanden som i ministerrådsförslaget utpekas sammanfaller med utskottets egna prioriteringar.

Av de områden som tas upp i ministerrådsförslaget vill utskottet särskilt nämna strävandena att öka den nordiska språkförståelsen, utan vilken något nordiskt samarbete inte kan existera, samarbetet på vuxenutbildningens område, folkbildningsorganisationernas samarbete, nödvändigheten av att öka lärar- och elevutbytet mellan de nordiska länderna, strävandena att öka det nordiska inslaget i lärarytbildningen, strävandena att öka erfarenhetsutbytet om åtgärder vidtagna för att minska ungdomsarbetslösheten samt nödvändigheten av att utvidga tentamens- och examensgiltigheten.

3.8 Forskningssamarbete

Utskottet anser att syftet med nordiskt forskningssamarbete fortsatt bör vara detsamma som det redan i Helsingforsavtalet stadgade (artikel 12) och sedan i kulturavtalet preciserade syftet, nämligen att "samarbete på forskningens område bör vara så inriktat att tillgängliga forskningsanslag och övriga resurser samordnas och utnyttjas på bästa möjliga sätt". Blott genom samarbete förmår de nordiska länderna följa med i utvecklingen på forskningens område.

Utskottet finner att de bedömningar som görs i ministerrådsförslaget överrensstämmer med utskottets.

Utskottet konstaterar att ett nordiskt forskningspolitiskt råd inrättats i enlighet med rekommendation av Nordiska rådet (*rek. nr 4/1982*), och som inlett sin verksamhet i januari 1983. Utskottet kommer att noggrant följa rådets verksamhet.

3.9 Allmänskulturellt samarbete

Samarbetet på det allmänskulturella området hör till det viktigaste inom nordiskt samarbete och bör fortsatt syfta till att i samarbetet engagera så

stora befolkningsgrupper som möjligt. Utskottet önskar här betona värdet av det arbete för att stärka den nordiska gemenskapen som utförs av Föreningarna Norden och andra kulturorganisationer, samt värdet av det nordiska vänortssamarbetet.

Utskottet ansluter sig till de bedömningar som görs i ministerrådsförslaget med undantag av finansieringen, i fråga om vilken utskottet har en annan syn än ministerrådet (se ovan avsn. 3.4).

Vad gäller tyngdpunktsområdena ansluter sig utskottet i stort sett till vad som anförts i medlemsförslaget. Utskottet finner det särskilt angeläget att samarbetet mellan folkrörelserna kan stärkas, att de etniska och kulturella minoriteterna kan stödas samt att samarbetet om massmedier oberoende av teknik kan intensifieras med hänsyn till den revolutionerande utveckling som de elektroniska massmedierna genomgår. Det är särskilt angeläget att de upphovsrättsliga frågorna snarast kan lösas.

I ministerrådsförslaget anförs att det är angeläget att resultaten av forskning på det allmänkulturella området, liksom erfarenheterna av verksamheten inom ramen för nordiska institutioner och stödordningar, presenteras och ställs till förfogande för det praktiska kulturarbetet. Utskottet är ense om det angelägna i detta. Utskottet har tidigare i detta betänkande framhållit nödvändigheten av att det kan föras en kontinuerlig kulturpolitisk debatt på nordiskt plan som en förutsättning för utformningen av och prioriteringen inom det nordiska kultursamarbetet. En sådan debatt skulle gagnas av att det fanns tillgång till jämförande nordisk kulturstatistik i högre grad än vad som än så länge är fallet.

Utskottet ansluter sig till ministerrådets bedömning om att Nordiska rådets pris på litteraturens och musikens område till väsentliga delar gett goda erfarenheter. Prisernas PR-värde för nordiskt samarbete både inom och utom Norden är oomtvistligt. Vidare kan priserna väcka eller öka allmänhetens intresse för de berörda konstområdena. Denna sida av prisinstitutionen skulle enligt utskottets uppfattning kunna förbättras. Det är nämligen så att de till prisbelöning föreslagna verken (två skönlitterära verk från vart land årligen och två musikverk från vart land vart annat år) inte alltid fått den spridning i de andra nordiska länderna som skulle ha kunnat väcka eller öka intresset för nordisk litteratur och musik. Sålunda har översättningarna av de föreslagna finska och isländska böckerna har inte alltid getts ut, liksom inte ens alla prisbelönade musikverk ännu finns utgivna som fonogram.

Utskottet anser liksom ministerrådet att litteraturpriset och musikpriset bör bevaras och att åtgärder bör vidtas, för att öka spridningen inte bara av de prisbelönade verken, utan också av de andra till prisbelöning föreslagna verken.

Utskottet avvisar förslaget att inrätta nya nordiska pris. De behov som sådana skulle vara avsedda att fylla får fyllas på annat sätt.

3.10 Organisation

Utskottet har tidigare i detta betänkande diskuterat kompetensfördelningen mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet med hänsyn till det nordiska kultursamarbetet.

I och med upprättandet av det nordiska forskningspolitiska rådet finns inte längre något behov av att upprätthålla rådgivande kommittén för forskning (RKF), varför denna läggs ned.

Mot bakgrund av detta och av att det råder delade meningar om det ändamålsenliga i att längre upprätthålla de två andra rådgivande kommittéerna, rådgivande kommittén för utbildning (RKU) och rådgivande kommittén för allmänskulturell verksamhet (RKK), de båda kommittéerna t. ex. är inte tillfreds med den roll som de har fått att spela, ansluter sig utskottet till den i ministerrådsförslaget uttalade uppfattningen att man förutsättningslöst bör pröva hur de behov som de rådgivande kommittéerna är avsedda att tillgodose bäst kan mötas under rådande och kommande förhållanden. Utskottet finner skäl att här påpeka att det som en av sina primära uppgifter ser utformningen av och prioriteringen inom det nordiska kultursamarbetet.

Utskottet ansluter sig till den i ministerrådsförslaget uttalade uppfattningen om det viktiga i att på nationellt plan åstadkomma en organisation som diskuterar det nordiska samarbetet och som fångar upp de impulser som det nordiska kan ge det nationella. Detta är viktigt inte minst mot bakgrund av den olika uppbyggnad som kulturförvaltningen har i de enskilda länderna och som gör att förvaltningsorganen i många fall saknar naturliga samarbetspartners i grannländerna. Härvid inställer sig frågan vilka krav som en sådan breddad nordisk aktivitetsinriktning ställer på ministerier/departement och på kultursekretariatet. Strävan bör vara att skapa ett nordiskt medvetande som gör det möjligt och naturligt att tillgodogöra sig grannländernas erfarenheter och att dela med sig av sina egna.

3.11 Information

Informationen om det nordiska samarbetet såväl inåt som utåt diskuteras varken i medlemsförslaget eller i ministerrådsförslaget. Informationen baserar sig på en gemensam informationsplan som bereds samfällt av de informationsansvariga inom Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ och som läggs fram av Nordiska rådets informationskommitté för Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna). Planen fastställs slutligen av ministerrådet och informationskommittén, vilken har fullmakt av Nordiska rådets presidium för detta.

Utskottet anser att frågan om samordning av informationen om det nordiska samarbetet bör ges ökad uppmärksamhet.

3.12 Förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå att Nordiska rådet med anledning av medlemsförslaget och ministerrådsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet med anledning av medlemsförslag A 611/k och ministerrådsförslag B 37/k fortlöpande utveckla och utvidga det nordiska kultursamarbetet genom att i samarbetet inbegripa allt vidare medborgarkretsar i syfte att ytterligare stärka den nordiska gemenskapen.

Stockholm den 20 januari 1983

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Förman

Hans Jørgen Jensen (S)

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Peter Muurman (Sd)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Särskilt yttrande

Beträffande det nordiska kultursamarbetets finansiering har vi avstått från att reservera oss under punkt 3.4 och gör i stället följande särskilda yttrande:

Vi finner det värdefullt om kultursamarbetet kan tillföras nya resurser utöver vad som anvisas i den årliga kulturbudgeten, men detta får under inga omständigheter medföra en nyorientering av det nordiska kultursamarbetet. Vi finner det logiskt att kulturbudgeten ges tillräckliga resurser för att förverkliga avtalets kulturambitioner.

Vi är skeptiska till planerna beträffande en ökad medfinansiering främst med hänsyn till att om denna metod får en felaktig tillämpning kan möjligheter skapas för olika kommersiella intressen att ta över i avvägningen beträffande satsningen på olika kulturaktiviteter. Detta innebure en så utomordentligt allvarlig kursändring av det nordiska kultursamarbetet att vi inte skulle ge den vår anslutning.

För att garantera att något sådant inte kommer att ske får en medfinansiering endast förekomma när avsikten är att höja kvaliteten i redan beslutade projekt. Medfinansiering kan alltså inte göras till något krav, eftersom de allra flesta projekten är sådana att de inte bör finansieras på annat sätt än över den nordiska kulturbudgeten.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Sture Palm (s)

BILAGA 5, I efterhand inkomna yttranden (se supplement)

Ministerrådsforslag

om nytt handlingsprogram for nordisk samarbeide inom bostads- og byggområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd (boligministrene) oversender herved sitt forslag til nytt handlingsprogram for nordisk samarbeid innenfor bolig- og byggeområdet. Programmet er forutsatt å erstatte det tidligere handlingsprogram som ble vedtatt den 1. mai 1977.

Vedlagte programforslag er utarbeidet i henhold til retningslinjer og beslutninger gitt på boligministermøtene i Århus i 1980 og i Trondheim i 1981. Programforslaget ble vedtatt på boligministermøtet i Uleåborg den 17.–18. august 1982. Ministerrådet vil fatte endelig beslutning om handlingsprogrammet etter Nordisk Råds 31. sesjon i Oslo på grunnlag av Rådets uttalelse.

Oslo, 12. november 1982

For Nordisk Ministerråd

Arne Rettedal

Kommunal- og arbeidsminister

Ragnar Sohlman

Generalsekretær

Handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bostads- och byggsektorn

Inledning

Ministerrådets första handlingsprogram för det nordiska samarbetet inom byggsektorn fastställdes år 1972. I det följande handlingsprogrammet från år 1977 konstaterades, att ministerrådet avser att verka för ett ökat utbyte av idéer och planer om den framtida bebyggelsen, ett utvidgat samarbete och en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna. Samarbetet skulle främst omfatta den egentliga byggsektorn. Vidare konstaterades, att det även kan bli aktuellt att inom ministerrådet behandla frågor om bebyggelsemiljö och bostadspolitik. Samarbetet inom byggsektorn skall också samordnas med arbetet inom andra sektorer såsom samhällsplanering, arbetsmiljö, konsument-, handels- samt industri- och energipolitik. På grundval av handlingsprogrammet har ett projektprogram fastställts. Projektprogrammet, som utgör basen för medelstilledelningen från ministerrådet, har avsett främst byggnadstekniska frågor.

Ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn, ÄK-BYGG, har ansvaret för samordning och genomförande av samarbetet. Ämbetsmannakommittén skall inhämta ytterligare sakkunskap från de möten som hålls mellan de nordiska bostadsmyndigheterna samt plan- och byggmyndigheterna och även i övrigt höra sakkunniga på olika områden. Handlingsprogrammets enskilda projekt genomförs bl. a. av Nordiska kommittén för byggbestämmelser, NKB, som är ett samarbetsorgan mellan centrala byggmyndigheter, NORDTEST, som är ett samarbetsorgan mellan de centrala provningsinstitutionerna, NBS, de nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp och INSTA-BYGG, som är ett samarbetsforum för de nordiska byggstandardiseringsorganen.

Beslut om revidering av handlingsprogrammet

Nordiska ministerrådet, bostadsministrarna, har vid mötet i Århus år 1980 och i Trondheim år 1981 diskuterat handlingsprogrammet och beslutat att revidera och utvidga det. Bl. a. betonades behovet att öka samarbetet inom det bostadspolitiska området. Vidare rekommenderades, att de nordiska länderna i större utsträckning skulle samarbeta i internationella organisationer och i det biståndsarbete, som de enskilda nordiska länderna bedriver. Ämbetsmannakommittén har vid revideringen av handlingsprogrammet följt bostadsministrarnas rekommendation.

Bakgrund till handlingsprogrammet

Den konjunkturedgång som har varit märkbar i Europa under slutet av 1970-talet och början av 1980-talet har inverkat på byggaktiviteten i de

nordiska länderna. I synnerhet i Danmark och under senare år i Sverige har man kunnat konstatera en betydande nedgång i byggnadsverksamheten, med en kraftigt ökad arbetslöshet inom byggsektorn som följd. Inflationen samt de starkt stegrade energikostnaderna har medfört att kostnadsnivån inom byggsektorn har stigit. Samtidigt har kraven på kvalitet i allmänhet och särskilt kraven på god energihushållning samt bättre tillgänglighet för rörelsehindrade ökat. Detta har lett till att produktionskostnaderna liksom boendekostnaderna har ökat.

De länder som har haft nedgång i byggaktiviteten i hemlandet har sökt kompensera detta genom ökade insatser inom byggexport. Detta har lett till en ökande export till flera europeiska länder, men i första hand till utomeuropeiska områden. Ökningen av byggexporten har också lett till ett ökat intresse för internationellt samarbete bl. a. för att undanröja tekniska handelshinder och underlätta användningen av produkter som har godkänts och kontrollerats i tillverkarlandet. Den nordiska exporten av byggmaterial, som både ifråga om volym och effekter på sysselsättningen, är mångdubbelt större än byggexporten, påverkas också av förändringarna på de internationella byggmarknaderna. Förutsättningarna för export av byggmaterial bör ägnas ökad uppmärksamhet i det nordiska samarbetet.

Den höga tekniska nivån inom byggområdet i Norden kan vara av stort värde i utvecklingsländerna. De centrala bygg- och bostadsmyndigheterna har varit intresserade av att bygg- och anläggsverksamhet, fysisk planering samt administration och finansiering av bostadsbyggande för låginkomstgrupper prioriteras i nordiska biståndsprojekt.

Minskningen av nybyggandet i flertalet nordiska länder har redan medfört negativa följder för byggmaterialindustrin samt konsult- och entreprenörverksamheten. Flera företag har upphört med verksamheten och andra minskar sin forsknings- och utvecklingsverksamhet. Detta kan få till följd att den höga tekniska nivån inom byggnadsindustrin inte kan bibehållas, vilket i sin tur kan medföra att de nordiska ländernas konkurrenskraft försvagas i förhållande till övriga länder i Europa. Därför bör frågor, som gäller byggsektorns långsiktiga strukturella problem i de nordiska länderna samt i avnämmländerna ingå i det nordiska samarbetet. I detta bör även innefattas frågor om forsknings- och utvecklingsverksamhet. Syftet bör vara att mildra verkningarna av nedgången i byggaktiviteten genom ett effektivt nordiskt samarbete inom detta fält.

Allmänt sett bör man eftersträva att de nordiska länderna och de nordiska samarbetsorganen i det tekniska samarbetet lägger stor vikt vid utbyte av idéer och tankar av forsknings- och utvecklingsmässig karaktär. Ett väsentligt led i den fortsatta harmoniseringen av de nordiska byggbestämmelserna är ett ömsesidigt utnyttjande av resurser och forsknings- och utvecklingsresultat. I det framtida samarbetet bör även olika ekonomiska faktorer som inverkar på byggandet studeras.

Betydelsen av att mer rationellt och ekonomiskt utyttja byggnadsbestån-

det ökar i framtiden. Samarbetet bör därför omfatta, förutom drifts-, beständighets- och underhållsfrågor, också frågor om ombyggnad och förbättring av det befintliga byggnadsbeståndet. Större vikt skall läggas vid byggmaterials och byggnadsdelars tillförlitlighet och utbytbarhet. Ökad vikt skall också fästas vid en totalsyn på kvalitetskraven för byggandet. Det är också viktigt att samarbetet mellan myndigheter och byggbranschens olika parter fungerar väl. Entreprenörer och materialtillverkare bör ta ett ökat ansvar för att kvalitetskraven uppfylls. Formerna för egenkontrollen bör utvecklas. Målet är att den byggda miljön bör ses som en helhet med hänsyn till hur den bör bevaras, förändras och utvecklas.

Samarbete inom byggpolitiken

De lagar, förordningar, bestämmelser och andra byggregler som styr byggandet inom de enskilda länderna, är relativt väl harmoniserade. De nationella särdragen har dock medfört skillnader bl. a. i reglernas utformning och i byggnadstillsynen.

På sådana områden, där den tekniska utvecklingen och tillförlitligheten i byggandet motiverar detta, bör man pröva möjligheterna att minska omfattningen av kraven. Det är därvid angeläget att utveckla metoder för att analysera de ekonomiska konsekvenserna av myndigheternas krav. När undersökningar av detta slag görs, skall uppmärksamhet fästas vid det inbördes sammanhanget mellan bestämmelser på olika områden. Man kan således betrakta byggbestämmelserna som ett system av inbördes avhängiga element. En eventuell förändring av omfattningen av kraven skall göras genom en teknisk-ekonomisk anpassning av olikartade krav till varandra.

Inom flera områden råder osäkerhet om vad den framtida tekniska utvecklingen kommer att betyda för bygg- och boendeförhållanden. Detta gäller till exempel den framtida utvecklingen ifråga om system för produktion, distribution och användning av energi. Produkternas tillförlitlighet samt drifts- och underhållskostnader behöver uppmärksammas. Det samma gäller produkternas hälsoaspekter. Ett annat område som bör beaktas är datateknologin. För att kunna styra utvecklingen på dessa områden förutsättes bättre kännedom om alternativa utvecklingsmöjligheter och de mekanismer, genom vilka utvecklingen kan styras i önskad riktning. Projekt på dessa områden av betydelse för bygg- och boendesektorn bör ingå i det nordiska byggsamarbetet.

Med utgångspunkt i hittills framkomna förslag bör ett nordiskt system för godkännande och kontroll av produkter utvecklas. Detta bör anknytas till internationella system. Danmarks speciella förpliktelser i relation till EG bör i dessa sammanhang dock beaktas. Det nordiska samarbetet rörande byggstandardisering och i synnerhet samordningen med motsvarande internationellt samarbete bör ägnas uppmärksamhet.

Försörjning med infrastruktur såsom energi, vatten och avlopp är ett område som beroende på administrativa skillnader i olika länder i praktiken ofta har hamnat utanför det officiella nordiska samarbetet. Området är dock viktigt och många frågor kan med fördel studeras samnordiskt. Därför bör i byggsamarbetet införlivas sådana områden inom infrastrukturen som har en naturlig anknytning till husbyggnad.

Samarbete inom bostadspolitiken

Samhällets stöd till bostadssektorn bör utvecklas för att boendekostnaderna, speciellt för låginkomstgrupper, skall kunna hållas på en rimlig nivå. Utbyte av information och samordnade forskningsinsatser om dessa frågor bör därför intensifieras. Likaså bör aktuella frågor som inflationens inverkan på bostadssektorn, realfinansiering och realbeskattning bli föremål för nordiskt samarbete. Ändringar i befolkningsutvecklingen, bosättningsmönster och ekonomiska villkor gör det viktigt att metoderna för prognoser för bostadsbehov, ombyggnadsbehov, underhåll osv. utvecklas och studeras samnordiskt.

Inom bostadsplaneringen bör de frågor som rör t. ex bygg- och driftskostnader, alternativa boendeformer och kompletterande bebyggelse uppmärksammas. Samarbetet bör även omfatta förvaltningsfrågor och förvaltningsformer.

Internationellt samarbete

Strukturförändringen av byggmarknaden samt byggexportens och framför allt byggmaterialexportens ökning gör det angeläget att de nordiska metoderna för kvalitetsklassificering och tillämpningen av kriterier för prestationsförmåga får större genomslagskraft i internationella organisationer. Det gäller i synnerhet sådana byggmaterialområden, inom vilka nordiska exportintressen förekommer.

De nordiska länderna bör studera möjligheterna att effektivisera det internationella harmoniseringsarbetet inom ramen för GATT-avtalet och ECE:s harmoniseringsprojekt med beaktande av samarbetet inom Europeiska gemenskapen (EG) och EFTA. Därvid bör särskilt eftersträvas att uppnå överenskommelser om godkännande- och kontrollordningar som underlättar en vidgad marknad med byggprodukter.

Forskning och information om organisatoriska och juridiska problem i samband med byggexport är exempel på områden där möjligheterna till nordiskt samarbete bör undersökas.

I samband med överföring av kunskap och teknologi inom byggnadssektorn till utvecklingsländerna bör samnordiska projekt eftersträvas. Ett samarbete på nordiskt plan mellan byggsektorn och biståndsorganen bör inledas.

Projektprogram

För att genomföra handlingsprogrammet utarbetar ämbetsmannakommittén ett projektprogram som revideras årligen efter skiftande behov. I detta beskrivs de projekt, som skall genomföras under de närmaste åren. Bostadspolitiska och bebyggelsepolitiska projekt ges härvid ökad betydelse. Projektprogrammet ger också uppgifter om de samarbetsfrågor, som det nordiska ministerrådet avser att prioritera under de närmaste åren.

Samarbetsorganens verksamhetsfält kompletterar varandra och de har nära kontakter med varandra. Ämbetsmannakommittén skall verka för att överlappningar inte sker mellan de organ, som berörs av handlingsprogrammet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över ministerrådsförslaget

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte ministerrådsforslag som er behandlet på utvalgets møter 20. januar og 11. februar 1983.

1. *Ministerrådsforslaget*

Bakgrunn for handlingsprogrammet

I løpet av de siste år har produksjon og sysselsetting gått kraftig ned innen byggsektoren. Arbeidsløsheten har økt. Samtidig har bokostnadene økt som resultat av en rekke faktorer.

Eksporten både av ferdigbygg og byggmateriale har økt. Dette gjelder spesielt eksporten til utviklingsland. Forutsetningene for eksport av byggmateriale bør derfor vies større oppmerksomhet i det nordiske samarbeidet. Myndighetene har særlig lagt vekt på boligbygging for lavinntektsgruppene i utviklingsland i forbindelse med nordiske bistandsprosjekt.

Det er viktig å beholde det høye tekniske nivå innen byggebransjen. Derfor bør spørsmål som gjelder byggsektorens langsiktige strukturelle problemer inngå i det nordiske samarbeid.

Det må også legges vekt på utveksling av forsknings- og utviklingsresultater. Ulike økonomiske faktorer som påvirker byggsektoren bør studeres. I ministerrådsforslaget nevnes også en rekke andre samarbeidsfelt.

Samarbeid om byggpolitikk

På områder, der den tekniske utvikling m. m. tillater det, bør man prøve å minske omfanget av myndighetskrav som idag stilles. I den forbindelse er det viktig å utvikle metoder for å kunne analysere de økonomiske konsekvenser av myndighetenes krav. En eventuell endring i omfanget av krav må gjøres på grunnlag av en teknisk-økonomisk vurdering der sett av ulike krav kan stilles opp mot hverandre.

På en rekke områder foregår det en teknisk og økonomisk utvikling med betydning for bolig- og byggsektoren. For å styre utviklingen bedre bør prosjekter på disse områdene inngå i det nordiske samarbeidet.

Et nordisk system for godkjenning og kontroll bør utvikles. Dette bør knyttes til internasjonale system. Områder som vedrører infrastrukturen og som har en naturlig tilknytning til husbygging bør studeres samnordisk.

Samarbeid om boligpolitikk

Samfunnets støtte til boligsektoren bør utvikles for å holde bokostnadene, særlig for lavinntektsgrupper, på et rimelig nivå. Informasjon og forskning om slike spørsmål bør intensiveres. Inflasjonens innvirkning på boligsektoren bør bli et tema for nordisk samarbeid, og det bør utvikles diverse prognosemodeller for viktige sider ved boligbyggingen.

Internasjonalt samarbeid

Det er viktig å få større gjennomslagskraft internasjonalt for de nordiske metoder for kvalitetsklassifisering og testing. Mulighetene for å effektivisere det internasjonale harmoniseringsarbeidet bør studeres. I forbindelse med overføring av kunnskap og teknologi til utviklingsland bør man forsøke å få til samnordiske prosjekter.

Prosjektprogram

Prosjektprogrammene gir opplysninger om de samarbeidsspørsmål som Nordisk Ministerråd har til hensikt å prioritere de nærmeste årene.

2. Utvalget

Det nåværende handlingsprogram for nordisk samarbeid innen bolig- og byggområdet skriver seg fra 1. mai 1977. Det framlagte forslag til handlingsprogram er ment å skulle erstatte dette.

Utvalget konstaterer innledningsvis at det framlagte forslag til handlingsprogram tar opp spørsmål vedrørende samarbeid om byggpolitikk, boligpolitikk samt samarbeid i internasjonale organisasjoner. På alle områdene pekes det på enkelte felter der nordisk fellesinnsats kan være fruktbart.

Utvalget uttalte seg om idéen om et nytt handlingsprogram i sin betenkning til Ministerrådets beretning i 1982. Der heter det bl. a.:

Utvalget vil imidlertid fremholde nødvendigheten av at byggsektorens og boligproduksjonens betydning for industri og samfunnsøkonomi må vies større oppmerksomhet i det nordiske samarbeid. Nedgangen i boligproduksjonen under hele 1970-tallet i de fleste nordiske land har forårsaket betydelige problemer for både sysselsettingen og store deler av næringslivet. Om denne utvikling tillates å fortsette kommer hele byggsektoren til å bli ytterligere redusert, og utvalget anser at det således foreligger en risiko for tap av yrkeskunnskap og produksjonsutstyr. Dette vil resultere i økte samfunnskostnader når boligbehovet senere øker. Etter utvalgets oppfatning bør derfor Ministerrådet i det nye handlingsprogrammet vurdere hvorledes den negative utvikling i investeringene i byggproduksjonen kan brytes.

Utvalget har merket seg at det foreliggende forslag til handlingsprogram tar utgangspunkt i den vanskelige situasjonen innen bolig- og byggindustrien, og det vises til mange områder der tiltak kan bidra til å løse vanskene.

Utvalget er enig i at den økte nordiske byggekspert gir interessante framtidsperspektiver og er et område det er vel verdt å satse på. Nordiske tiltak for å fremme slik eksport kan settes inn på mange felter.

I forslaget til handlingsprogram nevnes et par tiltak. For det første foreslås økt innsats for å få større gjennomslagskraft i internasjonale fora for nordiske metoder for kvalitetsklassifisering og testing. Dessuten fore-

slås det at de nordiske land bør studere mulighetene for å effektivisere det internasjonale harmoniseringsarbeidet innen rammen for GATT-avtalen og ECE's harmoniseringsprosjekt. Utvalget anser at slike tiltak vil bidra til å skape mer likeartede konkurranseforhold i det internasjonale byggmarkedet.

Eksporert av byggprodukter til u-land er et særskilt interessant område. Utvalget støtter fullt ut at et samarbeid innledes på nordisk plan mellom byggsektoren og bistandsorganer. I tillegg vil utvalget rette oppmerksomheten mot andre nordiske organer som kan bidra til å øke eksporten av byggprodukter til u-land. Eksempler er Nordisk prosjektexportfond og Nordisk investeringsbank. Det må være en viktig oppgave å informere næringslivet om de finansieringsordninger som finnes ved engasjementer i u-land.

Krisen innen bolig- og byggbransjen har sammenheng med den generelt sett vanskelige økonomiske situasjon i de nordiske land. I ministerrådsforslaget rettes oppmerksomheten mot at de nåværende problemene ikke må føre til problemer også på lengre sikt. Det er en fare for at dette skjer dersom aktiviteten innen bransjen synker så mye at det høye tekniske nivået går tapt. I denne forbindelse vil en studie av bolig- og byggbransjens langsiktige strukturelle problemer være av stor interesse. Utvalget vil tillegge at en slik studie bør følges opp med forslag til tiltak for i størst mulig grad å unngå problemene. I ministerrådsforslaget nevnes flere områder hvor tiltak på samnordisk basis kan bidra til å redusere problemene. Forsknings- og utviklingsvirksomhet står sentralt i dette arbeidet.

Innen byggpolitikkområdet foreslås samarbeid om utvikling av metoder for å analysere de økonomiske konsekvenser av myndighetskrav som styrer byggsektoren i de enkelte nordiske land. Disse kravene er relativt like i hele Norden og Økonomisk utvalg mener at forslaget kan lede til en mer hensiktsmessig styring av byggsektoren.

Byggsektoren vil i likhet med mange andre bransjer bli berørt av den tekniske utviklingen som foregår på mange områder. Utvalget er enig i at den betydning den tekniske utviklingen vil få for byggsektoren bør studeres. Spesielt vil utvalget påpeke viktigheten av å utvikle effektive systemer for produksjon, distribusjon og bruk av energi. Bruk av energi til oppvarming av boliger og andre bygg utgjør en betydelig del av de nordiske lands energiforbruk.

Utvalget har i flere sammenheng uttalt at det må være viktig å redusere de nordiske lands import av energi, i første rekke olje. I et slikt perspektiv blir en effektivisering av bolig- og byggoppvarmingen særlig viktig.

Kostnader forbundet med utbygging av infrastrukturen som har tilknytning til husbygging er i de senere år blitt en stadig mer betydelig kostnads-komponent. Dette har bl. a. sammenheng med økt vektlegging på miljøkrav. Det er derfor positivt at det i det nordiske samarbeid nå planlegges å studere spørsmål i forbindelse med infrastrukturen. Hensikten må være å

redusere kostnadene til utbygging av infrastrukturen samtidig som hensynet til miljøet tas vare på.

Utvalget er meget godt tilfreds med at økonomiske aspekter ved boligbyggingen gis oppmerksomhet i forslaget til handlingsprogram. I alle de nordiske land anses det som viktig at bokostnadene, spesielt for lavinntektsgrupper, skal kunne holdes på et lavt nivå. De ulike land organiserer boligmarkedet på forskjellige måter og fører en til dels ulik boligpolitikk. Dette skyldes blant annet ulike oppfatninger om hvordan bokostnadene kan holdes nede. Utvalget vil se det som meget interessant å få en oversikt over de nordiske lands organisering av boligmarkedet, støttetiltak, beskatting o.l. Dette kan gi impulser til en mer hensiktsmessig boligpolitikk i de nordiske land. En kontinuerlig utveksling av informasjon og samordnet forskning om slike spørsmål kan være konstruktive bidrag til å holde bokostnadene nede. I denne sammenheng vil det etter utvalgets mening være særskilt interessant å studere inflasjonens innvirkning på boligsektoren.

Økonomisk utvalg har enkelte innvendinger mot det foreliggende forslag til handlingsprogram for bolig- og byggsektoren. Utgangspunktet for Økonomisk utvalgs ønske om nytt handlingsprogram var den vanskelige økonomiske situasjon for bransjen med nedgang i sysselsetting og produksjon som konsekvens. Hensikten med handlingsprogrammet må i første rekke være å bryte denne utvikling. Forslaget til handlingsprogram inneholder elementer som kan bidra til dette, men utvalget mener at handlingsprogrammet bør være mer direkte innrettet på dette mål. Dessuten bør handlingsprogrammet i større grad presiseres og konkretiseres. Med dette menes at de tiltak som tenkes gjennomført bør ha som uttalt utgangspunkt at de skal bidra til å løse de økonomiske problemene innen bolig- og byggsektoren. Forslaget til handlingsprogram er på enkelte punkter utformet såvidt vagt at det kan være vanskelig å se sammenhengen mellom de foreslåtte tiltak og det bidrag de kan gi til å bedre situasjonen innen bolig- og byggbransjen. Tiltak som betyr spesielt mye for sysselsetting og produksjon bør prioriteres høyest. Utvalget vil understreke at det er viktig at arbeidet med konkrete tiltak kommer igang i løpet av kort tid.

Utvalget foreslår derfor at forslaget til handlingsprogram omarbeides slik at de ovenfor nevnte synspunkter tilgodeses i større grad, og får en mer framskutt plass i samarbeidet enn det som er tilfelle i det foreliggende programforslag.

Ut fra det som er anført foran foreslår Økonomisk utvalg at Nordisk Råd vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram innen bolig- og byggområdet i overensstemmelse med de synspunkter som er framført av Nordisk Råd, samt kontinuerlig og i fortløpende kontakt med Nordisk Råd videreutvikle det nordiske samarbeidet på dette området.

København, 11. februar 1983

<i>Davið Aðalsteinsson (F.)</i>	<i>Ulf Adelsohn (m)</i>
<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)</i>
<i>Lone Dybkjær (RV)</i>	<i>Ivar Hansen (V)</i> Nestformann
<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>	<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>
<i>Olof Jansson (ÅS)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Anker Jørgensen (S)</i>	<i>Marit Rotnes (A)</i>
<i>Gunvor Schnitler (H)</i>	<i>Jøgvann Sundstein (Fkfl)</i>
	<i>Ola Ullsten (fp)</i>

Ministerrådsforslag

om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) vedtok på sitt møte i Oslo 30. november 1982 vedlagte ministerrådsforslag om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet.

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) ber om at Nordisk Råd avgir uttalelse om forslaget.

Oslo i desember 1982

Arne Skauge

Ragnar Sohlman

Nordisk handlingsplan på datateknologiområdet

Nordisk Råd vedtok på sin sesjon i 1980 to rekommandasjoner om et utvidet datapolitisk samarbeid i Norden. Det gjelder

rek. nr. 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbeidsmiljø og næringsliv:

Nordiska rådet rekommenderer Nordiska ministerrådet att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter skyndsamt inleda ett forsknings- och utredningssamarbete i fråga om datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv.

rek. nr. 16/1980 ang. internasjonelt samarbeide rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbeidsmiljø og næringsliv.

Nordiska rådet rekommenderer de nordiska ländernas regeringar att på internasjonellt plan samfällt verka för att datateknikens effekter på sysselsättning, arbeidsmiljø og næringsliv blir föremål för utrednings- och forskningsinsatser.

Nordisk Ministerråd nedsatte i begynnelsen av 1981 en nordisk arbeidsgruppe. Datateknologigruppen (DATEG) til å behandle den videre oppfølging av rekommandasjonene. DATEG har lagt fram en delrapport, Datateknologi i Norden *NU 1981:9* i november 1981, som var gjenstand for en viss behandling og meningsutveksling på Nordisk Råds 30. sesjon og sluttrapporten Datateknologi i Norden – på väg mot en nordisk datapolitik, *NU 1982:7* i oktober 1982.

DATEG har analysert utredninger og styringstiltak i de nordiske land og i internasjonalt sammenheng og fremlagt en rekke forslag til tiltak på nordisk plan i lys av datateknologiens forventede innvirkning på ulike sider ved samfunnslivet i Norden. Disse tiltak er av DATEG sammenfattet i et forslag om et nordisk handlingsprogram på det datapolitiske område. Arbeidslivets parter har deltatt med permanente observatører i utredningsarbeidet.

Nordisk Ministerråd legger stor vekt på DATEGs rapport, som er den første nordiske gjennomgang på datateknologiområdet.

På det nordiske statsministermøte den 25. juni 1982 understreket den norske statsminister at de nordiske land må ha all mulig interesse av å trappe opp harmoniseringen av lover og reguleringer på forskjellige felter som f.eks. datateknikk, datakommunikasjon, systemutvikling, dataprosessen i administrasjon og produksjon m. v. Standardiserings- og harmoniseringsarbeidet er viktig, bl. a. for å unngå tekniske handelshindringer. Han understreket at en prioritering av arbeidsoppgavene kan settes opp når sluttrapporten foreligger.

Statsministrene ba samarbeidsministrene arbeide videre med disse spørsmål. Stedfortrederkomiteén anmodet bl. a. på denne bakgrunn DATEG om å utarbeide en handlingsrettet fremdriftsrapport med spesiell vekt på ønsket om å prioritere arbeidet med harmonisering av lover og regule-

ringer. DATEG har fulgt denne anmodning og har, som et særskilt vedlegg til sin rapport, lagt fram forslag til prioriterte tiltak som bør påbegynnes i 1983.

Nordens Faglige Samorganisasjon, de nordiske arbeidsgiverforeningene og de nordiske industriforbunds fellesorgan er anmodet om å legge fram sine prinsipielle syn på DATEGs rapport. Rapporten og de innkomne svar (*Bilaga*), som bekrefter viktigheten av datateknologispørsmålene, vedlegges. DATEG har også hatt en rekke kontakter og høringer med representanter for nordisk elektronikkindustri, med berørte departement, representanter for utdanning og forskning. DATEG har også gjennomført en nordisk konferanse om datateknologiens effekter på sysselsetting, arbeidsmiljø og næringsliv i Kollekolle utenfor København i juni 1982. På konferansen ga politikere, forskere, myndighetspersoner, representanter for industrien og partene i arbeidslivet synspunkter på gruppens arbeid.

På bakgrunn av foranstående har Nordisk Ministerråd fattet beslutning om å følge opp DATEGs rapport med sikte på å utarbeide en handlingsplan på datateknologiområdet. Formålet er å komme hurtig i gang med arbeidet ettersom utviklingen her går meget raskt og problemstillingene er sentrale i alle de nordiske land. Samtidig er det vesentlig å innhente ytterligere materiale, slik at det kan foretas en grundig prøving og prioritering av innhold, retninger og former for dette nye tverrfaglige samarbeidsområdet.

I

Nordisk Ministerråd har på et møte i Oslo 29. – 30. november besluttet at følgende prioriterte tiltak settes i verk umiddelbart som første fase i en handlingsplan:

a) Nordisk embetsmannskomiteé for arbeidsmiljøspørsmål gis i oppdrag å intensivere sitt samarbeid for å oppnå bedre arbeidsmiljø og arbeidsorganisasjon ved bruk av datamaskiner og mikroelektronikk i arbeidslivet. Komiteéen skal i første omgang utveksle erfaringer, foreta en hensiktsmessig arbeidsdeling og hurtig innlede en økt harmonisering av forskrifter. I denne sammenheng bør det særlig legges vekt på å motvirke eventuelle problem som datateknologien kan skape for de ansattes medbestemmelse.

b) Nordisk embetsmannskomiteé for lovgivningsspørsmål skal senest 31. mars 1983 legge fram forslag til hvordan et nordisk samarbeid om harmonisering av lover og forskrifter på dataområdet bør organiseres under Nordisk Ministerråd. Harmonisering med sikte på å unngå datakriminalitet bør også vurderes i forbindelse med forslaget. Arbeidet skal utføres med bistand av de særskilte kontaktpersoner for datalovgivningsspørsmål, som er utpekt av de nordiske justisdepartement.

c) Nordisk arbeidsmarkedsutvalg skal ta opp til behandling spørsmålene vedrørende datateknologi og sysselsetting. Siktemålet er å styrke den arbeidsmarkedspolitiske beredskap i de nasjonale arbeidsmarkedsmyndigheter og andre berørte organ. Spørsmålene om datateknologi og syssel-

setting skal behandles med henblikk på situasjonen i ulike regioner, bransjer, yrkesgrupper etc. Arbeidet bør samordnes med Nordisk embetsmannskomiteé for kulturelt samarbeid, Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk, Nordisk embetsmannskomiteé for industripolitikk og Det nordiske utvalg for likestilling.

d) Nordisk arbeidsmarkedsutvalg gis i oppdrag å undersøke mulighetene for å innlede forsøksvirksomhet på Nordkalotten om bruk av datateknologi i arbeidsformidlingen.

e) Nordisk embetsmannskomiteé for industripolitiske spørsmål skal – på bakgrunn av de voksende internasjonale datastrømmers betydning og de studier som pågår nasjonalt og internasjonalt – utveksle erfaringer og innlede et samarbeid om studier av datastrømmene over grensene innen Norden og mellom Norden og andre land.

f) En arbeidsgruppe skal nedsettes under Stedfortrederkomiteéen med oppdrag å kartlegge og utveksle erfaringer om pågående og planlagte nasjonale aktiviteter vedrørende elektroniske betalingssystemer. Arbeidsgruppen skal også ha for øyet eventuelle standardiseringsbehov. En rapport fra gruppen skal legges fram for Stedfortrederkomiteéen før 10. oktober 1983.

g) Nordisk forskningspolitisk råd gis i oppdrag å kartlegge nasjonale og nordiske forsknings- og utviklingsprosjekter samt tilgjengelige forskningsressurser innen dataområdet. Rådet skal stimulere til økt nordisk samarbeid på dataforskningsområdet.

h) Embetsmannskomiteéen for nordisk kulturelt samarbeid gis i oppdrag å kartlegge aktuelle og planlagte utdanningstilbud og utdanningssystem på datateknologiområdet i de nordiske land, bl. a. innen yrkes- og voksenutdanning. Kartleggingen bør om mulig også omfatte forslag om hvordan en videre utbygging kan samordnes.

i) Det reserveres 800 000 NOK i Nordisk Ministerråds almene budsjett for 1983 for å dekke utgifter til de tiltak som kan innledes på datateknologiområdet i 1983. Tiltak innenfor kulturavtalens saksområde belastes Nordisk Ministerråds kulturbudsjett.

II

a) DATEGs rapport sendes på nasjonal og nordisk remiss med svarfrist 15. mars 1983.

b) Det oppnevnes en styringsgruppe som skal følge opp det videre arbeid med konkretiseringen av handlingsplanen på datateknologiområdet på grunnlag av aktivitetene under ovennevnte punkter I a–h, DATEGs rapport og innkomne remissuttalelser. Utkast til handlingsplan skal legges fram innen 01. juni 1983.

c) Styringsgruppen skal videre i kontakt med nasjonale tjenestemenn og i samråd med Nordisk Ministerråds sekretariat og sekretariatet for Nordisk kulturelt samarbeid gjøre et overslag over størrelsesordenen av de

behov for midler som kan bli aktuelle for 1984 for nordisk samarbeid på datateknologiområdet. Styringsgruppen skal avgi sin vurdering av dette spørsmål til Stedfortrederkomitéens møte den 25. januar 1983.

III

Ministerrådet tar sikte på å utarbeide en endelig handlingsplan i juni 1983 på basis av DATEGs rapport, remissuttalelsene og Nordisk Råds uttalelse.

Ministerrådet ber om Nordisk Råds uttalelse om DATEGs rapport og forslaget om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet.

*BILAGA 1. Yttranden (se supplement)**BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över minister-
rådsförslag om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet
(B 44/e) och medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram på
datateknologiområdet (A 649/e)**

Til Økonomisk utvalg er henvist ovennevnte ministerrådsforslag og medlemsforslag. Medlemsforslaget er behandlet ved utvalgets møter 10. desember 1982 og 20.–21. januar 1983. Ved sistnevnte møte ble også ministerrådsforslaget behandlet.

**1. Ministerrådsforslag B 44/e om en nordisk handlingsplan på datateknologi-
området**

Datateknologigruppen (DATEG) ble opprettet av Ministerrådet i begynnelsen av 1981, for å følge opp *rek. nr. 15/1980* og *rek. nr. 16/1980*. DATEG's delrapport, Datateknologi i Norden, *NU 1981:19*, kom i november 1981. Sluttrapporten, Datateknologi i Norden – på väg mot en nordisk datapolitik, *NU 1982:7*, kom i oktober 1982.

DATEG har på anmodning fra Stedfortrederkomitéen, i vedlegg til sin rapport, lagt fram forslag til prioriterte tiltak som bør påbegynnes i 1983.

DATEG har under arbeidets gang hatt kontakt o.l. med en rekke institusjoner, departement osv. DATEG's rapport er sendt til uttalelse til arbeidslivets parter. Svarene er vedlagt ministerrådsforslaget.

Nordisk Ministerråd har fattet beslutning om å følge opp DATEG's rapport med sikte på å utarbeide en handlingsplan på datateknologiområdet. Samtidig er det vesentlig å innhente ytterligere materiale.

På møte i Oslo 29.–30. november besluttet Nordisk Ministerråd at en rekke tiltak settes i verk umiddelbart som første fase i en handlingsplan. Blant disse er:

a) Nordisk embetsmannskomiteé for arbeidsmiljøspørsmål gis i oppdrag å intensivere sitt samarbeid for å oppnå bedre arbeidsmiljø og arbeidsorganisasjon ved bruk av datamaskiner og mikroelektronikk i arbeidslivet.

b) Nordisk embetsmannskomiteé for lovgivingsspørsmål skal senest den 31. mars 1983 legge fram forslag til hvordan et nordisk samarbeid om harmonisering av lover og forskrifter på dataområdet bør organiseres under Nordisk Ministerråd.

c) Nordisk arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) skal behandle spørsmål vedrørende datateknologi og sysselsetting.

d) NAUT skal undersøke mulighetene for forsøksvirksomhet om bruk av datateknologi i arbeidsformidlingen.

e) Nordisk embetsmannskomiteé for industripolitikk skal arbeide med studier av datastrømmene over landegrensene.

f) En arbeidsgruppe skal arbeide med spørsmålet om aktiviteter vedrørende elektroniske betalingssystemer. En rapport skal legges fram før 10. oktober 1983.

g) Nordisk forskningspolitisk råd skal kartlegge forsknings- og utviklingsprosjekter m. m. innen dataområdet.

h) Embetsmannskomiteéen for nordisk kulturelt samarbeid skal kartlegge utdanningstilbud og utdanningssystem på datateknologiområdet og, om mulig, framsette forslag til samordning.

Det settes også fram forslag om –

– å sende DATEG's rapport på remiss med svarsfrist 15. mars 1983

– å oppnevne en styringsgruppe til å følge opp utarbeidelsen av handlingsplanen. Utkast til handlingsplan skal legges fram innen 1. juni 1983.

– å arbeide videre med behovet for finansiering av arbeidet. En vurdering av behovet i 1984 skal avgis 25. januar 1983.

Tilslutt i ministerrådsforslaget sies det at Ministerrådet tar sikte på å utarbeide en endelig handlingsplan i juni 1983. Ministerrådet ber om Nordisk Råds uttalelse om DATEG's rapport og forslaget om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet.

2. Medlemsforslag A 649/e om et nordisk handlingsprogram på datateknologiområdet

Det vises i medlemsforslaget til at Nordisk Råd på sesjonen i 1982 vedtok to rekommandasjoner om et utvidet datapolitisk samarbeid i Norden. Nordisk ministerråd nedsatte våren 1981 en nordisk arbeidsgruppe til å behandle den videre oppfølging av rekommandasjonene. Arbeidsgruppens preliminnære rapport forelå før sesjonen i mars 1982 og nylig har arbeidsgruppen avsluttet sitt arbeid med rapporten Datateknologi i Norden – På väg mot en nordisk datapolitik (*NU 1982:7*). Der fremmes bl. a. et forslag om et nordisk handlingsprogram på det datapolitiske området.

Under denne datateknologigruppens virksomhet har arbeidsmarkedets parter vært faste observatører. Dessuten har datateknologigruppen foretatt en rekke høringer. Innstillingen har også vært sendt på en begrenset remissrunde. De spurte instanser har gitt uttrykk for en i hovedsak positiv innstilling.

På denne bakgrunn foreslås det at Nordisk Råd på den kommende sesjon i Oslo treffer prinsippvedtak om den videre utforming og om gjennomførin-

gen av de første faser av et handlingsprogram på datateknologiområdet. I 1983 foreslås det som et arbeidsopplegg spesielt å ta opp følgende felter:

- a) Standardisering og harmonisering på datateknologiområdet.
- b) Samarbeid om utforming av en felles holdning/ordning vedrørende elektroniske betalingssystemer.
- c) Kartlegging og utbygging av felles databaser.
- d) Utbygging og felles utnyttelse av telekommunikasjonssystemer i datapolitisk sammenheng.
- e) Kartlegging og utbygging av utdanningstilbud- og systemer på datateknologiområdet.
- f) Kartlegging av utviklings- og forskningsprosjekter innenfor datateknologiområdet samt stimulanser til økt samarbeid i utviklingen av nordisk dataindustri.

g) Den arbeidsmarkedspolitiske beredskap, samarbeid om miljøforskrifter samt spørsmålet om medbestemmelsesrett.

h) Harmonisering av lover med sikte på å bekjempe datakriminalitet.

Det foreslås å oppnevne en arbeidsgruppe for å følge opp det videre arbeide med konkretiseringen av handlingsprogrammet og at det stilles nødvendige midler til disposisjon for arbeidet.

Det rekommanderes at Nordisk Ministerråd

1. vedtar en nordisk handlingsplan for datateknologiområdet.
2. i 1983 tar opp de saksområder som er nevnt under punktene a)–h) foran.

3. Remissuttalelser

Ministerrådsforslaget og medlemsforslaget har ikke vært sendt på eksternt remiss, men Sosial- og miljøutvalget i Nordisk Råd har uttalt seg om forslagene (*se sak A 649/e, Bilaga 1*).

Sosial- og miljøutvalget viser til utvalgets tidligere arbeid med datateknologispørsmål. Om DATEG's rapport sies det bl. a. at de direkte tiltak som foreslås er viktige å få igangsatt allerede i 1983, noe som også er praktisk mulig. Imidlertid mener utvalget at samarbeid i internasjonale fora ikke er gitt høy nok prioritet blant de direkte tiltak. Utvalget går inn for at DATEG's rapport sendes på en remissrunde.

4. Utvalget

De framlagte forslag A 649/e og B 44/e har sitt utspring i medlemsforslag A 556 om forskning m. m. vedrørende datateknikkens konsekvenser for næringsliv, arbeidsmarked og arbeidsmiljø. Medlemsforslaget ble først og fremst behandlet av Nordisk Råds Sosial- og miljøutvalg. Økonomisk utvalg uttalte i 1979 om dette medlemsforslaget bl. a. følgende:

Utviklingen på datateknikkens område skjer svært hurtig. Det er derfor behov for tiltak også på kort sikt. Det er følgelig særdeles viktig at man snarest kan få en oversikt over datateknikkens konsekvenser vedrørende arbeidsmarked og -miljø for derved få muligheten til bedre å styre utviklingen og til å dempe de uheldigste utslag ved innføring av ny teknikk.

Den rapport som Datateknologigruppen (DATEG) har lagt fram, Data-teknologi i Norden – På väg mot en nordisk datapolitikk (*NU 1982:7*) er en viktig byggekloss i det videre arbeidet med å sikre at datateknologien i størst mulig grad kan utvikles etter samfunnets ønsker og behov.

Rapporten gir en beskrivelse av datateknologiens effekter på en rekke områder. Disse er produktivitet og konkurransevne, sysselsetting og kvalifikasjonsstruktur, arbeidsmiljø og medbestemmelse, infrastrukturen og kulturområdet. Videre tas spørsmålet om datateknologien som produktjonsfaktor opp samt betydningen av bruk av datateknologi innen offentlig forvaltning.

Et generelt synspunkt på DATEG's rapport er at den på et virkningsfullt og detaljert sett gir inntrykk av de omfattende effekter datateknologien kan få på de nordiske samfunn i tiden framover. Rapporten viser at datateknologien vil gripe inn på nesten alle samfunnsområder og berøre innbyggerne både på arbeidsplassen, i utdanningsinstitusjonen og i hjemmet.

Rapporten peker følgelig på svært mange områder der det kan være behov for tiltak for å styre datateknologien slik at negative effekter av innføring av datateknologi i størst mulig grad kan unngås.

Økonomisk utvalg savner likevel et innsyn i datateknologien sett i et makro-perspektiv. Som det sies i delrapporten "Datateknologi i Norden" *NU 1981:9* har datateknologien store makroøkonomiske effekter, og i slutt-rapporten foreslår utvalget å få igang et slikt arbeid. Utvalget mener at et slikt arbeid først og fremst bør belyse datateknologiens effekter på sysselsetting, sysselsettings- og næringsstruktur, investeringer o.l. I likhet med det Nordens faglige samorganisasjon sier i sin remissuttalelse til DATEG's sluttrapport, ville utvalget også gjerne hatt mer informasjon om datateknologiens effekter på industrinæringen og forsåvidt også på andre viktige næringer.

DATEG påpeker den raske utvikling av datateknologien. Det sies at selv om datateknologigruppens mange forslag er av langsiktig karakter er det viktig å komme igang med arbeidet alt i 1983. Det foreslås å utarbeide et nordisk handlingsprogram på datateknologiområdet hvor man særskilt foreslår tiltak og forstudier som bør komme igang i løpet av 1983. Det foreslås en rekke områder hvor innsats fordres.

I det framlagte ministerrådsforslag og medlemsforslag prioriteres og konkretiseres forslag til tiltak på datateknologiområdet. Økonomisk utvalg vil understreke at det er viktig å komme raskt igang med dette arbeidet.

Økonomisk utvalg vil framheve at det er særlig viktig å drive arbeidet

med spørsmål vedrørende datateknologi og sysselsetting framover. Dette er ett av områdene Økonomisk utvalg antar at datateknologiens effekter kan bli størst. Utvalget vil imidlertid framheve at siktemålet med arbeidet, som er å styrke den arbeidsmarkedspolitiske beredskap, vil være tjent med en makropreget analyse av spørsmålet i tillegg til de i ministerrådsforslaget nevnte emner som skal behandles.

Utvalget vil også peke på at utvikling og produksjon av datautstyr er en industri med betydelige vekstmuligheter. Det videre utredningsarbeid bør derfor ha som siktemål å klargjøre mulighetene for et nærmere industripolitisk samarbeid mellom de nordiske landene på dette feltet.

Datateknologien åpner også for regionalpolitiske perspektiver. Med denne teknikken er det mulig å desentralisere produksjonen av en del tjenester. Dette er et felt det fins lite konkret informasjon om. I det videre utredningsarbeid vil det være interessant å få belyst i hvilket omfang slik produksjon drives idag og antagelser om utviklingen framover. Spesielt er det viktig å få vite om mulige konsekvenser for sysselsetting og bosettingsmønster.

Økonomisk utvalg legger også vekt på betydningen av å harmonisere lover og forskrifter mellom de nordiske land. I ministerrådsforslaget foreslås det å sette igang et harmoniseringsarbeid på arbeidsmiljøområdet. Videre foreslås det å få utarbeidet forslag til hvordan et nordisk samarbeid om harmonisering av lover og forskrifter på dataområdet bør organiseres under Nordisk Ministerråd. Spesielt pekes det på at harmonisering med sikte på å unngå datakriminalitet bør vurderes. Utvalget har ingen innvendinger til disse tiltak, men mener samtidig at arbeidet ikke må stoppes opp så snart organiseringen av det videre arbeidet er avklart. Det konkrete harmoniseringsarbeid bør da umiddelbart settes igang. Som det påpekes i medlemsforslaget må et viktig siktemål med standardisering og harmonisering på datateknologiområdet være å unngå tekniske handelshindringer.

I DATEG's rapport tas ikke opp de spørsmål vedrørende personvern som innføringen av datateknologi har ført med seg. Samfunnets behov for informasjon om hvert enkelt individ kommer lett i konflikt med individets behov for å verne om sin integritet. Det er problematisk å avveie disse motstridende interessene. Et nordisk samarbeid om disse spørsmål har pågått i flere år. Målet må være å gi alle nordiske borgere et tilnærmet likt personvern. Det vises i den forbindelse også til det arbeid som foregår i Juridisk utvalg om disse spørsmål.

Økonomisk utvalg mener det er positivt at det i ministerrådsforslaget foreslås å kartlegge utdanningstilbud og utdanningssystem på datateknologiområdet. Utvalget er klar over at hvert land vil ha spesielle behov på dette området, men på en del felter vil nordiske løsninger kunne bety en mer effektiv ressursutnytting.

Datateknologien har allerede en betydelig plass i de nordiske folks hverdag. Samtidig er kunnskapene om denne teknikken relativt liten.

Dette kan lett gi folk en følelse av fremmedgjorthet og maktesløshet. I forbindelse med arbeidet med kartlegging av utdanningstilbudet på data-teknologiområdet bør det arbeides videre med sikt på å fremme tiltak for å heve det allmene kunnskapsnivå om datateknologien.

Økonomisk utvalg har merket seg at DATEG-gruppen under sitt arbeid har hatt et nært samarbeid med viktige samfunnsgrupper og aktivt informert om sitt arbeid. Utvalget mener likevel at det vil være fordelaktig om DATEG's sluttrapport sendes på en bredere nordisk og nasjonal remissrunde. Utvalget forutsetter at Nordisk Råds organer også får uttale seg om DATEG's sluttrapport i lys av det videre arbeid med saken samt det endelige forslag til handlingsplan.

Ut fra det som er anført foran foreslår Økonomisk utvalg at Nordisk Råd på grunnlag av A 649/e og B 44/e antar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utarbeide et utkast til handlingsprogram for datateknologiområdet.

Stockholm, 21. januar 1983

<i>Hallvard Bakke (A)</i>	<i>Gunnar Berge (A)</i>
<i>Jo Benkow (H)</i>	<i>Povl Brøndsted (V)</i>
<i>Mikko Ekorre (Skdl)</i>	<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Elver Jonsson (fp)</i>	<i>Anker Jørgensen (S)</i>
<i>Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)</i>	<i>Gunnar Nilsson (s)</i>
	Formann
<i>Sten Svensson (m)</i>	<i>Karin Söder (c)</i>
<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>	

Særskilt yttrande

Medlemmene Jo Benkow, Karen Thurøe Hansen, Elsi Hetemäki-Olander og Sten Svensson som henviser til medlemsforlag A 649/e om et nordisk handlingsprogram på datateknologiområdet, ville ha foretrukket at man under sesjonen i Oslo tok sikte på et vedtak som omfattet et konkret arbeidsopplegg på spesielt nevnte områder og at det ble oppnevnt en arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å følge opp dette arbeidet.

Disse medlemmer mener forøvrig at den remissbehandling av DATEG's rapport som allerede er gjennomført burde være et tilstrekkelig betryggende grunnlag for det arbeide som i første omgang er aktuelt, og at å avvente ytterligere remissbehandling kan føre til forsinkelser på et område hvor behovet for å komme raskt igang er særlig stort.

Disse medlemmer erkjenner imidlertid betydningen av det foreliggende ministerrådsforslag og vil derfor etter omstendighetene kunne slutte seg til Økonomisk utvalgs forslag til rekommandasjon.

Stockholm, 21. januar 1983

Jo Benkow (H)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Sten Svensson (m)

Ministerrådsförslag

om ökning av nordiska investeringsbankens grundkapital

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Nordiska investeringsbankens styrelse har den 23 mars 1982 med åberopande av § 2 i bankens stadgar gjort en framställning till Nordiska ministerrådet att det fattar beslut om en ökning av bankens grundkapital med 400 milj. SDR. (*Bilaga*)

Styrelsens framställning behandlades första gången av ministerrådet (samarbetsministrarna) i möte den 7 juni 1982 på Färöarna. Ministerrådet enades därvid bl. a. om att Nordiska rådet skulle beredas tillfälle att yttra sig före ett eventuellt beslut om ökning av bankens grundkapital, och att ett ministerrådsförslag i ärendet för detta ändamål skulle föreläggas Nordiska rådets session 1983.

Ministerrådet (samarbetsministrarna) har 29 nov. 1982 antagit bifogade förslag om en ökning av Nordiska investeringsbankens grundkapital. Förslaget går i korthet ut på att grundkapitalet den 2.1.1984 skall ökas till 800 milj. SDR. Av förhöjningen av grundkapitalet med 400 milj. SDR ställs 40 milj. SDR till bankens förfogande sålunda att 30 milj. SDR inbetalas direkt av medlemsländerna och 10 milj. SDR tillförs genom överföring av över-skottsmedel som avsatts i bankens reservfond. Medlemsländernas inbetalningar skall ske i tre årliga rater. Den första inbetalningen skall ske samtidigt som grundkapitalet höjs, varvid även överföringen från reservfonden skall äga rum. Såväl grundkapitaltillskottet som överföringen plus första inbetalningen och de två följande inbetalningarna skall fördelas på medlemsländerna enligt den för 1984 gällande fördelningsnyckeln för gemensam nordisk finansiering.

Ministerrådets syn på bankens hittillsvarande verksamhet och en mer detaljerad redovisning av förslaget och dess bakgrund och motiv lämnas i bifogade PM.

Ministerrådet hemställer om Nordiska rådets uttalande över förslaget. Så snart uttalandet föreligger avser ministerrådet att fatta definitivt beslut i saken.

Oslo i december 1982

Arne Skauge
Statsråd

Ragnar Sohlman
Generalsekreterare

Ministerrådsförslag om ökning av Nordiska investeringsbankens grundkapital

1. NIB's verksamhet

I sin framställning av den 23 mars 1982 om ökning av bankens grundkapital anför styrelsen som sin uppfattning att bankens verksamhet utvecklats i enlighet med uppställda målsättningar och riktlinjer såsom de framkommer i bankens stadgar, propositionerna i samband med bankens bildande och enligt nya riktlinjer och rekommendationer som angivits av Nordiska ministerrådet samt Nordiska rådet och dess ekonomiska utskott.

Ministerrådet delar denna uppfattning och vill för sin del peka på följande.

NIB etablerades 1975 i syfte att stärka det nordiska ekonomiska samarbetet mellan företag och institutioner. Bankens kreditgivning skall enligt stadgarna bidra till ett genomförande av investeringsprojekt och export av nordiskt intresse. I förslaget till upprättande av en nordisk investeringsbank konstaterar man att banken bör tjäna som ett viktigt instrument för vidareförändring av det nordiska samarbetet på det praktiska planet.

Sedan bankens verksamhet inleddes den 1 augusti 1976 till 31.08.1982, har banken beviljat inte mindre än 155 lån till ett sammanlagt belopp av 749 miljoner SDR motsvarande 5,5 miljarder NOK. De samarbetsprojekt som erhållit krediter från NIB täcker olika former av företagsarbete, såsom produktionsarbete, marknadsföringsarbete, exportsamverkan, arbete inom forskning och utveckling, råvarusamarbete, leverantörs- och underleverantörsarbete, flera former av energisamarbete och arbete inom kommunikation och transport. I sin utlåning har banken gett begreppet "nordiskt intresse" en relativt vid tolkning. De flesta samarbetsprojekt banken varit med om att finansiera har baserat sig på ett bilateralt samarbete mellan företag från två nordiska länder. Av samtliga projekt har ett tjugotal realiserats som flerpartssamarbete med deltagare från fler än två samarbetsländer.

Bankens utlåning fördelad på olika sektorer redovisas i framställningen från bankens styrelse. Lånen till energisektorn svarar för en dryg tredjedel av utlåningen. Gruv- och metallindustrin har erhållit cirka en sjättedel av utlåningen liksom även verkstadsindustrin. Det största antalet lån har beviljats till verkstadsindustrin.

Av bankens kunder kan flertalet anses vara medelstora eller storföretag. Det relativt ringa antalet mindre företag i bankens nuvarande kundkrets förklaras dels av att dessa företag i första hand synes benägna att etablera samarbetsprojekt inom det egna landet dels av att dessa företags kapitalbehov i väsentlig utsträckning täckts av nationella finansieringsinstitut som vanligtvis kan tillgodose kundernas kapitalbehov i nationella nordiska valutor.

Ministerrådet konstaterar att de former av samarbete som banken finansierat ligger i linje med den tolkning av nordiskt intresse som angetts i förarbetena till bankens grundande och som senare givits uttryck för i Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets beslut och rekommendationer. Bankens utlåning fördelad enligt länder – samarbetsland framgår av nedanstående tabell:

Fördelning på länder – totalt beviljade investeringslån per 31.8.1982
(Belopp i miljoner SDR)

Lån- tagarnas hemland	Antal lån	Antal samarbetstillfällen med:					Total belopp	% av belopp
		Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige		
Danmark	16	—	2	1	5	11	108,2	17,8
Finland	50	2	—	1	10	39	120,3	19,7
Island	4	1	0	—	2	2	38,5	6,3
Norge	33	12	7	0	—	22	124,0	20,4
Sverige	31	11	22	0	11	—	217,9	35,8
Totalt	134	26	31	2	28	74	608,9	100,0
Regional- lån	11						47,6	
Utlåning utan- för Norden	10						92,0	
Totalt	155						748,5	

Ministerrådet finner att länderfördelningen i bankens utlåning motsvarar de principer som uttalades vid etablerandet av banken.

Per den 31.8.1982 hade banken sedan verksamhetens början upptagit lång- och medelfristiga lån till ett sammanlagt värde av cirka 425 milj. SDR i 13 olika valutor av vilket upplåningen i icke-nordiska valutor utgjorde ca 82 procent. Upplåningen på inhemska kapitalmarknader i de nordiska länderna utgjorde ca 5 procent och upplåningen i nordiska valutor på den internationella kapitalmarknaden ca 13 procent. Upplåningen har skett i samråd med berörda nationella myndigheter. Banken har uppnått högsta kreditvärdighet på de internationella kapitalmarknaderna och därmed sådana upplåningsvillkor att banken kunnat erbjuda sina lånekunder lån på konkurrenskraftiga villkor. Banken har under perioden 1976–1982 successivt diversifierat sin upplåning till nya valutor och marknader. Valet av SDR som valutaenhet för bankens grundkapital har i detta sammanhang gett banken fördelar och möjliggjort ett aktivt samarbete med internationella valutafonden (IMF) i dess strävan att öka användningen av SDR som internationell valuta. Detta samarbete har intensifierats sedan banken utsågs till officiell innehavare av SDR, vilket bl. a. möjliggjort upptagande av lån inom det slutna IMF-systemet.

Ministerrådet konstaterar att banken inte haft kreditförluster och att nettoöverskottet på det i banken inbetalade kapitalet varit drygt 9 procent under perioden 1976–1982. Banken får således anses ha drivit sin verk-

samhet i enlighet med bankmässiga principer och tillgodosett stadgarnas krav om skälig förräntning på det insatta kapitalet.

2. Den aktuella kapitalsituationen — motivet för ökning av grundkapitalet

Bankens utlåningsram är i stadgarna fastställd som 2 1/2 gånger grundkapitalet eller en miljard SDR. Detta relationstal valdes vid bankens upprättande efter jämförelser med de regler som gällde och fortfarande gäller för ledande regionala banker, främst Europeiska investeringsbanken, i syfte att banken skulle erhålla högsta kreditvärdighet på den internationella kapitalmarknaden.

Ministerrådet konstaterar att efter drygt sex års verksamhet har banken beviljat lån per 31.8.1982 till ett sammanlagt belopp av 749 milj. SDR. Detta innebär att drygt 70% av bankens totala låneram nu utnyttjas sedan amorteringar och förinlösen av lån beaktats.

Banken har de senaste åren ökat sin utlåning med 17,5% år 1979, 23% år 1980 och 32% 1981.

I sin skrivelse beräknade banken att utlåningen under 1982 och 1983 skulle fortsätta att öka i samma takt eller med i genomsnitt 24% per år. Härav beräknas volymökningen utgöra 15% och inflationsdelen 9%.

Under perioden 1.1–31.8 i år har beviljats nya lån till ett belopp av 156 milj. SDR, motsvarande 1,2 mdr. norska kronor. Banken bedömer att den kommer att nå sin nu gällande utlåningsram på en miljard SDR vid årsskiftet 1983/84.

Styrelsen för banken anser att relationstalet 2 1/2 mellan grundkapital och utlåningsram bör bibehållas för att inte banken skall förlora i kreditvärdighet. Ministerrådet delar denna uppfattning. För att banken skall kunna gå vidare i den enligt ministerrådets bedömning, positiva utvecklingen av sin ordinarie utlåningsverksamhet avseende i första hand nordiska investeringsprojekt, är därför en ökning av grundkapitalet nödvändig.

3. Förslaget

3.1. Tidpunkten för ökningen av grundkapitalet

Med utgångspunkt från den förmodade tidpunkten då utlåningstaket uppnås är det enligt styrelsen önskvärt att ökningen av grundkapitalet och därmed höjningen av utlåningstaket ej sker senare än under andra halvåret 1983. Styrelsen föreslår att kapitalökningen sker den 1 augusti 1983 vilket är precis 7 år efter medlemsländernas första inbetalning på grundkapitalet.

Med hänsyn till att den ökning av grundkapitalet som här föreslås innebär att medlemsländerna påtar sig ett betydligt vidgat garantiansvar och dessutom förpliktelser att inbetala, i vart fall i nordiskt sammanhang, ett relativt betydande belopp bör enligt ministerrådet, förslaget behandlas också i det reguljära nationella parlamentariska budgetarbetet under 1983.

Nationella propositioner bör alltså läggas under 1983. Med de budgetbehandlings-terminer som tillämpas i de nordiska länderna medför detta att kapitalökningen och den första inbetalningen torde kunna verkställas först mot slutet av 1983. Det är å andra sidan angeläget att tidpunkten för grundkapitalökningen ej i onödan förskjuts. Ministerrådet är därför överens om att ökningen och första inbetalningen ej verkställs senare än 2 januari 1984.

3.2 Storleken på ökningen inklusive fördelningen på medlemsländerna enligt fördelningsnyckeln

Den ökning av investeringsbankens grundkapital som här föreslås syftar till att, genom den ökning av låneramen som därmed skulle åstadkommas, säkerställa bankens fortsatta möjligheter att verka enligt gällande mål och riktlinjer såsom de kommer till uttryck i bl. a. bankens stadgar.

I sin framställning framhåller styrelsen att det är önskvärt att grundkapitalet – och därmed låneramen – ökas så mycket att man inte alltför snabbt behöver återkomma med begäran om en ny ökning. Styrelsen föreslår att grundkapitalet fördubblas från 400 milj. SDR till 800 milj. SDR, för att därigenom uppnå en fördubbling av låneramen. Den utökade låneram på 2 miljarder SDR man därmed skulle erhålla bedöms av styrelsen räcka ca 4–5 år med hittillsvarande utveckling av utlånsverksamheten och sedan hänsyn tagits till att återbetalningarna på beviljade lån kommer att öka.

Enligt ministerrådets uppfattning har banken, som förväntat, visat sig ha särskilda möjligheter att anskaffa investeringskapital till den nordiska industrin på gynnsamma villkor såväl ifråga om räntenivå och löptid som ifråga om lånevaluta. Behovet av bankens tjänster såsom det kommit till uttryck i låneefterfrågan har också visat en markant ökande tendens. Det behov banken fyller är enligt ministerrådets bedömning inte mindre idag än då banken upprättades. Nödvändigheten av investeringar i den nordiska industrin, bl. a. i strukturrationaliseringssyfte, för att möta konkurrensen från utomnordiska marknader är välkänd. För dessa ändamål, där marknadsutsikterna och lönsamheten kan vara osäkra, är tillgången till investeringskapital på gynnsamma villkor särskilt viktig. Behovet av investeringar inom energisektorn är också alltför stort.

Storleken av grundkapitaltillskottet måste emellertid också vägas mot den uppoffring i form av ökade förpliktelser och inbetalningar som medlemsländerna påtar sig. Enligt ministerrådets uppfattning representerar styrelsens förslag här, sett i stort, en rimlig avvägning. Ministerrådet tillstyrker därför den föreslagna höjningen av grundkapitalet med 400 milj. SDR.

Enligt bankens stadgar skall en eventuell ökning av grundkapitalet fördelas mellan medlemsländerna i enlighet med den vid varje tidpunkt av Nordiska ministerrådet fastställda fördelningsnyckeln för gemensam nordisk finansiering. Denna är för 1984: Danmark 21,3%, Finland, 17,0%,

Island 1,1 %, Norge 19,2 % och Sverige 41,4 %. Det föreslagna grundkapitaltillskottet skulle därmed fördela sig så att Danmark tecknar sig för 85,2 milj. SDR, Finland 68 milj. SDR, Island 4,4 milj. SDR, Norge 76,8 milj. SDR och Sverige 165,6 milj. SDR. av ökningen på 400 milj. SDR.

3.3 Andelen inbetalt kapital av grundkapitaltillskottet

Vid bankens upprättande beslöts att medlemsländerna skulle betala in 25 % av grundkapitalet. Denna andel valdes efter en jämförelse med bl. a. Europeiska investeringsbanken för att ge ett tillfredsställande rörelsekapital i uppbyggnadsskedet av bankens verksamhet. Som framgår av styrelsens framställning har banken haft en gynnsam utveckling av sin upplåning och utlåning. Bankens balansomslutning, räntenetto och nettoöverskott visar också kontinuerligt stigande siffror.

Enligt styrelsens uppfattning bör därför, vid en ökning av grundkapitalet, andelen inbetalt kapital nu kunna sättas lägre än vid bankens upprättande, utan att bankens kreditvärdighet försämrans. Som jämförelse nämns att andelen inbetalt kapital successivt sänkts vid de ökningar av såväl Världsbankens som Europeiska investeringsbankens grundkapital som ägt rum under senare år.

Styrelsen föreslår att 40 milj. SDR eller 10 % av grundkapitaltillskottet ställs till bankens förfogande från medlemsländernas sida dels genom att länderna inbetalar sammanlagt 30 milj. SDR dels genom att 10 milj. SDR av överskottet i bankens reservfond förs över till grundkapitalet. Efter ökningen skulle den inbetalda andelen således uppgå till 140 milj. SDR eller 17,5 % av det totala grundkapitalet på 800 milj. SDR.

Styrelsens förslag på denna punkt medför enligt ministerrådets uppfattning ej någon risk för att bankens internationella kreditvärdighet skulle minska. Ministerrådet tillstyrker därför att sammanlagt 10 % av det föreslagna grundkapitaltillskottet motsvarande 40 milj. SDR, ställs till bankens förfogande. Den föreslagna proceduren och fördelningen för detta behandlas längre fram.

3.4 Överföring från reservfonden till grundkapitalet

Som nämnts tidigare föreslår styrelsen att 10 milj. SDR förs över från reservfonden till grundkapitalet i samband med att detta ökas. Förslaget syftar till att begränsa de direkta inbetalningarna av nya medel från medlemsländerna. Bankens reservfond, som successivt byggts upp av överskott från bankens verksamhet, uppgick den 31.12.1981 till 36 milj. SDR. och torde mot bakgrund av det goda resultatet som kan förutses under 1982, per den 31.12.1982 kunna ökas med 14 milj. SDR för att totalt uppgå till 50 milj. SDR.

Enligt bankens stadga skall överskottet av bankens verksamhet överföras till reservfonden till dess denna uppgår till ett belopp motsvarande 10 % av grundkapitalet. Nordiska ministerrådet beslutar därefter efter

förslag från styrelsen om fördelningen av överskottet mellan reservfonden och medel för utdelning på grundkapitalet.

Ministerrådet ser inga hinder för att en del av den andel av grundkapitaltillskottet som skall inbetalas tillförs banken genom en överföring av överskottsmedel (över tioprocent-gränsen) i reservfonden. På grund av att dessa medel är att hänföra till det ursprungliga grundkapitalet bör dock den fördelningsnyckel som gällde för detta tillämpas på överföringen. Beräknat på de 10 milj. SDR som föreslås överförda ger denna fördelning följande andelar för respektive land.

	Andelen av ursprungliga grundkapital (%)	Andel av överföringen
Danmark	22%	2,2 milj. SDR
Finland	16%	1,6 milj. SDR
Island	1%	0,1 milj. SDR
Norge	16%	1,6 milj. SDR
Sverige	45%	4,5 milj. SDR

Skillnaden mellan det belopp varje land på detta sätt ställer till bankens förfogande och de beloppsandelar länderna skall svara för enligt 1984 års fördelningsnyckel skall avräknas den första inbetalningen, så att det kapital som banken tillförs genom överföringen plus inbetalningarna fördelar sig på länderna enligt 1984 års nyckel.

Ministerrådet avser att besluta om överföring av 10 milj. SDR från reservfonden till grundkapitalet enligt ovan angivna procedur, efter att ha tagit del av bankens bokslut för 1982.

3.5 *Procedur och fördelning av medlemsländernas inbetalningar*

Vid bankens upprättande föreskrevs att den del av grundkapitalet som skulle inbetalas skulle överföras i tre lika stora poster, 2, 14 och 26 månader efter att bankens stadga trätt i kraft. Styrelsen har föreslagit att de nu aktuella inbetalningarna sker i tre poster.

Ministerrådet tillstyrker att de 30 milj. SDR medlemsländerna skall betala in delas upp på tre betalningstillfällen.

Med hänvisning till vad som anförts under avsnitt 3.2 om fördelningen av grundkapitaltillskottet och under avsnitt 3.3. och 3.4 om det kapital som från medlemsländernas sida skall ställas till bankens förfogande föreslår ministerrådet att följande plan skall gälla för överföringen och inbetalningarna.

Tidpunkt Milj. SDR	2.1.1984 Överföring reservfond	Senast 2.1.1984 Inbetalning efter avräkning	2.1.1985 Inbetalning	2.1.1986 Inbetalning	Summa	Fördelnings- nyckel för grundkapital- tillskott %
Danmark	2,2	2,06	2,13	2,13	8,52	21,3
Finland	1,6	1,8	1,7	1,7	6,8	17,0
Island	0,1	0,12	0,11	0,11	0,44	1,1
Norge	1,6	2,24	1,92	1,92	7,68	19,2
Sverige	4,5	3,78	4,14	4,14	16,56	41,4
Summa	10,0	10,0	10,0	10,0	40	100

3.6 Förslagets stadgemässiga konsekvenser

Behovet av en ökning av bankens grundkapital efter en tid förutsågs redan vid bankens upprättande. Möjligheten till en ökning av grundkapitalet och fördelningen av detta behandlas sålunda i överenskommelsen om upprättandet av banken och regleras i bankens stadgar. I dessa dokument fastställs även ministerrådets kompetens att fatta beslut i denna fråga.

I stadgarnas §2 anges det ursprungliga grundkapitalets storlek samt fördelningen av detta på medlemsländerna i nominella termer. I §3 anges vidare den andel och procedur som skulle gälla för medlemsländerna vid överföringen av den inbetalda delen av grundkapitalet vid bankens upprättande. Skrivningarna i stadgarna på ovannämnda punkter bör, enligt ministerrådets uppfattning, lämpligen justeras om ett beslut i enlighet med detta förslag fattas, för att stadgarnas upplysningar på dessa punkter skall vara aktuella. Ministerrådet avser därför att som ett led i det slutliga beslutet också föranstalta om en justering av stadgarna på dessa punkter.

BILAGA 1

Framställan till Nordiska ministerrådet angående ökning av Nordiska Investeringsbankens grundkapital

Såsom framgår av Nordiska Investeringsbankens årsrapport och årsboks slut för 1981 som översänts till Nordiska ministerrådet den 9 februari (och som behandlats av Nordiska rådet den 5 mars) hade banken vid årsskiftet totalt under sin verksamhetstid beviljat lån till ett belopp om 592 milj. SDR. Med beaktande av amorteringar av lån och förinlösen av lån på 27,4 milj. SDR var bankens låneåtaganden i form av utestående lån och beviljade, icke utbetalda lån 565 milj. SDR, dvs. 56,5 % av bankens totala låneram på 1 miljard SDR.

NIB:s verksamhet

Vad gäller bankens verksamhet och dess utveckling under tiden sedan banken började sin verksamhet kan konstateras att de riktlinjer som anges i stadgarna och förarbetena i samband med bankens grundande har varit och ter sig fortfarande efter 5 1/2 års verksamhet som ändamålsenliga och tillfredsställande.

Bankens verksamhet har enligt styrelsens uppfattning utvecklats i enlighet med uppställda målsättningar och riktlinjer såsom de framkommer i bankens stadgar, propositionerna i samband med bankens bildande och enligt nya riktlinjer och rekommendationer som angivits av Nordiska ministerrådet samt Nordiska rådet och dess ekonomiska utskott.

Efterfrågan på lån från banken har visat en fortlöpande uppgång. Utlåningen har varit väl diversifierad såväl vad gäller inriktning på olika sektorer av näringsliv och infrastruktur (med energisektorn som största lånemottagare) som vad gäller fördelning på medlemsländer. (*Se bilagda tabeller 1 och 2.*)

De flesta lånen har gått till investeringsprojekt som initierats av nya kontakter eller fortlöpande samarbete mellan två företag i olika nordiska länder. Ett icke oväsentligt antal låneprojekt har inneburit gemensamma nordiska utvecklingsåtaganden i fråga om teknik och/eller marknadsinriktning.

I fråga om exportkrediter har banken vunnit viss erfarenhet som en kompletterande kreditgivare vid sidan av de nationella exportkreditinstituten. Investeringslån till projekt utanför Norden har banken endast kunnat erbjuda sedan sommaren 1981. Den av Nordiska ministerrådet beslutade projektinvesteringslåneordningen är ännu inte slutligt fastställd av parlamenten. Eftersom särskilda finansieringsprinciper gäller för denna berör den inte frågan om kapitalhöjning.

Banken har i sin utlåningsverksamhet kunnat vara konkurrenskraftig

utan att ge avkall på normal förräntning på det i banken arbetande kapitalet. Att banken varit konkurrenskraftig belyses av den goda representation av ledande industriföretag i Norden bland bankens lånekunder, såväl som av det faktum att också mindre företag har använt banken. Av utlåningen har 39% utbetalats i SDR, vilket erfarenhetsmässigt innebär en mer begränsad valutarisk för låntagaren än lån i en enskild internationell valuta.

Den genomsnittliga storleken per beviljat lån har de senaste tre åren legat på ungefär oförändrad nivå av 4,0–4,7 milj. SDR. Lånen på upp till 2 milj. SDR motsvarar drygt 45% av det totala antalet lån. (*Se bilagda tabell 3.*)

Ifråga om upplåning var banken tänkt att komplettera nationell upplåning genom sina speciella förutsättningar som internationellt finansieringsinstitut ägt av de nordiska staterna. Styrelsen har kunnat konstatera att banken har kunnat bedriva sin upplåningsverksamhet så att gynnsamma lånevillkor uppnåtts i valutor som varit efterfrågade av bankens låntagare. Detta har främst berott på bankens speciella struktur och på det faktum att banken uppnått högsta kreditvärdighet. Spridningen av bankens upplåning på 13 olika valutor (*se tabell 4*), upptagna på flertalet internationella kapitalmarknader utgör för banken en god bas för den fortsatta upplåningsverksamheten. Valet av SDR som grundkapital har varit till fördel för banken. Grundkapitalets internationella värde har också bibehållits genom valet av SDR. Det har även inneburit ett aktivt samarbete med Internationella Valutafonden i dess strävan att öka användningen av SDR som internationell valuta.

I stadgarna anges att banken bör samarbeta med andra kreditinstitut och berörda offentliga och privata organ. Banken har från sin start eftersträvat sådant samarbete och tillämpat principen i sin låneverksamhet att komplettera och ej konkurrera med existerande kreditinstitut. Detta har medverkat till att banken kunnat begränsa sin organisation till 39 personer, varav 15 kontraktsanställda. Banken har kunnat bygga upp en organisation med personal från de olika nordiska länderna som har erfarenhet från såväl privat som statlig verksamhet i Norden och av arbete inom internationella organisationer.

Administrationskostnaderna under de senaste fyra åren har kunnat hållas på en nivå motsvarande 11–12% av bankens räntenetto. Den begränsade storleken på organisationen har också gett möjlighet till snabbt beslutsfattande och flexibel anpassning till ändrade förutsättningar.

Uppsamlade överskottsmedel från rörelsen uppgår i och med 1981 års bokslut till ca 44 milj. SDR eller 11% av grundkapitalet. Härav finns 8 milj. SDR i kreditriskfonden. Den under åren 1976–78 inbetalade delen av grundkapitalet har i genomsnitt varit inestående under 4,4 år. Nettoöverskotten har under perioden gett en avkastning på inbetalade medel av ca 9% (räknat med ränta på ränta). Som framgår av tabell 5 har värdet av bankens grundkapital uttryckt i SDR ökat i förhållande till värdet på

medlemsländernas valutor vid inbetalningstillfället. Tages hänsyn härtill är avkastningen i genomsnitt ca 10% per år för Finland och Norge och ca 13,5% för Danmark och Sverige.

Tidpunkten för kapitalhöjningen

Banken har de senaste åren ökat sin utlåning med 17,5% år 1979, 23% år 1980 respektive 32% 1981, vilket i genomsnitt motsvarar en ökning med 24% per år. Stiger utlåningen under de kommande två åren med 24%, innebär detta en volymökning av ca 14% per år om inflationsdelen skulle bli 9%.

Antages ökningen av nytulåningen bli 24% för 1982–1983 kommer låneåtagandet efter avdrag av redan avtalade amorteringar att stiga till ca 760 milj. SDR vid utgången av 1982 och nå 1 000 milj. SDR vid utgången av 1983.

Andra utgångspunkter för beräkning av lånetillväxten kan väljas och för enskilda år kan betydande variation uppkomma. Styrelsen anser emellertid en volymökningstakt för nytulåningen på ca 15% per år under den angivna perioden som en realistisk bedömning vid nuvarande inriktning av bankens verksamhet.

Mot ovanstående bakgrund synes det önskvärt att en ökning av grundkapitalet och därmed låneramen ej verkställs senare än under andra halvåret 1983.

Styrelsen föreslår att kapitalhöjningen sker per den 1.8.1983, vilket är exakt 7 år efter medlemsländernas första inbetalning på grundkapitalet.

Storleken på grundkapitalökningen

Relationstal mellan utlåning och grundkapital

Låneramen är i stadgarna fastställd till 2 1/2 gånger grundkapitalet som uppgår till 400 milj. SDR (varav 25% eller 100 milj. SDR betalats in i tre lika stora poster den 1 augusti 1976, den 1 augusti 1977 respektive den 1 augusti 1978).

När bankens stadgar utarbetades baserades dessa på erfarenheter från ledande regionala banker och då i synnerhet på regler som gällde för Europeiska Investeringsbanken (EIB). Främsta syftet härmed var att underlätta för NIB att liksom dessa internationella finansinstitut kunna erhålla högsta kreditvärdighet vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden. När NIB:s kreditvärdighet bedöms jämförs också NIB främst med dessa institut.

För att bibehålla den ställning ur kreditvärdighetssynpunkt som nu uppnåtts bör NIB inte utan starka skäl alltför mycket avvika från det förfarande som EIB och de andra ledande internationella finansinstituten följt när de ökat sitt grundkapital.

För EIB som har det högsta relationstalet mellan utlåning och kapital av jämförbara internationella finansinstitut uppgår detta liksom för NIB, till 2 1/2. EIB har inte ökat detta relationstal i samband med de kapitalökningar som EIB gjort under sin 23-åriga verksamhet.

Styrelsen föreslår att relationstalet 2 1/2 för utlåning i förhållande till kapital bibehålls.

Höjningen av grundkapitalet

Ett oförändrat relationstal mellan utlåning och kapital skulle alltså erfordra en fördubbling av grundkapitalet från 400 milj. SDR till 800 milj. SDR, för att ge en fördubblad låneram på 2 miljarder SDR.

Styrelsen bedömer det önskvärt att låneramen ökas så mycket att styrelsen inte alltför snabbt behöver återkomma till Nordiska ministerrådet med hemställan om ny ökning av grundkapitalet. Som nämnts bedöms nuvarande låneram räcka drygt 7 år. Amorteringarna kommer att öka, vilket talar för en minskad tillväxttakt för totalutlåningen men till följd av den nivå till vilken utlåningen troligen kommer om ett par år skulle även en fördubblad låneram från 1.8.1983 knappast räcka mer än 4–5 år.

Styrelsen föreslår därför att grundkapitalet fördubblas till 800 milj. SDR per den 1.8.1983.

Förhållandet mellan inbetalt kapital och grundkapital

Vid bankens start ansågs att det inbetalda kapitalet bör utgöra 25% av grundkapitalet. Hittills har banken med hänsyn till bedömningen av bankens kreditvärdighet uppvisat en gynnsam utveckling och tillväxttakt med kontinuerligt stigande siffror för låneverksamheten, balansomslutning, räntenetto och nettoöverskott.

Andelen inbetalt kapital bör därför kunna sänkas vid en ökning av grundkapitalet utan att bankens kreditvärdighet därmed försämras. Eftersom en inbetalning av kapital är en mycket större belastning för medlemsländerna än åtagandet för garantikapital, och då betydande fonder byggts upp, har utgångspunkten i här framlagda förslag varit att söka hålla de direkta inbetalningarna från medlemsländerna så låga som möjligt.

Kapitalöverföring från reservfonden till grundkapitalet som del av kapitalhöjningen

Banken redovisar som nämnts per 31.12.1981 en reservering för kreditrisker uppgående till 8 milj. SDR och en stadgeenlig reservfond på 36 milj. SDR. Bankens överskott för 1982 har budgeterats till 13–14 milj. SDR. Om budgeten infrias kan reservfonden bli ca 50 milj. SDR per 31.12.1982.

Enligt styrelsens uppfattning föreligger inget legalt eller principiellt hinder för Nordiska ministerrådet att efter förslag från bankens styrelse

besluta om att sedan bokslutet för 1982 framlagts, den inbetalda delen av grundkapitalet ökas förutom genom direkta inbetalningar från medlemsländerna även med 10 milj. SDR genom överföring från reservfond av motsvarande belopp. En kapitalöverföring på 10 milj. SDR skulle kunna göras även om reservfonden vid tidpunkten för överföringen inte skulle uppgå till 50 milj. SDR

I stadgarna, § 8 anges ``Bankens överskott överföres till en reservfond till dess denna uppgår till ett belopp som motsvarar 10% av grundkapitalet. Därefter beslutar Nordiska ministerrådet efter förslag av styrelsen om fördelning av överskottet mellan reservfonden och medel för utdelning på grundkapitalet``.

Denna paragraf synes emellertid inte direkt tillämplig på kapitalöverföring av det slag som här föreslås, utan gäller endast överföring av vinstmedel till reservfond och frågan om utdelning. En dylik kapitalöverföring från reservfonden innebär primärt att reserverade medel binds fastare inom banken och försvagar ej bankens ställning.

I syfte att begränsa inbetalningen av nya medel från medlemsländerna föreslås att 10 milj. SDR av kapitalökningen sker genom kapitalöverföring från reservfonden.

Inbetalning av medel från medlemsländerna

Enligt enstämmiga uppgifter och råd från bankens ledande internationella bankförbindelser och från de amerikanska kreditbedömningsbolagen bör en viss del av kapitalhöjningen utgöras av inbetalat kapital från medlemsländerna för att därigenom utåt bekräfta dessas fortsatta stöd för banken och dess utveckling.

EIB som startade med 25% i inbetalt kapital har under 1970-talet ökat sitt grundkapital fyra gånger. Vid ökningar 1971 resp. 1973 var den inbetalda delen 20% för att sänkas till 15% för ökningen 1975, 10% 1978 och 7,5% i december 1981.

För Världsbanken vars utlåningsram inte är större än grundkapitalet var den inbetalda delen 10% vid bankens kapitalhöjning 1977 och 7,5% vid beslut om kapitalhöjning 1980.

Styrelsen föreslår att medlemsländerna till NIB inbetalar sammanlagt 7,5% av grundkapitalhöjningen på 400 milj. SDR motsvarande 30 milj. SDR och att därutöver 10 milj. SDR tillförs den inbetalda delen av grundkapitalet i form av kapitalöverföring från reservfonden. Sammanlagt skulle alltså på detta sätt den del av grundkapitalet som står bokförd som inbetalt kapital uppgå till 10%. Efter höjningen skulle den inbetalda delen av grundkapitalet utgöra 140 milj. SDR motsvarande 17,5% av det totala grundkapitalet på 800 milj. SDR.

I nuvarande läge krävs för utlåning, när låneramen utnyttjats, 10% i inbetalt kapital, dvs. 1 SDR i inbetalt kapital för varje 10 SDR som utlånas.

Med 30 milj. SDR som inbetalt kapital från medlemsländerna i samband med fördubblingen av låneramen sjunker inbetalda medel per utlånad SDR. Detta kan uttryckas så att efter kapitalhöjningen kan banken låna ut 33 gånger det från medlemsländerna nyinbetalda kapitalet mot enbart 10 gånger den nu inbetalda delen av grundkapitalet.

För att ytterligare minska belastningen på medlemsländernas årliga budget föreslår styrelsen samma inbetalningsförfarande som vid bankens grundande, dvs. att beloppet, i detta fall 30 milj. SDR, inbetalas i tre årliga rater med 10 milj. SDR per gång, den 1.8.1983, resp. 1984 och 1985.

Inbetalningarna skulle komma att verkställas i enlighet med den per 1.8.1983 gällande fördelningsnyckeln för gemensam nordisk finansiering. De för närvarande gällande fördelningstalen är för Danmark 23,7%, Finland 16,0%, Island 0,9%, Norge 18,0% och för Sverige 41,4%.

Sammanfattning av styrelsens förslag

Bankens grundkapital ökas per 1.8.1983 med 400 milj. SDR till 800 milj. SDR, vilket innebär en utlåningsram på 2 miljarder SDR. Den inbetalda delen av grundkapitalet ökas med 40 milj. SDR till 140 milj. SDR enligt följande:

- 1.8.1983 10 milj. SDR genom kapitalförsörjning från reservfond
10 milj. SDR
- 1.8.1984 10 milj. SDR genom inbetalning av medlemsländerna
- 1.8.1985 10 milj. SDR

Vid det sammanträde bankens kontrollkommitté höll den 8 februari 1982 informerades denna om styrelsens här framförda förslag om kapitalhöjning. Kommittén lämnade det framförda förslaget utan erinran.

Helsingfors den 23 mars 1982

Pentti Uusivirta
Styrelsens ordförande

Arne Callans
Styrelsens viceordförande
Bert Lindström
Verkställande direktör

Tabell 1
Totalt beviljade lån 1.6.1976–31.12.1981 (i miljoner SDR)

	Beviljat under 1976–77			Beviljat under 1978			Beviljat under 1979			Beviljat under 1980			Beviljat under 1981			Totalt beviljat per 31.12.1981		
	Ant.	Bel.	Proc.	Ant.	Bel.	Proc.	Ant.	Bel.	Proc.	Ant.	Bel.	Proc.	Ant.	Bel.	Proc.	Ant.	Bel.	Proc.
<i>Investeringslån i Norden</i>																		
Energi och oljeutvinning	4	42,5	44,1	3	46,4	51,2	2	23,0	21,5	2	21,1	17,2	3	86,3	49,4	14	219,3	37,0
Kommunikation	1	6,0	6,2	0	0,0	0,0	4	5,8	5,4	5	12,9	10,5	4	7,5	4,3	14	32,2	5,4
Gruvdrift och metallframställning	2	36,0	37,4	1	1,8	2,0	2	26,9	25,1	1	0,8	0,7	3	17,7	10,1	9	83,2	14,0
Skogsindustri	1	1,0	1,0	0	0,0	0,0	2	15,4	14,4	1	8,3	6,7	4	18,4	10,5	8	43,1	7,3
Verkstadsindustri	3	8,0	8,3	2	4,7	5,2	7	17,2	16,0	9	26,8	21,8	11	18,3	10,5	32	75,0	12,7
Övriga investeringslån	4	2,8	2,9	4	7,4	8,2	8	12,8	11,9	6	12,4	10,1	6	11,1	6,3	28	46,5	7,9
Summa investeringslån	15	96,3	99,9	10	60,3	66,5	25	101,1	94,3	24	82,3	66,9	31	159,3	91,1	105	499,3	84,3
<i>Regionallån</i>	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	4	29,0	23,6	3	7,0	4,0	7	36,0	6,1
<i>Utlåning utanför Norden</i>	0	0,0	0,0	2	30,4	33,5	2	6,1	5,7	2	11,7	9,5	3	8,5	4,9	9	56,7	9,6
Totalt	15	96,3	99,9	12	90,7	100,0	27	107,2	100,0	30	123,0	100,0	37	174,8	100,0	121	592,0	100,0

Belopp i miljoner SDR enligt kurs vid beviljningsperiodernas utgång. Statistiken för tidigare år har justerats enligt ingångna låneavtal.

Tabell 2
Fördelning på länder – totalt beviljade investeringslån per 31.12.1981
(Belopp i miljoner SDR)

Lån- tagarnas hemland	Antal lån	Antal samarbetstillfällen med:					Total- belopp	% av belopp
		Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige		
Danmark	13	–	2	1	4	9	88,2	17,7
Finland	38	1	–	1	7	31	100,7	20,2
Island	2	1	0	–	1	1	35,4	7,1
Norge	23	6	5	0	–	18	90,6	18,1
Sverige	29	10	21	0	11	–	184,4	36,9
Totalt	105	18	28	2	23	59	499,3	100,0

Tabell 3
Antal lån – fördelning på storlek

Storleksgrupp (milj. SDR)	Bev. under 1976–77	Bev. under 1978	Bev. under 1979	Bev. under 1980	Bev. under 1981	Tot. antal	% av antal	% av tot. belopp
0,1– 1,0	4	1	8	9	12	34	28,1	3,4
1,1– 2,0	3	3	3	3	9	21	17,4	5,7
2,1– 3,0	1	2	5	5	4	17	14,0	7,1
3,1– 5,0	3	1	5	4	5	18	14,9	11,1
5,1–10,0	1	2	4	6	3	16	13,2	20,2
10,1–20,0	1	2	1	3	1	8	6,6	20,4
20,1–	2	1	1	0	3	7	5,8	32,1
Totalt antal	15	12	27	30	37	121	100,0	100,0
Genomsnittligt lånebelopp (milj. SDR)	6,4	7,6	4,0	4,1	4,7	4,9		

Tabell 4
Valutafördelning av bankens utestående långfristiga upplåning per 31.12.1981 (i miljoner)

	Antal lån	Lånebelopp i valuta	Efter justering för terminkontrakt			
			Bel. i val.	Bel. i SDR	Procent	
<i>Upplåning i icke-nordiska valutor</i>						
Japanska yen	1	JPY 20 000,0	22 900,0	89,1	25,5	
US dollar	6	USD 110,9	79,7	68,5	19,6	
SDR	3	SDR 50,2	50,2	50,2	14,4	
Tyska mark	2	DEM 72,3	90,2	34,4	9,9	
Schweizerfranc	2	CHF 25,0	25,0	11,9	3,4	
Kuwaitiska dinarer	1	KWD 3,0	3,0	9,2	2,7	
Nederländska gulden	1	NLG 25,0	25,0	8,7	2,5	
Brittiska pund	–	GBP –	2,6	4,3	1,2	
Summa, upplåning i icke-nordiska valutor	16			276,3	79,2	
<i>Upplåning i nordiska valutor</i>						
Norska kronor	3	NOK 200,0	280,8	43,8	12,5	
Finska mark	1	FIM 40,0	62,0	12,4	3,6	
Svenska kronor	1	SEK 75,0	75,0	11,6	3,3	
Danska kronor	1	DKK 40,0	40,0	4,7	1,3	
Isländska kronor	1	ISK 1,7	1,7	0,2	0,1	
Summa, upplåning i nordiska valutor	7			72,7	20,8	
(Upplåning på inhemska nordiska kapitalmarknader)				(19,7)	(5,6)	
Totalt	23			349,0	100,0	

Tabell 5
Värde av eget kapital (i miljoner)

	Fördelning	Inbetalt* i egen valuta	Värde 31.12.81	Ökning	Värde inkl. netto- överskott 1.6.76– 31.12.81	Värdeökning inkl. acku- mulerat överskott
Danmark	SDR 22	DKK 152,5	DKK 187,6	+ 23 %	DKK 272,8	+ 79 %
Finland	SDR 16	FIM 77,0	FIM 81,1	+ 5 %	FIM 116,6	+ 51 %
Island	SDR 1	ISK 2,6	ISK 9,5	+265 %	ISK 9,5	+265 %
Norge	SDR 16	NOK 101,8	NOK 108,7	+ 6 %	NOK 155,5	+ 53 %
Sverige	SDR 45	SEK 236,0	SEK 291,2	+ 23 %	SEK 420,7	+ 78 %
''Nordisk korg''				+ 17 %		+ 68 %
Totalt	SDR 100				SDR 144,0	+ 44 %

* Inbetalda belopp enligt SDR-kurs vid inbetalningsdatum (1.8.1976, 1.8.1977 och 1.8.1978).

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över minister- rådsförslaget

1. Ministerrådsförslaget

Förslaget går i korthet ut på att grunnkapitalen den 2.1.1984 skal økes til 800 millioner Special Drawing Rights (SDR). Av økningen på 400 millioner SDR stilles 40 millioner SDR til bankens disposisjon ved at 30 millioner SDR innbetales direkte av medlemslandene, mens 10 millioner SDR tilføres gjennom overføring av overskuddsmidler som er avsatt i bankens reservefond. Medlemslandenes innbetaling skal skje i tre årlige rater. Den første innbetalingen skal skje senest ved det tidspunkt grunnkapitalen økes. Da vil også overføringen fra reservefondet finne sted. Både grunnkapitaltilskuddet og overføringene skal fordeles på medlemslandene i samsvar med fordelingsnøkkelen for samnordisk finansiering som gjelder for 1984.

2. Utvalget

Da spørsmålet om opprettelsen av Nordisk investeringsbank var oppe til behandling i Nordisk Råds organer i 1975 uttalte Økonomisk utvalg bl. a. følgende:

''Utvalget tar til etterretning opplysningene om grunnfondets størrelse og fordeling mellom medlemslandene. Det forutsetter dog at Nordisk Råd får anledning til å uttale seg før det måtte bli truffet beslutning om forhøyelse av grunnfondet''.

(Økonomisk utvalgs betenkning til ministerrådsforslag *B 17/e* om opprettelse av en nordisk investeringsbank).

Med framleggelse av ministerrådsforslag *B 45/e* konstaterer utvalget at denne del av utvalgets uttalelse til ministerrådsforlaget om opprettelse av Nordisk investeringsbank er fulgt opp.

Økonomisk utvalg uttalte videre i 1975 at det i første rekke la vekt på at opprettelsen av en nordisk investeringsbank ville ha en stimulerende effekt på det nordiske samarbeidet og fremme realiseringen av nordiske investeringsprosjekter. Det betydelige grunnfond Investeringbanken etter hvert ville få og det forhold at fem suverene stater stod som eier av banken, ville gjøre den meget kredittverdig. Etter utvalgets mening ville det gi grunnlag for gunstigere lånevilkår enn om de enkelte prosjekter skulle finansieres hver for seg via de eksisterende kredittinstitusjoner.

Utvalget konstaterer at i perioden fra bankens virksomhet tok til den 1. august 1976 og fram til 31.8.1982 har banken bevilget 155 lån til et sammenlagt beløp på 749 millioner SDR. De samarbeidsprosjekter som har mottatt

kreditt fra Investeringsbanken dekker ulike former av foretakssamarbeid. Det sies i ministerrådsforslaget at banken i sin utlånsvirksomhet har gitt begrepet en relativ vid tolkning idet de fleste samarbeidsprosjekter som banken har vært med på å finansiere har vært av bilateral karakter.

I løpet av den perioden Nordisk investeringsbank har eksistert har Økonomisk utvalg stilt seg tvilende til den samnordiske nytten av kun ett av de mange prosjekt Nordisk investeringsbank har vært involvert i. Dette gjaldt finansieringen av utbyggingen av Göteborg havn, se Økonomisk utvalgs betenkning fra 1978 vedrørende beretning C 42/e fra Nordisk investeringsbank. Utvalget har ellers ikke hatt vesentlige bemerkninger til bankens utlånsvirksomhet, men bl. a. uttrykt tilfredshet med at mange prosjekter har vært knyttet til energisektoren og bidratt til å øke forsyningssikkerheten av energi i Norden, se utvalgets betenkning i 1982 vedrørende Investeringsbankens virksomhetsberetning for 1981.

I samsvar med Økonomisk utvalgs tidligere antagelse har Nordisk investeringsbank oppnådd høyeste kredittverdighet på de internasjonale kapitalmarkedene. Banken har dermed kunnet tilby sine lånekunder lån til konkurransedyktige vilkår. Etterspørselen etter Nordisk investeringsbanks tjenester har vært stor, og det kan konstateres at bankens utlånsramme sannsynligvis vil være fullt utnyttet innen kort tid.

Nordisk næringsliv står overfor store utfordringer og omstillingsoppgaver. Dette reflekteres i Nordisk Råds arbeid. For tiden behandles en rekke medlemsforslag som kan bidra til en utviklingsprosess. I første rekke gjelder dette tre medlemsforslag som alle understreker behovet for økonomisk utvikling og full sysselsetting. Videre har utvalget behandlet et medlemsforslag vedrørende bl. a. energi- og miljøsektoren og et medlemsforslag vedrørende bl. a. energi- og miljøsektoren og et medlemsforslag vedrørende stimulering av innovasjoner innen næringslivet i Norden. De vansker som nordiske lands næringsliv for tiden opplever, poengterer nødvendigheten av tilgang på investeringskapital til fordelaktige betingelser. Økonomisk utvalg er derfor enig i at grunnkapitalen til Nordisk investeringsbank økes. Økonomisk utvalg deler Ministerrådets oppfatning om at 400 millioner SDR er en rimelig størrelse av økningen av Nordisk investeringsbanks grunnkapital.

I det framlagte ministerrådsforslag foreslås det å senke innbetalt andel av grunnkapitalen fra 25 prosent til 17,5 prosent. Det vises i den forbindelse til at både Verdensbankens og Europeisk investeringsbanks tilsvarende andeler i løpet av de siste år er senket ved økninger av grunnkapitalen i disse bankene. Økonomisk utvalg mener i utgangspunktet at det er viktig at Nordisk investeringsbanks kredittverdighet holdes på et høyt nivå. Samtidig må man unngå å binde opp midler unødvendig. Utvalget har derfor ingen innvendinger mot en senkning av forholdet mellom andelen innbetalt kapital og grunnkapitalen.

Økonomisk utvalg tar til etterretning den landsmessige fordelingsnøkkel som foreslås og den innbetalningsprosedyre som foreslås.

Utvalget forutsetter at Nordisk Råd også i framtiden får anledning til å uttale seg ved forslag om ytterligere økninger av Nordisk investeringsbanks grunnkapital.

Ut fra det som er anført ovenfor vil utvalget foreslå at Nordisk Råd vedtar følgende rekommendasjon:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å øke Nordisk investeringsbanks grunnkapital i overensstemmelse med ministerrådsforslag B 45/e.

København, 11. februar 1983

Davíð Apalsteinsson (F.)

Ulf Adelsonn (m)

Gunnar Berge (A)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Lone Dybkjær (RV)

Ivar Hansen (V)

Nestformann

Karen Thurøe Hansen (KF)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅS)

Paul Jansson (s)

Anker Jørgensen (S)

Marit Rotnes (A)

Gunvor Schnitler (H)

Jögvan Sundstein (Fkfl)

Ola Ullsten (fp)

Ministerrådsforslag

om program för nordiskt samarbete om miljövård 1983–1987

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

De nordiske lande har samarbejdet aktivt om miljøbeskyttelse op gennem 1970'erne både bilateralt og gennem det nordiske ministerråds organer.

Landene har i perioden indgået forpligtende aftaler om samarbejde dels i form af den i 1974 ændrede Helsingforsaftale dels i form af den nordiske miljøbeskyttelseskonvention som trådte i kraft 1976. Ifølge disse aftaler samarbejder landene både vedrørende traditionel forureningsbekæmpelse og på områder, hvor de forebyggende hensyn spiller en mere fremtrædende rolle.

Som led i dette samarbejde udformedes det første samarbejdsprogram på miljøbeskyttelsesområdet i 1972 for perioden frem til 1977. Det andet samarbejdsprogram er gældende for perioden 1978 til og med 1982. I denne periode har samarbejdet udviklet sig til at dække et meget bredt felt af miljøpolitikken.

På baggrund af erfaringerne med de to tidligere programmer foreligger nu forslag til det tredje samarbejdsprogram, som dækker perioden 1983–87.

Forslaget er bearbejdet på grundlag af udtalelser fra arbejdsmarkedets parter og et møde 16. november 1982 mellem Nordisk Ministerråd (miljøministrene) og Nordisk Råds social- og miljøudvalg.

Endvidere henvises der til Nordisk Råd rek. 6/1978 om program for nordisk samarbejde på miljøbeskyttelsesområdet.

Nordisk Ministerråd (miljøministrene) foreslår således at:

Nordisk Råd afgiver sin udtalelse om vedlagte forslag til program for det nordiske samarbejde om miljøbeskyttelse 1983–87.

Ministerrådet vil, under hensyn til Nordisk Råds udtalelse, vedtage det endelige program i 1983.

Oslo, 15. december 1982

For Nordisk Ministerråd

Wenche Frogn Sellæg

Miljøvernminister

Ragnar Sohlman

Generalsekretær

Forord

De nordiske lande har samarbejdet aktivt om miljøbeskyttelse op gennem 1970'erne både bilateralt og gennem det nordiske ministerråds organer.

Landene har i perioden indgået forpligtende aftaler om samarbejde dels i form af den i 1974 ændrede Helsingforsaftale dels i form af den nordiske miljøbeskyttelseskonvention som trådte i kraft 1976. Ifølge disse aftaler samarbejder landene både vedrørende traditionel forureningsbekæmpelse og på områder, hvor de forebyggende hensyn spiller en mere fremtrædende rolle.

Som led i dette samarbejde udformedes det første samarbejdsprogram på miljøbeskyttelsesområdet i 1972 for perioden frem til 1977. Det andet samarbejdsprogram er gældende for perioden 1978 til og med 1982.

I denne periode har samarbejdet udviklet sig til at dække et meget bredt felt af miljøpolitikken.

På baggrund af erfaringerne med de to tidligere programmer foreligger nu det tredje samarbejdsprogram, som dækker perioden 1983–87.

Programmet er et program for nordisk samarbejde om miljøbeskyttelse inden for rammerne af Nordisk Ministerråd. Det totale samarbejde mellem de nordiske lande på miljøbeskyttelsesområdet er betydelig mere omfattende.

Formålet med programmet er:

- at give en oversigt over det samarbejde, som kan forventes at blive gennemført i ministerrådets regie i programperioden, hvis de budgetmæssige forudsætninger opfyldes
- at sikre en tilfredsstillende styring af ministerrådets virksomhed på miljøbeskyttelsesområdet
- at give mulighed for løbende prioritering af virksomheden, både mellem de i programmet nævnte samarbejdsfelter og i forhold til nye opgaver, som trænger sig på
- at afstikke retningslinier for opfølgningen af tidligere virksomhed.

Programmet indeholder planer og forslag til virksomhed på et bredt felt af miljøpolitikken. De fleste emner har været nævnt i tidligere programmer og ministerrådet har bearbejdet emnerne på den ene eller den anden måde i nordisk samarbejde. Det nye i programmet er, at det er blevet til efter en grundig evaluering af den hidtidige virksomhed.

De områder, som er udvalgt for de kommende års nordiske miljøsam arbejde er således temaer og opgaver, som står centralt i miljøbeskyttelsesarbejdet og som har vist sig at indeholde frugtbare muligheder for nordisk samarbejde.

Rækkefølgen for områderne i programmet angiver ikke prioriteringen. Prioriteringen er omtalt i de enkelte afsnit og i budgetprogrammet.

Sammendrag

Ministerrådet (miljøministrene) fremlægger nu det 3. program for nordisk samarbejde om miljøbeskyttelse. Programmet gælder i perioden 1983–87 og følger landenes forpligtelser efter Helsingforsaftalen og den nordiske miljøbeskyttelseskonvention op. I baggrundsmaterialet for udarbejdelsen af programmet indgår en evaluering af projektvirksomheden 1975 til 1981.

En af de centrale opgaver for miljøbeskyttelsesarbejdet bliver at integrere miljøhensynene i alle samfundssektorer således at den bedst mulige forebyggelse af miljøproblemer opnås. Et nært samarbejde er derfor nødvendigt om løsningen af en række miljøproblemer inden for industri-, jord- og skovbrugs-, turist-, trafik- og arbejdsmiljøområdet.

Ministerrådet vil vælge samarbejdsopgaver ud fra en række kriterier. Hovedhensynet vil være om resultaterne kan føre til praktiske, miljømæssige forbedringer i landene. Gennemførelse af sådanne forbedringer kræver som regel viden om én eller flere af følgende forhold: (a) sammenhængen mellem emissioner og immissioner, (b) effekterne af de forskellige typer miljøbelastninger, (c) udviklingen i miljøkvaliteten, herunder tilstanden for flora og fauna. Disse forhold bør derfor belyses gennem det nordiske projektsamarbejde.

Ud fra disse betragtninger vil ministerrådet samarbejde om følgende:

- Forskningsressourcerne i de nordiske lande vil blive udnyttet bedre gennem koordinering af forskningsplaner og fælles faktasammenstillinger.
- Økonomiske analysemetoder til anvendelse i beslutningsprocessen på miljøområdet vil blive udviklet i nordisk samarbejde.
- Udredning af sammenhængen mellem udledninger af forurenende stoffer og effekterne på havmiljøet vil blive igangsat som et supplement til allerede eksisterende internationalt samarbejde på havområdet.
- Kundskaber om miljøeffekter af energiomsætning vil blive bragt frem til de politiske beslutningstagere, således at de nødvendige foranstaltninger kan sættes i værk. Denne dokumentation omfatter bl. a. luftforureningens effekter, herunder effekterne af forsureningen, helseeffekter af bl. a. bilgasser, udbredelsen af luftforureningen (lokal og langtransporteret) samt de økonomiske følger af skadevirkningerne.
- Arbejdet med gennemførelsen af arbejdsplanen for det nordiske energisamarbejde vil blive fulgt med henblik på at sikre at de nødvendige miljømæssige hensyn varetages.
- Støjproblemerne, som berører en meget stor del af Nordens befolkning, skal forebygges gennem planlægning og gennem skærpede krav til køretøjers støjudsendelse. Som fælles nordisk målsætning sigtes mod en maksimal støjudsendelse på 80 dB(A) for alle typer køretøjer. Endvidere skal arbejdet med klarlægning af støjens effekter på mennesker fortsættes.

- De nordiske lande vil samarbejde om genanvendelse som led i den praktiske og økonomiske løsning af landenes problemer med affald, herunder specielt problemaffald.
- Genanvendelse vil således ofte være den miljømæssigt og økonomisk set bedste løsning på en række affaldsproblemer. Som led i dette optages en dialog med industrien om fremtidens teknologiske og økonomiske muligheder. Der vil blive arbejdet på at fjerne hindringer for handel med retur(affalds-)materialer, og en bedre nordisk affaldsstatistik vil blive opbygget.
- Landenes systemer for klassificering og mærkning af kemiske stoffer og produkter vil blive søgt tilpasset inden for Norden og mellem Norden og en bredere international kreds af lande. Samarbejdet om fælles bedømmelser af miljø- og helsevirkninger og af risiko ved kemiske stoffer og produkter vil blive videreført. Forholdene vil blive lagt tilrette for øget udveksling af sekretesbelagt information mellem landene på dette område.
- Naturværn hensynene bør indarbejdes bedre i planlægningen. Udviklingen og anvendelsen af de nødvendige redskaber på dette område vil blive gennemført i nordisk samarbejde. Gennem dette og ved særskilte foranstaltninger skal bevarelsen af truede dyre- og plantearter og deres naturlige omgivelser fremmes.
- En fælles nordisk politik på friluftslivsområdet vil blive iværksat. Lige adgang til et varieret friluftsliv for alle borgere i Norden i alle de nordiske lande er hovedmålet for denne politik.
- Det nordiske pionærarbejde vedrørende håndtering af miljødata skal videreføres og følges op nationalt og nordisk. Nye medietekniske løsninger vil blive forsøgt anvendt i arbejdet med udvikling af kodesystemer til karakterisering af miljødata.
- Programmet til overvågning af landmiljøet skal videreføres.
- De nordiske landes politik over for de globale miljø- og ressourceproblemer vil blive konkretiseret og fulgt op, bl. a. i u-landspolitikken, i UNEP-sammenhæng, internt i landene og i samarbejdet med andre i-lande.
- Holdningerne i internationale sammenhænge vil blive afstemt mellem de nordiske lande på alle miljøbeskyttelsesarbejdets delområder, og fælles initiativer vil blive forsøgt, når det forekommer hensigtsmæssigt for at bringe udviklingen fremad.

1. Baggrund og målsætninger

1.1. Indledning

De kommende års arbejde på miljøbeskyttelsesområdet vil byde på store udfordringer, og kræve samarbejde mellem alle gode kræfter i de enkelte lande og på tværs af landegrænserne.

Gennem de sidste 10–15 år har de nordiske lande opbygget administrative sektormyndigheder, som arbejder med miljøbeskyttelse. Lovgivning og anden regulering med miljøbeskyttende formål er blevet en del af hverdagen.

En af de centrale opgaver for miljøbeskyttelsesarbejdet under Nordisk Ministerråd vil i årene fremover være at integrere miljøhensynene i alle samfundssektorer og således opnå den bedst mulige forebyggelse af miljøproblemer. Ministerrådet vil således arbejde for at miljøhensynene på denne måde tilgodeses i den økonomiske og fysiske planlægning, i udviklingen inden for erhvervslivet, industrien, jord- og skovbruget, m. v., i den teknologiske udvikling og i forskningen. Dette er forudsætningen for, at det på længere sigt kan lykkes at skabe et samfund, som i større grad er i balance med de naturskabte omgivelser.

Inden for den offentlige administration vil dette kræve en stor grad af samarbejde på tværs af sektorgrænserne. Nødvendigheden af et sådant samarbejde bør også slå igennem på nordisk plan. Således er det aktuelt at miljøsektoren samarbejder med f. eks. industri- og energisektoren, jord- og skovbrugssektoren, turistområdet og trafiksektoren. En række problemer er fælles for miljø- og arbejdsmiljøsektoren f. eks. kontrollen med kemiske stoffer og produkter. Et særlig nært samarbejde forudsættes derfor med denne sektor. Samarbejdet kan have form af fælles projekter, tværfaglige drøftelser eller fælles politiske overvejelser og beslutninger.

Behandlingen af miljøproblemerne kan have væsentlige effekter på industri- og beskæftigelsesforholdene. Disse sammenhænge må vurderes nøje og foranstaltninger, som både leder til bedre miljø, industriel udvikling og forbedringer af beskæftigelsen må i den nuværende situation fremmes mest muligt. Fælles nordiske indsatser vedrørende udvikling, produktion og eksport af miljøteknologi kan således være aktuelt f. eks. på rensnings- og affaldsbehandlingsområdet.

Ministerrådet stiller sig positivt over for et samarbejde med industrien eller andre parter, således at den specialviden, som disse besidder på bedst mulig måde kan udnyttes i beslutningsprocessen også på nordisk plan.

1.2. Erfaringer med tidligere virksomhed

Programmet for perioden 1972–77 havde som hovedmålsætning at forberede og gennemføre en nordisk konvention om miljøbeskyttelse. Dette mål er opfyldt. I perioden byggede man endvidere projektvirksomheden op til det niveau, den har i dag.

Programmet for 1978–82 indeholder detaljerede planer for den projektvirksomhed, som skulle gennemføres i perioden.

Som led i evalueringen af dette program, har embedsmandskomiteén gennemført en spørgeskemaundersøgelse, som belyser de nordiske landes nytte af projektarbejdet. Undersøgelsen er nærmere refereret i *Bihang 1*.

Projektvirksomheden har haft en stor spredning emnemæssigt og i et

stort antal enkeltprojekter. Undersøgelsen viser at projektsresultaterne typisk anvendes i den administrative beslutningsproces eller danner kundskabsunderlag for videre udredningsvirksomhed. I enkelte tilfælde anvendes projektsresultaterne direkte i lovgivningsprocessen.

Samtidig må det konstateres, at de nordiske lande på mange områder har gennemløbet en parallel udvikling, lovgivningsmæssigt og administrativt.

Det er ministerrådets opfattelse, at det hidtil gennemførte samarbejde har bidraget væsentligt til denne udvikling gennem skabelsen af et ensartet beslutningsgrundlag i landene og gennem etableringen af et bredt kontaktnet mellem landene.

Ministerrådet vil i fremtiden forsøge at tilrettelægge samarbejdet således at disse helt unikke forudsætninger for internationalt samarbejde udnyttes.

Der har gennem de sidste år været et meget stort pres på budgetmidlerne inden for miljøområdet. EK-M har således hvert år gennemført en hård prioritering af projektansøgningerne, idet de samlede ønsker om midler har ligget op til 100% over budgetrammerne.

Samarbejdet vil også i fremtiden være projektrettet og følgende kriterier vil være afgørende for valget af konkrete projekter og for vægtningen af de enkelte samarbejdsområder:

- mulighederne for at resultaterne kan føre til praktiske miljømæssige forbedringer i de nordiske lande. Gennemførelse af sådanne forbedringer kræver som regel viden om én eller flere af følgende forhold: (a) sammenhængen mellem emissioner og imissioner, (b) effekterne af de forskellige typer miljøbelastninger (c) udviklingen i miljøkvaliteten, herunder tilstanden for flora og fauna
- den nationale interesse for arbejdet f.eks. målt i form af ressourcetilskud og grad af prioritering i det nationale arbejde
- økonomiske eller andre fordele ved at gennemføre arbejdet nordisk fremfor nationalt
- spørgsmålenes sammenhæng med aktiviteter i andre internationale organer
- tekniske og administrative muligheder for at gennemføre arbejdet og for at følge dette op inden for de afsatte økonomiske og tidsmæssige rammer.

1.3. Målsætninger

Samarbejdet mellem de nordiske lande på miljøbeskyttelsesområdet skal bidrage til opnåelsen af fælles miljøpolitiske mål, således som det bl. a. formuleres i Helsingforsaftalen og den nordiske miljøbeskyttelseskonvention.

Helsingforsaftalens art. 30 udtrykker således en forpligtelse for de nordiske lande til i størst muligt omfang at ligestille de øvrige landes miljøbeskyttelsesinteresser med deres egne. Ved art. 31 forpligter landene sig til at tilstræbe harmonisering af deres miljøbeskyttelseslovgivning med henblik

på at opnå den størst mulige overensstemmelse vedrørende normer og retningslinier for udtømmning af forurening, anvendelse af miljøgifte samt andre miljøforstyrrelser.

Endelig omtaler art. 32. samarbejde vedrørende naturbeskyttelses-spørgsmål. (Helsingforsaftalen – ændringer 1974).

Den nordiske miljøbeskyttelseskonvention supplerer Helsingforsaftalen ved at forpligte landene til at ligestille borgere i de andre lande med egne borgere i forbindelse med miljøgener. Det er væsentligt for denne ligestilling, at man behandler miljøproblemerne nogenlunde ens i landene.

Konventionen blev bl. a. til efter opfordring fra Nordisk Råd. Ministerrådet vil også i fremtiden lægge stor vægt på den aktive politiske dialog med parlamentarikerne i Nordisk Råd.

De nordiske lande er således aftalemæssigt forpligtede til at tilstræbe koordinering og samordning af deres miljøpolitiske foranstaltninger.

Ministerrådet lægger endvidere vægt på at de nordiske lande ved udnyttelsen af fælles ressourcer kan effektivisere det samlede miljøbeskyttelsesarbejde.

Ministerrådet lægger vægt på at der formuleres konkrete og operationelle mål for de samarbejdsinitiativer og fælles udredningsprojekter, som iværksættes med nordiske og/eller nationale midler. Disse målsætninger bør bidrage til opfyldelsen af ovennævnte generelle mål.

1.4. Samarbejdsformer og virkemidler

En række forskellige arbejdsformer og virkemidler står til rådighed i det nordiske samarbejde. Valget af de rigtige samarbejdsformer og virkemidler har stor betydning for mulighederne for at nå de ønskede resultater. Valget må i hvert enkelt tilfælde træffes på grundlag af en vurdering af hvor langt udviklingen på området er nået i de deltagende lande og hvilke ressourcer, man på nationalt og nordisk plan tænker sig at anvende til behandlingen af det pågældende spørgsmål.

De samarbejdsformer, som står til rådighed, spænder fra uformelle personlige kontakter og kontaktgruppemøder, over ad hoc-projektgrupper og mere eller mindre faste arbejdsgrupper til traktatfæstede samarbejdsorganer.

De virkemidler, som står til rådighed spænder fra informationsudveksling, fælles inventering og dokumentation over forsknings- og udviklingsarbejde til fælles vejledende forskrifter, harmoniseret lovgivning eller bindende aftaler mellem landene.

Hidtil har ministerrådet i sin virksomhed anvendt fælles projektvirksomhed som et afgørende virkemiddel i samarbejdet.

Gennem dette har man dels opnået væsentlige faglige og administrative resultater til gavn for alle de nordiske lande dels skabt et omfattende kontaktnet mellem landene.

Ministerrådet vil også i fremtiden have aktiviteter i gang på et stort antal

emneområder. Med den øgede satsning på store centrale projektområder, vil selve projektvirksomheden imidlertid spille en mindre rolle som kontaktskabende middel. Kontaktsvirksomheden vil i fremtiden i større grad end hidtil blive varetaget af kontaktgrupper og lignende.

De enkelte samarbejdsemner vil i programmet og i den løbende virksomhed blive underkastet en vurdering såvel med hensyn til de midler, som skal satses, som med hensyn til organisationsform.

Spørgsmål som i en periode har været behandlet på nordisk plan under anvendelse af store projektmidler og i en arbejdsgruppe under EK-M vil således kunne overføres til national opfølgning, suppleret med kontaktsvirksomhed på nordisk plan. Ligeledes vil et spørgsmål kunne "modnes" i en kontaktgruppe eller i uformelt samarbejde og senere tages op til en grundig og mere ressourcekrævende nordisk behandling.

2. Miljøbeskyttelsessamarbejdets delområder

2.1. Forskningsspørgsmål

De nordiske lande anvender store ressourcer på miljøbeskyttelsesforskning. Hvert land har sin egen prioritering af indsatsen og forudsætningerne er delvis forskellige i landene. Dette betyder at Norden samlet set råder over et bredt spektrum af forskningskompetence, som i videst muligt omfang bør stilles til rådighed for myndighederne i alle landene. Formerne for dette samarbejde bør tilpasses den enkelte situation og det enkelte emne, men forskningssamarbejde er aktuelt over hele miljøbeskyttelsesområdet og vil blive drevet i relation til alle de i programmet nævnte emner.

Gennem et systematisk samarbejde kan miljømyndighederne opnå bedre udnyttelse af forskningsressourcer, som man nationalt råder over til anvendt forskning.

Ministerrådet vil således arbejde for en systematisk udveksling og koordinering af forskningsplaner og i denne sammenhæng søge at udvikle en praksis, hvor landene samarbejder om udarbejdelsen af fakta-kundskabssammenstillinger. Sammenstillingerne kan omfatte emner, som de enkelte lande har besluttet at belyse nærmere, som led i det nationale miljøarbejde. En forhåndsdrøftelse på nordisk plan vil give mulighed for at materialet bearbejdes på en måde, som gør det anvendeligt også i de øvrige lande.

Gennem forskningssamarbejdet vil nye samarbejdsfelter kunne modnes. Et sådant felt, som ministerrådet vil tage op fra 1983, er miljøøkonomi. Emnet tages op fordi det i stigende grad vil blive nødvendigt med økonomiske analyser af miljøpolitiske virkemidler før beslutning træffes. De nordiske lande står overfor en række fælles problemer på dette område, specielt hvad angår udviklingen af økonomiske analysemetoder.

Forskningssamarbejdet retter sig endelig mod etablerede nationale og

nordiske forskningsorganer. Dels bør udviklingen i forskningsprioriteterne følges dels kan det være ønskeligt med initiativer til fremme af miljøforskning. Det nordiske forskningspolitiske råd og Nordforsk er nordiske organer, som vil blive inddraget i arbejdet.

Arbejdet på forskningssiden anses for vigtigt. Miljøbeskyttelsesarbejdet kommer i fremtiden til at kræve øget faktaunderlag fra forskningen. Hovedindsatsen i det nordiske samarbejde herom vil fortsat ske med nationale midler. Indsats af nordiske midler kan dog medvirke til øget effektivitet af den samlede forskningsindsats på udvalgte områder. Disse muligheder vil blive udnyttet i videst muligt omfang.

2.2. *Vand og hav*

Samarbejde om havforureningsproblemer er organiseret bilateralt mellem de enkelte nordiske lande, og multilateralt. Afgørende for organisationen har i hovedsagen været hvilke lande, der grænser til et givet havområde. Således er arbejdet med løsningen af en lang række problemer i de nordiske farvande f. eks. dumpning, bekæmpelse af oliespild, beskyttelse af det marine miljø i Østersøen og Øresund organiseret gennem internationale aftaler.

De senere års arbejde med kortlægningen af forureningssituationen i Kattegat/Skagerrak peger imidlertid på at der endnu er uløste problemer. Dette bekræftes yderligere af en række detailundersøgelser og enkeltepisoder (iltvindsfænomener med fiskedød til følge og lignende).

Ministerrådet vedkender sig ansvar for at etablere et samarbejde til supplement af det allerede eksisterende. Særlig vigtigt er det at der igangsættes udredningsarbejde til belysning af sammenhængen mellem udledninger og effekterne på havmiljøet.

Endvidere bør resultaterne af Kattegat/Skagerrakprojektet følges op og kortlægningen af udledninger til disse derved fuldføres.

Målet med arbejdet skal være at klarlægge behovet for begrænsninger i udledningerne og at stille forslag til de mest omkostningseffektive foranstaltninger.

Arbejdet med disse problemer vil i første omgang blive en koordinering af det arbejde, som gøres nationalt, med et mindre tilskud af nordiske midler.

Arbejdet med opfølgning af Nordisk Råds rekommandation 7/1979 om rensning af kommunalt afløbsvand vil efter planen være helt afsluttet i 1983 med gennemførelsen af visse harmoniseringer af landenes retningslinier på området. Man forventer derefter at videre samarbejde kan ske direkte mellem landenes myndigheder.

2.3. *Miljøeffekter ved energiomsætning*

Udviklingen på energiområdet følges med stigende bekymring af miljømyndighederne. Selv om den samlede energiomsætning i de nordiske lande

i en årrække har været stagnerende eller faldende, medfører udviklingen i landenes energisystemer store miljømæssige problemer. Den øgede anvendelse af kul giver øgede problemer med udslip af svovldioxyd og forurenende partikler, samt store problemer med bortskaffelsen af aske og slagger. Forsurningen af jord og vand er en af de alvorligste følger af denne udvikling, og effekterne af forsureningen må belyses nærmere.

Foringelsen af vore bymiljøer gennem udslip af bilgasser er et andet alvorligt miljøproblem, som er ved at blive akut.

Gennem luften spredes svovldioxyd, kvælstofoxyder og kræftfremkaldende stoffer, og energiomsætningen er langt den største kilde til luftforurening.

Luftforureningen er samtidig af natur et internationalt miljøproblem, idet luften jo ikke respekterer landegrænser. De nordiske lande påvirker således hinanden og de nordiske lande har som region en ugunstig placering i relation til det øvrige Europa.

En del af disse emner er allerede under udredning i nordisk regie, under projektprogrammet: Miljøeffekter af energiproduktion. Programmet er en del af sikkerhedsforskningsprogrammet på energiområdet (NU, B 1980: 15). Projektprogrammet vil blive gennemført efter planen og udbygget med nye aktuelle problemstillinger efterhånden som de igangsatte projekter giver resultater. Samarbejdet har i første omgang til formål at skaffe den nødvendige viden og bearbejde den på en måde, som gør den anvendelig i beslutningsprocessen.

Det er ministerrådets klare målsætning at kundskaber om miljøeffekterne af energiomsætningen skal bringes frem til de politiske beslutningstagere, således at de nødvendige foranstaltninger kan sættes i værk. Forholdene mellem de nordiske lande bør afklares og de muligheder, der ligger i at optræde samlet overfor det øvrige Europa, bør udnyttes.

2.3.1. *Effekterne af luftforurening*

Ministerrådet vil prioritere bekæmpelsen af skadevirkningerne af luftforureningen gennem de kommende års aktiviteter på luftområdet. Dette indebærer en gennemgang og prioritering af de forskellige faktorer som bidrager til forsureningen og af de forskellige effekter på dyr, planter og mennesker. Materialet bør danne baggrunden for en drøftelse af mulige foranstaltninger og en samlet afvejning eventuelt i form af en kost/nytteanalyse, af hvilke foranstaltninger, der bør iværksættes for at opnå de bedste resultater for de mindste samfundsmæssige omkostninger i de nordiske lande. Dette arbejde må ses i nær sammenhæng med arbejdet i mere omfattende internationale fora (f.eks. ECE-konventionen om grænseoverskridende luftforurening) og bilateralt samarbejde med lande i Europa, som bidrager væsentligt til den luftbårne forurening i Norden.

Et program vil således blive sammensat ud fra en kortlægning og så vidt muligt kvantificering af luftforureningens skadevirkninger. På baggrund af

denne kortlægning kan behovet for supplerende forskning og udvikling identificeres og behovet for videre arbejde med målinger, eksponeringsstudier m. v. kan fastsættes. Opgaverne vil blive prioriteret således at de væsentligste effekter og emneområder, hvor der er rimelig udsigt til umiddelbare resultater, bearbejdes først. I projektarbejdet vil også indgå økonomiske kalkyler af skadevirkningerne som supplement til den information, som er nødvendig i beslutningsprocessen.

Resultaterne vil danne baggrund for bedømmelsen af behovet for nordisk samarbejde på dette område i fremtiden. Ministerrådet vil gennem programmet også medvirke til øget kontakt mellem forsknings- og administrative miljøer, hvorved man ønsker at producere en kundskab, som kan anvendes direkte i den politiske drøftelse af hvordan luftforureningsproblemerne bedst løses.

Helsevirkninger af luftforureninger vil blive gjort til genstand for en samlet bedømmelse. Dette indebærer dels en kortlægning af nationale forsknings- og udredningsaktiviteter på området, dels en udvælgelse af specielle emner til fælles nordisk indsats. Formålet er at udarbejde et grundlagsmateriale, som beskriver sammenhængen mellem forureningsmængder og -kvaliteter og helseeffekter. Materialet bør danne udgangspunktet for en bedømmelse af hvilke afhjælpende foranstaltninger, der bør iværksættes i de nordiske lande.

2.3.2: *Luftovervågning*

De nordiske lande har samarbejdet i en årrække om udviklingen af metoder til overvågning af luftforurening bl.a. med sigte på videre udvikling af det europæiske overvågningsprogram (EMEP). Gennem dette arbejde har Norden placeret sig fremtrædende såvel på ekspertplanet som på det politiske plan. Ministerrådet lægger vægt på at dette arbejde følges op, således at de nordiske landes ekspertise vedrørende luftforurenings spørgsmål udbygges og de nordiske lande gennem samarbejde i Europa kan gennemføre den begrænsning af udslippene i Europa og i Norden, som er nødvendig for at stoppe den uheldige udvikling i Norden bl. a. vedrørende forsureningen.

Behovet for aktiviteter omkring overvågning af luftforurening vil være bestemt af det arbejde, som igangsættes omkring klarlæggelsen af luftforureningens effekter. Såvel langtransport som regional og lokal fordeling af luftforurening vil indgå i arbejdet.

2.3.3: *Særlige forureningskilder*

Ministerrådet vil fortsætte samarbejdet om særlige dele af luftforureningsproblematikken, f. eks. bilgasserne. Målet for arbejdet er at nedbringe gassernes indhold af miljø- og helsefarlige stoffer til et acceptabelt niveau. Det er således ministerrådets opfattelse at den teknologiske udvikling på området kan påvirkes i positiv retning ved at stille krav til brænd-

stoffets indhold og køretøjernes udslip af farlige stoffer f. eks. bly, kuloxyd og NO_x. Også spørgsmålet om udvikling af alternative og mindre miljøfarlige brændstoffer vil kunne påvirkes ad denne vej.

Ministerrådet vil i programperioden fastlægge en fælles nordisk målsætning på dette område. Målsætningen fastlægges på baggrund af en analyse af hvilke forbedringer, man kan opnå med forskellige foranstaltninger på køretøjerne og trafikken. De forskellige virkemidlers konsekvenser belyses økonomisk, teknologisk og energimæssigt. Ved fastlæggelse af målsætningen tages hensyn til de erfaringer, som er indhentet i allerede gennemførte udredninger. Arbejdet bør bl. a. belyse mulighederne for at indføre blyfri benzin og dermed muliggøre anvendelsen af trevejskatalysatorer på bilerne, obligatoriske emissionskrav og grænseværdier for luftkvalitet samt fremme af miljøvenlige biler via skatter og information m. v. Udviklingen af målemetoder og belysningen af gassernes effekter på mennesker, vil ligeledes indgå i arbejdet. Endvidere vil nordisk samarbejde inden for rammerne af et videre internationalt samarbejde blive styrket på dette felt.

Det arbejde, som er sat igang vedrørende miljøvirkningerne af fornybare energikilder skal fuldføres og danne baggrunden for en beslutning om eventuelt videre nordisk samarbejde på dette område.

Arbejdet med belysningen af de miljømæssige effekter af deponering af flyveaske fra forbrænding af kul og tørv skal slutføres og vurderes.

Et tredje aktuelt tema er vurderingen af risikoen for miljøet i forbindelse med energitransport, f. eks. gasledninger, pipelines og søtransport med skib. Øget energitransport mellem landene med delvis nye og uprøvede transportmetoder vil kræve en nøje miljømæssig vurdering.

Embedsmandskomiteén vil fortsat samarbejde med Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) i en række sikkerhedsmæssige spørgsmål på energiområdet.

2.3.4: *Det nordiske energisamarbejde*

Ministerrådet vil følge arbejdet med gennemførelsen af arbejdsplanen for det nordiske energisamarbejde, med henblik på at sikre at det nødvendige miljømæssige hensyn varetages i dette arbejde. Ministerrådet vil specielt rette opmærksomheden mod de miljømæssige konsekvenser af forskellige energisystemer, miljømæssige konsekvenser af nye og vedvarende energikilder samt miljøvirkningerne af alternative brændstoffer til motorkøretøjer.

2.4. *Støj*

Det nordiske samarbejde på støjområdet har givet betydelige resultater både fagligt og med hensyn til harmonisering mellem landene. En fælles nordisk beregningsmetode for vejstøj anvendes nu i landene og det faglige grundlag for beregningsmetoder til belysning af sammenhængen mellem

emission og immission på andre områder er lagt. Beregningsmetoderne er et væsentligt led i det forebyggende støjarbejde, idet de hjælper myndighederne med at forudsige støjbelastningen fra bestemte anlæg (veje, flyanlæg, jernbaner, skydebaner m. v.), så de fornødne forholdsregler kan tages på forhånd. Ministerrådet vil arbejde videre med udviklingen af beregningsmetoderne, således at de også i fremtiden kan danne en fagligt set ajourført ramme for en ensartet høj nordisk indsats til forebyggelse af støjgener.

Erfaringerne fra det hidtidige arbejde vedrørende effekterne af støj på mennesker peger på at en vis nytænkning er nødvendig. Således vil arbejdet blive koncentreret om at belyse konkret sammenhængen mellem støjniiveau og den oplevede/medicinsk påviste støjgene, idet den hidtidige antagelse om en fast sammenhæng mellem disse størrelser næppe er holdbar som beslutningsgrundlag i sager vedrørende støjbegrænsende foranstaltninger. Gennem en klarlæggelse af disse forhold vil ressourcerne til støjbekæmpelse kunne udnyttes mere effektivt.

Ministerrådet lægger vægt på at støjarbejdet har givet resultater vedrørende en begrænsning af støjgenerne fra vejtrafik i Norden. Dette arbejde skal følges op, og der er nordisk enighed om at den mest omkostningseffektive måde til yderligere at nedbringe støjproblemerne på er at skærpe kravene til de enkelte køretøjers udsendelse af støj.

Ministerrådet sigter mod, som en fælles nordisk målsætning, at reducere støjudslip fra køretøjer til maksimalt 80 dB (A) for alle typer køretøjer.

Ministerrådet vil snarest muligt træffe beslutning om hvornår denne målsætning skal være opfyldt, og lægger iøvrigt vægt på at de nordiske lande ved fælles optræden forsøger at få bredere internationale aftaler i stand, som bidrager til opfyldelsen af den nordiske målsætning.

Arbejdet med støjproblemerne har fundet sted bl.a. i en dialog med trafikmyndighederne. Denne dialog skal føres videre.

2.5. Genanvendelse og affald

Stigende affaldsmængder fra husholdninger og erhvervsvirksomheder udtrykker dårlig samfundsøkonomi. Affaldsmængderne betyder overforbrug af ressourcer og skaber problemer med tilsmudsning af forurening af naturen.

Ministerrådet lægger vægt på at de nordiske lande i årene fremover samarbejder om genanvendelse med henblik på praktiske og økonomiske løsninger af affaldsproblemerne i landene, og tager derved udgangspunkt i Nordisk Råds rek. 15/1978 om genanvendelse af affald og genindvinding af ressourcer. Det er imidlertid lige så væsentligt, at der samarbejdes om en bredere udnyttelse af de miljømæssige, økonomiske og andre samfunds-mæssige fordele, genanvendelse og en mere "affaldsfri teknologi" synes at indebære. I første omgang må genanvendelsen sikres i eksisterende materialestrømme og efterhånden bør mere affaldsfri produktionsteknologi ud-

vikles og indføres. Også selve produktplanlægningen bør inddrages i disse overvejelser således at produktansvar og affaldsansvar knyttes sammen. Derved vil produkternes vandring gennem samfundet kunne tilrettelægges således at mindst muligt affald opstår. Ministerrådet vil udarbejde en nærmere undersøgelse af hvilke styringsmekanismer, der er nødvendige for at skabe mere affaldsfri materialekredsløb i samfundet.

Industrien bør inddrages aktivt i arbejdet med tilrettelæggelsen af øget genanvendelse og i en dialog om fremtidens økonomiske og teknologiske muligheder. I dette arbejde vil indgå fastlæggelse af produktstandarder (f. eks. krav til papirprodukter med indhold af returpapir), produkternes livslængde, substitution af stoffer, som hindrer genanvendelse, samt en række andre faktorer. Et vigtigt element i dette arbejde er at tilvejebringe effektive indsamlings-, transport- og behandlingssystemer for problemaffald (giftige og miljøfarlige stoffer, olie- og kemikalieaffald), der så vidt muligt sikrer, at miljømæssigt uacceptable deponeringer undgås.

Gennem ministerrådets arbejde bør endvidere opnås fjernelse af begrænsninger for handel mellem landene med returmaterialer. På længere sigt bør Norden blive ét marked for sådanne produkter.

Ministerrådet vil tage initiativ til skabelsen af en forbedret nordisk affaldsstatistik. Statistikken skal tjene som et vigtigt redskab i prioriteringen af opgaverne, ligesom en bedømmelse af indsatsens effektivitet formentlig vil afspejles deri.

Arbejdet vil i hovedsagen blive drevet gennem koordinering af national virksomhed og ved praktisk samarbejde mellem myndighederne.

2.6. Kemiske stoffer og produkter

Et stort antal kemiske stoffer og produkter anvendes i dag til industrielle formål. Yderligere et stort antal stoffer og produkter spredes til husholdningerne eller anvendes direkte i naturen som eksempelvis bekæmpelsesmidler.

Samtidig udvikles der til stadighed nye stoffer og produkter som efterhånden finder kommerciel anvendelse.

Udviklingen giver anledning til bekymring fordi kendskabet til de enkelte stoffers og produkters miljø- og helsevirkninger ofte er utilstrækkelig og fordi mulighederne for at begrænse stoffernes spredning i miljøet er små.

For at kontrollere udviklingen har alle de nordiske lande opbygget myndigheder og gennemført regulerende lovgivning på feltet. Myndighederne har samarbejdet nordisk i en årrække og opnået gode resultater. Lovgivningen blev gennemført bl. a. som svar på krav fra fagbevægelsen om forhåndskontrol med kemiske stoffer og produkter. Myndighederne vurderede ved udformningen af lovgivningen en generel forhåndskontrol som urealistisk ressourcekrævende. Lovgivningen omfatter derimod en graderet skala af krav til kemiske stoffer og produkter. På alle niveauer

anvendes oplysninger om stofferne modtaget fra producent eller importør.

Som led i den løbende administration af lovgivningen vurderer myndighederne i de nordiske lande behovet for udvidelse af anmelde- og godkendelseskrav til andre områder end de nugældende.

Ministerrådet lægger vægt på at arbejdet med tilpasning og forbedring af landenes systemer for klassificering og mærkning af kemiske stoffer og produkter fortsættes, og at dette arbejde gennemføres i nær sammenhæng med det arbejde, som iøvrigt sker internationalt på området. Arbejdet skal endvidere koordineres med tilsvarende arbejde på arbejdsmiljøsektoren.

Derved undgås hindringer for handel mellem landene og håndteringen i virksomheder og hos forbrugerne bliver mere sikker. Ministerrådet lægger imidlertid vægt på at beslutninger om klassificering og mærkning bygger på det bedst mulige videnskabelige grundlag. Det tillægges stor vægt at mærkningen udformes således at det indeholdte budskab virkelig når frem til (for)brugerne. Ministerrådet vil samarbejde om fremskaffelsen af disse typer materiale. Endvidere vil man samarbejde om kortlægningen og vurderingen af de miljø- og helsemæssige effekter og om risikobedømmelser vedrørende kemiske stoffer og produkter.

Information om kemiske stoffer og produkter hos myndighederne og i offentlige registre er ofte sekretesbelagt, eller der findes andre bestemmelser, som hindrer, at de nordiske landes produktkontrolmyndigheder kan drage nytte af hinandens information.

Ministerrådet har tidligere udredt problemerne med en fjernelse af sådanne hindringer (NU B 1979:9). Det står klart, at der er store ressourcebesparelser og muligheder for en effektivere kontrol forbundet med udveksling af information mellem landenes produktkontrolmyndigheder også uden at virksomhedernes krav på confidentialitet tilsidesættes. Ministerrådet vil derfor snarest tage initiativ til et konkret samarbejde vedrørende dette, herunder udarbejdelse af forslag til og indledning af forhandlinger om gennemførelse af de fornødne ændringer i landenes lovgivning.

Samarbejdet vedrørende foranstaltninger omkring enkeltstoffer (f. eks. freoner, cadmium) skal fortsættes. Således vil samarbejdet vedrørende den såkaldte ozonlagsproblematik blive fortsat bl. a. på baggrund af Nordisk Råds rekommandation 9/1978 vedrørende en konvention til beskyttelse af ozonlaget.

Ministerrådet vil ligeledes deltage aktivt i arbejdet med at forebygge cancer, i det omfang midlerne hertil falder inden for miljømyndighedernes arbejdsområde. Iøvrigt bør arbejdet med denne problematik organiseres på tværsektoriel basis.

Kemiske stoffers spredning i miljøet via luftforurening, via bilgasser og via affaldsbehandlingen behandles særskilt andetsteds i programmet.

Ministerrådet giver arbejdet med kemiske stoffer og produkter en høj prioritet i det kommende arbejde. Skabelsen af ensartede kontrolsystemer/reguleringer og udnyttelse af information på tværs af landegrænserne anses

for at være specielt vigtigt. De nordiske lande bør samarbejde om dette også i større internationale fora, og arbejdet skal koordineres med tilsvarende arbejde indenfor arbejdsmiljøområdet.

2.7. Naturværn og friluftsliv

Arbejdet med beskyttelse af truede dyr og planter samt registrering af værdifulde landskaber i Norden har fundet sted i ministerrådsregie i en årrække. De indhøstede erfaringer peger på, at det er værdifuldt at registrere den nordiske natur dels for at følge udviklingen dels for at skabe ensartede modeller for arbejdet med beskyttelsen.

De mål, man har sat sig for beskyttelsen kan imidlertid ikke nås ved beskyttende foranstaltninger over for de enkelte individer, men kun gennem bevarelse af artens naturlige omgivelser. Dette kan f. eks. ske ved at koncentrere kræfterne om bevarelse af moser, enge, heder, løvskove, havarealer, der indeholder særlig værdifuld natur på en sådan måde at dyre-, fugle og planteliv har gode livsvilkår. Dette kræver at man i fremtiden i højere grad koncentrerer kræfterne om at registrere og vurdere livsvilkårene i de enkelte biotoper, navnlig de mest værdifulde i den nordiske natur. Det vil ligeledes kræve tilsyn med og pleje af disse biotoper.

Det videre arbejde vil blive planlagt på et nordiskt seminar om værn af biotoperne. Seminaret vil bl. a. drøfte, hvordan dette arbejde mest hensigtsmæssigt indpasses i det samlede miljøværnprogram.

Bevaringshensynene skal samtidig afvejes med en række andre samfundsmæssige hensyn. Ministerrådet lægger derfor vægt på at naturværnhensynene i fremtiden indarbejdes i og får en større vægt i arealplanlægningen. Arbejdet med udviklingen af det faglige grundlag for behandlingen af natur- og kulturlandskabet i planlægningen vil derfor blive fortsat, ligesom de allerede udarbejdede planlægningsredskaber vil blive taget i anvendelse. Dette indebærer bl. a. en praktisk anvendelse af resultaterne fra projektarbejdet om repræsentative naturtyper og truede biotoper i Norden.

I det omfang det indgår som en naturlig del af de to forannævnte hovedområder vil ministerrådet videreføre sit koordinerende arbejde med registrering og ajourføring af materiale om truede dyr og planter i Norden og om nødvendigt gennemføre fællesnordiske beskyttelsesforanstaltninger.

Ministerrådet lægger vægt på at naturbeskyttelsesarbejdets resultater bringes ud til en større kreds og at man således kan påvirke opinionen som led i arbejdet. Materiale fra de nordiske projekter bør således publiceres i en lettilgængelig form og udgivelsen af lærebogsmateriale bør overvejes.

Arbejdet med virkeliggørelsen af en nordisk politik på friluftsområdet skal have øget vægt i det fremtidige arbejde. Målsætningen for ministerrådet er at give alle nordiske borgere gode muligheder for friluftsliv i et varieret og rigt naturmiljø til daglig, i weekenderne og i ferier, både i eget land og i de øvrige nordiske lande. Samtidig skal anvendelsen af naturen til

friluftslivsformål samordnes med de miljø- og værnemæssige interesser.

Gennemførelsen af denne politik vil kræve indsats over en bred front forskningsmæssigt, økonomisk, lovgivningsmæssigt, m.v.. Arbejdet vil blive gennemført efter en bred høring af de involverede parter og i nært samarbejde med Nordisk Ministerråds turistudvalg.

Arbejdet med naturværn og friluftsliv har i årenes løb krævet relativt store ressourcer over det nordiske budget til gennemførelse af fælles projektvirksomhed. Landene har endvidere gennemført ensartede retningslinier for beskyttelsen af truede dyr og planter i Norden. Området vil også i fremtiden være højt prioriteret.

2.8. Miljøkvalitetsovervågning og miljødata

Behovet for information om miljømæssige forhold er stort og der indsamles og bearbejdes således data i mange institutioner om vidt forskellige problemstillinger. I det nordiske samarbejde om miljødataspørgsmål har man søgt at skabe en mere rationel udnyttelse af den samlede mængde miljødata. Dette er sket ved udarbejdelse af forslag til hvordan data beskrives, håndteres og lagres og til opstilling af referencesystemer.

Betydelige gevinster kan opnås gennem en bedre samordning af miljødatavirksomheden i de nordiske lande. En grundlæggende del af dette arbejde er udviklingen af og anvendelsen af fælles koder og koderegistre. Ved sådanne koder kan miljøparameterne bestemmes entydigt og de er et nødvendigt værktøj, når data fra forskellige undersøgelser skal sammenarbejdes.

De kommende års indsats vil blive koncentreret om opfølgning af tidligere års nordiske pionerindsats. Opfølgning vil primært ske på nationalt plan.

Med de voksende datamængder bliver spørgsmålet om nye medietekniske løsninger aktuelle. Som led i opfølgningen bør forsøg med sådanne muligheder gennemføres til fremme af kommunikationen mellem dataproducenter og databrugere.

Et af de centrale områder, hvor samarbejde om udveksling af data er aktuelt, er overvågning af miljøkvaliteten. Overvågning er nødvendig dels for at kunne gribe ind med afhjælpende foranstaltninger hurtigst muligt, dels for at kunne klarlægge sammenhængen mellem udledninger og miljøeffekter samt effekterne af de afhjælpende foranstaltninger.

Det nordiske samarbejde om miljøkvalitetsovervågning omfatter både luft, jord og det marine miljø. Samarbejdet om luftovervågning og overvågning af det marine miljø er omtalt andetsteds i programmet.

Samarbejdet om overvågning af landmiljøet vil blive fulgt op efter det program og den arbejdsplan, som tidligere er udarbejdet og igangsat. Målet med dette samarbejde er en løbende faglig udveksling af erfaringer og koordinering af de nationale programmer. Arbejdet afstemmes bl. a. med den internationale standardiseringsorganisation (ISO).

Som led i overvågningsarbejdet vil spørgsmålet om tilsyn med overholdelse af stillede miljøkrav blive aktualiseret. Det er således afgørende for udviklingen af miljøkvaliteten generelt at kravene overholdes. De nordiske lande står overfor en række ensartede problemer vedrørende tilsyn, som vil blive taget op til nærmere analyse.

2.9. Internationalt miljøbeskyttelsesarbejde

Ministerrådet har taget initiativ til udarbejdelse af en nordisk rapport om den globale miljøsituation.

Hovedsigtet er at præsentere et helhedsbillede af de miljø- og ressourceproblemer, som i dag rammer atmosfæren, verdenshavene, ferskvandsmiljøer og landbrugsområder, som følge af fejlagtig ressourcebrug og økologisk overbelastning.

Rapporten præsenterer i en kortfattet og let læselig fremstilling de nordiske landes holdninger til globale ressource- og miljøproblemer. Endvidere analyserer og afvejer rapporten de policy-alternativer, som foreligger.

Ministerrådet finder, at en sådan samlet præsentation af de globale miljøproblemer må ses i sammenhæng med den redegørelse "Miljø og bistand" som embedsmandskomitéen for bistandsspørgsmål i nært samarbejde med eksperter fra miljøsektoren har udarbejdet.

En anden relevant sammenhæng synes at være det internationale arbejde for bekæmpelse af forurening og arbejdet med løsningen af u-landenes energiforsyningsproblemer. Sidstnævnte problemstilling behandles på FN's konference i Nairobi 1981 om nye og fornybare energikilder.

Ministerrådet finder, at den nordiske politik ikke blot bør rettes mod u-landene, men også mod det, industrilandene kan gøre internt for at løse verdens miljøproblemer, f. eks. ved reduktion/omlægning af energiforbruget, ændringer i teknologien og produktionsforholdene m. v.

Ministerrådet vil følge de omtalte udredningsarbejder op i samarbejde med involverede myndigheder og institutioner.

Ministerrådet lægger iøvrigt stor vægt på at de nordiske lande i videst muligt omfang afstemmer deres holdninger overfor internationale organisationer og at de nordiske lande kan tage fælles initiativer, når dette forekommer hensigtsmæssigt for at bringe udviklingen fremad.

3. Gennemførelse og revision af programmet

3.1. Gennemførelse og rapportering

Embedsmandskomitéen for miljøbeskyttelsesspørgsmål under ministerrådet har ansvaret for at udarbejde forslag til og gennemføre det i programmet omtalte projektsamarbejde og forberede beslutninger i ministerrådet, som kan virkeliggøre programmets målsætninger.

Afviklingen af programmets aktiviteter planlægges for de følgende år i det årlige budgetprogram, som bl. a. forelægges Nordisk Råd i forbindelse

med budgetforslaget for det samlede nordiske samarbejde under ministerrådet.

Virksomhedens resultater rapporteres løbende i specialpublikationer og i ministerrådets årlige beretning.

3.2. Budgetmæssige forudsætninger

Det samarbejdsprogram som her fremlægges indeholder en gennemgang af de højst prioriterede aktiviteter til gennemførelse i årene fremover. En gennemførelse af programmet kræver imidlertid at de budgetmæssige forudsætninger, som beskrives i budgetprogrammet (*Bilag 1*) opfyldes. En nærmere bearbejdelse af de enkelte projektområder vil ske gennem 1983, når den samlede budgetramme således er fastlagt.

3.3. Revision af programmet

Programmet revideres næste gang i 1987.

*BILAGA 1***Nordisk embedsmandskomité for miljøbeskyttelsesspørgsmål****Budgetprogram 1983–85****Kap. 180: Miljøbeskyttelse****Kap. 181: Miljøeffekter ved energiomsætning***Indledning:*

Embedsmandskomitéen for miljøbeskyttelsesspørgsmål (EK-M)'s ansvarsområde er beskyttelse og forvaltning af det ydre miljø.

Nordisk Ministerråd (miljøministrene) vedtog i 1972 det første handlingsprogram på området. Det andet program trådte i kraft i 1978 og dækker perioden frem til og med 1982. I 1983 vil ministerrådet fremlægge forslag til nyt program for perioden 1983 til 1987.

Budgetprogrammet er udformet som et bilag til dette samarbejdsprogram og beskriver de økonomiske konsekvenser i de første år af en vedtagelse af programmet. Året 1983 vil endnu være præget af det gamle program. En række aktiviteter, som er sat i gang vil blive slutført, således at man i 1984-budgettet har en større fleksibilitet end tidligere.

EK-M foreslår at denne situation udnyttes til at koncentrere virksomheden til et mindre antal projekter med højeste prioritet for miljøbeskyttelsesarbejdet i de nordiske lande. Samtidig bør en række aktiviteter føres videre på områder, hvor der er behov for koordinering, informationsudveksling og kontakt mellem landene. Disse aktiviteter kan i større eller mindre grad finansieres af det almene budget, men har ikke projektform.

Konkret foreslår EK-M, at der i 1984 gennemføres 16 projekter, hvoraf de såkaldte MIL-projekter er de 7 og et nyt projektprogram vedrørende luftforurening foreløbig udgør 1 projekt. Iøvrigt henvises til samarbejdsprogrammet og til kommentarerne til de enkelte projektområder.

Bemærkninger til tabellen og de enkelte aktivitetsområder

Oversigten i budgetprogrammet er stillet op i samme orden som det nuværende kontosystem. Det betyder, at de enkelte overskrifter og rækkefølgen ikke stemmer med samarbejdsprogrammet.

Budgetprogrammet er opstillet i 1983-priser (1982-priser + 9%).

Det skal endvidere bemærkes, at budgetprogrammet efter sagens natur kun omfatter den del af aktiviteten i samarbejdsprogrammet, som har økonomiske konsekvenser for det nordiske budget. En række aktiviteter kræver alene indsats af landene i form af administrativ kapacitet eller projektmidler.

*Bemærkninger til de enkelte budgetposter***Kapitel 180: Miljøbeskyttelse**

0. *Almene projekter og forskning:* 500 000,—

Beredskabsbevillingen har vist sig at være et smidigt og effektivt middel til afviklingen af projektvirksomheden under EK-M. Beløbet for 1985 bør ligge på 200 000,— og har formentlig derved fundet sit endelige niveau.

I 1983 gennemfører EK-M forsøg med *koordinerede fakta-/kundsksammenstillinger*. Formålet er at skabe muligheder for at de nordiske lande kan udnytte sådanne sammenstillinger, som udarbejdes i landene. Dette skal muliggøres gennem tilpasning af sammenstillingernes problemstillinger og indhold til behovene i de øvrige nordiske lande. Landene er enige om at en lang række problemer således egner sig til fælles eller koordinerede faktasammenstillinger og samarbejdet forventes at medføre ressourcebesparelser. De nordiske penge anvendes til koordinering og igangsætning, mens det egentlige udredningsarbejde betales af det udredende land. Der afsættes 100 000,— til formålet.

Et nyt område, som tages op af EK-M i 1983, er *miljøøkonomi*. Samarbejdet har i første række til formål at udnytte hinandens erfaringer vedrørende økonomiske analyser i miljøpolitikken. På længere sigt danner samarbejdet grundlaget for løsningen af en række problemer mellem landene, eksempelvis bekæmpelse af forureningen. Der afsættes 200 000,— til formålet.

1. *Vand- og havforurening* 400 000,—

Dette samarbejde bygger på erkendelsen af at de eksisterende samarbejdsaftaler, som dækker de nordiske farvande, ikke på alle punkter er fuldstændige. Endvidere samarbejder de nordiske lande i ministerrådet i et organisatorisk system, som egner sig godt til at udfylde hullerne i disse aftaler.

Arbejdet vil bestå i kortlægning af udslip til nordiske farvande, nærmere belysning af sammenhængen mellem udledninger og effekter på havmiljøet og endelig belysning af behovet for aftaler om begrænsninger i udledningerne. Som led i dette vil projektarbejdet vedrørende forureningssituationen i Kattegat/Skagerrak blive fulgt op.

2. *Luftforurening*

Samarbejdet om luftforurening vil fremover blive finansieret over kap. 181 – se budgetprogrammets pkt. 9.

3. *Støj* 700 000,—

Støjproblemerne anses for at være væsentlige i de kommende års miljøarbejde, hvor støjen sammen med luftforureningen specielt er en væsentlig årsag til forringelserne af miljøet i bymæssige områder. Arbejdet med udviklingen af beregningsmodeller til anvendelse i planlægningen og belys-

ningen af støjs effekter på mennesker vil derfor blive fortsat og intensiveret.

Støjarbejdet medfører en bedre udnyttelse af landenes samlede ressourcer specielt til undersøgelsesvirksomhed og der er udviklet en i høj grad ensartet praksis i landene på støjbekæmpelsesområdet gennem dette arbejde.

5. *Genanvendelse og affald* 300 000, –

Alle de nordiske lande anser affaldsproblemerne for at være store. Det gælder både husholdningsaffald, affald fra virksomheder og ikke mindst såkaldt problemaffald (kemikalier, gifte, olieaffald osv.). De nordiske lande har gode muligheder for øget rerafinering af spildolie og for samarbejde om færdige håndteringssystemer for problemaffald. Et af midlerne i affaldspolitikken er genanvendelse.

Arbejdet vil fortrinsvis blive drevet i form af koordinering af nationale initiativer, informationsudveksling og udveksling af erfaringer mellem landenes myndigheder. Endvidere vil man holde kontakt med faglige/industrielle miljøer for på denne måde at stimulere til øget genanvendelse. De nordiske ressourcer vil blive anvendt til seminarvirksomhed, mindre projekter og honorar til de sagkyndige, som den nedsatte arbejdsgruppe har behov for at rådføre sig med.

6. *Produktkontrol* 400 000, –

Arbejdet med kemiske stoffer og produkter tager sit udgangspunkt i landenes systemer for klassificering og mærkning af sådanne.

En harmonisering af systemerne er ønskelig både af miljømæssige og af handelspolitiske grunde.

Som led i arbejdet med udviklingen af systemerne vil det nordiske samarbejde omfatte vurderingen af miljø- og helsemæssige effekter og risikobedømmelser af det stærkt voksende antal nye kemiske stoffer og produkter samt skabelsen af systemer, hvorved landene kan drage nytte af hinandens information på området. En vigtig del af mærkningssystemerne, som endnu er forbundet med stor usikkerhed, er kræftfaremærkningen. Også dette vil indgå i samarbejdet.

7. *Naturværn og friluftsliv* 700 000, –

De nordiske lande er en region med lang tradition for samarbejde om naturværnsspørgsmål. Regionen har endvidere en stor udveksling af turister, som dyrker friluftsliv. Regionen indeholder endelig det naturmæssige mangefold, som gør den interessant i begge de nævnte sammenhænge.

Samarbejdet skal fremover dels bidrage til et mere effektivt naturværn, herunder tilsyn og pleje, dels bidrage til realiseringen af ministerrådets politik på friluftsområdet. Arbejdet omfatter følgende aktiviteter:

- Bevarelse af biotoper for truede dyr og planter
- Udvikling og implementering af planlægningsredskaber, som medfører

til en bedre integration af naturværet i den fysiske planlægning – opfølgning af projekter om repræsentative naturtyper og truede biotoper.

- Forskning og udvikling samt konkrete samordningsforanstaltninger vedrørende friluftslivet.

8. *Miljødata* 400 000, –

Gennem det hidtidige nordiske samarbejde om miljødataspørgsmål har man kunnet påvise store rationaliseringsfordele ved et koordineret nordisk miljødataprogram.

Arbejdet med opfølgningen af dette sker nu fortrinsvis i de enkelte lande. En kontaktgruppe med deltagelse af de miljødataansvarlige myndigheder i landene vil sørge for løbende erfaringsudveksling, samt videreførelsen af arbejdet med fælles codesystemer og nye medietekniske løsninger på miljødataområdet.

Arbejdet med koordineringen af de nordiske landes overvågning af miljøkvaliteten skal fortsætte. Overvågningen af det marine miljø og luftforureningen er omtalt tidligere. Overvågningen af jordmiljøet gennemføres efter det program, som blev fremlagt i 1981. Resultaterne af samarbejdet på jordområdet vil blive taget op til en samlet vurdering i 1984.

Kapitel 181: Miljøeffekter af energiomsætning

9. *MIL-projekterne* 4 400 000, –

I 1984 skulle de 5 såkaldte MIL-projekter afsluttes efter de oprindelige planer.

Projekterne har imidlertid været udsat for store budgetreduktioner gennem alle aktivitetsår, hvilket medfører at afslutningen trækker ud over 1984.

De fem projekter kræver bevillinger for 1984 på 2 843 000, –

I 1983 igangsættes et nyt MIL-projekt, MIL-7: Foranstaltninger mod forureningen, mens et andet MIL-8: Helsevirkninger af luftforureninger, er under forberedelse. De to projekter vil kræve henholdsvis 350 000, – og 200 000, – i 1984. Samlet set har programmet således behov for 3 400 000, – NOK i 1984.

Miljøeffekterne af energiomsætning anses af samtlige nordiske lande for at være meget centrale i de kommende års miljøarbejde. Udslip fra energiomsætning er overhovedet den væsentligste kilde til luftforurening. Forureningen af jord og vand er en direkte følge af energiomsætningens udslip af svovldioxid og menneskers helse påvirkes direkte af udslip fra energiomsætning særlig i byområder. Samarbejde mellem landene i Europa er nødvendigt for løsningen af forureningsproblemerne og de nordiske lande vil have store politiske og faglige fordele ved at stå sammen om at fremskaffe den dokumentation for udbredelse og effekter, som er nødvendig for

at overbevise andre lande om at de bør begrænse deres udslip av skadelige stoffer.

De nordiske lande har hidtil samarbejdet om luftovervågning bl. a. inden for rammerne af det europæiske overvågningsprogram (EMEP) og har opnået en fremtrædende position fagligt og politisk. Denne position bør bibeholdes.

MIL-programmet vil derfor blive suppleret med projektvirksomhed på følgende områder:

- Oversigt over luftforureningens skadevirkninger
- Pilotprogram for regional monitoring af luftforurening – fremtidens EMEP.
- Forurening fra vejtrafik i Norden – videre udredning vedrørende en fælles nordisk målsætning og strategi omkring bilgasproblematikken.
- Helsevirkninger af luftforurening
- Økonomiske kalkyler af skadevirkninger.

Programmet udbygges gennem årene 1984–86 og forberedes bl. a. gennem et forprojekt i 1983. I 1984 søges 1 000 000,- NOK til programmet og dette beløb vil specielt blive anvendt til overvågning, bilgasproblematikken og helsevirkningerne.

Nordiska ministerrådets allmänna budget

Budgetprogram 1984–1986

Ämbetsmannakommitté: EK-M

Sektor (kapitel nr): 180

Ekonomisk sammanfattning

Belopp i 1 000-tal NOK

Projekt/delområde	1981 Förbrukat enligt räkenskap	1982 Beviljat	1983 Planerad verksamhet		1984 Följtkostnad av planen för 1983	1984 ÅK förslag till program	1985 Konsekvens av förslaget för 1984	1986 Konsekvens av förslaget för 1984
			Inom planl. ram	Över planl. ram				
1	2	3	4 a	4 b	5	6	7	8
0. Almene projekter og forskning		(237)	(569)	–		(500)	500	
– Beredskab		54	163	–	200	200	200	
– Faktasammenstillinger		–	109	–	–	200		
– Økonomi		47	213	213	–	200		
1. Vand- og hav		219	485	210	–	400	400	
2. Luftforurening		552	236	267	–	–		
3. Støj		295	631	163	700	700	700	
5. Genanvendelse/affald		255	174	33	200	200	300	300

Nordiska ministerrådets allmänna budget

Budgetprogram 1984–1986

Ämbetsmannakommitté: EK-M

Sektor (kapitel nr): 180

Ekonomisk sammanfattning

Belopp i 1 000-tal NOK

Projekt/delområde	1981	1982	1983		1984	1984	1985	1986
	Förbrukat enligt räkenskap	Beviljat	Planerad verksamhet Inom planl. ram	Över planl. ram	Följtkostnad av planen för 1983	ÅK förslag till program	Konsekvens av förslaget för 1984	Konsekvens av förslaget för 1984
1	2	3	4 a	4 b	5	6	7	8
6. Produktkontrol		278	239	283	300	400	400	
7. Naturvörn/friluftliv		468	426	251	700	700	700	
8. Miljødata		191	190	–	200	400	400	
SUM		2 696	2 950	1 420	–	3 500	3 500	

Nordiska ministerrådets allmänna budget

Budgetprogram 1984–1986

Ämbetsmannakommitté: EK-M

Sektor (kapitel nr): 181

Ekonomisk sammanfattning

Belopp i 1 000-tal NOK

Projekt/delområde	1981 Förbrukat enligt räkenskap	1982 Beviljat	1983 Planerad verksamhet		1984 Följdkostnad av planen för 1983	1984 ÅK förslag till program	1985 Konsekvens av förslaget för 1984	1986 Konsekvens av förslaget för 1984
			Inom planl. ram	Över planl. ram				
1	2	3	4 a	4 b	5	6	7	8
MIL-1 Deponering af flyveaske	–	441	725			883	250	–
MIL-2 Kanserogener og mutagener	969,8	931	1 046			1 050	300	–
MIL-3 Metaltransport i miljøet	126,9	213	229	43		210	150	
MIL-4 Relative for- ureningstilskud	241,6	354	654			700	250	–
MIL-6 Fornybare energi- kilder	47,0	213	–	54		–	–	–
MIL-7 Foranstaltninger mod forsureningen	–	–	–	380		350	350	350
MIL-8 Helsevirkninger af luftforurening	–	–	–	–		200	500	500
Andre luftforurenings- projekter:						1 000	2 000	3 000
SUM			2 654	477		4 400	3 800	3 850

BILAGA 2

Projektverksamheten under Nordiska ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor 1975–1981

Översikt över projektverksamheten Projektens användning i det nationella miljövårdsarbetet.

(NMRS projekt 1980.12–0.3 "Evaluering av nordiske miljövernprojekter", projektleder: Bernt Dahlbäck).

Innehåll

- 1 Inledning
 - 2 Enkäten
 - 3 Genomgång områdesvis av projektarbetet
 - 4 Synpunkter på det framtida projektarbetet
 - 5 Sammanfattning
- Bihang 1 Enkätformuläret
- Bihang 2 Enkätsvaren rörande nationell användning
- Bihang 3 Sammanställning av de 40 projekten (anslag, projektgrupp, rapport, resultat, uppgifter från enkätsvaren).

1 Inledning

Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor (ÄK–M) har bedrivit projektverksamhet sedan 1973. 1975–1981 har beviljats drygt 12 milj. Nkr (löpande priser) till ca 70 projekt/anslagsposter. Projektbudgeten har stigit från ca 600 000 Nkr 1975 till ca 2,4 milj. Nkr 1981.

Projektverksamheten har omfattat hela miljövårdsområdet. Luftvårdsprojekt har svarat för den största delen (22%) av projektbudgeten. Merparten härav avser ett enskilt projekt "Övervakningssystem för luftföroreningar". Andra större ämnesområden har varit bullerskydd och naturvård (17% resp 16%). Vattenvård, avfall, produktkontroll, miljövårdsforskning och miljödata har andelar på 6–10%

Projekten har storleksmässigt varierat från mycket små belopp (20 000–30 000) till 2,3 milj. Nkr. Den genomsnittliga storleken har legat på ca 100 000 Nkr. De två största projekten (övervakningssystem för luftföroreningar och representativa naturtyper) har svarat för ca 30 procent av totalt ca 12 milj. kr.

I denna rapport redovisas en utvärdering av projektverksamheten. Utvärderingen har gjorts för att utgöra del av kommitténs underlag för diskussion och beslut om inriktningen av det fortsatta projektarbetet.

Utvärderingen består dels av en redovisning av de projekt som genom-

förts under åren, dels en översiktlig utredning av hur dessa projekts resultat kommit till användning i det nationella miljövårdsarbetet. Den senare delen baseras dels på en enkät till de nationella centrala miljövårdsmyndigheterna, dels på utredarens kompletterande intervjuer med personal vid dessa myndigheter.

Arbetet har utförts av Bernt Dahlbäck, länsstyrelsen i Östergötlands län, Sverige tillfälligt engagerad här för av ministerrådssekretariatet. Utredaren har haft sekreterarna i ÄK-M till referensgrupp i arbetet. Gruppen har bl. a. diskuterat utformningen av enkätformuläret och urval av projekt som skulle ingå i enkäten. Gruppen har också ombesörjt att enkäten besvarats i resp miljövårdsadministration. Utredaren ansvarar dock helt för sammanställningsarbetet och utformningen av denna rapport.

I avsnitt 2 redovisas resultatet av den skriftliga enkäten. I avsnitt 3 görs en områdesvis genomgång av projekten och den användning de fått nationellt. I avsnitt 4 lämnas synpunkter på projektverksamhetens framtida inriktning. Avsnitt 5 är en sammanfattning av rapporten.

2 Enkäten

2.1 Inledning

För att få material för utvärderingen har en enkät tillställts de centrala miljövårdsmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Enkäten har omfattat 40 projekt vilka tillsammans kostat (anslag) 10 milj. Nkr (löpande priser). Det svarar mot drygt 80 procent av totala projektkostnaden under perioden 1975–81. Projekt som uteslutits från enkäten har varit sådana som ännu inte avslutats, eller avsett kostnader som inte utgjort projekt i egentlig mening.

Översikt över projekt i enkäten:

Totalt (löpande priser)

Allmänna/övriga projekt	4	321 000
Vattenvård	2	457 000
Luftvård	2	2 449 000
Buller	6	1 628 000
Avfall/återvinning	11	902 000
Produktkontroll (inkl PAH ozonskiktet)	8	1 220 000
Naturvård	5	2 176 000
Miljödata	2	846 000
	40	9 999 000

Enkätformuläret innehåller två avdelningar med syfte att dels klargöra i vilken utsträckning nationella medel avsatts i direkt anslutning till det nordiska projektet, dels ange på vilket sätt projektresultatet nyttjats nationellt. Enkätformuläret bifogas (bil 1).

2.2 Nationella resurser

Frågorna syftade till att belysa i vilken utsträckning de nationella miljö-
vårdsförvaltningarna satsat egna resurser på ifrågavarande projekt som
komplement till anslaget över nordiska ministerrådet. Frågorna har besva-
rats ofullständigt. Det har också varit svårt att avgöra styrkan av orsaks-
sambandet mellan nationella insatser och det nordiska projektet. Svaren
(se bilaga 3) och de här angivna slutsatserna måste därför behandlas
försiktigt.

Sammanfattningsvis kan sägas följande. Endast ett fåtal projekt har
enligt enkätsvaren tillförts nationella medel av större omfattning, sett i
relation till projektkostnaden över NMR:s budget.

Projekten är

- 5 Övervakningssystem för luftföroreningar
- 7 Buller från industriell utrustning
- 12 Beräkningsmodell för vägrafikbuller
- 30 PAH i Norden
- 32 Representativa naturtyper
- 37 Karakterisering av miljödata

Dessa projekt är alla stora projekt och svarar tillsammans för drygt en
tredjedel av totala projektkostnader för de projekt som omfattats av enkä-
ten.

I dessa projekt har de sammanlagda nationella insatserna angivits vara
lika stora eller större, i vissa fall betydligt större, än anslaget över nordiska
ministerrådet.

För några projekt anger enkätsvaren stora nationella insatser av ett land.
Det gäller för

- 4 Föroreningsituationen i Skagerack och Kattegatt (Sverige)
- 6 Luftföroreningar i tätortsmiljöer (Danmark)
- 23 Nordisk ordlista för avfallstermer (Sverige, även Norge)
- 34 Hotade djur och växter (Sverige)
- 39 Samarbete om miljöprover (Sverige)

Samarbetsområden med relativt omfattande nationell finansiering som
komplement till anslaget över ministerrådet är luft, buller, naturvård och
miljödata. Områden med liten nationell finansiering är avfall och produkt-
kontroll.

2.3 Användning

2.3.1 Frågorna

Frågorna syftade till att belysa hur projektens resultat (rapporter, re-
kommendationer etc.) används i det nationella miljövårdsarbetet.

Följande alternativ fanns

- 1 Underlag för lagstiftning
- 2 Underlag för administrativa riktlinjer (råd och anvisningar, vejledning etc.)
- 3 Underlag för administrativa beslut
- 4 Underlag för internationellt arbete
- 5 Ingår i eller givit upphov till (ökat) nationellt forsknings- och utredningsarbete
- 6 Annan användning
- 7 Används ej därför att det är obrukbart (dålig kvalitet)
- 8 Används ej därför att det inte är relevant för myndighetens verksamhet
- 9 Används ej på grund av andra orsaker

För alt. 1–6 fanns möjlighet att ange såväl genomförd och pågående användning som planerad.

Tabell bilag 2 redovisar det samlade resultatet av enkätsvaren vad beträffar projektens användning.

2.3.2 Allmän bild av användningen

Följande sammanställning ger en översiktlig bild av enkätens resultat. Antalet noteringar har summerats för resp. land och användningsområde. (Den första siffran avser genomförd eller pågående användning, den andra siffran avser planerad användning).

	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Totalt 4 länder
1 Lagstiftning	2;0	5;2	1;0	1;2	9;4
2 Riktlinjer	10;4	3;13	9;9	8;9	30;35
3 Beslut	10;5	6;16	8;8	13;5	37;34
4 Internationellt arbete	13;4	11;2	12;4	10;7	46;17
5 Utredning	13;4	17;8	14;5	13;2	55;19
6 Annan användning	13;4	20;2	6;1	15;2	54;17
7 Obrukbart	1	0	0	0	1
8 Ej relevant	2	1	1	1	5
9 Annan orsak	5	1	1	1	8
Ej svar på enkät	0	4	2	1	7 (av 160)

De vanligaste användningsområdena som angivits i enkätsvaren är "Underlag för fortsatt nationell forsknings- och utredningsverksamhet" och "Annan användning". Därefter följer "Underlag för internationellt samarbete", "Underlag för administrativa beslut" och "Underlag för administrativa riktlinjer". Användningsområdet "Underlag för lagstiftning" har fått ett litet antal noteringar.

Endast ett fåtal noteringar avser svarsalternativen 7–9 dvs "Ingen användning".

Resultatet fördelar sig relativt jämnt på de fyra länderna. Bland avvikelser kan noteras bl a följande. Finland svarar för hälften av alla notering-

ar beträffande användning som "Underlag för lagstiftning". Finland redovisar lägre användning som "Underlag för administrativa riktlinjer" än de övriga länderna. Finland och Norge redovisar något lägre användning som "Underlag för administrativa beslut" än Sverige och Danmark. Norge redovisar en lägre "Annan användning" än de övriga länderna. Danmark svarar för de flesta noteringar för "Ingen användning".

2.3.3 Projektens fördelning på användningsområden

Endast ett fåtal projektresultat har använts som *underlag för lagstiftning*. De noteringar härom som finns i enkätsvaren avser användning i något enstaka land. Undantag är projektet "Hotade djur och växter" som använts som underlag för lagstiftning i tre länder (D, N, S).

10 projekt anges i enkätsvaren ha använts eller planeras användas i 3 eller 4 länder som underlag för *administrativa riktlinjer*. Ungefär samma antal gäller för projekt som används eller planeras användas i 3 eller 4 länder som underlag för *administrativa beslut*.

Ett relativt stort antal projekt synes användas eller planeras användas i *internationellt samarbete*. Detta antal torde vara överskattat eftersom svaren i flera fall troligen avser internordiskt samarbete. Flera projekt har dock klart haft betydelse i de nordiska ländernas deltagande i internationella, utomnordiska, organisationer. Det gäller bl a för "Övervakningssystem för luftföroreningar", där huvudsyftet har varit att ta fram underlag i internationella sammanhang, men också sådana projekt som naturvårdsprojekten "Hotade djur och växter" och "Naturgeografisk regionindelning".

Enkätsvaren uppger ett stort antal noteringar för användningsområdena "Underlag för *nationell utredning*" och "Annan användning". Det är svårt att av enkätsvaren utläsa storleken på den nytta som de nationella administrationerna haft. Klart är att den är mycket varierande. I vissa fall är den mycket låg ("rapporten står på bokhyllan och används som referenslitteratur i enstaka fall"). Att döma av de kommentarer som lämnats till enkätsvaren och de kompletterande uppgifter som lämnats vid intervjuer till utredaren torde bl a följande projekt ha varit av stort värde:

- 4 Föroreningssituationen i Skagerack och Kattegatt
- 5 Övervakningssystem för luftföroreningar
- 10 Effekter av bullerreducerande åtgärder
- 12 Beräkningsmodell för vägtrafikbuller
- 30 PAH i Norden
- 34 Hotade djur och växter

För projekten 37 "Karakterisering av miljödata" och 38 "Miljökvalitetsövervakning" är det ännu för tidigt att säga något om användningen.

Ett fåtal projekt anges i enkätsvaren ha "Ingen användning"

- 2 Resursräkenskaper och material- och energianalyser (projektet fullföljdes ej)
- 8 Dag-, kvälls- och nattstörningar (en förstudie, följdprojekt pågår)
- 9 Återvinning av kvicksilver (måste kompletteras)
- 10 Återvinning av smörjoljor (måste kompletteras)
- 35 Landskapsanalyser (används i Danmark)
- 39 Samarbete om miljöprover (används i Sverige)

2.4 Övrigt

Frågeformuläret gav möjlighet att lämna kompletterande upplysningar och kommentarer. I flera enkätsvar anges att det nordiska projektet inneburit tidigareläggning av ifrågavarande arbete och bättre kvalitet genom det nordiska genomförandet. Det gäller bl a för

- 4 Föroreningssituationen i Skagerack och Kattégatt
- 5 Övervakningssystem för luftföroreningar
- 23 Nordisk ordlista för avfallstermer
- 32/33 Representativa naturtyper/Naturgeografisk regionindelning
- 34 Hotade djur och växter
- 36 Ekologi i samhällsplaneringen
- 38 Miljö kvalitetsövervakning

I övrigt anges som kompletterande kommentarer i många enkätsvar att en positiv bieffekt av projektarbetet har varit de kontakter som skapats mellan experter och administratörer i de olika nordiska länderna.

För detaljer beträffande enkäten hänvisas till *bihang 2 och 3*.

3 Genomgång områdesvis av projektarbetet

I detta avsnitt ges en beskrivning av projektarbetet inom de olika samsamarbetsområdena. Underlaget för synpunkter om användningen av projekten är enkätsvaren och gjorda kompletterande intervjuer med personer vid centrala miljöförvaltningar.

Vattenvård

Projektsamarbetet har varit koncentrerat till frågor om samordning av den nationella forsknings- och undersökningsverksamheten som bedrivs rörande föroreningssituationen i Skagerack och Kattégatt. Under de senaste åren har projektsamarbetet utvidgats till bl. a. frågor om riktlinjer för kommunala avlopp. En styrgrupp har tillsatts och flera delprojekt pågår. (1979–81, 475 000 NOK). Dessa delprojekt ingår inte i utvärderingen (enkäten).

I projektet om Skagerack och Kattégatt (1975–80, 404 000 NOK) har sammanställts nationella delrapporter med översikt över forskningsprojekt och forskningsfartyg. Seminarieverksamhet har bedrivits. Rapport från

seminarium 1980 finns publicerat i *NUB 1980:24*. Slutrapport till ÄK-M lämnades 1981 (ej publicerad).

Särskilt Sverige och Danmark anger i enkätsvaren att projektet varit till nytta i miljövårdsarbetet. Resultatet av samarbetet och de goda kontakter som öppnats har inneburit en god beredskap inför de nu aktuella problemen i havsområdet (algblooming, fiskdöd). För Norge har, enligt enkätsvaret, havsområdet haft lägre prioritet jämfört med området längs norska kusten och i Barents hav.

I utvärderingen har också ingått ett mindre projekt (53 000 NOK) rörande samordning av miljökontrollsystem i träförädlingsindustrin. Kostnaderna har huvudsakligen avsett resor för kontaktgrupp. Arbetet har baserats på Nordmiljö 80. Ett planerat mer omfattande projektsamarbete till vilket medel avsatts för 1981 har uppskjutits i avvaktan på att pågående nationella kontrollprogram avslutas. Under tiden fortsätter arbetet i kontaktgruppen med erfarenhetsutbyte om det nationella arbetet.

Luftvård

Projektsamarbetet på luftvårdsområdet har under perioden varit koncentrerat till det stora projektet "Övervakningssystem för luftföroreningar". Under senare år har projektsamarbetet påbörjats om luftföroreningar i tätortsmiljö och bilavgaser. Det sistnämnda projektarbetet ingår inte i utvärderingen (enkäten).

Under 1985–81 har 2,3 milj. kr. avsatts till projektet "Övervakningssystem för luftföroreningar".

Samarbetet finansieras från 1982 med nationella medel. Syftet har varit att utveckla och prova metoder (mätning, analys och beräkning) som kan användas inom det övervakningssystem för långväga transport av luftföroreningar som etablerats inom ECE.

Projektets resultat anses ha varit av stort värde för arbetet med att få till stånd det europeiska övervakningssystemet. Det har vidare inneburit en metodutveckling som givit bättre möjligheter att beskriva och förstå luftföroreningar i allmänhet. Metoderna kan användas i nationella program för luftövervakning.

I projektet "Luftföroreningar i tätorter" som bedrivits i två etapper (1978, 1980 totalt 169 000 NOK) har utarbetats skiss till riktlinjer för hur luftundersökningar i städer kan genomföras. Rapporten uppges i enkäten användas i det praktiska arbetet i Danmark. I Norge och Sverige utgör rapporten underlag för pågående utredningar och överväganden om framtida övervakning och kontroll av luftföroreningar i tätorter.

Buller

Projektsamarbete i bullerfrågor har bedrivits sedan 1975, fram till 1980 i två arbetsgrupper (arbetsgruppen för trafikbuller, NTB och arbetsgruppen för buller från industriell utrustning) och därefter i en arbetsgrupp (NBG).

Gruppen för buller från industriell utrustning har i flera delprojekt (1975–80 455 000 NOK) utarbetat underlag för emissionsnormer för olika typer av produkter såsom kompressorer, fläktar, tryckluftsverktyg, krossverk, gräsklippare och tyngre anläggningsmaskiner. Gruppen har också sammanställt en åtgärds katalog för begränsning av bygg- och anläggningsbuller. Gruppen påbörjade arbete med beräkningsmodeller för buller från bygg- och anläggningsplatser och skjutbanor.

Arbetet rörande buller från olika typer av industriell utrustning har i Norge legat till grund för föreskrifter (forskrifter) om buller från transportabla kompressorer utfärdade av miljövernde departementet. Förslag till motsvarande föreskrifter för gräsklippare och för tyngre anläggningsmaskiner har förelagts miljövernde departementet av SFT. Danmark har utfärdat en beaktad föreskrift om begränsning av buller från motorgräsklippare. I övrigt kan noteras att Danmark är bundet av pågående EF-samarbete om högsta bullernivåer, ett arbete som omfattar de produkter som har behandlats i det nordiska samarbetet. Det nordiska materialet har använts i Sverige och Finland i pågående utredningsarbete om bullerbekämpning och kan komma att ingå som underlag för föreskrifter motsvarande de i Norge och Danmark, om erforderliga författningsmässiga ändringar genomförs för att möjliggöra den typen av reglering.

Arbetsgruppen för trafikbuller har utarbetat en beräkningsmodell för vägtrafikbuller (534 000 NOK åren 1976–77) och en beräkningsmodell för flygbuller. Under utarbetande är beräkningsmodeller för buller från spår-bunden trafik, från skjutbanor och från bygg- och anläggningsplatser. Gruppen har i ett projekt utarbetat underlag för mätmetod för vägtrafikbuller (174 000 NOK). Detta arbete har fullbordats av Nordtest ("Measurement of road traffic noise"). Gruppen har också i ett projekt bedrivit undersökningar om effekter av buller på människor (350 000 NOK).

Som ett led i förberedelser och förankring av de större projekten på bullerområdet har genomförts flera seminarier och mindre studier/undersökningar.

Beräkningsmodellen för vägtrafik används nu allmänt i alla fyra länder. Mätmetoden används vid utarbetande av riktlinjer rörande buller för vägtrafik. Efter hand som rådande riktlinjer revideras kommer mätmetoden att inarbetas där.

Projektet rörande effekter av buller anges ha haft betydelse för synen på hur bullerproblem bör tacklas på ett kostnadsoptimalt sätt. Projektet måste dock följas upp. Bullergruppens planer för framtida projektsamarbete omfattar i stor utsträckning effekter av buller.

Samarbetet i bullerprojekten har lett till praktiska användbara resultat i det nationella miljövarsarbetet. Följande synpunkter har nämnts som förklaring till att det lyckats så väl på detta område.

1 Ett noggrant planeringsarbete i inledningsskedet för att identifiera området lämpade för samarbete. Val av projekt med goda möjligheter att nå ett konkret resultat.

- 2 Stark anknytning till det nationella arbetet. Nordiska arbetet relativt stort i förhållande till det nationella arbetet på området. Experter engagerade i den nordiska gruppen har haft lätt att förankra det nordiska arbetet nationellt. I arbetet på nordiskt plan och nationellt har inkopplats experter inom olika discipliner och representanter för olika myndigheter.
- 3 Beräkningsmodeller relativt lätt att samarbeta kring. En teknisk fråga, med relativt få nationella säraspekter. Stort behov av beräkningsmodeller för vägtrafikbuller. Behovet förelåg ungefär samtidigt i de olika nordiska länderna.
- 4 Kontinuitet i det nordiska arbetet. Särskilda sekretariats resurser. Ett bra jobb från ledamöter i ansvariga arbetsgrupper.

Avfall

Projektsamarbete om avfall har bedrivits sedan 1973. Projekten har varit många och relativt små. Fram till 1978 utgjordes projekten av frågor om problemavfall och kommunalt avfall. Problemavfallsprojekten avsåg bl. a. utredningar för att klarlägga förutsättningarna för en konkret samverkan mellan länderna vad gäller behandling av problemavfall. Dessa frågor behandlades i arbetsgrupper och i projektform bl. a. i projektet "Transport och behandling av problemavfall" (40 000). Vidare avsattes medel för att stimulera till operativt samarbete mellan företag och kommuner över gränserna bl. a. genom bidrag till Nordiska avfallsbörser (IVL) (55 000) för utgivande årligen av information om anläggningar om problemavfall. Projekten beträffande kommunalt avfall har främst syftat till erfarenhetsutbyte. Ett projekt (118 000) redovisar olika metoder för behandling av kommunalt avfall, ett redovisar olika pågående projekt i Norden rörande återvinning ur kommunalt avfall (77 000).

Andra projekt som genomförs är två utredningar om högtemperaturpåverkat avfall (55 000) respektive avfall från färg- och lackindustri (51 000). Bidrag har lämnats till Tekniska nomenklaturcentralen (TNC) i Stockholm för deras arbete med att framställa den Nordiska avfallsordlistan (55 000).

Under senare år har projektarbetet koncentrerats till frågor om återvinning. Ett programarbete (177 000) har bedrivits och ett antal projekt påbörjats (bl. a. avseende återvinning av kvicksilver (110 000) och smörjoljor (108 000)).

Avfalls- och återvinningsprojekten har inte i nämnvärd grad kommit att användas som underlag för nationella åtgärder i form av administrativa riktlinjer eller administrativa beslut. Rapporterna har huvudsakligen kommit att utgöra tillskott till tjänstemännens (myndigheternas) kunnande. Projekten rörande problemavfall torde knappast ha haft något större inflytande på de nationella lösningar som valdes beträffande organisering av problemavfallshantering och investeringar i behandlingsanläggningar, möjligen med undantag för Norge. Den verkliga användningen av projekten

med informationsspridande syfte är svår att fastställa. Av enkäten att döma har dock de två nämnda utredningsrapporterna rörande högtemperaturpåverkat avfall och färg- och lackavfall fått relativt begränsad användning. Ordlistan förefaller att ha en god användning.

En allmän uppfattning synes vara att samarbetet på avfalls- och återvinningsområdet har haft stor betydelse för det nationella arbetet genom kontakter och erfarenhetsutbyte som erhållits i samband med projektverksamheten. Det framhålls också att området är så stort och vittförgrenat och behandlar så många olika frågor och problem att det är svårt att hitta större gemensamma samarbetsprojekt.

Produktkontroll

Projektverksamhet rörande produktkontroll påbörjades 1977. Inom området har genomförts tre projekt som avser administrativa frågor samt ett antal produktundersökningar (PCB, ftalater, KFK). Produktundersökningsprojekten har varit relativt små och främst avsett litteratursammanställningar. (Projekten om PAH och ozonskiktet behandlas under "Övriga projekt").

I ett projekt har gjorts en sammanställning av de laboratorier i de nordiska länderna som utför undersökningar av kemiska produkter (91 000). Den uppges i enkätsvaren ha gjort nytta som informationskälla men anses nu föråldrad. I ett annat projekt (122 000) har utarbetats förslag till rekommendationer för tillverkning av kemiska produkter. Rapporten har distribuerats till berörd industri för kännedom. Den har i Norge använts som en del av produktkontrollmyndighetens reglerande verksamhet. Det tredje administrativa projektet behandlar frågor om problem beträffande utbyte av sekretessbelagd information mellan produktkontrollmyndigheter i de nordiska länderna (121 000). Rapporten har hittills inte lett till någon åtgärd. Ett projekt inom NMR planeras med syfte att utarbeta ett konkret förslag i ämnet.

Produktundersökningarna, Ftalater (42 000); PCB, (187 000); flamskyddsmedel, (32 000) har av produktkontrollmyndigheterna huvudsakligen använts som tillskott av myndigheternas allmänna kunskap. De projekt som genomförts har som regel inte ansetts vara tillfyllest. Rapporterna har måst kompletteras med nationella undersökningar.

Produktkontrollsamarbetet förefaller inte varit tillräckligt förankrat i det nationella arbetet. Brister har funnits i uppföljningen nationellt av de nordiska projekten. Den slutsatsen kan dras av enkätsvaren, och det vitsordas också vid intervjuerna. En förklaring kan vara att produktkontrollarbetet vid tiden för projektens genomförande kommit olika långt i de olika nordiska länderna vad gäller administration och lagstiftning, och att administrationen i några länder varit splittrad på flera organ. Samtidigt påpekas att förutsättningar finns att nå goda resultat i gemensamma projekt inom produktkontrollområdet. Diskussioner förs i arbetsgruppen för

produktkontroll med syfte att få en annan inriktning av projektverksamheten mot bättre förankring i nationella prioriteringar och en koncentration till ett begränsat antal områden och projekt.

Naturvård

Projektsamarbete har bedrivits sedan 1973 på huvudsakligen tre områden nämligen (1) naturgeografisk regionindelning/representativa naturtyper (2) hotade djur och växter och (3) landskapsanalyser. På senare år har tillkommit några projekt bl. a. avseende ekologisk planering, friluftsliv och marina reservat.

Projektet "Hotade djur och växter" (200 000) har enligt enkätsvaren i flertalet av de nordiska länderna fått ett långtgående genomförande nationellt i lagstiftning, riktlinjer och administrativa beslut och i olika informationsområden. Det har också rönt uppmärksamhet internationellt. Projektet har lett till behandling och rekommendationer i ministerrådet. Ett uppföljande projekt pågår för att se hur dessa rekommendationer följts.

1975–1976 genomfördes projektet "Naturgeografisk regionindelning" (131 000). Rapporten har använts i nationella överväganden om områdets skyddsvärden och som motiv för skydd av områden. Arbetet har vidareutvecklats på nordisk plan i projektet "Representativa naturtyper" (1,3 milj.). Huvudrapporten från detta projekt är ännu inte lämnad. Resultatet av arbetet har dock enligt enkätsvaren redan börjat tillämpas i det praktiska arbetet.

Projektet "Landskapsanalyser" (97 000) har inte haft samma omfattning som de två andra och har inte heller fått någon nämnvärd användning i det nationella naturvårdsarbetet, med undantag för Danmark.

Projektet "Ekologi i samhällsplaneringen" (435 000) är ännu inte avslutat. Resultatet anges i enkätsvaren användas som underlag för "råd och riktlinjer" i Danmark, Norge och Sverige, dock efter anpassning och komplettering.

Projektsamarbetet på naturvårdsområdet har genom de två huvudprojekten, regionindelning/representativa naturtyper och hotade arter, fått ett stort genomslag i det praktiska miljövårdsarbetet. Den har rönt internationell uppmärksamhet. Projektet om naturgeografisk regionindelning och representativa naturtyper anges också ha påverkat synen på och inriktningen av naturvårdsarbetet i vissa länder.

Miljödata

Projektverksamhet har bedrivits sedan 1976. Den har koncentrerats till två större projekt "Karakterisering av miljödata" (471 000) och "Miljökvalitetsövervakning" (375 000).

"Karakterisering av miljödata" som anses som en pionjärsats (handboken) har efter stor försening nyligen avslutats och avrapporterats. Det är därför ännu inte möjligt att ange på vilket sätt det använts nationellt. De

intervjupersoner som hörts om projektet har framhållit behovet och förhoppningar att handboken skall kunna tillämpas.

Uppfattningen är att ett betydande nationellt arbete måste läggas ned för att få resultaten av de två projekten tillämpade i det praktiska miljövårdsarbetet.

Övriga projekt

Åren 1978–1981 har bedrivits ett forskningsprojekt om PAH (571 000). Metoder för analys av PAH har utvecklats. Innehåll av PAH i produktgrupper har studerats. Ett stort antal laboratorier i Norden har deltagit i arbetet. Ministerrådets medel har bekostat framför allt samordning av arbetet och publicering av rapporter (SI, Norge). Omfattande nationella bidrag till projektet har förekommit. Resultatet anses ha höjt kunskapsnivån om PAH och kompetensen när det gäller analyser av PAH. Resultatet kommer att tillämpas i ett MIL-projekt inom ministerrådet som avser studier av de hälsomässiga konsekvenserna av koleldning.

I ett projekt har utretts frågor om inrättande av en miljöprovbank (NUB 1977: 6 "Nordisk miljöprovbank (88 000)). Rapporten har inte resulterat i någon åtgärd i Danmark och Finland. I det svenska enkätsvaret anges att rapporten används som underlag vid etablering av verksamhet som en del av program för övervakning av miljökvalitet (Norge har inte svarat).

1978 hölls ett symposium om genbanker (117 000) som resulterade i ett antal rekommendationer. De om vilda djur och växter följs upp inom naturvårdssamarbetet, de om husdjur, fiskar och mikroorganismer följs upp inom ramen för den nyupprättade nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter. Av enkätsvaren att döma iakttages rekommendationerna i det nationella arbetet. Några konkreta åtgärder på området anmäls inte i enkätsvaren.

I en förstudie (81 000) gjordes en översikt över arbetet med resursräkenskaper mm i de nordiska länderna. Utgångspunkt togs huvudsakligen i norska erfarenheter. Förstudien har inte fullföljts. Resultatet synes inte ha fått någon nämnvärd användning i Danmark och Finland. I Sverige anses rapporten, tillsammans med norska arbeten vara ett viktigt underlag för nuvarande strävanden.

En översikt över vissa delar av de nordiska ländernas miljölagstiftning har utarbetats (35 000) och publicerats i NUA 1976: 25 "Nordisk miljö rätt. En översikt". Den uppges användas enligt syftet som allmän orientering och vid undervisning. I Finland används den vid arbete med lagpropositioner (översikter över nordisk lagstiftning).

Med projektmedel har finansierats resor till möten för en grupp forskare i Norden, med uppgift att utbyta erfarenheter om och sammanfatta kunskapsläget beträffande ozonskiktet (54 000). Rapporten har använts som underlag för bl. a. arbetet för en internationell konvention för skydd av ozonskiktet.

4 Synpunkter på det framtida projektsamarbetet

I samband med intervjuer och andra kontakter med personer vid centrala miljöförvaltningsmyndigheter har framkommit en rad synpunkter på projektarbetet. Det bör observeras att intervjuer har gjorts i mycket begränsad omfattning med representanter för vatten- och luftvårdssamarbetet, varför nedan återgivna synpunkter inte representerar dessa två fält.

Några stora skillnader i uppfattningar mellan personer från olika länder har inte framkommit. Däremot finns det skillnader mellan personer representerade i olika samarbetsområden.

Inom bullerområdet och naturvårdsområdet önskar man fortsätta med stora gemensamma projekt finansierade över ministerrådet. Inom bullerområdet avser man att försöka vidareutveckla samordning av nationell finansiering av projektverksamhet. Också inom produktkontrollområdet ser man förutsättningar för projekt av större omfattning även om resultaten från tidigare projekt inte uppfattats vara så positiva.

Inom avfalls- och återvinningsområdet ser man små förutsättningar till större gemensamma projekt. Huvudinriktningen bör vara informationsutbyte. Projekt (små) kan användas som ett medel att få kontaktmöjligheter mellan tjänstemän i de nordiska miljöförvaltningsmyndigheterna. Inom miljödata anser man också att tyngden bör ligga vid kontaktverksamhet, och på nationell uppföljning av de två stora genomförda miljödataprojekten.

Vad gäller inriktningen av projektverksamheten lämnades följande synpunkter (den dominerande uppfattningen som den uttolkades av utredaren).

- Projekten måste förankras starkare i den nationella administrationen. De nationella intressena och prioriteringarna måste betonas starkare. Större intresse måste ägnas åt och mer tid måste läggas på val av samarbetsområden och projekt, och på planering av projektarbetet.
- En koncentration till viktiga problemområden inom varje samarbetsområde bör ske.
- Projekten bör vara större. Större projekt får större tyngd i det nationella arbetet. Ett stort projekt kan vidare ge underlag för en heltidsanställd projektledare, vilket ökar effektiviseringen i arbetet.
- En nordisk budget behövs att skapa samnordiskt projekt. Enbart samordning av nationella resurser räcker inte även om denna typ av finansiering i vissa fall bör kunna öka. Samordning av nationella medel till gemensamma projekt är möjligt först på ett sent stadium av "mognadsprocessen" inom projektsamarbetet.
- Arbetsgrupperna har en viktig funktion att fylla för planering, förankring i det nationella arbetet och för uppföljning och genomförande nationellt.
- Genomförandefasen nationellt måste ges ökad betydelse.

I enkätsvaren och vid intervjuer har allmänt framhållits värdet av nära

kontakter och erfarenhetsutbyte mellan kolleger inom förvaltningar och forskarmiljöer. Projektsamarbetet har starkt bidragit till kontakterna. Det framhålls att projektsamarbetet ger ett mer djupgående erfarenhetsutbyte än allmänna informationsträffar och studiebesök. På avfallsområdet finns företrädare för synen att projektverksamhetens värde i första hand ligger i denna bieffekt. Inom exempelvis bullerområdet erkänns den stora betydelsen av bieffekten, samtidigt som man betonar att det primära är att få fram det åsyftade resultatet av projektet.

Den hittillsvarande projektverksamheten uppvisar prov på många olika typer av projekt. Det är naturligt att detta varierar med bl. a. samarbetsområde och områdenas utvecklingsnivå såväl i det nationella som det nordiska miljövårdsarbetet. Även individuella orsaker, såsom arbetsgruppernas sammansättning kan ha betydelse.

En projekttyp syftar till att gemensamt utveckla och/eller sammanställa underlag för miljövdspolitikiska åtgärder i form av riktlinjer och beslut. Det arbete som tas fram på nordiskt plan kan vara mer eller mindre starkt inriktat på direkt tillämpning i åtgärder nationellt. Arbetet inom bullerområdet får stå som exempel på denna typ av projektverksamhet, bedrivna på ett målinriktat och systematiskt sätt. De senare årens projekt inom luftvårds- och vattenvårdssamarbetet har en inriktning mot projekt med mer nära anknytning till nationella miljövårdsåtgärder.

Andra projekt är mer forskningsinriktade där syftet är att utveckla ny kunskap och kompetens. Exempel är "Övervakningssystem för luftföroreningar" och projektet om PAH.

En tredje typ av projekt avser att sprida information mellan de nordiska länderna om förhållanden, lösningar på problem etc. Exempel härpå är projekt inom avfallsområdet, bl. a. "Metoder för behandling av kommunalt avfall" och inom produktkontrollarbetet "Undersökningsresurser för produktkontroll".

Projektverksamheten uppvisar också projekt som avser utredningar och sammanställningar som görs för att öka kunskaper och klarlägga ett visst förhållande eller problem, men där tillämpningen är oklar. Man har inte gjort klart för sig vad resultatet skall användas till. Dessa projekt återfinns i enkätsvaren ofta under "Ingen användning" eller under "Underlag för nationellt utredningsarbete".

Vilka av de tre förstnämnda typerna av projekt ÄK-M väljer att satsa på i framtiden beror på vad man vill få ut av det nordiska samarbetet. De synpunkter som redovisas ovan beträffande vikten av nationell förankring gäller för alla tre projekttyper. Däremot får val av projekttyp konsekvenser för storleken på projekten. Om man lägger vikten vid projekt av typ 3 dvs. informationsspridande, kontaktförmedlande projekt, bör man satsa brett och i många små projekt. Om tyngdpunkten läggs vid projekt av typ 1 och 2 blir projekten stora, särskilt för de forskningsinriktade projekten.

Under arbetet med denna studie har aktualiserats följande frågeställ-

ning. Om man satsar starkt på projekt med hög prioritering nationellt riskerar man då inte att hamna i projekt som ger utvecklingsarbetet litet utrymme? Härtill kan sägas att man ju nationellt bedriver utvecklingsverksamhet och att delar av denna, liksom mer rutinartat miljövårdsarbete, har varierande prioritet. Om man inte driver kravet att en fråga skall vara högprioriterad i alla 4 länder bör risken vara liten att utvecklingsprojekten ges alltför lite utrymme. Erfarenheter av hittillsvarande projektarbete visar att utvecklingsverksamhet mycket väl kan bedrivas i gemensamt nordiskt arbete, med även hög prioritet nationellt.

5 Sammanfattning

Ämbetsmannakommittén för miljövårdsfrågor har bedrivit projektverksamhet sedan 1973 med medel över nordiska ministerrådets allmänna budget. 1975–1981 har drygt 12 milj. kr. avsatts till ca 70 projekt/anslagsposter.

I rapporten beskrivs projektverksamheten. En översiktlig studie av projektresultatens användning redovisas. Denna studie har baserats på en enkät till de centrala miljövårdsmyndigheterna och till enkäten kompletterande intervjuer. Enkäten har omfattat 40 projekt (total 10 milj. NOK).

Projektresultat har endast i liten utsträckning använts som underlag för lagstiftning medan i grova drag en fjärdedel av projekten använts som underlag för miljövårdsförvaltningarnas administrativa riktlinjer (råd och anvisningar) och beslut. Vanligast har dock varit att projektens resultat utnyttjats som underlag för planerings- och utredningsarbete, information, undervisning etc.

Enligt enkäten har endast ett fåtal projekt varit direkt misslyckade. Mellan dessa projekt och de som klart kommit till god användning finns en grupp där studien inte ger tillräckliga informationer om värdet för det nationella miljövårdsarbetet.

Projektsamarbetet inom bullerområdet och naturvårdsområdet har i hög grad fått genomslag i det praktiska miljövårdsarbetet nationellt. Avfalls- och produktkontrollprojekten har inte nått samma påtagliga användning. Resultatet av de två stora miljödataprosjekten har relativt nyligen presenterats och det är därför för tidigt att för dem dra slutsatser om den nationella användningen. Inom områdena vattenvård och luftvård har i utvärderingen ingått huvudsakligen två stora projekt. "Samarbete rörande Skagerack och Kattegatt" resp. "Övervakningssystem för luftföroreningar", vilka båda enligt enkäten har haft god användning för det nationella miljövårdsarbetet.

I rapportens avsnitt 4 redovisas några synpunkter på inriktning av det framtida arbetet. De kan sammanfattas i följande punkter.

1 Projektarbetet måste förankras bättre än hittills i det nationella arbetet.

Det gäller vid val av projekt, under genomförandet av projektet och vid uppföljningen.

- 2 En koncentration till viktigare problemområden och större projekt bör ske. Ett viktigt kriterium är områdets och projektets prioritet i det nationella arbetet. Ett annat viktigt kriterium är möjligheten att nå ett praktiskt resultat genom samarbetet.
- 3 En mycket viktig bieffekt av projektverksamheten är utvecklade kontakter mellan miljöförvaltningarna i de nordiska länderna. Det bör vara möjligt att förena detta i fortsättningen med en projektverksamhet som samtidigt ger resultat som kan användas i det praktiska miljöförvaltningsarbetet nationellt.

BIHANG 1

Frågeformulär avseende projektverksamhet 175–81 under Nordiska Ministerrådets miljöförvaltningskommitté

I Insats av nationella resurser

Har nationella medel avsatts till projektet som komplement till NMR:s medel?

Ja

Nej

Ange om möjligt

– Anslag

Nok

– Nedlagd tid av myndighetens personal eller av personal från annan nationell myndighet (eller liknande)

Månader

alternativt

– uppskattning av nationell insats i förhållande till projektkostnaden över NMR:s budget

50%

100%

200%

mer än

200%

Beträffande "nedlagd tid . . ." bör noteras att det är fråga om en grov uppskattning. Någon tidskrävande "utredning" för att besvara frågan är det självfallet inte behov av.

II Hur har projektets resultat använts?

Resultatet har använts till:	Har använts	Planeras
1 Underlag för lagstiftning	☐	☐
2 Underlag för administrativa riktlinjer (råd och anvisningar, vägledning)	☐	☐
3 Underlag för administrativa beslut	☐	☐
4 Underlag för internationellt arbete	☐	☐
5 Ingår i eller givit upphov till (ökad) nationellt forsknings- och utredningsarbete	☐	☐
6 Annan användning	☐	☐
8 Används ej därför att det är obrukbart (dålig kvalitet)	☐	☐
7 Används ej därför att det inte är relevant för myndighetens verksamhet	☐	☐
9 Används ej på grund av andra orsaker	☐	☐

III *Komplettering till punkt II:* Lämna här en kort beskrivning (specifisering) av hur resultatet använts eller kommer att användas i det nationella miljövårdsarbetet.

IV Övriga upplysningar

Ta gärna vara på tillfället här att lämna övriga upplysningar, om ni anser att frågorna är otillräckliga, ger möjlighet till feltolkning eller om det finns andra skäl för kompletterande uppgifter.

Har du möjlighet, upplys exempelvis

- om projektet skulle ha genomförts nationellt, om det inte hade genomförts nordiskt
- om det nordiska genomförandet har tillfört projektet något kvalitativt som inte kunnat uppnås nationellt
- om deltagandet i projekt/arbetsgrupp har givit andra användningsbara resultat än de nämnda projektresultaten

Miljövårdsprojektens användning i det nationella miljövårdsarbetet Sammanställning av enkätsvar

Projekt namn projektkostnad	1 Lag- stift- ning	2 Adm. rikt- linjer	3 Adm. beslut	4 Int. arbete	5 Nat. utred- ning	6 Annan använd- ning	7 Anv. ej dålig kvalitet	8 Anv. ej ej rele- vant	9 Anv. ej andra orsaker	Kommentar
1 Lagstiftning och administra- tion 35 000	F					D F S				N ej svar
2 Resursräkenskaper 81 000					S	N		D	S	F ej svar
3 Miljökontroll i träförädlings- industrin 53 000		N	D N* S	D N S	N					F ej svar
4 Förening i Skagerack och Kattegatt 404 000			D S	D F N S	D S	S				
5 Övervakningssystem för luftföroreningar 2 280 000		D	D F	D F N	D F N S	F				
6 Luftföroreningar i tätorts- miljö 169 000		D S	D N		D N S					F ej svar
7 Buller från industriell utrustning 455 000	F S	D F N S	F N S	D F N S	N					
8 Dag-, kvälls- och natt- störningar 21 000		F S	F N S	S	F S					
9 Seminarier om flygbuller m. m. 94 000		D F N S	D F N S	D	D F S					
10 Effekter av bullerreducerande åtgärder 350 000	F	F S	F N S		F N D S	D				
11 Mätning av bullerimmissioner från vägtrafik 174 000		D F N S	D F S		F					

Projekt/namn projektkostnad	1 Lag- stift- ning	2 Adm. rikt- linjer	3 Adm. beslut	4 Int. arbete	5 Nat. utred- ning	6 Annan använd- ning	7 Anv. ej dålig kvalitet	8 Anv. ej ej rele- vant	9 Anv. ej andra orsaker	Kommentar
12 Beräkningsmodell för väg- trafikbuller 534 000		DFNS	DFS	S	DFS					
13 Återvinning av kommunalt avfall 77 000					FS	DFNS			D	
14 Hinder för återvinning 56 000			N	D	FN	FS				
15 Återvinning av kvick- silver 110 000		DFNS	FN	FS	DFN	S				
16 Återvinning av smörjoljor 108 000	F	N	FSN	FNS	FN	FS	D			
17 Program för återvinning 177 000			FNS	N	DFN	F			D	
18 Information om problemavfall 55 000		N	N	FN	FN	FS			D	
19 Transport av problemavfall 40 000	F	F	DF	DF	DF	S		N		
20 Högtemperaturpåverkat avfall 55 000		F	S		FN F	DS SF				
21 Färg- och lackavfall 51 000									DN	
22 Behandling av kommunalt avfall 118 000		N	F	F	F	FDNS				
23 Nordisk ordlista för avfalls- termer 55 000	DF	F	F	DFS	FD	FNS				
24 Forskning om ozonskiktet 54 000				NS		D				F ej svar
25 Ftalaters förekomst och effekt 42 000			N	DF	F	F		S		
26 Ersättningsmedel för PCB 187 000		FNS	FS	FS	S	DF				

Projektnamn projektkostnad	1 Lag- stift- ning	2 Adm. rikt- linjer	3 Adm. beslut	4 Int. arbete	5 Nat. utred- ning	6 Annan använd- ning	7 Anv. ej dålig kvalitet	8 Anv. ej ej rele- vant	9 Anv. ej andra orsaker	Kommentar
27 Utlösning av flamskydds- medel 32 000		<i>F</i>	<i>F</i>		<i>FS</i>	<i>N</i>			<i>D</i>	
28 Normer för produkttillverkning 122 000		<i>NS</i>	<i>F</i>			<i>DF</i>				
29 Undersökningsresurser för produktkontroll 91 000		<i>F</i>		<i>F</i>	<i>FS</i>	<i>DFSN</i>				
30 PAH i Norden 571 000			<i>F</i>	<i>N</i>	<i>DFN</i>	<i>DF</i>				S ej svar
31 Produktrelaterad information 121 000	<i>S</i>	<i>DN</i>	<i>DF</i>	<i>NS</i>	<i>F</i>	<i>F</i>				
32 Representativa naturtyper 32 000		<i>DNS</i>	<i>DNS</i>	<i>DNS</i>	<i>DN</i>	<i>DFS</i>				
33 Naturgeografisk regionindelning 131 000		<i>DNS</i>	<i>DFNS</i>	<i>DNS</i>	<i>NS</i>	<i>DF</i>				
34 Hotade djur och växter 200 000		<i>DFNS</i>	<i>DFS</i>	<i>DFNS</i>	<i>DNS</i>	<i>DN</i>	<i>DNS</i>			
35 Landskapsanalyser 97 000		<i>DS</i>	<i>D</i>	<i>DN</i>	<i>DNS</i>	<i>D</i>		<i>F</i>		
36 Ekologi i samhällsplaneringen 435 000		<i>FNS</i>	<i>S</i>	<i>D</i>	<i>FN</i>	<i>DF</i>				
37 Karakterisering av miljödata 471 000		<i>DNS</i>	<i>DFS</i>	<i>DFNS</i>	<i>DFN</i>	<i>FS</i>				
38 Miljö kvalitetsövervakning 375 000		<i>FN</i>	<i>DFN</i>	<i>SD</i>	<i>DF</i>	<i>DFS</i>				
39 Miljöprover 88 000								<i>D</i>	<i>F</i>	
40 Symposier om genbanker 117 000		<i>DNS</i>	<i>S</i>	<i>DNS</i>	<i>DNS</i>	<i>DF</i>				N ej svar

* Förklaring: *N* betyder att Norge *planerar* att använda projektets resultat.

*BILAGA 3, Yttranden (se supplement)**BILAGA 4***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över ministerrådsförslaget**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete om miljövård 1983–1987. Ministerrådsförslaget har behandlats vid utskottets möte i Stockholm den 20 och 21 januari 1983. Vid ett gemensamt möte mellan social- och miljöutskottet och Nordiska ministerrådet (miljöministrarna) som ägde rum i Mariehamn den 16 november 1982 diskuterades ett utkast till ministerrådsförslag. För att förbereda sina ställningstaganden inför det gemensamma mötet med ministerrådet–miljöministrarna tillsatte social- och miljöutskottet en arbetsgrupp som har letts av riksdagsledamot Rune Gustavsson och haft folketingsmedlem Margrete Auken, riksdagsman Heikki Järvenpää, altingsmand Sverrir Hermannsson samt stortingsrepresentant Margit Hansen-Krone som medlemmar. Inför mötet med miljöministrarna den 16 november 1982 behandlade arbetsgruppen ett utkast till nytt samarbetsprogram vid möten den 15 oktober 1982 i Stockholm och den 29 oktober 1982 i Köpenhamn. Vid det förstnämnda mötet med arbetsgruppen deltog konsulent Henrik Wichmann från ministerrådssekretariatet samt fil. dr Lars Pålsson, Malmö.

1. Inledning

Grunden för det nordiska samarbetet mellan regeringarna är den samarbetsöverenskommelse som 1962 ingicks mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, det s. k. Helsingforsavtalet och som 1974 utvidgades med tre artiklar avseende samarbetet på miljövårdsområdet.

Ett första handlingsprogram på det miljöpolitiska området framlades till Nordiska rådets session i Oslo 1973. Det omfattade tre huvuddelar, nämligen

- beslut om ingående av en nordisk miljöskyddsöverenskommelse
- samarbetsåtgärder i fråga om den yttre miljön
- nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor.

Ett särskilt handlingsprogram för arbetsmiljöområdet framlades till 1977 års session. Den nordiska miljöskyddskonventionen trädde i kraft i oktober 1976. De i programmet innefattande samarbetsåtgärderna i fråga om den yttre miljön avsåg bl. a. föroreningsituationen i Östersjön, Öresund, Skagerack och Kattegatt, avfallshantering, buller, miljövårdsutbildning, miljövårdsforskning, åtgärder för att minska utsläppen av svaveldioxid i

luften, luftföroreningar genom bilavgaser, samt naturfredning och friluftsliv. De tre förstnämnda samarbetsområdena gavs hög prioritet. Vid sin genomgång av C1/1977 fann social- och miljöutskottet, att det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet på relativt kort tid uppnått en betydande bredd. För att få till stånd en systematisk genomgång av hela detta samarbetsfält borde en revision av 1973 års handlingsprogram övervägas. På utskottets förslag uttalade Nordiska rådet i sitt yttrande över C 1, att ett reviderat nordiskt handlingsprogram på miljövårdsområdet borde utarbetas till rådets 26:e session vilket också skedde.

Det nu gällande samarbetsprogrammet antogs 1977 och fastlägger mål och prioriteringar avseende perioden 1978–82. Allmänt sett karakteriseras det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet, som berör luft-, vatten- och havsföroreningar, trafik- och industribuller, avfall och återanvändning, produktkontroll, naturvård och friluftsliv, naturresurser, ekologisk planläggning, miljövårdsforskning och miljöfara av avsevärd bredd och effektivitet.

Social- och miljöutskottet har vid flera tillfällen givit uttryck för sitt intresse för det nordiska samarbetet inom miljövårdsområdet, senast i betänkandet över C 1/1982 där utskottet konstaterade att miljövårdssamarbetet har expanderat under de senaste åren samt att ett särskilt område tillkommit, nämligen miljöeffekterna av energiproduktionen. Utskottet förutsätter, att ministerrådet intensifierar och vidareutvecklar det samarbete som inletts på energi- och miljöområdet. Att förena en ekonomisk och försörjningsmässigt trygg energiproduktion med krav på regional balans och en säker och sund miljö tillhör 1980-talets stora politiska utmaningar nationellt, regionalt och globalt. I november 1981 anordnade social- och miljöutskottet tillsammans med ekonomiska utskottet ett seminarium under tema "Energi i Norden, ekonomi, miljö och försörjningstrygghet". Seminariets uppgift var att försöka att klarlägga hur de nordiska länderna genom samverkan och samarbete kan utnyttja sina energiresurser för att främja industriell och ekonomisk utveckling samtidigt som det tas hänsyn till viktiga regionalpolitiska och miljömässiga konsekvenser. Seminariet resulterade i en bruttolista över möjliga förslag och idéer till tänkbara framkomstvägar för ett framtida samarbete på energi- och miljöområdet. Några av dessa synpunkter utformades till tre medlemsförslag varav två, A 626/s om intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet och A 627/s utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet behandlats under hösten 1982 av social- och miljöutskottet. Ekonomiska utskottet har behandlat A 629/e om ett utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri- och regionpolitik. Social- och miljöutskottet föreslår fyra rekommendationer i huvudsak i enlighet med medlemsförslagen.

2. Ministerrådsförslaget B 46/s

På grundval av de synpunkter som framkommit dels i remissyttranden från arbetsmarknadens parter, Norsk arbeidsgiverforening och NFS, dels vid mötet mellan ministerrådet och social- och miljöutskottet har ett ministerrådsförslag överlämnats till Nordiska rådet med begäran om rådets yttrande. Ministerrådet kommer att, med hänsyn tagen till uttalanden från Nordiska rådet, att slutligt besluta om programmets utformning under 1983.

3. Remissyttranden

Norsk arbeidsgiverforening avstår från att yttra sig med hänvisning till att de nordiska industriförbunden avger svar.

NFS ansluter sig till programförslagets inledande synpunkter, och önskar understryka betydelsen av att miljöhänsynen integreras inom alla samhällsområden samt att det förebyggande miljöarbetet erhåller en framskjuten plats i detta sammanhang. Detta är vidare en förutsättning för att erforderliga hänsyn också kan tas till faktorer som påverkar såväl den inre som den yttre miljön.

Huvudlinjerna i programförslagets olika delområden anser *NFS* vidare vara tillfredsställande. Emellertid saknas i programförslaget både industriella och sysselsättningspolitiska aspekter på en effektiv miljöpolitik.

Insatser för att klargöra sambanden mellan den yttre miljön och arbetsmiljön anser *NFS* vara särskilt betydelsefullt. Detta bör kunna bidra till att klargöra möjligheterna att genomföra samlade lösningar av sådana problem som påverkar dessa förhållanden.

I detta sammanhang önskar *NFS* bl. a. understryka följande insatser:

- Bättre produktionsinformation och regler för märkning och klassificering av hälso- och miljöfarliga ämnen och produkter.
- Förhandskontroll-/testning och registrering av sådana ämnen och produkter.
- Skärpt produktkontroll.
- Rätten till information måste underlättas, och främjandet av utväxling av upplysningar om hälso- och miljöfarliga produkter tillhör andra centrala insatsområden.

4. Utskottet

I enlighet med Nordiska rådets yttrande nr 3/1982 har ett programförslag till nordiskt samarbete på miljövårdsområdet utarbetats, innebärande en revision av nu gällande. Utskottet konstaterar inledningsvis att programförslaget i likhet med vid föregående revision förelagts Nordiska rådet i form av ett ministerrådsförslag. Genom att ministerrådet lägger fram

programmet som ett ministerrådsförslag bereds Nordiska rådets organ möjlighet att komma med sina synpunkter innan slutligt beslut fattas i saken.

Vad gäller förberedelsearbetet för programmet konstaterar utskottet med tillfredsställelse att det vid ett tidigt skede i arbetet beretts tillfälle att ge sina synpunkter på utkastet vid ett möte den 16 november 1982 mellan utskottet och ministerrådet samt att arbetsmarknadens parter beretts möjlighet att inkomma med synpunkter på utkastet. Utskottet anser sig därför ha tillräcklig bakgrund för att kunna ta ställning till förslaget. Programförslaget inleddes med en kort tillbakablick och ett konstaterande att samarbetet på miljövårdsområdet drivits aktivt. Här finns också en beskrivning av målsättning samt samarbetsformer. Nytt är att programförslaget innehåller en sammanfattning där huvudvikten lagts på att redovisa de områden som ministerrådet vill prioritera.

Utskottet har med tillfredsställelse konstaterat att programförslaget som bygger på en utvärdering av genomförd projektverksamhet menar att miljövärdssamarbetet i framtiden kräver integrering och förebyggande verksamhet. Detta synsätt kommer att ha hög aktualitet under 1980-talet. Planering, integrering och förebyggande verksamhet bör enligt utskottets mening inta en viktig och central ställning som ett miljöpolitiskt instrument. I allt vad planering heter bör miljövärdens synpunkter beaktas. Konsekvensanalysen bör vara en integrerad och väl synlig del av inte bara enskilda s. k. utvecklingsprojekt utan också i planering av samhällspolitikens olika sektorer, i synnerhet närings- och den ekonomiska politiken.

I det inledande avsnittet konstaterar utskottet att tre stycken tillkommit i det nu presenterade förslaget, där bl. a. talas om behovet av förstärkt samarbete med industrin, miljöteknologins betydelse samt en klar och framåtriktad vilja med det innehållet att miljöaspekterna måste beaktas vid all planering av samhällspolitikens olika sektorer. Utskottet noterar dessa ändringar med tillfredsställelse då de ligger i linje med de synpunkter som utskottet förde fram vid överläggningar med miljöministrarna. Miljövärdproblemen kan skärskådas för sig men de kan ej lösas på ett hållbart sätt om de slits loss ur sitt komplexa sammanhang. Miljöpolitiken kan inte byggas på ett avståndstagande från samhällets organisation och hierarki eller från den moderna teknologin. Målet bör vara harmoni och samlevnad mellan människan och naturen.

Till miljöpolitikens målsättningar hör också ett mål som uttrycker en strävan till jämlikhet i människornas förhållanden i miljön. Varje människa har rätt till en sund, trygg, trivsamt och stimulerande livsmiljö. De nordiska länderna torde vara bland de få länder i världen som har givna förutsättningar att ge barn en miljö där barn kan känna att det är gott att vara här i livet. Dock har samhällspolitikern hittills visat medel med vissa negativa särdrag när det gäller att tjäna miljövärdens intresse. Att trygga sysselsättningen, energibehovet eller förbättra kommunikationerna kan ofta väga

tyngre än strävan efter att bevara landskapsbilden och rekreativsmöjligheter. Att förena en ekonomisk och försörjningsmässigt trygg energiproduktion med kraven på regional balans och en säker och sund miljö tillhör enligt utskottet 1980-talets stora politiska utmaningar nationellt, regionalt och globalt. Energipolitiken i de nordiska länderna formuleras i de nordiska länderna i termer av mindre avhängighet av importerad olja, ökande bruk av kol och större satsning på nya och förnybara energikällor för bruk i framtiden. Samtidigt med denna strävan att säkra energiförsörjningen eftersträvas miljömässiga hänsyn. I den arbetsplan för industri och energi som ministerrådet godkände vid sitt möte 9 februari 1982 sågs, att bl. a. ifråga om nya och förnybara energikällor skall en viss samordning eftersträvas beträffande lagstiftning, koncessionsfrågor, miljöbestämmelser, skatter och subsidiefrågor. Social- och miljöutskottet kommer att med intresse följa miljöministrarnas arbete med att följa upp arbetsplanen ur generella miljövärdsaspekter.

Utskottet är enigt med NFS att det i ministerrådsförslaget saknas ett resonemang om de sysselsättningspolitiska aspekterna av en effektiv miljöpolitik. Programmet bör kompletteras på den punkten. Utskottet är också enigt med NFS att hälso- och miljörisiker till följd av användningen av kemiska ämnen och produkter tillhör ett av de centrala insatsområdena i det nordiska arbetsmiljö- och därmed miljösamarbetet i vid mening. De kemiska riskerna och miljöriskerna i arbetslivet och samhället i stort är ett av 1980-talets största miljöproblem.

Social- och miljöutskottet har vid flera tillfällen senast i sitt betänkande över C 1/1982 uttalat att projektverksamheten inom miljövärdsområdet är allför splittrad. Utskottet har därför med tillfredsställelse konstaterat att i programförslaget nämns att projektverksamheten skall koncentreras. Inom delområdet forskning nämns miljöekonomin som ett nytt insatsområde. Utskottet ser positivt på detta. Det ligger i linje med de synpunkter som utskottet förde fram vid överläggning med miljöministrarna 16 november 1982 i Mariehamn. Utskottet har med tillfredsställelse konstaterat att ministerrådet vill intensifiera arbetet när det gäller havs- och vattenföroreningsproblemen.

Flera av de rekommendationer som Nordiska rådet antagit på miljövärdsområdet har också uttryckligen berört vattenföroreningarna. I rek. nr 30/1970/s förordade Nordiska rådet att en överenskommelse skulle ingås mellan Östersjöns strandstater om skydd av dess marina miljö. År 1980 trädde konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö i kraft. Vidare kan nämnas rek. nr 9/1975/s angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön. I rekommendationen uppmanas Danmark, Finland, Norge och Sverige att verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg. Konventionen träder i kraft 12 månader efter att 15 stater med tillsammans 50 % av världens handelston-

nage har ratificerat konventionen. Utskottet konstaterar med tillfredsställelse att detta kriterium är nu uppfyllt och konventionen träder i kraft oktober 1983 samt att bland de nordiska länderna har Danmark, Norge, Sverige ratificerat konventionen. Övriga länder arbetar med ratifikationsfrågan.

Projektarbetet med att följa upp *rek. 7/1979/s* angående rening av kommunalt avloppsvatten kommer att vara avslutat under år 1983. Det vidare samarbetet skall därefter ske direkt mellan ländernas myndigheter.

I betänkandet över ministerrådsberättelsen C 1/1981 efterlyste utskottet en utvärdering av den nordiska miljöskyddskonventionen som trädde i kraft 1976. Utskottet noterade med tillfredsställelse att en översiktlig beskrivning av miljövärdskonventionens praktiska tillämpning gavs i ministerrådsberättelsen. Tre fall omnämndes. De är Sveriges förfrågan 1978 till Danmark om utsläpp från en kemisk fabrik, förhållandena vid en cementfabrik i Finland (som också berörde Sverige) och Danmarks och Sveriges meningsutbyte om byggandet av ett kolkraftverk på Amager.

Utskottet noterade vid överläggningen med miljöministrarna i Mariehamn att ministrarna ansåg att Artikel I i den nordiska miljöskyddskonventionen inte kan tillämpas när det gäller energitransport med skepp. I det framlagda ministerrådsförslaget sägs att när det gäller ökad energitransport mellan länder med delvis nya och oprövade transportmedel krävs en godtagbar miljömässig värdering. Utskottet, som har noterat att inte heller MARPOL-konventionen, Londonkonventionen eller Östersjökonventionen reglerar energitransport med skepp, anser att regeringarna i Norden bör ta upp frågan.

I programförslaget har luftföroreningsfrågan lyfts fram som ett centralt problem. Denna fråga har också av Nordiska rådet getts hög prioritet. Här kan erinras om *rek. nr 7/1978/s* angående europeisk miljöskyddskonvention samt *rek. nr 9/1978* angående forskning och konvention till skydd för ozonskiktet. Inom ramen för ECE ingicks hösten 1979 en europeisk konvention om gränsöverskridande föroreningar, ett första bindande avtal på luftföroreningsområdet. Finland, Norge, Sverige och Danmark har ratificerat konventionen som träder i kraft när 24 länder har ratificerat den. Hittills har 23 länder ratificerat den. FN:s miljöstyrelse beslutade vid sitt möte i Nairobi 1982 på nordiskt initiativ att inleda förhandlingar om en global konvention till skydd för ozonskiktet. En ad hoc-grupp arbetar och i december 1982 hölls ett nytt möte i Genève.

Effekterna av luftföroreningarna på människans hälsa skall kartläggas för en samlad bedömning. Utskottet förutsätter att arbetet får hög prioritet inom ministerrådet. Detta ligger i linje med intentionerna i *rek. nr 15/1982/s* angående epidemiologiskt bevakningssystem. De nordiska länderna med sitt geografiskt utsatta läge och specifika jordmån är oerhört beroende av övriga länders miljövärdspolitik, särskilt vad gäller normer för svavelutsläpp. Miljöeffekter vid energiomsättning har varit ett för social- och

miljöutskottet prioriterat område. Utskottet har tidigare framfört bl. a. i betänkandet om C 1/1980 att i valet mellan olika energiformer bör eventuella miljömässiga konsekvenser för annat nordiskt land utgöra ett viktigt inslag i den nationella bedömningen, i överensstämmelse med intentionerna i den nordiska miljöskyddskonventionen.

Under hösten 1982 behandlades ett medlemsförslag A 633/s om gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp. Utskottet föreslår två rekommendationer i huvudsak i enlighet med medlemsförslaget.

Utskottet underströk vid överläggningar med miljöministrarna sambandet luftföroreningar och bilismen. Utskottet noterar med tillfredsställelse att ministrarna under programperioden kommer att lägga fast en gemensam nordisk målsättning på detta område. Detta ligger i linje med intentionerna i *rek. nr 29/1981/s* angående nordisk forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö samt *rek. nr 30/1981/s* angående internationellt forskningssamarbete beträffande fordonsavgaser. Utskottet noterar att arbetet med att ta fram beslutsunderlag för att utfärda emissionsföreskrifter fortsätter och att sambandet mellan buller i den yttre miljön och i arbetsmiljön får en framskjuten plats. Det påpekade social- och miljöutskottet vid överläggning med miljöministrarna år 1977. Utskottet noterar också att miljöministrarna enats om att maximibullret från ett motorfordon inte får överstiga 80 decibel.

I programförslaget hänvisas till *rek. nr 15/1978/s* angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser. En dialog med industrin skall tas upp för att söka nå fram till en "affaldsfri teknologi". En förbättrad nordisk avfallsstatistik skall initieras. Produktkontrollen är ett område där sambandet mellan yttre miljö och arbetsmiljö är väsentligt, något som för övrigt noteras i det inledande avsnittet av programmet. Gränsdragningen kan i många fall vara svår då t. ex. lösningsmedel används både inom industrin och i hushållen. Genom den intensivare exponeringen för många ämnen inom industrin kan dessa dock bäst studeras i arbetsmiljösammanhang. Utskottet delar ministerrådets uppfattning om vikten av ökade kunskaper om kemiska ämnens egenskaper och effekter samt föreslår att de nordiska länderna bör vad gäller kemiska ämnen och produkter samarbeta i större internationella fora. Arbetet att förebygga cancer bör ges hög prioritet.

Social- och miljöutskottet har med intresse följt ministerrådets projekt angående biotoper och naturtyper. Bl. a. inbjöd utskottet sakkunnig fil. dr. Lars Pålsson till ett möte den 15 oktober 1982 med den av utskottet tillsatta arbetsgruppen för miljövärdsfrågor. Utskottet har vid flera tillfällen påpekat vikten av skydd för myr- och kärrområden. Vad beträffar naturvård och friluftsliv har från utskottets sida framhållits att det kan föreligga en intressemotsättning mellan ekonomiska hänsyn och sådana icke-ekonomiska hänsyn som bevarandet av naturvård. Naturvård har emellertid av ministerrådet getts hög prioritet. Miljövård innebär också

möjlighet till rekreation och friluftsliv. I programutkastet antyds att arbetet med att förverkliga en nordisk politik på friluftsområden skall ges ökad vikt samt ske i samarbete med nordiska ministerrådets turistutskott.

Vad beträffar internationellt miljövårdsarbete har utskottet noterat att de försiktiga formuleringarna i nu gällande program utbytt mot en klarare viljeyttring i programförslaget vad gäller det internationella agerandet samt att i det inledande avsnittet finns ett nytt stycke på detta område med en klar uttalad vilja till betydelsen av nordiskt samarbete i internationella fora. Utskottet noterar dessa ändringar med tillfredsställelse då de ligger i linje med de synpunkter som utskottet framförde vid överläggningen med miljöministrarna. Social- och miljöutskottet har vid flera tillfällen uttalat att de nordiska regeringarna internationellt måste försvara och vidareföra den nordiska miljövårdspolitiken. Rådet uttalade redan 1977 över ministerrådsförslaget *B 25/s* (nu gällande samarbetsprogram) att "programmet bör kunna innehålla en utåtriktad manifestation av att de nordiska länderna företräder en i stort sett enhetlig syn på värdet av åtgärder till skydd för varandras miljövårdsintressen.

Miljövårdssamarbetet har under de senaste åren expanderat. Ett särskilt område har tillkommit, nämligen miljöeffekterna av energiproduktionen. Social- och miljöutskottet som prioriterar luftföroreningsfrågorna högt har med stort intresse följt MIL-projekten. Dessa har på grund av en kraftig budgetbantning försenats och pågår även under del av år 1984. Utskottet har förståelse för att budgeten inte medger att nya projekt igångsätts parallellt med dem som pågår. Ett minimikrav är dock att nya projekt kommer igång omedelbart efter att de gamla är avklarade, således redan under år 1984. I sammanhanget och anslutningsvis vill också utskottet erinra om Nordiska rådets hemställan i yttrande nr 3/1982 punkten 1 över ministerrådets berättelse: För att ministerrådets samarbetsprogram i ökad omfattning skall bli handlingsinriktade krävs, liksom vad gäller för rådets rekommendationer, att ekonomiska och personella resurser ställs till förfogande för genomförandet.

Uppföljningen nationellt av de resultat som framkommer genom samnordiskt utredningsarbete och de beslut som träffats med anledning härav bör ägnas ökad uppmärksamhet. Utskottet vidhåller fortsatt denna uppfattning.

Sammanfattningsvis finner utskottet det av ministerrådet föreslagna programmet i stort sett väl ägnat att utgöra grundvalen för det vidare nordiska samarbetet på miljövårdsområdet. Utskottet vill samtidigt uttala förhoppningen att programmet skall få en stor genomslagskraft och även, liksom den nordiska miljöskyddskonventionen, kunna utgöra en förebild för ett vidare internationellt samarbete.

Under hänvisning till vad som ovan sagts hemställer utskottet att Nordiska rådet i anledning av ministerrådsförslaget måste antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet antaga ett reviderat program för nordiskt samarbete om miljövård samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med Nordiska rådet vidareutveckla och fördjupa det nordiska miljövårdssamarbetet.

Stockholm den 21 januari 1983

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Förman

Tyra Johansson (s)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Berättelse**rörande det nordiska samarbetet**

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Nordiska ministerrådet avger härmed i överensstämmelse med artikel 64 i samarbetsavtalet av den 23 mars 1962 (Helsingforsavtalet) sin berättelse om nordiskt samarbete till Nordiska rådets 31:a session.

Oslo i december 1982

På Nordiska ministerrådets vägnar

Arne Skauge

Ragnar Sohlman

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Kapitel I	Inledning	979
Kapitel II	Arbetsmarknad	997
Kapitel III	Arbetsmiljö	1011
Kapitel IV	Bistånd till utvecklingsländerna	1022
Kapitel V	Byggsektorn	1033
Kapitel VI	Energipolitik	1045
Kapitel VII	Finans- och valutapolitik	1056
Kapitel VIII	Handelspolitik	1076
Kapitel IX	Industripolitik	1098
Kapitel X	Jord- och skogsbruk	1110
Kapitel XI	Jämställdhet (likestilling)	1124
Kapitel XII	Konsumentpolitik	1128
Kapitel XIII	Kulturellt samarbete	1135
Kapitel XIV	Lagstiftning	1167
Kapitel XV	Miljövård	1189
Kapitel XVI	Næringsmiddelsspørsmål	1198
Kapitel XVII	Organisation etc	1201
Kapitel XVIII	Regionalpolitik	1205
Kapitel XIX	Socialpolitiskt samarbete	1227
Kapitel XX	Transport, kommunikation och trafiksäkerhet	1240
Kapitel XXI	Turism	1266
Bilaga 1.	Nordiska ministerrådet allmänna budget	1279
Bilaga 2.	Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1981–83	1280
Bilaga 3.	Avslutade projekt år 1981	1281
Bilaga 4.	Pressmeddelanden från Nordiska ministerrådets möten 1982	1287
Bilaga 5.	Nordiska ministerrådets riktlinjer för det nordiska ekonomiska samarbetet	1322
Bilaga 6.	Rapport från den nordiska arbetsgruppen för biståndspolitikens gränsområden	1324
Bilaga 7.	Rapport från den nordiska arbetsgruppen för miljö och bistånd (NU 1982: 9)	1355
Bilaga 8.	Nordiskt samarbete inom olja och gas	1355
Bilaga 9.	Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1983 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1982 och bokslutet för 1981	1396
Bilaga 10.	Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1982	1398
Bilaga 11.	Samnordiska utredningar på kulturområdet 1982	1399
Bilaga 12.	Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete	1402

Bilaga 13.	Berättelse från Nordel	1730
Bilaga 14.	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomener- gifrågor	1733
Bilaga 15.	Rapport om arbetet med översynen av det nordiska industripolitiska samarbetet	1736
Bilaga 16.	Förslag angående Nordiska ministerrådets allmänna budget och kulturbudget för 1984	1761
Bilaga 17.	Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott	1976
Bilaga 18.	Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott	1984
Bilaga 19.	Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott	1998
Bilaga 20.	Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott	2022
Bilaga 21.	Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott	2046
Bilaga 22.	Betänkande av Nordiska rådets budgetkommitté	2070

Kapitel I

Inledning

1. Innledning

Nordisk Ministerråd legger med dette fram sin årlige beretning til Nordisk Råd. Beretningen omfatter Ministerrådets virksomhet i tidsrommet 10. desember 1981 til 3. desember 1982. I beretningen blir det redegjort for virksomheten under Ministerrådet i dets egenskap av ulike fagministerråd i de enkelte fagkapitler. Innledningskapitlet sikter mot å få fram de store linjer i Ministerrådets arbeid og særlig overgripende spørsmål som behandles av de nordiske samarbeidsministre. De nordiske lands statsministre har i betydelig grad påvirket behandlingen av slike tverrsektorielle nordiske samarbeidsspørsmål.

Ministerrådet konstaterer at det nordiske samarbeidet i løpet av de seneste år har gjennomgått en rask og omfattende utvikling. Samarbeidet på de tradisjonelle områder er blitt utdypet samtidig som nye områder er kommet til. De nordiske regjeringer vil gjennom Nordisk Ministerråd arbeide for en ytterligere intensivering og utvikling av samarbeidet. De nordiske regjeringer ser samarbeidet som en viktig forutsetning for å verne om de nordiske lands felles livsform, den gjensidige solidariteten, landenes felles verdier og respekten for hverandres kultur.

Samtidig må det understrekes at regjeringenes nordiske samarbeid er en del av den offentlige sektor, hvor det i økende utstrekning er behov for klare prioriteringer ut fra praktiske hensyn. Utviklingen av det nordiske samarbeidet på 1980-tallet bør derfor primært ligge på områder der man gjennom samarbeid kan oppnå en totalt sett bedre bruk av de tilgjengelige ressurser. Gjennom felles utredning av problemene, praktisk samordning og arbeidsfordeling vil det nordiske samarbeidet øke den samlede effekten av landenes innsats.

2. Norden og omverden

Ministerrådet har de senere år lagt stadig større vekt på å behandle spørsmål som gjelder sysselsettingen i Norden og ulike former for nordisk økonomisk samarbeid. Dette er spørsmål som står sentralt i den nasjonale politikk, og som henger nøye sammen med den økonomiske utvikling i hele den vestlige verden.

Den internasjonale økonomiske situasjon er fortsatt preget av meget svake konjunkturf forhold. Utsiktene for OECD-området er vesentlig dårligere enn tidligere forutsatt, og det kan bare ventes meget moderat oppgang i 1983. En isolert nordisk økonomisk politikk som sikter mot å stimulere aktivitetsnivået i denne situasjon begrenses av landenes valutastilling.

Derfor er det fortsatt behov for å styrke det internasjonale samarbeidet innen OECD og andre internasjonale organisasjoner med sikte på å påvirke den økonomiske politikk og utvikling i større industriland.

Den økonomiske situasjonen i de nordiske land er preget av svak vekst og en inflasjonstakt som for de fleste vedkommende ligger over OECD-gjennomsnittet. Arbeidsledigheten er økende i alle land, men ledighetsgraden varierer sterkt mellom landene. Danmark, Island og Sverige har betydelige underskudd i sin utenriksøkonomi, mens Finland er nær balanse og Norge har et overskudd. Det føres en relativt stram økonomisk politikk.

På handelspolitikken område har det i 1982 vært omfattende nordisk samråd i europeisk sammenheng, først og fremst gjennom regelmessige kontakter i EFTA og med EF. Danmark har en viktig funksjon som brobygger i denne forbindelse.

I dagens internasjonale økonomiske situasjon er bevaring og styrking av en mest mulig åpen og liberal verdenshandel en sentral målsetting for de nordiske land. Dette var et hovedtema ved GATTs ministermøte, der de nordiske land samordnet sine synspunkter på forhånd.

De nordiske land arbeider for å opptre mest mulig samlet også i andre internasjonale samarbeidsorganisasjoner. Dette gjelder særlig på områder som bistand til utviklingsland, miljøvern, helse- og sosialpolitiske, arbeidspolitiske samt kulturelle spørsmål.

Nordens store kulturframstøt i USA – Scandinavia Today – startet i september med åpninger i Washington DC, Minneapolis og New York. Scandinavia Today vil pågå mer enn ett år og vil nå ut til mange forskjellige steder i USA og til ca. 30 millioner amerikanere. Kjernen i arrangementene er seks fellesnordiske utstillinger med et hundretalls nordiske og nasjonale kunst-, film-, musikk-, ballett- og teaterbidrag.

3. Statsministrenes retningslinjer for nordisk økonomisk samarbeid

Spørsmålet om et utvidet nordisk økonomisk samarbeid ble tatt opp på møtet mellom de nordiske statsministre og ministerrådet (samarbeidsministrene) i desember 1981. På grunnlag av diskusjonen vedtok statsministrene fem foreslåtte retningslinjer for det fortsatte arbeidet. Dokumentet "Nordiskt økonomiskt samarbeite" som lå til grunn for statsministrenes diskusjon, følger som vedlegg til denne beretning. Arbeidet med oppfølgingen av retningslinjene har vært videreført i 1982, bl.a. gjennom uformelle diskusjoner blant statsministrene og mer formell behandling innenfor rammen av Ministerrådet og gjennom ulike utredningsgrupper. Retningslinjene omfatter nordisk økonomisk samarbeid i en meget vid betydning og kan oppsummeres i følgende hovedpunkter:

- Innenfor området "Norden som hjemmemarked" bør det legges vesentlig vekt på at lovgivning og standardisering utvikler seg homogent og at konkurransesituasjonen ikke unødig forstyrres gjennom plutselig

omlegging av beskatning og industristøtte. Det fortsatte arbeidet med å identifisere og om mulig fjerne hinder for nordisk samarbeid mellom foretak er prioritert.

- I lys av de fellesnordiske mål om full sysselsetting og balansert regional utvikling bør Ministerrådet diskutere mulighetene for en nordisk koordinering av den alminnelige økonomiske politikken med arbeidsmarkeds-, regional- og industripolitikken.
- Fortsatt tilgang til og utvikling av avansert teknologi er et livsvilkår for Norden som for andre høyt utviklede industriland. Ministerrådet bør søke å utvikle de framtidige samarbeidsmuligheter, særlig når det gjelder teknisk forskning og utvikling, men også på andre deler av det prioriterte område "Teknikken og framtiden".
- Nordisk økonomisk samarbeid bør primært omfatte samtlige nordiske land. For å oppnå framgang på enkelte områder kan det i visse tilfeller være hensiktsmessig å starte med samarbeidsløsninger mellom to eller tre land med sikte på senere utvidelse til bredere nordisk samarbeid etter det såkalte "byggeklossprinsippet". Av interesse i denne sammenheng er særlig arbeidet med oppfølgingen av den norsk-svenske avtale om økonomisk samarbeid, særlig på industri- og energiområdet. En såkalt blandet kommisjon følger dette arbeidet. Et annet eksempel er avtalen om samarbeidet på gassområdet fra 1980 mellom Danmark og Sverige.
- Ministerrådet bør søke å ytterligere utvikle samarbeidet med næringslivet og de faglige organisasjonene i Norden.

Ministerrådet er av den oppfatning at nordisk økonomisk samarbeid bør videreføres som punktvis og løpende beslutninger og ikke som et stort, samlet prosjekt.

Statsministrene fortsatte sine diskusjoner av økonomiske spørsmål på et uformelt møte i Ribe i juni. Den del av møtet som omhandlet dette tema, konsentrerte seg særlig om spørsmålet om å innføre harmoniserte, liberale regler for utgående kapitalbevegelser og fri registrering av skip i de nordiske land, datateknologi og visse sider av den økonomiske kriminalitet. Statsministrene fant bl. a. at de nordiske land må ha all mulig interesse av å trappe opp harmoniseringen av lover og reguleringer på ulike felt innen datateknologiområdet, og at dette standardiserings- og harmoniseringsarbeid er viktig bl.a. for å unngå tekniske handelshindringer.

Statsministrene og Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) avholdt sitt årlige møte i Oslo 30. november. Statsministrene og samarbeidsministrene la særlig vekt på spørsmål om sysselsetting, økonomisk politikk og miljøvern, og Ministerrådet mottok signaler om det fortsatte nordiske samarbeidet på disse områder og om den videre framdrift i de saker som statsministrene drøftet på sitt møte i Ribe i juni. Statsministrene konstaterte at Ministerrådet hadde besluttet å legge fram et ministerrådsforslag om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet til den kommende

sesjon i Nordisk Råd. Det var enighet om at det frie arbeidsmarked og den nordiske samhandel bør kompletteres med en harmonisering med sikte på en økt liberalisering av reglene for kapitalbevegelse og etablering i Norden. Miljøvernministrene ble gitt i oppdrag å legge fram et forslag til plan for reduksjon av svovelutslippene i Europa. Planen skal danne grunnlag for tiltak innen Norden og for et aktivt nordisk samarbeid om forsurenings-spørsmål på internasjonalt nivå.

Når det gjaldt spørsmålet om såkalt "grå arbeidskraft" ga statsministrene ministerrådet i oppdrag å undersøke hvordan samarbeidet for å hindre økonomisk kriminalitet kan bygges ut.

4. Norden og sysselsettingen

Arbeidsløsheten fortsetter å stige i de nordiske land, bortsett fra Island. En oversikt pr. utgangen av oktober 1982 viser at det da var ca. 680 000 arbeidsledige, eller ca. 6% i Norden. For første del av 1983 antas den samlede ledigheten i Norden å komme opp i ca. 7% etter de prognoser de enkelte land har utarbeidet. Stigningen i arbeidsløsheten rammer nå i økende grad menn i aldersgruppen 25 til 40 år. Antall ledige stillinger som ble meldt til arbeidskontorene i 1982 synes å ligge ca. 30% lavere enn i 1980.

De nordiske regjeringene har alle full sysselsetting som en helt sentral målsetting for sitt arbeid. Regjeringene har også forpliktet seg til nordisk samarbeid om dette mål. Denne forpliktelse er nedfelt i overenskomsten om et felles nordisk arbeidsmarked.

Overenskomsten som opprinnelig er fra 1954, er nylig revidert. Den reviderte avtale ble undertegnet av de nordiske arbeidsministre i mars måned. Arbeidet med iverksettelsen er kommet godt i gang. Overenskomsten beregnes å tre i kraft i løpet av 1983.

I statsministrenes retningslinjer for nordisk økonomisk samarbeid understrektes som nevnt behovet for en samordning av arbeidsmarkedspolitikken med bl.a. den alminnelige, økonomiske politikk. En effektiv innsats for full sysselsetting kan ikke oppnås gjennom isolerte arbeidsmarkedspolitiske tiltak. Veien ut av dagens problemer er å satse på en koordinert innsats på mange felter samtidig. En hovedforutsetning for å lykkes er imidlertid at det skapes vekst i verdensøkonomien.

På denne bakgrunn møttes arbeids- og finansministrene i Åbo i november. Møtet var det første i sitt slag og konsentrerte seg særlig om følgende spørsmål:

- Kostnader ved arbeidsløsheten i Norden, herunder sosiale og menneskelige konsekvenser av arbeidsløsheten.
- Arbeidsmarkedspolitikkenes rolle på kort og lang sikt i samspillet med den økonomiske politikken.
- Aktuelle samnordiske initiativ innen statlige internasjonale organisasjoner som behandler økonomiske og sysselsettingsspørsmål.

De nordiske arbeids- og finansministre besluttet å sette i gang en analyse av kostnadene ved arbeidsledighet. Prosjektet som i første omgang bør belyse de samfunnsmessige kostnader, kan eventuelt senere utvides til også å belyse sosiale og menneskelige konsekvenser av arbeidsløsheten.

Arbeids- og finansministrene var enige om betydningen av at arbeidsmarkedspolitikken og sysselsettingspolitiske tiltak blir nært samordnet med den generelle økonomiske politikken.

Ministrene var enige om behovet for å styrke det internasjonale samarbeidet i OECD og andre internasjonale organisasjoner med sikte på å påvirke den økonomiske politikk og utvikling i de større industriland.

Ministrene vil også be om at det materialet som foreligger om kombinasjoner av arbeid og trygd for grupper som er særlig utsatt på arbeidsmarkedet blir vurdert på nordisk embetsmannsplan.

På tross av aktiv innsats fra myndighetenes side har ungdomsarbeidsløsheten i Norden vist økende tendens også i 1982. De viktigste virkemidler mot arbeidsløsheten blant de unge finnes i de nasjonale arbeidsmarkedsprogrammer og i opplegget for den generelle økonomiske politikk. Ministerrådet arbeider med flere prosjekter og utredninger som følges opp i nært samspill med nasjonale arbeidsmarkedsmyndigheter. I 1983 vil det bli foretatt en bred gjennomgang av de nordiske og nasjonale rapporter om ungdomsarbeidsløshet og ungdommens forhold til arbeidslivet. I alle nordiske land pågår praktiske forsøk med sikte på å motvirke ungdomsarbeidsløshet. Forsøkene er knyttet sammen gjennom et samarbeid mellom Ministerrådets organer på arbeidsmarkeds- og kulturområdet. I samarbeidet inngår også spørsmålet om en større grad av integrering mellom utdanning og arbeid.

Det har vært arbeidet bevisst for å øke arbeidstilbudet til kvinner og for å følge opp den fellesnordiske målsetting om at kvinner skal ha samme adgang til lønnet arbeid som menn. Antallet kvinner i yrkeslivet har steget på tross av strukturendringer og økonomisk vanskelige tider. Kvinner er særlig sårbare når arbeidsledighet truer. Det vil være en viktig oppgave å virke for at kvinner i økende grad integreres i den del av arbeidsmarkedet som gir best muligheter, bl.a. i lys av den teknologiske utvikling.

5. Sosialpolitisk samarbeid

Ministerrådet (sosial- og helseministrene) la fram et ministerrådsforslag til revidert sosialpolitisk samarbeidsprogram til siste sesjon. Ministerrådet fattet endelig beslutning om programmet i august. Programmet er en videreutvikling av det tidligere program fra 1977 og har tatt opp følgende tillegg til tidligere hovedpunkter:

- samarbeid på sosialomsorgsområdet
- barne-, ungdoms- og familiepolitisk samarbeid
- samarbeid på handikappområdet
- samarbeid mot misbruk av rusmidler.

De nordiske sosial- og justisministre møttes i Stockholm i februar for å drøfte den alvorlige narkotikasituasjonen i Norden. Møtet viste at det råder nordisk enighet om de viktigste narkotikapolitiske spørsmål. Det ble besluttet en rekke konkrete tiltak for så langt som mulig å begrense misbruket og den illegale narkotikahandel. Samarbeidet mellom toll- og politimyndighetene skal bl.a. utvides og forsterkes.

6. Økning av grunnkapitalen i Nordisk Investeringsbank

I mars 1982 anmodet styret for Nordisk Investeringsbank (NIB) Nordisk Ministerråd om en økning av bankens grunnkapital med 400 mill. SDR (Special Drawing Rights), som tilsvarer ca. 3 milliarder NOK. Ministerrådet (samarbeidsministrene) har i november godkjent forslaget og besluttet å fremme saken som ministerrådsforslag for Nordisk Råd. Forslaget innebærer at grunnkapitalen senest 2. januar 1984 økes til 800 mill. SDR. Bakgrunnen for kapitaløkningen er at banken pr. 31. august 1982 har bevilget lån på sammenlagt 749 mill. SDR, som tilsvarer drøyt 5,5 milliarder NOK. 70% av bankens totale låneramme er derved utnyttet. Den foreslåtte kapitaløkning vil legge forholdene til rette for en videre utvikling av virksomheten, basert på at utlånsrammen fortsatt skal være 2,5 ganger grunnkapitalen, noe som gir banken høyeste kredittverdighet på det internasjonale kapitalmarkedet.

Av forhøyelsen på 400 mill. SDR stilles 40 millioner SDR til bankens disposisjon gjennom at 30 mill. SDR innbetales direkte av medlemslandene og 10 mill. SDR tilbakeføres gjennom overføring av overskudd fra bankens reservefond. Grunnkapitaltilskuddet fordeles på medlemslandene etter den fordelingsnøkkel for fellesnordisk finansiering som gjelder ved økningen.

Ministerrådet har under arbeidet med ministerrådsforslaget konstatert at banken ikke har hatt kredittap. Nettooverskuddet på den innbetalte kapitalen har vært drøyt 9 prosent i perioden 1976 – 1982. Banken har således drevet sin virksomhet i samsvar med bankmessige prinsipper og oppfylt statuttenes krav om forrentning av den innsatte kapitalen.

Ministerrådet vil fatte endelig beslutning om kapitaløkningen i lys av Nordisk Råds uttalelse.

7. Samarbeid om prosjektekspert

Gjennomføringen av ministerrådsforslaget om nordisk prosjektekspert har fortsatt på bakgrunn av behandlingen på siste sesjon i Nordisk Råd. Beslutning om gjennomføring ble fattet av Ministerrådet (samarbeidsministrene) i februar 1982.

Arbeidet med å undersøke mulighetene for å fremme en informasjonsutveksling som er nyttig for foretak og med å effektivisere prosjektøverbvå-

kingen er innledet. Nordiske embetsmenn på det handelspolitiske området og de nordiske eksportfremmeorganisasjoner samarbeider om dette.

De nordiske eksportkredit- og eksportkredittgarantiinstitusjoner har begynt arbeidet med å harmonisere reglene om vilkår for eksportkreditter og statsgarantier.

Nordisk Prosjekteksportfond startet sin virksomhet 1. juli 1982. Fondets administrasjon er etablert, samtidig som det er gjennomført tiltak for å informere næringslivet i Norden om de samarbeidsmuligheter som fondet tilbyr.

Nordisk Investeringsbank (NIB) er kommet i gang med å gjennomføre ordningen med prosjektinvesteringsslån. Landene har gitt sine garantier til NIB. NIB har også inngått en samarbeidsavtale med Verdensbanken bl.a. med sikte på å kunne benytte Verdensbankens ekspertise på området.

8. Samarbeid på industri- og energiområdet

Arbeidsplaner for samarbeidet på industri- og energiområdene ble godkjent av industri- og energiministrene i februar. Etter forslag fra industri- og energiministrene besluttet Ministerrådet (samarbeidsministrene) i september at embetsmannskomiteén for industri- og energipolitikk skal deles, slik at det opprettes en embetsmannskomiteé for hvert av områdene.

På energisektoren har man i 1982 lagt særlig vekt på å utrede og drøfte mulighetene for et utvidet nordisk samarbeid på olje- og gassområdet. En embetsmannsrapport ble behandlet av Ministerrådet (energiministrene) i november. Ministerrådet sluttet seg til rapportens hovedkonklusjon om at det foreligger få hindringer av lovgivningsmessig, økonomisk eller praktisk karakter for et utvidet nordisk samarbeid på olje- og gassområdet. Rapporten følger som vedlegg til denne beretning.

Arbeidet for en mer aktiv forsknings- og utviklingsinnsats er gitt høy prioritet i det nordiske industrisamarbeidet. Ikke minst i dagens økonomiske situasjon er det behov for å stimulere til industriell produktfornyelse og mer omfattende produktivitetsforbedrende tiltak. Som et ledd i dette arbeidet har Ministerrådet (industriministrene) satt i gang et omfattende arbeid for å se over og effektivisere bruken av eksisterende nordiske samarbeidsorgan, særlig Nordisk Industrifond og Nordforsk.

Siktemålet er at resultatene av FoU-prosjekt i større grad skal føres videre til produktutvikling og industriell utnyttelse i nordisk sammenheng.

9. Norden som hjemmemarked

a) Utviklingen av handelen

Den nordiske samhandel har stor betydning for de nordiske land. Det nordiske marked er spesielt viktig for eksporten, særlig av ferdige varer og halvfabrikata. 30 – 40% av denne eksport går til det nordiske markedet.

Norden spiller således en vesentlig rolle som hjemmemarked for deler av industrien i de nordiske land og utgjør en basis for ekspansjon på verdensmarkedet. Imidlertid gir det grunn til bekymring at den nordiske samhandel har hatt en tendens til å minske siden midten på 1970-tallet.

Ministerrådet har nylig satt i gang tiltak for å analysere årsakene til nedgangen i samhandelen med sikte på å komme fram til tiltak for å påvirke utviklingen i positiv retning. Både Nordisk økonomisk forskningsråd og Nordisk statistisk sekretariat er trukket inn i arbeidet.

Oppfølgingen av Nordisk Råds rekommandasjon nr. 23/1980 om tiltak for å lette industrielle prosjekt i Norden er også et sentralt bidrag til arbeidet med å utvikle Norden som et hjemmemarked. Oppfølgingen inngår som et vesentlig element i statsministrenes retningslinjer for nordisk økonomisk samarbeid og er derfor gitt høy prioritet av Ministerrådet. Det spørsmål som har stått mest sentralt i 1982 har vært arbeidet med å kartlegge og å vurdere avviklinger av mulige lovgivningshinder for nordisk industrielt samarbeid.

Nordens faglige samorganisasjon (NFS) og de nordiske industriforbund har framført synspunkter på arbeidet. Industriforbundene prioriterer arbeidet med et felles nordisk aksjemarked og reformer innen etablerings- og valutareguleringsretten.

NFS anser at eventuelle liberaliseringer innenfor ulike rettsområder ikke i seg selv vil være tilstrekkelig til å få i gang industrielle samarbeidsprosjekt, og mener det er behov for mer offensive tiltak fra myndighetenes side, særlig innenfor forsknings- og utviklingsområdet.

Som det framgår av framstillingen nedenfor kan det vanskelig avgis en endelig rapport om rek. 23/1980 til den kommende sesjon i Nordisk Råd. Ministerrådet regner imidlertid med at det kan foretas en samlet evaluering i forbindelse med sesjonen i 1984.

På møtet mellom de nordiske statsministre og samarbeidsministre i Oslo 30. november var det enighet om at det frie arbeidsmarked og den nordiske samhandel bør kompletteres med en harmonisering med sikte på en økt liberalisering av reglene for kapitalbevegelse og etablering i Norden.

Også innenfor rammen av det grenseregionale samarbeidet arbeides det for å realisere målet om Norden som hjemmemarked. I Midtnorden er det etablert fire handelskontor som skal virke for en bedring av næringslivs-samarbeidet, bl.a. ved å yte bistand i form av informasjon og kontaktfremidling. Det er etablert et informasjons- og næringskontor med lignende oppgaver i det nordlige forsøksområdet. Likeledes er det innenfor Nordkalottensamarbeidet satt i gang tiltak for å fremme handelsutviklingen og det økonomiske samarbeidet mellom bedrifter på Nordkalotten.

Nordisk Råd har bedt om at det utarbeides et nytt regionalpolitisk handlingsprogram med særlig vekt på Nordkalotten og der det tas hensyn til synspunktene i utredningen om naturgass i Nord. Nordiske embetsmenn og Nordkalottkomitéen har startet diskusjonene om Nordkalottsam-

arbeidets framtidige innhold, organisering og finansering. Resultatet av dette arbeid vil bli presentert for Ministerrådet høsten 1983 med sikte på debatt på Nordisk Råds sesjon i 1984.

b) Valutapolitisk samarbeid.

I kapitlet om finans- og valutapolitikk er det gitt en oversikt over kursutviklingen mellom de nordiske valutaer siste år. Det er skjedd kursrykninger som følge av vedtak og som følge av mer markedsbestemte forhold. Egne vedtak har i år vært den viktigste årsak til kursforandringene. Det har ikke vært vesentlige kursrykninger mellom danske kroner, finske mark og norske kroner når hele perioden 15. oktober 1981 til 15. oktober 1982 ses under ett. Kursrykningen mellom svenske kroner og de øvrige nordiske valutaer har derimot vært større.

Spørsmålet om behovet for mer hyppige, nordiske drøftelser av valuta- og konjunkturproblemer og behovet for økt samråd forut for vedtak om kursjusteringer er diskutert av Ministerrådets organer. Det finner sted regelmessige drøftinger på nordisk embetsmannsplan av den utenriksøkonomiske og valutamessige situasjon i hvert av de nordiske land med sikte på gjensidig informasjon. De nordiske finansministre har gitt embetsmannskomiteén for valuta- og finansspørsmål i oppdrag å se nærmere på mulighetene for å videreutvikle de valutapolitiske konsultasjonsprosedyrene mellom de nordiske land.

c) Valutaregulering.

Arbeidet med å finne fram til mulige liberaliseringer av valutarettlige bestemmelser for å fremme nordisk industrisamarbeid fortsetter. OECDs bestemmelser om liberalisering av kapitalbevegelser forutsetter at valutareguleringen håndheves likt overfor organisasjonens medlemsland. Eventuelle liberaliseringer av kapitalbevegelser mellom de nordiske land vil derfor vanskelig kunne innføres med mindre de samtidig gjøres gjeldende overfor de øvrige OECD-land. Prinsippet om ikke-diskriminering har vært grunnleggende for det økonomiske samarbeidet mellom de vestlige industrinasjoner etter den annen verdenskrig og har særlig vært hevdet av de små nasjoner med åpne økonomier.

En del generelle lettelser i valutareguleringen overveies på nordisk embetsmannsplan. Sluttrapporten fra dette arbeidet ventes å foreligge sommeren 1983, slik at Ministerrådet kan legge fram eventuelle forslag til Nordisk Råds sesjon i 1984.

d) Etableringsrett.

På nordisk embetsmannsplan arbeides det med en analyse av mulighetene for å lette etableringen i annet nordisk land for nordiske borgere og foretak. Målsettingen er i første omgang å avklare hvilken liberaliseringsgrad som er ønskelig og mulig ut fra et nordisk og nasjonalt perspektiv. Deretter

vil man prøve hvordan en slik liberalisering kan forenes med landenes internasjonale forpliktelser på området. For øyeblikket drøftes flere tiltak for å lette nordiske borgeres rett til etablering og til å drive næringsvirksomhet i annet nordisk land. Også for selskaper med begrenset ansvar drøfter man muligheter og konsekvenser av ulike liberaliseringstiltak. Resultatet av arbeidet vil bli rapportert til Ministerrådet og Nordisk Råd tidlig i 1983.

e) Selskapsrett.

Aksjeselskapslovgivningen i de nordiske land er allerede harmonisert i stor utstrekning. Ministerrådet anser at det for tiden ikke er hensiktsmessig å utarbeide en særskilt nordisk aksjeselskapsform, men at man heller bør søke å gjennomføre reformer på de enkelte rettsområder hver for seg.

Diskusjoner på embetsmannsplan, bl.a. på basis av synspunkter fra industriforbundene og partene i arbeidslivet, viser at det er bred enighet om denne vurdering.

På selskapsrettens område vurderes bl.a. spørsmål om å sløyfe bopels- og botidskrav for medlemmer av styret m.m. i aksjeselskaper og muligheten for å gjøre reglene om de ansattes representasjonsrett mer ensartet. På noe lengre sikt kan det bli aktuelt å undersøke mulighetene for å legge forholdene bedre til rette for fusjon over landegrensene og for flytting av et selskaps hovedsete fra et nordisk land til et annet.

f) Felles aksjemarked.

Et felles nordisk aksjemarked kan virke styrkende på industrisamarbeidet i Norden, men har også internasjonale økonomisk-politiske dimensjoner.

Spørsmålet om et felles aksjemarked har vært drøftet innenfor rammen av Ministerrådets diskusjoner om økonomisk samarbeid. En rapport med forslag om et felles aksjemarked ble lagt fram av industriforbundenes fellesorgan i november.

Industriforbundenes forslag vil bli vurdert i det fortsatte arbeidet med å utvikle Norden som hjemmemarked.

g) Eksportkredittsubsidier i den internordiske handel.

Ministerrådet har oppnevnt en arbeidsgruppe som skal drøfte mulige forslag til tiltak for å begrense eller avskaffe bruken av eksportkredittsubsidier i den internordiske handelen. Siktemålet er å få i stand en nordisk overenskomst som også skal legge vekt på at nordisk industris konkurransekraft på det nordiske markedet ikke skal reduseres i forhold til leveranser fra industri utenfor Norden. Arbeidsgruppen skal rapportere til Ministerrådet senest 1. juni 1983. Ministerrådet har også besluttet å diskutere andre statlige støttetiltak og deres mulige konkurransforvridende effekter i den internordiske handel.

10. Teknikken og framtiden

Ministerrådet har fortsatt sitt arbeid med å konkretisere og utdype problemområdet "Teknikken og framtiden". I det følgende vil det bli redegjort for framdriften i de viktigste delområdene i denne problemstillingen.

10.1 Forsknings samarbeidet

På bakgrunn av ministerrådsforslag til siste sesjon og Nordisk Råds anbefaling har Ministerrådet besluttet å opprette et nordisk forskningspolitisk råd. Opprettelsen av rådet innebærer en betydelig innsats for økt samordning av og samarbeid om nordisk forskning, både av grunnforskning, anvendt forskning og forskerutdanning. Det nye organet skal gi råd til Ministerrådet i dets ulike sammensetninger i langsiktige og overgripende forskningspolitiske spørsmål. Rådet skal også gjennom egne initiativ fremme nordisk samarbeid på hele forskningsfeltet. Ministerrådet har høsten 1982 fastsatt statutter og oppnevnt tre medlemmer fra hvert nordisk land, slik at det nye forskningspolitiske rådet kan innlede sin virksomhet 1. januar 1983.

Budsjettet skal bygges opp over en treårsperiode og vil i 1985 bli tatt opp til vurdering på basis av de foreliggende erfaringer.

10.2 Teknisk forsknings- og utviklingsarbeid.

I de senere år har en vesentlig og økende del av Nordisk Industrifonds midler gått til forsknings- og utviklingsprosjekter innen datateknikk- og elektronikkområdet.

I 1982 har Industrifondet bl.a. arbeidet med spørsmålet om hvordan det omfattende prosjektet, Geometriske produktmodeller, kan bli utnyttet av industrien i de nordiske land. Industriens interesse for å utnytte produktmodellene i databasert konstruksjon og produksjon har vist seg å være stor.

Industrifondet regner med å gjennomføre en betydelig satsning på elektronikkområdet i de nærmeste 3–4 år.

10.3 Arbeidstiden.

En viktig effekt av ny teknologi er at den kan bidra til produktivitetsforbedringer som igjen kan omsettes i en arbeidstidspolitik.

Interessen for arbeidstidsspørsmål har økt i den senere tid. Fagbevegelsen i Danmark, Finland og Norge har tatt spørsmålet opp til behandling. Tiltak på arbeidstidsområdet for å påvirke arbeidskraftstilbudet blir oftere diskutert i takt med den økende arbeidsledighet. På bakgrunn av en rekommandasjon fra Nordisk Råd har Ministerrådet i 1982 satt i gang et oppfølgingsarbeid med sikte på å kartlegge samfunnsøkonomiske og sosiale konsekvenser av en betydelig arbeidstidsforkortning. Et prosjekt som skal kart-

legge effektene av lovgivningen om arbeidstid og ledighet i de nordiske land vil utgjøre første fase i dette arbeidet.

10.4 Samfunnsmessige effekter av datateknologien.

Ministerrådets datateknologigruppe har høsten 1982 avsluttet sitt oppdrag og lagt fram sin sluttrapport NU 1982:7, Datateknologi i Norden. Bakgrunnen for arbeidet er rekommandasjonene nr. 15 og 16 fra 1980 fra Nordisk Råd til Ministerrådet.

Datateknologigruppen har analysert utredninger og styringstiltak i de nordiske land og til dels i internasjonal sammenheng og foreslått tiltak på nordisk plan i anledning av ventede samfunnsmessige effekter av datateknologien, først og fremst på sysselsetting, næringsliv, forvaltning og arbeidsmiljø. Arbeidsmarkedets parter har deltatt med permanente observatører i utredningsarbeidet. Datateknologigruppen har konstatert at det er behov for fortsatt forsknings-, utrednings- og analysearbeid for ytterligere å konkretisere datateknologiens samfunnsmessige effekter og de tiltak som bør gjennomføres på nordisk, nasjonalt og internasjonalt plan. Gruppen har foreslått at Ministerrådet gjennomfører en tidsbegrenset handlingsplan på datateknologiområdet. Ministerrådets ulike organ og institusjoner forutsettes å bli trukket aktivt inn i arbeidet med den nærmere konkretisering og gjennomføring av handlingsplanen.

På sitt møte i Oslo 30. november vedtok Ministerrådet (samarbeidsministrene) å fremme forslaget om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet som ministerrådsforslag til den kommende sesjon i Nordisk Råd. For å oppnå en god framdrift på dette området, der utviklingen går meget raskt, besluttet Ministerrådet at det umiddelbart settes i verk en del prioriterte tiltak som første fase i handlingsplanen. Det skal innledes nordisk samarbeid om datateknologispørsmål, særlig på følgende områder: arbeidsmiljø/medbestemmelse, harmonisering av lover og forskrifter, sysselsetting, elektroniske betalingssystemer, forskning/utvikling og utdanning. Samtidig er det behov for en mer grundig behandling av datateknologigruppens rapport ved at den sendes på nasjonal og nordisk remiss fram til 15. mars 1983. Ministerrådet tar sikte på å utarbeide en endelig handlingsplan i juni 1983 på basis av Nordisk Råds uttalelse, remissuttalelsene og datateknologigruppens rapport.

10.5 Satellitt, video, kabel.

Samarbeidet på mediaområdet preges av oppfølgingen av det store og langvarige utredningsarbeid om overføring av nordisk radio- og TV via satellitt. Det pågår fortsatt et utrednings- og utviklingsarbeid med sikte på framtidige forhandlinger om en avtale mellom Finland, Island, Norge og Sverige om utviklingen av nordisk radio-, TV- og telesamarbeid gjennom bruk av satellitteknikken. Det pågående arbeid er et eksempel på at samarbeids- og finansieringsformer kan utvikles mellom fire land innenfor rammen av Helsingforsavtalen.

Målsettingen for arbeidet er uansett teknikk å gi TV-seerne i alle de nordiske land muligheter for å se flere nordiske TV-program enn de som produseres i hjemlandet.

Trolig vil samarbeidsområdet i økende utstrekning også omfatte bl.a. video og kabel-TV. Utviklingen går meget raskt på disse områder, og i alle nordiske land ser man behovet for å bedre kvaliteten av tilbudet på videomarkedet. På kort tid er Norden blitt et av de absolutt mest videotette områder i verden. Verdien av omsetningen på videomarkedet er i enkelte av landene større enn verdien av omsetningen på film- og kinomarkedet.

Ministerrådet har besluttet å nedsette en arbeidsgruppe som innen rammen for et samlet program på området kultur og massemedia, skal følge utviklingen og legge fram forslag til spesielle nordiske løsninger og tiltak.

11. Bistand til utviklingslandene

Arbeidet med å følge opp anbefalingene i utredningen "Det fremtidige nordiske samarbeid ang. utviklingsland" NUA 1979:20 er videreført. Ministerrådet godkjente i mars 1981 den såkalte København-avtalen, som utgjør et nytt avtalegrunnlag for bistandssamarbeidet og som avløste Oslo-konvensjonen fra 1968. Embetsmannskomiteén og den rådgivende komité for bistandsspørsmål har i 1982 behandlet og tatt stilling til oppfølgingen av resten av anbefalingene i utredningen.

Som det framgår av fagkapitlet er det tatt standpunkt til samtlige av utredningens 12 anbefalinger. Hovedsiktemålet med de nye regler og retningslinjer er å forenkle og effektivisere det nordiske bistandssamarbeidet, bl.a. gjennom økt koordinering og harmonisering av de nordiske lands bistandsinnsatser. Bestrebelsene i denne retning har allerede gitt gode resultater, f.eks økt sektorkoordinering i enkelte mottakerland.

Høsten 1982 har to arbeidsgrupper under Embetsmannskomiteén for bistandsspørsmål avgitt rapport. Det gjelder en kartlegging av bistandspolitikken grenseområder i forhold til næringslivet samt en rapport om bistand og miljø.

På området bistand-energi fortsetter de nordiske land sin bilaterale innsats samtidig som det uformelle samarbeidet forsterkes.

De nordiske bistandsmyndigheter er også enige om å arbeide for en økning av den multilaterale bistandsinnsats på energiområdet.

12. Kultursamarbeidet

Den nordiske kulturavtalen fra 1972 slår fast at landene skal videreutvikle det nordiske kulturfellesskapet. I dette ligger en egenverdi. Men samtidig skal samarbeidet kunne vise til positive resultater ved at landene oppnår økt effekt av felles innsats.

Diskusjonene om det framtidige kultursamarbeidet har fortsatt i 1982 på

basis av ministerrådsforslaget om nordisk kultursamarbeid på 1980-tallet, som ble fremmet til siste sesjon i Nordisk Råd. Etter sesjonen har Nordisk Råd sendt forslaget på remiss til en rekke nordiske og nasjonale organ.

12.1 Informasjon om utdanningssystemer.

En viktig oppgave på undervisningsområdet er å sørge for tilstrekkelig informasjon om de nordiske utdanningssystemer. Tilgang til systematisk og aktuell informasjon om utviklingen i de øvrige nordiske land er nødvendig for at landene skal kunne dra nytte av erfaringene fra andre nordiske land. Den økende desentralisering i undervisningssystemene medfører også at informasjonsoppgavene blir mer omfattende ved at målgruppene øker i antall.

12.2 Felles ressursbruk innen forskning/høyere utdanning.

Ministerrådet har i løpet av året satt i gang flere tiltak med sikte på felles ressursutnyttelse innen forsker- og annen høyere utdanning. Det gjelder bl.a. områder som jordbruk, skogbruk, veterinærutdanning samt teknisk forskerutdanning. Det er konstatert et stort behov for kontakter mellom forskere i Norden. Samordning når det gjelder anskaffelse og bruk av tungt vitenskapelig utstyr og større dataanlegg er under vurdering og kan lede til en mer effektiv bruk av de omfattende ressurser som satses på disse områder.

12.3 Kulturforbruk og kulturindustri.

Et nytt og viktig samarbeidsområde er kulturforbruk og kulturindustriens effekter i Norden. I de senere år er det skjedd en eksplosjonsartet vekst i kulturtilbudet, ikke minst på grunn av den raske utvikling av de elektroniske media. Men også på tradisjonelle kulturområder – teater, film, litteratur m.v. er det skjedd avgjørende forandringer i produksjons-, distribusjons- og forbruksmønstrene.

I oktober arrangerte Ministerrådet et seminar om kulturindustri og nordisk kulturpolitikk. På seminaret deltok politikere, forskere, embetsmenn, kulturformidlere og kunstnere. Ministerrådets diskusjoner av kulturpolitikens rolle i forhold til kulturindustrien fortsetter på grunnlag av seminaret. Det videre arbeid kommer bl. a. til å skje i tilknytning til Ministerrådets nyopprettede arbeidsgruppe innen området kultur og massemedia.

13. Nordisk Råd og Ministerrådet

Samarbeidet under Nordisk Ministerråd skjer i nær kontakt med Nordisk Råds organer, bl.a. ved at Ministerrådet årlig avgir beretning og meldinger om rekommandasjoner til Nordisk Råd og ved at det holdes løpende kontakt og møter mellom de ulike organ på regjerings- og parlamentarikersiden. Særlig viktige er møtene mellom Nordisk Råds presidium

og Ministerrådet (samarbeidsministrene). Ministerrådet fremmer også forslag til behandling på Nordisk Råds årlige sesjon.

Til Nordisk Råds 31. sesjon i Oslo i februar 1983 vil Ministerrådet legge fram følgende forslag:

- Ministerrådsforslag om økning av grunnkapitalen for Nordisk Investeringsbank (NIB)
- Forslag til nordiske samarbeidsbudsjett for det almene og det kulturelle området for 1984
- Ministerrådsforslag om samarbeidsprogram på miljøvernområdet
- Ministerrådsforslag om handlingsprogram på bolig- og byggområdet.
- Ministerrådsforslag om en handlingsplan på datateknologiområdet

13.1 Utredning om det nordiske samarbeidet.

Det offisielle nordiske samarbeidet har gjennomgått en rask og omfattende utvikling de seneste år, ikke minst som en følge av opprettelsen av Ministerrådet og dets organer. Innsatsen på de tradisjonelle områder har økt samtidig som stadig nye områder er kommet i tillegg. Spørsmålet om de framtidige samarbeidsformer har vært diskutert i forskjellige sammenhenger på parlamentariker- og regjeringssiden og i fellesmøter. Bakgrunnen for diskusjonene har vært et ønske om en bedre tilpassing av samarbeidsapparatet i forhold til oppgavene ikke minst med sikte på at samarbeidet skal være mest mulig effektivt.

De nordiske statsministre har gått inn for at det bør foretas en samlet og bred gjennomgang av hele det offisielle nordiske samarbeidsapparatet.

På møtet mellom statsministrene og Nordisk Råds presidium i Oslo 30. november ble det oppnevnt et utvalg med følgende mandat:

''Med utgangspunkt i de erfaringer som er vunnet etter opprettelsen av Ministerrådet i 1971 når det gjelder samspillet mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, skal utvalget gjennomgå og vurdere arbeidsformene i det nordiske samarbeid. I vurderingene bør også forbindelsene til de nasjonale myndigheter og til arbeidslivets organisasjoner inngå.

Ut fra slike vurderinger kan utvalget foreslå endringer i samarbeidet som kan bidra til en bedre ressursutnyttelse gjennom effektivisering av samarbeidet. I denne sammenheng bør fremdriften av samarbeidet drøftes, herunder hvordan en større grad av konsentrasjon om hovedoppgaver kan oppnås.

Forslagene bør ta sikte på å styrke Nordisk Ministerråds beslutningsfattende og iverksettende funksjoner og Nordisk Råds initiativtagende, rådgivende og kontrollerende funksjoner gjennom en presisering av Ministerrådets og Rådets kompetanse og ansvar.

Utvalget ble gitt en funksjonstid på ett år, d.v.s. at saken skal rapporteres til statsministrene og Presidiet høsten 1983.

13.2 Færøyenes, Grønlands og Ålands representasjon i Nordisk Råd.

En komité bestående av nordiske parlamentarikere og regjeringsmedlemmer har høsten 1982 avgitt innstilling om Færøyenes, Grønlands og Ålands representasjon i Nordisk Råd (NU 1982:6). Komitéen foreslår bl.a.

- at Grønland skal delta i det nordiske samarbeidet,
- at Færøyene, Grønland og Åland skal ha rett til å velge to parlamentariske representanter hver i rådet og ha rett til å peke ut det antall representanter for landsstyrene respektive landskapsstyret som de ønsker,
- at Færøyene, Grønland og Åland skal ha økt rett til å delta i arbeidet i rådets utvalg
- at landsstyrene og landskapsstyret skal ha rett til å fremme forslag i rådet,
- at landsstyrene og landskapsstyret skal ha rett til å delta i arbeidet i Ministerrådet og at deres tjenestemenn skal ha rett til å delta i arbeidet i embetsmannskomiteene,
- at ministerrådets beslutninger skal være bindende for Færøyene, Grønland og Åland i den grad de tilslutter seg beslutningene i samsvar med selvstyreordningene.

Komiteens innstilling behandles av Nordisk Råds juridiske utvalg og saken ventes å komme opp i forbindelse med Nordisk Råds 31. sesjon i Oslo i februar 1983.

13.3 Beslutning i anledning av NOK-komiteens forslag.

Innstillingen fra Nordisk organisasjonskomité (NOK-komiteen) om fordeler og ulemper med to ministerrådssekretariat i relasjon til ett sammen slått sekretariat forelå i november 1981.

Innstillingen ble behandlet på et fellesmøte mellom samarbeidsministrene og kultur/undervisningsministrene i mars i Oslo. Ministrene fant at det for tiden ikke er aktuelt å slå de to ministerrådssekretariat sammen. I stedet ble berørte embetsmannskomiteer anmodet om å fortsette bestrebelsene på å rasjonalisere og effektivisere arbeidet mellom ministerrådssekretariatene i lys av en del forslag i NOK-komiteens utredning.

13.4 Ny budsjettprosedyre.

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har i fellesskap utredet forutsetningene for en økt parlamentarisk medvirkning i budsjettprosessen. I juni 1982 ble en ny prosedyre for behandlingen av Ministerrådets almene budsjett vedtatt. Senere er det besluttet at den nye prosedyren også skal omfatte kulturbudsjettet. Ordningen skal forsøksvis gjelde allerede fra høsten 1982, d. v. s. for behandlingen av 1984 års budsjett.

Den nye budsjettprosedyren går ut fra nåværende kompetansefordeling mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Dette innebærer at Ministerrådet fortsatt skal treffe beslutning om budsjettene og at Nordisk Råd skal

ha en rådgivende rolle. Grunntanken med den nye prosedyre er at parlamentarikerne skal komme tidligere inn i Ministerrådets behandling, slik at påvirkningsmulighetene øker. Det skal således gjennomføres en årlig diskusjon om nivå og prioriteringer i budsjettet mellom Nordisk Råds budsjettorgan og Ministerrådet om høsten.

Parlamentarikerne vil også få muligheter til en mer formell behandling av budsjettene ved at det almene budsjett og kulturbudsjettet blir lagt fram som et tillegg til ministerrådets årsberetning i form av et samordnet forslag til Nordisk Råds sesjon. Ministerrådet fastsetter deretter de endelige budsjett på bakgrunn av Rådets uttalelse.

Ministerrådet har høsten 1982 fastsatt en ny fordelingsnøkkel for de nordiske budsjett. Den nye beregningsmåte for å fastsette landenes andel av kostnadene ved samarbeidet er foreslått av finansdepartementene i Norden og godkjent av Ministerrådet. Den nye beregningsmåte er forelagt Nordisk Råds presidium, som har gitt sin tilslutning til forslaget.

14. Ministerrådet og organisasjonene

14.1 Ministerrådets samarbeid med partene i arbeidslivet.

Kontakten mellom Nordisk Ministerråds organ og partene i arbeidslivet er en viktig del av det nordiske samarbeidet. For ministerrådet er det av betydelig interesse å få impulser og synspunkter fra partene i forbindelse med pågående arbeid. På den annen side har partene et rimelig krav på å få være med å påvirke Ministerrådets arbeid på områder som har nær tilknytning til deres interessefelt. Særlig på arbeidsmarkeds- og arbeidsmiljøområdet er det utviklet et nært og konkret samarbeid. Partene deltar også i ulike seminar og som referansegruppe eller observatører i forbindelse med pågående utredningsarbeid.

Partene møtte arbeidsministrene i Åbo i november. Møtet drøftet oppfølgingen av den reviderte overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked. Hovedtemaet i år var de tiltak mot økende arbeidsløshet som ble drøftet mellom de nordiske arbeids- og finansministre.

14.2 Industriforbundenes nordiske samarbeidsorgan.

De nordiske industriforbund dannet tidlig i 1982 et samarbeidsorgan – De nordiske industriforbunds fellesorgan. Medlemmer er Industrirådet, Industris i Finland Centralförbund, Islands Industriforbund, Norges Industriforbund og Sveriges Industriförbund. Sekretariatsfunksjonen ivaretas av Norges Industriforbund og samarbeidet ledes av et styre bestående av administrerende direktører i de enkelte industriforbund.

Bakgrunnen for opprettelsen av fellesorganet er særlig den stigende interesse som industrien i de nordiske land har vist for et økt nordisk industrisamarbeid, bl.a. gjennom Ministerrådets prioritering av området "Norden som hjemmemarked" og gjennom arbeidet med oppfølgingen av

den industripolitiske arbeidsplanen. Fellesorganet skal særlig representere industriforbundene i forhold til de offisielle nordiske samarbeidsorgan, først og fremst Nordisk Ministerråd og Nordisk Råd.

Samarbeidet med industriforbundenes fellesorgan skal følge samme retningslinjer som samarbeidet med partene i arbeidslivet. I løpet av året har industriforbundene og Ministerrådets organer drøftet de praktiske samarbeidsformer. Oppfølgingen av den industripolitiske arbeidsplanen har vært diskutert på to fellesmøter mellom industriforbundenes fellesorgan, Nordens faglige samorganisasjon og Ministerrådets organer.

Kapitel II

Arbeidsmarked

Sammendrag

Arbeidsløsheten økte i Norden i 1982 samtidig som det ble utflating og for enkelte av landene en nedgang i sysselsettingen totalt. Antall ledige plasser gikk ned. Ungdomsarbeidsløsheten gir fortsatt grunn for bekymringer.

I de første årene må en vente større omstillinger på arbeidsmarkedet og dette vil etter kjerneprosjektets analyser kreve at sysselsettingspolitiske synspunkter bygges inn i all offentlig planlegging og dessuten at arbeidsmarkedets parter dras sterkere inn i planleggingsprosessen. Det vil også kreves et utvidet nordisk samarbeide. Et viktig grunnlag for dette samarbeidet er den overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked som ble undertegnet av arbeidsministrene den 6. mars 1982. Island har nå også sluttet seg til det felles nordiske arbeidsmarkedet.

Et omfattende utredningsarbeide om kapitalens mobilitet er utført hvor en har studert forutsetningene for større kapitalmobilitet. En analyse av dette materialet har vist at en rekke forhold som ble tatt opp i utredningen er videreført på andre samarbeidsområder.

Arbeidsmarkedssamarbeidet har fulgt opp samarbeidsprogrammet fra 1979 og en rekke utredningsprosjekter og andre nordiske fellestiltak er blitt gjennomført med hovedvekt på arbeidsmarkedets funksjonsmåter, arbeidsmarkedsforvaltningens instrumenter og metodikk samt tiltak for særlig utsatte grupper på arbeidsmarkedet. Spesiell oppmerksomhet er viet ungdomsarbeidsløsheten og en rapport om ungdomsgarantitanken i Norden er lagt fram. Kontakten med arbeidslivets parter er utvidet.

Et bredt engasjement på nasjonalt, nordisk og internasjonalt plan er nødvendig for å oppnå gunstigere økonomisk utvikling og høyere sysselsettingsnivå.

Diskusjonen mellom arbeids og finansministrene har innledet et bredt anlagt analyseprosjekt om arbeidsløshetens samfunnsøkonomiske kostnader hvor også de sosiale og menneskelige konsekvenser etter hvert vil bli studert. Samarbeidet har også inkludert mulighetene for sterkere felles nordiske initiativ i debatten om sammenhengen mellom økonomisk politikk og arbeidsløshet.

De begrensede budsjettmidler som avsettes til arbeidsmarkedssamarbeidet på nordisk plan har fortsatt ført til reduserte muligheter for å ta opp nye prioriterte samarbeidsoppgaver.

1. Innledning

1.1 Den aktuelle arbeidsmarkedssituasjonen

Arbeidsløsheten i Norden sett under ett økte merkbart i det foregående år. Denne utvikling har også fortsatt i 1982. Antall arbeidsløse gikk midtveis i 1982 opp mot 650.000 totalt i Norden, og har fortsatt å stige utover mot slutten av året til opp mot 800.000. Arbeidsløshetens struktur følger imidlertid stort sett samme mønster som tidligere år. Det innebærer at arbeidsmarkedssituasjonen for visse grupper, ungdommer, handikappede og eldre, ser ut til å bli stadig vanskeligere. Fortsatt ser det ut til at enkelte av landene har fått et bedre grep om ungdomsarbeidsløsheten enn den øvrige ledigheten, selv om ungdomsarbeidsløsheten i alle land er betydelig høyere enn den gjennomsnittlige arbeidsløshet. Utfordringene er fortsatt store bl.a. på grunn av økningen i ungdomskullene de nærmeste årene.

Den totale sysselsettingen økte fortsatt noe i enkelte land i 1981, mens 1982 viser en utflating og for enkelte land en nedgang i antall sysselsatte. Fortsatt skjer det vesentlige av den begrensede sysselsettingsøkningen i de fleste land gjennom deltidsordninger.

Industri- og sysselsettingen viste stagnasjon eller tilbakegang i flere av de nordiske land i 1981. Sysselsettingen innen bygg- og anleggsvirksomhet har hatt markert nedgang for Norden sett under ett.

For 1982 har det vært et markert fall i etterspørselen etter arbeidskraft i Norden. Fra 1980 til 1981 var det en nedgang i antall ledige stillinger meldt til arbeidsformidlingskontorene på 25%. Denne nedgangen har fortsatt i 1982 på bakgrunn av en fortsatt synkende etterspørsel etter arbeidskraft. Dessuten har en i alle de nordiske land bransjer med en til dels betydelig overkapasitet og dette gir seg dels utslag i sviktende etterspørsel etter arbeidskraft og dels ved økende antall permitterte arbeidstakere. Problemer knyttet til permitteringer av arbeidskraft forekommer nå i alle de nordiske land, bortsett fra Island.

I 1981 ble det utbetalt i alt NOK 16,5 milliarder i arbeidsløsetrygd i de nordiske land (Danmark: NOK 12,5 milliarder, Finland: NOK 0,6 milliarder, Norge NOK 0,9 milliarder, Sverige: NOK 2,5 milliarder). For 1982 anslås utbetalingene å øke til mellom NOK 19 – 20 milliarder (+15–20%) på grunn av økende arbeidsledighet, reguleringer av utbetalingsnivået og en forskyvning av de arbeidsmarkedspolitiske innsatsene fra arbeide til kontantstøtte.

De nordiske lands satsning på arbeidsmarkedspolitiske tiltak nådde i 1979 et større omfang enn noen gang tidligere. For senere år ble det en noe lavere satsing på disse tiltakene, mens tendensen for 1982 igjen synes å vise en ytterligere satsing. Uten disse tiltakene ville arbeidsløsheten vært vesentlig over det som faktisk ble registrert i de nordiske land i 1982.

I internasjonal sammenheng har de nordiske land, sett under ett, hittil ligget gunstigere an når det gjelder arbeidsmarkedssituasjonen enn de

fleste land i Vesten. De samfunnsøkonomiske og utenriksøkonomiske balanseproblemer er imidlertid blitt stadig mere påtregende for flere av landene i løpet av det siste året. Samtidig gir strukturproblemene i næringsliv og økonomi økende utfordringer.

Tilsammen innebærer de økonomiske balanseproblemer, inflasjonstendensene, og de strukturelle problemer i arbeidslivet at det fortsatt er meget vanskelig for de nordiske land å opprettholde målet om full sysselsetting.

Når det gjelder nærmere og mer konkrete opplysninger om den aktuelle arbeidsmarkedssituasjonen i de enkelte land vises det til rapporten "Arbeidsmarked- og arbeidsmarkedspolitik i Norden i 1981" NAUT-rapport 1982:7.

1.2 Utsiktene på arbeidsmarkedet

Utsiktene på arbeidsmarkedet ble i løpet av høsten 1982 mer usikre. For den nærmeste tid vil utviklingen i de internasjonale konjunkturer og den nasjonale økonomiske politikk avgjøre sysselsettingsnivået og arbeidsløsheten i Norden. De aktuelle prognosene for siste kvartal i 1982 peker mot en økende åpen arbeidsledighet i alle de nordiske land, bortsett fra Island. Ved årsskiftet 1982/83 tyder de mest pessimistiske prognosene på at arbeidsløshetstallet i Norden passerer 800 000.

Et felles mål for de nordiske regjeringer er fortsatt at det må føres en mer sysselsettingsfremmende økonomisk politikk både i og utenfor de nordiske land. Et øket nordisk samarbeid om dette med større vekt på felles nordisk initiativ overfor internasjonale organisasjoner på det økonomiske området, var hovedemnet under et felles ministerrådsmøte mellom arbeids- og finansministrene som ble holdt i Åbo 11. og 12. november. Koblingen mellom økonomisk politikk og arbeidsmarkedspolitikken var også et av hovedtemaene på statsministrenes møte i Oslo 30. november.

Ministerrådet har avsluttet det omfattende kjerneprosjektet som har resultert i en hovedrapport "Arbeidsmarkedspolitiske utfordringer i 1980-årene i Norden" (NU A 1980:12) og fire delrapporter (NU A 1980:2, 3,4,5). Dette utredningsmateriale har gitt et av utgangspunktene for fortsatt nordisk samarbeid på arbeidsmarkedsområdet og har hatt stor betydning for den interne arbeidsmarkedspolitiske debatten i de nordiske land. En del av svarene på de viktigste utfordringer og problemstillinger synes ifølge dette prosjektet å ligge på følgende områder:

1. Omstillingene på arbeidsmarkedet kan få et slikt omfang at en utbygging av den tradisjonelle arbeidsmarkedspolitikken må følges opp ved at sysselsettingssynspunkter bygges inn i all offentlig planlegging gjennom et tverrsektorielt samarbeid.
2. Arbeidsmarkedets parter må direkte dras inn i planleggingsprosessen. Dette kan bidra til å forhindre uhensiktsmessige "blokkeringer" fra de berørte persongruppers side.

3. Da omstillingenes intensitet og retning bare kjennes med stor usikkerhet vil det være hensiktsmessig om de nordiske land når de er stillet overfor prinsipielt samme type utfordringer, samarbeider om analyser av utviklingstendensene og utvikling av en beredskap av virkemidler til løsning av de arbeidsmarkedsproblemer som melder seg på mellomlang sikt.

Hovedrapportens påpekning av behovet for omstilling på arbeidsmarkedet har konsekvenser i flere retninger. De nordiske lands økonomi og arbeidsmarked har i en lang rekke år vært under kontinuerlig omstilling. Kunnskapene om de negative konsekvenser og problemer som oppstår i kjølvannet av en omstilling er i dag bedre enn tidligere. Å forutse problemene har bl.a. vært hensikten med kjerneprosjektet. Med tradisjonelle virkemidler og i tillegg med nye metoder skulle det være mulig å forebygge og redusere uønskede effekter av en omstilling samt å forsterke de positive effektene omstillingene kan gi muligheter for.

Prosjektresultatene viser at de positive og rike utviklingsmuligheter som ligger foran de nordiske land lett kan bli overskygget. Uten en nødvendig og målrettet omstillingsprosess er det fare for en stagnasjon og stivhet i de nordiske lands økonomi og arbeidsmarkeder som verken samfunnet som helhet eller det enkelte individ er tjent med.

I forlengelsen av utredningen omkring utviklingstendensene på arbeidsmarkedet har Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg (NAUT) innledet diskusjoner med Embetsmannskomiteen for valutaspørsmål og finansielle spørsmål for å studere nærmere hvilke konsekvenser utfordringene får for den konkrete utforming av arbeidsmarkedspolitikken og koblingen mellom arbeidsmarkedspolitikken og den økonomiske politikk.

1.3 Revisjon av 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked og andre overenskommster

Ministerrådet behandlet 14.–15. januar 1980 en rapport kalt "1954 års overenskommelse om gemensam nordisk arbeidsmarknad" (NU A 1979:18).

Ministerrådet konstaterte at overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked har vært av stor almenpolitisk nordisk betydning. Arbeidskraftens frie mobilitet i Norden har likevel ført til ubalanser mellom landene, i første rekke Finland og Sverige.

En arbeidsgruppe med oppgave å granske 1954 års overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked la i 1981 fram forslag til revisjon av overenskomsten.

Utgangspunktet for revisjonen av 1954 års overenskomst har vært at retten til fri flytting og retten til å ta arbeid i et annet nordisk land skal bevares samt at flyttingen mellom de nordiske land skal kunne skje på akseptable økonomiske og sosiale vilkår, og at arbeidsmarkedsmyndighetenes medvirkning ved formidling av arbeidskraft mellom landene skal

styrkes. Island har nå besluttet å tiltre det felles nordiske arbeidsmarkedet. Forslaget ble sendt på bred remiss på nasjonalt og nordisk plan, og lagt fram for Nordisk Råd under sesjonen i Helsingfors. Arbeidsministrene undertegnet overenskomsten i København 6. mars og det pågår for tiden en nasjonal beredning med sikte på at den reviderte overenskomsten kan gjøres gjeldende fra 1983. NAUT har også satt igang arbeidet med å revidere retningslinjene for arbeidsformidlingssamarbeidet (Moss-retningslinjene) og reviderte retningslinjer vil foreligge i 1983. Sammen med den reviderte arbeidsmarkedsoverenskomsten undertegnet arbeidsministrene den 6. mars også en overenskomst om samarbeid mellom myndigheter og organisasjoner innen rehabilitering og arbeidsmarkedsopplæring. Et arbeid med sikte på å utarbeide tillempningsforskrifter for denne overenskomsten vil foreligge i 1983.

NAUT har også tatt opp arbeidet med å revidere 1976 års overenskomst om regler for godskrivning av kvalifikasjonsperioder m.v. i forbindelse med rett til dagpenger for arbeidsløshetsforsikrede. Dette arbeidet skjer i lys av bestemmelsene i den nordiske konvensjonen om sosial trygghet og i nært samarbeid med arbeidsløshetskassenes samorganisasjoner i de nordiske land. Et forslag til revidert overenskomst vil bli lagt fram i 1983.

1.4 Arbeidskraftens og kapitalens mobilitet

NAUT besluttet i 1976 å gjennomføre et forskningsprosjekt om arbeidskraftens og kapitalens mobilitet i Norden på grunnlag av en rekommendasjon fra Nordisk Råd og av ministerrådets samarbeidsprogram på arbeidsmarkedsområdet. Etter en omfattende prosjektvirksomhet i over 3 år ble det 1. oktober 1979 lagt fram en sammenfatning av resultater og tiltaksrekommendasjoner (NU A 1979:21).

Ved siden av den nevnte sammenfatningsrapporten foreligger det et omfattende utredningsmateriale, først og fremst en hovedrapport "Arbeidskraftens och kapitalets rörlighet i Norden (NU A 1980:11).

Denne inneholder også resultatene fra en omfattende bedriftsenquete.

Hovedrapporten ble sendt på remiss til arbeidsmarkedspartene i Norden.

Dessuten finnes fire tekniske rapporter som publiseres i Helsingfors handelshøgskolas skriftserie:

- Direkta investeringar i de nordiska länderna
- Företagssamarbete i Norden
- Nordiska företags projektexport
- De direkta investeringarnas sysselsättningseffekter

Ministerrådet har forutsatt at materialet skal utnyttes videre og at prosjektets forslag skal vurderes og følges opp med konkrete tiltak på de områder det er hensiktsmessig for å bidra til å løse de problemer som eksisterer.

NAUT har behandlet materialet fra dette prosjektet og har i en oppsum-

meringsrapport fra arbeidet kunnet konstatere at en rekke av de forhold som er behandlet i prosjektet etter hvert er tatt opp av andre embetsmannskomiteer og inngår i de initiativ som er tatt på nordisk plan når det gjelder å lette kapitalbevegelsene i Norden. NAUT vil for sin del legge vesentlig vekt på å føre diskusjoner med de øvrige embetsmannskomiteer om de effekter samarbeidet på disse områdene har for sysselsettingssituasjonen i Norden. NAUT vil dessuten styrke arbeidet med å analysere den nordiske migrasjonen med sikte på å løpende redegjøre for utviklingen.

1.5 Bevilgninger

Bevilgningen til nordisk arbeidsmarkedssamarbeid i 1982 på Ministerrådets budsjett gikk opp til 2.037.000 NOK:

2. Gjennomføringen av ministerrådets arbeidsmarkedsprogram

Arbeidsmarkedsprogrammets prinsipielle del ble vedtatt 26. november 1975. Programmets første etappe har pågått i perioden 1975 til 1979.

Ministerrådet ga i en spesiell melding til Nordisk Råd om rekommendasjon 19/1975 i 1979 en redegjørelse for de prosjekter som ble utført under første etappe.

Arbeidet med andre etappe er nå godt igang (jfr. avsnitt 3). I det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet har en etter hvert høstet erfaringer som har gjort en samlet diskusjon av organisasjons- og ressurssspørsmål nødvendig. På denne bakgrunn har NAUT i løpet av 1982 gjennomgått organiseringen og arbeidsformene med sikte på å dels forenkle samarbeidsstrukturen og dels styrke samarbeidsformene. Fra 1983 vil NAUT ha tre faste ekspertgrupper (underutvalg) og vil tilføre disse sekretærressurser på halvtid over prosjektbudsjettet. Samarbeidet med arbeidsmarkedets parter har funnet nye former og er blitt styrket.

3. Samarbeidet på de enkelte delområder

3.0 Videreutdanning av arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn

Hvert år arrangerer NAUT et emneseminar for arbeidsmarkedsorganenes tjenestemenn. I 1982 ble det arrangert i Norge og temaet for seminaret var "Arbeidsformidlingen og arbeidsgiverne". Det deltok også representanter fra arbeidsmarkedspartene.

Neste års emneseminarium skal arrangeres i Danmark over temaet "Ungdomsarbeidsløsheten og arbeidsformidlingens innsatser".

3.1 Arbeidsmarkedsservice

Dette område omfatter samarbeid om arbeidsmarkedsmyndighetenes kundeorienterte virksomhet innen arbeidsformidling yrkesveiledning, attføring/yrkesinnrettet rehabilitering, arbeidsmarkedsopplæring og individinnrettede sysselsettingstiltak. Arbeidet med å effektivisere den internordiske arbeidsformidlingen fortsetter.

I 1981 ble det gjennomført prosjekter som berører den videre utviklingen av arbeidsformidlingssystemet. Et prosjekt der arbeidsmarkedsparterne medvirket tok sikte på å utvikle samarbeidet mellom arbeidsformidlingen og arbeidsgiversiden. Rapporten fra prosjektet ble behandlet i et seminar i 1982 og er sendt arbeidsmarkedets parter for uttalelse. På bakgrunn av dette vil prosjektet bli fulgt opp med særlig vekt på utvikling av arbeidsformidlingens service til arbeidsgivere som rekrutterer arbeidskraft på det nordiske arbeidsmarkedet. Et annet prosjekt kalt "ADB inom arbetsmarknadsorganen inom Norden" har lagt fram forslag om regelmessig informasjonsutveksling og samarbeid mellom landene på dette område.

Et flerdelt prosjekt kalt "Utvikling av de praktiske veiledningsmetoder" ble avsluttet i 1981 og vil bidra til å systematisere og spre informasjon om og erfaringer med veiledningsmetoder som utprøves i de enkelte land med sikte på å vurdere en tillem্পning av metodene i øvrige nordiske land, prosjektet vil bli fulgt opp i 1983 med en mere praktisk innrettet forsøksfase.

Individinnrettede sysselsettingstiltak er tidligere kartlagt og systematisert i en egen rapport (NU B 1980:1). Utviklingstendensene på arbeidsmarkedet synes å vise at en del grupper vil kunne få økede vanskeligheter med å skaffe seg et arbeid. De individinnrettede sysselsettingstiltakene vil stå sentralt for å møte slike problemer. For nærmere å klarlegge disse gruppens arbeidsmarkedssituasjon ble det i 1981 satt igang et prosjekt som kalles "Sysselsetting for spesielle grupper på arbeidsmarkedet". Her konsentrerer en seg spesielt om de langtidsarbeidsløse, de eldre og de handicappedes situasjon på arbeidsmarkedet. En rapport på dette prosjektet, "Arbetsmarknaden – öppen eller stängd" (NU 1982:2) er sendt berørte myndigheter, institusjoner og organisasjoner til uttalelse. I første omgang vil rapporten bli drøftet på et seminar som arrangeres i 1983 samt at det er innledet et samarbeid med Handikapporganisasjonenes Nordiske Råd om oppfølging av denne rapporten.

Innvandrerne's stilling på arbeidsmarkedet aktualiserer også et behov for tjenester fra arbeidsmarkedsorganene. Det er innledet et arbeid for å utvikle en mer effektiv arbeidsmarkeds-service for innvandrere, og en diskusjon om øket nordisk samarbeid om migrasjonsspørsmål er tatt opp.

NAUT har således engasjert Expertgruppen for innvandringsfrågor (EIFO) i Sverige til å gjøre en sammenfatning av migrasjonsstatistikk fra de nordiske land for perioden 1978–1981. Denne rapporten har også vært diskutert av arbeidsministrene. I rapporten pekes det på at kriteriene for registrering av innvandrere i folkeregistrene er ulike i de nordiske land. Mulighetene for samordning av registreringsreglene i Norden vil bli tatt opp. NAUT tar sikte på å utarbeide slike oversikter jevnlig.

Utviklingen på arbeidsmarkedet og de økte forventninger og krav som stilles til arbeidsformidlingen medfører et kraftig press på arbeidsmarkedsorganenes ressurser. Det må således konstateres at det er stigende vanske-

ligheter med å klare den ordinære innsatsen, de selektive arbeidsmarkedstiltakene og omstillingen på arbeidsmarkedet, samtidig med at innsatsen for å få plassert de svakeste gruppene (f.eks. handikappede) på arbeidsmarkedet krever en ekstraordinær innsats i perioder med stor ledighet. Arbeidsmarkedsforvaltningen i de nordiske land forsøker for sin del å svare på disse utfordringene ved å utvikle sitt planleggings- og evaluerings-system. På nordisk basis har en påbegynt et samarbeid omkring disse spørsmål i første omgang konsentrert om virksomhetsplanlegging. Et prosjekt om virksomhetsplanlegging innen plassformidling startet i 1982.

I 1981 innledet NAUT et samarbeid med Arbeidsløshetskassenes samorganisasjoner i de nordiske land om gjennomføringen av de nordiske arbeidsløshetskassemøtene. Det er arrangert fellesmøter mellom arbeidsløshetskassenes representanter og arbeidsmarkedsmyndighetene i 1981 og 1982. Erfaringene fra disse årlige fellesmøtene er positive og samarbeidet vil fortsette. Møtene gir anledning til diskusjoner om sammenhengen mellom arbeidsløsetrygden og arbeidsmarkedspolitikken.

Hittil har en drøftet arbeidsvilkår som krav i arbeidsløsetrygden, begrensninger i erstatningsperiodene for arbeidsløsetrygden, karenstiden, rimelig erstatningsnivå ved arbeidsløshet og forsikringsperiodens lengde, arbeidsløsetrygden og arbeidsmarkedspolitikken. På bakgrunn av diskusjonene med arbeidsløshetskassenes samorganisasjoner vil NAUT i 1983 foreta en foreløpig analyse av arbeidsløsetrygd ved korttidsarbeid og permitteringer.

3.2 Arbeidsmarkedsforskning

I november 1979 ble det arrangert et kontaktseminar om nordisk arbeidsmarkedsforskning der administratører, forskere og arbeidsmarkedsparter utvekslet informasjon og synspunkter på aktuelle forskningsspørsmål innenfor arbeidsmarkedsområdet. En rapport fra seminaret er utgitt (NU B 1980:5). Dette materiale har gitt grunnlag for fortsatte diskusjoner omkring den nordiske arbeidsmarkedsforskningens organisasjon og innretning. Et flerårsprogram for samarbeid om arbeidsmarkedsforskning som grunnlag for diskusjonen i NAUT er utarbeidet med hovedvekt på forskningsprosjekt innen problemstillinger som tilbudet og etterspørselen av arbeidskraft, tilpasningen på arbeidsmarkedet, forbindelseslinjene mellom økonomisk politikk og arbeidsmarkedspolitikk, forholdet mellom arbeidsmarkedspolitikk og sosial- og utdanningspolitikk.

Under Ministerrådet har det i de senere år blitt lagt fram en rekke prosjektrapporter omkring ulike sider av arbeidsmarkedsstatistikken.

Rapportene fra disse prosjektene dannet grunnlaget for et seminar om arbeidsmarkedsstatistikk som ble arrangert i november 1980. Planen er at disse rapportene og resultatene fra statistikkseminaret skal gi grunnlag for anbefalinger om endringer i den nasjonale arbeidsmarkedsstatistikken både med sikte på bedre sammenligning mellom de enkelte lands statis-

tikker og for å gjøre statistikken bedre i stand til å beskrive utviklingstendensene på arbeidsmarkedet. Arbeidsmarkedspartene deltok i statistikkseminaret og en rapport fra seminaret ble utgitt i 1982, "Nordisk arbeidsmarknadsstatistik inför 80-talet" (NAUT-rapport 1982:5).

Et prosjekt om registerbasert sysselsettingsstatistikk ble satt igang i 1982 i samarbeid med Nordisk Statistisk sekretariat.

Det er utarbeidet en rapport om revisjon av den nordiske yrkesklassifiseringen som ble sendt på remiss til de nasjonale arbeidsmarkeds- og statistikkmyndigheter samt arbeidsmarkedspartene i Norden senhøsten 1980. I 1982 er arbeidet med revisjon av yrkesklassifiseringen avsluttet i samarbeid med de nasjonale statistikkmyndigheter.

I 1981 ble det lagt fram en rapport som sammenligner arbeidskraftkostnadene innenfor industrien i de nordiske land. NAUT har behandlet en oppsummeringsrapport fra dette prosjektet.

Arbeidet med å evaluere de arbeidsmarkedspolitiske tiltak ble satt igang på nordisk basis i 1980. En forstudie er gjennomført i løpet av 1981 med sikte på bl.a. å utvikle metodene for evaluering og den gir basis for fortsatt nordisk samarbeid på dette området og rapport er utgitt i 1982 "Evaluering av arbetsmarknadspolitiska åtgärder i de nordiska länderna" (NAUT-rapport 1982:6). Rapporten vil bli fulgt opp i 1983 ved et seminar hvor materialet vil bli presentert.

I 1981 ble det også satt igang et prosjekt om deltidsarbeide i Norden, og en rapport fra prosjektet vil bli ferdig i løpet av 1982. Likeledes ble en forundersøkelse om forandringer i yrker og arbeide satt igang. Denne vil videreføres i 1983 i en hovedundersøkelse hvor forskningsmiljøer i de nordiske land blir engasjert i en analyse av hvilke endringer som skjer i yrkes- og arbeidslivet.

Kontakt med andre forsknings- og statistikkorganer f.eks. Nordisk statistisk sekretariat har også funnet sted i 1980, således er det organisert konkret samarbeid mellom Nordiska utskottet för arbetsmarknadsstatistik (NUA) under Sjefsstatistikerne og styringsgruppen for NÅRPs basprosjekt.

3.3 Sysselsettingspolitikk

Utredningsvirksomhet omkring det store arbeidsmarkedsprosjektet om arbeidskraftens og kapitalens mobilitet i Norden ble avsluttet i løpet av 1979 (jfr. avsnitt 1.4.) og i 1982 har en oppsummert arbeidet med en sammenfatning av det tidligere analyse materialet omkring arbeidskraftens og kapitalens mobilitet.

Et prosjekt om den offentlige sektors betydning for sysselsettingen ble innledet i 1980. Hensikten med studiene er å øke kunnskapen om sysselsettingen i den offentlige sektoren og dens samfunns- og arbeidsmarkedspolitiske betydning i de nordiske land. I 1981 ble prosjektet ført videre for å utvikle metoder for planlegging og evaluering av den offentlige sektors

sysselsettingstiltak samt i en studie av hvilke virkninger endringer i sysselsettingen i den offentlige sektor vil ha for den totale sysselsettings situasjonen. I løpet av 1982/83 utgis det tre rapporter fra dette prosjektet, en statistisk oversikt, en problemorientering og hovedrapporten om den offentlige sektorens betydning for sysselsettingen. Disse rapportene vil bli nærmere presentert og drøftet under et seminar som arrangeres i løpet av 1983.

3.4 Arbeidsmarkedsinformasjon

Et forsøksprosjekt med et nordisk informasjonssystem på arbeidsmarkedsområdet har pågått i 1980–82. Prosjektet bidrar til å utvikle og systematisere informasjon mellom arbeidsmarkedsmyndighetene i Norden.

Prosjektet har årlig utgitt en adressekatalog over de nordiske arbeidsmarkedsmyndigheten, og det har utarbeidet en fortegnelse over aktuelle arbeidsmarkedsdokumenter (NU B 1980: 18). Prosjektet har startet med en aktualitetsoversikt "NAUT-information" som inneholder informasjon om den nasjonale og nordiske virksomhet med særlig vekt på utrednings- og forskningsvirksomhet. Prosjektet har også bidratt med artikler til arbeidsmarkedssetatens tidskrifter.

Pressemeldinger om nordiske arbeidsmarkedsspørsmål ble sendt ut i løpet av året. I NU-serien er blitt utgitt en rapport (NU:1982:2), kalt "Arbetsmarknaden – åpen eller stängd?".

Utgivelse og distribusjon av nordiske arbeidsmarkedsrapporter er blitt systematisert ved at prosjektet har startet en ny serie "NAUT-rapport".

I 1982 er det i denne serien utkommet 9 rapporter/publikasjoner.

Prosjektet har også sørget for de finske sammendrag i rapporten.

Adressene til arbeidsmarkedsmyndighetene i Nordisk Råds dataregister er blitt holdt ajour.

Prosjektet ble foreløpig evaluert i løpet av 1981 og det ble besluttet at det skulle fortsette i 1982. I løpet av 1982 er prosjektet på nytt evaluert og bl.a. ble det gjennomført en omfattende enquête blant de som arbeider med arbeidsmarkedssamarbeidet i arbeidsgrupper og utvalg, samt ansatte i arbeidsformidlingskontorene på regionalt nivå i de nordiske land, og arbeidsmarkedets parter. Utfallet av denne enqueten bekrefter at informasjonssprosjektet er en viktig forutsetning for at arbeidsmarkedssamarbeidet kan gjennomføres effektivt. Også på grunn av den reviderte overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked er det viktig å fortsette og utvikle informasjonssamarbeidet, samt utarbeide informasjonsmateriell for arbeidssøkere og arbeidsgivere som ønsker å anvende det nordiske arbeidsmarkedet.

Arbidsmarkedspartene har som tidligere år fått løpende informasjon om virksomheten.

4. Spesielt om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet

Ministerrådet (arbeidsministrene) har siden begynnelsen av 70-årene diskutert og senere utredet forskjellige sider ved ungdomsarbeidsløshets-spørsmålet. Det foreligger rapporter om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i de nordiske land, forebyggende tiltak mot ungdomsarbeidsløshet i skoleverket og veier til arbeid for ungdom med sosiale arbeidshindre.

Ministerrådet (arbeidsministrene) hadde i 1977 en temadiskusjon om tiltak mot ungdomsarbeidsløshet.

Det nordiske utredningsmaterialet er anvendt i den nasjonale virksomhet på området, i opplæringstiltak, på seminarer, konferanser og symposier. Rapportene er delvis oversatt til engelsk og utnyttet i internasjonal sammenheng, spesielt i forbindelse med OECD:s aktiviteter. Materialet har gitt grunnlag for evaluering av offentlige tiltak og har ledet fram til lokale og regionale forsøk.

I 1981 ble det avsluttet et prosjekt av mere sammenfattende og framtidrettet karakter som tok sikte på å kartlegge innholdet i og problemstillingene omkring de samlede innsatser for ungdom som gjøres i de nordiske land. En rapport "Ungdomsgaranti – teori eller virkelighet" (NU 1981:7) er utgitt. Ungdomsgarantien er et politisk mål som tar sikte på å gi all ungdom et tilbud om arbeid, opplæring eller utdanning. De nordiske land har mer eller mindre direkte uttalt at de slutter seg til dette mål. En viktig bakgrunn for dette prosjektet er de nordiske lands felles opptreden i OECD (jfr. C1 1978 side 108).

Rapporten er tatt opp til diskusjon i ministerrådets organer og ble lagt til grunn for et OECD-seminar som ble arrangert i Danmark i september 1981.

Behovet for en kontinuerlig kontakt mellom ministerrådssekretariatene i København og Oslo ble diskutert høsten 1978. Et ledd i samarbeidet har vært at tjenestemenn fra kultursekretariatet har deltatt i utredningsarbeidet som har foregått i NAUT:s regi. Samtidig har representanter for Oslosekretariatet deltatt i arbeidet med rapporten "Foranstaltninger mod ungdomsarbeidsløsheden i fire nordiske lokalområder" og "Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet" (h.h.v. NU A 1979:10 og NU B 1980:8).

I mai 1980 ble det arrangert et kontaktmøte mellom NAUT og embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid. Det samarbeidet som er innledet har gitt grunnlag for planlegging av felles konkrete prosjekter som for tiden er under behandling i respektive organer, bl.a. et felles prosjekt om lokale tiltak som gjennomføres for å konkretisere ungdomsgarantiens målsettinger. I 1981 ble det arrangert et kontaktseminar mellom representanter fra lokale myndigheter, arbeidsmarkedsmyndighetene og partene om de praktiske erfaringer som er gjort i Aarhus, Karlstad, Trondheim og Jakobstad. Et tilsvarende seminar er også arrangert i Trondheim i 1982. Under prosjektet er det utgitt en informasjonsbulletin med oversikter over det praktiske arbeidet i de fire lokalområdene og de erfaringer som er gjort.

En rapport kalt "Arbete för alla" (NU A 1980:6) handler om veier til arbeid for ungdom med sosiale arbeidshindre. Etter sommeren 1980 ble den sendt på remiss til berørte myndigheter og arbeidsmarkedspartene, og en oppsummering fra dette prosjektet er blitt behandlet av NAUT.

5. Øvrig arbeidsmarkedssamarbeid

En rapport om rekommandasjon om utleie- og entreprenørbedriftenes virksomhet i Norden ble behandlet av Ministerrådet i 1978 og 1979.

Planen var at en arbeidsgruppe skulle etableres til å overvåke virksomheten på dette område. Arbeidsgruppen kom i arbeid januar 1981 og skal legge fram forslag til praktiske løsninger for å regulere forhold som knytter seg til den såkalte grå arbeidskraft. Arbeidsmarkedets parter deltar i arbeidet og en rapport ventes i 1982.

I 1982 har NAUT gjennomført en foreløpig analyse av behovet for samarbeid mellom landene når det gjelder lønnsgaranti ved konkurs.

De nordiske arbeidsmarkedsmyndigheter har også diskutert aktuelle OECD- og ILO-spørsmål.

Siden 1970 har det foregått et praktisk nordisk samarbeid om arbeidsmarkedsutdanning ved Nordkalottens arbeidsmarkedsutdanningscenter i Övertorneå, og NAUT har bidradd med økonomisk støtte til senteret for å styrke innslaget av norske lærere. På bakgrunn av Nordisk Råds merknader til årsberetningen for 1981 har NAUT anmodet senterets ledelse og styre om å komme med forslag til oppfølging av Rådets anmodninger.

Arbeidsmarkedspartene har på flere områder blitt trukket inn i samarbeidet på arbeidsmarkedsområdet i 1981, bl.a. gjennom et kontaktmøte med arbeidsministrene i 1981 og 1982. Fra 1982 gjennomfører NAUT årlige drøftinger med representanter for arbeidsmarkedets parter om det praktiske arbeidsmarkedssamarbeidet, forslag til prosjektprogram og resultatene fra prosjektvirksomheten. Arbeidsmarkedets parter har dessuten vært engasjert i revisjonen av retningslinjene for arbeidsformidlingssamarbeidet og forøvrig mottatt rapporter og forslag til uttalelse.

Mellom de nordiske land foregår det også et bilateralt samarbeid. Her kan en spesielt nevne avtalen fra 1973 mellom Sverige og Finland om kanalisering av arbeidskraft via den offentlige arbeidsformidling. Både på bilateralt nivå og gjennom Ministerrådets organer søker en å utvide og forsterke samarbeidet f.eks. ved å utvikle arbeidsformidlingens service.

I løpet av 1980 ble det også truffet beslutninger som innebærer at Island gis mulighet til å bli sterkere trukket med i utredningsarbeidet på arbeidsmarkedsområdet, og en arbeider med praktiske løsninger for å knytte Island til arbeidet med ulike prosjekter. For Island innebærer øket engasjement i arbeidsmarkedssamarbeidet imidlertid personellmessige og økonomiske problemer.

6. Arbeidsmarkedssamarbeidet framover

Det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet har gjennom en rekke utredninger studert aktuelle arbeidsmarkedspolitiske problemer og utfordringer. Det er ansett som en viktig oppgave å følge opp og utnytte disse utredningene. Imidlertid er det konstatert visse brister når det gjelder mulighetene for å gjennomføre de forslag og ideer som legges fram i nordiske rapporter. Et nordisk organ har få forutsetninger for å føre praktiske tiltak ut i virkelighet. Dette er helt og fullt de nasjonale myndigheters og arbeidsmarkedspartenes ansvar.

Det har derfor vært nødvendig å revurdere organisasjons- og arbeidsformer innen arbeidsmarkedssamarbeidet for å gi en bedre balanse mellom produksjon av kunnskap og ideer og utnyttelsen av disse i den konkrete arbeidsmarkedspolitik. Imidlertid eksisterer neppe enkle institusjonelle løsninger. Det er også et ressurspørsmål. Et forslag til styrket organisering hvor det også inngår en vurdering av den nasjonale opplegningen av samarbeidet er behandlet i 1982.

Ministerrådet har det siste året lagt størst vekt på de arbeidsmarkedspolitiske balanseproblemer og framtidsutfordringene. Det synes helt klart at løsningen av de aktuelle spørsmål og kommende utfordringer ikke bare kan skje ved arbeidsmarkedspolitiske tiltak. Et bredt engasjement både på nordisk og nasjonalt nivå er nødvendig for å oppnå en gunstigere økonomisk utvikling og et høyere sysselsettingsnivå.

Imidlertid har utviklingen når det gjelder de budsjettmidler som avsettes på nordisk plan for arbeidsmarkedssamarbeidet vist fallende tendens.

Dette har ført dels til begrensede muligheter for å ta opp nye prioriterte samarbeidsoppgaver, og dels til økende behov for å få fram klarere arbeidsmarkedssynspunkter på andre sektorer i det nordiske samarbeidet.

En viktig begivenhet i 1982 har vært NAUTs diskusjoner med Embetsmannskomiteen for valutaspørsmål og finansielle spørsmål og det felles ministerrådsmøtet mellom arbeids- og finansministrene. Diskusjonene på disse møtene har dels fulgt opp hovedkonklusjonene fra kjerneprosjektet om betydningen av klarere arbeidsmarked- og sysselsettingspolitiske målsettinger på andre politikkområder. I denne forbindelse vil det bredt anlagte prosjektet som NAUT i samarbeid med Embetsmannskomiteen for finansielle spørsmål tar opp i 1983 om arbeidsløshetens samfunnsmessige kostnader samt sosiale og menneskelige konsekvenser kunne gi viktige holdepunkter for et videre arbeidsmarkedspolitisk samarbeid i Norden.

Denne analysen vil også kunne bidra til å konkretisere målsettingene i den reviderte overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked om samarbeid mellom de nordiske land for å opprettholde målsettingen om full sysselsetting.

Også på den internasjonale arenaen vil øket nordisk kontakt og samarbeide om sysselsettingspolitikk og økonomisk politikk kunne gi større

muligheter for positive bidrag for å bryte den pågående utviklingen av arbeidsløsheten i Norden. I de kommende år vil arbeidsmarkedspolitikens bidrag til omstillingene på arbeidsmarkedet stå sentralt. Dette følger opp kjerneprosjektets konklusjoner om behovet for økt omstilling. Gjennom aktiv bruk av arbeidsmarkedspolitikens instrumenter, og ved øket nordisk samarbeid vil mulighetene for å gjennomføre omstillingen innenfor sosiale og økonomiske akseptable rammer øke. En gjennomgang av arbeidsmarkedspolitikens effekter for industristrukturen vil bli påbegynt i 1983.

Kapitel III

Arbetsmiljö

Sammanfattning

Till grund för det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet ligger ett samarbetsprogram som reviderades år 1981. Revideringen företogs i samråd med arbetsmarknadens parter.

Den första nordiska institutionen på arbetsmiljöområdet har inlett sin verksamhet år 1982. Verksamheten gällande vidareutbildning av specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård har under åren 1978–1981 drivits som ett projekt. Genom beslut av ministerrådet (samarbetsministrarna) den 28 februari 1982 upprättades Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet.

Forskningen inom området arbetsmedicin och yrkeshygien har även år 1982 utgjort det största samarbetsområdet. Dokumentation av yrkeshygieniska gränsvärden, samarbete mellan de yrkeshygieniska enheterna, forskning angående arbetsförhållandenas betydelse för fosterskador samt arbetsrelaterade sjukdomar i stöd- och rörelseorganen samt dessa sjukdomars prevention har utgjort centrala projekt på området.

Samarbetet mellan myndigheterna har gällt främst dokumentationsverksamhet, koordinering av föreskriftsarbetet, samordning av produktkontroll samt granskning av tryckkärlsstål. Samarbete gällande personsäkerhet vid automation samt riskanalyser har utgjort nya insatsområden år 1982. Förberedelserna för en omorganisering och utvidgning av dokumentationsverksamheten på arbetsmiljöområdet har pågått år 1982 för att genomföra en försöksverksamhet, där även arbetsmarknadens parter utgör en målgrupp. Ett projekt gällande arbetstids- och ledighetslagstiftningens effekter har inletts år 1982.

Inledning

Det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet styrs av ett samarbetsprogram som reviderades år 1981 genom beslut av arbetsmiljöministrarna (Nordiska rådets rekommendation nr 19/1981 angående reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet).

Revideringen av samarbetsprogrammet företogs i samråd med arbetsmarknadsparterna, vilkas roll i samarbetet samtidigt har förtydligats i programmet. Egna avsnitt om arbetstid och arbetets anpassning samt den nya teknologins samband med arbetsmiljön har medtagits i programmet. Ökade insatser för förebyggande av arbetsolycksfall eftersträvas samtidigt som betydelsen av föregripande arbetarskyddsåtgärder betonas.

Samarbetet har grundat sig på samarbetsprogrammet samt på erfarenhe-

terna från tidigare år. Ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor samt två permanenta undergrupper har ansvarat för koordineringen av samarbetet. Samarbetets innehåll har under senare år blivit allt mer konkret och samarbetet upplevs som mycket nyttigt av alla deltagande länder. Genom samarbetet har man lyckats inbespara nationella resurser och höja kvaliteten på arbetsmiljöverksamheten i de enskilda nordiska länderna samt genomföra vissa forskningsprojekt, vilka inte varit möjliga för ett enskilt nordiskt land. Arbetet med att harmonisera föreskrifterna på arbetsmiljöområdet har även stor betydelse med tanke på undanröjandet av tekniska handelshinder. De konkreta resultaten av samarbetet i form av en förbättrad arbetsmiljö i de enskilda länderna är svåra att uppskatta och uppnås på längre sikt genom nationella tillämpningar.

Budgeten för projektsamarbetet fastställdes för år 1982 till 3.293.000 NOK. Av detta belopp överfördes emellertid NOK 879.000 till institutionsbudgeten för upprättande av "Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet". De indikativa ramarna för år 1983 uppgår till NOK 2.420.000 (1982-priser). Under år 1982 har man arbetat med drygt 20 projekt, av vilka en del finansierats med medel från tidigare år.

1. Samarbetet angående arbetsmedicin och yrkeshygien

Inom området arbetsmedicin/yrkeshygien behandlas sambandet mellan arbetsmiljö och hälsa. Det gäller bl.a. identifiering, mätning och kontroll av olika skadliga faktorer i arbetsmiljön, såsom kemiska, fysikaliska och biologiska faktorer. Även belastningsproblem som följd av felaktiga arbetsrörelser eller ställningar behandlas inom detta område. Inom området arbetsmedicin/yrkeshygien har forskningsverksamheten en central funktion och detta område har även år 1982 varit det största delområdet inom arbetsmiljösamarbetet. Arbetet på detta område koordineras av en permanent arbetsgrupp.

1.1 Nordisk grupp för dokumentation av yrkeshygieniska gränsvärden

Samarbetet på detta område startades år 1977 och sedan dess har samarbetet haft projektmedel. Målsättningen med samarbetet är att ge myndigheterna i de nordiska länderna det bästa möjliga faktaunderlag för bestämmande av gränsvärden för olika ämnen. Man behandlar ett ämne i sänder i tre olika faser:

- relevant dokumentation sökes och sorteras,
- nationella experter eller expertgrupper behandlar och värderar materialet, som
- förelägges den nordiska expertgruppen.

Expertgruppen utger därefter ett dokument som bl.a. belyser verkningen av olika ämneskoncentrationer. Dokumentet innehåller inte något förslag till administrativt gränsvärde men det anger vilka faktorer man anser

att borde beaktas vid bestämmande av gränsvärdet. Hittills har 39 dokument publicerats i serien "Arbete och hälsa". Under år 1982 har tolv dokument utgivits. Verksamheten kommer att fortgå år 1983.

1.2 Samarbete mellan de yrkeshygieniska enheterna

Det samarbete, som under en lång tid förekommit mellan de yrkeshygieniska enheterna, stärktes år 1976 i och med att vissa arbetsgrupper fick ökade samarbetsmöjligheter tack vare finansiering över ministerrådets budget. Samtidigt förbättrades samarbetets koordinering. Det nordiska yrkeshygieniska mötet, som arrangeras varje år, har en betydande roll i samarbetet. Samarbetet har dessutom bestått av konkreta delprojekt. Från och med år 1983 avvecklas "paraplyprojektet" och de viktigaste samarbetsobjekten omformas till självständiga projekt.

Det 31 yrkeshygieniska mötet arrangerades i september år 1982 i Reykjavík med delfinansiering över ministerrådets projektbudget. Mötet hade ca 170 deltagare.

Ett delprojekt, som strävar till kvalitetskontroll av kemiska analyser gällande metaller samt lösningsmedel har drivits med stor framgång och verksamheten blir ett självständigt projekt fr.o.m. år 1983. Övriga delprojekt som blir självständiga fr.o.m. år 1983 gäller samarbetet om arbetsplatsens termiska klimatförhållanden, databehandling på arbetsmiljöområdet samt kromosomskador.

Delprojekten gällande ett samnordiskt kodsysteem för yrkesbetingade sjukdomar samt samarbete om aerosolproblem avslutas efter år 1982.

1.3 Hälsofara förorsakad av trädamm

Samarbetet har haft som målsättning att koordinera nationella projekt för kartläggning och bekämpning av hälsofara förorsakad av trädamm. Speciellt faran för cancer i näsan och näsans bihålor har legat till grund för projektet. Samtidigt har projektet fungerat som ett pilotprojekt för ett samlat utnyttjande av nationella cancerregister. Projektet har pågått sedan 1976 och en slutrapport har överlämnats.

1.4 Läroböcker om arbetsmedicin och yrkeshygien

Projektet har sin bakgrund i den alltmer växande undervisningen i arbetsmedicin och yrkeshygien samt det ökade behovet av lämplig kurslitteratur. Då förhållandena i de nordiska länderna är rätt likartade och då lämplig internationell litteratur inte finns, har man ansett det ändamålsenligt att utarbeta behövlig litteratur som ett samnordiskt projekt. Ett kompendium om yrkeshygien har utgivits år 1982. En lärobok om arbetsmedicin har publicerats i Finland och boken är under bearbetning i Danmark och Sverige för att senare publiceras. Projektet har avslutats år 1982.

1.5 Förbättring av statistiken över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom

Målsättningen med projektet har varit att förbättra och harmonisera statistiken över yrkessjukdomar i de nordiska länderna. Projektet har fått stöd sedan år 1979. Projektets målsättningar har emellertid visat sig vara svåra att förverkliga inom en överskådlig framtid, på grund av svårigheter med standardiseringen av diagnoser samt yrkes- och företagsklassificering utgående från yrkesmedicinska behov. Projektet har avslutats år 1982, men harmoniseringsarbetet fortsätter som ett samarbete mellan berörda myndigheter och institutioner.

1.6 Nordiskt samarbete angående utforskning av arbetsförhållandenas betydelse för fosterskador

En anhopning av fosterskador hos kvinnor inom vissa yrken ger anledning att tro, att det finns faktorer i arbetsmiljön, som är orsak till fosterskadorna. Forskning, som skulle bekräfta detta, är emellertid svår att genomföra inom en kort tid. Genom ett nordiskt samarbete på området strävar man till att inom rimlig tid framskaffa större grundmaterial för att avklara vissa arbetsmiljöers betydelse för uppkomsten av fosterskador. Projektet har pågått sedan år 1979 och är avsett att fortgå åtminstone år 1983.

Projektet har anknytning till rekommendation nr 18/1980 om arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m.m.

1.7 Kancer och somatiska kromosomförändringar förorsakade av styren

Projektets målsättning är att utreda sambandet mellan exponering av styren, vilket används inom plastindustrin, och kancer samt somatiska kromosomförändringar. Projektet är uppdelat i två delprojekt. För det första strävar man genom en epidemiologisk undersökning att utreda kancersjukligheten hos arbetarna inom plastindustrin. Man har för avsikt att analysera materialet på nytt vart femte år. För det andra utförs koordinerad undersökning om kromosomförändringars kinetik hos styrenexponerade arbetare i industrin för armerad plast. En slutrapport väntas i början av år 1983.

1.8 Arbetsrelaterade sjukdomar i stöd- och rörelseorganen samt dessa sjukdomars prevention

På initiativ av Nordens Fackliga Samorganisation (NFS) startade ministerrådet år 1980 ett projekt för att kartlägga betydelsen av sjukdomar i stöd- och rörelseorganen i de nordiska länderna, klargöra relationen mellan arbetsbelastning och sjuklighet samt skapa metoder inom företagshälsovården och den övriga arbetarskyddsverksamheten för förebyggande av sjukdomarna.

Sjukdomar i stöd- och rörelseorganen belastar i hög grad social- och hälsovårdsbudgeten i de olika länderna. I Finland räknar man t.ex. med att denna sjukdomsgrupp årligen förorsakar nationalekonomiska förluster, som uppgår till ca. 3% av bruttonationalprodukten.

Projektet genomförs i fyra skeden, där det första skedet i form av en förstudie har avslutats och modellutveckling för nationella projekt pågår. Man har bl.a. arbetat med att standardisera frågeformulär. Härefter utförs nationella projekt, varefter resultaten sammanfattas. En nordisk sammanfattande rapport väntas vara färdig år 1986.

2. Arbetsolycksfall och säkerhet i arbete

Arbetsolycksfallen utgör alltså ett stort problem. Det sker årligen ca en halv miljon arbetsolycksfall i Norden av vilka ca 500 med dödlig utgång. Det nordiska samarbetet på området är viktigt och förebyggandet av arbetsolycksfall gavs ökad prioritet i samband med revideringen av samarbetsprogrammet år 1981.

Flera mindre projekt har drivits med anknytning till olycksfallsbekämpning. Under år 1982 har behovet av och möjligheterna till ett ökat samarbete på området klarlagts. Samtidigt har man planerat ett större projekt med en effektivisering av olycksfallsbekämpning på nordiskt plan som målsättning. Verksamheten är planerad att börja år 1983 med en förundersökning.

2.1 Personssäkerhet vid mikroprocessorstyrning

År 1982 har ett projekt gällande personssäkerhet vid automation genomförts i form av ett förprojekt. Målsättningen med projektet som skall inledas år 1983 är att utarbeta riktlinjer för konstruktion, programmering och användning av mikroprocessorstyrning med tanke på eliminering av olycksfall. Man räknar med att få stöd av Nordisk Industrifond för genomförandet av huvudprojektet.

2.2 SCRATCH

SCRATCH (Scandinavian Risk Analysis Technology Cooperation) är ett stort nordiskt projekt gällande riskanalyser i samband med industriella produktionssystem och anläggningar och projektet har pågått sedan 1978. Projektet har tidigare fått stöd av bl.a. Nordisk Industrifond. Ministerrådet har givit stöd åt projektet år 1982 för slutfasen av projektet för att bidra till resultat, som kunde vara till nytta för arbetarskyddsmyndigheterna. Ett slutseminarium har arrangerats under hösten 1982 och en slutrapport väntas vara klar före årets slut.

3. Psykosociala arbetsmiljöfaktorer

De problem, som är förknippade med psykosociala belastningar i arbetsmiljön betonas i samarbetsprogrammet. Forskning inom arbetspsykologins område har förekommit nationellt sedan en lång tid tillbaka. Däremot har varken de yrkeshygieniska enheterna eller arbetarskyddsmyndigheterna i de nordiska länderna särskilt betydande traditioner då det gäller att möta

de problem som den snabba tekniska utvecklingen medfört. En central målsättning för samarbetet på detta område är att få fram resultat som kan omsättas i praktiken i arbetsmiljöverksamheten.

3.1 Psykosocial arbetsmiljö, hälsa och välbefinnande för grundskolelärare

Ett nordiskt forskningsprojekt angående grundskolelärarnas psykosociala arbetsmiljö, hälsa och välbefinnande startades år 1977. Bakgrunden för projektet är att lärarna utgör en av de största nordiska tjänstemannagrupperna och att stora lärargrupper förefaller att ha mycket betydande arbetsmiljö- och därmed sammanhängande hälso- och trivselproblem. Projektet har bestått av nationella forskningsprogram som koordinerats på nordiskt plan med finansiering från ministerrådet. I samband med den nordiska delen av projektet har fem delrapporter och en sammanfattande rapport utkommit och projektet avslutades i början av år 1982.

3.2 Dokumentation av arbetsmiljöfaktorernas psykiska konsekvenser

Inom forskningen angående arbetsmiljöns psykiska konsekvenser har det hittills visat sig vara svårt att identifiera sambandet mellan faktorer i arbetsmiljön och framkomna följder. Därför har definieringen av former för förbättringar mött på svårigheter. Sedan 1980 har ett projekt pågått med målsättning att dokumentera psykiskt belastande förhållanden i arbetet, som kan ändras med en reducerad belastning som följd. En annan målsättning är att dokumentera ytterligare forskningsbehov på området. En slutrapport för projektet överlämnades i början av år 1982. På basen av resultaten från detta projekt inleds en ny verksamhet år 1983 för att få fram modeller för beskrivning av psykosociala belastningar.

3.3 Processövervakning och kontrollrumsarbete

Som en fortsättning av studierna gällande högt automatiserad processindustri inom Nordstress-projektet har ett projekt om processövervakning och kontrollrumsarbete drivits år 1982. Man har bl.a. utarbetat frågeformulär att prövas inom industrin. En slutrapport för projektet väntas före årets slut.

4. Arbetstid och arbetsanpassning

I samband med revisionen av samarbetsprogrammet har frågor gällande arbetstid och arbetsanpassning betonats genom egna avsnitt.

4.1 Effekter av arbetstids- och ledighetslagstifningen

Arbetstids- och ledighetsfrågor är ämnen för utredningar och debatt i hela Norden. Därför har ett projekt inletts år 1982 för att studera hur arbetskraftsutbud och arbetsorganisation påverkas av arbetstids- och le-

dighetslagstiftningen. En målsättning har även varit att studera möjligheterna att tillgodose särskilda gruppers behov av speciella lösningar genom lagstiftning. En delrapport har färdigställts och man avser att fortsätta verksamheten och fördjupa analysen år 1983.

Projektet har anknytning till Nordiska rådets rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden.

5. Lagstiftning och tillsynsverksamhet

En väsentlig del av det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet utgörs av samarbetet mellan arbetarskyddsmyndigheterna. Det förekommer rätt små skillnader mellan arbetarskyddsmyndigheternas organisation och verksamhetsformer samt målsättningarna i lagstiftningen. Då även behovet för nya föreskrifter ofta sammanfaller, är förutsättningarna för ett nyttigt samarbete goda. Samarbetet gällande föreskrifter koordineras sedan år 1975 av styrgruppen för arbetarskyddsföreskrifter och har som målsättning både en inbesparing av resurser och en harmonisering av de föreskrifter som utarbetas för tillämpning av arbetsmiljölagarna i Norden.

Nordiska rådets rekommendation nr 2/1982 angående lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område har preliminärt behandlats. Rekommendationen berör även andra sektorer och ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har föreslagit att man tillsätter en expertgrupp för att utreda ansvarsfördelningen mellan ministerrådets organ samt övriga frågor förknippade med uppföljningen av rekommendationen.

5.1 Nordisk samordning av arbetarskyddsföreskrifter

En plan för nordisk samordning av arbetarskyddsföreskrifter innehåller en sammanställning av de föreskrifter eller vägledning som arbetarskyddsmyndigheterna i de enskilda länderna har under arbete och där man kommit överens om en arbetsfördelning länderna emellan. Planen revideras minst en gång om året. Vissa föreskrifter är föremål för en speciell samordning, varvid experter sammankallas för att gemensamt behandla föreskriftsutkast samt harmoniseringen av föreskrifterna. Dessa möten finansieras med projektmedel över ministerrådets budget. År 1982 har föreskrifter för följande områden särskilt behandlats; kancerframkallande ämnen, tryckkärl, jordbruksmaskiner, arbete i laboratorier samt belysning, synergonomi och vibration. Verksamheten har intensifierats år 1982 och kommer att fortsätta.

5.2 Nordisk arbetarskyddskonferens

Den nordiska arbetarskyddskonferensen arrangeras vart annat år med ett brett deltagande från varje lands arbetarskyddsmyndigheter. Avsikten är att behandla aktuella frågor av gemensamt intresse. Konferensen delfinansieras med projektmedel.

År 1982 arrangerades konferensen i Tønsberg i Norge. Ca 80 tjänstemän deltog och fem teman behandlades.

5.3 Nordisk granskning av tryckkärlsstål

Projektets målsättning har varit en samnordisk granskning av stålspecifikationer och beräkningsvärden för tryckkärlsstål. Verksamheten har inneburit en fortsättning på det arbete som tidigare utfördes inom Nordiska gruppen för stålbestämmelser (NGS).

Ministerrådets stöd har gällt en delfinansiering av verksamheten. Verksamheten har fått stöd sedan 1978 men stödet upphör i och med utgången av år 1982. Nya finansieringsformer för verksamheten utreds.

5.4 Nordisk samordning vid bruk av produktkontroll

Egenskaperna hos tekniska anordningar har en central betydelse med tanke på den slutliga arbetsmiljön på arbetsplatsen. Därför är kontrollen av tekniska anordningar en viktig del av arbetarskyddsverksamheten. Ett utvecklande av typgodkännande och förhandskontroll kan utgöra ett alternativ till efterhandskontroll på arbetsplatserna. Genom en förhandskontroll kan även ekonomiska inbesparingar för alla parter göras. Ett projekt med målsättningen att utreda möjligheterna för en ökad användning av produktkontroll eller typgodkännande i tillsynsverksamheten samt en koordinering av detta på nordiskt plan påbörjades år 1981.

Projektet har genomförts i flera skeden. I det första skedet har man på nationellt plan beskrivit nuvarande verksamhet, utrett konsekvenserna för handeln samt inställningen till typgodkännande hos olika instanser samt kartlagt provningsinstituterna. I projektets andra skede har man kartlagt internationella regler som reglerar användningen av typgodkännande, kartlagt provningsinstituterna utanför Norden, värderat verkningarna av typgodkännande, sammanfattat de nationella rapporterna samt utarbetat konklusioner och förslag. Rapporten från projektets andra skede stod klar på våren 1982.

I projektets slutskede har frågan om utvecklandet av ett ömsesidigt godkännande av tekniska anordningar blivit central. Man har därför börjat arbeta med att finna fram till lämpliga former för samarbetet. Bl.a behovet av och möjligheterna till ett avtalsbaserat samarbete diskuteras. Under hösten 1982 har möten gällande typgodkännande av motorkedjesågar sam personlig skyddsutrustning arrangerats för att utröna om några hinder ännu existerar för ett ömsesidigt typgodkännande av dessa anordningar. Projektet fortsätter och man avser att lämna en slutrapport med förslag till åtgärder på hösten 1983.

6. Dokumentation, forskning, utveckling, utbildning och övriga verkningsmedel

Samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet innehåller ett eget kapitel om verkningsmedel och samarbetsformer. Nedan redogörs för den del av verksamheten, som gäller nämnda område. Till en stor del har denna verksamhet anknytning till ett eller flera av de delområden som tidigare behandlats.

6.1 Nordisk dokumentationsverksamhet på arbetsmiljöområdet

I förbindelse med att samarbetet angående föreskriftsarbetet i sin nuvarande form startades år 1975 upprättades en dokumentationscentral "Samnordisk Dokumentation for Arbejderbeskyttelsesforskrifter, SDA" i anslutning till och som vidareutveckling av dokumentationstjänsten vid det danska arbetstilsynet. Centralen har haft till uppgift att förse myndigheterna med önskat nordiskt och internationellt material förknippat med föreskriftsarbete. Centralens serviceberedskap har med åren förbättrats och användningsfrekvensen ökat. Under år 1981 utredde man verksamheten med tanke på eventuell omvärdering och för att utarbeta förslag till en utveckling av verksamheten. Man har kunnat konstatera att verksamheten fungerar bra och att det inte finns behov att göra några större förändringar i denna del av verksamheten.

År 1980 genomfördes ett förprojekt gällande förmedling av arbetsmiljöforskning. Bakgrunden till projektet var, att det förekommer en omfattande forskningsverksamhet på arbetsmiljöområdet i de nordiska länderna samtidigt som förmedlingen av forskningsresultaten till dem, som kunde bruka dessa är bristfällig. Ett nordiskt förmedlingssystem genom vilket arbetsmarknadens parter kunde skaffa sig kunskap att tillämpas för att lösa konkreta problem skulle bidra till att den vetenskapliga forskningsverksamheten i högre grad omsätts i praktiken. Förprojektet utmynnade i en rapport innehållande konkreta förslag till organisering av verksamheten.

Efter diskussioner med arbetsmarknadens parter har man beslutat utveckla dokumentationsverksamheten på arbetsmiljöområdet. Fr.o.m. år 1983 omorganiseras det tidigare SDA till en central med namnet "Samnordisk Dokumentationscentral for Arbejdsmiljø (SDA)". Centralen fortsätter att betjäna arbetarskyddsmyndigheterna genom att bedriva dokumentationsverksamhet i anslutning till föreskriftsarbetet. Dessutom skall centralen betjäna arbetsmarknadens parter som informationscenter i arbetsmiljöfrågor under försöksperioden åren 1983 och 1984. Under år 1982 har man utöver den normala dokumentationsverksamheten arbetat med att förbereda etableringen av den nya centralen.

6.2 Nordisk ordlista med arbetarskyddstermer

Som ett hjälpmedel i det nordiska arbetsmiljösamarbetet och även i

övrigt internationellt samarbete påbörjade man år 1978 arbetet med en ordlista över arbetarskyddstermer. Projektet innebär en sammanställning av en ordlista av danska, finska, norska och svenska arbetarskyddstermer med definitioner. Man har planerat, att motsvarande termer på engelska, franska och tyska även skulle ingå. Ordlistan utarbetas som samarbete mellan terminologiorgan och arbetarskyddsmyndigheter i de olika länderna. Arbetet har visat sig vara mera krävande än väntat. En ordlista i särskild upplaga för varje land stod klar i början av år 1982, varefter den varit på nationell remiss. Man räknar med att projektet skall vara avslutat vid årsskiftet 1982/83.

6.3 Nordisk vidareutbildning av specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård

Utbildningsverksamheten har drivits som ett projekt sedan 1978. Genom beslut av ministerrådet (samarbetsministrarna) den 28 februari 1982 upprättades Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet. Institutionaliseringsen innebär att förutsättningarna för en långsiktigare planering och utveckling av verksamheten har blivit möjlig. Under år 1982 har man omorganiserat verksamheten att fungera som institution samtidigt som man genomfört kursverksamheten planenligt. Följande kurser arrangerades.

- aerosolteknologi i inhalationstoxikologi
- neurologi
- epidemiologiska metoder
- yrkesdermatos
- olycksfallsforskning
- plasttoxikologi

Ca 200 personer har deltagit i utbildningen år 1982. Även år 1983 kommer man att arrangera sex kurser vilket innebär 35 kursdagar och 1.510 elevdagar.

6.4 Forskning på området arbetsmiljö, hälsa och ekonomi

I de nordiska länderna har kostnadsaspekterna förknippade med arbetarskyddsföreskrifter och övriga arbetsmiljöåtgärder diskuterats. Vissa utredningar har gjorts nationellt om de kostnader som arbetsolycksfallen medför i form av produktionsbortfall, sjukvård m.m. Kostnaderna uppskattas till att motsvara flera procent av bruttonationalprodukten. Ett nordiskt samarbete på området arbetsmiljö, hälsa och ekonomi har inletts med ett möte under hösten 1982 för att belysa vilken typ av samarbete som är mest ändamålsenlig inom detta område.

7. Övrigt

7.1 Ny teknologi

I samarbetsprogrammet på arbetsmiljöområdet behandlas den nya tek-

nologin som ett delområde. I arbetsmiljöverksamheten och även i det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet strävar man att hantera problemen kring införande av ny teknik som en naturlig del av verksamheten. Särskilda insatser förknippade med den nya tekniken har även gjorts och redovisas i avsnitt 2 och 3 i detta kapitel. Även i föreskriftssamarbetet är teknikens utveckling en central faktor. Datateknologigruppen som har till uppgift att utreda datateknologins effekter på arbetsmiljö, sysselsättning och näringsliv gav en mellanrapport i början av år 1982. De av gruppen utarbetade förslagen på arbetsmiljöområdet har preliminärt behandlats.

Verksamheten har anknytning till Nordiska rådets rekommendationer 15 och 16/1980 angående datateknologins effekter.

7.2 Samarbetet med arbetsmarknadens parter

Ministerrådet har ett etablerat samarbete med arbetsmarknadens parter då det gäller verksamheten på arbetsmiljöområdet. Parternas insatser vid behandling av budgetprogram och projektbudget har varit värdefulla med tanke på utvecklingen av arbetsmiljösamarbetet. Omorganiseringen av dokumentationscentralen på arbetsmiljöområdet har särskilt behandlats tillsammans med parterna under verksamhetsåret.

7.3 Kontakter med övriga organisationer och organ

I anknytning till föreskriftssamarbetet har samarbete mellan de nordiska standardiseringsorganisationerna (INSTA) och ministerrådets organ förekommit. I anslutning till samarbetet om typgodkännande av tekniska anordningar har man haft kontakter med Nordtest med avseende på provningsverksamheten.

Kontakter mellan ministerrådet och de frivilliga arbetarskyddsorganisationerna har förekommit med tanke på eventuella samordnade åtgärder. Man har även för avsikt att inleda ett mera permanent samarbete med arbetarskyddsfonderna i de enskilda länderna, vilka sinsemellan inlett ett nordiskt samarbete. Ett första möte mellan fonderna och ministerrådets organ arrangerades under slutet av år 1982.

7.5 Kommande verksamhet

Vissa ändringar i projektverksamheten kommer att företas år 1983. De tillgängliga resurserna ger inte möjlighet att inleda särskilt många nya aktiviteter trots att flera projekt avslutats år 1981 och 1982. Förändringarna har omtalats tidigare i detta kapitel.

Samarbetsprogrammets struktur, principer, målsättningar och innehåll i övrigt skall värderas på nytt år 1983. En konkretisering av programmet skulle vara möjlig samtidigt som programmets struktur kunde utvecklas bl.a. med hänsyn till de synpunkter som framförts i betänkandet från Nordiska rådets social- och miljöutskott över föregående års berättelse.

Kapitel IV

Bistand

Sammenfatning

Arbeidet med oppfølgingen av anbefalingene i betenkningen "Framtida nordiskt samarbeite rörande utvecklingsbiståndet" NUA 1979:20 er fortsatt i 1982.

Arbeidsgrupper under Embetsmannskomiteén for bistandsspørsmål har høsten 1982 avgitt rapporter vedr. "Bistand og miljø" og "Bistandspolitikens grenseområder".

Den Rådgivende Komité for bistandsspørsmål har siden sin start i 1981 avholdt 3 møter. I forbindelse hermed er gjennomført temadiskusjoner om aktuelle, sentrale bistandspolitiske spørsmål.

De felles nordiske bistandsprosjekter er fortsatt etter planene, om enn den globale økonomiske utvikling, som i særlig grad har vært til ugunst for utviklingslandene, har medført visse vanskeligheter for enkelte prosjekter.

Ministerrådet har i 1982 truffet beslutning om forlengelse av landbruksprosjektet i Mbeya, Tanzania fra 1. juli 1982 – 30. juni 1985 samt forlengelse av samvirkeprosjektet i Tanzania for perioden 1983–1988.

I kapitlet er det tatt med en redegjørelse for det mere uformelle bistands-samarbeid i form av samrådsmøter, konsultasjoner og fellesopptreden i internasjonale fora, f.eks. Verdensbanken og FN's Utviklingsorganisasjoner.

1. Innledning

I forhold til de tidligere årsberetninger er det følgende kapittel om bistandssamarbeidet i noen grad endret. Med sikte på å redegjøre for samarbeidet i en bredere sammenheng, er det således tatt med et avsnitt om det mer uformelle samarbeid. Bakgrunnen for denne endring er ønsket om å formidle en bredere forståelse av bistandssamarbeidets form og innhold gjennom årsberetningen. Dessuten må det erkjennes at grensen mellom det formelle og det uformelle samarbeid ofte er flytende. Endringene har gjort det nødvendig å forkorte avsnittet om de felles nordiske bistandsprosjekter. Dette er skjedd ved en reduksjon av opplysningene om det hittidige forløp av de enkelte prosjekter. For supplerende opplysninger om disse henvises derfor til Ministerrådets beretninger fra de foregående år.

Innledningsvis kan det være grunn til å fremheve at den globale økonomiske utvikling gjennom de senere år har vært til ugunst for utviklingslandene. Utviklingen har blant annet medført fallende råvarepriser, hurtig vekst i energiprisene samt urolige valutamarkeder. Dertil kommer tilbake-

holdenhet fra en rekke giverlands side med hensyn til bistandsoverføringer, ikke minst til de multilaterale institusjoner og organisasjoner – først og fremst Verdensbankgruppen og FN's utviklingsorganisasjon, UNDP. Denne utvikling har særlig rammet de svakeste ikke-oljeeksporterende utviklingsland. Blant disse er de øst-afrikanske land, der en stor del av de nordiske lands bilaterale samt de felles nordiske bistandsprosjekter er konsentrert. Landenes evne og mulighet til å oppfylle de fastlagte målsettinger er vesentlig forverret. Dette har selvsagt medført vanskeligheter med hensyn til fremdriften i prosjektene i henhold til målsettingene. De senest gjennomførte evalueringer av visse prosjekter avspeiler denne utvikling. Bestrebelsene i retning av konsolidering og konsentrasjon av de nåværende prosjektaktiviteter må antas å fortsette i de nærmeste år. Samtidig vil det være påkrevet å vurdere mulighetene for å søke å redusere mest mulig de uheldige virkninger av denne utvikling gjennom omlegginger og nytenkning.

2. Generelt om bistandssamarbeidet

2.1 1982 er den første samlede periode hvor bistandssamarbeidet har foregått etter retningslinjene i København-avtalen av 5. mars 1981. Som det fremgikk av Ministerrådets beretning for 1981, ble det med utgangspunkt i København-avtalen fastsatt en arbeidsordning for embetsmannskomiteén for bistandsspørsmål samt en instruks for den rådgivende komité for bistandsspørsmål. Ministerrådet godkjente i september 1981 et dokument om "ansvars- og arbeidsfordeling under den nye avtale om nordisk bistandssamarbeid (København-avtalen)". Bakgrunnen for utarbeidelsen av dette nye regelverk for bistandssamarbeidet var ønsket om å forenkle og effektivisere det nordiske bistandssamarbeid. Formentlig er det ennå for tidlig å vurdere i hvilket omfang denne målsetting er oppfylt.

2.2 På Nordisk Råds siste samling ble det etterlyst en gjennomføringsplan med sikte på koordinering og harmonisering av eksisterende og planlagte nasjonale bistandstiltak. En redegjørelse for hvilke vanskeligheter som er forbundet med bestrebelsene på dette området, ble gitt i Ministerrådets svar på et spørsmål som var stillet til sesjonen. Svaret inneholdt samtidig et løfte om å fremlegge fremskrittssrapporter til kommende samlinger.

Grunnlaget for arbeidet med videre koordinering og harmonisering, er først og fremst de 12 anbefalinger i betenkningen "Framtida nordiskt samarbete rörande utvecklingsbiståndet", NUA 1979:20. Såvel embetsmannskomiteén som den rådgivende komité for bistandsspørsmål har i løpet av 1982 arbeidet med disse spørsmål.

Av særlig betydning er anbefalingene om målbevisst harmonisering av de nordiske lands bistandsprosedyrer, gjennomføring av ytterligere samordning av landprogrammering i de felles mottaker land samt en gradvis

forsterkning av sektorkoordineringen. Det er under embetsmannskomiteens drøftelser fremhevet at fremskritt på disse områder formentlig bare kan skje gradvis over en årrekke, bl.a. fordi de enkelte mottakerlands myndigheter må trekkes inn i drøftelsene vedrørende endringer i de løpende prosjekter. Imidlertid må det fremheves at det finner sted en utstrakt koordinering under behandlingen av de enkelte innsatser. Eksempelvis gjennomføres det sektorkoordinering i et visst omfang i noen av de felles mottakerland i Øst-Afrika, og da særlig i forbindelse med bistanden til Tanzania – hvor vann og skog er gjenstand for særskilt koordinering. I visse tilfelle er det funnet hensiktsmessig at de enkelte nordiske land etterhvert har overtatt en større del av de forskjellige aktiviteter innenfor de respektive sektorer. I andre land har sektorkoordineringen gitt seg uttrykk i en utveksling av erfaringer og et fast tilrettelagt og periodisk samråd. Dette har bl.a. til hensikt at de andre nordiske land alltid skal være orientert om når og under hvilken form et nordisk land har påbegynt prosjekter i en felles sektor. Erfaringer synes å vise at løsninger ofte må skapes på ad hoc-basis, hvilket taler for å unngå altfor formaliserte prosedyrer.

En annen anbefaling inneholder forslag om å gjennomføre et sterkt forenklet prosedyre- og forhandlingsopplegg i nye mottakerland, hvor de nordiske land ikke har etablert bilaterale aktiviteter. Den modell som er utarbeidet for en kommende nordisk bistandsinnsats i Namibia, er i overensstemmelse med dette. Eventuell iverksettelse av innsatser på grunnlag av modellen avventer Namibias uavhengighet. Det har vært en viss bevegelse i dette spørsmål i løpet av 1982, selv om en avklaring fortsatt er på det uvisse. Arbeidsgruppen har i løpet av 1982 utarbeidet et utkast til prosedyreavtale mellom de nordiske land vedrørende en kommende samnordisk innsats.

2.3 Oppfølgingen av anbefalingene i betenkningen "Framtida nordiskt samarbeite rörande utvecklingsbiståndet" er som nevnt en av de oppgaver som er tatt opp i den *rådgivende komité for bistands spørsmål*. Hovedoppgaven til denne komité er å utgjøre et forum for diskusjon av prinsipielle spørsmål vedrørende u-landssamarbeide og opinionsdannelse i u-lands spørsmål samt å være rådgivende organ overfor Ministerrådet. Komitéen har siden etableringen holdt 3 møter, og det fjerde møte skal etter planen holdes høsten 1982. På de første møter har komitéen bl.a. drøftet sin fremtidige arbeidsform. Som et resultat har man for eksempel fått et fast tilbakevendende punkt på komitéens møter, nemlig temadiskusjoner angående aktuelle bistandsspørsmål. I disse temadiskusjonene har det hittil deltatt sakkynndige eller personer som forøvrig har særlig tilknytning til emnet. Det er gjennomført følgende temadiskusjoner: "Helse og utvikling" med deltakelse av WHO's generaldirektør, "Nord/Syd-spørsmål" med deltakelse av Tanzanias finansminister og "Kondisjonalitet" med

deltakelse av Tanzanias planleggingsminister samt de nordiske eksekutivdirektører fra henholdsvis Verdensbanken og Det internasjonale valuta-fond. Utover dette har den rådgivende komité i egenskap av rådgivende organ overfor Ministerrådet behandlet en rekke forslag vedrørende de løpende nordiske prosjekter, likesom komitéen på eget initiativ har tatt forskjellige spørsmål opp til behandling. Den rådgivende komitéens formann fikk i februar 1982 anledning til å orientere om komitéens arbeid på et møte i Nordisk Råds økonomiske utvalg.

2.4 Nordisk Råd vedtok på siste samling en uttalelse om at arbeidet med *spørsmål i bistandens grenseområder, energibistand samt spørsmål om bistand og miljø* bør resultere i en rapport med forslag med sikte på behandling på Rådets samling i 1983. Arbeidet med spørsmålene "bistandens grenseområder" samt "bistand og miljø" foregår i særlige arbeidsgrupper nedsatt av embetsmannskomiteén. Rapportene som ble avsluttet høsten 1982 inngår som bilag til denne årsberetning. Rapportene forventes behandlet i embetsmannskomiteéns oktobermøte. Rapporten om "bistandens grenseområder" vil danne grunnlag for en temadiskusjon om "bistand og næringsliv" på den rådgivende komitéens høstmøte 1982.

Arbeidsgruppen vedrørende "miljø og bistand" har vært i kontakt med en arbeidsgruppe som er etablert under embetsmannskomiteén for miljøspørsmål og som har i oppdrag å utarbeide en rapport om globale miljøproblemer. På denne måten har man forsøkt å koordinere arbeidsgruppens arbeid, for å unngå dobbeltarbeid.

2.5 De nordiske embetsmannskomiteer for henholdsvis bistandsspørsmål og industri- og energispørsmål møttes den 3. juni 1981 for å drøfte et eventuelt utvidet nordisk samarbeid vedrørende bistand til utvikling av utviklingslandenes energikilder. Møtet viste at et mer formalisert samarbeid ikke ville kunne gjennomføres. I henhold til de grunnleggende prinsipper for de nordiske lands samarbeid med utviklingslandene må initiativet til en høyere prioritering av samarbeidet innenfor energisektoren komme fra utviklingslandene. Av samme grunn var det heller ikke tilslutning til forslag om å øremerke en del av de nordiske bistandsmidler til energiformål på en slik måte at det ved hjelp av bistandsmidler kunne skapes adgang for nordisk prosjektsport til utviklingslandene på energiområdet.

De nordiske lands bilaterale innsats på energiområdet til fordel for utviklingslandene fortsettes imidlertid på linje med det uformelle samarbeidet mellom de nordiske land innbyrdes.

I de nordiske bistandsadministrasjoner er det dessuten enighet om å iverksette et brenselvedprogram i Afrika syd for Sahara i samarbeid med OPEC-fondet.

Endelig er det enighet i de nordiske bistandsadministrasjoner om å bidra til en økning av den multilaterale bistandsinnsats innenfor energiområdet.

Verdensbanken står for langt den største finansielle bistand på dette området. Utlånene til energiformål er allerede kommet opp i 25–26% av bankens samlede utlansprogram. De nordiske land har gitt uttrykk for at denne andel ikke bør økes ytterligere; i motsatt fall ville det skje på bekostning av bistanden til andre høyt prioriterte sektorer, som landbruks-, helse- og undervisningssektorene. I stedet bør en økning av bistanden på energiområdet skje gjennom mobilisering av addisjonelle ressurser. Blant de nordiske land er det derfor enighet om å arbeide for å samle tilslutning til forslaget om etablering av en selvstendig energifilial under Verdensbanken. En selvstendig filial vil kunne utformes på en slik måte at det ville være gode muligheter for å mobilisere øket bistand til energisektoren – bl.a. fra OPEC-landene – som ikke bare er uttrykk for omfordeling av allerede eksisterende bistandsmidler.

3. Det uformelle samarbeid

Et sentralt og viktig element i det nordiske samarbeid på bistandsområdet er det mere uformelle samarbeid i form av samrådsmøter, konsultasjoner og felles opptreden i internasjonale fora m.v.

I tilknytning til møtene i Embetsmannskomiteén for bistandsspørsmål drøfter man også en rekke aktuelle saker som ikke står på den formelle dagsorden. Det siste året har det vært særlig aktuelt å drøfte Nord/Sør spørsmål, ressursituasjonen i Verdensbanken, Det internasjonale utviklingsfond (IDA) og de regionale banker, nordiske kandidaturer til diverse internasjonale stillinger, samt en rekke andre saker hvor det har vært av betydning å utveksle informasjon og eventuelt komme frem til felles synspunkter.

De internasjonale finansieringsinstitusjoner (Verdensbanken, IDA, de regionale utviklingsbanker og det internasjonale fond for jordbruksutvikling, IFAD) er gjenstand for nøye nordisk koordinering, bl.a. på ukentlige telefonkonferanser og 3 årlige samrådsmøter. Her drøftes alle viktige saker, bl.a. med henblikk på å oppnå enighet om felles instruksjoner til valggruppekontorene. Videre avstemmer man holdningene til aksjekapitalutvidelser og kapitaltilførsel. Til Utviklingskomiteén og Verdensbankens årsmøte utarbeides fellesnordiske innlegg.

Det holdes også vanligvis nordiske møter foran viktige møter i multilaterale organisasjoner som UNDP, FAO, UNICEF m.fl., hvor en rekke av de saker som kommer opp kan drøftes og eventuelle fellesnordiske innlegg kan forberedes. På samme måte finner det sted nordiske samrådsmøter foran større internasjonale konferenser, f. eks. i FN-regi, eller om bistanden til bestemte geografiske områder (Tanzania, Namibia).

Det vil sjelden være plass til alle de nordiske land i styrer og viktige verv i forskjellige internasjonale organisasjoner. Det er derfor innført rotasjonssordninger mellom de nordiske land, slik at de forskjellige land kan bli

valgt inn etter tur. På denne måten kan man også sikre seg støtte fra de nordiske land. Denne rotasjonsordning er av særlig betydning i Verdensbanken og i de regionale banker.

Slike møter og personlige kontakter er nyttige og nødvendige for gjensidig informasjon og avklaring av de enkelte lands holdninger til ulike spørsmål. Videre kan de være nødvendige for å planlegge en samlet opptreden og eventuelle initiativer i de forskjellige fora – idet en felles nordisk opptreden i de fleste tilfeller tillegges betydelig vekt og har større virkning, enn om de enkelte land opptrer hver for seg.

En nordisk arbeidsgruppe for bistand til funksjonshemmede i utviklingsland har hatt 2 møter i 1982. Bakgrunnen for møtene er et ønske om bedre koordinering og utveksling av informasjon på dette område, samt å sikre at de tiltak og forventninger som er skapt i det internasjonale år for funksjonshemmede (1981) blir fulgt opp. Arbeidsgruppen har også drøftet FN's verdenshandlingsplan for funksjonshemmede. Arbeidsgruppen vil utarbeide en rapport, som vil bli forelagt embetsmannskomiteen.

I omtalen av det mer uformelle projektsamarbeid kan nevnes den koordinering og harmonisering, som er resultatet av en rekke nordiske sektorgruppers virksomhet. Det dreier seg om sektorgrupper innenfor helse, landsbyutvikling, vannforsyning, undervisning og forstvesen. For de felles hovedsamarbeidsland er det nedsatt landinnsatsgrupper, som gjennom regelmessige møter er med på å sikre en ensartet administrativ opptreden overfor mottakerlandene og derved en forenkling av mottakerlandenes administrasjon. Et verdifullt ledd i dette samarbeid er likeledes hyppige møter mellom lederne av de nordiske bistandsrepresentasjoner, hvor det skjer utveksling av informasjon og erfaringer.

På bakgrunn av Nordisk Råds rekommendasjon 14/1978 nedsatte embetsmannskomiteén for bistandsspørsmål en komité for fiskeri- og bistandsspørsmål. Den har til oppgave å kartlegge – i samarbeid med FAO – igangværende og planlagte internasjonale prosjekter vedrørende forsknings- og utviklingsarbeid på fiskeriteknologiområdet m.m., og å diskutere behov og forutsetning for felles nordisk regional innsats innenfor disse områder. Komiteén har oppfylt den første delen av mandatet. Derfor må den nå betegnes som en rådgivende sektorgruppe, på like fot med de øvrige eksisterende sektorgrupper.

4. De felles-nordiske bistandsprosjekter

4.1 Landbruksprosjektet i Mbeya, Tanzania

De nordiske land inngikk i 1970 en avtale med Tanzania om planlegging av et landbruksinstitutt og et regionalt senter for landbruksforskning. Det ble i 1972 inngått en 5-årig avtale om nordisk bistand til opprettelse av det planlagte senter i Mbeya i det sør-vestlige Tanzania. Den nordiske bistanden beløp seg til ca. 100 mill T.shs i avtaleperioden, hvorav 1/3 ble an-

vendt til personellbistand. De resterende midler gikk til investeringer i bygninger, maskiner, utstyr og drift. Den første driftsavtalen ble avløst av en prosjektavtale for perioden 1978–1981. Avtalen innebar en støtte på 34 mill T.shs. Prosjektet administreres av Avdelingen for Utvecklingssamarbete i Finlands Utenriksministerium.

Landbruksinstituttet utdanner elever på agroteknikernivå og har en kapasitet på vel 400 elever. Det holdes også kortere kurser. Lærerstaben har variert mellom 40 og 60 personer.

Forsknings- og forsøksvirksomheten omfatter både planteforedling og husdyrproduksjon, og målet er i første rekke å fremme matvareproduksjonen i et område som omfatter Mbeya, Iringa, Ruwuma og Rukwa regionene.

Sentret består også av et gardsbruk på 1150 hektar, hvorav 700 hektar er oppdyrket. Denne enhet skal drives på kommersiell basis. Det drives også et betydelig husdyrhold med storfe, småfe, svin og høns.

Prosjektet har vært evaluert to ganger, senest våren 1980 av en nordisk-tanzaniansk gruppe. Gruppen anbefalte en sterkere konsentrasjon om de virksomheter som syntes mest lovende. I overensstemmelse med evalueringsrapporten ble det inngått en ettårig prosjektavtale for perioden fra 1. juli 1981 til 30. juni 1982. Hensikten var å gi partene anledning til mer kritisk å vurdere og planlegge det fremtidige samarbeid. Budsjettet for perioden 1981/82 beløp seg til 14 mill T.shs, og personellbistanden til ca. 12 årsverk.

Ved midten av 1982 er den totale bistanden til dette prosjektet kommet opp i ca. 148 mill. T.shs. Den ene halvparten av dette beløp er gått til investeringer og drift og den annen halvpart er gått til faglig bistand, stipendprogram og administrasjon. Den faglige bistand beløper seg til ca. 250 årsverk.

I perioden 1981/82 er det nedlagt et betydelig arbeid med planlegging og vurdering av den fremtidige virksomhet ved sentret. Et forslag om forlenning av innsatsen for perioden 1. juli 1982 – 30. juni 1985 ble behandlet våren 1982. Ifølge forslaget utgjør totalrammen for innsatsen i denne periode ca. 55 mio T.shs. Forslaget innebærer en viss omlegning av bistanden fra almen institusjonsstøtte til støtte til spesialprosjekter. Forslaget medfører også en reduksjon av personellbistanden til ca. 10 årsverk. Det er videre hensikten å etablere et institusjonssamarbeid mellom sentret og nordiske institusjoner på området. Forslaget ble godkjent i juni 1982.

4.2 Samvirkeprosjektet, Kenya

Det nordiske samvirkeprosjektet i Kenya ble startet i 1967. Prosjektet omfatter finansiell og faglig bistand til å bygge ut og effektivisere samvirkeorganisasjonene i landet. I tilknytning til prosjektet er det bygd en sentral samvirkeskole i Nairobi, der samvirkeledere fra hele landet får opplæring på forskjellig plan.

Prosjektet må i dag betegnes som et sektorprogram som er nøye koordinert med aktiviteter både i Kenyas samvirkeministerium og samvirkeorganisasjonene. En av prosjektets viktigste oppgaver har vært utvikling og innføring av moderne, standardiserte styringssystemer, bl.a. innenfor utdanning, regnskapsføring og bankvesen.

Prosjektet er oppdelt i delprosjekter, som tildels har til oppgave å konsolidere de tidligere innsatser og dels å bygge opp effektive organisasjoner innenfor nye områder som fiske, småindustri m.v.

Den någjeldende avtale gjelder frem til 1. juli 1983. De forskjellige avtaleperioder (inkl. den nåværende) samt den samlede nordiske bistand fremgår av oppstillingen:

1966 (planlegging av prosjektet)	D. kr. 4.0 mill
1967–1972	D. kr. 43.5 "
1972–1977	D. kr. 41.5 "
1977–1980	D. kr. 15.5 "
1980–1983	D. kr. 51.1 "
<hr/>	
1966 – 1983 i alt	D. kr. 155.6 mill

Det totale forbruk av årsverk vil ved utgangen av den nåværende prosjektperiode utgjøre 568.

Bistanden, som administreres av DANIDA, har flere ganger vært evaluert, siste gang våren 1982. Evalueringsrapporten, som er oversendt de kenyanske myndigheter for kommentarer, vil bli behandlet i Embetsmannskomiteén i nærmeste fremtid.

4.3 Samvirkeprosjektet, Tanzania

Inntil 1976 fungerte det nordiske prosjekt i en samvirkebevegelse, hvis struktur man i prinsippet kunne dra paralleller til i de nordiske land. I 1975 foretok Tanzania en omfattende endring av sin samvirkebevegelse. Landsbyene ble bl.a. definert som primærforeninger, og sekundærforeningenes (Unions) funksjoner ble overtatt av de statlige markedsføringsorganer. Konsekvensen av denne endring var en reorientering av prosjektets langtidsplanlegging som først ble endelig utformet i 1978 basert på anbefalinger fra en felles tanzaniansk/nordisk evalueringsgruppe. Dette hadde medført tre ettårige forlengelser før regjeringene i 1978 kunne inngå en avtale for perioden 1979–82.

Tanzania har imidlertid nå besluttet og delvis gjennomført en omstrukturering av sin samvirkebevegelse, som i noen grad medfører en struktur tilsvarende den man hadde før 1975. Bistanden, som administreres av Danida, har vært evaluert 4 ganger, senest i 1981.

Den samlede nordiske bistand inntil utgangen av 1982 er følgende:

1964–1967 Nordisk Kooperative Konsortium	D.kr. 2.3 mill.
1968–1971	D.kr. 14.0 "
1972–1975	D.kr. 24.1 "
1976	D.kr. 5.8 "
1977	D.kr. 4.5 "
1978	D.kr. 3.3 "
1979–1982	D.kr. 49.7 "
1980–1982 (tilleggsbevilgning)	D.kr. 7.9 "
<hr/>	
1964 – 1982 i alt	D.kr. 111.6 mill.

Det totale forbruk av årsverk for den foreløbige samlede prosjektperiode 1964–1982 vil utgjøre 480.

I 1982 ble det inngått en ny samarbeidsavtale for 1983–1988. Avtalen har en finansiell ramme på 200 mill. D.kr. (i 1981 priser). Den faglige bistand er begrenset til 230 årsverk i perioden. Avtalen er basert på såkalte "rullende 2 års planer", idet der skal utarbeides arbeidsplaner for 2 år av gangen under hele perioden.

4.4 Det nordiske landbruksprogrammet i Mosambik – MONAP

I 1977 ble det undertegnet en treårig avtale mellom de nordiske land og Mosambik om fellesnordisk faglig og finansiell bistand til et stort landbruksprogram (MONAP I).

Avtale om bistand for tre-årsperioden 1981–83 (MONAP II) ble undertegnet høsten 1980. MONAP II består av 23 enkeltprosjekter innenfor jordbruk, skogbruk og fiske. Mosambik og de nordiske land samarbeider med FN's organisasjon for ernæring og landbruk (FAO) om rekruttering av fagfolk fra andre land enn de nordiske. SIDA administrerer programmet på de nordiske lands vegne.

Bistanden hadde en samlet ramme på 50 mill. dollar for perioden 1978–80. Rammen for perioden 1981–83 er på 66 mill dollar.

Ved utgangen av 1982 er det 50 nordisk rekrutterte eksperter innen MONAP. 47 FAO-eksperter er engasjert i programmet foruten 148 lokalsatte utlendinger (cooperantes). I tillegg kommer 12 konsulenter. Det totale antallet utenlandske eksperter blir derfor 257.

Regnskapsavleggelsen og rapporteringen for de fleste enkeltprosjekter var meget svak i MONAP's første år. Våren 1981 besøkte representanter for SIDA's revisjonskontor Mosambik, og forbedrede rutiner ble utarbeidet. Også forsterkningen med en revisor ved revisjonskontoret har bedret situasjonen.

I programmet inngår det store mengder innkjøp. Organiseringen av denne virksomhet har vært meget vanskelig. I 1980 ble det foretatt en gjennomgang av MONAP's innkjøpsrutiner og det ble i 1981 avtalt nye

rutiner for innkjøp. Disse bygger i stor grad på større medvirkning fra SIDA og nordisk side.

Programmets gjennomføring er blitt vanskeliggjort, særlig av den labile sikkerhetssituasjon i vertslandet. Den har medført at visse planlagte aktiviteter er blitt forsinket eller har måttet legges om.

Det er planlagt gjennomført en større evaluering av MONAP høsten 1982.

I den første avtalen om MONAP inngikk det forholdsvis lite støtte til det tradisjonelle jordbruket og småbrukersektoren. MONAP II innebar en noe høyere prioritering av støtten til småbønder. Det er understreket fra nordisk side at en evt. forlengelse (MONAP III) utover avtaleperioden 1981–1983 må innrettes på å gi ytterligere direkte bistand til småjordbruk og lokalbefolkning i lite utviklede områder.

4.5 Institute of Development Management (IDM), Tanzania

Danmark, Finland og Norge har siden 1971, bistått Tanzania med å etablere Institute of Development Management (IDM). Instituttet ligger vest for Dar es Salaam, i Morogoro-regionen, og har idag ca. 900 elever. Støtten fra de nordiske land har omfattet finansiell og faglig bistand. Avtalen om finansiell bistand på ca. 22,5 mill. NOK til investering i bygninger og utstyr utløp i 1976. Den faglige bistand har imidlertid fortsatt, og i perioden 1972–82 er det gitt ca. 30,5 mill. NOK i personellbistand. Avtalen utløper i juli 1984. Opprettelsen av et personellfond for rekruttering av lærere og regnskapspersonell fra tredje land, samt et stipendiatprogram for videreutdanning av tanzaniske lærere, inngår også i den faglige bistanden. Rammene for ovennevnte er henholdsvis 2,0 mill. NOK og 3,5 mill. NOK. Begge avtaler utløper i juli 1983.

NORAD administrerer den nordiske bistanden til prosjektet.

Undervisningen ved instituttet bygger på kunnskaper tilsvarende realskole/gymnas nivå, og er lagt opp med hovedvekt på fagområder innen offentlig administrasjon og bedriftsøkonomi. Etter avsluttet utdanning (normalt 3 år) rekrutteres kandidatene til stillinger innen stat- og lokalforvaltning samt næringslivet.

Siden høsten 1979 har de tre nordiske land mottatt forskjellige anslag fra Tanzania om videre bistand til prosjektet. Siste anslag fra 1981 lød på ca. 115 mill. NOK. Tanzania er imidlertid blitt gjort oppmerksom på at de tre nordiske land, under de rådende økonomiske forhold i landet, ikke vil kunne støtte en kvantitativ utvidelse av instituttet. Fra nordisk side er det imidlertid meddelt at støtte vil kunne gis til drift, vedlikehold og kvalitative forbedringer (som f.eks. læremateriell, bibliotek, konsulenttjenester). Målet for en eventuell videre støtte til instituttet vil følgelig bli å konsolidere anleggene og forbedre undervisningen.

4.6 Støtte til transportkommisjonen for det sørlige Afrika

Etter at det regionale samarbeidet mellom de ni flertallsstyrte land i det sørlige Afrika (SADCC) ble startet opp i 1980, er det på fellesnordisk basis gitt bistand til den regionale transport- og kommunikasjonskommisjonen i Maputo. Bistanden administreres av SIDA og omfatter konsulentbistand til tekniske enheter under kommisjonen.

Nåværende avtale som ble inngått i mai 1982 dekker perioden november 1981 – desember 1983. Avtalen har en finansiell ramme på 14 mill. SEK, som deles like mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige. Antall månedsverk utgjør ca. 250.

SADCC-samarbeidet omfatter oppimot 100 enkeltprosjekter innenfor transport- og kommunikasjonssektoren. Et stort antall av disse er nå under gjennomføring og en lang rekke land og bistandsorganisasjoner er involvert.

Den nordiske bistanden til transportkommisjonen har også vært medvirkende årsak til ytterligere nordisk samarbeid om konkrete enkeltprosjekter innen transport- og telekommunikasjonssektoren. Således samfinansierer NORAD og SIDA et regionalt telekommunikasjonsprosjekt for Zimbabwe, Zambia og Botswana. Prosjektet sammenfaller med det pan-afrikanske telenettet (PANAFTEL) og vil utbedre kommunikasjonene mellom de tre landene og regionen. Prosjektet har en finansiell ramme på 100 mill. NOK og er planlagt å være i drift i 1984. NORAD administrerer prosjektet på vegne av Norge og Sverige.

Ytterligere prosjektsamarbeid mellom to eller flere nordiske land om prosjekter innen transport- og telekommunikasjonssektorene er planlagt.

Kapitel V

Byggsektorn

Sammanfattning

I det nordiska bostadsministermötet i augusti 1982 i Uleåborg i Finland uppnåddes enighet om ett nytt handlingsprogram för bostads- och byggområdet. Det förra handlingsprogrammet var från år 1977 och enligt det skulle samarbetet främst omfatta byggnadstekniska frågor. Det nya programmet är mindre tekniskt inriktat och samarbete kring bostadspolitiska frågor har fått ökad betydelse.

Till följd av allmän konjunkturnedgång har man i de nordiska länderna kunnat konstatera en betydande nedgång i byggaktiviteten med en ökad arbetslöshet inom byggsektorn som följd. Nedgång i byggnadsverksamheten i hemlandet har man sökt kompensera genom ökade insatser inom bygg- och byggmaterielexport. Detta har lett till ett ökat intresse för internationellt samarbete bl a för att undanröja tekniska handelshinder och underlätta användningen av produkter som har godkänts och kontrollerats i tillverkningslandet. Ett nordiskt system för ömsesidigt accepterande av centralt godkända byggprodukter är under utveckling. Ett avtal härom – i vilket må beaktas Danmarks speciella förpliktelser till EG – är ett viktigt led på vägen mot integrerad nordisk byggmarknad.

Inflationen, energikostnaderna samt kraven på bättre kvalitet har medfört att produktionskostnaderna liksom boendekostnaderna har ökat. Samhällets stöd till byggsektorn bör utvecklas för att boendekostnaderna, speciellt för låginkomstgrupper, skall kunna hållas på en rimlig nivå. Nordiskt samarbete inom bostadspolitik har förekommit sedan länge och skall enligt det nya handlingsprogrammet i fortsättningen få allt större betydelse.

Huvudvikten i det nordiska byggsamarbetet har hittills legat i harmonisering av byggbestämmelser, -normer och -standarder. Denna verksamhet kommer också i fortsättningen att vara viktig. Detta arbete har ofta nära anknytning till motsvarande internationella harmoniseringsverksamhet, som t ex inom ECE, där Nordens insats har varit av tämligen stor betydelse.

Högt prioriterat är energisamarbetet. Inom området pågår flera projekt inom NKB:s energiutskott, NBS-Energi och INSTA-Bygg.

Betydelsen av att mera rationellt och ekonomiskt utnyttja det befintliga byggnadsbeståndet ökar i framtiden. Samarbetet bör därför omfatta, förutom drifts-, beständighets- och underhållsfrågor, också frågor om ombyggnad och förbättring av det befintliga byggnadsbeståndet. Nordiskt samarbete på detta område pågår för närvarande både byggmyndigheter och byggforskare emellan.

Under 1982 har byggsamarbetet omfattat ca 30 projekt av varierande storlek och varaktighet. Projekten genomförs på basis av ett projektprogram som för närvarande är under revidering på grundval av det nya handlingsprogrammet.

1. Inledning

I det nordiska bostadsministermötet i augusti 1982 i Uleåborg i Finland uppnåddes enighet om ett nytt handlingsprogram för bostads- och byggområdet. Det nya handlingsprogrammet är mindre tekniskt inriktat än det gamla som är från år 1977. Samarbete kring bostadspolitiska frågor har fått ökad betydelse.

Huvudvikten i samarbetet har hittills legat i harmonisering av byggbestämmelser, -normer och -standarder. Numera kan det konstateras att de lagar, förordningar, bestämmelser och andra byggregler som styr byggandet inom de enskilda nordiska länderna är relativt väl harmoniserade. De nationella särdragen har dock medfört skillnader bl a i reglernas utformning och i byggnadstillsynen. Ett väsentligt led i den fortsatta harmoniseringen av de nordiska byggbestämmelserna är ett ömsesidigt utnyttjande av resurser och forsknings- och utvecklingsresultat.

Till följd av allmän konjunkturnedgång har man kunnat konstatera i de nordiska länderna en betydande nedgång i byggaktiviteten med en ökad arbetslöshet inom byggsektorn som följd. Samtidigt har kraven på kvalitet i allmänhet och särskilt kraven på god energihushållning ökat. Detta har lett till att produktionskostnaderna liksom boendekostnaderna har ökat.

Nedgång i byggnadsverksamheten i hemlandet har sökt kompenseras genom ökade insatser inom byggexport. Detta har lett till ett ökat intresse för internationellt samarbete bl a för att undanröja tekniska handelshinder och underlätta användningen av produkter som har godkänts och kontrollerats i tillverkningslandet.

Ett nordiskt system för ömsesidigt accepterande av centralt godkända byggprodukter är under utveckling. Ett avtal härom – i vilket må beaktas Danmarks speciella förpliktelser till EG – vill underlätta det nordiska samarbetet och handelsutbytet.

Byggexportens och framför allt byggmaterialexportens ökning gör det angeläget att de nordiska metoderna för kvalitetsklassificering och tillämpningen av kriterier för prestationsförmåga får större genomslagskraft i internationella organisationer. De nordiska länderna vill därför studera möjligheterna att effektivisera det internationella harmoniseringsarbetet inom ramen för GATT-avtalet och ECE:s harmoniseringsprojekt med beaktande av samarbetet inom EG och EFTA.

I samband med överföring av kunskap och teknologi inom byggnadssektorn till utvecklingsländerna bör samnordiska projekt eftersträvas. Ett samarbete på nordiskt plan mellan byggsektorn och biståndsorganen bör inledas.

Inflationen, energikostnaderna samt kraven på bättre kvalitet har medfört att produktionskostnaderna liksom boendekostnaderna har ökat. Samhällets stöd till bostadssektorn bör utvecklas för att boendekostnaderna, speciellt för låginkomstgrupper, skall kunna hållas på en rimlig nivå.

Inom bostadsplaneringen bör de frågor som rör t ex bygg- och driftskostnader, alternativa boendeformer och kompletterande bebyggelse uppmärksammas. Samarbetet bör även omfatta förvaltningsfrågor och förvaltningsformer.

Betydelsen av att mera rationellt och ekonomiskt utnyttja det befintliga byggnadsbeståndet ökar i framtiden. Samarbetet bör därför omfatta, förutom drifts-, beständighets- och underhållsfrågor, också frågor om ombyggnad och förbättring av det befintliga byggnadsbeståndet.

Det nordiska byggsamarbetet finansieras med anslag från såväl ministerrådet som de myndigheter och institutioner som är nationellt representerade i de nordiska samarbetsorganen.

För 1982 har ministerrådet beviljat medel för projektverksamheten inom byggområdet på 1 539 000 NOK. Därtill har Nordiska kommittén för byggbestämmelser som institution beviljats 950 000 NOK för projektverksamheten plus 445 000 NOK för sekretariatskostnader.

2. Nordiska och internationella samarbetsorgan

2.1 Bostadsministrarna NMR-BOS

De nordiska bostadsministrarna sammanträdde som ministerråd i augusti i Uleåborg i Finland. Härvid behandlades aktuella bygg- och bostadspolitiska frågor samt uppnåddes enighet om det nya handlingsprogrammet för nordiskt samarbete inom bostads- och byggområdet.

Bostadsministrarna diskuterade särskilt aktuella bostadspolitiska frågor med huvudvikt på nya utvecklingslinjer för bostadsfinansiering. Som fortsättning på fjolårets bostadsministermöte där inflationsproblem inom bostadspolitiken var huvudtemat behandlades frågan om indexbundna lån.

Bostadsministrarna konstaterade att det föreslagna avtalet om godkännande och kontroll av byggprodukter kommer att underlätta det nordiska samarbetet och handelsutbytet inom byggområdet. Ministrarna uttalade vidare att avtalet snarast möjligt bör komma till stånd. Avtalet överlämnades till ämbetsmannakommittén för bearbetning så att avtalet kan tas upp till slutgiltigt godkännande vid nästa bostadsministermöte.

Bostadsministermötet konstaterade vidare att man bör utreda möjligheterna för samarbete i vissa förberedelser av Förenta Nationernas Bosättningskommission (UNCHS) 6:e session som skall hållas i Finland nästa år.

2.2 Ämbetsmannakommittén, ÄK-BYGG,

som har ansvaret för genomförande och koordinering av byggsamarbe-

tet, har under året bearbetat förslag till nytt handlingsprogram inom bostads- och byggområdet som i augusti blev antaget av bostadsministrarna. Kommittén skall fortsätta bearbetningen med att revidera projektprogrammet på grundval av det nya handlingsprogrammet. Ämbetsmannakommittén har vidare behandlat avtal om ömsesidigt accepterande av centralt godkända byggprodukter som skall bearbetas vidare för slutgiltigt godkännande vid nästa bostadsministermöte.

2.3 NKB, Nordiska kommittén för byggbestämmelser

är ett samarbetsorgan för de fem nordiska ländernas centrala byggmyndigheter. NKB har under året arbetat vidare i stort sett efter sitt senaste arbetsprogram som fastställdes 1976 och i överensstämmelse med Nordiska ministerrådets handlingsprogram samt det projektprogram som med stöd härav utarbetats av Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn. De aktuella projektområdena har under 1982 varit bl a bärande konstruktioner för betong, stål och aluminium, inneklimat, skydd mot olycksfall, energihushållning, måttkrav samt utarbetande av produktregler. En förbättring av den samordning av byggbestämmelserna i Norden som man redan uppnått sker successivt. Med utnyttjande av det nivå-schema för indelning av bestämmelserna som fastlagts 1978 möjliggörs ett samarbete oberoende av ländernas skilda administrativa och rättsliga system.

Ett förslag till nytt arbetsprogram för NKB föreligger. I detta förslag betonas utöver det sedvanliga harmoniseringsarbetet för att undvika handelshinder bl.a. nyttan av att effektivt utnyttja de nordiska ländernas erfarenheter och resurser inom byggområdet. Därutöver framhålls det internationella samarbetets betydelse utanför Norden, särskilt i avsikt att "föra ut" nordiska bestämmelser till en vidare krets. Nödvändiga utredningar för ändamålet förverkligas i nära anslutning till den revision av hela byggområdets arbetsprogram som förbereds inom ministerrådets sekretariat.

NKB har liksom tidigare aktivt deltagit i ECE:s arbete rörande harmonisering av byggbestämmelser. Föreliggande nordiska förslag på olika projektområden har presenterats. Bland dessa kan nämnas säkerhets- och lastkrav och konstruktionsbestämmelser för skilda material, inneklimat, energibesparing i byggnader samt godkännande- och kontrollregler för byggnader och byggprodukter.

Samarbetsdiskussioner sker fortlöpande med Nordtest och INSTA enligt samarbetsavtal.

För NKB-utredningar har ministerrådet under 1982 bidragit till finansieringen av projekt inom områdena bärande konstruktioner, energihushållning, skydd mot olycksfall, måttkrav inkl. tillgänglighet, utarbetande av produktregler samt beständighet och underhåll av fastigheter.

2.4 INSTA-Bygg

Det speciella med arbetet i INSTA B jämfört med annat nordiskt byggsamarbete är dess nära anknytning till internationellt arbete. På flera viktiga områden t.ex. brandprovning, energi, byggritningar, handikappanpassning av hissar, kan en nordisk harmonisering som inte bygger på internationell harmonisering, vara mera skadlig än nyttig. Allt nordiskt deltagande i europeisk (CEN) och internationell (ISO) standardisering – oavsett inom vilken institution det tekniska arbetet utförs – administreras av INSTA-organisationerna. Detta är bland de viktigaste uppgifterna INSTA B har, och erfarenhetsmässigt har ett gemensamt nordiskt agerande internationellt visat sig ge goda resultat.

De senaste årens interna diskussioner om INSTA-Byggs form, innehåll och resultat har förts vidare och resultatet har blivit en ytterligare reduktion av antalet projekt. Därigenom kan satsningen på dessa projekt bli större och man kan vänta sig snabbare resultat. INSTA-Bygg räknar med att detta kommer att resultera i lika standarder i Norden i betydligt större utsträckning än tidigare.

Standardiseringsarbetets mål inom INSTA-Bygg skall i första hand vara inriktat på att genom standardisering underlätta handelsutbytet både inom Norden och mellan de nordiska länderna och övriga länder. Både handel med varor och entreprenör- och konsulenttjänster är viktiga för de nordiska länderna. För att också nå relativt kortsiktiga effekter är det viktigt att arbeta med projekt, som direkt underlättar denna handel. Hittills har verksamheten mera varit inriktad på projekt som kan ge resultat på längre sikt.

Inom ramen för ovan angivna mål prioriteras följande områden: provningsmetoder, redovisningsteknik, material- och komponentområden (där standardisering kan underlätta internordiskt handelsutbyte) samt ram- och funktionsstandard.

Det senaste året har 44 förslag till standard sänts ut för kritik i 2 eller flera länder. Under samma period har 7 nationella standarder, som bygger på samnordiskt arbete, blivit godkända i de nordiska länderna.

Arbetet finansieras till största delen via de nationella byggstandardiseringsprogrammets ordinära budgeter. Nordiska ministerrådet har under 1982 givit stöd till följande projekt: Installation, Fogar, Inredning, Fönsters åldersbeständighet, Betongkonstruktioner. Ministerrådet finansierar dessutom ett projekt kallat "INSTA-Bygg finsk samarbetssekreterare", vars syfte i korthet är att eliminera den språkliga barriären i samband med det finska deltagandet i nordiskt standardiseringssamarbete, och därigenom öka den finska insatsen däri.

2.5 NORDTEST

som är ett samarbetsorgan mellan de centrala provningsinstitutionerna, har framlagt en långtidsplan för perioden 1983–87 inkluderande byggområ-

det. Av planen framgår att ca. hälften av NORDTEST:s behov av projektmedel avser projekt inom byggsektorn.

Byggområdet inom Nordtest bearbetas i fackgrupperna Bygg, Brand, Akustik och Buller samt VVS. Dessutom genomförs vissa projekt på byggområdet som svårligen kan passas in under en av fackgrupperna genom direkt styrning från Nordtest:s styrelse.

Nordtest har under 1982 (per 1.10) slutfört 17 projekt inom byggområdet och 83 projekt är under arbete. Inom de fackgruppsområden som behandlar byggsektorn har hittills 227 metoder registrerats som Nordtestmetoder. Utredningarna om ömsesidigt godkännande av provningsresultat har hittills resulterat i "Nordtest guidelines for the acceptance of test results".

Ett nordiskt brandsymposium har hållits under 1982. Under perioden 1983–87 räknar man med att det genomförs ett par nordiska symposier inom byggområdet, samt ett par nationella seminarier.

2.6 NBS, Nordiska byggforskningsorganens samarbetsgrupp

NBS's löpande arbete sker i arbetsgrupper som omfattar material och konstruktioner, byggplatsens arbetsmiljö, VA och installationer, energi, förvaltning, samhällsekonomi och samhällsplanering. En ny arbetsgrupp för informationsbehandling av byggforskning förbereds.

Under 1982 har NBS beslutat om ny inriktning för arbetsgrupperna som resulterat i reviderade handlingsprogram. Målet är att intensifiera informationsutbytet, fördela arbetsuppgifter och arbeta tillsammans i vissa projekt. Övergripande ämnesområden är:

- underlag för att sänka byggkostnader
- metoder för ombyggnad och stadsförnyelse till rimliga kostnader och bevarande av miljökvaliteter
- energifrågorna
- databehandling av byggprocessen (planering, projektering, byggande, efterkalkyler).

Flera av arbetsgrupperna har tillsatt särskilda projekt- och expertgrupper för att behandla ett urval ämnesområden och i några fall presentera kunskapssammanställningar och rekommendationer till nya samarbetsprojekt. Arbetsgruppen NBS-Energi (NBS-E) har dessutom tilldelats särskilda samarbetsuppgifter av Nordiska ministerrådet inom ramen för beslutet om nordiskt energiforsknings-samarbete. Dessa uppgifter berör för närvarande värmepumpar, lågtemperatursystem, säsonglagring och experimentbyggnadsverksamhet.

NBS bidrar aktivt till nordiskt inflytande i CIB (Conseil International du Bâtiment) och bevakar kontinuerligt internationella byggforskningsfrågor inom ECE (Economic Commission for Europe) och IEA (International Energy Agency).

Under 1982 arrangerades en serie seminarier om användning av datateknik inom byggsektorn och byggkostnadsutveckling.

Nordiska ministerrådet har beviljat stöd till projekt inom NBS-MK (material och konstruktioner), NBS-VS (VA och installationer), NBS-E (energi) och NBS-F (förvaltning).

2.7 NVG, Nordiska ventilationsgruppen

är en samnordisk institution inom ventilationsområdet. Dess primära uppgift är att utarbeta enhetliga nordiska riktlinjer för kontroll och injustering av ventilationsinstallationer. Härvid beaktas såväl de krav som bör ställas på beskrivningarna (bygghandlingarna) som på det praktiska genomförandet. En annan av gruppens uppgifter är att utforma projekteringsregler till vägledning för projektören av ventilationsinstallationerna.

Tyngdpunkten för NVG:s arbete har legat inom området komfortventilation. Under senare år har dock även problem inom industrisektorn tagits upp. För närvarande arbetar en grupp med en projekteringsvägledning (checklista) för projektörer av industriventilation.

Tyngdpunkten i NVG:s arbete beräknas under perioden 1984–86 närma sig industrisidans problem eftersom det har visat sig att det föreligger stora brister beträffande bl a drift, skötsel och funktion av installationer för industriventilation.

2.8 NTR, Nordiska träskyddsrådet

som är ett samarbetsorgan för träskyddsforskningen bildades 1968 enligt Nordiska rådets rekommendation. Rådets målsättning är att främja utvecklingen inom träskyddsområdet genom koordinering av de enskilda ländernas insatser. Verksamheten omfattar information, forsknings- och utvecklingsarbete, utprovning av träskyddsmedel, arbete med normer och föreskrifter samt internationellt samarbete. NTR's medlemsorganisationer prövar att inarbeta dessa normer i det europeiska standardiseringsarbetet, där den enighet man har uppnått inom NTR har väckt en viss uppmärksamhet.

Under 1979–82 har NTR's sekretariatsfunktioner finansierats av Nordiska ministerrådet. NTR har utarbetat ett projektprogram där de flesta projekt planlagts och drives samnordiskt. Projekten "Nordiska fältförsök för träskyddsmedel" och "Nordisk prövingsmetode for træimprægneringsmidler i klasse B" har under året finansierats av Nordiska ministerrådet.

2.9 Samarbete förekommer dessutom i ett flertal nordiska branschorgan.

De nordiska länderna samverkar i internationellt byggsamarbete, bl a det som pågår inom FN och dess europaorgan ECE om bosättning, samhällsplanering och byggande samt inom ISO om byggstandarder, CIB om byggforskning och inom RILEM om byggnadsmaterial och provningsmetoder.

3. Projektverksamheten

3.1 Målsättning och lagstiftning

Projektet "översikt över och jämförande analys av plan- och bygglagstiftningen i de nordiska länderna" är i stort sett färdigskriven för den del som berör bygglagstiftningen.

Ett symposium om integration av nordisk byggmarknad har hållits i mars 1982 i Stockholm.

3.2 Beständighet, underhåll och ombyggnad

NKB har utarbetat en redovisning över gällande byggbestämmelser på området i de nordiska länderna.

NBS-förvaltning har 1982 slutfört projektet "Produktionsteknikk og organisasjonsforhold". Det föreligger delrapporter från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Slutrapport är under bearbetning.

Ett seminarium om "Varsam ombyggnad" har hållits i Tammerfors i maj 1982.

Ett annat seminarium om "Drift og vedlikehold" har i september 1982 hållits i närheten av Helsingfors.

Det nordiska forskningsprogrammet om Byggnaders material och konstruktioner – åldrande och livslängd – har under året delvis omorganiserats. Som styrgrupp fungerar nu NBS-Material och konstruktioner/åldrande och livslängd. Under 1982 har ett flertal arbetsrapporter och artiklar publicerats som resultat av de projekt som bedrivits sedan programets start 1980. Nordiska seminarier med deltagare från näringsliv och forskningsorgan har avhållits i anknötning till avslutning av projekt. De nya projekt som startas är för närvarande framför allt inriktade på byggnaders utvändiga ytskikt (fasad- och takmaterial). Golvmaterial och våtrumskonstruktioner behandlas dock även inom programmet.

3.3 Konstruktionsområdet

Detta område omfattar både bestämmelser och standarder. NKB och INSTA B har därför bildat gemensamma s k NKB/INSTA-kommittéer.

Samordningsgruppen för konstruktionsfrågor som har till uppgift att vara samordningsorgan för nordiska och internationella frågor inom området samt vara behjälplig med implementering av NKB:s riktlinjer för last- och säkerhetsbestämmelser, har fortsatt sitt arbete.

Nordiska betongkommittén arbetar med projektet Nordiska regler för betong och betongkonstruktioner. Delprojekten berör beräkningsregler, utförande och kontroll, material och provning.

Det av stål- och aluminiumutskottet utarbetade förslaget till nordiska riktlinjer för stålkonstruktioner har varit utsänt på remiss. Slutligt förslag föreligger 1983.

Ett samarbete mellan de nordiska geotekniska föreningarna har etable-

rats för harmonisering av de nordiska grundläggningsreglerna. Detta arbete bedrivs i nära samråd med samordningsgruppen för konstruktionsfrågor.

3.4 *Byggnadstekniskt brandskydd*

De av brandskyddsutskottet utarbetade riktlinjerna för byggnadstekniskt brandskydd har dokumenterats i NKB-publikationsserien. För att diskutera den principiella uppbyggnaden av framtida brandskyddsbestämmelser har NKB tagit initiativ till ett symposium över ämnet. En redovisning för de vid Oslo-symposiet framkomna synpunkterna har utarbetats och kommer att användas i det fortsatta samarbetet.

3.5 *Säkerhetsfrågor i övrigt*

Inom projektet "Skydd mot olycksfall" har en sammanställning över gällande nordiska bestämmelser för vissa aktuella områden, där olycksrisk föreligger, kompletterats med aktuella nya eller reviderade bestämmelser.

3.6 *Energiushållning och inomhusklimat*

NKB's energiutskott ha fortsatt sitt arbete med en rapport om godkännanderegler för energiekonomiska installationer. Rapporten omfattar regler för oljeeldade villapannor, oljebrännare, radiatortermostater och värmeåtervinningsaggregat.

Vid sidan av detta arbete har man dryftat framtida föreskrifter för energiekonomiska byggnader. I anslutning till detta område har man inom NKB's skorstensgrupp utarbetat godkännanderegler för mindre prefabricerade skorstenar. Ett problem som konstaterats i detta sammanhang är att det saknas lämpliga metoder för att kunna utprova bl a stålskorstenars långtidshållbarhet, exempelvis när det gäller korrosionsbeständighet.

INSTA-Bygg arbetar med regler för beräkning av byggnaders energibehov. På grundval av dylika beräkningar kan man sätta upp energibudgeter för att kontrollera energiförbrukningen vid driften av byggnader.

INSTA-Bygg arbetar med flera uppgifter på värmeisoleringsområdet som bl a går ut på att bestämma kvaliteten av värmeisoleringsmaterial vid olika slags påverkan samt vid åldrandet. Detta arbete har nära förbindelse med Nordtest och med arbetet inom ISO, där INSTA-Bygg organisationerna har sekretariat för ifrågavarande områden.

Gruppen NBS-Energi, som har till syfte att främja samverkan mellan byggforskande organ, institutioner och företag i de nordiska länderna inom utvalda delar av energiforskningsområdet, har under 1982 försökt begränsa antalet projekt och öka insatserna på ett begränsat urval. Några av projekten genomförs helt eller delvis på uppdrag av NMR. Projektverksamheten omfattar nordiska seminarier, utredningar och kunskapsöversikter. Under året har följande projekt avslutats med slutrapport: "Beräkningsmodeller

för energikalkyler'' och ''Tillståndskontroll av värme- och ventilationsluft''. Ett projekt ''Säsonglagring av värme'' har påbörjats under 1982.

En samordning av vissa nordiska energiforskningsaktiviteter eftersträvas som ett led i övrigt internationellt utbyte, främst IEA (International Energy Agency). Inom IEA förutses samarbetet ske främst inom värmepumpstekniken.

Nordiska ventilationsgruppen, vars syfte är att utarbeta inom Norden enhetliga riktlinjer för provning och justering av ventilationsinstallationer får en del av sin FoU-verksamhet finansierad av Nordiska ministerrådet. Följande ämnesområden har behandlats under året av NVG-arbetsgrupper:

- Krav i samband med kalibrering av anemometrar
- Mätning av termiskt inneklimat
- Industriventilation
- Projekteringsvägledning (injustering)
- Toleranser

3.7 Installationer

Det arbete med revidering och komplettering av NKB-skrifterna 10 och 12, vilka berör vatten- och avloppsbestämmelser, har under 1982 avslutats och slutrapport har inlämnats till NMR.

Ett arbete att skapa regler för projektbeskrivning av installationer pågår inom ramen för INSTA-Bygg.

Ett projekt beträffande installationsvattenskador har påbörjats under 1980. De årliga försäkringsersättningarna i Norden för vattenskador överstiger en miljard NOK. En väsentlig orsak till installationsfelen är den bristfälliga informationen mellan de olika leden från producent till montör och konsument. Projektet siktar på att genomföra nordiska seminarier för att diskutera problemen och gemensamt förbereda material till nationella informationskampanjer.

Efter seminariet som hölls i Norge 1980 bildades 7 nationella aktionsgrupper i Norge. Försäkringsbolagen samt olika fackorganisationer är nu också med i verksamheten, och ger även finansiellt stöd till den. Ett motsvarande seminarium har hållits 1982 i Danmark och under 1983 skall ett likadant seminarium anordnas i Finland.

3.8 Diverse byggstandarder

INSTA-Bygg standardiseringsarbete pågår med projektet ''Fönsters ålderbeständighet''. Projektets målsättning är att utvidga befintliga fönsterstandarder, eller skapa nya, som omfattar egenskaper som är förbundna med klimatologiska och miljömässiga påfrestningar.

Projektet gällande ''Inredning'' syftar till likalydande nordiska standarder för funktionskrav för inredningar samt provningsmetoder för att bedöma inredningars egenskaper.

Projektet avseende "Fogar" har till målsättning att åstadkomma lika nordiska standarder när det gäller funktionskrav, måttuppgifter och toleranser, beräkning samt provning av fogar.

Projektet "INSTA-Bygg finsk samarbetssekreterare, försöksperiod" har till syfte att dels höja det finska deltagandet i det samnordiska byggstandardiseringsarbetet, dels att under försöksperioden studera hur de hinder som förorsakas av den finska språkliga särställningen kan undanröjas med rutinmässigt skött översättningsverksamhet.

3.9 Godkännande, kontroll och provning

Godkännandegruppens slutgiltiga förslag till nordiska ramavtal för godkännande- och kontrollverksamhet har översänts till ministerrådet för fastställande. Utgående från dessa ramavtal har arbetet med att utarbeta produktavtal för olika produktområden igångsatts. Detta projekt drivs i nära samarbete med NORDTEST och INSTA.

Nordiska träskyddsrådets projekt "Nordiska fältförsök för träskyddsmedel" och "Nordisk prövingsmetode for træimprægneringsmidler i klasse B" har under året finansierats av Nordiska ministerrådet.

3.10 Bostadspolitik

Ett utredningsprojekt angående bostadssubventioner och bostadskostnader i Norden är avslutat. Projektets syfte är bl a att studera hur bostadssubventionerna fördelas på olika hushållstyper, inkomstgrupper och upplåtelseformer. Slutrapporten har publicerats under året i Nord-serien.

Inom ramen för de nordiska bostadsadministrativa mötena har påbörjats ett fortsatt nordiskt utredningsarbete. Detta arbete avser jämförelser av bostadssituationen i Norden, erfarenhetsutbyte beträffande metoder för bedömning av bostadsbehov och bostadsefterfrågan samt beträffande metoder för bostadsfinansiering och bostadsbeskattning i Norden.

Projektet "Socialt boligbyggeri og boboerdemokrati i Norden", som påbörjades 1979 blir avslutat under året. Projektets första etapp bestod av en kartläggning av de gällande organisatoriska förutsättningarna för boendedemokratin samt en analys av hur boendedemokratin fungerar i praktiken i det sociala bostadsbyggandet. En rapport från varje land (Danmark, Finland, Norge och Sverige) publicerades. Under 1980 påbörjades en nordisk jämförelse, där de olika ländernas organisatoriska uppbyggnad samt praxis analyseras och boendedemokratin roll i framtiden diskuteras. Projektgruppen presenterar under 1982 en kritisk översikt över olika organisationsmodeller för socialt bostadsbyggande med medinflytande från de boende i de nordiska länderna. Översikten skall också belysa behovet av försöksverksamhet med organisatoriska förändringar. Rapporten skall publiceras i serien Nordiska utredningar.

3.11 Nya områden

I anslutning till diskussionerna om det fortsatta samarbetet inom NKB har som pilotprojekt utretts implementering i de nordiska ländernas byggnormer av NKB's riktlinjer för akustikområdet från 1978. Undersökningen visade att de enskilda länderna mycket väl följt NKB's rekommendationer och att märkbara handelshinder inte finns i form av olikheter i bestämmelserna.

För att utreda konsekvenserna – framför allt de ekonomiska – av de riktlinjer som utarbetats har man inom NKB startat ett konsekvensvärderingsprojekt tills vidare i anslutning till energiutskottet.

Kapitel VI

Energipolitik

Sammanfattning

En arbetsplan för det nordiska energisamarbetet har fastställts i februari 1982. Arbetsplanen är ett uttryck för ministerrådets vilja att skapa större planmässighet i arbetet och inrikta detta på sådana energipolitiska frågor där förutsättningar finns att utveckla samarbetet.

Informationsutbyte och projektsamarbete är på gång bl.a. inom områdena energihushållning, systemanalyarbete, nya och förnybara energikällor samt alternativa drivmedel. Möjligheterna till utökat samarbete inom olje- och gasområdet har utretts och ämbetsmannakommitténs rapport "Nordiskt samarbete om olja och gas" skall lämnas till Nordiska Rådet som en bilaga till denna berättelse.

För att öka informationsutbytet om de nordiska ländernas energiforskningsprogram samt för att tillvarata koordinerings- och samarbetsmöjligheterna på energiforskningsområdet utan att skapa nya nordiska institutioner har energiministrarna beslutat nedsätta en nordisk kontaktgrupp för energiforskning. Gruppen är sammansatt huvudsakligen av ledande personer från de programstyrande organen på energiforskningsområdet i Norden, och skall verka t.v. under en provperiod på två år.

Ministerrådet (samarbetsministrarna) godkände den 29 september 1982 delningen av ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik med omedelbar verkan. Från detta datum finns alltså en särskild ämbetsmannakommitté för energipolitik.

1. Energipolitiskt samarbete

1.1 Inledning

Med henblik på at iværksætte et mere intensivt nordisk energisamarbejde vedtog de nordiske energiministre den 9. februar 1982 en arbejdsplan for det fremtidige nordiske energisamarbejde. Denne arbejdsplan bygger på det arbejde, som under ledelse af embedsmandskomiteen i 1980–1981 har fundet sted i en række arbejdsgrupper med repræsentanter fra de nordiske landes energi- og industridepartementer samt nationale myndigheder og forskningsorganer på energiområdet.

Arbejdet er blevet dokumenteret bl.a. i rapporterne "Energihusholdning i Norden", "Nordisk samarbejde på energisystemanalyseområdet", "Introduktion af nye og vedvarende energikilder".

Arbejdsplanen gælder i princippet i perioden 1982–1983, men det forudsættes som led i det samarbejde på energiområdet der er under opbygning, at der bliver en løbende planlægning vedrørende udviklingen af samarbejdet.

Energipolitikken er i sin karakter tværsektoriel. Samarbejdsaktiviteter og projekter af energipolitisk interesse foregår allerede på nordisk plan og kan forventes på bl.a. byggeri-, industri-, miljø-, transport- og konsumentområdet. Fungerende kontakt- og samarbejdsformer mellem disse sektorer skal tilstræbes.

Hensigten med en intensivering af det nordiske energisamarbejde skal ikke være at skabe nye institutioner. En fortsat effektiv udnyttelse af bestående nordiske institutioner, eksempelvis Nordisk Industrifond, samt dannelse af effektive kontaktformer mellem de nordiske landes nationale energimyndigheder, -forskningsorganer og -institutioner skal i stedet tilstræbes.

For at øge informationsudveksling om de nordiske landes energiforskningsprogrammer samt for at varetage koordineringen og samarbejdsmulighederne på energiforskningsområdet uden at skabe nye nordiske institutioner er ministerrådet (energiministrene) blevet enige om bl.a. følgende:

- En nordisk kontaktgruppe for energiforskning nedsættes på prøve i en periode på to år.
- Kontaktgruppen bør være sammensat af ledende folk indenfor de centrale programstyrende organer på energiforskningsområdet i de nordiske lande samt, i den udstrækning det er ønskeligt, repræsentanter for energiadministrationerne.
- I kontaktgruppen bør en løbende planlægning af energiforsknings-samarbejdet mellem de nordiske lande finde sted.
- Det forudsættes herved, at samarbejdsprojekter fortrinsvis finansieres med nationale midler og at en hensigtsmæssig fordeling mellem landene sker. Til sådanne projekter eller projektudgifter som ikke kan dækkes af nationale midler, f.eks. visse salærer og rejseudgifter samt dokumentation m.m., bør der kunne lægges beslag på nordiske midler.
- NKA vil fortsat have ansvaret for samarbejdet indenfor atomenergiområdet og de specielle opgaver med international tilknytning som hidtil har påhvilet kontaktorganet.
- Nordisk Industrifond bør fortsat have til opgave at fremme nordisk energiforsknings- og udviklingsarbejde hovedsagelig indenfor industri, men også gennem støtte til sådanne projekter hvor en nordisk finansiering er hensigtsmæssig.

Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene) godkendte den 29. september 1982 delingen af Embedsmandskomiteen for industri- og energipolitik med umiddelbar virkning. Samtidig fik Embedsmandskomiteen for energipolitik sin arbejdsordning fastsat.

1.2 Energihusholdning

Med henblik på at udbygge samarbejdet på energiøkonomiseringsområdet blev der i februar 1981 ved energiministrenes møde i Stockholm fremlagt en rapport: "Energihusholdning i Norden". I rapporten er der angivet

forslag til samarbejdsprogram på dette delområde og programmet blev godkendt af energiministrene. I overensstemmelse med dette program er der i 1981–82 gennemført en række møder og seminarer angående centrale felter på energihusholdningsområdet. Disse har omfattet vurdering og styring af forsøgsbygningsvirksomhed, uddannelse indenfor energihusholdningsfeltet, erfaringer og analysemetoder til evaluering af resultaterne af energibesparelseskampagner, lokal energiplanlægning samt rådgivningsvirksomhed angående energibesparelser for husejere, driftspersonale m.v. Som resultat heraf er der blevet givet en række forslag til videre nordisk samarbejde på energihusholdningsområdet og det kan bl.a. nævnes, at man indenfor eksperimentbygningsområdet vil iværksætte et koordineringssystem således, at interesserede myndigheder i andre nordiske lande automatisk informeres før starten af et eksperimentprojekt i et givet land. Videre vil denne information blive fulgt op under projektets gennemførelse ligesom resultater og analyser vil blive fordelt. På eksperimentbygningsområdet kan endvidere nævnes "Det nordiske træsymposium", som fandt sted i Göteborg i maj 1982, og hvor man vurderede 143 indkomne nordiske projektforslag til design af et energi- og ressourcebesparende træhus.

På energisparekampagneområdet, baseret på ønskerne fra afholdte seminarer, er der iværksat et kampagnesamarbejde, hvorved der gives medarbejdere fra de enkelte lande mulighed for at følge planlægningen og gennemførelsen af energisparekampagner i andre nordiske lande.

1.3 Introduktion af nye og vedvarende energikilder

Med henblik på at fremme samarbejdet tager man sigte på en informationsudveksling mellem energiadministrationerne i de nordiske lande angående de lovregler og økonomiske forhold, der påvirker anvendelsen af nye og vedvarende energikilder. I nogle lande pågår udredningsarbejder og analyser samt egentligt lovforberedende og lovrevisionsarbejde vedrørende miljøbestemmelser, koncessionsspørgsmål, skatter og afgifter og ikke mindst subsidiespørgsmål. I andre lande er der behov for at etablere lovregler og bestemmelser for brugen af vedvarende energianlæg. Med henblik herpå er der i den nævnte rapport lagt op til en koordination af disse bestræbelser mellem de nordiske lande, herunder en vurdering af mulighederne for at harmonisere bestemmelserne.

Prøvestationer etableres nu i Danmark og Sverige med henblik på afprøvning og godkendelse af visse anlægstyper, for eksempel varmepumper, fyringsanlæg, små vindkraftanlæg og solfangere, i såvel kvalitets- som sikkerhedsmæssig henseende. Som et led i prøvestationsvirksomheden formidles tekniske informationer til producenter og forbrugere, hvilket giver baggrund for at øge kravene til blandt andet anlæggenes driftssikkerhed og holdbarhed. Hvad angår afprøvningen af vedvarende energianlæg, er det planlagt at undersøge mulighederne for fastlæggelse af fælles kriterier og prøveprocedurer samt et samarbejde mellem de nordiske prø-

vestationsvirksomheder. En særlig nordisk arbejdsgruppe vil i samarbejde med Nordtest vurdere mulighederne for samarbejde mellem prøvestationerne.

Endvidere vil det blive overvejet at samarbejde mellem de nordiske lande om de demonstrationsprojekter, som gennemføres for at fremme udbredelsen af vedvarende energianlæg. Et specielt demonstrationsprojekt kan opbygges, såfremt kommuner og mindre bysamfund koordinerer forsøg med indførelse af nye og vedvarende energikilder til integreret delvis energiforsyning som led i den lokale energi- og varmeplanlægning, der finder sted i flere af de nordiske lande.

Endvidere foreslås et samarbejde vedrørende forbrugeroplysning om vedvarende energianlæg etableret, og det overvejes at harmonisere opstillingen af kravene til anlæggenes ydelser gennem fastsættelse af fælles funktionsnormer for anlæggene. Endvidere drøftes mulighederne for en informationsudveksling og eventuelt yderligere samarbejde ved indførelsen af garanti- og serviceordninger for visse energianlæg.

Foruden de nævnte generelle samarbejdsområder er der lagt op til en række konkrete projekter, som skal gennemføres angående introduktionen af nye og fornybare energikilder. Disse projekter omfatter blandt andet en undersøgelse vedrørende de lovmæssige og økonomiske aspekter ved integration af vindkraftanlæg i el-nettet, et nordisk katalog over mindre vindmøller, samarbejde om udvikling af nye delkomponenter til vindmøller, konstruktion og udvikling af styringen af et diesel-vindkraftværk, et nordisk katalog over varmepumper, samt en undersøgelse vedrørende de regler og bestemmelser, som påvirker anvendelsen og markedsføringen af solvarmeanlæg i Norden.

1.4 Alternative drivmidler

På Nordisk Råds 29. session i København i 1981 blev der vedtaget en rekommandation angående nordisk samarbejde vedrørende fremstilling af alternative drivmidler. På baggrund af denne nedsatte de nordiske energiministre på deres møde den 26.8.1981 i Helsingfors en særlig arbejdsgruppe, der fik til opgave at redegøre for den strategi, der udformes på dette område i de enkelte lande samt at informere og kortlægge de introduktionsbestræbelser, der pågår, herunder også redegøre for miljøkonsekvenserne. Endvidere forudsættes arbejdsgruppen at gensidig informere om de produktionsmuligheder, der kan være aktuelle i de nordiske lande samt udarbejde en rapport om mulighederne fremover for anvendelse af syntetiske drivmidler i de nordiske lande baseret på erfaringerne med de introduktionsforsøg, der pågår.

Arbejdsgruppen har for at udarbejde den ønskede rapport om mulighederne for at anvende syntetiske drivmidler i de nordiske lande valgt dels at kortlægge anvendelsen af drivmidler dels at udrede hvilke bestemmelser, der findes i de enkelte nordiske lande om alternative motorbrændstoffer,

herunder at tilvejebringe en oversigt over gældende love og bestemmelser m.v. Man har ved løsningen af denne opgave som udgangspunkt valgt at se på de stoffer, som helt eller delvis kan erstatte de gængse motorbrændstoffer: benzin og diesel. Kortlægningen af brændstoffer såsom LPG, naturgas og brint er kun gjort i begrænset omfang.

I gruppen er repræsenteret de statslige energiadministrationer og berørte nordiske industrivirksomheder.

Arbejdet i gruppen foregår i samarbejde med repræsentanter for de nordiske organer for transport og miljø.

1.5 Energiforskning

Baggrunden for ønsket om et mere intensivt samarbejde på energiforskningsområdet mellem de nordiske lande er den meget kraftige ekspansion, som er sket i de nordiske landes offentligt finansierede forsknings- og udviklingsaktiviteter på energiområdet. Specielt er forskningsaktiviteterne på feltet nye og vedvarende energikilder vokset kraftigt i de seneste år, og således andrager alene de beløb, som de nordiske lande satser på dette område, cirka 325 millioner D.kr. i 1980 og cirka 450 millioner D.kr. i 1981.

Med henblik på at fremme samarbejdet mellem de nordiske lande både hvad angår forskningen og introduktionen af vedvarende energikilder er der i 1982/83 arrangeret eller planlagt 6 nordiske seminarer vedrørende: Sæsonlagring af varme, bølgeenergi, bioenergi, tørveenergi, fjernvarmedistribution, samt erfaringer med store varmepumper.

Endelig planlægges i projektform en fælles evaluering af forskningsresultaterne angående mulighederne for sæsonlagring af varme i jord, vand og klippe. Herudover gennemføres en fælles evaluering af forskningen og de tekniske systemer, der anvendes på bioenergiområdet i dag.

For feltet introduktion af nye og vedvarende energikilder samt forskningen på dette område er der opstillet et særligt arbejdsprogram.

1.6 Nordiskt samarbete om olja och gas

Nordiska Rådet har i sitt yttrande (nr 4/1982, pkt 9) till Ministerrådet bett om att Ministerrådet framlägger en rapport om åtgärder som kan främja ett mera omfattande substantiellt samarbete inom olje- och gasområdet i Norden, för diskussion på sessionen 1983.

I samband med behandlingen av arbetsplanen av den 9 februari 1982 uttalade Nordiska ministerrådet (energiministrarna):

I syfte att stärka det nordiska samarbetet på olje- och gasområdet har ministerrådet beslutat att ge ämbetsmannakommittén i uppdrag att identifiera och framställa förslag till undanröjande av de hinder som i dag kan existera beträffande ett mera substantiellt samarbete inom olje- och gasområdet i Norden till exempel på områden som inköp, raffinering, transport, prospektering, utvinning, utbildning och utbyte av tekniskt kunnande. Kommittén skall avlägga rapport till ministerrådet innan utgången av år 1982.

På ministerrådsmötet den 15 juni och den 16 november 1982 har energiministrarna fått en lägesrapport av ämbetsmannakommittén. Den slutliga rapporten överlämnas till Nordiska Rådets behandling år 1983.

I mars 1980 nedsattes en arbetsgrupp vars uppgift var att utreda möjligheterna för ett utvidgat samarbete på Nordkalotten med anledning av eventuella olje- och gasförekomster utanför kusten av Nord-Norge. Arbetsgruppen har försökt bedöma vilken betydelse olika scenarier av eventuell petroleumverksamhet på den nord-norska kusten skulle kunna få för samarbetet på Nordkalotten. Möjligheterna för användning av naturgas har särskilt beaktats. Vidare har man tänkt över hur samarbetsmöjligheterna skulle kunna styrkas så att effekterna av oljeverksamheten får den bästa möjliga spridningen.

Gruppens rapport "Naturgass i Nord" (NU 1981:13) sändes under 1982 på remiss till en rad nationella och nordiska instanser. De inkomna synpunkterna och uppföljningen av rapportens förslag behandlas av relevanta ämbetsmannakommittér.

1.6.1 *Bilaterala nordiska samarbetsprojekt på olje- och gasområdet*

Norskt-svenskt avtal om industri- och energisamarbete

I anslutning till avtalet den 25 mars 1981 mellan Norges regering och Sveriges regering om ekonomiskt samarbete träffades bl.a. en överenskommelse om möjliga långsiktiga leveranser av råolja och oljeprodukter från Norge till Sverige. Enligt överenskommelsen, som gäller i 20 år, kan leveranserna omfatta minst 2 milj. ton råolja eller oljeprodukter år 1983 och minst 2,5 milj. ton fr.o.m. 1984. Leveranserna är avhängiga av att det kommer till stånd affärsmässiga avtal mellan företag i de två länderna. Enligt överenskommelsen skall man på norsk sida ha möjlighet att leverera upp till 3/4 som oljeprodukter. Det förutses att norska företag med tillgång till råolja skall kunna engagera sig direkt i marknadsföring av råolja och oljeprodukter på den svenska marknaden. I samma avtal ingår en överenskommelse om option på köp av elektrisk kraft från Sverige till Norge.

Under år 1982 har importen av norsk råolja till Sverige ökat starkt. Med hänsyn till nuvarande marknadsläge är det emellertid osäkert om svenska företag kommer att fullt utnyttja möjligheterna att teckna kontrakt för de kvantiteter som anges i avtalen. Från norsk sida har man inte utnyttjat optionen om köp av elektricitet från Sverige.

Danskt-svenskt naturgassamarbete

Mellan Dansk Olje & Naturgas A/S och Swedegas AB äger ett nära samarbete rum. Samarbetet baseras på avtal om transport och leverans av naturgas som träffades mellan företagen i mars 1980 och som grundades på en överenskommelse mellan regeringarna i februari 1980. I juli 1982 överenskom företagen om ett tillägg till leveransavtalet som fördubblade mängden naturgas. Detta avtalskomplex utgör grunden för det s.k. Sydgasprojektet, som innebär introduktion av naturgas i västra Skåne hösten 1985.

Samarbete Neste – Swedegas

Swedegas diskuterar med Neste beträffande frågan om eventuell transitering av naturgas från Sovjetunionen över Finland till Sverige. Samarbetet omfattar bl.a. tekniska och ekonomiska studier av ledningssträckningar.

Överenskommelsen mellan Island och Norge om kontinentalsockeln i området mellan Island och Jan Mayen.

I oktober 1981 ingick den isländska och norska regeringen en överenskommelse om delning av kontinentalsockeln i området mellan Island och Jan Mayen. Detta avtal som baserar sig på ett förslag från en gemensam förlikningskommission bygger på en tidigare överenskommelse om fiskeri och kontinentalsockelfrågor. Utöver specifikation över delningen av området omfattar överenskommelsen ett avtal om hur fynd i det ifrågavarande området skall utnyttjas, samt vilken lagstiftning, bestämmelser om miljövärn, som gäller i respektive områden.

I den första undersökningsfasen, vars mål är att driva systematisk geologisk kartläggning av området, skall parterna tillsammans genomföra seismiska och, om nödvändigt, magnetiska undersökningar. Den praktiska genomföringen av dessa undersökningar företas av det norska Oljedirektoratet på grundlag av gemensamt utarbetade planer. Kostnaderna av dessa undersökningar bestrids av den norska staten om parterna inte enas om något annat. Norska och isländska experter skall ha samma möjlighet att delta i undersökningar liksom att utvärdera framkomna data. Datamaterialet samt utvärderingen av detta skall tillställas myndigheterna i respektive land.

Avtal mellan Statoil och D.O.N.G. om utbildning

D.O.N.G. och Statoil ingick i september 1981 ett avtal, enligt vilket Statoil skall utöva konsultativt bistånd i samband med eftersökning och utvinning samt transport av olja och gas från den danska delen av Nordsjön.

Avtalet omfattar också en möjlighet att Statoil skall utbilda personal från D.O.N.G. med tanke på att D.O.N.G. skall få den nödvändiga tekniska kunskapen för att kunna delta i olje- och gasefterforskningen.

Samarbete mellan Statoil och statens vattenfallsverk om gasledning Nordnorge-kontinenten

I samband med undersökningar av möjligheterna att utvinna nordnorsk gas bedriver Statoil och andra bolag studier av olika alternativ för transport av gasen. Ett sådant alternativ är en rörledning genom Sverige till kontinenten. Ett samarbete rörande detta projekt äger rum mellan Statoil och statens vattenfallsverk i Sverige, som i september 1981 fick svenska regeringens uppdrag att förprojektera sträckningen genom Sverige. Statoil bedriver motsvarande studier av ledningssträckningar genom Nordnorge och från Sydsverige till en lämplig anknypningspunkt på det kontinentala

gasnätet. I utredningsarbetet beaktas också möjligheterna att leverera en del av gasen till förbrukare i Norden. Statoil och Statens vattenfallsverk räknar med att lägga fram en rapport rörande dessa transportalternativ sommaren 1983 som underlag för fortsatta överväganden.

1.7 Nordiskt kolsamarbete

Under år 1982 har ett utredningsarbete vidareförts rörande gemensam kolimport med inriktning på kolhamnsfrågor. Med utgångspunkt i en ekonomisk analys av transporter över olika nordiska omlastningshamnar studeras närmare bl.a. frågan om dellossning av stora fartyg. Arbetet avslutas vid årsskiftet 1982/83.

Genom bilateralt samarbete mellan svenska och finska biståndsorgan finansieras vissa prospekteringsinsatser efter kol i Mocambique. Arbetet utförs gemensamt av svenska och finska företag.

Ett informellt samarbete pågår också beträffande projekt kol-hälsa-miljö som genomförs i Sverige och skall avslutas till mars 1983. Information om resultaten från arbetet har lämnats till berörda departement och energiföretag i de nordiska länderna.

1.8 Nordiskt samarbete i internationella energipolitiska frågor och på energibiståndsområdet

Enligt riktlinjerna för energisamarbetet bör internationella energifrågor där en koordinerad nordisk hållning kan vara fördelaktig fortlöpande tas upp vid energiministrarnas möten. En sådan fråga har bl.a. varit förberedelserna inför FN-konferensen i Nairobi om nya och förnybara energikällor under 1981.

I anknytning till denna fråga har även möjligheterna till en koppling mellan det nordiska samarbetet på energiområdet och samarbetet på biståndsområdet diskuterats. I riktlinjerna pekas på att möjligheterna till nordiskt samarbete på energibiståndsområdet, speciellt i fråga om introduktion av nya och förnybara energikällor borde undersökas. Denna fråga har följts upp i kontakt med ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor och Nordiska investeringsbanken.

Det står klart att energiområdet tillmäts ökande betydelse i det internationella biståndssamarbetet. I de nordiska ländernas biståndssamarbete med länder i tredje världen har energiområdet också efterhand fått en ökad tyngd. Nordiskt samarbete på detta område skulle förbättra möjligheterna att tillgodose utvecklingsländernas behov då de nordiska länderna, vad gäller kunnande på energiområdet, i viss mån kompletterar varandra. Som en första praktisk åtgärd har beslutats att en registrering skall ske av de enskilda ländernas kunnande och att denna information skall ställas till investeringsbankens, projektexportfondens och de nationella biståndsganens förfogande.

Ett seminarium om finansiering av nya och förnybara energikällor i

utvecklingsländerna organiserat av OPEC Fund samt regeringarna i Danmark, Sverige, Norge och Finland hölls den 22 – 24 oktober 1981 i Helsingfors.

Från OPEC Funds sida framkom därvid ett intresse för samfinansiering med de nordiska länderna av projekt och program inom energiområdet, speciellt inom brännvedssektorn. Sålunda föreslogs från fondens sida att ett internationellt forskningscenter för brännved skulle upprättas. På nordiskt sida övervägs för närvarande ett svar på detta initiativ från OPEC Fund.

2. Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA) Sikkerhedsforskning på energiproduktionsområdet

2.1 Inledning

I NKA's sikkerhedsprogram behandles spørgsmål som er aktuelle for at øge sikkerheden på energiproduktionsområdet. Det primære mål er at gøre kernekraften til en endnu sikrere – og dermed også pålideligere – energikilde. Det er værd at minde om at den installerede kernekraftkapacitet vil svare til 25% af elforbruget på det sammenkoblede nordiske kraftnet når de sidste svenske reaktorer er igangsat om få år.

Sikkerhedsprogrammet er endvidere tilrettelagt således at mange af dets resultater kan udnyttes på andre energiproduktionsområder.

Arbejdet igangsattes i 1981 og påregnes at løbe til 1985. I 1982 er de første konkrete resultater fremkommet, og planlægningen er justeret for at sikre resultaternes aktualitet for myndigheder og kraftproducenter.

Programmet er opdelt i fem forskellige områder: *Reaktorsikkerhed*, *Menneskelig pålidelighed*, *Kvalitetssikring*, *Radioaktivt affald* og *Radioøkologi*.

Det er i 1982 bevilget 5,7 millioner NOK fra Nordisk Ministerråd, og hertil kommer nationale bidrag som er noget større end de nordiske.

2.2 Nye projekter

Tre nye delprojekter blev igangsat i 1982. Det ene drejer sig om korrosion af reaktormaterialer, et aktuelt emne som også vil give resultater for valg af konstruktionsmateriale i industrien. I det andet tages spørgsmål om træning af operatører op for at finde frem til metoder og til et grundlag for bedømmelse af deres kvalifikationer. Det tredje projekt handler om radioaktiv forurening fra kulfyrede værker, et udslip som er lille i forhold til andre udslip fra kulkraftværker, men betydeligt sammenlignet med udslip fra kernekraftværker.

2.3 Kort beskrivelse av arbejdet

Reaktorsikkerhedsprogrammet har til formål at øge kundskaberne på specifikke områder omkring sikkerheden ved igangværende og nye reaktorer.

torer i de nordiske lande. Programmet om *menneskelig pålidelighed* sigter mod at forbedre kundskaberne om menneskelige fejl ved betjening og vedligeholdelse af større anlæg, således at man kan formindske de mulige fejlkilder ved driften.

Blandt årets resultater kan nævnes arbejde i forbindelse med en svensk håndbog om komponenters pålidelighed, og arbejde på en metode til at behandle menneskelige fejltagelser kvantitativt. I et andet projekt har man opnået god overensstemmelse mellem beregningsmetoder for kølemiddel-tab i reaktorer og resultater fra LOFT-forsøgene i USA. Arbejdet fortsætter med undersøgelserne om hvordan designprocessens sikkerhedsovervejelser automatisk kan stilles til rådighed for operatøren under driften. En række andre delprojekter skrider frem efter planerne.

Formålet med *radioøkologiprogrammet* er at finde frem til et sikrere grundlag for at kunne vurdere konsekvenserne af mulige reaktorulykker – og af normal drift – med hensyn til spredning af radioaktivt udslip til luft og vand.

Affaldsområdet omfatter spørgsmål i relation til sikkerheden ved reaktoraffald på kort og langt sigt. I et af projekterne er et alvorligt uheld i en reaktor gennemregnet for at man kan studere hvordan reaktoraffaldet kan behandles i dette tilfælde. I et andet projekt undersøges om der er langtids-egenskaber ved solidificeret reaktoraffald, som vil kunne påvirke sikkerhedsbetragtningerne. Der er i årets løb også udgivet et katalog over 150 affaldsprojekter som er i gang i de nordiske lande.

I *kvalitetssikringsprogrammet* har styringsgruppen afsluttet en gennemgang af regler og praksis for kvalitetssikring (kvalitetsstyring) i de nordiske lande, specielt det materiale som blev udarbejdet under NKS's kernesikkerhedsprogram 1977–90. Desuden kan nævnes arbejde med certificering af leverandørbedømmelse samt retningslinier for hvordan kvalitetssystemer kan indføres i virksomheder. Programområdet kvalitetssikring vil blive afsluttet i begyndelsen af 1983 som del af NKA's program men søges videreført i anden regie som nordisk projekt.

Det skal endvidere nævnes at den nordiske myndighedsgruppe for transport af radioaktivt materiale også i 1982 har fortsat sin virksomhed med støtte fra NKA. De nordiske landes fælles forarbejde til revision af internationale transportregler har påkaldt anerkendelse i internationale kredse.

2.4 Tilsyn med programmet

For at overvåge programmets aktualitet og prioritere opgaverne har Kontaktorganets ad hoc-komité for sikkerhedsforskning NKS fortsat sin virksomhed i 1982. NKS har udarbejdet en metodik for bedømmelse af fællesnordiske projekter. Denne metodik er nu anvendt for at evaluere kernesikkerhedsprogrammet 1977–80 således at erfaringerne herfra kan tilbagesendes til det igangværende sikkerhedsprogram.

Det løbende tilsyn med projektarbejdet ligger hos en række værtsorganisationer og hos NKA's centrale projektadministration.

2.5 Bedømmelse af sikkerhedsprogrammets hidtidige resultater

Den konklusion som man foreløbig kan drage efter to års arbejde på NKS's sikkerhedsprogram er at den fællesnordiske bearbejdelse på projektform af udvalgte sikkerhedsspørgsmål har afgjorte fordele. Bedre ressourceudnyttelse, gensidig enighed om målsætninger, udvikling af fælles syn hos myndigheder, frugtbare diskussioner i styringsgrupperne er fordele som må nævnes på linie med de konkrete faglige projektresultater. De nordiske tilskud er en betingelse for at gennemføre dette flerårsprogram.

Kapitel VII

Finans- og valutapolitik

1. Sammendrag

I avsnitt 2 er gitt en meget kortfattet oversikt over den internasjonale økonomiske situasjon som fortsatt er preget av meget svake konjunkturførhold. Utsiktene for OECD-området er vesentlig dårligere enn tidligere forutsatt, og en må regne med bare meget moderat oppgang i 1983. En isolert nordisk økonomisk politikk som sikter mot å stimulere aktivitetsnivået i denne situasjon, begrenses av landenes valutastilling. De nordiske land er imidlertid innstilt på å søke det internasjonale samarbeid styrket med sikte på å påvirke de viktigste land til å føre en mere vekstfremmende politikk.

I avsnitt 3 følger en oversikt over den økonomiske situasjon og utsiktene for neste år i de enkelte nordiske land og deres økonomiske-politiske opplegg. Situasjonen er i 1982 preget av svak vekst i alle landene og en inflasjonstakt som for de fleste vedkommende ligger over OECD-gjennomsnittet. Arbeidsledigheten er økende i alle land, men ledighetsgraden varierer sterkt mellom landene. Danmark, Island og Sverige har betydelige underskudd i sin utenriksøkonomi, mens Finland er nær balanse og Norge har et moderat overskudd.

I avsnitt 4 gis en meget kort redegjørelse for det nordiske økonomiske forskningsråds budsjett og virksomhet for 1982 og 1983. Forskningsrådet avgir selv en mere detaljert rapport om sin virksomhet.

I avsnitt 5 er det redegjort nærmere for arbeidet i embetsmannskomiteén for valutaspørsmål og finansielle spørsmål. Det er gjort rede for uttalelser som de nordiske land har avgitt i det internasjonale valutafond og fellessynspunkter i de nordiske lands innlegg ved OECD's Ministerrådsmøte. Uttalelsene gjelder både finans-, penge- og valutapolitikk. De nordiske land har blant annet gått inn for at land som ikke har problemer med utenriksøkonomien, legger om den økonomiske politikk i moderat etterspørsels-stimulerende retning. Ellers er det avgitt uttalelser som særlig sikter mot å oppfordre hovedvalutalandene til å føre en politikk som vil virke i retning av mere stabile kursforhold.

Det er dessuten gitt en oversikt over kursutviklingen mellom de nordiske valutaer siste år. Både de forskyvninger som er et resultat av egne vedtak (som det er truffet flere av i 1982) og de som er en følge av mer markedsbestemte kursforskyvninger er illustrert. De egne vedtak dominerer i år bildet. Det er videre påpekt at kursjusteringer foretatt av et kurv-valutaland i noen grad har ulik virkning overfor de andre nordiske kurv-valutaland og Danmark, som har en annen kurstillknytningsform. Det pekes på at de totale kursforskyvningene mellom danske kroner, finske mark og

norske kroner er små når hele perioden 15. oktober 1981 til samme tidspunkt 1982 ses under ett. Kursutslaget mellom svenske kroner og de øvrige har derimot vært større.

Spørsmålet om behovet for hyppigere drøftelser av valuta- og konjunkturproblemer er reist. Valuta- og konjunkturproblemer drøftes allerede regelmessig. Etter anmodning fra det nordiske finansministermøte i Åbo i november 1982 vil mulighetene for en videreutvikling av de valutapolitiske konsultasjoner bli utredet av embetsmannskomiteén for valuta- og finansielle spørsmål.

2. Innledning

Mulighetene for å gi en aktuell oversikt over den internasjonale situasjon og forholdene i de nordiske land begrenses av at den økonomiske situasjon for tiden er særlig usikker. Til dette kommer den lange tidsavstand mellom det tidspunkt da Årsberetningen skrives og til selve fremleggelsen på Nordisk Råds sesjon. I mellomtiden vil dessuten nye rapporter over den internasjonale økonomiske situasjon foreligge (januar). Foreliggende rapport er utarbeidet i november 1982. Det vil være behov for et ajourført materiale som utarbeides like før Nordisk Råds sesjon. Det vises i denne forbindelse til den redegjørelse som formannen i Nordisk Ministerråd gir ved sesjonen i Oslo i februar 1983.

De nordiske lands myndigheter som har ansvar for den økonomiske politikken, holder hverandre gjensidig orientert om utviklingen i de respektive lands økonomi og deres økonomiske politikk. Dette samarbeid skjer i møter mellom de nordiske lands finans- eller økonomiministre, på tjenestemannsnivå i de berørte departementer, i Embetsmannskomiteén for valuta- og finansielle spørsmål og i kontakter mellom sentralbankene.

Endelig har de nordiske land et løpende samarbeid i Valutafondet der de har et felles medlem i styret. Også før enkelte møter i OECD finner det sted visse regelmessige kontakter mellom landene.

3. Den internasjonale økonomiske situasjon

Siden de sterke oljeprisøkningene i 1978/79 har de nordiske land stått overfor meget svake internasjonale konjunkturer. Den årlige produksjonsveksten for OECD-landene vil kun utgjøre i underkant av 3/4% for 3-årsperioden 1979–82. Et forventet oppsving i aktivitetsnivået blir stadig utsatt i tid. Det er nå grunn til å regne med stagnerende eller endog fallende BNP-vekst for OECD-området i 1982 (-1/4%). Arbeidsledigheten øker og blir et stadig alvorligere problem. Den vil ventelig utgjøre om lag 8,6% av arbeidsstokken for OECD-området sett under ett i 1982 mot 7% i 1981 og 5% i 1979. Inflasjonstakten er på den annen side på vei nedover, og vil ventelig være 7,5% for OECD-området sett under ett i 1982.

For 1983 er det nå grunn til å regne med et meget beskjedent internasjonalt oppsving slik at BNP bare ventes å vokse med $1\frac{3}{4}\%$. Styrken i et eventuelt oppsving vil i særlig grad avhenge av utviklingen i USA. Produksjonsutsiktene innebærer at arbeidsledigheten vil fortsette å øke til nesten $9\frac{1}{2}\%$ av arbeidsstokken i 1983. Dette innebærer om lag 34 millioner arbeidsløse i OECD-området dette år. Inflasjonstakten ventes å komme ned i underkant av 7%.

Et typisk mønster i de senere år har vært at det er stor forskjell mellom de enkelte i-lands utenriksøkonomiske situasjon og i inflasjonstakt. Det har også vært ulikheter i landenes pengepolitikk og renteutvikling. Dette har bidratt til stor ustabilitet i kursforholdene mellom hovedvalutaene. Foreliggende prognoser over utviklingen i utenriksøkonomien og inflasjonstaktene i i-landene, peker i retning av fortsatt stor forskjell mellom landene på disse områder om enn kanskje ikke fullt så markert som tidligere. En viser for øvrig til avsnitt 6 om de uttalelser de nordiske land har avgitt i internasjonale fora om den internasjonale økonomiske situasjon.

4. Nærmere om de enkelte lands situasjon

a. Danmark

Dansk økonomi har i 1982 vært preget av en moderat oppgang i total etterspørsel og produksjon etter en tilnærmet stagnasjon i 1981. Det regnes med at BNP-veksten i år vil utgjøre om lag $2\frac{1}{2}\%$ etter et fall på 0,2% i 1981. Oppsvinget i aktivitetsnivået har konsentrert seg om første halvår 1982 da de fleste etterspørselskomponentene var i oppgang. I annet halvår må en regne med en vesentlig mer dempet aktivitetsutvikling.

Til tross for økningen i produksjonen i år ventes den samlede sysselsettingen kun å øke med ca. 10.000 personer i forhold til 1981. Siden arbeidsstyrken fortsatt ventes å vokse (om enn i avtakende tempo) innebærer dette at den gjennomsnittlige arbeidsledigheten for 1982 vil øke med 20.000 til noe over 260.000 personer, tilsvarende $9\frac{1}{2}\%$ av den samlede arbeidsstokken.

Endringen i konjunkturforløpet i 1982 kan utelukkende føres tilbake til utviklingen i innenlandsetterspørselen. Næringslivets investeringer er økt noe som helt ut kan tilskrives en kraftig vekst i investeringene i olje- og gass-sektoren. Det private forbruk er steget reelt sett med 2% i år etter et fall på $1\frac{1}{2}\%$ i 1981. Til dette kommer at veksten i det offentliges kjøp av varer og tjenester er blitt en del sterkere fra 1981 til 1982. Det kraftige fall i boligbyggingen i 1981 synes dessuten å ha stoppet opp i begynnelsen av 1982.

Den meget svake internasjonale konjunkturutviklingen har ført til at etterspørselen etter danske varer og tjenester fra utlandet nærmest har vært stagnerende i 1982. Eksporten av varer og tjenester antas likevel å

øke med om lag 1 1/2% i volum, noe som dels har sammenheng med en mindre forbedring i industriens markedsandeler og dels en noe sterkere økning i landbrukseksporten.

Importen av varer og tjenester ventes bare å øke med 1% i volum til tross for økt totaletterspørsel. Dette har i første rekke sammenheng med dempet energiimport (knappt 10%) som hovedsaklig kan tilskrives økt produksjon av råolje i den danske del av Nordsjøen.

Det kan anslås at den samlede volum-messige utvikling i utenrikshandelen har medført en beskjeden forbedring av vare- og tjenestebalansen i 1982. En mindre forverring av bytteforholdet vil imidlertid føre til en litt større belastning av balansen.

Driftsbalansen vil derimot vise sterk forverring som følge av rente- og stønadbalansen. Underskuddet vil utgjøre vel 18 milliarder i 1982 mot 12,7 milliarder foregående år, tilsvarende 3,9% av BNP mot 3,1% av BNP. Dette har sammenheng med at rentebetalinger til utlandet øker fra 13,6 milliarder til 18,7 milliarder både som følge av økt nettogjeld, økt rentenivå internasjonalt og valutakursforskyvninger. Nettogjelden til utlandet kan anslås til ca. 29% av BNP ved utgangen av 1982.

Forskjellen mellom det danske og det utenlandske rentenivå har i første halvdel av 1982 vært mindre enn tidligere, noe som har ført til en privat nettokapitaleksport. Finansieringsbehovet overfor utlandet er derfor dekket ved offentlig låneopptak i utlandet og ved trekk på valutareservene som ved utgangen av september i år beløp seg til 20,8 milliarder.

Prisstigningstakten ligger fortsatt på et høyt nivå. Konsumprisene ventes å øke med ca. 10% i 1982 mot 11 3/4% i 1981. valutakursforskyvningene, og da spesielt den sterke oppgang i dollarkursen, har bidratt til å opprettholde en høy prisstigningstakt.

Finanspolitikken har virket mer ekspansivt i 1982 enn i 1981. Ulike sysselsettingstiltak virker i stimulerende retning. Beskatningsnivået er dessuten noe lavere i år enn i fjor selv om det ved begynnelsen av året fant sted en økning i lønnsinntakernes og arbeidsgivernes bidrag til ATP og til arbeidsløshetsforsikringsordningen. Reduksjonen i beskatningsnivået fant dessuten sted til tross for økninger i en rekke særavgifter.

Innenfor det europeiske valutasamarbeide er det i henholdsvis februar og juni gjennomført kursjusteringer hvor kursen for danske kroner er blitt nedskrevet overfor tyske mark og hollandske gylde med tilsammen 7%. Den moderate forbedringen av konkurranseevnen som derved er oppnådd er sterkt motvirket av devalueringene av de øvrige skandinaviske valutaer, først og fremst den svenske krone.

Utsiktene til en ytterst moderat konjunkturoppgang internasjonalt i 1983 betyr at utenlandsetterspørselen bare i meget beskjeden grad vil bidra til økt vekst i Danmark. Det økonomiske forløp vil dessuten bli preget av endringene i den økonomiske politikk som ble vedtatt høsten 1982. Det er lagt opp til en kraftig tilstramming av finanspolitikken og vedtatt omfat-

tende tiltak i inntektspolitikken. Dette er gjort med henblikk på å redusere de store balanseproblemer som eksisterer i dansk økonomi, og som gir seg utslag i såvel underskuddet i utenriksøkonomien som arbeidsløsheten og det offentlige budsjettunderskudd. Innstramningen i finanspolitikken har skjedd ved innsparinger på overføringene (dagpenger til arbeidsløshet, sykepenger etc.) og på offentlige tjenesteytelser (økning av brukerbetaling) og økninger i medlems- og arbeidsgiveravgiften til arbeidsløshetsstrygden. Isolert betraktet ventes innsparingene totalt å føre til en styrking av statsbudsjettet i 1983 med 12 milliarder (brutto). På det inntektspolitiske området er den automatiske lønnskompensasjonen for prisstigning opphevet for tiden fram til våren 1985. Fra 5. oktober 1982 til 1. mars 1983 er det vedtatt lønns- og avansestopp samt opphevelse av den automatiske taktregulering (delvis lønnskompensasjon for offentlige ansatte for lønnsglidning på det private arbeidsmarked) som innebærer at lønnsstigninger i mars og april 1983 forhindres. Lønnsstigningen for offentlige ansatte skal begrenses til 4% pr. år i perioden 1983–85. Det har videre skjedd en fastfrysing av maksimumssatsen for syke- og arbeidsløshetsstrygden i denne periode. Det vil bli gjennomført mindre lettelser i inntektsbeskatningen (utover de moderate lettelser som vil bli gitt fra nyåret) dersom lønnsstigningen i den private sektor blir tilsvarende moderat. Avdempingen av økningen i lønns- og overføringsnivået er beregnet å medføre en bruttobesparing på 6–7 milliarder for den offentlige sektor i 1983. For å lette situasjonen for næringslivet og redusere de negative virkninger tilstramningen i finanspolitikken vil ha, tenkes framlagt et program for å stimulere investeringene.

Endringene i den økonomiske politikk ventes å føre til en styrking (netto) av statsbudsjettet på 11 milliarder samt en ikke uvesentlig reduksjon av underskuddet på betalingsbalansen. Derved er det skapt mulighet for en reduksjon av det innenlandske rentenivå.

b. Finland

Finland gikk raskt over fra høy- til lavkonjunktur. BNP-veksten ble redusert fra hele 6,0% i 1980 til bare 1,3% i 1981. For 1982 beregnes veksten å utgjøre 1%. Årsaken til dette ligger i en rask avmatning av investeringsaktiviteten og vest-eksporten på grunn av de rådende svake internasjonale konjunkturforhold. Av de innenlandske etterspørselskomponentene bidrar bare det private konsum og den offentlige etterspørsel til en viss, om enn svak vekst.

Arbeidsløsheten forble høy i Finland under slutten av den finske høykonjunktur (5,3% i 1981). Arbeidstilbudet har vært raskt voksende på grunn av at den skjulte arbeidsløshet har gått ned, tilbakeflyttingen til Finland har økt, og det har funnet sted en økning i den arbeidsføre befolkning. Den gjennomsnittlige arbeidsløshet antas nå å øke til 6,3% i 1982.

Den totale eksporten har i de siste par årene økt grunnet raskt voksende leveranser til Sovjet-Unionen. I de nærmeste år kan en derimot ikke vente

noen drahjelp herfra ettersom samhandelen allerede nå viser et finsk overskudd. Den økonomiske utvikling i Finland blir da i likhet med de øvrige nordiske land sterkt avhengig av de internasjonale konjunkturf forhold.

Vare- og tjenesteeksporten (i volum) ventes å avta fra en vekst på 4% i 1981 til et fall på 1% i 1982. Importvolumet ventes å minske med 1/2% etter å ha blitt redusert med 4% i 1981. Driftsbalansen vil vise et ubetydelig underskudd i 1982 mot et underskudd på 1,3 milliarder eller 0,6% av BNP i 1981.

Nettogjelden til utlandet i forhold til BNP har falt de senere år. Gjelden ved utgangen av 1982 vil imidlertid øke på grunn av devalueringen. Den beregnes da å utgjøre 15% av BNP mot 14,2% i 1981. Som følge av strukturen på nedbetalingen av gjelden vokser utgiftene til gjeldsbetjening raskt.

Inflasjonstakten holder seg omtrent på OECD-gjennomsnittet. Økningen i konsumprisene beregnes å utgjøre 9 1/4% i 1982. Arbeidskraftkostnader pr. produsert enhet beregnes å øke med 8 1/2%.

Finanspolitikkenes utforming virket i etterspørselsstimulerende retning i de nærmeste årene forut for 1981. I 1981 fikk finanspolitikken derimot en etterspørselsbegrensende dreining. Men opplegget for 1982 har igjen en klar ekspansiv profil. Til tross for at dette skaper visse finansieringsproblemer, er den offentlige sektors gjeldsbyrde relativt moderat i et internasjonalt perspektiv.

Pengepolitikken fikk en mer ekspansiv utforming våren 1981. Dette opplegg ble stort sett fulgt også i 1982. Visse justeringer i tilstrammende retning ble imidlertid gjennomført vinteren og sensommeren i år.

Kredittpolitikken er søkt utformet dels med sikte på å tilgodese hensynet til at lønnsomme investeringer og produksjon skaffes finansiering og dels for å dempe inflasjonstakten.

En generell senkning av rentenivået med 3/4% ble gjennomført i mai måned for å holde konsumentprisene nede og for å bidra til et mere moderat inntektsoppgjør. Tiltaket må i noen grad også ses som ledd i å styrke innenlandsetterspørselen.

Målsettingen for utformingens av den økonomiske politikk i 1983 blir i første rekke å redusere arbeidsledigheten på mellomlang sikt. Men det legges også stor vekt på inflasjonsbekjemping. Finanspolitikken ble før devalueringen utformet i svakt tilstrammende retning. Etter støttetiltakene i forbindelse med devalueringen fikk finanspolitikken igjen en ekspansiv utforming.

Siden budsjettforslaget for 1983 ble avgitt er forutsetningene for den økonomiske politikken forandret på en avgjørende måte. Dette har dels sammenheng med utviklingen på valutamarkedet høsten 1982 og dels den internasjonale resesjon som ser ut til å bli av lengre varighet enn forutsatt tidligere.

I løpet av sensommeren og høsten 1982 oppsto et spekulasjonstrykk mot finske mark som bare kunne motvirkes gjennom betydelige trekk på internasjonale reserver. Samtidig fremsto en forverring i konkurranseevnen som et stadig større problem. Til tross for redusert inflasjonstakt tapte industrien markedsandeler både hjemme og ute.

Den 6. oktober ble finske mark nedjustert med ca. 4% i forhold til andre valutaer. Justeringen ble foretatt innen valutaindeksens variasjonsområde. På grunn av de svenske valutatiltakene fant en imidlertid å måtte ta det økonomisk-politiske opplegg opp til ny vurdering. Den 10. oktober ble finske mark nedjustert med 6% i forhold til andre valutaer gjennom en endring i øvre og nedre grense for markens variasjonsområde. Denne devaluering ble fulgt opp av en omfattende pakke med økonomisk-politiske tiltak som omfatter følgende punkter:

- en senkning av arbeidsgiver- og syketrygdavgiften
- lettelser i omsetningsavgiften for industriinvesteringer i maskiner og anlegg
- lettelser i el-skatten gjennomføres for utvalgte industrier.
- en forhøyelse av omsetningsavgiften med 2% fra 1. juni 1983
- innføring av prisstopp fra 13.10.82 til 15.12.82. Deretter gjennomføres utvidet prisregulering og kontroll fram til 31.3.83.

Foruten disse statsfinansielle tiltak for å bremse foretak-sektorens kostnadsutvikling forhøyet sentralbanken dagslånsrenten fra 11% til 12% og tilleggsrenten fra 3% til 4%. Denne tilstrammingen av pengepolitikken anses å støtte opp om den allmenne pris- og kostnadsdempende linjen.

Det generelle rentenivå skal holdes uendret inntil videre. Forutsetningen for dette er at tiltakene som er iverksatt i forbindelse med devalueringen i tilstrekkelig grad støtter opp om den økonomiske stabiliseringslinjen.

BNP-veksten antas i 1983 å vokse med 2%. Arbeidsløsheten antas å øke til 7% av arbeidsstokken. Inflasjonstakten søkes begrenset til 9%. Selv uten økninger ved inntektsoppkjørene vil lønnskostnadene dette år øke med 6–7% på grunn av tidligere lønnsavtaler og lønnsglidning.

c. Island

Den økonomiske utvikling i Island har forverret seg sterkt i løpet av 1982. Dette har i første rekke sammenheng med en drastisk reduksjon i fiskefangstene, særlig torskefangsten. Ifølge nåværende prognoser ventes fiskeproduksjonen å bli 16% mindre i 1982 enn 1981 og den totale eksportproduksjonen beregnes å falle med 11–12% i volum. Vareeksporten ventes å vise et enda sterkere fall, 12–13%. Dette har sammenheng med avsetningsvansker på verdensmarkedet, i første rekke for tørrfisk på det viktige Nigeria-markedet.

Markedssituasjonen for islandske eksportprodukter har vært dårlige de siste to år på grunn av svake internasjonale konjunkturførhold. Den islandske eksporten har særskilt vært utsatt for det prisfall på matvarer og råstoffer som har funnet sted de siste to årene. I tillegg kommer den sterke

reduksjon i etterspørselen etter metaller selv om dette delvis er oppveid av dollarens appresiering overfor europeiske valutaer. Størstparten av Islands eksport selges i dollar. Store problem har dessuten oppstått gjennom stengningen av landets viktigste marked for tørrfisk. På grunn av dette forutsees en sterk økning i eksportlagrene samt en forverring av bytteforholdet på omkring 2% i 1982.

Reduksjonen i fiskefangstene og produksjonsbortfallet har hittil ikke påvirket sysselsettingen nevneverdig. Bortsett fra effektene av sjømannstreiken i begynnelsen av 1982 har den registrerte arbeidsløshet holdt seg lav og stort sett uendret på omkring 0,4% av arbeidsstyrken. Derimot har arbeidstiden og inntektene av arbeid sannsynligvis blitt påvirket i større grad.

Etter en betydelig senkning av inflasjonstakten i 1981 har den vist tiltakende økning i 1982. Konsumentprisene ventes å øke med 60% i løpet av 1982, men med 50% sett i forhold til gjennomsnittet for 1981.

For 1982 som helhet ventes en økning i innenlandsetterspørselen med 1%. Økningen fant sted i begynnelsen av året og har senere slått om i et fall. Konsumet ventes å øke med 2% og bruttoinvesteringene å falle (mest på grunn av reduserte energiinvesteringer). Ut fra ovenstående ventes en beskjeden økning i importen av varer og tjenester. Eksporten ventes derimot å falle med over 9% i volum. Dette innebærer et underskudd på driftsbalansen på over 10% av BNP noe som er en fordobling i forhold til foregående år. Bruttonasjonalproduktet beregnes å falle med 3,5% etter en økning på 1,5% i 1981 og en årlig økning på 4,8% for tiårsperioden 1971–80.

I 1981 ble den økonomiske politikken innrettet med sikte på å senke inflasjonstakten. Dette skulle i første rekke skje gjennom å holde valutakursen så stabil som mulig. Denne politikken var rimelig vellykket, og inflasjonstakten ble redusert fra 60% ved årets begynnelse til 40% ved årets utgang. I begynnelsen av 1982 ble imidlertid denne kurspolitikken forlatt på grunn av de store problemene innen eksportnæringene og den økte importen som blant annet var et resultat av den islandske kronens reelle appresiering. Kronen ble da nedjustert med 12% i januar 1982. Deretter ble valutakurspolitikken innrettet med sikte på en gradvis depreciering for å utjamne forskjellen i prisutvikling ute og hjemme. For å motvirke nedjusteringens virkning på konsumprisene og dermed lønnsutviklingen ble subsidiene på jordbruksprodukter økt betydelig og visse importavgifter senket.

Omfattende tiltak ble vedtatt i august 1982 for å motvirke underskuddet på driftsbalansen. Disse tiltak omfattet blant annet en devaluering på 13% overfor dollar, en begrensning av adgangen til indeksregulering av lønninger og en overføring av valutakursgevinster på eksportlagre av fiskeprodukter til fiskeflåten. Tiltakene omfattet også en avgiftsøkning og en senkning av den maksimale avanse som kunne innregnes på importerte

varer. Fra og med den 1. november ble renten på ikke-indeksregulerte bankinnskudd og -utlån forhøyet med 6–8%.

Etter regjeringens nasjonalbudsjett for 1983 er det utsikter til en fortsatt nedgang i BNP. Det regnes med vesentlig underskudd på driftsbalansen (6% av BNP) som likevel er betydelig lavere enn i 1982. Dette henger sammen med en sterk reduksjon i innenlandsetterspørselen. Under forutsetning av at torskefangsten ikke fortsetter å falle regnes det med en mindre økning av eksportproduksjonen. Forutsatt at den betydelige økningen av eksportlagre som fant sted i 1982 opphører, beregnes vareeksporten å øke med 8%. Eksportprisene ventes fortsatt å bli svake med en forverring i bytteforholdet på 2–3%.

Forutsatt at produksjonsnedgangen ikke blir langvarig bør sysselsettingen kunne opprettholdes. Men arbeidstiden kan ventes å bli betydelig forkortet.

Den viktigste målsettingen for den økonomiske politikken er å gjenopprette balansen i utenriksøkonomien i løpet av to år samtidig som produksjon styrkes og sysselsettingen opprettholdes. En sterk reduksjon i innenlandsetterspørselen forutsees. Opplegget er innrettet med sikte på en senkning av offentlige investeringer og det regnes ikke med noen økning av det offentlige forbruk. Det planlegges ytterligere tiltak for å styrke utenriksøkonomien og for å nedbringe inflasjonstakten. Blant annet søkes oppnådd en ytterligere revisjon av indeksreguleringsystemet.

d. Norge

Det regnes nå med en vekst i bruttonasjonalproduktet i 1982 på 0,3% mot en vekst på 0,8% i 1981. Arbeidsledigheten i 1982 ventes fortsatt å bli meget lav, om lag 2 1/2% av arbeidsstokken. Det er imidlertid tendenser til økning i ledigheten både gjennom året og i forhold til 1981 da den utgjorde 2%. Økningen har vært særlig markert for industritilknyttede yrker. Visse sysselsettingstiltak er iverksatt for å bøte på tendensene til økende arbeidsløshet.

En legger nå til grunn et moderat overskudd på driftsbalansen i 1982 på om lag 4 milliarder kroner eller 1,1% av BNP mot et overskudd på 13,8 milliarder eller 4,2% av BNP i 1981. Svekkelsen henger sammen med flere forhold. Det regnes i 1982 med en sterkere og mer normal importutvikling av tradisjonelle varer i volum enn året før. Importen viser en volumøkning på 1,3% mot en nedgang på 2,5% i 1981. Eksporten av tradisjonelle varer ventes å falle i volum med 3% i 1982, mens den økte med nesten 1/2% foregående år. Svikten i eksporten har sammenheng med svake internasjonale konjunkturførhold og sviktende konkurransevne. Bytteforholdet svekkes både totalt og for tradisjonelle varer (med henholdsvis 1 1/2% og 3%). En regner med en økning i skipsimporten. På bakgrunn av økte utbyttebetalinger fra oljesektoren og økte overføringer til utlandet ventes en økning i rente- og stønadsunderskuddet (med minus 2–3 milliarder).

Utviklingen i driftsbalansen siden 1979 står i klar motsetning til de betydelige driftsbalanseunderskudd fram til og med 1979. Utenlandsgjelden som ved utgangen av 1980 utgjorde 93 milliarder eller 33% av BNP kan ved utgangen av 1982 anslås til 23–25% av BNP.

Mens konsumprisene i 1981 økte med 13,6% regnes nå med en økning på 11,3% for 1982. Den gjennomsnittlige lønnsøkning ventes å bli rundt 11 1/2%. Etter at hensyn er tatt til justeringen av valutakurven og kursjusteringen høsten 1982 vil det fortsatt finne sted en svekkelse i Norges relative konkurranseevne på vel 3,5% for året 1982 som helhet, men svekkelsen ved utgangen av året sammenliknet med 12 måneder tidligere vil være vesentlig mindre enn dette. Til sammen har justeringene medført en nedskrivning av norske kroner med 6–7%. Vårens inntektsoppgjør førte til lønnstillegg i størrelsesorden 11 1/2%.

Samlet må finanspolitikken sies å ha hatt noe mindre ekspansive virkninger på det innenlandske etterspørselsnivå i 1982 enn i 1981. Underskuddet på stats- og trygdebudsjettet eksklusive oljeskatter vil utgjøre 6,4% av BNP (utenom olje og sjøfart) begge år. Men de offentlige utgifters andel av BNP vil derimot falle fra 49% av BNP i 1981 til 48,7% i 1982.

Det føres fortsatt en relativt stram penge- og kredittpolitikk i 1982. Det er imidlertid foretatt en mindre justering i etterspørselsstimulerende retning i forhold til tidligere opplegg da den internasjonale økonomiske utvikling nå forutses å bli mindre gunstig i annet halvår enn tidligere antatt.

Som i 1981 legges det opp til en stram kredittpolitikk overfor husholdninger og kommuner, mens det tas sikte på å kanalisere kreditt til bedriftene for å gi mulighet for finansiering av deres investeringsetterspørsel. Rentenivået for mellomlange og langsiktige utlån fra bankene og livsforsikringsselskapene ble justert opp med 7% sommeren 1982 for å dempe den sterke etterspørsel etter lån fra konsumenter, blant annet til boligfinansiering. En større del av denne vil finne sted gjennom det private kredittmarkedet i stedet for statsbankene d.å.

De internasjonale konjunkturforhold antas å gi grunnlag for en noe sterkere BNP-vekst både med og uten oljevirkosomhet i 1983, henholdsvis 0,4% og 1,3%. Driftsbalansen overfor utlandet kan komme til å vise et moderat underskudd, og er foreløpig anslått til om lag 6 milliarder eller 1,5% av BNP.

Virkningene av finanspolitikken vil være omtrent den samme i 1983 som i 1982. Budsjettunderskuddet eksklusive oljeskatter er anslått til 6,4% av BNP i 1982 mot 6,3% i 1983 mens de offentlige utgifters andel av BNP faller noe (fra 48,7% til 48,4%). Likviditetsvirkningen av finanspolitikken er imidlertid noe sterkere enn året før. Sammen med reelle lettelser i personbeskatningen skulle dette legge forholdene til rette for et moderat inntektsoppgjør og en mere avdempet kostnadsvekst. Kredittpolitikken er gjort noe lettere i 1983.

På bakgrunn av den svenske og til dels den finske devalueringen, er det

lagt opp til visse støttetiltak for næringslivet for å motvirke de kortsiktige virkningene av disse tiltakene. Det er tale om midlertidige tiltak for å avhjelpe særlig utsatte bedrifters situasjon. Blant tiltakene kan nevnes reduksjon av el-avgiften, reduksjon av investeringsavgiften og arbeidsgiveravgiften for visse bransjer og distrikter. Tiltakene vil innebære lettelser for næringslivet i størrelsesorden 1,1 milliarder fra november 1982 og ut 1983.

d. Sverige

Sammenlignet med siste halvår 1981 økte bruttonasjonalproduktet med drøyt 1/2 % første halvår 1982. Både det private og det offentlige forbruk økte noe, mens bruttoinvesteringene ble redusert med 5%. I det reviderte nasjonalbudsjett ble bruttonasjonalproduktet beregnet å øke med 1,4% for hele året 1982, jamført med en oppgang på 0,7% i 1981. Men BNP beregnes nå å øke med bare 0,1% fordi den forventede utenlandske etterspørselsvekst annet halvår synes å utebli. En regner nå også med mindre lageroppbygging enn tidligere forutsatt.

Eksporten viste en gunstig utvikling første halvår med et overskudd på handelsbalansen på ca. 3 milliarder. En markant forverring fant sted 3. kvartal på grunn av minsket eksport og økt import. En del av importøkningen regnet i verdi skyldes økte importpriser. Dermed viser handelsbalansen et underskudd på 0,5 milliarder for årets første 9 måneder. Regnet i volum utgjør eksportveksten 3,4%, og importen 2–3%. Importøkningen beregnes dog å bli lavere regnet på helårsbasis. For årets siste kvartal forventes fortsatt forverring i handelsbalansen på grunn av minsket utenlandsetterspørsel. For 1982 som helhet skulle derfor det overskuddet en forutså på handelsbalansen i revidert nasjonalbudsjett vendes til et underskudd på 4 milliarder. Driftsbalanseunderskuddet kommer derved til å utgjøre over 20 milliarder eller 3,5% av bruttonasjonalproduktet.

Industriproduksjonen viste en mindre økning i annet kvartal i 1982. Dette innebærer uendret produksjonsnivå for første halvår 1982 i forhold til første halvår 1981. Siden våren 1980 har imidlertid industriproduksjonen gjennomgående falt, til tross for at særlig jern-, stål- og metallprodusentene samt deler av verkstedindustrien har vist gode resultater. Produksjonen fra jernmalmgruvene og tremasseindustri ligger derimot 15–20% under 1981-nivået. Tallene for annet halvår peker hittil i retning av et generelt lavt produksjonsnivå. For året som helhet trekker dette i retning av en marginal nedgang i totalproduksjonen.

Økningen i de offentlige utgifter, regnet i faste priser, er brakt ned fra et nivå på ca. 6% på 70-tallet til 4% for 1980 og 1981. Det er tatt sikte på en ytterligere reduksjon inneværende budsjettår. Eksklusive renteutgiftene regnes det med uforandret realverdi i de offentlige utgifter. Inntektssiden har stagnert som følge av det lave aktivitetsnivået. Men på grunn av nedskjæringer på statsbudsjettets utgiftsside ble underskuddet knapt 70

lavere enn tidligere beregninger tydet på. Den kommunale utgiftsekspansjonen har derimot ikke kunnet holdes innen den ramme på 1% som var satt opp som mål. Ekspansjonstakten har likevel avtatt. Det totale offentlige forbruk beregnes å øke med 1,2% i 1982.

Den stramme finanspolitikk som er ført de siste to årene kombinert med lav økonomisk aktivitet har brakt inflasjonen ned fra 12% til 7,9% på årsbasis. Den nylig gjennomførte devalueringen medfører imidlertid økt inflasjonstrykk. Konsumprisene er beregnet å øke med 8,5% og 10–11% for henholdsvis 1982 og 1983. Etter devalueringens første prisseffekter blir resultatet av neste års lønnsavtale og Regjeringens anstrengelser for å begrense budsjettunderskuddet avgjørende.

Arbeidsløsheten viser rekordhøye tall. I september var 176.000 personer arbeidsløse, noe som innebærer en ledighet på ca. 4% av arbeidsstokken. Ca. 3% av arbeidskraften er utover dette under arbeidsmarkedspolitiske tiltak. En generelt lav kapasitetsutnyttelse i industrien sammen med tilbakeholdenhet i den offentlige sektors ekspansjon fører til vanskelige forhold på arbeidsmarkedet. Spesielt vanskelig er arbeidsmarkedet for ungdom. I aldersgruppen 16–24 år er arbeidsløsheten c.a 9%.

I utformingen av kredittpolitikken har en måttet balansere mellom hensynet til utenriksøkonomien og ønskeligheten av en oppmyking på grunn av lav investeringsaktivitet. Etter reduksjonen av diskontoen mars 1982 med 1% (til 10%) økte kapitalutgangen til utlandet. Etter en oppjustering av Riksbankens såkalte strafferenter og renten for bankenes "sjekkrekningskrediter" samt en nedgang i det internasjonale rentenivå, ble kapitalutgangen bremsset opp. Kapitalutgangen tok imidlertid ny fart i september, noe som kulminerte igjen første uke i oktober.

I samband med at den nye Regjeringen tiltrådte ble det besluttet å devaluere kronen med 16%.

Et økonomisk-politisk program ble utformet på bakgrunn av den dype ubalansen i økonomien. I dette programmet inngår inntil videre en allmenn prisstopp (med unntak for gjennomslag av importpriser), økning av merverdiavgiften fra 17,7% til 19% motsvarende 2 prosentenheter på konsumentleddet, krav på tilbakeholdenhet ved lønnsforhandlingene i 1983, økning i formues-, arv- og gaveskatten, reduksjon i subsidiene til aksjesparing, avgifter på visse luksusvarer, økt beskatning av finansielle transaksjoner for å preferere direkte investeringer, kamp mot skatteflukt og økonomisk kriminalitet, stram budsjettpolitikk, introduksjon av et "vinstdelingssystem" for å begrense lønnskravene, stimulering av bedriftsinvesteringer i privat sektor, statlig investeringsprogram, økte arbeidsmarkedspolitiske tiltak, reduserte industrisubsidier m.m.

Formålet med disse tiltak er å gjenopprette balansen i den svenske økonomien gjennom å stimulere industriproduksjon og investeringer under hensyn til en rettferdig fordeling av byrden og fortsatt inflasjonsbekjempelse.

Nasjonale oppgaver/anslag.

Hoved- størrelser	BNP (Volum)				Prisutvikling				Driftsbalanse som andel av BNP				Arbeidsledighet				Innenlands etter- spørsel (inkl. lagerretterspørsel)			
	80	81	82	83	80	81	82	83	80	81	82	83	80	81	82	83	80	81	82	83
År	80	81	82	83	80	81	82	83	80	81	82	83	80	81	82	83	80	81	82	83
Danmark	-1,1	0,1	2,5	2	11,5	12,0	10	8,5	-3,6	-3,0	-4	-4	6,9	9,0	9,5	9,5	-5,0	-2,5	2	2
Finland	6,0	1,3	1	2	11,6	12,0	9,2	9	-2,8	-0,6	-0,3	0	4,8	5,3	6,3	7,2	6,1	-1,2	1	1,5
Island	3,9	1,7	-3,5	-2,7	56,2	50,5	53	58	-2,3	-4,9	-10,4	-6,0	0,3	0,4	0,7	-	3,5	4,2	0,3	-5,8
Norge	3,9	0,8	-0,3	0,4	10,9	13,6	11,3	10	1,8	4,2	1,1	-1,5	1,7	2	2 1/2	2 1/2	5,0	0,6	2,1	2,3
Sverige	1,9	-0,7	0,1	1,5	13,7	12,1	8,5	10-11	-3,6	-2,6	-3,5	-4,0	1,9	2,5	3,0	3,5-4	2,5	-2,5	-0,7	-0,1

Etter devalueringen har det funnet sted en betydelig kapitalinngang. Riksbankens såkalte strafferenter og renten for bankenes "sjekkrekningkrediter" har en derved kunnet senke til nivået før september-økningen.

For 1983 er det lagt opp til en stram finanspolitikk. Forpliktelser som den nye Regjering har påtatt seg vedrørende syke- og arbeidsløshetsstrygden, verdiskring av pensjoner samt utbygging av barneomsorgen, trekker i motsatt retning. Men dette skal finansieres av økningen i merverdiavgiften og arbeidsgiveravgiften. Arbeidspolitiske tiltak, allerede inntrufne tap for statlige tiltak, investeringsprogram samt endringer på skatteområdet bidrar til at budsjettunderskuddet vil utgjøre 90 milliarder eller ca. 13% av BNP for budsjettåret 82/83.

For 1983 beregnes lageroppbygging og offentlig konsum å øke med 1%, mens det private konsum minsker med 2%. Bruttoinvesteringene minsker som følge av reduksjon i næringslivets investeringer på nærmere 8%. Dette bortfall kompenseres delvis gjennom en økning på 9% i de offentlige investeringene. Den totale innenlandsetterspørselen minsker noe, mens utenlandsetterspørselen øker i størrelsesorden 6%. Importen (volum) beregnes å øke med 1,4%. Bruttonasjonalproduktet antas da å øke med 1,5%.

Handelsbalansen ventes etter prognosene for 1983 å vise et underskudd på 3,3 milliarder. Dette innebærer, i kombinasjon med en svekket tjenestebalanse og rente- og stønadsbalanse, at underskuddet på driftsbalansen øker til 26,3 milliarder eller 4,2% av BNP.

5. Nordisk Økonomisk Forskningsråd

De nordiske stats- og finansministre ble i 1979 enige om at det skulle opprettes et nordisk økonomisk forskningsråd. Dette forskningsrådet har vært i virksomhet siden høsten 1980. Forskningsrådet har til oppgave å fremme nordisk økonomisk samarbeid. Dette skal blant annet skje ved at det gis støtte til og foretas analyser og utredninger om det gjensidige økonomiske avhengighetsforhold mellom de nordiske land og om forutsetningene for et nærmere økonomisk samarbeid. Innenfor denne rammen fastlegger forskningsrådet selv retningslinjene for virksomheten.

Forskningsrådet har i første omgang valgt å konsentrere seg om stabiliseringspolitiske problemstillinger, med særlig vekt på komparative studier av de nordiske land. Forskningsrådet har innvilget støtte til 11 prosjekter som alle er i gang i 1982. Forskningsrådet har videre arrangert et forskerseminar om kommunesektorens rolle i stabiliseringspolitikken. Hensikten er å få i gang prosjekter på et område der det til nå er gjort lite. Forskningsrådet har også avholdt et faglig seminar om erfaringene med inntektspolitikk i de nordiske land. For 1982 vil forskningsrådet utgi en årbok som blant annet inneholder foredragene fra dette seminaret og presentasjon av rådets forskningsprosjekter.

Forskningsrådet disponerer i 1982 om lag 1 million norske kroner. Rådet har nå lagt grunnlag for noe mer omfattende virksomhet, og det vil i 1983 kunne disponere 1,8 millioner til sin virksomhet. Forskningsrådet avgir selv en mer detaljert rapport om virksomheten.

6. Nærmere om arbeidet i embetsmannskomiteén for valutaspørsmål og finansielle spørsmål (NEVF)

Gjennom møtene i Embetsmannskomiteén følges og diskuteres problemstillinger på det valutamessige og finansielle området som dels angår forholdet mellom de nordiske land innbyrdes og dels gjelder deres stilling i forhold til internasjonale spørsmål. Særlig viktig er drøftingen av de spørsmål som er til behandling i Valutafondet, der de nordiske land har en felles representant i styret. De nordiske lands interesser og standpunkter i denne henseende koordineres fortløpende mellom de berørte myndigheter.

I lys av den drøfting en hadde i 1979 om å videreføre og utvide det nordiske valutasamarbeid (rapport datert 23.11-1979) vil vi i denne beretningen som i tidligere år i betydelig grad konsentrere oss om de uttalelser som de nordiske land har avgitt i internasjonale fora i løpet av inneværende år med sikte på å skape mer stabile kursforhold mellom hovedvalutaene. I samsvar med ønske fra Nordisk Råd (Økonomisk Utvalg) vil vi også komme inn i de erfaringer en har hatt i Embetsmannskomiteén med hyppigere drøftelser av valuta- og konjunkturproblemer. Mulighetene for å videreutvikle de valutapolitiske konsultasjonsprosedyrene mellom de nordiske land skal Embetsmannskomiteén se nærmere på i en særlig rapport som utarbeides i løpet av første halvår 1983.

a. Uttalelser i Valutafondet (IMF)

De nordiske land har under det løpende arbeid i Valutafondet, under IMF's årsmøte og under Interimkomiteéns møter blant annet fremhevet følgende synspunkter om industrilandenes finans-, penge- og valutapolitikk i 1982:

- De små industriland har fremdeles store driftsunderskudd.
- Valutakursforholdene mellom hovedvalutaene er fremdeles meget ustabile. De nordiske land har i denne sammenheng ønsket velkommet kommunikéet fra toppmøtet i Versailles. I dette har hovedvalutalandene akseptert et felles ansvar for å arbeide for større kursstabilitet. Norden har sagt seg tilfreds med den rolle kommunikéet tillegger Valutafondet i overvåkingen av kurspolitikken i hovedvalutalandene.
- Norden har tatt til orde for økt prisstabilitet og bedre koordinering av den økonomiske politikk mellom de største landene for å dempe kurssvingningene mellom hovedvalutaene. Men valutaintervensjoner må også spille en viktig rolle i denne sammenheng.

- For å unngå problemer forbundet med høyt og ustabil rentenivå og manglende kursstabilitet, er det fortsatt behov for et annet balanseforhold mellom finans- og pengepolitikken i flere av de industrialiserte land, særlig USA. De amerikanske penge- og finanspolitiske tiltakene høsten 1982 ble ønsket velkommen som første skritt i denne retning.
- Det er tegn til fortsatt økning i arbeidsløsheten ut i fra et allerede høyt nivå. Dette gir grunnlag for sterk bekymring på grunn av de store økonomiske og sosiale kostnader dette medfører. Norden har tatt til orde for en omlegging av den økonomiske politikk i forsiktig ekspansiv retning i land som ikke står overfor store betalingsbalanseproblemer. Ytterligere tiltak som stimulerer næringslivets investeringer er viktig. Uten dette vil en eventuell oppgang stoppe opp på grunn av flaskehalsen i produksjonsapparatet. Fornyet økonomisk vekst i industrilandene vil bidra til å redusere arbeidsløsheten og derigjennom presset for proteksjonistiske tiltak.
- På bakgrunn av økende ulikevekt i betalingsforholdene mellom land har Norden gått inn for at Valutafondet fortsatt bør spille en viktig rolle i finansieringen av disse. De har derfor gått inn for at denne organisasjonens låneressurser (kvotene) utvides i omfattende grad og kommer i stand raskt.
- De nordiske land har inntatt en positiv holdning til internasjonal likviditetsskaping i form av SDR. Dette skulle styrke SDR's stilling i valuta-systemet og imøtekomme behovet for langsiktig likviditet som følge av vekst i verdenshandelen.

b. Uttalelser i OECD

I OECD-sammenheng opptre de nordiske land hver for seg, men forut for møtene er de i kontakt med hverandre. Fellestrekkene i de nordiske lands uttalelser som er avgitt i OECD's Ministerråd i 1982 er langt på vei de samme som er nevnt ovenfor for Valutafondets vedkommende. De nordiske land la stor vekt på bekjempelse av arbeidsløshetsproblemet og behovet for en omlegging av politikken i etterspørselsstimulerende retning i land med tilstrekkelig økonomisk handlefrihet. Det ble ellers tatt til orde for sterkere samordning av den økonomiske politikk. Alle de nordiske land har ellers stilt seg positive til OECD's "positive adjustment policy", det vil si økonomisk-politiske tiltak som er ment å bidra til høyere vekst uten forsterket prisstigning. Det er tale om tiltak som kan bidra til at økonomiene fungerer på en mer fleksibel måte overfor de strukturelle endringer som har funnet sted i produksjons- og arbeidslivet i de senere år, blant annet oljeprisøkningene. På basis av forslag fra flere nordiske land besluttet OECD's økonomisk-politiske komité i november 1982 å gi OECD-sekretariatet i oppdrag å utrede den internasjonale stimulansepolitikkenes alternativer og konsekvenser.

c. Kursutviklingen mellom de nordiske valutaer

Prinsipielt vil forskyvninger i de relative kursforhold i Norden dels ha sammenheng med vedtak om kursjusteringer, dels av mer markedsbestemte kursforskyvninger mellom hovedvalutaene, særlig US dollar, tyske mark og britiske pund, som de nordiske valutaer følger i ulik grad (ulik kurstillknytningsform).

Det skal også pekes på at en devaluering foretatt av et nordisk kurvvalutaland i noen grad vil ha ulik kursvirkning på de øvrige nordiske kurvvalutalandaene og Danmark som er medlem av EMS-systemet. Kurvvalutaene inngår i hverandres kurver. Derved dempes også kursvirkningen dem imellom. Til gjengjeld blir kursendringen noe sterkere overfor andre valutaer, herunder danske kroner.

Om en som vanlig betrakter utviklingen over siste år (15. oktober 1981 – 15. oktober 1982), framkommer følgende bilde:

- Islandske kroner ble 14. januar 1982 devaluert med 12%.
- To justeringer er foretatt innen EMS-samarbeidet i løpet av 1982. Den første fant sted 22. februar og innebar at belgiske franc ble nedjustert med 8,5% og danske kroner med 3% overfor de øvrige valutaer i samarbeidet. En ytterligere justering ble foretatt med virkning fra 14. juni. Franske franc og italienske lire ble da nedjustert med henholdsvis 5,75% og 2,75% overfor danske kroner. Nederlandske gylden og tyske mark ble oppskrevet med 4,25% overfor danske kroner.
- Vektene i den norske valutakurvindeksen ble endret med virkning fra 2. august med bibehold av samme basisnivå som før (august 1978). Den viktigste endring er at US dollar gis mindre vekt. Dette førte til en umiddelbar depresiering av norske kroner med 3 á 4%. Hvilken virkning det nye vektgrunnlaget på lengre sikt vil få for kronkursen sammenlignet med det gamle, vil avhenge av de fremtidige relasjoner mellom de internasjonale hovedvalutaer.
- Islandske kroner ble devaluert med 12% overfor US dollar 24. august.
- Den 6. september ble det foretatt en devaluering av den norske krone med 3% overfor kurven.
- 6. oktober ble finske mark nedjustert med 4% overfor sin kurv, innenfor rammen av de fastsatte svingningsmarginer.
- Svenske kroner ble 8. oktober devaluert med 16% overfor kurven. To dager senere ble finske mark devaluert med 6% overfor kurven.

De øvrige kursforskyvningene mellom de nordiske valutaer har sammenheng med utviklingen i hovedvalutaene. Den mest egnede måten å illustrere disse og de totale forskyvningene på er å nytte SDR som regneenhet. Denne er mer stabil enn andre enheter siden den er sammensatt av de fem hovedvalutaene. De nordiske kurvvalutaenes (finske mark, svenske kroner og norske kroner) kursutvikling har, når en ser bort fra de usedvanlige mange vedtak om kursjusteringer som er foretatt i løpet av 1982, vært preget både av den amerikanske dollars appresiering overfor SDR på den

ene siden og både tyske marks og britiske pounds depresiering på den annen. Det kurssamarbeid Danmark deltar i, innebærer at danske kroner vil følge kursutviklingen for EMS-valutaene i forhold til andre valutaer.

Kursforskyvningene mellom de nordiske valutaer har dette året i første rekke hatt sammenheng med egne vedtak om kursjusteringer. Devalueringsgraden har ikke vært vesentlig forskjellig for Danmarks, Finlands og Norges vedkommende. Sverige har derimot gjennomført en vesentlig større devaluering enn de andre.

Tabell 1 nedanfor illustrerer de totale kursforskyvningene overfor SDR som resultat av både vedtak om kursjustering og markedsbestemte forskyvninger mellom hovedvalutaene. Det har fra 15. oktober 1981 til 15. oktober 1982 *ikke vært vesentlige kursforskyvninger mellom finske mark, danske kroner og norske kroner*. Svenske kroner har derimot depresiert med fra 5% til 7% i forhold til de øvrige skandinaviske valutaene. Islandsk kroner depresierte med over 30% i forhold til disse.

Tabell 1.

Prosentvis kursendring for de nordiske valutaer og for hovedvalutaene overfor SDR fra 15. oktober 1981 til samme tidspunkt 1982.

De nordiske valutaer overfor SDR:	DKK	-14,4
	SEK	-19,3
	FIM	-13,7
	NOK	-12,3
	ISK	-44,6
Hovedvalutaene overfor SDR:	USD	+ 7,6
	GBP	- 0,9
	DEM	- 3,4

+ = appresering

- = depresiering

d. Behovet for drøftelser av valuta- og konjunkturproblemer

Spørsmålet er reist om hvilke erfaringer NEVF har hatt med hyppigere drøftelser av valuta- og konjunkturproblemer. I komitéen drøftes regelmessig den utenriksøkonomiske og valutamessige utvikling i hvert av de nordiske land med sikte på gjensidig informasjon. Derved har en i noen grad kunnet påvirke hverandres syn på valutapolitiske spørsmål i Norden og i internasjonal sammenheng. Denne praksis bør fortsette og en ytterligere intensivering blir vurdert.

e. Samråd forut for formelle vedtak om kursendring

Det eksisterer i dag ingen formelle avtaler eller samarbeidsordninger mellom de nordiske land som foreskriver gjensidig forutgående informas-

jon om påtenkte kursendringer. Det har imidlertid vært vanlig praksis såvidt mulig med kontakter på høyt nivå. Men formene for disse kontaktene har variert avhengig av den aktuelle situasjon. Økonomi- og finansministrene og sentralbanksjefene møttes senest i Stockholm før den svenske kursjustering. Møtet var i første rekke av informativ karakter der den nye svenske Regjering skisserte sine omfattende endringer i det økonomiske opplegg. Størrelsen av denne devalueringen er kritisert av den danske, den finske og den norske regjering.

På sitt møte i Åbo vedtok finansministrene i november 1982 at Embetsmannskomiteén for valuta- og finansielle spørsmål skulle ha en fornyet behandling av muligheten for å videreutvikle de valutapolitiske konsultasjonsprosedyrene mellom de nordiske land. Dette var ett av de spørsmål som ble berørt i den rapport som komitéén utarbeidet i 1979 om valutapolitisk og monetært samarbeid i Norden. Den fornyede behandling ventes utført i løpet av 1. halvår 1983.

f. Tiltak på det valutapolitiske området for å fremme industrielle samarbeidsprosjekter over grensene i Norden

For å videreføre idéen om "Norden som hjemmemarked" på det industripolitiske området er blant annet valutareguleringen i de nordiske land gjennomgått. Embetsmannskomiteéns første rapport, 3. november 1981 om dette spørsmål, ble behandlet under Nordisk Råds sesjon i 1982. Ministerrådet ble der anmodet om å studere videre en harmonisering og liberalisering av valutareguleringen og vurdere mulighetene for å innføre fribeløp og forenklede administrative ordninger, særlig for de mindre bedrifter. En status-rapport datert 23. november 1982 for dette arbeidet foreligger med sikte på framleggelse på sesjonen i 1983. Den endelige rapport vil ventelig foreligge i løpet av første halvår 1983 slik at den kan fremlegges for sesjonen i 1984.

g. Harmonisering og forbedring av statistikken over kapitalbevegelsene i Norden

NEVF har nedsatt en arbeidsgruppe for å harmonisere og forbedre statistikken over kapitalbevegelsene i Norden. Arbeidet i denne har i første omgang omfattet en kartlegging av prinsippene for registrering av direkte investeringer. Det er foretatt statistikk-sammenligninger og analyser av bakgrunnen for avvik mellom statistikken i de enkelte land. Årsaken til avvik kan blant annet føres tilbake til ulik behandling av investeringer innen SAS og for skipsfartssektoren. I visse tilfelle forekommer også ulike tolkninger av hva som er å betrakte som en direkte investering (grunndefinisjonen). Utover behandlingen av direkte investeringer er diskutert spørsmål vedrørende behandlingen av avkastning på kapital, tilbake-investerte fortjenester og kredittgarantier.

Mer arbeid gjenstår før en endelig rapport kan foreligge. Arbeidet fram-

over innrettes på ytterligere gjennomgang av direkte investeringer, samordning og harmonisering av lånestatistikk og statistikk over øvrige kapitaltransaksjoner. Samtidig følges det samordningsarbeide som finner sted innen dette området innenfor rammen av OECD. Embetsmannskomiteén holdes løpende informert om arbeidets framdrift.

Kapitel VIII

Handelspolitik

Sammanfattning

Lågkonjunkturen i världsekonomin har fortsatt att återspegla sig i nordisk samhandel. Redan förra året noterade ministerrådet en negativ trend i samhandeln. Svag utveckling i världens men också i samhandeln karakteriseras av följande siffror som skildrar förändringarna mellan åren 1980 och 1981:

Nordiska ländernas import		%		%
	från Norden	4,8	från världen	3,6
Nordiska ländernas export				
	till Norden	4,9	till världen	10,3

Nordiska samhandelns andel under år 1981 gällande import var 20,5% (20,3% år 1980) och gällande export 20,6% (21,7% år 1980).

Utvecklingen för den första halvdelen av år 1982 tydde på en fortsatt negativ utveckling av samhandeln.

Förra året uttryckte ministerrådet sin uppfattning att orsaken till nedgång i samhandeln "närmare bör analyseras så att förslag kan framläggas om hur utvecklingen kan påverkas i positiv riktning i framtiden". Åtgärder för att utföra analyser har vidtagits i samarbete med Nordiska statistiska sekretariatet och Nordiska ekonomiska forskningsrådet.

Genom möten mellan de chefstjänstemän i de nordiska ländernas ministerier, som har ansvaret för utrikeshandelspolitiska frågor (handelschefs-möten), mötena i Ämbetsmannakommittén för handelspolitiska frågor och vid andra kontakter samråder de nordiska länderna beträffande utvecklingen på det handelspolitiska området.

Nordiskt samarbete i de europeiska fora föregår i traditionella former, närmast genom kontakter mellan EFTA och EG. Vid sidan av dessa hålls regelbundna konsultationer mellan Danmark och andra nordiska länder.

Det nära samarbete som de nordiska länderna (särskilt Finland, Island, Norge och Sverige) hade under de mångåriga MTN-förhandlingarna i GATT har sålunda fortsatt vid uppföljandet av förhandlingsresultaten och intensifierats under förberedelserna för ministermötet i GATT i november 1982. Mot bakgrund av dagens internationella ekonomiska situation framstår bevarandet och stärkandet av en öppen och liberal världshandel som en uppgift av särskild vikt för små av utrikeshandeln beroende länder som de nordiska länderna. Detta kommer även att vara ett centralt tema vid GATT:s ministermöte och det är en angelägen uppgift för de nordiska länderna att i samarbete med andra länder verka för

att GATT:s ställning som ett centralt handelspolitiskt forum inte försvagas. Även i OECD:s ministermöte i maj 1982 framstod behovet av att bevara en liberal världshandel som en av de viktigaste elementen i stärkandet av OECD-ländernas ekonomi.

De nordiska länderna har enats om att sträva efter lättnader i internationell handel genom ett förbättrat samarbete med EG ifråga om gemensamma standarder och ömsesidigt erkännande av provningsresultat. På det nordiska planet sker samarbetet på detta område framför allt inom ramen för NORDTEST som bildades 1973 som ett gemensamt nordiskt organ med uppgift att främja utvecklingen inom provnings- och kontrollområdet.

I förbindelse med det internationella arbetet för förenkling av handelsdokument- och procedurer, som bl.a. pågår i regi av FN:s ekonomiska kommission för Europa (ECE), har de nordiska länderna tagit upp speciella sidor vid detta arbete i gemensamma nordiska projekt. Det nordiska projektarbetet koordineras genom ett gemensamt utskott (NORDIPRO), som är sammansatt av representanter från de nationella handelsprocedurkommittéerna i Norden.

De nordiska länderna samarbetar också på exportfrämjandets område. Detta sker i form av möten, som berör å ena sidan de nordiska handelsutlända i utlandet och å andra sidan nationella exportfrämjande organisationer. Huvudavsikten med mötena både hemma och ute är att utbyta erfarenheter, orientera varandra om nya förbättringar samt bygga ut det konkreta samarbetet om speciella uppgifter av gemensamt intresse.

Ministerrådet har tagit förslaget om att utveckla nordiskt samarbete om exportmarknadsföringsutbildning till behandling på grund av *rekommendation nr 17/1982 från Nordiska rådet*.

Nordiska ministerrådet har under året inlett arbetet på att följa upp beslutet rörande nordiskt samarbete om projektexport (*Nordiska rådets rekommendation nr 1/1981*).

Samarbetet omfattar en rad åtgärder på informationsområdet samt försök att harmonisera villkor för exportkrediter och garantier för dessa i de olika nordiska länderna. Vidare har en nordisk projektexportfond samt ett system med nordiska projektinvesteringslån med en utläninsram på 350 milj. SDR f.o.m. 1.7.1982 upprättats. Länderna har före den 1.7.1982 gett garantierna till Nordiska Investeringsbanken för dess projektinvesteringslånggivning.

1. Nordisk samhandel – nordens hemmamarknad

Lågkonjunkturen i världsekonomin har fortsatt att återspegla sig i nordisk samhandel. Redan förra året noterade ministerrådet en negativ trend i samhandeln. Svag utveckling i världens men också i samhandeln karakteriseras av följande siffror, som skildrar förändringarna mellan åren 1980 och 1981:

	%	%
Nordiska ländernas import från Norden	4,8 (-9,6) från världen	3,6 (-10,7)
Nordiska ländernas export till Norden	4,9 (-9,6) till världen	10,3 (-4,9)

Siffrorna är räknade på grund av samhandelsstatistiken utgiven i norska kronor (inom parentes i US-dollars).

Nordiska samhandels andel under år 1981 gällande import var 20,5% (20,3% år 1980) och gällande export 20,6% (21,7% år 1980).

Utvecklingen för den första halvdel av år 1982 tyder på en fortsatt negativ utveckling av samhandeln.

Av statistiskt material angående nordisk samhandel framgår dess stora betydelse för de nordiska länderna. I ministerrådets rapport – "Nordiskt ekonomiskt samarbete – som framlades vid Nordiska Rådets 28:e session i Reykjavik påvisas att den nordiska marknaden är speciellt betydelsefull för den icke traditionella exporten. Enligt rapporten går 30–40 % av denna export till den nordiska marknaden. Detta tyder på att Norden redan nu spelar en betydande roll som hemmamarknad för industrier i de nordiska länderna och utgör den bas som företagen behöver för att kunna expandera ut på världsmarknaden. Det är därför viktigt för näringslivet i de nordiska länderna att den nordiska hemmamarknaden fortsätter att utvecklas.

Förra året uttryckte ministerrådet sin uppfattning att orsaken till nedgång i samhandeln "bör närmare analyseras så att förslag kan framläggas om hur utvecklingen kan påverkas i positiv riktning i framtiden". Den handelspolitiska ämbetsmannakommittén har under året fört diskussioner å ena sidan med Nordiska statistiska sekretariatet och å andra sidan med Nordiska ekonomiska forskningsrådet med avsikt att få till stånd statistisk uppföljning samt att vidta djupare ekonomiska analyser av samhandeln.

En väsentlig förutsättning för att utveckla Norden som hemmamarknad för nordiska företag är att den rättsliga miljön i vilken företagen verkar harmoniseras i så stor utsträckning som möjligt. I detta sammanhang har arbetet på att eliminera s.k. tekniska handelshinder stor betydelse. Detta arbete beskrivs närmare i avsnitt 4. nedan.

2. Handelspolitiskt samarbete i västeuropa.

Sedan den sista tullsänkningen vidtagits den 1 juli 1977 för huvuddelen av de varor som omfattas av frihandelsavtalen mellan EFTA-länderna och EG, dvs. flertalet industrivaror, återstod endast de s.k. känsliga varorna, främst vissa stål- och pappersprodukter, för vilka man kommit överens om en långsammare tullavveckling. Vid årsskiftet 1979–80 fullbordades planligt tullavvecklingen för de berörda stålprodukterna m.m. och därmed

återstår nu endast den särskilda ordningen för vissa EFTA-länders pappersexport, som uppnår full tullfrihet den 1 januari 1984.

Gentemot Grekland, som blev medlem av EG 1 januari 1981, kommer tullsänkningen emellertid att vara färdig först den 1 januari 1986.

Genom den s.k. Wien-deklarationen 1977 tog EFTA-länderna initiativ till ett utvidgat samarbete med EG. Initiativet har besvarats positivt från EG's sida genom COREPER-rapporterna. Den sista rapporten framlades i juli 1982 och innehöll i tillägg till en identifiering av områden för ett fortsatt samarbete, också ett politiskt tillkännagivande vari EG sade sig redo att undersöka möjligheterna för ett mera omfattande samarbete.

I särskilda skriftväxlingar med EG har Finland, Norge och Sverige accepterat en temporär tolkning av frihandelsavtalen med Kol- och stålunionen (CECA) genom att åttaga sig att tillämpa de prisregler som ingår i den s.k. Davignon-planen.

Genom de nordiska handelschefsmötena och andra kontakter följer de nordiska länderna utvecklingen i sina avtal med EG.

Det hålles regelbundna konsultationer om EG-frågor mellan Danmark och respektive nordiska länder.

På det bilaterala planet har kontakter etablerats mellan Kommissionen och Finland, respektive Norge och Sverige om bl.a. transporter, miljövård, ekonomisk och monetär politik och statliga stödåtgärder.

Ett nytt element i samarbetsmönstret mellan Norge och EG och Sverige och EG tog plats förra året genom ett möte på politisk nivå som de två länderna hade var för sig med EG-kommissionen. Det andra mötet enligt den nya mötesordningen hölls i Bryssel i juni i år för bägge länderna. Mötena visade en långtgående överensstämmelse i uppfattningar om handelspolitiken samt det internationella ekonomiska läget generellt. Detta var andra gången man på politisk nivå företog en fullständig genomgång av allt samarbete mellan EG och Norge, respektive Sverige. Mötena gav inga konkreta resultat i form av lösningar på bilaterala problem, något som heller inte var förutsett. På mötena var man enig om att kontakterna och samarbetet mellan Den gemensamma marknaden och Norge, respektive Sverige, skulle utvecklas vidare på ett pragmatiskt sätt och till ömsesidig fördel.

På det biståndspolitiska området har kommissionen haft kontakter med Sverige och Norge, på det industripolitiska området med Sverige, Finland och Norge, på energiområdet med Norge. Sverige (Finland) och Färöarna har ingått bilaterala ramavtal med EG i syfte att reglera fisket i Nordsjön samt ömsesidiga fiskerättigheter i varandras fiskezoner. Dessutom har Island ingått förhandlingar med Kommissionen om fiskefrågor på grund av utvidgad fiskegräns vid Öst-Grönland.

3. Nordiskt samarbete i de internationella organisationerna angående handelspolitik.

Regelbundna ämbetsmannakontakter och annat samarbete mellan de nordiska länderna är idag ett naturligt led i det arbete som sker inom olika internationella organ på det handelspolitiska området. Ett viktigt forum för informellt informationsutbyte och koordinering med avseende på aktuella handelspolitiska frågor är det s.k. nordiska handelschefsmötet, som under senare år sammanträtt två gånger om året. Utöver detta möte mellan ämbetsmän med ansvar för de nordiska ländernas utrikeshandel förekommer även täta kontakter på tjänstemannanivå både i huvudstäderna och vid ambassaderna, särskilt i de städer där internationella organisationer i handelsfrågor är belägna.

Det nära samarbete som de nordiska länderna (särskilt Finland, Island, Norge och Sverige) hade under de mångåriga MTN- förhandlingarna i GATT har sålunda fortsatt vid uppföljandet av förhandlingsresultaten och intensifierats under förberedelserna för ministermötet i GATT i november 1982. Mot bakgrund av dagens internationella ekonomiska situation framstår bevarandet och stärkandet av en öppen och liberal världshandel som en uppgift av särskild vikt för små av utrikeshandeln beroende länder som de nordiska länderna. Detta kommer även att vara ett centralt tema vid GATT:s ministermöte och det är en angelägen uppgift för de nordiska länderna att i samarbete med andra länder verka för att GATT:s ställning som ett centralt handelspolitiskt forum inte försvagas.

I samband med behandlingen av ekonomiska och handelspolitiska frågor i andra internationella organisationer, främst FN och OECD, samordnas i stor utsträckning de nordiska ländernas synpunkter. På flera områden inom FN avges dessutom gemensamma uttalanden och inlägg. Det kan ytterligare nämnas att förberedelserna för förhandlingsomgångar inom FN, i ekonomiska frågor, t.ex. inom ramen för den s.k. nord-syd-dialogen, sker på basen av fortsatt nordisk koordinering, varvid förberedelserna för UNCTAD VI försommaren 1983 nu står i förgrunden.

Vid OECD:s ministermöte i maj 1982, varvid denna gång ett nordiskt land innehade posten som mötets viceordförande, framstod behovet av en anti-inflatorisk och sysselsättningsbefrämjande ekonomisk politik och bevarandet av en liberal världshandel som de viktigaste elementen i stärkandet av OECD-ländernas ekonomi. Inom ramen för OECD-arbete i övrigt har arbete med den år 1976 fastsatta och år 1979 reviderade OECD-koden angående multinationella företags uppförande framskridit enligt planerna och en mellanrapport, vid vars utarbetande de nordiska länderna aktivt medverkat, utkom i juni 1982.

Reviderandet av OECD:s riktlinjer för offentligt stödda exportkrediter (den s.k. konsensus-överenskommelsen) har resulterat i en skärpning av villkoren och den nya överenskommelsen är i kraft till och med den 1 maj

1983. Förhandlingsresultatet bygger i huvudsak på ett av de nordiska länderna (Finland, Norge och Sverige) framlagt förslag.

4. Samarbete om undanröjande av tekniska handelshinder – ömsesidigt erkännande av provningsresultat

De nordiska länderna samarbetar inom en rad olika områden för att undanröja s.k. tekniska handelshinder. Inom vissa områden, t.ex. arbetarskydd och elsäkerhet har ett sådant samarbete pågått under en längre tid. Samarbetet varierar såväl vad gäller inriktning som karaktär. På vissa områden syftar samarbetet endast till informationsutbyte, medan syftet på andra områden kan vara att utarbeta förslag till gemensamma nordiska regler och/eller att försöka harmonisera redan befintliga sådana. Samarbete finns även sedan länge på provningssidan, t.ex. NORDTEST och EMKO, liksom ifråga om standardisering, INSTA. De nordiska länderna liksom övriga EFTA-länder deltar även i de konventioner och avtal om ömsesidigt erkännande av provningsresultat som utarbetas inom ramen för EFTA.

Internordiskt samarbete förekommer dels inom produkt/branschorienterade, dels inom mer övergripande icke direkt produktrelaterade områden. Till de förra hör samarbete på områden som fordon, byggsektorn, elektrisk utrustning, läkemedel och tryckkärl. Till icke produktorienterade områden hör samarbete beträffande arbetsmiljö, konsumentfrågor och miljövard. Det här uppräknade samarbetet syftar i första hand till att samordna och förbättra t.ex. säkerheten, hälso- och miljöskyddet i de nordiska länderna. I den mån samarbetet resulterar i harmoniserade föreskrifter i de enskilda nordiska länderna bidrar det också till att undanröja tekniska handelshinder länderna emellan.

Då syftet med nämnda samarbete inte är primärt av handelspolitisk natur redovisas verksamheten i sak inte i detta avsnitt. Dessa redogörelser återfinns i stället under andra rubriker i denna verksamhetsberättelse, t.ex. arbetsmiljö (särskilt kapitel III.3 Yrkesskador og sikkerhet), byggsektorn, industri- och energipolitik (särskilt kapitel VIII.1.3 NORDTEST), konsumentpolitik, miljöskydd, socialpolitik (särskilt kapitel XVIII.8 Läkemedelssamarbete och 13 Nordiskt institut för odontologisk materialprovning (NIOM)), transport, kommunikation och trafiksäkerhet. Beträffande samarbetet på elsäkerhetsområdet hänvisas till särskilt meddelande om rekommendation nr 7/1971 angående samordning av elektriska säkerhetsfrågor. Eftersom det internordiska standardiseringssamarbetet inom ramen för INSTA inte finns redovisat på annat håll lämnas här en kort redogörelse för detta samarbete.

Det internordiska standardiseringssamarbetet, INSTA, grundar sig på ett samarbetsavtal mellan standardiseringsorganisationer i de nordiska länderna. Samarbetet syftar till att genom utbyte av resultat och informa-

tion undvika dubbelarbete och åstadkomma bättre utnyttjande av standardiseringsorganisationernas samlade resurser. Några egna nordiska standarder utges inte. Avsikten med samarbetet är i stället att uppnå samma tekniska innehåll i standarder från de olika länderna. En annan målsättning är också att söka åstadkomma ett samordnat nordiskt uppträdande i de internationella organisationerna ISO, IEC, CEN och CENELEC, liksom en samordnad tillämpning av internationella rekommendationer och standarder.

Ett aktivt arbete i enlighet med riktlinjerna pågår inom byggområdet (INSTA/BYGG), elområdet (NOREK), mekanområdet (INSTA/MEKAN), metallområdet (INSTA/METALL), skeppsbyggnadsområdet (INSTA/SKIP) samt för bl.a. miljömeteknik, personlig skyddsutrustning och måttenheter (INSTA/C). Förutom det organiserade internordiska samarbetet förekommer ofta informella kontakter mellan de ansvariga nordiska myndigheterna inför arbete i olika internationella organisationer. Ett nära samarbete äger också rum mellan de nordiska länderna när det gäller implementeringen av GATT:s överenskommelse om tekniska handelshinder. De nordiska länderna deltar även aktivt i de pågående diskussionerna i EFTA om ett utvidgat samarbete med EG om tekniska handelshinder.

Med hänsyn till att tekniska handelshinder är ett område som får allt större betydelse i internationell handel studerar de nordiska länderna fortlopande denna fråga om möjligheten till gemensamma nordiska ställningstaganden på detta område.

5. Förenkling av handelsprocedurer

De nordiska länderna har i flera år aktivt deltagit i arbetet med förenkling av handelsprocedurer, som på internationellt plan koordineras genom FN-organet ECE (Economic Commission for Europe). Med finansiellt stöd från Nordiska ministerrådet samarbetar handelsprocedurkommittéerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensamma nordiska projekt. Arbetet koordineras genom en gemensam kommitté, kallad NOR-DIPRO (Nordic Committee on Trade Procedures).

För tillfället arbetas det med flera projekt. Det största har beteckningen DEDIST (Data Element Distribution). Projektet strävar mot att utveckla en metod för automatisk dataöverföring med hjälp av EDB och telekommunikation, som alternativ till dokument. Under det sista året har arbetet varit koncentrerat om utarbetande av en handbok, samtidigt som man har etablerat referensgrupper bestående av representanter från näringslivet i de nordiska länder som man samarbetar med. Man har också haft DEDIST-symposium både i Köpenhamn, Stockholm, Oslo och Helsingfors, där det från näringslivet visades stort intresse för projektet.

Den nordiska projektgruppen som arbetar med juridiska problem i för-

bindelse med automatiska procedurer, har under 1981/82 utfört en omfattande studie angående säkerhet vid sådana procedurer. Resultaten från studien har utgetts som en rapport med titeln "Legal Aspects on Automatic Trade Date Interchange". Rapporten, som också har utgivits i ECE-dokumentserie, behandlades under den sista sessionen i ECE, där den fick full tillslutning. Tidigare projektresultat från den nordiska projektgruppen har fört till utgivning av flera FN-rekommendationer.

Under 1982 avslutades arbetet med ett allmänt nordiskt fraktbrev. Detta kommer att kunna ersätta de olika fraktbrev som de olika transportmedlen idag använder i internordisk trafik.

NORDIPRO arbetar också med ett informationsprojekt, som producerar audiovisuellt material för undervisningsändamål – både för undervisning av rationella dokumentrutiner och vid införande av automatiska procedurer.

Under 1982 påbörjade man också ett nytt projekt med beteckningen Nordisk Hamnstudie. Genom detta projekt vill man försöka finna fram till mer ensartade och rationella procedurer, som också kommer att bidra till en mer effektiv godsavveckling i de nordiska trafikhamnarna.

Det nordiska projektsamarbetet har mötts med stort intresse inom ECE där de nordiska länderna deltar aktivt. Genom gemensam insats kommer man att påverka den internationella utvecklingen på området.

Samarbete om handelsordningar

Årlig finansiering i tusen NOK

	1982	1983
		684
Disponeringsförslag nr 1		549
Disponeringsförslag nr 2		38
Tillsammans		587
(Indikativa ramen 610)		

6. Nordiskt utbildningssamarbete på exportmarknadsföringens område

Nordiska rådet beslöt i sin 31: session i Helsingfors att ge Nordiska ministerrådet nedanstående rekommendation nr 17/1982:

"Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta samarbeids-tiltak med sikte på å styrke utdannelsestilbudet innen faget eksportmarkedsføring."

Nordiska ämbetsmannakommittén för handelspolitiska frågor har på bakgrund av denna rekommendation uppmanat de nordiska exportsko-

lorna att gå vidare i sitt inbördes samarbete. Syftet med detta är bl.a. att genom samverkan uppnå ett bättre resursutnyttjande.

Exportskolan i Stockholm, Finska Exportinstitutet i Helsingfors, Industrirådets Kursavdelning i Köpenhamn och Norges Exportskola i Oslo har, med Industrins Exportbyrå i Reykjavik som observatör, sedan 1977 haft regelbundna möten varje halvår med utväxling av erfarenheter om vidareutbildning i exportmarknadsföring. Samarbetet har sedan starten konstant utvecklats, och kommer under 1982 att bli formaliserat i ett gemensamt organ (NUREX) med egna statuter.

Med avsikt att ge samarbetet ett konkret innehåll har exportskolorna kommit till ministerrådet med en ansökning om stöd till ett projekt, som omfattar följande element:

1. Utveckla, översätta och anpassa kursmaterial som med bild och text utformas för att användas i de respektive lands exportskolors vidareutbildning för exportpersonal.
 2. Utarbetande av exportlitteratur vari stöd också kan ges till översättning och anpassning av redan existerande litteratur i de olika länderna.
 3. Utarbetande av praktiska undervisningsexempel (cases) anpassade till de respektive ländernas egna behov.
 4. Samarbete för att komma fram till och utväxla goda nordiska och icke-nordiska föreläsare för gemensamt utnyttjande i de nordiska länderna.
- Ministerrådet avser att bevilja ett planlägningsanslag för år 1983.

Utbildningssamarbete på exportmarknadsföring

Årlig finansiering i tusen NOK

1983

Utöver indikativa ramen

54

7. Allmänt nordiskt samarbete på exportfrämjandets område

Detta samarbete tar plats löpande mellan de fem ländernas exportfrämjande organisationer och mellan ländernas representanter i utlandet. Exportfrämjandeorganisationerna mötas omväxlande i de olika länderna. Normalt hålles ett årligt möte på chefsnivå, 3–4 årliga möten i en särskild arbetskommitté och en rad möten mellan experter inom de olika fackområdena.

De nordiska handelsutsända (handelsråd, handelssekreterare, handelsattachéer) i utlandet mötas regelbundet för att dryfta samsarbetsmöjligheter på exportfrämjandeområdet. Hemmaorganisationerna förnyade för några år sedan sin samfälliga uppmaning till utekontoren att tillvarata möjligheterna till rationell samverkan.

Huvudavsikten med mötena både hemma och ute är att utbyta erfaren-

heter, orientera varandra om nya förbättringar samt bygga ut det konkreta samarbetet om speciella uppgifter av gemensamt intresse.

Som exempel på de erfarenhetsområden som behandlats, kan nämnas informationstjänster, exportaktioner, kontakter mellan organisationer och firmor, personalpolitik, placering av tjänster utomlands, styrning av representationer, juridiska frågor och samhandel med östländerna. Av konkreta samarbetsprojekt kan nämnas utväxling och planläggning av publikationer, redaktionellt samarbete, gemensamma försäljningsframstötter utanför Norden i varuhus och i lämpliga utställningssammanhang samt utarbetande av en kalender över mässor och utställningar i utlandet. På senare tid har utbyte av informationer och erfarenhetsmaterial om ny teknik för data-spridning, -uppsäkring och -åtkomst varit en central uppgift. Detta kan leda till en del konkreta nya samarbetsprojekt.

8. Samarbete om projektexport

Nordiska ministerrådet lämnade till Nordiska rådets 29:e session 1981 ett omfattande förslag över åtgärder för att främja nordiskt samarbete om projektexport (B 33/e 1981). I sina motiveringar till förslaget sade ministerrådet, att det med de föreslagna åtgärderna syftar "till att underlätta och stimulera ett industriellt samarbete mellan företag i Norden för att stärka nordiska företags konkurrensmöjligheter på projektexportmarknaden". På grund av detta rekommenderade rådet Nordiska ministerrådet "å vedta nordiske samarbeidstiltak på prosjektexportområdet i overenskommelse med Ministerrådets forslag og under iakttagelse av utvalgets synspunkter til ministerrådsforslag" (rekommendation nr 1/1981).

Detta har skett i form av ett ministerrådsbeslut den 15 september 1981. Beslutet förändrades den 28 februari 1982 på några punkter, som inte har betydelse för dess centrala innehåll.

Enligt beslutet skall:

A. en rad åtgärder genomföras för att i samarbete med de exportfrämjande organisationerna effektivisera nordisk projektbevakning i utlandet, samt att öka informationen till och mellan nordiska företag;

B. rekommenderas, att man går vidare med harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser angående villkor för export krediter samt statliga garantier för dessa;

C. en nordisk projektexportfond grundas f.o.m. den 1 juli 1982 med säte i Helsingfors – samt

D. ett system med nordiska projektinvesteringslån som en del av Nordiska Investeringsbankens verksamhet och med utlåningsram på 350 milj. SDR upprättas f.o.m. samma datum. Lånen avser kompletterande finansiering av projekt av nordiskt intresse främst i utvecklingsländer, men även i statshandelsländer. Lånen kan lämnas dels av NIB, dels av andra finansieringsinstitut och banker med särskild garanti från NIB. För ikraftträdan-

det av beslutet i sin helhet förutsatte Ministerrådet, att länderna ger garantier till Nordiska Investeringsbanken för att täcka eventuella förluster vid dess projektinvesteringslångivning. I överensstämmelse med förändringen den 28.2.1982 täcks högst 90% av förluster vid enskilda projektinvesteringslån. Garantier gavs under sommaren 1982.

Primo oktober 1982 ordnade ministerrådssekretariatet på initiativ av den handelspolitiska ämbetsmannakommittén en rådplägningsmed de nordiska exportfrämjande organisationerna om beslutets del A. Under rådplägningskunden kunde man bl.a. konstatera, att ministerrådets rekommendationer om förstärkning av informationssamarbetet på projektexportens område diskuterats på chefsmötet för organisationerna i september 1982. Bl.a. fattades beslut om organiserad konsultation mellan de exportfrämjande organisationernas projektexportspecialister i syfte att utreda praktiska möjligheter för ev. åtgärder. Samtidigt konstaterade chefsmötet områdets konkurrenskänslighet. Behandling av frågan har fortsatt i den handelspolitiska ämbetsmannakommittén som bl.a. avser att låta utföra en genomgång av de nationella projektbevakningssystemen. Även Nordiska Projektexportfonden och dess styrelse kommer att delta i arbete på området. Arbetet för att verkställa rekommendationer fortsätts också i den biståndspolitiska ämbetsmannakommittén.

Rekommendationerna i beslutets del B har delgetts de nordiska exportkredit- och exportkreditgarantiinstituterna. Ministerrådssekretariatet har informerats om att organisationerna fört diskussioner om rekommendationerna i sina möten under året. Längst har man kommit i förhandlingar mellan exportgarantianstalterna: ett utkast till gemensamt avtal, som huvudsakligen bygger på redan existerande avtal samt de grundläggande reglerna EG-länderna emellan, blev färdigt vid årsskiftet. Ministerrådet kommer att få rapportering om åtgärder som organisationerna enats om.

Nordiska projektexportfonden började sin verksamhet den 1 juli 1982, såsom förutsattes i beslutets del C. Under verksamhetens första halvår har man byggt upp fondens administration med säte i Helsingfors samt vidtagit åtgärder för att informera näringslivet i Norden om de möjligheter till samarbete som fonden erbjuder. De första förslagen till förutsättnings- och lönsamhetsstudieprojekt behandlades mot årets slut.

Nordiska Investeringsbanken har den 1 juli 1982 påbörjat arbetet med den nordiska projektinvesteringslåneordningen (beslutets del D) efter att länderna gett sina garantier till NIB. F.o.m. samma datum har NIB ingått ett samfinansieringsavtal med Världsbanken och förbereder liknande avtal med de andra ledande utvecklingsbankerna. Syftet är att öka möjligheterna för nordiskt deltagande i projekt som dessa banker finansierar. För NIB innebär avtalen tillgång till tidig information om projekt som förbereds av utvecklingsbankerna och som kan vara av nordiskt intresse. Avtalen ger NIB möjligheter att delta i identifikation och förberedelse av projekten, samt att få tillgång till utvecklingsbankernas administrativa tjänster. De

syftar även till att minska NIB:s kreditrisk i de samfinansierade projekten. Ministerrådsdirektiven som gavs i samband med beslutet om projektinvesteringslån förutsätter att banken i initialskedet av denna nya verksamhet särskilt uppmärksammar samfinansiering med de internationella utvecklingsbankerna.

Samarbete om projektexport

Årlig finansiering i tusen NOK

	<i>1982</i>	<i>1983</i>
Nordiska projektexportfonden	3.000	6.000

Tabel I. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1980 og 1981 og procentvis ændring 1980–1981
1 000 norske kroner

Import		Fra: Norden			EFTA			EF			Verden			Import fra Norden i % af samlet import 1981
		1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	
Rapporterende land														
Til:	Danmark	19963 581	20 176 451	1.1	23 054 891	23 226 667	0.7	46 806 504	47 574 124	1.6	96 010 122	100 588 364	4.8	20.1
	Finland	12 809 400	13 160 448	2.7	13 598 501	14 074 815	3.5	25 846 801	26 698 108	3.3	77 368 122	81 714 972	5.6	16.1
	Island	1 306 895	1 835 315	40.4	1 087 923	1 427 908	31.3	2 248 275	2 649 143	17.8	5 115 162	5 964 545	16.6	30.8
	Norge	22 384 814	24 186 604	8.0	20 116 867	21 583 334	7.3	39 857 959	41 538 753	4.2	83 601 605	89 687 802	7.3	27.0
	Sverige	30 251 521	31 522 961	4.2	26 686 971	27 874 150	4.4	82 052 203	80 625 319	-1.7	166 244 164	165 934 811	-0.2	19.0
	Norden	86 716 211	90 881 779	4.8	84 545 153	88 186 874	4.3	196 811 742	199 085 447	1.2	428 339 175	443 890 494	3.6	20.5

Eksport		Til: Norden			EFTA			EF			Verden			Eksport til Norden i % af samlet eksport 1981
		1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	
Rapporterende land														
Fra:	Danmark	17 968 515	18 768 983	4.5	20 921 933	21 904 205	4.7	42 195 028	42 747 662	1.3	83 970 301	91 815 818	9.3	20.4
	Finland	17 069 929	17 307 254	1.4	16 499 691	16 463 634	-0.2	27 080 231	28 321 270	4.6	70 121 733	80 433 239	14.7	21.5
	Island	426 428	313 379	-26.5	719 916	919 136	27.7	1 781 122	1 572 978	-11.7	4 750 736	5 208 709	9.6	6.0
	Norge	14 175 207	15 959 691	12.6	11 600 709	13 271 354	14.4	65 153 111	73 732 889	13.2	91 672 433	104 265 370	13.7	15.3
	Sverige	38 036 442	39 635 702	4.2	31 776 791	33 536 338	5.5	75 933 770	76 288 489	0.5	153 756 653	164 178 628	6.8	24.1
	Norden	87 676 521	91 985 009	4.9	81 519 040	86 094 667	5.6	212 143 262	222 663 288	5.0	404 271 856	445 901 764	10.3	20.6

Tabel I A. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1980 og 1981 og procentvis ændring 1980-1981
Mill. US-dollar

Rapporterende land	Fra: Norden			EFTA			EF			Verden			Import fra Norden i % af samlet import 1981
	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	
Til: Danmark*	4035.8	3 510.7	-13.0	4660.7	4 041.4	-13.3	9 462.3	8 277.9	-12.5	19 409.2	17 502.3	- 9.8	20.1
Finland	2 585.6	2 286.8	-11.6	2 744.9	2 445.7	-10.9	5 217.2	4 639.2	-11.1	15 616.7	14 199.2	- 9.1	16.1
Island	255.7	318.8	24.7	212.9	248.0	16.5	439.9	460.2	4.6	1 000.8	1 036.1	3.5	30.8
Norge	4 531.3	4 213.7	- 7.0	4 072.2	3 760.0	- 7.7	8 068.4	7 236.7	-10.3	16 923.4	15 625.1	- 7.7	27.0
Sverige	6 093.3	5 484.0	-10.0	5 375.3	4 849.2	- 9.8	16 527.0	14 026.3	-15.1	33 484.9	28 867.5	-13.8	19.0
Norden	17 501.7	15 814.0	- 9.6	17 066.0	15 344.3	-10.1	39 714.8	34 640.3	-12.8	86 435.0	77 230.2	-10.7	20.5

Rapporterende land	Til: Norden			EFTA			EF			Verden			Eksport til Norden i % af samlet eksport 1981
	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	
Fra: Danmark*	3 632.5	3 265.8	-10.1	4 229.5	3 811.3	- 9.9	8 530.1	7 438.1	-12.8	16 975.3	15 975.9	-5.9	20.4
Finland	3 445.6	3 007.4	-12.7	3 330.5	2 860.8	-14.1	5 466.1	4 921.2	-10.0	14 154.0	13 976.4	-1.3	21.5
Island	83.4	54.4	-34.8	140.9	159.7	13.3	348.5	273.2	-21.6	929.5	904.8	-2.7	6.0
Norge	2 869.5	2 780.4	- 3.1	2 348.3	2 312.1	- 1.5	13 188.9	12 845.5	- 2.6	18 557.2	18 164.7	-2.1	15.3
Sverige	7 661.3	6 895.4	-10.0	6 400.5	5 834.3	- 8.9	15 294.6	13 271.8	-13.2	30 969.7	28 561.9	-7.8	24.1
Norden	17 692.3	16 003.4	- 9.6	16 449.7	14 978.2	- 9.0	42 828.2	38 749.8	- 9.5	81 585.7	77 583.7	-4.9	20.6

* 1981-tallene er foreløbige.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat.

Tabel I B. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1980 og 1981 og procentvis ændring 1980–1981
1 000 nationale møntenheder

<i>Import</i>		Fra: Norden			EFTA			EF			Verden			Import fra Norden i % af samlet import 1981
		1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	
Rapporterende land		1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	
Til:	Danmark*	22 745 335	25 007 996	9.9	26 267 393	28 788 630	9.6	53 328 591	58 966 440	10.6	109 388 313	124 675 712	14.0	20.1
	Finland	9 644 180	9 867 623	2.3	10 238 293	10 553 209	3.1	19 460 022	20 018 076	2.9	58 250 355	61 269 380	5.2	16.1
	Island	1 226 786	2 303 068	87.7	1 021 236	1 791 828	75.5	2 110 462	3 324 311	57.5	4 801 616	7 484 684	55.9	30.8
	Norge	22 384 814	24 186 604	8.1	20 116 867	21 582 334	7.3	39 857 959	41 538 753	4.2	83 601 605	89 687 802	7.3	27.0
	Sverige	25 774 492	27 749 085	7.7	22 737 472	24 537 104	7.9	69 909 008	70 972 992	1.5	141 641 104	146 069 376	3.1	19.0
Norden														

<i>Eksport</i>		Til: Norden			EFTA			EF			Verden			Eksport til Norden i % af samlet eksport 1981
		1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	
Rapporterende land		1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	
Fra:	Danmark	20 472 274	23 263 489	13.6	23 837 226	27 149 485	13.9	48 074 545	52 984 212	10.2	95 670 845	113 802 452	19.0	20.4
	Finland	12 851 927	12 976 872	1.0	12 422 595	12 344 331	-0.6	20 388 670	21 235 113	4.2	52 794 559	60 308 345	14.2	21.5
	Island	400 289	393 247	-1.8	675 787	1 153 390	70.7	1 671 944	1 973 871	18.1	4 459 529	6 536 214	46.6	6.0
	Norge	14 175 207	15 959 691	12.6	11 600 709	13 271 354	14.4	65 153 111	73 732 889	13.2	91 672 433	104 265 370	13.7	15.3
	Sverige	32 407 295	34 890 583	7.7	27 074 032	29 521 424	9.0	6 469 064	67 155 360	3.8	131 001 664	144 523 440	10.3	24.1
Norden														

* 1981-tallene er foreløbige.

Tabel II. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1982 og procentvis ændring fra tilsvarende periode 1981
Mill. US-dollar

Import	Fra: Norden		EFTA		EF		Verden		Import fra Norden i % af total
	1. halvår 1982	%	1. halvår 1982	%	1. halvår 1982	%	1. halvår 1982	%	
Rapporterende land									
Til: Danmark	1 841.3	-2.4	2 127.4	-0.7	4 185.2	-0.4	8 759.4	-2.1	21.0
Finland	1 223.9	4.5	1 313.4	4.9	2 272.6	-4.0	6 599.3	-6.0	18.6
Island	145.5	1.3	110.0	-1.4	228.0	5.1	493.5	1.1	29.5
Norge	2 196.0	4.8	1 960.7	5.0	3 612.0	2.2	8 056.1	5.9	27.3
Sverige	2 679.4	-1.6	2 419.9	2.8	7 025.2	-1.7	13 622.2	-5.4	19.7

Eksport	Til: Norden		EFTA		EF		Verden		Eksport til Norden i % af total
	1. halvår 1982	%	1. halvår 1982	%	1. halvår 1982	%	1. halvår 1982	%	
Rapporterende land									
Fra: Danmark	1 591.0	- 6.2	1 865.8	- 6.8	3 827.7	- 0.8	8 034.3	- 2.0	19.8
Finland	1 439.1	- 4.5	1 311.5	- 9.1	2 558.8	0.3	6 954.3	- 3.5	20.7
Island	25.7	-23.7	74.0	-25.9	108.2	-13.9	360.4	-14.4	7.1
Norge	1 340.4	- 1.1	1 130.5	3.3	6 616.1	0.1	9 201.6	- 0.8	14.6
Sverige	3 545.2	0.1	2 960.6	- 0.4	6 700.5	- 4.8	14 204.5	- 4.3	25.0

Kilde: National statistik.
Nordisk statistisk sekretariat.

Tabel II A. De nordiske landes import fra og eksport til Norden, EFTA, EF og Verden i 1. halvår 1982
1 000 nationale møntenheder

<i>Import</i>		Fra: Norden	EFTA	EF	Verden	Import fra Norden i % af total
Rapporterende land	1. halvår 1982	1. halvår 1982	1. halvår 1982	1. halvår 1982	1. halvår 1982	
Til: Danmark	14 619 845	16 891 816	33 231 122	69 550 296	21.0	
Finland	5 567 556	5 974 758	10 337 912	30 020 308	18.6	
Island	1 479 733	1 118 281	2 318 523	5 018 702	29.5	
Norge	13 198 226	11 783 658	21 707 896	48 416 944	27.3	
Sverige	15 594 195	14 083 714	40 886 624	79 281 312	19.7	

<i>Eksport</i>		Til: Norden	EFTA	EF	Verden	Eksport til Norden i % af total
Rapporterende land	1. halvår 1982	1. halvår 1982	1. halvår 1982	1. halvår 1982	1. halvår 1982	
Fra: Danmark	12 632 343	14 814 805	30 392 660	63 793 502	19.8	
Finland	6 546 264	5 965 868	11 639 794	31 635 181	20.7	
Island	260 894	752 702	1 100 792	3 665 834	7.1	
Norge	8 055 663	6 794 222	39 762 569	55 301 366	14.6	
Sverige	20 633 172	17 230 512	38 996 848	82 670 048	25.0	

Kilde: National statistik.
Nordisk statistisk sekretariat.

Tabel III. Nordisk samhandel i 1980 og 1981, samt procentvis ændring
1 000 norske kroner

Import Rappor- terende land	Fra: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%
	Til: D				3 644 160	3 713 545	1.9	107 274	97 294	- 9.3	3 951 285	4 301 869	8.9	12 260 861	12 063 743	-1.6	19 963 581	20 176 451
F	1 729 482	1 781 714	3.0				129 355	110 358	-14.7	1 623 123	2 038 719	25.6	9 327 440	9 229 657	-1.0	12 809 400	13 160 448	2.7
I	417 588	619 211	48.3	140 400	134 357	-4.3				383 489	584 947	52.5	365 418	496 800	36.0	1 306 895	1 835 315	40.4
N	5 157 762	5 451 703	5.7	3 122 841	3 914 027	25.3	104 941	83 216	-20.7				13 999 270	14 737 658	5.3	22 384 814	24 186 604	8.0
S	10 152 670	10 212 902	0.6	11 324 041	10 989 619	-3.0	118 654	91 767	-22.7	8 656 156	10 228 672	18.2				30 251 521	31 522 961	4.2

Eksport Rappor- terende land	Til: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%
	Fra: D				1 785 999	1 885 130	5.6	461 075	684 706	48.5	5 252 823	5 680 559	8.1	10 468 618	10 518 588	0.5	17 968 515	18 768 983
F	2 444 895	2 666 855	9.1				116 243	105 453	-9.3	2 930 259	3 787 284	29.2	11 578 533	10 747 663	-7.2	17 069 929	17 307 254	1.4
I	100 593	89 134	-11.4	145 215	73 698	-49.2				79 990	62 714	-21.6	100 629	87 833	-12.7	426 428	313 379	-26.5
N	3 815 751	4 156 264	8.9	1 479 796	1 883 965	27.3	373 869	541 853	44.9				8 505 791	9 377 609	10.3	14 175 207	15 959 691	12.6
S	12 982 634	12 768 901	-1.6	9 658 788	10 642 868	10.2	338 423	450 218	33.0	15 056 597	15 773 714	4.8				38 036 442	39 635 702	4.2

Tabel III A. Nordisk samhandel i 1980 og 1981, samt procentvis ændring 1980–1981
Mill. US-dollar

Import Rappor- terende land	Fra: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden			
	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	
	Til: D*				736.7	646.2	-12.3	21.7	16.9	-22.1	798.8	748.5	-6.3	2478.6	2099.1	-15.3	4035.8	3510.7	-13.0
F	349.1	309.6	-11.3					26.1	19.2	-26.4	327.6	354.3	8.2	1882.7	1603.8	-14.8	2585.6	2286.8	-11.6
I	81.7	107.6	31.7	27.5	23.3	-15.3				75.0	101.6	35.5	71.5	86.3	20.7	255.7	318.8	24.7	
N	1044.1	949.8	-9.0	632.2	681.9	7.9	21.2	14.5	-31.6				2833.9	2567.5	-9.4	4531.3	4213.7	-7.0	
S	2045.0	1776.7	-13.1	2280.9	1911.8	-16.2	23.9	16.0	-33.1	1743.5	1779.5	2.1				6093.3	5484.0	-10.0	

Eksport Rappor- terende land	Til: Danmark			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%
	Fra: D*				361.1	328.0	-9.2	93.2	119.1	27.8	1061.9	988.4	-6.9	2116.3	1830.2	-13.5	3632.5	3265.8
F	493.5	463.4	-6.1				23.5	18.3	-22.1	591.5	658.1	11.3	2337.1	1867.6	-20.1	3445.6	3007.4	-12.7
I	19.7	15.5	-21.3	28.4	12.8	-54.9				15.7	10.9	-30.6	19.7	15.3	-22.3	83.4	54.4	-34.8
N	772.4	724.1	-6.3	299.6	328.2	9.6	75.7	94.4	24.7				1721.8	1633.7	-5.1	2869.5	2780.4	-3.1
S	2615.0	2221.4	-15.1	1945.5	1851.5	-4.8	68.2	78.3	14.8	3032.7	2744.1	-9.5				7661.3	6895.4	-10.0

* 1981-tallene er foreløbige.

Kilde: National statistik.

Nordisk statistisk sekretariat.

Tabel III B. Nordisk samhandel i 1980 og 1981, samt procentvis ændring
1 000 nationale møntenheder

Import Rappor- terende land	Fra:			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	Danmark																	
	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%
Til: D				4 151 943	4 602 808	10.9	122 222	120 592	- 1.3	4 501 863	5 332 014	18.4	13 969 307	14 952 582	7.0	22 745 335	25 007 996	9.9
F	1 302 125	1 335 918	2.6				97 391	82 746	-15.0	1 222 047	1 528 619	25.1	7 022 617	6 920 340	-1.5	9 644 180	9 867 623	2.3
I	391 991	777 025	98.2	131 794	168 599	27.9				359 982	734 028	103.9	343 019	623 416	81.7	1 226 786	2 303 068	87.7
N	5 157 762	5 451 703	5.7	3 122 841	3 914 027	25.3	104 941	83 216	-20.7				13 999 270	14 737 658	5.3	22 384 814	24 186 604	8.1
S	8 650 141	8 990 231	3.9	9 648 156	9 673 960	0.3	101 094	80 781	-20.1	7 375 101	9 004 113	22.1				25 774 492	27 749 085	7.7

Eksport Rappor- terende land	Til:			Finland			Island			Norge			Sverige			Norden		
	Danmark																	
	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%	1980	1981	%
Fra: D				2 034 863	2 336 552	14.8	525 322	848 669	61.6	5 984 759	7 040 851	17.6	11 927 330	13 037 417	9.3	20 472 274	23 263 489	13.6
F	1 840 758	1 999 591	8.6				87 519	79 068	-9.7	2 206 188	2 839 682	28.7	8 717 462	8 058 531	-7.6	12 851 927	12 976 872	1.0
I	94 427	111 851	18.5	136 314	92 481	-32.2				75 087	78 697	4.8	94 461	110 218	16.7	400 289	393 247	-1.8
N	3 815 751	4 156 264	8.9	1 479 796	1 883 965	27.3	373 869	541 853	44.9				8 505 791	9 377 609	10.3	14 175 207	15 959 691	12.6
S	11 061 288	11 240 230	1.6	8 229 350	9 368 722	13.8	288 339	396 319	37.4	12 828 318	13 885 312	8.2				32 407 295	34 890 583	7.7

Tabel IV. Nordisk samhandel 1. halvår 1982 og procentvis ændring fra tilsvarende periode 1981
Mill US-dollar

<i>Import</i> Rappor- terende land	Fra: Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
		%		%		%		%		%
Til: Danmark	.	.	496.0	33.3	7.7	4.1	315.4	-15.9	1022.1	-9.7
Finland	154.2	-2.3	.	.	11.9	-19.6	146.5	-23.8	911.3	13.1
Island	52.2	18.9	12.8	16.4	.	.	35.9	-21.8	44.5	4.0
Norge	492.0	5.6	316.3	-7.6	2.8	-62.2	.	.	1384.9	8.2
Sverige	813.5	-14.3	850.1	-10.8	9.7	-16.4	1006.1	24.3	.	.

<i>Export</i> Rappor- terende land	Til: Danmark		Finland		Island		Norge		Sverige	
		%		%		%		%		%
Fra: Danmark	.	.	173.5	-0.2	58.7	15.3	521.6	7.5	837.2	-15.2
Finland	287.8	25.5	.	.	10.6	30.9	288.6	-15.3	852.1	-8.2
Island	7.1	0.0	8.1	-11.0	.	.	3.7	-46.4	6.9	-34.3
Norge	319.3	-11.3	148.1	-17.4	36.7	-29.8	.	.	836.2	9.6
Sverige	1086.8	-9.6	942.7	4.4	44.4	13.0	1471.4	5.3	.	.

Kilde: National statistik.
Nordisk statistisk sekretariat.

Tabel IV A. Nordisk samhandel 1. halvår 1982

1 000 nationale møntenheder

<i>Import</i> Rapporte- rende land	Fra: Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Til: Danmark		3 937 944	61 410	2 504 584	8 115 907
Finland	701 541		54 003	666 616	4 145 396
Island	530 769	130 612		365 431	452 921
Norge	2 957 074	1 901 125	16 698		8 323 329
Sverige	4 734 684	4 947 795	56 346	5 855 370	

<i>Export</i> Rapporte- rende land	Til: Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Fra: Danmark		1 377 702	465 756	4 141 218	6 647 667
Finland	1 308 993		48 378	1 312 803	3 876 090
Island	71 720	82 169		37 249	69 756
Norge	1 919 033	890 022	220 793		5 025 815
Sverige	6 325 067	5 486 288	258 225	8 563 592	

Kilde: National statistik.
Nordisk statistisk sekretariat.

Kapitel IX

Industripolitik

0. Sammanfattning

På det industripolitiska området har arbetet inom ministerrådet och ämbetsmannakommittén under verksamhetsåret koncentrerats till uppföljningen av arbetsplanen för översyn av det industripolitiska samarbetet. Ett antal initiativ har tagits inom ramen för planen för att se på möjligheterna att utveckla samarbetet, bl.a. ifråga om teknisk FoU och när det gäller generella villkor för industrietableringar.

Projektet geologiskt samarbete på Nordkalotten har förts vidare och börjar nu komma in i en rapporteringsfas. Nordisk industrifonds verksamhet expanderar bl.a. som en följd av de ökade resurser som ställts till fondens förfogande. Fonden har även aktivt engagerats i översynen av det nordiska tekniska FoU-samarbetet. Nordtest har på uppdrag av ämbetsmannakommittén försökt värdera effekterna av sin verksamhet när det gäller att undanröja tekniska handelshinder. Som en följd härav kommer en ökad tyngd att läggas vid denna aspekt av organets verksamhet.

1. Uppföljning av arbetsplanen för översyn av det nordiska industripolitiska samarbetet (Nordiska rådets yttrande nr 4/1982 p. 10)

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) enades den 9 februari 1982 om en arbetsplan för översyn av det nordiska industripolitiska samarbetet. Planen överlämnades till Nordiska rådet för kännedom och presenterades vid sessionen 1982 i Helsingfors.

Enligt planen, som är formulerad som ett antal uppdrag till dåvarande Nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik, förväntar sig ministerrådet en första avrapportering av arbetet med planen före utgången av januari 1983. Nordiska rådets ekonomiska utskott har i sitt yttrande över Nordiska ministerrådets årsberättelse 1981 begärt att rapportering om arbetet med planen sker till rådets session 1983.

Den första avrapporteringen av ämbetsmannakommitténs arbete med att följa upp arbetsplanen kommer att ske vid ministerrådets (industriministrarnas) möte den 18 januari 1983. Ämbetsmannakommittén är överens om att föreslå att kommitténs rapport och ministerrådets ställningstaganden rapporteras vidare till Nordiska rådet inför sessionen 1983 i Oslo.

När det gäller tidshorisonten för planen kan konstateras att åtskilliga av uppdragen till ämbetsmannakommittén är av kontinuerlig karaktär. Ämbetsmannakommittén är dock inställd på att presentera en sammanfattande rapport över arbetet med planen under hösten 1983. I det följande redovisas de initiativ som hittills tagit i anledning av de olika uppdragen i

arbetsplanen samt vissa preliminära slutsatser och förslag som ämbetsmannakommittén på nuvarande stadium kunnat enas om i översynsarbetet.

1.1. Teknisk FoU

I arbetsplanen framhåller ministerrådet (industriministrarna) vikten av ett fortsatt intensivt nordiskt samarbete när det gäller teknisk forskning och utveckling. Nordiska industrifondens och Nordforsks roller i detta sammanhang betonas. Ministerrådet stryker under att fonden måste ges ökade resurser för att dess roll som initiativtagare och katalysator i det nordiska tekniska FoU-samarbetet till fullo skall kunna utnyttjas.

Förutom ökade resurser bör också enligt ministerrådet, möjligheterna ses över att effektivisera utnyttjandet av de existerande organen och att stimulera att resultaten av FoU projekt förs vidare till produktutveckling och industriellt utnyttjande i nordiskt sammanhang.

I syfte att få igång detta arbete har ämbetsmannakommittén upprättat en arbetsgrupp bestående av representanter för nationella organ för främjande av teknisk FoU och med sekretariat i industrifonden. För ändamålet har också nationella referensgrupper upprättats med en bred representation från den tekniska FoU miljön.

Det åligger arbetsgruppen att med utgångspunkt från uppdragen i arbetsplanen särskilt se över och komma med förslag rörande former för samverkan mellan de nationella FoU-administrativa organen samt de nordiska organens roll i detta sammanhang. Vad gäller de sistnämnda bör arbetsgruppen särskilt bedöma om de nationella prioriteringarna i högre grad kan läggas till grund för det nordiska tekniska FoU-samarbetet; om de nordiska organens verksamhet med avseende på att ge impulser till och utveckla det nordiska tekniska FoU-samarbetet kan effektiviseras samt om storleken på den gemensamma satsningen på det tekniska FoU-området är rimlig i förhållande till de möjligheter som bedöms föreligga. Härunder bör även förhållandet mellan lån, bidrag och garantier bedömas.

- möjligheter till och former för upprättande av nordiska program inom särskilda insats-områden avseende dels långsiktig kompetenshöande teknisk forskning dels teknisk FoU vars resultat på kort sikt kan få industriell tillämpning.
- åtgärder för att koordinera nordiskt FoU-samarbete med offentliga inköp av teknisk utrustning och materiel i de nordiska länderna.
- åtgärder för att öka graden av industriellt utnyttjande av de resultat som framkommit i nordiskt tekniskt FoU-samarbete.

För att underlätta nordiskt projektsamarbete bör gruppen även studera möjligheterna till samordning av nationella tidsterminer och villkor för projektstöd samt villkor för utnyttjande av resultat som framkommit i sådant projekt-samarbete.

Arbetsgruppen skall vidare ta erforderliga kontakter med nationella tekniska FoU-stödjande organ samt relevanta branschorganisationer.

Vid sidan av det samarbete på det tekniska FoU området som direkt tar sikte på projekt eller andra former av samarbete mellan företag, institutioner, myndigheter m fl i olika nordiska länder framhålls också i arbetsplanen betydelsen av ett ökat samarbete kring teknologiöverföring och kunskapsförmedling från områden utanför Norden liksom av samarbete och gemensamma satsningar inom speciella områden för högre teknisk utbildning.

När det gäller bevakningen av och rapportering om den teknologiska utvecklingen utanför Norden presenterade Nordforsk på uppdrag av ministerrådet en rapport våren 1982 med förslag till olika samsarbetsformer. I rapporten konstaterades att diskussioner förs mellan de nationella tekniska attaché-organen om samarbete såväl på "fältet" som mellan hemmaorganisationerna. Förutom detta institutionella samarbete berördes i rapporten även möjligheterna till en rad andra mera tillfälliga, samsarbetsaktiviteter. Ämbetsmannakommittén har bett Nordforsk att följa upp dessa förslag genom sina huvudmän och kontakter och att rapportera tillbaka till ministerrådet.

När det gäller samsarbetet på området högre teknisk utbildning är det från industripolitisk synpunkt angeläget att en utveckling av det traditionella nordiska forskarutbildningssamsarbetet kan komma tillstånd på ett sådant sätt att det breddas till att omfatta inte enbart smala specialområden utan även ett tillvaratagande i nordiskt sammanhang av den speciella kompetens som de tekniska högskolorna i Norden byggt upp på olika områden. Ett livligare utbyte av forskare och studerande på högre nivå mellan de tekniska högskolorna bör således eftersträvas för att bättre utnyttja speciella forsknings- eller kursprogram vid högskolorna. Ett samsarbetsprogram av denna karaktär har föreslagits av rektorsmötet för de tekniska högskolorna och tillstyrkts av ämbetsmannakommittén. Ansvar för att denna verksamhet skall kunna komma igång torde dock vila hos de tekniska högskolorna själva och hos berörda myndigheter på undervisningsområdet.

1.2. Etableringsfrågor (Nordiska rådets rekommendation nr 23/1980)

Ämbetsmannakommittén för industripolitik har av ministerrådet (industriministerna) anmodats att "verka för att lättnader i gällande bestämmelser i de nordiska länderna genomförs, där detta är möjligt inom ramen för de nordiska ländernas ekonomiska politik och internationella åtaganden, för att ge nordiska industriella projekt bättre förutsättningar när det gäller investeringar, etablering och tillgång till kapitalmarknaderna i de nordiska länderna." Uppdraget formulerades mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation nr 23/1980 att nordiska ministerrådet borde företa en översyn av de nordiska ländernas lagstiftning med sikte på att främja

gemensamma projekt på det industriella området. Kommitténs bidrag till detta arbete i form av en kartläggning av etablerings- och koncessionslagstiftningen i de nordiska länderna redovisades för rådets session 1982 och bildar basen för kommitténs vidare arbete med de etableringsrättsliga frågorna.

Uppföljningen har lagts upp som en systematisk analys av möjligheterna att genom olika åtgärder underlätta för nordbor och nordiska företag att etablera sig i ett nordiskt grannland. Ansatsen är att först söka fastställa vilken liberaliseringsgrad som i nationellt och nordiskt perspektiv är möjligt respektive ändamålsenlig samt att därefter pröva om och hur en sådan ömsesidig liberalisering kan förenas med ländernas internationella åtaganden.

En preliminär slutsats som kunnat dras hittills i detta är att det synes önskvärt att nordiska medborgare som flyttar till ett nordiskt grannland ges rätt att efter samma regler som gäller för landets egna medborgare etablera självständig näringsverksamhet inom industri och hantverk; förvärva egen permanent bostad och lokal eller fastighet för näringsverksamheten; och att stifta eller vara verkställande direktör, styrelseordförande eller ingå i styrelsen för aktiebolag. Nordiska medborgare som är ordinära styrelsemedlemmar i aktiebolag bör i tillägg härtill inte nödvändigtvis behöva vara bosatta i landet utan bör även kunna bo i ett annat nordiskt land.

Den etableringsrättsliga lagstiftningen i de nordiska länderna är i vissa fall svåröverskådliga och uppvisar betydande olikheter mellan länderna. Det är därför svårt att finna en gemensam och för samtliga länder acceptabel formel för att genom etableringsrättsliga åtgärder underlätta industriellt samarbete över gränserna i Norden utan att rubba grundvalarna för ländernas generella politik ifråga om utländskt inflytande över det egna näringslivet. En central fråga är om det är möjligt finna en ändamålsenlig definition på ett nordiskt företag. Vilka kvalifikationer som skall krävas för att ett företag skall anses som nordiskt och därmed komma i åtnjutande av förmånsbehandling eller eventuellt full likställighet med nationella bolag är ännu en öppen fråga. Ämbetsmannakommittén har för avsikt att försöka visa vilka olika vägar som är möjliga och konsekvenserna i olika fall i valet av definition.

Förutom detta mera generella angreppssätt avser kommittén också överväga om någon form av överenskommelse mellan de nordiska länderna om behandlingen av ansökningar om etableringstillstånd kan uppnås vari även länderna skulle förplikta sig att långsiktigt verka för en friare etableringsrätt inom Norden för nordiska företag med begränsat ansvar.

1.3. Multinationella företag (Nordiska rådets rek. 25/1974)

Nordiska ministerrådets uppföljning av nordiska rådets rekommendation nr 25/1974 rörande multinationella företags roll i de nordiska ländernas ekonomi ledde bland annat till en utredning i ämnet (NU A 1979:19). En

särskilt kommitté som tillsattes för att följa upp frågan fann att utredningen borde kompletteras med en analys av de multinationella företagens samhällsekonomiska effekter i de nordiska länderna. Kommittén pekade vidare på behovet av samråd mellan de nordiska länderna i anslutning till det omfattande internationella samarbete ifråga om multinationella företag som bedrivs framför allt inom OECD, ILO, UNCTAD och FN.

Samtidigt som kommittén tog avstånd från tanken på ett speciellt nordiskt arrangemang för lösande av tvister med multinationella företag, konstaterade den att behov föreligger av ett nordiskt forum för diskussion av sådana spörsmål rörande multinationella företag, som, utan att vara föremål för konflikt eller tvist, uppstår i och mellan nordiska länder.

Kommittén ansåg slutligen att något forum inom ministerrådets institutionella ram borde åläggas att löpande värdera behovet av konkreta initiativ på detta område från ministerrådets sida liksom att tjäna som kontaktpunkt för de spörsmål rörande multinationella företag som kan komma upp på åtskilliga av ministerrådets arbetsfält. Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslöt den 7 december 1981 att uppdra åt dåvarande ämbetsmannakommittén för industri- och energifrågor att följa utvecklingen på området.

I arbetsplanen har industriministrarna anmodat kommittén att med utgångspunkt från ovan nämnda rapport skyndsamt slutföra utredningsarbetet och att etablera en ändamålsenlig ordning för nordiskt samråd i anknytning till det bredare internationella samarbetet på detta område.

Ämbetsmannakommittén har för sistnämnda ändamål upprättat ett särskilt utskott för MNF-frågorna. Efter beslut i kommittén har vidare ett kompletterande utredningsarbete rörande de samhällsekonomiska effekterna satts igång. Utredningsuppdraget har givits till Industriøkonomisk Institutt i Bergen (Norge) som skall kartlägga och sammanställa relevanta ekonomiska data med anknytning till MNF-företagens verksamhet i de nordiska länderna. En rapport om utredningsarbetet kommer att redovisas för ministerrådet (industriministrarna) i början av 1983.

1.4 Exportkreditsubventioner i handeln mellan de nordiska länderna

Det internationella samarbetet inom ramen för bl.a. GATT, EFTA och EG i fråga om strukturanpassning har lett till en serie principer för statliga åtgärder avsedda att mildra de negativa effekter som sådana åtgärder kan ha på det internationella ekonomiska utbytet. De nordiska länderna har som små, frihandelsberoende nationer all anledning att lämna sitt aktiva stöd till fortsatt internationell samverkan på detta område och ta tillvara de möjligheter till nordiskt samarbete som här föreligger. Ämbetsmannakommittén för industripolitik avser att fortlöpande pröva ändamålsenligheten av särskilda nordiska samarbetsåtgärder på området.

En speciell typ av snedvridande subventioner i den internationella han-

deln utgörs av offentligt stödda exportkrediter vid leveranser av kapitalvaru-utrustning. För de nordiska länderna, som i stor utsträckning är beroende av kapitalimport, innebär konkurrens med exportkreditvillkor en besvärande belastning.

Enligt Nordiska ministerrådet (industriministrarna) finns det anledning att pröva om användningen av statsstödda exportkrediter kunde begränsas eller avskaffas vid leveranser inom Norden. Subventionerna är statsfinansierade och kan på längre sikt få ogynnsamma effekter på den strukturella utvecklingen av de nordiska ländernas industri. Exportkreditsubventionering i den internordiska handeln kan vidare försämra de nordiska företagens konkurrenskraft på tredjelandsmarknader.

Slutligen skulle de nordiska ländernas egna strävanden att undvika exportkreditsubventioner ge trovärdighet åt ansträngningarna att få skärpt OECD-consensus och OECD-''understanding''.

Vid prövning bör emellertid beaktas, att de nordiska industriernas konkurrenskraft på den nordiska marknaden inte får minska i förhållande till leveranser från icke-nordiska länder.

Mot denna bakgrund enades ämbetsmannakommittén den 5 oktober 1982 om att föreslå för ministerrådet (samarbetsministrarna):

- att en nordisk arbetsgrupp upprättas bestående av representanter för berörda nationella ministerier. Arbetsgruppen kan till sig knyta experter från nationella exportkreditorgan och exportkreditgarantiinstitut.
- att arbetsgruppen åläggs att studera möjligheterna till och komma med förslag om en nordisk överenskommelse om begränsning eller avskaffande av användningen av statsstödda exportkrediter i den internordiska handeln med beaktande av att de nordiska industriernas konkurrenskraft på den nordiska marknaden inte får minska i förhållande till leveranser från icke nordiska länder.
- att arbetsgruppen skall rapportera till Nordiska ministerrådet (SAM) senast före utgången av maj 1983.

Den föreslagna arbetsgruppen tillsattes genom beslut av samarbetsministrarna den 10 november 1982.

1.5 Övriga initiativ inom ramen för arbetsplanen

Med anledning av *Nordiska rådets rekommendation nr. 18/1982 om konkretisering av behovet av ökat nordiskt samarbete inom möbelbranschen* har ett möte arrangerats under hösten mellan företrädare för den nordiska möbelbranschen, Nordiska byggnads och träarbetarfederationen, Nordiska investeringsbanken och Nordisk industrifond. Mot bakgrund av den aktuella situationen för möbelindustrin i Norden diskuterades förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom branschen. Någon närmare utvärdering av mötet har ännu inte kunnat göras. Ämbetsmannakommitténs preliminära bedömning är dock att samarbetet bäst kan utvecklas genom redan etablerade organisationer och en ökad grad av samverkan mellan dessa.

Med anledning av *Nordiska rådets rekommendation nr 19/1982 om nordiska underleveranser* förbereds ett utredningsarbete. Utredningsuppdraget torde komma att omfatta bl.a en utvärdering av den nordiska underleverantörbörsern på det verkstadsmekaniska området samt mot bakgrund härav en bedömning av förutsättningarna för att utveckla underleveranserna inom Norden. Vilken roll olika nordiska organ tex Nordisk industrifond och Nordiska investeringsbanken kan spela i detta sammanhang avses också studeras.

Som ett led i sitt arbete med uppgifterna i planen har ämbetsmannakommittén etablerat kontakt med de nordiska industriförbunden och Nordens fackliga samorganisation. Två samrådsmöten om genomförandet av planen har sålunda hållits under våren respektive hösten 1982. Ämbetsmannakommittén avser att också i fortsättningen ha regelbundna kontakter med dessa parter om utvecklingen av det nordiska industripolitiska samarbetet.

Till följd av den intensifiering som ägt rum av arbetet med de industripolitiska och energipolitiska frågorna inom Nordiska ministerrådets ram och som bl.a kommit till uttryck i de arbetsplaner för respektive område som fastställdes i februari 1982 beslutade Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i september 1982, efter förslag från industri- respektive energiministrarna, om en delning av den förutvarande ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik. I syfte att förbättra sekretariatets service till nya kommittéerna har ministerrådets (samarbetsministrarna) också beslutat om inrättande av ytterligare en tjänst vid sekretariatet fr.om 1 januari 1983.

2. Geologiskt nordkalottsamarbete

Det fleråriga projektet "Geologiskt samarbete på Nordkalotten" undersöker de geologiska förhållandena norr om 66 breddgraden genom ett samarbete mellan Finlands geologiska forskningsanstalt, Grönlands geologiska undersøgelse, Norges geologiske undersøkelse och Sveriges geologiska undersökning. Projektet har givit snabba preliminära resultat, som börjar utnyttjas av de gruvbolag som arbetar inom området. Sålunda har krommineraliseringar hittats i de områden nära Karungi i Sverige som anvisades av Nordkalottprojektets geologer och geofysiker. Även guldprospekteringen i de prekvartärt vittrade delarna av Nordkalotten är i gång. Redan nu kan man skönja att resultaten från projektet kommer att peka ut de bergarter på Nordkalotten som torde ha största malmpotential när det gäller metaller eller industrimineral. Detta kommer inte enbart att gälla basmetaller, såsom koppar och zink, utan även legeringsmetaller såsom krom, volfram och nickel, ädelmetaller såsom guld samt platinagruppens metaller. De grundläggande arbeten som nu pågår kommer att ge betydligt bättre förutsättningar för framtida prospekteringsarbeten och troligtvis även aktualisera prospekteringsinsatser efter metaller och mineral som man hittills inte letat efter.

Avrapporteringen av projektet planeras mellan 1983 och 1986 i form av kartor i skalan 1:1 000 000 samt beskrivningar. Arbetet med en gravimetrisk karta över Bougueranomalier och en flygmagnetisk karta är så långt framskriden att kartorna torde kunna tryckas 1983.

Nordkalottprojektets resultat emotses med stort intresse inte endast i Norden utan även i övriga Europa och Nordamerika. Därför har beslutats att avrapporteringen skulle ske på engelska och ett skandinaviskt språk.

3. Nordisk industrifond

I samband med att fonden från och med 1979 infördes på Ministerrådets allmänna budget fastställdes följande inriktning av verksamheten.

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden skall även i fortsättningen lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Fondens verksamhet bör därvid inriktas på att stödja dels tekniska utvecklingsprojekt mellan ett fåtal industrier, dels bransch- eller teknik-inriktade projekt som avser att lösa problem av central betydelse för viss industrisektor.

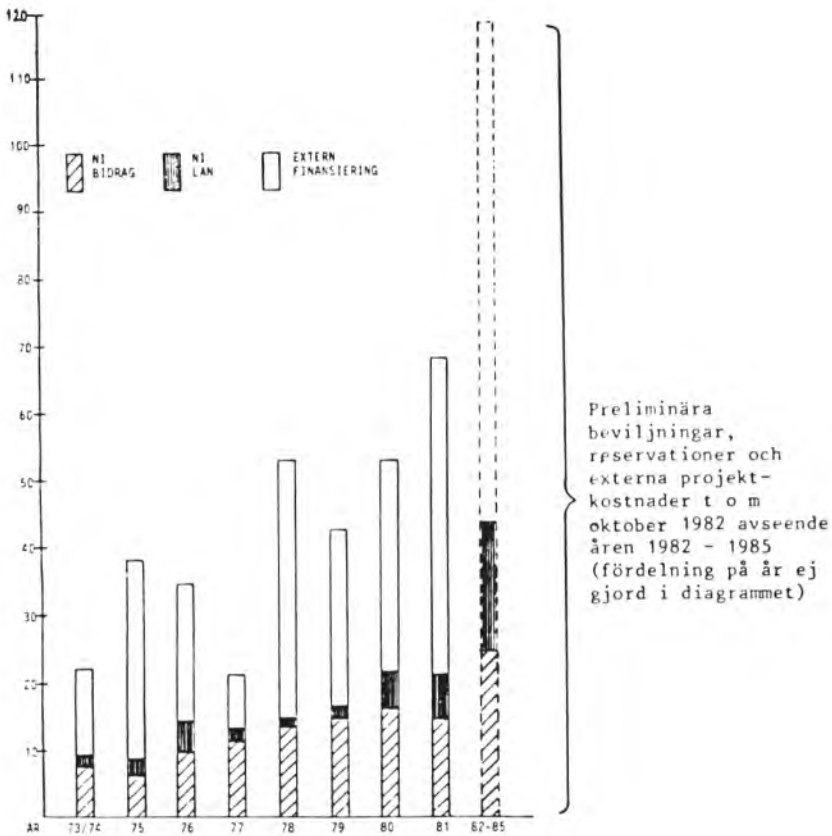
Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall fonden fortsatt ansvara för FoU-samarbete inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

Fonden har för verksamheten 1982 tillförts 20 MSEK vilket innebär i stort oförändrad medelstilldelning i jämförelse med närmast föregående verksamhetsår. Utöver detta har fonden haft möjlighet att påtaga sig fleråriga förpliktelser för de närmaste åren inom av Ministerrådet fastställda ekonomiska ramar.

För verksamheten 1983 har Ministerrådet beslutat att fonden skall tillföras 30 MSEK. Fondens styrelse konstaterar i sin budgetframställning avseende 1984 att den beslutade ökningen för år 1983 har stor betydelse för fondens möjligheter att lämna finansiellt stöd till angelägna samarbetsprojekt. Samtidigt redovisar styrelsen att det nationella stödet till teknisk forskning och industriell utveckling i de flesta av de nordiska länderna ökat kraftigt under perioden 1974 – 1982 och föreslår mot denna bakgrund att fonden för år 1984 tillföres 40 MSEK.

På grund av den stora efterfrågan på medel har fonden i ökande grad utnyttjat sina möjligheter att ingå fleråriga förpliktelser. Per den 1 november 1982 har fonden sålunda beviljat och reserverat 19,3 MSEK för 1982, 18,5 MSEK för 1983, 5,4 MSEK för 1984 och 0,1 MSEK för 1985. I dessa beviljningar ingår nio lån för vilka formella låneavtal då ennu ej var undertecknade.

Under perioden 1973/74 – oktober 1982 har fondens styrelse beviljat eller reserverat totalt ca 159 MSEK till projekt där den totala projektkostnaden har uppskattats till drygt 450 MSEK. I genomstitt är alltså den externa finansieringen i fondens projekt 65%.

Beviljningar t o m 1982-10-31 (exkl. Nordtest)
Total projektkostnad samt Nordisk Industrifonds andel i form av lån och bidrag.

För att illustrera den projektverksamhet som erhållit stöd från fonden kan följande exempel anföras.

En betydande del av fondens stöd under de senaste åren har gått till projekt inom datateknik och elektronik. Inom projektet Geometriska produktmodeller, vars totala projektkostnad uppgår till ca 20 MSEK varav fonden beviljat totalt 7 MSEK under 1981. Inom projektet har utvecklats programmoduler för geometrisk beskrivning av mekaniska produkter. Modulerna skall ingå i en produktmodellgenerator, som utgör en central del av system för datorstödd konstruktion/produktion (CAD/SAM = Computer Aided Design/Computer Aided Manufacturing). Under 1982 har planer utarbetats för hur resultaten på bästa sätt skall kunna föras ut till industrin. Det har därvid konstaterats att intresset att utnyttja resultaten är stort.

Under våren 1982 avslutades de fältprov som på tre olika platser företags med prototyper av antenn och mikrovågshuvud för direkt TV-mottag-

ning från satellit vilka tidigare utvecklats med stöd från fonden. Resultaten visar att de mest kritiska miljöparametrarna som väntat är fukt och nederbörd. Speciellt besvärande har snöbeläggning på antenn utan radom varit. Fonden har beviljat tilläggsanslag dels för ytterligare ett års fältprov på en mätplats och dels för vissa miljötest på laboratorium. Därigenom bedöms säkrare underlag erhållas både i samband med systemspecifikation och för vidareutveckling av antenn och mikrovågshuvud för industriell produktion.

För att stimulera till ökat samarbete inom elektronikområdet anordnade fonden hösten 1981 ett elektronikseminarium. Då skisserades ett flertal samnordiska projektförslag varav några senare fört fram till konkreta projekt som erhållit stöd från fonden. De hittills påbörjade projekten är mestadels industriprojekt som i sina följande faser beräknas leda till industriella samarbetsprojekt. Fonden beräknar att under de närmaste 3 – 4 åren satsa ungefär 4 MSEK per år inom elektronikområdet.

Fonden har under åren finansiellt medverkat i ett flertal projekt som berör massa- och pappersområdet. Bland de projekt som för närvarande genomförs kan följande nämnas. Ett dominerande miljöproblem inom cellulosaindustrin är utsläpp från blekerier och omfattande forskningsinsatser har redan genomförts. I ett nystartat samarbetsprojekt studeras ingående möjligheterna för att få fram alternativa blekningsprocesser. I ett annat studeras avsvärtningsprocessen i syfte att öka inblandningsgraden av returpapper med bibehållen produktionsvolum och produktkvalitet.

En stor del av fondens insatser inom energiområdet går till energisparande åtgärder inom olika branscher. Som exempel kan nämnas bakningsprocessen vid tillverkning av matbröd, helhetsoptimering av energianvändningen inom fiskerinäringen, bättre energiåtervinning vid massaframställning genom utveckling av ny sodahusprocess. Utöver de industriellt inriktade projekten har fonden givit stöd till vissa energiprojekt av mer allmän karaktär som framkommit via den nordiska kontaktgruppen för energiforskning.

Fondens verksamhet 1982 kommer att presenteras utförligt i styrelsens verksamhetsberättelse till Ministerrådet. Dessutom presenterar fonden sin verksamhet i speciella informationsblad "Aktuellt från Nordisk Industriefond".

4. NORDTEST

Stadga för NORDTEST har fastställts av Nordiska ministerrådet (industriministrarna) den 19 februari 1979, i kraft från den 1 mars 1979. Stadgan ersätter tidigare riktlinjer för samarbetet inom NORDTEST. NORDTEST har från den 1 januari 1979 införts på Nordiska ministerrådets allmänna budget.

NORDTEST har till uppgift att samordna aktiviteter inom provnings-

och kontrollområdet i Norden. Verksamheten bedrivs i styrelse, sekretariat och för givna delområden utsedda fackgrupper. Arbetet bedrivs i 7 fackgrupper för områdena BYGG, BRAND, AKUSTIK och BULLER, NDT (oförstörande provning), VVS, ELEKTRONIK, och KONSUMENT. Dessutom pågår arbete i två ad hoc grupper, den ena för KEMI-området och den andra för MEKANIK- området, båda med arbetsmiljö som huvudinriktning. Härutöver genomförs specifika uppgifter hörande till andra områden under styrelsens direkta ledning.

Områden som bearbetats har utvalts genom övergripande behovsanalys. Valda områden har detaljgranskats i separata analyser. Verksamheten bedrivs enligt 5-årig rullande långtidsplan. Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTEST-projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid och för fast pris. Projekten resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser till NORDTEST-metoder.

Hittills har framställts sammanlagt 630 förslag till projekt. Av dessa har under år 1982 inkommit 90 nya förslag. Bland inkomna förslag har hittills under året utvalts 52 nya arbeten jämte fortsättning på 17 tidigare påbörjade projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av SEK 3.271.500:-. En avsevärd del av dessa arbeten jämte fortsättning på 17 tidigare påbörjade projekt som beställts vid olika institutioner och företag för en sammanlagd kostnad av SEK 3.271.500:- i projekt som beställts 1981.

Av sammanlagt 379 beslutade projekt har hittills (per 1982-10-01) lämnats slutrapport över 228 arbeten. Under året har hittills 39 projekt slutförts.

Av nedanstående tabell framgår fördelningen årsvis av beställda och slutförda projekt.

Beställningsår	Antal årsvis beställda projekt	Härav slutförda projekt (1982-10-01)
1974	16	16
1975	18	18
1976	38	36
1977	54	52
1978	45	41
1979	27	21
1980	50	25
1981	79	17
1982	52 (per 1982-10-01)	2
Sammanlagt	379	228

Arbetet har hittills resulterat i 490 rekommenderade NORDTEST-metoder. I publikationsserien NORDTEST TECHNICAL REPORTS har hit-

tills upptagits 20 arbeten. Verksamhetsberättelsen och register över godkända NORDTEST-metoder ingår i publikationsserien NORDTEST GENERAL DOCUMENTS. Informationsbladet NORDTEST-Nytt utges två gånger per år. Under året har av utomstående konsult utförts en utredning om NORDTESTs betydelse för harmoniseringsarbetet. Som resultat härav planeras en ökning av samordningsåtgärder med internationell inriktning inom ramen för mandatet. Vidare bör arbetet intensifieras med framtagning av underlag för nationella organ, myndigheter m.fl. i deras arbete som syftar till godkännande av provningsresultat från annat land.

För den redovisade verksamhetsperioden som omfattar kalenderåret 1982 har erhållits sammanlagt SEK 4.710 milj. från Nordiska ministerrådet. För verksamheten 1983 har Nordiska ministerrådet beviljat SEK 5.320 milj.

5. Nordisk industrialiseringsfond för Island

Nordisk industrialiseringsfond for Island blev oprettet 1970 i fællesskab af de nordiske lande. Fondens grundkapital udgjorde modværdien til 14 millioner US dollar. Formålet med fonden er at bidrage til Islands tekniske og industrielle udvikling ved landets tilslutning til EFTA og gøre industriens tilpasning til de ændrede markedsforhold lettere, bidrage til eksportindustriens udvikling og lægge vægt på et øget samarbejde indenfor industri og handel mellem Island og de øvrige nordiske lande.

Ved slutningen af året 1981 udgjorde restancerne på fondens obligationsbeholdning 197 mio ISK (0,7 mio US dollars). Der er ialt blevet ydet 470 almene lån til omkring 250 virksomheder. Låneydelserne har været fordelt på de fleste af fremstillingsindustriens grene idet den største del er gået til væve og tekstilindustrien som har modtaget ca. en fjerdedel af fondens lånekapital, samt til den mekaniske industri og skibsbygningsindustrien, som har fået ca. en femtedel af lånekapitalen.

Fonden har også ydet tilskud til rådgivning indenfor industrivirksomheder og risikolån til produktudvikling.

I 1980 blev det bestemt at styrke industrialiseringsfondens finansielle formåen ved at give den beføjelse til lånoptagning i den hensigt at finansiere den generelle udlånsvirksomhed samt specielle større, projekter indenfor industrien. Fondens har benyttet denne beføjelse og optaget såkaldte regionallån fra Den nordiske Investeringsbank på 32,5 mio NOK.

Kapitel X

Jord- och skogsbruk

Sammanfattning

Från att i början varit forskningsbetonat har åtgärder vidtagits för att utveckla nordiskt samarbete på jord- och skogssektorn till att omfatta nya områden. Under året har man beslutat påbörja en utredning om former för utvidgat nordiskt samarbete på lantbruksområdet. Också behovet för nordisk samverkan i fiskodling och aquakultur generellt utreds på rekommendation nr 6/1981 från Nordiska rådet.

Därutöver omfattar samarbetet i dagens läge följande programområden:

Jordbruksforskning

Ministerrådet ger ökat stöd åt nordiska samarbetsprojekt på jordbruksforskningens område. Under år 1982 har NMR stött forskningssamarbete angående biologisk bekämpning av växtpatogener, bekämpning av mastitis, jordbruksmeteorologi och lantbrukskooperation.

Stödet till de två förstnämnda områdena fortsätter under år 1983 i utökad omfattning. Jordbruksmeteorologiskt forskningssamarbete fortsätts med stöd från de nationella forskningsråden.

På jordbruksforskningsområdet samarbetar ministerrådet med Nordiska Kontaktorganet för Jordbruksforskning, som är ett samarbetsorgan för de nationella jordbruksvetenskapliga forskningsråden.

Skogsforskning

Samarbetet på programområdet leds av den nordiska institutionen Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS). Denna upprättades år 1972 och infördes år 1978 på ministerrådets budget. År 1982 inordnades Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd (NSR), som dittills varit en självständig institution på ministerrådets budget, under SNS. SNS har till uppgift att förmedla och understödja gemensam nordisk forskning inom skogsbruket samt att underlätta samverkan inom den skogliga forskarutbildningen.

SNS' styrelse består av tre representanter för vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige, varav en representerar den skogliga administrationen, en forskningen och en det praktiska skogsbruket, samt en observatör från Island.

För år 1982 har SNS tilldelat medel till elva pågående projekt, varav fyra inom det skogstekniska området, och tre nya projekt, varav två inom det skogstekniska området. Förutom till direkta projekt har medel anslagits för en sammanställning över det befintliga kunskapsläget då det gäller förstagallringar. Fortsatt stöd har vidare getts till Nordiska Samarbetsgruppen för Högre Skogsutbildning samtidigt som det gjorts en precisering av gruppens arbetsuppgifter.

Genbanksamarbete

Nordiskt genbanksamarbete omfattar i dagens läge en nordisk institution – Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter – samt tre planeringsprojekt (fisk, husdjur, mikrober).

Nordiska genbanken (NGB), som har sitt säte i Lund, ersätter de motsvarande nationella aktiviteterna. NGB är ett viktigt serviceorgan för nordiska växtförädlare och växtforskare. Under år 1982 har verksamheten varit koncentrerad till fröburna jordbruks- och trädgårdsväxter. Speciellt bör nämnas, att arbetet med inventering och beskrivning av släkterna *Ribes* (vinbär, krusbär), *Rubus* (hallon, björnbär, hjortron, åkerbär) och *Rheum* (rabarber) har fortsatt. Inventering av släktet *Prunus* (körsbär, plummon) har påbörjats.

Internationella genbankstyrelsen (IBPGR) avhöll Pisum-symposium vid Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp 23–26 mars. Råg-arbetsgruppen inom det europeiska genbankprojektet (ECP) avhöll möte i Finland 4–6 augusti. I dessa möten spelade NGB en aktiv roll.

Ett förslag till upprättande av ett nordiskt centralregister för mikrobsamlingar och -kollektioner har färdigställts. Förslaget har varit till remissbehandling i länderna.

Växtförädling

Växtförädling i Norden omfattar många arter kulturplantor, och många klimatiskt olika regioner, som ofta går på tvärs av de nationella gränserna. Eftersom varje nordiskt land inte kan upprätthålla en tillräcklig aktivitetsnivå på alla relevanta ämnen inom växtförädlingens område, och eftersom resultaten av växtförädlingsaktiviteter på den europeiska kontinenten har begränsat värde i Norden, har det varit nödvändigt att skapa en bättre nordisk koordinering på växtförädlingens område. Detta arbete leds av en nordisk styrningsgrupp (SNP, Samnordisk Planteforædning), vari bl.a. lantbruksdepartementen är representerade.

Under året har tre större projekt varit på gång: ett om växtförädlingsforskning (Resistens mot växtsjukdommar), ett om växtförädling (Förädling av gräsmarksväxter för Nordens nordliga områden) och ett om sortsavprovning. Dessutom har utredningsarbete på utvalda ämnen innanför växtförädlingsforskning och förädling utförts.

1. Jord- och skogsbrukspolitiska samarbetsfrågor samt ledande samarbetsorgan

Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor

Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor är det viktigaste samarbetsorganet för jordbrukspolitiskt informationsutbyte. I kontaktorganet

sitter repræsentanter for såvel regeringsmyndighederne som jordbruksorganisationerne.

Kontaktorganet oprettet i 1961 i overensstemmelse med en anbefaling fra Nordiska rådet. Kontaktorganets hovedopgaver er at følge udviklingen af jordbruksproduktions- og eksportforholdene samt afsætning af og priser på jordbruksprodukter i Norden. Jordbrukspolitiske ændringer og andre spørgsmål af nordisk betydelse diskuteres. Delegationerne informerer hinanden også om jordbruksdiskussioner i internationale fora.

I kontaktorganets møde den 13. maj deltog jordbruksministrene.

Jordbruksproduktionsforholdene og forsyningslaget i landene under 1982

I årsberetningen for år 1981 meddelte ministerrådet sin hensigt at under de kommende år fremlægge en kortfattet analyse af jordbruksproduktionsforholdene og forsyningslaget generelt. Neden fremlægges rapporter som NÅJS modtaget fra Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Danmark

Korn

Forsyningsbalance for korn i Danmark 1981/82–1982/83 (driftsår 1/8–31/7).

	Beg. lagre	Høstsvind	Import	Til rådighed	Forbrug	Eksport 1000 t	Slutlagre
1981/82	418	7.060	355	7.833	6.752	525	574
1982/83	574	7.886	470	8.930	6.903	1.272	755

Den store høst i 1982 medfører et stigende eksportoverskud. Selv om arealet med byg er faldet, ventes der at være et stigende overskud af byg til eksport. Den samlede korneksport i 1982/83 ventes at blive mere end fordoblet.

Sukker

Sukkerarealet har været ganske svagt stigende gennem de seneste år. Danmarks A- og B-kvoter (prisgaranterede) udgør i produktionsårene 1981/82 – 1985/86 425.000 t sukker. Med lagre på 30.000 t fra 1980/81 var ialt 531.000 t til rådighed, heraf (foreløbigt opgjort) 21.000 t importeret. Forbrug andrager ca. 195.000 t og eksporten 261.000 t. Skøn for slutlagre 75.000 t.

Mejeriprodukter

Mælkeindvejen var i 1981 4,8 mio t. Efter en nedadgående tendens

fra 1978–1981 er mælkeindvejen i 1. halvdel af 1982 sammenlignet med den tilsvarende periode i 1982 steget med 2%. I 1981 var smørproduktionen 109.000 t. Efter en faldende produktion i de senere år er der i 1. halvår af 1982 en 14% produktionsstigning i forhold til samme periode 1981. Produktionen af skummetmælkspulver i Danmark har i perioden 1979–1981 været faldende, mens der i 1. halvår af 1982 er sket en stigning på 53% i forhold til 1. halvår 1982. I 1. halvår af 1982 er osteproduktionen faldet med 3%. Skønnet produktion i 1982 242.000 t.

Oksekød

Produktionen af okse- og kalvekød i Danmark udgjorde i 1981 239.000 t, hvilket er 2% mindre end 1980 og 8% mindre end i 1979, hvor produktionen nåede den hidtil største mængde. I 1982 og 1983 forventes et yderligere fald på 1–2% pr. år.

Svinekød

Fra og med 1980 har produktionen stabiliseret sig på et niveau omkring 1,03 mio tons. På baggrund af den seneste april-tælling forventes i 1982 en svinekødsproduktion på 1,04 mio tons.

Fjerkræ- og ægproduktionen

Den samlede fjerkræproduktion er på 109.000 t. Produktionen af æg har siden 1979 været meget stabil på omkring 15.140 mio stk. For 1982 forventes en mindre vækst af størrelsesorden 2–3%.

Raps

Rapsfrøproduktionen forøgedes fra ca. 280.000 t i 1981 til ca. 325.000 t i 1982.

Markfrø

Produktionen af kløver og græsfrø er næsten konstant, idet arealet af græsfrø i de senere år gennemsnitligt har været på ca. 45.000 ha. Der er dog sket en vis forskydning mellem arterne henimod øget produktion af græsfrø på bekostning af kløverfrø.

Tørret foder

Produktionen af tørret foder forventes i 1982 at blive ca. 170.000 t, samme produktion som i 1981.

Finland

Under innevarande år erhöles mycket goda skördar från de flesta växterna. Under föregående skördeår var man tvungen att undantagsvis importera säd, allt som allt 1200 milj kg. Under innevarande skördeår existerar inget importbehov och sädeslagren kommer att vara måttliga ännu vid

næsta skördeårsskifte. Endast råg kommer att importeras i någon mån. Höstsåddsarealerna bär vittne om att odlingsarealerna för brödsåd växer næsta år.

Den goda skörden har fört med sig att mjölkproduktionen har svängt uppåt. Mjölkproduktionen uppskattas innevarande år överstiga den inhemska konsumtionen med ca. 24% och næsta år med ca. 27%. Från jordbrukets försörjningssynpunkt sett är tillväxten av mjölkproduktionen positiv, men försvarar å andra sidan skötseln av jordbrukarbefolkningens inkomstfråga då exportkostnaderna ökar.

Visavi andra husdjursprodukters produktionsvolym har igna märkbara förändringar skett och är ej heller att vänta på kort sikt. Beträffande den inhemska konsumtionen kan nämnas 4% ökning av svinköttkonsumtionen år 1982 jämfört med föregående år. Produktionen av nötkött överstiger densamma med ca. 25% och äggproduktionen med ca. 50%.

Målsättningen för Finlands jordbruksproduktion under innevarande decennium är att från nuvarande nivå gradvis minska exportbehovet av de viktigaste husdjursprodukterna. Likväl kommer dock uppenbarligen överskott att finnas inom mjölk-, svinkötts- och äggproduktionen även i slutet av decenniet. Jordbrukets åkerareal kommer icke nämnvärt att minskas under 1980-talet. Med de till buds stående produktionsresurserna och produktlagren kan tillgången på livsmedel vid behov tillgodoses rätt så bra under en kort tids undantagstillstånd.

Norge

Vekstsesongen 1982 var preget av varme- og tørke på Østlandet mens det var vått og kaldt i Nord-Norge.

Korn

1982 var et meget godt kornår. En regner med at årets kornavling blir på 1.175.000 tonn. Dette er 24.000 tonn mer enn i 1980, som hittil har vært det største avlingsår. Årets avling fordeler seg med 610.000 tonn bygg, 505.000 tonn havre og 60.000 tonn hvete. Gjennomsnittsavlingen er 370 kg pr. da. som er et godt normalår. I tillegg til gode avlinger er kvaliteten på årets korn meget bra.

Poteter

Årets potethøst er beregnet til å bli 90% av et normalår. Det var en større avlingssvikt for tidligpoteter enn for vinterpoteter.

Frukt – bær – grønnsaker

Det har vært et meget dårlig fruktår på Vestlandet, mens avlingene på Østlandet antagelig ligger over et normalår. På landsgjennomsnitt regner en med en avlingssvikt på 20–30% av et normalår.

1982 var et meget godt jordbærår med rekordavlinger. For de andre bærsortene var det stort sett et normalår.

Grønnsaksavlingene var i 1982 gode, spesielt for agurker og tomater som kunne notere seg for svært store avlinger.

Melkeproduksjonen

Melkemengden fortsetter å øke i Norge. Prognosene viser en melkemengde på 1870–1900 mill liter og 27,5 mill liter for henholdsvis ku og geit for 1982. For å dekke det innenlandske forbruk trenger en 1800 mill liter kumelk og 25 mill liter geitmelk. Det vil si at produksjonen ligger langt over forbruket og en bedre produksjonstilpasning i melkesektoren er derfor en overordnet målsetting. Fra 1.1.83 skal det innføres en to-prisordning for melk.

Kjøttproduksjonen

Kjøttproduksjonen i Norge forutsatte å stige i 1982. Prognosene viser en kjøttproduksjon på storfe på 79.000 tonn, kalv 300 tonn, gris 81.000 tonn. Av dette blir antagelig 173.000 tonn solgt på det innenlandske marked. Dette medfører at en opererer med et kjøttoverskudd for 1982 på 13.000 tonn. Dette fordeler seg på 4.000 tonn storfe, 800 tonn kalv, 2.200 tonn sau/lam og 6.500 tonn gris.

En har i løpet av 1982 satt i verk ulike tiltak for å redusere kjøttoverskuddet. De viktigste virkemidlene har vært: Nedsatt grensekvote, spekalvslakting, redusert slaktevekt på okse og gris.

Sverige

Spannmål

Den totale spannmålsskörden beräknes bli ca 160.000 ton större än 1981, d v s totalt ca 5.860 milj ton mot 5,7 milj ton 1981. Jämfört med 1981 beräknes skörden av vete öka med 427.000 ton (40 %) och av råg med 28.000 ton (16 %). Skörden av fodersäd minskade med 293.000 ton (7 %).

1982 års skörd beräknes medföra ett exportöverskott på ca 1.046.000 ton spannmål. Överskottet utgörs av 840.000 ton vete, ca 40.000 ton råg och 142.000 ton fodersäd.

Oljefröodlingen

1982 års totalskörd av oljefröer beräknes vara 23.400 ton större än föregående år. I torkad vara med 7,5 % vattenhalt beräknes skörden bli 305.000 ton. Huvuddelen tas om hand av oljeindustrin inom landet. Exporten beräknes uppgå till 105.000 ton.

Animalier

Mjök och Mejeriprodukter

Invägningen av mjök vid mejerier 1981 var 3.371.000 ton, 1,0 procent

mer än 1980 års invägning, 3.338.000 ton. Under första halvåret 1982 var invägningen 1.800.000 ton eller 3,7 procent högre än under motsvarande period 1981.

Smörproduktionen 1981 ökade med 1 procent till 40.700 ton. Under första halvåret 1982 var smörproduktionen 24.800 ton – en ökning med 7 % jämfört med samma period ett år tidigare. Den totala konsumtionen av matfett från mejeriindustrin beräknas under 1982 ligga ca 1 % lägre än nivån för 1981. Ostproduktionen ökade 1981 med 8 % till 108.400 ton. Försäljningen av svensk ost ökade med 2 % till 99.600 ton 1981.

Exporten av smör minskade från 1980–1981 med 500 ton till 9.900 ton. Under 1982 års sex första månader ökade exporten med 3.800 ton jämfört med samma period 1981. Exporten var därmed 8.600 ton. Exporten av ost exkl. reexport 1981 omfattade 1.800 ton. Importen minskade från 15.200 ton till 13.300 ton.

Kött och Fläsk

Under första halvåret 1982 ökade nötköttsproduktionen med 1 procent jämfört med motsvarande tid 1981. Slakten av mellankalv minskade med drygt 15 procent under årets första sex månader. Även produktionen av får- och lammkött minskade. Slakten av får och lamm har hittills under 1982 legat 5 procent under produktionssiffrorna för föregående år. Svinslakten fram t o m mars har ökat med 2 procent.

Sjunkande köpkraft hos konsumenterna och minskade livsmedelssubventioner får anses ligga bakom den minskade konsumtionen av kött och fläsk 1981 och 1982. Den totala köttkonsumtionen under första halvåret 1982 var preliminärt 5 % lägre än under motsvarande tid 1981. När det gäller nötkött tyder den preliminära statistiken på att konsumtionen var densamma som året före. För att stärka avsättningen på den inhemska marknaden genomförs en köttrea under hösten. Konsumtionen av kalvkött ökade med 11 procent. För får- och lammkött var ökningen ca 6 procent.

Försäljningen av griskött minskade preliminärt med 3 procent.

Preliminära uppgifter för utrikeshandeln under första halvåret 1982 uppvisar en viss ökning av importen av nötkött. Importen av övriga köttslag har dock minskat. Preliminärt ökade importen av nötkött med ca 300 ton till ca 2.900 ton. Importen av grisköttsdetaljer var 1.800 ton under perioden. En minskning med 1.300 ton jämfört med samma tidpunkt förra året.

Exporten av nötkött ökade starkt under första halvåret 1982. Exporten beräknas till 15 700 ton, en ökning med 8 700 ton.

Exporten av griskött ökade med 12 600 ton till 33 700 ton under de första 6 månaderna 1982.

Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS)

Under nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) koordinerar Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor (NÄJS, grundad 1979) det konkreta samarbetet på området. NÄJS framiägger årligen för ministerrådet ett förslag till nordiska samarbetsprojekt, närmast på jordbruksforskningens samt växtförädlingens område, samt uttalar sig över respektive nordiska institutioners budgetförslag. Den tar också initiativ till nya former av nordiskt samarbete. I sitt budgetprogram, som på samma gång utgjorde ett förslag till ministerrådets budgetbeslut för år 1984, gav NÄJS riktlinjer för nordiskt samarbete på sitt ansvarsområde. Ämbetsmannakommittén har under året hållit tre möten.

NÄJS har beslutat att det under år 1983 utförs en utredning om möjligheten att vidare utvidga existerande jord- och skogsbrukspolitiskt samarbete. Ämbetsmannakommittén avvaktar resultaten från utredningen hösten 1983.

På rekommendation nr 6/1981 från Nordiska rådet till ministerrådet har NÄJS bitt Nordiska Kontaktorganet för fiskerifrågor att utreda behovet för nordiskt samarbete angående fiskodling och aquakultur generellt.

Jord- och skogsbrukspolitiska utredningar

Årlig finansiering i tusen NOK	1983
	191

2. Jordbruksforskning

Ministerrådet ger ökat stöd åt nordiska samarbetsprojekt på jordbruksforskningens område. Under år 1982 har NMR stött forskningssamarbete angående biologisk bekämpning av växtpatogener, bekämpning av mastitis, jordbruksmeteorologi och lantbrukskooperation.

Stödet till de två förstnämnda områdena fortsätter under år 1983 i utökad omfattning. Jordbruksmeteorologiskt forskningssamarbete fortsätts med stöd från de nationella forskningsråden.

På initiativ från de nordiska etologerna, vilket NÄJS har stött, kommer Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning att under år 1983 ordna ett symposium angående djurens förhållanden i modern animalisk produktion. Detta kommer eventuellt att leda till påbörjande av forskningsaktiviteter. (Nordiska rådets social- och miljöutskotts anförande den 23.10.1979 samt rådspresidiets skrivelse till ministerrådet den 16.11.1979). Ministerrådet överväger likaväl att fortsatt stödja nordiskt samarbete på jordbrukskooperationsforskningens område (Nordiska rådets ekonomiutskotts yttrande 1980 angående rekommendation nr 15/1977).

Under år 1982 har man kommit till en lösning i frågan om en ny arbetsfördelning mellan ministerrådssekretariatet och Nordiska Kontaktorganet för jordbrukforskning (samarbetsorganet för nationella jordbruksvetenskapliga forskningsråd). Avsikten med denna arbetsfördelning är att effektivisera styrning av nordiskt jordbruksforskningssamarbete. Projekt som ingår i det nordiska växtförädlingsprogrammet eller som rör sig om genbanksamarbete berörs inte av arbetsfördelningen. I övernsstämmelse med denna lösning har NÄJS i samband med disponeringsförslaget nr 1 för år 1983 anbefallt ministerrådssekretariatet att fr.o.m. 1.1.1983 ingå avtal med Nordiska kontaktorganet för jordbrukforskning angående planering och förvaltning av de samnordiska jordbruksforskningsprojekt, som får finansiellt bistånd från ministerrådets allmänna budget. En viktig del av denna planeringssamverkan utgör kontaktorganets handlingsprogram för åren 1982–87, där NKJ framställer sin uppfattning om tyngdpunktsområden i nordiskt forskningssamarbete. Ämbetsmannakommittén har inte som sådan uttalat sig över denna framställning men tar den som en viktig utgångspunkt, när dess beslut om finansiellt stöd skall fattas.

Som tyngdpunktsområden nämns i handlingsprogrammet följande:

- a. *Växtförädling*
- b. *Biologisk bekämpning av skadegörare*
- c. *Bekämpning av mastitis*
- d. *Jordbruksmeteorologi*
- e. *Utvärdering av foderämnen och näringsfysiologi*
- f. *Kvävets kretslopp*
- g. *Alternativa och ekologiska produktionsmetoder*
- h. *Vattenplanering och vattning*
- i. *Aquakultur, fiskodling och algproduktion*
- j. *Immunologi*
- k. *Reproduktionsproblem*
- l. *Elektronik i jordbruket*
- m. *Husdjurens beteende och miljö*
- n. *Lantbrukskooperation*
- o. *Energi*

Ämbetsmannakommittén har dragit upp följande riktlinjer för forskningssamarbetet:

Samarbetsprojekten skall vara i överensstämmelse med nationella lantbrukspolitiska och forskningspolitiska målsättningar. Om möjligt skall det vara intresse för projektet i minst tre länder. Den samnordiska finansieringen kan i de flesta fall utgöra bara ett tillägg till totalfinansieringen och täcka de kostnader som är knutna till projektens transnationalitet. Det ställs samma vetenskapliga kvalitetskrav på nordiska projekt som på nationella projekt. Samarbetet bör ge klara effektivitets- och andra fördelar. Finansiering bör vidare normalt ges till tidsbegränsade projekt. NKJ har vidare fått i uppdrag att företa en evaluering av de samnordiska jordbruksforskningsprojekten.

Nordiska Jordbruksforskarnas Förening (NJF) har hållit löpande kontakter med ministerrådssekretariatet. Dess olika sektioner har spelat en central roll vid initierandet av nya aktiviteter inom jordbruksforsknings-samarbetet.

Jordbruksforskning

Årlig finansiering i tusen NOK

	1982	1983
Projekt (exklusive växtförädlings- och genbanksarbete)	840	1 219,8*

3. Skogsforskning

Samarbetet inom sektorn leds av den nordiska institutionen Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS). Denna upprättades år 1972 och infördes år 1978 på ministerrådets budget. År 1982 inordnades Nordiska Skogsarbetsstudiernas Råd (NSR), som dittills varit en självständig institution på ministerrådets budget, under SNS. SNS har till uppgift att förmedla och understödja gemensam nordisk forskning inom skogsbruket samt att underlätta samverkan inom den skogliga forskarutbildningen.

SNS:s styrelse består av tre representanter för vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige, varav en representerar den skogliga administrationen, en forskningen och en det praktiska skogsbruket, samt en observatör från Island. SNS-sekretariatet består av ca 1/3 tjänst och NSR sekretariatet av ca 1/2 tjänst.

SNS stödjer sig i sitt arbete på f n 17 samarbetsgrupper (inkl NSR) representerande olika kompetensområden. Under året har Nordiska Skogsbrukets Frö- och planråd, vars medlemmar (till skillnad mot övriga samarbetsgrupper) representerar den administrativa och praktiska delen av skogsbruket och inte forskningen, valt att utträda ur SNS-gemenskapen. Två tidigare separata samarbetsgrupper inom det skogsgenetiska området har gått samman i en grupp och en samarbetsgrupp representerande skogsförnyngsområdet har tillkommit.

Enligt sin policy skall SNS under styrelsens mandatperiod (fyra år) träffa företrädare (i princip en från varje land) för var och en av samarbetsgrupperna för att med dem diskutera forskningen och möjligheterna till nordiskt samarbete inom deras respektive område. Tanken är att man härvid inom vart och ett av områdena skall kunna identifiera åtminstone någon fråga med hög nationell prioritet inom flera av de nordiska länderna, där ett nordiskt samarbete kan förväntas innebära väsentligt ökad informa-

* Disponeringsförslag nr 1+2/1983 ända till 94% av projektanslaget.

tion för en given resursinsats. I dessa fall kommer – i den mån SNS har erforderliga resurser – projekt att initieras varvid SNS i första hand kommer att svara för de med samarbetet förbundna utgifterna, medan kostnaderna i övrigt förväntas finansieras medelst nationella medel. Då det gäller samordningen av SNS:s verksamhet med de prioriteringar som görs i nationella forskningsstödjande och forskningsutförande organ, har en genomgång av SNS-ledamöternas nationella funktioner givits vid handen, att dessa i princip borgar för att en dylik samordning kommer till stånd, utan att några särskilda åtgärder behöver vidtagas.

För att bereda samarbetsgrupperna möjlighet att uttala sig om SNS:s policy och de av SNS tillämpade arbetsformerna avhölls ett möte mellan SNS och företrädare för flertalet av samarbetsgrupperna i samband med Nordisk Skogsunions kongress i Danmark.

SNS har under året träffat företrädare för sex av samarbetsgrupperna representerande forskningsområdena skogsteknik, skogsekonomi, skogsinventering, skogsförnyring, skogsgödsling och skogsdikning. Som ett resultat av överläggningarna har beslut fattats om påbörjandet av fyra nya projekt och projekteringen av ytterligare tre projekt under år 1983 inom de nämnda områdena.

För år 1982 har SNS tilldelat medel till elva pågående projekt, varav fyra inom det skogstekniska området, och tre nya projekt, varav två inom det skogstekniska området. Förutom till direkta projekt har medel anslagits för en sammanställning över det befintliga kunskapsläget då det gäller förstagallringar. Fortsatt stöd har vidare getts till Nordiska Samarbetsgruppen för Högre Skogsutbildning samtidigt som det gjorts en precisering av gruppens arbetsuppgifter. Fr o m år 1982 har SNS beretts möjlighet att ekonomiskt stödja samarbetsgruppernas sammanträffanden. Stöd har under året utgått till sex dylika sammankomster och ett för två grupper gemensamt seminarium.

Skogsforskning

Årlig finansiering i tusen NOK

	1982	1983
SNS	4.919	5.612

4. Genbanksamarbete

Nordiskt genbanksamarbete på jordbruksområdet omfattar i dagens läge en nordisk institution – Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter – samt tre planeringsprojekt (fisk, husdjur, mikrober).

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter

Nordiska genbanken (NGB), som har sitt säte i Lund, ersätter de motsvarande nationella aktiviteterna. NGB är ett viktigt serviceorgan för nordiska växtförädlare och växtforskare.

Under år 1982 har verksamheten varit koncentrerad till fröburna jordbruks- och trädgårdsväxter. Arbetet med inventering och beskrivning av släkterna *Ribes* (vinbär, krusbär), *Rubus* (hallon, björnbär, hjortron, åkerbär) och *Rheum* (rabarber) har fortsatt. Inventering av släktet *Prunus* (körsbär, plommon) har påbörjats.

Databehandlingen har avancerat tillfredsställande. Arbetet med utvecklingen av registreringsprogram är slutfört och registrering av kollektioner har påbörjats i Danmark och Sverige.

Påbörjade kartläggnings-, inventerings och insamlingsarbeten har fortsatt programenligt i samtliga nordiska länder. En samnordisk arbetsgrupp av potatisexperter har redovisat förslag till åtgärder rörande bevarandet av potatis. Arbetsgruppen för frukt och bär har redovisat ramprogram och delprojekt. Vidare har samnordiska arbetsgrupper för vallväxter och självbefruktande stråsäd (korn, vete, havre) etablerats. Korsbefruktande stråsäd (råg, rågvete) hanteras av enmansutredare. En tremannaarbetsgrupp har utrett frågan rörande ärtkollektionen vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

För att slutföra utredningsarbetet rörande dublettlagring av genbankmaterial i tjällfrusen mark har en tremannaarbetsgrupp tillsatts.

Internationella genbankstyrelsen (IBPGR) avhöll Pisum-symposium vid Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp 23–26 mars. Rågarbetsgruppen inom genbanksprojektet (ECP) avhöll möte i Finland 4–6 augusti. I dessa möten spelade NGB en aktiv roll.

Som konkreta frågor rörande NGB:s fortsatta verksamhet bör nämnas modernisering av datautrustningen, programmering av den centrala databasen samt fortsättning av påbörjad projektverksamhet avseende frukt och bär, potatis, vallväxter, stråsäd, trindsäd.

Nya former för genbanksarbete

Gemensamt intresse att bevara levande organismers genetiska variation täcker också andra områden.

På uppdrag av NÄJS har möjligheten att upprätta ett nordiskt centralregister för mikrosamlingar och -kollektioner utretts. En plan framställd av utredningen har under året varit till remissbehandling i länderna. Remissvaren gav inte entydigt uttryck om intresse för centralregistret. Nu undersöker man möjligheten att foga uppdraget till Nordiska Genbankens ansvarsområde.

På husdjursdursområdet har motsvarande plan färdigställts. Detta ledde under året till igångsättande av fortsättningsutredningar i länderna. En ny dimension har fogats till arbetet i form av en plan till en europeisk databank om genetisk variation hos husdjur. Ministerrådet anser, att nordisk samverkan på området bör fortsätta.

Ministerrådet har under året även finansierat verksamheten för en nordisk kontaktgrupp som arbetat med genbankfrågan för fisk.

Genbanksamarbete

årlig finansiering i tusen NOK

	1982	1983
NGB	2.457	2.429
Anskaffning av NGB's nya datasystem		710*
Planeringsprojekt	131	125
Tillsammans	2.588	3.264

5. Växtförädling

Växtförädling i Norden omfattar många arter kulturplantor, och många klimatiskt olika regioner, som ofta går på tvärs av de nationella gränserna. Eftersom varje nordiskt land inte kan upprätthålla en tillräcklig aktivitetsnivå på alla relevanta ämnen inom växtförädlingens område, och eftersom resultaten av växtförädlingsaktiviteter på den europeiska kontinenten har begränsat värde i Norden, är det nödvändigt att skapa en bättre nordisk koordinering på växtförädlingens område. Detta medför också ett bättre utnyttjande av resurserna.

Under 1981 påbörjades ett ökat nordiskt samarbete, Samnordisk Växtförädling (SNP), lett av en nordisk styrningsgrupp. Tre projekt påbörjades, ett om växtförädlingsforskning (Resistens mot växtsjukdommar), ett om växtförädling (Förädling av gräsmarksväxter för Nordens nordliga områden) och ett om sortsavprövning. Dessutom etablerades utredningsarbete på några utvalda ämnen innanför växtförädlingsforskning och förädling. I slutet av 1981 hölls ett nordiskt symposium med ca 80 deltagare, där SNP's arbetsprogram och möjliga, framtida aktiviteter dryftades. Symposierapporten väntas publiceras under 1982/83.

Under 1982 är omnämnda projekt och utredningsarbeten vidareförda och utbyggda. Dessutom är vissa utredningar avslutade (om växtförädlingsteori, förädling av grönsaker och samordning av sortsavprövning). De publiceras i NORD-serien. Det har framsatts förslag om en del nya projekt

* engångsutgift

(om förädlingsteori och om grönsaker) och igångsatts utredning över ämnet "Celle- og vævskultur i kulturplanternes forædling".

Växtförädling

årlig finansiering i tusen NOK

	1982	1983
Samnordisk växtförädling	872	1 089

Kapitel XI

Jämställdhet

Sammanfattning

Ett reviderat samarbetsprogram för jämställdhetsområdet förelades Nordiska rådet vid dess 30:e session och antogs av Ministerrådet (jämställdhetsministrarna) i augusti 1982. Programmet anger följande huvudområden för samarbetet: arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, bo- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet och samhället i övrigt.

Projektverksamheten har under året främst inriktats på jämställdhet i arbetslivet, t.ex. datateknologins effekt på jämställdhet mellan kvinnor och män speciellt inom kontorsområdet, produktivetsfrämjande åtgärder och deras effekter på jämställdheten samt avslutande av projektet den tvådelade arbetsmarknaden. Dessutom är jämställdhetsutskottet representerat i styrgruppen för Nordiska arbetsmarknadsutskottets (NAUT's) projekt om "Deltidsarbete i Norden". Övriga projekt rör sig om kvinnor i styrande organ, kvinnor i nordisk politik, daghemsverksamhetens mål och innehåll samt om samhällsplanering. Den 1 – 2 april arrangerades ett kontaktmöte mellan representanter för nationella kvinnoorganisationer, arbetsmarknadens parter, Nordiska rådets social- och miljöutskott och Ministerrådets jämställdhetsutskott.

Samarbetet på jämställdhetsområdet är förankrat i jämställdhetsutskottet. Detta upprättades av samarbetsministrarna den 30 maj 1978 genom att kontaktgruppen för jämställdhet, som hade fungerat sedan 1975, blev permanent. Hösten 1980 beslutades att sakansvaret för jämställdhetssamarbetet härnäst skulle ligga hos jämställdhetsministrarna. Samtidigt blev jämställdhetsutskottet direkt underställt Ministerrådet (jämställdhetsministrarna) som dess beredande organ. En konsulenttjänst för i första hand ärenden som rör jämställdhet inrättades i början av 1981 på minister-rådsskretariatet.

Jämställdhetsutskottet har enligt sitt mandat till uppgift att koordinera det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet på grundval av det program som antogs 1978 av Ministerrådet och som reviderats under 1982.

Under 1982 har NOK 941.000 beviljats för 8 projekt.

1. Arbetslivet

I det reviderade samarbetsprogrammet framhålls att Ministerrådet speciellt vill satsa på forskning och erfarenhetsutbyte som kan leda fram till lösningar och förslag som främjar jämställdhet i arbetslivet. Ca två tredjedelar (ca NOK 584.000) av projektbudgeten för jämställdhet har under året använts till projekt rörande arbetslivet.

Projekt om den tvådelade arbetsmarknaden som påbörjades 1980 avslutades under hösten 1982. Rapporten som kommer att publiceras i NORD-serien redovisar

- a) yrkesindelning av arbetsmarknaden enligt kön i de nordiska länderna för åren 1950–1980
- b) hur de könsmässiga arbetsfördelningarna har uppstått och hur de har ändrats för åren 1950–1980

Projektet var förlagt till universitetet i Helsingfors.

Den teknologiska utvecklingen får till följd ständiga förändringar inom arbetslivet. Arbetstagarna påverkas därvid i olika grad. 1981 påbörjade Ministerrådet ett projekt "Teknologins betydelse för jämställdhet i arbetslivet" vars syfte är att beskriva dessa förändringar på kontorsområdet och hur de påverkat och framför allt kommer att påverka jämställdheten mellan kvinnor och män. Studien innehåller en beskrivning av utvecklingen av tre distributionsföretag i Danmark, Norge och Sverige under en tidsperiod på ca 10 år. En analys av de anställdas utveckling har gjorts med hänsyn till arbetsinnehåll, löner, utbildning, sociala situationer, barriärer i organisation som påverkar jämställdheten i positiv eller negativ riktning. Projektet beräknas vara avslutat vid årsskiftet 1982/83.

För att utröna i vilken mån olika ackordssystem påverkar kvinnornas ställning på arbetsmarknaden och utvecklingen mot jämställdhet mellan könen startade Ministerrådet 1981 ett projekt kallat "Produktivitetsfrämjande lönesystem och jämställdhet". Undersökningen görs inom fiskeri- och textilnäringarna i Island och Danmark och beräknas vara avslutat i juni 1983.

2. Social- och familjepolitik

I Norden har verksamheten i daghemmen både en pedagogisk och social funktion. I alla de nordiska länderna pågår nu ett forsknings- och utvecklingsarbete om daghemmens mål och innehåll. En särskild kontaktkommitté för förskolesektorn, som består av företrädare för ländernas socialstyrelser/motsvarande påbörjade ett projekt 1981 vars syfte är att samla in, bearbeta och dra slutsatser från den kunskap, de erfarenheter och den forskning som gjorts i de nordiska länderna på området. Undersökningen kommer bl.a. att beakta könsrollsfrågor såsom barnens aktivitet och lekmaterial samt daghemsinstitutionernas personalpolitik. Projektet samfinansieras med socialsektorn och beräknas vara slutfört 1983.

3. Boende- och samhällsplanering

Under hösten pågår en förstudie till ett projekt vars syfte skall vara att utveckla modeller för ett nytt sätt att organisera vardagslivets viktigaste områden med hänsyn till jämställdhet mellan män och kvinnor, representerade av begreppen boende, omsorg och arbete.

4. Deltagande i det politiska livet och i samhällslivet i övrigt

Kvinnornas deltagande i det politiska livet motsvarar på intet sätt den andel som de utgör av befolkningen. Som en uppföljning av ett seminarium om "Kvinnor i styrande organ" hösten 1981 görs en lämplighetsstudie under hösten 1982 för att planera en undersökning om framför allt på vilket sätt kvinnorna organiserar sig politiskt för att ge jämställdhetspolitiken så stor genomslagskraft som möjligt och kvinnornas deltagande i etablerade beslutsapparater. Undersökningen beräknas komma igång 1983. Dessutom pågår ett projekt som syftar till att ge kunskap om kvinnors deltagande och inflytande i nordisk politik. Projektet beräknas vara avslutat 1984.

5. Kontaktmöte om nordiskt jämställdhetssamarbete

I april 1982 hölls ett kontaktmöte mellan jämställdhetsutskottet och representanter för nationella kvinnoorganisationer samt representanter för arbetsmarknadens parter och Nordiska rådets social- och miljöutskott. Avsikten var att ge tillfälle till informationsutbyte och få impulser till planläggning av Ministerrådets fortsatta verksamhet på jämställdhetsområdet. Diskussionen rörde sig framför allt om jämställdhet i massmedia och jämställdhet i arbetslivet. Nästa kontaktmöte skall hållas i Norge våren 1983.

6. Reviderat samarbetsprogram

Jämställdhetsministrarna antog i augusti 1982 efter samråd med samarbetsministrarna ett reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 16/1982. Förslag till nytt samarbetsprogram hade varit på remiss hos nationella kvinnoorganisationer och arbetsmarknadens parter. Förslaget behandlades även av Nordiska rådets social- och miljöutskott och vid Nordiska rådets session i Helsingfors 1982.

I det reviderade samarbetsprogrammet fastslås att samarbetet skall omfatta följande huvudområden, arbetsliv, social- och familjepolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet och samhällslivet i övrigt. Opinionsbildning bör ske genom information, utbildning och massmedia.

Förutom de redan påbörjade eller beslutade projekten vill Ministerrådet prioritera följande områden på kort sikt:

- Uppföljning av projektet om den könsuppdelade arbetsmarknaden vilket skall syfta till att finna lämpliga metoder att bryta denna könsuppdelning
- undersökning om konsekvenserna för jämställdheten av arbetstidens förläggning och omfattning

- kartläggning av ungdomens könsuppdelade studie- och yrkesval samt av de faktorer som bidragit till detta
- översikt och utvärdering av lagstiftning som har betydelse för jämställdheten i de nordiska länderna
- kartläggning av de offentliga och enskilda organ som engagerats i de olika ländernas jämställdhetsarbete

Syftet med samtliga projekt är att de skall leda fram till lösningar och förslag om åtgärder, som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män.

I programmet fastslås även att jämställdhet skall främjas inom den verksamhet och de organ, som ingår i det nordiska samarbetet på alla fackområden, samt att man inom Ministerrådet vill arbeta för en jämn könsfördelning vid utnämningar av ledamöter i nordiska kommittéer och arbetsgrupper.

Samarbetsprogrammet kompletteras i en bilaga av en åtgärdsförteckning innehållande avslutade och pågående projekt samt projektidéer på jämställdhetsområdet.

7. Planerade nya projekt 1983

Följande projekt beräknas komma i gång 1983.

Dolt våld i parförhållande. Projektet syftar till att uppdaga omfånget och bakgrunden till det dolda våldet i parförhållanden samt få fram de faktorer som skall bearbetas för att begränsa våldet.

Forskning och jämställdhet – seminarium. Syftet med seminariet är att ge administratörer på utbildningsområdet och forskare tillfälle att utbyta erfarenheter och idéer och därmed bidra till att jämställdhetsaspekter i ökad utsträckning beaktas i forskningen i de nordiska länderna.

8. Övrigt

Ministerrådet lägger vikt vid att jämställdhetsaspekten beaktas på alla samarbetsområden. Inom arbetsmarknadssektorn har jämställdhetsutskottet en ledamot i den styrningsgrupp som ansvarar för projektet "Deltidsarbete i Norden" och inom socialsektorn tar som tidigare nämnts projektet "Daghemmens mål och innehåll" även hänsyn till jämställdhetsaspekten.

I oktober 1982 hade jämställdhetsutskottet ett möte med tjänstemän på Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete för att diskutera jämställdhet och utbildning.

Kapitel XII

Konsumentpolitik

Sammanfattning

Med utgångspunkt i det nordiska samarbetsprogrammet på konsumentområdet, en strävan efter effektivisering av nationellt arbete inom sektorn samt nyttan för största möjliga antal medborgare i de nordiska länderna har ca 30 samarbetsprojekt vidareförts eller startats under 1982 till ett sammanlagt anslag av ca 2,3 milj NOK.

På varuprovningensområdet har provningar av torktumlare och frysar slutförts och en förstudie av spisar startats. Arbetet med framtagande av provningsmetoder har fortsatt, bl a i samarbete med NORDTEST. En utredning om hur det nordiska samarbetet beträffande konsumentvarustandardisering kan organiseras för att ge ökad effektivitet har slutförts.

På produktsäkerhetsområdet har arbetet med produktinriktade aktiviteter vidareförts bl a beträffande tält, beklädnadstextilier och cyklar. Vidare har användandet av inrapporteringsystem för olycksfall i hemmen och på fritiden kartlagts i syfte att få till stånd ett gemensamt nordiskt inrapporteringsystem.

I syfte att få till stånd bättre rostskyddsgarantier för bilar har ett projekt genomförts i samarbete med de nordiska bilägarorganisationerna.

På produktinformationsområdet har arbetet fortsatt beträffande informationssystem för hushållskapitalvaror. Det nordiska märkningssystemet för textila golvbeläggningar (NCC) har utvärderats och provning av tvättmaskiner i syfte att skapa en enhetlig definition av begreppet sparprogram har påbörjats.

På utbildningsområdet har en rapport om konsumentfrågorna i lärarutbildningen legat till grund för ett seminarium med deltagande av konsument- och skolmyndigheter i de nordiska länderna.

En utvärdering av konsumentprogram i radio och TV har slutförts. Bl a har experimentella program jämförts med "traditionella" konsumentprogram.

På det konsumenträttsliga området har bl a marknadsföring till barn och unga, användande av garantier i marknadsföringen, konsumentskyddet vid sällskapsresor samt konsumentproblem på bank- och försäkringsområdet behandlats. Vidare har effekterna av den konsumenträttsliga lagstiftningen diskuterats vid ett seminarium.

Ett projekt om användande av konsumentkrediter har avslutats och ett utvecklingsprojekt för hela det hushållsekonomiska området har startats.

Ett seminarium har genomförts om lokal och regional konsumentpolitisk verksamhet.

1. Inledning

Det 1980 antagna nordiska samarbetsprogrammet på konsumentområdet utgör grunden för verksamheten inom sektorn. Effektivisering av det konkreta arbetet vid konsumentorganen i de olika länderna och nyttan för största möjliga antal konsumenter är också viktiga prioriteringsgrunder i arbetet. Nyttan för den enskilda medborgaren är kriterium för prioritering såväl av sektorn som sådan som av aktiviteter inom sektorn. Exempel på effektivisering av arbetet är framtagandet av gemensamma provningsmetoder för konsumentvaror och genomförandet av gemensamma nordiska provningar.

De enskilda nordiska ländernas ringa storlek har inneburit att vissa uppgifter inte varit möjliga att lösa nationellt. Det inrapporteringsystem för olycksfall i hemmen m m som tagits fram och utprovats gemensamt i de nordiska länderna hade t ex resursmässigt knappast varit möjligt att ta fram i ett enskilt land.

Även på det hushållsekonomiska området räknar man med att inom det nordiska samarbetets ram kunna föra utvecklingsarbetet längre än vad som varit möjligt för ett enskilt land.

Det finns också områden där problemen i sig är av internationell karaktär och därför lämpade att behandla bl a i det nordiska samarbetet. Multinationella företags marknadsföring och gemensamma märkningskrav är exempel på detta liksom frågan om hur ny informationsteknologi påverkar konsumenten i olika sammanhang. Ett samarbete på detta område har under året planerats. Bl.a. kommer satellit-TV-sänd reklam, kabel-TV, reklam i video, teledata och bruk av datateknik i dagligvaruhandeln (t.ex. EAN) att uppmärksammas. Förutom konsumentpolitiska effekter innebär samarbetet i många fall undanröjande av handelshinder på den nordiska marknaden. Gemensamma nordiska ställningstagande utgör här också en god bas för vidare internationellt samarbete.

Under 1982 har ca 2,3 milj NOK beviljats till sammanlagt 24 projekt.

Vid sidan av projektverksamheten har kontinuerligt information utväxlats om nationell konsumentverksamhet och arbetet i internationella organisationer, speciellt OECD och EG.

2. Undersökning av varor och tjänster

Inom området "Gemensam provning av kapitalvaror för hushållsbruk" har under året avslutats två utredningar. En av utredningarna har gällt en jämförande provning av traditionellt slag, där 8 torktumlare provats och värderats. Inom ramen för projektet har också den använda provningsmetodiken granskats och ett underlag tagits fram för att utforma en gemensam nordisk provningsmetod. Detta arbete har under årets förts vidare inom ramen för verksamheten under fackgruppen NORDTEST-konsument. En

andra utredning har omfattat framtagandet av en beräkningsmodell för bedömning av energiförbrukningen hos frysar. Denna utredning har givit underlag också för det praktiska rådgivningsarbetet.

Under året har genomförts ett förprojekt rörande spisar för att få fram underlag för bedömning av behovet av gemensamt arbete inom denna sektor.

Frågan om service och reparationer av hushållskapitalvaror har belysts i en omfattande enkätundersökning, genomförd i Danmark. Materialet från undersökningen har bearbetats och kommer att presenteras under 1983.

Under året har 4 projekt inom produktsäkerhetsområdet genomförts. Inom ett av projekten har material för tält studerats, främst med avseende på deras hårdighet mot brand. Inom ramen för projektet har olika slag av impregneringsmedel och kombinationer av impregneringsmedel studerats och en metod för provning utarbetats. Brand och brandrisker har också studerats inom projektet "Beklädnadstextiliers roll vid inträffade bränder". Information har samlats in om brandolyckor med personskador som följd för att ge underlag för en bedömning av riskerna med olika slag av material vid en brandolycka.

Med utgångspunkt i insamlat material rörande inträffade olyckor med cyklar har sådana olyckor studerats, främst med avseende på produktens roll vid den inträffade händelsen. En slutrapport över projektet visar att cykeln som produkt endast orsakar få olycksfall, och att i dessa fall olyckan oftast orsakas av bristande vana vid cykeln och dess konstruktion. Flertalet olyckor kan hänföras till brister i trafikmiljön.

I samtliga länder har genomförts en kartläggning av pågående och nyigen avslutade arbeten gällande inrapportering av inträffade olycksfall i hemmen och på fritiden. Avsikten med detta projekt har varit att få en samlad bild av nordiska aktiviteter på området som underlag för ökade ansträngningar att få till stånd ett gemensamt nordiskt system för inrapportering av olyckor. Införandet av ett sådant system har tidigare föreslagits och tillstyrkts av Ministerrådet (konsumentministrarna).

Arbetet rörande ökad nordisk konsumentensamverkan inom området standardisering har fortsatt genom ett förberedande sammträde inför ett internationellt standardiseringsmöte och en utredning med förslag till hur det nordiska arbetet vad gäller standardisering inom konsumentvaruområdet kan organiseras för att ge ökad effektivitet. I enlighet med det framlagda förslaget har tillsatts kontaktpersoner för standardiseringsfrågor med uppgift att kartlägga det egna landets aktiviteter på området samt verka för en ökad nordisk samverkan både vid framtagandet av nordiska standards och i det internationella arbetet inom IEC, ISO/COPOLCO, CEN, CENELEC m.fl.

Försöksverksamheten inom NORDTEST har fortsatt och avslutas i och med årets utgång. En utvärdering av försöksverksamheten pågår och beräknas kunna läggas fram under 1983. Inom fackgruppen NORDTEST-

konsument har genomförts ett flertal projekt och hittills har två av fackgruppens föreslagna metoder antagits som NORDTEST-metoder.

Arbetet inom området bilar bedrivs med olika intensitet och från olika utgångspunkter vid konsumentorganen i de nordiska länderna. En samordningsgrupp har till uppgift att årligen rapportera om nationella aktiviteter på området och utbyta erfarenheter. Denna grupp har under 1982, i samarbete med bilägarorganisationerna i de nordiska länderna, genomfört ett projekt rörande förbättrad rostskyddsgaranti för personbilar och man har gemensamt utarbetat ett förslag till avtal med branchen.

3. Produktinformation

Det pågående samarbetet om förbättrad information om olika slag av konsumtionsvaror och tjänster har under senare år i relativt stor omfattning berört textila produkter, deras skötsel, användning och vård. Resurser har också avsatts för en fortsatt utveckling av informationssystem för olika slag av hushållskapitalvaror.

Under 1982 har ett arbete rörande vidare utveckling av det föreslagna systemet för skötselmärkning av textilier avslutats. Inom ramen för detta har studerats olika metoder att bestämma dimensionsändring hos trikå. Vidare har förslag till harmonisering av tilläggstexter till skötselvårdssymboler tagits fram. Detta förslag utgör underlag för förhandlingar i resp land med textilfabrikanter och konfektionärer för att på sikt få infört likalydande texter i de nordiska länderna. – För att ge underlag för skötselmärkning också av beklädnadsskinn har framtagits ett förslag till standardiserad metod för rengöring i kemiska vätskor.

Ett gemensamt nordiskt informationssystem för hushållskapitalvaror har tidigare utarbetats. Systemet utformades då för kylar och frysar. För att studera detta systems användbarhet också för andra typer av hushållskapitalvaror har den föreslagna modellen överförs på en annan vanlig produkt: tvättmaskinen. Erfarenheterna från detta projekt visar att det framtagna systemet torde vara användbart för flertalet av de vanligen förekommande hushållsapparaterna.

En utvärdering av det gemensamma system för information om mattor (NCC-systemet) som togs i bruk 1976 har genomförts. Man har i utvärderingen studerat systemets betydelse som informationsunderlag för konsumenten/köparen, för säljpersonal och för produktutvecklare. Med utgångspunkt i utvärderingen diskuteras i rapporten kommande arbete inom området.

En kartläggning av i de nordiska länderna använda informationssystemen för möbler (Möbel-Fakta) har genomförts för att få fram underlag för en värdering av möjligheterna till en kommande harmonisering.

I marknadsföringen av hushållsapparater framhålls ofta energisparande åtgärder som säljargument. För tvättmaskiner anges sålunda att de har så

kallade sparprogram. Denna uppgift är dock ganska oklar. För att få underlag för en definition av begreppet sparprogram och därmed få möjlighet att uppställa krav vad gäller uppnådd besparing har en genomgång och provning av ett antal av marknadens tvättmaskiner med sparprogram påbörjats.

På produktsäkerhetsområdet har genomförts ett projekt, där man diskuterat förutsättningarna för att införa en varningsmärkning av textilier som är extremt lättantändliga. Bl.a. ges förslag till en klassificering av textilier i antändlighets/brandfarlighetsklasser.

4. Utbildning och information

Verksamheten har under året huvudsakligen koncentrerats till lärarutbildningsfrågor och frågor om konsumentinformation i etermedia.

En rapport från ett projekt om lärarutbildning i konsumentfrågor i de nordiska länderna har publicerats. I projektet, som genomförs i samarbete med ett antal lärarhögskolor i de nordiska länderna, har förutsättningarna för en mer systematisk grund- och vidareutbildning av grundskolelärare i konsumentfrågor undersökts. Bl.a. har försöksverksamhet bedrivits och nationella konferenser med deltagande av lärare och representanter för konsument- och skolmyndigheter genomförts. Rapporten har bl.a. legat till grund för ett nordiskt seminarium om dessa frågor som genomfördes hösten 1982 med deltagande av representanter för skol- och konsumentmyndigheter.

En utvärdering av konsumentprogram i radio och TV har slutförts under året. Nationella rapporter om produktion och utvärdering av experimentprogram har utarbetats liksom en sammanfattande slutrapport och en "populärpresentation" av projektresultaten. Bl.a. detta projekt och en tidigare genomförd undersökning av konsumentfrågorna i journalistutbildningen kommer att ligga till grund för fortsatt samarbete.

Förutsättningarna för att utge en gemensam nordisk tidskrift om konsumenträttsliga och -ekonomiska frågor har undersökts. Konklusionen blev att sådana förutsättningar, åtminstone för närvarande, inte finns men att man bör etablera ett samarbete mellan de nationella tidsskrifterna i andra former.

Nyhetsbulletinen "Konsumentnytt från Norden" har utkommit med två nummer under året.

Under 1983 kommer ett seminarium om konsumentfrågor i massmedia att genomföras. Konsumentfrågornas plats i förskolan och i utbildningen av socialarbetare kommer att uppmärksammas. De olika ländernas produktion av utbildningsmaterial kommer att kartläggas och ett samarbete kring konsumentproblem i samband med införande av ny informationsteknologi kommer att påbörjas.

5. Konsumenträtt

En utredning om barn och unga som särskild målgrupp för företagens marknadsföring har vidareförts.

Konsumentproblem förknippade med garantier har utretts. Existerande lagstiftning och kontroll skall tillsammans med den faktiska användningen av garantier i marknadsföringen ligga till grund för förslag om åtgärder.

I två mindre projekt har konsumentproblem i samband med bank- och försäkringstjänster analyserats. Projektresultaten skall ligga till grund för ställningstaganden beträffande behovet av ytterligare utredningen nordiskt eller nationellt.

En utredning om konsumentskyddet på sällskapsreseområdet har vidareförts. I projektet, som avslutas under 1983, kommer åtgärder i form av lagstiftning, standardvillkor eller annat i syfte att förbättra konsumenternas rättsliga ställning att föreslås.

Representanter för reklamationsnämnderna i de nordiska länderna har under året haft överläggningar om praxis och utvecklingstendenser i verksamheten.

Ett seminarium om det rättsliga konsumentskyddets effekter har genomförts. Med utgångspunkt i den under 70-talet starkt utbyggda konsumentlagstiftningen diskuterades vilka effekter denna haft på konsumenternas faktiska situation, särskilt på det avtalsrättsliga området.

Inom ramen för de diskussioner som fortlöpande hålls om aktuella juridiska konsumentfrågor har under året särskilt uppmärksammat arbetet med köplagarna i de nordiska länderna samt avtalsvillkor m.m. på området offentliga tjänster.

Ett utbyte av erfarenheter m.m. från behandlingen av ärenden vid FO/KO-myndigheterna i de nordiska länderna har skett.

Under 1983 kommer utredningen om sällskapsresor att avslutas. Ett seminarium om suggestiv reklam (t.ex. "kändisreklam") genomförs. En utredning om reklam i satellit-TV-sändningar genomförs. Verksamhet kring tillbakakallande av farliga produkter samt postförsäljningsklubbers marknadsföring och avtalsvillkor påbörjas.

6. Allmänna konsumentpolitiska frågor

Verksamheten har under året huvudsakligen inriktats på konsumentekonomiska frågor och på regionalt och lokalt konsumentpolitiskt arbete. Också frågor om konsumentforskning och varudistribution har diskuterats.

Ett större projekt om konsumenters användande av krediter i de nordiska länderna håller på att avslutas. Projektets resultat bildar i första hand utgångspunkt för fortsatta åtgärder nationellt.

Med utgångspunkt i bl.a. detta projekt och tidigare genomfört samarbete

på det hushållsekonomiska området har ett projekt startats i syfte att utveckla det hushållsekonomiska området både nordiskt och nationellt, att skapa bättre underlag för informations- och utredningsarbete, att förbättra kontakterna mellan konsumentorganen och forskningen samt att utarbeta ett program för fortsatt nordiskt samarbete.

Vid ett seminarium har erfarenheter av lokal och regional konsumentverksamhet diskuterats med sikte på att bättre kunna bistå konsumenterna i framtiden.

Ett seminarium om konsumentproblem förknippade med butikers lokalisering, sortiment och serviceutbud samt effekterna på priser och konkurrensförhållanden av dessa faktorer har planerats. Seminariet genomförs i början av år 1983. En kartläggning av konsumentproblemen inom den offentliga sektorn har påbörjats och det nordiska notifikationssystemet för samhällsvetenskaplig konsumentforskning har vidareförts.

Under de närmast kommande åren kommer en utvärdering av rådgivningen till enskilda konsumenter att göras. Vidare tas konsumentinflytandet på utvecklingen av varuförsörjningen upp till behandling liksom konsumentproblem och krav förknippade med bruk av datateknik i dagligvaruhandeln. Utvecklingsprojektet på det hushållsekonomiska området vidareförs.

Kapitel XIII

Kulturellt samarbete

1 Inledning

I avtalet mellan de nordiska länderna om kulturellt samarbete som trädde i kraft 1972 slås fast att man vill vidareutveckla den nordiska kulturgemenskapen, samt att man vill öka den samlade effekten av ländernas insatser i utbildning, forskning och annan kulturell verksamhet – genom gemensam planering, samordning, samverkan och arbetsfördelning. Ett annat syfte med avtalet är att skapa grundval för en samordnad insats i internationellt kulturellt samarbete.

Det ligger ett egenvärde i att den nordiska kulturgemenskapen stärks. Men samarbetet skall också kunna visa påtagliga resultat där de nordiska länderna genom samverkan uppnår en ökad effekt av sina gemensamma satsningar. Slutligen skall samarbetet kunna visa på en framtid för en vidgad nordisk gemenskap på viktiga områden, inte minst det kulturella.

I den efterföljande redogörelsen beskrivs samlingsfrågorna enligt kulturavtalets indelning. Inledningsvis skall nämnas några av de mer omfattande frågor, som under 1982 i hög grad präglade arbetet inom kulturavtalets ram.

Utgående från ministerrådsförslaget B 38/k och rek. nr 4/1982 har ministerrådet beslutat inrätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd. Ministerrådet har beslutat om en snabb uppbyggnad av rådet. Uppbyggnadsfasen skall vara avslutad 1985, då den skall kunna disponera 3 milj. nkr. i 1981 års prisnivå. Stadgar för verksamheten har fastställts under hösten 1982. Rådets medlemmar har utnämnts, personal har anställts och rådet kan aktivt inleda sin verksamhet den 1 januari 1983.

Den nordiska kulturframstötten i USA, Scandinavia Today, inleddes i september i Washington, DC, Minneapolis och New York och beräknas i allt nå ut till ca 30 milj. amerikaner. Kärnan utgörs av sex samnordiska utställningar, vilka i Norden koordinerats av kultursekretariatet. Det står redan klart att Scandinavia Today kommer att bli en utomordentlig framgång både när det gäller publiktillströmning, kritikreaktioner och uppmärksamhet i massmedia. För närvarande undersöks möjligheterna att överföra några av utställningarna till Norden. Vidare diskuteras möjligheterna att göra samnordiska kulturmanifestationer i andra länder.

Utredningen om samiskt kulturliv har under året remissbehandlats och vid överläggningarna mellan kulturutskottet och ministerrådet i oktober diskuterades vissa förslag angående stöd till samiskt kulturliv. Beredningen inom ministerrådet tar sikte på att öka detta stöd.

Ministerrådet har under året intensifierat sitt arbete på området kultur och media.

Under 1981 påbörjades uppföljningen av det stora utredningsarbetet 1976–80 kring frågan om överföring av nordisk radio och TV via satellit. Med anledning av rek. nr 3/1982 förbereddes under 1982 inom ramen för Helsingfors-avtalet förhandlingar om avtal mellan fyra länder beträffande utvecklingen av radio- och TV-samarbetet samt telesamarbetet med utnyttjande av satellittekniken. Det finns anledning att påpeka att det för utredningsarbetet utvecklats en intressant samarbets- och finansieringsform inom Helsingforsavtalets ram.

Som ett led i det fortsatta arbetet på medieområdet arrangerades i oktober på Örenäs slott i Sverige ett väl förberett seminarium om kulturindustri och kulturpolitik.

Ministerrådet tillsatte vid årsskiftet en egen mediagrupp, som är knuten till kultursekretariatet. Gruppen har till uppgift att följa den snabba utvecklingen och lämna förslag och idéer till insatser för att öka det nordiska samarbetet.

2 Övergripande frågor

2.1 Den nordiska kulturbudgeten

2.1.1 Budgeten för 1983

Efter överläggningar om kulturbudgeten 1983 mellan Nordiska rådets kultur- och budgetutskott samt ministerrådet i mars 1982 och fortsatt budgetberedning i ämbetsmannakommittén och kultursekretariatet fastställdes budgeten för 1983 av ministerrådet den 24 mars 1982 (bilaga 9). Beslutet togs i enlighet med det nordiska budgetreglementet med förbehåll för de nordiska parlamentens godkännande.

I jämförelse med föregående år ökade budgeten i danska kronor med 15,9% (exklusive automatiska löneökningar). Av denna ökning utgjorde 10,6% s. k. automatiska ökningar, dvs. löne- och prisökningar. Skillnaden utgör drygt 5% eller 5,2 milj. dkr., men inte allt av detta utgör "reell tillväxt". Totalberäkningen har gjorts i danska kronor och utbetalning från de enskilda länderna görs i nationell valuta. På grund av kursfallet på den danska kronan innebär budgeten för de flesta länders del därför inte en fullt så hög budgetökning.

Av aktivitetsökningen gick 2,2 milj. dkr. till det nordiska forskningspolitiska rådet och 2,6 milj. dkr. till Nordens hus på Färöarna, som båda inleder verksamheten under 1983. Den resterande delen av ökningen fördelades huvudsakligen på ungdoms- resp. idrottssamarbetet, två verksamheter som av Nordiska rådet och dess kulturutskott prioriterats högt. För Nordiskt vulkanologiskt institut beslutades om en mindre reduktion.

2.1.2 Tryggad aktivitetsnivå

Under året har diskussioner förts om nödvändigheten av att garantera förutsatt nivå för igångsatta nordiska samarbetsprojekt. En rad av de

verksamheter som satts igång av ministerrådet riskerar att få underlaget för sin aktivitetsnivå urholkat eller att stagnera på en lägre nivå än den ministerrådet förutsatt när verksamheten startades.

Den ogynnsamma ekonomiska utvecklingen i allmänhet och en högre inflation än förväntat, stigande kostnader för drift av institutioner och för resor i Norden liksom valutaförändringar är medverkande till detta.

En urholkning av nivån medför risk för att de nordiska länderna inte får tillräckligt god utdelning av de grundinvesteringar som gjorts på en rad samarbetsområden och att de enskilda aktiviteterna kan bli stående som torson längs vägen. En sådan försämring av möjligheterna sker ofta utan en uttalad värdering eller direkt beslut i ministerrådet.

I denna situation har det framförts önskemål om att det antingen klart tillkännages att aktivitetsnivån i det nordiska samarbetet skall reduceras eller att det fastslås att förutsatt aktivitetsnivå skall upprätthållas – intill eventuellt förutsättningarna eller målen för den enskilda verksamheten förändras genom direkta beslut.

För att ge kulturavtalets organ möjlighet att ta ståndpunkt till eventuella konsekvenser av pris- och kursutvecklingen har kultursekretariatet av ministerrådet fått i uppdrag att göra prövningar varje halvår i relation till de förutsättningar som lades till grund vid budgeteringen. Utgående från sådana värderingar skall sekretariatet pröva förslag till åtgärder för att råda bot på särskilt ofördelaktiga utslag av pris- och kursutvecklingen.

Samtidigt med att svårigheterna med att vidmakthålla den förutsatta aktivitetsnivån på etablerade samarbetsområden gör sig gällande talar utvecklingen för en intensifiering på flera viktiga fält. Likaså aktualiseras nordiskt samarbete på en rad nya och tidigare oprövade områden, där det kan krävas ett drygt grundarbete för att överhuvudtaget introducera ett nordiskt tänkande men där utbytet kan vara ett starkt kulturliv och vinster för de enskilda länderna och för Norden som helhet.

2.1.3 *Budgeten 1984–86*

Vid överläggningarna med ministerrådet hösten 1981 framhöll kulturutskottet, att en "planerande budget" på t. ex. tre års sikt skulle ge bättre möjligheter till prioriteringar. Den skulle även göra det lättare att planera förstärkning och utbyggnad av de fasta institutionernas verksamhet.

Vid behandlingen av budgetförslaget för 1983 förutsatte ministerrådet att kultursekretariatet under 1982 skulle utarbeta förslag till riktlinjer för kulturbudgetens utveckling 1984–86.

Som underlag för detta arbete aviserade sekretariatet under året budgetens institutioner (motsv.) om att grundliga analyser bör genomföras och alternativa förslag läggas fram i samband med budgetäskandena för 1984.

Institutionerna anmodades mot denna bakgrund lägga fram tre alternativa förslag, som efter automatiska pris- och lönestegringar skulle innebära

1) 0-tillväxt, 2) förslag till nya aktiviteter och 3) en budgetnedgång på 2%. Förslagen skulle utarbetas under beaktande av möjligheterna till rationalisering och omprioritering och till intäkter utöver budgetanslaget. Institutionerna skulle skissera perspektiven för ett par år framåt.

Institutionernas budgetäskande för 1984 genomgick under slutet av 1982 en förberedande sekretariatsberedning. Sekretariatet har arbetat speciellt med möjligheterna att trygga verksamhetsnivån inom viktiga samarbetsområden och att föra nyligen igångsatta projekt upp till avsedd nivå.

Det fortsatta arbetet har lagts upp så att ett förslag från ministerrådet kan föreligga före Nordiska rådets ordinarie session 1983. Denna avvikelse från proceduren under tidigare år prövas som försöksordning efter samråd mellan ministerrådet och Nordiska rådets kulturutskott. Omläggningen innebär en mer samordnad beredning av de båda ministerrådsbudgetarna.

2.2 Informations- och publikationsverksamhet

2.2.1 Informationsverksamheten

I informationsarbetet tar kultursekretariatet sikte på att kunna tillhandahålla aktuell basinformation om det nordiska kultursamarbetet parallellt med insatser för att sprida kännedom om de frågor som vid olika tidpunkter är aktuella.

Under 1982 har således i ett specialnummer av tidskriften *Meddelelser* samarbetet på det allmänskulturella området presenterats mera ingående. Specialnumret finns också i finsk version. Likaså har den allmänna broschyren om kultursamarbetet utkommit på finska och isländska.

Beträffande de periodiska publikationerna har en omläggning gjorts så att *Meddelelser* inte längre kommer ut som självständig publikation. Däremot förstärktes resurserna för *Audhumla* så att tidskriften i fortsättningen skulle kunna fylla funktionen som hela kultursamarbetets periodiska skrift.

På utbildningsområdet kompletteras den periodiska utgivningen som tidigare med flera informationsbulletiner med speciella ämnesområden och mottagargrupper.

Insatserna när det gäller information till pressen i de fem länderna har främst varit knutna till viktigare beslut och åtgärder i ministerrådet – beträffande nordiskt forskningspolitiskt råd, Nordsat, nordisk arbetsmarknad för lärare, kultursamarbetet under 80-talet – och till kultursekretariatets olika aktiviteter, bl. a. när det gäller presentation av nya publikationer och information om *Scandinavia Today*.

Tillsammans med informationsansvariga vid ministerrådssekretariatet i Oslo och vid Nordiska rådets sekretariat föreslås varje år en gemensam informationsplan som fastställs av samarbetsministrarna och Nordiska rådets presidium. Av årets aktiviteter har främst ett gemensamt seminarium för redaktörer vid kulturtidskrifter i Norden direkt haft anknytning till kultursamarbetet.

De tre samnordiska organen samarbetar också när det gäller stöd till de nationella nyhetsbyråerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige när det gäller att upprätta ett fast korrespondentnät i nordiska huvudstäder. Målet är att öka nyhetsutbudet mellan länderna. Stödet gäller en tvåårig försöksperiod med början hösten 1981. Efter försöksperiodens slut räknar nyhetsbyråerna med att systemet skall kunna permanentas och kostnaderna helt täckas av byråernas abonnenter.

Den regionala nordiska informationsverksamheten som på försök drivs i Föreningarna Nordens regi med stöd från ministerrådets dispositionsmedel är nu etablerad på sju orter i fyra av de nordiska länderna (inga kontor i Danmark som heller inte haft stöd till resesekreterare). Senast tillkom ett kontor i Eckerö på Åland i januari 1982. Det har bedömts som mest ändamålsenligt att försöksverksamheten bedrivs vid de sju kontor som nu finns fram till utgången av 1984. Verksamheten erhåller också stöd av lokala och regionala myndigheter i resp. länder. Om verksamheten skall fortsätta efter försöksperiodens slut är förutsättningen att verksamheten helt finansieras regionalt.

2.2.2 *Publikationsvirksomheden*

Omkostningerne ved professionel tryksagsproduktion er idag så omfattende, at produktionen og distributionen af tryksagerne bør ske så rationelt og økonomisk som overhovedet muligt. For kultursekretariatets nyetablerede publikationsfunktion har målet derfor været:

- at arbejde med en langsigtet udvikling af en målrettet profil for nordiske publikationer fra såvel Nordisk Ministerråd som fra nordiske institutioner og organisationer.
- at skabe rutiner for en rationel publikationsproduktion, der resulterer i vel tilrettelagte og let anvendelige publikationer.
- at opbygge et effektivt fungerende salgsskema, der sikrer spredning af publikationerne til alle interesserede.

Publikationsfunktionen skal primært varetage udgivelsen af Nordisk Ministerråds (kultur- og undervisningsministrene) publikationsvirksomhed. I alt tolv publikationer er blevet bragt på markedet i denne sammenhæng. Sideløbende hermed har publikationsfunktionen også etableret samarbejde med nordiske institutioner, bl. a. med Nordisk Journalistkursus, Nordiske Konservator kurser, Nordisk Institut for Folkeoplysning, NOMUS, Nordisk Teaterkomité og Nordisk Teaterunion. Tre publikationer er hidtil udkommet gennem dette samarbejde. Endelig har publikationsfunktionen påbegyndt udgivelsen af egne publikationer. To publikationer er hidtil udkommet.

Sideløbende med udgivelsen af publikationer udgiver publikationsfunktionen også tidsskrifterne Audhumla og Nordic Sounds. Udgivelsen sker i et samarbejde med henholdsvis Kultursekretariatets informationsfunktion og NOMUS.

For at få en effektiv spredning af de nordiske publikationer og tidskrifter har publikationsfunktionen fortsat udbygningen af et flerleddet salgssystem, som omfatter såvel salg over kommissionærer som direkte salg fra kultursekretariatet. Udover hovedkommissionærerne, otte professionelle forlag Norden rundt, har publikationsfunktionen truffet aftale med specialiserede kommissionærer, tretten i alt, nordiske institutioner, organisationer, informationskontorer og offentlige myndigheder. Ved siden heraf driver publikationsfunktionen direkte postordresalg fra Nordisk Kultursekretariat. Gennem spredning af emneorienterede små og billige salgsbrochurer over relevante institutioner og organisationer spredes information om nye publikationer til en meget bred kreds af interesserede.

Erfaringerne med det flerleddede markedsførings- og salgssystem har hidtil været tilfredsstillende. Salget over kommissionærerne er efter en lidt langsom start nu kommet rigtig igang i det skandinaviske område. Det direkte postordresalg har givet gode resultater. Det gennemgående træk har været, at der efter den første salgsperiode på 4–5 måneder, hvor biblioteksalget er begyndt at slå igennem, har været et salg på omkring 1/3 af det producerede oplag. Det kan dog her være på sin plads at understrege, at det vil tage tid at bringe en sådan virksomhed i fuld balance. Det kan endvidere diskuteres, om det skal være et mål for produktion af offentlige publikationer, at disse publikationer skal balancere økonomisk.

Med henblik på også at effektivisere salget af publikationer under Nordisk Ministerråds almene sekretariat er der optaget forhandlinger om at publikationsfunktionen overtager ansvaret for salget af alle publikationer under ministerrådet. Det påregnes, at en aftale herom vil kunne sættes i kraft ved begyndelsen af 1983. Målet er gennem aftalen at skabe en effektiv og rationel spredning af de nordiske publikationer i almindelighed.

Publikationsfunktionen har i sammenhæng med sit øvrige arbejde videreført indsatserne omkring salgsfremmende aktiviteter primært i udstillingsform. Der foreligger for det første halvår i 1983 planer om at producere en plancheudstilling om mediepolitiske spørgsmål i sammenhæng med produktionen af debatpublikationer omkring massekulturindustrien og et temanummer af Audhumla omkring mediepolitik, og en plancheudstilling om litteraturudgivelse i de små sprogsamfund i forbindelse med produktionen af den nye udgave af *Läs något nordiskt*.

3 Uddannelse

3.1 Informationsvirksomhed i skolesamarbejdet

Et af de vigtigste formål med det nordiske skolesamarbejde er at formidle information om skoleforholdene i Norden. Der er arbejde i gang med ajourføring af to tidligere udgivne håndbøger, en om grundskolen og en anden om læreruddannelserne i Norden. Bøgerne giver en detaljeret over-

sigt over disse områder. Skolesamarbejdets periodiske tidsskrifter informerer om aktuelle spørgsmål i de enkelte lande. Styringsgruppen har besluttet at afvikle udgivelsen af "Information om Børns Opvækstmiljø", og i stedet forny og udvide bulletinen "Information om Skolan i Norden" så den ud fra et skolestartsynspunkt også omfatter førskoleområdet. Bulletinerne udgives både i en skandinavisk version og en finsk version.

Et prøveoplag af nordisk-engelsk skoleterminologi er blevet sendt på høringsrunde. Ordlisten indeholder hovedsagelig aktuelle termer i det obligatoriske skolevæsen og inden for de 16–19-åriges uddannelser.

Styringsgruppen har lagt vægt på at få områdeoversigter på nordisk niveau over problemområder, som er aktuelle i alle landene. Integrering af specialundervisningens elever er et vigtigt område. Der gennemføres en to-mands udredning, som har resulteret i en foreløbig oversigt. Den har været til behandling på nordisk embedsmandsmøde om specialundervisning. Oversigten beskriver specialundervisningens situation i de enkelte lande, herunder integreringen, og vil herudover kunne tjene som håndbog for specialundervisningen. I oversigten tages der også tilløb til analyse af integreringsprocessen i de nordiske skolesystemer. Oversigten vil blive publiceret.

Under de enkelte projekter indsamles en del information, som ofte udgives. Dette nævnes i de efterfølgende afsnit.

Inden for to projekter undersøges der muligheder for at udvikle en slags informationssystem, en fast formidlingsordning for nationale institutioner i alle landene. En arbejdsgruppe undersøger muligheden for at etablere en fast ordning mellem de nationale centre for undervisningsmaterialer, som informerer om materialer til indvanderundervisningen. I en anden udredning skal man se på mulighederne for at etablere et nordisk databaseret informationssystem vedrørende materialer i specialundervisningen.

3.2 Erfaringsudveksling og samvirke

Inden for to prioriterede områder gøres der forsøg med en ny model i det nordiske skolesamarbejde. Dette er den såkaldte netværk-model. I samarbejdsprojektet omkring problematikken skole/arbejdsliv er der etableret et netværk mellem 10 kommuner i Norden – to fra hvert land. Gennem seminarer, stipendievirksomhed, m. v. formidles ideer, erfaringer om undervisningsmetoder i arbejdslivsorientering i skolen m. v. Det første seminar i projektet blev holdt i Notodden, Norge og omhandlede især arbejdslivskundskab i undervisningen.

Skole/arbejdsliv-projektet er en del af ministerrådets paraplyprojekt om uddannelse og arbejdslivet. Hvad angår ungdomsarbejdsløsheden i de nordiske lande synes der ikke at være nogen lysning i sigte, måske snarere tværtimod. På lokalt og nationalt plan arbejdes der allerede mange steder med problemet og på nordisk plan er der taget forskellige initiativer til at etablere samarbejde. Således har projektet "Ungdomsgarantien" tilveje-

bragt et samarbejde mellem fire byer i de nordiske lande (Århus/Randers i Danmark, Jakobstad i Finland, Trondheim i Norge og Karlstad i Sverige) som alle driver virksomhed for at bekæmpe ungdomsarbejdsløsheden på initiativ af og med støtte fra ministerrådet. Projektarbejdet viser at der her findes behov for en øget indsats af både fantasi og ressourcer for at udveksle erfaringer om metoder og resultater i en indsats, som prioriterer ungdommens situation, men som i det lange perspektiv også må ses i sammenhæng med mere overgribende problemstillinger såsom uddannelseskapacitet og arbejdsløshed i samfundet. I en særlig informationsbulletin om Ungdomsgarantien i Norden redegøres for arbejdet i disse kommuner samt bringes nyhedsnotiser fra de enkelte lande om ungdomsarbejdsløsheden og ungdomsgarantiordninger.

Inden for et andet aktuelt og prioriteret område er det planlagt at skabe netværkkontakter og samvirke mellem nationale projekter, som beskæftiger sig med organisationsudvikling i skolen. Der er i alle landene forsøg i gang med udvikling af skolens organisation og indre miljø. Det vil gavne de enkelte projekter at få et samvirke på feltet over hele Norden, med erfaringsudvikling, studiebesøg m. v.

I skolesamarbejdets virksomhed er erhvervspædagogisk forskning og udviklingsarbejde også et prioriteret område. Mellem forskningsinstitutioner og ansvarlige myndigheder finder der allerede et nordisk samarbejde sted. Bl. a. arrangerer de erhvervspædagogiske institutioner nordiske konferencer hvert år. I 1982 blev konferencen holdt i Finland med temaet "videreuddannelse af erhvervslærere". Der er nedsat en arbejdsgruppe, som skal koordinere ministerrådets initiativ med de øvrige aktiviteter.

3.3 Samarbejde om udvikling og produktion af læremidler

Det har vist sig, at samarbejdet inden for læremiddelsektoren har været meget frugtbart. Erfaringerne fra det nu afsluttede miljølæreprojekt har været positive. Inden for skolesamarbejdet har man derfor igangsat et antal projekter på læremiddelområdet. Det drejer sig hovedsagelig om samarbejde omkring læremidler i de små erhvervsfag og i specialundervisningen.

Den nordiske lærebog i optik, som blev udgivet sidste år, er nu under evaluering. Plantelæreprojektet er også i en evalueringsfase.

Styringsgruppen har igangsat en udredning, som skal se på erfaringerne fra det nordiske samarbejde i små fag. Udredningen skal give en systematisk afdækning af det, man kalder for små fag, især i det nordiske samarbejde.

Den nordiske referencegruppe for specialundervisningens læremidler arbejder med en række ideer og forsøg til at styrke udvikling og produktion af læremidler til specialundervisning. Gruppen har henvendt sig til alle speciallærere i Norden med henblik på at indsamle ideer og metodiske tips. Når dette er indsamlet, bliver der udgivet en "nordisk tipskatalog" over materialeanvendelse i de musik/kreative fag. Gruppen udarbejder også en

referencekatalog, som indeholder en kort beskrivelse af og adresser for de instanser i de nordiske lande, som udvikler, producerer eller som på en eller anden måde medvirker i tilvejebringelsen af læremidler i specialundervisningen.

Referencegruppen har også taget initiativ til nye udviklingsprojekter. Det såkaldte Nabolandsprojekt har til hensigt at fremskaffe undervisningsmaterialer om Norden beregnet for elever med indlæringsvanskeligheder (8.-10. klassestrin). En nordisk arbejdsgruppe koordinerer udarbejdelsen af selve materialet, som vil foregå i de enkelte lande. De nationale projektgrupper har lavet en oversigt over læremidler om de nordiske lande. Udviklingen af en "undervisningspakke" om Norden er allerede begyndt, og den forventes færdigudviklet, afprøvet og produceret i løbet af en 3-årsperiode. Det er et sideordnet mål for projektet at frembringe konkret erfaring med samarbejde mellem læremiddelforfattere og forlag på nordisk niveau.

Når det gælder miljølæreprojektet kan det nævnes, at der i efteråret 1981 blev holdt en evalueringskonference i Helsingør, som kom med flere anbefalinger m. h. t. det videre arbejde. De omfatter oprettelsen af en nordisk referencegruppe, som skal koordinere fælles initiativer og følge med i læreplansarbejdet. Videre bør miljølære indpasses i læreruddannelsen og i specialundervisningen. Sekretariatet arbejder videre med dette og med planerne om et symposium i miljølære i 1983 på svensk initiativ.

3.4 Nordisk uddannelse af døvblindepersonale (rek. nr. 2/1978)

Den forsøgsvirksomhed, som ministerrådet igangsatte i 1980, har nu gennemført kurser i to år. I 1982 er alle tre kursustyper blevet tilbudt: den første 2-ugers studiekreds afvikledes i februar, kursus for børne- og ungdomspersonale i april-maj, og kursus for ungdoms- og voksenpersonale startede i august. Kurserne afholdes ved Den Internationale Højskole i Helsingør.

Det forventes, at erfaringerne fra indeværende år vil være væsentlige for evalueringen af virksomheden. Styringsgruppen for kurserne har fremlagt en årsrapport for 1981 samt redegørelse for den fortsatte virksomhed. Gruppen konstaterer et klart behov for en fortsat virksomhed efter forsøgsperiodens afslutning. For at få det bedst mulige erfaringsgrundlag for organisering og dimensionering af en fastere ordning er forsøgsperioden efter forslag fra gruppen forlænget med yderligere et år til også at omfatte 1984.

3.5 Samarbeid om fiskeriutdanningen og andre utdanninger

Nordisk Ministerråd bevilget i sitt møte i Torshavn 16-17 juni 90000 dkr. til en fortsatt utredning og konkretisering av samarbeidet innenfor fiskeriutdanningen i Norden. Dette arbeidet skal begrenses til grunnskolen og 16-19-åringenes utdanning.

På bakgrunn av et seminar om koordinering av fiskeriutdanning i Norden, som ble arrangert i 1978, ble det oppnevnt et arbeidsudvalg bestående av representanter fra Danmark, Finland, Færøyene, Grønland, Island, Norge og Sverige.

Dette arbeidsutvalget har med støtte av Nordisk Industrifond og Nordisk Kulturfond foretatt en kartlegging av fiskeriutdanning og forskning i Norden.

En sakkyndig har nå udarbeidet en rapport som arbeidsgruppen har avgitt innstilling om. Innstillingen er for tiden til vurdering hos de nationale myndigheter.

Spørsmålet om etablering av et samarbeid om bransjeutdanning for glassindustrien drøftes i kulturavtalens organer. Det er også kommet en henvendelse fra de nordiske tekstilindustrier om å bidra til å løse utdanningsproblemer innen denne bransjen. Begge spørsmål er til vurdering ut fra det synspunkt at de må ses i en større sammenheng.

3.6 Handlingsprogrammet for økad språkførståelse i Norden – kartlegging av det gymnasiala stadiet

Som ett led i åtgärder på skolans område för ökad språkförståelse i Norden (rek. nr. 12/1977) och handlingsprogrammet för ökad språkförståelse i Norden beviljade Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) vid sitt möte i juni medel för utredning om grannspråksundervisningen på det gymnasiala stadiet.

De åtgärder som har igångsatts på grundskolestadiet på basen av utredningen "Våra grannspråk" (NU B 1978:11) anser man viktigt att nu utsträcka till även att gälla det gymnasiala stadiet. Åtgärderna kommer i första hand att gälla utredning av behovet av lärarfortbildning och läromedelsproduktion samt inventering av läroplanerna på det gymnasiala stadiet.

Sekretariatet hade i september möte med NORDSPRÅK, de nationella modersmålslärarföreningarnas nordiska samarbetsorgan. NORDSPRÅK har utarbetat bl. a. en behovsanalys av lärarfortbildning och läromedelsproduktion, som utgör diskussionsunderlaget vid en arbetskonferens med berörda myndigheter i början av 1983.

Frågan om åtgärder för att främja lärar- och elevutbytet mellan de nordiska länderna (jfr yttrande nr 2/1982) övervägs kontinuerligt i relation till de ekonomiska möjligheterna och utgående från tanken om att insamla informationsmaterial o. l. som kan inspirera och stimulera till en verksamhet som är förankrad i lokala initiativ.

3.7 Voksenundervisning

Nordisk voksenundervisningssamarbejde blev etableret i Kultursekretariatets regie i 1976 med to-årig forsøgsvirksomhed. I 1981 blev projektet overført til det faste kulturbudget. Projektet ledes af en evalueringsgruppe

bestående af repræsentanter for centrale undervisningsmyndigheder, voksenundervisningsinstitutioner og arbejdslivets parter.

I dag består samarbejdet af en række forskelligartede tiltag og opgaver. De mest omfattende projekter inden for området tager spørgsmål op vedrørende målsætning, ressourcer, kapacitet, rekruttering og læring i arbejdslivet med henblik på at stimulere diskussion og bidrage til analyse og løsningsforslag på væsentlige problemområder inden for voksenundervisningen i Norden.

I indeværende år afsluttes udredningsfasen i tre omfattende projekter inden for feltet:

a) Voksenundervisning i arbejdslivet.

I den første del af dette projekt, som blev afsluttet i 1979, blev der gennemført undersøgelser i nogle virksomheder for at få et billede af voksenlæring i arbejdslivet i de enkelte nordiske lande. På basis af analysen blev der arbejdet videre med problematikken omkring organisation og planlægning af uddannelser inden for arbejdslivet. De udviklingstendenser, der findes inden for arbejdslivet, analyseres og uddannelsernes mål og muligheder overvejes, især under en sociologisk-pædagogisk synsvinkel. For at stimulere debat om fremtidsperspektivet beskrives nogle mulige udviklingslinjer inden for arbejdsliv og uddannelse, konkretiseret i fire "fremtidsbilleder". Debatoplægget publiceredes i år i bogen "Utbildning och lärande i arbetslivet – några framtidsperspektiv".

b) Kortlægning af voksenundervisningen i Norden.

I 1982 udkom en ajourført udgave af kortlægningsrapporten "Voksenundervisningen i Norden" fra 1975. En egen gruppe har arbejdet med denne kortlægning. Rapporten afdækker mange problemområder hvad angår voksenundervisningens situation i uddannelsessystemet i de nordiske lande. Kortlægningen og en komparativ analyse burde kunne danne grundlag for nationale drøftelser og tiltag med det formål at klargøre voksenundervisningens betydning for samfundsudviklingen.

c) Rekruttering til og information om voksenundervisningen i Norden.

Dette projekt afsluttedes i indeværende år med udgivelsen af rapporten "Voksenundervisning – for hvem, til hvad?". Rapporten tager ikke kun rekrutteringsspørgsmålet op, men foretager også en vurdering af formulerede mål og idealer i hvert af de nordiske lande sammenlignet med den praktiske voksenlæringspolitik.

På baggrund af de to sidstnævnte projekter har der været afholdt en arbejdskonference om "Voksenlæring – et alternativ?", hvor problematikken blev taget op til diskussion sammen med politiske og administrative nøglepersoner inden for voksenundervisningen og folkeoplysningen i de nordiske lande.

Kultursekretariatet udgav i 1977 en katalog over forsøgs- og udviklings-

projekter inden for voksenundervisningsfeltet i de nordiske lande. I indeværende år indsamlede en arbejdsgruppe oplysninger om gennemførte og igangværende FoU-projekter, som vil blive udgivet i en ny katalog i 1983. En sådan katalog har vist sig at være en vigtig kanal for formidling af information mellem voksenundervisningsfolk i Norden.

Kultursekretariatet udgiver en informationsbulletin om voksenundervisning i Norden. Den udkommer to gange om året i to versioner, en på skandinaviske sprog og en på finsk. Bulletinen indeholder bl. a. nyt om love, betænkninger og cirkulærer, meddelelser om FoU-arbejde, oversigt over aktuelle kurser og konferencer, notitser om aktuelle bøger og forskningsrapporter, adresseoversigter og oplysninger om internationalt samarbejde. I 1981 overtog Nordens folklige akademi redaktionen af bulletinen, men paraply-organisationerne for voksenundervisning og folkeoplysning i de respektive nordiske lande indsamler nyhedsmaterialet.

3.8 Fælles nordisk arbejdsmarked for almenlærere i grundskolen (rek. nr. 19/1979)

Under Nordisk Råds session i Helsingfors i marts 1982 undertegnede de nordiske undervisningsministre en overenskomst om fælles nordisk arbejdsmarked for almenlærere i grundskolen. Denne overenskomst blev udarbejdet inden for kulturaftalens organer på baggrund af Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1979. På baggrund af denne konvention, som gælder almenlærere i grundskolen, vil man gå videre med spørgsmålet om at udvide mulighederne for fælles nordisk arbejdsmarked for grupper af faglærere. Til det formål blev undervisningsministrene anmodet om at udpege en repræsentant i en arbejdsgruppe angående sagen, og denne arbejdsgruppe er nu nedsat.

3.9 Nordisk folkehøjskole i V-Norge (rek. nr. 21/1979)

I 1982 er nedsat en arbejdsgruppe til at gennemføre et udredningsarbejde om en evt. nordisk kulturinstitution i V-Norge. Gruppen skal bl. a. vurdere konkretiserede behov og opgaver, samt økonomiske og juridiske forudsætninger for etablering og drift. Arbejdet skal være færdiggjort inden 1.4.1983.

3.10 Distribution af AV-materiale (rek. nr. 7/1976)

Det igangsatte arbejde med undersøgelse og kortlægning af told- og afgiftsspørgsmål i forbindelse med forskellige audiovisuelle læremidler er på grund af særlige omstændigheder, som ligger uden for, hvad kulturaftalens organer har indflydelse på, blevet ramt af standsning. Der arbejdes på, at undersøgelsesarbejdet hurtigst muligt rekonstrueres med henblik på en snarlig færdiggørelse.

3.11 Øvrigt

I forbindelse med Nordisk Ministerråds vedtagelse i februar 1981 om en permanent nordisk diæteteruddannelse i regie af Nordiska högskolan för hushållsvetenskap blev reviderede statutter for institutionen vedtaget af ministerrådet i december 1982.

Nordiske videreuddannelseskurser for konservatorer afsluttede en fem-årig forsøgsperiode i 1981. Evalueringen af virksomheden resulterede i, at Nordisk Ministerråd i forbindelse med behandlingen af budgettet for 1983 besluttede at gøre virksomheden permanent. Fra og med 1983 vil der være udnævnt en nordisk styrelse for virksomheden.

Nordiske videreuddannelseskurser for socialhøjskolelærere afslutter forsøgsperioden 1982, og spørgsmålet om virksomhedens fremtid bliver aktuelt ved årsskiftet.

I forlængelse af miljølæreprojektet for grundskolen og de 16–19-årige har ministerrådet vedtaget at fortsætte med et projekt for den højere uddannelse. Til dette arbejde blev der allerede i 1979 oprettet en nordisk kontaktgruppe. Gruppen har arrangeret årlige specialiserede konferencer inden for området, senest i 1982 i Finland med temaet "miljølære i uddannelsen af planlæggere". Gruppen arbejder sideløbende med igangsætning af produktion af temahæfter på feltet, hvor der savnes læremidler.

4 Forskning

4.1 Nordiskt forskningspolitiskt råd upprättas

På basen av ministerrådsförslaget om ökat nordiskt forsknings­samarbete (B 38/k) och Nordiska rådets rek. nr 4/1982 har Nordiska ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna) vid sitt möte den 24.3.1982 beslutat att upprätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd. Rådet skall inleda sin verksamhet 1.1.1983.

Vid ovannämnda möte beslutade ministerrådet vidare att uppdra åt ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete och samarbetsministrarnas ställföreträdarkommitté att tillsammans med de två minister­rådssekretariaten utarbeta förslag till stadgar, övrig formell reglering och vidta de åtgärder i övrigt som krävdes för att det forskningspolitiska rådet skulle kunna inleda sin verksamhet fr. o. m. begynnelsen av 1983. Utgångs­punkterna för stadgearbetet har i enlighet med ministerrådets beslut varit:

- att kultur- och undervisningsministrarna samt samarbetsministrarna gemensamt ansvarar för rådets verksamhet genom att med lämpliga mellanrum fastställa riktlinjer för rådets arbete,
- att kultur- och undervisningsministrarna utser ledamöterna i rådet, i samråd med samarbetsministrarna,
- att medel för rådets verksamhet anvisas av kultur- och undervisningsministrarna över den nordiska kulturbudgeten, i samråd med samarbetsministrarna,
- att sekretariatsfunktionen skall handhas av kultursekretariatet.

Ministerrådet fastställde det forskningspolitiska rådets stadgar den 29–30.9.1982 och 18.10.1982 och utnämnde ledamöterna i rådet den 1.12.1982. Likaså har sekretariatspersonalen förstärkts i anslutning till att rådet inrättas. Rådet inleder sin verksamhet den 1.1.1983. Rådets första arbetsplan skall godkännas av ministerrådet under 1983.

Ministerrådet fastställde den 1.12.1982 rådets detaljbudget för 1983 inom den beviljade ramen på 2,2 milj. dkr. Förutsättningen är att budgeten år 1985 skall uppgå till tre miljoner 1981-års nkr.

4.2 Systematiserad nordisk forskarutbildning

4.2.1 Försöksverksamhet på de jord- och skogsbruksvetenskapliga och veterinärmedicinska områdena

Under arbetet med utredningen om ökat nordiskt forskningssamarbete konstaterades bl. a. på basen av de erfarenheter som erhållits av den hittills genomförda nordiska forskarkursverksamheten, att det finns ett stort behov av ett mera långsiktigt och systematiskt planerat nordiskt forskarutbildningssamarbete. Kurserna inom institutionen Nordiska forskarkurser är i huvudsak tänkta som "engångskurser" t. ex. för att introducera nya metoder, utnyttja unik apparatur eller förmedla specialkunskap på smala områden. Kursprogrammet fastställs för ett år i sänder på basen av förslag från forskarfältet. Det har emellertid från flera håll framförts önskemål om att det nordiska forskarutbildningssamarbetet även skall innehålla årligen återkommande kurser och över flera år löpande kurshelheter som skall kunna beaktas i långsiktsplaneringen av forskarutbildningen. Mot denna bakgrund beslutade nordiska ministerrådet sommaren 1981 igångsätta en försöksverksamhet i form av ett pilotprojekt med fyra årliga forskarkurser under åren 1982–85 på det jord- och skogsbruksvetenskapliga och veterinärmedicinska området.

Kurserna skall förverkligas som ett sammanhängande fyraårigt program på fyra från begynnelsen preciserade huvudområden. Målsättningen med pilotprojektet är att praktiskt belysa möjligheterna att utveckla och genomföra en systematiserad nordisk forskarutbildning. Forskarutbildningen inom olika områden planeras som ett flerårigt förlopp där varje enskild kurs poängbedöms för att utgöra en del av den obligatoriska utbildningen för forskarstuderande. En fullständig kurs i programmet består även av en distansundervisningsdel innehållande kurslitteratur och egna arbetsuppgifter. De nordiska kurserna skall upptas i utbildningsinstitutionernas kataloger över undervisningsprogrammet och kurserna skall för hela fyraårsperioden kunna beaktas i långsiktsplaneringen för såväl institutioner som forskarstuderande.

Under pilotprojektets gång skall kursprogrammets betydelse som en del av hela forskarutbildningen på respektive område värderas. Härvid skall särskilt uppmärksammas forskarstuderandenas möjligheter att följa kurserna som flerårigt förlopp, dvs. som den systematiska utbildningshelhet

kurserna avses utgöra. Även den samnordiska kursverksamhetens betydelse jämfört med nationella alternativ skall analyseras.

Pilotprojektets finansiering sker dels med samnordiska medel över bägge ministerrådsbudgetarna, dels med nationella medel från de deltagande institutionerna. De årliga samnordiska kostnaderna under åren 1982–85 har beräknats till 500 000 dkr. Under förutsättning av positiva resultat av försöksverksamheten, är målsättningen att efter pilotprojektets avslutning 1985 fortsätta samarbetet med en systematiserad nordisk forskarutbildning, som så långt som möjligt skall finansieras över de nationella utbildningsinstitutionernas budgetar. Ett sådant forskarutbildningssamarbete skall på basen av pilotprojektets erfarenheter eftersträvas inte bara på det jord- och skogsbruksvetenskapliga och veterinärmedicinska området, utan även på andra områden där behov för ett mera systematiskt forskarutbildningssamarbete förekommer.

För år 1982 har över vardera ministerrådsbudgeten beviljats 250 000 dkr för sammanlagt fyra kurser. Utgående från denna beviljning har ledningsgruppen för pilotprojektet under innevarande år fastställt de enskilda kurserna för hela försöksperioden. Härmed har också arbetet med att beakta kursutbudet i den totala forskarutbildningsplaneringen på området kunnat inledas.

4.2.2 *Nordiska tekniska forskarkurser*

På det tekniskvetenskapliga området har det nordiska samarbetet omkring forskarutbildning hittills varit av ringa omfattning. Sålunda har antalet årliga kurser från teknikområdet varit få i exempelvis Nordiska forskarkursers program. Samtidigt är det ett faktum att antalet kursförslag som från teknikområdet årligen inlämnats till Nordiska forskarkurser varit begränsat.

Det nordiska rektorsmötet för de tekniska högskolorna har tagit initiativ till ett mera utvecklat nordiskt forskarutbildningssamarbete och våren 1982 till Nordiska ministerrådet riktat en ansökan om medel för att 1982–83 genomföra 5 nordiska forskarkurser inom olika tekniska områden. Syftet med de föreslagna kurserna är, att bl. a. utnyttja den ordinarie forskarutbildningens kursprogram i ett nordiskt sammanhang.

Initiativet på det tekniska området är ett viktigt led i strävan att på ett mera planmässigt sätt samnordiskt utnyttja de olika högskolornas specialkunskaper. Det föreslagna kursprogrammet måste dock ytterligare systematiseras för att möjliggöra att kurserna kan beaktas i en långsiktig planering av forskarutbildningens resursanvändning och utbildningsförlopp. Ministerrådet har därför uppmanat de tekniska högskolornas rektorer att dels vidareutveckla det nordiska forskarutbildningssamarbetet på teknikområdet, dels tillsammans med Nordiska forskarkursers styrelse överväga möjligheterna att stimulera intresset för forskarkurser på teknikområdet.

De föreslagna kurserna på det tekniska området reser även flera mer

eller mindre generelle frågor beträffande den samnordiska forskarutbildningens behov och möjligheter inom olika discipliner och forskningsområden. En av de centrala frågorna är hur ett utvecklat nordiskt forskarutbildningssamarbete ekonomiskt skall realiserars. Det har redan nu på många områden uttryckts stort intresse för etablering av systematiserade forskarkurser (exempelvis odontologi, miljö, energi).

Ett heltäckande eller ett mera omfattande nordiskt forskarutbildningssamarbete finansierat med samnordiska medel skulle förutsätta en avsevärd förhöjning av ministerrådsbudgetarna. Ett alternativ kan vara att huvuddelen av samarbetet finansieras med nationella medel. Härvid blir de nationella utbildningsinstitutionernas insats sannolikt av avgörande betydelse. Dessa frågor bör i ett bredare sammanhang utredas vidare av nordiska forskningspolitiska rådet, till vars uppgifter kommer att höra bl. a. att arbeta för utvecklingen av ett nordiskt forskarutbildningssamarbete.

4.3 Tung vetenskaplig utrustning

4.3.1 Acceleratorsamarbejde

I en række sammenhænge, senest i forbindelse med oprettelsen af det nordiske forskningspolitiske råd, har ministerrådet understreget behovet for et øget nordisk samarbejde inden for tung videnskabelig udrustning. Tidligere forhandlinger inden for dette område har sædvanligvis været ført som forhandling om fælles anskaffelse af sådant tungt udstyr. De seneste forhandlinger var i 70-erne om en fælles nordisk accelerator til brug for atomfysikken. Resultatet af disse forhandlinger blev, at det blev besluttet ikke i fællesskab at anskaffe en sådan accelerator. I stedet etablerede man den nordiske acceleratorkomité, som skulle arbejde for fælles udnyttelse af accelerators i Norden og ligeledes for nordisk samarbejde i forbindelse med udnyttelse af accelerators uden for Norden. Spørgsmålet om samarbejde inden for den acceleratorbaserede forskning er atter blevet aktuelt, og har været behandlet dels inden for de naturvidenskabelige forskningsråd, som i slutningen af 1981 afholdt en større konference om dette emne uden resultat, dels har Nordisk Råd opfordret ministerrådet til opmærksomt at følge den nationale udvikling på dette område. Ministerrådet har derfor anmodet den nordiske acceleratorkomité om i sin årlige rapportering til Nordisk Råd at give en fyldigere beskrivelse end hidtil over den nationale udvikling.

4.3.2 Astronomisamarbejde

Også astronomi er en videnskab med behov for dyr udrustning. De nordiske naturvidenskabelige forskningsråd afholdt i februar en større konference om dette emne. På konferencen drøftedes dels en prioritering mellem forskellige typer af astronomisk udstyr herunder muligheder for fælles bygning/anskaffelse af instrumenter, dels drøftede man muligheder for i fællesskab at købe forskningstid ved de engelske teleskoper på La

Palma og Hawaii. Forskningsrådene har nedsat et mindre udvalg til at følge sagen op. Udvalget forventes at afgive rapport omkring årsskiftet.

4.3.3 *Super- eller stordatamater*

I foråret 1982 drøftede de naturvidenskabelige forskningsråd et samarbejde omkring fælles udnyttelse af super- eller stordatamater. Der blev fra alle lande udtrykt stor interesse for et samarbejde på dette område, men forskningsrådene konkluderede også, at en lang række organer uden for de naturvidenskabelige forskningsråds rækker, burde inddrages i disse overvejelser. Samarbejdsnævnet vedtog derfor at foreslå ministerrådet at afholde en konference om superdatamater. Ministerrådet har drøftet sagen og besluttet at afholde en konference om datapolitik især fælles udnyttelse af stor- eller superdatamater. En stor- eller superdatamat, som afhængigt af forudgående udstyr idag koster mellem 40 og 80 mio dkr. i anskaffelse har ikke alene betydning for forskningen på universiteterne, men er også nødvendig f. eks. ved konstruktion af flyvemaskiner, i arbejdet med storhydrostatiske modeller (havne og boreplatforme) samt f. eks. ved produktion af specielle dataanlæg. Konferencen som bl. a. skal afdække de konkrete behov såvel på universiteterne som inden for erhvervslivet forventes afholdt midt i 1983.

4.4 *Fællesnordisk laboratorium for datering af arkæologisk og geologisk materiale (termoluminiscensdatering)*

Såvel i kulturaftalen som i forbindelse med ministerrådsforslaget om øget nordisk forskningssamarbejde er understreget behovet for et nordisk samarbejde omkring opbygningen af kompetencen inden for smalle områder. Et sådant smalt område er en ny form for datering af arkæologisk og geologisk materiale. Målemetoden kaldes termoluminiscensdatering. Metoden kan måle længere tilbage end de hidtil kendte metoder (indtil 700 000 år). Den kan også datere med materialer som andre metoder ikke kan anvende (f. eks. ildskørnede sten). Det betyder et dybere kendskab f. eks. til Nordskandinaviens bebyggelseshistorie. For tiden er man ifærd med at udvikle metoden til også at datere geologisk materiale, som har været udsat for sollys. Bliver disse forsøg fremgangsrige vil man her have en metode til at måle hele kvartærperioden.

Komiteen for nordisk koordinering af arkæologiens samarbejde med naturvidenskaberne fremhævede i sin betænkning fra 1978, at en spredning af kræfterne på dette område synes uheldig i Norden, og at man burde samle kræfterne ved laboratoriet ved Risø, således at hvert land bidrog med videnskabelige medarbejdere og ressourcer. Laboratoriet har hidtil været drevet først med midler fra de danske forskningsråd, senere som et fællesprojekt mellem de naturvidenskabelige og humanistiske forskningsråd. Forskningsrådene har nu foreslået, at laboratoriet for perioden 1983–87 drives i et samarbejde mellem forskningsrådene og ministerrådet, såle-

des at forskningsrådene betaler for den nationale udnyttelse af laboratoriet inden for en samlet ramme af 1. mio kr. i 1983 – hvilket svarer til driftsomkostningerne. Ministerrådet foreslår at man skal dække omkostningerne ved den ikke-udnyttede kapacitet inden for en ramme på 500 000 dkr.

Efter ministerrådets opfattelse er der her tale om et særdeles vellykket samarbejde på nordisk basis, som er vel nationalt forankret og som giver en væsentlig bedre ressourceudnyttelse end en opbygning af nationale laboratorier, og man har derfor vedtaget at acceptere forskningsrådenes forslag om at garantere omkostningerne ved en eventuel ikke-udnyttet kapacitet inden for den nævnte ramme på 500 000 dkr./år for perioden 1983–86.

4.5 Nordiske udlandslektorer

4.5.1 Lektorer i nordiske sprog

I forbindelse med det nordiske kulturelle samarbejdes omstrukturering og udbygning har der flere gange været forslag om, at de nationale bestræbelser burde søges effektiviseret i vid forstand gennem en koordineret, fællesnordisk ordning. Nordisk Råd har vedtaget rekommandationer herom i 1969 (rek. nr. 27/1969) og i 1977 (rek. nr. 13/1977).

Arbejdet på grundlag af særlig den sidstnævnte rekommandation har ført dels til udredningen "Norden i verden", der indeholdt forslag til et handlingsprogram, dels til forslag udarbejdet af kultursekretariatet. Ingen af disse har imidlertid vundet accept i kulturaftalens organer. Arbejdet har herudover også indebåret en vis uformel kontakt mellem de nationale, eksekutive organer.

En kontaktflade af denne art er samarbejdsnævnet for de nordiske lektoratsadministrationer, der består af de nationale nævns formand og sekretær. Kultursekretariatet har de seneste år regelmæssigt deltaget i samarbejdsnævnets årlige møder som observatør.

Siden sommeren 1981 har samarbejdsnævnet arbejdet med at frembringe et nyt handlingsprogramforslag for lektoratsvirksomheden. I sommeren 1982 forelå den første udgave klar, og den er for tiden på remis hos de nationale lektoratsnævns plenumsforsamlinger.

4.5.2 Lektoratsvirksomhed i den tredje verden

Under ministerrådets første behandling af et handlingsprogram for lektoratsvirksomheden drøftedes også mulighederne for at udvide lektoratsvirksomheden til lande uden for Europa og USA, hvor størsteparten af lektørerne i dag befinder sig. Det har samtidig stået klart at kulturkontakter i sådanne områder burde udformes på en noget anden måde end den traditionelle lektoratsvirksomhed. Kultursekretariatet har derfor som case study ladet gennemføre en preliminær undersøgelse i Latinamerika (Mexico og Brasilien), for at få vurderet interessen for et videnskabeligt og

uddannelsesmæssigt samarbejde med Norden. Arbejdet er blevet udført af videnskabsfolk, der i anden anledning besøgte disse lande.

Rapporterne tyder på en stærk interesse i Latinamerika for et øget kulturelt samarbejde med de nordiske lande. Af samarbejdsområder nævnes bl. a. konferencer af bilateral karakter (Latinamerika/Norden) og gensidig udveksling af videnskabsfolk (lektorer) og studerende. Blandt de områder, der i første række er peget på, kan nævnes naturvidenskab, teknik og samfundsvidenskab. Der er således ikke umiddelbart tale om blot en udvidelse af lektoratsvirksomheden (sprogundervisning) til den tredje verden.

Indfaldsvinklen for et fælles nordisk kulturelt samarbejde med den tredje verden er stort set den samme som de intentioner der ligger bag f. eks. Scandinavia Today – at præsentere Norden som en sammenhængende region med alle de kendte forskelligheder – i et område, hvor nordiske virksomheder i de senere år har etableret en grobund, og hvor der på denne og anden vis er vakt en interesse for de nordiske politiske og samfundsmæssige opbygninger, den s. k. skandinaviske eller nordiske model.

Rapporterne er under behandling i kulturaftalens organer.

4.6 Højere uddannelse

4.6.1 Generelt

Arbejdstitlen inden for dette område er: bestræbelser for at skabe øget mobilitet i den højere uddannelse i de nordiske lande. Arbejdet er i de senere år gået ud på gennem konkrete tiltag eller projekter lidt efter lidt at opbygge et handlingskatalog i stedet for et verbalt handlingsprogram.

Kulturaftalens organer har forsøgt at initiere projekter inden for flere af de knudepunkter, der kan registreres. Det drejer sig bl. a. om:

- forudsætninger for mobilitet (bl. a. information, kontaktskabende virksomhed, studievejlednings- og studiesociale forhold)
- overordnede problemstillinger ved uddannelsessamarbejde (bl. a. universiteternes autonomi, tentamensgyldighed, betalingsordninger)
- forsøgsprojekter inden for enkelte uddannelsesområder.

4.6.2 Studievejledning m. m.

På informationssiden har sekretariatet i forbindelse med nationale, nordiske og internationale arrangementer deltaget og givet oplysninger om det nordiske samarbejdes aktuelle indhold og muligheder, ligesom man har efterspurgt ønsker om og behov for en fremtidig udvikling hos personer og grupper, der står direkte i arbejdet. Dette har medført en række nye kontakter for sekretariatet, der på denne baggrund har kunnet virke som formidler til interessenter på respektive områder.

En anden vigtig del af informationsprocessen er udgivelsen og spredningen af studiehåndbogen "Att studera i Norden". Af knap 12 000 eksemplarer er der i løbet af 9 måneder distribueret ca. 6 000 overvejende ved 37-20-331. Nordiska rådet

salg. I sommeren 1982 har man søgt at udvide kredsen af købere ved at henvende sig også til gymnasieskolen. Henvendelsen har givet god respons. Salgstallene viser dels en interesse for at bevæge sig mellem de nordiske lande i uddannelsesøjemed, dels har håndbogens oplysninger givet anledning til en række supplerende henvendelser. Overvejelser omkring en revideret udgivelse i løbet af 1-1 1/2 år er aktuelle. Ved en kommende udgave bør håndbogen udvides til at omfatte højere uddannelse på Færøerne, Grønland og Åland.

At skabe et levende og aktivt kontaktnet mellem studievejledere ved universiteter og tilsvarende, vurderes af ministerrådet som særdeles vigtigt. Man har derfor bevilget midler til planlægning af en konference for en mindre gruppe af centralt placerede studievejledere. Det er tanken, at man med disse som nøglepersoner/hovedmænd kan skabe grobund for et vel-fungerende kontaktnet på feltet. Udover den nytte et sådant net kan have i det daglige arbejde, kan det også virke som en inspirationskilde til nye samarbejdsområder baseret på konstaterede behov. Man sigter mod at gennemføre en 3-dages internatkonference for ca. 50 nordiske studievejledere i begyndelsen af 1983.

Københavns universitets centrale studievejledningskontor har påtaget sig at stå som "projektansvarlig". Som foreløbige temaer for konferencen har følgende været nævnt:

1. Studiernes indhold og opbygning i de nordiske lande.
2. Mulighederne for optagelse på studier i andre nordiske lande.
3. Den individuelle betydning af de studerendes studieophold i et andet nordisk land.
4. Vurdering af de studerendes faktiske muligheder for at gennemføre delstudier i Norden, herunder frafald, ophør m. v.
5. Reintegration af de studerende i hjemlandets uddannelser.
6. De studerendes økonomisk-sociale situation.
7. Den uddannelsespolitiske og institutionelle betydning af muligheder for studieophold i et andet nordisk land.
8. Informationsmateriale og anden vejledning.
9. Fremtidigt udviklingsarbejde om øget studiemobilitet.

4.6.3 *Marin teknologi/off-shore teknik*

Med hensyn til *konkrete forsøgsprojekter* har ministerrådet bevilget midler til undersøgelse af muligheder og former for et nordisk samarbejde inden for området "marin teknologi/off-shore teknik". Samarbejdet er bygget op med en nordisk off-shore-gruppe bestående af to repræsentanter for hvert af de nordiske landes tekniske højskoler eller tilsvarende institutioners relevante fagafdelinger. Til gruppen er i flere lande knyttet en national referencegruppe med repræsentanter for såvel uddannelsesinstitutioner og erhvervsliv som offentlige myndigheder. Den danske, finske og svenske referencegruppe er dannet og har arbejdet nogen tid. Rapport fra den danske referencegruppe foreslå i oktober 1982.

Referencegrupper er under dannelse i de øvrige lande. Den danske referencegruppe-rapport kan tjene som model for de øvrige landes arbejde, således at de informationer og overvejelser, der omfattes, bliver rimeligt sammenlignelige. Den nordiske gruppes arbejdsresultat, der forventes at foreligge i 1. halvår 1983, vil antagelig ikke udtømmende kunne afgrænse hverken mulige samarbejdsområder eller hensigtsmæssige arbejdsformer. Men det forventes, at der i materialet vil være klare indikatorer for projekter, der herefter kan arbejdes videre med. Blandt sådanne mulige samarbejdsprojekter kan nævnes specialiseringskurser for ingeniører, fælles tilrettelæggelse af kursusmateriale og eventuelt fællesafvikling af visse dele af uddannelsesforløbene.

Arbejdet med de indledende faser af projektet har allerede skabt visse bilaterale kontakter, således er der indledt et samarbejde mellem ingeniørhøjskoler i Danmark (Teknika) og distriktshøjskoler i Norge (Rogaland m. fl.) omkring en række planlægningsmæssige og undervisningsmæssige emner.

4.7 Nordisk samarbejde inden for forskning og videregående uddannelse uden for kulturfaltens organer

I ministerrådets forslag om nordisk kultursamarbejde i 1980erne understreges flere steder behovet for, at det nordiske samarbejde har en stærk national forankring. I en lang række organer uden for ministerrådsorganerne sker nu spontan udvikling af det nordiske samarbejde.

Et af de stadige problemer for det direkte forskningssamarbejde har været de øgede omkostninger, som er forbundet med udarbejdelsen af fællesnordiske projekter. Ministerrådet kan konstatere, at samtlige nordiske forskningsråd med undtagelse af de medicinske nu af egne midler har reserveret penge til planlægning af fællesnordiske forskningsprojekter, ligesom man i stigende omfang er begyndt at foretage fælles finansiering af selve forskningsprojekterne. For tiden drøftes i flere samarbejdsnævn, hvorledes den administrative rutine kan tilrettelægges, således at systemet set fra forskernes synsvinkel bliver mindst muligt bureaukratisk. Således vedtog man på det seneste NOS-H-møde, at forskerne fremover, hvad angår nye projekter, direkte skal søge NOS-H i stedet for de enkelte nationale forskningsråd. Samtidig vedtog man at foreslå de nationale råd at forhøje den årlige bevillingsramme for midler til forskningsplanlægning til 200 000 SEK, samt til nye nordiske, humanistiske forskningsprojekter at reservere 800 000 SEK for 1983, 1,6 mio. SEK for 1984 og 2,4 mio. SEK for 1985.

Det er ministerrådets opfattelse at de humanistiske forskningsråd hermed på afgørende måde har medvirket til at fremme det nordiske forskningssamarbejde inden for det humanistiske forskningsområde.

Inden for højere og videregående uddannelse fortsætter de direkte forhandlinger mellem departementerne om udnyttelse af studiepladser på

smalle områder efter planerne. Et direkte bilateralt samarbejde mellem Sverige og Finland er etableret om uddannelsessamarbejde inden for Kvarkenområdet. Samarbejdet etableres som forsøg i årene 1983–84. Der planlægges en omfattende udveksling af studerende, forskere og administrativt personale, afholdelse af symposier samt en videnskabelig konference om regional økonomi. Også inden for Øresundsregionen er et direkte bilateralt samarbejde indledt – her mellem Lunds og Københavns universiteter, primært inden for det humanistiske hovedområde.

De nordiske universitets- og højskoleadministratorer har i en årrække haft et fast samarbejde. Ved det seneste møde vedtog man at udvide samarbejdet udover det årlige administratormøde til også at omfatte et årligt specialismøde. Det er tanken at tage emner som studieadministration, personaleorganisation, budgettering, informationsformidling og bygningsdrift op efterhånden. Det overvejes også at etablere faste arbejdsgrupper på disse områder, således at der permanent etableres et tættere kontaktnet på flere niveauer mellem universiteter og højskoler. Ministerrådet finder dette arbejde positivt samtidig med at man dog ønsker at påpege, at samarbejdet bortset fra Sveriges kun omfatter de forskningsbaserede institutioner og at f. eks. distriktshøjskoler, lærerseminarier og lign. ikke for tiden omfattes af samarbejdet. I betragtning af, at alle de nordiske lande nu arbejder med et udvidet højskolebegreb, finder ministerrådet, at man også inden for universitetsadministratorsamarbejdet burde udvide samarbejdskredsen tilsvarende.

5 Allmänkulturell verksamhet

5.1 Verksamheten 1982

Under 1981 fattade ministerrådet beslut om att på försök starta en nordisk kursverksamhet på biblioteksområdet och att inleda en försöksverksamhet för att främja distributionen av nordisk film. Dessa verksamheter har igångsatts. Den utredning om det samiska kulturlivet, som framlades till ministerrådet, har remissbehandlats. Ministerrådet har fattat beslut om en vidareföring av arbetet på att stärka samekulturens ställning. Projektverksamheten inom området barn och kultur har fortsatt. Det planerade seminariet angående masskulturindustrin och den nordiska kulturpolitiken har genomförts.

Mot bakgrunden av bl. a. de rekommendationer som Nordiska rådet under det senaste decenniet antagit med syfte att nå ett ökat nordiskt samarbete på radio- och TV-området har pågått överläggningar inom kulturavtalets organ med sikte på att upprätta ett arbetsprogram för området kultur och massmedia. Ministerrådet har nu tillsatt en egen arbetsgrupp för mediafrågor. Gruppen har tillkommit mot bakgrund av de många önskemålen om intensifierat nordiskt samarbete på området som har uttryckts i fem rekommendationer från Nordiska rådet, den accelererande utvecklingen och behovet av att se olika tänkbara insatser i ett samlat perspektiv.

Byggandet av Nordens Hus på Färöarna har fortsatt enligt planerna med sikte på invigning av huset i maj 1983. Förberedelserna för att sätta igång en verksamhet i och kring huset har inletts.

5.2 Samarbete mellan folkrörelser

Stödet över den nordiska kulturbudgeten till folkrörelsernas verksamhet omfattar tre poster på budgeten för nordiskt kulturellt samarbete: nordiskt ungdomssamarbete, nordiskt folkbildningssamarbete och nordiskt idrotts-samarbete. Tillsammans utdelades under 1982 dkr. 3 604 000 för dessa ändamål vilket motsvarar cirka 18% av verksamhetsbudgeten för området allmänkultur. Härtill kommer bidrag till amatörteaterverksamhet med dkr. 322 000 samt från ministerrådets dispositionsmedel med dkr. 330 000 till amatörmusiksamabete. Från Nordiska kulturfonden utdelas vidare anslag även till projekt som genomföres i regi av olika folkliga organisationer.

Enligt beslut av ministerrådet fattas de slutliga besluten angående fördelning av medel till nordiskt folkbildningssamarbete och nordiskt idrottsstöd numera av styrelsen för Nordiska kulturfonden efter sedvanlig beredning inom kultursekretariatet och i vissa fall rådgivande kommittén för allmänkulturell verksamhet.

Med stöd i bl. a. uttalanden från Nordiska rådets kulturutskott har ministerrådet för 1983 höjt anslagen till nordiskt ungdomssamarbete till 2 300 000 dkr., en aktivitetsökning med 10% och till nordiskt idrotts-samarbete till 500 000 dkr., en aktivitetsökning med 42,4%. Enligt de av ministerrådet under hösten 1981 fastställda reglerna för ett permanent idrottsstöd har även Svalbard infogats i det område som omfattas av stödreglerna för idrottsutbytet.

Nordiska ungdomskommittén har genomfört ett seminarium med sikte på ett samarbete mellan nordiska ungdomsorganisationer i anslutning till det av Förenta nationerna proklamerade ungdomsåret 1985.

5.3 Etniska och språkliga minoriteter

Arbetet med de etniska och språkliga minoriteterna i Norden bygger på den grundläggande principen, att minoriteterna bör ha möjlighet att på egen grundval utveckla sina kulturer, jämsides med att de får stöd till att på lika villkor ingå i det nordiska samarbetet.

Ministerrådet har från 1979 på försök etablerat en speciell stödordning för fördelning av stöd till vissa samiska kulturaktiviteter (rek. nr 15/1976). Till denna finansiering har avsatts en bevilning som för 1979 var dkr. 100 000, för 1980 dkr. 125 000, för 1981 dkr. 150 000 och för 1982 dkr. 190 000. Fördelning av denna bevilning har gjorts av Nordiska samerådet.

I anslutning härtill tillsatte ministerrådet i april 1980 en utredning, som skulle framlägga en plan för ministerrådets medverkan i den långsiktiga utvecklingen av det samiska kulturlivet. Utredningens förslag, Samisk kulturliv (NU 1981:6), framlades i april 1981. På grundval av en genom-

gång av nu pågående eller planerade samiska kulturaktiviteter föreslås ett antal åtgärder som tar sikte dels på Nordiska ministerrådets och andra nordiska organs engagemang, dels också de nationella finska, norska och svenska myndigheternas insatser.

Bland utredningens konkreta förslag kan bl. a. nämnas inrättandet med nordiska medel av en samisk kulturfond och anställning av en fast samisk kultursekreterare, vidare med nationella medel utbildningskurser för samiska bildkonstnärer, högre undervisning i samisk hantverkskonst (duodji), en konsulenttjänst i musik, utgivning av samisk litteratur, inrättande av en samisk teater och stöd till en samisk filmproduktion.

Utredningen har under första halvår 1982 varit utsänd på remiss till berörda nordiska instanser och intressenter. På grundval av remissammanställningen beslöt ministerrådet i oktober 1982 om vissa åtgärder för att vidareföra arbetet på att stärka samekulturens ställning. Det speciella stödet till samiska kulturaktiviteter av engångskaraktär via Nordiska samerådet avses fortsätta under 1983 och 1984. I avvaktan på bl. a. en utvärdering av hur detta stöd fungerat har frågan om inrättande av en samisk kulturfond lämnats öppen tills vidare.

Ministerrådet konstaterar att huvuddelen av sameutredningens förslag bygger på olika nationella insatser som förutsätter fortsatta utredningar och förhandlingar med nordiska, nationella och samiska organ. För detta ändamål övervägs engagemang av en sakkunnig för perioden 1984–1986 med placering vid Nordiskt samiskt institut. Ett ställningstagande till förslaget har begärts från samerådet och sameinstitutets styrelse före 1 april 1983.

Arbetet kring lättläst litteratur (rek. nr 22/1979) har avslutats genom att ministerrådet på grundval av en genomförd utredning konstaterat att ett nordiskt samarbete på området bäst tillgodoses genom direkta kontakter och erfarenhetsutbyte mellan berörda intressenter i varje nordiskt land och att det för närvarande inte finns anledning till särskilda åtgärder via den nordiska kulturbudgeten.

En utredning om problemen kring produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i Norden (rek nr 7/1982) har inletts.

5.4 Nordens Hus m. m.

Upprätthållandet och utvecklingen av de kulturella förbindelserna mellan de områden som av geografiska och etniska skäl har en egen eller en särpräglad kultur och de övriga länderna i Norden är en viktig uppgift för det nordiska kultursamarbetet. Insatserna på detta område har av historiska skäl nått olika långt. Till de områden för vilka särskilda insatser aktualiserats hör Island, Färöarna, Åland, Grönland och sameområdet. Gemensamt för dessa områden är dels att de alla, i bokstavlig eller överförd mening, är "ö-områden", dels att kulturförbindelserna mellan dem och övriga Norden är förknippade med mer eller mindre allvarliga ekonomiska bekymmer.

Nordens Hus i Reykjavik har en starkt etablerad ställning i det isländska kulturlivet. Ekonomiska svårigheter som orsakats av, bland annat, inflationens verkningar har gjort att verksamheten i viss utsträckning har måst begränsas under senare tid och att husets styrelse ser mörkt på möjligheten att i framtiden kunna upprätthålla verksamheten i nuvarande omfattning om inte ytterligare medel kan ställas till förfogande. Ministerrådet har under 1981 och 1982 genom tilläggsmedel på sammanlagt 670 000 dkr försökt medverka till en lättnad i husets situation. Den isländska regeringen har lämnat bidrag för samma ändamål med 300 000 ikr för 1982.

Ett nytt Nordens Hus håller på att upprättas i Tórshavn på Färöarna. Verksamheten inleddes under 1983.

Beträffande det åländska kulturlivet och dess relationer till det övriga Norden (rek nr 16/1979) har på uppdrag av ministerrådet en särskild utredning genomförts av regeringsrådet Ragnar Meinander. Syftet med utredningen har varit att få underlag för en bedömning av förutsättningarna för ett Nordeninstitut på Åland. Remissbehandling har hänskjutits till nationellt beslut och har genomförts av undervisningsministeriet i Finland.

Utredningen har översänts till Nordiska rådet.

Kommunstyrelsen i Enontekiö kommun har framlagt ett förslag om att ett Nordens hus skulle placeras i Karesuvanto i norra Finland.

Det senast tillkomna området för strävandena att nå bättre kontakt mellan "kulturöarna" och det övriga Norden är Grönland. Nordiska rådet gav i ett yttrande vid Nordiska rådets session i Helsingfors (yttrande 2/1982) sin önskan till känna, att ministerrådet till sessionen 1983 skulle lägga fram ett förslag om utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden. Kontakter har inletts med berörda instanser. De har bl. a. gett vid handen, att planer är på gång att skapa ett kulturhus i Qaqortok/Julianehåb. Om dessa förverkligas kan de bl. a. leda till att en kontaktpunkt för vidgade kulturförbindelser mellan Grönland och Norden i övrigt skapas. Tidsramen fram till den 31:a sessionen har varit allt för kort för att något konkret förslag skulle hinna läggas fram. En första uppgift blir att försöka göra en kartläggning av vilka möjligheter och önskningsområden som kan finnas på området, vilket också understrukits av rådgivande kulturkommittén som behandlat frågan vid sitt möte i augusti.

Kartläggningen bör ske med utgångspunkt från samma kulturbegrepp som anges i det nordiska kulturavtalet.

En huvudförutsättning för att önskemålen om förbättrade insatser när det gäller förbindelserna med dessa kulturområden är som konstaterats att medel kan ställas till förfogande. Det fortsatta arbetet ställer också krav på prioritering mellan dessa arbetsuppgifter och andra uppgifter på kulturbudgeten, liksom mellan de angivna uppgifterna inbördes.

5.5 *Samarbetet kring barn och kultur (rek nr 20/1979)*

På grundval av de positiva synpunkter som inkommit vid remissbehandlingen av ministerrådets barnkulturrapport "Barn och kultur" fattade ministerrådet i 1980 beslut om att kultursekretariatet skulle sätta igång en projektverksamhet på det barnkulturella området. För ändamålet avsattes dkr 250 000 för år 1980. För 1981 och 1982 har ytterligare avsatts dkr 200 000 per år. Medlen har huvudsakligen utnyttjats för tre projekt:

a. en undersökning av verkningarna på barn av att TV införes på Färöarna

Utredningen genomföres i fem lokalsamfund av forskare från institutet för kultursociologi vid Köpenhamns universitet. Resultatet från den första undersökningsfasen beräknas föreligga före utgången av 1982. För att effekterna av en vidare TV-utbredning skall kunna mätas är det önskvärt att en ny undersökning genomföres vid en senare tidpunkt.

b. fortsatt arbete med utgivning av temahäften angående barn och kulturaktiviteter

Under 1982 utgavs skrifterna Barn och teater i Norden, Barn och bildkonst i Norden samt Kulturprojekt för barn. Skrifterna samlar erfarenheter från dessa områden, och de har blivit väl mottagna. Det kan ses som tecken på att det finns behov för flera skrifter från fler barnkulturområden.

c. igångsättning av en nordisk barnmusikfestival

Festivalen ägde rum i Köpenhamn i december 1981 under medverkan från barn-rockmusikgrupper från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Det spelades musik för barn av barn. Festivalen bestod av fyra delar: två konsertarrangemang i centrum av Köpenhamn, en konsertturné i skolor i Köpenhamn, en workshop med erfarenhetsutbyte från barn-rockgruppernas arbete och ett seminarium för pedagoger m. fl. om s. k. självorganiserad barnmusik.

En dokumentation av seminariet är under utarbetande. Festivalen har fått en fortsättning genom arrangemang i regi av Akershus fylke i Norge i oktober 1982. För 1983 planeras ett liknande nordiskt arrangemang av Stockholms läns landsting.

5.6 *Kultur och massmedia*

Nordiska rådet har under det senaste decenniet antagit en rad rekommendationer som syftar till ökat nordiskt samarbete på radio- och TV-området. Vid ett möte i november 1980 underströk ministerrådet för sin del vikten av att detta samarbete intensifierades och deklarerade sin avsikt att föreslå "en komplettering av det nordiska kulturavtalet för att därigenom klart markera den samfälliga viljan till ett utbyggt nordiskt samarbete på mediaområdet oavsett teknik".

Hittills har det konkreta nordiska samarbetet på området i huvudsak koncentrerats på planerna om utbyte av TV-program via satellit. Det är önskvärt att arbetsområdet i ökande utsträckning kommer att också omfat-

ta bl. a. video och kabel-TV, med hänsyn till den snabba utvecklingen på dessa områden och de möjligheter och problem som denna medför.

På videoområdet (rek nr 4/1980) har en arbetskonferens genomförts för att ge företrädare för departement och andra organ som har ansvar för utvecklingen på detta område tillfälle till utbyte av informationer och åsikter. En slutsats som kunde dras av mötet var att några möjligheter att uppnå en gemensam nordisk standard på videoområdet knappast förelåg. Inom ramen för försöken att nå fram till en samlad nordisk mediapolitik ägnas videogramfrågorna fortsatt uppmärksamhet.

På initiativ av den norske kultur- och vetenskapsministern har frågan om spridning av grannlandsprogram via kabel tagits upp i nordiskt sammanhang. Direktiv är under utarbetande för en arbetsgrupp som med utgångspunkt från pågående nationellt arbete skall arbeta med frågan.

I fråga om videoutvecklingen upplever man i alla de nordiska länderna behovet av ett utbud av högre kvalitet än det som för närvarande dominerar på marknaden. I detta sammanhang spelar möjligheterna att få tillgång till de nordiska TV-programmen för videogramdistributionen en stor roll.

En utbyggnad av kabeltelevisionssystem kan snabbt komma att förändra de nuvarande rundradioorganisationernas situation, samtidigt som möjligheterna kan uppstå till kombinationer med andra länders TV-system, antingen via länk eller satellit. Framväxten av kabel-TV-nät väcker frågor om etablering och kontroll som är av gemensamt intresse för de nordiska länderna att diskutera.

Behovet av ett samlat arbetsprogram för hela det teknologiska massmediaområdet blir allt mer påtagligt. Därför har ministerrådet tillsatt en egen mediagrupp som skall ha en samlande överblick inom området kultur och massmedia.

När det gäller rekommendationerna beträffande TV-program för sjöfolk (rek. nr 8/1976) och fonogram (rek. nr 17/1977) insamlas kontinuerligt informationer från de nationella organ som sysslar med dessa problemområden. Det hittills föreliggande materialet ger dock inte underlag för några förslag angående ett nordiskt samarbete.

5.7 Kulturkonsumtionen i Norden (rek. nr 16/1977)

Ett område som speciellt behandlats i ett nordiskt perspektiv gäller kulturkonsumtion och kulturindustrins effekter i Norden. Det har på senare tid skett en explosiv växt i kulturrutbudet – inte minst genom den snabba utveckling som de elektroniska medierna befinner sig i. Men också på de traditionella kulturområdena – teater, film, litteratur etc. – har det skett avgörande förändringar i produktions-, distributions och konsumtionsmönstren.

Ett seminarium för att belysa masskulturindustrins påverkan på kulturlivet genomfördes på Örenäs slott i Skåne 6–8 oktober 1982. Som bakgrundsmaterial hade sekretariatet utgett två böcker – en av Harry Schein

och en av Peter Duelund. Den belysning som seminariet gav av utveckling såväl som av problem på området kommer att bli en värdefull tillgång i det fortsatta arbetet. En rapport från seminariet är under utarbetande.

Med utgångspunkt i den av Anne-Marie Fetveit utarbetade förstudien "Om kultur- och mediestatistik i Norden" har arbetet på att utveckla en nordisk kulturstatistik förts vidare under medverkan av det nordiska utskottet för utbildnings- och kulturstatistik (NUUK) och Nordisk statistisk sekretariat. Kultursekretariatet medverkar även i UNESCO:s arbete på att uppnå en standardisering av europeisk kulturstatistik.

5.8 *Samarbetet mellan amatörorganisationer*

Amatörteaterstödet utgör sedan 1981 en fast post på kulturbudgeten. För 1982 har stödet, som utdelas genom Nordiska amatördeaterrådet, utgått med 322 000 dkr.

På amatörmusikområdet pågår under perioden 1981–1983 en försöksverksamhet med hjälp av dispositionsmedel. Verksamheten sker i samverkan med Samarbetsrådet för amatörmusik (SAMNAM). För ändamålet har för 1982 avsatts 330 000 dkr och för 1983 360 000 dkr.

5.9 *Kulturförmedling*

På Nordkalotten har under ett antal år ett utställningssamarbete genomförts med stöd från ministerrådet. Möjligheterna att göra denna verksamhet permanent har övervägts men torde inte ha någon omedelbar aktualitet med hänsyn till de föreliggande ekonomiska möjligheterna.

Nordiska ministerrådet tillsatte på grundval av rek. nr 15/1979 en utredning angående möjligheterna för kursverksamhet på biblioteksområdet. På grundval av utredningen har ministerrådet fattat beslut om en försöksverksamhet under 1982–84. För år 1982 då verksamheten beräknas omfatta endast andra halvåret har av dispositionsmedlen avsatts 175 000 dkr. Kursverksamheten skall omfatta dels folkbibliotekens förmedling av andra nordiska länders litteratur, dels utvecklingen av nytillkomna arbetsområden och nytillkomna hjälpmedel (som t. ex. biblioteksservice för invandrare, för funktionshämmande och för patienter på sjukhus och institutioner, barnbiblioteksarbete och ADB i biblioteken). För att genomföra verksamheten har ministerrådet utsett en kommitté på fem personer med företrädare för biblioteksintressena i Norden.

5.10 *Konstnärlig verksamhet*

Genom etableringen av Nordiskt konstcentrum 1978 har det skapats en grund för en mera systematisk verksamhet på bildkonstområdet.

Nya stadgar har antagits att gälla från 1 januari 1982. Det råd av konstnärrepresentanter som fungerat vid sidan av styrelsen har slopats, samtidigt som en viss garanterad representation för konstnärerna införts i styrelsen.

I planerna för Nordiskt konstcentrum ingick som ett integrerat led etableringen av gästateljéer. Dessa planer har blivit verklighet i och med att fem gästateljéer invigts i augusti 1981. Ateljéerna på Sveaborg skall enligt planerna kompletteras av andra ateljémöjligheter i de övriga nordiska länderna.

Från 1982 har stödet till teatergästspel samt till kursverksamhet på teaterområdet upptagits som en permanent post på den nordiska kulturbudgeten.

I mars 1981 fattade ministerrådet beslut om att för åren 1981–1985 avsätta medel till en försöksverksamhet för att främja distributionen av nordisk film (rek. nr 18/1977). Både för 1982 och 1983 har avsatts dkr 1 000 000. En kommitté bestående av en representant för varje nordiskt land har tillsatts med uppgift att på förslag av filminstituten (motsv.) i varje land fördela stödet. Detta kan till viss del användas för att främja distribution av nordisk film även utanför Norden.

Stödet till översättning och utgivning av nordisk grannlandslitteratur (nabolandslitteraturstödet) har från 1982 upptagits som en permanent post på den nordiska kulturbudgeten.

De särskilda svårigheter som de mindre språkområdena har när det gäller att få fram översättningar är föremål för fortsatta överväganden inom kultursekretariatet (rek. nr 20/1973), bl. a. med utgångspunkt i uttalanden från nabolandslitteraturkommittén.

Arbetet på att få till stånd en nordisk bokmarknad (rek. nr 5/1980) har fortsatt under året. En rapport som redovisar olika framgångsvägar har utarbetats av en särskild sakkunnig på grundval av en konferens i regi av Nordens folkliga akademi och Hanaholmens kulturcentrum i samarbete med kultursekretariatet. Rapporten är under övervägande i kulturavtalets organ.

Författarkurserna på Biskops Arnö (rek. nr 8/1981), har upptagits på kulturbudgeten för 1983, dvs. har åter blivit årliga.

5.11 Ungdomsturism i Norden (rek. nr 3/1975)

Med utgångspunkt i Nordiska rådets rekommendation om åtgärder för att underlätta ungdomsresandet i Norden gjorde ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) under flera år stora ansträngningar för att nå en medverkan från de nordiska statsbanorna. Kulmen i detta arbete nåddes under år 1981. Som ministerrådet med beklagande måste meddela i förra årets berättelse kunde någon sådan medverkan inte uppnås. Förhoppningarna om att statsbanorna skulle komma att ändra sin inställning inför 1983 års resesäsong har inte infriats.

5.12 Scandinavia Today

Arbetet med den gemensamma nordiska kulturmanifestationen i Förenta staterna – Scandinavia Today – med början hösten 1982 har under året

fortsatt enligt den ursprungliga planeringen. På den amerikanska sidan är American Scandinavian Foundation huvudansvarig. Samtidigt medverkar de nordiska ambassaderna i Washington i projektet. På den nordiska sidan sker samordningen av kultursekretariatet i nära samverkan med berörda kultur-, utbildnings- och utrikesministerier resp. nationella organ med ansvar för kulturinformation i utlandet. I projektet deltar vidare en lång rad olika kulturinstitutioner i Norden.

För den övergripande nordiska planeringen svarar en nordisk ledningsgrupp med företrädare för berörda nationella organ.

Scandinavia Today öppnades i Washington D.C., Minneapolis, Minnesota och New York City i september 1982. På varje plats höll Islands president på de nordiska ländernas vägnar ett öppningsanförande. I samband härmed öppnades sex större nordiska utställningar. Den nordiska delegationen som deltog i öppningshögtidigheterna leddes av Nordiska rådets president Elsi Hetemäki-Olander.

De sex utställningarna, som kommer att ges en bred presentation i Förenta staterna, är följande:

Art Now. En utställning av modern konst som öppnades på Guggenheim Museum i New York och går vidare till Philadelphia och Los Angeles.

Northern Light: Realism and Symbolism in Scandinavian Painting 1880–1910. En utställning av sekelskiftskonst som öppnades på Corcoran Gallery of Art i Washington. Utställningen skall dessutom visas i New York och Minneapolis.

Scandinavian Modern 1880–1980. Denna designutställning öppnades på Cooper Hewitt Museum i New York och skall därefter visas i Washington och Minneapolis.

The Frozen Image. Fotografier från det senaste århundradet ställs ut med början på Walker Art Center i Minneapolis och därefter i New York, Los Angeles, Portland och Tacoma.

The Scandinavian Touch. Modern textilkonst visas på Fashion Institute of Technology i New York och därefter i St. Paul, Chicago, Washington, Seattle och Los Angeles.

Poetry and ecology in scandinavian printmaking. Nordisk grafik visas på fyra platser.

Till utställningarna kommer ett rikt program med musik, filmserier och föredrag som bjuds ut på ett stort antal platser i Förenta staterna. Härtill kommer satsningar på utställningskataloger, facktidskrifter och andra publikationer av olika slag. En lång rad nationella insatser kommer härutöver att komplettera bilden av nordiskt kulturliv av i dag.

Projektets bredd, mångfald och kvalitativa innehåll kommer enligt bedömningar som kan göras efter att projektet inletts att medföra att nordiskt kulturliv på ett sätt som aldrig tidigare presenteras för en betydande amerikansk publik. Mottagandet hittills av Scandinavia Today som det kan avläsas i presskommentarer och besökssiffror bekräftar dessa bedömning-

ar. Projektet är exempel på ett samarbete som gör det möjligt att – i kulturavtalets anda – ”öka den samlade effekten av ländernas insatser”. Scandinavia Today beräknas nå ut i en eller annan form till ca 30 miljoner amerikaner. En motsvarande uppmärksamhet är det svårt att tänka sig att varje land för sig skulle kunna uppnå. Diskussion pågår om eventuella samnordiska framstötter i andra länder.

5.13 Nordiskt radio- och TV- samt telesamarbete via satellit

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 3/1982 om ökat radio- och TV- samt telesamarbete i Norden beslöt Nordiska ministerrådet i sammansättning industri-, kommunikations- och kulturministrarna den 27 mars 1982 att med deltagande av de finska, isländska, norska och svenska regeringarna inleda en två-årig studiefas som led i utvecklingen av ett radio- och TV- samt telesamarbete baserat på överföring via ett satellitsystem.

Eventuellt beslut om samarbetets fortsättning efter studiefasen skall fattas genom att ett särskilt avtal ingås efter det att Nordiska rådet på nytt getts tillfälle att behandla ärendet.

Vid ovannämnda tidpunkt fastställde ministerrådet även riktlinjer för arbetet under studiefasen. Enligt dessa skall arbetet bedrivas inom ramen för Helsingforsavtalet, varvid Nordiska ministerrådet fattar de politiska beslut som behövs på nordisk nivå och ingår avtal om samarbetets fortsättning. Det tekniska, ekonomiska, industripolitiska och programmässiga beredskapsarbetet under studiefasen ombesörjs genom ett projektsamarbete mellan berörda departement, de nordiska televerken och rundradioföretagen. I den organisatoriska uppbyggnaden ingår en ledningsgrupp för den teknisk/ekonomiska samt en för det programmässiga projektsamarbetet samt en funktion för beredning av juridiska frågor. En ämbetsmannakommitté för nordiskt radio- och TV- samt telesamarbete förbereder ministerrådets arbete samt svarar för den sammanhållande ledningen av beredskapsarbetet.

Det förutsätts i ministerrådets riktlinjer att rapporter skall avges till ministerrådet senast den 1 november 1982 och 1 november 1983 samt att slutrapportering skall ha skett senast den 1 april 1984. Ministerrådet har orienterat Nordiska rådet särskilt genom meddelande om rekommendation nr. 3/82.

Arbetet under studiefasen bedrivs inom en ram på 55 miljoner svenska kronor och kostnaderna fördelas enligt en anpassad nordisk fördelningsnyckel med hänsyn taget till att Danmark inte deltar i projektsamarbetet.

I ministerrådets riktlinjer beskrivs systemets omfattning varvid det i ett inledande skede kan bli aktuellt med ett programbyte omfattande två eller tre TV-kanaler. Dessa kanaler bör utnyttjas så att varje lands programföretag ges sändningsutrymme enligt en fastställd plan. I ett senare skede bör samarbetet ta sikte på överföring av en TV-kanal till det östnordiska

täckningsområdet från varje deltagande land. Det förutsätts härvid att de östnordiska länderna upplåter kanalutrymme till sändning av isländska TV-program till Östnorden. Under studiefasen behandlas närmare kanalkapaciteten för programsändningar till Island.

Systemet bör vidare utformas så att möjligheten bibehålles att senare, efter särskilt beslut, bygga ut samarbetet till att omfatta alla de TV-kanaler som deltagarländerna fått sig anvisade enligt den internationella frekvensplanen. I beredningen av programsamarbetet beaktas möjligheten att Danmark kan överväga att delta i de programmässiga delarna av samarbetet.

Under utvecklingen och uppbyggnaden av systemet skall det fortlöpande prövas för vilka andra teletjänster än radio- och TV-överföring systemet bör utformas.

Studiefasen bedrivs så att man tar till vara de erfarenheter och den kompetens som vunnits genom att utveckla andra satellitprojekt, särskilt Tele-X. I arbetet klarläggs det vidare i vilken mån det kan bli aktuellt att tillgodogöra sig Tele-X-satelliten i ett inledande skede.

Kapitel XIV

Lovgivningssamarbeidet

Sammenfatning

Lovgivningssamarbeidet har det siste året vært drevet i samme former som tidligere. Det legges stadig større vekt på å utveksle opplysninger om aktuelle lovgivningstiltak i de enkelte land og å etablere et samarbeid på de enkelte rettsområdene.

Samarbeidet er blitt intensivert de siste årene. I 1982 har justisministrene hatt møte på Røros, embetsmannskomiteén for lovgivningsspørsmål har hatt møte på Marienborg ved København og rettssjefene har hatt møte i København. I tillegg til dette blir lovgivningsspørsmål diskutert mellom Ministerrådet og Nordisk Råd ved fellesmøtet mellom justisministrene og juridisk utvalg og under Nordisk Råds årlige sesjon.

I sin betenkning til C1/1982 har juridisk utvalg uttalt tilfredshet med at man kan begynne å spore resultater av at lovgivningssamarbeidet er blitt intensivert.

I betenkningen har juridisk utvalg videre under henvisning til prosjektet "Norden som hjemmemarked" sagt seg enig i den prioritering av arbeidsinnsats og ressurser som Ministerrådet har gitt lovgivningssamarbeidet på formuerettens område. Dette samarbeidet er en viktig del av det nordiske lovgivningsprogrammet og vil bli ført videre med sikte på å oppnå mest mulig ensartede regler.

Når det gjelder familieretten som også er en sentral del av lovgivningsprogrammet, har juridisk utvalg i betenkningen til C1/1982 forutsatt at resultatene fra Nordisk Råds konferanse i 1982 om "Familieret i Norden" skal inngå som et ledd i de videre drøftelsene om utviklingen av lovgivningssamarbeidet på dette området. Dette er Ministerrådet innstilt på.

Juridisk utvalg har tidligere uttalt tilfredshet med den måten det nordiske lovgivningsprogrammet blir presentert på i de årlige beretningene til Nordisk Råds sesjon. Beretningen i år vil følge samme linje som de siste års beretninger. Lovgivningsprogrammet blir stadig supplert og revidert bl.a. på grunnlag av de årlige drøftelsene mellom justisministrene og juridisk utvalg og i lys av de resultater som oppnås. Ministerrådet innarbeider også i beretningen de uttalelser fra Nordisk Råd som blir vedtatt på sesjonene om de enkelte punkter i lovgivningsprogrammet. På denne måten skulle beretningen kunne gi et realistisk bilde såvel av målene for lovgivningssamarbeidet som av det løpende samarbeidet både innenfor Ministerrådet og mellom Ministerrådet og Nordisk Råds parlamentariske organer.

1. Person-, familie- og arverett

1.1 Ekteskapsrett

I rekommandasjon nr. 22/1973 henstilte Nordisk Råd til regjeringene å tilstrebe utbygging av den ensartede nordiske ekteskapslovgivningen og undersøke mulighetene for en felles løsning som er tilfredsstillende for alle.

a. Inngåelse og oppløsning av ekteskap

I Sverige trådte nye regler om inngåelse og oppløsning av ekteskap i kraft i 1974. I Danmark la ekteskapslovutvalget fram innstillinger om inngåelse og oppløsning av ekteskap i 1973. I Finland ble det nedsatt en kommisjon i 1980 til å utarbeide forslag til endringer i ekteskapslovens bestemmelser om inngåelse og oppløsning av ekteskap. Kommisjonens forslag ventes å foreligge høsten 1982. Det norske ekteskapslovutvalget har ikke lagt fram noe lovforslag på dette området.

Det synes for tiden ikke aktuelt å oppnå ensartede nordiske regler om inngåelse og oppløsning av ekteskap. Løpende diskusjoner om emnet pågår imidlertid mellom representanter for de ulike land.

Ministerrådet mener fortsatt at arbeidet med å revidere den nordiske ekteskapskonvensjonen bør utstå til utvalgene har avsluttet sitt arbeid og resultatet av utredningsarbeidet er nærmere avklart gjennom nordiske forhandlinger mellom de berørte departementer. Når det gjelder de internasjonale spørsmålene vedrørende omsorg for barn, kan det imidlertid bli nødvendig å justere de bestemmelsene i ekteskapskonvensjonen som berører de nordiske myndighetenes kompetanse og anerkjennelse av myndighetenes vedtak på området, jfr. 1.3.

b. Ektefelles formuesforhold

Også dette spørsmålet behandles av ekteskapslovutvalgene i de nordiske land. Det danske utvalget la fram innstilling i 1974. En finsk innstilling ble lagt fram i 1976 og har vært på høring. Det svenske familierettsutvalget la i 1981 fram en innstilling der man behandler ektefellers og samboendes formuesforhold samt gjenlevende ektefellers stilling. Innstillingen har vært på høring. I Finland ble det nedsatt en arbeidsgruppe våren 1980 til å utrede endring i lovgivningen om ektefellers formuesforhold.

På Nordisk Råds 27., 28., og 29. sesjon framhevet Rådet at det er viktig å finne en tilfredsstillende nordisk løsning når det gjelder ektefellers formuesforhold.

Den økonomiske ordningen mellom ektefeller og mellom ugifte samboende var et av emnene på Nordisk Råds 17. rådskonferanse i Helsingør i mai 1982. Konferansen hadde bred oppslutning fra parlamentarikere, embetsmenn, forskere m.v. fra de nordiske land.

Spørsmålet om ekteskapets økonomiske rettsvirkninger har vært drøftet på møter mellom ekteskapslovutvalgene og representanter for justisdepartementene, senest på et møte i Reykjavik i september 1982.

De framlagte utvalgsforslag innebærer at den nordiske rettslighet på

dette område bevares på vesentlige punkter og enda i visse henseender utvides, først og fremst når det gjelder etterlevende ektefelles beskyttelse. I noen spørsmål har enighet mellom utvalgsforslagene dog ikke kunnet oppnås. Ved møtet i Reykjavik ble det diskutert om det er mulig å oppnå større rettslighet i de spørsmål hvor uenighet fortsatt består. Deltakerne fra de forskjellige land kom fram til at det fantes visse muligheter for dette. Drøftelsene om dette vil fortsette.

1.2 Samliv mellom ugifte

I sin betenkning over C1/1982 behandlet juridisk utvalg spørsmålet om lovregulering av samliv mellom ugifte. Utvalget antok at reglene for formuesforhold mellom ugifte samboende burde være så ensartet i de nordiske land at ikke ulikhetene i lovgivningen ville tvinge ugifte samboende til å velge oppholdsland ut fra hvilket lands lov som var mest fordelaktig. Utvalget forutsatte at den videre diskusjonen omkring regler for samliv mellom ugifte burde skje på bakgrunn av de resultatene som ble oppnådd på Nordisk Råds konferanse i 1982.

Den finske utvalgsinnstilling fra 1976 behandler ikke spørsmål om ugifte samboende. En arbeidsgruppe som er nedsatt for å vurdere endringer i vergemålslovgivningen, la fram en innstilling våren 1981. Der behandles bl.a. spørsmål om omsorgen for barna når foreldre lever i ekteskapsliggende forhold. Etter forslaget skal forskjellen mellom barn født i og utenfor ekteskap oppheves og barnets rett til omsorg fra begge foreldrene skal oppstilles som målsetting for lovgivningen. Dette prinsippet skal gjelde uavhengig av familiens juridiske eller faktiske form.

I Danmark, Norge og Sverige har spørsmål om ugifte samboende vært behandlet av ekteskapslovutvalgene. Det svenske utvalget har lagt fram en innstilling (SOU 1978:55) "Att sambo och gifta sig". Videre har utvalget som tidligere nevnt, behandlet samboendes formuesforhold i en innstilling fra juni 1981 (SOU 1981:85). Det norske ekteskapslovutvalget la høsten 1980 fram en innstilling om "Samliv uten vigsel" (NOU 1980:50). Det danske ekteskapslovutvalget la i januar 1981 fram en innstilling om "Samliv uden ægteskab" (Nr 915/1980).

I likhet med juridisk utvalg ønsker Ministerrådet at det såvidt mulig blir gitt ensartede regler i de nordiske land om ugifte samboende. Arbeidet i utvalgene har hittil skjedd parallelt og med regelmessige møter mellom utvalgene. Synspunktene er blitt samordnet så langt som mulig. Som nevnt i 1.1 ble emnet behandlet på Nordisk Råds familierettskonferanse i mai 1982. Regler om ugifte samboende er senere blitt drøftet på det nevnte møtet mellom ekteskapslovutvalgene og departementsrepresentanter i Reykjavik i september 1982.

1.3 Omsorg for barn

I Sverige trådte nye regler om foreldremyndighet i kraft i 1977. Bestem-

melsene innebærer at foreldrenes felles omsorg ikke nødvendigvis opphører ved ekteskapsoppløsningen. Dersom foreldrene er enige og det ikke åpenbart strider mot barnets beste, kan domstolen fastsette at foreldrene skal ha omsorgen sammen også etter skilsmissen. På samme betingelser kan foreldre som ikke er eller har vært gift med hverandre, få felles omsorg for barnet uavhengig av om de bor sammen eller ikke. Dersom felles omsorg ikke fungerer, kan hver av foreldrene få den felles omsorgen opphevet ved dom. Domstolen bestemmer da hvem som skal ha omsorgen for barnet.

I Sverige pågår for tiden revisjon av reglene om omsorg for barn, samværsrett og overføring av omsorgen. Et utvalg som utreder barnas rettigheter, la i oktober 1979 fram sin innstilling (SOU 1979:63) om omsorg for barn m.v. En proposisjon på grunnlag av innstillingen ble fremmet våren 1982. I proposisjonen foreslås bl.a. visse forenklinger av reglene om felles omsorg.

I Norge ble lov om barn og foreldre vedtatt våren 1981. Loven gjelder såvel barn født i som utenfor ekteskap og begrepene barn født i og utenfor ekteskap avskaffes. Reglene om foreldreansvaret blir endret bl.a. slik at foreldre kan ha foreldreansvar for barna sammen også etter skilsmissen. Videre kan foreldre som ikke er gift ha felles foreldreansvar ved å melde dette til folkeregisteret. Bestemmelsen om morens fortrinnsrett til små barn oppheves. Loven om barn og foreldre trådte i kraft 1. januar 1982.

Også i Island ble det våren 1981 vedtatt en ny barnelov som trådte i kraft 1. januar 1982. Loven avløste tidligere lover fra 1921 og 1947 om ektebarn og barn utenfor ekteskap. Den gamle aldersgrensen på 16 år for opphør av foreldremyndighet er beholdt. Samboende, ugifte foreldre får etter loven automatisk omsorgen for barn i fellesskap, mens loven ikke åpner adgang til felles omsorg etter separasjon eller skilsmisse. Loven gir faren samværsrett når foreldrene ikke er gift.

I Danmark ble loven som omhandler foreldremyndighet endret i 1978. Endringen medførte at faren til et barn født utenfor ekteskap kan få omsorgen for barnet ved dom dersom dette anses nødvendig ut fra hensynet til barnets beste. I den innstillingen som ble lagt fram i januar 1981, har ekteskapslovutvalget behandlet spørsmålet om foreldre skal ha mulighet til å avtale felles foreldremyndighet for barn født utenfor ekteskap samt etter separasjon og skilsmisse. Justisdepartementet har i juni 1981 nedsatt en arbeidsgruppe som har fått i oppdrag å utarbeide et utkast til regler om felles foreldremyndighet for barn utenfor ekteskap samt etter separasjon og skilsmisse.

I Finland har en arbeidsgruppe nedsatt av Justisdepartementet utarbeidet et forslag til lov om omsorg for barn og samværsrett. Ifølge forslaget skal forskjellen mellom barn født i og utenfor ekteskap fjernes fra bestemmelsene om omsorg. Etter arbeidsgruppens forslag skal barnets foreldre ha felles omsorg for barnet dersom de er gift med hverandre når barnet blir

født eller dersom de senere gifter seg. I andre tilfelle skal moren ha omsorgen for barnet. Omsorgen kan ordnes på annen måte ved avtale mellom foreldrene som godkjennes av sosialnemndene eller ved domstolsavgjørelse. En avtale kan gå ut på at omsorgen skal tilligge foreldrene i fellesskap eller en av dem. Foreldrene kan også avtale at barnet skal bo hos den ene av dem, men ha rett til kontakt med den andre av foreldrene. Dersom ingen av foreldrene har omsorgen for barnet, kan spørsmålet om omsorg og samværsrett bare avgjøres av domstol. Domstolen kan da gi omsorgen for barnet til begge foreldrene i fellesskap eller til en av foreldrene alene. I stedet for foreldrene eller i tillegg til foreldrene kan domstolen også gi omsorgen til en eller to andre personer. Når sosialnemnden skal godkjenne avtale om omsorgen eller domstolen avgjøre omsorgsspørsmål, skal de først og fremst ta hensyn til barnets beste. Barnets eget syn skal så langt det er mulig bringes på det rene. Søksmål kan reises av foreldrene, de som har omsorg for barnet eller sosialnemnden. Dessuten skal domstolen i saker om ekteskapsoppløsning på eget initiativ ta opp spørsmålet om omsorg for mindreårige barn og, etter begjæring fra ektefelle eller sosialnemnden, treffe avgjørelse i saken. Med tanke på internasjonale saker angående omsorg for barn, blir det foreslått tilføydd til vergemålsloven en bestemmelse om at barnets verge ved finsk domstol kan få avgjort at barn som er bosatt i Finland, skal sendes tilbake til Finland dersom de tas ut av landet uten vergens samtykke. En proposisjon basert på forslaget ventes avgitt høsten 1982.

Spørsmål om foreldremyndighet og samværsrett var et av hovedemnene på Nordisk Råds familierettskonferanse i mai 1982 (jfr. foran 1.1 b).

Fortsatte drøftelser vil finne sted mellom departementsrepresentanter for de nordiske land høsten 1982. Bl.a. vil man diskutere spørsmålet om de nordiske lands tiltredelse av en Europarådskonvensjon (1980) og en Haagkonvensjon (1980) som tar sikte på å forhindre ulovlige bortførelser av barn over landegrensene (jfr. foran 1.1 a).

I rekommandasjon nr. 10/1982 oppfordrer Nordisk Råd Ministerrådet til å innføre ensartede regler i Norden om forbud mot fysisk avstraffelse eller annen krenkende behandling av barn.

I Sverige ble et slikt forbud tatt inn i "föräldrabalken" i 1979.

I Finland har den arbeidsgruppen som utarbeidet forslag til lov om omsorg for barn og samværsrett foreslått en tilsvarende regel. Proposisjon basert på forslaget ventes å kunne fremmes høsten 1982.

I Danmark har børnekommisjonen i sin innstilling fra mai 1981 foreslått at et slikt forbud tas inn i myndighetsloven. Spørsmålet inngår i mandatet til justisdepartementets arbeidsgruppe for foreldremyndighet m.v. Justisdepartementets vurdering av forslaget er stilt i bero til arbeidsgruppen har lagt fram sin utredning, ventelig våren 1983.

I Norge la et utvalg under Sosialdepartementet våren 1982 fram en innstilling om barnemishandling og omsorgsvikt. Utvalget foreslår at det

tas inn i barneloven et forbud mot fysisk avstraffelse eller annen krenkende behandling av barn. Innstillingen blir sendt på høring høsten 1982.

1.4 Adopsjon

Etter de revisjoner av adopsjonslovgivningen som er foretatt i de nordiske land i forrige og begynnelsen av dette tiår, baserer den nordiske adopsjonslovgivningen seg på ensartede hovedprinsipper.

Antallet barn som kan adopteres er meget lavt i de nordiske land. Derfor har internasjonale adopsjoner, særlig fra stater i den tredje verden økt og utgjør et voksende problem.

På denne bakgrunn er det et særlig behov for regler om internasjonal adopsjonshjelp. Det samme gjelder overvåking av adopsjonsformidlingen samt i sin alminnelighet anskaffelse av adoptivbarn fra utlandet. Ministerrådet anser det som viktig at man har mest mulig ensartede forholdsregler når det gjelder disse spørsmålene.

I Finland utarbeider en arbeidsgruppe under Justisdepartementet et forslag til lovgivning om internasjonal adopsjonsservice og nye internasjonale, privatrettslige regler om lovvalg og myndighetenes generelle kompetanse i adopsjonsspørsmål samt om godkjenning av utenlandske adopsjoner.

1.5 Navnelovgivningen

På grunnlag av nordisk lovsamarbeid ble det vedtatt nye navnelover i Danmark, Norge og Sverige i årene 1961–1964. Finland deltok ikke i dette samarbeidet.

De senere årene har det vært arbeidet med nye navnelover i Norden. I Finland la en arbeidsgruppe fram et forslag til navnelov i 1973. Man avventet det nordiske samarbeidet på området og la fram proposisjon for Riksdagen høsten 1981. I Norge la en arbeidsgruppe fram et utkast til endret navnelov i 1976. Loven ble vedtatt i 1979 og trådte i kraft 1. februar 1980. I Danmark ble det vedtatt ny navnelov i 1981. Denne baserer seg på et forslag som ble satt opp av Justisdepartementet. Loven trådte i kraft 1. april 1982. I Sverige la navnelovutvalget fram sin innstilling i 1979. Proposisjon ble fremmet og ny navnelov vedtatt våren 1982. Loven trer i kraft 1. januar 1983.

Det er holdt nordiske forhandlinger om innholdet i endringsforslagene. I samsvar med dette bygger den finske proposisjonen og lovene i Danmark, Norge og Sverige på samme hovedprinsipper: ektefellene kan velge enten å ha den enes etternavn som felles etternavn eller å beholde sine respektive etternavn fra tiden før ekteskapet. Dersom foreldrene har et felles slektsnavn, får barnet dette slektsnavnet. Eller kan foreldrene velge hvilket slektsnavn barnet skal ha. Dersom foreldrene ikke gjør noe slikt valg, får barnet morens slektsnavn.

Under de nordiske møtene har man også diskutert spørsmål som gjelder

den internasjonale navneretten, spesielt de nordiske navnemyndighetenes internasjonale kompetanse samt anerkjennelse av nordiske myndigheters navneavgjørelser i de øvrige nordiske land. Ved behandlingen har man konstatert at de problemene som dukker opp kan løses gjennom koordinering av lovgivningen i Finland og Sverige. Et svensk lovforslag ventes lagt fram i løpet av høsten 1982.

2. Avtalerett, kjøpsrett og forbrukervern

Samarbeidet på dette området hører til de mest sentrale deler av det nordiske lovgivningssamarbeidet. På avtale- og kjøpsrettens område har man tradisjonelt arbeidet for mest mulig ensartet lovgivning. På forbrukervernområdet har man ofte valgt ulike lovtekniske løsninger, mens reglene etter sitt innhold gir forbrukerne samme beskyttelse i de enkelte land.

Nordisk Råd har som nevnt sagt seg enig i den prioritering samarbeidet på formuesrettens område har fått og oppfordrer til at samarbeidet fortsetter på den måten Ministerrådet har lagt opp til.

2.1 Avtalevilkår

Bestemmelsene om kontroll eller regulering av avtalevilkår inngår i Sverige i lov om forbud mot urimelige avtalevilkår. Etter en endring i 1977 gjelder loven foruten varer og tjenester også for andre formuesgoder som fast eiendom og andre rettigheter. Loven gir marknadsdomstolen myndighet til å forby urimelige vilkår som næringsdrivende anvender i avtale med forbrukere. I Danmark inneholder markedsføringsloven et generelt forbud mot å foreta handlinger i næringsvirksomhet som strider mot god markedsføringskikk. Forbudet omfatter også urimelige vilkår i standardkontrakter. I Finland finnes reglene om regulering av avtalevilkår i avtaler mellom næringsdrivende og forbruker i loven om forbrukervern. I Norge ble det i 1981 vedtatt tilsvarende regler om regulering og kontroll av standardvilkår som benyttes i forhold til forbruker. Reglene ble inntatt i markedsføringsloven.

Når det gjelder kontroll av standardvilkår i avtale mellom næringsdrivende, gjelder i Danmark reglene i markedsføringsloven. I Norge drøftet man spørsmålet i forbindelse med endringen av markedsføringsloven i 1981, men bl.a. av praktiske grunner ble endringen begrenset til å gjelde avtale med forbruker. I Finland foreslo et utvalg i 1979 regler som skulle gi marknadsdomstolen mulighet for å forby næringsdrivende å anvende urimelige avtalevilkår der forbud var nødvendig for å beskytte den andre næringsdrivende. I Sverige ble det i 1981 foreslått en lignende mulighet for marknadsdomstolen til å forby en næringsdrivende som anvender et urimelig vilkår ved inngåelse av avtale med annen næringsdrivende å benytte samme eller i det vesentlige samme vilkår i lignende tilfelle i framtiden (SOU 1981:31). Forslaget har vært på høring, men spørsmålet om det skal legges til grunn for en proposisjon er ikke avgjort.

I Danmark og Sverige inneholder avtaleloven 36 en generalklausul om tilsidesettelse av urimelige avtaler og avtalevilkår. Proposisjon om en tilsvarende bestemmelse er fremmet i Finland i desember 1981 og i Norge i september 1982.

2.2 *Kjøp*

Det ble lagt fram forslag til nye kjøpslover i Norge og Sverige i 1976 (NOU 1976:34 og SOU 1976:66) og i Finland i 1977. Disse forslagene førte ikke til lovgivningstiltak. De nordiske justisministrene nedsatte derfor i 1980 en nordisk arbeidsgruppe bestående av representanter for Danmark, Finland, Norge og Sverige, dels for å vurdere om de nordiske land skulle undertegne FN-konvensjonen om internasjonale løseprekjøp, dels for å undersøke mulighetene for ny ensartet kjøpslovgivning i Norden. Arbeidsgruppen fikk senere i oppdrag å lage et utkast til kjøpslov. Gruppens arbeid følges av observatører fra Island.

Danmark, Finland, Norge og Sverige undertegnet FN-konvensjonen i mai 1981. Kjøpslovsarbeidsgruppen drøfter nå i hvilken form konvensjonens bestemmelser bør gjennomføres i nasjonal lov. Med dette mål for øyet og for å utarbeide utkast til kjøpslov, har arbeidsgruppen hatt regelmessige møter i 1981 og 1982. Arbeidsgruppens utkast til kjøpslov kan forventes i 1983. Deretter kan Ministerrådet ta stilling til mulighetene for å få gjennomført en ensartet revisjon av kjøpsretten.

Bestemmelsene om forbrukerkjøp inngår i Danmark hovedsakelig i et særskilt kapittel i kjøpsloven. I Finland står bestemmelsene i konsument-skyddsloven. I Norge er reglene innarbeidet i de respektive generelle bestemmelsene i kjøpsloven, mens de i Sverige er samlet i forbrukerkjøpsloven. Bestemmelsene om forbrukerkjøp utfylles av de alminnelige regler om kjøp. Til tross for de ulike lovtekniske løsningene, er det materielle innholdet i bestemmelsene om forbrukerkjøp stort sett det samme i de nordiske land. Den nordiske kjøpslovsarbeidsgruppens arbeid omfatter ikke forbrukerkjøp. Forbrukerkjøp er i Sverige gjenstand for en særskilt utredning.

2.3 *Dørsalg m.m.*

På bakgrunn av bl.a. en rekommandasjon fra Nordisk Råd og et nordisk utredningssamarbeid har man i de nordiske land vedtatt særlige angrefristregler ved dørsalg o.l. – i Sverige ved hemförsäljningslagen av 1971, i Norge ved angrefristloven av 1972, i Finland ved konsument-skyddslagen av 1978 kap. 6 og i Danmark ved lov om visse forbrukeravtaler i 1978. På grunnlag av en utvalgsutredning fra 1979 har man i Sverige i desember 1981 vedtatt en ny hemförsäljningslag som på flere punkter utvider forbruker- vernet. Den nye loven trådte i kraft 1. juli 1982. Visse begrensede loven- dringer er vedtatt i Finland i 1982. I Norge ventes en proposisjon om endringer i angrefristloven fremmet høsten 1982. Revisjonen av lovene er

forberedt i nordisk samarbeid og innebærer en ytterligere tilnærming av angrefristreglene i de nordiske land. Den danske lov gir allerede et tilsvarende vidtgående forbrukervern og planlegges ikke revidert.

2.4 Kredittkjøp og forbrukerkreditter

Bestemmelsene om avbetalingskjøp og andre kredittkjøp har vært gjenstand for utredningsarbeid i de nordiske land. Det danske utvalget la fram en innstilling i 1978. Lovforslag på grunnlag av innstillingen ble vedtatt i mai 1982. Det finske utvalgets innstilling ble ferdig i 1977. Etter høringen ble det utarbeidet et revidert forslag til lovgivning om forbrukerkreditter som ble ferdig i september 1982. I Sverige ble det vedtatt en lov om forbrukerkreditt i 1977 og en lov om avbetalingskjøp mellom næringsdrivende m.fl. i 1978. I Norge ble det lagt fram en innstilling i 1977 og en proposisjon om lov om kredittkjøp i februar 1981. I Island la man i 1978 fram et forslag til lov om kjøp på avbetaling som har store likhetstrekk med de øvrige nordiske forslagene.

2.5 Forbrukervern ved kjøp av bolig og fast eiendom

I Danmark ble det i oktober 1980 nedsatt et utvalg til å vurdere forbrukervern ved avtale om oppføring eller salg av fast eiendom og avtale om større ombyggingarbeider. Utvalget skal særskilt påse at forbrukerne gjennom tvingende regler får vern ved avtalebrudd på den næringsdrivendes side.

I Finland ble det nedsatt et utvalg i 1980. Utvalget har foreslått at konsumentskyddslovens regler om markedsføring og kontroll av avtalevilkår skal gis anvendelse på kjøp av boliger. Utvalget skal også utrede hvilke misforhold som foreligger ved markedsføring av ulike typer fast eiendom og hvilke tiltak som er nødvendige for å avhjelpe disse misforholdene. Videre skal utvalget utrede mulighetene for å gjennomføre myndighetskontroll med de avtalevilkår som anvendes ved kjøp av fast eiendom. Utvalget skal også undersøke ulike muligheter for å løse konflikter ved kjøp av fast eiendom. Også forholdet mellom eiendomsmeglere og forbrukere utredes av utvalget. Utvalgets arbeid ventes å kunne avsluttes høsten 1982.

I Sverige ble det nedsatt et utvalg i 1975 (småhusköpskommittén). Utvalget la fram innstilling i 1976 med forslag til endringer i loven om forbud mot urimelige avtalevilkår. På grunnlag av innstillingen har avtalevilkårsloven ved særskilt lov blitt gjort anvendelig på bl.a. salg av fast eiendom fra 1. juni 1977. Utvalget la videre ved årsskiftet 1981/82 fram en innstilling som behandler spørsmål som gjelder eiendomssalg formidlet av meglere, autorisasjon av meglere m.m. Innstillingen har vært på høring og vurderes nå i Justisdepartementet.

I Norge la sivillovbokutvalget i 1979 fram en innstilling med forslag til lov om avhending av fast eiendom. Reglene foreslås gjort preseptoriske til fordel for kjøperen ved kjøp av boligeiendom. For øvrig overveier man

også i Norge om utredningsarbeid i tråd med utvalgsarbeidet i Danmark, Finland og Sverige kan bli nødvendig.

Ministerrådet forsøker å koordinere tidsplanen for arbeidet i de ulike utvalgene. Før det gjennomføres lovendringer, vil det på vanlig måte bli holdt departementsdrøftinger. Ministerrådet vil imidlertid peke på at utvalgene på grunn av de ulike boformene i Norden delvis har ulike mandater, noe som kan være til hinder for ensartet lovgivning.

2.6 Forbrukertjenester

Behovet for regler til vern for forbrukere ved avtale om tjenesteytelser blir eller har vært utredet av utvalg i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Utvalgene i Norge og Sverige la fram innstillinger i 1979. Utvalgene foreslår visse tvingende regler til vern for forbrukerne ved avtale om arbeid på løsøre og fast eiendom. Både det danske, det norske og det svenske utvalget har hittil konsentrert seg på området for reparasjons-, vedlikeholds- og installasjonsarbeider på løsøre og fast eiendom. Det danske utvalgets innstilling ventes i løpet av 1983. Det finske utvalget skal også behandle behovet for regler om andre forbrukertjenester og ventes å avgi innstilling i november 1982.

Ministerrådet er innstilt på å koordinere arbeidet i de nordiske land og oppnå mest mulig ensartede regler på dette området. Departementsdrøftinger mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige har regelmessig funnet sted med representanter for de danske, finske og norske utvalgene. Under forhandlingene behandles også spørsmålet om å la loven gjelde for avtale om forvaring og næringsdrivendes rett til å selge gods som har vært gjenstand for arbeid eller forvaring og som ikke er avhentet.

2.7 Rente

Lovgivning om morarente m.m. ble gjennomført i Sverige i 1975, i Norge i 1976, i Danmark i 1978 og i Finland i 1982. I motsetning til rentelovene i Danmark og Sverige, der morarenten står i et bestemt forhold til diskontoen, bygger den finske loven på en fast morarente på 16%. Etter den norske loven fastsettes rentesatsen administrativt og er for tiden 15% (12% i forbrukerforhold).

2.8 Kausjon

Ministerrådet besluttet i 1976 at man i nordisk samarbeid skulle undersøke hvilken faktisk betydning de ulike formene for kausjon har for den enkelte og for den alminnelige kredittpolitikk. Kontaktpersoner ble utsett i de nordiske lands justisdepartementer for å bistå på det nasjonale plan. Prosjektet forventes i redusert form å kunne avsluttes i 1982. Spørsmålet om en kodifisering og revisjon av kausjonsretten vil deretter bli vurdert på bakgrunn av undersøkelsen og den internasjonale rettsutviklingen på området.

2.9 Handelsagenter og handelsrepresentanter

I Norge og Sverige ble det henholdsvis i 1973 og i 1974 gjennomført endringer i kommisjonslovene på bakgrunn av nordiske forhandlinger. Endringene tok sikte på å styrke handelsagenters og handelsrepresentanters stilling. I Finland ble tilsvarende bestemmelser innført i 1976 ved en særskilt lov om handelsrepresentanter. I Danmark ble det avgitt en innstilling om spørsmålet i 1974. Spørsmålet om det skal legges fram lovforslag på grunnlag av den danske innstillingen avhenger av utviklingen innen EF der kommisjonen la fram forslag til direktiv i 1976.

I Sverige ble det i 1978 nedsatt et utvalg til å gjennomgå kommisjonsloven. Utvalget skal holde seg nøye underrettet om hvordan harmoniseringsarbeidet innen EF utvikler seg. Det svenske utvalgets arbeid følges av observatører fra Danmark, Finland og Norge, og det holdes årlige nordiske møter mellom utvalget og observatørene. Det svenske utvalgsarbeidet beregnes avsluttet sommeren 1983.

2.10 Forsikringsavtaler

Forsikringsavtalelovene i de nordiske land er resultat av nordisk samarbeid. Reglene er stort sett de samme i alle nordiske land. I Danmark, Finland, Norge og Sverige er det nedsatt utvalg for å revidere lovene.

I Sverige trådte en lov om forbrukerforsikring i kraft 1. januar 1981. Den inneholder bl.a. regler om plikt til å informere forbrukerne om hva forsikringen omfatter og hva den koster, regler om retten til å tegne forsikring, regler om fornyelse av forsikringen, regler om premiebetaling og regler om nedsetting av forsikringserstatningen dersom forbrukeren har forsømt sin opplysningsplikt eller andre såkalte biforpliktelser.

Det finske utvalget la fram en prinsippinnstilling i 1977 som har vært på høring. På bakgrunn av dette har Justisdepartementet gitt utvalget tilleggsdirektiv.

Det ble holdt et møte i Stockholm i 1980 med representanter for utvalgene og departementene. Her ble man enig om at utvalgene i første omgang skal konsentrere sitt arbeid om regler om personforsikring. På møtet ble det konstatert at det kan bli vanskelig å oppnå full likhet mellom de ulike lands forsikringsavtaleregler på grunn av ulikheter i bakenforliggende forhold og annen lovgivning som skatterett og arverett. Man var ellers enig om at lovtekstene ikke burde inneholde andre ulikheter enn slike som er sterkt saklig begrunnet. For å oppnå dette arbeider man fortsatt for å koordinere arbeidet i de forskjellige utvalgene slik at disse arbeider med samme spørsmål til samme tid.

I 1982 har det vært holdt 3 møter om personforsikringslov mellom de nordiske utvalgene. Hensikten er også å koordinere forslagene på departementsplan før de legges fram for nasjonalforsamlingene. På denne måten vil man så langt som mulig kunne garantere at arbeidet drives parallelt i de

ulike landene. Arbeidet i det danske utvalget avhenger imidlertid også av utviklingen i EF, hvor kommisjonen har satt fram forslag til direktiv.

Arbeid med lovgivning om forsikringsgivers regressrett pågår bare i Norge hvor det ble lagt fram proposisjon i 1980/81. I Danmark la erstatningslovutvalget fram en innstilling om spørsmålet i 1978. Hensikten er at nye regler om forsikringsgivers regressrett skal inngå i den danske loven om erstatningsansvar som antas å bli lagt fram i 1983. I Sverige ble det lagt fram en innstilling om emnet av skadeståndsutvalget i 1975. Noen proposisjon er det imidlertid ikke planer om for tiden.

2.11 Lovgivning om mellomfolkelig lovvalg på formuerettens område

Danmark har i mars 1981 undertegnet EF-konvensjonen 1980 om lovvalg ved kontraktsrettslige forpliktelser. Man arbeider for tiden med lovforslag om saken.

I Finland ble det i november 1980 nedsatt en arbeidsgruppe for å bedømme behovet for en lov om anvendelig lov på privatrettslige avtaler av internasjonal karakter. Etter høring av en promemoria fra arbeidsgruppen, har man begynt arbeidet med lovforslag.

I Norge har man i 1982 utarbeidet et departementsutkast til lov om mellomfolkelig lovvalg på formuerettens område. Lovutkastet bygger i stor utstrekning på EF-konvensjonen 1980.

Også i Sverige vurderer man spørsmålet om anvendelig lov på kontraktsrettens område og forholdet til EF-konvensjonen 1980.

Nordiske drøftinger mellom justisdepartementene har funnet sted i oktober 1982 i Oslo. Her drøftet man også forholdet til Haagkonvensjonen 1978 om lovvalgsregler for mellommannsforhold.

3. Transportrett

3.1 Sjørett

Ved endringer i sjøloven har reglene om skipets nasjonalitet og om partederi blitt revidert i Danmark, Norge og Sverige. I Finland ble en endring av reglene om skipets nasjonalitet gjennomført i 1980.

Spørsmålet om en privatrettslig regulering av oljeboringsplattformenes rettslige stilling er blitt utredet i Norge og Sverige. I Danmark ble det i 1981 vedtatt lov om privatrettslig og offentligrettslig regulering av oljeutvinningsvirksomheten til sjøs fra flytende og faste boreplattformer.

I Norge la sjølovkomitéen fram en innstilling i 1976 (Privatrettslige regler for borefartøyer NOU 1976:59), og på grunnlag av denne innstillingen ble det våren 1979 vedtatt nye regler som trådte i kraft 1. juli 1979. I Sverige tar man sikte på at en departementspromemoria skal sendes på høring i løpet av 1983.

Sjølovkomitéene i Danmark, Finland, Norge og Sverige la i 1981 fram forslag til endring i sjølovenes regler om begrenning av reders ansvar og

om befordring av passasjerer. Forslaget er blitt til etter samråd mellom utvalgene og er i stor grad likelydende.

Som ledd i forberedelsen av ny lovgivning på grunnlag av forslagene er det holdt nordiske møter på departementsplan. Proposisjon om endringer i sjøloven ventes fremlagt høsten 1982 i Danmark, Finland og Norge og tidlig i 1983 i Sverige.

Sjølovkomitéene innledet i 1981 arbeid på en revisjon av befraktningskapitlet i sjølovene. Utvalgene har holdt to møter i 1982.

3.2 Jernbanetransport

I Norge og Sverige ble det i 1976–77 gjennomført nye regler om jernbanenes erstatningsansvar overfor passasjerene. De norske reglene gjelder bare innenriks jernbanetransport, mens regler om internasjonal befordring ble gjennomført i 1973. I Danmark ble ansvarsbegrensningen ved erstatning for tap ved personskade opphevet i 1980 ved endring av jernbanerstatningsloven. Et svensk utvalg la i oktober 1980 fram en innstilling med forslag til en jernbanetraffikklov. En lagrådsremiss ventes ferdig i begynnelsen av 1983. Et norsk utvalg la høsten 1980 fram en innstilling med forslag til ny lovgivning om innenriks godsbeordring med jernbane. Innstillingen (NOU 1980:38) har vært på høring og det videre arbeid med forslaget pågår i Samferdselsdepartementet.

3.3 Landevegstransport

I Finland, Norge og Sverige er det gjennomført ensartet lovgivning om innenriks godsbeordring på veg. I Danmark ble det lagt fram innstilling om regler om innenriksbeordring i 1978. Lovforslag ventes fremmet i 1983.

3.4 Lufittransport

I Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige forbereder man i samarbeid mellom de berørte departementer lovendringer som er nødvendige for å ratifisere Montrealprotokollen 1975 nr. 3 og 4.

I Norge og Sverige arbeider man på utkast til regler om ansvar ved privat luftfart og om ansvarsforsikring. Et lignende arbeid forberedes i Finland.

4. Immaterialrett

4.1 Opphavsrett

Ministerrådet besluttet i 1975 nye retningslinjer for samarbeidet på opphavsrettens område. Arbeidet skulle skje i nasjonale utvalg og utvalgsformennene skulle danne et arbeidsutvalg med oppdrag å koordinere arbeidet.

Slike utvalg er for tiden i arbeid i alle de nordiske land. På et møte i 1981 mellom utvalgsformennene og representanter for fagdepartementene be-

sluttet man å styrke samordningen i utvalgene samt å arbeide med så vidt mulig samme opplegg i de ulike land når det gjelder delinnstillinger.

Forslaget fra den nordiske opphavsrettskomitéen i NU 1973:21 har i Danmark og Norge ført til visse lovendringer om opptak av fjernsynssendinger for undervisningsvirksomhet, som trådte i kraft i 1977 og 1978.

I Norge og Sverige ble regler om fotokopiering til undervisningsbruk innført i 1980 og 1981.

I Finland ble opphavsrettsloven endret i 1980 og, etter ytterligere utredning, lov om rett til fotografiske bilder. Reglene om såkalt privat bruk ble revidert og man har i loven føyd til regler om fotokopiering av beskyttende verk. For tiden pågår en gjennomgang av bl.a. sanksjonssystemet i den opphavsrettslige lovgivningen.

Den danske opphavsrettskomitéen la i 1981 fram en innstilling "Licenskonstruksjoner og fotokopiering". I innstillingen nevnes visse forslag til endring av lovgivningen om opphavsrett bl.a. en ordning med avtalelisens på undervisningsområdet. Det svenske utvalget la samme år fram en promemoria "Skärpta åtgärder mot upphovsrättsintrång" som har ledet til ny lovgivning med virkning fra 1. juli 1982. Videre har det svenske utvalget lagt fram et notat om tiltak i forbindelse med utleie av gramfonplater m.m. På grunnlag av dette notatet er det vedtatt en lagrådsremiss 2. september 1982.

4.2 *Varemerkerett*

De nordiske utvalgene som utreder endringer i varemerkelovgivningene har et nært samarbeid. Danmark deltar i arbeidet som observatør. I tillegg til at man skal gjennomgå varemerkelovgivningen skal det utarbeides forslag til endringer som er nødvendige for å ratifisere 1973-konvensjonen om internasjonal varemerkeregistrering, Trademark Registration Treaty. Målet er at forslagene skal være så ensartet som mulig. Det finske utvalget som la fram sin innstilling i 1981, har også foreslått de endringer i varemerkelovgivningen som er nødvendige på grunn av den nye firma- og forbrukervernlovgivningen. Danmark deltar innenfor EF i drøftelsen av EF kommisjonens "Forslag til Rådets forordning om EF varemerker" og "Forslag til Rådets 1. direktiv om indbyrdes tilnærmelse af medlemsstaternes lovgivninger vedrørende varemerker". Drøftelsene som foregår i Rådets regi, er henlagt til Rådets arbeidsgruppe for immateriell eiendomsrett – varemerker.

Arbeidsgruppen påbegynte i 1981 en første gjennomgang av forordningsforslaget og denne gjennomgang pågår fortsatt. Det norske utvalget la i 1981 fram en innstilling "Internasjonal registrering av varemerker".

4.3 *Patentrett*

Innenfor patentretten forberedes lovgivning om oppfinnelser som gjelder mikro-organismer. Denne lovgivningen har sin bakgrunn i Buda-

pest-avtalen fra 1977 om anerkjennelse av deponering av mikro-organismer i forbindelse med patentsaker og visse endringer i anvendelsesforskriftene til den europeiske patentkonvensjonen. I Finland og Sverige har utvalgsutkast vært på høring. I Sverige ble det lagt fram en lagrådsremiss i september 1982 og proposisjon ventes avgitt i oktober 1982. I Finland regner man med å legge fram en proposisjon om emnet i 1983 hvor også reglene om årsavgift foreslås endret. I Danmark vurderes utarbeidelse av et lovforslag om først og fremst å sikte på å muliggjøre ratifikasjon av patentkonvensjonen. I vurderingene inngår også visse vurderinger i bestemmelsene om mikro-organismer. I Norge har et departementsutkast vært på høring. Det er et nært samarbeid mellom de nordiske land på departementsplan, og man tar sikte på at reglene stort sett skal bli ensartede både i lov og forskrifter på dette området.

4.4 Firmarett

Forslag til ny firmalovgivning ble utarbeidet i nordisk samarbeid på slutten av 1960-tallet i Finland, Norge og Sverige og i Danmark i 1971. I Sverige trådte en ny firmalov i kraft i 1974 og i Finland i 1979. I Norge arbeides det for tiden på et utkast til ny firma- og registreringslov. I Danmark vil firmaloven bli tatt opp i forbindelse med en kommende utvalgsbehandling av interessentskaper.

5. Erstatningsrett

5.1 Produktansvar

I sin betenkning til C1/1982 oppfordrer juridisk utvalg Ministerrådet til å intensivere samarbeidet når det gjelder å undersøke mulighetene for å skape en felles grunnholdning til lovgivning om produktansvar. Nordisk Råd tok også opp spørsmålet på 29 sesjon.

Ministerrådet avventer fortsatt utviklingen innenfor EF der kommisjonen i 1976 la fram forslag til et direktiv om produktansvar. EF's ministerråd begynte sitt arbeid med direktivet i begynnelsen av 1980, men arbeidet er ikke avsluttet.

I Sverige la produktansvarsutvalget i 1976 fram et forslag til et erstatningssystem for legemiddelskader (SOU 1976:23). Etter forhandlinger mellom representanter for Justisdepartementet og den svenske og den utenlandske legemiddelindustrien påtok de svenske legemiddelforetakene seg å tegne en særskilt legemiddelskadeforsikring. Forsikringen trådte i kraft 1. juli 1978 og ligger nær opptil produktansvarsutvalgets forslag når det gjelder erstatningsvilkår. På denne bakgrunn har den svenske regjeringen besluttet ikke å legge noe lovforslag fram for Riksdagen foreløpig.

Produktansvarsutvalget la i 1979 fram en innstilling med forslag til produktansvarslov (SOU 1979:79). Forslaget omfatter bare personskader. Det oppstilles objektivt ansvar for produsenter og importører. Forslaget har vært på høring.

I Danmark er det nedsatt en arbeidsgruppe som skal følge arbeidet innenfor EF. Arbeidsgruppen la fram en rapport i 1978.

I Finland ble det nedsatt et produktansvarsutvalg i 1976. Utvalget la fram innstilling i 1978 med forslag til lov om produktansvar. Forslaget gjelder såvel personskader som tingskader og oppstiller et objektivt ansvar for produsenter og importører. Forslaget har vært på høring. Justisdepartementet nedsatte i 1981 en arbeidssgruppe for å utarbeide revidert forslag til lovgivning om produktansvar. Forslaget skal i første omgang gjelde personskader, men kan utvides til å omfatte tingskader dersom den internasjonale utviklingen gir grunnlag for en slik utvidelse. Justisdepartementet har utarbeidet et forslag til lov om legemiddelansvar som i hovedsak samsvarer med det frivillige erstatningsarrangementet i Sverige. Også dette forslag har vært på høring. Et utvalg nedsatt av Sosialdepartementet la i september 1982 fram et forslag til pasientskadelov. Etter forslaget som i hovedsak tilsvare den svenske pasientforsikringen, skal personskader som forårsakes gjennom helse- og syketjenesten erstattes av en forsikring. Denne skal finansieres av organisasjoner og private som utøver helse- og syketjenestevirksomhet.

I Norge fikk et utvalg i 1975 i oppdrag å utrede spørsmålet om lovgivning vedrørende erstatning for produktskader. Utvalget la fram sin innstilling i mars 1980. Forslaget omfatter både person- og tingskader. Det foreslås et objektivt ansvar for produsenter og importører for skader som skyldes sikkerhetsmangel ved produktet.

Når det gjelder legemidler, foreslås det at det innføres en obligatorisk forsikring for produsenter og importører. Innstillingen har vært på høring.

Det ble holdt nordiske departementsdrøftinger i oktober 1980. Der ble det besluttet at man i Finland, Norge og Sverige via Danmark skal følge arbeidet med EF-direktiv om produktansvar.

5.2 Atomansvar

Lovene om atomansvar bygger i Danmark, Finland, Norge og Sverige på Paris-konvensjonen fra 1960 om erstatningsansvar på atomenergiens område med senere tilleggskonvensjon og protokoll. Etter forslag fra de nordiske land utarbeidet en ekspertkomité innenfor OECD et forslag til endring av konvensjonene, særlig med tanke på å utvide statens ansvar. Det var enighet om det materielle innholdet i endringsprotokollene i 1980, men protokollene er ennå ikke formelt godkjent i OECD's råd. Arbeidet med å foreta de lovendringer som vil bli nødvendige for å ratifisere endringsprotokollene, skjer i nordisk samarbeid. I Sverige er det lagt fram proposisjon for Riksdagen (1981/82:163).

Danmark, Finland, Norge og Sverige har også ratifisert konvensjonen fra 1971 om sivilrettslig ansvar ved sjøtransport av nukleært materiale.

5.3 Miljøskader

Nordisk Råd har flere ganger, sist i betenkningen til C1/1982, oppfordret Ministerrådet til å intensivere samarbeidet for å skape felles holdning til spørsmålet om lovgivning om erstatning for miljøskader.

I 1978 fikk en sakkyndig i Sverige i oppdrag å utrede spørsmålet om erstatning for forurensningsskader. Den sakkyndige påbegynte sitt arbeid i 1980 og har under sitt arbeid vært i kontakt med de øvrige nordiske land. En utredning ventes å bli lagt fram før årsskiftet 1982/83.

I Norge ble et forslag til nye, generelle lovregler om erstatning for forurensningsskader lagt fram våren 1982 (NOU 1982:19). Utvalget har vært i kontakt med de øvrige nordiske land. Meningen er at de foreslåtte reglene om erstatning skal inngå som et kapittel i den generelle lovgivningen fra 1980 om vern mot forurensning og om avfall (forurensningsloven). Innstillingen er sendt på høring.

I Finland påbegynte man i 1980 en utredning om erstatning for miljøskader.

I Danmark er det ikke nedsatt et eget utvalg som skal se på erstatning for miljøskader, men fra dansk side følger man arbeidet i de øvrige nordiske land. Ministerrådet vil fortsette sine diskusjoner om nordisk samarbeid på dette området.

5.4 Erstatning til ofre for forbrytelser

I rekommandasjon nr. 19/1968, som nå er avskrevet, oppfordret Nordisk Råd til at man skulle forsøke å nå fram til ensartede prinsipper i Norden for utbetaling av erstatning fra Staten til ofre for straffbare handlinger.

I Danmark, Finland, Norge og Sverige er det innført ordninger som innebærer at det utbetales erstatning av statsmidler til ofre for forbrytelser. I Finland ble retten til erstatning utvidet ved en lovendring i 1981.

6. Selskapsrett

6.1 Aksjeselskaper

På grunnlag av nordisk samarbeid ble det i 1973–77 vedtatt nye aksjeselskapslover i Danmark, Norge og Sverige. I Finland og i Island ble det vedtatt nye aksjeselskapslover i 1978 som trådte i kraft i 1980. I Finland, Norge og Sverige er det i 1982 vedtatt mindre endringer i aksjeselskapslovene. I Danmark ble EF's 4. selskapsdirektiv gjennomført ved lov 16. juni 1981 nr. 284 om visse selskapers avleggelse av årsregnskap m.v. Videre er EF's 2. og 3. selskapsdirektiv gjennomført i forbindelse med en større revisjon av aksjeselskapsloven i juni 1982 (lov 9. juni 1982 nr.282).

Som et ledd i oppfølgingen av rek. 23/1980 om felles nordiske prosjekter på det industrielle området har Ministerrådet vurdert spørsmålet om en nordisk aksjeselskapsform:

På oppdrag av ministerrådssekretariatet har byråsjef Gudmund Knudsen

utarbeidet et notat om en nordisk aksjeselskapsform. I notatet pekes det på en rekke store problemer som må overvinnes for å nå fram til en nordisk aksjeselskapsform. Det pekes på at de enkelte lands valutaregulering, konsesjons-, nærings- og etableringslovgivning og skattelovgivning er større hindringer for etableringen av felles nordiske industriprosjekter enn selskapslovgivningen. Først dersom det viser seg mulig å overvinne nasjonale særinteresser på de enkelte feltene hver for seg, synes det å være grunn til å gå i gang med et utredningsarbeid om en nordisk aksjeselskapsform.

Ministerrådet vil nevne at aksjeselskapslovgivningen i de nordiske land allerede i stor utstrekning er harmonisert. Et særskilt problem ligger i at Danmark er bundet av sine EF-forpliktelser, herunder direktivene på selskapsrettens område. Rådet antar at det for tiden ikke er formålstjenlig å sette i gang en utredning om en særskilt nordisk aksjeselskapsform, men at man heller bør søke å gjennomføre reformer på de enkelte rettsområder hver for seg. På selskapsrettens område kan nevnes spørsmålet om å sløyfe bopels- og botidskrav for medlemmer av styret m.m. i aksjeselskaper og undersøke muligheten for å gjøre reglene om de ansattes representasjonsrett mindre uensartet. På noe lengre sikt kan det bli spørsmål om å undersøke muligheten for å legge forholdene bedre til rette for fusjon over landegrensene og om flytting av et selskaps hovedsete fra et nordisk land til et annet.

6.2 Andre selskapsformer

Lovgivningen om handelsselskap og kommandittselskap er eller har vært gjenstand for revisjon i Danmark, Finland, Norge og Sverige. En ny lov om handelsselskaper trådte i kraft i Sverige 1. juli 1981. Loven innebærer i første rekke en modernisering av gjeldende lov fra 1895. Samtidig er det gjort flere endringer. Bl.a. er grensen mellom handelsselskap og enkle selskap endret og mulighetene for å arbeide i en-mannsselskap er begrenset. I Danmark arbeider et utvalg innenfor Industridepartementet på et lovforslag om andelslag. I Finland har Justisdepartementet i mars 1981 nedsatt en kommisjon for å revidere lovgivningen om handelsselskap. I Norge arbeider Justisdepartementet med en proposisjon på bakgrunn av en innstilling om ansvarlige selskaper og kommandittselskaper, som ble lagt fram i 1980 (NOU 1980:19).

Den svenske loven om handelsselskap inneholder også bestemmelser om kommandittselskap. I Danmark er det utarbeidet et forslag til lovgivning om kommandittselskaper av et utvalg under Industridepartementet. I Finland skal den tidligere nevnte kommisjonen også utarbeide forslag til ny lovgivning om kommandittselskap. I Norge inngår reglene i det proposisjonsarbeidet som er nevnt ovenfor.

I forbindelse med revisjon av lovgivningen vedrørende handelsselskap og kommandittselskap har man også vurdert behovet for å innføre en ny

selskapsform for mindre foretak. I Sverige har man imidlertid konstatert at behovet for en slik selskapsform ikke foreligger. I Finland behandles også dette spørsmålet av kommisjonen.

Også lovgivningen om stiftelser er blitt revidert. I Norge ble en ny lov om stiftelser vedtatt i 1980. Loven trådte i kraft i januar 1982. I Finland ble et forslag til lov om stiftelser ferdig i 1975. Etter høringen ga Justisdepartementet i april 1981 direktiv for videre behandling av forslaget. I Danmark vurderes spørsmålet av et utvalg. I Sverige skal et utvalg legge fram forslag til ny lov om stiftelser i løpet av 1983.

7. Personvern og EDB

I Danmark, Island, Norge og Sverige er det vedtatt lover om personregistre. I Finland ble det i mai 1980 nedsatt et utvalg for å utarbeide forslag til lovgivning om private og offentlig førte personregistre. Utvalgets innstilling ble lagt fram i begynnelsen av 1982 og har vært på høring.

I Sverige ble det i 1976 nedsatt et utvalg til å se på lovgivningen om personorientert EDB-informasjon. På grunnlag av forslag fra utvalget vedtok Riksdagen våren 1982 visse endringer i datalovgivningen. Endringene innebærer dels visse rasjonaliseringer i datainspeksjonens virksomhet, dels økt innsynsrett for almenheten i myndighetenes EDB-opptegnelser. Det gjenstår for utvalget å utarbeide forslag til generell personregisterlovgivning, dvs. en lovgivning som er anvendelig både på EDB-registre og andre registre.

Nordiske departementsdrøftinger om spørsmålet om ratifikasjon av datavernkonvensjonen ble holdt i Stockholm i november 1981. Konvensjonen ble i september 1982 ratifisert av Sverige som første land. Ellers er konvensjonen undertegnet av et ti-talls land, bl.a. Danmark og Norge.

De danske, islandske, norske og svenske datamyndighetene har innledet et samarbeid hvor også en representant for det finske Justisdepartementet har deltatt. Det ble holdt to møter i 1980, ett møte i 1981 og ett i 1982. På disse møtene utveksler man praktiske erfaringer og drøfter det framtidige samarbeidet mellom myndighetene.

Justisministrene i Danmark, Finland, Norge og Sverige har utpekt kontaktpersoner hvis første oppgave er å kartlegge hvor dataspørsmål behandles i de forskjellige nasjonale administrasjoner samt å utveksle informasjon om dette.

Datakriminalitet er under utredning i flere av de nordiske land.

8. Kriminalpolitikk

8.1 Utvikling av straffesystemet

I de nordiske land pågår det et omfattende utredningsarbeid om den framtidige utformingen av sanksjonssystemet. Med utredningsarbeidet tar 38-20-331. Nordiska rådet

man sikte på å begrense anvendelsen av fengselsstraff, bl.a. gjennom å innføre nye, alternative sanksjoner.

I Sverige er de særskilte straffesanksjonene ungdomsfengsel og internering avskaffet. I forbindelse med avskaffelse av interneringssanksjonen ble det foretatt visse andre endringer i "brottsbalken" med sikte på å tilgodese behovet for samfunnsvern mot alvorlige forbrytelser som retter seg mot eller medfører fare for liv eller helse. Blant andre endringer kan nevnes at minimumstiden for fengselsstraff er satt ned fra en måned til fjorten dager og minimumstiden i fengselsanstalt før løslatelse på prøve fra tre til to måneder. Reglene om straffullbyrding mot visse farlige narkotikaforbrytere med lange straffer er nylig skjerpet. Fengselsstraffutvalget har høsten 1981 lagt fram en delinnstilling om løslatelse på prøve og arbeider nå med forslag til regler om sanksjonsvalg og straffutmåling. Et annet utvalg la høsten 1981 fram en delinnstilling om tiltak for å effektivisere kriminalomsorgen i frihet. Utvalget arbeidet videre med å undersøke muligheten for å innføre nye alternativ til frihetsstraff. Når det gjelder dette, har det i et par år pågått forsøksvirksomhet med såkalt "kontraktsvård" for narkotikamisbrukere som har begått straffbare handlinger. Ellers kan nevnes at "förmögenhetsbrottsutvalgets" arbeid fortsetter, samt at en avvikling av ordningen med soning av bøter (bötesförvandlingen) i sin nåværende form vurderes på grunnlag av et departementsnotat.

I Finland ble det våren 1980 satt i gang et prosjekt for å forberede en totalrevisjon av straffeloven. En arbeidsgruppe som er nedsatt av prosjektet, utreder spørsmål om sanksjoner, derunder spørsmålet om alternativer til frihetsstraff. Arbeidsgruppen har lagt fram en utredning om "arrest, straffvarning och kombinationsstraff". På et senere stadium i prosjektarbeidet vil man komme tilbake til emnet.

I Island utreder straffelovrådet mulighetene for å innføre nye alternativer til frihetsstraff.

I Norge ble det høsten 1980 nedsatt et kriminalitetsforebyggende råd og en straffelovkommisjon skal gjennomgå hele straffeloven med sikte på revisjon. Ellers er sanksjonssystemet blitt endret slik at livstidsstraffen er avskaffet. Et eget utvalg behandler spørsmål om fullbyrding av frihetsstraff. Et utvalg under Justisdepartementet har foreslått å sette i verk et prøveprosjekt om samfunnstjeneste. Departementet har ennå ikke tatt stilling til forslaget.

I Danmark behandler straffelovrådet spørsmålet om den framtidige utformingen av det strafferettslige sanksjonssystemet, herunder spørsmålet om alternativer til frihetsstraff. En forsøksordning med samfunnstjeneste på grunnlag av gjeldende regler om betinget dom er satt i gang høsten 1982.

En utbygging av straffesystemet er altså under arbeid i alle de nordiske land, og straffelovutvalgene i det enkelte nordiske land vil holde kontakt med tilsvarende utvalg i de øvrige nordiske land. Særlig ønsker man å finne brukbare alternative sanksjoner til frihetsstraffen. Etter oppdrag fra justis-

ministrene har den nordiske strafferettskomitéen lagt fram en delinnstilling, Alternativ til frihetsstraff (A 1980:13). Innstillingen er sendt til alle de organer i de nordiske land som forbereder en utbygging av straffesystemet.

I 1982 holdt den nordiske strafferettskomitéen to møter. Komitéen utarbeider nå en innstilling om straffeutmåling. Innstillingen ventes å bli ferdig i 1983.

8.2 Videovold

Juridisk utvalg konstaterte under 30. sesjon i Helsingfors at det for tiden ikke synes politisk mulig å oppnå ensartede straffebestemmelser mot videovold. Man henstilte imidlertid til Ministerrådet å holde nær kontakt i dette spørsmålet, slik at man på kort varsel kan ta nye initiativ når utviklingen i de forskjellige land tillater det eller gjør det åpenbart påkrevd.

Høsten 1982 ble det i Finland lagt fram proposisjon for Riksdagen hvor det foreslås en straffebestemmelse rettet mot å framby til salg eller leie eller å overlate mot vederlag film eller annet opptak som inneholder levende bilder av rå vold. Dessuten foreslås det at også vederlagsfri overlatelse av slik film eller opptak til person under 16 år skal være straffbart.

I Norge ble det våren 1982 vedtatt en ny bestemmelse i straffeloven som retter seg mot grove voldskildringer i film eller videogram eller på fjernsyn. Man arbeider videre med tiltak mot videovolden på andre områder enn det strafferettslige.

I Sverige har Riksdagen vedtatt en særskilt lov som setter forbud mot ervervsmessig spredning av film og videogram med voldsinnslag til barn og unge under 15 år. Loven trådte i kraft 1. juli 1981 og har fra og med 1. august 1982 blitt komplettert med et totalforbud mot yrkesmessig, offentlig spredning og visning av særlig grove voldskildringer. Den sistnevnte del av loven har utstått på grunn av de særregler som gjelder i Sverige for innskrenkninger i bl.a. ytringsfriheten.

I Danmark finner man for tiden ikke grunnlag for å gi straffebestemmelser mot videovold. – Ministerrådet antar at videovoldproblemet ikke kan bedømmes separat, men må ses i sammenheng med den kulturpolitiske og kriminalpolitiske situasjonen i de ulike nordiske land. Behovet for en ensartet regulering synes ikke å være så påtrengende at det skulle forhindre hvert enkelt land fra å overveie på hvilken måte behovet for en regulering skal vurderes og avgjøres.

9. Prosessrett

9.1. Konkurs

Det nordiske samarbeidet om konkursretten på utvalgsplan er avsluttet. I Danmark trådte en ny konkurslov i kraft i 1978. Islands nye konkurslov trådte i kraft 1. januar 1979. I Sverige blir konkursloven revidert i etapper. Endrede regler om konkursforvaltning og tilsyn med konkurser trådte i

kraft 1. januar 1980. Nye regler om næringsforbud i samband med konkurs trådte i kraft 1. juli 1980. Utvalget fortsetter sitt arbeid med å undersøke behovet for ytterligere endringer bl.a. i anmeldelses- og utlodningsbestemmelsene og foretar dessuten en teknisk justering av hele konkursloven.

I Finland nedsatte Justisdepartementet våren 1982 en arbeidsgruppe som skal forberede en totalrevisjon av konkurslovgivningen. Arbeidet skal skje i etapper, slik at arbeidsgruppen først skal sette fram forslag til delreformer, som i alle fall skal omfatte konkursbehandlingen for domstol, godkjenning av fordringer, debtors handleevne, konkursgrunnene og tilbakelevering. Arbeidsgruppen skal dessuten legge fram forslag til regler om konkursskarantene.

I Norge ble en proposisjon om gjeldsforhandling og konkurs lagt fram for Stortinget våren 1981.

I 1979 ble det oppnådd enighet om visse endringer i den nordiske konkursskonvensjonen.

9.2 Tvangsfullbyrding

Det har i 1982 vært innledet et samarbeid mellom de nordiske justisdepartementene om fullbyrding av "vite" (tvangsmulkt). Bakgrunnen for dette arbeidet er et ønske fra svensk og finsk side om at markedsrettslige vite som ilegges av svensk eller finsk marknadsdomstol eller av den svenske konsumentombudsmannen skal kunne tvangsfullbyrdes i de øvrige nordiske land på samme måte som straffebøter.

10. Offentlig rett

Offentlig rett er blitt et nytt delområde for det nordiske lovgivningssamarbeidet. Representanter for de nordiske justisdepartementene møttes i 1981 i København. På dette møtet ble det danske utkastet til lov om forvaltningsvirksomhet diskutert på bakgrunn av den norske og svenske forvaltningsloven og et finsk forslag til forvaltningslov. Forslagene og bestemmelsene ble sammenholdt. Samtidig diskuterte man de danske og norske forslagene til endringer i offentlighetslovgivningen. Den norske endringsloven ble vedtatt i juni 1982. Den finske forvaltningsloven trer i kraft 1. januar 1983.

Kapitel XV

Miljøbeskyttelse

Sammenfatning

Miljøbeskyttelsessamarbejdet omfatter forvaltning og beskyttelse af det ydre miljø.

I 1982 har virksomheden omfattet følgende delområder: forskning, vand- og havforurening, luftforurening, støj, affald og genanvendelse, produktkontrol, naturværn og friluftsliv, økologisk planlægning og miljødata. Endvidere er det arbejde, som i 1981 blev igangsat til at belyse miljøeffekterne ved energiproduktion fortsat efter planerne. Bevillingen til projektarbejdet i 1982 har været 2.570.000 NOK (kapitel 180) og 2.152.000 NOK (kapitel 181). I 1982 har EK-M udarbejdet et revideret handlingsprogram samt gennemført en systematisk evaluering af den hidtidige projektvirksomhed på miljøområdet. Såvel programmet som evalueringsrapporten har været drøftet med Nordisk Råd. Programmet fremsættes for Nordisk Råd som ministerrådsforslag til behandling på sessionen 1983.

1983 er første år i det reviderede program, og vil derfor være præget af såvel afslutningen af tidligere igangsatte aktiviteter som igangsætningen af aktiviteter efter det nye program. Et vigtigt arbejdsområde bliver luftforureningen, hvor man planlægger en større samlet projektsatsning. Luftforureningen er en af de væsentligste følger af energiomsætningen i samfundet og skal altså ses som en intensivering af det igangværende arbejde med energi- og miljøspørgsmålene. Andre vigtige områder vil blive støjbekæmpelse, genanvendelse, naturværn og friluftsliv samt kemiske stoffer og produkter. Indsatsen vil blive koncentreret om de emner, som er højest prioriterede i miljøbeskyttelsesarbejdet i de nordiske lande og om emner, som synes at indeholde frugtbare muligheder for samarbejde.

1. Revideret program for samarbejde på miljøbeskyttelsesområdet.

Nordisk ministerråd (miljøministrene) vedtog i april 1978 et handlingsprogram for nordisk samarbejde på miljøbeskyttelsesområdet. Programmet fastlægger målsætninger og retningslinier for samarbejdet i perioden 1978 til 1982.

Som baggrund for udarbejdelsen af det reviderede program, har EK-M gennemført en systematisk evaluering af projektvirksomheden. Materialet til evalueringen er indhentet via spørgeskemaer til de nationale myndigheder, som har medvirket i projektarbejdet, og belyser den nytte, man har haft nationalt af projekterne.

Evalueringen er sammenfattet i en rapport, som er bilagt det reviderede samarbejdsprogram. Begge dokumenter har i efteråret 1982 dannet bag-

grundsmateriale for en drøftelse med Nordisk Råd's social og miljøudvalg om fremtidens nordiske samarbejde på miljøbeskyttelsesområdet. Det reviderede samarbejdsprogram fremlægges som ministerrådsforslag for Nordisk Råd på sessionen 1983.

Programforslaget indeholder en øget satsning på bekæmpelse af luftforureningen og en intensivning af arbejdet med problemerne omkring energi og miljø. Endvidere vil en koncentration af projektaktiviteten blive tilstræbt, mens en række aktiviteter, som vedligeholder det omfattende nordiske kontaktnet opretholdes uden i væsentlig grad at belaste det nordiske budget.

2. Den nordiske miljøbeskyttelseskonvention

Ministerrådets beretning for 1981 indeholdt en evaluering af den nordiske miljøbeskyttelseskonvention. Ministerrådet har ikke udarbejdet yderligere materiale om dette emne.

3. Projektvirksomheden generelt

Aktiviteten på miljøbeskyttelsesområdet har i 1982 fundet sted inden for rammerne af et budget, som er nedskåret med ca 20 % i forhold til året før. Det har betydet at EK-M har måtte foretage en usædvanlig hård prioritering af projektvirksomheden. Et af midlerne i denne proces har været at udsætte projektvirksomhed til senere eller at strække projekter over flere budgetår.

Da man samtidig har et vist efterslæb fra tidligere år vil 1983 blive præget af afslutningen af tidligere igangsat projektvirksomhed.

Det er derfor tilfredsstillende at 1983-budgettet stort set betyder en tilbagevenden til 1981-niveauet.

4. Miljøbeskyttelsesforskning

I 1980 nedsattes, bl.a. på baggrund af en udredning foretaget af NORD-FORSK, en kontaktgruppe for nordisk miljøbeskyttelsesforskning. Kontaktgruppens opgaver er at identificere forskningsbehov og projekter af særlig interesse for miljømyndighederne i de nordiske lande. Gruppen skal endvidere etablere kontakter med berørte personer og institutioner, således at arbejdsdeling og maksimal nyttevirkning af de nordiske landes forskningsindsats kan opnås.

Gruppen har som en anden hovedopgave arbejdet med styringen af projektprogrammet vedrørende miljøeffekter ved energiomsætning (MIL-projekterne) og med den udvidelse af dette program, som planlægges. Programmet er nærmere omtalt andetsteds i beretningen.

I 1982 har gruppen sat et samarbejde omkring miljøøkonomi igang. På et

seminar i foråret drøftede en bred kreds mulighederne for samarbejde og fremlagde konkrete forslag til projekter. I 1983 vil der således blive gennemført et projekt, som skal belyse mulighederne for fælles nordiske virkemidler af økonomisk karakter til løsning af problemerne med affald, som indeholder miljøfarlige stoffer, specielt tungmetaller.

I 1983 vil der endvidere blive arbejdet med fælles nordiske fakta-/kundskabssammenstillinger og der vil blive afholdt et seminar om jord- og skovbrugets miljøproblemer.

5. Vand- og havforurening

5.1. Generelt

Forureningssituationen i de nordiske landes kyst- og havområder kræver såvel national indsats som indsats i form af bilaterale, nordiske og internationale aftaler og samarbejde. Nordisk Råd har gennem årene aktualiseret disse spørgsmål gennem flere rekommandationer.

En række samarbejdsaftaler er gennemført på internationalt plan. Her kan nævnes de bilaterale samarbejdsaftaler mellem Finland og Sverige om forureningsforholdene i Bottenviken samt aftalen mellem Danmark og Sverige om værn af Øresund mod forurening. Endvidere den regionale aftale om værn af det maritime miljø i Østersøen (Helsingforsaftalen) og de internationale aftaler Oslo-, London- og Pariskonventionen samt Marpol.

Ministerrådet finder at denne udvikling er tilfredsstillende, men at der fortsat er behov for at følge udviklingen og tage initiativer på områder, hvor andre aftaler ikke dækker eller hvor andre hensyn taler for at opgaverne løses i nordisk samarbejde.

5.2. Forureningssituationen i Skagerrak og Kattegat

EK-M tog i 1975 initiativ til et udvidet samarbejde om forskning vedrørende Skagerrak og Kattegat. I 1978 blev der igangsat et projekt om samordning af forsknings- og undersøgelsesvirksomheden vedrørende forureningssituationen i området. Projektet blev afsluttet i 1981. I 1982 har det internationale havforskningsråd (ICES) efter opfordring fra EK-M drøftet mulighederne for øget indsats specielt i dette havområde, og nedsat en arbejdsgruppe, som skal koordinere den videre forskning vedr. dette havområde.

I årene fremover vil samarbejdet om kortlægning af udledninger og belysning af effekterne heraf blive videre udviklet.

5.3. Vand og afløb

Siden 1979 har man samarbejdet vedrørende vand- og afløbsproblemer. I 1982 har arbejdet fundet sted inden for projektet "Udarbejdelse af retningslinier for VA-sektoren", med følgende delproblemstillinger:

1) afløb fra spredt bebyggelse, 2) udjævningsmagasiner i afløbsnet, 3) omkostninger ved rensning af afløbsvand, 4) olieudskillere, 5) optimering af drift af rensningsanlæg, 6) direktiv for slamudskillere.

Projektet er startet bl.a på foranledning af Nordisk Råds rek. 7/1979.

Projektresultaterne publiceres løbende i en serie Nordpublikationer udgivet af EK-M og den nedsatte projektgruppe. Nummer 1:1981 er udkommet og handler om udjævningsmagasiner i afløbsnet. Rapporterne distribueres på normal vis til Nordisk Råds organer.

Kontaktgruppen vedrørende miljøkontrollsystemer i træforædlingsindustrien har udvekslet informationer og synspunkter på dette emneområde.

6. Luftforurening.

Siden 1975 har ministerrådet bevilget penge til projektet "Overvågnings-system for luftforurening", som har til formål at samordne den nordiske indsats i det europæiske program for overvågning af langtransport af luftforurening (EMEP). I programmet indgår særligt problemerne med "sur nedbør". Der har vist sig at være behov for en fælles nordisk indsats for på længere sigt at opnå at flere forurenende stoffer ud over svovlkomponenter inkluderes i det europæiske overvågningssystem. EK-M har i 1982 foretaget en samlet vurdering af projektarbejdet, og har på denne baggrund besluttet at luftarbejdet skal have en høj prioritet i det fremtidige arbejde på miljøområdet. Oplæg til det konkrete arbejde er indarbejdet i det reviderede samarbejdsprogram. Det er et vigtigt formål med arbejdet at vedligeholde den førende position fagligt set, som de nordiske lande har opbygget gennem det hidtidige arbejde. Denne position er en nødvendig forudsætning for at de nordiske lande kan opnå resultater også på det politiske plan og derved opnå en reduktion af de samlede udslip i Europa.

I november 1979 blev, bl.a. efter aktiv nordisk indsats, undertegnet en konvention om langtransporteret grænseoverskridende luftforurening i Europa. De nordiske lande med undtagelse af Island har nu ratificeret konventionen.

Samarbejdet vedrørende bilgasser finder sted i en speciel styringsgruppe. Arbejdet har i 1982 omfattet udformning af en beregningsmetode for bilgasser. Dette arbejde er afsluttet i 1982. Man har ligeledes gennemført et projekt, som skal resultere i en fælles nordisk målemetode for bilgasser. Arbejdet styres nu bl.a. af Nordisk Råds rek. 29 og 30/1981.

Projektgruppen har endvidere udarbejdet to sammenstillingsrapporter med status over situationen vedrørende bilgasser i Norden og drivstoffernes miljøpåvirkninger.

7. Støj

Ministerrådet har siden 1975 drevet et omfattende samarbejde på støjområdet. Formålet med arbejdet har dels været at samordne undersøgelsesaktiviteterne og dermed spare penge i de nationale forvaltninger dels at skabe forudsætninger for fælles normer for bedømmelse af støjproblemerne i de nordiske lande.

I 1982 har projektarbejdet fundet sted inden for rammerne af to hovedprojekter: "Beregningsmodeller for skinnegående trafik, byggevirkomhed og skydebaner" og "Effekter af støj på mennesker". Endvidere har man arbejdet med opbygningen af en nordisk støjdatabase. Et vigtigt led i støjarbejdet har været afholdelse af temadiskussioner, hvor man dels har drøftet projektresultater dels har diskuteret nye ideer på støjområdet. Således har man afholdt temadiskussioner om støj fra skinnegående trafik, fysikalske målemetoder for støj fra motorkøretøjer, epidemiologiske undersøgelser af støjgener og om databanken.

Ministerrådet afgav sidste år ved meddelelsen om arbejdet med rek. 11/1974 om begrænsning af trafikstøj, en redegørelse om mulighederne for at anvende ensartede normer i de nordiske lande for begrænsning af trafikstøj. Redegørelsen konkluderede, at indførelse af fælles normer vedrørende immissioner (lydniveau hos modtagerne) ikke i sig selv er en ønskelig målsætning, men at man på dette område gennem fagligt arbejde faktisk er kommet langt i retning af en fælles bedømmelse (f. eks. den fælles nordiske vejstøjmodel).

Med hensyn til emissioner f.eks. støjafgivelse fra motorkøretøjer afhænger en fælles nordisk norm af landenes relationer udadtil (handelspolitiske forhold) og indadtil. De tekniske og økonomiske forhold ligger vel tilrette for sådanne fælles normer og ministerrådet har besluttet, som en fælles nordisk målsetning, at sigte mod at reducere støjudslip fra køretøjer til maksimalt 80 dB(A) for alle typer køretøjer.

8. Affald og genanvendelse

Samarbejdet på dette område har i 1982 været koncentreret om genanvendelsesområdet i overensstemmelse med Nordisk Råds rek. 15/1978 om genanvendelse af affald og genbrug af ressourcer.

Arbejdet med opfølgningen af det nordiske program for samarbejde om genanvendelse ledes nu af en særlig arbejdsgruppe under EK-M.

I 1982 har man afsluttet arbejdet med projektet vedrørende genanvendelse af hårde hvidevarer og man har foretaget en opdatering af den i 1977 udgivne oversigt over genvinding af kommunalt affald i Norden.

Endvidere har man afholdt et seminar om lovgivning/styringsmidler i de nordiske lande på affalds- og genanvendelsesområdet. Seminaret afrapporteres inden årets udgang.

Et nyt projekt er sat igang, nemlig en udredning af mulighederne for genanvendelse af regenereret plast. Projektet afrapporteres i 1983.

Det tidligere gennemførte arbejde vedrørende genvinding af smøreolie følges nu op med en økonomisk vurdering af mulighederne for at etablere reraffineringsanlæg for spildolie i Norden. En følgegruppe med repræsentanter for branchen er nedsat til at vurdere udviklingen på markedet for reraffineret olie.

Arbejdet med genanvendelsesspørgsmålene har i årets løb vist, at det er mest effektivt at samarbejde om koordinering af nationale aktiviteter, udveksling af information og viden samt holdningsskabende virksomhed. Derimod synes det for tiden at være mindre aktuelt med fælles nordisk projektvirksomhed.

9. Produktkontrol.

Siden 1975 har landene i EK-M's regie samarbejdet om den del af produktkontrolproblematikken, som omfatter kemiske stoffer og produkter. Som følge af Nordisk Råds rek. 9/1978 har embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål nedsat en kontaktgruppe for forskning om værn af ozonlaget. Gruppen aflægger årlig rapport til EK-M, som vurderer behovet for foranstaltninger. Rapporten for 1981/82 er udgivet som Nordpublikation i 1982. Kontaktgruppen har gennemført et projekt i relation til ozonproblematikken: "Troposfæriske nedbrydningsmekanismer for halogenerede hydrocarboner". Dette projekt er afsluttet i 1982.

I 1982 har man endvidere arbejdet med en konsekvensanalyse af brugsrestriktioner overfor KFK. Resultaterne af dette arbejde vil blive fremlagt til drøftelse med industrien i 1983.

Alle de nordiske lande har i løbet af året arbejdet med udformningen af nye eller reviderede systemer for klassificering og mærkning af kemiske stoffer og produkter. I en henvendelse fra de nordiske arbejdsgiverforeninger og industriforbund er der tidligere peget på ønskeligheden af at systemerne harmoniseres mest muligt. Denne harmonisering er søgt etableret ved direkte samarbejde mellem landene og ved drøftelser i arbejdsgruppen for produktkontrol. I 1982 har man gennemført projektarbejde til belysning af en række uløste problemer i forbindelse med harmoniseringen af systemerne. Specielt har man arbejdet med kræftfæremærkningen. I tiden fremover vil en række andre problemer blive taget op f.eks. klassificeringsmetoder, udformningen af etiketterne, stofflisten, kriterier for klassificering af ætsende, irriterende og allergifremkaldende samt teratogene stoffer.

Man har endvidere indledt arbejdet med at skabe de praktiske forudsætninger for gensidig udnyttelse af information i landene specielt den information, som er sekretesbelagt. Dette er en opfølgning af den tidligere fremlagte udredning om produktrelateret information hos myndighederne (NU B, 1979: 9), samt opfølgning af arbejde inden for OECD.

10. Naturværn og friluftsliv

Naturværnsamarbejdet omfatter beskyttelse og pleje af natur- og friluftsområder samt beskyttelse af dyr og planter. I 1981 blev projektet vedrørende "Repræsentative naturtyper og truede biotoper i Norden" stort set afsluttet på det faglige plan. I 1982 har man bearbejdet en række publikationer fra projektarbejdet til udgivelse i 1983.

I 1978 blev rapporten "Hotade djur och växter i Norden" (NU A 1978:9) fremlagt. Rapporten resulterede i en beslutning i ministerrådet om 8 principper for det nordiske og nationale arbejde med beskyttelse af truede dyr og planter. I 1981/82 er der gennemført og udgivet en ajourføring af arbejdsprincipperne og af listerne over truede dyr og planter (NU 1982:4). Endvidere er materiale fra Island indarbejdet i oversigterne. I 1982 har ministerrådet truffet beslutning om at iværksætte de ajourførte arbejdsprincipper. En gennemgribende revision af listerne og arbejdsprincipperne vil blive gennemført i 1987.

I 1981 blev et projekt vedrørende marine reservater i nordisk sammenhæng sat igang. Formålet er at udarbejde fælles nordiske vurderings- og prioriteringskriterier vedrørende marine reservater. Gennem dette skabes forudsætningerne for en samlet nordisk bedømmelse af oprettelse af sådanne reservater. Projektarbejdet har pågået i hele 1982 og vil blive afsluttet i 1983.

Endvidere har et projektarbejde omkring overvågning af fuglelivet i Norden fundet sted. Arbejdet afsluttes i 1983.

Ministerrådet er indstillet på at arbejdet med friluftslivet skal have en højere prioritet i fremtiden. Derfor har man i 1982 gennemført en remiss af rapporten om friluftsliv i Norden (NU 1982:1). Svarene vil bl.a. blive anvendt ved planlægningen af en konference om disse spørgsmål i 1983. Konferencen skal udstikke retningslinierne for det fremtidige arbejde på området.

11. Økologisk planlægning

Projektet er afsluttet i 1982 og et vejledningsmateriale om anvendelsen af økologiske data i kommuneplanlægningen udgives i 1983.

I 1983 og årene fremover vil erfaringerne fra arbejdet med anvendelsen af økologi i planlægningen og arbejdet med repræsentative naturtyper og truede biotoper blive udnyttet i et nyt projekt vedrørende "Natur- og kulturlandskabet i planlægningen". Dette arbejde er udtryk for en bevægelse bort fra den traditionelle naturværnfilosofi og henimod en filosofi, hvor værneinteresserne forsøges indarbejdet i samfundsplanlægningen i samspil med andre samfundsinteresser. Samtidig skal dette projektarbejde foretage en praktisk prøvning af de resultater som er opnået i projektet økologisk planlægning og projektet om repræsentative naturtyper i Norden. De planlægningsredskaber, som er skabt gennem disse to projekter vil blive afprøvet i samarbejde med nogle udvalgte regionale myndigheder.

12. Miljødata

Arbejdet med miljødataproblemerne har været udført af en ad hoc-gruppe under EK-M. Gruppen har på EK-M's møde i juni 1982 fremlagt en samlet rapport med en vurdering af aktiviteten hidtil, forslag til hvilke miljødataopgaver, der bedst udføres i nordisk samarbejde samt forslag til hvordan det fremtidige samarbejde mest hensigtsmæssigt tilrettelægges.

Samtidig med fremlæggelsen af denne rapport fremlagde gruppen rapporter over den projektvirksomhed, som bl.a. har dannet baggrunden for forslagene. Det var "Characterization of Environmental Data – Handbook part I, II, III" (Nordpublikation), "Nordisk referencesystem for miljødata og prøvelagre" (arbejdsrapport), og "Former for samordning af miljødatavirksomheden i Norden" (arbejdsrapport).

Med dette materiale som baggrund vil det fremtidige miljødatasamarbejde ske i en kontaktgruppe for miljødataspørgsmål, hvor repræsentanter for de nordiske landes miljødataansvarlige organer kan udveksle synspunkter og koordinere indsatserne i landene. Hovedvægten i opfølgingsarbejdet vil således ligge på de enkelte lande, mens der vil blive anvendt relativt små nordiske ressourcer på dette område. Dette er bl.a. en konsekvens af den meget forskellige udvikling i landene, men det er også et led i de omprioriteringer, som det nye samarbejdsprogram indeholder.

Arbejdet med indhentning af data om evalueringen af den ovennævnte håndbog i karakterisering af miljødata har fundet sted gennem hele 1982. En rapport herom ventes i 1983. Også arbejdet med koordinering af de nordiske landes overvågning af miljøkvaliteten har pågået hele året. En speciel styringsgruppe er nedsat for at tage sig af overvågningen af forureningen af jorden, mens samarbejde om luftovervågning drives i det tidlige omtalte projekt (se afsnit 6).

13. Miljøeffekter ved energiproduktion

Ministerrådet igangsatte i 1981 et nyt stort energiforskningsprogram, bl.a. på baggrund af det kernesikkerhedsprogram som har været igang siden 1977.

Det nye program er opdelt i en "energi-del" og en "miljøeffekt-del", med bevillinger på henholdsvis ca 5,0 mill. NOK og ca 2,2 mill. NOK i 1982.

Programmets miljøeffekt-del "Miljøeffekter ved energiproduktion" (MIL-projekterne) ligger under EK-M og består af 5 del-projekter:

MIL-1: Deponering af flyveaske fra forbrænding af kul og tørv.

Projektets formål er at danne udgangspunkt for fastsættelsen af vilkår for deponering af flyveaske fra forbrænding af kul og tørv under forskellige forhold. Projektet omfatter såvel sammenfatning af eksisterende viden som indhentning af ny viden ved eksperimenter og forsøg i fuld skala.

MIL-2: Canserogene og mutagene stoffer fra energiproduktion og bilgasser. Formålet med arbejdet er at fremstille pålidelige data om mutagene og canserogene stoffer i udslip fra forbrændingsanlæg og udslippet med bilgasser.

MIL-3: Forsurningsens indvirkning på metaltransport i miljøet.

Projektets formål er at kvantificere den betydning forsureningen har på metallers forekomst i jorden og for transport af metaller fra jord til overfladevand og grundvand. Endvidere vil man undersøge hvordan metallernes biologiske effekter påvirkes af forsureningen.

MIL-4: Relative tilskud af forurening til menneske og miljø.

Hensigten med arbejdet er at forsøge at kvantificere hvor meget forskellige alternativer for energiproduktion bidrager til forureningsbelastningen af menneske og miljø, sammenlignet med andre naturlige og antropogene kilder.

MIL-6: Miljøkonsekvenser af energiformer baseret på fornybare energikilder.

Gennem projektarbejdet sammenfattes eksisterende kundskab på området. Målet er at foreslå videre udredningsprojekter, som kan give grundlag for analyse af miljøkonsekvenser af energisystemer baseret på fornybare energikilder.

Selve MIL-programmet er planlagt til gennemførelse i årene 1981 til 1984. Projektarbejdet vil først i 1983 begynde at give faglige resultater. Ministerrådet arbejder med at forberede forslag til opfølgningen af MIL-programmet. I 1982 har man således arbejdet med to nye projektområder:

MIL-7: Foranstaltninger mod forsureningen

Projektet vil omfatte en kortlægning og vurdering af samtlige forsureningsfaktorer (luftforurening via langtransport, biler og andre transportmidler, landbrugets anvendelse af gødning osv.) og et forsøg på at kvantificere virkningerne. På denne baggrund vil forslag til de mest omkostnings-effektive foranstaltninger kunne udarbejdes og drøftes nationalt og nordisk. Udgangspunktet er at Norden ses som en helhed.

MIL-8: Helsevirkninger af luftforurening.

Ministerrådet anser det for vigtigt at skaffe en oversigt over helsevirkninger af luftforurening således at disse virkninger kan indgå på lige fod med miljøvirkningerne når foranstaltninger mod luftforurening drøftes. Man har derfor gennemført en workshop om dette emne og vil i 1983 nærmere fastlægge indeholdet af det videre projektarbejde herudfra.

Arbejdet med luftforurening vil få øget prioritet i ministerrådets arbejde fremover. Dette er allerede nævnt i afsnit 6. Vægten i arbejdet vil komme til at ligge på effektsiden og med dette som udgangspunkt skal løsninger findes både i forholdet mellem de nordiske lande og mellem de nordiske lande og det øvrige Europa. Temaet er nærmere udviklet i forslaget til revideret samarbejdsprogram for perioden 1983-87.

Kapitel XVI

Næringsmiddelspørsmål

1. Innledning

Det permanente nordiske utvalg for næringsmiddelspørsmål ble opprettet av Nordisk Ministerråd den 15.9.1982. Utvalget erstatter den tidligere Nordiske embetsmannskomite for harmonisering av næringsmiddelslovgivning. Samtidig er samarbeidet utvidet til å omfatte alle sider av næringsmiddel- og ernæringsområdet. En prosjektsekretær er engasjert på halvtid fra 1 januar 1982.

Flere tidligere uformelle nordiske samarbeidsgrupper er nå innordnet Næringsmiddelutvalget som egne faggrupper:

1) Nordisk metodikkomite, 2) Nordisk næringsmiddeltoksikologisk gruppe og 3) de nordiske sekretariater for Codex Alimentarium arbeidet. Dessuten har Næringsmiddelutvalget oppnevnt 4) Nordisk arbeidsgruppe for kost- og ernæringsspørsmål.

Målsettingen for det nordiske samarbeidet på næringsmiddel – og ernæringssektoren er å

- samordne faglige og administrative ressurser
- harmonisere lovgivning og bestemmelser for å lette nordisk samhandel med næringsmiddel
- skape grunnlag for en enhetlig næringsmiddel- og ernæringspolitikk.

2. Næringsmiddelutvalget

I løpet av 1982 har Næringsmiddelutvalget drøftet behov og muligheter for samarbeid og planlegging og organisering av dette. Utvalgets oppgave vil blant annet være å treffe de nødvendige administrative tiltak for å samordne retningslinjer og krav på områder som idag skaper problemer for produsenter og importører, for kontrollmyndigheter og administrasjonen på næringsmiddelsektoren. Dette gjelder blant annet

- tillatte tilsetningsstoffer til næringsmidler
- grenseverdier for fremmedstoffer i næringsmidler
- krav til merking av næringsmidler, bl.a. holdbarhetsmerking
- temperaturkrav for kjølte og frysede næringsmidler
- kontroll av næringsmidler som flere nordiske land importerer fra samme produsentland
- mikrobiologiske retningslinjer for næringsmidler
- regulering av helsekostprodukter

På flere av disse områdene vil utvalget i nær fremtid etablere egne nordiske prosjektgrupper. De enkelte faggrupper under utvalget har også lagt fram forslag til samarbeidsprosjekter.

Utvalget har etablert et internordisk kontaktnett for hurtig informasjon

om matvarepartier som må avvises for import eller andre akutte problemer som angår næringsmidler.

Bevilgningen over ministerrådets budsjett til planlegging, organisering og konkrete prosjekter har i 1982 vært på NOK 135.000.

For 1983 er det søkt om prosjektmidler for ialt NOK 320.000. Det er utarbeidet konkrete planer for 6 samarbeidsprosjekter.

3. Nordisk metodikkomité

Arbeidet i metodikkomitéen har pågått i 35 år og er konsentrert om å utarbeide, vurdere og publisere metoder for prøvetaking og analyse av næringsmidler. Etterhvert skjer dette arbeidet i nært samarbeid med internasjonale organisasjoner på området. Komitéen administreres av et generalsekretariat som er plassert på Statens livsmedelsverk i Uppsala.

Metodikkomitéens virksomhet er organisert i 5 nasjonale komitéer som møtes flere ganger i året og forbereder saker til et årlig nordisk møte. På årsmøtet behandles sakene i 5 sub-komitéer. I forbindelse med årsmøtet arrangeres også faglige symposier, som i år dreide seg om kvalitetskontroll av arbeidet på næringsmiddellaboratorier.

I 1982 har komitéen publisert 4 metoder og flere er under trykning. I alt er for tiden omlag 80 metoder godkjent. Alle metoder gjennomgår en revisjon i løpet av en tiårs-periode. Fra sekretariatet er det sendt ut et notat som gjør rede for disse metodenes status i de nordiske land. Sekretariatet arbeider også med en utredning om internordisk arbeidsdeling og spesialisering når det gjelder særlig ressurskrevende kontrollanalyser av næringsmidler.

4. Næringsmiddelstoksikologi

Nordisk næringsmiddelstoksikologisk gruppe har avholdt uformelle møter 2 ganger årlig siden 1974, der en drøfter faglige spørsmål og mulige forslag til administrative tiltak. Tilsetningsstoffer er i alle de nordiske land, bortsett fra Island, regulert gjennom positivlister. Disse listene gir nøyaktige anvisninger om hvilke stoffer som kan tilsettes de forskjellige matvarer og hvilke stoffer som kan tillates. Det pågår også et kontinuerlig arbeid for å kartlegge andre fremmedstoffer som forekommer i matvarer, hvor de kommer fra og hvilke mengder av uønskede stoffer som kan tillates ut fra helsemessige hensyn.

De nordiske næringsmiddelstoksikologer drøfter nye forskningsresultater og fungerer som rådgivere for de nordiske lands næringsmiddel- og helsemyndigheter. Gruppen samarbeider også om å bringe fram ny kunnskap om struktur og virkemåte for enkelte tilsetningsstoffer som er i bruk i de nordiske land. I 1982 er det nedsatt en egen prosjektgruppe for å utrede struktur, nedbrytning og mulig toksisitet av tilsetningsstoffet karragenan.

5. Codex Alimentarius

Internasjonale retningslinjer og krav til næringsmidler utarbeides i regi av Codex Alimentarius-kommisjonen under FAO/WHO. De nordiske land deltar aktivt i dette arbeidet og har opprettet egne nasjonale sekretariater.

I store internasjonale fora kan det være vanskelig for det enkelte land å nå fram med prinsipielle og faglige synspunkter. De nordiske Codex-sekretariater vil derfor, så langt det er mulig, fortsette arbeidet med å samordne de nordiske lands standpunkter for derved å gi dem større gjennomslagskraft i internasjonal sammenheng. Videre er det sekretariatenes oppgave å medvirke til at regelverket i de nordiske land i så stor grad som mulig tilpasses anbefalingene fra Codex Alimentarius.

De nordiske sekretariat-lederne har avholdt et møte i 1982 der det videre samarbeidet ble drøftet.

6. Kost- og ernæringsproblemer

De nordiske land har en rekke felles problemer og oppgaver som angår kosthold og ernæring. Den nyoppnevnte arbeidsgruppen har utarbeidet forslag til flere samarbeidsprosjekter.

I alle de nordiske land pågår et kontinuerlig arbeid med tabeller over næringsmidlers innhold av viktige næringsstoffer. I løpet av 1982 er det satt igang en egen utredning med sikte på å samordne analyse- og tabellarbeidet og systemer for oppbevaring av data over næringsinnhold i de mest brukte matvarer.

Kunnskap om befolkningens kosthold og endringer i kostholdsmønstre over tid er en viktig forutsetning for ernæringspolitiske tiltak. Kostholdsforskere i de nordiske land har i de senere år avholdt flere symposier for å drøfte felles erfaringer og problemer. Det er nå planlagt et eget prosjekt for å vurdere metoder og planlegging av kostholdsundersøkelser, sett i forhold til aktuelle problemstillinger i ernæringspolitikken. Det er videre planlagt tiltak for å samordne bruk av hjelpemidler og materiell i opplysningsarbeidet om kosthold og ernæring i de nordiske land.

I forbindelse med Næringsmiddelsutvalgets utredning om regulering av helsekostmarkedet, vil arbeidsgruppen vurdere de helse- og ernæringsmessige konsekvenser av de utstrakte bruk av helsekost.

De nordiske land har idag ulik praksis når det gjelder tilsetning av vitaminer og mineraler til næringsmidler. Arbeidsgruppen har planer om, i samarbeid med nordiske forskermiljøer, å foreta en gjennomgående vurdering av behovet for ekstra tilsetning av slike næringsstoffer til næringsmidler.

Kapitel XVII

Organisatoriske forhold etc

1. Ministerrådet

1.1. Ministerrådet (samarbeidsministrene) har i 1982 hatt følgende sammensetning

- Danmark: Minister for kulturelle og nordiske anliggender Lise Østergaard inntil 9.09.82.
Miljøminister Christian Christensen fra 10.09.82.
- Finland: Handels- og industriminister
Pirkko Työläjarvi inntil 26.02.82.
Social- och hälsovårdsminister
Jacob Söderman fra 26.02.82
Finansminister Mauno Forsman fra 9.07.82
Finansminister Jermu Laine fra 15.09.82.
- Island: Justitsminister Fridjón Thórdarson.
- Norge: Handelsminister Arne Skauge.
- Sverige: Socialminister Karin Söder inntil 7.10.82.
Jordbruksminister Svante Lundkvist fra 8.10.82.

Ministerrådet (samarbeidsministrene) har hatt følgende møter i 1982:

- 16.02.82 Stockholm
- 28.02.82 Helsingfors
- 2.03.82 Helsingfors
- 23.03.82 Oslo
- 24.03.82 Oslo
- 23.04.82 København
- 07.06.82 Færøyene
- 29.-30.09.82 Borgarnes
- 9.-10.11.82 Åbo
- 29.-30.11.82 Oslo

Ministerrådet (samarbeidsministrene) møtte kultur- og undervisningsministrene 24.03.82 i Oslo, Nordisk Råds budsjettkomité 24.03.82 i Oslo, Nordisk Råds Presidium 23.04.82 i København, Nordisk Råds budsjettkomité 29.06.82 på Kastrup. Nordisk Råds informasjonskomité 10.11.82 i Åbo og Nordisk Råds Presidium 10.11.82 i Åbo.

Ministerrådet (samarbeidsministrene) har videre hatt møte med de nordiske statsministre 30.11.82 i Oslo og Nordisk Råds budsjettkomité 30.11.82 i Oslo.

1.2 Ministerrådet har hatt følgende møter i egenskap av fagministerråd i 1982:

- 9. februar Industri- og energiministrene

19. februar	Sosial- og justisministrene
3.-4. mars	Kultur- og undervisningsministrene
3. mars	Kultur- og undervisningsministrene, møte med Nordisk Råds kulturutvalg
	Industri-, kommunikasjons- og kulturministrene
6. mars	Arbeidsministrene
24. mars	Kultur- og undervisningsministrene
24. mars	Kultur- og undervisningsministrene sammen med samarbeidsministrene
27. mars	Industri-, kommunikasjons- og kulturministrene
13. mai	Jordbruksministrene innen for rammen av Nordisk kontaktorgan for jordbruksspørsmål
1. juni	Kultur- og undervisningsministrene
15. juni	Energiministrene
2. august	Industri-, kommunikasjons- og undervisningsministrene per capsulam
17.-18. august	Boligministrene
19.-20. august	Sosialministrene
18. oktober	Kultur- og undervisningsministrene
18. oktober	Kultur- og undervisningsministrene, møte med Nordisk Råds kulturutvalg
11. november	Arbeidsministrene
11. november	Arbeidsministrene, kontaktmøte med arbeidsmarkedets parter
12. november	Finansministrene og arbeidsministrene
15. november	Industri-, kommunikasjons- og kulturministrene
16. november	Miljøministrene
16. november	Miljøministrene, møte med Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg
16. november	Trafikkministrene-, møte med Nordisk Råds trafikktutvalg
16. november	Energiministrene
1. desember	Kultur og undervisningsministrene
10. desember	Finansministrene, møte med Nordisk Råds økonomiske utvalg
10. desember	Regionalministrene

2. Ministerrådets sekretariater

2.1 Ministerrådssekretariatet i Oslo

Ministerrådssekretariatet i Oslo bistår Ministerrådet og dets embetsmannskomiteer, utvalg og arbeidsgrupper på alle samarbeidsområder utenom kultursektoren. Sekretariatet er fra etableringen 1. juli 1973 utbygget etappevis og er nå organisert med en samordningsavdeling, to fagavdelinger og en informasjonssjef, direkte underlagt generalsekretæren. Sam-

ordningsavdelingen er delt i en administrativ enhet og en budsjettenhet og forestår sekretærfunksjonen for samarbeidsministrene og stedfortrederkomitéen samt utgjør kontaktleddet med nordiske organer og institusjoner. På samordningsavdelingen behandles også lovspørsmål og bistandsspørsmål.

Fagavdeling 1 er ansvarlig for saksområdene økonomisk samarbeid, handels- og finansielle spørsmål, ressursspørsmål, industripolitikk, energipolitikk, regionalpolitikk, samferdsel, turisme, byggsektoren og primærnæringene, jord- og skogbruk.

Fagavdeling 2 har saksområdene arbeidsmarkedsspørsmål, arbeidsmiljøspørsmål, likestilling, sosial- og helsepolitikk, forbrukerspørsmål og miljøvernsspørsmål.

Sekretariatet har i budsjettet for 1982 hatt 43 faste stillinger.

Det har i 1982 vært 5 personalavganger, 4 nyansettelser og 1 svangerskapspermisjon i deler av året. Som tidligere år er et stort antall personer engasjert i prosjektvirksomhet som utføres på en rekke steder i de fem nordiske land.

2.2 Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn

Kultursekretariatet i Köpenhamn är sekretariat för Nordiska ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete på det nordiska kulturavtalets verksamhetsområde. Enligt ministerrådets beslut och i överensstämmelse med artikel 12 i kulturavtalet är sekretariatet även sekretariat för ministerrådets tre rådgivande kommittéer på kulturavtalets område liksom för Nordiska kulturfonden.

Under 1982 har sekretariatet härutöver även haft sekretariatsansvar för flera större utredningar och projekt. Det gäller förhandlingarna om ökat nordiskt radio- och TV-samarbete, beredningsarbetet rörande ökat forskningssamarbete, planeringen av Nordens hus på Färöarna och den nordiska kulturmanifestationen i Förenta Staterna, "Scandinavia Today". På försöksbasis finns sedan våren 1981 en särskild publikationsfunktion.

Under 1982 har kultursekretariatet också haft sekretariatsansvar för 15 av de ca 40 fasta institutionerna på kulturbudgeten. Till detta kommer det kamerala ansvaret för 20 av de 31 projekt som finansieras över ministerrådets dispositionsmedel på kulturbudgeten. De anslag som sekretariatet hade administrativt ansvar för uppgick till ca 36 milj DKK (exklusive kompensation för automatiska lönehöjningar).

Personalen i kultursekretariatet uppgick under 1982 till 36,5 årsanställda. Till detta kommer 10 anställda vid specialprojekt, varav 5 på deltid. Kultursekretariatets ordinarie administrativa budget uppgick 1982 till 10,6 milj DKK exklusive kompensation för automatiska löneökningar.

Ib Granerud, Danmark, tillträdde som ny sektionschef för utbildningsområdet 1.9.1981 efter Gustav Skuthälla, Finland. Från årsskiftet 1981/82 är Halvdan Skard, Norge, ny direktör för kultursekretariatet efter Klas Olofsson, Sverige.

3. Nordisk tjenestemannsutveksling

Nordisk Tjenestemannsutveksling finansieres med midler som Nordisk Ministerråd stiller til disposisjon. Bakgrunnen for ordningen som ble etablert i organiserte former 1979, har vært å øke kunnskapen i de nordiske land om andre nordiske land og deres administrasjoner. For 1983 er det stilt til disposisjon NOK 770.000. Tjenestemannsutvekslingen er organisert ved et landskoordinerende organ i hvert av de nordiske land. I 1982 tok Nordisk Ministerråds sekretariat initiativ til et møte mellom disse organ med sikte på en bedre koordinering av informasjonsvirksomheten i de enkelte land samt en mest mulig likeartet saksbehandling.

Interessen for utvekslingen har vært stadig stigende, særlig i Sverige og Finland der antallet søknader langt overskrider de økonomiske rammer for ordningen.

4. Ansattes retsstilling

Den 31. januar 1974 underskrev samarbeidsministrene på de respektive regingers vegne en aftale om de ansattes retsstilling ved nordiske institusjoner med tilhørende normalkontrakt.

Efter at samtlige lande har ratificeret aftalen, har Ministerrådet sat aftalen i kraft fra 1. marts 1976. Efter Ministerrådets beslutning tillempes aftalen for tiden på følgende institusjoner:

Nordforsk

Nordisk genbank för jordbruks- och trädgårdsväxter

Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska industrifonden

Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområden

Nordiska projektexportfonden

Nordisk institut for odontologisk materialprøving

NordREFO Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning

Nordiska läkemedelsnämnden

Nordiska nämnden för alkoholorch drogforskning

Nordiska nämnden för handikappfrågor

Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

Nordisk statistisk sekretariat

Nordtest

Nordiska kommittén för byggbestämmelser

Nordisk økonomisk forskningsråd

Kapitel XVIII

Regionalpolitikk

Sammendrag

Under siste halvdel av 1970-tallet hadde de fleste fylker/amt/län i Norden en befolkningsøkning på minst 6 promille pr år. Bare 7 av 66 fylker hadde en gjennomsnittlig befolkningsnedgang på mer enn 6 promille. På 1980-tallet har denne situasjon klart endret seg. Hele 21 fylker har negativ *befolkningsutvikling i 1981*, spesielt i Danmark og Sverige. I Finland har man en positiv befolkningsutvikling i de fleste regioner, spesielt fordi nettoutflyttingen til Sverige er gått over til nettoinnflytting. I Norge er situasjonen når det gjelder befolkningsutviklingen regionalt relativt stabil.

De regionale forskjellene i *arbeidsløshetsgraden* er imidlertid fremdeles store spesielt i Finland. Gjennomsnittlig arbeidsløshet har steget markert i alle landene. Høyest er de i Danmark. Ser vi på gjennomsnittlig arbeidsløshetsgrad i 1981 pr amt/fylke/län varierer den i Norge mellom 1,8–2,8%, Sverige 3,1–5,8%, Finland 4,7–10,7% og Danmark 5,6–8,8%.

Det er altså fremdeles store regionale forskjeller når det gjelder befolkningsutvikling og arbeidsløshet innen det enkelte land og mellom landene. Nedgangskonjunkturen i verdensøkonomien og behovet for strukturendringer i næringslivet innebærer stor usikkerhet når det gjelder den fremtidige regionale utvikling. Det kreves derfor økt innsats både nasjonalt og nordisk for å nå den felles målsetningen om en i regional sammenheng balansert utvikling i Norden, mellom landene og innen det enkelte land.

NERP har satset på å gjøre samarbeidet på det regionalpolitiske området så konkret og målrettet som mulig, slik at resultatene kan anvendes nasjonalt. I *forsknings- og utredningssamarbeidet* er det i 1982 avholdt et koordineringsseminar som et ledd i arbeidet med å prioritere og programmere det fremtidige arbeidet til NordREFO, Basprosjektet, Storbyprosjektet og Glesbygdssamarbeidet (se avsnitt 4 og 5). Det er også meget viktig å knytte forbindelsen mellom det regionalpolitiske forsknings- og utredningssamarbeidet og det *grenseregionale* samarbeidet som etter hvert har fått en meget dominerende plass i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet. Dette er i samsvar med politiske prioriteringer i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Ministerrådet finansierer i 1982 helt eller delvis en *grunnadministrasjon* i 11 grenseregionale samarbeidsområder (avsnitt 2). Samarbeidet på Nordkalotten og i Vestnorden er spesielt prioritert. Bevilgningen på ministerrådets budsjett til *konkrete regionalpolitiske tiltak* (kap 244) har betydd mye for å styrke og konkretisere samarbeidet i grenseregionene (avsnitt 3.1). Bevilgningen i 1982 er på 4,4 mill NOK og regionalministrene fastholder målsetningen fra handlingsprogrammet av 1979 om at de økonomiske ressurser for finansiering av denne type prosjekt bør økes til et nivå på 10 mill NOK pr år. NERP vurderer for tiden spørsmålet

om hvordan man best organisatorisk forsterker styringen og kontrollen av disse midlers anvendelse.

Som eksempler på konkrete tiltak som finansieres over kap 244 i 1982 kan nevnes handelskontor i Midtnorden og handelskonsulent på Nordkalotten, bransjetreff for industrien i Midtnorden og Østfold-N Bohuslän, felles turistmessig markedsføring av visse samarbeidsområder (Bornholm-SØ Skåne, Nordkalotten) samt småbåtsjøkart og gjesthavner i Kvarken og Skjærgårdssamarbeidet. Det er viktig at planlegging, gjennomføring og oppfølging av denne type prosjekt skjer i nær kontakt med ansvarlige lokale myndigheter i respektive land. Det har også vist seg nødvendig å ha en nordisk avlønnet prosjektmedarbeider knyttet til den lokale styringsgruppen i det enkelte grenseregionale samarbeidsområde som kan sikre en forsvarlig koordinering og gjennomføring av prosjektene. For å sikre bedre kontinuitet og mer langsiktig planlegging av arbeidet har NERP gått inn for at man fra 1983 skal få en slik 3-årig grunnadministrasjon i 6 prioriterte samarbeidsområder. Når man summerer midlene til grunnadministrasjon (kap 241 og 245) samt til konkrete regionalpolitiske tiltak (kap 244) går i 1982 ca 8 mill NOK eller 80% av midlene på Nordisk Ministerråds budsjett på den regionalpolitiske sektor til grenseregionalt samarbeid.

I handlingsprogrammet er utpekt visse regioner der det generelt bedømmes å være av nordisk interesse å gjennomføre felles regionalpolitiske tiltak. I disse regioner har Den Nordiske Investeringsbank (NIB) fått mulighet til å tilføre kapital til bedrifter gjennom såkalte regionallån via nasjonale kredittinstitusjoner (avsnitt 3.1). Totalt er det stilt til disposisjon 325 mill NOK for en forsøksperiode som nylig er forlenget til 1/4 1984. I 1983 skal det foretas en evaluering av låneordningen.

Den andre hoveddelen av det regionalpolitiske samarbeidet omfatter forsknings- og utredningsarbeid. Forskningsarbeidet skjer i regi av Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO) som i 1982 har arbeidet videre med de 6 prosjektene som utgjør forskningsetappen 1980–83 (avsnitt 5): 1) Den velferdsmessige og økonomiske forankringen av regionalpolitikken, 2) Industriens utviklingsbetingelser i svakt utbygde områder i de nordiske land, 3) Administrative betingelser for regional planlegging, 4) Oppfølging og "utvärdering" av effekter av regionalpolitiske tiltak, 5) Regionale effekter av den offentlige sektors lokalisering, og 6) Regionale konsekvenser av strukturendringer og teknisk utvikling.

Utredningssamarbeidet er konsentrert om tre langsiktige prosjekt. *Basprosjektet* (avsnitt 4.1) arbeider med sammenstilling og analyse av basisdokumentasjon om de regionale forhold i Norden. I årsrapporten 1982 analyseres befolkningsforandringen og sysselsettingsutviklingen på regionalt nivå i femårsperioden 1976–80. Videre er det i 1982 laget en spesialutredning som behandler problem i "tynande gruvsmåhällen".

I *Storbyprosjektet* (avsnitt 4.2) sammenlignes bystrukturproblemer og

utviklingstendenser i 13 nordiske storbyer, dvs sammenhenger mellom byenes utvikling og omstrukturering. En rapport fra prosjektets fase 1 forelå i mars 1982. Fase 2 vil omfatte perioden 1982–84 og behandler feltene a) næringsutvikling og næringspolitikk, b) boligmarked og boligpolitikk og c) offentlig økonomi i storbyene.

Den glesbygdspolitiske arbeidsgruppen (avsnitt 4.3) har i 1982 arbeidet med en sluttrapport om forsøksvirksomheten med grensekommunalt samarbeid i spredt bebodde områder. Gruppen vil i sitt videre arbeid konsentrere seg om informasjons- og erfaringsutveksling, og i 1982 er arbeidet med en rapport med tema "lokalt engasjement i utviklingen av glesbygdene" startet opp.

1. Innledning

Nordisk Ministerråd (de for regionalpolitikken ansvarlige ministre) vedtok den 2. april 1979 gjeldende nordiske regionalpolitiske handlingsprogram.

Som ledd i arbeidet med å utvikle og effektivisere samarbeidet foretok NERP i 1981 en grundig gjennomgang og vurdering av de ulike virksomhetsområdene og utarbeidet i denne sammenheng en omfattende rapport (NU 1981:12 Gjennomføringen av det nordiske regionalpolitiske handlingsprogrammet 1979). Rapporten ble behandlet på det regionalpolitiske ministermøtet i november 1981, i møte med Nordisk Råds økonomiske utvalg i desember 1981 og på Nordisk Råds sesjon i mars 1982. I alle organer fikk NERP tilslutning til de retningslinjer og rammebetingelser som er trukket opp for det fortsatte regionalpolitiske samarbeidet.

Med utgangspunkt i handlingsprogrammet (NU A 1978:11) og statusrapporten om gjennomføringen av dette (NU 1981:12), er NERP innstilt på løpende å arbeide med programmets utvikling på bakgrunn av de erfaringer som vinnes og de synspunkter som fremkommer.

2. Samarbeid over riksgrensene

Det grenseregionale samarbeidet inntar en stadig viktigere plass i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet. Dette er i samsvar med de politiske prioriteringer som er gitt i Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd (jfr. NU 1981:12). I 1982 finansieres virksomheten i 11 samarbeidsområder helt eller delvis over det nordiske regionalpolitiske budsjett. Disse er: Nordkallotten, Vestnorden, Øresund, Kvarken, Midtnorden, Skjærgårdssamarbeidet, ARKO, Østfold-N Bohuslän, Bornholm-SØ Skåne samt nordlige og sørlige forsøksområdet for grense kommunalt samarbeid i glesbygdsonråder.

De fleste samarbeidsregioner gjennomfører konkrete regionalpolitiske tiltak med støtte fra Kap 244 på Nordisk Ministerråds budsjett (jfr. avsnitt

3.1). Dette har bidratt til å styrke og konkretisere samarbeidet i grenseregionene.

2.1 Nordkalotten

Nordkalottkommittén (NKK) skall verka för ett fördjupat samarbete på det regionalpolitiska området samt för andra samarbetsprojekt av betydelse för sysselsättningen på Nordkalotten. Områdesvis omfattar Nordkalotten Nordland, Troms och Finnmark fylken i Nord-Norge, Norrbottens län i Nord-Sverige och Lapplands län i Nord-Finland.

Nordkalottens framtid är i första hand avhängig av hur områdets arbetslöshet kan lösas. För att minska Nordkalottens arbetslöshet till riksgenomsnittet i resp. land borde närmare 50.000 nya arbetstillfällen skapas i länen under 80-talet.

Mot denna bakgrund är det naturligt att NKK:s arbete har präglats av försöket att konkretisera och fördjupa samarbetet. Samtidigt med de försämrade framtidsutsikterna har nya perspektiv i form av nordnorsk olja och gas kommit fram. Detta har för sin del ökat behovet av att effektivisera samarbetet inom NKK.

NKK har inriktat sitt arbete på att engagera sektor för sektor av Nordkalottens näringsliv i samarbetet. För närvarande är sju arbetsgrupper verksamma inom lika många sektorer samt en utredningsgrupp på ad hoc basis.

Industri

Tyngdpunkten i NKK:s verksamhet ligger på det industriella området. *Handelsarbetsgruppen* har fortsatt sitt arbete för ökat handelsutbyte på Nordkalotten. Nordkalottens handelskonsult är en 4-årig försöksverksamhet. Konsulten har på företagsnivå utvecklat marknadsföringen och främjat exporten för nordkalottföretag. Vid sidan av mer kontaktskapande verksamhet mellan företag har konsulten organiserat nordkalottföretagens deltagande i olika handelsmässor samt svarat för olika uppföljningsåtgärder. Speciellt intresse har riktats till mekanisk verkstadsindustri och elektronikindustrin. Även träindustrin har varit föremål för konkreta insatser. Organiseringen av försäljningen av färsk fisk har fortsatt på den nordfinska sidan.

Vidare har det utarbetats ett produktregister som är färdigt för Lapplands och Norrbottens del och som för Nord-Norges del blir färdigt i början av 1983.

I samarbete med olika exportfrämjande organisationer arrangeras det ett seminarium om exportrutiner för ca 60 småföretag på Nordkalotten. Seminariet syftade till att ge deltagarna bättre kunskaper att sälja och köpa i de nordiska länderna. Vidare fick man lära sig att hantera olika dokument och finna rätta serviceorganisationer.

NKK:s byggarbetsgrupp har fortsatt sitt arbete för att etablera samarbe-

te inom färdighussektorn på Nordkalotten. I mars 1982 övertogs arbetsgruppens uppgifter av "Nordkalottringen", som är en intresseorganisation för färdighusproducenter i området. Vidare grundades "Scandi Homes", en projektorganisation med syfte att uppnå försäljning på den internationella marknaden, speciellt katastrofdrabbade områden. Scandi Homes har en projektledare på heltid med kontor både i Hortlax, Tromsø och Laurila. Verksamheten baserar sig på ett särskilt samarbetsavtal som alla deltagande företag har underskrivit. I praktiken har ansvaret för denna sektor helt överlåtits till de samarbetande företagen.

I samarbete med International Council of Societies of Industrial Design arrangerades i augusti ett arbetsseminarium, där över 40 designers från 13 olika länder i form av projektarbete försökte hjälpa olika nordkalottföretag med design och produktutveckling.

Vad gäller det kommande oljerelaterade samarbetet har diskussionen om NKK:s roll börjat. I utredningen "Naturgass i Nord" har föreslagits att NKK skal få ett koordinerande ansvar för olika åtgärder som kan styrka det nordiska olje- och gassamarbetet på Nordkalotten. För att sprida information om oljerelaterade samarbetsmöjligheter har NKK bl a arrangerat seminarier med oljan som tema. Årets oljeseminarium verkställdes under rubriken "Nordkalottsamarbete i perspektiv av nordnorsk olja och gas" och var en uppföljning av 1981 års seminarium i Hammerfest.

För 1983 har beviljats medel för en oljearbetsgrupp som skall föra det oljerelaterade samarbetet på Nordkalotten vidare. Det har också reserverats medel för eventuellt tillsättande av en oljekonsult.

Primärnäringsar

Arbetsgruppen för bär och grönsaker har arrangerat ett seminarium med specielltemat "Grönsaker på friland - lagring och kvalitet". Vidare har man fortsatt med utbyte av praktikanter och föredragshållare.

Arbetsgruppen för rennäring har arrangerat en kurs angående renskador på äng. En faktasammanställning om rendriftsnäringen på Nordkalotten har utkommit. Publikationen har utgivits både som finsk, samisk och norsk/svensk version. Arbetet med handboken om renens sjukdomar har slutförts och boken utkommer 1983.

Jordbruksarbetsgruppen har arrangerat två seminarier för forskare och rådgivare. Ett större projekt syftande till en bättre försörjning med vallutsäde på Nordkalotten fortsätter, likaså ett projekt för att underlätta produktion och handel med bruksfrö på Nordkalotten av tillämpade sorter.

Skogsarbetsgruppen har fortsatt sitt arbete för kunskapsöverföring och probleminventering på området. Inventeringen har resulterat i flera konkreta projektplaner.

Turism

Arbetsgruppen för turism (NAT) arbetar för att på det praktiska planet främja turismen på Nordkalotten. I 1982 har man arrangerat Nordkalottens workshop i Köpenhamn i syfte att väcka intresse hos turismens försäljnings- och informationsled. Projektet följdes upp med en presstur på Nordkalotten. NAT har vidare producerat en informationspärm om Nordkalotten på fem olika språk samt Nordkalottens logifolder omfattande en logiförteckning över Nordkalotten med gällande allemansrättsliga regler. I fortsättningen skall särskild vikt läggas på en gemensam produktutveckling samt på Nordkalottens turistiska profilering.

Utredningsgruppen för naturvårdsfrågor har fortsatt arbetet med "Miljöutredning"-projektet. Detta har som syfte att möjliggöra en positiv utveckling av turism i området utan att äventyra naturmiljön som utgör huvudförutsättningen för områdets attraktivitet. Arbetet kommer att slutföras 1983.

Informationsutbyte

Olika projekt med syfte att öka informationsutbytet på Nordkalotten är en viktig del av NKK:s arbete.

NKK:s egen tidning "Nordkalott-Nytt" har också 1982 utkommit med fyra nummer och sörjer för informationsspridning om Nordkalottkommittén och Nordkalotten.

Genom projektet "Tjänstemannautbyte" önskar man skapa förutsättningar för ett erfarenhetsutbyte genom att regionala organ tar emot varandras handläggare. Projektet "Språkstipendier" syftar till att öka språkkunskaperna bland personer som deltar i samarbetet på Nordkalotten.

I NÄRP-rapporten "Gjennomføringen av det nordiske regionalpolitiske handlingsprogrammet 1979" (NU 1981:12) konstateras att samarbetet på Nordkalotten är omfattande, men de nya kraven inför 1980-talet förutsätter effektivisering och permanent nordisk finansiering av NKK's verksamhet. Det konkluderas bl.a. med att NÄRP vill närmare utreda frågan om institutionalisering av kommitténs verksamhet samt olika finansieringsalternativ. Vidare har Nordiska rådet i sitt yttrande nr 4/1982 bett

Nordiska ministerrådet att utarbeta ett nytt handlingsprogram för regionalpolitik (speciellt nordkalottsamarbetet) bl a mot bakgrund av de förslag som ingår i rapporten "Naturgass i Nord" (NU 1981:13). NÄRP har därför gentemot NKK initierat att börja diskutera nordkalottsamarbetets framtida organisering, finansiering samt verksamhetens omfattning och inriktning. Saken är inte färdigbehandlad i NKK och NÄRP och kommer därför att presenteras för NMR först hösten 1983 och för Nordiska rådet på sessionen 1984.

2.2 Vestnorden

Vestnordenområdet omfatter geografisk Island, Færøyene og Grønland. Vestnordensamarbeidet inkluderer for øyeblikket de to førstnevnte områdene. Til en styringsgruppe som leder arbeidet er knyttet en nordisk finansiert prosjektsekretær med plassering i Tórshavn men periodevis utplassert i Reykjavik. Det er meningen at prosjektgruppen i 1983 skal utvides med to medlemmer fra Grønland.

Det har i flere år vært drevet lakseoppdrettsprosjekt både på Island, Færøyene og Grønland. Den nordiske delfinansieringen er avsluttet for Islands del og 1982 og 1983 er siste år for de to andre delprosjektene. Samarbeidet fortsetter imidlertid med nasjonal finansiering. I 1983 vil det starte et samarbeidsprosjekt som skal kartlegge hvilke konsekvenser havfisket etter laks på færøysk område har for elvefisket på Island.

Arbeidet med å forbedre transportmulighetene og dermed infrastrukturen i Vestnorden har fortsatt i 1982. Fraktruten mellom Island og Færøyene, som er opprettet etter initiativ fra Vestnordensamarbeidet, har fungert tilfredsstillende i et år. Forretningsmessige ringvirkninger kan allerede konstateres. Det forberedende arbeidet med en forlengelse til Ålesund og Trondheim er igang, og vil bli gjennomført så snart det er økonomisk grunnlag for det.

Det er foretatt analyser av mulighetene for å opprette en effektiv flyrute mellom Island, Færøyene og Norge. Disse er positive og arbeidet med dannelse av et færøysk-islandsk driftsselskap fortsetter.

Det arbeides med et prosjekt med formål å utnytte tang til produksjon av alginat basert på norsk know-how, færøysk anlegg og færøysk/islandsk råstoff. Bli de pågående undersøkelser positive kan man regne med at foretaget kommer igang basert på kapital fra 2 eller 3 av de berørte land. Også på andre områder deltar Vestnorden-prosjektet som formidler av prosjekter av handels- og næringsmessig art. Bl a deltar man i oppbyggingen av en færøysk turistlovgivning med sikte på å få en enhetlig turistpolitikk for Island og Færøyene.

Det formidles informasjon mellom Island og Færøyene om erfaringer i u-landssamarbeid med sikte på eventuelt samarbeid om fiske egnet for preindustrielle stadier.

Et samarbeid mellom Islands og Færøyenes radioer er innledet. Dette skal utvides i 1983. Forarbeidet til produksjon av manuskript til en islandsk lærebok i det færøyske språk og vice versa er ferdig og ventes ferdigprodusert i 1983.

2.3 Øresund

Under år 1982 har Øresundssamarbeidet (Sjælland och Skåne) byggt ut och befäst den år 1981 upprättade informations- och kontaktfunktionen "Øresunds Kontakt" som primært verkar som gränsregionalt informationsorgan för massmedia och näringsliv. "Øresunds Kontakt", som har kontor

såväl hos Sydvästra Skånes Kommunalförbund i Malmö som på Huvudstadsrådet i Köpenhamn drivs av en heltidsanställd informationsmedarbetare. Under året har producerats en källhandbok för regionens journalister, en vägledning rörande tullproblem vid införande av varor och tjänster till motsatta sidan Öresund samt ett branschupplagd företagsregister för regionens näringsliv. Produktionen är ett led i informationsarbetet i linje med tidigare producerade handböcker om pressförhållanden och basuppgifter om regionen.

Ytterligare informationsverksamhet har ägt rum i form av föredrag med diaserien "Rundt om Sundet" som producerades år 1981 som underlag.

Under år 1982 har Öresundsprojektet genomfört en undersökning av *båt- och färjetrafiken* över Öresund sett ur resenärernas synpunkt. Undersökningen, som producerats under titeln "Rejsen över Sundet" påvisar ett antal fel och brister beträffande öresundstrafiken, vilka styrgruppen hoppas kunna motivera rederier och myndigheter att avhjälpa.

Slutligen arrangerades under 1982 i likhet med föregående år en *konferens för planerare* i Öresundsregionen. Årets konferens behandlade frågor rörande planering för rekreation och turism i såväl Skåne som på Själland.

2.4 Kvarken

Kvarkensamarbetet (Vasa län i Finland och Västerbottens län i Sverige) har under 1982 dominerats av konkreta samarbetsprojekt, dels vidareföring av pågående projekt och dels initiering av nya.

Arbetsmarknads- och studievägledningsprojekt för finländska studerande vid Umeå Universitet har fortsatt planenligt under året. Projektet syftar till att med hjälp av information och vägledning underlätta sysselsättningsmöjligheterna för de finländare som studerar i Umeå. Regelbundet återkommande informationsdagar med deltagande från arbetsmarknadsmyndigheter och högskolor har ordnats för de olika utbildningssektorerna. Från 1983, när projektet inte mera finansieras över NMR:s budget, övertas verksamheten av de finländska resp svenska undervisningsministerierna. I augusti ordnades ett seminarium i Vasa där det bland annat beslöts att den fortsatta verksamheten i större utsträckning inriktas på högskolesamarbete mellan enheterna i Vasa och Umeå.

Energisamarbetet kring fasta bränslen pågick andra året 1982. Insatserna och aktiviteterna inriktades från allmänt informerande/utbildande till mera problemlösande tekniskt-ekonomiskt samarbete. Under året inleddes inom ramen för projektet ett samarbete kring kvalitetsbestämning och standardisering av torv och flis. Arbetet syftar till att få fram en plan för ett nordiskt samarbete beträffande standardisering av torv och flis.

Arbetet på det *finsk-svenska småbåtssjökortet* för Kvarken fortsatte planenligt under året. Det finska kortet avses utkomma sommaren 1983 och det svenska något senare.

Sophanteringssamarbetet Vasa-Umeå är ett nytt projekt vars utred-

ningsdel genomfördes 1982. Projektet innebär samarbete mellan Vasa och Umeå angående hanteringen av Vasa stads hushållsavfall. En utredning, innefattande praktiskt försök, visar att det är tekniskt, juridiskt, miljömässigt möjligt och ekonomiskt realistiskt att transportera Vasa stads hushållsavfall till Umeå för att brännas i Umeå Värmeverks sopförbränningsanläggning, som producerar fjärrvärme. Utredningsrapporten behandlas under 1983 i de kommunala organen och ett positivt beslut innebär start på projektet hösten 1984.

Kvarkenkonferensen 1982 i Karleby behandlade regionens sysselsättning under 1980-talet, dels i nationella perspektiv och dels inom de olika sektorerna industri, jord/skogsbruk och servicenäringarna. På konferensen diskuterades några idéer som Kvarkenrådet har för avsikt att föra vidare och konkretisera till samarbetsprojekt.

Tre nya samarbetsprojekt har initierats under 1982. *Växthus odlings-samarbete* och i samband därmed etablering av en växthusanläggning på Holmön utanför Umeå avses etableras 1983–85. Projektet har planerats i samarbete med Österbottens Lantbrukssällskap och Lantbruksnämnden i Västerbotten och nordiska medel används till den del av projektet som gäller rådgivnings- och konsultentsamarbete.

Försök med *odling av havslax i Kvarken* har planerats 1983–85. Avsikten är att genom ett konkret försök klara ut förutsättningarna (tillväxt, övervintring m m) för odling av havslax i Kvarken. Projektet genomförs i samarbete med Österbottens Fiskarförbund och Fiskennämnden i Västerbotten och även här begränsas det nordiska stödet till rådgivnings- och konsultentsamarbetet.

I anslutning till arbetet med småbåtssjökortet har frågan om *gästhamns-servicen* aktualiserats. Kvarkenrådet har tillsammans med *Kaskö stad* utarbetat en plan för ett pilotprojekt beträffande utveckling av gästhamns-service i Kvarken.

2.5 Mittnorden

Mittnorden omfattar Nord- och Sör-Trøndelag fylker i Norge, Jämtlands och Västernorrlands län i Sverige samt Vasa och Mellersta Finlands län i Finland. Mittnordenkommittén är högsta beslutande organ och består av sammanlagt 18 representanter från de sex länen/fylkena. Målsättningen är att främja samarbete och utbyte mellan de deltagande länen/fylkena, och då speciellt inom områdena näringsliv, kommunikationer, turism samt utbildning och kultur.

Det praktiska arbetet utföres av egna arbetsgrupper för tvärflygförbindelsen, branschsamarbetet, handelskontoren, gemensamt företags- och serviceregister, högskolesamarbetet, olje- och gassamarbetet och turismen. Koordineringen av samarbetet sköts av en heltidsanställd projektsekreterare vid Mittnordenkommitténs kansli i Sundsvall.

År 1982 har bl a följande aktiviteter genomförts:

Inter Nord II-utställningen i samband med Österbottens Mässa i juni var den största enskilda Mittnordensatsningen under året. Inter Nord II ingick som en specialutställning som omfattade en egen hall med över 80 företag inom såväl tillverkningsindustri som turism. Deltagandet gav goda resultat. Mittnordenkommittén presenterade sin verksamhet med en egen monter vari 8 arbetsgrupper presenterade sin egen verksamhet inom Mittnordensamarbetet. I anslutning till mässan ordnades en temadag kallad "Olja och gas i Mittnordens utveckling". Mittnordenkommittén deltog även i *Expo Norr i Östersund* i juli med egna montrar som presenterade samarbetets resultat och möjligheter.

Turistarbetsgruppen har arbetat fram ett hotellchecksystem kring Mittnordenchecken, vilken var användbar vid ett 70-tal hotell i Mittnordenregionen under turistsäsongen 1982. Mittnordenområdet marknadsfördes turistmässigt med både Karolinerledsbroschyren (färdigställd 1981) och Mittnorden-hotellchecken.

Mittnordenkommitténs *högskolearbetsgrupp* ordnade i augusti tillsammans med Vasa Högskola och Vasa Sommaruniversitet ett seminarium kallat "Näringslivet i glesbygden". Seminariet, som var upplagt för utbyte av erfarenheter kring lösning av glesbygdsproblem, samlade ett 60-tal deltagare från hela Mittnorden. Anföranden och diskussioner från seminariet avses att publiceras. Högskolesamarbetsgruppen utkom under våren med en broschyr över universitet och högskolor i Mittnorden. Broschyren beskriver högskolorna och deras utbildningsprogram.

I september hölls i Sundsvall den *tredje branschträffen* i ordningen. Ca 30 företrädare för plastbranschen samlades kring föredrag och diskussioner om råvaror, teknik och konsumtionsfrågor inom plastbranschen i framtiden.

Handelskontorsverksamheten i Mittnorden fick under året ytterligare fastare former, genom att en person anknöts till det Mittnorska handelskontoret fr o m 1.9.1982. Handelskontoren fungerar nu helt enligt uppgjord modell i full skala.

Beträffande kommunikationer i Mittnorden kan påpekas att *Mittnorden-flyget* Trondheim-Sundsvall ökat beläggningen under året samtidigt som flyget blivit postbärande och taxfreeförsäljning i anslutning till avgång från Sundsvall till Trondheim blivit möjlig. Även Finnairs flyg Vasa-Sundsvall har fått ökad beläggning under året.

Båttrafiken Vasa-Sundsvall visar också ökade passagerar- och godstransportsiffror. Underhandlingar pågår för att koordinera båttrafiken Vasa-Sundsvall med tågtrafiken Sundsvall-Trondheim.

Informationsverksamheten kring Mittnorden har under året skötts via utökade personliga kontakter med nationella och nordiska myndigheter samt genom utgivning av ett nytryck av Mittnordeninformationsbroschyren, företagsregistren, högskolebroschyren, Karolinerledsbroschyren samt en tryckt årsberättelse för år 1981.

2.6 Skärgårdsprojektet

Verksamhetsåret 1982 har inneburit att flera delprojekt som planerats i flera år nu förverkligats, vilket givit Skärgårdsprojektet en konkretare profil än tidigare. Småbåtssjökortet över Åland samt gästhamnarna i Korpo och Föglö är för omvärlden mer synliga bevis på det nordiska samarbetet.

Kontakten mellan den nordiska fritidsbåtgruppen och Skärgårdsprojektet ledde till att Skärgårdsprojektet tryckte ett tilläggsblad till fritidsbåtgruppens broschyr "Med fritidsbåt i Norden, Finland". Tilläggsbladet informerade om Ålands särförhållanden.

En speciell *flisgrupp* utarbetade rapporten "Småskalig flisterminal för skärgården", som rekommenderade ett pilotprojekt i Ålands skärgård för att sprida kunskap om flishantering i skärgårdsmiljö och ge underlag till flera flisterminaler i andra skärgårdsområden i Norden. På basen härav skall ett pilotprojekt initieras på Brändö i den åländska skärgården.

Katastrofberedskapsgruppen har strävat efter att öka beredskapen speciellt vid färjolyckor av sådan karaktär att interregionala räddningsaktioner behövs. I september 1982 hölls den första interregionala sjöräddningsdagen i Mariehamn med ca 90 deltagare. Sjöräddningsdagens lärdomar inarbetas i en grundplan för katastrofsamarbete.

Uthyrningsstugegruppens rapport över stuguthyrning i skärgårdsmiljö har vidarebearbetats till en handbok som riktar sig till skärgårdsbor som planerar inleda stuguthyrning.

Färjtrafikgruppen har kunnat koordinera de önskemål som inkommit från befolkningen i Stockhoms skärgård på sådant sätt att inga trafikförsämringar blivit nödvändiga.

Degerbys gästhamn på Åland färdigställdes till båtsäsongen 1982 och innefattar pontonbryggor, pålad kaj och servicehus. Gästhamnen har en positiv effekt på det lokala näringslivet, och ger en förbättrad service för nordiska båtturister. Slitaget på naturhamnar i omgivningen har även minskat. Satsningen på *Rumar gästhamn* i Åboland blev likaså klar under verksamhetsåret.

Småbåtssjökortet över Åland kom ut till båtsäsongen 1982. Småbåtssjökortet är en ny typ av sjökortshäften som är en kombinerad handbok och sjökort. Det förberedande arbetet på ett motsvarande småbåtssjökort över Åboland har slutförts under året.

2.7 ARKO

ARKO-samarbetets målsättning är att undersöka möjligheterna för samt initiera och medverka till ökat gränsregionalt samarbete inom ARKO-regionen (Eidskog, Kongsvinger, Grue och Sör-Odal kommuner i Norge samt Arvika och Eda kommuner i Sverige). Projektet har hittills främst varit inriktat på samarbete inom företags- och arbetsmarknadsområdena. Inom projektet arbetas successivt för en ökad konkretisering i och mer

prosjektinriktad karakter av arbeidet. Verksamheten under år 1982 har inriktats på følgende

- konkretisering, forankring og gjennomforande av aktiviteter inom det *næringspolitiske området*. Exportseminarier for varmlandske service- og entreprenadforetag har gjennomforst under høsten. Erfarenheterna frå dessa kan ligga till grund for liknande seminarier i Hedmarks fylke. Ett gemensamt exportseminarium for industriforetag i Hedmarks fylke og Varmlands län kommer forhoppningsvis att förläggas till ARKO-regionen. Genomforandet av gemensamma utbildningsinsatser for nyforetagare liksom olika tematrafkar for foretagare diskuteras. Aktiviteterna är en uppfoljning av det næringspolitiskt inriktade ARKO-möte som hölls under høsten 1981 og försäljning av varor og tjenester som utarbetades under sommaren 1981;
- uppfoljning av diskussioner om *arbetsmarknadspolitiskt samarbeide* frå ett ARKO-möte med detta tema i slutet av 1981. Ett avtal mellan de regionala arbetsmarknadsmyndigheterna om elevutbyte inom arbetsmarknadsutbildningens område avvaktas. En broschyr om regler m m när det gäller skatter, socialförsäkring, arbetslöshetsförsäkring, pensjon etc for gränspendlare har färdigställt under høsten 1982;
- arbeidsfordelingen, inriktningen og organisationen av samarbeidet i fortsättningen kommer att behandlas vid ett særskilt møte – en målsättnings- og idédiskussion. Diskussjonen syftar till att öka bl a den politiske forankringen av prosjektet, att uppnå en mer gemensam syn avseende målen for og förväntningarna på prosjektet samt att möjliggöra ett ökat deltagande när det gäller idéer kring prosjektets inriktning.

2.8 Østfold – Nordlige Bohuslän

Samarbeidsområdet har i 1982 arbeidet med en rekke konkrete prosjekter:

- Deltatt i prosjektering av en *informasjonssentral* ved Svinesund (bankservice, turistinformasjon, næringslivsinformasjon m m). Reguleringsplanen for området vedtas sannsynligvis høsten 1982 slik at sentralens virksomhet kan starte i 1983.
- En *grensependlerbrochure* ble utarbeidet 1981/82. Den har blitt meget positivt mottatt og vil bli revidert og trykket på ny i 1983.
- Grensekomiteén arrangerer løpende ulike typer *bedriftsmøter/ seminar*. Disse har stimulert til en rekke nye kontakter mellom norske og svenske bedrifter. Som direkte resultat av møtene er det høsten 1982 utarbeidet et bedriftsregister for regionens verkstedindustri og 1982/83 ferdigstillet en enkel informasjonsbrochure om tollspørsmål tilpasset lokale forhold.
- Høsten 1982 ble det, med medvirkning fra grensekomiteén og to lokale stenhuggerbedrifter, startet et *opplæringscenter for bruk av sten*. Vår tids satsing på nærmiljøet har öket behovet for å holde en gammel tradisjon i hevd. Parallelt med dette undersøker regionale arbeidsmar-

kedsmyndigheter mulighetene for felles arbeidsmarkedsutdanning for stensetting.

- En *informasjonsfolder* som beskriver Olavsleden og Bohusleden skal utarbeides, når de to vandringsleder er knyttet sammen.
- Informationsmateriale som bedrer kunnskapen om de ulike *utdanningsmulighetene* som tilbys i regionen er utarbeidet og blir revidert årlig. Diskusjonen er ført med studieforbund på norsk og svensk side om felles studieprosjekt samt deltager- og studielederutveksling.
- En inventar-, ressurs- og adressefortegnelse for grense-regionen vedrørende beredskapen ved eventuelle oljekatastrofer er trykket i 10 000 eks og distribuert til havnekontor, gjestehavner etc.

2.9 Bornholm – Sydöstra Skåne

Sedan sex ulike ekspertgrupper under 1981 gjennomført forstudier i syfte att klargöra förutsättningarna för samarbete inom olika områden, beslöt styrgruppen i mars 1982 att prioritera fördjupat samarbete inom turismens samt jordbruks- och trädgårdsnäringens områden. Konkreta samarbetsprojekt inom dessa områden har därefter påbörjats. Utan tillgång till särskilda projektpengar har dessutom ett lovande samarbete inom området skola och kultur inletts.

För att främja *turistnäringen*, nå nya målgrupper och förlänga turistsäsongen har arbete med ett gemensamt marknadsföringsprojekt påbörjats. Under 1982 har olika temahäften som beskriver bl a natur och kultur på Bornholm och i Sydöstra Skåne färdigställts. En gemensam marknadsföringsbroschyr är under utarbetande.

I syfte att främja sysselsättningen inom *jordbruks- och trädgårdsnäringen* genom insatser för en mer arbetsintensiv basproduktion, ökad vidareförädling inom regionen samt gemensam marknadsföring har ett pilotprojekt med odling och vidareförädling av köksväxter påbörjats under 1982. Pilotprojektet skall slutföras och utvärderas under 1982.

2.10 Grensekommunalt samarbete i glesbygdsområden

NERP har i 1982 fortsatt forsøksvirksomheten med grensekommunalt samarbeid i glesbygdsområder. Det opprinnelige *nordlige forsøksområdet*, som omfatter kommunene Enontekiö, Muonio, Kautokeino og Storfjord samt Karesuandodelen av Kiruna kommune (a), er senere utvidet sørover til å omfatte Kolari og Pajala kommuner (b) og nordover til å omfatte Utsjoki, Tana og Karasjok kommuner (c). Det er etablert egne styringsgrupper for hver av disse samarbeidsområdene, mens en nordisk ansatt prosjektsekretær koordinerer arbeidet.

I 1982 er følgende virksomhet gjennomført i område (a):

- Biblioteksbusssprosjektet har fortsatt sin virksomhet i 1982. Fra midten av 1982 opphørte den nordiske delfinansieringen og prosjektet drives nå videre med kun nasjonale midler.

- Det er etablert et *informasjons- og næringskontor* som kartlegger samarbeidshinder og arbeider for å stimulere til samarbeid og skape kontakter mellom bedrifter i området. Konkret er det bl a undersøkt mulighetene for å etablere en felles tresentral for å øke foredlingsgraden av skogressursene i området.
- Det er utviklet felles *aktivitetstilbud for turister*. Samtidig arbeides det for å kordinere de ulike kommunenes tilbud slik at det er mulig med en felles markedsføring.
- Felles *utdanningsmuligheter* for området undersøkes i samarbeid med Arbeidsmarkedsutdanningscenteret i Overtorneå. Videre utredes mulighetene for bygging av et felles aktivitetshus for Enontekiö og Kare-suando.

I prosjektområde (b) Pajala-Kolari-Muonio er det bl a utarbeidet et avtaleforslag mellom kommunene vedrørende *brann- og alarmsentral*. Videre har samme kommuner utarbeidet forslag til avtale vedrørende *vaktordninger på sosial- og helsesentra* slik at de som bor i grenseområdet kan mottas på nærmeste senter. En arbeidsgruppe arbeider med spørsmål i tilknytning til grenseelven, først og fremst forurensningsspørsmål.

I Utsjoki-Tana-Karasjok-området arbeider man med å forbedre *kommunikasjonsforbindelsene* over grensen (isvei, ferge, forbedring av TV- og radiosendingene i området). Materiale for en felles telefonkatalog er inn-samlet og katalogen blir trykket i 1983.

Det sørlige forsøksområdet som omfatter Lierne og Røyrvik kommuner i Norge samt deler av Krokomb og Strömsunds kommuner i Sverige, har i 1982 bl a arbeidet med følgende prosjekter:

Det pågår en konkret forsøksvirksomhet som undersøker mulighetene for produksjon, markedsføring og produktutvikling av *naturressurser* innen området, f eks fisk, bær, sopp og småvilt. Når det gjelder bær og sopp er mottakssentraler opprettet, produksjonslokaler med muligheter for tørking, kjøling og frysing er i funksjon osv. Det er videre arrangert et seminar for personer som er engasjert i foredlingsvirksomheten. Av annen prosjektvirksomhet kan nevnes at en felles telefonkatalog er klar for distribusjon i området.

2.11 Andre grenseregionale og grensekommunale samarbeidsområder

De grenseregionale og grensekommunale samarbeidsområdene som er nevnt ovenfor har i 1982 mottatt midler fra NMR til delvis finansiering av sin virksomhet. Det finnes imidlertid eksempler på komitéer/organ som samarbeider over riksgrensen og som gjør et utmerket arbeid men som av manglende ressurser ikke har mottatt støtte fra NMR. Ett eksempel er *Kjølegruppen Nordland – Västerbotten* som omfatter kommunene Bodø, Rana og Vefsn samt Lycksele, Skellefteå og Umeå. Gruppen ble dannet i 1974 og arbeider spesielt med næringspolitiske spørsmål som industriutvikling, kommunikasjoner, handelsutveksling m v. Siden høsten 1980 har Kjølegruppen selv finansiert en prosjektsekretær på deltid.

3. Felles nordiske regionalpolitiske støttetiltak

3.1 Konkrete regionalpolitiske tiltak (Kap 244)

I NMR's budsjett for 1982 er det reservert NOK 4 404 000 til såkalte konkrete regionalpolitiske tiltak. NERP har satt opp følgende prioriteringskriterier for støtte fra kap 244:

- Regionalpolitiske effekter innen de svakeste regionene i Norden
- Regional balanse mellom ulike deler av Norden
- Støtte i en forsøksperiode på høyst 3 år og helst avtrappende finansieringsandel
- Prosjektets innhold og konkretiseringsgrad
- Støtte til forbedring av næringslivets allmene forutsetninger
- Ikke støtte til subsidiering av investerings- eller driftskostnader i enkeltbedrifter slik at konkurranseforvridning kan oppstå
- Utredningsprosjekt kan ikke støttes

Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd har prioritert denne type virksomhet meget høyt. Prosjektene gjennomføres som del av det grenseregionale og grensekommunale samarbeidet, jfr. avsnitt 2.

I 1982 er Kap 244 disponert på følgende måte:

Nordkalotten

1. Nordkalottens handelskonsulent	594 000
2. Markedsføring av byggprodukter	218 000
3. Forsyningen av engvekstfrø på Nordkalotten	185 000

Vestnorden

1. "Ocean Ranching" med laks på Færøyene	185 000
2. Vestnordenkonsulent	316 000
3. Fiskeoppdrett på Grønland	218 000

Øresund

1. Øresundskontakt – varer over Sundet	38 000
2. Bransjeoppdelt foretaksregister	76 000

Kvarken

1. Arbeidsmarkedssekretær for finske studenter i Umeå	262 000
2. Småbåtsjøkart	163 000
3. Fast brensel som energi	180 000
4. Sjøpøpplhåndteringssamarbeid Vasa-Umeå	54 000

Midtnorden

1. Handelskontor i Midtnorden	512 000
2. Bransjetreff innen plastindustrien	33 000
3. Inter Nord II	54 000

Skjærgårdsprosjektet

1. Gjesthavn i Degerby	213 000
2. Gjesthavn i Korpo	163 000

Bornholm-SØ Skåne

1. Turistfremmende tiltak	109 000
2. Pilotprosjekt med purreløkdyrking	109 000

Nordlige og sørlige forsøksområdet

1. Nærings- og servicekontor	207 000
2. Biblioteksbuss – driftskostnader	22 000
3. Foredling av naturressurser	163 000

Udisponert	330 000
	<hr/>
	4 404 000

For 1983 er det reservert 5 018 000 NOK til konkrete regionalpolitiske tiltak i det grenseregionale samarbeidet.

3.2 Nordisk Investeringsbanks regionallåneordning

Formålet med regionallånene er å åpne muligheten for finansiering av investeringsprosjekter av nordisk regionalpolitisk interesse i bestemte utviklingsområder i hele Norden. NIB- lånene ytes gjennom nasjonale kredittinstitusjoner.

Regionene som omfattes av ordningen er utpekt dels ut fra hvilke områder som er høyest prioritert i regionalpolitisk sammenheng dels grenseregioner som spesielt er trukket frem i det regionalpolitiske handlingsprogrammet. Totalt er det stilt til disposisjon 325 mill NOK i en forsøksperiode med følgende fordeling: Finland 110 mill, Island 65 mill og Danmark (Færøyene), Norge og Sverige 50 mill hver. Perioden er nylig forlenget til 1984. I 1983 skal det foretas en evaluering av låneordningen.

4. Utredningsarbeid*4.1 Basprosjektet*

För att kontinuerligt sammanställa och analysera basuppgifter om den regionala utvecklingen i Norden har NÄRP tillsatt ett i princip permanent organ med namnet Basprojektet. Projektet styrs av en arbetsgrupp tillsatt av NÄRP och har ett sekretariat med två projektsekreterare (en projektledare och en utredare). Basprojektets uppgift är att ge en lättillgänglig sammanställning av aktuella problem, utvecklingstendenser, prognoser och framtidsbedömningar. Basprojektet används också för särskilda utredningsuppdrag som för närvarande t ex en utredning om tynande gruvsam-

hällen. Primärt syftar Basprojektet till att ge underlag för regionalpolitiska beslut och utvärdering av dem på nordisk nivå (Ministerrådet, NÄRP, Investeringsbanken m m), men det har visat sig att rapporterna varit av värde också i det nationella regionalpolitiska arbetet.

Basprojektets resultat presenteras huvudsakligen i tre former:

- 1) årsrapporter om den regionala utvecklingen i Norden,
- 2) specialstudier över särskilda problem och 3) snabbutredningar åt NÄRP och samarbete med olika nordiska organ.

Årsrapporterna har i stort sett samma form från år till år. Man redovisar främst regionala befolkningsförändringar och sysselsättningsutvecklingen i de olika regionerna. Infallsvinklarna och betoningarna varierar dock från år till år. I årsrapporten för år 1982, som presenterades för de regionalpolitiska ministrarna på deras möte den 10 december 1982, ligger tonvikten på en jämförelse av den senaste tidens regionala utveckling med situationen under femårsperioden 1976–80.

Basprojektets årsrapport 1983 kommer att i hög grad basera sig på statistik från folk- och bostadsräkningarna 1980/81. Härvid är det möjligt att ta med aspekter som inte täcks av den årligen löpande statistiken, t ex uppgifter om boendeförhållandenas utveckling. Samtidigt är det möjligt att utvidga perspektivet till hela efterkrigstiden. År 1984 kommer årsrapporten att behandla den framtida regionala utvecklingen på medellång sikt. Denna studie kommer dels att basera sig på årsrapport 1983, dels på den specialstudie projektet planerar för år 1983.

Basprojektet har hittills producerat två specialstudier. Den första, "Industrins regionala fördelning i Norden" från 1981, ger en översikt av industrissysselsättningens och -produktionens branschvisa och regionala fördelning år 1978. Därtill belyses utvecklingen 1973–78. Den andra specialstudien blev färdig under hösten 1982 och behandlar tynande gruvsamhällets problem. Studien hade initierats av Nordiska Rådet (*rekommendation nr. 5/1981/e*). I studien ges en översikt över Nordens gruvorter och deras framtidsutsikter. Studien går också igenom vilka slags problem gruvorterna drabbats av och erfarenheterna av de åtgärder man satt in för att avhjälpa dem. År 1983 överväger man att Basprojektets specialstudie skall behandla orter med ett ensidigt näringsliv, dvs orter som är särskilt utsatta för ekonomiska strukturförändringar.

Basprojektet upprätthåller kontakter med närstående organ såsom Nordiska statistiska sekretariatet och Nordiska arbetsmarknadsutskottet. Därtill håller projektet kontakt med planeringsmyndigheter och statistikcentraler på nationell nivå.

4.2 Storbyprosjektet

Storbyprosjektets formål er å sammenligne regionalpolitiske problemer ved storbyenes utviklingstendenser, å sammenligne anvendelsen av eksisterende virkemidler samt å belyse behovet for endrede virkemidler i bypo-

litikken for storbyregionene. Videre ønsker man, på bakgrunn av Nordisk Råds *rekommandasjon nr. 27/1980* å vurdere felles tiltak vedrørende byforskning i tilknytning til OECD's byprosjekt.

I prosjektet sammenlignes bystrukturproblemer og utviklingstendenser i 13 nordiske storbyer, dvs sammenhenger mellom byvekst og byenes omstrukturering. Hovedvekten ligger på en beskrivelse av eksisterende virkemidlers anvendelse på statlig, regionalt og kommunalt nivå.

I april 1982 forelå rapporten "Nordiske storbyer – problemer og utviklingstendenser". I rapporten analyseres reduksjonen i industrisysselettingen som har funnet sted i storbyene, sviktende muligheter for ekspansjon i servicenæringene, voksende problemer på boligmarkedet for utsatte befolkningsgrupper, skjerpet segregasjon mellom forskjellige bydeler og kommuner samt hurtig voksende kommunaløkonomiske problemer.

Rapporten omfatter også en første oversiktlig beskrivelse og diskusjon av en rekke offentlige virkemidler som har betydning for storbyutviklingen.

I forbindelse med avslutningen av fase 1 og oppstartingen av fase 2 ble det avholdt en nordisk storbykonferanse i Stockholm i oktober 1982. Fase 2 vil omfatte perioden 1982–84. Det vil bli arbeidet videre på tre hovedfelter: a) næringsutvikling og næringspolitikk, b) boligmarked og boligpolitikk og c) offentlig økonomi i storbyene. Delprosjektene vil prøve å besvare følgende overordnede spørsmål:

- Hvor kommer problemene i storbyenes næringsutvikling, hvordan kan man styre en mer storbytilpasset statlig næringspolitikk samt hvordan kan storbyenes næringspolitikk forbedres internt, dvs på regionalt og kommunalt nivå.
 - Hvor eksisterer det og hvor vil det oppstå problemer på boligmarkedet i storbyene, hvordan kan attraktiviteten og levekårene forbedres for beboerne i sosialt og etnisk utsatte bydeler samt hvordan kan det skapes et bedre fungerende boligmarked i storbyene samtidig med at boligsosiale mål respekteres.
 - Hvordan ser den offentlige oppgavefordelingen ut i storbyene idag, hvordan adskiller den kommunale utgiftsstruktur seg mellom storbykommuner innbyrdes og mellom storbykommuner og andre kommuner i landet samt hvor hensiktsmessige er de nåværende kommunale finansieringsordninger i forhold til storbyenes spesielle utgiftsbehov.
- Man tar sikte på å publisere delresultater i mindre notater underveis.

4.3 Glesbygdspolitisk samarbeid

1982 har representert en overgangsfase for virksomheten til NERP's glesbygdspolitiske arbeidsgruppe. Virksomheten frem til 1981 var konsentrert om forsøksvirksomhet med grensekommunalt samarbeid i spredt bebodde områder. Etter at også Danmark og Island ble representert i gruppen i 1981, har man gått over til å arbeide med mer allmene glesbygds-

politiske problemstillinger; i første rekke knyttet til informasjons- og erfaringsutveksling.

Gruppen startet i 1982 opp arbeidet med utarbeidelse av en sluttrapport om forsøksvirksomheten med grensekommunalt samarbeid. Denne vil få form av et veiledningsopplegg basert på de erfaringene som er høstet i de to forsøksområdene (jfr. avsnitt 2.10). Dette arbeidet vil bli avsluttet i 1983.

Arbeidet med informasjons- og erfaringsutveksling har i 1982 vært konsentrert om utarbeidelsen av et informasjonshefte om prosjekter, metoder osv i de enkelte landene som har tilknytning til temaet "lokalt engasjement i utviklingen av glesbygdene". Dette arbeidet ventes avsluttet i 1983.

Gruppen har i 1982 arrangert et seminar i samarbeid med ministerrådssekretariatet med formål å bedre koordineringen av det glesbygdspolitiske arbeidet som drives i regi av ulike embetsmannskomiteer.

5. Forskningssamarbete

Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO) inledde en ny forskningsetapp under 1980. Samma år omorganiseres verksamheten till institutionsform och sekretariatet flyttades till Oslo. Under 1982 har tyngdpunkten i arbetet legat vid de enskilda forskningsgruppernas verksamhet.

5.1 NordREFO:s projektverksamhet

I. Regionalpolitikens förutsättningar.

De ekonomiska och välfärdsrättsliga förutsättningarna för dagens regionalpolitik undersökes. En uppdatering av den regionalpolitiska problembilden göres i sammanhanget. De regionalpolitiska åtgärderna analyseras i relation till den nya problembilden. Särskild uppmärksamhet ägnas små orters förutsättningar för näringsliv och annan verksamhet.

Inom temaområdet pågår följande två projekt: "Den välfärdsrättsliga och ekonomiska förankringen av regionalpolitiken", och "Industrins utvecklingsbetingelser på mindre orter och i glest befolkade områden i de nordiska länderna".

II. Regional planläggning

Goda regionalpolitiska ambitioner har ofta visat sig svåra eller omöjliga att realisera på att olika samhällssektorer var för sig drivit olika politik. Sektorssamordning har formulerats som ett fundamentalt problem för forskningen. I förlängningen ligger frågorna kring de strukturella förskjutningarna av makt och ansvar i samhället. Undersökning av de administrativa förutsättningarna för regionalpolitiken behandlar också offentliga institutioners känslighet för olika demokratiska krav, och förmågan till förnyelse i förhållande till olika innovationer.

Inom temaområdet pågår ett projekt, "Administrativa betingelser för regional planläggning i Norden".

III. Regionala effekter av regionalpolitiska medel och av lagar och offentliga åtgärder

Traditionella regionalpolitiska medel, dvs stöd till näringslivet, skall utvärderas i förhållande till graden av uppnåelse av de regionalpolitiska målen. Detta innebär att vad som i tidigare undersökningar som regel utgjort ett antagande, att en gynnsam utveckling av enskilda företag leder till måluppfyllelse, betraktas som central beroendevariabel. Temaområdet inkluderar också undersökningar av den offentliga sektorns roll för regional utveckling.

Temaområdet bearbetas av två projekt, "Uppföljning och utvärdering av effekter av regionalpolitiska åtgärder", och "Regionala effekter av den offentliga sektorns lokalisering".

IV. Regionala konsekvenser av teknisk och ekonomisk utveckling. – Ett framtidsperspektiv

Ett långsiktigt perspektiv lägges på regional sturkturomvandling. Betydelsen av teknologi och tillämpningen av olika ekonomiska utvecklingsmodeller skall belysas. Teknologi uppfattas som kopplingen mellan teknik och social organisation, varav ingen faktor kan analyseras oberoende av den andra. Spekulative framtidsbilder skall produceras, för att stimulera fantasin vid diskussion om möjligheter och regionala konsekvenser av olika teknologival.

Inom temaområdet bedrivs projektet "Regionala konsekvenser av strukturomvandling och teknisk utveckling".

5.2 Övrig verksamhet

a. Tidskriften

Tidskriften NordREFO har förnyats både layoutmässigt och innehållsmässigt. Det material som publicerats sträcker sig från strikt rapportering av forskning och vetenskaplig diskussion till aktuell debatt om regionalpolitik och recensioner av aktuell litteratur.

Tidskriften har valt att behålla en numrering som anknyter till kalenderår. Redaktionen har dock deklarerat som officiell policy att en återhållsamhet vid publiceringen i början av forskningsetappen kommer att följas av en tätare publicering mot etappens slut, vilket får till följd att flera nummer publiceras under beteckning som ej stämmer med kalenderår. Under 1982 har följande nummer publicerats:

1981:1–2 Offentlig sektors roll i regional utveckling

1981:3–4 Regional välfärd

1982:1–2 Teknologi och regional strukturförändring

1982:3–4 Administrativa betingelser för regional planläggning.

b. Forskningssamordning

Styrelsen har under året søkt skapa en överblick över regionalpolitisk relevant forskning. Huvudsakligen har detta skett via projektgruppernas direkta eller indirekta kontakter med forskning på fältet i Norden. Dessutom har styrelsen under året följt ett antal institutioner som bedriver forskning eller utredning med anknytning till regionalpolitisk planering.

En nordisk rond har genomförts med granskning av de nationella forskningsfondernas program, möjligheter och policy, vad gäller finansiering av regionalpolitiskt relevant forskning.

c. Initiering

NordFEFO's huvudsakliga arbete när det gäller initiering av ny forskning sker direkt i anknytning till det forskningsprogram som beskrivits ovan. Utanför denna verksamhet förekommer dock också en initieringsverksamhet. Så har t ex samarbete förekommit vid uppstartande av regionalpolitiska projekt med Nordkalottuniversiteten, och påverkan har utövats vid uppläggning av projekt med anknytning till Nordiska forskarkurser.

Symposier, seminarier, konferenser etc med anknytning till för regionalpolitiken centrala frågor bevakas kontinuerligt. Härigenom skapas inte endast överblick av relevant verksamhet utanför NordREFO's direkta verksamhet. Genom plädering för hänsynstagande till regionalpolitiska aspekter utövas också indirekt påverkan på kommande forskning.

Under året har NordREFO utanför den ordinarie projektverksamheten genomfört en större konferens. Denna utgör ett led i verksamheten att föra ut kunskap utvecklad inom NordREFO's organisation, och föra in problemuppfattningar från politik och planering till forskarsamhället. Utgångspunkten har valts i den tidigare Ortssystemgruppens slutrapport. Med liknande utgångspunkter har en konferens kring den tidigare Miljöpreferensgruppens slutrapport, "Leva i Norden", NordREFO 1978:3, och "Regional välfärd", NordREFO 1981:3-4, genomförts 1982.

6. Informations- og erfaringsutveksling

6.1 Generelt

Gjensidig informationsutveksling om aktuell regionalpolitikk i de ulike landene har vært et viktig element i NERP's arbeid. Ved å sende ut nye rapporter, meldinger o l gjennom et sentralt, nordisk informasjonssystem blir man informert om nasjonale forskningsresultater, regional planlegging, regionalpolitiske tiltak og spesielt nye lover, beslutninger osv.

På NERP-møtene gis det informasjon om aktuelle regionalpolitiske spørsmål i respektive land. En gang pr år arrangeres spesielle "hearings" der et land redegjør for og eksamineres om hele sin regionalpolitikk, i 1982 var det Sveriges tur.

Det er etablert et spesielt informasjonssystem for det nordiske grenseregionale og grensekommunale samarbeidet. Gjennom dette holdes prosjektlederne i de 11 samarbeidsområdene løpende orientert om hva som foregår i de andre samarbeidsområdene. En gang pr år samles prosjektlederne til et seminar der man diskuterer felles problemer og planlegger hvordan nordisk samarbeid i grenseområder kan effektiviseres og videreutvikles.

Flere grenseregionale samarbeidsområder utgir regelmessig informasjonsskrifter som orienterer om aktuelle problemstillinger samt konkrete prosjekt i samarbeidsområdene (Nordkalott-Nytt, Øresunds Kontakt, Kvarkenbulletin osv).

Fire ganger pr år utgis NordREFO-tidsskriftet som rapporterer om forskning og vitenskapelige diskusjoner samt aktuell regionalpolitisk debatt i de nordiske landene.

6.2 Nasjonale tiltaks innvirkning på den regionale utvikling i nabolandene (grenseprosedyreordningen)

Et viktig element i det nordiske regionalpolitiske samarbeidet er spørsmålet om nye nasjonale tiltaks innvirkning på den regionale utvikling i nabolandene. Det kan være tiltak av mer generell karakter (allmenøkonomiske tiltak, bransjestøtte osv), men også regionalpolitisk motiverte tiltak (støtte til bedrifter i grenseregioner). Prosedyren er begrenset til prosjekter som har regionalpolitisk betydning for nabolandet og der regionalpolitiske myndigheter på sentralt og regionalt nivå er ansvarlige. Siden ordningen ble innført i 1979 har flere enkeltsaker blitt sendt til uttalelse i nabolandene. Dette har bidratt til å øke de ulike organers innsikt dels i hvilke planer som eksisterer på ulike områder i nabolandet, dels mulighet til å påvirke den endelige avgjørelsen i saken, samt innrette sin egen planlegging ut fra hva som er på gang i naboregion i annet land. Forsøksperioden med grenseprosedyreordningen er i likhet med NIB's regionallåneordning forlenget til 1. april 1984.

Kapitel XIX

Socialpolitik

Sammanfattning

Till grund för det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet t.o.m. år 1982 ligger det samarbetsprogram som fastställdes år 1977. Ett reviderat program fastställdes av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) i augusti 1982. Samarbetet inom de olika delsektorerna bedrivs dels inom de fem permanenta institutionerna

- Nordiska hälsovårdshögskolan
- Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
- Nordiska läkemedelsnämnden
- Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning
- Nordiska nämnden för handikappfrågor

dels i form av fristående projektverksamhet. Den nya nordiska konventionen om social trygghet trädde i kraft den 1 januari 1982. Under år 1983 träder dessutom en överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet i kraft.

Frågor som integrering av erfarenheter från den sociala sektorn i samhällsplaneringen, utbildning av personal för dövblinda, samarbete inom klinisk kemi etc. har ägnats stor uppmärksamhet i det fristående projektarbetet. Samarbete inom medicinal- och socialstatistiken samt njurtransplantationsområdena har bedrivits under lång tid.

1. Inledning

Mellan de nordiska länderna har sedan länge pågått ett omfattande samarbete på social- och hälsovårdsområdet.

Till grund för Nordiska ministerrådets verksamhet inom detta område t.o.m. 1982 ligger det samarbetsprogram som fastställdes i augusti 1977 och som innehåller följande huvudpunkter:

- Ny nordisk konvention om social trygghet
- Forsknings- och utvecklingssamarbete
- Gemensam arbetsmarknad för social- och medicinalpersonal
- Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal
- Samarbete på sjukvårdens område
- Läkemedelssamarbete
- Informations- och dokumentationssamarbete

Den följande redovisningen av verksamheten under 1982 relateras till dessa huvudpunkter. Sedan programmet fastställdes har en planmässig uppföljning skett inom de olika delområdena, vilket skapat nya förutsätt-

ningar för verksamheten. Det har därför varit naturligt att revidera programmet.

Till Nordiska rådets session i Helsingfors framlades ett ministerrådsförslag till reviderat samarbetsprogram. I sin slutliga form fastställdes detta av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 19 augusti 1982

Förutom en vidareutveckling av det tidigare programmets huvudpunkter innehåller förslaget till reviderat program följande huvudpunkter.

- Samarbete på socialvårdens område
- Barn-, ungdoms-, och familjepolitiskt samarbete
- Samarbete på handikappområdet
- Samverkan mot rusmedelsmissbruk

Det slås bl.a. fast att det övergripande målet för verksamheten är att vidareutveckla gemenskapen i fråga om de värderingar som styr samhällsutvecklingen i de nordiska länderna. Det gäller vidare att underlätta för nordiska medborgare att arbeta och bosätta sig i samt besöka andra nordiska länder än hemlandet vilket utgör ett viktigt komplement till överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad.

En bättre och effektivare resursanvändning är ett annat viktigt mål för det nordiska samarbetet.

Det råder enighet i Norden kring synsättet att socialpolitiken och hälso- och sjukvården måste arbeta utifrån en syn på individen som utgår från människans hela livssituation. Den angelägna samordningen mellan social- respektive hälso- och sjukvården omvittnas allmänt, inte minst när det gäller behovet av olika förebyggande insatser och rehabiliteringsinsatser.

För att understryka sambandet mellan den socialpolitiska sektorn och andra samhällssektorer slås det vidare fast att full sysselsättning och god arbetsmiljö är av största betydelse när det gäller att motverka sociala problem och ohälsa.

2. Nordiskt ministermöte om narkotikafrågor

De nordiska social- och hälsovårds- samt justitieministrarna möttes i Stockholm den 19 februari 1982 för att diskutera den allvarliga narkotikasituationen i Norden.

Vid mötet manifesterades nordisk enighet kring de narkotikapolitiska frågorna. Man beslutade även att vidta en rad åtgärder i syfte så långt som möjligt begränsa missbruket och den illegala handeln med narkotika.

Förutom ett närmare samarbete mellan tull- och polismyndigheterna beslutade man att anordna nordiska seminarier för dels narkomanvårdspersonal, dels personal verksam med informations- och upplysningsfrågor beträffande missbruk av bl.a. cannabis. Ministrarnas oro över cannabismissbruket i Norden kom dessutom till uttryck i ett beslut att uppdra åt det

nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor att genomföra en nordisk sammanställning av forskningsresultat beträffande missbruk av cannabis.

3. Socialpolitiskt ministermöte

1982 års socialpolitiska ministermöte hölls i Huskvarna den 19.–20. augusti 1982. Temat för årets överläggningar var "Vård och omsorg för de äldre i framtiden". I samband med mötet uttalade ministrarna bl.a. följande:

Befolkningsutvecklingen i de nordiska länderna, med en ökande andel äldre, kräver uppmärksamhet och stora insatser för att tillgodose behov av trygghet, självständighet och omsorg, som äldre har rätt att få tillfredsställda. Det faktum att äldre är en tillgång i samhället – för varandra och för de yngre generationerna – måste präglade grundsynen i allt äldrearbete.

Utvecklingen av äldreomsorgen i de enskilda länderna kan underlättas betydligt genom ett erfarenhetsutbyte som ger inspiration till nya idéer. Åtgärder som underlättar för äldre att bo kvar i sin hemmiljö så länge som möjligt är särskilt värdefulla. Det bör särskilt eftersträvas en utveckling som medför att äldre kan bevara bestående kontakter med sin familj och andra närstående människor. En väl utbyggd social service, en decentraliserad sjukvård samt bostäder och kommunikationer som fungerar även för den som är rörelsehindrad utgör viktiga komponenter i detta arbete.

Ett ökat forsknings- och utvecklingssamarbete inom bl.a. gerontologi och geriatri är av stor betydelse. Utbildningen på dessa områden bör ges ökad uppmärksamhet. Äldreomsorgen utgör ett område där insatser för att lyckas förutsätter inte bara ett nära samarbete mellan hälso- och sjukvården respektive socialvården utan även beträffande kultur, bostad och undervisning. Man bör också söka påverka attityder till äldre frågor såväl bland social- och hälsovårdspersonalen som den stora allmänheten. Det är även viktigt att uppmärksamma de problem som gäller äldre invandrare.

4. Ny nordisk konvention om social trygghet

En ny nordisk konvention om social trygghet, som ersätter 1955 års konvention, trädde i kraft den 1 januari 1982. Den innebär att man genom samordning av nationella bestämmelser genomför lättnader för i första hand nordiska medborgare som flyttar eller byter uppehållsort inom de nordiska länderna. Dessa personer kommer härigenom att i största möjliga utsträckning skyddas mot den förlust av sociala rättigheter som ett byte av uppehållsort i vanliga fall innebär.

Konventionen innebär givetvis inte en för alla tider giltig lösning på problemen inom detta område. Det kommer därför att krävas uppföljande insatser för att anpassa konventionen till den kommande utvecklingen. För

att konventionen skall fungera på ett tillfredsställande sätt erfordras information såväl bland enskilda som hos de myndigheter och institutioner som skall tillämpa den. Samråd och samarbete mellan de tillämpande myndigheterna – såväl inom varje enskilt land som mellan länderna – är likaså en grundläggande förutsättning för en tillfredsställande tillämpning. En särskild grupp med representanter för i första hand de s.k. förbindelseorganen i de nordiska länderna har därför tillkallats.

Gruppen är ett underorgan till nordiska socialpolitiska kommittén. Avsikten har varit att den i första hand skall arbeta under igångsättningsskedet och i samband med att konventionen träder i kraft. Dess uppdrag är att diskutera igenom de tillämpningsfrågor som kommer att uppstå och utarbeta ett genomförandeavtal samt gemensamma vägledande kommentarer som erfordras för en likartad och smidig administration av konventionen. Detta bör utesluta att någon genom att myndigheterna i två länder tillämpar konventionens bestämmelser på motstridigt sätt blir utan skydd i något land eller på ett icke avsett sätt får skydd i två länder samtidigt.

Det är också viktigt att, om det kommer till lokala myndigheters eller andras kännedom att konventionen tillämpas på olika sätt i skilda länder, förbindelseorganen på ett tidigt stadium underrättas om detta så att problemen kan lösas innan en felaktig praxis utbildas.

Utöver gruppens verksamhet förutsätts att det nationellt anordnas lämplig informations- och utbildningsverksamhet kring den nya konventionen.

Ministerrådssekretariatet har i samverkan med berörda departement/ ministerier utarbetat en för allmänheten avsedd informationsbroschyr om den nya konventionen. Broschyren kommer att vara tillgänglig på alla försäkringskasskontor och motsvarande, arbetsförmedlingar etc.

5. Forskning och utvecklingsarbete

Det nordiska samarbetet på forskningsområdet regleras av det s.k. kulturavtalet. Kulturavtalet omfattar i princip alla forskningsområden och alla former av nordiskt forskningssamarbete. I praktiken har det dock skett en viss fördelning av forskningsuppgifterna mellan kulturavtalets organ och andra nordiska samsamarbetsorgan.

Detta har lett till att samarbetet inom social- och hälsovårdssektorn även har berört forskning. Denna har oftast varit av praktisk karaktär med huvudvikten lagd på utvecklingsaspekten. Då forsknings- och utvecklingsarbetet vanligtvis är mycket resurskrävande talar vägande skäl för ett nordiskt samarbete.

Målet för forsknings- och utvecklingssamarbetet är bl.a. att finna metoder för effektiv identifiering av olika behov av forsknings- och utvecklingsarbete, belysa sambandet mellan forsknings- och utvecklingsarbete och planläggning samt stimulera informationen om detta arbete i länderna genom bl.a. samverkan rörande dokumentation om forskningsverksamhet m.m.

5.1 Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har till uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter bl.a. genom stöd till planering och genomförande av nordiska forskningsprojekt, nordiska forskarkonferenser, nordiskt informations- och dokumentationssamarbete m.m. Nämndens verksamhet inriktas speciellt på den samhällsvetenskapliga forskningen inklusive socialmedicin och socialpsykiatri, men även den biologiskt-naturvetenskapliga forskningen beaktas.

En projektgrupp har påbörjat en jämförande nordisk undersökning om alkoholkonsumtionens och alkoholskadornas utveckling.

Ett annat projekt belyser konsekvenser av, attityder till och bruk av alkohol i Norden.

Nämnden har vidare finansierat två förstudier som gäller arbetslöshet och bruk av rusmedel. En arbetsgrupp kommer att på grundval av detta material lägga fram förslag beträffande den fortsatta forskningen inom detta område.

Inom området Invandrare och rusmedel har nämnden satsat resurser på att utveckla en teoretisk angreppsmetod för forskningen med konkret anknytning till ett arbete om sverigefinländare och alkohol.

I början av år 1982 tillsatte nämnden en forskargrupp med uppgift att utveckla kvinnoperspektivet inom alkohol- och drogforskningen. Ett seminarium kring detta tema anordnas i slutet av året.

Ett seminarium anordnades i början av året kring slutrapporten från projektet Kontrollpolitik och psykofarmaka.

Ett samhällsvetenskapligt inriktat alkoholforskarmöte anordnades i slutet av sommaren. Behandlingsforskning var temat för detta möte som samlade c:a 80 deltagare.

I Danmark avslutas under året ett av nämnden initierat forskningsprojekt om behandling av narkomaner med metadon.

Under året har nämnden i samarbete med Nordiska samarbetsrådet för kriminologi anordnat en nordisk forskarkurs om jämförande samhällsforskning. Dessutom finansierade nämnden det XIII nordiska forskarmötet för biologisk-medicinska alkohol- och drogforskare.

5.2 Handikappforskning och hjälpmedelsförsörjning

Nordiska nämnden för handikappfrågor har bland sina uppgifter att främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att följa, initiera och vidareutveckla samarbet inom området. Nämnden har också att i övrigt stimulera nordiskt samarbete inom sitt ansvarsområde, exempelvis i forsknings- och utvecklingsfrågor.

Hösten 1979 uppdrog ministerrådet åt nämnden att utveckla ett nordiskt system för klassificering och datorbaserad registrering av handikapphjälpmedel. Arbetet bedrivs i projektform. Utvecklingsarbetet har genomförts i nära samarbete med centrala myndigheter i de nordiska länderna.

Projektet befinner sig för närvarande i den fas då det färdiga informationssystemet (databassystemet) prövas och värderas. Denna värdering görs dels nationellt av centrala organ inom hjälpmedelsförsörjningen, dels samnordiskt av nämnden för handikappfrågor. På grundval av nationella värderingar avser nämnden i en slutrapport över projektet under första kvartalet 1983 redovisa sin bedömning av informationssystemets framtidsmöjligheter. Därefter fattas beslut i respektive land.

Ett klassificeringssystem för handikapphjälpmedel, som utvecklats som en delaktivitet i projektet, har i enlighet med en rekommendation från nämnden antagits av samtliga nordiska länder. En gemensam terminologi har därmed etablerats, vilket avsevärt underlättar en fortsatt utveckling av det nordiska samarbetet i hjälpmedelsfrågor.

Det nordiska informationssystemet för handikapphjälpmedel har under året rönt ett stort internationellt intresse, bl.a. från EG-kommissionen. Delegationer från USA, Japan och skilda europeiska länder har på plats studerat databassystemets utformning och funktionssätt. Konkreta planer finns också om att använda det nordiska klassificeringssystemet och dess terminologi i EG-länderna. Det kan också komma att läggas till grund för ett planerat internationellt standardiseringsarbete inom ISO (International Organization for Standardization).

Det av nämnden initierade nordiska samarbetet om kontroll och provning av handikapphjälpmedel har vidareutvecklats på grundval av samarbetsavtal mellan Dansk Hjälpmiddel Institut, Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede i Norge och Handikappinstitutet i Sverige. Gemensamma provningsprojekt har under året förts fram till konkreta resultat. Ett initiativ från nämnden i syfte att undanröja vissa praktiska svårigheter av tulladministrativ art har lett till avsett resultat. Under verksamhetsåret har också Finland tagit ett första steg in i det nordiska provningssamarbetet.

Diskussionerna har fortsatt rörande förutsättningarna för nordiskt samarbete i frågor om upphandling av handikapphjälpmedel. Bl.a. har en överenskommelse träffats om samarbete mellan isländska staten och AB Sjukvårdshuvudmännens Upphandlingsbolag (SUB) i Sverige. Överenskommelsen innebär att isländska staten kan utnyttja prisavtal som sluts för de svenska landstingens räkning.

En ny nordisk inventering av forsknings- och utvecklingsprojekt inom handikappområdet har genomförts, och resultatet har publicerats i rapporten "Registrering av nordiska projekt inom handikappområdet 1982".

Projektet "Nordisk barnhjälpmedelspublikation" har slutförts och resulterat i en idébok som kan fungera som en introduktion till området hjälpmedel för handikappade barn.

Nämndens underutskott för handikappade barns behov av hjälpmedel och andra åtgärder har fortsatt sitt arbete i nära samverkan med nationella arbetsgrupper.

Sedan arbetsgruppen för dövblinda med rapporten "Bättre livsvillkor för dövblinda i Norden" avslutade sitt arbete, har nämndens arbete med dövblindfrågor fortsatt. Under år 1982 inrättades ett underutskott för dövblindfrågor med en ledamot från varje land. Utskottets medlemmar ingår för övrigt samtliga i styrgruppen för den nordiska utbildningen av personal för dövblinda, till vilken också nämndens kanslichef är adjungerad.

Bland övriga frågor som nämnden har arbetat med under året kan nämnas informationsfrågor, frågor rörande förståndshandikappades behov av hjälpmedel, kläder för handikappade samt telekommunikationsutrustningar för handikappade.

I slutet av året genomförs i samarbete med Frambu Helsesenter i Norge ett nordiskt möte om små och mindre kända grupper av handikappade.

6. Gemensam arbetsmarknad för hälso- och sjukvårdspersonal

En överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet undertecknades av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) i augusti 1981 och träder i kraft under år 1983.

Överenskommelsen innebär i korthet att nordiska medborgare som i någon av de fördragsslutande länderna har legitimation, auktorisation eller annat rättsligt godkännande att utöva ett yrke inom något av de 18 yrkesgrupper som omfattas av avtalet, har rätt att vinna samma godkännande i de övriga staterna. Därmed får dessa personalkategorier samma möjligheter till rörlighet på den nordiska arbetsmarknaden som andra yrkesgrupper redan åtnjuter. En särskild arbetsgrupp har tillsatts för att övervaka uppföljningen av denna överenskommelse. Gruppen höll sitt konstituerande möte den 6 oktober 1982.

7. Efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal

Utbildningsfrågor har länge utgjort viktiga inslag i det nordiska socialpolitiska samarbetet. En av orsakerna till detta är att det i länderna finns behov av efter- och vidareutbildning på ett stort antal olika och ibland mycket speciella ämnesområden. Eftersom det ofta gäller mycket små yrkesgrupper föreligger starka skäl för samnordiska insatser. Särskild uppmärksamhet kommer framgent att riktas på möjligheterna att undanröja formella eller andra hinder för ett bättre utnyttjande av befintliga nationella resurser (elevplatser) vad gäller efter- och vidareutbildning och främja användandet av dessa resurser i det nordiska samarbetet.

7.1 Nordiska hälsovårdshögskolan

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg är en samnordisk institution för högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvård. Utbildningen vid högskolan omfattar numera ämnena epidemiologi och biostatistik, socialmedicin och preventiv medicin, hälso- och sjukvårdadministration och miljömedicin. Dessutom förekommer specialkurser. Tyngdpunkten i verksamheten ligger på utbildning till Master of Public Health.

Fr.o.m. år 1982 genomförs en omläggning av kurserna så att läsåret sammanfaller med budgetåret (kalenderåret), vilket underlättar administration och planering. I början av budgetåret avslutades inom skolan en utvärdering av undervisningen som kommer att följas upp genom den utvärdering som av Nordiska socialpolitiska kommittén planerats till år 1984.

Under budgetåret har förutom huvudkurserna i epidemiologi och biostatistik, hälso- och sjukvårdsadministration, miljömedicin och socialmedicin anordnats alternativa huvudkurser i samhällsodontologi, hälsouppläsning, socialpediatrik och omvårdnadsforskning samt specialkurser i perspektiv på åldrandet, olycksförebyggande (tillsammans med det svenska biståndsorganet SIDA) och socialpsykiatri.

Kortare konferenser har arrangerats i "Arbetslöshetens inverkan på hälsa och välfärd", "Postgraduate education in social pediatrics", "Kost och cancer" samt "Hälsa år 2000".

Under året har tre forskningsprojekt fortsatt: "Hälso- och sjukvårdsplanering i Norden", "Kroniskt sjuka barn i Norden" och "Sjukvårdskonsumtion som epidemiologiskt mått"

7.2 Försöksverksamhet vid NORDPLAN:s vidareutbildning i samhällsplanering: Integrering av erfarenheter från sociala sektorn i samhällsplaneringen

Enligt ministerrådets beslut inleddes under år 1980 en 3-årig försöksverksamhet vid NORDPLAN. Försöksverksamhetens mål är att genom integration av erfarenheter från social administration och planering i samhällsplaneringen vidareutveckla den utbildning för samhällsplanerare som bedrivits vid NORDPLAN sedan år 1968.

De nordiska samarbetsministrarna anslöt sig vid ett möte på Färöarna den 6-7 juni 1982 till ett sekretariatsförslag som går ut på att överläggningar skall inledas mellan ministerrådssekretariatet och sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete om hur verksamheten skall föras vidare efter år 1982. Utgångspunkten för dessa överläggningar skall utgöras av ett sekretariatsförslag som innebär att verksamheten fr.o.m. år 1984 ingår i NORDPLANs reguljära verksamhet och som sådan i sin helhet finansieras inom de ramar som ställs till institutionens förfogande via den nordiska kulturbudgeten. Under förutsättning att en överenskommelse kan nås, skall försöksperioden förlängas med ett år under vilket verksamheten i projektform kan avslutas.

7.3 Utredning rörande efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal

En rapport från en nordisk utredningsgrupp för efter- och vidareutbildningsfrågor har remissbehandlats under året. Konkreta förslag till uppföljningsåtgärder övervägs för närvarande.

7.4 Nordisk utbildning av personal för dövblinda

I januari 1980 beslutade ministerrådet (kulturministrarna) att genomföra en treårig försöksverksamhet med utbildning av personal för dövblinda. Verksamheten inleddes år 1981 och kostnaderna fördelas till lika delar på kultur- respektive den allmänna budgeten. Under år 1982 har tre kurser anordnats med en sammanlagd längd av 20 veckor.

Projektets styrgrupp har under året anmält att det föreligger ett behov av en permanent verksamhet inom detta område. Denna fråga kommer att beredas inom ministerrådssekretariaten och berörda ämbetsmannakommittéer.

8. Hälso- och sjukvårdssamarbete

8.1 1982 års generaldirektörmöte

Cheferna för hälsovårdsmyndigheterna i de nordiska länderna har sedan länge anordnat årliga möten. Dessa möten har utvecklats till ett viktigt forum för erfarenhetsutbyte och samråd rörande aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor där även en förberedande överläggning om vissa i Nordiska socialpolitiska kommittén aktuella hälso- och sjukvårdsfrågor kunnat ske.

Bland de frågor som togs upp vid årets möte kan nämnas världshälsovårdsorganisationens (WHO) globala strategi när det gäller inplementering av programmet om Hälsa för alla år 2000, *Annus Medicus*, dvs. en årsberättelse för hälso- och sjukvården i de nordiska länderna samt utvecklingen inom hjärtkirurgin.

8.2 Samarbete om njurtransplantationer

Njurtransplantationsprojektet Scandiatransplant, vilket leds av en nordisk expertkommitté för transplantationssamarbete, har fortgått planerligt.

I enlighet med de principer för denna typ av samarbetsaktiviteter som slås fast i det reviderade samarbetsprogrammet kommer ministerrådets ekonomiska åtaganden att successivt minskas. Det ekonomiska ansvaret även för expertkommitténs verksamhet kommer härigenom att överföras till berörda sjukvårdshuvudmän.

8.3 Sjukhuslaboratoriesamarbete

Det nordiska projektet för klinisk kemi (NORDKEM) startades år 1977. Huvudsyftet med NORDKEMs verksamhet är att främja samarbetet mellan de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i Norden, främst i fråga om kvalitetsregistrering, kvalitetskontroll och referensvärdesinsamling.

NORDKEM driver ett tjugotal delprojekt. I projektverksamheten medverkar samtliga nordiska sjukhuslaboratorier. Ett mycket nära samarbete bedrivs med Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi, dess underkommittéer och nationella föreningar.

NORDKEM:s försöksperiod avslutas i och med utgången av år 1982 enligt beslut av ministerrådet.

En utredningsgrupp tillsattes sommaren 1981 på initiativ av Nordiska socialpolitiska kommittén med uppdrag att utarbeta förslag beträffande NORDKEM:s verksamhet fr.o.m. år 1983. I utredningsgruppen har medverkat företrädare för stat och sjukvårdshuvudmän i de nordiska länderna.

I enlighet med gruppens förslag kommer verksamheten fr.o.m. år 1983 att bedrivas med nationell finansiering.

9. Läkemedelssamarbete

Nordiska läkemedelsnämnden är sedan 1980 en permanent nordisk institution med uppgift att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

Nämndens arbete har även under år 1982 inriktats på ökat samarbete inom registreringsområdet, dvs. kontrollmyndigheternas utredning och beslut om försäljningstillstånd för nya läkemedel. Löpande utväxling av utredningsresultat har prövats under en längre tid. Försök med delad bedömning av gemensamma ansökningar pågår. En analys av ländernas olika beslut i registreringsfrågor har skett och publiceras under år 1982. Målet är att finna en samarbetsmodell som på bästa sätt utnyttjar de samlade resurserna.

För att förbättra förutsättningarna för detta samarbete önskar myndigheterna samma grundmaterial från tillverkarna (industrin) för bedömning i de olika länderna. Ett underutskott har arbetat med gemensamma riktlinjer för registreringsansökningar i de nordiska länderna.

Arbetet med nordiska riktlinjer för kliniska prövningar har i princip avslutats. Dessa riktlinjer är ett väsentligt steg mot harmonisering inom detta område av kraven på registreringsdokumentation och kommer att publiceras under första halvåret 1983.

Nordiska riktlinjer för registrering av allergenpreparat har publicerats under året.

Arbete pågår med andra upplagan av Nordisk läkemedelsstatistik. Den första upplagan utkom år 1979. Genom sitt arbete för en samordning av läkemedelsstatistiken har nämnden skapat praktiska förutsättningar för

närmare studier av läkemedelsförbrukningen. Den metodologi som utvecklats har antagits av WHO och rekommenderas därmed för användning även utanför Norden. En tredje upplaga är planerad år 1985.

För att stimulera forskning kring läkemedelsanvändning planeras en s.k. workshop i detta ämne under år 1983. Ett underutskott är tillsatt för att sammanställa och utvärdera arbetsmetoder för hur läkemedelsstatistik kan användas i samband med den forskning som nämnden vill stimulera.

Samordningen av de nordiska ländernas medverkan i det europeiska farmakopésamarbetet sker inom underutskottet för standardiseringsfrågor som även arbetar med gemensamma nordiska kvalitetskrav beträffande läkemedelsformer.

En kontinuerlig uppföljning sker av nationella åtgärder till följd av nämndens rekommendationer. Detta gäller bl.a. den märkning av trafikfarliga läkemedel som skall vara helt genomförd innan utgången av år 1982.

Nämnden har vidare gjort undersökningar vad gäller tillämpningen av överenskommelsen om nordisk receptgiltighet.

10. Informations- och dokumentationssamarbete

En förutsättning för nordisk samverkan såväl på social- och hälsovårdsområdet som på andra områden är att ett erfarenhetsutbyte kan ske så effektivt som möjligt mellan länderna. Information och dokumentation utgör av denna orsak ett viktigt element i aktiviteterna på de olika delområden som ovan berörts. En fortlöpande samverkan om information och dokumentation sker bl.a. inom ramen för verksamheten i de ministerrådsorgan som har ansvaret för social- och hälsovårdsområdet, vid olika symposier och konferenser samt genom direkta kontakter. Nordiska ministerrådssekretariatet ger även ut en social- och hälsovårdspolitisk bulletin.

11. Statistiskt samarbete

För planering av hälso-, sjuk- och socialvårdens uppgifter krävs ett omfattande och detaljerat statistiskt underlag. Detta underlag skall redovisa efterfrågan på olika former av vård och hur efterfrågan tillgodoses genom olika slag av åtgärder. Oavsett vilken organisationsform som gäller i det enskilda landet finns det alltid ett stort behov av information beträffande omfattningen och effekten av verksamheten.

11.1 Socialstatistiskt samarbete

Det nordiska socialstatistiska samarbetet leds av Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO), som fr.o.m. den 1 januari 1979 är ett permanent samarbetsorgan knutet till Nordiska socialpolitiska kommittén.

Kommitténs verksamhet syftar till att förbättra jämförbarhet och an-

vändbarhet av socialstatistik och statistik över de sociala utgifterna i Norden.

Under åren 1980/1981 genomförde NOSOSKO ett projekt om socialförsäkringsförmåner för arbetsoförmögna och arbetslösa i aktiva åldrar i fyra nordiska länder. Närmast är det fråga om kontanta förmåner inom ramen för sjukförsäkring, yrkesskadeförsäkring och pensionsförsäkring samt olika former av kontant understöd till arbetslösa. Rapporten från projektet har färdigställts under innevarande år och kommer att publiceras i början av år 1983.

Under året har dessutom påbörjats ett projekt om samspelet mellan beskattning och sociala förmåner. Detta projekt kommer att avslutas under år 1984.

11.2 Medicinalstatistiskt samarbete

Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) är ett permanent organ under Nordiska socialpolitiska kommittén och verkar bl.a. för ökad jämförbarhet mellan de nordiska ländernas medicinalstatistik och tar initiativ till utvecklingsarbete inom detta område.

Den aktuella projektverksamheten omfattar bl.a. följande:

- kartläggning av datatekniska system inom primärhälsovården
- kartläggning av institutioner och vårdpersonalkategorier inom de nordiska ländernas hälso- och sjukvårdsväsenden.

Under året har NOMESKO utgivit publikationen "Helsestatistik i de nordiske lande 1980". Enligt planerna skall en sådan publikation utges årligen. Dessutom har man utgivit en rapport om födelsestatistik i de nordiska länderna. Vidare avslutas ett projekt om dödsorsakskodning med en rapport som bl.a. kommer att innehålla rekommendationer om gemensam praxis.

En nordisk konferens om den s.k. E-koden planeras till slutet av året.

11. Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (NIOM)

NIOM har till uppgift att genom systematisk utprovning och målinriktad forskning arbeta för att material och andra bruksföremål, som användes eller avses bli använda i tandhälsovården i de nordiska länderna, fyller hälsomässiga och tekniska krav. Därtill kommer arbetet med utveckling av bättre material och metoder samt upplysningsverksamhet.

Institutets arbetsuppgifter kan indelas i standardisering, materialprovning, forskning och upplysningsverksamhet.

Standardiseringsarbetet har till väsentlig del skett i International Organization for Standardization (ISO) regi, samt i Federation Dentaire Internationale. NIOM har framlagt ett program för upprättande av europeiska standardiseringsregler samt ett europeiskt system för godkännande av odontologiska material.

Materialprovningen bygger på ett frivilligt avtal mellan NIOM och producenterna, där producenten garanterar att produkten tillfredsställer de kvalitetskrav som är specificerade i gällande ISO-standard. Stickprovskontroller genomförs genom inköp på den öppna marknaden i Norden av produkter som sedan testas mot gällande ISO-standard.

I forskningsverksamheten har tyngdpunkten legat på att få fram data som kan ligga till grund för materialprovning, standardisering och utvecklingsarbete.

Upplyningsverksamheten har under år 1982 huvudsakligen rört publicering av listor över kontrollerade produkter i spalten "NIOM-Nytt", som ingår i de 17 nordiska odontologiska tidskrifterna samt publicering av artiklar i andra vetenskapliga tidskrifter.

13. Barn-, ungdoms- och familjepolitiskt samarbete

Detta är en av huvudpunkterna i det reviderade samarbetsprogrammet.

Kontaktkommittén för barntädgårds- och förskolesektorn, som består av företrädare för de nordiska ländernas socialstyrelser/motsvarande, genomför för närvarande ett projekt kring temat "Barnehagens mål og innhold i Norden". Projektet går ut på att samla in och systematisera information och erfarenheter från forsknings- och utvecklingsarbete på detta område.

Kontaktkommittén utger i samarbete med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete informationsbladet "Information om børns opvækstmiljø i Norden". Informationsbladet har stor betydelse för informationsutbytet i Norden på detta område.

Nordiska socialpolitiska kommittén har under år 1982 beviljat medel till en förstudie avseende ett projekt om fritidsverksamhet som ett led i de förebyggande insatserna för barn och ungdom. Detta arbete påbörjades under hösten 1982.

Kapitel XX

Transport, kommunikation och trafiks akerhet

Sammenfatning

I dette kapittel er det redegjort for det samarbeid som skjer i henhold til transportavtalen av 6. november 1972 under Nordisk embetsmannskomit e for transportsp orm al (NET), samarbeidet under Nordisk trafikksikkerhetsr ad (NTR) og samarbeidet i arbeidsgruppen for ensartede bestemmelser i Norden for fritidsb ater.

Nordisk embetsmannskomit e for transportsp orm al (NET)

NET's medlemmer orienterer hverandre om aktuelle nasjonale transportpolitiske saker og tar opp sp orm al som behandles i internasjonalt samarbeid.

I 1982 resp. begynnelsen av 1983 ventes sluttrapporter fra følgende prosjekter   foreligge:

- taksering av eksisterende veger med tanke på opprustning for framtidig bruk
- förbättring och underh all av grusv agar
- effektm aling av mindre anleggsarbeider
- glesbygd-transporter
- handikapp-transporter
- sykkeltrafikk-prosjektet

Havneprojektet videreføres i henhold til tidligere planer. I 1982 ble det igangsatt to nye vegforskningsprosjekter og to nye energiprojekter. I 1983 igangsettes et nytt vegforskningsprosjekt, vintervedlikehold, samt et prosjekt vedrørende transport av farlig gods. NET holdes orientert om forberedelsene av Nordisk trafikksikkerhetsår 1983.

For   få bedre oversikt over aktuelle samarbeidsoppgaver i 1984 og følgende  r arrangerer NET en ny ekspertkonferanse i januar 1983.

Nordisk komit e for transportøkonomisk forskning (NKTF) bistår NET i dennes virksomhet. NKTF's oppgave er   samordne den transportøkonomiske forskningen i Norden. Dette skjer i hovedsak gjennom arrangering av konferanser. På oppdrag fra NET har NKTF oppdatert sin rapport om transportarbeidet i Norden. Videre har NKTF påtatt seg   se nærmere på det konkrete behov for ytterligere samnordisk transportstatistikk.

For øvrig har NET holdt seg orientert om det videre arbeid med TELEMEDEL-prosjektet og fulgt med utviklingen av de tverg ende flyforbindelser i nord (Nordkalott-flyforbindelsen og Mittnorden-forbindelsen). Videre har NET fulgt utviklingen av mellomriksvegene.

Til slutt redegjør NET for siutasjonen når det gjelder fast forbindelse over  resund og det pågående samarbeid for trafikksikkerhet i flytrafikk, sjøtrafikk og jernbanetrafikk.

Nordisk trafikksikkerhetsråd (NTR)

NTR er et kontakt-, samordnings- og planleggingsorgan, som bistår i sitt arbeid av Nordisk komité for trafikksikkerhetsforskning, Nordisk komité for vegtrafikklovgivning og Nordisk bilteknisk komité.

Ved siden av gjensidig orientering og prosjektvirksomheten har NTR gjort en oversikt over hvorvidt NTR's forslag er blitt gjennomført i de enkelte land. Spørsmålet om trafikksikkerhetssamarbeidets målsetninger har også vært drøftet. Videre etterstreber NTR å samordne nordiske synspunkter når det gjelder internasjonalt trafikksikkerhetssamarbeid.

De prosjekter som har vært igang under 1982 er:

- foreldrenes holdning til barns trafikksikkerhet
- effekten av tiltak mot promillekjøring
- metoder for vurdering av konsekvensene av forskjellige former for trafikksanering
- verneutstyr for voksne og barn i bilers bakseter
- evalueringsmetoder i trafikkundervisningen
- eldre fotgjengeres trafikk mønster og ulykkesrisiko
- syklende barns trafikkrisiko og
- nordisk trafikksikkerhetsår 1983.

Flere av prosjektene fortsetter i 1983. Andre prosjektplaner for 1983 gjelder et prosjekt om bremskraftfordeling i vogntog samt oppfølging av MIRO-prosjektet. Forøvrig kommer NTR bl.a. til å fortsette drøftelsene om målformuleringer for trafikksikkerhetssamarbeidet.

Trafikksikkerhetsåret 1983 forventes å influere i høy grad NTR's og samarbeidsorganenes virksomhet i 1983.

Arbeidsgruppen for fritidsbåter

I juni 1982 ble arbeidsgruppens mandat forlenget med tre år. Gruppen virker for fellesnordisk syn på båtlivsspørsmål og arbeider for ensartede bestemmelser. I løpet av 1982 har gruppen behandlet bl. a. utdanning, seilbretter, og internasjonal informasjon.

1. Indledning

Virksomhedsområdene omfatter dels samarbeidet på transport- og kommunikasjonsområdet i henhold til Nordisk transportoverenskomst af 6. november 1972, der trådte i kraft den 1. marts 1973, og dels samarbeidet om nordisk trafikksikkerhed i de nordiske lande ifølge regeringsoverenskomst 1971.

Nordisk embedsmandskomite for transportspørgsmål (NET) varetager ifølge transportoverenskomstens art. 4 udførelsen af de hverv, der følger af overenskomsten, som har til formål at styrke og udvikle samarbejdet med henblik på rationelt tilrettede og effektive transport- og kommunikationssystemer samt at sikre en bedre udnyttelse og en større samlet effekti-

vitet af arbejdet på dette område gennem samordning, samvirke og arbejdsfordeling.

I henhold til art. 6 bistås Embedsmandskomiteen af Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF), der blev oprettet i 1966 og som har til opgave at koordinere og stimulere den transportøkonomiske forskning i de nordiske lande. Desuden findes arbejdsgrupper under NET for særlige opgaver.

Fra samarbejde i henhold til transportoverenskomsten er undtaget spørgsmål om sikkerheden for vejtrafikken, der behandles af Nordisk trafikikkerhedsråd (NTR), som er centralt kontakt-, samordnings- og planlægningsorgan for trafikikkerhedsarbejdet i de nordiske lande.

Rådet, der blev oprettet i 1971, har ifølge sine statutter til opgave bl.a. at følge udviklingen på trafikikkerhedsområdet, virke for ensartet nordisk vejtrafiklovgivning, stimulere og samordne forskningen på trafikikkerhedsområdet, virke for information i trafikikkerhedsspørgsmål, fortløbende undersøge egnede nordiske samarbejdsprojekter angående trafikikkerhed og udarbejde forslag til regeringerne om foranstaltninger for øget trafikikkerhed.

NTR bistås af tre permanente samarbejdsgrupper, Nordisk komité for vejtrafiklovgivning (NKV), Nordisk komité for trafikikkerhedsforskning (NKT) og Nordisk bilteknisk komité (NBK). Desuden er der under Nordisk trafikikkerhedsråd nedsat arbejdsgrupper til behandling af særlige opgaver.

NET er repræsenteret ved en observatør i den nordiske kontaktgruppe for trafikstøj og ved en fælles observatør for NET og NTR i "Styregruppen for nordisk samarbejde om bilafgasser". Begge grupper er oprettet under Embedsmandskomiteen for miljøværnsproblemer.

2. Nordisk Råds udtalelse nr. 5/1982

I anledning af Nordisk Råds udtalelse nr. 5/1982 kan følgende merknader gis til de punkter som er henvist til NET:

Ad punkt 1, retningslinjer for transportpolitikken

Ministerrådet er af den oppfatning at det ikke er formålstjenlig å utrede de generelle retningslinjer for transportpolitikken i de nordiske land. I alle landene etterstrebtes rasjonelle transporter såvel for næringen som befolkningen med tilbørlig sosialt og miljømessig hensyn. Virkemidlene for å oppnå dette er forskjellig grunnet forskjellige tradisjoner, organisasjoner og geografi. Videre er det forskjellig i hvilken grad parlamentene i de enkelte nordiske land har tatt stilling til den trafikkpolitikk som føres i form av proposisjon, melding e.l. Ettersom den foreslåtte utredning ventes å bli så omfattende og vanskelig foreslår Ministerrådet at Nordisk Råd begrenser sitt ønske til å omfatte visse delområder som det kan være overkommelig, rimelig og interessant å se nærmere på.

Ad punkt 2, fergeforbindelsen mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden

Det henvises til det som ble fremført på Nordisk Råds 30. sesjon av statsråd J.K. Hansen på Ministerrådets vegne. Ministerrådet anser at det er lite hensiktsmessig å oppdatere rapporten da det er blitt klargjort at Ministerrådet ikke har til hensikt å støtte den foreslåtte fergeforbindelse. Forhåpentlig forbedres forbindelsen gjennom private initiativ såvel på Færøyene som i Island.

Ad punkt 4, teksttelefoner

Det henvises til avsnitt 5 om TELEMEDEL. Tildeling av teksttelefoner til personer som behøver dem er bl.a. avhengig av bevilgninger som avgjøres av de nasjonale parlamenter.

Ad punkt 5, Nordkalott-flyforbindelsene

Det henvises til avsnitt 6, flyforbindelsene i norr.

Ad punkt 6, transportstatistikk

Med bakgrunn i denne henstilling samt rekommandasjon nr. 11/1980 har NKTF påtatt seg å kartlegge det konkrete behov av nordisk transportstatistikk samt å utrede hvordan behovet kan tilfredsstilles. Resultatene av prosjektet ventes foreligge i begynnelsen av 1983.

3. Generelt om prosjektvirksomheten

I løpet av 1982 avsluttes seks av de prosjekter som gjennomføres under NET. Det gjelder prosjektene handikaptransporter, glesbygd-transporter, sykkelprosjektet samt vegforskningsprosjektene, taksering av eksisterende veger, forbedring og vedlikehold av grusveger samt effektmåling av mindre anleggsarbeider. Øvrige pågående prosjekter, som delvis har sin bakgrunn i NET's ekspertkonferanse 1981, slutføres i 1984.

Med sikte på ny gjennomgang av hensiktsmessige samarbeidsoppgaver de nærmeste årene planlegger NET en ny ekspertkonferanse i januar 1983. Den vil kunne ha innflytelse på prosjektvirksomheten allerede i 1984.

4. Vægforskningssamarbetet

Det tidligere under NÅT inrättade planeringsutskottet för en koordinerad nordisk insats inom väg- och trafikforskningsområdet har fortsatt sin verksamhet. Liksom tidigare ingår representanter för Nordiska Vägtekniska Förbundet (NVF), vägadministrationerna samt väg- och trafikforskningsinstituten i resp. land.

Arbetet med de tre sedan föregående år pågående projekten bedrivs i

stort sett enligt uppgjorda planer. Alla tre projekten avslutas under 1982, med viss tidsförskjutning till våren 1983 för "Takseringsprojektet."

Taxering av existerande vägar med tanke på upprustning för framtida bruk (TAKSERING)

Projektet syftar till att presentera en modell för bedömning av en vägs tillstånd med avseende på geometri, bärighet och vägyta. Med hjälp härav skall erhållas underlag för förbättringsarbeten för att åstadkomma tillfredsställande förhållanden för trafikanter och kringboende.

Projektet är uppdelat i ett huvudprojekt och fyra delprojekt enligt nedanstående uppställning. Två delprojekt (nr. 1 och 2) är i det närmaste slutförda, medan huvudprojektet och de resterande delprojekten kommer att slutföras under våren 1983.

Huvudprojekt: Modellskiss för värdering av vägars tillstånd (Sverige)

Delprojekt:

1. Variationer i bärighet i vägens tvärsektion (Finland)
2. Betydelsen av vägytans krökning och total nedsjunkning (Norge)
3. Metod för att registrera vägytans egenskaper (Sverige)
4. Värdering av en befintlig vägs geometri vid förbättringsarbeten.

Förbättring och underhåll av grusvägar (FUG).

Syftet är att för grusvägar dels utreda lägsta acceptabla kvalitetsnivå för slitlager, dels utveckla metoder för att bedöma förbättringsbehoven, dels ta fram billiga förbättringsmetoder.

Arbetet bedrivs i fyra delprojekt avseende

- beskrivning av dagens situation,
- sambandet mellan underhålls- och trafikkostnader,
- inventering av förbättringsbehov och metoder för förbättring,
- utveckling av behandlingsmetoder för grusslitlager.

Första delprojektet är slutfört. Inom andra projektet har presenterats delrapporterna "Grusveger og kjøretøyers driftkostnader" samt "Hvorfor gis grusveger fast dekke". Inom det tredje projektet har under 1982 pågått mätningar på försökssträckor. Inom det sista delprojektet pågår bearbetning av inhämtade erfarenheter från dels vägmyndigheternas försöksverksamhet, dels litteraturgenomgångar. Projektet kommer att slutföras under 1982.

Effektmåling av mindre anleggsarbeider (EMMA)

Syftet var att utarbeta en katalog över den trafiksäkerhetsmässiga effekten av mindre vägtekniska åtgärder, både i särskilda punkter och utefter hela sträckor.

Under budgetåret 1980/81 insamlades data avseende följande åtgärder: 1) långsgående gång- och cykelväg, 2) signalreglering av övergångsställe, 3) sekundärvägsrefug och 4) införande av stopplikt. Införande av stopplikt har analyserats genom en icke-experimentell före- och efterstudie baserad på personskadeolyckor. På grund av undersökningens uppläggning har det inte varit möjligt att eliminera felkällans regressionseffekt. Resultaten,

som publicerats i vägforskningsorganen, har också sammanfattats i följande två slutrapporter.

- Samlerapport. Nordiske trafiksikkerhetsstudier av sidevegskanaliserings, signalregulering av gangfelt, stopplikt samt gang, och sykkelveger, EMMA-Rapport 6. Oppdragsrapport nr. 63. Forskningsgruppen. Institutt for samferdselteknikk. Norges tekniske høgskole.
- Effektkatalog. Trafiksikkerhetseffekter av mindre veg- og trafikktekniske tiltak i de nordiske land. EMMA-Rapport 7. Oppdragsrapport nr. 64. Forskningsgruppen. Institutt for samferdselteknikk. Norges tekniske høgskole.

Hastighetsbegränsning och energiförbrukning

Målsättningen med projektet är att ge svar på frågorna

* Hur mycket energi kan sparas med smärre justeringar av nuvarande hastighetsgränser?

* Hur mycket energi kan sparas genom stora sänkningar av nuvarande hastighetsgränser?

Projektet som är ett 3-årsprojekt har påbörjats under 1981.

Hittills under 1982 har en sammanställning gjorts över vilka hastighetsgränser som finns i Norden och hur dessa fördelar sig på väglängd och/eller trafikarbete och vilka funderingar man har i de olika länderna på att ändra vissa hastighetsgränser.

I en litteraturstudie har man försökt få fram utvecklingstrender i tanke-sätt under 1970-talet om hur hastighetsgränser påverkar energiförbrukningen. Detta ger en grund till dagens syn på saken, såväl med hänsyn till sambandet hastighet-energi som med hänsyn till vilka faktorer som tagits i beaktande.

I de två ovan nämnda delarna återstår en del kompletteringar.

En kvalitativ analys har påbörjats om hastighetsbegränsningarnas effekter på trafiken och hur detta påverkar bränsleförbrukningen.

Olika modeller som används för beräkning av bränsleförbrukning kommer att sammanfattas senare under 1982.

Vejstandard og transportomkostninger

NET har i 1982 godkendt iværksættelsen af et forsknings- og udredningsarbejde med henblik på at klarlægge sammenhængen mellem vejnettets vedligeholdelsesstandard – primært belægningens tilstand – og de samlede transportomkostninger, dvs. på den ene side udgifterne til vejnettets vedligeholdelse m.v. og på den anden side trafikantomkostningerne i form af brændstofforbrug, ulykker og slitage på køretøjerne. Der er tale om meget store beløb, og det er derfor af samfundsøkonomiske grunde af stor betydning at få et bedre kendskab til sammenhængen mellem vejbelægningens tilstand og trafikantomkostningerne med henblik på at kunne tilpasse

vejvedlikeholdelsespolitikken således, at de samlede udgifter kan holdes så lavt som muligt.

Udgifterne til projektet er anslået til 1.177.000 NOK, hvoraf 109.000 er bevilget i 1982. I hvert af årene 1983 og 1984 forventes udgiften at blive 534.000 NOK.

Vintervedlikeholdelse – framkomlighet på glatt vinterføre

Detta projekt kommer att påbörjas 1983 och syftar till att definiera olika ambitionsnivåer för vinterunderhållet på skilda vägtyper och att värdera alternativa metoder och åtgärder som dessa olika ambitionsnivåer kräver.

Projektet bör definiera et hensiktsmessig sett av ambisjonsnivåer for vintervedlikeholdstjenesten (serviceability) på vegnettets forskjellige vegtyper og vurdere de alternative metoder og tiltak som er nødvendig for gjennomføring av de enkelte ambisjonsnivåer. Muligheten for å få en fruktbar vurdering av forskjellige tiltak og de økonomiske konsekvenser er avhengig av en omhyggelig planlegging av projektet.

5. TELEMEDEL-prosjektet

Projektet genomfördes med sikte på att underlätta handikappades användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av olika utrustningar. Det utfördes av en arbetsgrupp (TELEMEDEL) under NÄT, bestående av representanter för de nordiska ländernas teleförvaltningar och social/medicinalmyndigheter.

Arbetsprogram och redovisning av de aktiviteter som har tagits upp av TELEMEDEL har tidigare lämnats i redogörelserna för 1976 och 1977.

Gruppen presenterade sin slutrapport (NU A 1978:2) i februari 1978. I denna redovisar gruppen hjälpmedelssituationen på telekommunikationsområdet och de behovsområden/utrustningar som närmare har behandlats av arbetsgruppen.

I slutrapporten föreslås bl.a. att ansvaret för en uppföljning av de frågor som gruppen har behandlat läggs på redan befintliga nordiska samarbetsorgan på den teletekniska och sociala sidan. På den teletekniska sidan föreslås att en lämplig grupp inom det nordiska telesamarbetet åläggs denna uppgift och att motsvarande uppgift på den sociala sidan åläggs Nordiska nämnden för handikappfrågor.

På grund av bl.a. bristande personalresurser, enligt televerken, har någon mera systematisk uppföljning av det åtgärds paket som gruppen tog fram inte skett. Vissa av punkterna i åtgärdsprogrammet har emellertid redan genomförts.

Inom ramen för NORDTEL:s arbetsgrupp NT-abonmentutrustningar och NM-abonmentutrustningar (teknisk resp. marknad) pågår fortlöpande arbete med att ta fram abonnentutrustningar, varvid också handikappades särskilda behov beaktas och uppföljningen av åtgärds paketet planeras.

Enligt beslut av den svenska riksdagen tillhandahåller televerket numera kostnadsfritt texttelefoner till sådana personer som i särskild ordning ordinerats sådan apparatur. Riksdagen har också beslutat att förmedling av samtal mellan texttelefoner och vanliga telefoner skall utföras av televerket. Televerket erhåller ersättning för ordinerade texttelefoner och samtalsförmedlingen över statsbudgeten. Under budgetåret 1980/81 nyinstallerades 350 texttelefoner och under budgetåret 1981/82 var motsvarande antal 1 083. Förmedling av texttelefonsamtal startades under våren 1982 vid betjäningssentralerna i Kalmar, Gävle och Luleå. Senare skall texttelefonförmedling även ske vid centralen i Trollhättan.

I Finland har hörsel- och talhandikappade möjlighet att få texttelefon kostnadsfritt på det sätt som anges i lagen om invalidvård. Post- och televerket tillhandahåller texttelefoner i enlighet med socialstyrelsens beslut. Kostnaderna för apparaten bestrids av socialstyrelsen och telefonavgifterna betalas av användaren.

Hösten 1982 är ungefär 100 texttelefoner i drift i Finland och den uppskattade ökningen år 1983 är ca. 300.

Post- och televerket har i samband med betjäningssentralen i Helsingfors en samtalsförmedling mellan vanliga telefoner och texttelefoner. Kostnaderna för betjäningssentralen täcks med telefonavgifter.

6. Flygförbindelserne i norr

I juni 1979 inrättades flygförbindelsen Tromsö–Kiruna-Uleåborg under en treårig försöksperiod.

Berörda regeringar har kommit överens om att under en försöksperiod om tre år stödja trafiken genom årliga riskgarantier. Avsikten med de statliga bidragen var att stödja trafiken under en inledande period och därvid undersöka det faktiska trafikunderlaget för tvärgående förbindelser på Nordkalotten. En förutsättning var att trafiken på sikt skulle bli självbärande. Vid utformningen av den ekonomiska ersättningen lades stor vikt vid att resp. flygbolag skulle finna det motiverat att själva utveckla trafiken och marknadsföra den. Tre år ansågs vara den tid som erfordrades för att en ny förbindelse skall stabiliseras och förutsättningar finnas att bedöma trafikens lönsamhet på sikt.

Enligt avtal mellan regeringarna har försöksverksamheten utvärderats av en samrådsgrupp med representanter från berörda länders kommunikationsdepartement.

När det gäller sträckan Uleåborg-Luleå anser samrådsgruppen att flygtrafiken inte har förutsättningar för att utvecklas ytterligare inom överskådlig tid. Avståndet mellan dessa orter är relativt kort – ca 25 mil per landsväg – vilket gör att man i stor utsträckning väljer markbundna kommunikationsmedel. Enligt samrådsgruppens uppfattning saknas förutsättningar för en fortsatt flygtrafik på denna sträcka. Flygförbindelsen bör därför läggas ned.

För att underlätta resemöjligheterna rekommenderar samrådsgruppen att en snabbussförbindelse upprättas mellan Rovaniemi och Luleå, som anpassas till redan existerande bussförbindelse mellan Kemi och Uleåborg. En sådan lösning anser samrådsgruppen bättre tillgodoser behoven av tvärgående förbindelser än en flygförbindelse.

Enligt samrådsgruppens uppfattning finns det möjligheter att ytterligare utveckla trafiken på sträckan Kiruna-Tromsö. En fortsatt trafik med enbart niositsiga flygplan utan ytterligare frekvenser ger dock föga möjlighet till en trafikökning, då en sådan kapacitet redan i stort sett är fullt utnyttjad.

I det fall SAS inte anser sig kunna fortsätta trafikera förbindelsen med de förutsättningar som samrådsgruppen skisserat anser gruppen att koncession bör kunna ges till annat flygbolag. Samrådsgruppen förutsätter att SAS i så fall underlättar trafikföringen genom att bibehålla förbindelsen i sina tidtabeller och genom en taxesamordning. Linjen Tromsö-Kiruna trafikeras fr.o.m. april 1982 av A/S Norving på egen koncession och eget ekonomiskt ansvar. Trafiken på Uleåborg-Luleå har från samma tidpunkt lagts ned.

A/S Norving har fått tillstånd att temporärt bedriva linjetaxitrafik med små flygplan (under 5700 kg) på linjen Tromsö-Rovaniemi under en försöksperiod av 6 månader från och med början av maj 1980.

Våren 1980 introducerades vidare en flygförbindelse mellan Trondheim-Östersund-Sundsvall med anknytning från Sundsvall vidare till Vasa, den s.k. Mittnordenförbindelsen.

7. Mellanriksvägarna

I NÄT:s verksamhet ingår att följa utvecklingen av mellanriksvägarna, särskilt de på Nordkalotten. I den följande redogörelsen har som en bakgrund tagits med även uppgifter som lämnats i tidigare års redovisningar, men speciell vikt har lagts vid arbeten som har utförts under år 1982 och vid de nu aktuella planerna beträffande de olika mellanriksvägarna.

Norge-Sverige

Väg E 6 Göteborg-Oslo, väg E 18 Karlstad-Arjäng-Oslo och väg 61/2 Karlstad-Kongsvinger-Oslo är de mest trafikerade mellanriksvägarna mellan Norge och Sverige. Trafiken år 1978 uppgick i genomsnitt till ca 6.400, 2.400 resp. 3.000 fordon/dygn.

Dessa mellanriksvägar förbättras successivt inom ramen för resp. lands vägbyggnadsprogram. Sälunda pågår på svensk sida ombyggnad av väg E 18 förbi Vålberg. Den nya sträckningen kommer att öppnas för trafik under år 1983. En ombyggnad förbi Grums öppnades för trafik under år 1981.

På riksväg 101 och riksväg 106 i Östfold fylke har det gjorts förbättringsarbeten så att det tillåtna axeltrycket har höjts till 10 ton.

I Hedmark fylke har riksväg 205 förbättrats och fått fast vägbeläggning.

Väg E 75 Östersund-Trondheim är i stort utbyggd till godtagbar standard. Trafiken år 1978 uppgick vid riksgränsen till ca 740 fordon/dygn. 1981 lades otta-vägbeläggning på riksväg 74 i Nord-Trøndelag fylke.

Väg E 79 Storuman-Umbukta Mo i Rana, Blå vägen, samt mellanriksvägen Luleå-Bodö, Graddisvägen, är sedan några år tillbaka utbyggda i godtagbar standard. Trafiken på väg E 79 uppgick år 1978 vid riksgränsen till ca. 300 fordon/dygn. På Graddisvägen uppgick trafiken år 1980 ca. 1 mil öster om riksgränsen till ca. 250 fordon/dygn. Trafiken var dock väsentligt högre under sommarmånaderna och uppgick under juli månad till ca. 900 fordon/dygn.

Mellanriksvägen Kiruna-Narvik öppnas på den svenska sidan för trafik hösten 1982. På den norska sidan forceras utbyggnaden och hela vägförbindelsen Kiruna-Narvik beräknas vara utbyggd i slutet av år 1984 för lätta fordon. Helårstrafik med tunga fordon beräknas öppnad innan 1986.

Enligt Nordiska Rådets rekommendation nr 27/1973 bör regeringarna i Norge och Sverige utreda frågan om en väg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet. På norsk sida finns en länsväg (fylkesväg) från E6 vid Grindjord till Bogholm. Därifrån har en enkel anläggningsväg byggts till riksgränsen vid norra ändan av sjön Sitasjaure. På svensk sida finns allmän väg till Vietasjokk och därifrån en enskild väg till Ritsem. Från Ritsem har en tillfällig anläggningsväg byggts till södra ändan av sjön Sitasjaure. Vägen skall dock stängas då anläggningsarbetena vid Sitasjaure slutförts. Vägkorridoren mellan Kebnekaise- och Sarek- Piteåområdet skall enligt beslut sluta vid Ritsem och någon förlängning av Ritsemvägen till Norge bör enligt Sveriges riksdag inte genomföras.

Finland-Sverige

Finland och Sverige knyts samman av tre europavägar, nämligen väg E 3 Stockholm-Norrköping-Kapellskär-Åland-Åbo-Nådendal-Helsingfors, väg E 79 Umeå-Holmsund-Vasa och väg E 4 Haparanda-Torneå samt av ytterligare fem förbindelser norr om väg E 4, nämligen broar vid Övertorneå, Pello, Kolari, Karesuando och färjeled vid Muonio.

Beträffande väg E 3 Stockholm-Norrköping-Kapellskär-Åland-Åbo-Nådendal-Helsingfors har sträckan Brottbysöderhall mellan Stockholm och Norrtälje byggts om och öppnats för trafik under år 1981. Därmed återstår bara en etapp mellan Söderhall och Rösa innan hela förbindelsen Stockholm-Kapellskär har byggts om. Längs landgränsen mellan Finland och Sverige sker det största trafikutbytet över väg E 4 Haparanda-Torneå. Trafiken uppgick år 1978 till ca. 6300 fordon/dygn. Ombyggnad av väg E 4 i ny väg- och brosträckning utanför tätbebyggelsen i Haparanda resp. Torneå har genomförts på finsk och svensk sida. Ny bro över Torne älv i 40-20-331. Nordiska rådet

Torneå öppnades för trafik i augusti 1979. Hela vägsträckan öppnades för trafik under våren 1981.

Trafiken över broförbindelsen vid Övertorneå uppgick år 1978 till ca 1.900 fordon/dygn och vid Pello år 1975 till ca. 1.100 fordon/dygn. Broarna vid Karesuando och Kolari öppnades för trafik i juli 1980.

Den enda kvarvarande färjeförbindelsen mellan Finland och Sverige över gränsälvarna är färjan i Muonio över Muonio älv. En eventuell broförbindelse vid Muonio utredes gemensamt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i Finland och statens vägverk i Sverige.

Finland-Norge

När det gäller att utveckla vägförbindelserna mellan Ivalo och Kirkenes prioriterar trafikministerierna i Finland och Norge utbyggandet av vägen Kaamanen-Sevettjärvi-Neiden.

Den finska delen av vägen (123 km) har numera avsevärt förbättrats. I början av år 1982 var 67 km utbyggda eller var under utbyggnad till oljegrusväg. Under åren 1984–1985 kommer ytterligare 33 km att förbättras.

8. Glesbygdsprojektet

Våren 1976 tillsatte NÄT en arbetsgrupp för glesbygdstrafik i Norden. I februari 1977 avlämnade gruppen rapporten "Transportbetjeningen i tynt befolkade områden (Glesbygd)". I rapporten lämnas en översikt över trafikförsörjningen i glesbygdsområden. Gruppen vidareförde detta arbete genom att i juni 1977 lämna ett förslag till NÄT om ett nordiskt samarbetsprojekt för glesbygdstrafiken. En projektgrupp påbörjade arbetet under hösten 1978. I samband därmed utvidgades gruppen, som nu består av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna.

Syftet med projektarbetet är att – med utgångspunkt i alternativa samhällsstrukturer – studera olika trafiklösningar, som är ägnade att medverka till en tillfredsställande transportförsörjning i glesbygd och att pröva sådana trafiklösningar i försöksområden i de nordiska länderna.

Inom ramen för projektarbetet har transportförhållandena i de olika ländernas glesbygder studerats. Vidare har en sammanställning gjorts av administrativa förhållanden och vidtagna åtgärder inom transportsektorn i de olika länderna. På grundval av denna genomgång har en analys gjorts av bristerna i glesbygdstrafiken. Med denna utgångspunkt anvisar gruppen en rad olika metoder för att förbättra glesbygdstrafiken. Därvid skisseras bl.a. okonventionella transportlösningar.

Försök och studier har genomförts i ett försöksområde i varje land. I denna del startade projektarbetet i juni 1979 med transport- och samhällsanalyser, val av trafiklösningar och organisering av försök. Därefter har de konkreta försöken i de olika länderna genomförts och avslutats, det sista i

juni 1982. De olika försöken har analyserats och utvärderats jämsides med en slutlig utvärdering av det nordiska projektet.

Gruppens samlade slutsatser och rekommendationer ingår i en slutrapport, som lämnas vid årsskiftet 1982–83.

Utgiftene ved projektet avholdes over Ministerrådets budsjett. I perioden 1978–1981 har Ministerrådet bevilget NOK 2.170.00 til projektet.

9. Transportstatistikk

På bakgrunn av rekommandasjon nr. 11/1980 om bedre transportstatistikk har NKTF påtatt seg å kartlegge det konkrete behov av samnordisk transportstatistikk samt å utrede i hvilken form behovet kan etterkommes. Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk er representert i arbeidsgruppen. Prosjektet vil formentlig bli slutført i januar 1983 med et forslag om et statistikk-prosjekt. Budsjettrammen for NKTF's kartlegging er NOK 60.000.

NKTF's oppdatering av Transportarbeidet i Norden 1960–1990 foreligger. Det er kontakt mellom NUSA og NET. For øvrig har NUSA god kontakt med NKTF og andre samarbeidsorganer slik at dobbeltarbeid bør kunne unngås.

10. Øresundsspørgsmålene

Som nævnt i C1/1982 kan det materiale, der foreligger i betænkningen "Øresundsforbindelser" fra 1978 på grund af udviklingen siden materialet blev udarbejdet i flere henseender ikke længere anses for fyldestgørende. Dette gælder f.eks. forventningerne med hensyn til størrelsen af den fremtidige trafik over Øresund.

Regeringerne i Danmark og Sverige har ikke siden afgivelsen af C1/1982 iværksat nye undersøgelser i sagen. Fra dansk side har man stedse tilkendegivet den opfattelse, at Storebæltsforbindelsen har første prioritet blandt de store faste forbindelser.

Den svenske regering anser, at der behøves en helhedsbedømmelse af Øresundsproblemerne. Beslutningsunderlaget bør aktualiseres, og forudsætningerne for såvel fortsat færgedrift over Sundet som forskellige alternative faste forbindelser kortlægges.

11. Handicapprojektet

Handicapprojektet, der blev iværksat af NET i 1977 med det formål gennem et forsknings- og udviklingsarbejde at fremsætte konkrete forslag til foranstaltninger, der kan lette handicappedes og ældres benyttelse af kollektive transportmidler, er blevet fuldført i 1982.

Projektet afgav i januar 1980 en delrapport nr. 1, indeholdende en vurdering af de generelle problemer ved handicappedes benyttelse af kollektive transportmidler samt en beskrivelse af projektarbejdet vedrørende foranstaltninger til specielt at lette handicappedes og ældres benyttelse af tog og busser.

Endvidere afgav projektet i september 1980 en delrapport nr. 2 om mulighederne for tilpasning af passagerskibe for handicappede.

Som sidste led i arbejdet har projektet i maj 1982 afgivet en delrapport nr. 3 omhandlende mulige foranstaltninger for at lette handicappedes benyttelse af fly i ordinær rutetrafik.

I forbindelse med projektets undersøgelser vedrørende handicap-tilpasning af passagerskibe er der i samarbejde med producenter udviklet en prototype af en landgang, der kan benyttes af kørestole samt af et hydraulisk løftebord.

Endvidere har en producent i samarbejde med projektet fremstillet en prototype af en "kombinationstrappe" med lift med henblik på transport af handicappede i kørestole til og fra fly.

I den afsluttende rapport af maj 1982 fra projektet anføres det, at de under projektarbejdet vurderede og foreslåede tiltag først og fremmest skal ses som eksempler på, hvad der kan gøres for at lette ældres og handicappedes muligheder for at benytte offentlige transportmidler, og at forslagene også kan tjene som baggrund for de anvisninger og rekommandationer, som trafikmyndighederne i de nordiske lande eventuelt vil udfærdige.

Projektet indstiller, at NET søger at sikre, at udviklingen for så vidt angår tilpasningen af den tekniske udrustning føres videre, så ældre og handicappede i størst mulig udstrækning kan anvende tog, busser, skibe og fly. Fra projektets side findes det også naturligt, at Nordiska nämnden för handikappfrågor får til opgave at følge udviklingen og stimulere til fortsat nordisk indsats i sociale og tekniske spørgsmål inden for det aktuelle område.

De samlede udgifter ved projektets udførelse har udgjort ca. 1,4 mill. DKK.

12. Cykeltrafik-projektet

Formålet med projektet er udarbejdelse af rekommandationer for planlægning af cykeltrafiksystemer med særligt henblik på eksisterende byområder. Nærmere oplysning om projektets baggrund og mandat er givet i C1/1980.

Den af NET nedsatte arbejdsgruppe bestående af vej- og trafikplanlægere fra Danmark, Finland, Norge og Sverige indledte i 1980 et samarbejde med en bykommune i hvert af de deltagende lande (Helsingør, Jyväskylä, Kristiansand og Skövde), og på basis af eksisterende data om trafik- og byplanforhold samt den nuværende planlægning for cykeltrafikken i de fire

byer er der udarbejdet rapporter med en forholdsvis detaljeret gennemgang af hver enkelt bys nuværende forhold med særligt henblik på trafikken, de forskellige løsningsmuligheder for cykeltrafikken, planlægning af et samlet cykelrutenet, forsøg på konsekvensbedømmelse for dette cykelrutenet og endelig ideer til yderligere undersøgelser og forsøg. Arbejdsgruppen har sammenholdt resultaterne af disse "modelstudier" med et "løsningskatalog", som gruppen har opstillet som fælles baggrund for diskussion af forskellige løsningstyper.

Sammenfatningsrapporten for cykeltrafikprojektet er afgivet i oktober 1982.

Udgifterne ved projektet afholdes over ministerrådets budget med i alt NOK 500.000 (prisniveau 1979) fordelt med NOK 100.000 i 1979, NOK 300.000 i 1980 og NOK 100.000 i 1981.

13. Energifrågor

I januari 1981 tillsatte NÄT en projektgrupp för att gå igenom och prioritera olika förslag på energiområdet. Projektgruppen för energifrågor föreslog i juni 1981 att två konkreta projekt skulle genomföras. Det ena borde behandla körsättets och underhållets betydelse för fordonens energiförbrukning. Avsikten skulle vara att belysa hur drivmedelsförbrukningen kan sänkas med ett mjukare körsätt, lägre hastigheter, bättre underhåll. På grundval härav skulle tas fram ett informations- och utbildningsprogram i dessa frågor. Det andra projektet borde behandla bebyggelsestrukturens inverkan på persontransportarbetet och energianvändningen. Syftet var att belysa hur olika bebyggelsemönster i och kring tätorterna – främst när det gäller fördelningen av bostäder, arbetsplatser och serviceinrättningar – påverkar persontransportarbetet och energianvändningen. Nordiska ministerrådet beviljade 1982 100 000 NOK för projekten. Budgetramen år 1983 är 620 000 NOK. Projekten kommer att pågå även under 1984.

1982 har förstudier genomförts för båda energiprojekten. När det gäller projektet om körsättets och underhållets betydelse för bränsleförbrukningen har Transportøkonomisk Institutt (TØI) gjort en litteraturstudie och analyserat befintliga kunskaper på området. Denna studie avses utgöra ett underlag för att utarbeta ett informations- och utbildningsprogram inriktat mot förare och ägare av lätta fordon. Genom studien framkom emellertid att kunskaper saknas på vissa områden och projektgruppen kommer under det närmaste året att initiera kompletterande forskningsinsatser och analyser.

När det gäller projektet om bebyggelsestrukturens inverkan på persontransportarbete och energianvändning har ett program för det fortsatta arbetet utarbetats av en konsult. Liknande studier på det nationella planet, som det projektgruppen har föreslagit, pågår emellertid. I avvaktan på resultatet av pågående nationella studier avser projektgruppen att sammanställa resultat från tidigare forskningsinsatser.

14. Havneprojektet

Projektet "Skibsbevægelser i havne" har til formål at fastsætte tilladelige bevægelser for forskellige skibstyper og losse/laste-operationer for derigennem at kunne bestemme, hvilken ro der skal tilstræbes i nye havne eller ved forbedring af ældre.

Det første skridt på vejen er derfor at fastslå ved målinger, hvorledes skibe bevæger sig under påvirkning af bølger, strøm og vind. Dertil behøves udvikling af et sæt måleinstrumenter, da det hidtil kun i mindre grad har været prøvet at måle disse bevægelser, og aldrig under de hårde vilkår, som råder i Norden.

Så snart det forelå, at Nordisk Ministerråd ville støtte projektet, udarbejdede en ekspertgruppe en plan om projektets gennemførelse, som siden blev vedtaget af dets styregruppe efteråret 1981.

Et sæt instrumenter var allerede bygget i Norge og prøvet i Vardø i Nord-Norge i dec. –jan. 1981–1982.

I foråret 1982 blev det vedtaget at fortsætte projektet med målinger i Sverige med de norske instrumenter og at man på Island skulle bygge et andet sæt og foretage målinger i et par havne i efteråret 1982. I Færøerne skulle computerprogrammer udvikles til bearbejdelse af måleresultaterne. Dette program vil blive fulgt, dog eventuelt med nogle forsinkelser.

Foruden målingerne er en nok så vigtig del af projektet at spørge forbrugerne af havne d.v.s. søfolk og havnearbejdere om deres meninger om forholdene, medens målingerne foregår. Dertil har der været udfærdiget en interviewliste for at gøre resultaterne fra de enkelte målinger og målesteder sammenlignelige.

Da de midler, som har været disponible fra ministerrådet, ikke har kunnet dække alle omkostninger har de forskellige institutioner som deltager i arbejdet betalt en betydelig del af udgifterne af deres almindelige forskningsmidler, tildels som lån, som ventes tilbagebetalt med senere bevillinger og tildels som direkte tilskud.

De første målinger viser at problemerne i hvert fald er lige så komplicerede som ventet men samtidig håber man med forøget viden at kunne anbefale nye metoder til fortøjning af skibe og både, som ikke alene gør eksisterende havne sikrere og nye havne billigere i anlæg, men mindsker vedligehold på havneanlæg og skibe.

15. Transport av farlig gods

I NÄT:s regi har under 1982 påbörjats ett projekt om transport av farligt gods. Projektet syftar till att underlätta säkra transporter av farligt gods mellan de nordiska länderna. Utöver dess inomnordiska strävanden är avsikten att de nordiska länderna genom ett gemensamt agerande i de internationella organisationerna på området skall få ökad genomslagskraft

för sina synpunkter. Projektet innebär därför också att finna lämpliga samarbetsformer.

Under år 1982 har lagts fast en arbetsordning och två sammanträden har hållits. Efter detta förberedande arbete kommer under 1982 och 1983 arbetet att bedrivas planmässigt i enlighet med projektgruppens arbetsordning.

16. Nordisk komite för transportøkonomisk forskning (NKTF)

NKTF har till uppgift att samordna den transportekonomiska forskningen i de nordiska länderna. Enligt den nordiska transportöverenskommelsen skall NKTF biträda NÄT i dess verksamhet. NKTF:s verksamhet finansieras huvudsakligen över Nordiska ministerrådets budget.

NKTF syftar till att genom konferenser, utbildningsverksamhet, mindre forskningsuppgifter och publikationsverksamhet skapa en grund för samfällade nordiska forskningsinsatser, stimulera en gemensam forskningsmiljö på transportområdet och utgöra ett nordiskt kontaktforum för personer som är engagerade i eller intresserade av frågor inom transportforskningen.

Under verksamhetsåret 1982 har NKTF arrangerat följande konferenser:

- Fysisk planläggning och trafikplanering i tätorter; 19–21 april i Aalborg, Danmark;
- Kombinerade transporter; 20–22 oktober i Jyväskylä, Finland;
- Godstransport i tätort; 15–17 november i Oslo, Norge.

Konferenserna har samlat ca 60 deltagare var från samtliga nordiska länder och de har dokumenterats och sammanställts i rapportform. Sekretariatet har 1982 varit förlagt till trafikministeriet i Finland.

NKTF har ajourfört sin nordiska transportstatistik som likaledes föreligger i rapportform.

I februari-mars arrangerade NKTF sin första NORDTRANS-kurs. Denna två veckors utbildningskurs i transportproblematik ordnades i Røros, Norge, med 38 deltagare. År 1983 skall kursen hållas i mars- april på Haiko gård, Finland.

För 1983 upptar NKTF:s verksamhetsplan bl.a. konferenser om alternativa drivmedel, personbilen samt telekommunikation som alternativ till samfärdsel. Vidare kommer NKTF att utreda behovet av en utvidgad nordisk transportstatistik.

17. Fritidsbåtar

Arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande småbåtar (fritidsbåtar) bildades efter Nordiska Rådets rekommendation nr.15/1972 och i juni 1982 fastställde ställföreträdarkommitten ett treårigt mandat för

arbetsgruppen. Samtidigt har gruppens namn ändrats till "Nordisk arbetsgrupp rörande fritidsbåtsfrågor".

Arbetsgruppen er ett organ för information, samråd och harmoniseringssträvanden i båtlivsfrågor med gemensamt nordiskt intresse. Arbetsgruppen verkar därvid för en samnordisk syn på båtlivsfrågor och för att de bestämmelser som skapas inom detta område blir enhetliga inom Norden så långt som praktiskt kan motiveras. Arbetsgruppen verkar även för att utredningar kommer till stånd i frågor som anses vara av gemensamt intresse. I mån av resurser företar gruppen egna utredningar i sådana frågor eller i frågor som lämnats över till arbetsgruppen från internordiskt organ eller från något deltagande land. Arbetsgruppen beaktar särskilt frågor som berör sjösäkerhet, sjötrafik, marin miljö samt utbildning och information. Arbetsgruppen följer likaledes den samlade bilden av båtlivet och dess samhällsbetydelse och medverkar till att skapa godtagbara lösningar på tekniska eller andra problem som rör båtliv och som kan kräva mera övergripande insatser och bedömningar.

Under år 1982 har arbetsgruppen sammanträtt 2 gånger och behandlat frågor såsom utbildning, uppföljning av arbetsgruppens internationella informationsarbete, brädsegling, säkerheten i samband med uthyrning av vattenskotrar och sjösäkerhetsinformation. Vidare har utbyte av information bl.a. om pågående lagstiftningsarbeten i de olika länderna meddelats. Regelbundna kontakter har hållits med båtlivets organisationer liksom med det av nordiska ministerrådet finansierade s.k. skärgårdsprojektet. Arbetsgruppen har vidare i enlighet med rekommendation nr 11/1979 följt arbetet med nykterhetsinformationen i de olika länderna.

18. Trafikksikkerhet

18.1 Nordiska trafiksäkerhetsrådet – vägtrafik

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) är et kontakt-, samordnings- och planläggningsorgan inom trafiksäkerhetssektorn i de nordiska länderna. NTR bistås i sitt arbete av tre permanenta samarbetsorgan, nämligen Nordisk bilteknisk kommitté (NBK), Nordisk kommitté för trafiksäkerhetsforskning (NKT) och Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV). NKV har dessutom ett särskilt trafiktekniskt utskott (TTU). Det förekommer också att såväl NTR som samarbetsorganen tillsätter ad hoc-grupper för att studera vissa mer avgränsade frågor.

NTR har under året haft fyra sammanträden, NBK tre och NKT och NKV vardera två. Dessutom har NTR haft ett gemensamt sammanträde med Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT).

Kontakt och samordning

Ledamöterna har fortlöpande orienterat varandra om – och även inhämtat varandras synpunkter på – viktigare nationella beslut, förslag och

projekt på trafiksäkerhetens område. NTR har också uppmärksam följt förberedelsearbetet inför det Nordiska trafiksäkerhetsåret (NTÅ) 1983. Flera av ledamöterna i NTR och dess samarbetsorgan är dessutom direkt engagerade i huvudkommittén för NTÅ och i det nationella förberedelsearbetet.

NTR strävar numera efter att mer systematiskt än tidigare samordna de nordiska synpunkterna på trafiksäkerhetsfrågor som behandlas inom de internationella organen, såsom ECE och CEMT. Som ett resultat av detta kan redan nämnas ett enat nordiskt uppträdande när ECE:s expertgrupp för trafiksäkerhetsfrågor (GE.20) diskuterar övergången till ett nytt numeringssystem för europavägarna och när CEMT:s kommitté för vägtrafik, vägmärken och signaler diskuterar utmärkningen av vägar för transporter av farligt gods.

Uppföljningar

Som nämndes i föregående års verksamhetsberättelse har NTR börjat en uppföljning av de förslag som NTR har publicerat i sin rapportserie. En sammanställning av denna uppföljning visar att många av förslagen har kunnat genomföras i de olika länderna men att det finns en stor variation när det gäller graden av genomförande. Danmark, Finland och Sverige har således genomfört eller överväger att genomföra inemot två tredjedelar av förslagen. För Norges del är motsvarande tal väsentligt lägre. De förslag som anses ge störst effekt har den högsta genomförandegraden i samtliga länder. Även takten för genomförandet varierar mellan länderna. I genomsnitt tar det tre till fyra år från det att förslagen lämnades till dess de genomförs.

Uppföljningen avser förslag som har lämnats under åren 1971–1981. Island har varit representerat i NTR först sedan 1979. Den uppföljning som har gjorts hittills innehåller därför inte några uppgifter från Island.

NTR har för avsikt att åtminstone en gång varje år aktualisera den uppföljning av förslagen som nu har påbörjats.

Målsättningar

En fråga som NTR har ägnat uppmärksamhet är målsättningarna för trafiksäkerhetsarbetet i NTR och i de nordiska länderna. I Finland, Norge och Sverige finns det vissa riktlinjer formulerade för det nationella arbetet. I Danmark förbereds f.n. ett betänkande (Færdselssikkerhedspolitik redogørelse 2. del) som skall innehålla förslag till målsättningar för trafiksäkerhetsarbetet i Danmark. NTR undersöker för sin del förutsättningarna för att formulera några gemensamma riktlinjer för arbetet i NTR som kan godtas av alla länderna.

Samarbetsorganen

NBK har ingående följt arbetet rörande biltekniska frågor i internationella organ och verkat för en samordning av nordiska ställningstaganden. För att kunna förbereda ärenden av nordiskt intresse som behandlas inom ECE:s expertgrupp för fordonskonstruktioner (WP.29) har NBK försökt lägga sina möten så att de föregår WP.29:s tre årliga huvudsammanträden.

NBK har under året fortsatt sitt arbete med ett förslag till gemensamma nordiska föreskrifter om varselljus. Fordonens inre säkerhet är en annan fråga där NBK försöker formulera en gemensam nordisk ståndpunkt. Frågan har diskuterats med utgångspunkt i olika ECE-reglementen. Kontrollförfarandet för bromsar på tunga fordon har också diskuterats ingående inom kommittén.

NKT har planlagt och lämnat förslag till den gemensamma nordiska trafiksäkerhetsforskningen, följt upp projektens genomförande och övervägt forskningsprojektens förslag och praktiska konsekvenser. Vid planeringen har prioriterats vissa s.k. projektfamiljer, såsom barnens trafiksäkerhet och alkohol och trafik.

Under året har NKT ordnat ett seminarium kring ämnet trafikonykterhet i Norden. Ett rapportutkast som sammanställts inom projektet "Effekter av åtgärder mot promillekörning" bildade utgångspunkten för seminariets diskussioner. Seminariets rekommendationer kommer att bilda en bas för kommande projektförslag från NKT.

NKT har anlitats av NTR vid remissvar på olika medlemsförslag rörande trafiksäkerhetsfrågor som väckts i Nordiska rådet.

NKV har följt det nordiska arbetet på vägtrafiklagstiftningens område, bl.a. genomförandet av Nordiska rådets rekommendation (3/1976) om internordisk giltighet för körkort. NKV har också försökt samordna de nordiska synpunkterna inför möten på det internationella planet.

Till NTR har NKV överlämnat en rapport om problemen med oregistrerade utländska släpfordon i Norden. Rapporten har av NTR överlämnats till respektive minister med hemställan om att den så snart som möjligt tas upp för överväganden och beslut i varje land.

NKV:s trafiktekniska utskott har i det närmaste slutfört sitt arbete med att förenkla trafikreglerna i de nordiska länderna. En rapport skall överlämnas till NKV senare under året.

NKV har inbjudit polisens samarbetsorgan angående nordiska trafiksäkerhetsfrågor (SANT) till ett gemensamt möte.

Samarbete med NÄT

Under året har NÄT och NTR för första gången haft ett gemensamt möte för att orientera om arbetet inom de båda kommittéerna och för att diskutera det framtida samarbetet. Det rådde enighet om att mötet var nyttigt men att det inte behövde anordnas gemensamma möten varje år utan i stället vid behov. Däremot bör kommittéerna utväxla budgetpro-

gram och vid varje möte få en kort orientering om vad som är aktuellt i den andre kommittén.

1. Föräldrars inställning till barns trafiksäkerhet.

Projektet är en intervjuundersökning som syftar till en analys av föräldrarnas inställning till olika frågor om barnens säkerhet i trafiken och av möjligheterna att förändra denna inställning. Undersökningen är avslutad och ett rapportutkast är under utarbetande. Projektet har inte belastat ministerrådets budget under 1982.

2. Cyklande barns trafikrisk

Projektet, som består av en lands- och en ortundersökning, syftar till att klarlägga i vilken mån olika skador kan förklaras av nationella olikheter vad gäller cyklandets sätt och omfattning. Projektet beräknas avslutas 1983–84. För 1982 har projektet beviljats 272 000 NOK av ministerrådet. För 1983 har NTR föreslagit 300 000 NOK.

3. Effekter av åtgärder mot promillekörning

Syftet är att inventera kunskaperna om de åtgärder mot trafikonykterhet som har vidtagits i de nordiska länderna och om de effekter åtgärderna har haft på trafiksäkerheten. Projektet skall utmynna i ett förslag till gemensamt nordiskt FoU-program. En rapport är under utarbetande. Projektet har inte belastat ministerrådets budget under 1982.

4. Evalueringsmetoder i trafikundervisningen

Projektet är en litteraturstudie, som syftar till att ge några anvisningar om de metoder som bör användas för att beskriva det trafiksäkerhetsmässiga värdet av olika former av trafikundervisning. En slutrapport kommer att lämnas under året. Projektet har för 1982 beviljats 109 000 NOK av ministerrådet.

5. Metoder för värdering av konsekvenser av olika former för trafiksanering (KONTRA)

Syftet är att ange metoder för att belysa vilka trafikala, miljömässiga och sociala verkningar som blir en följd av olika åtgärder för trafiksanering. En rapport kommer att lämnas under året. Projektet har inte belastat ministerrådets budget under 1982.

6. Den förväntade verkan av att använda personlig skyddsutrustning för vuxna och barn i personbils baksäten (BASKET)

Syftet är att undersöka det säkerhetsmässiga värdet av att använda bilbälten och annan säkerhetsutrustning. Projektet började 1982 och har för detta år beviljats 218 000 NOK av ministerrådet. Det beräknas avslutas under 1983. NTR har för 1983 föreslagit att projektet beviljas 140 000 NOK.

7. Äldre fotgängares trafikmönster och olycksrisk

Projektets målsättning är att öka kunskapen om de äldres säkerhetsproblem i olika trafiksituationer och om vad som kan göras för att minska dessa problem utan att inskränka rörelsefriheten. Projektet inleddes 1982 och har för detta år beviljats 111 000 NOK av ministerrådet. Det beräknas avslutas

under 1983. För det året har NTR föreslagit att projektet beviljas 228 000 NOK.

Därutöver har en särskild arbetsgrupp inom NTR sammanställt rapporten "Cyklisters säkerhet i kryds" i sin rapportserie.

NTR har beslutat publicera KONTRA-rapporten och rapporten "Cyklisters säkerhet i kryds" i sin rapportserie.

Den framtida verksamheten

När det gäller den planerade verksamheten för 1983 kommer NTR att fortsätta diskussionerna om målformuleringar för trafiksäkerhetsarbetet. Även uppföljningen av NTR-förslagen kommer att ägnas stor uppmärksamhet.

NKV har sedan flera år tillbaka kartlagt och följt upp de nordiska ländernas behov av reservationer i samband med en ratifikation av 1968 års Wienkonventioner om vägtrafik och om vägmärken och trafiksignaler och av de anslutande Europaöverenskommelserna. Efter ett skede av nationell bearbetning har KNV beslutat att nu återuppta det. En strävan är nämligen att slutföra förberedelserna så att konventionerna kan ratificeras under 1983.

Nya forskningsprojekt som NTR vill genomföra under 1983 är dels ett NBK-projekt om bromskraftsfördelningen i fordonståg, dels en uppföljning av MIRO-projektet (Metodik för insamling och redovisning av olycksdata) som slutredovisades 1980. Flera av de projekt som pågått under 1982 kommer att fortsätta även under 1983. Utrymmet för nya projekt begränsas givetvis av detta.

I planerna för 1984 vill NTR i första hand reservera medel för uppföljningen av MIRO-projektet, eftersom det är osäkert i vilken mån medel kan avsättas under 1983 för detta projekt. Andra viktiga områden för gemensam nordisk trafiksäkerhetsforskning som NTR vill satsa på under de kommande åren är alkohol och trafik och motorcyklisternas säkerhet. Därutöver kan det bli aktuellt att följa upp några tidigare projekt, såsom evalueringsmetoder i trafikundervisningen och barnens säkerhet i trafiken.

Avslutningsvis kan förutskickas att NTÅ i hög grad kommer att sätta sin prägel på verksamheten i NTR och dess samarbetsorgan under 1983. Det nordiska samarbetet på trafiksäkerhetsområdet har hittills varit framgångsrikt och värdefullt. Det finns också för framtiden mycket att utträta på detta område. NTR ser därför med tillförsikt fram mot den ökade uppmärksamhet som genom NTÅ kommer att riktas mot nordiskt trafiksäkerhetsarbete även i fortsättningen.

18.2 Flygsäkerheten

Det viktigaste nordiska samarbetsforumet inom flygsäkerheten är Nordiskt luftfartsinspektionsmöte som äger rum årligen. Vid mötet presenteras rapporter från olika arbetsgrupper – häri ingår också ICAO:s, ECAC:s

och andra organisationers arbetsgrupper med nordisk representation. Dessutom diskuterar och beslutar man om gemensamma åtgärder i fråga om flygsäkerheten. Nya arbetsgrupper tillsättes vid behov och målsättningsarna för dessa fastslås. År 1982 hölls luftfartsinspektionsmötet i Norge och därvid behandlades bl.a.

- analys av problem avseende skydd mot is samt avisning
- bestämmelseutveckling
- tekniskt-operativa krav till interskandinavisk regelbunden flygtrafik med luftfartyg under 5700 kg
- NORDAIDS-statusrapport
- ultralätta flygplan och hängglidare.

Det nordiska haveriutredarmötet, som anordnas årligen, hölls i augusti i Island. I mötet deltog representanter för luftfartsmyndigheterna och haverikommissionerna från samtliga nordiska länder.

Samarbetet rörande det nordiska haverirapporteringsystemet (NORDAIDS) har fungerat utmärkt. Datamaterialet som kompletteras med material från Canada har redan utnyttjats vid haveriutredningar och kommer att i allt större grad utnyttjas också vid flygsäkerhetsanalyser.

De nordiska länderna har årligen hållit ett möte om radionavigeringshjälpmedel, där man utbytt erfarenheter om olika anläggningars noggrannhet, installation, underhåll och flygmättningsmetoder. År 1982 hölls mötet i Sverige.

I oktober 1982 anordnades i Danmark en samnordisk kurs för utbildning av inspektionspersonal. I kursen deltog representanter för luftfartsmyndigheterna i Norge, Sverige, Danmark och Finland.

Utöver de regelmässiga mötena har de nordiska luftfartsmyndigheterna vid behov fört förhandlingar om koordinering i olika frågor.

De skandinaviska luftfartsmyndigheternas tekniska samarbetsorgan, OPS-utvalget, har – utöver löpande frågor avseende tillsynen av SAS – behandlat flera problemområden av mera allmän karaktär. Bl.a. har dessa områden berörts

- pågående arbete inom ICAO angående revision av ICAO Annex 1, Personnel Licensing;
- skandinavisk representation vid vissa aktuella ICAO-möten;
- skandinaviska regler beträffande leasing av flygplan till utlandet;
- fortsatt arbete med samordnade bestämmelser för flygning under kategori II/III – förhållanden; samt
- minimum tekniskt/operativa krav för erhållande av koncession för linjefart med luftfartyg under 5700 kg.

18.3 Sjösäkerhet

Ett fast samarbete råder mellan de nordiska länderna när det gäller sjökortsväsendet, fyrväsendet och sjösäkerhetsinspektionen. Representanterna för de berörda verken samlas till gemensamma möten åtminstone

vertannat år eller oftare vid behov. Vid dessa sammanträden behandlas alla frågor som berör området. Därutöver håller generaldirektörerna för de berörda verken årliga möten. Beträffande lotsningsverksamheten har gemensamma diskussioner påbörjats senaste året.

När det gäller sjökortsproduktionen täcker denna östersjöområdet, Kattegatt, Skagerack och Nordsjön. Sjömätning görs för bl.a. s.k. tung-trafikkorridorer i öppen sjö och nymätningar sker i vissa farledsavsnitt i skärgårdarna. De mätningar som sker i Nordsjön har stort intresse för såväl Danmark och Norge som Sverige. Samarbetet vad gäller sjökartssidan sker genom Nordens Hydrografiska Förbund samt genom North Sea Hydrographic Commission. Hydrografiska Förbundet samlas åtminstone vertannat år. Vid sammanträden utbyts informationer och erfarenheter samt träffas överenskommelser om likartade procedurer.

Ansvaret för utsändande av radionavigationsvarningar och verksamheten som nationell koordinator och koordinator för östersjöländerna (Baltic Sea Sub-area Co-ordinator) åvilar sjöfartsverket i Sverige. I Norge er Kystdirektoratet föreslått som nationell koordinator. I Nordsjön er Storbritannia områdekoordinator.

Utprickning av farleder enligt IALA system A – till vilket Danmark, Norge, Sverige och Finland anslutit sig – påbörjades 1978 väst Skagen. Hela övergången beräknas vara genomförd under 1982.

Nordens Fyrtekniska Organisation (NFO), som är de nordiska fyrmyndigheternas samarbetsorgan, sammanträffar vertannat år och behandlar frågor som ansluter sig till fyrteknik och utmärkning av farleder. Vid mötena behandlas också IALA-frågor.

Nordiska farvatten täcks av radionavigeringshjälpmedel av typ Decca Navigator. Konvertering av sändarstationer har skett så att hela det nordiska nätet är anpassat till modern mottagarmateriel i fartygen. Viss gemensam drift av deccastationer äger rum. En norsk och två finländska sändare övervakas från Sverige. I tillägg till Decca används radiofyarna och i norska farvatten Loran C.

Inom ramen för PIANC (Permanent International Association on Navigation Congresses), nordiska sektionen, bevakas kontinuerligt utvecklingen inom farleds- och hamnbyggnadsområdet.

För att ta tillvara nordiska erfarenheter av lotsbåts- och farledsservicefartygsanvändning samt konstruktionskrav och typerfarenheter har ett samarbetsorgan med fartygsteknisk representation från resp. sjöfartsadministration bildats.

Vissa förhållanden, som för s.k. långlotsning, har behandlats i en arbetsgrupp med deltagare från östersjöstaternas lotsmyndigheter. Den norska lotsmyndigheten har deltagit som observatör i gruppens arbete. De diskussioner som förts har lett till en gemensam nordisk ståndpunkt i långlotsningsfrågor i arbetsgruppen.

Som ett komplement till lotsningen studeras olika former av trafikinfo-

mation och trafikövervakning med hjälp av radiotelefoni (VHF) och radar. Inom ramen för samarbetet enligt den s.k. Helsingforskonventionen (se nedan) har en överenskommelse träffats om frivillig tillämpning av ett system för positionsrapportering i Östersjön avseende vissa fartyg med farlig last (Barep-systemet).

Inom sjöräddningen finns ett flertal samarbetsavtal mellan de nordiska länderna.

Det är en målsättning att sjöfart skall kunna bedrivas på ett säkert sätt längs kusterna året runt. Isbrytarflottorna har därför under senare år gradvis förstärkts. Avtal har träffats om gemensamt utnyttjande av isbrytarresurserna.

Isbrytarledningarna i de nordiska länderna deltar tillsammans med de meteorologiska institutionerna i den baltiska iskommittén för samordning och utveckling av israpportering m.m. Arbetet har sedan mitten på 1970-talet utökats och har resulterat bl.a. i nya iskoder och iskartsymboler som införts fr.o.m. vintersäsongen 1981/82.

Till grund för fartygens konstruktion, utrustning, bemanning m.m. ligger i stor utsträckning internationella konventioner och andra internationella överenskommelser. Utvecklingsarbetet på det internationella planet bedrivs främst inom ramen för IMO:s (International Maritime Organization) verksamhet. I flera frågor eftersträvas ett samnordiskt ställningstagande. Detta har medfört att representanter för berörda nordiska myndigheter före sammanträdena med IMO ofta gemensamt diskuterar de frågor som skall behandlas.

På initiativ från Danmark och Sverige antogs vid IMO:s Assembly-möte i november 1979 ett förslag till rekommendation om användning av lots i Öresund för alla oljelastade tankfartyg med ett djupgående av 7 meter eller mer samt alla lastade kemikalie- och gastankfartyg.

År 1974 antogs i Helsingfors en konvention av alla östersjöländer om samarbete rörande skydd av Östersjöns marina miljö. Inom ramen för Helsingforskonventionen har man årligen möten i två kommittéer och en expertgrupp. Den ena kommittéen sysslar med åtgärder till förebyggande av förorening från fartyg. Utöver dessa organ har man en kommission som styr arbetet. Särskilt kan nämnas ett program för ökad fartygssäkerhet inom området (SSPP, Ship Safety and Pollution Prevention Programme).

Säkerhetsarbetet på sjöfartsområdet följs ständigt upp och utvecklas genom granskning av utredningsmaterial beträffande sjöolyckor och yrkes-skador till sjöss. Härvid sker ofta utbyte mellan de nordiska länderna av sådant material. I mars 1982 hölls ett uppföljningsmöte rörande den överenskommelse om transport av farligt gods i Östersjön som ingåtts mellan Danmark, Finland, Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland varvid även Norge deltog. Från avtalets tillämpning från starten den 1 oktober 1980 rapporterades positiva erfarenheter.

I januari 1982 undertecknades ett avtal mellan EG-länderna (utom Lux-

emburg), Sverige, Norge, Finland, Spanien och Portugal om kontroll med utländska fartyg (Memorandum of Understanding on Port State Control). Avtalet, som trädde i kraft 1982-07-01, har som målsättning att öka den maritima säkerheten och vården av havsmiljön bl.a. genom inspektion att hindra driften av fartyg som inte uppfyller internationell sjölagstiftning, såkallade sub-standard fartyg. Avtalet ersätter tidigare avtal av 1978.

I sammanhanget kan också nämnas att sjölagstiftningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige i huvudsak överensstämmer till sitt innehåll. Bl.a. innebär reglerna om sjöförklaring att sådan förklaring för fartyg från något av dessa länder kan hållas av behörig domstol i annat av de nämnda länderna.

Det nordiska samarbetet beträffande typprovning av fritidsbåtar har fortsatt. Sedan 1974 finns gemensamma regler för båtar upp till 12 meters längd och från 1978 regler för kanoter (s.k. turistkanadensare). Den 1 juli 1981 infördes nya regler för båtar upp till 15 meter av samtliga aktuella råmaterial. Samarbetet omfattar även godkännande av vissa komponenter i båtarna.

Slutligen bör nämnas att det i flera andra frågor av mera detaljartad natur, där samnordiskt intresse kan finnas, ofta förekommer direktkontakter mellan de ansvariga myndigheterna i de nordiska länderna för att uppnå gemensamma lösningar.

18.4 Sikkerhetssamarbeid for jernbanene

Møtet for lederne av sikkerhetskontorene i Norden fant i år sted i Oslo i dagene 1.-2. september.

Under de innledende drøftinger om spesielle uhell siste år, stanset man særlig opp ved kollisjon mellom tog på fjernstyrt strekning og brann i tog. Gjeldende bestemmelser for kjøring mot stoppsignal når anlegg ikke er i orden er noe forskjellige, og man drøftet derfor erfaringer av såvel sikkerhetsmessig karakter som innvirkningen på regulariteten i toggangen. Når det gjelder brann i tog drøftet man de retningslinjer som følges både når det gjelder forebyggende arbeid og varsling m.v. Det var enighet om at man i det videre arbeid burde kunne søke enda nærmere kontakt.

Forøvrig opptok spørsmålet om eget personales sikkerhet under utførelsen av tjenesten, særlig ved linjen og i skiftetjenesten (rangertjenesten), deltakerne meget også i år. Det ble fremlagt statistikker med avvik av en slik karakter for disse to grupper at det vil være av interesse å arbeide videre på disse felt.

Særlig fra finsk side var det interesse for å drøfte regelverket for kontroll av bremsene, utregning av bremsevekt m.v. for tog. Dette henger sammen med at man i Norden har gått inn for ensartet togstoppsystem som igjen får innvirkning på dette spørsmål om bremseser.

Planovergangsproblemene ble igjen drøftet, og likeså spørsmålet om forenklinger for togfremføring på baner med liten trafikk.

Endelig ble spørsmål som knytter seg til arbeids-/ansvarsdeling mellom lokomotiv- og konduktørpersonalet drøftet og spørsmål om tekniske krav ved ytterligere økning av kjørehastigheten.

Kapitel XXI

Turistspørsmål

Sammenfatning

Turismens betydning er stor og voksende. Den bidrar til verdifull rekreasjon og økte kulturelle kontakter. Turismen er et viktig element i landenes samfunnsøkonomi.

Turistutvalgets virksomhet skjer i nært samarbeid med Nordisk turistråd (NT), som er et samarbeidsorgan for de nasjonale turistrådene og tilvarende. Den hittil største satsing for å stimulere internordisk turisme er kampanjen Reis i Norden.

Andre prosjekter i 1982 har vært:

- markedsundersøkelser (det tysktalende område)
- et seminar for turistsejfer
- pensjonistreiser
- toleransenivå
- håndboken Reiseliv i Norden (oppdatering).
- kapasitetsutnyttelse (oppdatering)

I sin virksomhet har turistutvalget lagt særlig vekt på gjensidig orientering om aktuelle turistpolitiske spørsmål i hvert av landene. Det gjelder informasjon om lovendringer, endringer i regelverket samt om resultatet av viktige utredninger på turistområdet. Samråd og samarbeid i internasjonale spørsmål er også et fast punkt på utvalgets dagsorden.

I 1983 planlegger turistutvalget i samråd med NT et møte om prosjektsamarbeidet. Deltakere blir sakkyndige på turistområdet og beslektede områder. Såvel pågående virksomhet som aktuelle samarbeidsoppgaver i årene framover vil bli tatt opp.

Forøvrig planlegges følgende prosjektvirksomhet i 1983:

- Reis i Norden – oppfølging
- Markedsundersøkelser – videreføring
- Håndboken Reiseliv i Norden – revidering
- Forberedelse av Åland-konferansen
- Seminarene – Utdannelsesledere
- kultur/turisme

1. Turismens betydning

Turismens betydning internasjonalt og i Norden er stor og vokser stadig. Den bidrar til verdifull rekreasjon og økte menneskelige og kulturelle kontakter for de reisende. Derutover er den et viktig element i landenes samfunnsøkonomi.

''Fritidsforbruket'' utgjør i Norden 8–10% av det private forbruk. Den

samlede omsetning i den tradisjonelle turistnæring i Norden anslås til ca. NOK 60 milliarder. Over 350.000 mennesker er sysselsatte i det som kalles for turistnæringen.

I regionalpolitisk sammenheng brukes "turisme" ofte som instrument for å opprettholde sysselsetning og service i grissgrente strøk.

Internordisk turisme er allerede betydelig. Som eksempel kan nevnes at den grenseoverskridende trafikk mellom Finland, Norge og Sverige anslås til 36 mill. personer og årlig passerer over 12 mill. personer Øresund.

2. Turistprogrammet

Ministerrådets program for nordisk samarbeid på turistområdet ble fastsatt av Nordisk Ministerråd (turistministrene) den 23. juni 1978. Turistutvalget ble opprettet under stedfortrederkomiteén i henhold til turistprogrammet. Arbeidsordning for turistutvalget ble fastsatt av stedfortrederkomiteén 25. januar 1979.

Turistutvalgets oppgave er å ta initiativ, styre og koordinere vedkommende regjeringsorganers samarbeid i turistspørsmål samt å være et forum for erfaringsutveksling om virksomhet som er av betydning for turismen. Turistutvalgets virksomhet baseres på turistprogrammet. Utvalget utarbeider budsjettforslag for den prosjektvirksomhet på turistområdet som finansieres over Ministerrådets almene budsjett. I 1982 bevilget Ministerrådet etter anbefaling fra turistutvalget NOK 865.000 til turistsektoren eksklusive turistprosjekter under det regionalpolitiske samarbeid. Turistutvalgets planramme for 1983 er NOK 775.000.

Samarbeidet på turistområdet under Ministerrådet drives i nært samarbeid med Nordisk Turistråd (NT) som er et samarbeidsorgan for de nasjonale turistrådene og tilsvarende. Dette samarbeid skjer bl.a. gjennom felles møter mellom turistutvalget og NT samt derigjennom at én av NT's medlemmer også er medlem i turistutvalget.

Regionalt samarbeid på turistområdet (i hovedsak på Nordkalotten) behandles i kapitlet om regionalt samarbeid. Spørsmål vedrørende transporters tilgjengelighet og kapasitet etc. behandles i kapitlet om samarbeid vedrørende transport, kommunikasjon og trafikksikkerhet.

3. Nordisk Råds uttalelse nr. 5/1982 m.m.

Ingen av forslagene i Nordisk Råds uttalelse nr. 5/1982 er henvist til turistutvalget.

I trafikkutvalgets betenkning over Ministerrådets beretning C1/1982 tas opp spørsmålet om NORDTURIST-billett med tog for ungdom. Ettersom NET behandler bl.a. billettpriser i transportsektoren har turistutvalget ikke deltatt aktivt i saksbehandlingen. Turistutvalget har vært informert om kultursekretariatets initiativer i saken i 1980 og 1981. Forøvrig henvises

til statsråd J.K. Hansens svar på spørsmål E 11 under Nordisk Råds 30. sesjon.

Andre spørsmål vedrørende turistsamarbeidet, som er tatt opp i trafik-kutvalgets betenkning, behandles nedenfor i tilknytning til enkelte pro-sjekter og prosjektforslag.

4. Prosjektvirksomheten 1982–1984

Prosjektvirksomhet på turistområdet, som initieres i nordisk samarbeid, virker ofte som katalysator på turistorganisasjonenes og næringens virk-somhet, såvel regionalt som nasjonalt. Ringvirkningene kan bli betydelige.

I turistprogrammet fremheves særlig områdene:

- fremme av internordiske reiser
- felles utrednings- og utviklingsarbeid for å fremme turismen
- nordisk kontakt, samråd og samarbeid i internasjonale spørsmål
- regionalt samarbeid

Det gjøres oppmerksom på at prosjektplanene for 1983 og følgende år er avhengige av de budsjetttrammer som ministerrådet fastsetter.

4.1 Fremme av internordiske reiser

Tiltak for å fremme internordisk turisme skjer på forskjellige nivåer. Det kan handle om markedsundersøkelser for å kartlegge tilbud og etterspørsel av turisttjenester i andre nordiske land og motivasjonsskapende virksomhet på grunnlag av disse undersøkelser. Det kan også handle om informa-sjon om rimelige reise- og innkvarteringsmuligheter eller om faktainforma-sjon om forholdene i de andre nordiske land.

4.1.1 Markedsundersøkelser

I 1979 ble nordiske markedsundersøkelser/analyser angående internor-disk turisme kartlagt. Kartleggingen gjaldt pågående, planlagte og i løpet av de siste årene avsluttede undersøkelser.

I 1981 ble prosjektet Nordiske markedsundersøkelser igangsatt. Pro-sjektet tar sikte på å samle inn informasjon i utlandet tilknyttet reiser, om hensikten med reisen, transportmidler, innkvartering, oppholdstid, reise-mønster, utgifter m.m. Slik informasjon vil gi bedre forutsetninger for markedsvurderinger samt å bedømme inntektsiden av reisevalutaposten i hvert enkelt lands betalingsbalanse.

I 1982 ble undersøkelse av det vest-tyske marked igangsatt. Resultatet, en beskrivelse av det potensielle markedet i Vesttyskland, ventes foreligge i løpet av oktober 1982. Arbeidsgruppen kommer tilbake med mere kon-krete forslag om prosjektets videreføring i løpet av november/desember 1982.

Prosjektet ventes slutført i 1984. Ministerrådets bevilgninger til prosjek-tet i 1981 og 1982 var tilsammen NOK 213.000. De nasjonale turistorgani-

sasjoner har i samme periode bidratt med NOK 350.000. Prosjektets budsjetttramme for 1983 og 1984 er NOK 436.000 hvert år. Beløpene deles jevnt mellom Ministerrådets budsjett på den ene og de nasjonale turistorganisasjoner på den andre side.

4.1.2 *Motivasjonsskapende virksomhet*

Kampanjen Reis i Norden (Nordisk Turistår) har pågått i 1982. Omkring 40 aviser/tidskrifter har medvirket i å spre informasjon om Norden og nordiske turistprodukter. Et stort antall bedrifter og organisasjoner har medvirket under slagordet Reis i Norden og brukt kampanjens logotyp i sine annonser. I mars og april ble det arrangert pressekonferanser i hovedstedene.

Kampanjen fortsetter i 1983 og 1984. I 1983 tas sikte på økt produktutvikling samt tiltak for å aktivere turistnæringen til produksjon av salgbare nordiske turistprodukter. Ved siden av nye salgbare produkter er målet med oppfølgingen å opprettholde og øke interessen for å reise i Norden.

Ministerrådet har i 1981 og 1982 bevilget NOK 532.000 til kampanjen. Budsjettforslaget for 1983 er NOK 153.000 og for 1984 NOK 110.000.

4.1.3 *Seminar*

I 1981 ble det arrangert et seminar for turistsjefer. De temaer som ble behandlet gjaldt vesentlig turistsjefenes interne forhold. I desember 1982 avholdes et nytt *seminar for turistsjefer* med tyngde på eksterne forhold. Temaet gjelder samarbeide indenfor markedsføringsområdet samt formidlingsoppgaver – byråformidling, severdighetsformidling og naturformidling.

Ministerrådet har bevilget NOK 109.000 til avholdelse av seminaret.

I 1983 tas sikte på å gjennomføre et seminar for reiselivslærere/utdannelsesledere. I årene 1976 og 1977 ble det arrangert seminarer for denne gruppe. Utviklingen på området siden 1977 har vært stor og behovet for kontakter lærere/utdannelsesledere imellom er sterkt. Seminaret i 1983 vil bl.a. kunne legge grunnlag for et samarbeid mellom utdanningsinstitusjonene. Seminarets budsjetttramme er NOK 100.000.

4.1.4 *Pensjonistreiser*

Prosjektet pensjonistreiser ble igangsatt med bakgrunn i rekommendasjon nr. 8/1980 angående pensjonisters reisemuligheter i Norden, punkt 2.

Målet med prosjektet er, a) å kartlegge pensjonistreisemarkedet, og b) søke å samordne rabattformer for pensjonister i forbindelse med transport og innkvartering samt i den forbindelse å utvikle reisearrangementer for målgruppen. Prosjektet er organisasjonsmessig og på andre måter tilknyttet kampanjen Reis i Norden.

Pensionärernas Riksorganisations Resetjänst (PRO) har på vegne av prosjektet laget en utredning over utviklingen av pensjonisters reiser i

Sverige samt utarbeidet forslag til reiser såvel i Sverige som fra Sverige til nabolandene.

På grunnlag av PRO's arbeid vil tilsvarende rapporter og forslag bli utarbeidet i de andre nordiske land.

Ministerrådet bevilget NOK 47.000 i 1980 og NOK 109.000 i 1982 til prosjektet.

4.2 Felles utrednings- og utviklingsarbeid for å fremme turismen

I de enkelte nordiske land pågår kontinuerlig virksomhet for å fremme turismen gjennom utrednings- og utviklingsarbeid. Det er turistutvalgets oppgave å holde seg orientert om denne virksomhet og stimulere til samarbeid hvor det er hensiktsmessig, særlig hvis slikt samarbeid bidrar til bedre utnyttelse av de knappe utrednings- og utviklingsressurser.

4.2.1 Felles booking-organisasjon Det henvises til det som ble sagt om felles bookingorganisasjon i C1/1981 og C1/1982

I det regionalpolitiske samarbeid arbeides med opprettelse av felles booking-organisasjon på Nordkalotten. Det er opprettet regionale bookingsentraler i Norrbotten og Lappland. Hensikten var å fortsette i Nord-Norge men foreløpig er det uklart om dette blir mulig. Turistutvalget er innstilt på å avvente resultatet av prosjektet på Nordkalotten før det kan bli aktuelt å kartlegge mulighetene for å harmonisere de regionale og nasjonale systemer eller utarbeide praktiske forslag om hvordan denne harmonisering best kan oppnås.

4.2.2 Turismens langsiktige sosiale, miljømessige og økonomiske konsekvenser

I 1978 ble det på Gotland gjennomført et seminar omkring en nordisk modell for konsekvensanalyse om turismens mere langsiktige sosiale, miljømessige og økonomiske konsekvenser. Det var enighet om at oppfølging av seminaret skulle skje nasjonalt ved at modellen prøves på konkrete oppgaver.

Prosjektene "turismens effekter på økonomi og sysselsetting", "toleransenivå for reiseliv i lokalsamfunn" samt "nordiske markedsundersøkelser" har en viss tilknytning til Gotland-seminaret.

Prosjektet Toleransenivå for reiseliv i lokalsamfunn vil bli sluttført før utgangen av 1982. Turistutvalget har anmodet arbeidsgruppen om å etterkomme trafikktutvalgets ønsker om at prosjektet utmynner i forslag om konkrete tiltak for å begrense turismens skadevirkninger på naturen og de tradisjonelle næringer. Ministerrådet har gitt følgende bevilgninger til prosjektet:

1980: NOK 191.000, 1981: NOK 108.000, 1982: NOK 218.000.

Som meddelt i tidligere årsberetninger, så har det vært hensikten å følge

opp Gotland-seminaret på grunnlag av de prosjekter som nå er slutført. En konferanse forutsettes gjennomført på Åland, med Åland som studiefall. Konferansen forberedes i 1983. Resultatene fra prosjektene "Turismens effekter på økonomi og sysselsetting", "Toleransenivå for reiseliv i lokalsamfunn" og "Nordiske markedsundersøkelser" knyttes sammen i en metodologisk enhet som på grunnlag av "Swedish Check List"-metoden (Gotland-seminaret) kan tjene som instrument for turistplanlegging på lokalt og regionalt nivå. Den vil videre kunne benyttes for å måle effektene av eksisterende anlegg på lokalsamfunnet. Budsjetttrammen i 1983 er NOK 163.000. Selve Åland-konferansen avholdes i 1984.

Middelbehovet i 1984 beregnes også til NOK 163.000.

4.2.3 Kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg i Norden

I sin betenkning over C1/1982 fremfører trafikkutvalget betydningen av å utarbeide forslag til tiltak for å forbedre kapasitetsutnyttelsen for hotellnæringen. Turistutvalget deler trafikkutvalgets bekymringer. Kapasitetsutnyttelsesproblemet er en del av næringens lønnsomhetsproblem. Den norske utredningen som ble nevnt i C1/1982 behandler lønnsomhetsproblematikken – hvori kapasitetsutnyttelse inngår som en del. En lignende svensk utredning er nylig avsluttet, Turistbranschens näringsvillkor. Formentlig vil det først bli aktuelt å foreta en utredning på nordisk plan i 1985/86 når resultatene av den norske respektive svenske utredning er evaluert.

I 1982 ble oppdatering av rapporten Kapasitetsutnyttelse ved turistanlegg i Norden (NU A 1979:13) igangsatt. Oppdateringen ventes avsluttet i begynnelsen av 1983. Ministerrådets bevilgning er på NOK 65.000.

4.2.4 Utdannelse

I C1/1982 ble det opplyst at det ikke var klart om *kursvirksomheten for toppledere i hotell- og restaurantbransjen* ville fortsette. Instituttet for företagsledning (IFL) har i samråd med Nordisk hotell- og restaurantforbund undersøkt interessen for å igangsette et nytt kursus i 1982.

IFL har vedtatt å arrangere et nytt kursus i tilknytning til kursopplegget Utveckla ditt företag. Det dannes en gruppe fra hotell- og restaurantnæringen som gjennomgår kurset i fellesskap. Det blir fem samlinger og hver samling varer i tre dager. Første samlingen blir i midten av november 1982 og den siste i juni 1983. Deltakerne treffes mellom samlingene og det er lagt opp til oppfølging ved gjensidige kontakter etter siste samling. IFL vil etter gjennomføringen ta stilling til om tilsvarende tilbud gis i fremtiden.

Håndboken Reiseliv i Norden, som utkom ved årsskiftet 1977/78, oppdateres nå. Erfaringen av boken har vist at det er behov for en mere generelt basert fagbok. Målet er en velegnet, overskuelig og pedagogisk fagbok om turismen i og til Norden. Den skal gi både overblikk over og innblikk i

turismens forskjellige aspekter og bli av nytte såvel i undervisningen som for andre interesserte i turistnæringen. Boken forventes å utkomme i 1983.

I 1982 bevilget Ministerrådet NOK 54.000 til oppdatering av boken. Budsjetttrammen 1983 er NOK 130.000.

4.2.5 *Kulturturisme*

I 1983 planlegges et seminar omkring temaet kultur og turisme. Hensikten er å føre sammen fremstående personer fra reiselivsnæringen og kulturområdet. Målet er å drøfte mulighetene og forutsetningene for å øke samarbeidet mellom turist- og kultursektoren.

Budsjetttrammen er NOK 61.000.

Turistutvalget har i sitt budsjettprogram for 1984 antydnet et behov på NOK 150.000 for å gjennomføre et prosjekt som følge av seminaret.

4.2.6 *Møte om prosjektsamarbeidet*

I samråd med Nordisk Turistråd har turistutvalget vedtatt å arrangere et møte med sakkyndige på turistområdet og tilknyttede områder. Hensikten er såvel å forhindre dobbeltarbeid som å drøfte pågående prosjekter, foreliggende prosjektidéer samt eventuelle nye samarbeidsområder som kan bli aktuelle i den nærmeste fremtid. Det tas sikte på et bredere spektrum av prosjektforslag som kan gjennomføres i den takt og med det innhold (inriktning) som samarbeidet er best tjent med og som budsjettsituasjonen tillater til enhver tid.

Budsjetttrammen er NOK 20.000.

4.2.7 *Friluftsliv/turisme*

En arbeidsgruppe under Embetsmannskomiteén for miljøvernsspørsmål har avgitt rapporten *Friluftsliv i Norden* (NU 1982:1). Rapporten er sendt til høring til nasjonale og nordiske instanser. I turistutvalgets uttalelse gjøres oppmerksom på at grensen mellom reiseliv og friluftsliv er mere teoretisk en praktisk ettersom begge områder inngår i samme produkt. Grensedragningen grunnes i hovedsak forskjellige organisatoriske løsninger i de enkelte land.

Samarbeidmulighetene mellom disse to beslektede områder vil bli drøftet på møtet om prosjektsamarbeidet. Foreløpig vurderer turistutvalget middelbehovet i 1984 til NOK 150.000.

4.2.8 *Ferieundersøkelser*

I de nordiske land er det gjennomført en rekke ferieundersøkelser. Disse kan ikke uten videre sammenlignes med hverandre bl.a. grunnet forskjellige metoder og forskjellige definisjoner. På turistutvalgets planer for 1984 er et prosjekt som tenkes gjennomført i samråd med såvel Nordisk Turistråd som de statistiske sentralbyråer. Prosjektet tar sikte på harmonisering

av undersøkelsesmetodene. Den foreløpige budsjettamme er NOK 150.000. Prosjektidéen vil bli drøftet på møtet om prosjektsamarbeidet.

4.2.9 Oversikt over prosjektplanene i 1983 og 1984 (NOK 1000)

	1983	1984
Reis i Norden	153	110
Markedsundersøkelser	218	218
Håndboken	130	–
Seminar, utdannelsesledere	100	–
kultur/turisme	61	–
Åland-konferansen	163	163
Kultur/turisme, prosjekt	–	150
Møte om prosjektsamarbeidet	20	–
Friluftsliv/turisme	–	150
Ferieundersøkelser	–	150
Andre	–	159
	–	–
	845	1.100

4.3 Nordisk kontakt, samråd og samarbeid i internasjonale spørsmål

Når det er hensiktsmessig samråder og samarbeider turistutvalgets medlemmer i forbindelse med internasjonale møter om turisme. Dette gjelder især møter i OECD's turistkomité hvor man har forsøkt å komme frem til et felles standpunkt respektive utarbeide felles innlegg i saker av nordisk interesse. Turistutvalget legger stor vekt på det samarbeid som finner sted i OECD.

OECD turistkomité's virksomhet innrettes nå i større grad på OECD's hovedoppgaver. Utvalgets medlemmer har gjennomgått dagsordenen før komitéens møter og orientert hverandre om respektive lands svar på OECD's enquete vedrørende handel med tjenester (inklusive hinder for internasjonal turisme). Ny arbeidsgruppe (working party) opprettes innen OECD for å arbeide videre med handelshinderspørsmålene.

Turistutvalget har drøftet spørsmålet om medlemsskap i World Tourism Organization (WTO). Finland ble medlem i 1982. De andre landene har tatt avvventende holdning. Finland orienterer de øvrige medlemmer om WTO's virksomhet.

4.4 Regionalt samarbeid

Vesentlig del av nordisk regionalt samarbeid på turistområdet skjer på Nordkalotten under Nordkalottkomitéen. Prosjektvirksomheten er omtrent av samme størrelsesgrad som den som drives under turistutvalget.

Turistutvalget får nå anledning til å uttale seg om prosjektene før de vedtas. Denne ordning bidrar til å redusere faren for dobbeltarbeid. Fri-luftslivsspørsmål behandles under embetsmannskomiteén for miljøvern-spørsmål.

5. Prosjektvirksomheten 1984

Iovenstående er det redegjort for prosjektvirksomheten på turistområdet i 1982 og prosjektplanene for 1983 og i grove trekk for 1984.

Virksomheten i 1984 og følgende år er avhengig av resultatet av møtet om prosjektsamarbeidet (avsnitt 4.2.6).

6. Øvrigt

Blant utvalgets mest viktige oppgaver er gjensidig orientering om aktuelle turistpolitiske spørsmål i de enkelte land. Utvalgsmedlemmene informerer hverandre om lovendringer, endringer i regelverket samt om resultatet av viktige utredninger på turistområdet.

Nordisk Råd

31. sesjon
1983

Oslo

Del 2

Redaktion: Redaktör Åke Edwall
Byråsekreterare Ingegerd Wahrgren

ISBN 91-38-07583-0

Norstedts Tryckeri Stockholm 1983

Innehållsöversikt

Del 1

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	9
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och partier	12
Saklista jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	24
Sakernas fördelning på utskott	41
Översikt över sessionen	54
Protokoll	55
Saker m. m.	401
Medlemsförslag (A-saker)	403
Ministerrådsförslag (B-saker)	774
Berättelser (C-saker) (t. o. m. C 1)	976

Del 2

Berättelser (C-saker) (fr. o. m. C 1, Bilaga 1)	1279
Meddelanden (D-saker)	2449
Frågor (E-saker)	2723
Dokument 1 (Rapport från Nordiska rådets presidium)	2765
Dokument 2 (Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté)	2900
Dokument 3 (Förslag angående försöksordning om budgetproceduren)	2908
Beslut	2929
Rekommendationer	2933
Yttranden	2993
Övriga beslut	3006
Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	3017
Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteraturpris	3023
Register	3035
Översikt över sakernas behandling	3037
Personregister	3060
Ämnesregister	3076
Plan över sessionssalen	3088

Berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1)**Innehållsförteckning**

Kapitel I—XXI	979—1274
Bilaga 1. Nordiska ministerrådets allmänna budget	1279
Bilaga 2. Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1981—83	1280
Bilaga 3. Avslutade projekt år 1981	1281
Bilaga 4. Pressmeddelanden från Nordiska ministerrådets möten 1982	1287
Bilaga 5. Nordiska ministerrådets riktlinjer för det nordiska ekonomiska samarbetet	1322
Bilaga 6. Rapport från den nordiska arbetsgruppen för biståndspolitikens gränsområden	1324
Bilaga 7. Rapport från den nordiska arbetsgruppen för miljö och bistånd (NU 1982: 9)	1355
Bilaga 8. Nordiskt samarbete inom olja och gas	1355
Bilaga 9. Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1983 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1982 och bokslutet för 1981	1396
Bilaga 10. Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1982	1398
Bilaga 11. Samnordiska utredningar på kulturområdet 1982	1399
Bilaga 12. Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete	1402
Bilaga 13. Berättelse från Nordel	1730
Bilaga 14. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor	1733
Bilaga 15. Rapport om arbetet med översynen av det nordiska industripolitiska samarbetet	1736
Bilaga 16. Förslag angående Nordiska ministerrådets allmänna budget och kulturbudget för 1984	1761
Bilaga 17. Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott	1976
Bilaga 18. Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott	1984
Bilaga 19. Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott	1998
Bilaga 20. Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott	2022
Bilaga 21. Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott	2046
Bilaga 22. Betänkande av Nordiska rådets budgetkommitté	2070

BILAGA 1

Nordiska ministerrådets allmänna budget (1 000 NOK)

	Räkenskap 1981	Beviljat 1982	Budget 1983
Nordiska ministerrådets sekretariat	15 223	15 918	17 898
Lönereserv	—	4 564	4 644
Tjänstemannautväxling	621	710	770
(Summa administration)	(15 844)	(21 192)	(23 312)
Nordisk statistisk sekretariat	1 200	1 122	1 384
Nordiska läkemedelsnämnden (NLN)	1 178	1 490	1 395
Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)	7 489	7 938	8 295
Nordisk institutt for odontologisk materialprovning (NIOM)	6 021	6 331	6 888
Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning	986	1 175	1 291
Nordiska nämnden för handikappfrågor	1 153	1 320	1 582
Nordisk arbetsmiljöutbildning	—	773	842
Nordiska industrifonden	21 694	23 653	31 500
Nordtest	5 048	5 558	5 586
Nordisk komité for byggbestemmelser (NKB)	1 219	592	652
NordREFO	1 357	1 428	1 871
Nordiska genbanken för jordbruk och trädgårdsväxter	2 208	2 348	2 429
Samarbetsnämnden för nordisk skogs- forskning (SNS)	1 823	4 919	5 612
Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR)	2 494		
Nordiska ekonomiska forskningsrådet	863	1 090	1 589
Reserv för institutioner (inkl. lönereserv)		7 046	4 800
(Summa institutioner)	(54 733)	(66 783)	(75 716)
Ministerrådets dispositionsbeviljning	33 917	42 325	51 195
Summa utgifter	104 494	130 300	150 223
	Räkenskap 1981	Budget 1982	Budget 1983
Nordiska ländernas bidrag	103 257	120 942	139 100
Övriga intäkter	9 492	9 358	11 123
Summa intäkter	112 749	130 300	150 223

BILAGA 2

Översikt över användningen av dispositionsmedel för projekt på ministerrådets allmänna budget för 1981–1983

(1 000 NOK)

	Räkenskap 1981	Beviljat 1982	Budget 1983
40 Allmänna utredningar	803	1 448	1 090
150 Socialpolitik	1 252	2 494	2 640
160 Arbetsmarknad	2 605	2 037	3 161
170 Arbetsmiljö	2 116	2 488	2 638
180 Miljövård	2 104	2 670	3 270
181 Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet – miljövård	1 385	2 152	2 899
190 Jämställdhet	607	941	1 090
210 Handelspolitik	784	684	610
220 Industri- och energipolitik	909	2 168	981
221 Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet – generellt	5 210	5 785	5 453
222 Resurspolitik	25	–	–
222 Energifrågor	–	–	1 766
230 Byggsektorn	1 628	1 539	1 766
232 Nordiska träskyddsrådet	305	342	338
240 Regionalpolitik – generellt	2 353	2 826	(3 324)
240 Regionalpolitiska programarbetet	–	–	823
241 Regionalpolitik – Nordkalotten	1 391	1 154	1 373
243 Samefrågor	318	354	872
244 Regionalpolitik – konkreta åtgärder	2 670	4 404	5 018
245 Gränsregionalt samarbete	–	–	2 502
270 Jordbruksfrågor	1 042	2 177	2 790
300 Livsmedelsfrågor	–	(125)	(320)
310 Konsumentfrågor	2 364	2 352	3 161
320 Samfärdsl	2 320	2 136	2 824
321 Nordkolt	7	–	–
325 Trafiksäkerhet	926	982	1 352
330 Turism	445	865	845
331 Fritidsbåtar	348	–	–
Övriga	–	327	–
Summa	33 917	42 325	49 262
Överföringar till institutionsbudgeten	–	879	–
Summa	33 917	43 204	49 262

*BILAGA 3***Avslutade projekt 1981**

Kapitel 150 Socialpolitik

150.21-2.07	Rådgivande samarbetsgrupp för FoU-verksamhet inom hälso- och socialvårdsområdet	Ministerrådet beslutade att inte förlänga försöksperioden
150.21-2.08	Barns uppväxtmiljö i Norden	Finansieringsansvaret för denna periodiska publikation har överförs till nationella instanser.

Arbetsmarknad

21.0.18	Nordisk emneseminar 1981 "1980-talets krav på arbeidskraftsförvaltningen"	Seminarer ble gjennomført 20–25.9.1981 i Esbo, Finland. Rapport utgitt med samme tittel, NAUT-rapport 1981: 4
21.0.19	Kontaktseminar mellom NAUT og arbeidslivets parter om "Arbeidsmarkedspolitikken for 1980-tallet i Norden"	Seminarer ble gjennomført på Halvorsbøle 26.–28.10.81. Rapport: Arbeidsmarkedspolitikken på 1980-tallet i Norden, NAUT-rapport 1982: 2
21.1.16	Arbeidsformidlingen og arbeidsgiverne	Rapport: Arbeidsformidlingen og arbeidsgiverne, NAUT-rapport 1982: 9
21.1.18	Sysselsetting for spesielle grupper på arbeidsmarkedet	Rapport: Arbetsmarknaden – öppen eller stängd? NU 1982: 2
21.1.19	Arbeidsformidlingens utadvendte profil	Seminarer ble gjennomført 12–14.5.1981 i Hanstholm, Danmark. Rapport utgitt med samme tittel (stensil)
21.3.8	Oppfølging av arbeidskraftens og kapitalens mobilitet	Rapport: Balansering av migrationsrørelser i Norden (stensil)

Arbejds miljø

170.21-0.1	Nordic Workshop on The International Occupational Safety and Health Hazard Alert System	Report, ILO, Geneva April 1981, Printed in Tampere, Finland by the National Board of Labour Protection

170.21-1.2	Samarbete mellan de yrkeshygieniska enheterna; delprojekt gällande fysikaliska frågor, yrkesmedicin samt 30 yrkeshygieniska mötet	Mötesrapporter, fortsättningsprojekt
170.21-1.6	Bearbejdning og oversettelse af utvalgte fagartikler	Projektet avbrutet utan avsedda resultat
170.21-1.9	Nordisk vidareutbildning av specialister innen yrkeshygiene og bedriftshelsetjeneste	Verksamheten drivs som institution fr. o. m. 1982 Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet
170.21-1.11	Preventive Protection against Carcinogens through preexposure Screening and Product Development	Slutrapport, Richard M. Stern, The Danish Welding Institute
170.21-3.1	Psykosocial arbetsmiljö, hälsa och välbefinnande för grundskolelärare	Nationella delrapporter, fem nordiska delrapporter samt en samlande rapport "Arbetsmiljö, hälsa och välbefinnande för lärare inom grundskolan i Norden". Red. Margareta Lundberg

Miljøvård

180.21-2.02	Strategi for luftovervågning i byer	Rap: MST-luftlab. 1981
180.21-3.02	Effekter af støjreducerende foranstaltninger	Rap: Støjdæmpning i boligområder 1981, intern rapport
180.21-3.05	Beregningsmodel for vejtrafikstøj	Rap: Modellen er publiceret nationalt, af vejmyndighederne
180.21-5.03	Genvindning af smøreolier	Rap: VTT rapport af 20.8.1981
180.21-5.01	Information om problemafald	Rap: publiceredes løbende af IVL-Sverige
180.21-6.03	Udvaskning af flammeretardenter	Rap: SINTEF august 1981
180.21-6.09	Klourflourkarboner til ikke-aerosolbrug	Rap: SINTEF august 1981
180.21-6.8	Helse og miljøeffekter af opløsningsmidler og drivmidler i aerosolbeholdere	Rap: intern juli 1981
180.21-7.02	Friluftsliv i Norden	Rap: NU 1982: 1

180.21-8.02	Referencesystem for miljødata	Rap: VKI, februar 1982
180.21-8.03	Former for samordning af miljødatavirksomheden i Norden	Rap: intern april 1982

Jämställdhet

190.21-0.7	Fødeinstitutioner i Norden	Rapport NU A 1980: 17 utgivet på finska. Projektledaren reste under året till de nordiska länderna för att förmedla resultatet av den tidigare gjorda undersökningen.
190.21-0.17	Offentliga jämställdhetsorgan och deras funktion	Genomfördes 2–3 september 1981. Rapport utgiven i stencil.
190.21-0.18	Bygga och bo på kvinnors villkor – seminarium	Genomfördes 27–30 augusti 1981. Rapport utgiven i stencil.

210. Handelspolitik

21-1-3 Nordiskt fraktbrev

Anslag 1981 21 000 – slutrapport med utkast till respektive rekommendationer våren 1982

222. Energifrågor

Energiprojekt slutade år 1981

220-21-09	Gasnätseminarium	Rapport: Nordiske naturgasnet, nov. 1981
220-21-10	Energihushållning	Rapport: Energihusholdning i Norden, febr. 1981 (NU 1981: 2)
Rapport: Energiutbildning i Norden, nov. 1981
Rapport: Energisparekampanje i Norden, jan. 1981
220-21-11	Energiforskning	Rapport: Introduktion af nye og vedvarende energikilder (NU 1981: 8)

Byggsektorn

- 230.31-7.1 Samarbete om byggeexport Rapport "Samarbete om byggeexport" utgiven i
NORD-serien i oktober 1981

*Regionalpolitik*240 *Regionalpolitik – generelt*

Virksomheten omfatter dels finansiering av 10 grenseregionale/grensekommunale samarbeidsområder, dels de tre langsiktige utredningsprosjektene Basprosjektet, Storbyprosjektet og glesbygdprosjektet. For begge kategoriens vedkommende dreier det seg om paraplyprosjekt som omfatter en rekke mindre delprosjekt uten eget prosjektnummer. Samtlige paraplyprosjekt i 1981 ble videreført i 1982. Det er her ikke redegjort for en rekke delprosjekt som er gjennomført og avsluttet i 1981.

241 *Regionalpolitik – Nordkalotten*

Samme forhold som for kap 240 gjør seg gjeldende for Nordkalottsamarbeidet.

242 *Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning (NordREFO)*

NordREFO er inne i sin 4. forskningsetappe 1980–83.

1981 års forskningsprosjekt er videreført i 1982.

244 *Regionalpolitik – Konkrete tiltak*1. *Öresund*

- 244.21-1.01 Informationsskrift *Handbok om "Pressen i Öresundsregionen"* av Leif Ahm, Öresunds Kontakt (1981)
Handbok "Information i Öresundsregionen" färdigställs ultimo 1982
- 244.21-1.02 Kortfilm *Faktabok om Öresundsregionen "Rundt om Sundet"* av Leif Ahm, Öresunds Kontakt (1981) samt *dias-show* i svensk och dansk version av Claus Ørsted och Leif Ahm (1981)

2. *Nordkalotten*

- 244.21-2.02 Bokningssystem *Anskaffandet av ADB-program och -utrustning för bokningssystem vid Nordkalott-Resor Ab i Luleå och vid Lapin Matkailu Ab i Rovaniemi åren 1980–81. Gemensamma marknadsföringsåtgärder under förberedning. En slutrapport kommer att utarbetas till NÄRP.*

3. Västnorden

- 244.21-3.01 Lax i Island *Ocean ranching med lax* genomfördes åren 1977–81 med nordiskt stöd. År 1982 överfördes projektets finansiering till Islands ansvar. En slutrapport kommer att utarbetas till NÄRP.

4. Norra försöksområdet

- 244.21-4.02 Biblioteksbusen Anskaffandet av *biblioteksbusen* år 1979 och bidrag till *driftskostnader* åren 1979–81 enligt avtalet mellan NMR-S och kommunerna. Från och med 1982 (juli) har projektet finansierats med nationella medel. En slutrapport kommer att utarbetas till NÄRP.

7. Mittnorden

- 244.21-7.01 Företagsregister *Register* över industriföretag i Vasa, Mellersta-Finlands, Västernorrlands och Jämtlands län samt i Nord- och Sør-Trøndelag fylken (1980/81).

9. Kölengruppen

- 244.21-9.01 Företagsregister *Företagsregistret "Industri, service och grossister"* utgivet av Kölengruppen 1981.

270. Jord- och skogsbruk

21.-0 Projekt generellt

9. Lantbrukskooperativ forskning. Studium om medlemsaktivitet och medlemsinflytande

Anslag 1981 248 400 – Vetenskaplig slutrapport i bokform (Sydjydsk Universitetsforlag, Esbjerg 1982)

8.2 Utredning om växtförädlingsteori och produktionsfysiologi

Anslag 1981 32 400 – Rapporten våren 1982

8.4 Nordiska växtförädlingssymposiet

Anslag 1981 108 000 – Hölls i december 1981 (över hundra deltagare).

Kongressmaterialet publicerat våren 1982

Anslag 1982 22 000

15. Licentiatskurs i växtförädling

Anslag 1981 108 000 – Hölls först i januari 1982

Konsumentfrågor

310.21-0.10	Samhällsstöd till kommersiell service i glesbygd (i Finland, Norge och Sverige)	Rapporter. Samhällsstöd till kommersiell service i glesbygd (NORD-publikation) Yhteiskuntatuki haja-asutusalueiden kauppapalveluille (NORD-publikation)
310.21-0.32	Service och reparationer (delprojekt)	Rapport. Reparation og vedligeholdelse (NORD-publikation)
310.21-3.11	Brandrisker och brandolycksfall i hemmen och på fritiden	Arbetsrapport. Kartläggning av nationellt planerat och pågående arbete inom området brandrisker och brandolycksfall i hemmen och på fritiden 1980
310.21-4.06	Nordisk matklassificering – rengöringsegenskaper (delproj.)	Delrapport 1. Litteraturnomgång
310.21-4.10	Energisparing for elektriske husholdningsapparater	NEK-rapport nr 1: 1981
310.21-5.04	Otillbörliga prisjämförelser i reklam och annan marknadsföring	Nordiskt symposium den 20–22 maj 1980 i Göteborg. NEK-rapport nr 2: 1981
310.21-05.05	Användande av tester i marknadsföringen	Rapport. Bruk av tester i marknadsföringen (NORD-publikation)

Avsluttede prosjekter 1981 turisme:

330.21-0.15 Turistkonferanse, Helsingfors, september 1981.

*BILAGA 4***Pressmeddelanden från Nordiska ministerrådets möten 1982****UTTALANDE FRÅN MÖTET MELLAN STATSMINISTRARNA OCH NORDISKA MINISTERRÅDET (SAMARBETSMINISTRARNA)****Oslo, 30 november 1982**

Statsministrarna i de fem nordiska länderna har varit samlade till ett möte med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i Oslo den 30 november 1982. Statsministrarna har också sammanträffat med Nordiska Rådets presidium och för under kvällens lopp informella diskussioner inom den egna kretsen.

Statsministrarna och samarbetsministrarna lade speciell vikt vid diskussionerna om sysselsättning, den ekonomiska politiken och miljön, samt möjligheterna för särskilt nordiskt samarbete på dessa områden.

Alla de nordiska regeringarna har full sysselsättning som ett centralt mål för sitt arbete. De nordiska länderna är överens om att sysselsättningen inte får utnyttjas som en balanserande faktor i samhällsekonomin.

Arbetslösheten fortsätter att stiga i hela Norden, utom Island, och beräknas uppgå till ca 800 000 vid utgången av innevarande år. Kostnaderna för arbetslösheten har nått en storleksordning som inverkar skadligt på ländernas ekonomier. Statsministrarna och samarbetsministrarna underströk betydelsen av ett förstärkt samarbete på nordiskt plan. Man var överens om att problemen är så stora att gemensamma åtgärder i Norden är nödvändiga, men inte tillräckliga. Ministrarna var, mot denna bakgrund eniga om behovet av att stärka det internationella samarbetet inom OECD och andra internationella organisationer, med sikte på att påverka den ekonomiska politiken och utvecklingen i större industriländer.

Norden som hemmamarknad är av stor betydelse för den ekonomiska utvecklingen och därmed också för sysselsättningen i varje enskilt nordiskt land. Den fria arbetsmarknaden och den nordiska samhandeln bör kompletteras med en harmonisering i syfte att befrämja en friare rörlighet för kapital och etablering i Norden.

Statsministrarna erhöll en redovisning av samarbetsministrarna om det arbete som, i nordisk samverkan, äger rum för att uppnå en liberalisering på valutaområdet, etableringsrätten och aktiebolagslagstiftningen.

De nordiska regeringarna kommer aktivt att arbeta vidare med försurningsfrågan på internationell nivå. Statsministrarna enades därför om att de nordiska länderna skall lägga fram ett förslag till minskning av svavelutsläppen i Europa. Förslaget skall redovisa hur stor den totala minskningen av utsläppen bör vara, och den tidsperiod inom vilken minskningen bör

ske. Varje land får sedan avgöra på vilket sätt man kan nå det uppställda målet.

Länderna är överens om att förelägga Nordiska rådet ett förslag om att fördubbla Nordiska investeringsbankens grundkapital till 800 milj. SDR (motsvarande 6,16 miljarder NOK) från och med 01 januari 1984.

Ett ministerrådsförslag om en handlingsplan på datateknologiområdet skall läggas fram för Nordiska rådets nästa session. Arbetet baserar sej på rapporten från datateknologigruppen, DATEG (med direktör Helge Seip som formann), som framlades för samarbetsministrarna tidigare denna månad.

Frågan om "grå arbetskraft", beskattning och social trygghet diskuteras. I detta sammanhang restes spörsmålet om ekonomisk kriminalitet. Statsministrarna blev eniga om att uppdra åt ministerrådet att pröva hur samarbetet på detta område kan byggas ut för att förhindra ekonomisk kriminalitet.

Statsministrarna konstaterade också behovet av att trygga den förutsatta aktivitetsnivån på det nordiska kultursamarbetet.

I samråd med Rådets presidium beslöt statsministrarna att tillsätta en arbetsgrupp som har till uppgift att genomgå formerna för det nordiska samarbetet, utgående från de erfarenheter som har vunnits efter upprättandet av ministerrådet 1971 när det gäller samspelet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Arbetsgruppen får ett år på sej att framlägga en rapport som skall behandlas hösten 1983.

Gruppen har en representant per land:

Norge:	Jo Benkow (sammankallare), Stortingsrepresentant
Danmark:	Svend Jakobsen, Folketingets formand
Finland:	Pirkko Työläjäarvi, Riksdagsledamot
Island:	Matthias Á. Mathiesen, Altingsmand
Sverige:	Karin Söder, Riksdagsledamot

Mariehamn den 16 november 1982

Vid ett gemensamt möte mellan ministerrådet och Nordiska rådets social- och miljökommitté, i Mariehamn den 16.11.1982, dryftades samarbetet inom miljövården. Man fastslog miljösamarbetets tredje femårsplan (1983–87). Ministrarna betonar behovet att, framför allt på regeringsnivå, gemensamt förstärka det internationella arbetet för att stoppa föroreningen.

Ministerrådet betonar dessutom vikten av arbetet för att minska biltrafikens miljöskador. Framställning av blyfri bensin bör prioriteras. Även i detta sammanhang krävs ett gemensamt internationellt agerande. Trafikbullret är ett annat stort miljöproblem som kräver gemensamma nordiska åtgärder.

Ministrarna förordar därför att maximibullret från ett motorfordon inte får överstiga 80 decibel.

Fellesuttalelse fra arbeids- og finansministrenes møte i Åbo 12. november 1982

1. Den økende arbeidsledigheten også i de nordiske land har de siste årene medført at en bred diskusjon om sammenhengen mellom arbeidsmarkedspolitikken og den økonomiske politikk er blitt tatt opp i en rekke nordiske organer.

De nordiske land er i stor grad avhengig av den internasjonale økonomiske utvikling og vil ikke alene ved økonomisk-politiske tiltak kunne sikre økonomisk vekst på varig basis hvis ikke den økonomiske vekst utenfor Norden tar seg opp. Ministrene var på denne bakgrunn enige om behovet av å styrke det internasjonale samarbeidet i OECD og andre internasjonale organisasjoner med sikte på å påvirke den økonomiske politikk og utvikling i de større industriland.

Arbeidsmarkedspolitikken muligheter for å løse de fundamentale problemene på arbeidsmarkedet er begrenset. Løsningene må først og fremst finnes gjennom opplegget av den økonomiske politikken og den måten hensynet til sysselsettingen blir ivaretatt ved politikken på andre sektorer.

Arbeidsmarkedspolitikken har imidlertid viktige roller å spille både når det gjelder å få arbeidsmarkedet til å funksjonere bedre, herunder redusere ubalanser, når det gjelder direkte tiltak for å opprettholde beskjeftigelsen, og å forberede arbeidstakernes kvalifikasjoner og forutsetninger for yrkesdeltakelse.

2. Nordisk Råds sesjon i Helsingfors oppholdt seg under generaldebatten i stor utstrekning ved den økonomiske utviklingen og sysselsettsut-siktene i de nordiske land, og behovet og mulighetene for et bredere nordisk samarbeid. Nordisk Råds presidium har senere overfor Nordisk Ministerråd foreslått at regjeringene skulle utvide sitt samarbeide overfor internasjonale organisasjoner som diskuterer den økonomiske politikken.

3. Også Nordens Faglige samorganisasjon har overfor Ministerrådet understreket behovet for at de nordiske land forsøker å utvide samarbeidet, og har lagt fram et forslag om utarbeiding av en felles handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting. I denne forbindelse har NFS pekt på en del hovedelementer som etter deres mening bør inngå i grunnlaget for en slik handlingsplan. Fra arbeidsgiversiden er det framlagt synspunkter på utvikling av sysselsettingen gjennom nye bedrifter og tiltak med sikte på å stimulere nyetableringer i næringslivet.

Under arbeidsministrenes kontaktmøte med arbeidsmarkedets parter ble arbeidstaker- og arbeidsgiverorganisasjonenes synspunkter på arbeidsmarkedet utdypet.

Ministrene viser til at NFS i sin henvendelse har pekt på sentrale problemstillinger som alle de nordiske land er sterkt opptatt av. Innsatsen for å bevare sysselsettingen og bekjempe arbeidsløshet inngår som et

hovedelement i politikken i alle landene. Ministrene har også merket seg viktigheten av å stimulere nyetableringer i næringslivet som ledd i å skape sysselsettingsmuligheter.

Ministrene besluttet at det materialet som ble framlagt på møtet mellom arbeidsministrene og partene og møtet mellom arbeidsministrene og finansministrene og referat fra disse forhandlinger sendes de berørte nordiske komiteer til gjennomgåelse med sikte på å utrede hvordan arbeidsmarkedspolitikken og den økonomiske politikken kan samordnes bedre.

4. I det fellesmøtet som ble holdt mellom arbeids- og finansministrene ble drøftingene i hovedsak konsentrert om følgende tre problemstillinger:

- Kostnader ved arbeidsløsheten i Norden, herunder sosiale og menneskelige konsekvenser av arbeidsløsheten
- Arbeidsmarkedspolitikken rolle på kort og lang sikt i samspillet med den økonomiske politikken
- Aktuelle samnordiske initiativ innen statlige internasjonale organisasjoner som behandler økonomiske og sysselsettingsspørsmål.

5. De nordiske arbeids- og finansministre har under drøftingene gitt sin tilslutning til at det settes igang en analyse av kostnadene ved arbeidsløshet. Prosjektet som i første omgang bør belyse de samfunnmessige kostnader, kan eventuelt senere utvides til også å belyse sosiale og menneskelige konsekvenser av arbeidsløsheten, slik Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg i samråd med Embetsmannskomiteen for valutaspørsmål og finansielle spørsmål har foreslått.

6. Arbeids- og finansministrene er enige om at det er av stor betydning at arbeidsmarkedspolitikken og sysselsettingspolitiske tiltak blir nært samordnet med den generelle økonomiske politikken. Det materialet om disse spørsmål som er lagt fram på dette møtet, og de synspunkter som er framkommet under drøftingene, vil bli nærmere studert.

7. Arbeids- og finansministrene vil be Nordisk Ministerråds sekretariat om å forberede et møte mellom arbeidsmarkedministrene og arbeidsmarkedets parter for diskusjon av arbeidsmarkedets funksjonsmåte og tiltak for å skaffe økt fleksibilitet og gjennomsiktighet på arbeidsmarkedet. På bakgrunn av dette møtet ville det være ønskelig at det i samråd med partene kan utarbeides et forslag for å underlette omstillingene på arbeidsmarkedet både nasjonalt og i Norden.

8. Ministrene vil også be Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg om å vurdere nærmere det materialet som foreligger om kombinasjoner av arbeid og trygd for grupper som er særlig utsatt på arbeidsmarkedet.

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarnas) möte 29–30 september 1982 i Borgarnes, Island

Som ett uttryck för den betydelse de nordiska regeringarna fäster vid det intensifierade samarbetet på det industriella och energipolitiska planet

beslöt samarbetsministrarna, vid sitt möte i Borgarnes, Island, att tillsätta två ämbetsmannakommittéer för respektive industri- och energisamarbete.

Dessa två kommittéer ersätter den nuvarande ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik.

Samtidigt förstärks ministerrådssekretariatets resurser på energisektorn.

Samarbetsministrarna beslöt också att frigöra medel för den nyskapade projektexportfonden, sammanlagt NOK 5 600 000. Medlen fördelas så att 2 600 000 ställs omgående till fondens förfogande för bruk innevarande år. Eventuellt resterande medel, vid årsskiftet, överförs automatiskt på följande budgetår 1983. Den återstående summan, NOK 3 000 000 överfördes direkt på verksamhetsåret 1983.

Projektexportfonden har till uppgift att stöda större samnordiska export-satsningar i tredje land. Fonden leds av direktør Hans Høegh-Henrichsen (N) som tillträder den 1 oktober 1982. Fondens kontor är placerat i Helsingfors i samband med Nordiska investeringsbanken.

I mötet deltog:

Minister i Finansministeriet, Jermu Laine, Finland

Justitsminister Friðjón Thórdarson, Island

Handelsminister Arne Skauge, Norge (formann)

Socialminister Karin Söder, Sverige

Danmark var representerad av kontorchef Børge V. Blønd, Udenrigsministeriet.

Den förstnämnda deltog nu för första gången i sin position som ny samarbetsminister.

Nordiska projektexportfonden får norsk direktör

Oslo i september 1982

Nordiska projektexportfondens styrelse har utpekat avdelningsdirektör Hans Høegh Henrichsen från Norge till fondens första direktör, fr. o. m. 1.10.1982. Direktör Henrichsen har tidigare verkat bl. a. som avdelningsdirektör i Norges Eksportråd och förhandlingsledare i det norska handelsdepartementet samt utfört flera internationella rådgivaruppdrag. Direktör Henrichsen var senast anställd som vice administrerande direktör i det franska projektexportkonsortiet Cecotrat.

Nordiska projektexportfonden upprättades av Nordiska ministerrådet fr. o. m. 1.7.1982 som en del av ett större beslutskomplex för att främja nordiskt samarbete om projektexport. Fonden har till huvuduppgift att stödja nordiska företag och organisationer i uppgörandet av förutsättnings- och lönsamhetsstudier i samband med internationella projekt. Fonden har sitt säte i Helsingfors.

Nordisk uppföljning av världskonferensen i Wien om åldrandefrågor

Oslo i augusti 1982

Andelen äldre i Norden ökar snabbt. Detta kräver nationella insatser som kan underlättas genom bl. a. nordiskt erfarenhetsutbyte. Detta konstaterade de nordiska social- och hälsovårdsministrarna vid det nordiska socialpolitiska ministermötet i Huskvarna den 19–20 augusti.

Befolkningsutvecklingen i de nordiska länderna, med en ökande andel äldre, kräver uppmärksamhet och stora insatser för att tillgodose de behov av trygghet, självständighet och omsorg, som äldre har rätt att få tillfredsställda. Det faktum att äldre är en tillgång i samhället – för varandra och för de yngre generationerna – måste prägla grundsynen i allt äldrearbete, betonade social- och hälsovårdsministrarna.

Ministrarna var överens om att starta ett nordiskt projekt gällande utformningen av boendemiljön – för att äldre skall kunna bo kvar i eget hem så länge de önskar. Härigenom kan även en åldersmässig segregation motverkas i skilda bosättningsområden.

I projektet kommer särskilt att studeras lägenheternas fördelning, tillgänglighet till gemensamhetslokaler, närhet till dagligvaror samt till service inom social- och hälsovård. Projektet syftar till att konkret redovisa hur boendemiljön skall utvecklas för att anpassas till de äldres behov.

Samtidigt kommer i det nordiska samarbetet uppmärksamhet att ägnas åt de äldre personer som redan finns på långvård och andra institutioner. Avsikten är att mera aktivt vidta anpassningsåtgärder för att möjliggöra för äldre som finns på vårdinstitutioner att flytta tillbaka till hemmet.

Utvecklingen av äldreomsorgen i de enskilda länderna kan underlättas betydligt genom ett erfarenhetsutbyte som ger inspiration till nya idéer. Åtgärder som underlättar för äldre att bo kvar i sin hemmiljö så länge som möjligt är ett av de områden inom äldreomsorgen där ett erfarenhetsutbyte är särskilt värdefullt. Det bör särskilt eftersträvas en utveckling som medför att äldre kan bevara bestående kontakter med sin familj och andra närstående människor. En väl utbyggd social service, en decentraliserad sjukvård samt bostäder och kommunikationer som fungerar även för den som är rörelsehindrad angavs som viktiga komponenter i detta arbete.

Vid ministermötet underströks särskilt betydelsen av ett ökat forsknings- och utvecklingssamarbete inom bl. a. gerontologi och geriatri. Utbildningen på dessa områden bör ges ökad uppmärksamhet. Äldreomsorgen utgör ett område där insatser för att lyckas förutsätter inte bara ett nära samarbete mellan hälso- och sjukvården respektive socialvården utan även beträffande kultur, bostad och undervisning. Man bör också söka påverka attityder till äldre frågorna såväl bland social- och hälsovårdspersonalen som den stora allmänheten. Ministrarna underströk också betydelsen av att uppmärksamma de problem som gäller äldre invandrare.

Mellan de nordiska länderna har sedan länge pågått ett omfattande samarbete på social- och hälsovårdsområdet. Samarbetet har skett på olika plan. Social- och hälsovårdsministrarna fastställde vid mötet ett nytt program för nordiska ministerrådets samarbete på social och hälsovårdsområdet. Programmet, som behandlats vid Nordiska rådets session i mars i år, är en vidareutveckling av tidigare samarbetsprogram.

Ett övergripande mål för samarbetet inom social- och hälsovårdsområdet är att vidareutveckla gemenskapen i fråga om de värderingar som styr samhällsutvecklingen i de nordiska länderna. Detta bör ske på ett sätt som gagnar samtliga nordiska länder.

En viktig uppgift inom det socialpolitiska samarbetet är att underlätta för nordiska medborgare att arbeta och bosätta sig i samt besöka andra nordiska länder. Detta är ett viktigt komplement till överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad.

En bättre och effektivare resursanvändning är ett annat viktigt mål för det nordiska samarbetet. Detta kan ske bl. a. genom ett utvecklat informationsutbyte, olika typer av samordnade insatser, gemensam projektverksamhet, inomnordisk arbetsfördelning, forsknings- och utvecklingsarbete etc.

Det råder enighet i Norden kring synsättet att socialpolitiken och hälso- och sjukvården måste arbeta utifrån en syn på individen som utgår från människans hela livssituation. Den angelägna samordningen mellan social- respektive hälso- och sjukvården omvittnas allmänt, inte minst när det gäller behovet av olika förebyggande insatser och rehabiliteringsinsatser. Att påverka människors livsstil, hållning till alkohol, droger, tobak, kost, m. m., kan även leda till ett bättre allmänt hälsotillstånd och därav ett bättre utnyttjande av sjukvårdens resurser.

Genom samverkan om bevakning och uppföljning av verksamhet inom internationella organisationer kan man uppnå en bättre resursanvändning samtidigt som gemensamma nordiska värderingar får en större genomslagskraft.

Valen av samarbetsform har avgörande betydelse för de resultat man önskar uppnå. De nordiska insatserna blir effektiva då samarbetsformerna anpassas till rådande nationella förhållanden och förutsättningar. Detta innebär emellertid inte att man behöver harmonisera lagstiftning m. m. för att tillrättalägga förhållandena för gemensamma insatser.

I programmet slås fast att full sysselsättning och bl. a. god arbetsmiljö är av största betydelse när det gäller att motverka sociala problem och ohälsa även under äldre år.

I omedelbar anslutning till ministermötet sammanträdde den nordiska ämbetsmannakommittén för socialpolitiska frågor – Nordiska socialpolitiska kommittén – och diskuterade aktuella nordiska projekt inför år 1983.

Bland nya projekt kan nämnas följande:

– Atgärder inom bostads- och serviceområdet för äldre

- Invandrarfrågor inom social- och hälsovården
- Fritidsaktiviteter och förebyggande verksamhet för barn och ungdom
- Omhändertagande av barn – förhållandet mellan familjens och samhällets ansvar
- Nordisk sammanställning av forskningsresultat betr. missbruk av cannabis
- Informations- och upplysningsverksamhet betr. missbruk av bl. a. cannabis.

I mötet deltog:

Socialminister Bent Rold Andersen, Danmark

Social- och hälsovårdsminister Vappu Taipale, Finland

Minister Marjatta Väänänen, Finland

Socialminister Leif Arne Heløe, Norge

Socialminister Karin Söder, Sverige

Hälsovårdsminister Karin Ahrland, Sverige

Departementschef Páll Sigurdson, Island

Nytt handlingsprogram för bostads- och byggområdet inom Nordiska ministerrådet

Nordiskt bostadsministermöte i Uleåborg 17–18.8. 1982

Nordiska ministerrådet (bostadsministrarna) godkände ett nytt handlingsprogram för bostads- och byggområdet. Det nya handlingsprogrammet är mindre tekniskt än det gamla. Samarbete kring bostadspolitiska frågor har fått ökad betydelse. I övrigt behandlas samarbete inom byggpolitiken och internationellt samarbete. Man uttalar också att ett samarbete på nordiskt plan mellan boende- och byggsektorn och biståndsorganen bör inledas.

När det gäller det bostadspolitiska samarbetet konstateras att samhällets stöd till bostadssektorn bör utvecklas för att boendekostnaderna, speciellt för lägre inkomstgrupper, skall kunna hållas på rimlig nivå. Utbyte av information och samordnade forskningsinsatser om frågor som rör bygg-, drifts- och förvaltningskostnader, alternativa boendeformer och stadsförnyelse uppmärksammas.

Bostadsministrarna diskuterade särskilt utvecklingen av och nya förslag till bostadsfinansiering och bekattning i anslutning till boendet.

Som en naturlig fortsättning på fjolårets bostadsministermöte där inflationsproblem inom bostadspolitiken var huvudtemat diskuterades frågan om indexbundna lån. I detta sammanhang behandlade man även den i Danmark nyligen ikraftträdde lagen om indexbundna lån och den ännu mer omfattande realbeskattningsutredningen i Sverige. Bostadsfrågorna har ett naturligt samband med beskattningen. I alla nordiska länder är man upptagen av skattesystemets inverkan på boendekostnader.

Ministerrådet har vidare fått en samlad redovisning om bostadsproduktionen och ombyggnadsverksamheten i de nordiska länderna och speciellt vad gäller utvecklingen av boendestandarden på basen av uppgifterna i 1980 års bostadsräkning.

Bostadsministrarna ansåg att man bör utreda möjligheterna för samarbete i vissa förberedelser av Förenta Nationernas Bosättningskommissions (UNCHS) 6:e session som skall hållas i Finland 1983. Detta kunde gälla bl. a. excursioner och specialpresentationer i samband med sessionen.

Bostadsministrarna gav sitt stöd till arbetet med nordiska produktavtal, som syftar till att underlätta handeln av byggmaterial över gränserna.

Bostadsministrarna har också fått en kortfattad redogörelse om två färska rapporter angående bostadssubventioner och bostadskostnadsandelar i Norden.

I Nordiska Ministerrådets (bostadsministrarnas) möte deltog:

Boligminister Erling Olsen, Danmark

Inrikesminister Matti Ahde, Finland

Boligpolitisk rådgiver Kari Garmann, Norge (i stället för Kommunalminister Arne Rettedal)

Bostadsminister Birgit Friggebo, Sverige

Nordiska ministerrådet får ny informationschef

Oslo i juli 1982

Journalist Thomas Romantschuk (37) Helsingfors, har utsetts till ny informationschef vid Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo. Thomas Romantschuk tillträder den 15.9. Nuvarande informationschefen Ralf Friberg har utsetts till pressråd vid Finlands ambassad i Stockholm.

Thomas Romantschuk har tjänstgjort vid tidningarna Nya Pressen och Hufvudstadsbladet i Helsingfors. Han har varit anställd som reporter och redaktionssekreterare i radio och tv samt senast som specialredaktör för inrikespolitik och nordiska frågor vid Reklam-televisionens nyhetsredaktion.

Romantschuk har varit Helsingfors-korrespondent för Sveriges TV samt Kvällsposten och Arbeiderbladet i Oslo. Han har även innehaft fackliga förtroendeuppdrag.

De nordiska energiministrarna träffas i Reykjavik

Nordiska ministerrådet (energiministrarna) behandlade vid sitt möte den 15. juni 1982 i Reykjavik aktuella energipolitiska frågor.

Energiministrarna fick från ämbetsmannakommittén en lägesrapport om utredning om samarbetshinder och -möjligheter på olje- och gasområdet. Den slutliga rapporten skall föreligga före årsskiftet 1982/83. Utöver över-

sikter beträffande det internationella läget och energisituationen i de nordiska länderna fick energiministrarna information om samarbetsområden inom energisektorn.

Ministrarna uttryckte tillfredsställelse med lägesrapporten om utredning om samarbetshinder och -möjligheter på olje- och gasområdet. Det fortsatta arbetet tar sikte på åtgärder för att undanröja eventuella hinder för ett utvidgat samarbete.

Ministrarna diskuterade det internationella energiläget efter inledning av den danske energiministern. Danmark skall ju ha ordförandeskap i EF från och med juli i år.

Ministrene var enige om en fælles vurdering af behovet for uformelle kontakter mellem fremtrædende repræsentanter for de olieproducerende lande og de olieforbrugende lande og af behovet for koordinering af de olieforbrugende landes aktiviteter i denne henseende. Man var enige om, at tidspunktet for et initiativ var godt herfor. Ministrene udtrykte endvidere anerkendelse af den potentielle betydning af naturgasforekomster i Norden for den fremtidige forsyningsikkerhed for det nordiske og det europæiske område.

Vid mötet framfördes översikter över nationella energisituationen i de nordiska länderna.

Den *danska* ministern nämnde bl. a. att beslut har fattats om att utvidga det danska naturgasprojektet. Detta innebär att större delen av Jylland kan försörjas med naturgas.

Utbyggnad av fjärrvärme och kraftvärme framskrider också hastigt. Det förväntas att ca 2/3 av uppvärmningsbehovet i Danmark i framtiden skall täckas med energi som överförs via rör.

Den danske minister orienterede om forberedelserne til første runde af tildelinger af nye tilladelser til efterforskning og indvinding af kulbrinter i den danske undergrund. Han nævnte herunder, at der allerede havde vist sig interesse i at deltage fra flere nordiske selskaber.

Den totala energikonsumtionen i *Finland* var åren 1981 25.3 Mtoe. Under första kvartalet år 1982 blev den på samma nivå som under förra årets motsvarande period. Oljans andel av totalenergi-förbrukning av primärenergi sjönk till 40% från 44% under motsvarande period senaste år. De inhemska bränslenas andel tycks ytterligare ha ökat. Vattenkraftproduktionen steg mycket och konsumtionen av både bräntorv och ved har också vuxit.

Den inhemska energins andel var 3% enheter större än för ett år sedan och är nu 33%. Ökande produktion av kärnkraft har minskat kolförbrukningen. Kärnkraftens andel är 37% av elförbrukningen och av den totala energi-produktionen 15%. Kolets andel av den totala energiproduktionen är 7%.

Arbetet för att förnya det av statsrådet år 1979 antagna energipolitiska programmet fortsätter, och det nya programmet borde vara färdigt detta år.

I dette år er man i *Island* nået frem til beslutning om store vandkraftprojekter, som skal oprettes i de kommende 10–15 år, ialt med effekt af 800 MW. Der arbejdes ligeledes med feasibility-studier af kraftkrævende industrier og lokalisering af større industrivirksomheder. En industri-proposition blev i foråret vedtaget af Althinget, og denne trækker bl. a. op retningslinier for kraftkrævende industri som en del af landets industriudvikling i de kommende år.

I de sidste år er man nået hurtigt frem med substituering af olie med indenlandsk energi til husopvarmning, hvor andelen af olie nu udgør omtrent 10% af det totale regnskab, geotermisk energi 75% og direkte elopvarmning 15%. Der er ligeledes planer om at reducere oliens andel i industrien.

Energi-prispolitik debatteres for tiden i *Island*, såvel til eksisterende kraftkrævende industri som til det almindelige forbrug, hvor stor forskel i omkostninger til husopvarmning mellem enkelte landområder er et centralt tema.

Energisituationen i *Norge* præglas bl. a. av en vridning av efterfrågan från olja till elektricitet och kol. Det allmänna elförbruket (?) i Norge var i 1981 4.6% högre än föregående år. Ökning av elförbruket skall fortsatt täckas av vattenkraftutbyggning. När det gäller olja och gas var produktionen i 1981 totalt 49 mill toe, varav ca halvdelen olja. Oljeproduktionen ensam motsvarar ca 4 gånger förbruket i Norge. De norska reserverna av olja och gas söder för Stadt har anslagits till 4–5000 mill toe. Cirka 1/4 därav kommer från fälten som är utbyggda. Produktionen från dessa fält förväntas att gå upp till ca 65 mill toe i slutet av 1980-talet. Förövrig har den nya norska regeringen tillsatt ett utskott som skall närmare undersöka förhållanden som är av större betydelse när det skall tas ställning till den framtida utvecklingen av petroleumverksamheten.

I *Sverige* inriktas energipolitiken till stor del mot att minska oljeberoendet.

Den svenska ministern nämnde att det i Sverige pågår ett intensivt arbete med att ta fram kommunala oljereduktionsplaner som skall vara klara den 1. juli. Han nämnde vidare att man i Sverige diskuterar en omläggning av energibeskattningen.

Vidare redogjorde han för erfarenheten av driften av kärnkraftverken i Sverige. F. n. står 2 reaktorer stilla p. g. a. byte av skadade bultar internationellt sett. (?) Övrigt går de svenska reaktorerna mycket bra.

De nordiske energiministre bemærkede, at samarbejdet på energiforskningsområdet var øget og udtrykte anerkendelse vedrørende det af den nydannede energiforskningsgruppe udarbejdede katalog over nordiske energiforskningsprojekter.

Dette katalog, som udgives i forbindelse med ministermødet, omfatter 1250 energiforskningsprojekter, som årligt modtager 900 mio. DKK fra offentlige midler i Norden. Ministrene udtrykte deres støtte til fortsat

samarbejde på energiforskningsområdet, herunder bestræbelserne på at koordinere og samarbejde om større projekter.

Samtidig med at ministrene mødes, afholdes i Reykjavik et større nordisk seminar om energiplanlægning, og ministrene modtog rapport herom, blandt andet vedrørende gennemgangen af de nordiske landes pris- og afgiftspolitik om energi samt 4 nordiske samarbejdsprojekter angående energiplanlægning.

I Nordiska ministerrådets (energiministrarnas) möte deltog:

Energiminister Poul Nielson, Danmark

Industri- og energiminister Hjörleifur Guttormsson, Island

Olje- og energiminister Vidkunn Hveding, Norge. (ordförande)

Arbetsmarknads- och energiminister Ingemar Eliasson, Sverige samt

Overdirektör Erkki Vaara, handels- och industriministeriet, Finland (vid förfall av handels- och industriminister Esko Ollila).

Ny avdelningschef vid Oslo-sekretariatet

Oslo i juni 1982

Nordiska ministerrådet har utsett sektionschefen Flemming Bjørk Pedersen (Danmark) till ny avdelningschef vid Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo.

Sektionschef Bjørk Pedersen, 39, fungerar för närvarande som sektionschef i danska utrikesministeriets handelsavdelning där han handhar exportfrämjande uppgifter i relation till multilaterala biståndsorganisationer. Flemming Bjørk Pedersen har varit knuten till danska ambassaden i Peking (1970–1973) och danska ambassaden i Nairobi (1977–1980). Han har även tjänstgjort i utrikesministeriets administrationsavdelning. Flemming Bjørk Pedersen skall från hösten förestå fackavdelning I inom ministerrådets sekretariat i Oslo. Avdelningen behandlar nordiska samarbetsfrågor inom energi- och industripolitik, byggsektorn, turism och trafik, valuta- och handelspolitik, jordbruk och regionalpolitik samt ekonomiskt samarbete.

Nordiska investeringsbanken fördubblar grundkapitalet

Nordiska ministerrådet fick vid sitt möte på Färöarna den sjunde juni del av ett förslag från Nordiska investeringsbankens styrelse om att fördubbla bankens grundkapital. Enligt förslaget borde bankens grundkapital höjas från 400 miljoner SDR (2,7 miljarder NOK) till 800 miljoner SDR (5,4 miljarder NOK). Förslaget kommer nu att beredas både nordiskt och nationellt.

I sin framställning till ministerrådet konstaterar NIB att banken utnyttjat nära sextio procent av sin totala låneram om 1 mrd SDR (Special Drawing Rights), 6,8 mrd NOK. Banken har under sina snart sex verksamhetsår

utvecklats enligt de riktlinjer och målsättningar som ministerrådet och Nordiska rådet har avsett.

Efterfrågan på lån från NIB är växande. Under de senaste åren har NIB ökat sin utlåning med i genomsnitt 24 procent per år.

Enligt nuvarande utvecklingstakt skulle banken vid utgången av år 1983 nå sitt utlåningstak om 1 mrd SDR. Styrelsen för banken föreslår att en ökning av grundkapitalet och därmed låneramen sker under andra halvåret 1983.

Ökningen föreslås ske genom att medlemsländerna dels utökar sina garantier för bankens grundkapital, dels inbetalar 30 miljoner SDR samt att slutligen 10 miljoner SDR tillföres grundkapitalet från bankens reservfond.

I den redogörelse för NIB:s verksamhet, som ministerrådet tog del av, konstaterades att investeringsbanken åtnjuter högsta internationella kreditvärdighet. Bankens förvaltning har förblivit begränsad och smidig. Administrationskostnaderna är bara en dryg tiondel av bankens räntenetto. Nettoöverskottet har under bankens verksamhetsperiod gett en avkastning om ca nio procent på inbetalade medel.

I Nordiska ministerrådets möte deltog:

Kulturminister och nordisk samarbetsminister

Lise Østergaard, Danmark

Social- och hälsovårdsminister Jacob Söderman, Finland

Justitie- och kyrkominister Fridjón Thórdarson, Island

Handelsminister Arne Skauge, Norge

Socialminister Karin Söder, Sverige

Tórshavn, 07.06.1982

Nordiska ministerrådet beslöt vid sitt möte den sjunde (7) juni i Tórshavn finansiera några nordiska utredningar inom livsmedelsområdet. Därtill beslöt ministerrådet bidra till utredningskostnader beträffande Nordsat och ökat nordiskt forskningssamarbete.

Ministerrådet har redan tidigare disponerat den allra största delen av årets projektmedel, ca 41,6 miljoner NOK.

De utredningar, som nu finansieras, har tagits fram av det permanenta nordiska livsmedelsutskottet. Utskottet har arbetat i knappt två års tid, men har utvecklats till ett samlande nordiskt organ på livsmedelsområdet.

Nu beviljas 20 000 NOK för samarbete om livsmedelstabeller. I varje nordiskt land forskar man för att klarlägga de viktigaste näringsämnenas förekomst i våra livsmedel. På grund av att kosthållet i Norden är rätt likartad kan arbetet på livsmedelstabeller koordineras och mångdubbla analyser av samma livsmedel undvikas.

För att planlägga en nordisk arbetsfördelning och specialisering vid särskilt krävande kontrollanalyser av livsmedel anslogs 10 000 NOK. Man borde kunna uppnå både besparingar och högre kompetensnivå vid olika

laboratorier om krävande analys av t. ex. rester av växtskyddsmedel och förekomster av vissa vitaminer i livsmedlen kan samordnas på nordiskt nivå.

Ministerrådets sekretariat i Oslo bidrar enligt de nordiska samarbetsministrarnas beslut med 180 000 NOK för att täcka de utredningskostnader sekretariatet för Nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn haft för NORDSAT-utredningen och utredningen om ökat nordiskt forskningssamarbete, som båda är tvärssektoriella.

Nordiskt biståndsprogram för andelslag i Tanzania

Oslo i april 1982

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har godkänt ett omfattande nordiskt biståndsprogram inom andelsektorn i Tanzania. På rekommendation av Nordiska ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor har ministerrådet beviljat ca 200 miljoner DAK för femårsperioden 1983–1988.

De nordiska länderna har under de senaste aderton åren medverkat i att bygga upp en kooperation i Tanzania. Hittills har det nordiska biståndet utgjort sammanlagt 112 miljoner DAK.

Under den första fasen av biståndsarbetet – från 1964 till 1975 – fungerade det nordiska andelsprojektet inom en andelsrörelse, som i huvudsak liknade den nordiska. Man stödde organisationen på nationell och lokal nivå och med undervisning vid en andelsskola. Stödet gick ut på träning och utbildning av anställda och medlemmar i andelslagen, bokföreläsning, verksamhetsledning och koordinering av transporter av grödor och en del lantbruksvaror.

År 1975 ändrade regeringen i Tanzania principerna för kooperationen. Man ville att landets s. k. utvecklingsbyar samtidigt skulle fungera som andelsrörelsens primärföreningar med obligatoriskt medlemskap för byborna.

I juli 1981 bad Tanzania om att det nordiska stödet till andelsektorn skulle förlängas med en femårsperiod. Regeringen i Tanzania tillstyrker idag uppbyggnaden av en andelsrörelse som skall bygga på sunda affärsmässiga principer och som i vid utsträckning rymmer ett återvändande till den ursprungliga uppbyggnaden av kooperationen. Man hoppas kunna främja både produktion och marknadsföring av livsmedel och de främsta tanzaniska exportprodukterna såsom kaffe och bomull.

Den nordiska kooperativa samrådsgruppen, som består av företrädare för de nordiska ländernas andelsorganisationer, förhåller sig positiv till projektet. Man avser att bistå med expertrekrytering. Man väntar att andelsprojektet får stor betydelse för Tanzanias ekonomiska utveckling. Man har från tanzanisk sida framhållit att återupprättandet av andelsrörel-

sen är ett av de viktigaste stegen som den tanzaniska regeringen vidtar för att möta landets ekonomiska kris.

Oslo i april 1982

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beviljat ca 440 000 NOK till nordiska samarbetsprojekt. Till projekten hör bland annat ett pilotprojekt med purjolöksodling på Bornholm och sydöstra Skåne. Ett annat projekt gäller utveckling av exporten av monteringsfärdiga trähus från Nordkalotten. Exporten skall särskilt ta sikte på områden, som drabbas av naturkatastrofer.

De nordiska samarbetsministrarna fördelade vid sitt möte i Köpenhamn den 24.4.1982 projektmedel i en fjärde omgång från årets budget. Sammanlagt har därmed ca 41,5 miljoner NOK utdelats i år.

För marknadsföring av byggprodukter från Nordkalotten beviljades 218 000 NOK. Projektets målsättning är att utveckla en modell för att man på Nordkalotten skall kunna uppträda gemensamt inom trähussektorn, för att utveckla och styrka exporten av monteringsfärdiga hus. Det finns i de nordiska länderna för närvarande en stor överkapacitet inom detta område. En byggarbetsgrupp inom Nordkalottkommittén anser att exporten av trähus borde koncentreras på naturkatastrofområden. Man vill särskilt ta reda på vilka krav som ställs på husleverantörer och vilken typ av affärer som är aktuell.

''Nordisk purjolök''

Inom jordbruks- och trädgårdsnäringen försöker man prova idéer till nordiska samarbetsprojekt om ökad odling, vidareförädling och marknadsföring av köksväxter, frukt och bär.

I år lanseras ett praktiskt pilotprojekt om purjolök. Efterfrågan på purjolök ökar. Fryst eller vidareförädlad purjolök saknas på marknaden. Avsikten nu är att på Bornholm och i sydöstra Skåne odla purjolök med rationell teknik. Skörden fryses på Bornholm som har ledig fryserikapacitet inom fiskeri-industrin och lämplig arbetskraft. Purjolöken marknadsförs och säljs inom regionen som en Bornholm-Österlenprodukt.

I regionen Bornholm-sydöstra Skåne skall också 109 000 NOK användas för turistfrämjande ändamål.

Genom en omdisponering inom projektbudgeten tillförs projektet Nordisk emigrationsrapport 100 000 NOK. En statistisk översikt skall utarbetas över flyttningsrörelser i Norden, även utomnordisk invandring. Rapporten skall utarbetas av expertgruppen för invandrarforskning.

Inom kort väntas ministerrådet ta ställning till ett anslag för samarbete mellan provstationer i Norden. Sådana stationer etableras nu både i Sverige och Danmark för provning av bl. a. värmepumpar, vindkraftstationer, solfångare och uppvärmningsanläggningar.

Projektexportfond får styrelse

Oslo i april 1982

De nordiska länderna håller på att skapa förutsättningar för att öka sina marknadsandelar inom den s. k. projektexporten. Som ett led i detta skall om ett par månader en nordisk projektexportfond grundas. Fonden upprättas i Helsingfors och skall administrativt verka i anslutning till Nordiska investeringsbanken.

Projektexportfonden är ett led i Nordiska ministerrådets beslut att upprätta ett system för att främja exporten av stora projekt, s. k. nyckelfärdiga anläggningar. Exporten skall främst riktas till s. k. medelinkomstländer i tredje världen och statshandelsländer.

Projektexportfonden skall bidra till att finansiera förutsättnings- och lönsamhetsstudier av investeringsprojekt som är i nordiskt intresse. Fonden som skall verka på försöksbas under tre år avses få en årlig finansiering om 6 miljoner NOK. Under startfasen 1982–1983 står 3 miljoner NOK till förfogande.

Vid sitt möte i Köpenhamn den 24.4.1982 beslöt Nordiska ministerrådet utse till medlemmar i den nordiska projektexportfondens styrelse:

Kontorchef Martin Kofoed, UD och kontorchef Poul Assan i Danmarks Erhvervsfond, Danmark.

Konsultative tjänstemannen Christian Andersson, Handels- och industriministeriet och VD Erkki Karhilo, Finlands exportkredit AB, Finland.

Underdirektör Asbjörn Sveen, Handelsdepartementet och avdelningsdirektör Kjell Martin Fredriksen, Norges Industriforbund, Norge.

Departementsrådet Carl-Ivar Öhman, Handelsdepartementet och direktör Bengt Lundgren, Sveriges exportråd, Sverige.

Island väntas inom kort nominera två ledamöter i projektexportfondens styrelse.

Nordiska länderna olika i sin läkemedelspolitik

Oslo i april 1982

De nordiska länderna har olika läkemedelspolitisk inställning. Länderna utformar också sin läkemedelskontroll olika, konstaterar en samnordisk forskargrupp. Grupperna sammanfattar sina resultat i boken "Läkemedelsfrågan i Norden i ljuset av psykofarmakakontrollen" (red. Kjetil Bruun) (Stockholm 1982). Skillnaderna mellan länderna kommer fram i antalet läkemedel och deras kvalitet och i konsumtionsnivån. Samma läkemedel rekommenderas för synnerligen olika besvär beroende på land.

I Finland finns det flera läkemedelspreparat på marknaden än i de övriga

nordiska länderna. I Finland och Sverige finns flera s. k. kombinationspreparat (preparat med minst två aktiva ämnen) på marknaden än i Danmark och Norge. Kombinationspreparatens effektivitet, liksom deras effekter och biverkningar är svåra att bedöma. Norge har det minsta antalet läkemedel på marknaden; detta har att göra med drag i den norska läkemedelskontrollen.

Konsumtionen av psykofarmaka – läkemedel som verkar på psyket – har utvecklats sig olika i de nordiska länderna. I Danmark som har det största bruket av psykofarmaka, har konsumtionen inte ökat sedan 1960-talet. Det samma gäller Finland. I Norge där psykofarmakakonsumtionen är minst, har det skett en jämn ökning under 1960- och 1970-talen. I Sverige ökade användningen av psykofarmaka kraftigt under 1960-talet för att under andra hälften gå ned. Konsumtionsnivån varierar inte endast mellan länderna utan även mellan regioner och t. o. m. mellan olika, till karaktären i övrigt lika sjukhus. Variationerna kan knappast förklaras med medicinska skäl. Psykofarmaka rekommenderas för olika besvär under olika tider – ofta vardagsbesvär.

Detta är exempel på resultat av en samnordisk undersökning om kontrollpolitik och psykofarmaka i Norden under de senaste trettio åren. Projektet startade 1978. Före det dryftade nordiska forskare och hälsoadministratörer både forskningsbehov och forskningsprogram.

I projektet har ingått representanter för olika vetenskaper och fyra nordiska länder. I centrum för undersökningen står kontrollen av psykofarmaka – på psyket verkande läkemedel – men eftersom psykofarmakakontrollen till största del utförs genom generell läkemedelskontroll utgör även denna ett undersökningsobjekt. Projektets huvudintresse riktas på den statliga läkemedelskontrollen och dess utveckling i Norden samt dess relationer till läkemedelsindustrin och centrala yrkesgrupper såsom läkare och apotekare.

Boken beskriver centrala kontrollområden, bl. a. hur registrering av läkemedel går till, beslutsunderlag för marknadsföring av läkemedel, betydelsen av prissättning, läkemedelsinformationens obalans, hur kontrollmyndigheterna följer med och får upplysningar om biverkningar av läkemedel, och vilken betydelse det nordiska samarbetet har inom detta område.

Boken avslutas med en syntes och forskargruppens rekommendationer för vidareutveckling av läkemedelspolitiken.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning betonar i sitt nyligen publicerade program behovet av forskning om hur psykofarmakakonsumtionen bäst kunde mätas och beskrivas, om läkarnas förskrivningsvanor, om skade- eller biverkningar av psykofarmaka och om bruket av psykofarmaka inom olika grupper, bland annat kvinnor.

Bruun, Bomann-Larsen, Falkum, Holme-Hansen, Hemminki, Dahl Jacobsen, Jensen, Koskikallio, Lilja och Pesonen: Läkemedelsfrågan i Norden i ljuset av psykofarmakakontrollen (red. Kettil Bruun). Bokförlaget Prisma Stockholm. 1982.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning: Alkohol- och drogforskning i Norden, – viktiga forskningsområden. NAD publikation nr 6, 1982. Kan beställas från NAD, Kalevagatan 28 B 23, SF-00100 Helsingfors 10, Finland, Tel. (90) 603 641.

Nordiskt samarbete behåller slagkraften under 1980-talet

– Det nordiska samarbetet kommer att behålla sin genomslagskraft under åttio-talet. Trots ekonomiska besvärligheter i flera av de nordiska länderna, har regeringarna kunnat tillföra samarbetet växande resurser.

– I dag kräver ca 270 samarbetsprojekt, femton institutioner och den fortlöpande administrationsverksamheten, att man från den allmänna budgeten kan vid behov räkna pengar i bordet. Under tidigare årtionden klarade sig samarbetet utan dessa resurser.

Det är naturligt, att Nordiska ministerrådets avgående generalsekreterare Hans Kühne, 63, reflekterar över det nordiska samarbetets resurser. Ministerrådet har verkat i snart ett årtionde. Ambassadör Hans Kühne, Danmark, är ministerrådets andra generalsekreterare, som nu avgår efter fullgjord fyra års tjänstgöring vid sekretariatet i Oslo.

När Hans Kühne tillträdde var Nordiska ministerrådets årsbudget knappt 50 miljoner NOK. Hans efterträdare Ragnar Sohlman får i arv en ekonomisk ram för verksamheten som är tre gånger större, för nästa år 150 miljoner NOK. Fastän ministerrådets arbete är på väg från en uppbygg-nads- till en konsolideringsfas, anser Hans Kühne, att resurstilldelningen bekräftar de nordiska regeringarnas politiska vilja att bedriva och utvidga det nordiska samarbetet.

Nya samarbetsuppgifter lanseras i regel först som projekt. Om erfarenheten visar, att det finns ett permanent behov för samarbete inom det aktuella området, läggs samarbetet i fasta ramar genom att en institution upprättas. Det etablerade samarbetet, som äger rum inom dessa fasta ramar, kommer att förbli betydelsefullt också utan fortsatt expansion. Samarbetets styrka ligger i dess stora bredd och i dess särskilda möjligheter att gemensamt lösa konkreta uppgifter. Detta ger både bättre resultat och sparar på resurser. Ett typiskt exempel, som Hans Kühne minns från sin fyraårsperiod är Nordiska genbanken i Lund, Sverige, som grundades i slutet av 1970-talet. I genbankens regi uppsamlas och lagras frön till våra vanliga nordiska odlingsväxter. Genom årtionden och kanske sekel tar man där vara på växternas arvsanlag, för att vid behov kunna ta fram livsdugliga och härdade sorter, om överraskande sjukdomar eller alltför

långt gången förädling skulle knäcka de sorter som framtida generationer är beroende av i sin livsmedelsförsörjning.

Ett annat positivt exempel är skapandet av ett system för nordiskt samarbete inom projektexport.

Statsministrarna visar vägen

Generalsekreterare Kühne är också glad för att de nordiska statsministrarna har gett ett viktigt och klarläggande besked. Nya väsentliga samsarbetsaktiviteter i det nordiska skall finansieras med "friska" medel, dvs. särskilt anvisade resurser. På detta sätt fick Nordiska industrifonden sin påfallande stora beviljning för 1983, en tillväxt på nästan trettio procent.

Den politiska viljan och de politiska initiativen från Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har avgörande betydelse för det fortsatta samarbetet. Samtidigt är ett problem i det nordiska samarbetet den fortsatta negativa effekt, inte minst i allmänhetens ögon, som skapas av politiska krav och förväntningar, som samarbetet inte kan uppfylla. Samarbetet kan inte lösa akuta problem, som de nordiska länderna inte förmår lösa ens på det nationella planet, som till exempel den nuvarande ekonomiska krisen. Genom satsningar på en rad konkreta samsarbetsområden kan samarbetet på längre sikt bidra till att styrka de nordiska ländernas ekonomier. Men också gemensamma utredningar av problemen kan bidra till lösningar nationellt.

Milstolpar i samarbetet

Nordiska konventioner som avtalet om en gemensam nordisk arbetsmarknad och gemensam nordisk lagstiftning är centrala led i samarbetet. Politiskt utgör de milstolpar. Detta kan emellertid föra till politiskt betonade krav om nya konventioner och gemensam lagstiftning där gemenskapen blivit ett mål i sig själv. Ofta blir den sakligt sett bästa lösningen att man nöjer sig med den grad av gemenskap som är följden av att grundläggande gemensamma erfarenheter präglas till nationella regler.

Ett samarbete mellan fem självständiga länder är som ett stort segelfartyg. Det går på sin kurs och kan endast med möda och långsamt vändas in på nya banor. Hans Kühne anser att de senaste åren har inneburit en nödvändig kursjustering. Man vet bättre än tidigare hur frågor skall drivas, hur de realistiska målsättningarna ser ut och var gränsen för ekonomiska åtaganden går.

– Åttiotalets stora frågor inom nordiskt samarbete är de samma, som utgör ett slags ödesfrågor för de flesta av de västliga ekonomierna och som står centralt i den nationella debatten i de nordiska länderna. Också i det nordiska samarbetet arbetar man med program för energisamarbete, industrifrågor och sysselsättningsfrågor, datateknologins problem och ökat forskningssamarbete. Vi upplever också att dessa invecklade samhällsproblem går på tvärs över sedvanliga sektorsgränser. Detta i sin tur ställer

nya krav på samarbetets organisering och krav på att de knappa nordiska resurserna – både ifråga om medel och arbetskraft – måste kunna användas flexibelt. Också i samspelet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet kan det finnas behov för att se på samarbetsformer och uppgiftsfördelningen efter att ministerrådet nu har verkat i ett årtionde.

EG inget hinder

När Hans Kühne som dansk betraktar Danmarks deltagande i det nordiska samarbetet upplever han inte, att Danmark i någon väsentlig grad skulle ha hindrats i det nordiska av sitt EG-medlemskap. Detta har sammanhang med att också de andra nordiska länderna bedriver samarbete med EG och med att det nordiska samarbetet i stor utsträckning upptar sådana samarbetsfrågor vilka inte ingår i EG-samverkan. Att de nordiska länderna kan inta olika ståndpunkter till nordiska samarbetsfrågor hör samman med ländernas nationella prioriteringar. Det är t. ex. klart att Danmark i nordisk regionalpolitik inte delar alla de intressen som glesbygdsländerna Finland eller Norge. På den andra sidan kan t. ex. Norge med sina energiresurser ha andra synpunkter på energisektorn än övriga nordiska länder.

”Som hemma”

– Jag upplevde ingen kulturchock när jag från en s. k. utepost i dansk diplomati kom till Nordiska ministerrådet, säger ambassadör Kühne, att komma till Norge kändes som att komma hem. I arbetet kändes det mera som om jag skulle sitta hemma i ett nordiskt departement än ute. I jämförelse med internationellt samarbete av gängse slag är det nordiska exemplariskt och obyråkratiskt. Men det är klart, myser den vänlige och saktmodige dansken, visst har man ibland fått användning för sin diplomatiska träning. Inom det nordiska sekretariatet finns ju dock fem nationaliteter och en massa personligheter och det har då och då inte skadat med lite diplomatiska insatser. När Hans Kühne nu återvänder till danska UD sammanfattar han fyra års hårt arbete i en enkel, men övertygande sats:

– Jag lämnar Oslo som bergfast nordist.

Oslo den 31 mars 1982

De nordiska länderna förbereder en gemensam hållning inför en omfattande internationell konferens om luftburna föroreningar. Konferensen äger rum i Stockholm i slutet av juni. Vid ett nordiskt möte i Oslo har den danska regeringen meddelat att man före denna konferens kommer att ansluta sig till den europeiska konventionen som rör gränsöverskridande, långtransporterade luftföroreningar.

Nordiska ministerrådet (miljöministrarna) underströk vid sitt möte betydelsen av nordiskt samarbete på bred front för att lösa miljöproblem. Man

önskar aktivt följa upp ländernas förpliktelser både beträffande det s. k. Helsingfors-avtalet, som generellt anger riktningen för nordiskt samarbete och den nordiska miljöskyddskonventionen.

Nordiska ministerrådet fick en redogörelse för arbetet att revidera programmet för nordiskt miljövarnssamarbete. Avsikten är att ett ministerrådsförslag om samarbetet skall föreläggas Nordiska rådets nästa session i Oslo 1983. Under hösten dryftar ministerrådet programmet med Nordiska rådets social- och miljöutskott.

Ministerrådet fick en rapport om arbetet att ta fram samnordiska synpunkter på miljökriterier i de nordiska ländernas utvecklingsbistånd. Avsikten är att utarbeta konkreta förslag för praktiskt biståndsarbete i utvecklingsländerna.

De fyra närvarande nordiska miljöministrarna diskuterade även uppläggningsen av FN-konferensen om miljöfrågor, som skall hållas i maj i Nairobi. Ministrarna kommer att delta i mötet, som ordnas av FN:s organ för miljöfrågor UNEP.

Den internationella konferensen om s. k. sur nederbörd i juni i Stockholm ordnas av Sverige som en uppföljning av FN:s stora miljökonferens i Stockholm för tio år sedan. Arrangemanget i juni är uppdelat på en vetenskaplig konferens och en ministerkonferens. Avsikten är att man skall ytterligare intensifiera kampen mot luftföroreningar på basen av ECE-konventionen om gränsöverskridande, långtransporterade luftföroreningar.

Luftföroreningarna har ökat dramatiskt under de senaste årtiondena, främst genom förbränning av fossila bränslen. I den del länder har utsläppen reducerats bland annat på grund av energibesparingsåtgärder, lägre ekonomisk aktivitet och bättre kontroll av utsläppen. Nu föreligger risken av att bland annat den sura nederbörden kommer att öka som en följd av ökat utnyttjande av kol, som har hög svavelhalt.

I Nordiska ministerrådets (miljöministrarna) möte deltog:
miljöminister Erik Holst, Danmark
inrikesminister Matti Ahde, Finland
miljövarnsminister Wenche Frogn Sellæg, Norge (ordförande)
jordbruksminister Anders Dahlgren, Sverige

Ministerrådet: Nordiska budgeten 150 miljoner NOK

Oslo den 24 mars 1982

Nordiska ministerrådets allmänna budget för nästa år redovisar en reell ökning om 10,2 procent. Budgetens slutsumma är 150,2 miljoner NOK och ökningen utgör ca 20 miljoner kronor, varav en del är kompensation för prisutvecklingen. Efter överläggningar med Nordiska rådets budgetkommitté i Oslo beslöt Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i dag

(24.3.) godkänna budgetförslaget. Nordiska ministerrådet lägger, enligt statsministrarnas önskemål, särskilt vikt vid att förstärka Nordiska industrifondens verksamhetsmöjligheter. Fonden får ett tillskott om tio miljoner SEK för 1983, varav ca två miljoner utgör kompensation för stigande priser.

Ministerrådets budget bygger på konkreta förslag från de samnordiska institutionerna och på planer för den fortsatta projektverksamheten.

På ministerrådets allmänna budget finns nästa år femton institutioner. I år startar en arbetsmiljöinstitution och en projektexportfond. Institutionernas andel av budgeten är nästa år 75.7 miljoner NOK och ökningen nästan nio miljoner.

Ministerrådet finansierar för närvarande en projektverksamhet, som omfattar ca 270 projekt. För projektverksamhet reserveras nästa år 51,2 miljoner NOK. ökningen är 9,0 miljoner.

Ministerrådets sekretariat i Oslo beräknas nästa år kosta 17,9 miljoner.

Den budgetmässigt största institutionen är Nordiska industrifonden. Övriga större institutioner är bl. a. Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, Nordiskt institutt for odontologisk materialprövning i Oslo, Nordtest i Stockholm inom provnings- och kontrollområdet, och samarbetsnämnden för nordisk skogforskning.

Rent allmänt kan sägas att 1983 års budget fortsätter den återhållsamma linjen från de senaste årens budgeter. Man önskar fortsatt satsning på samarbete inom industri- och energipolitik samt jordbruksfrågor. Vid sidan av detta förutsätter bl. a. den ekonomiska utvecklingen även ökat intresse för det arbetsmarknadspolitiska samarbetet.

De senaste åren har den nordiska samarbetsbudgeten ökat i betydligt långsammare takt än tidigare. En stor del av utgiftsökningen har berott på att nya samarbetsaktiviteter startats medan tidigare samarbetsområden hänvisats till oförändrad budgetnivå i löpande priser.

Budget 1983

	<i>1 000 NOK</i>
Nordisk statistisk sekretariat	1 384
Nordiska läkemedelsnämnden	1 395
Nordiska hälsovårdshögskolan	8 295
Nordisk institutt for odontologisk materialprövning	6 888
Nordisk nämnd för alkohol- och drogforskning	1 291
Nordiska nämnden för handikappfrågor	1 582
Nordisk arbetsmiljöutbildning	842
Nordisk industrifond	31 500
Nordtest	5 586
Nordisk kommitté för byggbestämmelser (NKB)	652
NordREFO	1 871
Nordiska genbanken	2 429
Samarbetsnämnden för nordisk skogforskning	5 612
Ekonomiska forskningsrådet	1 589
Reserv för institutioner (inklusive projektexportfonden)	4 800
Summa	75 716

Bland projektmedlen kan det noteras att arbetsmarknadssamarbetet får en ökning på nära en miljon till 2,9 miljoner NOK. Andra större samarbetsområden inom projektverksamheten är miljövården, 3 miljoner, säkerhetsforskning inom energiproduktion – miljövård 2,7 miljoner och generellt 5 miljoner samt samarbete i energifrågor, som nu får en beviljning på 1,6 miljoner, regionalpolitik med konkreta åtgärder beviljas 4,6 miljoner och gränsregionalt samarbete 2,3 miljoner, jordbruksfrågor 2,5 miljoner, konsumentfrågor 2,9 och samfärdsel 2,6 miljoner NOK.

Institutioner på Nordiska ministerrådets allmänna budget

Köpenhamn den 6 mars 1982

Nordiska ministerrådet har antagit ett nytt avtal om en gemensam, nordisk arbetsmarknad. De nordiska arbetsministrarna undertecknade avtalet vid en kort ceremoni i Köpenhamn lördagen den 6 mars. Nordiska rådet förordade avtalet vid sessionen, som avslutades i går i Helsingfors.

Den ursprungliga konventionen om en gemensam nordisk arbetsmarknad ingicks redan år 1954. Inom ramen för den nordiska arbetsmarknaden har ca en miljon människor flyttat från ett nordiskt land till ett annat under det dryga kvartssekel, som detta centrala, nordiska avtal varit i kraft.

Ceremonin i Köpenhamn innebär att även Island nu – med några förbehåll – ansluter sig till avtalet.

Internationellt sett är arbetsmarknadsavtalet unikt genom att det för nordbor möjliggör en förbehållslös flyttning från ett land till ett annat i Norden.

Det reviderade arbetsmarknadsavtalet bibehåller principen om arbetskraftens fria rörlighet. Det nya avtalet lägger vikt vid att det praktiska arbetsmarknadssamarbetet knyts närmare till nordiskt samarbete inom en rad andra områden. Arbetsmarknaden påverkar utvecklingen på det industri-, regional- och socialpolitiska området.

Det reviderade avtalet anger som en av målsättningarna den fulla sysselsättningen. Därtill förutsätts en aktivare insats från myndigheternas sida. Man önskar att arbetskraften skall kunna flytta under socialt och ekonomiskt tryggade förhållanden. Avtalet betonar därför den offentliga arbetsförmedlingens roll vid flyttning. Kontakten mellan myndigheterna och parterna på arbetsmarknaden kommer att stärkas. Parterna på arbetsmarknaden har på nordiskt plan förordat avtalet.

Den nya konventionen understryker att arbetskraften från de övriga nordiska länderna skall likabehandlas med den nationella arbetskraften. Man önskar att arbetskraftens rörlighet inte skall förrycka balansen på arbetsmarknaden, varken i det egna landet eller det nya landet och varken nationellt eller regionalt. Arbetsmarknaden kan i framtiden genomgå snabba förändringar och därför måste både myndigheter och organisationer upprätthålla en hög beredskap för att registrera eventuella förändringar

och för att brådslande kunna sätta in behövliga åtgärder. Avtalet förpliktar myndigheterna till en fortlöpande ömsesidig information om arbetsmarknadsutveckling och sysselsättningspolitik och länderna skall vid behov överlägga om åtgärder för att förhindra obalans på arbetsmarknaden. Avtalet förutsätter att Nordiska ministerrådet regelbundet överlägger med parterna på arbetsmarknaden.

Arbetsministrarna undertecknade i Köpenhamn också ett annat avtal.

De nordiska regeringarna ingår en överenskommelse om samarbete mellan myndigheter och institutioner i de nordiska länderna inom yrkesinriktad rehabilitering och arbetsmarknadsutbildning. Avtalet syftar till att ge arbetssökande även från andra nordiska länder tillgång till rehabiliteringsinstitutioner och arbetsmarknadskurser. Samarbetet inriktas framförallt på samarbete inom områden där ett enskilt land inte har tillräckliga resurser eller behov för att bygga upp egna stora institutioner och gränsområden där en arbetsfördelning över gränserna kan bli rationell.

De nya nordiska avtalen undertecknades av:

Arbetsminister Svend Auken, Danmark

Arbetskraftsminister Jouko Kajanoja, Finland

Socialminister Svavar Gestsson, Island

I stället för kommunal- og arbeidsminister Arne Rettedal, Norge ambassadör Ole Älgård

Arbetsmarknadsminister Ingemar Eliasson, Sverige

Nordiska industrifonden beviljas 30 miljoner SEK

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslöt på tisdagen (2.3) bevilja 30 miljoner SEK till Nordiska industrifonden.

Bevillningen innebär en avsevärd förhöjning av industrifondens årsbudget för nästa år.

Industrifondens bevillning diskuterades informellt av de nordiska statsministrarna på måndagskvällen. Tidigare hade de nordiska industriministerrarna uttalat önskemålet om en nivåförhöjning för fonden.

Av budgetpåslaget från 20 till 30 miljoner SEK är ca 2 miljoner priskompensation och 8 miljoner en realförhöjning.

Intresset för nordiskt samarbete rörande forskning och utveckling inom industriområdet har ökat betydligt. Under perioden 1976–1979 ansöktes i genomsnitt årligen om 30 miljoner SEK för olika projekt. Under 1980 var söknadsvolymen 46 miljoner och 1981 50 miljoner SEK. Man ansökte alltså om ca 2,5 gånger mera medel än vad som stod till disposition. Allt tyder på att efterfrågan fortsätter oförminskad under 1982 och 1983.

Avsikten är att fonden aktivare än hittills skall ta initiativ till projektsamarbete inom områden, som är nordiskt intressanta. Ett sådant område är t. ex. elektronikområdet.

I samarbetsministrarnas möte deltog:

För kulturminister Lise Østergaard kontorschef Børge V. Blønd, Danmark

Socialminister Jacob Söderman, Finland (ordförande)

Handelsminister Arne Skauge, Norge

Justitieminister Fridjon Thordarsson, Island

Socialminister Karin Söder, Sverige

Nordiska regeringar skärper kampen mot narkotikamissbruk

De nordiska regeringarna kommer att ytterligare effektivisera kampen mot missbruket av narkotika i Norden.

Det nordiska ministermötet i Stockholm (fredagen den 19.2.1982) går in för en serie åtgärder på bred front:

Regeringarnas mål är att

- Norden skall kunna göras till ett narkotikafritt område
- I detta syfte vill regeringarna verka för ett utökat nordiskt samarbete mellan tull och polis
- Regeringarna anser att narkotikabekämpningen är en aktuell och en angelägen del av nordiskt samarbete
- Regeringarna konstaterar med tillfredsställelse att nordiska narkotikasambandsmän sänds ut till narkotikacentra i världen
- Regeringarna gav nordiska kontaktmannanorganet för narkotikafrågor i uppdrag att ta fram statistiska uppgifter som förbättrar möjligheterna att jämföra utvecklingstendenser i de nordiska länderna när det gäller narkotikamissbruk och brottslighet förknippad med detta missbruk
- Erfarenhetsutbytet när det gäller behandlingen av missbrukare skall göras mera omfattande
- Det nordiska ministermötet konstaterar en bred och växande folkopinion mot narkotika
- Regeringarna är eniga om att ytterligare intensifiera ansträngningarna för att stoppa narkotikahandlingen och även de speciella narkotikamarknader som finns i Norden.

Omedelbart efter det nordiska ministermötet samlades narkotikaexperter på tjänstemannanivå för att följa upp förhandlingarna mellan regeringsrepresentanterna.

Justitie-, social- och hälsovårdsministrarna från Danmark, Island, Norge och Sverige träffades i dag (fredagen den 19.2) i Stockholm, inbjudna av socialminister Karin Söder och justitieminister Carl-Axel Petri, Sverige. På grund av regeringsskiftet i Finland var Finland representerat av en finländsk ämbetsmannadelegation.

Vid mötet diskuterade ministrarna den aktuella narkotikasituationen och åtgärderna för att effektivisera den gemensamma kampen mot missbruket

av narkotika i Norden. De frågor som tilldrog sig särskilt intresse vid överläggningarna var

- narkotikasituationen i Norden
- inställningen till cannabis i de nordiska länderna
- kontrollen av den illegala handeln med narkotika
- behandlingen av narkotikamissbrukare

Narkotikasituationen i Norden

Narkotikamissbrukets omfattning och karaktär skiljer sig i de nordiska länderna.

Missbruket av narkotika är mer utbrett i Danmark, Norge och Sverige än i Finland och Island. Cannabissmissbruket är mest omfattande. I flera av länderna är missbruket av heroin och centralstimulerande medel ett allvarligt problem. Missbruket av kokain är förhållandevis begränsat, men risken finns att användningen ökar.

Gemensamt är att missbruket av narkotika medför sociala och medicinska skadeverkningar i en ökande utsträckning. Brotten mot person och egendom vilka har sin bakgrund i narkotikamissbruk är oroande. I samband med denna brottslighet förekommer också en illegal penninghantering av oroande dimensioner.

Den illegala narkotikan kommer huvudsakligen från länder utanför Norden. Illegal tillverkning av centralstimulerande medel förekommer emellertid även i viss omfattning i Norden.

Ministrarna var ense om att kampen mot narkotikan utgör en mycket viktig del av samarbetet mellan länderna i Norden och det krävs såväl nationella som internationella insatser. Dessa insatser bör vara såväl direkt inriktade på att stoppa narkotikamissbruket som av allmän karaktär dvs. inriktade på t. ex. arbetsmarknads-, fritids-, utbildnings- och bostadspolitik.

Ministrarna konstaterade att de problem i samband med narkotikamissbruket, som man kämpar med i Norden förekommer på motsvarande sätt globalt. De nordiska länderna samarbetar därför med en lång rad andra länder på detta område. Ministrarna uttalar därför sitt stöd till det arbete som utförs på detta område inom FN och dess fackorgan samt inom Europarådet.

Kontroll av den illegala handeln med narkotika

Polisen och tullen gör varje år stora beslag av narkotika (se bilaga).

Ministrarna vill verka för ett utökat nordiskt polis- och tullsamarbete. Detta kan avse t. ex.

- gemensam användning av tekniska hjälpmedel
- utväxling av personal
- samordnad utbildning
- samordning av underrättelseenheters arbete

De nordiska polis- och tullmyndigheterna bör göra en genomgripande studie av hur den illegala narkotikan förs till Norden och hur den distribueras. Dessutom bör seminarier för polis- och tullpersonal arrangeras i syfte att ytterligare stärka samarbetet.

Ett betydelsefullt samarbete sker i dag vid placeringen av för Norden gemensamma s. k. narkotikasambandsmän runt om i världen. De nordiska ministrarna fick följande aktuella rapport:

Sverige har nått en överenskommelse med Turkiet om utbyte av sambandsmän mellan de båda länderna. Sambandsmännen skall vara stationerade i sitt hemland men träffas regelbundet i Sverige och i Turkiet. Dessutom undersöker Sverige f. n. möjligheterna att placera en sambandsman i Grekland. Danmark har fått klartecken att placera en sambandsman i Wiesbaden. Förbundsrepubliken Tyskland. En dansk delegation avreser inom kort till Sydamerika för närmare underhandlingar. Norge kommer före midsommar att stationera en sambandsman i Islamabad. Pakistan och en i London, England.

Finland kommer att medverka till sambandsmännens verksamhet. Varje sambandsman skall i det land han placeras tillvarata samtliga nordiska länders intressen.

Ministermötet konstaterar med tillfredsställelse att denna verksamhet är igång.

Ministrarna framhåller att det är av stor betydelse för kampen mot narkotikan att få en samordnad nordisk syn i påföljdsfrågor vid narkotikabrott. Ministrarna konstaterar att de nordiska riksåklagarna diskuterat denna fråga vid ett möte i Oslo 4–5.2.1982. Riksåklagarna uttryckte sin strävan att skapa i det närmaste likartade reaktioner mot narkotikabrott i de nordiska länderna. Samtidigt konstaterades att olika utgångspunkter och traditioner gör att det kan vara svårt att uppnå sådan enighet. Man var emellertid ense om att prioritera kampen mot den grova narkotikabrottsligheten. Vidare dryftades de kriterier som bör ligga till grund för bedömningen av om ett brott skall anses vara grovt eller ej. Ett förslag om att nordiska medborgare som grips i ett annat nordiskt land misstänkta för lindriga narkotikabrott skall få saken prövad i sina respektive hemländer skulle närmare övervägas och behandlas vid nästa möte mellan de nordiska riksåklagarna som skall äga rum i Sverige i juni 1982. Ministrarna stöder förslaget.

Inställningen till cannabis i de nordiska länderna

Missbruket av cannabis har blivit alltmer utbredd under senare år i Norden. En motsvarande utveckling äger rum i hela världen. En omfattande illegal införsel sker till de nordiska länderna.

De nordiska regeringarna anser att kampen mot narkotikamissbruket är både en nationell och en internationell angelägenhet. Denna kamp förs med målsättningen att göra Norden narkotikafritt. Därför är regeringarna

överens om, att det är oacceptabelt, om det inom något område av Norden vore lättare att komma över narkotika än vad det är inom Norden i övrigt.

Ministrarna uttryckte sin oro över tendenserna att ge en förljugen bild av cannabissmissbruket. Ministrarna ansåg att falska påståenden om att cannabis är ofarligt bör beslutsamt motarbetas. Ministrarna var ense om att motverka alla försök att avkriminalisera cannabis. De nordiska länderna har en lagstiftning som är i överensstämmelse med respektive FN-konvention rörande kontroll av narkotika. Ministrarna beslöt att verka för att lagstiftningen med förbud mot odling av cannabis görs mera enhetlig i Norden. Ministrarna gav Nordiska kontaktmanorganet för narkotikafrågor i uppdrag att bland annat:

- stimulera informationsinsatser om de negativa följderna av missbruk av bl. a. cannabis,
- sammanställa resultat av forskningen kring missbruket av cannabis,
- ta fram jämförbar statistik för att förbättra möjligheterna att jämföra utvecklingstendenser i de nordiska länderna när det gäller narkotikamissbruk och brottslighet förknippad med detta missbruk.

Behandlingen av narkotikamissbrukare

För att rehabilitera narkotikamissbrukare har flera olika behandlingsmetoder utvecklats med förhållandevis gott resultat. Det har emellertid visat sig svårt att motivera äldre, tungt belastade kriminella missbrukare. Försök pågår därför med att utveckla behandlingsmetoder för att bättre kunna nå denna grupp.

Kontaktmanorganet uppmanas att ordna ytterligare seminarier för personer som arbetar med behandling av narkotikamissbrukare. Ytterligare beslöt ministrarna att undersöka möjligheterna för sådan personal att under en begränsad tid tjänstgöra i ett annat nordiskt land.

Dessutom uppmanade ministrarna Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning att stimulera undersökningar om vilka grupper av missbrukare narkomanvården når, vilket slag av vård de erbjuds och hur de olika delarna av vårdssystemet samverkar.

I mötet deltog:

Justitieminister Ole Espersen, Danmark

Indenrigsminister Henning Rasmussen, Danmark

För Finlands regering generaldirektör Margit Eskman, Socialstyrelsen

Justitieminister Fridjón Thordarsson, Island

Justitieminister Mona Røkke, Norge

Socialminister Leif Arne Heløe, Norge

Justitieminister Carl-Axel Petri, Sverige

Socialminister Karin Söder, Sverige (ordförande)

Beslag 1981

	Heroin	Central- stimulan- tia	Kokain	Cannabis
Sverige	8,6	29,9	0,4	346
Norge	1,2	3,0	0,1	173
Finland				64
Danmark	9,2	4,3	10,4	1 292
Island				8
	19 kg	36,2 kg	10,9 kg	1 883 kg

Oslo i februari 1982

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) godkände vid sitt möte i Stockholm tisdagen den 16.2. Nordiska investeringsbankens årsredovisning. Banken redogör för en fortsatt tillväxt.

Nordiska investeringsbanken beviljade i fjol 37 lån till ett värde, som motsvarar 174,8 miljoner SDR (Special Drawing Rights). Summan beräknad i NOK är 1 180 miljoner och representerar en tillväxt på 32 procent jämfört med 1980. Sedan banken inledde sin verksamhet för drygt fem år sedan har 121 lån beviljats till ett värde av över 10 miljarder NOK. Drygt hälften av bankens totala utlåningsram har nu utnyttjats. Av lånen har 84 procent gått till Norden och lånefördelningen motsvarar i stort sett ländernas kapitalinsats i banken. Island har relativt sett fått mest lån.

Under 1981 utgjorde närmare hälften av utlåningsvolymen investeringslån till energisektorn.

Nordiska investeringsbanken upptog under fjolåret åtta nya långfristiga lån till ett värde av närmare 1,2 miljarder NOK. Banken har bl. a. tagit upp lån i japanska yen och kuwaitiska dinarer där NIB kunnat utnyttja sin höga kreditvärdighet för att ta upp lån genom finansieringskällor som andra nordiska upplånare inte kunnat dra fördel av.

Bankens nettoöverskott för 1981 uppgår till 13,2 miljoner SDR, motsvarande närmare 90 miljoner NOK. Överskottet representerar en förräntning av kapitalet på tio procent.

Nordiska ministerrådet beslöt avsätta 200 000 NOK för industripolitiskt utredningsarbete. Ministerrådet beviljade vid sitt möte sammanlagt 4,6 miljoner NOK av årets budgetmedel för nordisk projektverksamhet. Därmed har drygt 95 procent av årets budgetmedel disponerats.

Bland projekt, som nu kan finansieras med samnordiska budgetmedel, märks ett seminarium för personal inom narkomanvården, förmedling av arbetsmiljöforskning, nordisk uppföljning av världsomfattande miljöanalyser, nordiska hamnstudier, rapporter om alternativa drivmedel såsom metanol och sophanteringssamarbete i Vasa-Umeåregionen. Ett första

bidrag beviljades även för igångsättande av ett nordiskt korrespondentsystem mellan de nordiska nyhetsbyråerna.

I ministerrådets möte deltog:

Kulturminister och minister för nordiska frågor Lise Østergaard, Danmark

för Handels- och industriministern Pirkko Työläjärvä, Finland, ambassadör Eeva-Kristiina Forsman

för Justitie- och kyrkominister Fridjon Thordarsson, Island, departementschef Gudmundur Benediktsson

Handelsminister Arne Skauge, Norge

Socialminister Karin Söder, Sverige.

Nordiska ministerrådet godkände arbetsplaner för industri och energi

Nordiska ministerrådet godkände vid sitt möte tisdagen den 9.2.1982 i Helsingfors två nya arbetsplaner. Arbetsplanerna täcker verksamheten inom samarbetsområdena energi och industri.

Nordiska ministerrådet (energiministrarna och industriministrarna) lägger stor vikt vid att en ökad koordinering av den nationella forskningsverksamheten sker, så att möjligheterna till nordiskt samarbete klart förbättras.

Energisparing, energiplanering och nya energikällor ingår i planen.

Nordiska ministerrådet (energiministrarna) fattade ett konkret beslut i anslutning till arbetsplanen. I syfte att förstärka det nordiska samarbetet på olje- och gasområdet fick nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik i uppdrag att identifiera och framställa förslag för undanröjande av hinder, som i dag kan existera beträffande ett fördjupat samarbete inom olje- och gasområde i Norden. Ministerrådet nämner som exempel på dylika områden inköp, raffinering, transport, prospektering, utvinning, utbildning och utbyte av tekniskt kunnande. En första rapport framlägges ministerrådet inom detta år.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) lägger upp en arbetsplan vars effekt framför allt siktar till att förstärka den nordiska industrins internationella konkurrensförmåga. Bland annat skall industrisamarbetet mellan de nordiska länderna underlättas för att Norden skall kunna utvecklas till hemmamarknad för nordisk industri.

Vid ett gemensamt möte överlade energi- och industriministrarna om olje- och gassamarbete särskilt på Nordkalotten. En färsk rapport om naturgas i Nord bildade utgångspunkten för denna diskussion. Ministrarna gav i uppdrag att på tjänstemannaplanet föra överläggningar vidare. Nordiska ministerrådet (industriministrarna) upprepade sitt förord beträffande en avsevärd höjning av Nordiska industrifondens årsanslag för 1983 i syfte att stärka fondens kapacitet inom sådana forsknings- och utvecklingsområden som bidrar till den nordiska industrins internationella konkurrensförmåga och framtidsutsikter. Ministerrådet hänvisar därvid även till det

nordiska statsministermötets uttalande av den 8.12.1981 där de nordiska samarbetsuppgifterna inom teknologi och forskning särskilt framhävs.

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) enades vid sitt möte på tisdagen (9.2) i Helsingfors om en arbetsplan för att se över det nordiska industripolitiska samarbetet.

Arbetsplanen har följande huvudpunkter:

- samarbete om teknisk forskning och utveckling
- åtgärder för att främja industriellt samarbete och företagsetablering över gränserna i Norden
- branschpolitiska frågor
- småföretagsfrågor
- multinationella företags verksamhet i Norden
- exportkreditproblematiken i handeln mellan de nordiska länderna
- resurspolitik
- internationella industripolitiska frågor.

Nordiska ministerrådets första industripolitiska handlingsprogram godkändes för tio år sedan. I överensstämmelse med programmet har följande utveckling ägt rum:

- Nordiska industrifonden inrättades (1973)
- Nordtest inrättades som ett samnordiskt organ för provning och kontroll (1973)
- Nordiska investeringsbanken grundades (1976)
- beslut har fattats om nordiskt samarbete på projektexportområdet (1981).

Därtill har ministerrådet genomfört en serie utredningar inom det industripolitiska området.

Ministerrådets arbetsplan utgår från att det är nödvändigt att förbättra den internationella konkurrenskraften hos de nordiska ländernas näringsliv och att det finns särskilda förutsättningar för att med nordiskt samarbete stärka industrins ställning.

Bland förutsättningarna kan nämnas:

- en betydande integration på företagsplanet har ägt rum
- den internordiska handeln är välutvecklad
- Norden som hemmamarknad ger företagen bredare bas och ökad styrka på världsmarknaden
- ett nordiskt företagssamarbete kan bidra till att resurserna i Norden utnyttjas effektivare.

Ministerrådet konstaterar dock, att de industripolitiska samarbetsmöjligheterna har vissa givna begränsningar. De nordiska länderna är omvärldsberoende, de uppvisar vissa olikheter i sin ekonomiska politik. Initiativet till samarbete mellan företag ligger i huvudsak hos dessa själva, varför statsmakternas inflytande är här begränsat.

Beträffande forskning och utveckling vill ministerrådet att man överväger möjligheterna för en gemensam satsning inom specialområden av

högre teknisk utbildning och för ett bättre samarbete för teknologiövervakning och informationsförmedling från omvärlden.

Ministerrådet avser att närmare ta ställning till vad som kan göras för att underlätta företagens samarbete över gränserna i Norden. Det gäller bl. a. undanröjande av nationella lagstiftningshinder, valutapolitiska åtgärder och industrins förslag om en gemensam nordisk aktiemarknad.

Man vill också söka finna lämpliga former för behandlingen av branschpolitiska frågor i det nordiska samarbetet. Branschpolitiskt samarbete kan vara intressant inom områden där t. ex. nationella företag är för små eller resurssvaga för att konkurrera internationellt. Detta gäller särskilt teknik- eller kapitalintensiva branscher. Små och medelstora företag ingår i ministerrådets plan. De multinationella företagens effekt på de nordiska ländernas ekonomi skall bli föremål för utredning och samråd på tjänstemannaplanet.

Ministerrådet understryker betydelsen av att informera övriga länder om aktuella samarbetsprojekt mellan två eller flera länder, som äger rum utanför ministerrådets ram.

Man är överens om att de nordiska länderna i ökad grad bör samverka i de internationella industripolitiska frågor där man har gemensamma intressen.

Det framhålls i planen att några nya nordiska institutioner ej är aktuella. Man bör istället eftersträva att utnyttja de befintliga nordiska organen effektivare och att finna effektiva samarbetsformer mellan berörda nationella myndigheter och organ.

Nordiska ministerrådet (energiministrarna) har nu godkänt sin första arbetsplan för nordiskt energisamarbete. Arbetsplanen bygger på riktlinjer, som ministerrådet antog för två år sedan då man beslöt börja hålla regelbundna energiministermöten.

Arbetsplanen omfattar följande områden:

- energibesparing
- energiplanläggning
- introduktion av nya och förnybara energikällor
- alternativa drivmedel
- energiforskning
- kolsamarbete
- olja och naturgas
- internationellt energisamarbete.

En stor del av energisamarbetet kommer att äga rum inom ramen för ett projektprogram vars första skede omfattar åren 1982–1983. Ca två miljoner NOK av programmet, inalles på 10 miljoner NOK, skall finansieras av Nordiska ministerrådets budget och Nordiska industrifonden.

Avsikten är att en större andel nordisk finansiering skall bidra till att förstärka det nordiska samarbetet på energiområdet som komplement till vad som görs på nationell nivå. Detta innebär att huvuddelen av finansi-

eringen och projektverksamheten fortfarande kommer att ske på nationell bas, men att nyttan av projekten bl. a. genom förbättrad dokumentation görs tillgänglig för alla de fem länderna.

Ministrarna beslöt tillsätta en nordisk kontaktgrupp för att utbyta information och ta till vara samarbetsmöjligheterna inom nordisk energiforskning.

Inom energibesparing omfattar samarbetet bl. a. experimenthus, kommunal och regional energiplanering och bearbetning av resultat från nationella energispar kampanjer.

Ifråga om nya och förnybara energikällor skall en viss samordning eftersträvas beträffande lagstiftning, koncessionsfrågor, miljöbestämmelser, skatter och subsidiefrågor.

Man skall följa testförsök med bilar och bussar i de nordiska länderna när det gäller alternativa drivmedel, med utgångspunkt i metanol. Man skall också undersöka samarbetsmöjligheterna rörande forskning om utvinning av metanol av torv och ved.

De nordiska länderna satsade 1980 ca 200 miljoner FIM (325 milj. DAK) på energiforskning och i fjol ca 270 miljoner FIM (450 milj. DAK). Nu skall man ordna seminarier bl. a. om vågenergi, bioenergi, torv, fjärrvärmedistribution och säsonglagring av värme.

Utredningarna kring nordiska kolimportfrågor skall fortsätta. Man skall nu studera möjligheten att gemensamt importera kol till flera nordiska hamnar. En svensk-finländsk arbetsgrupp följer med svenska provborrningar efter kol i Moçambique.

Nationella energimyndigheter och statsföretagen D. O. N. G. Danmark, Statoil Norge, Neste Finland och Swedegas Sverige har etablerat en kontaktgrupp med sikte på informationsbyte.

Det finns möjligheter till nordiskt energisamarbete inom biståndsområdet. De nordiska ländernas energikunnande är i viss mån kompletterande, men utvecklingen kommer att bero på biståndsmottagarnas önskemål och möjligheter att dra nytta av och motta energibiståndsinsatser.

Energiministrarna ägnade i stor utsträckning sitt möte den 9 februari i Helsingfors till en gemensam överläggning med industriministrarna om det samarbete, som kan bli aktuellt på grund av olje- och gasfynd utanför Nordnorge. Ministerrådets diskussion utgick från en rapport "Naturgass i Nord", som tagits fram på ministerrådets initiativ. Ifall gasreserver i kommersiell skala förekommer utanför Nordnorge uppkommer en möjlighet att föra i land gas i Nordnorge och transportera den över Nordkalotten och genom Sverige med en eventuell förgrening till Finland. Detta alternativ, ett av flera, skulle kunna introducera en ny energikälla och råvara i Norden.

Mot en nordisk bakgrund är det intressant att följa med den utveckling, som anknyts till naturgasreserverna i Norge och Danmark. Det kan bli fördelaktigt med nordiskt samarbete t. ex. då konkreta projekt skall ge-

C 1: Bilaga 4

nomförs inom regionala problemområden, som just Nordkalotten. Dyliga projekt kan genomföras antingen mellan två eller flera av de nordiska länderna. Det är viktigt att en samnordisk information till övriga länder kan äga rum i ett sådant sammanhang.

I Nordiska ministerrådets (energiministrarna) möte deltog:

Energiminister Poul Nielson, Danmark

Handels- och industriminister Pirkko Työläjärvi, Finland (ordförande)

Industriminister Hjörleifur Guttormsson, Island

Olje- och energiminister Vidkunn Hveding, Norge

Arbetsmarknads- och energiminister Ingemar Eliasson, Sverige.

I Nordiska ministerrådets (industriministrarna) möte deltog:

Industriminister Erling Jensen, Danmark

Handels- och industriminister Pirkko Työläjärvi, Finland (ordförande)

Industriminister Hjörleifur Guttormsson, Island

Industriminister Jens Halvard Bratz, Norge

Industriminister Nils G. Åsling, Sverige.

Nordisk gruppe mener Norden bør satse aktivt på datateknologien

En nordisk gruppe under ledelse av nordmannen Helge Seip (direktør i det norske Datatilsynet) har lagt frem en foreløpig rapport om datateknologiens effekter for arbeidsmiljø, sysselsetting og næringsliv.

I rapporten gir gruppen en samlet analyse og vurdering av datateknologiens muligheter og ulemper på grunnlag av foreliggende resultater av forskning og utredninger i de nordiske landene. Gruppen kommer også med forslag til sin oppdragsgiver, Nordisk Ministerråd, om tiltak gruppen mener det bør arbeides med på nordisk plan.

Positiv satsning for næringslivet

En av gruppens hovedkonklusjoner er at de nordiske land aktivt bør satse på å utvikle og utnytte datateknologiens positive muligheter. En slik bevisst satsing vil i mange tilfeller være en forutsetning for å kunne styre og unngå de negative virkningene datateknologien kan føre med seg.

Gruppen mener datateknologien kan gi positive virkninger for utviklingen av næringslivet i Norden i form av nye produkter og nye bruksområder. Den internasjonale konkurransen og de nordiske lands avhengighet av andre industriland gjør det nødvendig aktivt å utnytte datateknologiens muligheter. I denne sammenheng påpeker gruppen betydningen av å ha en egen utvikling og produksjon av datateknologi.

Ikke nødvendigvis større arbeidsløshet

Det forsknings- og utredningsmaterialet som nå foreligger gir ikke grunnlag for noen klar bedømmelse av utviklingen vedrørende teknologiens virkninger på sysselsettingen. Dette betyr også at gruppen ikke finner grunnlag for å bekrefte "dommedagsprofetier" vedrørende generell massearbeidsløshet forårsaket av den nye teknologien, selv om problemer kan oppstå for visse grupper, bransjer og regioner.

Forslag om samordnet nordisk policy

Av de forslag gruppen legger frem for Ministerrådet kan nevnes undersøkelse av behov og muligheter for en samordnet nordisk policy i Norden vedrørende bruk av datateknologi i produksjonen og bruk av datateknologi innen offentlig forvaltning.

Gruppen foreslår også en samordning av arbeidsmiljøreglene på datateknologiområdet både av hensyn til et bedre arbeidsmiljø og av hensyn til Norden som hjemmemarked for produsenter av slikt utstyr.

Mer forskning påkrevet

På grunnlag av den oversikten gruppen har skaffet seg over eksisterende forskning (oversikt over forskningsmaterialet finnes som bilag i rapporten) påpeker den udekkede områder i forskning og utredning, bl. a.

- de små og mellomstore bedriftenes forutsetninger, muligheter og problemer når det gjelder datateknologien
- hvordan datateknologien påvirker sysselsettingsutviklingen for ulike bransjer

Gruppen foreslår dessuten at man forsøker å utvikle modeller som gjør det mulig for bedriftsledere og ansatte å bedømme hvordan innføring av datateknologi i en bedrift vil kunne virke.

Styrket utdanning og informasjon

Gruppen foreslår at datalære overveies innført som obligatorisk fag i grunnskolen. Man anser også at et forbedret informasjons- og bevisshetsnivå blant folk flest er viktig for samfunnets evne til å utnytte den nye teknologien på en positiv måte innen alle samfunnsområder.

Gruppens sluttrapport i november 1982

Datateknologigruppen vil fortsette sitt arbeid neste år og da gå dypere inn i visse deler av mandatet bl. a. vil gruppen ta opp spørsmålet om et samordnet nordisk forskningsprogram vedrørende datateknologiens effekter. En del av forslagene vil bli ytterligere strukturert og gjort mer operative. Også felles nordiske opptreden på internasjonalt plan vil bli behandlet.

Gruppens sammensetning

Datateknologigruppens medlemmer er ekspeditionssekretær Alfred Toft, Arbejdsministeriet, Danmark, forskningschef Elisabeth Helander, Finlands Akademi, Finland, direktør Helge Seip, Datatilsynet, Norge og sakkunnig Jerker Sjögren, Budgetdepartementet, Sverige. Kontorsjef Kjell I. Grue (Norsk arbeidsgiverforening) og sekretær Tor Andersen (Norsk LO) har deltatt i gruppens arbeid og møter som observatører for henholdsvis de nordiske arbeidsgiverforeningene og Nordens faglige samorganisasjon (NFS).

Ytterligere opplysninger kan fås fra konsulent Terje Sundby Nordisk Ministerråds sekretariat (Tlf. Oslo 11 10 52), utredningssekretær Klasgöran Öström (Stockholm 763 1000) eller gruppens medlemmer.

Gruppens delrapport (NU 1981: 9) kan fås ved henvendelse til Nordisk Ministerråds sekretariat.

BILAGA 5

Nordiskt ekonomiskt samarbete

1. Med utgångspunkt i de uttalanden som gjordes ved det nordiska statsministermötet i Köpenhamn i november år 1980 har Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) under året 1981 diskuterat möjligheterna att stärka det nordiska ekonomiska samarbetet. Diskussioner har också förts vid möten mellan de nordiska finansministrarna, arbetsmarknadsministrarna, industriministrarna och de för regionalpolitiken ansvariga ministrarna. Samarbetsministrarna har tagit hänsyn till de ståndpunkter som framkommit vid dessa möten. Samarbetsministrarna har också beaktat de uttalanden som gjorts av Nordiska rådet vid dess 29:e session i Köpenhamn 1981 liksom vid olika tillfällen av de nordiska industriförbunden och av den nordiska fackföreningsrörelsen. Några av de aktuella frågeställningarna har på samarbetsministrarnas initiativ tagits upp till diskussion nationellt i de nordiska regeringarna.

2. Ministerrådet konstaterar, att det nordiska ekonomiska samarbetet har utvecklats snabbt under 1970-talet, trots att Nordek-planen inte förverkligades. Detta gäller såväl regeringssamarbetet som i all synnerhet den faktiska ekonomiska integrationen på företagsplanet och på den internordiska handelns område. 1980-talet ställer dock det nordiska ekonomiska samarbetet inför nya frågeställningar och utmaningar. Den utdragna lågkonjunktorens effekter på industrisysselsättningen förstärks också regionalt av strukturellt betingade påfrestningar. Arbetslösheten i de flesta nordiska länderna är oacceptabelt hög. För att lösa de ekonomiska problemen i våra länder, måste den konkurrensutsatta sektorn stärkas. I detta

läge blir en av de viktigaste uppgifterna att förbättra den internationella konkurrenskraften hos de nordiska ländernas näringsliv.

Ministerrådet (samarbetsministrarna) anser att detta framförallt är en uppgift för den nationella politiken i varje nordiskt land, men har ingående diskuterat möjligheterna att främja en önskvärd utveckling också genom nordiska samarbetsåtgärder. Samarbetsministrarna har därvid utgått från att de nordiska ländernas ekonomier är starkt omvärldsberoende, vilket understryks av det faktum att frihandeln i Norden inte vilar på ett internordiskt avtal utan på vidare internationella överenskommelser. att statsmakterna i de nordiska länderna har ett begränsat inflytande över investeringsbesluten i näringslivet samt att de nordiska ländernas industrier inte enbart kompletterande utan också konkurrerande. Samarbetsministrarna anser att detta talar för att det nordiska ekonomiska samarbetet i ministerrådets regi liksom under 1970-talet bör vidareföras genom punktvis beslut och inte såsom ett stort samlat projekt.

3. Ministerrådet (samarbetsministrarna) betonar följande riktlinjer för det nordiska ekonomiska samarbetet under närmast följande år. Detta bör på intet sätt förstås så att det skulle inskränka det vidare samarbete som äger rum på samhällslivets olika områden, och som här inte särskilt nämns.

A. Även om man i första hand bör söka gemensamma nordiska lösningar, där sådana är möjliga, torde samarbetsprojekt på energi- och industriområdet ofta ha goda förutsättningar att förverkligas genom avtal mellan två (eller tre) av de nordiska länderna. Det är angeläget att Nordiska ministerrådet diskuterar hur i de särskilda fallen icke-deltagande nordiska länder skall kunna hållas fortlöpande informerade om samarbetets innebörd och utveckling samt om möjligheterna till breddat deltagande.

B. Arbetet på att utveckla "Norden som hemmamarknad" bör ges tillräckliga resurser för att möjliggöra a) bevakning av att lagstiftning och standardisering i möjligaste mån utvecklas homogent i de nordiska länderna, stöd åt verksamheten vid Nordtest och på byggområdet och bevakning av att konkurrenssituationen inte onödigtvis störs genom plötsliga omläggningar i beskattning eller industristöd; samt b) fortsatt arbete på att identifiera och där så är möjligt undanröja hinder för företagssamarbete över gränserna i Norden. Ministerrådet (samarbetsministrarna) har inte tagit ställning till förslaget från industrihåll om en gemensam nordisk aktiemarknad men avser studera frågan.

C. Det nordiska avtalet om en gemensam arbetsmarknad är f. n. föremål för översyn. I utkastet till ny överenskommelse uppställs full sysselsättning som mål för samarbetet, liksom var fallet i 1954 års avtal. I tillägg uttalas önskemålet om en balanserad regional utveckling, såväl inom det egna landet som mellan länderna. I välfärdssamhällen som de nordiska länderna ingår full sysselsättning som ett mål för den ekonomiska politiken. En kombination av åtgärder inom ramen för den allmänna ekonomiska politiken, industripolitik och regionalpolitik samt arbetsmarknadspoli-

tik. är nödvändig. Även om detta framförallt måste förverkligas i den nationella politiken bör Nordiska ministerrådet diskutera i vad mån en koordinering också på det nordiska planet kan genomföras. När det gäller de regionalpolitiska aspekterna av sysselsättningsproblemet bör från nordisk synpunkt förhållandena på Nordkalotten särskilt uppmärksammas.

D. En fortsatt tillgång till och utveckling av avancerad teknologi är ett livsvillkor för högutvecklade industriländer. Nordiska ministerrådet (industriministrarna) bör söka utveckla de framtida samarbetsmöjligheterna på detta fält, särskilt när det gäller teknisk forskning och utveckling. Nordiska industrifonden bör utvecklas som ett sådant samarbetsinstrument. Möjligheterna till samarbete vid bevakning av den tekniska utvecklingen i viktigare icke-nordiska länder bör tas tillvara. Förslagen från den av ministerrådet (samarbetsministrarna) tillkallade datateknologigruppen bör prövas.

E. Nordiska ministerrådet bör söka ytterligare utveckla samarbetet med näringslivet och fackliga organisationer i Norden. Detta gäller de flesta av de frågor som här betonats, och inte minst gäller det vid diskussion av problem som knyter an till särskilda branscher eller näringsgrenar. I dessa diskussioner bör de samarbetsinstrument utnyttjas, som Nordiska investeringsbanken och Nordisk industrifond utgör.

Helsingfors den 7 december 1981

BILAGA 6

Rapport från den nordiska arbetsgruppen för biståndspolitikens gränsområden

Nordiska ämbetsmannakommittén för bistandsfrågor tillsatte vid sitt möte 29–30 januari 1980 en ad hoc arbetsgrupp för att studera biståndspolitikens gränsområden.

Arbetsgruppen har sammanträtt i Köpenhamn den 2 april 1981, i Helsingfors den 5 oktober 1981, i Stockholm den 26 maj och 20 september 1982 och i Oslo den 7 september 1982.

Arbetsgruppen har kunnat konstatera att utformningen av de verksamheter som ryms under begreppet biståndets gränsområden företer stora olikheter i de olika nordiska länderna. I många fall har ännu ingen fast nationell policy hunnit utvecklas. Sålunda är exempelvis systemet med förmånliga krediter under debatt eller utredning på flera olika håll. På detta stadium förefaller det därför inte vara ändamålsenligt för arbetsgruppen att försöka presentera förslag till konkreta åtgärder för att fördjupa det nordiska samarbetet på området. Det bör dock påpekas att ett fortlöpande inofficiellt samarbete sker därigenom att erfarenheterna från grannländerna i stor utsträckning tillvaratas såväl vid utformningen som tillämpningen

av olika verksamheter. I ett framtida läge när den nationella politiken i de nordiska länderna på detta område klarare fastlagts torde stora möjligheter dock föreligga att institutionalisera och utvidga detta samarbete.

Arbetsgruppen lägger härmed fram sin rapport som skall betraktas som en ren tjänstemannaprodukt för vilken endast arbetsgruppens medlemmar är ansvariga.

På arbetsgruppens vägnar

Johan Lilliehöök Departementssekreterare

Innehåll

- 1 Inledning och bakgrund
- 2 Definition av biståndets gränsområden och tolkning av mandatet
- 3 Kartläggning av de nordiska ländernas aktiviteter inom gränsområdet
 - 3.1 Åtgärder som underlättar u-ländernas import från de nordiska länderna
 - 3.1.1 Stöd till projektexport
 - 3.1.2 Exportkrediter
 - 3.1.3 Kreditgarantier
 - 3.1.3.1 Allmänna synpunkter
 - 3.1.3.2 Risktagande och skadereglering vid garantigivning till u-landsexport
 - 3.1.4 Blandade krediter
 - 3.2 Åtgärder för att främja investeringar och industriutveckling i u-länder
 - 3.2.1 Åtgärder för att främja industriellt samarbete med u-länder
 - 3.2.2 Investeringsgarantier
 - 3.2.3 Övriga stödåtgärder
 - 3.3 De nordiska ländernas samarbete med internationella och regionala utvecklingsbanker samt NIB:s möjligheter att delta i finansiering av u-länders import från de nordiska länderna
 - 3.3.1 Samfinansiering med utvecklingsbanker
 - 3.3.2 NIB:s möjligheter att delta i finansiering av u-länders import från de nordiska länderna
 - 3.4 Åtgärder för att främja u-länders export till de nordiska länderna
 - 3.4.1 GSP
 - 3.4.2 Importkontor för u-landsprodukter
 - 3.5 Åtgärder för att öka kontaktytorna mellan u-länderna och de nordiska länderna
 - 3.5.1 Samarbetsavtal angående ekonomiskt, tekniskt och industriellt samarbete
 - 3.5.2 Utvecklingsforskning och kulturarrangemang
 - 3.5.3 Övrig verksamhet

1. Inledning och bakgrund

Nordiska rådet avgav under sin session 1977 till Ministerrådet en rekommendation att låta företa en utredning om framtida nordiskt samarbete rörande utvecklingsbiståndet.

I den utredning som blev resultatet härav NU A 1979:20 noteras det ökade bruket av samarbetsformer med u-länder som ligger i vad som kallas biståndets gränsområden (s. 88).

Utredningen påpekar den potentiella konflikten mellan kommersiella egenintressen och den egentliga biståndsverksamhetens kommersiella mottagarcentrerade karaktär men konstaterar att dess mandat ej omfattar de utvidgade samarbetsrelationerna. På detta område har heller inget planmässigt samråd ägt rum mellan de nordiska länderna även om utformningen av det bredare samarbetet i stort sett tagit likartade former i de olika länderna. Utredningen anser att det bredare samarbetet bör göras till föremål för en särskild utredning på nordisk bas.

Nordiska Rådet följde denna rekommendation i ett uttalande under sin 28:e session 1980: "Nordiska Rådet anser det nödvändigt med en kartläggning av möjligheterna för nordiskt samarbete inom gränsområdet till biståndspolitik till exempel lån till företagsetableringar, investeringsstöd, krediter etc. I detta sammanhang bör värderas vilken roll Nordiska Investeringsbanken kan spela".

Nordiska ämbetsmannakommittén för biståndsfrågor beslöt vid sitt möte 29–30 januari 1980 att tillsätta en sådan utredning. I protokollet från mötet fastställs mandat för den arbetsgrupp som tillsatts för denna uppgift:

"Det ble besluttet å nedsette en ad hoc arbeidsgruppe. Følgende elementer bør inngå i gruppens mandat:

1. Gruppen skall definere problemområdet "biståndspolitikens grenseområder". Det bør tas sikte på en vid definisjon, slik at man i prinsippet tar sikte på alle tiltak som kan bidra til utvikling i u-landene.

2. Det bør foretas en kartlegging av tiltak som forekommer innenfor området, med særlig vekt på tiltak der forholdene synes å ligge til rette for nordisk samarbeid.

3. Gruppen bør drøfte og ta stilling til hvilken rolle Nordisk Investeringsbank kan spille i det videre arbeid".

Føreliggende rapport har utarbejdet av tjenstemän inom danska, finska, norska och svenska utrikesdepartementen och skall betraktas som en tjänstemannaprodukt.

2. Definition av biståndets gränsområden och tolkning av mandatet

Varken i mandatet eller under de senare tillfällen då biståndets gränsområden diskuterats i den nordiska kretsen har något försök gjorts till en entydig definition av vad beteckningen skall innefatta. Enighet föreligger

att vad som avses är aktiviteter som ligger i fältet mellan den tradition eller rent benefika biståndsverksamheten och sådana statliga insatser som är motiverade av rent kommersiella skäl.

Utredningen har avstått från att söka fastslå en precis definition och istället inriktat sig på en kartläggning av de olika aktiviteter som för närvarande bedrivs i de nordiska länderna och som vilka ingen tvekan kan råda att de faller inom vad som allmänt avses med biståndets gränsområden. Det kan därför ej uteslutas att det kan förekomma offentligt stödda aktiviteter i de nordiska länderna som ej berörts av utredningen.

Följande områden har täckts:

- Åtgärder som underlättar u-ländernas import av varor och tjänster från det nordiska landet
- Åtgärder för att främja industrialisering och industriutveckling i u-länder
- Åtgärder som underlättar u-länders export till det nordiska landet
- Åtgärder för att öka både de allmänna kontaktytorna mellan det nordiska landet och u-länderna och samarbetet på olika specialområden
- Utvecklingsfinansiering via andra instrument än de traditionella biståndsformerna.

Generellt kan sägas att de aktiviteter inom biståndets gränsområde som kartlagts normalt innefattar två element. Det första är kunskapsöverföring som normalt är inriktat på områden inom vilka man eftersträvar ett framtida kommersiellt utbyte eller som väntas kunna bereda marken för insatser som på längre sikt kan leda till andra former av utbyte. Det andra är finansiell stöd i olika former som varken är rent benefika eller koncessionella. Denna kategori sönderfaller i sin tur i dels stöd till investeringar och dels stöd till exportfinansiering på förmånliga villkor.

3. Kartläggning av de nordiska ländernas aktiviteter inom gränsområdet

I de nordiska länderna följer användningen av biståndsmedel i stort sett samma riktlinjer, eftersom OECD:s utvecklingskommittés (DAC) regler angående officiellt utvecklingsbistånd (ODA) tillämpas i alla dessa länder.

Emellertid förekommer det aktiviteter, som finansieras med biståndsmedel och vilkas primära syfte är att understöda u-länder i deras utvecklings- eftersträvanden, men vilka samtidigt även främjar uppnåendet av vissa samhällsekonomiska mål i givarlandet. Å andra sidan finns det aktiviteter, som finansieras med andra statsmedel än biståndsmedel och vilkas primära syfte är att bevaka givarlandets och dess näringslivs egenintressen, men vilka trots detta också bidrar till mottagarlandets ekonomiska och sociala utveckling.

I de följande avsnitten har det kartlagts statliga stödåtgärder för sådana aktiviteter som kan anses falla inom det ovanbeskrivna området.

3.1. Åtgärder som underlättar u-länders import från de nordiska länderna

3.1.1. Stöd till projektexport

Stöd till projektexport kan delas upp i två komponenter

- stöd till anbuds-kostnader
- stöd till förstudier.

Syftet med detta stöd är att främja export av kompletta system till industri- och anläggningsprojekt, export av projekt av infrastrukturrell typ samt export av varor och tjänster i anslutning därtill. De nordiska ländernas stödordningar inom detta område finansieras över statsbudgeter.

Danmark

I Danmark föreligger två ordningar för danska företag att kunna erhålla stöd till anbuds-kostnader.

Den ena ordningen administreras av "Bevillingsudvalget under Erhvervsfremmerådet" och under denna ordning kan stöd beviljas till företagsgrupper med minst tre företag för utarbetandet av anbud. Stödet täcker 45% av de direkta anbuds-kostnaderna. Det krävs också att sökanden kan visa att en anmodan om att avge anbud föreligger. Ifall kontrakt uppnås skall stödet återbetalas.

Den andra ordningen administreras av "projektudvalget". Ordningen är densamma som den av "bevillingsudvalget" administrerade ordningen med undantag av att stöd kan lämnas på upp till 100% av anbuds-kostnaderna och det förutsätts inte att företagsgruppen kan påvisa att den har uppmannats att lämna anbud.

Finland

I Finland beviljar handels- och industriministeriet lån för anbuds-verksamhet som avser projektexport. Lån beviljas förutsatt att anbudets antagande leder till export av finsk teknisk och ekonomisk sakkunskap och möjligen till export av varor i anslutning till denna sakkunskap. Det ansökande företaget bör ha rimliga möjligheter att få uppdraget. Lånen täcker upp till 75% av anbudsberedningens omedelbara lönekostnader och 45% av andra kostnader vilka kan bestå av utrikesresor som kan anses vara förknippade med anbuds-verksamheten, materialets tryckningskostnader och kostnader för externa tjänster.

Låneprodukten löper på högst 5 år varav de två första åren kan vara amorteringsfria. Räntan är 8% och lånet kan beviljas utan säkerhet. Ifall anbudet av orsaker som är oberoende av lånetagaren inte leder till uppdrag kan lånet delvis efterskänkas. För budgetåret 1982 har anslagits 5 milj. mark för denna stödform.

Norge

I Norge kan Garanti-Instituttet for Eksportkredit ställa garantier för anbudskostnader och bevilja stöd till förstudier i samband med projektexport till u-länder och statshandelsländer. Garantin täcker upp till 50% av företagets förlust vid anbudslämmandet. Ramen för denna ordning är 25 milj. kr.

Sverige

Anbudskostnadsstöd till konsulter

Sveriges Exportråd administrerar ett statligt stöd till förinvesterings- och förprojekteringsstudier avseende projekt i u-länder. Medel kan utgå till konsultföretag i form av bidrag till förstudie- och anbudskostnader för projekt av infrastrukturrell eller industriell natur. För budgetåret 1982/83 har anslagits 3,0 milj. kr. Högst 50% av självkostnaderna får stödjas med statsmedel. Företagen är skyldiga att återbetala anbudskostnadsstöd för anbud som antas.

Stöd till svensk projektexport

Våren 1979 beslutade riksdagen om främjande av export av kompletta system till industri- och anläggningsprojekt (SA-projekt). Till kategorin SA-leveranser hänförs leveranser av investeringskaraktär som omfattar mer än rena varutransaktioner. Stödet administreras av en nämnd inom SE. För budgetåret 1982/83 har anslagits 35,0 milj. kr. Stödet är avsett för att täcka anbudskostnader samt kostnader för förprojekteringsstudier och utbildningsverksamhet. Stödet skall uteslutande gälla projekt av affärs-mässig karaktär. Projektet bör i normalfallet ha ett kontraktsvärde som inte understiger 15 milj. kr., men undantag kan göras för projekt av speciellt nyskapande karaktär. Stöd till enskilt projekt får täcka högst hälften av redovisade kostnader.

3.1.2 *Exportkrediter*

Vid export av varor och tjänster från industriländerna har exportfinansieringsarrangemangen blivit centrala konkurrensmedel under de senaste åren. De nordiska länderna har för sin del försökt garantera jämvärdiga tävlingsbetingelser för den inhemska industrin. Därför har i Danmark, Finland, Norge och Sverige upprättats särskilda statsunderstödda finansieringsordningar för medel- och långfristiga krediter i syfte att understöda export av kapitalvaror, entreprenadarbeten och tjänster i anslutning därtill.

Danmark

Statsunderstödda medel- och långfristiga exportkrediter lämnas av Dansk Exportfinansieringsfond. Exportfinansieringsfonden kan delvis finansiera sin utlåning i Danmark Nationalbank på särskilda kreditvillkor. Exportkrediter lämnas upp till 85 % av kontraktvärdet. Det resterande kreditbeloppet finansieras av affärsbankerna till en marknadsmässig ränta. Lokala kostnader kan finansieras med upp till kontantandelen.

Finland

I Finland lämnas statsunderstödda medel- och långfristiga exportkrediter med subventionsinslag av Finlands Exportkredit Ab som administreras och förvaltas gemensamt av den offentliga och privata sektorn. Statens andel av bolagets aktiekapital är 55 %. Kreditgivningens huvudsakliga finansieringskälla består av bolagets riksdebenturlån, vilka staten och de delägande affärsbankerna tecknar till räntesatser som understiger bolagets utlåningsräntor. Ytterligare skaffar bolaget medel på den inhemska och den internationella kapitalmarknaden.

Finlands Exportkredit Ab kräver i allmänhet en kontantandel av minst 20 % och krediter täcker 70–80 % av kontraktspriset. Lokala kostnader finansieras normalt inte.

Norge

Statsunderstödda medel- och långfristiga exportkrediter lämnas i Norge av A/S Eksportfinans (affärsbankernas finansierings- och exportkreditinstitut). Staten står för Exportfinans' kursrisker. Krediterna täcker i regel upp till 85 % av leveransvärdet. Lokala kostnader finansieras med upp till kontantandelen. För krediter avseende fartygsexport gäller särskilda villkor. Exportkrediter för fartygsleveranser uppgick 1980 till 1 262 milj. kr. varav 1 228 milj. kr. med statsgaranti.

Sverige

I Sverige lämnas medel- och långfristiga exportkrediter av AB Svensk Exportkredit (SEK). SEK ägs hälften av vardera staten och affärsbankerna. Enligt riksdagens beslut får SEK bevilja statsstödda exportkrediter till consensus villkor med upp till 85 % av kontraktsvärdet.

Lokala kostnader finansieras med upp till kontantandelen SEKs kostnader vad gäller skillnaden mellan upp- och utlåningsräntor samt kursförluster ersätts av staten via industridepartementets anslag.

3.1.3. Kreditgarantier

3.1.3.1. Allmänna synpunkter

Samtliga nordiska länder (utom Island) har statliga exportgarantiinstitut vilka har uppstått ur ett behov att delvis avlyfta de politiska och kommersiella riskerna för exportörer. Syftet är att underlätta den nationella exporten. Exportkrediter, i synnerhet vid export till u-länder förutsätter i praktiken statliga exportgarantier. För export till u-länder föreligger även särskilda garantisystem, vilka innebär att större risker än normalt kan tas eller förmånligare garantivillkor accepteras för stöd till projekt vilka av exportgarantiinstituten i samråd med biståndsorganen bedöms som utvecklingsfrämjande. Finland har dock inte en särskild garantiordning.

Exportgarantiinstituten har också huvudansvaret att tillse att consensusöverenskommelsen blir efterföljd. Eftersom garantiinstituten inte annat än för matching kan garantera krediter vilkas villkor är i strid med consensusvillkoren, utgör dessa i praktiken en gräns vid garanti/kreditgivningen även om krediterna lämnas utan statligt räntestöd.

Danmark

Den särskilda kreditgarantiordningen för export till u-länder infördes 1962. Inom ramen för denna ordning kan industriministeriet, efter att ha hört DANIDAS utlåtande om projektets utvecklingsfrämjande effekter, lämna garantier för privata exportkrediter som givits till importörer eller institutioner i u-länder.

Denna garantiordning skiljer sig från den ordinarie garantiordningen (som administreras av exportkreditrådet) i följande punkter

- garantin täcker refinansieringen för hela kredittiden medan inom den ordinarie ordningen erfordras självfinansiering för de första 6 månaderna av kredittiden
- täckningsgraden är 90 % jämförd med 85 % inom den ordinarie ordningen vid export till u-länder
- det krävs garanti från centralbanken eller utvecklingsinstitutet i importlandet.

Ytterligare erfordras en kontantandel på minst 15 %, kredittiden på 7–10 år och ett kontraktsvärde på minst 20 milj. kr. För dessa garantier uppbärs premier som i genomsnitt är desamma för garantier under den ordinarie ordningen.

Finland

Det finska exportkreditgarantisystemet administreras av Exportgarantianstalten, ett statligt garantiinstitut, vars verksamhet faller under handels- och industriministeriets ansvarsområde.

Exportgarantianstalten strävar i sin verksamhet efter självfinansiering

men ifall premiereserverna inte räcker till att täcka utbetalningar står staten för Exportgarantianstaltens garantiförbindelser. Utbetalningar p.g.a. garantier mot förluster p.g.a. snabb inhemsk kostnadsstegring betalas dock inte med medel från premiereserver utan dessa ersättningar täcks över statsbudgeten.

Det totala garantiansvaret uppgick 31.12.1981 till 21 341 milj. mk varav de utestående garantiförbindelsernas andel var 4242 milj. mk. Av utestående leverantörskreditgarantiåtaganden var u-länders andel c. 60%. Be-
träffande finansieringsgarantier var u-länders andel c. 65% och av garantier i samband med bonds var andelen c. 95%.

Norge

GIEK (Garanti-Institutet för Exportkredit) administrerar utom det ordinarie garantisystemet också en särskild u-landsgarantiordning för export av kapitalvaror och tjänster till u-länder.

Inom ramen för denna ordning är det möjligt att ta större risker eller lämna garantin även då kreditvillkoren är förmånligare än normalt. Garantin lämnas under förutsättning att projektet är av betydelse för mottagarlandets ekonomiska utveckling. Projektets utvecklingsfrämjande effekt bedöms av NORAD.

Över 85% av det sammanlagda garantibeloppet inom ramen för den särskilda ordningen angår projekt i de fattigaste u-länderna. 1981 uppgick värdet av utestående garantiåtaganden till 3 348 milj. kr.

Sverige

Det svenska exportkreditgarantisystemet administreras av Exportkreditnämnden (EKN). EKN utfärdar dels normalgarantier och dels S/U-garantier på särskilt gynnsamma villkor vid export av betydelse för u-ländernas ekonomiska utveckling eller vid export med ett särskilt svenskt samhällsintresse. Viss preferensbehandling i form av större risktagande än vad som normalt kan accepteras, är möjligt inom ramen för S/U-ordningen. Detta större risktagande kommer bl. a. till uttryck genom att nämnden i vissa fall kan bevilja S/U-garanti för affärer som annars inte kunnat garanteras alls. Per 30.6.1981 uppgick utestående garantiförbindelser (både normal- och S/U-garantier) avseende risk för utebliven betalning i samband med export till u-länder till 12,0 mrd. eller 58% av totala förbindelser.

3.1.3.2. Risktagande och skadereglering vid garantigivning till u-landsexport

För de nordiska ländernas garantiinstituts garantigivning gäller att verksamheten skall bedrivas affärsmässigt med vilket förstås en långsiktig balans mellan premierintäkter och utgifter. Emellertid är man särskilt i

Norge och Sverige inom ramen för särskilda u-landsgarantiordningar beredd på avvikelser från affärsmässighet. Ursprungligen var dessa garantiordningar avsedda som en möjlighet att ge garanti för krediter med förmånligare villkor med efter att concensusöverenskommelsen – som gäller också garantigivning under dessa ordningar – ingicks, har de mildare villkoren för beviljande av garanti kommit att gälla om att acceptera mer riskfyllda affärer än vad som vore möjligt inom ramen för normalgarantigivningen.

Danmark har också en särskild u-landsgarantiordning men denna ordning är dock inte avsedd för större risktagande utan för garantigivning med förmånligare villkor i samband med längre exportkrediter (löptid 7–10 år). Riksbedömningen sker efter kommersiella principer. Denna fråga har kommit i Danmark i samband med ordningen för blandade krediter då det har konstaterats att blandade krediter har använts i begränsad omfattning eftersom det inte ofta finns möjlighet att lämna garanti under denna ordning för mottagarländernas låga kreditvärdighets skull.

I Finland finns det inte någon u-landsgarantiordning men frågan om större risktagande har även i Finland kommit upp i samband med diskussioner angående blandade krediter.

De huvudsakliga motiven för större risktagande eller förmånligare garantivillkor är dels att stöda exporten genom att erbjuda egna exportörer samma möjligheter som utländska konkurrenter har och dels att stöda utvecklingsfrämjande u-landsprojekt. Ett gemensamt drag i dessa garantiordningar är också att biståndsmyndigheterna brukar konsulteras innan garantiutfästelsen lämnas. Det utlåtande som biståndsmyndigheten ger om projektets utvecklingsfrämjande effekter i mottagarlandet är vanligen av avgörande betydelse för att garantin kan ges. Inom det norska systemet kan garantin dock i undantagsfall lämnas fastän NORAD inte har givit sitt utlåtande om ärendet.

Det biståndspolitiska syftet med den norska särskilda u-landsgarantiordningen och den svenska S/U (U)-ordningen kom klart upp före åren 1977 och 1978 i samband med skadereglering för i fall att utbetalningar p. g. a. skadefall hade överstigit säkerhetsreserverna skulle förlusterna i sin helhet under båda ordningarna ha betalats av biståndsanslagen. Emellertid medförde garantigivningens kraftiga ökning avsevärda osäkerhetsfaktorer till biståndsplaneringen och därför överfördes (1977 i Norge, 1978 i Sverige) betalning av eventuella förluster till andra anslag. Under den svenska S/U-ordningen täcks förluster på samma sätt som under normalgarantigivningen dvs. över handelsdepartementets budget. Under den norska u-landsordningen avsätts dock årligen en fast summa på 20 milj. kr. biståndsmedel för att bygga upp en säkerhetsreserv för att åtminstone delvis täcka eventuella förluster. Dessa biståndsmedel kanaliseras genom utrikesdepartementets budget. Förluster överstigande även denna reserv täcks över handelsdepartementets budget.

En ny form av garantigivning ingår i det svenska systemet för förmånliga u-landskrediter (som beskrivs närmare i 3.1.4 i samband med vilket biståndsmedel kan utnyttjas för att täcka skadefall). Denna s. k. biståndsgaranti täcks helt med biståndsmedel i fall att utbetalningar överstiger premiereserven, vilket tyder på att man i Sverige är beredd att ta avsevärt större risker när det gäller export till programländer som inte kan komma i fråga för garanti från EKN.

Även i det norska systemet för blandade krediter kommer biståndsmedel antagligen att utnyttjas för att täcka förluster i samband med kreditgarantier inom ramen för en särskild garantiordning som kommer att upprättas vid systemet för blandade krediter för att möjliggöra utnyttjandet av blandade krediter speciellt för de icke-kreditfärdiga huvudsamarbetsländerna.

I Danmark och Finland har biståndsmedel inte utnyttjats för att täcka garantiverksamhetens eventuella förluster.

3.1.4. *Blandade krediter*

Blandade krediter kan användas å ena sidan som effektivt exportfrämjande medel och å andra sidan som biståndspolitiskt medel, med tillhjälp av vilket uppnås en större sammanlagd kreditvolym. I samband med de av de nordiska länderna beviljade blandade krediterna tycks dessa två ändamål vanligen kombineras.

Av de nordiska länderna har Danmark och Sverige infört system för blandade krediter. Finland har beviljat sådana krediter men utan att något system skulle ha upprättats. Norge saknar ett system för blandade krediter men 1980 satte man upp en arbetsgrupp med uppgift att utreda möjligheter att grunda ett system. Arbetsgruppen framlade sin rapport på våren 1982 och i rapporten föreslås att ett system för blandade krediter skall upprättas så snart som möjligt. Antagligen kommer systemet att införas fr. o. m. början av 1983.

Danmark

Sedan 1977 har det varit möjligt att lämna garantier under den särskilda u-landsordningen (§ 7-garantier) i kombination med danska statslån för finansiering av blandade krediter. I praktiken innebär detta att kontantandelen av en leverans finansieras med statslåne-medel och det resterande kreditbeloppet täcks av en exportkredit med § 7-garanti, vilken lämnas av industriministeriet efter en kommersiell riskbedömning. För att denna garanti skall kunna lämnas liksom för att DANIDA skall lämna statslån till ett projekt erfordras att projektet har utvecklingsvärde för mottagarlandet. Eftersom länderkrätsen, som skall komma i fråga för danska statslån, hör till de fattigaste u-länderna, finns det inte ofta möjlighet att lämna § 7-garanti i samband med export till dessa länder. Därför har systemet för blandade krediter hittills använts i begränsad omfattning.

Systemet har till syfte att tillmötesgå vissa u-länders önsningar om att finansiera leveranser från Danmark, vilka på belopp överstiger vad som kan täckas med biståndsmedel men vilka med hänsyn till kreditvillkoren skulle vara förmånligare än om de finansierades endast med sedvanliga exportkrediter. Ytterligare är syftet att erbjuda danska företag möjligheter att konkurrera på samma kreditvillkor som företag från andra länder.

De länder, som kan komma i fråga för blandade krediter, skall vara kreditvärdiga men med BNP/capita understigande 550 dollar. Kontraktsvärdet får inte understiga 2.8 milj. dollar. Vid urvalet av projekt tillämpas samma kriterier som vid biståndsprojekt. Med blandade finansieras endast enskilda projekt. Inom det danska systemet är det i begränsad omfattning möjligt att finansiera lokala kostnader.

Finland

Samfinansieringsarrangemang mellan Finlands Exportkredit och biståndsmyndigheten har ökat snabbt under åren 1980–1981. Under dessa perioder ingicks avtal på sammanlagt 8 projekt. Av dessa projekt är 4 i Egypten och 4 i Tanzania. Projektens sammanlagda värde uppgår till 175,8 miljoner mark varav biståndets andel är 45,9 milj. I dessa projekt har biståndsandelen beviljats både som gåva och som biståndskredit. I samtliga fall har krediternas sammanlagda gåvoelement överstigit 25%.

Tekniskt sett har de av Finland beviljade blandade krediterna givits i form av parallellfinansiering. Det har alltså ingåtts två separata kreditavtal beträffande exportkrediten och å andra sidan biståndsandelen. Den parallella användningen av biståndsmedel och exportkrediter är ännu något av ett experiment och blandade krediter har använts närmast i sådana projekt för vilka det inte har stått tillräckligt biståndsmedel till förfogande och man har behövt ytterligare finansiering för att helt täcka projektens finansieringsbehov.

Emellertid har en av biståndsmyndigheten tillsatt arbetsgrupp analyserat nuvarande praxis och dragit upp riktlinjer för den framtida verksamheten samt föreslagit att en kommitté skulle sättas upp för att vidare undersöka ärendet.

Norge

Enligt arbetsgruppens rapport skall med blandade krediter kunna finansieras export av kapitalvaror och utrustning, konsulttjänster, teknologi och entreprenadarbeten samt kostnader i anslutning därtill. Arbetsgruppen föreslår vidare att det bör vara fråga om projekt med värdet mellan 5 och 50 milj. kr. under försöksperioden. De projekt, som kommer att finansieras med blandade krediter bör även vara av utvecklingsfrämjande art och prioriterade av mottagarlandets myndigheter. Vid länderurvalet skall de

mindre utvecklade länderna ges prioritet. Det föreslås att de oljeproducerande och nyssindustrialiserade länderna inte kan komma i fråga.

Systemet skall syfta till att möjliggöra finansiering av större u-landsprojekt och för att öka överföring av privat kapital och teknologi till u-länder. Dessutom kan systemet ha positiva effekter för norsk export.

Beträffande kreditformen föreslås i rapporten att biståndsmedel skulle utnyttjas för att sänka exportkrediternas räntekostnader i stort sett enligt det svenska systemet. I rapporten har dock inte uteslutits möjlighet att lämna blandade krediter i form av parallell finansiering, med andra ord, i form av ett paket med en gåvoandel och en exportkredit.

Det föreslås att 50 milj. kr. skulle avsättas för att användas för blandade krediter under det första året och att kreditutfästelser kunde ges upp till 100 milj. kr.

Beträffande garantiordningen anser arbetsgruppen att man närmare borde undersöka möjligheter att upprätta en garantiordning som möjliggör medgivande av garanti särskilt i fall att GIEK anser sig inte kunna ge garanti p. g. a. huvudsamarbetslandets låga kreditvärdighet.

Sverige

Förmånlig u-landskredit ges med bidrag av medel från en särskild anslagspost som för budgetåret 82/83 uppgår till 300 milj. kr. I fråga om programländer kan även medel från landramen tas i anspråk.

Det svenska systemet för förmånliga u-landskrediter infördes i syfte att utvidga urvalet av biståndspolitiska medel som främjar uppnående av de allmänna målsättningarna av det svenska programmet för utvecklingssamarbete. Motiven för systemets införande har varit att 1) förmånliga krediter har i ökande utsträckning efterfrågats av u-länder. 2) förmånliga krediter ökar resursöverföringar till u-länder. 3) förmånliga krediter ökar handel mellan u-länder och Sverige och 4) förmånliga krediter kan fungera som övergång från gåvobistånd till andra finansieringsformer när det gäller u-länder till vilka det svenska biståndet trappas ned för att ersättas av bredare samarbete.

För närvarande är det närmast de 28 länder, med vilka Sverige har gällande biståndsavtal eller andra engagemang inom biståndsområdet, som kommer i fråga för blandade krediter. Emellertid kan även andra u-länder komma i fråga förutsatt att deras utvecklingspolitik står i överensstämmelse med den svenska biståndspolitiska målsättningen. Projekten bör vara av utvecklingsfrämjande art och de bör leda till ökade valutaintäkter i mottagarlandet. Förmånliga krediter kan utnyttjas både för finansiering av projekt i samband med kreditramavtal och för finansiering av enskilda projekt.

Inom det svenska systemet rör det sig om en enda kredit på förmånliga villkor, som ställs till mottagarens förfogande genom SEK-systemet. Den

statsfinansiella tilläggskostnad, som tillkommer på grund av att kreditvillkoren är förmånligare än concensus-villkoren, täcks över biståndsanslaget. Dessa biståndsmedel kanaliseras genom BITS. Därutöver är beredningens uppgift att ta ställning till vilka länder och projekt som kan stödjas med sådana krediter och avgöra gåvoelementets storlek.

Inom systemet för förmånlig u-landskredit kan regeringen besluta att biståndsmedel får utnyttjas för att täcka skadefall i samband med kreditgaranti. Detta förfarande omfattar från och med i juli 1982 samtliga förmånliga krediter som beviljas till programländer för svenskt bistånd, då dessa i flertalet fall pga. sin låga kreditvärdighet inte skulle kunna komma i fråga för förmånlig u-landskredit. Premier för dessa s. k. biståndsgarantier förs till en särskild säkerhetsreserv. Utbetalning för skadefall på biståndsgaranti bestrids från säkerhetsreserven eller i fall att den inte räcker till, med medel från biståndsanslagen.

Skulle det i samband med kreditgaranti till annat u-land än programland visa sig att EKN anser risken oacceptabel, kan samma handläggningsordning som vid biståndsgaranti till programländer tillämpas. Regeringen är dock endast, om särskilda skäl föreligger, beredd att överväga biståndsgaranti för kredit till länder utanför programländerkretsen.

3.2. Åtgärder för att främja investeringar och industriutveckling i u-länder

3.2.1. Åtgärder för att främja industriellt samarbete med u-länder

Av de nordiska länderna har Danmark, Finland och Sverige fonder för att främja industriutveckling i u-länderna genom etablering av samägda företag mellan u-landsföretag och det vidkommande nordiska landets företag. Norge har inte en dylik fond men de av NORAD administrerade stödordningarna syftar till att uppnå samma ändamål.

Fonderna bidrar till etablering av joint ventures i u-länderna närmast genom att

- teckna aktier i dessa företag
- finansiera förstudier
- bevilja lån till dessa företag
- förmedla kontakter mellan det egna landets industri och intressenter i u-länder
- ställa garantier för stöd till projekt (inte i Finland).

Det är närmast små och medelstora projekt som ges prioritet. Samarbetspartners kan vara såväl statliga, privata som kooperativa. Fonderna förutsätter i allmänhet att det egna landets företag gör en lika stor insats i projektet som fonderna. Fondernas andel av det samägda företagets aktiekapital överstiger normalt inte 30% (i Finland 25%).

a) Danmark

IFU (Industrialiseringsfonden for Udviklingslandene) upprättades 1967 och är en självständig institution som leds av en styrelse som är utnämnd av Utrikesministern. IFU bidrar endast till igångsättning av joint ventures och förutsätter att fondens engagemang skall kunna avvecklas efter en period av 6–10 år.

För IFU:s verksamhet finns det inte någon formell länderbegränsning. Inte heller ställer IFU krav på att upphandling skall ske i Danmark.

Före 1976 erhöll IFU medel för sin verksamhet genom att intäkterna från landets kaffetullar överfördes till fonden. Fr. o. m. början av april 1976 har kaffetullar ändå inte tillförts IFU:s kapital, utan fonden erhåller medel över statsbudgeten om det visar sig erforderligt.

T. o. m. slutet av 1981 har IFU medverkat sammanlagt i 62 samägda företag. Värdet av aktiekapitalinvesteringar i dessa 62 företag uppgår till 200 milj. kr. och de beviljade lånebeloppen till 160 milj. kr. Vid utgången av 1981 har 19 av de 62 engagemangen avvecklats. Per 31.12.1981 uppgick värdet av investeringar och andra utestående förbindelser sammanlagt till 409 milj. kr.

b) Finland

FINNFUND (Fonden för Industriellt Utvecklingssamarbete) grundades 1979 och fonden inledde sin verksamhet våren 1980. Fondens aktiekapital är 80 milj. mark av vilket statens andel är 90%. Staten kan även senare teckna aktier i bolaget och bevilja lån inom ramen för anslag som respektive år upptas i statsförslaget, samt gå i borgen för lån som bolaget tagit.

Fondens aktiekapitalinvesteringar planeras så att den del som stöds med offentliga anslag kan klassificeras som offentligt utvecklingsbistånd. Ett typiskt lån har 10 års amorteringstid varav 3 amorteringsfria år och räntan är 4%.

Förutom att grundläggande organisation uppbyggts har FINNFUND i början av sin verksamhet eftersträvat att finansiera projektfeasibility studier. Bolaget har deltagit som delfinansiär i 10 feasibility studier och värdet av de finansiella åtagandena var i slutet av september 1981 1,35 milj. FIM. Finansiering av dessa studier sker närmast i form av lån på ODA-villkor. I allmänhet är lånetagaren skyldig att återbetala 50% av lånebeloppet i fall att projektet inte förverkligas. Dessutom har bolaget redan beslutat att delta som aktieägare i fem samägda företag (aktiekapitalinvesteringar sammanlagt 15,1 milj. FIM) och beviljat fyra lån till företag (sammanlagt 10,3 milj. FIM).

FINNFUND följer allmänt godkända utvecklingssamarbetspolitiska principer när det gäller investeringarnas landsfördelning. Bolaget är dock inte bundet till investering enligt biståndsprogrammets länderkriterier utan verksamheten är projektorienterad. I början av fondens verksamhet har

projekten koncentrerat sig närmast till mera industrialiserade utvecklingsländer bl. a. i Latin-Amerika och Syd-Ost-Asien, men några projekt har också startats i de fattigaste utvecklingsländerna. Projekten är emellertid ännu så få att inga slutsatser ännu kan dras om landsfördelningen på lång sikt.

Projektens fåtalighet berättigar inte heller till slutsatser gällande projektens fördelning på industrigrenar. Hittills ha fonden finansierat industriella projektstudier eller egentliga projekt bl. a. i gruvverksamhet, metallindustri, skogsindustri, limindustri och agroindustri.

c) Sverige

Fonden för industriellt samarbete med u-länder (SWEDFUND) inledde sin verksamhet under år 1979 och den är en statlig stiftelse. Fonden prioriterar små och medelstora projekt i första hand i de svenska programländerna, men kan även engagera sig i vissa andra u-länder. Grundkapitalet är 100 milj. kr. med rätt för fonden att mot statlig garanti låna ytterligare 300 milj. kr. Grundkapitalet tillförs från biståndsanslaget.

SWEDFUNDS insatser för att engagera svenska företag i industrietablering i u-länder har hittills lett till beslut om tolv gemensamma investeringsprojekt. Ytterligare ett tjugotal förslag studeras.

Förslag till samverkan med svensk industri inom transporten, telekommunikationer, energiförsörjning och mineralutvinning har inkommit till fonden, bl. a. från programländer.

Lagen (1979: 54) om beslutanderätt för stiftelse som har bildats för att främja tillkomst och utveckling av tillverkande företag i u-länder har därför ändrats så att även annan industriell samverkan möjliggörs. SWEDFUNDS styrelse skall i varje enskilt fall noga överväga de utvecklingspolitiska aspekterna innan investeringsbeslut fattas.

d) Norge

De statliga stödordningarna i Norge för att stimulera etablering av industriföretag i u-länder omfattar stöd till förstudier, stöd till investeringar av infrastrukturell typ och stöd till finansiering. För att stöd kan beviljas inom ramen för dessa ordningar erfordras att projektet har utvecklingsfrämjande effekter för mottagarlandet och att projektet är prioriterat av mottagarlandets myndigheter. NORAD ansvarar för genomförande av dessa stödordningar.

1 Stöd till förstudier

Denna stödordning har till syfte att stimulera norska företag till att undersöka möjligheter för företagsetablering och andra samarbetsprojekt av långvarig typ. Förstudierna bör syfta till att hämta marknads- och resursinformation utöver de nödvändiga juridiska upplysningarna. Som

regel täcker stödet 50% av de godkända kostnaderna. I särskilda fall kan täckningsgraden dock höjas upp till 100%. För att stöd ges bör det också finnas rimliga möjligheter att projektet förverkligas.

2 Stöd till finansiering (låneordningen)

Det kan beviljas stöd i form av lån och garantier vid etablering av företag i u-länder. Den norska parten skall bära en del av risken med investering i form av aktiekapital, produktionsutrustning eller andra ekonomiska insatser. I särskilda fall kan stödet beviljas när det norska deltagandet sker i form av planering, projektering, igångsättning eller företagsledning. Lånevillkoren skall anpassas till enskilda projekts betalningsförmåga med hänsyn till återbetalningsfri period, löptid och räntesats, vilka planeras så att slutresultatet ger ett gåvoelement på 25%. I vissa fall kan ett högre gåvoelement tillåtas. Garantierna ges premiefritt. Lån kan också ges till offentliga och privata organ (närmast utvecklingsbanker) i värdlandet för finansiering av aktiekapitalinvesteringar. Direkta aktieinvesteringar utförs dock inte.

Det sammanlagda värdet av garantier och lån till företag och instanser i värdlandet skall normalt inte överskrida 50% av den totala investeringen. Låneandelen skall normalt inte utgöra mera än 30%. 1981 avsattes för låneordningen 50 milj. kr.

3 Stöd till infrastrukturinvesteringar

Stöd kan ges till infrastrukturinvesteringar som utförs i samband med norska företagsetableringar i u-länder. Stödet syftar till att förbättra möjligheter för norsk företagsetablering i u-länder, där den bristfälliga infrastrukturen ofta fördyrar och försvårar projektet. Stödet täcker normalt upp till 80% av infrastrukturinvesteringskostnaderna inom ramen av ett avtalat maximibelopp. Lån på särskilt förmånliga villkor till större infrastrukturinvesteringar ges med ett gåvoelement upp till 85%.

Under perioden 1977–81 gavs stöd till ett värde av 8,6 milj. kr. till 137 förstudier av vilka 40% utfördes i Norges huvudsamarbetsländer och 38% i de fattigaste u-länderna. Det etablerades 7 företag som resultat av dessa förstudier. Till dessa etableringar har beviljats stöd till infrastrukturinvesteringar till ett värde av 7,2 milj. kr., två lån till ett värde av 16,5 milj. kr. och garantier till ett värde av 8,3 milj. kr.

3.2.2. Investeringsgarantier

Danmark, Finland, Norge och Sverige har system för investeringsgarantier som täcker de politiska riskerna i samband med investeringar i u-länder. De politiska riskerna är i princip av tre slag:

- expropriationsrisker (nationalisering, expropriation, konfiskation)
- kalamitetsrisker (revolution och krigshändelser)
- transfereringsrisker (främst valutakontrollåtgärder).

De nordiska garantisystemen har en viss biståndsinriktning, för investeringsgarantier lämnas endast under förutsättning att investeringsprojektet skall främja mottagarlandets ekonomiska utveckling. Det normala för de nordiska systemen är att värdlandets prioritering utgör utgångspunkten för bedömningen av utvecklingseffekten. Ytterligare samråder garantiinstitutionen med biståndsmyndigheterna i detta sammanhang.

a) Danmark

Investeringsgarantiordningen infördes 1966. Under denna ordning kan utrikesministeriet inom en ram av 500 milj. kr. lämna garantier till direkta nyinvesteringar. Normalt täcker garantin inte investering i form av ackvisition av ett företag redan verksamt i ett u-land. Ansökan om investeringsgaranti behandlas av DANIDA som administrerar ordningen. Garantibeslut fattas av "investeringsgarantiutskottet" som består av representanter från utrikesministeriet, industriministeriet och LO samt IFU:s direktör som observatör. Ifall utskottet inte uppnår enighet föreläggs ansökan till DANIDAS:s styrelse.

Den maximala garantiperioden är 15 år och täckningsgraden är i allmänhet 85%. Utöver det investerade kapitalet täcker garantin även tre års avkastning à 8 procent per år.

Per 31.12.1981 var antalet utestående garantiförbindelser 28, vilka täckte 21 länder. Det sammanlagda värdet av utestående garantiåtaganden uppgick till 189 milj. kr.

b) Finland

Enligt en lag från 1962 har det sedan 1963 funnits möjlighet att lämna investeringsgarantier. Emellertid har finska företags investeringar i u-länder varit så få att systemet inte kom att tillämpas under åren 1963–80.

I samband med upprättandet av FINNFUND blev dock frågan om investeringsgarantisystemet aktuell eftersom det finska företag som deltar i det samägda företags verksamhet behöver skydd för sin investering. Detta var en av de viktigaste orsakerna till att systemet infördes i början av 1981.

Systemet administreras av Exportgarantianstalten. Garantier beviljas främst till industriella investeringar. Investeringen bör ansluta sig till etablering av ett nytt företag eller till avsevärd utvidgning av ett företag redan verksamt i ett u-land. Garantin kan också täcka reinvestering av företagets aktiekapital. Garantin beviljas minst för 3 år men garantiperioden kan inte överskrida 20 år. Garantin kan täcka upp till 90% av investeringen.

c) Norge

Inom ramen för den särskilda garantiordningen för u-länderna har GIEK möjlighet att lämna investeringsgarantier till privata norska investeringar i

u-länder. Som investering kan betraktas insatser i form av aktiekapital, produktionsutrustning, riskbärande lån eller andra ekonomiska insatser. Täckningsgraden är 90 % av eventuella förluster och den maximala garanti-perioden 20 år. För garantin uppbärs en premie på 0,7 % p. a. av garantibeloppet. 1981 utgjorde utestående garantiåtaganden 11,9 milj. kr.

d) Sverige

I samband med tillskapandet av SWEDFUND gjordes en revidering av bestämmelserna för investeringsgarantisystemet. Denna revidering angick följande punkter:

- 1) Systemet utsträcktes till u-länder utanför programländerkretsen.
- 2) Systemet utvidgades så att garantin kan lämnas också till minoritetsdeltagande i u-landsinvesteringar.
- 3) Utvidgning eller komplettering av tidigare investeringar gjordes föremål för garanti oavsett om en sådan utvidgning eller komplettering finansieras med nytt aktiekapitaltillskott eller på annat sätt.
- 4) Budgetmedel som kan komma att erfordras för skaderegleringar överstigande premieintäkter överfördes från biståndsanslaget till ett annat anslag.

Systemet administreras av EKN. Garantin kan ges endast till direkta investeringar och därmed jämförliga transaktioner. Garantitiden är normalt 15 år men kan i undantagsfall utsträckas till 20 år. Täckningsgraden är på högst 90 %.

3.2.3. Övriga stödåtgärder

a) Norge – Stöd till utbildningsverksamhet

1979 infördes på försöksbasis en stödordning för utbildningsverksamhet i samband med större u-landsprojekt, i vilka utbildningsbehovet av den lokala personalen överstiger vad som anses vara normalt vid exportprojekt.

Utfästelse om beviljadet av stöd kan ges före kontraktet undertecknas för att stödet kan ingå i det totala kontraktspaketet.

Vid fördelningen av disponibla medel till utbildningsstödet ges prioritet till 1) projekt i de fattigaste u-länderna, 2) projekt med största utvecklingsfrämjande effekter, 3) projekt med en konkurrenssituation varvid beviljandet av stöd är av avgörande betydelse för att norska företags anbud antas och 4) projekt i samband med vilka norska företag strävar efter att erövra nya marknader.

För genomförandet av denna ordning ansvarar NORAD med undantag av projekt utanför programländerkretsen, i vilka fall ansvaret bärs av utrikesdepartementet. Under perioden 1979–81 ingicks 10 avtal om stöd till utbildningsverksamhet med ett sammanlagt belopp på 23,7 milj. kr.

b) Sverige – Stöd till konsultinsatser genom BITS

Som del av det bredare samarbetet med u-länder kan BITS lämna stöd till kostnader för konsultinsatser. Detta stöd syftar till att ställa svensk teknisk kompetens till förfogande för planering av projekt inom olika områden. Stöd utgår endast till studier som är prioriterade av berörda myndigheter i det aktuella landet. Huvuddelen av de konsultuppdrag som stöds av BITS kan karakteriseras som förinvesteringsstudier. I den mån förinvesteringsstudien visar ett positivt resultat, är det önskvärt att projektet även kan genomföras i samarbete med svenska företag. Budgetåret 80/81 lämnade BITS stöd med omkring 9,6 milj. kr. till ett tjugotal konsulutarbeten.

3.3. De nordiska ländernas samarbete med internationella och regionala utvecklingsbanker samt NIB:s möjligheter att delta i finansiering av u-länders import från de nordiska länderna

3.3.1. Samfinansiering med utvecklingsbanker

De nordiska länderna (utom Island) stöder kreditgivning till u-länder även genom finansiella bidrag till internationella och regionala utvecklingsbanker. En del av denna kreditgivning ges till de s. k. samfinansieringsprojekten.

De nordiska länderna har deltagit i samfinansieringsprojekt med Världsbanken och Asiatiska samt Afrikanska utvecklingsbanken. Danmark, Finland och Sverige är också medlemmar i Interamerikanska utvecklingsbanken, vilket möjliggör deltagandet i utvecklingsprojekt i Latin-Amerika.

Danmark

Samfinansiering från den danska sidan kan i princip ske genom finansiellt deltagande via danska statslån eller via danskt projektbistånd, vilket är rent gåvobistånd. I praktiken har samfinansieringen skett på båda sätt.

I fall att man från den danska sidan deltar i samfinansieringsarrangemang med statslånemedel, är parallellfinansiering den enda möjliga finansieringsformen eftersom danska statslån är bundna till upphandling i Danmark. Om deltagandet däremot sker med projektbiståndsmedel, vilka är formellt obundna, är "joint financing" en lämpligare finansieringsform. fast möjligheten för parallellfinansiering inte helt kan uteslutas.

Finland

Finland har inte formella ramavtal med utvecklingsbanker men har deltagit i enskilda samfinansieringsprojekt. Beträffande finansieringsformen kan finskt deltagande i samfinansieringsprojekt klassificeras på följande sätt:

1) *joint financing*

Vid denna form av samfinansiering förhandlar man om projektets finansieringsandel. Härvid ingås ett huvudavtal med mottagaren och ett flertal parallellavtal med olika finansörer. Finland har deltagit i joint financing-projekt bl. a. med Världsbanken.

2) *parallel financing*

Vid detta slag av finansieringsarrangemang förhandlar varje part helt självständigt om sin egen andel med mottagarlandet. Inga formella gemensamma avtal ingås. Finland har haft projekt av denna typ t. ex. i Tanzania.

Norge

Norge har ramavtal med Världsbanken samt med Asiatiska och Afrikanska utvecklingsbanken om samfinansiering och finansieringsdeltagande.

Med *finansieringsdeltagande* förstås norskt deltagande tillsammans med en utvecklingsbank i finansiering av utvecklingsprojekt när lånet från utvecklingsbanken redan har ordnats. Norge engagerar sig att bevilja en del av lånebeloppet (upp till 50 %) på gärovillkor. I samband med varje projekt ingås avtal mellan Norge och banken. Biståndsmedel är obundna. Projekten administreras helt av vidkommande utvecklingsbank.

Med *samfinansiering* förstås samma arrangemang som ovan med undantag av lån från banken inte har ordnats på förhand. Anbudskonkurrensen är internationell och därför vill UD ofta stöda projekt där Norges Exportråd anser att norsk industri är konkurrenskraftig. I detta sammanhang läggs också vikt på projektens biståndspolitiska aspekter.

Med *parallellfinansierade* projekt förstås utvecklingsprojekt vilka finansierats och administrativt delas upp mellan olika bidragsgivare men vilka styrs av en utvecklingsbank ("lead agency"). Projekten identifieras på initiativ av mottagarlandet i samarbete med en av utvecklingsbankerna. Norge har uttryckt utvecklingsbanker sitt intresse att delta i dylika projekt inom områden där norsk industri har god kompetens, t. ex. inom vattenkraft, fiskeri och sjötransport.

Norges exportråd bedömer vilka av föreslagna projekt som är intressanta för norskt näringsliv. UD tar ställning till projektförslag p. g. a. gällande riktlinjer för användning av biståndsmedel.

Sverige

Det existerar inte någon formell avtalsmekanism mellan Sverige och utvecklingsbankerna utan avtal ingås i varje enskilt fall. Medan Sveriges samfinansiering med EG och arabfonder hittills varit av blygsam omfattning – ett resp. tre projekt – har samfinansieringen med Världsbanken

(inkl. IDA) haft viss volym. 1965–1975 slöt SIDA avtal om ca. 19 projekt. Sedan 1975 har emellertid bara fyra nya avtal träffats, därav inget de senaste åren. Beslut fattades däremot i somras att lämna en utfästelse om en särskilt förmånlig kredit till Botswana med ett gåvoelement på ca 40 milj. kr. under förutsättning att också Världsbanken deltar i finansieringen av projektet i fråga.

3.3.2. *NIB:s möjligheter att delta i finansiering av u-länders import från de nordiska länderna*

Nordiska Investeringsbanken – NIB – upprättades av de fem nordiska länderna år 1976. Bankens uppgift är att ge lån på bankmässiga villkor och i överensstämmelse med samhällsekonomiska hänsyn för genomförandet av investeringsprojekt och export av nordiskt intresse. Banken kan också ställa garantier. Internationellt, dvs. utanför Norden kan NIB erbjuda följande finansieringsmöjligheter:

a) Exportkrediter

NIB kan bevilja exportkrediter till projekt som är av intresse för minst två nordiska länder. Eftersom banken inte kan erbjuda subventionerade räntevillkor, kan sådana krediter endast i allmänhet komplettera exportkreditinstituten eller NIB kan erbjuda en "paraplyfunktion" för finansiering av export från olika nordiska finansieringskällor.

b) Investeringslån

Investeringslån lämnas i allmänhet till projekt inom Norden, men det föreligger i vissa speciella fall möjligheter till finansiering av internationella projekt. Lånevillkoren anpassas till låntagarens och projektets behov. Dyliga investeringslån lämnas inom NIB:s normala utlåningsram som för närvarande uppgår till 1 000 milj. SDR dvs. ca 1 300 milj. USD.

c) Projektinvesteringslån

Det nya samnordiska finansieringssystemet, projektinvesteringslån, har trätt i kraft den 1 juli 1982. Nordiska projektinvesteringslån är avsedda att finansiera projekt av nordiskt intresse främst i relativt kreditvärdiga u-länder, och även i statshandelsländer. Lånen beviljas till icke-nordiska låntagare efter en värdering av projektet och kreditrisken. Ett syfte med detta nya finansieringssystem är att ge nordiska företag bättre internationella konkurrensmöjligheter. Samtidigt skall systemet främja det ekonomiska samarbetet inom Norden. Projekten bör därför vara av intresse för företag i minst två nordiska länder.

Beloppsramen för dessa lån uppgår till ca 400 milj. USD. Lånen kan ges med fast ränta och långa löptider – baserade på NIB:s upplåningssmöjligheter. Projektinvesteringslånen kompletterar exportkrediter, affärsbankslån och lån från internationella utvecklingsbanker för att tillgodose efterfrågan på en ändamålsenlig totalfinansiering av investeringsprojekt.

Ett huvudsyfte med projektinvesteringslån är att möjliggöra en ändamålsenlig totalfinansiering från Norden vid turn-key projekt. I ett typiskt fall kommer projektinvesteringslånet att komplettera exportkrediter och affärsbankslån.

Utgångspunkten för NIB:s lånebeslut är en värdering av investeringsprojektet i köparlandet. En grundläggande förutsättning är att det föreligger en "feasibility study" som visar att projektet är ekonomiskt lönsamt, och att det erhåller tillräckligt stöd av myndigheterna i vederbörande land. Dessutom bör det föreligga en finansieringsplan för en fullständig och ändamålsenlig finansiering av projektet.

Kravet på nordiskt intresse innebär att företag i minst två nordiska länder bör ha betydande intressen i projektet, t. ex. i form av leveranser. En möjlighet är att en nordisk huvudleverantör upphandlar underleveranser genom nordisk anbuds konkurrens.

NIB värderar det nordiska intresset från fall till fall.

Samfinansiering med internationella utvecklingsbanker.

En betydande del av investeringsprojekt i u-länder finansieras av de internationella utvecklingsbankerna såsom Världsbanksgruppen (IBRD, IDA, IFC), Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB), Asiatiska utvecklingsbanken (ADB) och Afrikanska utvecklingsbanken (AfDB).

NIB har ingått samarbetsavtal med Världsbanken och föreberett liknande avtal med de andra ledande utvecklingsbankerna. Utvecklingsbankernas intresse i detta samarbete utgörs av möjligheten till additionella förmanliga finansieringsresurser för u-länder. För NIB innebär dessa avtal:

- Tidig tillgång till information om projekt som potentiellt kan vara av nordiskt intresse.
- Möjlighet att delta i projektidentifikation och förberedelse.
- En reducerad kreditrisk för NIB, vilket möjliggör projektinvesteringslån till en bredare krets av länder.

Vid samfinansiering bör projektinvesteringslånen inriktas på projekt i vilka nordiska företag är tekniskt och kommersiellt konkurrenskraftiga. Syftet med lånen är att stödja företagen med förbättrade finansieringsmöjligheter i den internationella konkurrensen.

De nordiska leveransintressena kan vara konkurrerande, kompletterande eller oberoende av varandra. Kravet på nordiskt intresse blir uppfyllt ifall minst två nordiska länder har betydande leveransintressen vid tidpunkten för NIB:s lånebeslut. Lånebeslutet påverkas inte av att leveranserna t. ex. efter anbuds konkurrens sker endast från ett nordiskt land.

Inom totalramen för projektinvesteringslån kan NIB lämna garantier till affärsbanker och andra finansieringsinstitut för projektinvesteringslån som dessa beviljar. Exempel kan vara byggnadskreditiv och rörelsekrediter som en del av projektinvestering. Garantierna för projektinvesteringslån kan komplettera – men inte ersätta – de nordiska exportkreditgarantier som normalt kan erhållas. De kan heller inte knytas till finansieringen av den s. k. kontandelen eller lokala kostnader vid exportkontrakt.

Kravet på nordiskt intresse samt bedömningen av finansieringsprojektet och länderrisken är i enlighet med vad ovan anförts om NIB:s projektinvesteringslån.

3.4. Åtgärder för att främja u-länders export till de nordiska länderna

Ett antal aktiviteter för främjandet av u-ländernas export försiggår på multilaterala fora såsom UNCTAD, GATT och de internationella råvaruorganisationerna. I sammanhanget förekommer regelbundet nordiskt samråd och ko-ordinering på flera nivåer. Denna verksamhet faller dock utanför utredningen om biståndets gränsområden.

3.4.1. GSP

I början av 1970-talet införde de flesta industriländerna, bl. a. de nordiska länderna, det generella tullpreferenssystemet för import från u-länderna. Dessa GSP-system har i stort sett samma konstruktion i de nordiska länderna med undantag av Danmark som är en medlem av EG och följer ett annat system, inom vilket det beviljas full tullfrihet för alla industriprodukter och en nedsättning av tullavgifter för vissa lantbruksvaror.

Det finska, norska och svenska systemet har samma konstruktion i det avseendet att inom dessa system ges full tullfrihet för de produkter som omfattas av ordningarna. Det uppkommer dock vissa variationer angående de produkter som omfattas av ordningarna. Ordningarna täcker i stort sett samma u-länder. Norge är emellertid det enda nordiska land, som ger full tullfrihet för alla de minst utvecklade länderna.

3.4.2. Importkontor för u-landsprodukter

Nordiska rådet rekommenderade under sin session i februari 1972 att de nordiska länderna borde upprätta egna organ för att assistera u-länder i deras exporteftersträvanden till de respektive länderna. Som följd har samtliga nordiska länderna upprättat importkontor, vilka har i sin verksamhet koncentrerat sig närmast på kontaktskapande åtgärder och på ordnandet av marknadsföringsseminarier.

Danmark

”Importfremmekontoret for u-landsprodukter”, som har upprättats under Grosserer-Societetet och vars verksamhet finansieras med biståndsmedel, har under de senaste åren i samarbete med systerorganisationerna från de andra nordiska länderna anordnat ett årligt seminarium för u-länders handelsattachéer som är ackrediterade i de nordiska länderna.

Därutöver samarbetar kontoret oformellt med de nordiska systerorganisationerna då det gäller mottagande av handelsdelegationer från u-länder

Finland

PRODEC (Programme for Development Co-operation) är Finska Handelshögskolans i Helsingfors utvecklingssamarbetsprogram. PRODEC grundades 1968 på initiativ av biståndsmyndigheten, avdelningen för utvecklingssamarbete vid utrikesministeriet i Finland. PRODECs syfte är att erbjuda utbildning och utföra forskningsarbete inom den internationella handelns område till förmån för u-länderna. Verksamheten utgör en del av Finlands tekniska bistånd och finansieras med biståndsmedel.

PRODEC utgör ett separat program inom högskolan. Verksamheten övervakas av tre av högskolans professorer och på biståndssidan av sektionen för utbildningsbistånd inom byrån för bilateralt bistånd.

PRODEC har ett intimt samarbete med ITC (International Trade Centre UNCTAD/GATT) och största delen av utbildningsverksamheten ingår i ITC' officiella utbildningsprogram.

PRODEC har 15 anställda.

Utbildningskurserna är praktiskt inriktade. Språket är engelska.

Under de senaste åren har antalet kursdeltagare varit ungefär 150 per år. Totalantalet utbildade under perioden 1968–80 utgör 575, av vilka 245 är hemmahörande i de minst utvecklade länderna. Deltagarna representerar 72 olika länder, av vilka 16 räknas till de minst utvecklade.

Föreläsare som är specialister i sitt fack inbjuds från Finland och utlandet. Antalet talare uppgår till ungefär 100 per år.

1980 inledde PRODEC-import sin verksamhet med uppgift att hjälpa exportörer från u-länderna i exporteftersträvanden till Finland.

PRODEC-import erbjuder följande tjänster:

- utger statistik om den finska marknaden
- publicerar brochyrer angående den finska marknaden
- assisterar vid deltagande i utställningar i Finland
- assisterar vid anordnande av exportfrämjande kampanjer som är inriktade på u-landsprodukter
- hjälper i skapandet av nya affärskontakter till Finland
- koordinerar finska importörers resor till u-länder
- assisterar i ordnandet av affärsunderhandlingar

De av PRODEC-import erbjudna tjänsterna är avgiftsfria båda för u-ländernas exportörer och finska importörer.

Norge

Efter en treårig försöksperiod inledde NORIMPOD sin verksamhet 1980 på permanent basis. Samtidigt utvidgades kontorets aktiviteter när det gäller marknadsföringsåtgärder och kontoret bemyndigades att medge garantier till import från Danmarks huvudsamarbetsländer eller från de minst utvecklade länderna.

NORIMPOD förmedlar kontakter mellan u-länders exportörer och norska importörer. Ytterligare ordnar NORIMPOD resor till u-länder för norska importörer för att finna speciella varor för vilka det kan finnas marknader i Norge. Dessa resor ordnas endast till Norges huvudsamarbetsländer och de minst utvecklade länderna. NORIMPOD deltar i utbildningsverksamhet genom att arrangera seminarier för representanter från u-länder i samarbete med ITC. NORIMPOD är ett kontaktorgan för ITC i Norge och assisterar ITC i dess analyser angående marknadsföringsmöjligheter av u-landsprodukter i Norge.

Sverige

Efter en försöksperiod upprättades IMPOD vid budgetårsskiftet 1979/80 som ett statligt organ med uppgift att främja u-ländernas export till Sverige och därigenom bidra till dessa länders utveckling genom ökade exportintäkter. Verksamheten faller under Handelsdepartementets ansvarsområde och är inriktad på marknadsinformation och marknadsföring. Kontoret har en kontakt- och uppgiftsförmedlande funktion i sitt samarbete med exportörer i u-länder och importörer i Sverige, men kan även bidra med finansiella resurser. För budgetåret 1981/82 anslogs 4,1 milj. kr. från biståndsanslagen för IMPOD:s verksamhet.

3.5. Åtgärder för att öka kontaktytorna mellan u-länderna och de nordiska länderna

3.5.1. Samarbetsavtal angående ekonomiskt, tekniskt och industriellt samarbete

Avtal om ekonomiskt, tekniskt och industriellt samarbete samt upprättandet av blandade kommissioner är viktiga element i att främja handel med u-länder. Syftet med dessa avtal är att bidra till utvidgning av de ekonomiska förbindelserna med u-länder.

Genom de sedvanliga avtalen – dvs. handelsavtalen och biståndsavtalen – är det inte alltid möjligt att få stöd för stora projekt på basindustrins och infrastrukturens områden. Emellertid kan u-länderna genom avtal om ekonomiskt, tekniskt och industriellt samarbete (vilka oftast är vida ramavtal som utformas av respektive blandkommission) försäkra sig att de erhåller resurser från industriländerna för större projekt. Industriländerna för sin del kan genom dessa avtal försöka förbättra sina företags konkurrenskraft och främja sin export.

I motsats till protokoll om varuutbyte eller tullavtal påverkar dessa inte handelsutbytet direkt. De mål, som i dessa avtal vanligen ställs upp – ett utvecklande av den ömsesidiga handeln och en utveckling av kontakterna inom det tekniskt-ekonomiska området – försöker man nå bl. a. genom gemensam projektberedelse och koordination, utbyte av experter, utbyte av teknisk know-how, utbyte av teknisk information, fakta och publika-

tioner, en ökning av samarbete mellan forskningsinstitutioner och anordnande av utställningar.

3.5.2. Utvecklingsforskning och kulturarrangemang

Danmark

Stöd till forskning angående u-länder beviljas av utrikesministeriet p. g. a. lagen om internationellt utvecklingssamarbete. Stödet är inte bundet till bestämda vetenskapliga discipliner eller till vissa länder utan beviljas till alla områden där forskning kan inverka främjande på lösningen av u-ländernas ekonomiska och sociala problem. Stöd kan ges till enskilda forskare eller danska forskningsinstitutioner. För att säkerställa forskningens resultat läggs det vikt på samarbete mellan institutioner och myndigheter i u-länderna och mottagarna av forskningsstöd. Ytterligare strävar man efter att forskningen anpassas till u-ländernas behov.

Stöd till dansk utvecklingsforskning uppgick 1981 till 9,8 milj. kr., vilket belopp omfattar även bidrag till administrationen av Centret for Udviklingsforskning, vilket utgjorde 3,4 milj. kr.

Centret for Udviklingsforskning är en självständig institution under utrikesministeriet. Centret utför forskningsprojekt som finansieras över forskningsanslaget. Därutöver har Centret till uppgift att genom samarbete med andra forskningsinstitutioner stimulera intresset för utvecklingsforskningen samt följa utvecklingsforskning i och utanför Danmark.

Utöver detta stödde Danmark Nordiska Afrika-institutet i Uppsala med 395 000 kr. under budgetåret 81/82.

I lagen om internationellt utvecklingssamarbete har det vidare skapats möjlighet till att ge stöd till kulturellt samarbete. Detta stöd uppgick 1981 till 900 000 kr., vilket belopp kanaliserades genom undervisnings- och kulturministeriets budgeter (450 000 kr. för båda ministerier). För samordning av bistånds- och kultursamarbetet har det under utrikesministeriets kulturkontor upprättats ett samarbetsutskott med representanter från ovannämnda ministerier samt DANIDA.

Kultursamarbetet med u-länder kan i överensstämmelse med lagen om utvecklingssamarbete i princip omfatta samarbete av motsvarande art som kultursamarbete med andra länder, såsom stipendiatverksamhet, utbyte av forskare, delegationsresor, samarbete mellan institutioner inom utbildning, vetenskap och kultur. Användning av de medel som avsatts för kultursamarbete binds inte till kulturavtal eller -program. Vid fördelning av dessa medel läggs det vikt på samarbetets värde med hänsyn till bevarande eller utveckling av kulturella värden i vidkommande u-länder.

Finland

Beträffande forskningen är Finlands Akademi det centrala organ som ansvarar även för de internationella kontakterna på denna sektor. Finlands Akademi har dock med ett fåtal undantag inte några avtalsenliga kontakter med myndigheter eller institutioner i u-länderna. Det finns heller inga aktuella planer på att utbygga kontakterna. Vad beträffar akademiens utlandsforskningsprojekt kan man säga att de närmast är beroende av personliga kontakter. Denna slags kontakter med u-länderna och med utlandsforskare i andra länder kan man skapa och upprätthålla genom att utnyttja akademiens utbytesstipendier för forskare och statens vetenskapliga kommissioners resestipendier för resor till möten och kongresser. Ytterligare kan man ansöka om medel för fortsatta studier utomlands eller om stipendier för att inbjuda utlänningar till Helsingfors för att arbeta. Allt tyder på att akademiens avtalsenliga kontakter med u-länderna knappast kommer att utbyggas i större utsträckning under den närmaste tiden, utan man kommer att försöka sköta forskningssektorns kontakter framförallt genom kulturavtalen, kulturutbytesprogrammen, biståndsavtalen och avtalen för ekonomiskt industriellt och teknologiskt samarbete samt genom direkta avtal med olika institutioner.

U-landsforskningen i Finland har hittills varit mycket blygsam till omfattningen och institutionerna och verksamhetsformerna håller först nu på att finna sin form. Det förekommer också sällan några avtalsenliga kontakter eller utbyte med u-länderna på institutionsplanet, kontakterna fungerar vanligen på det personliga planet. Den centrala enheten på u-landsforskningens område är u-landsinstitutet vid Helsingfors universitet. Bl. a. i det betänkande som avgavs 1981 av den sektion för u-landsforskning som akademiens vetenskapliga centralråd tillsatt föreslås u-landsinstitutet få avsevärt större resurser och en starkare ställning.

Finlands internationella relationer på kulturutbytets område sköts närmast av undervisningsministeriet, i huvudsak på basen av kulturavtal eller kulturutbytesprogram. Irak och Turkiet är de u-länder som Finland har ingått kulturavtal med, ytterligare har Finland på viss tid ingångna kulturutbytesprogram med Kina och Mongoliet. Dessutom har ett visst kulturutbyte ägt rum med ett antal u-länder på informell bas. Finlands policy på det här området kommer i närmaste framtid att vara att som regel inte ingå nya kulturavtal eller avtal om kulturutbytesprogram, utan man försöker sköta kontakterna på ett lägre plan med hjälp av biståndsavtal om ekonomiskt, industriellt och teknologiskt samarbete eller genom direkta avtal mellan institutionerna.

I anslutning till kulturavtalen och kulturutbytesprogrammen eller på annan bas har Finland genom undervisningsministeriet ett utbyte med u-länderna av post graduate studerande och experter. För fortsatta studier eller forskningsarbete har Finland avtalat om ömsesidigt stipendiatutbyte

med följande länder: Indien, Kina, Kuba, Mexico och Turkiet; med Turkiet har Finland också ingått ett avtal om ömsesidigt expertutbyte med stöd av kortvariga besöksstipendier. Utöver detta beviljar undervisningsministeriet varje år på basen av särskild ansökan utländska experter specialstipendier för forskningsarbete i Finland; härigenom har experter också från u-länder vistats i Finland, däribland representanter för flera afrikanska länder.

Norge

Huvuddelen av Norges bidrag till forsknings- och utvecklingsarbete av intresse för u-länder förvaltas av utrikesdepartementet genom internationella organisationer. 1981 utgjorde dessa bidrag ca 40 milj. kr.

1981 beviljade Stortinget 9 371 600 kr. till forskning över NORAD:s budget. Dessa medel fördelas sig mellan stöd till enskilda forskningsprojekt, Christian Michelsens Institut och Nordiska Afrikainstitutet. Detta anslag är avsett som ett medel att stimulera norska forskare och företag till forskningsinsatser av intresse för u-länder. Vid fördelning av dessa medel läggs det vikt på att förstärka forskningsamarbete med u-länder. 1981 gavs det stöd till 48 forskningsprojekt till ett sammanlagt värde av 444 milj. kr. Vid fördelningen av forskningsstödet prioriteras projekt förknippade med forskningsinstitutioner i u-länder, forskningsprojekt med ett utvecklingsfrämjande mål och projekt av betydelse för NORAD:s övriga biståndsaktiviteter.

När det gäller stöd till Christian Michelsens Institut ingick NORAD 1979 ett långsiktigt avtal om finansiellt stöd till detta instituts forskningsprogram för utvecklingsekonomi. NORAD utnyttjar i en viss utsträckning institutets personal i samband med utredningar och projektbedömning samt i samband med mera allmänna forskningsuppgifter i anslutning till NORAD:s övriga biståndsaktiviteter. 1981 uppgick NORAD:s stöd till 4,6 milj. kr.

NORAD:s bidrag till Nordiska Afrikainstitutet i Uppsala uppgick till 340 000 kr.

I överensstämmelse med de riktlinjer som angår forskningsområdet ges det också stöd till kulturellt samarbete. 1981 uppgick stödet till 1 milj. kr. och det fördelades av NORAD via de lokala representanterna.

Sverige

Styrelsen för u-landsforskning, SAREC, har enligt instruktion i uppgift att "främja forskning som kan underlätta för u-länderna att utvecklas mot ökat självbestämmande och mot ekonomisk och social rättvisa. Det åligger styrelsen att:

- främja forskning och bevaka forskningsfrågor inom områden som är betydelsefulla för u-länderna och för utvecklingssamarbetet,

- handlägga frågor rörande samarbetet med och biståndsfinansierat stöd till u-länderna på forskningens område samt stöd till u-landsinriktade internationella forskningsprogram,
- fördela anslag för u-landsforskning i Sverige,
- ta initiativ till forskningsinsatser inom området för u-landsforskning.''

För att uppnå dessa syften omfattar verksamheten stöd till forskningssamarbete med u-länder, stöd till forskningssamarbete mellan u-länder, stöd till internationella forskningsprogram samt stöd till svensk u-landsforskning. Ett centralt mål för verksamheten är att stärka nationell forskningskapacitet i u-länder. Detta sker bl. a. i samarbete mellan dessa och svenska forskningsinstitutioner. SAREC har f. n. slutit avtal om direkt forskningssamarbete med tretton u-länder. Tyngdpunkten i de närmaste årens verksamhet kommer att ligga på att fördjupa detta samarbete snarare än att ytterligare vidga länderkretsen. Antalet gemensamma forskningsprojekt mellan svenska institutioner och u-landsinstitutioner fortsätter att öka.

Merparten av SAREC:s resurser går dock fortfarande till stöd åt internationella forskningsprogram inom främst befolknings-, hälso- och jordbruksområdet. Dessa planeras 1983/84 erhålla cirka 50% av SARECs budget. F. n. slutförs inom SAREC en fördjupad genomgång av forskningens inom flera av de större internationella forskningsprogrammen.

Under budgetåret 1981/82 uppgick de totala utbetalningarna under anslaget u-landsforskning till 127 milj. kr. För budgetåret 1982/83 har anslagits 150 milj. kr.

3.5.3. Övrig verksamhet i Sverige

Beredningen för internationellt tekniskt samarbete

Beredningens verksamhet började 1975 och efter en fyraårig försöksverksamhet under huvudmannaskap av utbildningsdepartementet ombildades beredningen 1979 till en självständig myndighet under utrikesdepartementet.

Beredningens huvuduppgift är att genom bredare samarbete utvidga och stärka Sveriges förbindelser med vissa u-länder med vilka Sverige ingått samarbetsavtal eller andra former av samarbetsöverenskommelser. Samarbetet förutsättes utformat så att ekonomisk och social utveckling främjas samtidigt som Sveriges relationer med dessa u-länder fördjupas.

Det bredare samarbetet riktar sig i huvudsak till mindre fattiga u-länder. Verksamheten har inte någon större betydelse som finansiell resursöverföring utan syftar till att skapa kontakter till att initiera olika projekt och till utbildning, allt inom områden där Sverige kan anses ha god kompetens och kapacitet.

Inom ramen för det bredare samarbetet kan BITS lämna bidrag till kostnader för:

- konsultinsatser (behandlats i 3.2.)

- institutionssamarbete
- bilaterala utbildningsinsatser
- internationella kurser
- försöksutrustning
- personutbyte

För budgetåret 82/83 har anslagits 60 milj. kr. för det bredare samarbetet. Utöver detta har BITS möjlighet att även lämna direkt finansiellt stöd till vissa u-länder med vilka bedrivs bredare samarbete men vilkas ekonomiska situation gör det svårt för dem att utnyttja systemet för förmånliga u-landskrediter.

Beredningen för internationellt läkemedelssamarbete

Denna beredning sorterar under socialdepartementet och har till uppgift att främja samarbete på läkemedelsområdet genom överföring av kunskap och teknologi i samband med export från svensk läkemedelsindustri. Den inriktar sig på verksamheter där u-ländernas myndigheter samverkar i kontrollerande funktion med tillverkande och distribuerande företag (exempelvis rutiner för läkemedelskontroll). I beredningen ingår representanter för berörda departement och myndigheter samt företrädare för läkemedelsindustrin. Beredningen förfogar inte över egna anslag för finansiering av projekt.

Swedec International Ab

Bolaget inledde sin verksamhet under våren 1979. Bolaget, som är halvstatligt, kan tillhandahålla tekniskt bistånd, framför allt utbildningstjänster, mot betalning antingen direkt till betalningsstarka u-länder eller på uppdrag av organ inom FN-familjen, SIDA m. f.

SWECARE Foundation

Stiftelsen bildades år 1978 med uppgift att främja export av svenskt hälsovårdskunnande i form av utrustning, tekniskt kunnande eller hela hälsovårdssystem. I stiftelsens styrelse ingår förutom representanter för ett antal enskilda företag och konsulter även företrädare för social- och handelsdepartementen samt Landstingsförbundet och Sveriges Exportråd. För att biträda finns också ett vetenskapligt råd.

Utöver de här beskrivna organen finns inom den statliga sektorn ett antal *självbärande konsultbolag med u-landsinriktning*, Telecoms International AB (SWEDTEL) åtar sig alla typer av konsulttjänster inom telekommunikationsområdet. Bolaget ägs av Televerket. Domänverket äger ett liknande företag för uppdrag inom skogsbruks- och skogsindustriområdet (Swedforest Consulting AB). Swedish Power Industry Service AB (Swedpower) ägs gemensamt av Statens Vattenfallsverk och tre icke-statliga företag med verksamhet inom energiområdet. Bolaget har till uppgift att tillhandahålla tjänster åt utländska kraftföretag.

BILAGA 7

Miljö och bistånd

(Rapport från den nordiska arbetsgruppen för miljö och bistånd. Se NU 1982:9)

BILAGA 8

Nordiskt samarbete om olja och gas

Rapport till Nordiska ministerrådet (energiministrarna) från Nordiska ämbetsmannakommittén för energipolitik

Innehållsförteckning

1. Inledning och sammanfattning
2. Forholdene i de enkelte land
3. Forholdene på nordisk basis
- Bihang 1. Dansk rapport
- Bihang 2. Finsk rapport
- Bihang 3. Isländsk rapport
- Bihang 4. Norsk rapport
- Bihang 5. Svensk rapport
- Bihang 6. Rapport från den nordiska gasnätgruppen

1. Inledning och sammanfattning

Nordiska ministerrådet (energiministrarna) träffade i april 1980 ett beslut om innehållet av riktlinjerna för det vidare energipolitiska samarbetet. Dessa riktlinjer följdes upp av en detaljerad arbetsplan för det nordiska energipolitiska samarbetet, som fastställdes av energiministrarna i februari 1982 och som fick ett särdeles positivt mottagande under behandlingen på Nordiska rådets session i Helsingfors i mars 1982.

Det aktuella nordiska samarbetet inom energisektorn omfattar bl. a. följande frågor:

– energiforskning, däribland alternativa former för energi (en kontakt-4–20-331 Nordiska rådet. Del 2

grupp för energiforskning har nedsatts, bestående av företrädare för de centrala nationella programstyrande organen på energiforskningsområdet):

- informationsverksamhet i samband med utnyttjande av naturgas;
- introduktion av nya och förnybara energikällor;
- alternativa drivmedel;
- gemensam kolimport, däribland kolhamnsfrågor.

Vad olje- och gasområdet beträffar så står det i Nordiska rådets yttrande till Ministerrådet (nr. 4/1982 punkt 9): "Nordisk Råd henstiller til ministerrådet å fremlegge en rapport over tiltak som kan fremme et mer omfattende substansielt samarbeid innen olje- og gassområdet i Norden for drøfting på sesjonen 1983".

Parallellt med det beskrivna arbetet i Ministerrådets regi har det träffats olika *bilateral*a avtal (jfr kap. 3.1). Mellan de nordiska energiministerna m. fl. råder enighet om att dylika bilaterala avtal är konstruktiva bidrag till nordiskt samarbete och en bra utgångspunkt för vidare samarbete mellan alla nordiska länder.

I samband med behandlingen av arbetsplanen av den 9 februari 1982 beslöt Nordiska ministerrådet (energiministerna):

I syfte att stärka det nordiska samarbetet på olje- och gasområdet har ministerrådet beslutat att ge ämbetsmannakommittén i uppdrag att identifiera och framställa förslag till undanröjande av de hinder som i dag kan existera beträffande ett mera substantiellt samarbete inom olje- och gasområdet i Norden till exempel på områden som inköp, raffinering, transport, prospektering, utvinning, utbildning och utbyte av tekniskt kunnande. Kommittén skall avlägga rapport till ministerrådet innan utgången av år 1982.

På ministerrådsmötet den 15 juni fick energiministerna en lägesrapport av ämbetsmannakommittén. Rapporten omfattade en beskrivning av förhållandena i de enskilda nordiska länderna, vilka förväntningar man nationellt hade på nordiskt samarbete på olje- och gasområdet samt vilka hinder man hade registrerat för detta samarbete.

Ministerna godkände vid samma tillfälle en disposition för rapportens kap. 3, vari det heter:

"Utifrån förhållandena i de enskilda länderna och de hinder som registrerats, ges en samlad framställning på nordiskt plan av planer och förväntningar beträffande framtida samarbete och de hinder som föreligger för ett utvidgat samarbete. Det pekas på åtgärder för att eliminera dylika hinder."

Denna slutrapport baserar sig på ovannämnda beskrivningar av förhållandena i de enskilda länderna, återgivna in extenso som bilagor till denna rapport (i vissa tillfällen har en ajourföring företagits per 15 oktober 1982).

Som det framgår av kapitel 2 har enskilda länder framhållit att samarbetet på vissa områden skulle underlättas om man gav uttryck för större

politisk vilja. Ett land har anfört att detta gäller från norsk sida sammankopplingen av oljehandelsavtal med industrisamarbete. Denna samarbetsform analyseras och omprövas dock för tiden av den norska regeringen. Vidare har två land menat att detta gäller prospektering och utvinningsområdet.

Ämbetsmannakommitténs konklusion är att det – med få undantag – inte har kunnat identifieras några väsentliga hinder av organisatorisk, lagstiftningsmässig eller ekonomisk natur för ett vidare nordiskt samarbete på olje- och gasområdet.

- Två länder har anfört, att standarder och normer för raffinering, transport och distribution kan hämma lokal gränshandel.
- Ett land har anfört, att säkerhetsmässiga föreskrifter/tekniska specifikationer i förbindelse med leverans av utrustning och know-how till efterforskningsaktiviteter ställer sig i vägen för ett utvidgat nordiskt engagemang.

Ett utvidgat nordiskt samarbete inom området olja och gas påverkas självfallet av de marknadskrafter som i stor utsträckning styr handeln på detta fält i Norden. De statliga olje- och gasbolagen, som respektive regeringar har ett bestämt inflytande över, är till sina status olika och deras betydelse i den totala oljehandeln både i det egna landet och i handeln över gränserna växlar från land till land. Men även de arbetar under kommersiella villkor i hård konkurrens med stora multinationella företag, som sist och slutligen svarar för största delen av den totala oljehandeln i Norden. För de sistnämnda gäller också vissa lagstiftningsmässiga hinder, som försvårar ett intimare samarbete. Ett sådant är den amerikanska antitrustlagen. Speciellt inom områdena inköp och raffinering, vilket samarbete har beskrivits i kap. 3, förefaller mot denna bakgrund möjligheterna till ett *utvidgat* samarbete på initiativ av regeringarna vara begränsade f. n. Inom områden där verksamheten har en mer långsiktig inriktning, t. ex. prospektering, metodutveckling vad gäller säkerhet m. m., är de ovannämnda faktorerna av mer underordnad betydelse och förutsättningarna för denna typ av nordiskt samarbete därigenom bättre.

Ämbetsmannakommittén har på basis av energiministrarnas beslut av juni 1982 pekat på områden som kan vara relevanta i den vidare diskussionen om nordiskt samarbete:

Bilateralt samarbete rörande prospektering existerar idag mellan Norge och Danmark samt Norge och Island, bl. a. när det gäller utnyttjande av expertis. Samarbete inom detta område skulle vara naturligt att vidareutveckla på nordiskt plan.

Raffinering sköts i de nordiska länderna av kommersiella bolag, både multinationella och nationella. Ämbetsmannakommittén ser det som positivt att samarbete på ekonomiskt grundlag förekommer mellan de raffinierande företagen. Det är också betydelsefullt att myndigheterna i de enskilda länderna känner till situationen i Norden. Ämbetsmannakommittén

föreslår därför att situationen inom raffineringsindustrin kartläggs. Kartläggningen kunde lämpligen omfatta en situationsbeskrivning och en sammanställning av utvecklingsplanerna för denna industri.

En närmare kartläggning av om det finns faktorer som skapar problem för lokal gränshandel med oljeprodukter bör genomföras.

Beträffande säkerhetskrav, tekniska normsystem och juridiska frågor i anknytning till petroleumaktiviteter kan det vara ändamålsenligt att arrangera nordiska seminarier. Dessa frågor bör emellertid först diskuteras med andra relevanta kommittéer inom Nordiska Ministerrådet.

När det gäller gasområdet kan det som sker i förbindelse med fynd på den norska kontinentalsockeln och utvecklingen i Danmark, Finland och Sverige få en stor betydelse i Norden. Det är därför viktigt att de nordiska energiministrarna får kontinuerlig information av de enskilda länderna om utvecklingen på detta fält.

2. Forholdene i de enkelte land

2.1 Bakgrund

Nordisk Embetsmannskomite for Energiområdet besluttet på møte den 3 mars 1982 i Helsingfors, at det skulle foretas en kartlegging av såvel organisatoriske, lovmessige, økonomiske og andre omstendigheter, som kunne hindre et samarbeid i Norden på olje- og gassområdet.

Nedenfor følger et sammendrag av de nasjonale rapporter som energidepartementene i de nordiske land har utarbeidet på grunnlag av ovennevnte initiativ. De nasjonale rapportene samt et notat fra den nordiske gassnettgruppen inngår i denne rapport som bilag.

2.2 Mål

I Danmark står arbeidet med å sikre stabile oljeforsyninger sentralt i landets energipolitikk. En ønsker bl. a. å spre de statlige råoljeinnkjøp på forskjellige land og grupper av land.

De nasjonale petroleumressurser ønskes kartlagt hurtigst mulig og produksjonstakten fastlegges under hensyntaken til samfunnets behov. Dansk næringsliv søkes engasjert i størst mulig omfang i virksomheter som følger med nye konsesjoner på de tilbakeleverte sokkelområder. Produktforsyningen søkes dekket ved raffinering i Danmark i større utstrekning enn hittil. Arbeidet med å etablere gassforsyning går fram som planlagt. En ønsker å utnytte mulighetene for en økt integrasjon med eksisterende og fremtidige nett av gassledninger.

For Island er arbeidet med å redusere oljeavhengigheten sentralt i landets energipolitikk. En har oppnådd gode resultater med å erstatte olje for oppvarmingsformål idet andelen er redusert fra 27% til 9% fra 1973 til 1981. Målsettingen er helt å fjerne olje fra oppvarmingssektoren innen 3–4 år ved fortsatt økt utnyttelse av geotermisk energi og elektrisitet.

Distribusjonen av oljeprodukter forestås av tre selskaper mens myndighetene ved Handelsministeriet står for innkjøpene av produkter. Forbruket ligger på ca. 530 000 årstonn. Olje vil fortsatt være viktig i transportsektoren. Seismiske undersøkelser har påvist tykke sedimentære lag nord for Island.

I *Norge* er utnyttelsen av de nasjonale energiressurser et sentralt tema i energipolitikken. Ressursbevaring, miljøhensyn og energiøkonomisering er også viktig. Angående utvinning av olje og gass har målsettingen vært å holde et moderat tempo under hensyntaken till virkningene på samfunnsøkonomien m. v. For tiden pågår ett bredt anlagt arbeid for å utrede alle de forhold som er av særlig betydning når det skal tas stilling til den fremtidige utvikling av petroleumsvirksomheten. Selv om Norge er nettoeksportør av olje, vil det fortsatt være nødvendig med import av andre råoljekvaliteter for å frembringe det produktspekter som er tilpasset den norske etterspørselen og de kvalitetskrav som er satt. Avsetning av den statlige råoljetilgang har vært basert på den forutsetning at valg av markeder osv. skal foregå etter forretningsmessige prinsipper. Dette innebærer bl. a. at Statoil søker å bygge opp markeder der norsk olje blir betalt etter sin kvalitet. For tiden utredes Statoils rolle innenfor den totale norske petroleumsvirksomhet. Det nærmere innhold i det såkalte energi- og industrisamarbeid er også under avklaring.

I *Sverige* er reduksjon av oljeavhengigheten et sentralt mål for energipolitikken. Det samme gjelder avviklingen av kjernekraftanleggene. For å nå disse mål tas det sikte på en sterk økning i bruk av fast brensel, økt anvendelse av nye og fornybare energikilder m. v. Ved siden av programmet for å erstatte oljen har Sverige et ambisiøst energiøkonomiseringsprogram. Sentrale elementer i den statlige oljepolitikk med sikte på å øke forsynings sikkerheten på lang sikt er det statlige oljeselskapet Svenska Petroleum AB, støtte til svenske selskapers deltakelse i oljeleting og utvinning, samarbeidsavtaler med Norge osv. En introduksjon i begrenset skala av naturgass i Skåne vil skje år 1985 på grunnlag av import fra Danmark.

Målsettingen i det energipolitiske programmet for *Finland* er å spare energi og øke andelen av innenlandsk energi. Blandt importert energi øker spesielt kullens andel på lang sikt. Selv om oljeforbruket har begynt å gå ned i Finland, vil oljen fortsatt være landets største energikilde.

Oljeraffinerienes nåværende kapasitet kombinert med mulighetene til å importere ferdige produkter vil dekke den mulige økningen i forbruket. De nødvendige investeringer for å endre produktfordelingen er stort sett slutført. Anskaffelse av olje avgjøres på bakgrunn av samfunnsøkonomiske muligheter for å dekke innenlandsk forbruk, foredlingskapasitet og lønnsomme eksportmuligheter.

Naturgassforbruket kommer i 1982 til å være ca 700 milj. m³. Forbruket er foreløpig konsentrert i Sydøst-Finland. Forbruket av naturgass skulle i prinsippet kunne dobles i Finland, dersom det nåværende rørledningsnett

kunne utvides i Sør-Finland. Potential forbruk av naturgass skulle også finnes i Nord-Finland forutsatt att rørledning fra Nord-Norge till Sør-Sverige blir bygget.

2.3. *Innkjøp*

På dette punkt har flere mulige former for samarbeid vært trukket fram. Forslagene synes særlig å ha hatt innkjøp av råolje for øye selv om også produkter har vært nevnt (jfr. pkt. 2.5 og 2.6).

Fra dansk side har en pekt på ønskeligheten av å inngå en langsiktig forsyningsavtale på kommersielle vilkår med et nordisk produsentland fremfor med andre produsentland. Finland ser positivt på en samordnet innkjøpsordning med andre nordiske land for å dekke raffinerienes behov. Begge land peker på at et utvidet samarbeid på dette området ville bli lettere av uttrykt større politisk vilje.

Island mener at innkjøpsavtaler som dekker noen år med et av de nordiske land eller gjennom felles innkjøp med et eller flere land vil kunne forsterke forsyningsikkerheten.

Sverige viser til den avtale som i 1981 ble inngått med Norge og som bl. a. omfatter langsiktige oljeleveranser, men fremhever ellers at det omfattende kommersielle samarbeid mellom oljeselskap i Norden også influeres av markedssituasjonen og selskapenes kommersielle interesser. Fra norsk side har en sagt seg tilfreds med måten dette kommersielle samarbeid fungerer på. For øvrig har en vist til de generelle retningslinjer for norsk avsetningspolitikk og det arbeid som pågår for å videreutvikle disse, herunder spørsmålet om energi- og industrisamarbeid.

2.4 *Undersøkelse og utvinning*

Danmark ønsker nordiske selskaper velkommen til å delta i alle faser av aktiviteten på dansk sokkel. Både Danmark og Norge sier seg positivt innstilt til å utbygge samarbeid av teknisk karakter, som eksempelvis det pågående samarbeidet på det reservoarmessige området. Finland ser uutnyttede muligheter for å bidra med både utrustning og teknisk know-how og peker på politiske og lovmessige hindre for å realisere dette. Samtidig utgjør de tekniske standarder et hinder for å komme inn på dette markedet. Island ønsker å fortsette prospekteringen på sin sokkel og ser positivt på nordisk samarbeid på området, idet det vises til samarbeidet med Norge på sokkelen mellom Jan Mayen og Island.

Fra svensk side viser en til de statlige støtteordninger som står til disposisjon for svenske selskapers deltagelse i leting og utvinning også innen Norden og til at mulighetene for et samarbeid på dette området bl. a. avhenger av dansk og norsk konsesjonspolitikk. Sverige viser også til at en markering av politisk vilje skulle kunne øke mulighetene til samarbeide innen dette området.

Finland viser til sin høyt utviklede teknologi på området og sier seg rede

til å tilby sine tjenester for samarbeidsformål. Dessuten pekes det fra finsk side på behovet for en samordning av normer og standarder for å kunne få til et slikt samarbeid. Norge peker på at de internasjonale oljeselskap i stor grad samordner sine operasjoner i Norden og at et visst samarbeid pågår mellom de uavhengige selskapene. Da Island ikke har eget raffineringssystem, vil et samarbeid på dette området for deres vedkommende måtte være knyttet til felles innkjøp av råolje.

2.5 Transport og distribusjon

Alle land peker på den nære tilknytning et samarbeid på dette området har til spørsmålet om samarbeid på raffineringsektoren. Det har blitt påpekt at ulike normer og standarder skaper visse problemer for den lokale grensehandel.

2.6 Naturgass

Informasjonsgruppen om nordisk gassnett har konkludert sine undersøkelser med at det ikke på det lovmessige og organisatoriske området eksisterer avgjørende hindringer for et økt samarbeid mellom de nordiske land på gassområdet. Samtidig finner gruppen grunn til å nevne at de økonomiske forhold er av største betydning for gjennomføring av større nordiske gassnettprosjekter.

2.7 Teknisk utdanning og utveksling av teknisk kunnskap

Danmark fremholder ønskeligheten av et samarbeid på områdene geologisk/teknisk utdanning samt utveksling av teknisk kunnskap og peker på samarbeidet som pågår med Norge på dette området. Finland antar at landets læresteder, forsknings- og utdanningsentraler skulle kunne utnyttes i større omfang enn idag for å tilrettelegge et samarbeid på olje- og gassområdet. I tillegg vises til bruk av seminarer og opprettelse av samnordisk utdanningsentra som vanlige samarbeid på området. Denne utnyttelsen bør så vidt mulig skje ved en kanalisering gjennom arbeidsformidlingen eller via tjenester som tilbys av finske foretag. Island viser til den oppstartingsfase landet befinner seg i på olje- og gassområdet og ønsker et bredt samarbeid med de øvrige nordiske land som har erfaring når det gjelder geologi-teknisk know-how. Norge peker på linje med Sverige på det initiativ som foreligger til samarbeid på området marinteknologi/offshoreteknikk. Fra svensk side betones de positive erfaringer ved et bilateralt samarbeid, men at også et bredere samarbeid burde kunne realiseres på lengre sikt.

2.8 Sammendrag

Alle de nordiske land sier seg enig i at det ville være positivt å videreutvikle det pågående bilaterale samarbeid på olje- og gassområdet som en del av et bredere nordisk samarbeid.

Det har blitt fremhevet at samarbeidet på enkelte områder ville bli lettere av uttrykt større politisk vilje.

Et land har anført at dette gjelder sammenkoblingen fra norsk side av oljehandelsavtaler med industrisamarbeidet. Imidlertid analyseres og re- vurderes denne samarbeidsform for tiden av den norske regjering. Videre har to land ment at dette gjelder prospektering og utvinningsområdet.

På de fleste del-områder som har vært undersøkt, har en ikke kunnet identifisere vesentlige hindre av organisatorisk, lovmessig eller økonomisk natur for et slikt utvidet samarbeide. Det er imidlertid blitt pekt på to slags spørsmål:

- To land har anført at standarder og normer for raffinering, transport og distribusjon hemmer lokal grensehandel.
- Et land har anført at sikkerhetsmessige forskrifter/tekniske spesifikasjoner i forbindelse med levering av utstyr og know-how til etterforskningsaktiviteter, stiller seg i veien for et utvidet nordisk engasjement.

Embetsmannskomiteen har i Kap. 3 formulert forslag på hvorledes man vil kunne minske de omhandlede hindringer.

Ett eller flere av landene har i de nasjonale rapporter trukket frem følgende områder som særlig egnet for videre samarbeid og utredning:

- utdannelsesområdet
- oljeleting og -utvinning
- sikkerhetskrav og myndighetsbehandling
- forsyningssikkerhet, bl. a. gjennom oljehandel
- uenhetlige tekniske normsystem for produksjon
- forhindring av arbeidskraftens uoffisielle og direkte overflytting fra et land til et annet f.eks. gjennom nye kanaliseringssavtaler
- gassrørledningen fra Nord-Norge til Kontinentet

I embetsmannskomiteens drøftelser har vesentlig de samme punkter vært framholdt. I tillegg skal nevnes raffinering og teknisk samarbeid.

Det har blitt framhevet at de faktiske mulighetene for samarbeid på enkelte områder er for største delen avhengig av forholdene på markedet. Videre har det blitt understreket at det kommersielle samarbeid på mange områder fungerer tilfredsstillende og at dette må fortsette.

Et utvidet samarbeid på *utdannelsesområdet* er antatt best å kunne skje i tilknytning til det pågående nordiske utdannelses-samarbeid.

3. Forholdene på nordisk basis

I kapitel 2 blev der givet en gennemgang af forholdene i de enkelte nordiske lande herunder givet oplysning om de hindringer, der var blevet registreret. I det følgende er forholdene på nordisk basis vedrørende punkterne: innkøb, udvinding, raffinering, transport og distribution, sikkerhedskrav, myndighedsbehandling og tekniske normsystemer, naturgas samt uddannelse søgt uddybet. Endvidere er fremstillingen kortfattet sup-

pleret med en oversigt over nogle hidtidige aftaler og oplæg til nordisk samarbejde på olie- og gasområdet.

Angående problemstillingen vedrørende det i kapitel 2 nævnte spørgsmål om arbejdskraftens uofficielle bevægelighed er dette spørgsmål genstand for fortløbende diskussioner i Nordiska arbetsmarknadsutskottet (NAUT).

3.1 Nogle hidtidige aftaler og oplæg til nordisk samarbejde på olie- og gasområdet

I de seneste år har der været udarbejdet flere oplæg til bilateralt nordisk samarbejde inden for olie- og gasområdet, og to større aftaler er blevet indgået. Nedenfor er beskrevet den norsk/svenske aftale om olieleverancer og eludveksling samt det dansk/svenske naturgassamarbejde, samt den norsk/islandske aftale om fælles reservoirtekniske undersøgelser samt aftalen om uddannelse mellem D.O.N.G. A/S og Statoil.

Norsk/svensk aftale om energisamarbejde

Den 25. marts 1981 indgik den norske og den svenske stat en aftale om et økonomisk samarbejde, særlig på industri- og energiområderne. I tilknytning til denne aftale blev overenskomster truffet om dels mulighederne for langsigtede leverancer af råolie og olieprodukter fra Norge til Sverige, dels en optionsret angående langsigtede leverancer af elektrisk kraft fra Sverige til Norge og endvidere oprettelsen af en fond på 250 mil Skr. for svensk/norsk industrielt samarbejde.

Ifølge overenskomsten om olieleverancer, som gælder i 20 år, kan leverancerne omfatte mindst 2 mil. tons råolie eller olieprodukter i 1983 og mindst 2,5 mil. tons fra 1984 og fremover. Leverancerne er betinget af, at der træffes forretningsmæssige aftaler imellem virksomheder i de to lande. I 1982 er importen af norsk råolie til Sverige øget stærkt. Med hensyn til den nuværende markedssituation er det imidlertid usikkert om svenske bedrifter fuldt ud kommer til at udnytte mulighederne til at tegne kontrakt for de kvantiteter, der er omtalt i aftalen.

Fra norsk side har man ikke udnyttet optionen om køb af elektricitet fra Sverige.

Dansk/svensk naturgas-samarbejde

Mellem Dansk Olie- og Naturgas A/S og Swedegas AB er der i marts 1980 indgået en aftale om transport og leverance af naturgas fra Danmark til Sverige på grundlag af en aftale imellem den svenske og den danske regering. Denne aftale mellem de nævnte bedrifter, som oprindeligt omfattede leverance af 200 mil. kubikmeter om året, og som senere er udvidet til 440 mil. kubikmeter, danner grundlag for det såkaldte "Sydgas-projekt", der indebærer introduktion af naturgas i Skåne fra efteråret 1985. Endvidere giver aftalen Swedegas ret til at transportere op til ca. 2 milliarder

kubikmeter naturgas gennem det danske ledningssystem, dvs. et betydeligt større kvantum, end hvad der er nødvendigt for gennemførelsen af "Syd-gas-projektet". D.O.N.G. og Swedegas samarbejder også vedrørende den planlagte tilslutning af det danske ledningssystem til det kontinentale gasnet i Nordtyskland.

Overenskomst mellem Island og Norge om kontinentalsokkelen i området mellem Island og Jan Mayen

Den 22. oktober 1981 indgik den norske og islandske regering en overenskomst om deling af kontinentalsoklen i området mellem Island og Jan Mayen. Denne aftale, som er baseret på forslag fra en nedsat fælles forligskommission er baseret på en tidligere vedtaget overenskomst angående fiskeri og kontinentalsokkelspørgsmål. Udover en specifikation af delingen af området omfatter denne overenskomst aftale om, hvorledes fund i det angivende område vil skulle udnyttes, samt hvilken lovgivning, bestemmelser og kontrolforanstaltninger, herunder sikkerhedsbestemmelser om miljøbeskyttelse, der gælder i de respektive områder.

I den første undersøgelses-fase, hvis formål det er at drive systematisk geologisk kortlægning af området, skal partnerne i fællesskab drive seismiske og om nødvendigt magnetiske undersøgelser. Den praktiske gennemførelse af disse undersøgelser foretages af Det norske Olieudredningsdirektorat på grundlag af planer udarbejdet i fællesskab af de to partners eksperter. Omkostningerne ved disse undersøgelser bæres af Det norske olieudredningsdirektorat/den norske stat med mindre partnerne bliver enige om noget andet. Norske og islandske eksperter skal have samme adgang til at deltage i undersøgelserne og evalueringen af de fremkomne data. Dataene og evalueringen af dem skal tilstiles de to partners myndigheder.

Aftale mellem Statoil og D.O.N.G. angående uddannelse

D.O.N.G. og Statoil indgik den 10. september 1981 en aftale ifølge hvilken Statoil vil yde konsulentbistand til gennemførelsen af opgaver i forbindelse med eftersøgning og udvinding og transport af olie og gas fra den danske del af Nordsøen.

Aftalen omfatter også, at Statoil skal kunne uddanne personale fra D.O.N.G. med henblik på at D.O.N.G. skal kunne få den fornødne tekniske viden for at kunne deltage i de kommende års olie- og gasefterforskning.

Samarbejde om forprojektering af gasledning

Statoil og Statens vattenfallsverk gennemfører i samarbejde en omfattende studie vedrørende en rørledning for gas fra Nord-Norge gennem Sverige til kontinentet. D.O.N.G. A/S og Neste Oy deltager i studien i de dele, som gælder foranstaltninger i Danmark respektive Finland. Samarbejdet beskrives udførligere i afsnit 3.6.

3.2. Indkøb

På kommercielt plan foregår der i dag et vist samarbejde på tværs af landegrænserne i Norden angående indkøb af råolie og produkter til selskabernes raffinaderier og distributionssystemer. Embedsmandskomiteen vil i denne forbindelse nævne, at selskaberne i Norden har samarbejdet om handel med olieprodukter i Norden. Der er ikke i komiteén blevet peget på specielle hindringer for dette kommercielt baserede samarbejde.

Internordisk samhandel med olie og olieprodukter 1980-81 (enhed mio-tons olieækvivalenter)

	DK		F		N		S		Totalt	
	80	81	80	81	80	81	80	81	80	81
Import: Norden	3,0	2,5	0,2	0,1	0,7	0,7	3,3	5,1	7,2	8,4

Kilde: Institut for energiteknikk

Der har været en vis øgning af omfanget i samhandelen med olie og olieprodukter fra 1980 til -81. Dette er sket på trods af synkende forbrug i alle fire lande. Der er imidlertid stor variation landene imellem: Danmarks og Finlands import fra de andre nordiske lande er gået ned, mens Sverige har øget sin import.

Eksport av norsk råolie (millioner ton)

	1979	1980	1981	1. halvår 1982
Danmark	0,05	0,25	0,05	—
Finland	0,07	—	0,11	—
Sverige	0,25	0,71	1,30	1,01
Norden totalt	0,37	0,97	1,46	1,01
Andre	17,63	22,03	20,94	10,49
Nordens eksportandel i %	2,0	4,2	6,5	8,8

Kilde: Olje- og energidepartementet, Norge

Som man ser her, er Nordens andel af norsk eksport af råolie jævnt øgende totalt set, men også her er der forskelle landene imellem. Sverige tager den største del af norsk eksport af olie til Norden.

Fra norsk side har man indgået flere aftaler på bedriftsniveau i tillæg til den tidligere nævnte bilaterale energiaftale, som også omfatter industri-samarbejde mellem Norge og Sverige. Denne samarbejdsform, som blandt andet også tillægges vægt ved tildeling af blokke på norsk sokkelområde, revurderes for tiden af den norske regering.

I embedsmandskomiteen samt under møder i Nordisk Ministerråd (ener-giministre) har denne sammenkædning af energipolitik med industrisamarbejde været drøftet. Fra dansk side har man ment at det ville kunne lette samarbejdet, dersom der blev udtrykt større politisk vilje til indgåelse af

aftaler af en mere langsigtet karakter vedrørende køb af olie fra Norge. Fra norsk side har man tilkendegivet, at denne problemstilling ikke længere er aktuel som en konsekvens af den igangværende revurdering af samarbejdsformen.

Videre har man fra norsk side fundet, at der ikke består hindringer på nordisk plan for at indgå kommercielle forsyningsaftaler og at det ikke vil være rigtigt ad politisk vej at foranledige forsyningsaftaler gennemført, hvor sådanne ikke materialiserer sig ved de frie kontraktmuligheder som rent faktisk foreligger mellem de aktuelle selskaber.

3.3. *Undersøgelser/udvinding*

Et interessant bilateralt samarbejde foregår mellem Danmark og Norge på det reservoir-tekniske område. Et tilsvarende samarbejde finder sted mellem Island og Norge vedrørende undersøgelser af soklen mellem Jan Mayen og Island. På langt sigt vil fælles udnyttelse af anerkendte eksperter og geologer med henblik på at opnå en videnskabelig vurdering af den geologiske struktur i en større del af det nord-atlantiske område kunne være et interessant samarbejdsområde.

To forskellige typer hindringer er blevet nævnt på dette område i nordisk sammenhæng. Den første angår deltagelse med ejerandele i eftersøgnings- og udvindingsfasen på olie- og gasområdet. Den anden angår muligheden for at bistå med udstyr og know how til offshore sektoren i andre nordiske lande.

Når det gælder leverancer til olieindustrien har det været hævdet, at lovgivningsmæssige hindringer kan antages at berøre disse muligheder.

Man har fra norsk og dansk side søgt at opnå en så stor national andel som muligt af leverancerne til offshoresektoren. Denne nationale prioritering har blandt andet i Norge medført, at der i §§ 54 i kongelig resolution af 8. december 1972 står:

- Norske leverandører skal indkluderes blandt dem, der modtager indbydelse til at give tilbud, såfremt de producerer varer eller yder tjenester af den slags, som kræves.
- Rettighedshaverne skal bruge norske varer og tjenester i virksomheden i den udstrækning, disse er konkurrencedygtige med hensyn til kvalitet, service, leveringstid og pris.

Fra norsk side er det blevet nævnt, at sigtet med §§ 54 er at gøre det norske offshore marked til et åbent marked med fuld konkurrenceadgang, samtidig med at de internationale olieselskaber positivt kan få lejlighed til at engagere norsk industri.

Fra dansk side er der ikke særlige lovmæssige bestemmelser, der tager sigte på at give dansk industri en præferencetilling. Efter den gamle undergrundslov var der mulighed for at opstille vilkår om brug af danske varer og tjenester, men den nye undergrundslov, som trådte i kraft 1. juli 1981, indeholder ingen sådanne bestemmelser.

Når det gælder spørgsmålet om deltagelse med ejerandele, er det blevet påpeget, at mulighederne beror bl. a. på den koncessionspolitik, som føres af Norge og Danmark.

Såvel fra finsk som fra svensk side er der blevet fremført ønskemål om deltagelse i aktiviteter på kontinentalsokkelen.

3.4. Raffinering, transport og distribution

Raffineringskapaciteten og udnyttelsen i de nordiske lande fremgår af følgende tabel

	Kapacitet i mio tons pr år	Udnyttelse 1980	Udnyttelse 1981	Indenlandsk produktfor- brug i 1980 i mio tons	Indenlandsk produktfor- brug i 1981 i mio tons
<i>Danmark</i>					
Dansk Esso A/S Kalundborg	3.55				
Gulf Oil Raf-Stignæs	4.25				
Dansk Shell A/S Fredericia	2.95				
total DK	10.8	6.3 mio t (62 %)	5.9 mio t (58 %)	12,9 mio t	11.1 mio t
<i>Finland</i>					
Neste Oy-Naantali	2.8				
Porvoo	12.2				
total SF	15.0	11.8 mio t (76 %)	10.6 mio t (75 %)	11.4 mio t	10.6 mio t
<i>Norge</i>					
AS Norske Esso, Slagen	4.5				
AS Norske Esso, Valloy	0.2				
AS Norske Shell-Sola	3.0				
Raffinar. AS Mongstad	4.5				
total N	12.2	7.6 mio t (59 %)	7.3 mio t (57 %)	7.6 mio t	7.0 mio t
<i>Sverige</i>					
AB Nynäs Petroleum					
AB Nynäs Nynäshamn	2.3				
AB Nynäs Göteborg	0.4				
AB Nynäs Malmö	0.1				
AB BP Göteborg	5.3				
Shell AB Göteborg	4.5				
Scanraff. – Lysekil	11.0				
total S	23.6	17.0 mio t (79 %)	13.0 mio t (59 %)	23.0 mio t	21.0 mio t
		42.7 mio t	36.8 mio t	54.9 mio t	49.7 mio t

Kilde: Oil & gas journal, forbrugstal Oil Statistik OECD/IEA

Island har ikke egen raffineringsskapacitet

(Ved omformningen fra råolie til produkter er reduceret med 5 %)

Angående raffineringsskapaciteten i Danmark må det bemærkes at Gulf for tiden overvejer at nedlægge Gulf-raffinaderiet på Stignæs, og at denne nedlæggelse formentlig vil finde sted ved årsskiftet 1982/83.

I Finland er raffinaderiet Borgå af betydelig størrelse og de finske raffinaderier ejes og styres af det nationale finske selskab Neste Oy. I Norge overvejer man en mulig udvidelse eller udvikling af raffinaderiet i Mongstad. I Sverige pågår en udbygning af opgraderingsanlægget ved Scanraff i Lysekil, som delvis finansieres af Nordisk Investeringsbank.

Samlet i de nordiske lande var det indenlandske forbrug af olieprodukter i 1981 49,7 mio tons plus det islandske forbrug på 1/2 mio tons, i alt 50,2 mio tons olieækvivalenter. Raffinaderierne i de nordiske lande producerede 36,8 mio tons produkter, hvor udnyttelsesgraden varierede fra relativ høj udnyttelse i Finland (75 %) til ca. 58 % i de øvrige nordiske lande. Den sidstnævnte grad af udnyttelse betragtes i øjeblikket som værende normal for raffinaderierne i Europa.

Spørgsmålet om samarbejde på raffinaderisiden har nær sammenhæng med delområderne: Indkøb, transport og distribution. Der har ikke været peget på specielle hindringer for et sådant samarbejde.

I Norden findes flere forskellige planer, hvad angår raffinaderiernes kapacitet. I Norge overvejer man en udvikling eller udvidelse af kapaciteten samtidig som man i Danmark overvejer at nedlægge raffinaderier. I Sverige forekommer det, at raffinaderier har lønsomhedsproblemer samtidig som man har planer om eller er i færd med at gennemføre nyinvesteringer i allerede eksisterende anlæg. Det er magtpåliggende at skabe et bedre overblik over situationen hvad angår raffinaderierne i Norden som underlag for diskussioner om eventuelle samarbejdsmuligheder. På baggrund heraf vil det være af betydning, at myndighederne i de nordiske lande besidder kundskab om udviklingen af raffineringsindustrien i Norden. Embedsmandskomiteen foreslår derfor, at situationen inden for raffineringsindustrien kortlægges. Kortlægningen kunne omfatte en situationsbeskrivelse og en sammenstilling af udviklingsplaner for denne industri.

I tillæg til de nævnte tiltag på raffinaderiområdet bør en undersøgelse finde sted for at kortlægge, om standarder og normer skaber hindringer i den lokale grænsehandel.

3.5. Sikkerhedskrav, myndighedsbehandling og tekniske normsystemer

De anlæg, der udføres i forbindelse med olie- og gasefterforskning og udvinding, herunder rørsystemer, er meget store. Den potentielle ulykkesrisiko gør det nødvendigt at fastsætte specifikke regler og sikkerhedskrav med henblik på godkendelse af sådanne anlæg samt at oprette forvaltningsorganer og myndigheder, som kan varetage tilsynet ved etablering og drift. I Danmark har man således Energistyrelsen som forvaltningsmyndighed, i Sverige Statens Industriverk, i Norge Oljedirektoratet og i Finland Handels- och Industriministeriet samt Tekniska inspektoratet.

Disse myndigheder varetager udover godkendelsen af selve anlæggene tilsynet med og overholdelsen af en række regler og bestemmelser på

sikkerhedsområdet. Disse forvaltningsorganer har en række opgaver, der knytter sig til den aktivitet, der udføres. Eksempelvis kan det nævnes at Det norske Oliedirektorat har til opgave at indsamle og bearbejde geologisk, geofysisk og teknisk materiale vedrørende undersøiske naturforekomster, herunder vurdere dette materiale og de muligheder, dette giver til hjælp ved udformningen af den statslige oliepolitik og de statslige forhandlingsoplæg.

Som basis for tekniske vurderinger og godkendelser udarbejder institutionerne konstruktions- og funktionskrav till installationer på kontinentalsokkelen.

De krav, der stilles og de tekniske normsystemer, der lægges til grund for udformningen af anlæg til olie- og gasvirksomhed i Nordsøen eller nedlægning af naturgasrør over land er i vid udstrækning baseret på internationale krav og normer. Eksempelvis kan anføres at de krav som stilles ved rørlægning af henholdsvis Oliedirektoratet i Norge og Energistyrelsen i Danmark omfatter funktionskrav og godkendelser, når visse trin i udbygningen nåes. Sådanne krav kan indeholde:

- A) Krav til intern kontrol med systemerne
- B) Generelle konstruktionskrav angående rørtransport systemet
- C) Fabrikationskrav
- D) Installationskrav
- E) Hydraulisk trykprøvning
- F) Opstart og drift

Endvidere kræves at trassé-undersøgelser skal gennemføres og at trassékonstruktions-metoderne skal vælges, således at rørledningen skaber mindst mulige negative bivirkninger for andre virksomheder i det område, hvori rørledningen lægges. Såfremt rørlægningen sker i havet, skal fiskeri kunne udøves uden fare for fiskeredskaber osv. Videre kræves at rørledningen skal være stabil på bunden under de rådende miljøforhold. Når rørledningen kommer i drift kræves normalt, at den skal være genstand for jævnlige undersøgelser både indvendig og udvendig og at man inkluderer et katodisk beskyttelsessystem for at sikre at den fungerer som forudsat.

Disse krav inden for olie/gassektoren, som gælder for sikkerhedsområdet og danner baggrund for de tekniske normsystemer, har de internationale olieselskaber formået at kunne imødekomme med henblik på at gennemføre olie- og gasvirksomhed på internationalt niveau. For en række nordiske virksomheder er kravene og normerne imidlertid nye, bl. a. fordi bedrifternes produktion har været rettet mod andre næringsområder med andre konstruktions- og kvalitetskrav. En stor del af de komponenter og det tekniske udstyr, som benyttes, skal detailspecificeres og integreres i totale løsninger på en sådan måde, at specielt mindre virksomheder i de nordiske lande har vanskeligt ved at indgå som leverandører.

Disse krav og specifikationer kan imidlertid vanskeligt siges at danne en

hindring for nordisk samarbejde, men må snarere ses som en udfordring for de enkelte nordiske landes virksomheder med henblik på dels at øge virksomhedernes tekniske know-how dels at kunne levere produkter, hvis standarder svarer til andre specifikationskrav end de traditionelle.

Det kan være hensigtsmæssigt at arrangere fælles nordiske seminarer, hvor man fremlægger og diskuterer vigtigere krav og specifikationer samt erfaringer med disse. Det vil være naturligt at se, om der er behov for en harmonisering af bestemmelser, krav og specifikationer i Norden. Det kan i denne sammenhæng være hensigtsmæssigt at også juridiske spørgsmål tages op til drøftelse. Seminarerne bør være faglige og der bør deltage myndigheder, industri og forskning.

I forbindelse med projekteringen af en rørledning til transport af gas fra Danmark til Sverige over Øresund har de to landes sikkerhedsmyndigheder bestræbet sig på at samordne sikkerhedsbestemmelserne, således at samme teknik kan anvendes for ledningen på dansk og svensk side. En særlig myndighedsgruppe er nedsat for formålet. Denne virksomhed kan udvides med deltagelse fra andre nordiske lande i den udstrækning, for hvilken der måtte findes behov.

Der foregår en intensiv forsknings- og udviklingsvirksomhed rent teknisk, når det gælder kontinentalsokkelvirksomheden, bl. a. i forbindelse med installationer på større dybder og farligere farvande. Det er derfor af stor betydning med en løbende ajourføring af regelværket og dets praktisering. I denne sammenhæng kan det være nyttigt at udveksle synspunkter angående grundlæggende vurderingsprincipper med personer eller institutioner med tilsvarende problematik. Dette bør kunne gøres ved et nordisk seminar.

Ovenstående spørgsmål bør drøftes med andre relevante embedsmandskomiteer under ministerrådet.

3.6. *Naturgas*

Flere naturgasprojekter har været diskuteret som har omfattet placering af naturgasledninger mellem de nordiske lande. Det første eksempel på iværksættelsen af et af disse er konstruktion af en ledning fra det danske naturgassystem til Sydsverige for leverancer af naturgas fra 1985. Blandt de største projekter, som undersøges i øjeblikket er imidlertid de muligheder, der skabes ved fund af naturgas ud for Nordnorge. Sådanne fund kan som alternativ give grundlag for et transportsystem gennem flere nordiske lande.

Olievirksomheden på soklen ud for Nordnorge kom i gang i 1969, hvor de første seismiske undersøgelser af strukturerne under havet blev udført. Disse undersøgelser viste, at der flere steder var tykke lag af sedimentære bjergarter, hvor man muligvis ville kunne finde olie og gas.

På grund af den omfattende virksomhed syd for den 62. breddegrad blev den egentlige efterforskning imidlertid først sat i værk i 1980. I 1976 tog

statsministrene i Norge, Sverige og Finland et initiativ til at nedsætte en arbejdsgruppe for at undersøge de samarbejdsmuligheder, som ville foreligge ved eventuelle olie- og gasfund ud for kysten af Nordnorge. Arbejdsgruppen blev nedsat af industri- og energiministrene i marts 1980 samtidig med at efterforskningen ud for Nordnorge blev igangsat i sommeren 1980. Arbejdsgruppen fik som mandat at vurdere markeds- og samarbejdsmulighederne for Nordkalotten ved olie- og gasfund ud for Nordnorge. Man ønskede specielt at arbejdsgruppen skulle studere de virkninger af eventuelle olie- og gasfund på kysten af Nordnorge, som disse ville få for befolkningen på Nordkalotten.

Ifølge rapporten *Naturgass i Nord* (Nu 1981:13) findes flere mulige virkninger af eventuelle gas- og oliefund ud for Nordnorge, alt afhængig af om olien eller gassen ilandføres.

Det konstateres i rapporten, at en rent oliebaseret udvikling i Nord-Norge udelukkende ville få indirekte virkninger i Norrbotten og Lapland. Det samme gælder ved ilandføring af gas, som eksporteres i form af LNG. Det er ifølge rapporten først og fremmest ved ilandføring af gas, som videreføres eller videretransporteres i rør, at større samarbejdsmuligheder opstår. Arbejdsgruppen har fremlagt flere forslag til foranstaltninger med henblik på at fremme en balanceret regional udvikling på Nordkalotten baseret på olie- og gasproduktion i Nord-Norge.

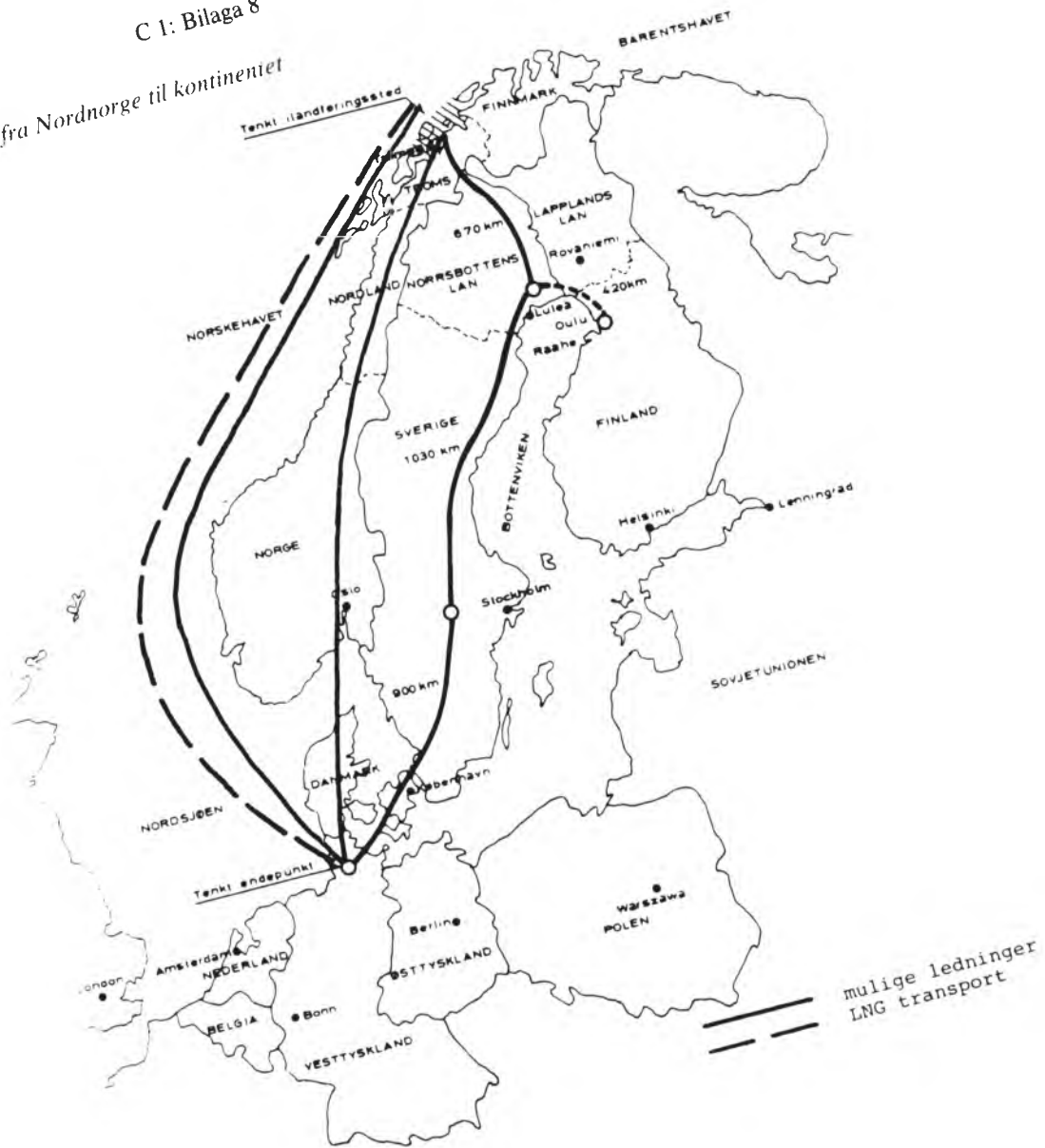
For tiden vurderes inden for ministerrådets forskellige embedsmandskomiteer, hvorledes udredningen skal følges op.

I august 1981 blev Statoil's boring på blok 7120/8 testet på feltet Troms 1. Dette felt viste sig at indeholde betydelige mængder gas, og man påregner at have gjort et fund på 100–150 mia. kubikmeter gas. Det kan ikke udelukkes at man fra dette felt kunne etablere en produktion på ca 8 mia. kubikmeter gas om året. Man har fra norsk side etableret et større forskningsprogram i forbindelse med eventuelle fund og disses virkning.

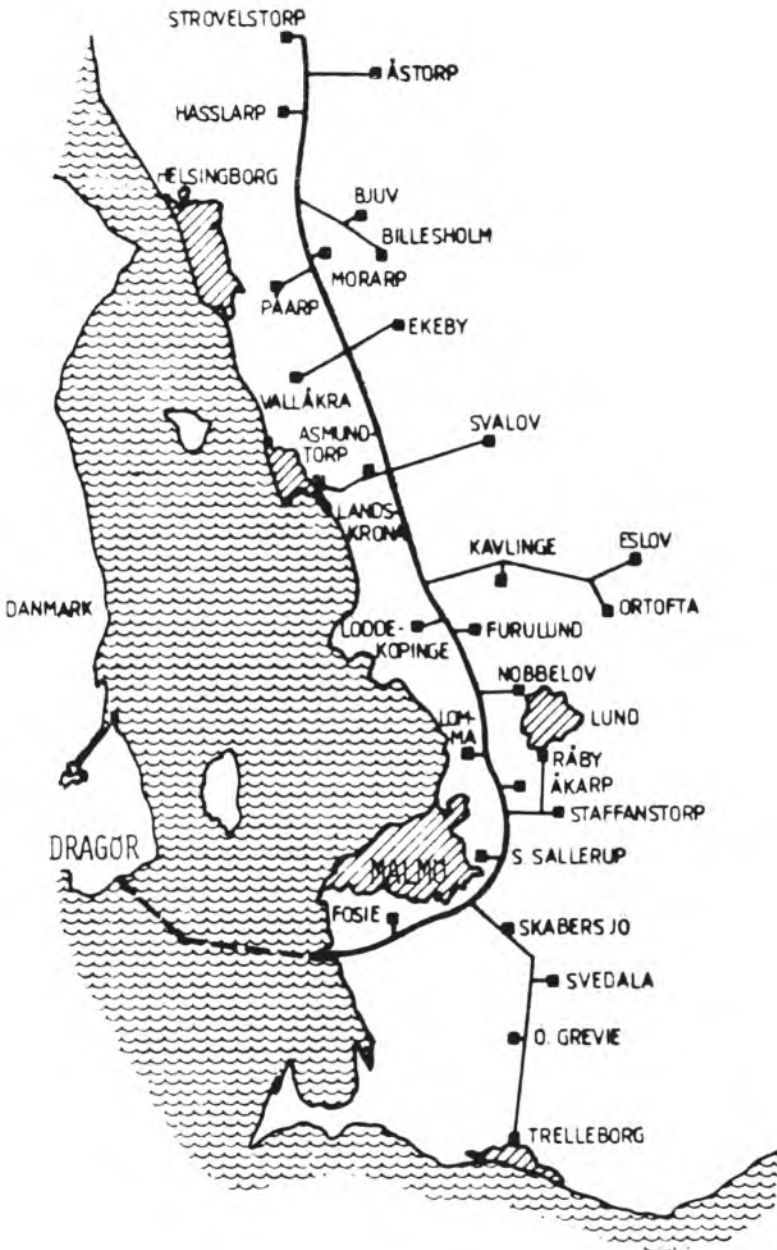
Angående ilandføring af gassen eller transport som LNG, er dette også genstand for omfattende undersøgelser. Disse undersøgelser omfatter dels et LNG alternativ dels en placering af en gasrørledning ned gennem Norge eller til havs dels en omfattende studie af en rørledning gennem Sverige til kontinentet. Sidstnævnte studie foretages i samarbejde mellem Statoil og Statens vattenfallsverk i Sverige. D.O.N.G. A/S og Neste Oy er inddraget i studien for så vidt angår undersøgelse af traséen i de respektive landes territorium. Preliminære rapporter vedrørende de forskellige transportalternativer ventes at foreligge sommeren 1983. Parallelt hermed vil der på basis af boreresultaterne fra sæsonen 1982 være grundlag for en vurdering af felternes størrelse i de hidtidige undersøgte områder (Troms ud for Nordnorge.)

På baggrund af gasspørgsmålets store industrielle, økonomiske og regionale betydning vil det være af betydning, at de lande, som er engageret i naturgas, informerer om den pågående virksomhed.

Gasrørledning fra Nordnorge til kontinentet

"Sydgasprojektet"

3.7 Uddannelse

Nordkalot-komiteén har bla i forbindelse med et par seminarer udtrykt ønske om en fællesnordisk indsats for at dække uddannelsesbehovet vedrørende olie- og gasvirksomhed på Nordkalotten. Lignende forslag er blevet fremsat af arbejdsgruppen for udredningen "Naturgass i Nord": "Arbejdsgruppen mener derfor at de nordiske landenes uddannelsesmyndigheder i sin planlægning af den fremtidige fagudanning, bør ta hensyn til de forandringer som den nord-norske oljevirksomheten kan forårsake i etterspørseln på arbeidskraft i bedrifter og respektive områder".

Embedsmandskomiteén for nordisk kulturelt samarbejde har den 18. januar 1982 truffet beslutning om at nedsætte en nordisk off-shore gruppe med henblik på at udrede muligheder og former for et konkret nordisk samarbejde inden for uddannelsesområdet maritim teknologi/off-shore teknologi. Gruppen har på sit første møde ønsket at begrænse opgaven således, at arbejdet fokuseres på den del af off-shorevirksomheden, der angår olie- og gasproblematikken. Man ønsker endvidere at inddrage sådanne on-shore processer og teknologier, som naturligt sammenfalder med off-shore virksomhed ud fra et uddannelsesmæssigt synspunkt.

Samarbejdet kommer til at dreje sig om "højere uddannelse", dvs. universitets- og højskoleuddannelse og vil tage sigte på dele af en uddannelse, typisk specialisering i de foreliggende uddannelsers afsluttende dele. Efteruddannelsesarrangementer for færdiguddannede indgår også i planerne.

Gruppens rapport forventes afsluttet i løbet af 1983.

BIHANG I

Energiministeriet, Danmark

1. Nordisk samarbejde på olie- og gasområdet

I overensstemmelse med resultatet af drøftelserne i komiteen ved mødet den 3. marts 1982 i Helsingfors har man i Danmark indhentet informationer fra relevante selskaber og institutioner med henblik på dels at konkretisere de interesser og forventninger, der fra dansk side er knyttet til et samarbejde, dels at søge identificeret de hindringer af organisatorisk, lovgivningsmæssig og økonomisk art, der måtte eksistere i forhold til et udvidet samarbejde på området.

2. Interesser og forventninger

2.1 Overordnet målsætning

Fra dansk side finder man, at der bør gennemføres et udvidet og intensiveret nordisk energipolitisk samarbejde. Et sådant samarbejde vil bidrage

til en bedre og hurtigere opfyldelse af de energipolitiske mål i de nordiske lande.

De senere års aktiviteter har således vist, at det er muligt – landenes forskellige udgangspunkter til trods – at opnå resultater til gavn for samtlige lande. På visse områder kan ligeledes et bilateralt arrangement være nyttigt som udgangspunkt for et bredere samarbejde.

Man har imidlertid måttet erkende, at set fra dansk side har resultaterne på det mest tungtvejende område i energisamarbejdet – olie- og gasområdet – ikke stået mål med forventningerne. Man ser derfor frem til, at det fornyede initiativ på dette område skal føre til et udvidet og intensiveret samarbejde med substantielle resultater til følge.

2.2 *Delmål*

Som nævnt er man fra dansk side primært interesseret i et bredt nordisk samarbejde, men de nordiske landes forskelligartede energisituation, herunder forskellighederne i de enkelte landes kulbrintepotentiel, kan for enkelte delmåls vedkommende føre til, at et samarbejde på den bredest mulige basis ikke altid kan realiseres. Samarbejde på bilateral basis synes i sådanne særlige tilfælde at rumme større muligheder. Erfaringsmæssigt er det nødvendigt at skabe enighed om den politiske baggrund på bred nordisk basis om visse hovedretningslinier også som grundlag for konkrete bilaterale tiltag såvel blandt myndigheder som på kommercielt plan. Der er således tale om et samspil mellem det brede samarbejde og de specifikke tiltag.

2.2.1 *Indkøb*

For øjeblikket køber DOFAS råolie på kontrakt med det statslige saudiarabiske selskab Petromin. Der er tale om en mængde på 1 mill. tons årligt. Kontrakten løber til den 31. december 1982, og det overvejes for øjeblikket hvorvidt man skal søge kontrakten forlænget.

På trods af et stigende bidrag til Danmarks energiforsyning fra felterne i Nordsøen vil Danmark fortsat være stærkt afhængig af tilførsler fra udlandet. Således importeredes i 1981 95% af energien. Udviklingen i 1970'erne viste, at der er en alvorlig forsyningsmæssig risiko forbundet med i for høj grad at basere olietilførslerne fra det mellemøstlige område og et nordisk samarbejde på olieforsyningsområdet er derfor i Danmarks interesse.

Det vil næppe være rimeligt at tillægge hindringer af organisatorisk eller økonomisk art nogen større vægt. Den egentlige hindring for et intensiveret samarbejde på indkøbsområdet har snarere bestået i en vis tilbageholdenhed, for så vidt angår det fornødne politiske engagement.

2.2.2 *Efterforskning og indvinding*

Det er regeringens overordnede målsætning for egen produktion af kulbrinte, at indvindelige reserver kortlægges hurtigst muligt og at indvin-

dingstakten for konstaterede forekomster fastlægges under hensyntagen til samfundets behov.

Nyordningen på undergrundsområdet, med regeringens aftale af 19. maj 1981 med A. P. Møller samt undergrundsloven, olierørledningsloven og loven om visse havanlæg, vil indebære en hurtigere tilbagelevering af arealer fra den hidtidige bevillingshaver. Regeringen stiler mod at udstede nye efterforsknings- og indvindingstilladelser på de tilbageleverede områder i begyndelsen af 1983. Regeringen søger dansk erhvervsliv inddraget i størst muligt omfang – gerne i form af joint ventures med udenlandske selskaber.

Nordiske selskabers deltagelse i efterforskning og indvinding på dansk område vil blive hilst velkommen, når tilbageleverede områder bliver udbudt. På det reservoirmæssige område eksisterer eksempelvis allerede et samarbejde med de norske myndigheder om kalkforskning og forståelse af kalkreservoirers opbygning med det formål at finde frem til metoder til at øge indvindingsgraden. Det kan generelt siges, at der er en interesse i at samarbejde af denne karakter udbygges i fremtiden.

Den danske lovgivning på undergrunds- og havanlægsområdet skønnes ikke at lægge hindringer i vejen for et samarbejde mellem de nordiske lande. Et sådant samarbejde finder da også allerede sted på det administrative plan.

2.2.3 Raffinering

Som følge af den globale overkapacitet er der usikkerhed om, hvorledes den danske raffinaderisektor vil udvikle sig i de kommende år. Regeringen ønsker, at forsyningerne til det danske marked i større udstrækning end hidtil raffineres i Danmark.

2.2.4 Transport og distribution

I det tilfælde at et raffinaderisamarbejde som skitseret ovenover skulle blive aktuelt, kunne et transport- og distributionssamarbejde på olieområdet muligvis være af interesse. I øvrigt er transportmarkedet så åbent, at særlige nordiske samarbejdsinitiativer næppe umiddelbart vil være påkrævede. Som det fremgår af det følgende er situationen imidlertid en anden for rørført naturgas.

2.2.5 Distribution

Arbejdet med at forberede naturgassens indførelse i Danmark forløber planmæssigt. Fra 1. oktober 1982 vil de første kommuner i Sydjylland blive forsynet med naturgas, i første omgang fra Ruhrgas. Som følge af det faldende energiforbrug til rumopvarmning er der skabt mulighed for på basis af de kontraherede gasmængder allerede nu at udvide naturgasprojektet til også at omfatte Midt- og Nordjylland.

Med hensyn til distribution af naturgas er der fra dansk side ikke gene-

relt behov for tilførsler udefra. Danmark ligger i udkanten af det europæiske transmissionsnet for naturgas og er kun forbundet til dette med én ledning. Den tekniske forsyningssikkerhed prioriteres højt, og det er derfor regeringens politik at undersøge og om muligt udnytte muligheder for en øget integration i bestående og kommende transmissionsnet. Det kan ikke udelukkes at Danmark kan blive eksportland i større omfang end hidtil antaget, og også i denne henseende ses en øget integration som nyttig. Man ønsker således, at der ved gennemførelsen af feasibility-studiet af en transmissionsledning fra de nordnorske gasfelter ud for Troms ned gennem Sverige til kontinentet lægges til grund, at der skal forefindes mulighed for tilslutning til den transmissionsledning fra Danmark til Sverige, der indgår i det danske naturgasprojekt.

Endvidere finder man, at for så vidt angår den del af rørledningen, der skal gå over dansk område, må det anses for naturligt, at D.O.N.G. A/S inddrages i gennemførelsen af feasibility-studiet på grundlag af de erfaringer D.O.N.G. A/S allerede besidder med hensyn til nedlæggelse af rør til søs og til lands. NGG (Naturgasgruppen) kunne også yde bidrag til samarbejde på dette område.

Endelig finder man fra dansk side, at spørgsmålet om ilandføring af nye norske rørledninger fra Nordsøfelter gennem Jylland og videre til kontinentet bør overvejes. Dette gælder også en forbindelse mellem transmissionsnettet i Jylland under Kattegat til Gøteborg-området.

Som bekendt er der indledt et samarbejde på myndigheds- og selskabsniveau omkring sikkerhed ved gasledninger, og man vil fra dansk side være interesseret i, at dette samarbejde fører til en højere grad af ensartethed, hvad angår sikkerhedskrav og myndighedsprocedurer, idet det har kunnet konstateres, at den myndighedsmæssige godkendelsesprocedure og regelsæt for transmissionsledninger har været udviklet ud fra forskellige forudsætninger i de nordiske lande.

Endvidere kunne man forestille sig, at et samarbejde omkring lagring af naturgas kunne påkalde sig en interesse fra de nordiske landes side, fordi et voksende behov for dels at kunne håndtere spidsbelastninger og dels at kunne strække ressourcerne til fremtidig internordisk brug formentlig må imødeses. På dette område kan der i første række være tale om udveksling af know-how, men eventuelt også på et tidspunkt et mere substantielt samarbejde, hvor Danmark har noget særligt at byde på, idet den danske onshore undergrund – sammenlignet med undergrunden i de øvrige nordiske lande – er potentielt mere egnet for gaslagring (salthorste og akviferer). Etablering af en "ringforbindelse" med en rørledning fra Jylland til Vestsverige ville også i dette perspektiv være aktuelt.

2.2.6 Teknisk uddannelse og udveksling af teknisk viden

Etablering af et bredt nordisk samarbejde på områderne geologisk/teknisk uddannelse samt udveksling af teknisk kundskab vil være ønskelig.

Det skønnes, at undervisningsinstitutioner på forskellige niveauer og faglige myndigheder i de nordiske lande generelt vil være positivt indstillet overfor samarbejde på disse områder.

Særligt på områderne efterforskning og indvinding er der i Danmark konstateret et behov for iværksættelse af undervisning i olieteknologi på danske universiteter og højere læreanstalter gennem udveksling af lærerkræfter og danske studerende.

Der foregår i øvrigt allerede i dag mellem danske og norske myndigheder et samarbejde af ret stort omfang, såvel i konkrete sager som i mere generelle spørgsmål som f. eks. efteruddannelse af personale og udveksling af teknisk og geologisk viden. I den forbindelse har der været afholdt fagligt geologisk symposium om kalkstrukturer i Nordsøen.

3. Konklusion

Fra dansk side skønner man, at organisatoriske og økonomiske forhold kun i begrænset omfang har udgjort hindringer for en intensivering af samarbejdet på olie- og gasområdet. Der har snarere været tale om, at hindringerne har været af politisk karakter eller i enkelte tilfælde af praktisk art.

Følgelig finder man fra dansk side, at man i fase 2 af arbejdet i embedsmandskomiteen bør koncentrere sig om, hvorledes man bedst lægger forslag frem, der kan overvinde de politiske hindringer, idet der erfaringsmæssigt er brug for et politisk grundlag for de konkrete samarbejdstiltag.

Alt i alt finder man, at følgende samarbejdsområder er vigtige:

- transport af naturgas og opbygning af markeder herfor,
- uddannelsesområdet,
- olieefterforskning og indvinding,
- sikkerhedskrav og myndighedsbehandling,
- forsyningsikkerheden, bl. a. gennem oliehandel.

BIHANG 2

Finlands syn på det nordiska samarbetet inom olje- och gasområdet

1. Allmänt

På basen av de beslut ämbetsmannakommittén fattade vid sitt möte i Helsingfors 3.3.1982 har man i Finland kartlagt såväl organisatoriska, lagstiftningsmässiga, ekonomiska som andra omständigheter vilka kunde utgöra hinder för en samverkan i Norden när det gäller olja och gas. Förfrågningar i ärendet har riktats till flera olika intressegrupper och

diskussioner har förts med dem. Likaså har det utretts vilka förutsättningar Finland har att medverka i samarbetet på nämnda område och vilka förväntningar som ställs på detta samarbete.

I Finland intar de viktigaste intressegrupperna en positiv attityd till det nordiska samarbetet i fråga om olja och gas.

2. Intresseobjekt och förväntningar

2.1 Målsättning

Enligt finländsk uppfattning bör energisamarbetet i Norden intensifieras på det sätt som föreslås i arbetsplanen för energisamarbete i Norden. För att vi skall komma därhän krävs det emellertid, att varje nordiskt land uppställer klara energipolitiska mål, vilka kan läggas till grund för definieringen av de mål och föresatser som det nordiska energisamarbetet syftar till.

Olje- och gasbranschen svarar för en väsentlig del av energisamarbetet i Norden och en väsentlig del av den energipolitik som bedrivs i de nordiska länderna. På grund av den sociala och kulturella utvecklingen har lagstiftningen i våra länder i många avseenden en likartad målsättning och struktur. När det gäller affärer i olje- och gasbranschen, vilka berör flera än ett av de nordiska länderna, föreligger i stort sett samma begränsningar som i fråga om annan affärsverksamhet. I varje nordiskt land har landets egna medborgare och inhemska företag bättre förutsättningar än andra att starta och bedriva affärsrörelse.

Man kan därför uppställa flera olika mål för en samverkan i Norden när det gäller olja och gas. Antingen stöder dessa mål varandra eller också hindrar de varandras förverkligande. Frågan är därför till stor del hur långt man önskar bedriva detta samarbete och hur enhetlig energipolitik man vill föra.

Finlands ståndpunkt till målsättningen är, att varje berört land bör vara i stånd till att föra en självständig energipolitik. Det gagnar emellertid alla nordiska länder, om de förmår ta hänsyn till de andra här avsedda länderna och deras energipolitik. När det gäller olja och gas kommer man sannolikt på basen av hittills utförda letningar och gjorda fynd att i mycket stor utsträckning bedriva ett sådant samarbete, som har föreslagits av de olika nordiska länderna. I Finland önskar man emellertid vid detta samarbete betona frågan om arbetskraften och möjligheterna att bedriva affärsrörelse.

Den finländska arbetskraft som behövs inom olje- och gasbranschen bör i varje skede såvitt möjligt kanaliseras in i arbetet antingen genom arbetsförmedlingen eller via tjänster, som erbjuds av finländska företag.

De lagar och förordningar som reglerar de nordiska företagens affärsverksamhet bör i mån av möjlighet mjukas upp så, att arbetsbetingelserna för företag förbättras när det gäller samnordiska projekt, till exempel olja

och gas. I Finland anser vi det också viktigt att beviljandet av erforderliga tillstånd på detta område samt normer och standarder kan förenhetligas.

2.2 Målsättningar

Målsättningarnas betydelse och den vikt som fästs vid dem varierar klart hos finländarna beroende på vilka resurser det är möjligt att tillhandahålla under olika skeden av samarbete inom olje- och gasbranschen. Finlands bästa och mest konkurrenskraftiga resurser kan med tanke på samarbete under rådande förhållanden tillhandahållas framför allt i det skede då rörledningar och terminaler anläggs. Teknisk know-how kan därjämte erbjudas i varje skede från planering till transport och marknadsföring och likaså kan Finland även erbjuda utvecklad teknisk utbildning på olika nivåer.

2.2.1 Inköp

I Finland förhåller man sig positivt till tanken på samfällda inköp av olja tillsammans med andra nordiska länder om kommersiella förutsättningar finns därtill. Detta förutsätter då samarbete mellan relevanta oljebolag.

2.2.2 Prospektering och tillförsel

I Finland finns för närvarande inte behov av att utföra prospektering på finländskt territorium, men däremot är man beredd att delta i prospektering utanför Finland. Beredskapen gäller såväl utrustning som teknisk know-how på olika nivåer. Samarbete på detta område har i själva verket idkats i alldeles för ringa omfattning jämfört med de faktiska möjligheterna. På området har åtminstone ända tills nu funnits såväl politiska som lagstiftningsmässiga hinder, som yppat sig bland annat i form av avslag av koncessionsrättigheter för oljepropektering.

2.2.3 Raffinering

I Finland står oljeraffineringen på en erkänt hög nivå. Självständiga erfarenheter på området har erhållits i riklig mån och den tekniska utbildningen på olika nivåer är ändamålsenlig. Finland står redo att offerera utrustning, arbetskraft, planerare samt utbildning på området, liksom även raffineringkapacitet för samsarbetsändamål.

I detta sammanhang måste än en gång understrykas, att det föreligger behov av sammanjämkning av normer och standarder, eftersom dessa är så oenhetliga att de utgör ett av de mest konkreta hindren för detta samarbete.

2.2.4 Transport och distribution

Transport och distribution av olja ansluter sig nära till frågan på vilket sätt raffineringen skall skötas. Man bör sträva till nordiskt samarbete även vid planering och anordnande av transporter och distribution. Finländarna står redo att göra en insats även i dessa frågor.

2.2.5 *Distribution av gas*

Som ett resultat av talrika undersökningar och utredningar kommer i en nära framtid att framgå, på vilket sätt de nordnorska gasfynden kan utnyttjas och hur distributionen av gasen kan ordnas. I Finland förhåller man sig ytterst positivt till ifrågakavande utredningar och naturligtvis även till att möjligheterna att draga en naturgasledning över till Finland också utreds.

En naturgasledning till Finland måste framför allt ses som en industricentrerad fråga och inte i lika hög grad som en energiförsörjningsfråga. Förutsättningarna för en dylik ledning är alltså av såväl nationalekonomisk som affärsekonomisk natur.

Finland har rikligt med erfarenhet av frågor i anslutning till naturgasledningar, främst inom företaget Neste Oy. Denna erfarenhet borde kunna utnyttjas i samnordiska sammanhang. Finländarna erbjuder yrkeskunskap på alla nivåer i naturgasfrågan, från själva byggnadsskedet till arrangerande av teknisk skolning av personalen.

Arbetskraftens inriktning på det arbete som skall göras måste dock koordineras bättre än hittills. För närvarande strömmar mycket, synnerligen yrkeskunnig arbetskraft – till exempel svetsare – från Finland till Norge fritt och okontrollerat. De finländska arbetskraftsmyndigheterna önskar, att de som arbetar inom olje- och gasbranschen skulle ta arbete utomlands antingen via den officiella arbetsförmedlingen eller via finländska företag, som erbjuder sina tjänster utomlands för uppdrag på området. Detta skulle i hög grad vara ägnat att minska de nationalekonomiska förlusterna för Finland, eftersom förlusterna uppkommer vid direkta, inofficiella arbetsmarknadskontakter. En godtagbar lösning av detta problem kan anses vara en förutsättning för ett framgångsrikt nordiskt samarbete.

Finländarna förhåller sig ytterst positivt till de sysselsättningseffekter som ett gasledningsbygge medför. På detta sätt kunde man skapa nya utkomstmöjligheter för befolkningen i norra Finland, som har möjligheter att ta del i arbetet på såväl finländsk, svensk som norsk sida av gränsen.

2.2.6 *Teknisk utbildning och utbyte av tekniskt kunnande*

En av de viktigaste förutsättningarna för ett framgångsrikt nordiskt samarbete på olje- och gasområdet är utvecklandet av den tekniska utbildningen i läroanstalter på olika nivåer och utbyte av olika tekniska kunskaper. De hör naturligtvis nära samman med forskningen på området och dess utveckling.

I Finland finns talrika läroanstalter, forsknings- och utbildningscentraler på olika nivåer. Dessa och de möjligheter som de erbjuder skulle kunna utnyttjas i betydligt större omfattning än i dag. Härvid kommer i första hand (vidare) utbildning av finländare för vissa projekt och utbildning av andra nordiska tjänstemän i Finland i fråga.

Dessutom behövs även nordiska seminarier och andra korta sammankomster och möjligheter till vidareutbildning.

Användningen av samnordiska utbildningscentra, som AMU-center i Övertorneå och grundande av motsvarande nya institutioner kommer tydligen att öka under de närmaste åren, vilket vi på finländskt håll anser vara förnuftigt.

Såsom ovan angetts har i Finland utvecklats en kompetent och mångsidig yrkeskår inom olje- och gasområdet. Denna yrkeskår kunde användas mycket mera än i dag i det nordiska samarbetet på området.

3. Slutsatser

I Finland förhåller man sig mycket positivt till det nordiska samarbetet inom olje- och gasområdet. Man har försökt kartlägga de hinder som begränsar samarbetet och man har också hittat sådana hinder. Det är fullt möjligt att röja undan dem helt eller åtminstone minska deras betydelse om det bara finns politisk vilja till detta.

Det förefaller som om Finland vore redo för samarbete i betydligt större skala och på flera sätt än vad som sker idag och vad som hittills har varit möjligt på grund av externa hinder. Förhoppningsvis finns det möjlighet till detta redan i en nära framtid så att de sonderingar och utredningar som görs inte bara blir diskussioner utan praktiskt förverkligas.

Konkreta svårigheter som bör utredas är bland annat

- oenhetliga krav på kvaliteten hos produkter och oenhetliga tekniska normsystem för produktionen
- avslag på ansökningar om koncessionsrättigheter för bl. a. oljeledning
- förhindrande av arbetskraftens inofficiella och direkta överflyttning från ett land till ett annat till exempel genom nya kanaliseringsavtal.

BIHANG 3

Industriministeriet Ísland

Notat angående nordisk samarbejde på olie- og gasområdet

1. Baggrund

På energipolitisk møde i Nordisk Embedsmandskomité for Industri- og Energipolitik som blev holdt i Helsingfors, den 3. marts 1982, besluttede man at de respektive medlemmer skulle kortlægge og identificere de hindringer der måtte være i vejen i hvert land til et udvidet samarbejde på olie- og gasområdet.

Herunder vil der blive gjort rede for forholdene i Island på dette område.

2. Generelle målsætninger

Islands energipolitik ligger helt klar hvad angår olien. Man har gennem de sidste 9 år målbevidst formindsket olieforbruget til husopvarmning. Da den første oliekrise indtrådte i 1973 var andelen af olie der gik til husopvarmning i forhold den totale olieimport 27 %. Sidste år, 1981, var denne andel faldet ned til 9,2 %. Man har her gået over til indenlandske energikilder, geotermisk opvarmning og elopvarmning. Man har sat sig det mål at om 3 til 4 år vil man praktisk taget have udryddet olien fra rumsopvarmningsmarkedet. Hvor man ikke har tilgang til geotermisk energi vil man gå over til el-opvarmning.

Islands totale import af olieprodukter har udgjort 600 tusind tons årligt, faldende til 530 tusind tons i de sidste år. Der bruges praktisk talt kun tre energiformer i Island: Elektricitet, geotermisk energi og olieprodukter. Kul, koks og andre faste brændsler bruges kun i ringe udstrækning. Det er klart at olien bliver fortsat meget betydningsfuld energikilde i fremtiden for Island. Man behøver kun at nævne handels- og fiskeriflåden, samfærdsel på land og i luften. Med energibesparelser har man dog opnået betydelige resultater.

3. Delmål

Fra islandsk side ser man meget positivt på nordisk samarbejde ikke mindst bilateralt samarbejde, da der synes at opnås hurtigste resultater på den måde. Generelle retningslinier bør dog udformes for nordisk samarbejde på bred basis f. eks. mellem de nordiske statsolieselskaber. Selv om man i Island ikke har noget statsolieselskab kunne landets interesser varetages af industriministeriet.

4. Indkøb

I gennem længere tid har Island købt langt den største del af de olieprodukter som bruges i landet fra Sovjetunionen. Kun nogle specialprodukter købte man fra den vestlige verden. Grunden var at afsætning af en del af Islands fiskeprodukter til Sovjet var forbundet med olieindkøb. I begyndelsen var det en ren byttehandel men i de senere år er denne handel opgjort på dollarbasis. Ellers ligger forholdene således til i Island, at handelsministeriet gør alle kontrakter om olieindkøb til Island som siden overlades til de tre olieselskaber som opererer der.

I de sidste år har man prøvet at diversificere olieindkøbene. I dag køber Island foruden fra Sovjet, fra BNOG (England) og Portugal hvorfra man køber omtrent 12 % af landets forbrug. Denne handel er forbundet med salg af klipfisk til et vigtigt marked. Samtidigt som man må tage hensyn til Islands handelsforbindelser prøver man at forstærke forsyningssikkerhe-

den. Det kunne man f. eks. gøre gennem aftaler dækkende nogle år med et af de nordiske lande eller gennem fælles indkøb med et eller flere af de nordiske lande. Nordisk samarbejde i denne retning vil man uden tvivl imødegå med stor forventning og tiltro.

5. Raffinering

Den kendsgerning at der ikke findes noget raffinaderi i Island og at det ikke vil blive opført noget i den nærmeste fremtid gør at vi køber alle vore olieprodukter raffineret. Med fælles indkøb af råolie kunne man godt tænke sig raffineringen udført i Norden.

6. Prospektering

Prospektering er udført i meget begrænset omfang i havområdet nord for Island. Man har dog med seismiske målinger påvist sedimentlagringer 4000 m tykke som skal være en af grundforudsætningerne for olieforekomster. Men tilstedeværelse af mange andre forhold skal nok findes før man kan blive sikker på at der findes olie i disse sedimenter. Optimismen er meget dæmpet og forventningerne om at kunne påvise kulbrinter er begrænsede. Endog vil man fortsætte prospekteringen uden at satse altfor store pengesummer på den sag hvert år. Man vil gå støt frem, opbygge sin viden og indsamle erfaringer. Nordisk samarbejde har sin plads her. Island har forøvrigt allerede startet bilateralt samarbejde med Norge om undersøgelse af havsokelen mellem Jan Mayen og Island.

7. Gas

På grund af geografiske forhold er Island afskåret fra al samarbejde om gasdistribution fra Nordsøfelterne. Ikke desto mindre vil man i Island hilse det med glæde hvis solid nordisk samarbejde kunne etableres der.

8. Teknisk viden

Indenfor den tekniske viden på olie- og gasudvindningsområdet har Island lige begyndt at etablere sig. Her vil man først og fremst søge bistand fra de andre nordiske lande. På det geologiske område har man gode forudsætninger for at følge med fra starten. Man vil lægge vægt på at indsamle alle oplysninger angående olieprospektering på islandske land- og havområder til en ny afdeling i Energistyrelsen som er blevet oprettet der for at på denne måde kunne styre udviklingen. Teknisk know-how vil Island i videst mulig omfang hente hos de andre nordiske lande som allerede har etableret solid viden på dette område.

9. Sammenfatning

Set ud fra islandsk synspunkt synes der at være gode muligheder for udvidet nordisk samarbejde på mange felter indenfor olie- og gasområdet. Nogle større hindringer af organisatorisk eller lovmæssig art synes ikke at være i vejen. Samarbejdsmulighederne begrænses snarere af økonomiske forhold, handelsmæssige synspunkter og lignende. Generelt set anser vi nærmere samarbejde mellem de nordiske lande indenfor olie- og gasområdet for stabiliserende faktor på denne ømfindlige energisektion.

BIHANG 4

Notat fra Olje- og energidepartementet, Energiavdelingen Norge

Nordisk samarbeid på olje- og gassområdet

1. Bakgrunn

På oppdrag fra de nordiske energiministrene (jfr. vedtak av 9. februar 1982) skal den nordiske embetsmannskomiteé for industri- og energipolitikk utarbeide en rapport om hindre som i dag kan foreligge vedrørende et mer substansielt nordisk samarbeid på olje- og gass-sektoren.

Under pkt. 2 redegjøres for forholdene i Norge med sikte på inkorporering i den endelige rapportens kap. 2.

2. Forholdene i Norge

2.1 Målsettinger

De energipolitiske mål må naturlig nok utformes innenfor de rammer som trekkes opp for den generelle samfunnsøkonomiske utvikling. På grunn av rike forekomster av de fleste energibærere, antas det at energitilgangen sett under ett, ikke vil være en begrensende faktor for den økonomiske utvikling i Norge i de nærmeste år.

Imidlertid har – også i Norge – arbeidet med bedre økonomisering av alle energibærere blitt mer påtrengende – ikke minst som følge av høyere energipriser som norske forbrukere stilles overfor. Hensynene til miljø og ressursbevaring melder seg med økt styrke i forbindelse med økt aktivitet for å finne, utbygge, produsere, transportere, lagre og forbruke energi.

Når det spesielt gjelder olje og gass, har en i Norge som følge av den gode ressurstilgangen, lagt ned et særlig arbeid for å utforme målsettinger med hensyn til utvinning av disse ressursene. Det sentrale mål har vært å

oppnå styring og kontroll ved hjelp av nasjonalt engasjement i alle sider av virksomheten, for forskning av virksomheten og handlefrihet med hensyn til tidspunktet for utbygging, omfang av produksjonen og disponering av petroleumsressursene. Et moderat utvinningstempo har stått som overskrift på den konkrete utforming av politikken hvor en rekke hensyn har vært viktige: virkning på den samlede norske økonomi, energisituasjonen i Norge og andre land, sikkerhetsgrad, ressursituasjonen, produksjons- og transporttekniske forhold, arbeidsberedskap, forholdet til fiskerinæringen og distriktpolitiske målsettinger. Den norske regering har nylig nedsatt et utvalg for å utrede alle de forhold som er av særlig betydning når det skal tas stilling til den framtidige utvikling av petroleumsvirksomhetens omfang, hvor også en del andre forhold er forutsatt trukket inn i analysene. På denne bakgrunn er det på det nåværende tidspunkt vanskelig å presentere mer presise formuleringer av målsettingen på dette området.

Når det gjelder målsettingen for den innenlandske energibruken, har arbeidet fra myndighetenes side vært særlig konsentrert om elektrisitetsforsyningen. Forbruksutviklingen på olje ventes ikke å vise noen vesentlig endring i det kommende ti-år. En regner likevel med at norsk råolje vil få en økende andel av innenlandsk oljeforbruk, idet alle de tre store markedsførings- og raffinerieselskapene på det norske marked nå har egen produksjon på sokkelen. Selskapene vil disponere denne oljen på vanlig forretningsmessig basis, og det antas at noe vil bli benyttet i de norske raffineriesene. Norge vil også i fremtiden være avhengig av import av visse oljekvaliteter, bl. a. for å komme fram til et produktspekter som er tilpasset den norske etterspørselen og de kvalitetskrav som er satt. Som nettoeksportør har en sett det slik at utgangspunktet er godt for å skaffe de kvaliteter og mengder det vil være aktuelt å skaffe utenfra.

Det foreligger ikke i dag konkrete planer om utnyttelse av tørrgass i Norge til alminnelig forsyning eller for industrielle formål, men en fortsatt utnyttelse av våtgass som basis for petrokjemisk industri er aktuell.

2.2 Delmål

Hittil har en fra norsk side sett meget positivt på det bilaterale samarbeid som har funnet sted vedrørende olje og gass. Det bilaterale samarbeid anses ikke å representere noe hinder for utvidet nordisk samarbeid, snarere som byggeklosser i et slikt. Mulighetene for å utvide den eksisterende basis kan være forskjellig på de ulike konkrete områder.

2.2.1 Innkjøp og avsetning

Bortsett fra pålegg om beredskapslagring o.l., har det i de senere år ikke vært aktuelt å utforme en politikk for innkjøp av råolje til distribusjonssystemer utover å overlate oppgaven til selskapene når det gjelder å spre risikoen o. 1. Nordisk samarbeid, med hensyn til innkjøp, skjer og bør etter norsk mening fortsatt skje på det kommersielle plan.

Når det gjelder avsetningspolitikken, har en fra norsk side søkt å utforme generelle retningslinjer. En har hittil sett det som vesentlig at en betydelig del av oljeproduksjonen kan disponeres under nasjonal kontroll. For å sikre at statens olje blir disponert ut fra myndigheternes vurderinger, har det vært lagt opp til at all statlig råoljetilgang disponeres samlet av Statoil i forståelse med Olje- og Energidepartementet. Innenfor de rammer som dette måtte sette for Statoils markedsføring, har det vært myndighetenes forutsetning at valg av markeder og alt salg av statlig petroleum skal foregå etter forretningsmessige prinsipper. Dette innebærer bl. a. at Statoil må søke å bygge opp markeder der norsk olje blir betalt etter sin kvalitet. Ut fra markeds- og transportforhold vil Norden, det øvrige Vest-Europa og USA være de mest naturlige markeder for norsk petroleum. Det er også for disse landene at en har sett forholdene for å ligge best til rette for å nytte petroleumsleveranser som ledd i et bredere energi- og industrisamarbeid.

For tiden pågår nye utredninger som vil danne grunnlag for den nærmere utforming av regeringens politikk, både når det gjelder Statoils rolle innenfor den totale norske petroleumsvirksomhet og når det gjelder energi- og industrisamarbeid.

2.2.2 Undersøkelse og utvinning

Det foregår allerede i dag et teknisk samarbeid mellom nordiske selskaper med hensyn til både undersøkelses- og utvinningsfasen av petroleumsvirksomheten. Fra norsk side ser en positivt på å utbygge dette samarbeidet.

Heller ikke på dette området har en kunnet identifisere hindringer for et slikt samarbeid. Det antas imidlertid å være et område hvor *det er vanskelig å gjennomføre et praktisk samarbeid på annet enn et bilateralt plan.*

2.2.3 og 2.2.4 Raffinering, transport og distribusjon

Det synes naturlig å se disse områdene under ett. I dag foregår det et ganske omfattende samarbeid, bl. a. fordi de fleste internasjonale selskaper er engasjert over store deler av Skandinavia, samtidig som det også foregår et visst samarbeid mellom de uavhengige selskaper. Forholdene for det samarbeidet som omfatter internasjonal handel synes således å ligge vel tilrette, men praktiske problemer for den lokale grensehandel kan tenkes som følge av forskjell i avgiftssystemer, rutiner for praktisering av avgifter og refusjoner, ulike miljøkrav med hensyn til produkter, ulike bestemmelser om akseltrykk, helgekjøring o.l.

2.2.5 Naturgass

Det vises til gassnettgruppens møte i København 14. mai 1982.

2.2.6 Teknisk utdanning og utveksling av teknisk kunnskap

Fra norske fagmyndigheter fremholdes det på forespørsel at det generelt sett eksisterer få praktiske hindringer med hensyn til utnyttelse av studie-plasser i ett annet nordisk land utover de mer generelle adgangsbegrensninger som også gjelder for hjemlandets studenter. Med hensyn til de eksisterende kvoteordninger for hvor mange utlendinger som kan tas opp, synes erfaringen å være at denne reguleringen ikke har vist seg å medføre større praktiske problemer.

For øvrig vises til det vedtak Kultur- og undervisningsministerene har gjort om en utredning av muligheter og former for et konkret samarbeid på området marinteknologi/offshore teknikk og til at en nordisk arbeidsgruppe til å foreta utredningsarbeidet vil bli nedsatt i nær fremtid.

3. Konklusjon

Fra norsk side har en ikke kunnet peke på spesielle hindre for et utvidet nordisk samarbeid på olje- og gassområdet. En er positivt innstilt til å videreutvikle det bilaterale og lokale samarbeid og ønsker at de kommersielle kontakter må fortsette.

Et utvidet samarbeid på utdanningsområdet bør finne sted innenfor det eksisterende nordiske samarbeid for utdannings spørsmål.

BIHANG 5

Industridepartementet, Sverige

Enhet 2

Nordiskt samarbeide på olje- og gasområdet

1. Bakgrunn

Den nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik har beslutat att utarbeta en rapport om samarbeide på olje- og gasområdet. I rapportens kap. 2 skall lämnas nationella redogörelser för förhållandena i de enskilda länderna vad gäller riktlinjerna och målen för energipolitiken särskilt beträffande framtida samarbeide och vilka hinder som finns för ett sådant samarbeide.

I denna PM redovisas det svenska bidraget.

2. Förhållandena i Sverige

2.1 Mål

Det övergripande målet för svensk energipolitik kan sammanfattas på följande sätt.

Ett centralt mål för energipolitiken är ett kraftigt minskat oljeberoende. Ett annat mål är att förutsättningar skall skapas för att en avveckling av kärnkraften skall kunna ske enligt riksdagens beslut, som innebär att den sista reaktorn skall stängas senast år 2010. För att nå dessa mål skall en övergång till fasta bränslen främjas. En successiv utveckling skall ske mot ett energisystem baserat i huvudsak på varaktiga, helst förnybara och inhemska, energikällor med minsta möjliga miljöpåverkan.

Väsentliga åtgärder för att nå dessa mål har samlats i ett energihushållningsprogram och i ett program för oljeersättning.

Målet för energihushållningen är att nå lägsta möjliga nivå på energianvändningen under hänsynstagande till samhälleliga mål i övrigt. Ambitionen är att från 1990-talets början hålla energianvändningen på en oförändrad nivå.

Styrmedel som prisstyrning genom framför allt utformningen av skatter och avgifter samt information, rådgivning och utbildning har getts större betydelse än de tidigare har haft.

Målet för oljeersättningsprogrammet är att det till år 1990 skall medföra en oljeersättning om ca 9 milj. ton. Oljeersättningen skall enligt programmet åstadkommas på följande sätt.

Beräknad oljeersättning år 1990

Ökad användning av inhemska bränslen	3 milj. ton
Ökad kolanvändning	3 milj. ton
Alternativa drivmedel och solvärme	
inkl. mindre värmepumpar	1 milj. ton
Ökad användning av el för uppvärmning	1 milj. ton
Åtgärder för uppvärmning inom Stockholmsområdet	1 milj. ton

Inom ramen för energipolitiken i stort är målet för den statliga oljepolitiken att nå en ökad säkerhet i oljeförsörjningen på både kort och lång sikt. Medlen för att nå detta mål är bl. a. statlig beredskapslagring av olja för s. k. fredskriser, stöd till svenska företags deltagande i oljeprospektering och utvinning samt det statliga Svenska Petroleum AB. Även prispolitiken har givetvis stor betydelse i detta sammanhang.

De oljepolitiska medlen kommenteras något utförligare i avsnitten om inköp (2.2.1) resp. prospektering och utvinning (2.2.2).

Att i Sverige ersätta import av olja med import av gas från närbelägna leverantörer kan innebära en förbättrad leveranssäkerhet och varaktighet. Dessutom har gasen miljööfördelar. Sådana överväganden låg bakom 1980

års beslut om en introduktion i begränsad skala av naturgas i västra Skåne – Sydgasprojektet – baserad på avtal med Danmark. Ett viktigt syfte med detta projekt är att vinna praktisk erfarenhet av naturgassystem.

Frågan om en väsentligt ökad naturgasanvändning i Sverige är kopplad till möjligheterna att *finna en tillräckligt stor och kvalificerad marknad för gasen*. Inom uppvärmningssektorn begränsas dessa möjligheter främst av fjärrvärmens utbyggnad som ges hög prioritet. I vissa delar av landet skulle emellertid gasen kunna komma att utgöra ett alternativ till inhemska bränslen, elvärme eller individuell oljeuppvärmning i bostäder. Också inom industrin kan det finnas en betydande potential för naturgasanvändning. Huruvida denna potential kan realiseras är väsentligen en ekonomisk fråga, som beror på de framtida kostnadsrelationerna mellan olika energiformer på den svenska marknaden.

Med hänsyn till att gasen kan utgöra ett alternativ i Sveriges framtida energiförsörjning vidtas förberedelser för en ökad naturgasanvändning. Förutom Sydgasprojektet är det mest konkreta uttrycket för dessa förberedelser förprojekteringen av en ledning för transitering av gas från Nordnorge, i vilken ingår även undersökningar av den potentiella svenska marknaden för gas.

2.2 *Delmål*

Samarbetet mellan Sverige och de övriga nordiska länderna inom olje- och gasområdet har ägt rum framför allt på det bilaterala planet. I ett vidare perspektiv betonas dock betydelsen av ett brett nordiskt samarbete. Bilateralt samarbete inom olje- och gasområdet skulle härvid kunna utgöra en utgångspunkt för ett vidgat nordiskt samarbete.

2.2.1 *Inköp*

De ändrade förhållandena på den internationella oljemarknaden har utgjort bakgrunden till den statliga oljepolitik som har utformats i Sverige sedan mitten av 1970-talet. Målet för oljepolitiken är som nämnts att nå ökad säkerhet i oljeförsörjningen på både kort och lång sikt.

En viktig uppgift för oljepolitiken har varit att upprätta direkta kommersiella förbindelser med olika oljeproducerande länder. Prioritet har därvid getts åt strävanden att säkra långsiktiga oljeleveranser inom ramen för ett brett samarbete mellan Sverige och Norge på industri- och energiområdena. Ett avtal härom träffades i mars 1981. Importen av norsk råolja har under det senaste året ökat, vilket beror främst på gynnsamma marknadsförhållanden.

När det gäller raffinerade produkter förekommer ett omfattande kommersiellt utbyte mellan svenska oljeföretag och oljeföretag i Norge, Danmark, Finland och i någon utsträckning Island. Detta utbyte äger rum delvis inom ramen för de internationella oljebolag som förser sina nordiska dotterbolag med produkter från raffinaderier i andra nordiska länder. Där-

utöver sker en viss export av raffinerade produkter från nationella oljebolag i Finland och Norge till Sverige. Under en period har även legoraffinering för ett svenskt företags räkning skett i Finland.

Några egentliga formella hinder för utbytet har inte kunnat konstateras.

De reella möjligheterna till samarbete mellan oljeföretagen bestäms *dock i huvudsak av rådande marknadsläge och företagens kommersiella intressen*. I Sverige präglas marknaden f. n. av minskande förbrukning, priskonkurrens från Rotterdammarknaden och lönsamhetsproblem för de integrerade oljeföretagen. Detta försvårar i vissa avseenden ett närmare samarbete mellan oljeföretag i Sverige och i övriga Norden.

2.2.2 *Prospektering och utvinning*

Stöd till prospektering och utvinning av olja är väsentliga inslag i den svenska oljepolitiken.

År 1978 infördes ett *statligt stöd för prospektering* efter olja och naturgas. Stödet utvidgades år 1981 till att även omfatta kol. Stödet ges till svenska företag. Det är normalt förenat med villkor om bl. a. hemtagning till Sverige av råolja vid eventuell utvinning.

Enligt gällande riktlinjer för bidragsgivningen ges viss prioritet åt prospektering i Nordsjön med angränsande områden. Bidrag har hittills beviljats till flera projekt på norskt område.

År 1975 infördes en *statlig garanti för oljeutvinning*. Syftet med garantin var främst att underlätta finansieringen av sådana investeringar i utvinning, transport och lagring av olja som bedöms värdefulla från svensk försörjningssynpunkt. Garantin har hittills använts bl. a. i samband med ett svenskt företags finansiering av ett norskt företags investeringar i utbyggnaden av olje- och gasfält, varigenom det svenska företaget har tillförsäkrats leveranser av utvunnen råolja från resp. fält. Statsgarantin kan användas även för att finansiera förvärv av andelar i olje-, gas- eller kolfyndigheter.

De statliga stödsystemen vad gäller prospektering och utvinning innebär att relativt betydande ekonomiska resurser står till förfogande för svenska företag som är intresserade av nordiskt samarbete inom detta område. De faktiska möjligheterna till sådant samarbete är dock *beroende av den koncessionspolitik* som förs av berörda länder, dvs. Norge och Danmark.

2.2.3 *Raffinering*

Raffinaderierna i Sverige liksom i många andra länder har f. n. lönsamhetsproblem. De står också i några fall inför betydande investeringar t. ex. för att kunna framställa en högre andel lätta produkter eller för att kunna behandla tunga, svavelrika råoljor. Principiellt sett bör ett nordiskt samarbete t. ex. när det gäller finansiering eller teknik kunna medföra fördelar. Det kan nämnas att den cat-crackeranläggning som OK avser att uppföra vid Scanraff delvis kommer att finansieras av nordiska investeringsbanken.

2.2.4 *Transport och distribution*

Transport och distributionssamarbete kan vara intressant som en del av annat samarbete på oljeområdet. Några hinder när det gäller transporter m. m. förefaller inte att föreligga.

2.2.5 *Naturgas*

Behandlas vid expertgruppmöte i Köpenhamn 1982-05-14.

2.2.6 *Teknisk utbildning och utbyte av teknisk kunskap*

En angelägen uppgift i det nordiska samarbetet under 1980-talet är att främja ett nordiskt perspektiv i planering och *verksamhetsutveckling* på alla nivåer inom ramen för varje lands nationella förvaltningssystem inom utbildningsområdet.

Till svårigheter av mer allmängiltig art hör förhållandet att de nordiska länderna, trots viktiga likheter mellan förvaltningssystemets uppbyggnad och arbetsätt, ändå företer i sammanhanget väsentliga skillnader. Vad gäller t. ex. verkställigheten av olika planer och ambitioner råder ofta skillnader när det gäller t. ex. tidsplanering eller rangordning mellan flera angelägna projekt. Av detta följer i sin tur problem att genomföra samarbetsprojekt på flerlandsbas. Samarbetet på bilateral basis har dock erfarenhetsmässigt relativt goda förutsättningar att lyckas.

Inom utbildning och forskning finns det en outnyttjad potential för samordnat resursutnyttjande. På högskoleutbildningens område torde nordiskt samarbete i många fall kunna förbättra ett enskilt lands möjligheter att tillgodose kvantitativt små men kvalitativt viktiga utbildningsbehov. Samarbetets utveckling torde dock gynnas av att det inte inriktas på att snabbt nå resultat i stor skala. Däremot bör ett kontinuerligt och systematiskt bedrivet arbete ha goda utsikter att röna framgång i ett flerårsperspektiv. Det torde vidare vara realistiskt att räkna med framgång för samarbete som innebär ett samordnat resursutnyttjande i första hand på bilateral bas, med möjligheten öppen att efter hand vidga kretsen berörda länder i de fall detta bedöms vara ändamålsenligt. Lokala initiativ till nordisk samverkan bör också stödjas.

Vid kontakter med berörda myndigheter har framhållits att några större hinder för nordiskt samarbete inom utbildningsområdet inte föreligger. En begränsning vad gäller möjligheterna för studerande från våra grannländer att få studera vid svenska högskolor är naturligtvis konkurrensen om platser vid vissa utbildningslinjer. Denna konkurrens kan under en period framöver komma att accentueras genom att efterfrågan på högskoleutbildning väntas stiga under 1980-talet beroende på de stora ungdomskullar som nu går igenom gymnasieskolan. En annan begränsning skulle kunna vara att det vid varje utbildningslinje inte utan regeringens medgivande får finnas mer än 10% utländska studerande. Detta utgör dock i praktiken inte något hinder för det nordiska samarbetet. Det är endast vid enstaka högskolor och utbildningslinjer som detta kan vara ett problem.

Vidare framhålls att det nordiska eller kanske i första hand bilaterala samarbetet fungerar bäst om det drivs av de enskilda högskolorna och inte av överordnad myndighet.

Ett eventuellt utvidgat nordiskt samarbete vad gäller utbildning och utbyte av teknisk kunskap inom områden som har betydelse för olje- och gasområdet bör kunna studeras i anslutning till det uppdrag ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete har vad gäller marinteknologisk forskning och utbildning. Detta samarbete kan eventuellt vidgas och avse ytterligare områden som rör energisamarbetet.

3. Sammanfattning

En översiktlig inventering av de hinder som finns för ett vidgat nordiskt samarbete inom olje- och gasområdet visar att

- i fråga om inköp, prospektering och utvinning, raffinering samt transport och distribution är man från svensk sida positiv till ett vidgat nordiskt samarbete. Några större institutionella eller organisatoriska hinder för detta samarbete har inte konstaterats. De faktiska samarbetsmöjligheterna bestäms i betydande grad av förhållandena på marknaden. När det gäller prospektering och utvinning är emellertid berörda länders koncessionspolitik utslagsgivande. Ett ökat samarbete inom olje- och gasområdet skulle kunna främjas genom en politisk viljeinriktning.
- inte heller inom utbildningsområdet uppfattas hindren för vidgat samarbete som något större problem. Ett utvidgat samarbete bör bedrivas i anslutning till pågående nordiskt samarbete inom utbildningsområdet. Från svensk sida betonas också betydelsen av lokalt och bilateralt samarbete.

BIHANG 6

Nordisk Ministerråd, Sekretariatet

Notat angående gassamarbejde, svar til embedsmandskomiteén

Med henvisning til de nordiske energiministres beslutning på mødet den 9. febr. 1982 om kortlægning af hindringer for et øget nordisk samarbejde på olie-gasområdet samt embedsmandskomiteéns ønske om at få et bidrag til denne kortlægning fra den nordiske gasnetgruppe, kan følgende oplyses:

Lovgivning

I de nordiske lande eksisterer i Østfinland et naturgasnet på ialt 270 km. I Danmark vedtog det danske folketing ved anlægsloven af 8. juni 1979 bygningen af et omfattende dansk naturgasnet og det norske storting har i juni 1981 besluttet bygningen af et transportsystem for gas fra felterne Statfjord, Heimdal og 34/10 Delta. Herudover har man i Sverige besluttet at etablere et gasnet i det sydlige Skåne, baseret på leverancer fra Danmark.

I forbindelse med disse nationale regeringsbeslutninger har det været nødvendigt at gennemføre bestemmelser for anvendelsen af naturgassen, såfremt denne skulle benyttes nationalt. (F. eks. den danske lov om varmeplanlægning.)

Det norske petroleumsløvdvalg har siden høsten 1981 arbejdet med at udforme det regelsæt som skal gælde for transport af gas på land og i indre norske farvande og tager sigte på at lovregler skal fremsættes i 1983.

Herudover har det været nødvendigt at fastsætte en række anlægsrelaterede bestemmelser og krav, bl. a. på miljø- og sikkerhedsområderne. Vedrørende de nationale planlægningsbestemmelser og love tager disse sigte på at regulere den lokale anvendelse af naturgassen, hvorfor sådanne love og bestemmelser ikke berører forholdene til andre nordiske lande. For så vidt angår de anlægsrelaterede bestemmelser kan disse få betydning for nordisk samarbejde, såfremt naturgasledninger etableres imellem landene. Det er her nødvendigt at disse krav er udformet på en sådan måde, at hensigtsmæssig samføring muliggøres. Som det fremgår af følgende afsnit er der på dette felt allerede taget en række initiativer.

Ved en fremtidig udveksling af gas over grænserne kan der imidlertid forekomme forskellige problemer angående gældende skatte- og toldregler i de respektive lande. Gasnetgruppen pointerer betydningen af at disse bestemmelser udformes og tillempes således at udveksling af gas ikke vanskeliggøres.

Organisation

De enkelte nordiske landes energimyndigheder varetager sammen med blandt andet de statslige selskaber påbygningen og driften af de overordnede gasledninger. Ved det hidtidige gennemførte samarbejde har der dels fundet en række bilaterale drøftelser sted mellem de enkelte nordiske landes energimyndigheder og statslige selskaber, dels har man fælles drøftet og informeret hinanden om påtænkte planer. Etableringen af den såkaldte informationsgruppe vedrørende nordiske gasnet, er således et eksempel på fælles nordiske kontakter. Angående bilaterale drøftelser der fandt sted i forbindelse med aftalen om leverancer er naturgas fra Danmark til Sverige et eksempel herpå. Endvidere kan nævnes de løbende drøftelser, der har fundet sted mellem Swedegas og Neste angående forlængelse af det finske naturgasnet til Sverige. Endelig bør nævnes det samar-

bejde som er etableret mellem Statoil og Statens Vattenfallsverk angående et teknisk og økonomisk studie af en rørledning fra Nordnorge til kontinentet gennem Sverige.

Disse bilaterale kontakter gennemføres på en sådan måde, at de praktiske resultater og statusovervejelser formidles videre til de øvrige nordiske landes selskaber og myndigheder, bl. a. under møderne i gasnetgruppen.

Med henblik på at lette den praktiske gennemførelse af en evt. placering af ledninger mellem nordiske lande er der etableret en arbejdsgruppe med deltagere fra de statslige selskaber med henblik på at drøfte de sikkerhedsbestemmelser og krav der kan være aktuelle. Endvidere er der på myndighedssiden taget initiativ til udvidelse af den dansk/svenske myndighedsgruppe, som blev oprettet i forbindelse med planlægningen af den dansk/svenske ledning, således at denne gruppe også kan omfatte norske og finske deltagere.

Kontaktnettet der således er etableret er efter gasnetgruppens opfattelse en hensigtsmæssig form for samarbejde, og gruppen finder således, at der ikke i denne form for samarbejde, ligger nogen hindring for et øget nordisk samarbejde.

Økonomiske forhold

Gasrørledningsprojekter mellem de nordiske lande er anlægsarbejder af en sådan størrelsesorden at disse kræver en omfattende analyse af en række forhold før sådanne iværksættes. I disse analyser spiller de økonomiske forhold en afgørende rolle og gasnetgruppen finder at en nøjere kortlægning af de økonomiske forhold bør indgå i overvejelserne.

Konklusion

Det er gruppens opfattelse, at der ikke på det lovmæssige og organisatoriske område eksisterer afgørende hindringer for et øget samarbejde mellem de nordiske lande på gasområdet. Samtidig finder gruppen grund til at *nævne at de økonomiske forhold er af største betydning for gennemførelse af større omfattende nordiske gasnetprojekter.*

BILAGA 9

Budgeten för nordiskt kulturellt samarbete 1983 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1982 och bokslutet för 1981

Verksamhetsområde	1 000-tal danska kronor				
	Verksamhetsbudget 1983		Verksamhetsbudget 1982		Bokslut 1981 ²
	anslag	summa	anslag	summa	
<i>Utbildning</i>					
Nordens folkliga akademi	3 687		3 673		3 558
Nordiskt skolsamarbete	1 496		1 398		1 243
Nordiskt vuxenutbildningssamarbete	442		413		474
Nordisk Journalistkursus	935		869		823
Nordiska institutet för samhällsplanering	4 870		4 702		4 854
Nordiskt språk- och informationscentrum	1 277		1 080		1 180
Nordiska högskolan för hushållsvetenskap	754		— ¹		— ¹
Bidrag: Nordisk federation för medicinsk undervisning	540		495		441
Kursverksamhet	1 748		1 525		1 444
Summa		15 749		14 155	
<i>Forskning</i>					
Nordiskt kollegium för marinbiologi	909		787		634
Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)	10 426		9 201		9 181
Nordiska institutet för folkdiktning	1 180		980		1 032
Nordiska institutet för sjö rätt	1 676		1 471		1 494
Nordiska geoexkursioner till Island	425		315		46
Nordiskt kollegium för ekologi	603		587		557
Centralinstitutet för nordisk Asienforskning (CINA)	3 148		2 860		2 884
Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	1 042		910		749
Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	1 001		848		930
Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	1 001		971		947
Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)	4 023		3 431		3 388
Nordiska forskarkurser	3 509		3 219		3 153
Nordiska forskarstipendier	1 079		990		907
Nordiska forskarsymposier	868		796		734
Nordiskt vulkanologiskt institut	2 748		2 546		3 232
Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning	482		450		400
Nordiskt samarbete inom massmediaforskning	640		485		613
Nordiska språksekretariatet	806		700		752
Nordiskt forskningspolitiskt råd	2 200		—		—
Bidrag: Nordiska sommaruniversitetet	1 332		1 214		1 575
Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning	296		291		277
Summa		39 394		33 052	

Verksamhetsområde	1 000-tal danska kronor				
	Verksamhets- budget 1983		Verksamhets- budget 1982		Bokslut 1981 ²
	anslag	summa	anslag	summa	
<i>Allmänkulturell verksamhet</i>					
Nordens Hus i Reykjavik	3 141		2 652		3 006
Nordiskt teatersamarbete					
– gästspelsutbyte och vidare- utbildning	3 144		2 672		2 935
– bidrag till Nordiska amatörteaterrådet	345		322		509
Nordiska rådets litteraturpris	268		174		332
Nordiska rådets musikpris	0		160		0
Nordiskt musiksamarbete	1 926		1 800		1 658
Nordiskt samiskt institut	4 787		3 961		5 992
Nordiskt folkrörelsesamarbete					
– ungdomssamarbete	2 370		1 991		1 862
– folkbildningssamarbete	1 398		1 283		1 184
– idrottssamarbete	500		330		301
Översättning av nabolandslitteratur	1 526		1 400		1 711
Nordiskt konstcentrum	2 779		2 380		2 782
Nordiska filmkurser	327		305		258
Nordens Hus på Färöarna	3 023		400		441
Bidrag: Nordiska konstförbundet	380		324		342
Nordiska författarkurser	188		183		–
Summa		26 102		20 337	
<i>Ministerrådets dispositionsmedel</i>		7 960		8 300 ³	8 326
<i>Nordiska kulturfonden</i>		9 630		9 000	9 581
<i>Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete</i>		8 684		7 529	14 900
Summa		107 519		92 373	103 622
Reservation för beräknade automatiska lönestegringar		5 500		3 500	
Summa		113 019		95 873	
<i>Investeringsutgifter</i>					
Nordens Hus på Färöarna				(anvisas särskilt)	

¹ *Ministerrådets dispositionsmedel*

² *Valutakurser 31.12.1981. Summa utgifter (inkl. automatiska lönestegringar, vilka i budgeten upptas separat).*

³ *Av dispositionsmedlen 1982 reserverades 2,0 milj. dkr. som delanslag för genomförande av projektet Scandinavia Today.*

BILAGA 10

Nordiska ministerrådets dispositionsmedel 1982 (kulturellt samarbete)*Beviljade anslag*

	<i>Anslag i dkr</i>
1. Nordiska nyhetsbyråer – korrespondentsystem	33 000
2. Scandinavia Today	2 000 000
3. Föreningarna Nordens förbund – regional informationsverksamhet	700 000
4. Handlingsprogrammet för språkförståelse	225 000
5. Samarbete inom högre utbildning	235 000
6. Miljölära vid universitet och högskolor	200 000
7. Samarbetsprojektet med NAUT; Ungdomsutbildning/arbetsliv	100 000
8. Nordiska högskolan för hushållsvetenskap; dietetikerkursen 1982	712 000
9. Samarbete om fiskeriundervisning	40 000
10. Nordiskt forsknings-samarbete	250 000
11. Försöksanslag för systematiserad forskarutbildning	250 000
12. Symposieprogram rörande tillämpad språkvetenskap	75 000
13. Nordiska kommittén för öststatsforskning	300 000
14. Nordiskt vulkanologiskt institut	165 000
15. Nordiskt filmsamarbete	1 000 000
16. Amatörmusiksamarbete	330 000
17. Samiskt kulturliv	238 021
18. Nordens hus i Reykjavik	200 000
19. Nordkalottmuséet	195 000
20. Nordiskt bibliotekssamarbete	175 000
21. Kultur- och massmedia; seminarieverksamhet	150 000
22. Skandinavisk förening i Rom	180 000
Summa	7 753 021

BILAGA 11

Samnordiska utredningar på kulturområdet 1982

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
Utbildning				
<i>Förskola/grundskola</i> Kontaktgruppen för skoleudvikling	Styre/koordinere nordisk samarbejde om skoleudvikling i grundskolen	August 1982		Gennemfører udredning af teoretiske aspekter ved begrebet "skoleudvikling i grundskolen".
Kontaktgruppen for specialundervisning. Skolepsykolog Inger Dahlgren, ledende skolepsykolog Henning W Nielsen	Planlægge det årlige nordiske embedsmændsmøde om specialundervisning	1976	En skole for alle (arbejdsudgave, maj 1982)	Er reference for udarbejdelse af en oversigt over situationen vedrørende integrering af specialundervisningens elever
Lektor Rolf Kristiansen, Statens Speciallærerhøyskole, Norge	Udrede forudsætninger og muligheder for etablering af et nordisk informations-system om læremidler til specialundervisning	1982		Spørgeskema sendes til institutioner på læremiddelområdet
<i>De 16-19 åriges utbildning</i>				
Arbetsgruppen för samarbetsprojektet ungdomsutbildning/arbetsliv	Utarbetas förslag till ett 3-årigt samarbetsprojekt mellan de nordiska länderna	1981	Förslag till projektprogram avgivet hösten 1981	Förslaget behandlades i kulturavtalens organ i slutet av 1981 varefter projektverksamheten har inletts
Kontaktgruppen för läromedelssamarbete för de 16-19 åriga	Utarbeta ett förslag till läromedelssamarbete för små yrkesområden	1978	En nordisk lärobok inom optikerområdet har utgivits 1981. En informationsbroschyr "Läremidler i yrkesundervisningen" utgavs hösten 1981.	Audiovisuellt material för undervisning i växtskyddslära togs i bruk i skolorna hösten 1982. Gruppen försöker att utarbeta en statusöversikt för de små yrkesområdena
<i>Högre utbildning och fortbildning</i>				
Nordisk off-shore gruppe	Udredning af muligheder og former for et konkret nordisk samarbejde indenfor uddannelsesområdet marin teknologi/off-shore virksomhed	1982	Rapport sommeren 1983	
Arbetsgruppen vedr. studievejledningsspørgsmål	Søge at skabe et samarbejde mellem nordiske studievejledere ved universitet og højskoler	1982	Konference februar 1983	
Nordisk miljölärargrupp för universitet och högskolor	Utarbeta rapporten "Undervisning i miljölära vid universitet och högre läroanstalter i Norden".	1979	Rapport utgavs varen 1981	Temahäftan utgives varen 1983

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
<i>Vuxenutbildning</i> Evalueringsgruppen för projektprogrammet för vuxenutbildning	Planera och följa ut- vecklingen av det nordiska projektpro- grammet för vuxenut- bildningen	1976	Kontinuerliga rappor- ter om utvecklingen till ministerrådet	Planläggning av den fortsatta projektverk- samteten inom nord- isk vuxenutbildning
Arbetsgruppen för utgi- vande av en katalog över nordiskt FoU-arbete inom vuxenutbildningen	Evaluering av NU B 1977: 41 samt ajour- föring ca vart tredje år	1976	Nya vägar i vuxen- utplärning – en kart- läggning av forsk- nings- och utveck- lingsarbete i Norden (NU B 1977: 41)	En evaluering av ka- talogen har gjorts och en ajourföring publi- ceras 1983
Forskare Axel Targama, Göteborgs universitet	Vidareföring av arbe- tet rörande rapporten "Vuxenutbildning i arbetslivet" (NU A 1979: 9)	1980	Rapporten "Utbild- ning och lärande i ar- betslivet – några framtidsperspektiv" utgavs hösten 1982	Överväganden om fortsatta åtgärder i evalueringsgruppen
Arbetsgruppen för ajour- föring av rapporten "Voksenoplæring i nor- diske land"	Ajourföra översikten "Voksenoplæring i de nordiske land (NU 1974: 10)	1980	Översikten "Voksen- oplæring i Norden" utgavs hösten 1982	
Lektor Kim Mørch Ja- cobsen	Utarbeta en rapport med analys över åtgär- der beträffande re- krytering till och in- formation om vuxen- utbildning i Norden	1979	Rapporten "Voksen- undervisning – for hvem til hvad?" ut- kom hösten 1982	Överväganden om fortsatta åtgärder i evalueringsgruppen
<i>Övrigt</i> Arbetsgruppen för nord- isk arbetsmarknad för grupper av facklärare	Vidare behandling av Nordiska rådets rek. angående gemensam nordisk arbetsmark- nad för lärare	1982		Gruppen startar sitt arbete i början av 1983
Redaktionskommittén för utgivande av häften i Nordens historia	Utarbeta och utge te- mahäften om olika perioder i Nordens historia	1975	De tre första häftena utkom på Gyldendals och Libers förlag 1979	Ingen fastställd
Kontaktgruppen för mil- jölära (årskurs 1–7 och 10–12)	Bistå vid utveckling- en av nordiskt materi- al i miljölära, leda nordiska instruktörs- kurser i miljölära	1979	Arrangerat instruk- törskurser med rap- porter samt produk- tion av temahäften som läromedel. En evalueringskonferens över arbetet hölls hösten 1981	Projektet har över- fört till nationellt plan
Arbetsgruppen för en nordisk-engelsk skolter- minologi	Redigera en nordisk- engelsk skoltermino- logi över i huvudsak grundskolan och det gymnasiala stadiet	1980	Remissammanställ- ning och utgivning 1983	
<i>Forskning</i> Arbetsgruppen för øget forskningsamarbejde (EK/FORSK)	Udredning i anled- ning af statmini- strenes opfordring 9.11.79 om at øge det nordiske forsknings- samarbejde	1979	Delrapport afgivet dec. 1979 (bilag til C1). Endelig rapport afgivet i jan. 1981 (økat nordiskt forsk- ningsamarbejde inkl. bilagor NU 1981: 1)	Ministerrådet har marts 1982 vedtaget oprettelse af nordisk forskningspolitisk råd

Arbetsgrupp/ sakkunnig	Uppdrag	Arbetet påbörjat	Rapport avgiven	Åtgärder
Rektor, Maj-Britt Im- mander, Kungälv, univer- sitetslektor Ivo Holm- qvist, Odense	Utredning av möjlig- heterna till ökat sam- arbete mellan de nor- diska utlandslektori- erna och förutsätt- ningarna för vidgat samarbete mellan ad- ministrationerna av verksamheten	1977	Rapport afgivet 1979: Norden i Världen (NU A 1979: 11)	Förslaget behandlat i kulturavtalets organ 1980 och bordlagt i avvaktan på nytt för- slag
Professor Per Gert Jen- sen, København	Forberede et nordisk seminar om datapoli- tik, specielt behov for tung regnekraft og su- perdatamate	1982		Seminaret forventes afholdt juni 1983
Arbejdsgruppe til vurde- ring af det nordiske sam- arbejde indenfor hav- forskning	Vurdere det hidtige samarbejde indenfor kollegerne for øko- logi, fysisk oceano- grafi og marinbiologi. Overveje indplace- ring af maringeologi i samarbejdet og gene- relt stille forslag om nye samarbejds- former og -områder	1982		En første delrapport forventes inden ud- gangen af 1983
<i>Det allmänkulturella om- rådet</i>				
Nordisk samisk udred- ningskomité	Kortlægning af mini- sterrådets engage- ment i udviklingen af det samiske kulturliv	1980	Rapport afgiven våren 1981	Rapporten behandlet i kulturavtalets or- ganer 1982
Harry Schein, Stockholm	Underlag för sympo- sieverksamhet röran- de masskulturindu- strin	1980	Studien "kulturin- dustrins negativa verknningar" utgavs hösten 1981	Seminarium genom- fört hösten 1982
Anne-Marie Fetveit, Oslo	Studie rörande till- gänglig kulturstatistik på nordiskt plan	1980	Rapporten har utgetts våren 1981	Fortsatt arbete inom NUUK och Nordiskt statistiskt sekretariat
Carl-Erik Virdebrandt/ Agne Harry Olsson, Stockholm	Utredning rörande ef- fekterna av Florens- avtalet för Nordens del inom ramen för ett UNESCO-projekt	1980	Rapport förväntas fö- religga under 1983	Utredning görs för UNESCO men över- lämnas även till kul- turavtalets organ
Ragnar Meinander, Hel- singsfors	Utredning om det äländska kulturlivet och dess relationer till det övriga Finland och andra nordiska länder	1980	Rapporten framlagd hösten 1981	Utredning behandlad i kulturavtalets organ våren 1982
Ledningsgruppen för projektet Nordens hus på Färöarna	Planera och leda byggnadsarbetet samt förbereda verksam- heten	1976	Arbetet förväntas vara slutfört maj 1983	
Peter Duelund, Køben- havn	Underlag för semina- rium om masskultur- industri		Studien "Tillskuer el- ler deltager". Utgavs hösten 1982	Seminarium genom- fört hösten 1982

*BILAGA 12***Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete****Innehållsförteckning**

100/k	Nordens folkliga akademi
101/k	Nordiskt samarbete inom skolområdet
102/k	Nordiska journalistkursen
103/k	Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
104/k	Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
105/k	Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet a) Nordiska universitetskurser i historia b) Kurser i språk och litteratur
106/k	Nordiska språk- och informationscentret
107/k	Nordiskt vuxenundervisningssamarbete
150/k	Nordiskt kollegium för marinbiologi
151/k	Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
152/k	Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
153/k	Nordiska institutet för sjöväsen
154/k	Nordiska geoexkursioner till Island
155/k	Nordiskt kollegium för ekologi
156/k	Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)
157/k	Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
158/k	Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
159/k	Nordiska samarbetskommittén för internationell politik inklusive konflikt- och fredsforskning
160/k	Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
161/k	Nordiska forskarkurser
162/k	Nordiskt vulkanologiskt institut
163/k	Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
164/k	Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (NORDICOM)
165/k	Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete
200/k	Nordens Hus i Reykjavík
201/k	Nordiska teaterkommittén
202/k	Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
203/k	Nordisk samiskt institut
204/k	Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete
205/k	Nabolandslitteraturkommittén
206/k	Nordiskt konstcentrum
207/k	Nordiska filmkurser

Nordens folkliga akademi

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordens folkliga akademi
Box 1001
S-442 25 Kungälv

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordens folkliga akademi skall vara ett centrum för studium av frågor som är väsentliga för utveckling och förnyelse inom folkbildning och vuxenutbildning i Norden. Akademin verksamhet skall främst rikta sig till lärare och ledare inom folkhögskolan och det fria och frivilliga folkbildnings- och vuxenutbildningsarbetet.

Akademin skall i sin verksamhet sträva efter att väcka och utveckla förståelsen både för det mångfaldiga och det gemensamma i Nordens kultur- och samhällsliv samt för Nordens samverkan med den övriga världen. (NFAs stadgar, § 2.)

Akademin bibliotek och arkiv skall även fungera som ett nordiskt informationscenter inom akademin verksamhetsområde. (NFAs stadgar, § 4.)

D. Organisation

1. Administration

Akademin leds av en styrelse som utses av Nordiska ministerrådet för en tid av fyra år. Det dagliga ansvaret för akademin verksamhet åvilar rektor. Akademin verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Ministerrådet fastställer budget för institutionen och ger i samband härmed direktiven för medelsförbrukningen.

2. Styrelsens sammansättning 31.12 1982

Undervisningsdirektör K. E. Larsen, Danmark, ordförande
Studiekonsulent Edith Loiborg, Danmark
Regeringssekreterare Marjatta Lehtinen, Finland

Verksamhetsledare Timo Toiviainen, Finland, vice ordförande
Ungdomskonsulent Reynir G. Karlsson, Island
Studieinstruktör Thorbjørn Kultorp, Norge
Verksamhetsledare Sigrun Røstad, Norge
Undervisningsrådet Berndt Johansson, Sverige
Rektor Margret Kihlén, Sverige
Assistent Miriam Holm, NFA

Arbetsutskott:

K. E. Larsen
Timo Toiviainen
Berndt Johansson

Akademins styrelse har under året haft två sammanträden. Det första hölls i Kungälv den 21 mars, det andra i Reykjavík den 9–11 oktober. Avsikten med att förlägga oktobermötet till Reykjavík var framför allt att ge styrelsens ledamöter tillfälle till närmare kontakt med isländsk vuxenutbildning och kulturverksamhet. En viss kontakt etablerades också till den arbetskonferens om vuxenutbildning och folkbildning som Nordiska Ministerrådet arrangerade i Reykjavík samma dagar.

3. Personal

Rektor Maj-Britt Imnander (S)
Lektor Kim Mørch Jacobsen (D)
Lektor Jan-Erik Wiik (F)
Lektor Olav Klonteig (N)
Tolk Pirkko Liisa Andersson (F)
Bibliotekarie Thórdís Thorvaldsdóttir (I) t. o. m. 30 juni
Bibliotekarie Håkan Stolfer (S) fr. o. m. 6 september
Biblioteksassistent Inger Blixth (S)
Assistent Miriam Holm (S)
Assistent Ole Backström (F), tjänstledig hela året:
vikarie Gunnevi Persson (F)
AV-tekniker Lennart Holm (S)
Sekreterare Ingela Nerbladh (S) (halvtid)

4. Revisorer

Räkenskaperna slutgranskas av Kammarkollegiet i Sverige. Siffergranskningen utförs av Kårebys revisionsbyrå, Göteborg.

5. Lokaler

Verksamheten bedrivs i lokaler som akademien disponerar i Nordiska folkhögskolans skolanläggning i Kungälv. Samarbetet har t. o. m. 1982 reglerats genom ett 5-årigt hyresavtal som upphör att gälla den 31 december 1982.

Ett nytt hyresavtal träder i kraft den 1 januari 1983. Till skillnad från det tidigare avtalet, som var avgränsat till en fem-årsperiod, skall det nya avtalet gälla tills vidare med en tvåårig ömsesidig uppsägningsperiod.

Det nya avtalet innebär att akademien skall disponera den s. k. Smålandsgården, två personalbostäder samt biblioteksutrymmen och kursexpedition i huvudbyggnaden.

För kursverksamheten disponerar akademien över kurslokaler i huvudbyggnaden och rum i internatet på samma villkor som alla andra som utnyttjar folkhögskolans kortkursanläggning. Akademien har dock en viss förtur när det gäller att reservera lokaler för kursverksamheten. För hösten skall sådana reservationer göras senast den 15 mars, och för vårhalvåret senast den 15 september. I det nya avtalet garanterar akademien att i sin regi anordna kursverksamhet som omfattar minst 2000 deltagardygn per år.

Flyttningen av akademins administration m. m. till Smålandsgården har skett i etapper. Redan under 1981 kunde största delen av huset tas i anspråk till kontor. Under 1982 har akademins tryckeri flyttats till Smålandsgårdens källarvåning, där också utrymmen inretts till trycksaksförråd och arkiv.

E. Verksamhet

Kurs- och konferensverksamhet

Under 1982 har akademien genomfört 11 kurser och konferenser som egna arrangemang och 12 i samarbete med olika organisationer, institutioner och myndigheter. Det är 8 arrangemang mindre än 1981, och minskningen har flera orsaker. När det gäller akademins egna kurser och samarbetsarrangemang som förutsätter en ekonomisk insats från akademins sida, har akademins budget inte medgivit fler arrangemang. Ett par av de kurser som ursprungligen planerades för 1982 genomförs först 1983 av ekonomiska skäl.

Som framgår av den ekonomiska översikten blir det 1982 ett visst underskott i akademins räkenskaper. Det mesta av detta beror på att kostnaderna för att genomföra den planerade kursverksamheten blivit större än beräknat. Det är särskilt föreläsares och medverkandes resekostnader som ökat kraftigt, men även andra kostnader har stigit betydligt mer än vad som kompenserats i anslagsgivningen.

Ett annat skäl till att antalet samarbetsarrangemang i år varit betydligt mindre än tidigare kan ligga i det faktum att många organisationer av ekonomiska skäl begränsat sin kurs- och konferensverksamhet och därför inte kunnat förlägga kurser till akademien om man inte kunnat räkna med ekonomiskt bidrag därifrån.

Positivt är dock att notera att den genomsnittliga deltagarsiffran i såväl akademins egna kurser som samarbetsarrangemangen är 29 och därmed ligger på nästan samma nivå som tidigare. Av akademins egna kurser var det "Folkbildningsarbete i fängelser" och "Fredsarbete – fredsundervis-

ning'' som samlade de flesta deltagarna. Deltagarantalet i akademins egna kurser har varierat mellan 15 och 46.

Det totala deltagarantalet i årets kursverksamhet har – främst på grund av det minskade antalet kurser – varit 661. Det är betydligt mindre än 1981, då motsvarande siffra var 889. I de kurser som betecknats som egna arrangemang var deltagarantalet 1982 320 (1981 353). Om man lägger till deltagarna i de 4 samarbetskurser som presenterats i akademins foldrar och där akademins insats varit jämförbar med den som görs vid de s. k. egna kurserna, så blir årets deltagarsiffra 429 (1981 524).

Som samarbetskurser har i första hand sådana arrangemang definierats som varit ''slutna'', dvs. där en stor del av ansvaret för deltagarrekruteringen har legat på en eller flera parter utanför akademien och där akademien i varierande grad deltagit i planering och finansiering. Ett antal av de ''öppna'' kurser som presenterats i akademins kursfolder faller också under rubriken samarbetskurser, då de genomförts i ett formellt samarbete med parter utanför akademien. Akademins bidrag till samtliga samarbetskurser som genomförts i Kungälv har varit de fasta resurserna: kurslokaler, sekretariatstjänster och biblioteksservice. I samtliga fall har också en eller fler ur akademins lektorskollegium deltagit och presenterat akademien och dess verksamhet och gett orientering om nordisk folkbildning och vuxenutbildning ur olika aspekter.

En särskild typ av samarbetsarrangemang är de två ''studiekonferenser'' som akademien tillrättalagt för två danska grupper som önskat komma till Kungälv för att dels möta svensk vuxenutbildning genom studiebesök i Göteborgsområdet, dels med hjälp av akademien diskutera sina erfarenheter i ett nordiskt perspektiv. (Jfr s. 14.)

Av det totala deltagarantalet kom 32 procent från Danmark, 18 procent från Finland, 1 procent från Island, 21 procent från Norge och 28 procent från Sverige. Den höga siffran för Danmark beror på att ett par av samarbetsarrangemangen haft enbart danska deltagare.

Om man ser på de kurser som definierats som akademins egna arrangemang så är fördelningen mellan länder jämnare: Danmark 22 procent, Finland 25 procent, Island 1 procent, Norge 26 procent, Sverige 26 procent. Av dessa kommer 36 procent från studieförbund och 30 procent från folkhögskola.

Av de övriga är 21 procent andra lärare, och 3 procent bibliotekarier och journalister.

Sammanlagt har akademins kursverksamhet omfattat 2231 kursdygn, därav 1 594 deltagardygn i Kungälv. Övriga 637 deltagardygn hör till 6 kurser som förlagts till andra delar av Norden.

Det är alltså en relativt stor del av akademins kurser 1982 som varit utlokaliserade. Det som styr utlokaliseringen har framför allt varit kursernas teman, som anknytits till folkbildningsarbete i olika miljöer. Men det har också varit en fråga om att göra det lättare och billigare för vissa grupper att delta i akademins verksamhet.

Det var naturligt att förlägga kontaktmötet om samiskt kulturliv till den samiska kärnområdet, från vilket också de flesta deltagarna kom. Likaså har traditionen att förlägga minst en kurs per år till Finland fortsatt.

Två av samarbetskurserna förlades till folkhögskolor med speciell inriktning och genomfördes som samverkanskurser, dvs. de samverkande folkhögskolorna var med och finansierade kurserna.

Kursen "Arbetslöshet, samhällskris – ny undervisning" genomfördes i Danmark och byggde till mycket stor del på studiebesök och kontakter med pedagogiska utvecklingsprojekt i Århus amt.

Kursledare har varit akademins rektor, lektorer samt bibliotekarien. Huvudansvaret för planering och genomförande av en kurs eller konferens har legat på någon av dessa. Kurserna har planerats och rekryteringen skett i kontakt och samverkan med institutioner, organisationer och grupper på många olika håll i Norden. Föreläsare och andra medverkande har också engagerats från hela Norden.

Av årets planerade kurser har en uppskjutits till februari 1983. Det är kursen "Arbetsplatsen – aktiv inlärningsmiljö?" som planerats och genomförs i samarbete med ABF i Norden. Ingen kurs har inställts.

Växlingen mellan teman som vidareförts från tidigare kursverksamhet och introduktion av nya kursteman har präglat kursprogrammet 1982 på samma sätt som varit vanligt tidigare år. Så var t. ex. kurserna "Invandrarna och språkundervisningen", "Fredsarbete-fredsundervisning", "Att göra ett utvecklingsarbete" och "Bildn i undervisningen" direkta uppföljningar av 1980–81 års verksamhet. Kontakten med studieorganisationernas informatörer resulterade 1982 i kursen "Information och uppsökande verksamhet". Folkhögskolans lärare inbjöds till "Nordisk folkhögskolekurs" liksom tidigare år. Denna gång var ett huvudtema folkhögskolornas internationella engagemang. I kursen "Demokrati och folkbildning" löpte många trådar samman från olika delar av akademins tidigare kurser. I kurserna "Folkbildningsarbete i fängelser" och "Folklig idrott" vidarefördes och utvecklades kontakter och idéer från akademiskurser som ligger några år tillbaka i tiden.

Till de nya initiativen hörde kursen "Teater i lokalsamhället" där man samlades till ett utbyte av erfarenhet från arbetarspel och bygdespel av olika slag. "Kulturprogramutbyte i Norden" vände sig till i första hand regionalt verksamma kulturförmedlare i Norden för att stimulera dem till att samarbeta över gränserna och tänka mer nordiskt i planeringen av kulturarrangemang.

Kontaktmötet i Kautokeino, där representanter för studieorganisationernas samarbetsorgan mötte representanter för samernas organisationer, var starten på ett samarbete som 1983 bl. a. kommer att innebära att akademien engagerar sig i den cirkelledarutbildning som är knuten till radio- och TV-kursen i nordsamiska som startar hösten 1983.

Kvinnor som varit med om att anordna kvinnokurser av olika slag, samlades på akademien under våren 1982, till en kurs som bl. a. resulterade i ett nordiskt kontaktnät och en inbjudan till konferens i Finland 1983.

Ett nytt och lyckat initiativ var kursen "Danska för finskspråkiga" i Helsingør, där akademien fungerade som kontaktled mellan finska och danska folkbildare.

Tolkning och översättning

Såsom tidigare har tolkning mellan finska och de övriga nordiska språken erbjudits vid alla kurser som har genomförts i akademins egen regi. Akademien har också stått för tolkningen vid några samarbetsarrangemang: kontaktmötet om samiskt kulturliv i Kautokeino, den nordiska folkhögskolekonferensen samt konferensen "Ge de unga en plats i samhället", som genomfördes i Danmark.

Pirkko Liisa Andersson, akademins fast anställda tolk, har liksom tidigare haft hand om den löpande översättningsverksamheten vid akademien.

Skolöverstyrelsen och Invandrarverket arrangerade en nordisk konferens om s. k. kontakttolkning (tolkning för invandrare i deras kontakter med olika myndigheter) den 25–27 april 1982 i Kungälv. Akademins båda tolkar medverkade både i planläggningen och det praktiska genomförandet. Konferensen tillsatte en nordisk arbetsgrupp som bl. a. fick till uppgift att utreda på vilka områden inom kontakttolkningen ett nordiskt samarbete kan vara ändamålsenligt och genomförbart. Aino-Elina Apeland, Oslo, som akademien har ett fast arbetsavtal med, blev medlem i denna arbetsgrupp. En uppföljningskonferens, som också skall förläggas till Kungälv, är planerad till 1983.

Akademins båda tolkar (Pirkko Liisa Andersson och Aino-Elina Apeland) är medlemmar i Nordiska språk- och informationscentrets arbetsgrupp för nordisk konferenstolkutbildning. Arbetsgruppen har arbetat fram konkreta kursplaner för framtiden, men det överhängande problemet är finansieringen. Ansökan skall göras till Nordiska kulturfonden om ett s. k. 3-års projektbidrag till denna verksamhet.

Resestipendier

I akademins budget var för 1982 58 000 kr. reserverade för resestipendier. Principerna för fördelningen har under året varit desamma som under tidigare år, dvs. stipendierna har i huvudsak utgått till de kursdeltagare som haft de längsta och mest kostsamma resorna.

Till skillnad mot 1981 har ansökningarna om resestipendier varit många 1982, och under årets senare del har de stipendiesummor som kunnat utdelas varit betydligt mindre än tidigare. Stipendiesummor på 2 000–3 000 kr. per kurs kan inte påverka rekryteringen i nämnvärd grad, och man har 1982 liksom tidigare fått lita till att organisationer eller arbetsgivare finansierar kursdeltagarnas kostnader i samband med en akademikurs. Många kursdeltagare betalar dock såväl resa som kursavgift själva. Förlorad arbetsförtjänst kan också vara aktuellt för aktiva lärare, cirkelledare och förtroendemän i det fria folkbildningsarbetet, som inte är anställda inom ett studieförbund eller liknande.

Nationella stipendieordningar kan i viss mån utnyttjas i samband med akademikurser, men i huvudsak rör det sig också där om bidrag som endast täcker en mindre del av kostnaderna. Dessutom varierar dessa stipendiemöjligheter mycket från land till land.

Efter en analys av situationen beslöt akademins styrelse inför 1983 att stipendier ur akademins budget skall utgå endast till kursdeltagare från Grönland, Island, Färöarna och Nordkalotten (inkl. delar av östra Finland), och att dessa stipendier skall begränsas till ett visst antal och utgå med bestämda belopp. På det sättet fullföljs de ursprungliga intentionerna med stipendierna samtidigt som ansökningsförfarandet blir enklare och stipendiesummorna så stora att de kan spela en viss roll för rekryteringen till kurserna.

Rapporter

Under 1982 har sex rapporter utkommit i akademins rapportserie.

Den första (1982: 1) är en rapport från den nordiska folkhögskolekonferensen i maj 1981, som bl. a. behandlade nordiskt samarbete och gemensamma nordiska värden samt folkhögskolornas arbete med anknytning till det området.

Rapport 1982: 2 har titeln "Nordiskt samarbete om utbildning och fortbildning för folkhögskolans lärare" och bygger i huvudsak på material från en konferens i juni 1980. Den ger bl. a. en översikt över folkhögskollärarens utbildning och fortbildning i de olika nordiska länderna.

Material från akademins kurs "Fredsarbete-fredsundervisning" i januari 1982 har utgivits i rapport 1982: 3. Den innehåller också en utförlig förteckning över litteratur med anknytning till detta arbetsområde.

Rapport 1982: 4 är en resumé av diskussionerna vid akademins nordiska konferens om försöks- och utvecklingsarbete i Helsingør i december 1981. Rapporten har titeln "Nye veje i voksenundervisning og folkeoplysning" och har på akademins uppdrag sammanställts av Sturla Bjerkaker. Sammenndt for studiearbeid i Oslo.

Rapport 1982: 5 med titeln "Folkehøgskolen som miljøskole" innehåller material från den nordiska folkhögskolekonferensen i maj 1982.

I mars 1982 arrangerades på akademins initiativ ett kontaktmöte i Kautokeino med representanter för studieorganisationernas samarbetsorgan och samernas organisationer. I rapport 1982: 6, "Samiskt kulturliv och nordiskt folkbildningsarbete", presenteras material från detta möte.

Ytterligare en rapport har under året sammanställts och tryckts vid akademien. Den har titeln "People talking back" och innehåller material från en workshop som genomfördes i Kungälv hösten 1981 om radions och TVs roll i vuxenutbildning och folkbildning. Denna workshop kom till i ett samarbete mellan Kanada och Sverige, och rapporten – som ej ingår i akademins rapportserie – har producerats som ett led i akademins samarbete med Folkbildningsförbundet i Sverige.

Vuxenpedagogisk forskning och utvecklingsarbete

En av akademins lektorer har sedan 1976 haft ett speciellt uppdrag att arbeta på och bevaka området vuxenpedagogisk forskning och utvecklingsarbete. Uppgiften är knuten till det danska lektoratet, som innehas av Kim Mørch Jacobsen. Han har under 1982 färdigställt en utvärdering av vuxenutbildningspolitiken i de nordiska länderna under 60- och 70-talen. Förlaget NORD har publicerat rapporten som har titeln "Voksenundervisning. For hvem til hvad?". Där ges för de nordiska länderna en gemensam beskrivning av undervisningens mål, genomförda reformer och resultaten av dessa reformer. Dessutom diskuteras vuxenutbildningens roll i förhållande till de utmaningar man i Norden står inför idag och i framtiden. Rapporten presenterades och diskuterades vid en nordisk konferens i oktober 1982 på Island för politiker, ämbetsmän och organisationsrepresentanter. Man planerar också vissa uppföljningar i de enskilda nordiska länderna.

Under året har datainsamlingen i den nya kartläggningen av vuxenpedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete avslutats. Den genomförs i samarbete med Danmarks Pædagogiske Institut, Tamperen Yliopisto, Norsk Voksenpedagogisk Institutt och Lärarhögskolan i Stockholm. Under 1983 utkommer som ett resultat av denna datainsamling en reviderad andra upplaga av "Nye veier i voksenopplæringen".

De båda projekt som här nämnts är knutna till det nordiska projektprogrammet för vuxenutbildning som administreras av Kultursekretariatet och finansieras genom ett särskilt anslag. Som ett led i detta projektarbete har Kim Mørch Jacobsen också utarbetat en översiktlig beskrivning på engelska av nordisk vuxenutbildning, folkbildning och folkhögskola. Publikationen, som har titeln "Adult education in the Nordic countries", är på 20 sidor och kan i enstaka exemplar rekvireras gratis från akademien så länge upplagan räcker. Den har bl. a. distribuerats till deltagarna i Samnemnda for studiearbeids europeiske konferens i Geiranger i augusti och till deltagarna i Meeting in Finland 1982, som arrangerades av Samverkande bildningsorganisationerna.

Försöket med att samla aktiva från lokalt försöks- och utvecklingsarbete till samnordiska seminarier har fortsatt under året. Den grupp som samlades till ett sådant seminarium sommaren 1981 möttes åter i Kungälv sommaren 1982 för att jämföra sina erfarenheter och diskutera sitt arbete. Det är en rad lokala utvecklingsprojekt som startat och fått stöd genom dessa seminarier.

Också på andra sätt har akademien fortsatt medverkat till etablering av försöks- och utvecklingsprojekt på olika håll i Norden och gett stöd till pågående arbete av detta slag. Representanter för akademien har deltagit i planläggningen av projekt, gett råd om bidragsmöjligheter, förmedlat kontakter mellan olika projekt, informerat om litteratur osv.

Biblioteket

Biblioteket, som betjänar både akademien och Nordiska folkhögskolan, har under 1982 köpt in ca 740 böcker och mottagit 25 som gåva. Tidskrifter i prenumeration var 201 och ett drygt hundratal har mottagits som gåva. Genom biblioteket prenumererar institutionerna på 30 dagstidningar varav 3 fås som gåva. Lån av böcker till och från andra nordiska bibliotek har under året varit 25, och i samband med akademins kurser har biblioteket sammanställt ett femtontal bokutställningar, därav några till kurser förlagda utanför Kungälv. 7 boklistor har sammanställts.

Akademien har genom biblioteket deltagit i förarbetet för och finansieringen av skriften "Läs något nordiskt" som utgavs av förlaget NORD i samband med Nordiska rådets session 1982. Akademiens del av upplagan (400 ex) har distribuerats i samband med kursverksamheten och genom biblioteket. I samband med akademiens kurs "Kulturprogramutbyte i Norden" arrangerades en utställning i biblioteket av de böcker som presenteras i skriften. Denna bokutställning kompletterades med nio A2-affischer från Kultursekretariatet med information om grannlandslitteraturen, om Nordiska rådets litteraturpris och nominerade författare 1981, och om det nordiska översättningsstödet till grannlandslitteraturen. Affischutställningen vandrar under hösten och vintern 1982 runt på bibliotek i Göteborg.

Under året har biblioteket blivit ombyggt och utvidgat. Ett rum på drygt 40 m² samt vissa korridorutrymmen har anslutits till biblioteket. Bokhyllor och tidskriftshyllor till de nya utrymmena har inköpts. Delar av det äldre hyllbeståndet har även bytts ut. De gamla hyllorna har kommit till användning bl. a. i akademiens lagerutrymmen i Smålandsgården.

Biblioteket, som före ombyggnaden var trångt och svårarbetat, har nu blivit betydligt mer tillgängligt och inbjudande. I det nya rummet har skönlitteraturen placerats tillsammans med icke-pedagogiska tidskrifter.

En ny avdelning på biblioteket är barn- och ungdomslitteratur. Det har länge funnits ett behov av ett mindre bestånd av barn- och ungdomslitteratur, och i samband med bibliotekets utvidgning har ett mindre utrymme reserverats för detta ändamål.

Under 1982 tjänstgjorde Thórdís Thorvaldsdóttir som bibliotekarie fram till den 30 juni. Den 6 september tillträdde Håkan Stolfer tjänsten som ordinarie bibliotekarie. Under mellanperioden var tjänsten obesatt.

Bibliotekarien och biblioteksassistenten är heltidsanställda och avlönas av akademien. Folkhögskolan har åtagit sig att bidra med personal för biblioteksarbete motsvarande 6 lärartimmar. Det är f. n. folkhögskolans finska lärare, Ritva Eriksson, som under terminstid fullgör denna tjänst i biblioteket.

Bibliotekarien deltog den 17 november i ett möte med en arbetsgrupp för ett svenskt projekt som gäller biblioteket i folkhögskolan. Där planerades en kommande kurs om biblioteket i folkhögskolan arrangerad av fortbildningsavdelningen vid Lärarhögskolan i Linköping. Vidare har bibliotekari-

en under hösten besökt Skandinaviska bokdagar i Oslo samt deltagit i svenska Föreningen Nordens informationsträff inför den nordiska litteraturkampanjen 1983–84.

Samarbetet med studieorganisationerna och deras samarbetsorgan

Samarbetet med enskilda studieorganisationer och med studieorganisationernas samarbetsorgan (samnämnderna) har under året varit livligt.

Akademiens lektorer – inklusive rektor och bibliotekarie – har deltagit och medverkat i en rad möten, konferenser och andra arrangemang i studieorganisationer av olika slag.

Akademin har också varit representerad på samnämndernas årsmöten och på nationella, nordiska och internationella konferenser i samnämndernas regi. Nästan hela lektorskollegiet deltog i den nordiska folkbildningskonferensen i Sandefjord i juni, och rektor representerade akademin vid samnämndernas ordförande- och sekreterarkonferens 9–10 augusti i Köpenhamn.

I planeringen av akademiens kursverksamhet har som vanligt många kontakter tagits med såväl enskilda studieorganisationer som samnämnderna. Rutinerna för kursplaneringen har lagts om under året från halvårsplaner till "rullande" ettårsplaner, vilket gett bättre tidsmarginaler när det gäller att inhämta synpunkter från olika håll.

Några av årets arrangemang har genomförts i ett närmare samarbete med samnämnderna. Detta gäller kursen "Information och uppsökande verksamhet" i maj, ett led i ett mer systematiskt samarbete med informatorerna i studieorganisationerna, och också kontaktmötet i Kautokeino om samiskt kulturliv, till vilket studieorganisationernas representanter utsågs genom samnämnderna.

Under året har – i samarbete med Kultursekretariatet och samnämnderna – vid akademin producerats två nummer av nyhetsbulletinen "Information om vuxenutbildningen i Norden", bägge i en skandinavisk och en finsk utgåva.

Diskussionen om formerna för samarbetet mellan akademin och samnämnderna har under 1982 resulterat i att man formulerat och fastställt nya riktlinjer som ersätter samarbetsöverenskommelsen från 1972.

Under året har akademin också haft kontakt med och gett service till de olika studieförbundens egna nordiska samarbete. Kontakterna med Förbundet nordisk vuxenupplysning har fortsatt, bl. a. med sikte på en uppföljning 1983 av kursen "Tala nordiskt – kan man det?". Nordiskt folkuniversitet genomförde i december en konferens i Kungälv i samarbete med akademin om forskningsinformation och forskningsmetoder. Folkeligt oplysningsförbund i Danmark och Medborgarskolan i Sverige diskuterade gemensamma angelägenheter på en konferens i Kungälv med deltagare från Jylland och Västsverige, där akademin medverkade. Kursen "Arbetsplatsen – aktiv inlärningsmiljö?", som flyttats från höstprogrammet 1982

till februari 1983, har planerats och kommer att genomföras i nära samarbete med ABF i Norden.

Nordiska folkhögskolerådet

Nordiska folkhögskolerådet är ett samarbetsorgan mellan lärarorganisationerna i nordisk folkhögskola och har sitt sekretariat förlagt till Nordens folkliga akademi. Rådet har haft tre möten under 1982. Akademiens norske lektor, Olav Klonteig, är rådets sekreterare. Sekreterarens uppgift är först och främst att administrera rådets möten och i övrigt ha hand om en del av de nordiska samarbetsprojekt som rådet tar initiativ till.

Årsavgifterna från föreningarna har ökat det senaste året och rådet förfogar nu över en budget på ca 20 000 skr.

En del av aktiviteterna under 1982 har haft samband med 200-årsjubileet för Grundtvigs födelse som skall firas 1983. Rådet har varit med att planera det stora nordiska folkhögskolemötet på Testrup och Askov folkhögskola i Danmark den 31 juli–7 augusti 1983. Rådet har fått ett anslag på 120 000 dkr från Nordisk kulturfond för att finansiera boken "Grundtvigs oplysningstanker og vor tid", som kommer ut omkring 1 maj 1983, i en skandinavisk och en finsk utgåva. Rådets sekreterare är ordförande i den kommitté som planerar skriften.

En ny informationsbroschyr om folkhögskolorna i Norden är under arbete och utkommer 1983.

Rådet har gett bidrag till en fotoutställning och annat pedagogiskt material i samband med studieresan till Färöarna sommaren 1981.

Rådets internationella kommitté arbetar med förberedelser för Workshop 83, som är förlagd till Tanzania. Detta är ett led i samarbetet mellan nordisk folkhögskola och u-länder i syfte att bygga upp folkhögskolemässiga, sociala utvecklingsprojekt i u-länderna. Workshop 83 finansieras av biståndsorganen i de nordiska länderna. Kommittén arbetar också med att samla in upplysningar om och erfarenheter av internationellt arbete vid nordiska folkhögskolor.

Också sommaren 1982 arrangerade rådet tillsammans med professor Erica Simon i Vanosc och Nordiska folkhögskolan i Kungälv kursen "Möte med Frankrike" med 24 deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Akademiens finländske lektor deltog i kursen och medverkade i kursledningen. För information om kursen och utsändning av program svarade rådet genom akademiens och folkhögskolans expeditioner. 1983 kommer Nordens folkhögskola Biskops-Arnö att träda in i stället för Nordiska folkhögskolan i Kungälv som samverkanspart när det gäller sommarkursen i Vanosc.

Internationella kontakter

Akademin har under året varit representerad vid följande tre internationella vuxenutbildningskonferenser:

”Meeting in Finland” 1982, som arrangerades av Samverkande bildningsorganisationerna i Finland den 16–21 augusti i Murikka. Temat var ”The quality of life and adult education”. Från akademien deltog Jan-Erik Wiik.

”Training and further training of adult educators”, konferens anordnad av European Bureau of Adult Education i samarbete med Samnemnda for studiearbeid i Norge. Konferensen var förlagd till Geiranger dagarna 29 augusti–2 september. Akademien representerades av Maj-Britt Imnander.

ICAES (International Council for Adult Education) konferens i Paris den 25–29 oktober med temat ”Towards an authentic development: the role of adult education”. Akademins representant var Miriam Holm.

Akademins deltagande i dessa konferenser har framför allt motiverats av behovet att hålla kontakt med de internationella samarbetsorgan där studieorganisationer och folkhögskolor i de nordiska länderna är med. På det sättet kan akademien lättare gå in i och göra en insats i vissa samarbetsprojekt, när så önskas. Bland de ämnesområden där man nu är i färd med att utvidga ett nordiskt kontaktnät till ett europeiskt och internationellt sådant kan nämnas fredsundervisning/fredsarbete och kvinnokurser/jämställdhetsfrågor, som också varit aktuella i akademins kursverksamhet under 1982.

Alla deltagarna i de båda förstnämnda kurserna fick skriften ”Adult education in the Nordic countries” (jfr s. 10). En mindre upplaga ställdes också till ICAEs förfogande i samband med Paris-konferensen.

Övrig informations- och kontaktverksamhet

De arbetsuppgifter som är knutna till akademins uppdrag att fungera som ett nordiskt informationscentrum på folkbildningens och vuxenutbildningens område blir allt fler och ökar i omfattning för varje år.

Det gäller t. ex. önskemålen om akademins medverkan i möten, kurser och konferenser på olika håll i Norden. Akademins rektor och lektorer deltar i planeringen av olika arrangemang, medverkar som resurspersoner och föreläsare, ingår i arbetsgrupper och projektgrupper osv. Också i bibliotekariens och tolkens arbete ingår alltfler uppgifter av detta slag.

Produktionen av skriftlig information från akademien tycks också bli allt viktigare. Rapporter från kurser efterfrågas i stor utsträckning. Önskemålen från olika tidskrifter om artiklar är många. Tvärgående beskrivningar och jämförelser av vuxenutbildningen i olika nordiska länder behövs. Behovet av information på utomnordiska språk om nordisk vuxenutbildning är stort. Alltfler önskemål om akademins medverkan i produktion av studiematerial framförs. Kommenterade litteraturlistor från akademins bibliotek känns allt angelägnare osv.

I den mån kursverksamheten medger det, försöker också akademins kollegium tillgodose behov av det här slaget. Tack vare att akademins offsettryckeri och annan enklare utrustning för trycksaksproduktion under

de senaste åren kompletterats och rustats upp, kan också en hel del tryckt material produceras helt och hållet vid akademien.

Att arbetet med nyhetsbulletinen, "Information om vuxenutbildningen i Norden", förlagts till akademien har naturligtvis inneburit en belastning på akademins personal men också många fördelar. Framför allt har annan nordisk information från akademien kunnat samordnas bättre med nyhetsbulletinens material.

Förutom den löpande produktionen av tryckalster (foldrar, detaljprogram, blanketter, nyförvävslistor från biblioteket, kursmaterial osv.) har följande trycksaker redigerats och/eller tryckts vid akademien under 1982:

6 rapporter i akademins rapportserie (se s. 9),

2 nr av bulletinen "Information om vuxenutbildningen i Norden" (i skandinavisk och finsk utgåva),

Informationsskriften "Adult education in the Nordic countries" (se s. 10),

"I heksens hule", en artikelsamling om Erica Simons kursverksamhet i Vanosc i Frankrike (utg. i samarbete med Föreningen Le Crau du Sapts vänner),

"People talking back", i samarbete med Folkbildningsförbundet (se s. 9),

"Att uppleva Føroyar 1981", en rapport producerad i samarbete med Nordiska folkhögskolan och Nordiska folkhögskolerådet, som 1981 arrangerade en studieresa till Färöarna.

Till akademikollegiets informationsuppgifter hör också att medverka i planeringen av studieresor och studiebesök de nordiska länderna emellan, och även ta emot grupper som önskar komma till Kungälv för att få information om speciella sektorer eller aktuella frågor inom nordisk vuxenutbildning och folkbildning. Så t.ex. har två grupper från Danmark haft Kungälv som bas för studiebesök i Göteborg med omnejd, och samtidigt fått tillfälle att på akademien komplettera och diskutera intrycken från dessa studiebesök. Det var dels journalister från press, radio och TV med vuxenutbildning som specialområde tillsammans med ledamöter från folketingets utbildningsutskott, dels rektorer och lärare som arbetar med kompetensgivande vuxenutbildning i Danmark.

F. Framtidsplaner

I och med att ett nytt hyresavtal med Nordiska folkhögskolan träder i kraft den 1 januari 1983 kan man säga att de senaste två årens diskussioner om akademins lokalisering och lokalbehov har gett ett resultat. På sikt är det dock fortfarande aktuellt att fortsätta förhandlingarna med Nordiska folkhögskolan om en utbyggnad av skolanläggningen på Fontinberget med sikte på ändamålsenliga administrationslokaler och nya konferenslokaler och internat.

Kostnadsutvecklingen under de senaste åren har medfört att akademins

projektmedel mer och mer fått tas i anspråk för fasta kostnader. En uppgift för de närmaste åren blir därför att verka för en ökning av projektanslaget, så att den verksamhetsnivå man ursprungligen tänkt sig för akademien kan återställas. Dessutom måste frågan om resestipendier till akademins kursdeltagare lösas – nordiskt eller nationellt. Någon förändring av kursverksamhetens inriktning när det gäller akademins målgrupper eller typ av kurser är inte aktuell. Inför 1983 blir det dock av ekonomiska skäl nödvändigt att skära ner antalet kursarrangemang väsentligt. Följande kurser har hittills planerats för 1983:

Musik, dans och sång i ungdomsteatern, 17–21 januari

Folkbildningen och framtiden, 31 januari–4 februari

Folkhögskolan 1990? 14–18 mars

I Grundtvigs fotspår, 20–22 mars

Studiecirkelledarutbildning i nordsamiska, 21–25 mars

Information i ord och bild, 25–28 april

Skapande fredsarbete, 2–6 maj

Kopiera? skapa? engagera? 10–12 juni

Många kulturer – en värld, 25–29 juli

System och symbol, 15–18 augusti

Ett mångkulturellt Norden, 26–29 september

Dessutom kommer som vanligt ett antal samarbetsarrangemang med särskild rekrytering att genomföras.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal SEK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	1 538	1 501	1 618	1 597
Styrelse	91	58	89	67
Kontor	125	145	142	150
Lokaler	548	655	670	641
Projekt	371	417	424	406
Övrigt:				
Oförutsedda kostn.	10	5	11	–
Räkenskapsperiodens överskott	3	–	–	–
Summa kostnader	2 686	2 781	2 954	2 861
<i>Intäkter</i>				
Anslag	2 401	2 686	2 686	2 811
Lönestegr. komp.	192	–	152	
Övrigt:				
Inkomster av räntor m. m.	93	95	86	50
Räkenskapsperiodens underskott			30	
Summa intäkter	2 686	2 781	2 954	2 861

Ovanstående översikt visar att akademien för 1982 måste räkna med ett visst underskott i räkenskaperna. Det är framför allt de konton som gäller lokaler och projekt som överbelastats. Något särskilt anslag har inte utgått till flyttningen av akademins tryckeri och arkiv till Smålandsgården, och de oundvikliga kostnaderna för detta bidrar därför till det beräknade underskottet. Beträffande kursverksamheten, så är det framför allt kostnaderna för de medverkandes resor som har ökat mycket mer än vad man vid anslagstilldelningen beräknade som kompensation för prisökningar. Den svenska devalveringen har medfört en ytterligare belastning på projektanslaget under årets sista månader.

Av ovanstående översikt framgår att också styrelsekostnaderna blivit betydligt större än vad som budgeterats. En del av orsaken är även här höjda biljettpriser och devalveringen. Dessutom förlades det ena av årets styrelsemöten till Island vilket innebar extra kostnader.

Datum	Kurser, konferenser, seminarier (NFAs egna)	DK	SF	I	N	S	Övr.	Summa	Delta- gardygn	Kurs- ledare
19-22.1	Invandrarna och språkundervisningen	12	-	-	10	4	-	26	78	MBI
25-29.1	Fredsarbete - fredsundervisning	9	11	1	16	6	-	43	172	OK
22-26.2	Teater i lokalsamhället	5	11	-	5	5	-	26	104	JEW
22-26.3	Nordisk folkhögskolekurs	3	4	-	4	4	-	15	60	OK
27-30.3	Kulturprogramutbyte i Norden	-	2	-	4	16	1(Gr.)	23	69	MBI
10-14.5	Information och uppsökande verksamhet	2	11	-	7	5	-	25	100	JEW
28.6-3.7	Att göra ett utvecklingsarbete	8	2	1	5	7	-	23	115	KMJ
16-19.8	Demokrati och folkbildning	13	2	-	8	4	-	27	81	KMJ
23-27.8	Folkbildningsarbete i fängelser (Tavastehus, Finland)	1	30	2	10	3	-	46	184	JEW
8-12.11	Arbetslöshet, samhällskris - ny undervisning? (Pindstrup, Danmark)	13	2	-	4	12	-	31	124	MBI
15-19.11	Bilden i undervisningen	4	5	-	10	16	-	35	140	OK
	Deltagare totalt vid 11 NFA-kurser 1982	70	80	4	83	82	1	320	1 227	
	Procentuell fördelning 1982	22 %	25 %	1 %	26 %	26 %	-	100 %		

BILAGA 2

Datum	Kurser, konferenser, seminarier (samarbet.)	DK	SF	I	N	S	Övr.	Summa	Delta- tagardygn	Kurs- ledare
1-2.3	Kontaktmöte om samiskt kulturliv (i Kautokeino i samarbete med Nordiska samerådet)	1	5	—	9	10	—	25	50	MBI
25-27.4	Nordiskt seminarium om tolkservice och tolkutbildning (i samarb. med Skolöverstyrelsen, Tolkutbildningsgruppen)	13	—	—	9	18	—	40	80	PLA
3-7.5	Kvinnokurser i Norden (i samarb. med en arbetsgrupp inom svenska folkhögskolan)	7	4	3	—	10	2 (Fä)	26	104	MBI
7-9.5	FOF möter Medborgarskolan (i samarb. med FOF och Medborgarskolan)	16	—	—	—	11	—	27	54	KMJ
24-26.5	Nordisk folkhögskolekonferens (i samarb. med Nordiska folkhögskolerådet)	11	6	—	10	13	—	40	80	OK
1-4.6	Dialogen i folkhögskolan (i samarb. med Brogården højskole och Karlskoga folkhögskola)	14	—	—	—	6	—	20	60	KMJ
26-30.7	Många stämmor — en värld (i samarb. med Sveriges FN-förbund)	5	3	1	9	23	—	41	185	MBI
1-7.8	Danska för finskspråkiga ((i samarb. med studieorganisationer i Finland och Den Internationale Højskole i Helsingør)	—	16	—	1	1	—	18	108	JEW
31.8-2.9	Studiekonferens för danska journalister och politiker (i samarb. med Dansk Aften- og Ungdomsskoleforening)	32	—	—	—	—	—	32	64	KMJ
12-15.10	Ge de unga en plats i samhället (i Danmark i samarb. med en nordisk arbetsgrupp)	10	5	—	5	5	—	25	75	KMJ
1-5.11	Folklig idrott (i samarb. med Stensunds folkhögskola)	8	2	—	14	—	—	24	96	OK
8-10.11	Forstanderforeningens studiekonferens (i samarb. med Forstanderforeningen)	24	—	—	—	—	—	24	48	KMJ
	Deltagare totalt i 12 samarbetsarrangemang 1982	141	41	4	57	97	2	342	1 004	
	Procentuell fördelning 1982	41%	12%	1%	17%	29%	—	100%		
	Deltagare totalt 1982	211	121	8	140	179	3	662		
	(Deltagare totalt 1981)	192	156	11	172	342	16	889		
	Procentuell fördelning 1982	32%	18%	1%	21%	28%	—	100%		
	(Procentuell fördelning 1981)	27%	17%	2%	26%	25%	3%	100%		

Kursstatistik, verksamhetsåret 1982

Kursens namn, datum	Antal delt.	Studieförb.	Folkhögskollär.	Ungd.-org.	Bibl. journ.	Övr. lärare	Övr.	Män	Kvinnor
Invandrarna och språkundervisningen 19-22.1	26	9	3	-	-	11	3	5	21
Fredsarbete - fredsundervisning 25-29.1	43	23	18	-	1	1	-	22	21
Teater i lokalsamhället 22-26.2	26	18	7	-	-	-	1	8	18
Nordisk folkhögskolekurs 22-26.3	15	-	15	-	-	-	-	9	6
Kulturprogramutbyte i Norden 27-30.3	23	10	4	-	-	-	9	9	14
Information och uppsökande verksamhet 10-14.5	25	21	-	-	3	-	1	10	15
Att göra ett utvecklingsarbete 28.6-3.7	23	3	8	1	-	10	1	13	10
Demokrati och folkbildning 16-19.8	27	17	7	-	1	1	1	22	5
Folkbildningsarbete i fängelser 23-27.8	46	3	-	-	-	36	7	30	16
Arbetslöshet, samhällskris - ny undervisning? 8-12.11	31	7	14	-	-	2	8	18	13
Bilden i undervisningen 15-19.11	35	3	21	-	5	5	1	24	11
Summa	320	114	97	1	10	66	32	170	150
Procentuell fördelning	100%	36%	30%	-	3%	21%	10%	53%	47%

Nordiskt samarbete inom skolområdet

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk samarbejde inden for skoleområdet
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K

B. Startår

1971, i sin nuværende form 1972, under nuværende navn 1976. Gældende retningslinjer og bestyrelsens mandat vedtaget af Nordisk Ministerråd i 1976.

C. Formål

Målsætningen med det nordiske samarbejde inden for skoleområdet er at fremme det nordiske uddannelsessamarbejde vedrørende førskole, grundskole og de gymnasiale uddannelser (de 16–19 åriges uddannelser), herunder også erhvervsuddannelserne for 16–19 årige samt efter- og videreuddannelse af lærere på disse områder. Hvad angår førskoleområdet skal samarbejdet omfatte førskolens pædagogiske funktioner, herunder overgang mellem førskole/grundskole.

Det nordiske skolesamarbejde skal primært tilrettelægges i tilknytning til det pædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde bl. a. med henblik på at opnå den bedst mulige fællesudnyttelse af de nationale midler, der står til rådighed hertil. Informationsformidling og udveksling af erfaringer om reformarbejde og udvekslingstendenser i de nordiske lande for så vidt angår forsøgsvirksomhed og forskning skal være en bestandig del af virksomheden. Samarbejdet skal først og fremmest bære præg af initiativskabende tiltag og af etablering af kontakter og nye indsatser.

D. Organisation

1. Administration

Virksomheden ledes af en bestyrelse, bestående af en fast repræsentant og en suppleant fra hvert af de nordiske lande. Valgperioden er 4 år. Bestyrelsens navn er *Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde*.

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde varetager virksomhedens sekretariatsfunktion.

2. Styringsgruppens sammensætning

Faste repræsentanter: (valgt fra 1.1.1981)

Undervisningsinspektør Finn Christensen	D
Avdelingschef Vesa Lyytikäinen	F
Afdelingschef Hörður Lárusson	I
Avdelingsdirektør Håkon Bjørnes	N
Överdirektör Sven-Åke Johansson	S

Suppleanter:

Undervisningsinspektør B. Kehlet Nørskov	D
Undervisningsråd Lars Nyström	F
Afdelingschef Sigurdur Helgason	I
Inspektør Eva Hodne	N
Undervisningsråd Inger Marklund	S

Afdelingschef Hörður Lárusson er formand i styringsgruppen og fuldmægtig Atli Guðmundsson er gruppens sekretær.

3. Personale

Kultursekretariatet er sekretariat for nordisk samarbejde inden for skoleområdet.

Regnskabs- og bogføringsarbejdet gennemføres af administrationsafdelingen i Kultursekretariatet.

4. Revisorer

Revisionen foregår på tilsvarende måde som for det øvrige Kultursekretariat.

E. Virksomhed

1. Baggrund

I 1976 vedtog Nordisk Ministerråd retningslinjer for skolesamarbejdet og mandat for styringsgruppen. De forudgående år, fra 1972, blev virksomheden drevet under betegnelsen "Harmonisering af skoleordningerne i de nordiske lande". Under den senere halvdel af 70'erne er der sket en tyngdepunktsforskydning fra harmonisering af rammeplaner for undervisning i grundskolen til et samarbejde inden for det pædagogiske forsknings- og udviklingsarbejde på udvalgte prioriterede områder med en direkte relation til arbejdet i skolen.

I februar 1981 godkendte Nordisk Ministerråd styringsgruppens forslag til tyngdepunktsområder i den pædagogiske FoU-virksomhed. Ifølge forslaget skal hovedvægten i virksomheden i perioden fremover ligge på 4 områder: 1) organisationsudvikling og arbejdsmiljø i skolen, 2) erhvervs-pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde, 3) samvirke omkring problematikken uddannelse/arbejdsliv og 4) samvirke omkring integrering af specialundervisningens elever. I takt med skolesamarbejdets hensigt har styringsgruppen fulgt med udviklingen inden for andre områder og iværk-

sat kontaktskabende foranstaltninger. Dette gælder i indeværende år bl. a. for læremiddelsarbejdet, småfag i erhvervsuddannelserne og i indvandrerundervisningen.

Sideløbende med den centrale planlægning, styring og information har det egentlige projektarbejde været gennemført som en decentraliseret virksomhed. Sagkyndige personer, som arbejder med de enkelte projekter, er ansat på korttidsforordninger og udfører arbejdet i hjemlandet. Arbejdsgrupper og kontaktgrupper er et vigtigt og nødvendigt led for at gennemføre de enkelte projekter og formidle kontakter. Med etablering af netværk mellem nationale, lokale forsøgsprojekter forankres det nordiske skolesamarbejde i det aktuelle nationale innovationsarbejde. Netværkkontakter skabes gennem nordiske konferencer, seminarer, stipendieordninger, m. v.

2. Styringsgruppens virksomhed

Der blev holdt 4 møder i styringsgruppen i 1982. På de to første møder, i København og i Stockholm, blev de forskellige projektsager behandlet. Udover sagsbehandlingen orienterer styringsgruppens medlemmer gensidigt om den aktuelle situation inden for skoleområdet i hvert land.

Det årlige *informationsmøde* blev afholdt i Heinola, Finland. Statstjenestemænd inden for undervisningsområdet på centralt og regionalt niveau i Finland blev af det finske undervisningsministerium inviteret til mødet, hvor de blev informeret om det nordiske skolesamarbejde i de ti forløbne år og om de aktuelle samarbejdsprojekter. Der blev især drøftet gennemførelsen af det nordiske miljølæreprojekt i de enkelte lande og dets videreførelse i nordisk og national sammenhæng.

Styringsgruppens fjerde møde blev afholdt i København i tilknytning til et møde med en nordisk kontaktgruppe for pædagogisk FoU. Gruppen, som blev nedsat inden for det nordiske skolesamarbejde, skal have som opgave at informere om det forsknings-, forsøgs- og undervisningsarbejde inden for det pædagogiske område, som til enhver tid er aktuelt i de nordiske lande. På mødet med styringsgruppen informerede gruppens medlemmer gensidigt om den aktuelle situation i hvert land.

Endvidere blev de samarbejdsmodeller, som indtil nu er blevet anvendt i det nordiske samarbejde omkring specialundervisningen, evalueret på baggrund af 4 modeller: *forskningssamarbejde, nordiske embedsmandsmøder, læremiddelssamarbejde og kursusvirksomhed.*

3. Projekter

3.1 Informationsvirksomhed

I indeværende år har man arbejdet med ajourføring af to tidligere udgivne håndbøger, en om grundskolen og en anden om læreruddannelserne i Norden. Bøgerne giver en detaljeret oversigt over disse områder.

Der er udgivet 4 numre af bulletinen *Information om Skolan i Norden.*

Det første nummer indeholdt forskelligt nyhedsstof fra alle landene. Nummer 2 indeholdt beskrivelser af de nordiske projekter inden for miljølæreundervisningen og inden for området uddannelse/arbejdsliv. I det tredje nummer var der hovedsagelig artikler om indvandrerundervisningen. Det fjerde nummer havde datateknologien som tema.

Bulletinen *Information om Børns Opvækstmiljø i Norden* udkom to gange i år. Bulletinen behandlede temaerne "kønsroller og ligestilling" og "Indvandrerbørn". Styringsgruppen har besluttet at standse denne udgivelse.

Et prøveoplag af nordisk-engelsk skoleterminologi, som er blevet udarbejdet af Kultursekretariatet, bl. a. med midler fra skolesamarbejdet, blev i år udsendt på en høringsrunde. Frist for indsendelse af udsagn udløb d. 31.12.1982. Når indkomne kommentarer er indarbejdet i ordlisten forventes den at blive udgivet.

Ordlisten indeholder aktuelle termer i det obligatoriske skolevæsen og inden for de 16–19 åriges uddannelser. "Nordisk specialpedagogisk terminologi" fra 1974 er blevet indarbejdet i ordlisten. Vigtige betegnelser fra administrationen og fra den frivillige undervisning er også medtaget. De højere uddannelser er udeladt.

Udgangspunktet for arbejdet med ordlisten har været at finde paralleller i de nordiske landes uddannelsessystemer. I de tilfælde, hvor tilsvarende termer savnes i de øvrige lande, følger der en definition på det pågældende sprog. Listen indeholder desuden en del deskriptive bilag, som dækker skoleforhold i de nordiske lande.

Nordisk-engelsk skoleterminologi indeholder termer på svensk, finlandssvensk, dansk, finsk, sverigefinsk, islandsk, norsk (nynorsk og bokmål) og engelsk.

I år indbød styringsgruppen repræsentanter for matematikundervisningen i de nordiske lande til et 2-dages kontaktmøde for at drøfte det nordiske samarbejde om matematik efter tilbagekaldelsen af skolesamarbejdets kontaktgruppe i 1980. Mødet drøftede også udviklingstendenser i matematikundervisningen i de nordiske lande og behov og muligheder for kontakt- og informationsformidling.

3.2 Projekter inden for prioriterede områder

3.2.1 Organisationsudvikling og arbejdsmiljø i skolen

På baggrund af forslag fra et møde med FoU-administratorer og forskere i december 1981, har styringsgruppen besluttet, at igangsætte et projekt inden for området skoleudvikling/organisationsudvikling i grundskolen. Der blev fra 1.5.1982 nedsat en arbejdsgruppe, som fremlagde forslag til aktiviteter i projektet.

I projektet skal der arbejdes med belysning af forskellige aspekter ved skoleudvikling på lokalt niveau. I hvor høj grad kan og bør styringen af skolens arbejde og beslutninger om bl. a. fordeling af ressourcer foregå

mere lokalt end det gør i dag? Hvilken rolle har skolelederen og personalet i udvikling af skolen? Hvordan kan konsulentvirksomhed bidrage her? Hvordan kan kundskab og information om organisationsudvikling og beslutningsprocesser formidles til skolepersonale, elever og forældre?

Tre udvalgte projekter/skoler i hvert af de nordiske lande vil deltage i projektets netværksvirksomhed, erfaringsudveksling, m. v. Arbejdsgruppen foreslår, at der laves en begrænset udredning af de teoretiske aspekter ved begrebet "skoleudvikling i grundskolen". Resultaterne fra denne udredning skal komme i en rapport i foråret 1983 sammen med en eksemplarsamling, som vil bestå af beskrivelser af de projekter/skoler, som deltager i projektet.

I en senere fase vil man lave en statusredegørelse for disse projekter/skoler samt en vis dokumentation for de forudsætninger for skoleudvikling, som findes i skolesystemet i den enkelte skole, hvilke fremmende og hæmmende faktorer der er, og hvilke attityder (motiver, m. v.) skolepersonalet har til udvikling af skolen i et helhedsperspektiv.

På et seminar den 1.-2. november i Norrköping, Sverige, blev dispositionen for en teoretisk udredning drøftet med forskere, og repræsentanter fra de udvalgte projekter/skoler blev inviteret til en præsentation af og diskussion om lokalt udviklingsarbejde. Deltagerne besøgte også skoler i Norrköping.

3.2.2 Erhvervspædagogisk forskning og udviklingsarbejde

Erhvervspædagogisk FoU-arbejde er et af de nye tyngdepunktsområder inden for skolesamarbejdet. Sammen med en ad-hoc arbejdsgruppe, som blev nedsat i februar 1982, har sekretariatet nu udarbejdet et forslag til en treårig projektplan. Planen bygger så vidt muligt på det samarbejde, som findes allerede. Det gælder især det samarbejde, som siden 1979 har fundet sted mellem erhvervslæreruddannelsesinstitutionerne i Norden. Disse institutioner har bl. a. arrangeret årlige kontaktseminarer.

Arbejdsgruppen deltog i det årlige seminar, som i 1982 blev arrangeret i Tavastehus, Finland. Seminarets tema var efteruddannelse og FoU-arbejde i erhvervslæreruddannelsen. Erfaringer fra dette seminar er blevet indarbejdet i forslaget til projektplan.

3.2.3 Skole-arbejdsliv

To projekter behandler problematikken vedrørende forholdene mellem skole og arbejdsliv. Begge projekter er organiseret som "netværk", d. v. s. at de knytter sammen kommuner i de nordiske lande, som driver forsøgsvirksomhed således, at kommunerne får mulighed for at samarbejde og udveksle erfaringer.

3.2.3.1 Projekt "Netværk"

Projekt "netværk" har som formål at udveksle erfaringer omkring undervisningsmetoder og -modeller i arbejdslivskundskab og at samle, af-

prøve og formidle undervisningsmaterialer på området. Projektet er afgrænset til grundskolen og det almene gymnasium. To kommuner fra hvert land deltager i projektet:

- Randers Statsskole og Nibe kommune, Danmark
- St. Michel og Torneå kommuner, Finland
- De videregående skoler (for 16–19 åringer) i Breidholti og Saudárkróki, Island
- Notodden kommune og Larvik gymnas, Norge
- Södertälje kommun og Frölunda gymnasiet, Sverige.

En forberedende konference blev arrangeret i Södertälje i januar 1981. Der oprettede man en arbejdsgruppe for projektet og lagde grundlag for et 3-årigt projektprogram, som blev godkendt i december 1981.

Hovedtyngden i virksomheden på nordisk plan ligger i et årligt seminar, som lægges til en af forsøgskommunerne. Det første seminar blev holdt i Notodden i maj 1982. Temaet her var "Hvilken kundskab om arbejdslivet skal skolen formidle?".

Næste års seminar vil finde sted i Nibe i Danmark.

Der er lagt op til en stipendieordning, som giver repræsentanter fra forsøgsstederne anledning til at besøge et af de andre forsøgssteder i løbet af projektperioden.

3.2.3.2 Projekt "Ungdomsgarantien"

I det andet projekt, som behandler problematikken skole–arbejdsliv – projekt "Ungdomsgarantien" – deltager følgende bykommuner:

Århus i Danmark, Jakobstad i Finland, Trondheim i Norge og Karlstad i Sverige.

Retningslinjerne for projektet blev udformet på en forberedende konference i Karlstad i november 1981. Projektet skal drives i 3 år, og der er nedsat en arbejdsgruppe, som består af et medlem fra hvert af forsøgsstederne. Også her er et årligt seminar centralt i virksomheden. Årets seminar fandt sted i Trondheim i november. Der tog man specielt de unge arbejdsledige kvinders situation op. Spørgsmålet om hvordan man kan skaffe tilstrækkeligt af praktik- og lærlingepladser blev også drøftet.

En stipendieordning giver repræsentanter fra de fire kommuner anledning til studiebesøg i de øvrige forsøgskommuner. En særlig informationsbulletin udkommer med to numre om året.

Virksomheden samordnes af en særlig styringsgruppe med repræsentanter for Embedsmandskomitéen for nordisk kulturelt samarbejde og Nordisk Arbejdsmarkedsudvalg.

3.2.4 Integrering af specialundervisningens elever

I alle de nordiske lande har udviklingen inden for specialundervisningen gået hen imod integrering af denne undervisnings elever med de øvrige elever i skolen. I 1980 besluttede styringsgruppen at få udarbejdet en

oversigt over denne situation i alle landene – få beskrevet de forskellige aspekter ved begrebet integration, de forskellige måder man bedst får realiseret integrationstanken og derudover at få fremlagt forslag til nordiske initiativer vedrørende emnet.

Der er blevet ansat to sagkyndige personer, som gennem studierejser og dokumentanalyser har udarbejdet en situationsrapport. *Den nordiske kontaktgruppe for specialundervisning* har været udredningens referencegruppe. Kontaktgruppen har som hovedopgave at forberede årlige embedsmandsmøder om specialundervisning. På embedsmandsmødet i år, som blev holdt i Trondheim, Norge, blev situationsrapporten gennemdrøftet. Til mødet inviterede kontaktgruppen to eksperter inden for området fra hvert land. Med gruppearbejde fik de sagkyndige en kritisk gennemgang af rapporten. De fremkomne kommentarer er blevet indarbejdet i den. Situationsoversigten er færdig udarbejdet ved årets udgang, og den trykkes og udgives i begyndelsen af 1983.

Rapporten beskriver specialundervisningen i de enkelte lande. Der redegøres for lovgivning, statistik, administrative rammer, registrering af handicap, lærerkvalifikationer, forældreindflydelse og udviklingstrender. Redegørelsen dækker grundskolen og uddannelserne for de 16–19 årige. Endvidere beskrives den begrebsmæssige/ideologiske ramme, og der gives eksempler på positive tiltag. En kort historisk analyse beskriver tilkomsten af integrationstanken.

Den forudgående segregering betragtes ikke som modsætning til integration. Det konstateres, at den aktive segregering medførte en væsentlig viden om pædagogisk behandling af børn med funktionsvanskeligheder. Dette var derfor en vigtig forudsætning for integration. Der peges også på andre forudsætninger for en effektiv integrering, som f. eks. decentralisering af administrationen inden for skole-, social- og sundhedssektor. Læreresressourcerne er også en vigtig forudsætning.

Udredningen peger på øgede handlemuligheder ved at gå væk fra den individcentrerede kategorisering til mere helhedsprægede beskrivelsesformer, for eksempel ved at anskue den integrerede undervisning og de integrerende organisationsformer (vedr. miljøet, samarbejdet i skolen, m. v.). Det, som man kalder "tilpasset oplæring" i den norske grundskole, er et eksempel herpå. Man gør her op med den traditionelle betragtningsmåde – at undervisning og specialundervisning betragtes som to formelt og fagligt adskilte undervisningsformer.

3.2.5 Læremiddelssamarbejde inden for de små erhvervsfag

Siden 1978 har en kontaktgruppe arbejdet med og sat i gang læremiddelprojekter inden for de små erhvervsfag. "Nordisk lærebog i optik" har været i brug i Danmark, Norge og Sverige. Den er for nylig oversat til finsk. For nærværende pågår der en evaluering af dette projekt. Den afsluttes inden udgangen af 1982.

Et projekt om plantesundhedslæren – ”sygdommer/skadedyr hos nytteplanter i drivhuse” – er blevet afprøvet i en del gartneriskoler i de nordiske lande. Også her afsluttes evalueringsarbejdet i slutningen af 1982.

Eftersom situationen vedrørende undervisningsmaterialer inden for mange erhvervsfag er vanskelig, har kontaktgruppen fået udarbejdet en brochure, ”Læremidler i yrkesundervisningen”, som redegør for abonnement på læremiddelkataloger fra de nordiske lande. Brochuren er blevet udsendt til samtlige erhvervsskoler i Norden. Inden udgangen af året vil man vide noget om, hvor mange der har benyttet sig af tilbuddet, og om det er hensigtsmæssigt at fortsætte ordningen.

Andet læremiddelssamarbejde, som er i en startfase/ i gang, er inden for fiskerifaget og flymekanikerfaget. Endvidere er der igangsat arbejde med en rapport om det nordiske småfagsamarbejde.

3.2.6 Specialundervisning

Referencegruppen for specialundervisningens læremidler har holdt 2 to-dages møder i år. I tilknytning til disse møder har gruppen inviteret eksperter inden for læremiddelområdet i diskussioner om aktuelle spørgsmål. Gruppen har også aflagt besøg til læremiddelcentraler i det land, hvor møderne afholdtes. På denne måde har gruppen etableret kontakt i de enkelte lande og forankret sine initiativ i den nationale virksomhed. På sit møde i maj i Trondheim besøgte gruppen læremiddelafdelingen ved Vikhov skole for hørehæmmede og drøftede nationelt og nordisk arbejde vedrørende læremidler for hørehæmmede. På et møde i Jyväskylä i oktober tog gruppen kontakt med speciallærere, forskere og private forlag, som arbejder med speciallæremidler.

Gruppen har i år udarbejdet et referencekatalog med adresser og oplysninger om de offentlige institutioner og offentlige og private forlag i Norden, som på en eller anden måde bidrager til udvikling og produktion af læremidler til specialundervisningen.

Gruppen gennemfører også et forsøg med udvikling af et ”nordisk tipskatalog”, som skal indeholde idéer og tips af metode- og materialemæssig art til undervisningen i de musik/kreative fag.

I 1981 blev der sat et projekt i gang, som har til hensigt at fremskaffe undervisningsmaterialer om Norden beregnet for elever med indlæringsvanskeligheder. Projektet, som er kommet i gang som følge af arbejdet i referencegruppen, har arbejdstitlen *Nabolandsprojektet*. En nordisk arbejdsgruppe koordinerer projektet på nordisk plan, mens udviklingen af materialet foretages i de enkelte lande.

Den primære målgruppe er præcist defineret på alle de nordiske sprog. På dansk hedder den ”elever med generelle indlæringsvanskeligheder på 8. – 10. klassetrin”. Der vil også være andre vigtige sidemålgrupper, f. eks. hørehæmmede, elever med specifikke læse- og skrivevanskeligheder og voksne med funktionsvanskeligheder.

I indeværende år har hvert land lavet en oversigt over læremidler, som findes om de nordiske lande. Den nordiske gruppe har besluttet, at i første omgang nyudvikle materialer om temaerne: 1) Sådan ser landet ud 2) Sådan lever vi (arbejde og fritid) 3) Typisk mad (en nordisk "kokebog") 4) Kendte udtryk og signaler. Sådan taler vi 5) Dette er Norden og 6) Nordkallotten og de selvstyrende områder.

Der er allerede drøftelser i gang med forlag om produktion og distribution af materialet. Det forventes, at projektet vil frembringe konkret erfaring med samarbejde mellem læremiddelforfattere og forlag på nordisk niveau. Ifølge tidsplanen vil materialet blive udviklet, afprøvet og færdigproduceret i løbet af en 3-års periode.

3.2.7 Læremidler i indvandrerundervisningen

Siden 1978 har det i nordisk skolesamarbejdes regie pågået en vis kontakt/samarbejde mellem de nordiske lande hvad angår undervisningen af indvandrere. Både uddannelse og efteruddannelse af lærere, informationsudveksling, seminarvirksomhed og andet har været drøftet.

Tidligt i 1982 blev der nedsat en arbejdsgruppe, som fik som opgave at fremlægge forslag til et nordisk informationssystem inden for læremiddelsektoren i indvandrerundervisningen.

Det er tanken at begynde på et begrænset felt, opnå erfaringer med det og eventuelt at udvide samarbejdet til at omfatte læreruddannelsen eller andre relevante felter.

Arbejdsgruppens forslag går ud på, at informationssystemet skal etableres mellem allerede eksisterende institutioner.

Det er endvidere tanken, at en nordisk projektgruppe skal fremlægge forslag til projekter på læremiddelsektoren. Forslagene kan fremlægges på baggrund af årlige temamøder. Temamøderne er tænkt som mindre seminarer med 10–12 deltagere.

3.2.8 Miljølæreprojektet

Miljølæreprojektet for grundskolen og de 16–19 åringers uddannelse blev afsluttet i efteråret 1981 med en evalueringskonference. Den aktive projektfase på nordisk plan er dermed afsluttet, men udviklingen nationalt vil blive fulgt af styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde i årene fremover.

Evalueringskonferencen kom med opfordringer til de nationale myndigheder om at oprette referencegrupper for miljølære i sine respektive lande. Konferencen anbefalede endvidere, at Nordisk Ministerråd skal have ansvar for at føre frem forslag, som styrker det nordiske samarbejde inden for miljøundervisningen. Forslagene kan f. eks. komme fra en nordisk referencegruppe, som man anbefalede at nedsætte, og som bør have særligt ansvar for at følge med i det nationale læreplansarbejde. En rapport fra evalueringskonferencen blev udgivet i år.

Konferencen anbefalede endvidere, at miljølære bør både indarbejdes i læreruddannelsen og tilpasses specialundervisningen, og at der bliver arrangeret nordiske biennaler i miljølære.

Sekretariatet arbejder for nærværende med disse rekommandationer. Skolöverstyrelsen i Sverige arrangerer den første miljølærebiennial, som bliver holdt i Stockholm i maj 1983. Et hovedmoment i biennalen bliver udstillinger, som viser nordiske skolars aktiviteter omkring feltet.

4. Publikationer

4.1 Publikationer fra NORD

- *Bergenprojektet – Et nordisk forskningssamarbeid om læreproblemer hos barn*
III Rapporter, artikler og hjælpemidler: En oversikt (NORD 1982)
- *Miljølære – en dimension i ungdomsuddannelserne*
En præsentation af det nordiske miljølæreprojekt for de 16–19 årige (NORD, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde).
- *Kontakter til forsknings- og udviklingsarbejder på uddannelsesområdet i Norden* (NORD, 1981, udsendt i 1982.)
- *Læremidler for yrkesundervisningen*
(Nordisk Ministerråd, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde).
Finsk version: Ammattiopetuksessa käytettävä oppimateriaali.
(Pohjoismaiden ministerineuvosto. Pohjoismaisen kulttuuriyhteistyön sihteeristö).

4.2 Periodiske tidsskrifter

- *Information om Skolan i Norden*
(Finsk version: Tietoja Pohjoismaiden koulusta)
- *Information om Børns Opvækstmiljø i Norden*
(Finsk version: Tietoja lasten kasvuoloista Pohjoismaissa)
- *Information om Ungdomsgarantien i Norden*
(indeholder finske resuméer af artiklerne)

4.3 Stencilerede rapporter m. v.

- *Nordisk-engelsk skolterminologi:*
Provupplaga, februar 1982 (Nordisk Ministerråd, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde).
- *Rapporter fra koordineringsmøde den 3.–4. december 1981 om nordisk FoU-arbejde på uddannelsesområdet.*
Rapport I: Erhvervspædagogisk forskning og udviklingsarbejde.
Rapport II: Organisationsudvikling og arbejdsmiljø i skolen.
(Nordisk skolesamarbejde, februar 1982)
- *Første seminar i projekt "Nettverk"*
Rapport. Notodden, Norge, 12.–14. maj 1982.
- *En skole for alle.* En oversigt over situationen vedrørende integration af

handicappede elever i skolen i de nordiske lande. (Arbejdsudgave, maj 1982, Nordisk skolesamarbejde).

- *Det nordiske miljølæreprojekt. En evaluering.* Rapport fra Helsingørskonferencen 12. – 14. oktober 1981. (Nordisk Ministerråd, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, udsendt i 1982.)

F. Fremtidsplaner

Hovedtyngden i skolesamarbejdets virksomhed ligger for nærværende inden for de områder, som ministerrådet prioriterede med et vedtag i 1980. Samarbejdet bygger hovedsagelig på det forsknings-, forsøgs- og udviklingsarbejde, som foregår i de enkelte lande. Derudover er der læremiddelssamarbejde i gang i de små erhvervsfag og i specialundervisningen. Sideløbende med projekter inden for disse prioriterede områder lægger styringsgruppen vægt på at formidle grundinformation om skolesystemernes opbygning og udvikling i de nordiske lande gennem udgivelse og ajourføring af håndbøger, bulletinen "Skolan i Norden" og gennem nordiske informations- og kontaktmøder. Det er styringsgruppens opfattelse, at man med disse opgaver imødekommer de formål, som ministerrådet har vedtaget for skolesamarbejdet og opnår en yderligere effektivisering af det nordiske samarbejde angående forsknings- og udviklingsarbejde inden for førskole, grundskole og uddannelserne for de 16–19 årige. I de nærmeste år vil virksomheden derfor rettes mod ovennævnte opgaver.

Man har fået en del erfaringer med samarbejdet efter den såkaldte "Netværkmodel". Modellen går ud på at sammenknytte forsøgskommuner eller -skoler i de nordiske lande, som arbejder med en fælles problematik. Med seminarrækker, informations- og erfaringsudveksling, stipendieordninger m. v. får de, som arbejder med problemerne ude i feltet, anledning till at berige deres arbejde med nye idéer.

Denne "model" har især været udviklet inden for prioriteringsområderne "Organisationsudvikling og arbejdsmiljø i skolen" og "Skole-arbejdsliv". I den nærmeste fremtid vil man fortsætte at udvikle denne samarbejdsform. En aspekt af dette, som søges forstærket, er stipendievirksomheden. Inden for disse begrænsede områder vil der kunne etableres en systematisk lærer- og evt. elevudveksling mellem de nordiske lande. Kommuner og skoler i de enkelte lande vil kunne få udbytte af at sende engagerede personer til øvrige nordiske lande for der at få erfaringer fra tilsvarende forsøgs- og udviklingsarbejde.

Erhvervspædagogisk forskning og udviklingsarbejde er et vidt differentieret område med flere hundrede fag i hvert land. Der stilles store krav til erhvervsuddannelserne i alle de nordiske lande, både faglæreruddannelse og efteruddannelse, p. g. a. den meget hurtige teknologiske udvikling. I alle landene prioriteres FoU-arbejdet højt. Dette område egner sig måske bedre til nordisk samarbejde end andet internationalt samarbejde, eftersom uddannelsessystemerne på dette område i høj grad ligner hinanden i de

nordiske lande. Med nordisk samarbejde udnyttes de til rådighed stående ressourcer optimalt, hvor fagene har et lille elevunderlag i hvert land. På baggrund af et 3-årigt program, som nu udarbejdes, vil der blive igangsat nordiske aktiviteter inden for området.

Fælles udnyttelse af ressourcer inden for smalle områder eller bristområder vil endvidere være formålet med det fortsatte nordiske samarbejde inden for læremiddelområdet og da først og fremmest i de små erhvervsfag og i specialundervisningen. Med en udredning, som systematisk skal afdekke hvad "småfagsamarbejdet" betyder og hvilke erfaringer, man har haft, vil det nordiske læremiddelssamarbejde i småfag kunne effektiviseres i den nærmeste fremtid.

De erfaringer, som opnås fra de nordiske informationstiltag og fælles nordiske udviklingsprojekter, som referencegruppen for specialundervisningens læremidler har gennemført, forventes som løsningsmodeller at kunne inspirere til et mere uofficielt nordisk samarbejde om udvikling og produktion af læremidler til specialundervisningen over grænserne.

Informationsvirksomheden vil i de nærmeste år være en væsentlig del af det nordiske skolesamarbejde. Grundinformation om skolesystemerne i de nordiske lande vil blive udarbejdet og ført ajour med udviklingen, og information, som letter kontakterne mellem FoU-instanser, vil blive formidlet. Der vil også blive lagt vægt på at informere om igangværende nordiske projekter og om muligheder for og erfaringer (modeller) fra det nordiske samarbejde. Bulletinen "Skolan i Norden" må blive et centralt middel i disse bestræbelser. Håndbøger, områdesoversigter og kataloger inden for mere begrænsede områder bliver udgivet som før.

G. Finansiering og økonomi

Oversigter over regnskab og budget (1 000-tal DKK)

	Regnskab 1981	Budget 1982	Budget 1983
<i>Udgifter</i>			
Styrelse	105	80	120
Projekt	1 138	1 357	1 326
Dispositionsmidler	0	50	50
Samlede udgifter	1 243	1 487	1 496
<i>Indtægter</i>			
Anslag	1 182	1 398	1 496
Bevilling fra Oslo-sekr.	61		
Ej disp. midler 1981		89	
Samlede indtægter	1 243	1 487	1 496

BILAGA**Styringsgruppen for nordisk skolesamarbejde**

Ordinære medlemmer:

Undervisningsinspektør
Finn Christensen
Direktoratet for
erhvervsuddannelserne
Højbro plads 4
1200 København K/Danmark

Avdelingschef
Vesa Lyytikäinen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53/Finland

Afdelingschef
Hördur Lárusson
Undervisningsministeriet
Skoleforskningsafdelingen
Reykjavík/Ísland

Avdelingsdirektør
Håkon Bjørnes
Kirke- og undervisnings-
departementet
Oslo-Dep.
Oslo 1/Norge

Överdirektör
Sven-Åke Johansson
Skolöverstyrelsen
10642 Stockholm/Sverige

Suppleanter:

Undervisningsinspektør
B. Kehlet Nørskov
Direktoratet for
folkeskolen m.v.
Frederiksholms Kanal 26
1220 København K/Danmark

Undervisningsråd
Lars Nyström
Undervisningsministeriet
Fredsgatan 4
00170 Helsingfors 17/Finland

Afdelingschef
Sigurdur Helgason
Grundskoleafdelingen
Undervisningsministeriet
Reykjavík/Ísland

Inspektør
Eva Hodne
Laksevåg gymnas
5034 Ytre Laksevåg
Norge

Avdelningsdirektör
Inger Marklund
Skolöverstyrelsen
10642 Stockholm/Sverige

Kontaktgruppen for pædagogisk FoU

Udvalget vedrørende uddannelsesforskning
Forskningssekretariatet
Holmens Kanal 7
1060 København K
Danmark

Byråchef Veikko Lepistö
Skolstyrelsen
Försöks- och forskningsbyrån
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Konsulent Ólafur Proppé
Undervisningsministeriet
Skoleforskningsafdelingen
101 Reykjavík
Ísland

Forskningsskulent Hans Tangerud
Kirke- og undervisningsdepartementet
Oslo-Dep.
Oslo 1
Norge

Undervisningsrådet Inger Marklund
Skolöverstyrelsen
106 42 Stockholm
Sverige

Kontaktgruppen for specialundervisning
Undervisningsinspektør I. Skov Jørgensen
Inspektionen for specialundervisning
Vester Voldgade 117, st.
1552 København
Danmark

Byråchef Elias Niskanen
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Specialundervisningskonsulent Magnus Magnusson
Undervisningsministeriet
Hverfisgötu 6
Reykjavík
Ísland

Avdelingssjef Einar Nyhus
Rådet for videregående opplæring
Postboks 8170
Oslo-Dep.
Oslo 1
Norge

Avdelningsdirektör Folke Elowsson
Högskolan för lärarutbildning i Stockholm
Speciallärlinjen
Maria Prästgårdsgata 9
116 50 Stockholm
Sverige

Arbejdsgruppen for skoleudvikling
Professor Svend Skyum-Nielsen
Danmarks Lærerhøjskole
Emdrupsvej 101
2400 København NV
Danmark

Överinspektör Jarkko Weckström
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Konsulent Hrólfur Kjartansson
Menntamálaráðuneytid
Skólarannsóknadeild
Ingólfsstræti 5
Reykjavík
Ísland

Skoledirektør Per Kvist
Postboks 1945
5011 Nordnes
Norge

Studierektor Dag Henrik Lindberg
Hagebygatan 36
60352 Norrköping
Sverige

Kontaktgruppen for projekt "Nettverk"

Undervisningsdirektør Finn Christensen
 Direktoratet for erhvervsuddannelserne
 Højbro Plads 4
 1200 København K
 Danmark

Överinspektör Yrjö Männistö
 Skolstyrelsen
 Hagnäsgratan 2
 00530 Helsingfors 53
 Finland

Afdelingschef Hörður Lárusson
 Undervisningsministeriet
 Skoleforskningsafdelingen
 Hverfisgötu 6
 Reykjavík
 Ísland

Konsulent Wenche Hakestad-Hansen
 Forøksrådet for skoleverket
 Boks 38
 Linderud
 Oslo 5
 Norge

Avdelningsdirektör Ingegerd Odmark
 Skolöverstyrelsen, S 6
 196 42 Stockholm
 Sverige

Gun Cardell
 Skolkansliet
 Bangatan 4
 151 32 Södertälje
 Sverige

EK-NAUT gruppen – Styringsgruppen for det samnordiske projekt "Ungdom for arbejde"

Ordinære medlemmer:

Sekretariatsleder
 Lilian Vohn
 S V U A
 Vester Voldgade 117
 1552 København V
 Danmark

Suppleanter:

Sekretariatsleder
 Leif Hansen
 Arbejdsministeriet
 Laksegade 19
 1063 København K
 Danmark

Byråchef	Konsultativa tjenstemannen
Kaarlo Multimäki	Magnus Kull
Arbetskraftsministeriet	Undervisningsministeriet
Annegatan 25	Fredsgatan 4
00100 Helsingfors 10	00170 Helsingfors 17
Finland	Finland
Ekspedisjonssjef	Førstekonsulent
Kjell Eide	Øystein Bjørgum
Kultur- og vitenskapsdepartementet	Kommunaldepartementet
Oslo-Dep.	Oslo-Dep.
Oslo 1	Oslo 1
Norge	Norge
Länsarbetsdirektör	Departementssekreterare
Runar Ericsson	Olle Markusson
Länsarbetsnämnden i Värmlands län	Utbildningsdepartementet
Drottninggatan 8	Fack
Box 357	103 10 Stockholm
651 05 Karlstad	Sverige
Sverige	

Ad-hoc gruppen for erhvervspædagogisk FoU

Undervisningsinspektør Finn Christensen
 Direktoratet for Erhvervsuddannelserne
 Højbro Plads 4
 1200 København K
 Danmark

Rektor Markus Sauri
 Ketunlukontie 7
 13100 Hämeenlinna 10
 Finland

Afdelingschef Stefan Ólafur Jónsson
 Undervisningsministeriet
 Hverfisgötu 6
 Reykjavík
 Ísland

Rektor Egil Frøyland
 Statens yrkespedagogiske høyskole
 Skedmogate 25
 Oslo 6
 Norge

Fil. dr Lennart Nilsson
Pedagogiska institutionen
Göteborgs universitet
Box 1010
S-431 20 Mölndal
Sverige

Kontaktgruppen for læremiddelssamarbejde i små yrkesfag
(16–19 åringene)

Konsulent Jens Ove Rasmussen
Vestervænget 7
Ø M
4000 Roskilde
Danmark

Överinspektör Urpo Koponen
Uudenmaan lääninhallitus
Eteläesplanadi 16
00130 Helsinki 13
Finland

Projektsekreterare Risto Helle
Yrkesutbildningsstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Afdelingschef Stefán Ólafur Jónsson
Undervisningsministeriet
Hverfisgötu 6
Reykjavík
Ísland

Konsulent Jorunn Sørensen
Rådet for videregående opplæring
Postboks 8170
Oslo-Dep.
Oslo 1/Norge

Kanslichef Bertil Andersson
Statens institut för läromedelsinformation
Box 27052
102 51 Stockholm
Sverige

Kontaktgruppen i Miljølære (klassetrin 10–12)

Lektor Leif Rosenlöf
 Askuddsvägen 101
 22100 Mariehamn/Åland
 Finland

Lektor Børge Dahle
 Lupinvn. 12 B
 7400 Oppdal
 Norge

Undervisningsinspektør Ib Fischer Hansen
 Undervisningsministeriet
 Direktorat for gymnasieskolerne og højere forberedelseseksamen
 Amagertorv 14
 1160 København K
 Danmark

Undervisningsråd Lars Nyström
 Undervisningsministeriet
 Fredsgatan 4
 00170 Helsingfors 17
 Finland

Rektor Örnólfur Torlaciús
 Menntaskólinn vid Hamvahlid
 Reykjavík
 Ísland

Lektor Einar Oterholm
 Tingvoll videregående skule
 6630 Tingvoll
 Norge

Tf. skolinspektör Hans-Jörgen Karlsson
 Länskskolenämnden i Jämtlands län
 Box 652
 831 27 Östersund
 Sverige

Kontaktgruppen for specialundervisningens læremidler

Ordinære medlemmer:	Suppleanter:
Undervisningsinspektør Jørgen Hansen Undervisningsministeriet Vester Voldgade 117, 4 sal 1552 København V Danmark	Konsult Inga Nilsson Inspektionen for specialundervisning Vester Voldgade 117 1552 København V Danmark

Undervisningsrådet	Överinspektör
Lars Nyström	Unto Jero
Skolavdelningen	Skolstyrelsen
Undervisningsministeriet	Hagnäsgatan 2
Fredsgatan 4	00530 Helsingfors 53
00170 Helsingfors 17	Finland
Finland	
Talepædagog	Speciallærer
Thora Kristinsdóttir	Gudný Ella Sigurdardóttir
Háaleitisbraut 103	Háaleitisbraut 117
Reykjavík	105 Reykjavík
Ísland	Ísland
Avdelingssjef	Konsulent
Marit Dahl	Arne Østli
Grunnskolerådet	Grunnskolerådet
Oslo-Dep.	Oslo-Dep.
Oslo 1/Norge	Oslo 1/Norge
Konsulent	Departementssekreterare
Rose-Mari Adéen	Catharina Ruhde
Skolöverstyrelsen	Utbildningsdepartementet
10642 Stockholm	10333 Stockholm
Sverige	Sverige

Arbejdsgruppen for Naboland-projektet

Skoleinspektør Poul Thomsen
 Sorgenfriskolen
 Kongevejen 55
 2800 Lyngby
 Danmark

Speciallärare Rose-Marie Ristola
 Nylandsgatan 5 b 22
 20500 Åbo 50
 Finland

Speciallærer Gudný Sigurdardóttir
 Háaleitisbraut 117
 105 Reykjavík
 Ísland

Konsulent Arne Østli
Grunnskolerådet
Postboks 8137
Oslo-Dep.
Oslo 1/Norge

Speciallärare Arne Gidlund
RPH-sär.
Mariehemsvägen 2
902 36 Umeå
Sverige

Arbejdsgruppen for læremidler i indvanderundervisning

Direktør Knud-E. Hauberg Tychsen
Landscentralen
Ørnevej 30
2400 København NV
Danmark

Överinspektör Marja Ihto
Skolstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Konsulent Lars Stølen
Forsøksrådet
Postboks 38
Linderud
Oslo 5
Norge

Mai Beijer
S I L
Box 27052
102 51 Stockholm
Sverige

Redaktionskomitéen for "Skolan i Norden"

Undervisningsinspektør Finn Christensen
Direktoratet for erhvervsuddannelserne
Højbro Plads 4
1200 København K
Danmark

Planerare Matti Kimari
Yrkesutbildningsstyrelsen
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Överinspektör Jarkko Weckström
Skolstyrelsen
Försöks- och forskningsbyrån
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Finland

Afdelingschef Hördur Lárusson
Undervisningsministeriet
Skoleforskningsafdelingen
Reykjavík
Ísland

Redaktør Eli Kristiansen
Rådet for videregående opplæring
Postboks 8170
Oslo-Dep.
Oslo 2/Norge

Departementssekreterare Lars Lindahl
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm
Sverige

Nordisk situationsoversigt: En skole for alle

Sagkyndige:
Skolpsykolog Inger Dahlgren
Ålands Landskapsstyrelse
Utbildningsavdelningen
Pb 60
22100 Mariehamn/Åland
Finland

Ledende skolepsykolog Henning W. Nielsen
Skolepsykologisk kontor
Søllerød kommune
Overødvej 92
2840 Holte
Danmark

Rapport om nordisk småfagsamarbejde

Sagkyndig:

Fagkonsulent Folmer Kjær

Århus Tekniske Skole

(priv.adr.) Æbleparken 7

Søften

8382 Hinnerup

Danmark

Åjourføring af "Lærerutdanningen i Norden"

Sagkyndig:

Rektor Jostein Osnes

Stord Lærerhøgskole

Postboks 156

5414 Rommetveit

Norge

Nordiska journalistkursen

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk Journalistkursus
Vennelystparken
DK-8000 Århus C
Tlf. 06-13 62 33

B. Startår

1957

C. Formål

Nordisk Journalistkursus har som formål at tilbyde nordiske journalister en videregående uddannelse med særligt henblik på nordiske anliggender.

Dette sker gennem kurser, seminarer, ekskursioner og konferencer, der tilrettelægges på et sådant niveau, at der gives deltagerne mulighed for en fordybelse i emnekredse med tilknytning til samfundslivet i de nordiske lande og til massemedierne og journalistiske sagområder. Deltagelse forudsætter normalt nogle års journalistisk erfaring.

D. Organisation

1. Administration

Virksomheden ledes af en bestyrelse udnævnt af Nordisk Ministerråd. Den består af 9 medlemmer, 2 fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige og 1 fra Island, med 1 supplant for hvert land. Valgperioden er tre år.

Nordisk Ministerråd ansætter en rektor for fire år ad gangen efter indstilling fra bestyrelsen. Øvrigt personale ansættes af bestyrelsen efter indstilling fra rektor.

2. Bestyrelsens sammensætning, pr. 1. januar 1982

Chefredaktør Per Winther	D
Journalist Anneliese Damgaard	D
Suppleant: Chefredaktør Aage Deleuran	D
Direktør Tom Eklöf	F

Generalsekretære Eila Hyppönen	F
Suppleant: Chefredaktör Henrik von Bonsdorff	F
Redaktör Kari Jonasson	I
Programsjef Reidar Hirsti	N
Sjefredaktör Kjartan Rødland	N
Suppleant: Journalist Turid Veber	N
Ombudsman C. H. Hernlund	S
Chefredaktör Olle Nilsson	S
Suppleant: Chefredaktör Karl Ahlenius	S

3. *Personale*

- 1 rektor (deltid)
- 1 kontorist (deltid)
- 1 biblioteksassistent (deltid)

4. *Revisorer*

Rigsrevisionen ved Revisionssekabet Otto Bjerrum A/S

E. *Virksomhed*

Nordisk Journalistkursus afholdt i 1982 som sædvanlig et tre måneders kursus i tiden 1. februar–1. maj. Kursets forretningsudvalg optog blandt 48 ansøgere 18 deltagere. Af disse var 4 fra Danmark, 4 fra Finland, 5 fra Norge, 4 fra Sverige og 1 fra Ísland.

Undervisningen

Kurset i foråret 1982 blev gennemført efter følgende undervisningsplan, der var tilrettelagt af bestyrelsen:

Emnekredsen "De nordiske lande" omfatter aktuelle politiske spørgsmål i Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige samt de selvstyrende områder Grønland, Færøerne og Åland.

Forelæsere var:

Danmark: Professorerne H. P. Clausen og Gunnar Thorlund Jepsen, begge Aarhus Universitet. I undervisningen medvirkede en række danske politikere.

Finland: Professor Göran von Bonsdorff, Helsingfors universitet og chefredaktör Bo Stenström, Åbo underrättelser, Åbo.

Island: Chefredaktör Jonas Kristjansson, Dagbladið, Reykjavík.

Norge: Professor Henry Valen, Oslo Universitet og programchef Reidar Hirsti, Norsk Rikskringkasting, Oslo.

Sverige: Redaktör Gunnar Fredriksson, Stockholm.

Forelæser om *Grønland* var redaktör, cand. polit., Victor Andersen, Weekendavisen Berlingske Aften, København, om *Færøerne* statsamtmand Leif Groth, Århus, og om *Åland*, chefredaktör Hasse Svensson, Nya Åland, Mariehamn.

''Fællesnordiske emner'' omhandler:

''Nordiske samarbejdsorganisationer'' ved informationschef Inger Jägerhorn, Nordisk Råd, Stockholm.

''Norden i europæisk og international politik'' ved fhv. statsminister Hilmar Baunsgaard, København.

''Norden i europæisk og international økonomi'' ved direktør Egil Bakke, Norges Industriforbund, Oslo.

''Energi- og Miljøproblemer'' ved ekspeditionschef Gunnar Vatten, Olje- og Energidepartementet, Oslo.

''Arbejdsløshed og beskæftigelse'' ved arbejdsdirektør Kaj Westergård, København.

''Nordiske Havområder'' ved chefredaktør Ivan Kristoffersen, Bladet ''Nordlys'', Tromsø.

''Mediesituationen i de nordiske lande'' tilstræber debat om helt aktuelle problemer – enten i de enkelte lande eller tværnordisk, og tilrettelægges til dels i forbindelse med den undervisning, der ledes af chefredaktør Arne Ejbye-Ernst, Ritzaus Bureau, om ''Avisen i elektronalderen'' og i presseombudsmand Lennart Groll og generalsekretær Hans Ihlebæks gennemgang af ''Massemediernes frihed, ansvar og selvjustits''. Kursusforstander Knud Søndergaard, Den journalistiske Efteruddannelse, Aarhus, underviser i ''Ny Avisteknik'', og rektor Lars Alfvegren, Journalisthøgskolan i Göteborg, gennemgår i øvelsesform ''Sproget i nordisk dagspresse''. Emnet ''Massemedierne i Norden'' (bl. a. satellitproblematikken) varetages af Bo Pråntare, Presstödsnämnden, Stockholm, og ''Ophavsret'' af Lars Bruun, Helsingfors.

''International politik'' omhandler: ''Supermagterne'' afspænding eller konfrontation – ved Arne Olav Brundtland, Norsk Utenrikspolitisk Institutt, Oslo, og direktør Åke Sparring, Utrikespolitiska Institutet, Stockholm.

''Nord-Syd'' – dialog eller konflikt – ved lektor Hans Henrik Holm, Aarhus Universitet.

''Sovjetunionen'' – ved lektor Thomas Petersen, Aarhus Universitet.

''Latinamerika'' – ved redaktør Jens Lohman, Information, København.

''Kampen om olien og olievejene'' – ved afdelingsforstander Erik Reske-Nielsen, Danmarks Journalisthøjskole.

Ved et aftenarrangement debatteredes ''Det nordiske samarbejdes fremtid'' med deltagelse af direktøren for Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, Halvdan Skard og informationschef ved Nordisk Ministerråd, Ralf Friberg, Oslo.

Kurset foretog ekskursion til Nordisk Råds session i Helsingfors den 1.-5. marts, hvor der tillige var arrangeret et nationalt program i et samarbejde mellem Finlands Journalistförbund og det finske utrikesdepartement. Heri indgik bl. a. et besøg på Vasabladet.

Den 25.–29. april foretog kurset en informationsrejse til Vestberlin og på eget initiativ foretog kursisterne ligeledes en ekskursion til Stavanger/Oslo for at studere olieproblematikken.

I forbindelse med forelæsningserne om ny avisteknik indgik et besøg på Midtjyllands Avis, Silkeborg.

I lighed med de nærmest foregående år var der planlagt et *specialkursus* med arbejdstitlen "Migration i Norden". Dette kursus måtte aflyses på grund af, at det bevilgede beløb (d. kr. 58 900) ikke strakte til et kursus af fem dages varighed. I stedet afholdtes den 14. og 15. oktober en konference for forelæsere ved kurset i Århus. Formålet var at gennemdrøfte undervisningsplaner og undervisningsformer på grundlag af de erfaringer, der var indhøstet blandt forelæsere med flere års erfaring på Nordisk Journalistkursus.

I anledning af 25 året for oprettelsen af Nordisk Journalistkursus udsendte kursets rektor Erik Reske-Nielsen på jubilæumsdagen den 1. februar et lille skrift med titlen "Nordisk Journalistkursus. En 25-årsberetning 1957–1982". (100 sider).

Senere på året blev jubilæet markeret gennem en bog "Medier og Politik", hvortil Nordisk Kulturfond havde ydet en bevilling på 100 000 d. kr. Andre bidragydere var Letterstedtska Föreningen og Dagspressens Fond i Danmark. Bogen, der er på 248 sider, er redigeret af Nils Andrén og Erik Reske-Nielsen. Den udkom på Forlaget Nord.

Bestyrelsen holdt i 1982 ekstraordinært møde i Århus den 1. februar.

Det ordinære møde blev holdt i Bergen den 24. august.

Forretningsudvalgsmøde blev holdt i Stockholm den 24. november.

F. Fremtiden

Bestyrelsen for Nordisk Journalistkursus har gentagne gange udtrykt ønske om udvidelse af kursets aktiviteter til helårsdrift.

Det hidtidige tre-måneders kursus ønskes opretholdt i nuværende skikkelse, men eventuelt således at tyngdepunkterne i programmerne skifter inden for en to- eller treårig turnus. Et år kan hovedvægten lægges på fællesnordiske emner, et andet på journalistiske og mediefaglige, et tredje på internationale spørgsmål. En sådan rytme skulle give mulighed for mere homogene hold end hidtil og dermed for en sikrere vurdering fra forelæsere og ledelses side af målgruppe og metode.

Herudover tilstræber bestyrelsen at udvide virksomheden gennem afholdelse af specialkurser, seminarer og konferencer ud over det ene, der har været holdt hvert år siden 1977. Emner for sådanne kurser af 1 uges varighed hver bør være spørgsmål, som har aktuel interesse i alle de nordiske lande, og som kan belyses mere alsidigt i nordiske sammenhænge end i nationale.

Emnevalg og tilrettelæggelse bør ske i kontakt med de journalistiske efteruddannelsesinstitutioner i hvert af de nordiske lande, således at Nor-

disk Journalistkursus kan supplere disse, blandt andet ved at tage områder op, som er for små eller specielle til at kunne samle tilstrækkeligt mange kursister nationalt, men som dog har vigtige funktioner i journalistikken.

Det er en forudsætning for realiseringen af disse planer, at kursusledelsen fungerer på helårsbasis og fuld tid.

G. Finansiering og økonomi

D. Översikt över bokslut och budget (DKK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	252 727,31	234 100	270 000	
Styrelse	110 951,37	122 100	130 700	
Kontor	38 132,38	41 400	40 300	
Lokaler	61 000,00	67 000	71 700	
Projekt I	242 498,38	283 500	299 200	
Projekt II Stip.	64 000,00	70 000	75 000	
Projekt III Spec.k.	54 000,10	58 900	63 100	
Summa kostnader	823 309,54	877 000	950 000	
<i>Intäkter</i>				
Anslag	752 000,00	869 000	935 000	
Lönestegr. komp.	32 605,00			
Övrigt: ovf.	39 000,00	8 000	15 000	
Summa intäkter	823 605,00	877 000	950 000	

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)*Verksamhetsberättelse 1982**A. Namn och adress*

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
Kungsportsavenyn 32
S-411 36 GÖTEBORG

B. Startår

1963

C. Syfte

NHH har till syfte att såsom en samnordisk institution anordna och främja undervisning och forskning inom hushållsvetenskap i Norden. Verksamheten bedrivs på nivå som motsvarar den vid universitetet och högskolor i övrigt.

*D. Organisation**1. Administration*

NHH leds av en styrelse bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna samt en studeranderepresentant. Varje medlem har en personlig suppleant. Nordiska ministerrådet utser styrelsemedlemmarna och suppleanterna med undantag av studentrepresentanten och suppleanten, vilka väljs av de studerande. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande.

2. Styrelsesammansättning 31.12.1982.

Titel, förnamn, efternamn. (Suppleanterna inom parentes)	Nationalitet (D,F,I,N,S)
Kanslichefen Nils-Olov Halling, ordförande	S
(Byråchef Bengt Wedel)	S
Docenten Ritva Seppänen	F
(Regeringssekreteraren Ulla Lång)	F
Rektorn Gustav Nedergaard	D
(Undervisningsinspektören Edith Kjaersgaard)	D
Underdirektören Hans Sörbö	N
(Rektorn Inger Marie Svare)	N

Textilintendenten Elsa E. Gudjónsson	I
(Undervisningsinspektören Bryndís Steinthorsdóttir)	I
Studeranden Ulla Hardt	D
(Eva Helmersson)	S

3. Personal

Styrelsens sekreterare

(uppdrag)

Byrådirektör Roland Rydin	S
---------------------------	---

Föreståndare för NHH:s utbildningslinjer

(anställda vid resp. institution)

Professorn Bengt Edberg, Textillinjen vid Chalmers tekniska högskola, Göteborg	S
--	---

Förstelektorn Arne Løvø, näringslinjen vid universitetet i Oslo (t. o. m. 82.06.30)	N
---	---

Docenten Jan I. Pedersen, näringslinjen vid universitetet i Oslo (fr. o. m. 82.07.01)	N
---	---

Professorn Björn Isaksson, Göteborgs universitet, inst. för klinisk näringslära, linjen för näringsterapi	S
---	---

4. Revisor

Byrådirektör Bengt Bengtsson, Universitets- och högskole- ämbetet (Göteborg)	S
---	---

E. Verksamhet

1. Allmänt om verksamheten

1977 ändrades högskolans namn till Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH), det tidigare namnet var Nordiska hushållshögskolan.

NHH bedriver undervisningsaktiviteter på tre linjer. textilingenjörslinjen vid Chalmers tekniska högskola som med en 2-årig studietid leder till textilingenjörsexamen, näringslinjen vid universitetet i Oslo som omfattar 2 1/2 års studier samt linjen för näringsterapi som omfattar 1 1/2 års studier. Studierna vid näringslinjen ger 50 viktal vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Oslo. Studierna kan utvidgas till cand.mag. och ev. till cand.scient med ernaering som huvudämne.

Hushållslärare, hemkunskapslärare och ekonomiföreståndare som genomgått näringslinjen samt textillärare och hushållslärare som genomgått textillinjen får kalla sig nordisk hushållskandidat.

I enlighet med NHH:s stadgar svarar det land där institutionen är belägen för utbildningens driftkostnader, förutom linjen för näringsterapi, som finansieras över den nordiska kulturbudgeten (dispositionsmedlen).

Nordiska ministerrådet har beslutat att NHH skall vara fast nordisk institution och att NHH-styrelsen och linjen för näringsterapi (dietetikerutbildningen) fr. o. m. 1983 skall finansieras över den fasta nordiska kulturbudgeten.

2. Styrelsens verksamhet

Styrelsen för NHH har under verksamhetsåret sammanträtt 2 gånger, nämligen

4 mars 1982 vid Institut för Ernæringsforskning vid universitetet i Oslo.

20 september 1982 vid Nordens Hus i Reykjavik.

I enlighet med NHH:s stadgar har linjeföreståndarna kallats att delta i styrelsens sammanträden.

Styrelsen har under verksamhetsåret, förutom handhavandet av den administrativa verksamhet som ankommer på styrelsen, i första hand inriktat sin verksamhet på utvecklandet av högskolans utbildningsaktiviteter, som närmare beskrivs i det följande.

3. Högskolans utbildningsaktiviteter

Såsom ovan framgått har NHH under verksamhetsåret bedrivit konkret utbildningsverksamhet på de tre linjerna, *textillinjen* och *näringslinjen*, samt *linjen för näringssterapi*. Närmare redogörelse för utbildningsaktiviteterna ges nedan.

Textillinjen vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg (CTH)

NHH:s textillinje (textilingenjörslinjen) har fr. o. m. 1981/82 två studieinriktningar Txm – Textilmekanisk med inriktning mot textil- och konfektionsteknologi, Txk – Textilkemisk med inriktning mot textilkemi, beredningsteknik och polymerteknologi.

Antagning till respektive studieinriktning sker vartannat år med textilmekanisk inriktning udda år (första gången 1981) och textilkemisk inriktning jämna år (första gången 1982).

Behörig att söka är den som har slutbetyg från gymnasium (motsv.) på naturvetenskaplig, teknisk eller matematisk linje. Lärare på det textila området ges företräde. Dessa kan få dispens från full gymnasieexamen.

Studierna inleds med matematik, fysik och hållfasthetslära. Studerande på textilmekanisk studieinriktning läser en stor kurs i maskinteknologi och industriledning medan studerande på textilkemisk studieinriktning läser omfattande kemikurser. Flertalet kurser i första årskursen på textilmekanisk inriktning är hämtade från maskintekniklinjen. På samma sätt är flertalet kurser i första årskursen på textilkemisk inriktning hämtade från kemitekniklinjen.

Den textila skolningen börjar redan första året med ämnet textilteknologi, men huvuddelen är koncentrerad till andra läsåret. Då läses exempelvis textil produktionsteknik, textilkemi, polymera material och konfektionsteknik. Innehållet i de textila ämnena ger samma kunskapsnivå som inom civilingenjörsutbildningen.

Examensarbetet, som skall utföras under den sista lästerminen, kan vara av experimentell eller teoretisk natur. Efter samråd med föreståndaren för textillinjen väljes examensarbete i något av ämnena: textilteknologi, textil provningsteknik, konfektionsteknik eller textilkemi.

Föreståndare för linjen har under verksamhetsåret varit professor Bengt Edberg. Undervisningen sker i samband med CTH:s ordinarie undervisning av lärarkrafter inom CTH. Utöver detta finns speciallärare, bitr. lärare och övningsassistenter.

Textillinjen ingår fr. o. m. 1980-07-01 som allmän utbildningslinje i det svenska utbildningssystemet och kallas där textilingenjörslinjen.

NHH:s ledamot i linjenämnden för textilingenjörslinjen har under året varit Professor Ahti Reijonen med Direktör Erling Franck som suppleant.

I och med att linjen är en allmän utbildningslinje i Sverige sker antagning fr. o. m. ht 81 centralt genom Universitets- och högskoleämbetet i Sverige med anmälan senast den 1 april.

Antalet sökande till läsåret 82/83 var 150 stycken, varav 15 förstahands-sökande. 21 antogs, 15 av dessa påbörjade utbildningen. Detta innebär att kvoten 15 elever är helt fylld. Samtliga elever utom 2 st. från Iran var svenska medborgare.

Till läsåret 81/82 sökte 108 stycken, 15 påbörjade utbildningen, 1 från Finland, 2 från Iran och de övriga från Sverige. 9 av dessa har fullföljt studierna under läsåret, 4 har övergått till Maskintekniklinjen.

Läsåret 82/83 har textillinjen 24 aktiva studerande, 15 i årskurs Txx1 och 9 studerande i Txm2. 1 studerande har examinerats som textilingenjör och 2 har övergått till Maskintekniklinjen enligt individuell studieplan. 1 studerande har tilldelats Nordisk hushållskandidatexamen och ytterligare 2 är berättigade till denna examen.

Näringslinjen vid universitetet i Oslo

Huvudämnena är kemi, biokemi, fysiologi och näringslära. Vidare undervisas det i anatomi, statistik, mikrobiologi och livsmedelslagstiftning.

Föreståndare för linjen är fr. o. m. 1 juli 1982 docent Jan I. Pedersen. Till näringslinjen är knutna 3 bitr. professorer, 7 lektorer, 1 vetenskaplig assistent, 1 kosthållskonsulent, 3 laboratorieassistenter, 1 verkmästare, 2 ingenjörer och 1 administrativ sekreterare.

Näringslinjen beviljas ett anslag för täckning av löner och driftsutgifter m. m. direkt via den norska statsbudgeten. Som tillägg till detta drar linjen nytta av sin anknytning till Institutet för Ernæringsforskning vid universitetet i Oslo, både i form av tillskott till driftsutgifter och genom att institutets anställda tar del i undervisningsverksamheten.

Studietiden vid näringslinjen har hittills varit 2 1/2 år. Lokalerna och undervisningsupplägningen är planerad för ett intag av 16 studenter varje år. Ytterligare studenter med nödvändiga kunskaper har intagits i 2-5:e terminen i den utsträckning det varit resursmässigt möjligt.

Genomförda studier vid näringslinjen har givit 50 i viktital (poäng) vid den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid universitetet i Oslo. Om en student tar andra kurser vid universitetet eller annan högskola som ger ytterligare 15 viktital, får vederbörande graden cand.mag. vid matematisk-naturvetenskapliga fakulteten och har då möjlighet att studera näringslära fram till ämbetsexamen med graden cand.scient i näringslära. Huvudämnesstudierna i näringslära sker vid Institutet för Ernæringsforskning.

Från och med höstterminen 1982 införes en ny studieordning som innebär att studierna blir 3-åriga. Första terminen utgörs av en grundläggande kurs i näringslära (E-100) med 10 i viktital. Hushålls-, hemkunskapslärare får tillgodoräkna sig undervisningen i kemi, biokemi och fysiologi och därefter blir det vidareutbildning i näringslära de två sista terminerna. Näringslinjen kommer även i fortsättningen ha 16 studieplatser. Emellertid kan det antas upp till 10 studenter extra till E-100, som alltså blir en ny utbildningsmöjlighet.

Näringslinjen planerar inte att öka antalet tjänster eller öka antalet arvoderade lärartimmar i samband med den nya studieordningen men genomförandet och speciellt antagningen av extra studenter till E-100 förutsätter att resurserna icke reduceras.

Sedan starten 1966 har det till och med våren 1981 totalt varit 934 sökande varav 305 antagits. Av dessa är 13 danska, 3 finska, 4 isländska, 233 norska, 45 svenska, 3 amerikanska, 1 fransk, 1 jordansk, 1 skotsk och 1 från Gambia. 216 studenter har fullgjort studierna, 41 av dessa har också mottagit diplom som NHH-kandidat.

Hösten 1981 antogs av 84 sökande 17 nya studenter till första terminen, 2 till tredje och 2 till fjärde. Av de antagna hade 2 lärarutbildning.

Hösten 1982 antogs 16 studenter till näringslinjen och 6 extra till E-100. Av dessa är 7 svenska. Tre av dessa är hushållslärare och får tillgodoräkna sig E-100.

I överensstämmelse med antagningsreglementet, som det norska kirkeog undervisningsdepartementet fastställt den 6 maj 1974, finns en särskild antagningskommitté tillsatt för linjen. Denna kommitté består av 2 NHH-styrelsemedlemmar, linjeföreståndaren och 1 studerande från linjen.

Linjen för näringsterapi

I januari 1982 startade den första terminen av linjen för näringsterapi, 60 p., som Nordiska ministerrådet beslutat att förlägga till Göteborgs universitet, institutionen för klinisk näringslära.

Antalet sökande till de 12 platserna var 9 varav 1 från Finland, 5 från Norge, 2 från Sverige och 1 från Island. Samtliga antogs till och påbörjade utbildningen 1982. Av dessa hade 6 genomgått näringslinjen vid Nordiska högskolan för hushållsvetenskap i Oslo, 1 näringslinjen vid Karolinska Institutet i Stockholm, 1 näringslinjen vid Agrikulturforstvetenskapliga fakulteten i Helsingfors och 1 elev hade fil. kand. examen inkluderande kemi och biomedicinsk utbildning vid Uppsala universitet.

Vårterminen inleddes med en grundläggande kurs i sjukdomslära och dietetik. Fördjupning av kostbehandling vid obesitas skedde även under våren. Därefter följde en praktikperiod om 8 veckor i sjukhuskök och 6 veckor på vårdavdelning.

Höstterminen inleddes med undervisning i psykologi och pedagogik. Undervisningen i dietetik omfattade specialstudier av främst kost vid diabetes, gastroenterologiska sjukdomar och hyperlipemi. Undervisningen innebar bl. a. att eleverna själva försökte leva på de specialkosterna de kommer att rekommendera till patienterna.

Auskultation hos verksamma dietister, rådgivning till patienter och gruppundervisning för patientgrupper ingick även i dietetikundervisningen. Jämsides med dietetikundervisningen skedde undervisning i samtalsmetodik där videospelningar och intern-TV utnyttjades. Katedral föreläsningar i pediatrik gavs även under höstterminen. Dessutom gavs undervisning i livsmedelskunskap och matlagingsdemonstrationer under hösten.

Till utbildningen är knuten 1 universitetslektor (fil. dr Britt-Marie Sandström) och 1/2 tjänst som administrativ sekreterare samt professor Björn Isaksson som linjeföreståndare. Timarvoderade läkare m. fl. svarade för en stor del av undervisningen i sjukdomslära.

För linjen för näringsterapi finns en antagningsnämnd bestående av linjeföreståndarna för näringsterapi och näringslinjen, den finländska styrelseledamoten samt en representant för de studerande. Vid behov inkallas den danska styrelserepresentanten.

F. Framtidsplaner

När nu positiva beslut fattats genom att linjen för näringsterapi inrättats vid Göteborgs universitet fortsätter utvecklingsarbetet med överbyggande utbildning för danska dietassistenter och för finska, isländska, norska och svenska dietister, som tillsammans med tredje terminen på linjen för näringsterapi ger den särskilda behörighet som krävs inom forskarutbildningen i klinisk näringslära.

Studieplanen gäller fr. o. m. höstterminen 1982.

NHH-styrelsen undersöker för närvarande behovet av en påbyggnadsutbildning i konsumentekonomi på högskolenivå för hushållslärare m. fl.

Under verksamhetsåret har ett närmare samarbete kommit till stånd mellan NHH och Nordiska samarbetskommittén för hushållsundervisning. Detta samarbete kommer att fördjupas i framtiden.

Ett närmare samarbete kommer också att initieras med Nordiska textil-läraryrkesförbundet.

Högskolan följer även i övrigt olika utvecklingstendenser inom högskolans område och beaktar behovet av samnordiska utbildningsaktiviteter som ej kan anordnas på annat sätt än inom högskolans ram.

G. Finansiering och ekonomi

Styrelsens uppgifter finansieras över ministerrådets dispositionsmedel och budgeten utgjorde 136 700 SEK för 1982.

Av kursverksamheten finansieras även linjen för näringsterapi genom dispositionsmedlen. För 1982 års kurs anslogs 398 000 kr. Textillinjen i Göteborg och Näringslinjen i Oslo finansieras med nationella medel.

Översikt över bokslut och budget (SEK)

<i>Utgifter</i>	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
Styrelse	52 900	87 800	91 000	59 710
Personal	13 300	13 500	13 400	13 500
Kontor	1 300	3 500	1 500	3 500
Lokaler ¹		21 000	15 000	50 000
Projekt	7 300	14 000	13 000	13 000
Summa utgifter	74 800	136 700	133 900	139 710
<i>Inkomster</i>				
Anslag		136 700	136 700	139 710
Lönestegr kompensation				
Övrigt				
Summa inkomster	64 900	136 700	136 700	139 710

¹ avser lokaler för linjen för näringsterapi.

I ovanstående översikt över bokslut och budget ingår inte dietetikerutbildningen som redovisas i särskild ordning.

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska institutet för samhällsplanering (NORDPLAN)
Skeppsholmen
S-111 49 STOCKHOLM
Tel. 08/24 63 00

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) har till uppgift att främja utbildning och forskning i Norden rörande samhällsplanering. I detta syfte skall institutet anordna fort- och vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering och angränsande sektorer i de nordiska länderna samt bedriva forskning och forskarutbildning inom området.

Verksamheten skall bedrivas i samverkan med de myndigheter och forsknings- och utbildningsinstitutioner i de nordiska länderna som har uppgifter inom institutets område.

Verksamheten skall ges en sådan inriktning att institutet får en nordisk karaktär med balanserad avvägning mellan de olika sidorna av nordiskt samhällsliv och de enskilda ländernas särdrag.

Nordplan har närmare formulerat som mål att i vidareutbildningen ge överblick, fördjupad kunskap om planeringsprocessen, främja tvärfacklig förståelse och förmåga till tvärfackligt grupparbete. En kritisk syn på den rådande planeringen och dess förutsättningar skall eftersträvas.

D. Organisation

1. Administration

Institutet som är gemensamt för de nordiska länderna, omfattas av det nordiska kulturavtalet och har tidigare haft status som svensk statlig myndighet. Från och med 1981-01-01 är institutet en nordisk institution under Kultursekretariatet i Köpenhamn och med Nordiska ministerrådet som högsta beslutande organ.

Institutet leds av en styrelse med företrädare för de fem länderna samt

av ett kollegium och en föreståndare. Styrelsen består av två ledamöter från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en ledamot från Island. Dessutom ingår en representant för institutets personal samt två representanter för de studerande. Kollegiet, där alla beslut fattas som rör undervisningen och institutets organisation, består av föreståndaren och övriga lärare vid institutet, tre representanter för övriga anställda samt tre representanter för de studerande. Vid institutet finns en utbildningsnämnd som utarbetar riktlinjerna för undervisningen. Utbildningsnämnden består av representanter för lärare, assistenter och kursdeltagare. Ordförande i kollegium och utbildningsnämnd är institutets föreståndare.

2. Styrelsens sammansättning 1982.12.31

Kontorchef Arne Gaardmand	D
Direktör Vagn Rud Nielsen	D
Verkschef Lars Hedman	F
Professor Esko Lehti	F
Byråchef Astrid Bonesmo	N
Direktör Asbjörn Mathisen	N
Journalist Olle Bengtzon	S
Professor Lennart Holm	S
Dr. scient. Björn Stefansson	I
Socionom Christina Skantze-Carlsund, vidareutbildningsrepresentant	S
Tekn. lic. Gösta Carlestam, forskarstuderanderepresentant	S
Pol. kand. Matti Niva, personalrepresentant	F
Styrelsens sekr. byrådir. Åsa Ekman	S
Föredragande i styrelsen är Eva Hedman	S

3. Personal

- 3 professorer
- 1 adjungerad professor (1/5-tid)
- 1 forskarassistent (f. n. föreståndare)
- 4 undervisningsassistenter (varav en stationerad i Helsingfors)
- 1 byrådirektör
- 1 1:ste byråsekreterare
- 4 byråsekreterare
- 1/2 bibliotekarie
- 1/2 biblioteksassistent
- 1 exp. vakt
- 1/2 växeltelefonist (gemensam med Arkitekturskolan och Konsthögskolan)

2 1/2-tids projektledare och

1 undervisningsassistent knuten till socialprojektet (gäller t. o. m. 82-12-31).

Under 1982 har 12 forskare varit knutna till institutet.

4. Revisor

Staffan Hermansson, Kammarkollegiets revisionskontor.

E. Verksamhet

Generellt

Nordplan präglas både av sin tvärfacklighet och nordiskhet och av att det varje år utgör träffpunkten för ett stort antal personer verksamma inom samhällsplaneringens område i Norden. Vid institutets tillblivelse var vidareutbildningen dess viktigaste uppgift, medan både forskarutbildningen och forskningen under åren ökat i betydelse och blivit lika viktiga. Vidareutbildningen och forskarutbildningen bedrivs genom medel över kulturbudgeten, medan Nordplans forskning bedrivs med externa medel, huvudsakligen från svenska forskningsråd och fonder.

I tillägg till detta har det sedan 1980 pågått en treårig försöksverksamhet vid Nordplan med "Integrering av erfarenheter från socialsektorn i samhällsplaneringen". Under denna period har en tredjedel av vidareutbildningskursens elever rekryterats från socialsektorn. Projektet finansieras av Nordiska socialpolitiska kommittén och har inneburit anställning av en projektledare (två personer på halvtid) och en institutionsassistent. Medel söks för en ett-årig förlängning av projektet. Från och med 1984 ska dock verksamheten ingå som en del i Nordplans ordinarie verksamhet. Projektet har under 1982 ägnat sig såväl åt vidareutbildningen som mer utåtriktad verksamhet.

Vidareutbildning

Vidareutbildningen är ettårig och organiserad med tre kursperioder om vardera en månad då kursdeltagarna är samlade till gemensam undervisning medan övrig tid upptas av litteraturstudier och vissa andra arbetsuppgifter på hemorten. Av de tre månaderna med gemensam undervisning är den första och den sista förlagd till Stockholm medan den mellersta är förlagd till någon annan ort i Norden. 1982 års fältperiod var förlagd till Island.

Under den första kursmånaden i Stockholm läggs stor tonvikt vid att kursdeltagarna ska lära känna varandra och varandras planerarerfarenheter. Dessa erfarenheter ska sedan vara den utgångspunkt mot vilken kursens teoretiska innehåll ska ställas. Centrala teman under den första perioden har varit Levnadsförhållanden i Norden och deras historiska förklaringar respektive Planeringens möjligheter att medverka i förändringar.

Under fältperioden är avsikten att i grupparbetsform studera en generell frågeställning, men med lokal förankring. Under 1982 då fältperioden tillbringades i Island anknöt grupparbetena till det gemensamma temat Urbaniseringsprocesser, näringslivsförändringar och dessas konsekvenser för levnadsvillkoren i stad och på landsbygd.

Under den avslutande kursperioden i Stockholm är avsikten dels att summera erfarenheter från fältperioden, dels att fördjupa analysen av tidigare uppkomna problemställningar. Följande teman togs detta år upp till behandling: Bakgrunden till förändrad planerarroll, Socialsektorns medverkan i planeringen – varför, hur och med vad? Föreställningar om framtiden respektive Yrkesroller och strategi för handling.

I kursen har deltagit 54 personer (av ca 155 sökande), varav 9 från Danmark, 2 från Färöarna, 13 från Finland, 1 från Island, 14 från Norge och 15 från Sverige. Ungefär hälften av deltagarna har teknikerbakgrund och ungefär lika stor del har social och samhällsvetenskaplig bakgrund. Dessutom har enstaka naturvetare och jurister deltagit. Beslut om antagning till 1983 års vidareutbildningskurs togs i september. Antalet sökande var 78, 50 personer antogs.

Forskarutbildning

Den forskarutbildning som bedrivs vid Nordplan regleras av en studieplan antagen av institutets kollegium. I denna anges följande allmänna riktlinjer beträffande studiernas innehåll och uppläggning:

Det förväntas av dem som antagits till Nordplans forskarutbildning att deras arbete skall avslutas med avläggande av filosofie doktorexamen i samhällsplanering. Denna målsättning nås via tre steg, vart och ett kopplat till skriftliga och muntliga tentamina.

Den första delen sträcker sig över två och ett halvt år huvudsakligen bestående av seminarier och litteraturstudier. Studierna skall ha en tvärvärdisk och tvärdisciplinär prägel omfattande för samhällsplaneringen relevanta delar av vetenskapsteori med idéhistoria samt övergripande samhällsvetenskaplig teori. Denna allmänna del avslutas med muntlig och skriftlig tentamen inför en kommitté av minst två personer utnämnda av kollegiet.

Utbildningens andra del överlappar i tiden den första och består av förberedande avhandlingsarbete utmynnande i framläggande av en avhandlingsplan avseende dels ämnets teoretiska förankring dels forskningens konkreta utförande. Den studerande förutsätts ha nära kontakt med två handledare varav en från Nordplan och en från den fackliga och nationella miljö som berörs av avhandlingen. Efter att dessa två handledare godkänt avhandlingsplanen kan den studerande erhålla intyg över genomgången forskarkurs.

Studiernas sista del utgörs av författande och offentligt försvar av en doktorsavhandling. Arbetet bedöms av en betygsnämnd bestående av fem

personer varav högst två hämtats bland Nordplans lärare. Övriga ledamöter väntas komma från den studerandes egna fackliga och nationella miljö. Avhandlingens nivå skall motsvara den i de nordiska länderna gängse. Nordplans styrelse utfärdar bevis över godkänd doktorsexamen.

Under de fem terminer som avsetts för den allmänna kursen anordnas ungefär tjugo seminarier på vardera tre till fem dagar. En klar progression eftersträvas med hänsyn både till ämnesinriktning och till deltagarnas egna aktiviteter; gradvis utvecklas samtidigt ett gemensamt språk och förståelse för det egna avhandlingsarbetet. Strävan är sålunda att på samma gång befordra gemensamma förutsättningar och personligt annorlunda perspektiv. Detta sker i fem olika faser, var och en omfattande ungefär en termin.

- Fas 1: Allmän introduktion till den aktuella nordiska idédebatten samt rika möjligheter dels att presentera egna intressen dels att få gruppen att fungera som ett öppet och kritiskt förstående intellektuellt forum.
- Fas 2: Vetenskapsteoretiska problem har intagit en framskjutande plats redan från början, men under denna fas koncentreras föreläsningarna och litteraturen runt forskningsmetodik och -filosofi.
- Fas 3: Tvärdisciplinär introduktion till samhällsvetenskaplig teori av speciell relevans för studiet av planering som mänsklig aktivitet i skärningslinjen mellan individ och samhälle.
- Fas 4: Presentation av modernt tänkande inom statsteori speciellt rörande planeringens funktion i välfärdskapitalistiska samhällen av nordisk typ.
- Fas 5: I denna sista fas görs speciella ansträngningar att se nutida samhällsplanering ur det filosofiska och teoretiska perspektiv som formats under de två föregående åren. Särskild vikt läggs vid utarbetandet av de enskildas avhandlingsplaner och vid frågan om hur väl dessa svarar mot de tidigare studierna.

Den allmänna kursen kräver förutom aktivt deltagande i seminarierna även inläsning av litteratur. Denna består av två delar, var och en på cirka 5 000 sidor; den enda delen utgörs av ett för alla gemensamt pensum nära relaterat till och i regel behandlat under seminarierna, medan den andra delen är speciallitteratur bestämd i samråd mellan den studerande och examinator. Medan syftet med speciallitteraturen är att närma sig det individuella avhandlingsområdet, tjänar den gemensamma litteraturen som introduktion till de synsätt som präglar undervisningen som helhet. I speciallitteraturen skall även ingå arbeten om planeringsteori i snävare mening samt några av de originalverk som behandlas i den allmänna kursens översiktslitteratur.

Forskning

Vid institutet bedrivs ett antal forskningsprojekt inom samhällsplaneringens område. Huvudparten av dessa finansieras med särskilda projektinriktade och tidsbegränsade anslag. Aktuella projekt presenteras kortfattat nedan.

Medborgarens roll i kommunal planering

Projektledare Kerstin Bohm. Projektet påbörjades 1978.

Projektet tar särskilt upp förhållandet mellan planeringens organisation och vardagslivets organisation.

Många uppslag och arbetssätt har på senare år prövats för kontakt mellan tjänstemän—förtroendevalda och medborgare. Det saknas dock en överblick över och förtrogenhet med om och hur sådana arbetssätt som prövats i praktiken och föreslagits i litteraturen skall kunna institutionaliseras i svenska kommuner. Projektets huvudsyfte är en djupare förståelse för medborgardeltagande som social process. Projektets empiriska metod är genomgång och utvärdering av tidigare genomförda försök i svenska och andra nordiska kommuner. Projektets teoretiska metod är att söka sammanföra förhållanden som kan främja eller motverka kontakter mellan tjänstemän—förtroendevalda och medborgare till en sammanhängande social handlingsmodell som bl. a. ska göra det möjligt att sammankoppla forskning om planeringsprocessen med forskning rörande medborgarnas roll i denna.

Dokumentation: Medborgaren och samhällsplaneringen. BFR-rapport, 1982.

Storstadsutveckling och planering. Stockholm

Projektet finansieras av Delegationen för social forskning, ERU-Stockholm. Forskningsrådsnämnden och Statens råd för byggnadsforskning.

Projektledare: Kerstin Bohm.

Forskare: Lars Ekdahl, Anders Gullberg och Bjarne Lindström.

Arbetet påbörjades hösten 1980. Projektet har två huvudfrågeställningar. Den första gäller Stor-Stockholmsplaneringens effekter på regionens utveckling, medan den andra gäller de regionala förloppens inverkan på individernas och hushållens levnadsförhållanden. De kommande två åren kommer att ägnas huvudsakligen åt den sistnämnda frågeställningen. Empiriska studier görs av bostadsbyggande, arbetsmarknad och kommunal verksamhet i regionen under efterkrigstiden, vilka relateras till förändringar i människornas levnadsförhållanden. I arbetet kommer ett komparativt perspektiv — särskilt med inriktning på övriga nordiska huvudstäder — att vara av intresse.

Dokumentation

Bohm, et. al.: *Idéskiss till forskningsprojekt*. Januari 1980. Rapport 1. Nordplan och Avdelningen för regional planering KTH, Stockholm.

Bohm, et. al.: *Forskningsprogram och förstudie*. Januari 1981. Rapport 2. Nordplan, Stockholm.

Bohm, et. al.: "Metropolitan Planning and Development — the Case of Stockholm". *Acta Sociologica* 3/81.

Ekdahl, L. och Lindström, B.: *Storstadsutveckling och ekonomisk kris. Stockholmsregionens utveckling under efterkrigstiden i internationell belysning*. Augusti 1981. Rapport 3, Nordplan Stockholm.

Ekdahl, L. (tillsammans med Nyman, B., Stockholms kommun): "Arbetsmarknaden i Stockholmsregionen under efterkrigstiden". Kommande i *USK-aktuellt* nr 1 1982.

Ekdahl, L. och Lindström, B.: *En nyorstadsutveckling?* ERU-rapport 13, Stockholm 1982

Gullberg, A.: "Modern urbanteori. En selektiv presentation". *Häften för kritiska studier* 2/81.

Gullberg, A. och Lindström, B.: *Studier av staden. Presentation och diskussion av teoretiska fragment*. Nordplan Rapport 1981:2.

Gullberg, A. och Lindström, B.: "Problem i traditionell urbanforskning", *Sociologisk Forskning* 3/81.

Stadsförnyelse i ytterstaden

Projektledare: Henrik Chambert.

Projektet finansieras av BFR. Projektet genomförs som avhandlingsarbete vid institutionen för regional planering, KTH, men har beröringspunkter med delar av den övriga forskningen vid Nordplan.

Projektet behandlar omvandlingen av äldre bostadsbebyggelse i storstadens ytterområden. Bl. a. analyseras alternativa utvecklingsförlopp och kommunernas möjligheter och begränsningar när det gäller att påverka omvandlingsprocessen.

Stadsbygdsolitik och stadsutveckling i de nordiska länderna

Projektledare: Henrik Chambert.

För närvarande pågår programarbetet finansierat av Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S). Samarbete diskuteras med forskare i andra nordiska länder.

Projektet avser en jämförande beskrivning och analys av stadsbygdsolitikens utveckling i de nordiska länderna med inriktning på den nationella nivån. En viktig utgångspunkt är dagens diskussion om stadsförnyelse. En första del av projektet gäller beskrivning av utvecklingen av stadsbygdsolitiska system som plan-, mark- och bostadspolitik och delar av den ekonomiska politik som rör stadsutvecklingen t. ex. ränte-, skatte- och kreditpolitik. Olika sociala intressens inverkan analyseras. En andra del av projektet gäller beskrivning av stadsbygdsinvesteringarnas utveckling i kvantitativt och kvalitativt avseende. Ett övergripande perspektiv är att klarlägga längre utvecklingsperioder och brott mellan dessa och att analysera gemensamma drag och skillnader i stadsbygdsolitikens roll och funktion i de nordiska länderna.

Dokumentation: "Stadsbygdsolitik och stadsutveckling", Forskningsprogram 1981-10-10.

Forskning kring arbetslivets regionala organisation och kommunikationernas roll i samhället

Arbetsgrupp: Mats G. Engström, Bengt Sahlberg, Anders Hedman, Jill Karlsson, Kristina Ljungberg, Hilikka Paavonen.

Anslag från Transportforskningsdelegationen (TFD) finansierar två projekt. Det första projektet "Telebaserade transporter för samåkning – Teletrans", drivs bl. a. i form av tre fältförsök med samåkning i Stockholm, Norrköping och Göteborg. Syftet är att kartlägga förutsättningarna för organiserad samåkning i Sverige. Det andra TFD-stödda projektet avser en förstudie för ett projekt rörande "Hushållens bilanvändning".

Arbetsgruppen har vidare anslag från Riksbankens Jubileumsfond för projektet "Telekommunikation inom företag och andra organisationer – då, nu s'en". Projektet drivs i samarbete med ekonomisk-historiska institutionen vid Göteborgs universitet, ekonomiska forskningsinstitutet vid Handelshögskolan i Stockholm samt Institutionerna för teletransmissions-teori vid Tekniska Högskolan i Stockholm.

Dokumentation: Den resandes ensak? Hur man väljer färdmedel vid långväga privata personresor. TFD-rapport 1982: 1.

Demokratibegreppet och dess utveckling

Eva Hedman

I projektet, som nyligen är påbörjat, är avsikten att mot bakgrunden av en idéhistorisk studie av demokratibegreppets utveckling genom historien analysera det sätt varpå demokratibegreppet tillämpas i dagens samhälle. Hur har, exempelvis, den parlamentariska formen av demokrati vuxit fram och varför är det just denna form av demokrati som kommit att bli den rådande i vårt samhälle?

Social planering i kommuner – kommuners möjlighet till förbättring av lokala livsvillkor

Projektledare: Elisabeth Lilja

Projektet påbörjades 1982 genom medel från Delegationen för Social Forskning.

Syftet med projektet är att studera vilka möjligheter och begränsningar som finns att bedriva social planering i kommuner, dvs en planering som syftar till att förbättra kommuninvånarnas levnadsvillkor. Några kommuners sociala planering i Stockholmsregionen från början av 50-talet till idag studeras i relation till förändringar i levnadsförhållanden hos vissa utsatta grupper. Kommunens möjligheter och begränsningar studeras i två steg: För det första vad som varit karakteristiskt för den kommunala sociala planeringen. För det andra studeras förutsättningar för detta handlande i lagstiftning, metoder, organisation och lokala målsättningar för välfärdsutvecklingen. Vidare studeras den sociala planeringens funktion dvs. på vilket sätt den är uttryck för socialpolitiska mål och krav om

förbättrade livsvillkor, som uttryck för ekonomiska funktioner för näringslivet och som uttryck för att kommunen är medlande och samordnande i sitt handlande.

Dokumentation

Social planering i kommuner – kommuners möjlighet till förbättring av lokala livsvillkor. Program för ett forskningsprojekt. Meddelande 1981: 1, Nordplan.

Välfärdsstatens utveckling och vår behovstillfredsställelse. Stencil 1981. Efter välfärdsstaten – välfärdsstatens kris. Meddelande 1982: 2, Nordplan. Social planering i kommuner – kommunens möjlighet till förbättring av lokala livsvillkor. En problemanalys. Rapport 1982: 2, Nordplan.

Statens roll i bostadsproduktionen i efterkrigstidens Sverige och Finland

Matti Niva

I detta projekt, som är ett avhandlingsarbete, riktas intresset mot statens roll i styrningen av bostadsproduktionen i Sverige och Finland under efterkrigstiden. Som ett första led i detta arbete har tongivande statsteorier genomgått; centrala begrepp i dem har reproducerats, denna teoretiska diskussion har strukturerats och relaterats till det mera allmänna problemet om att vetenskapligt konstruera en samhällstotalitet. Ett speciellt intresse har riktats mot planering som en statsfunktion. Detta arbete har status som den avslutande uppsatsen i forskarutbildningens allmänna kurs. Som ett andra led har statens roll i bostadsproduktionen studerats mera direkt för att dels testa synsättets fruktbarhet, dels utveckla politiskt ekonomiska begrepp för studier av bostadsproduktionen.

Dokumentation:

Statsteorier och planering – om den statsteoretiska diskursen och dess relevans för planeringsstudier. Nordplan, Meddelande 1982: 13. Det offentliga och det privata i svensk bostadsproduktion – olika styrningsmekanismer och styrmedel i jämförande nordiskt perspektiv. Nordplan, Meddelande 1982: 12.

Teknik och samhälle

Stig Nordqvist

Syftet är att arbeta med problemområdet från olika håll, att med en formell ansats beskriva det teknikpolitiska fältet, dels att med en mer spekulativ ansats genomlysna teknikens innebörd och verkningar.

Den formella ansatsen utgår från att teknikpolitiken har en primärt offensiv sida som leder förändringarna och en primärt defensiv sida som rättar till dessa förändringar. Syftet är att beskriva och förklara dessa parter framväxt och uppbyggnad och de förskjutningar som äger rum i förhållandet mellan dem.

Den spekulativa ansatsen riktar sig bl. a. mot vad tekniken betyder för människans kreativitet och möjligheter att bestämma över sig själv.

Transportteknisk förändring – analys av styrkrafter och tendenser

Stig Nordqvist

Med den inriktning som rubriken anger analyseras successivt olika transporttekniska projekt såsom elbilar, snabbtåg och tunnelbanor. Elbilar inom ett projekt vid EG, snabbtåg inom ett projekt vid Styrelsen för teknisk utveckling, tunnelbanor inom ett projekt intierat av International tunnelling association.

En jämförelse av nordiska välfärdsundersökningar

Timo Tanninen

”En jämförelse av nordiska välfärdsutredningar” ska vara ett avhandlingsarbete, som i första fasen ska rapporteras i form av licentiatavhandling vid Socialpolitiska institutionen vid Tammerfors universitet. Stora nordiska välfärdsundersökningar (Levnadsnivåundersökningen 1968 och dess fortsättning, norska levnadsundersökelsen, danska fordelningen af levnevilkorene och Allards nordiska välfärdsforskning ska jämföras (deras uppkomst, angreppssätt, välfärdsteoretiska synsätt, viktigaste resultatet osv). Ett generellt problem är: vilken slags kunskap om samhället, dess strukturer och människornas vardagsliv inom dessa strukturer kan man få med hjälp av att forska på det här sättet. Och hur relevant sådan kunskap är ur planeringssynpunkt. Första rapporten: Nordiska välfärdsundersökningar, del I. Rapport 52/1979 socialpolitiska institutionen vid Tammerfors universitet.

Bostadssaneringsens sociala konsekvenser. Medborgardeltagandet inom socialsektorn

Timo Tanninen

Projektet inom dessa områden har varit ett slags hobbyverksamhet eller miniatyrforskning, som har resulterat i anföranden och artiklar som har publicerats i Finland (Sosiaaliturva nr 21/1982) och i den Tyska demokratiska republiken (i skriften Hochschule für Architektur und Bauwesen informerar 4/82). Exempel på problem som belysts: vilka möjligheter och begränsningar finns för att öka medborgarnas deltagande inom den sociala sektorn och hur ser sektorns utveckling ut under 1980- och 90-talen. När det gäller saneringsproblematiken har försök gjorts att kartlägga de sociala konsekvenser som den ursprungliga befolkningen drabbas av genom saneringar och hur man har försökt styra saneringsprocessen bättre i riktning mot uttryckta sociala mål.

Konferenser, seminarier och annat

Under året har det hållits s.k. "torsdagsseminarier" för lärare och forskare vid Nordplan, ibland med inbjudna gäster, kring teman huvudsakligen knutna till pågående projekt vid Nordplan.

Varje år har Nordplan i samarbete med Nordplanföreningen arrangerat 3–5 dagars konferenser/seminarier förlagda till olika platser i Norden. Deltagare är planerare som tidigare genomgått en av Nordplans utbildningar. Vanligtvis möts 70–80 nordiska fackmän och -kvinnor från olika sektorer och nivåer. Detta år hölls ett veckoseminarium i Mittnordområdet kring temat Energi och samhällsutveckling. Programmet hade utarbetats i samverkan med en lokal arbetsgrupp i Västernorrlands och Jämtlands län.

I samband med ett av forskarutbildningens seminarier hölls ett tredagarsseminarium för intresserade medlemmar av Nordplanföreningen. Temat för seminariet som hölls i Bergen var statsteori.

Vidare ingår Nordplan i en koordineringsgrupp, Nordiska byggforskningsorganisationernas samarbetsgrupp – samhällsplanering (NBS-S), vars uppgift är att intensifiera det nordiska forskningssamarbetet om samhällsplaneringsforskning. I koordineringsgruppen är de nordiska byggforskningsorganisationerna representerade samt ett organ från varje land som har till uppgift att finansiera eller koordinera samhällsplaneringsforskning i respektive land. Under 1982 har ett seminarium kring "Bypolitik" hållits i Odense.

I övrigt pågår vid Nordplan planering av konferenser kring ämnena sociala aspekter i samhällsplanering, samhällsplanerarutbildningen i Norden och planeringsmetoder i glest befolkade områden.

Socialprojektet har under året anordnat fyra seminarier, ett i varje land, för lärare i samhällsplanering inom den sociala utbildningen. Dessutom har under hösten 1982 ett slutseminarium hållits med fyra nordiska arbetsgrupper rörande sociala sektorns medverkan i kommunal samhällsplanering.

Publikationer

En årsrapport för verksamheten 1981 har utarbetats med en redogörelse för undervisningens innehåll, sammanfattningar av fältperiodens grupparbeten, kursprogram, litteraturlista m. m.

Rapporter:

1982: 1	Hägerstrand, Stig	
	Olsson, Annaliisa	NIPROG
	Rönnerberg, Agneta	Redovisning av NIMS
	Salomonsson, Owe	befolkningsmodell
	Selander, Krister	
1982: 2	Naturresurshushållning och samhällsplanering	

Meddelanden:

1982: 1	Engdahl, Horace	Om det utopiska tänkandet
1982: 2	Bohm, Kerstin Lilja, Elisabeth	Efter välfärdsstaten – välfärdsstatens kris. 2 debattinlägg
1982: 3	Nordqvist, Stig	Vem, vad styr den tekniska förändringen?
1982: 4	Nordqvist, Stig	Konsekvensanalyser för förståelse och samordning
1982: 5	Nordqvist, Stig	Teknisk utveckling inom transportområdet
1982: 6	Gullberg, Anders	Den obefintliga stadspolitiken – problem under 80-talet
1982: 7	Hedman, Eva	Urbansociologi
1982: 8	Lindström, Bjarne	Stockholms citysanering – ideologi och verklighet
1982: 9	Gullberg, Anders	Kommunen som kommer
1982: 10	Hedman, Eva	Boende och sociala kontakter
1982: 11	Hedman, Eva	Strategi för förändring Om Thomas Mathiesens bok: Rätt samhälle och politisk strategi. Ett bidrag till en politisk strategi under senkapitalismen
1982: 12	Niva, Matti	Det offentliga och det privata i svensk bostadsproduktion olika styrningsmekanismer och styrmedel i jämförande nordiskt perspektiv.
1982: 13	Niva, Matti	Statsteorier och planeringen – om den statsteoretiska diskursen och dess relevans för planeringsstudier.
1982: 14	Bohm, Kerstin	Grannskapstänkandet i svensk stadsplanering. Om boken "Grannskap och stadsplanering. Om stat och bygande i efterkrigstidens Sverige" av Mats Franzén och Eva Sandstedt.

Under 1982 har vidare följande rapporter tillkommit inom socialprojektet som använts i vidareutbildningen eller spritts till olika målgrupper:

K. Lindholm/A. Säterdal	Integrering av erfarenheter från sociala sektorn i samhällsplaneringen, årsrapport 1981
K. Lindholm	Samhällsplanering i den sociala utbildningen i Danmark
K. Lindholm	Samhällsplanering i den sociala utbildningen i Sverige

A. Säterdal

Försök! Om försöksverksamhet i offentlig regi.

F. Framtidsplaner

Syftet med Nordplans undervisning är att ge kursdeltagarna möjligheter att på en teoretisk och praktisk grundval kunna bearbeta sina planeringsfarenheter. För att undervisningen ska kunna hålla takt med de ständigt pågående förväntningar som sker i samhället och därmed i samhällsplaneringens uppgifter krävs att den analys varpå undervisningen baserar sig ständigt utvecklas. Detta kan alltså ses som en ständig framtidsplan för institutets del.

Till institutets uppgifter hör också forskning. Medel för forskning ingår dock inte i Nordplans budget utan måste sökas hos respektive lands forskningsråd. Eftersom forskningsråden varken är tvärfackliga eller nordiska har denna finansieringsform inneburit stora olägenheter vad gäller möjligheten att få anslag till forskningsprojekt av den typ som bör bedrivas vid ett institut av Nordplans typ. Därtill kommer svårigheterna att föra en långsiktig forskningsstrategi. Att arbeta för förbättrade finansieringsmöjligheter för en nordisk och tvärfacklig samhällsplaneringsforskning vid Nordplan bedömer därför institutet som en av sina viktigaste framtidsuppgifter.

Komplettering av verksamhetsberättelse för 1982

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	2 909,0	2 737,5	3 100,0	2 600,7
Styrelse	54,6	59,0	45,0	63,0
Kontor	464,4	401,5	475,0	427,1
Lokaler	221,5	135,0	105,0	144,7
Stipendier	60,6	105,0	105,0	125,6
Överskridande -81			51,4	
S:a kostn.	3 660,1	3 438,0	3 881,4	3 713,0
<i>Intäkter</i>				
Anslag	3 101,0	3 438,0	3 438,0	3 713,0
Lönestegr.	379,3	—	(348,1)?	—
Övrigt	20,6	—	65,2	—
Hysesansl.	108,0	—	—	—
S:a int.	3 608,9	3 438,0	3 851,3	3 713,0

Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet

a) Nordiska universitetskurser i historia

A. *Namn och adress*

Nordiska universitetskurser i historia
Cand.philol. Knut Sprauten
Historisk institutt
Universitetet i Oslo
P.b. 1008
Blindern
Oslo 3/Norge

B. *Startår*

1965

C. *Syfte*

Nordiska universitetskurser för historiestuderande har till syfte att i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige anordna kurser i landets historia avsedda för universitetsstuderande från de andra nordiska länderna.

Undervisningen behandlar centrala perioder eller ämnen i värdlandets historia. Diskussion om forskningsproblem och introduktion i aktuella forskningsarbeten tar en central plats i undervisningen.

Deltagarna är huvudämnestuderande på ett framskridet stadium av deras studier.

D. *Organisation*

1. *Administration*

Verksamheten leds av en expertkommitté bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna. Själva kursen anordnas av en nationell arbetsnämnd (vanligtvis fackgruppen vid värdsuniversitetet) i samarbete med expertkommittén.

2. *Styrelsens sammansättning*

Lektor Karl Erik Frandsen, Københavns universitet
Professor Yrjö Blomstedt, Helsingfors universitet
Professor Thórhallur Vilmundarson, Háskóli Íslands, Reykjavík
Førsteamanuensis Sølvi Sogner, (ordf.) Universitetet i Oslo
Professor Jörgen Weibull, Göteborgs universitet

3. Personal

4. Revisorer

Räkenskaperna revideras i samband med universitetsräkenskaperna.

E. Verksamhet

När Expertkommittén för nordiska universitetskurser i historia höll årsmöte i Trondheim i februari 1980 beslöts att förlägga 1982 års kurs till Sverige. Vidare beslutades att Historiska institutionen i Göteborg skulle svara för arrangemangen. I samband med att Historiska institutionens forskarutbildningsnämnd höll möte den 1 september utsågs en arbetsgrupp att ansvara för kursen. De då utsedda var docent Lennart K. Persson (ordf.), docent Gunhild Kyle samt forskarassistenterna Bo Andersson och Christer Winberg. På grund av ändrade arbetsförhållanden tvingades Andersson senare lämna gruppen. Han ersattes av forskarassistent Bo Stråth. Som tillfällig gruppmedlem fungerade under de första arbetsveckorna fil. kand. Thomas Magnusson. Dennes plats övertogs sedermera av fil. kand. Jörgen Kyle, vilken utsågs till sekreterare.

Arbetsgruppen förhyrde lokaler i Nordiska folkhögskolan i Kungälv under perioden 31/5–16/6 1982. Vad gäller temata menade arbetsgruppen att ett sådant borde vara kvinnohistoria, eftersom Historiska institutionen i Göteborg sedan många år utgjort svenskt centrum för kvinnohistorisk forskning. Arbetsgruppen ansåg vidare att Historiska institutionen genom en mängd forskningsinsatser markerat ett särskilt intresse för skandinaviska och nordiska frågor, vilket borde utgöra grund för ett tema på detta område. Härtill kom att västra Sverige och Götaälvdalen i sig representerade en intressant historisk region för ett sådant tema.

Arbetsgruppen utarbetade en plan över kursen samt ett större antal enskilda uppsatsämnen under vart och ett av de båda huvudtemata. Ämnesförslagen försågs med problemställningar och litteraturanvisningar. För arbetet inom tema Kvinnohistoria svarade Gunhild Kyle och Christer Winberg. För arbetet inom tema Skandinavism/Nordism svarade Bo Andersson och Lennart K. Persson. I såväl kursplanen som de enskilda ämnena under respektive tema betonades vikten av nordiskt komparativa aspekter.

Allteftersom anmälningar till kursen inkom till arbetsgruppen tog denna kontakt med de anmälda. Alla erhöll inledningsvis ett skriftligt meddelande om att de blivit antagna. Senare erhöll alla ett detaljerat kursprogram med information om inkvartering och resväg. Per korrespondens eller via telefon upptog arbetsgruppen vidare kontakt med ett antal av de anmälda, främst för att diskutera uppsatsens innehåll och utformning.

I takt med att uppsatser inkom från anmälda deltagare lät undertecknad mångfaldiga dessa. En omgång av de då insända och reproducerade uppsatserna distribuerades till de anmälda omkring 15 maj.

Kursens program och innehåll

Kursens allmänna förlopp och innehåll torde bäst återspeglas i följande dag-för-dag-schema:

31/5 Ankomstdag. Välkomstsittning med samtliga deltagare och arbetsgruppen kl. 19.

1/6 f. m. Föreläsning av fil. dr Birgit Sawyer: Om vådan av anakronismer i medeltidsforskningen. Diskussion.

e. m. Gemensamt planeringsmöte för båda seminariegrupperna följt av enskilda möten för respektive grupp.

2/6 f. m. Föreläsning av docent Beata Losman: Om 1600-talets förnäma damer. Diskussion.

e. m. Halvdagsexkursion till Göteborg med besök på muséer, arkiv och universitet.

3/6 f. m. Föreläsning av professor Gunnar Olsson: Gränsläggning, handel och unionella strävanden i Norden under medeltiden med särskild hänsyn till nuvarande Västsverige. Diskussion.

e. m. Seminarium 1. Seminarium 2.

4/6 f. m. Föreläsning av lektor Karl-Erik Frandsen: Samarbete och konflikter i Norden 1524–1721. Diskussion.

e. m. Seminarium 1. Seminarium 2.

5/6 Heldagsexkursion över nedre Götaälvdalen till Göteborg och Älvsborg.

6/6 Heldagsexkursion till Bohus fästning och Marstrand.

7/6 f. m. Föreläsning av docent David Gaunt: Om incest. Diskussion.

e. m. Seminarium 1. Seminarium 2.

8/6 f. m. Föreläsning av professor Åke Holmberg: Om skandinavismen vid 1800-talets mitt. Diskussion.

e. m. Seminarium 1. Seminarium 2.

9/6 f. m. Föreläsning av fil. dr Tommie Lundquist: Den reglementerade prostitutionen i Sverige 1859–1918. Diskussion.

e. m. Seminarium 1. Seminarium 2.

10/6 f. m. Föreläsning av professor Jörgen Weibull: De nordiska ländernas säkerhetspolitik inför hotet från Hitler. Diskussion.

e. m. Seminarium 1. Seminarium 2.

11/6 f. m. Avslutande diskussionsseminarium. Detta hade först formen av gruppvisa möten och övergick senare i ett gemensamt möte för alla kursdeltagare inklusive arbetsgruppen.

e. m. Fri från officiellt program.

På kvällen anordnades en avslutningsfest.

12/6 Halvdagsexkursion till Lödöse och övre Götaälvdalen. Något övrigt program förelåg inte denna dag.

13/6 Hemresedag.

Föreläsningarna började kl. 10 och pågick till kl. 12 eller 12.30, inklusive tid för diskussion. Vid föreläsningarna förväntades alla kursdeltagare när-

vara. I anslutning till samtliga föreläsningar förekom mer eller mindre livlig diskussion. Flertalet av föreläsarna är bosatta i Göteborg eller dess omgivningar med undantag för Gaunt, som hör hemma i Gävle, och Frandsen, som hör hemma i Köpenhamn. Ämnesvalet för föreläsarnas föredrag hade avpassats så att det skulle falla inom ramen för ettdera av de båda huvudtemata. Eftersom ett mycket betydande antal uppsatser insänts till arbetsgruppen kort före kursstarten eller lämnades vid denna, hade föreläsarna inte kunnat delges precisa besked om alla deltagares intressen.

Seminarieerna började i regel kl. 14 och pågick till kl. 17 eller senare. Vid några tillfällen ordnades extra kvällsseminarier. Seminarium 1 sysslade enbart med kvinnohistoria. Ledare för detta seminarium var Gunhild Kyle och Christer Winberg. Seminarium 2 sysslade enbart med skandinavism/nordism. Ledare för detta seminarium var undertecknad och Bo Stråth. Vid några av seminarieerna var dagens föreläsare närvarande. I sådana fall hade ifrågakvarande föreläsare på förhand tillställts de aktuella uppsatserna. Vid seminariebehandlingen av uppsatserna var diskussionerna inte sällan livlig.

I kursen deltog sammanlagt 24 personer, oräknat arbetsgruppen. Nationellt var fördelningen följande: Finland 12, Norge 6, Danmark 4, Island 1, Sverige 1. Genom sina ämnesval kom 15 av dessa att tillhöra det kvinnohistoriska seminariet och 9 det skandinavisk/nordiska. Namnen på dessa personer- och titlarna på de uppsatser de presenterade framgår av följande förteckning:

1 Kvinnohistoriska gruppen

Julia Burman: Idéhistoria och kvinnoforskning.

Alexandra Ramsay: Samhällsmedlem, familjemedlem eller statsmedborgarinna. Kvinnans roll vid nationalismens och liberalismens genombrott i Finland. Valda uttalanden i tidningspress och lantdagsdebatt 1844–1964.

Hannele Kurki: Om kvinnans civilrättsliga ställning i Finland i autonomins tid (1809–1917).

Jaan Kyötikki: Arbetarkvinnornas väckelse i Finland i slutet av 1800-talet.

Hanna-Leena Sihvonen: Den borgerliga kvinnorörelsens tidiga öden i Finland till år 1907.

Mikko Perttilä: Genomförandet av kvinnornas politiska rösträtt i Finland.

Sunniva Drake: En politisk kvinnorörelse under 1970-talet.

Porun Magnussdottir: Færgekvinde ved Ölfusåen i Island 1868–1931.

Lis Vivi Fønnesbæck Hansen: Den ægteskabelige frugtbarhed i Danmark frem til år 1000. En litteraturoversigt.

Kari Lintoft: Frugtbarhet i Norge 1715–1950. En litteraturoversikt.

Wenche Hervig: Spebarnsernæring og spebarnsdødelighet. Norge på 1800-talet.

Helén Tangen: Kvinner – fertilitet – amming.

Brit Stuksrud: Gjennomføringen av den kvinnlige politiske stemmeretten i Norge.

Kitty Kverran: Ukepressens oppfatning av kvinneroller ca 1870–1930.

Jannecke Lahn: Spedbarnsdødeligheten i Moss 1775–1825. [Muntlig foredragning].

2 Skandinaviska/nordiska gruppen

Anneli Suominen: Kalmarunionen och Finland. Finska historikers opinioner om Finlands roll i unionen.

Michael Breinhild Johansen: De nordiske bondeoprør 1434–1441.

Gränt Wallin: Relationerna mellan Trøndelag och Mellannorrland. En studie om härnadståg, pilgrimsfärder och marknadsresor sedan medeltiden och fram till 1720.

Kylli Lappi: Förryskningspolitiken i Finland decennierna kring sekelskiftet 1900 och dess konsekvenser för den finska inställningen till Sverige och svenskheten i Finland.

Ove Kronberg: Sverige och inbördeskriget i Finland 1918.

John Justesen: Emigrationen fra Norden til Amerika 1880–1914. En belysning af enkelte elementer ved den nordiske udvandring.

Leif Drastrup: Højreradikale bevægelser i de nordiske lande i mellemkrigstiden.

Marianne Söderström: Opinionsbildningen i Finland för och emot nordisk samverkan i samband med Nordiska rådets tillkomst.

Ilari Nummi: Nordiska attityder och nordiskt agerande i internationella frågor. Exemplet Finland och Kinafrågan i FN.

Som framgår av dag-för-dag-schemat ovan arrangerades flera exkursioner, allt i enlighet med de för kursen gällande stadgarna.

Halvdagsexkursionen till Göteborg 2/6 hade två syften. För det första gav den, i ett tidigt skede av kursen, deltagarna en möjlighet att lära känna varandra under otvungna former. För det andra ville den belysa delar av Göteborgs kulturmiljö. För detta ändamål besöktes Konstmuseet, Historiska museet, Domkyrkan, Landsarkivet och Göteborgs universitet. För guidningen svarade Lennart K. Persson.

Heldagsexkursionen över nedre Götaälvdalen till Göteborg och Älvsborg 5/6 var sannolikt lärorik och informativ. Vår färd på båda sidor av Göta älv gav en inblick i områdets topografiska beskaffenhet och bidrog därigenom till en ökad förståelse för handel och politik i gången tid. En lång färd genom Göteborg med tillfälliga pauser vid Masthuggskyrkan, Ramberget, Götaplatsen och besök på Kronhuset samt Gustav Adolfs torg gav förhoppningsvis kunskap om stadens utveckling, skiftande utseende och nuvarande näringsliv. Ett besök på Historiska institutionen betraktade vi som ett måste. En båtresa till Älvsborgs fästning gav möjlighet att reflektera över och diskutera vissa av de krig som ägt rum mellan de nordiska länderna. Ett avslutande besök i Lisebergs nöjespark blev myc-

ket uppskattat. Med undantag för Älvsborg svarade Lennart K. Persson och Jörgen Kyle för all guidning under denna dag.

Heldagsutflykten till Bohus fästning och Marstrand 6/6 uppfattades synnerligen positivt. På Bohus fästning erhöll vi först ordinarie guidning, varpå docent Lars Linge talade om gränskontakter under äldre tid med tonvikt på kommersiella faktorer. I Marstrand föreläste professor Jörgen Weibull med utgångspunkt från Societetshuset om stadens glanstid, den oscariska eran. Vid besöket på Karlstens fästning valde vi först en ordinarie guidad tur. Därefter höll fil. kand. Thomas Magnusson ett informativt anförande om militär rekrytering och sociala förändringar i Bohuslän. Via promenader avnjöts sedan Marstrands säregna miljö. Exkursionen denna dag företogs tillsammans med medlemmar från Historiska föreningen i Göteborg. Hemkomna till Kungälv åt vi middag ihop med dessa.

Halvdagsexkursionen till Lödöse 12/6, vilken i likhet med de tidigare företogs i buss, innehöll åtskilligt av intresse. Vi besökte i en första omgång arkeologiska museet, en pågående utgrävning samt Lödöse kyrka. En bekantskap med dessa gjorde det möjligt att förstå och följa Lödöses utveckling som medeltida stad, områdets kommersiella särställning och de politiska förvecklingar som ägt rum i denna del av Götaälvdalen. För att ytterligare studera topografins betydelse för regionens äldre historia besökte vi i ett senare skede ett antal olika platser i området. Vår guide under hela denna dag var antikvarie Rune Ekre.

Den som deltagit i dessa exkursioner har enligt arbetsgruppens mening förvärvat en god insikt i och förståelse av regionens politiska, ekonomiska och kulturella liv i gången tid och nutid.

F. Framtidsplaner

Expertkommittén önskar genomföra kursverksamheten på årlig basis.

G. Finansiering och ekonomi

Anslag 1981	Anslag 1982	Anslag 1983
20 000 DKK	105 000 DKK	24 000 DKK

b) Kurser i språk och litteratur

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

De nordiske kurs i språk og litteratur,

c/o generalsekretæren, professor Einar Lundeby, Nordisk institutt,

Postboks 1013, Blindern, Oslo 3.

Tlf.: 2/45 69 46 (hjemme: 2/78 21 34).

B. Startår

1955 (med nåværende organisasjon 1963).

C. Formål

Det holdes hvert år kurs med ca. 4 ukers varighet for danske, finske, færøyske, norske og svenske morsmålsstuderende, og dertil for islandske danskstuderende, ved universiteter i et annet nordisk land i dette lands språk og litteratur. Kursene slutter normalt med en prøve, som erstatter hjemlandsuniversitetets egen prøve i vedkommende disiplin. Dessuten holdes det kurs for studerende fra de andre nordiske land i Islands språk og litteratur ved Háskóli Íslands hvert annet år, og kurs i færøysk språk og litteratur hvert fjerde år ved Froðskaparsetur Føroya i Tórshavn. Kurs i samisk og grønlandsk kan holdes etter spesielt vedtak.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Organisasjonens ytre ramme er opprinnelig fastlagt i "Instruktion för samarbetsnämnden för nordiska språk- och litteraturkurser" (1965), vedtatt av de nordiske undervisningsministre. Fra 1. januar 1980 ble denne instruks avløst av "Stadgar för De nordiska språk- och litteraturkurserna", vedtatt av Nordisk Ministerråd 19.3.1979. Ifølge disse "stadgar" skal virksomheten ledes av en nordisk samarbeidsnemnd på 10 medlemmer.

2. Samarbeidsnemndas sammensetning i 1982 (medlemmer oppnevnt for 1980–82) (de navn som er understreket, er de ledere som har ansvaret for kursene i hvert sitt land):

For Danmark:

Professor dr. Thomas Bredsdorff
Professor dr. Chr. Westergård-Nielsen

For Finland:

Professor dr. Lars Huldén
Professor dr. Pertti Virtaranta

For Færøyene:

Avdelingsleder, mag. art. Jóhan Hendrik W. Poulsen

For Island:

Lektor Kristján Árnason

For Norge:

Professor dr. Edvard Beyer
Professor dr. Einar Lundeby (fra 1.1.1982 generalsekretær)

For Sverige:

Professor dr. Lennart Elmevik (fra 1.1.1982 visegeneralsekretær)
Professor dr. Gösta Holm

3. Revisjon

Regnskapene føres og revideres ved universitetene, for Færøyenes vedkommende av Froðskaparsetur Føroya.

E. Virksomhet i 1982

Det ble holdt følgende kurs:

Danmark

I. 1.	Kurs for norske studenter i København	6.6. – 27.6.
I. 2.	Kurs for finske studenter i Odense	27.5. – 25.6.
I. 3.	Kurs for svenske studenter i Århus	1.6. – 24.6.
I. 4.	Kurs for islandske dansk-studerende i Århus og på Hindsgavl	10.6. – 24.6.

Finland

II. 1.	Nybegynnerkurs i finsk språk i Åbo	5.7. – 24.7.
II. 2.	Fortsettelseskurs i finsk språk og Finlands kultur i Tammerfors	5.7. – 31.7.
II. 3.	Nybegynnerkurs i finsk språk i Nyslott	5.7. – 24.7.
II. 4.	Mellomkurs i finsk språk og Finlands kultur i Kuopio	5.7. – 31.7.
II. 5.	Mellomkurs i finsk språk og Finlands kultur i Villmanstrand	5.7. – 31.7.
II. 6.	Fortsettelseskurs i finsk språk og Finlands kultur i Helsingfors	5.7. – 31.7.
II. 7.	Kurs i "Svenskt i Finland" i Kuggom	5.7. – 17.7.

Island

III.	Kurs i islandsk språk og litteratur i Reykjavik for danske, finske, færøyske, norske og svenske studenter	27.7. – 27.8.
------	---	---------------

Norge

IV. 1.	Kurs i norsk språk og litteratur for svenske studenter i Trondheim	14.6. – 3.7.
IV. 2.	Kurs for danske hovedfagsstudenter i norsk litteratur i Oslo	24.5. – 18.6.
IV. 3.	Kurs i norsk språk og litteratur for finske studenter i Trondheim	6.6. – 28.6.

Sverige

V. I. a.	Kurs for danske studenter i svensk viselyrikk i Lund	13.5. – 13.6.
V. I. b.	Kurs i svensk språk og litteratur for studenter fra Norge og Island i Lund	13.5. – 13.6.
V. 2.	Kurs i Umeå for 60 finsktalende studenter i nordisk filologi	18.5./ 24.5. – 17.6.

Sammenfatning

Deltakerne fordelte seg slik på de 18 kurs som har vært holdt 1982:

Studenter fra	Kurs avholdt i						
	Danmark	Finland	Fær- øyene	Island	Norge	Sverige	I alt
Danmark		10		4	20	19	53
Finland	20			7	20	40	87
Færøyene				1			1
Island	17	3				1	21
Norge	22	21		9		9	61
Sverige	17	50		8	13		88
I alt	76	84		29	53	69	311

Antallet var i 1981 beregnet til 330, men da var også kurset i Kuggom tatt med. Deltakelsen er altså praktisk talt den samme i 1982 som i 1981. Færøyene holdt (i samsvar med langtidsplanen) ikke noe kurs i 1982.

E. *Kurskonferansen* ble i 1982 holdt på Hindsgavl på Fyn 5.–7. oktober. Her ble det avgitt skriftlige rapporter om de enkelte kurs, erfaringer fra sommeren ble drøftet, og planene for 1983 og 1984 ble lagt.

I drøftingene var det et gjennomgående tema at økonomien dette år hadde vært et større problem enn noen gang før. Kurslederne hadde til dels vært tvunget til å redusere ytelsene, noen steder ved å skjære ned på undervisning eller ekskursjoner, andre steder ved å korte ned på kurstida.

Mulige utveier til å holde kursene gående i framtida selv om bevilgningene fortsatte å være så små som i 1982, ble drøftet. Å redusere kursenes antall ble sett på som en dårlig nødutvei som bare burde komme på tale i en helt prekær situasjon. Det var i stedet enighet om å undersøke og sammenlikne de ytelsene som kursene har betalt på de forskjellige kurssteder, med sikte på både en koordinering av tilbudene og en mulig innsparing. Til å utføre dette arbeid ble oppnevnt en "analysegruppe", som kom til å bestå av Lennart Elmevik, Uppsala, Einar Lundebj, Oslo, og Johan de Mylius, Odense. Gruppen skal legge fram materiale og forslag for neste års konferanse, som skal holdes i Norge.

Kursrapportene og referat fra konferansen er tidligere tilstillet Sekretariatet.

Det var ellers en alminnelig oppfatning blant kurslederne at det arbeid som utføres gjennom kursene, er viktig for det nordiske samarbeid på lengre sikt. Det er mange vitnemål om at de inntrykk som kursdeltakerne mottar, blir varige og er med på å bestemme deres holdning til de nordiske grannfolk for hele livet. Som et konkret utslag av den interesse som et kurs kan skape, kan nevnes at til avslutningsfesten for kurset i Lund i år, kom flere av fjorårets deltakere reisende fra Norge og Danmark, for å sees igjen og friske opp minner.

Kursledelsen vil til sist rette en varm takk til Nordisk Kultursekretariat for godt og forståelsesfullt samarbeid i året som er gått.

F. Finansiering og økonomi.

	1981		1982	
	Budsjett	Fordeling	Budsjett	Fordeling
Danmark	197 520	150 000	249 050	178 000
Færøyene	54 500	45 000	5 000	4 000
Finland	346 368	250 000	522 941	330 000
Island	36 000	35 000	70 388	60 000
Norge	212 496	170 000	236 650	183 000*
Sverige	438 590	250 000	447 896	272 000
Reserve		50 000		23 000
	1 285 474	950 000	1 531 925	1 050 000

* Heri inkludert da. kr. 8 000 til generalsekretariatet.

Nordiska språk- och informationscentret

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska språk- och informationscentret
Hagnäsgatan 2
00530 Helsingfors 53
Telefon 90-7061

B. Startår

01.08.1980

C. Syfte

Stadgar för Nordiska språk- och informationscentret

1 §

Nordiska språk- och informationscentret är en för Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige gemensam, fristående institution. Dess hemort är Helsingfors. Verksamheten bedrivs i lokaler ställda till rådighet av den finska staten.

2 §

Centrets uppgift är i första hand att i Finland främja undervisningen i och kännedomen om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden. I detta syfte bör centret:

1. öka utbudet av vid undervisningen behövt tilläggsmaterial om Norden;
2. effektivera informationen om de nordiska länderna;
3. upprätthålla ett bibliotek med specifikt nordiskt material;
4. anordna språkkurser och andra kurser samt föreläsningar; samt
5. utveckla tolknings- och översättningsverksamhet samt bistå sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete vid översättningar.

Därutöver skall centret även sprida kännedom om det finska språket samt om finländska kultur- och samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna.

D. Organisation

1. Administration

Centret leds av en styrelse och en direktör.

Styrelsen består av fem medlemmar, en från vart nordiskt land. Medlemmarna utses av Nordiska ministerrådet för en tid av fyra år på förslag av varje lands undervisningsministerium.

För varje medlem utses på samma sätt en suppleant för fyra år i sänder.

Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Som stöd för sin verksamhet har direktören en finländsk referensgrupp, vars medlemmar utses av Finlands undervisningsministerium för en tid av fyra år åt gången. I referensgruppen bör bl. a. ingå representanter för skolförvaltningens centrala ämbetsverk och för vederbörande lärarorganisationer.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1982

Ordinarie	Suppleanter
Ekspeditionssekretär	Fuldmäktig
Lennart Holten	Lise Lotte Bisgaard
Kulturministeriet	Kulturministeriet
Danmark	Danmark
Konsultativ tjänsteman	Överinspektör
Magnus Kull, ordförande	Marja Ihto
Undervisningsministeriet	Skolstyrelsen
Finland	Finland
Lektor	Lektor
Erlingur Sigurðsson	Kristinn Jóhannesson
Ísland	Göteborgs universitet
	Sverige
Byråsjef	Konsulent
Olav Nyhamar, viceordförande	Brit Alstad
Kultur- og vitenskaps-	Kultur- og vitenskaps-
departementet	departementet
Norge	Norge
Departementssekreterare	Skolkonsulent
Gunilla Hjorth	Britt Wilson-Lohse
Utbildningsdepartementet	Skolöverstyrelsen
Sverige	Sverige

Styrelsen har haft två sammanträden under året, den 19 mars och den 4 oktober.

Referensgruppen

Fil. mag. Anneli Bauters, Medborgar- och arbetarinstitutens förbund
Lektor Maj-Britt Grönholm, Svenska modersmåslärarnas förening i Finland rf

Lektor Elina Keloharju, Svensklärarna i Finland rf

Byråchef Esko Koivusalo, Forskningscentralen för de inhemska språken

Anskaffningschef Georg Korkman, Statens AV-central

Fil. mag. Eeva-Liisa Kölhi-Himanen, Språkcentralen vid Helsingfors universitet

Undervisningsråd Lars Nyström, Undervisningsministeriet

Fil. lic. Mikael Reuter, Nordiska språksekretariatet och
Forskningscentralen för de inhemska språken, ordförande

Planerare Ulla Salonen, Yrkesutbildningsstyrelsen

Överinspektör Sinikka Silonummi, Skolstyrelsen

Referensgruppen har sammanträtt två gånger under 1982, den 22 januari och den 9 september.

3. Personal

Direktör Pirkko Ruotsalainen

Utbildningschef Göran Huss

Vik. utbildningschef Kristina Uhr

Bibliotekarie Sirkku Seppänen

Byråsekreterare Raili Tikkanen

Kanslist Marina Pihlström

4. Revisorer

Statens revisionsverk i Finland

E. Verksamhet

Under det gångna året har centret fortsatt att etablera verksamhetsformer inom ramen för de riktlinjer som stadgarna anger. Informations- och kursverksamhet har därför haft en framträdande plats i centrets arbete.

1. Informationsverksamhet

Information om de nordiska grannländerna samt om nordiskt samarbete har förmedlats till olika mottagargrupper inom utbildningsväsendet i Finland. Det har skett bl. a. med hjälp av informationsmaterial för skolbruk, biblioteks-, kurs- och föreläsningsverksamhet samt besök. Centret har även utrett möjligheterna att förmedla information om Finland till relevanta mottagargrupper i övriga Norden.

1.1 Informationsbrev för svenskundervisningen

Centret sänder regelbundet ut informationsbrev till lärarna i svenska inom utbildningsväsendet i Finland. Distributionsnätet omfattar för närvarande 3 500 adressater. Under året har centret distribuerat fyra olika informationsbrev samt en affischsändning till svensklärarna. Årets första informationsbrev planerades i samråd med Nordiska rådets Finlandsdelegation med anledning av Nordiska rådets 30-års-session i Helsingfors i mars 1982. Detta brev med mångsidigt material om Nordiska rådet och nordiskt samarbete distribuerades i februari. De övriga breven har innehållit aktuell information om de nordiska grannländerna, i synnerhet om deras språk och utbildningsväsende. En del av materialet har bestått av tidningsurklipp och broschyrer. Dessutom har med varje informationsbrev sänts annat aktuellt material såsom nyförvävslista, materialförteckning och förteckning över bibliotekets AV-material, samt kursbrochyrer och information om studier i andra nordiska länder. Avsikten har varit att svensklärarna genom informationsbreven dels skulle få aktuellt tilläggsmaterial att använda i undervisningen, dels själva få information om det material som kan beställas gratis eller lånas från centrets bibliotek.

1.2 Information om centret

Ett flertal större och mindre grupper både från Finland och de övriga nordiska länderna har besökt centret och blivit orienterade om dess arbete. De flesta besökarna har varit lärare, representanter för olika lärarorganisationer eller administratörer.

Centrets personal har även haft möjlighet att presentera centret och dess verksamhet under olika seminarier i Finland och i Sverige. Inom utbildningsområdet i Finland kan centret nu anses vara relativt välkänt.

1.3 Information om Finland

I samråd med Finlandsinformationen i Stockholm har centret planerat en utställning om Finland som enligt planerna skall turnéläggas i Sverige under år 1983. En förutsättning för projektets genomförande är att centret lyckas få flera instanser att dela på ansvaret för utställningskostnaderna.

Centret har även börjat planera ett bildband om Finland avsett för undervisningen i de nordiska länderna.

2. Seminarie- och kursverksamhet

Centret har haft en omfattande seminarie- och kursverksamhet, förlagd till Finland, Sverige och Norge. Några av seminarierna har varit samnordiska. Seminarierna hade 345 deltagare, inkl. medverkande, och kurserna 224.

2.1 Seminarier

Centret har under året varit huvud- eller medarrangör för fyra semina-

rier. Samarbetspartner i seminarieverksamheten har varit Nordiska ministerrådet, Hanaholmens kulturcentrum, Universitets- och högskoleämbetet i Sverige, Finsk-svenska utbildningsrådet, skolstyrelsen i Finland, NORDSPRÅK och Svenska institutet. Dessa medarrangörer har i samtliga fall stått för en del av kostnaderna.

Seminarierna har varit av fortbildningskaraktär. Tre av dem gällde undervisningen i svenska som främmande språk och ett grannspråksundervisningen i de nordiska länderna.

Grannspråksseminariet, som arrangerades på uppdrag av Nordiska ministerrådet, planerades i samråd med NORDSPRÅK och ägde rum på Hanaholmens kulturcentrum 20–26.2.1982. Det tog upp didaktiska och metodiska frågor. I seminariet deltog 55 lärarutbildare, fortbildare och fackkonsulenter från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. På grund av det stora intresset för seminariet översteg deltagarantalet det beräknade. Seminariet genomfördes med framgång bl. a. på grund av seminariedeltagarnas stora engagemang. Centrets avsikt var att seminariedeltagarna skulle föra sina kunskaper och idéer vidare till de lärarkandidater och lärare de möter i sitt ordinarie arbete. Under seminariets diskussioner framgick det klart att det finns ett stort behov av lärarutbildning och fortbildning inom grannspråksundervisningen.

Tre av seminarierna kommer att dokumenteras i form av rapporter med de viktigaste föredragen och inläggen. Rapporten om grannspråksundervisning kommer förutom till seminariedeltagarna att spridas även till andra intresserade över hela Norden. I detta sammanhang kan nämnas att centrets serie om fyra rapporter från tidigare seminarier fått stor efterfrågan och spritts till intresserade sakkunniga inom de nordiska länderna.

En översikt över seminarieverksamheten 1982 finns i bilaga 1.

2.2 Kursverksamhet

Inom kursverksamheten har centret samarbetat med följande instanser: Svenska institutet, Hanaholmens kulturcentrum, Heinola kursinstitut, Internationella sommarskolan vid Oslo universitet och Svenska modersmåls-lärarnas förening i Finland. Till sin karaktär har kurserna varit antingen fortbildningskurser eller språkkurser. Också när det gäller kursverksamheten har medarrangörerna i flertalet fall stått för en del av kostnaderna. Till två av kurserna (Oslo och Kuggom) har centret fått anslag från Finsknorska kulturfonden.

2.2.1 Fortbildningskurser för lärare

Centret har varit medarrangör i två fortbildningskurser för lärare. Den ena av dem anordnades vid Mora folkhögskola i Sverige för finska svensk-lärare, den andra i Östra Nylands folkhögskola i Finland för norska och finlandssvenska modersmåls-lärare samt finska svensk-lärare. Lärarkurserna innehöll bl. a. ämnesteorin och undervisningsmetodik men hade också

8–20-331 Nordiska rådet. Del 2

kulturella och samhällsorienterande inslag. Alla finska sökande kunde antas till kurserna. De flesta kursdeltagarna har fått resebidrag från skolstyrelsen i Finland.

Därtill har centret förmedlat ansökningar från finska deltagare till Svenska institutets internationella sommarkurser i svenska. Centret har för Finlands del ombesörjt utlysning, ansökningsberedning, antagning av finska deltagare samt beviljande av resebidrag i de fall deltagaren inte fått bidrag från annat håll. I Svenska institutets kurser deltog 32 finska språklärare och studerande.

2.2.2 Språkkurser

Centret har arrangerat sju språkkurser för följande grupper: finskspråkiga tjänstemän inom utbildningsområdet, lärare i svenska, gymnasister samt yrkesverksamma finskspråkiga. Tre av kurserna behandlade svenskundervisning, en av språkkurserna var inriktad på förståelsen av danska och en på förståelsen av norska. Samtliga språkkurser innehöll förutom språkträning även rikliga inslag av samhällsorientering i form av föredrag, filmvisningar, studiebesök och exkursioner.

Närmare uppgifter om kurserna i bilagan.

3. Lektorer och föreläsare

Centret har under året bedrivit reselektorsverksamhet i egen regi, planeringen har dock skett i samråd med Föreningen Norden i Finland. Under vårterminen besökte centrets rikssvenska reselektor grundskolor, gymnasier och yrkesläroanstalter i Lapplands län under sammanlagt sex veckor. Det finns stort intresse för reselektorsverksamheten i skolorna, men på grund av centrets knappa budget har det inte kunnat investera mera i denna verksamhetsform.

I november anordnade centret i samarbete med Svenska institutet och Sveriges ambassad i Helsingfors en lektorsdag för de rikssvenska lektorer, som är verksamma vid finländska universitet och högskolor. Under lektorsdagen behandlades samarbetsfrågor samt den service lektorerna kan få från centret.

Olika kurs- och seminariearrangörer inom språkundervisningen har under verksamhetsåret vänt sig till centret för att få hjälp med rekrytering av sakkunniga föreläsare från andra nordiska länder till kurser och seminarier i Finland. Centret har i samtliga fall kunnat stå till tjänst med förmedling av föreläsare och i några fall har det också helt eller delvis finansierat föreläsarnas resa till Finland.

4. Bibliotek och utställningsverksamhet

4.1 Nyanskaffningar

Bibliotekets bokbestånd har under året utökats med 406 nya volymer, varav 183 är donationer. Speciellt bör Danska ambassadens bokdonation med aktuella uppslagsverk och ordböcker nämnas.

Av AV-material har språkkurser, stordior, ljuddiaserier o. d. anskaffats i 272 enheter. Huvudvikten har här legat på danskt och norskt språkmateri-
al.

Centret har 94 tidskrifter och 9 dagstidningar som prenumeration eller gåva. Dessutom beställer centret en del informationsmaterial såsom Sko-
lans artikelservice från Bibliotekstjänst i Sverige och Skolöverstyrelsens
pressöversikt.

Centret har köpt tre nya norska och en svensk film, som kan lånas via
Statens AV-central.

4.2 Material och information

Utlåningen av bibliotekets material har ökat under året. Tilläggs- och
informationsenheter har skickats med omkring 50 paket i månaden i ge-
nomsnitt. Nordiska rådets affischserie om nordiskt samarbete har sänts till
alla högstadieskolor, gymnasier, folkhögskolor samt medborgar- och arbe-
tarinstitut.

4.3 Utställningar

I samarbete med Danska ambassaden ordnades i skolstyrelsens utställ-
ningshall en dansk affischutställning 31.5–12.6.1982. I samband med kur-
ser och seminarier på Hanaholmens kulturcentrum har biblioteket ordnat
flera läromedelsutställningar med aktuellt nordiskt material. Biblioteket
har även två svenska utställningar för utlåning: Svensk skola och Svensk
film. Den sistnämnda har cirkulerat i skolorna under vårterminen.

4.4 Arbetsgrupper

Bibliotekarien är centrets representant dels i en kommitté för Nordiskt
bokår 1983–1984, som tillkommit på Föreningen Nordens initiativ dels i en
arbetsgrupp tillsatt av Finlands biblioteksforening som planerar åtgärder
för förbättrad biblioteksservice för finska invandrare i Sverige. Båda ar-
betsgrupperna har träffats ett antal gånger under året.

4.5 Framtidsplaner

Nyanskaffningar bör koncentreras på AV-material, speciellt norska och
danska språkkurser och tilläggsmaterial. Det finns en viss efterfrågan på
danska filmer, varför några aktuella och informativa sådana bör köpas till
centret.

Informationen om Finland i de övriga nordiska länderna bör bli effekti-
vare. Här planeras ett informationspaket med mångsidigt och aktuellt
innehåll på flera nordiska språk samt en diaserie om Finland för skolor i
Norden.

5. Fortbildning av nordiska tolkar

En referensgrupp för nordiska tolkar tillsattes 1.4.1982 av centrets sty-

relse. Den består av verksamma tolkar i Danmark, Finland, Norge och Sverige och har haft två möten under året. Under ett möte i Kungälv 8–10.5.1982 diskuterades riktlinjer och huvudmål och under de finlands-svenska översättardagarna i Mariehamn 25–26.9.1982 ordnades ett möte om möjligheterna att ordna fortbildning för tolkar. Gruppen har även planer på att arrangera en kurs i Danmark under 1983, då man skulle koncentrera sig på skolterminologi och dansk samhällskunskap. Centret avser i framtiden att i samråd med referensgruppen stödja fortbildnings-verksamhet för tolkar.

F. Framtidsplaner

Centret avser att fortsätta sin verksamhet efter de riktlinjer som dragits upp i stadgarna. Tyngdpunkten kommer att ligga dels på arbete för ökad språkförståelse i Norden, dels på förmedling av internordisk information, dvs. information om övriga Norden till Finland och vice versa. I sin verksamhet begränsar sig centret främst till utbildningsområdet.

När det gäller språkfrågorna kommer centret att arbeta både inom Finland och på det nordiska planet. I Finland strävar centret efter att främja den nordiska språkförståelsen genom att stödja svenskundervisningen på alla utbildningsstadier och genom att öka tjänstemännens kunskaper i svenska.

Centret kommer att fortsätta att distribuera aktuellt nordiskt material för svenskundervisningen och strävar därtill efter att tillgodose de olika behov som de skilda skolorna och undervisningstyperna har. En fortsatt satsning på anskaffning av AV-material måste ske, i synnerhet ljudband, diaserier, filmer och språkkurser.

Kursverksamheten kommer att bestå av fortbildningskurser för lärare samt språkkurser för olika yrkeskategorier, främst tjänstemän inom skol-förvaltningen. De flesta språkkurserna kommer att ordnas i svenska men centret avser också att regelbundet erbjuda kurser i förståelsen av norska och danska. De elementära kurserna förläggs främst till Finland och fort-sättningskurserna i respektive land i genuin språkmiljö. Förutom till de hittillsvarande målgrupperna avser centret att vidga kursutbudet till nya målgrupper såsom finskspråkiga medlemmar i samnordiska arbetsgrupper, svenska modersmållärare, högskolelärare och studenter.

För att kunna fylla de pedagogiska uppgifter som centret enligt sin målsättning har är det önskvärt att personalen kompletteras med en arvo-desanställd pedagogisk konsulent. Centret skulle behöva en utbildad riks-svensk lärare i svenska som främmande språk, anställd under vissa måna-der om året. Personen skulle dels kunna utnyttjas som reselektor och lärare på språkkurser, dels kunna systematisera och utarbeta tilläggsma-terial för undervisningen samt besvara språkpedagogiska frågor. Centrets nuvarande budgetanslag tillåter tyvärr inte ett förverkligande av denna plan.

Även på den nordiska nivån kommer centret att fortsätta sitt arbete för ökad språkförståelse. Relevanta verksamhetsformer är kontinuerlig fortbildning i grannspråksundervisning samt olika initiativ och projekt för att förbättra kommunikationen vid officiella nordiska kontakter. Centret kommer även att ägna ökad uppmärksamhet åt fortbildningen av nordiska tolkar.

Enligt ministerrådets handlingsprogram för ökad språkförståelse i Norden borde centret aktivt gå in i verksamheten på nordisk nivå för att stärka grannspråksundervisningen. Då lärarutbildning är grundläggande för genomförandet av ministerrådets handlingsprogram anser centret det vara viktigt att regelbundet anordna kurser i grannspråksundervisning för lärarutbildare och -fortbildare. Frågan om hur denna verksamhet ska finansieras står för närvarande öppen.

Att medverka till att förbättra kommunikationen vid nordiska konferenser, seminarier, kurser och möten ser centret som en synnerligen angelägen uppgift. Enligt olika undersökningar (bl. a. Haugen 1953, Sifo-gallup 1973, Murud 1975) finns det förståelsesvårigheter även mellan svenskar, danskar och norrmän även om situationen utan tvivel är svårast bland dem som är tvungna att tala ett skandinaviskt språk som främmande språk. Man borde därför fästa större uppmärksamhet vid språkförståelsen i alla nordiska kontakter och utveckla olika strategier att öka den.

Ett tredje led i arbetet för ökad språkförståelse i Norden är att medverka i fortbildningen av tolkar mellan de nordiska språken genom kontinuerligt återkommande fortbildningskurser en verksamhetsform som även tas upp i handlingsprogrammet. Det finns för närvarande goda erfarenheter av hur mycket tolkning underlättar språksvårigheter i officiella sammanhang. Frågan om finansiering av tolkutbildningen är också öppen.

Centrets andra huvuduppgift är förmedling av relevant nordiskt material till utbildningsväsendet i Finland och vice versa. Centret kommer också i fortsättningen att ta initiativ till producerande av internordiskt informationsmaterial på ett skandinaviskt språk. Särskilt angeläget finner centret det att i samråd med Finlands skolmyndigheter och andra relevanta instanser initiera material för att informera sakkunniga i de nordiska grannländerna om det pedagogiska utvecklingsarbete som sker inom finskt utbildningsväsende.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal FIM)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	380	349	439	393
Styrelse	19	22	20	24
Kontor	62	100	70	110
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	240	223	204	243
Övrigt: Grannspråk			141	
Summa kostnader	701	694	874	770
<i>Intäkter</i>				
Anslag	627		694	
Lönestegr. komp.	64		89	
Övrigt: Egna intäkter	10			
Grannspråk			91	
Summa intäkter	701	694	874	770

BILAGA**Kursverksamhet år 1982****1 Nordiska seminarier****1.1 Fortbildningsseminarium för handelslärare i svenska**

Tid	7–9.1.1982
Plats	Hanaholmens kulturcentrum
Samarbets- partner	Svenska institutet (huvudarrangör) Handelslärarna i Finland ry. Hanaholmens kulturcentrum
Antal del- tagare och medverkande	154

1.2 Samnordiskt seminarium i grannspråksundervisning för lärarutbildare och lärarfortbildare

Tid	20–26.2.1982
Plats	Hanaholmens kulturcentrum
Antal del- tagare och medverkande	64

1.3 Svenskundervisning på gymnasial och postgymnasial nivå, informationsdagar för svensklärare vid olika skolformer

Tid	16–18.4.1982
Plats	Hanaholmens kulturcentrum
Samarbets- partner	Hanaholmens kulturcentrum
Antal del- tagare och medverkande	63

1.4 Konferens om svenska som främmande språk i Sverige och Finland för lärarutbildare, forskare och centrala myndigheter

Tid	27–30.4.1982
Plats	Greens Hotell i Tällberg, Sverige
Samarbets- partner	Universitets- och högskoleämbetet i Sverige Skolöverstyrelsen i Sverige Skolstyrelsen i Finland Finsk-svenska utbildningsrådet
Antal del- tagare och medverkande	64, av vilka 20 från Finland

2 Fortbildningskurser för lärare i svenska

2.1 Målgrupp	norska modersmålslärare, finlands-svenska modersmålslärare och finska svensklärare
Tid	28.6–3.7.1982
Plats	Östra Nylands folkhögskola, Kuggom
Samarbetspartner	Svenska Modersmålslärares förening i Finland
Antal deltagare och medverkande	18
2.2 Målgrupp	finska svensklärare
Tid	14–23.6.1982
Plats	Mora folkhögskola, Dalarna
Samarbetspartner	Svenska institutet
Antal deltagare och medverkande	33

3 Kurs i svenska för gymnasister

3.1	
Tid	22.6–16.7.1982
Plats	Grebbestads folkhögskola, Bohuslän
Samarbetspartner	Svenska institutet
Antal deltagare	34

4 Språkkurser för tjänstemän och andra yrkesverksamma

4.1	Danska för tjänstemän. Intensivkurs i dansk läs- och hörförståelse för tjänstemän vid ministerier och statliga verk i Helsingfors
Tid	15–26.3.1982
Plats	Statens ämbetshus, Hagnäsgatan 2, Helsingfors
Antal deltagare	20
4.2	Sverigesvenska. Intensivkurs i svenska för yrkesverksamma finskspråkiga
Tid	7–11.6.1982
Plats	Hanaholmens kulturcentrum
Samarbetspartner	Hanaholmens kulturcentrum
Antal deltagare	34

4.3 Föreläsningkurs i Sverigesvenska för yrkesverksamma finskspråkiga

Tid	17–19.9.1982
Plats	Hanaholmens kulturcentrum
Samarbetspartner	Hanaholmens kulturcentrum
Antal deltagare	16

4.4 Intensivkurs i svenska för finskspråkiga tjänstemän inom offentlig förvaltning

Tid	9–15.8.1982
Plats	Heinola kurscentrum
Samarbetspartner	Heinola kurscentrum
Antal deltagare	30

4.5 Kurs i norska och norgekunskap för lärare i svenska vid finländska gymnasier, institut och högskolor och andra intresserade med finska eller svenska som modersmål

Tid	27.6–10.7.1982
Plats	Oslo universitet
Samarbetspartner	Oslo universitets internationella samskolor
Antal deltagare	15

4.6 Intensivkurs i svenska för finska tjänstemän

Tid	28.6–9.7.1982
Plats	Hampnäs folkhögskola i Själevad, Ångermanland
Samarbetspartner	Svenska institutet
Antal deltagare	24

Nordiskt vuxenundervisningssamarbete*Verksamhetsberättelse 1982**A Navn og adresse*

Nordisk voksenundervisningssamarbejde
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K

B Startår

1976 som to-årig forsøgsvirksomhed, 1978 som projekt finansieret over kulturbudgettets dispositionsmidler og i 1981 overført til det faste kulturbudget.

C Formål

Formålet med det nordiske voksenundervisningssamarbejde er at:

- fremme uddannelsespolitisk diskussion og samarbejde inden for voksenuddannelse
- gøre tiltag vedrørende koordinering og erfaringsudveksling om voksenpædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde
- styrke informations- og dokumentationsudveksling mellem de nordiske lande om voksenundervisning generelt.

Samarbejdet skal først og fremmest bære præg af initiativskabende tiltag og af etablering af kontakter og nye indsatser.

*D Organisation**1. Administration*

Det nordiske voksenundervisningssamarbejde ledes af en bestyrelse bestående af 7 repræsentanter fra følgende områder: centrale undervisningsmyndigheder (departementer), arbejdslivets parter og voksenundervisningsinstitutioner. Oprindeligt blev gruppen nedsat i 1976 for at vurdere den to-årige forsøgsperiode og fik derfor navnet "evalueringsgruppe", men efterhånden har gruppen fået mere præg af en bestyrelse.

2. Evalueringsgruppens sammensætning

Johan Engelhardt, Undervisningsministeriet, D
Poul Erik Kandrup, Dansk Folkeoplysningssamråd, D
Olavi Alkio, Undervisningsministeriet, F
Birna Bjarnadóttir, Bréfaskólinn, I
Øyvind Skard, Norsk Arbeidsgiverforening, N

Tore Andersson, Landorganisationen, S
Bosse Ringholm, Utdelningsdepartementet, S
Ib Granerud, sektionschef, Kultursekretariatet, formand

3. *Personale*

Kultursekretariatet varetager sekretariatsfunktionen for voksenundervisningssamarbejdet.

Regnskabs- og bogføringsarbejdet gennemføres af Kultursekretariatet.

4. *Revisorer*

Revision foregår på tilsvarende måde som for det øvrige kultursekretariat.

E Virksomhed

1. *Baggrund*

Nordisk Ministerråd vedtog under sit fjerde møde i 1976 "forslag til projektprogram for en to-årig forsøgsperiode vedrørende nordisk samarbejde indenfor voksenundervisningen".

Forslaget tog udgangspunkt i de overordnede målsætninger, som er fastsat i aftalen om nordisk kulturelt samarbejde, samt de retningslinjer, der blev udarbejdet af den rådgivende komité for undervisning. Tyngdepunkterne i samarbejdet var tiltag inden for forsøgs- og udviklingsarbejde, styrkelse af informations- og dokumentationsudveksling, undersøgelse af muligheder for fællesnordiske tiltag inden for instruktøruddannelse og udarbejdelse af læremidler.

Inden for disse hovedområder blev der i løbet af de næste 3 år gennemført adskillige aktiviteter for at få oversigt over tiltag inden for voksenundervisningsfeltet, udveksle erfaring og skabe kontakter og styrke informationsudveksling. Arbejdet resulterede bl. a. i forskellige kortlægnings- og konferencerapporter.

I 1979 fortsatte videreudvikling af projektområdet, dels på baggrund af de allerede udarbejdede rapporter og dels ved at mere problemorienterede spørgsmål vedrørende uddannelsesstrukturer og målsætninger i den fremtidige voksenundervisning blev taget op.

Det nordiske voksenundervisningssamarbejde er ikke et enkelt og ensartet område, men består af en række forskelligartede opgaver og tiltag.

Sagkyndige personer og arbejdsgrupper, som arbejder med de enkelte projekter, er ansat på korttidsforordninger og udfører arbejdet i hjemlandet. Det overordnede arbejde er evalueringsgruppen ansvarlig for.

2. *Evalueringsgruppens virksomhed*

Evalueringsgruppen har i løbet af året afholdt 3 en-dags møder.

I tilknytning til et ordinært møde i gruppen i Norge blev der aflagt besøg hos Norsk Voksenpedagogisk Institutt, hvor personalet orienterede om instituttets virksomhed.

Evalueringsgruppen arrangerede i oktober i Reykjavik en arbejdskonference om voksenundervisning/folkeoplysning under rubrikken "Voksenlæring – et alternativ?" på baggrund af to nyudkomne rapporter om voksenundervisningen i Norden. Den ene er en kortlægning af voksenundervisning i de nordiske lande, den anden handler om problemer omkring rekrutteringen. Rapporterne peger på fælles problemer, hvad angår bl. a. målsætning, kapacitet, ressourcer, deltagelse og relationer mellem intentioner og praksis. Problematikken i dem begge blev taget op til diskussion sammen med politikere og administrative nøglepersoner inden for voksenundervisningen og folkeoplysningen i de nordiske lande. Formålet med arbejdskonferencen var at skabe et forum for disse nøglepersoner til at drøfte og fremsætte løsningsforslag og bidrage til analyser af væsentlige problemområder, som er afdækket gennem rapporterne.

Blandt hovedspørgsmålene på konferencen var:

- I hvilken udstrækning er de nuværende rammer for voksenuddannelserne rimelige i form, indhold og omfang i forhold til de mål, der findes for voksenundervisningen? Har det ført til realisering af de bagvedliggende politiske mål?
- Hvilke opgaver for voksenlæringen er det *ikke* lykkedes at udføre i praksis? Hvad kan årsagerne være? Lykkes det at gøre voksenlæring til et reelt tilbud for alle grupper?
- Hvordan er ressourcetildelingen til voksenundervisningen set i sammenhæng med ressourcetildelingen til andre uddannelsesområder? Hvordan kan man under de herskende økonomiske forhold i dag realisere de opstillede mål for voksenlæring?
- Hvordan kan voksenundervisning/folkeoplysning bidrage til at løse nogle af de problemer, som er affødt af den økonomiske krise?

Arbejdskonferencen blev planlagt som led i et forløb, idet disse hovedtemaer samt andre områder blev taget op til drøftelse på national basis inden konferencen. Bagefter sigtes der på, at de analyser og vurderinger, som er fremkommet på konferencen, vil tages op til national behandling.

I tilknytning til arbejdskonferencen afholdt evalueringsgruppen et endags møde, hvoraf en del af tiden blev anvendt til møde med islandske voksenundervisere og administratorer.

3. Projekter

I regi af det nordiske voksenundervisningssamarbejde er der i de sidste 2–3 år blevet gennemført nogle forskelligartede projekter, som er afsluttet eller er ved at blive virkeliggjort i indeværende år. I denne fase bliver resultatet udgivet i rapporter, som i næste fase vil kunne blive fulgt op af seminarer og konferencer. Rapporterne udgives af kultursekretariatets forlag NORD.

3.1 Kortlægning af voksenundervisningen i Norden

I 1974 blev der gennemført en kortlægning af voksenundervisningsorganisationerne i Norden. Denne kortlægning er nu af en arbejdsgruppe med en repræsentant fra de samtlige nordiske lande og under redaktion af undervisningsinspektør Johan Engelhardt blevet ført ájour frem til 1981. Manuskript forelå færdig inden slutningen af 1981, og selve bogen udkom i indeværende år.

Bogen, som bærer titelen "Voksenundervisningen i Norden", falder i seks afsnit, som giver en systematisk beskrivelse af voksendannelserne i de enkelte nordiske lande samtidig med at den fremlægger en komparativ vurdering af udviklingen inden for den almene voksenundervisning i Norden.

Bogen afdækker mange problemområder hvad angår bl. a. målsætning, kapacitet, ressourcer og deltagelse. Med oversigten er der skabt et vigtigt redskab for overvejelser om voksendannelsernes placering i samfundet i forhold til det kommende årtis økonomiske muligheder i de nordiske lande.

3.2 Voksenundervisning i arbejdslivet

På basis af den analyse, som blev gennemført i nogle virksomheder i 1978–79, og udkom i rapporten "Voksenundervisning i arbejdslivet" (NU A 1979:9), er der blevet arbejdet videre med problematikken omkring organisation og planlægning af uddannelser indenfor arbejdslivet. Der foreligger nu en handlingsorienteret debatbog, hvori udviklingstendenser i de uddannelser, der findes indenfor arbejdslivet, analyseres, og uddannelsernes mål og muligheder overvejes, især set under en sociologisk-pædagogisk synsvinkel. For at stimulere debat om fremtidsperspektivet beskrives nogle mulige udviklingslinjer inden for arbejdsliv og uddannelse, konkretiseret i fire "fremtidsbilleder". Bogen rejser spørgsmål fremfor at give løsninger af problemer på området. Dens formål er at føre til diskussion.

For at udføre arbejdet blev Axel Targama, økonom ved Göteborgs universitet, kontraktansat i ni måneder. Bogen udkom i indeværende år under titlen "Utbildning och lärande i arbetslivet- några framtidsperspektiv".

3.3 Rekruttering til – og information om – voksenundervisningen i Norden

Problemer omkring voksenundervisningens deltagerrekruttering har været et interessant undersøgelsesemne i de nordiske lande, og enkelte studier er blevet udført. For at få en samlet oversigt over resultater og tendenser blev der startet en nordisk undersøgelse, der skulle forsøge at indsamle erfaringer fra forskellige undersøgelser, og analysere det materiale, der findes. Resultatet foreligger nu i rapporten "Voksenundervisning – for hvem, til hvad?", som beskriver og vurderer 70'ernes reformer på voksenundervisningsområdet i de nordiske lande og som drøfter fremtidige

udviklingsveje. Bogen er udarbejdet af Kim Mørch Jacobsen, lektor ved Nordens folklige akademi.

3.4 Kortlægning af forsøgs- og udviklingsarbejde inden for voksenundervisningsområdet i de nordiske lande

I 1976–77 gennemførte Nordisk Ministerråd kortlægning af FoU-arbejde inden for voksenundervisningsområdet. En videreudvikling af dette arbejde begyndte i 1981, og i indeværende år indsamles materiale til et nyt FoU-katalog, som kan ventes i begyndelsen af 1983. Katalogen skal give en så vidt muligt dækkende oversigt over FoU-projekter i Norden med en kort beskrivelse af hvert projekt. Dermed skulle der være skabt mulighed for, at interesserede kan tage kontakt med andre, der arbejder med projekter, og at give tips og ideer, som folk kan bruge i sit arbejde i voksenundervisningen. Et sådant katalog har vist sig at være en vigtig kanal for formidling af information mellem voksenundervisningsfolk i Norden.

Et arbejdsudvalg med et medlem fra Danmark, Finland, Norge og Sverige er ansvarlig for kortlægningen, og Nordens folklige akademi i Kungälv samordner arbejdet.

3.5 Informationsformidling

Informationsbulletinen "Information om vuxenutbildningen i Norden", som fortsat udkommer to gange om året, har medvirket til at formidle oplysninger. Bulletinen indeholder bl. a. nyt om love, betænkninger og cirkulærer, meddelelser om FoU-arbejde, oversigter over aktuelle kurser og konferencer, notiser om aktuelle bøger og forskningsrapporter, adresseoversigter og oplysninger om internationalt samarbejde. I 1981 overtog Nordens folklige akademi redaktionen af bulletinen. Nyhedsmaterialet indsamles af paraplyorganisationerne for voksenundervisning og folkeoplysning i de respektive nordiske lande.

Nyhedsbulletinen blev i 1982 publiceret i to numre i en skandinavisk udgave, som trykkes i 5200 eks. og en finsk, som trykkes i 1600 eks. Folkeoplysningsparaplyorganisationerne sørger for distribution af bulletinen i de respektive lande.

4. Publikationer

4.1 NORD-publikationer:

- "Voksenundervisning i Norden", red. Johan Engelhardt, København, 1982. (Nord).
- "Voksenundervisning – for hvem, til hvad?", af Kim Mørch Jacobsen, København, 1982. (Nord).
- "Utbildning och lärande i arbetslivet – några framtidsperspektiv", af Axel Targama, København, 1982. (Nord).

4.2 Andre publikationer:

- "Information om vuxenutbildning i Norden" (informationsbulletin) 1/82 og 2/82.
- "Nye veje i voksenundervisningen" (informationsbrochure om FoU-kortlægningsprojektet).

F. Fremtidsplaner

I den nærmeste fremtid vil det nordiske voksenundervisningssamarbejde koncentrere sig om opgaver under rubrikken "voksenlæring – et alternativ?" Med denne formulering tænkes i første række på voksenundervisning som et alternativ:

- i forhold til de mere formaliserede uddannelser,
- hvad angår ressourcetildeling
- til arbejdsløshed
- til socialbistand
- når det drejer sig om fritidspolitiske overvejelser.

Ud af disse punkter vil det særlig ventes at interessen vil samle sig om tiltag, som belyser problemstillinger vedrørende alternativ ressourceudnyttelse og ressourceanvendelse, samspillet mellem læring og det psykisk/fysiske miljø på arbejdspladser, i nærmiljø og i samfundet som helhed og voksenlæring i arbejdslivet. Endvidere vil det rette sig mod tiltag som vil føre til udvikling af forskellige uddannelsesstrukturer og undervisningsformer. Desuden vil man fortsætte og forstærke udveksling af information og erfaring med udgivelse af informationsbulletin og arrangering af seminarer og arbejdskonferencer.

G. Finansiering og økonomi

1. Oversigt över bokslut och budget (1 000-tal nationell valuta)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal				
Styrelse	61 215	50 000		53 500
Kontor				
Lokaler				
Projekt	413 062	363 000		388 500
Övrigt:				
Summa kostnader	474 277	413 000		442 000
<i>Intäkter</i>				
Anslag	375 000	413 000		442 000
Lönestegr. komp.				
Övrigt: Ej disp. fra tidligere år	177 193	77 915		
Summa intäkter	552 193	490 915		442 000

Nordiskt kollegium för marinbiologi

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk kollegium for marinbiologi
c/o Forskningsleder Torgeir Bakke
Norsk institutt for vannforskning
Boks 333 Blindern
Oslo 3
Tel Oslo (2)-23 52 80

B. Startår

1956

C. Formål

Kollegiet har til formål å befordre internordisk marinbiologisk samarbeid bl. a. ved å planlegge, organisere og samordne ulike slag av kurser, ekskursjoner og konferanser, utpeke nordiske utvekslingsstipendiater og på annen måte fremme forskerutdanning og marinbiologisk forskning i de nordiske land.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Kollegiet er organisert som et kooperativt organ for de marinbiologiske institusjonene i Norden. Kollegiet består av 2–6 representanter for marinbiologiske institusjoner i hvert av landene Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Medlemmene fra hvert land danner en nasjonal seksjon av kollegiet. Kollegiets styre består av en representant fra hver nasjonale seksjon. Styremedlemmene er samtidig leder av sitt lands seksjon. Kollegiets medlemmer utsees av Nordisk ministerråd for perioder på 3 år. Kollegiet har deltidsansatt en generalsekretær.

2. Kollegiets sammensetning 31.12.1982

(styremedlemmer kursivert)	Nasjonalitet
Lektor <i>Kurt W. Ockelmann</i> , Helsingør	D
Professor Tom Fenchel, Århus	D
Mag.sci. Vøgg H. Jacobsen, København	D

Lektor Bodil Korsgaard, Odense	D
Dr.sci. Hans U. Riisgård, København	D
Bitr. professor <i>Rolf Kristoffersson</i> , Helsinki	SF
Bitr. professor Erkki Leppäkoski, Åbo	SF
Professor Åke Niemi, Helsingfors	SF
Avd.chef Paavo Tulkki, Helsinki	SF
Docent Tapani Valtonen, Oulu	SF
Professor <i>Agnar Ingolfsson</i> , Reykjavík	I
Direktör Jón Jonsson, Reykjavík	I
Førsteamanuensis <i>Torleiv Brattegard</i> , Bergen	N
Førsteamanuensis Bjørn Gulliksen, Tromsø	N
Professor Grethe Rytter Hasle, Oslo	N
Førsteamanuensis Jon Arne Sneli, Trondheim	N
Universitetslektor Lars Afzelius, Strömstad	S
Fil.dr. Lars Edler, Lund	S
Docent Ann-Marie Edlund, Uppsala	S
Fil.dr. Gunnel Skoog, Stockholm	S
Professor <i>Jarl-Ove Strömberg</i> , Fiskebäckskil	S

3. Personale

Generalsekretær: Forskningsleder Torgeir Bakke,
Oslo N

4. Revisorer

Danmark:

Riksrevisionen

Finland:

Helsingfors universitets revisorer.

Island:

Ríkisendúrskoðun

Norge:

Riksrevisjonen ved Universitetet i Bergen.

Sverige:

Bohlins revisionsbyrå, Stockholm.

E. Virksomhet

Møter

Kollegiets styre har holdt ett møte dette år på Kristinebergs marinbiologiska station, Sverige, 13. og 14. september. Av vesentlige saker styret behandlet var revidering av budsjett for 1983, utarbeidelse av budsjettforslag for 1984, og langtidsbudsjett 1985–86. De nasjonale seksjoner har avholdt møter når nødvendig, vesentlig over telefon.

Spesialkurser

Kollegiet arrangerte et ca. to uker langt marinbiologisk spesialkurs ved hver av institusjonene: Aarhus universitets marinbiologiske station ved Rønbjerg, D; Parasitologiska institutet, Åbo Akademi, SF; Institutt for marinbiologi, Bergen, N; Askölaboratoriet, S og Tjärnö marinbiologiska station, S.

Rønbjerg: "Mikrofaunaens bioenergetik", 15–25. august. Kursledere var professor Tom Fenchel, dr Peter Calow (Glasgow), dr Bland Finlay (Ambleside, England), dr Kirsten Hamburger, professor C. Barker Jørgensen, og dr Hans U. Riisgård. De mer prinsipelle emner ble behandlet i forelesninger og omfattet "scaling" m. h. t. kroppsstørrelse og stoffskifte, næringsopptak og bevegelse, regulering av stoffskifte og vekst, adaptive aspekter vedrørende allokering av dyrs ressurser og beskrivelse av næringskonsentrerende mekanismer. Metodikk ble behandlet dels gjennom demonstrasjoner, dels gjennom deltakerprosjekter. De siste omfattet vekst, bioenergetiske parametre og filtrering hos ciliaten *Euplotes*, energiforbruk ved osmoregulering hos *Euplotes*, bioenergetikk hos ciliaten *Tetrahymena* under balansert vekst, og filtreringsmekanismer og retensjonsevne hos forskjellige filtrerende evertebrater, især arter av tunikater. Bl. a. ble følgende metoder anvendt: fluorescensmikroskopi til kvantifisering av suspenderte bakterier, elektronisk partikkeltelling, gradier-dykkermetoder og kvantifisering av åndingszymer. De fleste av kursets kvelder ble brukt til seminarier og diskusjon av deltakernes egne prosjekter . . . Antall deltakere 12 hvorav 4 fra Danmark, 2 fra Finland, 2 fra Norge og 4 fra Sverige.

Åbo Akademi: "Brackvattensparasiter och parasitologisk teknik", 24. mai–4. juni. Kursledere var doc. Göran Bylund og FK Hans-Peter Fagerholm. Som lærere deltok dessuten bitr. professor Erkki Leppäkoski, doc. Göran Malmberg, fil.dr. Jan Thulin, fil.lic. Tellervo Valtonen og fil.mag. Olof Karlsson. Kurset gikk dels ved Parasitologiska institutet, dels ved Husö biologiska station, og omfattet forelesninger, demonstrasjoner, veiledet laboratoriearbeid og mikroskopering, prøvetaking i felt og ekskursionsjoner. Kursets målsetning var å gjøre deltakerne kjent med parasittiske dyreformer, spesielt fiskeparasitter, i brakkvannsmiljø. Samtlige parasittgrupper ble behandlet. Det ble lagt spesiell vekt på metoder for insamling, preparering og mikroteknisk behandling av parasittmateriale, samt vert-parasitt forhold (parasittenes patogenitet). Likeså ble spesiell oppmerksomhet rettet mot brakkvannsmiljøets innvirkning på parasitters livssyklus. Antall deltakere 9 hvorav 1 fra Danmark, 6 fra Finland, 1 fra Norge og 1 fra Sverige.

Bergen: "Benthosalger – floristiske og feltøkologiske arbeidsmetoder", 25. mai–5. juni. Kursledere var førstelektor Jan Rueness (Oslo), dr Poul Møller Pedersen (København) og Doc. Inger Wallentinus (Askö/Stockholm). Dessuten deltok førsteamanuensis Ola Vahl (Bergen) og cand.mag

Einar Osland (Bergen) i undervisningen. Kursarbeidet var organisert som veksling mellom feltarbeid, laboratoriearbeid, gjennomgåelse av materiale og data, og forelesninger. Følgende ble gjennomført som gruppearbeid: produksjonsmålinger med ^{14}C -metoden, døgnproduksjonsmålinger med O_2 -metode og "bag-teknikk", fosfatopptak hos makroalger, måling av klorofyllinnhold og beregning av forholdet overflate/vekt hos ulike alger, beregning av årsproduksjon hos *Ascophyllum nodosum* etter en modifisert Baardseth-metode, analyser av epifyttfloraen på *Laminaria hyperborea*, ruteanalyse av vegetasjonstransekter, samt kulturmetoder og cytologiske teknikker for kjernefarging. Antall deltakere 11 hvorav 3 fra Danmark, 1 fra Finland, 2 fra Norge og 5 fra Sverige.

Askö: "Akvatisk systemanalys", 30. august–10. september. Kursledere var professor Bengt-Owe Jansson, Doc. Frederik Wulff, Doc. Inger Walentinus, FD N. Kautsky og Doc. W Wilmot. Kurset var en repetisjon av et kurs med samme emne arrangert i 1981 av NKMB, og ga innføring i hele spekteret av elementer i en økosystemanalyse fra praktisk problemidentifikasjon og kvantifisering i felt til matematisk abstraksjon og datasimulering i laboratoriet. Undervisningen ble gitt ved forelesninger, gruppeaktiviteter, feltarbeid og laboratoriearbeid. Kurset foregikk dels ved Askölaboratoriet, dels ved universitetet i Stockholm. Antall deltakere 12 hvorav 3 fra Danmark, 3 fra Finland, 3 fra Norge og 3 fra Sverige.

Tjärnö: "Experimentell planktonekologi", 25. juli–6. august. Kursledere var univ.lektor Lars Afzelius, FD Ulf Båmstedt, dr Maud Rex, siv.ing. Dag Slagstad (Trondheim) og cand.real Kurt Tande (Tromsø). Kurset søkte gjennom feltundersøkelser og ved eksperimenter i laboratoriet og i felt å belyse dyreplanktonets økologi med spesiell vekt på funksjonelle aspekter som næringsopptak, respirasjon og ekskresjon. Kurset tok også opp forholdet mellom dyre- og planteplanktonet og den innvirkning dyreplanktonets aktivitet f. eks. ekskresjon, har på primærproduksjonsledet. Antall deltakere 12 hvorav 3 fra Danmark, 3 fra Finland, 1 fra Island, 3 fra Norge og 2 fra Sverige.

Nedenstående tabell viser antallet deltakere på kollegiets spesialkurser fra kursvirksomheten begynte i 1958 til og med 1982.

Kurser ved institusjon i	Deltakere fra					sum
	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige	
Danmark	67	59	4	122	68	320
Finland	61	78	0	60	74	273
Norge	75	81	3	90	87	336
Sverige	47	65	3	78	81	274
sum	250	283	10	350	310	1203

Uttekslingsstipendiater

Kollegiet har i 1982 hatt følgende utvekslingsstipendiater:

Helsingør: fil.kand. Marjatta Oksama, Finland, 1/1–30/8;

Århus: cand.real. Arnfinn Skadsheim, Norge, 10/1–31/12;

Tvärminne: fil.dr. Heimo Nilsson, Sverige. 2.5 måneder;

Husö: stud.sci. Henning S. Jensen, Danmark, 15/7–31/8;

Bergen og Arendal: stud.sci. Jens J. Riis-Vestergård, Danmark, 1/2–30/6;

Tromsø: stud.sci. Hanne Nicolajsen, Danmark, 1/9–31/12;

Oslo: fil.kand. Lena Carlsson, Sverige, 1/10–31/12;

Reykjavik: cand.mag. Kristinn Gudmundsson, Norge 1/10–31/12;

Kristineberg: Jörundur Svavarsson B.sc., Island 1/1–28/2;
cand.sci. Jens T. Høeg, Danmark, 1/2–31/5;

Lysekil: cand.sci. Susanne L. Baden, Danmark, 1/7–31/12.

Stipendiatene har hatt følgende arbeidsoppgaver:

Oksama: effekter av lavt oksygennivå og visse tungmetaller på fysiologi og økologi hos *Crangon crangon*.

Skadsheim: reproduksjon, intraspecifik konkurranse og mikrohabitat-segregasjon hos forskjellige *Gammarus*-arter.

Nilsson: elektrofysiologiske studier av krepsdyrøyne (Mysidacea) og deres spesielle tilpasning til ulike biotoper.

Jensen: sulfatrespirasjon i meromiktiske kystsjøer.

Riis-Vestergård: osmoregulering hos marine fiskeegg og fiskelarver.

Nicolajsen: kvantifisering av næringsopptak hos marine copepoder.

Carlsson: innvirkning av daglengde og temperatur på livssyklus hos rødalger i kultur.

Gudmundsson: lysavhengig produksjon hos oseanisk planteplankton studert med ulike metoder (inkubasjon og *in situ*).

Svavarsson: studier av asellote isopoder fra tempererte, subarktiske og arktiske områder.

Høeg: ultrastrukturell og eksperimentell undersøkelse av hanlarvens metamorfose og dens rolle i rhizocephalenes livssyklus.

Baden: produksjon og artssammensetning av mobil epifauna i *Zostera marina*.

Kollegiet har til nå hatt 111 stipendiater ved nordiske institusjoner.

Annet forskningssamarbeid

Følgende har fått økonomisk støtte fra kollegiet till studie-, kontakt- og forskningsreiser:

Willy Nicolaisen D, Hans Christensen D, Hanne Nicolajsen D, Thomas Kjørboe D, Flemming Møhlenberg D, Jorma Kuparinen SF, Timo Tamminen SF, Olof Karlsson SF, Birthe Wistbacka SF, Egil Sakshaug N, Jens P. Taasen N, Kurt Tande N, Karin Pettersson S, Elisabeth Sahlsten S og Johanne-Sophie Selmer S har alle fått reisestøtte for deltakelse i kontaktmøtet "Den marina pelagialen som biologisk forskningsfält" på Tjärnö (se nedenfor).

Flemming Møhlenberg, Danmark: reise till Tjärnö i forbindelse med filtreringsundersøkelser hos marine evertebrater.

Marjatta Oksama, Finland: reise til Helsingør diskusjon av manuskript til publisering.

Laila Keynäs, Finland: reise til Helsingør for å gjøre seg kjent med laboratoriets akvariesystem.

Magnus Lindström, Finland: reise til Lund for diskusjon med Heimo Nilsson angående samarbeide om pungrekers synsfysiologi.

Jens, P. Aabel, Norge: reise til Helsingør i forbindelse med fullføring av manuskripter.

Paul Wassman, Norge: reise til Askö for kontakt med forskere opptatt med benthosmetabolisme.

Inger M. Winsnes, Norge: reise till København og Stockholm for studier av museumssamlinger av polychaeter.

Bjørn Tunberg, Sverige: Reise til Bergen for kontakt med forskere opptatt av benthosstudier.

Kollegiet har støttet økonomisk følgende arrangementer (reisestøtte og/eller støtte til arrangering):

Arbeidsmøte: "Den marina pelagialen som biologisk forskningsfält" 25. – 28. februar ved Tjärnö marinbiologiska station, Sverige. Initiativtager fil.dr. Ulf Båmstedt.

Arbeidsmøte: "Macoma balthica – biologi, energetik, genetik och ekologi", 11. – 12. desember ved Tvärminne zoologiska station, Finland. Initiativtagere Bitr. professor Erkki Leppäkoski og fil.mag Erik Bonsdorff.

G. Finansiering och ekonomi

1. Oversikt över bokslut och budget (1 000-tal norsk valuta)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
styrelse	41	80	55	74
Kontor	9	10	13	11
Prosjekt	452	580	587	645
Summa kostnader	502	670	655	730
<i>Intäkter</i>				
Anslag	571	670	670	730
Övrigt: samlet overskudd fra tidligere år	52	52 ¹⁾	122 ²⁾	122 ²⁾
Summa intäkter	623	722	792	852

2. Eventuelle kommentarer till ovanstående översikt, speciellt beträffande innevarande års ekonomi

¹⁾ i følge revidert budsjett av 1/11-1981

²⁾ kollegiet vil søke om å få ta akkumulert overskudd i anvendelse for å dekke spesifikke aktiviteter i 1983 (cf revidert budsjett av 15/10-82).

H. Framtidsplaner

NKMB vil i årene framover i store trekk satse på de samme arbeidsformer som nå: specialkurser, stipendiatutveksling, støtte til kontaktreiser, studiereiser, seminarier og arbeidsmøter. Initiativet til flere av disse aktivitetene kommer, og må naturlig komme, fra fagmiljøene, men kollegiet ser også som sin oppgave å initiere og stimulere til aktiviteter på tvers av landegrensene. Kollegiet i dag representerer 23 av Nordens marinbiologiske institusjoner, og kontaktflaten mot fagmiljøene er således tilfredsstillende.

Kollegiet ser det naturlig at betoningen på de ulike aktivitetene vil endre seg fra år til år. F. eks. har stipendiesøkningen gått noe ned de siste par år, mens behovet for støtte til reiser og arbeidsmøter har øket. Ønsket om å bevare en tilsvarende fleksibilitet i utnyttelsen av kulturmidlene, reflekteres i kollegiets budsjettforslag med få, store og relativt lite detaljerte prosjekter.

Aktivitetenes karakter vil også endre seg i takt med fagets utvikling. Dagens marinbiologiske forskning preges til dels av anvendelse av store, kostbare utstyrsenheter som det finnes et fåtall av i Norden, f. eks. havgående fartøyer, store felt- og laboratorieinstrumenter, eksperimentanlegg, anlegg for avansert statistisk databearbeidelse og for datasimulering. Anvendelse av moderne utstyr og metoder må også prege forskerutdannelsen, og hører derfor med ved flere av kollegiets aktiviteter. Dette fører imidlertid i mange tilfeller til en kostnadsøkning på aktivitetene.

Kollegiets virksomhet har, og vil ha, tyngdepunkt på forskerutdannelsessiden. Her fyller kollegiet en nisje mellom de ordinære utdannelsestinstitusjonene og forskningsrådene. Det er verken ønskelig eller realistisk at kollegiets tilgjengelige midler skal finansiere nordiske forsknings- og utviklingsprosjekter. Kollegiet ser som oppgave å støtte tilknyttede aktiviteter som kontaktreiser, planleggings- og resultatseminarier, samt stipend oppgaver knyttet til nordiske prosjekter. Det må forøvrig bemerkes at de kontakter som skapes via kollegiets kurser, stipendier, osv. i flere tilfeller har dannet grunnlaget for samarbeid om forskningsprosjekter på nordisk plan.

Man kan med glede konstatere at Island er kommet med i det nordiske samarbeidet i marinbiologi fra 1982. Den første stipendiat i Island er i gang med sitt arbeid, og i 1983 vil kollegiet arrangere det første islandske spesialkurs, i samfinansiering med Nordiskt kollegium för ekologi. Som ventet vil dette kurset bli langt dyrere enn et kurs i Skandinavia, noe som er søkt dekket ved overføring av ubrukte midler fra tidligere år. Kulturbudsjettets ramme for virksomheten i 1983 har imidlertid ikke gitt rom for aktivitetsøkning til tross for Islands inntreden, så kurset arrangeres på bekostning av det femte, mobile kurset som kollegiet har hatt de siste 10 årene. Kollegiet beklager denne innskrenkningen, i det mobil-kurset har vært en viktig mulighet til å fange opp spesielle kortvarige kurstilbud

(f. eks. gjestende eksperter) som finnes i Norden uten at det har gått på bekostning av de ordinære kursene i hvert land. I sitt budsjettforslag for 1984 og senere år har kollegiet derfor innarbeidet midler til totalt 6 årlige kurser.

Kollegiet ser ikke uten bekymring på de bestrebelser som nå synes å være i gang for å slå de marine fag sammen under en felles nordisk koordinerende enhet. Bestrebelsene synes å ha tre mål: å bedre koordineringen av det nordiske havforskningssamarbeidet, å utnytte de eksisterende kulturmidler mer rasjonelt, og å inkorporere marin geologi i dette samarbeidet uten å øke bevilgningsrammen og uten å opprette et eget geologisk kollegium. NKMB forventer at spørsmålet om store eller små enheter, og de fordeler og ulemper disse alternativene innebærer, blir inngående drøftet og utdypet på fritt grunnlag i den av Embedsmannskomiteen nedsatte planleggingsgruppen for koordinering av det nordiske havforskningssamarbeidet. Et moment som er vesentlig er den gevinst og rasjonalisering det ligger i å ha minimal administrasjon og korte, klare forbindelseslinjer mellom de fagmiljøer som er målgruppe for bevilgningene og de bevilgningsbærende enheter. Dette er langt på veg karakteristisk for det nordiske marinbiologiske samarbeidet slik det i dag er organisert under NKMB.

Nordiska institutet for teoretisk atomfysik (NORDITA)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordisk Institut för Teoretisk Atomfysik (NORDITA)
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø
Tel. (10) 42 16 16

B. Startår

1957

C. Syfte

Ifølge de af ministerrådet den 9. november 1977 fastsatte statutter for Nordisk Institut for Teoretisk Atomfysik har instituttet til formål at fremme samarbejdet mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretiske atomforskning. Nordita skal ikke befatte sig med virksomhed, der tjener militære formål. Arbejdsresultaterne skal offentliggøres eller på anden måde blive gjort alment tilgængelige.

D. Organisation

1. Administration

Styrelsen består af indtil tre medlemmer fra hvert af de nordiske lande samt tre repræsentanter for Norditas personale. Desuden er direktøren født medlem af styrelsen.

Udnævnelse og valg til styrelsen sker for en periode af tre kalenderår. Genudnævnelse og genvalg kan finde sted.

Direktøren udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen. Direktøren udnævnes normalt for en periode af tre år. Genudnævnelse kan finde sted.

Direktøren har ansvaret for den daglige ledele af Norditas virksomhed i overensstemmelse med de retningslinier der afstikkes af styrelsen, og for udførelsen af styrelsens beslutninger iøvrigt.

Direktøren er professorskollegiets formand og drager omsorg for varetagelsen af sekretariatsforretningerne ved styrelsens og forretningsudvalgets møder. Han forestår Norditas økonomiske forvaltning, herunder bogføring og betalinger. Han leder og fordeler arbejdet blandt Norditas personale.

2. Styrets sammensætning 31.12.8

Mottelson, B., Prof., Nordita (direktør)
 Lindhard, J., Prof., Fys. Inst., Århus
 Mackintosh, A., Prof., HCØ, København
 Olesen, P., Lektor, NBI, København (suppl.)
 Winther, Aa., Prof., NBI, København
 Cronström, C., Prof., Inst. för Teor. Fys., Helsingfors
 Fogel, K.G., Prof., Fys. Inst., Åbo Akademi (suppl.)
 Jauho, P., Prof., Statens Tekn. Forskningscentral, Esbo
 Kallio, A., Prof., Dept. of Theor. Phys., Oulu (næstformand)
 Magnússon, M., Prof., Univ. of Iceland, Reykjavik (formand)
 Hansteen, J.M., Prof., Fys. Inst., Bergen
 Hemmer, P. Chr., Prof., NTH, Trondheim (suppl.)
 Olsen, H., Prof., NLHT, Trondheim
 Ravndal, F., Prof., Fys. Inst., Oslo
 K.-F. Berggren, S., Prof., Univ. Linköping
 B. Gustafsson, S., Prof., Univ. Uppsala
 Nagel, B., Prof., KTH, Stockholm (suppl.)
 Svensson, B. EY, Prof. Teor. Fys., Lund

Medarbejderrepræsentanter

Kiilerich, H., fuldm. Nordita
 Pethick, C., Prof., Nordita
 Flyvbjerg, H., Nordita
 Nielsen, L., Kontorchef (sekretær)
 Nilsson, N.R., Adm.chef, Nordita

Styrelsesmøde blev afholdt 30. september i København. Derudover har Norditas forretningsudvalg holdt møder den 23. marts, 26. april, 9. juni, 24. august og 30. november.

3. Personale

Professor Ben Mottelson – direktør
 Videnskabeligt
 Professor G.E. Brown (K)
 Professor J. Hamilton (E)
 Professor J. Hertz (F)
 Professor A. Luther (F)
 Professor B.R. Mottelson (K)
 Professor C.J. Pethick (F) (A)
 Dr. P. Cvitanovic (E)
 Dr. C. Dasso (K)
 Dr. R.I. Epstein (A)
 Dr. J. Nørskov (F)

(A) = astrofysik, (E) = elementarpartikelfysik, (F) = faststoffysik
 og (K) = kernefysik.

Administrativt

N.R. Nilsson – administrationschef

H. Bergen

H. Kiilerich

B. Madsen til 30.6.1982

G. Møller Nielsen

E. Pedersen

A.M. Rey fra 1.7.1982

I. Søndergaard

I. Wadil

EDB

pt. ubesat

4. Revisor

Rigsrevisionen i Danmark

Kontorchef O. Warberg

*E. Virksomhed**Indledning*

Nordita har den 1. oktober 1982 eksisteret i 25 år. I de forløbne 25 år er der sket en stor udvikling, både hvad angår Norditas forskningsarbejde og de aktiviteter, der sigter på fremme af det nordiske samarbejde indenfor atomfysikken. Et af hovedformålene med Norditas oprettelse var at give unge fysikere fra de nordiske lande en mulighed for at deltage i et aktivt internationalt forskningsmiljø. Gennem årene har ialt 190 stipendiaterværet knyttet til Nordita, i de fleste tilfælde for to eller tre år. Størstedelen af Norditas tidligere stipendiatervirker nu ved universiteter, højere læreanstalter og forskningsinstitutioner i Norden og udgør en væsentlig del af forskningskapaciteten på de områder, som har været omfattet af Norditas virksomhed. De tidligere stipendiatervopretholder i stort omfang deres forbindelse med Nordita ved besøg i København og ved deltagelse i symposier og mange andre af Norditas funktioner. De danner således et aktivt fungerende kontaktnet for det nordiske samarbejde.

I anledning af Norditas jubilæum er der fremstillet en pjece om Norditas oprettelse og virke, denne pjece kan rekvireres fra Nordita.

En oversigt over de stipendiatervog gæsteforskere som har opholdt sig ved Nordita og andre nordiske institutioner i 1982 samt den øvrige virksomhed gives under punkterne 1 til 5.

1. Stipendiaterv

Nordita stipendier tildeles yngre nordiske forskere inden for teoretisk atomfysik (kernefysik, elementarpartikelfysik, faststoffysik og astrofysik). Stipendierne tildeles for 1 år ad gangen, som oftest for et akademisk år dvs. 1. september–31. august. Stipendiet kan forlænges i op til maksimalt 3 år.

Størstedelen af stipendiaterne opholder sig ved Nordita for en periode af 2 år. Nordita modtog 27 ansøgninger om stipendium for 1982/83.

Stipendiaternes deltagelse i kurser og kongresser samt besøg ved hjemmestitut vil fremgå af virksomhedsberetningen (NORDITA/258).*

I 1982 har Nordita haft følgende stipendiater

Danmark

J. Ambjørn	1.9–31.12.82	E
P.H. Damgaard	1.9–31.12.82	E
B.J. Durhuus	1.1–31.12.82	E
T. Døssing	1.1–31.8.82	K
H. Flyvbjerg	1.1–31.12.82	E

Finland

A.-P. Jauho	1.1–31.12.1982	F
A.O.T. Karvinen	1.1–31.8.82	K
M.J. Puoskari	1.1–31.8.82	F
M.S.J. Lehto	1.1–31.12.82	E
E.V. Thuneberg	1.1–31.12.82	F
E.J. Valtaoja	1.9–31.12.82	A

Island

T. Jonsson	1.1–31.12.82	E
------------	--------------	---

Norge

P.A. Amundsen	1.9–31.12.82	E
J. Myrheim	1.1–31.12.82	E

Sverige

P.O. Arve	1.1–31.12.82	K
C. Peterson	1.6–31.12.82	E
S.G. Åberg	1.1–31.12.82	K

A = astrofysik

E = elementarpartikelfysik

F = faststoffysik

K = kernefysik

* Når der henvises til "virksomhedsberetning (NORDITA/258)" er der tale om institutionens interne udgivelse, der kan rekvireres fra NORDITA, direkte.

2. Gæsteforskere

En fuldstændig oversigt over de nordiske og udenlandske gæster der har besøgt Nordita og andre nordiske institutioner i perioden vil fremgå af virksomhedsberetningen for 1982 (NORDITA/258). Følgende gæsteforskere har besøgt Nordita i længere tid:

C. Fransson, Lund	P. Muzikar, Urbana
J. Greensite, Berkeley	D. Schotte, Berlin
E.H. Gudmundsson, Reykjavik	E. Suhonen, Uleåborg
S. Holloway, Berlin	J. Timonen, Jyväskylä
C. Jarlskog, Bergen	O. Vilhu, Helsingfors

Til længere besøg ved andre nordiske institutioner har Nordita indbudt:

C. DeTar, Utah	J.R. Sabin, Gainesville
B. Fricke, Kassel	A.C. Scott, Wisconsin
L.A. Kochback, Bergen	

3. Forelæsninger

Udover de faste forelæsningsserier er der afholdt kollokvier og uformelle seminarer i samarbejde med Niels Bohr Institutet. Der er endvidere mulighed for at deltage i studiekredse inden for de forskellige fysikområder.

4. Symposier

Til styrkelse af forskningsaktiviteten i Norden og kontakten til den internationale udvikling, afholder Nordita hvert år et antal møder (symposier) af forskellig art:

1. Internationale kongresser om aktuelle emner, hvor forskningen er i stærk udvikling, og hvor nordiske fysikere er aktivt engageret. Det har været muligt, ofte med forholdsvis kort varsel, at samle fysikere fra de forskellige dele af verden med central placering indenfor det pågældende forskningsområde. Disse møder har bidraget væsentligt til at styrke kontakten til det internationale fysikersamfund.

2. Møder med fortrinsvis deltagelse af nordiske fysikere. Formålet med disse møder er at fremme kontakten mellem nordiske fysikere, som arbejder på beslægtede forskningsopgaver og at give fysikere i Norden lejlighed til at orientere sig om den nyeste udvikling på deres forskningsfelt.

3. Sommerskoler, som især sigter på yngre nordiske fysikere. Disse arrangementer omfatter intensive kurser over forskningsområder, som vanskeligt kan dækkes af de enkelte universiteter i Norden. Kurserne har givet studerende og yngre kandidater mulighed for at få et indtryk af den aktuelle forskning og dens repræsentanter.

Nordita har i 1982 stået for arrangementer af 2 sommerskoler en indenfor elementarpartikelfysik "Nordita School of Chaos" skolen var arrangeret af P. Cvitanović og blev afholdt i København i perioden 21–23 juni,

den anden var i astrofysik "Nordita School in Theoretical Astrophysics", arrangeret af C.J. Pethick og R.I. Epstein, skolen afholdtes i Sverige i perioden 27. juni–3. juli. Nordita har desuden ydet støtte til symposier organiseret af andre fysikergrupper i Norden. Det har herved især drejet sig om tilskud til invitation af gæsteforelæsere og støtte til yngre nordiske fysikers deltagelse i symposierne.

Således er følgende symposier og møder afholdt i 1982 med støtte fra Nordita

Symposier udenfor Nordita

Spåtind, Norge	Januar	"the 7th Nordic Meeting on Elementary Particle Physics"
Stockholm	Juni	"Production and Physics of Highly Charged Ions"
Äkäslompolo, Finland	August	Arctic School of Physics 1982 "Gauge Theories of the Eighties"
Tampere, Finland	August	"Nordic Conference on Surface Science"
Fuglsøcentret, Danmark	August	"Nordic Symposium on Nuclear Physics"
Odense	September	"IV International Workshop of Inelastic Ion-Surface Collisions"

Symposier ved Nordita i 1982

"Workshop on X-Ray Synchrotron Radiation, Present and Future" arrangeret af A. Luther og J. Als-Nielsen, 16.–17. august.

"The Integrable Seminar – Nordita/Landau Institute Seminar on the Bethe Ansatz and Field Theory" arrangeret af A. Luther, 12.–24. september.

5. Publikationer

Der er udkommet 50 videnskabelige afhandlinger i form af preprints. En oversigt over preprints vil blive bragt i virksomhedsberetningen.

F. Fremtidsplaner

Nordita's bestræbelser for at udnytte forskningsmiljøet i København til inspiration for teoretisk fysik i de nordiske lande og til støtte for nordisk samarbejde på fysikkens område, er på afgørende måde afhængige af muligheden for fornyelsen i takt med fysikkens udvikling. Blandt de mest presserende problemer i denne forbindelse er:

1) På partikelfysikkens område vil det være meget ønskeligt at nå frem til udnævnelse af en efterfølger til den nuværende professor, som går på pension om nogle år.

2) På kernefysikkens område er det væsentligt at opnå en fornyelse, idet der ikke har været nogen ny udnævnelse i fast stilling ved Nordita i de sidste 20 år. Denne mangel føles desto stærkere, idet kernefysikken i disse år oplever en udvikling som inddrager nye områder i forskning, som ikke er repræsenterede i Norditas stab.

3) Nordita's virksomhed på astrofysikkens område i sammenhæng med aktiviteten i forskningsinstitutionerne i de nordiske lande er blevet diskuteret i et udvalg med repræsentanter for astrofysikken i de forskellige nordiske lande. På basis af en rapport fra dette udvalg har styrelsen drøftet den fremtidige udvikling af den astrofysiske aktivitet ved Nordita og har enstemmigt anbefalet, at der søges oprettet en stilling som professor i teoretisk astrofysik ved Nordita. Dette forslag har fået stærk støtte fra de nationale komiteer for astronomi i alle de nordiske lande.

4) Med vedtagelsen af Norditas nye personaleregulativ, er stillingskategorien "seniorstipendiat" faldet bort. Under diskussionen af personaleregulativet har Nordita fremhævet den meget store betydning, som seniorstipendiater har haft for Norditas virke, både med hensyn til en styrkelse af forskningsmiljøet ved instituttet såvel som et vigtigt led i forbindelsen til de forskellige forskningscentre rundt om i Norden. Det er, efter Norditas vurdering, en sag af afgørende vigtighed at finde en effektiv erstatning for de bortfaldne senior-stipendiatstillinger, eventuelt i form af et forøget antal af lektorstillinger.

G. Finansiering og økonomi

Översikt över bokslut och budget (1000-tal DKK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	6 280	6 113	6 000	7 034
Styrelse	267	350	350	215
Kontor	396	330	350	353
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	2 238	2 873	3 629	2 889
Övrigt:				
Summa kostnader	9 181	9 666	10 329	10 491
<i>Intäkter</i>				
Anslag	8 550	9 201	9 201	10 426
Lönestegr.komp.	445		663	
Övrigt:				
egne indtægter	392	465	465	65
kapitaloverførsel	417			
Summa intäkter	9 804	9 666	10 329	10 491

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
Fennicum, Henriksgatan 3
SF-20500 Åbo 50, Finland
tel. 921-26206

B. Startår

1959

C. Syfte

Institutets verksamhetsområde är nordisk folktradition, särskilt folklig dikt, tro och sed.

Institutets uppgift är att främja och samordna traditionsvetenskaplig forskning, utbildning, insamling och arkivering i Norden. Institutet skall dessutom efter förmåga förmedla information och nordiskt stoff till forskare och institutioner i och utanför Norden.

D. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse och en föreståndare.

Styrelsen har inseeende över institutets alla angelägenheter, fastställer riktlinjer för institutets verksamhet, ansvarar för institutets ekonomiska förvaltning och avger årligen institutets verksamhetsberättelse och framställning om anslag till institutet.

Styrelsen består av tre medlemmar från vart och ett av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en medlem från Island. Dessutom väljer personalen en representant till styrelsen. Styrelsens medlemmar förordnas av Nordiska ministerrådet för en period av tre år i sänder. Vid utnämmandet tas hänsyn till det önskvärda i att uppnå den bästa fackliga sammansättningen av styrelsen. För varje land förordnas en suppleant.

Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande.

Styrelsen utser inom sig ett arbetsutskott bestående av en medlem från varje land.

Föreståndaren utövar den omedelbara ledningen av institutets verksamhet. Det åligger föreståndaren att enligt styrelsens riktlinjer ansvara för institutets forskningsprogram, svara för kontakt och samverkan med berörda forsknings- och utbildningsinstitutioner i Norden och för institutets internationella kontakter, verkställa styrelsens och arbetsutskottets beslut samt leda och fördela arbetet för institutets övriga personal. Vid sidan av de administrativa uppgifterna bedriver föreståndaren egen traditionsvetenskaplig forskning.

Föreståndaren förordnas av Nordiska Ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period av fyra år i sänder. Övrig personal anställs av styrelsen.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1982

	Nationalitet
Professor Hans Bekker-Nielsen	D
Lektor Bengt Holbek	D
Mag. art. Iørn Piø	D
Suppleant: Lektor Birgitte Rørbye	D
Arkivchef Pekka Laaksonen	F
Professor Nils Storå (styrelsens viceordf.)	F
Professor Leea Virtanen	F
Suppleant: Professor Asko Vilkuna	F
Cand. mag. Hallfreður Örn Eiríksson	I
Universitetslektor Bente Gullveig Alver	N
Konservator Ådel G. Blom	N
Professor Olav Bø	N
Suppleant: Förste amanuensis Reimund Kvideland	N
Docent Anders Gustavsson	S
Generaldirektör Edvard Reuterswärd (styrelsens ordf.)	S
Professor Anna Birgitta Rooth	S
Suppleant: Docent Margareta Jersild	S
Personalens representant i styrelsen:	
FL Aili Nenola-Kallio (–30.6.1982);	F
FM Gun Herranen (1.7.1982–)	

3. Personal

Föreståndare: Professor Lauri Honko.

Forskningssekreterare: Fil. mag. Gun Herranen och fil. lic. Aili Nenola-Kallio (tjänstledig 1.7.–31.12.1982). Fil. mag. Matti Karjala och fil. stud. Hanna Saessalo har vikarierat för forskningssekr. Nenola-Kallio.

Kanslissekreterare: Maj-Lis Fagerholm.

4. Revisorer

Av statens revisionsverk utsedda:
 Överrevisor Hannu Mattila
 Revisor Erkki Lepistö
 Revisor Jan Svartström (suppleant)

E. Verksamhet

1. Administration

Styrelsen har under året sammanträtt en gång, i Tromsö 16.6.1982 med ty åtföljande besök i Kautokeino på Nordiskt samiskt institut 18.6.1982. Som styrelsens ordförande fungerar Edvard Reuterswärd (S) och viceordförande Nils Storå (F).

Styrelsens arbetsutskott består under mandatperioden (1981–1983) av följande styrelsemedlemmar: Olav Bø (N), Hallfreður Örn Eiríksson (I), Anders Gustavsson (S), Bengt Holbek (D) och Pekka Laaksonen (F). Ordförande för arbetsutskottet är Olav Bø. Under året sammanträdde arbetsutskottet en gång nämligen 24.9.1982 i Köpenhamn.

Styrelsens ordförande Edvard Reuterswärd har under året besökt institutet en gång, 5–6 mars 1982, för att orientera sig om NIF:s verksamhet.

2. Informations- och publikationsverksamhet

Informationsbladet *NIF Newsletter* utkommer årligen, i regel med 4 nummer (mars, juni, september och december). Distributionen är för närvarande (nr 1–2/1982) följande:

Norden	1 020
Europa	611
Övriga	497
Sammanlagt	2 128

NIF Newsletter sprider kunskap om aktuell traditionsvetenskaplig forskning, konferenser och symposier i och utanför Norden, undervisning och arkivsamarbete i Norden, institutets egna forskningsprojekt samt om andra aktiviteter till nordiska och utomnordiska läsare. Dessutom presenterar NIF Newsletter för sina utomnordiska läsare efter förmåga och utrymme innehållet i olika traditionsvetenskapliga tidskrifter på nordiska språk. NIF Newsletter 1–2/1982 var ett 24 sidigt dubbelnummer, 4/1982 innehöll rapport om NIF:s tredje arkiv- och dokumentationskonferens, som ägde rum i Köpenhamn 21–23 september 1982 med dataindexering av folkloristiskt material som huvudtema (se avsnitt under rubr. Konferensverksamhet).

Serien *NIF Publications* har under året utökats med 2 volymer. I början av året utkom på förlaget Liber Läromedel boken *Tradition och miljö*, utg. Lauri Honko och Orvar Löfgren, där resultaten av NIF:s Traditionsekolo-9–20-331 Nordiska rådet. Del 2

giprojekt redovisas. I boken ingår följande artiklar: "Traditionsekologi – en introduktion" av Lauri Honko, "De vidskepliga fångstmännen – magi, ekologi och ekonomi i svenska forskarmiljöer" av Orvar Löfgren (S), "Tradition och miljö i färöiskt fiske" av Jóan Pauli Joensen (Fär), "Blommor från rännstenen – en studie av muntlig tradition och livsvillkor bland hemlösa alkoholister i Bergen" av Wigdis J. Espeland (N), "Barn i stadsmiljö – en jämförande studie av lekvanor och barntradition" av Seppo Knuutila (F), "Människan i landskapet – landskapet i människan" av Orvar Löfgren (S). Boken ingår som No 11 i serien NIF Publications men säljs och distribueras endast av förlaget.

Som NIF Publications No 12 utgavs inläggen från det samnordiska seminariet *Folktradition och regional identitet i Norden* i en bok med samma titel. Boken redigerades av Aili Nenola-Kallio. Seminariet hade arrangerats av NIF, Folkmusikens Centralförbund (i Finland) och Pohjola-Nordens kulturrepresentantskap. Seminarieinläggen belyser sambandet mellan folktradition och identitet ur forskningens, den praktiska kulturverksamhetens och planeringens synvinkel och hölls av representanter för dessa kategorier. Boken tar särskilt sikte på frågor som tangerar förhållandet mellan amatörer och deras verksamhet samt forskarnas roll i sammanhanget. I avsnittet "Omkring begreppen identitet, tradition och lokal kultur" diskuterar Lauri Honko inledningsvis begreppen "folktradition" och "identitet". Gunnar Alsmark (S), Olav Bø (N), Pekka Laaksonen (F), Margaretha Balle-Petersen (D) och Heikki Kirkinen (F) står för de övriga inläggen. Exempel på återupplivande och bevarande av traditioner ges i bokens andra huvudavsnitt med inlägg av Bente Gullveig Alver (N), Sys Hartman (D), Kari Laukkanen (F), Viljo S. Määttä (F), Marja Salkoranta (F), Anders Salomonsson (S) och Henry Sjöberg (S). Kulturpolitikernas syn företräds i Risto Kiveläs (F) inlägg om folktraditionens roll i kulturverksamhet med speciell hänsyn till den finska kulturverksamhetslagen. Grupparbetsrapporter och utvärdering avslutar boken.

3. Arkivverksamhet och bibliotek

NIF:s bibliotek utökas årligen med bytesexemplar (i utbyte mot NIF Newsletter och NIF Publications), gåvor och bokinköp. Bokinköpen är begränsade till vetenskaplig litteratur med anknytning till NIF:s projekt- och forskningsverksamhet. En del av byteslitteraturen deponeras i Åbo universitetsbibliotek, främst arbeten på finsk-ugriska och slaviska språk.

NIF:s bibliotek har vuxit under årens lopp och inte kunnat ägnas katalogisering och tillbörlig skötsel. Som vikarie för Aili Nenola-Kallio, den ena forskningssekreteraren, under perioden 1.7–30.9.1982 har fil. mag. Matti Karjala varit anställd för att nyordna biblioteket, katalogisera böcker, tidskrifter och småtryck samt inventera hela bokbeståndet. Som resultat av detta arbete är NIF:s bibliotek nu grundligt iordningsställt.

TAI-gruppen, arbetsgruppen för projektet Traditionsarkiv och indexe-

ring, har verkat som planeringsgrupp för NIF:s tredje nordiska arkiv- och dokumentationskonferens, som ägde rum i Köpenhamn 21–23.9.1982 (se vidare under p. Konferenser) med temat Traditionsarkivet i dataåldern.

4. Konferensverksamhet

Inom NIF:s konferensprogram stod den tredje folkloristiska arkiv- och dokumentationskonferensen i turen. Den ägde rum i Köpenhamn 21–23.9.1982 på Dansk Folkemindesamling och hade som tema "Traditionsarkivet i dataåldern. Tekniska hjälpmedel i arkiv- och dokumentationsarbetet". I konferensen deltog 32 representanter från traditionsarkiven i Danmark, Finland, Färöarna, Island, Norge och Sverige samt 3 från NIF. Konferensen omfattade föredrag om datalogi i arkivarbetet, med speciell hänsyn till äldre material och nutida material av Pekka Laaksonen (F), Gunnar Ternhag (S), och Erik Høvring Pedersen (D), föredrag om traditionsarkiv och indexering och det integrerade informationssystemet av Carsten Bregenhøj (D) och Magne Velure (N), föredrag om och demonstration av video av Tellef Kvifte (N), Ebbe Schön (S) och Svend Nielsen (D). Dessutom fördes diskussioner såväl i plenum som i mindre grupper, och utfördes praktiskt grupparbete kring databehandling av folkloristiskt material. En del demonstrations- och undervisningsmaterial hade producerats redan före konferensen och konferensinläggen kommer att samlas till en publikation. Konferensen uppfattades som synnerligen behövlig och lyckad.

Övrig konferensverksamhet

Lauri Honko och Gun Herranen deltog i egenskap av president resp. sekreterare för International Society for Folk-Narrative Research i ett planeringsmöte inför den internationella folkloristiska världskongressen i Bergen 1984. Kongressens nordiska organisationskommitté med Brynjulf Alver (Universitetet i Bergen) som ordförande har betonat att nordisk folkloristik och NIF:s roll som initiativtagare och koordineringsorgan för nordiskt folkloristiskt samarbete på denna kongress kommer att vara framträdande. Planeringsmötet ägde rum i slutet av mars i Paris, där man fastslog kongressens tre huvudteman, 1) Folk-Narrative: The Quest for Meaning; 2) Theory of Personal Narratives och 3) Folk-Narrative and the Question of Identity.

I anslutning här till deltog Lauri Honko och Gun Herranen i symposiet Journées d'étude en littérature orale. Analyse des contes: Problèmes de méthode. Gun Herranen höll ett föredrag med rubriken "A blind storyteller and his repertoire". Hennes resa finansierades av Finlands Akademi.

Aili Nenola-Kallio deltog i den första internationella interdisciplinära kvinnoforskningkongressen med temat "Women's Worlds, the New Scholarship" i Haifa och Jerusalem 28.12.1981–8.1.1982 med föredraget

”The Significance of Death Motifs in Women’s Folklore”. Hennes deltagande finansierades av Finlands Akademi.

Institutföreståndaren Lauri Honko har under året aktivt deltagit i ett flertal nordiska och internationella konferenser, forskarsammankomster och rådplägningsmöten. Den 22.2–26.2.1982 deltog han som Finlands representant i ett UNESCO-möte i Paris där man diskuterade frågor i anknytning till skyddet av folklore-materialet (se vidare härom under avsnittet ”UNESCO, WIPO och folktradition” samt rapport i NIF Newsletter 1–2/1982 s. 1–5). En uppföljning av detta arbete skedde på WIPOs (World Intellectual Property Organization) möte i Genève, i vilket Lauri Honko även deltog. Dessa resor finansierades av utrikesministeriet i Finland. Den 25.8–26.8 deltog Lauri Honko i ett identitetssymposium i Uppsala arrangerat av Kulturanthropologiska institutionen vid Uppsala universitet. Vidare deltog han den 30.8–2.9.1982 i ett forskarsymposium i Jyväskylä arrangerat inom ramen för forskningssamarbetet mellan Finland och Sovjetunionen varvid han höll ett plenarföredrag med titeln ”Koordinering av prosatraditionens genrer”.

Dessutom har institutsföreståndaren deltagit i planeringsmöten för NIF:s projekt, bl. a. Traditionsarkiv och indexering (TAI) 13.1 och 25–28.5, Folklore och litteratur 20–24.4 och upprätthållit kontakterna med deltagarna i projektet Tradition och kulturell identitet. Den 26.8 besökte han Nordens folkhögskola i Biskops-Arnö och den 5.11 hölls möten i Stockholm där bl. a. folkhögskolans folkloristiska kurs och NIF:s nästa ämneskonferens planerades.

Konferensplanering och kursverksamhet som stöds av NIF

NIF beviljade en arbetsgrupp som benämner sig ”Liperigruppen” (för att den ffg. sammankom på den 22:a nordiska folklorist- och etnologkongressen 1981 i Liperi) finansiellt stöd för planering av en etnologisk-folkloristisk konferens om forskning, undervisning och förmedling av arbetarkultur och arbetarfolklore. Liperigruppen, som är nordiskt sammansatt, höll sitt planeringsmöte i Köpenhamn den 23.9.1982. Gruppen har 8 medlemmar. NIF:s styrelse förhöll sig positivt också till en ansökan om stöd för arbetsgruppens andra möte som förlagts till tiden april–maj 1983.

En kurs är under planering med temat ”Forskning kring tradition och identitet i lokal miljö”, till vilken initiativet tagits av rektorn för Nordens Institut/Nordens Folkhögskola Biskops-Arnö, Birgitta Östlund. Kursen, som är avsedd för nordiska deltagare med eller utan akademisk bakgrund i folkloristik skulle ingå i Nordens Instituts program.

Gästföreläsare

NIF:s styrelseledamot, Hallfreður Örn Eiriksson, har som NIF:s gästföreläsare besökt Bergen, Oslo och Odense i anslutning till sin resa till ark & dok -konferensen i Köpenhamn i september. Han föreläste bl. a. om

isländsk folkloristisk forskning under de senaste trettio åren och om drömmar som folkloristiskt stoff.

NIF har under året även inbjudit andra gästföreläsare, prof. Bo Almqvist från Dublin och prof. Christian Bromberger från Aix-en-Provence. Prof. Almqvist fick dock tyvärr force majeure förhinder, och inbjudan till honom kvarstår och kommer att infrias vid lägligt tillfälle. Prof. Brombergers förkortade besök måste begränsas till Finland denna gång; hans resa finansierades inom ramen för det finsk-franska kulturavtalet.

UNESCO, WIPO och folktradition

NIF:s styrelse konstaterade på sitt möte i Reykjavík den 27.6.1980 att UNESCO under senare år har visat ett ökat intresse för folktraditionens kulturpolitiska roll och bl.a. till medlemsstaterna sänt en enkät betr. folklorens ställning och läge. UNESCOs folklore-initiativ hade dock inte lett till kontakter mellan t. ex. de nationella UNESCO-kommittéerna och den expertis som NIF förfogar över. Styrelsen gav därför institutföreståndaren i uppdrag att undersöka möjligheterna för informationsutbyte och kontakter mellan NIF och UNESCO via Finlands undervisningsministerium och den finska UNESCO-kommittén. I sin skrivelse till undervisningsministeriet i Finland informerade institutföreståndaren om NIF:s beredskap att stå till tjänst i frågor som berör traditionsvetenskaplig forskning, insamling och arkivering.

Under 1982 har NIF kunnat följa med UNESCOs arbete för olika frågor rörande folklorematerialet genom att institutföreståndaren Honko i egenkap av Finlands representant har deltagit i två expertkommittémöten som arrangerats av UNESCO och WIPO (World Intellectual Property Organization). Det första mötet, som hölls i Paris 22–26.2.1982, gick ut på att formulera en rad rekommendationer för UNESCO och dess medlemsstater med avseende på folklorens skyddande och befrämjande (folklore, folktraditioner, traditionskultur inrymdes under detta). Man definierade begreppet folklore och indelade det folkloristiska arbetet i 1) identifikation av traditionsmaterialet, 2) bevarande och analyserande uppgifter och 3) direkt befrämjande aktiviteter. I rekommendationerna upptogs ett flertal internationella åtgärdsförslag som gällde inventering och katalogisering av folklore, arkivering och forskning samt skolning av personal. (Se närmare i NIF Newsletter 1–2/1982, s. 1–5.)

Det andra mötet ägde rum i WIPOs och UNESCOs regi i Genève 28.6–2.7.1982 och gällde en malltext för lagstiftningen om folklorens skyddande mot missbruk och kommersiell exploatering. I lagtexten, som kommer att distribueras till medlemsstaterna, konstaterades att folkloren utgör en viktig del av det sociala kulturarvet och den kulturella identiteten. Olika traditionssamfund måste beredas möjlighet att bevaka sina intressen när det gäller det egna traditionsmaterialet, som tolkas som intellektuell egendom. Detta får varken utnyttjas kommersiellt utan tillstånd och ersättning

eller presenteras på ett sätt som ger en snedvriden bild av kulturen och samhället ifråga. Eftersom det gäller nationellt värdefullt traditionsstoff bör övervakningen ske genom en myndighet, som kan vara en traditionsvetenskaplig institution eller motsvarande. (Se närmare i NIF Newsletter 4/1982.)

Under dessa möten kom det nordiska samarbetet inom folktraditionsforskningen på ett positivt sätt fram i åtskilliga sammanhang. Det är möjligt att man i framtiden t. ex. från utvecklingsländernas och även UNESCOs sida önskar anlita nordisk expertis i frågor som gäller den mera institutionaliserade verksamheten.

5. Forskningsprojekt

Termlexikonprojektet. Institutföreståndaren har under året skrivit artiklar för lexikonet och inlett det redaktionella arbetet.

TAI-projektet (Traditionsarkiv och indexering) har under året sammanträtt till 2 arbetsmöten, i Åbo 13.1. och i Köpenhamn 25–28.5.1982. Gruppen har provkört databasen och vissa justeringar och rättelser har gjorts. Systemet presenterades på NIF:s tredje Arkiv- och dokumentationskonferens i Köpenhamn 21–23.9.1982 och utgjorde basen för grupp- och pedagogiskt syfte.

Tradition och kulturell identitet i Norden -projektets nordiska del, vilken finansieras av NIF, kommer att genomföras enligt planerna och ett möte äger rum i augusti 1983. Härvid samlas de metodologiska och empiriska erfarenheterna av nordisk etnologisk och folkloristisk identitetsforskning från projektarbetet och publiceringen av resultaten inleds 1984. De nationella andelarna av projektet har dessvärre rönt mindre framgång. Projekt-deltagarna sökte om finansiering hos resp. länders forskningsråd och av dessa var det endast i Finland som ansökningen gav positivt resultat. I Norge kunde den nationella delen av projektet köra igång tack vare privata medel. I Sverige fick den nationella projektansökningen ävenså avslag hos Humanistisk-Samhällsvetenskapliga forskningsrådet liksom hos Riksbankens Jubileumsfond. I Danmark fick den tilltänkta projektledaren en krävande museianställning, vilket gjorde att den danska nationella delen av projektet vid ansökningstidpunkten stod utan namngiven kandidat. Detta kan ha bidragit till att ansökningen avlogs. Med kännedom om resursknappheten hos forskningsråden kan man dock med tillfredsställelse notera att den finska nationella delen med finansiering från Finlands Akademi är i full gång och undersökningen beräknas vara långt hunnen redan i april nästa år. Trots de dystra vyer som de nationella insatserna för projektet har stött på kan man med fog konstatera att projekt-temat är centralt inom kulturforskningen i dag. Folktraditionens betydelse för den kulturella identitetens manifestation och utformning har betonats i många sammanhang oavhängigt från NIF och det är tydligt att det finns ett behov för traditionsvetenskapliga studier om identitetssymboler, identitetsspel, identitetsgrupper etc.

Traditionsvetenskaplig kvinnoforskning är temat för ett projekt som av NIF:s arbetsutskott prioriterats för start 1982. Projektet inleddes av ett planeringsmöte i december i fjol med deltagande av folklorister, etnologer och representanter för närliggande discipliner med intresse för kvinnoforskning. Mötet resulterade i en samling inlägg, som efter redigering kommer att publiceras i slutet av nästa år. Projektansvaret bärs av Aili Nenola-Kallio. Ett kvinnoforskningsseminarium planeras för 1983 med ca 20 deltagare.

Folklore och litteratur -projektet inleddes med ett planeringsmöte i april i Stockholm. Projektet är föremål för livligt intresse och kommer sannolikt längre fram att kräva finansiellt stöd utifrån, i all synnerhet om deltagandet blir större än NIF:s projektbudget orkar med. NIF:s styrelse tillsatte 16.6.1982 på sitt möte i Tromsö en s.k. nyckelgrupp för att fånga upp intresset för detta projekt hos folklorister i sina resp. länder. I nyckelgruppen invaldes ledamöterna Olav Bø (N), Bengt Holbek (D), Pekka Laaksonen (F), Hallfreður Örn Eiríksson (I) och Anna Birgitta Rooth (S). I juni utsändes en skrivelse om projektet till de folkloristiska institutionerna i Norden. Intresset bland yngre vetenskapsidkare för detta projekt visade sig vara synnerligen stort.

Personalens egen forskning

Forskningssekreterare Gun Herranen har under året arbetat på sin fil. lic. avhandling på basen av ett digert och delvis svårtytt källmaterial om en sagoberättares repertoar.

Forskningssekreterare Aili Nenola-Kallios doktorsavhandling "Studies in Ingrian Laments" (303 s. + bilagor) kom ut i november och hon disputerade för fil. dr.-graden den 11 december i år.

Institutföreståndarens egen forskning har i någon mån blivit lidande av den ökade konferensverksamheten och arbetet i samband med UNESCO-möten. Under året har han publicerat följande arbeten: Traditionsekologi – en introduktion (Tradition och miljö, utg. L. Honko & O. Löfgren, NIF Publications No. 11, Lund 1981, 9–63). Four Forms of Adaptation of Tradition (Adaptation, Change and Decline in Oral Literature, eds. L. Honko & V. Voigt, Studia Fennica 26, Helsinki 1981, 19–33). Perinteet pohjoismaisessa kulttuuripolitiikassa (Valokuvauksen Vuosikirja 1981, 14–16). Kansanperinne ja identiteetti (Suomalainen Vuosikirja 1982, 106–115). Folktradition och identitet (Folktradition och regional identitet i Norden, red. Aili Nenola-Kallio, NIF Publications No. 12, Åbo 1982, 11–23). Visiting Folkloristic Research Centres in the U.S.A. (NIF Newsletter 4/1981, 6–12). Ihminen itse – Jumalan luoma? (Kuusi keskustelua ihmisestä, Yleisradion julkaisusarja 2/1982, 5–16). Perinteen "väärennös" loukkaa yhteisön omanarvontuntoa (Helsingin Sanomat 21.3.1982). Kansanperinteen suojaaminen (SKS Jäsenlehti 1/1982, 1–4). Itku saatteli miehelään ja Tuonelaan (Turun Sanomat 1.5.1982). Kustaa Vilkuna 1902–

1980 (Ethnologia Europaea XII, 2, 218–233). UNESCO Work on the Safeguarding of Folklore (NIF Newsletter 1–2/1982, 1–5). Text, Context and Environment & Genre Theory (R. Bauman, L. Honko, J. Pentikäinen, L. Röhrich, V. Voigt, Current Trends in Folk Narrative Theory, ARV Scandinavian Yearbook of Folklore 36, 33–35, 42–45).

F. Framtidsplaner

I verksamhetsberättelsen för 1981 redogjordes för de tre nya forskningsprojekt som NIF initierat och som kommer att dominera forskningsverksamheten under 1982–1985. Det är fråga om projekten "Tradition och kulturell identitet i Norden", "Kvinnoaspekten i traditionsforskning" och "Folklore och litteratur". Alla tre projekt har nu startats och fortgår i den takt som NIF:s begränsade ekonomiska resurser tillåter. Projektet om kulturell identitet kan anses vara ett experiment för en bättre koordination av nordiska och nationella forskningsinsatser. Den nordiska delen omfattar en artikelsamling med ca 10 forskare som författare; förberedelserna för ett forskarseminarium där artiklarna kommer att diskuteras framskrider planenligt. Dessutom hade projektgruppens medlemmar åskat anslag hos de humanistiska forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige för nationella punktundersökningar som skulle genomföras av 1–2 forskare och som skulle innebära fältarbete och leda till självständiga publikationer. Proceduren härvidlag drog ut på tiden p. g. a. de olika tidsfrister som forskningsråden i resp. länder tillämpar. Resultatet blev något av en besvikelse. Det visade sig att de nationella forskningsråden inte särskilt lätt kan prioritera samnordiska projekt utan att de aktuella nationella behoven, nedskärningen av antalet nya projekt o. dyl. här spelar in. Finland beviljade den sökta summan, Norge och Sverige gav avslag, som dock för Norges del delvis kunde kompenseras genom ett anslag från ett privat företag, och Danmarks ansökan fick avslag. Sålunda har man punktundersökningar på gång i Finland och Norge men är tvungen att avstå från sådana i Sverige och Danmark. Det återstår att hoppas att det föreslagna forskningspolitiska rådet, vars verksamhet enligt planerna skall inledas 1983, skall kunna vara de permanenta nordiska forskningsinstitutionerna till hjälp i situationer där en mera ambitiös projektram kräver en fungerande koordination även från de nationella forskningsrådets sida.

NIF:s tredje folkloristiska arkiv- och dokumentationskonferens i Köpenhamn i september 1982 gav gott resultat (se rapport i NIF Newsletter 4/1982) och aktiverade det datalogiska samarbetet mellan de nordiska traditionsarkiven. Det är här fråga om att utveckla en samnordisk katalogisering och datasökning av traditionsmaterial med hjälp av ADB. Denna verksamhet kommer att fortgå på minst tre olika plan: a) de individuella arkiven tar egna initiativ och planerar forskningsprojekt inom vilka ADB används, b) traditionsarkiven deltar i nationella möten som gäller ADB och katalogiseringsprojekt för den NTAI-databas som introducerades på Kö-

penhamnskonferensen och c) NIF anordnar nordiska möten (nästa gång 1984) för att genomföra koordination i katalogiseringen och skapa kontakter mellan olika ADB-baserade projekt inom traditionsforskningen i Norden. Ett fjärde plan där detta arbete kan visa sig bli viktigt är d) UNESCOs försök att inventera det existerande folklöre-materialet (jfr NIF Newsletter 1–2/1982).

Inom sin publikationsverksamhet kommer NIF att fortsätta på den inom- och utomnordiskt inriktade linjen, som redan i tio år har bedrivits med NIF Newsletter. NIF Newsletter når alla de viktigaste folklöristiska institutionerna och forskarna i världen. Som bäst föreligger det planer på artikelantologier på internationellt språk som skall föra ut nordisk traditionsforskning i världen. Institutföreståndaren har redigerat en volym "Trends in Nordic Tradition Research" som baserar sig på den 22 nordiska etnolog- och folklöristkongressens föredrag. Volymen publiceras genom Finska Litteratursällskapet och utkommer i början av 1983. Det ökade engagemanget i UNESCOs arbete har medfört att NIF blivit känt inom nya intressegrupper internationellt, vilket samtidigt bidrar till att ge institutet en mera internationell prägel. Samtidigt kommer naturligtvis publikationsverksamheten på de nordiska språken att fortsättas som förut med 1–2 volymer årligen. Vid behov kommer kommersiella förläggare, särskilt i Sverige, att anlitas.

Även konferensverksamheten kommer att fortsättas enligt etablerat mönster med alternerande ämneskonferenser, arkiv- och dokumentationskonferenser samt forskarseminarier. Också inom konferensverksamheten får NIF internationell anknytning 1984 då International Society for Folk-Narrative Research anordnar sin åttonde världskongress i Bergen (kongresserna ordnas vart femte år). NIF är inkopplat på arrangemangen. 1985 firas det i Finland Kalevalas 150-årsjubileum vid vilket NIF och nordiska folklöristerna får en viktig roll vid sidan av internationella eposforskare.

Det ekonomiska framtidsperspektivet är tyvärr inte lika positivt som den samarbetsvilja med vilken NIF blivit bemött från nordiska folklöristiska institutioners och forskares sida. Vid styrelsens budgetbehandling förekom t. o. m. en viss protestanda: man hade svårt att förstå varför ett nordiskt institut med en mycket ansträngd verksamhetsbudget skulle framlägga ett alternativt budgetförslag beräknat enligt – 2% under det s. k. 0-alternativet samtidigt som stora nordiska anslag dirigeras för ändamål som Scandinavia Today. Man konstaterade också att det var helt orealistiskt att budgetera en så liten prisökning som endast 7% samtidigt som devalveringarna inverkar negativt på verksamhetsanslaget och kostnadsökningen för åtminstone resor och publikation årligen uppgår till tvåsiffriga procenttal. Om verksamheten faktiskt skall hållas på nuvarande nivå borde åtgärder vidtas för att säkra de hårdast drabbade posterna i verksamhetsbudgeten. Institutets möjligheter att hålla kontakt med Nordens utkantsområden har t. ex. blivit minimala.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal FIM)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	343	297	360	345
Styrelse	50	75	75	82
Kontor	45	50	50	55
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	175	208	208	229
Övrigt:				
Summa kostnader	613	630	693	711
<i>Intäkter</i>				
Anslag	561	630	630	711
Lönestegr. komp.	62		63	
Övrigt:				
Summa intäkter	613	630	693	

C 153/k
1983

Nordiska institutet för sjörett

Verksamhetsberättelse 1982

A. *Navn og adresse*

Nordisk Institutt for Sjørett
Karl Johansgate 47
N-Oslo 1
Tel. 33 00 70

B. *Startår*

1963

C. *Formål*

Retningslinjer for Instituttets virksomhet fremgår av dets formålsparagraf:

Nordisk Institutt for Sjørett har til formål å fremme forskning og undervisning i sjørett og nært beslektede fag i de nordiske land. For dette formål skal instituttet bl. a.

a) søke å koordinere den forskning i disse fag som drives ved universiteter, høyskoler og andre institusjoner i Norden,

b) tilby gode arbeidsforhold og et godt faglig miljø for nordiske jurister som ønsker å drive videregående teoretiske eller praktiske studier innenfor instituttets fagområde,

c) fremme videreutdanning og forskereutdanning innenfor fagområdet gjennom utdeling av stipendier og på annen måte,

d) arrangere eller medvirke ved seminarer, kurser, forelesninger o. l. ved instituttet eller annetsteds for juridiske studenter fra de nordiske land, samt for praktiserende jurister, funksjonærer i næringslivet og den offentlige administrasjon og andre som i sitt virke har behov for veiledning,

e) opprettholde et fagbibliotek med samlinger av materiale av forskjellig art innenfor instituttets fagområde samt bygge opp kartoteker over rettsavgjørelser, litteratur og annet materiale,

f) utgi eller medvirke til utgivelsen av publikasjoner av interesse for instituttets fagområde.

D. Organisasjon

Nordisk Institutt for Sjørett har administrativt status som et institutt under det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo. Instituttet er representert i fakultetsrådet, i komitéer og andre fakultets- og universitetsorganer. Instituttets lærere underviser i andre fag enn de fag som er knyttet til Instituttet. En del av instituttets lønns- og driftsutgifter dekkes også av Universitetet i Oslo. (Se nærmere om dette under pkt. G.)

1. Administrasjon

Etter Instituttets statutter § 7 består styret av en representant fra henholdsvis Danmark, Finland, Norge og Sverige. Instituttets bestyrer samt en representant for de ansatte. Styret sto i 1982 på valg.

2. Styrets sammensetning pr. 31.12.1982

Danmark:	Professor dr.jur. Stig Jørgensen, Århus
Varamann:	Professor dr.jur. Allan Philip, København
Finland:	Professor jur. dr. Olof Riska, Helsingfors
Varamann:	Professor jur.dr. Peter Wetterstein, Åbo
Norge:	Høyesterettsadvokat lic.jur. Ole Lund, Oslo
Varamann:	Høyesterettsdommer Gunnar Aasland, Oslo
Sverige:	Professor jur.dr. Kurt Grönfors, Göteborg
Varamann:	Advokat Claës Palme, Stockholm
Bestyrer:	Professor dr.jur. Erling Selvig (formann)
Varamann:	Professor dr.jur. Thor Falkanger

Representant for de ansatte

Amanuensis Knut Kaasen

Styremøter ble holdt 29. mars og 15. oktober.

3. Avdeling for Petroleumsrett

Avdeling for Petroleumsrett ble opprettet 1. januar 1981. Petroleumsrettsavdelingen er finansiert med bidrag fra norske og utenlandske oljeselskaper for en 4 års-periode. Avdelingsbestyrer er amanuensis Hans Jacob Bull.

Avdeling for Petroleumsrett har et veiledende og konsultativt råd. Rådet har hatt to møter i løpet av 1982.

3. Personale

Karl-Johan Gombrii sluttet i sin stilling som amanuensis 31. juli. Fra samme tidspunkt og til 31. desember fungerte stud.jur. Marius Gisvold som amanuensis.

Sjur Brækhus har hatt forskningsfri våren 1982. Vikarutgifter er dekket av Tøyenfondet.

Følgende personer har vært knyttet til Instituttet i 1982:

- Professor dr.jur. Erling Selvig (bestyrer) *
- Professor dr.jur. Thor Falkanger (varabestyrer) *
- Professor dr.jur. Sjur Brækhus *
- Amanuensis cand.jur. Hans Jacob Bull
- Vikaramanuensis stud.jur. Marius Gisvold (fra 1.8)
- Amanuensis jur.kand. Karl-Johan Gombrii (til 31.7)
- Amanuensis cand.jur. Knut Kaasen **
- Forskningsstipendiat cand.jur. Jens Edvin Andreassen
- Forskningsstipendiat cand.jur. Kirsten Ullbæk (til 30.9)
- Forskningsstipendiat jur.kand. Hannu Honka (fra 1.10–31.12)
- Vit.ass. Lars Olav Askheim (fra 1.2) 1/2 stilling. **
- Vit.ass. Per Fleisje (fra 1.8) 1/2 stilling. **
- Vit.ass. Marius Gisvold (til 31.7) 1/2 stilling **
- Vit.ass. cand.jur. Hans Petter Graver 1/1 stilling **
- Vit.ass. Lasse Hagen (fra 1.10) 1/1 stilling **
- Vit.ass. Ulf Hammer (til 1.2) 1/2 stilling **
- Vit.ass. Erling Høyte 1/2 stilling *
- Vit.ass. Ola Mestad (til 31.3) 1/2 stilling **
- Vit.ass. Birger Nilsen (fra 1.8) 1/4 stilling *
- Vit.ass. Erik Røsæg (fra 1.8) 1/2 stilling *
- Vit.ass. Rune Svoren (til 31.7) 1/2 stilling *
(fra 1.8) 1/4 stilling *
- Vit.ass. cand.jur. Jan-Kaare Tapper (til 31.7) 1/1 stilling. **
- Bibliotekarer:
- Torbjørn Navelsaker 1/1 stilling *
- Elisabeth Lindboe 1/2 stilling **
- Kontorpersonale:
- Kontorfullmektig Jorunn Birkedal 6/10 stilling **
- Kontorfullmektig Karin Gamborg 6/10, fra 1.9 8/10 stilling
- Kontorfullmektig Arnlaug Helseth 6/10 stilling
- Administrasjonssekretær Frøydis Rothé 1/1 stilling

Stillinger lønnet utenfor det nordiske budsjett:

* Lønnet av Universitetet.

** Lønnet av eksterne midler (prosjekter m. m.)

Gjesteforskere ved Instituttet i 1982:

- Professor David Jackson, University of Southampton
- Visiting professor Norman Ronneberg, San Francisco
- Amanuensis Egil Husebø, Rogeland Distriktshøgskole, Stavanger
- Justitiesekreterare Gert Johansson, Högsta Domstolen, Helsingfors
- Kontorchef Uffe Lind Rasmussen, Danmarks Rederiforening
- Stipendiat Astrid Wiesinger, Salzburg

Revisorer

Instituttets regnskap revideres av Riksrevisjonen i forbindelse med revisjon av Universitetets regnskaper.

E. Virksomheten

Innledning

Nordisk Institutt for Sjørett driver undervisning i sjørett og petroleumsrett. Undervisningen følges såvel av norske som av andre nordiske studenter. Den spesialfagseksamen som studentene tar ved Instituttet, er – foruten å være en del av studiene til norsk juridisk embedseksamen – godkjent av de andre nordiske lands universiteter som en del av studiene til juridisk embedseksamen.

I 1982 tok 61 studenter eksamen i sjørett (24 i vårsemesteret, 37 i høstsemesteret). I petroleumsrett tok ialt 32 studenter eksamen i faget fordelt med 13 i vårsemesteret og 19 i høstsemesteret.

1. Stipendier

Det overveiende antall stipendiater som Instituttet mottar årlig, ønsker å gjennomgå det kurs i sjørett eller petroleumsrett som Instituttet tilbyr. Enkelte stipendiater kommer til Instituttet for å forberede og samle materiale til en avhandling. Disse stipendiater får personlig veiledning og hjelp av Instituttets forskere.

I 1982 mottok Instituttet ialt 65 søknader om stipend (50 i sjørett og 16 i petroleumsrett). Nasjonalitetsmessig fordelte søkerne seg slikt: 43 fra Sverige, 9 fra Finland, 10 fra Danmark, 2 fra Norge og 1 fra Island. Det ble bevilget 23 stipendier i sjørett som fordelte seg som følger: 11 fra Sverige, 7 fra Finland, 3 fra Danmark, 1 fra Norge og 1 fra Island. I petroleumsrett ble det bevilget 11 stipendier med følgende fordeling: 4 fra Sverige, 6 fra Danmark og 1 fra Norge.

Det skal bemerkes at Instituttet også tar imot studenter som ikke oppnår stipend fra Instituttet, men som kommer hit med stipend fra deres hjemland eller selv finansierer studiene. I tillegg til stipendiatene har således 20 studenter fra de øvrige nordiske land fulgt undervisningen.

I vedlegg 1 til årsrapporten er inntatt navneliste over de studenter som har oppholdt seg på Instituttet i 1982.

I henhold til ovenstående har Instituttet i 1982 hatt 4050 studentgjestedøgn. Legger man til den tid gjesteforskere har oppholdt seg på Instituttet, kommer man opp i 4320 gjestedøgn.

Også i 1982 har det vært mulig for Instituttet å skaffe bolig til de personer som besøker Instituttet.

2. Undervisningen

Instituttet tilbyr hvert semester kurs i sjørett og petroleumsrett som strekker seg over ca. tre måneder. Undervisningen gis, dels som foreles-

ninger, dels ved kollokvievirksomhet. Instituttets medarbeidere gir individuell veiledning dersom dette er ønskelig og bestreber seg på å skape så god kontakt som mulig mellom Instituttets faste medarbeidere, de norske spesialfagsstudenter og stipendiatene. Som ledd i denne bestrebelse samles studenter og lærere til felles lunch hver dag. Det blir også arrangert møter mellom lærere og stipendiat i løpet av semesteret hvor stipendiatene kan komme med synspunkter på undervisningsopplegget. Til hjelp i eksamensforberedelsene gis det skriftlige oppgaver til besvarelse som rettes og gjennomgås. Instituttet ser det også som meget viktig at studiene suppleres med ekskursjoner som gir studentene innblikk i de praktiske sider av faget. Både studiet i sjørett og petroleumsrett er teoretiske studier hvor kandidatene er avhengig av en leseplass hvor de i ro kan forberede seg. På grunn av plassmangel er dessverre Instituttet pr. idag ikke istand til å tilby tilfredsstillende arbeidsforhold for studentene som må sitte på overfylte lesesaler hvor det ofte er meget støy.

a) Undervisningen i sjørett

Pensum i sjørett består for det første av et grunnpensum som alle studenter må ta.

Undervisning i grunnpensum:

Våren: Selvig, Falkanger og Gombrii. (ialt 30 t.)

Høsten: Selvig, Falkanger og Brækhus (ialt 30 t.)

I tillegg til grunnpensum kan studentene velge ett av 5 spesialer. Ansvar for spesialene er fordelt mellom Instituttets lærere.

Undervisning i spesialene:

Vårsemesteret:

1) Langsiktige fraktavtaler: Falkanger.

2) Transportdokumentene: Gombrii.

3) Bergning og fellehavari: Bull.

4) Sjøforsikring: Bull.

Høstsemesteret:

1) Langsiktige fraktavtaler: Brækhus.

2) Transportdokumenter: Falkanger.

3) Bergning og fellehavari: Andreassen.

4) Sjøforsikring: Bull.

5) Markedsregulering: Selvig.

Både i vår- og høstsemesteret har det vært arrangert gruppevirksomhet for studentene. Hensikten med gruppearbeidet er å stimulere studentene til aktivt å diskutere juridiske problemer. Gruppene arbeider selvstendig, men en lærer er alltid for hånden og kan tilkalles. Ansvarlige for gruppevirksomheten i 1982 har vært Gombrii og Gisvold.

b) Undervisningen i petroleumsrett

Pensum i petroleumsrett er i sin helhet obligatorisk. Undervisningstilbudet for petroleumsrettsstudentene er det samme som for studentene med sjørett spesialfag. Det gis forelesninger, arrangeres gruppeundervisning og oppgaveskrivning.

Forelesninger i petroleumsrett:

Våren: Selvig, Bull, Kaasen, professor Erling Eide, advokat Arne Jørgensen, underdir. Jan Syversen og vit.assene Hammer, Gisvold og Tapper (ialt 34 t.)

Høsten: Selvig, Bull, Kaasen, professor Torstein Eckhoff, byråsjef Ole-Anders Lindseth og vit.assene Askheim, Gisvold og Mestad (ialt 34 t.)

Ansvarlige for kollokvievirkksomheten både i vår- og høstsemesteret har vært Gisvold og Askheim.

c) Ekskursjoner

For sjørettsstudenter ble det arrangert ekskursjon til København 24. og 25. mars. Studentene ble mottatt i Sjø- og Handelsretten, BIMCO, Danmarks Rederiforening, Lauritzens Rederi og Industriministeriets Søfartsafdeling. Program for ekskursjonen er inntatt som vedlegg 2.

For petroleumsrettsstudenter ble det arrangert ekskursjon og seminar 27. april–1. mai. 27.–29. april oppholdt studentene seg i Trondheim hvor de ble mottatt av SINTEF, NSF (skipsmodelltanken), Forenede Forsikring og Vigor A/S i Orkanger. 29. april om ettermiddagen reiste studentene til Røros hvor det ble arrangert seminar finansielt støttet av oljeselskapene Amoco og Shell. Program for ekskursjonen er inntatt som vedlegg 3 til årsberetningen.

Både i vår og høstsemesteret ble det arrangert tur for studentene til Juristforeningens hytte "Hoppeseter". I tilknytning til oppholdet ble det gitt en orientering om oppgaveteknikk.

d) Undervisning i andre fag

Vårsemesteret:

Falkanger har forelest i tingsrett og odelsrett og holdt kurs i oppgaveteknikk. Andreassen har holdt kurs i panterett, konkursrett, tingsrett og statsrett.

Høstsemesteret:

Brækhus har forelest i konkursrett, tingsrett og pengekravsrett. Falkanger har forelest i panterett og odelsrett og holdt oppgaveseminar for 2. avd. kandidater. Han har også holdt seminar i oppgaveteknikk. Selvig har forelest i kontraktsrett.

e) Undervisning utenfor Instituttet

Brækhus oppholdt seg en uke ved University of Southampton, hvor han underviste i sjøforsikringsrettslige emner. Han holdt også forelesninger om

den nye konkursloven ved kurser arrangeret av Advokatforeningen i Bergen og Advokatforeningen i Hålogaland.

Selvig ga en forelesning ved Rogalands Distriktshøgskole om "Prosjektfinansiering i petroleumsvirksomheten".

Bull, Kaasen og Tapper arbeider med opplegget av et kurs kalt "Jussen i norsk petroleumsvirksomhet". Kurset skal avholdes ved Norges tekniske høyskole i Trondheim våren 1983.

3. Seminarvirksomheten

Onsdagsseminarene

Det har vært arrangeret 9 onsdagsseminarer i 1982. Av disse har 3 vært halvdagsseminarer hvor man har tatt opp emner som krever mer omfattende behandling og bedre tid til diskusjon. Ved disse seminarne har det også vært flere innledere. Deltagere ved onsdagsseminarene er jurister i statsadministrasjonen, forsikringselskaper, private advokatfirmaer, universiteter og høyskoler. Deltagerne kommer fra alle de nordiske land. Studentene deltar også i seminarne. En skriftlig innledning blir sendt deltagerne på forhånd. I vedlegg 4 er gjengitt programmet for sjøretts- og petroleumstrettsseminarene 1982.

Dommerseminarer

I tilknytning til onsdagsseminarene arrangerer Instituttet hvert semester to ettermiddagsseminarer for dommere i de nordiske land. Nylig avsagte dommer av sjørettslig karakter blir presentert av en av Instituttets medarbeidere og diskutert. I 1982 har ca. 20 personer deltatt ved hvert dommerseminar.

Anteseminarer

I tilknytning til onsdagsseminarene inviterer også Instituttet en gang pr. semester til formiddagsseminar for yngre jurister som i sitt arbeide beskjeftiger seg med sjørettslige problemer. På disse seminarne ønsker man på en uformell måte å diskutere aktuelle juridiske problemer og informere om revisjoner og endringer i lovverket. I 1982 har deltagerantallet vært ca. 10–15 ved hvert seminar.

Kontaktseminar

For yngre jurister og tidligere stipendiater ved Instituttet som ikke har anledning til å delta i Instituttets virksomhet i Oslo er det uttalt ønske om at Instituttet fra tid til annen hjelper til med å arrangere seminarer i de andre nordiske land. Det ble således holdt et kontaktseminar i Stockholm 26. april ledet av Kaasen og Rothé sammen med advokat Stephen Knudtzon fra Nordisk Skibsrederforening. Vertskap var Björn Lindegren, Stockholms Tingsrätt og Ulf Hellbacher fra Svea Hovrätt hvor seminaret ble holdt. 25 deltagere var tilstede, og det overveiende antall av disse var tidligere stipendiater ved Instituttet.

Det 10. nordiske Sjørettsseminar i Göteborg, 13.–15. september

Tema for det 10. nordiske sjørettsseminar var "Linjefarten i utvikling". 91 personer deltok på seminaret fordelt på følgende måte: Danmark 18, Finland 18, Norge 17 og Sverige 30 personer. Instituttet var representert med 8 deltagere. Programmet for seminaret er inntatt som vedlegg 5 til årsrapporten.

4. Forskning

a) Publikasjoner

Instituttet har ingen egen publikasjonsserie. De fleste avhandlinger og artikler Instituttets medarbeidere skriver, blir trykt enten i Arkiv for Sjørett eller småskriftserien MarIus.

Arkiv for Sjørett utgis av Den norske Sjøretts-Forening, med Falkanger som redaktør. Arkivet kom i 1982 ut med hefte 5/6 av bind 14. Det inneholder innledninger fra det 8. sjørettsseminar i Vejle, hvor temaet var "Skipsfart og nasjonalitet" og fra det 10. nordiske sjørettsseminar i Helsingfors, som tok opp problemer omkring "Rederifinansiering".

MarIus som utgis av Sjørettsfondet med Bull som redaktør, er i 1982 utkommet med 6 hefter. Sjørettsfondet har dessuten publisert 2 bøker. Liste over utkomne nummer av MarIus og de publiserte bøker er tatt inn som vedlegg 6.

b) Publiserte forskningsarbeider

Jens Edvin Andreassen:

"Innføring i mannskapsrett". 120 s. (Sjørettsfondet)

Sjur Brækhus:

Samlet utgave av forelesninger over panterett (Omsetning og kreditt del 2) som omfatter nr. 68, 70 og 76 i Institutt for Privatretts stensilserie. 330 s.

Hans Jacob Bull:

"Skadelidtes krav mot ansvarsassurandøren. Direct action i sjøforsikringsforhold". 154 s. (Sjørettsfondet)

"The legal and administrative framework for Norwegian offshore petroleum law". 5 s. (Energy & natural Resources Lawyer, International Business Lawyer vol. 10)

"UNCTAD's arbeid med sjøforsikringsrett". 5 s. (Nordisk Försäkrings-tidsskrift 1/82)

Hans Jacob Bull og Thor Falkanger:

"Innføring i Sjørett" 2. utg. Boken er fullstendig revidert, kapitlene om transportansvaret og besetningen er helt omskrevet og det er føyet til nye kapitler om sjøforsikring, fellehavari og oljesølansvar. 320 s. (Sjørettsfondet).

Thor Falkanger:

"Bruk av fremmed tonnasje – et alternativ til egen tonnasje". 16 s. (Arkiv for Sjørett, bind 14, hefte 5/6)

Tinglysingsutvalget hvor Falkanger har vært formann har avgitt innstilling til ny tinglysingslov med motiver. (NOU 1982: 17).

Hans-Petter Graver:

‘Sikkerhetsforskrifters virkning for sikkerheten i petroleumsvirksomheten.’ 300 s. (Forskningsrapport til Det norske Veritas i tilknytning til forskningsprosjektet ‘Sikkerhet på sokkelen.’)

Karl-Johan Gombrii:

‘Norwegian legislation, case law and bibliography in the field of maritime law’. 4 s. (Anuario de derecho Maritimo)

Ulf Hammer:

‘Forsvarlig utnyttelse av petroleumsforekomster’. 149 s. (MarLus nr. 75)

Knut Kaasen:

‘Jurisdiksjonskompetanse med hensyn til sikkerhetsspørsmål i petroleumsvirksomheten.’ 17 s. (Lov og Rett)

Erling Selvig:

- ‘Nordisk skipsfart i støpeskjeen’. 8 s. (Arkiv for Sjørett, bind 14, hefte 5/6)
- ‘Fri internasjonal skipsfart’. 36 s. (Arkiv for Sjørett, bind 14, hefte 5/6)
- ‘Begrenset rederansvar – en studie i kildene til den svenske sjøloven av 1667’. 30 s. (Inngår som del av et svensk samleverk om sjøloven av 1667)
- ‘Pant i utvinningstillatelser og off-shore installasjoner’ 34 s. (MarLus nr. 72)
- The Hamburg rules – Los reglas de Hamburgo. 24 s. Revista del comite maritimo Venezolano. 1982 No 2.

Kirsten Ullbæk

‘Foreningspolitikk er at forebygge’. (Ny Politikk nr. 6)

c) Igangværende forskningsarbeider, herunder prosjekter hvor Instituttets medarbeidere deltar

Jens Edvin Andreassen:

‘Skade på fiskeredsaker’.

Sjur Brækhus:

- Håndbok i kaskoforsikring.
- Ny utgave av ‘Omsetning og kreditt’ Del 3.

Hans Jacob Bull:

- ‘Reguleringen av ansvars- og forsikringsspørsmål i kontrakter i petroleumsvirksomheten.’ (Se også nedenfor under prosjekter)
- ‘Tredjemanns stilling i forsikringsforhold’.

Thor Falkanger:

Ny bok om odelsrett.

Karl-Johan Gombrii:

''Samarbeidsformer i rederinæringen.''

Hannu Honka:

''Beskrivning av fartyget i tidscertepartiet.''

Knut Kaasen:

''Sikkerhet og kontroll i petroleumsvirksomheten.'' (Se nedenfor under prosjekter)

Ola Mestad:

''Forfatningsrettslige sider ved Statoil.''

Kirsten Ullbæk:

''Forureningsskade og erstatningsværnede interesser.''

''Kontrakter i petroleumsvirksomheten''

Følgende deltar for tiden i prosjektet som fra januar 1982 har vært støttet av Norges almenvitenskapelige forskningsråd:

Hans Jacob Bull: Reguleringen av ansvars- og forsikringssspørsmål i kontrakter i petroleumsvirksomheten.

Marius Gisvold: Forsknings- og utviklingskontrakter i petroleumsvirksomheten.

Jan-Kaare Tapper: Verksted- og leveransekontrakter i petroleumsvirksomheten.

Lars-Olav Askheim: Dykkerkontrakter i petroleumsvirksomheten.

Birger Nilsen: Gass-salgskontrakter – rettslige hovedproblemer.

''Sikkerhet og kontroll i petroleumsvirksomheten''.

Kaasen arbeider med prosjektet på oppdrag av Kommunal -og arbeidsdepartementet.

''Rapporteringsrutiner ved utbygging og drift av olje- og gassfunn.''

Lasse Hagen arbeider med prosjektet på oppdrag av Norsk Hydro a. s.

''Kontraktsrisiko og pålegg om endringer av skrog og utstyring vedrørende skip.''

Erik Røsæg arbeider med prosjektet.

Erling Høyte og Rune Svoren arbeider med en artikkel om problemer i forbindelse med rederiansettelse.

5. Bibliotek

Pr. 31.12 består Instituttets samlede bibliotek av ca 13 000 bind og ca 650 småtrykk. I tillegg kommer diverse periodika som f.eks. årsmeldinger, pressemeldinger, stortingspublikasjoner, statistikker og kontraktssamlinger. Tilveksten av sjørettslig litteratur har i 1982 vært på ca 180 bind og ca 30 småtrykk.

Avdeling for petroleumsvirksomhet er i gang med å opprette et spesialbibliotek

for petroleumsrettslig litteratur. I 1982 har petroleumsrettsbiblioteket hatt en tilvekst på ca 95 bøker og 100 småtrykk.

6. *Annen faglig virksomhet*

a) *Deltagelse i seminarer m. m. utenfor Instituttet*

Brækhus deltok i AIDA's 6. konferanse i London i april og i et internasjonalt voldgiftsseminar i London i oktober. Han deltok også i et voldgifts-seminar i Oslo i november.

Bull holdt foredrag i den danske sjørettsforening om UNCTAD's arbeid med sjøforsikring. Han holdt også foredrag om "Change Orders" på et seminar arrangert av Akergruppen.

Kaasen deltok ved "Seminar on Energy Law in Asia and the Pacific" i Singapore.

Ved et symposium i petroleumsrett arrangert av Universitetet i Bergen deltok Bull, Kaasen, og Selvig. Bull deltok i et panel om "Myndighetenes rolle i arbeidet med standardisering m. v. av kontrakter i petroleumsvirksomheten".

Bull, Kaasen og Gisvold deltok i petroleumsrettsseminar i Amsterdam arrangert av A/S Norske Shell.

Selvig deltok på en konferanse i London om "International multimodal transport of goods" hvor han holdt foredrag om "The system of liability".

Lindboe deltok på "The ninth Northern Library Colloquy" i Tromsø, hvor hun holdt foredrag om "Report- and Proceeding literature connected to petroleum law".

b) *Komitéer og utvalg*

Bull: Varamedlem i styret for Garantiinstituttet for skip og borefartøyer A/S.

Varaformann i Oljeskattenemnda.

Medlem i Forsikringsavtaleutvalget.

Falkanger: Formann i Tinglysingsutvalget.

Medlem i Areallovutvalget.

Selvig: Formann i Sjølovkomitéen.

Formann i utvalg til utarbeidelse av lovgivning om linjekonferanser.

Formann i Reklamasjonsnemnda for Radio og TV.

c) *Internasjonalt arbeide*

Bull: Norsk delegat ved UNCTAD's forhandlinger om internasjonal standardisering av sjøforsikringsvilkår.

– Formann i Academic Advisory Group, Committee O (Energy Law), International Bar Association.

Selvig: Medlem av IMCO's legal committee.

Medlem av det nordiske utvalget til utredning av felles nordisk kjøpslovgivning.

F. Fremtidsplaner

Instituttet tar sikte på å opprettholde en aktivitet av samme omfang og innhold som idag, men likevel slik at nordisk seminarvirksomhet styrkes ytterligere. Fordi den nåværende finansiering av Avdeling for Petroleumsrett etter avtalen med de bidragende oljeselskaper opphører fra utløpet av 1984, vil Instituttet arbeide for at deler av Avdelingens virksomhet og personale kan finansieres over det nordiske kulturbudsjettet.

G. Finansiering og økonomi

Som et nordisk institutt er Instituttet budsjettmessig underlagt Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde i København. Sekretariatet opererer med et budsjett hvor alle de nordiske land gir bidrag etter en fastlagt fordelingsnøkkel (Danmark 22 %, Finland 16 %, Island 1 %, Norge 16 % og Sverige 45 %). For 1982 fikk Instituttet en bevilgning på NOK 1 253 000. Fordi lønnsbudsjettet er basert på lønnsnivået pr. 1. oktober 1979, har Instituttet dessuten fått etterbetalt NOK 114 000 til dekning av tariffmessig lønnsstigning. Reelt sett har således Instituttet hatt et "nordisk" budsjett på NOK 1 367 000 i år.

Instituttet er av Sekretariatet stilt relativt fritt m. h. t. hvorledes det vil anvende sitt rene driftsbudsjett. Bundne utgifter gjør det imidlertid vanskelig å foreta noen reell omprioritering i forhold til budsjett-tallene. Utenom det nordiske budsjett dekker Norge gjennom Universitetet i Oslo utgiftene til lokaler, eksamensadministrasjon m. v. Videre bestrider Norge lønnsutgifter for de tre juridiske professorer som er knyttet til Instituttet, men som også har en vesentlig del av sitt arbeidsområde på andre felt enn sjørett og petroleumsrett. Endelig lønnes en vitenskapelig assistent over det norske universitetsbudsjett.

Også i 1982 har Instituttet mottatt generøs økonomisk hjelp fra Anders Jahres Fond til vitenskapens fremme. Denne bevilgning har i det vesentlige medgått til avlønning av vitenskapelige assistenter og til kontorhjelp.

Instituttet har også mottatt et tilskudd fra Clara Lachmanns fond til bruk ved arrangementer og ekskursjoner for skandinaviske studenter som oppholder seg ved Instituttet.

	Bokslutt 1981	Budsjett 1982	Prel. ut- 1982	Budsjett 1983
Personale	690 657	723 000	837 500	768 000
Styret	48 000	48 000	43 000	50 000
Kontorutg.	89 457	85 000	90 000	92 000
Bøker	122 631	130 000	130 000	136 000
Seminarer	45 835	87 000	87 000	92 000
Stipend	186 000	180 000	180 000	208 000
Sum kostnader	1 182 580	1 253 000	1 367 500	1 346 000
<i>Inntekter</i>				
Tildeling	1 081 000	1 253 000	1 253 000	1 346 000
Lønnskomp.	66 680		114 500	
Sum inntekter	1 147 680	1 253 000	1 367 500	1 346 000

Avdeling for Petroleumsrett

Avdelingen er finansiert over en 4 års periode med bistand fra norske og utenlandske oljeselskaper som driver virksomhet på den norske kontinentalsokkel. I 1982 hadde Avdelingen et budsjett på NOK 505 000. En utvidelse av antall bidragende selskaper ga Avdelingen et tilleggsbidrag på NOK 45 600, slik at Avdelingens budsjett ialt ble på NOK 550 600. Over Avdelningens budsjett ble det i 1982 lønnet en amanuensis, 2 vitenskapelige assistenter, en bibliotekar og en kontorfullmektig, de to siste i halvdagsstilling. Avdelingen har vært engasjert i prosjekter støttet av Det norske Veritas, Norsk Hydro a. s., Kommunal- og arbeidsdepartementet og Norges almenvitenskapelige Forskningsråd. Tilskuddene har i det vesentlige vært brukt til avlønning av forskere som har deltatt i prosjektene.

BILAG 1

Oversikt over nordiske studenter som har oppholdt seg ved Instituttet i 1982

Sjørett

Cand.jur. Kristinn Arnason, Reykjavik
Jur.stud. Annika Andersson, Uppsala *
Jur.kand. Per Hugo Bäcklund, Göteborg
Jur.kand. Elizabeth Bergsten, Lund*
Jur.stud. Johan Arthur Borglin, Lund *
Jur.kand. Karin Aspström, Göteborg
Jur.stud. Kristina Danielsson, Uppsala *
Jur.stud. Peter Engen, Göteborg *
Jur.stud. Lisbet Fokstuen, Lund *
Jur.stud. Åke Fors, Lund
Advokat Karl-Erik Forsström, Helsingfors
Jur.stud. Sten Göthberg, Uppsala *
Jur.stud. Peter von Heidenstam, Uppsala *
Jur.stud. Cecilia Hermansson, Uppsala *
Jur.stud. Karin Immonen, Helsingfors
Jur.stud. Mats Jacobsson, Lund *
Jur.kand. Lennart Järvengren, Göteborg
Jur.stud. Börje Jerner, Uppsala
Jur.stud. Leena Kahila, Helsingfors
Stud.jur. Anne Kamper, København
Jur.kand. Susanne Karlsson, Göteborg
Jur.stud. Annika Kättström, Uppsala *
Jur.stud. Ulf Kinell, Uppsala *
Jur.stud. Jan Krogerus, Helsingfors
Jur.stud. R.P. Lagström, Uppsala *
Jur.stud. Peter Lindström, Stockholm
Jur.stud. Erik Linnarsson, Stockholm *
Jur.stud. Nina Lundholm, Stockholm *
Jur.stud. Staffan Moberg, Stockholm *
Jur.stud. Göran Nohlgård, Stockholm
Cand.jur. Carsten Erholm Olsen, Århus
Jur.stud. Olof Rågmark, Uppsala
Jur.stud. Bo Schaerström, Uppsala *
Stud.jur. Ole Frands Sigetty, København
Jur.stud. Bengt Sjöberg, Uppsala *
Jur.stud. Mikael Westin, Uppsala
Jur.stud. Gunilla Öhlin, Stockholm

Petroleumsrett.

Jur.stud. Jørgen Almelöv, Uppsala
 Stud.scient. pol. Anton Bech, Århus
 Jur.kand. Elizabeth Bergsten, Lund *
 Cand.jur. Anne Kamper, København
 Jur.kand. Krister Levin, Lund
 Cand.jur. Anita Rønne, København
 Cand.jur. Jørgen Stafeldt, København
 Jur.stud. Johan Tesch, Lund
 Jur.kand. Gunilla Öhlin, Stockholm

* *Studenter som har studert for egne midler*

BILAG 2

Program for ekskursjon for sjørettsstudenter til København

24. og 25. mars 1982

Tirsdag 23. mars kl. 17.00: Avreise med DFDS-båten til København.
 Det vil bli omvisning ombord i skipet.

Onsdag 24. mars

Kl. 10.00: Møte med vice-præsident Frank Poulsen i Sø- og Handelsretten som vil gi en orientering om hvordan denne spesielle domstolen fungerer og vise omkring i den gamle bygning som huser Sø og Handelsretten i Bredgade 70.

Kl. 11.30: Lunch i "Café Pedersborg".

Kl. 14.00: Møte i BIMCO (Baltic and International Maritime Conference)
 Adresse: Kristianiagade 15.

Kl. 15.30: Besøk i Danmarks Rederiforening som holder til i et gammelt herskapshus i Amaliegade 33. Afdelingschef Knud Pontoppidan og cand.jur. Uffe Lind-Rasmussen vil ta oss imot.

Torsdag 25. mars

Kl. 10.00: Møte i Lauritzens Rederi, Hammerens gade 2.

Kl. 12.00: Samling i resepsjonen i Industriministeriet hvor vi møter fullmægtig Sonja Martensen-Larsen og kontorchef Jørgen Bredholt. De vil følge oss til "Snapsetinget" i Kristianborgs slott hvor det danske "Folketing" holder til. På veien vil vi gå forbi det Kongelige Bibliotek og andre interessante bygninger. Jørgen Bredholt vil berette.

Kl. 12.30: Lunch i "Snapsetinget".

Kl. 14.00: Møte i Industriministeriet hvor Jørgen Bredholt vil fortelle litt om dansk skipsfartspolitik på bakgrunn av at Danmark er medlem av Fellesmarkedet og samtidig opptatt av det nordiske samarbeidet på dette felt.

Kl. 17.00: Avreise til Oslo hvor vi ankommer fredag morgen 26. kl. 8.00.

BILAG 3

Program for ekskursjon til Trondheim og Røros for studenter i petroleumsrett

Tirsdag 27. april: Avgang med nattog fra Oslo

Onsdag 28. april:

Ca. kl. 11.00 drar vi til SINTEF, hvor vi får en orientering om leveranse av forskningstjenester til petroleumsvirksomheten, konkrete prosjekter, kontraktsproblemer etc., samt en orientering om den såkalte "Kostnadsanalysen".

Ca. kl. 15.00 skal vi bese den nye utprøvningsstank for dypvannsforsøk på NSF1 – Skipsmodelltanken.

Kl. 17.30 er vi invitert til Forenede Forsikring, hvor det vil bli innledning og debatt om forsikring av ansvar i forbindelse med leveranser.

Torsdag 29. april:

Torsdag drar vi fra hotellet kl. 08.00 med leiebiler til Vigor A/S på Orkanger, hvor vi får en omvisning i forbindelse med byggingen av bore-tårn for Statfjordgruppen. Deretter en innledning og diskusjon om anbudsproblemer og kontraktsadministrasjon.

Vi drar så tilbake til Trondhjem, og tar toget derfra til Røros kl. 13.00. Toget er fremme kl. 15.30, og vi tar der inn på *Røros Turisthotell*, (tlf. 074-11011). Kl. 16.30 er det kaffe, deretter starter det fagelige program:
kl. 17.00.

Sesjon 1: Bakgrunnsinformasjon. Geolog Sigrunn Johnsen, Amoco Norway innleder om leting etter petroleum og geologiske sider av utvinningen. Adv. Anders Mørland, Amoco Norway innleder om petroleumsøkonomi.

Fredag kl. 09.00

Sesjon 2: Forhandlinger. Adv. Anders Mørland og byråsjef Ole A. Lindseth, OED innleder om forhandlinger fra A til A i forholdet mellom myndighetene og oljeselskapene.

Fredag kl. 11.30

Sesjon 3: Norsk Næringsliv. Adm.dir. Kaare M. Gisvold, Nordex A/S innleder om norsk næringslivs situasjon og muligheter innen oljevirksomheten, problemer i anbudssituasjon, forhandlinger og kontraktsavvikling. Paneldebatt med innlederen, dir. Odd Solvang, A/S Norske Shell og byråsjef Lindseth.

Kl. 13.00 Lunsj

Fredag kl. 15.00

Sesjon 4: Samarbeidet i rettighetshavergruppen. Juridiske og praktiske aspekter ved samarbeidet. Hovedinnleder: Adv. Mørland. Spørsmålsstilling og diskusjon.

Fredag kl. 16.30

Utflukt til Olavsgruven "live museum", med omvisning.

Kl. 18.30 Middag

Lørdag kl. 09.00

Sesjon 5: Juristens plass i oljebildet. Tanker om juristenes rolle i oljevirk-
somheten i fremtiden. Hovedinnleder: Byråsjef Lindseth. Panel
med adv. Mørland og dir. Solvang.

Lørdag kl. 12.00 Utsjekking, deretter lunsj.

Fri sightseeing i Røros – 1. mai tog for interesserte.

Kl. 15.00. Oppmøte på jernbanestasjonen for tog til Oslo S. Ankomst Oslo
kl. 21.30.

BILAG 4

Oversikt over sjøretts- og petroleumsrettsseminarene i vår- og høstseme- teret 1982

		Deltagere	
		norske	ikke/ norske
3.2.	Advokat Per Schøyen: Normprissystemet	32	3
17.2.	Rettslige spørsmål i tilknytning til den nye skipsbygningskontrakten. (Halvdags- seminar, se vedlegg 4a)	95	26
3.3.	H. r. advokat Per Gram og advokat Stephen Knudtzon: INTERTANKO's forslag til registrering av konnossementer.	31	9
17.3.	Finansiering av utbygging av petroleums- forekomster. (Halvdagsseminar, se vedlegg 4b)	103	12
21.4.	Advokat Sven Rosenmeyer Paulsen og kontorchef Uffe Lind Rasmussen: Utvalgte spørsmål vedrørende juris- diksjons- og voldgiftsklausuler.	54	25
22.9.	Stud.jur. Ulf Hammer: (i Stavanger) Conservation i petroleumsvirksomheten	15	
6.10.	Kontrakter i petroleumsvirksomheten. (Halvdagsseminar, se vedlegg 4c)	101	4
27.10.	Advokat Nicholas Hambro: Dobbeltbefraktning av skip (krav på naturaloppfyllelse.	28	24

1.12.	Nordisk forskningsstipendiat Kirsten Ullbæk: Tap og vernet interesse efter ansvars- reglene for oljeforurensning ved skips- fart og off shore-virksomhet.	58	40
-------	---	----	----

BILAG 4a

Sjørettsseminaret onsdag 17. februar 1982

Rettslige spørsmål i tilknytning til den nye skipsbyggingskontrakten

Seminaret starter kl. 14.30

- Kl. 14.50: H.r. advokat lic.jur. Ole Lund:
Bakgrunnen for og aktuelle problemstillinger ved arbeidet med den nye skipsbyggingskontrakten.
- Kl. 15.10: Diskusjon.
- Kl. 15.40: Kort pause.
- Kl. 15.55: Advokat Stephen Knudtzon:
Reguleringen av mangler i kontrakten. Oversikt over problemstillingene på grunnlag av skriftlig materiale som sendes seminardeltagerne på forhånd.
- Kl. 16.15: H.r. advokat dr.jur. Per Brunsvig:
Konstruksjonsansvaret.
- Kl. 16.45: Diskusjon.
- Kl. 17.30: Kaffepause.
- Kl. 18.10: Underdirektør Truls Leikvang:
Enkelte skattespørsmål i forbindelse med skipsbyggingskontrakter.
- Kl. 18.30: Diskusjon.
- Kl. 18.40: H.r. advokat Helge Kolrud:
Skipsbyggingskontrakten og offshoreindustrien: hvor langt kan samme løsninger anvendes?
- Kl. 19.10: Diskusjon.
- Kl. 19.40: Professor Erling Selvig:
Oppsummering.
- Kl. 20.00: Avslutning.

BILAG 4b

Petroleumsrettsseminaret 17. mars 1982

1/2-dags seminar om finansiering av utbygging av petroleumsrettsforekomster

Kl. 13.00 *Statsdeltagelsesavtalen og unitiseringsavtalen som ramme for finansiering.*

Innleder: Amanuensis cand.jur. Knut Kaasen, NIFS.

Kl. 13.25 *Finansiering ved hjelp av andre oljeselskaper o.l.*

Innleder: Advokat Per Gulbrandsen, Saga.

Kl. 13.45 *Bankfinansiering o.l.: Finansieringsformer og finansieringskilder.*

Innleder: Sousjef Øyvind Solvang, Den norske Creditbank.

Kl. 14.15 Diskusjon

Kl. 14.45 Kaffe

Kl. 15.15 *Låneavtalen sett fra låntagers og långivers synspunkt.*

Innleder: Advokat Finn Myhre, Den norske Creditbank.

Kl. 15.45 *Pantesikkerhet i utvinningstillatelsen med tilhørende installasjoner: Utkastet til regler om pantsettelse ved finansiering av utbyggingsprosjekter.*

Innleder: Professor dr.jur. Erling Selvig.

Kl. 16.15 Diskusjon

Kl. 16.45 Middag (tallerkenrett)

Kl. 18.00 *Forholdet til låntagers medinteressenter.*

Innleder Advokat Anders Mørland, Amoco.

Kl. 18.20 *Statens interesse og medvirkning i lånearrangementet.*

Innleder: Byråsjef Ole-Anders Lindseth. Olje og energidep.

Kl. 18.40 Diskusjon

Kl. 19.10 *Skattemessige aspekter av forskjellige finansieringsformer.*

Innleder: Underdirektør Jan Syversen, Skattedirektoratet.

Kl. 19.30 Diskusjon

Kl. 19.50 Avslutning.

BILAG 4c

Petroleumsrettsseminaret onsdag 6. oktober

Halvdagsseminar om kontrakter i petroleumsvirksomheten

13.00–13.10

Åpning

Første sesjon

Ordstyrer: Aman. Hans Jacob Bull, Nordisk Inst. for Sjørett

13.10–13.30	<i>Kontrakter i petroleumsvirksomheten</i>
Innledning ved prof.dr.jur. Erling Selvig,
Nordisk Inst. for Sjørett
1. Hovedtyper
2. Avtaleinngåelsen
3. Dokumentene
4. Standardvilkår
5. Hovedproblemer og særtrekk
13.30–15.00	<i>Verkstedleveranser: Endringsarbeider</i>
Innledning ved advokat Jan Kaare Tapper, Trondheim
Paneldebatt og diskusjon. I panelet:
Advokat Patrick Maloney, Norske Shell
Advokat Erik Melander, Akergruppen
Adm.sjef Svein Breivik, Norsk Hydro
Fg.aman. Marius Gisvold, Nordisk
Inst. for Sjørett
15.00–15.30	Kaffepause

Andre sesjon

Ordstyrer: Aman. Knut Kaasen, Nordisk Inst. for Sjørett

15.30–16.15	<i>Verkstedleveranser: Retten til vederlag, med hovedvekt på sammenhengen mellom ytelse, dokumentasjon og betaling</i>
Innledning ved advokat Arne Jørgensen, Norsk Hydro
Diskusjon
16.15–17.00	<i>Offentlige sikkerhetsforskrifter: Særlig om betydningen av skjerpede sikkerhetskrav for borekontrakter og verkstedkontrakter</i>
Innledning ved h.r. advokat Georg Scheel, Nordisk Skibrederforening
Diskusjon
17.00–18.00	Middag

Tredje sesjon

Ordstyrer: Prof.dr.jur. Erling Selvig

18.00–19.10	<i>Konsulentkontrakten, spesielt om konsulentens myndighet og ansvar.</i>
Innledning ved advokat Jon Rud Norwegian Petroleum Consultants
Diskusjon |
|-------------|--|

19.10–19.50	<i>Dykkerkontrakter; Entreprenørens ytelse</i> Innledning ved vit.ass. Lars-Olav Askheim, Nordisk Inst. for Sjørett Diskusjon
19.50–20.00	<i>Avslutning</i>

BILAG 5

Det 10. Nordiske sjørettsseminar i Göteborg, 13.–15. september 1982

Seminaret holdes i Kongresscentrum, Svenska Mässan.

Linjefarten i utvikling.

Søndag 12. september: Ankomst til Göteborg

Mandag 13. september kl. 10.00: Åpning av seminaret v/professor Kurt Grönfors.

		Tema: <i>Utviklingstendenser.</i>
Formiddag,	kl. 10.05:	<i>Kommersiell og teknisk utvikling.</i>
Ordstyrer:		Innleder: Direktør Peter Carlsson
Professor	kl. 10.40:	Kaffe
Kurt Grönfors	kl. 11.00:	<i>Den skipsfartspolitiske utviklings betydning for de enkelte rederier.</i>
		Innleder: Underdirektør Knud Pontoppidan
	kl. 12.00:	<i>Juridisk utvikling.</i>
		Innleder: Professor Erling Selvig
	kl. 12.30:	Lunch
		Tema: <i>Konnossementsproblemer.</i>
Eftermiddag,	kl. 14.00:	<i>Utleveringsansvaret de lege lata.</i>
		Innleder: Lagstiftningsdirektør Leif Sevón
Ordstyrer:	kl. 14.30:	<i>Konnossementets betydning i linjefart.</i>
Direktør		<i>Cargo-key prosjektet.</i>
B.G. Nilson		Innledere: Professor Kurt Grönfors og direktør Peter Lyon
	kl. 15.00:	Diskusjon
	kl. 15.30:	Kaffe
	kl. 16.00:	<i>Konnossementets betydning i tankfarten: INTERTANKO Registration Scheme.</i>
		Innledere: H.r. advokat Per Gram og advokat Stephen Knudtson
	kl. 16.30:	Diskusjon
	til kl.17.00	

kl. 19.00: Mottagelse med buffet i Konstmuseet.
Vertskap: Sveriges Ångfartygs Assurans
Förening.

Tirsdag 14. september. Tema: *1973 års sjölovsendringer og Hamburg-reglene.*

kl. 9.00: *Ansvarsgrunnlaget.*

Formiddag. Innleder: Advokat Lars Rahmn

Ordstyrer: kl. 9.45: *Ansvarsperioden.*

Professor Innleder: Advokat Sven Rosenmeyer
Thor Falkanger Paulsen

kl. 10.15: Kaffe

kl. 10.45: Diskusjon

kl. 11.30: *Transportansvaret: Skyldbedømmelse.
Skadeomfang.*

*Skadetyper. Bevissikring. Bevisbyrde.
Culpa-normen, særlig ved transport av
ømtålig last. Inherent vice.*

Deltagere: Direktør Christer Hoffman
H.r. advokat Jens Vogth-Eriksen og lic.
jur. Carl Henrik Lundell

Ordstyrer: Professor Sjur Brækhus

kl. 12.30: Lunch

kl. 14.00: Besøk i Scandia-havnen og utflukt til
Gunnebo Slott.

kl. 19.00: Middag på Råda Sæteri
Vertskap: Sveriges Redareförening.

Onsdag 15. september: forts. *1973 års sjölovsendringer og Hamburg-reglene.*

kl. 9.00: *Ansvarsbegrensning.*

Formiddag. Innleder: Advokat Anders Ulrik

Ordstyrer: kl. 9.30: *Kontraherende og utførende transportør.*

Lagstiftningsdir, Innleder: Advokat Jan Melander
Leif Sevón

kl. 10.15: Kaffe

kl. 10.45: Diskusjon

Tema: *Skadeoppgjør.*

kl. 11.30: *Juridiksjon og voldgiftsklausuler.*

Innleder: Kontorchef Uffe Lind Rasmus-
sen

kl. 12.00: Diskusjon

kl. 12.30: Lunch

kl. 14.00: *Spesialproblemer ved enhetslastning –
dekklastning, sjødyktighet, bortfrakters*

Eftermiddag.		<i>kontrollplikt m. m.</i>
Ordstyrer:		Innleder: Advokat Robert Romlöv
Professor	kl. 14.45:	Diskusjon – pause
Allan Philip	kl. 15.00:	<i>Lasteskadeoppgjør mellom assurandørene.</i>
		Innledere: Direktør Per Erik Hedborg og jur. kand. Lennart Delfs
		Diskusjon
	kl. 16.00:	<i>Avslutning.</i>
	kl. 19.00:	Instituttets middag i Taube-rommet, Park Avenue Hotell, Lorentzberg.

Torsdag 16. september: Avreise.

BILAG 6

Marlus er kommet med følgende hefter i 1982

70. Myhre, Finn	Rettslige problemstillinger ved lån-givning mot sikkerhet i offshore anlegg. 22 s.
71. Nybondas, Mats	Hotellforetags ansvar gentemot re-senär vid sällskapsresa. 56 s.
72. Selvig, Erling	Pant i utvinningstillatelser og off-shore installasjoner. 34 s.
73. Schøyen, Per	Om normprissystemet. 46 s.
74. Knudtzon, Stephen; Brunsvig, Per; Leikvang, Truls; Kolrud, Helge J.	Den nye norske skipsbyggingskon-trakten. 86. s.
75. Hammer, Ulf	Forsvarlig utnyttelse av petro-leumsforekomster. 147 s.
76. Gisvold, Kaare M.	Norsk leverandørindustri i offsho-resektoren – status – problemer – muligheter. 14 s.
77. Carlsson, Peter, Pontoppidan, Knud, Sevon, Leif, Gram, Per, Knudtzon, Stephen, Rahmn, Lars, Ulrik, Anders, Hedborg, Per Erik og Delfs, Lennart	Linjefarten i utvikling. Foredrag holdt på det 10. nordiske sjørettsse-minaret i Göteborg 13.–15. sep-tember 1982. 165 s.

Bøker utkommet på Sjørettsfondet i 1982

Innføring i petroleumsrett. (Bull, Krokeide, Kaasen, Selvig og Woldseth). 2. utg. 160 s.

Skadelidtes krav mot ansvarsassurandøren. Direct action i sjøforsikringsforhold. (Hans Jacob Bull) 154 s.

Innføring i Sjørett (Bull och Falkanger) 2. utg. 320 s.

BILAGA 7

Hovedpunkter i årsberetningen 1982

1. Instituttets "nordiske" *budsjett* var i alt NOK 1.367.500, som ble disponert i samsvar med budsjettet. *Personalet* med fast tilknytning til Instituttet bestod av 7 forskere, 1 administrasjonssekretær, 2 kontoransatte og 2 vitenskapelige assistenter i halvdagsstilling.

Ved Avdeling for Petroleumsrett som ble opprettet 1. januar 1981 arbeider det fast 1 forsker, to vitenskapelige assistenter i halvdagsstilling og en kontoransatt. I tillegg har avdelingen knyttet til seg forskere som arbeider med prosjekter av petroleumsrettslig art.

Til *stipendier* ble i alt bevilget NOK 180000. I løpet av året mottok Instituttet 5 forskere og 27 studenter med stipend og 1 forsker og 20 studenter uten stipend fra Instituttet. I alt utgjør dette 4320 gjestedager.

3. Undervisning og seminarer

Det ble ved Instituttet holdt forelesninger på 80 timer sjørett og 70 timer petroleumsrett. I tillegg er avholdt 11 onsdagsseminarer med norske og ikke-norske deltagere, og 4 seminarer for nordiske dommere.

Det 10. nordiske sjørettsseminar ble avholdt i Göteborg 13.–15. september og samlet 91 deltagere.

Kontaktseminar for tidligere stipendiater ble avholdt 26. april i Stockholm med 25 deltagere.

Instituttets medlemmer har holdt foredrag og deltatt i en rekke seminarer m. v. arrangert av andre institusjoner.

4. Publikasjoner

Instituttets forskere har utgitt tre bøker, samt et ikke ubetydelig antall tidsskriftsartikler m. v. Småskriftserien Marlus er kommet med 6 hefter i 1982.

C 154/k
1983

Nordiska geoekskursioner till Island

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordiska geoekskursioner till Island
Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK 1205 København K
Tel. (01)11 47 11

B. Startår

1964

C. Formål

Formålet med de nordiske geoekskursioner er at give studerende og forskere i Norden mulighed for under sagkyndig ledelse at studere geologiske og geomorfologiske processer ved at udnytte det unike miljø. Island tilbyder. I det omfang, der er behov og ressourcer, kan der også tilbydes islandske studerende og forskere mulighed for at inden for virksomhedens rammer at studere geovidenskabelige problemer i det øvrige Norden.

De erfaringer og den viden, der opnås ved deltagelse i geoekskursionerne forudsættes at kunne stimulere undervisning og forskning i vedkommendes hjemlande.

D. Organisation:

1. Administration

Virksomheden ledes af en styrelse, der består af to medlemmer fra hvert af de nordiske lande. Hvert lands medlemmer bør om muligt udvælges således, at de to videnskabelige hovedretninger, som omfattes af ekskursionsvirksomheden. – vulkanologi og glaciologi/kvartærgeologi – er repræsenterede. Styrelsesmedlemmerne udnævnes for tre år ad gangen af Nordisk Ministerråd. Styrelsen vælger selv blandt sine medlemmer formand og næstformand. Styrelsesmedlemmerne i hvert land fungerer som en national komité; blandt dennes vigtigste funktioner er årligt at udvælge ekskursionsdeltagere, mens ansvaret for ekskursionernes gennemførelse hviler på ekskursionslederen (Sigurdur Thorarinsson) og dennes assisterende guider.

Kultursekretariatet fungerer som sekretariat for styrelsen m.v.

2. *Styrelsens sammansætning pr 1.1.1982*

Lektor Asger Ken Pedersen	(D)
Lektor Johannes Krüger	(D)
Professor Kaarlo Neuvonen	(SF)
Professor Olavi Granö (næstformand)	(SF)
Professor Sigurdur Thórarinnsson (ekskursionsleder)	(I)
Professor Thorleifur Einarsson	(I)
Förstekonservator Johannes A. Dons (formand)	(N)
Dr. philos. Kari Garnes	(N)
Professor Roland Gorbatshev	(S)
Professor Valter Schytt	(S)

3. *Personale*

En ekskursionsleder og 2–3 videnskabelige medhjælpere (assisterende guider).

4. *Revisorer*

Rigsrevisionen i København.

E. *Virksomhed*

Ekskursionerne, der gennemføres pr. bus, varer normalt 14 dage. Antallet af deltagere er 25, hvoraf 10 kommer fra Sverige, 5 fra hvert af landene Danmark, Finland og Norge. Hvert andet år angår ekskursionerne vulkanologisk/petrografiske emner, hvert andet år naturgeografiske/glaciologiske/-kvartærgeologiske. I den ovenfor anførte liste over styrelsens medlemmer, repræsenterer det først nævnte styrelsesmedlem for hvert land vulkanologi det andet medlem glaciologi.

Ekskursionen 1982 havde glaciologiske emner. Under ekskursionen havde deltagerne i felten mulighed for at konfrontere virkeligheden med de nyere teorier for kvartærgeologisk/geomorfologisk udforskning af tidligere nedsligningsområder i Norden. Ved sydlandets gletschere beskæftigede man sig bl. a. med de to hovedteorier for glacial afsmeltning – den frontale og den areale. Der var herunder lejlighed til at beskæftige sig specielt med de sandurs, der findes her.

Siden 1977 gennemføres forud for ekskursionen en informationsdag for deltagerne i hvert land. Denne har vist sig at være meget værdifuld, idet deltagerne på denne måde indledningsvis præsenteres for den teoretiske baggrund for årets arrangement og dels orienteres om forskellige praktiske forhold af betydning for ekskursionens hensigtsmæssige og udbytterige afvikling.

Islands deltagelse i ekskursioner og geovidenskabelige møder i Norden

I de senere år anvendes en del af bevillingen til at muliggøre, at islandske geologi- og geografistuderende samt yngre forskere kan deltage i ekskursioner, geovidenskabelige møder og lignende arrangementer i Norden.

I 1982 blev der kun uddelt et stipendium. Det tildeltes Dr. Jón Eiríksson til deltagelse i det 9. nordiske maringeologiske møde i Hirtshals, Danmark i tiden 4.–7. oktober. Mødet var arrangeret af Danmarks Geologiske Undersøgelser (DGU). Det var første gang, at personale fra Háskóli Íslands (Íslands Universitet) havde anledning til at deltage i dette arrangement. Udgiften/stipendiet opgik til knapt 10.000 DKK.

På grund af den almene islandske prisudvikling, dollarkursens stigning m.v. rummede 1982-budgettet ikke plads til, at det fulde planlagte program for islandske studerende og forskere kunne gennemføres.

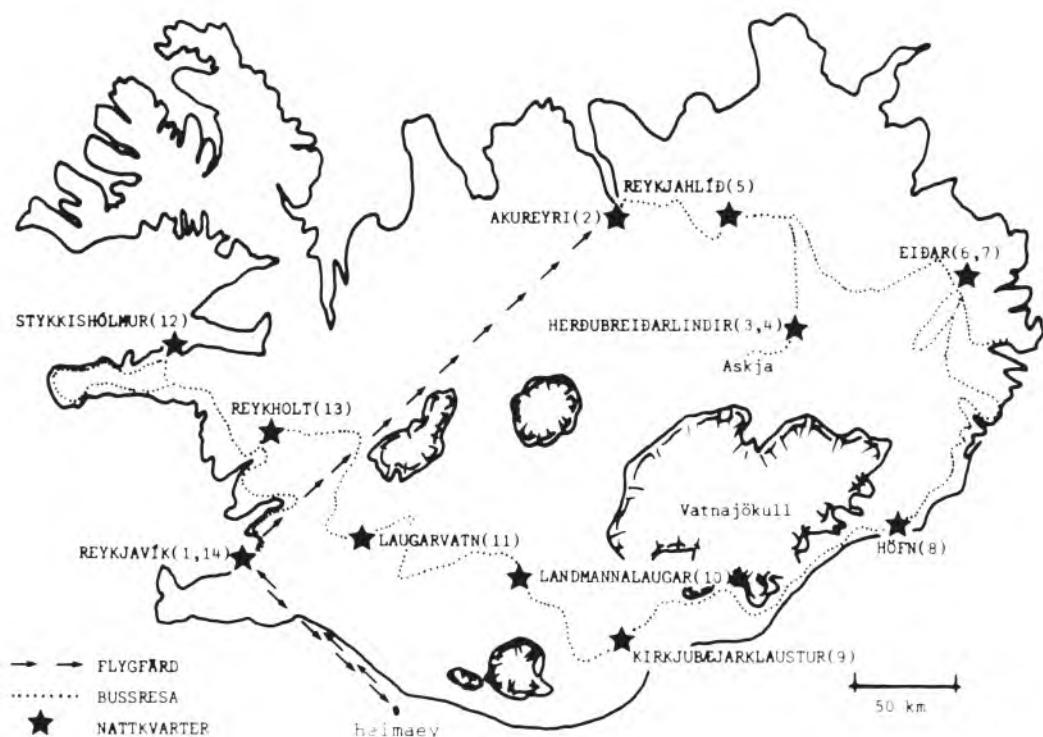
F. Fremtidsplaner

I fortsættelse af den hidtil fulgte linie vil ekskursionen i 1983 komme til at angå vulkanologiske/petrografiske emner. Den vil blive gennemført efter den følgende plan:

NORDISK GEOEXKURSION 1983

<i>Resplan</i>	<i>Nattkvarter</i>
Tisd. 5/7 Ankomst till Reykjavík.	Hote Gardur
Onsd. 6/7 På förmiddagen orienterande föredrag om Íslands geologi. På eftermiddagen flyg till Heimaey om vädret tillåter. Flyg till Akureyri på kvällen.	Akureyri Hotel Edda
Torsd. 7/7 Akureyri – Herdubreidarlindir. Tvärnitt genom Nordislands vulkanzon. Pseudokratrar vid Skútustadir. Solfatarar vid Námafjall.	Turisthyddan Herdubreidarlindir
Fred. 8/7 Herdubreidarlindir – Askja – Herdubr. Dyngjufjöll massivet, dess uppbyggnad och recenta vulkanism.	Turisthyddan Herdubreidarlindir
Lörd. 9/9 Herdubreidarlindir – Dettifoss – Mývatn. Jökulsá kanjon. Mývatn-området vulkanism.	Hotel Reykjahlíd
Sönd. 10/7 Reykjahlíd – Krafla – Reykjahlíd. Större delen av dagen ägnas Krafla och senaste decenniets vulkaniska aktivitet.	Hotel Reykjahlíd
Månd. 11/7 Mývatn – Eidar. Móbergstryggar mellan Víðidalur och Mödrudalur. Rundfärd kring Lagarfljót-sjön. På kvällen seminar.	Eidar Hotel Edda

Tisd.	12/7	Eidar–Helgustadir–Eidar. Tertiera platåbasalter. Den berömda islandspatgruvan vid Helgustadir.	Eidar Hotel Edda
Onsd.	13/7	Eidar–Djúpivogur–Nes. Tertiera centralvulkaner. Skessa ignimbiten. Zeolit- fyndorten Teigarhorn. "Veined intrusions" vid Eystra Horn.	Nesjaskóli Hotel Edda
Torsd.	14/7	Höfn–Öræfi–Kirkjubæjarklaustur. Gångkomplex nära Hoffellsjökull. Vulkanen Öræfajökull. Lakagígar- lavans östra arm. Pelarbasalt.	Kirkjubæjarklaustur Hotel Edda
Fred.	15/7	Kirkubæjarklaustur–Landmanna- laugar. Lakagígarlavans västra del. Katla tefralagerföljd vid Hólmsá. Eldgjá. Sura lavaström- mar vid Landmannalaugar.	Landmannalaugar Turisthydda
Lörd.	16/7	Landmannalaugar–Laugarvatn. Explosionskratern Ljótípollur. Hekla. Gullfoss. Geysirområdet	Laugarvatn Hotel Edda
Sönd.	17/7	Laugarvatn–Thingvellir–Reykja- vik. Förmiddagen seminar, Lunch på Reykjavik Thingvellir. Thingvellir- området	Hotell Gardur
Månd.	18/7	Avresa.	

Når der ses bort fra mindre ændringer i ekskursionernes opbygning og gennemførelse på grund af indhøstede praktiske og videnskabelige erfaringer, er ekskursionerne i en række år gennemført efter planer, der tilsvarende den for 1983. Den praktiske fremgangsmåde har vist sig hensigtsmæssig i henseende til såvel de videnskabelige behovs opfyldelse som til praktisk gennemførelse. Økonomisk set har man tillige fundet en meget effektiv form, der drager nytte bl. a. af EDDA-hostel kæden, det vil sige internatskoler, der i sommerperioden anvendes som hostels for studerende og andre rejsende, der ikke stiller store krav til komfort og luksus.

Styrelsen har derfor heller ikke for de kommende år forslag til drastiske ændringer af oplægget for og gennemførelsen af ekskursionerne, der også efter deltagernes tilkendegivelser har fungeret efter hensigten.

På trods af, at arrangementerne gennemføres efter en uændret plan, der ikke rummer unødvendige eller luksusprægede elementer, har det i de senere år været stadigt vanskeligere at få de foreliggende bevillinger til at dække udgifterne. Grunden hertil er, at udgifterne på Island må betales i US \$, og at priserne såvel på Island som for det andet væsentlige element i driften – flygrejser – er steget mere end beregnet ved bevillingens fastsættelse to år tidligere. Ekskursionerne i 1980 medførte således et underskud på ca. 40.000 DKK og ekskursionen 1982 vil tilsvarende medføre et un-

derskud på ca. 40.000 DKK selvom styrelsen undlod at afholde sit ordinære møde (besparelse ca. 25.000 DKK), og der kun udbetaltes halv bevilling til islandske geologer (besparelse ca. 10.000 DKK).

Styrelsens ønsker til fremtiden går derfor ud på, at der fra ministerrådets side findes en budgetterings- og/eller reguleringsform, der hindrer de særlige islandske prisforhold i at få negativ indvirkning på ekskursionernes faglige indhold fremover.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1.000-tal DKK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	—	—	—	—
Styrelse	24	25	0	349
Kontor				
Lokaler				
Projekt	22	305	361	349
Ovrigt:				
Andet personale		45	57	49
Summa kostnader	46	375	418	425
<i>Intäkter</i>				
Anslag	25	315	315	425
Lönestegr. komp.	—	—	—	—
Ovrigt:				
Tillægsbevill.	21			
Ej disp. midl. 1980		60	60	0
Summa intäkter	46	375	375	425

Nordiskt kollegium för ekologi

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiskt kollegium för ekologi
c/o fil. lic. Pehr H. Enckell
Ekologihuset
S-223 62 Lund
Tel.: +46 46 148188

B. Startår

1976 (1964 startade Nordiskt kollegium för terrester ekologi).

C. Syfte

Kollegiet skall inom sitt verksamhetsområde stimulera och stödja utbyte av yngre forskare mellan de nordiska länderna samt genom internordiska grupparbeten och kursverksamhet stödja ekologiska forskningsuppgifter och verka för effektivt utnyttjande av tillgängliga resurser. Kollegiet har till uppgift att organisera gemensamma kurser, ordna konferenser, förbereda aktuella forskningsuppgifter samt tillsätta nordiska utbytesstipendiater.

D. Organisation

1. Administration

Kollegiet består av en ledamot och en suppleant från varje nordiskt land

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1982

Prof. Pétur M. Jónasson (v. ordf.)	D
Prof. Jorma Tahvanainen	F
Prof. Agnar Ingólfsson	I
Prof. Arne Semb-Johansson	N
Prof. Per Brinck (ordf.)	S
Kollegiets sekreterare	
Pehr H. Enckell	

3. Kollegiets personal

En sekreterare, deltid
En räkenskapsförare, d:o

4. Revisor

Auktoriserad revisor Sven Bogren, Stortorget 9, S-211 22 Malmö

E. Verksamhet

Kollegiet har under året avhållit två sammanträden, i Köpenhamn och Jyväskylä.

Aktiviteterna har under året varit följande (avhållna eller initierade):

Kurser

Bakterieplanktons ekologi (Hillerød)

Ecological significance of morphological variation in terrestrial vertebrates (Lammi)

Competition deduced from community data: anecdotes or evidence? (Tvärminne)

The ecology of chemical communication (Lund)

Predation and competition in lake ecosystems (Lund)

Predator-prey relations in lotic habitats (Lund)

Evolution of reproductive rates: theory and practice (Trondheim)

Diatomér och deras roll i sjöekosystem (Oulanka)

Symposier

Nordiskt symposium i herpetologi (Göteborg)

Second International Symposium on Regulated Streams (Oslo)

Ekotoxikologi (Köpenhamn)

Ecology in Jyväskylä (Jyväskylä)

Anslag för grupparbeten och enskilda arbeten

Tre grupparbeten har under året stötts. Ytterligare har det stora projektet "Ekologi i Thingvallavatn, Island" fått stöd av Kollegiet.

Stipendier

Sammanlagt åtta stipendier av växlande storlek har delats ut, varav några inom ramen för samarbetet med British Ecological Society.

Övrig verksamhet

Kollegiet har aktivt engagerat sig i anordnandet av "Third European Ecological Symposium", som kommer att hållas i Lund hösten 1983, i samarbete med Nordiska Föreningen Oikos och de Nordiska kollegierna för viltforskning och marinbiologi. Kontaktbladet NORDECOL har under året utkommit med fyra häften, varav ett (på fem nordiska språk) ägnats åt en genomgång av Kollegiets bestämmelser, i samband med att en rationalisering skett av de olika verksamheterna.

F. Framtidsplaner

1) Kollegiet ser fortfarande ett samarbete med Nordiskt kollegium för viltforskning och de biologiska delarna av det marina forskarutbildningsprogrammet (framför allt Nordiskt kollegium för marinbiologi) som ytterst önskvärt, framför allt ur planerings- och rationaliseringssynpunkt. Kollegiet ser gärna att kultursekretariatet fortsätter sitt arbete för ett sådant samarbete, särskilt med hänsyn till uttalande från Nordiska rådets kulturutskott i frågan.

2) Den prioritering av vissa verksamheter, bl. a. kursverksamheten, stipendiatverksamheten och informationen, som inleds 1983 avses fortsätta. Samarbete mellan grupper av forskarstuderande på olika universitet kommer att ytterligare uppmuntras, i avsikt att effektivare utnyttja de tillgängliga resurserna.

3) Den initierande och planerande aspekten av olika projekt, som betonades i verksamhetsberättelsen 1981, och det samarbete med andra anslagsgivare som då annonserades har under året fått ökad betydelse och arbetet kommer att fortsätta enligt sådana riktlinjer. Finlands akademi och den danska Miljøstyrelsen tillhör de myndigheter som redan kontaktats.

4) En breddning av Kollegiets intressesfär är fortsatt önskvärd men kan svårligen uppnås inom ramen för i realiteten minskade medel. Åtgärder från kollegiets sida kan sålunda inte lösa de växande problemen med samarbetet med miljövärd och tillämpad ekologi (även om det på Kultursekretariatets initiativ tillkomna samarbetet mellan kollegiet och Nordplan som avser "Ekologi i samhällsplaneringen" under 1983 kommer att resultera i en kurs i ämnet också i samarbete med Norges lærerhøgskole), och inte heller bidra till den internationalisering av forskarutbildningen i ekologi som blir alltmera önskvärd. En stipendiatverksamhet avsedd att möjliggöra för forskarstuderande att göra studiebesök utanför de nordiska länderna är t. ex. ytterst önskvärd men kan av bl. a. ekonomiska skäl inte startas. I viss mån kan detta motverkas genom att kollegiets kurser får en alltmera internationell karaktär (genom bl. a. lärare från Västeuropa och USA), men även detta är kostnadskrävande och förutsätter att kurserna inte totalfinansieras av kollegiet, utan att arrangerande institutioner själva bidrar till finansieringen. Så sker också i allt större omfattning, vilket enligt kollegiets uppfattning är den rätta vägen att utnyttja de tillgängliga resurserna. Samtidigt vill kollegiet gärna uppmana kultursekretariatet att fortsätta arbetet med att modernisera stipendiatverksamheten samt att helst i detta arbete inkludera möjligheterna till utlandsstipendier.

*G. Finansiering och ekonomi***Översikt över bokslut och budget (1 000-tal SEK)**

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	59	68	68	72
Styrelse	37	32	32	34
Kontor	6	3	3	4
Lokaler	—	—	—	2
Projekt	318	340	340	362
Totala kostnader	420	443	443	474
<i>Intäkter</i>				
Anslag	400	429	429	460
Räntor	20	14	14	14

Centralinstitutet för nordisk asienforskning (CINA)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Centralinstitut för Nordisk Asienforskning (CINA)
Kejsergade 2
DK-1155 København K
Tel. 11 1686 el. 11 1271

B. Startår

1967

C. Syfte

Formålsparagraffen i CINAs statutter af 17/11 1976 har følgende ordlyd:
Stk. 1. Centralinstitut for Nordisk Asienforskning (CINA) er et videnskabeligt institut, der er oprettet med henblik på at fremme og styrke nordiske humanistiske og samfundsvidenskabelige asienstudier samt gennem forskning og tilvejebringelse af de for forskning og undervisning nødvendige hjælpemidler at drive informations- og dokumentationsvirksomhed vedrørende Asien.

Stk. 2. Institutet har navnlig til formål at søge at koordinere asienforskningen og uddannelsen af asienforskere ved universiteterne og de højere læreanstalter i de nordiske lande.

Stk. 3. Til disse formål og med formidling af kontakt og samarbejde mellem nordiske asienforskere for øje kan instituttet tage initiativ til eller deltage i fællesnordiske forskningsprojekter, konferencer, symposier og kurser, ligesom instituttet gennem stipendier og på anden vis skal søge at stimulere interessen for studier af og det almindelige kendskab til Asien i de nordiske lande.

D. Organisation

1. Administration

Institutet ledes af en styrelse bestående af 2 medlemmer fra hvert af landene Danmark, Finland, Norge og Sverige samt 2 repræsentanter for instituttets personale. Island kan efter ønske blive repræsenteret i styrelsen med 1 medlem.

De nationale repræsentanter udnævnes af Nordisk Ministerråd. Personalets repræsentanter vælges af og blandt det fast ansatte personale ved instituttet, incl. forstanderen.

Udnævnelser og valg til styrelsen sker for en periode af 3 år. Genudnævnelse og genvalg kan finde sted. Styrelsen vælger selv sin formand og næstformand blandt de nationale repræsentanter. Styrelsen nedsætter blandt sine medlemmer et forretningsudvalg bestående af et medlem fra hvert land, herunder formanden som er født medlem, samt en repræsentant for personalet. Styrelsens formand er tillige formand for udvalget.

Instituttets forstander udnævnes af Nordisk Ministerråd efter indstilling fra styrelsen for en periode af indtil 4 år. Genudnævnelse kan finde sted. Forstanderen har ansvaret for instituttets daglige drift, der i praksis varetages af forskningsleder, cand. jur. Poul Mohr.

2. Styrelse

Styrelsens sammensætning pr 31/12 1982:

Professor Carl Thomsen	D
Professor Niels Steensgaard	(F) D
Professor Jussi Aro (næstformand)	F
Professor Asko Parpola	(F) F
Professor Per Kværne (formand)	(F) N
Professor Henry Henne	N
Professor Siegfried Lienhard	S
Professor Göran Aijmer	(F) S
Assistent Susanna Harald Hansen	CINA
Forskningsleder Karl Reinhold Hællquist	(F) CINA

Suppleanter:

Lektor, cand. theol. H. Bernt Hansen	D
Mag. art. Ida Nicolaisen	D
Pol. mag. Helena Tuomi	F
Fil. lic. Kerkko Hakulinen	F
Førstelektor Trygve Løvteit	N
Cand. philol. Elisabeth Eide	N
Fil. dr. Tomas Gerholm	S
Universitetslektor Kristina Lindell	S
Cand. jur. Poul Mohr	CINA
Exam. art. Anne Schlanbusch	CINA

(F) = medlem af forretningsudvalget

3. Personal

Forstander: Professor Søren Egerod (honorarlønnet)

Forskningsleder: Eric Grinstead 1/1–31/10

Forskningsleder: Karl Reinhold Hællquist

Forskningsleder: Poul Mohr

Forskningsleder: Per Sørensen

Forskningsassistent: Håkon Stang 16/4–31/12
 Forskningsassistent: Marina Thorborg
 Forskningsassistent: Frede Højgaard (vikar) 1/1–15/4
 Forskerstipendiat: Stig Thøgersen 1/1–30/6
 Forskerstipendiat: Øyvind Sandbukt 1/7–31/12
 Assistent: Susanna Harald Hansen (deltid)
 Assistent: Anne Schlanbusch (deltid)
 Kontorassistent: Leena Höskuldsson
 Kontorassistent: Lois Egerod (deltid)
 Kontorassistent: Lise Sode-Mogensen (deltid)
 Kontorassistent: Ida Pauls (deltid)
 Kontorassistent: Erik Skaaning (deltid)
 Udstationeret personale fra Det kongelige Bibliotek:
 Bibliotekar: Hanne Balslev (deltid)
 Assistent: Ib Norel
 Assistent: Erik Skaaning (deltid)
 Personale ansat på Det kongelige Biblioteks afdeling på CINA:
 Forskningsbibliotekar: Charlotte Rohde
 Forskningsbibliotekar: Kirsten Rønbøl Lauridsen
 Konsulent: Huy Dong Shin
 Studentermedhjælper: Bent Lerbæk Petersen (deltid)

Endelig har cand. mag. Flemming Sørensen, cand. mag. Jana Petersen og cand. phil. Anne Myschetzky været tilknyttet instituttet som videnskabelige assistenter i perioderne 1/1–30/6, 15/3–15/12 og 1/12–31/12 som led i den danske stats foranstaltninger til afhjælpning af langtidsledighed blandt akademikere.

E. Virksomhed

Som det fremgår af formålsparagraffen henvender CINAs virksomhed sig både til den akademiske og den ikke-akademiske verden, idet det også påhviler instituttet at virke for et øget almindeligt kendskab til Asien og asiatiske forhold i de nordiske lande.

Denne anden side af virksomheden er blevet stærkt accentueret i de seneste år, dels som følge af Nordisk Råds kulturudvalgs tilkendegivelse om det ønskelige i en nærmere forbindelse mellem CINA og de officielle nordiske udviklingsbistandsorganer, dels gennem en mærkbar udvidelse iøvrigt af den offentlige og den private sektors brug af instituttets ekspertise og dokumentation, en udvikling som er blevet yderligere forstærket af forsøgene med at etablere asiatiske områdestudier ved flere danske, norske og svenske universiteter og den opmærksomhed, forsøgene har vakt også uden for universiteterne.

Forbindelserne med den offentlige og den private sektor og inddragelsen af CINA i den konkrete planlægning og iværksættelse af områdestudier ved flere universiteter har lagt beslag på en meget væsentlig del af institut-

tets kapacitet og sammen med en fortsat støt vækst i de øvrige grene af virksomheden ført til en beklagelig nedprioritering af den forskning, som til syvende og sidst er en forudsætning for at løse de opgaver, der påhviler instituttet.

1. Udviklingsbistand

CINA og SAREC har indledt forhandlinger om inddragelse af CINA i et af SAREC planlagt stipendieprogram med henblik på kvindeforskere i de asiatiske udviklingslande. Institutet har derudover ligeledes gennem SAREC deltaget i etableringen af et svensk-indisk forskningssamarbejde, som bl. a. skal omfatte udveksling af forskere.

CINA er fortsat repræsenteret i SIDA's "Kontaktgrupp för Utbildningsfrågor" og har i årets løb haft besøg af bibliotekarer fra SIDA og medarbejdere i SIDA's kursussektion, med hvem man har drøftet henholdsvis dokumentations- og uddannelses- og informations-samarbejde mellem de to institutioner. Den fortsatte udvikling i relationerne mellem CINA og SIDA og SAREC har i øvrigt givet CINAs styrelse anledning til at beslutte, at man i løbet af 1983 skal overveje mulighederne for at inddrage flere nordiske bistandsorganer i samarbejdet og søge at lægge det i fastere rammer, f.eks. i form af egentlige projekter.

På foranledning af Nordisk Råd har CINA afgivet en udtalelse vedrørende et medlemsforslag om nordisk samarbejde om u-landsuddannelser, hvilket sker på baggrund af instituttets deltagelse i bl. a. SIDA's kursusvirksomhed og i undervisningsprogrammerne "U-landskunskap" og "U-landsfrågor med biståndsteknik" ved Uppsala Universitet.

Endelig medvirker instituttet i en af Dansk Ingeniørforening iværksat undersøgelse af den danske ingeniørstands rolle i internationalt udviklingsarbejde, som bl. a. skal analysere udveksling og formidling af information.

2. Områdestudier

Etableringen af områdestudier, som kan føres tilbage til det initiativ Nordisk Ministerråd tog ved nedsættelsen af sin Ekspertgruppe i 1979/80, befinder sig fortsat overvejende på et forberedende stadium. CINA har fulgt udviklingen dels ved selv at holde en konference om områdestudier (29/10), dels ved at deltage i lignende konferencer afholdt af andre, herunder det danske undervisningsministerium, Universitetet i Lund, Roskilde Universitets Center og det danske industriråd.

Konferencen på CINA, der var arrangeret som en fortsættelse af en konference i Lund i december 1981 med særlig henblik på et samarbejde mellem universiteterne i Øresundsregionen, havde deltagere fra universiteterne i København, Lund, Odense og Aarhus, mens universiteterne i Oslo og Uppsala indirekte var repræsenteret gennem to af CINAs medarbejdere. I referatet fra konferencen indgår en præcisering af CINAs overvejelser om den konkrete udformning af områdestudier vedrørende Den

arabiske Verden og Øst- og Sydøstasien. Konferencen agtes fulgt op på et møde i 1983, hvor deltagerne vil forsøge at koordinere en planlagt inventering af de materielle og personelle ressourcer.

To af CINAs medarbejdere er direkte involveret i planlægning og/eller iværksættelse af områdestudier i København og Uppsala, idet de er medlemmer af de planlægningsgrupper der beskæftiger sig med Mellemøsten, Øst- og Sydøstasien (København) og Asienstudier (Uppsala). Institutet har desuden indledt et publikationssamarbejde med Odense Universitets Projekt Nordafrika om udgivelse af et newsletter, "Arab Studies in Scandinavia".

3. Forbindelsen med den offentlige og den private sektor

Udover rådgivning af offentlige institutioner, private og erhvervsorganisationer som søger oplysning om konkrete forhold og om brugen af CINAs samlinger, har instituttet i 1982 medvirket i tilrettelæggelse og gennemførelse af to erhvervskurser, nemlig "Kultur och export hand i hand" og "Eksport til ASEAN", arrangeret af henholdsvis Lunds Universitet og Industrirådet i Danmark. Som led i udbygningen af kontakterne med erhvervslivet er en af instituttets medarbejdere indtrådt i Danske Eksportlederes Østlandsklub og i bestyrelsen for ASEAN Erhvervsklubben i Danmark. Institutet håber herigennem tillige at kunne danne sig et indtryk af arten og omfanget af erhvervslivets behov for information og af den viden om asiatiske forhold erhvervslivets folk sidder inde med.

Med delvis samme formål og for i det hele taget at skabe et fælles forum for den betydelige praktiske og teoretiske sagkundskab om asiatiske forhold indledte instituttet i slutningen af 1981 en række såkaldte "Tirsdagsmøder" med foredragsholdere og deltagere fra erhvervslivet og centraladministrationen, som i første omgang især har beskæftiget sig med Øst- og Sydøstasien.

4. Konferencer og symposier

CINA har i 1982 afholdt to nordiske konferencer, en i samarbejde med Institutionen för Österländska Språk ved Lunds Universitet om sydøstasiatisk folkløse og en om vest- og centralasiatiske forhold, "Khorasan Historical Continuity and Change in the Borderland between West and Central Asia" i samarbejde med Institutionen för Afro-Asiatiska Språk ved Uppsala Universitet.

Derudover har man sammen med de østasiatiske institutter ved universiteterne i København og Aarhus og med støtte fra den danske stats humanistiske forskningsråd afholdt et Kina-symposium, "China in the 1980s and Beyond". Symposiumet havde deltagere fra Danmark, Norge og Sverige. Endelig har instituttet ydet tilskud til afholdelse af det 4. nordiske møde for bibliotekarer ved national- og universitetsbibliotekernes østasiatiske samlinger.

5. *Gæsteforskere*

Under det asiatiske gæsteforskerprogram har instituttet formidlet kortere ophold ved nordiske universiteter af professor Sarvepalli Gopal, Jawaharlal Nehru University, New Delhi, professor Li Rong, Academy of Social Sciences, Peking, professor Li Daoyang, Central Nationalities Institute, Peking og Mr Sun Xuesheng, Institute of Scientific and Technical Information, Peking. Mens Sarvepalli Gopal og Li Rong besøgte flere universiteter var Li Daoyang og Sun Xuesheng først og fremmest tilknyttet Universitetet i Lund, hvor de deltog i forskningsprojekter ved henholdsvis Institutionen för Österländska Språk og Forskningspolitiska Institutet.

6. *Publikationer*

CINAs publikationer falder i to kategorier, alment informerende og videnskabelige publikationer.

De videnskabelige publikationer omfatter to faste serier, *Monograph Series* og *Studies on Asian Topics*, og tidsskriftet *Acta Orientalia* som udgives af Finlands akademi og de øvrige nordiske landes orientalske selskaber med CINA som redaktionssekretariat. Derudover har instituttet i 1982 udgivet sit "Annual Newsletter" No 15 og første nummer af "Arab Studies in Scandinavia", der som nævnt udgives sammen med Projekt Nordafrika ved Odense Universitet.

7. *Stipendier*

I foråret 1982 tildelte CINAs styrelse Øyvind Sandbukt, M. A., instituttets forskerstipendium for det akademiske år 1982/83 med henblik på afslutning af en disputats om de såkaldte "sea-gypsies" i Sydøstasien. Øyvind Sandbukt efterfølger cand.mag. Stig Thøgersen, der ved udgangen af juni havde afsluttet sin undersøgelse af det materiale der bruges i skoleundervisningen i de nordiske lande om Japans og Kinas historie.

Instituttet har desuden uddelt 15 stipendier til rejser og studieophold i Asien og 13 kontaktstipendier med henblik på kortere studieophold ved CINA eller andre institutioner i de nordiske lande. Ved uddelingen af disse stipendier tilstræbes en ligelig fordeling mellem samfundsvidenskab og humaniora og mellem de forskellige asiatiske hovedområder, ligesom der lægges vægt på at fordele stipendierne nogenlunde ligeligt mellem de nordiske nationaliteter.

8. *Bibliotek og dokumentation*

Trods den fortsatte forringelse af den danske kronens værdi overfor US \$ og de stærkt stigende priser på tidsskrifter har instituttet fastholdt en uændret tidsskriftsabonnement, hvilket især er sket på bekostning af håndbogsbiblioteket. Biblioteket modtager således fortsat ca 1 100 tidsskrifter, hvoraf ca. 300 som led i forskellige udvekslingsordninger, mens den hidtidige vækst i antallet af bøger, ca 1 000 om året, er faldet betydeligt. Denne udvikling må ikke mindst i betragtning af den forøgede efterspørgsel efter den helt aktuelle håndbogslitteratur give anledning til bekymring.

Biblioteket har i øvrigt igen i år af økonomiske årsager, herunder ikke mindst på grund af væksten i fjernlånet og de dermed forbundne portoudgifter, måttet afstå fra at udgive helt eller delvis færdigredigerede supplementer til sine kataloger, "Subject Catalog", "Cumulative List of Periodicals" og "Catalog of Offprints and Pamphlets", ligesom man har måttet udskyde udgivelsen af periodiske accessionslister.

Arbejdet med registreringen af det omfattende arkivmateriale, instituttet har overtaget fra Hong Kong tidsskriftet *The Far Eastern Economic Review*, der blev afbrudt ved udløbet af en langtidsledig historikers ansættelsesperiode, søges fortsat for forskellige private og offentlige midler. Det samme gælder en planlagt kraftig udvidelse af dokumentationen om ASEAN.

Biblioteket har i 1982 påbegyndt en registrering af periodica vedrørende Asien i nordiske national- og forskningsbiblioteker med henblik på at udsende en samlet fortegnelse i løbet af 1984. Fortegnelsen ventes at ville omfatte henved 3000 monografiserier, tidsskrifter, aviser og anden periodisk litteratur.

Instituttet har i 1981 og 1982 haft tre langtidsledige cand.mag.'er i russisk, som har gjort et stort arbejde for at føre samlingerne af russisk-sproget litteratur som Asien, herunder ikke mindst de sovjetiske dele af Asien, a jour. Et af formålene med denne udbygning af biblioteket er at kunne imødekomme den stigende interesse for nordøstasiatiske forhold.

9. Information, vejledning, rådgivning og forskning

Informationsvirksomheden er en af de mest arbejdskrævende dele i den daglige rutine. Den spænder fra besvarelse af konkrete, skriftlige telefoniske eller personlige henvendelser til vejledning og rådgivning af brugere af bibliotekets samlinger, herunder ikke mindst kontaktstipendiater.

Dertil kommer en omfattende foredragsvirksomhed, deltagelse i kurser og konferencer samt deltagelse i den offentlige debat i de nordiske lande, i dagblade, radio og fjernsyn. Den afgørende forudsætning for informationsvirksomheden er dokumentation og forskning. Sammen med de forskningsbibliotekarer og konsulenter, der er udstationeret af Det kgl. Bibliotek, dækker instituttets faste videnskabelige medarbejdere Japan, Korea, Kina, Den arabiske Verden og dele af Syd- og Sydøstasien med forskellige faglige specialer lingvistik, litteratur, historie, økonomisk historie, økonomi og jura, således at der er god balance mellem samfundsvidenskab og humaniora.

F. Fremtidsplaner

Som det fremgår af beretningen om virksomheden og bemærkningerne til budgetforslaget for 1984, har instituttets virksomhed nået et punkt, hvor øgede bevillinger til driften, herunder ikke mindst till dokumentationsvirksomheden, og en udvidelse af personalet er påkrævet.

Instituttets engagement i de nordiske landes bistandsarbejde i Asien,

erhvervslivets og statsadministrationernes stigende benyttelse af instituttets samlinger og ekspertise samt den drastiske vækst i arbejdsopgaverne i forbindelse med indførelsen af områdestudier har, som nævnt i indledningen til virksomhedsberetningen, resulteret i en reduktion af medarbejdernes forskning og den tid de skal anvende til i øvrigt at orientere sig for at kunne betjene instituttets brugere.

CINAs styrelse har derfor fremlagt et budgetforslag for 1984, der tager sigte på at genoprette balancen mellem forskning og administration og samtidig udvide instituttets geografiske kompetence med særlig henblik på ASEAN-landene Malaysia, Singapore, Indonesien og Philippinerne, den ikke arabiske del af Mellemøsten, samt Sri Lanka og Bangla Desh.

Derudover har man foreslået en udvidelse af det teknisk-administrative personale med særlig henblik på biblioteket, der er kraftigt underbemandet og derfor ude af stand til at følge med i udlånsefterspørgslen.

Endelig har man foreslået øgede bevillinger på samtlige faste poster i budgettet dels for at kunne fastholde aktivitetsniveauet, (det gælder især dokumentationsvirksomheden og det asiatiske gæsteforskerprogram) dels for at kunne imødekomme de behov der forventes at opstå i forbindelse med den fortsatte vækst i interessen for asienstudier i almindelighed og indførelsen af områdestudier i særdeleshed. Til gengæld mener instituttet, jfr. bemærkningerne til budgetforslaget, at en godkendelse af budgetforslaget vil have en mærkbart stabiliserende indflydelse på virksomheden, som i de senere år i stigende grad har været præget af et misforhold mellem forventninger og krav på den ene side og instituttets kapacitet på den anden.

Den ønskede stabilisering vil sætte instituttet i stand til igen at udnytte de muligheder, det har i kraft af sin administrative struktur og sine samlinger, der for så vidt angår det moderne Asien er de største i Norden.

G. Finansiering och ekonomi

Oversikt över bokslut och budget (1 000-tal DKK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	2 026	1 935	2 237	2 137
Styrelse	44	42	42	49
Kontor	163	189	189	199
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	651	703	703	751
Ovrigt:				
Summa kostnader	2 884	2 869	3 171	3 136
<i>Intäkter</i>				
Anslag	2 659	2 860	2 860	3 148
Lönestegr. komp.	242	...	301	...
Ovrigt: renter	12	15	33	15
Royalties	39	...	51	...
Fotokopiering	5	...	5	...
Summa intäkter	2 957	2 875	3 250	3 163

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi

Verksamhetsberättelse 1982

Namn och adress

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
Havsforskningsinstitutet
Obersvatoriegatan 2/Postbox 166
SF-00141 Helsingfors 14

Startår

1965

Syfte

Kollegiets syfte är att ordna samarbete mellan de nordiska universiteten i frågor beträffande forskning och undervisning rörande fysisk oceanografi. Kollegiet stöder bl. a. gemensamma nordiska forskningsprojekt, symposier och konferenser samt forskarutbyte. Kollegiet delar även ut stipendier åt yngre forskare.

Organisation

1. Administration

Kollegiet består av två representanter för varje deltagande land.

2. Kollegiets sammansättning den 31.12.1982:

Doc. Pentti Mälkki (ordförande)	F
Prof. Herman Gade	N
Lektor Niels Højerslev	D
Prof. Gunnar Kullenberg	D
Lektor Johan Rodhe	S
Prof. Odd Sælen	N
Prof. Gösta Walin	S
Prof. Juhani Virta	F
Mikaela Forsskåhl (sekreterare)	F

3. Personal

Kollegiet har haft fem stipendiater, vars löner har betalats i enlighet med bestämmelserna vid det universitet där stipendiaten fått sin utbildning. Kollegiet har även anställt en sekreterare.

4. Revisorer

Statens revisionsverk granskar kollegiets räkenskaper.

Perspektiv för åren 1983–1986

Inledning

Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi syftar med sin aktivitet till att öka samarbetet såväl inom forskningen som undervisningen. Alla nordiska länder har inom havsforskningen gemensamma problem såväl areal- som ämnesmässigt. På forskningsinstitutionerna arbetar forskargrupper med mycket specifika problem. Genom samarbete inom ramen för det nordiska samarbetsavtalet är det möjligt att öka bredden av forskningen för att även täcka de ämnesområden, som inte är representerade på enskilda institutioner. Den marina forskningen karaktäriseras av att den

- ställer stora krav på resurskrävande utrustning, både beträffande instrument och fartygstid;
- ett stort antal problem är interdisciplinära och kräver samarbete över fackgränserna;
- de samfundsmässiga problemen har nordisk areal karaktär, likartad för alla nordiska länder. Detta gäller både föreningsproblem samt levande och icke levande resurser.

Mot bakgrund av ovanstående är det möjligt att förstå att en marginal satsning på gemensamt arbete mellan olika institutioner i flera fall ger ett mångfaldigt utbyte. De nordiska forskarnas lätthet att kommunicera, den mångsidiga expertis som finns gör det möjligt att utvidga de ursprungligen nationella projekten till multidisciplinära projekt av hög kvalitet, ofta genom att endast bevilja medel för rese- och transportkostnader.

Aktivitetsprincip

Nordisk kollegium för fysisk oceanografi har under sin existens årligen drivit forskningsprojekt, som syftar till att undersöka specialfenomen på alla vederbörande områden såväl i Östersjön som i Nordsjön och Atlanten. Kollegiet anser att i aktiviteten bör man i framtiden i högre grad ta hänsyn till även Island, vars deltagande hittills har varit mycket begränsat på grund av brist på medel. I tillägg till den allmänna motiveringen till alla nordiska länders närmare samarbete kan det påpekas att man i Förenta Nationernas Havsrättskonferens starkt har ökat det nationella ansvaret för bevarandet av den marina miljön. Det är därför synnerligen motiverat att utvidga det nordiska samarbetet inom oceanografin att omfatta samtliga havsområden inom Nordiska ministerrådets intresseområde. Kollegiet vill alltså fortsättningsvis arbeta för att Island ansluts till kollegiet med därtillhörande aktivitetsökning.

Fartygskostnaderna har huvudsakligen bekostats av det initierande landet, medan kollegiets resurser har använts till deltagandet av andra nordiska forskare. Av havsforskningen fyra huvudgrenar täcker Nordisk kolle-

giums för fysisk oceanografi aktivitet två, nämligen fysikalisk och kemisk oceanografi.

De viktigaste problemområdena anses för närvarande vara följande:

- Jämförelser mellan olika havsbassänger. Olika fysikaliska processer förekommer i olika tids- och rumsskalor beroende på omgivningens karaktäristiska egenskaper, såsom Östersjöns höga stabilitet, blandningsfenomen i Kattegatt och sunden, tidvatteninflytandet i Nordsjön o. s. v. Samma fysikaliska lagar förorsakar olika konsekvenser och genom att jämföra olika havsområden får man en bättre uppfattning om själva fenomenen.
- Studier av olika fysikaliska processer. I många olika specialfall kräver dessa undersökningar både instrument och expertis, som inte stod till förfogande utan nordiskt samarbete. Som exempel kan nämnas den s. k. "patchiness"-undersökningen. Den koordineras av ICES och syftar till att förklara både den areala och tidsmässiga höga variabiliteten hos plankton och de kemiska förhållandena huvudsakligen i centrala Östersjön. Däremot har det konstaterats att västra Östersjön och Skagerrakområdet inte ingår i ICES-schema. På grund av tidigare års nordiska projekt är det möjligt att koppla kollegiets resurser på dessa för nordiska viktiga havsområden, vilkas dynamik till en del är bekant. Projektet är också ett exempel på tillämpning av fysikaliska metoder för studier inom andra fackområden.
- Långtida variationer i havsområdena. De senaste årtiondenas undersökningar har visat havets stora betydelse för hela klimaproblematiken, på grund av värmetransport, CO₂-utbyte och polarhavens centrala roll. Samtidigt styr klimavariationerna t.ex. Östersjöns vattenutbyte- och blandningsmekanismer. De nordiska havsforskarnas deltagande i detta globala projekt kan till en väsentlig del ske genom kollegiet.

Aktiviteten 1983–1986

Nordisk kollegiums för fysisk oceanografi aktivitet inom grundforskning. 1983 koncentrerar man sig på dynamiken av storskaliga virvlar i närheten av Färöarna. Expeditionen genomförs på våren och de preliminära resultaten presenteras på symposiet i maj. Förutom detta symposium understöds IAPSO (International Association of the Physical Sciences of the Ocean)-symposiet om sund genom resebidrag för nordiskt deltagande. Under året arrangeras en fältkurs om användning av fysikaliska instrument ombord på ett norskt fartyg.

År 1984 deltar kollegiet i det ovannämnda patchiness-experimentet med tonvikt på västra Östersjön och Skagerrak. Själva programmet har stor betydelse för miljöövervakningen. Kollegiet intresserar sig för användningen av fysikaliska metoder i dessa multidisciplinära studier. Undersökningarna ger även bakgrundsdata för de utredningar, som Nordiska ministerrådet har bett att få av ICRS. Seminarierna kommer att behandla roter-

ande våtskors dynamik och marin optik. Under åren 1985–1986 riktas aktiviteten på areala specialundersökningar och olika aspekt på klimaproblematiken både i Östersjön, Nordsjön och de arktiska områdena. Undersökningarna planeras utföras i enlighet med de principer som ovan presenterats.

Undervisning, stipendiater, samarbete

Enligt kollegiets principer har tonvikten i stipendiatverksamheten legat vid utdelning av helårsstipendier åt unga forskare för fortsatta studier för licentiat- eller doktorsgrad. Kollegiet anser att även om detta har lett till en viss diversitet ger det de bästa möjligheterna för högklassig forskning inom fysisk oceanografi. I framtiden planeras stipendiatarbetena sammankopplas mera med kollegiets stora projekt, dock inte enbart.

I undervisningen har samarbete förekommit som lärarmöten och seminarier kring olika ämnen och genom gästföreläsaraktivitet. I tillägg till dessa kommer man under den närmaste tiden att arrangera fältkurser ombord på forskningsfartyg.

På grund av havsforskningens interdisciplinära karaktär har samarbetet med Nordiskt kollegium för marinbiologi utökats. De fysikaliska och kemiska förhållandena påverkar det marina livet. Fysikaliska metoder kan tillämpas i biologisk forskning och biologiska parametrar, t. ex. havsbottens egenskaper, kan användas i frågor av rent fysikalisk karaktär. Samarbetet har tidigare varit relativt begränsat på grund av Nordiskt kollegiums för marinbiologi koncentration till kursverksamhet. Ökningen sker främst genom att arrangera möten där interdisciplinär problematik diskuteras.

Verksamhet

Kollegiet har sammanträtt två gånger. Under mötet i Bergen diskuterades symposier och projekt och under mötet i Göteborg behandlades främst framtidsplaner på längre sikt.

Projekt Skagerrak: Projektet syftar till att kvantitativt bestämma utbytet av momentum, vatten, salt och andra lösta ämnen mellan kustzonen och öppna havet. Dessa uppgifter är av avgörande betydelse vid t. ex. uppskattningar av effekten av utsläpp av miljögifter.

Årets mätningar har utförts under augusti inom ett typområde av kusten utanför Lysekil. Observationer beträffande hastighet, salt och diverse spårämnen har gjorts från två fartyg. Mätningarna är en upprepning av de som gjordes våren 1979 för att få kunskap om tidsvariationerna.

Projekt Norska havet – Färöarna: Samarbetsprojektet rör strömförhållandena norr om Färöarna. Kollegiet har även understött deltagandet i det oljeutsläppsexperiment som utfördes på Haltebanken i somras, där bl. a. en ny mätteknik prövades. Fjordundersökningar i norska fjordar har även fortsatt på samarbetsbasis.

Seminarium: En föreläsningsserie om "Turbulent Mixing", d. v. s. omblandningen i havet och praktiska tillämpningar därav arrangerades i början av året i Köpenhamn av Köpenhamns universitet. Nordiska föreläsare och ca 30 deltagare från de nordiska länderna deltog. Detta var ett led i kollegiets undervisningsverksamhet.

Symposium "Coastal Oceanography" hölls i Bergen i juli. Kollegiet finansierade deltagandet av ett antal nordiska forskare i mötet, i vilket ca 50 sakkunniga deltog.

Symposium "Oilmovements" arrangeras av Havsforskningsintitutet i Helsingfors tillsammans med Helsingforskommissionen i november på Tvärminne zoologiska station. Information om symposiet sänds senare.

Stipendiater: Kollegiet har haft tre svenska stipendiater, två på heltid och en på halvtid, två danska heltidsstipendiater och en halvtidsstipendiat från Färöarna.

Framtidsplaner

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal FIM)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	326	431	305	456
Styrelse	13	13	12	19
Kontor	2	3	1	3
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	104	176	64	150
Övrigt:	—	—	—	—
Summa kostnader	445	624	382 ¹	628
<i>Intäkter</i>				
Anslag	483	585		628
Lönestegr. komp.	30			
Övrigt:	29	57		78
Summa intäkter	542	642		706

¹ Betalda utgifter t. o. m. 15.10.1982

Finansiering och ekonomi

Kollegiets medel beviljas endast av Nordiska ministerrådet.

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning*Verksamhetsberättelse 1982**A. Namn och adress*

Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning
Sekretariatet
Aapistie 3
SF-90220 Uleåborg 22
Finland
Tel. 981-33 42 02

B. Startår

1969

C. Syfte

Samarbetskommittén har till uppgift att främja arktisk medicinsk forskning i de nordiska länderna genom koordinering av forskning, dokumentationsverksamhet, anordnande av kurser, seminarier och konferenser samt publikationsverksamhet.

*D. Organisation**1. Administration*

Kommittén består av minst en och högst tre medlemmar från varje deltagande land. Medlemmarna utses av Nordiska ministerrådet för högst fyra år i sänder. Kommittén kan inom sig utse arbetsutskott med en representant för varje land.

Kommittén har ett permanent sekretariat, som är förlagt till Uleåborg, Finland.

2. Kommitténs sammansättning 1.1.1982–31.12.1984

Överläkare Jens Peder Hart Hansen	D
Professor Bent Harvald	D
Stabsläkare Leif Vanggaard	D
Professor Henrik Forsius, ordförande 9.3.1981–	F
Överinspektör Kaija Hasunen	F
Professor Ole Wasz-Höckert	F
Professor Johann Axelsson	I

Överläkare Nils O. Alm	N
Prosektor Kirsten Kjelsberg Osen	N
Professor Knut Westlund	N
Docent Per-Ola Granberg, vice ordförande 9.3.1981–	S
Professor Ingemar Joelsson	S
Professor Håkan Linderholm	S

3. *Kommitténs arbetsutskott 1982*

Professor Bent Harvald	D
Professor Henrik Forsius	F
Professor Johann Axelsson	I
Prosektor Kirsten Kjelsberg Osen	N
Docent Per-Ola Granberg	S

4. *Personal*

1 generalsekreterare/forskare (heltidsanställd)

2 kanslisters

Biträdande professor Juhani Leppäluoto har fungerat som heltidsanställd generalsekreterare/forskare. Kanslipersonalen har bestått av kanslisterna Raili Mäkinen och Kirsti Niva.

5. *Revisorer*

Statens Revisionsverk, Helsingfors, Finland

E. *Verksamhet*

1. *Samarbetskommitténs och arbetsutskottets möten*

Kommittén höll ett möte i Tromsö den 8.3.1982

Ordföranden Henrik Forsius förde ordet och tio ledamöter samt generalsekreteraren voro närvarande. Följande beslut fattades bl. a.:

- att avlöna en informatiker år 1982 i avsikt att komplettera informationssystemet rörande arktisk medicinsk litteratur
- att på begäran bevilja resestöd FIM 1.500 för doktor Høgni Debes Joensen från Färöarna för resa till symposiet "Helskerisiko på Nordkalotten förorsakad av luftförorening og vassdragsregulering" i Tromsö den 9–10.3.1982
- att bevilja doktor Leena Soininen, Hälsovårdscentralen i Ivalo, Finland, FIM 1.300 för kostnader som har uppstått vid samling av material rörande spädbarnsdödighet i Lappland.

Arbetsutskottet höll ett möte i Köpenhamn den 18.6.1982. Ordföranden Henrik Forsius förde ordet och fyra ledamöter samt generalsekreteraren voro närvarande. Arbetsutskottet beslöt att förberedelserna skulle påbörjas för att anordna ett möte på Grönland/Island under 1983 och ett symposium om "Medical and Technological Problems of Diving and Related Underwater Activities in Arctic Conditions" i Stockholm i början av juni 1984.

Professor Hannu Vuori's (WHO) brev skulle besvaras på så sätt att NoSAMF kunde stå som ett WHO collaborating center då det gäller frågor beträffande arktisk medicinsk forskning.

Arbetsutskottets andra möte hölls i Umeå den 23.11.1982. Pga NoSAMF:s svaga ekonomiska läge beslöts att kommittén håller blott ett möte under år 1983, vilket planeras att förläggas till Island eller Grönland i oktober. Det av NHVH, NFMU och NoSAMF för 1983 planerade mötet har av NHVH föreslagits uppskjutas till 1984, vilket arbetsutskottet godkände.

2. *Symposier och möten*

Samarbetskommittén anordnade ett symposium om "Helskerisiko på Nordkalotten förorsakad av luftförorening och vassdragsregulering" i Tromsö den 9–10.3.1982. Som president för symposiet fungerade kommittéledamot professor Knut Westlund. Vid mötet hölls 18 föredrag och två rundabordskonferenser. Deltagarantalet var ca. 40. Föredragen kommer att publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report", Nr 35/83.

Samarbetskommittén anordnade i Umeå den 23–24.11.1982 ett symposium om "Kvinnosjukdomar i nordliga glesbygder". Som president för symposiet fungerade kommittéledamot professor Ingemar Joelsson. Vid symposiet hölls 14 föredrag. Deltagarantalet var ca. 50. Föredragen kommer att publiceras i serien "Nordic Council for Arctic Medical Research Report", Nr 37/83. Speciella editorer för numret är ledamot Ingemar Joelsson och generalsekreteraren Juhani Leppäluoto.

3. *Publiceringsverksamhet*

a) Följande nummer av Report-serien utgiven av kommittén utkom under 1982:

a.1) Arctic Medical Research Report 30/82:

Meeting on cold exposure in medical research and clinical practice

Oulu, Finland, January 29, 1981

Editorer: Håkan Linderholm och Juhani Leppäluoto

Antal sidor: 40, antal artiklar: 7

- K. Y. H. Lagerspetz: Reactions and adaptations of organisms to cold.
- J. Hirvonen: Accidental hypothermia.
- J. Hassi: Working in cold conditions.
- H. Linderholm: Coronary insufficiency and cold.
- H. Isomäki and B. Virsiheimo: Cold and rheumatic diseases.
- A. Lahti: Cutaneous reactions to cold.
- K. Penttinen: Cold and viral infections. A review.

a.2) Arctic Medical Research Report 31/82:

Symposium on dental health and nutrition in the Nordic sparsely populated areas

Umeå, Sweden, March 9–10, 1981

Editorer: Hans Grahnén, Kaija Hasunen och Bent Harvald

Antal sidor: 60, antal artiklar: 14

- Ph. Fjellström: Diet in the Nordic countries in olden times.
- L. Hambræus: Aspects of the diet in the Scandinavian countries today.
- Th. Ericson: Oral conditions effecting the development of caries.
- L.A. Helöe: Some global aspects of the epidemiology of dental caries.
- A. Thylstrup: The history of dental caries in Greenland and the Faroe Islands.
- J. Jakobsen and F. Senderovitz: The caries situation and the organization of dental health care in Greenland.
- M. Wahlberg: Food in the Torne valley during the latter part of the 19th century and the first decades of the 20th century.
- J.O. Ragnarsson and O. Höskuldson: Diet and dental caries in Iceland.
- M. Larmas and T. Parvinen: Diet and dental health situation in northern and southern Finland.
- T. Vangsted: Dental caries in children from West-Greenland settlement.
- K. Arbaeus: Bark and lichen as emergency food in Northern Sweden.
- A.-K. Holm and G. Samuelson: Dietary habits and dental caries in the northern part of Sweden during the last 50 years.
- L. Jacobsen: Is there a connection between periodontal disease and nutrition?
- M. Helkimo: Stomatognathic disorders and food intake.

a.3) Arctic Medical Research Report 32/82:

Editor: Juhani Leppäluoto

Antal sidor: 40, antal artiklar: 4

- P.J. Arkko, B.L. Arkko, O. Kari-Koskinen och P.J. Taskinen: The use of extract of birch ash as a cancer remedy in Northern Finland.
- S.-L. Kivelä: An experimental project in teaching resuscitation in Lapland.
E.R. Heikkinen, J. Koivuniemi och S. Lantto: Head injuries in Luleå and Oulu in 1978.
- K. Westlund: Recent statistical data on multiple sclerosis and some other diseases in Norway.
- K. Westlund: Appendix. Deaths in 1951–1977 with pernicious anemia, multiple sclerosis and paralysis agitans, and disability cases of multiple sclerosis and paralysis agitans.

Arctic Medical Research Report 33/82:

a.4) *Circumpolar Health 1981*. Proceedings of 5th International Symposium on Circumpolar Health.

Editorer: Bent Harvald och J.P. Hart Hansen

Antal sidor: 658, antal artiklar 158

a.5) Arctic Medical Research Report 34/82:

Arctic Medical Bibliography

Editorer: Esa Soini och Juhani Leppäluoto

Antal sidor: 129

b) Följande nummer av reportserien är under bearbetning:

Arctic Medical Research Report 35/83:

b.1) *Symposium Helseisiklo på Nordkalotten förårsaket av luftforurensning og vassdragsregulering*

Tromsø, Norge, 9–10 mars 1982

Editorer: Kaija Hasunen, Kirsten Osen och Knut Westlund

Antal artiklar: 17

b.2) *Arctic Medical Research Report 36/83:*

– Simo Näyhä: Autumn and suicide in Northern Finland.

– Stig H. Nyström and Esa R. Heikkinen: Thermocoagulation of ganglion gasseri in trigeminal neuralgia: experiences in Northern Finland.

– Bjarne Bo Jeppesen and Povl Lyngø: Stenlidelser i nyrer og urinveje samt epilepsi på Grønland og i Danmark.

c) *Annan publikationsverksamhet*

c.1) Samarbetskommittén publicerade en Verksamhetsberättelse för 1981, vilken har distribuerats enligt tidigare beslut till riksdagsledamöter, nordiska universitet, medicinska forskningsråd, socialstyrelserna, tjänsteläkare på Nordkalottområdet. Sameinstitutet m. fl. på svenska och finska i ca. 1.200 exemplar.

c.2) Informationsskrift, Tietoja toiminnasta. Antal sidor 4.

c.3) "Handbook on the Present Problems of Northern Medicine". Sekretariatet har under år 1981 fått 8 skandinaviska manuskript, som har sänts till akademiker V.P. Kaznacheev för att tryckas i handboken. Kommittén har från sovjet-ryska sidan fått ett förslag till innehållsförteckning som behandlades vid arbetsutskottets möte den 18 juni 1982.

Huvudredaktör för handboken är akademiker V.P. Kaznacheev. Generalsekreteraren Juhani Leppäluoto koordinerar de nordiska bidragen.

c.4) Rapporten "Comparative studies in circumpolar health", bearbetad av en arbetsgrupp tillsatt av WHO utkom och innehåller bl. a. uppgifter om planering och prioritering av undersökning rörande arktisk medicin. NoSAMF:s generalsekreterare var engagerad vid utarbetandet av rapporten.

5. Förberedelser för verksamheten 1983 och 1984

a) Lokal hälsovård på Island och på Grönland

Ledamöterna Harvald och Hart Hansen samt generalsekreteraren har varit i kontakt med den lokala hälsovårdsorganisationen på Island och Grönland för att anordna ett möte mellan isländska och grönländska experter och kommittén. Mötet skulle behandla speciella medicinska problem på Island och på Grönland och NoSAMF:s möjligheter att stå till tjänst vid nämnda problematik. Mötet har planerats att äga rum i oktober-november 1983. NoSAMF:s plenarmöte skall hållas samtidigt.

b. *Ett gemensamt möte mellan NFMU, NHVH och NoSAMF*

NoSAMF har fortsatt förberedelserna för ett gemensamt möte mellan de ovannämnda nordiska organisationerna, som verkar inom den medicinska undervisningens och forskningens område. NoSAMF:s arbetsutskott och ledamot Leif Vanggaard har diskuterat mötets tidpunkt och program med professor Arne Nordøy, ordföranden för NFMU i Tromsø den 9 mars 1982. På basen av diskussionen sände NoSAMF den 17 maj 1982 ett brev till de andra nordiska institutionerna, i vilket två detaljerade programförslag (medicinska problem i glesbygdsområden och utbildning av hälsovårdspersonal för glesbygder/utvecklingsländer) framlades. Mötet har planerats att anordnas i Göteborg under 1984. NoSAMF:s arbetsutskott avser hålla ett möte i samband med ovannämnda möte.

c. *Symposiet om medicinska och tekniska problem inom dykning och undervattensaktivitet i arktiska förhållanden (ICEDIVE 1984)*

Symposiet anordnas i samverkan med Comité Arctique och Society of Underwater Technology samt NoSAMF i Stockholm i början av juni 1984. Symposiets program behandlar biomedicinska aspekter vid dykning, dykningsoperationer i arktiska förhållanden och tekniska problem anknytna till dykning i Arktis. Ett organisationsmöte hölls den 18.6.1982 i Köpenhamn och vid mötet deltog NoSAMF:s arbetsutskott, professor Louis Rey, president för Comité Arctique och Sir John Rawling, president för Society of Underwater Technology (SUT). NoSAMF:s ledamöter fick i uppdrag att kontakta nordiska och sovjetryska myndigheter för att få föredragshållare i ämnen, vilka berör Biomedicinska aspekter i dykning och räddningstjänst. I följande planeringsmöte i London den 6–7 december 1982 deltog ledamöterna Axelsson, Granberg och Vanggaard samt generalsekreteraren.

d. *Det VI internationella symposiet om cirkumpolär hälsa*
arrangeras den 8–13 maj 1984 i Anchorage. NoSAMF deltar aktivt i planläggningen och genomförandet av symposiet. Kommitténs medlemmar avser att resa till Anchorage och hålla sitt möte i samband med symposiet.

6. *Övrig internationell och nationell verksamhet*

NoSAMF arrangerade den 29.1.1982 i samverkan med Uleåborgs Universitet och Uleåborgs Regioninstitut för Arbetshygien ett möte om temat "Biomedicinsk köldforskning i Finland". Vid mötet hölls 11 föredrag och utställdes 14 posters. Deltagarantalet var 64.

Den 4.2.1982 höll professor Kirill Ivanow, Pavlov Institute of Physiology, Academy Sciences of the USSR en föreläsning om muskelaktivitet i köld på fysiologiska institutionen. Uleåborgs Universitet och besökte också sekreterariatet.

Generalsekreteraren besökte den 25–26.2.1982 Tromsø Universitet och utarbetade programmet för NoSAMF:s symposium "Helsorisiko på Nord-

kalotten förorsakat av luftförorening og vassdragsregulering'', Tromsø den 9–10.3.1982 tillsammans med kommitténs lokala ledamot professor Knut Westlund.

Den 28.2.1982 deltog generalsekreteraren på inbjudan av Nordiska Ministerrådet i ett institutionschefsmöte på Hanaholmens Kulturcentrum och redogjorde för NoSAMF:s verksamhet.

Professor Hannu Vuori (Regional Officer for Primary Health Care i WHO) föreslår i sitt brev av den 29.3.1982 att NoSAMF skulle samverka med WHO i frågor som berör cirkumpolär hälsa och bilägger WHO:s programförslag för åren 1984–1989. Vid arbetsutskottets möte den 18.6.1982 beslöts att NoSAMF svarar positivt på förslaget.

Ledamot professor Ingemar Joelsson och generalsekreteraren har den 7.6.1982 i samband med ett kvinnosjukdomssymposium i Helsingfors hållit ett planeringsmöte med professor Pentti Järvinen. Uleåborgs Universitet gällande NoSAMF:s symposium ''Kvinnosjukdomar i nordliga glesbygder'' Umeå den 23–24.11.1982.

Doktor Kowichi Jimbow, Dept. of Dermatology, Sapporo Medical College, Sapporo, Japan har tillsammans med professorerna Kai Dammert och Matti Hannuksela, Uleåborgs Universitet besökt sekretariatet den 16.6.1982.

Ordföranden och generalsekteraren har den 7.8.1982 deltagit i XIII Nordkalottkonferensen i Rovaniemi, Finland. Ordföranden höll ett föredrag om titeln ''Exempel på samarbetet inom forskning''.

Den 28.8–31.8.1982 har generalsekreteraren deltagit i XVII Scand. Congress for Physiology and Pharmacology i Reykjavik. Ledamot Johann Axelsson fungerade som president för kongressen. Generalsekreteraren anordnade ett symposium om termoregulering vid kongressen och höll föreläsning om ''Thermal stimuli and central endocrine mechanism in man'' vid symposiet.

Den 1.9–5.9.1982 har generalsekreteraren orienterat sig i hälsovårdssituationen i Nord- och Sydvästra Island med ledning av ledamot Axelsson. NoSAMF:s verksamhet diskuterades med Medicinalstyrelsens direktör Olafur Olafsson.

Den 14.10.1982 var generalsekreteraren inbjuden av Nordiska Ministerrådet till Undervisningsministeriet i Helsingfors där det anordnades ett institutionschefsmöte.

Den 18.11.1982 anordnades följande institutionschefsmöte på Nordiskt språk- och informationscentrum i Helsingfors.

Den 17.12.1982 anordnades ett ytterligare institutionschefsmöte på Nordinfos kontor i Helsingfors.

7. *Generalsekreterarens forskningsverksamhet*

I Hormonutsöndring och värmereglering hos människor

Resultat och slutsatser. Det finns omfattande information om sköldkörtels och binjurarnas hormonutsöndring i kyla eller värme, men man vet relativt litet om betydelsen av hypofysens och hjärnans hormonutsöndring i människans värmereglering. Därför har försökspersoner disponerats för kyla i form av kallt vatten eller för 80°C värme, varvid serumkoncentrationerna av hypofyshormonerna har bestämts i generalsekreterarens laboratorium. Resultaten visar att kyla inhiberar utsöndringen av två metaboliska hormoner tillväxthormonet och prolaktin, medan värmedisponeringen leder till en avsevärd ökad utsöndring av samma hormoner. Förändringarna i utsöndringen av de s. k. stresshormonerna ACTH och endorfinerna samt av det tyreotropa hormonet var små. Dessa resultat ger ny information om hypofysens och hjärnans hormonutsöndring och värmeregleringen hos människan. De visar att det vid kyla sker förändringar i hormonutsöndringen som leder till metabolisk inaktivering och en minimering av förlusterna.

Publikationer

1. J. Leppäluoto, H. Lybeck, P. Virkkunen, J. Partanen and T. Ranta: Effects of immersion in cold water on the plasma ACTH, GH, LH and TSH concentrations. Nordic Council for Arctic Medical Research Report 33: 601–602, 1982.
2. J. Leppäluoto: Thermal stimuli and central endocrine mechanism in man. Acta physiol. scand. 115: Suppl. 508: 22, 1982.
3. A. Väänänen and J. Leppäluoto: Cardiovascular and endocrine effects of frequent sauna bathing. VIII International Sauna Congress, 1982. I tryck.

II Utom- och inomhusarbetarnas termiska och metaboliska respons på experimentell kyla och blodtrycksvariationer under olika årstider

Bakgrund. Enligt epidemiologiska studier är morbiditeten och mortaliteten som högst under den kalla årstiden och speciellt hos utomhusarbetarna i Nordens nordligaste delar. Kylan utgör en extra stress för cirkulationsorganen, det metaboliska systemet och rörelseorganen. Studier om utom- och inomhusarbetarnas termiska och metaboliska adaptation under olika årstider kan ge nya kunskaper som kan utnyttjas för att förebygga kylans negativa effekter.

Projektet är gemensamt med Uleåborgs Regioninstitut för Arbetshygien.

Metoder, resultat och slutsatser. Linjearbetare från Lappland, gatuarbetare och byråarbetare från Uleåborg har utsatts för mild kyla (+10°C) och hudtemperatur i många punkter samt syrekonsumtionen och blodtryck och puls har bestämts i Fysiologiska institutionens köldrum. Bestämningarna har utförts i mars och augusti 1981 och i februari 1982. Resultaten ger 11–20-331 Nordiska rådet. Del 2

vid handen att blodtrycket och ämnesomsättningen är högre under vintern än under sommaren, medan det inte finns årstidsvariationer i hudtemperaturen. Ett förhöjt blodtryck under den kalla årstiden är en viktig observation och den kan förklara den högre frekvensen av hjärt- och blodkärlsjukdomar på vintern i dessa områden. Möjligheterna till förebyggande åtgärder såsom regelbundna blodtryckskontroller hos utomhusarbetare och fastställandet av köldgränsen på medicinsk grund vid utomhusarbetet bör utredas i nästa skede.

Publikationer

4. J. Leppäluoto, Raija Lääperi, R. Pääkkönen och J. Hassi: Utomhusarbetarnas termiska respons på experimentell kyla. Kölldagarna 28.1.1982 Uleåborg. Poster.

5. J. Leppäluoto, R. Pääkkönen and J. Hassi: Seasonal variations of blood pressure, basal metabolism and skin temperature in out-door workers in northern Finland. Manuskript under bearbetning. 1982.

III Värmeklädernas värmeisoleringsegenskaper

Bakgrund. Projektet har planerats i samarbete med Arbetshygieniska institutet och omfattar kölldisponering (-25°C) av försökspersoner klädda i olika värmekläder, handskar, mössor, och stövlar. Hudtemperaturen i olika kroppsdelar samt klädtemperaturen har bestämts på många punkter, vilket erbjuder möjligheter till en evaluering av egenskaper hos olika värmekläder. I en förstudie bestämdes förändringarna i bälens, händernas och fötternas hudtemperatur som respons på kyla hos 24 försökspersoner. Sex av dessa visade sig vara olämpliga för fortsatta studier p.g.a. varierande temperaturrespons i olika kroppsdelar. Tre olika modeller av köldhalare, handskar och mössor studerades och resultaten kommer att utnyttjas av Arbetshygieniska institutet i Uleåborg.

Publikationer

6. J. Leppäluoto, I. Korhonen and J. Hassi: Cardiovascular, endocrine and metabolic effects of various cold exposure tests. Manuskript under bearbetning. 1982.

IV Utvecklingen av en radioimmunologisk bestämningsmetod för melatonin

Bakgrund. Melatonin utsöndras av epifysen och antas delta i regleringen av bl. a. reproduktions- och mentala funktioner. T. ex. vid vissa kvinnosjukdomar och mentala störningar har melatoninnivåer i plasma uppmätts. Melatoninutsöndringen följer hos friska människor årstidsrytmen. Bestämning av melatonin kan ge ny information rörande friska människors adaptation till olika årstider och den etiologiska bakgrunden till ovan nämnda sjukdomar. Blodprov har i samarbete med kvinnokliniken vid Uleåborgs Universitet redan insamlats för bestämning.

Metoder och resultat. Antikroppsserum mot melatonin har utvecklats och den kan mäta ca 5 pg melatonin. Metoden använder radiojoderat melatonin. Bestämningar av plasmaprov är under arbete.

Publikationer

7. O. Vakkuri and J. Leppäluoto: Development of melatonin radioimmunoassay using ^{125}I -labeled tracer. Kuopion korkeakoulun Julkaisuja. Lääketiede 1. 1982. Sivu 13. Abstract.

8. J. Leppäluoto: Ljuset, melatoninutsöndringen och reproduktionen. Nordic Council for Arctic Medical Research Report. I tryck. 1982.

V Studier om betydelsen av hypothalamiskt TRH och endorfiner

a) I generalsekreterarens laboratorium har utvecklats den första pålitliga bestämningsmetoden för TRH. TRH-utsöndringen har bestämts i olika sköldkörtelsjukdomar och hos pankreatitpatienter är TRH-utsöndringen förhöjd i endast en del hypothyreosfall och oförändrad vid hypothyreos. Den förefaller att korrelera med sjukdomens aktivitet hos pankreatitpatienter. Resultaten visar att TRH-utsöndringen inte är av någon större betydelse vid diagnostik av sköldkörtelsjukdomar. Betydelsen av TRH-bestämningar vid diagnostik av pankreatit kräver vidare undersökningar. Dessa studier ingår i ML Anna-Stina Suhonens avhandlingsarbete.

b) En metod för radioimmunologisk bestämning av endorfin har utarbetats i generalsekreterarens laboratorium. Endorfinkoncentrationen har bestämts i hypofysmaterial och i plasmaprov vid förlossnings- och operationsstress. Ett nytt endorfinhormon har isolerats från hypofysen och dess koncentration är högre hos foster än hos fullvuxna. Detta tyder på att de nya hormonerna deltar i den normala fosterutvecklingen och förlossningen. Endorfinhormonets plasmanivåer är klart förhöjda vid operationer och förlossningar oberoende av den subjektiva smärtupplevelsen. Studierna utgör ML Olli Vuolteenahos avhandlingsarbete.

Publikationer

9. O. Vuolteenaho, J. Leppäluoto and P. Männistö: Effect of stress and dexamethasone on immunoreactive β -endorfin levels in rat hypothalamus and pineal. Acta Physiol. Scand. 114: 537-541. 1982.

10. O. Vuolteenaho and J. Leppäluoto: Evidence for the occurrence of two forms of β -lipotropin in rat pituitary. FEBS lett. 138: 79-82. 1982.

11. J. Leppäluoto and A. Suhonen: High pressure liquid chromatography purification of human urinary samples for TRH radioimmunoassay. J. Clin. Endocr. Metab. 54: 914-918. 1982.

12. O. Vuolteenaho and J. Leppäluoto: Extrahypothalamic TRH. In "Handbook of use of HPLC for the separation of aminoacids, peptides and proteins." Ed.: W. Hancock. CRC Press inc. In press. 1982.

13. O. Vuolteenaho, J. Leppäluoto and P. Männistö: Rat plasma and

hypothalamic β -endorphin levels fluctuate concomitantly with plasma corticosteroids during the day. *Acta physiol. scand.* 115: 515–516, 1982.

14. O. Vuolteenaho and J. Leppäluoto: Isolation of a new endorphin-like peptide from human pituitary. *Kuopion Korkeakoulun Julkaisuja. Lääketiede.* 1.1982. sivu 10. Abstract.

15. Suhonen, A.-S., Leppäluoto, J. and Salmi, J.: High urinary TRF concentrations in some hypothyroid patients (abstract). *Kuopion korkeakoulun julkaisuja.* 1. 1982. sivu 24. Abstract.

16. Jouppila, R., Jouppila, P., Karlqvist, K., Kaukoranta, P., Leppäluoto, J. and Vuolteenaho, O.: The effect of epidural analgesia on maternal and fetal betaendorphin during labour. *Nordisk Förening för Obstetrik och Gynekologi. XXII Kongressen* 7.–10. Juni 1982 i Helsingfors.

17. Ibid: Maternal and umbilical venous plasma immunoreactive betaendorphin levels during labor with and without epidural analgesia. (sânt för publikation) 1982.

18. Puolakka, J., Kaupila, A., Leppäluoto, J. and Vuolteenaho, O.: Elevated betaendorphin immunoreactivity in umbilical cord blood after complicated delivery. *Acta chir. obstet.* In press 1982.

19. Lamberg, B.-A., Pelkonen, R., Gordin, A., Haltia, M., Wahlström, T., Paetan, A. and Leppäluoto, J.: Hyperthyroidism and acromegaly caused by a pituitary TSH and GH secreting adenoma. *Acta endocr.* In press 1982.

20. Leppäluoto, J., Rönberg, L. and Ylöstalo, P.: LRF and TRF test during long-term danazol treatment: increase of the LH and FSH responses but decrease of the prolactin and TSH responses. (sânt för publikation) 1982.

8. Informations- och dokumentationsverksamheten

I NORDINFO-projekt

På sekretariatet har man genomfört projektet Informationssystem rörande arktisk medicinsk forskning. Projektet påbörjades den 1.3.1981 och avslutades den 31.8.1982. Projektledare var generalsekreterare Juhani Leppäluoto och informatiker fil.mag. Esa Soini avlönades med finansiellt stöd från NORDINFO till projektet.

Projektets bakgrund och målsättning

Projektets ursprungliga initiativ har utgått ur den iakttagelse, att behovet av färsk information rörande publikationer inom området för arktisk medicin är stort på sekretariatet i Uleåborg, som ideligen får motta förfrågningar av forskare såväl inom Skandinavien som utom de nordiska länderna, och att sekretariatets möjligheter att ge en uttömmande och adekvat information om litteratur är otillräckliga och slumpartade. Då NoSAMF:s huvuduppgift är att sprida kunskap om arktisk medicinsk forskning och stödja forskningsprojekt inom sitt område, är dokumentationen och informationsverksamheten en viktig del av NoSAMF:s aktivitet.

Dokumentationen och registreringen av litteratur inom den arktiska medicinens område är ytterst bristfällig. Genom att området har nära anknytning till övriga vetenskapliga områden såsom ekologi, biologi och samhällsvetenskap försvårar detta ytterligare en insamling av kompletta data rörande hela forskningsfältet. Arctic Institute i Fairbanks i USA har intill år 1975 utgivit en "Arctic Bibliography", som täcker området intill ca 1972–73. Utgivandet av denna bibliografi har emellertid nedlagts av brist på medel. Efter detta datum finnes icke tillgång till samlade uppgifter rörande arktisk medicin.

Sekretariatets möjligheter att tjäna forskarna borde intensifieras. Detta skulle ske genom att (1) det påbörjas en katalogisering av de i de nordiska länderna utgivna vetenskapliga serierna med anknytning till arktisk medicin i den mån dessa icke äro upptagna i allmänna internationella ADB-system, och (2) att det uppgöres en retrospektiv bibliografi fr. o. m. år 1972 med användande av de vanligaste ADB-systemen.

NORDINFO beviljade den 16.9.1980 medel för uppbyggandet av ett informationsystem inom arktisk medicinsk forskning och har sett det som en angelägen uppgift att stödja uppbyggnaden av databaser, som innehåller information, som har språklig eller regional anknytning till Norden och som inte finns att tillgå via stora internationella informationssystem.

Projektaktiviteten

Projektet har utförts efter två huvudlinjer: (I) inventering av arktiska medicinska material, som produceras i Norden, och (II) undersökning av förefintliga onlinedatabasers utnyttjande för arktiska medicinska behov.

För publikationsinventeringen utvaldes 150 potentiella bibliotek och institut i de nordiska länderna till vilka blanketter med frågor utsändes i mitten av juni. Förfrågningen upprepades i oktober 1981. 99 svar erhöles och 18 seriepublikationer för året 1982 har anskaffats. Relevanta artiklar har kodats och inmatats till datamaskin. Detta material tillsammans med vår egen reportseries artiklar har klassifierats och publicerats som en bibliografi i KWOC-indexformat (Report Nr 34).

Att utplocka det arktiska materialet från de existerande onlinedatabaserna visade sig att inte vara så enkelt. Den klimatiska och geografiska omgivningen, den glesa befolkningen och immigrationen är de största orsakerna till speciella hälsoproblem i de nordiska trakterna. Problemen kan vara unika såsom frostsador, hypothermi eller snöblindhet, men mestadels är de fördelade på alla medicinska specialområden. Till U.S. National Library of Medicine's MEDLINE-fil konstruerades en sökprofil, som efter många iterationsvarv nu inkluderar 36 olika söktermer. Den producerar ungefär 2% av alla MEDLINE-referenser. Detta betyder att nära 5 000 referenser årligen enbart från MEDLINE-filerna kan räknas till arktisk forskning. P. g. a. ovannämnda blev det klart att insamlingen av

dessa mängder av referenser till en egen bibliografi inte är rationell. Det är kanske bättre att utveckla "arktiska profiler" till potentiella databaser och använda dem i online-sökningssituationen i samband med klienternas ämnesfrågor som hjälpmedel, som gränsar ämnet till arktiska synvinklar. Den till MEDLINE utvecklade profilen är lagrad till söksystemet och har använts vid olika provsökningar. Resultatet har varit tillfredsställande.

Översikt över resultaten av projektet

Den största delen av arktisk medicinsk litteratur kan hittas genom att använda existerande online-sökningssystem, men några källor, som från den arktiska synpunkten är viktiga, blir utanför. För att förbättra den bibliografiska kontrollen över den arktiska medicinska litteraturen måste man å ena sidan skapa hjälpmedel och samla erfarenheter av utnyttjandet av existerande onlinedatabaser och å andra sidan insamla det relevanta materialet, som inte omfattas av dessa databaser, och göra det användbart för forskare på ämnesområdet.

Bibliografin bör regelbundet kompletteras och materialet förvaras i maskinläsbar form. När antalet av referenser har stigit till en lämplig mängd, kan man publicera en kumulativ bibliografi eller/och bjuda materialet till något passande söksystem.

Den arktiska medicinska bibliografin och online-sökningsmetoden (arktiska profilen) har förbättrat väsentligt forskarnas och institutionernas möjligheter att snabbt få relevant information rörande arktisk medicin.

Kommitténs ordförande professor Henrik Forsius har i sitt föredrag "How to find literature concerning arctic ophthalmology" vid "The V International Symposium on Circumpolar Health", Köpenhamn den 9–13.8.1981 redogjort för arbetets resultat. Föredragen från symposiet har publicerats i kommitténs serie (Report Nr 33/82). Generalsekreteraren har hållit ett föredrag över detta arbete "Comparative studies on Arctic medicine – a method for compilation of bibliographic data" vid WHO:s möte "Working Group on Comparative Studies in Circumpolar Health" i Köpenhamn den 8–9.8.1981.

NORDINFO-NYTT nr 3, vol. 5, 1982 anger under rubriken Publikationer utgivna i samband med NORDINFO-projekt "Arctic Medical Bibliography" och publicerar ett referat ur slutrapporten till NORDINFO 1982.

Publikationer

1. Soini, E., Leppäluoto, J.: Arctic Medical Bibliography. Nordic Council Arct. Med. Res. Rep. 34, 1982.

2. Forsius, H., Soini, E.: How to find literature concerning arctic ophthalmology. In: Harvald, B., Hansen J. P. Hart, eds. Circumpolar Health 81. Copenhagen. Nordic Council Arct. Med. Res. Rep. 33: 343–347. 1982.

3. Leppäluoto, J., Soini, E.: Comparative studies on Arctic medicine – a method for compilation of bibliographic data. Nordic Council for Arctic Medical Research, 1981. (Stencil).

4. Ledare: Informationssystem rörande arktisk medicinsk forskning. Nordinfo-nytt 1980; 3 (3): 38.

5. Ledare: Informationssystem rörande arktisk medicinsk forskning. Nordinfo-nytt 1981; 4 (3): 13–14.

6. Ledare: Informationssystem rörande arktisk medicinsk forskning. Nordinfo-nytt 1982; 5 (3): 16–17.

II Annan verksamhet

På sekretariatet har det utförts 47 online-sökningar för forskare av arktisk medicin, mestadels anknutna till det ovan nämnda projektet. Sökningarna har utförts huvudsakligen från Medline-filen. Med dessa har man testat den utvecklade "arktiska profilen", som avgränsar ämnena till arktiska synvinklar. Ämnesgrupperna kan fördelas enligt följande:

Ear diseases	2
Eye diseases	8
Mental disorders	4
Cold weather clothing	3
Natural resource exploitation	6
Cold effects to human health	5
Nutritional Requirements	3
Health planning	5
Risk factors of children	2
Miscellany	9

Av ansökningarna har tio kommit från personer utanför Finland och de övriga var finska, mestadels från Uleåborgs Universitets personal. Listor av bibliografiska referenser har sänts till forskarna och de har värderat sökresultatet. Ca 50% av referenserna har bedömts att vara relevanta. Klienterna har varit nöjda med sökresultatet och har inte kunnat visa många centrala referenser, som har blivit utanför.

Sekretariatet har också besvarat muntliga och skriftliga förfrågningar om vägledning i litteratursökning och bibliografiska frågor samt genomfört begränsade manuella litteratursökningar från vårt eget begränsade bibliotek och från Uleåborgs universitets samlingar. Förfrågningar har erhållits mestadels från Finland, men också från Norge (12 st.), USA (4 st.), Kanada (3 st.), Sovjetunionen (2 st.), Sverige (3 st.) samt en från Danmark, Frankrike, Tyskland och Australien. Fem av vår rapportseries nummer (27, 30, 31, 32, 33) har i december 1982 inkluderats i ISI/IST P&B- (Institute for Scientific Information/Index for Scientific & Technical Proceedings & Books) databas. Alla artiklar i dessa rapporter kan hittas genom ISI Search Network via Telenet.

Klassificering och kodning av nytt material för en kompletteringsdel till

den arktiska medicinska bibliografin har fortsatt. För en bibliografi om rysk litteratur inom arktisk medicinsk forskning har utförts en preliminär utredning.

Uleåborgs universitets överbibliotekarie har i sitt föredrag vid The 9th Northern Libraries Colloquy den 1.–6.6.1982 i Tromsø, Norge presenterat även NoSAMF och i synnerhet det ovannämnda NORDINFO-projektet. En notis om utgivningen av Arctic medical bibliography har sänts till The Northern Libraries Bulletin, Alaska.

Bibliografin (Report nr 34) är framställd med hjälp av adb-teknik. Informatikern har använt Uleåborgs universitets datamaskin UNIVAC-1100 och all programmering, operering och printout med DIABLO-kvalitetsprinters har utförts av informatikern.

F. Framtidsplaner

Enligt tidigare beslut skall kommittén också årligen definiera viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden, anordna mindre möten (1–2 dagar) till vilka i nordliga områden arbetande läkare, hälsovårdspersonal eller forskare kan delta och träffa andra forskare, som arbetar med arktiskt medicinska problem och anordna kommittésammanträden i samband med ovannämnda möten och symposier för att spara kostnader och underlätta kontakter mellan kommittén och forskare eller hälsovårdspersonal. Följande speciella ämnen för symposierna har föreslagits: inverkan av det arktiska och subarktiska klimatet på människans olika funktioner och hälsa, varvid årstidsrytmer beaktas, HLA och sjukdomar bland etniska minoriteter och epidemiologiska synpunkter i Norden.

Kommittén utger årligen 2–4 nummer av "Nordic Council for Arctic Medical Research Report" serien. Seriens sakindexering förbättras bl. a. genom att bifoga ett abstrakt för varje report och med att få serien till internationell indexering.

Samarbetet mellan WHO och NoSAMF intensifieras genom att utarbeta ett gemensamt program för samarbetet inom det arktiska medicinska området.

En forskarkurs i samverkan med WHO om ämnet "Utnyttjande av olika forskningsmetoder inom cirkumpolär hälsa" har diskuterats.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal nationell valuta)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	274 014	264 900	290 000	284 100
Styrelse	79 836	71 000	111 000	78 400
Kontor	29 116	57 100	38 000	65 000
Lokaler	—	—	—	—
Projekt	168 520	152 000	193 000	175 500
Övrigt				
Summa kostnader	551 486	545 000	632 000	603 000
<i>Intäkter</i>				
Anslag	504 000	545 000	545 000	603 000
Lönestegr. komp.	35 695		46 000	
Övrigt: Ränta	171			
Summa intäkter	539 866		591 000 ¹	

¹ NoSAMF har i samband med sitt mellanbokslut 30.9.1982 konstaterat att institutionen kan förvänta en budgetöverskridning 1982.

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning*Verksamhetsberättelse 1982**A. Namn och adress*

Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
c/o Utrikespolitiska institutet
Lilla Nygatan 23
S-111 28 Stockholm
Tel 08/23 4060

B. Startår

1966

C. Syfte

Samarbetskommittén har till ändamål att främja forskning inom området internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, genom koordinering av forskningsverksamhet vid de enskilda ländernas institutioner, anordnande av seminarier och konferenser, forskarutbyte och publikationsverksamhet. Samarbetskommittén kan även ta upp andra nordiska samarbetsåtgärder inom området och skall därvid främja vidareutveckling av samarbetet.

*D. Organisation**1. Administration*

Kommittén består av högst 15 medlemmar, av vilka varje land har rätt att utse högst tre. Kommittéledamöterna utnämns för tre år i sänder av utbildningsministerierna i respektive land. Kommittén sammanträder minst en gång om året. Kommittén kan helt eller delvis delegera sina fullmakter till ett arbetsutskott bestående av ordförande, vice ordförande samt en representant för vart och ett av de övriga länderna.

2. Kommitténs sammansättning 31.12 1982

Universitetslektor Erik Beukel	D
Universitetslektor Anders Boserup	D
Universitetslektor Nikolaj Petersen	D

Professor Göran von Bonsdorff	F
Docent Jorma Kalela	F
Docent Tapio Varis	F
Dipl. pol. Gunnar Gunnarsson	I
Forsker Asbjørn Eide	N
Professor Abraham Hallenstvedt	N
Konsulent Torill Oftedal-Sjaastad	N
Professor Kjell Goldman	S
Fil. dr. Rutger Lindahl	S
Professor Sven Tägil	S
Suppleanter	
Fil. dr. Illka Hakalehto	F
Forsker Valter Angell	N
Cand. pol. Turid Sand	N
Docent Björn Hettne	S

3. Personal

Forskningssekreterare fil. dr. Kim Salomon

$\frac{1}{2}$ informationssekreterare fil. kand. Anne-Marie Bratt

4. Revisorer

Kammarkollegiets fondbyrå

E. Verksamhet

Samarbetskommittén möttes den 20 mars i Reykjavík och arbetsutskottet den 15 oktober i Köpenhamn. Ordförande var Asbjørn Eide och vice ordförande Anders Boserup. Under året har ca 440 000 Skr. fördelats på anslag och andra åtaganden såsom tidskriften Cooperation and Conflict. Det samlade ansökningsbeloppet var på 1.4 milj. kr.

Samarbetskommitténs informationsskrift över pågående forskning i Norden, "International Studies in the Nordic Countries, Newsletter", har under året redigerats och utgivits i två nummer. Skriften innehåller upplysningar om nya böcker och forskningsrapporter, orientering om projekt, information och rapporter om konferenser samt mindre artiklar av betydelse för ämnesområdet. Stor vikt har dessutom lagts vid material om olika hjälpmedel för att söka information inom ämnesområdet i Norden.

Den samnordiska tidskriften "Cooperation and Conflict" utkom under året med fyra nummer. Nummer 2 är ett temanummer om oljans betydelse för Norges utrikespolitik, nummer 4 ett temanummer om nordisk säkerhetspolitik.

Nordiska samarbetskommittén beviljar inte bara anslag till nordiska seminarier utan är också själv aktiv och initierar och anordnar seminarier. Exempel på detta under 1982 är ett seminarium om nordisk säkerhetspoli-

tik, där de nordiska ländernas allianspolitik och frågan om Norden som kärnvapenfri zon behandlades. Ett annat exempel är ett seminarium om samhällsförändringar i Östeuropa, där syftet var att belysa vad utvecklingen i Polen betydde ur ett allmänt europeiskt perspektiv. Likaledes anordnade kommittén ett mindre seminarium för att koordinera de olika artiklarna till Cooperation and Conflict:s temanummer om nordisk säkerhetspolitik.

Kommittén avhöll 1982 för första gången ett sammanträde i Island. I det sammanhanget anordnades ett seminarium, där isländska forskare presenterade den aktuella forskningen i Island. Likaledes etablerades kontakter med den isländska forskningsmiljön. Resultatet av dessa kontakter har blivit, att kommittén börjat få ansökningar från Island och att isländska forskare aktivt börjat delta i kommitténs verksamhet.

Personalen på samarbetskommitténs sekretariat har under året deltagit i konferenser och annan form av mötesverksamhet i syfte att etablera och förbättra kontakter med institutioner och forskare i Norden samt att informera om kommitténs verksamhet. Sekretariatets roll som ett kontakt- och informationscentrum i Norden inom ämnesområdet har under året resulterat i ett stort antal hänvändelser från såväl institutioner som från enskilda personer.

Anne-Marie Bratt arbetade på halvtid som informationssekreterare under 1982. Carl Einar Stålvant har varit tjänstledig som forskningssekreterare under samma period. Som vikarie förordnades Kim Salomon.

Samarbetskommittén har härutöver bidragit med anslag till initiering av forskningsprojekt, seminarier, vetenskapliga konferenser, stipendier, forskningsresor, publikationer och enskilda forskares deltagande i internationella och nordiska konferenser. Ett urval av de viktigaste under året beviljade anslagen inom vart och ett av dessa områden beskrivs nedan.

Seminarier

Carl-Axel Gemzell beviljades 23 000 kr. för anordnandet av konferensen "Norden och Västeuropa 1870–1945". Syftet är att belysa de ömsesidiga relationerna mellan de västeuropeiska stormakterna och Sverige mot bakgrund av industrialiseringsprocessen. Tyngdpunkten ligger vid de ekonomiska relationerna.

Nordiska kommittén för Öststatsforskning beviljades 15 000 kr. för anordnandet av symposiet "Nationalitetspolitik och nationella problem i Sovjetunionen och Östeuropa". På symposiet behandlades frågor om de olika faktorerna som påverkar nationalitetsprincipen i Östeuropa samt de säkerhetspolitiska konsekvenserna av ökande nationella spänningar i och mellan de östeuropeiska länderna.

Jan Öberg beviljades 20 000 kr. för att anordna ett seminarium med fredsforskare, politiker och representanter för fredsrörelserna om Nordens säkerhetspolitiska utveckling och fredspolitiska alternativ. Syftet med se-

minariet är att forskare och politiker skall kunna diskutera hur forskningen kan påverka politikerna och omvänt i säkerhetspolitiska frågor.

Allan Rosas beviljades 15 000 kr. för anordnandet av ett nordiskt seminarium rörande forskning, undervisning och information om de mänskliga rättigheterna. På seminariet diskuterades möjligheterna att institutionalisera det nordiska samarbetet rörande de mänskliga rättigheterna. Vidare diskuterades frågor rörande minoriteter och den nordiska ursprungsbefolkningen.

Daniel Heradstveit beviljades 20 000 kr. för anordnandet av ett seminarium om internationaliseringsprocessen i de nordiska ländernas utrikespolitik. Syftet är att utarbeta en rapport med en diskussion av de teoretiska aspekterna och analysera skillnader och likheter i de nordiska ländernas utrikespolitiska förvaltningar.

Per Kongstad, Roskilde, beviljades 7 000 kr. för anordnandet av ett seminarium "Den internationale økonomiske udvikling og hierarkiseringen mellem de udviklede økonomier". De två franska ekonomerna professor Charles Albert Michalet och professor Jacques Mistral presenterade och diskuterade en rad franska forskningsresultat för att inspirera och igångsätta nordisk forskning inom området. Anslaget från Nordiska samarbetskommittén finansierade de nordiska deltagarnas resor och upphålle.

Irene Nørlund, Köpenhamn, beviljades 7 500 kr. för konferensen "Industrialisering og faglige forhold i Asien". Syftet är att analysera arbetarklassens förhållanden i Sydostasien och de ekonomiska och politiska konsekvenserna av den Sydasiatiska utvecklingen för de nordiska länderna.

Forskningsresor

Elmar Gustav Nyman, Stockholm, beviljades 11 500 kr. för en forskningsresa till Västtyskland och Finland. Syftet är att samla in arkivmaterial för en undersökning av spelet kring estlandssvenskarnas återinvandring till Sverige under andra världskriget.

Albert Jónsson, Reykjavik, beviljades 14 500 kr. för en forskningsresa till London. Syftet är att färdigställa en avhandling om den engelsk-isländska fiskerikonflikten.

Henry Geraedts, Lund, beviljades 6 500 kr. för färdigställandet av en avhandling om Kinas utrikeshandel. Syftet med resan är att inhämta kompletterande material.

Willy Østreng, Oslo, beviljades 7 000 kr. för genomförandet av en undersökning om Ishavets betydelse i den internationella politiken.

Gästföreläsningar

Mary Kaldor, England och Harold K Jacobson, USA, inviterade av nordiska institutioner, beviljades anslag för att hålla gästföreläsningar vid forskningsinstitutioner i Norden.

Publikationer

Bulletin of Peace Proposals, Oslo, har erhållit 15000 kr. för ett temanummer om nedrustning i Norden.

Helge Gyllenberg, Helsingfors, har erhållit 10000 kr. för publiceringen av en Kampuchea-rapport, ett projekt som kommittén stött i ett tidigare skede.

Deltagande i konferenser

Under 1982 har samarbetskommittén framför allt beviljat nordiska forskare anslag för att kunna delta i årets två stora internationella konferenser. "International Political Science Associations" världskongress i Rio de Janeiro och Världssociologkongressen i Mexico City.

Arbetsstipendier

Följande beviljades arbetsstipendier à 5000 eller 7000 kr:

Jan Andersson, Lund, för en undersökning om den nordiska samarbets tanken och nordisk säkerhetspolitik.

Nicole Ball, Stockholm, för en studie över militärkostnadernas betydelse i utvecklingsprocessen.

Lennart Bergfeldt, Uppsala, för en studie om civilmotstånd.

Ann-Christine Eriksson, Åbo, för en undersökning om samernas folk rättsliga ställning som ursprungsfolk.

Lars Killander, Stockholm, för en undersökning om norsk säkerhetspo litisk utveckling under tiden fram till år 2000.

Milton Leitenberg, Stockholm, för att sammanställa en studie om vapen politik.

Elling Njål Tjønneland, Oslo, för en undersökning om Sydafrika.

Manne Wängborg, Stockholm, för att skriva ett populärvetenskapligt verk om kapprustning.

F. Framtidsplaner

Kommitténs verksamhet är i stor utsträckning inriktad på att stödja nordiska seminarier och forskningssamarbete, enskilda forskares verksamhet och samnordiska publikationer. Under de senaste tre åren har kommitténs anslag (minus lönekostnader) emellertid urholkats, en reell minskning på sammanlagt närmare 20%. Den årliga uppskrivningen av anslaget har inte motsvarat prisökningarna. Kommittén har därför genomfört vissa besparingar på det administrativa området för att i så stor utsträckning som möjligt hålla stödet till den nordiska forskningen intakt, en målsättning som ej har kunnat hållas.

Den reella minskningen av anslaget har fått mycket negativa konsekvenser för kommitténs verksamhet. I budgetframställningen för 1984 och de följande åren understryks kraftigt nödvändigheten av en kompensation för urholkningen av anslaget för att kommittén skall kunna fortsätta sin verksamhet på ett meningsfullt sätt.

Intresset för kommitténs verksamhetsområde har däremot ökat. Inte minst har frågan om Norden som en kärnvapenfri zon och de nordiska fredsrörelsernas framväxt bidragit till denna utveckling.

Mot bakgrund av den reella anslagsminskningen måste kommittén vara återhållsam med att anordna seminarier och konferenser. I samband med vårens kommittésammanträde anordnar kommittén dock ett seminarium om perceptionernas betydelse i den internationella politiken. Likaledes stödjer kommittén aktivt ett nordiskt seminarium om islam och dess politiska betydelse med syftet att samla forskare i Norden, som är sysselsatta med frågan om religion och samhälle i Mellanöstern.

Informationsverksamheten kommer också i fortsättningen utgöra en viktig del av kommitténs verksamhet. Samarbetskommitténs informationskrift Newsletter fortsätter med att presentera inventeringar av nya och aktuella forskningsområden i Norden. Under 1983 planeras bl. a. ett tema kring forskning om fredsopinioner, fredsaktiviteter och fredsrörelser i Norden.

Kommitténs tidskrift Cooperation and Conflict har i 1983 års årgång planerat flera temanummer, ett om nordisk utrikesförvaltning och utrikespolitiska koordineringsproblem i Norden samt ett annat om nordisk forskning om Kinas utrikespolitik och Kinas roll i världspolitiken. Andra aktuella teman är naturgasproblematiken och ekonomiska aspekter på den nordiska säkerhetspolitiken.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1000-tal SEK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	188	192	189	207
Styrelse	41	57	62	58
Kontor	48	50	42	45
Lokaler	26	28	29	31
Projekt	411	389	398	427
Övrigt:				
Summa kostnader:	714	716	720	768
<i>Intäkter</i>				
Anslag	665	715	715	768
Lönestegr. komp.	38	10	10	—
Övrigt:				
Summa intäkter	703	725	725	768

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information, NORDINFO
c/o Tekniska högskolans bibliotek
Otnäsvägen 9
SF-02150 ESBO 15

B. Startår

1977

C. Syfte

NORDINFO har till ändamål att främja nordiskt samarbete rörande forskningsbiblioteksväsende samt vetenskaplig information och dokumentation. Dess uppgift är att inom sitt område verka för en utveckling, som syftar till förbättrad eller mer rationell service för forskare och andra nyttjare av vetenskaplig och teknisk information och dokumentation i olika former i de nordiska länderna.

D. Organisation

1. Administration

NORDINFO består av tre medlemmar från respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige samt två medlemmar från Island. För varje medlem förordnas en suppleant.

NORDINFO utser inom sig ordförande och viceordförande.

Inom NORDINFO skall finnas ett arbetsutskott bestående av en medlem från varje land, däribland ordföranden.

NORDINFO biträds av ett sekretariat. Sekretariatet är förlagt till Tekniska högskolans bibliotek, Otnäsvägen 9, SF-02150 ESBO 15.

2. Styrelsens sammansättning 31.12.1982

Nationalitet (D, F, I, N, S)	Titel, förnamn, efternamn	Suppleant
D	Overbibliotekar Vibeke Ammundsen	Underdirektør Hans-Erik Hansen

D	Rigsbibliotekar Palle Birkelund	Overbibliotekar Torkil Olsen
D	Professor Henning Spang-Hansen	Konstruktionschef Leif Sturlason
F	Överbibliotekarie Esko Häkli	Professor Veikko Litzén
F	Överbibliotekarie Eeva-Maija Tammekann	Professor Marjatta Okko
F	Överbibliotekarie Elin Törnudd	Direktör Sauli Laitinen
I	Civilingenjör Jón Erlendsson	Civilingenjör Ingjaldur Hannibalsson
I	Universitetsbibliotekarie Einar Sigurdsson	Riksbibliotekarie Finnbogi Gudmundsson
N	Førstebibliotekar Aud Lamvik	Direktør Harald Smedal
N	Riksbibliotekar Gerhard Munthe	Overbibliotekar John Brandrud
N	Professor Lars Strand	Professor Olav Rønning
S	Professor Sixten Abrahamsson	Kanslichef Björn Thomasson
S	Professor Kerstin Lindahl-Kießling	Bibliotekschef Kerstin Rehbinder
S	Riksbibliotekarie Lars Tynell	Överbibliotekarie Thomas Tottie

3. Personal

Den fasta sekretariatspersonalen utgörs av en sekretariatschef, Teodora Oker-Blom, en planerare, Maria Schröder och en avdelningssekreterare Ann-Christin Packalén.

4. Revisorer

Statens revisionsverk i Finland ansvarar för revisionen.

E. Verksamhet

Till och med år 1982, som var NORDINFO's sjätte verksamhetsår har samarbetsorganet beviljat 8,3 miljoner fmk i stöd till 192 projekt av olika typ och storlek inom något av NORDINFO's fyra programområden: 1. Allmän utveckling och samordning, 2. Litteratur- och dokumentförsörjning, 3. Databaser och nätverksamhet samt 4. Utbildning (Bilaga 1 och 2).

Av medlen beviljades 1,8 miljoner fmk under år 1982 och fördelades på 40 projekt. En del av medlen beviljades till projekt som påbörjats under tidigare år, medan en hel del nya projekt startades (Bilaga 3). Slutrapporter har under året erhållits från 30 projekt.

1. Allmän utveckling och samordning

NORDINFO bör vara den centrala kontaktpunkten i Norden på sitt ansvarsområde. NORDINFO's uppgift är att se till att olika användarkategoriernas behov och önskemål blir tillfredsställda genom en ändamålsenligt utformad informationsförsörjning. Detta innebär att nordens informationsanvändare skall ha den bästa möjliga tillgången till samlingar och databaser såväl inom som utanför Norden. NORDINFO bör därför även påta sig att vara kontaktpunkt för hänvändelser från internationella och icke-nordiska instanser.

Expertkontakter:

NORDINFO försöker kontinuerligt hålla sig så väl underrättat som möjligt om utveckling, behov och projekt inom hela biblioteks-, dokumentations- och informationssektorn (BDI-sektorn). För att få den bästa möjliga översikten har NORDINFO utnämnt ett antal experter, som har till uppgift att rapportera om utvecklingen inom sina speciella sektorer av hela fackområdet. Bl. a. på basen av dessa rapporter utarbetar NORDINFO sitt arbetsprogram. På anmodan av NORDINFO ger också de utnämnda experterna utlåtanden om inkomna projektansökningar.

Internationella kontakter:

NORDINFO har etablerat permanenta kontakter med internationella och utomnordiska organ och sammanslutningar såsom UNESCO/PGI, FID, IFLA, LIBER, CIDST och SCONUL.¹ Dessa kontakter möjliggör bevakning av utvecklingstendenser som stöd för planeringsverksamheten och anpassning mellan den utomnordiska och nordiska informationsförsörjningen.

NORDINFO har i år ordnat ett gemensamt policy-möte med representanter för EG och CIDST. Man har deltagit i planeringen av ett västeuropeiskt fjärrlänese seminarium som kommer att hållas år 1983. Dessutom har man beviljat medel för att framlägga resultaten av de stora undersökningarna om nordiskt fjärrlänesarbete vid en UNESCO-konferens i Paris och för presentationen av SCANNET-samarbetet vid online-konferensen i New York.

För att ytterligare befrämja kontakterna har NORDINFO utgett en engelskspråkig broschyr om sin verksamhet och ett nummer av sitt informationsblad på engelska. Utomnordiska experter har flitigt medverkat som lärare vid NORDINFO's seminarier och kurser, som beskrivs under andra programområden.

¹ Se ordlista nedan.

Informations- och publikationsverksamhet:

NORDINFO har under året kraftigt satsat på sin informations- och publikationsverksamhet. Man har utgett en svenskspråkig broschyr, som presenterar NORDINFO. I den nystartade publikationsserien har följande rapporter utkommit:

NORDINFO-publikation 3: Nordisk konferens om registrering af igångvärende forskning

NORDINFO-publikation 4: Kartläggning av brister i basmaterialförsörjningen i Norden. Lars-Erik Sanner och Siw Wesslén

NORDINFO-publikation 5: UAP i Norden. Märta Honko

NORDINFO-publikation 6: Brukeropplæring – idéer og utkast till brukeropplæringsprogram. Torild Alnæs och Jo Brønlund.

NORDINFO har i år utvidgat sin upplaga av informationsbladet NORDINFO-NYTT. Informationsbladet utkommer fyra gånger per år och innehåller bland annat läges- och slutrapporter från NORDINFO's projekt, verksamhetsberättelsen för NORDINFO och det rullande 5-års programmet för organet. Med tanke på de utomnordiska kontakterna utgavs ett nummer av informationsbladet i år på engelska, vilket tidigare nämnts.

NORDINFO har också stött presentationer av vissa viktiga projekt vid bland annat de två stora nordiska konferenserna "5. nordiska IoD-konferensen" i Trondheim och "NVBFs 6. medlemsmöte" i Aalborg. NORDINFO kommer att fortsätta denna verksamhet, eftersom den gör det möjligt att nå fram till en stor del mindre biblioteksenheter. Det gäller inte minst inom den privata industrin och offentliga förvaltningen. Med detta i åtanke har NORDINFO även stött konferenspublikationen från IoD-konferensen.

Konferenser:

NORDINFO har under tidigare år stött ett projekt för utarbetandet av standarder och riktlinjer som skulle möjliggöra utnyttjande i Norden av varandras maskinläsliga nationalbibliografiska databaser. I år har NORDINFO stött en konferens för inbjudna deltagare, där de ekonomiska och praktiska möjligheterna till samarbete och utbyte av databaser eller poster i databaser inom Norden, diskuterats mot bakgrund av det utarbetade materialet.

NORDINFO har detta år även beviljat medel för planeringen och utarbetandet av bakgrundsmaterial för en konferens om handskrifter, eftersom samarbete på detta område ej tidigare existerat i denna form och konferensen således kommer att bli banbrytande.

NORDINFOs plenum har till sina möten inbjudit experter och fört policydiskussioner om frågor, som gäller den framtida utvecklingen på BDI-området. Teman detta år har varit elektronisk publicering och dokumentleverans.

2. Litteratur och dokumentförsörjning

NORDINFO önskar se de nordiska biblioteken och informationscentrallerna som ett sammanhållet system, vars samlingar skall vara så täckande som möjligt, för att Norden ej skall behöva bli mer beroende än nödvändigt av utomnordiska tillhandahållare av dokument. Detta är viktigt då man har liten säkerhet för att inte lånebibliotek och informationscentraler utanför Norden kan komma att införa restriktioner på fritt utlån och ändra på taxor och betalningsvillkor. I en tid då tillgången till information om dokument är enkel, medan möjligheterna att få tag i själva dokumenten inom en rimlig tid för eget bruk är besvärliga, är en så stor satsning som möjligt på detta område viktig.

Inom programområdet stöder NORDINFO projekt inriktade på att i samarbete utbygga och utveckla det nordiska dokumentbeståndet, utveckla hjälpmedel för att bibliografiskt kontrollera och innehållsmässigt beskriva beståndet och förbättra lokaliseringen och effektivera leveransen av dokumenten i bestånden.

Uppbyggnaden av bestånden påverkas starkt av den ekonomiska åtstramningen, nödvändigheten av att skaffa olika materialtyper och utvecklingen av ny teknik, som leder till nya former för publicering. NORDINFO's strävan är att förbättra förvärvssamarbetet mellan de nordiska biblioteken, för att förhindra alltför stora negativa effekter på beståndsutvecklingen. Viktiga hjälpmedel både för ett förvärvssamarbete och för ett effektivt lånesamarbete är lokaliseringshjälpmedel för olika materialtyper, en relevant beskrivning av materialet i hjälpmedlen och en fungerande leverans av lånen.

NORDINFO har detta år givit stöd till följande projekt inom programområdet:

En preliminär utgåva av en handbok i förvaring, vård och konservering av informationsmedier i biblioteken finansierad av NORDINFO, har mottagits positivt och erhållit tilläggsstöd för att omarbetas och ges ut i en slutlig utgåva.

Utredningen om förekomsten och hanteringen av grått material (bl. a. forskningsrapporter, enskilda konferensbidrag, PM från myndigheter, dissertationer) inom energi och ekonomi i vissa nordiska bibliotek anses ytterst väsentlig med tanke på de kompletterande aspekter den ger på dokumentförsörjningen och har därför erhållit fortsatt stöd.

NORDINFO's stora satsning senaste år på projektet UAP i Norden, som avsåg bl. a. att ge en bild av bestånden och lånetrafiken i Norden, erhöll stöd i år för en mer utförlig behandling av projektresultaten och publicering av rapporten. Resultaten har givit upphov till en bred diskussion på nordiskt och europeiskt plan om brister i såväl bestånd som i själva lånetrafiken och till initiativ att förbättra dessa.

NORDINFO's stora projekt NOSP, i vilket ett så fullständigt och aktuellt lokaliseringshjälpmedel som möjligt för det utländska tidskriftsbestånd-

det i nordiska bibliotek eftersträvas, har erhållit sitt årliga ofrånkomliga stöd från NORDINFO. Antalet förtecknade tidskrifter har vuxit till närmare 50 000 och NOSP intar redan nu en synnerligen framträdande plats i det nordiska bibliotekssystemet, där kraven på projektets prestationer ställs allt högre. Under året har två upplagor av registret i mikroform publicerats. Olika typer av betydelsefulla experiment, såsom uttag av specialregister ur hela registret har prövats och skall vidareutvecklas.

En mycket viktig del av arbetet med uppbyggnaden av databaser och register är att den information som användaren är i behov av faktiskt återfinns. En ändamålsenlig katalogisering, klassifikation och ämnesindexering av dokumenten är nödvändig och höjer databasens/hjälpmedlets kvalitet. Speciellt maskinläsliga system kräver noggrant standardiserings- och harmoniseringsarbete med anpassning till datorsystem och ofta internationella rekommendationer. NORDINFO har därför i år stött:

- fortsatt utveckling av registrering av musikdramatiskt material
- utvecklingen av en tesaurus (strukturerad ämnesordsförteckning) inom biblioteks-, dokumentations- och informationssektorn
- utarbetandet av ett samnordiskt företagsekonomiskt UDK-system (universell decimalklassifikation)
- utarbetandet av engelska sökord i den nordiska databasen för byggdokumentation.

3. Databaser och nätverksamhet

En av NORDINFO's väsentligaste uppgifter är att samla den vetenskapliga och tekniska information, som produceras i Norden och som är av speciellt intresse för informationsanvändare i Norden och inte finns att tillgå via internationella informationssystem, i specifika nordiska databaser. Databaserna skall sammanhållas, tillgängliggöras och marknadsföras i SCANNET.

De nordiska databaserna är relativt små till sin omfattning. För att kunna intressera och tillfredsställa användare såväl inom- som utom Norden bör databasernas kvalitet vara hög. Det innebär ett långsiktigt och kostbart såväl administrativt som tekniskt utvecklings- och uppbyggnadsarbete, som leder till att NORDINFO ofta måste räkna med att stöda arbetet under några år. Stöd för fortsatt uppbyggnad och utveckling har beviljats databaser som täcker referenser till tidskriftsartiklar, rapporter och/eller böcker osv. inom områdena:

energiforskning
folkloristisk forskning
framtidsforskning
företagsekonomi
pedagogisk och psykologisk forskning
statistik

Tilläggsmedel har även beviljats databasen med faktauppgifter från området:

lipidforskning

För att utreda de praktiska och ekonomiska förutsättningarna för uppbyggnaden av databaser har NORDINFO stött förstudier. Med tanke på strävan att stöda ämnesområden som är eftersatta t. ex. samhällsvetenskaper och humaniora har följande områden erhållit stöd:

arkeologi

forskning producerad på Nordkalotten och som behandlar Nordkalotten medeltida personhistorisk forskning

Ett förprojekt för uppgörandet av ett register över leverantörer över mikrodatorprogramvara har även erhållit stöd.

Ett teoretiskt projekt, som NORDINFO stött på området, strävar till att försöka förbättra och precisera sökning av referenser ur databaser. Projektets mål har varit att skapa algoritmer, så att mängden semantisk information i söktermer används som vikt vid sökning ur datorlagrad information. Man hoppas att denna sökmetod ur maskinläsliga register skall ge relevanta referenser än de nu använda vanligaste sökmetoderna.

Produktionen och användningen av databaser kommer i allt högre grad att påverkas av den nya tekniken. Den ökade användningen av mikrodatorer och videotextsystem, utvecklingen av telefax, teletext-tjänster och telekommunikationen leder till möjligheter att koppla samman olika typer av system, överhuvudtaget till ökad kommunikation mellan system.

NORDINFO har stött ett projekt i vilket man önskar testa kombinationen av datorbaserade litteratursökningar och datorbaserade konferenser s. k. telekonferenser, så att relevanta litteraturhänvisningar erbjuds konferensdeltagarna som komplement till de sända meddelandena. Detta projekt antas belysa möjligheterna att utvidga utnyttjandet av existerande teknik för informationsförmedling.

De möjligheter som sammankopplingen mellan informationssystem och videotext erbjuder studeras i ett annat projekt.

NORDINFO har åter detta år givit sitt ofrånkomliga stöd till SCANNET-samarbetet. Detta stöd har gällt de tekniska funktioner som ännu handhas av stiftelsen SCANNET, sedan televerket i Norden övertagit linjetrafiken samt samarbetet mellan databasproducenter och användare. Med tanke på den utveckling som försiggår inom telekommunikationssektorn har NORDINFO även stött en utredning av SCANNET's nuvarande tekniska nätstruktur och utveckling av denna i framtiden.

4. Utbildning

Den snabba utvecklingen på biblioteks-, dokumentations- och informationsområdet, vilket främst förorsakats av de stora litteraturmängderna, de många samarbetande enheterna inom forskning, näringsliv, offentlig förvaltning och kultursektorn samt data- och telekommunikationsteknologins utveckling har utvecklat ett växande behov för utbildning av informationsförmedlare och informationsanvändare.

Grundutbildningen av informationsförmedlare (bibliotekarier, dokumentalister/informatiker) är ett nationellt åliggande, medan NORDINFO kan göra en naturlig och viktig insats för fortbildning och forskarutbildning. På detta sätt möjliggörs samarbete på det praktiska planet mellan olika biblioteksenheter och informationscentraler och skapas förutsättningar för genomförandet av utvecklingsprojekt och forskningssamarbete på BDI-området i Norden.

Fortbildningskurserna och seminarierna har detta år främst koncentrerats till problem kring metoder och system för innehållsanalys och sökning av information.

Projektstöd har tilldelats:

Kurs om uppbyggnad och drift av bibliografiska databaser med huvudvikt på indexeringspraxis. Som exempel och testdatabas användes en databas vars uppbyggnad NORDINFO finansierat.

UDK-seminarium. Seminariet behandlade främst automatiseringens inverkan på användningen av det i de flesta stora nordiska vetenskapliga och företagsbiblioteken använda universella decimalklassifikationsystemet. Vid seminariet diskuterades den harmonisering av systemet som skulle vara möjlig på nordiskt plan och möjligheterna att i Norden gemensamt påverka den internationella revisionen av systemet.

Seminarium om psykologi och informationssökning. Seminariet som är av mer teoretisk natur granskar i vilken mån speciellt den kognitiva psykologin kan bidra till att öka förståelsen för informationssökningsprocessen och därmed bidra till konstruktionen av bättre söksystem.

Forum för adb-bibliotekarier som behandlar de tekniska möjligheterna för automatisk indexing av bibliografiskt material med tanke på dess praktiska användning.

Ytterligare har stöd beviljats till en kurs i fack- och forskningsbiblioteksadministration.

Hela NORDINFOS verksamhet inriktar sig på att underlätta tillgången till vetenskaplig och teknisk samt därmed jämförbar information för användare inom samhällets olika sektorer. NORDINFO framhäver i sin verksamhet starkt betydelsen av att anpassa informationstjänster för användarna och informera användarna om befintliga tjänster samt aktivera potentiella användare att utnyttja tjänsterna.

Följande projekt har erhållit stöd:

Handboken "Idéer och utkast till modeller för användarutbildning" är avsedd att fungera som ett hjälpmedel för handledning av informationsanvändare främst inom näringslivet. Den har erhållit tilläggsstöd för ytterligare bearbetning och utges i NORDINFO's publikationsserie med ett bilagt register över nationella handledningsprogram som finns att tillgå i Norden.

Seminarier "Användarutbildning i online-åldern" erhöi delfinansiering av NORDINFO. Vid det internationella seminariet presenterades erfarenheter och utredningar om utbildning av informationsanvändare i sökning ur maskinläsbara register i Norden och ett antal andra länder. Utvecklingen av metoder och hjälpmedel för en effektivare undervisning av användare inom såväl högskolesektorn som industrin diskuterades.

F. Framtidsplaner

Planer för NORDINFO's framtida verksamhet redovisas i en rullande 5-års plan. Långtidsplanen gäller åren 1983-87. I planen betonar NORDINFO informationsförsörjningen som en naturlig del av forskning och utveckling. NORDINFO anser det nödvändigt att fortsatt bedriva verksamhet inom alla fyra programområden och att fortsatt stöda driften av de för den nordiska informationsförsörjningen nödvändiga projekten NOSP och SCANNET. Den explosionsartade utvecklingen av informationsteknologin kräver kontinuerlig uppföljning, värdering och utformning av standarder och riktlinjer för att man i Norden gemensamt skall kunna tillämpa ny teknologi och utnyttja datorbaserade informationssystem samt utbyta maskinlagrade data.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1.000-tal FIM)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	258	248	281*	271
Styrelse	107	121	121	130
Kontor	69	84	84	97
Lokaler				
Projekt	1 563	1 752	1 801**	1 927
Övrigt: skuld till påg. projekt	15			
överskott 1981	49			
Summa kostnader	2 061	2 205	2 287*	2 425

* preliminära utfallet överskrider summan intäkter med 33 000 fmk=lönestegringskompensationen 1982

** överskottet från avslutade projekt år 1981 inberäknad

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Intäkter</i>				
Anslag	1 855	2 205	2 205	2 425
Lönestegr. komp.	148			
Övrigt: (överskott från avslutade projekt)	58		49	
Summa intäkter	2 061	2 205	2 254	2 425

Ordlista

BDI	= bibliotek, dokumentation och information
CIDST	= Comité for Information and Documentation on Science and Technology
EG	= Europeiska Gemenskapen
FID	= International Federation for Documentation
IFLA	= International Federation of Library Associations and Institutions
IoD	= information och dokumentation
LIBER	= Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche
NOSP	= Nordisk samkatalog över periodica
NVBF	= Nordiska Vetenskapliga Bibliotekarieförbundet
PGI	= Unescos General Information Programme
SCANNET	= Scandinavian Network
SCONUL	= Standing Conference of National and University Libraries
UAP	= Universal Availability of Publications
UDK	= Universell Decimalklassifikation

BILAGA 1

Projektbidragen uppdelade mellan programområdena under perioderna 1977–79 och 1980–82

(1000 FIM)	Beviljat belopp 1977–79	Antal beviljningar 1977–79	Beviljat belopp 1980–82	Antal beviljningar 1980–82	Beviljat 1977–82
1. Allmän utveckling och samordning	348	16	403	21	751 (37)
2. Litteratur och dokumentförsörj- ning	1 277	28	1 411	17	2 688 (45)
3. Databaser och nätverksamhet	1 530	34	2 542	39	4 072 (73)
4. Utbildning	330	17	460	20	790 (37)
Totalt	3 485	95	4 816	97	8 301 (192)

BILAGA 2

Beviljningar till projekt fördelade mellan de nordiska länderna under 1977–79 och 1980–82

	1977	1978	1979	1977–79	1980	1981	1982	1980–82
Danmark	4	5	5	13	5	5	8	18
Finland	6	6	5	17	3	8	7	18
Island	—	—	—	—	—	—	1	1
Norge	6	5	7	18	5	6	9	20
Sverige	7	13	14	34	7	5	5	17
Nordiska	2	4	7	13	6	7	10	23
Totalt	25	33	37	95	26	31	40	97

BILAGA 3

Beviljade projektmedel år 1982

1. Allmän utveckling och samordning

Projekt	Beviljat (FIM)
1. Den 5. Nordiska IoD-konferensen	9 000
2. NORDINFOs expertnät	20 000
3. NORDINFOs informationsverksamhet	55 000
4. NVBFs 6. medlemsmöte	4 742
5. Omkostnader för föredrag om EXTEMPLO	2 470
6. Omkostnader för föredrag om NOSP	3 300
7. Omkostnader för föredrag om SCANNET	6 760
8. Planering av rundabordskonferens för handskrifter	14 900
9. Rundabordskonferens om utnyttjandet av MARC-databaser i Norden	35 000
Totalt	151 172

II. Litteratur- och dokumentförsörjning

Projekt	Beviljat (FIM)
1. Engelska deskriptorer i BYGGDOKs databas	66 800
2. Grått material vid nordiska ekonomiska bibliotek och energibibliotek – tilläggsansökan	2 350
3. Handbok i förvaring, vård och konservering av informationsmedia i bibliotek – tilläggsansökan	12 160
4. NOSP	359 000
5. Revision och utveckling av tesarus för Index BDI	13 572
6. Samnordisk registrering av musikedramatiskt material – tilläggsansökan	4 970
7. UAP i Norden	4 000
8. Utarbetande av ett samnordiskt företagsekonomiskt UDK-system	28 000
Totalt	490 852

III. Databaser och nätverksamhet

Projekt	Beviljat (FIM)
1. Adb-baserad prosopografi	75 000
2. Databank inom lipidområdet – vidareutveckling	33 550
3. Databas över framtidsforskning – tilläggsansökan	17 370
4. Datalogisk provkodning av folkloristiskt material – tilläggsansökan	3 800
5. Etablering av nordisk databas i pedagogik och psykologi	40 000
6. Förundersökning för grundandet av ett nordligt informationssystem	99 800
7. Kombination av telekonferens och informationstjänst	65 000
8. LIST STAT – samnordisk databas för statistikmaterial	75 000
9. Länk mellan informationssökningssystem och teledata	45 240
10. Nordic Archaeological Abstracts – värdering av adb-system	83 694
11. Ny nätstruktur för SCANNET	16 000
12. Nordisk Energi Index – vidareutveckling	60 000
13. Samnordisk databas för böcker – tilläggsansökan	10 000
14. SCANNET	322 800
15. Termviktningssystemer inom informationssökning	21 660
16. Uppbyggnaden av en databas över mikrodataprogramvara	11 100
Totalt	980 014

IV. Utbildning

Projekt	Beviljning (FIM)
1. NORDINFOs publikationsverksamhet	80 000
2. Nordisk sommarskola för bibliotekarier och biblioteksskolelärare	16 965
3. Nordiskt forum för adb-bibliotekarier – ämnessökning i bibliotekskataloger	12 000
4. Nordiskt seminarium i psykologi och informationssökning	36 600
5. Nordiskt UDK-seminarium	10 000
6. Sommarskola i högskole- och fackbiblioteksadministration	19 654
7. Utveckling i undervisningsmaterial – tilläggsansökan	3 745
Totalt	178 964
Beviljat totalt år 1982	1 801 002

Nordiska forskarkurser

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska forskarkurser
c/o Fil. lic. Barbro Bryngelsson
Institutionen för oorganisk kemi
Chalmers tekniska högskola
S-412 96 Göteborg
Tel 031-81 01 00

B. Startår

I nuvarande form 1972 (som en fortsättning av Nordiska sommarskolans verksamhet som startade 1966). Från och med 1979 omfattar verksamheten också nordiska forskarstipendier och nordiska forskarsymposier.

C. Syfte

Syftet med kursverksamheten är att genom gemensamma kurser inom utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden. Avsikten är därvid att dels tillgodogöra sig speciella kunskaper eller metoder och utnyttja unik apparatur vid vissa institutioner, dels genom samordning av resurser garantera medverkan av särskilt framstående experter och forskare från skilda delar av världen.

Den försöksverksamhet med nordiska forskarstipendier, som pågår, syftar till att möjliggöra för forskare att vistas vid vetenskaplig institution i annat nordiskt land och därmed berika och fördjupa sin forskning. Nordiska forskarsymposier, som likaledes bedrivs under en försöksperiod är ämnade att främja det vetenskapliga utbytet inom Norden. Med hjälp av dessa medel skall också skapas möjligheter att ge bidrag till regelbundet återkommande symposier och konferenser.

D. Organisation

1. Administration

Verksamheten planeras och leds av en styrelse på upp till tio ledamöter, högst två från vardera av de fem nordiska länderna. Styrelsen representerar såväl aktiva forskare som forskningsadministratörer. Styrelsen utses för tre år i taget av Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

2. Styrelsens sammansättning 31 december 1982

Rigsarkivar Vagn Dybdahl	D
Professor Bodil Jerslev Lund	D
Föredragande Ulla Ekberg-Piimies	F
Professor Mikko Niemi	F
Docent Örn Helgason	I
Direktör Arvid Siljan	N
Fakultetssekretær Ida Yttri	N
Professor Birgitta Odén	S
Byråchef Hans Poppius	S

Som forskarkursernas sekretariat fungerar Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn. Styrelsens sekreterare har under 1982 varit fil. lic. Barbro Bryngelsson, Chalmers tekniska högskola, Göteborg.

3. Revision

Revisionsuppgifterna fullgörs av den danske Rigsrevision.

E. Verksamhet

a) Nordiska forskarkurser

Styrelsen har under 1982 disponerat ett anslag av 3219000 Dkr för kursverksamheten. Inom denna anslagsram har genomförts sammanlagt 15 kurser. Vid kurserna har cirka 360 forskare i Norden deltagit. Styrelsens målsättning för kursverksamheten är att nå stor spridning över såväl olika vetenskapsområden som geografiskt i Norden. Kursutbudet under 1982 uppfyller väl denna målsättning. Vidare har kurserna gett kunskap om nya vetenskapliga metoder eller gällt nya forskningsområden, vilket är ett viktigt syfte med verksamheten. Vid bedömning av kursförslagen har styrelsen haft värdefull hjälp av forskningsråden vad beträffar det ämnesmässiga innehållet i förslagen. Styrelsen kan konstatera att forskningsrådets bedömningar i hög grad överensstämmer med styrelsens egna prioriteringar. Den slutliga bedömningen har gjorts av styrelsen som ensam ansvarar för det fastställda kursprogrammet.

Styrelsens ledamöter har i år liksom tidigare besökt de olika kurserna. Dessa besök har stor betydelse för en fortlöpande utvärdering av verksamheten. De ger också värdefull ömsesidig information mellan styrelsen, kursarrangörer och kursdeltagare.

Programmet har under 1982 omfattat följande kurser:

1. Fackspråk och terminologi

Kursort: Vasa

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 25

Kursens syfte var att främja intresset för forskning i fackspråk och terminologi och att främja kommunikationen mellan å ena sidan språkforskare och å andra sidan terminologer och språkvårdare. Fackspråket och

fackterminologin granskades ur olika lingvistiska synvinklar. Önskemål och behov i fråga om språkforskning diskuterades utgående från terminologers och språkvårdares erfarenheter.

2. *Användning av artificiell intelligens i psykologi och lingvistik*

Kursort: Mullsjö (Sverige)

Kursens längd: 14 dagar

Antal deltagare: 30

Kursen behandlade de delar av artificiell intelligens som är speciellt relevanta för psykologi, lingvistik och kunskapsteori. Följande huvudämnen togs upp: representation av vetande (kognitiva strukturer), representation av innehållet i naturliga språk, simulering av inlärning och utveckling. Kursen var uppbyggd kring föreläsningar, grupparbeten och diskussioner. För att delta i kursen krävdes kunskaper i högre programmeringsspråk.

3. *Komparativa analyser av regionala data för de nordiska länderna*

Kursort: Bergen

Kursens längd: 7 dagar

Antal deltagare: 25

Under kursen gavs en översikt över teorier, metoder och data, som kan användas vid analys av regionala ändringar och variationer i Norden. Kursen baserades på data från Nordisk databas för regionala tidsserier med data inom ämnesområdena ekonomi, geografi, sociologi, historia, statskunskap och närbesläktade ämnen. Deltagarna gavs möjlighet att individuellt bearbeta det tillgängliga datamaterialet.

4. *Teori och metodik i periferiforskning*

Kursort: Rovaniemi

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 20

Periferiforskningen är ett typiskt tvärvetenskapligt forskningsområde, som kräver att man använder element ur olika teorier och metoder. Behovet av periferiforskning har utvecklats samtidigt med krav på en jämnare utveckling inom olika regioner. Följande sakområden behandlades vid kursen: nyare teorier rörande periferiers utveckling, metoder i periferiforskning, tillämpning av teori och metodik i några fallstudier. För deltagande i kursen krävdes erfarenheter i regionalforskning.

5. *Komparativ samhällsforskning, speciellt inom alkohol- och drogforskning och kriminologi*

Kursort: Finse (Norge)

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 30

Kursen avsåg att diskutera erfarenheterna av den gemensamma nordiska samhällsforskningen. Kursprogrammet var uppbyggt kring tre delområden: teoretiskt-metodologiska problem i komparativ samhällsforskning generellt och speciellt vid nordiska jämförelser rörande de nordiska samhällenas utveckling, likheter och olikheter speglade av alkohol- och drog-

forskningen och kriminologin, problem vid tolkningen av resultat och svårigheter att genomföra nordiska jämförande undersökningar.

6. *Användande av märkta antikroppar i parasitologisk forskning*

Kursort: Stockholm

Kursens längd: 7 dagar

Antal deltagare: 18

Kursens syfte var att ge en översikt av användning av märkta antikroppar för studier av celler och subcellulära komponenter hos parasiter samt påvisande av antikroppar riktade mot sådana strukturer. I kursen ingick flera praktiska moment, vilka koncentrerades på metoder där antikroppen är märkt med ett fluoriserande ämne och metoder baserade på enzymmärkning. Kursen omfattade även diskussioner i seminarieform och studiebesök.

7. *Plasma lipoproteiner*

Kursort: Willmanstrand

Kursens längd: 8 dagar

Antal deltagare: 26

Avsikten med kursen var att bibringa grundläggande kunskaper om lipidernas fysiko-kemiska egenskaper åt personer, som sysslar med kliniskt forskningsarbete rörande fettämnesomsättningen. Vidare gavs en orientering till fysikokemiskt inriktade forskare om den kliniska problematiken. Fosfolipidernas och kolesterolens egenskaper samt deras interaktioner med proteiner undersöktes med hjälp av olika metoder. Slutligen belystes lipoproteinernas struktur, deras ämnesomsättning och störningar i denna.

8. *Åldersspecifika problem vid fysisk ansträngning. Teoretiska och metodologiska aspekter*

Kursort: Kuopio

Kursens längd: 9 dagar

Antal deltagare: 25

Kursen behandlade två problemområden: dels intensiv träning av idrottsutövare som börjar redan i barndomen, dels fysisk inaktivitet och dålig kondition hos medborgarna. Det finns endast fåtaliga studier om hälsoeffekter av intensifierad träning i preventivt syfte för fullvuxna, speciellt åldringar. Orsaken till detta är att så få forskare känner alla de metoder som behövs. Alla dessa studier kräver tvärvetenskapligt grupparbete varför kursen vände sig såväl till läkare som till forskare i idrottsvetenskap, psykologer och sociologer.

9. *Spårmetallbestämningar i naturliga vatten*

Kursort: Göteborg

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 16

Kursens mål var att presentera metoder lämpliga för bestämning av spårmetaller i naturliga vatten. Publikationer rörande halter av olika spår-

metaller har på senare år visat på ständigt sjunkande halter. Detta beror inte på globalt minskande föroreningar utan på en ökande medvetenhet om de kontamineringsproblem, som uppstår vid provtagning i extremt låga haltområden. Speciell vikt lades under kursen vid provtagning, provförvaring och provberedning. Deltagarna gavs tillfälle att arbeta i ett s.k. renrums-laboratorium.

10. *Proteinkristallografi*

Kursort: Uppsala

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 25

Kristallografisk strukturbestämning av biologiska makromolekyler spelar en väsentlig roll för att förstå och därmed kunna påverka livsprocesser på molekylär nivå. Kursen avsåg att ge en möjlighet att fördjupa deltagarnas teoretiska kunskaper och samtidigt bredda deras praktiska erfarenhet. Kursen omfattade modern metodik inom området, både teori och praktiska övningar. Tonvikten lades på datainsamling, synkrotronljusanvändning, fasvinkelbestämning och modellbygge samt genomgång av väsentliga datorprogramsystem.

11. *Positronemitterande organiska molekyler*

Kursort: Uppsala

Kursens längd: 10 dagar

Antal deltagare: 22

Kursen motiverades av att kortlivade radionuklider som ^{11}C , ^{13}N , ^{15}O , ^{18}F , under senare år fått en allt större betydelse inom biologisk och medicinsk forskning. Kursens mål var att behandla metoder och teknik, som är användbara vid framställning av positron-emitterande organiska molekyler samt att beskriva deras möjliga användning inom biologi och medicin. Bland områden som berördes kan nämnas radionuklidproduktion, framställning av märkta utgångsmaterial, syntes- och reningsmetoder, detektionsteknik och skyddsaspekter. Kursen vände sig till fysiker, kemister, biologer och medicinare.

12. *Yt- och kolloidkemi*

Kursort: Kumlinge (Åland)

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 30

Syftet med kursen var att ge deltagarna en fördjupad insikt i moderna experimentella och teoretiska metoder i yt- och kolloidkemi. Vidare gavs en översikt av ytkemins tillämpningar i ett antal praktiska system, såsom rengöring, ytmodifiering, pappersframställning, mineralflotation och emulsionsteknologi. Kursen tog upp ämnen där fortsatt forskning tycks kunna leda till intressanta resultat. Förutom föreläsningar och övningar fick deltagarna tillfälle att vid seminarier diskutera egna forskningsprojekt.

13. *Yt spektroskopiska metoder*

Kursort: Göteborg

Kursens längd: 11 dagar

Antal deltagare: 25

Ytfysik och ytkemi är nya forskningsområden som expanderat mycket snabbt under 1970-talet. Ett stort antal experimentella metoder har utvecklats för studier av fasta ytors elektroniska, vibroniska och geometriska struktur. Kursen gav en översikt över dessa metoder i form av föreläsningar och laborationer. Bl. a. behandlades teoretisk bakgrund, instrumentering, provberedning och karakterisering, typiska mätresultat och deras analys.

14. *Transport av upplösta ämnen i jord-växt-systemet och växtrötters upptagande av näringsämnen från jorden*

Kursort: Greve Strand (Danmark)

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 24

Kursen avsåg att ge deltagarna en förståelse för ämnestransporter i systemet jord-jordvätska-växtrot. Man ville utveckla en realistisk modell, som kvantitativt beskriver effekter av ändringar i de naturliga förhållandena kring jord-växt-systemet. Föreläsningar över boken "Solute Movement in the Soil-root System" kompletterades med de senaste forskningsresultaten inom området.

15. *Ekonomiska modeller för internationella relationer på jordbruksområdet*

Kursort: Greve Strand (Danmark)

Kursens längd: 12 dagar

Antal deltagare: 16

Avsikten med kursen var att behandla ekonomiska modeller för att belysa produktion av och internationell handel med jordbruksprodukter. Dessa modeller skall bidra till förståelse av viktiga nationella och internationella problem, t. ex. den internationella matvarusituationen, den ekonomiska ojämlikheten mellan rika och fattiga länder samt skiftande pris- och inkomstförhållanden i jordbruket. Kursen behandlade teorier och modeller för faktorer som bestämmer den internationella arbetsfördelningen mellan jordbruks- och industriprodukter och som visar vilka ekonomiska konsekvenser resursallokering får för utvecklingen inom jordbruket och i samhället i övrigt.

Till de genomförda kurserna beviljades följande anslag:	DKK
1. Fackspråk och terminologi	205 000
2. Användning av artificiell intelligens i psykologi och lingvistik	194 000
3. Komparativa analyser av regionala data för de nordiska länderna	150 000
4. Teori och metodik i periferiforskning	168 000
5. Komparativ samhällsforskning, speciellt inom alkohol- och drogforskning och kriminologi	194 000

6. Användande av märkta antikroppar i parasitologisk forskning	140 000
7. Plasmalipoproteiner	170 000
8. Åldersspecifika problem vid fysisk ansträngning. Teoretiska och metodologiska aspekter	185 000
9. Spårmetallbestämningar i naturliga vatten	150 000
10. Proteinkristallografi	185 000
11. Positronemitterande organiska molekyler	138 000
12. Yt- och kolloidkemi	220 000
13. Ytspektroskopiska metoder	175 000
14. Transport av upplösta ämnen i jord-vätske-systemet och växtrötters upptagande av näringsämnen från jorden	120 000
15. Ekonomiska modeller för internationella relationer på lantbruksområdet	175 000

Dessutom beviljades 120 000 DKK till kurs i "Populationsdynamik" och 135 000 DKK till kurs i "Isotopteknikens användning i mark- och gödslingsexperiment". Dessa kurser måste dock inställas på grund av för få anmälda deltagare. För att beviljade medel skall utnyttjas på ett effektivt sätt bör deltagarantalet inte vara lägre än vad som fastställts i riktlinjerna för kursverksamheten. Det ansågs därför inte vara meningsfullt att dessa kurser genomfördes. Kurser har aldrig tidigare inställts på grund av för få deltagare och några särskilda slutsatser kan inte dragas av detta enstaka tillfälle. Styrelsen kommer dock i fortsättningen att uppmärksamma detta problem. De outnyttjade anslagen kommer att efter medgivande av Kultursekretariatet att överföras till kursverksamhet under 1983.

b) Nordiska forskarstipendier

Under verksamhetsåret 1982 fortsattes den försöksverksamhet med nordiska forskarstipendier, som påbörjades 1979. Vid de två ansökningstillfällena, som gällde 1982 års anslag, inlämnades ansökningar motsvarande 668 stipendiemånader. Därtill kommer ansökan om resebidrag. Styrelsens totala budget för stipendieverksamhet 1982 var 990 000 DKK. Inom ramen för detta anslag kunde 255 stipendiemånader beviljas, fördelade på 61 stipendiater. Härutöver beviljades resebidrag omfattande 95 500 DKK. De rapporter, som stipendiaterna inlämnat efter avslutad forskningsvistelse visar, att verksamheten varit mycket framgångsrik.

Antalet beviljade stipendiemånader fördelade sig på länder (hemmainstitution) och ämnesområden enligt följande:

	D	F	I	N	S
Humaniora	2	4	7		17
Samhällsvetenskap		20	10	5	
Medicin		26	9		16
Naturvetenskap	21	42	3	19	23
Teknik		10			5
Jordbruksvetenskap			9	2	5

Antalet beviljade stipendiemånader fördelade sig på länder (mottagarinstitution) och ämnesområden enligt följande:

	D	F	I	N	S
Humaniora	13		6	5	6
Samhällsvetenskap	17				18
Medicin	17	1		16	17
Naturvetenskap	15	7	4	21	61
Teknik	5				10
Jordbruksvetenskap	9			5	2

c) Nordiska forskarsymposier

Nordiska forskarkurser ansvarar from 1979 även för en försöksverksamhet med nordiska forskarsymposier och -konferenser. 1982 omfattade budgeten för denna verksamhet 796 000 DKK. 91 ansökningar om medel till symposier inlämnades. 29 ansökningar kunde beviljas inom tillgängliga medelsramar.

Beviljade symposiemedel (DKK) fördelade sig på länder och ämnesområden enligt följande (antal symposier inom parentes):

	D	F	I	N	S
Humaniora	40 000(2)	67 000(3)		20 000(1)	65 000(3)
Samhällsvetenskap	75 000(2)	25 000(1)		25 000(1)	130 000(4)
Medicin		110 000(4)			32 000(2)
Naturvetenskap			45 000(1)		60 000(2)
Teknik		25 000(1)			
Jordbruksvetenskap		27 000(1)		30 000(1)	

Beviljade medel utgör 19% av det totalt ansökta beloppet.

d) Styrelsen har under året utvärderat den pågående försöksverksamheten med nordiska forskarstipendier och nordiska forskarsymposier. Rapport kommer att läggas fram under november 1982. I rapporten kommer preliminärt att anbefallas att verksamheterna fortsätter. Särskilt angeläget är att medel ställs till förfogande för forskarstipendier.

F. Framtidsplaner

Styrelsen har i augusti 1982 fastställt kursprogram för 1983. Av 41 inlämnade kursförslag kommer 18 kurser att genomföras. Följande kurser har fastställts:

1. Receptionsproblem inom konst och litteratur
2. Kvinna och teater i Norden
3. Nordisk personnamnsforskning
4. Bruk av rationalitetsmodeller i studiet av politik
5. Tillämpning av matematiska modeller i ekonomisk och historisk demografi
6. Metodkurs i case-kontroll undersökningar
7. Manlig reproduktionsbiologi: från molekylära mekanismer till kliniska tillämpningar

8. Den motoriska enheten hos människan
9. Biologisk röntgenmikroanalys
10. Odontologisk epidemiologi och dess metoder
11. Separation av biomolekyler och cellpartiklar med fasfördelning
12. Mesometeorologi
13. Minsta kvadratförfiningsmetoder för kristallografer
14. Mikroskopiska teorier för kollektiva fenomen i atomkärnor
15. Strålnings- och spridningsprocesser i rymdplasma
16. Algebra, algebraisk topologi och deras växelverkan
17. Resistens mot växtpatogen
18. Ergonomiska mätmetoder i lantbruket

I den fortsatta planeringen kommer styrelsen som hittills att initiera nya och aktuella forskningsområden. Styrelsen kommer kontinuerligt att arbeta med uppföljning och utvärdering av verksamheten. Detta arbete är till stor hjälp då riktlinjer för kommande verksamheter skall utarbetas. Styrelsens målsättning vad beträffar kursverksamheten är att öka antalet kurser till 25 per år. Detta är i överensstämmelse med önskemål, som framkommit såväl från Nordiska ministerrådet som från Rådgivande kommittén för forskning och i motioner till Nordiska rådet. Styrelsen kommer att i budgetframställningen för de närmaste åren äska medel utöver förväntade prisökningar för att nå den uppställda målsättningen av 25 kurser per år. Styrelsen finner detta ytterst angeläget med hänsyn till de många goda kursförslag som inlämnas varje år.

Vad beträffar stipendier och symposier vill styrelsen avvakta de slutsatser som kommer att dras av den tidigare nämnda utvärderingsrapporten.

G. Finansiering och ekonomi

Styrelsen finner det svårt att dela upp administrationskostnaderna på de tre olika budgetposterna. Större delen av administrationskostnaderna utgörs av informationsmaterial, kostnader för styrelsemöten och sekreterararvode. Det utges en informationsbroschyr gemensam för kurser, stipendier och symposier. Vid styrelsens sammanträden behandlas samtliga aktiviteter. Likaså kommer sekreterarfunktionen alla tre aktiviteterna tillgodo. Vid fördelning av medel till projekt hålls däremot strikta gränser mellan de tre anslagsposterna.

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal DKK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	50.0			
Styrelse	211.9		265.0	
Kontor	168.1			
Lokaler	–			
Projekt: kurser	2 592.6		2 824.0	
stipendier	853.7		988.0	
symposier	701.8		776.0	
Övrigt	–			
Summa kostnader	4 578.1		4 853.0 ³	
<i>Intäkter</i>				
Anslag	4 550.0	5 005.0		5 456.0
Lönestegr. komp.	–	–		
Övrigt	–13.0 ¹	–41.1 ²		
Summa intäkter	4 537.0	4 963.9		5 456.0

¹ underskott 1980² underskott 1981³ utgifter under tiden 1/1 – 30/9 1982 enl. senaste räkenskapsrapport

Nordiskt vulkanologiskt institut

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordisk vulkanologiskt institut
Háskóli Íslands
Jarðfræðahúsið v/Hringbraut
101 Reykjavík
Tel 2 50 88
Telex: 2307 isinfo

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Institutets uppgift är att bedriva vulkanologisk forskning med inriktning på vulkanologiens viktigaste sektorer: petografi, geokemi, geofysik och vulkanhistoria. Institutet skall bereda forskare såväl inom som – efter styrelsens beslut – utom Norden tillfälle att studera vulkanism och därmed sammanhängande problem.

*E. Organisation**1. Administration*

Institutet leds av en styrelse, som består av åtta ledamöter, fyra från Island och en från vardera av de övriga nordiska länderna. Styrelsen utses för en period av tre år i sänder av Nordiska ministerrådet. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Den verkställande ledningen vid institutet utövas enligt av styrelsen fastställda riktlinjer av en direktör som utses av ministerrådet efter förslag av styrelsen för en period på fyra år.

2. *Styrelsens, samarbeidsorganets el. motsv. sammansättning 31.12.1982*

Titel, förnamn, efternamn	Nationalitet
Prof. Frans Erik Wickman	S (ordf.)
Lektor Asger K. Pedersen	D
Dr. Ilkka Laitakari	F
Dr. Else-Ragnhild Neumann	N
Prof. Sigurdur Thorarinsson	I
Dr. Sveinn P. Jakobsson	I
Dr. Gudmundur Pálmason	I
Dr. Stefán Arnórsson	I

3. *Personal*

Gudmundur E. Sigvaldason, direktör
 Karl Grönvold, geolog
 Niels Óskarsson, geolog
 Eysteinn Tryggvason, geofysiker
 Hulda H. Gudmundsson, kontorfuldmægtig
 Sigurjón H. Sindrason, tekn. ass. (elektroniker)
 Halldór Ólafsson, designer
 Edda Arnholtz, bibliotekar
 Júlíana G. Aspelund, ekonomibiträde

4. *Revisorer*

Sveinn Arason, Reykjavík

F. *Verksamhet*

Virksomheden i 1982 blev stærkt præget af instituttets dårlige økonomiske situation. Den forværring som har fundet sted fik udtryk i bogslut 1981 som viser et underskud på ca. 750 000 lkr.

Instituttets bevilgninger er udsat for enorm erodering på grund af den høje inflationsrate i Island, men til trods for dette blev instituttet pålagt at spare ind underskuddet fra tidligere år.

I årsberetelsen for 1981 blev en detaljeret redegørelse for instituttets videnskabelige virksomhed sat op. I det følgende bliver derfor kun nye stipendiatprojekter beskrevet, men anledningen brugt til at rapportere noget nærmere om hvordan inflation og budgetprocedur indvirker på instituttets bevilgninger (se afsnit G).

Langtidsprojekter blev enten lagt til side eller virksomheden betydeligt reduceret. I nogle tilfælde kunne projekter videreføres eller påbegyndes med finansielle bidrag fra det Islandske Videnskabsfond og Civilforsvaret.

Stipendiatvirksomheden

Efterspørgselen efter stipendiatstillinger ved instituttet øges stadig. I år fik 13 personer bevilget stipendium til forskellig lange tidsperioder. Nye projekter er følgende:

Et år blev bevilget til *Jouko Parviainen* (F) til fortsættelse af undersøgelse af fordeling af svovl i vulkanske bjergarter.

Endvidere til *Ole Lutro* (N) til geologiske og petrologiske undersøgelser af Tindfjallajökull centralvulkanen i Syd-Island.

Otte måneder blev bevilget til *Jakob Høj* (D) til petrologiske, geochemiske undersøgelser af fremmedbjergarter (xenolither) som findes inde-sluttet i recente lavaer på Reykjanes halvøen. Undersøgelsen skal belyse om disse xenolither danner et trin i bjergartsudviklingen fra den primitive smelte i kappen til den mere udviklede lava som produceres ved vulkanudbrud i dette område.

Meri-Liisa Airo (F) fik seks måneder til indsamling af vulkanske bjergarter fra forskellige veldefinerede formationer i den islandske spredningszone. Bjergarternes magnetisme skal undersøges og sammenlignes med bjergarter fra finske formationer som eventuelt blev dannet under lignende forhold.

Juhani Airo (F) fik seks måneder til undersøgelse af kemisk ligevægt mellem vand og den hovedsagelig basaltiske bjerggrund i Island. Vandprøver indsamlet i forskellig afstand fra nedbørssted analyseres kemisk og ligevægtsindstillingen vurderes.

Runo Löfvendahl (S) fik 6 måneder til at undersøge sekundære mineraler og deres gangbjergarter med hensyn til isotopfordeling. Projektet er et forsøg til aldersbestemmelse af tektoniske bevægelser, men sekundære mineraler afsættes som oftest i sprækker dannet ved slige bevægelser. I forhold til Sverige, hvor resultatet af undersøgelsen skal anvendes, så er alle slige processer i Island helt nye – har alderen 0 – og danner et vigtigt udgangspunkt for praktisk anvendelse af metoden.

Carl Ehlers (F) fik 5 måneder til undersøgelse af kemiske kriterier som kunne anvendes ved kartering af gamle og deformerede vulkanske bjergarter i Finland og Skandinavien.

Ulf Sundquist (S) fik 1 måned til at færdiggøre projekt påbegyndt under tidligere ophold ved instituttet.

Heikki Mäkipää (F) fik ligeledes 1 måned til at færdiggøre projekt påbegyndt under tidligere ophold ved instituttet.

Stipendiater 1982

Peter Thy (D)	01/01 – 30/06
Magnús Ólafsson (I)	01/01 – 30/06
Einar Kjartansson (I)	01/01 – 30/06
Ole Stecher (D)	01/01 – 30/06
Jouko Parviainen (F)	01/01 – 31/12
Meri-Liisa Airo (F)	10/06 – 10/12
Juhani Airo	15/06 – 15/12
Ole Lutro (N)	15/06 – 31/12
Runo Löfvendahl (S)	01/07 – 31/12
Carl Ehlers (F)	01/08 – 31/12

Jakob Höj (D)	01/10–31/12
Heikki Mäkipää (F)	januar
Ulf Sundquist (S)	august

Personale, konferencer, etc.

Personale er uforandret fra 1981.

Gudmundur E. Sigvaldason deltog i doktorsbedømmelse ved Universitetet i Clermont, Frankrig i marts.

Ingen af instituttets ansatte fik anledning til deltagelse i konferencer i udlandet. Derimod deltog flere af instituttets personale og stipendiater i to konferencer som blev holdt i Island.

(1) Nordisk Geologisk vintermøde blev holdt i Reykjavik i januar 1982. Følgende foredrag blev præsenteret:

(a) Páll Imsland: Iceland and the ocean floor, comparison of rock composition and volcanism.

(b) Niels Óskarsson: Volcanic pollution: Element ratios and spatial distribution.

(c) Guðrún Larsen: Basaltiske spalteudbrud af eksplosiv karakter fra Torfajökull-Veidivötn spalte sværmen i Syd-Island.

(d) Karl Grönvold: Kemisk sammensætning af Lakagígar lavaen 1783.

(e) Peter Thy: Lagdelte strukturer i Fongen-Hyllingen gabbrokomplekset.

(f) Peter Thy: Faserelationer i alkalibasaltiske glasser fra Island.

(g) Maj Britt E. Mörk: Magmamixing i en postglacial eruption i Sydöst Island.

(h) Peter Torssander: Svovelisotopsammensætning i isländska lavar: En preliminär uppskattning.

(i) Karl A. Jörgensen: Peralkaline granofyrer fra Syd-Island.

(2) International Association of Volcanology and the Chemistry of Earth's Interior og International Association of Geochemistry and Cosmochemistry holdt en konference (Scientific Assembly) i Reykjavík den 15.–22. august 1982. Nordisk Vulkanologisk Institut tog aktiv del i forberedelsen af dette møde og to af instituttets ansatte var medlemmer i forberedelseskomiteen, Gudmundur E. Sigvaldason, formand og Karl Grönvold. Endvidere var Eysteinn Tryggvason, Niels Óskarsson og Guðrún Larsen ledere (convenors) for enkelte sessioner. Konferencetemaet var "Generation of Major Basalt Types". Deltagere var omkring 250 fra 26 nationer. Instituttets ansatte og stipendiater holdt følgende foredrag:

(a) Páll Imsland: The early evolution in the Jan Mayen magma system. Ankaramitic liquids and wehrlite mineralogy.

(b) Páll Imsland: The magma types produced by the Jan Mayen magma system.

(c) Niels Óskarsson: The K/Rb ratio of Icelandic basalts: Evidence for mixing between mantle derived ol-tholeiite and silicate melts in the rift zone crust.

(d) Niels Óskarsson: Chemical monitoring of hydrothermal fumaroles in volcanic prediction: Evidence from Krafla, N. Iceland.

(e) Niels Óskarsson: Degassing of the July 1980 lava in Krafla, N. Iceland.

(f) Niels Óskarsson: Chemical monitoring of jökulhlaup water in Skeiðará and the geothermal system in Grímsvötn volcano. (Med Sigurdur Steinthorsson).

(g) Eysteinn Tryggvason: The widening of the Krafla fissure swarm during the 1975–1982 volcano-tectonic episode.

(h) Karl Grönvold: Chemical composition of individual Icelandic basalt lavas.

(i) Gudrún Larsen: Volcanic history and prediction. The Veidivötn area, Southern Iceland.

(j) Peter Thy: Implications for a high pressure control on composition of alkali basaltic glasses from Iceland.

Universiteterna i Oslo, Bergen og Trondheim inviterede Páll Imsland til at holde foredrag. Han holdt ialt otte foredrag om følgende temaer.

(1) Jan Mayens geologi og petrologi.

(2) Centralvulkaner, deres forbindelse med sprækkesværme.

(3) Kan den petrografiske forskel mellem Island og havbunden forårsages af forskellige metoder ved indsamling af prøver?

Instituttet inviterede en gæsteforelæser, Dr. Robert Tilling fra U.S. Geological Survey, til Island. Dr. Tilling administrerede undersøgelserne af udbruddet i Mt. St. Helens. Han holdt flere foredrag af videnskabelig natur, men også et populært foredrag som blev holdt i Nordens Hus og et andet som blev præsenteret for befolkningen i Mývatn området i Nord Island.

Rapporter 1982

8201 Peter Thy: Spinel minerals in transitional and alkali basaltic glasses from Iceland.

8202 Peter Thy: Phase relations in transitional and alkali basaltic glasses from Iceland.

8203 Eysteinn Tryggvason: The N.V.I. magnetoresistor tiltmeter. Results of observations 1977–1981.

8204 Ulf Sundquist & Eysteinn Tryggvason: Deformation measurement in the Hengill region. Initial measurement in 1979.

Publikationer i tidsskrifter og bøger i 1982

Artikler i Festskrift, publiceret i anledning af Prof. Sigurdur Thorarinsons 70 års fødselsdag: Eldur er í norðri (eds) H. Þórarinsdóttir, Ó. H. Óskarsson, S. Steinþórsson & Þorleifur Einarsson.

Eysteinn Tryggvason: Nokkrar hugleiðingar um Grímsvötn, mesta jarðhitasvæði jarðar, 29–35.

Guðmundur E. Sigvaldason: Samspil vatns og kviku. Öskjugosið 1875, 37–49.

Guðrún Larsen: Gjóskutímatal Jökuldals og nágrennis, 51–65.

Karl Grönvold: Líparítstapinn Höttur í Kerlingarfjöllum, 199–203.

Magnús Ólafsson: Nokkur atriði um bergfræðitilraunir, 245–251.

Niels Óskarsson: Um efnahvörf í gosgufu, 275–281.

Páll Imsland: Um flotjafnvægi, tengsl þess við eldvirkni, gerð jarðskorpu og áhrif á landnýtingu, 311–317.

Sigurjón H. Sindrason og Halldór Ólafsson: Síritandi hallamælir, 387–391.

Niels Óskarsson, Gudm. E. Sigvaldason & Sigurdur Steinthorsson: A Dynamic Model of Rift Zone Petrogenesis and the Regional Petrology of Iceland. *J. Petrol* 23, pp. 28–74.

Eysteinn Tryggvason: Recent ground deformation in continental and oceanic rift zones. Pp. 17–39 in *Continental and Oceanic Rifts*, Geodynamic Series, Vol. 8, Am. Geophys. Un.

A Tarantola, A. Nercessian & E. Tryggvason: La prevision volcanique ou sismique traitée comme un problème inverse. *Bulletin PIRPSEV no. 61*, pp. 1–20.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal ISK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	2 161	1 686	3 509	2 229
Styrelse	96	75	137	57
Kontor	178	168	179	218
Lokaler	879	450	837	618
Projekt	238	0	218	0
Övrigt:				
Summa kostnader	3 552	2 379	4 880	3 122
<i>Intäkter</i>				
Anslag	1 650		2 605	
Lönestegr.komp.	783		1 259	
Övrigt:	504		984	
Summa intäkter	2 907	2 379	4 848	3 122

2. Budgetudviklingen

Tabellen (*se nedan*) giver oversigt over budgetudviklingen ved Nordisk Vulkanologisk Institut. Erfaringen viser at det præsenterer visse vanskeligheder at forklare inflationens indflydelse på instituttets budget på en måde som er forståelig, også for personer som ikke har oplevet den såkaldte "runaway" inflation.

For at forenkle beregningen bruges ikke reelle budgettal. Vi begynder i

År 0 og laver et budgetforslag på 1000 ISK. Da dette budgetforslag blev forfattet var kursen mellem den islandske og den danske krone nøjagtig 1.0000. Inflationsraten i Island er 50% men 8% i Danmark. Vi regner først hvordan prisændringen bliver fra måned til måned i de kommende år i de respektive lande. (Inflationen pr. måned er 12te roden af inflationen på årsbasis, 1,03436 i Island og 1,00643 i Danmark). Resultatet præsenteres i de sidste tre kolonner af tabellen.

I marts År 1 bevilger ministerrådet budgetforslaget uden nogen nedskæring. Ministerrådet har også forståelse for at instituttets budget eroderes stærkt på grund af inflationen og derfor får instituttet halvdelen af budgettet bevilget i danske kroner og halvdelen i islandske. Til dette tidspunkt er 500 ISK blevet til 436 DKK.

I januar År 2 kommer budgetbevilgningen til udbetaling. De 500 ISK er fremdeles 500 ISK men de 436 DKK er blevet til 657 ISK. Til udbetaling kommer derfor 1157 ISK, dvs. 157 ISK mere end oprindeligt specificeret i bevilgningen og disse regnes som *kursgevinst*. Til dette tidspunkt, januar År 2, er prisniveauet i Island 1660 ISK sammenlignet med 1000 ISK i oktober år 0. Den reelle værdi af den udbetalte bevilgning er derfor $1157 \times (1000/1660)$ lig med 697 ISK. Inflation og budgetprocedure har reduceret bevilgningen med 30,3%.

Budgetforslag for År 3 indleveres i oktober År 1. Den baseres på bevilgningen for År 2 med 30% prisøgelse. Samme budgetprocedure følges og resultatet er at når bevilgningen kommer til udbetaling er den reduceret med 39,6% fra budgetforslaget i År 0.

I begyndelsen af År 5 repræsenterer den udbetalte bevilgning en 54,6% reduktion fra budgetforslaget År 0, til trods for at ingen administrativ nedskæring har fundet sted.

Tabellen demonstrerer: At i løbet af den tid som ligger mellem budgetforslag og udbetaling af budgetbevilgningen er den realistiske forbindelse mellem budgetforslaget og bevilgningen gået tabt. I løbet af to eller tre år, hvor budgetforslaget er knyttet til forrige års bevilgning med en urealistisk prisøgselsrate, bliver situationen absurd.

På grund af dette var det ikke længere muligt at sætte op et budgetforslag for 1984 som skulle være en matematisk derivativ af budgetbevilgning 1983. Bevilgningen for 1983 rækker ikke til faste driftsudgifter og instituttet bliver nødt til at indstille aktiviteten hvis ikke en tilsvarende rettelse bliver bevilget. Budgetforslaget 1984 blev derfor sat op ved at regne på nyt alle udgifter til driften på prisniveau i oktober 1982. Dette prisniveau blev siden fremregnet til 1. januar 1983 med den faktiske inflationsrate. Ved beregning af prisændringer mellem 1. januar 1983 og 1. januar 1984 blev den af ministerrådet bestemte prisændring, 35%, anvendt.

	Budgetforslag ISK DKK	Bevilgning ISK DKK	Udbetalt ISK	Reel værdi ISK	Inflation 50% ISK	8% DKK	Kurs
År 0	1 000				1 000	1 000	1,0000
År 1	+ 30% ←	(500 + 500)					
	1 300	500 + 436			1 184	1 032	1,1467
Marts					1 500	1 080	1,3888
Oktober	936	(650 + 650)	500 + 657	697	1 660	1 100	1,5078
År 2	+ 30% ←	650 + 408			1 776	1 115	1,5926
Marts					2 249	1 166	1,9290
Oktober	876	(845 + 845)	650 + 854	604	2 490	1 189	2,0941
År 3	+ 30% ←	845 + 382			2 664	1 204	2,2119
Marts					3 375	1 260	2,6792
Oktober	820		845 + 1 111	524	3 735	1 284	2,9085
År 4		1 098 + 358			3 996	1 301	3,0722
Januar							
År 5			1 098 + 1 446	454	5 603	1 387	4,0396
Oktober							
Januar							

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
att. Nils Robert Nilsson
Blegdamsvej 17
DK-2100 København Ø

B. Startår

1974

C. Syfte

Kommittén skall

- a) verka för ett samordnat utnyttjande av resurserna för acceleratorbaserad forskning i de nordiska länderna samt
- b) medverka till nordiskt samarbete i forskningsprojekt vid accelerators utanför Norden.

I detta syfte skall kommittén

- c) inom Norden främja utbyte och utnyttjande av information och tekniska rön och accelerators och deras kringutrustning
- d) stödja eller ta initiativ till gemensamma nordiska möten, symposier och konferenser inom kommitténs verksamhetsområde,
- e) genom rese- och uppehållsbidrag eller på annat sätt underlätta för forskare, studerande och teknisk personal vid berörda institutioner i Norden att besöka relevanta institutioner i övriga nordiska länder,
- f) samordna och i mån av möjlighet finansiera seminarier, besök av utomnordiska gästföreläsare m. m. samt
- g) stödja intagning och planering av gemensamma nordiska projekt inom kommitténs verksamhetsområde och till forskningsråd eller andra anslagsbeviljande organ inge förslag om finansiering av sådana projekt.

D. Organisation

1. Administration

Acceleratorkommittén består av två ledamöter från vart och ett av de deltagande länderna. Kommittén väljer själv ordförande och vice ordförande. Dessa tillsammans med sekreteraren bildar ett arbetsutskott.

2. Kommitténs sammansättning 1982-01-01

	Nationalitet
Mag. scient. Gudrun Hagemann	D
Professor P. Gregers Hansen	D
Professor Mårten Brenner	F
Professor J. Kantele	F
Professor Arnfinn Graue	N
Dr. Finn Ingebretsen, vice ordförande	N
Professor Hans Ryde, ordförande	S
Professor I. Martinsson	S
Sekreterare:	
Docent Nils Robert Nilsson, NORDITA	

3. Revisorer

Kontorchef Varberg, Rigsrevisionen, København

E. Kommitténs verksamhet under 1982

Den största delen av kommitténs verksamhet har gällt stöd åt forskningsprojekt med forskare från två eller flera nordiska länder formande en gemensam forskargrupp. Härutöver har kommittén kunnat stödja aktiviteter, som syftar till en bättre samordning av nordiska resurser inom dator- och acceleratorverksamheten. Slutligen har kommittén sett det som en angelägen uppgift att också kunna stödja inbjudan av gästföreläsare till nordiska institutioner samt nordiska symposier kring acceleratorbaserad forskning.

1. Stöd till gemensamma nordiska forskningsprojekt

Kommittén har med tillfredsställelse under senare år kunnat notera ett vidgat intresse för acceleratorbaserad forskning inom allt fler områden av då i första hand fysiken. Detta har lett dels till en genomgående hög standard hos de projekt, som kunnat stödjas, genom den selektion som har måst göras då det sammanlagda sökta beloppet avsevärt överskridit de tillgängliga ekonomiska ramarna, och dels till att man fått en mer balanserad fördelning av stödet inom olika delar av acceleratorbaserad forskning. Samtidigt måste det konstateras att allteftersom de större acceleratoranläggningarna i Norden blir allt omodernare ser sig forskarna nödsakade att förlägga sin forskning till utomnordiska laboratorier. Stödet till nordiska grupper som tillsammans utnyttjar dessa faciliteter och då i samarbete med lokala grupper har följaktligen ökat genom åren.

Kärnfysik är traditionellt det största området inom den acceleratorbaserade forskningen. Elementarpartikelfysiken är därvid utesluten enligt kommitténs direktiv. Femton olika projekt har fått stöd från acceleratorkommittén. Detta stöd har bl. a. bidragit till att nordiska fysiker kunnat delta i de första experimenten med den nya kristallkulan i Oak Ridge i USA, i de

första kärnspektroskopiska studierna i den nya tungjonstrålen från den stora tandemacceleratorn i Daresbury i England samt kunnat spela en ledande roll i studiet av Gamow-Teller resonansen med hjälp av ($^3\text{He}, t$) reaktioner vid 2 GeV på Saturne i Saclay utanför Paris. Härutöver har bidrag från kommittén medverkat till ett stimulerande forskningssamarbete mellan främst acceleratorlaboratorierna i Jyväskylä, Oslo, Risø och Stockholm. Även om intresset bland Nordens kärnfysiker tycks samla sig kring studiet av energinivåer med höga spinn, så har många andra intressanta resultat också redovisats om atomkärnans egenskaper.

Atomfysikerna har mer och mer börjat utnyttja accelerators i sin forskning. Ett stort och framgångsrikt fält gäller här atomära excitationer genom "beamfoil"-tekniken, där elektronerna kring en accelererad tung jon exciteras vid passage genom ett tunt folium. Således har högjoniserade klorjoner kunnat studeras i ett samarbete mellan grupper i Lund och Köpenhamn. Ett synnerligen aktivt projekt omkring atomära kollisioner med långsamma multipelt laddade joner med deltagare från Stockholm, Trondheim och Århus har fått ett kraftfullt stöd av kommittén. Många vackra resultat från denna entusiastiska nordiska forskargrupp har redan presenterats vid konferenser och i manuskript.

I den *kondenserade materians fysik* utnyttjas accelerortechniken vid jonimplantation av främmande ämnen i ytor. I ett samarbetsprojekt mellan H.C. Ørsted Institutet i Köpenhamn och AFI i Stockholm studeras t. ex. hur rostfritt stål påverkas av ett bombardemang av monoenergetiska joner. De vunna resultaten är högst relevanta i samband med konstruktion av fusionsreaktorer. Även vid acceleratorlaboratoriet i Helsingfors genomför man liknande studier i nära samarbete med de ovan nämnda grupperna. Kommitténs stöd underlättar här det nordiska samarbetet.

Biofysiken är här representerad av ett intressant samarbete mellan forskargrupper vid NBI i Köpenhamn och Sveriges Lantbruksuniversitet i Uppsala. Man producerar en radioaktiv Cd isotop i en reaktion med 21 MeV α -partiklar från tandemacceleratorn. Denna isotop insättes i alkohol dehydrogenas i stället för zink och ger då ett biologiskt aktivt enzym. Enzymkatalysen kan sedan studeras genom störda vinkelfördelningar, vilket är en från kärnfysiken välkänd teknik.

2. Stöd till nordiska samordningsprojekt

Kommittén ser det som angeläget att kunna stödja strävanden till samordning av resurser av olika slag för att effektivisera deras utnyttjande på nordisk basis. Således stöds ett projekt för utväxling och standardisering av datorprogram, som används främst inom acceleratorbaserad forskning.

Ett samarbetsprojekt mellan tandemacceleratorerna i Lund och Århus har varit mycket framgångsrikt. Jonoptiska beräkningar gjorda i Århus har således resulterat i ett nytt injektor-rör, som byggts i Lund. En sputtering jonkälla, som skall användas på detta rör, kommer att provköras i Århus.

Kommittén har aktivt medverkat och stimulerat till nordiska diskussioner om aktuella acceleratorproblem, speciellt byggande av en supraleddande cyklotron. Dessa diskussioner har i första hand under året gällt Jvaskylä och Stockholm, men kommittén har ansett det angeläget att även övriga länder engageras i denna för den acceleratorbaserade forskningen så vitala fråga. En inbjudan till en utomnordisk acceleratorexpert, professor Resmini, att besöka och föreläsa vid ett flertal nordiska acceleratorlaboratorier under hösten 1982 har stötts av kommittén och skall ses i ljuset av denna strävan.

3. Stöd till nordiska symposier

En viktig del av kommitténs uppgifter gäller stöd till gemensamma nordiska symposier kring acceleratorbaserad forskning. Det regelbundet återkommande nordiska kärnfysiksymposiet arrangerades i år av Danmark i Fugslø i Jylland i slutet av augusti.

Dessa symposier har fått ett mycket kraftfullt stöd av kommittén genom åren och får anses utgöra en mycket angelägen stimulans till nordiskt samarbete inom kärnfysiken. Symposiet har nu varit förlagt två gånger vardera i Danmark, Finland, Norge och Sverige, varför det är mångas mening att det borde arrangeras i Island år 1985. Om detta förslag skulle visa sig genomförbart, kommer kommittén i sin anslagsframställning för budgetåret 1985 att åska särskilda medel för att kunna täcka de fördyringar som en förläggning till Island skulle medföra för symposiet.

Kommittén har under året vidare beviljat medel till stöd för det 4:e Bergen arbetsmötet i kärnfysik, det 4:e internationella arbetsmötet omkring oelastiska jon-ytkollisioner samt slutligen ett symposium på AFI i Stockholm omkring produktion av högt laddade joner. Det skall här understrykas att kommitténs stöd i samtliga dessa fall varit speciellt avsett som en stimulans till det nordiska samarbetet inom det aktuella fältet.

F. Framtidsplaner

Det allt överskuggande problemet för den acceleratorbaserade forskningen i de nordiska länderna gäller avsaknaden av en modern, kraftfull accelerator. Denna fråga har diskuterats på nationell såväl som på nordisk nivå under årtionden. Kommittén vill därför kraftigt understryka det angelägna i att denna fråga snarast finner en lösning, som kan tillfredsställa de nordiska forskarna inom detta fält och är naturligtvis beredd att på allt sätt arbeta för en sådan lösning.

Kommittén kommer även fortsättningsvis att försöka arbeta efter riktlinjen att ge stöd åt intressant acceleratorbaserad forskning inom vida områden av fysiken. Stor vikt lägges vid att initiera forskning inom nya områden där ett nordiskt samarbete är en förutsättning för projektens genomförande på ett effektivt sätt.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal DKK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal				
Styrelse	31	25	43	30
Kontor	26	25	25	25
Lokaler				
Projekt	343	446 ²⁻¹	450	427
Övrigt:				
Summa kostnader	400	496	518 ²⁻²	482
<i>Intäkter</i>				
Anslag	354	450	450	482
Lönestegr. komp.				
Övrigt:	92	46	46	
Summa intäkter	446	496	496	482

²⁻¹ Inklusive överföring av 46 000 från 1981 på grund av förseningar i projektens genomförande.

²⁻² Det förväntade budgetöverskridandet beror på oförutsedda höga kostnader för resor.

C 164/k
1983

Nordiskt samarbejde inom massmediaforskning (NORDICOM)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

NORDICOM
Statsbiblioteket
Universitetsparken
DK-8000 Århus C
Tel.: (06) 12 20 22

B. Startår

NORDICOM er startet i 1972. Den nuværende organisation bygger på beslutning i embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde den 15.5.1979 og udnævnelse af styrelsesmedlemmer på Nordisk Ministerråds møde den 19.6.1979.

C. Formål

Formålet er at udvikle, effektivisere og lette den nordiske massemedieforskning. Massemedieforskningens opdagelser og resultater skal gennem nationale og nordiske indsatser i øget udstrækning gøres tilgængelige for nordiske forskere og aftagere samt for den interesserede almenhed. I formålet indgår også at formidle kendskab og kontakter mellem nordiske og internationale forskningsmiljøer.

D. Organisation

1. Administration

Virksomheden ledes af en styrelse på seks medlemmer, der er udnævnt af Nordisk Ministerråd.

2. Styrelsens sammensætning 31.12.1982

Professor H. P. Clausen, formand	D
Professor Pertti Hemánus	F
Universitetslektor Lennart Weibull, næstformand	S
Docent Thorbjörn Broddason	I
Avdelingsbibliotekar Nils Gram	N
Miriam Ginman	NORDINFO

Suppleanter

Førstebibliotekar Ejgil Søholm	D
Biblioteksdirektør Hannele Soini	F
Jón Asgeir Sigurdsson	I
Førstekonsulent Toril Øye	N
Journalist Elisabeth Sandlund-Gäfvert	S

3. *Personale*

Sekretær (1/2-tidsstilling) Claus Kragh Hansen

Redaktør (1/2-tidsstilling) Ulla Carlsson

Kontorassistent (1/2-tidsstilling)

Assistent (1/2-tidsstilling)

4. *Revision*

Revisionen er henlagt til de enkelte landes centrale, offentlige revisionsorganer. I Danmark, hvor regnskab for den nordiske del af organisationen aflægges, revideres dette af rigsrevisionen.

E. *Virksomhed*

NORDICOMs virksomhed omfatter dokumentation af nordisk massekommunikationslitteratur og formidling af informationer om nordisk massekommunikationsforskning.

Dokumentationsvirksomheden

I 1982 udgav NORDICOM sin 7. *bibliografi* over nordisk massekommunikationslitteratur. Bibliografien omfatter ca. 1200 nye referencer, og der er hermed siden 1975 registreret i alt ca. 6500 nordiske dokumenter (bøger, tidsskriftartikler, forskningsrapporter, studentspecialer, stenciler, konferencebidrag m. m.).

Den i 1980 af styrelsen nedsatte arbejdsgruppe vedr. en gennemgang af NORDICOMs dokumentationssystem færdiggjorde i 1981 sit arbejde. Dette resulterede i, at NORDICOMs styrelse besluttede at gøre NORDICOMs datamængde, der er lagret på magnetbånd, tilgængelig for on line-søgning. I indeværende år har embedsmandskomiteen bevilget NORDICOM midler til en prøvedrift af en *on line-database* i ca. et halvt år. Databasen er gratis tilgængelig on line fra 1. december 1982 via Datacentralen i København.

Informationsvirksomheden

NORDICOM startede i 1981 udgivelsen af nyhedsbreve om nordisk massekommunikationsforskning. Nyhedsbrevene udkommer rutinemæssigt med 3 nordisk-sprogede udgaver, heraf eet dobbeltnummer om efteråret, samt 2 engelsk-sprogede udgaver pr. år. Nyhedsbrevene indeholder

artikler, anmeldelser, litteraturoversigter, oplysninger om konferencer, seminarer mv., samt informationer i øvrigt om nordisk medieforskning.

Udgivelsen af nyhedsbrevene har medført en ydbygning af det nordiske samarbejde om medieforskning. Bl. a. har NORDICOM i samarbejde med arrangementskomiteen for den sidst afholdte nordiske medieforskerkonference i Reykjavík stået for afrapporteringen fra denne konference. Dette skete i første nummer af nyhedsbrevet i 1982.

Nyhedsbrevene, der udsendes gratis til interesserede personer og institutioner, har fået en meget god modtagelse. Der er registreret en stigning i udgivelsestallet fra ca. 1300 i 1981 til ca. 1600 i 1982 for de nordisk-sprogede nyhedsbreve og fra ca. 400 i 1981 til ca. 600 i 1982 for de engelsk-sprogede nyhedsbreve.

Hvor informationsformidlingen via bibliografien hovedsagelig tiltrækker sig interesse fra biblioteker, forskere, lærere og studerende, kan NORDICOM med udsendelsen af nyhedsbrevene registrere en større interesse fra praktikere indenfor medieverdenen for dette produkt. Nyhedsbrevene har betydet, at der er sket en stor stigning i informationsformidlingen og kontaktudvekslingen imellem de nordiske lande, men også mellem Norden og den øvrige verden.

F. Fremtidsplaner

Ifølge NORDICOMs statutter skulle NORDICOMs samlede virksomhed evalueres "inden 30/6 1982". Denne evaluering er blevet udsat til at skulle finde sted "inden 30/6 1983". Resultaterne herfra vil givetvis påvirke NORDICOMs fremtidige virksomhed. Men det er i øvrigt NORDICOMs planer i de nærmeste år yderligere at konsolidere den forskningsrelevante informations- og dokumentationstjeneste, der er bygget op. Dvs. dokumentation og udgivelse af en årlig bibliografi, tilbud om en on line-service samt udgivelse af nyhedsbreve om nordisk massemedieforskning.

*G. Finansiering og økonomi***Oversigt over årsregnskab og budget (i tusinde DKK).**

	Årsregnskab 1981	Budget 1982	Prel. ud- fald 1982	Budget 1983
<i>Udgifter:</i>				
Personale	265	268	310	289
Styrelse	106	128	130	113
Kontor	10	5	2	11
Lokaler	—	—	—	—
Projekter	135	190	184	227
Øvrigt:				
Udredningsarbejde vedr. dokumentations- systemet	97	—	—	—
Udgifter	613	591	626	640
<i>Indtægter:</i>				
Anslag + overskud tidl. år	528	591	591	640
Lønstigning komp.	42	35	35	—
Øvrigt:				
Særbevilling	109			
Salg af bibliografi	14		20	
Indtægter	693	626	646	640

C 165/k
1983

Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk språksekretariat
Postboks 8107 Dep
N-Oslo 1
Telefon (02) 55 98 09

B. Startår

1978

C. Formål

Instruksjon for Nordisk språksekretariat fastsatt av Nordisk Ministerråd
17. august 1977:

1 §

Nordiska språksekretariatet har till ändamål att verka för att bevara och förstärka den språkliga gemenskapen i Norden och främja den nordiska språkförståelsen.

Språksekretariatet är ett organ för samarbete mellan språknämnderna och motsvarande organ i de nordiska länderna. Det skall även verka för samarbete mellan andra språk- och terminologiorgan i Norden.

2 §

Språksekretariatet har särskilt till uppgift att

a) vara rådgivande och koordinerande organ i språk- och termfrågor som rör mer än ett nordiskt språk,

b) ta initiativ till utredningar och forskningsprojekt av gemensamt nordiskt intresse rörande t. ex. språkvård, terminologi, nordisk språkförståelse och granspråksundervisning samt verka för att dessa frågor uppmärksammas i universitets- och högskoleutbildningen,

c) följa utvecklingen av granspråksundervisningen på alla utbildningsnivåer i de nordiska länderna,

d) samverka med massmedierna – radio och television, press och bokförlag om åtgärder för att främja den nordiska språkförståelsen.

Härvid skall sekretariatet bland annat

e) ta initiativ till och medverka vid utarbetandet av ordböcker och ordlistor mellan olika språk i Norden,

f) medverka till att resultatene av utredningar, terminologiarbete m. m. publiceras på lämpligt sätt,

g) anordna nordiska möten, konferenser och seminarier i språkfrågor.

Sekretariatet kan på begäran eller på eget initiativ avge yttranden och rekommendationer till myndigheter, organisationer, företag m. fl. samt till enskilda personer.

D. ORGANISASJON

1 Administrasjon

Nordisk språksekretariat blir ledet av et styre på tolv personer som representerer språknemndene i Norden (jf. pkt. 2). Styremedlemmene blir oppnevnt av Nordisk ministerråd etter forslag fra språknemndene og sitter for tre år om gangen. Styret utpeker blant sine medlemmer et arbeidsutvalg med en representant fra hver av språknemndene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Formannen i styret er samtidig formann i arbeidsutvalget. Det daglige arbeidet foregår i sekretariatet i Oslo, som blir ledet av en samnordisk sekretær.

2 Styre og arbeidsutvalg

Styret har denne sammensetningen for perioden 1.1.1981–31.12.1983:

<i>Medlem</i>	<i>Fra</i>
Universitetslektor Allan Karker (nestformann)	Dansk Sprognævn
Professor Erik Hansen	Dansk Sprognævn
Byråchef Esko Koivusalo	Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland
Forskare Mikael Reuter	Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland
Fil. lic. Solfrid Söderlind	Sverigefinska språknämnden
Mag. art. Jóhan Hendrik W. Poulsen	Málstovnur Føroya Fróðskaparfelags
Seminarieadjunkt Carl Christian Olsen	Grønlands Sprognævn
Dósent Baldur Jónsson	Íslensk málnefnd
Professor Eyvind Fjeld Halvorsen	Norsk språkråd
Professor Leif Mæhle	Norsk språkråd
Seksjonsleder Samuli Aikio	Samisk språknemnd
Professor Bertil Molde (formann)	Svenska språknämnden

Arbeidsutvalg

Professor Eyvind Fjeld Halvorsen
Universitetslektor Allan Karker (nestformann)
Byråchef Esko Koivusalo
Professor Bertil Molde (formann)

3 Personale

Sekretariatssjef cand. philol. Ståle Løland
Kontorfullmektig Rikke Hauge

4 Revisorer

Riksrevisjonen i Norge

*E. Virksomhet**Styremøte, nordisk språkmøte*

Det årlige styremøtet ble holdt på Røros (Norge) 19.–20. september i tilknytning til det 29. nordiske språkmøtet 20.–22. september. Hovedemnet for det nordiske språkmøtet var ``nasjonale og nordiske synspunkter på uttale og skrivemåte av fremmedord``. På møtet deltok 41 representanter for språknemndene i Norden og Nordisk språksekretariat.

Arbeidsutvalgs- og sekretærmøter

Arbeidsutvalget og de nordiske sekretærene i de nasjonale språknemndene har holdt tre møter: 11.–12. februar (Oslo), 12.–13. mai (København) og 26.–28. oktober (Mariehamn).

Møter og konferanser

Sekretariatet har vært representert ved disse møtene og konferansene i 1982: Nordspråk-møtene 15.–17. januar (København) og 3.–5. september (Stockholm) ved Ståle Løland. Norsk språkråds årsmøte 29.–30. januar (Oslo) ved Ståle Løland, styremøtet i Nordiska språk- och informationscentret 18.–19. mars (Stockholm) ved Bertil Molde og Catharina Grünbaum, årsmøtet i Rådet for teknisk terminologi 20. april (Oslo) ved Ståle Løland, grannespråksseminar (arrangert av Statens lærerkurs, Norge) 21.–25. juni (Larkollen, Norge) ved Allan Karker og Ståle Løland, kurset ``Fackspråk och terminologi`` 15.–26. august (Vasa, Finland) ved Mikael Reuter, informasjonsmøte om terminologi (arrangert av Norsk språkråd og Rådet for teknisk terminologi) 7. desember (Oslo) ved Ståle Løland, møte om nordisk arbeidervernordliste 9.–10. desember (Helsingfors) ved Mikael Reuter.

Representanter for sekretariatet har orientert om nordisk språksamarbeid og om nordiske språkspørsmål ved flere kurs, konferanser o. l.

Internasjonal konferanse om minoritetsspråk

Nordisk språksekretariat vil stå som arrangør av "The Second International Conference on Minority Languages" i Åbo 6.–12. juni 1983. Konferansen vil ta opp spørsmål med tilknytning til minoritetsspråk (også innvandrerspråk) i de nordiske landene, Nordvest-Europa og på De britiske øyene, for eksempel:

- offentlig språkplanlegging i forbindelse med minoritetsspråk og innvandrerspråk
- oversettelsesproblemer
- terminologiarbeid
- normproblemer
- undervisning
- massemedienes rolle
- forholdet mellom majoritetsspråk og minoritetsspråk, f. eks. i skolen
- språklig mobilitet

Foreløpig har det meldt seg ca. 90 deltakere til konferansen.

Symposium om de nordiske skriftspråkenes utvikling etter 1945

Sekretariatet er i gang med å planlegge et symposium om de nordiske skriftspråkenes utvikling etter 1945. Symposiet vil se språkutviklingen i sammenheng med endringene i samfunnsforholdene: økende undervisningstilbud, utvidelse av offentlig virksomhet (reguleringer, lovgivning osv.), massemedienes framvekst, spesialisering (fagspråk), "liberalisering" av litteraturen osv. Symposiet vil også drøfte språkrøktens og språkplanleggingens ideologi og betydning for språkutviklingen.

Symposieserie om de nordiske skriftspråkenes utvikling på 1800-tallet

Etter oppfordring fra Nordisk ministerråd vil Språksekretariatet arrangere tre symposier om de nordiske skriftspråkenes utvikling med særlig vekt på 1800-tallet. I likhet med det foregående symposiet vil språkutviklingen bli sett i lys av samfunnsforholdene og samfunnsutviklingen. Disse emnene er satt opp for symposiene:

- A Skolens og lese- og skriveferdighetens betydning for de nordiske skriftspråkenes utvikling på 1800-tallet. (Norge, høsten 1983)
- B Behovet for og bruken av skrift i 1800-tallets forvaltning, næringsliv og privatkommunikasjon sett i forhold til de nordiske skriftspråkenes utvikling. (Finland, høsten 1984)
- C Ideologier og språkstyring sett i forhold til de nordiske skriftspråkenes utvikling på 1800-tallet. (Sverige, våren 1985)

Sekretariatet har nedsatt en planleggingsgruppe for symposieserien, som har denne sammensetningen: Osmo Ikola, Allan Karker, Bengt Loman, Einar Lundeby, Ståle Løland (sekretær) og Ulf Teleman (formann).

Grannespråksseminar

Nordiska språk- og informationscentret og Nordisk språksekretariat tar i fellesskap sikte på å arrangere tre samnordiske seminarer om grannespråksundervisning, først og fremst beregnet på lærerutdannere. Meningen er å gjennomføre seminarane på regional basis, slik at ett seminar legges til den nordlige delen av Norden (1984), ett til den midtre delen (1985) og ett til den sørlige delen (1986). På den måten blir reiseutgiftene redusert samtidig som det blir lettere for deltakerne å opprettholde kontakten over grensene. Målet med seminarane er å skape motivasjon for grannespråksundervisning ved å gi deltakerne ideer til praktiske opplegg og veiledning om eksisterende hjelpemidler.

Informasjon

Sekretariatet har utarbeidet en informasjonsfolder om sin og språknemndenes virksomhet. Folderen er kommet i et opplag på 10000 eksemplarer, som er distribuert til medarbeidere ved nordiske institusjoner, Nordenforeningene og andre interesserte.

Dessuten har sekretariatet informert om virksomheten og om nordiske språkspørsmål gjennom artikler og intervjuer i aviser og tidsskrifter, og gjennom språknemndenes meldingsblad. Sekretariatet får henvendelser fra språkfolk, lærere, journalister og andre, og fungerer som en informasjonsentral for nordiske språkspørsmål.

Språk i Norden

Nordisk språksekretariat har hovedansvaret for språknemndenes og sekretariatets felles årsskrift "Språk i Norden". Språknemndene har sluttet seg til at Språksekretariatet skal overta hele det redaksjonelle og økonomiske ansvaret for skriftet så snart sekretariatet får midler til det.

"Språk i Norden 1982" inneholder artikler om det islandske og færøyske språkets stilling og rolle og om finnene i det nordiske samarbeidet. Dessuten er det artikler om ideer og motiveringer i nordisk språkplanlegging de siste hundre årene, og om grannespråkene i skolens undervisning. Som vanlig er det rapporter om språksamarbeidet i Norden, kommenterte bibliografier over ny nordisk litteratur om språkspørsmål og lister over nye ordbøker.

"Att tala nordiskt"

Det er fortsatt stor etterspørsel etter det lille skriftet "Att tala nordiskt – språkråd till nordbor i nordiskt samarbete", som ble utgitt av Nordisk råd og Nordisk språksekretariat i 1980. Skriftet har kommet i tre opplag med til sammen 37000 eksemplarer. Ved siden av generelle råd for hvordan man bør uttrykke seg i nordiske sammenhenger, inneholder skriftet korte beskrivelser av forskjeller mellom dansk, norsk og svensk som kan volde problemer for forståelsen. Dessuten er det med anvisninger for uttalen av

navn på de forskjellige språkene – også islandsk, færøysk, finsk og samisk – og en liste med ca. 400 ord fra det sentrale ordforrådet i dansk, norsk og svensk som ikke blir forstått uten videre i grannespråkene.

''Att förstå varandra i Norden''

Nordiska språk- og informationscentret og Nordisk språksekretariatet har gått sammen om å utarbeide et kortfattet skrift om kommunikasjonsproblemer i Norden, særlig med tanke på nordiske konferanser, møter, kurs o.l. Skriftet vil gi praktisk veiledning i hvordan man bør legge opp nordiske sammenkomster for at forståelsen skal bli best mulig.

Skrift om språkene i Norden

Ved årsskiftet 1982/83 vil sekretariatet gi ut et skrift med artikler om samtlige språk i Norden bortsett fra innvandrerspråkene. Skriftet henvender seg til et forholdsvis bredt publikum, men skulle også passe som en innføring i de andre nordiske språkene på grunnfagsnivå ved universiteter og høyskoler. Artikkene gir korte historiske oversikter og opplysninger om uttale, skrivemåte, bøyning, ordforråd og syntaks. Dessuten blir det gjort greie for forholdet mellom riksspråk og dialekter og for språkrøktens rolle i de enkelte språkene. Skriftet har en felles innledning og en avsluttende artikkel om det nordiske språksamarbeidet. Bortsett fra en artikkel er alle artiklene skrevet av styremedlemmer i Språksekretariatet. Redaktører er Allan Karker og Bertil Molde.

Språksekretariatets rapportserie

''Språkdok 1981'' har kommet ut som nummer 3 i sekretariatets rapportserie. Rapporten gir en oversikt over pågående forskning om språkene i Norden.

Sekretariatet vil gi ut rapporter fra konferansen om minoritetsspråk og symposiene om skriftspråkenes utvikling på 1800-tallet og etter 1945 (jf. ovenfor).

''Barn i Norden'' – læremiddel til grannespråksundervisningen

Arbeidet med et læremiddel til grannespråksundervisningen for årstrinn 4–6 i grunnskolen – ''Barn i Norden'' – er kommet godt i gang. Redaksjonsgruppen har valgt ut et foreløpig tekstmateriale, som våren og høsten 1982 ble prøvd i en del skoleklasser. Gruppen har lagt vekt på å finne fram til selvmotiverende tekster som samtidig skal ha appell til lærerne. Redaksjonsgruppen er utpekt i samråd med Nordspråk (morsmåls lærerorganisasjonenes nordiske samarbeidsutvalg), og har denne sammensetningen: Kirsten Borberg (Danmark, leder), Maj-Britt Grönholm (Finland), Susanne Larsson (Sverige) og Sonja Thoresen (Norge). Ståle Løland representerer Språksekretariatet i gruppen.

Katalog over læremidler til grannespråksundervisningen

Etter anbefaling bl. a. fra Nordisk språksekretariat har Forsøksrådet for skoleverket i Norge fått utarbeidet en prøveutgave av en katalog over læremidler til grannespråksundervisningen. Språksekretariatet har bidratt med en del opplysninger til prøveutgaven, og har også gitt økonomisk støtte til utgivelsen. Katalogen inneholder oversikter over tekster som passer i grannespråksundervisningen med korte innholdsreferater. Dessuten er det henvisninger til metodiske veiledninger og litteratur om språkene i Norden og adresser til institusjoner som kan gi nyttig informasjon og materiale.

Språkdok – nordisk dokumentasjonssentral for språkvitenskap

Sammen med Språkdata ved Göteborgs Universitet har Språksekretariatet fullført et prøveprosjekt med sikte på å utvikle en permanent nordisk dokumentasjonssentral for språkvitenskap – Språkdok. Resultatet av prøveprosjektet er publisert i rapporten "Språkdok 1981" (jf. ovenfor). Program og data fra prosjektet er nå lagret på magnetbånd ved Språkdata i Göteborg. Språksekretariatet tar sikte på å oppdatere materialet hvert tredje år under forutsetning av at sekretariatet får midler til det.

Forskning om grannespråksundervisningens metodikk m. m.

Etter forslag fra Språksekretariatet har Danmarks Lærerhøjskole tatt med grannespråksundervisning på sin fortegnelse over emner som skolen gjerne ser nærmere utforsket.

Sekretariatet har også vært i kontakt med Institutionen för lingvistik ved Stockholms Universitet med sikte på å få i gang forskning om grannespråksundervisningens metodikk m. m.

Grannespråkernes plass i grunnskolens fagplan for norsk

I et brev til Grunnskolerådet i Norge har Språksekretariatet gjort oppmerksom på en tilråding fra Nordisk ministerråd om at grannespråksundervisningen bør begynne alt på barnetrinnet ("lågstadiet"), slik det blir gjort i Sverige. Bakgrunnen for henvendelsen er at Grunnskolerådet er i gang med å revidere fagplanen for norsk.

Forslag om et nordisk konversasjonsleksikon

I en uttalelse til Nordisk råd har Språksekretariatet støttet medlemsforslag A 620/k om å utarbeide et svensk–dansk konversasjonsleksikon. Sekretariatet understreker imidlertid at det bør bli et nordisk leksikon med artikler på dansk, norsk og svensk. Språklig bør artiklene legges opp slik at de blir lette å forstå i alle de nordiske landene, og det bør gis ordforklaringer når det er nødvendig. Språksekretariatet har sagt seg villig til å gi nærmere råd om prinsippene for den språklige siden ved artiklene.

Samiske stedsnavn på kart

I en uttalelse til Lantmåteriverket i Sverige har Språksekretariatet sluttet seg til verkets forslag til prinsipper for innføring av den nye nordsamiske ortografien på det topografiske kartet. Sekretariatet mener det er fornuftig at man, i hvert fall i en overgangsperiode, fører opp navnene både i den nye og den gamle ortografien der det kan være fare for misforståelse.

Ordboks- og terminologiarbeid

I 1982 har Språksekretariatet gjennomgått og uttalt seg om manuskriptet til to store ordbøker: *Nordisk-engelsk skolterminologi* (Nordisk ministerråd) og *Nordisk arbeidervernordliste* (de nordiske terminologisentralene – Nordterm). Dessuten har sekretariatet uttalt seg om et utkast til en liten flerspråklig ordliste som er utarbeidet av Nordens Centrala Sparbanksorgans Delegation. Også i 1982 har sekretariatet vært representert ved et møte om *Nordisk forvaltningsordbok*, som foreningene Norden står bak.

Sekretariatet har formidlet opplysninger om aktuelle ordboksprosjekter mellom de nordiske terminologisentralene. Dette er et ledd i det såkalte Nordterm-samarbeidet.

Sekretariatet har uttalt seg om en rekke forslag til norske standarder som inneholder termer på flere nordiske språk. I et brev til Norges Standardiseringsforbund har sekretariatet bedt forbundet ta initiativ til å styrke det nordiske samarbeidet på dette området. Forbundet har svart positivt på dette.

Den nordiske nyordsundersøkelsen

Språknemndene har i mange år arbeidet med å registrere nye ord og uttrykk i massemediene, fagtidsskrifter o.l. Dette danner et viktig grunnlag for nemndenes og Språksekretariatets språklige rådgiving. I 1982 har Norsk språkråd utgitt publikasjonen "Nyord i norsk" med et utvalg av ord som er kommet til i perioden 1945–75. Publikasjonen inneholder opplysninger om tilsvarende ord i grannespråkene. Parallele ordbøker vil bli gitt ut av Dansk Sprognævn (perioden 1955–75) og Svenska språknämnden. Når disse er ferdige, vil Språksekretariatet ta stilling til nyordsundersøkelsens framtid.

Språkspørsmål

I samarbeid med språknemndene har Språksekretariatet behandlet flere språkspørsmål med sikte på å komme fram til fellesnordiske tilrådinger. For det engelske ordet "display" har sekretariatet for eksempel tilrådd "tegnrute" (på ur, lommeregner o.l.), sammensetninger med "-tavle" (om store, elektroniske informasjonstavler, f. eks. "lystavl") og sammensetninger med "-skjerm" i andre sammenhenger ("dataskjerm, bilde-skjerm, tekstskjerm osv.). For det franske ordet "teletravail" (om arbeid utført i hjemmet ved hjelp av telekommunikasjon) har sekretariatet tilrådd

avløserord med "tele-" (ikke "fjern-"); "telearbeid" eller eventuelt "telehjemmearbeid".

Etter tilråding fra Språksekretariatet har Norsk språkråd vedtatt skrivemåten oksid (tidligere oksyd), slik at norsk her kommer på linje med svensk og de fleste andre europeiske språk. Dansk har valgfritt oxid eller oxyd. Språksekretariatet har ellers behandlet en rekke spørsmål som gjelder skrivemåten av geografiske navn, i første rekke navn på stater med avledninger.

F. Framtidsplaner

Språksekretariatets arbeid for å styrke språkfelleskapet og språkforståelsen i Norden er naturlig nok avhengig av at sekretariatet får nødvendige midler til virksomheten. Budsjettet for 1982 er på 597 000 nkr. for 1983 på 647 000 nkr. Sekretariatspersonalet i Oslo består av den samnordiske sekretæren og en kontorfullmektig. Sekretariatets midler står ikke i noe rimelig forhold til de omfattende arbeidsoppgavene som sekretariatet er pålagt.

Handlingsprogram for bedre språkforståelse i Norden

På møte 16.2.81 sluttet Nordisk ministerråd seg til et forslag til handlingsprogram for bedre språkforståelse i Norden. I vedtaket heter det at Ministerrådet vil "... lägga handlingsprogrammet som underlag för den fortsatta verksamheten inom kulturavtalets organ för ökad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet".

Handlingsprogrammet inneholder en rekke forslag til tiltak, bl. a. styrking av grannespråksundervisningen i læreplanene for skolen, videreutdanning av grannespråklærere, utvikling av undervisningsmidler og metodiske opplegg, økt forskningsinnsats og tiltak overfor massemediene. Flere steder blir det framhevet at Språksekretariatet bør innta en sentral plass i gjennomføringen av programmet, og det blir foreslått (s. 23) at sekretariatet preliminært skal få en ressursforsterkning som tilsvarer en stilling som vitenskapelig medarbeider, og dessuten økte prosjektmidler.

Til tross for dette har sekretariatet ikke fått bevilget midler til aktivitetsøkning på budsjettene for 1982 og 1983. Riktignok har sekretariatet fått en ekstrabevilgning på 100 000 dkr for å gjennomføre tre symposier om skriftspråkernes utvikling på 1800-tallet (jf. ovenfor). Men det vil trolig koste mer å arrangere disse symposiene, og Ministerrådet har gjort uttrykkelig oppmerksom på at dette eventuelt må dekkes over sekretariatets ordinære budsjett. Hvis det ordinære budsjettet ikke økes, kan dette føre til at sekretariatet må innskrenke virksomheten på andre områder.

Retningslinjene pålegger Nordisk språksekretariat en rekke arbeidsoppgaver som er nevnt i handlingsprogrammet – oppgaver innenfor forskning, grannespråksundervisning, informasjonsvirksomhet, samarbeid med massemediene osv. (jf. pkt. 6 – Formål). Sekretariatet føler seg derfor forplik-

tet til å påta seg de økte arbeidsoppgavene som handlingsprogrammet legger opp til. Men forutsetningen er at sekretariatet får tilstrekkelige midler til dette. I første omgang vil det bety en vesentlig bedring av sekretariatets muligheter for å løse sine oppgaver på en tilfredsstillende måte om det blir bevilget midler til en ny vitenskapelig stilling i sekretariatet, slik det blir foreslått i handlingsprogrammet. På lengre sikt vil det trolig være nødvendig med en ytterligere styrking av sekretariatet, bl. a. med sikte på en videreføring av Språkdok og for eventuelle forskningsoppgaver som blir tillagt sekretariatet.

Det er også viktig at Dansk Sprognævn i likhet med språknemndene i Finland, Norge og Sverige får (nasjonale) midler til å opprette en fast stilling som nordisk medarbeider, slik forutsetningen var da Nordisk språksekretariat ble opprettet (jf. Språksekretariatets brev av 18.11.81 til Nordisk ministerråd). Islensk málnefnd har i 1982 fått en vesentlig økning i sin bevilgning (fra 35 000 ikr i 1981 til 100 000 ikr i 1982).

G. Finansiering og økonomi

1 Regnskaps- og budsjettoversikt

(i hele tusen kroner)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	277	254	255	273
Styrelse				
Kontor				
Lokaler	319	343	220	374
Prosjekt				
Øvrigt:				
Summa kostnader	596	597	475	647
<i>Intäkter</i>				
Anslag	542	597		
Lönestegr. komp.	30	—		
Øvrigt:	138	114		
Summa intäkter	710	711		647

2 Kommentarer

I personalkostnader for 1981 inngår honorarer til styremedlemmer og andre.

Under "Intäkter. Øvrigt" inngår overført beløp fra foregående år inklusive rest av ekstrabevilgninger til "Språkdok" og "Barn i Norden" ("Triangelkontakt II").

Ekstrabevilgningen på 100 000 DKK til symposieserien om de nordiske skriftspråkenes utvikling på 1800-tallet (jf. ovenfor) er ikke tatt med i oversikten.

Nordens Hus i Reykjavík*Verksamhetsberättelse 1982**A. Namn och adress*

Nordens Hus
 Reykjavík
 Ísland

B. Startår

1968

C. Syfte

Nordens Hus, som upprättades enligt Nordiska rådets *rekommendation nr 41/1963* och med deltagande av Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, har som uppgift att verka som förbindelseled mellan Island och det övriga Norden för att aktivera och levandegöra det nordiska intresset i Island. Det skall förmedla impulser genom undervisning, utväxling av personer, material och upplysningar om nordiskt kultur-, samhälls- och näringsliv och samtidigt förmedla isländska kulturimpulser till det övriga Norden.

*D. Organisation**1. Administration*

NH leds av en styrelse bestående av 7 av Nordiska ministerrådet utnämnda medlemmar, av vilka Islands regering utnämner 3 och regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige en medlem var. En av de isländska medlemmarna utses av Islands universitet och en av isländska föreningen Norden. Medlemmarna utnämns för tre år i sänder. Institutio- nens dagliga ledning handhas av en av Nordiska ministerrådet på förslag av styrelsen utnämnd direktör.

2. Styrelse

Riksförlikningsman Guðlaugur Porvaldsson, ordf.	I
Direktör Sigurður Blöndal	I
Kulturråd Matti Gustafson	F
Professor Gunnar Hoppe	S
Kontorchef Eigil Thrane	D
Redaktör Olav Vesaas, vice ordf.	N

Professor Sigurður Þórarinnsson	I
Direktör Ann Sandelin, sekreterare	F

Suppleanter:

Konsultativ tjänsteman Magnus Kull	F
Teaterdirektör Gudrun Waadeland	N
Ambassadör Ethel Wiklund	S
Ekspeditionschef Lennart Holten	D
Professor Sveinn Skorri Höskuldsson	I
Lärare Hjálmar Ólafsson	I

Ny styrelse för Nordens Hus utnämndes 1.1.82. Vid styrelsens konstituering 22.6.82 omvaldes Guðlaugur Þorvaldsson till ordförande samt beslöts att arbetsutskottet kvarstår i sin tidigare sammansättning till höstmötet 1982: förutom ordföranden, vice ord. Gunnar Hoppe och medlem Eigil Thrane. Den 9.10 förrättades val och invaldes i arbetsutskottet Olav Ve-saas som vice ord. och Matti Gustafson som medlem.

3. Personal

Överbibliotekarie Þórdís Þorvaldsdóttirs tjänstledighet från år 1981 förlängdes enligt styrelsens beslut 23.10.81 § 13, och hon återinträdde i tjänst i Nordens hus den 19.7.1982. Under tjänstledigheten vikarierade sekr. Ingibjörg Björnsdóttir som bitr.dir., medan bibliotekarie Guðrún Magnúsdóttir och programsekr. Áslaug Eiríksdóttir handhade hennes uppgifter i biblioteket på heltid mot normal tjänst 0,5. Programsekreterare Áslaug Eiríksdóttir avgick den 1.9.1982, varvid denna tjänst i enlighet med styrelsens beslut om sparåtgärder upphörde. Cafeteriaföreståndare Margrét Lárusdóttir sade av hälsoskäl upp sig 1.10.1982. Hon efterträddes den 1.11.82 av Sigurbjörg Eiríksdóttir. I samband med personalskiftet företogs en omorganisation av cafeteriaans drift.

Personal i Nordens Hus 1982

Direktör Ann Sandelin	F
Överbibliotekarie Þórdís Þorvaldsdóttir	I
Bibliotekarie Guðrún Magnúsdóttir, 0,5	I
Biblioteksassistent Sigurleif Þórhallsd., 0,8	I
Sekreterare Ingibjörg Björnsdóttir	I
Kassör Margrét Guðmundsdóttir	I
Vaktmästare Gunnar Heiðdal	I
Biblioteksvakt Margrét Sigurðardóttir (lörd/sönd)	I
Städerksa Helga Sigurbjörnsdóttir	I
Cafeteriaföreståndare Sigurbjörg Einarsdóttir	I

4. Revisor

Gunnar Zoëga, utsedd av Islands riksrevision

E. Verksamhet

1. Allmänt

Verksamheten i Nordens Hus har under år 1982 varit livlig, trots institutionens mycket svåra ekonomiska situation. Det står emellertid helt klart, att denna verksamhet inte kunnat genomföras utan det extra anslag som institutionen erhöll från den isländska staten eller utan de extra medel som tillförts huset av olika samarbetspartners. Finlands undervisningsministerium beviljade Nordens hus ett anslag om FIM 15 000 för bokanskaffningar och litterära program, Letterstedtska föreningen SEK 20 000 för litterär- och biblioteksverksamhet samt utställning och det danska kulturministeriet DKK 42 000 för danska programinslag hösten 1982/våren 1983. Likaså har biblioteket mottagit bokgåvor från privatpersoner och föreningar, samt från Klaksvikarkommuna på Färöarna.

Nordens Hus har under året mött stor välvilja hos många isländska institutioner och organisationer som genom att ekonomiskt delta i olika arrangemang velat förhindra att aktiviteten i huset p. g. a. ministerrådets enligt styrelsens mening felaktiga budgeteringsprinciper, minskar eller avstannar. Detta visar också husets numera djupa förankring i isländskt kultur- och samhällsliv. Bland dem, som räckt Nordens hus en hjälpande hand kan särskilt nämnas isländska föreningen Norden, de nordiska ambassaderna i Reykjavík, Dansklärföreningen, Námsflokkar Reykjavíkur (Rvík stads vuxenupplysning) och de nordiska vänskapsföreningarna i Island. De nordiska lektorerna har likaså bidragit med kontakter och praktisk planering vid olika arrangemang. För att upprätthålla en kontinuerlig aktivitet i huset har antalet isländska arrangemang ökat och strävan har av samma orsak varit att öka uthyrningsverksamheten. För att väcka allmänhetens intresse har informationsverksamheten intensifierats, vilket för det mesta gett positivt utslag i massmedia.

Sammanfattningsvis kan konstateras, att husets verksamhet trots sparåtgärderna under året kunnat bibehållas på en nivå, som utåt inte märkbart avviker från normala år. Men på längre sikt kan detta säkerligen inte uppnås: långsiktig och syftesenlig planering omöjliggörs av den osäkra ekonomin. Olika samarbetspartners, som själva har begränsade ekonomiska resurser, kan knappast förutsättas vara beredda till permanenta uppoffringar för Nordens hus. Framtiden inger stora farhågor i och med att de på grund av inflationen ständigt minskande beviljningarna lett till att denna samnordiska institution med budgetmedel endast kan upprätthålla själva fastigheten, medan medel inte i tillräcklig grad föreligger för husets egentliga syfte – dess verksamhet.

2. Program

Större, under längre tid pågående programblock, där inslag från övriga nordiska länder blandats med isländska, har möjliggjort kontinuerlig aktivitet till mindre kostnad. Exempel på detta är en *serie om Grönland*, som pågick från januari–maj och aktiviteterna kring en utställning av samekonst *SÁMI DAÍDDA* (film, föredrag, uppläsning, skolbesök). Program i

anslutning till av andra arrangerad nordisk verksamhet har också gett goda resultat, t. ex. filmklubben Fjalakötturinnns finska filmvecka med paneldiskussion och föredrag av *Jörn Donner*.

De största publikframgångarna under året var den danska författarinnan *Vita Andersens* besök, *Grönlandsprogrammet, en samnordisk midsommarfest* och aktiviteterna i anslutning till Reykjavík festspel. I *festspelen* deltog Nordens hus med en barnfestival vari *cirkusskola, clownföreställningar* och *målarverkstüder* ingick. Övriga festivalprogram var utställningar och föredrag. Cirkusaktiviteterna sändes också på turné utanför Reykjavík. – Nordens hus återinträdde i festspelorganisationen senaste år på samma villkor som övriga kulturorganisationer och -institutioner. De kontorsfunktioner, som tidigare belastat husets deltagande i festspelen, har slopats. I årets programverksamhet uppmärksammades två styrelsemedlemmars bemärkelsedagar, i ett *visprogram med Sigurður Þórarinssons texter* och ett diktprogram *kring Halldór Laxness* som uppfördes av elever från Islands teaterskola.

Under sommarmånaderna arrangerades traditionellt *öppet hus*, med isländska aktiviteter för nordiska Islandsbesökare. Landets historia, samhällsliv, kultur och natur presenterades i film, utställningar, musik och föredrag. Som vanligt var publikmottagandet mycket gott.

3. Bibliotek

Biblioteksverksamheten har fortsatt på samma sätt som tidigare och biblioteket hålls öppet för utlån vardagar kl. 13–19, söndagar kl. 14–17. Läsplatserna är tillgängliga vardagar kl. 9–19, söndagar kl. 14–17. Alla torsdagar i juli samt den 5, 12 och 19 augusti hölls biblioteket öppet till kl 22 i samband med "Öppet hus".

Utställningsverksamhet

Den största utställningen i biblioteket ordnades i slutet av januari i samband med den omfattande serie Grönlandsprogram, som Nordens hus arrangerade i samarbete med olika föreningar och institutioner. Utställningen bestod av böcker, skivor och annat material i bibliotekets ägo om Grönland och grönländska förhållanden, på grönländska och andra språk. Informationsbroschyrer lades också fram till gästernas förfogande. Utställningen varade till mitten av maj, dock med kortare pauser för att ge plats åt andra mindre utställningar. En del av denna Grönlandsutställning lånades ut ca 3 veckor till biblioteket i Saudárkrókur, i samband med en kulturvecka där (Sæluvika Skagirdinga).

I slutet av februari och början av mars ordnades de traditionella bokpresentationerna i samarbete mellan biblioteket och de nordiska lektorerna vid Islands universitet. Gäst denna gång var den norska författaren *Lars Saabye Christensen*, som presenterade sitt författarskap. Som vanligt ordnades en stor bokutställning i biblioteket i detta sammanhang där ett stort

urval böcker utgivna 1981 ställdes ut. Också i samband med denna utställning lånades ett urval böcker till biblioteket i Sauðárkrúkur och bibliotekarien där har önskat fortsatt samarbete. I samband med den samiska utställningen Sámi Dáidda ordnades en utställning i biblioteket, mest böcker om samernas slöjd och konsthantverk. I anledning av Sigrid Undsets 100 års jubileum i maj ordnades en mindre utställning – likaså i samband med föreläsningar och annan programverksamhet i husets regi.

Under sommarmånaderna ordnades som vanligt en Islandsutställning, med tanke på nordiska turister som besöker Nordens Hus. Där visades och utlånades böcker om Island och isländska förhållanden samt översättningar av isländsk litteratur till andra nordiska språk.

I oktober uppmärksammades Finlands presidents statsbesök i Island med en omfattande bokutställning om Finland och finländsk litteratur. *Listor* över nya böcker i biblioteket har stencilerats och distribuerats som vanligt. Likaså har en lista över nya skivor lagts fram.

Den stora Islandskartan (sammansatt av 9 delkartor i skala 1:250 000) som biblioteket anskaffade för några år sedan har hängt på bibliotekets enda hyllfria vägg och flitigt anlåtats av nordiska turister och andra biblioteksgäster.

Verksamheten i biblioteket har under sommarperioden liksom andra år präglats av turistsässongen och biblioteksgästerna har till en stor del varit nordiska turister. Det bör påpekas att under "Öppet-hus" -kvällarna, när biblioteket hålls öppet hela kvällen, sitter det alltid turister på bibliotekets läsplatser och läser eller bläddrar i böcker och tidskrifter. Det tycks vara ett stort behov för ett ställe dit de nordiska turisterna kan komma om kvällarna och läsa tidningar, tidskrifter och böcker.

Under våren och hösten frekventerade universitetsstudenterna biblioteket, där de använder handboksavdelningen mycket. Studenterna har både nu och förr klagat på att de inte kan studera ostörda, eftersom sittplatserna inte är avskilda. I mars och november arbetade två *studenter* från bibliotekslinjen vid Islands universitet i biblioteket 40 timmar vardera.

Artoteket

Efterfrågan på grafik ökar ständigt och speciellt under vinterhalvåret är det inte möjligt att fylla behovet. 25 nya grafiska blad har under denna verksamhetsperiod lagts till samlingen. – När artoteksverksamheten påbörjades år 1976 trycktes en katalog, där 172 nummer fanns med, samt en kortfattad beskrivning av den grafiska tekniken. Det finns ett behov av en fortsättning på denna katalog. – Alla nya bilder katalogiseras på samma sätt som det första bildbeståndet och likaså fotograferas de för att insättas i den diaserie som finns i biblioteket och täcker hela samlingen.

Tidskriftsbeståndet kommer att genomgås och en del bytas ut mot nya, som önskats. Det är nu rätt många år sedan tidskriftssamlingen reviderades och många intressanta och aktuella tidskrifter kan ersätta en del av det nuvarande tidskriftsbeståndet.

4. Utställningar

Av Nordens hus' två utställningslokaliteter används den stora utställningshallen (200 m²) både för egna konstutställningar och av isländska konstnärer på uthyrningsbasis. I den mindre lokalen, foyern (80 m²) arrangeras endast egna utställningar, som varierar mellan bildkonst, konsthantverk och utställningar av informativ karaktär.

Två av årets stora publiksuccéer var konstutställningar: *samekonst* SÁMI DÁIDDA och utställning av Islands internationellt mest kända konstnär *Erró*.

I samband med öppnande av Finlands ambassad i Reykjavik och Finlands presidents statsbesök till Island arrangerades en retrospektiv utställning av ålänningen *Guy Frisk*. I Nordens hus' höstprogram detta år har huvudtonvikten av ekonomiska skäl lagts på utställningsverksamhet. Kontinuerligt pågående utställningar ger uppfattningen "att det alltid sker något i huset" och därtill är kostnaden per besökare betydligt lägre än vid engångsprogram. Husets båda utställningslokaliteter har därför under höstperioden varit i konstant användning.

5. Program i Norden

Den del av husets verksamhet, som gäller förmedling av isländsk kultur till övriga nordiska länder, har under året av ekonomiska skäl varit synnerligen blygsam. Ett fortsatt önskemål är dock att i framtiden kunna ge denna typ av verksamhet större prioritet. I januari avslutades i Danmark en *utställning av isländskt konsthantverk*. För närvarande pågår planeringen av en större utställning av samma typ, som efter en längre turné i Finland år 1983/84 skall visas även i Sverige, Danmark och förhoppningsvis på Färöarna.

Under våren fortsatte utställningen *Isländsk grafik* sin turné i Danmark i regi av S sammenslutningen af Danske Kunstforeninger, för att avslutas med visning under sommarmånaderna i Gerlesborgsskolan i Sverige.

6. Gästrum

Husets två gästrum (dubbelrum) var under året mycket eftersökta och efterfrågan har inte kunnat mötas. I första hand disponeras rummen av gäster, som medverkar i husets program. De kan också användas av stipendiater från nordiska och bilaterala fonder samt av konstnärer, journalister och forskare m. fl. vilkas Islandsbesök är förenliga med husets syften och bidrar till att sprida kunskap om Island i Norden eller Norden i Island.

Rummen har under detta år liksom tidigare varit i konstant användning och slitaget därför stort. Eftersom grundreparationer och stora nyanskaffningar i gästrummen inte gjorts på hela den tid huset existerat, har strävan varit att stegvis (inom ramen för husets begränsade budget) snygga upp rummen och byta ut utslitet möblemang.

7. Information

Kraven på Nordens hus som ett nordiskt informationscentrum ökar ständigt. Tills vidare har huset inte helt kunnat motsvara förväntningarna, även om de egna informationsfunktionerna och bibliotekets nordiska informationsmaterial väsentligt utökats. En framtida förhoppning är att åstadkomma en funktionsduglig och välutrustad facklig och kulturell informationsavdelning för affischer och broschyrmaterial, samt förbättra bibliotekets möjligheter att presentera samnordiska publikationer och tidskrifter.

I detta sammanhang kan nämnas att husets nordiska dagstidningar (ca 40 st), som är placerade i cafeteria, alltjämt åtnjuter en oerhört stor popularitet.

Besökande nordiska och internationella grupper och enskilda har orienterats om husets verksamhet, nordiskt samarbete och isländskt kultur- och samhällsliv. Bland dylika kan nämnas kommunaltjänstemän, besättningen på finska marinens flaggskepp, en språkkurs i isländska från Nordkalotten och Rådgivande kommittéen för allmänskulturell verksamhet, samt deltagare i olika nordiska möten som ägt rum i Nordens hus bl. a. nordiska kurscentra. För övrigt är det ett bestående önskemål från husets sida att utöka den nordiska mötesverksamheten, och speciellt vädja till samnordiska organ som sammanträder i Island, att använda sig av Nordens hus' möteslokaler.

8. Lokaler

Den under många år planerade stora reparationen av husets yttertrappor fullföljdes under året. För detta ändamål hade tilläggsbevillningar erhållits från Nordiska ministerrådet. I samband med trappreparationer sågs även övriga trappor och gångar utomhus över, och en ramp byggdes för att underlätta handikappades användning av Nordens hus. Även baktrapporna in i husets källare reparerades med tanke på rullstolsbundna personers möjligheter att besöka husets utställningshall. Mindre reparationer företogs både inomhus och utomhus, framför allt målningsarbeten i cafeteria, gästrum och ytterväggar. Cafeterians arbetsutrymmen i källaren förbättrades. Ännu återstår dock att lösa några stora problem i samband med fastigheten: husets ventilation, underhåll av trävirke utomhus och målning av biblioteket och foyern.

F. Framtidsplaner

I senaste års verksamhetsberättelse påpekades att framtiden för Nordens hus var i högsta grad oviss p. g. a. att institutionens budgetmedel kraftigt reducerats genom att orealistiska prisökningstal tillämpats då bevillningarna för de närmaste åren fastslagits. Samma situation gäller fortfarande och reduktionen fortsätter så länge nurådande budgeteringspraxis tillämpas. Budgeten för närmaste år 1983 medger ingen egentlig verksam-

het. För framtiden gäller alltså i första hand att finna en lösning på detta problem och återställa budgeten till dess av stadgarna förutsatta nivå.

I den mån de ekonomiska förutsättningarna är för handen har styrelsen i sin långtida verksamhet planerat bl. a. följande:

1. Verksamhet

- öka informationsverksamheten och iordningsställa lämpliga faciliteter härför.
- öka institutionens verksamhet utanför Island.
- öka Nordens hus isländska förankring med att åter intensivfiera verksamheten utanför Reykjavík. Ett speciellt önskemål härvidlag är att utöka husets artotek, för att med långtida fjärrlån kunna betjäna bibliotek utanför Reykjavíkområdet
- öka antalet nordiska möten i Nordens hus och samarbetet med övriga nordiska institutioner.

2. Lokaler

- förnya husets ventilationsanläggning.
- fullfölja reparation av cafeterian, framför allt köket
- förnya och ytbehandla yttre träkonstruktioner (fönsterbågar, dörrar m. m.)
- förnya och komplettera husets AV- och tekniska utrustning: högtalaranläggning, projektorer (film och dia), kopieringsapparat, telefonväxel, kassa samt tolkanläggning.
- förnya utslitet möblemang, framför allt i gästrum, sal och cafeteria.
- måla bibliotek och foyer.
- efter några år bör frågan om direktörsbostad (på grund av utrymmebrist i huset och universitetets byggnadsplaner invid Nordens hus) tas upp till ny behandling. Därvid gäller dels anskaffande av ny bostad och dels ombyggnad av de lokaliteter som frigörs.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000 ISK.)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	1 284 541	1 775 000	1 682 000	2 672 000
Styrelse	94 962	113 000	143 000	229 000
Kontor	151 314	238 000	183 000	294 000
Lokaler	674 744	800 000	935 000	1 485 000
Projekt I (Bibl.)	153 467	272 000	263 000	491 000
Projekt II (progr. övrigt)	944 227	140 000	1 077 000	1 676 000
Summa kostnader	3 303 255	3 338 000	4 283 000	6 847 000
<i>Intäkter</i>				
Anslag	2 613 896	2 850 000	4 093 536	4 387 700
Lönestegr. komp.	300 730	590 000	450 000	750 000
Övrigt	414 393	120 000	234 217	335 000
Summa intäkter	3 329 019	3 560 000	4 777 753	5 472 700
Int. utöver utg. för utjämn. av underskott 79/80. Reservering för år 1983. Underskott	÷ 25 764	÷ 222 000	÷ 286 324	÷ 208 429 + 208 429 + 1 165 871
Summa	3 303 255	3 338 000	4 283 000	6 847 000

2. Kommentarer

1981

I posten anslag ingår utöver ordinarie bevilning två extra bevilningar DKK 70 000 samt DKK 300 000 (för inköp av trappmaterial och verksamhet). Skillnaden mellan utgifter och intäkter användes för täckande av en del av det under åren 1979/80 uppstådda underskottet.

1982

I posten anslag ingår två extra bevilningar från Nordiska ministerrådet (för trappreparation och verksamhet) samt ett extra anslag från Islands regering ISK 300 000 (för verksamhet).

Det under åren 1979/80 samlade underskottet skall kunna täckas under år 1982. En i högsta grad bidragande orsak till det positiva resultatet år 1982 är styrelsens synnerligen stränga sparpolitik, som framför allt inverkar på programkostnader.

1983

I budgeten för år 1983 har upptagits ett underskott om ISK 1 374 300 minus 208 429 som enligt prelim. budget beräknas kunna överflyttas från år 1982, dvs. sammanlagt underskott 1 165 871. Budgeten 1983 har beräknats enligt en 60 % inflation samt förutsättande att den danska kronans kurs är 1.65.

Sålunda kan konstateras att det ovannämnda underskottet ger en relativt god bild av den urholkning Nordens hus' budget undergått.

BILAGA 1

Program i Nordens Hus 1982

Föredrag, konserter o. a.

Författaren Vita Andersen, Danmark

Uppläsning ur egna verk.

Folketingsrepr. Mogens Camre, Danmark

Föredrag: "Dansk politik i dag".

Jörn Donner, ordf. för Finlands filmstiftelse

Föredrag om nordiskt filmsamarbete.

Matias Uusikylä, Finland

Presentation av konstnären Lennart Segerstråles livsverk, diaprogram.

Visans vänner, Reykjavik

"Ur Sigurður Þórarinssons visförråd", visprogram.

Dr. Rolf Kjellström, Sverige

Två föredrag: "Samerna i dag" och "Stalotomter och stalotraditioner".

Lektorernas bokpresentation

De nordiska lektorerna vid Islands universitet presenterade 1981 års bokutgivning i sina respektive hemländer. Gäst: *författaren Lars Saaby Christensen, Norge.*

Författaren Einar Bragi, Island och konstnären Rose-Marie Huuva, Sverige

Uppläsning och föredrag om litteratur, bildkonst o. sameslöjd.

Filmpedagog Henrik Juul Hansen, Danmark

Seminarium om filmpedagogik o. föredrag "Dansk film i dag".

Cluster-ensemble, Finland

Konsert med verk av Loeillet, Meriläinen, M. Maros, E. Bergman.

(Pekka o. Jukka Savijoki, Mikael Helasvuo, Pauli Hämäläinen)

Kerstin Ståhl, Kjell-Inge Stevensson, Mats Persson, m. fl. Sverige

Konsert med nutida svenska och isländsk musik. Uruppfört verk av Snorri Sigfús Birgisson.

Digterscenen, Danmark

Vagn Steen, Peter Poulsen, Marianne Larsen, Sten Kaalø, och Knud Sørensen läste upp egna verk.

i Nordens Hus och Nationalteatern

Nína Björk Árnadóttir, Kristín Bjarnadóttir o. Úlfur Hjörvar läste upp översättningar.

Elever vid Islands teaterskola

framförde ett program med uppläsning o. sång "Ó hve létt er þitt

- skóhljóð'' med anledning av Halldór Laxness' 80 års födelsedag. Fyra föreställningar. Skådespelaren Þórhallur Sigurðsson sammansatte programmet o. regisserade.
- Sverigeafton* Presentation av Sverige av Unnur Guðjónsdóttir, föredrag o. diaprogram. I samarbete med Föreningen Norden.
- Lektor Ivar Orkland, Norge* Två föredrag: ''Kunstneren, naturen og eventyret'', presentation av de norske kunstnere Th. Kittelsen och Chr. Skredsvig. ''Dikter og miljø. Et møte med noen av Norges fremste diktere og miljø de levde i''. Diaprogram.
- Dr.phil. Sigrid Christie, Norge* Föredrag: ''Billedkunsten i norske kirker etter reformasjonen''.
- Vissångaren Lars Hauge, Norge* Visafton.
Teater Sargasso, Sverige ''På flykt från den tid'' 3 föreställningar i NH.
- Arkeolog Else Nordahl, Sverige* Föreläsning: ''Reykjavik under landnamstiden''.
- Författaren Mette Newth, Norge* Föreläsning: ''Børn og massemediene''.
- Nordiska författare* Claes Andersson, John Gustavsen, Antti Tuuri, Inger Brattström och Njörður P. Njarðvík läste upp egna verk i samband med Nordisk Författarråds möte i Reykjavík.
- Torstein Föllinger, Sverige* Sång- og visafton.
Författaren John Gustavsen, Norge Föreläsning: ''Samenes litteratur i nordisk sammenheng''.
- Författaren Vera Henriksen, Norge* Föreläsning: ''Kjærlighet – utemmet og lovlydig''.
- Matti Rantanen, Finland* Dragspelskonsert med verk av bl. a. Bach, Scarlatti, Granados.
- Konsulent Gunnar Olesen, Danmark* Föreläsning: ''Havsrettsfrågor – nordiskt samarbeite inom FN-förbundet''.
- Vissångaren Annika Hoydal, Färöarna och Lars Trier, Danmark* Visafton. I samarbete med Föreningen Norden.
- Fd Landstingsman Heðin Klein, Färöarna* Föreläsning: ''Kulturellt samarbeite mellom Island o. Färöarna''.

- Författaren Aarni Krohn, Finland* Föreläsning: "Vinterkrigetets utbrott i Finland".
- Författaren Hans Hansen, Danmark* Två föreläsningar.
- Museumsinspektör Bjarne Jørnæs, Danmark* Föreläsning: "Thorvaldsen – nogle værker i historisk/politisk belysning".
- Mogens Ellegård, Danmark* Dragspelskonsert.
- "Geisli"-programafton* i samband med Bjørn Bjørneboes utställning i foyern.
- "Kunst og kirke"* seminarium.
- Nordens hus' program i Festspelen i Reykjavík 1982*
- Fil.dr. Aale Tynni, Finland* Föredrag: "Edda och Kalevala".
Uppläsning av cand.mag. Hallfredur Örn Eiríksson.
- Clownen Ruben, Sverige* Fyra clownföreställningar i Nordens hus, samt 3 cirkusskolor. Föreställningar också i Akureyri, Grindavík och Garðabær samt för handikappade barn.
- Vissångaren Olle Adolphson, Sverige* Två visafnarnar.
- Konstnären Jens Mattiasson, Sverige* Målarverkstad för barn i förskoleåldern (3–6 år). 6 aktiviteter för daghemsgrupper.
Föreläsning: "Har en konstnär på dagis att göra?".
- Skulptören John Rud, Danmark* Utställning av granitskulpturer i foyern och utomhus. Den senare delen av utställningen pågick hela sommaren.
2 föreläsningar/demonstrationer av arbetsmetodik och konstnärligt skapande.
- Färöskt program* *Borgmästare Jógvan við Keldu* föreläste om Klakksvík och två färöiska författare Robert Joensen och J. Simun Hansen.
- Sångaren Raita Karpo och kantelespelaren Eeva-Leena Sariola, Finland.* Konsert med finska folkvisor. Med anknytning till 6 december Suomi fest.
- Sångaren Anne-Lise Gunnarsjaa Norge och Jónína Gísladóttir Island.* Konsert med verk av E. Grieg, Jean Sibelius, Bjørn Fongaard och Johan Kvandal.

*Andra evenemang**Programserie om Grönland 30. januari–13. maj*

Serien öppnades av president Vigdís Finnbogadóttir och kommundirektör Henrik Lund från Julianehåb föreläste om Grönland i dag.

Följande isländska föreläsare medverkade i programmet: Dr. Kristján Eldjárn, dr. Björn Þorsteinsson, dr. Steindór Steindórsson, Herdís Vigfúsdóttir, Valtýr Pétursson, Einar Bragi, docent Haraldur Ólafsson, geolog Leifur Símonarson, geolog Ólafur H. Óskarsson, dr. Ólafur Halldórsson och Hjálmar Ólafsson.

Dr. Rolf Kjellström föreläste även om Giftermålsleder hos eskimoerna och fotografen Ivars Silis från Grönland visade diabilder och berättade om Thule-distriktet.

Skådespelare från Alþýðuleikhúsið framförde utdrag ur pjäsen "Människornas land" och filmen "Då kolgruvan i Qutdligssat stängdes" visades. Vissångaren Peter O. Petersen sjöng egna visor och grönländska folkmelodier. Grönländskan Benedikta Þorsteinsson undervisade i det grönländska språket.

Arrangörer för Grönlandsprogrammet var Nordens hus, Föreningen Norden, Reykjavíks stads vuxenutbildning, Alþýðuleikhúsið, Árbæjar-safn, Dansklärföreningen, Grönlandsföreningen och Menningar- og fræðslusamband alþýðu (ABF).

Sommarprogram i Nordens hus 1982

Från 1 juli t. o. m. 19 augusti var ÖPPET HUS varje torsdagskväll med föredrag, visafton och filmvisningar. De som medverkade var intendent Eyþór Einarsson – Islands flora, dr. Jónas Kristjánsson – Isländska handskrifter, dr. Ólafur Halldórsson – Nordborna på Grönland, lektor Vésteinn Ólason – Isländsk litteratur, dr. Sigurður Þórarinnsson – Vulkanisk aktivitet på Island, museichef Nanna Hermannsson – Reykjavík förr och nu, och från Visans vänner medverkande Bergþóra Árnadóttir, Hjördís Bergsdóttir och Ólöf Sverrisdóttir. Film av Osvaldur Knudsen visades efter föredragen.

Filmvisningar:

Två svenska filmer "Den allvarsamm leken" och "Vem älskar Yngve Frej" visades med anknytning till svenskundervisningen (lektor Lennart Pallstedt). Svenska institutet lånade filmerna.

Med anknytning till utställningen SÁMI DÁIDDA visades filmerna "Konstens händer" och "Vi är samer" för allmänheten. "Övermålaren" en film om den svenska konstnären Erland Cullberg visades i samband med utställningen "Snövandringar".

Övrigt:

En stor grupp från Alta i Nord-Norge (50 manna skolorkester, Komsa skolekorps och en kör, Altakoret) besökte Island og NH. En utställning,

Alta kommun presenterar sig, blev satt upp i foyern. Ambassadör Anne-Marie Lorentzen öppnade utställningen.

Nordiska geologer hade sammanträde i Nordens hus i början av 1982. Nordiskt författarråd höll sitt årliga möte i Nordens hus och Ung Nordisk Musik hade en del av sin verksamhet i Nordens hus (seminar o. konserter).

De nordiska vänskapsföreningarna arrangerade midsommarfest för allmänheten i samarbete med Nordens hus och Föreningen Norden. Festen var mycket vällyckat med ca 700 deltagare.

Nordiska kurscentra sammanträdde i Nordens hus' regi till sitt årliga samarbets- och koordineringsmöte. Ett flertal nordiska och internationella grupper har under året besökt Nordens hus för presentation av institutet och/eller nordiskt samarbete. Bland dessa kan nämnas: Besättningen på "Pohjanmaa" finska marinens flaggskepp, kommunalmän, RKK etc.

Utställningsverksamhet

Utställningshallen i källaren – i Nordens hus' regi

SÁMI DÁIDDA – Samekonst

Vandringsutställning från Nordiskt Konstcentrum, Sveaborg. I samband med utställningen hölls två föredrag av dr. Rolf Kjellström från Nordiska muséet i Stockholm och Rose-Marie Huuva från Kiruna och författaren Einar Bragi arrangerade ett program om samiskt konsthantverk och litteratur.

Flera grupper skolbarn besökte utställningen tillsammans med sina lärare.

Nordiska tecknare

Vandringsutställning från Nordiskt Konstcentrum, Sveaborg.

ERRÓ (Guðmundur Guðmundsson)

"1001 natt" och "Rymdfarare", målningar.

Guy Frisk, Åland

Retrospektiv utställning, målningar, akvareller o. bl. teknik.

"Snövandringar" – Erland Cullberg o. Peter Tillberg, Sverige

Målningar och kolteckningar.

PON – Per-Olof Nyström, Finland
"Vi är på väg"

teckningar – affischer.
nordiska skolbarns teckningar.

Utställningar i foyern:

Grönländsk kajak och fotografier

Med anknytning till Grönlandsprogrammet. Fotografier av Árni Johnsen och Páll Steingrímsson.

<i>Alta kommun, Norge</i>	Alta kommun presenterar sig – foto, hantverk och bildkonst.
<i>Skulptören John Rud, Danmark</i> (Festspelsprogram)	Granitskulpturer. Utställning i foyern och utomhus.
<i>Islands Flora</i>	En utställning sammanställd av Islands naturhistoriska museum.
<i>Sisko Riihiaho, Finland</i>	Grafikutställning.
<i>ERRÓ</i>	Affischutställning.
<i>Helmtrud Nyström, Sverige</i>	Grafikutställning.
<i>Föreningen Norden i Island</i>	Jubileumsutställning – NFs vänorter. Med anledning av NF 60-års jubileum.
<i>Amariel Norðoy, Färöarna</i>	Litografier och pasteller.
<i>Bjørn Bjørneboe, Norge</i>	Illustrationer till "Geisli".
<i>Ragnar Lindén, Sverige</i>	Miniatyrer och grafik.
<i>Nobel</i>	En utställning från Svenska institutet i samarbete med Sveriges ambassad.
<i>Övriga utställningar:</i>	
<i>I utställningshallen</i>	
<i>Hjörleifur Sigurðsson och Snorri Sveinn Friðriksson</i>	målningar, akvareller
<i>Helgi Guðmundsson</i>	målningar
<i>Eliás B. Halldórsson</i>	målningar
<i>Affischutställning</i>	Affischer av bl.a. den danske konstnären Sven Brasch. Utställningen kom hit från Plakat Galleriet i Köpenhamn.
<i>Unga konstnärer "De syv"</i>	målningar o. a.
<i>Daði Guðbjörnsson, Kristján Steingrímur, Ómar Stefánsson, Pétur Magnússon, Ragna Hermannsdóttir, Tumi Magnússon och Þorlákur Kristinsson.</i>	
<i>I Festspelens regi:</i>	
<i>Ken Reynolds, Scotland</i>	fotografier
<i>I foyern:</i>	
<i>Kristján Ingi Einarsson</i>	fotoillustrationer till boken "Krakkar, krakkar".
<i>Gunnar Hjaltason</i>	akvareller
<i>Ragnheiður Jónsdóttir</i>	Grafikillustrationer till Halldór Laxness diktsamling "Bráðum kemur betri tíð". (Förlaget Helgafell).

BILAGA 2

Gäster i Nordens Hus gästrum 1982

Författaren Vita Andersen, Danmark
 Folketingsrepr. Mogens Camre, Danmark
 Författaren Vagn Steen, Danmark
 Maud Sinclair, Danmark
 Filmproducent Jörn Donner, Finland
 Matias Uusikylä, Finland
 Dr. Rolf Kjellström, Sverige
 Fotograf Matti Saanio, Finland
 Författaren Lars Saabye Christensen o. fru, Norge
 Konstnären Rose-Marie Huuva, Sverige
 Pekka och Jukka Savijoki
 Mikael Helasvuo, Pauli Hämäläinen } Cluster-ensemble, Finland
 Sångaren Kerstin Ståhl, Sverige
 Bengt-Emil Johnson, Sverige
 Musiker Mats Persson, Sverige
 Musiker Kjell-Inge Stevansson, Sverige
 Prof. Pelazynski, Polen (c/o Islands universitet)
 Redaktör Henrik Juul Hansen och fru, Danmark
 Författaren Knud Sørensen, Danmark
 Författaren Sten Kaalø, Danmark
 Författaren Marianne Larsen, Danmark
 Lektor Ivar Orgland, Norge
 Stig Kjerulf, Danmark
 Erik Kjær, Danmark
 Skulptör John Rud, Danmark
 Vissångaren Peter O. Petersen, Grönland
 Fil.dr. Sigrid Christie och Hakon Christie, Norge
 Clownen Ruben (Ruben Madsen), Sverige
 Vissångaren Olle Adolphson, Sverige
 Konstnären Jens Mattiasson, Sverige
 Murare Karjalainen, Finland
 Kulturchef Lars Hauge och fru, Norge
 Författaren Bertil Bodén och fru, Sverige
 Professor Karl Ehlers, Finland
 Bitr. rektor Marianne Korhonen, Finland
 Pekka Ojamaa, scenograf, Finland
 Grafiker Sisko Riihiaho, Finland
 Författaren John Gustavsen, Norge
 Författaren Claes Anderson och fru, Finland
 Bibliotekarie Malin Coldenius, Sverige

Guldsmed Berndt Lindholm, Finland
 Direktör Birger Risnæs, Norge
 Författaren Reiko Sakai, Japan
 Museumsdirektör Olav Isaksson, Sverige
 Lektor Helena Porkola, Finland
 Journalist Erkkä Lehtola, Finland
 Konsulent Gunnar Olesen, Danmark
 Sekreterare Miriam Holm, Kungälv, Sverige
 Författaren Heðin Klein och fru, Färöarna
 Författaren Aarni Krohn, Finland
 Författaren Hans Hansen och fru, Danmark
 Konstnären Bjørn Bjørneboe, Norge
 Musikredaktör Thorkild Baden och fru, Norge
 Konstnär Per Olof Nyström, Finland.
 Borgmästare Jógvan við Keldu, Färöarna
 Vissångaren Raita Karpo, Finland
 Kantelespelaren Eeva-Leena Sariola, Finland
 Sångaren Anne-Lise Gunnarsjaa, Norge.

BILAGA 3

Biblioteket

Besök och utlån i biblioteket 1982

	1982	1981
Antal besök:	17 679	19 875
Nya låntagare:	917	1 055
Hemlån:		
Skönlitteratur	10 106	9 718
Facklitteratur	6 995	7 174
Tidskr/årsböcker	1 387	1 574
Grammofonskivor	1 662	1 728
Noter	298	168
Grafik	1 623	1 296
Interurbana lån:	224	208
Utlån totalt	22 295	21 866
Bokbeståndet	21 693	20 664
Tidskrifter	178	180
Nordiska dagstidningar (inkl. några veckotidn.)	44	44
Skivsamlingen	1 182	1 158
Antal grafiska blad	320	295

Nordiska teaterkommittén

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska teaterkommittén
Berggatan 6 A 8
SF-00100 Helsingfors 10
tel. 90-669 449

B. Startår

Kommittén inledde sin verksamhet såsom försöksorgan år 1977. Den förlängda försöksperioden utgår med år 1981. Från och med 1.1.1982 är Nordiska teaterkommittén jämlikt Nordiska ministerrådets beslut av 16 februari 1981 ett permanent nordiskt organ, vars verksamhet finansieras genom den nordiska kulturbudgeten.

C. Syfte

Nordiska teaterkommittén har till uppgift att främja nordiskt teatersamarbete genom att bevilja bidrag till nordiskt gästspelsutbyte samt genom att planera och genomföra nordiskt fortbildningssamarbete. Verksamheten skall bedrivas i samarbete med den professionella teaterns institutioner och fackliga organisationer i de enskilda nordiska länderna. (§ 1.1. i de av ministerrådet fastställda stadgarna).

D. Organisation

Kommittén består av sex ledamöter, en från varje land, dock två från Finland (med en röst) med hänsyn till landets två språkområden. Varje ledamot har en personlig suppleant.

Kommittén tillsätts av Nordiska ministerrådet för en period på fyra år. Vid sammansättningen eftersträvas bredast möjliga spridning över teaterns skilda yrkesgrupper så att expertis på såväl gästspelssidan som fortbildningssidan blir representerad. Kommittén väljer inom sig ordförande och viceordförande.

Under verksamhetsåret har Nordiska teaterkommittén haft följande sammansättning:

<i>Land</i>	<i>Ordinarie</i>	<i>Suppleant</i>
Danmark	dramatiker Ulla Ryum	regissör Mogens Pedersen
Finland	regissör Ritva Siikala skådespelare Martin Kurtén	danskonstnär Doris Laine dramaturg Marianne Korhonen
Island	skådespelare Pétur Einarsson	teaterpedagog Helga Hjórvar
Norge	dramaturg Halldis Hoaas	regissör Otto Homlung
Sverige	skådespelare George Fant	teaterchef Pierre Fränckel

Vid kommitténs konstituerande möte den 18 mars 1982 i Helsingfors valdes regissör Ritva Siikala, Finland till ordförande och dramatiker Ulla Ryum, Danmark till viceordförande.

Teaterkommitténs generalsekreterare/verksamhetsledare har varit regissör, fil.lic. Tytti Oittinen. Under hennes tjänstledighet i november/december vikarierades hon av dramaturg Gösta Kjellin.

Teaterkommitténs kansli (generalsekretariat) finns i Helsingfors. Kanslipersonalen har under året bestått av byråsekreterare Lea Saunio (fast tjänst sedan 1.1.1982) och Birgitta Juslin på heltid samt därutöver för tillfälliga arbetsuppgifter engagerade personer. Fr. o. m. 1.7. har kansliet haft Anja Kuukasjärvi som praktikant från Turun Yliopisto (Åbo Universitet) där hon deltar i en preparationskurs för handel och samarbete i Norden. Anja Kuukasjärvis praktikperiod är 6 1/2 månad.

Generalsekreterarens mandatperiod utgår i och med utgången av år 1983 (MR:s beslut 16.6.1981).

Nordiska teaterkommitténs räkenskaper revideras av Statsrevisorernas kansli i Helsingfors.

Verksamheten

I och med att Nordiska teaterkommittén erhöll permanent status har kommittén fått helt andra möjligheter till långsiktplanering av verksamheten och den tidigare osäkerheten om verksamhetens framtid har eliminerats.

Utnämningsprocessen av den nya kommittén, som borde ha varit klar innan utgången av år 1981, drog ut på tiden, och försvårade planeringen under första kvartalet 1982, bl. a. för att man inte som planerat hade möjlighet att ha ett gemensamt möte mellan den avgående och nya kommittén under 1981 utan först den 18 mars 1982 i Helsingfors.

Den kommitté som fungerat under hela teaterkommitténs försöksperiod, har lagt grunden till Nordiska teaterkommitténs verksamhet och principer. Det gemensamma mötet mellan den avgående och nya kommittén arrangerades för att sätta in den nya kommittén i de tankegångar, arbetsprinciper och problem man haft i den tidigare kommittén.

Kommittésiftet hade också stor betydelse för planeringen av verksamheten, genom att omsättningen på ordinarie medlemmar i kommittén var i det närmaste total. Endast en ordinarie medlem kvarstår från den tidigare kommittén. Även av denna orsak har det varit viktigt att kommittén ingående diskuterat principer, riktlinjer, arbetsmodeller och framtiden.

Verksamheten under 1982 har därför präglats av kommittésiftet och den övergångsperiod ett kommittébyte innebär.

Sedan verksamhetsberättelsen över år 1981 inlämnades 1.11.1981 har teaterkommittén (i sin tidigare sammansättning) haft ett ordinarie möte i Köpenhamn den 21.12.1981.

Möten

Teaterkommittén har under verksamhetsåret sammankommit till flera möten än tidigare just på grund av att den nya kommittén fört flera principdiskussioner kring kommitténs verksamhet. Teaterkommittén har under året haft fyra möten, förutom det gemensamma mötet mellan gamla och nya kommittén, nämligen: i Helsingfors 18–20 mars, i Stockholm den 7 maj, i Reykjavik den 7 juni och i Köpenhamn den 2–5 oktober. Härutöver har kommittén sammanträtt per capsulam den 18.8. (behandling av gästspelsansökningar). Kommittén kommer ytterligare att ha ett möte den 18–19 december.

Gästspelsverksamhet

På grund av att en ny kommitté skulle utnämnas, ville den tidigare kommittén inte binda en ny kommitté genom att utlysa något speciellt temaår såsom varit fallet under de tre senaste åren.

Under tiden 1.12.1981–30.11.1982 har följande förlustgarantibidrag till genomförande av nordiska teatergästspel beviljats:

- 58106* *Holstebro Egnsteater*, Danmark, för turné till Norge med "Lærer for livet"
- 58110 *Den Norske Operan*, Norge, tilläggsansökning för gästspel till Köpenhamn
- 58138 *Tidskriften Musik & Teater*, Danmark, för gästspel av Dramatens "Porträtt av konstnären som ung man" till Köpenhamn
- 58140 *AHAA-teatteri*, Finland, för gästspel till Nordsverige med "Kyyhky ja unikko"
- 58149* *Festspillene i Bergen*, Norge, för gästspel av Cullberg-baletten, Sverige
- 58150* *Teatret ved Sorte Hest*, Danmark, för gästspel till Reykjavik
- 58154 *Teater Schahrazad*, Sverige, för gästspel med "Dr Dapper-tutto" till Norge
- 58158 b *Suomen Teatterijärjestöjen Keskusliitto*, Finland, för gästspel av Dramatens "Klassfiende" till Åbo teaterdagar

* bidraget har inte använts

- 58159 *Tampereen Työväen Teatteri*, Finland, för gästspel med "Juhannustanssit" till Stockholm
- 58166* *Gentofte Scenen*, Danmark, för gästspel med "Stop verden – jeg vil ut" till Malmö
- 58202 *Tukak Teatret*, Danmark, för gästspel med "Inuit" och "Kattutta" till Norge, Kautokeino
- 58204 *Kuopio Tanssii ja Soi ry*, Finland, för gästspel av Kungliga Operans Balett, Sverige
- 58206 *Vihreä Omena*, Finland, för gästspel med "Kristallipallo" till Södertälje och Järfälla, Sverige
- 58210 *Internationell gruppteaterfestival*, Sverige, för gästspel av Billedstofteater, Danmark
- 58214* *Cafe Teatret*, Danmark, för gästspel med "Myterne" till Reykjavik
- 58225 *Teatergruppen Sprattelgubbarna*, Sverige, för turné till Norge och Färöarna
- 58228 *Living Movement*, Danmark, för gästspel till Norge med "The red song"
- 58231/1 *Københavns Internationale Teaterfestival*, Danmark, för gästspel av KOM-teatteri, Finland med "Death ship"
- 58231/3 *Københavns Internationale Teaterfestival*, Danmark, för gästspel av Grenland Friteater, Norge med "The play is over"
- 58231/4 *Københavns Internationale Teaterfestival*, Danmark, för gästspel av teatergruppen Schahrazad, Sverige med "Dr Dappertutto"
- 58234 *Teater Beljash*, Norge, för gästspel till Internationell Grupp-teaterfestival i Stockholm samt till Göteborg med "The painted bird"
- 58240* *Beaivvas*, Norge, för turné till Nordfinland och Nordsverige med "Min duoddarat – våra viddar"
- 58243 *Jytte Abildstrøms Teater*, Danmark, för gästspel av Arlövs-kvartetten, Sverige med "Kalejdoskopet"
- 58246 *Grenland Friteater*, Norge, för gästspel av Odin Teatret, Danmark med "Millionen" och "Brechts aske 2"
- 58249 *Aalborghallen*, Danmark, för gästspel av Malmö stadsteater med baletten "Napoli"

* bidraget har inte använts

Gästspel i samband med Nordiska teaterkommitténs fortbildningsverksamhet, inbjudna föreställningar:

Nordiskt dockteaterseminarium i Vasa 31.5.–4.6.1982

- 58167/1 *Leikbruduland*, Island, för gästspel med isländska sagor
 58167/2 *Petrusjka Teater*, Norge, för gästspel med "Tivolircus"
 58167/3 *Det Lille Teater*, Danmark, för gästspel med "Historien om skyggen"
 58167/4 *Stockholms stadsteater*, Sverige, för gästspel med "Ett litet drömspel"

Seminarium "Teater på Nordkalotten" 24–26.9.1982, Luleå

- 6605/58237 *Rovaniemen Teatteri – Lapin alueteatteri*, Finland, för gästspel med "Läkare mot sin vilja"
 6605/58226 *Nordland Teater*, Norge, för gästspel med "Banana"

Av årets inalles 27 gästspel har 6 gällt institutionsteatrar varav en opera och två balett.

Sammanlagt 17 av bevilningarna har tillkommit olika nordiska teatergrupper. Av dessa föreställningar har två gällt dansteater och fem dockteater. Härtill kommer två regionteatergästspel.

Gästspelen fördelar sig på följande sätt över Norden:

<i>Från/till</i> ↓	DK	SF	FA	Is	N	S	
Danmark		2			3	1	6
Finland	1					4	5
Island		1					1
Norge	2	1				2	5
Sverige	4	3	1		2		10
	7	7	1		5	7	27

Av 7 gästspel till Danmark har 6 gjorts i Köpenhamn. Av de 7 gästspelen till Finland har endast ett gällt Helsingfors, övriga har gått till Vasa, Kuopio och Åbo. Av de 7 gästspelen till Sverige har tre gjorts i Stockholm, alla övriga utom ett har gällt Nordsverige. Av de 5 gästspelen till Norge har endast ett gjorts i Oslo, resten har gått till Kautokeino, Porsgrunn och Bergen. Färöarna har fått ett gästspel från Sverige. Två bevilningar har gjorts för gästspel till Island, men ingendera gästspelet genomfördes.

Gästengagemangsverksamhet

Under tiden 1.12.81–30.11.1982 har följande bidrag för gästengagemang av teaterkonstnärer beviljats:

- 58151 *Living Movement*, Danmark, för gästengagemang av Ulla Koivisto, Toni Edelmann och Ilkka Volanen, Finland
- 58207 *Teaterhögskolan i Helsingfors*, för gästengagemang av Mercedes Björlin, Sverige
- 58208* *Althýduleikhúsid*, Island, för gästengagemang av regissör Bengt Ahlfors, Finland
- 58212 *Leiklistarskóli Islands*, för gästengagemang av regissör Ritva Siikala och scenograf Pekka Ojamaa, Finland
- 58220 *Tammerfors Universitet, Scenskolan*, Finland, för gästengagemang av Frantisek Veres, Sverige
- 58222 *Göteborgs Universitet, Scenskolan*, Sverige, för gästengagemang av Mikko Viherjuuri och Martti Järvinen, Finland
- 58247 *Leikfélag Akureyrar*, Island, för gästengagemang av scenograf Svein Lund Roland, Oslo
- 58248 *Leikfélag Reykjavíkur*, Island, för gästengagemang av regissör Ernst Günther, Köpenhamn
- 58252 *Vindhäxor*, Sverige, för gästengagemang av Ilkka Volanen, Finland

* bidraget har inte använts

Under tiden mellan 1.12.1981 och 26.11.1982 har 87 bidragsansökningar om sammanlagt FIM 2.628.586,- samt tre (3) tilläggsansökningar om sammanlagt FIM 46.209,- inlämnats, d. v. s. totalt FIM 2.674.795,-. Kommittén har beviljat medel för 39 gästspel/gästengagemang om sammanlagt FIM 926.790,- (av vilka fem (5) FIM 168.400,- inte genomförts) och för en (1) tilläggsansökan om FIM 20.000,-, d. v. s. totalt FIM 946.790,-.

Fort- och vidareutbildningsverksamheten

Den största satsningen inom fort- och vidareutbildningsverksamheten 1982 var otvivelaktigt seminariet "Teaterkonstens avtal med samhället – Narren och mecenaten" på Island i juni. Där samlades "narren" i form av representanter för alla yrkeskategorier inom den nordiska teatern och där samlades "mecenaten" i form av kulturministrar och högt uppsatta ämbetsmän inom den statliga kulturförvaltningen för att gemensamt diskutera teaterns framtidsutsikter.

Kommittén har också satsat på dramatikerens, dockteaterfolkets och teknikernas utbildning, regionteatrarna på Nordkalotten, danspedagogerna och i samarbete med Nordiskt Scenskoleråd försökt komma underfund med vad regikonst är samt vidgat kunskaperna om dramaturgisk analys för dramatiker, dramaturger, regissörer och scenografer.

Flera arbetsgrupper har under året satts igång för att kartlägga utbildningsbehov och planera utbildningsåtgärder på längre sikt inom följande områden:

- a) dockteater
- b) regiutbildning
- c) teaterkritik
- d) teaterteknik

Ett nytt område vars problem kommittén under året bekantat sig med, har varit den samiska teaterns födslovändor och därmed sammanhängande utbildningsbehov. Kommittén har konstaterat att etablerandet av en permanent sameteater är ytterst viktigt med tanke på det samiska folkets kulturidentitet.

På utbildningens område har vid arrangemangen ett gott samarbete kunnat bedrivas med de olika ländernas fackliga och övriga teaterorganisationer och även med scenskolor och andra läroinrättningar, för vilket teaterkommittén här önskar frambära sitt tack.

Årets kurser och seminarier har varit följande:

- 6207 *Ljudets möjligheter i teatern*
7–15.1.1982 i Stockholm
Denna kurs planerades redan år 1981, men måste uppskjutas till 1982 på grund av lärarbrist.
Kursen var avsedd för avancerade ljudmästare- och tekniker och hölls dels på Dramatiska Institutet, dels på Riksteatern och dels på Kungliga Dramatiska Teatern.
Kursledare var Dick Hasselblad, Riksteatern.
Deltagarantal: 16
- 6703/2 *Pjässtruktur – dramaturgikurs med professor Rolf Rohmer, DDR* 1–13.3.1982 i Helsingfors
Detta ambulering dramaturgipaket genomfördes i samarbete med Teaterhögskolan i Finland och hade endast finska deltagare. Seminariet arbetade med teoretiska föreläsningar om dramaturgiska begrepp och strukturer i historiskt perspektiv och med praktiska analysövningar.
Deltagarantal: 19
- 6208 *Ljus och ljud som konstnärligt uttrycksmedel*
31.5.–5.6.1982 i Helsingfors
- 6209 *Projektionsberäkning och projektionsteknik*
7–12.6.1982 i Helsingfors
Dessa båda tekniska kurser hölls på Intimateatteri i Helsingfors. Den första kursen leddes av engelsmännen Robert Ornbo och David Collison, ljus- resp. ljuddesigner och den senare av Robert Ornbo. Kurserna var avsedda för avancera-

de ljus- och ljudmästare och -tekniker, den senare kursen även avsedd för scenografer.

Deltagarantal på båda kurserna: 17

6108

Nordiskt dockteaterseminarium

31.5.–4.6.1982 i Vasa i samarbete med Vasa Sommar Seminariet som speciellt vände sig till den konstnärliga personalen inom de nordiska dockteatrarna, upptog förutom inledningar av framstående dockteaterkonstnärer, även dockteaterföreställningar från Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, samt grupparbeten.

Seminarieansvariga var Gösta Kjellin och Kristiina Hurmerinta.

Deltagarantal: 51

7101

Teaterkonstens avtal med samhället "Narren och mecenaten"

3–7.6.1982 i Reykjavik

Denna brett upplagda manifestation samlade deltagare ur alla yrkeskategorier inom teatern. Seminariet arrangerades i samband med NTU:s kongress på Island.

Inledare under seminariet var:

Fredsforskaren, prof. Johan Galtung, Norge

Fil.dr. Paul Lindblom, Sverie

Fil.dr. Anders Clason, Sverige

Regissör Peter Oskarson, Sverige

Regissör Kjetil Bang-Hansen, Norge

Regissör Thorsteinn Gunnarsson, Island

Minister- och ämbetsmannarepresentanter:

Kulturminister Lars Roar Langslet, Norge

Kulturminister Ingvar Gislason, Island

Jan-Mats Lindahl, Sverige, departementsråd

Bent Nebelong, Danmark, skol- och kulturborgmästare

Riitta Seppälä, Finland, politisk sekreterare åt kulturministern

Deltagarantal: ca 120

6705

Dramatikern i dialog med sin samtid

4–11.6.1982 i Reykjavik i samarbete med NDU

Seminarieledning: Ulla Ryum, Danmark, Ola Olsson, Sverige och Marianne Korhonen, Finland

Deltagarantal: 24

6706

Dramaturgi som utgångspunkt för teaterarbete

16–21.8.82 i Reykjavik

Seminariet vände sig till isländska regissörer, scenografer och dramaturger och leddes av Marianne Korhonen, Finland.

Deltagarantal: 12

Kursassistent: Gunnar Gunnarsson

- 6302/3-4 *Historiska dräkter – material och tillskärning*
30.8.–4.9. med upprepning 6–11.9.1982 i Stockholm
Dessa kurser som riktade sig till teaternas ateljéföreståndare, kostymchefer, kostymtecknare, kostymörer och tillskärare var en upprepning av kurserna 1981. Kursledare var Elisabet Thelander och kurserna hölls på Dramatiska Institutets utrymmen på Sveriges Television.
Deltagarantal sammanlagt: 39
- 7003 *Regissörens och scenografens gemensamma uppgifter och samarbete*
13–24.9.1982 i Reykjavik
Kursen vände sig till isländska regissörer och scenografer och leddes av Ritva Siikala och Pekka Ojamaa, Finland.
Deltagarantal: 16
- 6605 *Teater på Nordkalotten – i dialog med sin publik*
23–26.9.1982 i Luleå i samarbete med Norrbottensteatern
Seminarier diskuterade aktuella problem för regionteatern på Nordkalotten. Seminariet upptog också föreställningar av Rovaniemen Teatteri, Finland, Nordland Teater, Norge, Norrbottensteatern och Västerbottensteatern, Sverige.
Deltagarantal: ca 60
- 6305 *Kurs i patinering 23–29.10.1982*
Denna kurs måste på grund av att kursledaren Görel Engstrand skall opereras i handen, uppskjutas till 1983.
- 6506/1 *Regiseminarium*
30.10.–1.11.1982 i Stockholm i samarbete med Nordiskt Scenskoleråd.
Seminarier upptog inledningar av kända nordiska regissörer, bl. a. Ingmar Bergman, Sverige, Ralf Långbacka, Finland och Stein Winge, Norge.
Seminarier vände sig till nordiska regissörer och kommer att fungera som underlag för det regipedagogiska seminarier, som nu uppskjutits till januari 1983.
Deltagarantal: ca 40
- 6506/2 *Regipedagogik*
Detta seminarium måste av organisatoriska skäl uppskjutas till 1983, trots att man räknat med att genomföra det i december.
- 6804 *Danspedagogiskt seminarium*
28–30.12.1982 i Stockholm
Ett seminarium om den klassiska balettens och jazzdansens utbildningsmetoder. Föreläsare och lärare på seminarier: Elisabeth Frich, Norge, Kirsten Ralov, Danmark, Tamara Ras-

mussen och Viviane Budsko, Finland och Eileen Jones, Sverige.

Deltagarantal: ca 40

Kurs för maskeringspedagoger och seminarium för maskörer har trots upprepade försök inte ännu kunnat arrangeras på grund av att sakkunniga personer på området inte haft tid att planera och vidtala lärarkrafter.

Vid samtliga kurser och seminarier har tolkning mellan finska och de skandinaviska språken, i några fall isländska och vid behov även från engelska och tyska avseende internordiska lärare/kursledare arrangerats. Detta för att samtliga som deltar i utbildningen skall få uttrycka sig på sitt modersmål.

En viktig uppgift som teaterkommittén tidigare påtagit sig ifråga om teatertekniska personalens utbildnings- och informationsbehov, har varit att *till finska översätta och i hela Norden distribuera Svensk Teaterteknisk Förenings medlemsblad.*

Informationsverksamhet

Det faktum att Nordiska teaterkommittén fr. o. m. 1.1.1982 fått permanent status gjorde att den nya kommittén beslöt satsa dels på att få fram en logo för Nordiska teaterkommittén, dels trycka blanketter representativa för ett nordiskt samarbetsorgan av denna storleksklass. I den logo-tävling som utlystes vann förslaget "Vakava", som hade utarbetats av regissör Bengt Ahlfors, Finland.

En broschyr i både svensk och finsk upplaga med uppgifter på Nordiska teaterkommitténs funktion och verksamhetsområde sammanställdes under året och har distribuerats till det nordiska teaterfältet.

Sju allmänna informationsbrev med uppgifter om teaterkommitténs verksamhet, ansökningstider för gästspel, kurser, seminarier m. m. har under året skickats ut i en skandinavisk och en finsk upplaga till samtliga teatrar, teaterorganisationer och -tidskrifter i Norden.

Information om teaterkommitténs verksamhet, både kommande planer och rapporter från verkställda fortbildningskurser har ingått i olika nordiska teatertidskrifter och fackliga informationsblad. Därutöver har flera organisationer, speciellt Nordiska Teaterunionens nationella centra och scenskolorna, informerat om teaterkommitténs kurser och seminarier.

En väsentlig del av informations- och kontaktverksamheten har givetvis förmedlats genom direkta kontakter vid de olika utbildningsevenemangen och planläggningen av desamma.

Rapporter som utkommit under verksamhetsåret:

DRAMATURGISKA BEGREPP OCH PROBLEM

Biskops-Arnö, Sverige 4–14.8.1981

RÖSTEN SOM DRAMATISKT UTTRYCKSMEDEL

Hillerød, Danmark 10–15.8.1981

LJUSSÄTTNINGENS MÖJLIGHETER I TEATERN

Stockholm, Sverige 1–6.6.1981

NORDISKT SEMINARIUM FÖR DANSPEDAGOGER

Stockholm, Sverige 2–4.10.1981

TEATER TILL SALU

Esbo, Finland, 6–9.11.1981

LJUDETS MÖJLIGHETER INOM TEATERN

Stockholm, Sverige 7–15.1.1982

RAPPORT FRÅN NORDISKT DOCKTEATERSEMINARIUM

Vasa, Finland 31.5–4.6.1982

DRAMATIKERN I DIALOG MED SIN SAMTID

Reykjavik, Island 4–11.6.1982

Boken *BØRN OG TEATER* har getts ut av Nordiska ministerrådets kultursekretariats förlag i samarbete med Nordiska teaterkommittén. I boken ingår material från NTK:s tidigare barnteaterseminarier och andra projekt.

Tjänster och personal

Från början av år 1982 erhöll Nordiska teaterkommittén en byråsekreterartjänst, vilken innehas av Lea Saunio. Detta betyder att Nordiska teaterkommittén nu har två tjänster.

Informationsverksamheten har kunnat förbättras genom att Birgitta Juslin, anställd på projektmedel, sedan december 1981 arbetat på heltid på kansliet och skött arbetsuppgifter som hänför sig till informations- och utbildningsverksamheten. Nordiska teaterkommitténs verksamhet har successivt ökat de senaste åren, vilket gör att kansliet ständigt är överbelastat och trots tillfälligt engagerad arbetskraft, som endast kan användas för rutinuppgifter, har svårt att hinna med alla arbetsuppgifter. Kansliet är i trängande behov av flera tjänster.

Generalsekreterare Tytti Oittinens mandat löper ut i och med utgången av år 1983. Ny generalsekreterare bör tillträda den 1.1.1984. Det betyder att proceduren kring anställande av ny generalsekreterare satts igång redan i slutet av verksamhetsåret.

Scenskolesamarbetet

Nordiska teaterkommittén har kunnat konstatera att det finns ett ökat behov för de nordiska scenskolorna av pedagogutbyte, gästengagemang, gästspel av elevteatrar m. fl. projekt.

Nordiska teaterkommittén ser denna del av scenskolornas nordiska samarbete som hörande till Nordiska teaterkommitténs verksamhetsområde. Nordiska teaterkommittén arbetar aktivt för att Nordiskt Scenskoleråd skall få egna medel direkt från den nordiska kulturbudgeten, emedan en stor del av deras nordiska samarbete gäller grundutbildning och samarbete på elevnivå, vilket inte kan stödas av Nordiska teaterkommittén.

Framtidsplaner

Genom att Nordiska teaterkommittén i och med ingången av år 1982 blev ett permanent nordiskt organ, finns det helt andra förutsättningar att långtidsplanera. Som tidigare nämnts har kommittén redan satt igång flera arbetsgrupper för att kartlägga och planera utbildningsbehov.

Samarbetet med Nordisk Teaterunion, som detta år resulterade i det stora seminariet "Narren och mecenaten" på Island, får en fortsättning genom planerna på en nordisk teaterfestival, sannolikt i Norge 1984.

I maj 1983 gör Nordiska teaterkommittén tillsammans med Svensk Teater teknisk Förening en stor satsning på det teater tekniska området genom NoTT 83 i Stockholm. Förberedelserna och planeringen av NoTT 83 har pågått hela verksamhetsåret, innebärande bl. a. flera planerings- och kontaktmöten.

NoTT 83 – teater rummet i centrum – upptar 11 yrkesseminarier inom arkitektur, scenografi och teater teknik. NoTT 83 arrangeras på Stockholms stadsteater och Folkets Hus den 13–16 maj 1983.

NoTT 83 är ett oerhört stort projekt som fordrar stora insatser av NTK och övriga involverade fram till sitt förverkligande. Man räknar med att NoTT 83 som redan i planeringsskedet gett kommittén en mängd impulser och idéer för kommitténs fort- och vidareutbildningsverksamhet, kommer att resultera i många nya utbildnings- och samarbetsinitiativ inom områdena arkitektur, scenografi och teater teknik.

Nordiska teaterkommittén har beslutat att anordna det uppskjutna regi-pedagogiska seminariet, som är en uppföljning av regiseminarier i Stockholm 1982, i januari 1983. Kommittén har konstaterat ett ökat fortbildningsbehov bland nordiska regissörer och kommer ytterligare att satsa på ett regiseminarium i juni 1983.

För teaterkritikerna anordnas det första nordiska teaterkritikerseminariet i april 1983.

Arbetsgruppen, som tillsattes för att utreda "Konstens möjligheter inom teatern", har i sin slutrapport gett flera förslag till nya seminarier och under kommande verksamhetsår kommer kommittén att utreda möjligheterna att anordna ett seminarium om "Teaterns fackliga filosofi" genom att hålla ett seminarium om "demokratiska processer, chefsfunktioner och ansvarsfördelning" samt ett seminarium om "Konsten i morgondagens samhälle" – en undersökning av skådespelarkonsten i "traditionell" teater och i de nya grupperna, skådespelarens yttre och inre teknik.

Härutöver utreder kommittén möjligheterna att förverkliga en kurs i produktionsplanering, ett arbetsseminarium för teatern på Nordkalotten, ett uppföljande dramatikerseminarium samt ett seminarium i teatermusik.

Kommittén följer med stort intresse utvecklingen kring etablerandet av en samisk teater och är medveten om de utbildningsbehov detta medför för samiska teaterarbetare. Kommittén utreder sina möjligheter att vidta särskilda utbildningsåtgärder för samiska teaterarbetare.

Genom fördelning av medel till gästspelsverksamhet är Nordiska teaterkommittén ålagd ett stort ansvar för det nordiska teaterutbytet och förmedlingen av konstnärliga impulser inom nordisk teater. Därför kommer kommittén att vidtaga särskilda åtgärder för att aktivera sin gästspelspolitik så att kommittémedlemmarna även själva kan ta initiativ och föreslå gästspel av intressanta föreställningar.

Kommittén har konstaterat att det finns ett stort behov av facklitteratur och läromaterial på teaterområdet. Därför kommer kommittén att utreda möjligheterna att starta en egen publikationsserie i samarbete med Sekretariatets för nordiskt kulturellt samarbete förlagsverksamhet.

Redan i tidigare verksamhetsberättelser har formulerats och motiverats teaterkommitténs mest trängande behov i resursväg. Kommittén önskar nu peka på följande behov:

- 1) flera tjänster för kansliet
- 2) medel för bestridande av seminariedeltagares rese- och uppehållskostnader

Dessutom vill kommittén understryka vikten av att Nordiskt Scenskoleråd anvisas egna medel ur den nordiska kulturbudgeten.

Framtidsplanerna inom Nordiska teaterkommittén hotas av en 2 % nedskärning av budgeten 1984. Det är synnerligen beklagligt att detta hot om nedskärning kommer kort efter det Nordiska teaterkommittén erhållit permanent status och snarare borde kunna utveckla än inskränka sin verksamhet.

En nedskärning med 2 % skulle drabba själva verksamheten, enkelt sagt kanske innebära antingen två (2) fortbildningsprojekt eller i genomsnitt tre (3) gästspel mindre. Men så enkelt är det inte. Inflationen, prishöjningar och förekommande devalveringar har redan på senare år minskat teaterkommitténs verksamhetsanslag och erhållen kompensation har inte motsvarat den faktiska inflationen.

Kommittén kommer inte ens med nuvarande verksamhetsanslag att under 1982–83 på gästspelsidan kunna upprätthålla samma nivå som år 1981. Detta skulle redan fordra en anslagsökning om FIM 195 000, – i budgeten 1984.

Kommittén har alltså redan nu med den minimala ökning av verksamhetsanslaget svårt att genomföra verksamhet i nuvarande omfattning. Med en 2 % nedskärning av budgeten 1984 kan man inte utveckla gästspelsverksamheten så att man skulle få flera gästspel till Färöarna och Grönland, till och från Island, Samelandet och Nordkalotten, dvs. områden med höga resekostnader.

Kommittén kommer också att ha svårigheter att tillmötesgå de uppväxande minoritetsteatrarnas (zigenarteater, färöisk teater, inuit-teater, olika invandrargrupperns teaterverksamhet, exilteater etc.) brinnande utbildningsbehov genom extra satsningar. Nedskärningen försvårar såväl kommitténs möjligheter att anordna tolkning och bidra med rese- och uppe-

hållskostnader för att sålunda underlätta dessa folkgruppers medverkan i den nuvarande verksamheten som möjligheter att göra nya satsningar. Om kommittén vid en 2 % nedskärning av budgeten 1984 å andra sidan prioriterar dessa nya satsningar på geografiskt utspridda och kulturellt eftersatta folkgrupper, drabbas den hittills uppbyggda verksamheten drastiskt.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal FIM)

FINSKA MARK	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	260	237	242	267
Styrelse	92	100	94	104
Kontor	80	76	82	90
Lokaler	16	23	35	37
Projekt I Gästspel	802	700	739	752
Övrigt: II Fort- o. vidareutbild.	493	632	636	695
Summa kostnader	1 743	1 768	1 828	1 945
<i>Intäkter</i>				
Anslag	1 587	1 717	1 717	1 895
Lönestegr. komp.	16	—	21	—
Övrigt: Räntor	78	51	80	50
Hyror	—	—	9	6
Rapporter	—	—	—	1
Summa intäkter	1 681	1 768	1 828	1 945

NOMUS (Nämnderna för nordiskt musiksamarbete)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn och adresse

NOMUS
 Generalsekretariatet
 Statens Musikråd
 Nybrogade 2
 DK-1203 København K.

B. Startår

1963, seneste vedtægter fastsat den 25. august 1980 af Nordisk Minister-
 råd.

C. Formål

NOMUS formål er at fremme udviklingen af og udbrede kendskabet til
 musiklivet og musiksamarbejdet i Norden, herunder at styrke og udvikle
 det særegne i det nordiske og nationale musikliv.

D. Organisation

1. Administration

Statens Musikråd i Danmark, der fungerer som generalsekretariat for
 NOMUS, varetager administrationen af projekter og bevillinger. Admini-
 strationen vedrørende kompositionsbestillinger, jfr. nedenfor under E,
 varetages dog som hidtil af det svenske NOMUS-nævn.

2. Sammensætning

NOMUS består af 2 repræsentanter samt 1 suppleant fra hvert af de fem
 nordiske lande, således at hvert land har en stemme.

For tiden 1. januar 1981 til 31. december 1984 har nævnet følgende
 sammensætning:

Kgl. kapelmester Poul Jørgensen	D
Musikkonsulent Anna-Lise Malmros	D
Professor Harald Andersén	F
Kompositör Kaj Chydenius	F
Fhv. musikchef Arni Kristjánsson	I

Komponist Thorkell Sigurbjörnsson	
Programsekretær Reidun Berg	N
Musikeren Frode Thingnæs	
Komponist Eskil Hemberg	S
Sekretær Eva Schöld	

3. Personale

Sekretæren for Statens Musikråd i Danmark fungerer som generalsekretær. Opgaver i forbindelse med projektet kompositionsbestillinger varetages af svensk NOMUS. NOMUS refunderer respektive ministerier/institutioner de med administration af NOMUS forbundne udgifter til personale og kontorhold.

4. I overensstemmelse med reglement for Nordisk Ministerråds budget revideres regnskaberne af den danske rigsrevision.

E. Virksomhed

a) Virksomhedsområde

Til opfyldelse af det under C. nævnte formål er NOMUS virksomhedsområde af administrativ, rådgivende, initierende og informerende karakter. Området skal i videst muligt omfang omfatte hele bredden af det nordiske musikliv, herunder det kompositoriske, det improvisatoriske, det udøvende, det pædagogiske, det professionelle og det amatør-mæssige område.

b) Møder

Der har i 1982 været afholdt 2 plenummøder og 2 arbejdsgruppemøder. Blandt andet af budgetmæssige årsager vil mødevirksomheden fra 1983 som forsøg blive begrænset til 3 årlige plenummøder.

c) Projekter

Af det nedenfor under G. opførte budget for 1982 på ialt dkr. 1.800.000 anvendes DKK 1.515.000 eller ca. 84% til gennemførelse af specielt følgende projekter:

1. Information

Den 1. september 1982 udkom første nummer af et nyt engelsksproget NOMUS-tidsskrift om nordisk musik og musikliv i bredeste forstand. Tidsskriftet, kaldet "NORDIC SOUNDS", vil i en tre-årig forsøgsperiode udkomme med 4 numre årligt à 24 sider og med et oplag på 5.000 ex. pr. nummer. Den danske musikskribent Knud Ketting er redaktør af tidsskriftet. Publikationsfunktionen ved Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde varetager den tekniske udgivelse samt distribution. De to første numre, hvoraf første nummer som specialtema har USA-symposiet "Scandinavia Today", distribueres gratis med henblik på prenumeration fra og med 3. nummer.

Den 10. september 1982 udkom et engelsksproget, selectivt fællesnordisk fonogramkatalog "Music from Scandinavia". Kataloget, der er det første af sin art, har baggrund i Nordisk Råds rekommandationer fra henholdsvis 1969 og 1977. De nordiske landes musikinformationscentre har stået for det praktiske arbejde med indsamling, udvælgelse og koordinering af indhold i kataloget, som udgives for NOMUS af Publikationsfunktionen ved Sekretariatet for Nordisk Kulturelt Samarbejde.

Fonogramkataloget er det første, større konkrete resultat af det samarbejde, som nu efter initiering af NOMUS finder sted mellem de nordiske landes musikinformationscentre.

2. Kompositionsbestillinger og Musikfremførelser (turneer)

Siden begyndelsen af 1970'erne har NOMUS ydet tilskud til ialt ca. 190 kompositionsbestillinger og ca. 180 koncertturnéprojekter. Herudover yder NOMUS støtte til koncertturneer, som afholdes af organisationen NORDJAZZ og af Nordisk Konservatorieråd/Nordisk Solistråd.

Kommende områder for kompositionsbestillinger vil blive nye værker for amatørmusik og musikskoler. Musikfremførelser vil primært omfatte turneer i Norden med ensembler, som medvirker i USA under Scandinavia Today-symposiet.

3. Præsentation af unge nordiske solister

Projektet, der vedrører præsentationskoncerter med unge, udøvende nordiske solister, omfatter dels en samlet præsentation af solister i en af de større nordiske byer og dels turnéaktiviteter i Norden af solister, således at der foregår aktiviteter hvert år i Norden. Ved den første biennale i oktober/november 1980 i København præsenteredes ialt 20 solister ved 16 koncerter, som overværedes af presse, koncertarrangører og publikum. I 1981 gennemførtes turneer i Norden med solisterne. Den anden biennale i 1982 i Stockholm omfattede ialt 12 solister ved 12 koncerter. Turneer gennemføres i 1983. Nordisk Konservatorieråd står for projektets gennemførelse.

4. Præsentation af ny nordisk musik

Ved aktiviteterne Nordiske Musikdage og Ung Nordisk Musik, der har eksisteret siden henholdsvis 1888 og 1945, præsenteres ny, nordisk musik.

Nordiske Musikdage (NM) finder sted hvert andet år på skift i de nordiske lande, i 1982 i Oslo. Aktiviteterne arrangeres af Nordisk Komponistråd og omfatter blandt andet orkester-, kammer- og korkoncerter inden for nyere musik, herunder koncerter med gæsteensemble fra et ikke nordisk land.

Ung Nordisk Musik (UNM) har til formål at skabe et godt organisatorisk grundlag for samarbejde på uddannelsesniveau for komponister og udøvende kunstnere under 30 år. Stedet for aktiviteterne alternerer hvert år mellem de nordiske lande, i 1982 i Reykjavík.

5. *Nordisk rytmisk musik*

Rytmisk musik formidles først og fremmest gennem organisationen **NORDJAZZ**, der omfatter alle nordiske lande. Aktiviteterne koncentrerer sig specielt om information, turneer med professionelle ensembler og undervisning i form af gæsteinstruktion af amatørensemble.

6. Også i 1982 har **NOMUS** fortsat det i 1980 påbegyndte arbejde med nordiske musikindslag under symposiet "Scandinavia Today" i USA i 1982-83.

7. *Seminarer*

Som led i **NOMUS** forsøg på at aktivere samarbejde inden for det nordiske musikliv i bredeste forstand, herunder inddragelse af nye områder i samarbejdet har været afholdt to seminarer i 1982. I februar 1982 i Holstebro, Danmark, et seminar om den kammermusikalske del af musikdramatikken, herunder specielt alternative, mindre gruppers vilkår og muligheder. I oktober 1982 gennemførtes i Stockholm et seminar om musik i moderne medier, omfattende fonogram, radio/TV samt video. Hovedemner var ophavsretlige spørgsmål samt indhold og præsentation af musik i de nævnte medier. Rapporter fra de to seminarer er under udarbejdelse.

F. *Fremtidsplaner*

Hovedparten af **NOMUS** hidtidige projekter har gennemgået større og væsentlige ændringer inden for de senere år. Formålet med disse ændringer er dels at effektivisere anvendelsen af de begrænsede projektmidler og dels at gøre projektindholdet mere aktuelt med henblik på at kunne interessere et større og bredere publikum.

NOMUS forsøger tillige at aktivere til nordisk samarbejde inden for nye musikområder eller inden for områder, som hidtil ikke eller kun mere spredt har samarbejdet. Seminarerne i 1982 om henholdsvis den kammermusikalske del af musikdramatikken og musik i moderne medier er et første led i dette aktiveringsforsøg. I 1983 afholdes et seminar om rockmusik. Endvidere undersøges de konkrete muligheder for udgivelse af en bog med børnesange inden for den nordiske folkemusik samt for udgivelse af et katalog over nyere nordiske værker til brug for undervisningen på musikskoler.

Ovennævnte gennemførte eller kommende forsøgsaktiviteter omfatter alle emner inden for det handlingsprogram på 9 punkter, som **NOMUS** har beskrevet i virksomhedsberetningerne for de sidste tre år.

En opfølgning af de positive resultater fra disse forsøgsaktiviteter, blandt andet med henblik på inddragelse af nye områder i det nordiske musiksamarbejde forudsætter imidlertid støttemidler. **NOMUS** har derfor på budgetforslaget for de sidste tre bevillingsår gentaget ønsket om en aktivitetsudvidelse på 200 000 DKK til dette formål.

G. Finansiering

	Bokslut 1981	Bokslut 1982	Prel. Utfall 1982	Budget 1983
<i>Udgifter:</i>				
Personale	100 000	110 000	30 000	110 000
Styrelse	195 000	111 000	135 000	125 000
Kontor	68 000	64 000	36 000	65 000
Lokaler	0	0	0	0
Projekt	1 295 000	1 515 000	1 347 000	1 626 000
Udgifter ialt	1 658 000	1 800 000	1 548 000	1 926 000
<i>Indtægter:</i>	0	0	0	0

Nordiskt samiskt institut

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk samisk institutt
Postboks 220
N-9520 Guovdageaidnu/Kautokeino

B. Startår

1973

C. Formål

Instituttet har som formål å tjene den samiske befolkning i de nordiske land med sikte på å forbedre befolkningens stilling, sosialt, kulturelt, rettslig og økonomisk. Instituttet skal ta initiativ til, samordne og iverksette utredning, planlegging og forskning, samt gjennomføring av prosjekter. Det skal gjennom konsulent- og veiledningsvirksomhet yte bistand både i teoretiske og praktiske spørsmål.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Instituttet ledes av et styre som har tolv medlemmer. Medlemmene oppnevnes av Nordisk Ministerråd, fem oppnevnes etter forslag av regjering i de nordiske landene, sju etter forslag av Nordisk Samekonferanse. Styrets mandattid 1.1.82–31.12.85. Styremedlemmenes funksjonstid er tre år. Styret velger for hvert år formann og nestformann blant sine medlemmer. Den daglige virksomheten ledes av instituttlederen i overensstemmelse med retningslinjer og vedtak fattet av styret.

Nordisk Sameråd er instituttets rådgivende organ.

2.2 Styrets sammensetning pr. 31.12.82

Assistent Nikolaus Kuhmunen, Sverige
Reineier Olle Omma, Sverige
Kanslirådet Carl-Erik Virdebrant, Sverige
Næringsdrivende Reino Holmberg, Finland
Regjeringsråd Pentti Laasonen, Finland
Lektor Nils Henrik Valkeapää, Finland
Dosent Haraldur Olafsson, Island

Professor Robert Petersen, Danmark
 Gårdbruker Ole Henrik Buljo, Norge
 Førsteamanuensis Anton Hoém, Norge
 Lærer Anna Jacobsen, Norge
 Reineier Anders Oskal, Norge

2.3 Personale

Instituttstyrer	Aslak Nils Sara
Førstesekretær	Isak J. Turi
Seksjon for næringsliv, miljø og rettigheter:	
– Seksjonsleder	Leif Halonen
– Sekretær	Else Turi
– Forsker (miljøprogram) (permisjon fra 18/10-82)	Aslak M. Eira
Seksjon for utdanning og informasjon:	
– Seksjonsleder	Samuli Aikio
– Sekretær (halvstilling fra 1/8-82)	Laila Palojärvi
– Sekretær (engasjert)	Kaisa Vuolab
– Kontorassistent (fra 16/4-82–30/6-82)	Birit-Rauna Länsmann
Seksjon for språk og kultur:	
– Seksjonsleder (permisjon fra 1/8-81)	Alf Isak Keskitalo
– Seksjonsleder (vikar fra 1/8-81)	Ole Henrik Magga
– Forsker (fra 1/8-82)	John Henrik Eira
– Prosjektmedarbeider (duodji)	Marianne Nilsson
– Sekretær (engasjert)	Karen Ellen Gaup
Kontorassistent (heltid fra 1/8-82)	Finn Olav Nystad
Kontorassistent (til og med 30/6-82)	Ellen Inga Sara
Regnskapsassistent (til og med 4/6-82)	Paul Gælok
Regnskapsassistent (fra og med 1/8-82, halvstilling)	Berit Karen Paulsen
Renholdsbetjent	Elen J. E. Sokki

Under PERSONALE er tatt med forskere og prosjektmedarbeidere som har sitt virke i Kautokeino. Forsker Aslak M. Eira begynte 1/8-81 og fikk permisjon fra 18/10-82. Sekretær Laila Palojärvi begynte i halvstilling 1/8-82, og for å styrke seksjon for utdanning og informasjon er Kaisa Vuolab midlertidig ansatt som sekretær til og med 31/7-83. Hun tiltrådte 23/8-82. I en kortere tid, fra 16/4–30/6-82 virket Birit-Rauna Länsmann som kontorassistent i denne seksjonen.

Seksjonsleder Alf Isak Keskitalo i seksjon for språk og kultur har fortsatt permisjon, og i hans sted vikarierer Ole Henrik Magga ut 1983. I denne seksjonen begynte John Henrik Eira som forsker 1/8-82. Sekretær Karen Ellen Gaup er fortsatt engasjert, da kravet om fast sekretær i hver seksjon ikke har nådd fram.

Marianne Nilsson begynte 1/4-81 i duodji-prosjektet. I en periode på 2 måneder virket hun som seksjonsleder i seksjon for utdanning og informasjon. den tid Samuli Aikio hadde permisjon i forbindelse med utgivelsen av Sámiid Historja.

Finn Olav Nystad begynte igjen på heltid 1/8-82. Ellen Inga Sara sluttet 30/6-82.

Regnskapsassistent Paul Gælok sluttet 4/6-82. Denne stillingen er midlertidig omgjort til halvstilling, og Berit Karen Paulsen begynte her 1/8-82. I en kortere periode om våren 1982 fungerte Inga Eriksen som regnskapsassistent.

2.4 Revisorer

Riksrevisjonen i Norge reviderer instituttets regnskap.

3.E Finansiering og økonomi

3.1 Utgiftsdekning

Utgiftene ved instituttets virksomhet blir dekket gjennom bidrag fra Danmark, Finland, Island, Sverige og Norge. Kostnadene fordeles mellom landene etter beslutning av Ministerrådet. Instituttets styre kan også søke midler fra andre finansieringsinstanser.

3.2 Oversikt over regnskapsavslutning og budsjett (1 000-tal kr.)

	Regnskaps- avslutning 1981	Budsjett 1982	Foreløbig- utfall 1982	Budsjett 1983
<i>Utgifter:</i>				
Styreomkostninger	146	140	130	140
Personalomkostninger	1 338	1 471	1 471	1 461
Kontoromkostninger	401	163	252	155
Lokalomkostninger	364	435	540	544
Prosjekter i budsj.	1 363	1 177	1 177	1 606
Prosjekter u/budsj.	1 069		1 000	
Driftsomkostninger	19	45	47	56
Disp.-dekn. tidl. undersk.		113	113	
Disp.-reiser prosj.	46			49
Sum kostnader	4 746	3 544	4 730	4 011
<i>Inntekter:</i>				
Nordisk Ministerråd	2 992	3 374	3 374	3 843
Lønnskompensasjon	158		125	
Andre instanser	168			
Renter m. v.	219	170	145	168
Prosj. utenfor budsj.	1 115		1 022	
Sum inntekter	4 652	3 544	4 666	4 011
Underskudd	94		64	

Da budsjettene for 1982 og 1983 ble vedtatt, hadde man ikke oversikt over mulige eksterne midler. Ved regnskapsavslutningen for 1981 er slike midler tatt med, og i rubrikken "Foreløbig utfall 1982" vet man ihvertfall det omtrentlige beløp av eksterne midler. Derfor forekommer det ganske store differanser mellom budsjett 1982 og foreløbig utfall 1982.

3.3 Merknad hva angår 1982-års økonomi

Det er også i år bevilget midler fra andre instanser til ordinære prosjekter og til prosjekter utenfor det ordinære budsjett:

NAVF:

- Samfunnsplanlegging – lønn til 2 forskere + driftsutgifter, utgjør for 1982 ca.	345 000:–
- Skinnberedning	30 000:–
- Dekn. 1981-underskudd samfunnsplanlegging	51 065:–

JUSTISDEP.:

- Laksefiskerett i Tanaelv	110 000:–
----------------------------	-----------

FØRBRUKER- OG ADM. DEP.:

- Samiske barns oppvekstår i førskolealderen	250 000:–
--	-----------

KOMMUNALDEP.:

- Sjøseseminar	75 000:–
----------------	----------

SKOLÖVERSTYRELSEN:

- Samiske leseplaner	41 080:–
----------------------	----------

NORRBOTTENS LÄN:

- Sam.int.plass i samh.pl.	51 520:–
----------------------------	----------

STATENS RÅD FOR BYGN. FORSKN.:

- Sam.int.plass i samh.pl.	17 500:–
----------------------------	----------

SAMEFONDET:

- Sam.int.plass i samh.pl.	51 282:–
----------------------------	----------

Sum prosj. utenfor budsjettet	1 022 447:–
-------------------------------	-------------

Av ovennevnte beløp utgjør ca. kr. 71 000:– til prosjekter i budsjettet. Beløpene er foreløbige, og kan være endret når det endelige regnskapet for 1982 blir ferdig.

F Virksomhet

1. Styret

Nordisk Ministerråd oppnevner instituttets styre. Styrets formann er Nikolaus Kuhmunen, nestformann Reino Holmberg. Styrets arbeidsutvalg består nå av: Nikolaus Kuhmunen, Reino Holmberg, Anna Jacobsen og Pentti Laasonen.

Styrets sekretær er instituttstyrer Aslak Nils Sara og førstesekretær Isak J. Turi.

2. Styremøter

Det er avholdt 2 styremøter i 1982, 25. – 26. mai i Umeå og 6. – 7. oktober i Kautokeino. Det er i 1982 behandlet 29 saker i styret.

Av de viktigste saker kan nevnes:

- husleiekontrakt, overføring av husleieutgifter til norske myndigheter
- disponering av eventuelle overskytende budsjettmidler
- forlengelse av 5-års kontrakter for instituttstyrer og seksjonsledere
- langtidsbudsjett 1985–1986
- NSI's status – opprettelse av arbeidsgruppe

Hva angår etterslep av husleie for 1981–82, er denne saken fortsatt under behandling i Kommunal- og Arbeidsdepartementet.

Styret har også i 1982 vært representert ved landsmøtene til samiske hovedorganisasjonene.

Representanter for Nordisk Sameråd har deltatt i styremøtene.

3. Styrets arbeidsutvalgsmøter

Arbeidsutvalget har avholdt kun ett møte i 1982, og det var den 5. oktober i forbindelse med styremøte 6. oktober. AU har behandlet 12 saker, hvorav de viktigste saker er

- forlengelse av 5-års kontrakter
- langtidsbudsjett 1985–1986.

4. Kultur- og språkspørsmål

4.1 Generelt arbeid.

Informasjonsbehovet om samiske språk- og kulturspørsmål er stort. Seksjonens folk har også dette år besvart en rad forespørsler og holdt foredrag og forelesninger. I tiden 8. – 10. juni 1982 arrangerte Instituttet i samarbeid med en arrangementsgruppe seminar om samisk teaterarbeid i Jokkmokk. På seminaret ble Sámi Teahtersearvi (STS) (= Samisk Teaterforening) stiftet. Midler til seminaret var bevilget av Kommunal- og Arbeidsdepartementet og Kultur- og Vitenskapsdepartementet i Norge.

Instituttet har arbeidet med å fortsette studentutvekslingsprogrammet mellom samer og indianere/inuit etter anmodning fra Nordisk Sameråd. Utvekslingen lyktes ikke i 1982 pga. økonomien. Vi er iferd med å skaffe midler till neste år. Norsk Sameråd har allerede avsatt Nkr 50000:– til formålet.

Seksjonslederen er med i arbeidet med oversetting av den norske grunnloven.

Under arbeidet med budsjett for 1984 har Instituttet foreslått igangsatt prosjektet KULTURHISTORIE I ET SYDSAMISK OMRÅDE om midler fåes til dette over det ordinære budsjettet.

4.2 Duodji (= samisk håndverk/husflid/sløyd)

Prosjektet DUODJI-HÅNDVERK (Pr. nr. 570) går inn i sitt annet år med fast ansatt prosjektarbeider, Marianne Nilsson, som også leder prosjektet. Det er innsamlet materiale om klestradisjoner og materialet er under bearbeiding. Våren 1982 ble det holdt et seminar om pelsberedning. Seminarrapport er under skriving. Midler til seminaret var bevilget av Norges Almenvitenskapelige Forskningsråd.

Instituttet har søkt og fått bevilget midler fra Norsk Sameråd til innsamling av klesdraktmateriale i området Øksfjord – Kåfjord etter at vi var blitt kontaktet av interesserte som ville gjøre det praktiske arbeidet.

Norsk Sameråd har bevilget midler til undersøkelse av den økonomiske betydning av duodji.

Brosjyren om duodji som Samerådets Duodjinemnd og Instituttet har arbeidet med, er bekostet til trykking i 20 000 eksemplarer av Same Ätnam. Instituttet har søkt midler til sluttfinansiering av arbeidet og billedmaterialet.

I tiden 15.2.–26.2.1982 ble det avholdt en draktsømkurs i Valsjöby i nord Jämtland. Kurset ble gjennomført tilsammen med Samernas Folkhögskola og Same Ätnam. Kursets målsetting var å lære deltakerne så mye som mulig om sin egen drakt (kofte) og drakttradisjoner. Videre gi en orientering om tilskjæringer, historisk utvikling og draktens bruk og anvendelse i nåtid.

Særskilt rapport finnes på Instituttet.

4.3 Språkforskning

Prosjektet SPRÅKFORSKNING: SAMISK SYNTAKS OG FRASEOLOGI (Pr. nr. 540) har dette året ikke hatt noen vitenskapelig ansatte medarbeidere første halvår. Fra 1. august 1982 er John Henrik Eira engasjert som prosjektarbeider. Han holder på med en analyse av lydsystemet i Skånland-dialekten, som skal bli et hovedfagarbeid i samisk språk. Seksjonslederen, som også er prosjektets leder, har utgitt "Modalverb og infinitiv innen verbalet" som nr. 1/82 i "Dieđut"-serien.

Feltarbeidet har fortsatt. Kaisa Rautio har innsamlet materiale i Kare-suando-området. Prof. Pekka Sammallahti har innsamlet ordboksmateriale og fraseologisk materiale på finsk side. Lajla Mattsson Magga har fortsatt innspillingene og transkriberingen av sydsamisk materiale. Mikkel P. A. Bongo har innsamlet materiale fra kystområdene i Troms.

Sekretær Karen Ellen Gaup, som er engasjert for prosjektets midler, fungerer som sekretær for Språk- og Kulturseksjonen.

4.4 Samisk språknemnd

Samisk Språknemnd, som Instituttet er sekretær for, har i år holdt 1 møte. Forslag til lulesamisk rettskrivning ble da godkjent av nemnda etter at forslaget hadde vært drøftet på et språkmøte vinteren 1982 hvor også

Instituttet deltok. Forslaget til lulesamisk rettskrivning er oversendt Nordisk Sameråd og godkjent også der.

Språknemnda har et økende sekretariatbehov som Instituttet ikke kan dekke. Særlig gjelder dette terminologiarbeidet. Under arbeidet med budsjett for 1984 har Instituttet derfor foreslått et prosjekt INNSAMLING, SYSTEMATISERING OG LAGRING AV SAMISK TERMINOLOGI.

Språktesten er også i år anvendt flere ganger. Instituttet overveier å revidere testen.

5. *Næringsliv*

5.1 *Foringsforsøk av ferskvannsfisk*

Samarbeid: Gårdbruker Anders P. Siri
Forsheim Forskningsstasjon, Skjomen
Forskere/medarbeidere: Forsøksleder S. Slettjord, Skjomen
Prosjektansvarlig: Nordisk Samisk Institutt

Prosjektbegrunnelse og tidligere arbeid er beskrevet i "Dieđut" 1978: 2, 1978: 3, 1979: 2, 1980: 1 og årsberetningene 1980 og 1981.

Utviklingsfondet for de sentrale samiske bosettingsområder har ialt bevilget Nkr 105 000,– på 3 år (1978–80). Forsøkene ble avsluttet i 1980 i den form som da var på prosjektet.

For innværende år har Utviklingsfondet bevilget kr 170 000,–

Forsøkene i år har gått ut på å drive forsøk med forskjellige typer ensilasje til føring av regnbueørret.

Ensilasjen er innblandet loddemel og andre tilsetningsstoffer.

En har også hatt en kontrollgruppe som er føret med tørrfôrpellets kjøpt i Stavanger.

Det synes ikke å være forskjeller på de ulike ensilasjetypene og heller ikke forskjell på fiskens vektøkning om en fører med tørrfôr eller ensilasjen. Der er heller ikke smaksforskjeller.

Foreløpig foreligger ikke rapporten om årets resultater.

5.2 *Reindriftsterminologien*

Prosjektledelse: Sámi Instituhtta
Prosjektleder: Cand.mag. Nils Isak Eira
Samarbeidsorgan: Samisk Utdanningsråd
Prosjektmidler: Utviklingsfondet for reindrift (N) og Samefondet (S)

Bakgrunn

Kompensere forventet forverring i kunnskapsoverføringen mellom reindriftsgenerasjonene. Forsøke å tilgjengeliggjøre adekvat terminologi for interesserte.

Formål

Resultatene av undersøkelsen ønskes bl. a. brukt i pedagogisk øyemed. Etablere plattform for dialog mellom reindriftsutøvere, forskere og administrative personell i de tilfeller temaet er rein og reindrift.

Progresjon i arbeidet

Fotomateriale innsamlingen er for en stor del ferdig. Bildene er brukt som stimuli under feltarbeidet.

Manuskriptet foreligger klar til trykking.

6.3 Opplysninger angående reinen – dens liv og praktisk reindrift

Prosjektansvarlig: Sámi Instituhtta

Viser til Dieđut 1977: 1, 1978: 2, 1979: 2, 1980: 1 og årsberetningene 1980 og 1981.

Prosjektgruppen er oppløst og det innsamlede materialet er oversatt og systematisert, samt utskrevet fra band.

Analysearbeid om de indre strukturer innen reindriften er igang. Det vil ta noe tid før arbeidet kan ferdiggjøres og publiseres.

6. Miljø

6.1 Miljøprosjektet

prosjektansvarlig: Sámi Instituhtta
 prosjektpersonale: Siv.ing. Lars Niia
 Siv.agr. Áilu M. Eira

Viser til Dieđut 1980: 1, hvor en nøyaktig beskrev situasjonen for prosjektet, og årsberetningene 1980 og 1981.

På norsk side er bakgrunnsbeskrivelsen for Finnmark fylke framlagt i år, mens bakgrunnsbeskrivelsen for Nord-Trøndelag fremdeles er under arbeid.

For inneværende år er bakgrunnsbeskrivelsen for Jämtland län framlagt på svensk side.

Som del prosjekter under miljøprosjektet har en i gang et prosjekt kalt "Samiske næringsinteressers plass i samfunnsplanleggingen" på norsk side og et prosjekt kalt "Samiska näringsintresser i samhällsplaneringen" på svensk side. På finsk side er et tilsvarende prosjekt igang.

Medarbeidere: Siv.agr. Jens H. Mosli
 Cand.mag. Arild Gjerde
 Siv.ing. Lars Niia
 Siv.ing. Johannes Helander (begynte aug. -82)

På norsk side er delprosjekt finansiert av NAVF ved Rådet for forskning for samfunnsplanlegging og på svensk side har Statens Råd för Byggnads forskning (BFR) (Byggforskningsrådet) finansiert prosjektet.

På norsk side kan en formulere prosjektets problemstilling slik i korte trekk:

a. Er det forskjell i demografisk vedlikehold og utvikling for samiske og norske lokalsamfunn?

b. I hvilken grad skyldes dette variasjoner i begrensninger og muligheter for disse lokalsamfunn og i hvilken grad skyldes dette anvendelse av offentlige virkemidler og planlegging?

Prosjektets nedsatte rådgivningsgruppe konkluderte med følgende i august 1982:

”Prosjektets registrering av det økonomiske grunnlaget for husholds økonomi i etnisk sammensatte kommuner i Nord-Norge har vist følgende klare tendenser:

a. Samene er sterkt underrepresentert i de desentraliserte tertiærnæringene, såvel i de offentlige som i den private sektor, og på alle kompetensnivåer.

b. Samene ser ut til å basere sin økonomi på byrdefull pendling i større utstrekning enn de ikke-samiske familier i de samme kommuner.

c. Det er en klar tendens til at samiske jordbrukere har fått en langt mindre del av investeringskapitalen i jordbruket enn ikke-samiske jordbrukere i samme område, noe som også fører til at de får en tilsvarende mindre del av driftstilskottene. Den samme tendens kan påvises i fisket.

Det er spesielt viktig av den grunn at det nettopp er på disse tre områdene – lokale tertiærnæringer, byrdefull pendling og kapitalkrevende og subsidierte primæringer, at en finner forklaringen på de klare tendenser til konsolidering av det spredte bosettingsmønsteret i Nord-Norge som vi har sett siden 1970. Det at utviklinga i det spredtbygde Nord-Norge langt på vei er bestemt av det som på de tre spesifiserte saksområdene, gjør det spesielt interessant å finne ut hvordan samene kommer ut i disse prosessene.”

Det *allmänna syftet* med studien på *svensk side* har formulerats enligt følgende:

Att inom ramen för nuvarande planeringsformer formulera samebefolkningens behov och presentera beslutsunderlag som möjliggör att hänsyn tas till dessa. Alternativa arbetsformer och planeringsformer skall kunna föreslås. Särskild tonvikt skall läggas på de samiska näringarna framför allt rennäringen.

Studien syftar sammanfattningsvis på at ge svar på följande huvudfrågeställningar.

1. *Vilka* är de samiska behoven i planeringssammanhang?
2. *Hur* tillvaratas de samiska näringsintressena i samhällsplaneringen?
3. *Varför* är eventuella behov i planeringssammanhang inte tillvaratagna.

4a. *Hur* skall eventuelle behov tillgodoses i planeringen?

4b. *Hur* kan en alternativ planeringsmodell utformas? Förutsatt att ett sådant alternativ kan skisseras blir frågan sedan: Kan alternativet anpassas till den traditionella planeringsformen?

På finsk side ble dette prosjektet satt igang i august i år. I dette prosjektet vil det være nødvendig å se på problemstillinger som det norske prosjektet tar opp, spesielt for å få til en sammenligning mellom kommunene Tana og Utsjok, med hensyn til vedlikeholdelse av samiske lokalsamfunn. Dessuten vil prosjektet måtte ta for seg en del planleggingsprosedyrer, særlig med tanke på de samiske næringsinteresser.

7. Rettigheter

7.1 Historisk/juridisk forskning

Prosjektansvarlig:	Sámi Instituhtta
Samarbeid:	Samiske organisasjoner, Universiteter og høyskoler
Prosjektets ledningsgruppe:	Prof. Gudmund Sandvik Prof. Veikko Hyvönen SO. Thomas Cramér
Prosjektets medarbeidere:	Cand.fil. Henry Minde Cand.jur. Kaisa Korpijaakko Cand.jur. Arne G. Arnesen Johannes Marainen Cand.mag. Steinar Pedersen

Prosjektet er tidligere beskrevet i "Dieđut" 1977: 1, 1978:2, 1979:2, 1980: 1, årsberetningene 1980 og 1981.

Johannes Marainen har i sitt arbeide med "Konventionen mellom Sverige og Norge angående flyttlapparnas rätt till renbete – bakgrund og följder – 1919 års konvention" avlevert rapporten "Svenska samers flyttningar inom Tromsö amt 1884–1922" (preliminär sammanställning).

Kaisa Korpijaakko er ferdig med sitt arbeid med å gjennomgå justisprotokoller (domsbøker). Hun har også dratt inn annet kildemateriale som kamerale kilder, litteratur, lovgivning og kirkebøker.

Avhandlingen er delt i fire kapitler

1. Rettighetsanalyse til land og vatn
2. Rå og rör (grenser)
3. Nybyggersaker
4. Beskattningsspørsmål

Manuskriptet er under bearbeidning for trykking og under oversettelse til svensk fra finsk.

Henry Minde har i løpet av året bearbeidet og systematisert til skrivning materiale fra justisprotokollene i Finnmark 1620–1770 og fra Nord-Troms 1707– ca. 1800. Rapporten är snart ferdig skrevet når det gjelder Finnmarks del av materialet, som utgjør hoveddelen av materialet.

Arbeidet finansieres av NAVF.

I sitt arbeid om "Folkeretten og samene" har Arne G. Arnesen avlevert avhandling med foreløpig tittel "Urbefolkningers eller innfødte minoriteters stilling i folkeretten og fremmed rett, særlig med sikte på samenes rettsstilling i Finland, Norge og Sverige".

I dette arbeid vil en få en oversikt over minoritetsretten. Spesielt har en tatt for seg urbefolkningsretten som folkerettslig teori, kolonimaktens rett og praksis, traktater, Folkeforbundets arbeid, ILO-konvensjon og K-107, internasjonale rettsavgjørelser, en oversikt over intern rett og intern rett fra andre land, som USA, India, Malaysia, USSR, Kina, Canada, Danmark (Grønland), Australia og New Zealand. Han har gjennomgått folkenes selvbestemmelsesrett og retten til naturressurser, særlig Folkeforbundets engasjement, FN-praksis når en ser bort fra avkoloniseringen, samt internasjonal praksis, særlig folkeavstemmingen. I slutten har en tatt for seg de folkerettslige forpliktelser som Norge, Sverige og Finland har overfor samene, særlig "Kulturelt selvstyre", landrett – råderett – vetorett og begrenset politisk selvråderett, samt utviklingsretninger i folkeretten og fremmed rett.

Avhandlingen er under oversettelse i det norske Utenriksdepartementet til engelsk.

Steinar Pedersen har i sitt arbeide med "En historisk-juridisk utgreiing om forskjellige sider ved retten til laksefiske i Tanaelva" avlevert følgende arbeidsnotater:

1. Arbeidsnotat nr. 6: Lakserett, hevd på jord. 1859–1874. Gálgojohka-Levssenjálbmi (ovenfor Sirbma).
2. Arbeidsnotat nr. 7: Laksefisket i Tanavassdraget. Tvisten mellom Karasjok og Utsjok 1799–1808.
3. Arbeidsnotat nr. 8: Andre halvdel av innledning på møte i Tana historie- og museumsdag (Første halvdel var bygd opp rundt arbeidsnotat nr 4. Laksefisket i Polmakvassdraget omkring 1860.
4. Arbeidsnotat nr. 9: De trykte forarbeidene til "Lov om Retten til Fiskeri i Tanavassdraget i Finnmarkens Amt" av 23.6.1888.
5. Tillegg til arbeidsnotat nr. 3 om Avtalen med Finland 1872.
6. Noen tanker om hovedsagsarbeidet vedr. laksefisket i Tanavassdraget.

Det er også holdt følgende foredrag og innledninger med direkte tilknytning til prosjektet:

1. Innledning på historisk-juridisk prosjektmøtet 29.10.81 i Kautokeino.
 2. Innledning på Tanavassdragets laksebreveierforenings årsmøte 16.1.82. Særlig vekt på tida omkring århundreskiftet 1700–1800.
 3. Orientering holdt på konsulentmøte for innlandsfiskeretten, Tana Bru 19.8.82.
 4. Orientering for medlemmer av den finske Riksdag, Vadsø 7.9.82.
- Laksefisket i Tanavassdraget
- Fiskeretten på den norske sida av grensa
 - Tana som grenseelv.
- Arbeidet finansieres med midler fra det norske Justisdepartementet.

8. Undervisning og utdanning

8.1 Samisk historie

Siden 1978 er det ikke gitt tilleggsbevilgning til prosjektet. I 1980 ble historieboka utgitt i kopiert utgave og to ganger som offsettrykk i 1981.

Forfatter Samuli Aikio har inngått avtale med Universitetsforlaget om utgivelse av boka i slutten av 1982 eller i begynnelsen 1983. Bokas tittel er "Olbmot ovdal min" (mennesker før oss). Bearbeiding og trykking finansieres med midler fra Samisk Utdanningsråd og Statens lærematerialekomité.

Historisk dokumentsamling "Doložat" er nå under 2. korrekturlesing i Jár'galæ'dji Å/S. I 1983 budsjettet er det foreslått å utrede nytids historie som er en fortsettelse av samisk historie prosjekt.

8.2 Voksenopplæring

Prosjektansvarlig:	Nordisk Samisk Institutt
Samarbeidsinstanser:	Samiske organisasjoner Arbeidsmarkedsutdanningsinstitusjoner Universiteter Kommuner
Prosjektleder:	Seksjonsleder for utdanning og informasjon
Startår:	1978

Prosjektbakgrunnen er beskrevet i "Dieđut" 1978: 2 og 1979: 2.

Virksomhet

Utført hittil:

Hvert delprosjekt har en rådgivningsgruppe som består av representanter fra lokale administrasjons- og undervisningsorganer, sameforeninger og NSI. For å få sluttresultat blir forprosjektet praktisert med forsøk og servicevirksomhet og så at en finner høvelige kurser og tjenester som kan tilknyttes offentlige ordninger.

I 1978 ble delprosjektet satt igang i Stockholm. Prosjektlederen Inga-Britt Blindh har utført utredningen "Samer i Stockholm – en undersøkelse om utflyttede samers kulturelle behov." (Dieđut 1979: 1, på svensk, s. 83, nytt opplag 1981).

I mai 1981 blev delprosjektet i Stockholm avsluttet fra instituttets side, men Stockholm sameforening viderefører prosjektet med lokale og nasjonale bevilgninger. Prosjektlederen er Inga-Britt Blindh.

I Trøndelag ble arbeidet startet i 1979. Sigbjørn Dunfjeld har innsamlet informasjon om undervisningsbehov og næringer med intervjuformular som instituttet har planlagt. Sos. Ingegerd Blindh ble valgt til prosjektleder høsten 1981, og har fått kontor i Røyrvik kommune. I instituttets prosjekt har hun avlevert sluttrapport som ble renskrevet denne høst. Det vil bli søkt om midler til utgivelse av rapporten.

I Utsjok startet undersøkelsen om disse behov i 1979, men feltarbeidet ble ikke gjennomført før våren og sommeren 1980. Prosjektforskeren statsvit.stud. Heikki Sarmaja, Helsinki, fortsatte i slutten av september med fullføring av rapporten i Kautokeino.

Instituttet har engasjert lærer Niilo Vuomajoki, som lokal leder for prosjektet i Utsjok, avholde kurser og andre arrangementer. Arbeidet ble startet i samarbeid med den lokale sameforeningen Sámi Siida. Prosjektet får disponere Oulu Høgskoles forskerrom i Utsjoki skolesenter.

For inneværende år har man bl. a. avholdt kurs i sørsamisk. Kurset ble avholdt i Røros ved lærer Lajla Mattsson Magga. Hun hadde på forhånd laget de planer og materiale som ble brukt på kurset. Kurset hadde 11 deltakere. I denne sammenheng ble det avholdt prosjektmøte 23.2 mellom instituttet og referansegruppen.

Det ble avviklet 2 temadager/seminar i Saemiej Vuokieh, om samiske normer og deres nåværende situasjon i slutten av oktober i Funäsdalen (Sverige). Dette ble avviklet i samarbeid med Samernes Folkhøgskole i Jokkmokk. Forøvrig har vi forsøkt å tilrettelegge kurser i samarbeid med undervisningsorganer, arbeidsmarkedstjenestemenn, fylker og kommuner.

8.3 Leseplaner og læremateriale

NSI fullførte arbeidet med samiske leseplaner for grunnskolen i perioden 1978–82. Inga Guttorm har vært prosjektleder til midten av 1982. Manuskriptet er nå klar for trykking og dette blir utgitt i offset utgave.

For å oppnå studieplanenes tekniske gjennomføring har man fra begynnelsen av hatt med en plan i prosjektet for utarbeiding av lærematerialet i samisk at de lærere som skal ta studieplanene i bruk, får selv en givende læremateriale.

I begynnelsen av september har instituttet engasjert lærer Seja Guttorm til utarbeiding av læremateriale i morsmål for 5. klasse. Guttorm utarbeider lærebok om språkkunnskap på grunnlag av forannevnte plan og hun har samarbeid med personer som utarbeider materiale for 4. og 6. klasse.

Høsten 1982 foreslo NSI for samiske skolemyndigheter at felles læreplanskomité burde opprettes mellom Finland, Sverige og Norge som skal lage samiskspråklige skoleplaner. Dette kan erstatte instituttets prosjekt "Leseplaner" og det medfører at instituttet får midler til gode, som kan brukes til planlegging og utarbeiding av nødvendig materiale.

8.4 Samiske barns oppvekstår i førskolealderen

NSI igangsetter prosjektet "Samiske barns oppvekstkår i førskolealderen" i 1983. Formålet med prosjektet er å klarlegge samebarnas oppvekstkår kulturelt og samfunnmessig i ulike samiske strøk og finne fram til tiltak for å bedre barnas oppvekstkår og førskole.

Instituttet kom igang med forprosjektet allerede i år da Norsk Samekulturnemnd ville gjøre tilsvarende utredning på norsk side. Nemnda har søkt

om midler til utredningen fra Forbruker- og Administrasjonsdepartementet, Norge, og anmodet instituttet å ta seg av forskningen. NSI har tatt imot denne oppgaven og har fått de bevilgede midlene til prosjektet for 1982 fra departementet. Prosjektet fortsetter i 1983.

NSI har valgt Nesseby kommune til forprosjektområde og prosjektmedarbeidere er cand. mag. Liv Østmo og lærer Laila Somby Sandvik. Prosjektet har også en referansegruppe med følgende medlemmer: Kjell Ballari, Inga Britt Blindh, Anton Hoem, Solveig Hætta, Siri Lavik Dikkanen og fra instituttet Samuli Aikio. Prosjektet startet 1.8, og første del av prosjektet er å utrede ytre forhold i barnas oppvekstkår på kommunalt plan.

8.5 Felles møter om samiske skolespørsmål

Hvert år avholder instituttet møter med representanter fra Nordiske skolemyndigheter som arbeider med samiske skolespørsmål. I år ble møtet holdt i Hetta, Enontekiö 17.5. På møtet deltok Samisk Utdanningsråd, Norge, Samiske Skolestyrelse, Sverige og Lappi länstyrelse skoleseksjon, Finland. Her kom det fram bl. a. at man må forbedre felles planlegging og arbeidet med læremateriale.

8.6 Annet undervisningsarbeid

NSI har deltatt i flere møter som angår arbeid med skolespørsmål, og har avgitt en del uttalelser og har vært representert som veileder i utenforstående arbeidsgrupper. Samiske lærere på finsk side avholdt møte ("skoledager") i Utsjok 28.–30.4. og Nordisk samisk lærermøte 11.–13.8. i Kautokeino. På dette møtet ble Sámi Oahpaheadjjiid Searvi (Samisk lærerlag) opprettet.

Sámi Átnam avviklet forsker seminar i Jokkmokk 16.–18.8. hvor bl. a. A. N. Sara, Ole Henrik Magga og Lars Niia var foredragsholdere.

20. januar 1982 avga instituttet kommentar til SI-utvalgets resolusjon om "Samisk i grunnskolen" NOU 1980: 59 om spørsmål som angår skolen internt. Utvalgets arbeid og forslag anerkjennes av instituttet, men vil allikevel påpeke at reformering av skolen må fortsette og at dette må harmonere med samisk kulturarbeid.

Seksjon for utdanning og informasjon har vært representert bl. a. i følgende arbeidsgrupper og nemnder:

- Nordisk radioinstitusjoners planleggingsmøte om avholdelse av felles samiske kurs i radio- og TV (Samuli Aikio)
- Rådsmøte i Samisk Utdanningsråd om språkterminologi (Samuli Aikio, Ole Henrik Magga)
- Samisk Utdanningsråds innbydelse til møte med justeringsgruppen for samisk lærebok "Innføring i nordsamisk" ved Jon Eldar Einejord.
- Studentutvekslingsprogram mellom samer og indianere/inuiter (Jfr. Språk og kultur).

9. Informasjon

9.1 Dieđut

Instituttet utgir tidsskriften "Dieđut". Målet med denne er å informere om all virksomhet ved instituttet.

Følgende publiseringer i 1982:

Dieđut 1982: 1 Ole Henrik Magga: Modalverb og infinitiv innen verbalet.

Årsberetning 1981 er publisert i offset utgave uten tilknytning til Dieđut serien.

9.2 Annen informasjonsvirksomhet

Instituttet har fortsatt med informasjonsvirksomheten ved korrespondanse, møtearrangementer og forelesninger for bl. a. besøkende grupper.

Instituttet har distribuert informasjonsmateriale, slik som lærematerialeliste (1979: 3), årsberetninger og andre boklister. På grunn av de store forespørselene har instituttet tenkt å lage en spesiell informasjonspakke (bøker, bilder, film osv.) for salg og utlåning. Instituttet har også begynt med å sette opp et hovedkartotek over samisk læremateriale og stedsnavn.

Instituttet har på 1984 budsjettet foreslått å igangsette prosjektet Samisk arkiv.

10. Uttalelser og remisser

Instituttet har pr. 29/11 1982 mottatt 1 147 saker og behandlet i alt 1 693 saker. Av saker som instituttet har hatt till behandling og uttalelse, kan nevnes:

165/82	Nordisk Ministerråd, Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid, København.
Nordisk utredning om samisk kulturliv – NU – 1981:6.
Uttalelse
175/82	Waling T. Gorter, prosjektleder for fritidsfiskeundersøkelse, 9930 Neiden.
Uttalelse om utlendingers fiske i Finnmark.
336/82	Høgskolen i Alta, Undervisningsleder Jarle Elvemo, 9500 Alta.
Uttalelse om forslag til fagplan for to-sommerkurs i Duodji halvårsenhet.
881/82	Samefonden, Jordbruksdepartementet, Stockholm.
Nordisk Samisk Institutt får avge følgende yttrande angående
1. Samisk Forfatterforening
2. Angående bidrag til utgivning av draktstudie
3. Sámi Dáiddačehpiid Searvi – angående prosjekt.
948/82	Norsk Sameråd, Karasjok.
Vurdering av en søknad fra Gry Kristine Fors, til studier av gamle samiske klesplagg i Øksfjord område.
1133/82	Fylkesmannen i Nordland, Fylkeshuset, 8000 Bodø.
Uttalelse om verneplan for Saltfjell–Svartis området.

- 1134/82 Det Kgl. Miljøverndepartementet, Postboks 8013 Dep., Oslo 1.
Uttalelse om verneplan for Saltfjell–Svartis området.
11. aug. Samordningsutvalget for petroleumsfunn i nord.
1982 Notat: Møte mellom Nordisk Samisk Institutt og samordningsutvalget for petroleumsfunn i nord.
- 1452/82 Nordisk Ministerråd, Postboks 6753 St. Olavs plass, Oslo 1.
Yttrande angående Same Ätnams ansökan om finansiering av företagprojekt för samer.
- 1480/82 Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, Elgeseter gt. 10, 7000 Trondheim.
Regulering av laksefisket.

11. Møter og konferanser

Ansatte ved instituttet har deltatt i ulike møter og konferanser i 1982, bl. a.:

A. Prosjektmøter og styremøter

- Møte i Nordisk Ministerråd, Oslo, om Nordisk Sameråd, 2 møter, 18.–21./1.
- Møte i Utsjok om Voksenopplæringsprosjektet 4.–6/2.
- Møte i Vadsø om foring av ferskvannsfiske, 17.–19/2.
- Møte i Røros om Voksenopplæringsprosjektet Trøndelag, 22.–23/2.
- Myklevoll-komiteén, møte i Alta, 1/4.
- Møte med tiltakskonsulenten i Karasjok om foring av ferskvannsfisk, 22/4.
- Seminar om Samiske kyst- og fjordområder i Lakselv, 22.–25/4.
- Duodjeseinar i Jokkmokk, 19.–23/4.
- Møte med Ivar Bjørklund, Trond Thuen, Samiske studier, ISV, Universitetet i Tromsø, 4/5.
- Møte med Arne G. Arnesen og Odd Sanddahl i Utenriksdepartementets oversettelses kontor, 6/5.
- Møte med Stortingsmenn, 7/5.
- Same-Ätnams årsmøte, 14.–15/5.
- Nordisk lærermøte i Hetta, 17/5.
- NSI's styremøte i Umeå, 24.–25/5.
- Menneskerettighets seminar i Åbo, 6.–10/6.
- Møte på NSI's Mortenhals avd., 8.–9/6.
- Møte i Kautokeino om Samisk Historiebok med Stig Helge Hansen, Kirsti Aarseth og Hans R. Mathisen.
- Møte for å forberede teaterseminar, 7/6.
- Teaterseminar i Jokkmokk, 8.–10/6.
- Møte i Tromsø om Samisk Historiebok, 25/6.
- Symposium. **Midt og nord** Skandinavisk historie, Trondheim, 20.–24/6.
- Møte i Karasjok om samiske barns oppvekstvilkår, 1/7.

- Hans R. Mathisen i Kautokeino for å gjøre Same Historieboken ferdig, 26. – 31/7.
- Møte i rådgivningsgruppen for "Samiske næringsinteressers plass i samfunnsplanleggingen" i Tromsø, 9. – 10/8.
- Møte om Voksenopplæring i Utsjok, 16. – 17/8.
- Møte med Nordisk Ministerråds sekretariat Oslo, Alta, 17/8.
- Møte i rådgivningsgruppen for ferskvannsfiskespørsmål på Nordkalotten, Alta-Levajok-Tana, 18. – 20/8.
- Third International Reindeer/Caribou Symposium, Saariselkä, 21. – 26/8.
- Feltarbeid med Mosli/Gjerde i Kåfjord kommune, 5. – 6/9.
- Nordisk Ministerråds seminar om miljø og rettigheter i Kautokeino, 9. – 10/9.
- Møte med Närps fiskerigruppe, sammen med Slettjord, 13/9.
- Møte med Utsjok kommune, 21/9.
- Styremøte NSI Kautokeino, 5. – 7/10.
- Møte i Karasjok med Laila S. Sandvik, 15/10
- Møte om samiske læreplaner, 21/10.
- Seminar om konsekvenser av Petroleumsvirksomheten i Nord for samiske interesser, Kautokeino 29. – 30/11.
- Voksenopplæringsmøte i Utsjok, 8. – 10/11.
- Møte i Alta med Liv Østmo om samiske oppvekstvilkår, 19/11.
- Prosjekt møte i Tromsø om drakter fra Kvenangen og Øksfjord, 19/11.
- Referansegruppemøte, samiskelæreplaner, Seija Guttorm, 23/11.
- Samiske skolemyndighetersmøte, 23/11.
- Møte i Alta om samiske barns oppvekstvilkår, 10/12.

B. Organer, som NSI deltar i eller er innbudt til

- Urbefolkningsseminar København, 11. – 16/1.
- Møte i Sløydnemnda i Enare, 22/1.
- Samerettsutvalg møte i Oslo, 14. – 15/1.
- Møte i Norsk Sameråd i Tromsø, 28. – 29/1.
- Møte om Språkterminologi i Kautokeino, 29/1.
- SAAKO-møte i Ivalo, 4. – 6/2.
- Møte i Tromsø om samisk kurs i radio og TV, 10. – 11/2.
- Møte om lulesamisk skriftspråk, Innhavet, 11. – 12/2.
- Møte i Samerettsutvalget, Alta-Kautokeino-Alta, 10. – 12/2.
- Närp møte, Storffjord i Troms, 22. – 23/2.
- Møte i Nordisk Sameråds nærings og miljø nemnd i Jokkmokk, 23. – 27/2.
- Nordisk Samerådsmøte i Utsjok, 7/3.
- Samerettsutvalg møte i Vadsø, 20. – 26/3.
- Møte med Kulturdepartementet om Samisk Teater, Alta, 14/4.
- Närps ledningsgruppe møte i Hetta, 7/5.
- NAVF's forskerkurs, Kautokeino-Tromsø-Kautokeino, 9. – 15/5.

- Samerettsutvalg møte på Skaidi, 2.–4/6.
- Fornminne seminar i Tromsø, 2.–4/6.
- NRL landsmøte i Skibotn, 15.–16/6.
- NSR landsmøte i Nesseby, 17.–18/6.
- Samisk språknemnd møte i Jokkmokk, 28.–29/6.
- Styremøte i Samisk forfatterforening i Utsjok, 2/7.
- Nordkalottkonferanse i Rovaniemi, 6.–8/8.
- Nordisk Samelærer møte i Kautokeino, 11.–13/8.
- Närp møte i Muonio, 16/8.
- Møte i Rovaniemi om samisk kurs i radio og TV, 15.–18/9.
- Samerettsutvalg møte i Tromsø, 18.–20/10.
- Sløydnemnd møte i Harstad, 21/10.
- Møte om samisk kurs i radio og TV i Kautokeino, 25.–27/10.
- Møte om radio og TV kurs i Kautokeino, 25.–27/10.
- Møte med Einejord, innføring i nordsamisk /SOR, Kautokeino, 29/10.
- Studiesamnemnd seminar, Kautokeino, 15.–17/11.
- Samerettsutvalgmøte i Oslo, 17.–18/11.
- NSR seminar, 19.–21/11 i Karasjok.
- NIBR møte i Alta, 28/11.

C. Forelesninger og andre servicetyelser

- Kulturkonferanse i Tysfjord, 4.–5/3.
- Sámi Duodji. Sløyd konferanse i Kautokeino, 12/3.
- Historisk Klubb & Tromsø Samerforening, 18/3.
- Helsingfors universitets kommisjon for fri folkeopplysning på reise i Utsjok, 19.–21/3.
- Forsvarets Høgskole, Kautokeino, 20/3.
- Forelesning på Høgskolen i Alta, 22.–25/3.
- Samelærer møte i Utsjok, 29.–30/4.
- NRL's årsmøte – miljøprosjektet, 15.–17/5.
- International Geografi, Kautokeino, 5/6.
- Møte med Professor Robert Laurenz i Alta, 11/6.
- SSR's landsmøte i Idre, 14.–18/6.
- Forskerseminar i Jokkmokk, 16.–18/8.

D. Andre møter og sammenkomster

- Sámi Áigi møte i Karasjok, 6/1.
- Møte med Samisk Utviklingsfond om Sámi Áigi i Karasjok, 7/1.
- NSR styremøte i Tromsø, 21/1.
- Forstanderskapsmøte i Sparebanken Nord, 27/1.
- Formellprodukter møte, Karesuando-Soppero, 26.–27/1.
- Møte i Karasjok med Karasjok Produkter, Karasjok, Kommune, Sámi Áigi, 27.–28/1.
- Møte med Sámi Grafija og Sámi Áigi, 27.–28/1.
- Nuorra-Sálto Sámi Sijida årsmøte i Tysfjord, 29/1.

- Nordisk Sameråds arbeidsutvalgsmøte i Ivalo, 1.–2/2.
- Formannsmøte i Familie og Daghejmene i Finnmark. Vadsø, 2.–3/2.
- Nordisk Sameråds norsk seksjons møte i Alta, 4/2.
- Styremøte i Samisk Utviklingsfond, Lakselv, 19/2.
- På Høyesterett i Oslo. Høyesterettsdommen om Kautokeino-Alta saken, 26/2.
- Kulturkonferanse i Kautokeino. Nordens Folkliga Akademi. Nordisk Sameråd, 1.–2/3.
- Nordisk Sameråds arbeidsutvalgsmøte og rådsmøte, 17.–20/3.
- På reise med presidenten i WCIP Jose-Carlos Morales, TanaNesseby-Karasjok, 21.–23/3.
- På reise med presidenten i WCIP Jose-Carlos Morales, Alta-Tromsø, 25.–26/3.
- På reise med presidenten i WCIP Jose-Carlos Morales, Gällivare–Helsingfors-Stockholm, 27.–31/3.
- NSR's rettighetsseminar og tiliitsmannskonferanse, Karasjok, 10/3.
- Helsingfors-Oulu. Lapin Sivistysseura, skiving av historie. Uttaking av bilder til Samisk Historiebok, 23.3–1/4.
- Embetsmannskomite møte i arbeidsgruppen for menneskerettigheter i Helsingfors, 28.–30/3.
- På reise med presidenten i WCIP Jose-Carlos Morales, Stockholm–Oslo–Kautokeino, 1.–3/4.
- Møte med NSR's jordbrukskomite i Kautokeino, 26/4.
- Møte med Statoil i Kautokeino, 27/4.
- Møte i Den norske arbeiderpartis landbruksutvalg, Oslo, 5/6.
- Arbeid i Oslo med oversettelse av Norges Grunnlov, 11.–12/5.
- Møte med Forskningscentralen för de inhemska språken, Enare, 14/5.
- Samisk Utdanningsråd, Karasjok, 30/8.
- Foredrag i Borgen. Hinnøy og Omeng sameforenings "Seminar for slekts- og lokalhistorie", 3.–5/9.
- Umeå sameforenings og SSR's kultur dager, forelesning 24/9.
- Sørsame kvinneseminar i Røros, 25/9.
- Seminar Tromsø Universitet (ISV) Hist. seksj., 27/9.
- Foredrag på Finnmark Journalistlags seminar i Hetta, 19.–20/10.
- Møte med NSR's landsmøte deltakere, Kautokeino–Nesseby–Karasjok, 17.–20/5.
- Nordisk Samerådsmøte, 27/5.
- Bibliotekar møte i Tromsø, 3/6.
- Enontekio, SGS, 3/6.
- Norsk Sameråds møte i Liland, 10.–12/6.
- Samisk Utviklingsfonds styremøte i Tana, 22/6.
- Sensurmøte i Karasjok, 2/7.
- WCIP møte på Costa Rica, 1.–5/8.
- Møte i Samisk Språknemnd i Utsjok, 14/8.

- Med Samordningsutvalget for petroleumsvirksomheten i Nord, Kautokeino, 12/8.
- Nordisk Sameråds arbeidsutvalgsmøte i Kautokeino, 10.–11/9.
- Samisk forfatterforeningens styremøte i Karasuando, 11/9.
- Styremøte i Nordisk Språksekretariat på Røros, 18.–20/9.
- Møte med Nordisk Sameråds arbeidsutvalg og informasjonsnemnd, Kirkenes, 23.–24/9.
- Møte med Skoltesamene i Sevettijärvi, 23.–24/9.
- Møte med Forskningscentralen för de inhemska språken, Utsjok, 10.–11/10.
- Formell produkter møte i Kiruna, 13/10.
- Finnmark Journalistlags seminar i Hetta, 19/10.
- Samisk Utdanningsråds seminar i Kautokeino, 21.–23/10.
- Møte i Nordisk Sameråd, Evenes, 21.–23/10.
- Møte med Forskningscentralen för de inhemska språken, 8.–10/11.
- Närp og AMU-center møte i Hetta, 15/11.
- Nordisk Sameråds informasjonsnemnd møte i Kautokeino, 24/11.
- Samiske forfatterforeningers styremøte i Hetta, 27/11.
- Lapin Sivitysseura Helsingfors, 50-års jubeleumsfest, 12/12.
- Pressekonferanse, Universitetsforlaget, 16/12.

G. Fremtidsplaner

I den videre planlegging av instituttets arbeid må tas hensyn til:

1. Virksomhet/prosjekter
2. Personalutbygging
3. Behov av midler

I Virksomhet/prosjekter

Instituttets virksomhet må sees på bakgrunn av det formål og arbeidsområde som er pålagt instituttet i statuttene. Instituttet må ta i betraktning de krav og forventninger som den samiske befolkning og de samiske organisasjoner stiller til samfunnet og instituttet. Virksomheten er også avhengig av de forventninger myndighetene stiller til instituttet og blir da preget av forandringer i samfunnet.

De prosjekter som instituttet arbeider med og planlegger å sette igang i 1984 vil danne grunnlaget for instituttets videre arbeid, slik dette går frem av langtidsbudsjettet frem til 1986.

Erfaringer hittil viser at under arbeidet med prosjekter dukker opp spørsmålstillinger som krever nærmere analyse og det blir derfor behov for å sette opp nye delprosjekter. Den prosjektplanen som danner grunnlaget for søknaden i 1984, samt planer i langtidsbudsjettet må betraktes som styrets prioritering av arbeidsoppgaver i de nærmeste årene. Det er derfor sannsynlig at dersom noen av de oppsatte prosjekter faller ut under budsjett arbeid, vil de bli satt opp igjen senere.

2 Personalutbygging

Instituttet har som kjent 8 faste stillinger i dag. Det er ikke gitt nye stillinger siden 1976.

Allerede i 1974 ble det fra instituttets side utarbeidet en fremtidig ansettelsesplan som kan illustreres skjematisk på følgende måte:

Det som i planen er betegnet som "prosjektpersonalet og sakkyndige" er forskere, sakkyndige, ressurspersoner, intervjuere osv.

Av disse er 5 forskere ansatt på 4-års kontrakt og for øvrige er tiden for engasjement avhengig av prosjektets varighet, men kontraktmessig bundet for ett år fram etter som bevilgningene til instituttet er klare.

De fleste av forskerne har vært tilknyttet instituttet i lengere tid. Instituttet har behov for å beholde en noenlunde stabil forskerstab og styret vil søke om å få opprette kontrakter for inntil 4 år for flere. Dette ville også sikre den enkeltes arbeidssituasjoner på lengre sikt og sikre instituttet en viss forskningskvalitet.

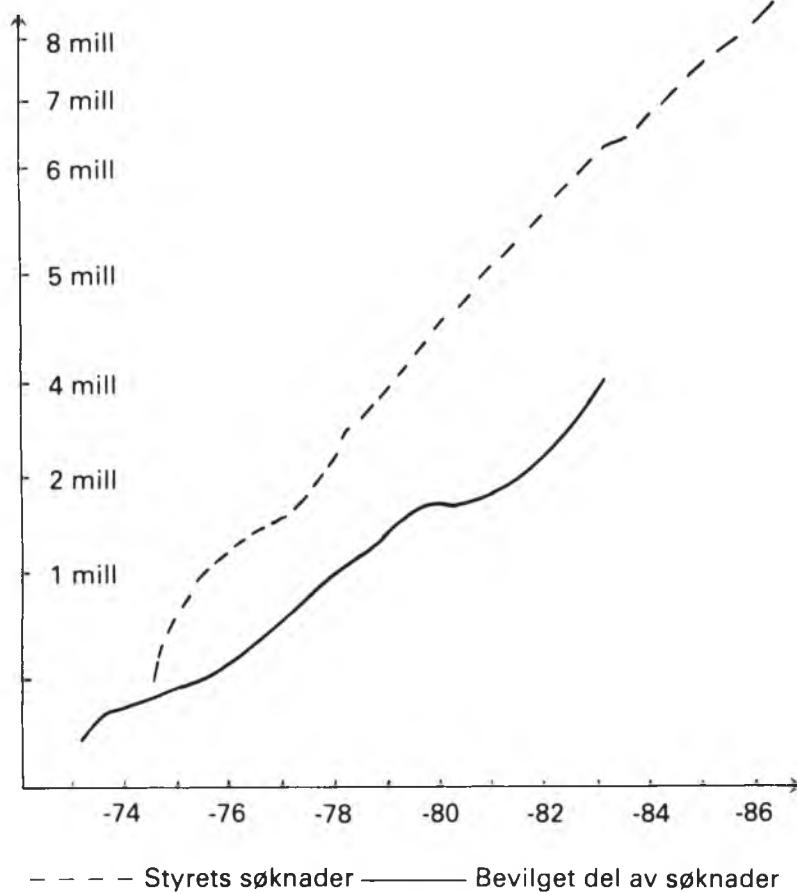
I forhold til denne planen har styret søkt om å få en sekretær og en konsulent/tolk stilling i 1984, og vil deretter prioritere en kontorassistent stilling.

3 Kontorlokaler og boliger

Instituttet har flyttet inn i nye lokaler som leies av Kautokeino kommune. Med dette har husleien økt med ca. 0,54 mill i året.

Styret har søkt om å få kompensert ved øket bevilgning det som husleien binder av instituttets midler.

4 Behov av midler

Figuren viser bevilgninger til instituttet t. o. m. 1984 og de behov som styret har satt frem i sine søknader t. o. m. 1986. Det er vanskelig å antyde størrelsen eksakt på søknadene utover 1984, men ut fra erfaringene har styret tatt i betraktning ved de fremtidige budsjettframleggene t. o. m. 1986:

- at den pågående virksomheten sikres samtidig som det gis mulighet for utvidelse av prosjekter etter de behov som til enhver tid stilles til instituttet.
- at instituttet bygges ut personalmessig, og at det ved nyansettelser følger med merkostnader bl. a. av administrativ art, f. eks. husleiesubsidiering.
- at innflytting i nye lokaler har medført merkostnader.

Utskottet för nordiskt ungdomssamarbete

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk ungdomssamarbejde
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde
Snaregade 10
DK-1205 København K.

B. Startår

1973

C. Formål

Støtteordningen skal virke for at

- udvide kundskaberne om og forståelsen af kulturelle, politiske og sociale spørgsmål i de nordiske lande ved at støtte det nordiske samarbejde, der drives af landsomfattende nationalt støtteberettigede børne- og ungdomsorganisationer i Norden.
 - give ungdomsorganisationerne større muligheder for at understrege den nordiske samhørighed i en international sammenhæng
- Støtteordningen omfatter
- støtte til nordiske projekter i organisationer, der falder inden for støtteordningens rammer. Projektvirksomheden skal have et klart nordisk indhold. Den kan f.eks. omfatte seminarer, kurser, møder, konferencer, lejre, publikationer og lignende. Projekter, der ville nå ud til brede ungdomsgrupper, bør gives høj prioritet. Projektstøtte skal i princippet være en engangsbevilling
 - støtte til organisatorisk samarbejde mellem børne- og ungdomsorganisationer. Organisationsstøtte gives, når udvalget finder, at en sådan støtte er nødvendig for planlægningen og indførelsen af nordiske aktiviteter. Støtte til organisatorisk samarbejde gives kun til organisationer med et fast organiseret samarbejde mellem mindst tre af de nordiske lande og med regelmæssig virksomhed udover de organisationsmæssige kontakter.

Ved uddelingen af støtte tages der særlige hensyn til ansøgere, som på grund af lange rejseafstande har store udgifter i forbindelse med deltagelse i det nordiske samarbejde, og til projekter, der skal styrke og udvide den nordiske ungdomsaktivitet.

D. Organisation

1. Administration

Virksomheden ledes af en ungdomskomiteé bestående af to medlemmer fra hvert af de nordiske lande. Sekretariat er Nordisk Kultursekretariat. Medlemmer udpeges for to år ad gangen.

2. Udvalgets sammensætning pr. 31.12.1982

Carsten Andersen, Danmark
Inge-Marie Nielsen, Danmark
Ulla Helsingius, Finland
Lauri Kontro, Finland
Reynir Karlsson, Island
Kristján Valdimarsson, Island
Kjell Pettersen, Norge
Sven-Even Maamoen, Norge
Leif Zetterberg, Sverige (formand)
Anna Lindh, Sverige (næstformand)

Suppleanter:

Niels Tofte, Danmark
Kerstin Ekman, Finland
Kalevi Leppänen, Finland
Niels A. Lund, Island
Bjarne Ingsøy, Norge
Siri Bjerke, Norge
Lars Franklin, Sverige
Tomas Duffy, Sverige.

3. Revisorer

De enkelte bevillingsmodtagere under støtteordningen har ansvar for at aflægge rapport og revideret regnskab for anvendelsen af bevillingerne senest et år efter at bevillingerne er givet.

E. Virksomhed

Udvalget for det nordiske ungdomssamarbejde har på sit møde den 14. – 16.4.1982 og 9.11.1982 uddelt støtteordningens midler til nordisk ungdomssamarbejde efter en fordelingsnøgle, som tildeler 2/3 af den samlede årsbevilling til projektvirksomhed og 1/3 til organisatorisk virksomhed.

Ungdomskomiteen havde i 1982 sammenlagt 1.891 mill. DKK til fordeling. En oversigt over givne bevillinger til projektvirksomhed og organisatorisk virksomhed er vedlagt.

F. Fremtidsplaner

Ungdomskomiteen har i 1982 ændret ansøgningsfristerne for støttetildelingen, således at der søges om projektstøtte for efterårsperioden pr. 1. marts, og organisationsstøtte til det kommende kalenderår og projektstøtte til forårsperioden pr. 1. okt. Der er truffet foranstaltninger til at forbedre rapporteringen og regnskabsaflæggelsen fra de støttede organisationer.

Ungdomskomiteen har med henblik på FNs internationale ungdomsår i 1985 afholdt et seminar med repræsentanter fra nordiske ungdomsorganisationer, nationalkomiteer og de statlige ungdomsråd på Mem slott i Sverige i dagene fra den 8. – 9. november for at drøfte en fælles nordisk indsats i anledning af ungdomsåret. På baggrund af seminaret har ungdomskomiteen udarbejdet en samlet projektplan for ungdomsåret, og fremsendt en særskilt ansøgning til ministerrådet om midler til en fælles nordisk indsats i anledning af ungdomsåret. Ungdomskomiteen har ligeledes udsendt en fælles opfordring til nordiske institutter angående deres indsats i ungdomsåret.

Komiteen vil i 1983 fortsat arbejde på at fremme en fælles nordisk indsats i anledning af ungdomsåret.

Ungdomskomiteen vil desuden på baggrund af foretagne evalueringer af projekt- og organisationsstøtteordningen arbejde på, at en så stor del som mulig af ungdommen i Norden kan få gavn af støtteordningen. Komiteen overvejer en mere fleksibel indretning af principperne for støttetildeling.

*BILAGA**Organisationsstøtte*

(1.1.83. – 31.7.83)

NUAT-Ungdom	15.000
Nordiska Ungkonservativa Unionen	55.000
Nordens Liberala och Radikala Ungdomsförbund, NLRU	35.000
KFUM og KFUK i Norden	35.000
SESG, Samarbetsorganet för de evangeliska student- och skolungdomsrörelserna i Norden	15.000
Nordens Godtemplarungdomsråd, NORDGU	65.000
Nordisk Kontaktmøde DUF, Dansk Ungdoms Fællesråd	60.000
Nordiska Centerungdomens Förbund	65.000
Nordisk Samarbejdskomité, Det Danske Spejderkorps	35.000
Arbetarrörelsens Barnorganisationer i Norden, Unga Örnars Riksförbund	45.000
Nordisk Samorganisasjon for Ungdomsarbeid	55.000
Samefolkets Ungdomsorganisation	20.000
FNSU – Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom	80.000
Ungdom og Fritid i Norden c/o Landsforeningen Ungdomsringen	20.000

Organisationsstøtte

(31.7.83–31.12.83)

Nordens Liberala och Radikala Ungd. förbund	20.000
Ungdom og Fritid i Norden	10.000
Nord. Samarbejdskomite, Danske Spejderes fællesråd	30.000
KFUM og KFUK i Norden	20.000
Nordiska Ungkonservativa Unionen	30.000
Nordens Konservativa Studentunion	5.000
SDKU, c/o Kommunistisk Ungdom, Sverige	15.000
NUAT-Ungdom	10.000
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden (KDUN)	10.000
Nordens Godtemplarungdomsråd, NORDGU	35.000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom	40.000
Unga Örnars Riksförbund	25.000
Dansk Ungdoms Fællesråd	35.000
Nordiska Centerungdomens Förbund	30.000
Ialt uddelt i 1982	915.000 d

Projektstøtte

Svenska Baptisternas Ungdomsförbund, Nordiskt Baptistscoutläger, Trehörningen	30.000
---	--------

Ungdom og Fritid i Norden, Nordisk Klubrårskursus	20.000
Nordiska Ungkonservativa Unionen, Ungdomspolitik i Norden, Seminar	20.000
Nordiska Ungkonservativa Unionen, Norden og Europa, Seminar	20.000
Landsrådet for norske ungdomsorganisasjoner, Nordisk ungdomstreff 1982	50.000
Kyrkans central för ungdomsarbete, Finland, Nordisk kyrklig ungdomsledarkonferens	30.000
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden (KDUN), Seminar: Fritiden – vad gör vi med den?	20.000
Nordiska Centerungdomens Förbund (NCF), Seminar: Biståndspolitik inför 80-talet.	25.000
Nordiska Centerungdomens Förbund (NCF), Seminar: En socialpolitik för gemenskap där alla behövs	30.000
YFU-Norge Seminar: Utveksling – en fare?	10.000
Riksförbundet Sveriges Unga Katoliker, Nordiskt katolskt läger i Finland	15.000
Samarbetskommitten för Demokratiska och Kommunistiska Ungdomsorganisationer i Norden (SDKU), Seminar: Ung i Norden år 2.000	25.000
Norges Musikkorps Forbund, Organisasjonsseminar	10.000
Nordens Godtemplarungdomsråd, Nordgu Seminar: Ungdomskultur på drogfri grund	25.000
Nordens Godtemplarungdomsråd, Nordgu, Seminar: På barnens villkor.	25.000
NLRU – Nordens Liberale og Radikale Ungdomsforbund, Seminar om ungdomsarbejdsløshed.	30.000
NKSU Nordens konservative Studenterunion, Konference: Hvad sker der i de nordiske lande.	10.000
Mellemfolkelig Samvirke, International Ungdomsudveksling, Seminar: International ungdomsudveksling, Samfund og engagement	10.000
Unge Pionerer, Nordisk barneleir: Gjennom kjennskap til vennskap	15.000
Nordisk Samorganisasjon for Ungdomsarbeid, Seminar: Ung landmand i Norden, økonomisk, socialt og kulturelt	10.000
Nordisk Samorganisasjon for Ungdomsarbeid Seminar: Norden – Ungdom – Energi	50.000
ABN – Arbetarrörelsens Banorg. i Norden c/o Unga Örnars Riksförbund Nordkalott-samarbete	30.000
FNSU, Förbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom Seminar: Fagbevægelsen og den økonomiske udvikling i Norden	20.000

FNSU, Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom Seminar: Ungdomsorganisationer og massemedier	20 000
FNSU, Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom Seminar: Ligestilling og ungdomsvirksomhed	20 000
FNSU, Forbundet Nordens Socialdemokratiske Ungdom Seminar: Nordisk distriktkontaktsamarbejde	15 000
Fältbiologerna, Sverige Nordiska Regionen av JYF Nordisk konferens om skogen	20 000
Fältbiologerna Nordiskt sommarläger	10 000
NUAT-Ungdom, Undersöka morgondagens trafik-, bil- och organisation ur ungdomsperspektiv	20 000
Ungdom og Fritid i Norden Ungdomslejr i Sverige	20 000
Nordiska Ungkonservativa Unionen NUU's sommarskola	30 000
Nordiska Ungkonservativa Unionen Nordkalottseminar	20 000
Metodistkyrkans Nordiska Ungdomsråd Nordisk Ungdomsweekend	10 000
Nordens Liberala och Radikala Ungdomsförbund – NLRU Seminarium om mediapolitik,	20 000
Nordens Liberala och Radikala Ungdomsförbund – NLRU Seminarium om framtida utvecklingsmöjligheter av det nordiska samarbetet	15 000
KFUK-KFUMs Triangelförbund Nordiskt lägerseminarium, "Alla Vinner"	20 000
Föreningen Nordens Ungdomsrepresentantskap Nordisk ungdomskonferens 1982 – "Delaktighet"	50 000
Nordens Godtemplarungdomsråd NORDGU Seminar: "Generationskonflikter och organisations-sam- arbete"	35 000
Nordens Godtemplarungdomsråd NORDGU Seminar: "Att bryta språkbarriärer"	15 000
Finlands Evangelisk-Lutherska Student- och Skolung- domsmission Nordiskt studentmöte	20 000
Förbundet Vi Unga Nordiskt kulturellt samarbete	20 000
Nationalkommittéerna i de nordiska länderna – SUL Nor- diskt ungdomsmöte – "En kärnvapenfri zon i Norden"	50 000

Nordiska Centerungdomens förbund NCF	
Ungdomsarbetslösheten i Norden	20 000
Nordiska Centerungdomens förbund NCF	
Nordiskt samarbete – Vad kan NCF göra?	15 000
Nordiska Centerungdomens förbund NCF	
Jämställdhet mellan kvinnor och män i ett decentraliserat samhälle	30 000
Svenska Scoutrådet	
Nordisk Radioscoutkonferens	10 000
Finlands Scouter ry	
NOPOLK "Nordisk program- och ledarträningsskonferens"	30 000
Norges KFUK-Speidere	
Norges speiderförbund	
Kurs for ledere – CLT kurs	20 000
Svenska Blå Stjärnans Riksungdomsförbund	
Möte betr. "Djur är roligt – vi lär oss sköta dem"	10 000
Natur og Ungdom	
Konferanse: Et mer sjølberga Norden	10 000
Nordens Konservative Studentunion	
Konferanse: Nordisk samarbeid i utvikling?	15 000
Nordisk Samorganisation för Ungdomsarbete (NSU)	
Nordiska kunskaps- och färdighetstävlingar	20 000
Nordisk Samorganisasjon for Ungdomsarbeid (NSU)	
Nordisk utveksling "Nordisk 4H-kontakt"	10 000
Nordisk Samorganisasjon for Ungdomsarbeid (NSU)	
Kursus: Hva fører organisasjonssamfunnet til? Ungdomsorg.'s oppgaver og utfordringer	20 000
Danmarks Kommunistiske Ungdom Konference om arbejdet med de 12–14-årige i de nordiske pionerorganisationer	20 000
Norges Gymnasiastsamband	
Operasjon Dagsverk som fellesnordisk solidaritetsaksjon	10 000
FNSU – Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom c/o SNK	
Distriktsseminarium: Miljö, energi och naturresurser	30 000
FNSU – Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom c/o SNK	
Seminarium: Kärnvapenfritt Norden	25 000
FNSU – Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom c/o SNK	
Distriktsseminarium: Ungdomsarbetslöshet och ungdomsgaranti	25 000

Dansk Amatør Teater Samvirke og Nordisk Amatørteater- råd	
Teater-musiklejr for unge 14-18-årige	15 000
Nordlek	
Kursusvirksomhed	15 000
Nordiska Centerungdomens Förbund	
Jordbrukets fremtid i Norden	60 000
Nord. Liberala och Radik. Ungd.forbund	
Seminar om økonomisk demokrati	20 000
Nord. Liberala och radik. ungd.forbund	
Seminar om ligestilling og kønsroller	20 000
Landsforeningen Natur og Ungdoms mediegruppe	
Nordisk plakat kommunikation	10 000
Förbundet Vi Unga	
Kulturseminarium	20 000
Ungdom & Fritid i Norden	
Nordiske folketraditioner	20 000
Nordisk Fællesrådskonf., c/o Det dan. spejd.korps	
Det nordiske spejdersamarbejdes ide og indhold	20 000
Norges KFUK-spejdere	
Funktionshæmmede i spejderarbejdet	20 000
Funksjonshemmedes Fellesorganisasjons Ungdom	
Stiftelse af nordisk samarbejdsorgan	75 000
Finlands Demokratiske Pionjärförbund	
Nordisk konference	10 000
Sveriges Evangeliska Student- och Gymnasiströrelse	
Konf. om missionssituationen i 3.verd. og i Europa	10 000
Norges Kristelige Ungdomsforbund	
Nordisk lejr for piger	20 000
Finlands studentkårers förbund	
Seminarium om nordiskt samarb. f. högskolestudent.	10 000
Nordiska Ungkonservativa Unionen	
Seminar om økonomisk politik	25 000
Nordiska Ungkonservativa Unionen	
Seminar og 2 møder	25 000
Nordens Konservative Studentunion	
Konference om nordisk økonomisk samarbejde	20 000
Ansgarförbundet inom svenska kyrkan	
Forberedende konference	10 000
Det norske lutherske indremisjonsselskap	
Lederkursus	15 000
Youth for Understanding (YFU)	
Fuldføring af projektet	
''Utteksling - En fare?''	10 000

KFUMs Förbund i Finland	
Nordisk drenglejr	20 000
Kommunistisk Ungdom – Sverige	
2 seminarier	30 000
Meginfelag áhugaleikara Føroya	
Nordisk ungdomskursus 1983 (teater)	20 000
NUAT-Ungdom/MHF-Ungdom	
Ungdomens Nordiska Trafikriksdag	35 000
Kristen Demokratisk Ungdom i Norden	
Seminar vedr. miljøspørgsmål	20 000
Nordens Godtemplarungdomsråd	
Seminar om langsigt. planlægning af børne- og ungdomsvirksomhed	15 000
Nordens Godtemplarungdomsråd,	
Nordisk børnelejr	30 000
Foren. Nordens Ungd.repr. c/o Dansk Ungdoms Fælles- råd	
Nordisk Ungdomstræf 1983	50 000
Kristna Studentrörelsen i Sverige	
1. Opfølgende konference. 2. Temahæfte	5 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom	
Symposium "Migration og emigration på Ålandsøerne"	30 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom	
Opfølgingsseminar vedr. nordisk ungdomsgarantiprojekt	20 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom	
Distr.seminar: Idé, ideologi og folkebev. arbejde	15 000
Förbundet Nordens Socialdemokratiska Ungdom	
Distr.seminar: Bolig til alle, selvføl. også til unge	15 000
Sosialistisk Ungdom	
Seminar	10 000
Norges Ungdomslag/Nordlek	
Til studievejledning om folkekultur i Norden	10 000
Norges Musikkorps forbund	
Sommerlejr	15 000
Suomen 4H-liitto	
Nordisk lejr for 4H-medlemmer	15 000
Sydslesvigs danske ungdomsforeninger	
"Aktiv-seminar"	25 000
Unga Örnars Riksförbund	
"Barn för fred"-lejr	30 000
Fältbiologernas	
"Campaign for a Clean Baltic Sea",	20 000
Ialt uddelt i 1982	2.16 mill. DKK

Nabolandslitteraturkommittén

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete
Snaregade 10
DK-1205 København K

B. Startår

Forsøksordning fra 1975, permanent 1981

C. Formål

Formålet med oversettelsesstøtten til nordisk nabolandslitteratur er å fremme en økt utgivelse av verdifull nordisk litteratur i oversettelse i andre nordiske land. Støtten skal i prinsippet gis i form av et direkte bidrag til utgivelsen og motsvare oversettelsesutgiftene. Den klassiske og moderne skjønnlitteraturen skal prioriteres.

D. Organisasjon

Oversettelsesstøtten fordeles av en komite som er oppnevnt av Nordisk Ministerråd. Komiteen består av ni medlemmer, ett medlem fra hvert språkområde. De representerte språkområder er Danmark, Finland (begge språkområdene), Færøylene, Grønland, Island, Norge, Sverige og det samiske språkområdet.

Komiteen møtes to ganger om året for å fordele nabolandslitteraturstøtten på grunnlag av innkomne søknader.

Den 31.12.82 hadde komiteen denne sammensetning:

Mag.art. Bjørn Poulsen, Danmark

Bitr. professor Kai Laitinen, Finland

Professor Lars Huldén, Finland

Forfatteren Karsten Hoydal, Færøerne

Undervisningsdirektør Aqigssiaq Møller, Grønland

Professor Svein Skorri Höskuldsson, Island

Dr. philos. Yngvar Ustvedt, Norge

Fil. dr. Bengt Holmqvist, Sverige

Rektor Jon Eldar Einejord, det samiske språkområde.

Nabolandslitteraturstøtten har inntil 1982 vært en forsøksordning og det

har derfor vært foretatt en vurdering av ordningen. På bakgrunn av denne vurdering fastsatte Nordisk Ministerråd den 4.3.1981 vedtekter for støt-teordningen i samsvar med bilag 1 til denne virksomhetsberetning.

I samsvar med de nye vedtektene er det oppnevnt disse suppleanter for de faste medlemmer:

Mag. art. Pål Dahlerup, Danmark

Professor Irmeli Niemi, Finland

Redaktør Ingmar Svedberg, Finland

Oversætter Ebba Hentze, Færøerne

Skoledirektør Christian Berthelsen, Grønland

Forfatteren Johann Hjalmarsson, Island

Førstelektor Åsfrid Svensen, Norge

Forfatteren Peter Curman, Sverige

Redaktør Majlis Skaltje, det samiske språkområde

Kultursekretariatet er sekretariat for komiteen og tar seg av de regnskapsmessige funksjoner. Revisjon skjer på samme måte som for kultursekretariatet for øvrig.

E. Virksomhet

I løpet av 1982 har komiteen hatt møte to ganger og har behandlet 235 søknader til et sammenlagt beløp på ca. 4,5 mill. dkr.

Av søknadene ble 98 bevilget støtte for et totalt beløp på 1,369 mill. dkr.

En oversikt over de enkelte bevilgninger er vedlagt virksomhetsberetningen.

Språkområde til	Søknader		%	Bevilgninger		%
	antal	beløp		antal	beløp	
Da	85	1 179 750	26	31	228 200	17
Fi	19	563 200	13	12	167 000	12
Fæ	10	287 000	6	9	104 000	8
Gr	5	129 000	3	5	129 000	9
Is	24	422 225	9	7	135 000	10
No	37	612 410	14	15	235 700	17
Sa	5	493 660	11	4	114 000	8
Sv	50	769 950	17	15	256 500	19
Sum	235	4 457 195		98	1 369 400	

Komiteen kan som en del av sin arbeidsform søke direkte kontakt med tenkbare søkere i språkområdene utenom dansk-norsk-svensk, for å finne frem til praktiske tiltak som i større grad realiserer målsettingen med komiteens arbeid i disse språkområdene. Litteraturutvekslingen med de små språkområdene er behandlet av komiteen i et særskilt forslag, som omtales nærmere under punktet framtidsplaner.

Informasjon om nabolandslitteraturstøtten er spredt direkte til interes-

serte gjennom brev til forlag, forfatterforeninger og myndigheter, dels gjennom tidsskriftet Audhumla og ved en viss annonsering i de små språkområdene.

F. Framtidsplaner

Komiteen har konstatert at de mindre språkområdenes kvoter for oversettelse ikke har kunnet disponeres i den grad som er ønskelig. Komiteen har derfor hevdet at det er spesielt viktig å knytte kontakter med forfattere og forlag i disse språkområder. I mai 1982 holdt komiteen møte på Grønland og håper at en i den forbindelse har medvirket til å skape økt interesse for å oversette og å utgi litteratur fra og til grønlandsk. Komiteen håper at det snart kan bli mulig å foreta et liknende initiativ og besøk på Færøyene.

I sitt 1983-budsjett foreslo komiteen et prosjekttilskudd som skulle benyttes til studiereiser for oversettere fra de små språkområder. En slik prosjektstøtte burde også gjelde stimulering av oversettelser fra finsk.

Søknaden førte ikke fram i 1983, men komiteen anser en slik prosjektstøtte for å være av avgjørende betydning for å bringe fram flere kvalifiserte oversettelser fra de små språkområdene.

Det er dessuten under utarbeiding et notat om andre tiltak for litteraturen i de små språkområdene. Komiteen viser også til at komiteen i forbindelse med kultursekretariatets behandling av rekommandasjonen om et felles nordisk bokmarked har pekt på at brosjyren "Läs något nordiskt" (utgitt første gang i 1982) er en nyttig informasjon om de nominerte bøker til litteraturprisen og øvrige aktuelle nordiske bøker. I den forbindelse vil komiteen peke på at relativt få av de nominerte bøker oversettes til andre nordiske språk og at forlagene burde forsøkt å gi ut disse bøkene i en nordisk serie, som f.eks. gjennom en nordisk bokklubb.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal DKK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal				
Styrelse	95	110	150	118
Kontor				
Lokaler				
Prosjekt	1 605	1 265	1 370	1 381
Övrigt:	11	25		27
Ikke disp.	229		122	
Summa kostnader	1 940	1 400	1 642	1 526
<i>Intäkter</i>				
Anslag	1 272	1 400	1 400	1 526
Lönestegr. komp.				
Övrigt: Tilbakeførte bevilgninger	668		242	
Summa intäkter	1 940	1 400	1 642	1 526

BILAGA

Översikt över bevilningar 1981

<i>Till danska</i>			
från finska	Elvi Sinervo		
	" <i>Toveri älä petä</i> " (Kamrat svik inte)		
	Forlaget Vindrose, Kbhvn.	5 800	
	Mauri Kunnas		
	" <i>Joulupukki</i> "		
	Gyldendals Forlag, Kbhvn.	7 000	
	Camilla Mickwitz		
	" <i>Emilia ja Oskarin nukke</i> "		
	Forlaget Sesam, Kbhvn.	1 000	
	Camilla Mickwitz		
	" <i>Emilia ja kaksoset</i> "		
	Forlaget Sesam, Kbhvn.	1 000	
från färöiska	Hanus Andreassen		
	" <i>Novelleudvalg</i> "		
	Husets Forlag, Danmark	9 000	
från grönländska	Maliarak Vevæk		
	" <i>Niperujutit – Sydgrønlandske Sange</i> " (dubbelt spr.)		
	Det Grønlandske Forlag, Grønland ..	11 000	
från isländska	Njördur P. Njardvik		
	" <i>Helgi Skodar Heiminn</i> "		
	Tellerups Forlag, Kbhvn.	2 000	
	Gudlaugur Arason		
	" <i>Pelastikk</i> "		
	Høst & Søns forlag, Kbhvn.	10 000	
	Stefán Júlíusson		
	" <i>Sólarhringur</i> "		
	BHB's Icelandic World Literature, Humblebæk	9 000	
	" <i>Brennu-Njáls Saga</i> "		
	Tellerups Forlag K/S, Kbhvn.	23 000	
	Halldör Laxness		
	" <i>Grikklandsárid</i> "		
	Brøndums Forlag, Danmark	4 000	
	Jonas Arnason		
	" <i>Bid munid han Jörund</i> "		
	Teaterforlaget drama, Danmark	4 000	

från norska	Brikt Jensen	
	<i>"Loggbok" I</i>	
	Forlaget Vindrose, Kbhvn.	6 000
	Else Michelet	
	<i>"En annen historie"</i>	
	Modtryk, Socialistisk Forlag amba, Danmark	8 000
	Else Breen	
	<i>"Hva skal vi gjøre med Oberon?"</i>	
	Gyldendals Forlag, Kbhvn.	5 000
	Thorvald Sund	
	<i>"Anselm Reineigaren"</i>	
	Gyldendals Forlag, Kbhvn.	3 000
	Ann-Cath. Vestly	
	<i>"Guro og Frydefoniorkesteret"</i>	
	Forlaget Sesam, Kbhvn.	6 000
	Torill Thorstad Hauger	
	<i>"Det kom et skip til Bjørgvin 1349"</i>	
	P. Haase & Søns Forlag, Kbhvn.	5 000
	Ellen Francke	
<i>"Isroser eller en ganske almindelig prosedyre"</i>		
Høst & Søns Forlag, Kbhvn.	5 400	
från svenska	A. Ehnmark/P. O. Enquist	
	<i>"Dr. Mabuses Nya Testamente"</i>	
	Samlerens Forlag A/S, Kbhvn.	13 000
	Inger Brattström	
	<i>"Tre gånger Lobsang"</i>	
	Gyldendals Forlag, Kbhvn.	4 000
	P. C. Jersild	
	<i>"Efter Floden"</i>	
	Samlerens Forlag A/S, Kbhvn.	10 000
	Inger & Lasse Sandberg	
	<i>"Lilla Anna reser til landet mittemot"</i>	
	Forlaget Sesam, Kbhvn.	1 000
	Sven Wernström	
<i>"Trälarnas framtid"</i>		
Høst & Søns Forlag, Kbhvn.	12 000	
Sven Delblanc		
<i>"Samuels döttrar"</i>		
Hekla Forlags Aps, Kbhvn.	20 000	
Lars Norén		
<i>"En fruktansvärd lycka"</i>		
Partner & Kompagnon Aps., Kbhvn.	8 000	

	Bo Carpelan	
	<i>''I de mörka rummen, i de ljusa''</i>	
	Husets Forlag, Danmark	6 000
	Staffan Seeberg	
	<i>''Där havet börjar''</i>	
	Forlaget Rosinante aps., Danmark	10 000
	Lars Noren	
	<i>''Udvalg af seneste 4 digtsamlinger''</i>	
	Huset's Forlag, Danmark	4 000
	Bo Carpelan	
	<i>''Julius Blom, Ett huvud för sig''</i>	
	Jespersen og Pios Forlag, Danmark	6 000
<i>Till finska</i>		
	William Heinesen	
	<i>''De fortabte spillemænd''</i>	
	K. J. Gummerus Oy, Finland	25 000
Från isländska	<i>''Eddadigte II: Gudedigte''</i>	
	Werner Söderström, Helsingfors	15 000
från norska	Idar Kristiansen	
	<i>''Kornet og fiskene 4: Guds nåde nordpå''</i>	
	Werner Söderström, Helsingfors	10 000
Från svenska	Elsa Beskow	
	<i>''Elsa Beskows sagor''</i>	
	K. J. Gummerus Isakeyhtiö, Helsingfors	18 000
	Björn Kurtén	
	<i>''Hur man fryser in en mammut''</i>	
	Kustannusosakeyhtiö Tammi, Helsingfors	9 000
	Sven Delblanc	
	<i>''Samuels bok''</i>	
	Werner Söderström, Helsingfors	25 000
FI/SV	Claes Hylinger	
	<i>''Ett långt farväl''</i>	
	Werner Söderström Osakeyhtiö, Danmark	10 000
FI/SV	Sara Lidman	
	<i>''Nabots Sten''</i>	
	Kustannus oy Tammi, Finland	15 000
FI/SV	P. C. Jersild	
	<i>''Efter Floden''</i>	
	Kustannus Oy Tammi, Finland	11 000

Till fi.svensk

Från finska	Johan Bargum "Pappas flicka"	
	Kustannuspsakeyhtiö Tammi, Helsingfors	12 000
från isländska	6 islandske forfattere "Lyrikantologi"	
	Holger Schildts Förlag, Helsingfors	10 000

Till färösk

Från danska	Svend Otto S. "Flundran"	
	Bókadeild Føroya Lærarfelags	6 000
	Ebba Hentze "Antonia og Morgunstjørnarn"	
	Bókadeild Føroya Lærarfelags	15 000
	Ole Lund Kirkegaard "Gummi-Tarzan"	
	Pauli Nielsen, Torshavn	12 000
	Ebba Hentze "Antonia midt i det Hele"	
	Forlaget Ord og Løg, Færøerne	18 000
	Jógvan Isaksen "Universitetsopgaver og forelæsninger"	
	Mentunargrunnur Studentafelagsins, Danmark	14 000
från isländska	Gudrun Helgadóttir "Ástarsaga úr fjällunum"	
	Jákup í Skemmi/Nýlendi, DK	15 000
Från norska	Bjørn Elling Solheim "Liv og død – Store navn fra vor egen tid"	
	Føroya Skúlabókgarunnur, Torshavn	10 000
från svenska	Astrid Lindgren "Vætturin"	
	Bókadeild Føroya Lærarfelags	8.000

Till grönländska

Från danska	Ivars Silis "Grønland i dag" Forlaget Vindrose, Kbhvn.	2 000
	Aage Gilberg "Verdens nordligste læge" Det Grønlandske Forlag, Grønland ..	10 000
från isländska	Halldór Laxness "Ár og dage i Brattakåd" Grønlands forfatterforening	23 000
från svenska	Märta Tikkanen "Árhundradets kärlekssaga" Grønlands forfatterforening	23 000

Till isländska

Från danska	William Heinesen "Den sorte gryde" Mál og menning, Reykjavik	25 000
	Daniel Brun "Fortidsminder og nutidshjem på Island" Bokautg. Örn & Örlygur hf., Island ..	18 000
från finska	Heljä Liukko-Sundström "Jäniksenpoika" Idunn, Island	8 000
från grönländska	Inorak Olsen "Silarssuak angmarmat" Isafoldarprentsmidja h.f., Reykjavik ..	20 000
från norska	Tormod Haugen "Joakim" Idunn, Island	6 000
från svenska	Sven Delblanc "Samuels bok" Almenna Bokafelagid, Reykjavik	20 000
	Bo Carpelan "Bågen" Idunn, Reykjavik	13 000
	P. C. Jersild "Barnens ö" Mál og menning, Reykjavik	25 000

Till norska

Från danska	Bente Clod		
	" <i>Syv Sind</i> "		
	Tiden Norsk Forlag, Oslo	15 000	
	Dorrit Willumsen		
	" <i>Programmeret til kærlighed</i> "		
	Grøndahl & Søns Forlag, Oslo	7 000	
	Henrik Stangerup		
	" <i>Vejen til Lagoa Santa</i> "		
	Dreyers Forlag, Oslo	25 000	
	Bodil Fredriksen		
från finska	" <i>Ung i Norden</i> "		
	Det Norske Samlaget, Norge	5 000	
	Charlotte Strandgaard		
	" <i>Når vi alle bliver mødre</i> "		
	Gyldendal Norsk Forlag, Norge	15 000	
	Camilla Mickwitz		
	" <i>Emilia og lykken</i> "		
	J. W. Cappelens Forlag A/S, Norge	2 000	
	Helena Anhava		
	" <i>Sök deg selv hos stillheten</i> "		
från isländska	Solum Forlag, Oslo	15 000	
	Mauri Kunnas		
	" <i>Joulupukki</i> "		
	Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	4 000	
	Gudrun Helgadóttir		
	" <i>Ruska – en kjærlighetshistorie fra Island</i> "		
	J. W. Cappelens Forlag, Oslo	2 700	
	från svenska	Ulf Lundell	
		" <i>Kysse</i> "	
		J. W. Cappelens Forlag, Oslo	28 000
Per Odensteen			
" <i>Gheel – De galnas stad</i> "			
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo		37 000	
Sven Delblanc			
" <i>Samuels bok</i> "			
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo		25 000	
Irmelin S. Lilius			
" <i>Främlingsvägen</i> "			
Gyldendal Norsk Forlag, Oslo	20 000		

	Sven Delblanc	
	<i>''Samuels döttrar''</i>	
	Gyldendal Norsk Forlag, Norge	23 000
	Olof Lagercrantz	
	<i>''Min första krets''</i>	
	Gyldendal Norsk Forlag, Norge	12 000
<i>Till samiska</i>		
från norska	<i>''Samiske læremidler''</i>	
	Rådet for Videregående Opplæring, Norge	21 000
	Gunilla Wolde	
	<i>''Thomas och Emma-böckerna''</i>	
	H. Aschehoug & Co., Oslo 1	20 000
från svenska	Astrid Lindgren	
	<i>''Ronja – Rövardotter''</i>	
	John E. Utsi & Mikael Svonni, Jokk- mökk	25 000
<i>Till svenska</i>		
från danska	Ib Michael	
	<i>''Snedronningen. Beretningen om Alta et nulpunkt i Sameland''</i>	
	Förlaget Barrikaden, Stockholm	12 000
	Villy Sørensen	
	<i>''Vejrdage''</i>	
	Bokförlaget Atlantis, Stockholm	13 000
	Svend Åge Madsen	
	<i>''Tugt og utugt i mellemtiden''</i>	
	AB Rabén & Sjögren, Stockholm	53 000
	T. Ditlevsen/C. Eriksson	
	<i>''Dikter i urval''</i>	
	AB Rabén & Sjögren, Stockholm	7 000
	Karen Blixen	
	<i>''Breve fra Afrika''</i>	
	Bokförlaget Trevi AB, Stockholm	30 000
	Klaus Rifbjerg	
	<i>''Kesses Krig''</i>	
	Bokförlaget Opal AB, Sverige	6 000

	Inge Eriksen "Silkehavet"	
	AB Rabén & Sjögren Bokförlag, Sverige	30 000
från finska	Paavo Haavikko "Lumeton aika, arkkitehti, 3 s Suomen Teollisuuden Harjoittajain Ambulanssi Venäjällä"	
	Bokförlaget Atlantis, Stockholm	7 500
	Eeva Joenpelto "Eteisiin ja Kynnyksille"	
	AB Rabén & Sjögren, Stockholm	35 000
från isländska	Halldór Laxness "Grikklandsárid"	
	AB P. A. Norstedt & Söners Förlag, Sverige	7 000
från norska	Einar Økland "Stille stunder"	
	P. A. Norstedt & Söners Förlag, Stockholm	10 000
	O. Hauge/C. Eriksson "Dikter i urval"	
	AB Rabén & Sjögren, Stockholm	7 000
	Kåre Holt "Sønn av Jord og Himmel"	
	Skeab Förlag AB, Älvsjö	9 000
	Dag Solstad "Brød og våpen"	
	AB P. A. Norstedt & Söners Förlag, Sverige	12 000

Nordiskt konstcentrum

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiskt konstcentrum
Sveaborg B 44
SF-00 190 Helsingfors
Tel. 0/66 85 43

B. Startår

1978

C. Syfte

Centrets uppgift är att utveckla och samordna det nordiska samarbetet inom bildkonsten – måleri, skulptur, teckning, grafik, textilkonst, konsthantverk, konstindustri, formgivning, foto, arkitektur etc. – i syfte att öka kännedomen om grannländernas konst inom Norden och om nordisk konst utanför Norden. Aktiviteterna inom de olika fackområdena i vid mening skall komplettera varandra och bidra till att berika de nordiska kulturmiljöerna. Institutionen skall också arbeta för att utveckla ett aktivt samarbete med andra kulturaktiviteter (stadgarna § 2).

D. Organisation

Styrelsen

Nya stadgar för Nordiskt Konstcentrum fastställdes av Nordiskt ministerråd den 23.1.1982. Ministerrådet behandlade ärendet redan på ett tidigare möte varvid rådet inte ansåg sig kunna godkänna den föreslagna styrelsemodellen med sju medlemmar av vilka fem bör vara utövande konstnärer. På ministerrådets uppmaning utarbetade Kultursekretariatet därefter en ny modell med tio styrelsemedlemmar, två från varje land, av vilka en från varje land bör vara utövande konstnär. I ett protokollsuttalande rekommenderade ministerrådet därtill att styrelsens ordförande utnämns bland de utövande konstnärerna.

Den första styrelsen enligt de nya stadgarna tillsattes den 24.3.1982 och tillträdde den 1.5.1982. Styrelsen sammanträdde till sitt första möte den 10–11.5.1982.

Styrelsens sammansättning för perioden 1.5.1982–31.12.1983:

Danmark: Niels Reumert, Seppo Mattinen (suppl.), Ole Wildt Pedersen, viceordförande, Hanne Lundblad (suppl.). Finland: Sven-Olof Westerlund, Stig Fredriksson (suppl.), Fredrik Forsberg, Kari Poutasuo (suppl.). Island: Jón Reykdal, Sigrun Gudjonsdóttir (suppl.). Knutur Hallsson, Árni Gunnarsson (suppl.). Norge: Anne Marie Komissar, ordförande, Thorstein Rittun (suppl.), Kari Gjestebø, Gerd Hennum (suppl.). Sverige: Lars Hofsjö, Matti Nurmi (suppl.), Brita Lundh, Ulla Rasch-Andersson (suppl.).

Vid styrelsens möte den 10–11.5.1982 valdes ett aktivitetsutskott, som skall bestå av styrelsens ordförande och två konstnärmedlemmar samt centrets ledare. Vid behov kan andra medlemmar inkallas såvida detta inte föranleder reskostnader. Till medlemmar i aktivitetsutskottet fram till nästa styrelsemöte utsågs förutom ordförande Anne Marie Komissar styrelseledamöterna Jón Reykdal och Lars Hofsjö. Till möte, som hölls på Sveaborg den 23–24.8.1982, beslöts att även Sven-Olof Westerlund inkallas.

Aktivitetsutskottet sammanträdde till möte den 4.10.1982, före styrelsemötet, som hölls den 4–5.10.1982. Vid styrelsemötet valdes till medlemmar i aktivitetsutskottet fram till nästa styrelsemöte förutom ordförande Anne Marie Komissar suppleanterna Seppo Mattinen och Matti Nurmi. Även Sven-Olof Westerlund beslöts inkallas till följande möte, som hölls den 9–10.12.1982 på Sveaborg.

Personalen

Erik Kruskopf (centrets ledare), Tage Martin Hörling (utställningssekreterare), Ylva Kosonen (centrets sekreterare), Liisa Repo-Myllynen (bokförelse), Esko Elo (vaktmästare), Tuula Paasijoki (kanslist, moderskapsledighet 2.4.1982–8.2.1983), Ditte Stark (moderskapsvikarie från den 1.5.1982), Kirsti Berg (assistent åt utställningssekreteraren, engagerad på timlönsbas), Ylva Meinander 16.12.1981–23.3.1982 (biblioteksassistent, engagerad på timlönsbas), Mikael Aspfors 17.5.–31.8.1982 (biblioteksassistent, engagerad på timlönsbas). Därutöver har tillfällig hjälp använts som utställningsvakter, för kontorsarbete, utställningsmontering, varutransporter etc.

Fil. kand. Henrik Åhlberg har arbetat som biblioteksassistent sedan den 30.8.1982 inom ramen för Turun yliopistos (Åbo universitet) fortbildningskurs, som behandlar handel och samarbete inom Norden. Praktikanttiden kommer att utgå den 12.1.1983. Turun yliopisto står för alla kostnader.

E. Verksamheten 1.1.–31.12.1982

Utställningar

Fem finska grafiker

20.11.1981–6.1.1982 kulturförvaltningen, Skellefteå kommun

Utställningen har därefter kompletterats med fyra arbeten av Kimmo

Kaivanto och döpts om till *Grafik från Finland*. Den har under hösten visats i Norge på följande orter:

15–22.8.1982 Askøy Kunstlag, Marikoven, Strusshamn

26–30.8.1982 Voss Kunstlag, Voss

3–25.9.1982 Stord Kunstlag, Stord

1–15.10.1982 Vesta Hygea Kunstforening, Fyllingsdalen

Grafik från Norge

Arr.: Pohjola-Norden r.f:

1–30.1.1982 Ekenäs stadsbibliotek

7–21.3.1982 Leppävirta kommuns biblioteksbyggnad

25.3.–13.4.1982 Ars Nova, Nyslott

Arr.: NKC:

5–18.2.1982 Fokus, Karis stads kulturnämnd

Utställningen turnerar fr. o. m. hösten 1982 i regi av S sammenslutningen af Danske Kunstforeninger i Danmark under ett års tid.

Nordiska tecknare

19.12.1981–31.1.1982 Norrbottens museum, Luleå

18.2.–28.3.1982 Prins Eugens Waldemarsudde, Stockholm (förminskad)

1.5.–1.8.1982 Riksgalleriet, Oslo

21.8.–5.9.1982 Nordens Hus, Reykjavík

2.–24.10.1982 Sundsvalls museum, Sundsvall

Grafik från Island

17.10.1981–31.1.1982 Nordiska rådets presidiesekretariat, Stockholm

Utställningen har återbördats till Sveaborg, där den står i lager.

Samisk konst – Sámi Dáidda

18.12.1981–31.1.1982 Nordjyllands Kunstmuseum, Aalborg

15.2.–15.3.1982 Nordens Hus, Reykjavík

1.4.–15.8.1982 Nordiska museet, Stockholm

1–26.9.1982 Hvidovre Medborgerhus, Hvidovre, varefter utställningen återbördas till Sveaborg.

Agora-utställningen

På inbjudan av Nordiska investeringsbanken arrangerade centret en utställning i vitrinerna i Agora-hallen i investeringsbankens hus i Helsingfors under tiden 1–31.3.1982. Utställningen presenterade landskapsplaneringen på Sveaborg och centrets verksamhet.

Ung dansk grafik

25.11.–2.12.1982 Karis kulturnämnd, utställningshallen Fokus

Fem finska textilkonstnärer

4.11.–5.12.1982 Kunstindustrimuseet, Köpenhamn

100 dynor – 100 år

Nordiskt konstcentrum har förmedlat utställningen till Riksutställningar i Stockholm, som arrangerat en turné under tiden 4.9.1982–15.5.1983. Utställningen är producerad av Textilkonstens vänner r.f. i Finland.

Utställningar i centrets galleri i Strandkasernen på Sveaborg

13.2.–28.3.1982 "A Scandinavian View", nordisk grafik, en kollektion sammanställd för "Scandinavia Today".

23.4.–16.5.1982 Expo Palmstierna

Till utställningen inbjöds samtliga konstnärer som tilldelats plats i Ateljéhuset Palmstierna under det första året. 11 konstnärer hörsammade inbjudan.

29.5.–15.8.1982 "Det kan inte hända här", ett onomatopoetiskt observatorium på Sveaborg. Utställningen hade sammanställts av konstnärgruppen "Skördemännen" från Finland, som i sin tur inbjöd representanter från varje nordiskt land att delta i utställningen. Sammanlagt medverkade ett tjugotal konstnärer.

Samtidigt med sommarutställningen visades teckningar med sveaborgsmotiv av den finlandfödda svenska konstnären Björn Thunström (1904–73) i Strandkasernens kafé.

21.8.–19.9.1982 Fem finska textilkonstnärer

En kollektion textilkonst med verk av Lea Eskola, Irma Kukkasjärvi, Kirsti Rantanen, Eeva Renvall och Airi Snellman-Hänninen.

25.9.–24.10.1982 21 möten

Den dansk-svenska stiftelsen för grafik har sammanställt en utställning bestående av 134 grafiska blad av 45 danska och svenska konstnärer. Samtidigt visades en utställning av sveaborgskonstnären Hannu Kauppi, "Landskap och intryck", vilken fortsatte till den 30.11.1982.

Under tiden 4–19.12.1982 har kollektivverkstaden Pot Viapori på Sveaborg samt sveaborgskonstnärerna glaskonstnären Heikki Kallio och grafikern Markku Tantu arrangerat en försäljningsutställning i konstcentrets utrymmen i Strandkasernen.

Scandinavia Today

För aktionen Scandinavia Today har centret producerat en utställning av nordisk grafik på temat "A Scandinavian View – Ecology and Poetry in Nordic Printmaking", omfattande sammanlagt 198 arbeten. Utställningen, som är delad i fyra delar som kan visas antingen separat eller tillsammans, har sin första vernissage i USA den 8.9.1982. Turnéplanen är följande:

8.9.–29.10.1982 National Academy of Sciences, Washington D. C. (del d)

11.9.–28.11.1982 Minneapolis Institute of Art, Minneapolis (del a)

- 13.9.–29.10.1982 National Academy of Design, New York (del c)
21.10.–13.11.1982 American-Scandinavian Foundation, New York (del b)
17.11.–31.12.1982 Tacoma Art Museum, Tacoma (del c & d)

Informationsverksamheten

En fyrspråkig broschyr presenterande konstcentret och dess utställningar i Strandkasernen under sommarhalvåret utkom i februari och trycktes i en upplaga på 12 000 exemplar.

En handbok om utställningshantering, med text av Erik Kruskopf och illustrationer av Gylfi Gíslason har utkommit i augusti 1982.

Rapporten från centrets seminarium om barn och bildkonst 1980 utkom i februari 1982 i Nordiskt ministerråds serie om barn och kultur i Norden, under titeln Børn og billedkunst i Norden.

Ett informationsblad om utställningar i Norden utgavs i juli 1982.

Under året har på försök ett samarbete med F 15 Kontakt ägt rum. I ett antal av årets nummer har tidskriften tryckt material som producerats av konstcentret.

Publikationen Scandinavian Art

För fortsatt utgivning av Scandinavian Art ansökte centret hösten 1981 om medel från Nordiska kulturfonden men fick avslag den 13.1.1982.

Dokumentationsverksamheten

Bengt Jacobsson, Lund, har utarbetat ett program för en försöksverksamhet med microfiche, som låg till grund för en ansökan om bidrag från Nordinfo. Ansökan avslogs slutgiltigt vid den andra behandlingen den 9.–10.3.1982.

Gästateljéverksamheten

Fördelningen av ateljéerna sker på basen av skriftliga ansökningar – ansökningstid 2 ggr per år. Enligt styrelsens beslut i maj 1982 sänds ansökningarna för utlåtande till Nordiska konstförbundets nationella sektioner, utom i Island, där den sänds till de isländska konstnärernas sammanslutning FIM. Ateljéernas fördelningsplan bifogas.

Seminarier, kontakter, förhandlingar, konferenser

Nordiskt konstcentrum har till Kultursekretariatet gjort en framställan om att en utredning rörande förtullning av bildkonst vid transport mellan nordiska länder skulle utföras, med Lars Brandstrup som utredare. Utredningen utläts i augusti 1982. Styrelsens aktivitetsutskott gav ett utlåtande om utredningen den 10.12.1982.

Den 19.–21.4.1982 arrangerade centret i samarbete med Gerlesborgsskolan och Galleri F 15 i Moss en utställningskonferens i konstskolan i Gerlesborg. I konferensen deltog ett trettiotal föreläsare för museer,

konsthallar och andra utställningsarrangörer i alla fem nordiska länder. Förutom praktiskt utställningsutbyte diskuterade deltagarna även utställnings- och transporttekniska frågor av allmän natur.

Den 27.4.1982 besöktes Nordiskt konstcentrum av ett antal medlemmar och tjänstemän i Finlands delegation vid Nordiska rådet.

Den 14.5.1982 besökte Norges handelsminister Arne Skauge, som handels- och industriministeriets gäst, Sveaborg, där han bekantade sig med det historiska befästningsverket samt med centrets verksamhet.

Den 27.9.1982 besökte president Mauno Koivisto och fru Tellervo Koivisto Sveaborg som gäster hos Förvaltningsnämnden för Sveaborg, Sjökrigsskolan och Nordiskt konstcentrum. Gästerna besåg de två utställningarna i Strandkasernen samt besökte den danska gästkonstnären Sonny Foltmar i hennes ateljé i Ateljéhuset Palmstierna.

Med de andra nordiska kulturinstitutionerna i Finland har ett samarbete inletts rörande administrativa frågor. Möten mellan institutionernas ledare har hållits den 18.11.1982 och den 17.12.1982.

Centrets utrymmen

Planeringen av centrets blivande huvudbyggnad i Garnisonskasernen har fortsatt under Byggnadsstyrelsens översyn. Platsundersökningar har utförts planerligt och byggnadsarbetena beräknas kunna påbörjas under början av år 1983. Planeringen utförs av arkitektbyrån Helin-Siitonen i samarbete med planeringsavdelningen vid Förvaltningsnämnden för Sveaborg. Som sakkunniga vid utrymmesdisponeringen har anlitats bildhuggare Heikki Häiväoja och laboratoriemästare Antti Patokoski (verkstäderna) samt fotografen Pentti Sammallahti (fotolaboratoriet).

Från årsskiftet har centret erhållit tillfälliga utrymmen för sitt arkiv i Kronverket Ehrensvärd (C 31).

Från den 2.3.1982 har centret haft två gästrum i Ateljéhuset Palmstierna till sitt förfogande. Planeringen har utförts av ateljéernas arkitekt Severi Blomstedt.

Fr. o. m. säsongöppningen den 13.2.1982 har skötseln av Strandkasernens kafé handhåfts av Ritva Pajala från Sveaborg.

	A	B	C	D	E		
Augusti	Finn Hjortskov-Jensen DK 1.8.81–31.1.82	Stig Claesson S 1.8–31.10.81	Elina Hakaniemi SF 1.8.81–31.1.82	Ingun Bøhm N 1.8–31.10.81	Gylfi Gislason I 1.8–30.9.81		
September					Thor-Leif Fogelberg S 1.11.81–30.4.82	Lars-Olov Wiberg S 1.11.81–31.5.82	Torill Nøst Laila Aas Birkeland N 1.10–30.11.81
Oktober							Birte Ohsten DK 15.12.81–30.3.82
November					Marja-Liisa Mäkipenttilä SF 15.2–14.8.82	Alfred Vaagsvold N 8.2–18.4.82	
December	Synnöve Elingssén N 1.5–8.6.82	Svein Johansen N 2.6–31.7.82	Anita Burmester S 1.6–31.7.82				
1982				Uffe Christoffersen DK 10.6–31.7.82	Carl Riise S 3.8–31.10.82	Sonny Foltmar DK 3.8–30.9.82	
Januari	Poul Frederiksen DK 21.8–31.10.82	Jaakko Pakkala 3.8.82–31.1.83 SF	Henning Dreyer DK 3.11–29.12.82				Ralf Mabillon 2.9–31.10.82 DK
Februari				Leila Hietala SF 3.11.82.–30.4.83	Ragnhild Monsen N 1.1–1.5.83	Kjartan Gudjonsson I 6.4–3.6.83	
Mars	Britt Juhl Christoffersen 2.2–31.5.83 DK	Ingun Bøhn N 3.5–3.7.83	Rikhardur Valtinogjer Johannsson 5.7–30.11.83 I				Marjukka Kaminen SF 1.7–31.8.83
April				Gudrun Gunnarsdóttir Steinunn Pálsdóttir I 3.5–31.7.83	Jan Groth N 4.7–31.8.83	Gunnel Wahlfors S 2.9–30.10.83	
Maj	Kjetil Finne N 3.8–30.10.83	Lempi Carlsson SF 1.9–30.11.83					
Juni							
Juli							
Augusti							
September							
Oktober							
November							
December							
1983							
Januari							
Februari							
Mars							
April							
Maj							
Juni							
Juli							
Augusti							
September							
Oktober							
November							
December							
1984							

Nordiska filmkurser

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordiske filmkurser
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeide
Snaregade 10
DK-1205 København K

B. Startår

B. Kursene drives som permanent virksomhet

C. Den nordiske kursvirksomhet på filmområdet skal ha til oppgave å tilgodese utdanningsbehovet hos personer som har film og TV som yrke.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Virksomheten ledes av en komite med fem medlemmer, et fra hvert av de nordiske land. Sekretariatsfunksjonen varetas av Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid. Etter vedtak i komiteen forvaltes bevilgningen av den statsinstitusjon i det enkelte land som samarbeider med komiteen om arrangementet av seminaret.

2. Komiteens sammensetning 31.12.1982

Henning Camre, Danmark, formann
Juha Rosma, Finland
Svein Sverrir Pálsson, Ísland
Jac. Hald, Norge
Arne Hedlund, Sverige

3. Revisorer

Revisjonsansvaret påhviler den statlige revisjonsmyndighet i det land hvor kursvirksomheten til enhver tid avholdes.

E. Virksomhet

Komiteen arrangerer et filmkurs hvert år

I år ble det holdt kurs om filmmusikk på Hanaholmen 4.–7. november.

Av temaene på konferansen kan nevnes:

– Sambandet mellom musikk og lyd- og bildeplanlegging

- Syntetisk lydframstilling
- Musikkens betydning i filmer, ved visning av enkelte kjente regissørers filmer

Deltakerne var komponister, regissører og lydteknikere. Det var dessuten mulighet til kort presentasjon av deltakernes egne arbeider. Kurset ble avsluttet med en paneldebatt om de tema som ble behandlet på kurset.

Filmkurskomiteen hadde møte i forbindelse med kurset på Hanaholmen, der en bl. a. drøftet framtidig virksomhet, bl. a. planlegging av neste års kurs, se nedenfor under pkt. F.

F. Framtidsplaner

For 1983 planlegger komiteen et kurs i Sverige om temaet lyssetting og bildekomposisjon. I seminaret inngår visning av forfilmer av fire verdenskjente kameramenn som suppleres med forelesninger. En særskilt prosjektgruppe arbeider med detaljplanleggingen av kurset.

Dessuten planlegges et kortvarig kurs på Hanaholmen, i januar 1983, i forbindelse med den 4. nordiske filmfestival som da arrangeres samtidig. Kurset vil konsentrere seg om aviser, radio og TVs omtale av filmer.

Når det gjelder økonomisk oversikt, vises det til bilag om dette.

G. Finansiering og økonomi

Oversikt över bokslut och budget (1.000-tal DKK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	9	10	10	38
Styrelse				
Lokaler				
Prosjekt	245	315	310	289
Övrigt: (underskott 1980)	4			
Summa kostnader	258	325	320	327
<i>Intäkter</i>				
Anslag	277	305	325	327
Lönestegr. komp.				
Övrigt: (Overskott 1981)	1	20		
Summa intäkter	278	325	325	327

*BILAGA 13***Nordel***Verksamhetsberättelse 1982**A. Namn och adress*

Nordel – organ för nordiskt elsamarbete
c/o SYDKRAFT AB
S-21701 Malmö

B. Startår

1963

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Nordel är de nordiska kraftföretagens samarbetsorgan. Det är en sammanlutning av personer inom elförsörjningen i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

Till bakgrund för Nordels bildande hör en rekommendation från Nordiska Rådet 1959. Efter diskussioner mellan de större nordiska kraftföretagen och ytterligare stöd från Nordiska rådet bildades Nordel 1963. Nordel är ett rådgivande och rekommenderande organ med syfte att befrämja internationellt, främst nordiskt, samarbete beträffande produktion, distribution och konsumtion av elenergi.

Enligt stadgarna har Nordel följande fasta arbetsuppgifter:

- Att kontinuerligt följa utvecklingen av produktionen och konsumtionen av elenergi i de nordiska länderna, bland annat genom publicering av lämplig statistik
- Att sammanställa inom respektive länder uppgjorda konsumtionsprognoser och utbyggnadsplaner
- Att publicera en årsberättelse, som förutom uppgifter om under året utfört arbete inom Nordel samt statistiska uppgifter angående elkraftförsörjningen i de nordiska länderna, även kan innehålla speciella artiklar av intresse för nordiskt kraftsamarbete

De två första punkterna innebär bl. a. att Nordel

- samlar och utbyter erfarenheter om produktion, distribution och användning av elenergi
- ger råd och rekommendationer avseende samordnad användning av elkraftresurserna
- ger råd och rekommendationer avseende utbyggnad av samkörningsförbindelserna
- utfärdar dimensioneringskriterier för produktions- och överföringsanläggningar
- utarbetar råd och regler för frekvens- och stabilitetsfrågor samt gemensam momentan reserv i elsystemet.

E. Organisation

1. Administration

Ordförande Direktör Göran Ekberg, SYDKRAFT

Sekreterare Civilingenjör Per-Erik Molander, SYDKRAFT

2. Styrelsens sammansättning

DANMARK Direktör Bjarne Andersen

Direktör Henning Buhl

Direktör Erik Leif Jakobsen

Direktör Jens Aksel Poulsen

Direktör Hans von Bülow, *observatör*

FINLAND Direktör Klaus Ahlstedt, *vice ordf*

Direktör Tapio Kunnas

Direktör Kalevi Numminen

Direktör Pertti Voutilainen

ISLAND Generaldirektör Jakob Björnsson

Direktör Eiríkur Briem

Direktör Adalsteinn Guðjohnsen

Direktör Kristján Jonsson

NORGE Kraftverksdirektör Sigurd Aalefjær

Generaldirektör Sigmund Larsen

Direktör Frederik Prytz

Samkörningsdirektör Rolf Wiedswang

Direktör Asbjørn Vinjar, *suppleant*

SVERIGE Direktör Göran Ekberg, *ordförande*

Direktör Nils Holmin

Generaldirektör Jonas Norrby

Direktör Jan-Erik Ryman

Direktör Jan Randers, *suppleant*

3. Personal

Ingen

F. Verksamhet

Samarbetet inom Norden bedrivs inom drift-, planerings- och värmekraftutskottet, inom utskottens undergrupper, inom informations- och bränslekommittéerna. genom kontaktmännen för statistik och FoU och inom Nordels sekretariat, som under tiden september 1981–september 1984 är placerat hos SYDKRAFT i Sverige.

Vid Nordels årsmöte 1982 redogjorde Driftutskottet för den fortlöpande behandlingen av aktuella samkörningsfrågor. Nordel godkände den av utskottet rekommenderade rapporten "Automatiska driftåtgärder och gällande regler rörande driftreserven i det synkrona nordiska kraftsystemet som består av Danmark öster om Stora Bält, Finland, Norge och Sverige". Rapporten innehåller regler och rekommendationer som syftar till att bibehålla god tillgänglighet i det nordiska kraftsystemet.

Planeringsutskottet redovisade prognoser och utbyggnadsplaner för belastning, produktion och överföringsnät. Scenarioreporterna "Nordenergi 2020", som utarbetats inom utskottet, godkändes av Nordel. Rapporten kommer att publiceras under hösten 1982 och ger ett scenario över elenergisituationen fram till år 2020. Nordel ställde sig bakom de energibalans-tablåer som tagits fram av utskottet. Tablåerna är ett sätt att förenkla och systematisera redovisningen av energibalansen. De kommer fortsättningsvis att användas inom Nordel och förhoppningsvis även i andra sammanhang.

Värmekraftutskottet redovisade sin rapport om kärnbränsle. Den behandlar prisutveckling, bränslecykel och avfallshantering. De av Nordel rekommenderade drifttekniska specifikationerna för värmekraft har uppdaterats och utsänts till de nordiska kraftföretagen.

Vid årsmötet rapporterades också från Nordels samarbete med internationella organisationer som UCPTÉ och UNIPEDE.

Nordel har haft ett flertal kontakter med Nordiska rådets olika organ. En presentation av Nordel gjordes inför ekonomiska utskottet vid mötet i maj 1982. Nordel har också svarat på tre medlemsförslag inom energiområdet. I samband med detta menade Nordel att den oklara uppdelningen mellan de nordiska länderna beträffande olika FoU-projekt än hårdare borde påpekas.

Beträffande nya samkörningsförbindelser har beslut fattats om att bygga ytterligare en 400 kV förbindelse mellan Själland och Sydsverige för idrifttagning 1985. De tekniska och ekonomiska förutsättningarna för att öka kapaciteten på likströmsförbindelserna mellan Sverige och Jylland resp mellan Norge och Jylland studeras också. I detta sammanhang förtjänar att påminnas om det uttalande som Nordel gjorde vid energiseminarier i Södertälje i november 1981: "den nordiska samkörningen på elenergiområdet utvidgas genom Nordelsamarbetet i en takt som är tekniskt och ekonomiskt optimal. Utbytet över samkörningsförbindelserna ökar i motsvarande takt. Utökad samordnad utbyggnadsplanering på produktions-

och nätområdena liksom reglerna för det nordiska elkraftsamarbetet är fortlöpande föremål för studier och överväganden inom Nordel. De existerande prismekanismerna som Nordelsamarbetet bygger på stimulerar elkraftutbyten länderna emellan, så att de billigaste produktionerna i det samkörande systemet alltid utnyttjas. De ekonomiskt riktiga utbytena kommer alltså alltid till stånd. Det nordiska samarbetet på elenergiområdet innebär också fördelar genom att det medför miljövinster och genom att det verkar beredskapshöjande på det totala nordiska elsystemet". Utbyggnaden av överföringskapaciteten mellan länderna sker alltså i en takt som är riktigt anpassad till teknik, ekonomi och miljö.

G. Finansiering

Nordels ordförande etablerar själv sekretariatet och det företags ordföranden tillhör svarar själv för de omkostnader som är förbundna med sekretariatets verksamhet.

Alla företag, som har medarbetare engagerade i Nordel, svarar själv för därmed förbundna omkostnader.

C 301/e
1983

BILAGA 14

Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor

Verksamhetsberättelse 1982

Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) blev dannet i 1957 af de nordiske landes regeringer efter et forslag af Nordisk Råd. NKA er et permanent organ, der har til hovedopgave "nøje at følge planlægningen og virksomheden på atomenergiområdet samt befordre de muligheder for nordisk samarbejde som opstår i denne forbindelse, herunder blandt andet industrielt samarbejde på reaktorområdet."

NKA har i 1982 afholdt 2 møder, henholdsvis den 10. februar 1982 i Oslo og den 8. september 1982 i Stockholm.

En kontaktmandsgruppe sammensat af en repræsentant fra hvert af de nordiske lande forbereder, i samarbejde med eksekutivsekretæren, kontaktorganets møder. Kontaktmandsgruppen er derudover ansvarlig for implementering og opfølgning af kontaktorganets beslutninger.

Kontaktmandsgruppens medlemmer har været: fra Danmark fuldmægtig Terkel T. Nielsen, fra Finland industriråd Ilkka Mäkipentti, fra Norge førstekonsulent Knut Solem, fra Sverige departementssekretær Per Strangert, samt eksekutivsekretær Per Strangert, samt eksekutivsekretær Franz Marcus. Gruppens sekretær har været diploming, Björn Palmén, Finland.

Ved Nordisk Råds møde i marts behandledes kontaktorganets redegørelse om det nordiske affaldsarbejde. Rådet besluttede at tage NKA's

melding til efterretning og anser herefter rekommandation nr. 1/1977/e angående håndtering og lagring af radioaktivt affald for færdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Som led i NKA's fortsatte aktiviteter på affaldsområdet afholdtes i oktober 1982 det første møde i Nordisk affaldskontaktforum. Formålet med dette kontaktforum er at gennemgå aktuelle affaldsprojekter i Norden med henblik på fremme af kontakten mellem forskere, myndigheder og kraftværksmedarbejdere.

NKA har nedsat en arbejdsgruppe med henblik på at klarlægge de ikketekniske forudsætninger for nordisk samarbejde på "kerneaffaldsområdet".

Den nordiske transportgruppe har udarbejdet tre fællesnordiske forslag vedrørende radioaktivt materiale. Det ene af disse forslag vedrører den fysiske beskyttelse af radioaktivt materiale og søges nu indføjet i de nationale myndigheders bestemmelser i de enkelte nordiske lande.

1982 er det andet år af NKA's flerårsprogram "Sikkerhedsforskning ved energiproduktion". Programmet har for 1982 fået tildelt knapt 5,8 millioner NOK hvortil kommer nationale indsatser som er noget større end de nordiske. I to af de fem styringsgrupper indgår nu en repræsentant udpeget af Nordel.

Tre nye projekter er blevet sat i gang i 1982: Korrosion af reaktormaterialer, operatørtræning, og radioaktiv forurening fra kulkraftværker. I maj måned afholdtes i Finland det tredje nordiske radioøkologiseminar. I 1982 er der også udgivet en slutrapport om radiologisk omgivningskontrol ved kernekraftværker.

NKA's ad hoc komité for sikkerhedsforskning, NKS, har i løbet af året arbejdet på en evaluering af det fireårige kernesikkerhedsprogram som slutrapporteredes i 1981. Bortset fra rent faglige evalueringskriterier lægger NKS vægt på at bedømme projektresultaternes ekstra værdi set i nordisk sammenhæng.

NKS har revideret programforslaget for sikkerhedsprojekterne i 1983 og ansøgt om 6,2 millioner NOK (1982-års værdi).

Samarbejdet mellem energiinstitutterne indenfor rammerne af NIS har været koncentreret om ikke-nukleare spørgsmål. Der har dog også været visse fælles overvejelser om samarbejde på det nukleare område.

Kontaktorganet har besvaret Nordisk Råds medlemsforslag A626/5 angående intensiveret nordisk forskningssamarbejde på energi- og miljøområdet.

Kontaktorganet afholdt i 1982 et seminar på Leangkollen ved Oslo, med titlen "teknologi, kommunikation og samfund". Seminaret arrangeredes sammen med Nordisk journalistkursus og Nordisk kultursekretariat, samt med Norges Teknisk-Naturvidenskabelige forskningsråd. Sidstnævnte var ligeledes sekretariat. I seminaret var der deltagere fra forskning, næringsliv, myndigheder og medier m. m. Hensigten var at diskutere kommunika-

tionsprocessen og fremlægge forslag til forbedringer. En sammenfattende publikation er under udarbejdelse.

I lighed med tidligere år er der indenfor rammerne af NKA diskuteret spørgsmål af fælles interesse, som behandles i forskellige internationale organisationer som IAEA, OECD/NEA med flere.

Af særlig aktuelle emner kan nævnes forholdene i den internationale atomenergiorganisation IAEA og dens udredninger om forsyningsikkerhed i den internationale handel på det nukleare område, internationale plutoniumlagre, og lagring af bestrålet brændsel. Ligeledes har man diskuteret de enkelte nordiske landes aktuelle aftaler med leverandørlande, især USA.

De nordiske kernesikkerhedsmyndigheder afholder regelmæssigt fælles møder. Repræsentanter for myndighederne deltager derudover i NKA's møder.

Kontakter mellem berørte myndigheder er udnyttet i en række konkrete tilfælde, blandt andet i forbindelse med planlægning af søtransport af bestrålet brændsel fra de svenske reaktorer, og i forbindelse med driften af finske og svenske reaktorer.

NKA's møder har i 1982 haft følgende deltagere:

Fra Danmark

Direktør von Bülow, Energistyrelsen
Kontorchef H. J. Koch, Energiministeriet
Adm. direktør N. Busch, Risø
Fuldmægtig T. Simonsen, Udenrigsministeriet
Fuldmægtig T. T. Nielsen, Energiministeriet
Civ. ing. Poul Emmersen, Miljøstyrelsen
Civ. ing. Aage Jensen, Tilsynet med nukleare anlæg

Fra Finland

Industriråd Ilkka Mäkipentti, Handels- og industriministeriet
Sektionchef Risto Rautiainen, Utrikesministeriet
Diplomingenjör Björn Palmén, Handels- og industriministeriet
Professor Veikko Palva, Statens tekniska forskningscentral
Professor Antti Vuorinen, Strålsäkerhetsinstitutet
Direktör Tapio Eurola, Strålsäkerhetsinstitutet
Professor Pekka Silvennoinen, Statens tekniska forskningscentral

Fra Norge

Ekspedisjonssjef Erik Selmer, Utenriksdepartementet
Ekspedisjonssjef Gunnar Vatten, Olje- og energidepartementet
Adm. direktør V. O. Eriksen, Institutt for energiteknikk
Direktør Johan Baarli, Statens institutt for strålehygiene
Overing. R. O. Lingjærde, Institutt for energiteknikk

Siv. ing. P. Chr. Løken, Norges vassdrags- og elektrisitetvesen
Kontorsjef M. Mølsæter, Statens atomtilsyn
Førstekonsulent Bjørn Dahl, Utenriksdepartementet
Førstekonsulent Knut Solem, Olje- og energidepartementet
Avd. ing. Ulf Tveten, Institutt for energiteknikk

Fra Sverige

Departementsrådet Jan Magnusson, industridepartementet
Fil. lic. Bo Aler, Lidingø
Direktör Stig Bergström, Studsvik energiteknik AB
Avdelningschef Lars Högberg, Statens kärnkraftsinspektion
Direktör T. Eckered, Rådet för kärnkraftsäkerhet
Departementssekreterare Mikael Lindström, utrikesdepartementet
Departementssekreterare Bo C. Johansson, industridepartementet
Civilingenjör Gösta Lindh, Forsmarks kraftgrupp AB
Departementssekreterare Per Strangert, industridepartementet
Avdelningschef Jan Olof Snihs, Statens strålskyddsinstitut
Generaldirektör Lars Nordström, Statens kärnkraftsinspektion
Byråchef Paul Ek, Statens kärnkraftsinspektion

NKA

Eksekutivsekretær civ. ingeniør F. Marcus

BILAGA 15

Rapport om arbetet med översynen av det nordiska industripolitiska samarbetet

(Överlämnad av Nordiska ämbetsmannakommittén för industripolitik till Nordiska ministerrådet (industriministrarna) och Nordiska rådet)

Nordiska ministerrådet (industriministrarna) enades den 9 februari 1982 om en arbetsplan för översyn av det nordiska industripolitiska samarbetet. Planen överlämnades till Nordiska rådet för kännedom och presenterades vid sessionen 1982 i Helsingfors.

Enligt planen, som är formulerad som ett antal uppdrag till dåvarande Nordiska ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik, förväntar sig ministerrådet en första avrapportering av arbetet före utgången av januari 1983. Nordiska rådets ekonomiska utskott har i sitt yttrande över Nordiska ministerrådets årsberättelse 1981 begärt att avrapportering om arbetet med planen sker till rådets session 1983.

Ämbetsmannakommittén får härmed överlämna en första rapport om sitt arbete med att följa upp arbetsplanen. Ämbetsmannakommittén föreslår att kommitténs rapport behandlas vid ministerrådets (industriministerrarnas) möte den 18 januari 1983 och att ministerrådets ställningstaganden rapporteras vidare till Nordiska rådet inför sessionen 1983 i Oslo.

När det gäller tidshorizonten för planen konstaterar ämbetsmannakommittén att åtskilliga av uppdragen är av långsiktig eller kontinuerlig karaktär. Kommittén är dock inställd på att presentera en sammanfattande rapport över arbetet med planen under hösten 1983. I det följande och i bilagda särskilda rapporter redovisas de initiativ som hittills tagit i anledning av de olika uppdragen i arbetsplanen samt vissa kommentarer, preliminära slutsatser och förslag som ämbetsmannakommittén på nuvarande stadium kunna enas om i översynsarbetet.

Mot bakgrund av de bedömningar ministerrådet redovisat i arbetsplanen har ämbetsmannakommittén prioriterat arbetet med en effektivisering av det tekniska FoU-samarbetet och med att överväga åtgärder för att underlätta industriellt samarbete och företagsetableringar över gränserna i Norden samt att komplettera den tidigare publicerade nordiska utredningen om MNF-företagens effekter i de nordiska ländernas ekonomi.

Kommittén har för dessa tre arbetsområden upprättat en särskild arbetsgrupp respektive två arbetsutskott. I plenum har kommittén vid flera möten behandlat frågan om exportkreditsubventioner i den internordiska handeln och vissa bransch- och småföretagspolitiska frågor. Kommitténs möte i oktober 1982 i Harstad ägnades huvudsakligen de industripolitiska aspekterna av en eventuell framtida olje- och gasutvinning utanför Nord-Norge.

Som ett led i sitt arbete med uppgifterna i planen har ämbetsmannakommittén intensifierat kontakterna med de nordiska industriförbunden och Nordens fackliga samorganisation. Två samrådsmöten om genomförandet av planen har sålunda hållits under våren respektive hösten 1982. Ämbetsmannakommittén avser att också i fortsättningen ha regelbundna kontakter med dessa parter om utvecklingen av det nordiska industripolitiska samarbetet.

Till följd av den intensifiering som ägt rum av arbetet med de industripolitiska och energipolitiska frågorna inom Nordiska ministerrådets ram och som bl. a. kommit till uttryck i de arbetsplaner för respektive område som fastställdes i februari 1982 godkände Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i september 1982, industri- respektive energiministerrarnas förslag om en delning av den förutvarande ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik. I syfte att förbättra sekretariatets service till nya kommittéerna har ministerrådet (samarbetsministrarna) också beslutat om inrättande av ytterligare en tjänst vid sekretariatet fr. o. m. 1 januari 1983.

1. Teknisk FoU

I arbetsplanen framhålls vikten av ett fortsatt intensivt nordiskt samarbete när det gäller teknisk forskning och utveckling. Nordiska industrifondens och Nordforsks roller i detta sammanhang betonas. Det understryks att fonden måste ges ökade resurser för att dess roll som initiativtagare och katalysator i det nordiska tekniska FoU-samarbetet till fullo skall kunna utnyttjas.

Vidare framhålls vikten av att möjligheterna ses över att effektivisera utnyttjandet av de existerande organen och att stimulera att resultaten av FoU projekt förs vidare till produktutveckling och industriellt utnyttjande i nordiskt sammanhang.

I syfte att få igång detta arbete har ämbetsmannakommittén upprättat en arbetsgrupp bestående av representanter för nationella organ för främjande av teknisk FoU och med sekretariat i industrifonden.

Arbetsgruppen har ålagts att med utgångspunkt från uppdragen i arbetsplanen särskilt se över och komma med förslag rörande

- former för samverkan mellan de nationella FoU-administrativa organen samt de nordiska organens roll i detta sammanhang. Vad gäller de sistnämnda bör arbetsgruppen särskilt bedöma om de nationella prioriteringarna i högre grad kan läggas till grund för det nordiska tekniska FoU-samarbetet; om de nordiska organens verksamhet med avseende på att ge impulser till och utveckla det nordiska tekniska FoU-samarbetet kan effektiviseras samt om storleken på den gemensamma satsningen på det tekniska FoU-området är rimlig i förhållande till de möjligheter som bedöms föreligga. Härunder bör även förhållandet mellan lån, bidrag och garantier bedömas.
- möjligheter till och former för upprättande av nordiska program inom särskilda insats-områden avseende dels långsiktig kompetenshöjande teknisk forskning dels teknisk FoU vars resultat på kort sikt kan få industriell tillämpning.
- åtgärder för att koordinera nordiskt FoU-samarbete med offentliga inköp av teknisk utrustning och materiel i de nordiska länderna.
- åtgärder för att öka graden av industriellt utnyttjande av de resultat som framkommit i nordiskt tekniskt FoU-samarbete.

För att underlätta nordiskt projektsamarbete bör gruppen även studera möjligheterna till samordning av nationella tidsterminer och villkor för projektstöd samt villkor för utnyttjande av resultat som framkommit i sådant projekt-samarbete. Arbetsgruppen skall vidare ta erforderliga kontakter med nationella tekniska FoU-stödande organ samt relevanta branschorganisationer.

En statusrapport över gruppens arbete hittills bifogas. Som framgår av rapporten har arbetsgruppen i inledningsfasen inriktat sig på att dels skaffa sig en överblick över de nationella och nordiska FoU-stödande systemen

dels förutsättningslöst diskutera olika initiativ, former och områden för samarbete. Arbetet inriktas nu på att konkretisera vad som skulle kunna göras för att effektivisera och öka det nordiska tekniska FoU-samarbetet.

Ämbetsmannakommittén vill i detta sammanhang för sin del peka på vikten av den industriella förankringen när det gäller konkreta projekt för att öka graden av industriellt utnyttjande av de resultat som framkommit i nordiskt tekniskt FoU-samarbete. Det bör också understrykas att de största medlena för teknisk FoU-främjande verksamhet finns i de nationella organen, och att det därför ligger stora effektivitetsvinster i en bättre nordisk koordinering av de nationella tekniska FoU-programmen. I båda avseenden torde en ökad informationsspridning om det nordiska tekniska FoU-samarbetet kunna ge resultat.

När det gäller bevakningen av och rapportering om den teknologiska utvecklingen utanför Norden presenterade Nordforsk en rapport våren 1982 med förslag till olika samlarbetsformer. I rapporten konstaterades att diskussioner förs mellan de nationella tekniska attaché-organen om samarbete såväl på "fältet" som mellan hemmaorganisationerna. Dessa diskussioner har förts vidare.

Förutom detta institutionella samarbete berördes i rapporten även möjligheterna till en rad andra mera tillfälliga samlarbetsaktiviteter. Ämbetsmannakommittén har bett Nordforsk att följa upp dessa förslag genom sina huvudmän och kontakter och att rapportera tillbaka till ministerrådet.

När det gäller samarbetet på området högre teknisk utbildning är det från industripolitisk synpunkt angeläget att det traditionella nordiska forskarutbildningssamarbetet breddas till att omfatta inte enbart smala specialområden utan även ett tillvaratagande i nordiskt sammanhang av den speciella kompetens som de tekniska högskolorna i Norden byggt upp på olika områden. Ett samlarbetsprogram på detta område har initierats av rektorsmötet för de tekniska högskolorna med finansiellt stöd i inledningskedet från Nordforsk.

Möjligheterna att på mer permanent basis utveckla en sådan verksamhet har tagits upp till diskussion med berörda organ på det nordiska undervisningssamlarbetsområdet.

2. Åtgärder för att underlätta industriellt samarbete och företagsetableringar över gränserna i Norden

Kommittén får hänvisa till bilagda särskilda rapport om arbetet på detta område.

I all korthet kan sägas att kommittén enats om att föreslå att en långt gående liberalisering sker i de nordiska länderna när det gäller nordiska medborgares rätt att etablera självständig näringsverksamhet och att förvärva fastighet i bostads- eller näringsdrivande syfte.

Ifråga om företagsetableringar är fortsatta överväganden nödvändiga.

En central fråga i detta sammanhang är hur ett nordiskt företag skall definieras om man önskar gå in för någon form av förmånsbehandling av sådana företag.

De nordiska industriförbunden har i en rapport som överlämnats till Nordiska ministerrådet i november i år föreslagit att en gemensam nordisk aktiemarknad skapas. Ämbetsmannakommittén avser att, efter att en nationell behandling av detta förslag ägt rum, ta upp denna fråga till behandling i sitt arbetsutskott för etableringsrättsliga frågor. I samband härmed kommer att eftersträvas att behandla förslaget parallellt med det arbete som pågår på det valutapolitiska området när det gäller åtgärder för att underlätta industriellt samarbete i Norden.

3. Multinationella företag

En nordisk utredning rörande multinationella företags roll i de nordiska ländernas ekonomi (*NU A 1979:19*) framlades 1979 efter initiativ från Nordiska rådet. En särskild kommitté som tillsattes inom ministerrådet för att följa upp frågan fann att utredningen borde kompletteras med en analys av de multinationella företagens samhällsekonomiska effekter i de nordiska länderna. Kommittén pekade vidare på behovet av samråd mellan de nordiska länderna i anslutning till det omfattande internationella samarbete ifråga om multinationella företag som bedrivs framför allt inom OECD, ILO, UNCTAD och FN.

I arbetsplanen har kommittén anmodats att med utgångspunkt från ovan nämnda rapport skyndsamt slutföra utredningsarbetet och att etablera en ändamålsenlig ordning för nordiskt samråd i anknytning till det bredare internationella samarbetet på detta område.

Ämbetsmannakommittén har för dessa ändamål upprättat ett särskilt utskott för MNF-frågorna. Efter beslut i kommittén har vidare ett kompletterande utredningsarbete rörande de samhällsekonomiska effekterna genomförts. Utredningen som gjorts av Industriökonomisk Institut i Bergen (Norge) visar bl. a. att det finns stora variationer mellan de nordiska länderna när det gäller inhämtning, bearbetning och redovisning av relevanta ekonomiska data om MNF företagen. Av rapporten framgår bl. a. att statistikuppgifter bara finns i Sverige för verksamheter utanför sektorn industri och gruvhantering. I utredningsrapporten har tillgängliga ekonomiska data sammanställts och analyserats.

Rapporten, som publicerats som NORD-publikation, behandlades av ämbetsmannakommittén den 25 november 1982. Kommittén enades om att utredningen bör anses fylla behovet av kompletterande material och att den tillsammans med tidigare presenterade utredningsresultat utgör svar på Nordiska rådets rekommendation *nr 25/1974*. Kommittén enades dock om att rekommendera att utredaren får i uppdrag att under ämbetsmannakommitténs ledning i samarbete med berörda nationella statistikorgan och

nationalbanker så långt det är praktiskt möjligt och kostnadsmässigt rimligt bearbeta och redovisa redan insamlade och lagrade men ej bearbetade och publicerade data i syfte att komplettera och modifiera sin analys. Vidare enades man om att rekommendera att berörda organ i respektive land överväger möjligheterna att komplettera och modifiera den nationella MNF-statistiken så att en större jämförbarhet uppnås mellan de nordiska länderna.

4. Exportkreditsubventioner i den internordiska handeln

Uppföljningen av denna punkt i arbetsplanen har som tidigare nämnts diskuterats vid flera tillfällen i kommittén bl. a. i ljuset av de s. k. consensusförhandlingarna inom OECD under 1982.

Kommittén enades den 5 oktober 1982 om att föreslå för ministerrådet (samarbetsministrarna):

- att en nordisk arbetsgrupp upprättas bestående av representanter för berörda nationella ministerier. Arbetsgruppen kan till sig knyta experter från nationella exportkreditorgan och exportkredit-garantiinstitut.
- att arbetsgruppen åläggs att studera möjligheterna till och komma med förslag om en nordisk överenskommelse om begränsning eller avskaffande av användningen av statsstödda exportkrediter i den internordiska handeln med beaktande av att de nordiska industriernas konkurrenskraft på den nordiska marknaden inte får minska i förhållande till leveranser från icke nordiska länder.
- att arbetsgruppen skall rapportera till Nordiska ministerrådet (SAM) senast före utgången av maj 1983.

Den föreslagna arbetsgruppen tillsattes och erhöll ovan angivna mandat genom beslut av samarbetsministrarna den 10 november 1982. Samtidigt enades samarbetsministrarna om att diskutera andra nationella statliga stödåtgärder och deras möjliga konkurrensförvridande effekt i den internordiska handeln.

5. Resurspolitik

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) gav vid sin första behandling av rapporten "Naturgass i Nord" den 7–8 december 1981 i uppdrag åt den dåvarande ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att sörja för den fortsatta uppföljningen av rapporten. Samtidigt fattades beslut om remissbehandling av rapporten. Denna har genomförts under 1982.

Ämbetsmannakommittén för industripolitik och ämbetsmannakommittén för energipolitik har vid sina möten den 4 oktober respektive 15 november 1982 diskuterat den vidare uppföljningen av rapporten mot bakgrund av remissvaren.

Kommittéerna är eniga om att petroleumverksamheten i nord kan bli en stor och intressant fråga för nordisk samarbete. Det är därför viktigt att alla berörda parter förbereder sig och är beredda att tillvarata möjligheterna som kan ligga i ett fruktbart nordiskt samarbete inom detta område. Kommittéerna vill emellertid stryka under den osäkerhet som för närvarande föreligger vad gäller förekomster, tekniska lösningar och marknadsutsikter vid naturgasutvinning utanför Nord-Norge.

Både ämbetsmannakommittén för industripolitik och kommittén för energipolitik har genom de arbetsplaner som beslutats för det nordiska samarbetet på dessa sektorer pålagts ett ansvar för bevakningen av nordiska samarbetsaspekter vid petroleumverksamheten utanför Nord-Norge. Saken är också central för NÄRP. Kommittéerna har därför enats om att upprätta av en kontaktgrupp för dessa frågor i vilken också NÄRP föreslås ingå. Kontaktgruppen, som skulle sortera under ÄK-Energi, avses få följande uppgifter:

- bevaka den fortsatta utvecklingen av petroleumverksamheten utanför Nord-Norge
- tjäna som informationskälla för nationell politik och åtgärder
- vid behov kunna ta initiativ till nordiska samarbetsaktiviteter i den aktuella regionen
- rapportera till ÄK-energi, som efter egen bedömning rapporterar vidare till Nordiska ministerrådet.

I nödvändig utsträckning kommer också kontakt att sökas med NAUT och Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete.

När det gäller de industri- respektive energipolitiska synpunkter som kan anläggas på rapporten och remissvaren har ämbetsmannakommittén för energipolitik i en särskild rapport till Nordiska rådet om samarbetsmöjligheterna generellt på olje- och gasområdet behandlat de energipolitiska aspekterna på ett samarbete om gastransitering från Nordkalotten till kontinenten.

Ämbetsmannakommittén för industripolitik vill för sin del anföra följande.

”När det gäller förutsättningarna för företagssamarbete pågår inom ministerrådet på rekommendation av Nordiska rådet ett utredningsarbete om åtgärder för att underlätta industriellt samarbete och företagsetableringar över gränserna i Norden. Detta arbete som hittills koncentrerats till de etableringsrättsliga och valutapolitiska områdena avser förhållandena generellt i Norden, men bör när det gäller Nordkalotten kunna få speciell betydelse. Ifråga om företagssamarbete vill kommittén också peka på de institutionella möjligheter Nordisk industrifond har som ett koordinerande organ för att främja samarbete mellan företag, och genom detta t. ex. höja kompetensen i nordisk industri för leveranser till off-shore sektorn. Ämbetsmannakommittén vill emellertid understryka att sådant arbete resursmässigt icke får gå ut över fondens ordinarie verksamhet. Ett engagemang från fondens sida kräver följaktligen en större resurstilldelning.

Även Nordiska investeringsbanken bör med samma syfte vid behov och inom ramarna för sitt kompetensområde, kunna medverka till att lokala industriorganisationer och myndigheter kan kartlägga aktuella leverantörföretag på Nordkalotten.

På det osäkra underlag som nu föreligger har ämbetsmannakommittén för industripolitik ej ansett sig kunna ta ställning till ändamålsenligheten av speciella preferensordningar för petroleumrelaterad verksamhet på Nordkalotten. I detta sammanhang kan dock erinras om att det i respektive land har vidtagits en rad åtgärder med regionalpolitiskt syfte som positivt påverkar företagsamheten på Nordkalotten.”

Ämbetsmannakommittén för industripolitik kan inte på det underlag som nu föreligger, tillstyrka upprättandet av en egen utvecklingsfond för Nordkalotten, utan vill istället rekommendera ett intensifierat samarbete mellan de nationella regionala utvecklingsfonderna.

Båda ämbetsmannakommittéerna förutsätter att NÄRP bevakar effekterna av petroleumverksamheten på Nordkalotten och kommer med förslag om nya regionalpolitiska åtgärder och/eller förändringar i ny gällande regionalpolitik så vitt gäller Nordkalotten.

Kommittéerna hyser i detta sammanhang för sin del den uppfattningen att den föreliggande utredningen och remissuttalandena bör kunna bilda en god utgångspunkt för en konkretisering av det redan nu gällande regionalpolitiska handlingsprogrammet.

6. Övriga initiativ och frågor som behandlats inom ramen för arbetsplanen

6.1 Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 18/1982 angående samarbete inom möbelbranschen har ämbetsmannakommittén haft diskussioner med berörda branschorganisationer och Nordiska byggnads- och träarbetarefederationen i syfte att få belyst den aktuella situationen för möbelindustrin i de nordiska länderna och de berörda organisationernas syn på behovet av och förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom möbelindustrin.

Mötet bekräftade att flera av de möbelproducerande företagen i de nordiska länderna brottas med allvarliga problem. Branschen kännetecknas av ett stort antal små och medelstora företag för vilka kostsamma investeringar är svåra att finansiera särskilt med den begränsade lönsamhet som råder.

Möjligheterna att bemästra den aktuella situationen och bibehålla en livsduglig möbelindustri torde bero på en rad faktorer såväl inom företagen som på marknaderna. Enligt ämbetsmannakommitténs bedömning kan dessa faktorer endast i begränsad utsträckning påverkas från regeringarnas sida och då ofta endast indirekt.

När det gäller företagens aktiviteter tar dock den statliga industripolitiken i samtliga nordiska länder i hög grad sikte på de små och mellanstora

företagen. I såväl den regionalpolitiska som den generella industripolitiska åtgärdsarsenalen ingår således olika former av finansiellt stöd och rådgivning till små och medelstora företag.

När det gäller marknaden kan konstateras att utvecklingen på hemmamarknaden i hög grad är avhängig av den allmänna ekonomiska utvecklingen och den ekonomiska politik som länderna kan föra särskilt på byggnadsområdet samt befolkningsutvecklingen i stort. Utvecklingen på exportmarknaderna kan överhuvudtaget inte påverkas annat än genom att företagens ansträngningar att göra sig gällande på lovande marknader och segment kan stödjas och uppmuntras. Även för dessa ändamål finns särskilda nationella stödformer.

I åtskilliga avseenden torde emellertid företagen själva genom samarbete, kunna underlätta den nu rådande svåra situationen. Härvid bör även samarbete mellan företag och mellan branschorganisationer i olika nordiska länder kunna bidra till att lösa gemensamma problem. Ett nordiskt samarbete på branschnivå har redan i en lång rad år bedrivits ifråga om bl. a. marknadsinformation, marknadsföring, samt formgivning och kvalitetskontroll av produkter. Detta samarbete utvecklas i den takt berörda företag och organisationer är intresserade och har resurser. För den fortsatta utvecklingen av detta samarbete, där en del samarbetsmöjligheter synes oprövade, kan relevanta nordiska industripolitiska organ – t. ex. Industrifonden och Projektexportfonden – på sina respektive områden erbjuda olika former av stöd genom bidrag, lån eller garantier till nordiska samarbetsprojekt. Informationsmaterial beträffande relevanta nordiska organs möjligheter att ge stöd åt nordiska projekt har tillställts berörda organisationer.

Enligt ämbetsmannakommitténs bedömning, kan utvecklingen av det nordiska samarbetet bäst drivas av de redan etablerade organisationerna på den fackliga och industrisidan och genom en ökad grad av samverkan mellan dessa. I det medlemsförslag som föregick rådets rekommendation föreslogs att ett nordiskt möbelbranschråd skulle upprättas. Ämbetsmannakommittén har funnit att någon enighet om behovet av och nyttan med ett sådant organ ej föreligger bland berörda parter.

6.2 Som ett led i arbetet med småföretagsfrågor i arbetsplanen har ämbetsmannakommittén tagit initiativ till ett utredningsarbete i linje med Nordiska rådets rekommendation nr 19/1982 angående nordiska underleveranser.

Utredningsuppdraget som givits till Statens industriverk i Sverige omfattar bl. a. en utvärdering av den nordiska underleverantörbörsen på det verkstadsmekaniska området samt mot bakgrund härav en bedömning av förutsättningarna för att utveckla underleveranserna inom Norden. Vilken roll olika nordiska organ t. ex. Nordisk industrifond och Nordiska investeringsbanken kan spela i detta sammanhang avses också studeras.

Utredningsrapporten kommer att föreligga under våren 1983 och behandlas av ämbetsmannakommittén inom ramen för planen. Rapporten och den uppföljning den kan komma att aktualisera kommer att behandlas i kommitténs slutrapportering om arbetet med arbetsplanen hösten 1983.

Oslo i december 1982

P.-Chr. Endsjø

K. Erlandsson

BIHANG I

Statusrapport från nordiska ämbetsmannakommitténs för industripolitik arbetsgrupp för nordiskt tekniskt FoU-samarbete

Mot bakgrund av den arbetsplan för översyn av det nordiska industripolitiska samarbetet som Nordiska ministerrådet fastställde den 9 februari 1982 beslöt ämbetsmannakommittén för industripolitik den 2 juni 1982 att tillsätta en arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag om hur det nordiska samarbetet inom teknisk FoU skall kunna utvecklas varvid speciellt en höjning av effektiviteten i nationella insatser skall eftersträvas.

Följande personer har utsetts att medverka i arbetsgruppen

Danmark	Eyvind Moe, Industriministeriet
Finland	Björn Blomqvist, Handels- och industriministeriet
Island	Hördur Jonsson, Idntæknistofnun Islands
Norge	Kristin Brobakke, Industridepartementet
Sverige	Thomas Sidenbladh, Industridepartementet
Nordisk Industrifond	Rut Bäcklund-Larsson
Nordforsk	Erling Hagen
Nordiska minister- rådets sekretariat	Kristofer Erlandsson, observatör

Sekretariat	Rut Bäcklund-Larsson, Nordisk industrifond Marianne Andersson, Nordisk industrifond

Arbetsgruppen har utsett Eyvind Moe att vara gruppens ordförande.

Arbetsgruppen höll ett konstituerande möte den 29 juni 1982 och har därefter avhållit ytterligare två möten. På grund av den korta tid som arbetsgruppen har verkat väljer gruppen att låta den av ämbetsmannakommittén till november 1982 begärda delrapporten få formen av en statusrapport. Den innehåller följande avsnitt.

- Arbetets uppläggning och inriktning
- Samarbetsområden
- Gruppens fortsatta arbete.

Arbetets uppläggning och inriktning

Många utredningar, både nationella och nordiska, har under senare år publicerats rörande industripolitiska och forskningspolitiska frågor. I de föreliggande utredningarna finns ett omfattande bakgrundsmaterial som bedöms vara av stort värde även för detta arbete och arbetsgruppen avser därför ej att utföra något större kartläggningsarbete. Till slutrapporten kommer att fogas en referenslista vari upptas aktuella nordiska och nationella publikationer.

Utgående från den av industriministrarna fastställda arbetsplanen samt det av ämbetsmannakommittén för industripolitik givna mandatet har arbetsgruppen under den första fasen haft följande riktlinjer för utredningsarbetet.

- De nordiska länderna är för små för att inom alla teknikområden bedriva kvalificerad teknisk forskning och utveckling. De bör därför för att kunna hävda sig i den internationella konkurrensen i ökande grad utnyttja fördelarna med nordiskt samarbete inom teknisk forskning och utveckling. Inom vissa områden är dock även den nordiska regionen för liten och samarbete måste ske på bredare internationell bas.
- En väsentlig ökning av det nordiska samarbetet förutsätter att huvuddelen av samarbetet sker utan hjälp av något "förmedlande" nordiskt organ. En förutsättning för detta är att det framför allt inom nationella stödbeviljande organ, näringslivsorganisationer samt rådgivande organ skapas kännedom om organisatoriska förhållanden i de nordiska grannländerna.
- En ökande kännedom om vad som sker i grannländerna inom teknisk forskning och utveckling ökar möjligheterna att låta nationella prioriteringar påverka det nordiska tekniska FoU-samarbetet.
- För att få fram konkreta förslag om samarbetsområden och samarbetsformer som nationellt bedöms viktiga anser arbetsgruppen att någon form av "inventering" behöver utföras. Inventeringen bör göras inom ett vitt fält varefter arbetsgruppen gör en noggrann genomgång av framförda förslag.
- Gruppen bedömer det väsentligt att senare försöka koncentrera sina förslag till åtgärder till vissa utvalda områden och förslagen bör kunna genomföras inom ramen för nuvarande organisationsstruktur.

För att få en allsidig belysning av inom vilka områden som speciella förutsättningar för ökad nordisk samverkan bedöms föreligga kommer de nationella arbetsgruppsmedlemmarna att anlita nationella referensgrupper vari företrädare för relevanta myndigheter och näringslivsorganisationer ingår.

Samarbetsområden

Det offentliga stödet till teknisk forskning och utveckling har under senare år ökat snabbt i de nordiska länderna. Trots att önskvärldheten av

en ökning av det nordiska FoU-samarbetet framhållits i många sammanhang visar erfarenheterna att stora svårigheter föreligger vid etablering av samarbete över gränserna. Detta beror bland annat på att olikheter föreligger mellan länderna beträffande hur det offentliga stödet till forskning och utveckling är utformat och administrerat. Detta gör det totala nordiska systemet svåröverskådligt och innebär stora informationsproblem. Arbetsgruppen ser som en viktig uppgift att inom ramen för nationella och nordiska offentliga stödordningar komma med förslag om hur möjligheterna att koordinera de nationella insatserna inom olika samarbetsområden skall kunna förbättras.

Arbetsgruppen har bedömt det väsentligt att i inledningsskedet försöka få en vid överblick över samarbetsmöjligheter inom hela området teknisk forskning och utveckling. Detta har medfört att det vid diskussionerna inom arbetsgruppen och inom de nationella referensgrupperna även har tagits upp vissa frågor som ej ingår i gruppens mandat, men som ändå bedöms ha betydelse för den tekniska utvecklingen. Det gäller främst utbildningsfrågor.

Arbetsgruppen presenterar nedan vissa preliminära synpunkter på samarbete på olika nivåer, både på "genomförande" och på "planerande och stödgivande" nivå. Arbetsgruppen framlägger i denna statusrapport inga direkta förslag och gör ej heller några prioriteringar mellan olika samarbetsområden.

Samarbete mellan företag

Direkt samarbete mellan företag rörande produkt- eller processutveckling förutsättes ske på affärsmässiga villkor. Då det gäller större företag tas initiativet till samarbete som regel direkt från något av företagen medan däremot framför allt mindre företag kan behöva anlita någon rådgivande instans för att hitta lämplig samarbetspartner.

De nordiska industriförbunden har inrättat ett förmedlingsorgan som beräknas kunna ge sådan service. Stora upphandlingar (investeringar) både inom och utanför Norden skulle kunna leda till ökat industrisamarbete i Norden.

Olika former av stöd, t. ex. de riskvilliga lån som Nordisk Industrifond och den svensk-norska fonden ger eller investeringslånen från Nordiska Investeringsbanken, utgör en stimulans till företagssamarbete. Dessa möjligheter till finansiellt stöd är dock ännu ej tillräckligt kända inom industrin. Som service till sina medlemsföretag håller Norges Industriförbund på att sammanställa en informationsbroschyr över de stödmöjligheter som står till buds.

Inom forsknings- och utvecklingsprojekt av mer generellt branschintresse kan aktiv samverkan mellan företag lättare komma till stånd. Medverkan i sådana projekt skapar ofta goda personkontakter som kan underlätta framtida samarbete i olika former mellan företag.

Samarbete mellan branscher och branschinstitut

Mellan många branschorganisationer finns väl etablerat nordiskt samarbete och inom vissa branscher gäller detta även teknisk forskning och utveckling. FoU-samarbetet är speciellt utvecklat inom branscher där branschforskningsinstitut har upprättats.

Den branschriktade forskningen i de nordiska länderna bedrivs delvis under olika organisatoriska former och en översikt över det nordiska systemet har efterlysts. Ökat samarbete vid planeringen av nationella branschriktade forskningsprogram bör eftersträvas då detta skulle kunna medföra bättre arbetsfördelning och totalt sett bättre utnyttjande av resurser. Frågan har tagits upp om behov och förutsättningar finns att inom vissa områden upprätta speciella nordiska branschforskningsprogram.

Samarbete mellan högskolor och forskningsinstitut

De tekniska högskolorna och de tekniska fakulteterna vid universiteten är aktuella i det nordiska samarbetet både på utbildningsområdet och på forskningsområdet.

Samarbete mellan företag och högskoleinstitutioner – forskningsinstitut

Den ökade insikten om den betydelse som teknisk forskning och utveckling har för den industriella förnyelsen har medfört att man i de nordiska länderna alltmer eftersträvar att förbättra samarbetet mellan industri och högskolor/forskningsinstitut. Samarbetet är alljämt av ganska liten omfattning. Nordisk Industrifond fäster stor vikt vid att få en aktiv medverkan från industriföretag i samarbetsprojekt mellan högskoleinstitutioner/forskningsinstitut. Därigenom säkerställs att forskningsarbetet leder fram till för industrin intressanta resultat och fonden ser helst att industriföretagen deltar redan på planeringsstadiet.

Genom att institut och högskolor bättre lär sig förstå industrins problem ökar industrins möjligheter att hos institut och högskolor lägga ut kvalificerade forskningsuppdrag. För att industrin effektivt skall kunna utnyttja denna resurs behövs lättillgänglig information om olika instituts/institutioners inriktning och speciella kompetens.

Samarbete mellan nationella stödgivande organ

De nationella stödgivande organen har en central roll både då det gäller planering och finansiering av den nationella forskningen. Om en väsentlig ökning av det nordiska forskningssamarbetet skall komma till stånd bedöms det därför nödvändigt att samarbetet mellan de nationella organen byggs ut. Ett problem i detta sammanhang är de stora skillnader som föreligger mellan länderna då det gäller hur stödet till teknisk forskning och utveckling är utformat och hur olika stödformer administreras. För att få till stånd ökat samarbete är det viktigt att informationskanalerna mellan de nationella organen byggs ut. Ökad information om hur grannländernas

system fungerar skulle göra det möjligt för de nationella organen att vid sin egen planering överväga inom vilka områden det skulle finnas förutsättningar att etablera nordiska program. Inom sektorn kunskapsutveckling har redan på NORDFORSKs initiativ arbete påbörjats att få fram lämpliga områden för nordiska program genom det av NORDFORSK tillsatta långtidsplanläggningsrådet med förankring i de olika ländernas forskningsadministrationer.

Utvecklingskontrakt, offentliga inköp

Omfånget av offentliga inköp är stort och arbetsgruppen anser därför att potentialen för samarbete beträffande teknisk utveckling inom denna sektor bör värderas. Mot bakgrund av de erfarenheter som gjorts nationellt är dock arbetsgruppen medveten om de problem som uppstår vid försök till samordning av offentliga inköp. I detta sammanhang kan det även bli aktuellt att värdera förutsättningarna för nordiskt samarbete rörande referensanläggningar.

Utnyttjande av dyrbar utrustning

Utnyttjandet av dyrbar utrustning är i många fall lågt. Arbetsgruppen vill försöka belysa vad som skulle kunna vinnas genom att olika institutioner gemensamt anskaffar och utnyttjar specialutrustning. Samtidigt är gruppen medveten om att problem har visat sig uppstå även vid nationella försök att inom en och samma region samarbeta kring gemensamt anskaffad utrustning.

Harmonisering av lagar och regler

Det bör eftersträvas så stor likhet som möjligt när det gäller lagstiftning och olika regler. Arbetsgruppen avser ej att studera lagstiftningsområdet, då detta behandlas inom andra grupper under Nordiska ministerrådet. Att undersöka hur olika villkor för stöd skall kunna samordnas mellan de nordiska länderna är däremot en naturlig uppgift för arbetsgruppen. Enkelhet och så stor likhet som möjligt bör eftersträvas.

Gruppens fortsatta arbete

Vid den preliminära inventeringen av olika samarbetsområden har framkommit att ett genomgående problem är dels bristande kännedom om organisatoriska förhållanden i grannländerna dels bristande personella kontakter både på "genomförande" och på "planerande – stödgivande" nivå. Gruppen bedömer därför att en grundläggande förutsättning för att det nordiska samarbetet inom teknisk forskning och utveckling skall kunna vidareutvecklas och förstärkas är att kunskaperna om förhållandena i grannländerna väsentligt ökas. En viktig uppgift vid gruppens fortsatta arbete blir därför att överväga och föreslå åtgärder för att förbättra möjligheterna att snabbt få fram relevant information om grannländerna. I vilken

omfattning databaser kan utnyttjas bör speciellt uppmärksammas. Ytterligare en förutsättning för att samarbetet skall bli attraktivt är att samarbetsprojekten har en viss volym.

Arbetsgruppen kommer i det fortsatta arbetet att inom de olika leden i forsknings- och utvecklingskedjan studera vilka problem som finns och vilka åtgärder som inom olika områden skulle behöva vidtas för att det nordiska samarbetet skall kunna utvidgas och förstärkas. Gruppen kommer att utvärdera de olika förslag som framkommer för att därefter i slutrapporten eftersträva att koncentrera sina förslag till åtgärder inom områden där konkreta resultat kan förväntas. En ambition är även att förslagen skall kunna hanteras inom redan existerande organisationsstruktur.

Arbetsgruppen avser att vid bearbetningen av de utvalda områdena försöka göra en bedömning av hur framlagda förslag påverkar behovet av resurser.

De inrättade referensgrupperna kommer att utnyttjas som nationella kontaktpunkter i det fortsatta arbetet. Kontakt kommer också att tas med olika nordiska organ vars verksamhet har anknytning till gruppens arbete.

BIHANG 2

Rapport från nordiska ämbetsmannakommittén för industripolitik om arbetet på det etableringsrättsliga området för att underlätta industriellt samarbete och företagsetableringar över gränserna i Norden

1. Nordiska rådet rekommenderade 1980 Nordiska ministerrådet att företa en översyn av de nordiska ländernas lagstiftning med sikte på att främja gemensamma projekt på det industriella området (*rek. nr. 23/1980*). Efter beslut av ministerrådet satte ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik 1981 ingång ett utredningsarbete med syfte att kartlägga de nordiska ländernas etableringslagstiftning och att identifiera eventuella hinder för industriellt samarbete över gränserna i Norden på detta rättsområde. Resultatet av detta arbete redovisades i den rapport bifogad ministerrådets meddelande av den 10 december 1982 om rekommendationen ifråga inför Nordiska rådets sessionen 1982, tillsammans med en motsvarande redovisning för det valutapolitiska området från ämbetsmannakommittén för valuta- och finansiella frågor.

Arbetet med att finna åtgärder för att underlätta det industriella samarbetet över gränserna i Norden har av Nordiska ministerrådet angivits som ett viktigt element i arbetet med förverkligandet av "Norden som hemmamarknad". Detta samarbetsområde har också fått en framskjuten plats i den av de nordiska industriministrarna i februari 1982 fastställda arbets-

planen för översyn av det nordiska industripolitiska samarbetet. I arbetsplanen, som redovisades för Nordiska rådet vid sessionen 1982, anmodas ämbetsmannakommittén att bl. a., "verka för att lättnader i gällande bestämmelser i de nordiska länderna genomförs, där detta är möjligt inom ramen för de nordiska ländernas ekonomiska politik och internationella åtaganden för att ge nordiska industriella projekt bättre förutsättningar när det gäller investeringar, etablering och tillgång till kapitalmarknaderna i de nordiska länderna".

Ämbetsmannakommittén har gripit sig an denna uppgift på så sätt att man i ett särskilt kommittéutskott försöker föra vidare de konklusioner som presenterades i den tidigare nämnda rapporten om hinder på det etableringsrättsliga området för ett ökat industriellt samarbete i Norden. Arbetet har lagts upp som en systematisk analys av möjligheterna att föreslå lättnader eller liberaliseringar för nordbor och företag i de nordiska länderna vad gäller rätten till etablering i ett nordiskt grannland. Rättsområdet är komplicerat och arbetet torde därför få bedrivas långsiktigt. Ämbetsmannakommittén har dock som målsättning att presentera en slutrapport till hösten 1983. I den nu föreliggande rapporten redovisas de lättnader och liberaliseringar som kommittén anser vara möjliga att relativt snabbt genomföra samt några av de problem som måste lösas och avgöranden som måste till för att en mer vidsträckt liberalisering skall kunna genomföras.

2. Fysiska personer

2.1 Fysiska personers etablering av näringsverksamhet

Som framgår av den tidigare nämnda kartläggningen av den etableringsrättsliga lagstiftningen i Norden finns i några länder regler som diskriminerar utlänningar när det gäller rätten att etablera självständig näringsverksamhet i landet. Diskrimineringen tar sig uttryck i krav på medborgarskap och/eller stadigvarande hemvist i landet. I Danmark och Sverige gäller medborgarskapskravet ej för nordiska medborgare. I Finland tillämpas en liberal praxis ifråga om näringsstillstånd till nordbor. I Island är rätten att bedriva näringsverksamhet inom en rad områden förbehållen isländska medborgare. Dispens kan dock ges för utlänningar. I Norge utgör koncessionslagstiftningen, genom sina regler om utlänningars rätt att förvärva eller hyra fastigheter, den egentliga etableringslagstiftningen. I tillägg gäller att rätten till att driva hantverk med anställda och att driva entreprenörverksamhet kräver tillstånd och förutsätter att vederbörande har bott i Norge i minst ett år och fortfarande bor i landet. Undantag medges som regel från kravet på uppehållstid.

2.2 Fysiska personers fastighetsförvärv

En etablering förutsätter ofta förvärv av en fastighet. När det gäller utlänningars och utländska företags rätt att förvärva fastigheter finns i varierande grad restriktioner i samtliga nordiska länder. Graden av restriktivitet beror i huvudsak på i vilket syfte förvärvet sker eller vilken typ av fastighet det gäller. Förvärv av permanent bostad för köparens eget bruk kan ske fritt i Norge och Danmark och medges liberalt i övriga länder.

När det gäller förvärv i näringsdrivande syfte görs som regel inte i något land skillnad mellan om förvärvaren är en utländsk fysisk person eller utländskt företag. I Danmark kan förvärv i näringssyfte ske fritt. I Finland och Sverige är varje förvärv underkastat tillståndstvång. Tillstånd till förvärv av fastigheter i näringsdrivande syfte ges dock liberalt. I Norge ges tillstånd genom koncession. För utländska medborgare gäller en i princip generell etableringskontroll genom att koncession är nödvändig för att förvärva eller för en längre period än 10 år hyra fastighet eller lokal för näringsverksamheten. Förhyrning av fastighet eller lokal för industriella ändamål eller fiskförädling är alltid koncessionspliktig. Koncessionsansökan, som skall innehålla uppgifter om bl. a. den planerade användningen av fastigheten, behandlas av industridepartementet som i regel inhämtar kommunens och andra offentliga myndigheters synpunkter. Koncessionen förenas normalt med vissa villkor och kan återtas. Vid prövningen av koncessionsärenden tillämpas en liberal praxis. I Island är förvärv av fastigheter i princip förbehållet isländska medborgare.

2.3 Regler om nationalitet och hemvist i aktiebolagslagstiftningen

Regler om nationalitet, stadigvarande vistelse och/eller hemvist för bolagsmän, stiftare, styrelsemedlemmar och verkställande direktör i aktiebolag finns i varierande omfattning i samtliga nordiska länders bolags- eller etableringslagstiftning. Enbart Finland och Sverige ställer krav om både nationalitet och hemvist hos stiftare, styrelsemedlemmar och verkställande direktör. Island och Norge ställer krav om hemvist och stadigvarande vistelse i två år medan den danska bolagslagstiftningen nöjer sig med hemvistkravet. I samtliga länder föreligger möjligheten till dispens och praxis är genomgående liberal. I Sverige gäller dock att man beträffande styrelseledamöter i praxis medger att högst 2/3, eller om företaget till 100 % ägs av ett rättssubjekt i ett land, högst 50 %, av styrelseledamöterna är utländska medborgare. I vissa fall ges dock ytterligare undantag. Dessa gäller bl. a. företag som ägs av en eller ett fåtal personer. I Finland kan 1/3 av styrelsemedlemmarna utan tillstånd vara utlänningar. Genom tillstånd kan medges att samtliga medlemmar inklusive ordföranden är utländska medborgare.

I Norge, där alla utländska industrietableringar är underkastade koncession, ställs i koncessionslagstiftningen krav om att ett flertal av styrelsen inklusive ordföranden skall vara norska medborgare. Endast undantagsvis ges dispens för detta krav.

3. Ämbetsmannakommitténs överväganden i fråga om möjligheterna till preferensbehandling av nordiska medborgare

I sitt arbete med att se på möjligheterna till liberaliseringar på nordiskt plan på det etableringsrättsliga området har ämbetsmannakommittén valt att börja med de regler som gäller fysiska personers etablering i olika avseenden. Även om kommittén är medveten om att liberaliseringar av regler som gäller fysiska personer knappast är det mest centrala för att underlätta industriellt samarbete och företagsetableringar över gränserna i Norden anser kommittén att betydelsen av sådana lättnader för den skull ej bör underskattas. Bättre etableringsvillkor eller full likställighet för självständiga näringsutövare inom Norden bör således enligt kommittén ses som en åtgärd i linje med och som komplement till den nordiska arbetsmarknadskonventionen och andra konventioner som ingåtts mellan de nordiska länderna med sikte på att underlätta rörligheten inom Norden för nordiska medborgare. Härtill kommer att kriteriet "nordisk person" är lätt fastställbart nämligen medborgarskap i något nordiskt land, samt att ämbetsmannakommittén är övertygad om att liberaliseringar på nordiskt plan när det gäller fysiska personers etablering, i vissa fall kanske t. o. m. full likställighet med landets egna medborgare, inte skulle rubba grundvalarna för ländernas politik när det gäller att pröva utländska övertaganden av nationella företag. I sin genomgång har kommittén också funnit att motiven bakom en del av de regler som gäller fysiska personer har förlorat i betydelse med den utveckling av det nordiska samarbetet som ägt rum sedan reglerna tillkom. Som exempel kan nämnas tillkomsten 1977 av konventionen om erkännande och verkställighet av domar på privaträttens område som grundar sig på den ensartade lagstiftningen i Norden i dessa frågor, samt konventionen angående konkurs från 1933 med ändringar från 1977.

När det gäller rena etableringstillstånd, dvs. ej övertagande av rörelse, andel eller aktier, bör enligt kommitténs uppfattning, i de land sådana krav upprätthålls, övervägas att undantag görs för nordiska medborgare redan i lagstiftningen.

Ett bibehållande av kravet på hemvist eller stadigvarande vistelse i landet när det gäller sådana etableringstillstånd torde knappast utgöra något hinder av praktisk betydelse eftersom det får förutsättas att en fysisk persons etablering normalt är förenat med att man flyttar till och stadigvarande uppehåller sig i det land näringen bedrivs. De särskilda problem som med hänsyn till hemvistkravet kan uppkomma i gränsregionerna i Norden har kommittén inte haft möjlighet att gå in på men vill understryka vikten av att man här intar en liberal hållning.

För medborgare i ett nordiskt land som flyttar till ett annat nordiskt land bör förvärv av fastigheter i näringsdrivande syfte och för eget bostadsändamål generellt kunna fritas från tillståndsplikten.

När slutligen gäller nationalitetskravet för stiftare, VD och styrelsemedlemmar kan konstateras att en liberal praxis tillämpas i flertalet länder ifråga om nordiska medborgare. Enda undantaget är den strikta tillämpningen av bestämmelsen om att flertalet av styrelsemedlemmarna, inklusive ordföranden, i norska bolag skall vara norska medborgare.

Ett slopande av nationalitetskravet för nordiska medborgare bör enligt kommitténs uppfattning kunna övervägas för stiftare, VD och styrelsemedlemmar. Vad gäller hemvistkravet för andra styrelsemedlemmar än ordföranden borde vidare en liberal praxis för nordiska medborgare bosatta i Norden kunna tillämpas.

4. Företag

4.1 Etableringslagstiftningen och dess motiv

En uttömmande redovisning av de bestämmelser som reglerar utländska och utlandsägda företags etableringar och verksamhet i de nordiska länderna samt den praxis som tillämpas ges i den särskilda rapport som kommittén lade fram för Nordiska rådets session 1982 och till vilken tidigare hänvisats. Kommittén önskar ej här på nytt redovisa denna lagstiftning utan inskränker sig till att konstatera att sådana regler finns i samtliga länder i varierande utsträckning. Ytterst förenklat kan sägas att Danmark intar en liberal ytterlighetsposition i och med att utlandsägda företag i Danmark kan etablera sig och verka på samma villkor som danskägda företag, medan Finland, Norge, Sverige i varierande grad har regler som diskriminerar utländska och utlandsägda företag. I Island blir större industrisamarbetsprojekt med inslag av utländskt ägande som regel föremål för särskild lagstiftning. Vad gäller Sverige, har sedan den nämnda kartläggningen redovisades, beslut fattats om införande av ny lagstiftning om utländska förvärv av svenska företag.

De nya reglerna, som är intagna i en särskild lag, innebär i korthet följande.

Utländska rättssubjekt och vissa svenska rättssubjekt får inte utan tillstånd för varje särskilt fall förvärva

1) så många aktier i svenska aktiebolag att genom förvärvet av enskild förvärvares andel av aktiekapitalet eller röstetalet för samtliga aktier i bolaget kommer att överskrida något av gränsvärdena tio, tjugo, fyrtio eller femtio procent,

2) andelar i svenska handelsbolag,

3) äganderätt eller nyttjanderätt till rörelser som drivs i Sverige eller delar av sådana rörelser.

De subjekt som är tillståndspliktiga för förvärv får inte heller utan tillstånd sluta avtal om svenskt handelsbolag.

Vid beräkningen av om något av gränsvärdena för aktieförvärv överskrids, skall vissa närståendes innehav medräknas. Detta gäller bl. a. företag i samma koncern.

De svenska subjekt som omfattas av tillståndsplikten är aktiebolag utan utlånningsförbehåll, handelsbolag med utländsk bolagsman, stiftelser samt vissa ekonomiska föreningar.

Frågor om tillstånd prövas av regeringen, som dock kan överlämna prövningen till någon myndighet. Tillstånd skall ges om det inte strider mot något väsentligt allmänt intresse. I princip gäller härvid samma kriterier som i den tidigare lagstiftningen.

De tidigare gällande bestämmelserna om utlånningsförbehåll och om tillståndsplikt för fastighetsförvärv behålls i princip oförändrade.

Den nya lagstiftningen träder i kraft den 1 januari 1983. Övergångsvis gäller bl. a. att förvärvstillstånd inte behövs i fråga om aktieförvärv som grundas på utbytesrätt, optionsrätt, lösningsrätt eller annan rättighet som uppkommit före den 1 januari 1983.

Även i Finland har vissa förändringar i lagstiftningen genomförts sedan den tidigare kartläggningen presenterades. Den finska s. k. begränsningslagstiftningen har sålunda utsträckts till att omfatta även andelslag, stiftelser och pensionstiftelser på vilka den tidigare ej tillämpats. Myndigheternas möjligheter att övervaka iakttagandet av tillståndsvillkor och att vidta åtgärder i fall av överträdelse har utökats och preciserats. Vidare har överföring av fungerande rörelse i utländsk besittning gjorts tillståndspliktig. Slutligen har statsrådet genom den nya lagstiftningen numera rätt att i vissa fall bevilja utlåning tillstånd att äga aktier i sådant aktiebolag, vari utlåningar enligt bolagsordningen inte får vara delägare.

I de länder som har en gentemot utländska och utlandsägda företag diskriminerande lagstiftning har motivet ursprungligen genomgående varit behovet att kunna skydda sina egna mark- och naturtillgångar. I och med att de nordiska länderna utvecklats från att vara huvudsakligen råvaruleverantörer till högt utvecklade industrinationer och med den ökade grad av ekonomisk integration som ägt rum i västvärlden sedan kriget, har tillkommit ett behov av att kunna kontrollera det utländska inflytandet över det egna näringslivet. När det gäller den ekonomiska integrationen kan det vara värt att framhålla att de nordiska länderna i sin praktiska politik genomgående haft och har en positiv syn på värdet av denna. De formella möjligheter som föreligger har i praktiken endast undantagsvis tillämpats för att begränsa det utländska inflytandet. Det synes dock inte uteslutet att den osäkerhet företagen kan känna på grund av bristande möjligheter att förutse om tillstånd kan erhållas, i enskilda fall kan leda till att man avstår från etablering.

4.2 Ämbetsmannakommitténs preliminära överväganden om möjliga åtgärder på det etableringsrättsliga området för att underlätta industriellt samarbete över gränserna i Norden

4.2.1 *Utgångspunkter*

Ämbetsmannakommittén har i sitt arbete hittills haft följande utgångspunkter:

- de åtgärder som kan komma att föreslås skall vara möjliga att vidta utan grundläggande förändringar i principerna för gällande lagstiftning
- åtgärderna skall syfta till att i etableringshänseende ge nordiska företag bättre möjligheter till samarbete över gränserna i Norden och etableringar i de nordiska länderna
- åtgärderna skall medföra reella lättnader för nordiska företag i etableringshänseende jämfört med dagens situation.

4.2.2 *Harmonisering av lagstiftningen*

Den etableringsrättsliga lagstiftningen i de nordiska länderna skiljer sig åt både vad gäller motiv, karaktär och omfattningen av myndigheternas kontroll och styrning av utländska och utlandsägda företags etableringar och verksamhet. Ämbetsmannakommittén anser inte att en harmonisering av lagstiftningen är nödvändig för att underlätta nordiska företags samarbete och etableringar över gränserna i Norden. Ämbetsmannakommittén vill dock påpeka att om det samarbetstema "Norden som hemmamarknad" som lanserats av Nordiska ministerrådet skall uppfattas som en målsättning, så torde det förutsätta att ett mer samlat grepp, som också innefattar andra områden t.ex. valuta- och skatteområdena, förr eller senare tas på det nordiska ekonomiskt politiska samarbetet.

4.2.3 *Definition av nordiskt företag*

En möjlighet att öppna en väg för industrisamarbete över gränserna i Norden skulle kunna vara att införa en särskild nordisk aktiebolagsform. De möjligheter och problem en sådan ordning skulle innebära har redovisats i en expertrapport av den 19/10 1981 som redovisats för Nordiska rådet. Slutsatsen i rapporten är att denna väg inte bör vara den som först prövas med hänsyn till att många företag nog skulle tveka inför att upprätta särskilda bolag enligt oprövad lagstiftning. I stället förordas att man utgår från den kända nationella lagstiftningen och utifrån denna söker finna metoder att tillmötesgå önskemålen om företagen lättare skall kunna verka över gränserna.

En sådan möjlighet vore att inom ramen för nuvarande etableringslagstiftning ge nordiska företag en icke diskriminerande behandling i etableringshänseende, genom att generellt undanta sådana företag från lagstiftningens tillståndskrav. Vid en sådan lösning blir frågan om en definition på ett nordiskt företag central. I den tidigare nämnda rapporten om etableringsbestämmelserna i de nordiska länderna berördes denna fråga. Arbetsgruppen beskrev två modeller, en som byggde på registrering och en annan som förutsatte ett dominerande nordiskt ägarinslag. Det första alternativet skulle få till följd att i Norden etablerade av tredjelandsintressen ägda

företag skulle kunna etablera sig och bedriva verksamhet på gynnsammare villkor i ett annat nordiskt land än de som skulle gälla för t. ex. företags utländska moderbolag, vilket allmänt sett framstår som föga konsekvent.

Med de komplicerade ägarförhållanden som inte sällan råder i industrin torde å andra sidan vid det andra alternativet, kontrollen av att kriterierna är uppfyllda, kunna bjuda på problem. Detta skulle i och för sig kunna lösas med att företagen åläggs att på ett tillfredställande sätt visa att man är kvalificerad för en förmånsbehandling. Den administrativa omgång detta skulle kräva för det berörda företaget och myndigheterna synes dock närmast strida mot syftet med liberaliseringen. Dessutom skulle frågan kvarstå vilka regler som skall gälla ifråga om utvidgning eller ändring av verksamheten för ett företag som vid etableringstillfället uppfyllt kriterierna men senare diskvalificeras för förmånsbehandling p. g. a. ändrade ägarförhållanden i tidigare ägarled.

En tredje variant på definition av ett nordiskt företag som kommittén också vill peka på är den som i sin tid föreslogs i utkastet till NORDEK-fördraget och som innehöll följande kriterier; att företaget var upprättat i överensstämmelse med lagstiftningen i fördragsslutande stat, hade sitt stadgeenliga säte inom samt en verklig och varaktig förvärvsmässig anknytning till de fördragsslutande staternas område. I samband med ämbetsmannakommitténs nu pågående arbete har de nordiska industriförbunden uttalat sitt stöd för denna definition.

Kommittén vill dock erinra om att denna definition, som för övrigt ligger nära den som tillämpas inom EG, var ett element i ett förslag till ett samlat fördrag om ett långtgående ekonomiskt samarbete och att trots detta icke alla länder var beredda att ge de företag som uppfyllde dessa krav full likställighet med nationella företag.

För de mer isolerade etableringsrättsliga åtgärder som nu övervägs torde därför också denna definition kunna ifrågasättas. I vilken grad ytterligare kvalifikationer bör gälla för en gemensam definition är kommittén dock för närvarande ej beredd att närmare ange. Även om kvalifikationsregler grundade på nordiskt ägande bl. a. kan vara svåra att kontrollera och därför ej bör eftersträvas, synes de svåra att undvika i detta sammanhang.

Ämbetsmannakommittén har slutligen övervägt möjligheterna att frångå en gemensam definition. En utväg kunde således vara att vart och ett land på basen av sin egen lagstiftning skulle komma fram till en egen definition, inom ramen för vilken landet är beredd att genomföra lättnader för nordiska företag. Av flera skäl framstår emellertid en sådan lösning som mindre lämplig.

4.2.4 *Förmånsbehandling*

Oavsett vilken definition på ett nordiskt företag som än kan komma att gälla återstår frågan i vilka avseenden en förmånsbehandling av nordiska företag kan medges eller om full likställighet med nationella företag är

möjlig. Graden av lättnad är givetvis också beroende av vilken definition man väljer.

De nordiska industriförbunden har i sin nyligen publicerade utredning om en gemensam nordisk aktiemarknad i de delar som berör etableringsrättsliga förhållanden gått inför full likställighet för nordiska företag.

Ämbetsmannakommitténs preliminära bedömning är att de största problemen gäller de etableringar som sker genom övertagande av rörelse eller ett verksamt företag. I dessa fall kan ett visst behov av prövning av avsikterna med etableringen även i fortsättningen vara nödvändig också när denna företas av nordiska intressenter. Rena nyetableringar eller etablering genom övertagande av ett "skrivbords"-företag utan fungerande verksamhet prövas redan idag liberalt i samtliga nordiska länder. För nordiska företag bör därför tillståndskraven kunna lindras vid sådana etableringar.

Också när det gäller förvärv av fastighet som är nödvändig för företagets verksamhet är prövningen idag liberal. Även i dessa fall bör en uppmjukning av tillståndsplikten för nordiska företag kunna övervägas.

4.2.5 Överenskommelse

Ämbetsmannakommittén tror att vissa lagändringar i längden är oundvikliga för att underlätta nordiska industriföretags samarbete och etableringar över gränserna i Norden. En tänkbar väg att gå vidare som också skulle kunna ge en behövlig stadga åt det arbete som nu igångsatts skulle kunna vara att träffa en överenskommelse på detta område.

En sådan överenskommelse skulle inte utgöra målet för samarbetssträvandena på detta område utan ett medel för att på ett mer konkret sätt än som är fallet i t. ex. Helsingforsavtalet eller arbetsplanen för översyn att det industripolitiska samarbetet förpliktiga länderna i vissa hänseenden och också programlägga det fortsatta arbetet.

Kommittén vill avslutningsvis stryka under att man ej haft möjlighet att närmare diskutera för- och nackdelar med tanken på en överenskommelse eller annan form av fastare arbetsprogram. Denna tanke har således bara framkastats som en möjlighet och får ej uppfattas som ett förslag från kommitténs sida.

4.3 De nordiska ländernas internationella åtaganden

I sitt arbete med de etableringsrättsliga frågorna har kommittén valt den ansatsen att först söka fastställa vilken liberaliseringsgrad som i nationellt och nordiskt perspektiv är möjlig respektive ändamålsenlig samt därefter pröva om och hur en sådan ömsesidig liberalisering kan förenas med ländernas internationella åtaganden.

Som framgått av det tidigare sagda i denna rapport är kommittén inte färdig med sin analys vad gäller den första fasen. När det gäller fysiska personers etableringar har dock kommittén kunnat enas om att föreslå att

nordisk medborgare som bor i ett nordiskt grannland skall ges samma rätt som tillkommer landets egna medborgare att etablera självständig näringsverksamhet inom industri och handel och att förvärva egen permanentbostad och lokal eller fastighet för näringsverksamheten. Kommittén föreslår också att nordiska medborgare som är bosatta i ett nordiskt grannland fritt skall kunna stifta eller vara verkställande direktör, styrelseordförande eller ingå i styrelsen för aktiebolag. Nordiska medborgare som är styrelsemedlemmar (dock ej ordförande) i aktiebolag bör i tillägg härtill inte nödvändigtvis behöva vara bosatta i landet utan även kunna bo i ett annat nordiskt land.

Med hänvisning till den genomgång kommittén 1981 presenterade av de internationella regelverk som de nordiska länderna åtagit sig att följa och som kan ha betydelse då man diskuterar en eventuell förmånsbehandling av nordiska medborgare och företag, har kommittén kommit fram till den slutsatsen att de föreslagna liberaliseringarna av etableringsreglerna för fysiska personer ej hindras av ländernas internationella åtaganden.

När det gäller en liberalisering av etableringsreglerna för nordiska företag framgår också av den tidigare presenterade genomgången att EFTA-bestämmelserna ej bedöms vara till hinder om en nordisk preferensbehandling önskas införd för industriföretag. Huruvida OECD-reglerna, främst den s. k. kapitalkoden, skulle utgöra ett hinder är oklart. Formellt sett torde etableringsbestämmelser ej falla in under koden, men frågan är f. n. under behandling i OECD. Bestämmelser i etableringslagstiftningen som avser förhållanden efter etableringstillfället t. ex. regler om utvidgning, ändring samt kontroll av utlandsägda företags verksamhet faller dock helt utanför OECD's kapitalkod. Några hinder för att på nordiskt plan liberalisera dessa regler ses sålunda inte av OECD's och ej heller av EFTA's regler.

Kommittén vill stryka under att vad som ovan sagts om vilket hinder främst OECD's regler kan utgöra för en nordisk preferensbehandling på det etableringsrättsliga området skall ses som en preliminär bedömning. Kommittén avser att återkomma till den frågan i sin slutrapport.

5 Sammanfattning

På nuvarande stadium av sitt arbete vill kommittén sammanfatta det ovanstående på följande sätt.

<i>Område</i>	<i>Åtgärder</i>
1. Fysiska personers etablering av näringsverksamhet	Nationalitetskravet slopas för medborgare i övriga nordiska länder Nordiska medborgares förvärv av fastighet i näringsssyfte och för eget bostadsändamål fritas från tillståndsplikt

2. Stiftare, styrelsemedlemmar och VD i bolag	Slopande av nationalitetskrav för stiftare, styrelsemedlemmar, styrelseordförande och VD, vilka är medborgare i de andra nordiska länderna
Liberal praxis i fråga om hemvistkravet för stiftare och styrelsemedlemmar som är medborgare i de andra nordiska länderna
3. Ren nyetablering och etablering genom övertagande av icke fungerande företag (skrivbordsföretag)	Lindring av tillståndskraven för nordiska företag
4. Förvärv av fastighet nödvändig i bolags näringssyfte	Lindring av tillståndskraven för nordiska företag
5. Övertagande av rörelse eller verksamt företag	Fortsatt beredning i kommittén

Kommittén vill påpeka, att frågan om en definition av nordiska företag är relevant vid den vidare behandlingen av punkterna 3–5 ovan.

BILAGA 16

Förslag angående Nordiska ministerrådets allmänna budget och kulturbudget för 1984

Framlagt den 4 februari 1983 av Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna och kultur- och undervisningsministrarna)

Innehållsförteckning

Inledning. Förslag angående Nordiska ministerrådets allmänna budget och kulturbudget för 1984	1762
Nordiska ministerrådets allmänna budget	1765
Budget för nordiskt kulturellt samarbete	1829

FORSLAG ANG. NORDISKA MINISTERRÅDETS ALLMÄNNA BUDGET OCH
KULTURBUDGET FÖR ÅR 1984

Enligt den överenskomna proceduren för samråd med Nordiska rådet om Nordiska ministerrådets budgetar för 1984 överlämnas härmed ministerrådets förslag till allmän budget och kulturbudget inför Nordiska rådets 31:a session. De synpunkter på budgetarnas innehåll som framförts av Nordiska rådets organ vid överläggningar med ministerrådet har utgjort en av grunderna vid ministerrådets budgetbehandling.

Det statsfinansiella läget i de nordiska länderna har präglat budgetarbetet. I likhet med Nordiska rådets budgetkommitté anser ministerrådet att det nordiska samarbetet dock innebär sådana fördelar för de deltagande länderna, t ex genom besparingar i de nationella ekonomierna, att det är rimligt att de nordiska budgetarna kan tillåtas en större real tillväxt än vad som är möjligt nationellt.

Förslagen till ministerrådsbudgetar för 1984 uppgår tillsammans till 274,3 milj NOK eller 326,4 milj DKK. Detta innebär en real förändring från 1983 på 12,8 milj NOK eller 15,2 milj DKK.

För den allmänna budgetens del har insatserna i huvudsak koncentrerats kring åtgärder för att förbättra de nordiska ländernas konkurrenskraft och för att bekämpa den vikande sysselsättningen. Det innebär att ökade anslag föreslås för Nordiska industrifonden samt Nordiska projektexportfonden. Ökade medel avsätts dessutom för ett fortsatt arbete med frågorna kring datateknologins utveckling och användning, för miljövårdssamarbetet samt för det arbetsmarknadspolitiska samarbetet.

På kulturområdet avspeglar budgetförslaget strävandena att bygga upp verksamheten inom kulturavtalets ram mot och/eller hålla den på den nivå ministerrådet tidigare har förutsatt. Bland satsningar i detta avseende kan nämnas anslagen till det nordiska forskningspolitiska rådet, till Nordens hus på Färöarna och till Nordiskt konstcentrum.

I samråd har Nordiska rådets informationskommitté och ministerrådet (samarbetsministrarna) beslutat att genomföra en kampanj för att öka kunskapen om Norden och det nordiska samarbetet. Kampanjen skall finansieras från såväl ministerrådets budgetar som från Nordiska rådets budget.

För en mera detaljerad redogörelse för ministerrådets förslag hänvisas till bifogade tabellsammanfattning och till budgetförslagen.

erlag för fastställandet av de nordiska budgetarna för 1984

MÄNNA BUDGETEN

1 000 NOK, löpande priser

	1983	Förslag 1984		Förändring 1983-1984 enligt förslaget	
	Budget	Inst/AK	Budget-förslag	Löne- och prisändringar	Verksamhetsändringar
1	2	3	4	5	6
ISTERRÄDSSEKRETARIATET	17 898	20 010	19 910	1 917	95
TITUTIONER	75 716	103 441	88 434	8 711	4 007
ISTERRADETS DISPOSITIONSBEVILJNING	51 195	67 658	60 963	4 096	5 672
IGA UTGIFTER	5 414	4 753	4 753	./ 741	80
MA UTGIFTER	150 223	195 862	174 060	13 983	9 854
IRIGERING P G A VALUTAKURSER			./ 4 991		
TÄKTER			./ 15 269		
NORDISKA LÄNDERNAS BIDRAG			153 800		

TURBUDGETEN

1 000 DKK, löpande priser

	1983	Förslag 1984		Förändring 1983-1984 enligt förslaget	
	Budget	Inst. förslag	Budget-förslag	Löne-, pris- och kursförändringar	Verksamhetsändringar
1	2	3	4	5	6
BILDNINGSMRÅDET	11 766*	14 641	12 561	458	337
RSKNINGSOMRÅDET	44 048*	55 713	48 273	3 044	1 181
MÄNKULTURELLA OMRÅDET	26 102	43 382	30 506	1 579	2 825
VISTERRADETS DISPOSITIONSMEDEL	7 960	8 156	8 156	637	./ 441
DISKA KULTURFONDEN	9 630	10 000	10 000	770	./ 400
TURSEKRETARIATET	14 494	15 722	15 722	1 228	0
MA UTGIFTER	114 000	147 614	125 218	7 716	3 502
TÄKTER	./ 6 481	./ 6 992	./ 7 491		
NORDISKA LÄNDERNAS BIDRAG	107 519	140 622	117 727		
NERESERV	5 500		8 500		
LUTA- OCH PRISJUSTERINGSRESERV	-		2 000		
U M M A	113 019		128 227		

T o m budgeten för 1983 sorterade Nordiska språksekretariatet under forskningsområdet och Nordiska institutet för samhällsplanering under utbildningsområdet.

Sammanfattning och analys av budgetförslag 1984

1 000 DKK resp 1 000 NOK, löpande priser

	Kulturbudgeten (1 000 DKK)				Den allmänna budgeten (1 000 NOK)				
	Budget 1983	Procent av kumulerat belopp	Förslag 1984	Procent av kumulerat belopp	Budget 1983	Procent av kumulerat belopp	Förslag 1984	Procent av kumulerat belopp	
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
"Bas" ¹⁾	97 296		114 000		130 300		150 223		
Löne- och pris- ökning ²⁾	9 984	10,3	11 023	9,7	11 869	9,1	13 983	9,3	
Aktivitets- ökning	6 429	6,0	3 502	2,8	14 529	10,2	9 854	6,0	
Delsumma 1	113 709		128 525		156 698		174 060		
Kursändringar	291		./. 3 307		./. 6 475		./. 4 991		
Delsumma 2 ³⁾	114 000		125 218		150 223		169 069		
Intäkter	./. 6 481		./. 7 491		./. 11 123		./. 15 269		
Delsumma 3 ⁴⁾	107 519 ⁴⁾		117 727 ⁴⁾		139 100		153 800		
Lönereserv ⁵⁾	5 500		8 500		(4 644)		(3 933)		
Valuta- och pris- justeringsreserv	-		2 000 ⁶⁾						
Totalanslag	113 019		128 227		139 100		153 800		
Omräknat till NOK/DKK ⁷⁾	94 936		107 711		165 529		183 022		

1) Budgeterade utgifter föregående år (kulturbudgeten exkl lönereserv)

2) Kulturbudgeten: Faktiska löneökningar 1981 och beräknad prisökning 1983 resp faktiska löneökningar 1982 och beräknad prisökning 1984Den allmänna budgeten: Sekretariatet och institutioner, faktiska löneökningar 1.10.1981-1.10.1982, beräknad prisökning 1984; dispositionsbeviljning, beräknad prisökning 1984.

3) Budgeterade bruttoutgifter

4) Anslag exkl lönereserv och valuta- och prisjusteringsreserv

5) Beräknad löneökning från 1.10.1982 till 31.12.1984. I allmänna budgeten delat på "kostnadsfaktor" och på "förändringsfaktor"

6) Avser nordiska institutioner i Island (löner, priser, valuta)

7) 100 DKK = 84 NOK

100 NOK = 119 DKK

NORDISKA MINISTERRÅDETS ALLMÄNNA BUDGET 1984

I N N E H Å L L

	<u>Sid</u>
I Allmänna förutsättningar för 1984 års budget	1769
II Sammanfattning av budgetförslaget	1775
III Ministerrådssekretariatet m m	1779
IV Institutioner	1781
V Projektbudgeten	1817
VI Andra utgifter	1823
VII Inkomster	1824
VIII Pris- och valutaförutsättningar i budgetförslaget för 1984	1826

TABELLER OCH DIAGRAM

<u>Tabell</u>	<u>Sid</u>
1 Sammanfattning	1775
2 Budgetförslag 1984 för institutioner	1776
3 Dispositionsbeviljning 1984	1777
4 Beviljningar till institutioner (i domicillandets valuta)	1782
5 Dispositionsbeviljning 1984	1819

Diagram

1 Realökning enligt budget 1983, budgetförslag från institutioner och ämbetsmannakommittéer 1983 samt generalsekreterarens förslag 1984 fördelade efter kostnadsslag	1771
2 Budgetutveckling 1980-1984 i fasta och löpande priser	1774
3 Totalbudget 1984 per sektor	1778
4 Projektbudget 1981-1984 (prisläget 1983)	1818

I ALLMÄNNA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR 1984 ÅRS BUDGET

Utvecklingen t o m år 1982

Den första allmänna ministerrådsbudgeten fastställdes för år 1974. Den uppgick då till 5,6 milj NOK. Den fastställda budgeten för verksamhetsåret 1983 uppgår till 150,2 milj NOK. Åren 1974-1977 får betecknas som en första uppbyggnadsfas av verksamheten. Från och med år 1978 var huvuddelen av nuvarande verksamhetsområden representerade på budgeten. I det följande redovisas därför utvecklingen för budgetåren 1978-1983 av den allmänna budgeten.

1978	49,4	milj	NOK
1979	79,8	"	"
1980	93,4	"	"
1981	111,9	"	"
1982	130,3	"	"
1983	150,2	"	"

Dessa siffror redovisar den totala utvecklingen i löpande priser. För en bedömning av den reala utvecklingen krävs att hänsyn tas till både den kalkylerade och den faktiska prisutvecklingen samt till de förändringar i budgetens verksamhetsområde som skett under dessa år. Följande slutsatser kan dras av en sådan granskning.

Den ganska avsevärda ökningen i budgetarna 1978 och 1979 beror huvudsakligen på att verksamheter som tidigare finansierats nationellt fördes över på den allmänna budgeten. Det rör sig här om Nordiska industrifonden, Nordtest, Nordiska statistiska sekretariatet.

En del av ökningen för 1978 och 1979 och den största delen av ökningen för 1981 och 1982 beror på att helt nya aktiviteter startats med finansiering direkt från den allmänna budgeten. Som exempel kan nämnas

Ekonomiska forskningsrådet, den nya projektsektorn Jordbruksfrågor och Projektexportfonden. För de flesta budgetåren har härutöver planerats en realökning för den pågående verksamheten.

Om man bortser från projektexportfonden innebar 1982 års budget en svag realminskning för övriga verksamheter. Inom ramen för totalbudgeten gjordes emellertid stora omfördelningar från vissa sektorer på projektbudgeten.

Jämförelsen mellan beräknad och faktisk prisutveckling ger vid handen att för åren 1980 och 1981 har den faktiska prisutvecklingen kraftigt överstigit den antagna. Sett över hela perioden från 1978 till 1982 har den totala realökningen för pågående verksamheter blivit obefintlig. Den slutsats som kan dras är alltså att budgetens tillväxt t o m år 1982 beror på överföringar av verksamheten från nationell finansiering till nordisk finansiering, igångsättningen av helt nya verksamheter samt prisutvecklingen.

De reala ökningarna som kontinuerligt genomförts för vissa institutioner och projektområden har således åstadkommit med hjälp av omprioriteringar, dvs reala nedskärningar på redan etablerade samsamarbetsområden.

1983 års budget

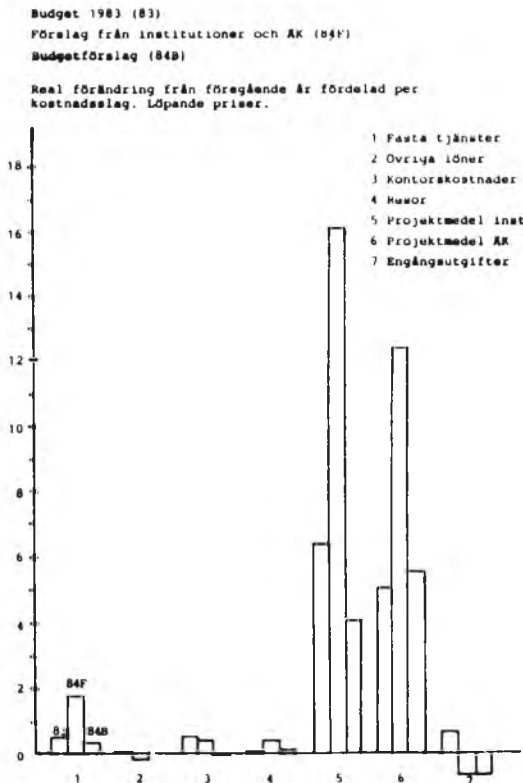
I 1983 års budget utgör realökningen totalt 10,2%. Av detta faller 0,2 %-enheter på administrationsbudgeten, 6,5%-enheter på institutionsbudgeten och 3,5%-enheter på projektbudgeten. På institutionsbudgeten utgjorde industrifondens ökning 6,6%-enheter av totalbudgetens ökning, projektexportfonden gick p g a överförda medel från föregående år ned med 2,1%-enheter och övriga institutioner ökade med tillsammans 2,0%-enheter.

En särskild fråga i samband med utarbetandet av 1983 års budget utgjorde den kraftiga höjning som Nordiska industrifonden begärde av sitt projektanslag. Mot bakgrund av bl a uttalandet vid de nordiska statsministrarnas möte i Helsingfors i december 1981 blev slutresultat att industrifonden fick ett realltillskott (utöver priskompensation) på knappt 8 milj SEK motsvarande ca 13%.

Budgetförslag 1984

I diagram 1 nedan redovisas realökningarna i budgeten 1983 och enligt institutionernas och ämbetsmannakommittéernas förslag för 1984. Ökningarna har delats upp efter kostnadsslag. Som jämförelse redovisas också budgetförslaget för 1984 med ökningen uppdelad på samma sätt. I diagrammet, liksom i övrigt under denna punkt, är 1984-tal i detta års prisläge. Som framgår av diagrammet är det för båda åren två av kostnadsslagen som i princip svarar för hela realökningen nämligen projektmedel för institutioner och projektmedel till ämbetsmannakommittéerna. Övriga poster innefattar endast smärre ökning. Tendensen framstår allra klarast i budgetförslaget som endast innehåller små ökning av de rent administrativa medlen.

Diagram 1

I enlighet med den nya budgetprocedur som fastställts för 1984 när det gäller Nordiska rådets medverkan i budgetbehandlingen, så har budgetkommittén och ministerrådet (samarbetsministrarna) haft ett möte den 30 november 1982. Vid detta möte diskuterades, mot bakgrund av det av sekretariatet sammanställda materialet över institutionernas begäran om medel och ämbetsmannakommittéernas budgetprogram för 1984 samt ett dokument ifrån budgetkommittén, prioriteringar och nivåer i 1984 års budgetförslag. Budgetkommitténs synpunkter utgår ifrån en bedömning av att den ekonomiska tillväxten i de nordiska länderna under år 1984 blir begränsad. Kommittén framhåller emellertid att det nordiska samarbetet ofta innebär besparingar av resurser för de olika deltagande länderna. Det nordiska samarbetet bör därför tillåtas en något starkare växt än vad som kan förutses för de statliga budgetarna i de enskilda nordiska länderna. Mot denna bakgrund innebär budgetkommitténs förslag en real tillväxt med ca 3%. Det bör dock observeras att budgetkommittén lagt eventuella större nivåhöjningar för Nordiska industrifonden och Nordiska projektexportfonden samt andra liknande större samarbetsprojekt utanför denna ram. För en mera detaljerad redovisning av budgetkommitténs synpunkter hänvisas till tabellerna 1-3 i kapitel II i budgetförslaget.

Det nordiska samarbetet bedrivs på en mycket bred front. Detta framgår inte minst av den redogörelse som lämnas i ministerrådets årsberättelse för 1982 års verksamhet. Där framgår också klart att även om vissa teman, som "Tekniken och framtiden" och "Norden som hemmamarknad" står centralt i det ekonomiska samarbetet, så motsvaras inte dessa teman av några enstaka, stora projekt utan av ett stort antal olika verksamheter. 1982 har under intryck av den ökade arbetslösheten uppmärksamheten i de flesta av de nordiska länderna allt mer inriktats på frågor om utvecklingen av sysselsättningen och möjliga åtgärder på det arbetsmarknadspolitiska och det ekonomiskpolitiska området. Denna struktur på samarbetet medför enligt ministerrådets mening behov av satsningar över en bredare front för att samarbetets fördelar skall kunna utnyttjas. Ministerrådet är medvetet om den statsfinansiella situationen i de nordiska länderna. Detta förhållande och den resursbesparing som det nordiska samarbetet ofta innebär har påverkat nivån på den realökning som föreliggande budgetförslag innebär. Det är också

viktigt att de möjligheter till utbyggnad av det nordiska samarbetet som framkommer i budgetförslag och budgetprogram tas till vara i största möjliga utsträckning. Ministerrådsförslaget innefattar mot denna bakgrund bl a ökade beviljningar till Nordiska industrifonden och Nordiska projektexportfonden på tillsammans ca 3,5 milj NOK, vilket motsvarar ca 2,1 procentenheter av den totala realökningen på 6%.

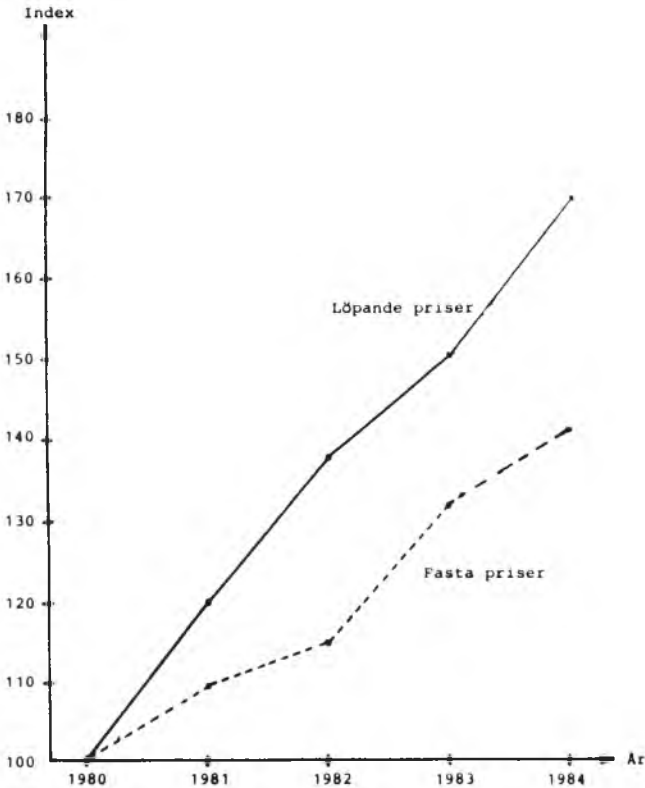
Som tidigare visats, föreligger det inte några strukturella skillnader mellan de önskemål om budgetförstärkningar som framförts av ämbetsmannakommittéerna och institutionerna för år 1984, och de som framfördes för år 1983. Som bakgrund för sin fördelning av medlen i 1984 års budgetförslag har ministerrådet därför bl a i huvudsak haft samma prioriteringskriterier som för 1983 års budget samtidigt som de nordiska ländernas budgetsituation har lett till att vissa begränsningar har företagits inom några verksamhetsområden för att skapa utrymme för nya samarbetsuppgifter.

En erfarenhet som gjorts i samband med behandlingen av disponeringsförslag nr 1 för 1983 är att ämbetsmannakommittéerna allt tidigare presenterar projektförslag som i allt väsentligt motsvarar de beräknade ekonomiska ramarna för respektive verksamhetsområde. Detta är positivt, då det innebär att verksamheterna kommer igång tidigare och bättre följer tidsplanerna. Å andra sidan har det också inneburit en minskad flexibilitet när det gäller att bevilja medel till sådana verksamheter som inte helt kunnat förutses vid budgeteringstillfället. Till detta har också bidragit den gradvisa minskningen under de senaste åren av projektbudgetens reserv. Bl a mot denna bakgrund har ministerrådet valt att lägga huvuddelen av projektbudgetens realökning till ministerrådets reserv. Denna reserv skall emellertid normalt inte användas för en förstärkning av ämbetsmannakommittéernas mera löpande verksamheter. Den är främst avsedd för verksamheter av det slag som inte helt kunnat förutses vid budgeteringstillfället. Detta innebär att utnyttjandet av reserven blir beroende av vilka nya verksamheter som aktualiseras under budgetåret. Redan nu förutses betydande medelsbehov för samarbetet angående datateknologi och miljövård samt en informationskampanj om det nordiska samarbetet. Realökningen av ministerrådets reserv utgör ca 3,6 milj NOK eller 2,2 procentenheter av den

totala realökningen. För att ge ämbetsmannakommittéerna en klar utgångspunkt för sitt planeringsarbete bör denna ökning av reserven kombineras med ett slopande av den s k 90%-regeln. För en närmare motivering i denna fråga hänvisas till projektbudgeten.

I följande diagram redovisas en beräkning av utvecklingen på Nordiska ministerrådets allmänna budget åren 1980-1984 dels i löpande, dels i fasta priser. Utvecklingen i fasta priser bör bedömas med viss försiktighet. Stor osäkerhet är förbunden med denna typ av omräkningar som skall mäta löne- och prisförändringar i ett antal olika länder. Ett svårt problem är också att rensa bort effekten av valutakursförändringar ur bilden. Diagrammet bör därför ses som en god uppskattning och inte som något exakt värde på utvecklingen.

DIAGRAM 2

II SAMMANFATTNING AV BUDGETFÖRSLAGET

Huvudtalen för inkomster och utgifter i budgetförslaget redovisas sammanfattat i följande tabell. I de efterföljande tabellerna lämnas en mera detaljerad redovisning. I diagram 3 redovisas totalbudget 1984 per sektor. Löne- och prisförändringar innebär en ökning av budgeten från 1983 till 1984 på 7,4%. Andra automatiska utgiftsökningar, främst bibehållandet av projektexportfondens verksamhetsnivå innebär en ökning på 2,0%. Den egentliga verksamhetsökningen utgör 6% av den sålunda justerade budgeten. I övrigt hänvisas till kommentarer under de olika kapitlen.

NORDISKA MINISTERRÅDETS ALLMÄNNA BUDGET 1984

TABELL 1

SAMMANFATTNING

1 000 NOK, löpande priser

1	1982 Beviljat	1983 Budget	1983 i 1984 års prisläge	1983/84 real förändring			Totalt 1984 Budget- förslaget
				Institu- tioner/AK	NR budget- kommitté	Budget- förslaget	
	2	3	4	5	6	7	8
Ministerrådssekretariatet	15 918	17 898	19 815	195	—	95	19 910
Institutioner	66 783	75 716	84 427	19 014	1 555	4 007	88 434
Ministerrådets dispositionsbeviljning	42 325	51 195	55 291	12 367	3 313	5 672	60 963
Övriga utgifter	5 274	5 414	4 673	—	—	80	4 753
(därav							
lönereserv	(4 564)	(4 644)	(3 853)	(—)		(80)	(3 933)
tjänstemanna- utväxling)	(710)	(770)	(820)	(—)		(—)	(820)
Summa utgifter	130 300	150 223	164 206	31 576	4 868	9 854	174 060
Justerat p. g. a. valutakurser						-4 991	169 069
De nordiska ländernas bidrag	120 942	139 100				14 700	153 800
Övriga intäkter	9 358	11 123				4 146	15 269
Summa intäkter	130 300	150 223				18 846	169 069

NORDISKA MINISTERRÅDETS ALLMÄNNA BUDGET
BUDGETFÖRSLAG 1984 FÖR INSTITUTIONER

TABELL 2
1 000 NOK, löpande priser

Kapitel	1983 Beviljat	1983 Budget i prisläge 1984	Verksamhetsförändringar 1983/84			Totalt 1984 Budget- förslaget
			Institu- tionen	NR budget- kommitté	Budget- förslaget	
1	2	3	4	5	6	7
41 Nordisk statistisk sekreta- riat	1 384	1 484	- 62	- 62	- 62	1 422
152 Nordiska läkemedels- nämnden	1 395	1 482	+ 306	+ 100	+ 59	1 541
153 Nordiska hälsovårdshög- skolan	8 295	8 904	+ 1 538	+ 300	+ 72	8 976
154 Nordisk institutt för odon- tologisk materialprövning	6 888	7 508	+ 330	0	0	7 508
155 Nordisk nämnd för alko- hol- och drogforskning	1 291	1 427	+ 134	0	+ 88	1 515
156 Nordiska nämnden för handikapppfrågor	1 582	1 691	+ 41	0	+ 41	1 732
171 Nordisk arbetsmiljö- utbildning	842	889	+ 138	+ 100	+ 100	989
211 Nordiska projektexport- fonden	3 000 ²	6 300 ²	+ 5 670	+ 500	0	6 300 ¹
224 Nordisk industrifond	31 500	33 955	+ 8 045	+ 300	+ 2 992	36 947
225 Nordtest	5 586	5 922	+ 1 428	+ 250	+ 908	6 830
231 Nordisk kommitté för byggbestämmelser (NKB)	652 ¹	672 ¹	0	0	- 35	637 ¹
242 NordREFO	1 871	2 049	+ 425	0	0	2 049
271 Nordiska genbanken	3 139 ³	3 303	- 506 ³	- 506	- 601	2 702
280 Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning	5 612	6 061	+ 750	+ 100	+ 100	6 161
290 Ekonomiska forsknings- rådet	1 589	1 690	+ 867	+ 350	+ 200	1 890
482 Reserv för institutioner	1 090 ¹	1 090 ¹	- 90	+ 123	+ 145	1 235 ¹
Summa	75 716	84 427	+ 19 014	+ 1 555	+ 4 007	88 434

Lönereserven för institutioner beräknas under kap 481 och uppgår för 1984 till 2 526 NOK.

¹ Nordiska projektmedel och reservation för projektexportfonden ingår i kap 482.

² 3 000 överfört från 1982 till 1983. Verklig nivå 1983 6 000. + 3 000 1984 för en ökning till denna nivå.

³ Engångsanvisning 710 ingår 1983. Fallor bort 1984.

NORDISKA MINISTERRÅDETS ALLMÄNNA BUDGET 1984
DISPOSITIONSBEVLJNING
BUDGETFÖRSLAG 1984

TABELL 3

1 000 NOK

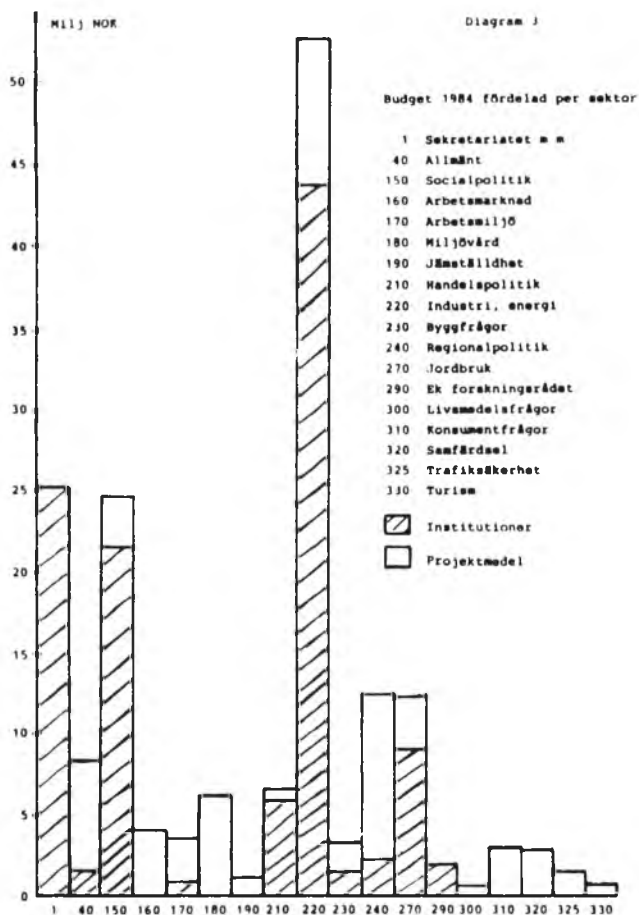
Kap nr	1983 Indikativa ramar i 1983-priser	1984 (prisläge 1983)					
		Ämbetsmänna- kommittéerna		Budgetkommittén		Budgetförslag	
		Förändr NOK	Totalt NOK	Förändr NOK	Totalt NOK	Förändr NOK	Totalt NOK
1	2	3	4	5	6	7	8
40 Allmänna utredningar	770	—	770	—	770	-770	—
40 Verksamhetsbidrag						1 250 ¹	1 250 ¹
50 Generalsekreterarens disponeringsreserv ²						500	500
150 Socialpolitik	2 640	192	2 832	150	2 790	60	2 700
160 Arbetsmarknad	3 161	1 339	4 500	200	3 361	839	4 000
170 Arbetsmiljö	2 638	1 622	4 260	100	2 738	112	2 750
180 Miljövård	3 270	230	3 500	100	3 370	100	3 370
181 Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet – miljöeffekter	2 899	1 501	4 400	150	3 049	151	3 050
190 Jämställdhetsfrågor	1 090	210	1 300	0	1 090	-90	1 000
210 Handelspolitik	610	360	970	250	860	30	640
220 Industripolitik	981	519	1 500	300	1 281	19	1 000
221 Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet – generellt	5 453	1 307	6 760	150	5 603	547	6 000
222 Energifrågor	1 766	134	1 900	0	1 766	34	1 800
230 Byggsektorn	1 766	244	2 010	0	1 766	154	1 920
232 Nordiska träskyddsrådet	338	2	340	2	340	-338 ²	—
240 Regionalpolitiska programarbetet	823	227	1 050	100	923	-3	820
241 Regionalpolitik – Nordkalotten	1 373	327	1 700	100	1 473	77	1 450
243 Samefrågor	872	-180	692	-349	523	-872 ²	—
244 Regionalpolitik – Konkreta åtgärder	5 018	1 482	6 500	500	5 518	332	5 350
245 Gränsregionalt samarbete	2 502	73	2 575	73	2 575	48	2 550
270 Jordbruksfrågor	2 790	885	3 675	0	2 790	330	3 120
300 Livsmedelsfrågor	320	445	765	300	620	280	600
310 Konsumentfrågor	3 161	339	3 500	0	3 161	-461	2 700
320 Samfärdsel	2 824	-18	2 806	200	3 024	-224	2 600
325 Trafiksäkerhet	1 352	125	1 477	100	1 452	-52	1 300
330 Turism	845	255	1 100	0	845	-145	700
Ministerrådets reserv	1 933	—	1 933	642	2 575	3 344	5 277
Totalt	51 195	11 620	62 815	3 068	54 263	5 252	56 447
Prisökningsreserv 1983/84 (därav för realökning)		929	5 025	245	4 341	420	4 516
Projektbudget totalt	51 195	12 549 ³	67 840 ³	3 313 ³	58 604 ³	5 672 ³	60 963 ³

¹ Tom 1983 i kap 40 Allmänna utredningar.² Fr om 1984 ingår i kap 40 Verksamhetsbidrag de anslag som tidigare inom kap 232, kap 243 och kap 40 Allmänna utredningar (förutom generalsekreterarens disponeringsreserv).³ Med prisökningsfaktorn medräknad, dvs i 1984-priser.

I diagram 3 redovisas budget 1984 fördelad per samarbetsområde. Belopp för institutioner och projektverksamhet har lagts samman per område.

I stapeln för Sekretariatet m m ingår förutom ministerrådssekretariatet lönereserven samt tjänstemannautväxlingen.

I stapeln Allmänt ingår Nordiska statistiska sekretariatet samt projektkapiteln Verksamhetsbidrag och Generalsekreterarens disponeringsreserv samt Ministerrådets reserv. I övrigt framgår det av diagrammet vilka samarbetsområden staplarna avser.

III NORDISKA MINISTERRÅDETS SEKRETARIAT

Budgetförslag 1984 1000 NOK

Kap	Post	Budget 1983	Förslag 1984
01	Löner	10 918	12 202
11	Varor och tjänster	6 980	7 708
Summa		17 898 ¹⁾	19 910

¹⁾ I tillägg kommer 330 för lön m m till en konsulent på energiområdet.
Beslut i ministerrådet 29.9.82.

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (1 000 NOK)

Post	F ö r ä n d r i n g 1 9 8 3 - 1 9 8 4 f ö r		
	Löne- och pris- förändringar	Verksamhets- förändring	Totalt
01 Löner m m	1 284 ²⁾	0	1 284
11 Varor och tjänster	633	95	728
Summa	1 917 ²⁾	95	2 012

²⁾ Varav 330 för lön m m till en konsulent på energiområdet.

Organisation

Ministerrådssekretariatet i Oslo har 46 anställda. Förutom generalsekreteraren och tre avdelningschefer finns det 19 personer med handläggande uppgifter, 20 sekreterare inkl 5 med särskilda arbetsuppgifter samt tre vaktmästare.

Budget 1984

Ministerrådet beräknar för år 1984 i princip endast löne- och prisomräkning för ministerrådssekretariatet. Från två ämbetsmannakommittéer har det framförts önskemål om förstärkning av sekretariatet med vardera en konsulenttjänst. Mot bakgrund av den pågående interna översynen av sekretariatets organisation och arbetsformer tar ministerrådet nu inte ställning till denna fråga.

Ministerrådet har tidigare diskuterat behovet av att förstärka informationen om det nordiska samarbetet. I samråd med Nordiska rådets informationskommitté har fattats ett principbeslut om en kampanj för att öka kunskapen om Norden. Ministerrådet har för detta ändamål beräknat resurser under sin reserv på projektbudgeten.

IV INSTITUTIONER

Budgetförslaget omfattar specificerade beviljningar till de femton institutioner som finns på ministerrådets budget per den 1 januari 1983. Ministerrådssekretariatet har i reserven för institutioner, kapitel 482, reserverat belopp för aktiviteter som man vid denna tidpunkt inte kan ta slutlig ställning till. Dessa aktiviteter kommer, när de har konkretiserats, att på vanligt sätt föreläggas ministerrådet för ställningstagande.

En sammanfattning av beviljningarna till institutionerna, redovisade i resp domicillands valuta, finns i tabell 4. En mera omfattande sammanställning över institutionernas budgetar redovisas i kapitel II, tabell 2. Beloppen har där omräknats till NOK.

TABELL 4

BEVILJNINGAR TILL INSTITUTIONER

1 000 (valuta)

Kap	Institution	1983	Förslag	1984	Valuta	Sida
		Budget	Inst	Budg försl		
41	Nordiska statistiska sekretariatet	1 730	1 778	1 778	DKK	17
152	Nordiska läkemedelsnämnden	1 329	1 703	1 468	SEK	19
153	Nordiska hälsovårdshögskolan	7 900	9 936	8 549	SEK	21
154	Nordiska institutet för odontologisk materialprovning	6 888	7 943	7 508	NOK	23
155	Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning	971	1 250	1 139	FIM	25
156	Nordiska nämnden för handikappfrågor	1 330	1 650	1 650	SEK	27
171	Nordisk arbetsmiljöutbildning	633	772	743	FIM	29
211	Nordiska projektexportfonden	3 000 ¹⁾	9 000	4 737	FIM	31
224	Nordiska industrifonden	30 000	40 000	35 188	SEK	34
225	Nordtest	5 320	7 215	6 830	SEK	37
231	Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)	490	505	479	FIM	40
242	NordREFO	1 871	2 474	2 049	NOK	42
271	Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter	2 989 ²⁾	2 679	2 574	SEK	44
280	Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning	5 612	6 811	6 161	NOK	46
290	Ekonomiska forskningsrådet	1 589	2 554	1 890	NOK	48
482	Reserv för institutioner	1 090	1 000	1 235	NOK	50

1) NOK 1983. Förslag 1984 i FIM. 3 000 NOK överförs enl MR-SAM beslut från 1982 till 1983. Verklig nivå 1983 6 000 NOK.

2) Inklusiv engångsbeviljning 676. Bortfaller 1984.

41 NORDISKA STATISTISKA SEKRETARIATET

Budgetförslag 1984

1 000 DKK

		Förslag 1984		
		Budget 1983	Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	1 204	1 323	1 323
11	Varor och tjänster	526	455	455
Summa beviljningsförslag		1 730	1 778	1 778
Omräknat till NOK		1 384	1 422	1 422

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (DKK)

		Förändring 1983 - 1984 för					
		Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	99	99	20	20	119	119
11	Varor och tjänster	26	26	- 97	- 97	- 71	- 71
Summa		125	125	- 77	- 77	48	48

Institutionens uppgift

Nordiska statistiska sekretariatet har till uppgift att på uppdrag av cheferna för de statistiska centralbyråerna samordna den officiella statistiken i de nordiska länderna. Det utgör sekretariat för de nordiska chefsstatistikermötena och betjänar och samordnar verksamheten i de nordiska statistiska utskott, som verkar i chefsstatistikermötets regi. Detta sker bl a genom att sekretariatet deltar i planläggningen av möten och seminarier samt utarbetar dokumentation till och rapporter från dessa.

Sekretariatet följer det internationella samarbetet avseende statistisk koordinering och standardisering samt initierar och medverkar i undersökningar till gagn för jämförbarheten av de nordiska ländernas statistik. Dessutom utarbetar och redigerar sekretariatet Nordisk statistisk årsbok och utger andra samnordiska statistiska publikationer.

Organisation

Styrelsen består av cheferna för de statistiska centralbyråerna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Sekretariatet har 6 anställda och är beläget i Köpenhamn.

Budgetförslaget

1. Löne- och prisförändringar + 125 000 DKK.
2. Bortfall av vissa tryckutgifter som infaller vart tredje år - 120 000 DKK.
3. Extra uppräknig av Reseutgifter med hänsyn till den faktiska prisutvecklingen + 10 000 DKK.

Det är angeläget med en ökad samordning av de statistiska undersökningar m m som utförs i det nordiska samarbetet. Det är också bra om statistiska sekretariatets erfarenheter och kunskaper kan utnyttjas inom olika projekt i ökad omfattning.

4. Övrig personal + 20 000 DKK.
5. Honorar och expertbistånd + 13 000 DKK.

152 NORDISKA LÄKEMEDELSNÄMNDEN

Budgetförslag 1984

1 000 SEK

		Förslag 1984		
		Budget 1983	Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	702	781	742
11	Varor och tjänster	307	399	362
21	Projektverksamhet, kan överföras	320	523	364
Summa beviljningsförslag		1 329	1 703	1 468
Omräknat till NOK		1 395	1 788	1 541

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (SEK)

		Förändring 1983 - 1984 för					
		Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	40	40	39	-	79	40
11	Varor och tjänster	25	25	67	30	92	55
21	Projektverksamhet	18	18	185	26	203	44
Summa		83	83	291	56	374	139

Institutionens uppgift

Nordiska läkemedelsnämnden upprättades den 5 december 1974 och infördes på ministerrådets budget 1975. Nämndens uppgift är att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

Organisation

Samtliga nordiska länder deltar i nämndens arbete. Nämnden har 10 ledamöter, 2 från varje land med ersättare. Ledamöterna utses för högst 4 år i sänder.

Huvuddelen av verksamheten genomförs med hjälp av underutskott. Dessa har vanligen 1 medlem från varje land och mandat för ett avgränsat uppdrag. För närvarande finns 7 sådana utskott.

Nämnden biträdes av ett sekretariat med 4 anställda och placerat i Uppsala i Sverige.

Budgetförslaget

1. Löne- och prisförändringar + 83 000 SEK.
2. Resor + 30 000 SEK.
3. Projektmedel + 26 000 SEK.

153 NORDISKA HÄLSOVÅRDSHÖGSKOLAN

Budgetförslag 1984

1 000 SEK

		Förslag 1984		
		Budget 1983	Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	3 919	4 855	4 081
11	Varor och tjänster	3 566	4 156	4 018
21	Projektverksamhet, kan överföras	415	925	450
Summa		7 900	9 936	8 549
Omräknat till NOK		8 295	10 433	8 976

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (SEK)

		F ö r ä n d r i n g 1 9 8 3 - 1 9 8 4 f ö r					
		Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	123	93	813	69	936	162
11	Varor och tjänster	408	452	182	-	590	452
21	Projektverksamhet	40	35	470	-	510	35
Summa		571	580	1 465	69	2 036	649

Institutionens uppgift

Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg är en sammordisk institution för högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvård. Utbildningen avses ligga på en nivå ovanför vad vart och ett av de nordiska länderna kan anordna nationellt och motsvarar den utbildning som förekommer i anglo-amerikanska "schools of public health". En begränsad verksamhet startade redan 1953, vilken utvidgades 1962 med flera kurser och flera elevkategorier. Från 1978 finns hälsovårdshögskolan på Nordiska ministerrådets allmänna budget.

Organisation

Styrelsen för högskolan består av 1 ledamot och 1 suppleant från vardera av de nordiska länderna. Vid högskolan finns också ett kursråd med representanter för de nationella huvudmannorganisationerna inom hälso- och sjukvård samt för lärarna och eleverna.

Högskolan har totalt 19 anställda varav 9 lärare.

Kostnaderna för högskolan delas av de fem nordiska länderna i förhållande till antalet under året utnyttjade kursmånader (jfr VII Inkomster, kap 653).

Budgetförslaget

1. Löne- och prisförändringar + 580 000 SEK.

Nordiska ministerrådet beslutade år 1976 att hälsovårdshögskolans verksamhet skall utvärderas. Det föreslås därför endast följande förändringar i högskolans budget för 1984.

2. Medel för extra skrivhjälp vid toppbelastningar + 69 000 SEK.
3. Ny fast tjänst som ekonomibitråde. Ingen kostnadsökning, medlen förs över från anslaget till extra personal.

Ministerrådet räknar med oförändrad undervisningsnivå vid skolan 1984 jämfört med 1983.

Ministerrådet är överens med hälsovårdshögskolans styrelse att tiden nu är mogen för en utvärdering. Skolans verksamhet i dess nuvarande form inleddes den 1 januari 1978. Den period som kommer att omfattas av utvärderingen får därför anses vara lämplig mot bakgrund av verksamhetens inriktning och omfattning. Ett försök skall göras att om möjligt frigöra nödvändiga medel redan under 1983. Ministerrådssekretariatet kommer efter kontakt med högskolans styrelse och nordiska socialpolitiska kommittén att lägga fram ett förslag om utvärderingens genomförande och finansiering.

154 NORDISKA INSTITUTET FÖR ODONTOLOGISK MATERIALPROVNING

Budgetförslag 1984

1 000 NOK

		Förslag 1984		
		Budget 1983	Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	4 455	5 199	4 804
11	Varor och tjänster	<u>2 433</u>	<u>2 744</u>	<u>2 704</u>
Summa beviljningsförslag		6 888	7 943	7 508

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (NOK)

		Förändring 1983 - 1984 för					
		Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	414	349	330	-	744	349
11	Varor och tjänster	311	271	-	-	311	271
Summa		725	620	330	-	1 055	620

Institutionens uppgift

Institutet har till uppgift att genom systematisk provning och därtill hörande målinriktad forskning arbeta för att material och andra förbrukningsartiklar som används eller kan användas i odontologisk verksamhet och tandhälsotjänst i de nordiska länderna fyller de hälsomässiga och tekniska krav som i enlighet med utvecklingen måste ställas vid varje tidpunkt. Institutet skall också försöka att utveckla bättre material och förbrukningsartiklar.

Organisation

NIOMs styrelse har en representant och en suppleant från vart och ett av de nordiska länderna. Institutet består av 2 avdelningar samt en administrativ enhet.

Budgetförslaget

1. Löne- och prisförändringar + 620 000 NOK.

Verksamheten vid NIOM kan i viss utsträckning jämföras t ex med de nationellt bedrivna läkemedelsprövningarna. Dessa verksamheter har ansetts lämpliga att finansieras via avgifter från producenterna. Innan ställning tas till en sådan finansiering av NIOMs verksamhet bör emellertid effekterna härav utredas. Ministerrådet bemyndigar generalsekretären att uppdraga åt NIOM att utreda frågan om en avgiftsfinansiering av institutets verksamhet. Utredningsresultatet bör därefter behandlas av Nordiska socialpolitiska kommittén i samband med NIOMs budgetförslag för 1985.

155 NORDISKA NÄMNDEN FOR ALKOHOL- OG DROGFORSKNING

Budgetförslag 1984

1 000 FIM

		Budget 1983	Förslag 1984	
			Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	315	360	360
11	Varor och tjänster	263	290	290
21	Projektverksamhet, kan överföras	392	600	489
Summa beviljningsförslag		970	1 250	1 139
Omräknat till NOK		1 290	1 663	1 515

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (FIM)

		F ö r ä n d r i n g 1 9 8 3 - 1 9 8 4 f ö r					
		Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	45	45	-	-	45	45
11	Varor och tjänster	27	27	-	-	27	27
21	Projektverksamhet	108	31	100	66	208	97
Summa		180	103	100	66	280	169

Institutionens uppgift

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning började sin verksamhet 1979 och har till uppgift att

- främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom sitt område i Norden

- initiera och planera samnordiska forskningsprojekt som syftar till att belysa viktiga alkohol- och drogpolitiska frågor
- arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutbyten
- främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete.

Organisation

Nämnden består av 3 medlemmar från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige med personliga suppleanter. Island deltar med två medlemmar och en suppleant. Nämnden bistås av ett sekretariat med 3 anställda, som är placerat i Helsingfors.

Budgetförslaget

1. Löne- och prisförändringar + 103 000 FIM.
2. Anordnande av nordiskt alkoholforskarsymposium - vartannat år.
+ 66 000 FIM.

156 NORDISKA NÄMNDEN FÖR HANDIKAPPRÅGOR

Budgetförslag 1984 1 000 SEK

		Budget 1983	Förslag 1984	
			Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	690	729	729
11	Varor och tjänster	376	446	446
21	Projekt, kan överföras	440	475	475
Summa beviljningsförslag		1 506	1 650	1 650
Omräknat till NOK		1 581	1 732	1 732

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (SEK)

Post	Förändring 1983 - 1984 för						
	Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt		
	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	
01	Löner	39	39	-	-	39	39
11	Varor och tjänster	30	30	40	40	70	70
21	Projektverksamhet	35	35	-	-	35	35
Summa		104	104	40	40	144	144

Institutionens uppgift

Nordiska nämnden för handikappfrågor är ministerrådets samarbetsorgan för handikappfrågor inom det socialpolitiska området. Nämnden har bland sina uppgifter att främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att följa, initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom området. Nämnden har också att i övrigt stimulera nordiskt samarbete inom sitt ansvarsområde, exempelvis i forskning- och utvecklingsfrågor.

Organisation

Nämnden har en styrelse med 2 ledamöter från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt 1 ledamot från Island. För varje ledamot finns en suppleant.

Nämndens kansli, som är placerat i Stockholm, består av 4 anställda.

Budgetförslaget

1. Löne- och prisförändringar + 104 000 SEK.
2. Varor och tjänster. + 40 000 SEK.

171 NORDISK ARBETSMILJÖUTBILDNING

Budgetförslag 1984 1 000 FIM

		Förslag 1984		
		Budget 1983	Institutionen	Budgetförslaget
01	Löner	410	499	491
11	Varor och tjänster	342	469	448
Bruttoutgift		752	968	939
Avgår deltagaravgifter		- 119	- 196	- 196
Summa beviljningsförslag		633	772	743
Omräknat till NOK		842	1 027	989

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (FIM)

		Förändring 1983 - 1984 för					
		Löne- och prisförändringar		Verksamhetsförändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	-	-	89	81	89	81
11	Varor och tjänster	35	35	92	71	127	106
-	Deltagaravgifter	-	-	- 77	- 77	- 77	- 77
Summa		35	35	104	75	139	110

Institutionens uppgift

Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet har till uppgift att arrangera vidareutbildning för specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård. NIVA samarbetar därvid med Institutet för arbetshygien i Helsingfors. Institutionen upprättades den 1 mars 1982. Den är en fortsättning på projektet Vida-

reutbildning av specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård finansierat av Nordiska ministerrådet. Projektet startade år 1978.

Organisation

Institutionen leds av en styrelse. Denna består av en person från vart och ett av de nordiska länderna. Varje representant har en personlig suppleant. Institutionen har tre anställda. Tjänsten som kanslichef är inte avlönad och sköts av utbildningschefen vid Institutet för arbetshygien.

Budgetförslaget

1. Prisförändringar + 35 000 FIM.

Ministerrådet ansluter sig till bedömningen ang behovet av en lönad kanslichef på halvtid.

2. Tillsättandet av en lönad tjänst som kanslichef på halvtid + 81 000 FIM.

3. Omkostnadsposten + 71 000 FIM.

4. Ökade intäkter av deltagaravgifterna p g a en sjunde kurs år 1984 - 77 000 FIM.

211 NORDISKA PROJEKTEXPORTFONDEN

Budgetförslag 1984

1 000 FIM

		Förslag 1984		
		Budget 1983	Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	553	676	553
11	Varor och tjänster	786	1 034	770
21	Projektverksamhet, kan överföras	3 161	7 290	3 414*
Summa beviljningsförslag		4 500	9 000	4 737
Omräknat till NOK		6 000	11 970	6 300
Avgår överfört från 1982, NOK		- 3 000		
Beviljning 1983, NOK		3 000		

*Härutöver beräknas 500 000 NOK under institutionsreserven.

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (FIM)

		F ö r ä n d r i n g 1 9 8 3 - 1 9 8 4 f ö r					
		Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	123	-	-	-	123	-
11	Varor och tjänster	248	- 16	-	-	248	- 16
21	Projektverksamhet	2 508*	2 508*	3 876	-**	6 384*	2 508*
Summa		2 879*	2 492*	3 876	-	6 755*	2 492*

* Varav 2 255 FIM för att upprätthålla 1983 års nivå.

** 500 000 NOK beräknas under institutionsreserven.

Institutionens uppgift

Nordiska projektexportfonden har upprättats för en treårig försöksperiod från den 1.7.1982. Nordiska projektexportfonden skall bidra till att stärka de nordiska företagens internationella konkurrenskraft vid export främst till utvecklingsländer, men även till statshandelsländer. Fondens huvudsakliga verksamhet är att ge stöd till nordiska företag och institutioner vid uppgörandet av förutsättnings- och lönsamhetsstudier rörande konkreta projekt och för motsvarande aktiviteter, som kan leda till affärskontrakt. Projektet skall vara av nordiskt intresse. Fonden kan bevilja bidrag, som täcker högst 50% av kostnaderna. De beviljade bidraget skall normalt återbetalas om projektet realiserar.

En mindre del av fondens medel kan även beviljas som bidrag på upp till 50% av utgifterna för nordiska och internationella seminarier inom branscher och områden där nordiska företag är konkurrenskraftiga, till grundläggande marknadsundersökningar och studier av efterfrågesituationen i målområden där ett nordiskt intresse för leveranser kan föreligga.

Organisation

Projektexportfonden har en styrelse på 10 medlemmar, bestående av två ledamöter från vardera av de nordiska länderna. Nordiska investeringsbanken representeras av en observatör vid styrelsemötena.

Styrelsens beslut verkställs av ett sekretariat som leds av en direktör; direktören tillträdde sin tjänst den 1 oktober 1982. Sekretariatet är beläget i Helsingfors och har enligt 1983 års budgetbeslut två anställda.

Budgetförslaget

1. Löne- och prispförändringar + 2 492 000 FIM. Härav 2 255 000 FIM för att upprätthålla 1983 års verksamhetsnivå.

Enligt ministerrådets mening bör återhållsamhet iakttas vid beräkningen av administrationskostnaderna för år 1984. Det utgångsläge som projektexportfonden fått för sina administrativa utgifter genom beslutet om 1983 års budget möjliggör att förändringarna till 1984 begränsas till ren löne- och prisomräkning.

Vad som sagts ovan om de administrativa medlens storlek skall även ses mot bakgrund av storleken på de projektmedel fonden har att hantera. Fonden har begärt en ökning av dessa medel på ca 4,1 milj FIM. Enligt ministerrådets mening är det mot bakgrund av fyra månaders verksamhet omöjligt att nu bedöma medelsbehovet för 1984. Det kan i detta sammanhang nämnas att knappt 1,5 milj FIM av projektmedlen kommer att föras över från 1982 till 1983. Även om det per januari 1983 har inkommit nya ansökningar för över 3 milj FIM, beräknas en viss överföring också ske från 1983 till 1984.

För att inte budgettekniska skäl skall omöjliggöra en utvidgning av verksamheten för detta år, om det visar sig önskvärt, föreslår ministerrådet att 500 000 NOK avsätts under institutionsreserven. Medlen kan senare överföras till projektexportfondens budget genom särskilt beslut av ministerrådet.

Erfarenhetsmässigt brukar bidrag av det slag som beviljas ur projektexportfonden inte alltid komma att utbetalas p g a att de underliggande projekten inte kommer till stånd. Ministerrådet kommer i slutet av 1983, sedan erfarenhet vunnits, att värdera ifall beslut om bidrag ur fonden inte skall avräknas med fullt belopp från beslutstillfället till dess att bidraget kommer till utbetalning.

Budgetförslag 1984

1 000 SEK

	Budget 1983	Förslag 1984	
		Institu- tionen	Budget- förslaget
70-1 Personal och styrelse	1 685	1 765	1 765
70-2 Varor och tjänster	1 215	1 305	1 305
Summa administration	2 900	3 070	3 070
71 Fondmedel			
Projektverksamhet	30 100	40 430	35 618
Bankräntor	./ .2 000	./ .1 500	./ .1 500
Återbetalningar, lån	27 100 ./ .1 000	36 930 ./ .2 000	32 118 ./ .2 000
Summa beviljningsförslag	30 000	40 000	35 188
Omräknat till NOK	31 500	42 000	36 947

Beslutad budget innebär ett bemyndigande att ingå förpliktelser för budgetåret. Ministerrådet ger dessutom Industrifonden bemyndigande att ingå förpliktelser utöver tillgängliga medel för 1984 på upp till 17,8 milj SEK för 1985 och 11,9 milj SEK för 1986.

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (SEK)

Post	F ö r ä n d r i n g 1 9 8 3 - 1 9 8 4 f ö r					
	Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
70-1 Personal och styrelse	80	80	-	-	80	80
70-2 Varor och tjänster	90	90	-	-	170	90
71 Fondmedel	2 168	2 168	7 662	2 850	9 830	5 018
Summa	2 338	2 338	7 662	2 850	10 000	5 188

Institutionens uppgift

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond) bildades 1973 genom att de fem nordiska ländernas regeringar undertecknade en överenskommelse om fonden som senare har ratificerats. Från och med 1979 infördes fonden på Ministerrådets allmänna budget.

Fondens syfte anges i överenskommelsens artikel 1, Andamål, på följande sätt:

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling genom att främja ett ökat samarbete mellan de avtalsslutande staterna samt genom att stödja finansieringen av både projekt av intresse för två eller flera nordiska länder och internationella projekt av gemensamt nordiskt intresse.

Fondens stöd till industriföretag etc sker i form av bidrag utan återbetalningsskyldighet eller som lån; den senare formen används i ökande grad.

Organisation

Fonden leds av en styrelse i vilken varje land är representerat genom en ordinarie ledamot och en suppleant. Härutöver deltar NORDFORSK med en ordinarie ledamot och en suppleant. NORDFORSKs ledamot har ingen rösträtt.

Styrelsens beslut verkställs av fondens sekretariat. Sekretariatet, som är beläget i Stockholm, har för närvarande åtta anställda.

Budgetförslaget

1. Löne- och prisförändringar + 170 000 SEK.
2. Prisomräkning av fondmedlen + 2 168 000 SEK.

3. Nettoökning av bankräntor och låneåterbetalningar - 500 000 SEK.
4. Bruttorealökning av fondmedlen + 3 350 000 SEK.

Nordiska industrifondens verksamhet är ett bra exempel på konkreta aktiviteter under rubrikerna "Tekniken och framtiden" samt "Norden som hemmamarknad". Fondens verksamhet bidrar till att höja den tekniska kompetensen i den nordiska industrin samt till att utveckla och introducera ny teknik i produktionen och därigenom stärka industrin på exportmarknaderna.

I samband med fastställandet av institutionsbudgeten för 1983 fick industrifonden en väsentlig realökning. Efterfrågan på fondens medel ökar emellertid stadigt och är fortfarande betydligt större än de tillgängliga beloppen. Det bör också framhållas att industrifondens insats i ett projekt också medför insats av lika stora medel från samarbetspartnerna själva eller från andra finansierare.

Förutom samordningsvinster i förbindelse med de konkreta projekt som fonden stöder, visar erfarenheterna att de kontakter som genom fondens verksamhet knyts mellan företag ofta leder till ett långvarigt och vidgat samarbete på andra fält.

Mot bakgrund av ovanstående och med hänvisning till att teknisk forskning och utveckling också nationellt ges stadigt ökande betydelse föreslår ministerrådet en relativt stor ökning av industrifondens budget för 1984. Detta skall ses som ett uttryck för den höga prioritet som ministerrådet ger industrifondens verksamhet. Samarbetsministrarna anser att en kanalisering av intressanta, industriellt utvecklingsbara, projekt från olika samsarbetssektorer inom det övriga nordiska samarbetet för bedömning av industrifonden är en tänkbar utvecklingslinje som bör övervägas.

225 NORDTEST

Budgetförslag 1984

1 000 SEK

		Förslag 1984		
		Budget 1983	Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	725	960	845
11	Varor och tjänster	460	605	520
21-1	Projekt, publikationer, kan överföras	3 775	5 125	4 650
21-2	Fackgruppkostnader	360	525	490
		4 135	5 650	5 140
Summa beviljningsförslag		5 320	7 215	6 505
Omräknat till NOK		5 586	7 576	6 830

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (SEK)

		F ö r ä n d r i n g 1 9 8 3 - 1 9 8 4 f ö r					
		Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	25	- 55	210	175	235	120
11	Varor och tjänster	45	45	100	15	145	60
21	Projektverksamhet	465	330	1 050*	675*	1 515*	1 005*
Summa		535	320	1 360*	865*	1 895*	1 185*

* Varav engångsuppräknning p g a bortfall av räntor 675.

Institutionens uppgift

Nordtest påbörjade sin verksamhet den 1 juli 1973 och fördes in på ministerrådets allmänna budget fr o m 1 januari 1979. Nordtest har till uppgift att

- utarbeta, rekommendera och registrera gemensamma nordiska provningsmetoder i syfte att uppnå jämförbara resultat vid provning av material, produkter, konstruktioner, anläggningar och tekniska system för förfaranden,
- ha ansvaret för ett kontinuerligt informationsutbyte på provningsområdet,
- utarbeta, rekommendera och registrera riktlinjer för provningsverksamhet,
- främja ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationellt samarbete inom verksamhetsområdet,
- initiera och främja forskning på verksamhetsområdet.

Organisation

Nordtests verksamhet leds av en styrelse med 5 representanter, en för vart och ett av de nordiska länderna. Den fackmässiga verksamheten handhas av områdesvis utsedda fackgrupper, för närvarande 7 stycken. Sekretariatet, som har 3 anställda, är t o m år 1982 placerat i Stockholm och därefter i Helsingfors.

Budgetförslaget

1. Löne- och prisförändringar + 320 000 SEK.

Nordtest flyttar under 1983 till Helsingfors. Enligt gällande regler bör därför 1984 års budget fastställas i FIM. För att möjliggöra en jämförelse med tidigare år har det t v räknats i SEK. I samband med fastställandet av budgeten kommer en omräkning till FIM att ske.

2. Ny tjänst som handläggare. + 190 000 SEK inkl följdkostnader under post 11. Ministerrådet anser att det är önskvärt att öka omfattningen av de samordningsåtgärder med internationell inriktning som befrämjar handeln i enlighet med harmoniseringssträvandena mellan de nordiska länderna.

Ministerrådet anser att fr o m 1984 års budget bör Nordtest likställas med övriga institutioner när det gäller hanteringen av ränteintäkter. Detta innebär att ränteintäkter uppkomna under ett år räknas av vid utbetalningen av det följande årets budgetmedel. Mot bakgrund av att Nordtest sedan länge, redan från den tid institutionen finansierades via Nordiska industrifondens budget, fått behålla sina ränteintäker och att detta bidragit till att Nordtests budget inte avspeglat den verkliga verksamhetsnivån, föreslås en engångsuppräknig av Nordtests budget för 1984. Samtidigt föreslås att på budgetens inkomstsida upptas ett nytt kapitel Ränteintäkter vid institutioner. Detta medför att uppräknigen inte innebär någon nettoökning av budgeten för 1984 totalt.

231 NORDISKA KOMMITTÉN FÖR BYGGBESTÄMMELSER (NKB)

Budgetförslag 1984		1 000 FIM		
		Förslag 1984		
		Budget 1983	Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	270	280	280
11	Varor och tjänster	220	225	199
Summa beviljningsförslag		490	505	479
Omräknat till NOK		652	672	637

Häruöver har för år 1983 beviljats 1 milj NOK från institutionsreserven för projektverksamheten. För 1984 föreslås 735 000 NOK. Se i övrigt kap 482.

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (FIM)

		F ö r ä n d r i n g 1 9 8 3 - 1 9 8 4 f ö r					
		Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	10	10	-	-	10	10
11	Varor och tjänster	5	5	-	-26	5	-21
Summa		15	15	-	-26	15	-11

Institutionens uppgift

NKB är ett samarbetsorgan för de centrala byggmyndigheterna i de fem nordiska länderna. Verksamheten inom organisationen innleddes 1955. NKB infördes på ministerrådets budget 1979 genom att ett centralt sekretariat inrättades i Helsingfors.

NKBs uppgift är att samordna byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom områden där en samordning är angelägen, samt främja nordiskt samarbete av väsentlig betydelse för en sund utveckling rörande byggbestämmelser i enlighet med vad som anges i NKBs arbetsprogram.

Organisation

NKBs styrelse består av 2 representanter från Danmark, Finland, Norge och Sverige samt 1 representant från Island. Dessutom finns projektgrupper för avgränsade arbetsuppgifter och tekniska sekreterare utsedda av de enskilda länderna. Centrala kansliet i Helsingfors har en tjänst.

Budgetförslag

1. Löne- och prisförändringar + 15 000 FIM.
2. Nedräkning av posten Varor och tjänster - 26 000 FIM.

Under kap 482 Reserv för institutioner beräknas 735 000 NOK för NKBs projektverksamhet 1984. Detta innebär en realminskning med 355 000 NOK.

242 NORDREFO

Budgetförslag 1984

1 000 NOK

		Förslag 1984		
		Budget 1983	Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	453	543	513
11	Varor och tjänster	526	878	572
21	Projektverksamhet, kan överföras	892	1 053	964
Summa beviljningsförslag		1 871	2 474	2 049

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (NOK)

		Förändring 1983 - 1984 för					
		Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	60	60	30	-	90	60
11	Varor och tjänster	46	46	306	-	352	46
21	Projektverksamhet	72	72	89	-	161	72
Summa		178	178	425	-	603	178

Institutionens uppgift

NordREFO, Nordiska arbetsgruppen för regionalpolitisk forskning till-sattes år 1966 efter en rekommendation av Nordiska rådet. Sedan 1974 har NordREFO erhållit medel för projektverksamhet över Nordiska ministerrådets allmänna budget. Den 1 januari 1980 ombildades NordREFO till en institution på budgeten, och ändrade därvid namnet till Nordisk institutt for regionalpolitisk forskning. NordREFOs huvudsakliga arbetsuppgifter kan sammanfattas enligt följande

- samordning av forskning inom det regionalpolitiska fältet
- bedriva forskning med nordiskt komparativa utgångspunkter inom det regionalpolitiska fältet
- verka som ett kontaktorgan mellan forskare, forskningsinstitutioner och planeringsinstitutioner med anknytning till regionalpolitik
- svara för informationsverksamhet och kunskapsöverföring, huvudsakligen mellan forskning och planering.

Organisation

Institutets styrelse har 1 ledamot och 1 suppleant från samtliga fem nordiska länder. Dessutom ingår 1 representant från Nordiska ministerrådets sekretariat. Sekretariatet, som för närvarande är placerat vid Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) i Oslo, har 2 anställda.

Budgetförslaget

1. Löne- och prisförändringar + 178 000 NOK.

271 NORDISKA GENBANKEN FÖR JORDBRUKS- OCH TRÄDGÅRDSVÄXTER

Budgetförslag 1984

1 000 SEK

		Förslag 1984		
		Budget 1983	Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	831	974	974
11	Varor och tjänster	1 348	725	725
21	Projektverksamhet, kan överföras	810*	980	875
Summa beviljningsförslag		2 989	2 679	2 574
Omräknat i NOK		3 138	2 813	2 702

* Varav 676 000 SEK engångsanvisning. Medlen får användas även under år 1984.
MR-SAM beslut 10.11.1982.

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (SEK)

		F ö r ä n d r i n g 1 9 8 3 - 1 9 8 4 f ö r					
		Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	39	39	104	104	143	143
11	Varor och tjänster	53	53	- 676*	- 676*	- 623*	- 623*
21	Projektverksamhet	80	65	90	-	170	65
Summa		172	157	- 482*	- 572*	- 310*	- 415*

* Bortfall av engångsanvisning 676.

Institutionens uppgift

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB) startade sin verksamhet den 1 januari 1979. Genbanken har till uppgift att bevara den genetiska variationen hos för Norden värdefullt kulturväxt-

material. Genbanken skall betjäna växtförädlare och andra växtforskare. I princip skall inlagrat material och dokumentation vara fritt tillgängligt för envar. Den nordiska genbanken är en länk i det europeiska genbanksnätet och ingår i det globala samarbetet. Detta möjliggör ett fritt utbyte av material och dokumentation med andra genbanker och samtidigt undvikande av dubbelarbete.

Organisation

Genbankens styrelse består av 1 ledamot och 1 suppleant från vart och ett av de fem nordiska länderna. Under styrelsen finns ett rådgivande organ, Nämnden för genbanksfrågor. Nämnden representerar deltagarländernas växtförädlare, botanisk-vetenskapliga institutioner och andra intressenter. Den är ett expertorgan, som bereder och lämnar förslag till styrelsen angående genbankens verksamhet. Genbankens personal uppgår f n till 5½ tjänst.

Budgetförslaget

1. Löne- och prispförändringar + 157 000 SEK.

Det är stigande efterfrågan efter material och tjänster från genbanken både från offentliga forskningsinstitutioner och privata växtförädlingsföretag. Mot denna bakgrund anser ministerrådet att det är behov av en fortsatt utbyggnad av genbanken även under 1984.

2. Inrättande av en ny tjänst som assistent för fröinlagringsverksamheten + 104 000 SEK.
3. Bortfall av engångsanvisning för utveckling av nytt datasystem - 676 000 SEK.

Budgetförslag 1984

1 000 NOK

		Budget 1983	Förslag 1984	
			Institu- tionen	Budget- förslaget
01	Löner	191	145	145
11	Varor och tjänster	265	348	348
21	Projektverksamhet kan överföras	5 156	6 318	5 668
Summa beviljningsförslag		5 612	6 811	6 161

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (NOK)

		F ö r ä n d r i n g 1 9 8 3 - 1 9 8 4 f ö r					
		Löne- och pris- förändringar		Verksamhets- förändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	15	15	- 61*	- 61*	- 46	- 46
11	Varor och tjänster	22	22	61*	61*	83	83
21	Projektverksamhet	412	412	750	100	1 162	512
Summa		449	449	750	100	1 199	549

* Omfördelning av medel från löner till resor.

Institutionens uppgift

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) upprättades år 1972 och infördes år 1978 på ministerrådets budget. År 1982 inordnades Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR), som hittills varit en självständig institution på ministerrådets budget, under SNS. SNS har till uppgift att förmedla och understödja gemensam nordisk forskning inom skogsbruket samt att underlätta samverkan inom den skogliga forskarutbildningen.

Organisation

SNS styrelse består av 3 representanter för vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en observatör från Island. Sekretariatet består av ca 1/3 tjänst vid SNS och ca 1/2 tjänst vid NSR. SNS stödjer sig i sitt arbete på f n 17 samarbetsgrupper (inkl NSR) representerande olika kompetensområden.

Budgetförslaget

1. Löne- och prisförändringar + 449 000 NOK.
2. Omfördelning av 61 000 NOK från löner till resor.
3. En realökning 1984 av SNS projektmedel med 100 000 NOK för att möjliggöra igångsättning av vissa högprioriterade biologiska skogsforskningsprojekt. Det bör framhållas att det nordiska samarbetet på detta område innebär goda möjligheter för att uppnå viktiga resultat beträffande produkt- och teknologiutveckling.

290 EKONOMISKA FORSKNINGSRÅDET

Budgetförslag 1984

1 000 NOK

		Förslag 1984		
		Budget 1983	Institutionen	Budgetförslaget
01	Löner	290	294	294
11	Varor och tjänster	395	460	417
21	Projektverksamhet, kan överföras	904	1 800	1 179
Summa beviljningsförslag		<u>1 589</u>	<u>2 554</u>	<u>1 890</u>

Analys av anslagsförändringen 1983-1984 (NOK)

		Förändring 1983 - 1984 för					
		Löne- och prisförändringar		Verksamhetsförändring		Totalt	
Post		Inst	Budg försl	Inst	Budg försl	Inst	Budg försl
01	Löner	3	4	1	-	4	4
11	Varor och tjänster	5	22	60	-	65	22
21	Projektverksamhet	90	75	806	200	896	275
Summa		98	101	867	200	965	301

Institutionens uppgift

Nordiska ekonomiska forskningsrådet inrättades hösten 1980 och fick ett eget anslag på Nordiska ministerrådets allmänna budget fr o m 1981.

Forskningsrådet har till uppgift att främja nordiskt ekonomiskt samarbete. Detta skall bli a ske genom att forskningsrådet ger stöd till analyser och utredningar om det ömsesidiga ekonomiska beroendet mellan de nordiska länderna, och om förutsättningarna för ett närmare ekonomiskt samarbete, både i vad angår stabiliseringspolitiken och frågan om långsiktig tillväxt.

Organisation

Forskningsrådet består av 15 medlemmar, 3 från vart och ett av de fem nordiska länderna. Rådet har från den 1 mars 1981 en sekreterare anställd.

Budgetförslaget

1. Löne- och prispförändringar + 101 000 NOK.
4. Realökning av projektmedlen. + 200 000 NOK.

Den föreslagna realökningen bör göra det möjligt för forskningsrådet att sätta igång prioriterade forskningsprojekt angående ett nytt huvudtema som fastställs under 1983.

482 RESERV FÖR INSTITUTIONER

Under detta kapitel begärs medel till verksamheter där det av olika skäl inte föreligger bakgrundsmaterial för att fatta ett slutligt beslut eller där beslut av annan anledning bör fattas senare. Disponering av medel förutsätter ett särskilt beslut av ministerrådet.

	1 000 NOK	
<u>Budgetförslaget</u>	<u>Budget 1983</u>	<u>Förslag 1984</u>
Projektmedel för Nordiska kommittén för byggbestämmelser (NKB)	1 090	735
Projektexportfonden	(3 000)*	500
Anskaffning av datautrustning för Nordiska genbanken	(710)**	-
	<hr/>	<hr/>
	1 090	1 235
	(4 800)	

* Overfört till projektexportfondens budget.

** Overfört till genbankens budget.

Ministerrådet föreslår att 735 000 NOK preliminärt avsätts för projektmedel till NKB och 500 000 NOK för projektexportfonden.

V PROJEKTBUDETEN

ALLMÄNT

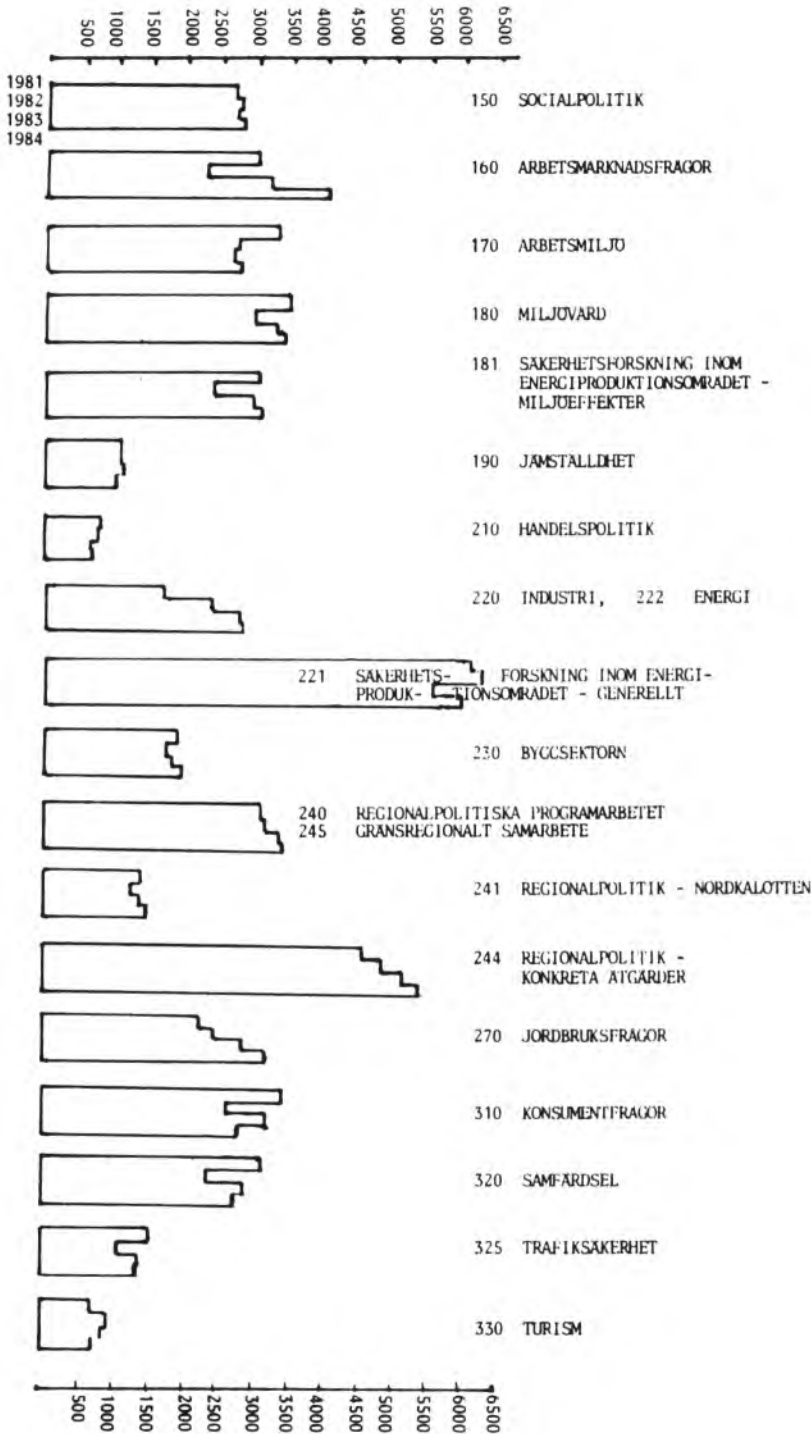
Den reala nivån för olika sektorer år 1981-83 framgår av diagram 4. Dessutom redovisas i diagrammet motsvarande tal enligt budgetförslaget för år 1984. Samtliga belopp redovisas i 1983 års prisläge. Beloppen för 1981 och 1982 avser de slutliga beviljningarna, för 1983 och 1984 budgettal.

Beträffande dispositionsbeviljningen fastställer ministerrådet i sitt budgetbeslut såkallade indikativa ramar för samtliga samarbetssektorer. Detta innebär att i budgetbeslutet tar man inte ställning till enskilda projekt. Projektförslagen behandlas först i s k disponeringsförslag som också överlämnas till Nordiska rådets budgetkommitté. Ministerrådet utgår ifrån att de indikativa ramarna för 1984 i sin helhet skall stå till ämbetsmannakommittéernas disposition t o m utgången av februari månad 1984. Eventuella då ej disponerade medel fördelas efter en prioritering mellan de olika samarbetssektorerna. Kap 244 Regionalpolitik - konkreta åtgärder bör som tidigare disponera sin ram hela 1984.

För flera samarbetssektorer gäller relativt nyligen fastställda handlingsprogram, arbetsplaner eller motsvarande. Dessutom föreligger för några samarbetssektorer förslag till sådana program. De riktlinjer för samarbetet på olika sektorer som fastställts genom dessa program el dyl innebär först och främst politiska riktlinjer beträffande verksamhetens inriktning och innehåll. Takten i förverkligandet är beroende av resurstillgången.

En sammanställning av de föreslagna indikativa ramarna för 1984 redovisas i tabell 5. Av tabellen framgår att ämbetsmannakommittéernas budgetprogram för 1984 skulle innebära en projektbudget på ca 63 milj NOK i prisläget 1983. Ämbetsmannakommittéerna har i stor utsträckning vid utarbetandet av budgetprogrammen, med utgångspunkt bl a i handlingsprogram och liknande, företagit prioriteringar mellan olika tänkbara inriktningar av projektverksamheten. I särskilda motiveringar härefter redovisas ministerrådets synpunkter angående prioriteringar, bakgrund för föreliggande anspråk samt inriktning av verksamheten.

DIAGRAM 4

NORDISKA MINISTERRÅDETS ALLMÄNNA BUDGET 1984

TABELL 5

DISPOSITIONSBEVILJNING

BUDGETFÖRSLAG 1984

1 000 NOK

Kap nr	1983 Indikativa ramar i 1983-priser	1984 (prisläge 1983)					
		Ämbetsmanna- kommittéerna		Budgetkommittén		Budgetförslag	
		Förändr NOK	Totalt NOK	Förändr NOK	Totalt NOK	Förändr NOK	Totalt NOK
1	2	3	4	5	6	7	8
40 Allmänna utredningar	770	–	770	–	770	–770	–
40 Verksamhetsbidrag						1 250 ¹	1 250 ¹
50 Generalsekreterarens disponeringsreserv ²						500	500
150 Socialpolitik	2 640	192	2 832	150	2 790	60	2 700
160 Arbetsmarknad	3 161	1 339	4 500	200	3 361	839	4 000
170 Arbetsmiljö	2 638	1 622	4 260	100	2 738	112	2 750
180 Miljövård	3 270	230	3 500	100	3 370	100	3 370
181 Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet – miljöeffekter	2 899	1 501	4 400	150	3 049	151	3 050
190 Jämställdhetsfrågor	1 090	210	1 300	0	1 090	– 90	1 000
210 Handelspolitik	610	360	970	250	860	30	640
220 Industripolitik	981	519	1 500	300	1 281	19	1 000
221 Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet – generellt	5 453	1 307	6 760	150	5 603	547	6 000
222 Energifrågor	1 766	134	1 900	0	1 766	34	1 800
230 Byggsektorn	1 766	244	2 010	0	1 766	154	1 920
232 Nordiska träskyddsrådet	338	2	340	2	340	– 338 ²	–
240 Regionalpolitiska programarbetet	823	227	1 050	100	923	– 3	820
241 Regionalpolitik – Nordkalotten	1 373	327	1 700	100	1 473	77	1 450
243 Samefrågor	872	– 180	692	– 349	523	– 872 ²	–
244 Regionalpolitik – Konkreta åtgärder	5 018	1 482	6 500	500	5 518	332	5 350
245 Gränsregionalt samarbete	2 502	73	2 575	73	2 575	48	2 550
270 Jordbruksfrågor	2 790	885	3 675	0	2 790	330	3 120
300 Livsmedelsfrågor	320	445	765	300	620	280	600
310 Konsumentfrågor	3 161	339	3 500	0	3 161	– 461	2 700
320 Samfärdsel	2 824	– 18	2 806	200	3 024	– 224	2 600
325 Trafiksäkerhet	1 352	125	1 477	100	1 452	– 52	1 300
330 Turism	845	255	1 100	0	845	– 145	700
Ministerrådets reserv	1 933	–	1 933	642	2 575	3 344	5 277
Totalt	51 195	11 620	62 815	3 068	54 263	5 252	56 447
Prisökningsreserv 1983/84 (därav för realökning)		929	5 025	245	4 341	420	4 516
Projektbudget totalt	51 195	12 549 ³	67 840 ³	3 313 ³	58 604 ³	5 672 ³	60 963 ³

¹ Tom 1983 i kap 40 Allmänna utredningar.² Från 1984 ingår i kap 40 Verksamhetsbidrag de anslag som tidigare inom kap 232, kap 243 och kap 40 Allmänna utredningar (förutom generalsekreterarens disponeringsreserv).³ Med prisökningsfaktor medräknad, dvs i 1984-priser.

SÄRSKILDA MOTIVERINGARMinisterrådets reserv

Som framgår av kapitel I Allmänna förutsättningar har man valt att lägga huvuddelen av projektbudgetens realökning till ministerrådets reserv. Denna reserv är främst avsedd för verksamheter av det slag som inte helt kunnat förutses vid budgeteringstillfället. Realökningen av reserven utgör ca 3,6 milj NOK (i 1984-priser) eller 2,2 procentenheter av den totala realökningen på 6 procentenheter.

Som utgångspunkt för beräkningen av medelsbehovet på reserven har följande större satsningar bedömts bli aktuella under 1984:

- en ny handlingsplan på datateknologiområdet och ev behov av ytterligare medel för det av miljöministrarna beslutade insatserna rörande gränsöverskridande luftföroreningar
- utredningar eller åtgärder som aktualiseras av Nordiska rådets rekommendationer
- särskilda informationsåtgärder.

Projektbudgeten på ämbetsmannakommittéernas ansvarsområden

Vid beräkningen av de indikativa ramarna har tyngdpunkten lagts på vissa sektorer.

Den största enskilda ökningen föreslås för arbetsmarknadssektorn. I sitt budgetprogram har Nordiska arbetsmarknadsutskottet lagt vikt på åtgärder som kan påverka den nordiska arbetsmarknadens funktionssätt, härunder också ökat migrationspolitiskt samarbete i Norden. Speciellt skall kopplingen mellan arbetsmarknadspolitik och ekonomisk politik behandlas.

Nordiskt samarbete om Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet samordnas av Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (NKA). Det av NKA framlagda programmet förutsatte en medelsbeviljning inom kap

221 Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet - generellt samt kap 181 Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet - miljöeffekter under åren 1981-84 som inte kunnat tillgodoses. Detta betyder att tidsperioden för genomförandet av programmen förlängs eller att ambitionsnivån måste sänkas.

Det föreslås för kap 221 en ram på 6 000 000 NOK. För kap 181 föreslås en ram på 3 050 000 NOK. Ministerrådet utgår ifrån att NKA och ämbetsmannakommittén för energifrågor i samband med behandlingen av förslaget till disponeringsförslag nr 1 för 1984 lägger fram ett reviderat samarbetsprogram där åtminstone ett alternativ bygger på den nuvarande finansieringsnivån.

För kap 181 Säkerhetsforskning inom energiproduktionsområdet - miljöeffekter gäller liksom beskrivits ovan ett samarbetsprogram för säkerhetsforskning. Utöver detta gäller för detta kapitel det nya samarbetsprogrammet på miljöområdet, varför detta kapitel bör ses i ett nära sammanhang med kap 180 Miljövård. Den ökning som kunnat ges till dessa områden betyder att en prioritering skall ske i vilken takt de två samarbetsprogrammen genomförs.

Den indikativa ramen för kap 270 Jordbruksfrågor innebär ett extra anslag för pilotprojektet angående forskarutbildning som samfinansieras med kultursekretariatet. Den övriga realökningen är i första hand avsedd för verksamhet rörande jordbruksforskning.

För kap 244 Regionalpolitik - konkreta åtgärder gäller handlingsprogrammet som fastställdes 1979. Målsättningen för finansieringen av projektet var en beviljning på 10 milj NOK årligen. Beviljningen för 1983 var 5 018 000 NOK och förslaget för 1984 5 350 000 NOK (i 1983-priser).

Arbetsplaner har nyligen fastställts av ministerrådet (i sammansättningen resp fackministrar) för det industripolitiska samarbetet (kap 220) samt det energipolitiska samarbetet (kap 222 och 221). År 1981 reviderades samarbetsprogrammet för arbetsmiljöområdet (kap 170), år 1982 samarbetsprogrammet för social- och hälsovårdsområdet (kap 150) och jämställdhetsområdet (kap 190). Handlingsprogrammet för nordiskt

samarbete inom bostads- och byggområdet (kap 230) skall behandlas på Nordiska rådets session i februari 1983 och därefter slutligt fastställas av bostadsministrarna under våren 1983. Ramen för denna sektor på projektbudgeten ökas för att inrymma de nya bostadspolitiska verksamheterna.

Inom kap 320 Samfärdsel och kap 325 Trafiksäkerhet avslutas projektet Nordiska trafiksäkerhetsåret 1983. Härutöver avslutas inom kap 325 flera större projekt under 1983. Detta leder till att anvisningarna till dessa sektorer kan begränsas under 1984 för att skapa det nödvändiga finansiella utrymmet för de nya samarbetsprojekten.

Inom kap 310 Konsumentfrågor och 330 Turism har de indikativa ramarna reducerats mot bakgrund av vad som tidigare sagts om nödvändigheten av att skapa utrymme för satsningar på de mest aktuella områdena, även på bekostnad av övriga samarbetssektorer.

Det föreslås en teknisk förändring angående kap 40 Allmänna utredningar och vissa verksamhetsbidrag av tämligen permanent karaktär. Således avses den indikativa ramen för kap 40 Verksamhetsbidrag för bidrag till i första hand

- Samerådets sekretariat
- Nordiska träsnyddsrådet
- Föreningarna Nordens förbund
- Nordiska administrativa förbundet samt
- bidrag till det nordiska nyhetsbyråsamarbetet.

Slutligen föreslås det att generalsekreterarens disponeringsreserv behandlas inom ett eget kapitel 50 (tidigare inom kap 40).

VI ANDRA UTGIFTER

2 TJANSTEMANNAUTVAXLING 1 000 NOK

	<u>Budget 1983</u>	<u>Budgetförslaget</u>
Tjänstemannautväxling	770	820

Budgetförslaget

1. Prisändring + 50 000 NOK.

481 LÖNERESERV FOR MINISTERRÅDSSEKRETARIATET OCH INSTITUTIONERNA

Löneposterna i budgeten är beräknade i den lönenivå som gällde den 1 oktober 1982. Reserven under detta kapitel skall kompensera för avtalsenliga löneförhöjningar efter detta datum. Löneökningarna från 1982 t o m 1984 har beräknats till 15% som ett vägt genomsnitt för samtliga de nordiska länderna.

Eventuella små valutakursändringar som påverkar institutionerna skall också kunna täckas innanför denna reserv i mån av tillgång på medel. Det är självklart att mera omfattande valutakursändringar kan erfordra särskilda åtgärder.

1000 NOK

Budgetförslaget

Summa lönereserv

3 933

VII INKOMSTER

510 AVGIFT AV LÖN 1 000 NOK

	<u>Budget 1983</u>	<u>Budgetförslaget</u>
Avgift	2 708	2 815

520 BANKRANTOR 1 000 NOK

	<u>Budget 1983</u>	<u>Budgetförslaget</u>
Bankräntor	1 870	3 500

530 RÄNTEINTAKTER VID INSTITUTIONER 1 000 NOK

	<u>Budget 1983</u>	<u>Budgetförslaget</u>
Ränteintäkter vid institutioner	-	1 000

Denna post har inte tidigare tagits upp i budgeten. Skälet till detta har i första hand varit bristande beräkningsunderlag. Ministerrådssekreterariatet anser emellertid att det är möjligt att göra en uppskattning av denna post fr o m 1984 års budget.

540 TILLFÄLLIGA INTAKTER AV PROJEKT M M 1 000 NOK

	<u>Budget 1983</u>	<u>Budgetförslaget</u>
	198	95

Under detta kapitel redovisas återbetalningar av projektmedel från förvaltningsorgan med flera tillfälliga intäkter. För 1984 beräknas beloppet till 95 000 NOK.

590-594 DE NORDISKA LÄNDERNAS BIDRAG

De nordiska ländernas bidrag beräknas till 153 800 000 NOK.

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) fastställde den 10 november 1982 nya principer för beräkningen av den nordiska fördelningsnyckeln. De nya reglerna innebär att fördelningsnyckeln fastställs som respektive lands andel av den samlade nordiska bruttonationalinkomsten (BNI) till faktorpris. Som bas skall användas de två senast kända årens värden. För det sista året används preliminära tal. Fördelningsnyckeln skall härnäst fastställas för varje år. Generalsekreteraren skall i sitt budgetförslag redovisa en fördelningsnyckel beräknad enligt de nya reglerna för fastställande samtidigt med budgeten. Denna ordning gäller fr o m 1985 års fördelningsnyckel (beslut våren 1984).

För att underlätta övergången mellan den gamla och den nya beräkningsmetoden har som en övergångsordning följande fördelningsnyckel fastställts för 1984.

Danmark	21,3%
Finland	17,0%
Island	1,1%
Norge	19,2%
Sverige	41,4%

Kap	Budget 1982	Budget 1983	Förslag 1984
590 Danmarks bidrag	28 663 200	32 966 700	32 759 400
591 Finlands bidrag	19 350 700	22 256 000	26 146 000
592 Islands bidrag	1 088 500	1 251 900	1 691 800
593 Norges bidrag	21 769 600	25 038 000	29 529 600
594 Sveriges bidrag	50 070 000	57 587 400	63 673 200
Summa för de nordiska länderna	120 942 000	139 100 000	153 800 000

653 NORDISKA HALSOVÅRDSSKOLAN 1 000 NOK

	<u>Budget 1983</u>	<u>Budgetförslaget</u>
Inbetalning	6 347	7 859

VIII PRIS- OCH VALUTAFÖRUTSÄTTNINGAR I BUDGETFÖRSLAGET FÖR 1984

Valutakurser

Enligt ministerrådets budgetreglemente skall budgeten för ett visst år fastställas i det årets beräknade pris- och löneläge. Orsaken till detta är tekniska svårigheter för vissa av de nordiska länderna att under löpande budgetår fatta beslut om tilläggsbeviljningar till den nordiska budgeten för löne- och prisförändringar.

1983 års budget har beslutats med utgångspunkt i följande valutakurser:

100 DKK	=	80 NOK
100 FIM	=	133 NOK
100 ISK	=	65 NOK
100 SEK	=	105 NOK

Vid de omräkningar från andra valutor till NOK som skall göras i budgetförslaget för 1984 är utgångspunkten för beräkningen samma valutakurser. Detta beräkningssätt innebär att valutakurserna i generalsekreterarens budgetförslag är desamma för åren 1983 och 1984 i norska kronor. Förslaget är därigenom jämförbart för de båda åren.

Innan Ministerrådets budget fastställs i början av 1983 kommer de valutakurser som ligger till grund för beräkningarna att justeras. Det faktiska resultatet om man istället för budgetkurserna använder valutakurserna på Oslo börs per den 28 januari 1983 framgår av följande tabell.

Budgetförslag 1984

1 000 NOK

Valuta	Belopp	Omräknat till NOK enligt		Skillnad	
		Budgetkurs	Aktuell kurs	kol 4 - kol 3	
1	2	3	4a	4b	5
DKK	1 778	1 422	1 494	(84)	+ 72
FIM	7 098	9 440	9 440	(133)	-
SEK	56 259	59 072	54 009	(96)	- 5 063
Summa	-	69 934	64 943	-	4 991

Som framgår av tabellen innebär den senaste valutakursutvecklingen en kursvinst med knappt 5,0 milj NOK.

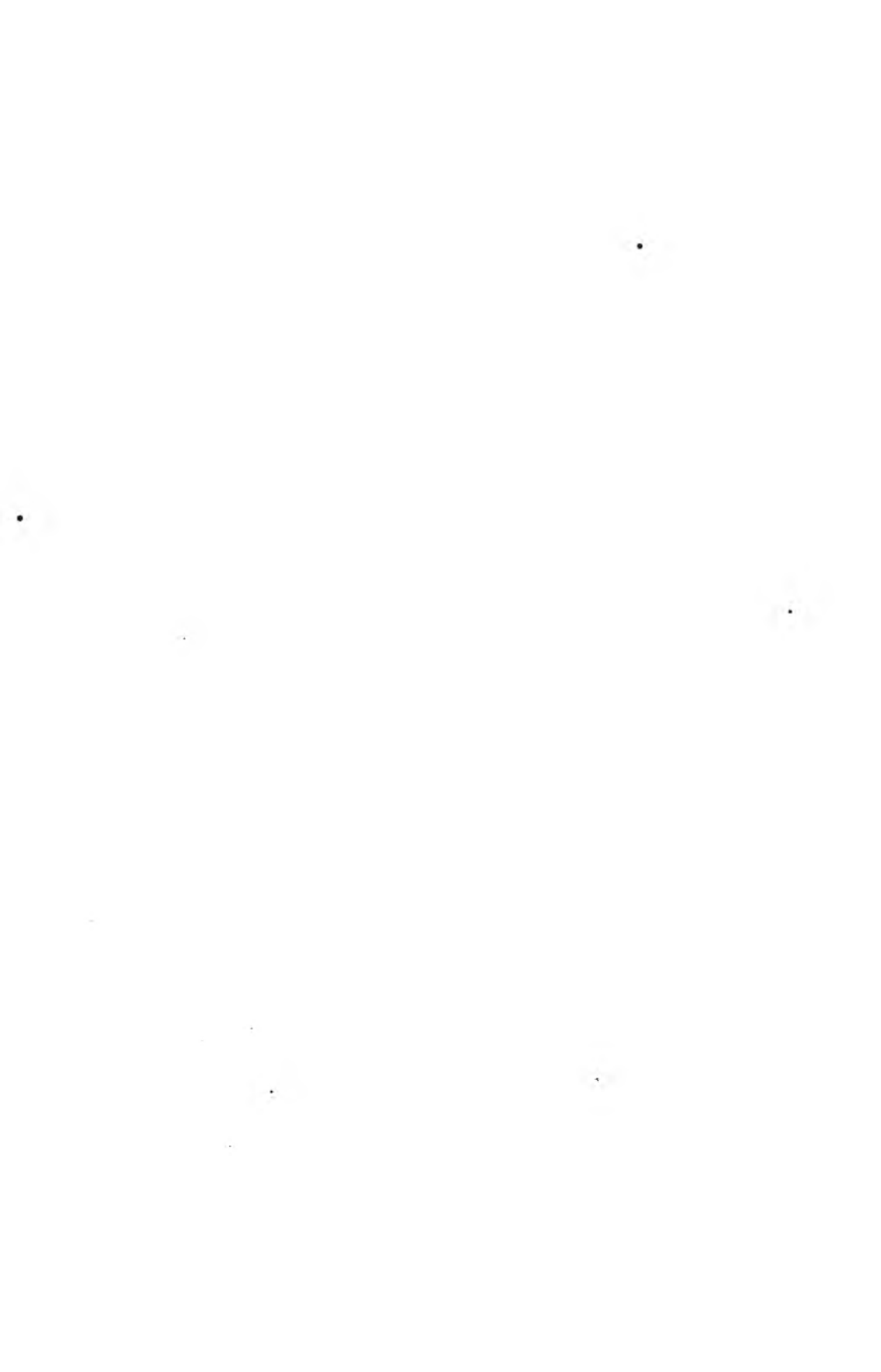
Detta belopp har lagts in som en justeringspost i beräkningen av totalutgiften i tabell 1. Det bör påpekas att storleken av denna post varierar med valutakursutvecklingen.

Prisutveckling

Institutionerna har för utgifter under post 11, Varor och tjänster efter direktiv från sekretariatet räknat med en prisstegring från 1983 till 1984 på 8%. En förnyad värdering av utvecklingen mot bakgrund av nationella uppgifter ger inte anledning att frånga detta tal.

För beräkningen av lönereserven för ministerrådssekretariatet och institutionerna, vilken skall täcka förändringar från lönenivån per den 1 oktober 1982 till lönenivån för år 1984, har räknats med en för samtliga länder sammanvägd genomsnittlig löneutveckling på 15%.

De indikativa planläggningsramarna på Ministerrådets projektbudget föreslås fastställda i 1983 års prisnivå. Utöver detta innehåller projektbudgeten en prisökningsreserv på 8%.

BUDGET FÖR NORDISKT KULTURELLT SAMARBETE 1984

BUDSJETTFORSLAG FOR NORDISK KULTURELT SAMARBEID 1984

Ministerrådet konstaterer at det råder enighet om at det nordiske samarbeidet skal utvikles videre, med sikte på å utdype den gjensidige forståelsen og fellesskapet mellom de nordiske folk. Samtidig er det naturlig å bygge ut samarbeidet på områder der landene sammen kan løse oppgaver bedre, og eventuelt med bedre samlet ressursutnyttning, enn hver for seg. (Jfr også Nordisk råds budsjettkomite i Dokument 2 til rådets 30. sesjon.)

Ved samrådsmøtet 18.10.1982 mellom Nordisk råds kulturutvalg og Nordisk ministerråd presenterte kulturutvalget sine synspunkter på det nordiske kulturbudsjett for 1984. Utvalget mente at følgende prinsipper burde være veiledende:

"Budgeten bör i nämnd ordning

1. trygga möjligheterna att stödja den spontana delen av kultursamarbetet och ta nya initiativ genom tillräckliga anslag till Nordiska kulturfonden och till ministerrådets disposition,
2. trygga en fortsatt förstärkning av det nordiska folkrörelsesamarbetet, särskilt ungdomssamarbetet och folkbildnings-samarbetet,
3. skapa möjligheter till avsedd uppbyggnad av det nordiska forskningspolitiska rådet och Nordens Hus på Färöarna samt föra upp verksamheten vid Nordiska Språksekretariatet och Nordiskt Konstcentrum på ursprungligen avsedd nivå samt
4. trygga verksamheten vid sådana institutioner vars verksamhet är av stor betydelse för det nordiska kultursamarbetet och som fått anslagen i hög grad urholkade på grund av ofördelaktig pris- och valutautveckling, dvs de isländska institutionerna Nordiska geoexkursioner till Island, Nordiskt vulkanologiskt institut och Nordens Hus i Reykjavík.

Budgeten skall därutöver möjliggöra omprioriteringar."

Ministerrådet har ellers merket seg at Nordisk råds kulturutvalg pekte på enkelte områder som særlig viktige. Utvalget har da holdt seg bare til rekommendasjoner som ikke er avskrevet, - eventuelle andre områder vil bli tatt med i utvalgets uttalelse om det ovennevnte ministerrådsforslaget (B 37/k). Med dette forbehold og denne avgrensning har kulturutvalget bedt om at følgende områder prioriteres særlig i de nærmeste år:

- massemedia, økt radio- og TV-samarbeid, kulturindustri,
- økt språkforståelse,
- samarbeid på utdanningsområdet for å minske ungdomsarbeidsløsheten,
- samarbeid omkring de handikappedes problemer.

Dessuten har utvalget understreket at ministerrådets mål for å øke nordiske forskningsressurser innen 1985 betraktes som en "minimiløsning".

Videre har Nordisk råd bedt om at oppfølgingen av rådets rekommendasjoner blir effektivisert. For tiden hører 38 rekommendasjoner i hovedsak inn under ansvarsområdet for kulturavtalens organer. Dessuten foreligger en rekke rekommendasjoner som i noen grad angår dette ansvarsområde.

Ministerrådets forslag til nordisk kulturbudsjett for 1984 tar sitt utgangspunkt i de mål og prioriteringer som er gjengitt og den gjennomgående vilje til felles-nordisk ressursinnsats. Ministerrådet vil likevel understreke at også de nordiske budsjetter må vurderes i lys av den statsfinansielle situasjon i det enkelte land.

Ministerrådet går nedenfor mer detaljert inn på hvordan spesielt Nordisk råds ønskemål for akkurat dette året er søkt imøtekommet. Når det gjelder de mer langsiktige mål som er nevnt ovenfor, er disse også omtalt i ministerrådets øvrige meldinger til rådets 31. sesjon (virksomhetsberetningen og meldinger om arbeidet med rekommendasjonene). Her skal bare kort slås fast at det budsjettforslag som her legges fram i det minste gir visse muligheter for videre arbeid med de nevnte områder. - Imidlertid vil ministerrådet minne om at arbeidet med en eventuell nordisk radio- og TV-satelitt styres av ministerrådet i en annen sammensetning enn kulturavtalens ministerråd, og at arbeidet finansieres over et eget budsjett.

Det finnes i mange av samarbeidsorganene/institusjonene vilje og initiativ til fornying og nyskaping. I løpet av høsten 1982 har de nordiske institusjonene sendt inn budsjettforslag ikke bare for 1984, men med perspektiver flere år framover. Forslagene viser at det fremdeles finnes ubrukte muligheter og imponerende entusiasme for det nordiske samarbeidet. Dette kan også leses ut av søknadene fra de mange som ber om bidrag fra støtteordningene. Ministerrådet konstaterer at det ligger vel til rette for at mye nytt kunne skje innenfor rammen av de eksisterende institusjoner og ordninger. Riktig nok må det stadig vurderes nye økonomiske og organisatoriske metoder for å utvikle det nordiske samarbeidet, men dette bør ikke føre til at all økt innsats bare konsentreres der.

Samlet bevilgningsramme 117,7 mill.dkr.

Mot denne bakgrunn legger ministerrådet fram et forslag om det nordiske kulturbudsjettet for 1984 med en samlet bevilgningsramme på 117,7mill.dkr., samt en lønnsreserve på 8,5 mill.dkr og en valuta- og prisjusteringsreserve på 2,0 mill.dkr. (vedlegg 1).

I arbeidet med budsjettforslaget har ministerrådet mottatt budsjettforslag fra institusjoner o.l., til et bruttobeløp på 147,6 mill.dkr. Disse forslag ville gitt en bevilgningsramme på 140,6 mill.dkr. Det er i kommentarene redegjort ikke bare for disse forslagene, men også for

institusjonenes egentlige aktivitetsnivå (inkludert inntekter fra andre kilder).

Ministerrådet ønsker at det om mulig skal gjennomføres innsparinger og/eller omprioriteringer innenfor de nå etablerte budsjetttrammer. Disse ønsker er videreført til institusjoner o.l. innen kultursamarbeidet, ved at de bl.a. er bedt om å lage budsjettforslag som inneholder et alternativ med to prosent reell nedgang fra 1983 til 1984. I sine budsjettforslag har institusjoner/bidragmottakere håndtert dette punktet noe ulikt. Noen har gått detaljert og konkret til verks, mens andre har regnet ut hvilket beløp et generelt to-prosent kutt ville gi. Mange har påvist at en slik reduksjon vil slå urimelig sterkt ut på enkelte av virksomhetspostene. (Jfr. omtalen av de enkelte institusjoners budsjettforslag.)

Ministerrådet har analysert hvor ulikt en nedskjæring ville slå ut for de enkelte institusjoner. Reduksjon av lønnsutgifter, husleie o.l., er vanskelig, iallfall på kort sikt. Derfor vil i realiteten en eventuell hurtig innsparing bare kunne foretas ved å redusere på kostnader som ikke er så bundet. Dermed vil institusjoner med stor andel bundne kostnader ha mye mindre mulighet til slike innsparinger enn f.eks. støtteordningene har. Imidlertid er nettopp støtteordningene utpekt som et av de områder som gjenstår å utvikle videre innen det nordiske kultursamarbeidet. - I vedlegg 2 er gjengitt en illustrasjon av utslagene på institusjonsbudsjettene 1984, dersom en samlet to-prosentnedskjæring ikke skulle kunne omfatte lønnskostnadene.

Kulturbudsjettets utvikling

Siden 1972 har bevilgningene over det nordiske kulturbudsjettet vist følgende utvikling i løpende kroner (mill.dkr.):

1972	29,9	1978	61,1
1973	32,1	1979	67,9
1974	33,7	1980	74,4
1975	38,7	1981	81,8
1976	45,3	1982	92,4
1977	52,0	1983	107,5

Veksten har mye bestått i at nye samarbeidsoppgaver er tatt opp, enten slik at oppgaver er ført over fra nasjonale budsjetter til det nordiske budsjett, eller ved at helt nye institusjoner/ordninger er opprettet.

De nordiske lands kultur- og undervisningsdepartementers budsjetter utgjør i 1983 om lag 92 milliarder dkr. I forhold til dette blir det nordiske kulturbudsjett 0,12 prosent.

Ressursinnsatsen kan også illustreres på en annen måte: bevilgningen til det nordiske kultursamarbeid i 1983 svarer til 4,90 dkr. per innbygger i Norden.

Den fastsatte prisomregningen av budsjettene er nesten uten unntak blitt lavere enn den reelle prisstigning (jfr. vedlegg 3). Denne reduksjon er for en stor del blitt oppfanget ved rasjonaliseringer innen for det nordiske kulturbudsjettet.

Det nordiske samarbeidet er i høy grad avhengig av at man kommer sammen fra de nordiske land, at man kan møtes. Imidlertid har trans-

portomkostningene økt langt mer enn den gjennomsnittlige prisindeks. Dette medfører at en lang rekke nordiske aktiviteter må revurdere sin reisevirksomhet (symposier, stipendiatreiser, gjestespill, styremøter). Dertil kommer også den spesielt store prisstigning på bøker/tidsskrifter som især merkes av institusjoner med fellesnordiske bibliotek og dokumentasjonsvirksomhet.

Det er altså skjedd både en generell og en spesiell utvikling innen budsjettene, som i seg selv må ha presset fram omprioriteringer, rasjonalisering og/eller revurdert aktivitetsnivå.

Det er i denne forbindelse gjennomført en del beregninger, som kan gi et inntrykk av hvilken størrelsesorden det her kan dreie seg om. For de institusjoner som har eksistert gjennom hele perioden 1977-1982 ville full priskompensasjon gjennom perioden medført at budsjettet for driftsåret 1982 kunne ligget 6,5 mill.dkr høyere (eksklusiv institusjonene i Island). Dette gjør seg sterkest gjeldende ved de institusjoner/ordninger som har lav lønnsandel, fordi lønnsøkninger i motsetning til prisøkninger i prinsippet blir fullt ut kompensert. (Det vises til vedlegg 4.)

En særlig situasjon er oppstått for de institusjoner som ligger i land der det er stor forskjell på den budsjetterte prisomregning og den reelle prisstigning, slik det har vært tilfelle for Island i de senere år. Ministerrådet har satt igang en spesiell analyse av budsjettsituasjonen for disse tre institusjonene med sikte på evt. tilleggsbevilgninger. Hvis pris- og valutautviklingen fortsetter på samme måte gjennom 1983, kan det bli aktuelt med en ytterligere vurdering ved inngangen av 1984 og i løpet av året.

Ved gjennomgangen av institusjonenes budsjettønsker har ministerrådet tatt hensyn til at virksomhetene stort sett har blitt evaluert i løpet av kulturavtalens første ti-elleve år. Så godt som alle institusjoner er blitt evaluert, noen t.o.m. mer enn en gang, og med positivt resultat. Enkelte er under evaluering i 1983, enkelte vil bli vurdert av det nye nordiske forskningspolitiske rådet. Resultatene av evalueringene er løpende blitt meddelt både de besluttede organer i kultursamarbeidet og Nordisk råd med dets kulturutvalg. Behandlingen i disse organer har ikke gitt grunnlag for å skulle skjære ned på virksomhet, snarere tvert imot. Det er ikke vedtatt retningslinjer for den del av et omprioriteringsarbeid som kunne medføre reduksjon for enkelte aktiviteter innen det nordiske kulturelle samarbeid. Dette er i og for seg ikke overraskende, tatt i betraktning at samarbeidet er relativt nytt, og at de institusjoner som inngår i det er relativt unge.

Budsjettforslaget preges av arbeidet med både å bygge virksomheten innen kulturavtalens område opp mot det nivå som er forutsatt av tidligere vedtak i ministerrådet, og å opprettholde det nivå som er oppnådd.

I den aktuelle budsjettsituasjon har det vært nødvendig for ministerrådet å foreta en avveining mellom de faste institusjoner/aktiviteter som krever konsolidering, og behov for økt innsats for de mer bevegelige aktiviteter. Ministerrådet har ikke i budsjettforslaget for 1984 funnet rom for å imøtekomme behov innen begge disse områder. Ministerrådet har valgt å søke å trygge de faste aktiviteter så langt som mulig. Budsjettforslaget innebærer samtidig at oppbygningsarbeidet for enkelte igangsatte virksomheter foreslås forskjøvet noe i tid.

Det er foreslått én eksplisitt omfordeling, ved at midler føres over fra Nordisk kunstforbund til Nordisk kunstsentrum.

Dessuten er budsjettets inntektsside økt noe.

Nordisk råds kulturutvalg og budsjettkomite har med ministerrådet drøftet en evt. økt domicillandsfinansiering av faste kostnader (husleie o.l.) ved de nordiske institusjonene. En fullstendig gjennomføring av et slikt prinsipp kunne innebære at kostnader på 4,2 mill.dkr. ble ført over fra kulturbudsjettet (jfr. vedlegg 5). Ministerrådets budsjettforslag forutsetter ikke sterkere domicillandsfinansiering i 1984 enn i 1983.

Utgangspunktet

Bruttobudsjettet for det nordiske kultursamarbeidet 1983 er av ministerrådet fastsatt til 114,0 mill.dkr. Inklusive lønnsreserve blir budsjettet 119,5 mill. dkr. Med tillegg av øvrige automatiske økninger (lønninger og priser) på 11,0 mill.dkr samt nødvendig økning av lønnsreserven med 3,0 mill.dkr. og en valuta- og prisjusteringsreserve på 2,0 mill.dkr., blir summen 135,5 mill.dkr (jfr. oppstilling i vedlegg 6).

Lønnskompensasjonen utgjøres av de faktiske økningene 1981-82. Prisomregningsprosentene fra 1983 til 1984 er i forslaget: Danmark 8, Finland 7, Island 35, Norge 7, Sverige 6, Færøyane 12,5.

I budsjettforslaget inngår enkelte mindre økninger som bl.a. er knyttet til periodisk tilbakevendende virksomhet. Andre år vil budsjettet på disse punkter vise tilsvarende nedgang. Som bundne økninger er tatt med 214.000 dkr.

Forutsatt nivå

Av den øvrige økningen i budsjettforslaget gjelder 300.000 dkr. bevilgninger til eksisterende institusjoner for å trygge virksomheten så langt som mulig.

Ministerrådet foreslår at enkelte faste virksomheter, som i lengre tid har fått bevilgning over ministerrådets disposisjonsmidler, nå føres opp som faste poster på budsjettet. Det gjelder fire poster, på i alt 941.000 dkr. Forslaget innebærer ikke endret aktivitetsnivå for de fire virksomhetene.

Ministerrådet har gjennom beslutninger tidligere år satt i gang virksomhet som etter forutsetningene skal bygges opp til et aktivitetsnivå som gir best mulig nytte av de ressurser som settes inn. Budsjettforslaget for 1984 bygger på disse forutsetningene, med forslag om økte bevilgninger på i alt tre mill.dkr. Med dette forslaget skulle oppbyggingen mot forutsatt nivå være fullført for husholdningsvitenskapshøgskolen. Derimot gjenstår ennå en viss oppbygning for språksekretariatet, språk- og informasjonssentret, det forskningspolitiske rådet, kunstsentret på Sveaborg, og muligens Nordens hus på Færøyane (avhengig av erfaringene med driften etter åpningen våren 1983). Det forskningspolitiske rådet har oppgaver i forhold til begge ministerrådssekretariatens ansvarsområde, men budsjetteres over kulturbudsjettet av praktiske grunner.

Disposisjonsmidlene og særlige nye satsinger

Nordisk råds kulturutvalg har prioritert en styrking av folkbildnings-samarbeidet og ungdomssamarbeidet. Ministerrådet vil peke på at en særstøtte til ungdomssamarbeidet i samband med FN's ungdomsår 1985 vil bli vurdert når det skal gis bevilgninger over ministerrådets disposisjonsmidler for 1984 og 1985.

Ministerrådet antar at det vil bli aktuelt å følge opp nye rekommendasjoner fra Nordisk råds 31. sesjon. Den muligheten som det foreliggende budsjettforslaget kan gi, er ved bevilgninger over ministerrådets disposisjonsmidler. Det samme gjelder eventuelle særlige ønsker som Nordisk råd fremmer i samband med behandlingen av ministerrådsforslaget om det nordiske kultursamarbeidet i 1980-åra (B 37/k). Ministerrådet forutsetter at disposisjonsmidlene skal gi rom for eventuelle satsinger på prosjekter innen datateknologiområdet (jfr. ministerrådsforslag til Nordisk råd) og til en samnordisk informasjonskampanje.

Nordisk råd har i en ytring ved 30. sesjon bedt om et forslag til å utvikle kulturforbindelsene mellom Grønland og det øvrige Norden (yttrande nr. 2/1982). Ministerrådet viser til omtalen i virksomhetsberetningen for 1982 (C 1). Skulle det bli aktuelt med tiltak i 1984, må dette vurderes i samband med bevilgninger fra ministerrådets disposisjonsmidler.

En fastere plass i det nordiske samarbeidet for Færøyane, Grønland og Åland og en rett til å delta sterkere og mer selvstendig i virksomheten vil måtte innebære merkostnader på kulturbudsjettet. Ministerrådet har ikke tatt med slike eventuelle merkostnader i de enkelte poster i budsjettforslaget for 1984.

Det er foreslått en viss reduksjon i 1984 for ministerrådets disposisjonsmidler ut over prisomregning, samtidig som budsjettforslaget innebærer at et større beløp føres over fra disposisjonsmidlene til fast budsjett. Ovenfor er nevnt formål som vil kunne medføre betydelige belastninger på denne budsjettposten (oppfølging av eventuelle nye vedtak i Nordisk råd, støtte til ungdomssamarbeidet, prosjekt innen datateknologiområdet, en samnordisk informasjonskampanje, tiltak for å utvikle kulturforbindelsene mellom Grønland og det øvrige Norden, konsekvenser av at Færøyane, Grønland og Åland kommer sterkere med i det nordiske samarbeidet). Videre bør nevnes midler til eventuell fortsatt oppfølging av de felles nordiske kulturframstøt i andre land (jfr. Vikingeutstillingen, Wiesbaden-uka og Scandinavia Today). En foreløpig oversikt over en del allerede kjente behov er gitt i vedlegg 7.

De aktivitetssøkninger, aktivitetsminskninger og økte inntekter som er omtalt ovenfor, kan som antydnet inndeles i grupper. Dette er gjort i vedlegg 6.

LANGTIDSPLANER

Samtlige institusjoner o.l. er bedt om å gi grunnlag for å oppfylle ministerrådets og Nordisk råds ønske om å kunne vurdere kulturbudsjettets utvikling 1984-86. Det materialet som er mottatt er imidlertid meget heterogent. Noen institusjoner har skissert hva de i beste fall kunne ta opp av nye aktiviteter i perioden. Andre har holdt seg til

en argumentasjon for å opprettholde hittil forutsatt nivå. Atter andre har en ennå mer resignert innstilling.

Det ville være lite vunnet ved å stille sammen talloppgaver som tar sitt utgangspunkt i så ulike forutsetninger. I den aktuelle situasjon har ministerrådet måttet innskrenke seg til dels å omtale langtidsperspektiver under de respektive budsjettkapitler, dels å angi hvilke konsekvenser ministerrådets forslag har for 1985 (slik det også kan avleses i vedlegg 6).

Imidlertid bekrefter erfaringene med budsjettarbeidet for 1984 at det er behov for en mer langsiktig og løpende budsjettering.

I denne sammenheng vil ministerrådet gjenta fra forrige års budsjettarbeid det ønskelige i å kunne arbeide videre med institusjonenes budsjetter og øvrige aktivitetsområder blant annet med sikte på eventuelle omprioriteringer i kommende år:

"Om så önskas kan det bli aktuellt att värdera en reducerad ambitionsnivå på enskilda punkter, att sätta gränser för hur länge enskilda ordningar skall gälla, att öka kraven på egeninsats osv för att skapa utrymme för utvidgning av verksamheten på andra områden. Beträffande forskningsområdet kan nämnas att inrättandet av ett nordiskt forskningspolitiskt råd bör medföra en samlad genomgång av arbetet med forskningsfrågor på de nordiska budgetarna."

Budsjettforslaget for 1984 innebærer som nevnt ovenfor at det gjenstår behov for budsjettøkning for det forskningspolitiske rådet, for kunstsentret på Sveaborg, for språk- og informasjonsentret, for språksekretariatet og muligens for Nordens hus på Færøyane, dersom disse tiltak skal bygges videre opp mot det tidligere forutsatte nivå.

Förslag till Budget för Nordiskt Kulturellt samarbete 1984

Bilaga 1

INNEHÅLLSFORTECKNING

Sammanfattning och analys av budgetförslag
Anmärkningar till sammanfattningsblanketterna

1. Utbildning

- 1.1 Nordens folkliga akademi
- 1.2 Nordiskt samarbete inom skolområdet
- 1.3 Nordiskt vuxenutbildningssamarbete
- 1.4 Nordiska journalistkursen
- 1.5 Nordiska språksekretariatet
- 1.6 Nordiskt språk- och informationscentrum
- 1.7 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH)
- 1.8 Bidrag till Nordisk federation för medicinsk undervisning
- 1.9 Bidrag till Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet

2. Forskning

- 2.1 Nordiskt kollegium för marinbiologi
- 2.2 Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (NORDITA)
- 2.3 Nordiska institutet för folkdiktning (NIF)
- 2.4 Nordiska institutet för sjö rätt
- 2.5 Nordiska geoexkursioner till Island
- 2.6 Nordiskt kollegium för ekologi
- 2.7 Centralinstitutet för nordisk Asienforskning (CINA)
- 2.8 Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi
- 2.9 Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (NoSAMF)
- 2.10 Nordiska samarbetskommittén för internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning
- 2.11 Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO)
- 2.12 Nordiska forskarkurser, forskarstipendier och forskarsymposier
- 2.13 Nordiskt vulkanologiskt institut
- 2.14 Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning
- 2.15 Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning
- 2.16 Nordiska institutet för samhällsplanering
- 2.17 Nordiskt forskningspolitiskt råd
- 2.18 Bidrag till Nordiska sommaruniversitetet (NSU)
- 2.19 Bidrag till Nordiska samfundet för latinamerikaforskning (NOSALF)
- 2.20 Bidrag till Nordiska kommittén för öststatsforskning

3. Allmänkulturell verksamhet

- 3.1 Nordens Hus i Reykjavik
- 3.2 Nordiskt teatersamarbete: gästspel och fortbildning samt bidrag till Nordiska amatörteaterrådet
- 3.3 Nordiska rådets litteraturpris
- 3.4 Nordiska rådets musikpris
- 3.5 Nordiskt musiksamarbete (NOMUS)
- 3.6 Nordiskt samiskt institut
- 3.7 Nordiskt folkrörelsesamarbete: ungdomssamarbete, folkbildnings-samarbete, idrottssamarbete
- 3.8 Stöd till översättning av nabolandslitteratur
- 3.9 Nordiskt konstcentrum
- 3.10 Nordiska filmkurser
- 3.11 Nordens Hus på Färöarna
- 3.12 Bidrag till Nordiska konstförbundet
- 3.13 Bidrag till Nordiska författarkurser
- 3.14 Bidrag till Skandinavisk förening i Rom
- 3.15 Bidrag till Nordkalottmuseet

4. Nordiska ministerrådets dispositionsmedel5. Nordiska kulturfonden6. Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Sammanfattning och analys av budgetförslag för 1984

SAMMANDRAG

(1.000-tal danska kronor)

Institutioner (motsv.)	Anslag 1983 (utgifter ./ inkomster)	Automatiska ökningar			Aktivitetsökning		Anslag 1984 (utgifter./ inkomster)	
		Faktisk löneökning 1982	Faktisk kursändring 1982	Beräknad prisökning 1984	Institutionens förslag	Ministerrådets förslag	Institutionens förslag	Ministerrådets förslag
1. UTBILDNINGSSOMRÅDET	11.766* ./ 81	259	./ 415	614	2.255	337	14.641 ./ 84	12.561 ./ 65
2. FORSKNINGSSOMRÅDET	44.048* ./ 590	2.592	./ 1.642	2.094	8.503	1.181	55.713 ./ 808	48.273 ./ 1.326
3. ALLMANKULTURELLA OMRÅDET	26.102	697	./ 1.250	2.132	14.956	2.825	43.382	30.506
4. MINISTERRÅDETS DISPOSITIONSMEDEL	7.960	-----	-----	637	./ 441	./ 441	8.156	8.156
5. NORDISKA KULTURFONDEN	9.630	-----	-----	770	./ 400	./ 400	10.000	10.000
6. KULTURSEKRETARIATET	14.494** ./ 5.810**	767	-----	461	0	0	15.722 ./ 6.100	15.722 ./ 6.100
S U M M A	114.000 ./ 6.481	4.315	./ 3.307	6.708	24.873	3.502	147.614 ./ 6.992	125.218 ./ 7.491
A N S L A G	107.519	-----	-----	-----	-----	-----	140.622	117.727
VALUTA- OCH PRISJUSTE- RINGSRESERV	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	2.000
LONERESERV	5.500	-----	-----	-----	-----	-----	-----	8.500
S U M M A	113.019	-----	-----	-----	-----	-----	-----	128.227

* T o m budgetåret 1983 sorterade Nordiska språksekretariatet under forskningsområdet och Nordiska institutet för samhällsplanering under utbildningsområdet.

** Enligt MR 5/82 punkt 6.2 och MR 1/83 punkt 6.2

Sammanfattning och analys av budgetförslag för 1984

1. UTBILDNINGSSOMRÅDET

(1.000-tal danska kronor)

Institutioner (motsv.)	Anslag 1983 (utgifter ./ . in- komster)	Automatiska ökning			Aktivitetsökning		Anslag 1984 (utgifter./ . inkomster)	
		Faktisk löneökning 1982	Faktisk kursänd- ring 1982	Beräknad prisökning 1984	Institu- tionens förslag	Minister- rådets förslag	Institu- tionens förslag	Minister- rådets förslag
1.1 Nordens folkliga akademi	3.753 ./ . 66	77	./ . 299	101	310	100	3.948 ./ . 60	3.732 ./ . 60
1.2 Nordiskt samarbete inom skolområdet	1.496	---	---	120	204	0	1.820	1.616
1.3 Nordiskt vuxenutbildnings-samarbete	442	---	---	35	50	0	528	477
1.4 Nordisk journalistkursus	950 ./ . 15	26	---	55	480	0	1.512 ./ . 13	1.031
1.5 Nordiska språksekretariatet	806*	19	./ . 3	32	471	0	1.325	854
1.6 Nordiskt språk- och informationscentrum	1.277	106	./ . 22	43	163	163	1.567	1.567
1.7 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap	754	31	./ . 59	15	168	47	879	788
<u>Bidrag</u>								
1.8 Nordisk federation för medicinsk undervisning	540	---	---	43	140	0	723 ./ . 11	583 ./ . 5
1.9 Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet	1.748	---	./ . 32	170	269	27	2.339	1.913
S U M M A	11.766 ./ . 81	259	./ . 415	614	2.255	337	14.641 ./ . 84	12.561 ./ . 65
A N S L A G	11.685	---	---	---	---	---	14.557	12.496

* Se not s. 1

Sammanfattning och analys av budgetförslag för 1984

2. FORSKNINGSSOMRÅDET

(1.000-tal danska kronor)

Institutioner (motsv.)	Anslag 1983 (utgifter ./ in- komster)	Automatiska ökningar			Aktivitetsökning		Anslag 1984 (utgifter./ inkomster)	
		Faktisk löneökning 1982	Faktisk kursänd- ring 1982	Beräknad prisökning 1984	Institu- tionens förslag	Minister- rådets förslag	Institu- tionens förslag	Minister- rådets förslag
2.1 Nordiskt kollegium för marinbiologi	909	---	./ 3	63	161	0	1.130	969 ./ 62
2.2 Nordiska institutet för teoretisk atomfysik	10.491 ./ 65	1.131	---	324	368	0	12.404 ./ 313	11.946 ./ 500
2.3 Nordiska institutet för folkdiktning	1.180	86	./ 20	42	106	0	1.394	1.288
2.4 Nordiska institutet för sjörätt	1.676	99	./ 6	51	37	0	1.857	1.820
2.5 Nordiska geoexkursioner till Island	425	---	---	34	112	0	571	459
2.6 Nordiskt kollegium för nordisk asienforskning	622 ./ 19	---	./ 50	34	66	0	672 ./ 18	606 ./ 17
2.7 Centralinstitutet för ekologi	3.163 ./ 15	165	---	80	2.254	0	5.688 ./ 30	3.408 ./ 30
2.8 Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	1.042	57	./ 18	20	145	16	1.246 ./ 93	1.117 ./ 93
2.9 Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	1.001	57	./ 17	42	82	0	1.164	1.083

(1.000-tal danska kronor)

Institutioner (motsv.)	Anslag 1983 (utgifter ./.. in- komster)	Automatiska ökningar			Aktivitetsökning		Anslag 1984 (utgifter./.. inkomster)	
		Faktisk löneökning 1982	Faktisk kursänd- ring 1982	Beräknad prisökning 1984	Institu- tionens förslag	Minister- rådets förslag	Institu- tionens förslag	Minister- rådets förslag
2.10 Nordiska samarbetskomitén för internationell politik	1.007 ./.. 6	14	./.. 79	42	74	0	1.060 ./.. 6	984 ./.. 57
2.11 Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information	4.023	47	./.. 69	251	554	0	4.805	4.252
2.12 Nordiska forskarkurser	3.509	---	---	281	500	200	4.290	3.990
Nordiska forskarstipendier	1.079	---	---	86	0	0	1.165	1.165
Nordiska forskarsymposier	868	---	---	69	0	0	937	937
2.13 Nordiskt vulkanologiskt institut	2.748	618	./.. 968	231	1.673	0	4.302	2.629
2.14 Nordiska samarbetskomitén för acceleratorbaserad forskning	482	---	---	39	53	0	574	521
2.15 Nordisk dokumentations- central för masskommunika- forskning	640	41	---	28	29	0	724	709 ./.. 45
2.16 Nordiska institutet för samhällsplanering	4.870*	152	./.. 388	95	647	0	5.393	4.729
2.17 Nordiskt forsknings- politiskt råd	2.200	125	---	120	625	625	3.070	3.070

* Se not s. 1

Sammanfattning och analys av budgetförslag för 1984

(1.000-tal danska kronor)

Institutioner (motsv.)	Anslag 1983 (utgifter ./ . in- komster)	Automatiska ökningar			Aktivitetsökning		Anslag 1984 (utgifter ./ . inkomster)	
		Faktisk löneökning 1982	Faktisk kursänd- ring 1982	Beräknad prisökning 1984	Institu- tionens förslag	Minister- rådets förslag	Institu- tionens förslag	Minister- rådets förslag
<u>Bidrag</u>								
2.18 Nordiska sommar- universitetet	1.808 ./ . 476	---	---	145	647	0	2.599 ./ . 340	1.953 ./ . 514
2.19 Nordiska samfundet för latinamerikaforskning	305 ./ . 9	---	./ . 24	17	30	0	328 ./ . 8	298 ./ . 8
2.20 Nordiska kommittén för öststatsforskning	--- *	---	---	---	340	340	340	340
S U M M A	44.048 ./ . 590	2.592	./ . 1.642	2.094	8.503	1.181	55.713 ./ . 808	48.273 ./ . 1.326
A N S L A G	43.458	---	---	---	---	---	54.905	46.947

* Ministerrådets dispositionsmedel 321.000 dkr.

Sammanfattning och analys av budgetförslag för 1984

3. ALLMÄNKULTURELLA OMRÅDET

(1.000-tal danska kronor)

Institutioner (motsv.)	Ånslag 1983 (utgifter ./ . inkomster)	Automatiska ökning			Aktivitetsökning		Ånslag 1984 (utgifter ./ . inkomster)	
		Faktisk löneökning 1982	Faktisk kursändring 1982	Beräknad prisökning 1984	Institutionens förslag	Ministerrådets förslag	Institutionens förslag	Ministerrådets förslag
3.1 Nordens Hus i Reykjavik	3.141	342	./ . 1.107	569	2.401	0	5.283	2.945
3.2 Nordiskt teatersamarbete - gästspelsutbyte och vidareutbildning - Bidrag till Nordiska Amatörteaterrådet	3.144 345	36 ---	./ . 54 ---	195 28	1.239 186	0 0	4.565 581	3.321 373
3.3 Nordiska rådets litteraturpris	268	---	---	28	50	0	296	296
3.4 Nordiska rådets musikpris	0	---	---	21	171	171	192	192
3.5 Nordiskt musiksamarbete - NOMUS	1.926	---	---	154	200	0	2.280	2.080
3.6 Nordisk samiskt institut	4.787	191	./ . 20	163	2.495	0	7.873	5.121
3.7 Nordiskt folkrörelsesamarbete - ungdomssamarbete - folkbildningssamarbete - idrottssamarbete	2.370 1.398 500	--- --- ---	--- --- ---	190 112 40	0 0 0	0 0 0	2.560 1.510 540	2.560 1.510 540
3.8 Stöd till översättning av nabolandslitteratur	1.526	---	---	124	250	0	1.900	1.650
3.9 Nordiskt konstcentrum	2.779	52	./ . 48	142	4.892	592	7.826	3.517

Sammanfattning och analys av budgetförslag för 1984

(1.000-tal danska kronor)

Institutioner (motsv.)	Anslag 1983 (utgifter ./ . inkomster)	Automatiska ökningar			Aktivitetsökning		Anslag 1984 (utgifter ./ . inkomster)	
		Faktisk löneökning 1982	Faktisk kursändring 1982	Beräknad prisökning 1984	Institutionens förslag	Ministerrådets förslag	Institutionens förslag	Ministerrådets förslag
3.10 Nordiska filmkurser	327	---	---	26	100	0	453	353
3.11 Nordens Hus på Färöarna	3.023	76	---	304	2.510	1.722	6.480	5.125
<u>Bidrag</u>								
3.12 Nordiska konstförbundet	380	---	./ . 6	26	24	./ . 98	408	302
3.13 Nordiska författarkurser	188	---	./ . 15	10	0	0	197	183
3.14 Skandinavisk förening i Rom	--- *	---	---	---	208	208	208	208
3.15 Nordkalottmuseet	--- **	---	---	---	230	230	230	230
S U M M A	26.102	697	./ . 1.250	2.132	14.956	2.825	43.382	30.506
A N S L A G	26.102	---	---	---	---	---	---	30.506

* Ministerrådets dispositionsmedel 193.000 dkr.

** Ministerrådets dispositionsmedel 209.000 dkr.

Anmärkningar till sammanfattning och analys av budgetförslag 1984

1. Alla belopp anges i 1.000-tal danska kronor
2. För varje institution anges både för 1983 och 1984 bruttokostnader och intäkter. Anslaget till verksamheten utgörs av bruttokostnaderna ./.. intäkterna.
3. Personalkostnaderna i 1983 års budget är beräknade i 1981 års lönenivå. I 1984 års budget är de angivna i 1982 års nivå. Skillnaden redovisas som automatisk löneökning 1982.

I budgetöversikterna förtecknas samtliga budgeterade fasta tjänster jämte årslöner, fasta tillägg och sociala avgifter. Eftersom löner och avgifter beräknats i 1982 års nivå erhåller institutionerna under 1984 kompensation för automatiska förändringar, dvs skillnaden mellan budgeterade och faktiska kostnader. I de totala löneutgifterna kan utöver kostnaderna för budgeterade fasta tjänster även ingå medel för tillfälligt anställda, övertid etc som inte berättigar till kompensation under 1984.

4. Ministerrådets budget för 1983 är fastställd i danska kronor och nationell valuta enligt kurserna 25.11.1981. Budgetförslagen för 1984 i nationell valuta är omräknade till danska kronor enligt kurserna 1.11.1982:

Fmk = 163,05	Nkr = 124,05
Ikr = 57,00	Skr = 120,71

Automatisk kursändring är i budgetförslaget för 1984 negativ, dvs ett mindre belopp i danska kronor erfordras för att finansiera de för 1983 i nationell valuta fastställda och betalda anslagen än då dessa fastställdes.

5. Där inget annat angivits i bifogade budgetmaterial har prisökning 1983-1984 beräknats enligt nedanstående procentsatser (MR 4/82 punkt 12.2):

Danmark	8%	Norge	7%
Finland	7%	Sverige	6%
Island	35%		

Prisomräkning för Danmark har tillämpats på institutioner som har säte i Danmark eller förvaltas av kultursekretariatet. För Färöarna har använts samma prisomräkningstal som Landsstyret tillämpar, 12,5%.

6. Det föreslagna anslaget till nordiskt kulturellt samarbete 1984, 117.727.000 danska kronor, fördelas mellan länderna på följande sätt:

	Procent	Belopp (1.000-tal dkr)
Danmark	21,3	25.076
Finland	17,0	20.014
Island	1,1	1.295
Norge	19,2	22.603
Sverige	<u>41,4</u>	<u>48.739</u>
	100,0	117.727

I N S T I T U T I O N S Ö V E R S I K T E R

1.1 NORDENS FOLKLIGA AKADEMI

Organisation og virksomhed

Nordens folkliga akademi (NFA) startede i 1968 som en forsøgsvirksomhed over en 5 års periode. Ifølge statutterne skal Akademiet virke som et center for studier og diskussion omkring voksenundervisning og folkeoplysningsarbejde i Norden. I 1972 vedtog Nordisk Ministerråd at Akademiet skulle fortsætte sin virksomhed og i januar 1977 blev det vedtaget at Akademiet skulle oprettes som en permanent institution på det nordiske kulturbudget.

Akademiets virksomhed omfatter i første række kurser af forskellig art i tilknytning til voksenundervisning og folkeoplysningsarbejde i Norden. Kurserne er sædvanligvis åbne for alle interesserede. I mange tilfælde arrangeres de i samarbejde med institutioner og organisationer på nordisk plan som arbejder med folkeoplysningssspørgsmål. Akademiet lejer lokaler ved Nordiska Folkhögskolan for sin virksomhed. Ny lejeaftale mellem institutionerne i Kungälv er trådt i kraft 1.1.1983. Lejeafgiften er skr 610.000 i 1981-prisniveau og stiger i overensstemmelse med indexændringer.

Nordens folkliga akademi fungerer for tiden også som sekretariat for det nordiske folkehøjsskoleråd og som kontaktorgan for folkeoplysningsorganisationerne i de enkelte nordiske lande. Videre har Akademiet deltaget aktivt i det projektprogram som administreres af Kultursekretariatet og som omhandler nordisk voksenundervisning.

Institutionens budgetforslag

Institutionens budgetforslag for 1984 beløber sig til skr 3.221.000. Af dette beløb udgør skr 257.000 en stigning fra budget 1983 udover almindelige prisomregninger. Akademiet søger om dette beløb for at kunne opnå det virksomhedsniveau, som var gældende for nogle år siden.

Hverken langtidsplaner eller forslag om 2% reduktion fremgår af institutionens budgetforslag.

Ministerrådets vurdering

I 1982 var NFAs budget ialt 2.686.000 skr. Kursusdeltagernes eget bidrag til rejser og ophold udgjorde ca 950.000 skr, svarende til godt 35% af NFAs eget budget.

I de seneste år er akademiets projektmidler successivt blevet en mindre del af akademiets totalbudget, eftersom driftsudgifter så som indexreguleret leje, kontor- og rejseomkostninger er steget mere end den almindelige priskompensation dækker. Dette har vanskeliggjort rekruttering af forelæsere og deltagere til kursus- og konferencevirksomheden og forringet akademiets muligheder til at tjene hele Norden. Ifølge den nye lejeaftale med folkehøjsskolen i Kungälv, som trådte i kraft 1.1.1983, skal akademiet garantere mindst 2.000 døgn. Det bliver vanskeligt for akademiet at fylde denne kvota, hvis situationen ikke forbedres.

Ved Nordens folkliga akademi er der opbygget ressourcer inden for folkeoplysningsområdet som er enestående i Norden. Her er bl.a. nordisk folkeoplysnings- og voksenundervisningsbibliotek, tolkningsfaciliteter og kvalificeret personale, som bør gøres til et reelt tilbud for akademiets målgrupper i hele Norden. Det bør også nævnes at ifølge ministerrådsforslaget til kulturprogramm for 80-erne (B 37/k) skal NFA fungere som et aktivt informationscenter på folkeoplysnings- og voksenundervisningsområdet.

Det er næppe realistisk at finansiere kursusvirksomheden med større deltagerafgifter. En forhøjelse af deltagerafgifterne ville kunne ændre og indsnævre rekrutteringen til akademiets kurser.

På denne baggrund foreslår ministerrådet en øgning på skr 83.000 til at genoprette niveauet i den kursusaktivitet, som er kernen i akademiets virksomhed.

1.1 NORDENS FOLKLIGA AKADEMI

Budgetförslag 1984 3.672.000 danska kronor
 Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär 3.042.000 svenska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal svenska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	2.861 ¹⁾	64	84	83 (257)	3.092 (3.271)
Intäkter	50 ²⁾				50 ²⁾ (50)
Anslag	2.811				3.042 (3.221)

1) Beräknade ränteintäkter 24.000 skr + beräknade hyresintäkter 26.000 skr.

2) Beräknade ränteintäkter 50.000 skr.

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 1.529.000 svenska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön Soc.avg. (1.000-tal skr.)
Rektor	1	1 (1)	F 23:4	144
Lektor, dansk	1	1 (1)	F 17:4	117
Lektor, norsk	1	1 (1)	F 17:6	123
Lektor, finsk	1	1 (1)	F 17:4	117
Bibliotekarie	1	1 (1)	F 15:1	102
Tolk	1	1 (1)	F 15:4	109 39%
Assistent	1	1 (1)	F 9:4	89
Assistent	1	1 (1)	F 9:3	88
Biblioteksassistent	1	1 (1)	F 8:4	87
Assistent	½	½ (½)	F 7:2	41
Institutionstekniker	1	1 (1)	F 5:6	83
Summa	10 ½	10½ (10½)		1.100 429

1.2 NORDISKT SAMARBETE INOM SKOLOMRÅDET

Organisation og virksomhed

Nordisk ministerråd fastsatte i 1976 mandat for styringsgruppen for nordisk samarbejde inden for skoleområdet (tidligere: Harmonisering af skolerne i de nordiske lande).

Ifølge mandatet skal det nordiske skolesamarbejde primært omfatte pædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde, samt informationsformidling og udveksling af erfaringer om reformarbejde og udviklingstendenser inden for forskole, grundskole og de gymnasiale uddannelser, herunder også erhvervsuddannelserne for de 16-19 årige.

I februar 1981 godkendte ministerrådet styringsgruppens forslag til tyngdepunktsområder i den pædagogiske FoU-virksomhed. Ifølge forslaget skal hovedvægten i virksomheden i perioden fremover ligge på 4 områder:

- 1) organisationsudvikling og arbejdsmiljø i skolen,
- 2) erhvervspædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde,
- 3) samvirke omkring problematikken uddannelse/arbejdsliv og
- 4) samvirke omkring integrering af specialundervisningens elever.

Sideløbende med den centrale planlægning, styring og information har det egentlige projektarbejde været gennemført som en decentraliseret virksomhed. Sagkyndige personer, som arbejder med de enkelte projekter, er ansat på korttidsforordninger og udfører arbejdet i hjemlandet. Arbejds- og kontaktgrupper er et vigtigt og nødvendigt led for at gennemføre de enkelte projekter og formidle kontakter. Med etablering af netværk mellem nationale og lokale forsøgsprojekter forankres det nordiske skolesamarbejde i det aktuelle nationale innovationsarbejde. Netværkkontakter skabes gennem nordiske konferencer, seminarer, m.v.

Kultursekretariatet varetager det nordiske skolesamarbejdes sekretariatsfunktion.

Styringsgruppens budgetforslag

Der foreslås en aktivitetsøgning inden for skolesamarbejdets såkaldte netværkprojekter vedrørende skole/arbejdsliv og organisationsudvikling i skolen. Inden for projekterne vil man etablere stipendieordninger på forsøgsbasis. Netværkmodellen indebærer en direkte kontakt mellem forsøgssteder/projektskoler i Norden, som arbejder med fælles problemstillinger. Med uddeling af rejsestipendier vil inden for det ansøgte rammebeløb hvert år en repræsentant (projektleder, lærer, elev) fra 3 steder i hvert land kunne rejse til et andet land. Ordningen forudsætter, at modtagerstedet/skolen dækker opholdsudgifter.

Endvidere foreslår styringsgruppen en aktivitetsøgning inden for erhvervspædagogisk forsknings- og udviklingsarbejde. Øgningen tager sigte på at udvide et igangsat projekt om datateknologien set i forhold til bestemte fagområder samt i forhold til den enkelte skoles daglige virksomhed, således at planlagte konferencer forberedes, gennemføres og afsluttes med tilvejebringelse af materialer, som derefter udgives til brug dels som grundlag for nationale seminarer, dels direkte som læremidler i erhvervsuddannelsen.

Dette projekt er igangsat, før samarbejdsministrenes vedtagelse af 19.-20. november 1982 om en handlingsplan på datateknologiområdet. Den deri forudsatte kortlægning vil imidlertid være af stor nytte for projektet.

Hovedvægten i virksomheden ligger for nærværende på FoU-arbejde inden for de områder som Ministerrådet prioriterede med et vedtag i 1980. Samarbejdet fremover vil også ligge inden for disse områder, samt inden for læremiddelområdet vedrørende de små erhvervsfag og specialundervisningen. I årene 1984 og 1985 ønsker styringsgruppen at gennemføre et forsøg med stipendieordninger inden for to af hovedområderne.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet foreslår ingen aktivitetsøgning inden for nordisk skole-samarbejde. Budgetforslaget indebærer alene prisøgninger.

1.2 NORDISKT SAMARBETE INOM SKOLOMRÅDET

Budgetforslag 1984

1.616.000 danske kroner

Utbetalas i danske kroner

Budgetöversikt (1.000-tal danske kroner)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	1.496	-	120	0 (204)	1.616 (1.820)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	1.496				1.616 (1.820)

1.3 NORDISKT VUXENUTBILDNINGSSAMARBETE

Organisation och verksamhet

Hösten 1975 tillsattes en nordisk arbetsgrupp med uppgift att i samarbete med kultursekretariatet utarbeta ett förslag till handlingsprogram på vuxenutbildningens område. Förslaget tillställdes kulturavtalets organ och i juni 1976 godkände ministerrådet ramplanen för projektprogrammet och beviljade 680.000 dkr ur dispositionsmedlen för en tvåårig verksamhet. Vid mötet förutsattes att den nordiska evalueringsgrupp som tillsatts för att leda projektprogrammet skulle behandla de enskilda projekten vad innehåll, planläggning samt tids- och budgetramar beträffar.

Inom ramen för projektprogrammet har sex större projekt realiserats, bl.a. beträffande vuxenutbildning i arbetslivet, betald studieledighet, vuxenutbildning genom radio och TV, utbildning av vuxenutbildare, FoU-arbete i Norden och ett stärkande av informationsutbytet mellan länderna.

I september 1978 beviljade ministerrådet ytterligare 680.000 dkr ur dispositionsmedlen för ett fortsatt samarbete inom vuxenutbildningen fram till mitten av 1980. Förutom en uppföljning och en fördjupning av vissa projekt inom ramen för den första fasen av projektprogrammet har två nya projekt tagits upp. Dessa berör rekryteringen till vuxenutbildningen samt en komparativ beskrivning av vuxenutbildningens mål, medel och organisation i Norden.

Projektet som berör informationsutbytet mellan länderna (med bl.a. nordiska informationsbulletiner och en nordisk årsbok för vuxenutbildning) liksom även FoU-projektet väntas fortgå kontinuerligt.

Från mitten av 1980 är vuxenutbildningssamarbetet upptaget på den fasta nordiska kulturbudgeten.

Evalueringsgruppens budgetförslag

Evalueringsgruppens budgetförslag för 1984 beløber sig til 528.000 dkr. Det er en øgning på dkr 50.000 udover almindelige prisøgninger. Gruppen ønsker dette beløb til at forstærke tiltag inden for problemområdet "Voksenlæring og arbejdsliv".

I årene fremover vil det nordiske voksenundervisningssamarbejde koncentrere sig om opgaver under rubrikken "voksenlæring - et alternativ?". Endvidere vil der blive lagt vægt på at forstærke udveksling af information og erfaring.

Ministerrådets vurdering

Af budgetmæssige grunde anses det ikke for muligt at imødekomme evalueringsgruppens ønske om øgede midler.

1.3 NORDISKT VUXENUTBILDNINGSSAMARBETE

Budgetförslag 1984

477.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	442	-	35	0 (50)	477 (528)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	442				477 (528)

1.4 NORDISKA JOURNALISTKURSEN

Organisation och verksamhet

Nordiska journalistkursen skall meddela vidareutbildning för journalister i de nordiska länderna och utbildningen bör ha såväl nordisk som allmän prägel.

Kursverksamheten har hittills omfattat en tremånaders vidareutbildningskurs varje år. Kursen är organiserad som ett seminarium med föreläsningar, grupparbete, självstudier och diskussioner. Undervisningsplanen omfattar fem huvudgrupper, nämligen gemensamma nordiska ämnen, politik i de nordiska länderna, internationell politik, masskommunikation och aktuella ämnen.

Fr.o.m. 1977 har i tillägg till den ordinarie kursverksamheten genomförts kortare kurser med specialinriktning.

Institutionens budgetförslag

Institutionen föreslår totalt 480.000 dkr i aktivitetsökningar: fast personal (100.000 dkr), hyreshöjning (6.100 dkr), höjt bidrag till arvoden, resor och exkursioner (30.000 dkr), ökade stipendiemedel (12.000 dkr) och ökade medel för specialkurser (332.000 dkr). Vid nuvarande budgennivå måste föreläsarna hämtas från syd-Norden.

Institutionens ./.-budgetalternativ innebär strykning av specialkurser, eftersom det inte finns utrymme för inskränkningar på andra poster.

Styrelsen för Nordiska journalistkursen önskar utvidga verksamheten till helårsdrift. Den nuvarande tremånaders kursen önskar man bevara i sin nuvarande form, men eventuellt så, att programmets tyngdpunkt skiftar inom en två- eller treårig period: första året skulle huvudvikten vara i t.ex. nordiska ämnen, det andra i journalistik och massmediafrågor, det tredje i internationella frågor. Härutöver önskar styrelsen utvidga verksamheten genom att anordna seminarier, konferenser och flera specialkurser. En förutsättning för realiserandet av planerna är att kursledningen fungerar på helårsbasis och på heltid. Styrelsen för Nordiska journalistkursen har i brev av 26.11.1982 bett sekretariatet ta initiativ till att en evaluering av framtidsplanerna genomförs.

Ministerrådets bedömning

I avvaktan på prövningen som företas under våren 1983 föreslås endast prisomräkning.

1.4 NORDISKA JOURNALISTKURSEN

Budgetförslag 1984

1.031.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	950	26	55	0 (480)	1.031 (1.512)
Intäkter	15 ¹⁾				(13)
Anslag	935				1.031 (1.499)

1) Ränteintäkter 1980

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 291.000 danska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön Soc.avg. (1.000-tal dkr.)
Rektor) ¹⁾	1/5	1/5	Tab. 2	71
Kursusleder) ¹⁾	1/5	1/5 (1)	Tab. 2	54
Assistent	1/2	1/2 (1/5)	HK 5	63
Assistent	3/4	3/4 (3/4)	HK 13	101
Summa	ca 1,6	ca 1,6 (1,9)		289 2

1) Innehas tills vidare av samma person.

1.5 NORDISK SPRÅKSEKRETARIAT

Organisasjon og virksomhet

Nordisk språksekretariat inledde sin virksomhet 1.7.1978. Språksekretariatet skal ifølge sin instruksjon, være et samarbeidsorgan mellom språknemdene og tilsvarende organer i de nordiske land. Det skal ha til oppgave å arbeide for å bevare og forsterke det språklige fellesskap i Norden og fremme den nordiske språkforståelse.

Det nordiske språksekretariatet blir ledet av et styre med representanter for samtlige språk i Norden, og et arbeidsutvalg som består av et medlem fra henholdsvis Dansk sprogævn, Forskningscentralen för de inhemska språken i Finland, Norsk språkråd og Svenska språknämnden.

Språksekretariatets fællesnordiske administrasjon er inntil videre plassert ved Norsk språkråd i Oslo. Språksekretariatets arbeidsområde har hittil hovedsaklig omfattet seminarie- utrednings- og publikasjonsvirksomhet. Spesielt skal nevnes utarbeidelsen av et handlingsprogram for forbedret språkforståelse i Norden (fastsat av Nordisk ministerråd i januar 1981), samt videreførelsen av Språkdok-prosjektet - (nordisk dokumentasjonsentral for språkvitenskap).

Språksekretariatets budjetförslag

De föreslagna anslagsökningarna på tjänstesidan gäller oppnormering av kontorfullmäktigtjänsten samt inrättande av en ny tjänst som vetenskaplig konsulent (167.000 nkr). Den nya tjänsten motiveras med de ökade arbetsuppgifter som anges i handlingsprogrammet för bättre språkforståelse, spesielt beträffande forskning og grannspråksundervisning.

Beträffande mötes- och administrationskostnader föreslås en aktivitetsförändring om 70.000 nkr av vilket 40.000 nkr beräknas för ett styrelsemöte på Färöarna och 30.000 nkr för att möjliggöra att språksekretariatet övertar från språknämnderna hela det ekonomiska och redaktionella ansvaret för publikationen "Språk i Norden". I övrigt föreslås ökade anslag (110.000 nkr) för projektaktiviteter i anslutning till handlingsprogrammet.

I språksekretariatets planer för 1985-86 har för vartdera året angetts aktivitetsökningar huvudsakligen motiverade utifrån handlingsprogrammet för ökad språkforståelse.

Ministerrådets bedömning

Ministerrådet finner det viktig at språksekretariatet kan öka sina insatser beträffande det av ministerrådet fastställda handlingsprogrammet för ökad språkforståelse, men med hänsyn till budgetsituationen omfatter förslaget inte någon aktivitetsökning för 1984. Den föreslagna tjänsteoppnormeringen har godkänts under förutsättning av att ökade medel inte erfordras.

1.5 NORDISKA SPRÅKSEKRETARIATET

<u>Budgetförslag 1984</u>	854.000 danska kronor
Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär	688.000 norska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal norska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	647	15	26	0 (380)	688 (1.068)
Intäkter	0				0 (0)
<u>Anslag</u>	<u>647</u>				<u>688 (1.068)</u>

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 297.000 norska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön	Soc.avg. (1.000-tal nkr.)
Sekretariatssjef	1	1 (1)	26	156	26
Kontorfullmäktig	1	0 (0)			
Administrationssekretär	0	1 (1)	16	98	17
Vitenskapelig konsulent	0	0 (1)			
<u>Summa</u>	<u>2</u>	<u>2 (3)</u>		<u>254</u>	<u>43</u>

1.6 NORDISKT SPRÅK- OCH INFORMATIONSCENTRUM

Organisation och verksamhet

Centret leds av en styrelse som består av fem medlemmar, en från varje nordiskt land. Det dagliga ansvaret för centrets verksamhet åvilar direktören.

Centret började sin verksamhet i augusti 1980. Centret skall enligt sina stadgar i första hand främja undervisningen i och kännedomen om de övriga nordiska ländernas språk, kultur och samhällsförhållanden. I detta syfte skall centret:

- 1) öka utbudet av vid undervisningen behövt tilläggsmaterial om Norden,
- 2) effektivera information om de nordiska länderna,
- 3) upprätta ett bibliotek med specifikt nordiskt material,
- 4) anordna språkkurser och andra kurser samt föreläsningar, samt
- 5) utveckla tolknings- och översättningsverksamhet.

Centret skall därutöver sprida kännedom om det finska språket samt om finländska kultur- och samhällsförhållanden i de övriga nordiska länderna. Centrets kurs- och föreläsungsverksamhet bör dessutom omfatta språkkurser för lärare, kurser om kultur och samhällsliv, kurser för tjänstemän inom den offentliga förvaltningen, allmänorienterande föreläsningar, reselektorsverksamhet samt fortbildning och specialkurser för simultantolkare.

Institutionens budgetförslag

Institutionens fasta utgifter uppgår för närvarande till ca 70% av totalbudgeten.

Institutionen föreslår 100.000 fmk i aktivitetsökning för genomförande av lärarfortbildningskurs i grannspråksundervisning.

I sin långtidsbudget pekar institutionen på två aktivitetsökningar som är viktiga för verksamheten: 1) tolkarnas fortbildning fr.o.m. 1985 på vartannat års basis (70.000 fmk) och 2) anställning av pedagogisk konsult fr.o.m. 1985-86 (50.000 fmk), som skulle fungera som reselektor och lärare på språkkurser, samt ansvara för tilläggsmaterial för undervisning och språkpedagogiska frågor.

Ministerrådets bedömning

Ministerrådet beviljade 150.000 dkr av dispositionsmedlen 1982 för fortsatta lärarfortbildningsåtgärder, jfr. handlingsprogrammet för ökad språkförståelse i Norden (NR rek. 12/1977). Nordiska språk- och informationscentret blev ansvarig för genomförande av verksamheten. Denna verksamhet föreslås nu överförd på den fasta budgeten (100.000 fmk).

I övrigt innehåller budgetförslaget endast pris- och löneökningar.

1.6 NORDISKT SPRÅK- OCH INFORMATIONSCENTRUM

Budgetförslag 1984 1.567.000 danska kronor
 Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär 961.000 finska mark

Budgetöversikt (1.000-tal finska mark)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	770	65	26	100 (100)	961 (961)
Intäkter	0				0
Anslag	770				961 (961)

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 458.000 finska mark. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön Soc.avg. ¹⁾ (1.000-tal fmk.)
Direktör	1	1 (1)	B 5+4	125
Utbildningschef	1	1 (1)	V 29+5	87+24 ²⁾
Biblioteksamanuens	1	1 (1)	V 24+5	68
Byråsekreterare	1	1 (1)	V 18+5	57
Kanslist	1	1 (1)	V 14+2	44
Summa	5	5 (5)		405

1) Inkl. semesterpenning

2) Personligt tillägg (1.976 fmk/mån.)

1.7 NORDISKA HOGSKOLAN FOR HUSHÅLLSVETENSKAP

Organisation og virksomhed

Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (NHH) driver undervisningsaktiviteter på tre linjer: tekstlinjen ved Chalmers tekniska högskola, som med en 2-årig studietid fører til tekstilingeniøpreksamen, næringslinje ved Oslo universitet, som består af 2½ års studier og linjen for næringsterapi ved universitetet i Göteborg (tre terminer). De første to linjer finansieres over statsbudgetterne i det land hvor uddannelsen er placeret. Den tredje linje, linjen for næringsterapi, er en videreførelse af de diæteterkurser, som ifølge beslutning i januar 1977 i Nordisk ministerråd skulle drives som forsøg i 3 år ved Institutionen för klinisk näringslära, Göteborgs universitet.

I februar 1981 blev det på baggrund af dette forsøg vedtaget af Ministerrådet (MR 1/81, pkt 13) at en permanent nordisk diæteteruddannelse skulle finde sted i regi af Nordiska högskolan för hushållsvetenskap. Den skulle omfatte tre terminers studier og placeres ved Institutionen för klinisk näringslära ved Göteborgs universitet. Linjen for næringsterapi har et stærkere præg af en overbyggende uddannelse end de øvrige linjer og er derfor mere nordisk præget. Udgiften til styrelsen og til linjen for næringsterapi har været finansieret af Ministerrådets dispositionsmidler. Fra 1983 er institutionen blevet permanent og finansieres over det faste nordiske kulturbudget.

Institutionens budgetforslag

Styrelsens budgetforslag for 1984 er på 727.750 skr. Den foreslår øgning på ialt 139.000 skr. Deraf anmodes der om 39.000 skr til at betale timeløn for undervisning i psykologi, forskningsmetodik og administration, ialt 110 timer, og om 100.000 skr til at analysere behovet for at oprette en konsumentøkonomisk uddannelse på akademisk niveau i Norden.

Med udgangspunkt i ovennævnte behovsanalyse forestiller NHH sig på længere sigt, at virksomheden udvides med en 4. linie, en konsumentøkonomisk linie, som har til formål at sikre, at der ved konsumentpolitiske overvejelser på kvalificeret måde vil kunne anlægges synspunkter ud fra konsumentmæssigt baserede normer og ikke - som hidtil - alene på produktionsmæssigt baserede normer.

Ministerrådets vurdering

I sit budgetforslag for 1983 ansøgte NHH om midler for stillinger og timelærreløn for næringsterapilinen ud fra den forudsætning, at nye studenter ville tages ind på linjen hver anden termin. NHH fik stillingerne, men af budgetmæssige grunde var der ikke muligt at imødekomme NHHs ønske om hele timelærerkvoten. Derved kunne en nyindtagelse indtil videre kun ske hver tredje termin. De flexible midler, som NHH har til undervisning på næringsterapilinen, er for begrænsede for at dække den nødvendige timelærreløn i psykologi, forskningsmetodik og administration. Den overkapacitet, som - i teknisk forstand - findes i stillingerne, er vanskelig at udnytte for disse specielle fag.

NHH behøver en ressourceforstærkning på timelønkvoten til at kunne opfylde sit undervisningsprogram. På denne baggrund foreslås en øgning på 39.000 skr til at dække timeløn i psykologi, forskningsmetodik og administration.

Derudover anses det ikke for muligt at imødekomme styrelsens forslag.

1.7 NORDISKA HOGSKOLAN FÖR HUSHÅLLSVETENSKAP

Budgetförslag 1984

788.000 danska kronor

Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär

653.000 svenska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal svenska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	575	26	13	39 (139)	653 (728)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	575				653 (728)

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 389.000 svenska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön Soc.avg. (1.000-tal skr.)
Universitetslektor	1	1 (1)	L 20:2	127
Kansliskrivare	1	1 (1)	F 6:3	41
Dietist	1	1 (1)	L 14:0	48 39%
Läkare	1/4	1/4 (1/4)	FK 46	44
Kansliskrivare	1/4	1/4 (1/4)	F 6:3	20
Summa	2 1/4	2 1/4 (2 1/4)		280 109

1.8 BIDRAG TILL NORDISK FEDERATION FÖR MEDICINSK UNDERVISNING

Organisation och verksamhet

Federationens ändamål enligt stadgarna är att främja medicinsk utbildning och undervisning i Norden. I enlighet härmed skall federationen:

- 1) arrangera, medverka vid och informera om symposier och behandla centrala och aktuella problem inom medicinsk undervisning, speciellt sådana som bäst kan ske inom ramen för nordiskt samarbete,
- 2) stimulera försöksverksamhet och forskning som anknyter till medicinsk undervisning,
- 3) etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter,
- 4) stimulera och medverka till att etablera undervisning på detta område som kräver ett nordiskt samarbete,
- 5) stödja övriga initiativ och själv komma med förslag som främjar medicinsk undervisning i Norden.

Institutionens verksamhet har i stor utsträckning präglats av denna målsättning. Speciellt har federationen arbetat med en bred symposieverksamhet på nordiskt plan. Under senare tid har federationen aktivt engagerat sig i den direkta utbildningsproblematiken i Norden. Detta har bl.a. tagit sig uttryck i att man arrangerar pedagogiska modellkurser inom mindre specialfält på det medicinska området.

Federationens sekretariat bedriver även en betydande informationsverksamhet över hela Norden. Inom ramen för denna tas bl.a. upp frågor om utbildningsmöjligheter, aktuell medicinsk litteratur, undervisningsmedel, pedagogiska projekt, seminarier och symposier och gästföreläsningar. Sedan 1966 utger federationen en egen kvartalstidskrift "Federationen informerar".

Institutionens budgetförslag

Federationens styrelse föreslår totalt 140.000 dkr i nettoaktivitetsökningar. Ökningar föreslås till genomförande av generalförsamling (75.000 dkr), till modellkurs för läkarnas vidareutbildning i samarbete med British Council (45.000 dkr), till utväxling av lärare mellan medicinska fakulteter (25.000 dkr), till nordisk rådgivande kommitté för läkarnas vidareutbildning (70.000 dkr) och aktivitetsminskning föreslås i symposieverksamhet (./75.000 dkr).

Institutionen har inte ansett sig kunna peka på enskilda inbesparingsmöjligheter, och har därför utarbetat ett ./-alternativ med reduktioner på alla poster.

Bland federationens långtidsplaner är utväxling av lärare och studerande, lärarstipendier, intensifiering av nordisk läromedelsutväxling, upprättande av effektiva kommunikations- och samarbetskanaler mellan de nordiska länderna, även på vidareutbildningsområdet, samt upprättande av en nordisk rådgivande kommitté för läkarnas vidareutbildning.

Ministerrådets bedömning

Budgetförslaget innehåller endast prisomräkning.

1.8 BIDRAG TILL NORDISK FEDERATION FOR MEDICINSK UNDERVISNING

Förslag till bidrag 1984

578.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	540	-	43	0 (140)	583 (723)
Intäkter	0				5 ¹⁾ (11)
Bidrag	540				578 (712)

1) Ränteinkomster 1981

1.9 BIDRAG TILL NORDISK KURSVERKSAMHET PÅ UTBILDNINGSOMRÅDET

Förslag till bidrag 1984 ¹⁾

1.913.000 danska kronor

Betr. utbetalning se budget för respektive kurs.

Oversikt över bidragsfördelning (dkr):	Bidrag 1982	Bidrag 1983	Förslag 1984
1.9.1 Nordiska universitetskurser i historia	105.000	24.000	121.000
1.9.2 Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära	22.000	106.000	25.000
1.9.3 Nordiska fältseminarier för etnologistuderande	25.000	118.000	29.000
1.9.4 Nordiska seminarier för arkeologistuderande	90.000	18.000	104.000
1.9.5 Nordiska kurser i språk och litteratur	1.050.000 ./.59.000	1.152.000	1.213.000
1.9.6 Vidareutbildning av konservatorer	27.000	165.000	50.000
1.9.7 Vidareutbildning av socialhögskolelärare	110.000	35.000	127.000
1.9.8 Nordiska seminarier för lära- re vid journalisthögskolor	120.000	18.000	139.000
1.9.9 Nordiska fortbildningskurser för idrottslärare	35.000	112.000	40.000
1.9.10 Nordiska fortbildningskurser för modersmålslärare	--	--	65.000
Summa	1.584.000 ./.59.000	1.748.000	1.913.000

1) Under de skilda kursverksamheterna förekommer skenbara aktivitetsökningar eller -minskningar som kommer sig av att aktiviteterna (bortsett från 1.9.5) anordnas vartannat år. Med hänsyn till denna periodisering baserar sig bidraget för 1984 på en prisomräkning för två år, d.v.s. på senaste bidrag för motsvarande ändamål: planeringsarbete eller kursverksamhet.

1.9.1 NORDISKA UNIVERSITETSKURSER I HISTORIA

Verksamhet och organisation

Nordiska universitetskurser för historiestuderande har till syfte att i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige anordna kurser i landets historia avsedda för universitetsstuderande från de andra nordiska länderna.

Undervisningen behandlar centrala perioder eller ämnen i vördlandets historia. Diskussion av forskningsproblem och introduktion i aktuella forskningsarbeten tar en central plats i undervisningen.

Deltagarna är huvudämnesstuderande på ett framskridet stadium av deras studier. Kurserna hålls vartannat år.

Verksamheten leds av en expertkommitté bestående av en medlem från vart och ett av de fem nordiska länderna. Självva kursen anordnas av en nationell arbetsnämnd (vid värdsuniversitetet) i samarbete med expertkommittén.

Styrelsens budgetförslag

Styrelsens budgetförslag innehåller inga aktivitetsökningar. Styrelsen har inte ansett sig kunna föreslå inbesparingar, men önskar göra uppmärksam på att kostnaderna kan variera mycket från år till år beroende på sociala utgifter i de olika länderna och kostnader bundna till översättning av finska studenters skriftliga arbeten.

Styrelsen önskar genomföra kurserna årligen, istället för vartannat år. Utöver beviljningen över kulturbudgeten fick verksamheten 1982 ett tillskott på 18.000 dkr från Clara Lachmanns fond.

Ministerrådets bedömning

Budgetförslaget innehåller endast prisomräkning.

Den visade aktivitetsökningen på 81.000 dkr är endast skenbar. Nordiska universitetskurser i historia genomförs vartannat år och det mellanliggande året beviljas ett mindre belopp för planering. 1984 års kursbudget är beräknad utgående från 1982 års kursbudget med två års prisomräkning.

1.9.1 NORDISKA UNIVERSITETSKURSER I HISTORIA

Förslag till bidrag 1984

121.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Bidrag 1982	Bidrag 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
			Löneökkn. 1982	Prisökkn. 1984	Akt.ökkn. 1984	
Driftkostnader	105	24	-	16	81 (81)	121 (124)
Intäkter	0	0				0 (0)
Bidrag	105	24				121 (124)

1.9.2 NORDISKA FACKKONFERENSEN I HISTORISK METODLÄRA

Verksamhet och administration

Konferensen har som syfte att skapa ett debattforum bland nordiska historiker för teoretiska och metodiska frågor inom historievetenskapen. Detta ändamål tillgodoses dels genom den årliga konferensen, dels genom de publikationer som utkommer efter konferensen i serien "Studier i historisk metode". Konferensens deltagare är huvudsakligen historiker anställda vid de nordiska universiteten och andra forskningsinstitutioner.

Konferensen arrangeras skiftesvis i de nordiska länderna. Konferensen har tidigare finansierats av undervisningsministeriet i det land, där konferensen genomförts. Fr.o.m. konferensen i Danmark 1981 finansieras verksamheten över den nordiska kulturbudgeten. Verksamheten administreras och organiseras av ett arbetsutskott, som väljs på konferenserna.

Arbetsutskottets budgetförslag

Arbetsutskottets budgetförslag utgår från att resekostnadsökningen överstiger prisomräkningstalet.

Arbetsutskottet har inte utarbetat ett ./.-alternativ eller långtidsbudget.

Ministerrådets bedömning

Budgetförslaget innehåller endast prisomräkning.

Den visade aktivitetsminskningen på 84.000 dkr är endast skenbar. Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära genomförs vartannat år och det mellanliggande året beviljas ett mindre belopp för planering. 1984 års planeringsbudget är beräknad utgående från 1982 års planeringsbudget med två års prisomräkning.

1.9.2 NORDISKA FACKKONFERENSEN I HISTORISK METODLÄRA

Förslag till bidrag 1984

25.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Bidrag 1982	Bidrag 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
			Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	22	106	-	3	-84 (-68)	25 (30)
Intäkter	0	0				0 (0)
Bidrag	22	106				25 (30)

1.9.3 NORDISKA FALTSEMINARIER FOR ETNOLOGISTUDERANDE

Verksamhet och administration

Nordisk Etnologisk-folkloristisk Arbegruppe (NEFA) har genomfört fältseminarier 12 gånger. Seminariet är en av de möjligheter som studerande i etnologi och folkloristik har för att utveckla det fackliga samarbetet mellan de nordiska länderna. Seminariet ger en konkret och systematisk inläring i fältarbetsteknik och analys av det insamlade materialet.

Seminariet har både ett vetenskapligt och ett pedagogiskt syfte. Huvudvikten läggs på den pedagogiska sidan av arbetet, där de olika fältteknikerna provas.

NEFA har ett sekretariat, tre nordiska utskott och tre lokalavdelningar i olika universitetsorter. Den arbetsgrupp, som har till uppgift att planera seminarier-na, väljs vid representantskapsmötet, som hålls en gång per år.

NEFAs budgetförslag

I NEFAs budgetförslag räknas med en stigning i reseutgifterna.

NEFA har inte kunnat utarbeta ett ./.-budgetalternativ.

NEFAs verksamhet består av ett tidningsutskott, ett dokumentationsutskott och ett kursutskott. De två första finansieras huvudsakligen av forskningsråden och den sista över kulturbudgeten. Kursutskottet betalar arvoden endast till föreläsare och reseutgifter för ett fåtal i kursutskottet och planeringsgruppen. För logiutgifternas del budgeterar NEFA med privat vederlagsfri inkvartering för en stor del av kursdeltagarna.

NEFAs långtidsbudget utgår från en inflationstakt på 12% och den innehåller väsentliga stigningar i reseutgifter och i sekretariatets och kursutskottets aktiviteter. NEFA planerar genomförande av forskarkurser.

Ministerrådets bedömning

Budgetförslaget innehåller endast prisomräkning.

Den visade aktivitetsminskningen på 93.000 dkr är endast skenbar. Fältseminarier för etnologistuderande arrangeras vartannat år och det mellanliggande året beviljas ett mindre belopp för planering. 1984 års planeringsbudget är beräknad utgående från 1982 års planeringsbudget med två års prisomräkning.

1.9.3 NORDISKA FALTSEMINARIER FOR ETNOLOGISTUDERANDE

Förslag till bidrag 1984

29.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Bidrag 1982	Bidrag 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
			Löneökkn. 1982	Prisökkn. 1984	Akt.ökkn. 1984	
Driftkostnader	25	118	-	4	-93 (-89)	29 (35)
Intäkter	0	0				0 (0)
Bidrag	25	118				29 (35)

1.9.4 NORDISKA SEMINARIER FÖR ARKEOLOGISTUDERANDE

Verksamhet och administration

Nordiska seminarier för arkeologistuderande arrangeras av FRA, Fællesnordisk Råd for Arkæologistuderende. Rådets syfte är att främja samarbetet mellan studerande vid de arkeologiska institutionerna i Norden.

Rådets viktigaste verksamhet är att arrangera kontaktseminarier, som genomförs skiftesvis i de nordiska länderna. Efter varje seminarium utarbetas en mötesrapport, vari alla inlägg, debatter och resultat trycks.

Under seminarierna arrangeras generalförsamling och styrelsemöte. Styrelsen består av en kontaktperson från varje arkeologisk institution i Norden, totalt 12 personer.

FRA:s budgetförslag

FRA:s budgetförslag innehåller större kompensation för reseutgifterna än kompensation enligt fastställt prisomräkningstal.

FRA anser sig inte kunna föreslå ett ./.-budgetalternativ, eftersom en urholkning av bevillningen redan sker i form av valutakursförluster och resekostnadsstigningar. FRA skaffade 1982 privat stöd, utöver bevillningen över kulturbudgeten, för genomförandet av seminariet. FRA önskar göra uppmärksam på att utgifterna varierar från år till år beroende på institutionernas geografiska placering.

FRA önskar genomföra årliga seminarier. Utöver detta, innehåller FRA:s långtidsbudget större prisomräkning än enligt budgetdirektiven.

Ministerrådets bedömning

Budgetförslaget innehåller endast fastställd prisomräkning.

Den visade aktivitetsökningen på 72.000 dkr är endast skenbar. Seminarier för etnologistuderande arrangeras vartannat år och det mellanliggande året beviljas ett mindre belopp för planering. 1984 års kursbudget är beräknad utgående från 1982 års budget med två års prisomräkning.

1.9.4 NORDISKA SEMINARIER FÖR ARKEOLOGISTUDERANDE

Förslag till bidrag 1984

104.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Bidrag 1982	Bidrag 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
			Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	90	18	-	14	72 (77)	104 (110)
Intäkter	0	0				0 (0)
Bidrag	90	18				104 (110)

1.9.5 NORDISKA KURSER I SPRÅK OCH LITTERATUR

Verksamhet och organisation

Nordiska kurser i språk och litteratur har till syfte att i vart och ett av de nordiska länderna anordna kurser i landets språk, litteratur och kultur, avsedda för universitetsstuderande från de andra nordiska länderna. Därvid skall med godkända vitsord genomgången kurs motsvara vid hemuniversitetet anordnad undervisning och befria från examination i samma ämne(n) på det sätt som vederbörande universitetsmyndigheter bestämmer. Kurser i danska, finska, norska och svenska arrangeras årligen. Kurs i isländska arrangeras vart annat år, kurs i färöiska vart fjärde år och kurs i samiska och grönländska efter samarbetsnämndens beslut.

Verksamheten står under ledning av en nordisk samarbetsnämnd. Nämnden består av tio ledamöter, som är sakkunniga på de områden som berörs av kursverksamheten. Nämnden sammanträder en gång om året. Genom nämndens försorg utses ledare för och lärare vid kurserna.

Samarbetsnämndens budgetförslag

Samarbetsnämndens förslag till reella aktivitetsökningar avser följande poster:

Danmark: exkursioner (20.000 dkr)

Finland: ny kurs i finlandssvensk kultur i Kuggom (19.000 fmk)

Island: bidrag till utgivning av en lärobok i isländska för nordiska studenter (10.000 dkr) (Ovrig aktivitetsökning är endast skenbar, beroende på kurs vartannat år.)

Norge: ökat bidrag till undervisningsmaterial, administration, exkursioner och generalsekretariat (52.000 nkr)

Sverige: kostnader för anordnande av kurskonferens bl.a. (25.000 skr)

Samarbetsnämnden anser sig inte kunna föreslå inbesparingar på några poster och har därför endast utarbetat ett tekniskt ./..2%-alternativ.

Ministerrådets bedömning

För närvarande arrangerar Finland två nordiska och fyra internordiska kurser vilka har ca 25% deltagande från de nordiska länderna. En ytterligare kurs i Finland anses inte vara motiverad. Bidrag för lärobok i isländska anses heller inte motiverad över den fasta kulturbudgeten. För Norges del föreslås en ökning på 5.000 nkr för generalsekretariat, som för närvarande belastar den norska kursbudgeten i för hög grad. Kurskonferensen däremot bör bekostas inom den ordinarie budgetramen, såsom hittills.

Ovriga aktivitetsförändringar är budgettekniska. Kurs i samiska genomförs inte 1984. Däremot genomförs en kurs i isländska 1984. Kurs i isländska genomförs vartannat år.

1.9.5 NORDISKA KURSER I SPRÅK OCH LITTERATUR

Förslag till bidrag 1984

1.213.000 danska kronor

Fördelning Utbetalning enligt kursen 1.11.1982:

Danmark	248.000	utbetalas i danska kronor	
Färöarna	6.000	utbetalas i danska kronor	
Finland	315.000	utbetalas i finska mark	(193.000 fmk)
Island	79.000	utbetalas i danska kronor	
Norge	273.000	utbetalas i norska kronor	(220.000 nkr)
Sverige	292.000	utbetalas i svenska kronor	(242.000 skr)

Budgetöversikt i nationell valuta (1.000-tal danska, norska och svenska kronor samt finska mark)

Inom parentes anges institutionens förslag.

	Bidrag 1982	Bidrag 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984	
			Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	nat.val.	dkr
Driftkostnader:							
Danmark	178	230	-	18	0 (20)	248 (268)	248 (268)
Färöarna 2)	4	5	-	1	0 (0)	6 (6)	6 (6)
Finland	199	180	-	13	0 (19)	193 (267)	315 (435)
Island 3)	68	12	-	11	56 (84)	79 (111)	79 (111)
Norge	147	201	-	14	5 (52)	220 (257)	273 (319)
Sverige	207	228	-	14	0 (25)	242 (332)	292 (401)
Reserv	23	0	-	-	- (-)	- (-)	- (-)
Samiska 4)	-	33	-	2	-35 (-35)	0 (0)	0 (0)
Driftkostnader	motsv.	motsv.		motsv.	motsv.		motsv.
totalt (dkr)	1.050	1.152		88	5 (173)		1.213 (1.540)
Intäkter (dkr)	59	0					0 (0)
Bidrag (dkr)	991	1.152					1.213 (1.540)

- 1) Innehåller kostnader för generalsekretariat
- 2) Kurs i färöiska arrangeras vart fjärde år
- 3) Kurs i isländska arrangeras vartannat år
- 4) Kurs i samiska arrangeras ca. vart tredje år

1.9.6 VIDAREUTBILDNING AV KONSERVATORER

Verksamhet och organisation

Nordiska kurser för konservatorer arrangeras i vidareutbildning och specialutbildning i konservering av arkeologiskt och kulturhistoriskt material, biblioteks- och arkivmaterial samt bildkonst.

Nordiska vidareutbildningskurser för konservatorer avslutade en femårig försöksperiod 1981. Evalueringen av försöksperioden resulterade i tillsättandet av en nordisk styrelse fr.o.m. 1.1.1983

Ledningens budgetförslag

Ledningens budgetförslag innehåller 19.000 dkr i reella aktivitetsökningar. Med beloppet täcks kostnaderna för en nordisk styrelse.

P.g.a. ändring i ledningsformen, har det inte utarbetats en långtidsbudget eller ett budgetalternativ med aktivitetsminskning.

Ministerrådets bedömning

Ändringen av styrelseform (från kurskoordinator till nordisk styrelse) pr. 1.1.1983 resulterade i att merkostnader p.g.a. styrelsen infördes i planeringsbudgeten 1983, och det blir nu aktuellt att påföra kursbudgeten 1984 motsvarande kostnader. De budgeterades till 18.000 dkr i 1983 års kostnadsnivå. För övrigt innehåller budgetförslaget endast prisomräkning.

Budgetförslaget innehåller 19.000 dkr i reella aktivitetsökningar och 138.000 dkr i teknisk minskning. Den visade nettominskningen på 119.000 dkr är därför endast skenbar. Vidareutbildningskurser för konservatorer arrangeras vartannat år, och det mellanliggande året beviljas ett mindre belopp för planering av följande års kurs. 1984 års planeringsbudget är räknad utgående från 1982 års planeringsbudget, med två års prisomräkning.

1.9.6 VIDAREUTBILDNING AV KONSERVATORER

Förslag till bidrag 1984

50.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Bidrag 1982	Bidrag 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
			Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	27	165	-	4	-119(-120)	50 (50)
Intäkter	0	0				0 (0)
Bidrag	27	165				50 (50)

1.9.7 VIDAREUTBILDNING AV SOCIALHÖGSKOLELÄRARE

Verksamhet och organisation

Samnordiska vidareutbildningskurser för socialhögskolelärare arrangeras främst i pedagogiskt utvecklingsarbete men även i socialt arbete och samhällsplanering.

Kursen i pedagogiskt utvecklingsarbete syftar till att vidga deltagarnas insikt i ämnespedagogiska frågor och att träna dem i användandet av ändamålsenliga undervisningsmetoder samt att behandla lärarrollen och hur den förändras.

Kurserna har planerats av en fast ledningsgrupp, som består av en representant för varje nordiskt land. Ledningsgruppen har planerat och genomfört kursen i samarbete med en för varje kurs särskilt utsedd kursledning.

Samnordisk vidareutbildning av socialhögskolelärare har genomförts sedan 1975 i form av försöksperioder. Den senaste försöksperioden gällde 1977-1982. Kursverksamheten värderades hösten 1982.

Styrelsens budgetförslag

Styrelsens budgetförslag innehåller inga aktivitetsökningar. Budgetförslaget utgår från realistiska resekostnadsbelopp.

Styrelsen har ansett det motiverat att inlämna budgetförslag 1984, trots att evalueringen av kursverksamheten i kulturavtalets organ ännu inte är avslutad.

Ministerrådets bedömning

För 1983 beviljades ett planeringsbidrag på 35.000 dkr. Det föreslås nu en kursbudget 1984 i avvaktan på beslut under 1983 om kursverksamheten skall fortsätta.

Den visade aktivitetsökningen på 75.000 dkr är endast skenbar. Vidareutbildning av socialhögskolelärare har hittills genomförts vartannat år och det mellanliggande året har ett mindre belopp beviljats för planering. 1984 års kursbudget är beräknad utgående från 1982 års bidrag med två års prisomräkning.

1.9.7 VIDAREUTBILDNING AV SOCIALHÖGSKOLELÄRARE

Förslag till bidrag 1984

127.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Bidrag 1982	Bidrag 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
			Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	110	35	-	17	75 (75)	127 (150)
Intäkter	0	0				0 (0)
Bidrag	110	35				127 (150)

Kommentar

Om utvärderingen skulle resultera i ett beslut om att kursverksamheten skall upphöra, blir det inte aktuellt att utnyttja bidraget.

1.9.8 NORDISKA SEMINARIER FOR LARARE VID JOURNALISTHOGSKOLOR

Verksamhet och organisation

Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna är ett organ för pedagogiskt och innehållsmässigt utvecklingsarbete rörande undervisningen i journalistik och kommunikation i samverkan med forskning och yrke. Rektorskommitténs uppgift är att främja en gemensam nordisk miljö för ett kvalificerat pedagogiskt och innehållsmässigt utvecklingsarbete på ovan nämnda områden och därigenom stimulera en nordisk tradition i journalistutbildningen.

Rektorskommittén består av rektor eller motsvarande ansvarig ledare för journalistutbildningen vid följande institutioner i de nordiska länderna:

Danmarks journalisthøjskole, Århus
Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsingfors
Tammerfors universitet, Tammerfors
Norsk Journalisthøgskole, Oslo
Journalisthögskolan, Göteborg
Journalisthögskolan, Stockholm.

Rektorskommitténs budgetförslag

Rektorskommitténs budgetförslag innehåller 20.000 dkr i reell aktivitetsökning för genomförande av lärarutväxling mellan journalisthögskolor i Norden.

Rektorskommittén anser sig inte kunna föreslå nedskärningar i nuvarande verksamhet. Kurserna har ingen fast personal och arrangeras i stor utsträckning på basen av frivilligt arbete vid de arrangerande journalisthögskolorna. Endast inbjudna föredragshållare erhåller gängse arvode.

Rektorskommittén föreslår i sin långtidsbudget 15% som det årliga prisomräkningstalet, samt en årlig beviljning för lärarutväxling (2 personer per år).

Ministerrådets bedömning

Budgetförslaget innebär endast prisomräkning.

Den visade aktivitetsökningen på 102.000 dkr är endast skenbar. Seminarier för lärare vid journalisthögskolor genomförs vartannat år och det mellanliggande året beviljas ett mindre belopp för planering. 1984 års kursbudget är beräknad utgående från 1982 års budget med två års prisomräkning.

1.9.8 NORDISKA SEMINARIER FÖR LÄRARE VID JOURNALISTHOGSKOLOR

Förslag till bidrag 1984

139.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Bidrag 1982	Bidrag 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
			Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	120	18	-	19	2 (122)	139 (160)
Intäkter	0	0				0 (0)
Bidrag	120	18				139 (160)

1.9.9 NORDISKA FORTBILDNINGSKURSER FÖR IDROTTLÄRARE

Verksamhet och organisation

Nordiska fortbildningskurser för idrottslärare ges för att göra lärarna i metodik och praktik bättre skickade för sin uppgift bl.a. genom att ge lärarna fördjupad kunskap i de grundläggande teoretiska ämnena, särskilt anatomi, fysiologi, psykologi, pedagogik och hygien, genom att ge dem en uppfattning om hur forskningsrönen från de teoretiska ämnena kan tillämpas på fysisk fostran och genom att speciellt diskutera målsättning, ämnesinnehåll och arbetsmetoder mot bakgrund av den moderna skolpedagogikens principer.

Ansvarig för verksamheten är "Rådet for de høyere idrettsutdanningsinstitutioner i Norden" (RHIN). RHIN består av högst tre representanter från varje nordiskt land. För genomförandet av kursen ansvarar en kurskommitté. Kurserna hålls vartannat år.

Rådets budgetförslag

Rådet har föreslagit 30.000 dkr i reella aktivitetsökningar. Beloppet föreslås för att täcka de extra reseutgifter som uppstår vid genomförandet av verksamheten på Island.

Rådet har inte utarbetat ett budgetförslag med aktivitetsminskningar eller redogjort för sina långtidsplaner.

Ministerrådets bedömning

Budgetförslaget innehåller endast prisomräkning.

Den visade aktivitetsminskningen på 77.000 dkr är endast skenbar. Fortbildningskurser för idrottslärare arrangeras vartannat år. Det mellanliggande året beviljas ett mindre belopp för planering och symposium. 1984 års planeringsbudget är beräknad utgående ifrån 1982 års planeringsbudget med två års prisomräkning.

1.9.9 NORDISKA FORTBILDNINGSKURSER FOR IDROTTLÄRARE

Förslag till bidrag 1984

40.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Bidrag 1982	Bidrag 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
			Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	35	112	-	5	-77 (-47)	40 (80)
Intäkter	0	0				0 (0)
Bidrag	35	112				40 (80)

1.9.10 NORDISKA FORTBILDNINGSKURSER FÖR MODERSMÅLSLÄRARE

Verksamhet och organisation

NORDSPRÅK, de nordiska modersmålslärares samarbetsutskott, har sedan 1977 årligen arrangerat sommarkurser för nordiska modersmålslärare i de olika nordiska länderna. Syftet har dels varit att ge så många modersmålslärare i Norden som möjligt insikt i grannländernas språk, litteratur och kultur, så att de efter kurserna har kunnat medverka till att sprida vetskap om och intresse för arbetet med grannländerna i skolan, och dels att ge modersmålslärare i Norden möjligheter att utväxla fackliga erfarenheter.

NORDSPRÅK har fått beviljningar från Nordiska kulturfonden för kurserna 1977-1980, och från ministerrådets dispositionsmedel för kursen 1983. I samband med att ämbetsmannakommittén beslöt bevilja medel för 1983 års kurs, beslöts att fast beviljning för verksamheten prövas i samband med budgetbehandlingen 1984.

NORDSPRÅKs budgetförslag

För genomförande av fortbildningskursen 1983 har ämbetsmannakommittén beviljat 60.000 dkr över ministerrådets dispositionsmedel.

Ministerrådets bedömning

Som ett led i handlingsprogrammet för ökad nordisk språkförståelse (rek. 12/1977) föreslås att kurser för modersmålslärare tas upp på den fasta budgeten. Kurserna utgör de enda allmänna fortbildningskurserna för modersmålslärare, som för närvarande genomförs i Norden. Rådgivande kommittén för undervisning (RKU) rekommenderar att ett permanent bidrag utgår till modersmålslärares fortbildningskurser.

NORDSPRÅK har hittills genomfört kurserna varje år. Språkkurser, i motsats till annan kursverksamhet på kulturbudgeten, bör även i fortsättningen genomföras årligen.

Budgetförslaget baserar sig på dispositionsmedelsanslaget för 1983.

1.9.10 NORDISKA FORTBILDNINGSKURSER FOR MODERSMÅLSLARARE

Förslag till bidrag 1984

65.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

	Bidrag 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	-	-	-	65	65
Intäkter	-				0
Bidrag	- 1)				65

1) Ministerrådets dispositionsmedel 60.000 dkr.

2.1 NORDISK KOLLEGIUM FOR MARINBIOLOGI

Organisation og virksomhet

Kollegiet, som blev oprettet i 1956 har til opgave at fremme det internordiske marinbiologiske samarbejde, bl.a. gennem planlægning, organisering og samordning af forskellige kurser og ekskursioner samt ved at anordne konferanser og organisere fælles forskningsopgaver og udpege nordiske udvekslingsstipendiater.

Kollegiet var til og med 1978 et samarbejdsorgan mellem de fire marinbiologiske forskningsstationer i Helsingør (Danmark), Tvärminne (Finland), Espergrend (Norge) og Christineberg (Sverige). Siden 1.1.1979 er kollegiet udvidet således at det nu består af indtil seks repræsentanter for marinbiologiske institutioner i hvert af de nordiske lande, Danmark, Finland, Norge, Sverige og Island (fra 1981). Medlemmerne fra hvert land danner nationale sektioner af kollegiet.

De enkelte nationale sektioner (excl Island) tilbyder hvert år et specialkursus, som er åbent for studerende i Norden. Kollegiet arrangerer derudover et "mobil kursus" med det formål at komplettere det øvrige kursusprogram. Kollegiet finansierer 4½ nordiske forskningsstipendier, som uddeles til kortere eller længerevarende ophold i de andre nordiske lande. Derudover uddeler kollegiet midler til bl.a. symposier og studiebesøg i Norden.

Kollegiets budgetforslag

Kollegiet ønsker i 1984 at udvide aktiviteten med et fast kursus på Island (53.500 Nkr) og yderligere ½ stipendiat på Island (46.500 Nkr).

Endvidere ønskes en ekstrabevilling til afholdelse af et kursus på et havgående fartøj (30.000 Nkr).

I 1985 ønskes en aktivitetsudvidelse til afholdelse af et møde for det samlede kollegium efter den statutbestemte nyudpegning af medlemmer pr. 1.1.1985.

Ministerrådets vurdering

I løbet af 1983 vil der blive foretaget en evaluering af det samlede nordiske havforskningssamarbejde. Den rådgivende komite for forskning har under henvisning hertil anbefalet, at kollegiets aktivitetsniveau holdes uændret. Ministerrådet er enig heri og kan derfor ikke anbefale en fast aktivitetsudvidelse på Island før evalueringen foreligger.

2.1 NORDISKT KOLLEGIUM FOR MARINBIOLOGI

<u>Budgetförslag 1984</u>	907.000 danske kroner
Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär	731.000 norske kroner

Budgetöversikt (1.000-tal norska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	730	-	51	0 (130)	781 (911)
Intäkter	0				50) (0)
<u>Anslag</u>	<u>730</u>				<u>731 (911)</u>

1) Ikke-disponerede midler fra tidligere år

2.2 NORDISK INSTITUT FOR TEORETISK ATOMFYSIK (NORDITA)

Organisation og virksomhed

NORDITA blev indrettet i 1957. Det har til formål at fremme videnskabeligt samarbejde mellem de nordiske lande inden for den grundlæggende teoretiske atomforskning. Instituttet skal drive forskning og uddannelse samt fremme forskningen ved og samarbejdet mellem de nordiske institutioner inden for området, f.eks. via udveksling af forskere, ved at arrangere og finansiere besøg af udenlandske gæsteforskere ved institutioner i Norden, og ved at anordne eller yde bidrag til symposier m.m.

Instituttet modtager stipendiater fra de nordiske lande (i reglen for to-årsperioder) og udenlandske gæsteforskere. Endvidere organiserer instituttet bl.a. internordisk forskningsudveksling og videnskabelige konferencer. Kernen i virksomheden udgøres imidlertid af den fast ansatte videnskabelige stab, (for tiden seks fast ansatte professorer samt fire assisterende professorer (adjunkt/lektorer), som udnævnes for begrænset tid.

Instituttets virksomhed, omfatter nu elementarpartikelfysik, kernefysik, astrofysik og faststoffysik. Det sidstnævnte område fra 1980, hvor der blev tilknyttet en professor og en lektor til instituttet med særlig henblik på varetagelsen af faststoffysikken.

I de seneste år er der sket en oprustning af indsatsen inden for astrofysik. Institutionen har med henblik herpå søgt om en udvidelse af den videnskabelige stab med en professor i astrofysik.

Instituttets budgetforslag

NORDITA's forslag andrager 12.091.000 DKK inklusive den foreslåede aktivitetsstigning (368.000 til nyt professorat i astrofysik) og eksklusiv forventede indtægter (313.000). Institutionens langtidsplaner angår særligt ønsket om at udbygge den astrofysiske forskning i Norden ved bl.a. at drage nytte af den viden, der eksisterer ved institutionens øvrige områder. Ansøgningen om et yderligere professorat hertil har tidligere været fremført og støttes af de berørte forskningskredse i de øvrige nordiske lande.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådets forslag indeholder ingen aktivitetsstigninger.

2.2 NORDISKA INSTITUTET FÖR TEORETISK ATOMFYSIK (NORDITA)

Budgetförslag 1984

11.446.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	10.491 ¹⁾	1.131	324	0 (368)	11.946 ²⁾ (12.404) ³⁾
Intäkter	65				500 ²⁾ (313)
Anslag	10.426				11.446 (12.091)

1) Överskott 1980

2) Överskott 1981

3) Förväntade egna intäkter

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 7.573.000 danska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön	Soc.avg. (1.000-tal dkr.)
Direktör	1	1 (1)	1)	-	-
Professor	6	6 (7)		2.010	458
Assisterande professor	4	4 (4)	2)	908	92
Administrationschef	1	1 (1)	3)	205	39
Kontorfuldmächtig	1	1 (1)	HK-7	162	3
Assistent	6	6 (6)	HK-14	823	11
Programör	1	1 (1)	4)	140	24
Stipendiater	16	16 (16)	5)	2.373	241
Pensionstilsk. (2 pers.)	2	2 (2)		84	-
Summa	38	38 (39)		6.705	868

1) Direktören är f.t. oavlönad.

2) Tidbegränsade förordnanden med avlöning enligt statens överenskommelse med Magisterforeningen

3) Deltidsanställning motsvarande 60% av en dansk professorslön

4) Avlöning enligt överenskommelsen mellan staten och Ingeniør-sammenslutningen (motsv.)

5) Anställning och avlöning enligt reglerna för danska stipendiater

2.3 NORDISK INSTITUT FOR FOLKEDIKTNING (NIF)

Organisation og virksomhed

Instituttet, som blev oprettet i 1959, er fra og med 1972 placeret ved institutionen for religionsvidenskab og folkløstik ved Åbo universitet.

Instituttets virksomhed har tidligere i hovedsag været rettet mod inventering og katalogisering af kildemateriale m.m., udarbejdelse af bibliografier samt arrangement af symposier, kursus og konferenser. I de senere år er projektvirksomheden imidlertid trådt mere i forgrunden, noget som har betydet at instituttets hovedopgave er blevet at medvirke til en samordning på nordisk basis af de forskningsmæssige indsatser ved de forskellige folkløstiske institutionerne. Dette indebærer at instituttet samler op projektideer, danner nordiske forskergrupper for aktuelle forskningsopgaver, bidrager med midler til projektplanlægning og igangsættelse af projekter samt tilbyder publiceringsmuligheder.

Instituttets gældende statutter, som blev vedtaget af ministerrådet i 1977, indebærer at virksomhedsområdet også omfatter kultur- og traditionsvidenskabelig forskning i videre forstand. Tidligere var samarbejdet mere begrænset til nordisk folkediktning med hovedvægt på prosatraditionen.

Instituttets budgetforslag

Instituttets forslag till aktivitetsökning 1984 avser dels publiceringsverksamhet, dels projektverksamhet. Resultaten från de under de senaste åren igångsatta projekten "tradition och identitet", "kvinnoaspekter i traditionsforskning" samt "folklore och litteratur" skall publiceras 1984-85 (19.000 mk). Vidare kräver en tryggad utgivning av NIF-Newsletter en budgetförstärkning (3.000 mk). NIF önskar även öka stödet för yngre forskares deltagande i ISFNR:s världskongress (5.000 mk). Anslagsökningarna för projektverksamheten gäller dels ett växande intresse från universitetsinstitutioner i Norden att medverka i NIF:s projekt (15.000 mk), dels utveckling av den sk. NTAI-databasen och traditionsvetenskaplig datalogisk forskning (15.000 mk). Det inledande utvecklingsarbetet har 1979-82 samfinansierats av NIF, Nordinfo och NOS-H. Anslagsförstärkning krävs för att NIF skall kunna koordinera det fortsatta utvecklingsarbetet och projektplaneringen med sikte på att verksamheten med tiden överförs till traditionsarkiven.

Ministerrådets bedömning

Rådgivande kommittén för forskning framhåller i sitt budgetyttrande, att NIF på ett synnerligen positivt sätt under de senaste åren förmått utveckla det nordiska forskningssamarbetet på området och RKF förordar därför en moderat aktivitetsökning. Ministerrådet delar RKF:s bedömning, men ser sig med beaktande av det ekonomiska läget nödd till att föreslå bibehållen aktivitetsnivå.

2.3 NORDISKA INSTITUTET FOR FOLKDIKTNING (NIF)

Budgetförslag 1984 1.288.000 danska kronor
 Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär 790.000 finska mark

Budgetöversikt (1.000-tal finska mark)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	711	53	26	0 (65)	790 (855)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	711				790 (855)

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 398.000 finska mark. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön (1.000-tal fmk.)	Soc.avg.
Institutionsledare	1	1 (1)	B 7	158	11
Forskningssekreterare	2	2 (2)	V 27	157	11
Kanslissekreterare	1	1 (1)	V 20	57	4
Summa	4	4 (4)		372	26

2.4 NORDISK INSTITUT FOR SØRET

Organisation og virksomhed

Instituttet blev oprettet i 1963 og skal ifølge statutterne have til opgave at fremme forskning og undervisning på alle områder indenfor søret, bl.a. ved at koordinere forskning på området, afholde seminarier, kurser og forelæsninger, bygge op specialbibliotek, samt drive dokumentations- og publikationsvirksomhed på området. Instituttet udgør i administrativt henseende et institut ved universitetet i Oslo.

Lønningssomkostningerne for de tre professorerne som f.t. er knyttet til instituttet dækkes af universitetet i Oslo. En af professorerne tjenestegør som institutsleder. Det nordiske videnskabelige personale består af to amanuenser og to forskerstipendiater.

En betydelig del af instituttets budget henfører sig til stipendieomkostningerne. Foruden de to forskerstipendier (som kan indehaves under flere år) uddeles der stipendier for kortere eller længere ophold ved instituttet. Instituttet arrangerer hvert andet år et større nordisk søretseminar med ca. 50-60 deltagere, for såvel universitetspersonale som praktiserende søretsjurister. Fra 1977 er der hvert andet år, vekslende med søretssminaret blevet afholdt et nordisk dommerseminar i søret. Instituttets forsknings- og uddannelsesvirksomhed er i overvejende grad indrettet på tillempet søret og andre transportretslige spørgsmål. Instituttet medvirker i udgivelsen af tidsskrifterne Arkiv for Sjørett og Arkiv for Luftrett.

I 1981 er der ved instituttet oprettet en afdeling for petroleumsret, som finansieres gennem bidrag fra norske og udenlandske oljeselskaber.

Instituttets budgetforslag

Der ønskes en forhøjelse af stipendiemidlerne med 30.000 NKR i 1984, øremærket til avd. for petroleumsrett. Fra 1985 ønskes en begyndende nordisk finansiering af avd. for petroleumsrett.

Ministerrådets vurdering

På grund af den stærkt stigende interesse for sørets- og olieretsproblemer, anbefaler den rådgivende komite for forskning (RKF) at instituttets stipendiemidler øges.

Ved oprettelsen af avd. for petroleumsrett i 1981 med ekstern finansiering blev det fra ministerrådets side understreget, at der ikke dermed var taget stilling til senere overgang til nordisk finansiering. Dette spørgsmål må derfor tages op til særskilt analyse i løbet af 1983 med henblik på afklaring inden fastlæggelse af budget 1985.

2.4 NORDISKA INSTITUTET FÖR SJORATT

<u>Budgetförslag 1984</u>	1.820.000 danska kronor
Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär	1.467.000 norska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal norska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	1.346	80	41	0 (30)	1.467 (1.497)
Intäkter	0				0 (0)
<u>Anslag</u>	<u>1.346</u>				<u>1.467 (1.497)</u>

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 842.000 norska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön (1.000-tal nkr.)	Soc.avg.
Amanuensis ¹⁾	1	1 (1)	26	156	26
Amanuensis	1	1 (1)	20	117	29
Sekretär II ¹⁾	1	1 (1)	18	107	18
Forskningsstipendiater	2	2 (2)	19	223	55
Kontorfullmäktig ¹⁾	1	1 (1)	15	95	16
<u>Summa</u>	<u>6</u>	<u>6 (6)</u>		<u>698</u>	<u>144</u>

1) Arbejdsgivers andel af pensjonstilskudd (8%) dekkes av Universitetet i Oslo.

2.5 NORDISKE GEOEKSKURSIONER TIL ISLAND

Organisation og virksomhed.

De nordiske geoekskursioner, der startedes i 1965, har til formål at give forskere og studerende i de nordiske lande muligheder for at studere geologiske problemer på Island, i første række vulkanologi, glaciologi, geomorfologi og kvartærgeologi. Ekskursionernes emne skifter fra år til år mellem de to hovedområder herindenfor: vulkanologi og glaciologi. I det omfang, der er behov og ressourcer, kan også islandske studerende og forskere få lejlighed til indenfor virksomhedens rammer at studere geovidenskabelige problemer i de øvrige nordiske lande.

Virksomheden ledes af en styrelse, der har to repræsentanter for hvert af de nordiske lande. Ekskursionerne planlægges og ledes af en ekskursionsleder. De årlige ekskursioner er på 13-14 dage og har 25 deltagere. Af disse kommer 10 fra Sverige og 5 fra respektive Danmark, Finland og Norge.

For mere effektivt at forberede ekskursionerne, arrangeres siden 1977 en forberedende ekskursionsdag for hvert lands deltagergruppe.

Ekskursionen i 1984 har glaciologi som emne.

Styrelsens budgetforslag

Styrelsens forslag andrager 571.000 DKK, hvoraf 112.000 DKK er en s.k. teknisk aktivitetsforøgelse. Beløbet indebærer ingen ændring eller udvidelse af ekskursionen, men skal blot sikre status quo trods den islandske inflation, betaling i US \$ til stigende kurser m.v.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet har noteret, at den rådgivende komite for forskning (RKF) har understreget geoekskursionernes betydning i det nordiske samarbejde og at RKF anbefaler, at de fortsat gennemføres efter de nu gældende retningslinier.

Ministerrådets forslag er på 459.000 DKK, idet styrelsens forslag til aktivitetsforøgelse ikke er medtaget. Baggrunden herfor er ikke, at ministerrådet principielt afviser behovet for en sådan aktivitetsforøgelse, men at der for tiden for samtlige nordiske institutioner i Island gennemføres en vurdering af de specielle økonomiske forholds betydning for institutionens budgetter og økonomi.

2.5 NORDISKA GEOEXKURSIONER TILL ISLAND

Budgetförslag 1984

459.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	425	-	34	0 (112)	459 (571)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	425				459 (571)

2.6 NORDISKT KOLLEGIUM FOR EKOLOGI

Organisation och verksamhet

Nordiskt kollegium för terrester ekologi, som inrättades 1964, ombildades 1.1.1976 till ett nordiskt kollegium för ekologi. Ombildningen innebar främst att verksamheten, som tidigare i huvudsak inriktats på terrester zoökologi, nu även omfattar botanisk och limnisk ekologi.

Enligt den av ministerrådet i december 1975 fastställda instruktionen för Nordiskt kollegium för ekologi är kollegiets uppgift att fungera som ett nordiskt centrum för kontakt inom och samordning av forskning och högre utbildning med ekologisk inriktning.

Kollegiet skall bl.a.:

- a) anordna kurser, konferenser och seminarier,
- b) genom stipendier, resebidrag m.m. stödja enskilda projekt inom ramen för forskarutbildningen samt
- c) genom andra åtgärder främja högre ekologisk utbildning och forskning i Norden.

Kollegiet består av en medlem från vart och ett av de nordiska länderna. I varje land kan dessutom bildas en nationell rådgivande kommitté med representanter för de ämnesområden som berörs av kollegiets verksamhet.

Kollegiets budgetförslag

Kollegiet søger om en aktivitetsudvidelse i 1984 for 2 projekter: Nordiske stipendiater (+25.000 Skr) og nordiske symposier/konferencer (+30.000 Skr). Begge begrundes med at kollegiet modtager ansøgninger om støtte indenfor disse projekter, der væsentligt overstiger den nuværende bevilling. I 1985 ønsker kollegiet en særbevilling til 3 måneders "ansættelse" af en informationssekretær.

Ministerrådets vurdering

I løbet af 1983 vil der blive foretaget en evaluering af det samlede nordiske havforskningssamarbejde. Den rådgivende komite for forskning har under henvisning hertil anbefalet, at kollegiets aktivitetsniveau holdes uændret. Ministerrådet er enig heri, og kan derfor ikke anbefale en udvidelse af stipendie- og konferenceaktiviteterne i 1984.

2.6 NORDISKT KOLLEGIUM FOR EKOLOGI

<u>Budgetförslag 1984</u>	589.000 danska kronor
Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär	488.000 svenska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal svenska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	474 ¹⁾	-	28	0 (55)	502 ¹⁾ (557)
Intäkter	14 ¹⁾				14 ¹⁾ (15)
<u>Anslag</u>	<u>460</u>				<u>488 (542)</u>

1) Budgeterade ränteintäkter.

2.7 CENTRALINSTITUTTET FOR NORDISK ASIENFORSKNING (CINA)

Organisation og virksomhed

Instituttet blev oprettet 1966 og har til formål at fremme og styrke den videnskabelige forskning i Norden omkring asiatisk kultur og samfundsforhold. Instituttet har særligt til opgave, at søge at koordinere asienforskningen og uddannelsen af asienforskere ved universiteter og højere læreanstalter i Norden samt virke for tilvejebringelse af de for forskning og undervisning nødvendige hjælpemidler.

Udover CINAs egne projekter ligger de væsentligste opgaver på dokumentations- og informationssiden. Instituttet søger at medvirke til øget asienforskning såvel nationalt som mellem institutionerne i Norden. I de senere år er CINA gået ind i arbejdet for at øge det nordiske samarbejde vedrørende område-studier. Institutionen har ligeledes udvidet sine egne kontakter og heraf følgende servicevirksomhed overfor erhvervslivet og offentlige myndigheder vedrørende de områder CINA beskæftiger sig med.

Instituttets budgetforslag

Forslaget andrager 5.658.000 DKK, hvoraf aktivitetsforøgelsen alene er på 2.253.667 DKK. Dette markante ændringsforslag er af CINA begrundet med, at institutionen ikke har fået aktivitetsudvidelse siden begyndelsen af 1970-erne, mens de opgaver som institutionen er stillet overfor er vokset successivt. Ikke mindst det stigende krav om engagement og ydelse af service i relation til område-studieaktiviteter nationalt og nordisk har medført et stærkt pres på alle kategorier af ansatte. CINA har derfor søgt om 3 videnskabelige og 3 administrative stillinger og 2 forskerstipendiater (1.368.177 DKK). Aktivitetsforøgelserne angår herudover særligt: publikationer (66.000 DKK), bibliotek (191.660 DKK), udvekslingsstipendier (725.000 DKK) og konferencer (94.500 DKK).

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet (kultur-, undervisnings- og samarbejdsministrene) tilsluttede sig forslaget i EK/FORSK-rapporten (NU 1981:1) om, at samarbejde om områdestudier bør indgå blandt de centrale emner for nordisk FoU-virksomhed. EK/FORSK understregede samtidigt betydningen af områdestudier som en servicefunktion for erhvervslivet og den offentlige administration.

I denne og andre sammenhænge er der blevet peget på CINA som et af de steder, hvor der allerede er sket en nordisk satsning. Gennem godt 15 år har centret udgjort et nordisk forskningsmiljø. Ved egne projekter, inden- og undennordiske forskerudvekslingsprogrammer, konferencer o.a. har CINA etableret en videnskabelig kundskabsbase, herunder et efter nordiske forhold enestående dokumentationsmateriale på sit felt. Herudover udnyttes CINA i de senere år i stadigt stigende grad af de nordiske bistandsorganisationer, erhvervslivet og offentlige myndigheder, der har haft behov for løsning af den type serviceopgaver, der er nævnt af EK/FORSK. Ud over det øgede pres fra erhvervsliv og offentlige myndigheder har de konkrete planer om områdestudiesamarbejde mellem nordiske universiteter (som f. eks. mellem København/Roskilde og Lunds universitet) trukket kraftigt på CINAs ressourcer, såvel de personelle som midlerne til dokumentation og konferencevirksomhed. Dette har bevirket, at dele af CINAs ordinære virksomhed er blevet lidende. Efter RKF's (den rådgivende komite for forskning) og ministerrådets skøn er det ønskeligt at CINA fortsat engagerer sig væsentligt i områdestudiesamarbejdet.

Samtidigt finder ministerrådet det ønskeligt, at det nordiske forskningspolitiske råd foretager en samlet vurdering af de nordiske aktiviteter inden for områdestudier herunder også en vurdering af CINAs virksomhed.

Ministerrådet har ikke i den foreliggende budgetsituation fundet mulighed for at medtage en aktivitetsforøgelse i 1984 til dokumentationsfunktionen.

2.7 CENTRALINSTITUTET FOR NORDISK ASIENFORSKNING (CINA)

Budgetförslag 1984

3.378.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	3.163	165	80	0 (2.254)	3.408 (5.688)
Intäkter	15 ¹⁾				30 ¹⁾ (30)
Anslag	3.148				3.378 (5.658)

1) Beräknade intäkter.

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 2.370.000 danska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön (1.000-tal dkr.)	Soc.avg.
Forständer	1	1 (1)	Honorar	41	1
Forskn.leder/Forskningsass.	6	6 (9)	AC 8-15	1.389	145
Kontorassistent/Assistent	4	4 (7)	HK 7-14	575	12
Forskningsstipendiat	1	1 (3)	AC 3	164	35
Lovbundne sociale afgifter					8
Summa	12	12 (20)		2.169	201

Kommentar

Indtægter fra royalty og fotokopiering kan uden særlig godkendelse fra kulturaf-talens organer af institutionen anvendes i indtægtsåret eller det derpå følgende år til tilsvarende virksomhed.

Bevillingen til stipendier (udvekslingsstipender m.v.) udgør ialt 290.000 DKK. Bevilgede, ikke-udbetalte stipendier kan af institutionen overføres til anvendelse det følgende eller højst derpå følgende budgetår.

2.8 NORDISK KOLLEGIUM FOR FYSISK OCEANOGRAFI

Organisasjon og virksomhet

Nordisk kollegium for fysisk oceanografi, som ble opprettet i 1966, har til oppgave å fremme samarbeidet vedrørende forskning og utdanning innen for fysisk oceanografi mellom universiteter og høyskoler i Norden ved hjelp av stipendiat- og forskningsutveksling, ved å anordne symposier og konferenser samt ved felles nordiske prosjekter m.m.

Kollegiets forskningsvirksomhet har i de senere år omfattet en del prosjekter vedrørende kyststrømmer i Kattegatt og Skagerak, og dessuten undersøkelser i Østersjøen, som er blitt kombinert med en rekke andre prosjekter i hvilke randstatene rundt Østersjøen har deltatt. Endvidere er det blitt foretatt undersøkelser av vannforholdene mellom Færøyene og Skottland, noe som har væsentlig interesse for fiskeriet som er av stor betydning i dette området. I 1983 er der planlagt en ny undersøgelse i dette område og et seminar på Færøerne i tilknytning til åpningen av Nordens hus i Torshavn.

Størsteparten av kollegiets budsjett anvendes til stipendieprogrammet. Kollegiet har midler til 5 helårsstipendier for yngre forskere, der ønsker en videreutdanning i et annet land. Stipendiene kan innehas i flere år.

Kollegiets sekretariat flyttede fra og med 1982 fra Norge til Finland.

Kollegiets budgetforslag

I 1984 ønskes et utbygget samarbejde med Island, væsentligst i form af en ny stilling som stipendiat på Island (77.000 fmk) samt yderligere rejsestøtte til islandske forskere (10.000 fmk).

I 1985 ønskes en forhøjelse af projektbevillingen med ca. 25 %.

Ministerrådets vurdering

I løbet af 1983 vil der blive foretaget en evaluering af det samlede nordiske samarbejde omkring havforskning. Den rådgivende komite for forskning har under henvisning hertil anbefalet, at kollegiets aktivitetsniveau holdes uændret. Ministerrådet er enig heri og kan derfor ikke anbefale, at det nu besluttes at etablere en ny stipendiatstilling på Island.

Ministerrådet kan derimod anbefale den ansøgte aktivitetsforhøjelse til projekter i 1984 (10.000 fmk), således at islandske forskere kan blive inddraget mere i kollegiets samarbejde.

2.8 NORDISKT KOLLEGIUM FOR FYSISK OCEANOGRAFI

Budgetförslag 1984

1.024.000 danska kronor

Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär

628.000 finska mark

Budgetöversikt (1.000-tal finska mark)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	628	35	12	10 (89)	685 ¹⁾ (764)
Intäkter	0				57 ¹⁾ (57)
Anslag	628				628 (707)

1) Tidigare ej disponerade medel.

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 491.000 finska mark. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön (1.000-tal fmk.)	Soc.avg.
Sekretär (deltid)	1	1 (1)	YS-S	7	2
Kontorassistent (timelønnet)	1	1 (1)	YS-S	2	1
Stipendiater	5	5 (6)		396	83
Summa	7	7 (8)		405	86

Stipendiestillingerne vil for 1984 ikke kunne besættes uden kultursekretariatets godkendelse.

2.9 NORDISK SAMARBEIDSKOMITE FOR ARKTISK MEDISINSK FORSKNING (NoSAMF)

Organisasjon og virksomhet

Komitéen som inledet sin virksomhet i 1969, har til oppgave å fremme arktisk medisinsk forskning i de nordiske land. Den skal ifølge sine statutter utgjøre et nordisk sentrum for kontakt og samordning av forskningen på dette området i Norden, samt virke for en samlet dokumentasjon for arktisk medisin. Komitéen skal arrangere kurser, seminarier og konferanser, fremme nordisk publiseringsevne og gjennom andre samnordiske tiltak fremme forskning i arktisk medisin. Komitéens sekretariat er plassert i Uleåborg.

Kommittén skall enligt sitt verksamhetsprogram

- söka definiera viktiga medicinska problem inom arktiska områden och områden med liknande förhållanden genom bl.a. projektinventering, kontakter med läkare och sjukvårdspersonal i nordliga distrikt, sameorganisationer och internationella kontakter;
- Anordna symposier och arbetsmöten i första hand
 - a) möten med deltagande av läkare och annan hälsovårdspersonal i arktiska områden samt forskare som arbetar med problem inom arktisk medicin, samt
 - b) minisymposier, som syftar till att etablera kontakt mellan forskare med projekt som rör arktisk medicin och teoretiskt arbetande forskare inom samma disciplinområde;
- intensifiera informations- och dokumentationsverksamheten (fortsatt utgivning av kommitténs Research Reports samt utveckling av en eventuell litteraturservice);
- bilda arbets-, planerings- eller projektgrupper för initiering och planläggning av forskning.

Kommitténs budgetförslag

Kommitténs budgetförslag för 1984 innehåller en aktivitetsökning om 50.000 FIM för rese- och deltagarkostnader för NOSAMF-ledamöternas deltagande i The VI International Symposium on Circumpolar Health i Anchorage. Budgetplanerna för 1985 och 1986 upptar deltidslön för en epidemiolog för forskning angående sjukdomars epidemiologi i arktiska områden. Arbetet skall basera sig på ett datainsamlingssystem, som 1981-83 utarbetas med stöd från Nordinfo.

Ministerrådets bedömning

Rådgivande kommittén för forskning finner det av prioriteringsskäl inte möjligt att förorda den ansökta aktivitetsökningen och föreslår ett anslag som möjliggör bibehållen aktivitetsnivå. Ministerrådet instämmer i RKF:s bedömning och föreslår bibehållen aktivitetsnivå.

2.9 NORDISKA SAMARBETSKOMMITTÉN FÖR ARKTISK MEDICINSK FORSKNING (NoSAMF)

Budgetförslag 1984 1.083.000 danska kronor

Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär 664.000 finska mark

Budgetöversikt (1.000-tal finska mark)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	603	35	26	0 (50)	664 (714)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	603				664 (714)

Personalbudget

Personalbudgeteten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 283.000 finska mark, inklusive ett personligt tillägg för generalsekreteraren om 1.177 mk/mån (år 1984 totalt 14.124 mk). Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön (1.000-tal fmk.)	Soc.avg.
Generalsekreterare	1	1 (1)	B 5	137	9
Kanslist	1	1 (1)	V 18	58	4
Kanslist	1	1 (1)	V 17	57	4
Summa	3	3 (3)		252	17

2.10 NORDISKA SAMARBETSKOMMITTEN FOR INTERNATIONELL POLITIK,
INKLUSIVE KONFLIKT- OCH FREDSFORSKNING

Organisation och verksamhet

Samarbetskommittén inrättades 1966. Den har till ändamål att främja forskning inom internationell politik, inklusive konflikt- och fredsforskning, genom koordinering af forskningsverksamheten vid de enskilda ländernas institutioner, anordnande av seminarier och konferenser, forskarutbyte och publikationsverksamhet.

En stor del av kommitténs budget går till olika former av stöd och anslag till enskilda forskare eller forskargrupper. Kommittén delar ut medel till nordiska forskningsprojekt (främst stöd till igångsättningsfasen), nordiska vetenskapliga seminarier, konferenser, kollokvier och symposier, stipendier för vistelse i annat nordiskt land (i vissa fall utom Norden) för kortare tid, bidrag till gästföreläsare som besöker flera institutioner i Norden, publiceringsbidrag samt resebidrag till nordiska eller internationella konferenser över valda ämnen. Kommittén finansierar en nordisk vetenskaplig tidskrift (Cooperation and Conflict) samt ger ut en informationsskrift (Newsletter - International studies in the Nordic Countries).

Kommitténs budgetförslag

Komiteen fremhæver i sit budgetforslag, at bevillingerne på grund af for ringe priskompensation er udhulet i de senere år. Under henvisning hertil og til den kraftige oversøgning på komiteens midler søges om en aktivitetsstigning på 61.000 skr fordelt til seminarier, publikationer, konferencedeltagelse og arbejdsstipendier. Komiteens langtidsbudget regner også med aktivitetsstigning på mellem 5 og 10 % pr. år for at modvirke udhulingen.

Ministerrådets bedømmning

Ud over pris- og lønstigning foreslår ministerrådet ingen aktivitetsudvidelse.

2.10 NORDISKA SAMARBETSKOMMITTEN FÖR INTERNATIONELL POLITIK,
INKLUSIVE KONFLIKT- OCH FREDSFORSKNING

Budgetförslag 1984 927.000 danska kronor
 Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär 768.000 svenska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal svenska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	768 ¹⁾	12	35	0 (61)	815 ²⁾ (878)
Intäkter	5				47 (5)
<u>Anslag</u>	<u>763</u>				<u>768 (873)</u>

1) Beräknade ränteintäkter

2) Ej disponerade medel 1981

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 203.000 svenska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön (1.000-tal skr.)	Soc.avg.
Forskningssekreterare	1	1 (1)	F 12:5	100	40
Informationssekreterare	½	½ (½)	F 10:3	45	18
<u>Summa</u>	<u>1 ½</u>	<u>1½ (1½)</u>		<u>145</u>	<u>58¹⁾</u>

1) Inkluderer et semestertillæg på ialt 2.000 skr.

2.11 NORDISKA SAMARBETSORGANET FÖR VETENSKAPLIG INFORMATION (NORDINFO)

Organisation och verksamhet

Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO) inledde sin verksamhet 1.1.1977. NORDINFO avlöste härvid NORDDOK (Nordiska koordineringsorganet för vetenskaplig och teknisk information och dokumentation) samt de nordiska forskningsbibliotekens samarbetskommitté (NFBS). NORDINFOS verksamhetsfält omfattar forskningsbibliotekssektorn och informations- och dokumentationsområdet. NORDINFOS uppgifter är att inom sitt område verka för en förbättrad och mera rationell service för forskare och övriga brukare av vetenskaplig och teknisk information och dokumentation i de nordiska länderna. Till NORDINFOS arbetsuppgifter hör att särskilt:

- följa utvecklingen såväl i medlemsländerna som internationellt samt lämna råd och upplysningar till nationella och nordiska organ
- främja och samordna kommunikationen av dokumenterbar information inom och mellan de nordiska länderna och internationellt,
- initiera, bedriva och stödja utrednings- och projektverksamhet innefattande metod- och systemutveckling samt utbildning, och
- stödja operativ verksamhet inom informations- och dokumentationsområdet samt forskningsbiblioteksväsendet, då särskilda skäl gör det nödvändigt.

Vid sidan av aktiva samordningsinsatser kan NORDINFO bevilja projektmedel för att initiera, stimulera, stödja och genomföra olika aktiviteter.

NORDINFO har indelat sitt verksamhetsfält i fyra programområden:

1. Allmän utveckling och samordning
2. Litteratur och dokumentförsörjning
3. Databaser och nätverk
4. Utbildning

NORDINFOS sekretariat är placerat i Finland vid tekniska högskolan i Otnäs.

NORDINFOS budgetförslag

NORDINFOS förslag om aktivitetsförändringar 1984 gäller såväl personalkostnader som projektinsatser. I fråga om personal föreslås en uppjustering av sekretariatschefens och planerarens löner samt extra sekreterarhjälp för en utvidgad publikationsverksamhet och ett utvidgat samarbete med utomnordiska organisationer. Aktivitetsförändringarna beträffande projektverksamheten gäller ökade anslag för två projekt NOSP - nordisk samkatalog för periodiska skrifter i nordiska bibliotek - (100.000 mk) och SCANNET (200.000 mk). Som regel stöder NORDINFO endast tidsbegränsade projekt. När det gäller NOSP och SCANNET anser NORDINFO att projekten även under den nu inledda operativa fasen förutom nationella medel kräver en nordisk tilläggsfinansiering.

Ministerrådets bedömning

NORDINFO föreslår att institutionen skall åta sig den dagliga driften av NOSP och SCANNET, eftersom andra samnordiska medel ej kunnat anslås för den operativa verksamheten. Ministerrådet anser att NORDINFOS projektstöd även framgent i huvudsak bör inriktas på projekt av tidsbegränsad karaktär och finner sålunda, att engagemanget i NOSP och SCANNET icke på sikt bör belasta NORDINFOS projektbudget. Andra finansieringsformer för de nämnda projekten bör därför snarast övervägas. Även det framtida behovet av SCANNET bör snarast utredas. Ministerrådet föreslår bibehållen aktivitetsnivå.

2.11 NORDISKA SAMARBETSORGANET FOR VETENSKAPLIG INFORMATION (NORDINFO)

<u>Budgetförslag 1984</u>	4.252.000 danska kronor
Utbetalas enligt kurs 1.11.1982, vilket innebär	2.608.000 finska mark

Budgetöversikt (1.000-tal finska mark)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	2.425	29	154	0 (340)	2.608 (2.947)
Intäkter	0				0 (0)
<u>Anslag</u>	<u>2.425</u>				<u>2.608 (2.947)</u>

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 258.000 finska mark. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön Soc.avg. (1.000-tal fmk.)
Sekretariatssjef	1	1 (1)	B 3 (B4)	114 8
Planlegger	1	1 (1)	V 27 (V28)	76 5
Avdelingssekreterär	1	1 (1)	V 20	51 4
<u>Summa</u>	<u>3</u>	<u>3 (3)</u>		<u>241 17</u>

2.12 NORDISKA FORSKARKURSER, FORSKARSTIPENDIER OCH FORSKARSYMPOSIER

2.12.1 NORDISKA FORSKARKURSER

Organisation och verksamhet

Nordiska forskarkurser skall med verksamheten genom gemensamma kurser på utvalda områden främja forskarutbildningen i Norden. Avsikten är härvid dels att tillgodogöra sig speciella kunskaper eller metoder och att utnyttja unik apparatur vid vissa institutioner, dels att genom samordning av resurser kunna garantera medverkan av särskilt framstående forskare från skilda delar av världen.

Verksamheten leds av en styrelse med två representanter för vart och ett av de fem nordiska länderna. Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete fungerar som styrelsens sekretariat.

Kurserna kan vara av skiftande karaktär. Vissa kurser avser att ge kunskap om nya vetenskapliga metoder och arbetsmetodiker. Andra kan gälla nya viktiga forskningsområden, antingen speciella delområden inom etablerade discipliner eller frågor av vikt för forskningen eller samhällets utveckling. De senare ligger ofta på gränsen mellan redan etablerade vetenskaper eller har tvärvetenskaplig karaktär.

En annan målsättning för verksamheten är att nå stor spridning över såväl olika vetenskapsområden som skilda geografiska regioner inom Norden. Samtidigt söker styrelsen ge utrymme för en större satsning på aktuella och viktiga forskningsområden. Som exempel på sådana områden kan nämnas miljövård, energi, hälsovård, arbetsvetenskap samt kultursektorn. En sammanfattande redogörelse för verksamheten 1972-77 publicerades under 1978 i NU-serien (B 1978:8). Nordisk råd har i rek. 12/81 anbefalet, at de nordiske forrskerkurser videreudvikles.

Styrelsens budgetförslag

Styrelsen foreslår at man sigter mod at nå op på 25 kurser som slutmål. Et kursus gennemsnitspris er 250.000 dkr. Da udgifterne til kurserne stiger hastigere end priskompensationen betyder et 0-budget alene ved prisjustering at antallet af kurser reduceres med 1. Styrelsen foreslår at man øger med 1 kursus, og således har en aktivitetsstigning på 500.000 dkr hvoraf de 250.000 dkr anvendes til opretholdelse af hidtidigt niveau.

Ministerrådets bedømming

Den rådgivende komite for forskning understreger, at en udbygning af forskeruddannelse og forskerkontakter i øvrigt er af afgørende betydning for udviklingen af det nordiske forskningssamarbejde. RKF anbefaler derfor en væsentlig stigning på disse poster. Ministerrådet er enig heri og foreslår at man yder en aktivitetsstigning på 200.000 dkr med henblik på at fastholde niveauet efter de hidtidige finansieringsprincipper. Ministerrådet er vidende om, at omkostningerne pr kursus skabelonmæssigt har andraget 250.000, men finder at de resterende 50.000 til afholdelse af ekstra kursus kan fremskaffes f eks ved en begrænsning af styrelsesomkostningerne. Samtidig bør styrelsen se på bespareelsesmuligheder i forbindelse med kurserne, herunder muligheder for større egenindsats fra institutionernes og deltagernes side, således at kursusantallet kan udvides inden for de givne budgetrammer. Her bør tages i betragtning, at de systematiske forskerkurser inden for jordbrug osv. tilsyneladende kan gennemføres for ca. halvdelen af prisen for et af de nordiske forskerkurser.

2.12.2 NORDISKA FORSKARSTIPENDIER

Nordiska forskarstipendier administreras för närvarande av styrelsen för de nordiska forskarkurserna. De till ordningen avsatta medlen kan inte tas i anspråk till andra ändamål av styrelsen. Ordningen är ett led i ett försök att etablera en generell nordisk ordning för utbyte av forskarstuderande och forskare som vill utbilda sig eller forska i något annat nordiskt land än det egna. De till ordningen avsatta medlen skall i första hand täcka kostnader för resa och uppehälle och endast i undantagstillfällen skall någon egentlig lön kunna utbetalas. Vid sådana tillfällen skall bidrag till uppehälle inte utgå. Avsikten är att så vitt möjligt följa de regler som gäller för nordiskt tjänstemannautbyte. Ordningen eftersträvar ett effektivare utnyttjande av gemensamma nordiska forskningsresurser. Tack vare denna beviljning har drygt 200 forskare under de första 3 åren forskat mellan 2 och 12 månader vid annan nordisk forskningsinstitution. Ordningen är för närvarande under bedömning.

Styrelsens budgetförslag

Styrelsen har i sin rapport om virksomheden konstateret at den fungerer særdeles godt og anbefaler at den fortsætter. Man har under henvisning hertil ikke foreslået aktivitetsstigninger.

Ministerrådets vurdering

Den rådgivende komite for forskning konstaterer, at udviklingen af forskerkontakterne er af afgørende betydning for udviklingen af det nordiske forsknings-samarbejde. Ministerrådet er enig heri, og finder at de hidtidige erfaringer er så positive, at der på trods af, at en vurdering er i gang, allerede nu kunne være forsvarlig med en aktivitetsudvidelse. Ministerrådet konstaterer, at kun ca 30 % af ansøgningerne kan imødekommes. Da ordningen indebærer udløsning af betydelige nationale midler (idet stipendiaterne ikke får dækket løn) er der her med begrænsede nordiske midler skabt en væsentlig samordning af de nationale ressourcer til forskning. Forskerstipendierne reguleres efter samme regler som nordisk tjenestemandsudveksling. Løn- og personaleudvalget har her hævet det månedlige stipendiebeløb fra 3.500 dkr til 4.500 dkr. På grund af den stramme budgetsituation finder ministerrådet imidlertid ikke mulighed for i 1984 at øge midlerne til forskerstipendier.

2.12.3 NORDISKA FORSKARSYMPOSIER

Nordiska forskarsymposier administreras för närvarande av styrelsen för de nordiska forskarkurserna. De till ordningen avsatta medlen kan inte tas i anspråk till andra ändamål av styrelsen. Ordningen avser i första hand bidrag till sådana arrangemang som på grund av verksamhetens regelbundet återkommande karaktär inte kan motta stöd via Nordiska kulturfonden. Genom att stödja sådana regelbundna forskarkontakter i Norden kommer det att uppstå större möjligheter dels till ett ökat nordiskt forskningssamarbete, dels till en arbetsfördelning i syfte att uppnå ett effektivare utnyttjande av de totala nordiska forskningsresurserna. Stödet från nordiska forskarsymposier utlöser väsentliga nationella medel, eftersom bidraget normalt begränsas till max. 20-25.000 dkr med ett deltagarantal på normalt 15-30 personer under 2-4 dagar. Detta innebär en betydande finansiering från deltagarna själva och från nationella källor.

Styrelsens budgetförslag

Styrelsen har i sin rapport konstaterat en stor efterspørgsel efter disse midler. Man foreslår i lys heraf at virksomheden enten udvides kraftigt eller at hele ordningen revurderes. I lys heraf foreslås ingen aktivitetsstigning.

Ministerrådets vurdering

Den rådgivende komite for forskning (RKF) understreger behovet for en kraftig aktivitetsstigning begrundet i forskerkontakternes betydning for udviklingen af det nordiske forskningssamarbejde. RKF mener at ordningen bør revurderes, og at den administrative placering på sigt bør ses over. Ordningen bør inden for et par år ses i lyset af udviklingen i det nordiske forskningspolitiske råds arbejde. Ministerrådet foreslår ingen aktivitetsudvidelse 1984 i lys af ovenstående.

2.12.1 NORDISKA FORSKARKURSER

Budgetförslag 1984

3.990.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	3.509	-	281	200 (500)	3.990 (4.290)
Intäkter	0				0 (0)
<u>Ånslag</u>	<u>3.509</u>				<u>3.990 (4.290)</u>

2.12.2 NORDISKA FORSKARSTIPENDIER

Budgetförslag 1984

1.165.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	1.079	-	86	0 (0)	1.165 (1.165)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	1.079				1.165 (1.165)

2.12.3 NORDISKA FORSKARSYMPOSIER

Budgetförslag 1984

937.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	868	-	69	0 (0)	937 (937)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	868				937 (937)

2.13 NORDISK VULKANOLOGISK INSTITUT

Organisation og virksomhed

Nordisk Vulkanologisk Institut (NORDVULC), der er placeret i Reykjavik indledte sin virksomhed i efteråret 1973. Det har til opgave at udføre forskning med sigte på vulkanologiens vigtigste sektorer: petrografi, geokemi, geofysik og vulkanhistorie. Instituttet skal give forskere og studerende - i første række fra de andre nordiske lande - mulighed for at studere vulkanologi og dertil knyttede videnskabelige problemer.

Instituttet ledes af en styrelse og en direktør, der udnævnes af Nordisk ministerråd. Til instituttet er knyttet en videnskabelig stab, der for tiden består af to geologer, en geofysiker og fem forskningsstipendiater. Herudover er der en teknisk-administrativ stab, der består af to tekniske assistenter, en designer, en kontorfuldmægtig samt en regnskabsmedarbejder og en biblioteksassistent (på deltid).

Forskningsprogrammets nærmere indhold og perspektiverne for de kommende år er der redegjort nærmere for i instituttets årsberetning, hvortil der henvises.

Instituttets budgetforslag

NORDVULC's forslag, der andrager 7.547.000 isl. kroner (4.302.000 DKK), udtrykker den særlige situation, der er gældende for islandske institutioner. Dennes baggrund er den kraftige inflation i de seneste år og den omstændighed, at ministerrådets prisforøgelsesprocent ikke nær dækker den faktiske prisforøgelse. Budgettets forslag til aktivitetsforøgelse rummer derfor i første række en efterfølgende kompensation for udhuling af budgettet som følge af de reelle prisstigninger. I posten er dog også medtaget oprettelse af yderligere en stilling (geolog) 226.000 isl. kroner (129.000 DKK) og 700.000 isl. kroner (400.000 DKK) til projekter.

Ministerrådets vurdering

De finansielle forhold for NORDVULC - og for de øvrige nordiske institutioner i Island - er under sagkyndigudredning med henblik på at etablere et operationelt grundlag for virksomheden fremover. Ministerrådet har derfor ikke midt i dette arbejde ønsket at ændre ved status quo før udredningens resultat foreligger.

Forslaget for 1984 indeholder således ingen aktivitetsforøgelse.

2.13 NORDISKT VULKANOLOGISKT INSTITUT

Budgetförslag 1984 2.629.000 danska kronor
 Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär 4.612.000 isländska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal isländska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	3.122	1.084	406	0 (2.935)	4.612 (7.547)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	3.122				4.612 (7.547)

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 3.045.000 isländska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna med fasta tillägg berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön (1.000-tal ikr.)	Soc.avg.
Direktör	1	1 (1)	BMH 119+50%	334	52
Geolog	1	1 (2)	BMH 116	203	23
Geofysiker	1	1 (1)	BMH 116	203	23
Teknisk assistent I (geolog)	1	1 (1)*	BMH 111	170	19
Teknisk assistent I	1	1 (1)	BMH 112	176	20
Teknisk assistent I	1	1 (1)	BMH 110	163	19
Designer	1	1 (1)	BSRB 18+15%	177	23
Kontorfuldmægtig	1	1 (1)	BSRB 23	185	21
Biblioteksassistent	½	½ (½)	BSRB 18	77	9
Ekonomibitråde	1	1 (1)	BSRB 12	102	12
Forskningsstipendiater	5	5 (5)	BMH 110+20%	980	54
Summa	14,5	14,5 (15,5)		2.770	275

*) En teknisk ass. I har personligt fået ret til at bære titlen geolog.
 (jfr. EK 6/82 pkt. 2.3)

2.14 NORDISK SAMARBEJDSKOMITE FOR ACCELERATORBASERET FORSKNING

Organisation og virksomhed

Komiteen, som blev oprettet 1974, har til formål at fremme nordisk samarbejde inden for acceleratorbaseret forskning og medvirke til nordisk samarbejde i forskningsprogrammer ved accelerators uden for Norden. Komiteen betjenes sekretariatsmæssigt af Nordisk institut for teoretisk atomfysik.

Komiteens hovedopgave er at fremme en samordning og dermed en mere effektiv udnyttelse af de nordiske landes forskningsressourcer inden for dette område. Efterhånden som kravene til eksperimentelt udstyr ikke kan opfyldes ved forskningscentre inden for Norden, er det også en stedse vigtigere opgave for komiteen at samordne de nordiske forskning aktiviteter ved accelerators uden for Norden. Denne opgave løses i udelukkende i form af rejse- og traktementsudgifter for forskerne. Komiteen giver endvidere bidrag til nordiske forskningskonferencer og symposier. Endelig anvendes et mindre beløb til invitation af udenlandske gæsteforskere til institutioner i Norden.

Komiteens budgetforslag

Komiteens budgetforslag andrager 574.000 DKK, hvoraf 53.000 DKK er aktivitetsudvidelser. Beløbet angår en justering på posten "resor och traktamenten" (ekstraordinære prisstigninger på rejser).

Ministerrådets vurdering

Ministerrådets budgetforslag 1984 indeholder ingen aktivitetsforøgelse.

2.14 NORDISKA SAMARBETSKOMMITTEN FÖR ACCELERATORBASERAD FORSKNING

Budgetförslag 1984

521.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	482	-	39	0 (53)	521 (574)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	482				521 (574)

2.15 NORDISK DOKUMENTATIONSCENTRAL FOR MASSEKOMMUNIKATIONSFORSKNING (NORDICOM)

Organisation og virksomhed

På baggrund af Nordisk Råds rekommandation fra 1976 (rek. 10/76) og Nordisk ministerråds beslutning fra 1978 (MR 4/78 p. 9) tilsattes den nordiske samarbejds-komité for massekommunikationsforskning (kaldet NORDICOM).

Organisationen har til opgave at dokumentere og informere om den nordiske massemedieforsknings resultater til forskere og andre interesserede samt formidle kontakter dels mellem forskere indbyrdes, dels mellem forskere og almenheden.

Arbejdet foregår således, at det grundlæggende registreringsarbejde udføres af dokumentalister, der er placeret i hvert af de nordiske lande, nu også Island, og betales over domicillandets budgetter. De fælles funktioner i virksomheden såsom produktion af bibliografi og nyhedsbrev og information og koordinering varetages af den nordiske komité og betales over kulturbudgettet. Produktion og salg af såvel bibliografi som nyhedsbreve (på nordisk og engelsk) er nu i faste rammer. Inddatering i en s.k. database af referencer om nordisk forskningslitteratur på området har fundet sted gennem de seneste år. Søgning herfra kan foregå on-line via telefonsystemet, ligesom informationerne kan udskrives og anvendes ved fremstilling af bibliografien. On-line søgesystemet er under prøveköring og vil blive evalueret i forbindelse med en generel evaluering af institutionen inden 30. juni 1983.

Institutionens budgetforslag

NORDICOM's budgetforslag andrager 724.000 DKK, hvoraf 29.000 DKK er forslag til aktivitetsudvidelser. Disse angår bl.a. en omlægning af møderne for de nationale dokumentalister. Institutionen har på grund af den forestående evaluering ikke fremsat forslag til nye aktiviteter i den kommende tid.

Ministerrådets vurdering

Budgetforslaget indeholder ingen aktivitetsudvidelser.

En afklaring af institutionens kommende aktivitetsniveau må rimeligvis afvente evalueringens udfald.

2.15 NORDISKA DOKUMENTATIONSCENTRALEN FOR MASSKOMMUNIKATIONSFORSKNING
(NORDICOM)

Budgetförslag 1984

664.000 danska kronor

Lönekostnader i Sverige	188.000 danska kronor ¹⁾
Lönekostnader i Danmark	147.000 danska kronor ²⁾
Samlade driftkostnader	299.000 danska kronor ²⁾

1) Utbetalas i svenska kronor (156.000 svenska kronor)

2) Utbetalas i danska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	640	41	28	0 (29)	709 ¹⁾ (724)
Intäkter	0				45 ¹⁾ (0)
Anslag	640				664 (724)

1) Ej disponerade medel från tidigare år.

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 335.000 danska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön (1.000-tal dkr.)	Soc.avg.
Forskningssekreterare	0,5	0,5 (0,5)	AC 1	82	2
Forskningssekreterare	0,5	0,5 (0,5)	F 18:1	79	31 ¹⁾
Kontorsassistent	0,5	0,5 (0,5)	HK	61	2
Kontorsassistent	0,5	0,5 (0,5)	F 6:2	56	22 ¹⁾
Summa	2	2 (2)		278	57

1) Lønninger og sociale afgifter til fast personale i Sverige udbetales i svenske kroner:

F 18:1 (0,5) Løn 65.500 svenske kroner; Sociale afgifter 25.700 svenske kroner

F 6:2 (0,5) Løn 46.500 svenske kroner; Sociale afgifter 18.300 svenske kroner

2.16 NORDISKA INSTITUTET FOR SAMHALLSPLANERING (NORDPLAN)

Organisation och verksamhet

Nordiska institutet för samhällsplanering (Nordplan) inrättades 1966 enligt avtal mellan regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige och hade enligt överenskommelsen mellan de berörda länderna ställning som svensk statlig myndighet. Enligt de nya stadgar för Nordplan som fastställts av ministerrådet upphörde Nordplan som svensk myndighet och upprättades som nordisk institution fr.o.m. 1.1.1981. Samtidigt gavs institutet rätt att utfärda doktorsexamen. Enligt sina stadgar har institutet till uppgift att dels anordna vidareutbildning för yrkesutövare inom samhällsplanering och angränsande sektorer i de nordiska länderna, dels driva och främja forskarutbildning och forskning på samma område.

Vidareutbildningen är ettårig och avsedd att ge såväl tvärfacklig orientering som fördjupade kunskaper i samhällsplaneringens olika fack. Utbildningen omfattar dels kursbunden undervisning under 12 veckor, fördelade på tre perioder, dels självstudier på hemorten. Ca 50 personer per år deltar i vidareutbildningen.

Institutets budgetförslag

Institutets budgetförslag för 1984 er 4.468.000 skr, deraf aktivitetsøgning ialt 536.211 skr. Nordplan anmoder om en professorstilling i planeringssociologi (196.151 skr) og tilhørende undervisningsassistentstilling (129.880 skr). Dette prioriterer Nordplans styrelse meget højt. Disse to stillinger anser Nordplan for nødvendige for at kunne forankre erfaringerne fra forsøgsvirksomheden med integrering af aspekter fra socialektoren i samhällsplanering i den ordinære videreuddannelse. Forsøget, som hidtil er finansieret af det almene nordiske budget (1982 ca 450.000 skr og 1983 ca 250.000 skr), afsluttes i 1983. - I øvrigt ønsker Nordplan midler til at kunne bibeholde virksomheden på nuværende niveau: rejseudgifter (50.300 skr), kontorudgifter (50.750 skr) og ekstra arbejdskraft (106.130 skr). Det sidste er dels p.g.a. en samarbejdssekretærstilling ved Centrum for videreutbildning i samhällsplanering (YJK) i Finland, som den finske stat delvis vil finansiere, dog under den forudsætning at Nordplan bidrager til finansieringen (64.940 skr) - hidtil har en ½ undervisningsassistentstilling været udstationeret i Finland - dels p.g.a. feltarbejde i Finland 1984 (tolkning og oversættelse).

I sine fremtidsplaner nævner Nordplan følgende aktivitetsøgning i prioritetsordning: arbejdsstipendier i forskeruddannelsen (230.400 skr), forskerassistent i "samhällsplaneringsrätt och administration", midler til forskningsforberedelser og programskrivning (100.000 skr), undervisningsassistent, assistentstilling, midler til konferencer og symposier, professor i økonomi, professor i naturressourcehushold, to forskerassistenter og midler til forskning. Dette betyder aktivitetsøgning 1985 på 975.000 skr og på 1.102.000 skr i 1986.

Ministerrådets vurdering

Af budget- og prioriteringsmæssige grunde anses det ikke for muligt at imødekomme Nordplans ønsker om nye stillinger og i øvrigt øgede midler.

For såvidt angår forankring af erfaringerne fra forsøgsvirksomheden med integrering af aspekter fra socialektoren i samhällsplanering i den ordinære videreuddannelse, må dette rummes inden for institutionens budgetramme.

2.16 NORDISKA INSTITUTET FÖR SAMHÄLLSPLANERING (NORDPLAN)

<u>Budgetförslag 1984</u>	4.729.000 danska kronor
Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär	3.918.000 svenska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal svenska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	3.713	126	79	0 (536)	3.918 (4.468)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	3.713				3.918 (4.468)

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 3.113.000 svenska kronor, vilket även inkluderar andra lönekostnader än för den fasta personalen (2.515.000 för fast personal och 598.000 skr för timplärare. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön (1.000-tal skr.)	Soc.avg.
Professor	1	1 (1)	L 26:6	188	
Professor	1	1 (1)	L 26:8	196	
Professor	1	1 (1)	L 24:2	151	
Adj. professor	1/5	1/5 (1 1/5)	L 22:3	28	
Forskarassistent	1	1 (1)	L 15:9	126	
Undervisningsassistent	1	1 (1)	L 10:3	93	
Undervisningsassistent	1	1 (1)	L 10:0	85	
Undervisningsassistent	1	1 (1)	L 10:3	93	
Undervisningsassistent	1	1 (2)	L 10:3	93	
Byrådirektör	1	1 (1)	F 18:2	116	39%
1:ste byråsekreterare	1	1 (1)	F 11:2	91	
Assistent	1	1 (1)	F 8:0	81	
Assistent	1	1 (1)	F 9:2	86	
Assistent	1	1 (1)	F 7:2	82	
Assistent	1	1 (1)	F 7:2	82	
Bibliotekarie	‡	‡ (‡)	F 14:0	49	
Biblioteksassistent	‡	‡ (‡)	F 7:1	40	
Exp. vaktmästare	1	1 (1)	F 5:0	76	
Telefonist	‡	‡ (‡)	F 6:6	43	
Föreståndararvode				10	
Summa	16 7/10	16 7/10 (18 7/10)		1.809	706

2.17 NORDISKT FORSKNINGSPOLITISKT RÅD

Organisation och verksamhet

Nordiska ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna) beslutade vid sitt möte 24.3.1982 att på basen av ministerrådsförslaget om ökat nordiskt forskningssamarbete (B 38/k) och Nordiska rådets rekommendation nr 4/1982 upprätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd.

Ministerrådet fastställde det forskningspolitiska rådets stadgar den 29-30.9.1982 och den 18.10.1982 och utnämnde ledamöterna i rådet den 1.12.1982. Rådet inledde sin verksamhet den 1.1.1983.

Enligt ministerrådets beslut skall forskningspolitiska rådets sekretariatsfunktion handhas av kultursekretariatet och medel för rådets verksamhet anvisas över budgeten för nordiskt kulturellt samarbete. Kostnaderna förknippade med sekretariatsfunktionen har förts upp på rådets budget, men förväntas att efter att uppbyggnaden av rådet avslutats överföras till kultursekretariatets budget.

Nordiska forskningspolitiska rådet har till ändamål att främja nordiskt samarbete beträffande såväl grundforskning, tillämpad forskning som forskarutbildning. Forskningssamarbetet bör härvid förankras i nationella forskningsmiljöer och prioriteringar.

Rådet skall i enlighet med de nordiska ländernas samarbetsavtal, Helsingforsavtalet och nordiska kulturavtalet, verka för att de nordiska ländernas insatser för forskarutbildning och resurser för forsknings- och utvecklingsverksamhet samordnas och utnyttjas på bästa möjliga sätt. Vidare skall rådet verka för att gemensamma nordiska forskningsintressen kan främjas i det internationella forskningssamarbetet.

I dette syfte skall nordiska forskningspolitiska rådet rådge Nordiska ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor samt genom egna initiativ främja nordiskt samarbete över hela forskningsfältet.

Enligt ministerrådets tidigare beslut skall resurser för det forskningspolitiska rådet byggas upp under en period av högst tre år. För rådets första verksamhetsår (1983) har i kulturbudgeten uppförts ett anslag om 2,2 milj.dkr. Förutsättningarna är att budgeten år 1985 i enlighet med ministerrådsförslaget skall uppgå till 3 milj. nkr i 1981-års prisnivå.

Enligt ministerrådsförslaget skall ministerrådet efter uppbyggnadsfasens slut återkomma till frågan om vilka ytterligare åtgärder och resurser som kan krävas för att rådet skall kunna fullgöra sina uppgifter t.ex. när det gäller det i ministerrådsförslaget och stadgarna angivna ansvaret för tvärvetenskaplig och sektorsövergripande forskning.

Ministerrådets bedömning

Ministerrådet har i budgetförslaget beaktat behovet för ökade resurser 1984.

2.17 NORDISKT FORSKNINGSPOLITISKT RÅD

Budgetförslag 1984

3.070.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	2.200	125	120	625	3.070
Intäkter	0				0
Anslag	2.200				3.070

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 1.096.000 danska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Tjänst	Antal 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön (1.000-tal dkr.)	Soc.avg.
Fuldmächtig	3	4	A	774	11
Assistent	1,5	2	HK	273	38
Summa	4,5	6		1.047	49

2.18 BIDRAG TIL NORDISK SOMMERUNIVERSITET (NSU)

Organisation og virksomhed

Nordisk Sommeruniversitet oprettedes i 1950. Det er en fri sammenslutning af forskere, lærere og studerende ved universiteter, højskoler og andre højere uddannelses- og forskningsinstitutioner i Norden. I sammenslutningen optages også personer, som på andet grundlag kan bidrage til eller have nytte af NSU's aktiviteter.

Hovedformålet med virksomheden er at arbejde for en udvidelse af de akademiske studiers perspektiv ved at sammenføre akademikere og praktikere med forskellig baggrund og ved at fremme indsigt i de fælles videnskabelige grundproblemer, de tværvidenskabelige problemstillinger og forskellige videnskabers metodiske egenart samt i videnskaberens stilling i samfundet.

Virksomheden foregår primært ved studiekredse, der gennemføres i tilknytning til NSU's 21 lokalafdelinger i de nordiske universitetsbyer. Der deltager årligt ca. 2.000 personer i virksomheden, der i 1984 forventes fordelt på ca. 12 emner. Hvert emne vil på samme tid normalt blive studeret i 10-15 forskellige universitetsbyer i Norden. Virksomheden planlægges, ledes og gennemføres af en organisation, der er placeret dels centralt i forbindelse med et generalsekretariat (i Ålborg) dels lokalt i lokalafdelinger og kredse.

Det faglige indhold i arbejdet tilrettelægges ved en symposie- og arbejdsgruppevirksomhed i vinterhalvåret. I løbet af sommeren hvert år afholdes sommersessionen, den varer normalt 8-10 dage og har 200-300 deltagere fra kredsene i alle de nordiske lande.

NSU's virksomhed har to gange indenfor de sidste 10 år været genstand for eksternt evaluering (Kofoed-udvalget 1974 og RKF-evalueringen 1978). I begge tilfælde har rapporterne, på grundlag af en udførlig gennemgang, givet rekommandationer om forhold, NSU burde være opmærksom på, eller ændre. Begge rapporter har imidlertid givet klart udtryk for virksomhedens positive funktioner i det nordiske samarbejde, og i begge tilfælde har man anbefalet, at NSU fortsat finansieres over kulturbudgettet. NSU har selv i en rapport om virksomheden i perioden 1978-82 redegjort for, hvordan de nævnte anvisninger er blevet imødekommet.

Den rådgivende komite for forskning har på grundlag af en fortløbende opfølgning af evalueringen i forbindelse med NSU's budgetforslag 1984 udtalt, at NSU's virksomhed har udviklet sig i overensstemmelse med komiteens forhåbninger og de anbefalinger, der blev fremført ved evalueringen. Komiteen anfører videre, at sommeruniversitetet udgør en vigtig kontakt- og inspirationskilde for det nordiske samarbejde på forskningsområdet, at de midler, NSU får bevilget, opnår en stor spredningseffekt, og at RKF derfor varmt anbefaler, at NSU fortsat bevilges midler over kulturbudgettet.

Sommeruniversitetets budgetforslag

Forslaget andrager 2.599.000 DKK, hvoraf 340.000 DKK tilvejebringes ved egne indtægter. Forslaget rummer en aktivitetsforøgelse på 647.000 DKK. NSU har understreget betydningen af, at udgifterne ved at deltage i NSU's arbejde og arrangementer ikke bliver så høje, at de virker socialt diskriminerende. I posten til aktivitetsforøgelser rummes derfor et beløb på ca. 170.000 DKK (reducerede egne indtægter) for at undgå forhøjelse af deltagerbetalingen ved sommersessionen. Forslaget har også medtaget midler til udvidelse af generalsekretærens stilling fra halv- til heltid (127.000 DKK).

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet har i den foreliggende budgetsituation ikke fundet mulighed for at imødekomme institutionens forslag til aktivitetsudvidelse.

2.18 BIDRAG TILL NORDISKA SOMMARUNIVERSITETET

Förslag till bidrag 1984

1.439.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	1.808	-	145	0 (647)	1.953 (2.599)
Intäkter	476				514 (340)
Bidrag	1.332				1.439 (2.259)

I overensstemmelse med bruttobudgetteringsprincippet og i lighed med deltagerbetalingen ved sommersessionsdeltagelse kan styrelsen bestemme, at deltagerbetalingen ved symposier kan genanvendes i det budgetår, hvor den betales.

Efter styrelsens bestemmelse kan indtægter ved salg af publikationer overføres til anvendelse i virksomheden det følgende år til tilsvarende aktiviteter. Andre indtægter samt overskud, der ikke således anvendes i det følgende budgetår må på sædvanlig vis fremgå af institutionens regnskab og institutionen må af kulturaf-talens organer søge om tilladelse til eventuelt at overføre og anvende sådanne midler.

2.19 BIDRAG TILL NORDISKA SAMFUNDET FÖR LATINAMERIKAFORSKNING (NOSALF)

Organisation och verksamhet

NOSALF är en på medlemskap baserad organisation vars verksamhet främst tar sikte på forskningsfrämjande, samordnande och kontaktskapande funktioner. Detta sker bl.a. genom anordnandet av seminarier och symposier samt genom utgivningen av tidskriften Ibero-Americana, som innehåller forskningsnytt och viktigare förvärv av dokumentation om Latinamerika i Danmark, Finland, Norge och Sverige.

NOSALFs sekretariat är förlagt till Latinamerika-institutet i Stockholm. Förhållandet mellan NOSALF och Latinamerika-institutet regleras i särskilt avtal.

Nordiskt stöd till samarbete rörande latinamerikaforskningen har utgått sedan 1970, och NOSALF, som bildades 1973, har erhållit bidrag av Nordiska ministerrådets dispositionsmedel under åren 1973-1978. 1976 fattades principbeslut om fortsatt stöd och fr.o.m. 1979 är NOSALF uppförd som en bidragsinstitution på kulturbudgeten.

Bidragen har avsetts innefatta medel för ett sekretariat av begränsad omfattning, för seminarier och symposier, för utgivningen av informationsbulletinen Ibero-Americana samt för studiestipendier.

Institutionens budgetförslag

NOSALF søger i sit forslag om omdannelse af en halvtidsassistent til en 3/4 (29.000 skr). Endvidere søges aktivitetsniveauet hævet med 25.000 skr, heraf publikationer (7.000 skr) og studiestipendier (15.000 skr). NOSALFs langtidsbudget indebærer opnormering af assistent til 1/1 i 1985 samt vækst i posten til seminarer og symposier.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådets budgetförslag 1984 indeholder ingen aktivitetsforøgelse.

2.19 BIDRAG TILL NORDISKA SAMFUNDET FÖR LATINAMERIKAFORSKNING (NOSALF)

<u>Förslag till bidrag 1984</u>	290.000	danska kronor
Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär	240.000	svenska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal svenska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	233 ¹⁾	-	14	0 (25)	247 ¹⁾ (272)
Intäkter	7 ¹⁾				7 ¹⁾ (7)
Bidrag	226				240 (265)

1) Beräknade ränteintäkter och medlemsavgifter.

2.20 BIDRAG TIL DEN NORDISKE KOMITE FOR ØSTSTATSFORSKNING

Organisation og virksomhed

Den nordiske komite blev dannet den 8. november 1975 og er placeret i Uppsala. De gældende vedtægter for komiteen fastsattes den 31. marts 1978. Efter disse skal komiteen fremme samvirke mellem øststatsforskere i Norden og mellem nordiske og ikke-nordiske forskere, der har Sovjetunionen eller Østeuropa som deres emne. Komiteen skal endvidere virke for gode kontakter mellem øststatsforskere og forskere indenfor andre videnskabelige discipliner i Norden. Komiteen arrangerer symposier og konferencer, udgiver publikationer og varetager kontakten til internationale organisationer indenfor øststatsforskning. I de seneste år har komiteen tillige virket for etablering af et fællesnordisk program for øststatsforskning.

Organisationen er baseret på medlemsskab. Som medlemmer kan efter styrelsens beslutning optages forskere og lærere ved videnskabelige institutioner i de nordiske lande. Ligeledes kan optages universitetsinstitutioner eller tilsvarende med virksomhed indenfor øststatsforskningen. Herudover kan optages korresponderende medlemmer.

Organisationens øverste myndighed er årsmødet, der vælger en styrelse på otte personer. Hvert af de nordiske lande er repræsenteret med to medlemmer (Island har dog endnu ikke været repræsenteret i styrelsen). Styrelsen nedsætter et arbejdsudvalg, der mellem styrelsens møder handler på dennes vegne. Arbejdsudvalget består af styrelsens formand og to næstformænd samt sekretæren.

Budgetforslag 1984

Budgetforslaget på 282.000 svenske kroner viderefører aktiviteterne på uændret niveau, men fremstår for det fulde beløbs vedkommende som en aktivitetsudvidelse, fordi komiteens virksomhed hidtil har været finansieret over ministerrådets dispositionsmidler.

Ministerrådets vurdering

Komiteen er oprindeligt kommet til på grundlag af Nordisk råds rekommandation (rek. 1/71). Siden 1977 er den blevet støttet over dispositionsmidlerne i en periode, hvor virksomheden betragtedes som forsøgsvis. Arbejdsgrupper nedsat af den rådgivende komite for forskning (RKF) har evalueret virksomheden i 1978 og påny i 1981 med henblik på at afgive udtalelser om den fortsatte drift over kulturbudgettet. I begge tilfælde har RKF fundet komiteens virksomhed i overensstemmelse med formålsbeskrivelsen og har konstateret, at arbejdet har udviklet sig på en hensigtsmæssig måde, der har haft betydning for udviklingen af øststatsforskningen i de nordiske lande. I forbindelse med EK/Forsk-udredningen (NU 1981:1) om øget nordisk forskningssamarbejde er det blevet fremhævet, at en øget nordisk indsats på feltet "Område-studier" burde gives relativ høj prioritet bl.a., fordi dette forskningsfelt resultater omsat til undervisningsbrug rummer viden af interesse for en bred kreds af interessenter i erhvervslivet og den offentlige sektor.

Komiteen har gennem en periode samarbejdet med Enheten for Øststatskundskab ved Uppsala universitet og har medvirket ved etablering af en række universitetskurser rettet til en modtagerkreds ved og udenfor universitetet. Kurserne, der også har været givet som distanceundervisning, har angået emner som sprog (særligt russisk), litteratur, samfundsforhold, økonomi m.v.

På denne baggrund har ministerrådet besluttet at foreslå, at komiteen nu overføres til fast budget (bidragsinstitution) på linie med f.eks. NOSALF.

2.20 NORDISKA KOMMITTEN FOR OSTSTATSFORSKNING

<u>Förslag till bidrag 1984</u>	340.000 danska kronor
Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär	282.000 svenska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal svenska kronor)

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	-	-	-	282	282
Intäkter	-				0
<u>Anslag</u>	<u>- 1)</u>				<u>282</u>

1) Ministerrådets dispositionsmedel 321.000 dkr.

3.1 NORDENS HUS I REYKJAVIK

Organisation og virksomhed

Nordens Hus skal virke som et nordisk kulturcentrum og forbindelsesled mellem Island og de øvrige nordiske lande. Institutionen, som indledte sin virksomhed i 1968, er siden 1973 blevet finansieret over det nordiske kulturbudget.

Virksomheden ved Nordens Hus er omfattende og mangesidig. I samarbejde med kulturinstitutioner i alle de nordiske lande arrangeres foredrag, kurser, film- og teaterforestillinger, musik- og litteraturprogrammer, konferencer, udstillinger m.m. Særligt vægt lægges på biblioteksvirksomheden. Nordens Hus er også medvirkende til at udbrede kendskabet til den islandske kultur til det øvrige Norden.

Nordens Hus har i de senere år akkumuleret et underskud, hvilket har ført til at såvel Nordisk Ministerråd som Islands regering har måttet give tillægsbevillinger.

Institutionens budgetforslag

Nordens Hus i Reykjavik har indsendt et budgetforslag for 1984 som tager udgangspunkt i et gennemsnitsaktivitetsniveau, som institutionen stipulerer for årene 1977-84, samt i et revideret budget for 1982, der indkalkulerer såvel Ministerrådets tillægsbevilling på 300.000 dkr. som den islandske regerings tillægsbevilling på 300.000 ikr.

Desuden har institutionen i sit budgetforslag regnet med en inflationsøgning på 50% i 1982, 60% i 1983 i stedet for de i budgetdirektiverne angivne tal på 30% henholdsvis 35%.

I forhold til den givne MR-budgetbevilling på 2.034 mill. dkr. for 1983 kommer institutionen på denne måde op på et tilskudsbehov for 1984 på 5,283 mill.dkr. Det er en stigning på 119% i forhold til bevilget 1983 budget.

Styrelsen bedømmer det ikke som relevant at opstille et budgetforslag med nye aktiviteter, da det opstillede budgetforslag efter styrelsens opfattelse vil bringe Nordens Hus tilbage til det oprindelige aktivitetsniveau.

For langtidsbudgettet for 1986 foreslås ansættelse af en programsekretær, samt anskaffelse af en direktørbolig.

Ministerrådets vurdering

Nordens Hus har i en skrivelse til Embedsmandskomiteen for nordisk kulturelt samarbejde af 15.9.1982 meddelt, at Nordens Hus for at kunne opretholde sin virksomhed samt udføre nødvendige reparationer har indsendt en ansøgning til Islands undervisningsministerium for ekstra midler for 1983. Institutionen meddeler endvidere at såfremt denne ansøgning på dkr 500.000 bevilges, fremskyndes den akutte krise for Nordens Hus til budgetåret 1984.

For 1982 har den islandske regering givet en tillægsbevilling på 300.000 ikr. Tillægsbevillinger er blevet bevilget af Nordisk Ministerråds dispositionsmidler med 370.000 dkr for 1981 og 300.000 dkr for 1982.

De finansielle forhold for Norden Hus - og for de øvrige nordiske institutioner i Island - er under sagkyndigudredning med henblik på at etablere et operationelt grundlag for virksomheden fremover. Ministerrådet har derfor ikke midt i dette arbejdet ønsket at ændre ved status quo før udredningens resultat foreligger.

Forslaget for 1984 indeholder således ingen aktivitetsforøgelse.

3.1 NORDENS HUS I REYKJAVIK

Budgetförslag 1984 2.945.000 danska kronor

Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär 5.167.000 isländska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal isländska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneök. 1982	Prisök. 1984	Akt.ök. 1984	
Driftkostnader	3.569	600 (489)	998 (998)	0 (4213)	5.167 (9.269)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	3.569				5.167 (9.269)

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 1.318.000 isländska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna med fasta tillägg berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön Soc.avg. (1.000-tal ikr.)
Direktör	1	1 (1)	BHM 117-PB5	401
Bibliotekarie	1	1 (1)	BHM 113	186
Bibliotekarie	‡	‡ (‡)	BHM 108	77
Biblioteksassistent	‡	‡ (‡)	BSRB 11	66
Kassör	1	1 (1)	BSRB 17	152
Sekreterare	1	1 (1)	BSRB 17	152
Vaktmästare/städning	1	1 (1)	BSRB 11	132
Summa	6	6 (6)		1.166 152

Kommentar:

Institutionen har ret til reservation til vedligeholdelse på årsregnskab.

3.2 NORDISKT TEATERSAMARBETE

3.2.1 NORDISKA TEATERKOMMITTEN, GÅSTSPEL OCH FORTBILDNING

Organisation och verksamhet

Ministerrådet beslutade 1976 att upprätta en nordisk teaterkommitté, som skulle avlösa de båda kommittéerna för gästspelsordningen och Vasaseminarierna. Kommittén som består av 6 ordinarie medlemmar (två från Finland) och 6 personliga suppleanter tillsattes 1977 med uppgift att utarbeta ett program för de kommande åren samt att vidareföra existerande verksamhet. Från 1.3.1978 tillsattes en teatersekreterare för att sköta kommitténs löpande arbete och ett sekretariat upprättades i Stockholm med timanställd kontorshjälp. Den 1.3.1980 tillträdde en ny teatersekreterare och sekretariatet flyttade till Helsingfors.

Teaterkommitténs verksamhet, som fungerat som en försöksordning, var under 1980 föremål för utvärdering och ett tämligen omfattande remissmaterial samlades in. Utvärderingen ledde till att verksamheten 1981 permanentades och att nya stadgar antogs.

Institutionens budgetförslag

Teaterkomiteen har søkt om 2,8 mill. fmk (4.565.000 dkr). I förhåll till bevilgningen för 1983 er dette en økning på 760.000 fmk (1.315.000 dkr) etter at egeninntekt er fratrukket. Økningen fordeler seg slik i forslaget fra komiteen:

- a) 250.000 fmk til gjestespill, spesielt til opera- og ballettgjestespill i Norden og til utenomnordiske gjestespill. De økte midler ønskes dessuten disponert til samarbeidstiltak mellom teaterskolene i Norden.
- b) 117.000 fmk til etter- og videreutdanningskurs. Teaterkomiteen har nedsatt flere arbeidsgrupper for å kartlegge og planlegge utdanningsbehovet, spesielt i langtidsbudsjettperioden 1984-86. I tilknytning til kursvirksomheten ønsker komiteen å vurdere mulighetene for i et samarbeid med kultursekretariatets publikasjonsvirksomhet å få utgitt faglitteratur og læremidler.
- c) 250.000 fmk til dekning av reise- og oppholdsudgifter for seminardeltakere. Komiteen peker på at manglende bevilgning til slike utgifter fører til at det ikke er lik mulighet for teaterarbeidere til å delta på slike kurs.
- d) 191.000 fmk til 3 nye stillinger: 1) planleggingssekretær for kursvirksomhet, 2) utdanningsleder, 3) assistent (½ stilling) + omgjøring av nåværende stilling som byråsekretær til sekretærstilling. De samlede merutgifter utgjør 808.000 fmk ./.. antatt egeninntekt på 48.000 fmk = 760.000 fmk.

Stillingen som generalsekretær for komiteen vil bli utlyst med tiltredelse tidlig i 1984. I sitt budsjettforslag for 1984 har komiteen forutsatt at komiteens sekretariat fortsatt skal ligge i Helsingfors, men mener at hvis en flytting av sekretariatet likevel skulle bli aktuell kan eventuelle kostnader til dette ikke tas fra komiteens bevilgning.

Teaterkomiteen foreslår i 1985 en aktivitetsøkning på 375.000 fmk i forhold til sitt forslag for 1984. For 1986 foreslår en ytterligere aktivitetsøkning på 430.000 fmk. Økningene gjelder hovedsakelig på pkt. prosjektstøtte.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet finner det ikke mulig å foreslå noen aktivitetsøkning til Teaterkomiteen i 1984, verken når det gjelder nye stillinger eller utvidelse av gjestespill- og kursbudsjettet. Teaterkomiteen har selv i sine kommentarer til budsjettforslaget pekt på at komiteens virksomhet har økt sterkt det siste året. Dette vises bl.a. i at antall kurs/seminarer i 1982 er økt til 12 (fra 9 i 1981).

Når det gjelder reise- og oppholdsutgiftene for enkelte seminardeltakere (bl.a. freelancere og teaterarbeidere fra teatergrupper o.l.) vil ministerrådet peke på muligheten for at komiteen avsetter et beløp innenfor budsjettrammen, slik at rekrutteringen til kursene blir bedre fra disse grupper. Ministerrådet mener fortsatt at gjestespillutveksling mellom teaterskolene og andre samarbeidstiltak må søkes finansiert ved nasjonale tilskud.

Det er ikke mulig å imøtekomme komiteens søknad om nye stillinger. Det er forutsatt at Teaterkomiteens medlemmer skal ha en initierende rolle når det gjelder kurs- og gjestespillvirksomheten. Når det gjelder byråsekretæren ble denne stillingen flyttet opp to lønnstrinn i 1983. Ministerrådet finner ikke å kunne foreslå ytterligere oppjustering av byråsekretærstillingen.

Ministerrådet mener at eventuelle utgifter ved en eventuel flytting af sekretariatet må dekkes innenfor komiteens ordinære budsjett.

3.2.2 BIDRAG TILL NORDISKA AMATÖRTEATERRÅDET

Organisation och verksamhet

Nordiska amatörteaterrådet, NAR, har sedan 1978 haft ett särskilt anslag till Nordiskt amatörteatersamarbete, sedan 1981 på den fasta budgeten. I enlighet med ministerrådets beslut skall amatörteaterrådet varje år avlägga rapport om verksamheten. Under 1980 var amatörteaterverksamheten föremål för utvärdering. Verksamheten permanentades 1981.

Anslaget var 1981 292.000 dkr, 1982 322.000 dkr och 1983 345.000 dkr.

Institusjonens budsjettforslag

Det søkes om økte midler til prosjekt, og Nordisk Amatørteaterråd ønsker å prioritere to typer kurs som har betydning for rekrutteringsarbeidet, nemlig lederkurs og ungdomskurs (for aldersgruppa 14-17 år). Dessuten søkes om midler til deltidsansatt forretningsfører, fordi NARS sekretariat nå drives i samarbeid med Dansk Amatør Teater Samvirke.

NAR foreslår en aktivitetsøkning i 1985 på 304.000 dkr og i 1986 på 445.000 dkr, til økt kursvirksomhet og økt bemanning på sekretariatet.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet understreker at NAR driver et aktivt arbeid innenfor en forholdsvis beskjedne økonomisk ramme og at organisasjonen har planer om større aktivitet når det gjelder amatørteaterkurs for barn og ungdom. NAR ønsker også å få opprettet et eget sekretariat. Imidlertid finner ministerrådet det nå på grunn av budsjettsituasjonen ikke mulig å foreslå aktivitetsøkning til NAR.

3.2 NORDISKT TEATERSAMARBETE

3.2.1 NORDISKA TEATERKOMMITTÈN, GÅSTSPÈL OCH FORTBILDNING

Budgetförlag 1984 3.321.000 danska kronor

Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär 2.037.000 finska mark

Budgetöversikt (1.000-tal finska mark)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförlag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	1.895	22	120	0 (760)	2.037 (2.800)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	1.895				2.037 (2.800)

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 205.000 finska mark. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensasjon 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön (1.000-tal fmk.)	Soc.avg.
Generalsekreterare	1	1 (1)	B 4	127	8
Byråsekreterare	1	1 (1)	V 21	66	4
Planleggingssekretär (kurs)		0 (1)			
Utdanningsleder		0 (1)			
Assistent		0 (1)			
Summa	2	2 (4½)		193	12

Kommentar

Tilskuddet fordeles med 1.050.000 fmk på gjestespillvirksomheten og 987.000 fmk til etterutdanningsvirksomheten. Komiteen avgjør selv hvordan de administrative utgifter skal fordeles på de to hovedaktivitetene. Etter vedtak av komiteen kan bevilgede, men ikke utbetalte gjestespillsbidrag overføres til det efterfølgende år eller maksimalt det deretter følgende år.

3.2.2 BIDRAG TILL NORDISKA AMATORTEATERRÅDET

Förslag till bidrag 1984

373.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	345	-	28	0 (186)	373 (581)
Intäkter	0				0 (0)
Bidrag	345				373 (581)

3.3 NORDISKA RÅDETS LITTERATURPRIS

Organisation och verksamhet

Nordiska rådets litteraturpris har utdelats varje år sedan 1962 i överensstämmelse med stadgar som fastställts av de nordiska ländernas regeringar 1961 med senare ändringar. Priset uppgår f.n. till 75.000 dkr. Det utdelas för ett skönlitterärt verk som utväljs av bedömningskommittén för priset. Kommittén består av tio medlemmar, två från varje land, som utses av kultur- och undervisningsministrarna för tre år. Kommittén fattar sitt beslut på grundval av förslag från de nationella kommittéerna. De nationella kommittéerna består av varje lands medlemmar i bedömningskommittén och en suppleant. Kommitténs stadgar är under översyn.

Spørsmålet om sekretariatsfunksjonene for bedømningskomiteen skulle overføres til kultursekretariatet har vært drøftet, siden det er kultursekretariatet som skjøtter regnskapsfunksjoner m.v. Ministerrådet antar at det så lenge den nåværende sjef for den svenske delegasjon i Nordisk råd er bedømningskomiteens sekretær er det hensiktsmessig å beholde den nåværende ordning.

Ministerrådets vurdering

Litteraturpriskomiteen har tatt opp spørsmålet om justering av honorar til litteraturpriskomiteens medlemmer og forhøyelse av litteraturprissummen. Embedsmandskomiteen konstaterte bl a at en justering av honorar for litteraturpriskomiteens medlemmer også vil være relevant for honorarene til musikkpriskomiteens medlemmer. Mot denne bakgrunn ble sekretariatet gitt i oppdrag å bearbeide spørsmålet ytterligere slik at saka skulle tas opp i forbindelse med budsjettforslaget for 1983. Det var imidlertid ikke mulig å finne plass til dette på 1983-budsjettet.

Prisbeløpet har vært 75.000 dkr siden 1977. Ministerrådet har imidlertid ikke funnet det mulig å foreslå forhøyning av prisbeløpet, men anser at litteraturprisen fortsatt fyller sin funksjon med det nåværende prisbeløp.

Honorarene for medlemmene i litteraturpriskomiteen er av komiteen foreslått økt til 4.600 dkr for medlem og til 2.300 dkr for varamedlem. De nåværende satser er 3.500 dkr for medlem og 1.750 dkr for suppleant. Disse satsene har vært uendret siden 1978. Det er ti faste medlemmer i komiteen. Suppleanter mottar honorar når de møter for de faste medlemmer. På årsbasis vil en endring av honorarsatsene bety ca. 11.000 dkr. Komiteens sekretariat foreslår dessuten at honorar for presentasjon av prisvinneren, 1.500 dkr, innarbeides i komiteens budsjett. Ministerrådet anser at det er rimelig med en justering av honorarbeløpene motsvarende det som har skjedd for andre komiteer, og foreslår ialt 13.000 dkr i prisøkning til honorar.

3.3 NORDISKA RÅDETS LITTERATURPRIS

Budgetförslag 1984

296.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	268	-	28	0	296
Intäkter	0				0
Anslag	268				296

3.4 NORDISKA RÅDETS MUSIKPRIS

Organisation och verksamhet

Nordiska rådets musikpris utdelas vartannat år sedan 1968 i enlighet med stadgar som fastställdes av de nordiska regeringarna 1965. Priset delades första gången ut 1965 och utgör numera 75.000 dkr. Det delas ut för ett musikverk av en levande kompositör. Verket utses av en kommitté bestående av 10 medlemmar, två från varje nordiskt land, vilka utnämns för en fyraårsperiod. Bedömningskommittén träffar sitt beslut på grundval av förslag från nationella kommittéer. Kommitténs stadgar är under översyn.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet har ikke funnet det mulig å foreta en forhøyning av prisbeløpet, men mener at musikkprisen fortsatt fyller sin funksjon med det nåværende prisbeløp.

Embedsmandskomiteen konstaterte at en justering av honorar for litteraturpriskomiteens medlemmer også vil være relevant for honorarene til musikkpriskomiteens medlemmer. Under henvisning til at ministerrådet har foreslått en økning av honorarene for litteraturpriskomiteen, foreslås det tilsvarende økning for musikkpriskomiteen, dvs. fra 3.500 dkr til 4.600 dkr for medlem og fra 1.750 dkr til 2.300 dkr for suppleant. Satsene har vært uendret siden 1978. På årsbasis utgjør økningen ca 11.000 dkr. Dessuten foreslås at honoraret for presentasjon av prisvinneren 1.500 dkr, innarbeides i komiteens budsjett. Ministerrådet anser at det er rimelig med en justering av honorarbeløpene motsvarende det som har skjedd for andre komiteer, og foreslår i alt 13.000 dkr i prisøkning til honorar.

3.4 NORDISKA RÅDETS MUSIKPRIS

Budgetförslag 1984

192.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

	Budget 1982	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
			Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	160	0	-	21	171	192
Intäkter	0	0				0
Anslag	160	0¹⁾				192

1) Musikpriset utdelades inte 1983.

3.5 NORDISKT MUSIKSAMARBETE (NOMUS)

Organisation og virksomhed

Nordisk nævn for musiksamarbejde, NOMUS, er et centralt nordisk samarbejdsorgan, som i 1980 af Ministerrådet har fået sin virksomhed stadfæstet. Allerede inden da fungerede de nationale NOMUS-nævne med det danske nævn som generalsekretariat som et nordisk administrativt organ. NOMUS's formål er at fremme udviklingen af og udbrede kendskabet til musiklivet og musiksamarbejdet i Norden, herunder at styrke og udvikle det særegne i det nordiske og nationale musikliv. Virksomhedsområdet skal i videst mulig omfang omfatte hele bredden af det nordiske musikliv, herunder det kompositoriske, det improvisatoriske, det udøvende, det pædagogiske, det professionelle og det amatøræssige område.

Institutionens budgetforslag

NOMUS anmoder udover kompensation for prisstigninger om en aktivitetsforøgelse på 200.000 dkr til forsøgsprojekter, seminarer m.v. Forsøgsvirksomheden skal specielt omfatte inddragelse af nye samarbejdsområder inden for det nordiske musikliv, herunder amatørmusikaktiviteter, børn og musik, musikdramatik m.v.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet er klar over NOMUS ønske om å intensivere sin virksomhed når det gjelder amatørmusikk og musikk for barn, men ser i den nåværende budsjettsituasjon ingen mulighet for å foreslå en aktivitetsøkning til formålet.

3.5 NORDISKT MUSIKSAMARBETE (NOMUS)

Budgetförslag 1984

2.080.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	1.926	-	154	0 (200)	2.080 (2.280)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	1.926				2.080 (2.280)

3.6 NORDISKT SAMISKT INSTITUT

Organisation och verksamhet

Nordiskt Samiskt Institut, Sámi Instituhtta, etablerades 1973 i Kautokeino, Norge. Institutet leds av en institutledare i samarbete med tre sektionsledare. Sameinstituttet skall verka för att förbättra den samiska befolkningens ställning i såväl socialt, kulturellt, rättsligt som ekonomiskt avseende. 1981 flyttade instituttet in i nya lokaler i det s.k. Miljöbygget i Kautokeino.

Institusjonens budsjettforslag

Sameinstituttet søker om 6,35 mill.nkr. for 1984. I økt prosjektstøtte søkes det om 1,1 mill.nkr., til bl.a. nye prosjekter i samisk historie, lokalhistorie, navnearkiv, samisk terminologi, kulturhistorie i sydsamisk område og om petroleumsindustriens konsekvenser for den samiske befolkning. Instituttet ønsker å investere i EDB-anlegg, spesielt til bruk for tekstbehandling i seksjonen for språk og kultur. Investeringsutgiftene til dette er ifølge instituttet 300.000 nkr fordelt på to år, 1984 og 1985. Det søkes om oppretting av ny stilling som tolk/konsulent og en ny sekretærstilling. Videre søkes om en høyere lønnsplasse- ring for seksjonslederne og omgjøring av førstesekretærstillingen til kontor- sjef.

I forhold til sitt forslag for 1984 søker Sameinstituttet om ytterligere 1 mill.nkr i aktivitetsøkning i 1985 og om 1,5 mill.nkr for 1986. Økningen gjelder både personale og prosjekt.

Ministerrådets vurdering

En evalueringsrapport om instituttets virksomhet 1974-78 er blitt sendt på remiss. Remissuttalelsene til instituttets virksomhet i perioden var positive.

I Nordisk Råds rekommandasjon nr 15/1976 er det pekt på behovet for å styrke det samiske kulturlivet.

I 1983-budsjettet ble fem av de personer som var knyttet til prosjekter ført opp på det faste personalbudsjett innefor rammen av de tildelte midler til prosjekt. I 1984-budsjettet søker ikke instituttet om ytterligere slik overføring, men har opplyst til ministerrådet at en i 1985 vil komme tilbake med søknad om overføring til personalbudsjett for noen av de aktuelle prosjektstillinger. Ved normerings- og justeringsforhandlinger er det vedtatt å flytte 4 stillinger ved Sameinstituttet opp en lønnsklasse. Hvilke stillinger som skal få opprykk en lønnsklasse vil bli bestemt ved lokale forhandlinger.

Når det gjelder den nye husleie for instituttet, som er 527.000 nkr på årsbasis, har Kommunaldepartementet i Norge sagt seg villig til å dekke merutgiftene til husleie for perioden 1. mai 1981 til 31. desember 1982. Departementet har forut- satt at den nye husleie fra og med 1983 dekkes innenfor instituttets budsjett, og i 1983-budsjettet er det ført opp midler til ny husleie fra 1.1.1983.

Ministerrådet ser det i den nåværende budsjettsituasjon ikke mulig å føre opp annet enn prisjustering av 1983-bevilgningen.

Instituttets regnskap for 1981 viser at instituttet da hadde mottatt tilskudd utenom bevilgningen fra Nordisk ministerråd på ca 1 mill.nkr. Disse midlene er disponert til forskjellige prosjekter.

Ministerrådet viser for øvrigt til en avsetning på 200.000 dkr til Nordisk Sameråd av disposisjonsmidlene for 1983, til støtte for samiske kulturprosjekt av engangskarakter. Videre er det vedtatt at det i forbindelse med behandlingen av 1984-budsjettet skulle forsøkes avsette et beløp på 400.000 dkr til samme formål. Dessuten er det vedtatt å anmode Nordisk Samisk Institut om å undersøke muligheten for å fungere som et informasjons- og kontaktorgan for slike prosjekt fra og med 1984 og i en treårsperiode, eventuelt ved engasjement av en sakkyndig person. Utgiftene til engasjementet og eventuelle øvrige utgifter som ikke kan dekkes innenfor rammen av sameinstituttets budsjett søkes dekket av disposi- sjonsmidlene.

3.6 NORDISKT SAMISKT INSTITUT

<u>Budgetförslag 1984</u>	5.121.000 danska kronor
Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär	4.128.000 norska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal norska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	3.843	154	131	0 (2.011)	4.128 (6.347)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	3.843				4.128 (6.347)

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 2.123.000 norska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensering 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod ¹⁾	Årslön (1.000-tal nkr.)	Soc. avg.
Institutledare	1	1 (1)	30	185	31
Sektionsledare	3	3 (3)	26	468	78
Räkenskapsförare/førsteseokr.	1	1 (1)	18 ²⁾	129	21
Sekreterare	2	2 (3)	16	196	32
Kontorsassistent	1	1 (1)	15	95	15
Rengöringshjälp (deltid)	1	1 (1)	13	71	12
Projektsekreterare	5	5 (5)	23	680	110
Tolk/konsulent	-	- (1)	-	-	-
Summa	14	14 (16)		1.824	299

1) Lønnsinnplasseringen er foreløpig, søknadene for justering for seksjonslederne og førsteseekretær behandledes i desember 1982 av Forbruker- og administrasjonsdepartementet. Hvilke stillinger som skal få opprykk en lønnsklasse vil bli bestemt ved lokale forhandlinger.

2) Personlig plassering i 22 for nåværende innehaver av stillingen.

3.7 NORDISKT FOLKRORELSESAMARBETE

3.7.1 NORDISK UNGDOMSSAMARBEJDE

Organisation og virksomhed

Det nordiske ungdomssamarbejde blev sat i gang i 1973 som en forsøgsordning. Efter forsøgsordningens afslutning blev støtteordningen i 1976 gjort permanent med finansiering af kulturbudgettet, og permanente retningslinier for virksomheden blev vedtaget.

Fordeelingen af støtteordningens midler sker i øjeblikket gennem Nordisk Ungdomsudvalg. Dette udvalg består af 10 medlemmer, 2 fra hvert land. Der gives støtte til projektvirksomhed og til organisatorisk virksomhed.

Støtten fordeles på grundlag af ansøgninger fra ungdomsorganisationerne.

Ungdomskomiteens budgetforslag

Ungdomskomiteen har i 1982 drøftet en udvidelse af komiteens aktiviteter i 1984 og 1985 i anledning af FNs internationale ungdomsår 1985. Ungdomskomiteen har afholdt et seminar med repræsentanter fra nordiske ungdomsorganisationer, nationalkomiteer og statslige ungdomsråd for at drøfte en fælles indsats, og et forøget aktivitetsniveau i anledning af ungdomsåret. På baggrund af seminaret har ungdomskomiteen udarbejdet en samlet plan for projektvirksomheden som er fremsendt som en særskildt projektansøgning til ministerrådet. Udgifterne beløber sig til ialt dkr 2,4 mill.

Ungdomskomiteen arbejder med at udvide ungdomsstøtteordningen, således at en større del af ungdommen i Norden får mulighed for at modtage projektstøtte.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet har noteret sig, at der planlægges fælles nordiske aktiviteter i anledning af FNs internationale ungdomsår 1985. Ungdomskomiteen er efter ministerrådets vurdering et velegnet organ til at planlægge og koordinere en sådan virksomhed på nordisk plan. FNs internationale ungdomsår kan tages op som et særskildt projekt, og på Ministerrådets dispositionsmidler for 1984 og 1985 kan overvejes afsat et særskildt beløb til projektvirksomheden.

Ministerrådet vil desuden opmuntre til ændringer af principperne for støttetil- deling, så en større del af ungdommen i Norden kan få gavn af støtteordningen.

3.7.2 NORDISK FOLKEOPLYSNINGSSAMARBEJDE

Organisation og virksomhed

Ministerrådet igangsatte i 1975 en midlertidig støtteordning for nordisk folkeoplysningssamarbejde. Efter en forsøgsperiode blev støtteordningen etableret permanent i 1979.

Fordelingen af midlerne under støtteordningen sker i Nordisk Kulturfonds styrelse.

Ministerrådets vurdering

I 1982 kom det inn søknader til denne støtteordning for et beløp på ca. 5,5 mill. dkr.

Ministerrådet viser til at folkeopplysningsorganisasjonene har tatt opp til drøfting spørsmål som gjelder en viss dekning av administrasjonsutgiftene ved enkeltprosjekter, at en bør vurdere mindre restriktivt søknader som ikke er engangstiltak, samt at det bør gis mer støtte til bilateralt/regionalt kultursamarbeid i samsvar med intensjonene i rek. nr 8/1982. Disse ønskemål bør søkes innøstkommet selv om bevilgningen ikke forhøyes. Ministerrådet finner ikke å kunne foreslå aktivitetsøkning for 1984.

3.7.3 NORDISK IDRÆTSSAMARBEJDE

Organisation og virksomhed

I en rekommandasjon (NR rek. 16/1975) ble det pekt på behovet for en støtteordning for idrettssamarbeidet i Norden.

På grundlag af beslutning i Ministerrådet blev der i perioden 1979-1980 etableret en særlig støtteordning som en forsøgsvirksomhed for udvikling af Færøernes, Islands och Grønlands deltagelse i det nordiske idrætssamarbejde. For 1979 blev der afsat dkr 100.000 og for 1980 dkr 250.000 af ministerrådets dispositionsmidler. Fra og med 1981 er idrætssamarbejdet optaget på det nordiske kulturbudget, som egen post, for 1982 med et beløb på dkr 330.000 og for 1983 med dkr 500.000.

Det er vedtatt at støtteordningen også skal omfatte deltagelse fra Svalbard i idrettssamarbeidet.

Bevilgningen fordeles etter vedtak i Nordisk Kulturfonds styre, etter forutgående forslag fra de enkelte lands riksidrettsforbund.

Ministerrådets vurdering

Ved hvert av de to siste års tildeling av midler er det kommet inn søknader på vel 5 mill. dkr. Også de innkomne søknader til 1983-fordelingen representerer et liknende beløp, som viser at det er stor interesse og behov for en slik støtteordning. Bevilgningen ble økt fra 330.000 dkr i 1982 til 500.000 dkr i 1983. Ministerrådet finner ikke å kunne foreslå noen aktivitetsøkning for 1984.

3.7 NORDISKT FOLKRÖRELSESAMARBETE

3.7.1 NORDISKT UNGDOMSSAMARBETE

Budgetförslag 1984

2.560.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	2.370	-	190	0 (0)	2.560 (2.560)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	2.370				2.560 (2.560)

3.7.2 NORDISKT FOLKBILDNINGSSAMARBETE

Budgetförslag 1984

1.510.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	1.398	-	112	0 (0)	1.510 (1.510)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	1.398				1.510 (1.510)

3.7.3 NORDISKT IDROTSSAMARBETE

Budgetförslag 1984

540.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	500	-	40	0 (0)	540 (540)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	500				540 (540)

3.8 STÖD TILL ÖVERSÄTTNING AV NABOLANDSLITTERATUR

Organisation och verksamhet

Stödordningen för översättning och utgivning av de nordiska grannländernas litteratur, nabolandslitteraturstödet, startade som en försöksordning 1975. Det har funnits på den fasta budgeten sedan 1977. Försöksverksamheten utvärderades 1980, vilket ledde till att stadgarna reviderades och stödet permanentades 1981.

Nabolandslitteraturstödet ges till översättning och utgivning av översatt nordisk litteratur i de nordiska länderna. Anslaget till varje bok motsvarar ungefär översättningskostnaden, men det finns möjlighet att utöver det få ett vidaregående stöd, om särskilda skäl föreligger. Stödet utbetalas när boken föreligger. Bevillningen är uppdelad i kvoter, så att vart och ett av språkområdena disponerar över en bestämd summa. Stödet delas ut av en niomannakommitté bestående av en representant för varje språkområde.

Institutionens budsjettförslag

Nabolandslitteraturkomiteen foreslår en aktivitetsökning på 250.000 dkr for 1984, som kan gjøre det mulig å stimulere flere oversettelser til/fra de små språkområdene. Komiteen tenker seg en prosjektstøtte i form av stipend til oversettere som vil gjøre seg kjent med forhold som kan ha betydning for vedkommende oversettelse. Prosjektstøtten foreslås også gitt til personer som på den måte kan konsentrere seg om å gjøre ferdig en oversettelse.

Dessuten peker komiteen på behovet for å få gitt ut en oversikt til publikum over de nordiske bøker som hvert år oversettes.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet viser til rekommandasjon nr 20/1973 angående støtte til den færøyske litteraturen. I 1983 vil ministerrådet drøfte rekommandasjonen om et felles nordisk bokmarked (rek. nr 5/1980) der forslag angående nabolandslitteratursamarbeidet og samarbeidet med de små språkområder på dette felt vil bli drøftet. Det er i 1983 gitt et tilskudd på 40.000 dkr til utgivelse av brosjyren "Läs något nordiskt" (som også kommer på finsk). Brosjyren er en presentasjon av de nominerte verk til Nordisk Råds litteraturpris 1983 og av en del av den øvrige utgitte skjønnlitteratur. Brosjyren presenterer også bøker utgitt på samisk, grønlandsk og færøysk.

I 1982 er det søkt om oversettelsesstøtte på ialt 3,8 mill. dkr, mens komiteen har hatt en bevilgning på 1,4 mill. dkr (administrasjon m.v.). Ministerrådet konstaterer dermed at det er stor interesse fra forlag og forfattere for støtteordningen. Det har vist seg at det er vanskelig for de små språkområder å fylle de avsatte kvoter for oversettelsesstøtte, og ministerrådet er enig med Nabolandslitteraturkomiteen i at det er behov for prosjektstøtte, som kan bringe fram flere oversettelser i disse språkområder. Ministerrådet finner imidlertid på grunn av budsjettssituasjonen ikke mulighet i 1984 for å foreslå avsatt et beløp til bruk for ekstra innsats for å fremme flere oversettelser i de små språkområder.

3.8 STOD TILL ÖVERSÄTTNING AV NABOLANDSLITTERATUR

Budgetförslag 1984

1.650.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	1.526	-	124	0 (250)	1.650 (1.900)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	1.526				1.650 (1.900)

3.9 NORDISKT KONSTCENTRUM

Organisation och verksamhet

Nordiskt konstcentrum inledde sin permanenta verksamhet i juli 1979 på Sveaborg vid Helsingfors. Centret håller på att byggas ut i en sådan omfattning att institutionen kommer att motsvara målsättningen att vara ett nordiskt konstförmedlingscentrum med uppgift att förmedla och arrangera utställningar, informera om nordisk konst samt arrangera möten och seminarier. Centret har bl.a. övertagit den utställningsverksamhet, som tidigare hafts om hand av Nordiska konstförbundet.

Under 1980 togs Strandkasernen tillfälligt i bruk för utställningsverksamhet och 1981 invigdes fem gästateljéer för bildkonstnärer.

Nordisk ministerråd vedtok 23.11.1981 nye vedtekter for kunstsentret. Sentret ledes nå av et styre på ti medlemmer, med to representanter fra hvert nordisk land.

Institutionens budsjettforslag

Sentret ønsker aktivitetsøkning på følgende hovedområder:

a) Den planlagte nye bygning for sentret, Garnisonsskasernen, som er satt i stand av av den finske stat for 12 mill.fmk, kan tas i bruk når det gjelder den nordøstre fløy i 2. halvår 1984. Denne fløy skal romme sentrets kontorfunksjoner. Den andre del av bygningen (den sørvestre fløy) som skal inneholde verksteder og utstillingsloker ventes å stå ferdig i løpet av 1. halvår 1985. Det søkes om 570.000 fmk til innredning av førstnevnte fløy av Garnisonsskasernen.

b) fem nye stillinger: 1 informasjons- og publikasjonssekretær, 1 bibliotekar, 1 oversetter/kontorassistent, 1 prosjekteringssjef (for seminarer og kurs samt for utstyr/inventarinnkjøp, dessuten stedfortreder for sentrets leder), 1 stilling som husmor.

Utgiftene til de fem nye stillinger er beregnet til 340.000 fmk på årsbasis. Sentret søker om å få opprettet de nye stillingene fra 1. juli 1984, i forbindelse med at den ene fløy av Garnisonsskasernen da ventes å stå ferdig. Utgiftene til de nye stillinger vil dermed bety en merutgift i 1984 på 170.000 fmk, mens de vil gi fullt utslag på lønnsbudsjettet i 1985.

c) Til økt utstillingsvirksomhet søkes det om i alt en volumøkning på 1.075.000 fmk. vesentlig til turneutstillinger i Norden.

d) Til stipendordning for kunstnere som arbeider i gjesteatelierene på Sveaborg søkes det om 210.000 fmk.

e) Endelig søkes det om 340.000 fmk til oppstartning av et sannordisk kunsttidskrift fra og med 2. halvår 1984. Utgiftene til driften av tidsskriftet er beregnet til 880.000 fmk det første hele driftsår. Det er forutsatt at abonnements- og annonseringsinntekter etter hvert skal dekke noe av driftsutgiftene, slik at behovet for tilskudd det andre år antas å bli 740.000 fmk og det tredje driftsår 660.000 fmk.

I forhold til sitt budsjettforslag for 1984 søker Kunstsentret om en aktivitetsøkning i 1985 på 370.000 fmk. I 1986 regner centret med en utgiftsreduksjon på 170.000 fmk i forhold til sitt forslag for 1985 p.g.a. at andre del av Garnisonsskasernen er beregnet tatt i bruk i løpet av 1985.

Ministerrådets vurdering

Da Nordisk Kunstsentrum ble etablert gikk man ut fra en utbyggingsperiode på 4-5 år. En vesentlig del av virksomheten de første år har vært utstillingsvirksomhet på Sveaborg og turneutstillinger i Norden. Dessuten er nå de fem første gjesteatelierene tatt i bruk av nordiske kunstnere, og erfaringen med atelierene er gode.

Ministerrådet mener at når den ene fløy av den nye administrasjons- og utstillingsbygning kan tas i bruk i løpet av 2. halvår 1984 er det ønskelig med en aktivitetsøkning som kan dekke noe av den nødvendige inventarutrustning for denne del av bygningen, og har ført opp 268.000 fmk til dette. Ministerrådet regner med at midler til inventarutrustningen for å kunne ta hele bygningen i bruk for sentret må vurderes i forbindelse med budsjettene for 1985 og 1986.

Ministerrådet vil foreslå en ny stilling på saksbehandlernivå fra 1.7.1984, og at centrets styre tar standpunkt til hvilket arbeidsfelt som skal tillegges stillingen. Ministerrådet fører opp stillingen som sekretær i lønnskode V 22, med halvt lønnsbeløp for 1984 (35.000 fmk).

Ministerrådet finner ikke nå å kunne ta opp forslag om ytterligere stillinger i 1984, men mener at dette bør vurderes i 1985-budsjettet når hele Garnisonskaseren da kan tas i bruk.

Ministerrådet viser til at gjesteatelierene på Sveaborg nå er i permanent bruk. I samråd med sentret har kultursekretariatet høsten 1982 henvendt seg til de øvrige nordiske land og i samsvar med ministerrådsvedtaket i juni 1982 (MR 3/82) henstilt til dem om å undersøke muligheten for å skaffe til veie minst ett gjesteatelier i hvert land, med sikte på å få etablert et nordisk gjesteateliernett. Reaksjonene på denne henvendelse har vært positive og ministerrådet mener muligheten nå er gode for å få etablert slike atelierer i det øvrige Norden. I denne forbindelse viser ministerrådet også til Nordisk Råds rekommandasjon nr 11/1981 der det ble pekt på behovet for å få istand en utvekslings- og stipendordning for nordiske billedkunstnere. Mot denne bakgrunn anser ministerrådet at det bør gis en aktivitetsøkning på 60.000 fmk i 1984, til etablering av en stipendordning for kunstnere som bruker gjesteatelier på Sveaborg og eventuelt andre atelierer innenfor et nordisk gjesteateriernet. Denne aktivitetsøkning foreslås dekket av tilsvarende reduksjon av bevilgningen til Nordisk kunstforbund (3.12).

Ministerrådet foreslår dermed en total aktivitetsøkning på 363.000 fmk. Når det gjelder spørsmålet om oppretting av et samnordisk tidsskrift for bildekunst, finner ikke ministerrådet å kunne prioritere dette.

3.9 NORDISKT KONSTCENTRUM

<u>Budgetförslag 1984</u>	3.517.000 danska kronor
Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär	2.157.000 finska mark

Budgetöversikt (1.000-tal finska mark)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	1.675	32	87	363 (3.000)	2.157 (4.800)
Intäkter	0				0 (0)
<u>Anslag</u>	<u>1.675</u>				<u>2.157 (4.800)</u>

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 493.000 finska mark. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön Soc.avg. (1.000-tal fmk.)
Ledare	1	1 (1)	B 5	130 7
Utställningssekreterare	1	1 (1)	V 27	82 4
Sekreterare	1	2 ¹⁾ (2)	V 22	98 5
Bokförare	1	1 (1)	V 20	61 3
Kanslist	1	1 (1)	V 16	44 3
Vaktmästare	1	1 (1)	V 18	53 3
Informationssekreterare	-	- (1)		
Bibliotekarie	-	- (1)		
Oversättare	-	- (1)		
Projekteringschef	-	- (1)		
Husmor	-	- (1)		
<u>Summa</u>	<u>6</u>	<u>7 (11¹⁾</u>		<u>468 25</u>

1) Hvorav 1 stilling nyopprettet fra 1.7.1984.

3.10 NORDISKA FILMKURSER

Organisation och verksamhet

Nordiska ministerrådet antog hösten 1977 riktlinjer för en permanent kursverksamhet för film- och TV-arbetare i Norden. Kursverksamheten skall i stort sett följa den modell som lades upp under den föregående försöksverksamheten 1973-75, det vill säga bl.a. tillmötesgå utbildningsbehovet för personer som yrkesmässigt arbetar med film och TV. Den permanenta kursverksamheten inleddes 1978 med en nordisk styrelse, bestående av fem medlemmar, som ansvarigt organ.

Under 1979 utarbetade sekretariatet administrativa och ekonomiska riktlinjer för filmkommitténs verksamhet, som ett komplement till de av ministerrådet fastställda riktlinjerna för verksamheten.

Institutionens budsjettförslag

Komiteen har i 1982 arrangerat et seminar om filmmusikk og vil i 1983 holde et seminar om lyssetting og billedkomposisjon i Stockholm. Dessuten er det arrangeret et seminar samtidig med den IV nordiske filmfestival på Hanaholmen, om filmkritikk i Norden. På lengre sikt planlegger komiteen seminarer for en rekke andre av filmbransjens yrkesgrupper som hittil ikke har kunnet dekkes med kurstillbud. Dersom disse oppgaver skal kunne utføres i de nærmeste år er det ifølge komiteen nødvendig å øke bevilgningen med 100.000 dkr fra 1984.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet er klar over at en rekke yrkesgrupper innen filmbransjen har behov for kursopplegg (bl.a. i sminke, maskering, kostymer, filmklipping og dokumentarfilm), men mener at komiteens arbeid også for disse grupper må forsøkes gjennomført, innenfor den samme økonomiske ramme som i de siste år.

3.10 NORDISKA FILMKURSER

Budgetförslag 1984

353.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	327	-	26	0 (100)	353 (453)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	327				353 (453)

3.11 NORDENS HUS PÅ FÆRØARNA

Organisation og virksomhet

Ansvarlig for etablering af Nordens Hus på Færøerne samt forberedelse af virksomheden er en styringsgruppe nedsat af Ministerrådet. Styringsgruppen består af repræsentanter fra hvert land og en repræsentant fra Færøernes Landsstyre. Endvidere har der til forberedelsen af virksomheden været tilknyttet en projektansvarlig medarbejder ved kultursekretariatet, som er sekretariat for styringsgruppen.

Pr. 1. oktober 1982 tilsatte styringsgruppen i enighed med Ministerrådet og Landstyret direktør for Færøhuset i en to-årsperiode til at forberede og iværksætte aktiviteter i huset fra dets åbning i maj 1983.

Husets projektvirksomhed kan opdeles i tre hovedområder: dels lokale kulturaktiviteter med tilknytning til den færøske hverdag, dels præsentation og formidling af nordiske kulturaktiviteter på Færøerne, og endelig en formidling af færøske kulturaktiviteter til det øvrige Norden. På denne måde vil Færøhuset være et flerfunktionelt kulturhus.

For 1980 bevilgedes af Ministerrådets dispositionsmidler dkr 200.000 efter indstilling fra styringsgruppen til forberedelse af projektvirksomheden. For 1981 og 1982 bevilgedes henholdsvis 200.000 dkr og 400.000 dkr. I 1983 er der på kulturbudgettet afsat 3.023.000 dkr til drift af Færøhuset og dets projektvirksomhed. Yderligere 8% af budgettet finansieres af det Færøske Landsstyre.

Styringsgruppens budgetforslag

Grundlaget for styringsgruppens budgetforslag 1984 er de oprindelige beregninger af 2.12.1981 på dkr 4,9 mill. og ikke det bevilgede budget for delåret 1983. Det ønskede budget er løftet med officiel Færøisk prisreguleringsstal.

På personaleområdet er der i detaljebudgettet foretaget en mindre reducere af budgettet til ekstrapersonale med henblik på en begrænsning af institutionens åbningstid, så denne bringes i overensstemmelse med, hvad det fastansatte personale overenskomstmæssige lønramme skulle kunne bære. Derimod er der ikke reduceret i udgiften til det ekstrapersonale, der skal tage vare på den store sals virksomhed, idet denne bl.a. forudsætter en særligt teknisk kyndig personale, for at salen kan fungere. En sådan hjælp er i forslaget ikke posteret under det faste personalebudget, da projektvirksomheden efter styringsgruppens skøn, ikke kan kræve en heltidsansat, specialuddannet person på området.

På vedligeholdelsekonto er der i forslaget foretaget en mindre afkorting af budgettet med den begrundelse at det drejer sig om det første virksomhedsår.

Udover en pristalsregulering af det oprindeligt ønskede 1981-budget foreslås der en aktivitetsøgning på 350.000 dkr i forhold til det oprindelige budgetforslag af 2.12.1981 under hensyntagen til at Færøhuset er et flerfunktionshus i et område, der ikke på anden måde har lokalfaciliteter til en lignende kulturvirksomhed.

Der er i det fremsendte forslag ikke kalkuleret med egne indtægter.

Styringsgruppens samlede budgetforslag bliver på denne beregningsmåde 7.045.000 dkr, heraf andrager Ministerrådets andel 6.480.000 dkr og det Færøske Landsstyres andel 566.000 dkr.

Ministerrådets vurdering

I forhold til 1983-budgettet indeholder det fremsendte forslag en lønøgning på 220.000 dkr, en prisøgning på 860.000 dkr, samt en aktivitetsøgning på 2.679.000 dkr. Denne aktivitetsøgning må ses i forhold til, at virksomheden modsat 1983 i 1984 er på helårsbasis. Med den foreslåede aktivitetsøgning vil det samlede tilskud til projektvirksomhed i 1984 beløbe sig til 3.875.000 dkr.

Ministerrådets budgetforslag er baseret på en opgørelse af løn- og driftsudgifter på budget 1983 til helårsniveau, samt en efterfølgende pristalsregulering af driftsomkostningerne.

Ministerrådet foreslår et anslag i 1984 til projektvirksomhed på ialt 2.250.000 dkr.

Hvad angår detaljebudgetteringen kan ministerrådet anbefale, at åbningstiden tilpasses til det timeantal, der ligger indenfor den faste personaleramme og at udgifterne til ekstrapersonale reduceres med undtagelse af det særligt teknisk kyndige personale, der skal betjene den store sals virksomhed.

Ministerrådet skal foreslå at der på grundlag af erfaringerne fra 1984 foretages en vurdering af om ansættelsen af det tekniske personale bør flyttes over på det faste personalebudget.

Vedligeholdelsesudgifterne bør efter ministerrådets opfattelse budgetteres i overensstemmelse med de grundlæggende beregninger af december 1981. 1983 og 1984 betragtes som en opbygnings- og forsøgsperiode. I denne periode er det ikke kalkuleret med "egne indtægter". Ministerrådet skal foreslå, at institutionen får ret til reservation til vedligeholdelse i årsregnskab.

3.11 NORDENS HUS PÅ FAROARNA

Budgetförslag 1984

5.125.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	3.023	76	304	1.722 (2.510)	5.125 (6.480)
Intäkter	0				0 (0)
Anslag	3.023				5.125 (6.480)

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 800.000 danska kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensatio 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Inom parentes anges institutionens förslag.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön ¹⁾ (1.000-tal dkr.)	Soc.avg.
				<u>deltid</u>	<u>helår</u>
Direktör	1	1	AC	245	245
Fuldmächtig (fr. 1.4.83)	1	1	21	119	158
Assistenter (fr. 1.5.83)	1,5	1,5	9	120	206
Vagtmester (fr. 1.2.83)	1	1	20	130	141
Summa	4,5	4,5		614	750
				750	50

1) Lønninger beregnet på grundlag af den officielle Færøske pristalsstigning på løn 1981-1982 = 9%. Tjenesteansættelser opregnet til helårsniveau.

Kommentar

Institutionen har ret til reservation til vedligeholdelse i årsregnskab.

3.12 BIDRAG TILL NORDISKA KONSTFÖRBUNDET

Organisation och verksamhet

Nordiska konstförbundet är det nordiska samarbetsorganet för de nationella bildkonstorganisationerna. Det har tidigare haft viss förmedlings- och utställningsverksamhet på bildkonstområdet med medel från den nordiska kulturbudgeten. Ett mindre sekretariat för Nordiska konstförbundet finns i Finland. I samband med att Nordiskt konstcentrum upprättades i Finland sommaren 1978 beslutades att bl.a. den utställningsverksamhet, som bedrivits i konstförbundets regi flyttas över till konstcentret.

Institutionens budsjettförslag

För 1984 foreslår konstförbundet en mindre aktivitetsökning.

I långtidsbudsjettperioden 1984-1986 foreslår konstförbundet en aktivitetsökning till projekt, men konkretiserar inte projekten.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet foreslår en aktivitetsnedgång på 60.000 fmk, som disponeras till aktivitetsökning för Nordisk konstcentrum, till stipendordning för billedkonstnere som brukar gjesteatelierer på Sveaborg och eventuella andra städer i Norden, innanför et evt. gjesteateliernett, jfr. budsjettpost 3.9, Nordisk konstcentrum.

3.12 BIDRAG TILL NORDISKA KONSTFÖRBUNDET

<u>Förslag till bidrag 1984</u>	302.000 danska kronor
Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär	185.000 finska mark

Budgetöversikt (1.000-tal finska mark)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	229	-	16	- 60 (15)	185 (250)
Intäkter	0				0 (0)
Bidrag	229				185 (250)

3.13 BIDRAG TILL NORDISKA FÖRFATTARKURSER VID
FÖRENINGEN NORDENS INSTITUT BISKOPS ARNO

Organisation och verksamhet

Nordiska författarkurser har under många år genomförts som ett samarbete mellan Föreningen Nordens Institut, Biskops Arnö och Nordiskt författarförbund. Ambetsmannakommittén beviljade för första gången stöd 1976, innan dess hade kurserna fått stöd från Nordiska kulturfonden. År 1980 kom kurserna för första gången upp på den fasta kulturbudgeten, med ett anslag på 150.000 dkr för tre kurser. För 1981 fanns emellertid inte utrymme inom ramen för den fasta budgeten, utan bidraget sattes till 0 dkr detta år med förutsättningen att kurserna i framtiden skulle återkomma vartannat år.

Nordiska rådet antog 1981 en rekommendation om att ministerrådet borde stödja de nordiska författarkurserna med ett årligt bidrag.

För 1982 har författarkurserna fått 134.000 skr och för 1983 143.000 skr.

Institutionens budsjettförslag

Det er ikke søkt om aktivitetsøkning for 1984.

Ministerrådets vurdering

Ministerrådet regner med at kursene skal være årlige.

3.13 BIDRAG TILL NORDISKA FÖRFATTARKURSER VID
FÖRENINGEN NORDENS INSTITUT BISKOPS ARNO

Förslag till bidrag 1984 183.000 danska kronor

Utbetalas enligt kursen 1.11.1982, vilket innebär 152.000 svenska kronor

Budgetöversikt (1.000-tal svenska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	143	-	9	0 (0)	152 (163)
Intäkter	0				0 (0)
Bidrag	143				152 (163)

3.14 BIDRAG TILL SKANDINAVISK FORENING FOR KONSTNÄRER OCH VETENSKAPSMÄN I ROM

Organisasjon og virksomhet

Skandinavisk forening i Rom ble i 1975 omorganisert til et kollegium for nordiske kunstnere. Virksomheten omfatter drift/utleie av arbeids- og bostedsrom for nordiske billedkunstnere, musikere og vitenskapsmenn. Ca. 10 personer kan benytte lokalene hvert år, og utleien er organisert slik at kunstnere fra de fem nordiske land kan få opphold der samtidig.

I styret sitter representanter for de fire nordiske institutt i Rom, fra de nordiske ambassader og venneforeningen.

Ministerrådets vurdering

Tilskudd til foreningens drift er siden 1975 blitt bevilget fra ministerrådets disposisjonsmidler. Tilskuddet for 1982 var 180.000 dkr, og for 1983 er bevilget et tilskudd på 193.000 dkr fra disposisjonsmidlene. Tilskuddet disponeres til husleie og oppvarming.

Ministerrådet anser at en har gode erfaringer av foreningens virksomhet, og at det vil være betydningsfullt at driften av lokalene sikres gjennom oppføring på fast budsjett for 1984.

For 1984 foreslås en bevilgning på 208.000 dkr.

3.14 BIDRAG TILL SKANDINAVISK FORENING FOR KONSTNÄRER OCH VETENSKAPSMÄN I ROM

Förslag till bidrag 1984

208.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	-	-	-	208	208
Intäkter	-				0
Bidrag	-1)				208

1) Ministerrådets dispositionsmedel 193.000 dkr

3.15 BIDRAG TILL NORDKALOTTMUSEET

Nordkalottmuseet er betegnelsen på et utstillingssamarbeid, som ble startet med støtte fra Nordisk kulturfond. Samarbeidstiltaket skulle skape en mer variert utstillingsvirksomhet på Nordkalotten og utnytte de allerede eksisterende museumsressurser i området. Evalueringen etter de første års virksomhet viste at utstillingsvirksomheten på Nordkalotten var økt betydelig.

Ministerrådets vurdering

Fra 1979 er det bevilget midler til Nordkalottmuseets arbeid over ministerrådets disposisjonsmidler. For 1982 ble bevilget 195.000 dkr og for 1983 er bevilget 209.000 dkr.

I Nordisk Råds rekommandasjon nr 8/1982 er det pekt på behovet for økt tilskudd til kultursamarbeidet på Nordkalotten. Ministerrådet anser at forslaget om å føre tilskuddet til Nordkalottmuseet inn på fast budsjett vil styrke samarbeidet på Nordkalotten om museums- og utstillingsspørsmål.

Av den nåværende tilskuddssum produseres årlig 3 utstillinger, 1 fra hvert land. I tillegg til de bevilgede midler kan en benytte eksisterende personellmessige og teknisk/økonomiske ressurser ved museene i området. I 1982 er vedtektene for virksomheten fastsatt. De fleste museer i området deltar i virksomheten.

Ministerrådet mener at det er av stor betydning at et bredt anlagt utstillingsprogram som fast ordning kan sendes ut som vandreutstillinger på Nordkalotten, bl.a. i skoler og i lokale forsamlingshus, og vil foreslå at det bevilges 230.000 dkr til Nordkalottmuseet på fast budsjett for 1984.

3.15 BIDRAG TILL NORDKALOTTMUSEET

Förslag till bidrag 1984

230.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

Inom parentes anges institutionens förslag

	Förändring 1983-84				Budgetförslag 1984
	Budget 1983	Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	-	-	-	230	230
Intäkter	-				0
Bidrag	- 1)				230

1) Ministerrådets dispositionsmedel 209.000 dkr

4. NORDISKA MINISTERRÅDETS DISPOSITIONSMEDEL

Redan 1971, då kulturavtalets organ upprättades, fanns ett dispositionsbelopp för ministerrådet. I bakgrundsmaterialet för det nordiska kulturavtalet från 1970 talas det om, att "detta dispositionsbelopp tänkes efter ministerrådets närmare bestämmelser användas till nya projekt som förberetts så långt, att de kan sättas igång, men till vilka medel inte genast kan anslås från de ordinarie statsbudgetarna, eller som förutsätter viss försöksverksamhet, vidare till engångsåtgärder och till utvidgning av redan pågående projekt i vissa fall, som inte synes kunna avvakta den normala budgetproceduren".

Ministerrådets dispositionsmedel har varit en mycket viktig finansieringskälla för det nordiska kultursamarbetet. Tack vare dessa medel har ministerrådet utan att behöva avvakta en relativt lång nordisk budgetprocedur kunnat sätta igång viktiga projekt som nordiskt ungdomssamarbete, Nordiskt samiskt institut, Nordiskt vulkanologiskt institut och Nordiskt språk- och informationscentrum.

Dispositionsmedeln har vidare spelat en väsentlig roll för genomförandet av mer omfattande utrednings- och planeringsuppgifter. Medlen har utnyttjats t.ex. för finansiering av projekt som utredningen om nordisk radio och TV via satellit, vuxenutbildningsprojektet och utredningen med anledning av statsministrarnas uttalande om ökat nordiskt forskningssamarbete.

Ministerrådets bedömning

Dispositionsmedlen för 1984 har i realiteten redan på förhand till stor del disponerats för projekt om vilka principiellt beslut fattats. Vidare borde ett flertal nya projekt finansieras över dispositionsmedlen under 1984. Dessutom kan det bli nödvändigt att från 1983 uppskjuta projekt som planerats starta under innevarande år. Den till budgetförslaget fogade översikten över ministerrådets dispositionsmedel belyser dessa behov (bilaga 7).

Efter prisomräkning uppgår dispositionsmedlen 1984 till 8,597 milj.dkr. Vissa projekt förs fr o m 1984 över till fast budget med ett sammanlagt belopp på 941.000 dkr. En motsvarande reduktion av dispositionsmedlen har dock inte gjorts. Om medlen skulle reduceras varje gång kostnader förs över till fast budget, skulle dispositionsmedlen småningom försvinna, i stället för att hålla medel disponibla för nya projekt såsom kulturavtalet förutsätter. Med hänsyn till den generella budgetsituationen har posten emellertid reducerats med 441.000 dkr. Användningen av det på detta sätt frigjorda beloppet, 500.000 dkr, kommer ministerrådet att pröva särskilt vid eventuella satsningar på projekt inom datateknologiområdet (jfr ministerrådsförslaget till Nordiska rådets 31:a session) och på en samnordisk informationskampanj.

4. NORDISKA MINISTERRÅDETS DISPOSITIONSMEDEL

Budgetförslag 1984

8.156.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneök.n. 1982	Prisök.n. 1984	Akt.ök.n. 1984	
Driftkostnader	7.960	-	637	-441	8.156
Intäkter	0				0
Anslag	7.960				8.156

5. NORDISKA KULTURFONDEN

Fondens årliga dispositionsbelopp fördelas på ansökningar från t.ex. nordiska arbetsgrupper, organisationer, institutioner och enskilda. För att komma ifråga bör ansökan gälla ett nordiskt projekt av engångskaraktär, t.ex. utställning, publikation eller någon form av sammankomst. Anslag kan emellertid i enstaka fall också utgå till mer långsiktiga projekt. Styrelsen fastställer i sådana fall anslagsperiodens längd. I första hand ges anslag till nyskapande och initierande verksamhet. Tills nyligen var det krav på, att minst tre nordiska länder skulle delta i varje projekt. Detta krav gäller inte längre. I praktiken blir dock ansökningar som endast gäller ett eller två länder oftast hänvisade till nationella eller bilaterala finansieringskällor.

Återkommande verksamhet kan som regel inte få anslag. Inte heller ansökningar av privat karaktär, t.ex. om bidrag till privata studieresor eller studiestöd kan väntas bli ifrågakomna. Beträffande forskningsprojekt är kravet, att de har ett klart nordiskt innehåll och är av vetenskaplig kvalitet på nivå med vad som krävs av nationella forskningsråd.

Fondstyrelsen avser att under 1983 diskutera principerna för beviljandet av anslag.

Ur fondmedlen för 1982 ansöktes om anslag till ett sammanlagt belopp på 51,3 milj.dkr. Totalantalet ansökningar var 638, av vilka endast 178 kunde beviljas. Föregående år registrerades 935 ansökningar. Statistiken visar således att antalet ansökningar minskat betydligt.

Ministerrådets bedömning

Dispositionsbeloppet för kulturfonden 1984 uppgår efter prisjustering till 10,4 milj.dkr. Med hänsyn till den generella budgetsituationen och minskningen av antalet ansökningar har fondens dispositionsbelopp för 1984 reducerats med 400.000 dkr.

5. NORDISKA KULTURFONDEN

Budgetförslag 1984

10.000.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	9.630	-	770	-400	10.000
Intäkter	0				0
Anslag	9.630				10.000

6. SEKRETARIATET FÖR NORDISKT KULTURELLT SAMARBETE

Organisation och verksamhet

Kultursekretariatet i Köpenhamn är sekretariat för Nordiska ministerrådet och ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete på det nordiska kulturavtalets verksamhetsområde. Enligt ministerrådets beslut och i överensstämmelse med artikel 12 i kulturavtalet är kultursekretariatet också sekretariat för ministerrådets två rådgivande kommittéer, för det nordiska forskningspolitiska rådet och för Nordiska kulturfonden samt för ett stort antal projekt och utredningar. Bland de större projekten kan nämnas Nordiskt samarbete inom skolans område, nordiskt vuxenutbildningssamarbete, försöksverksamheten med utbildning av personal för dövblinda, kultur och massmedia och barn och kultur samt stödordningarna för nordiskt ungdomssamarbete, nordiskt folkbildningssamarbete, nordiskt idrottssamarbete, översättning av grannlandslitteratur och nordiskt filmsamarbete. Av de mer omfattande utredningarna med kultursekretariatet som sekretariat kan nämnas utredningen kring nordisk radio och television via satellit. Vidare kan i detta sammanhang nämnas att tre av de senaste årens stora satsningar inom det nordiska kultursamarbetet, Scandinavia Today, planeringen av ett Nordens hus på Färöarna och etableringen av det nordiska forskningspolitiska rådet, fått sitt sekretariatsbistånd från kultursekretariatet.

Utöver mer regelbundna återkommande arbetsuppgifter som beredningen av det årliga förslaget till kulturbudget, beredningen av ministerrådets verksamhetsrapportering till Nordiska rådet och de löpande kontakterna med kulturavtalets institutioner, projekt och utredningar bereder kultursekretariatet under ett verksamhetsår ett stort antal ansökningar och andra ärenden. Under 1981 behandlades inom kultursekretariatet sammanlagt 1.637 ansökningar (1977: 1.131) inom ramen för stödordningar. Samma år registrerades 8.976 inkommande postförsändelser (1977: 5.113) och gjordes ca 6.500 betalningar (1977: 4.533). Kultursekretariatet har även det administrativa och kamerala ansvaret för en stor del av den mötesverksamhet som bedrivs inom kulturavtalets ram.

Inom det löpande arbetet med budget och förvaltning i övrigt ställs ökade krav på detaljarbete och långtidsplanläggning med behov av förstärkning på personalsidan som följt. Även förväntningarna om intensifierad informationsverksamhet ställer krav på personalförstärkning.

Ministerrådets bedömning

Ovanstående redogörelse visar att det skett en betydande ökning av sekretariatets administrativa uppgifter när det gäller både projekt- och utredningsförvaltningen och de mer tekniska rutinerna. Med hänsyn till den generella budgetsituationen omfattar budgetförslaget endast kompensation för automatiska öknningar.

6. SEKRETARIATET FOR NORDISKT KULTURELLT SAMARBETE

Budgetförslag 1984

9.622.000 danska kronor

Utbetalas i danska kronor.

Budgetöversikt (1.000-tal danska kronor)

	Budget 1983	Förändring 1983-84			Budgetförslag 1984
		Löneökn. 1982	Prisökn. 1984	Akt.ökn. 1984	
Driftkostnader	14.494*	767	461	0	15.722
Intäkter	5.810*				6.100
Anslag	8.684				9.622

* Enligt MR 5/82 punkt 6.2 och MR 1/83 punkt 6.2

Personalbudget

Personalbudgeten har beräknats i 1982 års löneläge och uppgår totalt till 9.515.000 kronor. Fördelningen på löner och sociala avgifter framgår av nedanstående översikt.

Endast de i personalförteckningen upptagna tjänsterna berättigar till kompensation 1984 för automatiska löneökningar 1983 och 1984.

Tjänst	Budget 1983	Antal 1984	Lönekod	Årslön ^{x)} (1.000-tal dkr.)	Soc.avg.
Direktör	1	1	T	434	
Sektions-/byråchef	4	4	T	1.315	
Fuldmächtig	12	12	A	3.253	549
Assistent	20,5	20,5	HK	3.644	
Vaktmästare	2	2	T	320	
Summa	39,5	39,5		8.966	549

x) Inkl. avgiftsfria tillägg.

14.1.1983 / ML

EFFEKTEN AV NEDSKÄRNING AV INSTITUTIONERNAS BUDGETAR

Nedskärning av 0-alternativ 1984 i procent av kostnader exkl. löner
("övriga kostnader")

E X E M P E L

	Budget -84 0-alterna- tiv*)	Härav övriga kost- nader*)	Nedskär- ning*) **)	% av övriga kostnader
<u>Personalintensiva institutioner</u>				
Fysisk oceanografi	675 fmk	184	14	8 % (max.)
CINA	3.408 dkr	1.079	68	6 %
<u>Ej personalintensiva institutioner</u>				
Konstcentrum	1.794 fmk	1.336	36	3 %
Marinbiologi	781 nkr	781	16	2% (min.)
<u>Stödordningar</u>				
Ungdomssamarbete	2.560 dkr	2.560	51	2 %
Idrottssamarbete	540 dkr	540	11	2 %

Kommentar

Institutionerna (motsv.) påverkas på kort sikt olika av en nedskärning beroende på hur stor andel "bundna" kostnader de har i form av t ex fasta löner.

*) 1.000-tal nationell valuta

**) 2 % av totala 0-alternativet (dvs budget 1983 + pris- och löneökningar)

Bilaga 3

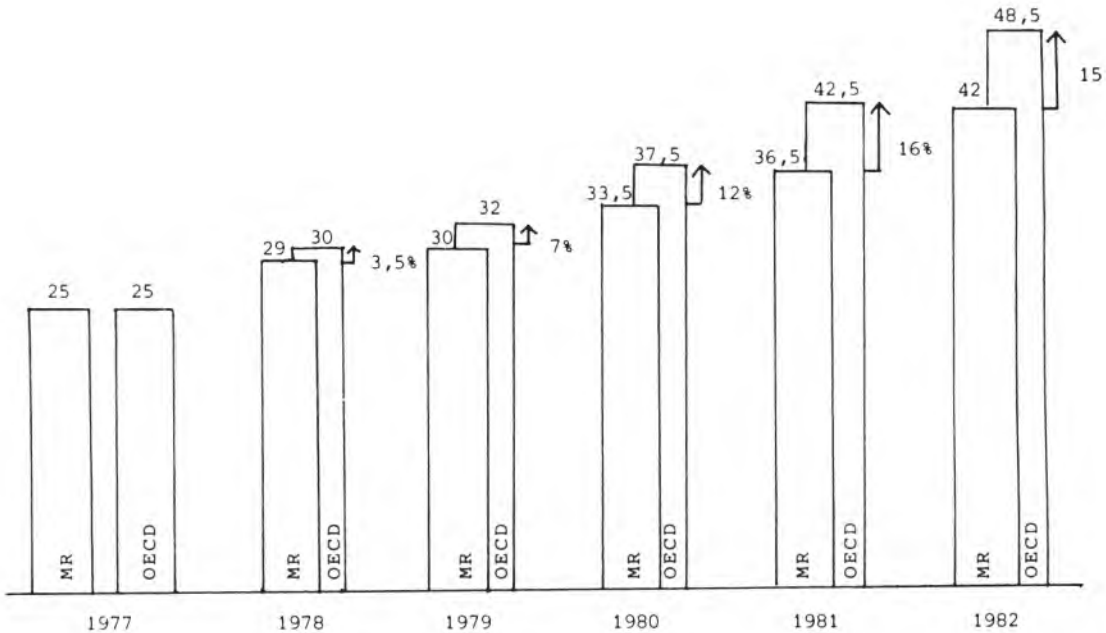
Prisomräkningsprocenter för ministerrådets (MR) kulturbudget
och ökningen i procent av officiella nationella konsumentpris-
index (källa: OECD)

		1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
<u>Danmark</u>	MR	10	5	8	5	6	10	7	8
	OECD	11,1	10	9,6	12,3	11,7			
<u>Finland</u>	MR	8	5	5	5	7	8	10	7
	OECD	12,2	7,8	7,5	11,6	12			
<u>Island</u>	MR	45	16	20	25	30	30	30	35
	OECD	29,9	44,9	44,1	57,5	51,6			
<u>Norge</u>	MR	8	7	7	5	5	9	9	7
	OECD	9,1	8,1	4,8	10,9	13,6			
<u>Sverige</u>	MR	8	6	6	6	6	7	7	6
	OECD	11,4	10	7,2	13,7	12,1			

10.11.1982 / ML

URHOLKNING AV BUDGETEN FÖR FASTA INSTITUTIONER SOM EXISTERAT 1977-1982*

Jämförelse mellan budget (exkl. löner) med MR:s priskompensation och med reell prisstigning (enl. OECD) under perioden (milj.dkr)**

Kommentar

- De institutioner som funnits på fast budget under hela perioden 1977-1982* skulle 1982 behövt 6,5 milj.dkr utöver beviljad budget för att bibehålla 1977 års aktivitetsnivå på den del av budgeten som ej avser lön till fast personal.
- Under perioden 1977-1982 har de nordiska länderna kumulativt sparat 19,5 milj.dkr till följd av att fastställd prisomräkning för de institutioner som existerat sedan början av denna period* understigit den reella prisstigningen.

* Exkl. nordiska institutioner i Island vars budgetsituation är föremål för särskild utredning

** Som approximation för reell prisstigning 1982 har använts senast tillgängliga uppgifter från OECD, nämligen för perioden sept. 1981 - sept 1982.

Bilaga 5

Kostnader för hyra, el, värme etc. för institutioner (motsv.) på den nordiska kulturbudgeten 1984

	<u>Domicillandsvaluta</u>	<u>Anm.</u>
1. UTBILDNING		
1.1 Nordens folkliga akademi	646.000 skr	Hyra, värme, vatten, el
1.2 Nordiskt samarbete inom skolområdet	-	
1.3 Nordiskt vuxenutbildningssamarbete	-	
1.4 Nordisk journalistkursus	83.600 dkr	Hyra
1.5 Nordiska institutet för samhällsplanering	39.960 skr	Hyra, värme, vatten, el
1.6 Nordiskt språk- och informationscentrum	-	
1.7 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap	52.000 skr	Hyra
1.8 Nordisk federation för medicinsk undervisning	-	
1.9 Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet	-	
2. FORSKNING		
2.1 Nordiskt kollegium för marinbiologi	-	
2.2 Nordiska institutet för teoretisk atomfysik	-	
2.3 Nordiska institutet för folkdiktning	-	
2.4 Nordiska institutet för sjörätt	-	
2.5 Nordiska geoexcursioner till Island	-	

	<u>Domicillandsvaluta</u>	<u>Anm.</u>
2.6 Nordiskt kollegium för ekologi	-	.
2.7 Centralinstitutet för nordisk Asienforskning	-	
2.8 Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi	-	
2.9 Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning	-	
2.10 Nordiska samarbetskommittén för internationell politik	32.860 skr	Hyra
2.11 Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information		
2.12 1. Nordiska forskarkurser	-	
2. Nordiska forskarstipendier	-	
3. Nordiska forskarsymposier	-	
2.13 Nordiskt vulkanologiskt institut	-	
2.14 Nordiska samarbetskommittén för acceleratorbaserad forskning	-	
2.15 Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning	-	
2.16 Nordiska språksekretariatet	-	
2.17 Nordiskt forskningspolitiskt råd	-	
2.18 Nordiska sommaruniversitetet	-	
2.19 Nordiska samfundet för latinamerikaforskning	3.920 skr	Hyra

	<u>Domicillandsvaluta</u>	<u>Anm.</u>
3.	ALLMÄNKULTUR	
3.1	Nordens hus i Reykjavik 2.711.000 ikr	Underhåll, försäkringar, värme, vatten, el
3.2	Nordiskt teater-samarbete	
	- gästspelsutbyte o. fortbildning 35.449 fmk	Hyra, värme, vatten, el
	- bidrag till Nordiska amatör-teaterrådet 16.600 dkr	Hyra, värme, vatten, el
3.3	Nordiska rådets litteraturpris -	
3.4	Nordiska rådets musikpris -	
3.5	Nordiskt musik-samarbete - NOMUS -	
3.6	Nordiskt samiskt institut 550.000 nkr	Hyra
3.7	1. Nordiskt ungdomssamarbete -	
	2. Nordiskt folkbildn. samarb. -	
	3. Nordiskt idrottssamarbete -	
3.8	Stöd till översättning av grannlandslitteratur -	
3.9	Nordiskt konstcentrum -	
3.10	Nordiska filmkurser -	
3.11	Nordens hus på Färöarna 875.000 dkr	Underhåll, försäkringar, värme, vatten, el
3.12	Nordiska konstförbundet 20.500 fmk	Hyra, värme, vatten, el
3.13	Nordiska författarkurser -	

	Belopp i 1.000-tal dkr*	Möjlig konsekvens för 1985**
BUDGET 1983	119.500	
BUDGETFORSLAG 1984		
1. <u>Automatiska ändringar</u>		
a. Normalt (löner, priser)	11.023	
b. Island (löner, priser, valuta)	2.000	
c. Lönereserv	3.000	16.023
Delsumma 1	135.523	
2. <u>Bundna förändringar</u>		
1.9 Kursverksamhet på utbildningsområdet	27	
2.8 Kollegiet för fysisk oceanografi	16	
3.4 Nordiska rådets musikpris	171	214
Delsumma 2	135.737	- 192
3. <u>Tryggad aktivitet</u>		
1.1 Nordens folkliga akademi	100	
2.12 Nordiska forskarkurser	200	300
Delsumma 3	136.037	
4. <u>Från disp.medlen = oförändrad nivå</u>		
1.6 Nordiskt språk- o. informationscentrum	163	
2.20 Kommittén för öststatsforskning	340	
3.14 Skandinavisk förening i Rom	208	
3.15 Nordkalottmuséet	230	
4. Dispositionsmedlen***	-441	500
Delsumma 4	136.537	
5. <u>Uppbyggnad mot förutsatt nivå</u>		
1.7 Högskolan för hushållsvetenskap	47	
2.17 Forskningspolitiska rådet	625	1.680
3.9 Nordiskt konstcentrum	592	1.013
3.11 Nordens hus på Färöarna	1.722	2.986
Delsumma 5	139.523	
6. <u>Budgeterad aktivitetsminskning</u>		
5. Nordiska kulturfonden	- 400	
3.12 Nordiska konstförbundet	- 98	- 498
Delsumma 6	139.025	
7. <u>Ökade intäkter</u>		
	- 1.010	
Delsumma 7	138.015	

8. <u>Kursändringar</u>	-	<u>3.307</u>
Delsumma 8		134.708
Intäkter 1983	-	6.481
Lönereserv 1984	-	8.500
Prisjusteringsreserv	-	<u>2.000</u>
ANSLAG 1984		117.727
9. <u>Ev. domicillandsfinansiering</u>	(max.) -	<u>4.182</u>
Delsumma 9		113.545

* Alla belopp anges i 1.000-tal danska kronor.

** Prisnivå 1984

*** Överföringarna uppgår till ett totalbelopp på 941.000 dkr. Dispositionsmedlen har reducerats med 441.000 dkr, varvid ett belopp på 500.000 dkr har frigjorts för eventuella särskilda satsningar (jfr kommentarerna till budgetförslaget).

NORDISKA MINISTERRÅDETS DISPOSITIONSMEDEL 1982-1984

Ändamål	Möte	Beslut 1982	1983		1984	
			Beslut	Beräknat behov	Beslut	Beräknat behov
1. <u>Övergripande</u>						
1.1 Nordiska nyhetsbyråernas korrespondentsystem	ÅK 3/82 p 1.5 MR 5/82 p 7.2 MR h/83	33.000	*	121.000		* 90.000
1.2 Scandinavia Today 1981: 2.500.000	MR 3/81 p 1 MR 5/82 p 6.4 ÅK 1/83 p 5.2	2.000.000		350.000 80.000		
1.3 Föreningarna Norden - regional informations- verksamhet	MR 6/81 p 9 ÅK 6/82 p 7.1 MR 5/82 p 7.2 MR h/83	1.000.000 -300.000	*	700.000		* 700.000
- förbundssekretariat	MR 4/82 p 8			150.000		
1.4 Kultursekretariatet - publikationsverksamhet - lokalkostnader***	MR 5/82 p 6.3 MR v/83	(330.000)		380.000		
1.5 Särskilda satsningar (datateknologi, informa- tionskampanj)	MR h/83					500.000
1.6 Diverse underskott	MR 2/82 p 4	56.104				
Subtotal		3.119.104		1.781.000	0	0 1.290.000
2. <u>Utbildning</u>						
2.1 Språkförståelse, hand- lingsprogram (rek 12/1977, 10/1981) - fortbildning för lä- rarutbildare - kurs för modersmåls- lärare 1983 1980: 40.000 - läromedelsåtgärder 1980: 100.000 1981: 100.000 - lärar/elevutbyte - kartläggning av det gymnasiala stadiet - fortsatta åtgärder	MR 4/81 p 7.1 ÅK 7/82 p 3.1 MR 5/82 p 7.1 MR 3/82 p 3 MR v/83 MR h/83	150.000	*	60.000	0	0 400.000

* anger att anslag betingas av tidigare beslut

** anger att verksamheten efter dispositionsmedelsfinansiering förts upp på den fasta budgeten

*** avser kostnader varom beslut senare skall fattas

Ändamål	Möte	Beslut 1982	1983		1984	
			Beslut	Beräknat - behov	Beslut	Beräknat behov
2.2 Studievägledning - Att studera i Norden 1980: 250.000 (tid.utg.) - studievägledarsamarbete	MR v/83 MR h/83 ÅK h/83			50.000		300.000 100.000
2.3 Samarbete inom högre utbildning, kartläggning och projekt	ÅK 1/82 p 7 MR v/83 MR h/83	235.000		100.000		300.000
2.4 Försök med samplanerade utbildningskurser i regioner, universiteten på Nordkalotten 1977: 100.000 1978: 100.000 1980: 50.000 1981: 100.000	MR h/83					200.000
2.5 Miljölära vid universitet och högskolor 1977: 50.000 1979: 170.000 1981: 150.000	ÅK 1/82 p 4.1 ÅK 7/82 p 3.2 ÅK h/83	200.000	325.000			300.000
2.6 Ungdomsutbildning och arbetsliv, samarbetsprojekt med NAUT (rek 18/1979) 1981: 100.000	MR 6/81 p 9 MR v/83 MR h/83	100.000		100.000		200.000
2.7 Nordiska högskolan för hushållsvetenskap - dietetikerkurs 1980: 515.000 1981: 560.000 - konsumentekonomi	MR 4/81 p 7.3 ÅK h/83	** 712.000				120.000
2.8 Dövblinda (rek 2/1978; jfr ÅK 5/82 p 3.1) - försöksverksamhet med utbildning av personal 1981: 900.000 (1981-82) - utvärdering	MR 5/82 p 7.2 MR h/83 MR 5/82 p 3.5			* 475.000 25.000		* 500.000
2.9 Samarbete om fiskeriundervisning 1981: 50.000	MR 4/81 p 7.4 ÅK v/83 ÅK h/83	40.000		50.000		50.000
2.10 Arbetsmarknad för ämneslärare, utredning	ÅK 7/82 p 3.4			30.000		
2.11 Utgivning av en nordisk historia (rek 14/1972) - finsk översättning	ÅK 1/83 p 2.1			50.000		

Ändamål		Möte	Beslut 1982	1983		1984	
				Beslut	Beräknat behov	Beslut	Beräknat behov
2.12	Skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning (rek 1/1980)	MR 5/82 p 7.1		0		0	
2.13	Datateknologi	ÅK 1/83 p 2.2		0			
2.14	Nordens folkliga akademi, tilläggsanslag	ÅK 1/83 p 2.3		0			
Subtotal			1.512.000	965.000	700.000	0	2.470.000
3.	<u>Forskning</u>		*				
3.1	Nordiskt forsknings-samarbete (rek 17/1979, 21/1980, 4/1982) 1980: 200.000 1981: 75.000	ÅK 1/82 p 2.4 ÅK 5/82 p 4.2	100.000 150.000		**		
3.2	Systematiserad forskar-utbildning (rek 12/1981) - försöksanslag för ändring av forskarkursernas verksamhet 1981: 50.000	MR 4/81 p 7.6 MR 5/82 p 7.2 MR h/83	250.000	* 250.000		* 300.000	
3.3	Instrument-samarbete, arbetsgrupp	MR 4/82 p 5 MR h/83		90.000		300.000	
3.4	Tillämpad språkvetenskap, symposieprogram 1977: 175.000 1978: 230.000 1979: 20.000 1981: 25.000	MR 4/81 p 7.2	75.000				
3.5	Nordiska utlandslektorer (rek 13/1977)	MR v/83 MR h/83			300.000		500.000
3.6	Nordiska kommittén för öststatsforskning 1977: 50.000 1978: 70.000 1979: 120.000 1980: 80.000 1981: 175.000	MR 5/82 p 7.2 MR 5/82 p 7.2	300.000	* 321.000			**
3.7	Kvånernas kultur i Nordnorge (rek 3/1980)	MR 5/82 p 7.1		0		0	
3.8	Nordiskt vulkanologiskt institut, tilläggsanslag	MR 3/82 p 5	165.000				

Andamål	Möte	Beslut 1982	1983		1984	
			Beslut	Beräknat behov	Beslut	Beräknat behov
3.9 Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning, tilläggsanslag	ÅK 1/83 p 3.2		0			
3.10 Havsforsknings-samarbete, planläggningsgrupp och verksamhet 1981: 25.000	ÅK v/83 MR h/83			100.000		300.000
3.11 Samarbete om termoluminiscensmätningar, garantibelopp (jfr MR 5/82 p 4.2)	ÅK v/84					* 500.000
3.12 Samarbete om områdesstudier	MR v/83 MR h/83			100.000		250.000
3.13 Samarbete med universitet i tredje världen	MR v/83 MR h/83			200.000		300.000
S u b t o t a l		1.040.000	661.000	700.000	0	2.450.000
4. <u>Allmänkultur</u>						
4.1 Nordisk bokmarknad (rek 5/1980)	MR v/83			0		0
4.2 Läs något nordiskt, broschyr och översättning av denna till finska	ÅK 1/83 p 4.1 ÅK h/83		40.000			50.000
4.3 Lättläst litteratur (rek 22/1979)	MR 3/82 p 7			0		
4.4 Nordiskt filmsamarbete 1981: 500.000	MR 6/81 p 9 MR 5/82 p 7.2 MR h/83	1.000.000		* 1.000.000		* 1.200.000
4.5 Amatörmusiksamarbete 1981: 300.000	MR 6/81 p 9 MR 5/82 p 7.2 MR h/83	330.000		* 360.000		* 400.000
4.6 Samiskt kulturliv, utredning och försök (rek 15/1976) 1979: 100.000 1980: 200.000 1981: 150.000 50.000	MR 5/81 p 5 ÅK 5/82 p 5.1 ÅK 1/83 p 4.3 MR h/83	190.000 48.021		200.000		400.000

Ändamål	Möte	Beslut 1982	1983		1984	
			Beslut	Beräknat behov	Beslut	Beräknat behov
4.7 Nordens Hus i Reykjavík, tilläggsanslag 1980: 75.000 1981: 300.000 100.000	MR 4/81 7.12	200.000				
4.8 Nordkalottmuséet (jfr rek 8/1982) 1978: 120.000 1980: 325.000	MR 4/81 p 7.7 ÅK 1/83 p 4.2	195.000	209.000		**	
4.9 Nordiskt bibliotekssam- arbete (rek 15/1979)	MR 5/81 p 6 ÅK 1/83 p 4.5 MR h/83	175.000	*	350.000		* 400.000
4.10 Barn och kultur (rek 20/1979) 1980: 250.000 1981: 200.000 200.000	MR v/83 MR h/83			100.000		500.000
4.11 Kultur och massmedia, kulturindustri (rek 15/1973, 13/1975, 8/1976, 16/1977, 4/1980, 7/1981, 3/1982)	ÅK 1/82 p 3.1 MR 5.82 p 5.1 ÅK 1/83 p 4.4 MR h/83	150.000	200.000 0			450.000
4.12 Skandinavisk förening i Rom 1980: 18.000 1979: 147.350 (för 1980) 1980: 164.000 (för 1981) - tilläggsanslag	MR 4/81 p 7.9 MR 5/82 p 7.2 ÅK v/83	180.000	193.000			** 20.000
4.13 Nordisk radio och TV via satellit (rek 15/1973, 13/1975, 7/1981) 1977: 990.000 1979: 164.000 540.000 1.800.000 1980: 2.200.000 1981: 600.000	MR v/83 (MR 4/82 p 11.2.1)			103.000		
4.14 Statistik på kulturav- talets område	ÅK v/83 ÅK h/83			50.000		50.000
4.15 Nordkalotten (jfr rek 8/1982) - Islandsaktiviteter - ABF-aktiviteter	ÅK 4/81 p 2.2 ÅK 4/81 p 2.2	0 0				
4.16 Nordiska amatörteater- rådet, tilläggsanslag	ÅK 4/81 p 2.1	0				

Ändamål	Möte	Beslut 1982	1983		1984	
			Beslut	Beräknat behov	Beslut	Beräknat behov
4.17 Nordens institut på Åland (rek 16/1979)	MR 5/82 p 7.1 MR h/83	0				0
4.18 Folkhögskola i Väst-norge (rek 21/1979)	MR 7/81 p 2 MR h/83	0		0		0
4.19 Utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer (rek 11/1981)	MR 3/82 p 6 MR h/83	0		0		**
4.20 Samarbete mellan fonogramarkiven (rek 17/1977)	MR 5/82 p 7.1	0		0		0
4.21 Kulturförbindelserna med Grönland	MR v/83 MR h/83			50.000		100.000
4.22 Internationella ungdomsåret	MR h/83					700.000
Subtotal		2.468.021	2.552.000	323.000	0	4.250.000

<u>Sammandrag</u>						
1. Övergripande		3.119.104	1.781.000	0	0	1.290.000
2. Utbildning		1.512.000	965.000	700.000	0	2.470.000
3. Forskning		1.040.000	661.000	700.000	0	2.450.000
4. Allmänkultur		2.468.021	2.552.000	323.000	0	4.250.000
5. Kurs- och prisjusteringsreserv				200.000		**
			5.959.000		0	
			1.923.000		10.460.000	
Summa		8.139.125	7.882.000		10.460.000	
Disponibelt anslag		8.300.000	7.960.000		8.156.000	

Utöver de av Nordiska rådets rekommendationer inom kultursamarbetets område som nämns i ovanstående förteckning är följande under beredning i annat sammanhang:

Rek nr

- 20/1973 stöd till den färöiska litteraturen
- 16/1975 utvidgat nordiskt idrottssamarbete
- 7/1976 distribution av AV-material
- 14/1977 utförsel av antikviteter från de nordiska länderna
- 13/1980 upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna
- 8/1981 de nordiska författarkurserna
- 9/1981 de nordiska författarstipendierna
- 3/1982 ökat radio- och TV-samarbete
- 5/1982 gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen
- 6/1982 större nordisk inriktning hos kulturtidskrifterna i Norden
- 7/1982 produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i Norden
- (8/1982 stöd till regionalt kultursamarbete i Norden)

*BILAGA 17***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet**

Til juridisk udvalg er henvist Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde afgivet til Nordisk Råds 31. session 1983. Udvalget har behandlet dele af kapitel I samt kapitlerne XIV og XVII.

Juridisk udvalg har behandlet beretningen på møder i Stockholm den 17. og 18. januar 1983.

1. Indledning

Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde til Nordisk Råds 31. session 1983 indeholder på det juridiske område en meget klar og fyldig redegørelse for det nordiske samarbejde på dette felt i det forløbne år. De resultater, der redegøres for, og de planer, der skitseres, er på enkelte undtagelser nær i overensstemmelse med de ønskemål for samarbejdet, som juridisk udvalg har udtrykt.

Også samarbejdet på det juridiske område er – som ministerrådet udtrykker det i beretningens indledning – en del af den offentlige sektor, hvor der i øget grad er behov for klare prioriteringer ud fra praktiske hensyn. Juridisk udvalg har ved fremsættelsen af sine synspunkter og i sin argumentation holdt sig dette for øje og kan med tilfredshed konstatere, at synspunkterne her er sammenfaldende og sikkert i væsentlig grad baggrunden for, at samarbejdet på det juridiske område får nogenlunde samme bedømmelse, hvad enten det betragtes fra ministersiden eller fra parlamentarikersiden. Juridisk udvalg har gennem en årrække ved sine udtalelser og ved at anbefale medlemsforslag til vedtagelse søgt at tilskynde til det, som ministerrådet nu også klart lægger frem som en målsætning, nemlig en forøgelse af den samlede effekt af landenes indsats ved gennem samarbejde at opnå en totalt set bedre brug af de tilgængelige ressourcer, f. eks. og navnlig gennem fællesnordiske udredninger og praktisk samordning og arbejdsfordeling. Juridisk udvalg kan således kun tilskynde til, at denne målsætning for samarbejdet fastholdes og i stadig stigende grad søges ført ud i livet.

Under de økonomiske vilkår, som det nordiske samarbejde i disse år må foregå under, er det ikke at forvente, at ministerrådet fremlægger planer for nye store ressourcekrævende samarbejdsprojekter. Det er vel rigtigt, som ministerrådet anfører, at der også i det forløbne år er inddraget nye samarbejdsområder under det nordiske samarbejde, men beretningen indeholder ikke oplysning om nye ønskemål af større omfang. Juridisk udvalg finder ingen anledning til at bebrejde Nordisk Ministerråd dette, men vil

fremhæve, at selv i en tid, hvor konsolidering snarere end ekspansion er et af nøgleordene, bør der være plads til visioner. Der er stadig områder, der med fordel vil kunne inddrages i det nordiske samarbejde, og hverken Nordisk Ministerråd eller Nordisk Råd bør føle sig afskåret fra at pege på områder, hvor det ville være ønskeligt at arbejde sammen, og som kunne forberedes for et sådant samarbejde til den dag, hvor ressourcerne atter måtte række dertil.

2. Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd

Den effektivisering af det nordiske samarbejde, som alle er enige om at stræbe imod, er gennem de nordiske statsministres og Nordisk Råds præsidiiums beslutning om at iværksætte en hurtigtarbejdende udredning om det nordiske samarbejde uden tvivl blevet tilført et væsentligt element i den rigtige retning. Også her drejer det sig bl. a. om at nå frem til en bedre ressourceudnyttelse og en større grad af koncentration om hovedopgaver – en målsætning, som juridisk udvalg kan stille sig bag.

3. Juridisk udvalg og de nordiske justitsministre

Samarbejdet mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre er i 1982 fastholdt. Juridisk udvalg har i fortsættelse af de drøftelser om specielle emner, som fandt sted under sidste session og på juridisk udvalgs efterfølgende møder modtaget fyldige redegørelser fra de nordiske justitsministre om de sager, udvalget har ønsket information om, og udvalget har på et møde i november haft lejlighed til udførligt at drøfte sager af fælles interesse med ministrene.

Juridisk udvalg tillægger denne fortsatte meningsudveksling under disse former stor betydning for videreudviklingen af det nordiske samarbejde på det juridiske område.

Juridisk udvalg har også med tilfredshed konstateret, at de nordiske justitsministre har vist stor interesse for den konference om familieret i Norden, som Nordisk Råds præsidium afviklede i foråret 1982, og at ministrene har imødekommet juridisk udvalgs ønske om at lade resultaterne fra denne konference indgå i de fortsatte – og på visse områder afsluttende overvejelser – om ny lovgivning på dette meget centrale samarbejdsfelt.

4. Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd

Juridisk udvalg afgiver til sessionen i 1983 betænkning over de forslag, der ligger på Nordisk Råds bord vedrørende Færøernes og Grønlands repræsentation i Nordisk Råd og skal derfor ikke nærmere kommentere den sag i denne sammenhæng, men blot fremhæve, at betænkningen fra

komiteen vedrørende udredningen af spørgsmålet om Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd (*NU 1982:6*) viser, at der også i denne sag af Nordisk Ministerråd er udvist stor forståelse og imødekommelse af synspunkter, som af Nordisk Råds parlamentarikere tillægges stor betydning for den fortsatte udvikling af samarbejdet i Norden.

5. Det nordiske lovgivningsprogram

I det følgende fremsætter juridisk udvalg nogle synspunkter i tilknytning til nogle af de redegørelser, som ministerrådet har afgivet vedrørende de mange enkeltsager, der udgør det nordiske lovgivningsprogram i beretningens kapitel XIV. De omtalte enkeltsager er ikke glemt eller overflødige, men der er vedrørende disse overensstemmelse mellem juridisk udvalgs målsætning og prioriteringen og Nordisk Ministerråds.

Ministerrådet understreger indledningsvis, at samarbejdet i de senere år er blevet intensiveret. Dette er sket på både ministerplan og mellem de enkelte justitsdepartementers embedsmænd. Juridisk udvalg har tidligere tilkendegivet, at resultaterne heraf ikke er udeblevet, og udvalget kan derfor gentage sin opfordring til at samarbejdet på ministersiden fortsættes og videreudvikles ad de baner, som nu synes fastlagt herfor.

Juridisk udvalg finder fortsat, at rapporteringen fra ministerrådet har fundet en form, så oplysningerne præsenteres på en kort og overskuelig måde med referencer til og redegørelser for de spørgsmål, som juridisk udvalg gennem sine betænkninger eller på anden måde har ønsket uddybet eller kommenteret.

5.1 Ægteskabslovgivningen

Ægteskabets økonomiske retsvirkninger indtog en central placering på dagsordenen for Nordisk Råds konference i 1982 med hovedtemaet "Familieret i Norden". Juridisk udvalg udtrykte i sin betænkning over sidste års ministerrådsberetning, at det måtte forventes, at konferencen ville kaste lys over de fleste af de uafklarede spørgsmål i denne sag, således at det ville være muligt med større sikkerhed at vurdere kommende lovgivningsinitiativer og deres betydning for bevarelsen af den nordiske retsenhed.

Denne forventning må siges at være blevet indfriet. Det er med resultaterne fra denne konference, som foreligger i trykt form i den nordiske udredningsserie, "Familieret i Norden" (*NU 1982:5*), utvivlsomt, at både de regeringsrepræsentanter, som i den kommende tid skal koordinere fremsættelsen af lovforslag, og de parlamentarikere, som såvel nationalt som i nordisk regie skal vurdere de kommende lovgivningsinitiativer, har fået et informationsmateriale, som vil være af betydning for den kommende stillingtagen.

Ministerrådet giver i beretningen udtryk for, at den nordiske retsenhed

på dette område vil blive bevaret på væsentlige punkter og endda i visse henseender udvidet. Drøftelser om de spørgsmål, hvorom der fortsat er uenighed fortsætter.

På et møde den 16. november 1982 mellem juridisk udvalg og de nordiske justitsministre modtog juridisk udvalg en uddybende redegørelse om disse spørgsmål og bemærkede med tilfredshed, at ministrene fandt anledning til at se positivt på mulighederne for at få gennemført ensartede regler på området, selv om det også blev understreget, at der trods alt er tale om forskellige lande, hvor vurderingerne ikke altid kan være helt sammenfaldende.

Juridisk udvalg understreger, at det deler de nordiske justitsministres opfattelse af, at det er særdeles vigtigt, at den nordiske retsenhed vedrørende reglerne om ægtefællers formueforhold bevares og om muligt forstærkes.

5.2 *Samliv mellem ugifte*

Også spørgsmålet om ugifte samboendes formueforhold blev behandlet på rådskonferencen i 1982. Spørgsmålet har senere været genstand for drøftelse mellem ægteskabsudvalgene og departementsrepræsentanter og var også på dagsordenen for juridisk udvalgs møde med de nordiske justitsministre den 16. november 1982. Det fremgår af den rapportering, juridisk udvalg har fået, at der er en forskel i opfattelserne om, i hvilken grad, der bør gives særskilte lovbestemmelser om ugifte samboendes formueforhold, men at der er gode forudsætninger for yderligere samordning af de mulige lovgivningsinitiativer, inden de præsenteres i rigsdagene. Forhandlingerne herom vil fortsætte i 1983.

Juridisk udvalg gentager sin understregning af, at udvalget har bragt spørgsmålet om en eventuel fælles løsning af ugifte samboendes økonomiske problemer (ikke mindst formueforholdene) ind i debatten i Nordisk Råd, fordi erfaringerne har vist, at mange nordiske statsborgere er kommet til at stå over for vanskelige økonomiske problemer, hvis mulige løsning juridisk udvalg har villet henlede plenarforsamlingens opmærksomhed på. Udvalget har udtrykkelig tilkendegivet, at det ikke herved har taget nogen stilling til moralske eller etiske normer. Denne indstilling er uændret i juridisk udvalg.

5.3 *Forældremyndighed*

Spørgsmålet om børns familieretlige stilling blev grundigt drøftet på rådskonferencen "Familieret i Norden". Den udvikling, som de senere års lovgivning har betydet på dette område blev grundigt belyst og afspejles i Nordisk Ministerråds udførlige redegørelse i beretningen.

Juridisk udvalg finder den stort set parallelle udvikling i de nordiske lande tilfredsstillende. Det er således et fællestræk for de nye love og lovforslag, at mulighederne for at forældre kan få eller bevare fælles

forældremyndighed over deres børn udvides eller forenkles, og at børnenes retlige stilling på forskellige måder styrkes, samtidig med at de får større mulighed for end tidligere selv at komme til orde i spørgsmål om forældremyndighed og samkvem.

Juridisk udvalg støtter det igangværende arbejde med gennemførelse af ensartede regler om forbud mod fysisk afstraffelse eller anden krænkende behandling af børn i overensstemmelse med Nordisk Råds rekommandation nr. 10/1982, men henviser i øvrigt til social- og miljøudvalgets behandling af meddelelsen om denne rekommandation.

5.4 *Adoption*

Det er ministerrådets opfattelse, at der er et særligt behov for regler om international adoptionshjælp og om overvågning af adoptionsformidlingen samt i almindelighed anskaffelse af adoptivbørn fra udlandet. Ministerrådet anser det for vigtigt, at man har mest mulig ensartede forholdsregler, når det gælder disse spørgsmål.

Det fremgår derimod ikke af beretningen, om der mellem de nordiske lande pågår eller påtænkes igangsat et samarbejde med dette sigte.

Juridisk udvalg, der deler ministerrådets opfattelse, opfordrer til, at der igangsættes et nordisk samarbejde om ensartede regler om international adoptionsformidling og adoptionshjælp.

5.5 *Permanent nordisk samarbejdsform på familierettens område*

Et af de forslag, som på familieretskonferencen i 1982 vakte opmærksomhed, var et forslag fra den islandske højesteretsdommer Armann Snævarr om etablering af en permanent nordisk samarbejdsform på familierettens område.

Juridisk udvalg har henstillet til de nordiske justitsministre, at man nærmere undersøger mulighederne for at føre denne tanke ud i livet. Justitsministrene har under mødet med juridisk udvalg den 16. november 1982 meddelt, at ministrene har taget denne sag under overvejelse, men at det endnu er for tidligt at udtale sig om ministrenes endelige vurdering af mulighederne for at realisere tanken.

Juridisk udvalg opfordrer de nordiske justitsministre til at fortsætte deres overvejelser med henblik på at dette spørgsmål kan gøres til genstand for drøftelser af mere konkret karakter inden sessionen i 1984.

5.6 *Aftaleret, køberet og forbrugerbeskyttelse*

Det samarbejde, som Nordisk Ministerråd under denne overskrift beskriver i sin beretning, hører, som ministerrådet selv anfører, til de mest centrale dele af det nordiske lovgivningssamarbejde. Det omfatter nogle af de vigtigste elementer fra det juridiske område i det projekt, der siden 1981 har været kendt under betegnelsen "Norden som hjemmemarked". Juridisk udvalg har i tidligere betænkninger om det nordiske samarbejde udfør-

ligt kommenteret og vurderet arbejdet på dette felt og erklæret sig enig i den prioritering af arbejdsindsats og ressourcer, som ministerrådet har givet lovgivningssamarbejdet på formuerettens område. Juridisk udvalg er fortsat enig med ministerrådet, også i den prioritering af indsats og ressourceudnyttelse, som præsenteres i dette års ministerrådsberetning. Også de i 1982 opnåede resultater må betegnes som tilfredsstillende. Juridisk udvalg finder derfor, at det ikke i dette års betænkning er påkrævet at knytte detaljerede kommentarer til arbejdet med de enkelte sagsområder, idet udvalget kan henvise til sin betænkning fra sidste og foregående år.

5.7. *Produktansvar*

Det fremgår af beretningen, at Nordisk Ministerråd ikke er nået stort videre vedrørende spørgsmålet om at undersøge mulighederne for at skabe en fælles grundholdning til lovgivningen om produktansvar, end det var tilfældet, da juridisk udvalg første gang rejste dette spørgsmål i forbindelse med Nordisk Råds session i 1981. Ministerrådet afventer fortsat udviklingen inden for EF, hvor der gennem nogle år har været arbejdet i EF's ministerråd med et direktivforslag.

På sit møde den 16. november 1982 med de nordiske justitsministre blev denne sag drøftet, og juridisk udvalg sporede en åbning i ministerrådets hidtidige modstand mod at indlede et samarbejde på nordisk plan, før udviklingen i EF er kendt. Ministrene anførte, at produktansvarsregler, der hviler på et objektivt grundlag, kan komme til at virke tyngende på nordiske producenter, hvis der ikke gælder tilsvarende regler i konkurrerende lande. Tanken om alligevel at nedsætte en nordisk komité blev dog ikke afvist, idet det blev anført, at man eventuelt kunne begrænse undersøgelserne til at angå en mulig lovgivning om ansvar for personskade, og at et samarbejde på dette område eventuelt kunne danne udgangspunkt for et bredere samarbejde.

Juridisk udvalg opfordrer de nordiske justitsministre til at fortsætte deres overvejelser om igangsætning af et sådant samarbejde og forventer at dette, såfremt den afsluttende behandling i EF fortsat trækker i langdrag, vil blive sat i gang i løbet af 1983.

5.8. *Erstatning for miljøskader*

I tilslutning til udvalgets flere gange efterlyste samarbejdsinitiativer på dette område forventer juridisk udvalg, at den svenske udredning, som ifølge beretningen nu må foreligge, kommer til i løbet af 1983 at danne grundlag for et nordisk samarbejde med henblik på indførelse af regler om erstatning for miljøskader.

5.9. *Selskabsret*

Juridisk udvalg har noteret sig, at ministerrådet antager, at det ikke for tiden er formålstjenligt at igangsætte en udredning om en særskilt nordisk

aktieselskabsform, men at man hellere bør søge at gennemføre reformer på de enkelte retsområder hver for sig.

Juridisk udvalg er enig i denne vurdering.

5.10. Personbeskyttelse og automatisk databehandling

På sit møde den 16. november 1982 med de nordiske justitsministre modtog juridisk udvalg en redegørelse for det aktuelle nordiske samarbejde som spørgsmål i relation til lovgivningen om datateknologi. Redegørelsen uddybede og supplerede de oplysninger, som ministerrådet giver i sin beretning.

Juridisk udvalg understregede den betydning, som der må tillægges arbejdet på dette område og gentager her sin opfordring til en udbygning og styrkelse af samarbejdet om lovgivning, der har til formål at bevare og yderligere sikre den personlige integritet mod de farer, som den moderne datateknologi kan indebære.

Under mødet med justitsministrene blev det fra udvalgets side også fremdraget at tiden måtte være inde til på nordisk basis at tage spørgsmålet om datakriminalitet op. Det fremgår af beretningen, at dette spørgsmål er under udredning i flere nordiske lande. Ikke mindst på denne baggrund vil det være naturligt at iværksætte et fællesnordisk udredningsarbejde. De grundlæggende problemer må forventes at være stort set de samme, og der burde være gode udsigter til at ensartede løsninger skulle kunne opnås.

Juridisk udvalg opfordrer derfor de nordiske justitsministre til at tage spørgsmålet om datakriminalitet op på fællesnordisk grundlag.

5.11. Udvikling af sanktionssystemet

Juridisk udvalg deler fortsat justitsministrenes prioritering af arbejdet på dette område og anbefaler, at der arbejdes videre med spørgsmålene om at finde brugbare alternativer til anvendelse af frihedsstraf.

5.12. Narkotikakriminalitet

På fællesmødet den 16. november 1982 med de nordiske justitsministre genoptog juridisk udvalg diskussionen om bekæmpelse af narkotika, og udvalget modtog en fyldig redegørelse for den videreudvikling af det nordiske samarbejde på dette felt, som juridisk udvalg refererede i sin betænkning over sidste års ministerrådsberetning.

Der var i udvalget en opfattelse af, at der kunne være behov for en samlet plan og en fælles koordinering af de mange foranstaltninger, der i hvert enkelt land foretages af ofte adskillige departementer i større eller mindre samordning.

Der er siden af medlemmer af Nordisk Råd fremsat et medlemsforslag om et nordisk handlingsprogram mod narkotika (A 652/s) indeholdende forslag om udarbejdelse af et fælles nordisk handlingsprogram mod narkotika og udredning af grundlaget for et fællesnordisk data- og informations-

system med sigte på et bedre beslutningsgrundlag for bekæmpelse af narkotikaproblemerne.

Juridisk udvalg har haft lejlighed til at afgive en udtalelse om medlemsforslaget, der behandles af social- og miljøudvalget. Juridisk udvalg har udtrykt sin støtte til medlemsforslaget og opfordret social- og miljøudvalget til at fremme sagen mest muligt.

Juridisk udvalg støtter på det kraftigste de af de nordiske justitsministre tagne initiativer til bekæmpelse af narkotikaen og støtter en fortsat udbygning af samarbejdet på dette område.

6. Organisatoriske forhold

Juridisk udvalg tager oplysningerne om de organisatoriske forhold i beretningens kapitel XVII til efterretning.

7. Juridisk udvalg

Under henvisning til hvad der er anført foran, indstiller juridisk udvalg:

I. at Nordisk Råd i anledning af Nordisk Ministerråds beretning om det nordiske samarbejde C 1/1983 vedtager følgende udtalelse:

1. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at igangsætte et samarbejde med det formål at tilvejebringe ensartede regler om international adoptionsformidling og adoptionshjælp.

2. Nordisk Råd forventer, at Nordisk Ministerråd inden Nordisk Råds næste ordinære session har igangsat et samarbejde om ensartede regler om produktansvar, eventuelt begrænset til spørgsmålet om ansvar for personskade.

3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til på fællesnordisk grundlag at undersøge mulighederne for ensartede modforholdsregler mod datakriminalitet.

4. Nordisk Råd støtter de af Nordisk Ministerråd tagne initiativer til i fællesskab at bekæmpe enhver form for narkotikakriminalitet og opfordrer til yderligere initiativer, der har til formål at udbygge dette samarbejde.

II. at Nordisk Råd tager til efterretning:

1. Kapitel XIV, Samarbejdet på lovgivningsområdet, i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1983.

2. De dele af kapitlerne I (Indledning) og XVII (Organisatoriske forhold)

i Nordisk Ministerråds beretning C 1/1983, som er behandlet i juridisk udvalgs betænkning over beretningen.

Stockholm, den 18. januar 1983

<i>Aimo Ajo (Sd)</i>	<i>Lennart Andersson (s)</i>
<i>Halldór Ásgrímsson (F)</i>	<i>Ragna Berget-Jørgensen (A)</i>
<i>Hagen Hagensen (KF)</i>	<i>Guttorm Hansen (A)</i>
<i>Eva Hjelmström (vpk)</i>	<i>Svend Jakobsen (S)</i>
	Formand
<i>Ilkka Kanerva (Kok)</i>	<i>Hans Nyhage (m)</i>
<i>Asser Stenbäck (Skl)</i>	<i>Jan P. Syse (H)</i>
	<i>Mogens Voigt (FP)</i>

BILAGA 18

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

1 Inledning

Till Nordiska rådets trafikutskott har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (*C 1:1983*) med därtill hörande bilagor. Trafikutskottet har behandlat de avsnitt av berättelsen jämte bilagor, som berör utskottets verksamhetsområde, vid utskottsmöte den 20 och 21 januari 1983.

Under mitten av oktober 1982 mottog utskottet verksamhetsberättelser från Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÅT), Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) och Nordiska ministerrådets turistutskott. Vid möte mellan utskottet och Nordiska ministerrådet-trafikministrarna den 16 november 1982 i Mariehamn diskuterades NÅT:s berättelse och övrig nordisk verksamhet på trafikområdet i överensstämmelse med artikel 11 i det nordiska transportavtalet.

Utskottet uppskattar att få motta NTR:s och turistutskottets berättelser under oktober månad, och finner det värdefullt att regelbundet möta Nordiska ministerrådet för överläggningar om angelägna samarbetsfrågor.

2 Allmänna synpunkter

Trafikutskottet vill som allmänt omdöme om de avsnitt i redogörelsen i ministerrådets berättelse, som behandlar de samarbetssektorer som tillhör

trafikutskottets arbetsområde, framhålla, att de väsentligen innehåller endast en deskriptiv redogörelse av det fortlöpande arbetet med projekt som finansieras över ministerrådets budget. Denna redovisning är i och för sig värdefull, men trafikutskottet menar, att ministerrådet därjämte borde ha presenterat mera av diskussion och uppslag för det framtida samarbetet på dessa områden. Utskottet noterar också att inledningskapitlet i ministerrådsberättelsen, som utgör en sammanfattning av de viktigaste utvecklingslinjerna inom det nordiska samarbetet saknar omnämmande av samarbetet på transport-, kommunikations-, trafiksäkerhets- och turistsektorerna.

3 Yttrande nr 5/1982 om de delar av Ministerrådets berättelse C 1: 1982 som berör trafikutskottets område

3.1 Med anledning av Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet under år 1981 antog plenarförsamlingen vid 30:e sessionen yttrande nr 5/1982 om de delar av berättelsen som berör trafikutskottets sakområde. Utskottet har tidigare efterlyst en motiverad redogörelse för de av ministerrådet vidtagna åtgärderna med anledning av rådets yttrande. Fjolårets ministerrådsberättelse innehöll varken en redogörelse för ministerrådets åtgärder med anledning av yttrandet 1981 eller en motiverad redogörelse för varför så inte skett som utskottet efterlyste i fjolårets betänkande. Årets berättelse är i detta sammanhang lika kortfattad som i fjol. Utskottet upprepar därför ännu en gång sitt starka önskemål om meningsfull redogörelse årligen om vilka åtgärder som vidtas med anledning av rådets yttrande om ministerrådsberättelsen.

3.2 Utskottet kommer i detta avsnitt att kommentera ministerrådets åtgärder med anledning av yttrandets punkt 1 om de nordiska ländernas transportpolitik, yttrandets punkt 2 om färjförbindelser mellan Island, Färöarna och det övriga Norden, yttrandets punkt 4 om texttelefoner, yttrandets punkt 5 om flygförbindelserna på Nordkalotten, yttrandets punkt 6 om transportstatistik och yttrandets punkt 8 förbättring och bearbetning av trafikolycksdata.

3.2.1 I yttrandets punkt 1 hemställde rådet till ministerrådet att verkställa en undersökning av de allmänna riktlinjerna för de nordiska ländernas trafikpolitik. Av utskottets betänkande över berättelsen framgick att utskottet främst önskade få belyst på vilka väsentliga punkter ländernas trafikpolitik skiljer sig, vilka problem som huvudsakligen skulle hindra en harmonisering av trafikpolitiken samt vilka fördelar harmoniseringen skulle medföra.

Ministerrådet anför att det inte är ändamålsenligt att genomföra denna utredning men föreslår att rådet begränsar sina önskemål till att omfatta

bestämda delområden som kan vara rimliga och intressanta att titta närmare på.

Tanken bakom utskottets hemställan var att den översikt som utskottet hemställde om skulle möjliggöra en bedömning av vilka begränsade områden inom trafikpolitiken som skulle vara lämpliga och intressanta samarbetsområden.

Utskottet har vid ett sammanträffande med NÄT:s (Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor) ordförande den 20 januari 1983 klargjort den närmare innebörden i sina ovan anförda önskemål.

Utskottet har nu till behandling ett medlemsförslag om ytterligare samordning av trafikpolitiken i Norden. Förslagställarna anser mot bakgrund av det likartade synsättet på trafikpolitiken i Norden och det nordiska transportavtalets allmänna bestämmelser det motiverat att eftersträva en harmonisering av de konkreta riktlinjerna för trafikpolitiken i de nordiska länderna i syfte att främja större enhetlighet i trafiksystemen samt rörligheten över gränserna.

3.2.2 I yttrandets punkt 2 hemställde rådet till ministerrådet att uppdatera rapporten om färjförbindelserna mellan Island, Färöarna och övriga Norden.

Nordiska rådet har följt rekommendationen *nr 4/1975* om färjförbindelse på årsbasis mellan Färöarna, Island och övriga Norden i 8 år. Samma år som rekommendationen antogs upprättade det färöiska rederiet Strandferdslan färjförbindelse mellan östra Island, Färöarna och Västnorge. Enligt uppgift har den färja, som för närvarande trafikerar rutten inte tillräcklig kapacitet för det potentiella trafikbehovet. Den trafikerar bara sommartid eftersom vintertrafiken har visat sig vara förlustbringande.

År 1980 inleddes ett organiserat samarbete, Västnorden-samarbetet, mellan Island och Färöarna på det regionalpolitiska området. Västnorden-samarbetet spelade en aktiv roll då en fraktförbindelse på helårsbasis mellan östra Island och Färöarna upprättades under slutet av år 1981. Denna fraktförbindelse har upphört.

De isländska rederier som har haft planer att upprätta en färjförbindelse mellan de nordiska länderna har nu på försöksbasis beslutat upprätta förbindelse mellan Island, Storbritannien och Tyskland sommaren 1983. Det kan konstateras att trafikförsörjningen mellan Västnorden och det övriga Norden nu är sämre än den var år 1975 när rekommendationen antogs och att detta initiativ inte på något sätt förbättrar situationen.

Trafikutskottet tog upp frågan vid sitt möte med ministerrådet/trafikministrarna i november 1982 och framhöll att ändrade omständigheter gjorde skäl för uppdatering av färjrapporten från 1978 samt att Västnordens trafikförbindelse hade en stark regionalpolitisk prägel och att den borde behandlas med hänsyn därtill. Utskottet hemställer därför igen till ministerrådet att låta genomföra en uppdatering av färjrapporten från 1978.

3.2.3 I yttrandets punkt 4 hemställde rådet till ministerrådet att skapa förutsättningar för att texttelefoner tillhandahålls i samtliga nordiska länder till hörsel- och talskadade som har behov för det.

Av berättelsen framgår att tilldelning av texttelefoner till personer som behöver dem är bl.a. beroende på beviljningar som behandlas av de nationella parlamenten.

I fjolårets betänkande betonade utskottet särskilt att erhållandet av texttelefoner är för hörsel- och talskadade samt deras anhöriga ytterst viktigt för att bryta den isolering som många av dessa människor lever i.

I princip är all nationell uppföljning av rådets rekommendationer beroende av beviljningar som behandlas av de nationella parlamenten. Detta gäller även för det samarbete som bedrivs av ministerrådets gemensamma sekretariat i Oslo. Behovet av nationell finansiering kan under inga omständigheter befria ministerrådet från sin uppgift att sträva efter att förverkliga rådets yttranden och rekommendationer på hemmaplan och på så sätt göra samarbetet till en påtaglig verklighet för befolkningen i Norden.

Utskottet upprepar därför sin hemställan om att förutsättningar bör skapas för att texttelefoner tillhandahålls i samtliga nordiska länder till de handikappade som har behov för det.

3.2.4 I yttrandets punkt 5 hemställde rådet till ministerrådet att arbeta för att flygförbindelserna på Nordkalotten upprätthålls även efter försöksperiodens slut.

Av ministerrådsberättelsen framgår att av flygförbindelserna som upprättades 1979 har trafiken på Uleåborg-Luleå lagts ner, men att samrådsgruppen som följer trafiken anser det möjligt att ytterligare utveckla trafiken på sträckan Kiruna-Tromsö eventuellt med större plan. A/S Norwing har fått tillstånd att temporärt bedriva linjetaxitrafik med små flygplan på linjen Tromsö-Rovaniemi under en försöksperiod på 6 månader från och med början av maj 1983.

Utskottet har tidigare framhållit att det vanligtvis tar flera år att arbeta upp en ny flyglinje och att det potentiella trafikbehovet sannolikt är större än passagerarsiffrorna hittills tyder på samt att en omstrukturering kan vara befogad bl. a. med hänsyn till oljeverksamheten på Nordkalotten.

3.2.5 I yttrandets punkt 6 hemställde rådet till ministerrådet att prioritera arbetet med att åstadkomma löpande nordisk transportstatistik.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att det av berättelsen framgår att NKTf med anledning av rekommendation nr 11/1980 har börjat kartlägga behovet av jämförbar transportstatistik i Norden samt utreda hur löpande nordisk transportstatistik kan utformas.

3.2.6 I yttrandets punkt 8 hemställde rådet till ministerrådet att arbeta för att de förslag till förbättringar och bearbetning av trafikolycksdata som har

framlagts i Nordiska trafiksäkerhetsrådets rapport MITRA, beaktas av berörda nationella myndigheter.

I ministerrådsberättelsen meddelas ingenting med anledning av yttrandet. Utskottet upprepar därför sin hemställan till ministerrådet.

4 Samarbete på transport- och kommunikationsområdet

4.1 Inledning

Under 1982 slutfördes sex projekt på NÄT:s verksamhetsområde närmare bestämt handikappprojektet, glesbygdsprojektet, cykeltrafikprojektet samt vägforskningsprojektet, taxering av existerande vägar med tanke på upprustning för framtida bruk (TAKSERING), förbättring och underhåll av grusvägar (FUG) samt effektmätning av mindre vägtekniska åtgärder (EMMA). Andra projekt, som delvis är ett resultat av NÄT:s expertkonferens 1981, beräknas slutförda under 1984.

Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse slutförandet av ovan anförda projekt samt att NÄT planerar en ny konferens om lämpliga nordiska samarbetsuppgifter i januari 1983. Vidare uppskattas NÄT:s inbjudan om utskottets representation vid konferensen.

Vid budgetbehandlingen hösten 1982 framfördes trafikutskottets åsikt att det är en rimlig utgångspunkt att de projekt, som redan har påbörjats, får högre prioritet än nya projekt samt att projekt, som skall avslutas under det aktuella budgetåret, helst inte skall behöva försenas av budgetskäl.

Utskottet framför starka önskemål om att dessa synpunkter beaktas vid planering av projektverksamheten.

4.2 Projektverksamheten

4.2.1 Handikappprojektet

Projektet sattes igång i början av år 1978 i syfte att genom forsknings- och försöksarbete utveckla utrustning för att förbättra handikappades och äldre personers möjligheter att använda kollektiva transportmedel. Delrapporter om järnvägsbussar och bussar i fjärtrafiken, fartyg samt flygplan överlämnades till Nordiska rådet år 1980 resp. 1982. Trafikutskottet har fått de slutförda projektrapporterna överlämnade samt projektets slutrapport.

I yttrande över fjolårets ministerrådsberättelse hemställde rådet till ministerrådet att under Handikappåret 1982 verka för att åtgärder vidtas för att realisera handikappprojektets förslag om handikappanpassning av kollektiva transportmedel. Nu när projektarbetet har slutförts är rekommendationens målsättning i och för sig uppfylld. Trafikutskottet har i konsekvens härmed föreslagit att rekommendationen avskrivs. Den viktigaste delen kvarstår dock, dvs. arbetet för att förverkliga rekommendationen nationellt. Utskottet motser därför att fortlöpande rapportering om detta arbete ges i kommande ministerrådsberättelser.

4.2.2 *Energifrågor*

I januari 1981 tillsatte NÄT en projektgrupp för att gå igenom och prioritera olika förslag på energiområdet. Projektgruppen för energifrågor föreslog i juni 1981 att konkreta förslag skulle genomföras. Det ena borde behandla körsättets och underhållets betydelse för fordonens energiförbrukning. Det andra projektet borde behandla bebyggelsestrukturens inverkan på persontransportarbetet och energianvändningen. Projekten kommer att pågå även under 1984.

Trafikutskottet har under behandling medlemsförslag om energibesparing inom transport- och trafiksektorn. Utskottet återkommer till saken när remissmaterialet föreligger och medlemsförslaget slutbehandlas.

4.2.3 *Transport av farligt gods*

Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse med hänsyn till rekommendationerna nr 16/1981 och 17/1981 att under Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÄT) har under 1982 påbörjats ett projekt som syftar till att underlätta säkra transporter av farligt gods mellan de nordiska länderna. Bl. a. arbetar projektgruppen med att finna former för att öka nordiskt samarbete i de större internationella organisationerna, framför allt de organisationer som arbetar med de två väg- och järnvägsöverenskommelserna ADR och RID.

4.3 *Vägforskning*

I NÄT:s regi upprättades år 1979 ett planeringsutskott i vilket ingår representanter för Nordiska vägtekniska förbundet samt vägadministrationerna och vägforskningsinstituterna i de nordiska länderna. Planeringsutskottet har i uppgift att koordinera insatserna inom vägforskningsområdet.

Projektet "Taxering av existerande vägar med tanke på upprustning för framtida bruk" (TAKSERING), "Förbättring och underhåll av grusvägar" (FUG) och "Effektmåling av mindre anleggsarbeten" (EMMA) slutfördes 1982. Evalueringen av vägforskningsprojekten MALIN och STINA har slutförts. Utskottet avser att i särskild ordning behandla dessa utväreringsrapporter. Två nya projekt har påbörjats: "Hastighetsbegränsning och energiförbrukning" samt "Vejstandard og transportomkostninger". Under 1983 kommer projektet "Vintervedlikeholdelse – framkomlighet på glatt vinterföre" att påbörjas. Trafikutskottet konstaterar såsom tidigare att vägforskning är ett område där ländernas problem och målsättningar i huvudsak är gemensamma. Det är därför angeläget att de nordiska länderna förstärker sina gemensamma insatser på detta område.

4.4 *TELEMEDEL-projektet*

TELEMEDEL-projektet slutfördes under år 1978. Projektets syfte var att underlätta handikappades användning av teletjänster genom att främja utveckling och marknadsföring av telekommunikationshjälpmedel. I ytt-

randet över fjolårets ministerrådsberättelse hemställde rådet till ministerrådet att skapa förutsättningar för att texttelefoner tillhandahålls i samtliga nordiska länder till hörsel- och talskadade som har behov för det. På grund av bl. a. bristande personalresurser, enligt televerket, har någon mera systematisk uppföljning av det åtgärds paket som gruppen tog fram inte skett. I Sverige tillhandahåller televerket numera kostnadsfritt texttelefoner till dem som ordinerats sådan apparatur. Ny installation av texttelefoner fortsätter samt utarbetandet av texttelefonförmedling. I Finland har hörsel- och talhandikappade möjlighet att få texttelefon kostnadsfritt på det sätt som anges i lagen om invalidvård. Post- och televerket tillhandahåller texttelefoner i enlighet med socialstyrelsens beslut. Kostnaderna för apparaten bestrids av socialstyrelsen och telefonavgifterna betalas av användaren.

Av berättelsen framgår vidare att tilldelning av texttelefoner till personer som behöver dem är bl. a. beroende på beviljningar som behandlas av de nationella parlamenten.

Utskottet hänvisar till det som sägs under betänkandets punkt 3.2.3 och upprepar sina synpunkter från sitt betänkande över fjolårets berättelse.

4.5 Flygförbindelserna i de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige samt Mittnorden

I juni 1979 inrättades flygförbindelsen Uleåborg–Luleå–Kiruna–Tromsø under en treårig försöksperiod. En förutsättning var att trafiken på sikt skulle bli självbärande men berörda regeringar kom överens om att under försöksperioden stödja trafiken genom årliga riskgarantier. Vid utformningen av den ekonomiska ersättningen lades stor vikt vid att flygbolagen skulle finna det motiverat att själva utveckla trafiken och marknadsföra den. En särskild samrådsgrupp med representanter för berörda kommunikationsdepartement har utvärderat verksamheten i syfte att undersöka trafikunderlaget och bereda möjlighet att bedöma trafikens lönsamhet på sikt.

Enligt samrådsgruppens uppfattning finns det möjligheter att ytterligare utveckla trafiken på sträckan Kiruna–Tromsø eventuellt med större flygplan. Linjen Tromsø–Kiruna trafikeras fr. o. m. april 1982 av A/S Norwing på egen koncession och eget ekonomiskt ansvar. Trafiken på Uleåborg–Luleå har från samma tidpunkt lagts ner.

A/S Norwing har fått tillstånd att temporärt bedriva linjetaxitrafik med små flygplan på linjen Tromsø–Rovaniemi under en försöksperiod på 6 månader från och med början av maj 1983.

Vid utskottsmöte i juni 1982 redogjordes för Mittnordenkommitténs arbete. Det konstaterades att önskemål sedan länge framförts från Östersund om flygförbindelse till Trondheim. Ett försök hade gjorts 1968 men det misslyckades. Efter att Mittnordenkommittén bildades hade den fortsatt arbetat för upprättandet av flygförbindelsen. Flygförbindelse Trond-

heim, Östersund, Sundsvall och Vasa, som sedan upprättades våren 1980 flögs i början dagligen, mitt på dagen. Sträckan Vasa–Sundsvall flygs av Finnair. Men hänsyn till affärlivet har nu flygningarna flyttats till kvällen. Förbindelsen drivs fortfarande med underskott men det beräknas ta 3–4 år att upparbeta en ny flygförbindelse och man har från Mittnordenkommitténs sida förväntningar om att linjen i framtiden bör kunna drivas med lönsamhet. Underskottet betalas i dag av Jämtlands och Västernorrlands län i Sverige och Nord- och Sör-Trøndelag fylken i Norge. Norge och Sverige har beviljat statligt stöd till förbindelserna i form av sänkta landningsavgifter (50%).

Frågan togs upp vid utskottets möte med ministerrådet/trafikministrarna i november 1982. Utskottet anser att tvärförbindelserna i Mittnorden så som Nordkalotten bör ses ur regionalpolitisk synvinkel.

4.6 *Mellanriksvägarna*

Ministerrådsberättelsen innehåller varje år en redogörelse för utvecklingen av mellanriksvägarna. Vägförbindelserna mellan Finland, Norge och Sverige förbättras efter hand. Vägstandarden varierar dock fortfarande. Utskottet är medvetet om orsakerna till detta men förutsätter att ministerrådet även fortsättningsvis arbetar för likartad vägstandard i Norden.

Trafikutskottet har särskilt noterat att när det gäller att utveckla vägförbindelserna mellan Ivalo och Kirkenes prioriterar trafikministerierna i Finland och Norge utbyggandet av vägen Kaamanen–Sevettjärvi–Neiden. Den finska delen av vägen (123 km) har numera avsevärt förbättrats. I början av år 1982 var 67 km utbyggda eller var under utbyggnad till oljegrusväg. Under åren 1984–1985 kommer ytterligare 33 km att förbättras.

4.7 *Glesbygdsprojektet*

I glesbygdsprojektet har transportförhållandena i de olika ländernas glesbygder studerats. Vidare har en sammanställning gjorts av administrativa förhållanden och vidtagna åtgärder inom transportsektorn i respektive länder. Bristerna i glesbygdstrafiken har analyserats på grundval av denna genomgång. Bland en rad olika metoder för att förbättra glesbygdstrafiken har bl. a. skisserats okonventionella trafiklösningar som sambuss och samåkning. Projektets samlade slutsatser och rekommendationer ingår i en slutrapport som lämnas vid årsskiftet 1982/1983.

Utskottet finner glesbygdsprojektet värdefullt och kommer att fortsätta sin behandling av projektet under år 1983. Utskottet önskar återkomma till frågan om uppföljning när behandlingen har slutförts.

4.8 *Transportstatistiken*

NUSA:s (Nordiska utskottet för samfärdsstatistik) huvuduppgift är

att harmonisera och koordinera aktuell statistik på samfärdselsområdet. Främst har arbetet gällt persontransporter, gods på väg, vägtrafikolyckor samt turism.

Trafikutskottet noterar med tillfredsställelse att NUSA är representerat i NKTF:s arbetsgrupp som med anledning av rekommendation *nr 11/1980* kartlägger behovet av jämförbar transportstatistik i Norden samt utreder hur löpande nordisk transportstatistik kan utformas.

4.9 Öresundsförbindelserna

Frågan om fasta förbindelser över Öresund är fortfarande oavgjord. Ministerrådet anser att det utredningsmaterial som färdigställdes år 1978 till vissa delar behöver uppdateras. Från dansk sida prioriterar man Storbältsförbindelsen framför Öresundsförbindelsen. Vid trafikutskottets möte med Nordiska ministerrådet-trafikministrarna den 16 november 1982 framkom att Sverige har beslutat att uppdatera beslutsunderlaget för fasta förbindelser över Öresund och att en särskild utredare hade fått i uppdrag att uppdatera Öresundsrapporten. Vidare framkom att frågan om finansiering av eventuell Öresundsförbindelse inte hade diskuterats av ministerrådet.

En av grundförutsättningarna för en stabil nordisk hemmamarknad är tillfredsställande trafikförbindelser länderna emellan. Upprättande av fasta förbindelser över Öresund skulle enligt trafikutskottets mening väga tungt i detta sammanhang.

4.10 Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF)

NKTF har till uppgift att samordna den transportekonomiska forskningen i Norden genom konferenser, fortbildningsverksamhet, mindre forskningsuppgifter och publikationsverksamhet. Under verksamhetsåret 1982 har NKTF arrangerat 3 konferenser och kommitténs verksamhetsplan för 1983 upptar bl. a. konferenser om alternativa drivmedel, personbilen samt telekommunikation samt alternativ till samfärdsel.

Utskottet noterar att uppdateringen av NKTF:s rapport "Transportarbetet i Norden 1960–1990" är slutförd samt att kommittén planerar utredning av behovet för utvidgad nordisk transportstatistik.

Trafikutskottet hänvisar så som tidigare till att de nationella målsättningarna vad gäller transportekonomisk forskning i stort sammanfaller och framhåller att NKTF:s verksamhet bör prioriteras. Det kan i sammanhanget vara skäl att överväga om NKTF borde få en självständigare status än fallet är i dag vad gäller verksamhet och budgetering.

4.11 Fritidsbåtar

Arbetsgruppen för enhetliga bestämmelser i Norden rörande småbåtar upprättades år 1973. I januari 1979 beslöt ställföreträdarkommittén att gruppen skulle underordnas kommittén för en försöksperiod på två år och i

juni 1982 fastställdes ytterligare ett treårigt mandat för arbetsgruppen. Samtidigt har gruppens namn ändrats till Nordisk arbetsgrupp rörande fritidsbåtsfrågor.

Med anledning av en anmodan från trafikutskottet hemställde rådspresidiet i en skrivelse av 1 oktober 1981 till ministerrådet om att till 30:e sessionen framlägga en kartläggning av gällande regler i Norden för fritidsbåtar och trafiken med dem.

I en skrivelse av 17 mars 1982 har skrivelsen besvarats av ministerrådet och arbetsgruppen för fritidsbåtar i Norden.

Av skrivelsen framgår att de regler som gäller om fritidsbåtar och fritidsbåtstrafiken på många punkter är starkt varierande i Norden. Längst i harmoniseringssträvandena har man nått beträffande byggandet av plastbåtar upp till 15 meters längd i och med att gemensamma regler för detta har införts. På några andra punkter har harmonisering uppnåtts men det framgår klart av redogörelsen att attityden vad gäller bl. a. behovet för obligatoriska föreskrifter samt föreskrifternas inriktning varierar mellan länderna.

Utskottet anser att fortsatt strävan efter harmonisering är viktig och sätter värde på att ytterligare ett treårigt mandat har fastställts för arbetsgruppen.

5 Samarbetet på trafiksäkerhetsområdet

5.1 Vägtrafiken

5.1.1 Nordiska trafiksäkerhetsåret (NTÅ) 1983

Representanter från Nordiska ministerrådet och Nordiska rådet har i en huvudkommitté samt arbetsutskott förberett genomförandet av Nordiska trafiksäkerhetsåret (NTÅ) 1983. Nationella förberedelser har gått enligt planen. Trafikutskottet noterar att det förberedande arbetet för NTÅ har varit effektivt och öppet samt att Nordiska trafiksäkerhetsåret igångsattes enligt planerna vid årsskiftet 1982/1983. Utskottet noterar vidare med tillfredsställelse att beslut har fattats att under NTÅ hålla seminarier om cyklisters trafiksäkerhet, alkohol och trafik, barn och trafik och bilens aktiva och passiva säkerhet.

Trafikutskottet vill uttrycka sin tillfredsställelse över att ministerrådsorganen, regeringsorganen, trafiksäkerhetsorganisationerna samt andra frivilliga organisationer sålunda energiskt och effektivt och i gott samarbete med trafikutskottet genomfört det viktiga förberedande skedet av Nordiska rådets rekommendation om ett nordiskt trafiksäkerhetsår 1983.

Nordiska trafiksäkerhetsåret är exempel på praktiskt samarbete mellan många samarbetsorganer både ideella och officiella. Förhoppningsvis är detta första steget i ett mera omfattande och folkligt förankrat praktiskt samarbete på trafiksäkerhetsområdet.

5.1.2 Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR)

Inledningsvis noterar utskottet med tillfredsställelse att avsnittet om trafiksäkerhet i ministerrådsberättelsen nu är mera konkret och målsättningsbetonat än förut.

I sitt betänkande över fjolårets ministerrådsberättelse vädjade trafikutskottet till Islands regering att den genomför förberedelserna för den nya trafiklagen i sådan takt att en proposition kan framläggas för altinget före eller under nordiska trafiksäkerhetsåret 1983. Berättelsen innehåller inga uppgifter därom och utskottet upprepar därför sin vädjan.

NTR anför att kartläggningen av uppföljningen av de förslag som NTR har framlagt i sin rapportserie har visat att många av förslagen har kunnat genomföras i de olika länderna men att det finns en stor variation när det gäller graden av genomförandet. Vidare anføres att i genomsnitt tar det tre till fyra år från det att förslagen lämnades till dess de genomförs. I fjolårets betänkande riktade utskottet uppmärksamheten på samarbetets kanske största problem som är den nationella uppföljningen av genomförda utredningar och ministerrådets beslut. Utskottet understryker igen betydelsen av att den nationella uppföljningen effektiviseras.

Utskottet finner det värdefullt att NTR har börjat kartlägga målsättningsarna för trafiksäkerhetsarbetet i NTR och i de nordiska länderna samt undersöka förutsättningarna för gemensamma riktlinjer för arbetet.

Trafikutskottet noterar att Wien-konventionerna (ang. vägtrafik, vägmärken och trafiksignaler) sannolikt kommer att ratificeras under nordiska trafiksäkerhetsåret 1983.

5.2 Flygsäkerheten

I de årliga luftfartsinspektionsmötena deltar representanter för flygsäkerhetsavdelningarna. Vid möten presenteras rapporter från olika arbetsgrupper. Dessutom diskuteras och beslutas gemensamma åtgärder i fråga om flygsäkerheten. År 1982 hölls luftfartsinspektionsmötet i Norge och därvid behandlades bl. a.

- tekniskt-operativa krav på interskandinavisk regelbunden flygtrafik med luftfartyg under 5700 kg
- NORDAIS – statusrapport.

Det nordiska haveriutredarmötet som anordnas årligen hölls i augusti i Island.

Trafikutskottet noterar särskilt att samarbetet rörande det nordiska haverirapporteringsystemet (NORDAIDS) enligt ministerrådsberättelsen har fungerat utmärkt.

Det skandinaviska luftfartmyndigheternas tekniska samarbetsutskott (OPS-utvalget) har under året behandlat ett antal frågor, bl. a. skandinaviska regler beträffande leasing av flygplan till utlandet och minimum tekniskt/operativa krav för erhållande av koncession för linjefart med luftfartyg under 5700 kg.

Trafikutskottet finner det värdefullt att kunna följa det nordiska samarbetet i flygsäkerhetsfrågor kontinuerligt.

5.3 Sjösäkerheten

Ett fast samarbete råder mellan de nordiska länderna när det gäller sjökortsväsendet, lots- och fyrväsendet och sjösäkerhetsinspektionen.

Ansvar för utsändande av radionavigationsvarningar och verksamheten som nationell koordinator och koordinator för östersjöländerna (Baltic Sea Sub-area Co-ordinator) åvilar Sjöfartsverket i Sverige. I Norge har Kystdirektoratet föreslagits som nationell koordinator. I Nordsjön är Storbritannien områdeskoordinator.

Utprickningen av farleder enligt IALA system A – till vilket Danmark, Norge, Sverige och Finland anslutit sig – beräknas vara genomförd under 1982.

Nordens Fyrtekniska Organisation (NFO), som är de nordiska fyrmyndigheternas samarbetsorgan, sammanträffar vartannat år och behandlar frågor som ansluter sig till fyrteknik och utmärkning av farleder. Vid mötena behandlas också IALA-frågor.

Inom ramen för PIANC (Permanent International Association and Navigation Congresses), nordiska sektionen, bevakas kontinuerligt utvecklingen inom farleds- och hamnbyggnadsområdet.

Gemensamt utnyttjande av isbrytarresurserna fortsätter samt samarbetet inom den baltiska iskommittén för samordning och utveckling av israpportering m. m.

På initiativ från Danmark och Sverige antogs vid IMO:s (International Maritime Organization) Assembly-möte i november 1979 ett förslag till rekommendation om användning av lots i Öresund för alla oljelastade tankfartyg med ett djupgående av 7 meter eller mer samt alla lastade kemikalie- och gastankfartyg.

År 1971 träffades i Köpenhamn ett avtal mellan Finland, Norge, Sverige och Danmark om samarbete angående åtgärder mot oljeförorening till sjöss. I avtalet förutsätts ett kontinuerligt samarbete mellan oljebekämpningsmyndigheter i de fyra länderna.

Säkerhetsarbetet på sjöfartsområdet följs ständigt upp och utvecklas genom granskning av utredningsmaterial beträffande sjöolyckor och yrkes-skador till sjöss. Härvid sker ofta utbyte mellan de nordiska länderna.

I mars 1982 hölls ett uppföljningsmöte rörande den överenskommelse om transport av farligt gods i Östersjön som ingåtts mellan Danmark, Finland, Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland varvid även Norge deltog. Från avtalets tillämpning från starten den 1 oktober 1980 rapporterades positiva erfarenheter.

Utskottet noterar att ett avtal mellan EG-länderna, utom Luxemburg, Sverige, Norge, Finland, Spanien och Portugal om kontroll med utländska

fartyg, undertecknades år 1982. Avtalet har som målsättning att öka den maritima säkerheten och vården av havsmiljön.

Det nordiska samarbetet beträffande typprovning av fritidsbåtar fortsätter. År 1981 infördes nya regler för båtar upp till 15 meter av samtliga aktuella råmaterial. Samarbetet omfattar även godkännande av vissa komponenter i båtarna.

Utskottet uttrycker sin tillfredsställelse över det omfattande nordiska samarbetet på området.

5.4 Säkerhet i järnvägstrafiken

Trafikutskottet har gång på gång i betänkanden över ministerrådsberättelsen anmodat om uppgifter om vilka regler och vilken praxis som gäller vid transport av farligt gods i järnvägstrafiken i Norden. Berättelsen innehåller inga uppgifter därom och utskottet upprepar därför sin anmodan.

Ledarna för säkerhetskontoren har träffats under hösten 1982 och diskuterat bl. a. tågkollision på fjärrstyrda sträckor, brand i tåg samt personens säkerhet i tjänsten.

Trafikutskottet har två år i rad i betänkandena över ministerrådsberättelsen framhållit vikten av att nå fram till harmonisering av de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet i järnvägstrafiken samt hemställt om en redogörelse för hur långt harmoniseringsarbetet i Norden kommit. Utskottet hemställer åter igen om dessa uppgifter till nästa ordinarie session.

6 Samarbetet på turistområdet

6.1 Inledning

År 1978 fastställde Nordiska ministerrådet/turistministrarna ett program för nordiskt samarbete på turistområdet. I överensstämmelse med turistprogrammet tillsattes sedan turistutskottet som har i uppgift bl. a. att styra och koordinera regeringsorganens samarbete i turistfrågor. Verksamheten sker i nära samarbete med Nordiska turistrådet (NT). NT är ett samarbetsorgan för turistråden i Danmark, Island och Sverige. Centralen för turistfrämjandet i Finland och Landslaget for reiselivet i Norge.

6.2 Nordiska turiståret 1982 m. m.

I ministerrådsberättelsen konstateras att kampanjen Reis i Norden (Nordiska turiståret) kommer att fortsätta under åren 1983 och 1984. Vid utskottets möte i juni 1982 redogjordes för kampanjen och då framkom att projektgruppen har sammanställt en lista över nya turistprodukter och att den arbetar med en sammanställning över reserabatterna. I detta sammanhang hänvisas till att utskottet nu har ett medlemsförslag om enhetliga villkor för reserabatter i Norden under slutbehandling. I utskottets betänkande över fjoljårets ministerrådsberättelse konstaterades att situationen

vad gäller priser och rabatter i Norden är oöverskådlig och att villkoren för att erhålla rabatter varierar starkt mellan färdmedel och länder. Utskottet hemställer därför att arbetet med sammanställningen av reserabatterna prioriteras. I sitt betänkande över fjolårets berättelse uttryckte trafikutskottet sin förhoppning om att ett nordiskt ungdomsresekort (NORD-TURIST) kunde införas under turiståret 1982. Utskottet noterar att så inte har skett.

Projektet "Toleransenivå för reiseliv i lokalsamfund" som koncentrerar sig på de negativa eller problematiska konsekvenser som omfattande utbyggnad av turismen kan medföra för lokalsamhället slutfördes 1982. Projektets slutrapport har färdigställts och utskottet kommer att fortsätta sin behandling av projektet under år 1983. Utskottet noterar med tillfredsställelse att projektets resultat samt resultat från två andra projekt "Turismens effekter på økonomi og sysselsetting" samt "Nordiske markedsundersøkelser" skall diskuteras på den planerade Alandskonferensen 1984 med hänsyn till planering och styrning av turism på lokal och regional nivå.

Utskottet har tidigare anfört att större vikt borde läggas vid att utveckla turismens kulturella aspekter. Trafikutskottet konstaterar därför med tillfredsställelse att ett seminarium med tema kultur och turism har planerats år 1983.

I fjolårets betänkande över ministerrådsberättelsen anfördes att det är ytterst viktigt att prioritera utarbetandet av förslag till åtgärder för att förbättra kapacitetsutnyttjandet i hotellnäringen. Av årets ministerrådsberättelse framgår att en utredning på nordiskt plan kunde vara aktuell först 1985/1986. Utskottet upprepar därför sitt uttalande.

7 Utskottets förslag

Utskottets diskussion av berättelsen har lett till nedanstående förslag till yttrande. Ordningsföljden mellan punkterna innebär ingen rangordning.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå

A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som trafikutskottet behandlat antar följande yttrande:

1. Nordiska rådet hemställer till de nordiska ländernas regeringar att genomföra en effektiv uppföljning av slutförda nordiska utredningar.
2. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att utarbeta en uppställning över gällande riktlinjer för de nordiska ländernas trafik- och transportpolitik.
3. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att uppdatera rapporten om färjförbindelserna mellan Island, Färöarna och övriga Norden.
4. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att verka för att åtgärder vidtas för att förbättra de handikappades möjligheter att använda kollektiva transportmedel.

5. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att fortsatt verka för att förutsättningar skapas för att texttelefoner tillhandahålls i de nordiska länderna till hörsel- och talskadade.
6. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att prioritera arbetet för att göra transporter av farligt gods mellan de nordiska länderna säkrare.
7. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att som ett led i uppföljningen av kampanjen Res i Norden verka för att påskynda arbetet för att förbättra kapacitetsutnyttjandet vid turistanläggningar i Norden.
8. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att under Nordiska trafiksäkerhetsåret 1983 (NTÅ-83) verka för förbättrad trafiksäkerhet i Norden och att under år 1984 särskilt prioritera uppföljningen av NTÅ-83.

B. att rådet lägger kapitel XX och kapitel XXI i ministerrådets berättelse till handlingarna.

Stockholm den 21 januari 1983

Georg Andersson (S)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (S)

Olof Jansson (ÅS)

Stefán Jónsson (Ab.)

Sakari Knuuttila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Ambjørn Sælthun (Sp)

Förman

Peder Sønderby (V)

Petter Thomassen (H)

BILAGA 19

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

I. Inledning

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1/1983) med därtill hörande bilagor. Utskottet behandlade vid sitt möte 20–21 januari 1983 de avsnitt av berättelsen jämte bilagor som berör utskottets verksamhetsområde.

Kapitel I: Inledning (i berörda delar)

Kapitel II: Arbetsmarknad

Kapitel III: Arbetsmiljö

Kapitel XI: Jämställdhet

Kapitel XV: Miljövård

Kapitel XVI: Näringsmiddelsspørsmål

Kapitel XIX: Socialpolitik

Till detta betänkande har fogats utskottets promemoria om Nordiskt medborgarskap (*se Bihang*).

2. Yttrande nr 3/1982 om de delar av ministerrådets berättelse C 1/1982 som berör social- och miljöutskottets sakområde

2.1. Med anledning av Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet under år 1981 antog plenarförsamlingen vid 30:e sessionen yttrande nr 3/1982 om de delar av berättelsen som berör social- och miljöutskottets sakområde. Det är inte utskottets avsikt att här kommentera yttrandets olika delpunkter utan utskottet behandlar dessa under respektive kapitel inom utskottets sakområde.

De uppfattningar som framförs i form av yttrande är frågor som utskottet finner väsentliga för arbetet inom social- och miljöutskottets sakområde. Därför önskar utskottet att ministerrådet ger en motiverad redogörelse för de av ministerrådet vidtagna åtgärderna med anledning av rådets yttrande. Om yttrandets hemställan inte kan beaktas finner utskottet det värdefullt att erhålla en motiverad redogörelse för varför så inte har skett. I dag saknas en enhetlighet i fråga om formerna för och omfattningen av Nordiska ministerrådets/de nordiska ländernas regeringars reaktion på yttranden av Nordiska rådet.

3. Allmänna synpunkter på kapitel I i ministerrådsberättelsen

Inledningskapitlet i ministerrådsberättelsen redovisar de viktigaste tendenserna i det nordiska samarbetet inom ministerrådets ramar, medan redovisningen för varje samsarbetsområde i fackkapitlen inleds med en sammanfattning av de väsentligaste händelserna inom den aktuella sektorn. Social- och miljöutskottet finner det viktigt att ministerrådsberättelsen, både inledningskapitlet och fackkapitlen, är problemorienterad och informativ.

Det är inte utskottets avsikt att här kommentera inledningskapitlets sakfrågor, utan utskottet behandlar dessa i förekommande fall under eget avsnitt i detta betänkande. Vissa frågor kan dock med fördel behandlas i detta avsnitt.

I inledningskapitlet konstateras att det nordiska samarbetet under de senaste åren har genomgått en rask och omfattande utveckling. Samarbetet på de traditionella områdena har utvidgats och nya områden har tillkommit. De nordiska regeringarna vill genom Nordiska ministerrådet arbeta för en ytterligare intensifiering och utveckling av samarbetet. Samtidigt

konstateras att det fortsatta samarbetet i ökande utsträckning är i behov av klara prioriteringar utifrån praktiska hänsyn.

I utskottets betänkande över budget för år 1984 förde utskottet fram att den omständigheten att vi idag har ett trångt ekonomiskt läge inte får medföra att det nordiska arbetet skjuts åt sidan. Utskottet vill här understryka att en förstärkning av det nordiska samarbetet kan medföra besparingar och samarbetsvinster.

Under senare år har social- och miljöutskottet noterat en tendens från ministerrådets sida till en ensidig prioritering av samarbetets uppgifter inom de ekonomiska, industriella och tekniska områdena, de s. k. "hårda värdena", på bekostnad av samarbetsuppgifter inom de områden som ofta anses omfatta de s. k. "mjuka värdena" t. ex. socialpolitik, hälso- och sjukvård. I Nordiska rådets, på förslag av social- och miljöutskottet, antagna yttrande (4/1981 punkt I) sades att en ensidig inriktning av samarbetet på det ekonomiska området inte fick bli till nackdel för den sociala välfärden uppfattad i vid mening. Den uppläggning som ministerrådets arbete fått under senare tid med arbetsprogram med temat Norden som hemmamarknad och Tekniken och framtiden kan lätt ge intryck av att omsorgen om de enskilda människorna inte prioriteras.

Inom ministerrådet har utarbetats ett betydande antal sektorvisa samsamarbetsprogram. Social- och miljöutskottet har varit en av påskyndarna. Enligt social- och miljöutskottets mening är vad som behövs i första hand inte nya samsamarbetsprogram utan program med konkret genomslagskraft på det nationella planet.

I anledning av de diskussioner som ägt rum under senare år om de framtida samsamarbetsformerna har statsministrarna i samråd med Nordiska rådets presidium beslutat att tillsätta en arbetsgrupp som har till uppgift att genomgå formerna för det nordiska samarbetet, utgående från de erfarenheter som vunnits efter upprättandet av Ministerrådet 1971 när det gäller samspelet mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Arbetsgruppen får ett år på sig att framlägga en rapport som skall behandlas hösten 1983.

I betänkandet om C 1/1982 framförde social- och miljöutskottet att resultaten av det nordiska utredningsarbetet rönt ökad uppmärksamhet på senare tid. Problemet var före ministerrådets tillkomst ofta att få en nordisk samsamarbetsfråga utredd. Idag kommer ett utredningsarbete igång, oftast inom alltför lång tid. Den praktiska användningen av utredningsresultat som framkommit genom nordiskt samarbete har emellertid inte alltid blivit vad som eftersträvats. Nära till hands ligger det att påstå att 1980-talets stora resursförstärkningar för att befrämja nordiskt samarbete måste ske på det nationella planet. De nordiska medborgarna har skäl att ställa krav på att resultaten av det nordiska utredningsarbetet kommer till praktisk användning och blir till nytta på nationellt plan. Utskottet understryker därför betydelsen av att den nationella uppföljningen effektiviseras.

4. Arbetsmarknadssamarbete

Arbetsmarknadssituationen i de nordiska länderna är alarmerande. Detta konstaterade utskottet bl. a. i sitt betänkande över C 1/1982. Den präglas av ökande arbetslöshet, särskilt bland ungdomen, en nedgång i sysselsättningen och en minskning av antalet lediga platser.

Sedan 1954 finns det en nordisk överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad, reviderad 1982. I dag ses arbetskraften i Norden som en samhällsresurs och länderna har ett gemensamt mål; full sysselsättning. De nordiska länderna har därmed också tagit på sig ett gemensamt ansvar att sörja för arbetskraften och för att hinder undanröjs så att det skall bli så enkelt som möjligt att flytta mellan länderna.

Ungdomsarbetslösheten är allvarligast. Den har blivit ett av Nordens och för övrigt hela västvärldens allra allvarligaste sociala problem. De unga som utsätts för arbetslöshet drabbas av sociala och psykologiska följdverkningar som kan vara ödeläggande för den enskilde. Lång arbetslöshet kan medföra en total passivitet av den enskilde. Men också för samhället är ungdomsarbetslösheten kritisk eftersom man inte på längre sikt kan undgå spänningar i samhället. En stor del av varje årskull som slutar skolan hålls utanför aktiviteter som värdesätts i samhället och som gör att man blir socialt accepterad.

De nordiska länderna har alla uppfattningen att arbetet och dess villkor har ett avgörande inflytande på människans välfärd. Meningsfullt arbete åt alla är därför ett grundläggande mål för de politiska strävandena i alla de nordiska länderna. I ministerrådsberättelsens inledningskapitel slår man fast följande: Det har vært arbeidet bevisst for å øke arbeidstilbudet til kvinner og for å følge opp den fellesnordiske målsetting om at kvinner skal ha samme adgang til lønnet arbeid som menn. Antallet kvinner i yrkeslivet har steget på tross av strukturendringer og økonomisk vanskelige tider. Kvinner er særlig sårbare når arbeidslediget truer. Det vil være en viktig oppgave å virke for at kvinner i økende grad integreres i den del av arbeidsmarkedet som gir best muligheter, bl. a. i lys av den teknologiske utvikling.

Utskottet som har den uppfattningen att kvinnor har samma rätt till förvärsarbete som män uttrycker sitt bekymmer över att ministerrådsberättelsen, vare sig Inledningskapitlet eller kap II Arbetsmarknad, innehåller uppgifter om vilka konkreta åtgärder ministerrådet ämnar vidtaga för att den nuvarande ekonomiska krisen inte i första hand drabbar kvinnors möjligheter till förvärsarbete. Det nyligen antagna jämställdhetsprogrammet fyller här en viktig uppgift.

En politik för full sysselsättning är en av de största, kanske den största, utmaningen i Norden under 1980-talet. Det går inte att övervinna problemen med enbart traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Kraven på samordning med näringsutbildnings- och familje- och ekonomisk-poli-

tiska insatser växer sig allt starkare. Det fordras således en kombination av åtgärder på en mängd områden för att arbetet mot arbetslösheten skall bli framgångsrikt. Mycket av detta arbete måste ske på det nationella planet men de nordiska länderna kommer antagligen att klara av problemet bättre genom samarbete. Genom samarbete kan också de nordiska länderna bidra till en förändring av den internationella ekonomiska problematiken.

Social- och miljöutskottet noterar därför med tillfredsställelse att kopplingen mellan generell ekonomisk politik och arbetsmarknadspolitik var en av huvudpunkterna vid statsministrarnas möte i Oslo 30 november 1982. Kontinuerligt samspel mellan arbetsmarknadspolitik och generell ekonomisk politik är en nödvändig förutsättning för ökad sysselsättning. Vidare konstaterar utskottet med tillfredsställelse att NAUT inlett diskussion med ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor för att studera närmare vilka konsekvenser åtgärderna får för den konkreta utformningen av arbetsmarknadspolitiken och kopplingen mellan arbetsmarknadspolitiken och den ekonomiska politiken. En mera utförlig redogörelse för det nordiska arbetsmarknadssamarbetet presenteras i den varje år utkommande NAUT-katalogen fr. o. m. år 1983 kompletterad med nordiska konventioner och Nordiska rådets rekommendationer. Den aktuella arbetsmarknadssituationen i Norden presenteras i den i NU-serien varje år utkommande översikten "Arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik i Norden". Detta är två typer av redogörelse vars motsvarighet skulle kunna fylla en viktig funktion inom andra samarbetssektorer.

En brett upplagd satsning har ministerrådet gjort genom det s. k. *kärnprojektet* om arbetsmarknadspolitiska utmaningar på 1980-talet. Projektet har genererat en huvudrapport och fyra delrapporter. Utredningsmaterialet har varit en av utgångspunkterna för fortsatt nordiskt samarbete på arbetsmarknadsområdet och har haft stor betydelse för den interna arbetsmarknadspolitiska debatten i de nordiska länderna. Tre övergripande slutsatser har dragits på grundval av detta projektarbete. För det första bör sysselsättningsaspekter beaktas i all form av offentlig planläggning genom tvärsektoriellt samarbete. För det andra bör arbetsmarknadsparterna medverka i planeringsprocessen. För det tredje bör de nordiska länderna tillsammans analysera utvecklingstendenserna och nå fram till medel för att kunna lösa de problem som väntas uppstå på medellång sikt på arbetsmarknaden. Att förutse problem har varit en av avsikterna med kärnprojektet. Mot denna bakgrund finner social- och miljöutskottet ministerrådets intresse för det i *rek nr 7/1977/s* föreslagna nordiska institutet för arbetsmarknadsfrågor motsägelsefullt. Å ena sidan erkänner Nordiska ministerrådet behovet av nordiska analyser av den långsiktiga utvecklingen på arbetsmarknaden men avvisar å andra sidan ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut med sådan uppgift.

Social- och miljöutskottets ståndpunkt är fortsatt att detta institut bör etableras och upprepar sin hemställan från betänkandet över fjolårets

berättelse. Det finns många viktiga arbetsuppgifter som det skulle kunna lösa på ett ur nordisk synpunkt förtjänstfullt sätt. Etablerandet av ett dylikt institut utgör ett komplement och inte ett alternativ till det samråd som försiggår mellan ministerrådets olika organ och arbetsmarknadsparterna.

Våren 1982 undertecknades en ny överenskommelse på arbetsmarknadsområdet innebärande en revision av 1954 års överenskommelse. Det centrala målet att upprätthålla full sysselsättning har överförs till den nya överenskommelsen. Detta är en viktig förutsättning för att den gemensamma arbetsmarknaden skall fungera på avsett sätt och för att möjligheten till fri rörlighet mellan länderna skall innebära en reell valfrihet för den enskilde. I den nya överenskommelsens preambel återges även andra förutsättningar såsom strävan till regional balans såväl inom som mellan länderna samt till jämställdhet i arbetslivet mellan kvinnor och män. Samarbetet skall bedrivas så att det stöder varje lands åtgärder för att trygga en harmonisk sysselsättningsutveckling och så att det i sin helhet är till gagn för den ekonomiska och sociala utvecklingen i dessa länder.

Utskottet vill i tillägg till detta erinra om Nordiska rådets yttrande nr 2/1982 punkten 3, första satsen, angående riktad uppmärksamhet kring de problem som möter människorna i Norden vid resa, byte av arbetsplats eller flyttning.

Inom social- och miljöutskottet har dessa frågor tagits upp i en handlingsplan om nordiskt medborgarskap som presenteras i bihang till utskottets betänkande över ministerrådsberättelsen.

Utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet föreslogs från Nordiska rådets sida vid 1970-talets mitt. Hösten 1979 framlades en sammanfattning av resultat och åtgärdsrekommendationer i NU-serien. Året efter publicerades en huvudrapport (*NU A 1980:11*) samt i särskild ordning fyra tekniska rapporter. Social- och miljöutskottet efterlyste redan i betänkande C 1/1981 vilka konkreta åtgärder som ministerrådet avser att vidtaga i anledning av denna rapport.

I yttrande över fjolårets ministerrådsberättelse hemställde rådet, på förslag av social- och miljöutskottet, att utredningen om kapitalets och arbetskraftens rörlighet och om uthyrnings- och entreprenadföretagens verksamhet bör föranleda konkreta åtgärder.

I årets berättelse meddelas att flertal av de förhållanden som behandlats i projektet har tagits upp av andra ämbetsmannakommittéer och ingår i de initiativ som är tagna på nordiskt plan när det gäller att underlätta kapitalrörelserna i Norden samt att ministerrådet vill stärka arbetet med att analysera den nordiska migrationen med sikte på att löpande redogöra för utvecklingen.

Social- och miljöutskottet konstaterar att ministerrådet sju år efter det att denna betydelsefulla utredning föreslogs av Nordiska rådet ännu inte redovisat vilka konkreta åtgärder som kommer att vidtagas på nordiskt och nationellt plan med anledning därav. Utskottet finner detta otillfredsstäl-

lande inte minst med tanke på den betydelse som åtgärder beträffande ökad rörlighet för kapital mellan de nordiska länderna har för den gemensamma nordiska arbetsmarknadens funktionssätt. Utskottet upprepar sin hemställan från betänkandet över fjolårets berättelse.

Social- och miljöutskottet anser att arbetsmarknadsområdet utgör ett centralt nordiskt samarbetsfält. De ekonomiska resurserna för samarbetet bör förstärkas avsevärt. Detta har utskottet framfört vid ett flertal tillfällen och senast i budgetförslaget för 1984.

Vid en rad seminarier har ministerrådets organ strävat efter att belysa olika aspekter av arbetsmarknadssamarbetet. 1983 års ämnesseminarium tar upp ungdomsarbetslösheten och arbetsförmedlingens insatser. Detta finner utskottet värdefullt. Insatser för att komma tillrätta med ungdomsarbetslösheten förordades i *rek. nr 38/1981*. Längre perioder av arbetslöshet kan, särskilt för yngre personer, medföra svårigheter att åter vinna inträde på arbetsmarknaden. Det gäller framför allt tre kategorier: 1) ungdom med sociala hinder, 2) ungdom utan yrkesutbildning och 3) ungdom som saknar yrkeserfarenhet. Kraftfulla insatser måste, vilket utskottet framförde i samband med betänkande över medlemsförslag A 574/s angående åtgärder för att motverka ungdomsarbetslöshet, göras på nationellt plan för att hindra de stora mänskliga, sociala och ekonomiska problem som ungdomsarbetslösheten innebär. Alla ungdomar bör garanteras arbete, praktik eller utbildning vilket i dagligt tal kallas ungdomsgaranti.

Att arbetet med att effektivisera den internordiska arbetsförmedlingen fortsätter finner utskottet nödvändigt. Samarbetet på arbetsförmedlingens område utgör en viktig förutsättning för att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden skall fungera på avsett sätt.

Att samarbetet med arbetsmarknadens parter har funnit nya former och blivit starkare finner utskottet lovande.

Under år 1981 har igångsatts en utredning om sysselsättning för speciella grupper på arbetsmarknaden. I den skall behandlas de långtidsarbetslösa, de äldres och de handikappades svårigheter på arbetsmarknaden. Utredningen kommer att bilda underlag för ett seminarium år 1983. Det finner utskottet värdefullt. Att invandrarnas ställning på arbetsmarknaden i de nordiska länderna blir föremål för uppmärksamhet liksom att ett nordiskt samarbete i migrationsfrågor generellt övervägs finner utskottets positivt.

Ministerrådet avser att utreda arbetslöshetens samhällsekonomiska verkningar. Utskottet anser att detta utredningsarbete bör bedrivas skyndsamt. Men utskottet vill också påpeka att arbetslöshetens sociala verkningar är av den art och dimension att utredning i dessa frågor snarast bör påbörjas.

Utskottet har tidigare föreslagit databaserad nordisk arbetsmarknadsforskning. Ett flerårsprogram för samarbete på arbetsmarknadsforskningsområde har utarbetats. Tonvikten ligger vid forskning om utbud och efterfrågan på arbetskraft, arbetsmarknadens anpassning och sambandet

mellan arbetsmarknadspolitik och social- och utbildningspolitiken. Ett samarbetsprojekt om registerbaserad sysselsättningsstatistik har satts igång 1982 vilket utskottet tidigare framhållit i samband med behandlingen av ministerrådsberättelsen.

Arbetet med den nya nordiska yrkesklassificeringen har pågått under längre tid men avslutats innevarande år. Social- och miljöutskottet förutsätter, som framhållits tidigare, att den nya klassificeringen är könsneutral.

Utredningen om deltid arbetet har fortsatt. Denna bör ges hög prioritet. En rapport om sysselsättningseffekterna inom den offentliga sektorn framlägges 1982/1983. Samarbetet på arbetsmarknadsinformationens område har social- och miljöutskottet vid ett flertal tillfällen anfört kritik mot. En undersökning har visat att den fyller ett gott syfte. Utskottet är enig med ministerrådet att den reviderade arbetsmarknadsöverenskommelsen kräver utökade informationsinsatser bl. a. att ett utförligt informationsmaterial utarbetas till såväl arbetsgivare, arbetstagare som myndigheter och organisationer.

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter i Övertorneå utgör ett gott exempel på konkret nordisk samverkan. Vid centret har emellertid problem uppkommit. De sammanhänger med att man där ger utbildning till finländska, norska och svenska elever utifrån ett i huvudsak svenskt system. I yttrande nr 3/1982 punkt 3 tredje meningen hemställde rådet, på förslag av social- och miljöutskottet att verksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter bör ges en mera nordisk inriktning. I anledning av detta har ministerrådet anmodat centrets ledning och styrelse om att komma in med förslag till en uppföljning av rådets anmodan.

Utskottet uttalade i C 1/1981 och C 1/1982 att utredningen om uthyrnings- och entreprenadföretagarnas verksamhet inte syntes ha följts upp på ett planerligt sätt. En ny arbetsgrupp har tillsatts av ministerrådet i vilken arbetsmarknadsparterna deltar. Arbetsgruppen skall lägga fram förslag till praktiska lösningar för att reglera förhållandena som anknyter sig till den s.k. grå arbetskraften. Social- och miljöutskottet förväntar sig att konkreta förslag från arbetsgruppen föreligger före utgången av år 1983.

Utredningen om en nordisk anställningsförmånskonvention har slutförts (*rek. nr 17/1980/s*). Resultatet bör diskuteras bl. a. med arbetsmarknadens parter. Den berör för den gemensamma nordiska arbetsmarknaden mycket viktiga problem.

Det projekt som NAUT i samarbete med Ämbetsmannakommittén för finansiella frågor tar upp 1983 angående arbetslöshetens ekonomiska kostnader samt sociala och mänskliga konsekvenser har fått utskottets fulla stöd. En sådan analys kan också bidra till att konkretisera målsättningar i den reviderade överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad om samarbete för att upprätthålla målsättningen om full sysselsättning.

5. Arbetsmiljösamarbete

Det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet styrs av ett samarbetsprogram som reviderades 1981 genom beslut av arbetsmiljöministrarna. Samarbetet på arbetsmedicinens och yrkeshygienens område har även under 1982 varit det största delområdet inom arbetsmiljösamarbetet. Den nordiska grupp som har till uppgift att ange förslag till faktorer som bör beaktas vid fastställandet av yrkeshygieniska gränsområden uppgav i C 1/1981 att den behandlat 29 ämnen. I förra årets ministerrådsberättelse uppges att cirka 30 ämnen behandlats. I yttrande över fjolårets ministerrådsberättelse hemställde rådet till ministerrådet att samarbetet beträffande yrkeshygieniska gränsvärden och på den psykosociala arbetsmedicinens område bör intensifieras. I årets ministerrådsberättelse uppges att nu cirka 39 ämnen behandlats. Då antalet kemiska ämnen i arbetsmiljön ökar med ett mångdubbelt större antal önskar utskottet ånyo hemställa att samarbetsinsatserna på detta område bör intensifieras. Ett projekt om hälsofaror orsakade av trädamm inleddes år 1976. En slutrapport föreligger. Genom att projektet skall bilda mönster för hur man samlat kan utnyttja nationella cancerregister bör denna ges en vid spridning.

Förbättrad statistik över yrkessjukdomar och sjukdomssymptom orsakade av arbetsmiljöfaktorer har social- och miljöutskottet förordat tidigare. I ministerrådsberättelsen uppges att de mål som det inledda projektet satt upp varit svåra att förverkliga och att projektet har avslutats 1982 men harmoniseringsarbetet fortsätter som ett samarbete mellan berörda myndigheter och institutioner. Social- och miljöutskottet har tidigare anfört att utskottet förutsätter att verksamheten fortsätter även om svårigheter synes ha uppstått. Harmoniseringsarbetet har utskottets fulla stöd.

Samverkan mellan de nordiska länderna när det gäller forskning om arbetsmiljöns inverkan på framkallandet av fosterskador inleddes 1979 och är avsett att fortgå åtminstone år 1983. Projektet som har anknytning till *rek. nr 18/1980* om arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m. finner utskottet värdefullt och tillägger projektet stor vikt. Projektet om cancer och somatiska kromosomförändringar försakade av styren väntas vara avslutat i början av år 1983. Utskottet önskar ta del av slutrapporten.

Det framgår av ministerrådsberättelsen att projektverksamheten inom arbetsolyckfall och säkerhet i arbete har effektiviserats och fördjupats. Utskottet finner detta tillfredsställande. Samarbetet på den psykosociala arbetsmedicinens område har Nordiska rådet genom åren lagt stor vikt vid. Social- och miljöutskottet framförde i sitt betänkande över ministerrådsförslaget *B 30/s* om ett nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet att nya projekt borde påbörjas på den psykosociala arbetsmedicinens område. I yttrande över fjolårets ministerrådsberättelse hemställde rådet till ministerrådet att samarbetet på den psykosociala arbetsmedicinens område bör intensifieras. Studiet av arbetsförhållanden inom processin-

dustri och i kontrollrum fortsätter. Utskottet anser projektet viktigt men menar, vilket också tidigare framförts, att samarbetet inom denna relativt utforskade sektor bör breddas ytterligare.

I ministerrådsberättelsen nämns såväl i Inledningskapitlet som i kap. V Arbetsmiljö att ett projekt om arbetstids- och ledighetsfrågor har inletts år 1982 med sikte på att kartlägga samhällsekonomiska och sociala konsekvenser av en betydande arbetstidsförkortning.

Utskottet kommer att med intresse följa detta projekt som utgör ett steg mot förverkligandet av rådets *rek. nr 6/1977* angående förkortning av arbetstiden.

Samordning på produktkontrollens område har utskottet tillagt stor vikt. År 1981 har ett samordiskt projekt inletts som syftar till att klarlägga möjligheterna att i ökad omfattning använda produktkontroll eller typgodkännande inom tillsynsverksamheten samt att koordinera detta på nordiskt plan. Den rapport som väntas vid utgången av år 1983 önskar utskottet erhålla. Att åtgärder vidtas för att på ett ändamålsenligt och effektivt sätt förmedla resultat som framkommer inom nordisk arbetsmiljöforskning finner utskottet värdefullt. I dag förekommer en omfattande forskningsverksamhet på arbetsmiljöområdet i de nordiska länderna samtidigt som förmedlingen av forskningsresultaten till dem, som kunde bruka dessa, är bristfällig.

Social- och miljöutskottet hade i samband med sitt möte i Växjö den 24–25 maj 1982 inbjudit ansvarig konsulent för arbetsmiljöområdet vid Nordiska ministerrådssekretariatet för att få information bl. a. angående arbetsmedicin, arbetshygien och produktkontroll. Utskottet konstaterade att det synes vara yrkeshemligheter och sekretess som förhindrade utväxling av kunskap om farliga ämnen i arbetslivet. Den nationella kontrollen och informationen länderna emellan bör kunna byggas ut samtidigt som industrins behov av produktskydd beaktas.

I ministerrådsförslaget om miljövärd redovisas ett flertal olika uppgifter som rör arbetet med kemiska ämnen och produkter. Det framgår vidare att ministerrådet vill ge detta arbete en hög prioritet i framtiden. Utskottet delar denna uppfattning. Det är samtidigt oerhört viktigt att en koordinering sker mellan i första hand miljö- och arbetsmiljösektorerna inom nordiska ministerrådet. Detta för att samarbetet som avser behandling av kemiska hälsorisker i arbetslivet skall erhålla en framskjuten plats. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att i betänkandet över ministerrådsförslag om nytt samarbetsprogram för arbetsmiljöområdet, som behandlas av rådssessionen 1981, föreslogs att kemiska ämnens inverkan på arbetsmiljön borde utgöra ett fristående insatsområde. Detta uppfattar utskottet som en önskvärd prioritering av samarbetsuppgifterna på arbetsmiljöområdet. I övrigt hänvisas till utskottets betänkande över ministerrådsförslag B 46/s om program för nordiskt samarbete för miljövärd.

Efter diskussioner med arbetsmarknadens parter har ministerrådet be-

slutat utveckla dokumentationsverksamheten på arbetsmiljöområdet samt att fr. o. m. år 1983 omorganisera det tidigare SDA till en central med namnet "Samnordisk Dokumentationscentral for Arbejdsmiljø" (SDA). Därmed kommer den vetenskapliga forskningsverksamheten att i högre grad omsättas i praktiken. Det är därför önskvärt att åtgärder vidtas snarast för att åstadkomma en permanentning av denna verksamhet. Utskottet hänvisar till tidigare framlagda förslag om databankssystem på arbetsmiljöområdet.

Ministerrådet har utskottets fulla stöd i sina fortsatta ansträngningar att utveckla dokumentationsverksamheten på arbetsmiljöområdet. Även den aviserade nordiska ordlistan med arbetarskyddstermer med definitioner har utskottets stöd. Utskottet noterar med tillfredsställelse att Nordiska institutionen för vidareutveckling inom arbetsmiljöområdet i Helsingfors fungerat väl som institution och att kursverksamheten dragit till sig många deltagare.

I två rekommendationer (*nr 15 och 16/1980/s*) aktualiserade Nordiska rådet effekterna av datateknologin på arbetsmiljö, arbetsmarknad och näringsliv. Den tvärfackliga arbetsgrupp, Datateknologigruppen, som ministerrådet tillsatte i början av år 1981 har sedan den väl inlett sitt arbete verkat med berömvärd effektivitet. Två rapporter föreligger. Social- och miljöutskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet beslutat att till Nordiska rådets 31:a session lägga fram ett förslag om en handlingsplan på datateknologiområdet.

Social- och miljöutskottet noterar med tillfredsställelse att ministerrådet överväger att år 1983, utvärdera samarbetsprogrammets struktur, principer, målsättningar och innehåll. Social- och miljöutskottet hemställer att ett reviderat nordiskt samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet bör, efter hörande av berört utskott inom Nordiska rådet, föreläggas den 32:a sessionen i form av ett ministerrådsförslag. Samarbetsinsatserna avseende de kemiska ämnenas inverkan på arbetsmiljön och samarbetet på den psykosociala arbetsmedicinens område bör intensifieras.

6. Jämställdhetssamarbete

I det reviderade samarbetsprogrammet, antaget av jämställdhetsministrarna i augusti 1982, fastslås att samarbetet skall omfatta huvudområdena social- och familjepolitik, arbetsliv, utbildning och boende, samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet och samhällslivet i övrigt. Därutöver anges att ministerrådet lägger vikt vid att jämställdhetsaspekten beaktas på alla samarbetsområden. Det finner utskottet självklart. I detta sammanhang önskar utskottet erinra om att Nordiska rådet 1979 och 1980 hemställde att ministerrådet bör upprätta en fristående ämbetsmannakommitté för jämställdhetsfrågor. Utskottet hemställer ånyo till ministerrådet att arbeta för att detta sker.

Det arbete som redovisas i ministerrådsberättelsen omfattar för jämställdheten så väsentliga projekt som "Teknologins betydelse för jämställdhet i arbetslivet", daghemmens mål och innehåll, boende och samhällsplanering, kvinnans deltagande och inflytande i nordisk politik.

Social- och miljöutskottet förutsätter att utredningen om teknologins betydelse för jämställdhet skett i samarbete med Datateknologigruppen. Den rapport om kvinnor i styrande organ som håller på att utarbetas efter konferensen för forskare och politiker i oktober 1981 önskar utskottet få ta del av för utlåtande. Det projekt som pågår och som syftar till att ge kunskap om kvinnans deltagande och inflytande i nordisk politik har utskottets fulla stöd. Samhällsförändringarna påverkas av hur könsfördelningen ser ut i de beslutande organen. De beslutande organens sammansättning är en viktig faktor för det jämställda samhället. Utskottet önskar ta del av slutrapporten. Att jämställdhetsutskottet fått utse en representant i styrningsgruppen för projektet "Deltidsarbete i Norden" finner social- och miljöutskottet naturligt.

Grundläggande för jämställdheten är att alla kvinnor och män som kan och vill skall beredas ett avlönat arbete. Utskottet önskar få belyst hur kvinnornas situation på arbetsmarknaden påverkas av konjunkturväxlingarna. Med skärpa önskar utskottet understryka att kvinnorna i vikande konjunkturer inte får betraktas eller behandlas som en arbetskraftsreserv.

Utskottet önskar att projektet om konsekvenserna för jämställdheten av arbetstidens förläggning och omfattning, som ministerrådet ser som ett prioriterat område på kort sikt, snarast sätts igång. Projektet kan med fördel samarbeta med det projekt som skall kartlägga de samhällsekonomiska och sociala konsekvenserna av en betydande arbetstidsförkortning.

Sociallagstiftningen i de nordiska länderna bör också harmoniseras av jämställdhetsskäl. I dag föreligger skillnader bl. a. beträffande föräldralejdighet.

Förstärkta resurser för jämförande nordisk jämställdhetsforskning bör ställas till förfogande. En sådan forskning kan ge svar på varför faktisk jämställdhet inte uppnåtts i de nordiska länderna trots raden av jämställdhetsreformer, paroller inom fackliga, politiska och ideella organisationer. Bristen på jämställdhet i forskarsamhället bör också uppmärksammas.

Orsakerna till nativitetens förändring över en längre tidsperiod i de nordiska länderna bör analyseras i ett jämförande nordiskt perspektiv. Nativiteten sjunker i hela väst-världen. En orsak kan vara den, särskilt för modern, ogynnsamma fördelningen av reproduktionskostnaden. Sambandet familjepensionssystem—reproduktionskostnadsfördelning—nativitet—jämställdhet är outforskat i de nordiska länderna.

På internationellt plan bör de nordiska länderna samverka nära och förtroendefullt på alla de områden som rör jämställdhet. I sitt förslag till budget för 1984 har social- och miljöutskottet föreslagit att medel öronmärks för en nordisk kvinnokonferens med uppgift att till FN-konferensen

i Nairobi 1985 sammanställa redan uppnådda resultat av reell jämställdhetskaraktär och formulera de jämställdhetskrav/åtgärder som är specifika för Nordens kvinnor.

7. Miljövårdssamarbete

Nordiska rådet ansåg att det i tid till 31:a sessionen 1983 borde läggas fram ett förslag om ett reviderat samarbetsprogram på miljövårdsområdet. Utskottet noterar att det lagts fram ett ministerrådsförslag om ett reviderat samarbetsprogram *B 46/s*. Ministerrådsförslaget behandlas av utskottet i särskilt betänkande. I detta sammanhang begränsar sig utskottet till att ta upp några enstaka punkter.

Utskottet har med tillfredsställelse noterat att programutkastet som bygger på en utvärdering av genomförd projektverksamhet menar att miljövårdssamarbetet i framtiden kräver integrering, förebyggande verksamhet samt politisk vilja att ingripa. Detta synsätt kommer att ha hög aktualitet under 1980-talet. Ministerrådet har, vilket utskottet vid ett flertal tillfällen noterat, gjort en betydande satsning på miljöeffekter vid energiproduktion.

Miljövård har även inom utskottet getts hög prioritet. Som ett resultat av det seminarium som utskottet anordnade tillsammans med ekonomiska utskottet i november 1981 under temat Energi i Norden, har två medlemsförslag väckts, *A 626/s* och *A 627/s* angående samarbete på energi- och miljövårdsområdet. Utskottet har behandlat medlemsförslagen och förordar att Nordiska rådet, antar fyra rekommendationer i huvudsak i enlighet med medlemsförslagen.

Utskottet förutsätter, att ministerrådet intensifierar och vidareutvecklar det samarbete som nu inletts på energi- och miljöområdet.

Av ministerrådsberättelsen framgår att de nordiska regeringarna kommer aktivt att arbeta vidare med försurningsfrågan på internationell nivå. Statsministrarna har enats om att de nordiska länderna skall lägga fram ett förslag till minskning av svavelutsläppen i Europa. Förslaget skall redovisa hur stor den totala minskningen av utsläppen bör vara, och den tidsperiod inom vilken minskningen bör ske. Varje land får sedan avgöra på vilket sätt man kan nå det uppställda målet.

Social- och miljöutskottet har under året slutbehandlat ett medlemsförslag angående gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp, *A 633/s*. Utskottet förordar att rådet antar två rekommendationer i huvudsak i enlighet med medlemsförslagen.

I yttrande över C 1/1982 hemställde Nordiska rådet, på förslag av social- och miljöutskottet, till ministerrådet att för att ministerrådets samarbetsprogram i ökad omfattning skall bli handlingsinriktade krävs, liksom vad som gäller för rådets rekommendationer, att ekonomiska och personella resurser ställs till förfogande för genomförandet.

Av ministerrådsberättelsen framgår att 1983 års budget för miljövård i stort sett betyder en tillbakagång till 1981 års nivå. Social- och miljöutskottet anser att miljövårdssamarbetet utgör ett centralt nordiskt samarbetsfält. Resurserna för samarbetet bör förstärkas avsevärt, särskilt vad gäller luftföreningsfrågan.

8. Livsmedelsfrågor

Det permanenta nordiska utskottet för livsmedelsfrågor, upprättat år 1980, har social- och miljöutskottet hälsat med tillfredsställelse. Dess uppgifter är bl. a. information och samråd samt ansvar för koordineringen av det nordiska samarbetet på livsmedelsområdet. Projektverksamheten inom livsmedelsområdet behandlas fr. o. m. år 1983 under ett eget kapitel.

På förslag av social- och miljöutskottet anmodade rådspresidiet i en skrivelse av den 14 juli 1982 ministerrådet om att till Nordiska rådets 31:a session framlägga en översikt över vilka olika organ och arbetsgrupper som verkar inom livsmedelsområdet samt på vilket sätt samarbetets innehåll är fördelat mellan dessa organ. Utskottet önskar att Nordiska ministerrådet samtidigt prövar möjligheterna för samordning av dessa organs och arbetsgruppers verksamhet.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att flera av de tidigare informella nordiska samarbetsgrupperna nu är inordnade i det permanenta utskottet för livsmedelsfrågor, 1) Nordisk metodikkomité, 2) Nordisk näringsmiddeltoxikologiske gruppe, 3) Det nordiske sekretariat for Codex Alimentarium, 4) Nordisk arbetsgrupp for konst- og ernæringspørsmål.

Av ministerrådsberättelsen framgår att det permanenta livsmedelsutskottet under år 1982 diskuterat behov och möjligheter för samarbete och organisation inom området. Utskottet har bl. a. etablerat ett internordiskt kontaktnät för snabb information om matvaruprodukter som bör avvisas från import eller andra akuta problem som angår livsmedelsfrågor. Därmed kan dubbelarbete undvikas. Efter en måhända något utdragen planeringsfas är det social- och miljöutskottets uppfattning att det nordiska samarbetet inom livsmedelsfrågor nu börjat ta form och bedrivs med stor planmässighet.

Nordiskt samarbete beträffande livsmedelstoxikologi har av social- och miljöutskottet prioriterats högt. Internationella linjer och krav på livsmedel utarbetas i regi av Codex Alimentarius-kommissionen under FAO/WHO. Utskottet noterar med tillfredsställelse att det nordiska Codexsekretariatet arbetar så långt det är möjligt för att samordna de nordiska ländernas ståndpunkter för att därmed ge dem större genomslagskraft i internationella sammanhang.

Samarbetet om kost- och födoämnesfrågor har intagit en dominerande ställning. Bl. a. kommer en arbetsgrupp att värdera de hälso- och födoämnesmässiga konsekvenserna av den alltmer utsträckt användningen

av hälsokost. För att förbättra utsikterna för en realistisk födoämnespolitik har samarbetsinsatser för att kartlägga befolkningens kostvanor och ändringar i kostvanemönstret igångsatts.

Social- och miljöutskottet stödjer tanken på att en arbetsgrupp ser över den praxis, som idag skiljer sig åt i de nordiska länderna, när det gäller tillsättning av vitaminer och mineraler i livsmedel.

9. Socialpolitiskt samarbete

Till Nordiska rådets session i Helsingfors framlades ett ministerrådsförslag om reviderat samarbetsprogram, B 39/s. I sin slutliga form fastställdes detta av Nordiska ministerrådet i augusti 1982. Jämfört med det tidigare samarbetsprogrammet vilket tillkom på initiativ av social- och miljöutskottet och antogs år 1977 har fyra nya insatsområden tillkommit: (1) Samarbete på socialvårdens område, (2) Barn-, ungdoms- och familjepolitiskt samarbete, (3) Samarbete på handikappområdet samt (4) Samverkan mot rusmedelsmissbruk.

I sitt betänkande över B 39/s efterlyste utskottet en beslutsamhet och en mera utpräglad tro på vad som kan uppnås genom samverkan mellan de nordiska länderna på det socialpolitiska området. Utskottet hyser fortsatt den uppfattningen. Särskilt bör möjligheterna till samverkan i gränstrakterna uppmärksammas. Erfarenhetsutbyte om de fördelar som står att vinna genom insatser av friskvårdande karaktär bör äga rum de nordiska länderna emellan.

Social- och miljöutskottet önskar uttrycka sin tillfredsställelse över att företrädare för utskottet på sedvanligt sätt bereddes möjlighet att närvara som observatörer vid 1982 års socialpolitiska ministermöte som hölls i Jönköping/Husqvarna i augusti. Temat för ministermötet var "Vård och omsorg för de äldre i framtiden", en nordisk uppföljning av FNs äldrekonferens i Wien 26 juli–9 augusti 1982.

Utskottets sekreterare har beretts möjlighet att som observatör delta i möten med Nordiska socialpolitiska kommittén. Utskottet sätter stort värde på dessa kontakt- och informationskanaler.

Till de områden som social- och miljöutskottet prioriterar högst hör samarbetet beträffande drogmissbruket. Enligt utskottets uppfattning kan nordiska samarbetsinsatser medverka till att reducera de sociala problem som missbruket av alkohol, droger, psykofarmaka lett till i samtliga nordiska länder och som tillhör de största utmaningarna inom den sociala samsarbetssektorn.

Utskottet har med tillfredsställelse konstaterat att de nordiska social- och hälsovårds- samt justitieministrarna har träffats i februari 1982 för att diskutera narkotikabekämpningen.

Samverkan de nordiska länderna emellan på rusmedelsområdet tog Nordiska rådet på förslag av social- och miljöutskottet upp i flera rekomen-

dationer vid den 29:e sessionen. Till den 30:e sessionen lade utskottet fram ett betänkande över medlemsförslaget A 616/s om effektivare insatser mot narkotikamissbruket. I samband med budget för 1983 föreslog utskottet att ytterligare medel anslogs för detta ändamål. Utskottet önskade en sammanställning av tillgängliga forskningsresultat vad gäller redan gjorda informationsinsatser och dess genomslagskraft samt en sammanställning över lagar med syfte att förebygga narkotikamissbruk. I den rådande situationen måste såväl insatser som kontroll-politiska åtgärder vidtagas. Till utskottet har överlämnats ett nyligen väckt medlemsförslag A 652/s angående Nordisk handlingsplan mot narkotika.

I yttrande över fjolårets ministerrådsberättelse hemställde rådet till ministerrådet att beakta de problem som möter för människorna i Norden vid resa, byte av arbetsplats eller flyttning. Såsom också påpekas i C 1/1983 kommer konventionen att behöva hållas ajour med utvecklingen. Viktigt är, vilket utskottet framfört tidigare vid olika tillfällen, att konventionens bestämmelser tillämpas på ett likartat sätt i de nordiska länderna. Viktigt är också att vägledande kommentarer till konventionen utarbetas samt att allmänheten får kännedom om konventionen. Så har också skett.

Av ministerrådsberättelsen framgår att verksamheten vid Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning uppnått en betydande bredd. Social- och miljöutskottet stödjer tanken om att ta upp och utveckla kvinnoperspektivet inom alkohol- och drogforskningen på ett seminarium.

Utskottet anser att på få områden avvecklar sig ett nordiskt samarbete så angeläget som på handikappområdet. Vid Nordiska nämnden för handikappfrågor har ett flertal projekt igångsatts och många har även rönt ett stort internationellt intresse, bl. a. det nordiska informationssystemet för handikapphjälpmedel. Utskottet har med intresse följt den år 1981 inledda försöksverksamhet med utbildning av personal för dövblinda. Utskottet har underrättats om att projektets styrgrupp har, efter en av den utförd konstruktiv utvärdering, anmält att det föreligger behov av en permanent verksamhet inom detta område. Utskottet hemställer till ministerrådet att arbeta för att detta sker. Utskottet konstaterar att i slutet av 1982 genomförs i samarbete med Frambu helsesenter i Norge ett nordiskt möte om små och mindre kända grupper av handikappade. Inom social- och miljöutskottet har ett medlemsförslag A 640/s om nordiska samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande slutbehandlats. Utskottet föreslår en rekommendation i enlighet med medlemsförslaget.

I yttrande över fjolårets ministerrådsberättelse hemställde rådet till ministerrådet att överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för hälso- och sjukvårds-, och veterinärpersonal bör snarast ratificeras av samtliga länder. Av ministerrådsberättelsen framgår att den väntas träda i kraft under år 1983. Hittills har Danmark, Island, Norge och Sverige ratificerat överenskommelsen.

Utskottet har tidigare framfört att när det gäller samarbetet på efter- och

vidareutbildningens område för social- och medicinalpersonal synes det vara en naturlig uppgift för Nordiska hälsovårdshögskolan men att en möjlig kompletterande framkomstväg är också att öppna nationella utbildningsplatser för elever från de nordiska länderna.

Nordiska hälsovårdshögskolan intar en central ställning när det gäller efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal på nordiskt plan. Sambandet mellan åtgärder av social- och hälsovårdande natur är av stor betydelse. I betänkande över C 1/1982 hemställde Nordiska rådet att ministerrådet tillsätter en utredning som kartlägger förutsättningarna för en utvidgning av hälsovårdshögskolans kompetensområde till att också innefatta sociala aspekter i egentlig mening. Denna utredning har inte gjorts. Utskottet upprepar därför sin hemställan. På sikt avtecknar sig en nordisk social- och hälsovårdshögskola som ett mål.

Utskottet önskar ta del av den utvärdering av hälsovårdshögskolan som av Nordiska socialpolitiska kommittén planerats till år 1984. I sammanhanget kan nämnas att social- och miljöutskottet har beslutat att hålla ett sammanträde vid hälsovårdshögskolan 9–10 maj 1983. Försöksverksamheten med integrering av erfarenheter från den sociala sektorn i samhällsplaneringen har bedrivits vid NORDPLAN i Stockholm sedan 1980. Förslag föreligger om att verksamheten fr. o. m. år 1984 ingår i NORDPLANs reguljära verksamhet och som sådan i sin helhet finansieras inom de ramar som ställs till institutionernas förfogande via den nordiska kulturbudgeten. Utskottet önskar närmare information om de överväganden som lett fram till denna slutsats.

Samarbetet inom den Nordiska läkemedelsnämnden fortgår. Utskottet finner den verksamhet som skett inom nämndens ram värdefull. Genom sitt arbete för en samordning av läkemedelsstatistiken har nämnden skapat praktiska förutsättningar för närmare studier av läkemedelsförbrukningen. Utskottet noterar vidare med tillfredsställelse att en s. k. workshop planeras under år 1983 som stimulans för forskning kring läkemedelsanvändning. Utskottet stödjer det av NOSOSKO nyligen inledda projekt om samspelet mellan beskattning och sociala förmåner. Utskottet önskar få ta del av slutrapporten som väntas föreligga under 1984. Utskottet finner det värdefullt att NOMEKOs publikation "Helsestatistik i de nordiske land 1980" som publicerats i år planeras att utges årligen. Den rapport som publicerats om födelsestatistiken i de nordiska länderna önskar utskottet få ta del av. Utskottet önskar också ta del av rapporten från projekt om dödsorsakskodning. Nordiska institutet för odontologisk materialprovning i Oslo fortsätter sin verksamhet som avser standardisering, materialprovning, forskning och upplysning. Informationsbladet "Information om børns opvækstmiljø i Norden" har utskottets fulla stöd. Utskottet utgår ifrån att bladet inte enbart distribueras till pedagoger. Politikerna i de nordiska länderna avtecknar sig här som en viktig målgrupp.

Av ministerrådsberättelsen framgår att ministerrådets ekonomiska åta-

gande vad gäller njurtransplantationsprojektet Scandiatransplant kommer, i enlighet med intentionerna i det reviderade samarbetsprogrammet, att minska. Det är utskottets absoluta uppfattning att den nya ordningen inte får innebära en försämring för de patienter som är beroende av Scandia-transplants tjänster.

10. Utskottets förslag

Utskottets behandling av berättelsen har lett till nedanstående förslag till yttrande. Ordningsföljden mellan punkterna innebär ingen prioritering.

Med hänvisning till vad som ovan anförts får utskottet föreslå:

- A. att rådet med anledning av de avsnitt i ministerrådets berättelse som social- och miljöutskottet behandlat antar följande yttrande:
 1. Den rådande knappheten på ekonomiska resurser får inte medföra att det nordiska samarbetet inom den sociala sektorn i vid mening och på miljövårdsområdet avmattas.
 2. För att konkretisera och realisera det nordiska arbetet och för att åter betona samarbetets betydelse för den enskilde medborgaren bör uppföljningen av de resultat som framkommer genom samnordiskt utredningsarbete och de beslut som träffas med ledning härav ägnas ökad nationell uppmärksamhet.
 3. Ett reviderat samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet bör efter hörande av berört utskott inom Nordiska rådet föreläggas den 32:a sessionen i form av ett ministerrådsförslag.
 - Samarbetsinsatserna för att hindra de stora mänskliga, sociala och ekonomiska problem som ungdomsarbetslösheten innebär, måste intensifieras.
 - Utredningen om kapitalet och arbetskraftens rörlighet bör föranleda konkreta åtgärder.
 - En utvärdering av hur kvinnornas situation på arbetsmarknaden påverkas av konjunkturväxlingarna bör ske.
 4. Ett reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet bör, efter hörande av berört utskott inom Nordiska rådet, föreläggas den 32:a sessionen i form av ett ministerrådsförslag. De kemiska ämnenas inverkan på arbetsmiljön bör utgöra ett eget insatsområde.
 - Samarbetet beträffande yrkeshygieniska gränsvärden och på den psykosociala arbetsmedicinens område bör intensifieras.
 5. Förenta Nationernas kvinnoårtonde bör föranleda ett intensifierat och fördjupat nordiskt samarbete på jämställdhetsområdet.
 - En fristående ämbetsmannakommitté för jämställdhetsfrågor bör upprättas.
 - Orsakerna till nativitetens förändring över en längre tidsperiod i de nordiska länderna bör analyseras i ett jämförande nordiskt perspektiv.

6. I syfte att det reviderade miljövårdsprogrammet skall få genomslagskraft bör resurser ställas till förfogande. Särskilt viktigt är att luftföreningssamarbetet ges hög prioritet.
 7. Det nordiska samarbetet på rusmedelsområdet (alkohol och narkotika) bör fortsatt utvidgas och fördjupas.
 - En utvidgning av Nordiska hälsovårdshögskolans kompetensområde till att också omfatta sociala aspekter bör skyndsamt utredas.
 - Utredningen om friskvårdens betydelse bör föranleda konkreta åtgärder.
 - Samarbetet om barns miljö och uppväxtvillkor bör intensifieras.
 - Det nordiska samarbetet inom handikappområdet bör breddas och fördjupas.
 8. Samarbetet för att kartlägga befolkningens kostvanor och ändringar i kostvanemönstret bör föranleda konkreta åtgärder.
- B. att Nordiska rådet lägger kapitel I (berörda delar) kapitel II, kapitel III, kapitel XI, kapitel XV, kapitel XVI och kapitel XIX till handlingarna.

Stockholm den 21 januari 1982

Margrete Auken (SF)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Förman

Tyra Johansson (s)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg-Martinsen (A)

Sten Söderström (Skd)

Bernhardt Tastesen (S)

BIHANG

Nordiskt medborgarskap

Inledning

Vid Nordiska rådets 30:e session i Helsingfors 1982 tog dåvarande rådspresidenten i sitt inledningsanförande i samband med presentationen av två teman "Norden som hemmamarknad" och "Tekniken och framtiden" upp ett nytt tema, nämligen "Nordiskt medborgarskap". Rådspresidenten definierade Nordiskt medborgarskap som ett tema som omfattar stora och små frågor inom ramen för kulturens och kommunikationens område samt på social- och miljövårdsområdet, områden där mycket redan

gjorts men där mycket återstår att göra för att underlätta för de nordiska medborgarna att dra nytta av det nordiska samarbetet. Vidare beskrevs Nordiskt medborgarskap som ett sätt att stärka den nordiska gemenskapens känslan.

I yttrande över fjolårets ministerrådsberättelse hemställde rådet till ministerrådet att ministerrådet bör beakta de problem som möter människorna i Norden vid resa, byte av arbetsplats eller flyttning. Initiativ bör tas som beaktar de i vid mening sociala sidorna av det nordiska samarbetet.

Presidiet informerade samarbetsministrarna om temat Nordiskt medborgarskap våren 1982 och förde samtidigt fram den oro, som kommit till uttryck från olika håll över att det nordiska samarbetet blivit alltför hårt ekonomiskt och industriellt inriktat. De mjuka värdena hade alltmer kommit i bakgrunden. Presidiet uppmanade utskotten att gå vidare med konkretiseringen av temat Nordiskt medborgarskap. Vid sitt möte den 16 november 1982 i Mariehamn beslöt presidiet att utse social- och miljöutskottet till det organ inom rådet som skulle samordna konkretiseringsarbetet.

Social- och miljöutskottet beslöt vid sitt möte 21 januari 1983 i Stockholm att vid den 31:a sessionen presentera ett program i vilket parlamentarikerna tar upp till diskussion temat Nordiskt medborgarskap. Utskottet beslöt vidare att programmet skulle presenteras i samband med betänkande om C 1/1983.

Nedan redovisas några definitioner av innehållet i temat Nordiskt medborgarskap, något om nordiskt samarbete samt några viktiga nordiska överenskommelser av betydelse för den enskilde medborgaren. Därefter presenteras en principskiss med förslag till några av de åtgärder som kan göras för att jämna vägen mot ett Nordiskt medborgarskap. Naturligt är att det fortsatta konkretiseringsarbetet utmynnar i medlemsförslag.

Innehåll

Temat Nordiskt medborgarskap innebär för det första en viljeyttring att åter i samma anda som på 1950-talet betona samarbetets betydelse för den enskilda människan. Det nordiska samarbetet som har sitt utsprung genom enskilda människors och folkrörelsers insats har genom åren utvecklat sig till ett strikt uppbyggt formellt system och där kontakter mellan medborgarna allt mer ger sig till uttryck som samarbete mellan etablerade organisationer. Den enskilda medborgaren har kommit i bakgrunden.

Nordiskt medborgarskap innebär också i snäv bemärkelse de rättigheter och de skyldigheter en nordisk medborgare har i ett annat nordiskt land. Men nordiska medborgare är mycket mer än de som flyttar, pendlar eller reser i största allmänhet. Nordiskt medborgarskap omfattar i utvidgad form alla nordbor. Nordiskt medborgarskap innebär en summering av nordiska rättigheter. De olika samarbetsområdena arbetar, trots organisatoriska och verksamhetsmässiga likheter, med väldigt olika förutsättningar

i tradition och resurser men också vad gäller innehållets komplex. Viktiga element i temat Nordiskt medborgarskap är att på ett systematiskt sätt avlägsna de hinder som uppträder när de fina och övergripande nordiska konventionerna och principerna skall användas av de enskilda nordiska medborgarna.

Samtidigt som det nordiska samarbetet i dag möter kritik för bristande framsteg växer nya samarbetsformer och nya samarbetsområden fram. Här tecknar sig ett intensifierat samarbete inom energi, miljö och datateknologi som självklara samarbetsområden. En liberalisering på valutaområdet och ett avlägsnande av handelshinder är några milstolpar att passera för ökat nordiskt samarbete. Nya samarbetsområden och nya samarbetsformer kan innebära nya element i temat Nordiskt medborgarskap när det gäller det nordiska samarbetet i framtiden.

Något nytt om nordiskt samarbete

Det formella nordiska samarbetet mellan ländernas parlament och regeringar etablerades 1952 då Nordiska rådet grundades. Viljan till att förstärka detta samarbete är fastlagt i Samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige (Helsingforsavtalet) av år 1962 (ändrad 1971 och 1974). Här uttalas att de nordiska länderna skall sträva efter att bevara och ytterligare utveckla samarbetet mellan länderna på det rättsliga, kulturella och ekonomiska området. Detta gäller också kommunikations- och miljöområdet.

Ett viktigt mål för samarbetet i Norden är att underlätta för nordiska medborgare att arbeta och bosätta sig i samt besöka andra nordiska länder.

En bättre och effektivare resursanvändning är ett annat viktigt mål för det nordiska samarbetet. Detta kan ske bl. a. genom ett utvecklat informationsutbyte, olika former av samordnade insatser, gemensam projektverksamhet, inom nordisk arbetsfördelning, forsknings- och utvecklingsarbete.

Genom samverkan och uppföljning av verksamhet inom internationella organisationer uppnår de nordiska länderna en resursanvändning samtidigt som gemensamma nordiska normer får en större genomslagskraft.

Styrkan i det nordiska samarbetet ligger i dess uthållighet. Det är slitstarkt trots många påfrestningar under året. Samarbetet kännetecknas också av ett kontinuerligt engagemang. Samarbetsprocessen präglas av viljan att finna kompromisser, kombinerat med respekt för de deltagande staternas oberoende. Ofta lyckas de nordiska länderna att uppnå lösningar i samförstånd. Andra gånger förblir resultaten en harmonisk mångfald, som i sig kan bli en källa till stimulans. Att förverkliga de bestämmelser som man internordiskt har kommit överens om stöter ofta på hinder. Som ett exempel kan här nämnas den nordiska miljöskyddskonventionen. En orsak kan vara att bestämmelserna på nordiskt plan är ibland mycket mer långtgående – åtminstone andan i de bestämmelser och konventioner som finns – än de nationella. Social- och miljöutskottet har i ett annat samman-

hang framfört att det ligger nära till hands att påstå att 1980-talets stora resursförstärkningar för att främja nordiskt samarbete måste ske på det nationella planet. De nordiska medborgarna har skäl att ställa krav på resultaten av det nordiska utredningsarbetet kommer till praktisk användning och blir till nytta på nationellt plan. Avtalens principer fungerar alltså inte nödvändigtvis alltid i praktiken.

Resultatet av det nordiska samarbetet tar sig främst uttryck i ingående av avtal och överenskommelser. 1954 års överenskommelse om gemensam arbetsmarknad, 1955 års trygghetskonvention och 1957 års passöverenskommelse tillhör de förnämsta resultaten av efterkrigstidens nordiska samarbete. 1957 beslöts att den personella passunionen skulle utvidgas till en territoriell passunion. Norden blev ett enhetligt passområde. 1974 under-tecknades en miljöskyddskonvention mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige (nordiska miljöskyddskonventionen). Konventionen tillkom efter initiativ från Nordiska rådet som vid sin 20:e session 1972 rekommenderade Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag till en nordisk konvention syftande till att i nationell lagstiftning likställa grannländernas miljöskyddsintressen med det egna landets.

Trygghetskonventionen ger samlat sett ett uttryck för hur grundläggande solidaritetstanken är mellan länderna. Också i internationella sammanhang väcker en sådan konvention i verkligheten respekt. Den fria arbetsmarknaden innebär att nordbor fritt kan få anställning i alla nordiska länder utan arbetstillstånd.

Den nordiska trygghetskonventionen tillförsäkrar flyttande nordbor i huvudsak samma sociala trygghet som inflyttningslandets egna medborgare. Utan trygghetskonventionen skulle intentionerna med 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse inte kunnat ha förverkligats. Om flyttande nordbor inte tillförsäkrats samma förmåner som inflyttningslandets egna medborgare vid sjukdom, havandeskap eller barnsörd eller inte fått med sig pensionsförmånerna hade 1954 års arbetsmarknadsöverenskommelse inte betytt något i verkligheten.

De cirka en miljon flyttningar som skett de nordiska länderna emellan sedan 1954, av vilka merparten berört Finland och Sverige, visar att trygghetskonventionen varit av stor betydelse. Trygghetskonventionen befattar sig, till mångas förundran, endast på ett mycket övergripande sätt med lagstiftningen om hälso- och sjukvårdsväsendet och om social omvårdnad. Viktiga sociala områden som barnomsorg, äldreomsorg och liknande nämns inte i konventionen. Orsaken till detta är att trygghetskonventioner vanligen sluts för att komma till rätta med svårigheter som kan vara inbyggda i själva regelsystemet och som särskilt kan drabba personer som flyttar från ett land till ett annat. Detta kan gälla krav på medborgarskap i landet för rätt till en viss förmån eller krav på en viss minsta bosättnings- eller försäkringstid för andra förmåner. Det kan också röra sig om krav på aktuell bosättning i landet för rätt till en under förfluten tid

intjänad rättighet, exempelvis pension. En annan viktig fråga för trygghetskonventioner är att undvika dubbel avgiftsskyldighet och dubbla rättigheter. Lagstiftning om social omvårdnad, barnomsorg och äldreomsorg innehåller sällan eller aldrig, begränsade regler av detta slag. Den nordiska trygghetskonventionen innebär att man genom samordning av nationella bestämmelser genomför lättnader för i första hand nordiska medborgare som flyttar eller byter uppehållsort inom de nordiska länderna. Dessa personer kommer härigenom att i största möjliga utsträckning skyddas mot den förlust av sociala rättigheter som ett byte av uppehållsort kan innebära. En flyttning mellan de nordiska länderna skall kunna ske under på förhand kända villkor samt under socialt och ekonomiskt tryggade förhållanden.

En ny nordisk konvention om social trygghet, som ersätter 1955 års konvention, trädde i kraft den 1 januari 1982.

1954 års överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad innebar att kravet på arbetstillstånd för nordiska medborgare slopades. Därmed skapades en fri rörlighet på arbetsmarknaden i Norden. Överenskommelsen medförde också att ett nära samarbete mellan arbetsmarknadsmyndigheterna i de nordiska länderna utvecklades. Däremot medförde den inte en för länderna gemensam nordisk arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik.

Det är först senare på 1960- och under 1970-talet då alla länder kraftigt höjde ambitionsnivån inom sysselsättningspolitiken som konkreta förslag börjar framföras om en harmonisering av målen och medlen för ländernas sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitik.

Våren 1982 undertecknades en reviderad överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad. Den grundläggande rättigheten för medborgare i de nordiska länderna att fritt kunna ta arbete och bosätta sig i annat nordiskt land har bibehållits i den nya överenskommelsen. Men medan man i 1954 års överenskommelse synes ha betraktat arbetskraften främst som en produktionsfaktor, vars fria rörlighet skulle vara till gagn för ländernas ekonomiska och sociala utveckling, uppmärksammar den nya överenskommelsen individens villkor.

Det centrala målet att upprätthålla full sysselsättning har överfört till den nya överenskommelsen. Detta är en viktig förutsättning för att den gemensamma arbetsmarknaden skall fungera på avsett sätt och för att möjligheten till fri rörlighet mellan länderna skall innebära en reell valfrihet för den enskilde.

I den nya överenskommelsens preambel återges även andra förutsättningar såsom strävan till regional balans såväl inom som mellan länderna samt till jämställdhet i arbetslivet mellan kvinnor och män.

Principskiss

Nedan följer en uppräkningslista av några av de åtgärder som kan göras för att jämna vägen mot ett Nordiskt medborgarskap.

1. *Arbete och företagsamhet i annat nordiskt land*

- förbättrad arbetsförmedlingsservice
- samarbete om skattelagstiftning, dubbelbeskattning, moms, avdragsrätt, arbetsgivareavgifter etc.
- gemensam arbetsmarknad för fria näringsidkare, auktorisationsproblem etc.
- nordisk arbetsmiljökonvention
- gränsbroschyr (Jfr Vårt att veta, för pendlare mellan Norge och Sverige)

2. *Att flytta till annat nordiskt land*

- förbättrad informad om den sociala tryggheten i inflyttningslandet
- nordisk utredning om rösträtt vid parlamentsval (t. ex. efter tre år)
- språkkonventionens praktiska tillämpning
- enhetliga personnummer
- skolundervisning på eget språk
- undervisning för återvändande barn
- förbättrad information om bostadssituationen i inflyttningslandet
- enhetliga fordonsregler
- körkortsgiltighet
- förbättrad receptgiltighet
- information om privatekonomiska förhållanden, avdragsrätt, pension, bidrag
- valutabestämmelser
- enhetligare sociallagstiftning

3. *Resa i nordiskt land*

- utbyggt system av reserabatter
- ökad information om de nordiska grannländerna via massmedia (t. ex. via radio/TV eller stöd till nyhetsbyråerna)
- turistinformation om grannländerna
- trafiklagstiftning
- bilförsäkring

4. *Studera i annat nordiskt land*

- examensgiltighet
- studieresor
- gemensamma utbildningar

5. *Allemansrätt och hänsyn till miljön*

- miljöskyddskonventionen
- informationsbroschyr om allemansrättens innehåll och begränsningar

6. *Språksvårigheter*

- förbättrad grannlandsundervisning
- ökad information om de nordiska grannländerna

Nordisk ombudsman

För att förbättra kontakten mellan det institutionaliserade nordiska samarbetet och enskilda medborgare kommer social- och miljöutskottet att överväga om att föreslå att inrätta en tjänst som Nordisk ombudsman. Denna person skall ha till uppgift att ge upplysning till nordiska medborgare men också på förfrågan värdera om avtal och överenskommelser efterlevs som det förutsatts. En särskild arbetsordning för ombudsmannen kommer att utarbetas.

*BILAGA 20***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet**

Till kulturutskottet har av Nordiska rådets presidium hänvisats Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1982 jämte bilagor. Berättelsen har denna gång avgivits en vecka tidigare än vanligt, vilket varit ägnat att underlätta utskottets arbete.

Utskottet har behandlat berättelsen vid möte den 20–21 januari 1983 i Stockholm. Därvid har utskottet funnit skäl att ta ställning till *kapitel I* Inledning, *kapitel XIII* Kulturellt samarbete, samt vissa delar av andra kapitel, vilka utskottet har funnit vara av intresse för sig. Därutöver har utskottet tagit ställning till *bilaga 9* Nordiska ministerrådets budget för kulturellt samarbete 1983 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1982 och bokslutet 1981, *bilaga 10* Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1982, *bilaga 11* Samnordiska utredningar på kulturområdet 1982 samt *bilaga 12* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om nordiskt kulturellt samarbete.

Som *bilaga 16* överlämnas ministerrådets förslag till budget 1984. Detta har ännu inte skett. Utskottet tar ställning till budgetförslaget i särskild ordning.

De sistnämnda berättelserna, som har samlats i *bilaga 12* till själva ministerrådsberättelsen, omfattar 32 nummer. Utskottet har genomgått berättelserna och redovisar sina synpunkter på dessa i avsnitt 8 av detta betänkande. Fastän ministerrådsberättelsen och de därtill anslutna bilagorna av utskottet formellt slutbehandlats vid mötet i Stockholm, ser utskottet inga hinder för att i ett senare skede företa en förnyad genomgång av dem. För den händelse en sådan senare genomgång ger anledning till frågor, anser sig utskottet oförhindrat att vid någon av de gemensamma överläggningarna med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) eller på annat lämpligt sätt återkomma till dessa.

Till detta betänkande har såsom *bihang* lagts utskottets promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete, upprättad den 26 augusti 1982 inför utskottets inledande överläggningar med ministerrådet om den nordiska kulturbudgeten för 1984. I promemorian diskuteras även uppföljningen av rekommendationer samt anges sådana av utskottet prioriterade samarbetsområden som täcks av rekommendationer.

2. Redovisningen av de med anledning av yttrande nr 2/1982 vidtagna åtgärderna

Vid 30:e sessionen 1982 antog Nordiska rådet med 53 röster mot en på förslag av kulturutskottet ett yttrande i fem punkter (*nr 2/1982*) med anledning av Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet 1981. De uppfattningar som i detta yttrande framfördes hade av utskottet bedömts såsom väsentliga för det fortsatta samarbetet på kulturavtalets områden. Därför önskar utskottet först behandla de åtgärder som ministerrådet eller regeringarna vidtagit med anledning av yttrandet.

Särskilt meddelande eller särskilda meddelanden om yttrandet har inte avgivits i motsats till vad som var fallet vid föregående session. Detta gäller även de fyra andra yttrandena av rådet, vilka på förslag av de olika utskotten antogs vid 30:e sessionen. Reaktionerna på yttrandena redovisas i ministerrådsberättelsen till 31:a sessionen på olika sätt.

Utskottet konstaterar att det alltså fortfarande saknas enhetlighet i fråga om formerna för och omfattningen av Nordiska ministerrådets/de nordiska ländernas regeringars reaktion på yttranden av Nordiska rådet. Utskottet finner detta förhållande otillfredsställande, eftersom det försvårar rådets kontrollerande verksamhet, och hemställer hos Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till förbättringar härvidlag.

2.1 Ratificering av de ingångna överenskommelserna om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare och om samarbete på utlandsundervisningsområde

Nordiska rådet ansåg att de nordiska länderna snarast borde ratificera den ingångna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare och att berörda länder snarast borde ratificera den ingångna överenskommelsen om samarbete på utlandsundervisningens område.

Något meddelande om att så skulle ha skett lämnas inte i någotdera fallet.

Utskottet har i den som *bihang* till detta betänkande lagda promemorian tagit upp frågan om ansvaret för de till de nordiska ländernas regeringar riktade rekommendationerna mot bakgrund av att arbetet med dessa enligt utskottets uppfattning inte löper tillfredsställande och att rapporteringen är otillräcklig.

Utskottet finner den uteblivna informationen om eventuell ratificering

av de två överenskommelserna vara exempel på den ovan nämnda bristfälliga kommunikationen mellan de nordiska ländernas regeringar och Nordiska rådet, vilka ofördröjligen bör undanröjas. Utskottet anlägger i avsnitt 3 av detta betänkande synpunkter på frågan hur ratificeringen av nordiska överenskommelser skulle kunna rapporteras till Nordiska rådet.

2.2 Förslag om utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden

Nordiska rådet ansåg att Nordiska ministerrådet till 31:a sessionen 1983 borde lägga fram ett förslag om utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden.

Det anges att kontakt har tagits med berörda grönländska instanser, varvid har framgått att det finns planer på ett kulturhus i Julianehåb. Det antas att skapandet av ett sådant hus kan leda till att en kontaktpunkt för vidgade kulturförbindelser mellan Grönland och Norden i övrigt skapas. Kulturavtalsorganens första uppgift blir att företa en kartläggning av vilka önskemål och möjligheter som kan finnas i sammanhanget. Det meddelas ytterligare att tidsramen fram till 31:a sessionen har varit alltför kort, för att något konkret förslag skulle ha kunnat läggas fram.

Utskottet noterar detta och ser fram mot att få ta del av ett konkret förslag om utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden. Utskottet understryker att den kommande kartläggningen bör ta sin utgångspunkt i grönländska behov och önskemål.

2.3 Stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte

Nordiska rådet ansåg fortsatt att stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte snarast borde skapas.

Det meddelas att frågan övervägs kontinuerligt i relation till de ekonomiska möjligheterna och utgående från tanken att samla informationsmaterial o. a. som kan inspirera och stimulera till sådan verksamhet som är förankrad i lokala initiativ.

Utskottet tvingas konstatera att de under en lång följd av år efterlysta stödordningarna inte kunnat åstadkommas, vilket utskottet finner beklagligt. Glädjande i sammanhanget är att ministerrådet förhåller sig positivt till saken, inte minst som internationella organisationer med elevutbyte på sitt program visat intresse för att organisera elevutbyte inom Norden. Sålunda anmäler ministerrådet i sitt förslag *B 37/k* om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet för utbildningsrådets del ett särskilt intresse för just lärar- och elevutbyte mellan de nordiska länderna och för åtgärder till gagn för ungdomsturismen. Tanken är enligt förslaget att igångsätta en ny försöksperiod, för att utröna alternativa finansieringsmöjligheter för lärar- och elevutbytet.

Utskottet ger fortsatt stöd åt strävandena att åstadkomma ett ökat lärar- och elevutbyte mellan de nordiska länderna.

2.4 Utveckling av det nordiska ungdomssamarbetet

Nordiska rådet ansåg fortsatt att det nordiska ungdomssamarbetet borde utvecklas ytterligare, varvid de handikappades behov särskilt borde beaktas.

Det framgår att ministerrådet höjt anslaget till nordiskt ungdomssamarbete med 379 000 DKK till 2,3 milj. DKK. Av ökningen utgör 179 000 DKK. kompensation för prisökningar, medan 200 000 DKK. utgör aktivitetsökning, vilket gör 10 %. Utskottet noterar ökningen med tillfredsställelse.

3. Redovisningen av Nordiska ministerrådets verksamhet (kapitel I)

Utskottet hälsar med tillfredsställelse de nordiska ländernas regeringars deklaration om att genom Nordiska ministerrådet arbeta för en ytterligare intensifiering och utveckling av det nordiska samarbetet. Utskottet ansluter sig till regeringarnas uppfattning att samarbetet är en viktig förutsättning för att värna om de nordiska ländernas gemensamma livsform, den ömsesidiga solidariteten, ländernas gemensamma värden och respekten för varandras kultur. Utskottet önskar därtill göra en precisering av det sistnämnda och ändra det till respekten för varandras kulturer, för att därigenom markera sin positiva inställning till de nordiska, etniska och kulturella minoriteterna.

Inledningskapitlet slår vidare fast att utvecklingen av det nordiska samarbetet på 1980-talet primärt bör ligga på områden där man genom samarbete kan uppnå ett bättre bruk totalt sett av tillgängliga resurser. Denna samarbetsfilosofi har särskild aktualitet i tider av ekonomisk åtstramning, såsom för närvarande, men får enligt utskottets mening inte utesluta och utesluter inte heller nya initiativ, vilket utskottet särskilt understryker. Utskottet anlägger synpunkter på ambitionerna i det nordiska kultursamarbetet under 1980-talet i ett särskilt betänkande om ministerrådsförslaget *B 37/k*.

Nordiska rådet har inte erhållit något meddelande eller på annat sätt informerats om huruvida de nordiska länderna ratificerat den ingångna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare. Rådet har inte heller fått meddelande om huruvida berörda nordiska länder ratificerat den ingångna överenskommelsen om samarbete på utlandsundervisningsområdet. Enligt vad utskottet erfarit har det även på andra samarbetsområden visat sig svårt att få uppgifter om hur ratificeringen av överenskommelser mellan de nordiska länderna fortskrider. Utskottet anser därför att system för lämnande av sådana uppgifter till Nordiska rådet bör utvecklas. T. ex. kunde det ministerium/departement i vilket ratifikationsinstrumentet enligt avtalet skall deponeras åläggas att via sin regering hålla Nordiska rådet informerat om hur ratificeringen fortskrider. Frågan skulle kunna övervägas av den av statsministrarna och rådets presidium

tillsatta femmannautredningen, vars mandat inte synes lägga hinder i vägen för detta.

I detta sammanhang önskar utskottet även uppmärksamma försöksordningen med ny budgetprocedur, som tillämpas första gången i samband med 31:a sessionen 1983. Utskottet förhåller sig positivt till idén, som är ägnad att öka utrymmet för diskussion om prioriteringar samt därigenom förhoppningsvis också det parlamentariska inflytandet på utformningen av budgeten och samarbetet. För att den nya proceduren skall kunna tillämpas utan problem, krävs dock att budgetförslaget lämnas till kulturutskottet i så god tid att det kan behandlas parallellt med ministerrådsberättelsen, vilket inte kommer att vara fallet första gången. Vidare anser utskottet att kultursekretariatets lägesrapport bör ges så mycket tidigare, än vad som hittills har varit fallet, att den kan bilda en av utgångspunkterna för utskottets arbete med den årliga promemorian om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete. Utskottet hyser alltså stora förhoppningar när det gäller försöksordningen med ny budgetprocedur.

4. Redovisningen av det kulturella samarbetet (kapitel XIII)

Kapitlet om kulturellt samarbete har den traditionella uppställningen i enlighet med kulturavtalets indelning. I inledningen nämns några av de mera omfattande frågor som under 1982 i hög grad har präglat arbetet inom kulturavtalets ram. Därefter redovisas vissa övergripande frågor såsom kulturbudgeten 1983, tryggad aktivitetsnivå för igångsatta nordiska samarbetsprojekt, kulturbudgeten 1984–1986 samt informations- och publikationsverksamheten.

Sakfrågorna behandlas nedan under egna punkter i den mån de inte behandlats redan tidigare. Frågor i anslutning till rekommendationer behandlas i allmänhet i särskilda betänkanden om respektive meddelande, t. ex. om det forskningspolitiska rådet (*rek. nr 4/1982*) och om radio- och TV- samt telesamarbetet i Norden (*rek. nr 2/1982*). Utskottet yttrar sig även i särskilt betänkande om ministerrådsförslaget om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (*B 37/k*).

4.1 Kulturbudgeten

I sin såsom *bihang* till detta betänkande lagda promemoria diskuterar utskottet utvecklingen av den nordiska kulturbudgeten 1982–1983 och lägger fram vissa principer, som enligt utskottets uppfattning bör vara vägledande för arbetet med budgeten för 1984. Utskottet avser inte att här upprepa sina synpunkter, som framlades för Nordiska ministerrådet vid överläggningar den 18 oktober 1982, utan hänvisar till promemorian.

4.2 Tryggad aktivitetsnivå

Ministerrådet tar upp frågan om nödvändigheten av att garantera förut-

satt nivå för igångsatta nordiska samarbetsprojektet. Alternativen är enligt ministerrådet att det antingen klart tillkännages att aktivitetsnivån i det nordiska samarbetet skall reduceras eller att det fastslås att förutsatt aktivitetsnivå skall upprätthållas – intill dess att förutsättningarna eller målen för den enskilda verksamheten eventuellt förändras genom direkt beslut.

Utskottet hänvisar i sin ovannämnda promemoria i fråga om vissa institutioner på kulturbudgeten till ett uttalande av statsministrarna från december 1981, enligt vilket det är väsentligt att trygga verksamhetens nivå inom viktiga samarbetsområden. Utskottet framhåller där att det är risk att berörda institutioner i annat fall förtvinar eller aldrig når sin blomning, varvid besluten att överhuvudtaget föra upp dem på kulturbudgeten kan ifrågasättas.

Utskottet framhåller att det inte kan bli fråga om reduktion av aktivitetsnivån på viktiga samarbetsområden och anser att budgetkonsekvenserna av att nya samarbetsprojekt satts igång måste tas. En annan utveckling skulle innebära ett tillspillogivande av hittills satsade resurser och ett underminerande av det nordiska samarbetet. Utskottet anser det vara viktigt att trygga den förutsatta aktivitetsnivån inom det nordiska kultursamarbetet.

I den rådande situationen har ministerrådet givit kultursekretariatet i uppdrag att göra halvårsprövningar av pris- och kursutvecklingen i relation till de förutsättningar som lades till grund vid budgeteringen. På basen av dessa prövningar skall kultursekretariatet sedan kunna lämna förslag till åtgärder för att eliminera särskilt ofördelaktiga utslag av pris- och kursutvecklingen.

Utskottet stöder detta och erinrar om sin i betänkandet om ministerrådsberättelsen till 30:e sessionen 1982 uttalade uppfattning om att budgeteringspraxis för de i Island belägna institutionerna bör ses över i syfte att skapa möjligheter för uppgörande av mer realistiska budgetförslag än vad gällande praxis medger.

Utskottet noterar ytterligare ministerrådets uppfattning att utvecklingen talar för en intensifiering av samarbetet på flera viktiga fält, liksom att nordiskt samarbete aktualiseras på en rad nya och tidigare oprövade områden. Utskottet hyser samma uppfattning som ministerrådet och påpekar än en gång att de tider av ekonomisk åtstramning som de nordiska länderna genomlever inte får utesluta nya initiativ.

4.3 Kulturbudgeten 1984–1986

Med hänsyn till förslag av kulturutskottet om en planerande budget på t. ex. tre års sikt har ministerrådet givit kultursekretariatet i uppdrag att utarbeta förslag till riktlinjer för kulturbudgetens utveckling 1984–1986. Institutionerna på kulturbudgeten har ombetts lämna in tre alternativa budgetförslag, som efter kompensation för pris- och lönestegringar skulle

25–20-331 Nordiska rådet. Del 2

innebära 1) 0-tillväxt, 2) möjlighet till nya aktiviteter, 3) budgetnedgång på 2%. Utskottet har uttalat att det avvaktar resultatet av arbetet med institutionernas förslag och att det förutsätter att kulturavtalets organ ställer motiverade förslag till omprioriteringar vad gäller budgeten för 1984.

4.4 Informationsverksamheten

Utskottet noterar att resurserna till tidskriften Audhumla förstärks, så att den därigenom skall kunna fylla funktionen som hela det nordiska kultursamarbetets periodiska tidskrift. Utskottet erinrar om de uppfattningar som uttalades bl. a. av Nordiska rådets informationskommitté i samband med remissbehandlingen av medlemsförslag A 607/k om en nordisk kulturtidskrift, som ledde till rek. nr 6/1982 om en utredning av förutsättningarna för och möjligheterna till att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning.

Utskottet noterar även att strävandena att åstadkomma ett fast korrespondentnät i nordiska huvudstäder synes komma att kunna förverkligas. En tvåårig försöksperiod med stöd till de nationella nyhetsbyråerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige inleddes hösten 1982, och nyhetsbyråerna räknar med att nätet skall kunna göras permanent efter försöksperiodens slut och verksamheten finansieras av byråernas abonnenter. Utskottet erinrar här om rek. nr 13/1975, som visserligen explicit gäller förbättrad information om de nordiska länderna i etermedier, men som tar sin utgångspunkt i hela informationsflödet mellan de nordiska länderna, vilket utskottet påpekat i sitt betänkande om det medlemsförslag (A 417/k) som ledde till rekommendationen.

Informationen om det nordiska samarbetet såväl inåt som utåt baserar sig på en gemensam informationsplan som bereds samfällt av de informationsansvariga inom Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets organ och som läggs fram av Nordiska rådets informationskommitté för Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna). Planen fastställs slutligen av ministerrådet och informationskommittén, vilken har fullmakt av Nordiska rådets presidium för detta.

Utskottet anser att frågan om samordning av informationen om det nordiska samarbetet bör ges ökad uppmärksamhet.

4.5 Publikationsverksamheten

Utskottet noterar den nyetablerade publikationsfunktionen inom kultursekretariatet. Den har den primära uppgiften att ta tillvara den utgivning av publikationer som Nordiska ministerrådet i sammansättningen kultur- och undervisningsministrarna svarar för. Motivet till att inrätta en särskild funktion är att därigenom och mot bakgrund av stigande kostnader så rationellt och ekonomiskt som möjligt sköta produktionen och distributionen av trycksakerna. Utskottet finner motiveringen riktig, men frågar sig samtidigt och med samma motivering om inte frågan borde ses i ett större

sammanhang, så att all publikationsverksamhet under Nordiska ministerrådet (oberoende av sammansättning) och Nordiska rådet skulle koncentreras till ett och samma organ.

5. Utbildning

5.1. Skolsamarbete

Ett av de viktigaste syftena med det nordiska skolsamarbetet av idag är att mellan de enskilda länderna förmedla information om skolförhållandena. I enlighet med detta syfte bedrivs ett vidsträckt samarbete i det nordiska skolsamarbetets regi. Utskottet har särskilt fäst sig vid en undersökning av möjligheterna att utveckla fasta ordningar för förmedling av information mellan institutioner i de olika länderna. En arbetsgrupp arbetar för närvarande med att försöka åstadkomma en fast ordning för information om material för invandrarundervisning mellan de nationella centralerna för undervisningsmaterial. En annan arbetsgrupp arbetar på att åstadkomma ett nordiskt databaserat informationssystem om material i specialundervisningen.

Utskottet finner det viktigt att sträva till att åstadkomma fasta ordningar för informationsförmedling mellan de nordiska länderna, för att det därigenom skall vara möjligt att lättare och fortlöpande anlägga ett nordiskt perspektiv på och tillämpa nordiska idéer i den nationella planeringen i enlighet med kulturavtalets anda.

Särskilt viktig är erfarenhetsutväxlingen inom ungdomsutbildningen. Det är ett stort behov av informationsutbyte mellan de nordiska länderna om de åtgärder som vidtagits och hela tiden vidtas mot ungdomsarbetslösheten.

5.2. Utbildnings- och läromedelssamarbete på smala områden

I betänkandet om ministerrådsberättelsen till 30:e sessionen 1982 uttalade utskottet som sin uppfattning att utbildnings- och läromedelssamarbete på smala områden var mycket angeläget, eftersom ett sådant samarbete innebar ett effektivt utnyttjande av tillbudsstående resurser och gav möjlighet att utveckla även smala områden.

Samarbetet inom fiskeriutbildningen är föremål för fortsatt utredning och konkretisering, men också andra områden har blivit aktuella. Sålunda har inom kulturavtalets organ diskuterats möjligheter till samarbete om branschutbildning för glasindustrin, men också för textilindustrin. Nämnas kan att rådets ekonomiska utskott ser positivt på ett samarbete om yrkesutbildning för glasindustrin. Utskottet är enigt om att frågan om en utvidgning av denna typ av samarbete till att gälla utbildning inom andra industrigrenar bör ses i ett större sammanhang. Det är dock fråga om ett samarbete som är särskilt angeläget, inte minst i tider av stora ekonomiska vanskligheter i de nordiska länderna, och som med fördel kan utvidgas. Det bör

vara en uppgift för kulturavtalets organ att undersöka för vilka branscher ett utbildningssamarbete skulle kunna vara till nytta.

Med hänvisning till det s. k. miljöläroprojektet erinrar utskottet om medlemsförslag A 606/k om byggnadsmiljöfostran. Kulturavtalets organ har i särskild ordning tillställts medlemsförslaget jämte remissyttrandena samt utskottets betänkande för kännedom och för åtgärder i tillämpliga delar.

5.3 *Språksamarbete*

Utskottet stöder strävandena att utsträcka handlingsprogrammet för ökad språkförståelse i Norden till att gälla även det gymnasiala stadiet. I första hand skall behovet av lärarfortbildning och läromedelsproduktion utredas och läroplanerna på det gymnasiala stadiet inventeras.

Utskottet beklagar samtidigt att inga framsteg gjorts i frågan om att öka lärar- och elevutbytet mellan de nordiska länderna.

Utskottet noterar med tillfredsställelse de nordiska radio- och TV-bolagens strävanden att i radio och TV öka informationen om de nordiska länderna, deras språk-, kultur- och samhällsförhållanden. Programmen har producerats av bolagen antingen samfällt eller enskilt.

5.4 *Vuxenutbildning*

Samarbetet om vuxenutbildningen får ökad betydelse mot bakgrund av de allt snabbare förändringarna inom arbets- och näringsliv. Ministerrådet anför att utredningsfasen i tre omfattande projekt håller på att avslutas. Det är fråga om a) vuxenutbildning i arbetslivet, b) kartläggning av vuxenutbildningen i Norden och c) rekrytering till och information om vuxenutbildningen i Norden. Utskottet stöder en vidareföring av vuxenutbildningssamarbetet.

6. **Forskning**

6.1 *Nordiska forskningspolitiska rådet*

Nordiska forskningspolitiska rådet inledde sin verksamhet den 1 januari 1983. Utskottet avger särskilt betänkande om meddelandet om den rekommendation i enlighet med vilken forskningspolitiska rådet upprättats (*rek. nr 4/1982*).

6.2 *Systematiserad nordisk forskarutbildning*

I betänkandet om ministerrådsberättelsen till 30:e sessionen 1982 behandlade utskottet frågan om systematiserad nordisk forskarutbildning mycket ingående. Det är i första omgången fråga om ett pilotprojekt med fyra årliga forskarkurser under åren 1982–1985 på det jord- och skogsbruksvetenskapliga och veterinärmedicinska området. Utskottet upprepar här sitt stöd för pilotprojektet. Det framgår att det 1982 för projektet beviljats 250 000 DKK över vardera kulturbudgeten och den allmänna

budgeten, men det framgår inte hur den fortsatta finansieringen för 1983–1985 har ordnats, vilket varit en olöst fråga.

Utskottet finner liksom ministerrådet det vara skäl att utreda vilka utbildningsbehov inom olika forskningsdiscipliner och -områden som skulle kunna tillgodoses genom nordiskt samarbete. Utskottet noterar intresset att ordna forskarkurser inom vissa tekniska områden samt det intresse som uttrycks från områdena odontologi, miljö och energi. Frågan om finansiering av ett sådant samarbete måste också utredas (medel över nordisk budget eller nationella medel). Utskottet finner det naturligt att dessa frågor utreds av det nordiska forskningspolitiska rådet.

6.3 *Tung vetenskaplig utrustning*

Utskottet sluter sig helt till ministerrådets uppfattning om behovet av ökat samarbete om tung vetenskaplig utrustning. Utskottet erinrar om *rek. nr 5/1982* med det yttersta syftet att åstadkomma ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden. Ministerrådet nämner också andra områden som anses lämpliga för samarbete, nämligen astronomi, super- eller stordator och termoluminiscensdatering. Utskottet stöder alltså strävandena att öka samarbetet om tung vetenskaplig utrustning. Det bör även bli en uppgift för det nordiska forskningspolitiska rådet att bedöma vilket område/vilka områden som det är mest angeläget att samarbeta om.

6.4 *Lektoratsverksamhet i tredje världen*

Utskottet finner det vara värt att utreda behovet av och möjligheterna till att utsträcka lektoratsverksamheten till länder utanför Europa och USA, till tredje världen. Naturliga mottagarländer kunde t. ex. vara sådana som Norden bedriver utvecklingssamarbete med. Det är naturligt att det därvid blir fråga om andra fack än de traditionella språk, litteratur och i viss mån samhällskunskap. Utskottet har givetvis ingenting mot att den nordiska modellen för samarbete kunde ges större spridning.

6.5 *Högre utbildning*

Utskottet tar fasta på strävandena att få igång ett samarbete kring marin teknologi/off shore-teknik och anser att eventuella strävanden inom liknande områden bör uppmuntras såsom innebärande besparing av såväl finansiella, som personella resurser.

7. **Allmänskulturell verksamhet**

7.1 *Samarbete mellan folkrörelser*

Utskottet har tidigare i detta betänkande med tillfredsställelse noterat att anslaget till nordiskt ungdomssamarbete kunnat höjas i enlighet med utskottets förord.

Utskottet noterar vidare med tillfredsställelse att anslaget till nordiskt idrottssamarbete höjts i enlighet med utskottets förord från 330 000 DKK till 500 000 DKK, vilket gör en aktivitetsökning på hela 42,4%. Stödet gäller idrottsutbytet inom Västnorden och mellan detta område och det övriga Norden. Utskottet noterar att Svalbard numera inkluderats.

Enligt utskottets uppfattning har därmed möjligheter skapats att ge stöd även till nordiskt samarbete inom handikappidrott, vilket förutsätts i *rek. nr 16/1975*, som bildar grunden för idrottssamarbetet.

7.2 Etniska och språkliga minoriteter

Utskottet gav vid överläggningar med ministerrådet i oktober 1982 sitt stöd till ett på basen av utredningen "Samisk Kulturliv" (*NU 1981:6*) utarbetat förslag om åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet. Utredningen hade företagits efter rekommendation av Nordiska rådet (*rek. nr 15/1976*). Ministerrådets beslut innebär att det för 1983 avsätts 200 000 DKK som projektmedel att fördelas genom Nordiska samerådet, vilka 1984 skall höjas till 400 000 DKK, samt ett särskilt anslag på ca 400 000 DKK årligen under en treårsperiod för ett utrednings- och utvecklingsarbete inom Nordisk Samisk Institut (*C 203/k*). Utskottet är ense med ministerrådet om att erfarenheterna av projektmedlen bör utvärderas, innan ställning kan tas till frågan om att inrätta en särskild nordisk samisk kulturfond. Utskottet påpekar att många av de av den ovan nämnda utredningen framlagda förslagen förutsätter åtgärder på nationellt plan. Dessa har bedömts såsom minst lika viktiga som de föreslagna åtgärderna på nordiskt plan.

Fråga om utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden (*yttrande 2/1982*) har diskuterats tidigare i detta betänkande.

7.3 Samarbete kring barn och kultur

En viss projektverksamhet på det barnkulturella området inleddes 1980 och har hittills omfattat tre projekt. Utskottet anser att det bör ske en aktiv uppföljning av projektverksamheten med hänsyn till vikten av stöd till området barn och kultur. Utskottet stöder strävandena att öka samarbetet inom detta område.

7.4 Kultur och massmedia

Utskottet är ense med ministerrådet om att det konkreta nordiska samarbetet på området kultur och massmedia sedan 1975 i huvudsak koncentrerats till samarbete om utredningar av frågan om ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit. I likhet med ministerrådet finner utskottet det önskvärt att arbetsområdet i ökande utsträckning omfattar också video och kabel-TV, med hänsyn till den snabba utvecklingen på dessa områden och de möjligheter och problem som utvecklingen medför. En i hög grad aktuell fråga är kopplingen av existerande kabel-TV-nät till andra länders

TV-system via länk eller satellit. För närvarande behandlas i utskottet ett medlemsförslag om samarbete kring mottagande av utomnordiska TV-satellitsändningar (A 635/k).

Utskottet noterar att ministerrådet tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att bistå kulturavtalets organ på medieområdet (D 1983/15/1973/k). Gruppen skall enligt sitt mandat bl. a. följa utvecklingen inom medieområdet, kontinuerligt rapportera om utvecklingen samt framlägga förslag, utkast och idéskisser till speciella nordiska samlösningar och åtgärder.

Behovet av ett samlat arbetsprogram för samarbetet om elektroniska massmedier är stort, och ett sådant bör enligt utskottets mening åstadkommas i brådskande ordning.

7.5 Konstnärlig verksamhet

I augusti 1981 invigdes i anslutning till Nordiskt konstcentrum på Sveaborg fem gästateljéer. Dessa ateljéer skall enligt planerna kompletteras med andra ateljéer i de övriga nordiska länderna. Utskottet noterar att ateljéerna helt kunnat inrättas med medel som ställts till förfogande av finländska regeringen. Utskottet finner att berörda myndigheter i de övriga länderna bör uppmuntras till motsvarande insats, för att det planerade nordiska gästateljénätet skall kunna åstadkommas.

7.6 Scandinavia Today

Den nordiska kulturmanifestationen "Scandinavia Today" i USA ser ut att lyckas, såväl från de enskilda ländernas synpunkt sett, som från det nordiska samarbetets synpunkt sett. Projektet är ett gott exempel på ett samarbete som i enlighet med kulturavtalets stadganden gör det möjligt att öka den samlade effekten av ländernas insatser. Att projektet har betydelse långt utöver kulturområdet är givetvis ägnat att göra ett samarbete av denna typ ännu intressantare.

Erfarenheterna av "Scandinavia Today" bör i sinom tid utvärderas med tanke på eventuella nordiska framstötter på andra håll i världen. Redan nu står det klart att ingenting talar mot sådana arrangemang, vars största betydelse synbarligen just ligger i att de genomförs i samarbete mellan de fem länderna.

Utskottet framhåller att Nordiska rådet bör beredas tillfälle att yttra sig om eventuella kommande projekt av den ovannämnda arten samt att finansieringen bör ske utanför ordinarie budget.

7.7 Nordiskt radio- och TV- samt telesamarbete via satellit

Utskottet anlägger synpunkter på nordiskt radio- och TV- samt telesamarbete via satellit i särskilt betänkande om meddelandet om rek. nr 3/1982.

8. Bilagda berättelser

Utskottet har genomgått de i *bilaga 12* ingående berättelserna från institutioner o. l., vilka direkt lyder under kulturavtalets organ. Av dessa organ hör *C 100/k–C 107/k* till utbildningsområdet, *C 150/k–C 165/k* till forskningsområdet och *C 200/k–C 207/k* till det allmänkulturella området. Utskottet anlägger därutöver synpunkter på till utskottet hänvisade berättelser från vissa sådana institutioner, vilka inte direkt lyder under kulturavtalets organ, *C 2/k–C 55/k*.

Mot bakgrund av genomgången anser utskottet att det är ett behov av en årligen avgiven samlad översikt av de institutioner vars verksamhet finansieras över den nordiska kulturbudgeten, i vilken kulturavtalets organ redovisar sina bedömningar och prioriteringar. En sådan översikt ersätter inte institutionernas egen rapportering.

Utskottet finner först anledning att understryka att sådana institutioner i vars verksamhet ingår att arrangera kurser av olika slag bör lämna upplysningar om avhållna kurser och deras innehåll, antalet deltagare samt deltagarnas fördelning på de olika länderna. Upplysningarna kan vara kortfattade.

Sådana institutioner åter som delar ut stipendier bör ange antalet stipendier, syftet med dessa, antalet ansökningar och antalet utdelade stipendier, i båda fallen med angivande av fördelningen på de olika länderna.

Nordisk kursverksamhet på utbildningsområdet (*C 105/k*) upptar viss rapportering om kurser arrangerade med medel från den nordiska kulturbudgeten. Under detta nummer rapporteras dock inte alla sådana kurser, utan om en del av dem ges särskild berättelse till Nordiska rådet, t. ex. Nordisk kurs för idrottslärare (*C 50/k*). Utskottet finner det otillfredsställande att rapporteringen av kurser som arrangeras med stöd av medel från samma moment på kulturbudgeten är oenhetlig och förutsätter att denna verksamhet ges en enhetlig rapportering under samma nummer. I fråga om omfattningen av rapporteringen av de enskilda kurserna gäller vad som ovan sagts.

Efter dessa synpunkter av principiell och formell art, anlägger utskottet synpunkter på verksamheten vid vissa institutioner.

Genomgången av berättelserna från många institutioner visar tydligt följderna av de brant stegrade resekostnaderna för själva verksamheten, sålunda att direkta inskränkningar i verksamheten fått göras. Som exempel kan nämnas Nordens folkliga akademi (*C 100/k*), vilken 1978–1981 kunde anordna omkring 30 kurser, men som 1982 tvingats skära ned antalet kurser till 23. Nordiska samarbetskommittén för arktisk medicinsk forskning (*C 158/k*) har svårigheter att kunna låta samarbetet omfatta inte blott Nordkalotten, utan också Grönland och Island. Antalet nordiska forskarkurser (*C 161/k*) har sedan år 1978 minskat i antal från 26 till 15 år 1982. I detta sammanhang kan också Nordiska samarbetskommittén för Latinamerikaforskning (*C 40/k*) nämnas, som år 1982 tvingats använda ca hälft-

ten av tillgängliga stipendiemedel för att finansiera deltagandet i kommitténs 6:e nordiska konferens. Utskottet finner utvecklingen i hög grad oroväckande med hänsyn till möjligheterna att i framtiden upprätthålla den typ av samarbete som det här är fråga om.

Utskottet kan även konstatera att verksamheten vid vissa nyligen inrättade institutioner inte kunnat föras upp på avsedd nivå. Här avses Nordiska språk- och informationscentret (*C 106/k*) och Nordisk Språksekretariat (*C 165/k*). Utskottet har i andra sammanhang påtalat problemen med detta. I fråga om språk- och informationscentret noterar utskottet att centret planerar ett informationspaket om Finland omfattande bl. a. en utställning och ett bildband, det sistnämnda avsett för undervisningen i de övriga nordiska länderna. Utskottet pekar här på den möjlighet att effektivisera informationen som utnyttjandet av nya medier såsom video erbjuder. Videogram innehållande information om de nordiska länderna eller undervisning i grannländernas språk kunde spridas effektivt via folkbiblioteken.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att man inom ramen för det nordiska skolsamarbetet (*C 101/k*) strävar till att etablera stipendieordningar för att ge deltagarna i pågående projektverksamhet ("Nätverk" och "Ungdomsgarantien") möjlighet att göra studiebesök hos samarbetspartner i övriga nordiska länder.

Med hänsyn till att Nordisk Journalistkurs (*C 102/k*) nu verkat i 25 år finner utskottet det vara skäl att utvärdera verksamheten. Kursstyrelsen har uttryckt önskemål om t. ex. en omstrukturering av verksamheten mot större variation inom bestämda tidsintervall. Enligt vad utskottet kunnat se förefaller samma ämnen och föreläsare att återkomma ofta i de olika årens kursprogram.

Med hänsyn till att någon förbättring ännu inte kommit till stånd, understryker utskottet än en gång behovet av att förhållandet mellan Nordiskt kollegium för marinbiologi (*C 150/k*), Nordiskt kollegium för ekologi (*C 155/k*), Nordiskt kollegium för fysisk oceanografi (*C 157/k*) och Nordiskt kollegium för viltforskning (*C 2/k*) klarläggs, för att det skall vara möjligt att åstadkomma en bättre koordinering av den verksamhet som kollegierna bedriver. Det sistnämnda kollegiet har ännu inte avgivit berättelse för 1982, vilket utskottet finner mycket otillfredsställande.

Nordiska institutet för teoretisk atomfysik (*C 151/k*) lägger fram förslag om utbyggnad av institutets verksamhet med nya forskningstjänster. Utskottet anser att förslagen bör bedömas av det nordiska forskningspolitiska rådet.

Utskottet noterar att Avdelning för Petroleumsrett inom Nordiska institutet för sjö rätt (*C 153/k*) till och med 1984 kan finansieras med bidrag från norska och andra oljebolag.

I ministerrådsförslaget *B 37/k*, om vilket utskottet avger särskilt betänkande, aktualiseras frågan om i vilket omfång de nordiska länderna skall sträva till att utnyttja internationella databaser och i vilket omfång län-

derna skall sträva till att bygga ut nordiska baser. Utskottet finner det naturligt att det byggs upp specifika nordiska databaser innehållande information som inte finns att tillgå via internationella informationssystem och som är av särskilt intresse för informationsavvärmare i Norden, såsom framhålls av Nordiska samarbetsorganet för vetenskaplig information (NORDINFO) (C 160/k).

Utskottet kan inte finna att berättelsen från Nordiska forskarkurser (C 161/k) fyller de krav på fyllighet som måste ställas på rapporteringen. Detta gäller särskilt rapporteringen om beviljade forskarstipendier och om stödet till nordiska forskarsymposier.

Utskottet avvaktar resultatet av utvärderingen av verksamheten vid NORDICOM, Nordiskt samarbete inom massmediaforskning (C 164/k).

Förra året hemställde utskottet om att Nordiska ministerrådet företog en undersökning av orsakerna till och ansvaret för bristerna i skötseln av ekonomin vid Nordens hus i Reykjavik (C 200/k). Ministerrådet har till Nordiska rådet för orientering översänt en av riksrevisionen i Island auktoriserad rapport om budgetutvecklingen för Nordens hus i Reykjavik. Av brevet till Nordiska rådet framgår det att ministerrådet inte ansluter sig till alla konklusioner som görs i rapporten eller i närslutna handlingar.

Utskottet antecknar rapporten till kännedom, men konstaterar samtidigt att den är utarbetad av den person som varit ansvarig för husets bokföring vid den aktuella tiden. Utskottet kan inte finna att detta står i samklang med god revisionssed.

Utskottet förutsätter att berörda parter ägnar tillbörlig uppmärksamhet åt skötseln av ekonomin vid de nordiska institutionerna, så att det som inträffat vid Nordens hus i Reykjavik inte upprepas vid denna eller någon annan nordisk institution.

Utskottet anser att problemen med förtullning av bildkonst (o. a. konstföremål) vid transport mellan nordiska länder till och från utställningar måste lösas. Frågan har aktualiserats av Nordiskt konstcentrum (C 206/k).

9. Förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts får kulturutskottet föreslå

- A. att Nordiska rådet med anledning av de avsnitt av Nordiska ministerrådets berättelse som hänvisats till kulturutskottet (*kapitel I Inledning/berörda delar/, kapitel XIII Kulturellt samarbete* och vissa delar av andra kapitel samt *bilaga 9* Nordiska ministerrådets budget för kulturellt samarbete 1983 jämte motsvarande uppgifter i budgeten 1982 och bokslutet 1981, *bilaga 10* Nordiska ministerrådets dispositionsmedel för kulturellt samarbete 1982, *bilaga 11* Samnordiska utredningar på kulturområdet 1982 samt *bilaga 12* Berättelser som har direkt anslutning till avsnittet om kulturellt samarbete) antar följande yttrande:

Nordiska rådet anser

1. att det är viktigt att trygga den förutsatta aktivitetsnivån inom det nordiska kultursamarbetet,
 2. att det bör skapas fler och fastare ordningar för förmedling av information om och erfarenheter av skolförhållanden i de nordiska länderna,
 3. att myndigheter och organisationer på riks- och lokalplanet bör uppmantras att stödja lärar- och elevutbyte mellan de nordiska länderna,
 4. att samarbetet på ungdomspolitikens område bör stärkas med hänsyn till den stora ungdomsarbetslösheten,
 5. att det nordiska folkbildningssamarbetet bör stärkas ytterligare,
 6. att det i brådskande ordning bör skapas ett samlat arbetsprogram för samarbete om elektroniska massmedier *samt*
 7. att ett system för rapportering till Nordiska rådet om ratificerade nordiska överenskommelser bör skapas *samt*
- B. att rådet lägger dessa avsnitt till handlingarna.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

BIHANG

Promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete upprättad av Nordiska rådets kulturutskott den 26 augusti 1982

1. Inledning

I föreliggande promemoria diskuterar kulturutskottet aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete, på vilka utskottet anlägger synpunkter. Dessa framläggs för Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) vid överläggningar, som äger rum den 18 oktober 1982 och för vilka denna promemoria utgör underlag.

Vidare lägger utskottet fram ett förslag om utbyggnad av de gemensamma överläggningarna till att även omfatta en diskussion om en eller flera frågor av övergripande karaktär inom det nordiska kultursamarbetet eller i kulturpolitiken i Norden.

Utskottet förväntar sig en reaktion av ministerrådet på de framlagda synpunkterna, utan vilken överläggningarna inte kan utveckla sig till den dialog mellan utskottet och ministerrådet, vilket avsikten är.

2. Övergripande frågor

Utskottet föreslår att de gemensamma överläggningarna framdeles byggs ut till att även omfatta en diskussion om frågor av övergripande karaktär inom det nordiska kultursamarbetet eller kulturpolitiken i Norden.

Som teman för överläggningarna hösten 1982 föreslår utskottet principerna för finansiering av det nordiska kultursamarbetet samt mediepolitiken i Norden och informationsverksamheten i det nordiska samarbetet.

Utskottet har särskilt fäst sig vid finansieringen av institutionernas verksamhet. Det förefaller som om viss oenhetlighet härvidlag skulle råda, i det att för vissa institutioners del samtliga kostnader täcks över den nordiska kulturbudgeten, medan för andra institutioners del t. ex. enbart lönekostnader och övriga kostnader för verksamheten täcks över den nordiska budgeten, och t. ex. hyres- och materielkostnader täcks av domicillandet. Orsaken härtill är givetvis den att institutionerna tillkommit under skilda förhållanden. Utskottet finner det vara värt att diskutera möjligheten att i förekommande fall föra över kostnaderna för lokaler, materiel o. dyl. på domicillandet, för att därigenom medel för verksamhet skall kunna frigöras på själva kulturbudgeten.

Utskottet önskar till diskussion med ministerrådet även uppta frågan om mediepolitiken i Norden och om informationsverksamheten i det nordiska samarbetet. Utskottet gör detta mot bakgrund av den snabba tekniska utvecklingen på området, vilken resulterat i nya medier såsom videogram, teletext, telefax. Av dessa har videogrammen redan nått stor spridning i de nordiska länderna. Detta är en utmaning inte bara för de enskilda länderna, utan också för det nordiska kultursamarbetet. Den tekniska utvecklingen kan innebära nya möjligheter att stärka den nordiska kulturgemenskapen, men också utgöra ett hot om förflockning av denna, alltefter hur de nya medierna utnyttjas. Utskottet hänvisar i detta sammanhang till *rek. nr 4/1980* angående samarbete på videogramområdet samt till *rek. nr 16/1977* angående undersökning av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna.

3. Kulturbudgeten för 1983

3.1. Förslaget

Vid överläggningar med ministerrådet den 3 mars 1982 framförde utskot-

tet sin syn på det då framlagda förslaget till nordisk kulturbudget för 1983. Utskottet omfattade utgångspunkterna för budgetförslaget. Det var väsentligt att trygga de fasta institutionernas verksamhet på en om möjligt oförändrad nivå. Det var vidare väsentligt att i fråga om de under de senaste åren inrättade institutionerna försöka komma närmare den från början avsedda aktivitetsnivån.

Utskottet fann det föreslagna anslaget till det kommande nordiska forskningspolitiska rådet (*rek. nr 4/1982*) vara ett minimiförslag, vilket utskottet uttryckligen slagit fast i betänkandet om ministerrådsförslaget *B 38/k*. Om anslaget inte kunde delas upp på kulturbudgeten och den allmänna budgeten, vilket tanken var, borde hela anslaget kunna anvisas över kulturbudgeten, men i tillägg till det föreslagna anslaget och utanför totalramen. Utskottet påpekade samtidigt att en satsning på det forskningspolitiska rådet i 1983 års budget även måste innebära satsningar i följande budget.

Utskottet hade ingen erinran mot det föreslagna anslaget till Nordens hus på Färöarna, men konstaterade också här att ytterligare satsningar skulle krävas i följande budget.

När det gällde finansieringen av de ovannämnda två nya aktiviteterna i budgetförslaget, det forskningspolitiska rådet och Nordens hus på Färöarna, hänvisade utskottet till ett yttrande av statsministrarna från december 1981, enligt vilket finansieringen av nya samarbetsprojekt av mera betydande omfattning, vilket de två aktiviteterna enligt utskottets uppfattning otvivelaktigt är, i allt väsentligt måste ske genom tillskott till de gemensamma nordiska budgeterna.

Utskottet hade diskuterat frågan huruvida folkrörelserna skulle kunna göra större egna satsningar än hittills för att genomföra högt prioriterade nordiska projekt, varvid stödet från nordisk budget skulle komma i tillägg till egeninsatsen. Utskottet var dock inte berett att som villkor för att bevilja folkrörelseorganisationerna medel förutsätta egeninsats av dem, utan utskottet höll fast vid sin länge hävdade prioritering av folkrörelsesamarbetet, särskilt ungdomssamarbetet och idrottssamarbetet, dvs. idrottssamarbetet mellan utkantsområdena och mellan utkantsområdena och det övriga Norden samt samarbetet inom handikappidrotten (har dock ännu inte erhållit särskilt anslag).

Förslaget till kulturbudget för 1983 hade även behandlats av Nordiska rådets budgetkommitté, som stödde kulturutskottets uppfattning om att i synnerhet ungdomssamarbetet behandlades som ett prioriterat område.

3.2. *Ministerrådets beslut*

Den nordiska kulturbudgeten för 1983 fastställdes den 24 mars 1982 av ministerrådet under förutsättning av godkännande vid nationell parlamentarisk behandling. Enligt ministerrådets beslut uppgår driftbudgeten till 112 771 000 DKK exkl. en lönereserv på 5 500 000 DKK, vilket innebär en ökning med 15,9% i förhållande till budgeten för 1982.

Utskottet har noterat att anslaget till det forskningspolitiska rådet i sin helhet anvisats över kulturbudgeten och inte delats upp på kulturbudgeten och den allmänna budgeten, vilket givetvis har ökat trycket på kulturbudgeten. Utskottet har vidare noterat att de medel som ministerrådet varit berett att anvisa för budgeten 1983 inte varit tillräckliga för att täcka alla de föreslagna ökningarna, utan att omdisponeringar i budgetförslaget har gjorts. Sålunda har ministerrådet inte tagit fasta på den av kultureksekretariatet föreslagna och av kulturutskottet förordade ökningen av anslagen till Nordiska forskarkurser, Nordiskt vulkanologiskt institut, Nordiskt konstcentrum och Nordens hus på Färöarna.

Ministerrådet har inte heller tagit fasta på den föreslagna ökningen av dispositionsanslaget, utan tvärtom beskurit detta från 8 300 000 DKK 1982 till 7 960 000 DKK 1983. Visserligen har Nordiska hushållshögskolan, vars verksamhet finansierats över dispositionsmedlen (712 000 DKK 1982), förts upp som fast post på budgeten, vilket skulle kunna anses ha minskat trycket på dispositionsmedlen i motsvarande mån. Att detta dock är skenbart visas klart t. ex. av den långa listan på ännu icke förverkligade rekommendationer (se p. 5 nedan).

Anslaget till det forskningspolitiska rådet har således delvis anvisats innanför den av kultureksekretariatet föreslagna ramen till budget för 1983 och inte utanför, såsom kulturutskottet förordat. Detta har därför betytt att föreslagna öknings på annat håll inte har kunnat godkännas och att direkta nedskärningar genomförts. Utskottet ser med oro härpå, i synnerhet som det inneburit att det allmänkulturella området och ministerrådets dispositionsmedel inte kunnat förstärkas i föreslagen omfattning. De sistnämnda hör ju till den lilla del av rörliga medel på kulturbudgeten vilka kunnat användas till att finansiera nya initiativ. Att dispositionsmedelen nu skurits ned och att möjligheterna till nya initiativ därigenom minskats måste därför beklagas.

Det råder enighet inom utskottet, trots de ovan anförda kritiska synpunkterna, att kulturbudgeten för 1983 även innehåller en positiv utvecklingstrend. Det är självfallet den omständigheten att det i dagens trängda ekonomiska läge har funnits tillräckligt med politisk vilja att på kulturbudgeten få rum för nya institutioner, det forskningspolitiska rådet och Nordens hus på Färöarna. Det är vidare det förhållandet att anslaget till Nordiska kulturfonden, liksom ministerrådets dispositionsanslag, första gången efter tillkomsten kompenseras för beräknade prisökningar. Utskottet anser att detta bör kunna ske varje år, om en reell ökning inte alltid är möjlig, för att en urholkning av anslagen skall kunna undvikas. Detta är så mycket viktigare som fonden är den viktigaste källan till finansiering av den spontana delen av det nordiska kultursamarbetet och som dispositionsmedlen utgör budgetens enda obundna medel till finansiering av nya initiativ.

Utskottet noterar ytterligare med tillfredsställelse att anslagen till ungdomssamarbetet och till idrottssamarbetet kunnat höjas i enlighet med utskottets förord.

4. Kulturbudgeten för 1984

I arbetet med kulturbudgeten för 1984 bör enligt utskottets uppfattning följande principer vara vägledande. Budgeten bör i nämnd ordning

1. trygga möjligheterna att stödja den spontana delen av kultursamarbetet och att ta nya initiativ genom tillräckliga anslag till Nordiska kulturfonderna och till ministerrådets disposition.
2. trygga en fortsatt förstärkning av det nordiska folkrörelsesamarbetet, särskilt ungdomssamarbetet.
3. skapa möjligheter till avsedd uppbyggnad av det nordiska forskningspolitiska rådet och Nordens hus på Färöarna samt föra upp verksamheten vid Nordisk språksekretariat och Nordiskt konstcentrum på ursprungligen avsedd nivå samt
4. trygga verksamheten vid sådana institutioner vars verksamhet är av stor betydelse för det nordiska kultursamarbetet och som fått anslagen i hög grad urholkade på grund av ofördelaktig pris- och valutautveckling, dvs. de isländska institutionerna Nordiska geoexkursioner till Island, Nordiskt vulkanologiskt institut och Nordens hus i Reykjavik.

Budgeten skall därutöver möjliggöra omprioriteringar.

Dessa punkter bör alltså vara centrala i arbetet med budgeten för 1984.

En urholkning, för att inte tala om en direkt nedskärning av dispositionsmedlen skulle leda till ett allvarligt avbräck i strävandena att stärka kultursamarbetet, samtidigt som såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet därmed avhände sig möjligheterna till nya initiativ.

En fortsatt förstärkning av folkrörelsesamarbetet är en förutsättning för att kunna vidga kretsen av deltagare i det nordiska kultursamarbetet.

När det gäller det forskningspolitiska rådet, erinrar utskottet om att det uppfattar den fastslagna ekonomiska ramen för rådets verksamhet som ett minimum, vilken inom en snar framtid eller senast efter uppbyggnadsfasens slut bör omprövas. Utskottet har även kraftigt understrukit vikten av att det som en följd av inrättandet av det forskningspolitiska rådet företas en översyn av gällande FoU-organisation och -samarbete på nordiskt plan. Utskottet är övertygat om att en översyn ger rationaliseringsvinster och friställer medel för nya forskningsuppgifter.

I fråga om institutionerna önskar utskottet även hänvisa till statsministerns tidigare nämnda uttalande, enligt vilket det är väsentligt att trygga verksamhetens nivå inom viktiga samarbetsområden. Det är enligt utskottets uppfattning risk för att berörda institutioner i annat fall förtvinar eller aldrig når sin blomning, varvid beslutet att överhuvudtaget föra upp institutionerna på kulturbudgeten kan ifrågasättas.

Utskottet har informerats om att institutionerna ombetts komma in med långsiktig redogörelse för planerade och önskade aktiviteter på tre olika aktivitetsnivåer. Syftet är att erhålla underlag för att bedöma behovet av

och möjligheterna till omdisponeringar inom kulturbudgeten. Utskottet avvaktar resultatet av arbetet med institutionernas redogörelser och förutsätter att kulturavtalsorganen ställer motiverade förslag till omprioriteringar vad gäller budgeten för 1984.

5. Uppföljningen av rekommendationer

Vid 29:e sessionen 1981 uttalades från ministerrådets sida uppfattningen att det nordiska samarbetet kunde effektiveras om det koncentrerades till centrala samarbetsområden, och om antalet rekommendationer skars ned. Kulturutskottet har för egen del i betänkandet om *C 1/1982* gendrivit ministerrådets uppfattning och i stället hävdat uppfattningen om betydelsen av en hårdare prioritering mellan de olika, ännu inte förverkligade rekommendationerna.

På kulturområdet är för närvarande 40 rekommendationer i kraft. Av dessa gäller 9 utbildningsområdet, 7 forskningsområdet, 17 allmänskulturområdet och 7 medieområdet. Härvid bör dock observeras att 4 av rekommendationerna på medieområdet är ensartade. Utskottet hade visserligen i första omgången föreslagit avskrivning av 3 av dessa till 30:e sessionen 1982, men låtit förslaget förfalla, sedan ministerrådsförslaget om radio- och Tv-samarbete via satellit (*B 36/k*) återkallats.

Uppföljningen av rådets rekommendationer bör effektiveras. Den naturliga motiveringen för att avskriva en rekommendation bör även i fortsättningen vara att den kunnat förverkligas. För den händelse ministerrådet/regeringarna finner att någon rekommendation av någon orsak inte kan förverkligas, bör detta klart meddelas, varvid Nordiska rådet kan besluta huruvida ifrågakvarande rekommendation skall avskrivas eller ej. Vidare bör i förekommande fall i meddelandena så snart som möjligt efter avgivandet av rekommendationen ingå uppgifter om beräknade kostnader för förverkligandet.

I det följande anger utskottet vissa av rekommendationer täckta områden eller enskilda rekommendationer, vilka prioriteras av utskottet. Genom detta har utskottet dock inte lagt fram någon totalprioritering för det område som omfattas av kulturavtalet, vilket utskottet särskilt betonar. När det gäller det nordiska kultursamarbetet som helhet, erinrar utskottet om att ministerrådsförslaget *B 37/k* om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet samt medlemsförslaget *A 611/k* om det allmänkulturella samarbetet för närvarande undergår en bred remissbehandling, igångsatt av Nordiska rådets organ. Utskottet avser att slutbehandla de båda förslagen i tid till 31:a sessionen 1983.

Utskottet tar vidare upp problem och särskilda omständigheter kring vissa rekommendationer, som bör observeras vid förverkligandet av dessa (avsn. 5.3 nedan).

5.1. Av rekommendationer täckta och av kulturutskottet prioriterade områden

Ökat radio- och TV- samt mediasamarbete i Norden

Radio- och TV-samarbetet (*rek. nr 3/1982 m. fl.*), liksom mediasamarbetet överhuvudtaget, bör enligt utskottets uppfattning fortsättningsvis vara högprioriterade områden. Hithörande är även frågan om förbättrad information om de nordiska länderna i etermedier (*rek. nr 13/1975*) samt frågan om att genom nordiskt samarbete öka utbudet av TV-program för sjöfolk (*rek. nr 8/1976*). Utskottet prioriterar även samarbete kring nya informationsmedier, såsom samarbete på videogramområdet (*rek. nr 4/1980*).

I detta sammanhang önskar utskottet även peka på frågan om den kommersiella kulturindustrins negativa inflytande på kulturlivet. Rådet har antagit en rekommendation (*rek. nr 16/1977*) angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna. Mot bakgrund av rekommendationen har utarbetats en förstudie till en kultur- och mediestatistik samt två debattskrifter, den ena om kulturindustrins negativa verkningar och den andra om alternativ till kulturindustrin. Dessa skall utgöra utgångspunkt för ett i oktober 1982 arrangerat seminarium om kulturindustri och nordisk kulturpolitik, vid vilket även utskottet kommer att vara representerat.

Ökad språkförståelse i Norden

Till arbetet med att öka språkförståelsen i Norden (*rek. nr 12/1977*) kopplar utskottet även *rek. nr 5/1980* angående gemensam nordisk bokmarknad, *rek. nr 10/1981* angående en nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet samt *rek. nr 8/1981* angående de nordiska författarkurserna.

Samarbete på utbildningsområdet för att minska ungdomsarbetslösheten

Samarbetet om åtgärder mot den stora ungdomsarbetslösheten i de nordiska länderna bör ha hög prioritet. Utskottet understryker betydelsen av samarbete om ungdomsutbildningen. Även om problemen med ungdomsarbetslöshet inte kan lösas enbart med utbildningspolitiska åtgärder, är sådana åtgärder dock ägnade att lindra problemen. Utskottet pekar här på *rek. nr 18/1979* angående yrkesutbildning för ungdom m. fl. grupper.

Samarbete kring de handikappades problem

Till de av utskottet prioriterade områdena hör även samarbetet kring de handikappades problem. Aktuella rekommendationer är här *rek. nr 2/1978* angående utbildning av lärare för dövblinda, *rek. nr 22/1979* angående samarbete kring lättläst litteratur (LL-litteratur) samt *rek. nr 7/1982* angående produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i Norden.

5.2. *Rekommendationer vars förverkligande avancerat långt*

Arbetet i kulturavtalets organ med vissa rekommendationer har avancerat långt och bör utan vidare dröjsmål slutföras. Till denna grupp hänförs utskottet även sådana rekommendationer, i enlighet med vilka det igångsatts en försöksverksamhet, som redan befunnits resultatrik.

Utbildningsområdet

7/1976 distribution av AV-material

Forskningsområdet

13/1977 undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter

Allmänkulturella området

20/1973 stöd till den färöiska litteraturen
 15/1976 åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
 20/1979 ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur
 15/1979 ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet
 16/1979 ett Nordens institut på Åland

5.3. *Problem och särskilda omständigheter vid vissa rekommendationer*

5.3.1. *Rekommendationer av administrativ art*

Arbetet med rekommendationer av administrativ art bör effektivieras. Med sådana avser utskottet rekommendationer som inte direkt kräver ökade medel på nordisk budget, utan vars syftemål fastmer är att undanröja hinder för samarbete.

Forskningsområdet

12/1981 de nordiska forskarkurserna (utskottet har i betänkande över ministerrådets meddelande till 30:e sessionen 1982 om rekommendationen understrukt betydelsen av utveckling av forskarkursverksamheten även på organisatorisk väg)

Allmänkulturella området

14/1977 utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
 17/1977 samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna

Till denna grupp hör även de tidigare nämnda rek. nr 7/1976 angående distribution av AV-material samt rek. nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk.

5.3.2. *Till regeringarna riktade rekommendationer*

Utskottet anser att frågan om ansvaret för de till de nordiska ländernas regeringar riktade rekommendationerna bör lösas. Arbetet med dessa synes inte förlöpa tillfredsställande i den mån det överhuvudtaget har kom-

mit igång, och rapporteringen är otillräcklig. Utskottet pekar här på *rek. nr 4/1980* angående samarbete på videogramområdet och *rek. nr 9/1981* angående de nordiska författarstipendierna.

5.3.3. *Rekommendationer på forskningsområdet*

Efter rekommendation av Nordiska rådet (*rek. nr 4/1982*) upprättas den 1 januari 1983 ett nordiskt forskningspolitiskt råd. Utskottet har i betänkandet om det ministerrådsförslag (*B 38/k*) som ledde till rekommendationen uttalat stöd för uppfattningen att det är en viktig uppgift för det forskningspolitiska rådet att verka för samordning av resurser och för arbetsfördelning, såväl beträffande forskarutbildning och vetenskaplig utrustning, som förstärkning av den långsiktiga kompetensen på smala områden. Utskottet finner det därför naturligt att det forskningspolitiska rådet tar sig an *rek. nr 17/1979* angående medicinsk genetik, *rek. nr 21/1980* angående idrottsmedicinskt samarbete och *rek. nr 5/1982* angående gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden. Eftersom rådet inleder sin verksamhet först 1983, förväntar sig utskottet att ta del av förslag med anledning av rekommendationerna till 32:a sessionen 1984.

5.3.4. *Rek. nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet, rek. nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland, yttrande 2/1982 angående utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden samt rek. nr 21/1979 angående nordisk folkhögskola i Västnorge*

Utskottet avvaktar ministerrådets förslag till åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (*rek. nr 15/1976*), vilket av ministerrådet aviserats till de gemensamma överläggningarna i oktober 1982. Vidare avvaktar utskottet ministerrådets bedömning av utredningen av behovet av och möjligheterna till ett Nordens institut på Åland, vilken ministerrådet låtit verkställa 1981 i enlighet med *rek. nr 16/1979* angående ett sådant institut. Ytterligare avvaktar utskottet förslag om utveckling av kulturförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden, vilket enligt yttrande av Nordiska rådet (*nr 2/1982*) bör läggas fram till 31:a sessionen 1983.

Därutöver avvaktar utskottet en utredning av frågan om ett eventuellt nordiskt kurs- och kulturcentrum på Dalsåsen i Fjaler (*rek. nr 21/1979*).

5.3.5. *Rek. nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.*

Slutligen pekar utskottet på *rek. nr 14/1975* angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m., som är riktad till Sveriges och Finlands regeringar. De årliga meddelandena om rekommendationen har gjort det möjligt för utskottet att följa utvecklingen av saken. Detta hade inte varit fallet om utskottet enbart haft berättelsen från finsk-svenska utbildningsrådet (*C 26/k*) att bygga på, enär utbildningsrådet i sin rapportering fortfarande synes lägga huvudvikten vid upplysningar av teknisk art.

BILAGA 21

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 13), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 14), meddelandena om rekommendationerna 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport, nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling, nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring och nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri.

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning C 1 om nordisk samarbeid til Nordisk Råds 31. sesjon forsåvidt angår visse deler av kapittel 1 samt

- kap. IV Bistand til utviklingslandene
- kap. V Byggsektoren
- kap. VI Enerkipolitikk
- kap. VII Finans- og valutapolitikk
- kap. VIII Handelspolitikk
- kap. IX Industripolitikk
- kap. X Jord- og skogbruk
- kap. XII Konsumentpolitikk
- kap. XVIII Regionalpolitikk

Utvalget uttaler seg om følgende bilag til C 1:

- Bilag 6 Rapport fra den nordiske arbeidsgruppen for bistandspolitikens grenseområder
- Bilag 8 Nordisk samarbeid innen olje og gass
- Bilag 13 Beretning fra Nordel
- Bilag 14 Beretning fra Nordisk kontaktorgan for atomenergisporsmål
- Bilag 16 Rapport om arbeidet med oppfølging av det nordiska industripolitiske samarbeidet.

Videre uttaler utvalget seg om meldinger til følgende rekommandasjoner:

- Rek.nr. 25/1974 Multinasjonale foretaks rolle i de nordiske lands økonomi
- Rek.nr. 1/1979 Handlingsprogram for regionalpolitiske samarbeid
- Rek.nr. 23/1980 Felles industriprosjekter
- Rek.nr. 24/1980 Glassindustrien i Norden
- Rek.nr. 1/1981 Samarbeid om prosjektekspert
- Rek.nr. 6/1981 Samarbeid på fiskeoppdrettområdet
- Rek.nr. 17/1982 Utdanning i eksportmarkedsføring

Rek.nr. 18/1982 Samarbeid innen møbelindustrien

Beretningene og meldingene er behandlet av utvalget på møte 20.–21. januar 1983 i Stockholm og. 11. februar 1983 i København.

Innledning. Om perspektivene på det nordiske samarbeid

I beretningens innledningskapittel heter det at de nordiske regjeringer gjennom Nordisk Ministerråd vil arbeide for en ytterligere intensivering og utvikling av det nordiske samarbeidet. Videre understrekes det at regjeringenes nordiske samarbeid er en del av den offentlige sektor, hvor det i økende grad er behov for klare prioriteringer ut fra praktiske hensyn. I avsnitt 3 i innledningskapitlet gis så statsministrenes retningslinjer for nordisk økonomisk samarbeid.

Utvalget har enkelte kommentarer til retningslinjene.

I den vanskelige økonomiske situasjon de nordiske land befinner seg i, er det nødvendig med samordnede tiltak for igjen å få istand en økonomisk utvikling og å gjenopprette den fulle sysselsetting. Dette bør være den viktigste oppgave i det nordiske samarbeid i tiden framover. For en konkretisering av hvordan utvalget mener at slikt arbeid bør drives vises det til utvalgets uttalelse til medlemsforslagene A 645/e om nordisk handlingsprogram for å motvirke økende arbeidsløshet, A 651/e om en nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting og A 653/e om forsterket økonomisk samarbeid i Norden.

I retningslinjene vises det også til det s. k. "byggeklossprinsippet" som et sekundært prinsipp for å få istand et nordisk samarbeid. Økonomisk utvalg er enig i at bilaterale avtaler kan være et skritt i retning av nordiske avtaler. Det må likevel understrekes at dersom det skjer lovendringer på grunnlag av bilaterale avtaler, bør endringene tas opp i Nordisk Råd med tanke på å gjøre endringer gjeldende for hele Norden. Det er videre viktig at Nordisk Råd holdes orientert om hva som skjer i det bilaterale samarbeid. Utvalget vil f.eks. gjerne motta årlige beretninger fra det Norsk-Svenske Industrifond på tilsvarende måte som utvalget mottar beretninger fra nordiske institusjoner.

Økonomisk utvalg ønsker dessuten å påpeke visse problemer med den nye budsjettprosedyren. Implisitt i budsjettprosedyren ligger at utvalget skal prioritere mellom de ulike institusjoner og prosjektområder samtidig som utvalget uttaler seg om det totale nivå på budsjettene. Dette har vist seg noe problematisk. Forholdet mellom de midler som ønskes bevilget til ulike institusjoner og prosjektområder er ikke uavhengig av den totale ramme som disse bevilgningene settes inn i.

I forbindelse med behandlingen av Nordisk Ministerråds almenne budsjett for 1984 har Økonomisk utvalg antatt at den økonomiske situasjon for de nordiske land neppe vil endre seg vesentlig fra i dag og fram til 1984. Tilveksten i de nordiske lands økonomier sett under ett vil sannsynligvis være liten også i 1984. Antydningvis kan den reelle tilveksten settes til

mellom 1 og 2 prosent. Dette betyr at også virksomhetsøkningen i Nordisk Råds budsjetter må bli begrenset. Utvalget mener likevel at nordisk samarbeid gir mer-gevinster som ikke er mulig å oppnå på nasjonalt plan. Det er derfor rimelig at den reelle veksten i de nordiske budsjetter settes høyere enn veksten i de nasjonale budsjetter. Samtidig forutsettes det at institusjoner som er i oppstartingsfasen tilføres midler særskilt.

Det økonomiske samarbeid

Den internasjonale økonomiske situasjon er fortsatt preget av stagnasjon med høy arbeidsledighet og relativ høy, men avtagende inflasjon. Det er vanskelig å få øye på vesentlige lyspunkter. De nordiske lands situasjon avviker på enkelte punkter fra situasjonen i andre OECD-land. Likevel må også de nordiske lands økonomiske situasjon vurderes som problematisk.

På enkelte områder har 1982 medført en viss bedring i Norden, men viktige størrelser viser en negativ utvikling.

Volumveksten i bruttonasjonalprodukt har variert fra land til land. Mest positiv har utviklingen vært i Danmark der BNP økte med 2,5 prosent. I 1981 var BNP-veksten i Danmark 0,1 prosent. Dette var en tilbakegang fra året før da veksten var på 1,3 prosent. Av de andre nordiske land var det bare Sverige, med en vekst på 0,1 prosent som hadde tilvekst i økonomien. Den største endring i BNP-vekst opplevde Island. I 1982 avtok BNP med 3,5 prosent. Året før hadde Island en vekst på 1,7 prosent. I Norge gikk BNP tilbake med 0,3 prosent, mens veksten i 1981 var 0,8 prosent. Finlands BNP-vekst viste også en nedgang fra 1,3 prosent i 1981 til 1,0 prosent i 1982.

Selv om bruttonasjonalprodukt i enkelte land har vist en positiv utvikling har arbeidsledigheten økt i samtlige nordiske land. Antall arbeidsløse gikk midtveis i 1982 opp mot 650.000 personer totalt i Norden. Mot slutten av året gikk antallet opp mot 800.000 personer. Arbeidsløshetens struktur følger på mange måter samme mønster som tidligere år. Det innebærer at arbeidsmarkedssituasjonen for visse grupper, særlig ungdommer, handikappede og eldre, ser ut til å bli stadig vanskeligere. Fordelingen av arbeidsledighet på de ulike nordiske land er ikke vesentlig endret. Det er fremdeles Danmark og Finland som har den vanskeligste arbeidsmarkedssituasjon. Arbeidsledigheten i Danmark var i 1982 oppe i 9,5 prosent. I Finland økte arbeidsledigheten markert fra året før med 1 prosentpoeng til 6,3 prosent.

Med unntak for Finland medførte 1982 en forverring av de nordiske lands driftsbalanser overfor utlandet. Norge er fortsatt det eneste nordiske land som kan oppvise en positiv driftsbalanse.

Lyspunktet i den økonomiske situasjonen er prisutviklingen. Bortsett fra Island lyktes det alle de nordiske land å dempe prisveksten i 1982. Mest markert var nedgangen i Sverige. Der var prisveksten i 1981 12,1 prosent. Den ble redusert til 8,5 prosent i 1982. De andre nordiske land hadde en

prisvekst på mellom 9,2 og 11,3 prosent, bortsett fra Island der prisveksten var 53 prosent.

De nordiske lands økonomier påvirkes sterkt av situasjonen i OECD-området. Noen hovedstørrelser i enkelte av de nordiske lands økonomier avviker imidlertid en del fra OECD-gjennomsnittet. Dette gjelder særlig tallene for arbeidsledighet og prisutvikling. I 1982 vil arbeidsledigheten i OECD-området som helhet ventelig utgjøre omlag 8,6 prosent mot 7 prosent i 1981. Inflasjonstakten, som er på vei nedover, vil anslagsvis være 7,5 prosent i 1982.

Et forventet oppsving i aktivitetsnivået blir stadig utsatt i tid. Det er nå grunn til å regne med stagnerende eller endog fallende BNP-vekst for OECD-området i 1982. Senest tilgjengelige anslag for 1982 viser en nedgang på 1/4 prosent i BNP for OECD-området.

Det ovenstående tallmateriale gir grunnlag for stor bekymring og viser nødvendigheten av et intensivt arbeid for å snu utviklingen.

I Økonomisk utvalgs betenkning som ble framlagt på Nordisk Råds 30. sesjon 1982 ble det uttalt at de nordiske lands engasjement i internasjonale fora burde være mer aktivt rettet inn på å utvirke en samordnet økonomisk politikk som kan bidra til å bryte den nåværende økonomiske stagnasjon. Utvalget understreket at arbeidsløsheten aldri måtte få bli et middel i den økonomiske politikken.

Det er derfor med tilfredshet utvalget har merket seg at de nordiske land har samrødd seg forut for møtene i OECD. Videre har utvalget en positiv holdning til at det er lagt stor vekt på bekjempelse av arbeidsløshetsproblemet og behovet for en omlegging av politikken i etterspørselsstimulerende retning i land med tilstrekkelig økonomisk handlefrihet.

På basis av forslag fra flere nordiske land har OECD's økonomisk-politiske komité besluttet å gi OECD-sekretariatet i oppdrag å utrede den internasjonale stimulanspolitikkenes alternativer og konsekvenser. Økonomisk utvalg anser at en slik rapport kan danne et godt grunnlag for de nordiske land til å forsøke å påvirke den internasjonale økonomiske utvikling i ekspansiv retning. Målet må samtidig være som før; å søke å vinne støtte for velferdsstatens bærende idéer: retten til arbeid, en rettferdig fordeling av produksjonsresultatet og vern for de svake grupper i samfunnet.

Som allerede understreket bør kravet om full sysselsetting få en meget bred plass i det nordiske arbeidet i tiden framover. Men også prisproblemene må tas alvorlig. Høy inflasjonstakt fører til svekking av konkurranseevnen og til svekket balanse i utenriksøkonomien og/eller økt arbeidsledighet. Dette er nettopp situasjonen i de nordiske land, og noe av bakgrunnen for at de nordiske lands valutaer er blitt svekket i forhold till SDR (Special Drawing Rights) og viktige internasjonale valutaer.

Konkurranseevnen blir påvirket av den generelle økonomiske politikk som føres og av spesielle tiltak. Økonomisk utvalg gikk i sin betenkning til

Nordisk Råds 30. sesjon ut fra at analyser av hele settet av element som påvirker konkurraneevnen kom til å bli behandlet innen rammen for et utvidet industripolitisk samarbeid i Norden. Utvalget konstaterer at en del elementer nå er undersøkt. Disse kommenteres nærmere under avsnittene om h.h.v. energi- og industripolitikk. Det er viktig at dette arbeidet føres videre.

Nordisk industri står på mange områder overfor betydelige strukturforandringer. Innen flere sektorer møter nordisk industri hård konkurranse fra utlandet så vel på hjemmemarkedet som på markeder utenfor Norden. For å beholde tradisjonelle bransjer i de nordiske land er det etter utvalgets oppfatning viktig at de statlige myndigheter intensiverer arbeidet med å finne fram til problem og samarbeidsmuligheter innen disse. Utvalget vil i denne forbindelse vise til at såvel Nordens Fackliga Samorganisation som de nordiske industriforbund har etterlyst et nordisk perspektiv ved bransjestrukturelle omstillinger.

Et annet viktig element i omstruktureringen er de nordiske lands evne til å flytte ressurser over til ekspanderende sektorer. Dette vil som oftest være sektorer som utvikler og bruker høy teknologi. Dette vil også være sektorer som kan bære omkostningsnivået i de nordiske land. Utvalget vil understreke at vedrørende anvendt forskning på energi- og industriområdet, bør det legges vekt på å føre forskningsprosjekt fram til forberedte produksjonsprosesser for industrien.

For å bryte den økonomiske stagnasjon og skape bedre forutsetninger for investeringer i industrisektoren i framtiden, er det nødvendig at sambandet mellom den private og offentlige sektor legges til grunn for utformingen av den økonomiske politikken. Et konkurransekraftig næringsliv er avgjørende for hele samfunnsutviklingen i de nordiske land. Offentlig konsum og investeringer har likeledes stor betydning for produksjon og sysselsetting og dermed kapasitetsutnyttelse i de nordiske land. Utvalget ønsker derfor å påpeke den offentlige sektors næringspolitiske betydning. Dette forhold utgjør også et viktig utgangspunkt i det industripolitiske samarbeid i Norden.

I denne sammenheng kan offentlige innkjøp nevnes som et område av stor industripolitisk betydning. På nordisk nivå kan også samarbeid om slike utviklingskontrakter bety en vesentlig stimulans av industrien.

Finans- og valutapolitikk

1. I kapittel VII Finans- og valutapolitikk samt enkelte steder i innledningskapitlet er det redegjort for Ministerrådets virksomhet vedrørende visse sider av det økonomiske samarbeidet. I dette kapittel er det dessuten gitt en oversikt over de enkelte lands økonomiske stilling.

2. Den oversikt over de nordiske lands økonomiske stilling som gis i Ministerrådets beretning er meget omfattende og gir et godt innblikk i den aktuelle situasjon. Som det påpekes i beretningen er imidlertid den økono-

miske situasjon svært usikker. Utvalget har derfor med tilfredshet merket seg at et ajourført materiale blir lagt fram på Nordisk Råds sesjon. Dette er i tråd med tidligere uttrykt ønske fra Økonomisk utvalg.

3. Utvalget konstaterer at de nordiske land har et aktivt samarbeid i Det internasjonale valutafond og OECD og der bl. a. tatt til orde for en omlegging av den økonomiske politikk i forsiktig ekspansiv retning i land som ikke står overfor store betalingsbalanseproblemer. Dette er et synspunkt som har bred støtte i Økonomisk utvalg og som det i tiden framover bør legges mer markert vekt på. Utvalget har notert seg at i OECD-sammenheng opptrer de nordiske land hver for seg, men at de forut for møtene er i kontakt med hverandre. Økonomisk utvalg vil se det som positivt dersom det kunne få en vurdering av hvordan dette samarbeidet fungerer og om det er hensiktsmessig å få samarbeidet inn i fastere former, f. eks. ved at de nordiske land i større grad benytter felles talsmenn under OECD's møter.

4. Økonomisk utvalg ga til sesjonen i 1982 uttrykk for ønske om en evaluering av de erfaringer man har hatt med det eksisterende valutapolitiske samarbeid i framtiden. På bakgrunn av den debatt som oppsto i forbindelse med flere lands devalueringer høsten 1982 er det bred enighet i Økonomisk utvalg at det valutapolitiske samarbeidet bør intensiveres. Utvalget har derfor med tilfredshet merket seg at Embetsmannskomiteén for valutaspørsmål og finansielle spørsmål vil se nærmere på mulighetene for å videreutvikle de valutapolitiske konsultasjonsprosedyrene mellom de nordiske land i en særlig rapport. Utvalget går ut fra at i eventuelle forslag om videreutviklede prosedyrer legges vekt på at valutaendringer bare er ett av flere konkurranseforvridende elementer i de nordiske lands økonomiske politikk. Ved konsultasjoner bør man derfor også drøfte andre viktige myndighetstiltak som påvirker landenes innbyrdes konkurranseevne. Den ovenfor nevnte skal utarbeides i løpet av første halvår 1983. Utvalget vil sette pris på å motta denne for uttalelse i god tid før sitt møte i mai 1983.

Utvalget anser det også som viktig og nyttig å få en faglig beskrivelse av de virkninger valutaendringene har hatt både i de land der valutaendringene er blitt initiert og i de øvrige nordiske land. Det tenkes i denne forbindelse på både virkninger i form av konkrete mottiltak fra myndighetene i andre land og de virkninger valutaendringene har på økonomien via markedet. Dette forslaget ble satt fram av Økonomisk utvalg overfor de nordiske lands finansministre på det møte utvalget hadde med disse 10. desember 1982 i Oslo. Utvalget henstiller til Ministerrådet å utarbeide en slik rapport i løpet av 1983.

5. Det ovenfor nevnte møte i Oslo var det første Økonomisk utvalg har hatt med de nordiske lands finansministre. Møtet gav utvalget en god oversikt over de nordiske lands økonomiske situasjon, og en stimulerende meningsutveksling om aktuelle økonomiske spørsmål fant sted. Utvalget håper at møter med finansministrene kan bli en fast årlig ordning.

6. Utvalget noterer med tilfredshet at Embetsmannskomiteén for valutaspørsmål og finansielle spørsmål har avgitt en statusrapport om tiltak på det valutapolitiske område for å fremme industrielle samarbeidsprosjekter over grensene i Norden. Rapporten er utarbeidet i tilknytning til rek.nr. 23/1980 om fjerning av lovregler som hindrer et industrielt samarbeid.

Emnene for rapporten er spørsmålet om harmonisering og liberalisering av valutareguleringen og mulighetene for å innføre fribeleg og forenklete administrative ordninger. Utvalget ser fram til å få seg forelagt den endelige rapport i løpet av 1. halvår 1983.

Som rapporten viser er det mange problemer knyttet til spørsmålet om valutaregulering. Spesielt har utvalget merket seg at man ikke kan regne med OECD's øvrige medlemslands samtykke til en liberalisering av kapitalbevegelser som bare skulle gjelde innenfor de nordiske land. Samtidig peker Embetsmannskomiteén for valutaspørsmål og finansielle spørsmål på at liberaliseringstiltak av særlig betydning for små og mellomstore bedrifter, selv om de iverksettes overfor alle land, trolig vil få størst praktisk betydning innenfor Norden.

Økonomisk utvalg er enig i disse vurderinger og vil be om at det avsluttende arbeidet i første rekke blir konsentrert til å ytterligere studere ulike områder der man kan forenkle valutareguleringen.

7. Utvalget konstaterer at arbeidet med å harmonisere og forbedre statistikken over kapitalbevegelsene i Norden er kommet godt igang. Det er i den forbindelse viktig at statistikken i størst mulig grad kan samordnes med statistikken i de øvrige OECD-land.

Handelspolitikk

1. I kapitlet om Handelspolitikk vises det til at de nordiske lands handel utviklet seg svakt i 1981 og det sies også at utviklingen for første halvdel av 1982 tydet på en fortsatt negativ utvikling. Volumet av samhandelen mellom de nordiske land har avtatt mer enn volumet av samhandelen med verden som helhet.

Til Nordisk Råds 30. sesjon uttalte Økonomisk utvalg at det delte Ministerrådets oppfatning at årsaken til denne (ovenfor nevnte) utvikling burde analyseres med sikte på å framlegge forslag om hvorledes utviklingen kan påvirkes i positiv retning. Av Ministerrådets beretning går det fram at lite konkret er gjort på dette området. Økonomisk utvalg vil gjerne stadfeste sin uttalelse fra 1982. Utviklingen av samhandelen viser at en analyse av handelsutviklingen bare er blitt viktigere i løpet av året.

2. Utvalget konstaterer at det nordiske samarbeid i internasjonale organisasjoner angående handelspolitikk ser ut til å fungere tilfredsstillende, med hyppig kontakt og samrådning foran møter. Eksemplet med det nordiske forslag til revidering av OECD's retningslinjer for offentlig støttede eksportkreditter viser nytten av nordisk samarbeid.

Spesielt bør også det mangeårige nordiske samarbeidet i GATT nevnes.

Ved ministermøtet i GATT i november var de nordiske lands utgangspunkt at det er særskilt viktig for små land med stor utenrikshandel å arbeide for å bevare og styrke en åpen og liberal verdenshandel. Utvalget konstaterer at ministermøtet klarte å forhindre at de proteksjonistiske strømninger i verden fikk internasjonal aksept.

I alle de store internasjonale organisasjonene foregår det et nordisk samarbeid. For en stor del er dette et samarbeid som har vokst fram av seg selv og som delvis foregår på ad-hoc-basis. Det vanlige er at de nordiske lands embetsmenn møtes for samtaler forut for møtene i organisasjonen, i den hensikt å utveksle synspunkter og om mulig legge opp til en felles strategi. Erfaring viser at nordisk fellesopptreden gir resultater som muligens ikke kunne vært oppnådd ellers.

3. Det går fram av Ministerrådets beretning at det foregår et mangesidig arbeid for å fjerne tekniske handelshinder. Økonomisk utvalg har i den senere tid behandlet spørsmålet om behovet for å harmonisere standarder og normer på utslipp o. l. samt produksjonsutstyr for energi- og miljøindustrien. Dette kan bidra til å utvikle Norden som hjemmemarked for energi- og miljøindustrien. Utvalget anser et slikt harmoniserings- og standardiseringsarbeid som viktig.

4. *Rek.nr. 17/1982* har følgende ordlyd:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta samarbeidstiltak med sikte på å styrke utdannelsesstilbudet innen faget eksportmarkedsføring''.

Utvalget konstaterer at Nordisk embetsmannskomiteé for handelspolitiske spørsmål har oppfordret de nordiske eksportskoler til å utdype sitt samarbeid. Videre er det søkt om støtte til et prosjekt initiert av de ulike nordiske eksportskoler. Prosjektet inneholder flere elementer som utvalget mener vil bidra til å underlette og videreføre det eksisterende nordiske samarbeid på eksportmarkedsføringens område. Økonomisk utvalg mener det foreslåtte prosjekt er et godt eksempel på hvordan nordiske ressurser kan utnyttes effektivt. Utvalget støtter Ministerrådets intensjoner om å bevilge midler til prosjektet i 1983.

Utvalget foreslår at meldingen om rek.nr. 17/1982 blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

5. *Rek.nr. 1/1981* har følgende ordlyd:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta nordiske samarbeidstiltak på prosjekteksportområdet i overensstemmelse med Ministerrådets forslag og under iaktakelse av utvalgets synspunkter til ministerrådsforslag B 33/e''.

Ministerrådet besluttet 15. september 1981 at

1) en rekke tiltak skal gjennomføres for å fremme informasjonsutveksling mellom foretag samt å effektivisere prosjektoppfølgning i utlandet;

2) det rekommanderes at man går videre med harmonisering av de nordiske lands bestemmelser angående vilkår for eksportkreditter samt statlige garantier for disse.

3) et nordisk prosjekteksportfond skal etableres fr. o. m. den 1. juli 1982 med sete i Helsingfors

– samt

4) et system med nordiske prosjektinvesteringslån som en del av Nordisk investeringsbanks virksomhet og med en utlånsramme på 350 millioner SDR opprettes fr. o. m. samme dato.

Utvalget har tidligere uttalt at det anser Ministerrådets beslutning for å være en tilfredsstillende løsning.

Økonomisk utvalg konstaterer at arbeidet med å oppfylle rekommendasjonens intensjoner er kommet langt. Nordisk prosjekteksportfond og Nordisk investeringsbanks prosjektinvesteringslåneordning er nå etablert. En rekke tiltak gjennomføres for å utvikle samarbeidet mellom de eksportfremmende organisasjoner og for å effektivisere prosjektovervåkingen i utlandet. De nordiske lands eksportgarantiinstitusjoner har bl. a. fått i oppdrag å diskutere samordning av vilkår i forbindelse med ulike kjøper- og leverandørkreditter. Institusjonene er også oppfordret til å videreutvikle og harmonisere vilkårene for eksportkreditter. Et nordisk prosjekt-eksportfond ble opprettet 1. juli 1982 med administrativt sete i Helsingfors. Samtidig er det gjennomført tiltak for å informere næringslivet i Norden om de samarbeidsmuligheter som fondet tilbyr. Også Nordisk investeringsbank er kommet igang med å gjennomføre ordningen med prosjektinvesteringslån.

Utvalget går ut fra at Ministerrådet vil rapportere om utviklingen på disse fire feltene på vanlig måte. Spesielt ønsker utvalget å holdes orientert om næringslivets interesse for Nordisk prosjekteksportfond og NIB's prosjekteksportordning.

I særskilt betenkning av 21. januar 1982 foreslo utvalget at *rek.nr. 1/1981* blir tatt til etterretning og at rekommandasjonen anses ferdigbehandlet for Rådets del.

5. Angående spørsmålet om økning av grunnkapitalen i Nordisk investeringsbank vises det til utvalgets betenkning til ministerrådsforslag B 45/e.

Industripolitikk

1. I februar 1982 vedtok industriministrene en langsiktig arbeidsplan for gjennomgang av det nordiske industripolitiske samarbeid. Planens formål er at man systematisk skal gå igjennom både innhold og former for det nordiske samarbeid på det industripolitiske område, med sikte på at man derigjennom bedre skal ivareta eksisterende og framtidige samarbeidsmuligheter.

I planen inngår økt nordisk samarbeid vedrørende teknisk forskning og utvikling, tiltak for å fremme industrielt samarbeid og foretaksetablering over grensene i Norden, bransjepolitikk, tiltak vedrørende småforetak, spørsmål angående multinasjonale foretak, fjerning av eksportkreditsubsi-

dier i handelen mellom de nordiske land, ressurspolitikk, herunder industrielt samarbeid på Nordkalotten, samt organisasjon og arbeidsmetoder.

Embetsmannskomiteéen for industripolitikk har i 1982 konsentrert sitt arbeid til oppfølging av arbeidsplanen. En statusrapport om arbeidet ble framlagt i desember 1982. Dette er i tråd med ønske framlagt av Økonomisk utvalg på sesjonen i 1982. Det opplyses forøvrig at selv om flere av oppgavene i arbeidsplanen er av varig karakter er Embetsmannskomiteéen innstilt på å presentere en sammenfattende rapport om arbeidsplanen i løpet av høsten 1983. Utvalget går inn for at Ministerrådet deretter reviderer arbeidsplanen. Hensikten må for det første være å sikre at arbeidsoppgaver av langsiktig karakter blir ført videre. Det er imidlertid også viktig å finne fram til nye områder hvor tiltak kan føre til bedrede muligheter for industrielt samarbeid i Norden.

Utvalget vil nedenfor kommentere enkelte punkter i den framlagte statusrapport.

2. *Teknisk forskning og utvikling.* Embetsmannskomiteéen har nedsatt en arbeidsgruppe bestående av nasjonale organer for fremme av teknisk FoU og med sekretariat i Nordisk Industrifond. Arbeidsgruppen skal bl. a. komme med forslag vedrørende:

- former for samarbeid mellom de nasjonale og nordiske FoU-organer
- muligheter til og former for opprettelse av nordiske program innenfor spesielle innsatsområder
- tiltak for å koordinere nordisk FoU-samarbeid med offentlige innkjøp av teknisk utstyr og materiell
- tiltak for å øke graden av industriell utnyttning av de resultater som oppnås i nordisk teknisk FoU-samarbeid.

Disse arbeidsoppgavene er i tråd med de emner Økonomisk utvalg til sesjonen i 1982 uttalte var spesielt viktig å få utredet. Imidlertid vil utvalget minne om at oppfølgingen av arbeidsplanen for det nordiske industripolitiske samarbeid hadde som siktemål å konkretisere arbeidet. Det er derfor viktig at arbeidsgruppen snart kan komme over på den konkrete del av arbeidet med å finne fram til tiltak for å effektivisere og øke det nordiske tekniske FoU-samarbeidet.

Økonomisk utvalg har tidligere foreslått at det i forbindelse med arbeidet om å effektivisere utnyttelsen av eksisterende organer for FoU-samarbeid tas kontakt med Det norsk-svenske industrifond. Utvalget vil gjerne minne om dette og samtidig gjøre Ministerrådet oppmerksom på Nordiske Oppfinnelsesstøttende Institusjoners Samarbeidsorgan som et organ som kan bidra med nyttige synspunkter på de spørsmål arbeidsgruppen skal arbeide med. Utvalget viser ellers til sin uttalelse om medlemsforslag A 630/e om innovasjoner innen næringslivet i Norden.

3. *Etableringsspørsmål.* I den framlagte rapport om emnet fra Embetsmannskomiteéen for industripolitikk synes det som om det har vært problematisk å finne en fruktbar innfallsvinkel til noen av de viktige spørsmål

som behandles. Spørsmålet om det er mulig å finne fram til en hensiktsmessig definisjon av et nordisk foretak vil nødvendigvis være komplisert, men det er å håpe at Embetsmannskomiteén raskt kan skjære igjennom problemet slik at arbeidet kan konsentreres om konkrete tiltak for å fjerne hindringer for etablering i nordiske naboland. Embetsmannskomiteén har også lagt fram en idé om en overenskomst mellom de nordiske land om etableringsspørsmålet. I denne skal de nordiske land eventuelt forplikte seg til på lengre sikt å arbeide for en friere etableringsrett innen Norden. Økonomisk utvalg mener at en slik overenskomst kun må være en sekundær løsning på problemet. I første rekke bør Embetsmannskomiteén forsøke å finne fram til konkrete tiltak som kan settes iverk iløpet av rimelig kort tid.

Økonomisk utvalg slutter seg ellers til formuleringen om at det synes ønskelig å gi nordiske medborgere som flytter til et naboland de samme rettigheter som landets egne statsborgere har til å etablere seg som selvstendig næringsdrivende innen industri og håndverk. På samme vis mener utvalget at forslaget om å gi nordiske statsborgere rett til å være ordinært styremedlem i et foretak i et annet nordisk land kan være et bidrag til å fremme samarbeidet innen næringslivet i Norden.

Utvalget har notert seg at Embetsmannskomiteéene for henholdsvis valuta/finans og industripolitikk vil viderebehandle spørsmålet om et felles nordisk aksjemarked, bl. a. på bakgrunn av De nordiske industriforbunds rapport om emnet. Utvalget vil kommentere saken nærmere når Embetsmannskomiteéene har ferdigbehandlet saken.

Nordisk aksjeselskapsform. Utvalget har tidligere, til sesjonen i 1982, uttalt at det var klar over at det var mange problemer forbundet med å få istand en nordisk aksjeselskapsform. Likevel ba utvalget om at utredningsarbeidet måtte fortsette. Utvalget konstaterer at i det videre arbeid med saken har det vist seg å være bred enighet om at det for tiden ikke er formålstjenlig å utarbeide en særskilt nordisk aksjeselskapsform. Økonomisk utvalg vil derfor gå inn for at det blir utredet forslag til reformer på de enkelte rettsområder hver for seg.

Rek.nr 23/1980 om felles industriprosjekter har følgende ordlyd:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å foreta en oversikt over de nordiske landenes lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekt på det industrielle området.''

Denne rekommandasjonen berører valuta- og finansområdet samt industriområdet. Økonomisk utvalg gir sine synspunkter på meldingen om rekommandasjonen under punkt 6 i avsnittet om valuta- og finanspolitikk og punkt 3 under industripolitikk.

Utvalget foreslår at meldingen om *rek.nr. 23/1980* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

4. *Multinasjonale foretak.* I den framlagte statusrapport om det industripolitiske samarbeidet er vedlagt en rapport som har sammenheng med *rek.nr. 25/1974*. Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

''Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.''

På bakgrunn av utredningen *NU A 1979:19* ''Multinasjonale selskapers rolle i de nordiske lands økonomi'' nedsatte ministerrådet et rådgivende utvalg som skulle samordne det arbeid som pågår på flere sektorer vedrørende flernasjonale foretak, mellom ulike myndigheter i de nordiske land. Utvalget kom fram til at den ovennevnte utredning burde kompletteres med en analyse av de multinasjonale foretaks samfunnsøkonomiske effekter i de nordiske land. Videre ble det pekt på behovet for samråd mellom de nordiske land i tilknytning til det internasjonale arbeid med spørsmålet om multinasjonale foretak.

Embetsmannskomiteén for industri- (og energi)politikk er i arbeidsplanen for det nordiske industripolitiske samarbeid anmodet om raskt å slutføre utredningsarbeide i tilknytning til det internasjonale arbeidet på feltet. For dette formål har Embetsmannskomiteén opprettet et særskilt utvalg for MNF-spørsmål.

Den rapport som nylig er lagt fram, Multinasjonal forretningsdrift i 4 nordiske land, kompletterer *NU A 1979:19* på en tilfredsstillende måte. Økonomisk utvalg er enig i at det vil være nyttig å arbeide videre med å komplettere og modifisere den nasjonale MNF-statistikken slik at den blir mer sammenlignbar mellom de nordiske land. Utvalget vil tilføye at det også bør arbeides for å oppnå sammenlignbarhet med internasjonal statistikk.

Økonomisk utvalg ønsker også å knytte enkelte kommentarer til utviklingen av arbeidet med oppfølgingen av rek.nr. 25/1974.

På bakgrunn av bearbeidelsen av *NU A 1979:19* ble det foreslått å opprette et rådgivende utvalg og en referansegruppe bestående av arbeidslivets parter. Nordisk Råd støttet dette forslaget. Et rådgivende utvalg ble opprettet etter en Ministerrådsbeslutning våren 1981, men referansegruppen ble ikke opprettet. Det rådgivende utvalg avla en rapport om sitt arbeid november 1981. Deretter besluttet Ministerrådet at det videre arbeid med de multinasjonale foretaks rolle i de nordiske lands økonomi skulle ivaretas av Embetsmannskomiteén for industripolitikk.

Til dette uttalte Økonomisk utvalg i sin betenkning om Ministerrådets beretning i 1982 at utvalget anser at denne saken er blitt uheldig behandlet, ved at ingen synspunkter er innhentet fra arbeidslivets parter. Juridisk utvalg uttalte seg også om saken og anførte lignende synspunkter. Nordisk Råd ytret seg igjen om spørsmålet og henstilte til Ministerrådet å opprette en referansegruppe bestående av representanter for arbeidsmarkedets parter i tilknytning til det videre arbeid med flernasjonale foretak.

Økonomisk utvalg kan i år nok en gang konstatere at Nordisk Råds henstilling ikke er fulgt opp. Utvalget vil påpeke at det er svært uheldig at

grupper som direkte berøres av multinasjonale foretaks virksomhet ikke er trukket inn i det pågående arbeid med saken. Ministerrådet bør derfor snarest opprette en referansegruppe bestående av arbeidslivets parter til å følge det videre arbeidet med multinasjonale foretak.

Utvalget vil anbefale at det videre arbeid, sammen med arbeidslivets parter, og på bakgrunn av de rapporter som er utarbeidet om emnet, igjen rettes mot eventuelle praktiske problemer knyttet til multinasjonale selskap og om nødvendig legger fram forslag til tiltak.

Utvalget foreslår at meldingen om *rek.nr 25/1974* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

5. *Eksportkreditsubsidier*. Økonomisk utvalg vil bemerke at det har tatt lang tid å komme igang med et konkret arbeid på dette felt, men sier seg tilfreds med at en arbeidsgruppe nå er nedsatt. Arbeidsgruppens mandat går i korthet ut på å studere mulighetene til å komme med forslag om en nordisk overenskomst om begrensning eller avskaffing av statsstøttede eksportkreditter i den internordiske handelen. Samtidig skal det tas hensyn til at nordisk industris konkurransevne på det nordiske markedet ikke svekkes i forhold til leveranser fra ikke-nordiske land. Arbeidsgruppens rapport skal leveres før utgangen av mai 1983.

Økonomisk utvalg har for så vidt ingen bemerkninger til arbeidsgruppens mandat eller arbeidsplan. Utvalget vil likevel uttale at dette arbeidet må sees i sammenheng med hva de nordiske land kan utrette i fellesskap i internasjonale fora for å fjerne offentlig støttede eksportkreditordninger. Utvalget vil minne om at OECD's s. k. konsensusregler ble endret i 1982 som følge av et felles forslag fra Finland, Norge og Sverige.

Økonomisk utvalg går ut fra at det får seg forelagt rapporten når den er ferdig.

6. *Ressurspolitikk samt olje og gass*. Økonomisk utvalg konstaterer at arbeidet med oppfølgingen av rapporten "Naturgass i Nord" er i godt gjenge. En kontaktgruppe er besluttet nedsatt. Gruppen skal bl. a. overvåke utviklingen i petroleumsvirksomheten utenfor Nord-Norge og ta initiativ til nordiske samarbeidstiltak i den aktuelle regionen.

Utvalget har med tilfredshet merket seg at Embetsmannskomiteén for industripolitikk har vurdert mulighetene for å gjøre bruk av Nordisk industrifond og Nordisk investeringsbanks tjenester i et eventuelt industrisamarbeid på Nordkalotten i tilknytning til olje- og gassvirksomheten. Det sies bl. a. at Nordisk industrifond i så fall må tilføres større bevilgninger. Økonomisk utvalg har i forbindelse med sin behandling av Nordisk Ministerråds almenne budsjett uttalt at institusjoner som er inne i en viktig oppbyggingsfase bør tilføres midler utenom det ordinære budsjettet. Nordisk industrifond er en av de institusjoner som er i en slik situasjon.

Økonomisk utvalg mener det er meget viktig at også de regionalpolitiske aspektene ved petroleumsvirksomheten på Nordkalotten tas vare på.

Økonomisk utvalg har mottatt rapporten "Nordiskt samarbeide om olja

och gas" til uttalelse. Rapporten er utarbeidet bl. a. på bakgrunn av en henstilling fra Nordisk Råd til Nordisk Ministerråd. Hensikten med rapporten har vært å få forslag til tiltak som kan fremme et mer substansielt samarbeid innen olje- og gassområdet i Norden.

Videre har grunnlaget vært Nordisk Ministerråds (energiministrene) beslutning om å identifisere forslag til å fjerne hindringer for et mer substansielt samarbeid innen olje- og gassområdet i Norden, f. eks. på områdene innkjøp, raffinering, transport, prospektering, utvinning, utdanning og utveksling av teknisk kunnskap.

Økonomisk utvalg tar til etterretning at Embetsmannskomiteén, med få unntak, ikke har kunnet identifisere noen vesentlige hindringer av organisatorisk, juridisk eller økonomisk natur for et videre nordisk samarbeid på olje og gassområdet. De hindringer som likevel nevnes, og som de nordiske lands myndigheter har mulighet til å påvirke, bør det tas initiativ til for å fjerne.

I rapporten pekes det på en del områder der det kan være aktuelt å utvide eller igangsette nordisk samarbeid. I første rekke vises det til det bilaterale samarbeid mellom nordiske land vedrørende prospektering. Økonomisk utvalg støtter opp om at dette samarbeidet bør søkes videreutviklet på det nordiske plan.

Det foreslås videre i rapporten at situasjonen innen raffineringsindustrien kartlegges. Samtidig sies det at mulighetene til et utvidet nordisk samarbeid om raffinering på myndighetenes initiativ er begrenset. Begrunnelsen for likevel å gjennomføre en kartlegging oppgis å være at det er betydningsfullt for myndighetene i de enkelte land å kjenne til situasjonen i Norden. Kartleggingen er derfor tenkt å omfatte bl. a. utviklingsplanene for denne industrien. Økonomisk utvalg er klar over at raffineringsindustrien er inne i en vanskelig periode med til dels stor overkapasitet. Ved planer om utviding av raffineringkapasitet i enkelte land vil det derfor være fordelaktig å bl. a. ha en oversikt over den totale raffineringindustri i Norden. Utvalget er imidlertid av den oppfatning at slike oversikter i første rekke bør framskaffes i forbindelse med konkrete beslutningsprosesser. En kartlegging av raffineringindustrien med det siktemål som foreslås i rapporten kan derfor neppe sies å være en prioritert oppgave for Nordisk Ministerråd. Økonomisk utvalg ser derimot gjerne at Ministerrådet vurderer de muligheter for nordisk samarbeid som tross alt finnes på dette området. Det tenkes i denne forbindelse på samarbeid mellom de nasjonale oljeselskapene.

Av de andre forslag som tas opp i rapporten vil Økonomisk utvalg spesielt legge vekt på at utviklingen som skjer i forbindelse med funn av gass på den norske kontinentalsokkelen må følges nøye av de nordiske myndigheter. Det er viktig at ikke bare de nordiske energiministrene får kontinuerlig informasjon av de enkelte landene om utviklingen på dette felt, men at utviklingen også settes i et industrielt perspektiv. Utvalget

viser i den forbindelse til sin uttalelse om en eventuell gassrørledning fra Nord-Norge til kontinentet.

7. Øvrige initiativ innenfor rammen av arbeidsplanen

Rek.nr 18/1982 angående samarbeidet innen nordisk møbelindustri har følgende ordlyd:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd i nært samarbeid med de berørte parter, å konkretisere behovet for økt nordisk samarbeid innen møbelbransjen.''

Utvalget noterer seg at Ministerrådet har hatt diskusjoner med berørte bransjeorganisasjoner og Nordiska byggnads- och träarbetarefederationen for å få belyst den aktuelle situasjon for møbelindustrien i de nordiske land og de berørte organisasjonenes syn på behovet av og forutsetningene for et utvidet nordisk samarbeid innen møbelindustrien.

Utvalget foreslo i forbindelse med medlemsforslaget som ledet fram til den aktuelle rekommandasjon at Ministerrådet burde konkretisere behovet for økt nordisk samarbeid innen møbelbransjen. Utvalget har merket seg at Ministerrådet er kommet fram til at regjeringene i begrenset grad, og oftest bare indirekte, kan påvirke den vanskelige situasjonen møbelbransjen befinner seg i. En del samarbeidsmuligheter synes imidlertid uprøvde. Økonomisk utvalg er enig i at relevante nordiske industripolitiske organ, f. eks. Nordisk Industrifond og Prosjekteksporfondet kan tilby ulike former for støtte gjennom bidrag, lån eller garantier og foreslår at Ministerrådet arbeider videre med disse spørsmål. Utvalget tar til etterretning at det ikke foreligger enighet mellom de berørte parter om opprettelse av et nordisk møbelbransjeråd.

Utvalget foreslår at meldingen om *rek.nr. 18/1982* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Utvalget har merket seg at rapporten ikke berører samarbeid innen andre bransjer. Utvalget vil i den forbindelse minne om *rek.nr. 24/1980* om nordisk glassindustri. Rekommandasjonen har følgende ordlyd:

''Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å la foreta en gjennomgang av problemene for glassindustrien i Norden med sikte på å motvirke monopol tendenser og å undersøke mulighetene av å bevare nordisk glassindustri.''

Utvalget har merket seg at Embetsmannskomiteén for industri nå vil vurdere de industripolitiske aspektene ved et prosjektforslag angående nordisk glassyrkesutdanning. Økonomisk utvalg har ved flere anledninger uttrykt ønske om fortgang i denne saken, og vil gjerne benytte også denne anledningen til å gjenta sitt standpunkt. Utvalget vil også minne om sin uttalelse i forbindelse med *rek.nr. 24/1980/e* til sesjonen i 1982. Den gang ba utvalget om at det måtte skje en fornyet vurdering av ulike initiativ innen rammen for nevnte rekommandasjon. Utvalget konstaterer nå at dette ikke har skjedd, men vil igjen gjenta sitt ønske om at en slik vurdering blir igangsatt snarest.

Utvalget foreslår at meldingen om *rek.nr. 24/1980* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Det er foretatt en rekke utredninger om *småforetakspolitik* i Norden, uten at disse har resultert i noen konkrete forslag. Utvalget vil likevel si seg fornøyd med at en utredning om nordiske underleveranser er kommet igang og at en rapport vil foreligge i løpet av våren. Utvalget vil imidlertid understreke at det nå er viktig å komme fram til forslag om konkrete tiltak som kan settes iverk for å styrke små og mellomstore bedrifter.

''Angående avsnittet om datateknologi i Ministerrådets beretning viser Økonomisk utvalg til sin uttalelse til ministerrådsforslag B 44/e om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet og medlemsforslag A 649/e om et nordisk handlingsprogram på datateknologiområdet''.

Energipolitikk

1. Med henblikk på å iverksette et mere intensivt energisamarbeid vedtok de nordiske energiministrene 9. februar 1982 en arbeidsplan for det framtidige nordiske energisamarbeid. Arbeidsplanen gjelder i hovedsak perioden 1982–1983.

2. Utvalget har merket seg at for å øke *informasjonsutvekslingen om de nordiske lands energiforskningsprosjekter* m. m. har ministerrådet nedsatt en kontaktgruppe bestående av ledende folk innenfor de sentrale programstyrende organer på energiforskningsområdet i de nordiske land. Nordisk kontaktorgan for atomenergiforskning (NKA) vil fortsatt få ansvaret for samarbeidet innen atomenergiområdet. Nordisk Industrifond får fortsatt ansvaret for å fremme nordisk energiforsknings- og utviklingsarbeide.

3. Når det gjelder arbeidsplanens tiltak på *energiusholdningsområdet* vil utvalget bemerke at arbeidet ser ut til å ha kommet godt igang. En rekke seminarer, møter og kampanjer er gjennomført. Utvalget vil likevel bemerke at det savner en plan over det videre arbeid på dette felt. Selv om energiforbruket i de nordiske land har avtatt i løpet av de siste år, er det likevel en viktig oppgave å gjøre Norden mindre avhengig av importert energi. I dette arbeidet er energibesparende tiltak av stor betydning.

4. For å fremme samarbeidet på feltet *introduksjon av nye og vedvarende energikilder* tas det sikte på en informasjonsutveksling mellom energiadministrasjonene i de nordiske land angående regler og økonomiske forhold som påvirker bruken av denne type energikilder.

Økonomisk utvalg har merket seg at det pågår et omfattende arbeid på dette felt i de enkelte nordiske land. En koordinerende instans synes nødvendig og hensiktsmessig. Økonomisk utvalg vil derfor gå inn for at et slikt samarbeid kommer igang snarest.

Økonomisk utvalg vil også i denne forbindelse henvise til sin uttalelse om medlemsforslag A 629/e hvor det bl. a. er spørsmål om å harmonisere bestemmelser som gjelder bruken av bl. a. vedvarende energianlegg. Et slikt harmoniseringsarbeid kan bidra til å styrke den nordiske energi- og miljøindustrien.

I arbeidsplanen for det nordiske energisamarbeid fremmes en rekke forslag om samarbeidsordninger og samarbeid om konkrete prosjekter. Økonomisk utvalg ser fram til at disse blir satt i verk.

5. Utvalget har notert seg at den arbeidsgruppe som har til oppgave å vurdere mulighetene til å anvende *alternative drivmidler* har avsluttet sitt arbeid. Utvalget minner om at det ønsker å motta arbeidsgruppens rapport til orientering.

Utvalget finner det positivt at det er utarbeidet et særskilt arbeidsprogram for områdene alternative drivmidler og forskning, og at arbeidet også på forskningsområdet er kommet igang. Det ser ut til særskilte arbeidsprogram kan være en spore til å få kanalisert energisamarbeidet inn i konstruktive baner.

7. Når det gjelder bilaterale nordiske samarbeidsprosjekter på olje- og gassområdet vil utvalget minne om uttalelsen fra 1982 om at i tilfeller der det raskt opprettes et bilateralt samarbeid bør det etableres en forbindelse med det fellesnordiske samarbeid, for om mulig å muliggjøre en rask overgang av resultater som oppnås bilateralt til fellesnordisk nivå. Med dette som utgangspunkt vil Økonomisk utvalg foreslå at Ministerrådet etablerer kontakt med Statoil og Statens vattenfallsverk, som for tiden utreder mulighetene for å transportere gass fra Nord-Norge til kontinentet via rørledning gjennom Sverige. Dersom det skulle vise seg ønskelig å gjennomføre et slikt prosjekt vil dette ha stor betydning også for de øvrige nordiske land p. g. a. mulighetene til industrileveranser i forbindelse med en eventuell bygging av en gassrørledning. I første omgang vil Økonomisk utvalg oppfordre Ministerrådet til å vurdere den rapport om saken som legges fram sommeren 1983, med tanke på betydningen for det videre nordiske energi- og industrisamarbeid.

8. Økonomisk utvalg vil ellers vise til utvalgets uttalelse om medlemsforslag A 629/e om økt nordisk samarbeid om energi- og miljø, energi- og miljørelatert industri og regionalpolitikk. I denne forbindelse drøftes spørsmål om å vedta tiltak for å fremme energisamarbeidet med sikte på sikre leveranser av såvel energi som andre viktige råvarer, mulighetene for utvidet elkraftsamarbeid, tiltak for å styrke energi- og miljøindustrien og samarbeid om lokalisering av energianlegg. Medlemsforslaget er et resultat av seminaret "Energi i Norden – Økonomi, miljø og forsyningssikkerhet" som Økonomisk utvalg og Sosial- og miljøutvalget arrangerte i fellesskap i november 1981. Det må ses på som en konkretisering av arbeidsprogrammene på industri- og energiområdene. De anbefalinger som framkommer der må ses på som høyt prioriterte oppgaver i tiden framover.

9. *Nordel – organ for nordisk energisamarbeid* er de nordiske kraftforetaks samarbeidsorgan. Nordel ble dannet 1963 på initiativ av – og med støtte fra Nordisk Råd.

Nordel har i løpet av 1982 bl. a. behandlet aktuelle samkjøringsspørsmål, bl. a. en rapport om emnet med regler og rekommandasjoner som sikter mot å beholde god tilgjengelighet i det nordiske kraftsystem.

Nordel har også behandlet scenariorapporten "Nordenenergi 2020" som gir et scenario over energisituasjonen fram til år 2020.

Samarbeidet med internasjonale organisasjoner fortsetter som før.

Nordel har i 1982 hatt et møte med Økonomisk utvalg og har vært opptatt av de tre medlemsforslag tilknyttet energiforslag som behandles i Nordisk Råd.

Utvalget foreslår at beretningen om Nordel (C 300/1982) tas til etterretning.

10. Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (NKA) ble dannet 1957 etter forslag fra Nordisk Råd. NKA har i 1982 avholdt to møter.

Som ledd i NKA's fortsatte aktiviteter på feltet radioaktivt avfall ble det første møte i Nordisk avfallskontaktforum avholdt. Hensikten er å gjennomgå aktuelle avfallsprosjekter i Norden for å fremme kontakten mellom forskere, myndigheter og kraftverksmedarbeidere. En arbeidsgruppe er nedsatt.

Tre fellesnordiske forslag vedrørende radioaktivt materiale er utarbeidet og et av disse søkes innarbeidet i de nasjonale regelverk.

Programmet "Sikkerhetsforskning ved energiproduksjon" fortsetter. Tre nye prosjekt ble satt igang i 1982. Disse er: Korreksjon av reaktormateriale, operatørtrening og radioaktiv forurensning fra kullkraftverk. Et radioøkologiseminar er avholdt og sluttrapporten om radiologisk omgivingskontroll ved kjernekraftverk er utgitt.

Kontakten med internasjonale atomenergiorganisasjoner, særlig med IAEA fortsetter.

Utvalget foreslår at beretningen om Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/1982) tas til etterretning.

Bistand til utviklingslandene

1. Utvalget konstaterer at den globale økonomiske utvikling gjennom de senere år har vært ugunstig for utviklingslandene. En rekke giverland har vist tilbakeholdenhet med bistandsoverføringer. Dette har særlig rammet bl. a. de østafrikanske land. Økonomisk utvalg er også på den bakgrunn tilfreds med at de nordiske land i fellesskap, og for en stor del også bilateralt, har konsentrert sine bistandsprosjekter til dette geografiske området.

Ministerrådet har i 1982 besluttet å forlenge landbruksprosjektet i Mbeya, Tanzania med tre år og samvirkeprosjektet i Tanzania i 5 år.

2. 1982 er den første periode hvor bistandssamarbeidet har foregått etter retningslinjene i København-avtalen av 5. mars 1981. Økonomisk utvalg tar til etterretning at Ministerrådet mener det er for tidlig å gi en vurdering av hvordan ordningen fungerer. Utvalget regner imidlertid med at en slik vurdering kan gis i Ministerrådets beretning til neste år.

3. Utvalget har merket seg at Embetsmannskomiteén og den rådgivende komité for bistandsspørsmål har arbeidet videre med spørsmålene om

koordinering og harmonisering av eksisterende og planlagte nasjonale bistandstiltak. Spesielt har man arbeidet med spørsmålene om harmonisering av de nordiske lands bistandsprosedyrer, gjennomføring av ytterligere samordning av landprogrammering i de felles mottakerland samt en gradvis forsterkning av sektorkoordineringen. Dessuten er spørsmålet om å gjennomføre et sterkt forenklet prosedyre- og forhandlingsopplegg i nye mottakerland diskutert.

Økonomisk utvalg har forståelse for at det er problematisk å gjennomføre en utstrakt sektorkoordinering på kort sikt bl. a. fordi de enkelte mottakerlands myndigheter må trekkes inn i drøftelsene vedrørende endringer i de løpende prosjekter. Utvalget vil tilføye at dette må bety at koordinering ved planleggingen av nye prosjekter må bli desto bedre. Utvalget sier seg fornøyd med at det nå er utarbeidet et forenkelt prosedyre- og forhandlingsopplegg i nye mottakerland.

Utvalget vil igjen minne om at Nordisk Råd i 1980 anmodet Ministerrådet å framlegge gjennomføringsplan over mulige konkrete områder hvor harmonisering og koordinering av eksisterende og planlagte nasjonale bistandsinnsatser kan gjøres til det beste for mottakerlandene. Noen plan eller framdriftsrapport er foreløpig ikke lagt fram.

4. Økonomisk utvalg vil uttrykke tilfredshet med at *den rådgivende komité for bistandsspørsmål* nå ser ut til å ha funnet sin plass innenfor det nordiske samarbeid bl. a. idet synspunkter på aktuelle bistandsspørsmål nå regelmessig blir utvekslet mellom medlemmene. Dessuten er en rekke forslag vedrørende de løpende nordiske prosjekter behandlet. Økonomisk utvalg møtte formannen for den rådgivende komité for bistandsspørsmål i mai 1982.

5. På oppfordring fra Nordisk Råd er en rapport om bistandens grenseområde utarbeidet, *jfr. bilag 6 til Ministerrådets beretning*. Økonomisk utvalg vil knytte noen bemerkninger til denne. Rapporten gir en nyttig innfallsvinkel til problemstillingen. Den tar utgangspunkt i de ulike aktiviteter som pågår i de nordiske land og som utvilsomt faller innenfor begrepet bistandens grenseområde. Disse tiltak omfatter bl. a. støtte til eksport, eksportkreditter, kredittgarantier, blandede kreditter, tiltak for å fremme industrielt samarbeid med u-land og investeringsgarantier. I rapporten drøftes også hvilken rolle Nordisk investeringsbank kan spille i det videre arbeidet. Det gis dessuten en oversikt over eksisterende ordninger som har til hensikt å fremme u-landenes eksport til de nordiske land og tiltak for å øke kontakflaten mellom u-land og de nordiske land.

Rapporten viser at det i dag pågår et mangesidig arbeid i bistandens grenseområde. På de fleste felt har alle, eller et flertall av de nordiske land ordninger som i utgangspunktet har samme siktemål. Dette gjelder ikke minst de ulike støtteordningene for finansiering av u-lands import fra de nordiske land. Likevel går det fram at den konkrete utforming av ordningene og omfanget av de, varierer tildels sterkt fra land til land.

Ordningene i det s. k. bistandens grenseområde har to siktemål. For det første har de bistandskarakter; dvs. de skal bidra til utviklingen i u-landene. Derneft har de betydning for næringsliv og sysselsetting i landene som yter bistanden.

Økonomisk utvalg konstaterer at denne type ordninger praktiseres i de aller fleste land i verden. Enkelte ordninger, som f. eks. eksportkredittordningen, må nærmest ses som en forutsetning for eksport til u-land.

Økonomisk utvalg mener at det er viktig at næringslivet i Norden står overfor så like rammebetingelser som mulig.

Samtidig er utvalget klar over at de finansieringsordninger som finnes kan ha sin bakgrunn i spesielle problemer m. h. t. produksjon og sysselsetting i de ulike land. Utvalgets vurdering er imidlertid at dette som regel ikke er den primære hensikt med støtteordningen. Vanligvis virker ordningene nøytralt m. h. t. næringsstrukturen og dermed på sysselsettingen. Økonomisk utvalg går også på denne bakgrunn inn for at Ministerrådet fortsetter arbeidet med å harmonisere de finansieringsordninger som finnes i de nordiske land og som bl. a. er innrettet på å fremme eksporten fra nordiske land til u-land. Det vises i denne forbindelse til utvalgets betenkning til *rek. nr. 1/1981* om tiltak på prosjekteksportområdet.

Utvalget har også merket seg at de nordiske land, untatt Island, på initiativ fra Nordisk Råd, har satt iverk tiltak for å fremme import fra u-land til de nordiske land. Dette er et positivt bidrag til utviklingen av næringslivet i u-land.

Utviklingslands ressurser til markedsføring er vanligvis begrenset. Utvalget vil be Embetsmannakomiteén for bistandsspørsmål å utrede om det er mulig og ønskelig å effektivisere arbeidet med å fremme salg i Norden av varer fra u-land ved et nærmere samarbeid mellom de nordiske land.

6. Økonomisk utvalg har merket seg at Ministerrådet ikke har lagt fram noen rapport om energibistand slik Nordisk Råd henstilte om ved sesjonen i 1982. Imidlertid har emnet vært drøftet i Embetsmannakomiteéne for h. h. v. bistand og industri- og energipolitikk. Videre har de nordiske land diskutert spørsmålet i Verdensbanken og der gått inn for å samle tilslutning til en selvstendig energifilial under Verdensbanken. I de nordiske bistandsadministrasjoner er det dessuten enighet om å iverksette et brenselsved-program i Afrika syd for Sahara i samarbeid med OPEC-fondet. Utvalget går ut fra at det blir informert om utviklingen av dette prosjektet i Ministerrådets beretning til sesjonen i 1984.

Byggsektoren

Utvalget konstaterer at det i samsvar med bl. a. Økonomisk utvalgs uttrykte ønske i 1982 nå er framlagt et ministerrådsforslag på bolig- og byggområdet. Forslaget er henvist til Økonomisk utvalg for behandling og utvalget viser til sin uttalelse til ministerrådsforslaget. I uttalelsen legges det vekt på at sysselsetting- og produksjonsaspektene ved de ulike tiltak

må stå i fokus. Den økonomiske situasjonen innen bolig- og byggbransjen i de nordiske land er alvorlig og den primære hensikt med handlingsprogrammet må være å bryte den nåværende negative utvikling''.

Jord- og skogbruk

1. Samarbeidet innen jord- og skogbruksområdet skjer innen rammen for en rekke institusjoner samt innen Embetsmannskomiteén for jord- og skogsbrukssektor. Av beretningen framgår at den del av samarbeidet som finansieres over Ministerrådets budsjett, er for en stor del konsentrert om forskning. Arbeidet innen jord- og skogbruks- samt fiskeområdet har imidlertid beveget seg noe bort fra ren forskning i løpet av 1982. En utredning om former for utvidet nordisk samarbeid på landbruksområdet er igangsatt. Videre utredes også behovet for nordisk samarbeid innen fiskeoppdrett og aquakulturer generelt.

2. Det nordiske genbanksamarbeidet omfatter institusjonen Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter samt tre planleggingsprosjekter. Et forslag om opprettelse av et nordisk sentralregister for mikrobe-samlinger og -kolleksjoner er utarbeidet.

Økonomisk utvalg har behandlet forslaget på grunnlag av Ministerrådets prosjektrapport om saken og de remissvar som er innhentet. Utvalget sier i sin uttalelse at prosjektrapporten etterlater flere ubesvarte spørsmål. Utvalget ønsker raskt en fortsatt utredning om saken hvor uklare punkter angående et eventuelt registers arbeidsområde og finansiering behandles. En del av de uklare punktene nevnes i utvalgets uttalelse, men flere tas opp i remissvarene. Utvalget går ut fra at det får seg forelagt denne utredningen.

3. I Ministerrådets beretning for 1982 opplyses det at man tar sikte på å legge fram forslag om nye organisatoriske former, ny finansieringsmodell samt handlingsprogram for jordbruksforskning. Dette legges fram i årets beretning. Økonomisk utvalg har ingen bemerkninger til omorganiseringen og tyngdepunktsonrådene som nevnes i handlingsprogrammet. De retningslinjer som trekkes opp for forskningssamarbeidet, herunder forslag til ny finansieringsmodell krever imidlertid en kommentar. Økonomisk utvalg mener de nye retningslinjene er ambisiøse. Å forutsette at forskningsprosjekter, om mulig, skal være av interesse for minst tre land, og at den samnordiske finansieringen i de fleste tilfelle bare skal utgjøre et tillegg til totalfinansieringen, er utvalget noe skeptisk til. Det er fare for at såvidt strenge kriterier for akseptasjon av prosjekter kan føre til at viktige prosjekter ikke blir satt iverk. Utvalget stiller seg også tvilende til at det er hensiktsmessig og praktisk mulig å beregne det tillegget som den nordiske samfinansieringen er ment å skulle gjøre, dvs. at tillegget skal dekke de kostnader som er knyttet til prosjektets transnasjonalitet. Utvalget vil imidlertid tillegge at som et utgangspunkt for prioritering av prosjekter er de retningslinjer som trekkes opp hensiktsmessige; de må bare ikke tillempes rigorøst.

4. *Rek. nr. 6/1981* har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet.

Økonomisk utvalg uttalte i 1982 at det anså det viktig at tiltak ble satt i verk for å fremme samarbeidet av det tradisjonelle oppdrett av fisk for konsum og for utsettelse i innsjøer og vassdrag. Videre burde samarbeidet også omfatte produksjonsforhold i innsjøer, foredling av fisk og markedsføring.

Utvalget konstaterer med tilfredshet at Nordisk Kontaktorgan for fiske-ris spørsmål er bedt om å utrede behovet for nordisk samarbeid angående fiskeoppdrett og aquakultur generelt. Utvalget håper at utredningsarbeidet kan avsluttes i løpet av 1983 og at forslag til tiltak kan framlegges for Rådet ved neste sesjon.

Utvalget foreslår at meldingen om *rek. nr. 6/1981* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Konsumentpolitikk

På bakgrunn av nordisk råds rekommendasjon nr. 25/1980 ble det utarbeidet et nordisk samarbeidsprogram på konsumentområdet. Dette arbeidet var i 1982 kommet såvidt godt igang at rekommendasjonen ble ansett som ferdigbehandlet ved sesjonen det året.

I sin uttalelse ba Økonomisk utvalg om at to utredninger vedrørende konsumentspørsmål ble oversendt utvalget til orientering. Utvalget har ennå ikke mottatt disse utredninger og vil derfor gjenta ønsket om å få de oversendt.

Videre ba utvalget om en samlet oversikt over de prosjekter, rapporter og utredninger som er avsluttet samt de som er under arbeid. Utvalget kan heller ikke se at en slik oversikt er oversendt og ber om at dette gjøres snarest.

Utvalget vil ellers bemerke at det konsumentpolitiske samarbeidet ser ut til å fungere utmerket. Omlag 30 samarbeidsprosjekter er videreført eller startet i løpet av 1982. Prosjektene antas å kunne ha en stor og positiv betydning for de enkelte konsumenter i de nordiske land. I tillegg til de konsumentpolitiske effektene innebærer samarbeidet også i mange tilfelle at handelshindringer mellom de nordiske land reduseres. Økonomisk utvalg synes det er særskilt interessant at arbeidet nå planlegges å rettes mot bl. a. tele-kommunikasjonsområdet. Dette er et område i sterk utvikling. De endringer på området som kommer til å skje i de nærmeste år vil sannsynligvis få en sterk innvirkning på konsumentenes hverdag. Utvalget går ut fra at arbeidet på dette felt vil bli oppsummert i en rapport og oversendt utvalget til orientering.

Regionalpolitikk

Rek.nr. 1/1979 angående program for nordisk regionalpolitisk samarbeid har følgende ordlyd:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvare med ministerrådsforslag *B 28/e*.

Handlingsprogrammet for det nordiske regionalpolitiske samarbeidet ble vedtatt av Ministerrådet den 2. april 1979.

I 1981 foretok Embetsmannskomiteén for regionalpolitikk en gjennomgang og vurdering av de ulike virksomhetsområdene og utarbeidet i denne sammenheng en rapport (*NU 1981:12*). Økonomisk utvalg drøftet videreføringen av handlingsprogrammet med Ministerrådet den 11. desember 1981. På bakgrunn av drøftingen uttalte utvalget seg om bl. a. den foreslåtte prioritering av de ulike samarbeidsområder og om ulike forslag til tiltak.

Økonomisk utvalg står fast på at målsettingen må være å virke for en i regionalt henseende balansert utvikling i Norden. Videre er det viktig at arbeidet i de regioner der problemene er størst prioriteres høyest. Når det gjelder de enkelte samarbeidsområder har utvalget gitt høy prioritet til det grenseregionale og grensekommunale samarbeid. Med dette som bakgrunn er det naturlig å prioritere samarbeidet på Nordkalotten og Vest-Norden høyest. Det er særlig viktig å knytte dette området tettere til resten av Norden. En viktig forutsetning for dette er gode kommunikasjoner. Utvalget mener det er positivt at det arbeides med å opprette en effektiv flyrute mellom Island, Færøyene og Norge. Utvalget er også kjent med at det er opprettet en fergeforbindelse mellom Island og kontinentet. Det ville være et viktig bidrag til bedre transportforbindelser i Vest-Norden dersom også Færøyene ble knyttet til denne fergeruten.

I medlemsforslag *A 637/e* om ytterligere utvidet samarbeid i Midtnorden blir det foreslått å oppprioritere Midtnordensamarbeidet.

Økonomisk utvalg uttaler i den forbindelse bl. a. at Midtnordensamarbeidet er et godt utviklet nordisk samarbeid som på alle måter bør støttes og oppmuntres. Som en del av det grenseregionale samarbeid er dette et område som har høy prioritet. En ytterligere oppprioritering synes på den bakgrunn ikke nødvendig. Utvalget går i stedet inn for å intensivere arbeidet med å forenkle administrative, skattemessige o.l. bestemmelser for å styrke det regionalpolitiske samarbeidet i Norden.

Utvalget har notert seg at arbeidet med å vurdere hvordan man best organisatorisk forsterker styringen og kontrollen av bevilgningene til konkrete regionalpolitiske tiltak er kommet igang. Bevilgningene til slike tiltak er betydelige. I 1982 er de på 4,4 millioner NOK. Målsettingen er å komme opp til et nivå på 10 millioner kroner pr. år. Denne målsettingen er utvalget enig i, men utviklingen i de nordiske lands økonomier må ha avgjørende betydning for når denne målsetting kan nås.

Utvalget foreslår at *rek. nr. 1/1979* blir tatt til etterretning og at ny melding imøteses til neste sesjon.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget:

I at Nordisk Råd i anledning av de til utvalget henviste avsnitt i beretning C I/1982 og vedlegg til denne vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å utarbeide en faglig analyse av årsaker til og virkninger av de nordiske lands devalueringer høsten 1982.
2. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å intensivere arbeidet med å styrke det nordiske valutapolitiske samarbeidet.
3. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å undersøke mulighetene for et intensivert nordisk samarbeid i internasjonale fora.
4. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet snarest å utrede årsakene til tilbakegangen i den nordiske samhandel og foreslå tiltak for å snu den nåværende utvikling.
5. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å intensivere arbeidet på det etableringsrettslige området for å bedre mulighetene for industrielt samarbeid og foretaksetableringer over grensene i Norden.
6. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å arbeide for økt kontaktflate mellom bilaterale samarbeidsinstitusjoner og de nordiske organer. Spesielt ønskes årlige beretninger om Svensk-norsk industrifonds virksomhet.
7. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å vurdere mulighetene og interessen for et nordisk industrisamarbeid ved en eventuell bygging av gassrørledning fra Nord-Norge til kontinentet, samt å sette i verk tiltak for å fremme det nordiske samarbeidet om introduksjon av nye og vedvarende energikilder.
8. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å legge fram en gjennomføringsplan over mulige områder hvor harmonisering og koordinering av eksisterende og planlagte bistandsinnsatser kan gjøres, samt på bakgrunn av rapporten om bistandens grenseområde, å virke for nærmere nordisk samarbeid om de områder som skisseres.

II at Nordisk Råd tar til etterretning de til Økonomisk utvalg henviste deler av kapittel I – Innledning og kapitlene IV: Bistand til utviklingslandene, V: Byggsektoren, VI: Energipolitikk, VII: Finans- og valutapolitikk, VIII: Handelspolitikk, IX: Industripolitikk, X: Jord- og skogbruk, XII: Konsumentpolitikk, XVIII: Regionalpolitikk.

III at Nordisk Råd tar til etterretning beretningene om henholdsvis Nordel (C 300/1983) og Nordisk kontaktorgan for atomenergispørsmål (C 301/1983) til etterretning.

IV at Nordisk Råd tar meldingene om rek. nr. 25/1974 om multinasjonale foretaks rolle i de nordiske lands økonomi, rek. nr. 1/1979 om handlingsprogram for regionalpolitisk samarbeid, rek. nr. 23/1980 om felles industriprosjekt, rek. nr. 24/1980 om glassindustrien i Norden, rek. nr. 6/1981 om

samarbeid på fiskeoppdrettområdet, rek. nr. 17/1982 om utdanning i eksportmarkedsføring og rek. nr. 18/1982 om samarbeid innen møbelindustrien til etterretning og imøteser nye meldinger til neste sesjon.

Stockholm, 21. januar 1983

<i>Hallvard Bakke (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)</i>
<i>Povl Brøndsted (V)</i>	<i>Mikko Ekorre (Skdl)</i>
<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Elver Jonsson (fp)</i>	<i>Anker Jørgensen (S)</i>
<i>Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)</i>	<i>Gunnar Nilsson (s)</i>
	Formann
<i>Páll Pétursson (F.)</i>	<i>Sten Svensson (m)</i>
<i>Karin Söder (c)</i>	<i>Henrik Westerlund (Sfp)</i>

BILAGA 22

Betänkande av Nordiska rådets budgetkommitté över Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1984 (allmän budget och kulturbudget).

Generelt

Til Budsjettkomiteen er henvist Ministerrådets beretnings Vedlegg 17 om Ministerrådets budsjettforslag for 1984.

Budsjettforslaget er forelagt Rådets utvalg for uttalelse. Disse uttalelser er vedheftet.

Budsjettkomiteen konstaterer innledningsvis at Ministerrådet hva gjelder det allmenne område, har foreslått en aktivitetsøkning fra 1983 til 1984 på 6 % mens for det kulturelle område er den foreslåtte vekst 2,8 %.

Komiteen vil dog bemerke angående budsjettet for det allmenne området at når hensyn tas til nye innsatsområder som f. eks. datateknologiområdet og den spesielle satsning på Nordisk Industrifond, er den reelle vekst i det tradisjonelle samarbeidsbudsjettet på omlag 2 %.

Komiteen viser til at den foreslåtte aktivitetsøkning på kulturbudsjettet for 1984 utgjør totalt 3,5 millioner DKK hvorav 2,3 millioner DKK går til oppbygging av de nye aktiviteter Nordisk forskningspolitisk råd og Nordens Hus på Færøylene. Den resterende del, 1,2 millioner DKK eller 0,9 % utgjør en allmenn aktivitetsøkning.

Komiteen vil anføre at disse økninger med henholdsvis 2 % på det

allmenne område og 0,9 % på kulturområdet skal sammenholdes med det forslag på 3 % generell aktivitetsøkning som Budsjettkomiteen fremførte overfor samarbeidsministrene i november 1982.

Komiteen konstaterer at anslagene til nye innsatsområder eller særanslag (Industrifondet) på budsjettet for det allmenne område, samsvarer vel med statsministrenes uttalelse fra desember 1981 om finansieringen av det nordiske samarbeid:

”i den grad de nordiske land enes om nye innsatsområder av mer betydelig omfatning, må finansieringen som regel skje gjennom tilskudd til de felles nordiske budsjetter.”

På denne bakgrunn finner Komiteen det betenkelig at oppbygningen av nye aktiviteter på kulturområdet som Nordisk forskningspolitisk råd og Nordens hus på Færøyene, finansieres over det ordinære kulturbudsjettet. Dette innebærer selv når hensyn tas til den planlagte vekst i kulturbudsjettet, at andre aktivitetsområder må reduseres. Komiteen finner det derfor nødvendig å foreslå en økning av anslaget till kulturbudsjettet, for derved bedre å utnytte de eksisterende faste ressurser.

Komiteen anser at for å skape klarhet i budsjettarbeidet, bør i fremtidige budsjettforslag, anslag til nye innsatsområder eller særanslag presiseres.

Budsjettet for det allmenne området

Budsjettkomiteen møtte Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) 30. november 1982 og drøftet retningslinjene for budsjettet for det allmenne området for 1984 samt visse prioriterings spørsmål.

Komiteen fremholdt på dette møte at i budsjettet burde det regnes med en reell vekstfaktor på 3 % og begrunnet denne faktor med at tilveksten i de nordiske lands økonomier sett under ett sannsynligvis vil være beskjeden også i 1984. Nordisk samarbeid gir imidlertid mer gevinster som ikke er mulig å oppnå på nasjonalt plan. Det er således ikke urimelig at veksten i budsjettet settes noe høyere enn det veksten i de nasjonale budsjetter ventes å bli.

Komiteen tilføyde, med henvisning til statsministrenes uttalelse i desember 1981 om finansieringen av det nordiske samarbeid, at nye samarbeidsprosjekt i mer betydelig omfatning må finansieres ved ekstraanslag. Komiteen er fortsatt av denne oppfatning.

I budsjettet gjøres visse forutsetninger for pris- og lønnsutviklingen, herunder også mindre valutakursjusteringer, de kommende to år. Komiteen er klar over at slike antakelser er usikre, og at man først inn i budsjettåret får en oversikt over prisutviklingen. Komiteen vil understreke nødvendigheten av at budsjettet ikke ad bakveien reduseres av en prisstigning. Komiteen vil i denne forbindelse vise til budsjettforslaget hvor det uttales at for årene 1980 og 1981 har den faktiske prisutvikling kraftig oversteget den antatte.

Komiteen konstaterer at i store trekk svarer Ministerrådets budsjettforslag til de prioriteringer som komiteen foretok høsten 1982, men komiteen vil særskilt fremholde at områdene samferdsel, trafiksikkerhet og turisme er nedprioritert i forhold til komiteens fremstilling i november 1982.

Komiteen vil nedenfor kommentere enkelte sektorer:

Komiteen anser at Ministerrådets forslag hva angår Institusjonsbudsjettet samsvarer i store trekk med det forslag komiteen har lagt frem tidligere.

Komiteen finner det riktig at Nordisk Industrifond får tilført særskilte midler og dermed får en betydelig høyere reell vekst enn andre sektorer. Denne opptrapping må imidlertid fortsette.

Komiteen anser at den betingede økning til Nordisk prosjekttransportfond synes knapp. Prosjekttransportfondet er inne i en viktig oppbyggingsfase og vil også bidra til å realisere Investeringsbankens prosjektinvesteringsslåneordning. Etter Budsjettkomiteens oppfatning bør Ministerrådet nøye følge prosjekttransportfondets utvikling samt om finansielt behov oppstår, overveie muligheten til å imøtekomme dette.

Komiteen vil understreke at såvel Industrifondet som Prosjekttransportfondet er viktige samarbeidsinstrument som kan bidra til å skape bedre forutsetninger for industrielt samarbeid og eksportsamarbeid.

Komiteen konstaterer at Ministerrådet til denne sesjon legger frem et nytt handlingsprogram på Bygg- og boligområdet. Komiteen anser at det har liten hensikt å legge frem et nytt program når det samtidig foreslås en betydelig reell nedskjæring (335 000 NOK) til Nordisk komite for byggbestemmers prosjektvirksomhet. Komiteen foreslår således at samlet aktivitetsnivå på byggsektoren opprettholdes.

Vedrørende *prosjektbudsjettet* konstaterer komiteen at Ministerrådets forslag avviker til dels sterkt fra hva komiteen tidligere har lagt frem. Komiteen vil understreke at den prinsipalt ønsker den prioritering mellom sektorer som ble gjort høsten 1982.

Dette innebærer en større satsning på industri- og handelsområdet enn hva Ministerrådet foreslår, mens på energiområdet – Sikkerhetsforskning innen energiproduksjonsområdet, generelt – foreslås en betydelig lavere vekst enn hva Ministerrådet gjør.

Komiteen foreslår dessuten ingen reell virksomhetsøkning på Jordbruksområdet. Angående konsumentsektoren hadde komiteen opprinnelig foreslått ingen aktivitetsøkning i 1984, mens Ministerrådet foreslår en nedskjæring med omlag 1/2 millioner NOK. Komiteen anser at dette er en for hård nedprioritering og kan sette samarbeidet på denne sektor i fare. Komiteen foreslår således en mindre drastisk nedskjæring (235 000 NOK).

Komiteen konstaterer at retningslinjene for budsjettet innebærer en satsning på det økonomiske område i vid forstand. Komiteen anser imidlertid at det ikke må skje en for ensidig prioritering av de "hårde" verdier, slik at dette resulterer i en for omfattende reduksjon av "myke" verdier.

I denne forbindelse vil komiteen vise til at siden 1982 finnes det et samarbeidsprogram på sosial- og helseområdet som danner rammen for det nordiske sosialpolitiske samarbeidet. Et utvidet samarbeid på dette område, vil lede til bra resultater for landene om mer beslutsomhet og tiltro til samarbeidstanken kan utøves. Komiteen anser at midler bør bevilges til denne sektor i overensstemmelse med komiteens tidligere forslag.

Komiteen vil bemerke at i budsjettforslaget er komiteens forslag om en Nordisk kvinnekongress i 1984 som en forberedelse til FN's kvinnekongress i 1985, ikke kommentert. Kongressens formål er dels å intensivere likestillingsbestrebelsene i Norden og dels, som en forberedelse til FN's kvinnekongress 1985, å samordne og vurdere hva som er oppnådd av reell likestilling i Norden siden den første kvinnekongressen ble arrangert i Mexico 1975.

Komiteen anser at Ministerrådet bør bevilge nødvendige midler for en slik kongress.

Komiteen har notert seg at Ministerrådet foreslår kap. 243 – Samefrågor – opphevet og at bevilgning til dette formål henføres til kap. 40 – Allmenne utredninger. Komiteen vil i likhet med Juridisk utvalg, anføre at den samiske befolknings særlige problemer har i de seneste år fått stor oppmerksomhet. En avskaffelse av dette kapittel, kan lett oppfattes som en nedprioritering av arbeidet på dette felt. Komiteen vil således henstille til Ministerrådet å opprettholde kapitlet 243 – Samefrågor.

I budsjettforslaget foreslås betydelige nedskjæringer på områdene samferdsel, trafikksikkerhet og turisme. I komiteens tidligere forslag inntok komiteen en realistisk holdning til budsjettet og foreslo en beskjeden høyning bl.a. for å skape rom for satsninger på de mest aktuelle samarbeidsområder. Komiteen vil sterkt fremholde at dette budsjettforslag representerer en allfor sterk nedskjæring på disse områder. Komiteen vil henstille til Ministerrådet å følge komiteens tidligere forslag.

Komiteen vil på bakgrunn av det ovennevnte anførte foreslå en økning av det allmenne budsjett med 800 000 NOK, eller 0,5 %, til områdene bygg, samferdsel, trafikksikkerhet og turisme.

Kulturbudgeten

Enligt ministerrådets oppfatning skall skillnaden i realökningen på den allmänna budgeten och realökningen på kulturbudgeten inte ses som en nedvärdering av kultursamarbetets betydelse.

Budgetkommittén är inte enig med ministerrådet om denna uppfattning. Kommittén erinrar om vad ministerrådet uttalar i sitt förslag till nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (*B 37/k*), nämligen att "om ett samhälle vill bevara sin kulturella nivå måste det . . . vara berett att satsa förhållandevis mera på kulturen". Ministerrådet motiverar denna sin inställning med att "insatser inom forskning, utbildning och övrig kultur kan bli

verkningsfulla medel för att motverka inte minst de psykologiska följderna av en ekonomisk nedgång och även för att ta sig ur denna”.

Kommittén finner inte att den föreslagna realökningen för kultursamarbetet rimmar med ministerrådets ovan relaterade uttalande.

Budgetkommittén ansluter sig till den av kulturutskottet om budgetförslaget uttalade uppfattningen att av kulturavtalets tre samarbetsområden, utbildning, forskning och allmänskultur, har utbildnings- och forskningsområdet föreslagits en anslagsökning som under rådande förhållanden får anses vara tillfredsställande. Förslaget till anslagsökning för det allmänskulturella området kan däremot inte anses vara tillfredsställande mot bakgrund av detta områdes särskilda betydelse för att bereda jordmånen för annat nordiskt samarbete.

Av folkrörelsesamarbetet har ungdomssamarbetet (mom. 3.7.1. i budgetförslaget) och idrottssamarbetet (3.7.3) erhållit ökade anslag 1983. Någon höjning av anslagen till de båda samarbetsområdena har inte föreslagits för 1984. Inte heller folkbildningssamarbetet (3.7.2.) föreslås få höjt anslag, trots att anslaget till detta samarbetsområde inte höjts 1983. Budgetkommittén finner detta vara otillfredsställande och hänvisar till kulturutskottets förslag till yttrande om ministerrådsberättelsen C 1/1983, i vilket utskottet uttalar att det nordiska folkbildningssamarbetet bör stärkas ytterligare.

Budgetkommittén anser likaledes att folkrörelsesamarbetet fortsatt bör stärkas.

Budgetkommittén ansluter sig till kulturutskottets uppfattning om vikten av att kulturbudgeten för 1984 även tryggar möjligheterna att stödja den spontana delen av kultursamarbetet och att ta nya initiativ genom tillräckliga anslag till Nordiska kulturfonden (5.) och till ministerrådets disposition (4.). Budgetkommittén delar kulturutskottets missnöje med den föreslagna anslagsminskningen för kulturfonden (./ 400 000 DKK) och dispositionsmedlen (./ 441 000 DKK), vilken står i strid med kulturutskottets upprepade gånger hävdade prioriteringar.

Budgetkommittén anser att anslagen till *folkrörelsesamarbetet*, till *Nordiska kulturfonden* och till *ministerrådets disposition* i nämnd ordning bör höjas med 400 000 DKK vardera. Detta skulle ge en sammanlagd aktivitetsökning på 4 702 000 DKK eller 3,8 % mot 3 502 000 DKK eller 2,8 % i ministerrådets förslag.

Budgetkommittén uppfattar förhöjningen som anspråkslös. Därtill kommer att uppbyggnaden av de nya aktiviteterna *Nordiska forskningspolitiska rådet* (2.17) och *Nordens hus på Färöarna* (3.11) skulle ske innanför den av kulturutskottet föreslagna och av budgetkommittén förordade ramen för 1984.

Budgetkommittén konstaterar att *Nordiska forskningspolitiska rådet* har uppgifter på samarbetsområden som täcks av antingen kulturbudgeten eller den allmänna budgeten. Rådets verksamhet finansieras dock av prak-

tiska orsaker enbart över kulturbudgeten, såsom det konstateras i budgetförslaget. Budgetkommittén anser att detta förhållande måste kunna tas hänsyn till, så att den fortsatta uppbyggnaden av forskningspolitiska rådet finansieras *utanför* ramen för kulturbudgeten och således inte tillåts hämma utvecklingen av annat kultursamarbete.

Ministerrådets förslag till kulturbudget för 1984 förutsätter inte större andel *domicillandsfinansiering* än för 1983. Budgetkommittén har noterat att kulturutskottet har föreslagit att Nordiska rådet vid 31:a sessionen rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att öka domicillandsstödet till täckning av driftskostnaderna för institutionerna på den nordiska kulturbudgeten. Enligt en översikt i budgetförslaget är det 1984 fråga om kostnader på *maximalt 4 182 000 DKK*, vilka i gynnsammaste fall skulle kunna täckas över domicillandsbudget, varvid motsvarande summa på kulturbudgeten kunde anvisas för egentlig verksamhet.

I övrigt hänvisar budgetkommittén till kulturutskottets yttrande (Bihang 5).

Under hänvisning til ovenstående foreslår komiteen:

A. at Nordisk Råd i anledning av Vedlegg 17 til beretning C 1/1983 vedtar følgende uttalelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å øke det fremlagte budsjett for det allmenne område for 1984 med 800 000 NOK samt vedta det justerte budsjett under hensynstaken av Budsjettkomiteens merknader og foreslåtte omdisponeringer.
2. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å øke det fremlagte budsjett for kulturelt samarbeid for 1984 med 1 200 000 DKK samt vedta det justerte budsjett under hensynstaken av Budsjettkomiteens merknader.

B. at Nordisk Råd tar til etterretning Vedlegg 17 til beretning C 1/1983.

Oslo, 23. februar 1983

Kaj Bärlund (Sd)

Eiður Guðnason (A)

Ashjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Svend Jakobsen (S)

(Formann)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Gunnar Nilsson (s)

Páll Pétursson (F)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

*BIHANG 1***Udtalelse fra juridisk udvalg i anledning af Nordisk Ministerråds forslag til alment budget for 1984**

Nordisk Råds juridiske udvalg har under sin gennemgang af Nordisk Ministerråds forslag til alment budget for 1984 bemærket, at ministerrådet foreslår kap. 243 – Samefrågor – ophævet, og de hidtil under dette kapitel opregnede bevillinger henført til kapitel 40 – Almene utredninger.

Det fremgår af budgetforslaget, at der herefter ikke længere specifikt redegøres for de bevillinger, som stilles til disposition for det samiske arbejde.

Under juridisk udvalgs arbejdsområde henhører de samiske spørgsmål, som ikke direkte kan henføres under et af de andre udvalgs sagsområder. Juridisk udvalg har på denne baggrund en lang tradition for blandt andet gennem budgetkontrollen at overvåge, at Nordisk Råds intentioner for arbejdet med de samiske spørgsmål føres ud i livet.

Juridisk udvalg er på baggrund af den store opmærksomhed, der netop i de seneste år har været omkring den samiske befolknings særlige problemer, helt uforstående over for, at Nordisk Ministerråd nu af regnskabstekniske grunde vil søge gennemført en omlægning af budgettet, således at det for en ydre betragtning må tolkes som en nedprioritering af arbejdet på dette felt.

Juridisk udvalg har på denne baggrund vedtaget at opfordre budgetkomiteen til så kraftigt som overhovedet muligt at søge den hidtil gældende budgetprocedure opretholdt, således at der fortsat i ministerrådets budget i et særligt kapitel redegøres for bevillingerne til de samiske institutioner m. v.

Oslo, den 21. februar 1983

*BIHANG 2***Uttalande från Nordiska rådets trafikutskott i anledning av Nordiska ministerrådets allmänna budget för 1984**

Vid budgetbehandlingen hösten 1982 framfördes utskottets åsikt att det är en rimlig utgångspunkt att de projekt, som redan påbörjats får högre prioritet än nya projekt samt att projekt, som skall avslutas under det aktuella budgetåret, helst inte skall behöva försenas av budgetskalet. Utskottets starka önskemål om att dessa synpunkter beaktas vid planering av projektverksamheten framförs också i betänkandet över ministerrådsberättelsen C 1/1983.

Vid mötet med ministerrådet (samarbetsministrarna) i Oslo den 30 november 1982 underströks budgetkommitténs mening att nya projekt eller nödvändig ökning till prioriterade institutioner (industrifonden/projektexportfonden) skulle finansieras med extra tillskott, jfr statsministrarnas uttalande i Helsingfors den 8 december 1981.

Dessa ovan anförda starkt uttryckta meningar är minst sagt svåra att förena med de motiveringar som framgår av ministerrådsförslaget och mest drabbar trafikutskottets område, nämligen nedskärningar för att skapa utrymme för satsningar på *de mest aktuella områdena* samt för att skapa *det nödvändiga finansiella utrymmet för nya samarbetsprojekt*.

Utskottet har tidigare påpekat den ensidiga prioritering av vissa samarbetsuppgifter inom de ekonomiska, industriella och tekniska områdena på bekostnad av t. ex. samfärdslösning inklusive trafiksäkerhet och turism. Utskottet vill varna för en alltför ensidig prioritering, vilken medför en omfattande nedskärning av den verksamhet som är föreslagen på trafikutskottets område.

Flera rådsrekommendationer och yttranden på trafikområdet har ännu inte föranlett igångsättande av de önskade projekten och ej heller uppdatering av andra som är nödvändiga. Utskottet prioriterar särskilt sammanfattning av riktlinjerna för de nordiska ländernas transportpolitik samt uppföljningen av det nordiska trafiksäkerhetsåret (NTÅ) 1983. Utskottet vill med skärpa betona vikten av att de idéer som redan finns om trafiksäkerhetsprojekt inte ska behöva uppskjutas på grund av nedprioriteringar i projektbudgeten.

Vid NÅT:s expertkonferens i Røros den 25 januari 1983 diskuterades flera nya projekt bl. a. jämförande studier av skatte-, avgifts- och tariffpolitiken i person- och godstrafiken i de nordiska länderna, näringslivets transportkostnader, bruk av telekommunikationer för effektivisering av transporter, taxsystem i kollektivtrafiken m. m.

Trafikutskottet föreslår att budgetkommittén med avseende på de kapitlen i den nordiska allmänna samarbetsbudgeten för 1984, som faller inom trafikutskottets arbetsområde, håller fast vid sitt förslag:

320 Samfärdslösning	3 024 000
325 Trafiksäkerhet	1 452 000
330 Turism	845 000

För att uppnå detta föreslår trafikutskottet i första hand att budgeten ökas med 721 000 kronor, i andra hand att reserven tas till de ovan anförda kapitlen.

Oslo den 23 februari 1983

BIHANG 3

Yttrande av social- och miljöutskottet över Nordiska ministerrådets förslag till allmän budget för 1984

Vad gäller ministerrådets förslag till institutionsbudget, inom de sakområden som social- och miljöutskottet behandlar, ansluter sig utskottet till ministerrådets förslag.

När det gäller budgetkommitténs och ministerrådets förslag till projektbudget finns en märkbar skillnad och det gäller det socialpolitiska samarbetet samt den föreslagna Nordiska kvinnokonferensen inför FN's kvinnokonferens 1985.

Social- och miljöutskottet har vid ett flertal tillfällen riktat kritik mot en tilltagande ensidig prioritering från ministerrådets sida av samarbetsuppgifter inom de ekonomiska, industriella områdena, de s. k. hårda värdena på bekostnad av samarbetsuppgifter inom de områden som anses omfatta de s. k. mjuka värdena t. ex. socialpolitik, arbetsmiljö, jämställdhet etc.

Som en ram för det nordiska socialpolitiska samarbetet finns det i augusti 1982 antagna samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet. Jämfört med det tidigare samarbetsprogrammet har så viktiga nya insatsområden som Samarbete på socialvårdens område, Barn, ungdoms- och familjepolitiskt samarbete, Samarbete på handikappområdet och Samverkan mot rusmedelsmissbruk tillkommit. I samma program slås också fast att "full sysselsättning och god arbetsmiljö är av största betydelse när det gäller att motverka sociala problem och ohälsa. Såväl mänskliga som ekonomiska hänsyn talar i samma riktning."

Utskottet har också vid ett flertal tillfällen efterlyst en beslutsamhet och en mera utpräglad tro på vad som kan uppnås genom samverkan mellan de nordiska länderna på det socialpolitiska samarbetsområdet.

Social- och miljöutskottet hemställer ånyo och i enlighet med budgetkommitténs tidigare förslag att projektbudgeten på det socialpolitiska samarbetsområdet tillförs ytterligare medel samt att medel öronmärks för en förberedande nordisk kvinnokonferens 1984 inför FN-kvinnokonferensen i Nairobi 1985.

Konferensens syfte är att dels intensivt jämföras strävandena i Norden och dels, som en förberedelse inför FN's kvinnokonferens 1985, samordna och utvärdera vad som uppnåtts av reell jämställdhet i Norden sedan den första kvinnokonferensen hölls i Mexico 1975.

Oslo den 21 februari 1983

BIHANG 4

Nordisk Ministerråds almene budsjett for 1984**Økonomisk utvalgs synspunkter**

Økonomisk utvalg konstaterte på sitt møte 21. februar 1983 at Ministerrådets forslag til *institusjonsbudsjett* for 1984 samsvarer godt med det forslag til institusjonsbudsjett som Budsjettkomitéen la fram tidligere. De forskjeller som finnes er for det meste tilsynelatende, dvs. av teknisk natur. Økonomisk utvalg slutter seg til Ministerrådets forslag på alle punkter unntatt ett. Det gjelder en reell nedskjæring på 355 000 NOK til Nordisk komité for byggbestemmers prosjektvirksomhet. Denne prosjektvirksomheten bevilges over kapitlet for institusjonsreserven. Økonomisk utvalg går imot den omtalte nedskjæring bl. a. fordi den er lite konsistent med Ministerrådets, og også Økonomisk utvalgs ønske om å igangsette et handlingsprogram på bolig og bygg-området.

Økonomisk utvalg vil også bemerke at forslaget til økning i bevilgningen til Nordisk prosjektexportfond synes knapp. Prosjektexportfondet er inne i en viktig oppbyggingsfase og kan bli et viktig element i arbeidet for å styrke det nordiske eksportsamarbeidet. Det er umulig på det nåværende tidspunkt å angi konkret hva Prosjektexportfondets behov for midler vil bli, men utvalget mener det høyst sannsynlig blir behov for å tilføre Fondet betydelige midler i tiden fremover, muligens allerede i 1984.

Den reelle forskjell mellom Ministerrådets forslag til *prosjektbudsjett* og det som Budsjettkomitéen tidligere har lagt fram er på en del punkter ganske betydelig. Økonomisk utvalg går inn for at Budsjettkomitéens forslag til prosjektbudsjett fastholdes på de punkter der avvikene i liten grad gjenspeiler utvalgets generelle prioriteringer.

Dette gjelder områdene:

Handelspolitikk; utvalget foreslår en reell virksomhetsøkning på 250 000 NOK.

Industripolitikk; utvalget foreslår en reell virksomhetsøkning på 300 000 NOK.

Sikkerhetsforskning innen energiproduksjonsområdet – generellt; utvalget foreslår en reell virksomhetsøkning på 150 000 NOK.

Jordbruks spørsmål; utvalget foreslår ingen reell virksomhetsøkning.

Konsument spørsmål; utvalget foreslår en reduksjon i den reelle virksomhet på 235 000 NOK.

Økonomisk utvalg tilslutter seg Ministerrådets forslag til virksomhetsendringer på de øvrige prosjektområder som hører inn under Økonomisk utvalgs saksområde.

De endringene i prosjektbudsjettet som Økonomisk utvalg går inn for innebærer samme totalramme for prosjektbudsjettet som det Ministerrådet har foreslått.

Yttrande av Nordiska rådets kulturutskott över förslaget till kulturbudget 1984

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådet 31:a session avgivna förslag angående Nordiska ministerrådets allmänna budget och kulturbudget för år 1984. Utskottet har tagit ställning till förslaget till kulturbudget, vilket behandlats vid möte den 20, den 21 och den 23 februari 1983.

1. Ministerrådets förslag till kulturbudget 1984

Ministerrådet lägger fram ett förslag till kulturbudget för 1984 med en bevilningsram på 117 727 000 dkr, exklusive en lönereserv på 8 500 000 dkr och en valuta- och prisjusteringsreserv på 2 000 000 dkr. Detta innebär en anslagsökning med 9,5% i förhållande till budgeten för 1983. Förslaget betyder en aktivitetsökning på 3 502 000 dkr vilket utgör 2,8%.

Budgetförslaget speglar enligt ministerrådet arbetet med att bygga upp verksamheten på kulturavtalets områden till den nivå som är förutsatt genom tidigare beslut, och till att upprätthålla den nivå som har uppnåtts. Ministerrådet har företagit en avvägning mellan behoven hos de fasta institutionerna alt. sådana aktiviteter som kräver konsolidering och behovet av större anslag av rörlig karaktär. Ministerrådet säger sig inte ha haft möjlighet att tillgodose alla behov, utan valt att trygga de fasta aktiviteterna så långt som möjligt. Detta innebär bl. a. att uppbyggnadsarbetet för viss verksamhet föreslås senarelagt.

2. Utskottet

Inför de inledande överläggningarna med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) om den nordiska kulturbudgeten för 1984, vilka hölls i oktober 1982, lade utskottet fram en promemoria, i vilken utskottet slog fast vissa principer som borde vara vägledande i arbetet med den kommande budgeten (promemorian har lagts som *bihang* till utskottets betänkande om ministerrådets berättelse C 1/1983). Utskottet granskar det nu föreliggande budgetförslaget med utgångspunkt i de i promemorian redovisade principerna.

2.1 Tyngdpunktsområden i kulturbudgeten 1984

Utskottet konstaterar att förslaget till allmän budget innebär en realökning på 6,0%, medan förslaget till kulturbudget innebär en realökning på 2,8%. Denna skillnad skall enligt ministerrådets uppfattning dock inte ses som en nedvärdering av kultursamarbetets betydelse.

Utskottet är djupt oense med ministerrådet härvidlag. Den stora skillnaden mellan den föreslagna realökningen för den allmänna budgeten och för kulturbudgeten innebär en klar nedprioritering av det nordiska kultursamarbetet. Ministerrådets förslag står i bjärt kontrast till den uppfattning som ministerrådet självt gör sig till tolk för i sitt förslag till nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (*B 37/k*), nämligen att "om ett samhälle vill bevara sin kulturella nivå måste det . . . vara berett att satsa förhållandevis mera på kulturen. Insatser inom forskning, utbildning och övrig kultur kan bli verkningsfulla medel för att motverka inte minst de psykologiska följderna av en ekonomisk nedgång och även för att ta sig ur denna."

Utskottet anser att realökningen för kulturbudgeten i princip inte bör vara mindre än den som föreslås för den allmänna budgeten. Utskottet lägger i det följande fram förslag till viss ökning av anslaget till enskilda moment i förslaget till kulturbudget.

Utskottet anser att av kulturavtalets tre samarbetsområden utbildning, forskning och allmänkultur har utbildnings- och forskningsområdet föreslagits en anslagsökning som under rådande förhållanden får anses vara tillfredsställande. Förslaget till anslagsökning för det allmänskulturella området kan däremot inte under några förhållanden anses vara tillfredsställande mot bakgrund av detta områdes särskilda betydelse för det nordiska samarbetet.

Av folkrörelsesamarbetet har ungdomssamarbetet (3.7.1) och idrotts-samarbetet (3.7.3) erhållit ökade anslag för 1983. Någon höjning av anslaget till de båda typerna av samarbete har inte föreslagits för 1984, och inte heller folkbildningssamarbetet (3.7.2) föreslås få höjt anslag, trots att anslaget till detta samarbete inte höjts 1983. Detta är otillfredsställande. I sitt förslag till yttrande om ministerrådsberättelsen *C 1/1983* uttalar utskottet därför att det nordiska folkbildningssamarbetet bör stärkas ytterligare. Utskottet anser vidare att ungdomssamarbetet och idrottsamarbetet fortsatt bör förstärkas, inom ramen för folkrörelsesamarbetet.

Det är viktigt att kulturbudgeten för 1984 även tryggar möjligheterna att stödja den spontana delen av kultursamarbetet och att ta nya initiativ genom tillräckliga anslag till Nordiska kulturfonden (5.) och till ministerrådets disposition (4.). Det är därför med bestörtning som utskottet konstaterar att budgetförslaget innebär minskade anslag för kulturfonden (./ 400 000 dkr) och dispositionsmedlen (./ 441 000 dkr). Motiveringen till att minska anslaget till kulturfonden är den generella budgetsituationen och det minskade antalet ansökningar.

Vad gäller det minskade antalet ansökningar konstaterar utskottet att orsakerna till detta förhållande inte redovisats och att ett minskat antal ansökningar i sig ger fonden möjlighet att bevilja en större del av ansökningarna än vad som är fallet när antalet är stort. Att skära ned anslaget till kulturfonden står stick i stäv mot utskottets prioritering.

Motiveringen till att föreslå en minskning av ministerrådets dispositions-

anslag är den generella budgetsituationen. Också detta förslag står stick i stäv mot utskottets prioritering. Utskottet nöjer sig med att hänvisa till ministerrådets egen översikt av medelsbehovet, som klart visar att behovet vida överstiger disponibla medel, även utan sänkning.

Både det föreslagna anslaget till kulturfonden och det föreslagna dispositionsanslaget har dock priskompenserats.

Utskottet anser alltså att anslaget till folkrörelsesamarbetet, till Nordiska kulturfonden och till ministerrådets disposition i nämnd ordning bör höjas med 400 000 dkr vardera, vilket skulle ge en sammanlagd aktivitetsökning på 4 702 000 dkr eller 3,8% mot 3 502 000 dkr eller 2,8% i ministerrådets förslag. Utskottet uppfattar den föreslagna höjningen som mycket modest i jämförelse med att ministerrådet föreslagit en aktivitetsökning för den allmänna budgeten på 6,0% och med hänsyn till att uppbyggnaden av de nya aktiviteterna Nordiska forskningspolitiska rådet (2.17) och Nordens hus på Färöarna (3.11) skulle ske innanför den av utskottet föreslagna ramen.

Mot bakgrund av att Nordiska forskningspolitiska rådet (2.17) har uppgifter på samarbetsområden som täcks av antingen kulturbudgeten eller den allmänna budgeten, men att verksamheten av praktiska orsaker finansieras över kulturbudgeten, såsom det konstateras i ministerrådets förslag, anser utskottet att detta förhållande måste kunna tas hänsyn till, så att den fortsatta uppbyggnaden av forskningspolitiska rådet finansieras utanför ramen för kulturbudgeten och således inte tillåts hämma utvecklingen av annat kultursamarbete.

Ministerrådets budgetförslag för 1984 förutsätter inte större andel domicillandsfinansiering än för 1983. Utskottet har föreslagit att Nordiska rådet vid 31:a sessionen rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att öka domicillandsstödet till institutionerna på den nordiska kulturbudgeten. Enligt en översikt i budgetförslaget är det 1984 fråga om kostnader på maximalt 4 182 000 dkr, vilka i gynnsammaste fall skulle kunna täckas över domicillandsbudget, varvid motsvarande summa på kulturbudgeten kunde anvisas för egentlig verksamhet på kulturområdet.

2.2 Tryggad aktivitet

Utskottet är ense med ministerrådet om det riktiga i principen att i rådande ekonomiska läge så långt möjligt trygga de fasta aktiviteterna. Därför stöder utskottet förslaget till ökade anslag till Nordens folkliga akademi (1.1) och till Nordiska forskarkurser (2.12). Utskottet har i betänkandet om C 1/1983 noterat de svårigheter som dessa institutioner råkat i framförallt på grund av de brant stegrade resekostnaderna.

2.3 Uppbyggnad mot förutsatt nivå

Samtidigt måste uppbyggnadsarbetet med de nya institutionerna fortgå. Ökade anslag föreslås för Nordiska högskolan för hushållsvetenskap (1.7),

Nordiska forskningspolitiska rådet (2.17), Nordiskt konstcentrum (3.9) och Nordens hus på Färöarna (3.11). Utskottet stöder dessa förslag även om utskottet anser att ökningen av anslagen till forskningspolitiska rådet och konstcentret nödvändigtvis borde ha varit större med hänsyn till att den förhållandevis blygsamma aktivitetsökningen 1984 ökar trycket på budgeten 1985. Utskottet är ense med ministerrådet om att Nordiska språksekretariatet (1.5) och Nordiska språk- och informationscentret (1.6), vilka inte föreslagits någon aktivitetsökning, samt forskningspolitiska rådet och konstcentret ännu inte är färdigt uppbyggda. I fråga om Nordens hus på Färöarna (3.11), som inleder verksamheten i maj 1983, är det rimligt att först samla erfarenheter och utröna behoven, innan beslut om den framtida omfattningen av verksamheten fattas.

2.4 Överföring från dispositionsmedlen till fast post

Utskottet stöder förslaget om att från dispositionsmedlen (4.) till ordinarie budget överföra vissa medel till Nordiska språk- och informationscentret (1.6), Nordiska kommittén för öststatsforskning (2.20), Skandinaviska föreningen i Rom (3.14) och Nordkalottmuséet (3.15).

2.5 Valuta- och prisjusteringsreserv

Utskottet noterar med tillfredsställelse att budgetförslaget innehåller en särskild valuta- och prisjusteringsreserv på 2 000 000 dkr. Den har kommit till för att undanröja de problem som de i Island belägna institutionerna har på grund av den stora skillnaden mellan den budgeterade prisomräkningen och den reella prisstegringen.

2.6 Omprioriteringar

Vid de ovan nämnda överläggningarna med ministerrådet framhöll utskottet även att förslaget till kulturbudget borde möjliggöra omprioriteringar. Utskottet noterar att ministerrådet har samma önskan som utskottet och att ministerrådet därutöver hyser förhoppningen att det skall kunna genomföras inbesparingar inom gällande budgetramar. Utskottet konstaterar att ministerrådet trots detta inte kunnat lägga fram konkreta förslag till omprioriteringar annat än i ett fall, i vilket medel föreslås överförda från Nordiska konstförbundet (3.12) till Nordiska konstcentret (3.9). Ministerrådet anför att institutionerna på kulturbudgeten evaluerats med gott resultat och att den efterföljande behandlingen inte givit sådana signaler som skulle ha kunnat leda till nedskärning av anslagen till enskilda aktiviteter på budgeten. Däremot har ministerrådet föreslagit minskat anslag till Nordiska kulturfonden och minskat dispositionsanslag och i realiteten företagit en omprioritering som står stick i stäv mot utskottets ovan refererade uppfattning, enligt vilken de båda anslagen hör till dem som bör ha högsta prioritet. Anslagen har dock priskompenserats. Utskottet har anlagt synpunkter på utvecklingen av dessa anslag tidigare i detta yttrande.

Utskottet vidhåller sin uppfattning om behovet av en mer långsiktig och löpande budgetering, vilken uppfattning nu även ministerrådet anslutit sig till. Utskottet står vidare fast vid sin tidigare uttalade beredskap att värdera förslag av ministerrådet om en reducerad ambitionsnivå på enskilda punkter, för att därigenom skapa utrymme för utvidgning av verksamheten på andra områden. Utskottet framhåller dock att det inte kan bli fråga om reduktion av aktivitetsnivån på viktiga samarbetsområden och anser att budgetkonsekvenserna av att nya samarbetsprojekt satts igång måste tas, vilket utskottet slagit fast i betänkandet om C 1/1983. Utskottet har ytterligare kraftigt understrukt vikten av att det som följd av inrättandet av Nordiska forskningspolitiska rådet (2.17) företas en översyn av gällande FoU-organisation och -samarbete på nordiskt plan, vilken bör kunna ge rationaliseringsvinster och friställa medel för nya forskningsuppgifter.

2.7 Förslag

Med hänvisning till vad som ovan anförts föreslår kulturutskottet att budgetkommittén för Nordiska rådet lägger fram följande förslag till yttrande med anledning av Nordiska ministerrådets förslag till kulturbudget för 1984:

Nordiska rådet anser att Nordiska ministerrådet bör fastställa förslaget till budget för nordiskt kulturellt samarbete 1984 med den av kulturutskottet föreslagna höjningen på 1 200 000 dkr i nämnd ordning fördelad på folkrörelsesamarbetet, Nordiska kulturfonden och ministerrådets dispositionsmedel.

Oslo den 23 februari 1983

Berättelse

från nordiskt kollegium för viltforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981

Nordiskt kollegium för viltforskning, NKV, bildades sommaren 1971. Denna berättelse omfattar kollegiets verksamhet under kalenderåret 1981.

Kollegiets syfte

NKV har till uppgift att:

- främja samnordiska forskningsprojekt inom ämnet viltforskning
- försöka koordinera nationella projekt inom Norden
- ge resebidrag till forskare för besök i annat nordiskt land
- arrangera symposier, kurser och arbetsgrupper.

Kollegiets sammansättning

Följande personer har under året varit representanter i NKV:

- Danmark, dr. Helmuth Strandgaard
- Finland, prof. Teppo Lampio (ordförande)
- Norge, vit. leder Svein Myrberget
- Sverige, prof. Ingemar Ahlén och byråchef J-O. Pettersson.

Sekreterare: assist. Olavi Stenman, Finland.

Kollegiets möten

NKV:s tjugonde och tjugoförsta möte hölls 7–8 april 1981 i Helsingfors, Finland, respektive 11–12 november 1981 i Løvenholm, Danmark.

Budget för år 1981

Vid mötet på Kalø 1978 planerades budgeten för åren 1979–1981. För år 1981 blev den följande:

Kollegiets verksamhet	48 000 SEK
Symposier och arbetsgrupper	73 000
Resebidrag till forskare	43 000
Forskning under kollegiet	121 000
	<hr/>
	285 000

Som regel för de enskilda ländernas bidrag till ovanstående budget ger Sverige 40 % och Danmark, Norge och Finland 20 % var.

Verksamheten i år 1981 var i stort sätt avvikande från budgeten, emedan forskningsmedlen sparades för publicering av gåsprojektet år 1982 och för effektivt påbörjande av nya projekt då. Även medlen för symposier reserverades för användning år 1982.

Kollegiets verksamhet år 1981

Resebidrag till forskare

NKV har under 1981 bidragit till 15 forskares resor till annat nordiskt land. Totalt inkom under året 18 ansökningar. Resorna avsåg vanligen kortare besök vid forskningsinstitutionen. De enskilda bidragen framgår av räkenskaperna.

Symposier och arbetsgruppsmöten

1. Arbetsgrupp om skogsbruk och viltproduktion. Gruppens ledare fortsatte att sammanställa en preliminär statusrapport om ämnet och dess problematik i Norden. Rapporten kommer ännu att cirkuleras i gruppen före sändning till kollegiet.

2. Rovfågelsymposiet i samband med den nordiska ornitologkongressen, som hölls i Danmark den 3–9 augusti 1981. Symposiet fick ett finansiellt stöd om 12 000 DKK från NKV.

3. Nordiskt andmätarmöte. Arbetsgruppen fortsatte att sammanställa manualen över andmätning. Manualen kommer ännu att cirkuleras i gruppen före sändning till kollegiet.

4. Symposium om människans negativa inverkan på sjöfåglar hölls på Høvikodden vid Oslo den 23–24 mars 1981 med finansiellt stöd om 10 000 SEK från NKV. I symposiet bildades två små arbetsgrupper. Den ena skall utarbeta ett förslag till vetenskapligt samarbete i behandling av fåglar som dött på grund av oljeutsläpp. Den andra skall standardisera metoder för flyginventering av sjöfåglar i havsområden.

Kollegiets forskning

1. Gåsprojektet

Forskningsgruppen fick de planerade 17 manuskripten färdiga för publicering. Publikationen kommer ut tidigast sommaren 1982.

2. Ejderprojekt

Kollegiet beviljade 20 000 DKK för utveckling av ADB-programmet för behandling av insamlat material på ejder i Danmark. En arbetsgrupp bildades för planering av ett forskningsprogram på ejder.

Planerad verksamhet för år 1982

För kalenderåret 1982 har NKV planerat följande verksamhetsformer:

1. Resebidrag till forskare. I likhet med tidigare år kommer resebidrag

att utannonseras till viltforskare som ämnar besöka ett annat nordiskt land.

2. Symposier, arbetsgrupper och kurser över ämnena: Nordiskt rovdjursmöte, symposium om skandinaviska harpopulationer, symposium om fältvilt/agrikultur, kurs om fåglars och däggdjurs spridningsmönster samt symposium om energetiska problem hos skogshönsfåglar. Även andra ämnen förberedes för symposier etc.

3. Rapporten om gåsprojekt kommer att publiceras. Ejderprojektet skall sättas i gång. Dess första del är en bearbetning av återfynd av ringmärkta ejdrar för att belysa olika ejderbestånds uppehållsorter månad för månad. Denna undersökning, som påbörjades år 1981, genomförs och avslutas under 1982. Projektets andra del är en kartläggning av koncentrationer av ejderhanar, för vilket genomförs pilotstudier år 1982.

Helsingfors den 15 april 1982

Teppo Lampio

Ordförande
(1979–81)

Olavi Stenman

Sekreterare
(1979–81)

*BILAGA***Räkenskaper för 1981 (FIM)***Resultaträkning*

Kollegiets verksamhet	38 168,54	Nationella bidrag	245 199,51
Resebidrag	20 186,79	Återsändningar	235,52
Symposier etc	35 411,55	Räntor	5 962,45
Forskning	36 641,31		
Kurskillnader	645,53		
Överskott	<u>120 343,76</u>		
	251 397,48		<u>251 397,48</u>

Balansräkning

Bankkonto	136 989,91	Överfört från 1980	103 331,58
Postgiro	45 902,66	Kontoskulder	563,89
Fordringar	3,93	Överskott	120 343,76
Förskott	<u>41 342,73</u>		
	224 239,23		<u>224 239,23</u>

Helsingfors den 9 mars 1982

Olavi Stenman

Sekreterare

Utgifter*Kollegiets verksamhet*

Resor för representanter och sekr.	23 348,98
Lönekostnader och arvode	12 310,28
Arbetsgivarens socialskyddsavgifter	788,98
Telefon	541,00
Postavgifter	974,80
Blanketter, kopior etc.	<u>204,50</u>
	38 168,54

Resebidrag till forskare

J. Ahdenkari	F	1 197,20
S. Lahti	F	1 007,00
H. Lindén	F	1 350,00
I. Nuuja och andra	F	1 867,40
M. Valtonen	F	1 443,00
H. Haagenrud	N	2 552,50
K. Rørvik	N	1 029,04
B. Saether	N	1 175,98
G. Sønerud	N	1 277,15
K. Vehusheia	N	768,00

K. Stokkan	N	3 887,50
P. Angelstam	S	2 789,62
U. Boström	S	2 693,77
		<u>23 038,16</u>

Återsändning

U. Boström	S	-2 691,27
G. Sønnerud	N	-160,10
		<u>20 186,79</u>

Symposier, arbetsgrupper och kurser

Sjöfågelmötet		8 841,47
Ornitologkongress/Publikation		714,17
Nordisk viltforskarkongress		7 639,96
Rovfågelsymposium		7 221,00
Sångsvanmöte		7 819,81
Skogsfågelmötet		2 611,25
Överskridning/Sjöfågelmöte		563,89
		<u>35 411,55</u>

Kollegiets forskning

Gåsprojekt Finland		3 851,19
Gåsprojekt Norge		2 523,05
Gåsprojekt Sverige		8 271,46
Gåsprojekt Danmark		2 712,22
Ejderprojektet		19 283,39
		<u>36 641,31</u>

Kurskillnader

	645,53
	<u>131 053,72</u>

Tillgångar*Nationella bidrag*

Danmark	49 470,00
Sverige	99 060,00
Norge	51 012,51
Finland	45 657,00
	<u>245 199,51</u>

Räntor

5 962,45

Återsändningar

	235,52
	<u>251 397,48</u>

Berättelse

från Nordisk statistisk sekretariat

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordisk statistisk sekretariat
Sejrøgade 11/Postboks 2550
DK-2100 København Ø.

B. Startår

1969

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Nordiska statistiska sekretariatet har till uppgift att

- utgöra sekretariat för de nordiska chefsstatistikermötena
- betjäna samtliga nordiska statistiska möten och arbetsutskott i chefsstatistikermötets regi genom att i samråd med utskottsförordnandena utarbeta dagordning, utsända kallelser till möten, framlägga erforderlig nordisk och internationell dokumentation samt utarbeta mötesrapporter
- samordna utskottsverksamheten
- vara kontaktorgan för Nordiska rådet i statistiska frågor
- hålla sig informerat om det internationella samarbetet avseende statistisk koordinering och standardisering
- utarbeta och redigera Nordisk statistisk årsbok
- utge Nordisk statistisk skriftserie
- utge andra samnordiska publikationer på uppdrag av chefsstatistikermötet
- genomföra, medverka till eller initiera undersökningar för att frambringa material till gagn för jämförbarheten i de nordiska ländernas officiella statistik
- framföra förslag till chefsstatistikermötet avseende koordinering av de

- nordiska ländernas officiella statistik samt, i de fall förslagen innebär upprättande av arbetsutskott, framlägga mötesplan för utskottet
- åtaga sig andra arbetsuppgifter på uppdrag av chefsstatistiker mötet.

E. Organisation

1. Administration

Sekretariatet leds av en styrelse som består av cheferna för de statistiska centralbyråerna i de deltagande länderna. Chefen för den statistiska centralbyrån i domicillandet är ordförande i styrelsen.

2. Styrelsens sammansättning

Rigsstatistiker N. V. Skak-Nielsen, ordförande	D
Generaldirektör Olavi E. Niitamo	F
Direktör Klemens Tryggvason	I
Administrerande direktör Arne Øien	N
Generaldirektör Lennart Nilsson	S

3. Personal

Sekretariatschef Harry de Shårengard	S
Fuldmægtig Lars Finell	F
Fuldmægtig Björn Aggestam	S
Overassistent Nelly Borg	D
Overassistent Lise Johansen	D
Kontorassistent Marianne Mørch	D

F. Verksamhet

1. Möten och seminarier m. m.

1.1. Det nordiska chefsstatistiker mötet och mötet i styrelsen för Nordiska statistiska sekretariatet

Ovanstående möten har hållits den 9–11 augusti 1982 i Oslo.

1.2. Nordiska statistiska utskott i chefsstatistiker mötets regi

Sekretariatet har svarat för samordningen av verksamheten i de nordiska statistiska utskott, som upprättats av chefsstatistikerna på följande områden:

- nationalräkenskaper
- utrikeshandelsstatistik och varunomenklaturfrågor
- jordbruksstatistik
- näringsstatistik
- samfärdselstatistik
- socio-demografisk statistik
- befolkningsstatistik
- arbetsmarknadsstatistik
- inkomst- och förmögenhetsstatistik
- utbildnings- och kulturstatistik

- kriminalstatistik
- socialstatistik
- miljöstatistik
- prognoser
- undersökningar om levnadsvillkor
- statistiska metodproblem i statistikproduktionen
- databas- och andra databehandlingsfrågor.

1.3. Nordisk statistisk projektverksamhet

Sekretariatet har svarat för samordningen av verksamheten i de särskilda expertgrupper, som arbetat inom utskottens ram. Expert- och projektgrupper har tillsatts på bl. a. följande områden:

- samnordisk databas för statistikmaterial (LIST STAT)
- nyckel mellan de nordiska bransch- och varunomenklaturerna
- nordisk arealklassificering
- samnordisk rapport rörande levnadsförhållanden
- registerbaserad sysselsättningsstatistik i Norden.

1.4. Nordiska statistiska seminarier och kontaktmöten

Ett kontaktmöte om utbildning av personal från utvecklingsländer har hållits den 4–5 februari 1982 i Stockholm.

1.5. Nordiskt statistiskt samarbete utanför chefsstatistikermötets regi

Sekretariatet har deltagit i möten med andra nordiska samarbetsorgan bland vilka kan nämnas Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete, Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO), Nordiska socialstatistikkommittén (NOSOSKO), NAUTs utskott för arbetsmarknadsforskning och Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik (NÄRP/Basprojektet).

2. Sekretariatets publikationsverksamhet

Följande publikationer har utgivits under 1982:

2.1. Nordisk utredningsserie (NU-serien)

Nordisk statistisk årsbok 1981 (NU 1981: 15)

2.2. Tekniska rapporter

Nordiska seminarier om kriminalstatistik, Utö kursgård, Sverige, 14–17 september 1981 (Nr. 28).

Nordisk kriminalstatistik 1950–1980 (Nr. 30).

2.3. Nyt fra Nordisk statistisk sekretariat

Ett nummer har utgivits i juni 1982.

G Finansiering

Nordiska ministerrådet har beviljat 1 352 000 DKK för sekretariatets verksamhet under 1982.

Berättelse

från Nordiska tulladministrativa rådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og Adresse:

Nordisk Toldadministrativt Råd (NTR)
Direktoratet for Toldvæsenet
Amaliegade 44
1256 København K

B. Startår:

1960.

C. Deltagende lande:

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige.

D. Mål:

Der henvises til foregående årsberetning.

E. Organisation:

1. Cheferne for toldadministrationerne
2. Styrelsens sammensætning:
Tolldirektør C. A. Nielsen (D) formand
Generaldirektör J. Uitto (F)
Tolldirektör B. Hermannsson (I)
Tolldirektør J. Sterri (N)
Generaldirektör L. Eriksson (S)

3. Personale:

Til Rådet er knyttet et permanent sekretariatsudvalg.

Formand for sekretariatsudvalget er underdirektør Benny A. Frederiksen (D)

F. Virksomhed:

Rådsmøde holdes hvert andet år, sidst i Reykjavík 1981.

Sekretariatsudvalget har haft et møde den 30 september–1 oktober 1982 i København. Der behandlede bl. a. følgende emner:

1. Udarbejdelse af jubilæumsskrift
2. NTR-mødet 1983
3. Planlægning og styring – tilbagemelding om gennemført kontrol
4. Salg af spiritus i flytrafik
5. Parfumesalg i nordisk færgefart
6. Salg af cigaretter i enkeltpakker i fly (kabinesalg)
7. International tolddag

Forsendelsesgruppen (Nordisk Tolpas-ordning) det arbejder under formandskab ved afdelingsdirektør Gunnar Lind, Sverige, har afholdt gennemførelseskonference den 11.–13. oktober 1982 i Sverige. I konferencen deltog toldstedschefer fra Finland, Norge og Sverige. Ordningen træder i kraft den 1. april 1983. Arbejdsgruppen har herefter afsluttet sit arbejde.

På rådsmødet i Reykjavík i 1981 blev der nedsat en arbejdsgruppe, der fik til opgave at undersøge de nordiske landes regler for toldbehandling af skibe og stille forslag til harmonisering af reglerne om tildeling af told- og afgiftsfri proviant til mandskabet. Gruppen fik endvidere til opgave at foretage en teknisk gennemgang af den nordiske provianteringsoverenskomst og den praktiske anvendelse.

Gruppen, der har dansk formandsskab ved kontorchef A. G. Niegaard, har afholdt et antal møder i 1982. Gruppen vil aflægge rapport på det kommende NTR-møde.

G. NTR afholder sit 25. møde i København 6.–8. juni 1982. Der vil i forbindelse med mødet blive udsendt et særligt jubilæumsskrift, der vil belyse udviklingen i det nordiske toldsamarbejde i de forløbne år.

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)
c/o Medicinska forskningsrådet
Box 6713
S-11385 Stockholm
Tel. 08/15 15 80 ank. 191

B. Startår

1968

C. Syfte

- NOS-M har till uppgift att
- följa den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden;
 - främja ömsesidig och internationell information om den medicinska forskningens och forskarutbildningens utveckling,
 - främja utgivandet av nordiska medicinska tidskrifter,
 - främja och initiera konkreta samarbetsprojekt inom den medicinska forskningen i Norden, samt
 - därvid beakta önskvärheten av ett rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser.
- (Arbetsordning, 3 §, 6.10.1978)

D. Organisation

1. Administration

De medicinska forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige utser två medlemmar var av NOS-M för en period av tre år. Island representeras vid sammanträdena av en observatör. I sammanträdena deltar ytterligare de medicinska forskningsrådets sekreterare (motsv.) och vid behandlingen av särskilda frågor tillkallade sakkunniga. NOS-M väljer

inom sig ordförande för högst en treårsperiod. Ordförandeskapet roterar mellan länderna.

NOS-M:s sekretariat skall vara förlagt i det land, från vilket ordföranden kommer. Sekreteraren utses av det lands forskningsråd där sekretariatet finns.

2. NOS-M:s sammansättning 1982

Statens lægevidenskabelige forskningsråd, Danmark:

Professor Poul Kildeberg
Professor Bengt Sørensen

Statens medicinska kommission, Finland:

Professor Jukka Ainamo
Professor Carl-Gustav Gahmberg

Norges almenvitenskapelige forskningsråd, Norge:

Professor Trond Eskeland
Professor Erik Myhre

Medicinska forskningsrådet, Sverige:

Professor Henry Danielsson (ordförande)
Professor Tore Scherstén

Island:

Professor Ólafur Bjarnason (observatör)
Professor Tómas Helgason (observatör)

e. Personal

Sekreterare: Kanslichef Ingvar Lennerfors

4. Revisorer

Inga (NOS-M har inga fasta beviljningar eller anslag).

E. Verksamhet

NOS-M har under år 1982 sammanträtt två gånger:

1982-04-26 i Oslo, Norge

1982-10-18 i Köpenhamn, Danmark

Inom NOS-M har liksom under tidigare verksamhetsår informationsutbytet mellan de olika länderna varit av central betydelse för verksamheten. Som underlag för detta informationsutbyte har de enskilda länderna regelmässigt utarbetat s. k. landsrapporter som omfattar en tidsperiod om cirka 6 månader. Vidare har informationsmaterial rörande aktuella publikationer, rapporter, utredningar etc. samt rådets anslagsframställningar distribuerats inom NOS-M. Mot bakgrund av ovan nämnda material har bl. a.

diskuterats aktuella forskningspolitiska utredningar och reformer i de nordiska länderna. Frågan om inrättande av forskningsprofessorer samt andra högre forskartjänster har vidare varit föremål för överväganden inom NOS-M. I samband härmed har formerna för samarbete med näringslivet i dessa frågor diskuterats. Information om aktuella prioriteringar inom medicinsk forskning samt rörande pågående och avslutade utredningar inom de nordiska medicinska forskningsråden har behandlats. Härutöver har diskuterats frågor i samband med prioritering av ansökningar inom forskningsråden samt formerna för rådets anslagsgivning. Avvägningsfrågor i samband med finansiering av löner till forskare och annan forskningspersonal, vetenskaplig apparatur samt driftskostnader har härvid behandlats. Slutligen har frågor i samband med rådets sammansättning samt formerna för utseende av ledamöter diskuterats.

Inom NOS-M har under verksamhetsåret 1982 tidigare påbörjat arbete främst rörande hälso- och sjukvårdsforskning samt rörande forskning kring självmord fortskridit planenligt. Under 1982 har sammanträden med den nordiska planeringsgruppen för forskning kring självmord avhållits i Köpenhamn den 27 mars samt i Göteborg den 14 oktober. Planeringsgruppen avser att under nästkommande verksamhetsår kunna avsluta sitt arbete. Arbetet inom planeringsgruppen koncentreras för närvarande på slutbearbetning av uppnådda forskningsresultat samt på planering av ett symposium i Finland under november 1983 med slutredovisning av forskningsarbetet. NOS-M har vid sammanträde under våren 1982 beslutat föreslå de nordiska medicinska forskningsråden att bevilja ett slutanslag om 40 000 DKK för verksamheten. På NOS-M:s initiativ bildades 1979 en nordisk planeringsgrupp för hälso- och sjukvårdsforskning. Vidare har en samordningsgrupp mellan företrädare för planeringsgruppen och för hälsoadministrationerna i Norden bildats. Arbetet inom dessa grupper fortskrider planenligt. Vid NOS-M:s sammanträde under hösten 1982 gav samordningsgruppens ordförande en samlad redogörelse för arbetet. NOS-M beslöt mot bakgrund härav och den förda diskussionen vid sammanträdet föreslå de nordiska hälsoadministrationerna att arbetet inom den nordiska samarbetsgruppen för hälso- och sjukvårdsforskning skulle fortsätta under ytterligare två år i oförändrade organisatoriska former.

NOS-M beslöt vid sammanträde i Köpenhamn rekommendera de nordiska medicinska forskningsråden att med samtidig indragning av tidigare rekommenderade anslag för ändamålet bevilja 150 000 DKK till tidskriften "Scandinavian Journal of Primary Health Care" för perioden 1983–85. Medlen skulle fördelas enligt sedvanlig princip 2:1:1:1 och utgå i form av ett engångsanslag som fritt skulle kunna disponeras under ovan nämnda tidsperiod. NOS-M beslöt vidare föreslå forskningsråden att ytterligare medel icke skulle komma att utgå. Ansökningar om medel för några ytterligare vetenskapliga skrifter inom NOS-M:s verksamhetsområde rekommenderades ej erhålla anslag.

NOS-M har behandlat ett inom Nordiska rådet väckt medlemsförslag om upprättande av ett nordiskt centrum för hjärtransplantationer. Inrättande av ett sådant centrum kan i dag, enligt NOS-M:s uppfattning, inte motiveras av forskningsbehov och påverkar inte Nordens internationella ställning inom kardiologi och kardiologisk forskning. NOS-M konstaterar att de kirurgiska problemen i dag i allt väsentligt är lösta. Kvar står de immunologiska problemen, som forskningsmässigt kan angripas experimentellt och i anslutning till klinisk njurtransplantation. Ett inrättande av ett nordiskt centrum för hjärtransplantationer måste sålunda grundas i första hand på sjukvårdsekonomiska ställningstaganden. Med hänsyn härtill fann NOS-M frågan falla utanför sitt ansvars- och kompetensområde. NOS-M har vidare behandlat skrivelse från Nordisk Kulturfond med anhängan om yttrande över ansökan "Geografiske forskelle i cancerforekomsten i Norden". NOS-M har därvid beslutat tillstyrka ifrågavarande ansökan. NOS-M har slutligen avgivit yttrande över till styrelsen för Nordiska forskarkurser remitterade ansökningar inom medicin, odontologi, farmaci och veterinärmedicin.

F. Framtidsplaner

NOS-M avser under 1983 följa upp nu igångsatta aktiviteter främst inom hälso- och sjukvårdsforskning samt forskning kring självmord. Inom NOS-M kommer även diskussioner rörande initiering av forskning på nordisk bas att föras i de fall sådana åtgärder är motiverade. NOS-M:s insatser bör dock även fortsättningsvis koncentreras på samordning och endast i undantagsfall avse genomförande av forskningsprogram.

NOS-M:s sekretariat kommer att överföras till Statens lægevidenskabelige forskningsråd i Danmark per den 1 januari 1983.

G. I *bilaga* till verksamhetsberättelsen ges en sammanställning över finansiering av NOS-M:s aktiviteter under 1982.

*BILAGA 1***Finansiering av NOS-M:s aktiviteter under 1982**

Ändamål: Planeringsgruppen för hälso- och sjukvårdsforskning

Budget: 50 000 SEK

Anslagskälla: Medicinska forskningsrådet

Ändamål: Planeringsgruppen för forskning kring självmord

Budget: 40 000 DKK

Anslagskälla: Samfinansiering*

Ändamål: Bidrag till tidskriften *Scandinavian Journal of Primary Health Care*

Budget: 150 000 DKK

Anslagskälla: Samfinansiering*

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) (C 5/k), berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) (C 8/k), berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) (C 23/k) och berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) (C 34/k)

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivna berättelser från forskningsrådets nordiska samarbetsnämnder.

Utskottet noterar med tillfredsställelse det ökade intresset hos forskningsrådets nordiska samarbetsnämnder att genom att ställa särskilda medel till förfogande initiera samnordiska forskningsprojekt. Längst synes härvidlag nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (C 8/k) och nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (C 23/k) ha kommit. Resultaten av den verksamhet som hittills har bedrivits har enligt rapporterna varit goda.

I fråga om berättelsen från samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (C 34/k) konstaterar utskottet att berättelsen

* Danmark en del, Finland en del, Norge en del och Sverige två delar.

är en så gott som ordagrann upprepning av berättelserna från de senaste åren, vilket är klart otillfredsställande.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet att Nordiska rådet lägger berättelserna till handlingarna i väntan på nya berättelser till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

Eeva Kuuskoski-

Vikatmaa (K)

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Berättelse

från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel- frågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötsel
Jordbruksdepartementet
S-103 33 Stockholm

B. Startår

1965

C. Deltagande länder

Finland, Norge och Sverige

D. Mål

Samarbetsorganet behandlar frågor gemensamma för rennäringen i Finland, Norge och Sverige rörande den praktiska utvecklingen av renskötelsen, såsom renbetes- och foderundersökningar, renavel, rensjukdomar, registrering av renmärken, handeln med renkött och andra renprodukter, ävensom frågor om jakt, fiske m. m. och andra näringar som har väsentlig betydelse för samerna.

Samarbetsorganet har vidare, i syfte att stärka och bevara den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor, att behandla andra för samebefolkningen i Finland, Norge och Sverige gemensamma frågor som rör utvecklandet av samekulturen och av skol- och undervisningsförhållandena inom samernas bosättningsområden samt förbättrande av samebefolkningens levnadsförhållanden och sociala ställning m. m.

E. Organisationen

1. Administration

Samarbetsorganet består av en delegation från Finland, en från Norge och en från Sverige, var och en med sin ordförande. Delegationerna utses av respektive lands regering. Hos varje lands delegation finns en sekreterare. Hos samarbetsorganet finns en gemensam sekreterare. Sekreterarskapet cirkulerar för tre år i sänder mellan delegationerna.

2. Styrelsens sammansättning

Finska delegationen:

Segercrantz, Stig, avdelningschef	<i>ordf.</i>
Helander, Johannes, diplomingenjör	
Huttu-Hiltunen, Veikko, verksamhetsledare	
Laasonen, Pentti, regeringsråd	
Länsman, Aslak Antti, renägare	
Stenqvist, Unnukka, jur. kand.	<i>sekr.</i>
Suomus, Heikki, överdirektör	
Westerling, Bengt, vet. med. dr.	

Norska delegationen:

Normann, Karl, ekspedisjonssjef	<i>ordf.</i>
Hermansen, Tormod, departementsråd	
Lenvik, Dag, reindriftsagronom	<i>sekr.</i>
Löken, Jon Chr., underdirektör	
Renander, Aud, reinejer	
Sara, Ole K., reindriftssjef	

Svenska delegationen:

Erneholm, Berndt, expeditjonschef	<i>ordf.</i>
Silén, Ulla B., departementssekreterare	
Stenqvist, Gunnel, departementssekreterare	
Thomasson, Lars, rektor	
Utsi, Lars, renägare	
Wikman, Åke, avdelningsdirektör	

3. Personal

Permanent utskott

Allmänna utskottet
 Näringsutskottet
 Huvudsekr. t. o. m. 1984
 Ulla B. Silén
 Jordbruksdepartementet
 S-103 33 STOCKHOLM

F. Verksamhet

Organet har under året haft sammanträden i Gällivare, Sverige den 4–6 maj 1982 där bl. a. togs upp yttrande till Nordiska ministerrådet om utredningen "Samiskt kulturliv" (NU 1981:6). Vidare diskuterades frågor om läromedelsprojekt, massmediautbildning och gemensam distribution av samisk litteratur. För närvarande vidareutreds frågan om gemensam nordisk renköttsoomsättning och möjligheterna att kunna lösa frågan om en dokumentationscentral för renkötsellitteratur. Frågorna kommer att tas upp vid samlarorganets kommande sammanträde i Helsingfors den 23–24 november 1982.

Organet har under året haft informationsöverläggningar med representanter för Nordiska samrådet.

G. Finansiering

Varje delegation finansieras på anslag inom respektive lands statsbudget.

Berättelse

från Nordiska läkemedelsnämnden

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska läkemedelsnämnden
Box 607
S-751 25 Uppsala
Sverige

B. Startår

1975

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

Att verka för harmonisering av lagstiftning och administrativ praxis på läkemedelsområdet i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) upprättades av ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 5 december 1974 som resultat av rekommendation nr 16/1969 angående läkemedelssamarbete. 1976 övertog NLN de uppgifter som tidigare åvilat Nordiska farmakopénämnden (NFN). Från den 1 januari 1980 är Nordiska läkemedelsnämnden en permanent nordisk institution.

Nämnden har 10 ledamöter, två från varje land med personliga suppleanter. Mandatperioden är fyra år. Hälften av medlemmarna innehar ledande poster vid nationell läkemedelsmyndighet, övriga vid annan myndighet, sjukhus eller apotek.

Nämnden skall mötas minst två gånger per år. Den fastställer i enlighet med sina stadgar själv riktlinjer för sitt arbete och antager årliga arbetsprogram.

Huvuddelen av verksamheten genomförs med hjälp av underutskott med nationella experter. Dessa behöver inte vara medlemmar av nämnden. De tillsättes vanligen för ett avgränsat uppdrag. Totalt har NLN haft 15 underutskott. Sju av dessa har arbetat under 1982. Deras uppdrag har varit

- standardiserings- och farmakopéfrågor
- kvalitetskrav på läkemedelsformer
- publicering av nordisk läkemedelsstatistik
- vidareföring av läkemedelsstatistik
- riktlinjer för klinisk läkemedelsprövning
- riktlinjer för ansökan om registrering
- effektivisering av biverkningsrapportering

Nämnden biträdes av ett sekretariat. Det har sina lokaler vid Socialstyrelsens läkemedelsavdelning, Uppsala, Sverige.

2. Styrelsens sammansättning

Nationalitet

Kontorchef Ebba Lund v. ordf. från 1982-06-03	D
suppleant: Professor Per Juul	D
Afdelingschef Jens Overø	D
suppleant: Lab.forstander B. Fuglsang-Smidt	D
Professor Elna Nieminen	F
suppleant: Överläkare Eeva Alhava	F
Byråchef Reijo Purasmaa	F
suppleant: Överläkare Juhana Idänpään-Heikkilä	F
Afdelingschef Almar Grimsson	I
tjänstledig under 1982	
suppleant: Afdelingschef Ingolf J. Petersen	I
Overlæge Arni Kristinsson	I
suppleant: Dr Sigurdur P. Gudmundsson	I
Professor Egil Gjone, ordf. till 1982-06-03	N
suppleant: Professor Sigurd Humerfelt	N
Overapoteker Bjørn Jøldal	N
suppleant: Direktör Magne Halse	N
Professor Åke Liljestrand till 1982-02-28	S
Professor Kjell Strandberg från 1982-03-01	
suppleant: Byråchef Håkan Mandahl	S
Apotekschef Leif H. Eklund	S
ordf. från 1982-06-03	
suppleant: Direktör Sven Ström	S

3. Personal

Marianne Granat, sekretariatschef	S
Ture Sjöblom, apotekare	S

Anita Zetterqvist, assistent

S

Gunilla Göthe, assistent

S

För vaktmästeri och dylikt finns ingen egen personal anställd. Sådana tjänster köpes av Socialstyrelsens läkemedelsavdelning.

En stor del av nämndens arbete utförs av nationella experter i underutskotten. Under 1982 har 50 personer utanför nämnden haft sådana uppdrag.

F. Verksamhet

Nordiska läkemedelsnämnden (NLN) har under 1982 haft två möten, den 2–3 juni i Bergen, Norge och den 15–16 november i Göteborg, Sverige. I underutskotten har hållits sammanlagt 14 möten växelvis i de nordiska länderna.

Nämndens arbete har även under 1982 inriktats på ökat samarbete inom *registreringsområdet (medlemsförslag A 566/s)*. Samarbetet avser främst läkemedelskontrollernas utredning och underlag för beslut om försäljningstillstånd för nya läkemedel. Ett nytt system för ömsesidig orientering om pågående arbete har införts. Försök med delad bedömning av gemensamma ansökningar pågår. Löpande utväxling av utredningsresultat har skett under en längre tid i form av utredningsprotokoll. Utredningsprotokoll från annat nordiskt land har i ökad utsträckning utnyttjats som beslutsunderlag i länderna.

En analys av länderna emellan olika beslut i registreringsfrågor har skett och kommer att publiceras. Målet för arbetet inom registreringsområdet är att finna en samsamarbetsmodell som på bästa sätt utnyttjar de samlade resurserna.

För att förbättra förutsättningarna för detta samarbete önskar myndigheterna samma grundmaterial från tillverkarna (industrin) för bedömning i de olika länderna. Ett underutskott har arbetat med gemensamma riktlinjer för ansökan om registrering i de nordiska länderna.

Arbetet med gemensamma nordiska riktlinjer för *kliniska prövningar* har i princip färdigställts. Dessa riktlinjer är ett väsentligt steg mot harmonisering av kraven på registreringsdokumentation och skall publiceras under första halvåret 1983.

Gemensamma nordiska riktlinjer för *registrering av allergenpreparat* har utgivits som NLN publikation (No 7) under året.

Möjligheterna att effektivisera rapporteringen av *biverkningar* har undersökts. Förslag till lämpliga samsamarbetsprojekt har presenterats. De skall nu värderas av kontrollmyndigheterna.

Arbetet har pågått med andra upplagan av *nordisk läkemedelsstatistik*. Den utkom första gången 1979. Genom sitt arbete för en samordning och offentlighet av läkemedelsstatistiken har NLN skapat en för världen i övrigt unik möjlighet till närmare studier av läkemedelsförbruket inom och

mellan länderna. Den metodologi som utvecklats har accepterats av WHO och rekommenderas därmed för användning även utanför Norden. Andra upplagan, som omfattar tre delar planeras föreligga i början av 1983.

För att stimulera *forskning kring läkemedelsanvändning* planeras för ett workshop i detta ämne under 1983. Ett underutskott är tillsatt för att sammanställa och utvärdera arbetsmetoder för hur läkemedelsstatistik skall användas för att hjälpa och understödja den forskning nämnden vill stimulera.

Samordning av Europafarmakopéarbetet och arbete på gemensamma nordiska kvalitetskrav på läkemedelsformer har genomförts i underutskottet för *standardiseringsfrågor*.

Bevakning av nationella *lagstiftnings- och informationsåtgärder* har skett genom nämndens notifikationssystem.

Ett system för kontinuerlig uppföljning av nationella åtgärder som följd av nämndens rekommendationer har införts. Det omfattar bl. a. nationellt genomförande av *märkning av trafikfarliga läkemedel* som skall vara helt genomfört den 1 januari 1983 (*rekommendation nr 9/1974*).

Det har gjorts undersökningar kring redan genomförda åtgärder t. ex. utnyttjandegraden av *nordisk receptgiltighet* som infördes 1977 (*rekommendation nr 5/1971*).

I det *internationella samarbetet* har generalsekreteraren deltagit med föredrag vid WHO-symposiet International Conference of Drug Regulatory Authorities (ICDRA) i Rom och som observatör vid WHO:s symposium om "Drugs in General Practices" i Schlangenbad.

G. Framtidsplaner

En utbyggd samverkan vad gäller registrering av läkemedel utgör det viktigaste delområdet inom läkemedelssamarbetet under närmaste åren. Andra betydande områden är läkemedelsstatistik, uppföljning av läkemedels verkningar och biverkningar samt internationellt samarbete med bl. a. WHO.

Även under 1982 redovisade ämnesområden kommer att bearbetas under de närmaste åren. Målet är att finna former för optimalt utnyttjande av de samlade resurserna.

H. Finansiering

För nämndens verksamhet under 1982 har beviljats 1 263 000 SEK. Finansiering sker över Nordiska Ministerrådets allmänna budget.

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordisk samarbetsnemnd for samfunnsforskning (NOS-S)
Norges almenvitenskapelige forskningsråd (NAVF)
Munthesgate 29
N-Oslo 2

B. Startår

NOS-S är ett samarbetsorgan för de samhällsvetenskapliga forskningsråden i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Samarbetet mellan dessa forskningsråd inleddes i början av 1960-talet. NOS-S bildades år 1968 och stadgar fastställdes 1969. Ny arbetsordning antogs 1975 och har reviderats 1976, 1977 och 1981.

C. Syfte

- NOS-S har enligt sina stadgar till uppgift att
- följa den samhällsvetenskapliga forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden,
 - främja informationsutbyte om den samhällsvetenskapliga forskningens och forskarutbildningens utveckling,
 - främja och taga initiativ till konkreta samarbetsprojekt inom samhällsforskningen i Norden,
 - bevilja stöd till nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter inom ramen för de medel, som forskningsråden ställer till förfogande,
 - främja kontakter mellan de enskilda nordiska länderna vad gäller deltagande i internationellt samhällsvetenskapligt forskningssamarbete, och
 - uppmärksamma önskvärdheten av ett rationellt utnyttjande av tillgängliga resurser.

*D. Organisation**1. Administration*

NOS-S består av åtta ledamöter, två från varje forskningsråd:

Statens samfundsvidenskabelige Forskningsråd,	Danmark
Valtion yhteiskuntatieteellinen toimikunta (Statens samhällsvetenskapliga kommission),	Finland
Rådet for samfunnsvitenskapelig forskning,	Norge
Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet,	Sverige

Motsvarande organ i Island och Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete kan sända observatörer till NOS-S's möten.

Ordföranden utses av NOS-S för en tid av två år. Ordförandeskapet roterar mellan de deltagande forskningsråden. För närvarande, under åren 1982–83 kommer ordföranden från Sverige. Sekretariatet roterar i fyraårsperioder i turordning mellan de deltagande forskningsråden och är intill den 1 juli 1983 placerat i Norge. Därefter flyttas det till Sverige.

Till NOS-S finns knutet ett rådgivande organ, nordiska publiceringsnämnden för samhällsvetenskapliga tidskrifter (NOP-S), som har åtta medlemmar, två från varje forskningsråd. NOP-S behandlar ansökningar om bidrag till tidskrifter och har vidare till uppgift att främja utgivning av nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter samt att arbeta för en rationell drift av dessa.

*2. NOS-S' sammansättning 31.12.1982**NOS-S*

Forskningsleder Per Schultz Jørgensen	D
Lektor Jan Magnussen	D
Professor Pertti Kettunen	F
Bitr. professor Juha Tolonen	F
Førstelektor Ingeborg Wilberg	N
Rektor Edvard Befring	N
Professor Pär-Erik Back	S
Professor Hans Thornstedt (ordf.)	S

Observatörer:

Professor Sigurjon Björnsson	I
Sektionschef Lilla Voss, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete	

Sekreterare för de nationella forskningsråden:

Fuldmægtig Hugo von Linstow	D
Sekreterare Eili Ervelä-Myréeen	F
Avdelningsleder Nina Gornitzka	N
Kanslichef Kerstin Sønnerlind	S

NOP-S

Forskningsleder Per Schultz Jørgensen	D
Lektor Jan Magnussen	D
Professor Guy Bäckman	F
Bitr. professor Juha Tolonen	F
Dosent Anton Hoëm	N
Førstelektor Ingeborg Wilberg	N
Professor Göran Hermerén (ordf.)	S
Överbibliotekarie Lennart Grönberg	S

Personal

Förstekonsulent Soili Aintila (deltid)	F
--	---

*E. Verksamhet**Möten*

NOS-S sammanträder vanligen två gånger om året. Dessa möten arrangeras i tur och ordning i de olika nordiska länderna. Under 1982 har NOS-S's möten ägt rum i Oslo i Norge den 26 och 27 april och i Ålborg i Danmark den 7 och 8 oktober. Möten förbereds i sammankomster med forskningsrådets sekreterare. Under 1982 har två förberedande sekretariatsmöten ägt rum.

NOP-S har haft sitt årliga möte i Köpenhamn den 11 och 12 mars.

Nordisk komparativ samhällsforskning

En central arbetsuppgift för NOS-S är att främja nordisk komparativ samhällsforskning. För detta syfte har NOS-S tagit initiativ till ökat stöd till nordiska komparativa forskningsprojekt. Stödet består av både stöd till förberedelse av projektansökningar och anslag till genomförande av forskningsprojekt.

Stöd till förberedelse av nordiska projektansökningar utdelas mot bakgrunden av att utformning och igångsättning av komparativa forskningsprojekt, som omfattar flera av de nordiska länderna, ofta kräver mera förberedelsearbete än nationella projekt. Bidrag kan erhållas till rese- och uppehållsutgifter, nordiska möten och till begränsade lönekostnader i samband med planering av nordiska projektansökningar.

Stödprogrammet startades 1979 för en försöksperiod av två år inom en samlad budgetram för 200 000 NOK. Efter en utvärdering beslutade NOS-S att fortsätta programmet och utvidgade stödet till 150 000 NOK per år. Till utdelningsmötet den 7 och 8 oktober 1982 kom 19 ansökningar in med ett sammanlagt ansökt belopp på ca 840 000 NOK. Bidrag, sammanlagt 157 000 kronor, utdelades till följande 6 projekt.

Hegland, Tore Jacob, professor
Aalborg Universitetscenter
Danmark

NOK 30 000

Nye fælleskabsformer i Norden.

En beskrivelse og komparativ analyse af udvalgte arbejds- og levemiljøer med socialpædagogisk sigte i de nordiske lande

Blom, Raimo, bitr. professor

NOK 12 000

Tammerfors Universitet

Finland

Komparativt klasstrukturprojekt i Norden

Putkonen, Anna-Maija, arkitekt

NOK 30 000

Statens Tekniska Forskningscentral

Uleåborg, Finland

Användbarhet av ödegårdar i Skandinavien

Kolberg, Jon Eivind, professor

NOK 40 000

Universitetet i Tromsø

Norge

Comparative Studies of Welfare

State Regression

Lie, Merete, forsker

NOK 10 000

Institutt for industriell miljøforskning, Trondheim NTH

Norge

EDB – lokalt arbeid – hjemmearbeid

Rygvold, Anne-Lise, høgskolelektor

NOK 35 000

Statens Spesiellærerhøgskole

Norge

Barn, ungdom og massemedier

Anslag till nordiska komparativa forskningsprojekt beviljas av de nationella forskningsråden efter en rekommendation av NOS-S. Under 1982 behandlades 27 ansökningar till ett sammanlagt ansökt belopp av ca 3,8 miljoner NOK. För budgetåret 1982/83 beviljades 13 anslag till ett belopp av 1 070 000 NOK.

Mjöset, Lars, NAVF stipendiat

NOK 90 000

PRIO, Oslo

Utviklingstendenser i den økonomiske politikken i Norden

Nygård, Fredrik, forskn.ass.

NOK 204 000

Statistiska inst., Åbo Akademi, Åbo

Inkomstbildningen och inkomstfördelningen i Finland och Sverige i komparativ belysning

Gustafsson, Göran, professor

NOK 223 400

Teol. inst., Lund

Religiös förändring i de nordiska länderna

Brøsted, Jens, forsker Inst. for Eskimologi, København Urfolksret i nordisk retsteori og praksis	NOK 241 000
Spilling, Olav R., rektor Oppland Distriktshøgskole, Lillehammer Småforetak i lokalsamfunnet	NOK 159 300
Klami, Hannu, professor Åbo universitet, Åbo Finsk och svensk rättshistoria efter 1809	NOK 7 300
Sjøblom, Gunnar, professor Institut for Samfundsfag, København Verksamhetsbidrag till Nordisk Forbund for Statskundskab	NOK 20 000
Djupsund, Göran, fil. dr. Åbo Akademi, Åbo Partiorganisationers funktioner och effekter	NOK 10 000
Ståhlberg, Krister, professor Åbo Akademi, Åbo Nedskärnings- och omprövningspolitik i Norden	NOK 20 000
Haavio-Mannila, Elina, bitr. professor Helsingfors universitet, Helsingfors Ökande kvinnlig representation i politiska organ	NOK 20 000
Dahl, Asle Gire, førsteamanuensis Bergen lærerhøgskole, Landås Lærerutdanning for undervisning om massemedier i Norden	NOK 25 000
Sundström, Gerdt, univ. lektor Socialhögskolan, Stockholm Informell omsorg om gamla i Norden	NOK 15 000
Wiberg, Håkan, professor Sociologiska inst., Lund Gemensamma nordiska säkerhetsalternativ i en föränderlig omvärld	NOK 35 000

Databasprojekt

Målsättningen med det av NOS-S initierade databasprojekt *Nordisk Database for Regionale Tidsserier* i Norsk samfunnsvitenskapelig Data-tjeneste (NSD) i Bergen har varit att bygga upp en nordisk databas för regionala data som kan användas inom samhällsvetenskapliga forskningsmiljöer och regionalt forsknings- och utredningsarbete i Norden. Den första fasen av databasens uppbyggnad har nu genomförts och ett antal projektrapporter är under publicering. Under 1982 skedde en försiktig uppbyggnad med avsikt att upprätthålla en viss kapacitet med uppdatering av data från de senaste folkräkningarna. Verksamheten inriktades mot

spridning av information av databasen inom forskningsmiljöer. För detta syfte arrangerades bl. a. en nordisk forskarkurs med stöd från styrelsen för Nordiska forskarkurser.

Dansk Data Arkiv i Odense har under 1982 avslutat projektet *Nordisk Datatjeneste for Sociale Indikatorer* som också var initierat av NOS-S. Projektet förkortades med ca ett halvt år på grund av att premisserna för projektets genomförande enligt planerna förändrades väsentligt med de svårigheter som uppstod för överförande av data från de nordiska länderna.

Stöd till nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter

En central arbetsuppgift för NOS-S är att främja utgivning av nordiska samhällsvetenskapliga tidskrifter. Under år 1982 utdelades följande anslag:

Pressens Årbog	DKK 11 000
Journal of Peace Research	NOK 74 800
Acta Sociologica	NOK 60 000
Scandinavian Political Studies	NOK 84 700
Scandinavian Journal of Statistics	SEK 17 000
Scandinavian Journal of Economics	SEK 80 000
Nordisk Forum	DKK 40 000
Invandrare och Minoriteter	SEK 14 000
Nordisk tidskrift för International Ret	DKK 67 500
Nordisk Psykologi	DKK 28 000
Scandinavian Journal of Psychology	SEK 115 000
Scandinavian Journal of Educational Research	NOK 70 000
The Scandinavian Psychoanalytic Review	DKK 10 000
Nordisk Tidskrift för Politisk Ekonomi	DKK 17 600

Under 1982 har NOS-S också fortsatt den policydiskussion som initierades genom tidskriftskonferensen i november 1981. Stödbeslutet för 1983 uppgår till ca 700 000 NOK.

Wien-centret

NOS-S har under året fortsatt att utveckla kontakter med European Coordination Centre for Research and Documentation in Social Sciences, Wien-Centre. Av kontakterna kan nämnas bl. a. att ordföranden besökte Centret i maj och att Wien-Centrets direktör deltog i anställningsprocessen av en ny nordisk vetenskaplig sekreterare i Centret. NOS-S också arrangerade på sitt möte i oktober en diskussion om Centrets verksamhet med de nordiska representanterna i Centrets styrelse.

De nordiska samhällsvetenskapliga forskningsråden har under de senaste åren i ökande grad stött verksamheten i Wien-Centret. Det direkta finansiella stödet har ökat. Forskningsrådet har också, efter en rekommendation från NOS-S, enats om ett aktivt deltagande i ECSSID-programmet genom att ge finansiellt stöd till programmet och att gemensamt finansiera nordiskt deltagande i programmets organisationskommitté.

NOS-S har under de tre senaste åren haft ett avtal med Centret för anställning av nordisk vetenskaplig sekreterare, vars lön bestrides gemensamt av de nordiska samhällsvetenskapliga forskningsråden. Den första treårsperioden har nu avslutats. Avtalet har förlängts för en ny period fram till 1986. En ny forskningskoordinator har anställts från och med början av 1983. Genom koordinatören har NOS-S nära samarbete med Centret.

F. Framtidsplaner

Nordiskt samarbete mellan de samhällsvetenskapliga forskningsråden har blivit allt mera omfattande och livligt. Några exempel kan ges. Stöd till nordiska komparativa forskningsprojekt har ökat till över en miljon norska kronor per år. För närvarande utredes forskningsmässiga förutsättningar i de nordiska länderna för en större satsning inom barnforskning. Arbetet med Nordisk Database for Regionale Tidsserier fortsätter. NOS-S anser det angeläget att databasen prövas och att erfarenheter av användbarheten erhålles inom forskningsmiljöer. NOS-S har också gett NSD i uppdrag att utreda möjligheter av databasens utveckling mot större disaggregering på komunnivå.

G. Finansiering

De samhällsvetenskapliga forskningsråden svarar gemensamt för finansiering av den nordiska verksamheten. Kostnadsfördelningen följer samma principer som gäller för Nordiska ministerrådets verksamhet. Island deltar som observatör i samarbetet och är fri från kostnaderna.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) (C 5/k), berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) (C 8/k), berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) (C 23/k) och berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) (C 34/k)

(Se sak C 5/k, Bilaga 2)

Berättelse

från NORDTEST

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

NORDTEST

(gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet)

Grev Turegatan 19, 2 tr.

Box 5103

S-10243 Stockholm

Tel. 08-63 51 35

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

D. Syfte

NORDTESTs huvuduppgifter är:

- a) att ta initiativ till och främja forskning angående materials och produkters egenskaper med inriktning på framtagning av provningsmetoder,
- b) att utarbeta, rekommendera och registrera gemensamma nordiska provningsmetoder i syfte att uppnå jämförbara resultat vid provning av material, produkter, konstruktioner, anläggningar, tekniska system och förfaranden,
- c) att fördela vissa arbetsuppgifter mellan de nordiska ländernas provningsorgan på ett sådant sätt att arbetet kan bedrivas samordnat och med hänsyn tagen till det internationella samarbetet på området,
- d) att ha ansvaret för ett kontinuerligt nordiskt informationsutbyte på provningsområdet genom litteraturtjänst, utväxling av rapporter, utarbetande av provningsmetoder etc.,
- e) att utarbeta, rekommendera och registrera riktlinjer för provningsverksamhet,

f) att främja ett gemensamt nordiskt uppträdande i internationellt samarbete inom verksamhetsområdet.

E. Organisation

1. Administration

NORDTEST består av en styrelse, ett sekretariat och för viss tid utsedda fackgrupper.

Styrelsen består av en representant med personlig suppleant, bägge aktiva i provningsteknisk verksamhet, från vart och ett av de nordiska länderna. Dessa utpekas av resp. lands regering eller vederbörligt ministerium.

Sekretariatet består av fast anställd personal enligt styrelsens beslut. Det leds av en direktör, som är föredragande i styrelsen.

På beslut av styrelsen inrättas för viss tid fackgrupper med uppgift att värdera projektförslag, övervaka projektarbetet och ta övriga initiativ inom sitt fackområde samt framförda förslag till styrelsen till NORDTEST-metoder.

2. Styrelsens sammansättning

Repstorff Holtveg, Erik, direktør, D
Heiskanen, Sakari, professor, F
Ásgeirsson, Haraldur, direktör, I
Sødahl, Eiliv, viseadm. direktör, N
Bildt, Henric, generaldirektör, S, *ordf.*

3. Personal

Holbye, Paul, siv.ing., N (till 1982-09-15)
Lindholm, Bo, dipl.ing., F, *direktör*
Thor, Eva, merkonom, F

F. Verksamhet

Styrelsen har för behandling av NORDTESTs tekniska arbetsuppgifter utsett fackgrupper. En fackgrupp består av en person med omfattande provningsteknisk kompetens från varje nordiskt land. Under året har sju fackgrupper varit verksamma inom områdena bygg, brand, akustik och buller, VVS, NDT (oförstörande provning), elektronik och konsumentvaror. Styrelsen har dessutom tillsatt två ad hoc grupper, den ena för området mekanik och den andra för området kemi, båda med huvudinriktning mot arbetsmiljö. Frågor utanför etablerade fackgruppers kompetensområden handlägges av styrelsen.

Följande procedur tillämpas i NORDTESTs arbete. Fackgrupperna behandlar inkomna eller på eget initiativ framtagna projektförslag. Förslagen prioriteras i enlighet med områdesvis företagna behovsanalyser och uppställda långtidsplaner. Av fackgrupperna rekommenderade NORDTEST-

projekt beställs efter styrelsens godkännande hos institutioner, företag eller enskilda personer för genomförande under viss tid till fast pris. Projekten resulterar vanligen i provningsmetoder som styrelsen efter fackgruppernas bearbetning och remissbehandling utser till NORDTEST-metoder. Till NORDTEST-metoder kan efter värdering även utses av andra än NORDTEST utarbetade provningsmetoder. Så är t. ex. fallet med ett antal metoder inom livsmedelsområdet vilka utarbetats av Nordisk metodikommitté för livsmedel och provningsmetoder för papper, massa och board som utarbetats av Scantest.

Arbetet har hittills resulterat i ca 450 NORDTEST-metoder som registrerats i NORDTEST DOC GEN 017 Edition 1982 "Register of approved NORDTEST methods". Aktuell information om NORDTESTs verksamhet publiceras i NORDTEST-NYTT som utges två gånger per år.

Detaljerad beskrivning av NORDTESTs verksamhet kommer att redovisas i "Annual Report 1982" som publiceras i NORDTEST DOC GEN-serien första halvåret 1983.

NORDTEST eftersträvar att varje år hålla minst ett nordiskt symposium kring ett aktuellt tema inom provningsområdet. Under året har hållits två symposier. Det ena har arrangerats tillsammans med Statens tekniska forskningscentral i Finland inom området BRAND, medan det andra har arrangerats tillsammans med Norsk forening for ikkedestruktiv prøving inom området NDT i Norge.

G. Framtidsplaner

Planer för framtida verksamhet i NORDTEST redovisas i rullande 5-årsplan. För närvarande gäller NORDTEST DOC GEN 018 September 1982: Långtidsplan 1983–1987 Enligt denna plan kommer verksamheten under perioden inom de nu verkande fackgruppsområdena att uppnå sin toppnivå. Aktiviteten i de tidigaste etablerade fackgrupperna kommer mot slutet av perioden att minska något. Nya fackgrupper kommer att tillsättas. En utförd utredning visar att större vikt än hittills bör ägnas samordningsåtgärder med internationell inriktning. Det finnes även ett behov av ökad insats med framtagning av underlag för nationella organ, myndigheter m. fl. i deras arbete som syftar till godkännande av provningsresultat från annat land. NORDTEST avser att inom ramarna för sitt mandat ta hänsyn härtill i sitt arbete.

H. Finansiering

Nordisk Ministerråd har beviljat för verksamheten
för 1982 SEK 4 710 000:—
för 1983 SEK 5 320 000:—

Berättelse

om Nordiska hälsovårdshögskolan

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska hälsovårdshögskolan (NHV)
Medicinaregatan
S-413 46 Göteborg

B. Startår

1953. I nuvarande organisation 1978.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Mål

Bedriva högre utbildning och forskning inom hälso- och sjukvård i Norden. Utbildningen avses ligga på en nivå ovanför vad vart och ett av de nordiska länderna kan anordna nationellt och motsvara den utbildning som förekommer vid angloamerikanska Schools of Public Health.

Målet för undervisningen är:

I. För alla elever

att ge en orientering om de olika ämnenas begrepp, principer och metoder,

att öka förståelsen för folkhälsovetenskapens betydelse i hälsoarbetet och skapa intresse för tvärfackliga samhällsmedicinska insatser på lokalt, internordiskt eller internationellt plan,

att ge kunskap om undersökningsprinciper och forskningsmetoder, så att eleverna kritiskt kan granska publikationer och debatter inom samhällsmedicinska ämnen.

II. För speciellt intresserade elever

att ge metodkunskaper som möjliggör att eleverna aktivt kan delta i större nationella och internationella projekt.

III. För elever som gått alla huvudkurserna

att nå specialisering i folkhälsovetenskap, som svarar mot de internationella och av WHO erkända vetenskapliga graderna Master of Public Health, senare eventuellt vidareutvecklad till Doctor of Public Health.

E. Organisation

1. Administration

Ledningen av högskolan utövas av en styrelse, som består av en ledamot från varje deltagande stat (Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige) samt en suppleant för varje ledamot. Vid högskolan finns också ett kursråd med representanter för de nationella huvudmannorganisationerna samt för lärare och elever.

Den direkta ledningen för högskolan utövas av skolans rektor och en administrativ ledare som dessutom är styrelsens sekreterare.

2. Styrelsens sammansättning

<i>Ledamot</i>	<i>Suppleant</i>
DK Mogens Kjærgaard-Hansen	Steen Loiborg
SF Kimmo Leppo	Markku Murtomaa
IS Örn Bjarnason	David Gunnarsson
N Knut Much-Søegaard	Jonn Syse
S Sven-Olof Hedengren	Ragnar Rylander
Ordförande: S.-O. Hedengren	
Vice ordf.: K. Munch Søegaard	
Skr.: Ralf Svensson	

3. Personal

Professor	4 st
Docent	1 "
Forskarassistent	2 "
Utbildningsledare	1 "
Byrådirektör	1 "
Byråsekreterare	1 "
Bibliotekarie	1 "
Assistent	4 "
Institutionstekniker	1 "
Expeditionsvakt	1 "
	<hr/>
	17 st
<i>Extrapersonal</i>	
Ekonomibitråde	1 st
<i>Anställda genom AMS</i>	
Expeditionsvakt	1 st
	<hr/>
Totalt	19 st

F. Verksamhet

Undervisning

Utbildningen, som leder fram till examen Master of Public Health, omfattar ett studieår om åtta månader och ett examensarbete. Under studieåret anordnas undervisning (8 månader) med fyra huvudkurser (var och en om 2 månader) i ämnena

- Epidemiologi och biostatistik
- Socialmedicin och preventiv medicin
- Hälso- och sjukvårdsadministration
- Miljömedicin eller alternativ huvudkurs.

Dessa kurser kan genomgåas separat i valfri ordning under ett flertal år.

Undervisningen är till största delen gemensam för olika elevkategorier, nämligen läkare, sjuksköterskor, tandläkare, sjukvårdsadministratörer, veterinärer, socialvårdstjänstemän, ingenjörer, fysioterapeuter, hälsovårdsinspektörer, m. fl. Huvudvikten läggs på sådana ämnen och problemställningar, som har generell betydelse i samtliga nordiska länder. Vid undervisningen uppmärksammas sådana faktorer i vidsträckt social bemärkelse, som kan påverka såväl befolkningens som den enskilde individens hälsa och välbefinnande.

Som "alternativa huvudkurser" räknas Samhällsodontologi, Socialpediatrik, Hälsoupplýsning och Omvårdnadsforskning.

Exempel på specialkurser är Sjukhushygien, Perspektiv på åldrandet och Socialpsykiatri.

Dessutom har anordnats 4 konferenser, 3–4 dagar långa, om Arbetslöshet och ohälsa, Higher education in social pediatrics, Hälsa för alla i Norden år 2000 samt Kost och cancer.

Forskning

Verksamheten vid Högskolan har också tillförts vissa resurser för forskning. Denna ska inriktas mot frågor av praktisk betydelse (tillämpad forskning) och bedrivs i samråd med andra myndigheter, organisationer och forskningsråd inom de nordiska länderna, i vissa fall på uppdrag från myndigheter (uppdragsforskning).

Bibliotek

Högskolan har ett aktuellt bibliotek med speciell inriktning på Public Health.

Statistik

Läsåret 1982 genomgår totalt 390 kursdeltagare de olika delkurserna. Fördelningen nationsvis är följande:

Danmark	66 st	17 %
Finland	76 st	20 %
Island	28 st	7 %
Norge	82 st	21 %
Sverige	138 st	35 %
<hr/>		
Totalt	390 st	100 %

Kostnaderna per elevmånad för 1981 var SEK 19 137:–. Total kostnad för 1981 var SEK 5 511 393:–.

G. Framtidsplaner

Under de närmaste åren kommer högskolans undervisning att fortgå på i stort oförändrat sätt. Huvudkursens innehåll blir detsamma med, så småningom, ökade möjligheter till profilering, dvs. utbyte av den miljömedicinska kursen mot annan relevant delkurs. Allt fler elever arbetar med sin Master of Public Health-examen och några är troligen på väg mot en Doctor of Public Health.

Specialkurser och konferenser har tilldragit sig stort intresse och har kraftigt bidragit till att högskolan blivit allt mer känd och uppskattad. Om lokalresurserna medger, kommer denna verksamhet att utvecklas ytterligare.

De internationella kontakterna har visat sig vara betydelsefulla för högskolan för att vidga de folkhälsovetenskapliga vyerna i högskolans undervisning och forskning. Vi hoppas att genom olika samarbetsöverenskommelser kunna förstärka och utveckla en sådan internationell profil i framtiden.

H. Finansiering

Verksamheten har helt finansierats genom medel från Nordiska ministerrådet.

Anslag 1981: SEK 6 727 000:–.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor

(Överlämnad av Nordiska miniserrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk Kontaktudvalg for Landbrugsspørgsmål
Landbrugsministeriet
Slotsholmsgade 10,
DK-1216 København K

B. Startår

1962

C. Deltagende lande

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Kontaktorganet har til opgave på initiativ af Nordisk Råd, at fremme samarbejdet på landbrugsområdet mellem de nordiske lande.

E. Organisation

1. Administration

Kontaktorganet har ikke eget sekretariat. Sekretariatsfunktionerne varetages af det land, der er vært ved møde i Nordisk Kontaktorgan for landbrugsspørgsmål.

Der er planlagt to møder om året. Endvidere kan der, hvis der er særligt behov derfor, nedsættes ad hoc arbejdsgrupper.

2. Styrets sammensætning

Kontaktudvalgets medlemmer i 1982 var følgende:

Danmark

Departementschef H. J. Kristensen, formand
Kontorchef E. Hjelmars

Gårdejer Hartvig Dehn
Sekretariatschef Jørgen Pedersen
Fulgmægtig Birgitte Møller Christensen, sekretær

Finland

Generaldirektør Samuli Suomela, formand
Ordförande Heikki Haavisto
Byråchef Tapio Nakko, sekretær
Kanslichef Reino Uroen

Ísland

Departementsråd S. Dagfinnsson, formand
Afdelingssjef G. Sighorsson
Direktør Sveinn Tryggvason

Norge

Departementsråd L. Hande, formand
Landbrugsdirektør Per Harald Grue
Generalsekretær H. Haga
Forman Kjell S. Jacobsen
Byråchef Erling Mykland, sekretær

Sverige

Statssekreterare Olof Nilsson, formand
Forbundsordförande E. Jonsson
Generaldirektør Ingvar Lindström
Ordförande Axel Kristiansson
Departementsråd Claes Senning, sekretær

F. Virksomhed

Kontaktorganet har holdt et møde den 13. maj 1982 i København på ministerniveau. Der var endvidere en observatør fra Nordisk Ministerråds sekretariat til stede. Et fastlagt møde i november 1982 i Stockholm måtte aflyses, p. g. a. at den svenske landbrugsminister var forhindret af andet møde i nordisk regie. På mødet den 10/11-1982 var der planlagt en koordinering af de nordiske landes holdninger i forbindelse med GATT-ministerrådsmødet den 22/11-1982 i Genève og ministerrådsmødet i OECD, Paris 2.-3. december 1982.

På kontaktudvalgets møde i København der fandt sted kort tid efter, at Danmark havde haft udbrud af mk-syge, efter i mange år at have været fri for denne sygdom, gav den daværende landbrugsminister Bjørn Westh en redegørelse for sygdomssituationen og bekæmpelsesforanstaltninger og kommenterede de øvrige nordiske landes importforanstaltninger i den anledning.

Endvidere blev der givet en redegørelse for vigtigere landbrugspolitiske ændringer i de nordiske lande samt redegjort for vigtige ændringer i produktions- og eksportforhold. Som et aktuelt emne drøftede man på baggrund af en skriftlig redegørelse fra hvert land energiproblemer i landbruget.

På dagsordenen var endvidere en orientering om landbrugsforhandlingerne i OECD, GATT, UNCTAD og FAO samt en redegørelse fra landbrugsorganisationerne om virksomheden i NBC, IFAP, CEO og COPA.

G. Fremtidsplaner

Der imødeses ingen større forandringer i kontaktorganet.

H. Finansiering

Hvert land afholder sine egne udgifter i forbindelse med kontaktorganets funktioner, herunder delegationernes rejseomkostninger.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
Isländska delegationen
Fiskeriministeriet
Lindargatan 9
101 Reykjavík

B. Startår

1962

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige, Färöarna.

D. Syfte

Utbyte av information och erfarenheter i samband med nationella och internationella fiskerifrågor.

E. Organisation

1. Administration

Kontaktorganets möten sammankallas enligt tur av ett nordiskt värdland, som även sköter sekretariatsfunktionen för resp. möte.

2. Styrelsens sammansättning

Kontaktorganets nationella delegationer består enligt grundstadgan av envar fyra medlemmar (två från fiskeriförvaltningen, två från fiskerinäringen) med varsin suppleant.

3. Personal

Kontaktorganet har inga permanenta funktionärer.

F. Verksamhet

Kontaktorganet har i 1982 holdt to möder. Det förste blev holdt i Frederikshavn den 22. april 1982 og det andet i Reykjavík den 26. oktober.

Ved begge möder blev aktuelle fiskerireguleringer rapporteret og til det senere möde diskuterede man også kvotaforhandlinger.

Man rapporterede om fiskeriet i Nordsöen, Skagerrak, Kattegat og Östersöen som sædvanligt ved möderne i kontaktorganet.

Medlemslandenes regler om landing i forbindelse med sögning af nödhavn blev diskuteret til det forrige möde og ligeledes diskuterede man regler for pakning, omladning og landing fra udenlandske fartöjer.

Spörgsmålet om landenes indstilling til IWC bestemmelse blev dröftet.

De respektive lande havde cirkuleret en rapport om eftersyn i fiskerizonen hver for sig inden det senere möde undtagen den danske delegation som ikke kunne komme til mödet i Reykjavík. Dette emne blev dröftet og man talte om koordinerede regler som dog syntes vanskeligt at udföre. Fiskeriuddannelse i Norden blev dröftet.

G. Framtidsplaner

Udover de i afsnit F nævnte emner kommer spörgsmålet om eftersyn i fiskerizonerne igen til nærmere diskussion ligeledes om fiskeriuddannelse i Norden og da også koordinering hvad den angår.

H. Finansiering

Kontaktorganet disponerer ikke over noget fælles kapital.

Berättelse

från NORDFORSK

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn

NORDFORSK

B. Startår

1947

C. Formål

Nordisk samarbeids- og service-organ med oppgaven å fremme og å effektivisere forskning og utvikling innen det tekniske og dermed sammenhengende forskningsområdet i de 5 nordiske landene.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

NORDFORSK er en ideell forening. Medlemmer er nasjonale forskningsråd (5) og ingeniørvitenskapsakademier (4) i de 5 nordiske landene. Medlemsorganisasjonene betaler årlige medlemsbidrag som utgjør virksomhetens basisfinansiering.

Styret (5 medl.) rapporterer til en plenarforsamling (max 10) én gang per år. Styret arbeider ved hjelp av en direktør foresatt administrasjonen (17) som består av sekretariat i København, Helsingfors og Stockholm.

2. Medlemsorganisasjoner

- Danmark: Akademiet for de Tekniske Videnskaber (ATV)
Statens teknisk-videnskabelige Forskningsråd (STVF)
- Finland: Akademin för tekniska vetenskaper (TTA)
Statens teknisk-vetenskapliga kommission (TTT)
Svenska tekniska vetenskapsakademin i Finland (STVA)
- Island: Rannsóknarád Ríkisins (RR)
- Norge: Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (NTNF)
- Sverige: Ingenjörsvetenskapsakademien (IVA)
Styrelsen för teknisk utveckling (STU)

3. Plenarforsamling

- Danmark: Karin-Lisbeth Svanholt, forskningskonsulent, Landsorganisationen
K E C Nielsen, dr. techn., Akademiet for de Tekniske Videnskaber
- Finland: Pekka Jauho, generaldirektör, Statens tekniska forskningscentral
Jan-Erik Jansson, generaldirektör, Sjöfartsstyrelsen
- Island: Haraldur Ásgeirsson, direktör, Byggeforskningsinstituttet
- Norge: Gudmund Harlem, administrerende direktør, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd
Rolf Lenschow, professor, Norges Tekniske Høgskole
- Sverige: Sigvard Tomner, generaldirektör, Styrelsen för teknisk utveckling
Gunnar Hambraeus, professor, Ingenjörsvetenskapsakademien

4. Styre 1982-12-31

	STYREMEDLEM	SUPPLEANT
Danmark:	Hans Jørgen Larssen, direktør Statens Byggeforskningsinstitut	Per Grønberg, civilingeniør, Forskningssekretariatet.
Finland:	Sakari Heiskanen, professor, Statens tekniska forskningscentral.	Martti M Kaila, professor, Tekniska Högskolan i Helsingfors.
Island:	Vilhjálmur Lúdvíksson, dr., Rannsóknarád Ríkisins.	Júlíus Sólnes, professor, Háskoli Íslands.
Norge:	Tore Tysland, ass. direktør, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd (<i>formann</i>).	Toralf Hernes, avd direktør, Norges Teknisk-Naturvitenskapelige Forskningsråd.
Sverige:	Folke Hjalmers, högskoledirektör, Chalmers Tekniska Högskola (<i>viceformann</i>)	Sune Berndt, professor, Kungl. Tekniska Högskolan

5. Personale 1982-12-31

Ledelse

Erling Hagen, siv.ing., direktør (N)

Adresse:

NORDFORSK, Box 5103, Grev Turegatan 19, S-102 43 Stockholm

Telefon: 08-14 14 50. Telex: 19035 nordf s

Sekretariatet i Danmark

Erik Bornhøft, civ.ing., sekretariatschef (DK)

Flemming Madsen, civ.ing. (DK)

Kari Solvik, sekr. (N)

Adresse:

NORDFORSK, H C Andersens Boulevard 18, DK-1553 København V

Telefon: 01-11 06 56. Telex: 22993 iraad dk

Sekretariatet i Finland

Nils Mustelin, fil. dr., sekretariatschef (SF)

Björn Federley, fil. mag. (SF)

Lisa Roiha, sekr. (SF)

Marita Palmqvist, sekr. (SF)

Adresse:

NORDFORSK, Folkskolegatan 10 A, SF-00100 Helsingfors 10

Telefon: 90-694 00 99. Telex: 124267 nordf sf

Sekretariatet i Sverige

Björn Axelsson, fil. kand. (S)

Björn Grönlund, dipl. ing. (SF)

Mari-Mai Kurmet, fil. kand. (S)

Liga Kuylenstierna, fil. kand. (S)

Stig Pettersson, fil. kand. (S)

Jan Törnqvist, civ.ing. (S)

Eva Lindberg, sekr. (ökonomi) (S)

Marianne Berg, sekr. (SF)

Sirkka Sütterlin, sekr. (SF)

Adresse:

NORDFORSK, Box 5103, Grev Turegatan 19, S-102 43 Stockholm

Telefon: 08-14 14 50. Telex: 19035 nordf s

5. Revisor

Valgt revisor: Aukt. revisor Ulf Egenäs (S)

E. Arbeidsprogram 1982

NORDFORSK tilrettelegger og følger opp samarbeider i program- og prosjektform. 2 resultatområder ligger til grunn for innsatsene:

- Kunnskapsutvikling – bredt opplagt samordning med hensikten å oppnå et hevet kunnskaps- og kompetansenivå på utvalgte vitenskapsområder.
- Problemløsning – løsning av konkrete problem i næringslivet og samfunnet forøvrig via aktive koblinger mellom etablerte FoU-ressurser og brukere av FoU-resultat.

For å finne frem till relevante kunnskapsutviklingsområder, er det som-

meren 1982 blitt opprettet et særskilt langtidsplanleggingsråd med deltakelse fra nasjonale støtteorgan for teknisk FoU. Temaer for problemløsning velges i hovedsak via oppsøkende virksomhet.

Et hovedprinsipp i arbeidet er det såkalte AC-prinsippet (Action Concertée). Dette innebærer at NORDFORSK bruker sine ressurser til kontaktskaping, idéutvikling, initiering, tilrettelegging og oppfølging av samarbeider hvor de aktuelle partene selv må skaffe seg den vesentligste delen av finansieringen for sin delinnsats. Dette medfører en sterkt desentralisert beslutningsprosess hvor nasjonale prioriteringer får gjennomslagskraft.

Utover dette driver NORDFORSK en begrenset basisvirksomhet (utredninger, informasjonsvirksomhet etc.).

Nedenfor beskrives kortfattet de aktiviteter som har vært under arbeid 1982. Aktivitetene befinner seg i ulike faser (kontaktvirksomhet, initiering, pågående, avsluttet).

FoU-samarbete

Produktions- og konstruksjonsteknik

Modellteknik

Metodutveckling samt teknologiöverföring till metallindustrin avseende fysisk simulering av valsning, pressning, smidning och extrudering med hjälp av modellmaterial. (DK, SF, N, S... 1980-83 .. MSEK 6,7).

Svetsning

Program för metodutveckling rörande CAD/CAM-system för svetsade konstruktioner, automatisk svetsning av stora arbetsstycken och bestämning av svetsförbandets mekaniska egenskaper. (Initiering 1981 ..).

Gjutning

CAD-system vid planläggning och styrning av metallgjutning. (DK, SF, N, S.. 1982-84 .. MSEK 2,5).

Tunnplåtteknologi

(Initiering 1981 ..).

Montage

Automatiskt flexibelt montage.
(Kontaktverksamhet 1981 ..).

Produktion

Utveckling av moderna produktionssystem inom järn- och metallindustrin.
(Kontaktverksamhet 1981 ..).

Catherine

Datorstödda procedurer och hjälpmedel för analys, design och test av datorprogram.

SF, N, (DK, ISL, S) # .. 1979–82 .. MSEK 4,1).

= observatörstatus

Moses

Utvecklande av simuleringsverktyg för produktionsstyrning.

(Initiering 1981 ..).

Dynamisk analys

Beräkningsmodeller för balkar med tunnflikade tvärsnitt, t. ex. i skeppsbbyggnad.

(DK, ISL .. 1979–83 .. MSEK 1,8).

Gasmotor

Adaptiv styrning av gasmotorer.

(Initiering 1981–82, avslutat p. g. a. bristande intresse).

Materialegenskaper och -teknik

Copolymerer

Karaktärisering av molekyl- och mikrostruktur.

(DK, SF, N, S .. 1981–82 .. MSEK 0,2).

Ytor

Vakuumbeständiga tribologiska ytbeläggningar.

(Initiering 1982 ..).

Cellulosakorrosion

Bekämpningsåtgärder mot korrosion i sulfat- och sulfatcellulosaindustrins blekerier.

(SF, N, S .. 1980–82 .. MSEK 1,4).

Nötning

Nötningmekanismer och nötningbeständighet för valda järn- och stålvarianter under olika användningsvillkor. Motåtgärder i form av ytbeläggningar och specifikationer för tillståndsbaserat underhåll.

(DK, SF, N, S .. 1981–83 .. MSEK 4,1).

Tillsatsmedel

Metoder för värdering och kontroll av tillsatsmedlens verkningsätt i färsk och hårdnad betong.

(DK, SF, N, S .. 1981–83 .. MSEK 8,2).

Träfönster

Underlag för optimering av träfönsters långtidshållbarhet.
(DK, SF, N, S . . 1978–82 . . MSEK 3,4).

Avspänningsglödning

Utvärdering och metodutveckling avseende avspänningsglödning av svetsade konstruktioner.
(SF, N, S . . 1980–82 . . MSEK 3,0).

Betongfog

Anslutningar mellan betongelement.
(Initiering 1982 . .).

Kemi, biokemi och livsmedel

Nordfisk II

Nordfisk I (1979–80 . . MDKK 30) omfattande fångst-, framställnings- och produktteknologi för konsumtionsutnyttjande av kolmulen i Nordatlanten. I Nordfisk II utprovas problemlösningarna i ett specialinrett fabriks skepp (Giljanes/Färöarna). En nordisk FoU-grupp studerar verksamheten.
(N, DK + FR, ISL . . 1981 . .).

Fiskmassa

Produktion av färsmassa ur fiskrester, småfisk och hittills mindre utnyttjad rundfisk.
(Initiering 1982 . .).

Kvalitetsstyrning

Kvalitetsstyrning inom livsmedelsindustrin.
(Initiering 1981–82).

Extrudering

Kvalitetssegenskaper hos livsmedel efter värmeprocess/extrudering.
(DK, SF, N, S . . 1979–83).

Biotillgänglighet

Mineraler och spårämnen i jord, gröda, djur, människa.
Samband mellan tillgång av mineraler och hälsa.
(Initiering 1981 . .).

Separation

Separationsprocesser inom kemiteknik och biokemi.
(Kontaktverksamhet och initiering 1981 . .).

DNA

Rekombinant-DNA och annan genetisk teknik med tillämpningar på bl. a. industriell produktion, medicinsk diagnostik och växtförädling.
(Kontaktverksamhet och initiering 1981 ..).

Head Space

Analysmetod för lättflyktiga komponenter i komplicerade prover.
(Kontaktverksamhet 1980 .. 82).

Energi

Oljefisk

Reduktion av oljeförbrukningen i fiskfartyg, systemoptimering.
(DK + FR, ISL, N .. 1981-84 .. MSEK 14,8).

Kol

Kolteknologi för mindre användare.
(Initiering 1981-82, avslutat p. g. a. bristande förutsättningar).

Vindkraftverk

Kombinerat elförsörjningssystem av vindkraftverk och dieselmotorer.
(FR, ISL .. förprojekt 1982, projekt under planering).

Oljebrunn

Metodutveckling och specifikationer för anläggningar för stoppande av okontrollerbara "blow outs" med hjälp av flytande gas.
(Initiering 1981 ..).

Biogas

Användning av gas producerad vid anaerob jäsning av biomassa.
(Initiering 1981 ..).

Nordentex

Energioptimering av textilindustrins spannramar.
(DK, SF, N, S .. 1983-85 .. MSEK 7,0).

Elektronik och optik

MPC

Multiproject chips. Snabba och billigare metoder för produktutveckling och produktion av VLSI-kretsar.
(DK, SF, N, S .. 1981-83 .. MSEK 15).

Fiberteori

Ljusutbredning i optiska vågledare och fibrer.
(DK, SF, S .. 1981-82 .. MSEK 0,5).

Nortel

Teknikupphandling inom telekommunikationsområdet, utvärdering.
(DK, SF, N, S . . 1982–83 . . MSEK 0,5).

Arbetsmiljö

Fartygsbuller

Bestämning av propeller och dieselmotorers bidrag och betydelse för stomljudstransmissionen för att kunna förutsäga och reducera internt buller i fartyg.

(DK, N, S . . 1979–82 . . MSEK 4,1).

Klimatkomfort

Program för kunskaps- och kompetensutveckling beträffande beklädnadens termiska egenskaper och människans värmeutbyte med omgivningen.

– Coppelia, utveckling av termiska mannekänger inklusive mätsystem för fastställande av beklädnadens isoleringsförmåga, komfort m. m.

(DK, SF, N, S . . 1981–84 . . MSEK 5,3).

– Test av räddnings- och överlevnadsdräkter, termiska problem och alternativa uppvärmningssystem för dykning på stora djup, konstruktion av arbetskläder för yrkesfiskare.

(Initiering 1982 . .).

Scratch

Säkerhetsanalys av industriella produktionssystem och anläggningar.

Metodutveckling för beräkning och analys av risker.

(DK, SF, N, S . . 1978–83 . . MSEK 17,7).

Miljövård

Externt industribuller

Metoder för bestämning och prediktering av externt buller från industrier.

(DK, SF, N, S . . 1979–82 . . MSEK 3,4).

Dricksvattenforskning

(Initiering 1981 . .).

Eutrofiering

Koordinerad nordisk insats i OECDs projekt "Monitoring of Inland Waters". Uppföljning.

(DK, SF, N, S . . 1972–81).

Reningsteknik

Dokumentering av reningstekniska åtgärders effekter på recipienter.

(Initiering 1981 . .).

Ekotoxikologi

Program för kunskapsutveckling beträffande metoder för att karakterisera kemiska substanser och avloppsvatten som kan nå recipienter.

(DK, SF, N, S . . 1979–82 . . MSEK 12,2).

Oljespill

Oljebekämpningsteknik.

(Kontaktverksamhet 1981–82).

Aquakultur

Föreningensproblem vid fiskodlingsanläggningar.

(Initiering 1981 . .).

Vattensymposier

Årliga symposier för aktuella problem inom vattenforskning.

(DK, SF, ISL, N, S . . 1965–fortlöpande. 18 symposier genomförda).

Inneklima

Experimentell forskning avseende luftkvalitet.

(Initiering 1982. .).

Gasspridning

Spridning av tunga gaser.

(Initiering 1982. .).

Öresund

Utprovning av nya metoder för mätning av luftföroreningstransport över Öresund.

(Initiering 1981–82, projekt 83–85).

Medicinsk teknologi

Medicoteknik

Automatisering av neurofysiologiska mätmetoder. Utveckling av metoder, databaser, apparater.

(DK, SF, S . . 1981–82 . . MSEK 1,2).

Persondosimetri

Utveckling av ADB-metodik för persondosövervakning med hänsyn till radioaktivitet och röntgenstrålning.

(Initiering 1981 . .).

Datordos

Datoriserade planläggningssystem för strålningsdosering.

(Förprojekt 1981–82. Program under planering beträffande kunskaps-

och kompetensutveckling om integrerad informationsbehandling inom radioterapi. Dosimetri, matematisk-fysikaliska metoder, bildanalys och systemteknik, databas).

Informationsbehandling

Teodor

Databaserat informations- och analysstöd omfattande ekonomi, administration, marknad och teknik till små- och medelstora företag.

(DK, SF, N, S . . 1978–82 . . MSEK 2,7).

Programinformation

Informationsservice om programvaror.

(Initiering 1982. .).

Nordunet

Samverkan mellan ländernas universitets- och högskoledatanät.

(DK, SF, N, S . . 1981–83).

Sydpol

Systemutvecklingsmetoder och yrkesorienterade programmeringsspråk.

(Initiering 1982. .).

Övrigt

Sanering

Sanering av hus och bebyggda områden. Akustisk isolering vid ombyggnad av bostäder.

(Kontaktverksamhet 1981–82).

Basaktiviteter

Utredningar

Forskarutbildning

Forskarutbildning vid de tekniska högskolorna i Norden. Utförd efter önskemål av högskolerektorerna. Försöksverksamhet med gemensamma nordiska kurser pågår.

(1981 . .).

Efterutbildning

Fort- och vidareutbildning vid de tekniska högskolorna i Norden.

Utförd efter önskemål av högskolerektorerna.

(1981–82).

Teknikövervakning

Teknikövervakning i viktiga, icke nordiska industriländer. Utredning utförd enligt Nordiska ministerrådets önskemål.

(1981–92).

FoU-statistik

För samarbete om utveckling och produktion av FoU-statistik upprätthåller NORDFORSK en särskild kontaktgrupp.

(1967 . .).

Seminarier

Juridik

Rättsliga aspekter vid ADB-användning.

(Stockholm 1982).

Teknikby

Små elektronikföretag i "teknikby"-samverkan.

(Reykjavik 1982).

Informationsprodukter

Verksamhet 1981

Trycksak med information om NORDFORSK.

Sammanställning av Nordiska forskningsrådslångtidsplaner

Utredning från NORDFORSKs långtidsplanläggningsråd.

(December 1982).

Nordic Research Guide

Trycksak med information om institutioner, resurser och personer inom de nordiska ländernas FoU.

(Under arbete).

FoU-trender

Periodiskt nyhetsblad med forskningsstatistiska och andra upplysningar om FoU i de nordiska länderna.

(1982: "Island", "FoU" på 70-talet", "R&D in the seventies", "Elektronik" (under arbete)).

Projektregister

Internt databaserat system för kortfattad information om NORDFORSK-projekt (mål, insatser, rapporter, personer).

Projektrapporter

Trycksaker som beskriver genomföring och resultat av NORDFORSK-projekt. Varierande ambitionsnivå.

Scandoc

Anskaffande av svårtillgjenglig teknisk informasjon från icke-nordiska länder (pt USA och Canada).

Scannet

Nordiskt databassamarbete.

(1980 . . Stiftelsen överfördes 1982-01-01 till ministerrådsorganet Nord-info).

F. Framtidsplaner

For å skape bedre, løpende kontakter med nasjonale FoU-miljøer, ble fra 1980 sekretariatet organisert i regionale kontorer. 1982 finnes kontorer i København, Helsingfors og Stockholm. Fra sommeren 1983 planlegges et kontor også i Trondheim.

NORDFORSK har siden starten av Nordisk Industrifond hatt et løpende samarbeid med fondet, dels ved deltakelse i fondets styrearbeid, dels ved samarbeid om finansiering av prosjekt initiert av NORDFORSK. Dette samarbeidet betraktes av NORDFORSK som nyttig og bør videreføres.

Også til andre organ under Nordisk Ministerråd søker NORDFORSK opprettholde en aktiv kontakt- og samarbeidsflate. Dette har 1982 blant annet medført at NORDFORSK har medvirket til en utredning under Embetsmannskomiteén for industrisamarbeid, som 1983 skal legge frem forslag til samarbeidsformer som kan tjene til å effektivisere nasjonal FoU-virksomhet.

Som et ledd i sitt arbeid, fungerer NORDFORSK som utredningssekretariat for de nordiske, tekniske høgskolenes rektorforsamling. Denne virksomheten vil bli søkt utvidet ved at samarbeider innen langsiktig kunnskapsutvikling blir tatt opp på rektorforsamlingens møter.

Som et ledd i den virksomheten som er tatt opp innen det nyopprettede langtidsplanleggingsrådet, vil NORDFORSK i den nærmeste tiden fremover forsøke å styre arbeidet med langsiktig kunnskapsutvikling over i et spor med et begrenset antall større program i stedet for det relativt store antall mindre prosjekt som fremgår av arbeidsprogrammet for 1982. Et antall temaer for slike kunnskapsprogram er ved årets utløp under arbeid.

G. Finansiering og økonomi

	Regnskap		Budsjett
	1981	1982	1983
<i>Basisbudsjett (KSEK)</i>			
<i>Utgifter</i>			
– Personale	3 080	3 300	3 650
– Drift	838	900	1 100
– Prosjekt, styre m. m.	3 055	4 270	4 300
– Inventar	22	30	50
– Balanseposter	1 009	500	30
Sum	8 004	9 000	9 500
<i>Innkomster</i>			
– Medlemsavgifter	7 000	7 840	8 300
– Renter, overføringer m. m.	340	1 160	1 200
– Prosjektanslag til samarbeidskostnader	664	0	0
Sum	8 004	9 000	9 500

Berättelse

från Nordiska jordbruksforskarens förening

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordiske Jordbruksforskernes Forening (NJF)
Wergelandsveien 15
Oslo 1
Norge

B. Startår

1918

C. Deltakende lande

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Nordiske Jordbruksforskernes Forening har til formål å fremme kontakt og samarbeid mellom jordbruksforskere i de fem nordiske land, til gagn for landbruket. Foreningen legger vekt på at forskerne kan utveksle erfaringer, idéer og forskningsresultater. Dette har resultert i at NJF også har utvidet sin virksomhet til initiering og planlegging av fellesnordiske forskningsprosjekter.

E. Organisation

1. Administration

Foreningens høyeste myndighet er delegertforsamlingen på 21 medlemmer.

Delegertforsamlingen velger blant sine medlemmer et sentralstyre på 5 medlemmer.

Dessuten har foreningen 11 fagseksjoner. Både i delegertforsamlingen, sentralstyret og fagseksjonene er alle de 5 nordiske land representert.

2. Styrets sammensetting

Docent Erkki H. Oksanen, formann,	Finland
Lektor A. Hjortshøj Nielsen, nestformann,	Danmark
Konsulent Oli Valur Hansson,	Ísland
Lantbruksrådet Nils-Erik Kasberg,	Sverige
Direktør Ole Rømer Sandberg jr.,	Norge

3. Personale

Nordiske Jordbruksforskernes Forening har ikke noe utbygd sekretariat med eget personale, men har en valgt generalsekretær, som for tiden er direktør Ottar Jamt.

F. Virksomhet

Foreningens faglige virksomhet foregår i det vesentligste i foreningens seksjoner, som er følgende:

Seksjon	I – Jord og gjødsling
"	II – Plantedyrking
"	III – Hagebruk
"	IV – Plantepatologi og landbrukszoologi
"	V – Husdyrbruk
"	VI – Næringsmiddelteknikk
"	VII – Teknikk
"	VIII – Kulturteknikk
"	IX – Landbruksøkonomi
"	X – Undervisning og rådgivning
"	XI – Miljøvern

NJF utgir tidsskriftet "Nordisk Jordbruksforskning" som trykkes i et opplag på 3 100. En årgang er på 600–800 sider, og inneholder resultater fra forskningen, samt rapporter fra seksjonenes seminarer.

I 1981 startet foreningen en egen rapport- og utredningsserie, hvori inngår avslutningsrapporter fra foreningens arbeidsgrupper. Rapportene/utredningene trykkes i et opplag på 200–300 eksemplarer.

I forbindelse med seminarer og symposier utgir foreningen en rekke fortrykk. Fortrykkene inneholder manuskripter til foredrag som sendes seminardeltakerne på forhånd, slik at disse kan få anledning til å sette seg inn i det stoffet som skal behandles ved arrangementene. Fortrykkene blir vanligvis trykket i et forholdsvis stort ekstraopplag, da det er stor etterspørsel på slike hefter.

I samarbeid med Kungliga Skogs- och Lantbruksakademien, Sverige, utgir NJF "Acta Agriculturae Scandinavica". En årgang er på ca. 484 sider. Tidsskriftet inneholder vitenskapelige meldinger fra de fagområder som dekkes av NJFs seksjoner, og er et høyt anerkjent tidsskrift.

G. Fremtidsplaner

NJF har særlig arbeidet for å legge forholdene til rette for det spontane og frivillige samarbeid mellom jordbruksforskerne.

NJF tar sikte på å intensivere virksomheten, både når det gjelder seminarene og publiseringsvirksomheten. Instituttene innenfor jordbruksforskningen har ekspertise som det er aktuelt å dra nytte av i mange aktuelle samfunnsoppgaver som må tas opp til forskningsmessig belysning. Dette gjør at foreningens virkefelt må tilpasses utviklingen.

Foreningen har under utredning og planlegging flere nye nordiske forskningsprosjekter.

*H. Finansiering**Inntekter – budsjetterte*

Statsbidrag	Nok	700 000
Medlemskontingent	"	170 000
Avgifter og nordiske midler	"	1 500 000
	Nok	2 370 000

Utgifter – budsjetterte

Møter i delegertforsamling, sentralstyre, kontorutgifter, kongress	Nok	280 000
Avdelingenes admin. utgifter	"	40 000
Seksjonene – møter	"	380 000
Seminarer, forskerkurs, utredninger	"	1 500 000
Tidsskrifter	"	170 000
	Nok	2 370 000

Berättelse

från Nordiska utlänningsutskottet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. *Navn*

Nordiska utlänningsutskottet

B. *Startår*

1957

C. *Deltagande land*

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. *Mål*

Nordisk utlendingsutvalg er dannet i overensstemmelse med nordisk passkontrolloverenskomst av 12.7.1957 mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige vedrørende opphevelse av passkontrollen mellom de nordiske stater, med tilleggsprotokoll av 20.5.1963, 2.4.1973 samt endring 27.7.1979. Island er tilsluttet overenskomsten den 24.9.1965.

I henhold av passkontrolloverenskomstens art. 13 skal Nordisk utlendingsutvalg samordne kontrollen av utlendinger i de tilsluttede stater, samt ta opp og behandle spørsmål av betydning for det felles passkontrollområdet i de nordiske land.

E. *Organisasjon*

1. *Administrasjon*

Utvalget har ikke noe sekretariat.

2. *Styrets sammensetting*

I Nordisk utlendingsutvalg har hver enkelt av de deltagende land en representant. I 1982 er det følgende representanter:

Fra Danmark: Politimester Herman Langlouis.

Fra Finland: Byråsjef Eila Kännö.

Fra Island: Polisdirektør Sigurjon Sigurdsson.

Fra Sverige: Generaldirektør Thord Palmlund.

Fra Norge: Fremmedkontrollsjef Carl-Hugo Lund.

Representantene kan tilkalle særskilte eksperter til utvalgets møter, og representerer den sentrale fremmedkontrollmyndighet i hvert enkelt land.

Normalt har utvalget møter 2 ganger pr. år, og medlemslandene er vertsskap etter tur. Nødvendig personale skaffes til hvert enkelt møte av vertslandet, som også står for møteforberedelsen.

F. Virksomhet

Nordisk utlendingsutvalg har hatt to møter i 1982. Det første 10. og 11. mars på Lillehammer i Norge, det andre 13.–15. september i Ivalo i Finland.

Blant de punkter som ble drøftet på møtene kan nevnes:

1. Drøftelse av erfaringer vedrørende visumutstedelse til tyrkiske statsborgere og praksis i denne forbindelse.

Samtlige representanter viste til gode erfaringer med innføringen av visumplikt, og at det for tiden ikke syntes å være grunn til å oppheve visumplikten med Tyrkia.

2. Meddelelse til medlemslandene om endring av visumforholdene.

Utvalget var her enige om betydningen av at de nordiske fremmedkontrollmyndigheter i så god tid som mulig informerer hverandre om endringer i visumforhold som skjer med kort varsel.

3. Utvalget har for øvrig diskutert en rekke andre spørsmål vedrørende visumforhold til andre land, herunder spørsmål om inngåelse av visumfrihetsavtaler, og har drøftet konkrete passkontrollproblemer av felles nordisk interesse.

G. Fremtidsplaner

Fortsette ordinær møte- og kontaktvirksomhet.

Berättelse

om Nordiska kulturfonden

Verksamhetsberättelse 1981

A. Navn og adresse

Nordisk Kulturfond
Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid
Snaregade 10
DK-1205 København K
tlf 01/11 47 11

B. Startår og deltagende land

Nordisk Kulturfond ble opprettet i 1966 etter overenskomst mellom Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

C. Målsetting

Nordisk Kulturfond har til oppgave å fremme nordisk kultursamarbeid ved å gi økonomisk støtte til prosjekter innenfor kulturområdet. Begrepet kultur gis en vid tolkning. Støtte fra fondet kan gis til formål innenfor områdene forskning, undervisning og allmennkulturell virksomhet. Det sistnevnte området omfatter kunstnerisk virksomhet og formidling av kunst samt en rekke former for samfunnsnyttig virksomhet. Støtte kan også gis til informasjonsvirksomhet innenfor eller utenfor Norden om de nordiske lands kulturliv og nordisk samarbeid. Fondet støtter fortrinnsvis spontane tiltak av engangskarakter, gjerne med et initierende tilsnitt.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Nordisk Kulturfond får tildelt årlige midler over det nordiske kulturbudsjettet. Midlene forvaltes av et styre som består av ti ordinære medlemmer og ti personlige suppleanter. Av disse er halvdelen parlamentarikere utpekt av Nordisk Råd og halvdelen embetsmenn utpekt av Nordisk Ministerråd. Medlemmene og suppleantene blir utnevnt for et tidsrom av to kalenderår ad gangen. Blant sine medlemmer velger styret en formann og en nestformann. Samme land bekler formannsposten to år i trekk.

Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbeid tar seg av fondets sekreta-

riatsfunksjoner og økonomiforvaltning. Sekretariatet er representert på styremøtene.

Styret har i 1981 utøvet beslutningsmyndigheten når det gjelder behandlingen av søknader under støtteordningen for nordisk folkeopplysnings-samarbeid og nordisk idrettsamarbeid. Særskilte midler til disse to støtteordningene bevilges over det nordiske kulturbudsjettet.

2. Styret

Styret har hatt følgende sammensetning i 1981:

Danmark

fhv formand for Folketinget K. B. Andersen
(suppleant: fhv minister Nathalie Lind)
stiftsamtmænd Ole Perch Nielsen
(suppleant: fuldmægtig Eyvind Noer)

Finland

riksdagsledamot Elsi Hetemäki-Olander
(suppleant: riksdagsledamot Ilkka-Christian Björklund)
kanslichef Jaakko Numminen
(suppleant: kulturråd Matti Gustafson)

Island

altingsmann Sverrir Hermannsson
(suppleant: altingsmann Stéfan Jónsson)
departementssjef Birgir Thorlacius
(suppleant: avdelingssjef Árni Gunnarsson)

Norge

stortingsrepresentant Jo Benkow
(suppleant: stortingsrepresentant Rolf Fjeldvær)
departementsråd Olav Hove
(suppleant: underdirektør Hans Sørbø)

Sverige

riksdagsledamot Bengt Wiklund
(suppleant: riksdagsledamot Kersti Swartz)
departementsråd Jan-Mats Lindahl
(suppleant: departementsskriverare Brita Lundh)

I 1981 har stortingsrepresentant Jo Benkow, Norge, vært formann for styret og departementsråd Olav Hove, Norge, dets nestformann. Det har vært holdt fire ordinære styremøter i løpet av virksomhetsåret 1981:

15. og 16. desember 1980 i København

16. og 17. mars 1981 i København

19. og 20. juli 1981 på Bifröst, Island

29. og 30. september 1981 i Härnösand og Sundsvall, Sverige.

3. Revisjon

Styrets bevilgninger blir gitt under forutsetning av at en skriftlig rapport om og regnskap for bruken av hver enkelt bevilgning innsendes til fondet.

Fondets regnskaper revideres av to revisorer utpekt av Nordisk Råd. I 1981 har fondet hatt rigsrevisor J. Bredsdorff og folketingsmand Otto Mørch som revisorer. Suppleanter for disse har vært afdelingschef S. Lenler Olsen og folketingsmand Ivar Hansen.

4. Nordisk Råds gransking av virksomheten

Nordisk Råd har nedsatt en særskilt utvalg for gransking av kulturfondets forvaltning.

E. Virksomheten i 1981

1. Økonomi (se Bilaga 1)

Fondet hadde i 1981 følgende midler til rådighet:

Bevilget over det nordiske kulturbudsjettet	dkr	8 500 000,00
Tilbakebetaling av ikke anvendte midler	"	459 923,88
Renter	"	675 611,63
Ikke disponerte midler fra 1980	"	49 027,85
Ialt	dkr	9 684 563,36

2. Informasjon

Fondets støttevirksomhet er blitt annonsert i en lang rekke aviser i de fem nordiske land, samt i Grønland, på Færøyane og Åland. Dessuten er informasjonsmateriale om fondet på anmodning blitt distribuert til en rekke nasjonale og samnordiske organ. Søknadsskjemaer med tilhørende opplysninger om fondet og det støttemuligheter er som før blitt tilsendt de nordiske kultur- og undervisningsdepartementene.

I tidsskriftet Audhumla, som bl. a. informerer om de nordiske støtteordninger, er det en fast spalte med informasjon om kulturfondet, samt en liste over gitte bevilgninger.

Fondssekretariatet får jevnlig et stort antall henvendelser og forespørsler om fondet og dets støttemuligheter. Disse blir besvart individuelt.

Fondet har ellers ikke drevet oppsøkende virksomhet med tanke på bestemte målgrupper. Dette for å unngå å vekke for store forhåpninger om støtte, all den stund fondets støtteevne er sterkt begrenset i forhold til den store mengde søknader og det store søknadsbeløp. Bare når det gjelder særskilte tidsbegrensede støtteordninger har fondet anvendt direkte oppsøkende virksomhet. I forbindelse med det internasjonale år for funksjons-

hemmede i 1981 har fondet således ved annonsering i aviser og tidsskrifter gjort særskilt oppmerksom på at en ved prioriteringen av søknadene ville ta særskilt hensyn til søknader om nordisk kulturelt handikappsamarbeid.

3. Søknader

Kulturfondet mottar søknader kontinuerlig uten noen faste søknadsfrister. Innkomne søknader blir behandlet så fort råd er, vanligvis på det første møte etter at søknadene er mottatt og registrert. I 1981 mottok fondet i alt 935 søknader til et samlet søknadsbeløp på ca 83 millioner danske kroner. Søknadsbeløpet er omtrent det samme som i det foregående år, mens antall søknader har steget vesentlig. Av nedenstående tabell fremgår utviklingen siden kulturavtalen trådte i kraft i 1972:

Virksomhetsår	Antall søknader	Tilvekst	Søknadsbeløp i mill. dkr.	Tilvekst	Disponibilt i mill. dkr.
1972	306	+ 13 %	19,2	+ 38 %	5,0
1973	321	+ 5 %	23,1	+ 14 %	5,0
1974	468	+ 46 %	36,4	+ 58 %	5,0
1975	888	+ 90 %	63,1	+ 73 %	5,5
1976	636	- 28 %	37,9	- 40 %	6,5
1977	652	+ 3 %	33,6	- 15 %	6,5
1978	704	+ 8 %	47,5	+ 41 %	8,0
1979	748	+ 6 %	60,0	+ 26 %	8,0
1980	762	+ 2 %	84,3	+ 29 %	8,0
1981	935	+ 23 %	82,8	- 2 %	8,5

Det framgår av tabellen at antall søknader fra 1972 har steget forholdsvis jevnt, fra 306 i 1972 til 935 i 1981, som utgjør den største mengde søknader i fondets historie.

Det bør nevnes at tallene i tabellen omfatter alle søknader fondet har mottatt, også søknader av den art som faller utenfor fondets støtteområde. Tallene gir derfor ikke et helt korrekt bilde av behovet for støtte av den type fondet gir. På den andre siden bør det poengteres at en rekke nordiske støtteordninger som i dag er faste poster på det nordiske kulturbudsjettet, har sitt opphav i fondet. Det gjelder f. eks. de nordiske forskerkurser, nordisk ungdomssamarbeid, nordisk musikk-samarbeid og nordisk folkeopplysningssamarbeid. At disse virksomhetsfeltene nå er blitt særskilte støtteordninger løst fra kulturfondet, har tilsynelatende ikke ført til noen nedgang i antall søknader til kulturfondet. Utviklingen har tvert imot vist at behovet for støtte til nye nordiske initiativer og spontant nordisk kultursamarbeid blir større.

De innkomne søknader i virksomhetsåret 1981 fordeler seg tallmessig på kulturavtalens tre hovedområder på følgende måte:

Forskning	144 søknader	15 %
Undervisning	118 "	13 %
Allmennkultur	673 "	72 %
I alt	935 søknader	100 %

Dette avviker ikke vesentlig fra fordelingen i de siste årene. Omkring 70 % av søknadene hører til det allmenkulturelle område og har gjort det fra 1975. Av tabell II kan en se denne fordeling år for år siden 1972.

Tabell II.

	Forskning		Undervisning		Allmenkult.		I alt antall
	antall	%	antall	%	antall	%	
1972	100	33	22	7	184	60	306
1973	93	29	38	12	190	59	321
1974	137	29	54	12	277	59	468
1975	158	18	86	12	644	70	888
1976	133	21	85	13	418	66	636
1977	98	15	83	13	471	72	652
1978	151	21	89	13	464	66	704
1979	175	23	111	15	462	62	748
1980	137	18	123	16	502	66	762
1981	144	15	118	13	673	72	935

4. Behandlingen av søknadene

Før søknadene blir lagt fram for styret til avgjørelse blir de alt etter deres karakter vurdert av sakkyndige i Sekretariatet for kulturelt samarbeid. I mange tilfelle blir de også vurdert av Nordisk Ministerråds rådgivende komitéer for henholdsvis forskning, undervisning og allmenkulturell virksomhet, og om nødvendig av andre organer f. eks. de nasjonale forskningsråd og deres nordiske samarbeidsorganer.

Søknader som faller utenfor fondets støtteområde, f. eks. søknader av nasjonal karakter og private søknader om støtte til studiereiser og stipendier blir lagt fram for styret uten særskilt vurdering av sekretariatet. Søknader som saklig hører inn under særskilte støtteordninger, f. eks. teatergjestespill, blir overført til relevant støtteordning.

De fleste søknader har kunnet ferdigbehandles på det første styremøte etter at de er innkommet, men en del søknader av større økonomisk omfang og/eller søknader av prinsipiell betydning har likevel måttet behandles på to eller flere av fondets styremøter.

Kulturfondet tar imot søknader til et langt større beløp enn fondet disponerer. Ved siden av å utarbeide en grunnlagt innstilling om hver enkelt søknad, gir sekretariatet søknadene et prioriteringstall, fra 1 till 3/0. Disse har følgende betydning:

- 1 Søknader som prioriteres høyest, og som bør få støtte.
- 2 Søknader som bør få støtte dersom fondet har midler til det.
- 3/0 Søknader som bør få avslag.

5. Utdeling av fondets midler

Av de inkomne søknader i virksomhetsåret 1981 kunne fondet imøtekomme 174 med et samlet bevilget beløp på 8 440 300 danske kroner.

Fordelingen av bevilgningene på kulturavtalens tre hovedområder fremgår av følgende tabell:

	Antall	Beløp
Forskning	33	1 530 500
Undervisning	20	858 000
Allmennkultur	121	6 051 800

En tabell over antall søknader og søknadsbeløp samt antall bevilgninger og bevilget beløp fordelt på de enkelte bevilgningsområder er vedlagt i *Bilaga 2*.

En fortegnelse over alle prosjekter som har fått bevilgning fra Nordisk Kulturfond i 1981 er vedlagt i *Bilaga 3*.

Av følgende tabell fremgår utviklingen av fondets bevilgninger siden 1972:

	Forskning		Undervisning		Allmenkult.		Totalt Antall
	Antall	%	Antall	%	Antall	%	
1972	19	24	4	5	56	71	79
1973	25	25	15	15	62	60	102
1974	24	25	5	5	66	70	95
1975	33	26	23	18	69	55	126
1976	30	16	26	13	139	71	194
1977	30	15	19	10	146	75	195
1978	42	18	26	12	158	70	226
1979	44	23	31	16	119	61	194
1980	28	15	33	18	121	67	182
1981	33	18	20	10	121	72	174

6. Særlige støtteordninger

Nordisk Kulturfond har i en årrekke innenfor rammen for egne støttemuligheter avsatt beløp for særlige støtteordninger. Med det har fondstyret ønsket å støtte områder hvor særlige finansieringsbehov har vært tilstede, eller som det har vært naturlig å støtte på grunn av særlige omstendigheter. Men samtidig har fondet med disse støtteordninger villet informere om fondets alminnelige støttemuligheter i grupper som tradisjonelt ikke har utnyttet disse muligheter i nevneverdig grad.

I 1975 etablerte fondet således en særlig støtteordning for prosjekter som var knyttet til eller utsprunget av det internasjonale kvinneåret. Samme år avsatte fondet midler til en særlig støtteordning for nordiske konsertutvekslinger. I 1976–1978 øremerket fondet således større beløp til delfinansiering av nordiske kulturuker, og i 1979 ble søknader som hadde tilknytning til det internasjonale barneåret høgt prioritert.

På fondsstyremøtet i september 1980 ble det vedtatt at fondet i forbindelse med FN's internasjonale handikappår 1981 særskilt ville prioritere nordisk handikappsamarbeid innenfor kulturområdet. På bakgrunn av det vedtaket har fondet i 1981 bevilget dkr. 1 364 700 til 30 prosjekter.

*BILAGA 1***Resultaträkning för verksamhetsåret 1981
för Nordiska kulturfonden****INTÄKTER***Budgeterade intäkter*

Anslag enligt den nordiska kulturbudgeten		8.500.000,–
---	--	-------------

Ej budgeterade intäkter

Återbetalningar och återföringar		459.923,88
----------------------------------	--	------------

Räntor		675.611,63
--------	--	------------

Ej disponerade medel 1980		49.027,85
---------------------------	--	-----------

Summa dkr		9.684.563,36
-----------	--	---------------------

KOSTNADER

Möteskostnader	283.092,29	
----------------	------------	--

Annonser, trycksaker	239.436,65	
----------------------	------------	--

Arvoden	91.736,–	
---------	----------	--

Provisioner, kursdifferenser	1.335,88	
------------------------------	----------	--

Övriga kostnader	312,08	615.912,90
------------------	--------	------------

Anslag

Styrelsemöte 50/1980	250.000,–	
----------------------	-----------	--

51/1980	2.662.800,–	
---------	-------------	--

52/1981	3.253.500,–	
---------	-------------	--

53/1981	1.613.000,–	
---------	-------------	--

54/1981	911.000,–	
---------	-----------	--

55/1981	275.000,–	8.965.300,–
---------	-----------	-------------

		9.581.212,90
--	--	---------------------

Ej disponerade medel 1980	49.027,85	
---------------------------	-----------	--

Ej disponerade medel 1981	54.322,61	103.350,46
---------------------------	-----------	------------

Summa dkr		9.684.563,36
-----------	--	---------------------

Köpenhamn den 15 februari 1982

Halvdan Skard
Direktör

Ove Stenroth
Byråchef

BILAGA 2

Antall søknader og oversikt over bevilgninger i 1981

	Søknader			Bevilgninger		
	Antall	Beløp	%	Antall	Beløp	%
<i>Forskning</i>						
20 Tverrvitenskapelige og overgripende spørsmål	10	2.145.260		2	150.000	
21 Humanistisk forskning	39	3.760.465		11	404.500	
22 Samfunnsvitenskapelig forskning	38	3.238.044		9	321.500	
23 Naturvitenskapelig forskning	21	2.431.797		3	257.500*	
24 Medisinsk forskning	23	1.888.257		6	328.000	
25 Teknologisk forskning	3	121.145		1	24.000	
26 Skog- og landbruksforskning	10	1.241.419		1	45.000	
Ialt	144	14.826.387	17,8	33	1.530.500	18,2
<i>Undervisning</i>						
30 Overgripende spørsmål og pedagogisk forskning	27	226.940		6	231.000	
31 Førskole og grunnskole	25	675.508		3	130.000	
32 Gymnasial utdanning	3	68.384		1	10.000	
33 Akademisk grunnutdanning	17	657.269		2	55.000	
34 Lærerutdanning	13	623.725		2	80.000	
35 Erhvervsutdanning	6	325.425		1	5.000	
36 Voksen- og videreutdanning	11	596.782		1	90.000	
37 Spesialundervisning	16	3.126.061		4	257.000	
Ialt	118	8.100.094	9,8	20	858.000	10,2
<i>Allmenkulturell virksomhet</i>						
40 Overgripende spørsmål	61	10.235.788		11	535.000	
<i>Formidling</i>						
50 Museum, bibliotek og arkiv	24	1.843.739		9	840.000	
51 AV-medier, grafiske medier	18	2.109.347		4	276.000	
<i>Kunstnerisk virksomhet</i>						
60 Håndverk og formgivning	31	1.586.152		6	264.000	
61 Billedkunst (maleri, skulptur, foto)	44	4.172.022		8	304.500	
62 Musikk og dans	137	9.713.005		15	910.000	
63 Litteratur	53	4.173.061		11	483.000*	
64 Dramatisk virksomhet (teater og film)	65	9.023.166		11	620.500	
<i>Annen virksomhet</i>						
70 Etniske minoriteters samarbeide	24	3.791.648		2	118.500	
71 Idrett- og friluftsvirksomhet	30	1.627.164		4	155.000	
72 Sosialt samarbeid	67	5.099.196		17	837.700	
73 Barne- og ungdomsarbeid	16	1.110.588		2	36.600	
74 Ideelt samarbeid (faglig, kirkelig, politisk)	56	3.351.482		12	346.000	
75 Kvinnesamarbeid	20	738.400		1	30.000	
76 Nordiske kulturuker	17	1.333.104		8	295.000	
Ialt	673	59.907.862	72,3	121	6.051.800	71,6
Ialt	935	82.834.343	100,0	174	8.440.300	100,0

* incl 110.000 av 1982-års midler

BILAGA 3

Bevillinger af Nordisk Kulturfonds midler for 1981

FORSKNING

Overgribende og tværvideenskabelige spørgsmål.

920-81-411	Ola Roman/Högskolan i Sundsvall/Härnösand, Sundsvall til samarbejde mellem universiteter og højskoler i Norden	90.000
920-81-713	Det norske videnskapsakademi, Oslo til symposium om forskningsetik	60.000

Humanistisk forskning

921-81-001	Julian Illicki, Uppsala til kortlægning af jødaitisk forskning og undervisning i Norden	40.000
921-81-024	Helge Brinch Madsen, Det kgl danske Kunstakademi, Konservatorskolen, København til dækning af rejse og ophold for ikke-nordiske foredragsholdere ved "Second Nordic Conference on the Application of Scientific Methods in Archeology"	10.000
921-81-081	Bo Wickman, Uppsala på vegne af de svenske, finske, norske og danske komiteer for Atlas Linguarum Europa (ALE) til videreførelse af projektet SamALE	150.000
921-81-218	Gunvor Ljung-Elthammar/Luleå PBU, Luleå til Nordkalotseminar om børne- og ungdomspsykiatri	40.000
921-81-236	Knud E Petersen, Børnehospitalet på Fuglebakken, København til et nordisk seminar i pædiatrisk endokrinologi	30.000
921-81-278	Antti Alho, Kirurgisk avd, Haukeland sykehus, Bergen til efteruddannelseskursus for kirurger i Bolens traumatologi	20.000
921-81-447	Gösta Holm, Institutionen för nordiska språk, Lund ekstrabevilling til svensk-islandsk ordbog	8.500
921-81-431	Institut for dansk dialektforskning/Inger Ejskjær, KUA, København til det 5. internationale kollokvium i Atlas Linguarum Europa (ALE)	40.000
921-81-700	Sigfred Pedersen, Institut for ny testamente, Århus universitet, Århus til forskningskonference over "Urkristendommens historie"	30.000
921-81-796	Fiona Björling, Lunds universitet, Slaviska institutionen, Lund til udgivelse af "Litteratur og biografi"	16.000
921-81-811	Det økumeniske fællesråd, København til konference om teknologi og etik	20.000

Samfundsvidenskabelig forskning

922-81-107	Bo Netterstrøm, Institut for socialmedicin, Københavns universitet, København på vegne af
------------	---

	nordisk forskergruppe for buschaufførers arbejdsmiljø til udarbejdelse af publikation om buschaufførers arbejdsmiljø	75.000
922-81-210	Jens Brøsted, Institut for eskimologi, Københavns universitet, København til arbejdskonference om Urfolksretten indenfor skandinavisk retspraksis og -teori	40.000
922-81-233	Hans Gammeltoft-Hansen, Retsvidenskabeligt institut, København til et nordisk processeminar	13.500
922-81-253	Erik Jørgen Hansen, Socialforskningsinstituttet, København til redaktionsmøde og konference med henblik på udgivelse af bog om "Welfare Research in Scandinavia"	38.000
922-81-339	John Logue, DIS Study division, København til "New Directions in Industrial Relations" – en amerikansk-skandinavisk work-shop	35.000
922-81-550	Karin Aronsson, Psykologiska institutionen, Lund til projektet "Barns omvärldsuppfattning" – teoretiska och metodologiska aspekter kring kvalitativ analys av tidiga föreställningars uppkomst	30.000
922-81-566	Maija-Liisa Koski, Barnkliniken, Åbo central-sjukhus, Åbo til symposium om handicappede børn på akutsygehus	35.000
922-81-656	Den danske nationalkomite for geografi, Det kgl danske geografiske selskab, København til fællesmøde om geografisk forskning og undervisning i Norden	25.000
922-81-701	Kenneth Hugdal, Psykologiska institutionen, Uppsala universitet, Uppsala på vegne af Beteendeterapeutiska föreningen til "1st Scandinavian meeting in Behaviour Therapy"	30.000

Naturvidenskabelig forskning

923-81-056	Pétur M Jónasson, Københavns universitets ferskvands-biologiske lab, Hillerød til en miljø- og fiskeriundersøgelse af Thingvallavatn, Island	200.000
923-81-095	Dorete Bloch, Stödisútbúgvingin, Tórshavn til optælling af indlandsfugle	37.000
923-81-189	Risto Pellinen, Ilmatieteen laitos, Helsingfors på vegne af CCOG-kommitten (Committee for Coordination of Observations made on Ground) til komiteens arbejde	20.000

Medicinsk forskning

924-81-030	Torleiv Høien, Rogalandsforskning, Studiesenteret, Stavanger til seminar om taleperseption	40.000
924-81-083	Lars Erik Böttiger, Medicinska kliniken, Karolinska sjukhuset, Stockholm til et nordisk møde for professorer i indvortes medicin	48.000
924-81-111	Institutt for farmakoterapi, Universitet i Oslo til en nordisk osteogenesis imperfecta kongres	60.000

924-81-112	Matti Rajala, Kuopion korkeakoulu, Kuopio på vegne af Finlands tandläkarförbund til nordisk seminar for socialodontologisk forskning	55.000
924-81-190	Institutionen för medicinsk cellgenetik, Medicinska Nobelinst, Karolinska inst/Olle Heby, Stockholm til konferencen "Polyamines as Cellular Regulators"	60.000
924-81-255	Helge Michaelsen, Barneavd, Aker sykehus, Oslo til seminar om cystisk fibrose	65.000

Teknologisk forskning

925-81-096	Johan Moen, Biofysisk avd, Norsk Hydros institutt for kreftforskning, Oslo til et nordisk møte om strålingsforskning og strålingsteknologi	24.000
------------	--	--------

Skov- og jordbruksforskning

926-81-326	Skogbrukets kursinstitutt, Biri till kursur i behandling af gammel granskov	45.000
------------	---	--------

UNDERVISNING

Overgribende spørgsmål og pædagogisk forskning

60-30-433	Projekt NPE, Gunhild Nissen, RUC, Roskilde til ekstrabevilling til projekt NPE (Nordisk pædagogisk encyclopædi)	6.000
930-81-007	Statens speciallærerskole/Bente E Hagtvet, Hosle til udarbejdning af en nordisk version af "The Reynell Developmental Language Scales" – sammenlignende dataanalyse	80.000
930-81-116	Föreningarna Nordens Förbund, Helsingfors til aktiviteter i Norden i forbindelse med sproget	55.000
930-81-118	Lauri Kiviniemi, Helsingfors til konference om skolebesvær hos børn med adfærdsvanskeligheder	25.000
930-81-281	Flemming Sørensen, Tarm på vegne af skolebibliotekarforeningerne i Danmark, Finland, Færøerne, Island, Norge og Sverige til dannelse af en nordisk sektion af International Association of School Librarianship (IASL)	15.000
930-81-460	Tor Vidar Eilertsen/Institutt for samfunnsvitenskap, Universitetet, Tromsø til fortsættelse af projektet "Skolen – et centrum for lokalsamfunnet"	50.000

Forskole og grundskole

931-81-262	Dansk Folke-ferie, København til arrangement om internordiske lejrskoler	50.000
931-81-740	Landscentralen for undervisningsmidler, Produktions- og distrikts afd, København til nordisk work-shop om dansk, norsk og svensk som fremmedsprog	40.000
931-81-812	Nansenskolen, Lillehammer til projektet "Barns bilder i barns verden"	40.000

Gymnasial utdanning

932-81-143	Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu, Vesa Nikunen, Helsingfors på vegne af Nordiska privatskoleunionen til et symposium i anledning af unionens 10-års virksomhed	10.000
------------	---	--------

Akademisk grunduddannelse

933-81-300	Stig Møller, Århus universitet til rejse og ophold for engelske eller amerikanske foredragsholdere og initiativtagergruppen i forbindelse med et seminar for universitetsadministratorer	20.000
933-81-781	Otmar Welin, Göteborg på vegne af Riksföreringen för lärarna i moderna språk til kursus om differentiering i undervisning i fremmede sprog	35.000

Læreruddannelse

934-81-265	Baldur Jónsson/Kennaraháskoli Islands, Stakkahlid, Reykjavik til udviklingsseminar for yrkeslæreruddannelse	40.000
934-81-344	Bengt Olof Bengtsson, Bromma på vegne af Nordisk kommitte för handelsundervisning til nordisk møde for handelslærere	40.000

Erhvervsuddannelse

935-81-165	Frits Teichert, Odense på vegne af Nordisk landboskole til seminar om landbruget i Norden	5.000
------------	---	-------

Voksen- og videreuddannelse

936-81-651	Finlands översätter- och tolkförbund/Leena Hänenin, Helsingfors til pilotkursus for simultantolke ved samnordiske møder	90.000
------------	---	--------

Specialundervisning

937-81-033	Manillaskolen/Rut Madebrink, Stockholm på vegne af De nordiska döv/hörselskolorna til et treårsprojekt om "Hörandes språk till döva"	70.000
937-81-302	M Frank/Skjernåskolen, Skjern på vegne af Skolelederforeningen til møde om helhedssyn på mennesket	57.000
937-81-714	Ingrid Liljeroth/Göteborgs universitet, Mölndal til projekt om undervisning af psykotiske børn	70.000
937-81-793	Anne-Marie Wikström/Västanviks folkhögskola, Leksand til 3 kurser om nordisk samarbejde om international tegnsprogstolkning	60.000

ALMENKULTUREL VIRKSOMHET*Overgribende spørgsmål*

940-81-122	Heini Davidsen, Albertslund til oprettelse af et færøksproget tidsskrift "Tidarrit"	75.000
940-81-303	Esiintyväät Taitelijat/Viljo Korpela/Estradartistforeningen, Helsingfors til nordisk estradartistseminar "Variete 81"	35.000

940-81-345	Föreningen Norden Norrbotten, Luleå til islandsaktiviteter på Nordkalotten (sprogkursus/studierejse)	50.000
940-81-346	Föreningen Norden Norrbotten, Luleå til samarbejde mellem Nordkalottens fuldmægtige	40.000
940-81-348	Asko Kuja-Aro/Porvarillisen kulttuurityön liitto, Helsingfors til seminar om "Utvecklandet av kulturturism i Norden"	30.000
940-81-417	ABF Norrbotten/Bengt Westman, Luleå til Nordkalottens kultur dage	50000
940-81-468	Københavns universitets geografiske institut/Christian Wichmann Matthiessen, København til seminar og symposium om storbyer	40000
940-81-539	Nils-Aslak Valkeapää, Karesuvando til multimedieprojekt "Sámpí Lottažan"	75000
940-81-553	Föreningarna Nordens Förbund, Helsingfors til foreningernes årsbog 1982 "Norden - en fest" (turiståret)	50000
940-81-554	Föreningarna Nordens Förbund, Helsingfors ekstrabevilling til udgivelse af Nordisk forvaltningsordbog	50000
940-81-649	Torneå stad/Kulturnämnden, Torneå til "Sommer i Tornedalen"	40000

Formidling

Museum, bibliotek og arkiv

950-81-092	SAB's kansli/Sveriges allmänna biblioteksforening, Lund til videreførelse af nordisk bibliotekshåndbog for indvandrerbibliotekarer og bibliotekstuderende i de nordiske lande	110000
950-81-167	Statens bibliotekshøgskole, Oslo til sommerskole for bibliotekarer: Bibliotekstjeneste for læsehandicappede	100000
950-81-168	Sirkka Valanto, Helsingfors til symposium om nordiske industrimindesmærker	40000
950-81-286	Tromsø museum, Samisk-etnografisk avd til trykning af The Hunters: Their Culture and Way of Life	50000
950-81-418	Statens bibliotek og trykkeri for blinde, København til møde om blindebiblioteker i Norden - udlån og produktion af lydbøger	40000
950-81-536	Statens historiska museum, Stockholm til vikingeutstillingen i Stockholm	150000
950-81-555	Kvikmyndasafn Islands, Reykjavik til det 1. nordiske filmarkivmøde	30000
950-81-727	Kersti Holmquist/Livrustkammaren/Skokloster slott, Hallwylska museet, Stockholm på vegne af Skandinaviska Museiförbundet til fortegnelse over årbøger og lignende publikationer, udgivet af nordiske museer	20000
950-81-803	Kunstsentret Høvikodden, Oslo samt Louisiana, Humlebæk til udstillingen "Vikingerne kunst og Cobra"	300000

AV-medier, grafiske medier

951-81-101	Karen Park, København til vandredstillingen "Keramik i rum"	100 000
951-81-660	Accademia di Danimarca/Kjeld de Fine Licht, Rom på vegne af de nordiske institutter til retur- nering til Rom af vandredstilling	56 000
951-81-689	Bestyrelsen for Nordisk journalistkursus, Århus til et skrift om "Massmediernas roll i den poli- tiska processen i de nordiske länderna"	100 000
951-81-728	FACTU – Föreningen svensk fackpress, Stock- holm til et nordisk fagpresseseminar	20 000

*Kunstnerisk virksomhed**Håndværk og formgivning*

960-81-124	Tetta Kannel/MTO, Helsingfors på vegne af Nordiska textil- och klädformgivarorganisa- tioner MTO, STOK samt danske og islandske textilformgivere til et nordisk textil- og "kläd"- formgiversymposium	60 000
960-81-126	Høst & Søns forlag, København til farve- plancher til "Strik med nordisk tradition"	24 000
960-81-148	Programarkitekterna AB/Jörgen Berg, Göteborg til en nordisk konference om arkitektkonkur- rencer	60 000
960-81-172	Sami daiddacehpiid searvi, Masi til seminar om samisk kunst og kunstformidling	50 000
960-81-305	Nils H. Edlund/Designinstituttet, Stockholm til tryksag og billedspil i forbindelse med en kongres om social design i Norden	30 000
960-81-474	Landsforbundet Norsk brukskunst, Oslo til fragt i Norden af udstilling om nordisk kunsthånd- værk og design	40 000

Billedkunst (maleri, skulptur, foto)

961-81-149	Circolo Scandinavo per Artisti e Scinzinati/Ker- stin Magnoni, Rom til indkøb af "Rom er et fortryllet bur"	7 500
961-81-243	Svenrobert Lundquist, Frölunda til optegnelse af nordiske grafiktrykkerier og værksteder	9 000
961-81-306	Norske kunstforeningers landsforbund, Bergen til projektmøde og kursus for samarbejde mellem de nordiske landskunstforeningsorganer	60 000
961-81-387	Preben Kirkegaard, København på vegne af Dansk-Svensk stiftelse Nordisk Grafik til se- minar om nordisk grafisk kunst og offentlig gra- fik	50 000
961-81-388	Sammenslutningen af Danske kunstforeninger, København til udstillinger med nordisk kunst	30 000
961-81-500	Ålands konstmuseum/Anna-Lena Dreijer, Ma- riehamn til udstillingen "Oss öar emellan"	8 000
961-81-609	Póra Kristjansdóttir/Kjarvalsstadir vid Mikla- tún, Reykjavik til udstilling om Bertil Thorvald- sen	40 000

961-81-717	Nordisk textiltiennale/Nanna Hertoft, Lyngby til den 3. textiltiennale	100 000
<i>Musik og dans</i>		
962-81-014	Sinfóníuhljómsveit Islands, Reykjavik til deltagelse i "Maifestspiele" i Wiesbaden	225 000
962-81-086	NMPU komite/Hlin Torfadóttir, Reykjavik til NMPU's 13. kongres	50 000
962-81-130	Dansk musikpædagogisk forening/Preben Fahnøe, København til udgifter for dansk og svensk instruktør i forbindelse med gennemgang af J. S. Bach's soloværker for violin og cello	30 000
962-81-175	ULO/Karsten Sommer, København ekstrabevilling til musikoptagelser på Grønland	50 000
962-81-185	Göran Stenlund, Vasa på vegne af Evangeliska ungas ungdomskör til koncertrejse til Norge og Sverige	15 000
962-81-196	Járgalæddji Ás, Tana til udgivelse af gramfonoplade/kassette med Anne Marie Rasmussen	20 000
962-81-214	Riksförbundet för utvecklingsstörda barn, ungdomar och vuxna (FUB), Stockholm til musikaktiviteter i Göteborg	75 000
962-81-330	Kansanmusiikin keskusliitto/Timo Kukkasmäki, Esbo (Centralförbundet för folkmusik) til seminar om folketradition og identitet i Norden	50 000
962-81-421	Nordisk musiker union (NMU), Stockholm til konference om kulturpolitik på musikområdet	40 000
962-81-475	NORDLEK/Mona Andersen, V. Frölunda til udstilling af folkedragter i forbindelse med NORDLEK 82	80 000
962-81-530	Arvid Bang, Vadsø, på vegne af Nordkalottens ungdomsorkester til janitsjarorkestersamling i 1981	35 000
962-81-570	Norrköpings orkesterforening til nordisk dirigentkonkurrence	75 000
962-81-663	Stiftelsen Hässelby, Vällingby til nordiske kammermusikdage	30 000
962-81-732	Polskie Stowarzyszenie Jazzowe/Bo Johnson, Malmö til nordisk deltagelse i jazz jambore i Warszawa	75 000
962-81-474	Tónlistarsamband alþýdu/Torfi Karl Antonsson, Kopavogi til islandsk deltagelse i den 8. nordiske arbejdersanger- og musikfest	60 000
<i>Litteratur</i>		
963-81-071	Nordisk litteratur forlag, Odense til udvidet nummer af tidsskriftet "Lyrik"	8 000
963-81-072	Jeremy David Franks, Göteborg til udgivelse af et engelsksproget tidsskrift med skandinavisk stof	50 000
963-81-131	Sveriges Författarförbund, Stockholm til kursus for yngre nordiske forfattere og videre uddannelse for nordiske forfattere	100 000

963-81-132	Bjørnsonforbundet/Per Amdam, Molde til et litteraturseminar i anledning af Bjørnstjerne Bjørnsons 150 år	60 000
963-81-226	Dansk generalsekretariat, Flensburg på vegne af Nordslesvisk forening til udgivelse af H. C. Andersens eventyr på frisisk	26 000
963-81-246	Mary Ørvig/Svenska barnboksinstitutet, Stockholm till konference for børnebogsinstituter og børnebogssekserter	40 000
963-81-424	Olaf Norlis bokhandel, Oslo til nordiske bogdage 1982	50 000
963-81-469	Sami girjecalliid searvi, Masi til seminar for samiske forfattere	25 000
963-81-503	Hans Erik Wallin/Louisiana, Humlebæk til poesiens dag 81	25 000
963-81-557	Det grønlandske forlag/Poul Bay, Godthåb til udgivelse på grønlandsk af "Grønlands fauna"	60 000
963-81-596	Martin Allwood/Anglo-Scandinavian Center, Mullsjö ekstrabevilling for trykning af Modern Scandinavian Poetry	39 000

Dramatisk virksomhed (teater og film)

964-81-016	Samlerens Forlag A/S, København ekstrabevilling til "Gruppeteater i Norden"	7 500
964-81-080	Tromsø barneteater/Randi Nilssen til dukketeaterfestival	25 000
964-81-094	OY NORDFILM, Helsingfors til indkøb af nordiske film til biografen NORDIA i Helsingfors	75 000
964-81-098	Janek Szatkowski/Institut for dramaturgi, Århus til seminar om retninger i nordisk dramapædagogik – udviklinger, kerneproblemer og teoribaggrund	90 000
964-81-133	Nordiska teaterunionen/B. Lense-Møller/Danmarks Radio, Søborg til antologi af finsk og islandsk dramatik	150 000
964-81-229	Varang Film, Kirkenes ekstrabevilling til "Barn i grenseland"	40 000
964-81-366	FilmCentrum, Stockholm samt Dansk Filmcentrum, Norsk Filmsenter og Elukova kontakti, SF til fortsættelse af nordisk dokumentarfilmsamarbejde	75 000
964-81-453	Amatörteaterns riksförbund, Fagersta til amatørteaterkursus for døve og høreskadede	50 000
964-81-534	Beaivvas/Ailo Gaup, Kautokeino til musicalen "Våre vidder"	25 000
964-81-696	Norræna felagid/Nordens Hus, Reykjavik til nordisk børnefilmserie i Reykjavik	43 000
964-81-776	Nordisk teaterlederråd/Arthur Ilfeldt, Århus til projektet "Nordisk teaterpolitik og teaterudfoldelse"	40 000

*Anden virksomhed**Etniske minoriteters samarbejde*

970-81-100	Inuit-institut, Godthåb samt Grønlands landsmuseum til symposiet "Vort sprog – vor kultur"	100 000
970-81-201	Fylkeskultursjefen i Nord-Trøndelag, Steinkjer til sør-samisk festival	18 500

Idræt og friluftsvirksomhed

971-81-135	Sámi Siida/Irja Seurajärvi, Utsjoki til samemesterskab i "skidlöping, skidskytte och skidlassokastning"	30 000
971-81-334	Svenska simförbundet, Farsta m. fl. til nordiske mesterskaber i svømning	50 000
971-81-504	Svenska handikappidrottsförbundet, Farsta til deltagelse i svømning på Island	50 000
971-81-526	Skaksamband Islands, Reykjavik til nordisk skakturnering i Reykjavik	25 000

Socialt samarbejde

972-81-020	Det danske spejderkorps, Handicapudvalget, København til en integrationslejr for handicappede	50 000
972-81-091	Margareta Benner/Kvinnohistoriska samlingarna/Göteborgs universitetsbibliotek samt Inger Johnsen, N og Nynne Koch, DK til en forundersøgelse om nordisk database for kvinderelevant litteratur	70 000
972-81-136	Nordiska handikappförbundet, Stockholm til konferencen "Boendet, en förutsättning för handikappades deltagande i samhällslivet"	100 000
972-81-137	Nordiska handikappförbundet, Stockholm til folder om rekreatiomsområder i Norden tilpassede for handicappede	35 000
972-81-177	Landsforeningen af Vanføre, København til et nordisk handicap integrationskursus	40 000
972-81-178	Landsforeningen af Vanføre, København til fællesnordisk familielejr	100 000
972-81-215	Norges handikappforbund, Oslo til etablering af kulturudveksling mellem Norge og Island	37 700
972-81-216	Leif Sørensen/Foreningen for spastisk lammede Vanløse til et ungdomsseminar	40 000
972-81-313	Interesseforeningen for funktionshemmede/Arne Paulsen, Ballangen til konference for funktionshemmede	75 000
972-81-319	Steen Søgaard Nielsen, Århus på vegne af P-club for stammere til nordisk stammeseminar	25 000
972-81-402	Landsforeningen for Hjerte- og lungesyke, Oslo til kulturseminar for funktionshemmede på Nordkalotten	50 000
972-81-427	Sveriges Dövas riksförbund/L. Kruth, Leksand til nordisk ungdomsseminar	30 000
972-81-443	FBIS/Föreningen för blödarsjuka i Sverige/Bengt Ekström, Malmö til møde mellem de nordiske foreninger	25 000

972-81-505	Dansk blindesamfunds ungdom, København til konference om "80'ernes uddannelse og erhvervs politik for blinde og svagsynede i Norden"	50 000
972-81-560	Landsforeningen for Hjerte- og lungesygge, Oslo til sprogkursus for funktionshæmmede på Nordkalotten	35 000
972-81-637	Danske døves landsforbund, København til nordisk pensioniststævne	25 000
972-81-735	Per-Olof Lauren, Helsingfors på vegne af samarbejdsrådet for handicappfrågor i Svenskfinland til seminar om handicapgrupper indenfor Nordens nationale minoriteter	50 000

Børne- og ungdomssamarbejde

973-81-179	Margot Lorentsen, Tromsø til udstilling af børnetegninger og illustrerede børnebøger i forbindelse med et Nordkalotstævne	11 600
973-81-508	Kalevan Nuorten liitto/Kaleva ungdomsforbund, Pentti Saaristo, Helsingfors samt Finlands amatørteaterforbund til "Teaterträff – internordisk ungdomskurs"	25 000

Ideelt samarbejde (fagligt, kirkeligt, politisk)

974-81-003	Arbejderbevægelsens arkiv og bibliotek, Oslo til konference om arbejderbevægelsens kulturarbejde og kulturpolitik i Norden	40 000
974-81-019	Folkrörelsernas arkivförbund, Stockholm til konference om nordisk samarbejde om folkebevægelsens arkivspørgsmål	15 000
974-81-075	Göran Wikström/SESG, Stockholm til seminar om apologetik	9 000
974-81-102	Nordisk Blå Kors- og Blåbåndsråd/Blå Kors i Norge, Torbjørn Ekroll, Oslo til projekt om rusgifte og rusgiftskader i Norden	50 000
974-81-161	Stéttarfélag islenszkra félagsrádgjafa, Reykjavik til nordisk seminar for socionomer	40 000
974-81-292	De handicappedes riksförbund/Ami Odlund, Göteborg til ungdomsting	50 000
974-81-293	Nordisk kirkeligt studieråd/Materialecentralen, Anne Marie Boile Nielsen, København til temanummer om Kirken og de handicappede – planer og praksis i Norden	12 000
974-81-470	Förbundet Utvecklingshämning, Helsingfors til Nordiska förbundets psykisk utvecklingshämningens symposium om information	50 000
974-81-509	DAKIV/Danske kibbutz venner/Ole H. Larsen, København til SKANKIV – sommerlejre	10 000
974-81-669	Norges naturvernforbund, Oslo på vegne af Finlands Naturskyddsförening, Natur och miljövård/Finland, Landvern, Island og Svenska naturskyddsföreningen til udgivelse af et hæfte om "Verdens naturvernstrategi"	30 000

974-81-672	Nordiska ekumeniska inst., Sigtuna til konference om "Människosynen i livets gränssituationer	30 000
974-81-808	Lars-Olof Welander/Riksarkivet, Stockholm på vegne af Folkförelsearkivens arbetsgrupp för registreringsfrågor til kortlægning af "Nykterhetsrörelsens arkiv på det nordiska planet"	10 000

Kvindesamarbejde

975-81-576	Finlands demokratiska kvinnoförbund/Inger Hirvelä, Helsingfors til nordisk sommerlejr	30 000
------------	---	--------

Nordiske kulturuger

976-81-207	Hans Åkerman, Hässleholm på vegne af lokalavd. af Föreningen Norden til kulturuger	20 000
976-81-208	Frogn kommune, Drøbak til kulturuge for venskabsbyer	80 000
976-81-274	Kolmårdens Djurpark, Kolmården til nordisk uge	50 000
976-81-410	Kultur nämnden i Kronoby/Kronoby kommunkansli/Karin Blomqvist, SF til kommunal kulturmåned	25 000
976-81-465	Kulturförvaltningens kansli, Nyköping til kulturuge	20 000
976-81-471	Svendborg festdage 81/Turistforeningen for Svendborg og Omegn, DK til festdagene	20 000
976-81-652	Nordisk träff -82/Toimikunta/Tuomo Nisula, Kangasala til nordisk kulturuge for venskabsbyer	50 000
976-81-752	Åge Christoffersen, Kolbotn til kulturuge "Opepegård i Nordens tegn"	30 000

*BILAGA 4***Revisionsprotokol**

1. Fondens regnskab for 1981 er godkendt på fondens styrelsesmøde den 22.-23. marts 1982 og tilsendt revisorerne med skrivelse af 19. april 1982 fra sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde.

Regnskabet er revideret. Revisionen er udført i overensstemmelse med god offentlig revisionskik, jf. rigsrevisorlovens § 3.

Til driftsregnskab og status bemærkes følgende:

Driftsregnskab

2. Fondens indtægter har andraget 9.684.563 DKK.

For 1981 er fondsbidraget i det nordiske kulturbudget forhøjet fra 8,0 mill. kr. til 8,5 mill. kr. Forskellen mellem det budgetmæssige tilskud og det samlede til rådighed værende beløb - 1,2 mill. kr. - hidrører for lidt

over halvdelens vedkommende fra tilskrevne renter, medens den resterende del består af tilbagebetalinger af bevillinger, som ikke er blevet udnyttet, samt et overført driftsoverskud fra foregående år.

3. Regnskabets udgiftsside viser to hovedgrupper: Administrationsudgifter og meddelte bevillinger.

Administrationsudgifterne omfatter de udgifter, der umiddelbart kan henføres til fonden. Sekretariatsarbejde og økonomiforvaltning varetages af sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde, og de hermed forbundne udgifter posteres i kultursekretariatets regnskab.

Udviklingen i fondens administrationsudgifter i perioden 1977–81 fremgår af følgende oversigt.

Administrationsudgifter	Stigning i forhold til foregående år	Fondens bevilling	Administrationsudgifter i pct. af bevillingen
Kr.	%	Mill. kr.	%
1977 263 622	34	6,5	4,1
1978 248 843	-6	8,0	3,1
1979 396 214	59	8,0	5,0
1980 517 318	31	8,0	6,5
1981 615 913	19	8,5	7,2

Fra 1977 til 1981 er administrationsudgifterne i absolutte tal steget med 134%. Der er tillige tale om en relativ stigning, såvel i forhold til prisniveauet som i forhold til bevillingen, selv om udviklingen ikke er forløbet jævnt i perioden.

Revisorerne skal foreslå, at spørgsmålet om en begrænsning af administrationsudgifterne tages op til generel overvejelse.

4. Mødeomkostningerne, der for 1981 udgør lidt under halvdelen af fondens administrationsudgifter, er steget med ca. 13.000 kr. til ca. 283.000 kr., svarende til en stigning på 5%. Mere end halvdelen af mødeomkostningerne eller ca. 144.000 kr. vedrører et enkelt af årets 4 styrelsesmøder, nemlig mødet i juli 1981, der fandt sted i Island. Mødet varede fra søndag den 19. juli til onsdag den 22. juli. Under mødet foretoges en udflugt på et døgn med henblik på laksefiskeri. Alene opholdet på det pågældende lystfiskerhotel (minus mad og drikkevarer, der blev betalt af værtslandet) kostede 35.000 kr.

Revisorerne skal henstille, at tilsvarende arrangementer ikke fremtidig indlægges i programmet for styrelsens møder.

Udgifterne til annoncer, tryksager m. m. viser den relativt betydeligste stigning (37%), idet disse udgifter er steget med ca. 64.000 kr. til ca. 239.000 kr.

Udgifterne til mødehonorarer er steget fra ca. 70.000 kr. til ca. 92.000 kr. Dette skyldes en forhøjelse af styrelshonorarerne. Med virkning fra 1. januar 1980 fastsatte styrelsen, at formanden skulle have et årligt honorar på 10.000 kr., næstformanden 7.500 kr. og de øvrige medlemmer hver

6.000 kr. På det 51. møde i december 1980 besluttede styrelsen at fastsætte honorarerne for 1981 og 1982 således, at formanden oppebærer 12.000 kr. årligt, næstformanden 10.000 kr. og de øvrige medlemmer hver 8.000 kr. Forskellen mellem de samlede bestyrelseshonorarer på 86.000 kr. og det i regnskabet anførte beløb på ca. 92.000 kr. skyldes sociale afgifter (arbejdsgiverafgifter) for de to svenske medlemmer af styrelsen. Spørgsmålet om principperne for medregning af bidrag til sociale ordninger i de lønudgifter, der posteres i de fællesnordiske regnskaber, er efter det oplyste taget op af de nordiske rigsrevisioner.

De øvrige udgifter udgør 1.648 kr., der i regnskabet er specificeret i provisioner og kursdifferencer på 1.336 kr. samt øvrige omkostninger på 312 kr. Ifølge bogføringen består de 1.648 kr. af bankgebyrer på 132 kr. og andre omkostninger på 1.516 kr., der ikke har forbindelse med provisioner eller kursdifferencer. Som anført i pkt. 5 i revisionsprotokollat 1/1979 vil revisorerne finde det rigtigst, at der er overensstemmelse mellem bogholderiets og regnskabets specifikationer.

5. Bevillingerne er i regnskabet anført med 8.965.300 kr. og fordeler sig på 178 projekter.

Ifølge regnskabet er der på styrelsens møde nr. 55/1981 givet bevillinger på 275.000 kr. Det fremgår imidlertid ikke af det godkendte mødereferat, at der er bevilget et sådant beløb. De bevillinger, der er givet på det 55. møde, vedrører enten fondens midler for 1982 eller 1983. Af kultursekretariatets kontokort fremgår, at en bevilling på 200.000 kr. til Finlands arkitektmuseum til en udstilling om 1920-tallets nordiske klassicisme og en bevilling på 75.000 kr. til Loimaa kommune til en nordisk kulturuge er henført til fondens midler for 1981.

Da revisorerne skal have sikkerhed for, at det aflagte regnskab er i overensstemmelse med styrelsens beslutninger, skal det henstilles, at mødereferaterne indeholder nøje angivelse af, hvilket års bevillinger, der disponeres over.

I revisionsprotokollat 1/1975 har revisorerne berørt spørgsmålet om styrelsens adgang til at disponere over fremtidige årsbevillinger. Revisorerne pegede her på, at det burde overvejes ved en note til regnskabet eller ved en samlet protokoltilførsel én gang årligt at give oplysning om egentlige bevillingstilsagn av denne art. Sådanne tilsagn er i 1981-regnskabet optaget i fondens status både under aktiver og passiver. Revisorerne har taget til efterretning, at oplysning om støtte af de følgende års bevillinger fremtidig gives på denne måde.

6. I det nævnte revisionsprotokollat bemærkede revisorerne også, at man ikke havde bemærkninger til styrelsens dispositioner over fremtidige bevillinger, idet der forelå en fond, som de nordiske lande havde forpligtet sig til at yde et årligt bidrag til.

Selv om både fondsbidraget og den øvrige del af kulturbudgettet i princippet er undergivet sædvanlig parlamentarisk bevillingsprocedure i de

enkelte nordiske lande, kan bidraget til kulturfonden anses for relativt fast, medens den øvrige del af budgettet må påregnes nærmere vurderet hvert år af bevillingsmyndighederne. Gælder det bevillinger fra denne del af budgettet, må en praksis, hvorefter der disponeres over fremtidige bevillinger, forekomme betænkelig.

På Nordisk Ministerråds møde den 25.–26. august 1980 (kultur- og undervisningsministrene) blev det imidlertid besluttet at overdrage ansvaret for administrationen af støtteordningerne for nordisk folkbildningssamarbejde og nordisk idrætssamarbejde til kulturfonden. Midlerne til denne støtte hidrører fra kulturbudgettets ordinære bevillinger, men fondens styrelse har eksempelvis allerede i september 1981 vedtaget at give støtte til projekter under folkbildningsordningen af 1982-midlerne.

Fondens styrelse foretager normalt uddisponeringen af det beløb, der årligt er til rådighed, på årets 3 første møder samt på december-mødet i det foregående år. Det vil formentlig kunne forsvares at følge denne praksis med hensyn til alle under fondsstyrelsens administration henlagte midler, herunder også midler, der er overført fra kulturbudgettets ordinære bevillinger.

7. Driftsregnskabet slutter med et overskud (ikke-disponerede midler) på ca. 103.000 kr., der overføres til 1982. Overskuddet er fremkommet, efter at de ovenfor omtalte to bevillinger på i alt 275.000 kr. er ydet af fondens midler for 1981.

Status

8. Fondens aktiver består hovedsagelig af et tilgodehavende i kultursekretariatet på 3.545.778 kr., medens den væsentligste passivpost består af bevilgede, men ikke udbetalte beløb. Pr. 31. december 1981 udgjorde denne post 4.220.834 kr., svarende til næsten halvdelen af fondens bevilling i henhold til kulturbudgettet. Blandt de bevilgede, men ikke udbetalte beløb, er der bevillinger på i alt 828.000 kr., der er givet af fondens midler for 1982 og 1983.

Særregnskaber

9. Som led i revisionen af fondens regnskab er der foretaget en gennemgang af regnskaber m. v. for projekter, der har modtaget støtte fra fronden. På baggrund af de senere års gennemgang vil man med kultursekretariatet drøfte nogle spørgsmål om tilrettelæggelse af forretningsgangen m. m. i forbindelse med behandlingen af ansøgninger samt indkomne regnskaber og rapporter. Gennemgangen for 1981 har omfattet et antal svarende til 17 pct. af årets bevillinger.

Revisorerne finder anledning til at fremdrage følgende fra gennemgangen:

10. Ved ansøgninger om støtte til møder, konferencer o. lign., til udgivelse af bøger og tidsskrifter samt til opsætning af udstillinger skal ansø-

geren udfylde et supplerende ansøgningsskema, indeholdende en nærmere specifikation af budgettet. Det er samtidig forudsat, at regnskabstallene senere specificeres på samme måde på skemaet. Da revisorerne lægger vægt på, at regnskaberne aflægges i den foreskrevne form af hensyn til mulighederne for at foretage sammenligninger af udgifter for ensartede projekter, skal man henstille, at sekretariatet normalt forlanger, at dette krav overholdes.

11. Regnskaberne vedrørende 2 bevillinger til Norsk fotohistorisk forening til nordisk symposium i fotohistorie og til Danske døves Landsforbund til nordisk pensioniststævne viste overskud på henholdsvis 321 NOK og 152 DKK. Under hensyn til beløbenes størrelse burde disse være indkrævet.

Til en konference om skolebesvær hos børn med adfærdsvanskeligheder er der givet en bevilling på 25.000 kr. Der er ikke modtaget andre tilskud eller oppebåret andre indtægter, og udgifterne udgør nøjagtig det fra fonden modtagne beløb. Blandt udgifterne er der imidlertid et honorar til ansøgeren på 2.500 FIM og et omkostningstillæg på 668 FIM til de i øvrigt ret specificerede udgifter. Revisorerne finder, at disse administrationsudgifter på i alt 3.168 FIM, svarende til 21 % af de samlede udgifter, forekommer uforholdsmæssigt høje. En del af udgifterne synes derfor at måtte betragtes som et overskud, der burde være tilbagebetalt til fonden.

Regnskabet vedrørende en bevilling til Landsforeningen for Hjerter- og Lungesyge til et kulturseminar for funktionshæmmede på Nordkalotten består alene af en revideret opgørelse over de med seminaret forbundne udgifter, der overstiger den meddelte bevilling. Da der ikke foreligger en opgørelse over indtægterne, er det ikke muligt at afgøre, om der til seminaret er ydet andre bevillinger, der kunne bevirke, at en del af fondens bevilling skulle tilbagebetales.

12. For så vidt angår en bevilling til Landskapsförbundet i Kajaneland til seminaret "Kultur i mörketid" var det forudsat, at halvdelen af deltagerne kom fra det land, der modtog bevillingen, medens den anden halvdel kom fra de øvrige nordiske lande. I seminaret deltog kun lidt over halvdelen af det planlagte antal deltagere, men reduktionen blev ikke gennemført nogenlunde forholdsmæssigt. 57 af de i alt 68 deltagere stammede således fra værtslandet, medens kun 11 deltagere fordelte sig på de øvrige nordiske lande. Efter revisorerens opfattelse burde der i overensstemmelse med bevillingens forudsætninger have været tilstræbt en mere ligelig nordisk repræsentation.

13. Ved gennemgangen af en af sagerne er det bemærket, at et tilskud på 50.000 kr. til deltagelse i et idrætsarrangement i Island var blevet anvendt således, at kun deltagere fra et enkelt nordisk land havde fået andel i støtten, selv om der var deltagere fra andre nordiske lande. Det fremgik af sagen, at fondsstyrelsen havde givet bevillingen til nordisk deltagelse i arrangementet, men bemærkning herom var ikke blevet optaget i sekreta-

riatets tilsagnsskrivelse, ligesom sekretariatet ikke havde underrettet de andre interesserede idrætsforbund. Det idrætsforbund, der havde modtaget hele beløbet, ville være betænkeligt ved på det foreliggende grundlag at dele tilskuddet, bl. a. fordi det selv havde afholdt udgifter, der langt oversteg fondens støtte.

Sekretariatet har efter omstændighederne henlagt sagen uden at kræve fordeling af tilskuddet. Revisorerne har taget denne afgørelse til efterretning.

14. I pkt. 17 b i revisionsprotokollat 1/1980 er omtalt gennemgangen af regnskabet vedrørende en bevilling til udstillingen Experimental Environment II. Revisorerne henstillede til fonden at udbede sig fornøden dokumentation for de udgifter, bevillingsmodtageren havde afholdt, og som ikke var dokumenteret gennem et af en særlig administrationsgruppe aflagt – foreløbigt – regnskab. I det omfang, dokumentation ikke kunne fremkaffes, burde et hertil svarende beløb kræves tilbagebetalt.

På styrelsens 55. møde i december 1981 blev der truffet beslutning i overensstemmelse hermed. Beslutningen blev imidlertid ændret på fondens 56. møde i marts 1982, idet tilbagebetalingsspørgsmålet blev sat i bero, indtil der var modtaget et endeligt regnskab fra administrationsgruppen.

Efter det foreliggende er der endnu ikke modtaget et sådant regnskab, og der er endnu ikke fremsat krav om tilbagebetaling.

15. Den i pkt. 16 i revisionsprotokollat 1/1980 omtalte sag om udgivelse af en håndbog på fransk om nordisk samarbejde er endnu ikke afsluttet. Modtageren af bevillingen har meddelt fonden, at et regnskab kan forventes inden udgangen af august 1982, men regnskabet er endnu ikke modtaget.

16. Fondens regnskab har i øvrigt ikke givet anledning til bemærkninger, og vi har efter den foretagne revision givet regnskabet følgende påtegning:

''Foranstående driftsregnskab og status er revideret. Revisionen har ikke givet anledning til bemærkninger med hensyn til regnskabets udvisende. Revisorerne har fundet anledning til at fremkomme med nogle henstillinger herunder om fondens administration. Der henvises til vores revisionsprotokollat af 9. december 1982''.

København, den 9. december 1982

Otto Mørch

J. Bredsdorff

**Utdrag ur
protokoll från Nordiska kulturfondens styrelsemöte 13–14.12.1982**

Ad d. o. pkt 3. Revision av fondens verksamhet 1981

Dok: Revisionsberättelse daterad den 9 december 1982.

Revisionsberättelsen genomgicks, varefter styrelsen enades om att diskutera en eventuell begränsning av administrationskostnaderna på ett senare möte.

Under förutsättning att sekretariatet vidtar erforderliga åtgärder med anledning av revisionsberättelsen antecknades denna till protokollet.

BILAGA 5

Betänkande över berättelse om Nordiska kulturfonden 1981 avgivet av Nordiska rådets utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

Till utskottet har hänvisats av Nordiska kulturfonden till Nordiska rådets 31:a session avgiven berättelse över verksamheten 1981 jämte bilagor. Berättelsen har behandlats vid möten den 21 januari och den 21 februari 1983. Till mötena hade kallats representanter för fondens sekretariat.

Utskottet har genomgått berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet 1981 jämte *bilaga 1* Resultaträkning för verksamhetsåret 1981 för Nordiska kulturfonden, *bilaga 2* Antall søknader og oversikt over bevilgninger i 1981, *bilaga 3* Bevillinger af Nordisk Kulturfonds midler for 1981 och *bilaga 4* Revisionsprotokollat 1/1981 samt ett såsom *bihang* till berättelsen lagt utdrag ur protokoll från styrelsemöte i fonden 13–14.12.1982. Med anledning härav önskar utskottet framföra följande.

Utskottet noterar revisorernas förslag till Nordiska kulturfondens styrelse om att frågan om en begränsning av administrationskostnaderna tas upp till generell prövning. Utskottet noterar vidare att styrelsen efter att ha tagit del av revisorernas förslag vid möte i december 1982 enats om att diskutera en eventuell begränsning av administrationskostnaderna på ett senare möte.

Utskottet har även erfarit att styrelsen under 1982, dvs. året efter det år som revisionen avser, aktivt gått in för att begränsa kostnaderna för annonseringen, genom att minska antalet annonsorgan. Under samma tid

har antalet ansökningar sjunkit, oklart dock huruvida detta står i samband med den minskade annonseringen.

Utskottet avvaktar resultatet av styrelsens vidare behandling av frågan om en begränsning av administrationsutgifterna, men framhåller att eventuella besparingar genom minskade annonskostnader måste vägas mot eventuella nackdelar i form av sämre information om fonden och dess stödmöjligheter. I fråga om möteskostnaderna förutsätter utskottet att arrangemang av den typ som var aktuell på Island i framtiden inte kommer ifråga.

Utskottet finner det vara skäl att berörda parter, dvs. de nordiska ländernas regeringar, Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet, överväger möjligheten att överflytta rätten att fatta beslut om arvodena från fondens styrelse till härför lämpligt organ, även om detta kan kräva ändring av avtalet om och arbetsordningen för fonden. Utskottet har noterat att medlemmarna av Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté utses på samma sätt som medlemmarna av fondens styrelse, nämligen av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Beslut om det arvode som kontrollkommitténs medlemmar skall uppbära fattas av Nordiska ministerrådet.

Med anledning av revisorernas påpekanden i övrigt understryker utskottet, liksom tidigare år, vikten av att rutinerna för kontroll av beviljade medel kontinuerligt utvecklas och att kravet på adekvat redovisning inskräpps hos mottagarna som ett oeftergivligt villkor för medelstilldelning.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

1. att Nordiska rådet godkänner Nordiska kulturfondens räkenskaper för år 1981 och beviljar fondens styrelse ansvarsfrihet för 1981 *samt*
2. att Nordiska rådet lägger berättelsen om Nordiska kulturfondens verksamhet 1981 till handlingarna.

Oslo den 21 februari 1983

Gunnel Jonäng (c)

Robert Pedersen (S)

Förman

Peter Muurman (Sd)

Páll Pétursson (F)

Håkon Randal (H)

Berättelse

från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (NAD)
Kalevagatan 28 B 23
SF-00100 Helsingfors 10
Tel. 90-603 641, 644 358

B. Startår

1979

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Syfte

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning är en nordisk institution med säte i det land Nordiska ministerrådet beslutar. Verksamheten skall i huvudsak inriktas på den samhällsvetenskapliga forskningen, inklusive socialmedicin och socialpsykiatri. Den biologisk-naturvetenskapliga forskningen skall beaktas i nämndens arbete.

Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning har särskilt till uppgift att främja och utveckla tvärvetenskapliga kontakter inom alkohol- och drogforskning i de nordiska länderna

att initiera och planera samnordiska forskningsprojekt som syftar till att belysa viktiga alkohol- och drogpolitiska frågor

att främja nordiskt informations- och dokumentationssamarbete

att arrangera nordiska forskarkonferenser och stimulera forskarutbildning och forskarutbyte.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av tre medlemmar från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige med personliga suppleanter. Island deltar med två medlemmar och en suppleant.

Nämnden bistås av ett sekretariat, som är placerat i Helsingfors. Under 1982 har i sekretariatet ingått en forskningssekreterare, en projektsekreterare (fast tjänst från år 1982) och en kontorsassistent (fast tjänst från år 1982). Ytterligare assistans har erhållits av en civilpliktig.

Den ekonomiska förvaltningen handhas av Oy ALKO Ab på basen av ett samarbetsavtal mellan nämnden och ALKO.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark, medlemmar

Stadslæge H. E. Knipschildt
Forskn.sekr. Jógvan Petersen
Overlæge Andreas Sørensen

suppleanter

Fulmægtig Hanne Nielsen
Overlæge Søren Haastrup
Docent Henrik Sælan

Finland

Prof. Kertil Bruun
Pol.kand. Esa Österberg
Avd.chef Usko Puustinen

Med.dr. Kari Poikolainen
Prof. Leo Hirvonen
Bitr.avd.chef Jarkko Eskola

Island

Prof. Tómas Helgason
Dir. Ólafur Arnason

Docent Gylfi Asmundsson

Norge

Helsedir. Torbjørn Mork
Forsker O-J Skog (*ordf.*)
Docent Per Vaglum

Dir. Stein Berg
Forsker Olav Irgens-Jensen
Dr.med. Hans Jacob Stang

Sverige

Dep.råd Jakob Lindberg
Prof. Eckart Kühnhorn
Överläkare Kerstin Tunving

Dep.sekr. Christer Karlsson
Docent Tom Nilsson
Prof. Erik Änggård

3. Personal

Forskningssekreterare

Pol.kand. Pia Rosenqvist (tjänstledig 1.9.1982–1.9.1983)
Tf forskningssekreterare Margaretha Järvinen (1.9.1982–)

Projektsekreterare

Pol.kand. Margaretha Järvinen (tjänstledig för skötande av forskningssekreterartjänsten 1.9.1982–1.9.1983)

Tf projektsekreterare pol.kand. Pirjo Virtanen (1.9.1982–)

Kontorsassistent (sekreterare)

Pol. stud. Marja Venna (moderskapsledig från 1.5.1982–31.3.1983)

Vikarie: pol.stud. Hannele Varsa

F. Verksamhet

Nämnden har under året 1982 utgivit ett program för sin verksamhet under de närmast kommande åren. Beskrivningen nedan följer den uppdelning som gjorts i programmet; verksamheten har finansierats med nämndens projektmedel.

Studier av konsumtionsutveckling och alkoholskador

En projektgrupp bestående av 1–2 forskare/nordiskt land har upprättats. Gruppen har påbörjat en jämförande nordisk undersökning av alkoholkonsumtionens och alkoholskadornas utveckling. Projektet väntas sträcka sig till år 1984. Under året har NAD finansierat två projektgruppmöten och materialinsamling.

2. Bruket av rusmedel: utveckling, attityder och betydelse

Forskningsprojektet som strävar till att belysa konsekvenser av, attityder till och bruk av alkohol i Norden och som baserar sig på enkäter gjorda 1979 i F, I, N och S har fortsatt sin verksamhet. Under året har fyra s.k. tekniska rapporter utkommit (SIFA:s stencilserie). Projektgruppen avser slutföra rapporteringen år 1984. NAD har under året finansierat ett projektgruppmöte.

3. Samhällsförändringar och bruk av rusmedel

Inom området *arbetslöshet och bruk av rusmedel* har NAD låtit göra två förstudier, den ena i N. den andra i S. Studierna berör rusmedelsbrukares ställning på arbetsmarknaden och olika organ/instanser (t.ex. norska AKAN) som är centrala för detta forskningsområde.

På området *alkohol och ekonomi* har NAD utdelat ett tremånaders stipendium för utredning av alkoholens sysselsättningsskapande effekt.

På området *invandrare och rusmedel* har NAD satsat på ett två månaders arbete om sverigefinländare och alkohol.

I början av året tillsatte NAD en arbetsgrupp, som har till uppgift att utveckla *kvinnoperspektivet inom alkohol- och drogforskningen*. Bl.a. anordnas ett seminarium om detta i december 1982.

4. Psykofarmaka

Det samnordiska projektet om kontrollpolitik och psykofarmaka avslutades år 1981. Kring slutrapporten, som utkom i början av år 1982 ordnade NAD – tillsammans med projektets finländska finansiärer – ett utvärderingsseminarium i mars 1982.

5. Behandlingsforskning

Temat för detta års samhällsvetenskapliga *alkoholforskarmöte* (återkommer vartannat år) var behandlingsforskning. Seminariet hölls i augusti–september i Roskilde och samlade 77 deltagare.

Under hösten 1982 slutförs i DK, med bistånd av NAD ett forskningsprojekt om behandlingen av narkomaner med *metadon*. (Detta projekt initierades år 1980 av NAD.)

6. Information och mediabehandling

På området forskning kring upplysning om alkohol och droger har NAD under hösten 1982 satt i gång med en kartläggning av forskningen på området och planering av ett forskarseminarium med syfte att utgöra en kunskapsöversikt över området och stimulera vidare forskning.

7. Cannabis

NAD har, efter förfrågan från det nordiska kontaktmannaoorganet för narkotikafrågor beslutat låta göra en sammanställning över cannabis skadeverkningar. Ett första steg har varit att tillsätta en expertgrupp för sammanställande och utvärdering av internationella forskningsresultat om cannabis medicinska skadeverkningar. Gruppen har kommit i gång med sitt arbete under hösten 1982.

8. Övrigt

I mars 1982 ordnade NAD tillsammans med Nordiska samarbetsrådet för kriminologi en *nordisk forskarkurs* om jämförande samhällsforskning. Kursen ordnades med stöd av anslag från Styrelsen för nordiska forskarkurser, samt de två arrangörerna.

I april 1982 finansierade NAD det XIII nordiska forskarmötet för biologisk-medicinsk alkoholforskning. Ett 60-tal forskare deltog.

Slutligen:

NAD har beviljat *resestipendier* till enskilda forskare, under år 1982 sammanlagt 6 st.

Nämnden har sammanträtt tre gånger under året; i Helsingfors, Lund och Köpenhamn.

NAD:s nyhetsbrev, som utkommer 3–4 gånger per år har distribuerats till ett 1 000-tal mottagare.

G. Framtidsplaner

Av de år 1982 inledda eller pågående aktiviteterna kommer en del att fortsätta 1983 och kräva finansiella och andra insatser från NAD:s sida. Bland dessa finns:

- de jämförande studierna om:
 - 1) alkoholkonsumtion och alkoholskador i Norden
 - 2) attityder till och konsekvenser av alkoholbruk i Norden
- utvecklandet av kvinnoperspektivet i alkohol- och drogforskningen, bl. a. seminarierapport och ev. fortsatta åtgärder på basen av seminariet
- former och metoder inom uppsökande verksamhet
- cannabisområdet: expertgruppens arbete fortgår och NAD:s verksamhet på området kommer att inkludera ett samhällsvetenskapligt perspektiv
- psykofarmakaområdet; NAD:s eventuella fortsatta initiativ utgående från det avslutande projektet Kontrollpolitik och psykofarmaka

Dessutom kommer bl. a. följande mer omfattande seminarier att ordnas:

- forskarseminarium om upplysningens/massmedias roll på rusmedelsområdet; våren 1983
- XIV nordiskt möte om biologisk alkoholforskning våren 1983 i DK.

NAD kommer också fortsättningsvis att bevilja anslag till enskilda forskare för planering av projekt och för resor inom Norden.

H. Finansiering

NAD erhåller för sin verksamhet medel ur Nordiska Ministerrådets allmänna budget.

1982	FIM	(1 000)
Löner (01)	286	
Varor och tjänster (11)	238	
Projekt (21)	360	
Summa	884	

Berättelse

från Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet
(NIVA)

c/o Institutet för arbetshygien

Haartmansgatan 1

SF-00290 Helsingfors 29

B. Startår

1982

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige

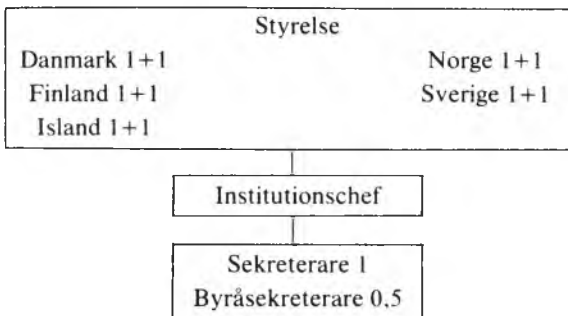
D. Syfte

Institutionens uppgift är att arrangera vidareutbildning för specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien, och företagshälsovård.

Om nordiska kurser inom samma fackområde arrangeras av andra offentliga organ, skall institutionen ha en samordnande funktion.

E. Organisation

1. Administration

2. Styrelsens sammansättning

Styrelsen består av fem personer, en från varje nordiskt land. Varje styrelsemedlem har en personlig suppleant.

Styrelsemedlemmarna

Direktør Erik Andersen, Danmark
 Generaldirektør Jorma Rantanen, Finland
 Överl. Vilhjálmur Raffnsson, Island
 Overl. Aud Blegen Svindland, Norge, ordförande
 Avd.chef Irma Åstrand, Sverige, vice ordförande

Suppleanterna

Institutchef Ib Andersen, Danmark
 Vetenskaplig direktör Sven Hernberg, Finland
 Avdelningschef Pétur Reimarsson, Island
 Ass. overlege Per Sollie, Norge
 Departementssekreterare Carl-Göran Högås, Sverige

3. Personal

Institutets för arbetshygien utbildningschef har skött institutionschefens uppgifter vid sidan om sitt eget arbete och skall tills vidare fortsätta med uppdraget.

Institutionen har en sekreterare (heldagstjänst). I sekreterarens uppgifter ingår alla praktiska arrangemang för kurser. Hon sköter tillsammans med kursledare bl. a. om kursprogrammets planering och kontakter med både inhemska och utländska föreläsare. I praktiken hör också budgetens uppställning och uppföljning till hennes uppgifter.

Institutionen har också en byråsekreterare (halv dagstjänst). I hennes uppgifter hör huvudsakligen praktiska kursarrangemang.

F. Verksamhet

År 1982 har institutionen 6 kurser i programmet, varav 5 har redan hållits. Den sista av årets kurser, International Symposium och Occupational Hazards related to Plastics and Synthetic Elastomers, kommer att hållas 22–27.11.1982.

I år 1982 har hållits följande kurser med följande deltagarantal:

International course on aerosol technology in inhalation toxicology – 17–21 May 1982 Institute of Occupational Health, Helsinki, Finland			
Danmark	3	Finland	22
Norge	1	Sverige	5
Storbritannien	1		
Föbundsrep. Tyskland	1		

Sammanlagt 165 elevdagar.

International course on occupational neurology 14–18 June 1982, Forest Lake Hotel, Espoo, Finland

Danmark	6	Finland	14
Norge	2	Sverige	10
Belgien	1	Förbundsrep. Tyskland	1
Storbritannien	1		
USA	2		

Sammanlagt 185 elevdagar.

International advanced seminar in epidemiologic methods 30 August–10 September 1982, Institute of Occupational Health, Helsinki, Finland

Danmark	2	Finland	8
Norge	4	Sverige	6
Belgien	1	Förbundsrep. Tyskland	1
Frankrike	1	Nederländerna	1
Italien	4		

Sammanlagt 280 elevdagar.

International course on occupational dermatoses 11–15 October 1982, Hotel Kalastajatorppa, Helsinki, Finland

Danmark	4	Finland	38
Norge	6	Sverige	25
Förbundsrep. Tyskland	1	Japan	1
Grekland	1		

Sammanlagt 380 elevdagar.

Advanced course on occupational safety research 1–5 November 1982, Hanasaari Cultural Centre, Espoo, Finland

Danmark	1	Finland	13
Island	1	Norge	3
Sverige	5	Grekland	1
Kenya	1	Kanada	1

Sammanlagt 130 elevdagar.

Till sista kursen International symposium on occupational hazards related to plastics and synthetic elastomers, 22–27 November 1982, Hanasaari Cultural Centre, Espoo, Finland har deltagare från följande länder anmält sig:

Danmark	5	Finland	29
Norge	6	Sverige	9
Frankrike	1	Kenya	1
Grekland	1	Nederländerna	1
DDR	1		
Ungern	1		

Sammanlagt 330 elevdagar.

Dessa kurser utgör totalt 36 kursdagar och 1 522 elevdagar.

Som *Bilaga 1–5* finns kursledarnas rapporter.

G. Framtidsplaner

År 1983 kommer institutionen att arrangera sammanlagt 6 kurser.

<i>Kursens namn</i>	<i>tid</i>	<i>kursledare</i>
Occ. lung diseases	20–25.3.83	Henrik Nordman
Biometry in occ. health	23–27.5.83	Markku Nurminen
Occ. genotoxicology	13–17.6.83	Marja Sorsa
Epidemiologic methods	22.8–2.9.83	Markku Nurminen
Occ. Safety Research	28.11.–2.12.83	Kari Häkkinen
Human factors & ergonomics	10–14.10.83	Pentti Seppälä

Planerna utgör sammanlagt 35 kursdagar och 1 510 elevdagar. Jämfört med föregående år sker inga större förändringar.

H. Finansiering

Institutionen har inte erhållit något ospecificerat anslag från samnordiska medel. Som deltagaravgifter har erhållits FIM 83.600,-.

*BILAGA 1***International course of aerosol technology in inhalation toxicology
17–21 May 1982**

Kursen var riktad till yrkeshygieniker, toksikologer och andra individer som är intresserade av småpartikelteknologin.

Orsaken till att denna kurs var initierad, är den snabba utvecklingen inom aerosolteknologibranschen och det faktum, att aerosolteknologin inte tillhör det officiella vidareutbildningssystemet i de nordiska länderna.

Kursdeltagarna (33) kom mestadels från de nordiska länderna utom Island. En var från Storbritannien och en från Västtyskland.

Föreläsarna var från Förenta staterna (1), Västtyskland (1), Italien (1), Sverige (1), Norge (1) och Finland (3).

Kursen fyllde sin uppgift väl. Kurskritiken var positiv i allmänhet, fast några deltagare tyckte att kursen skulle ha varit mindre teoretisk.

Pekka Laosmaa, PhD
Kursledare

*BILAGA 2***International course on occupational neurology 14–18 June, 1981,
Forest Lake Hotel, Espoo, Finland**

Kursen "Occupational Neurology" var riktad till läkare som är aktiva inom företagshälsovården och därmed konfronteras med diagnostiken av neurologiska yrkessjukdomar. Kursen var den första av denna typ och motiveringen till kursen var, att neurologiska symptom och problem är ganska vanliga inom yrkesmedicinen.

Kursen genomfördes som katederundervisning, som behandlade de viktigaste problemområdena både från teoretisk och praktisk synpunkt (det centrala och perifera nervsystemets kliniska reaktioner vid olika toxiska expositioner, deras differential diagnostik och patogenetiska mekanismer samt tillämpningen av neuroepidemiologiska principer. Dessutom förevisades undervisningsfilmer samt behandlades problemfall som grupparbeten.

De flesta föreläsarna kom från de nordiska länderna särskilt från Finland. Neuroepidemiologin, den kliniska neurotoxikologin och neuropsykologin behandlades delvis också av föreläsare från USA, England och Västtyskland.

Av deltagarna var cirka hälften neurologer och hälften företagsläkare. Deltagarna var främst från de nordiska länderna, medan resten var från andra länder (USA, England, Belgien).

Kursen visade sig väcka ett stort intresse tack vare att den behandlade ett problemområde gemensamt för både kliniker och yrkesmedicinare.

Juhani Juntunen, MD
Kursledare

BILAGA 3

International advanced seminar in epidemiologic methods 30 August–10 September 1982, Institute of Occupational Health, Helsinki, Finland

Seminarieriet var riktat till avancerade forskare inom epidemiologi.

Seminarieinnehållet var struktureringen och planeringen av epidemiologiska projekter, både från abstrakta och empiriska synvinklar. Data-analysering behandlades i begränsad omfattning.

Seminariearbetet genomfördes via orientering, grupparbete, plenardiskussioner och sammanförande syntés.

De vetenskapliga ledarna var Prof. Olli S. Miettinen (Harvard University) och Prof. Olav Axelson (Universitetet i Linköping). Projektprotokoll av några deltagare togs upp i plenardiskussioner. Kursmaterialet (textboksmanuskript av Miettinen, rapporter av exempelstudier och projektprotokoll) distribuerades till deltagarna.

Det har också varit diskussion om att seminarieriet skulle upprepas år 1985.

Timo Partanen
Seminarieledare

BILAGA 4

International course on occupational dermatoses 11–15 October 1982, Hotel Kalastajatorppa, Helsinki, Finland

Kursen var riktad till dermatologer och andra läkare samt hygieniker som har intresse i yrkesdermatologiska problem. Motivation till kursen var

att yrkessjukdomar består av ett stort antal av yrkesdermatoser och därför finns det också behov av högre. "postgraduate" utbildning inom området.

Kursen genomfördes som katederundervisning där yrkesdermatoser behandlades som en enhet d. v. s. från diagnostik och specifika orsaker till preventiva metoder och rehabilitering. Diagnostiken behandlades av föreläsarna från Finland och Sverige och de specifika orsakerna av medlemmarna i "International Contact Dermatitis Research Group" (från Belgien, Danmark, England, Holland, Italien, Sverige, USA och Västtyskland) samt andra experter från Sverige och Norge. Preventiva metoder och rehabilitering behandlades av föreläsarna från Finland och Sverige.

Kursen visade sig vara ändamålsenlig. Om kursen skall upprepas borde teman kanske vara ännu mera koncentrerade i specifika problem inom yrkesdermatologin. Deltagarkategorin kunde vara densamma, men antal deltagare borde vara mindre.

Tuula Estlander, MD
Kursledare

BILAGA 5

International course on occupational safety research 1–5 November 1982 Hansaari, Espoo, Finland

Kursen behandlade epidemiologiska aspekter i arbetsolycksfalls- och arbetarskyddsforskning, de senaste utvecklingsriktningarna i olycksfallsutredning, olycksfallens simulering samt förebyggningsmetoder och deras förverkligande.

I huvudsak genomfördes kursen i form av katederundervisning. Två av föreläsarna var från Sverige, två från Finland, en från Storbritannien och två från USA. Den centrala målsättningen var att öka växelverkan mellan teknologi och medicin i olycksfallsforskning (tre föreläsare hade medicinsk och 4 teknisk utbildning). Också den största delen av deltagarna hörde till dessa yrkesgrupper. I sina grupparbeten dryftade deltagarna de problem, som uppkommer vid uppskattning och förverkligande av förebyggningsåtgärder.

Totalt 26 deltagare var på kursen, av vilka 22 var från de nordiska länderna. Deltagarnas kritik om kursen var positiv. I fortsättningen skall man försöka öka deltagarnas arbetsinsats med flera små grupparbeten samt reservera mera tid för deltagarnas egna framföranden och kritiserande av dem. En dylik kurs, som behandlar grundproblemen på detta område, torde det löna sig att ordna nästa gång om 3–4 år. Under de följande två åren är det meningen att inrikta sig på specialproblem, som

gäller metoderna, nämligen intervention och laboratoriemetoder i arbetsolycksfallsforskning.

Kari Häkkinen
Kursledare

BILAGA 6

Arbetsmiljöutbildning

Stadgar för Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) fastställdes av Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 26 februari 1982. Stadgarna trädde i kraft den 1 mars 1982.

Stadgar för Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet

Allmänna bestämmelser

1 §

Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (förkortad Nordisk arbetsmiljöutbildning) är en samnordisk institution med säte i Helsingfors.

2 §

Institutionens uppgift är att arrangera vidareutbildning för specialister inom arbetsmedicin, yrkeshygien och företagshälsovård.

Om nordiska kurser inom samma fackområde arrangeras av andra offentliga organ, skall institutionen ha en samordnande funktion.

3 §

Institutionen skall samarbeta med Institutet för arbetshygien i Helsingfors, som enligt särskilt avtal ställer undervisningslokaler och -materiel till institutionens förfogande.

Finland förpliktar sig till att ställa ändamålsenliga lokaler till förfogande för institutionen.

Organisatoriska förhållanden

4 §

Institutionen leds av en styrelse som består av fem personer. Varje nordiskt land utser en ledamot till styrelsen för en period på tre år. För varje ledamot utser respektive land en personlig suppleant.

Styrelsen utser inom sig en ordförande och viceordförande.

5 §

Det åligger styrelsen särskilt att

- fastställa riktlinjer för institutionens verksamhet samt verksamhetsprogram,
- fatta beslut om tema och arrangörsländ för kurser,
- vid behov inom de ramar som fastställts av Nordiska ministerrådet fastställa ytterligare bestämmelser och anvisningar för verksamheten,
- varje år till Nordiska ministerrådet avge framställning om anslag till institutionen, årsberättelse och årsredovisning,
- anställa personal och anskaffa material m. m. inom ramen för av Nordiska ministerrådet fastställda bestämmelser för nordiska institutioner och beviljade medel,
- samt i övrigt tillse att verksamheten bedrivs på ett ändamålsenligt sätt och att gällande föreskrifter iakttas.

6 §

Styrelsen sammanträder minst en gång om året på kallelse av ordföranden eller när minst två ledamöter begär det.

Kallelse till styrelsemöte skall om möjligt ske med minst 14 dagars varsel och kallelsen skall åtföljas av förslag till dagordning.

Vid styrelsens sammanträden förs protokoll.

7 §

Styrelsen är beslutförför när minst fyra av de deltagande länderna är representerade. Varje ledamot i styrelsen har en röst. Som styrelsens beslut gäller den mening varom de flesta förenar sig. Vid lika rösttal avgör ordförandens röst.

Generalsekreteraren vid Nordiska ministerrådets sekretariat eller av denne utsedd person har rätt att delta och yttra sig på styrelsens sammanträden.

8 §

Styrelsen kan delegera särskilda beslut till enskilda styrelseledamöter, arbetsutskott eller institutionschef.

Personal

9 §

Institutionschefen leder den dagliga verksamheten. Det åligger institutionschefen särskilt att

- ansvara för institutets personal- och ekonomiförvaltning,
- svara för beredning av ärenden som ankommer på styrelsen,
- svara för verkställighet av styrelsens beslut och verksamhetsprogram,
- fullgöra de uppgifter, som styrelsen i övrigt bestämmer.

Budget och räkenskap

10 §

Finansiering av institutionens verksamhet sker över Nordiska ministerrådets allmänna budget samt genom kursavgifter.

11 §

För budget, räkenskaper och revision m. m. gäller:

- Reglemente för Nordiska ministerrådets budget
- Ekonomiförvaltningsreglemente för Nordiska ministerrådets budget*
- Särskild instruktion för ekonomiförvaltningen vid denna institution, fastställd av Nordiska ministerrådets generalsekreterare.

Övriga bestämmelser

12 §

Överenskommelsen om de anställdas rättsställning vid nordiska institutioner av den 31 januari 1974 gäller för institutionen.

13 §

Beslut om institutionens upphörande samt ändring av dessa stadgar fattas av Nordiska ministerrådet.

14 §

Dessa stadgar träder i kraft den 1 mars 1982.

* Fr. o. m. den dag detta reglemente fastställs av ministerrådet.

Berättelse

från Nordiska turistrådet (NT)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk Turistråd (NT)
c/o Danmarks Turistråd
Vesterbrogade 6D
DK-1620 København V
Tlf. – 01-11 14 15
Telex 2 75 86 – turist dk
Telegramadresse: TOURISTBOARD

B. Startår

1923

C. Deltagende lande

Centralen för turistfrämjande, Finland, Danmarks Turistråd, Íslands Turistråd, Landslaget for Reiselivet i Norge og Sveriges turistråd.

D. Mål

Nordisk Turistråds målsætning er:

- 1) at varetage de nationale turistorganisationers fælles interesser i nordisk sammenhæng.
- 2) at fremme og lette turismen inden for Norden,
- 3) at fremme og lette turismen udefra til Norden.

E. Organisation

1. Administration

Direktør Jørgen Helweg, Danmarks Turistråd (adresse under A)
Sekretær Tove Andersen, Danmarks Turistråd
samt andre medarbejdere i Danmarks Turistråd.

2. Styrets sammensætning

Plenarmødet

Danmarks Turistråd	Adm. direktør Ernst Klæbel (ordførende) Kontorchef Eigil Jensen Adm. direktør Erik Palsgaard Direktor Jørgen Helweg
Centralen för turistfrämjande, Finland	Kanslichef Bror Wahlroos Adm. direktör Bengt Pihlström
Íslands Turistråd	Advokat Heimir Hannesson Direktör Ludvig Hjalmtýsson
Landslaget for Reiselivet i Norge	Distriktschef Martin Killi Adm. direktør Just Muus-Falck
Sveriges Turistråd	Direktör Sven G. Svensson Riksdagsman Agne Hansson Adm. direktör Bertil Harrysson

Direktørmødet

Danmarks Turistråd	Direktør Jørgen Helweg (ordførende) Adm. direktør Erik Palsgaard
Centralen för turistfrämjande, Finland	Adm. direktör Bengt Pihlström
Íslands Turistråd	Direktör Ludvig Hjalmtýsson
Landslaget for Reiselivet i Norge	Adm. direktør Just Muus-Falck
Sveriges Turistråd	Adm. direktör Bertil Harrysson

3. Personale

Se under punkt 1. Administration.

F. Virksomhed

1. Møder

Der blev afholdt plenarmøde den 16. maj 1982 i Utne, Norge. Endvidere er afholdt 4 direktørmøder samt 2 fællesmøder med Nordisk Ministerråds turistudvalg.

Den 25. marts 1982 afholdtes møde mellem Nordisk Hotel- og Restaurantforbund og Nordisk Turistråd.

I september 1982 deltog formanden for Nordisk Turistråd, formanden for direktørgruppen og direktørerne for de nordiske turistorganisationer i Norge og Sverige i et møde i New York med de derværende nordiske turistrepræsentanter.

I november 1982 deltog formanden for direktørgruppen sammen med den kommende formand for gruppen (Finland fra 1/7 1983) i et møde i New York med de derværende nordiske turistrepræsentanter.

Endvidere har der været afholdt separatmøder med sekretæren for Nordisk Ministerråds turistudvalg, ligesom der har været en udbredt mødevirksomhed i de forskellige projektgrupper.

2. Projektprogram

Markedsanalyser

Den i 1981 udviklede model til indsamling og vurdering af produkt- og markedsdata er blevet testet i sensommeren 1982 på det tyske marked ved hjælp af et tysk analysebureau. Analysens resultater blev behandlet og vurderet i projektgruppen i efteråret 1982 og vil indgå i markedsføringsplanlægningen for det tyske marked for de kommende år.

Ligeledes i efteråret blev modellen på grundlag af de indhøstede erfaringer justeret og vil således danne grundlag for kommende undersøgelser. I 1983 forventes det engelske marked undersøgt.

Kapacitetsudnyttelsen ved turistanlæg i Norden

Arbejdsgruppen har fået til opgave at opdatere den første rapport over samme emne. Gruppen har været samlet til ét møde i 1982, hvor det blev besluttet, at den nye rapport indholdsmæssigt vil ligge tæt op ad den første rapport, således at sammenligning mellem de to rapporter muliggøres. En disposition for de nationale afsnit er udarbejdet, og skrivningen af de nationale afsnit – der er relateret til 1981-statistik – er afsluttet. Arbejdsgruppen stiler mod at have et færdigt manus for den samlede rapport klar primo 1983. Rapporten vil indeholde et engelsksproget resumé med de nordiske fælleskonklusioner.

Turistchefseminar

Det 2. Nordiske Turistchefseminar afholdtes i dagene 8. til 11. december 1982 på kursuscenteret Scanticon ved Århus, Danmark, med deltagelse af ca. 80 nordiske turistchefer. Medens det 1. Nordiske Turistchefseminar i 1980 koncentrerede sig om turistchefernes interne arbejdsopgaver, fokuserede 1982-seminaret på visse af de eksterne arbejdsopgaver. Indeholdt i programmet for seminaret var indlæg og debat omkring "Rejs i Norden"-projektet, men hovedvægten på seminaret blev lagt på turistchefernes formidlingsopgaver, hvor såvel seværdigheds- som naturformidling blev behandlet.

Håndbogen "Reiseliv i Norden"

I 1982 er nedsat en projektgruppe, der i 1982–1983 skal stå for udarbejdelsen af en ny, revideret udgave af den fællesnordiske lærebog "Reiseliv i Norden" fra 1977. Bogens indhold, struktur og sigte er fastsat, og der er engageret forfattere fra hvert af de nordiske lande til udarbejdelsen af bogens forskellige kapitler. Med udgangen af 1982 har forfatterne afleveret

deres bidrag, og bogen foreligger således i foreløbig manuskriptform, klar til den endelige redaktionelle bearbejdelse og produktion i 1983.

''Rejs i Norden''

Hovedvægten i ''Rejs i Norden''-kampagnen har i 1982 været at stimulere diverse interessegrupper til at fremme turismen inden for Norden.

Frem for alt er der lagt vægt på at få selve turisterhvervet til at producere internordiske rejser. Samtidig er offentligheden via pressen blevet informeret om kampagnen.

Rent praktisk startede kampagnen i april og maj med pressekonferencer i alle nordiske hovedstæder. Her blev landenes profil, internordiske rejseprodukter samt den nordiske begivenhedsliste præsenteret. Begivenhedslisten blev fordelt til forbrugeren via rejsebureauer og foreninger, som også fik stillet en tilhørende plakat til rådighed. Det til brug for kampagnen producerede logo blev af turistorganisationer og andre interesserede anvendt i brochurer, andre tryksager og ved annoncering.

I 1982 blev der bevilget 135 000 NOK til kampagnen. For 1983 er der ansøgt om 140 000 NOK.

3. Fællesnordiske tryksager produceret i 1982 til brug i 1983

Scandinavia

Hvervebrochure – USA	150 000 eks
<i>Scandinavia Agents' Manual</i>	
– beregnet for rejsebureauer og turoperatører i USA	12 000 eks
<i>Scandinavia Map and Travel Facts</i>	
Informationsbrochure – Japan	50 000 eks.

4. Samarbejdet i USA

Et fællesnordisk budget og en fællesnordisk aktionsplan for 1984 er vedtaget.

G. Fremtidsplaner

Følgende projekter er foreløbig planlagt:

Rejs i Norden

Markedsundersøgelser

Håndbogen ''Reiseliv i Norden''

Seminar for uddannelsesledere

Forberedelse til Ålandskonference 1984

Endvidere vil Nordisk Turistråd have samråd med Nordisk Ministerråds turistudvalg om projektsamarbejdet.

H. Finansiering

Nordisk Turistråd har intet fællesbudget.

Sekretariatsfunktionen varetages og finansieres af hver enkelt af de nationale turistorganisationer i turnusorden over en 3-årig periode (p.t. Danmarks Turistråd). Alle samarbejdsopgaver finansieres fra sag til sag af de deltagende nordiske turistorganisationer efter aftale. Den projektansvarlige turistorganisation dækker såvidt muligt omkostningerne i planlægningsperioden, indtil fællesfinansiering og/eller støtte fra Nordisk Ministerråd er aktuel.

Berättelse

från Nordiska nämnden för handikappfrågor

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska nämnden för handikappfrågor
Box 303
S-161 26 Bromma, Sverige

B. Startår

1976 (för en försöksperiod om tre år – sedermera förlängd med ytterligare ett år). Sedan den 1 januari 1980 är nämnden en permanent institution.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Mål

Enligt stadga för Nordiska nämnden för handikappfrågor – fastställd av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 17 augusti 1979 – skall nämnden initiera, effektivisera och samordna nordiskt samarbete i handikappfrågor.

Nämnden har särskilt till uppgift
att följa pågående forsknings- och utvecklingsverksamhet inom sitt ansvarsområde,
att främja hjälpmedelsförsörjningen i de nordiska länderna genom att följa, initiera och vidareutveckla nordiskt samarbete inom området samt
att i övrigt stimulera nordiskt samarbete inom nämndens ansvarsområde.

E. Organisation

1. Administration

Nämnden består av två ledamöter från varje land samt ersättare (Island: en ledamot samt ersättare). Samtliga ledamöter och ersättare utnämns av respektive land för högst tre år i sänder.

Nämnden kan tillsätta underutskott för särskilda uppgifter.

Nämndens kansli är förlagt till Handikappinstitutet i Stockholm. Enligt avtal den 7 maj 1976 mellan Nordiska ministerrådets sekretariat och Handikappinstitutet ansvarar institutet för förvaltning av de medel som beviljas nämnden, utbetalning av löner m. m. till vid nämnden anställda personer samt tillhandahållande av utrymmen vid institutet för nämndens verksamhet.

2. Styrelsens sammansättning

Danmark:	Konsulent Eugenie Engberg	vice ordf
	Forskningsleder P H Kühl	
	Administrationschef Gert Hansen	suppleant
	Lektor Lars von der Lieth	suppleant
Finland:	Avdelningschef Raimo Miettinen	
	Avdelningssekreterare Elisabeth Palmgren	
	Överinspektör Seppo Eräkanto	suppleant
	Verksamhetsledare Marjaana Suosalmi	suppleant
Ísland:	Överläkare Björn Önundarson	
	Direktör Björgúlfur Andrésson	suppleant
Norge:	Sivilingeniør Øivind Lorentsen	
	Overlege Gurli Gleditsch	
	Sivilingeniør Alf Reiar Berge	suppleant
	Professor Ivar Lie	suppleant
Sverige:	Professor Sven-Olof Brattgård	ordf
	Departementsrådet Åke Fors	
	Förste sekreterare Gunnar Danielsson	suppleant
	Direktör Sven Holmstedt	suppleant

3. Personal

Kanslichef: Finn Petrén

Utredningssekreterare: Lars Johansson

Assistent: Brita Krohn

Assistent: Riitta Niinivaara (projektanställd)

F. Verksamhet

Nämnden har under år 1982 haft två styrelsesammanträden: i Stockholm den 16–17 mars och i Skien den 2–4 november. Dessutom har arbetsutskottet haft två möten.

Hösten 1979 uppdrog ministerrådet åt Nordiska nämnden för handikappfrågor att utveckla ett nordiskt system för klassificering och datorbaserad registrering av handikapphjälpmedel. Arbetet bedrivs i projektform och projektets namn är "Nordiskt register för handikapphjälpmedel". Utvecklingsarbetet har genomförts i nära samarbete med centrala myndigheter i Danmark, Finland, Ísland, Norge och Sverige.

Projektet befinner sig nu (hösten 1982) i den fas då det färdiga informationssystemet (databassystemet) prövas och värderas. Denna värdering görs dels nationellt av centrala organ inom hjälpmedelsförsörjningen, dels samnordiskt av Nordiska nämnden för handikappfrågor. På grundval av nationella värderingar i slutet av 1982 avser nämnden i en slutrapport över projektet under första kvartalet 1983 redovisa sin slutliga bedömning av informationssystemets framtidsmöjligheter. Därefter fattas formella beslut i respektive land.

Ett klassificeringssystem för handikapphjälpmedel, som utvecklats som en delaktivitet i projektet, har i enlighet med en rekommendation från nämnden antagits av vederbörande samhällsorgan i samtliga nordiska länder. En gemensam terminologi har därmed etablerats, vilket avsevärt underlättar en fortsatt utveckling av det nordiska samarbetet i hjälpmedelsfrågor.

I publikationen "Delrapport 2 om projektet Nordiskt register för handikapphjälpmedel" (NNH, augusti 1982) beskrivs det färdiga informationssystemets tekniska utformning och funktionssätt. I bilageform presenteras exempel på utdata, dvs. utskrifter av skilda slag som kan produceras direkt från datasystemet.

Det nordiska informationssystemet för handikapphjälpmedel har under året rönt ett stort internationellt intresse bl. a. från Europakommissionen. Delegationer från USA, Japan och skilda europeiska länder har på plats studerat databassystemets utformning och funktionssätt. Konkreta planer finns också om att använda det nordiska klassificeringssystemet och dess terminologi i EG-länderna. Det kan också komma att läggas till grund för ett planerat internationellt standardiseringsarbete inom ISO (International Organization for Standardization).

Det av nämnden initierade nordiska samarbetet om kontroll/provning av handikapphjälpmedel har vidareutvecklats på grundval av samarbetsavtal mellan Dansk Hjaelpemiddel Institut, Rådet for tekniske tiltak for funksjonshemmede i Norge och Handikappinstitutet i Sverige. Gemensamma provningsprojekt har under året förts fram till konkreta resultat. Ett initiativ från nämnden i syfte att undanröja vissa praktiska svårigheter av tulladministrativ art har lett till avsett resultat. Under verksamhetsåret har också Finland tagit ett första steg in i det nordiska provningssamarbetet.

Diskussionerna har också fortsatt rörande förutsättningarna för nordiskt samarbete i upphandlingsfrågor. Bl. a. har en överenskommelse träffats om samarbete mellan isländska staten och AB Sjukvårdshuvudmännens Upphandlingsbolag (SUB) i Sverige. Överenskommelsen innebär att isländska staten kan utnyttja prisavtal som sluts för de svenska landstingens räkning.

En ny nordisk inventering av forsknings- och utvecklingsprojekt inom handikappområdet har genomförts, och resultatet har publicerats i rapporten "Registrering av nordiska projekt inom handikappområdet 1982" (nordisk respektive engelskspråkig utgåva).

Projektet "Nordisk barnhjälpmedelspublikation" har slutförts och resulterat i en mycket uppmärksam idébok med titeln "Ju mer vi gör tillsammans" och underrubriken "Hjälpmedel i barnens miljö". Det är inte fråga om en traditionell produktkatalog, utan snarare en idéskrift som kan fungera som en introduktion till området hjälpmedel för handikappade barn.

Grundmanus och illustrationer har utarbetats av en till nämnden knuten projektgrupp. Tryckningen har bekostats med nationella medel, vilket har möjliggjort i stort ett samtidig publicering på eget språk i Danmark, Finland, Norge och Sverige under hösten 1982.

Nämndens underutskott för handikappade barns behov av hjälpmedel och andra åtgärder har fortsatt sitt arbete i nära samverkan med arbetsgrupper i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. En av de bärande idéerna i detta samarbete är att forsknings- och utvecklingsprojekt, som genomförs nationellt, skall planeras och genomföras på sådant sätt att resultaten kan användas också i övriga nordiska länder. Samarbetet bygger sålunda på arbetsfördelning.

Sedan Nordiska arbetsgruppen för dövblinda med rapporten "Bättre livsvillkor för dövblinda i Norden" (NNH, november 1980) avslutade sitt arbete, har nämndens arbete med dövblindfrågor fortsatt. Under 1982 inrättades ett underutskott för dövblindfrågor med en ledamot från varje land. Dövblindutskottet har till uppgift att verka för ett fortsatt nordiskt utbyte av erfarenheter från dövblindarbetet i respektive land och skall bl. a. årligen rapportera till nämnden om vad som skett på dövblindområdet i de nordiska länderna. Publikationen "Utvecklingen under 1981 för dövblinda i Norden" (NNH, augusti 1982) är ett synbart resultat av dövblindutskottets arbete. Utskottets medlemmar ingår för övrigt samtliga i styrelsen för den av ministerrådet finansierade nordiska utbildningsverksamheten för dövblindpersonal, till vilken också nämndens kanslichef är adjungerad.

Bland övriga frågor som nämnden har arbetat med under året kan nämnas informationsfrågor, frågor rörande förståndshandikappades behov av hjälpmedel, kläder för handikappade samt telekommunikationsutrustningar för handikappade.

I slutet av året genomförs i samarbete med Frambu Helsesenter i Norge ett nordiskt möte om små och mindre kända grupper av handikappade. Detta möte, som är det första i sitt slag, väntas markera inledningen till ett nytt och mycket intressant nordiskt samarbete.

Slutligen skall nämnas att nämnden i sitt arbete på ett mer långsiktigt arbetsprogram under 1982 har tillskrivit samtliga handikappförbund i Norden och bett dem inkomma med synpunkter på nämndens hittillsvarande verksamhet och förslag till nya arbetsuppgifter. Rundskrivelsen väckte ett mycket positivt gensvar, och nämnden avser att innan arbetsprogrammet fastställs under våren 1983 förnya kontakten. Viktiga steg har därmed tagits mot en fruktbar dialog med den organiserade handikapprörelsen.

Nämndens publikationer under 1982

- Delrapport 2 om projektet "Nordiskt register för handikapphjälpmedel"
- Utvecklingen under 1981 för dövblinda i Norden
- Registrering av Nordiska projekt inom handikappområdet 1982
- Registration of Nordic projects relating to disability
- Ju mer vi gör tillsammans – Hjälpmiddel i barnens miljø (Nationella utgåvor på eget språk i Danmark, Finland, Norge och Sverige).

F. Framtidsplaner

Nämndens praktiska roll – nu och framöver – kan sammanfattas i några korta ord. Den bidrar till nationell utveckling inom handikappområdet genom att föra kunskap och erfarenheter mellan länderna, samtidigt som den arbetar för att få existerande nationella resurser att samverka över gränserna med sikte på bästa möjliga utnyttjande av de samlade resurserna. Samarbete och arbetsfördelning mellan de nordiska länderna kan på samma gång ge effektivare resursanvändning och bättre kvalitet i nationella program och åtgärder.

En viktig princip i nämndens arbete är att startade samarbetsprojekt så snart som möjligt i huvudsak skall löpa autonomt, dvs. utan nämndens direkta medverkan. Detta innebär bl. a. att allt samarbete som nämnden engagerar sig i måste ha eller väntas få en stark nationell förankring i de deltagande länderna. Denna princip kommer att vara vägledande också i nämndens fortsatta arbete.

Nämndens hittillsvarande erfarenheter ger vid handen att följande områden är synnerligen lämpliga för nordiskt samarbete:

- Hjälpmedelsförsörjning
- Forskning och utveckling
- Vissa handikappgruppers specifika behov av samhällsservice

Inom dessa områden har nämnden också formulerat en rad både kortsiktiga och mer långsiktiga mål för det fortsatta arbetet. Ett långsiktigt mål inom hjälpmedelsområdet är exempelvis att genom effektivare styrinstrument på nationell nivå och samarbete mellan länderna förbättra och förbilla handikapphjälpmedlen. Det datorbaserade nordiska informationssystem, som nu har utvecklats, är av central betydelse för dessa strävanden. I samma riktning verkar också samarbete om kontroll/provning och i prisavtalsfrågor. Ett ytterligare mål är att så långt möjligt göra Norden till en gemensam hemmamarknad för handikapphjälpmedel.

Det mer långsiktiga arbetsprogram som nämnden nu har börjat förbereda kan, som antytts i det föregående, väntas medföra en viss breddning av nämndens verksamhet. Tyngdpunktsförskjutningar i verksamheten är självfallet också möjliga. Ökade insatser planeras redan nu inom följande områden:

- Kläder för handikappade (Nordiskt möte under 1983)
- Informationsteknologi och handikapp (Utredning under 1983)

- Handikappades transportmöjligheter
- Samhällsplanering och boende
- Allergifrågor – Behovet av centrala kunskapscenter för förebyggande och annan information till skilda samhällssektorer (Samarbete med astma-allergiförbunden i Norden)
- Små och mindre kända grupper av handikappade (Aktuellt förslag i Nordiska rådet)

H. Finansiering

Nämnden har för verksamhetsåret 1982 av Nordiska ministerrådet beviljats ett anslag om 1 119 000 SEK.

Berättelse

från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

NORDTEL – Nordisk samarbejde på telekommunikationsområdet.
Generaldirektoratet for Post- og Telegrafvæsenet
Telestyrelsen
Anker Heegaards Gade 4
1503 København V

B. Startår

Det nordiske telesamarbejde blev formaliseret ved etablering af Telekonferencen i 1917. Fra 1972 ændredes navn til Styringskomiteen for det nordiske telesamarbejde. Fra 1979 omorganiseredes samarbejdet og NORDTEL etableredes.

C. Deltagende lande

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige.

D. Mål

Det nordiske telesamarbejde, der forløber kontinuerligt mellem post- og teleadministrationerne i Danmark, Finland og Island og teleadministrationerne i Norge og Sverige, har til formål at forbedre og udvikle teletjenesterne inden for Norden samt mellem de nordiske lande og øvrige lande. Samarbejdet har også til formål at fastlægge ensartede regler for de nordiske landes teletjenester i den udstrækning, som det er muligt.

E. Organisation

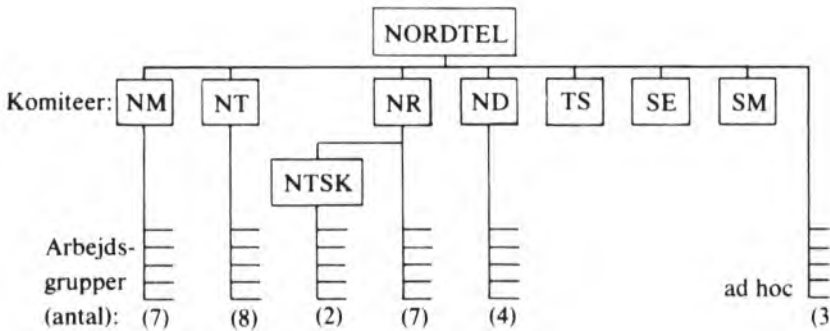
1. Administration

Det fast organiserede nordiske telesamarbejde foregår i:

- nordiske telekonferencer – NORDTEL, som består af generaldi-

- rektørerne for de nordiske teleforvaltninger. NORDTEL afholder ordinært møde i maj/juni hvert år og desuden efter behov.
- komiteer, som inden for de rammer, der fastlægges af NORDTEL, leder arbejdet inden for de emneområder, de er tildelt opgaver.
 - arbejdsgrupper, som udfører det arbejde, de bliver pålagt af komiteerne.

Det nordiske telesamarbejde er organiseret således:

- NORDTEL = Nordisk Telekonference.
- NM = Komiteen for markeds-, netplanlægnings- og takstspørgsmål.
- NT = Komiteen for teletekniske spørgsmål (ekskl. radiotekniske).
- NR = Komiteen for radiotekniske spørgsmål.
- NTSK = Nordisk telesatellitkomité.
- ND = Komiteen for datakommunikation.
- TS* = Styret for den nordiske jordstation for fast trafik via INTELSAT-systemet.
- SE* = Samarbejdsorganet for den nordiske jordstation for trafik via ECS-systemet.
- SM* = Samarbejdsorganet for den nordiske jordstation for maritim trafik via INMARSAT-systemet.

Under komiteerne er der i øjeblikket etableret 28 arbejdsgrupper med konkrete arbejdsopgaver. Hertil kommer et større antal underarbejdsgrupper.

På hvert ordinært NORDTEL møde granskes rapporter fra komiteerne om samarbejdets omfang og resultater i sidste ét-års periode.

På hvert andet ordinære NORDTEL møde behandles desuden komiteernes forslag til arbejdsprogram for den kommende to-års periode.

* Arbejdet i TS, SE og SM er reguleret gennem særlige aftaler.

Hovedsageligt på dette grundlag fastlægges et generelt handlings- og aktivitetsprogram for det nordiske telesamarbejde i de kommende to år, herunder rammerne for komiteernes arbejde.

2. Styrets sammensætning

NORDTEL består af generaldirektørerne for de nordiske teleforvaltninger:

Teledirektør Ib Lønberg, Danmark (formand – stedfortræder for generaldirektør Hans Würtzen)

Generaldirektør Pekka Tarjanne, Finland

Generaldirektør Jón Skúlason, Island

Generaldirektør Kjell Holler, Norge

Generaldirektør Tony Hagström, Sverige

Sekretær:

Overkontrollør Jørn Jensby, Danmark

I NORDTEL deltager, foruden generaldirektørerne, andre medarbejdere fra de nordiske teleforvaltninger efter de enkelte forvaltningers vurdering.

Formands- og sekretærfunktionen går på omgang mellem administrationerne efter en fastlagt rotationsplan, således:

Danmark

Sverige

Finland

Norge

Island

3. Personale

Alle administrationerne er repræsenteret i komiteerne og arbejdsgrupperne.

I 1982 har fordelingen i komiteer og arbejdsgrupper været således:

Fra Danmark ca. 60 repræsentanter

Fra Finland ca. 55 repræsentanter

Fra Island ca. 15 repræsentanter

Fra Norge ca. 65 repræsentanter

Fra Sverige ca. 80 repræsentanter

F. Virksomhed

I 1982 har NORDTEL afholdt fem møder. Af vigtige spørgsmål, som er behandlet kan nævnes:

- Arbejdet med digitalisering af telenettene i de nordiske lande.
- Det nordiske datanet.
- Det nordiske automatiske mobiltelefonsystem (NMT).
- Fællesudnyttelsen af den maritime jordstation på Eik i Lund kommune i Norge.

- Deltagelse i det europæiske satellitsystem ECS samt fælles anvendelse af den planlagte jordstation uden for Stockholm for ECS-trafik.
- Nordisk stillingtagen til udformning af telepolicy inden for den Europæiske Post- og Telesammenslutning (CEPT).
- Nordisk policy vedr. transatlantiske forbindelser, herunder forberedelse og gennemførelse af udbudsforretning med US-carriers på datakommunikationsområdet.
- Videre studier af mulighederne for gennemførelse af udbudsforretning med US-carriers på telexområdet.
- Deltagelse indtil marts 1982 i NORDSAT-projektet, der fra samme tidspunkt varetages uden for NORDTEL-regie af Finland, Island, Norge og Sverige.
- Forberedelse af nordisk stillingtagen til ITU's plenipotentiære konference i Nairobi, 28. september–5. november 1982.
- Udarbejdelse af nordisk forslag til forelæggelse i INTELSAT Board of Governors samt nordisk fællesoptræden i CEPT og EUTELSAT ang. satellitanvendelsen.
- Udarbejdelse af fællesnordisk bidrag til regeringskonferencen om EUTELSAT (Paris 5.–14. maj 1982) ang. finansierings- og trafikprognoseforhold.

Det skal fremhæves, at det nordiske telesamarbejde anvendes som platform for fælles indsats i europæisk og øvrigt internationalt telesamarbejde, herunder i arbejdet i Den Internationale Telekommunikations Union, ITU og i det europæiske telesamarbejde i CEPT.

G. Fremtidsplaner

De nordiske teleadministrationer er af den opfattelse, at et effektivt nordisk samarbejde giver større gennemslagskraft i internationale organer og giver bedre udnyttelse af de totale personaleressourcer og af den faglige ekspertise.

Samarbejdet gavner derfor såvel den enkelte administration som NORDEN som helhed.

Af særlige vigtige arbejdsopgaver i den nærmeste fremtid kan nævnes:

- Det fortsatte arbejde med det nordiske datanet og det automatiske mobiltelefonsystem, NMT.
- Fællesnordisk koordinering af planlægningen inden for CEPT af et kommende europæisk mobiltelefonsystem.
- Deltagelse i det europæiske satellitsystem (ECS).
- Indførelse af teletex.
- Det fortsatte arbejde med udformning og gennemførelse af udbudsforretninger med US-carriers på datakommunikationsområdet og evt. på telexområdet.
- Integration af tjenester.

- Teknisk samarbejde om bredbåndsnet, herunder fiberoptik.
- Forberedelse af kommende ITU-konferencer om radiospørgsmål.

H. Finansiering

Teleadministrationerne finansierer hver for sig de udgifter, som det nordiske telesamarbejde fører med sig.

Berättelse

från Nordiska sommaruniversitetet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk Sommeruniversitet
Generalsekretariatet
Langagervej 6
DK-9220 Aalborg Øst
Danmark

B. Startår

1950

Konstituerende møte på Lyseby i august 1950, første sommersesjon 1951 i Askov.

C. Målsetting

Nordisk Sommeruniversitet (NSU) er en frivillig tverrfaglig organisasjon som på nordisk basis samler forskere, studenter og andre yrkesaktive, fortrinnsvis med bakgrunn fra universitet eller høyskole for å fremme kritisk innsikt i felles vitenskapelige problemer, tverrvitenskaplige problemstillinger og forholdet mellom vitenskap og samfunn. Virksomheten er åpen for alle.

D. Organisasjon

1. Administrasjon

Virksomhetens høyeste myndighet er *representantskapet* som består av en representant fra hver lokalavdeling og et tilsvarende antall representanter valgt på den årlige sommersesjonen. Representantskapet møtes hvert år på sommersesjonen, fastsetter studieprogram for det kommende år, og velger et styre som forestår arbeidet mellom sommersesjonene. Etter vedtektene består styret av to representanter fra Danmark, Finland, Norge og Sverige og en representant fra Island. Styrets leder velges direkte av representantskapet. Den løpende administrasjonen og koordineringen av NSU's virksomhet utføres gjennom et *generalsekretariat* som for tiden er plassert i Ålborg.

I de fleste universitets- og høyskolebyer i Norden finnes det *lokal*-avdelinger av NSU. Pr. i dag har NSU 21 lokalavdelinger. En lokalavdeling velger hvert år på sitt årsmøte et *lokalstyre* som har ansvaret for lokalavdelingens virksomhet. Leder og sekretær for lokalstyret velges hver for seg. Sekretæren (lokalsekretæren) er ansvarlig for administrasjonen av lokalavdelingens økonomiske midler og fungerer forøvrig som informasjonsformidler mellom generalsekretariatet og det lokale miljøet. Lokalsekretærene står i løpende kontakt med generalsekretariatet, og lokalsekretærene og generalsekretariatet samles hvert år under sommersesjonen til et møte for å diskutere spørsmål av felles interesse.

Den faglige aktiviteten i NSU foregår i *nordiske studiekretser med lokalkretser* rundt om i lokalavdelingene. Deltakertallet i en lokal studiekrets kan variere fra 5 til 30. Kretsene møtes vanligvis fra en til fire ganger i måneden til studiemøter. I tillegg møtes representanter for lokalkretsene under sommersesjonen hvert år og til et felles seminar som normalt avholdes i desember eller i januar. Koordineringen av kretsarbeidet på nordisk plan ivaretas for hver krets av en *koordinator* valgt under sommeresesjonen. Våren 1982 hadde NSU 12 nordiske studiekretser og 145 lokalkretser. Aktiviteten innen lokalkretsen og kontakten overfor koordinator og lokalavdeling ivaretas av en *kretsleder* valgt av lokalkretsen.

2. Styret hadde pr. 31. desember 1982 følgende sammensetning:

Munk, Ida, adjunkt, D
 Hagelskjær, Elin, cand. phil., D
 Eklund, Erland, utredningssekretærer, F
 Söderholm, Tor Erik, forskningsassistent, F
 Helgason, Thorlakur, pol. kand., I
 Hagen, Rune, arkivar, N
 Fagerberg, Jan, cand. polit., konsulent, N *formand*
 Hultquist, Kenneth, universitetslærer, S
 Atlestam, Barbro, lektor, S

3. Personale

MJELVA, Bente, kontorsassistent (deltid), D
 SØRENSEN, Per Alex, generalsekretær (deltid), D

4 Revisorer

Rigsrevisionen i Danmark

E. Faglig virksomhet i 1982.

Studiekretser

En studiekrets i NSU fungerer normalt i 3 år, men kan bli tatt av studieprogrammet tidligere dersom representantskapet vedtar det. Som bakgrunn for representantskapets vurdering foregår en løpende evaluering

av kretsarbeidet basert på kriterier som faglig aktivitet, deltakelse og nordisk forankring. Under følger en liste over studiekretsene i 1982. I parantes er angitt det året de ble vedtatt medtatt i NSU's studieprogram.

1. Evolusjonsteoriens vitenskapelige rekkevidde (1979).
2. End-nedrustning (1981).
3. Systemteori, datavitenskap og samfunn (1980).
4. Bymessiggørelse og byproblemer (1981).
5. Utopisk praksis: Samfunnseksperimenter i Norden (1981).
6. Kroppskultur (1981).
7. Kvinnekultur og kvinnekamp (1981).
8. Verdensøkonomi og nasjonalstat under forandring (1980).
9. Musikkalternativer (1980).
10. Lokalhistorie og formidling (1980).
11. Sosialisasjonsforskning og institusjonsanalyser (1980).
12. Historie, historiefilosofi og historiebeskrivning (1981).

Generelt sett har aktiviteten i studiekretsene vært meget tilfredsstillende. Våren 1982 var det registrert 145 aktive lokalkretser (to mer enn ett år tilbake). Alle de 12 fellesnordiske studiekretsene har avholdt vintersymposium eller deltatt på kretslederkonferansen for oppstartingskretser. Et problem har imidlertid vært at oppslutningen har vært svært skjev studiekretsene imellom og at enkelte studiekretser har manglet lokalkretser i ett eller flere land. Ut fra dette vedtok representantskapet under sommerseksjonen 1982 å ta to kretser ut av programmet, "Utopisk praksis: Samfunnseksperimenter i Norden" (krets 5) og "Lokalhistorie og formidling" (krets 10). I tillegg ble studiekretsen om "Evolusjonsteoriens vitenskaplige rekkevidde" (krets 1) tatt ut av programmet da den hadde fungert i 3 år.

Av studiekretsene i 1982 var 6 nye. En av disse, krets 5, som bl. a. tok opp kollektive produksjons- og samværsformer i nord, ble som nevnt ingen suksess og ble derfor tatt ut av programmet etter ett år. De øvrige, krets 2, krets 4, krets 6, krets 7 og krets 12, har imidlertid hatt tilfredsstillende oppslutning og aktivitet. *Krets 2* tar opp arbeidet med atomvåpen – nedrustning i Europa og universitetets rolle i opprustnings- og nedrustnings sammenheng (END står for European Nuclear Disarmament). Kretsen har blitt et nordisk forum for slike diskusjoner på tvers av de ulike lands militærstrategiske tilknytninger og har også representert en åpning utad mod nedrustningsarbeidet i Europa. *Krets 4, Bymessiggørelse og storbyproblemer* prøver på tverrfaglig basis å se på byene som livsformer og på sammenhengen mellom den materielle strukturen i byene og det spesielle levevis og kulturmønster som utvikles der. Kretsen har en basis i byplanleggere og arkitekter, men rekrutterer også videre (som idehistorikere, sosiologer og sosialantropologer). Oppslutningen tyder på at det må ha vært et lenge følt behov for et nordisk initiativ av denne type. Den nye *krets 6, kroppskultur*, er en fortsettelse av en tidligere virksomhet omkring idrett og samfunn, men med bredere perspektiv enn tidligere ved at det nå

ikke isolerer idrett fra andre former for kroppskultur. I denne studiekretsen kommer folk med idrettsfaglig bakgrunn sammen med fysioterapeuter, sosiologer og andre. Erfaringene viser at det har vært et stort behov for et nordisk forum av denne typen. *Krets 7, kvinnekultur og kvinnekamp*, tar opp sammenhengen mellom arbeidet for kvinners frigjøring og den måten kvinner inngår i forskjellige livs- og produksjonssammenhenger (Kvinnekultur). Kretsen er en videreutvikling av en tidligere studiekrets om forholdet mellom kvinnebevegelsen og kvinneforskningen. *Krets 12, historie, historiefilosofi og historieskrivning*, har fått en tverrfaglig rekruttering ved at kretsen også fokuserer på elementer som litteraturhistorie og estetikk innenfor rammen av kretsens tema.

Nye kretsemner på studieprogrammet for 1983

I samsvar med praksisen i fjor ble samtlige universiteter samt NSU's lokalavdelinger i Norden invitert til å komme med forslag till nye kretsemner. Det kom inn flere og bedre utarbeidede forslag enn det har gjort de senere årene, noe som i stor grad er et resultat av de såkalte ad-hoc-seminarene som NSU har arrangert 7 stykker av i løpet av 1981 og første halvår 1982. De inkomne forslagene ble sendt til lokalavdelingene for prioritering og deretter utarbeidet styret et diskusjonsopplegg som ble diskutert i kretsene, på generalforsamlingen og i NSU's representantskap under sommersesjonen. Representantskapet vedtok å ta følgende nye kretsemner på programmet for 1983:

- Alternativ journalistikk
- Semiotikk og kultur
- Arbeidets framtid

Studiekretsen om *alternativ journalistikk* skal studere alternative formidlingsformer i massemedier i nordiske land. Dette er et nytt emne innen NSU, og såvidt vi vet også forøvrig på nordisk plan, og som later til å ha forutsetninger for å rekruttere nye grupper till NSU. Et forberedende ad-hoc-seminar er allerede avholdt med god deltagelse. Forslaget ventes bl. a. å kunne rekruttere massemediaforskere, filologer og journalister i og utenfor den alternative presse. Studiekretsen om *semiotikk og kultur* ventes også å rekruttere nye grupper til NSU. Mer enn andre studiekretser i NSU i de senere år er problemstillingen i denne kretsen mer avgrenset av en tilnæringsmåte enn et saksfelt. Den semiotiske tilnærmingen tar utgangspunkt i symbolenes plass i kultur- og kommunikasjonssammenhenger og har bl. a. vært mye anvendt i språkvitenskap og psykiatriske analyser. Forslaget har vært forberedt gjennom to ad-hoc-seminarer med god deltagelse. Den tredje av de nye studiekretsene, *arbeidets framtid*, tar mer utgangspunkt i en aktuell samfunnsvitenskapelig problematikk; hvilken rolle vil arbeidet ha i et framtidssamfunn preget av ny teknologi. Studiekretsen griper her fatt i forskning og faglige debatter som føres i flere av de nordiske land allerede. Denne studiekretsen er forberedt av en fellesnordisk arbeidsgruppe.

Symposier

Som nevnt har alle studiekretsene i studieåret 1981/82 avholdt vinter-symposier. Systemet med vintersymposier, som ble inført i 1978 til erstatning for et stort felles symposium for alle kretsledere, har virket befordrende for den faglige aktiviteten i NSU, og mange av disse symposiene har bidratt til en høyere faglig kvalitet. Det har etterhvert også blitt mere vanlig at kretsene inviterer foredragsholdere utenfra til å levere bidrag på spesielle felter. De fleste kretser ønsker som regel å holde større vintersymposier enn det NSU har midler til og de arrangeres i dag innenfor svært stramme økonomiske rammer, noe som bl. a. har gjort deltageravgifter nødvendig. Dette er uheldig da det bl. a. gjør kretslederfunksjonen mindre attraktiv og igen gjør det vanskelig for studenter å kunne delta. Med den nåværende utvikling i NSU's bevilgning er det derfor vanskelig å utvikle denne delen av virksomheten videre. I denne sammenhengen er det et spesielt problem at reisekostnader til og fra Island har steget så sterkt i de senere år.

Siden 1980 har NSU også arrangert såkalte "ad-hoc-symposier" som har tatt sikte på å ta opp emner som ikke egnet seg eller som ikke var modne for et kretsarbeid, men som har interesse på nordisk basis. I løpet av 1982 er følgende symposier avholdt eller planlagt:

- Alternativt journalistik i Norden
- Miljøadministration og natursyn
- Nordisk produksjon av alternative energisystemer

Som nevnt i forrige avsnitt fungerer disse seminarene godt i relasjon til fornyelsesprosessen i NSU, både emnemessig og miljømessig. Men også vurdert som selvstendige symposier har de fungert godt, noe som bl. a. framgår av de senest utkomne arbeidspapirene. Med den nåværende bevilgningssituasjonen er det imidlertid ikke mulig å ekspandere denne del av virksomheten.

Sommersesjonen

Sommersesjonen ble i år avholdt i Hove leir på Tromøya utenfor Arendal, i tidsrommet 31.7 til 6.8.

Deltagerantallet var som vanlig stort, 240 voksne og 40 barn.

Programmet fulgte de tradisjonelle linjer; kretsarbeid forberedt gjennom de lokale studiekretsene og med bidrag fra disse, utfluktsdag i distriktet, og møter og kulturarrangementer om kveldene.

En del av studiekretsene (flere enn ved tidligere sesjoner) hadde invitert gjesteforelesere. Bl. a. foreleste professor Erik Alfson, Oslo, i END-kretsen og Dick Bradley fra det britiske forskningsinstitutt CCCS i Birmingham foreleste i studiekretsene i alternativ musikk og sosialisasjonsforskning.

Selvom det er kostbart for deltagerne har man i NSU de senere år lagt betydelig vekt på å sikre at også foreldre (bl. a. enlige) skal ha mulighet til å

delta på sommersesjonen. For barna hadde den norske arrangementskomiteen derfor lagt opp til et omfattende program med bl. a. teatergruppe og klovnekurs.

Der er ingen tvil om at sommersesjonen er det vesentligste formidlingssted og den viktigste inspirasjonskilde i NSU's arbeide. Faglig ligger arrangementet på høyde med de beste, og sosialt ligger det langt over. Etter 8 dages sommersesjon har deltagerne lært hva det vil si å tenke og arbeide fellesnordisk.

Publikasjoner og annen virksomhet

NSU's meldingsblad "Informasjon fra Nordisk Sommeruniversitet" har liksom foregående år utkommet med 3 ordinære nummer og ett programhefte. Opplaget har vært henholdsvis 3 000 og 4 500. Informasjon fra NSU utsendes til en stadig bredere krets. Det sendes gratis til alle interesserte. Noe særlig biblioteker, høyere læreanstalter og folkehøyskoler har benyttet sig av.

Som noe nytt har en del av studiekretsene systematisert den faglige informasjon i form av "kretsbulletiner", som vanligvis kommer 4 ganger årlig.

I serien "arbeidspapirer fra NSU" har følgende nummer blitt utgitt:

11. Kritisk fascismeforskning.
12. Materielstrukturernes innflytelse på sosiale relasjoner.
13. Den förbryllande nationalstaten.
14. Alternativ journalistik.

Serien har fått en stadig høyere kvalitet og utbredelse. Salget utenfor NSU er i 1982 tredoblet i forhold til 1981 og etterspørselen fra biblioteker og bokhandlere kan i 1983 forventes å øke ytterligere etter utsendelse av en informasjonsbrosjyre om høsten 1982.

Som tidligere år har også faglige arbeider fra kretsarbeidet blitt publisert i tidsskriftet Nordisk Forum som i dag er en selveiende institusjon med redaktør utpekt av NSU's representantskap.

I 1982 har følgende nummer blitt utgitt eller er i ferd med å bli utgitt:

33. Arbejdsløshedens forbandelse.
34. Evolutionsteori.
- 35–36. Oprustningens drivkræfter og strategier for fredsarbejdet.

I det forløpne år har det blitt arbeidet videre med tanken om å formidle resultater av kretsarbeidet i NSU til andre miljøer gjennom utadvent kursvirksomhet i samarbeid med folkehøyskoler eller andre organisasjoner. Et slikt prosjekt er nå på trappene, og NSU's styre har bevilget et mindre beløp til forberedelsesarbeidet. Resultatet blir forhåpentlig 1 ukes sommerkurs i lokalhistorie avholdt i samarbeid med Nordisk Folkehøyskole i Danmark. Kurset er åpent for alle, og meningen er å rekruttere deltakere fra alle nordiske lande, slik at kurset også kan bidra til økt nordisk kontakt på feltet.

Endelig kan nevnes at et par af NSU's lokalavdelinger i årets løp har avholdt større arrangementer. Bl. a. har Stockholms lokalafdeling vært medarrangør af et seminar om Peter Weiss' roman "Motståndets estetik" med ca. 100 deltakere og Åbo's "filial" i Vasa har avholdt et symposium over emnet "Kritisk psykologi".

Framtidsplaner

Som det framgår av denne årsrapporten har NSU i løpet av de siste årene gjennomført en rekke endringer som har økt den faglige aktiviteten uten at bevilgningene i reale termer har blitt økt. Spesielt skal vintersymposier, ad-hoc-symposier og informasjons- og publikasjonsvirksomheten nevnes. Denne aktivitetsøkningen har vært mulig gjennom organisatoriske forbedringer og effektiviseringer, og vi mener, at vi i dag har en hensiktsmessig og effektiv organisasjonsstruktur i NSU. To problemer presser seg imidlertid på, generalsekretariatets og lokalavdelingernes kapasitet og veksten i reisekostnadene i Norden.

Generalsekretariatet drives i dag av en halvtids ansatt generalsekretær med en viss kontorshjelp. Dette har vært mulig p. g. a. den store erfaring og kapasitet som den nåværende generalsekretær har. På lengre sikt er imidlertid dette uholdbart, og i styrets planer inngår det derfor ansettelse av en generalsekretær på heltid så snart det kan anvises budsjettmessig dekning for det.

Det er også behov for å styrke den lokale del av organisasjonen for å bedre samarbeidet mellom generalsekretariatet og lokalavdelingene og styrke informasjonsvirksomheten lokalt.

Som en organisasjon for nordisk kontakt og utveksling har NSU kanskje størst betydning for de gruppene som ellers har vanskeligst for å opnå den typen kontakt NSU formidler, det være seg av geografiske, språklige eller kulturelle grunner. NSU har satset en del midler for at dette skal bli mulig i løpet av de senere år. Bl. a. har man hvert år satt av midler til oversættelse fra finsk til svensk, og omvendt fra andre nordiske språk til finsk, slik at kommunikasjonen ikke skall bli stengt av språklige barrierer. F. eks. oversettes NSU's studieprogram hvert år til finsk. Dessuten har man lagt mye vekt på at alle arrangementer også skal være åpne for deltakere fra Island. Utviklingen i reisekostnadene har imidlertid gjort dette mer og mer vanskelig for NSU. På siste sommersesjon deltok det 19 islendinger som la beslag på en tredjepart av reise støtten. Dette er en praksis som det blir stadig vanskeligere å opprettholde med den utviklingen i bevilgningene til NSU som har funnet sted de senere år.

I løpet av de nærmeste årene vil det bli mulig å starte studiearbeid langt flere steder enn tidligere. Det gjelder bl. a. i byer med distriktshøyskoler og universitetsavdelinger i Norge, Sverige og Finland (sikkert også byer som Godthåb, Tórshavn og Mariehamn!) og samarbeidet med høyskoler om fellesnordiske sommerkurser kunne med tiden utvides til at bli et reelt

nordisk alternativ til tradisjonelle feriereiser. NSU vil gjerne utnytte disse mulighetene. Men en slik videre ekspansjon uten økning i bevilgningsrammene regnet i reale termer er ikke mulig.

G. Finansiering og økonomi

Oversikt over regnskap og budsjett (1 000 tal DKK)

	Regnskap 1981	Budsjett 1982	Prel. utfall 1982	Budsjett 1983
<i>Utgifter</i>				
Personale	145	175	160	188
Styrelse	80	100	110	107
Kontor	63	61	67	65
Lokaler	0	0	0	0
Prosjekt	1 258	1 297	1 205	1 421
Øvrigt	29	20	22	21
Utgifter ialt	1 575	1 654	1 564	1 802
<i>Inntekter</i>				
Bevilgning	1 103	1 214	1 214	1 332
Lønst. komp	—	—	—	—
Øvrigt	472	440	350	470
Inntekter ialt	1 575	1 654	1 564	1 802

BILAGA

Oversigt over studiekredsens fordeling på byer i 1982

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Sum	
Bergen							x	x	x	x	x	x	6	
Göteborg		x	x	x		x	x	x	x			x	8	
Helsingfors		x	x	x ¹				x	x	x	x	x	8	
Jyväskylä		x				x	x		x				4	
København	x	x	x	x	x	x	x	x	x		x	x	11	
Linköping		x	x	x					x			x	5	
Lund	x	x			x		x	x	x		x	x	8	
Odense	x					x		x				x	4	
Oslo	x		x	x		x	x	x	x	x	x	x	10	
Reykjavik	x	x	x				x		x			x	6	
Roskilde								x				x	2	
Stockholm		x	x	x	x		x	x	x		x	x	9	
Tammerfors		x		x				x	x	x	x	x	7	
Tromsø		x	x			x ²				x	x	x	xx ³ 8	
Trondheim				x			x		x			x	x	6
Uleåborg			x	x	x		x					x	6	
Umeå									x				1	
Uppsala							x		x		x	x	4	
Åbo	x	x	x	x	x	x	x	x			xx ⁴	x	11	
Aalborg		x	x	x	x	x	x	x			x	x	9	
Århus	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	12	
Ialt	7	14	12	12	7	10	13	14	16	6	17	17	145	

1: Joensuu

2: Alta

3: Bodø

4: Vasa

Berättelse

från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A Namn och adress

Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H)
Humanistisen tieteellisen tutkimuksen pohjoismainen yhteistyöelin
The Nordic Committee of the Research Councils for the Humanities
Sekretariat: Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet
Box 6712
113 85 STOCKHOLM
Tel. 08/15 15 80

B Startår

NOS-H inrättades 1968.

C Syfte

NOS-H har till uppgift

att följa den humanistiska forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden.

att främja informationsutbyte om den humanistiska forskningens och forskarutbildningens utveckling i Norden.

att ge förslag och rekommendationer till forskningsråden i ärenden som rör nordiskt forskningssamarbete.

att avge remissvar i ärenden rörande humanistisk forskning i Norden.

att främja och ta initiativ till konkreta samarbetsprojekt på det humanistiska forskningsområdet i Norden.

att främja kontakterna mellan de nordiska länderna när det gäller internationell humanistisk forskningsverksamhet.

D Organisation

1. Administration

NOS-H är samarbetsorgan för:

Statens humanistiske forskningsråd, Danmark

Statens humanistiska kommission, Finland

Rådet for humanistisk forskning, Norge

Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Sverige.

Motsvarande organ i Island kan sända en observatör till nämndens sammanträden.

De deltagande forskningsråden utser vardera två ledamöter i NOS-H. Nämnden utser bland dessa en ordförande och en vice ordförande för en period av två år. Ordförandeskapet roterar mellan medlemsländerna, liksom också nämndens sekretariat. Sekreterare utses av värdlandets forskningsråd för en period av fyra år. Sekreteraren tjänstgör på deltid. Sekretariatskostnaderna bestrids av forskningsråden gemensamt enligt den fördelningsnyckel som gäller för det nordiska samarbetet.

Nämnden sammanträder två gånger per år. Vid dessa möten är också forskningsrådets sekreterare närvarande.

Nämnden kan vid behov tillsätta arbetsgrupper och anlita experter.

Vid sidan av NOS-H finns en särskild nämnd för publiceringsfrågor.

2. NOS-H:s sammansättning den 31 december 1982

(Professor Knud Rahbek Schmidt	D t. o. m. 1982-09-30)
Dr. phil. Mogens Brøndsted	D fr. o. m. 1982-10-01
Professor Niels Stensgaard	D
Docent Olli Alho	F
Professor Lars Huldén	F
Dosent Ola Kai Ledang	N
Dosent Vigdis Ystad	N
Professor Åke André	S ordförande
Professor Lars Furuland	S

Observatörer:

Från Island: Professor Jónas Kristjánsson

Från ESF: Professor Bengt Algot Sørensen

Från Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete: Sektionschef Lilla Voss

Sekreterarna för de nationella forskningsråden:

Fuldmægtig Gunver Kyhn	D
Sekreterare Marjatta Hiisivaara-Hela	F
Avdelingsleder Elisabeth Johnsen	N
Kanslichef Kerstin Sönerlind	S

3. Personal

Byrådirektör Barbro Hänström S

4. Revisorer

Universitets- och högskoleämbetets revisionskontor, S.

E Verksamhet

Möten

NOS-H har under 1982 haft två möten: den 22–23 april i Göteborg och den 14–15 september i Lund. Dessutom har sekreterarna i de nationella humanistiska forskningsråden haft förberedande möten den 22 mars i Stockholm och den 3 september i Köpenhamn.

NOS-H:s koorderingsgrupp för projektområdet Nordiska förbindelser under 1800-talet har under 1982 haft sitt sista möte: den 23 april i Göteborg.

Projektförberedelse

NOS-H har under en försöksperiod av två år räknat från den 1 januari 1980 beviljat medel till förberedelse av nordiska samarbetsprojekt. Programmets syfte har varit att initiera samnordiska humanistiska forskningsprojekt. Under 1982 har fyra forskare eller forskargrupper erhållit anslag för täckning av resekostnader i samband med planeringsmöten. En utvärdering av dessa NOS-H-satsningar, vilken genomförts under hösten 1982, har visat att det projektförberedande programmet i flertalet fall verkligen lett fram till konkreta nordiska samarbetsprojekt med en tämligen jämn spridning över det humanistiska forskningsfältet.

Övrigt nordiskt samarbete

NOS-H har vid sina möten fortlöpande behandlat pågående och planlagda nordiska samarbetsprojekt. Särskild uppmärksamhet har ägnats projektområdet *Nordiska förbindelser under 1800-talet*, som omfattar ett antal delprojekt. Den tidigare koorderingsgruppen för hela projektområdet har lagts ner och ersatts av en samnordisk ledningsgrupp för ett av delprojekten *Från association till massorganisation*.

Frågan om *termoluminiscenslaboratoriets vid Risø* fortsatta finansiering, som under året ännu inte funnit sin lösning, har behandlats vid NOS-H:s båda möten. Inför en föreslagen framtida finansieringsmodell, enligt vilken samtliga nordiska länder planerats delta som delfinansierare, har det norska humanistiska forskningsrådet ställt sig avvisande.

Remissyttranden

NOS-H har under 1982 avgett yttranden i ett antal remissärenden.

F Framtidsplaner

Som en konsekvens av den genomförda utvärderingen av NOS-H:s projektförberedande program har nämnden beslutat föreslå en utvidgning av programmet och rekommenderat de nationella humanistiska forskningsråden att fördubbla den ekonomiska ramen, dvs. avsätta totalt 200 000 SEK årligen för detta ändamål.

NOS-H har vidare föreslagit de nationella humanistiska forskningsråden att införa en central handläggning av samnordiska projektansökningar inom en budgetram som under en första 3-årsperiod successivt ökas från högst 800 000 SEK för första året till högst 2,4 milj. SEK vid periodens slut. Redan pågående samnordiska projekt skall dock fullföljas av resp. nationellt forskningsråd. Den nya ordningen föreslås bli genomförd fr. o. m. hösten 1983.

G Finansiering och ekonomi

NOS-H har ingen egen budget. Till det projektförberedande programmet har de nordiska humanistiska forskningsråden under 1982 anslagit ett sammanlagt belopp av 100 000 SEK. NOS-H har under året reserverat bidrag med totalt 98 000 SEK. Sekretariatskostnaderna (lön till sekreteraren med 50% tjänstgöring, overheadkostnader inkl. lönekostnadspålägg för sociala avgifter samt kostnader för observatörer m. m.) belöper sig för 1982 till totalt ca 180 000 SEK.

*BILAGA 1***Berättelse****från Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter
(NOP-H)***Verksamhetsberättelse 1982**A Namn och adress*

Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter
 Sekretariat: Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet
 Box 6712
 113 85 STOCKHOLM
 Tel. 08/15 15 80

B Startår

NOP-H inrättades 1974

C Syfte

NOP-H skall främja en rationell utgivning av nordiska tidskrifter av vetenskapligt värde inom de humanistiska vetenskaperna och avge förslag till de nationella humanistiska forskningsråden angående stöd till tidskrifterna.

*D Organisation**1. Administration*

NOP-H är ett samarbetsorgan för:
 Statens humanistiske forskningsråd, Danmark
 Statens humanistiska kommission, Finland
 Rådet for humanistisk forskning, Norge
 Humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsrådet, Sverige.

De deltagande forskningsråden utser vardera två ledamöter i NOP-H. Nämnden utser bland dessa en ordförande och en vice ordförande för en period av två år. NOS-H:s sekretariat är också sekretariat för NOP-H.

2. NOP-H: sammansättning 31 december 1982

Museumsdirektør Peder Mortensen	D
Professor Niels Stensgaard	D
Professor Lars Huldén	F
Planerare Eija-Maija Kuisma	F
Professor Erik Egeberg	N
Førstekonsulent Reidar Haavie	N

Professor Lars Furuland	S	ordförande
Överbibliotekarie Lennart Grönberg	S	

3. *Personal*

Byrådirektör Barbro Hänström	S	sekreterare
------------------------------	---	-------------

4. *Revisorer*

Universitets- och högskoleämbetets revisionskontor, S

E *Verksamhet*

Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter har haft ett möte under 1982: den 27 oktober i Oslo. Inkomna ansökningar om stöd för tidskrifter under 1983 har behandlats av sakkunniga i respektive land, varefter NOP-H fattat beslut om tillstyrkande respektive avstyrkande vid mötet den 27 oktober. NOP-H har för varje enskild tidskrift avgett förslag om såväl det totala bidragets storlek som fördelning av bidraget mellan de nordiska humanistiska forskningsråden.

NOP-H har dessutom behandlat frågor om friexemplar, prenumerationspriser, honorar, rese- och översättningskostnader etc. Nämnden eftersträvar största möjliga enhetlighet på dessa områden.

F *Framtidsplaner*

Ordförandeskifte kommer att ske den 1 juli 1983, då ordförandeskapet flyttas över till Finland. Några förändringar i övrigt planeras inte för 1983.

G *Finansiering och ekonomi*

NOP-H har ingen egen budget. Nämnden har för ansökningsåret 1983 lämnat rekommendationer om anslag för 24 nordiska humanistiska tidskrifter på sammanlagt 1 245 000 SEK till de nordiska humanistiska forskningsråden (se *Bihang*).

BIHANG

NOP-H har vid sitt möte den 27 oktober 1982 rekommenderat de nordiska humanistiska forskningsråden att stödja följande humanistiska tidskrifter för utgivningsåret 1983:

Acta Archaeologica	D
Acta Orientalia	D
Acta Philologica Scandinavica	D
American Studies in Scandinavia	N
Arkiv för Nordisk Filologi	S
Ethnologia Scandinavica	S
ICO-Den Iconographiske Post	S
NEFA-Dokumentation	D
Nordic Archaeological Abstracts	D
Nordic Journal of Linguistics	N
Nordisk Judaistik	S
Nordisk Namnforskning	D
Nordisk numismatisk årsskrift	F
Nordisk Tidskrift f. bok- och bibl. väsen	S
NORD NYTT	D
Scand Economic History Review	F
Scandinavian Journal of History	S
Scandinavica	E
Scando-Slavica	D
Studia Anthroponymica Scandinavica	S
Studia Theologica	N
Sumlen	S
Temenos	F
Text & Kontext	D

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) (C 5/k), berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) (C 8/k), berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) (C 23/k) och berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) (C 34/k)

(Se sak C 5/k, Bilaga 2)

Berättelse

från Nordiska afrikainstitutet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1981–82

A. *Namn och adress*

Nordiska afrikainstitutet
Syslomansgatan 7/Box 2126
S-750 02 UPPSALA
Tel. 018/15 54 80

B. *Startår*

1964 (provisorisk verksamhet 1962–1964)

C. *Syfte*

Nordiska afrikainstitutet har till uppgift att inom Norden främja studiet av afrikanska förhållanden. Det åligger institutet särskilt att (1) främja och driva vetenskaplig forskning och undervisning om Afrika, (2) utgöra ett dokumentationscentrum för afrikaforskningen, (3) genom kurser, föreläsningar, seminarier och eljest sprida information om Afrika och aktuella afrikanska förhållanden, (4) stödja utbildningen av personal för u-landsuppdrag i Afrika.

D. *Organisation*

1. *Administration*

Institutet leds av en styrelse. Chef för institutet är dess föreståndare.

2. *Styrelse*

Institutets styrelse har under tiden 1 juli 1981–30 juni 1982 bestått av följande ordinarie ledamöter (suppleanter):

rektor Martin H:son Holmdahl
överbibliotekarie Thomas Tottie
institutets föreståndare Michael Ståhl
professor Sofus Christiansen

(kontorschef Henning Kjeldgaard – 1981-12-31, kontorschef Jens Ostfeld 1982-01-01–)

professor Stig Jaatinen

(mag Hilikka Pietilä)

ambassadör Ingvi Ingvarsson

(ambassadråd Hjálmar W. Hannesson)

professor John Sanness

(forskningschef Olav Stokke)

internationell sekr. Thorbjörn Carlsson

(direktör Alf Carlsson)

professor Claes Fredrik Claeson

(professor Ulf Hannerz)

departementsrådet Karl-Göran Engström – 1982-02-17, kanslirådet Sten Rylander 1982-02-18–

(departementsrådet Désirée Edmar)

avdelningschef Lars Olof Edström

(docent David Lagergren – 1981-12-31, fil. mag. Åsa Dalmalm 1982-01-01–)

forskarassistent Arne Tostensen

(bibliotekarie Birgitta Fahlander)

fil. dr. Åke Magnusson

(bankdirektör Bo Thomé)

3. Personal

Under verksamhetsåret har följande personer tjänstgjort vid institutet:

Föreståndare: Carl Gösta Widstrand, tjänstledig 1981-07-01–1983-06-30, tf. föreståndare Michael Ståhl

Bibliotekarie: Birgitta Fahlander

Övriga anställda:

Elema Adroa, assistent

Ingrid Andersson, byråassistent

Karin Andrae, byråassistent

Inga-Lill Belin, assistent

Zdenek Červenka, forskarassistent

Ann-Sofi Cullhed, biblioteksassistent, 1982-05-01–

Ingrid Dahlqvist, förste byråsekreterare

Karl Eric Ericson, byrådirektör

Inger Eriksson, bibliotekarie

Kent Eriksson, assistent

Håkan Gidlöf, biblioteksassistent, tjl. 1982-01-01–06-18

Birgit Hegardt-Ceije, biblioteksassistent

Ulla-Britt Högberg, assistent

Sven Jansson, exp. förman

Sonja Johansson, byråsekreterare, tjl. 1982-01-01–05-31

Juhani Koponen, forskarasistent
Christer Krokfors, forskarasistent, –1981-07-15
Susanne Linderos, nordisk sekreterare, 1981-08-01–11-30 vikarie på
halvtid som förste byråsekreterare
Jan Pettersson, assistent
Thomas Ridaeus, förste byråsekreterare, tjänstledig 1981-08-01–11-30
Ulla Rosén, lokalvårdare
Kristina Rylander, bibliotekarie
Hans-Otto Sano, forskarasistent
Ingemar Sejby, assistent, –1982-05-31
Roland Stanbridge, forskningsassistent
Ingemar Strandberg, förste byråsekreterare, 1981-08-01–11-30
Agneta Ström, extra assistent, 1982-01-01–
Arne Tostensen, forskarasistent

4. Revision

Nordiska afrikainstitutet ingår i Uppsala Universitets redovisningsgrupp och revideras av revisionskontoret vid Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ).

E. Verksamhet

Nedan följer en sammanställning av Nordiska afrikainstitutets verksamhet under perioden 1 juli 1981–30 juni 1982.

Den 3 november arrangerade Afrikainstitutet ett halvdagsseminarium kallat "South Africa and the frontline states". Som paneldeltagare ingick Roland Stanbridge, Michael Ståhl (ordf.) och Arne Tostensen från institutet. Mai Palmberg, Hans Göran Franck samt Hadino Hishongwa, SWAPO. Uppsala Afrikagrupp var samarrangör.

Den 8 februari arrangerade institutet på uppdrag av fortbildningsavdelningen vid Uppsala kommuns skolförvaltning en studiedag med Afrika som tema för gymnasielärare. Som föreläsare medverkade Hans-Otto Sano, Roland Stanbridge, Michael Ståhl (för detaljer, se Föreläsningsverksamhet) samt Mai Palmberg med en genomgång av Afrika i våra läromedel.

Den 22 mars arrangerade institutet en studiedag för ca 80 gymnasielärare vid Risbergska skolan i Örebro. Som föreläsare medverkade Juhani Koponen, Thomas Ridaeus och Hans-Otto Sano från institutet samt Kiros Fre Woldu från institutionen för lingvistik vid Uppsala universitet.

Den 4–6 juni arrangerade institutet s. k. Afrikadagar för studenter och forskare från de nordiska länderna. Omkring 100 personer deltog, varav hälften från Danmark, Finland och Norge. Syftet med sammankomsten var främst att deltagarna skulle få tillfälle att presentera sina forskningsprojekt/aktiviteter för varandra samt att knyta personkontakter. Föreläsningar gavs av professor Timothy Shaw, Dalhousie University, Halifax, Kanada samt av institutets föreståndare, Michael Ståhl.

Föreläsningsverksamhet

Under perioden har institutets personal givit följande föreläsningar:

Zdenek Červenka

Den 23 september om "Current problems and conflicts in Africa" på SIDA:s kursgård i Uppsala.

Den 27 mars om "Human Rights in Africa" för Amnesty International, Uppsala.

Juhani Koponen

Den 30 oktober om "Some trends in African social studies in Finland" vid seminariet "Études africaines en Europe" i Bryssel.

Den 28 december om "Huvuddrag i Afrikas historia" vid ett seminarium i Rimbo om solidaritetsarbete arrangerat av Afrikagruppernas Rekryteringsorganisation.

Den 22 mars om "Afrika i historiskt perspektiv" vid en studiedag för lärare vid Risbergska skolan i Örebro.

Den 22 mars om Namibia för en grupp av lärarna vid ovannämnda studiedag.

Den 20 maj om "En översikt över afrikaforskning i Finland" vid ett seminarium i Hyytiälä om afrikaforskning i Finland.

Thomas Ridaeus

Den 18 december, 15 januari, 22 februari samt den 26 mars, landinformation om Zambia för grupper vid SIDA:s kurser för utresande biståndsarbetare.

Den 22 mars om "Landsbygdsutveckling och livsmedelsförsörjning i Zambia" för en grupp gymnasielärare vid Risbergska skolan i Örebro i samband med en studiedag där.

Den 22 april om "Problem på Zambias landsbygd" för deltagare i en SIDA-kurs för lärarutbildare.

Hans-Otto Sano

Den 26 september om "Sydafrikas jordbruk" för Täby Afrikagrupp, Stockholm.

Den 7 oktober, landinformation om Nigeria för eleverna på "Den resande skolan", Vilhelmina.

Den 8 februari om Nigeria vid fortbildningsdag för gymnasielärare i Uppsala.

Den 18 februari om "Jordbruksutvecklingen i Nigeria" för en grupp studenter vid Kulturgeografiska Institutionen, Uppsala universitet.

Den 22 mars om "Afrikas och Nigerias jordbruksutveckling" för en grupp gymnasielärare vid Risbergska skolan i Örebro i samband med en studiedag där.

Roland Stanbridge

Den 5 och 6 augusti om "Racist military aggression in Southern Africa" och "South African military propaganda" vid ett afrikaseminarium för lärare anordnat i Rättvik av länskollektivet.

Den 26 augusti om "Inculcation of respect for the military by the South African media" vid ett seminarium av International Association of Mass Communications Researchers (IAMCR) i Helsingfors.

Den 16 oktober om "South Africa – a threat to peace" vid Tåbyskolan.

Den 21 oktober om "Refugees in Africa: The search for solutions" vid en afrikakurs för läkare på Akademiska sjukhuset, Uppsala.

Den 28 oktober, intervjuad av Sveriges Radio om "Repression of journalists by the South African regime".

Den 3 november om "South African military build up and the threat to the neighbouring states" vid ett seminarium om "South Africa and the frontline states", arrangerat av institutet i Uppsala.

Den 10 november om "The escalating struggle against apartheid" vid Arbogaskolan.

Den 15 november om "Conflict in Southern Africa" vid ett regionalt seminarium av Isolera Sydafrika-Kommittén (ISAK) i Jönköping.

Den 27 januari om "Can there be a peaceful solution to the problem of apartheid?" för en gymnasieklass från Uppsala på besök vid institutet.

Den 8 februari om "South African aggression against neighbouring states" vid en fortbildningsdag för gymnasielärare i Uppsala.

Den 18 februari om "Propaganda and counter-propaganda about the South African regime" vid institutet för elever från Sandöskolan.

Den 18 mars om "Tackling the problems of settled refugees in Africa" vid ett möte med forskare från London School of Tropical Medicine i Wimbledon, England.

Den 26 mars om "international collaboration with the South African regime" vid ett AGIS möte i Västerås.

Michael Ståhl

Den 11 augusti om "Afrikas historia" på SIDA:s kursgård, Uppsala.

Den 14 september om "Aspekter på afrikanskt jordbruk" vid Uppsala universitet, avd. för U-landskunskap.

Den 16 september deltagande i Paneldebatt om "Världsbankens erfarenheter av landsbygdsutveckling under 1970-talet", Föreningen för Utvecklingsfrågor (FUF), SIDA:s U-forum, Stockholm.

Den 18 september inledning till seminariediskussion om "Bönder och andra småvaruproducenter" vid ett AKUT-seminarium om sociala rörelser i tredje världen.

Den 30 september om "Landsbygdsutveckling" vid Uppsala Universitet, avd. för U-landskunskap.

Den 5 oktober om "Landsbygdsutveckling" vid Uppsala Universitet, avd. för U-landskunskap.

Den 7 oktober om "Landsbygdsutveckling" vid ett byråmöte på SIDA:s industribyrå.

Den 16 oktober deltagande i paneldebatt om "Forskning och livsmedelsfrågor" på livsmedelsdagen, arrangerad av Sveriges Lantbruksuniversitet och Statens Livsmedelsverk.

Den 22 oktober om "Afrikas historia" på SIDA:s kursgård, Uppsala.

Den 4 november om "Landsbygdsutveckling" på en introduktionskurs vid SIDA:s personalbyrå.

Den 9 november om "Landsbygdsutveckling" vid Uppsala universitet, avd. för U-landskunskap.

Den 21 november om "Tanzanias jordbruksutveckling" för TANZANIA-IMPORT i institutets lokaler.

Den 24 november om "Teori och metod i forskning om landsbygdsutveckling" för Rådet för internationella utvecklingsstudier (RIU) vid universitetet i Oslo.

Den 24 november om "Problem och möjligheter för ett socialistiskt jordbruk i Afrika" för RIU i seminarieriet "mat och makt".

Den 26 november om "Problem och möjligheter för ett socialistiskt jordbruk i Afrika" för DERAP seminarium vid Chr. Michelsens Institutt i Bergen.

Den 3 december medverkan i rundabordsamtal om "U-länderna under 1970-talet" för Föreningen för Utvecklingsfrågor (FUF) i Stockholm.

Den 5 december om "De socialistiska regeringarnas inställning till religion och kyrka i Tanzania och Etiopien" vid Sveriges Kyrkliga Studieförbunds temadag om Etiopien och Tanzania.

Den 11 och 12 januari om "Afrikas historia" vid SIDA:s kursgård, Uppsala.

Den 8 februari om "Afrikas historia" vid fortbildningsdag för gymnasielärare i Uppsala.

Den 10 februari om "Samhällsvetenskapliga aspekter på forskning om dricksvattenanläggningar i Afrika" vid temainstitutionen "Vatten i natur och samhälle", Linköpings universitet.

Den 11 februari om "Administration i u-länder" för kurs för biståndskontorsanställda vid SIDA:s kursgård i Uppsala.

Den 17 februari om "Afrikas historia" vid SIDA:s kursgård, Uppsala.

Den 22 mars om "Landsbygdsutveckling" vid SIDA:s personalutbildningskurs, Stockholm.

Den 25 mars om "Afrikas historia" vid SIDA:s kursgård, Uppsala.

Den 20 april om "Jordreformer" vid Sveriges Lantbruksuniversitet, Ultuna.

Den 3 maj om "Afrikas historia" vid SIDA:s kursgård, Uppsala.

Den 5 maj om "Administration i u-land", vid SIDA:s kursgård, Uppsala.

Den 21 maj om "Nordisk forskning om utvecklingsproblem" vid seminarium om finländsk Afrika-forskning i Hyytiälä, Finland.

Den 2 juni om "Afrikas historia" vid SIDA:s kursgård, Uppsala.

Arne Tostensen

Den 3 och 9 september, 1 oktober, 26 november, 13 januari, 11 februari, 26 mars och 3 juni om "Politikk og økonomi i Østafrika" på NORADS förberedelsekurs för utresande experter/fredskårister i Oslo.

Den 11 oktober om "Den politiska och ekonomiska utvecklingen i Södra Afrika under senaste åren" för volontärer utsända av Afrikagruppernas Rekryteringsorganisation (ARO), vid en kurs i Uppsala.

Den 3 november om "Regional Cooperation in Southern Africa under the Southern African Development Coordination Conference (SADCC)" vid ett seminarium om "South Africa and the frontline states" anordnat av institutet i Uppsala.

Den 6 november om "Den aktuella situationen i Östafrika" för en grupp elever från Tomelilla folkhögskola.

Den 14 november om "Regionalt samarbete i södra Afrika" för en av Afrikagrupperna i Sverige (AGIS) anordnad vinterkonferens på Wiks slott utanför Uppsala.

Den 21 november om "Den aktuella situationen i Sydafrika" för ett av Isolera Sydafrika Kommittén anordnat seminarium i Linköping.

Den 28 november om "Facket och den nya lagstiftningen i Sydafrika" för ett av AGIS anordnat seminarium för fackligt förtroendevalda i Stockholm.

Den 2 december om "Sydafrikas apartheidsystem" för elever vid Heidenstamskolan i Uppsala.

Den 23 februari om "Regionalt samarbete i södra Afrika" för utrikesdepartementets aspirantkurs.

Den 6 maj om "Stat og planlegging i Afrika" vid Institutet for sosiologi, Universitetet i Oslo.

"Onsdagsseminarier" och andra föreläsningar

Under verksamhetsåret har följande föreläsningar och seminarier hållits:

9 september, Gay McDougall, Lawyers' Committee for Civil Rights Under Law, Washington, D.C., USA, om "Support for the liberation of Southern Africa in USA".

24 september, Daniel Ndagala, Ministry of Culture, Tanzania, om "The effects of villagization on Tanzanian pastoralists".

25 september, Robert Mugabe, om Zimbabwe.

29 september, Sadeq el Mahdi, Sudan, om "The problem of political power in developing countries".

7 oktober, Anders Närman, Göteborgs universitet, om "Afrikanska energiproblem, mot bakgrund av energikonferensen i Nairobi, Kenya.

8 oktober, Hans Hedlund, Lunds universitet, om "The development of settlement schemes in Zambia – the case of Nyangombi".

28 oktober, Bengt Sundkler, om "Afrikansk kyrkohistoria".

4 november, Onyema Ugochukwu, Business Times, Nigeria, om "The Nigerian economy at present".

9 november, Henry Tayali, University of Lusaka, Zambia, om "Art as a unifying factor in the African society".

11 november, Rostislav Holthoer, Om "Kopterna i det moderna Egypten".

18 november, Knud Erik Svendsen, Center for Udviklingsforskning, Köpenhamn, om "Dansk Biståndspolitik – problem och ändringsförslag under 1980-talet".

20 november, Maja Naur, Odense universitet, om "Social change and organizational structure in Libya".

24 november, Ama Kuta Dankwa, Accra, Ghana, om "Women and massmedia in Africa".

25 november, Chanhamo Chimutengwende, School of Journalism, Nairobi, om "Western media coverage of African affairs and the nature and effect of African massmedia dependence on the Western world".

7 december, Abdul Minty, Director of the World Campaign against Military and Nuclear Collaboration with South Africa, om "South Africa's arms build-up and development".

20 januari, Hanne Christensen, UNRISD, Genève, om "Ulyankulu – a Refugee Settlement in Eastern Africa".

10 februari, Lawrence Atingdui, Lund, om "Ghana's economy under Kwame Nkrumah and Lieutenant Rawlings".

3 mars, Bengt Sundkler, professor emeritus i missionshistoria, om "Independenta svarta kyrkobilddningar i Sydafrika".

24 mars, Kiros Fre Woldu, Institutionen för lingvistik Uppsala universitet, om "North Africa and Sahara – an approach to sociolinguistic analysis".

14 april, Togba-Nah Tipoteh, ekonomie doktor och f.d. Minister of planning and Economic Affairs i Liberia, om "The political, economic and social situation in Liberia".

15 april, Donald Woods, sydafrikansk tidningsredaktör i exil, om "Misconceptions about Africa and South Africa".

19 april, Arnold Grol, holländare, katolsk präst, bosatt i Kenya, om "Despair and hope in the slums of Nairobi".

20 april, Emmanuel Hansen, statsvetare från Ghana, för närvarande verksam vid University of Durham, England, om "Public policy and the food question in Ghana".

4 maj, Negussay Ayele, professor i statskunskap vid universitetet i Addis Ababa, om "The Ethiopian Revolution – Seven Years Young".

5 maj, Mesfin Wolde-Mariam, professor i geografi vid universitetet i Addis Ababa, om "An Investigation into the Causes of Famine in Ethiopia".

12 maj, Finn Kjørby, forskare vid Center for Udviklingsforskning i

Köpenhamn, om "Problems and Contradictions in the Development of Ox-cultivation in Tanzania".

1 juni, P. S. Mmusi, Boswanas finansminister, om "Botswana and the Frontline States: The Potential for Increased Economic Independence through Regional Co-operation".

2 juni, Timothy Shaw, professor i statskunskap vid Dalhousie University, Halifax, Nova Scotia, Canada, om "Nigeria's Political Economy".

Biblioteksverksamhet

Biblioteket kan för verksamhetsåret 1981–82 uppvisa följande siffror:

	<i>Antal lån</i>	<i>Fjärrlån</i>	<i>Lokala lån</i>
1981–82	5 222	1 308	3 914
1980–81	5 070	1 782	3 288
1979–80	4 437	1 455	2 982

Antal skickade kopior: 2 375

Som de flesta andra bibliotek skickar vi numera ofta kopior i stället för fjärrlån. Detta gäller naturligtvis alltid artiklar ur tidskrifter, eftersom dessa inte lånas ut, men också ur andra publikationer, t. ex. årsböcker, då vi behöver ge aktuell information.

Bibliotekets accession har varit betydligt lägre än under föregående år då det gäller köpen: 333 volymer inklusive statstryck mot 573 förra året. De kraftigt ökade bokpriserna tillsammans med den svenska valutans försämrade ställning gentemot pund och dollar har nu verkligen givit utslag. Hela accessionen har uppgått till 1 083 volymer, därav 427 byten och 323 gåvor. 35 nya tidningar och tidskrifter har också tillkommit, därav 15 köp, 8 gåvor och 12 byten.

En förteckning har sammanställts under året över de tidningar och tidskrifter som biblioteket håller och som just nu kan anses vara löpande.

Publikationsverksamhet

Under verksamhetsåret har institutet publicerat följande skrifter:

Periodiska skrifter

Africana i Nordiska afrikainstitutets bibliotek, 42. 24 s.

Isaksen, Jan, *Macro-Economic Management and Bureaucracy: The Case of Botswana*. 53 s. Research Report No. 59, Uppsala 1981.

Jipemoyo. Development and Culture Research no. 3. Ed. by Philip Donner. 127 s. Uppsala 1981.

Naur, Maja, *Social and Organisational Change in Libya*. 33 s. Current African Issues no. 2, Uppsala 1981.

Nytt från Nordiska afrikainstitutet, nr 8, 1981.

Nytt från Nordiska afrikainstitutet, nr 9, 1982.

Odén, Bertil, *The Macroeconomic Position of Botswana*. 84 s. Research Report No. 60, Uppsala 1981.

South Africa, the West and the Frontline States. Current African Issues no. 1, 34 s. Uppsala 1981.

Tidningar och tidskrifter i Nordiska afrikainstitutets bibliotek. 82 s. Uppsala 1982.

Westerlund, David, *From Socialism to Islam? Notes on Islam as a Political Factor in Contemporary Africa*. 62 s. Research Report No. 61, Uppsala 1982.

Böcker

Bjelfvenstam, Bo, *I Somalia*. 144 s. Uppsala 1982.

Carlsson, Jerker, *The Limits to Structural Change. A comparative study of foreign direct investments in Liberia and Ghana 1950–1971*. 299 s. Uppsala 1981.

Chakele, Qalabane K., *Soil Erosion and Reservoir Sedimentation in Lesotho*. 150 s. Uppsala 1981.

Eriksen, Tore Linné, *Namibia. Kolonialisme, apartheid og frigjøringskamp i det sørlige Afrika*. 251 s. Uppsala 1982.

Herlitz, Gillis, *Dagbok från Zimbabwe*. Rapport från en stats födelse. 128 s. Uppsala 1981.

Law and Social Enquiry: Case Studies of Research. Edited by Robin Luckham. 290 s. Uppsala 1981. (Studies of Law in Social Change and Development, No. 5).

McHenry, Dean E., *Ujamaa Villages in Tanzania. A Bibliography*. 69 s. Uppsala 1981.

Namibia and the Nordic Countries. By Hans-Otto Sano et. al. 44 s. Uppsala 1981.

Raikes, Philip L., *Livestock Development and Policy in East Africa*. 254 s. Uppsala 1981. (Publications from the Centre for Development Research, Copenhagen, No. 6).

Rural Water Supply and Health. The need for a new strategy. Edited by Malin Falkenmark. 118 s. Uppsala 1982.

Ruuth-Bäcker, Karin, *En litterär resa genom det svarta Afrika*. En bibliografisk vägledning till afrikansk skönlitteratur. 64 s. Uppsala 1981.

Under verksamhetsåret har institutets personal publicerat följande material:

Zdenek Červenka

”IMF og Zaire: Holder Mobuto ved magten” *Kontakt*, nr 6 1981. Köpenhamn.

”Kadaffis oljemiljarder”, *Internationella Studier*, nr 4, 1981.

”OAU in 1981: The year of the OAU Peace Keeping Force in Chad”

and "The Cubans in Africa are there to stay" in *Africa Contemporary Record* 1981–82, London.

"The Conspiracy of Silence – South Africa's Nuclear Threat" i *Africa*, No. 125, januari 1982.

"The World of Muammar Quadhafi" i *Africa Report*, New York, februari–mars 1982.

Juhani Koponen

"Nouvelles orientations finlandaises de la recherche sur l'Afrique en sciences sociales", 216–219 i *Études africaines en Europe*, 1.

"African sarvi alueellisenä konfliktina" (Områdeskonflikten på Afrikas horn) i Raimo Väyrynen (red.) *Alueelliset kriisit kansainvälisissä suhteissa* (Områdeskriser i internationella relationer), under utgivning.

Hans-Otto Sano

"Det hvide landbrug i Sydafrika". *Information* 23 juli, 1981.

"Majsexport – medan svarta svälter. Vitt jordbruk i Sydafrika". *Afrika-bulletinen* nr 60. 5. 1981.

"Namibia and the Nordic Countries". Introduktion och avsnittet om Danmark i institutets publikation.

"Afrikas fattigste lande". Artikel i *Udviklings* temanummer om de minst utvecklade länderna.

Recension av "Rural Development in Tropical Africa". Ed. Judith Heyer, Pepe Roberts and Gavin Williams, i *Review of African Political Economy*. Issue on Scandinavian research.

Recension av The World Bank: Accelerated Development in Sub-Saharan Africa. An Agenda for Action. Washington 1981, i *U-landbruk* nr 1, 1982 och i *Udvikling*, kommande nummer.

Ekspansion, kris och kontraktion i Vestafrika. Ghana og Nigeria 1957–1982. *Nytt från Nordiska afrikainstitutet* nr 9, 1982.

Roland Stanbridge

"Media control in South Africa", i *Africa Now*, Nov. 1982.

"Refugees in Africa – an overview", i *Africa Contemporary Record* 1980–1981.

Flera artiklar om fackföreningar, undervisning, försvar, olika folkgrupper och ekonomi i Sydafrika i *Africa Contemporary Record* 1980–1981.

"Gaddafi's telestar show" *Africa Now*, December 1981.

Artiklar om försvar, säkerhetstjänst, fackföreningar, undervisning, samt olika folkgrupper i Sydafrika i *Africa Contemporary Record* 1981–1982.

Arne Tostensen

African Studies in Norway, paper presented to the seminar "Bilan et Promotion des Études Africaines en Europe", Brussels 29–31 October 1981.

”Regionalt samarbaid i det sørlige Afrika”, bidrag till seminarium om Sydafrika vid Center for Udviklingsforskning, 12 september 1981.

Oppdragsforskning for NORAD, En utredning om organisatoriske og finansielle aspekter; samt en foreløpig liste over aktuelle forskningsoppgaver, NORAD, Oslo, 1981.

”Sydafrikas nya strategi”, i *Tidskrift för Utrikesdebatt*, nr 2 1981.

”Regionalt samarbaid i det sørlige Afrika: Eksemplet Southern African Development Coordination Conference (SADCC)” i *Den Ny Verden*, nr 4, 1981 (författat tillsammans med Roger Leys).

”Regional Cooperation in Southern Africa: The Case of the Southern African Development Coordination Conference (SADCC)” i *Review of African Political Economy*, (under utgivning), (författat tillsammans med Roger Leys).

”Sydafrikas greb om nabostaterne” och ”Det nødvendige samarbejde” båda i *Kontakt*, nr 4, 1981–1982.

Resor och konferenser

Under verksamhetsåret har institutets personal gjort följande resor och deltagit i följande konferenser:

Zdenek Červenka

Den 14–17 september deltagande i bokmässan i Frankfurt.

Den 2–5 februari, till London för att delta i Africa Media Foundation's (AMEFO) årsmöte.

Birgitta Fahlander

Den 16–17 november, i ett möte i Bonn anordnat och bekostat av Deutsche Stiftung für Internationale Entwicklung, för bibliotek som sysslar med utvecklingsfrågor.

Den 21 juni 1982, i den session som behandlade u-landsdokumentation under Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundets medlemsmöte i Aalborg.

Juhani Koponen

Den 29–31 oktober deltagande i seminariet ”Études africaines en Europe” i Bryssel.

Den 24–26 februari, besök vid historiska institutionen vid Joensuu högskola.

Den 20–21 maj deltagande i ett seminarium om afrikaforskningen i Finland i Hyytiälä.

Susanne Linderos

27–29 januari resa till Danmark tillsammans med Hans-Otto Sano och Michael Ståhl. Besök på DANIDA, Roskilde universitetscenter, Mellemfolkeligt Samvirke och Center for Udviklingsforskning.

Hans-Otto Sano

Den 28 augusti deltagande i Center for Udviklingsforskning's årsmöte i Köpenhamn.

Den 30 september—1 oktober deltagande i UN University World Hunger Programme's workshop on Food as a Human Right, Gran, Norge.

Den 28—31 oktober deltagande i Agence de coopération culturelle et technique's Table Ronde Internationale "Études africaines en Europe" i Bryssel.

Den 27—29 januari, resa i Danmark tillsammans med Susanne Linderos och Michael Ståhl. Besök vid utrikesministeriet och DANIDA, Köpenhamns universitet, Center for Udviklingsforskning, Roskilde universitetscenter samt Mellempølseligt Samvirke.

Den 12—13 januari, deltagande i arbetsgruppsmöte i Bryssel som ett led i strävandena att bilda en organisation för europeiska afrikaforskare. Ett första möte hölls under hösten 1981.

Den 27—30 mars, deltagande i ett seminarium i Karrebæksminde i Danmark om utvecklingsbegrepp, utvecklingssyn och forskningsstrategier.

Den 23—25 april, deltagande i Nordiskt seminarium "Problem i klassanalysen: Motsättningar och sociala rörelser i tredje världen, Uppsala, anordnat av AKUT-gruppen och Statsvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet.

Roland Stanbridge

Den 5—6 augusti, deltagande i ett Afrikaseminarium för lärare i Rättvik.

Den 25—26 augusti, deltagande i ett IAMCR seminarium i Helsingfors.

Den 15 november, deltagande i ett ISAK seminarium om Södra Afrika i Jönköping.

Den 14—22 mars, till London för forskningsarbete rörande pressen i Sydafrika som ett led i arbetet på en bok med titeln "Media Militarisation", avsedd att tryckas i institutets serie Research Report.

Michael Ståhl

Den 9—11 september, deltagande i konferens om "Participatory Research" i Esbo, Finland, arrangerad av U-landsinstitutet vid Helsingfors universitet.

Tillsammans med Susanne Linderos och Hans-Otto Sano besöktes under perioden 27—29 januari organisationer och institutioner i Danmark som har Afrika-verksamhet. Följande besök gjordes: Center for Udviklingsforskning, Københavns universitet, Roskilde universitetscenter, Mellempølseligt Samvirke, DANIDA. Syftet med resan var att stärka institutets kontakter med danska Afrika-orienterade organisationer och att dryfta konkreta samarbetsformer.

Den 26—29 april, deltagande i the "Seventh International Conference on Ethiopian Studies" i Lund.

Den 20–21 maj, deltagande i konferens om finländsk Afrikaforskning i Hyytiälä.

Den 14–17 juni, besöktes UNHCR, ILO och frivilligorganisationer som arbetar med flyktingfrågor. Avsikten med besöket var att förbereda det forskningsprogram om flyktingar i Afrika som koordineras av NAI och till vilket anslag erhållits från SAREC för 1982–83.

Arne Tostensen

Den 11 september, deltagande i ett seminarium om "Moçambique – socialisme under udvikling?" vid Center for Udviklingsforskning, Köpenhamn.

Den 12 september, deltagande i ett seminarium om Sydafrika vid Center for Udviklingsforskning, Köpenhamn.

Den 31 oktober, deltagande i ett redaktionsmöte i samband med förberedelse av ett specialnummer av Den ny Verden om Sydafrika, Köpenhamn.

Den 24–26 november tillsammans med föreståndaren till Norge i syfte att knyta närmare kontakter med norska afrikanistmiljöer.

Den 11–13 mars, deltagande i konferensen "Southern Africa: The Time to Choose" anordnad av British Anti-Apartheid Movement i samarbete med FNs Speciella Kommité mot Apartheid.

Den 23–25 april, deltagande i ett seminarium "Problem i klassanalysen: motsättningar och sociala rörelser i tredje världen" anordnat av AKUT i Uppsala.

Studiestipendier

Under verksamhetsåret har följande personer erhållit studiestipendier:

Martti Eirola, Kuhmo, allmän historia, Ambofolkets motstånd mot den tyska kolonialmakten i Namibia före 1980

Timo Kyllönen, Helsingfors, socialpolitik, Planning, measurements of socio-economic development and the history of development theory

Lissi Rasmussen, Aarhus, missionsteologi, Kirke og ejendom i Afrika

Paul Ranek, Hillerød, skolpsykolog, Den kulturelle baggrund for en andelsbevægelse i Kenya

Kari Ravnaas, Oslo, bibliotekarie, Arbejdsmigrasjon fra Swaziland

Marja Tikka, Tampere, socialpolitik, Development of city formation in Tanzania

Margaretha von Troil, Helsingfors, socialantropologi, Kulturella och antropologiska aspekter på överförandet av teknologi i u-länder

Heikki Koskimies, Helsingfors, agronomi, Nomaders övergång till jordbruk i Östafrika

Chakufwa Chihana, Oslo, One-party systems and human rights in Africa

Gunnar Bårdli, Sifiemyr, socialantropologi, Fiske på Tanzanias østkyst

Ketil Djønnø, Oslo, statsvitenskap, Sovjetisk Afrikapolitikk – en analyse

Kehinde Hamed, Åbo, public administration, Co-ordination of state activities in Nigeria

Ottar Skagen, Bergen, socialekonomi, Landene i det sørlige Afrika og deres økonomiske relasjoner til omverdenen

Hakeem-Deen Bada, Åbo, nationalekonomi, Indigenization of foreign investments in Nigeria

Brittmarie Samanni, Göteborg, pedagogik, Utbildningssystemets utveckling i Algeriet efter befrielsen från Frankrike

Erkki Kemppainen, Helsingfors, juridik, Sudans förvaltningssystem och lokalförvaltning – rättssociologisk synvinkel

Ilpo Kuokka, Helsingfors, geografi, Produktivitet i några torra länder vid Saharaöknen – jordens produktionsförmåga och dess bevarande. Caseundersökning av Kenya, Etiopien, Sudan och Tunisien

Annegrete Larsen och *Poul Katler*, Köpenhamn, geografi, Utviklingsmulighetene i de tørkeramte områder i Afrika, med spesielt henblik på utviklingspolitikken i forhold til nomaderne

Niels Jensen och *Mark Loft*, Köpenhamn, økonomi, Problemer og muligheder i planøkonomi med henblik på anvendelse i den 3. verden, illustreret v. h. a. Moçambique

Henny Hansen och *Sanne Olsen*, Köpenhamn, samhällskunskap, Frigørelse af kvinder i landdistrikterne i overgangssamfund i det sydlige Afrika, eksemplerne Mozambique och Zimbabwe

Marianne Loe, statsvetenskap, Hvilke faktorer har hatt og har innvirkning på ZANUs politiske strategi/ideologi? Strategiens konsekvenser for Zimbabwes utviklingsretning, med hovedvekt på forholdet mellom landsbygda og den moderne sektor

Bodil Holm och *Lise Toft*, Köpenhamn, samhällskunskap, Bykvinden i Zambia – hendes stilling i forhold til produktion, reproduktion, seksualitet og sosialisering. Elementer til en utviklingsteori

Mads Gaub och *Claus Dynesen*, Köpenhamn, samhällskunskap, Udvikling og collective self-reliance i det sydlige Afrika

Grete Brochmann Oslo, sosiologi, Reintegration of migrant-workers in Southern Mozambique

Päivi Mielonen Joensuu, historia, Afrikanernas ställning i lokaladministrationen i Uganda 1896–1936

Anne Mielonen, Joensuu, historia, Arbetskraftsfrågan i Uganda 1925–60

Per Lindskog, Linköping, Water resources in developing countries – a survey of the role of water in relation to man and land for rural development

Lene Büchert, Köpenhamn, historia, Analyse af Tanzanias uddannelses-system og dets placering i samfundsudviklingen efter 1945

Kolawole Raheem, Jyväskylä, samhällskunskap, The Role of Social Security in the Political Development of Nigeria

Juha Uitto, geografi, Kenyas befolkningsökning och befolkningspolitik

Arne Wangel, Köpenhamn, sociologi, Walwis Bay – en afgørende faktor i perspektivet for Namibias udvikling

Knut Sogstad, Oslo, Er utenriksdekningen den samme i afrikanske aviser som i norske massemedia? Er u-lands kritikk av den vestlige nyhetsformidlingen berettiget?

Vieno Pekkala, Kiuruvesi, Kolonialstyrelsens utvecklingspolitik i Uganda 1945–60

Michael Dolfe, Göteborg, litteratur, Studier i västafrikansk litteratur, särskilt Nigeria och Ghana

Assefa Kuri, Helsingfors, skogs- och jordbruk, Resource Depletion and Economic Development: a Case Study of Ethiopia

Kirsten Øvregard, Oslo, geografi, Geographical variations in the division of work and specialization of roles between the genders within the family under influence of tourism in Gambia

Anna-Marie Lund Pedersen, Köpenhamn, franska, En undersøgelse af senegalesiske kvinders forhold i 70'ernes litteratur og samfund

Flemming Aalund, Köpenhamn, arkitekt, Historical Evolution of Architectural Form and Function of Zanzibar Old Stone Town

Stein Holden, Ås, hortonomi, Horticulture in Selected Areas in the Northern Province, Zambia

Tapani Boman, Helsingfors, bibliotekarie, Folktraditionens bevarande genom biblioteken i det fransktalande Väst-Afrika.

Resestipendier

Styrelsen för Nordiska afrikainstitutet beslöt vid sammanträde den 18 november 1981 att utdela resestipendier för forskning och förberedelse av forskningsprojekt i Afrika till följande personer:

Bering, Elna, Köpenhamn

Teori om övergangssamfund – socialisme i den 3. verden (Moçambique) 9 000

Curuchet, Maria, Lund

Users participation in the planning process and self-help housing in Algeria 6 500

Dalmalm, Åsa, Uppsala

The Kindoki phenomenon in Zaire-society 13 000

Ekberg, Nina, Stockholm

Avskogning, jorderosion och markvård (Kenya) 5 000

Larsson, Margareta, Stockholm

Avskogning, jorderosion och markvård (Kenya) 5 000

Enger, Elsa-Britt, Oslo

Pilot project objectives; To establish the relevance of the Wildlife Management Area's ecological programmes in the economic development strategy of Botswana 10 000

Götrick, Kacke, Dalby

Egungun apidan theatre and its impact on modern drama in Yourbaland, Nigeria 8 000

<i>Hergum, Hans Petter, Lysaker</i>	
Integration of refugees. A study of two villages in "Katumba Refugee Settlement", Mpanda district, Rukwa region, Tanzania	5 000
<i>Hetland, Atle, Oslo</i>	
The influence of industrial countries on the educational systems of developing countries, with emphasis on higher education. Case: Tanzania	9 000
<i>Hurskainen, Arvi, Vanda</i>	
Continuity and change in planned development; the case of Ilparakuyo pastoralists (Tanzania)	6 000
<i>Jørgensen, Torstein, Stavanger</i>	
Contact and conflict. A communicative analysis of the initial period of the encounters between the Zulu kingdom and Norwegian missionaries 1850–1873	8 000
<i>Kibreab, Gaim, Uppsala</i>	
An agricultural and socio-economic survey of Eritrean and Ethiopian refugee settlements and surrounding areas in Kassala province, Sudan	9 500
<i>Larsson, Birgitta, Bukoba</i>	
The influence of the church in the life of women in Kagera region (Tanzania) up to 1960	3 000
<i>Leys, Roger, Köpenhamn</i>	
Changing class relations in rural Zimbabwe with special attention to usufruct rights in the tribal trust lands: Pilot project	11 000
<i>Olsson, Katarina, Lund</i>	
Energiresurser – ökenspridning i Kordofan, Sudan	8 000
<i>Ongaro, Wilfred, Lund</i>	
Maize marketing in Kenya	6 500
<i>Pedersen, Mogens, Köpenhamn</i>	
Den algeriske industrialiseringsmodel	6 500
<i>Røste, Inger Johanne, Oslo</i>	
Kvinner, migrasjon og matproduksjon i Lesotho	11 000
<i>Sandberg, Benedicte Ingstad, Oslo</i>	
Familier med funksjonshemmede barn i Afrika – en medisinsk-antropologisk undersøkelse	13 500
<i>Tibaijuka, Anna, Uppsala</i>	
Factors affecting difference in agricultural incomes among peasant farmers in Tanzania. A case study of banana and coffee smallholder growers in Kagera region	8 000
<i>Wikan, Unni, Oslo</i>	
Changing patterns of contraceptive use and marriage among the poor in Cairo	6 000

Woldu, Kiros Fre, Uppsala

What are the sociolinguistic aspects that govern second language learning: with special reference to Tigrinya and Amharic 7 000

Vuorela, Ulla, Dar es Salaam

Women and food systems. An analysis of Lugoba Ward, Coast region, Tanzania 10 000

F. Framtidsplaner

Den planerade verksamheten under vintern och våren 1983 kommer att domineras av uppföljningsaktiviteter föranledda av konferensen "Africa – Which Way out of the Recession?".

För månadsskiftet januari/februari planeras en nordisk workshop om småbruk i Afrika. Detta föranleds av att jordbrukssektorn och småböndernas roll definieras som centrala för varje försök att leda Afrika ur den ekonomiska krisen. Workshopen kommer att ägnas en genomgång av forskningsläget och forskarresursbasen i de nordiska länderna samt ange riktlinjer för fortsatta undersökningsområden. Representanter för biståndsmyndigheterna på handläggarnivå kommer att inbjudas delta.

I samarbete med Center for Udviklingsforskning (Köpenhamn), Institute of Development Studies (Sussex) och eventuellt Christian Michelsens Institut (Bergen) kommer ytterligare workshops att genomföras senare under våren. Preliminära diskussioner har givit vid handen att "Macro-Economic Policies and Structural Adjustment in Subsaharan Africa" skulle vara ett lämpligt tema.

Vidare planerar institutet att samla nordiska forskare som sysslar med Sydafrika och Namibia till ett seminarium i slutet av vårterminen 1983. Seminariets syfte skulle vara att summera forskningsläget och diskutera forskningsprioriteringar inför den närmaste framtiden i ljuset av den politiska utvecklingen i dessa områden. Till seminariet skulle vidare några representanter för ANC och SWAPOs forskningsavdelningar (baserade i Lusaka) inbjudas.

I maj 1983 kommer en internationell konferens kring temat "Water for All – Participation and Education" att hållas vid Linköpings universitet. Nordiska afrikainstitutet tillsammans med Pedagogiska institutionen och Temainstitutionen för vatten i natur och samhälle vid Linköpings universitet står som arrangörer. Institutets medverkan är begränsat till att föreståndaren är medlem av den styrgrupp som leder förberedelserna.

Ett antal publikationer är under produktion. Institutets egna forskare kommer under höstens lopp ut med tre forskningsrapporter. Arne Tostensens rapport om ekonomiskt samarbete i södra Afrika regionen är under tryckning. Zdenek Červenkas rapport om den afrikanska enhetsorganisationen OAU är under slutredigering, likaså Hans-Otto Sanos rapport om jordbrukspolitik i Nigeria. Vidare håller följande nordiska forskare på att författa forskningsrapporter som avses publiceras i institutets serie "Re-

search Reports": Finn Kjærby (Köpenhamn) om anpassad jordbruksteknologi i Tanzania; Lars Rudebeck (Uppsala) om Guinea-Bissau; Hans Hedlund & Björn Lundahl (Lund) om kvinnor och kooperativa föreningar i Zambia; Gaim Kibreab (Uppsala) om flyktingproblematiken i Afrika. Övriga publikationer som är under arbete innefattar en bok om Sydafrika av Tore Linné Eriksen, en bibliografi om kvinnor i Tanzania av Ophelia Mascarenhas och Marjorie Mbilinyi, en ny utgåva av Afrika i kartor och siffror samt en ny utgåva av Svensk-Swahili/Swahili-Svensk ordbok.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal SEK)

	Bokslut 1981/82	Budget 1982/83	Prel. ut- fall 82/83	Budget 1983/84
Kostnader (över svenskt anslag)				
Personal	1 100	1 097	1 135	1 260
Styrelse	7			
Lokalkostnader	466	467	467	532
Driftkostnader (inkl. resor publikationstryck, bokinköp, seminarier, stipendier m. m.)	667	726	726	826
Summa kostnader	2 240	2 290	2 328	2 618
Kostnader (över nordiska anslag)				
Personal	636	678	678	700
Stipendier o. dyl.	177	195	195	200
Summa kostnader (nordiska)	813	873	873	900
KOSTNADER (totalt)	3 053	3 163	3 201	3 518
Anslag (svenska)	2 240	2 290	2 328	2 618 (sökta)
Anslag (nordiskt)	813	873	873	900 (att söka)
SUMMA ANSLAG	3 053	3 163	3 201	3 518

2. Kommentarer

Ovanstående uppställning ger huvuddragen av institutets ekonomi. Det kan dock vara på sin plats att ge några kompletteringar för att bilden av institutets ekonomi ska bli klarare:

Förutom de kostnader som angetts ovan har institutet utgifter på närmare 1,7 milj. kronor. Det gäller t.ex. utgivning av böcker finansierade genom speciella anslag och genom intäkter av publikationsförsäljning (totalt ca 650 000 SEK). Vidare har institutet personalkostnader på ytterligare ca 780 000 SEK. Det gäller personal som avlönas genom den svenska Arbetsmarknadsstyrelsen, s. k. arvodesanställda med lönebidrag. Slutligen erhåller institutet ytterligare bidrag från de svenska myndigheterna SIDA och SAREC om ca 250 000 SEK till speciella aktiviteter.

Det innebär att den totala omslutningen är på närmare 4,8 milj. SEK för budgetåret 1981/82.

Berättelse

från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (NKTF)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordisk kommitté för transportekonomisk forskning (NKTF)
Sekretariat: Trafikministeriet
PB 235
SF-00131 Helsingfors 13

B. Startår

1966

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Ísland (fr. o. m. 1974), Norge, Sverige

D. Syfte

NKTF strävar till att inom de nordiska länderna skapa en grund för samordnade forskningsinsatser inom transportforskningen, att stimulera en gemensam nordisk forskningsmiljö på detta område samt skapa kontakt mellan fackfolk i hela Norden.

NKTF arrangerar konferenser, seminarier och andra sammankomster för transportforskare, transportutövare och -brukare, myndigheter och andra som är engagerade i eller intresserade av transportfrågor. Vidare utövar NKTF skolningsverksamhet, genomför mindre forskningsprojekt och av speciellt samnordisk karaktär, samt sammanställer och publicerar rön på transportforskningens område.

E. Organisation

1. Administration

NKTF har två ledamöter från vart nordisk land. Den ena representerar transportförvaltningen (ministerium eller departement) och den andra transportforskningssektorn (högskola eller forskningsinstitut e. d.).

Ordförandeskapet i NKTF ambulerar mellan de nordiska länderna i två

års perioder och sekretariatet upprättas i respektive ordförandeland för motsvarande period. Finland är ordförandeland 1981–82.

2. *NKTF har under 1982 haft följande sammansättning:*

Uffe Jacobsen, økon. konsulent, Min. for. off. arb.,	D
Jørgen Sterner, civ. ing., Danmarks tek. højskole,	D
Antero Aarvala, avdelningschef, Trafikmin., <i>ordf.</i> ,	F
Otto Wahlgren, prof., Stat. tek. forsk. cent. (VTT),	F
Halldór S Kristjánsson, afdelningschef, Traf. min.	I
Benedikt Bogason, civ. ing., Økon. Udvik. inst.	I
Steinar Killi, expeditionssjef, Samferdselsdep., <i>v. ordf.</i>	N
Dag Bjørnland, instituttsjef, Transportøkonomisk Institutt (TØI), (→okt. 82)	N
Olav Grimsbo, ass. inst. sjef., (TØI), (nov. -82→)	N
Björn Gellstedt, departementsråd, Kommunikationsdep.,	S
Alf Ekström, fil. lic., Transportforskningsdeleg., (TFD),	S
NKTF:s sekreterare: Stefan Martelin, Trafikministeriet,	F

F. *Verksamhet*

NKTF har under 1982 arrangerat 3 konferenser:

Fysisk planläggning och trafikplanering i tätorter 19.-21. april 1982 i Aalborg, Danmark

Konferensen hade 65 deltagare från samtliga nordiska länder.

Kombinerade transporter

20.-22. oktober 1982 i Jyväskylä, Finland

Konferensen hade 60 deltagare från samtliga nordiska länder.

Godstransport i tätort

15.-17. november i Oslo

Konferensen hade 60 deltagare från Danmark, Finland, Norge, Sverige samt Holland

NKTF har under året utgivit 3 publikationer:

NKTF nr. 36: Järnvägen och framtiden – effektivitet och lönsamhet hos de nordiska ländernas järnvägssystem

NKTF nr. 37: Transportforskningen i Norden – organisering, samordning, framtidsutsikter

NKTF nr. 38: Transportarbetet i Norden 1960–1980. Ajourføring av NKTF pub. nr. 31

NKTFs publikationer distribueras till en bred krets av institutioner och fackmän inom transportområdet. Publikationerna kan beställas kostnadsfritt från NKTFs sekretariat.

NKTF arrangerade en två veckors samnordisk fortbildningskurs för personer engagerade inom transportforskning, -förvaltning och -planering. Denna första NORDTRANS-kurs hölls i Røros, Norge 8.–12. februari och 15.–19. mars 1982. Kursen hade 40 deltagare från samtliga nordiska länder. NORDTRANS-kurserna skall bli årligen återkommande.

NKTF uppdaterade sin nordiska transportstatistik i ett projekt som dokumenterades i NKTF pub. nr. 38. Den nya statistiken täcker tiden fram till och med 1980. Statistiken uppdateras regelbundet.

NKTF har på Nordiska rådets initiativ inlett ett projekt för att kartlägga behovet av en utveckling av tillgänglig nordisk transportstatistik. Projektet slutförs och dokumenteras i början av 1983.

NKTF har låtit göra följande översättningar av finska rapporter till svenska:

- Energiekonomiska effekter av åtgärder för utveckling av kollektivtrafik (Statens tekniska forskningscentral, VTT)
- Energieffektivitet vid persontransporter med olika transportmedel (VTT)
- Energieffektivitet vid godstransporter med olika transportmedel (VTT)

NKTF har påbörjat en förundersökning av behov samt produktions- och marknadsföringsmöjligheter för ett nordiskt läromedel om trafik och transporter. Undersökningen slutförs under 1983.

G. Framtidsplaner

I NKTFs verksamhetsplan för 1983 ingår:

Konferenser:

Alternativa drivmedel 20.–22. juni; Akureyri, Island

Personbilens roll i framtidens transportsystem – sett ur nordisk synvinkel 20.–22. sept; Göteborg

Telekommunikasjon – et alternativ till de andere samferdselsgrener 22.–24. nov. Esbo, Finland

NORDTRANS 83

13.–18. mars, 18.–23. april, Borgå, Finland

H. Finansiering

NKTF får årligen för sin verksamhet ett verksamhetsbidrag ur Nordiska Ministerrådets projektbudget. Bidraget beviljas via NÄTs budget. Anslaget för 1982 var 262 000 NOK.

På skild ansökan har dessutom NÄT beviljat 25 000 NOK för uppdatering av transportstatistik samt 60 000 NOK för kartläggning av ytterligare utveckling av statistiken. Ansökan om stöd för den nordiska fortbildningskursen NORDTRANS har dock avslagits.

Berättelse

från finsk-svenska utbildningsrådet

(Överlämnad av Sveriges regering)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Finsk-svenska utbildningsrådet
Sekreterare Lars Santesson
Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

B. Startår

1967, ombildat 1976

C. Syfte

Enligt 1976 års direktiv skall finsk-svenska utbildningsrådet vara ett permanent för regeringarna i Finland och Sverige gemensamt koordinerande och rådgivande organ ``med uppgift att underlätta utbildningssituationen för den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningen samt för den som eventuellt återvandrar till Finland. Rådet är ett forum för ömsesidig information, samråd och övergripande planering``. Ordförandeskapet åvilar den svenska delegationen.

Verkställande uppgifter åvilar nationella myndigheter och relevanta ministerier och ämbetsverk bl. a. undervisningsministeriet, arbetskraftsministeriet, utbildningsdepartementet, skolstyrelsen, yrkesutbildningsstyrelsen, skolöverstyrelsen, socialstyrelsen och statens invandrarverk. De nationella myndigheterna lämnar rådet information om utbildningssituationen och om olika åtgärder som vidtagits och planerats.

Enligt direktiv för den svenska delegationen, givna 1976-09-09, ``har riktlinjer för invandrar- och minoritetspolitiken nu fastlagts (prop. 1975: 26, InU 1975: 6, rskr 1975: 160) och målen för utbildningen av invandrarbarn har angivits i prop. 1975/76: 118 om hemspråksundervisning för invandrarbarn och godkänts av riksdagen (UbU 1975/76: 33, rskr 1975/76: 391). Samarbetet i utbildningsfrågor mellan Sverige och Finland bör nu därför ges ställning av en kommitté. Arbetet med att uppnå av regering och

riksdag fastställda mål samt att lösa olika praktiska frågor som rör den i Sverige bosatta finskspråkiga befolkningens utbildningsproblem ankommer på berörda myndigheter''.

D. Organisation

1. Administration

Samarbetsorganet består av en finsk och en svensk nationell delegation, vardera en kommitté under undervisningsministeriet i Finland respektive utbildningsdepartementet i Sverige. Kostnaderna belastar respektive kommittéanslag.

Den finska delegationen har ett kansli i Stockholm för information, särskilt riktad till föräldrar, i utbildningsfrågor.

2. Finsk-svenska utbildningsrådets sammansättning

Svenska delegationen

Ledamöter

Generaldirektör Birgitta Ulvhammar, ordförande
Byrådirektör Ulf Ebbeson
Sekreterare Randolph Norberg
Skolråd Lennart Teveborg
Byrådirektör Inga-Britta Åstedt

Sakkunniga

Undervisningsråd Hans Hamber
Avdelningsdirektör Staffan Lundgren
Skolråd Artur Olsson

Experter

Skolkonsulent Marja Lidbaum
Expert Carl-Axel Sparrman
Kulturattaché Silja Strömberg
Adjunkt Matti Kenttä

Finska delegationen

Ledamöter

Avdelningschef Kalervo Siikala, ordförande i finska delegationen
Generaldirektör Erkki Aho
Byråchef Lasse Hoffman
Planeringschef Liekki Lehtisalo
Biträdande avdelningschef Annette Liljeström
Högskoleråd Anneli Mäkinen
Skoldirektör Alpo Reinivaara
Generalsekreterare Toumo Tirkkonen

Experter

Yngre regeringssekreterare Fredrik Forsberg

Föredragande Voukko Korpinen
Inspektör Leena Lehtinen
Ministerråd Arto Mansala
Rektor Lauri Ollila

3. *Personal*

Departementssekreteraren Lars Santesson, utbildningsrådets sekreterare

Finska delegationen

Vesa Leppänen, generalsekreterare

Terttu Boman, sekreterare för gymnasieskole- och vuxenutbildningsfrågor

Pirkko Tjärnä, sekreterare för förskolefrågor (tjänstledig t. o. m. 1982-08-31)

Kerstin Granroth, t. f. sekreterare för förskolefrågor (t. o. m. 1982-08-31)

Pirkko Voutilainen, byråsekreterare

E. *Verksamhet*

Utbildningsrådet har under året haft två sammanträden. Ett i vardera Finland (Helsingfors-Esbo) och Sverige (Göteborg). Utöver dessa sammanträden har de nationella delegationerna haft egna sammanträden.

I anslutning till utbildningsrådets sammanträden har rådet gjort studiebesök på olika skolor samt haft sammanträffanden med skoladministratörer på de besökta orterna. Vid mötet i Göteborg gjorde rådet dessutom ett besök på en industri, AB Volvo, och fick därvid information om rekryterings- och utbildningsfrågor inom företaget med anknytning till finsk arbetskraft.

Rådet har fortsatt uppföljningen av sin probleminventering inom utbildningsområdet för 1980-talet (redovisad i utbildningsrådets verksamhetsberättelse för år 1980). Vid ett av rådets sammanträden gjordes sålunda en särskild genomgång av invandrarundervisning i gymnasieskolan. Bl. a. diskuterades behovet av och förutsättningen för en utvidgad försöksverksamhet med finskspråkig gymnasial utbildning. I samband därmed diskuterades även att kartlägga vissa merit- och behörighetsbestämmelser inom den gymnasiala yrkesutbildningen.

På inbjudan av den svenska regeringen ägde ett möte rum i februari 1982 mellan finska och svenska ministrar, varvid olika migrationsfrågor inom arbetsmarknads-, utbildnings- samt social- och hälsovårdssektorerna diskuterades. I ett gemensamt uttalande efter mötet konstaterade ministrarna att båda ländernas regeringar betraktar migrationen och sverige-finländarna som en av de i framtiden viktigaste samarbetsfrågorna mellan Finland och Sverige. En mycket stor del av mötet ägnades åt utbildnings- och kulturfrågor. Ett resultat av överläggningarna blev att finsk-svenska ut-

bildningsrådet fick ministrarnas uppdrag att fördjupa samarbetet i skolfrågorna.

Under året har utbildningsrådet medverkat till anordnandet av två konferenser dels om förskoleutbildningen i Finland och Sverige dels om svenska som främmande språk. Vidare har finska delegationen i samarbete med universitets- och högskoleämbetet i Sverige anordnat en konferens för lärarutbildare från båda länderna.

4. Studieresor m. m.

Finska delegationen har i samarbete med svenska myndigheter anordnat studieresor till Finland för svenska skolledare, socialchefer och lärarutbildare. Dessutom har finska skoladministratörer avlagt studiebesök i Sverige.

F. Framtidsplaner

En viktig uppgift för utbildningsrådet framöver blir att fullfölja ministrarnas uppdrag om ett fördjupat samarbete inom skolområdet.

Utbildningsrådets arbete har hittills i stor utsträckning gällt olika dimensioneringsfrågor inom skolområdet, vilket sammanhänger med den stora invandringen till Sverige under 60- och 70-talen. Det fortsatta arbetet bör enligt rådets uppfattning mer och mer inriktas på åtgärder som främjar den kvalitativa utvecklingen av undervisningen för finsktalande barn i Sverige.

För närvarande pågår i Sverige ett omfattande utredningsarbete om olika invandrarfrågor, där bl. a. undervisningen av finskspråkiga barn i Sverige uppmärksammas. Ett utredningsförslag i dessa frågor kan förväntas under första hälften av år 1983. Utbildningsrådet kommer att noggrant följa resultaten av pågående utredningsarbete.

Vidare planerar rådet att under 1983 ta fram ett informationsmaterial som belyser vissa problem hos finska barn i förskoleåldern i samband med återvandring.

G. Finansiering och ekonomi

Båda länderna bestrider sina egna kostnader för samarbetet inom utbildningsområdet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 26/k) och meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

Till kulturutskottet har hänvisats av Sveriges regering till 31:a sessionen avgiven berättelse från Finsk-svenska utbildningsrådet samt meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

Det framgår att ett möte mellan finländska och svenska ministrar hållits i februari 1982, varvid olika migrationsfrågor inom arbetsmarknads-, utbildnings- samt social- och hälsovårdssektorerna diskuterats. Ett resultat av överläggningarna blev att Finsk-svenska utbildningsrådet fick ministrarnas uppdrag att fördjupa samarbetet i skolfrågor.

Utbildningsrådet anför att det för närvarande i Sverige pågår ett omfattande utredningsarbete om olika invandrarfrågor, där bl. a. undervisningen av finskspråkiga barn i Sverige uppmärksammas. Rådet säger sig komma att noggrant följa reslutaten av utredningsarbetet.

Kulturutskottet förväntar sig att utbildningsrådet i sin rapportering till Nordiska rådet ger en fyllig redovisning av sin verksamhet som ett permanent för regeringarna i Finland och Sverge gemensamt koordinerande och rådgivande organ.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger berättelsen C 26/k och meddelandet om rekommendation nr 14/1975 till handlingarna i väntan på ny berättelse och nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

Eeva Kuuskoski-

Vikatmaa (K)

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Berättelse

från Nordiska postföreningen

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk postforening
Adresse inntil juni 1983.
Post og Telestyrelsen
Postboks 270
121 Reykjavík

B. Startår

1869

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige.

D. Mål

I henhold til gjeldende "Avtale om Nordisk postforening" inngått 15.12.1980 har foreningen til formål å:

- fremme det postale samarbeidet i Norden
- forbedre og utvikle postforbindelsene mellom de fem landene samt mellom disse og andre land
- samordne de nordiske postadministrasjonenes standpunkt i spørsmål av større betydning som behandles i internasjonale organisasjoner
- fremme det internasjonale postale utviklingsarbeidet.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Samarbeidet utføres gjennom NORDPOST (videreføring av Nordisk postkonferanse), komitéer og arbeidsgrupper.

NORDPOST er et forum for informasjon og samråing i policyspørsmål av felles interesse på generaldirektørnivå.

NORDPOST kommer sammen minst en gang hvert år.

Den administrasjonen som har fått i oppdrag å arrangere neste ordinære NORDPOST-møte har i mellomtiden ansvaret for foreningens sekretariat.

2. *Styrets sammensetting*

Foreningen har ikke noe styre.

3. *Personale*

Foreningens sekretariat ivaretas på omgang av medlemslandene, og foreningen har derfor ikke eget personale.

4. *F. Virksomhet*

Komiteén for drifts- og markedsspørsmål (ND) hadde planleggingsmøte i Stockholm 13. maj 1982. På møtet ble det besluttet å holde seminarer for utveksling av erfaringer og kunnskaper. Seminarene vil ha en varighet av 1–3 dager og vil omfatte 20–25 personer.

Følgende seminarer blev holdt 1982:

- Postverkets rolle i gråstrøket, inkludert spørsmål om nyetablering eller nedleggning av poststeder (20–21. april 1982 i Finland)
- Kvalitetsmåling og tiltak for å bedre kvaliteten på postverkens tjenester (november 1982 i Danmark)

Ad hoc-gruppe som arbeider med et system for elektronisk veiing med Norge som ansvarlig administrasjon skal avgi sluttrapport.

Ad hoc-gruppen for klassifisering af brevpost fortsætter sit arbejde.

NORDPOST-komiteén for allmenne og internasjonale spørsmål (NA) har vært samlet på Geilo 9–10. mars 1982.

Møtet behandlet en rekke saker av interesse og betydning for det nordiske samarbeidet. Blant disse kan nevnes endringer i tilleggsbestemmelsene til den nye nordiske postavtalen fra 1. januar 1981. Tilleggsbestemmelsene er en sammenfatning av tidligere vedtak om hvordan det postale samarbeidet i Norden skal organiseres, og hvilke regler som skal gjelde for postutvekslingen mellom de nordiske land. Spørsmålet om en samnordisk frimerkeutgivelse i 1983 ble også tatt opp, og en ad hoc-gruppe er nedsatt for å utrede alle praktiske sider ved utgivelsen. Som motiv for frimerkene er foreslått "Nordisk turistår".

Spørsmålet om å ta bort kravet om at aviser og blad skal være trykt i det land hvor de innleveres for å kunne sendes fram for bladporto, ble også diskutert. Det ble imidlertid ikke truffet endelig avgjørelse i saken.

Sverige gjorde rede for utviklingen innenfor de internasjonale faksimile-tjenestene, og kunne opplyse at det nylig er etablert et samarbeid mellom Verdenspostforeningen og Den internasjonale teleunion. Tilsvarende arbeid foregår også innenfor Den Europeiske post- og teleforeningen hvor en fellesgruppe post–tele skal utrede mulighetene for å innføre en europeisk postfaxtjeneste. Et utredningsarbeid foregår også på nordisk plan.

Det nordiske samarbeidet på bistandsområdet ble diskutert på bakgrunn av rapporten fra møtet i Stockholm i desember i fjor mellom de nordiske kontaktpersoner på området. Det var enighet om at det nordiske samarbeidet bør fortsette innenfor rammen av de enkelte lands ressurser, og at en kontaktmannsordning er en hensiktsmessig samarbeidsform.

Av andre spørsmål kan nevnes erstatning for skade på innholdet i pakker som følge av forsinkelse, innenriks porto for brev og småpakker over 500 g og trykksaker over 1000 g, samt spørsmål i sammenheng med Nordisk postforenings organisering og representasjon utad. Danmark og Sverige, som for tiden representerer Norden i henholdsvis Eksekutivrådet og Studierådet rapporterte fra virksomheten.

Nordpostkomitéen for giro- og banktjenester (NG) holdt møte i Oslo i oktober 1982.

Den øverste ledelsen i de nordiske postverkene kom sammen til møtet NORDPOST '82 på Os v. Bergen i Norge, i begynnelsen av juni 1982. Man utvekslet her informasjon om utviklingen innen de nordiske postverk og drøftet rapportene fra Nordpostkomitéene og LTP-gruppen. Bl. a. besluttet man at give NA-komitéen i oppdrag at sammenstille en analyse angående den internasjonelle postgangen, da der var almindelig opfattelse om, at postgangen landene imellem ikke var så god som ønskelig.

G. Fremtidsplaner

Etter neste NORDPOST-møte i juni 1983 vil Danmark overta sekretariatet for foreningen.

Om fremtidsplaner ellers, jfr. F.

H. Finansiering

Hver administrasjon dekker selv sine utgifter i forbindelse med medlemskapet i foreningen.

Utgiftene til å fremstille Nordisk posttidsskrift fordeles etter følgende nøkkel:

Sverige	32.7 %
Danmark	21.7 %
Finland	21.7 %
Norge	21.7 %
Island	2.2 %

Berättelse

från samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
Box 6806
S-113 86 STOCKHOLM
Telefon: 08-318932

B. Startår

1972

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige samt Island (observatörstatus).

D. Syfte

SNS har till uppgift att förmedla och understödja gemensam nordisk forskning inom skogsbruket samt att underlätta samverkan inom den skogliga forskarutbildningen.

E. Organisation

1. Administration

SNS:s styrelse består av tre representanter för vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige samt en observatör från Island. Sekretariatet består av ca 1/3 tjänst. Ordförandeskapet jämte sekretariatet cirkulerar mellan de deltagande länderna i fyraårsperioder. Perioden 1981–84 svarar Sverige för nämnda funktioner. Fr. o. m. 1982 finansieras även Nordiska skogsarbetsstudiernas råds (NSR) styrelse och sekretariat (ca 1/2 tjänst) via SNS:s anslag. SNS stödjer sig i sitt arbete på för närvarande 17 samarbetsgrupper (inkl NSR) representerande olika kompetensområden.

2. Styrelsens sammansättning

Hedström, Bo	generaldirektör, ordf	Sverige
Austin, Toralf	direktör	Norge
Bendz, Mårten	direktör	Sverige
Bruun de Neergaard, Vilhelm	godsägare	Danmark
Frølund, Hakon	skogsdirektör	Danmark
Gram, Truls	fylkesskogschef	Norge
Holmsgaard, Erik	föreståndare	Danmark
Huikari, Olavi	överdirektör	Finland
Mauria, Holger	forstmästare	Finland
Scheistrøen, Arne	byråchef	Norge
von Segebaden, Gustaf	dekanus	Sverige
Sundqvist, Bert	direktör	Finland
Bløndal, Sigurdur	skogsdirektör, observatör	Island

3. Personal

Hollender, Kjell	avdelningsdirektör, sekreterare SNS	Sverige
Furuberg Gjedtjernet, Ann Merete	forstkandidat, sekreterare NSR	Norge

F. Verksamhet

Enligt sin policy skall SNS under styrelsens mandatperiod (fyra år) träffa företrädare (i princip en från varje land) för var och en av samarbetsgrupperna för att med dem diskutera forskningen och möjligheterna till nordiskt samarbete inom deras respektive område. Tanken är att man härvid inom vart och ett av områdena skall kunna identifiera åtminstone någon fråga med hög nationell prioritet inom flera av de nordiska länderna, där ett nordiskt samarbete kan förväntas innebära väsentligt ökad information för en given resursinsats. I dessa fall kommer – i den mån SNS har erforderliga resurser – projekt att initieras, varvid SNS i första hand kommer att svara för de med samarbetet förbundna utgifterna, medan kostnaderna i övrigt förväntas finansieras medelst nationella medel. Då det gäller samordningen av SNS:s verksamhet med de prioriteringar som görs i nationella forskningsstödjande och forskningsutförande organ, har en genomgång av SNS-ledamöternas nationella funktioner givit vid handen, att dessa i princip borgar för att en dylik samordning kommer till stånd, utan att några särskilda åtgärder behöver vidtagas.

Då det gäller samarbetsgrupperna har Nordiska skogsbrukets frö- och plantråd, vars medlemmar (till skillnad mot övriga samarbetsgrupper) representerar den administrativa och praktiska delen av skogsbruket och inte forskningen, valt att utträda ur SNS-gemenskapen. Två tidigare separata samarbetsgrupper inom det skogsgenetiska området har gått samman i

en grupp och en arbetsgrupp representerande skogsförnyngsområdet har tillkommit.

För att bereda arbetsgrupperna möjlighet att uttala sig om SNS:s policy och de av SNS tillämpade arbetsformerna avhölls ett möte mellan SNS och företrädare för flertalet av arbetsgrupperna i samband med Nordisk Skogsunions kongress i Danmark. Det från arbetsgruppernas sida starkast framförda önskemålet var, att den andel av SNS:s projektmedel som får användas för nordiska sammankomster (högst 225 000 NOK får fr. o. m. 1982 utnyttjas härför) borde öka kraftigt. Stöd har under året utgått till sex dylika sammankomster och ett för två grupper gemensamt seminarium angående den skogliga produktionsforskningens uppgifter i samband med ett framtida klonskogsbruk. Vissa medel har även måst tas i anspråk för arbetsgruppernas sammankomster med SNS.

Under året har SNS sammanträffat med företrädare för följande arbetsgrupper:

- Nordiska skogsarbetsstudiernas råd (NSR)
- Nordisk skogsekonomisk förening
- Nordiska arbetsgruppen för skogsinventeringsfrågor
- Nordiska arbetsgruppen för skogsförnyngs forskning
- Nordiska arbetsgruppen för skogsgödslingsfrågor
- Nordisk skogsdikningsunion

Vid sammanträffandet med NSR behandlades NSR:s nya femårsplan. I samband med genomgången med Nordisk skogsekonomisk förening initierades en samordning av pågående forskning inom några av de skogsekonomiska områdena. Vid sammanträffandet med Nordiska arbetsgruppen för skogsinventeringsfrågor presenterades planer för ett projekt inom fjärranalysområdet, vilket väckte starkt gensvar hos SNS-ledamöterna. I samband med genomgången med Nordiska arbetsgruppen för skogsförnyngs forskning diskuterades tänkbara områden för ett nordiskt samarbete. Vid sammanträffandet med Nordisk skogsdikningsunion fick gruppen i uppdrag att till nästa sammanträde ta fram planer för ett projekt avseende endera näringshushållningen i tallbestånd på torvmark eller hydrologin i gamla skogsdikningsområden. I samband genomgången med Nordiska arbetsgruppen för skogsgödslingsfrågor presenterades förslag till arbetsprojekt avseende möjligheterna att dels genom gödsling kompensera näringsbortförelsen vid helträdsdrivning, dels genom kalkning i samband med gödsling motverka försurningen. Gruppen gavs i uppdrag att till nästa sammanträde ta fram planer för de nämnda projekten.

För året har projektmedel tilldelats nedanstående projekt (för mer specificerad information se bilaga 1).

1. Samspelseffekter mellan gödsling och gallring. Projektet avser att belysa hur gallringsgrepp i gran- och tallbestånd påverkar effekten av kvävegödsling på fastmark inom klimatiskt starkt avvikande områden samt hur de båda åtgärderna – gallring resp gödsling – bör samordnas tidsmässigt för att bästa totalproduktion skall uppnås.

2. *Inverkan av plant- och ungskogsbehandlingen på virkesproduktionen.* Projektet har till mål att klarlägga röjningens inverkan på ungskogens utveckling särskilt med avseende på möjligheterna till tidsmässig vinst genom snabbare dimensionsutveckling och större virkesproduktion.

4. *Produktionsförluster vid mekaniserad gallring.* Projektet omfattar fyra delmoment:

- stickvägarnas inverkan på tillväxten i granbestånd
- körskadornas inverkan på tillväxten hos gran
- rötangrepp i sårskador
- ekonomisk analys av olika gallringssystem

13. *Studier av selektionsmetoder på plantskolestadiet av gran med särskild inriktning på massframställning av sticklingar till praktiskt skogsbruk.* Projektet omfattar tre delmoment:

- studier av den förväntade effekten av ett kombinerat proveniens-, familje- och enkelträdsurval i ungdomsstadiet (plantskolestadiet)
- studier av fenotypisk stabilitet över ett brett register av växtplatser för kloner, klonblandningar, familjer och populationer (genotyp/växtplats- och genotyp/år-samspel)
- selektion av kloner för sammansättning av klonblandningar för praktiskt skogsbruk

15. *Permanent provytor vid skogsinventering.* Syftet med projektet är att undersöka möjligheterna att använda permanenta provytor vid skogsinventering, i första hand riksskogstaxeringar. Metoder för utläggning och återinventering av sådana ytor vid den svenska och finska riksskogstaxeringen skall utvecklas.

16. *Undersökningar över växtplatsens och skogsskötselns inverkan på granens vedkvalitet.* Bakgrunden till projektet är att man till följd av ändrad skogsskötselpraxis (ökad gallringsstyrka och större plantavstånd) på längre sikt kan befara en försämring av granråvarans kvalitet samtidigt som det från avnämarsidan ställs krav på bättre och mer väldefinierade kvalitetsegenskaper. Projektet omfattar fyra delmoment:

- grantimrets styrkeegenskaper och dessas variation med växtplats och gallringsstyrka
- skogsskötselns och växtplatsens påverkan på densiteten
- styrkeegenskaperna hos gran från Nordskandinavien
- plantavståndets betydelse för sågvarukvaliteten

19. *Trädslagens produktionsmöjligheter på olika växtplatser.* Projektet har till mål att fastställa de för de nordiska länderna mest betydelsefulla trädslagens volymproduktion och värdeavkastning på olika växtplatser.

20. *Trädens biomassa: Standardisering av nätmeter och definitioner samt registrering av biomassaundersökningar i Norden.* Projektet omfattar tre delmoment:

- samordning av begrepp etc som används i de nordiska länderna samt förslag till definitioner på biomassans delar för träd

- registrering och beskrivning av genomförda och pågående biomassaundersökningar i de nordiska länderna
- standardisering av provtagningen av biomassa samt metoderna (inkl noggrannheten) för beräkning av biomassamängden för träd och bestånd med hjälp av stickprov.

Virkesdrivning på torvmark (NSR). Projektet omfattar två delmoment:

- olika faktorerers inverkan på transporter på torvmark
- utveckling av mätmetoder och utrustning som kan belysa torvens mekaniska egenskaper

Gallringsteknik (NSR). Projektet har till mål att ta fram tekniska lösningar som minskar gallringens negativa konsekvenser för beståndsutvecklingen. Följande delområden kan nämnas:

- vidareutveckling av hantering- och bearbetningstekniken
- förenkling och minskning av arbetsinsatsen
- lösningar som möjliggör kvarlämnandet av största möjliga andel av beståndets huvudstammar
- minskning av antalet skador förorsakade av transporter, kranarbete, fällning m. m.

Skogsvårdsteknik (NSR). Projektet är strukturerat i två delprojekt:

- arbetsteknik vid avståndsreglering och lövträdsbekämpning
- arbetsteknik vid fröinsamling och sådd

Arbetsorganisation i skogsbruket (NSR). Projektet syftar till att utveckla skogsbrukets arbetsorganisation, så att den medför ett ökat arbetsengagemang och en förbättrad samordning av verksamheten med bättre lönsamhet och arbetsmiljö som följd. Projektet omfattar tre delprojekt:

- arbetsformer vid skogsarbete
- arbetsledning i skogsbruket
- lönesystem i skogsbruket

Bättre skogsteknisk arbetsstudieteknik (NSR). Projektet har till mål att samordna och vidareutveckla arbetsstudietekniken inom nordiskt skogsbruk genom utveckling av gemensam utrustning och gemensamma metoder och behandlingsprogram.

Fjärrstyrning och automatisering av skogsmaskiner (NSR). Projektets mål är att förbättra existerande system och att klarlägga möjliga områden för automatisering och fjärrstyrning av skogsmaskiner samt att värdera vilka konsekvenser detta kommer att få. Dessutom är målet att komma fram till konkreta, generella styrsystem som skall kunna anpassas till existerande och framtida skogsmaskiner.

Förutom till direkta projekt har medel anslagits för en sammanställning över det befintliga kunskapsläget då det gäller förstagallringar.

Fortsatt stöd har vidare getts till Nordiska samarbetsgruppen för högre skogsutbildning (NSHS), vars arbetsuppgifter även har preciserats.

Under året har vidare

- påbörjats utarbetandet av en broschyr ang SNS:s verksamhet
- beslutats om ett förenklat ansökningsförfarande, då det gäller pågående projekt
- utarbetats en särskild blankett för årsrapporterna
- informerats om SNS:s verksamhet vid European Forestry Commissions 20:e session i Innsbruck

C. Framtidsplaner

SNS kommer under 1983 och 1984 att träffa företrädare för resterande samarbetsgrupper – bl. a. en nybildad grupp inom det skogsproduktions-ekologiska området. Det är SNS:s mål att kanalisera de forskarkontakter som kommer till stånd inför och i samband med dessa sammankomster till gemensamma forskningsprojekt, vilka kan förväntas medföra en varaktig aktivering av det nordiska samarbetet inom respektive skogsforskningsområde. Härför erfordras dock att erforderliga projektmedel ställs till SNS:s förfogande.

H. Finansiering

	1981 räkenskap	1982 budget	1982 beräknat utfall
Löner	139	175	118
Varor och tjänster	252	243	300
Projektverksamhet	3 881	4 531	4 531
Summa	4 272	4 949	4 949

BILAGA

Forsknings- projekt	Deltagande länder ¹	Beräknad löptid	Anslag före 1982 1 000 NOK	Anslag 1982 1 000 NOK
1. Gödsling och gallring	<i>F, N, S</i>	1976–1989	1 027,6 ²	190
2. Plant- och ungskogsbe- handlingen	<i>F, N, S</i>	1978–1982	1 087,5	148
4. Mekaniserad gallring	<i>F, N, S</i>	1978–1984	530	325
13. Selektionsmetoder	<i>D, S</i>	1980–1983	240	170
15. Permanenta provytor	<i>F, N, S</i>	1979–1982	475	180
16. Granens vedkvalitet	<i>D, F, N, S</i>	1980–1983	452	450
19. Trädslagens produ- tionsmöjligheter	<i>D, N, S</i>	1980–1984	363	230
20. Trädens biomassa	<i>D, F, N, S</i>	1982	–	170
Virkesdrivning på torvmark (NSR)	<i>F, S</i>	1977–1983	977	275,8
Gallringsteknik (NSR)	<i>D, F, N, S</i>	1978–1982	1 402	593
Skogsvårdsteknik (NSR)	<i>D, F, N, S</i>	1981–1984	304	440
Arbetsorganisation i skogsbruket (NSR)	<i>D, F, N, S</i>	1981–1983	607	784
Bättre skogsteknisk arbetsstudieteknik (NSR)	<i>D, F, N, S</i>	1982–1985	–	160
Fjärrstyrning och automatisering av skogs- maskiner (NSR)	<i>D, F, N, S</i>	1982–1984	–	197,2
<i>Övrigt</i>				
Förstagallring i Norden (NSR-utredning)		1982	–	30
Skoglig forskarutbildning	<i>D, F, N, S</i>	1979 tv	80	35
Samarbetsgruppresor		1982 tv	–	153
				4 531

¹ Projektledande land understruket² Därav 480 direkt från NMR

Berättelse

från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (NGB)
Box 1543
S-221 01 LUND

B. Startår

1979

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

NGB:s målsättning är att bevara och dokumentera den genetiska variationen hos allt för Norden värdefullt material av jordbruks- och trädgårdsväxter. Detta gäller såväl ursprungligt material som förädlingsmaterial.

Denna målsättning gör NGB till ett centralt intressecentrum för växtförädlare och andra växtforskare i Norden.

Ett nära samarbete med dessa intressenter präglar verksamheten. I princip skall inlagrat material och dokumentation rörande detta vara fritt tillgängligt för envar.

Den nordiska genbanken utgör en viktig del av genbanksnätet i Europa samt deltar aktivt i det globala samarbetet. Detta är nödvändigt för att undvika dubbelarbete samt för att främja principen rörande fritt utbyte av material och information.

E. Organisation

1. Administration

Verksamheten finansieras av Nordiska ministerrådet. Medelsförvaltning och redovisning handhas av statens utsädeskontroll i Solna, som även svarar för viss administrativ service åt NGB.

Redovisningen sker i det statliga redovisningssystemet (system S). Riksrevisionsverkets (RRV) föreskrifter 1973-05-28 för redovisningsverksamheten inom redovisningsgrupp (FRG) skall gälla. För internt bruk användes ett databaserat ekonomiskt redovisningssystem, som utvecklats vid NGB. Så ofta som det är önskvärt kan ajourförd redovisning utskrivs.

2. Styrelsens sammansättning

Skov, Halvor, kontorchef, Danmark
 Andersen, Sigurd, professor, Danmark
 Manner, Rolf, professor, Finland
 Rekola, Olli, lantbruksöverinsp., Finland
 Sigurbjörnsson, Björn, direktör Island
 Tomasson, Thorsteinn, doktor, Island
 Hansen, Leif Robert, seksjonsleder, Norge
 Wold, Arne, direktör, Norge
 Kåhre, Lennart, professor, Sverige
 Junback, Carl Gunnar, dep.sekr., Sverige

3. Personal

Kjellqvist, Ebbe, föreståndare, Sverige
 Yndgaard, Fleming, bitr. förest., Danmark
 Kurki, Aune, försökstekniker, Finland
 Hagen, Eva, assistent, Sverige
 Pardon, Monica, sekr./ass., Sverige
 Rydström, Gullan, ass. databehandling, (1/2-tid), Sverige

F. Verksamhet

”Riktlinjer för NGB:s uppbyggnad och utveckling” har utarbetats.

Verksamheten har varit koncentrerad till fröburna jordbruks- och trädgårdsväxter. Arbetet med inventering och beskrivning av släktena Ribes (vinbär, krusbär), Rubus (hallon, björnbär, hjortron, åkerbär) och Rheum (rabarber) har fortsatt. Inventering av släktet Prunus (körsbär, plummon) har påbörjats.

Arbetet med uppförökning och utvärdering har fortgått.

Påbörjade kartläggnings-, inventerings- och insamlingsarbeten har fortsatt programenligt i samtliga nordiska länder.

En samnordisk arbetsgrupp av potatisexperter har redovisat förslag till åtgärder rörande bevaring av potatis.

En samnordisk arbetsgrupp för frukt och bär har redovisat ramprogram och delprojekt.

Vidare har samnordiska arbetsgrupper för vallväxter och självbefrukande stråsäd (korn, vete, havre) etablerats och utarbetat ramprogram.

Korsbefruktande stråsäd (råg, rågvete) hanteras av enmansutredare.

En tremannaarbetsgrupp har utrett frågan rörande ärtkollektionen vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt.

För att slutföra utredningsarbetet rörande dubblettlagring av genbanks-material i tjälfrusen mark har en tremannaarbetsgrupp tillsatts.

PM rörande karantänaspekter har utarbetats. Nordisk samordning av karantänarbetet eftersträvas.

NGB:s aktiviteter koordineras med SNP, så att överlappning ej ska förekomma.

Insamling

a) Gamla lantsorter samt äldre förädlade sorter

I Finland har insamlingsverksamhet fortsatt i Österbotten. Ca 100 prover av lokalsorter av olika kulturväxter (råg, timotej, rödklöver) har insamlats

b) Vilda växter

Insamling av i Norden inhemska vallväxter i Dalsland i Sverige (ca 50 kollekt).

Inlagring

Vid NGB:s fryslager finns inlagrat 3015 (accessioner) prov av stråsåd, vallväxter, oljeväxter, köksväxter, trindsåd (615 accessioner ärter, 2400 andra).

Materialet omfattar förädlade sorter, lokalsorter och vilt material.

780 prov av kornmutanter har inlagrats temporärt.

Dokumentation

a) Uppgifter rörande fröhantering vid inlagringen: frökvantitet och -kvalitet osv. har registrerats på data av 2400 accessioner (prov).

b) Sortdokumentation av de 728 i Sverige 1886–1980 marknadsförda sorter av jordbruksväxter har registrerats på data.

Frödistribuering

Efterfrågan på materialet vid NGB har ökat. NGB har levererat frö för växtförädlare och -forskare både från eget fryslager och förmedlat material från andra genbanker och institutioner världen över.

ADB

Databehandlingen har avancerat tillfredsställande. Arbetet med utvecklingen av registreringsprogram är slutfört och registrering av kollektioner har påbörjats i Danmark, Finland och Sverige.

Detta registreringsprogram användes även för registrering av dokument och litteratur vid NGB.

NGB har vidareutvecklat sitt databaserade redovisningssystem till att även omfatta nationella projektmedel.

Likaså har användning av textbehandling påbörjats.

Ledningen för NGB har företagit exkursioner och deltagit i möten i Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsammans med nationella representanter.

Symposier m. m.

I nedanstående möten har NGB deltagit och ofta spelat en aktiv roll.

Ämne	Arrangör	Vecka	Land
Statistik/ Databehandl.	NEUCC	4	Danmark
Korn	ECP	5	DDR
Ärt	IBPGR	12	Sverige
ADB studiebes. från Libyen	NGB	20	
Fröhantering	Eucarpia	27	England
Råg	ECP	31	Finland
Förädling av svarta vinbär	NJF	33	Sverige
Förädling av vallväxter	Eucarpia	37	England
ADB studiebes. från England	NGB	39	
ADB studiebes. från Ungern	NGB	38-40	
Fröpatologi	DANIDA	41	Danmark
Styrelsemöte i ECP	ECP	42	Belgien
ADB studiebes. från Jugoslavien	NGB	43	

ECP = European Cooperative Programme

Eucarpia = European Association for Research in Plant Breeding

IBPGR = International Board for Plant Genetic Resources

NEUCC = Det regionale EDB-center ved Danmarks tekniske Højskole

NJF = Nordisk jordbruksforskning

G. Framtidsplaner

Frukt och bär

Behov föreligger att beskriva den genetiska variationen hos de naturligt förekommande populationerna och insamlade genotyperna inom Ribes (vinbär, krusbär). Behov av motsvarande beskrivningar finns också för Rubus (hallon, björnbär, hjortron, åkerbär).

NGB:s arbetsgrupp på frukt och bär utarbetar riktlinjer för det fortsatta arbetet med det naturligt förekommande och insamlade materialet. Riktlinjerna omfattar bl. a. beskrivningsmetoder och hantering av materialet.

Vallväxter

Insamling av vallväxter kommer att fortsätta. NMR:s publikation "Naturgeografisk Regionsindelning av Norden" kommer att användas som utgångspunkt för insamlingsexpeditionerna.

Självbefruktande stråsäd

Förutom insamling och dokumentation av nordiska sorter kommer aktiviteterna att omfatta registrering och utvärdering av diverse mutanter i nordiska kollektioner.

Landskapsväxter

Aktiviteterna i den svenska arbetsgruppen för prydnadsväxter, som koncentrerar sig på indigent material i nordliga områden, planeras även omfatta hela Norden. Arbetet kommer då att organiseras genom en samnordisk arbetsgrupp.

ADB

Den tidsplan som NGB har utarbetat på ADB-området sträcker sig fram till utgången av 1986.

Nationell registrering har påbörjats och kommer att fortsätta.

De faciliteter som nämnes nedan är idag i funktion på diskettnivå.

Under 1983 utvecklas program för inlagring av nationellt registrerad data i den centrala databasens struktur.

Under 1984 utvecklas program för sökning av data i den centrala databasen.

Under 1985 utvecklas program, som via telekommunikation införlivar och söker data i den centrala databasen.

Under 1986 efterjusteras alla funktioner på sådant sätt att framtida vidmakthållande av soft-ware blir minimalt.

PR

Det har visat sig nödvändigt att göra en intensiv insats för att informera om NGB:s existens och funktion. Därför planeras utarbetande av en film, som kan visas i TV och som kan utlånas som videokassett för undervisningsbruk.

H. Finansiering

NGB:s budget för 1982:
1 990 000 SEK.

Berättelse

från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi
Institutt for kriminologi og strafferett
Universitetet i Oslo
Karl Johansgt. 47
N-Oslo 1

B. Startår

1961 (1962)

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Ifølge NSfK's statutter § 1

Rådet har til formål å fremme kriminologisk forskning i Norden, og bistå myndighetene i de nordiske land i spørsmål av krimiologisk art.

E. Organisasjon og arbeidsformer

1. Funksjon og sammensetning

Nordisk Samarbeidsråd for Kriminologi består av 13 medlemmer som utnevnes av de nordiske justisministre. Mandatperioden er 3 år. Danmark, Finland, Norge og Sverige velger tre rådsmedlemmer hver og Island ett medlem. Rådsmedlemmene er representanter for kriminologisk forskning og justismyndighetene.

NSfK har som oppgave å være et kontaktorgan mellom nordiske forskere og forskningsmiljøer som driver kriminologiske studier. NSfK fremmer også forskning innen kriminologi gjennom forskningsbidrag og initiativ til nye prosjekter. Dessuten er NSfK et kontaktorgan mellom forskning og

den praktiske kriminalpolitikk i Norden. Rådet skal bl. a. bistå myndighetene i de nordiske land i kriminologiske spørsmål. Videre skal NSfK drive informasjonsvirksomhet.

I 1982 hadde Rådet følgende sammensetning:

Danmark:	Professor Ulla Bondeson Lektor Vagn Greve Avdelingschef Michael Lunn
Finland:	Professor Inkeri Anttila Överdirektör K. J. Lång Direktör Patrik Törnudd
Island:	Professor Jónatan Thórmundsson Avdelingssjef Jon Thors (suppleant)
Norge:	Professor Nils Christie Ekspedisjonssjef Georg Fr. Rieber-Mohn I. Amanuensis Cecilie Høigård
Sverige:	Byråchef Norman Bishop Departementsrådet Marianne Håkansson Professor Knut Sveri

Professor Nils Christie var Rådets ordfører og lektor Vagn Greve var vice ordfører.

En ny mandatperiode vil gjelde fra 1.1.1983 til 31.12.1985. Ny- eller gjenopptegnelse av rådsmedlemmene finner sted.

NSfK's råds møte i 1982 valgte professor Ulla Bondeson, Danmark, som ordfører fra 1.1.1983. Som vice ordfører ble valgt direktör Patrik Törnudd, Finland.

2. Rådsmøte

Rådets ordinære årsmøte fant sted i København 23–24.2.1982.

3. Sekretariatet

NSfK's sekretariat er plassert i Oslo på Institutt for kriminologi og strafferett, frem til 31. januar 1983. Mag. art. Sturla Falck er administrativ leder og Lisa Sterud er sekretær.

Fra 1. februar 1983 flytter sekretariatet til København og blir plassert på Kriminalistisk Institut. Cand. jur. Henning Koch er da tilsatt som ny administrativ leder.

4. Kontaktsekretærer

For å opprettholde kontinuerlig informasjonsvirksomhet mellom de nordiske land har NSfK følgende kontaktsekretærer:

Danmark:	Britta Kyvsgaard, Kriminalistisk Institut, København.
Finland:	Seppo Leppä, Rättspolitiska forskningsinstitutet, Helsingfors.

Ísland:	Thorsteinn A. Jónsson, Dóms- og kirkjumálaráðuneytid, Arnarhvoli, Reykjavík
Sverige:	Karsten Åström, Allmän kriminologi, Stockholms universitet.

5. Øvrige

Revisor for NSfK's økonomiske forvaltning er underdirektør Rolf By, Riksrevisjonen, Utenriksdepartementet.

F. Virksomhet

1. Seminar

I Nordisk Forskerkurs, 5/1982

Komparativ samfunnsforskning spesielt innen alkohol- og narkotikaforskning og kriminologi

7–18. mars 1982, Finse, Norge.

Kurset var et samarbeid mellom NSfK og NAD (Nordiska Nämnden för Alkohol och Drogforskning) og hovedsakelig finansiert av Nordiska Forskarkurser.

I alt deltok 49 "lærere" og forskere på kurset. Av 17 lærere deltok 5 på hele kurset. De andre var der flere dager og bidro aktivt i diskusjonene.

Kurset hadde tre hovedmålsetninger:

1. diskutere teoretiske og metodiske problemer i komparativ samfunnsforskning, spesielt ved nordiske sammenligninger.
2. diskutere sammenligninger i de nordiske lands samfunnsutvikling.
3. diskutere fruktbare problemstillinger, problemer ved tolkning av resultater og vanskeligheter ved gjennomføring av nordiske undersøkelser.

Følgende hovedinnledninger ble holdt:

Förklaring till frihetsstraffets uppkomst och förändring ved Heikki Ylikangas, Finland.

Kommentator: førstelektor Anne-Lise Seip, Norge

Folkrörelser i Norden i historisk belysning ved Fil. lic. Henrik Stenius, Finland

Kommentator: Førstelektor Anne-Lise Seip, Norge

Kvinnokriminologi i Norden ved Dr. crim. Annika Snare, Norge.

Krigstidens kriminologi ved Jur. cand. Hannu Takala, Finland

Komparativ samfunnsforskning: erfaringer fra nordiske alkoholprosjekt ved Forskningsjef Ragnar Hauge, Norge.

Forskningsdesign och -strategi ved forskningssjef Klaus Mäkelä, Finland.

Finland i et komparativ perspektiv av prof. Erik Allardt, Finland.

Etniska kulturella minoriteter ved prof. Erik Allardt, Finland.

En helhetlig sammenlikning av de nordiske samfunn ved prof. Johan Galtung, Norge.

Et perspektiv på samfunn og sosial kontroll ved prof. Dag Østerberg, Norge.

Problemer i komparativ analyse ved formidling mellom mikro- og makrooperspektiv ved prof. Johan Galtung, Norge.

Om nordisk politik ved fil. cand. Claes Wiklund, Sverige.

Den registrerade brottsligheten – nordisk kriminalstatistikk ved byrådirektör Hanns v. Hofer, Sverige.

Ickeregistrerad brottslighet – erfaringer från nordisk projekt ved forsker Kauko Aromaa, Finland.

Den nordiska kriminalpolitiken ved jur. cand. Sten Heckscher, Sverige.

Sorg og straff ved prof. Nils Christie, Norge.

Kontrollpolitik och psykofarmaka i Norden ved prof. Kertil Bruun, Finland.

Planerad studie av tvång mot missbrukare i Norden, ved docent Antoinette Hetzler, Sverige.

Videre var det presentasjon og diskusjon av samtlige deltakeres egne forskningsprosjekter.

På grunnlag av på forhånd innsendte prosjektbeskrivelser ble deltakerne på kurset delt inn i fem arbeidsgrupper:

- 1) avvikskontroll
- 2) avviksformer og sosial struktur
- 3) sosialisering og samfunn
- 4) helse og styring
- 5) minoriteter

Gruppenes oppgave var å diskutere felles forskningsinteresser ut fra deltakernes prosjekter, samt evt. å formulere prosjektforslag for videre samarbeid. Innen områdene helseforskning (medisin/teknologi) og behandlingsforskning og ungdoms- og rusmiddelforskning har forskerkurset medført videre samarbeid om forskningsprosjekter.

Samarbeidet mellom NSfK og NAD ved planleggingen og gjennomføringen av kurset fungerte meget positivt, med kombinasjon av erfaringer og utvidet faglig bredde. Dette har også åpnet for samarbeid og informasjonsutvikling videre framover.

II NSfK's forskerseminar Skagen 25–28. mai

NSfK's årlige forskerseminar ble avholdt i Danmark. 52 deltakere og innledere var med på et meget godt gjennomført faglig program, med hovedtema: Forskning og politikk, spesielt med henblikk på kriminologiens betydning for det kriminalpolitiske system.

Følgende foredrag ble holdt:

Professor Edmund Dahlström: Samhällsvetenskap, ideologi och politik.

Professor Paavo Uusitalo: Traffic accidents as a dysfunction of technological development.

Professor Vilhelm Aubert: Kriminologisk forskning og internasjonal politikk.

Forsker Henrik Tham: Inomverksforskning – eksemplet BRÅ.

Forsker Kauko Aromaa: Effekten av kriminologisk forskning på kommunal kriminalpolitikk.

Lektor Berl Kutchinsky: Seksualitet og lovgivning.

Forsker Elina Suominen: Forskning och politik i Finland i belysning av ett eksempel: Fångvård 100.

Docent Rita Liljeström: Prostitutionsforskningens politiske betydning.

Lektor Jørgen Jepsen: Forskning på politisk ladede områder.

Forsker ass. Annalise Kongstad og forsker Leif G. W. Persson: Voldtægtsforskningen og dens betydning.

Mag. art. Sturla Falck: Den kriminelle innvandrer – eller "en farlig forskningsmyte?"

Tf professor Hans Klette og professor Johs. Andenæs: Politisk beslutningsprosess angående lovgivning om alkohol og trafikk.

Forskningsjef Ragnar Hauge: Narkotika og kontrollpolitikk.

Seminalet ble avholdt som et nordisk "formøte" til IXth International Congress on Criminology", i Wien 25–30. sept. 1983, der temaet er: "Relationship between Criminology and Public Policy".

III "Krigstiden kriminologi"

I forbindelse med et fellesnordisk prosjekt om "Brott och straff under andra världskriget" ble det 11–12. september 82 avholdt et arbeidsgruppemøte i Helsingfors. 9 forskere tilknyttet prosjektet fra de nordiske land deltok.

IV *Polsk-Skandinavisk forskerseminar, forberedelsesmøte*

Det var opprinnelig planlagt å holde et polsk/skandinavisk forskningsseminar i Polen høsten 1982. På grunn av den politiske situasjonen ble dette møtet utsatt. I stedet dro formannen på et besøk til Polen fra 2. till 8. november. Her ble lagt planer for et nytt seminar som antagelig vil bli avholdt i september 1983 i Polen. I forbindelse med forberedelsesmøtet ble det også holdt flere seminarer og kontaktmøter om nordisk kriminologi.

V *Støtte til: "Symposium om skuldprincipens roll i modern straffrätt."*

Symposiet ble arrangert 2–4.4.1982 på Hanaholmens kulturcentrum i Esbo. Det deltok 29 personer, (11 fra Sverige og 18 fra Finland). Deltakerne var forskere i strafferett, kriminologi, rettsfilosofi, rettsmedisin og rettshistorie, samt representanter for domstolen, forvaltnings- og lovgivningsmyndighet. Symposiet hadde følgende hovedtemaer:

1. "Skyldprinsippet i et filosofisk- og samfunnsperspektiv"
2. "Skyld som et kriminalpolitisk/straffedogmatisk spørsmål"
3. "Tilregnelighet som en forutsetning for skyld"
4. "Strafferettslig ansvar innenfor kollektivet"
5. "Fastsetting av strafferettslig skyld"

Symposiet var en videreføring av et seminar over temaet holdt i Uppsala

i 1981. Det ble besluttet at det skal arrangeres ytterligere et symposium i Uppsala høsten 1983. Deretter skal materialet sammenfattes i en antologi.

2. *Forskningsbidrag*

I hovedsak gis bidrag til:

- 1) utgifter til anskaffelse og bearbeiding av forskningsmateriale
- 2) avlønning av forskningsassistenter
- 3) personlige stipendier til forskere

NSfK støtter i første hånd prosjekter hvor emne og personen direkte eller indirekte har nordisk tilknytning.

Mottagere av personlige stipend forventes i almindelighet å arbeide med forskningsprosjektet på heltid. Bidragets størrelse fastsettes slik at det svarer mottagerens inntektsbortfall på grunn av tjenesteledighet etc.

Samarbeidsrådet pleier dog som regel ikke å bevilge personlige stipend til personer som har mulighet i sin hovedstilling å arbeide med det aktuelle prosjektet. F. eks. gjelder dette relativt store beløp til veletablerte forskeres tjenesteledighet/permisjon.

NSfK gir i prinsippet heller ikke utdanningsstøtte, dvs. bidrag til student- eller doktorandprosjekt gis bare om spesielle grunner foreligger.

Utgifter til reiser og individuell deltagelse på konferanser bevilges bare når slik virksomhet kan anses nødvendig for at et forskningsprosjekt skal kunne gjennomføres.

Det bevilges bare helt unntaksvis midler til litteraturinnkjøp.

Rådet er heller ikke positiv til å gi trykningsbidrag uten i meget spesielle tilfeller, f. eks. ved utgivelse av arbeider oversatt fra finsk eller islandsk, eller når publikasjonen er resultat av et NSfK prosjekt.

Departements-, direktorats- og liknende forskning/utredning i alminnelighet faller utenfor NSfK's rammer.

I 1982 ble det søkt om ca. N.kr. 545 000,- i forskningsmidler (ca. 26 % økning fra 1981). Det ble bevilget ca. N.kr. 284 000,- inklusive ca. N.kr. 45 000 overført fra 1981.

Følgende prosjekter fikk forskningsbidrag i 1982:

1) Professor Ulla Bondeson og lektor Erik Manniche (D) d.kr. 10 300,-, en medisinsk kriminologisk studie av voldsofre. Undersøkelsen er i en innledende fase.

2) Lektor Vagn Greve og lektor Nell Rasmussen (D) inntil d.kr. 43 000,- for utarbeidelse av en 100-års bibliografi over nordiske kriminalvitenskapelige tidsskrifter og årbøker. Det forventes å foreligge et manuskript i begynnelsen av 1983.

3) Forsker Vuokko Jarva (F) FM 7 000,-, studiereise i forbindelse med en undersøkelse av kriminalpolitiske framtidsbilder, en forstudie i å forstå framtiden ved hjelp av scenariometoden. Reisene er ikke foretatt i 1982.

4) Cand. jur. Henning Koch (D) d.kr. 58 000 til prosjektet "En undersøkelse af politiets effektivitet efter den nye politistruktur pr. 1. april 1973."

Rapporten vedrørende den retssociologiske undersøgelse af ordenspolitiets arbejde i Århus og Kalundborg politikredse vil for det første indeholde en række beskrivende tabeller vedr. karakteren af politiets arbejdsopgaver (ikke-kriminalitetsopgaver, straffelovsovertrædelser og politivedtægtsovertrædelser ect.) fordelt på år (1972–1976).

For det andet vil rapporten indeholde en række analyser til vurdering af, hvilke faktorer, der er afgørende for politibetjenten ved valget af, om et forhold skal afgøres på stedet eller ej. Disse analyser vil blive foretaget ved hjælp af logistiske regressionsmodeller. Den foreliggende strukturering af undersøgelsens data vedrørende gerningsmænd synes at pege i retning af, at politiet foretager en selektion af hvilke forhold, der medfører frihedsberøvelse, og hvilke forhold, der omvendt ordnes på stedet.

For det tredje vil den indeholde en statistisk sammenligning mellem antallet af mandetimer for det totale disponible personale pr. dag og antallet af mandetimer for det patruljerende personale pr. dag undersøgelsesperioden igennem. Denne relation er endvidere blevet standardiseret gennem udarbejdelsen af et specielt index, der kan vurdere, hvorvidt der er sket en reel stigning i ordenspolitiets patruljering eller ej.

Rapporten ventes at foreligge ved udgangen af januar måned 1983.

5) Forskningsass. Annalise Kongstad og forsker Beth Grothe Nielsen (D) d. kr. 22 067,–, en studie av våld mot barn. Der er fra Danmarks Statistik indhentet oplysninger om samtlige politianmeldelser efter straffelovens §§ 244–246 i årene 1979 og 1980. Disse oplysninger er grundlag for en indgang til en udvalgt række politikredses sagsakter vedrørende sager anmeldt efter straffelovens §§ 244–246.

6) Forsker Marja Korpilahti (F) FM 3 317,– til en studie om barnemis-handlingssaker behandlet i svenske og finske rettsaler.
(Se under stipendie-reiser)

7) Professorene Pekka Koskinen, Raimo Lahti og P. O. Träskman (F) inntil FM 7 000,– støtte til å arrangere et forskerseminar om skuldprincipi-pens roll i modern straffrätt. Seminaret ble avholdt 2–4.4. 1982.

8) Forsker Hanna Olsson (S), Sv. kr. 39 130,– til en studie om sambandet mellom seksuelle overgrep (incest) og prostitusjon. Prosjektet er akkurat startet opp med litteratursøking og kontakt med andre forskere innen feltet. Rapporten ventes ferdig i mai 1983.

9) Forsker Malin Persson-Åkerström (S) Sv. kr. 3 520,– til slutføring av prosjektet "Kriminalitet – sett som livsstil och jämförd med andra sådana." Avhandlingen (på engelsk) skal framlegges som doktorgradsavhandling i Lund, mai 83, og inneholder følgende kapitler: Criminals as Social Operators, Thieves Claim Responsibility, Crime as Work, Time-Perspectives amongst Criminals, Beating the System, Attitudes towards Money and Consumption and Looking at the Joneses.

Rapporten blir offentliggjort i 1983.

10) Forsker Teuvo Peltoniemi (F) FM 35 000,–. "Behandling av familjevåld".

Datainnsamling: Alla de fall som behandlats på akutmottagning vid Tölö sjukhus i Helsingfors. Datan omfattar 212 fall av familjevåld. Några variabler om dessa fall registrerades från patientjournaler och överfördes till ett databand. Bandet innehöll redan några av sjukhuset införda bakgrundsoppgifter om patienter. Materialet analyserades med hjälp av adb.

En kartläggning över familjevåldsfall inom hälsovårdscentralerna i Helsingfors genomfördes under tiden 21.6.–18.7.1982. Man fann 35 fall av familjevåld. En likadan kartläggning gjordes inom socialbyråerna i Helsingfors och då hittades 59 fall av familjevåld. Detta material har analyserats manuellt.

Därtill har man genomgått det observation- och intervjumaterial som tidigare har insamlats på skyddshem, vid polisen och domstolarna. Jämförelser mellan olika data har gjorts. Den finska forskningsrapporten är färdig och innefattar cirka 260 sidor. Bokförslaget WSOY skall publicera den på våren 1983. Manuskriptet omfattar också material som insamlats från utländska skyddshem och kriscentra med hjälp av ett resestipendium från NSfK år 1981. Det senare projektet är således färdigt.

Projekt "behandling av familjevåld" kan också sägas vara vid slutskedet. Förutom rapporten skall två artiklar publiceras. I dessa artiklar analyseras nya insamlade data mera noggrant. Man har avsikt att publicera dessa artiklar på finska i läkartidningen och i tidskriften för socialarbetare år 1983.

11) Lagstiftningsråd Hannu Takala (F) inntil FM 40 000, – til 2 to-dagers arbetsgruppemøter i forbindelse med projektet brott och straff under andra världskriget. (se under seminarer)

12) Forsker Per Olof Wikström (S) Sv. kr. 23 349, – til en undersøkelse av våldsbrottligheten i 21 svenska kommuner. Midler ble bevilget til reiser i forbindelse med datainnsamling og til databearbeiding.

Prosjektet er planlagt slutført innen utgangen av 1983.

3. Stipendier

NSfK utdeler reisebidrag til forskere som i studieformål besøker kriminologiske og kriminalpolitiske institusjoner i et annet nordisk land. I enkelte tilfeller bevilger Rådet også bidrag til reisekostnader i forbindelse med andre formål. Rådets ordfører kan bevilge inntil kr. 2 000, – i særskilte tilfeller n. kr. 2 500, –. Det forutsettes at reisen foretas på billig reisemåte. Ved større beløp enn det ordføreren er bemyndiget til å bevilge må det godkjennes av Rådet.

De som får reisebidrag har rapporteringsplikt til sekretariatet. Rapportene offentliggjøres i NSfK's Nyhetsblad.

3.1. Reisebidrag bevilget av Rådsmøte

Mer detaljerte rapporter er offentliggjort i Nyhetsbladet:

1. Studiereise til Stockholm for studenter fra Institutt for kriminologi og

strafferett (N), 29.3.–2.4. 1982. 21 kriminologer besøkte Stockholms Universitet, Riksförbundet För Hjälp åt Läkemedelsmissbrukare, Österåker fengsel, crisesenteret Alla Kvinnors Hus, Kriminalvårdsstyrelsen, Brottsförebyggande rådet og Rikspolisstyrelsen.

2. Scandinavian Research Council Scholaship: The Scottish-Nordic exchange program (1979–1981). Tre forskere fra Skotland hadde fått utsatt sine besøk til Skandinavia til 1982. Disse tre: dr. Russel Dobash, dr. Rebecca Dobash og dr. Fran Wasoff kom i uke 43. Foruten diverse kontakter med forskere og forskningsinstitusjoner ble det avholdt seminar på Institutt for kriminologi (Oslo) "Researching Violence in the Family: Issues and Controversies."

3. Forsker Marja Korpilahti (F), deltakelse ved "The Furth International Congress on Child Abuse and Neglect" i Paris 7–10.9. 1982. Hun holdt foredraget: "Child abuse cases treated in courts in Finland and in Sweden", basert på det NSfK støttede prosjektet "Barnmisshandel i Finland och i Sverige".

4. Adm. leder Sturla Falck (N) deltakelse ved "10th World Congress of Sociology, Mexico, 16–21.8. 1982. "Sociology of Deviance and Social Control" og "Sociology of Law" var to av ca. 40 ulike forskningsretninger som var representert. Tilsammen deltok ca. 2 500 sosiologer fra hele verden.

5. Forskningssjef Ragnar Hauge (N). Studiereise til Nederland 28. sept.–1. okt. 1982. Formålet var økt kjennskap til nederlandsk narkotikapolitikk og alkoholpolitikk (særlig promillekjøring). Hovedbasen for oppholdet var Nederlandsk alkohol- og narkotikaforskningsinstitutt i Amsterdam (SWOAD). Ragnar Hauge besøkte diverse forskningsinstitusjoner, offentlige, departementale komiteer, politi, påtalemyndighet og domstolssystemet i Nederland. Han hadde også et kortere opphold underveis hos kolleger i Vest-Tyskland. En rapport om narkotikaforholdene i Nederland på grunnlag av de innsamlede muntlige og skriftlige informasjonen fra studiereisen, vil foreligge i januar 1983.

3.2. Reisebidrag innvilget av NSfK's ordfører:

Nærmere referat er offentliggjort i Nyhetsbrevet.

1. Professor Inkeri Anttila (F) reisebidrag til styremøte i Paris 14.5. 1982 Société Internationale de Criminologie. Forberedelse til verdenskongressen i Wien 25–30.9. 1983.

2. Professor Ulla Bondeson (D), reisebidrag til styremøte samme sted. (se over)

3. Universitetsstipendiat Hedda Giertsen (N), deltakelse i kvinnekongressen holdt av Riksförbundet Internationella Föreningen för Invandrarkvinnor i Sverige (RIFF), Stockholm 10–12.5. 1982.

4) Universitetsstipendiat Hedda Giertsen (N), European Group for Study of Deviance and Social Control, deltakelse som styremedlem i 10.

kongress i Bologna, 31.8.–3.9. 1982, "Youth and the economic crisis: New forms of social control and counter strategies".

5. Lektor Ida Koch (D), deltagelse som styremedlem i European Group (som over).

6. Forsker Karen Leander (S) deltagelse som styremedlem i European Group (som over).

7. Forsker Kevät Nousiainen (F), studiereise til Oslo nov. 1982 i forbindelse med kvinnerettsforskning.

8. Forsker Tuija Mäkinen (F). Studiereise til Oslo, nov. 1982 i forbindelse med undersøkelse av diskriminering av etniske grupper.

4. *Rapporter:*

1. Rapport fra kontaktseminaret på Sundvolden 2–4.12. 1981.

Innholdsfortegnelse

Deltagerliste

Program

Formann i NSfK, Nils Christie: Forord

Hovrättsassessor Sten Heckscher (S):

Drag i den kriminalpolitiske utviklingen i Norden 1965–1980, – en oversikt

Professor Knut Sveri (S):

Vem förvaltar rättvisan?

Seniorstipendiat, cand. jur. Henning Koch (D):

Politiforskning i Norden

Specialforsker Kauko Aromaa (F):

Offer för kriminalitet

Jur. dr. Dag Victor (S):

Ekonomisk brottslighet

Forskningssjef Ragnar Hauge (N):

Narkotika – landeplage eller sydebukk

Professor Ulla Bondeson (D):

Rättsmedvetandet hos allmänhet och domare

Professor Inkeri Anttila (F):

Har fängelset en plats i påföljdssystemet?

2. *Rapport fra 24. Nordiske forskerseminar i Skagen, Danmark 1982*

Innholdsfortegnelse

Side

Forord – Nils Christie

Program

1

Samhällsvetenskap, ideologi och politik

– Professor Edmund Dahlström

Traffic accidents as a dysfunction of technological development

23

– Professor Paavo Uusitalo

Kriminologisk forskning og internasjonal politikk

35

– Professor Vilhelm Aubert	
Inomverksforskning – Eksemplet BRÅ	44
– Forsker Henrik Tham	
Effekten av kriminologisk forskning på kommunal kriminalpolitikk	60
– Forsker Kauko Aromaa	
Forskning och politik i Finland i belysning av ett exempel: Fångvård 100	69
– Forsker Elina Suominen	
Voldtægtsforskningen og dens betydning	79
– Forskn. ass. Annalise Kongstad	
Den kriminelle innvandreren – eller "en farlig forskningsmyte"?	84
– Mag. art. Sturla Falck	
The Swedish legislative decision making process in relation to alcohol and traffic from 1920 to 1980	109
– Tf. professor Hans Klette	
Lovgivning om alkohol og trafikk (i Norge)	117
– Professor Johs. Andenæs	
Narkotika og kontrollpolitikk	127
– Forskningssjef Ragnar Hauge	
Deltagere på Skagen-seminaret	143

3. Informasjon om NSfK gjennom 20 år

NSfK har i løpet av året utarbeidet en større rapport fra virksomhetens begynnelse fram til og med 1982. Den er utarbeidet av cand. jur. Halvor Kongshavn.

A. Nordisk Samarbeidsråd for kriminologi 1962–1982:

Innholdsfortegnelse

1. Bakgrunn
2. Statutter, styre og stell
 - Statuttene
 - Rådet
 - Sekretariatet
 - Kontaktsekretærene
3. Forskning og prosjekter
 - Innledning
 - NSfK forskningsprosjekter
 - Sesjonsundersøkelser og ungdomskriminalitet
 - Lovbruddsskader
 - Politiforskning
 - Alternativ til frihetsstraff
 - Informell og formell sosial kontroll
 - Økonomisk kriminalitet
 - Alternativ konfliktløsning
 - Fremtidsforskning

Vold

Minoritetsstudier

Annet

Forskningsmidler 1970–1982

4. Seminarer og møter

Forskerseminarer

Kontaktseminarer

Andre seminarer/arbeidsgruppemøter

5. Publikasjoner

Scandinavian Studies in Criminology

Seminarene

Nyhetsbrevet

6. "Ytre Norden" og utlandet

Island

Grønland og Færøyene

Utlandet

7. NSfK's fremtidseksistens og berettigelse

B. Seminarrapporter 1958–1981

Alfabetisk ordnet etter foredragsholders navn

– Forskerseminarer

– Kontaktseminarer

– Internasjonale seminarer

C. Scandinavian Studies in Criminology

Vol. 1–7, 1965–1980

Alfabetisk ordnet etter forfatters navn.

2.5. Informasjon

NSfK's nyhetsbrev Nordisk Kriminologi utkom med fire nummer (27–30). Nyhetsbrevet sendes uten kostnad til ca. 1 000 interessenter i Norden og utlandet. Det inneholder informasjon om NSfK's virksomhet, om internasjonale kriminologiske og kriminalpolitiske konferanser, om publikasjoner av interesse, samt periodiske rapporter fra de nasjonale kontaktsekretærene. Sekretariatet står for redigeringen av nyhetsbrevet.

2.5.2. Forskningssjef Ragnar Hauge er redaktør for *Scandinavian Studies in Criminology*. Redaksjonsrådet består av lektor Berl Kutchinsky, professor Knut Sveri og direktør Patrik Törnudd.

NSfK's Rådsmøte 1982 besluttet at utgivelsen av *Scandinavian Studies in Criminology* innstilles inntil videre p. g. a. omkostningene. For ikke å miste en engelskspråklig publikasjon anbefalte Rådet at *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap* utgir ett nummer i året på engelsk. Dette vil medføre en økt utbredelse uten økte omkostninger. Redaktør Vagn Greve ble gitt i oppdrag å innhente overslag innen Rådsmøte i 1983.

NSfK har de to siste år ydet en viss støtte til utgivelsen av Nordisk

Tidsskrift for Kriminalvidenskab gjennom bevilgning til deltids hovedredaktør. Et ekstrasnummer, nr. 5 1983 er imidlertid utgitt med spesiell støtte fra NSfK.

2.6 Planlegging

1. *NSfK's forskerseminar i Finland 24–27.5.1983.*

En finsk planleggingsgruppe bestående av Kauko Aromaa, Seppo Leppä, Raimo Lahti og Hannu Takala forbereder seminaret og har foreslått følgende hovedtemaer:

- A) Kriminologiens klassikere i de nordiske land.
- B) Miljøbrotten som en del av den økonomiske brottsligheten.

2. *Kriminalpolitisk kontaktseminar* om aktuelle hovedtemaer i kriminologien, forventes avholdt i Sverige høsten 1983. Medlemmer av Nordisk Råds Juridiske utvalg og andre sentrale politikere vil bli innbudt.

3. *Polsk-Skandinavisk forskerseminar i Polen september 1983*

Ved det Polsk-Skandinaviske arbeidsgruppemøte i Danmark 1981 ble det ytret sterke ønsker om en videreføring av kontakten. Et mindre planleggingsmøte ble avholdt i Polen i november 1982. Forskerseminaret foreslås avholdt i september 1983 i Polen, med tema: "Kontrollens grenser. På hvilke områder – i forhold til hvilke problemer – er strafferettsvesenet egnet som middel i den sosiale kontrolls tjeneste".

4. *Norden-USSR forskerseminar i Moskva 10–16. april 1983.*

Under videreutvikling av kontakten med forskningsmiljøer i Øst-Europa vil det bli avholdt et Norden-USSR forskerseminar i Moskva i april 1983. Møtet blir arrangert i samarbeid mellom Rådet og Vitenskapsakademiet i USSR. Hovedtemaer vil bli:

- I. Criminal law and public consciousness
- II. Neighbourhood-control
- III. Organization of criminological research, with particular emphasis on epistemological problems of criminology – the problem of objective and value-orientations.
- IV. Short presentation of major criminological studies.

5. *Arbeidsgruppemøter*

Det planlegges et arbeidsgruppemøte under prosjektet "Krigstidens kriminologi", i Oslo våren 1983. Forslag om andre arbeidsgruppemøter vil foreligge på *NSfK's Rådsmøte i Oslo 31.2–1.3.1983.*

BILAGA

Regnskapsoversikt pr. 22.11.82.

Utgifter:

Lønningskonto	kr.	239 799,15	
Kontorhold	"	26 032,73	
Sekretariat, reiser m. m.	"	7 332,10	
Rådets møter	"	26 650,13	
Seminar	"	80 538,20	
Stipend	"	48 128,05	
Informasjon/dok.	"	64 466,—	
Forskning	"	217 574,92	Kr. 710 521,28
Risikkonto (uoppgjort reiseforskudd)			" 2 952,—

Beholdning:

Bank	kr.	287.060,37	
Postgiro	"	2 470,94	
Kasse	"	105,75	" 289.637,06
			kr. 1 003.110,34

Tilskudd fra medlemslandene

Island	kr.	7 749,—	
Sverige	"	356.400,50	
Norge	"	155.000,—	
Danmark	"	204.003,—	
Finland	"	137.706,50	kr. 860.859,—
Statstilskudd			" 9.400,—
Tilbakeførte forsk.midler fra tidligere år			" 1.910,08
Overført fra 1981			" 128.672,91
Skatter og avgifter (ennå ikke betalt)			" 2.268,35
			kr. 1.003.110,34

Kommentar til regnskapsoversikt pr. 22.11.82.

Beholdningen pr. dato er kr. 289.600,37

Denne beholdning må forstås på bakgrunn av at budsjettåret ennå ikke er avsluttet. At beholdningen er såpass stor skyldes ikke minst at seminarene i Polen og USSR av arrangementsmessige grunner ble forskjøvet til 1983. For å kunne gjennomføre disse (sammen med de andre planlagte seminarene i 1983) er det nødvendig at de avsatte midler overføres til 1983.

Med 2 deltakere fra hvert av de nordiske land, med en stipulert reise og oppholdsutgift på ca. 5000,—, vil hvert av seminarene komme på ca. 50.000, totalt ca. kr. 100.000,—

Følgende beløp er heller ikke kommet med i regnskapet på nåværende tidspunkt:

Lønn for desember 1982, inkl. honorar til kontaktsekretærene	" "	32.000,—
Lønn for januar og februar 1983 (må avsettes året innen da innbetaling av budsjettandeler ikke skjer før i febr./mars)	" "	47.000,—
Utgifter i forbindelse med flytting til Danmark (inkl. reiser, kjøp av kontorutstyr og timelønn til den kommende adm. leder):	" "	40.000,—
Bevilgede, men ennå ikke benyttede forskningsmidler 1982	" "	20.000,—
Trykkingsutgifter i forb. med Skagen-rapport, 20 års-rapport og Nyhetsbrev	" "	20.000,—
Trykkingsutgifter til NTfK nr. 5 1982	" "	20.000,—
Polsk-Skandinavisk forberedelsesseminar nov. 1982 (ennå ikke bokført)	" "	6.500,—

Totalt	ca. kr.	285.500,—
reserv kapital til uforutsette utgifter	" "	4.100,—
Sum	ca. kr.	289.600,—

Konto SEMINAR – Saldo pr. 22.11.82 kr. 80.538,20

Skagen-seminar:

Reiseutgifter	kr.	30.883,82	
Hotell og adm. utg.	"	31.219,11kr.	62.102,93

Sundvolden-seminar 81

(etterbetaling)	"		3.336,09
-----------------	---	--	----------

Finse-semiar

Reise- og adm.utgifter	"		17.324,18
Sum	kr.		82.763,20

Tilbakebetaling i forb. med
Stangelands deltagelse på
Island-sem. 81

	"		2.225,—
Saldo	kr.		80.538,20

Konto STIPENDIER – Saldo pr. 22.11.82

	kr.	48.128,05
Ekskursjon til Sverige for krim. stud.		10.000,—
Marja Korpilahti – reise til kongress i Paris		4.390,04
Hedda Giertsen – RIFF-kongress i Stockholm		1.563,—
Ulla Bondeson, styremøte i forb. med Société Internationale de Criminologie		2.500,—
Marja Korpilahti, oversettelsesarb. i forb. med arb.gruppem�te i København 81		265,90
Inkeri Anttila, styremøte i forb. med SIC		2.250,84
Ida Koch, European-group, Bologna		1.351,07
Sturla Falck, verdenskongress Sociologi i Mexico		6.900,—
Hedda Giertsen, European Group, Bologna		2.250,—
Karen Leander, European Group, Bologna		2.000,—
Ragnar Hauge, reisestipend		6.000,—
Kev�t Nousiainen, studiereise i forb. med kvinneveretsforskning		1.330,—
Tuija Mäkinen, studiereise i forb. med undersøkelse av diskrimi- nering av etniske grupper		1.330,—
Dobash & Dobash & Fran Wasoff, Skandinavisk-Skotsk arrange- ment bestemt på tidligere rådsmøte		5.997,20
Sum		48.128,05

Konto FORSKNING – Saldo pr. 22.11.82

	kr.	217.574,92
Teuvo Peltoniemi – studie i forb. med behandling av familjevåld	kr.	46.322,50
Annalise Kongstad, barnemishandlingsunders�kelse	"	1.129,50
Vagn Greve – registerarbeid Nordisk Tidsskrift for Kriminalvi- denskab	"	32.185,50
Tr�skman/Koskinen/Lahti – forskerseminar om skyldprincipens rolle i moderne strafferett	"	4.686,25
Malin Persson – slutføring av igangværende prosjekt, kriminalitet sett som livsstil og jamført med andre sådanne	"	3.629,12
Elina Suominen, gjenstående halvpart fra tidligere forskningsbe- vilgning	"	7.938,—
Henning Koch – undersøkelse af politiets effektivitet etter den nye politistruktur pr. 1. april 1973	"	44.272,30
Hanna Olsson – undersøkelse i forb. med sambandet mellom seksuelle overgrep og prostitusjon	"	40.519,12
Hannu Takala – arr. av arb. gruppm�te.	"	
Brott og straff under andra världskriget	"	40.000,—
Sum	kr.	220.682,29
Tilbakeført fra forrige års bevilgning til Annalise Kongstad	"	3.107,37
Saldo	kr.	217.574,92

Råbalanse pr. 22.11.82

	Debet	Kredit
Bank	1 002 553,95	715 493,58
Postgiro	350 282,56	347 811,62
Kasse	5 824,35	5 718,60
Risikonto	2 952,—	
Lønn	239 799,15	
Kontorhold	26 032,73	
Sekr. reiser	7 332,10	
Møter	27 364,97	714,84
Seminar	87 653,06	7 114,86
Stipend	65 730,15	17 602,10
Dok/inf.	64 466,—	
Forskning	220 682,29	3 107,37
Skatter	6 910,—	9 178,35
Diverse		1 000 841,99
	<hr/>	
	2 107 583,31	2 107 583,31

Berättelse

från Nordisk etnologisk-folkloristisk arbetsgrupp (NEFA-Norden)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsåret 1982

A Navn og adresse

NEFA-Norden
Nordisk etnologisk-folkloristisk arbetsgrupp
Institut for europæisk folkelivsforskning.
Brede Allé 69,
DK-2800 Lyngby
Telefon (01) 85 44 77

B Startår

1963

C Formål

NEFA-Norden er en organisation som har til opgave, at udvikle samarbejdet i de nordiske lande inden for disciplinerne etnologi, folkelivsforskning, folkedigtforskning og folkemindevidenskab.

NEFA-Nordens målsætning:

- a) at være samordnende organ for øget internordisk samarbejde.
- b) udtrykke og initiere forskningsopgaver og samordne disse på internordisk plan.
- c) virke for denne målsætning gennem publikationer og tidsskrifter.
- d) øge det faglige udbytte mellem de nordiske lande gennem feltseminarer og andre internordiske kurser.

Som medlemmer har NEFA-Norden hovedsagelig studerende og yngre forskere.

D Organisation

1. Administration

Sekretariatet, 3 nordiske udvalg og 11 lokalafdelinger ved forskellige nordiske universiteter. Endvidere har NEFA-Norden kontaktpersoner ved yderligere 6 universiteter.

2. Sekretariatets sammensætning 31.12.1982

Formand, Erik Kalsgård Poulsen, Danmark

Næstformand, Markus Leikola, Finland

1. sekretær, Kirsten Rykind Eriksen Danmark

2. sekretær, Sinikka Vakimo, Finland.

3. Personale

Ikke betalt personale.

4. Revisorer

Pekka Virtanen, Finland

Robin Walraven, Sverige.

E Virksomhed

Den vigtigste koordinerende funktion for NEFA-Nordens virksomhed har repræsentantskabsmøderne, som afholdes to gange om året.

Repræsentantskabsmøderne har i 1982 været afholdt dels i Helsingfors 24–25/4, dels i Bergen 1–3/10.

Virksomheden er foregået dels i de 3 udvalg og dels i lokalafdelingerne, hvor alle 11 afdelinger kan siges at være aktive for øjeblikket. De har haft egen virksomhed og har deltaget i repræsentantskabsmøderne og i udvalgsarbejdet.

Arbejdet i NEFA-Norden har først og fremmest været koncentreret om publikationsvirksomhed og om de nordiske feltseminarer.

Kursusudvalget

Kursusudvalget har i det forløbne år forsøgt at stramme rammerne omkring udvalgets virksomhed. Denne virksomhed har i de senere år alt mere koncentreret sig omkring feltseminarernes planlægning og gennemførelse, som udvalget er ansvarligt for.

Denne koncentration har medført en aktivitetsudtømming, som alle føler uheldig for kursusudvalgets virksomhed. En af forklaringerne på dette er den dårlige økonomi, men også kontinuitetsproblemet, som er karakteristisk for foreninger der bygger på frivilligt arbejde.

På repræsentantskabsmødet i Helsingfors april 1982 udviklede kursusudvalgets møde sig til et evalueringsmøde omkring udvalgets virksomhed. En nødvendighed var at modvirke den *informationsflugt*, som hidtil er sket når erfarne Nefaitter har forladt foreningen. Dette skyldes til dels, at udvalget ingen administration har af den karakter, der kan opfange de nødvendige informationer og sikre dem til kommende medlemmers arbejde. Etableringen af *en enkel administration* synes at være uundgåelig.

Kursusudvalget har sat sig for at forsøge at oparbejde nogle *faste gøremål*. Disse skal bl. a. være med til at sikre kontinuitet i kursusudvalget, men også være til hjælp for etableringen af fremtidige aktiviteter. Således

er der etableret en *samling af 1. dels kursustilrettelse* fra de universiteter, der er knyttet til NEFA-Norden, og som kursusudvalget er ansvarligt for at holde à jour. Dette er tænkt som en hjælp til planlægningsgrupperne, der i forbindelse med feltseminarerne bliver konfronteret med de forskellige faglige interesser på de nordiske institutioner. Endvidere arbejdes der på en etablering af en *kursusvirksomhedsinformation* også i nordisk regie, ligesom en *ekskursionsvirksomhed* anses som ønskværdig for foreningens medlemmer. Som navnet siger, varetager kursusudvalget kursusvirksomhed. Hidtil er hovedparten af energien gået til feltseminarerne, men nu synes en erkendelse af et behov for et kursus på højere niveau at vokse frem. I kursusudvalget arbejdes der på at få et forskerkursus arrangeret.

Arbejdet med en evalueringsrapport omkring de senere års feltseminarer foregår stadig. Møder afholdes og materiale samles ind til udarbejdelse af en muligvis kun intern publikation til brug for kursusudvalget og kommende planlægningsgrupper. I disse møder har også den fungerende planlægningsgruppe deltaget, og dette har været anset for så udbytterigt, at kursusudvalget som et andet fast gøremål har til opgave at arrangere sådanne møder med medlemmer af tidligere planlægningsgrupper og kommende.

Kursusudvalget har arbejdet med sine sædvanlige gøremål omkring feltseminarerne. Gennemgang af rapportskrivningen i forbindelse med seminaret 1981 i Norge, som endnu ikke er afsluttet. Fremlæggelse og diskussion af planer for det kommende feltseminar i 1983. Endelig har kursusudvalget arbejdet på etablering af interesse- og lokalgrupper i NEFA-Nordens regie, for dér at bringe nordiske studerende i kontakt med hinanden. Formålet er at fremme forståelsen af sprogene og de forskellige faglige traditioner i de nordiske lande.

F Fremtidsplaner

NEFA-Norden vil fortsætte sin virksomhed efter de samme retningslinjer som hidtil. Hovedvægten lægges på udvalgenes arbejde og på lokalafdelingernes egne aktiviteter.

Der vil dog i det kommende år blive gjort en ekstra indsats for at styrke sekretariatets og kursusudvalgets rolle som koordinerende og kontinuitetsfremmende organer.

NEFA-Nordens næste feltseminar kommer til at foregå i Danmark. Lokalafdelingen i København har fået ansvaret for dette.

G Finansiering og økonomi

NEFA-Nordens sekretariat og kursusudvalg har ikke egne midler. Løbende udgifter, som er små dækkes over feltseminarernes budget.

NEFA-Nordens feltseminarer (Nordiske feltseminarer for etnologistuderende) finansieres over Nordisk Ministerråds budget.

Lokalafdelingerne har egen økonomi, som ikke går over repræsentantskabsmøderne.

*BILAGA***Virksomhedsberetning for NEFAs planlægningsgruppe for feltseminaret 1983***A Navn og adresse*

NEFA-Nordens planlægningsgruppe for feltseminaret i København 1982.

Institut for Europæisk Folkelivsforskning,
Brede Allé 69, 2800 Lyngby.

B Startår

1981

C Formål

1) Tilrettelæggelse og gennemførelse af NEFA-Nordens feltseminar i København i 1983.

2) Bearbejdning af materiale opstået i forbindelse med afholdelse af feltseminaret.

3) Publicering af rapport om feltseminaret i samarbejde med seminardelegerne.

*D Organisation**Administration*

Kollektiv ledelse

Planlægningsgruppens sammensætning

Kasserer: Anders Linde Laursen

Jette Rasmussen

Lene Floris

Kristina Due

Mette Guldberg

Kirsten Rykind Eriksen

Erik Kalsgård Poulsen

Personale

Ikke lønnet personale

Revisorer

Pekka Virtanen, Finland

Robert Walraven, Sverige

E Virksomhed

Planlægningsgruppen har i 1982 haft en intensiv mødevirksomhed i for-

bindelse med forberedelse og tilrettelæggelse af feltseminaret i 1983. Der er blevet lagt planer, læst og diskuteret litteratur og foretaget ekskursioner i storbyen København. Der har vist sig en stor forhåndsinteresse for feltseminaret og der er blevet oprettet forberedelsesgrupper i de fleste lokalafdelinger. Der er udsendt planer og litteraturforslag til forberedelsesgrupperne.

Medlemmer af planlægningsgruppen vil i begyndelsen af 1983 foretage en rundrejse til forberedelsesgrupperne. Man vil da informere om detalplaner for seminaret og hjælpe grupperne i forberedelsesarbejdet.

Planlægningsgruppen har i samarbejde med kursusudvalget arbejdet på en udbygelse og videreførelse af feltseminarideen. Især har man ønsket en mere projektorienteret udformning. Deltagerne vil i så fald på seminaret få lejlighed til at arbejde med problematisering af et projekt ud fra det valgte emne og herefter konfrontere det med teknikker som feltarbejde, deltagerobservation, arkivstudier m. m.

At arbejde med projektformulering i forbindelse med feltarbejde, sker kun i meget lille omfang på de kurser, der tilbydes på universiteterne.

Planlægningsgruppen har også arbejdet med den praktiske side af forberedelsen til feltseminaret.

Problemet omkring indkvartering er næsten løst, idet man regner med at kunne bo en uge på en lilleskole i Albertslund, en forstad til København, og to uger på et fritidscenter i Hvidovre der ligeledes er en forstad til København.

Planlægningsgruppen har haft repræsentanter med til repræsentantskabsmøderne i Helsingfors og Bergen.

Endvidere arbejdes der i gruppen sammen med Institut for Europæisk Folkelivsforskning ved Københavns Universitet om arrangement af en gæsteforelæsningsrække ved instituttet til næste forår. Det er meningen at gæsteforelæsningerne skal have relation til feltseminarets emne. Gæstelærerne ventes at komme fra faget etnologi, nabovidenskaberne og andre videnskaber som har storbyen og boligen som studieområde.

F Fremtidsplaner

- 1) afholdelse af feltseminaret i København i sommeren 1983.
- 2) Bearbejdning af erfaringerne og skrivning af rapport i samarbejde med seminardeltagerne.
- 3) Være kontaktled til den kommende feltseminargruppe og virke som inspiratorer i NEFA-Nordens fremtidige arbejde.

G Finansiering og økonomi

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. udf. 1982	Budget 1983
Udgifter				
Honorarer m. m.	18 750	0	0	9 155
Rejser	5 000	12 000	8 468	6 103
Materiel m. m.	10 000	3 000	633	11 698
Kost og logi under sem.	33 538	0	0	42 725
Kontorhold	3 559	7 500	3 113	27 974
Sekretariat og kurs. udv.	¹	2 500	¹	8 138
Feltrapport	29 154 ²	0	0	12 207
Sum ialt	100 000	25 000	12 214	118 000

¹ Sekretariatets og kursusudvalgets kontorholdsudgifter er af sparehensyn slået sammen med planlægningsgruppens kontorholdsudgifter.

² Se virksomhedsberetning for den norske planlægningsgruppe (här ej tryckt).

Der er i de forskellige forberedelsesgrupper brugt forskellige fremgangsmåder ved gruppering af udgifterne, hvilket kan gøre det svært at sammenligne budgetterne.

Prel. udfald: Løn til sekretærhjælp (under kontorhold) er endnu ikke udregnet, der forventes udgifter på alle posterne i den resterende del af året.

Berättelse

från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

NIOM (Nordisk institutt for odontologisk materialprøvning)
Forskningsveien 1
N-Oslo 3
Tel. 02-69 58 80

B. Startår

1971

C. Deltakende land

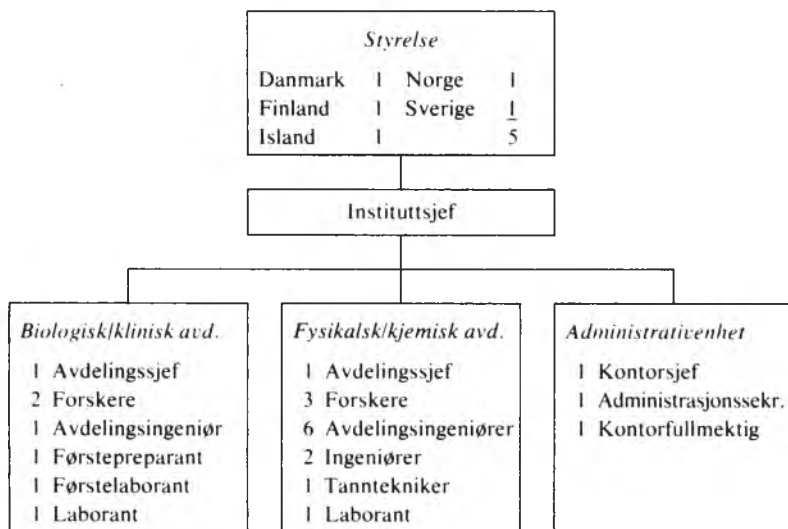
Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Mål

Institutet har til formål gjennom systematisk utprøvning og dertil hørende målrettet forskning å arbeide for at materialer og andre bruksgjenstander som anvendes eller aktes anvendt i odontologisk virksomhet og tannhelsetjenesten i de nordiske land, fyller de helsemessige og tekniske krav som etter utviklingen til enhver tid må stilles.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

2. Styrets sammensetting

Representanter:

Overtandlæge Eli Schwarz	D
Professor Lennart Forsten	F
Professor Sigfús Elíasson	I
Professor Ole Gilhuus-Moe, formann	N
Professor Per-Olof Glantz, nestformann	S

Suppleanter:

Fuldmæktig Marianne Lauridsen	D
Medicinalrådet Helmer Nordling	F
Professor Thordur Eydal Magnússon	I
Overtannlege Per Bærum	N
Medicinalrådet John Hedlin	S

3. Personale

Antonsen, Hanne Wellendorf, ing. (permisjon)	D
Brune, Dag, tekn.dr. avd.sjef (til 30/9-82)	N
Enger, Sylvi, ingeniør	N
Evje, Dag M., avdelingsingeniør	N
Follerås, Tone, l. laborant	N
Gregersen, Egil, avdelingsingeniør	N
Herø, Håkon, tekn.dr., forsker	N

Holm, Anne Merete, laborant	N
Holland, Roy I., M. Sc., dr.odont., forsker	N
Johansen, Åse, I. preparant	N
Jørgensen, Randi, avdelingsingeniør	N
Kallevig, Margaret F, adm. sekretær	N
Kullmann, Anette, avdelingsingeniør	N
Mjör, Ivar A., B. D. S., M. S. D., M. S. dr.odont., instituttchef	N
Odden, Eli, ingeniør (midlertidig)	N
Pettersen, Arne Hensten, dr.odont.forsker	N
Pettersen, Jostein, bedriftsøkonom, kontorsjef	N
Rian, Gry, kontorfullm. (fra 15/8-82, midlert.)	N
Ruyter, Ivar Eystein, dr.rer.nat., forsker	N
Sjøvik, Inger, avdelingsingeniør	N
Syverud, Morten, avdelingsingeniør	N
Tønsberg, Anne, laborant	N
Waarli, Morten, tanntekniker (fra 1/8-82)	N
Windsland, Gry S., kontorfullmektig (perm.)	N
Ørstavik, Dag, dr.odont., forsker	N
Øysæd, Harry, avdelingsingeniør	N

Gjesteforskere:

Brunell, Gunnar, övertandläkare (fra 1/5–1/7-82)	S
Ekstrand, Jan, dr.odont. (fra 1/9–31/12-82)	S
Kallus, Thomas, tandläkare	S
Niemi, Leif, tandläkare, (1/8–31/12-82)	F
Yli-Urpo, Antti, prof.dr.odont. (fra 1/1–31/1-82)	F

F. Virksomhet

Fra 1. januar 1978 ble NIOM administrativt og budsjettmessig knyttet til Nordisk ministerråds sekretariat. Instituttet leier lokaler ved Sentralinstituttet for industriell forskning i Oslo. Lokalforholdene ansees løst på en semipermanent måte, men visse plassproblemer eksisterer. Lokalene har ingen muligheter for kliniske undersøkelser og kun i begrenset omfang for biologisk prøvning. Instituttet må derfor søke samarbeid med andre institusjoner i Norden.

NIOM deltar i det internasjonale standardiseringsarbeid for odontologiske materialer gjennom Den internasjonale standardiseringsorganisasjon (ISO) og Fédération Dentaire Internationale (FDI). Diskusjoner om igangsetting av et europeisk sertifiseringsprogram (CENCERDENT) skal nå igjen fortsette, men mangelen på løsning av finansieringen har imidlertid hindret igangsetting.

Instituttets materialprøveprogram omfatter prøvning og kontroll av 14 materialgrupper og ett såkalt aksepteringsprogram. Igangsetting av prøvning av en ny materialgruppe resulterer av og til i visse justeringer og

modifikasjoner av eksisterende produkter. Lister over de produkter som tilfredsstillende angjeldende internasjonale standarder og som har vært prøvet i henhold til disse, oversendes fagdepartementene i de nordiske land og offentliggjøres i odontologiske fagtidsskrifter i Norden. I løpet av 1982 har det vært offentliggjort i alt 8 lister over ca. 350 testede produkter, samt en liste over støpelegeringer som deltar i aksepteringsprogrammet.

Forskningsmessig har det ved fysikalsk/kjemisk avdeling spesielt vært arbeidet med analyser av støpelegeringer og polymermaterialer. Materiale-nes sammensetning er vurdert i forhold til deres fysikalske egenskaper under forskjellige betingelser. In vitro korrosjonsforsøk fortsetter, samt utløsning av elementer fra andre odontologiske materialer. Forsøk på å forbedre visse dentale sementers egenskaper har vært utført. Transmisjonselektronmikroskopiske undersøkelser av legeringer representerer utvidelser av NIOM's aktiviteter. Undersøkelsene av polymermaterialer har i stor grad vært fokusert på forholdet mellom struktur og fysiske egenskaper spesielt omsetningsgraden ved registrering av restumtetheten (monomerinnholdet) hos forskjellige typer protesematerialer og polymere tannfyllingsmaterialer. Dataprogrammer har vært innført på enkelte områder.

I forskningsarbeidet ved biologisk/klinisk avdeling har det vært lagt vekt på polymermaterialenes biologiske egenskaper, særlig reaksjoner de forårsaker på sensibiliserte dyr. Rotfyllingsmaterialer og kjeveortopediske materialer inngår også i de biologiske undersøkelser. Utløsninger av elementer fra implanterte materialer har vært tillagt stor vekt. De kliniske forskningsprogrammer omfatter bl. a. et langtidsprosjekt på amalgamer og tannfargede fyllingsmaterialers nedbrytning i munnhulen. Disse undersøkelser er lagt opp som et internordisk prosjekt med deltakelse av 10 tannleger. Dataprogram er utarbeidet for å administrere dette program mest mulig hensiktsmessig. I et annet, klinisk prosjekt sammenlignes resultatene etter rotfylling med forskjellige rotfyllingsmaterialer.

I tilknytning til den forskningsmessige aktiviteten er det fra NIOM i løpet av 1982 blitt akseptert ca. 40 publikasjoner for trykking i vitenskapelige/faglige tidsskrifter samt 1 doktoravhandling.

I løpet av 1982 har det till NIOM vært knyttet 5 gjesteforskere, 2 fra Finland og 3 fra Sverige. Ordningen med gjesteforskere fungerer tilfredsstillende og i henhold til intensjonene. Hensikten med ordningen er å gi NIOM en mest mulig "nordisk profil". Interessen for disse stillinger er tilfredsstillende, og tidsbegrensede ansettelse byr i disse tilfelle ikke på problemer.

G. Fremtidsplaner

NIOM's arbeidsoppgaver kan inndeles i følgende hovedavsnitt:

1. Standardisering
2. Materialprøvning

3. Forskning

4. Opplysningsvirksomhet

Standardiseringsprogrammet vil i det vesentlige fortsatt bestå i deltakelse i de oppgaver International Organization for Standardization (ISO) tar opp gjennom sin "technical Committee 106–Dentistry" (ISO/TC 106). Foruten utviklingen av nye standarder, arbeider ISO/TC 106 med revisjoner av eksisterende standarder. NIOM deltar i dette arbeidet, og flere av NIOM's forskere er medlemmer av forskjellige arbeidsgrupper innen ISO/TC 106.

Biologisk/klinisk standardiseringsarbeid er tillagt FDI (Fédération Dentaire Internationale). Instituttetsjefen deltar i dette arbeidet.

Materialprøveprogrammet består i å teste i henhold til standarder. Etterhvert som materialprøveprogrammet utvides til å omfatte flere typer produkter, vil personalets tid bli bundet til rutineprøvning og opplysningsvirksomhet som knytter seg til dette arbeid. Materialprøvingen er et kontinuerlig arbeid som gjentas for de forskjellige grupper med visse mellomrom. Dette arbeid vil også i fremtiden utgjøre hoveddelen av NIOM's arbeidsoppgaver. Inntil nå omfatter materialprøvingen i det alt vesentlige produktenes sammensetning og egenskaper.

Forskningsarbeid vil være rettet mot fremskaffelse av data som skal være grunnleggende for materialprøving, standardisering og utviklingsarbeid, samt for å belyse de odontologiske materialers egenskaper såvel fysikalsk/kjemisk som biologisk/klinisk. NIOM's forskningsoppgaver vil således være både anvendt forskning og basalforskning/grunnforskning. Det legges også vekt på kartlegging av forskjellige biologiske/toksikologiske/allergiske problemer ved bruk av odontologiske materialer.

Opplysningsvirksomhet vil ta sikte på å nå de offentlige organer for folketannpleie, skoletannpleie, militærtannpleie samt foreninger og organisasjoner for tannleger, tannteknikere, tannpleiere og tannlegeassistenter inkl. lærestedene for disse personalgrupper, samt produsenter og forhandlere av odontologiske materialer.

Som et ledd i informasjonsvirksomheten har instituttet NIOM-NYTT-spalter i til sammen 18 nordiske odontologiske tidsskrifter.

H. Finansiering

Nordisk Ministerråds allmenne budsjett. Budsjett 1982: NOK 6331 000.-.

Berättelse

från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk Kontaktorgan for Jordbrugsforskning (NKJ)
Forskningssekretariatet
Holmens Kanal 7, 2. sal
DK-1060 København K., Tlf. 01-11 43 00

B. Startår

1965

C. Deltagende lande

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Det er NKJ's formål at formidle og støtte fællesnordisk forskning inden for jordbrug, veterinærmedicin og skovbrug og dette gennem at:

- a) behandle indkomne forslag til nordiske forskningsopgaver og afgive indstilling til de enkelte landes forskningsråd (samråd)
- b) medvirke til at sikre den økonomiske baggrund for gennemførelsen af forskningsprojekter af fællesnordisk interesse og
- c) skaffe sig den nødvendige oversigt over jordbrugets, skovbrugets og det veterinærmedicinske forskningsområde samt tage initiativ til planlægning og løsning af fællesnordiske projekter i samarbejde med eksisterende forskningsorganisationer såsom Nordiske Jordbrugsforskere Forening og modsvarende organisationer inden for skovbrug og veterinærmedicin.

E. Organisation

1. Administration

NKJ består af to repræsentanter fra hvert af de nordiske lande således: Statens jordbrugs- og veterinærvidenskabelige Forskningsråd og Landbrugets Samråd for forskning og forsøg, Danmark.

Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission, Finland,
 Landbrugets Forskningsinstitut, Island,
 Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd, Norge og
 Skogs- og jordbrukets forskningsråd, Sverige.

Repræsentanterne udpeges for en periode af højst tre år.

Formanden vælges på skift mellem de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af tre år i følgende orden: Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Sekretariatet lægges til et af de deltagende landes forskningsråd (samråd) for en periode af seks år. De med sekretariatsfunktionen forbundne omkostninger fordeles mellem de fem lande.

2. NKJ's sammensætning pr. 31. december 1982

Medlemmer:	Udnævnt af:
Danmark	
Professor A. Neimann-Sørensen Statens Husdyrbrugsforsøg Rolighedsvej 25 DK-1958 København V.	Landbrugets Samråd for forskning og forsøg Axelborg, 4. sal Vesterbrogade 4 A DK-1620 København V.
Professor H. Errebo Larsen Den kgl. Veterinær- og Landbo- højskole Bülowsvej 13 DK-1870 København V.	Statens jordbrugs- og vete- rinærvidenskabelige Forsk- ningsråd Forskningssekretariatet Holmens Kanal 7, 2. sal DK-1060 København K.
Finland	
Professor Eeva Tapio Helsingfors Universitet Institutionen för växtpatologi SF-00710 Helsingfors 71	Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission Banmästargatan 12 SF-00520 Helsingfors 52
Professor Matias Torvela Lantbruksekonomiska Forskningsanstalten Rukkila SF-00001 Helsingfors 100	Statens agronomie- och forstvetenskapliga kommission Banmästargatan 12 SF-00520 Helsingfors 52
Island	
Direktør Björn Sigurbjörnsson Landbrugets Forskningsinstitut Keldnaholt 110 Reykjavík	Landbrugets Forskningsin- stitut Keldnaholt 110 Reykjavík

Norge

Direktør Ottar Jamt	Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd
Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd	Postboks 8154, Oslo dep., Oslo 1
Postboks 8154, Oslo dep., Oslo 1	
Direktør Erik Kjøs	Norges landbruksvitenskapelige forskningsråd
Haukestad	Postboks 8154, Oslo dep., Oslo 1
2345 Ådalsbruk	

Sverige

Landshövding Ragnar Edenman	Skogs- och jordbrukets forskningsråd
Luthagsespl. 11	Drottninggatan 95 B, box 6806
S-75 225 Uppsala	S-113 86 Stockholm
Professor Ingmar Månsson	Skogs- och jordbrukets forskningsråd
Drottninggatan 95 B, box 6806	Drottninggatan 95 B, box 6806
S-113 86 Stockholm	S-113 86 Stockholm

I beretningsperioden har professor Eeva Tapio, Finland, været kontaktorganets formand.

3. *Personale*

NKJ's sekretariat er på skift henlagt til sekretariatet for kontaktorganets medlemsorganisationer. Sekretariatet er for tiden placeret ved Statens jordbrugs- og veterinærvitenskabelige Forskningsråd for en periode på fem år regnet fra 1. januar 1979. Fuldmægtig Holger Rasmussen er sekretær for NKJ.

4. *Revisorer*

Som revisor fungerer professor Olle Johansson, Sverige, og direktør Magnus Madsen, København.

F. *Virksomhed*

I beretningsperioden har NKJ afholdt to møder. NKJ har bl. a. behandlet samarbejdet med Nordisk Ministerråd/NEJS på baggrund af et forslag til retningslinier for samarbejdet fremlagt af NEJS. Samarbejdet søges primært etableret med sigte på at skabe grundlag for, at NKJ kan påtage sig en rådgivende funktion over for Nordisk Ministerråd/NEJS ved tilrettelæggelsen af støtten til nordisk samarbejde på jordbrugsforskningens område.

NKJ har derudover i lighed med tidligere år behandlet ansøgninger om støtte til nordiske projekter over Nordisk Ministerråds bevilling til jordbrugsforskning. Kontaktorganet har anbefalet støtte til aktiviteter inden for følgende områder:

- Biologisk bekæmpelse af plantepatogener i forskellige dyrkningsmedier i væksthuse.
- Klimafaktorerens indvirkning på planters vækst og produktion, potentielt og aktuelt, i Norden.
- Arvelig resistens mod mastitis – videre metodeudvikling og vurdering af potentielle avlskriterier.
- Genbanksamarbejde i Norden for henholdsvis fisk og husdyr.

NKJ har i beretningsperioden behandlet 15 ansøgninger om støtte til fællesnordiske forskningsprojekter og 5 ansøgninger om støtte til forskerkurser m.v. Kontaktorganet har anbefalet de nationale forskningsråd at yde støtte til gennemførelse af 4 forskerkurser og 11 forskningsprojekter, hvoraf de 6 tidligere er blevet støttet af forskningsrådene, og de 5 er nye projekter.

En nærmere beskrivelse af kontaktorganets virksomhed sker i NKJ's årsberetning, som fås ved henvendelse i sekretariatet.

G. Fremtidsplaner

NKJ's fremtidige muligheder for at realisere sine mål om fremme af et forpligtende forsknings samarbejde på jordbrugets, veterinærmedicinens og skovbrugets område vil i høj grad være betinget af mulighederne for til disse opgaver at skaffe særlige nordiske midler. Interessen blandt forskerne på jordbrugsområdet m.v. for sådanne samarbejdsbestrebelse er meget stor. Det vil derfor være overordentlig vigtigt, at der opnås mulighed for at gennemføre et udbygget fællesnordisk samarbejde på området. Der vil således på en lang række fagområder være mulighed for at iværksætte fælles nordiske projekter. Det gælder ligeledes på uddannelsesområdet, hvor der kan påvises stor interesse for at gennemføre fællesnordiske licentiat- og doktorandkurser, hvis der kan skabes økonomisk grundlag herfor.

H. Finansiering

NKJ disponerer ikke over egne midler til iværksættelse af forskningsprojekter eller forskerkurser. I NKJ aftales iværksættelse af fællesnordiske projekter, som finansieres med støtte fra de nationale forskningsråd (samråd).

Til driften af sekretariat samt planlægningsaktiviteter er der for 1982 godkendt følgende budget:

Lønudgifter	80.000 DKK
Kontorhold	23.000 DKK
Planlægningsaktiviteter og symposier	165.000 DKK
I alt	<u>268.000 DKK</u>

Berättelse

från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden
(NOS-N)
c/o Civ.ekon. Anja Borg
Naturvetenskapliga forskningsrådet
Box 6711
S-113 85 Stockholm

B. Startår

1968

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge, Sverige samt Island och Sekretariatet for nordisk kulturellt samarbete som observatörer.

D. Syfte

Samarbetsnämnden har till ändamål att främja den naturvetenskapliga forskningen i de nordiska länderna genom samarbete och samordning på basis av löpande ömsesidig orientering samt även underlätta igångsättning av nordiska forskningsprojekt genom anslag. Nämnden har till särskild uppgift

att genom ingående redogörelser för den successiva utvecklingen i respektive land inom samarbetsnämndens intresseområden ömsesidigt orientera om utredningar och projekt på alla planeringsstadier och uppta till överläggningar sådana frågor, vilka synes kräva gemensamma åtgärder.

att då så befinner sig erforderligt inrätta nämnder och arbetsgrupper för sådana ärenden som kräver beredning.

att i den mån medel anslås och bemyndiganden lämnas av de deltagande organen medelst anslag eller annan finansieringsform verka för nämndens syften.

E. Organisation

1. Administration

Hos nämnden finns ett stationärt sekretariat som förestås av en av nämnden utsedd sekreterare. Sekreteraren är ej ledamot av nämnden. Hos nämnden finns inrättat arbetsgrupper för ärenden som kräver särskild beredning.

De ovan angivna deltagande organen utser bland sina rådsledamöter och/eller administrativ chefspersonal vardera två ledamöter i nämnden. Dessa två ledamöter utgör respektive deltagande organs representation i nämnden. Vid omröstningen avseende visst ärende på basis av från respektive deltagande organ erhållna mandat och givna bemyndigande äger endast de representationer rösträtt vars organ berörs av ärendet ifråga.

Till visst sammanträde i nämnden kan efter ordförandebeslut adjungeras representanter för andra forskningsråd i de nordiska länderna jämväl representanter för naturvetenskapliga forskningsråd (eller motsvarande) i andra icke-nordiska länder. Vidare kan efter ordförandebeslut till visst sammanträde tillkallas särskilda experter.

2.

Samarbetsorganets sammansättning är inte permanent (se punkt E Organisation). Nämnden har hållit i två möten under 1982. Ett möte hölls i samband med European Science Research Councils' (ESRC) möte, Nice, 1982-04-25-27. Det andra mötet hölls i Bergen, 1982-10-26.

Den 8 och 9 februari anordnade NOS-N ett nordiskt möte i Helsinki angående astronomiforskning i Norden. Syftet med mötet var att upptäcka om det finns områden där ett nordiskt samarbete är önskvärt och möjligt.

Ordförande under 1982 har varit professor Henning Sørensen, Köpenhamn som har varit ordförande i det danska naturvetenskapliga forskningsrådet.

3. Personal

Nämndens sekretariat är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet (NFR), Stockholm. Nämndens sekreterare är civ ekon Anja Borg som är anställd av NFR. Cecilia Ljungström, som även är anställd av NFR, assisterar Anja Borg med administrativa göromål.

Revisorer

Sekretariatet är knutet till Naturvetenskapliga forskningsrådet som ombesörjer sekretariatets kamerala verksamhet inom ramen för rådets bokföring, vilken granskas av Riksrevisionsverket.

NOS-N's arbetsspråk är engelska.

F. Verksamhet

Internationellt samarbete:

1972 adjungerades det holländska forskningsrådet ZWO till nämnden varefter nämnden initierade en europeisk forskningsrådskonferens i Århus, Danmark, med deltagandet av naturvetenskapliga forskningsråd från 15 länder. (Se vidare Science Research Councils in Europe, Stockholm 1972/ISBN 91 546 0002 2/ och Science Research Councils in Europe II, Stockholm 1975, ISBN 91 546 0192-4). Ett resultat av konferensen blev inrättandet av the Committee of West European Science Research Councils (ESRC). 1975 blev ESRC en standing committee under European Science Foundation (ESF). 1978 avsåg sig ZWO sin observationspost i NOS-N.

I samband med ingående redogörelser och diskussioner om forskningsprojekt på olika planeringsstadiet i de nordiska länderna har också ingående orientering gjorts angående nordiskt deltagande i pågående och planerade internationella forskningsprojekt. Sålunda har följande internationella projekt diskuterats:

- European Incoherent Scatter Radar Projekt (EISCAT)
- Committee of West European Science Research Councils (ESRC)
- European Science Foundation (ESF)
- International Geological Correlation Programme

Särskilda frågor:

Från kalenderåret 1982 disponerar NOS-N totalt 250 000 svenska kronor per år för ökat nordiskt forskningssamarbete. De danska, finska och norska naturvetenskapliga forskningsråden bidrar med 50 000 kr vardera och det svenska NFR med 100 000 kr.

Syftet med NOS-N's anslag är att underlätta för forskarna i de nordiska länderna att snabbt och smidigt erhålla medel för förberedelserna av nordiska forskningsprojekt, anordnande av symposier, konferenser och workshops. Ett projekt anses vara nordiskt om forskare från minst två nordiska länder deltar.

Övrigt:

I anslutning till det samarbete som förekommer med Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och med övriga nordiska samarbetsnämnder på forskningsrådsnivå har beredning inom nämnden förekommit bl. a. angående:

Bedömning av ansökningar ställda till Nordiska kulturfonden, Nordiska kultursekretariatet och Nordiska sommarskolan.

Yttranden över remisser från Ministerrådets sekretariat i Köpenhamn och Oslo.

Yttranden över förslag till fo-kurser som ordnas av Nordiska forskarkurser.

NOS-N's viktigaste uppgift är informationsutbyte mellan medlemsorganisationerna och från och med 1982 även att ge ekonomisk hjälp till igångsättning av nordiska forskningsprojekt.

Finansiering och ekonomi

Samarbetsnämndens verksamhet finansieras helt via bidrag från medlemsorganisationerna. Danmark, Finland och Norge bidrar med 20% vardera, Sverige med 40% av budgeten.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) (C 5/k), berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) (C 8/k), berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H) (C 23/k) och berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) (C 34/k)

(Se sak C 5/k, Bilaga 2)

Berättelse

från fonden för teknologi och industriell utveckling

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse för Nordisk industrifond 1981

Nordisk fond för teknologi och industriell utveckling – Nordisk industrifond – upprättades 1973 av de fem nordiska regeringarna som ett led i ett vidgat industripolitiskt samarbete. Från och med 1979 infördes fonden som en institution på Nordiska ministerrådets allmänna budget och samtidigt fastställde de nordiska industriministerna följande inriktning av den fortsatta verksamheten.

Fonden har till syfte att stödja ett mera effektivt utnyttjande av nordiska resurser för teknologi och industriell utveckling. Fonden skall lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Fondens verksamhet bör därvid inriktas på att stödja dels tekniska utvecklingsprojekt mellan ett fåtal industrier, dels bransch- eller teknikinriktade projekt som avser att lösa problem av central betydelse för viss industrisektor.

Utöver den industriellt inriktade verksamheten skall fonden ansvara för FoU-samarbetet inom de sektorer av energiområdet där nordisk samverkan ej tillvaratas av andra organ.

Verksamheten 1981

År 1981 var Nordisk Industrifonds åttonde verksamhetsår. Under året har en fortsatt ökad efterfrågan på finansiellt stöd från fonden till nordiska samarbetsprojekt kunnat konstateras. Under perioden 1976–79 var den totala sökvolymen hos inkomna projektförslag i genomsnitt ca 30 milj. SEK/år, medan däremot det totalt ansökta beloppet år 1980 var 46 milj. SEK och år 1981 50 milj. SEK. För båda dessa år var således sökvolymen ca 2,5 gånger större än det för fondens verksamhet tillförda beloppet.

Styrelsen bedömer att fonden i sin hittillsvarande verksamhet lyckats skapa värdefulla kontakter och ökat samarbete mellan olika forskningsmiljöer i de nordiska länderna.

Däremot visar erfarenheterna att det är svårare än väntat att stimulera

till ökat industriellt samarbete i Norden. Anledningarna till detta är säkerligen många. Bland annat måste man beakta att samarbete mellan företag i olika länder i sig utgör en komplikation. En annan anledning kan enligt styrelsens bedömning vara fondens begränsade ekonomiska resurser, framför allt fondens bristande möjligheter att gå in i större projekt.

Ändrade lånevillkor

Styrelsen har under året diskuterat lånevillkorens betydelse då det gäller att stimulera till ökat industriellt samarbete. På grund av de speciella problem som föreligger vid industriella samarbetsprojekt bedömer styrelsen att fondens lånevillkor bör vara särskilt fördelaktiga. De lånevillkor som fonden hittills har tillämpat har emellertid i vissa fall blivit sämre än de villkor som erbjuds nationellt på grund av att de nationella villkoren för denna typ av stöd har ändrats under senare år. Styrelsen har därför beslutat att från och med 1982 tillämpa mer fördelaktiga lånevillkor, som bl. a. innebär räntefrihet i två år från projektstart och en räntesats som är lika med diskontot i det land där lånemedlen utnyttjas.

Särskilda initiativ

Enligt styrelsens bedömning är det angeläget att fonden inom områden där speciella förutsättningar för nordiskt samarbete anses föreligga försöker initiera projektsamarbete. Ett sådant är elektronikområdet. För att initiera nordisk samverkan inom detta område anordnade fondens sekretariat i oktober 1981 ett nordiskt arbetsseminarium i vilket ett 30-tal representanter från såväl industrier som forskningsinstitutioner i hela Norden deltog. Tolv olika projektidéer framkom under seminariet och flertalet av dessa beräknas leda till konkreta samarbetsprojekt. Fonden beräknar att under åren 1982–84 bevilja stöd med ca 4 milj. SEK/år till elektronikprojekt.

Fonden planerar att även ta initiativ till ökat projektsamarbete på andra nationellt prioriterade områden.

Information

För att sprida kännedom om fonden och dess verksamhet har under 1981 utgivits dels ett nytt nummer av NI-AKTUELLT dels en populärversion av verksamhetsberättelsen för 1980, vari tyngdpunkten lagts på beskrivning av fondens projektstödande verksamhet. Dessa publikationer har givits en vid spridning till industrier, bransch- och forskningsorgan i Norden.

Sekretariatets personal har även informerat om fonden och dess verksamhet vid nordiska möten och vid besök hos nordiska och nationella organisationer.

Fondens ekonomiska resurser 1981

Fonden tillfördes under 1981 18,3 MSEK från Nordiska ministerrådet och har dessutom under året kunnat utnyttja ränteintäkter och återbetalningar på beviljade lån om sammanlagt 4,7 MSEK. För 1981 disponibla medel har sålunda varit 23 MSEK. Därutöver har fonden haft möjlighet att inom fastställda ramar för flerårsbemyndigande reservera medel för projektverksamhet under 1982, 1983 och 1984.

Fondens ekonomi redovisas i bokslut på sidorna 14–16.

Användningen av fondens medel

Totalt har fonden under året beviljat eller reserverat drygt 25 MSEK till 60 projekt, varav 37 utgör nya projekt och 23 redan pågående projekt. Av de sålunda disponerade medlen har 3,9 MSEK överförts som reservation till 1982 medan resterande 21,1 MSEK belastar 1981 års redovisningsperiod.

Med de drygt 21 MSEK som fonden beviljat under 1981 har totalt under åttaårsperioden 1973/74–1981 beviljats drygt 116 MSEK till 220 projekt. Den totala projektvolymen för dessa projekt kan uppskattas till minst 330 MSEK.

TVå tredjedelar av fondens stöd under 1981 har beviljats som bidrag och resten, 6,8 MSEK, har givits som lån med villkorlig återbetalning till 8 industriella utvecklingsprojekt.

För att ge en uppfattning om hur fondens medel för projektstöd utnyttjats visas i följande tabeller och figurer hur de beviljade medlen fördelar sig på

- stödformer (tabell 1)
- verksamhetsområden (figur 1)
- anslagsmottagare (figur 2)
- teknikområden (figur 3)
- industribranscher (tabell 2)
- deltagande länder (tabell 3)

Fördelning på olika stödformer

Fördelningen mellan olika stödformer av de medel som under 1981 beviljats och reserverats framgår av följande tabell, i vilken även redovisas fondens totala projektstöd under perioden 1973/74–1980.

Tabell 1

Stödform	Beviljat	Beviljat	Under 1981 reserverat för 1982	Totalt bev/res	
	t. o. m. 1980	1981		1000 SEK	1000 SEK
	1000 SEK	1000 SEK	1000 SEK	%	ant.pro
Bidrag	76 481	14 279	68 1942	92 702	77 181
Lån	19 037	6 812	32 1999	27 848	23 39
Garanti	*	–	–	–	–
Totalt	95 518	21 091	100 3941	120 550	100 220

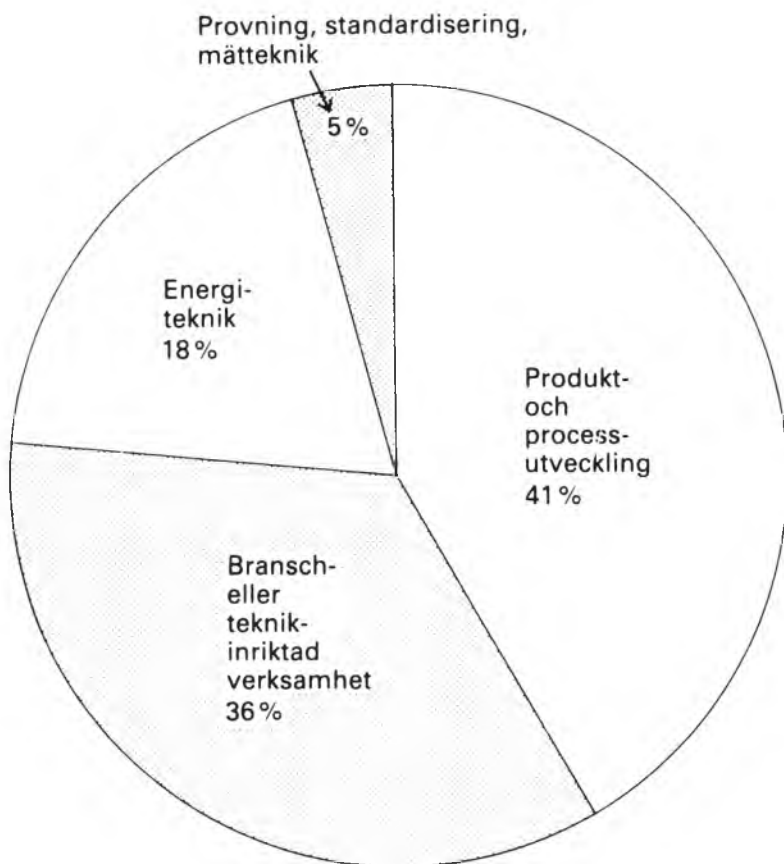
* Beviljad garanti på 1.253 MSEK har ej behövt utnyttjas

Fördelning på verksamhetsområden

Av nedanstående diagram framgår att drygt 75% av fondens projektstöd under 1981 avser industriell produkt- och processutveckling samt bransch- eller teknikinriktad verksamhet.

Figur 1

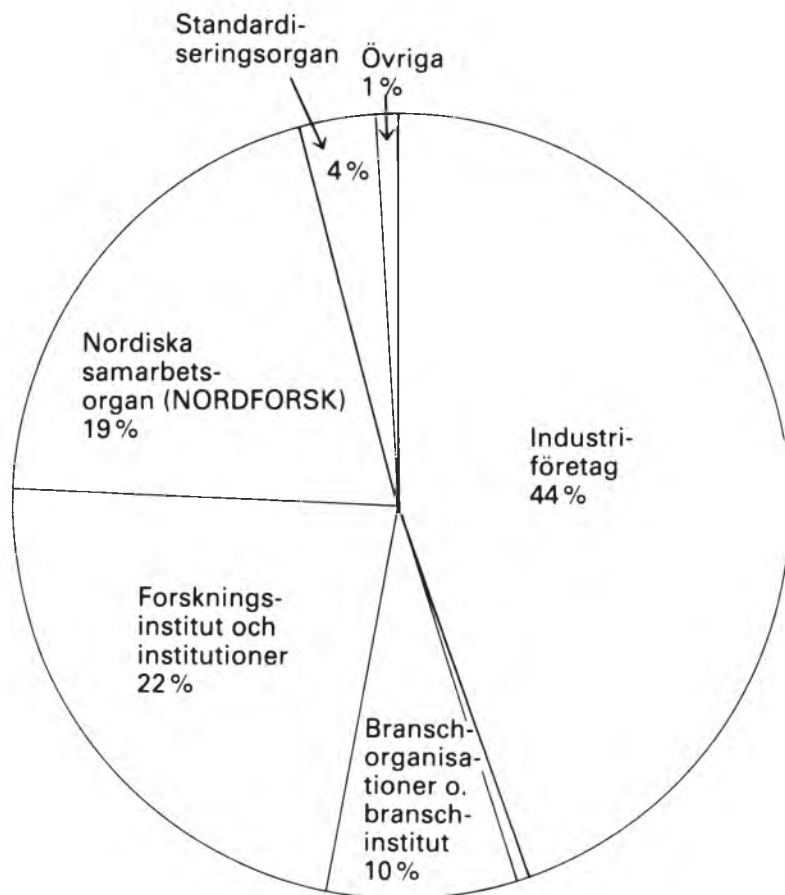
Totalt belopp 21,1 MSEK

Fördelning på anslagsmottagare

Figur 2

Fördelning av beviljade medel 1981 (21,1 MSEK) på olika kategorier av anslagsmottagare

Teknikområden – industribranscher

I figur 3 teknikområden avgör projektets tekniska inriktning till vilket teknikområde projektet förs. I denna sammanställning ingår endast bidragsprojekt, dvs. projekt vars resultat blir allmänt tillgängliga för nordisk industri.

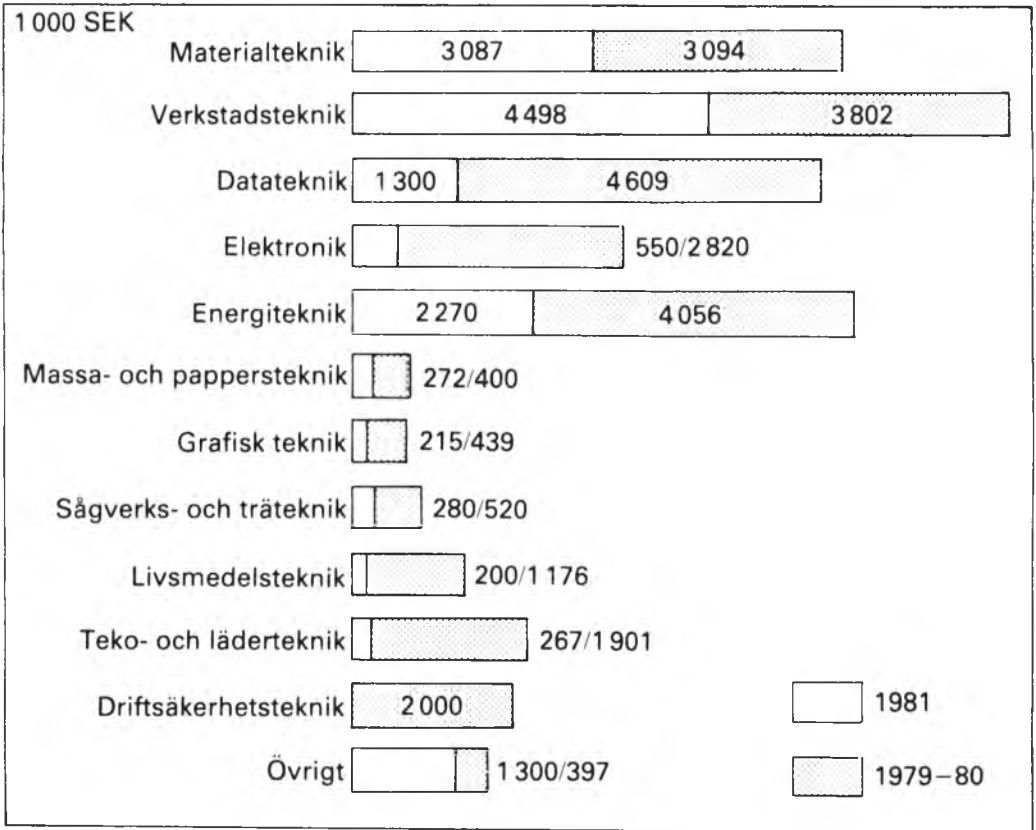
I tabell 2 industribranscher sker fördelningen efter projektets betydelse för viss bransch. I denna sammanställning har både låne- och bidragsprojekt medtagits.

Fördelning av bidrag på teknikområden

Då fördelningen av fondens stöd på olika teknikområden visar stora årliga variationer anges förutom beviljat belopp för 1981 även motsvarande belopp för 1979/1980.

Figur 3

Fördelning av beviljade bidrag 1979–1981 på teknikområden

Fördelning av lån och bidrag på industribranscher

Då stora årsvisa variationer förekommer har för jämförelse medtagits den totala fördelningen på olika branscher under treårsperioden 1979–1981. I tabellen ingår både lån och bidrag, dock ej projekt som ej kunnat hänföras till viss bransch (1981 totalt 1,8 MSEK).

Tabell 2

Bransch inom tillverkningsindustrin ¹	1981		1979–1981	
	1 000 SEK	%	1 000 SEK	%
Livsmedels-, dryckesvaru- och tobaksindustrin	1 654	9	3 480	7
Textil-, beklädnads-, läder- och lädervaruindustrin	602	3	2 464	5
Trävaruindustrin	2 680	14	4 200	9
Massa-, pappers- och pappersvaruindustrin, grafisk industri	940	5	7 540	16
Kemisk industri, petroleum-, gummivaru-, plast och plastvaruindustrin	370	2	655	1
Jord- och stenvaruindustrin	720	4	1 461	3
Järn-, stål- och metallverk	1 624	8	2 054	5
Verkstadsindustrin utom elektronik	9 458	49	21 494	45
– Elektronik	550	3	3 887	8
Annan tillverkningsindustri	650	3	650	1
Totalt	19 248	100	47 885	100

¹ Indelning enligt ISIC 1968

Fördelning av projektstöd på deltagande länder

Fördelningen av beviljat projektstöd på deltagande länder har gjorts på följande sätt. Om en fördelning av stödet mellan deltagarna har angivits i projektplanen har denna fördelningsplan följts. Om en fördelningsplan saknats har beviljat belopp fördelats lika mellan deltagande länder.

Projekt inom provning, standardisering och mätteknik samt utredningar och symposier (1981 totalt 1,3 MSEK) har ej medtagits i sammanställningen.

Tabell 3

Land	Beviljat 1981 MSEK	Beviljat MSEK	1979–1981 %
Danmark	4,9	9,9	20
Finland	2,9	11,7	23
Island	1,1	1,7	3
Norge	4,9	12,9	25
Sverige	6,0	14,6	29
Totalt	19,8	50,8	100

Beskrivning av projekt, stödda av fonden

Enligt de riktlinjer som fastställts av de nordiska industriministrarna skall fonden i sin projektstödande verksamhet lägga stor vikt vid att stimulera teknologiskt samarbete mellan nordiska industriföretag. Detta sker i huvudsak på två olika sätt. Fonden kan stödja *tekniska utvecklingsprojekt*, som bedrivs gemensamt av ett antal industriföretag och där företagen själva önskar utnyttja resultaten. Stöd ges då i regel som riskvilliga lån, som skall återbetalas om utvecklingsarbetet leder till kommersiellt användbara resultat.

Fonden kan även ge stöd till *bransch- eller teknikinriktade projekt*, som avser att lösa problem av betydelse för en viss industrisektor. Stödet till denna typ av kompetenshöjande projekt ges såsom bidrag och fonden ställer här normalt krav på att resultaten skall vara allmänt tillgängliga för nordisk industri. I bidragsprojekten samarbetar ofta ett stort antal deltagare, både forskningsinstitutioner och industriföretag.

Industriella utvecklingsprojekt

Mot bakgrund av de diskussioner som pågår om hur det industriella samarbetet i Norden skall kunna öka kan det vara av intresse att notera att under åttioårsperioden 1973/74–1981 inkom till Nordisk Industrifond totalt 87 ansökningar om stöd till industriella utvecklingsprojekt. Antalet ansökningar som avsett direkt industriellt samarbete har varierat betydligt mellan de olika åren. Under de två senaste åren, 1980 och 1981, inkom ca 15 ansökningar av denna karaktär per år.

Bakom de inkomna utvecklingsprojekten står drygt 160 olika företag av vilka 26 står som samarbetsparter i mer än ett projekt.

T. o. m. 1981 har fonden beviljat stöd till drygt 40 industriella utvecklingsprojekt. I ett fall har garantiformen utnyttjats och i ett par fall har fonden på grund av projektets karaktär beviljat bidrag med återbetalningsskyldighet under vissa betingelser. Till övriga utvecklingsprojekt har riskvilliga lån beviljats. Vid utgången av 1981 var låneavtal ej undertecknade för sex av dessa. I de ca 40 projekt, som fondens styrelse tagit positiv ställning till, deltar totalt 90 samarbetsparter, de flesta industriföretag, men även ett par utvecklingsbolag och forskningsinstitutioner finns med bland deltagarna. Fördelningen mellan länderna av de 90 deltagarna är följande: Danmark 9, Finland 21, Island 5, Norge 21 och Sverige 34 deltagare.

Ett av de projekt till vilket fonden under 1981 beviljat stöd i form av bidrag gäller en förstudie, som skall genomföras av Kongsberg Våpenfabrik A/S och Volvo Flygmotor AB och som skall klarlägga tekniska, marknadsmässiga och ekonomiska förutsättningar för gemensam utveckling av en ny generation radialgasturbiner.

Som exempel på industriella utvecklingsprojekt, som bedrivits med stöd från fonden, kan följande nämnas.

Ny reaktor för oxygendelignifiering

Kamyr AB (delägare: A Ahlströms Oy, Finland, AB Karlstads Mekaniska Werkstad, Sverige, samt Myrens Verksted A/S, Norge) har med delfinansiering från fonden utvecklat en ny apparatur för oxygendelignifiering. Oxygen introducerades redan för ca 15 år sedan som delignifieringsmedel i massaindustrin, främst som ersättning för klor i blekeriprocessen. Den apparatur som då utvecklades var emellertid alltför dyrbar för att intressera massaindustrin. Kamyr började därför arbeta med en ny typ av apparat, där oxygenreaktorn kopplades direkt till den av företaget tidigare utvecklade kontinuerliga kokaren, varigenom investeringskostnaden kunde minskas. En försöksanläggning i halvkommersiell skala byggdes under 1975 hos M Peterson & Søn i Norge. Försök genomfördes under åren 1975–1978. Apparaturen fungerade tillfredsställande och visade sig ge en energi- och miljömässigt gynnsam lösning av blekningsprocessen.

Marknadsföring av apparaturen kunde påbörjas i slutet av 1978 och hittills har tre anläggningar sålts. För närvarande pågår diskussioner om leverans av maskinutrustning för några helt nya fabriker, vari den aktuella oxygendelignifieringsapparaturen förutsättes ingå.

Produktion av elektricitet och färskvatten med hjälp av havets solvärme

Fondens lån har gått till förprojektering av en s. k. OTEC/Nord Aqua-anläggning, vars syfte är att med havets solvärme som energikälla kombinera el- och färskvattenproduktion.

Elproduktionen åstadkommes genom en turbin, driven av ammoniakånga i en sluten ammoniakrets, där förångning äger rum i en förångare, matad med ytvatten (26°–28°C) från tropiska hav och där kondensering äger rum i en kondensator, matad med djupvatten (ca 6° vid 800 m djup), s. k. OTEC, Ocean Thermal Energy Conversion.

Färskvattenproduktionen äger rum i en s. k. Nord Aqua-anläggning, där ytvatten (26°–28°C) förångas vid mycket lågt tryck och kondenseras i en kondensator, matad med det djupvatten som först har passerat OTEC-enhetens kondensator. Temperaturen på djupvattnet efter OTEC-processen är ca 10° C.

Vad man vinner på att kombinera OTEC och Nord-Aqua är att det dyra djupvattnet blir väl utnyttjat genom att det matar båda processerna i serie.

Förprojekteringen har gjorts för en typisk plats i Karibien, karakteriserad av mycket brant sluttande botten så att intagsledningen för djupvatten kan göras kort.

Inom ramen för arbetet har också marknaden för sådana anläggningar studerats. Den karibiska övärlden är särskilt intressant genom att de tekniska förutsättningarna finns med varmt ytvatten och stora vattendjup nära land och genom att stor brist råder på el och vatten.

Projektarbetet har bedrivits i samarbete mellan följande företag:

Alfa Laval AB	
VBB AB	Sverige
Ra-Shipping Ltd Oy	
Oy Wiik & Höglund	Finland
Forenede Plast A/S	Norge

Skandinavisk Reduksjonsverk

I september 1980 bildades i Oslo Skandinavisk Reduksjonsverk, A/S, SKANRED, som ett "joint venture" mellan de tre järnmalmsföretagen LKAB, Sydvaranger och Rana Gruber, som ägs av Norsk Jernverk. Inom Skanred har man i en förstudie utrett de tekniska och ekonomiska förutsättningarna för upprättande av en kommersiell direktreduktionsanläggning (för framställning av järnsvamp), baserad på norsk naturgas och skandinavisk järnmalm i form av kulsinter. Anläggningen skall vara ett kommersiellt verk, dvs. all producerad järnsvamp avses att säljas på den öppna marknaden i första hand inom Europa. Två alternativa kapacitetsstorlekar har utretts för verket, 1 Mt resp. 3 Mt järnsvamp per år. En anläggning på 1 Mt beräknas sysselsätta ca 220 man.

Tre processer, den amerikansk/tyska Midrex, mexikanska HyL III och SKF:s Plasmared, valdes ut för utredningen. Samtliga tre föreslagna processer är av schaktugnstyp, dvs. malmen chargerats på ugnens topp och möter på sin väg ner genom schaktet en uppåtströmmande het processgas som tar hand om syret från malmen. Den på så sätt metalliserade järnprodukten tas ut i schaktets nedre del.

Man kan notera stor skillnad i investeringskostnad mellan Midrex och Plasmared. Den beror på att Plasmared-anläggningens reformrar – där naturgasen omvandlas till lämplig processgas – är avsevärt mindre och billigare. Vidare kräver Midrex en särskild anläggning för passivering av järnsvampen samt silos som produktlager så att svampen kan hanteras och transporteras utan risk för självantändning. Svampen från Plasmared kompakteras, vilket utesluter risk för självantändning och produkten lagras direkt på marken till betydligt lägre kostnad.

Plasmared har den lägsta energikonsumtionen av alla i dag kända DR-processer, men andelen elektrisk energi är relativt stor. Plasmared lämpar sig alltså bäst i regioner där tillräcklig mängd elkraft finns tillgänglig till relativt billigt pris. Alternativet är att konvertera gas till el i ett gaskraftverk.

Användningsområdet för järnsvamp är som ersättning för skrot vid stålframställning. Kvalitetsmässigt anses svampen vara mer attraktiv med tanke på den låga halten av föroreningar. Man har bedömt att denna kvalitetsfördel jämfört med standardskrot är värd ca 100 kr. Marknadspri-set för järnsvamp är i dag fob Nordnorge ca 700 kr/ton.

Även om järnsvamp kan framställas till en självkostnad som skulle ge lönsamhet är den största osäkerhetsfaktorn ändå marknaden i Europa.

Verksamheten inom olika teknikområden

Under 1981 har verksamhet pågått inom ca 75 olika nordiska samarbetsprojekt som under 1981 och de närmast föregående åren erhållit bidrag från Nordisk Industrifond. I den tryckta versionen av verksamhetsberättelsen kommer de under 1981 pågående bidragsprojekten att presenteras i ett särskilt avsnitt. Här lämnas som exempel på pågående projektverksamhet en kort beskrivning av några av de projekt som påbörjades under 1981.

Materialteknik

Aluminium är ett i många sammanhang intressant material och fonden har tidigare beviljat stöd till flera projekt som syftat till ökad användning av aluminium främst inom bilindustrin. I samarbete mellan norsk och svensk industri har under året ett projekt påbörjats som avser utveckling av en datorbaserad modell för simulering av bandgiutning av aluminium i avsikt att kunna studera olika parametrars inverkan på processen. Datamodellen skall utvärderas genom praktiska försök hos berörda industrier.

Långtidsbeständigheten hos konstruktionsmaterial är av avgörande ekonomisk betydelse hos anläggningar för energiproduktion och energidistribution. Fonden har under året givit stöd till två projekt med denna inriktning. I det ena projektet undersöks kavitetsbildning hos stål i värmekraftverk under drift för att få fram en metod helt baserad på oförstörande provning för bestämning av kraftverkens återstående livslängd. I ett annat projekt studeras miljöförhållandena i icke uppvärmda transformatorstationer för att man skall kunna bedöma vilka långtidsegenskaper som behövs hos den utrustning som skall byggas in i stationerna. Bakgrunden till undersökningen är de speciella problem med materialnedbrytning som uppstått i Danmark och Norge sedan man började ersätta porslin som isolationsmaterial med syntetiska material, vilka i vissa avseenden har fördelaktigare egenskaper än porslin.

Även inom byggsektorn har materials långtidsegenskaper stor ekonomisk betydelse. Speciellt i Island men även i Danmark har man under de senaste åren konstaterat omfattande skador på en del relativt nyuppförda betongkonstruktioner. Skadorna tillskrivs både speciella klimatiska betingelser och materialtekniska orsaker. I ett dansk-isländskt samarbetsprojekt studeras olika metoder för att reparera sådana skador på betongkonstruktioner.

Verkstadsteknik

Fonden har i relativt stor omfattning stött forsknings- och utvecklingsinsatser inom det verkstadstekniska området. För nordisk verkstadsindustri är det väsentligt att öka produktiviteten och att utveckla nya produkter med hög förädlingsgrad samt med hög kvalitet och tillförlitlighet.

Fonden har tidigare beviljat stöd till ett omfattande samarbetsprojekt

rörande adaptiv styrning av gasmetallbågs svetsning. Samarbetet mellan de deltagande institutionerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige fortsätter i ett nytt projekt inom vilket olika parametrar, som påverkar kvaliteten vid automatiserad svetsning, ytterligare skall undersökas.

Olika typer av keramiska material har fått ökad användning. Ett sätt att utnyttja de keramiska materialens värdefulla egenskaper är att via plasmasprutning förse andra konstruktionsmaterial med en keramisk beläggning. Fonden stöder ett projekt där metoder skall utvecklas för att åstadkomma lämpliga beläggningar för tre olika tillämpningar: som termisk barriär, mot mekanisk nötning och mot korrosion i aggressiv miljö vid låga temperaturer.

Det finns ett stort behov av automatisk mätutrustning för kontroll av olika produktionssteg inom verkstadsindustrin. Ett speciellt område är kontroll av gängor. Fonden stöder ett norsk-svenskt projekt som skall utveckla och testa ett system för automatisk gängmätning under produktion. Mätssystemet skall vara beröringsfritt och ägnat för både invändiga och yttre gängor samt andra profiler.

Datateknik och elektronik

Områdena datateknik och elektronik har både i ett nordiskt och ett globalt perspektiv alltjämt en positiv växtfaktor och den tekniska utvecklingstakten är samtidigt hög inom dessa teknikområden. Fonden anser att möjligheterna till ökat nordiskt samarbete både på forskningsområdet och industriellt bör tillvaratas. Såsom redovisats i tidigare avsnitt har fondens sekretariat under hösten 1981 initierat samarbetsprojekt inom elektronikområdet. Det förväntas innebära en väsentligt ökad satsning inom detta område under perioden 1982–1984.

Under 1981 har arbetet fortsatt inom flera tidigare beviljade projekt, bland vilka speciellt kan nämnas det projekt som hittills har erhållit det största bidraget från fonden, nämligen Geometriska produktmodeller, som behandlar datorstött konstruktion/produktion. Under 1981 har diskussioner påbörjats om hur resultaten skall föras ut till nordisk verkstadsindustri.

Användning av mikroelektronik inom industrins produktutveckling ökar. Behovet av snabba och billiga metoder för framställning av kundspecifierade integrerade kretsar är därför stort. Inom ett projekt, planerat av NORDFORSK, avser man att utveckla och testa "multiprojektchips", som är en produkt som innehåller ett flertal olika kretsar och således kan användas för flera olika tillämpningar. Systemet väntas möjliggöra ekonomisk fördelaktig produktion av kundspecifierade kretsar även i mindre serier.

Energiteknik

I anslutning till det planeringsarbete, som utförs inom Ministerrådet för att öka det nordiska energiforskningssamarbetet, har fonden beviljat stöd dels till fem nordiska seminarier rörande olika sektorer av energihushållningsområdet och dels till två projekt på energisystemanalysområdet.

Många studier utförs för att försöka utnyttja olika avfallsprodukter för energiproduktion. Fonden stöder ett svensk-finskt projekt som syftar till att utveckla en effektiv och energisnål reningsmetod för skogsindustriella avloppsvatten kombinerad med energiutvinning i form av biogasproduktion. Efter försök i laboratorieskala planeras försök i pilotskala vid skogsindustrieföretag.

Energiförbrukningen inom fiskerinäringen är mycket hög. NORDFORSK har planerat ett omfattande projekt inom vilket man skall försöka få fram en energiekonomisk helhetslösning inom fiskerinäringen. Projektet är uppdelat i totalt 23 delprojekt, fördelade på tre huvudområden: fartygskonstruktion, drift av fiskefartyg samt bättre beslutsunderlag för operativ drift av fiskeflotta.

Övrigt

I många sammanhang finns behov att studera människans reaktion på värme, strålning, kyla och drag. Det är t. ex. aktuellt för att fastställa termiska egenskaper hos arbetskläder för arbete i extremt kalla eller varma miljöer samt hos sportutrustning och barnkläder. Hittills har mätningar i stor utsträckning utförts på ett statistiskt godtagbart antal försökspersoner, vilket blir dyrt och tidsödande. Ett alternativ är att utföra mätningarna på termiska mannekänger. Inom NORDFORSK har planerats ett samarbetsprojekt kallat Coppelia, inom vilket en svettande termisk mannekäng skall konstrueras. Det blir ett sofistikerat instrument för simulering av människokroppens reaktion på värme, på krävande arbetsmoment och på svettning.

ADMINISTRATION

Styrelse

Fondens styrelse har under verksamhetsperioden haft följande sammansättning:

DANMARK	ORDINARIE LEDAMOT Ekspeditionssekretær Eyvind Moe	SUPPLEANT Civilingenjör Gunner Lehmann Nielsen
FINLAND	Industrirådet Pekka Malinen	Industrirådet Björn Blomqvist
ISLAND	Afdelingschef Kristmundur Halldórsson	Afdelingschef Hördur Jónsson
NORGE	T. o. m. 1981-06-30 Avdelingsdirektør Per-Christian Endsjø Fr. o. m. 1981-07-01 Underdirektør Andreas Mortensen	Underdirektør Andreas Mortensen
SVERIGE	Andreas Mortensen Departementsrådet Thomas Sidenbladh	Avdelningsdirektør Per Gjelsvik Överingenjör Lennart Lindeborg
NORDFORSK	Dr Vilhjálmur Ludvíksson	Direktør Erling Hagen

Styrelsens ordförande har under året varit afdelingschef Kristmundur Halldórsson och vice ordförande ekspeditionssekretær Eyvind Moe.

Styrelsen har hållit sju sammanträden. I samband med möten i Köpenhamn, Uleåborg och Kongsberg arrangerades studiebesök på industrier och organisationer för fondens styrelse och sekretariat.

Sekretariat

Sekretariatet har haft följande personal:

Rut Bäcklund-Larsson, direktör

Jens Peter Nielsen, civilingenjör

Robert von Pfaler, diplomingenjör

Marianne Anderson, handläggare (administration och ekonomi)

Ingvar Flink, handläggare (ekonomi och statistik) (fr. o. m. 1981-05-01)

Margareta Tiger, assistent

Anna-Lisa Holmlund, assistent

Remiss

Fonden har under året avgivit yttrande över Nordiska ministerrådets utredning "Ökat nordiskt forskningssamarbete" (NU 1981: 1).

Resultaträkning 1981-01-01–12-31 (SEK)

	1981		1980	
<i>Anslag</i>				
Från NMR		18 320 000:—		17 350 000:—
<i>Finansiella poster</i>				
Ränteintäkter	2 728 274:89		2 543 806:53	
Kursdifferenser	<u>1 327 500:54</u>	<u>4 055 775:43</u>	<u>-421 792:80</u>	<u>2 122 013:73</u>
Disponibelt efter finansiella poster		22 375 775:43		19 472 013:73
<i>Projekt</i>				
<i>Kostnader</i>				
Bidrag	14 279 365:28		15 691 284:09	
Lån, not 1	<u>6 812 580:—</u>	-21 091 945:28	<u>5 610 775:—</u>	-21 302 059:09
Styrgrupper m m, not 2		- 78 079:52		- 76 067:09
Intäkter, not 3		<u>6 77 090:24</u>		<u>601 763:68</u>
Resultat före administration		1 882 840:87		- 1 304 348:77
<i>Administration</i>				
Kostnader, not 4		<u>- 1 881 701:98</u>		<u>- 1 509 006:79</u>
REDOVISAT				
ÅRSRESULTAT		1 138:89		- 2 813 355:56

Balansräkning 1981-12-31 SEK

	1981		1980
<i>Tillgångar</i>			
Kassa o bank	22 157 214:86		25 040 701:89
Obligationer	950 000:–		
Bankcertifikat	2 000 000:–		
Fordringar			
Beviljade lån, not 1			
	<u>25 107 214:86</u>		<u>25 040 701:89</u>
<i>Skulder och eget kapital</i>			
<i>Skulder</i>			
Beviljade ännu ej utnyttjade projektmedel	25 019 394:66	24 079 619:99	
Leverantörskulder	<u>22 628:86</u>	<u>897 029:45</u>	24 976 649:44
<i>Eget kapital</i>			
Balanserat över- skott	64 052:45	2 877 408:01	
Redovisat års- resultat	<u>1 138:89</u>	<u>65 191:34</u>	<u>64 052:45</u>
	<u>25 107 214:86</u>	<u>–2 813 355:56</u>	<u>25 040 701:89</u>

Eyvind Moe

Andreas Mortensen

Pekka Malinen

Thomas Sidenblad

Kristmundur Halldórsson

Vilhjálmur Ludvíksson

Rut Bäcklund-Larsson

Noter till bokslutet 1981

Not 1 Under 1981 har 6 812 580 SEK beviljats som lån till 8 st. projekt.

Totalt under verksamhetsperioden 1973–1981 har därmed beviljats 25 848 197 SEK som lån till 30 st. projekt. Av de beviljade medlen har 1 342 833 SEK ej behövt utnyttjas och därför återförts till fonden. Totalt 6 st. lån med en låneskuld på 4 467 071 SEK har avskrivits helt eller delvis.

Av beviljade lånemedel har hittills 906 211 SEK återbetalats, varav 322 473 SEK under 1981. Återbetalning har därmed påbörjats i 5 st. projekt.

Vid årsskiftet 81/82 utgjorde fondens fordran på beviljade lån 19 132 080 SEK.

En av fonden ställd garanti på 1 253 000 SEK har ej behövt utnyttjas.

Not 2 I detta belopp ingår medel till externa aktiviteter såsom styrgrupper, projektuppföljning, utvärdering och motsvarande.

Not 3 I samband med att fonden beviljar lån med villkorlig återbetalning redovisas dessa som en kostnad.

Vid återbetalning redovisas räntor och amorteringar som en intäkt.

I beloppet ingår:

amorteringar på lån	322 473:50 SEK
räntor på lån	125 447:69 "
återförda medel	229 169:05 "

677 090:24 SEK

Not 4 I posten *Administration* ingår:

Personalkostnader	1 196 833:72 SEK
Mötes- och styrelsekostnader	263 642:94 "
Lokalkostnader	158 107:60 "
Information	69 011:10 "
Övr administrativa kostnader	194 106:62 "

1 881 701:98 SEK

Utöver beviljade medel för 1981 har i enlighet med fondens möjlighet att påta sig förpliktelser för kommande år formellt reserverats *3 941 640 SEK för 1982*. Av beloppet hänför sig 1 999 390 SEK till 4 st län där låneavtalen ej var klara vid årsskiftet.

*BILAGA 1***Revisionsberättelse för Nordisk Industrifond**

Undertecknad revisionsbyrå som utfört detaljgranskning av fondens räkenskaper och förvaltning för år 1981, får efter fullgjort uppdrag avge följande berättelse.

Granskningen har omfattat genomgång av samtliga verifikationer samt kontroll av grundregistreringen.

Bokförda bidrag och lån har avstämts mot protokollförda styrelsebeslut. Samtliga noteringar i projektreskontran har kontrollerats.

Erhållna anslag och räntor har avstämts mot externa underlag.

Upprättat bokslut har avstämts mot grundnoteringarna. Samtliga tillgodohavanden hos banker och postgirokontoret har kontrollerats mot kontokuranter och saldobesked. Värderingen av behållningar i utländsk valuta har kontrollerats mot vid bokslutstillfället gällande köpkurser. Samtliga låneavtal har inventerats.

Kontrollsummering har skett av dagbok, huvudbok och årsbok.

Den sålunda utförda granskningen har inte givit anledning till anmärkning.

Stockholm 1982-02-19

SJÖÅKER REVISIONSBYRÅ AB

Auktoriserat revisionsbolag

U Egenäs

*BILAGA 2***Skrivelse till statsrådet och chefen för industridepartementet från kammarkollegiet, revisionskontoret**

Regeringen har 1973-06-29 förordnat att kammarkollegiet från och med den 1 juli 1973 tills vidare skall svara för revision för den nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (Nordisk Industrifond).

Fondens styrelse har efter kontakt med revisionskontoret vid kammarkollegiet uppdragit åt auktoriserade revisorn Ulf Egenäs, Sjöåker Revisionsbyrå AB, att svara för detaljgranskning av fondens räkenskaper och förvaltning.

Revisionskontoret vid kammarkollegiet har granskat fondens verksamhetsberättelse för 1981, styrelseprotokoll och räkenskaper för verksam-

hetsperioden 1981-01-01–12-31 samt den av Ulf Egenäs upprättade revisionsberättelsen, som här bifogas.

Den utförda revisionen har inte givit anledning till anmärkning.

Olle Hawor

Chef för kammarkollegiets revisionskontor

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk industrifond om virksomheten i 1981 (C 35/e 1983). Fondet ble opprettet i 1973 og startet sin virksomhet i 1974.

I 1981 har fondet gitt støtte til prosjekt for ialt 21.1 millioner SEK innen dets fire virksomhetsområder: prøvning og standardisering samt måleteknikk med 1.0 millioner SEK, 8.7 millioner SEK til produkt og prosessutvikling, 7.6 millioner SEK til bransje- eller teknikkrettet virksomhet og 3.8 millioner SEK til energiteknikk.

Fondet har i 1981 bevilget eller reservert midler til 60 prosjekt. Av disse er 37 prosjekter nye mens 23 er tidligere igangsatte prosjekter. To tredjedeler av støtten er gitt som bidrag, mens den resterende del, 6.8 millioner SEK, er gitt som lån til 8 industrielle utviklingsprosjekter. I perioden 1973/74–1980 har fondet bevilget vel 116 millioner SEK til 220 prosjekter. Søknadsvolumet har i de siste par år langt oversteget det beløp fondet har hatt til disposisjon.

Av fondets disponible midler for 1981 på omlag 23 millioner SEK er 19.3 millioner SEK bidrag fra Ministerrådet. Differansen består av renteinntekter og tilbakebetaling av lån.

Økonomisk utvalg har i den senere tid behandlet flere medlemsforslag som tar opp spørsmål som berører Nordisk industrifonds virksomhet. I medlemsforslag A 629/e tas blant annet opp spørsmål vedrørende energi- og miljøindustrien.

I medlemsforslaget legges det vekt på at for å styrke denne industrien er det viktig med bl. a. standardisering av produksjonsutstyr o. l. Andre medlemsforslag vedrørende energisektoren påpeker også betydningen av intensivt forskning på energiområdet.

I medlemsforslag A 630/e tas spørsmålet om tiltak for å stimulere innovasjoner i Norden opp. Økonomisk utvalg har poengtert at eksisterende nordiske samarbeidsorganer aktivt må benyttes i dette arbeidet. De nordiske land har behov for en industriell fornyelse. I den vanskelige økono-

miske situasjon landene befinner seg i, er det særlig viktig å stimulere innovasjonsvirksomheten i små og mellomstore foretak.

Økonomisk utvalg går ut fra at Nordisk industrifond kan bli en viktig faktor i oppfølgingen av disse medlemsforslag.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 35/e om Nordisk industrifonds virksomhet i 1981 til etterretning.

Stockholm, 21. januar 1983

Hallvard Bakke (A)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Povl Brøndsted (V)

Mikko Ekorre (Skdl)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Anker Jørgensen (S)

Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)

Gunnar Nilsson (s)

Formann

Sten Svensson (m)

Berättelse**från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1982**A. Namn och adress*

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
 Box 42
 S-950 94 Övertorneå
 Tel. 0927-108 30

B. Startår

1970

C. Deltagande länder

Norge, Finland och Sverige

D. Syfte

Överenskommelse mellan Finland, Norge och Sverige den 23 september 1971 och den 20 december 1974. (*NStat. 1971 ss 214–218, 1957 ss 46–50*)

Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter är en för Finland, Norge och Sverige gemensam institution med syfte att främja arbetsmarknadsutbildningen särskilt i de tre ländernas nordligaste delar.

*E. Organisation**1. Administration**Centrets ledningspersonal*

Keskitalo, Börje	kursföreståndare	S
Lindmark, Jan-Evert	utbildningsman	S
Henriksson, Ingvar	utbildningsman	S
Johansson, Astrid	kansliföreståndare	S
Andersson, Curt	driftingenjör– fr. o. m. 820901	S

2. Styrelsens sammansättning

Räsänen, Olavi	Yrkesutb.inspektör	F
Timonen, Otto	Byråchef	F
Ordförande fr. o. m. 820701		
Johansson, Stig	Länskoleinspektör	S
Sivertsvik, Audun	Fylkesarbeidssjef	N
Kittelsen, Randi	Byråchef	N
Sääf, Henry	Länsarbetsdirektör	S
Ordförande t. o. m. 820630		
Keskitalo, Börje, rektor vid Nordkalottens AMU-Center, sekreterare		

3. Personal

- 1 Kursföreståndare
- 2 Utbildningsmän
- 1 Driftingenjör
- 34 Lärare, heltid
- 3 Lärare, deltid

Kansliet

- 1 Kansliföreståndare
- 3 Assistent
- 1 Assistent (för översättningsrb.)
- 1 Kontorist (anställd med lönebidrag)
- 1 Telefonist

Länsarbetspersonal

- 1 Kurator
- 1 Elevhemsföreståndare
- 1 Fritidsassistent
- 1 Skolsköterska halvtid
- 1 Tvätterska (anställd med lönebidrag)
- 1 Vaktmästare (bitr. för elevhemsförest)

Förråd

- 1 Materialförvaltare
- 2 Förrådsmän (en anställd med lönebidrag)

Ekonomipersonal

- 1 Kokerska
- 2 Ekonomibiträden heltid
- 1 Ekonomibitråde halvtid

Övrig personal

- 1 AV-central, bokförråd (anställd med lönebidrag)
- 3 Vaktmästare (en anställd med lönebidrag)

F. Verksamhet

Följande kursverksamhet bedrivs för närvarande vid centret:

Läroplan	Kursbenämning		Antal kurser	Antal kd	Kurstid veckor
751.00 –	Verkstadsmekanikerblock	B	2	24	
751.00 21	Verkstadsmekanisk grundkurs				10
751.30 14	Supportsvarvare				24
751.35 12	Fräsare				24
751.55 16	Rundslipare				24
751.90 11	Avsynare				8
752.00 10	Montörer, reparatörer				24
753.00 –	Fordonstekniskt block	B	2	24	
753.00 12	Fordonsteknisk grundkurs				34
753.25 26	Lastbilmekaniker				34
754.00 –	Plåt- och svetsblock	B	3	36	
756.10 13	Svetsmekanisk grundkurs				10
756.10 14	Svetsare				14
754.10 17	Plåt- och svetsmekaniker				38
756.10 13	Svetsmekanisk grundkurs	K	1	12	10
756.00 28	Gassvetsning +	B	1	12	6
756.10 24	Rörsvetsning				10
754.10 20	Ventilationsplåtslagare	B	1	12	40
753.90 11	Reparatör av hushållsmask.	B	1	12	40
755.30 13	Kylmontörer +	B	2	24	48
755.30 30	Fortbildning d:o				6
760.00 10	El-teknisk grundkurs	B	2	24	14
761.00 10	Elektriker	B	1	12	34
761.30 14	Kurs i industriell El-teknik	B	1		24
741.30 18	Styr- och reglerteknik +				34
741.30 19	Processteknik	B	1	16	30
764.10 25	Telereparatörer	B	1	12	34
764.10 26	Elektronisk kommunikations- teknik	B	1	12	19–40
912.00 –	Livsmedelstekniskt block	B	2	20	
912.10 16	Restaurang och storhushåll grundkurs				24
912.10 30	Vidare utbildning för personal till restaurang och storhushåll				24
921.20 17	Serveringspersonal				12
919.20 15	Reseliv och turistnäring	B	1	15	40

Följande kursverksamhet bedrivs för närvarande vid centret:

Läroplan	Kursbenämning		Antal kurser	Antal kd	Kurstid veckor
X21.23 93	Preparandakurs	B	1	20	8
X21.23 94	Preparandakurs				16
X21.23 96	Preparandakurs				16
X21.23 28	Allmänna ämnen	K	1	20	8

X)

B= Basutbildning

K= Komplementutbildning

G. Framtidsplaner

Nordkalottens AMU-Center (NK-AMU) kommer att bedriva verksamhet i Övertorneå och Hedenäset inom Övertorneå kommun fr. o. m. 1983-01-01 då Riksykesskolan (RYS) införlivas till NK-AMU. En omorganisation är f. n. igång. Kapaciteten utökas från nuvarande 307 kursdeltagare till ca 460 kursdeltagare. Under övergångstiden kommer AMU-elever att antagas till Hedenäset allteftersom RYS-elever utskrivs.

En ny instruktion för arbetsmarknadsutbildningen (AMU) har trätt i kraft 1982-07-01. Särskilda föreskrifter för Nordkalottens AMU-Center är föremål för behandling och kommer att föreläggas styrelsen och Nordisk arbetsmarkedsutvalg (NAUT) vid deras sammanträden i Övertorneå v 47-82. Föreskrifterna skall särskilt beakta Nordisk Råds önskan att "verksamheten vid Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter bör ges en mera nordisk inriktning". Denna särskilda föreskrift kan medföra att styrelsen i större utsträckning än vad som tidigare varit fallet kan tillgodose respektive lands behov samt beakta Nordiska ämbetsmannakommitténs (NÄRP) önskemål och behov av utbildningsinsatser. En högre grad av styrning för att tillmötesgå särskilda behov av utbildningsinsatser kommer att ske under 1983 och tiden framöver i den bas- och komplementplanering (1983/85) som styrelsen kommer att fatta beslut om v 47 1982.

Övertorneå kommun har av styrelsen fått till uppgift att uppföra nya elevbostäder. Med RYS införlivande kommer beslut att tas under v 47 om uppförande av ytterligare nya elevbostäder. Båda beställningarna omfattar drygt 100 nya bäddplatser. Det tidigare antalet utgör 203 bäddar i Övertorneå och 113 i Hedenäset. Samtliga paviljonger (baracker) kommer att avvecklas.

En förstärkning av ledningen är igång. En driftingenjör har tillsatts. Tillsättning kommer att ske av en köksförståndare. Begäran om tillsättning av en utbildningsman till Hedenäset kommer att behandlas av styrelsen v 47.

Arbetet under 1983/84 kommer att präglas av ovannämnda organisationsutveckling, ombyggnadsprogram (ca 10 milj:kr) nybyggnadsprogram

av elevbostäder samt allmän stabilisering av verksamheten i enlighet med den nya instruktionen för AMU samt de nya övriga föreskrifter och anvisningar som SÖ utfärdat för särskilda områden.

H. Finansiering

Kursledningen anhåller om att disponibla medel för 1982 flyttas över till verksamhetsåret 1983 i enlighet med kontraktet.

Projektnamn: Gjestelaererprosjektet

Projektnr: 160.21 – 1.21

Nordkalottens AMU-Center erhöll medel för projektet under 1982 med 66 000 NOK.

Under 1982 har centret utannonserat Gästlärartjänster i bl. a. tidningen Arbeidsmarknadet, kontakter har även tagits med yrkesutbildningar och högskolor i de tre nordliga fylkena i Norge. Trots ovannämnda information har centret ej kunnat rekrytera någon gästlärare för projektet.

Skolöverstyrelsen (SÖ) har beslutat att Nordkalottens AMU-center skall företräda SÖ som förvaltningsorgan för "Gästlärarprojektet" och med Ingvar Henriksson som projektledare.

Under hösten 1982 har lärare från Tromsfylke och arbetsförmedlare från Finnmarks-, Troms-, och Nordlandfylken förlagt sina studiedagar hit till centret i Övertornå där bl. a. informerades om gästlärarprojektet.

Centret har stora förhoppningar att under den närmaste framtiden (1983) engagera behöriga lärare för projektet, vilket skulle vara till gagn för vår verksamhet här vid Nordkalottens AMU-Center.

Berättelse

från Nordiska vägtekniska förbundet

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska vägtekniska förbundet
Svenska avdelningen
Statens vägverk
S-781 87 BORLÄNGE
Sverige

B. Startår

1935

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Færøyene, Island, Norge, Sverige.

D. Syfte

Förbundets målsättning är att främja utvecklingen inom vägsektorn genom samarbete med fackfolk inom väg- och trafikområdet från de enskilda länderna.

Detta sker genom nordiska väg- och trafiktekniska möten och utskotts- och projektverksamhet.

Dessutom anordnas vart 4:e år en samnordisk kongress.

Nästa kongress äger rum i Stockholm juni 1984.

E. Organisation

1. Administration

Förbundet består av en avdelning i varje land. Varje avdelning har en nationell avdelningsstyrelse. Förbundsstyrelsen består av ordförande, vice ordförande och sekreterare från varje lands avdelningsstyrelse. Styrelsen av förbundet cirkulerar mellan länderna. F. o. m. 1981 är Sverige ledande land.

Förbundet upprättar utskott för olika arbetsuppgifter. De nationella utskotten bildar tillsammans förbundsutskott.

Organisationens uppläggning (*se Bilaga 1*).

2. Styrelsens sammansättning

NVF, Svenska avdelningen
Statens vägverk
S-781 87 Borlänge
Sverige

förb.ordf. Generaldir. Per Anders Örtendahl
vice ordf. Dir. BOM Olson
förb.sekr. Tekn.dir. Roland Forsberg

NVF, Danska avdelning
Vejdirektoratet
Postboks 2169
DK-1016 København K
Danmark

ordf. Vejdir. Per Milner
v.ordf. Tekn.dir. Jørgen Stenbæk
sekr. Avd.ing. Ernst Renstrup

NVF, Finska avdelningen
Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen
Postbox 33
SF-00521 Helsingfors 2
Finland

ordf. Övering. Väinö Suonio
v.ordf. Dir. Jussi Hakala
sekr. Civ.ing. Ralf Granlund

NVF, Färöiska avdelningen
Tinghúsvegur 5
Box 72
DK-3800 Torshavn
Färöarna

ordf. Landsing. Mikkjal Helmsdal
v.ordf. Stadsing. Jógvan Johansen
sekr. Civ.ing. Jógván Nolsöe

NVF, Isländska avdelningen
Vejdirektoratet
Borgartun 7
IS-105 Reykjavik
Island

ordf. Vejdir. Snæbjörn Jonasson
v.ordf. Tekn.dir. Thordur Thorbjarnarson
sekr. Tekn.dir. Helgi Hallgrímsson

NVF, Norska avdelningen
Vegdirektoratet
Postboks 6390 Etterstad
N-Oslo 6
Norge

ordf. Vegdir. Eskild Jensen
v.ordf. Dir. Jens Wisløff
sekr. Overing. Johnny Johansen

3. Personal

Förbundet har ingen fast personal.

F. Verksamhet

Förbundet har under 1982 haft följande fasta utskott:

Nummer	Namn	Ledande land
10	<i>Administration</i>	
11	Vägtrafikekonomi	Norge
13	Administration och arbetsorganisation	Danmark

20 Planläggning

21	Planläggning av vägar och gator	Sverige
22	Projektering av vägar och gator	Finland

30 Byggande

31	Vägens uppbyggnad	Sverige
32	Cement och specialprodukter	Norge
33	Asfaltbeläggningar	Danmark

40 Drift

41	Drift av vägar och gator	Finland
----	--------------------------	---------

50 Trafik och trafiksäkerhet

51	Trafikanalys och trafikreglering	Finland
52	Trafiksäkerhet	Danmark

60 Tekniska specialfrågor

61	Broar och färjor	Norge
62	Databehandling och mätningsteknik	Sverige
63	Vägmaskiner	Sverige
64	Miljö	Danmark

Följande rapporter har getts ut under 1982:

4: 1981 Trafikledernas väg- resp. gatuhållningsgränser

5: 1981 Fartdempande tiltak

Övrig publikation: Effekter på kortare och längre sikt av övergripande och långsiktiga beslut med anknytning till trafikområdet.

Osäkerhet i trafikplaneringen under 1980-talet.

Inventering av special- och restprodukter.

2: 1982 Beläggningars funktionstid och funktionsegenskaper

4: 1982 Trafikmätningssapparat i Norden

G. Framtidsplaner

Kopia av utskottens verksamhetsplan (*se Bilaga 2*)

H. Finansiering

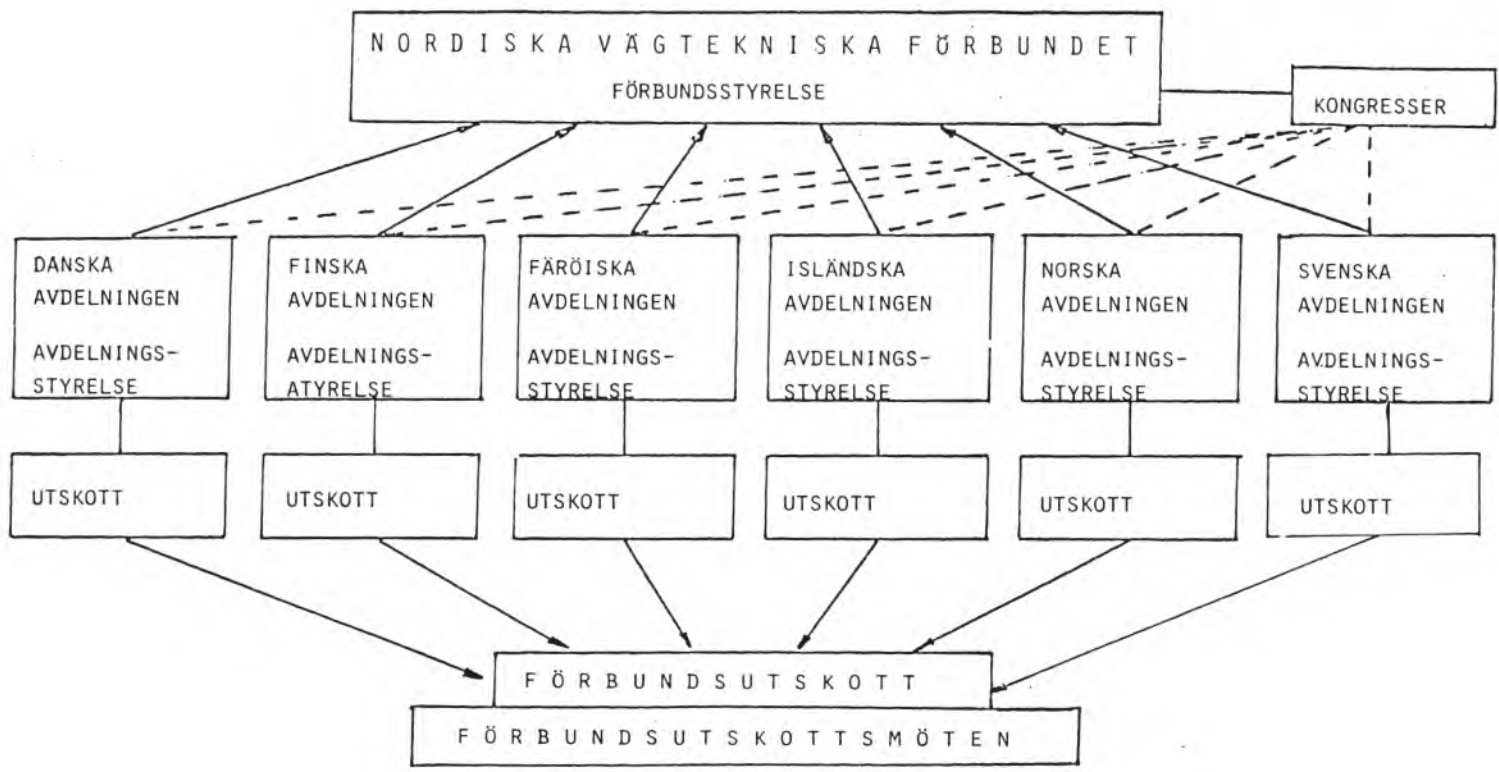
Förbundet har inga egna ekonomiska medel.

Respektive lands avdelning finansierar själv sin verksamhet exempelvis genom medlemsavgifter och statsbidrag.

H. Finansiering

Förbundet har inga egna ekonomiska medel.

Respektive lands avdelning finansierar själv sin verksamhet exempelvis genom medlemsavgifter och statsbidrag.

*BILAGA 2***Nordisk vegteknisk forbund – virksomhedsplan for utvalgene**

Utvalg: 13, Administration og arbejdsorganisation

År: 1981–82

Ledende land

Danmark

Formann/sekretær

(Ledende udvalg)

Navn/adresse

Erik Ross Pedersen/Jan Frölich

Godkjent arbejdsområde

Vejbestyrelsens ansvar

Vejbestyrelsens organisation og administration

Organisations-, økonomi- og personale spørgsmål.

Produktivitetudvikling

Samarbejdet projektering, anlæg, drift

Samarbejdet bygherre, projekterende, entreprenør.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan)

Projekter:

Produktivitetudvikling indenfor vejsektoren:

- Litteraturstudie juni 1980
 - Rapport fra etape 1 juli 1981 (gennemgang af tilgængelig viden om produktivitet og produktivitetmåling)
 - Delrapport fra etape 2 august 1981 (staderapport)
 - Rapport fra etape 2 august 1982 (behov for og erfaringer med produktivitetmåling; forslag til definitioner og praktiske afgrænsninger på flere organisatoriske niveauer; metoder til produktivitetmåling).
- Samspil mellem offentlig og privat virksomhed; 1. delprojekt: samarbejde omkring eksport af know-how:
- Delrapport 1A januar 1982 (kortlægning af samarbejdsstruktur)
 - Delrapport 1B august 1982 (erfaringer fra hidtidige samarbejde)
 - Delrapport 2? 1983 (forslag til udbygning af samarbejdet)
- Trafikledernes væg- respektive gatuhållningsgrænser.
- Rapport efterår 1981
- Projekt vedr. organisationsstruktur, formel personale medindflydelse og arbejdsmiljø:
- Projektplan januar 1982
- Projekt vedr. forbedring af entrepriseforudsætninger

– Projektplan januar 1982

Mødeplan:	Forbundsudvalgsmøder	Sverige august 1981 (afholdt)
		Norge august 1982
	Formandsmøde	Danmark januar 1981 (afholdt)
		Norge januar 1982

Seminarvirksomhet

Ingen

Nordisk vegteknisk forbund – virksomhetsplan for utvalgene

Utvalg

Utskott 41

Drift av vägar och gator

År: 1981/82

Ledende land

Finland

Formann/sekretær

(*Ledende utvalg*)

Navn/adresse

Byggnadsrådet Pekka K. Härkönen

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

Box 20, 00131 Helsingfors 13

Ingenjör Harry Karlsson

Åbo väg- och vattenbyggnadsdistrikt

Box 31. 20801 Åbo 13

Godkjent arbeidsområde

Driftåtgärders effekter på framkomlighet och trafiksäkerhet. Bestämning av driftstandard. Vinterväghållning. Planering, styrning och organisation av driftverksamheten. Krav på slitlager från driftsynpunkt. Användning av maskiner och redskap inom väg- och gatudriften. Arbetsmiljöfrågor inom vägdriften. Information till vägtrafikanterna om aktuella väghållanden.

Virksomhet (pågående/ny – tidsplan)

- 1) Underhåll av gång-, och cykelbanor samt gator
 - underhållsstandarder, utveckling av maskinparken, samarbetsbehovet mellan underhåll/planering/byggande, egen regi/entreprenad
 - kartläggning av samarbetsområden mellan utskott 41 och utskotten 31, 33 och 52.
- 2) Underhållsseminarium i Finland hösten -81

- rapport om nuläget och utredning av planerings- och rapporterings-system för framtiden.
- 3) Arbetsmiljö vid vägunderhållsarbeten
- arbetarnas säkerhet, trafiksäkerhet kontra underhållsarbeten, buller och dammproblem.
- 4) Samarbete med utskott 33
- beläggningstyper för lätttrafikerade grusvägar, förnyande av beläggningar, gränsdragning mellan utskott 33/41.
- 5) Underhåll av vägar i framtiden
- tvärvetenskapligt seminarium år -82.

Seminarvirksomhet:

Underhållsseminarium år -81 i Finland. Tvärvetenskapligt seminarium om vägunderhåll i framtiden hålles år -82.

Informasjon:

Projektkatalogen distribueras till statliga och kommunala vägmyndigheter, till högskolor och tekniska läroanstalter.

Nordisk vegteknisk forbund – virksomhetsplan for utvalgene

Utvalg

63, Vägmaskiner
År: 1981

Ledende land

Sverige

Formann/sekretær

(Ledende utvalg)

Navn/adresse

Överingenjör Bengt Thureson/Vakant

Godkjent arbeidsområde

- Utformning av maskiner och utrustningar
- Maskinekonomi
- Maskinprovningar
- Utbildning i maskinfrågor
- Lagstiftning som berör maskiners användning
- Miljöfrågor i och omkring maskiner
- Verkstäder

*Virksomhet (pågående/ny – tidsplan)**Ämnesområden*

- 3: 1 Kartläggning av olika samhällsringripandens inverkan på väg- och anläggningsmaskinernas produktion och kostnader
- 3: 2 Former och system för kapacitetsredovisning (praktisk) av maskinarbeten
- 3: 3 Krav på basmaskin för underhåll av vägar, gator samt gång- och cykelbanor
- 3: 4 Bränsleförbrukning inom lastbilstransporter och för anläggningsmaskiner
- 3: 5 Slätter- och buskröjningsaggregat, produktion – säkerhet – kostnader, såväl mekaniska som kemiska
- 3: 6 Maskinspecifikation över salt- och sandspridare
- 3: 7 Checklista till hjälp vid maskininköp
- 3: 8 Strukturella förändringars påverkan på maskiner och maskinvalet
- 4: 1 Isrivning – ersättning för väghyvlar
- 4: 2 Hytter för bergborrningsaggregat
- 4: 3 Fräsar för asfaltsbeläggningar
- 4: 4 Delbara maskiner – komponentsystem
- 4: 5 Fräsar för jordstabilisering
- 4: 6 Förebyggande maskinunderhåll
- 4: 7 Mindre maskiners ekonomi

Vid ordf./sekr.möte i mars 1981 fastställs slutgiltig objektlista med fördelning mellan medlemsländerna.

*Seminarvirksomhet**Informasjon:*

Förbundsutskottsmöten 1–2 gånger per år. Arbete i arbetsgrupper tillsatta av utskottet i ansvarigt land med kontaktmän i övriga länder. Seminare kan anordnas i samband med utskottsmöten. Utskottet skall fungera som informationskanal mellan olika länder. Avdelningsutskotten möts ca 2 gånger per år.

Rapporter från de utredningar som färdigställts.

Berättelse

från Nordiska konstförbundet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska konstförbundet (NKF)
Förbundssekretariatet
Mannerheimvägen 18 A
SF-00100 Helsingfors 10
Tel. (90)-60 78 61

B. Startår

1945

C. Syfte

Förbundets stadgar antogs vid det konstituerande mötet i Stockholm den 8 november 1945 och har sedan dess reviderats ett antal gånger. Den senaste revideringen stadfästes vid förbundsrådsmötet i Köbenhavn den 1–3 september 1982. I § 1 stadgas: "Nordisk Konstförbund er et kontaktskapende samarbeidsorgan mellem billedkunstnerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige. Forbundets formål er å virke til gavn for det nordiske kunstlivet og bidra til den nordiske samhörighet og kulturfellelskap. Forbundet skal virke som et idégivende, rådgivende og informativt organ innenfor billedkunstens områder."

D. Organisation

1. Administration

NKF består av sex sektioner, en för vart och ett av de nordiska länderna och en sektion för samerna. Förbundets styrande organ är förbundsrådet. Det består av tre delegater från varje land plus en delegat för samerna, totalt sexton delegater. Delegationerna utses av de sex sektionerna. Förbundsrådet samlas en gång i året, då det bl. a. fastslår verksamheten för den följande två-årsperioden och utser förbundsordförande, viceordförande, förbundskassör och en revisor som representant för konstnärskåren

utöver de två revisorer, som utses av Statens revisionsverk i Finland. Förbundsrådet tillsätter även arbetsutskott. Det koordinerande arbetet samt skötseln av information och ekonomi sker på förbundssekretariatet i Helsingfors. Detta har under det gångna året skötts av förbundssekreteraren (som formellt har en halvdagstjänst) ensam. Timavlönad extra hjälp har vid behov anlåtats.

2. Styrelsens (förbundsrådets) sammansättning den 31.12.1982

Danmark:	Tang Holbek, Jørgen, målare Nathorst Westfelt, Karin, målare Hofmann, Aase, cand. jur.
Finland:	Fredriksson, Stig, målare Lund-Schwela, Lisbet, grafiker Jaukkuri, Maaretta, fil. kand.
Ísland:	Gudjónsdóttir, Sigrún, målare Bergdóttir, Valgerdur, grafiker Höskuldsdóttir, Thorbjörg, målare
Norge:	Rittun, Thorstein, målare Komissar, Anne Marie, textilkonstnär Pettersen, Nils Eger, målare
Sverige:	Bolter, Leif, målare Eriksson, Pi, målare Jörpeland, Ingvar, skulptör
Samerna:	Persen, Synnøve, målare
	Nurmi, Matti, målare, förbundsordförande, Sverige Voipio, Niilo, kansliråd, förbundskassör, Finland

3. Personal

Österberg, Annemie, dipl. korrespondent, förbundssekreterare, Finland
Arbetsutskott
Tang Holbek, Jørgen
Kujasalo, Matti
Gudjónsdóttir, Sigrún
Rittun, Thorstein
Bolter, Leif
Persen, Synnøve
Nurmi, Matti
Österberg, Annemie

4. Revisorer

Utsedda av Statens revisionsverk i Finland:
Hakulinen, Anjel, revisor
Niemi, Seppo, revisor

E. Verksamhet

Förbundets verksamhet i övrigt har – utöver de stadgeenliga uppgifterna på det samarbetsmässiga och informativa planet – närmast gällt planerings- och förberedelsearbeten för projekt, avsedda att genomföras år 1983.

På *samarbetsområdet* har sammanträffanden ägt rum med representanter för Nordiskt konstcentrum. Så t. ex. deltog utställningssekreterare Tage Martin Hörling i en del av NKF's förbundsrådsmöte i början av september. Hörling har också haft regelbundna kontakter med sektionerna i utställningsfrågor.

Sektionerna har avgett utlåtanden om de konstnärer i respektive land som har sökt om vistelse i gästateljéerna på Sveaborg. Samma funktion har sektionerna även haft vad gäller sökande till konstnärskollegiet i Skandinavisk Forening for Kunstnere og Videnskabsmænd i Rom.

Förbundssekretariatet har under årets lopp haft ett flertal besök av nordiska konstnärer, bl. a. av dem som har vistats i Nordiskt konstcentrums gästateljéer. Vidare har sekretariatet besökts av ordförande för den nygrundade konstnärsföreningen Føroysk Myndlistafólk Bardúr Jákupsson, som deltog i Nordiska rådets 30:e session i Helsingfors i början av mars månad.

Med konstnärorganisationernas samarbetsorgan Nordfag har kontakt hållits genom utväxling av mötesrapporter och andra handlingar av gemensamt intresse.

Informationsverksamhet har bedrivits på olika sätt. Förutom den sedvanliga löpande information som förbundssekretariatet förmedlar, har bulletiner regelbundet sänts ut till konstnärorganisationerna på respektive lands språk. Samma information har även sänts till konstnärorganisationerna på Färöarna och Åland och till Landsmuseet på Grönland. Förbundsordförande Bodil Kaalund har i olika sammanhang informerat om NKF och bl. a. skrivit en artikel, "Billedkunsten i Norden – dens rolle og dens fremtid" i Föreningarna Nordens Förbunds tidskrift Vi i Norden nr 1/82. Genom Scandinavia Today-projektets sekretariat i Köbenhavn har NKF införskaffat en samlad information om projektets bildkonst del för vidare befordran till intresserade konstnärer i Norden.

I början av september månad anordnade NKF på initiativ av Bodil Kaalund och med välvilligt bistånd från Statens museum for Kunst i Köbenhavn en utställning med arkivmaterial i form av fotografier, kataloger, olika publikationer, affischer och klippböcker, som belyste förbundets verksamhet sedan 1945. Kunstmuseets nuvarande chef, Lars Rostrup Bøyesen, var för övrigt en av de drivande krafterna från dansk sida i NKF under en längre period på 50- och 60-talen. Utställningsmaterialet som var framlagt i montrar i museets förhall under tre veckors tid, hade dels hämtats från sekretariatets arkiv i Helsingfors, dels från det arkivmaterial som har förvarats på Prins Eugens Waldemarsudde i Stockholm. Fram till

1973 var NKF's sekretariat beläget i Stockholm, där de tidigare intendenterna för Waldemarsudde, Gustaf Lindgren och Bo Lindwall samtidigt fungerade som NKF's förbundssekreterare ända tills sekretariatet flyttade till Helsingfors. Senaste vinter har arkivmaterialet i Stockholm genomgått och katalogiserats av Bo Lindwall och NKF's nuvarande förbundssekreterare. Materialet kommer inom en snar framtid att överföras till Helsingfors. I samband med öppnandet av arkivutställningen i Köpenhamn hölls en pressinformation, där NKF's avgående ordförande, Bodil Kaalund, presenterade förbundet och dess nuvarande verksamhetsformer.

Övrig verksamhet. Den interna mötesverksamheten under det gångna året har omfattat ett arbetsutskottsmöte och ett förbundsrådsmöte. Arbetsutskottsmötet ägde rum på Hässelby slott utanför Stockholm i slutet av februari. I mötet som varade i 2,5 dagar deltog, förutom arbetsutskottets ordinarie 8 medlemmar, de danska och norska sektionernas sekreterare, som båda är jurister. De hade utarbetat det förslag till reviderade stadgar för NKF, som arbetsutskottet hade att ta ställning till innan ett slutgiltigt förslag skulle framläggas för sektionerna före förbundsrådsmötet på hösten. I samband med mötet avtackades även den avgående intendenten för Hässelby slott, Birger Olsson, som NKF har haft ett mångårigt livligt samarbete med, bl. a. gällande utställningarna Nutida Nordisk Konst på Galerie Plaisiren. Även detta år öppnades under tiden för arbetsutskottets möte en sådan utställning med 2 konstnärer från vart och ett av de nordiska länderna.

Det årliga förbundsrådsmötet hölls i Köpenhamn den 1–3 september. I mötet deltog sammanlagt 22 personer och det ägde rum på Danmarks Konstakademi. Förbundsrådet godkände vid mötet nya stadgar för NKF, varvid stadfästes upptagandet av en sju sektion för Nordens samiska bildkonstnärer, en ändring som hade förberetts vid förbundsrådsmötet 1981. I stadgarna beaktas också den ändring i NKF's verksamhetsformer, som grundandet av Nordiskt konstcentrum har inneburit. Till ny ordförande för NKF valde förbundsrådet konstnären Matti Nurmi, Sverige, efter Bodil Kaalund, som hade av sagt sig återval. Till viceordförande, en ny post inom förbundets styrande organ, valdes Sigrún Guðjónsdóttir, Island.

NKF har under årets lopp avgett några *stöduttalanden*. I mars översändes till Nordisk ministerråd/kultur- och undervisningsministrarna ett uttalande gällande en nordisk stipendieordning för bildkonstnärer, baserat på Nordiska rådets rekommendation nr 11/1981/k. Till Nordiskt konstcentrum riktades likaså i mars en stödskrivelse för utbyggandet av ett nordiskt gästateljénät. I september uttalades ett stöd för upprättandet av en samisk kulturfond, riktat till Nordiska ministerrådet och ett uttalande för grundandet av en Nordisk konstskola i Karleby, Finland i enlighet med det förslag som uppgjorts av en arbetsgrupp tillsatt av konstkommissionen i Vasa län. I arbetsgruppen har konstnären Stig Fredriksson, viceordförande i NKF's finska sektion varit en av representanterna för Nordens bildkonstnärer.

Under årets lopp har NKF utarbetat ett utkast till en *dia-serie* om offentlig utsmyckning i Norden. Förslaget omfattade produktion av 80 bilder som visar exempel från de senaste 10–20 åren på offentliga utsmyckningar av olika slag från hela Norden. Produktionen avsåg originalbilder som till en början skulle tillverkas i 30 serier för distribution till offentliga instanser på området i Norden. Förslaget utarbetades under ledning av FK Maaretta Jaukkuri, Finland och sektionerna bidrog med mindre provserier till förarbetet. NKF sökte om pengar, bl. a. från Nordisk kulturfond, men fick avslag. Kulturfonden översände dock projektförslaget till Nordiskt konstcentrum, vars styrelse veterligen har tagit in det i den preliminära budgeten för 1984.

Förberedelserna för seminariet Bildkonsten i TV som kommer att äga rum i februari 1983, har pågått under årets lopp.

En svensk arbetsgrupp under ledning av konstnären Enno Hallek har svarat för arbetet. Bl. a. utarbetades en fråge-enkät i vilken ett antal konstnärer och producenter i varje nordiskt land tillfrågades om sina erfarenheter på området. NKF's sektioner har svarat för insamlandet av svars materialet, som kommer att ligga till grund för en del av frågeställningarna under seminariet. För detta har NKF erhållit bidrag från Nordisk kulturfond. Med tanke på ovannämnda seminarium har material för en registrering av konstfilmer i Norden samlats in nationellt genom sektionerna. Materialet kommer också att kunna användas i andra sammanhang. För den danska delen har konsthistorikern Bent Irve svarat.

F. Framtidsplaner

Verksamhetsplanerna för 1983 omfattar endast 4 huvudpunkter. Av dem kan särskilt nämnas det tidigare omtalade seminariet i slutet av februari. Det kommer att ledas av den nuvarande rektorn för Konsthögskolan i Stockholm, konstnären Georg Suttner. Som sekreterare fungerar NKF's förbundssekreterare. Bland föredragshållarna kan nämnas den svenske konstnären Arne Isacson, känd pedagog inom den interna utbildningen vid Sveriges Radio och TV. Producenter och andra representanter för de nordiska TV-bolagen kommer att inbjudas till seminariet och en rapport kommer att tryckas och sändas ut på de nordiska huvudspråken inklusive finska.

Registreringsarbetet gällande konstfilmer kommer att avslutas och en registrering gällande konstnärsintervjuer, böcker, tidskrifter etc. på bildkonstområdet kommer att sättas i gång under ledning av tidigare förbundsordförande Bodil Kaalund.

På informationsområdet kommer NKF att medverka i den världsomfattande kongress som International Association of Artists (IAA) arrangerar i Helsingfors i maj 1983. Som värdar står de nordiska IAA-kommittéerna och enligt planerna kommer NKF att medverka till att få till stånd en nordisk version av den broschyr om det nordiska konstlivet, som kommer att tryckas på engelska och franska.

År 1984 kommer en del av arbetet inom NKF att omfatta en uppföljning av seminariet om bildkonsten i TV, speciellt till den del seminariet har berört bildkonstens användning i video. Därvid kommer även de synpunkter att beaktas, som kommer fram i samband med Nordiskt konstcentrums seminarium för nästa år, där video som självständig konst- art kommer att behandlas.

Även informationsarbetet kommer att fortsätta under 1984. Då tar NKF på nytt ställning till en utvidgad form för information till Nordens bildkonstnärer. Önskemålet har framförts särskilt starkt från finländsk och samisk sida. Man efterlyser närmast någon form av periodisk informationsgivning. Frågan tas upp till noggrann debatt under 1983 och ett konkret förslag kan tidigast ligga färdigt i början av 1984.

Den några år gamla frågan om en handbok för offentlig utsmyckning, som tillsvidare har lagts på is, kommer sannolikt upp år 1984. Vid uppgörandet av budgetframställningen för nämnda år hade NKF ännu inte fått slutgiltigt svar på sin ansökan om medel för en diaserie i samma ämne och förbundet tog därför upp detta projekt på verksamhetsplanen. Då diaserieprojektet nu har övergått i Nordiskt Konstcentrums regi kommer frågan om utgivning av nämnda handbok av allt att döma upp på nytt. Först efter förbundsrådsmötet nästa år kan någonting mera konkret i ärendet framläggas.

Beträffande verksamheten 1985 och 1986 är det i dag för tidigt att lägga fram konkreta projektplaner. NKF's viktigaste uppgift är ju enligt de nya stadgarna att skapa och förbättra kontakterna mellan bildkonstnärerna i Norden, varför samarbets-, informations- och mötesverksamheten i dagens ljus ter sig som det viktigaste arbetet. Övrig aktivitet blir beroende av det akuta behovet vid den aktuella tidpunkten och NKF strävar till att ha en viss beredskap för att kunna ta upp de projekt som då känns mest angelägna.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	59 000	59 000	60 000	65 000
Styrelse	26 000	30 000	31 000	40 000
Kontor	13 000	14 000	14 000	18 000
Lokaler	16 000	16 000	17 000	19 000
Projekt	89 000	110 000	86 000	92 000
Övrigt:				
Summa kostnader	203 000	229 000	208 000	234 000
<i>Intäkter</i>				
Anslag	193 000	208 000	208 000	229 000
Lönestegr. komp.				
Övrigt:	7 000			
Summa intäkter	200 000	208 000	208 000	229 000

2. *Kommentar till översikten*

Då NKF i år inte har haft några extra intäkter att tillgå, har förbundet skurit ned utgifterna för verksamheten och överflyttat en del av dem till nästa år. Trots att de fasta utgifterna något överstiger det budgeterade beloppet, kommer det sannolikt inte att uppstå något underskott i årets bokslut.

Beträffande budgetförslaget för 1983, som slogs fast av förbundsrådet i september 1982, har ett mindre underskott inte kunnat undvikas. Det bör observeras att förslaget inte beaktar de devalveringar som gjordes i Sverige och Finland i oktober 1982. Den därmed sammanhängande risken för inflatoriska prisstegringar utöver de 7 % som enligt Kultursekretariatets anvisningar har beaktats, kommer sannolikt att påverka nästa års slutresultat i ogynnsam riktning. Förbundet kommer att kontinuerligt revidera sin budget för att minimera underskottet.

Observeras bör också att Nordisk kulturfonds bidrag till seminarieprojektet Bildkonsten i TV *inte* har tagits med i förslaget, endast det belopp NKF själv har reserverat för projektet.

*BILAGA 1***Beretning om den i den danske sektion af Nordisk Kunstforbund stedfundne virksomhed i perioden 1. november 1981–31. oktober 1982**

Den danske sektionens medlemmer har indtil 31. maj 1982 været:

Maleren Herman Stilling (KIKU), maleren Bjarne W. Troelstrup (KIKU), maleren Bodil Kaalund (Akademirådet), maleren Niels Reumert (BKF), grafikereren Jørgen Tang Holbek (BKF), mag. art. Michael Wivel (museumsrepræsentant). Maleren Seppo Mattinen (Akademirådet) har været sektionens formand indtil 1. februar 1982, hvor dennes hverv blev overtaget af maleren Karin Nathorst Westfelt (Akademirådet).

Den nuværende sektionens medlemmer består af:

Væveren Jytte Møllegaard Birch (KIKU), maleren Bjarne W. Troelstrup (KIKU), maleren Ib Geertsen (Akademirådet), maleren Karin Nathorst Westfelt (Akademirådet), maleren Niels Reumert (BKF), grafikereren Jørgen Tang Holbek (BKF) og mag. art. Elisabeth Delin Hansen.

Som sektionens sekretærer fungerer Aase Hofmann og Karin Munck, begge kulturministeriet.

Sektionen har i den forløbne periode afholdt 5 ordinære møder samt flere planlægnings- og arbejds møder.

Virksomheden har hovedsagelig været koncentreret om udarbejdelse af forslag til vedtægtsændringer for Nordisk Kunstforbund samt tilrettelæggelse af forbundsrådsmødet, der fandt sted i København, den 1.–3. september 1983.

Den danske sektion har fungeret som indstillingsorgan vedrørende valg af danske billedkunstrepræsentanter til Nordisk Kunstcentrums styrelse, ligesom sektionen har forestået prioriteringen af indkomne danske ansøgninger om benyttelse af Nordisk Kunstcentrums gæsteatelierer.

I forbindelse med forberedelsen af seminaret "Billedkunsten i TV" har sektionen forestået udsendelse af spørgeskemaer til danske billedkunstnere og programproducenter samt foretaget en registrering af danske kunstfilmproduktioner, ligesom sektionen i forbindelse med forbundsrådsmødet har sammensat en diasserie om dansk udsmykningskunst.

Herudover har man behandlet de spørgsmål, som har været rejst i Nordisk Kunstforbund i tilknytning til arbejdsudvalgsmødet i Stockholm og forbundsrådsmødet i København.

*BILAGA 2***Verksamhetsberättelse för Nordiska konstförbundet i Finland r.f.
(NKF's finska sektion)***Sektionens medlemsföreningar:*

Suomen Taiteilijaseura-Konstnärsgillet i Finland, Suomen Taideakademi-Finlands konstakademi, Suomen Taideyhdistys-Finlands konstförening, Suomen Kuvanveistäjäliitto-Finska bildhuggarförbundet, Suomen Taidegraafikot-Finlands grafiska konstnärer, Taidemaalariiliitto-Målarförbundet, Suomen Kuvataidejärjestöjen Liitto-Finlands bildkonstorganisationers förbund, Tampereen taiteilijaseura-Tammerfors konstnärsförening, Helsingin Taiteilijaseura-Konstnärsgillet i Helsingfors, Turun taideyhdistys-Åbo konstförening och Viipurin taiteilijaseura-Viborg konstnärsförening.

Sektionens styrelsemedlemmar (fr. o. m. den 27 maj 1982):

Matti Kujasalo, målare, ordförande

Stig Fredriksson, målare, viceordförande

Martti Aiha, skulptör

Ipi Kärki, målare

Lisbet Lund-Schwela, grafiker

Marjatta Palasto, skulptör

Veikko Stålhammar, grafiker

Irmeli Tarmo, målare

Sven-Olof Westerlund, grafiker

Avdelningschef Olli Närvä, Undervisningsministeriet

Som sektionens sekreterare och kassör verkar FK Maaretta Jaukkuri.

Styrelsen har till den 1 november sammanträtt sex gånger och styrelsen har enligt årsmötets beslut verkat också som finska sektionens utställningskommitté.

Sektionens representanter i förbundsrådet har varit Matti Kujasalo, Stig Fredriksson och sekreteraren. I arbetsutskottet har sektionen representerats av Matti Kujasalo med Stig Fredriksson som suppleant. I NKF's förbundsrådsmöte deltog Stig Fredriksson, Lisbet Lund-Schwela och sekreteraren.

Utställningsverksamhet

Sektionen bidrog till att anordna Seppo Mattinens utställning på Galleriet Skulptor i januari 1982.

I maj i år inbjöd sektionen tre nordiska konstnärer till Helsingfors för att hålla sin separatutställning på de tre konstnärsstyrda gallerier som de nationella konstnärorganisationerna har i Helsingfors. Utställare var Vignir Johansen från Island på Grafiska Konstnärernas galleri. Barbro Bäck-

ström från Sverige på Galleri Sculptor och Per Kirkeby från Danmark på Målarförbundets galleri. Sektionen har fått ekonomiskt stöd till att genomföra dessa utställningar från Finlands undervisningsministerium, Svensk-finska kulturfonden och Danmarks kulturministerium. Alla tre konstnärer var inbjudna till Helsingfors för att närvara vid vernissagen. Finska sektionen sonderar som bäst möjligheterna att fortsätta denna utställningsverksamhet som börjades år 1981 och som redan har visat sig väcka stort och positivt intresse både bland pressen och konstpubliken.

Under årets lopp har man varit med att förbereda det seminarium om Bildkonst i TV som NKF skall förverkligas år 1983. Finska sektionens representant i förberedelserna ha varit skulptören Martti Aiha.

Finska sektionen har också gjort en provserie av diablerer om offentlig utsmyckning i Finland som ett exempel på hur en nationell diaserie på detta tema kan se ut. Denna serie baserade sig på redan existerande bildmaterial.

Inom sektionen har man också valt de finska kandidaterna till den utställning nordisk konst som Nordiskt konstcentrum planerar för år 1983 och som i Finland skall visas i samband med de två stora internationella kongresser som skall anordnas i Helsingfors i maj 1983. De är det Internationella konstförbundets kongress och det Internationella kritikerförbundets kongress.

Från och med hösten 1982 skall den finska sektionen av NKF sköta informerandet av Rom-kollegiets ateljéer samt förmedla ansökningar till Rom.

BILAGA 3

FIM's verksamhetsberättelse för år 1982¹

Styrelsen för Félag Islenskra Myndlistarmanna, som samtidigt är Islands sektion av Nordiska konstförbundet, har nu följande medlemmar: Sigrún Gudjónsdóttir, målare, ordförande. Valgerdur Bergsdóttir, grafiker, sekreterare. Thorbjörg Höskuldsdóttir, målare, kassör. Övriga styrelsemedlemmar är Hringur Jóhannesson, målare och Helgi Gíslason, skulptör. Ordförande i utställningsnämnden är Gudbergur Audunsson, målare och representant i styrelsen för Nordiskt konstcentrum på Sveaborg är Jón Reykdal, grafiker.

Förutom föreningsmöten har styrelsemöten hållits två gånger i månaden. FIM's utställningsnämnd har åtagit sig att i samarbete med Thóra Kristjánsdóttir, konstnärlig rådgivare på Kjarvalsstaðir, göra förhandsvalet av konstverk för den stora samnordiska utställningen år 1983. Tillsam-

¹ Översatt från isländska.

mans med Konstcentrets utställningssekreterare. Tage Martin Hörling, har möten i ärendet hållits.

FIM kommer att delta i ROSTOCK-BIENNALEN på samma sätt som hittills. Två representanter för FIM's utställningsnämnd deltog i juni månad i det förberedande arbetet för Östersjöländernas 10:e biennial år 1983.

Från och med år 1982 deltar Island med en självständig avdelning i Venedig-BIENNALEN. Detta uppnåddes genom ett samarbete mellan FIM och Magnús Pálsson samt med stöd av Kulturministeriet. I år representerades Island av två konstnärer.

Vid FIM's årsmöte i april godkändes nya villkor för att bli medlem i föreningen. Samma regler gäller nu för alla bildkonstföreningar i landet. Vid utarbetandet av inträdesvillkoren utgick man ifrån motsvarande norska regler. Likaså godkändes några lagändringar som var nödvändiga för att FIM skulle kunna delta i stiftandet av bildkonstnärernas intresseorganisation. I två års tid har ett förberedande arbete gjorts för att organisationen skall kunna grundas. Det konstituerande mötet har nu fastslagits till den 20 inkommande novemver.

FIM har tillsatt en kommitté som med bistånd av en jurist skall framlägga förslag till tariffer för ersättning vid publicering av bilder föreställande konstverk, i TV, böcker och tidningar.

FIM har försökt få till stånd förhandlingar med Reykjavík kommun och statsmakten angående dagsersättning vid utställningar. Detta är ett gemensamt krav för hela Norden och det diskuteras nu i styrelsen för Kjarvalstadir.

FIM har även utsett de isländska representanterna och insamlat material till seminariet Bildkonsten i TV, som kommer att äga rum 1983.

Våren 1982 stadfästes ett lagförslag om en statlig utsmyckningsfond. Enligt fondens bestämmelser skall 1% av kostnaderna vid uppförandet av offentliga byggnader reserveras för utsmyckning såväl utom- som inomhus. Vid utarbetandet av lagförslaget har den motsvarande norska lagen tjänat som utgångspunkt. Det kan nämnas, att seminariet i Moss, Norge, år 1980 om offentlig utsmyckning har haft ett visst inflytande på denna saks behandling.

BILAGA 4

Årsrapport fra Nordisk kunstforbunds norske seksjon for 1982

Den norske seksjonen av Nordisk kunstforbund har i 1982 bestått av følgende medlemmer:

Thorstein Rittun, formann

Anne Marie Komissar

Nils Eger Pettersen

Christian Roscher-Nielsen, sekretær til 1. mars.

Sissel Ree Schjønby, sekretær fra 1. mars.

Seksjonen har hatt seks ordinære møter og flere planleggingsmøter.

Seksjonen har i 1982 tilrettelagt grunnlagsmaterialet for den store nordiske utstillingen som er planlagt fra Nordisk kunstcentrum i 1983. Seksjonen har i dette arbeidet samarbeidet med utstillingssekretær Tage Martin Hørling.

Seksjonen har for 1982 innstilt de norske søkerene til gjesteatelierene på Sveaborg.

I forbindelse med det planlagte seminaret om billedkunsten i TV, har seksjonen foretatt endel forberedende arbeid. Gjennom samarbeid med Norsk rikskringkasting er det blitt satt opp lister over program om billedkunst som er vist på norsk fjernsyn. Det er også utarbeidet lister over billedkunstfilmer som distribueres av Statens filmsentral. Det arbeides nå med opplysninger om radioprogram om billedkunst sendt i norsk radio i de senere år.

Seksjonen har utarbeidet et spørreskjema som er sendt til en rekke fjernsynsproduserere og billedkunstnere for å skaffe grunnlagsmateriale til den videre forberedelse av TV seminaret.

Etter at prosjektet om en nordisk diasserie med utsmykkingskunst fra de nordiske land ikke oppnådde økonomisk støtte fra Nordisk kulturfond, forbereder seksjonen nå en dias-serie med offentlig utsmykking fra Norge som vil kunne stilles til disposisjon for de andre nordiske land.

BILAGA 5

Verksamhetsberättelse för Nordiska konstförbundets svenska sektion 1/7 1981—1/7 1982

Svenska sektionen har under verksamhetsåret arbetat med framför allt två projekt; Seminariet "Bildkonsten i TV" och utställningen "Byggnads-konst-bildkonst".

Bildkonsten i TV

Huvudsyftet med seminariet är att framlägga förslag till konkreta åtgärder för en ändring av bildkonstens ställning i TV. En arbetsgrupp inom svenska sektionen – bestående av Enno Hallek, Lars Hofsjö, Beate Syd-hoff och Sonja Carlsson – har arbetat med förberedelser för seminariet som kommer att äga rum på Hässelby slott i februari 1983.

På seminariet kommer sammanlagt ca 40 personer att delta. Från varje land deltar 4 konstnärer och 2 representanter från TV-bolagen, observatörer, ordförande och sekreterare. Konstnären och rektorn för Kungl.

konsthögskolan Georg Suttner har utsetts till seminariets ordförande och NKF's förbundssekreterare Annemie Österberg dess sekreterare.

Byggnadskonst-bildkonst

Utställningen syftar till att för en bred allmänhet levandegöra hur konstnärer och arkitekter i samverkan kan förbättra miljön i ett bostadsområde från 1950-talet. En arbetsgrupp inom svenska sektionen – bestående av Leif Bolter, Pi Eriksson, Lars Hofsjö och Sonja Carlsson samt Åke Pallarp projektledare – arbetar med förberedelser till projektets genomförande. I konstnär och 1 arkitekt från varje land skall inbjudas att delta och resultatet av skissuppdraget utgör utställningen.

Samarbete har inletts med Svenska bostäder och ett lämpligt bostadsområde – Grimsta nära Vällingsby – har valts ut. NKF's svenska sektion erhöi i mars 1982 ett projektbidrag om 10.000 kronor för förberedande arbete med utställningen som sammanställning av material och kontakt- och uppsökande verksamhet.

Borealis – nordisk konst 1983

Svenska sektionen har utsett följande konstnärer att delta: Marie-Louise de Geer, Alvar Jansson och Franco Leidi. Utställningen visas i Stockholm hösten 1983.

Offentlig utsmyckning i Norden

Pi Eriksson och Enno Hallek har ställt samman en diabildserie om ca 20 bilder av offentliga utsmyckningar i Sverige för planerad utgivning av "Samnordisk handbok" om offentlig konst.

Nutida nordisk konst

För Galerie Plaisiren, Hässelby slott, har Lars Hofsjö sammanställt utställningen "Nutida nordisk konst" där två konstnärer från varje nordiskt land deltog. De svenska konstnärerna var Enno Hallek och Lars Hofsjö. Vernissagen ägde rum i anslutning till NKF's AU-möte på Hässelby slott den 20 februari. Intendent Birger Olsson inbjöd konstnärer, AU-ledamöter och medlemmar i svenska sektionen till fest på Hässelby slott.

Nordiskt konstcenter

Nordiska ministerrådet har utsett följande svenska ledamöter i styrelsen för Nordiskt konstcenter: konstnär Lars Hofsjö (ord), konstnär Matti Nurmi (suppl), departementssekr. Brita Lundh (ord) och kanslisekr. Ulla Rasch-Andersson (suppl).

Utställningsbidrag

Utställningsbidrag har utdelats till følgende:

Hässelby slott för "Nutida nordisk kunst 1982"

Konstnärshusets grafikgrupp for Dan Sterup-Hansens utställning

Enskilda kunstnärer: Lars Hofsjö, Lars Gösta Lundberg, Anne Lagergren, Kajsa Mattas, Christina Rundqvist, Graham Stacy och Mats Åberg.

Förbundsrådsmöte

Årets förbundsrådsmöte ägde rum i Island under tiden 1–4 september med følgende svenska delegater: Matti Nurmi, Leif Bolter, Lars Hofsjö och Ingvar Jörpeland.

Sektionsordförande

Skulptören Leif Bolter har efterträtt konstnären Matti Nurmi som svenska sektionens ordförande.

Ledamöter

Svenska sektionen har under verksamhetsåret haft følgende ledamöter: Matti Nurmi, Enno Hallek, Lars Hofsjö, Ingvar Jörpeland, Sonja Carlsson, Leif Bolter, Lenny Clarhäll, Pi Eriksson, Kaisa Melanton, Birger Olsson, Beate Sydhoff, Dag Widman.

BILAGA 6**Årsrapport fra Sami Daiddehpiid Searvi-SDS
Samisk Seksjon i Nordisk Kunstforbund**

Et medlemskap som selvstendig seksjon innen Nordisk Kunstforbund har åpnet for nye arbeids- og virkeområder for SDS.

Det har ikke minst åpnet for muligheter til et samarbeide med billedkunstnerne i Norden på et nivå som samiske kunstnere tidligere har vært utestengt fra.

Styret i SDS har i 1982 bestått av:

Synnøve Persen, forkvinne

Britta Marakatt, sekretær

Rose-Marie Huuva, kasserer

Ingunn Utsi, styremedl.

Hans Ragnar Mathisen, styremedl.

SDS's utsendinger til NKF's forbundsrådsmøte i København var:

Synnøve Persen, Rose-Marie Huuva, Aage Gaup

Fra 1982 er SDS kommet med som post på det norske statsbudsjettet, noe som resulterer i at det nå er større muligheter til å arbeide mot de mål SDS som organisasjon for samiske kunstnere har satt seg. Det er i løpet av

1982 gjort en registrering av offentlige utsmykninger utførte av samiske kunstnere i Norge, Sverige og Finland. Videre er et materiale over filmer og TV-program om samiske kunstnere i Sverige fram til 1979 sendt NKF's sekretariat.

Under SDS's årsmøte i Tromsø i februar 1982 ble vedtekter for Sámi Dáiddaguovddaš-Samisk Kunstnersentrum i Masi godkjent. SDS's sekretariat og administrasjon, samt daglig drift av kunstnerverkstedene skal ledes herfra, og det skal opprettes en stilling som administrerende leder.

Med Norsk Kulturråd har SDS fått istand avtale om utnevning av kunstneriske konsulenter ved offentlig utsmykking av bygg som naturlig faller inn under Samisk Kulturutvalgs finansiering.

SDS har i løpet av siste år forsøkt å gjøre en undersøkelse av samiske billedkunstners inntektsforhold. Det innkomne materiale viser gjennomsnittlig inntekt av kunstnerisk arbeide i 1981 \times 19 500 NOK.

SDS har også vært ansvarlig for avdelingen med samisk samtidskunst til utstillingen "Vi er samer" på Nationalmuseet i København sommeren/høsten 1982.

Videre har SDS's styre over en tid arbeidet med å finne muligheter for start av en kunstutdannelse ved kunstnerverkstedene i Masi.

SDS forbereder ellers til begynnelsen av 1983 et seminar med temaet "Samisk kunst og media".

Berättelse**från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet***(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)**Verksamhetsberättelse 1982**A. Namn och adress*

Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
S-171 94 Solna

B. Startår

1973

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Norge och Sverige.

D. Syfte

Forskningsrådets uppgift är att genom bl. a. finansiering av forskningsprojekt främja nordiskt samarbete inom skatteforskningen med inriktning särskilt på frågeställningar av gemensamt nordiskt intresse.

*E. Organisation**1. Administration*

Forskningsrådet består av tre medlemmar från varje medlemsland.
Forskningsrådets kansli sköts av sekreteraren på deltid.

2. Rådets sammansättning

Lektor Mogens Eggert Møller,	D vice ordf.
Lektor Aage Michelsen,	D
Departementschef Jens Rosman,	D
Professor Edward Andersson,	F
Professor Osmo Forssell,	F
Byråchef Lasse Aarnio,	F
Ekspedisjonssjef Hallvard Borgenvik,	N
Dosent Steinar Strøm,	N
Förstelektor Frederik Zimmer,	N

Generaldirektör Gösta Ekman,	S ordf.
Professor Sven-Erik Johansson,	S
Professor Sven-Olof Lodin,	S

3. Personal

Jur. kand. Ulf Tivéus, S sekreterare

F. Verksamhet

Beviljande av forskningsanslag

Forskningsrådet har som vanligt utlyst forskningsanslag lediga till ansökan inför sina ordinarie sammanträden i april och oktober. Vid det första tillfället hade åtta ansökningar på sammanlagt ca 400 000 SEK kommit in. Rådet beslöt därvid att tilldela Sören Blomquist, Stockholm, ett anslag på 20 000 SEK till datakostnader i samband med hans projekt om den progressiva inkomstskattens effekt på mäns arbetsutbud. Vidare beviljades Susin Lindblom, Stockholm, ett anslag på 48 500 SEK till ett projekt om kulturarbetarnas beskattning.

Vid det andra ansökningstillfället i oktober hade fyra ansökningar kommit in på sammanlagt 225 000 SEK. Adri De Ridder beviljades därvid ett anslag om 48 000 SEK till en undersökning om skattestimulanser vid aktiesparande. Under verksamhetsåret har rådet således beviljat anslag för forskning med sammanlagt 116 500 SEK.

Projektet "Internationella företags beskattning"

Den svenska juridiska undersökningen avslutades under året genom att Claes Söderströms rapport "Beskattning av internationella transaktioner" publicerades i forskningsrådets skriftserie (NSFS Nr 10).

Beträffande den företagsekonomiska undersökningen har den svenska rapportören fortsatt och i det närmaste avslutat sitt arbete. Under slutet av året återupptogs arbetet med att färdigställa den nordiska sammanfattande slutrapporten.

Projektet "De nordiska ländernas skattestruktur"

Den komparativa undersökningen av de nordiska ländernas skattestruktur och skattesystem har fortsatt planenligt under året. Delprojektet om intäktsbegreppets utveckling har avslutats av projektledaren Frederik Zimmer. Slutrapporten har publicerats som nr 11 i skriftserien.

Vidare har Maria Rehbinder påbörjat en komparativ studie om förmögenhetsbeskattningen i de nordiska länderna.

Seminarium

Forskningsrådets årliga seminarium ägde rum på Hanaholmens kulturcentrum utanför Helsingfors och behandlade ämnet "Rättssäkerheten i beskattningen". I seminariet deltog ett 60-tal inbjudna från forskning.

skatteadministration, domstolar och näringsliv. Seminariet öppnades av forskningsrådets ordförande generaldirektör Gösta Ekman och därefter inledde professor Kari S. Tikka med ett anförande med rubriken "Vad avses med rättssäkerheten i beskattningen?" Därefter fortsatte byråchefen Johan Hirschfeldt med ett inlägg under rubriken "Är förutsebarheten i beskattningen tillräcklig?" understödd av nationalrapporter från Ole Bjørn och Niels Lauesen (Danmark), Kari S. Tikka (Finland), Kjell Woldseth (Norge). Efter denna inledning ägnades resten av dagen åt en livlig diskussion av detta avsnitt.

Andra dagen fortsatte lektor Ole Bjørn och vicedirektör Niels Lauesen med ett inlägg om konflikten mellan likformighet och effektivitet samt rättssäkerheten i beskattningen. De själva hade skrivit nationalrapport för Danmark, Esa Aalto för Finland, Kjell Woldseth för Norge och Johan Hirschfeldt för Sverige. Efter diskussion av detta delämne fortsatte professor Edward Andersson med frågan om det finns brister i systemet för ändringssökande. Nationalrapporter hade lämnats av Ole Bjørn och Niels Lauesen (för Danmark), av Edward Andersson (för Finland), av Tove Friis-Petersen (för Norge) och av Christer Silfverberg (för Sverige). Seminariet avslutades med en allmän diskussion av huvudämnet.

Informationstjänst

Rådet har liksom tidigare givit ut informationsbladet Nordiska skattenyheter, nsn, med tre nummer. Nsn innehåller skattenyheter i notisform (ny lagstiftning, propositioner, utredningar, direktiv, tidskriftsartiklar m. m.).

Publikationer

Under året publicerades rapporter och inlägg från seminariet i oktober 1981 i Århus om skatter och inflation samt Claes Söderströms rapport om beskattningen av internationella transaktioner. Skriftserien NSFS består därmed av följande publikationer:

- NSFS Nr 1: Skatteharmoniseringen i EG
- NSFS Nr 2: Bolagsbeskattningen i Norden
- NSFS Nr 3: Kringgående av skattelag
- NSFS Nr 4: Personbeskattningen i högskattesamhället
- NSFS Nr 5: Skatteproblem vid generationsskifte i familjeföretag
- NSFS Nr 6: Internationella företags beskattning
- NSFS Nr 7: Skatteforskning och skattepolitik
- NSFS Nr 8: Från nettobeskattning till bruttobeskattning
- NSFS Nr 9: Skatter och inflation
- NSFS Nr 10: Beskattning av internationella transaktioner

G. Finansiering

Forskningsrådets verksamhet finansieras genom bidrag från medlemsländernas regeringar och har under året uppgått till sammanlagt 400 000 SEK.

Berättelse

från Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska samfundet för Latinamerika-forskning (NOSALF)
Latinamerika-institutet
Box 6909
S-102 39 Stockholm

B. Startår

Samfundet bildades i maj 1973 vid den andra nordiska forskningskonferensen om Latinamerika (Kollekole, Danmark). Det avlöste den s. k. Nordiska samarbetskommittén för Latinamerika-forskning, också förkortat NOSALF, som inrättades i september 1970 i enlighet med beslut fattat vid den första nordiska konferensen om Latinamerika i Åbo, Finland (augusti 1970).

C. Syfte

NOSALFs stadgar fastställer följande uppgifter för samfundet:

- a) att främja studier, forskning och spridande av kunskap rörande Latinamerika i Norden,
- b) att utgöra en samarbetsorganisation för på Latinamerika inriktade forskare och övriga latinamerikanister i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige,
- c) att tjäna som kontaktorgan för nordiska forskare med liknande sammanslutningar av forskare i andra delar av världen,
- d) att utge vetenskapliga och forskningsinformativa publikationer om Latinamerika,
- e) att organisera Latinamerika-konferenser.

D. Organisation

1. Administration

NOSALF administreras av ett sekretariat, som enligt stadgarna skall vara förlagt till akademisk institution. Sekretariattjänstgörande institution har alltsedan NOSALFs bildande varit Latinamerika-institutet i Stockholm. Fr. o. m. 1979 reglerat förhållande mellan NOSALF och Latinamerika-institutet i särskilt avtal. I november 1981 förlängdes avtalet t. o. m. december 1984.

2. Styrelse

Samfundet leds av en styrelse bestående av två valda representanter för Danmark, Finland, Norge och Sverige samt sekreteraren. Styrelseledamot väljs för högst tre år. Ordförande och vice-ordförande utses av styrelsen inom sig. Sekreterare är tjänstgörande föreståndare för sekretariat-institutionen.

Styrelsens nuvarande sammansättning är följande:

- För Danmark: – Hugo Cancino, Romanska institutet, Århus universitet,
– Anders Christian Jensen, Centrum för Utvecklingsforskning.
- För Finland: – Luis Herrera, Samhällsvetenskapliga institutionen, Universitetet i Tammerfors,
– Eeva-Liisa Myllymäki, Utrikesdepartementet, Helsingfors.
- För Norge: – Eduardo Archetti, Institutet för socialantropologi, Universitetet i Oslo,
– Inger Elisabeth Hansen, Romanska institutet, Universitetet i Oslo.
- För Sverige: – Claudio Aguirre-Bianchi, Journalisthögskolan, Stockholm
– Claes Brundenius, Forskningspolitiska institutet, Universitetet i Lund.
- Sekreterare: – Weine Karlsson, Latinamerika-institutet, Stockholms universitet.

Ordförande och viceordförande för styrelsen är Luis Herrera respektive Claes Brundenius.

3. Personal

Vid NOSALFs sekretariat tjänstgör en assistent med halvtidstjänst (anställd vid Stockholms universitet). Därtill arvoderas i begränsad utsträckning kontorspersonal för olika tillfälliga arbeten, bl. a. maskinskrivning.

4. Revisorer

Fr.o.m. den 1 juli 1979 förvaltas NOSALFs ekonomiska tillgångar enligt särskilt avtal genom Stockholms universitets redovisningssystem. För revision anlitas chefen för ekonomienheten vid Stockholms universitet.

E. Verksamhet

1. Studiestipendieprogrammet

NOSALFs stipendieprogram startades 1974 och har sedan dess så gott som oavbrutet utökats. Stipendier beviljas först och främst till studenter och icke-etablerade forskare som behöver besöka en på Latinamerika inriktad nordisk institution i samband med forskningsarbete eller förberedelse av avhandlingar om Latinamerika. Stipendierna täcker faktiska resekostnader tur och retur på billigaste färdssätt – vanligast med studerande rabatt – mellan hemorten och staden där den besökta institutionen ligger samt logi under en vecka på pensionat eller motsvarande. 1982 (t.o.m. oktober) har 10 stipendier beviljats, varav 3 kommer att utnyttjas under januari 1983. Jämte 3 som beviljats 1981 men ej utnyttjats förrän i år har sammanlagt 10 studenter och forskare använt NOSALF-stipendier under loppet av 1982. Av dessa kom 5 från Sverige, 3 från Norge, 1 från Danmark och 1 från Finland. Latinamerika-institutet i Stockholm var den besökta institutionen i 8 av fallen. En förteckning över 1982 års NOSALF-stipendier återfinns i bilaga.

Undantagsvis har man i år använt ca hälften av de tillgängliga medel under denna budgetpost för att delvis finansiera en rad studenter och icke-etablerade forskares deltagande vid NOSALFs 6:e nordiska konferens som hölls i Danmark, 27–29 augusti 1982.

2. Konferenser, seminarier och symposier

En av de viktigaste uppgifterna för NOSALF är enligt stadgarna att arrangera nordiska forskningskonferenser om Latinamerika. Detta bör ske åtminstone vart tredje år eftersom de ordinarie generalförsamlingarna, där bl.a. nya styrelseledamöter måste väljas, endast kan hållas vid dessa tillfällen.

NOSALFs konferenser har hållits i Åbo 1970, Kollokollé (Köpenhamn) 1973, Bergen 1976, Kungälv (Göteborg) 1978, Murikka (Tammerfors) 1979 och den senaste, NOSALFs sjätte konferens som med huvudämnet "Sociala rörelser och förändringsstrategier i Latinamerika" hölls i Karrebæksminde (Danmark) den 27–29 augusti 1982.

NOSALFs sjätte konferens samlade 117 deltagare, varav 53 från Danmark, 33 från Sverige, 18 från Norge, 11 från Finland och 2 från övriga länder. Särskilt inbjudna gäster var den uruguayiske författaren Mario Benedetti, den chilenske massmediaforskaren Viviana Erazo från ILET (Instituto Latinoamericano de Estudios Transnacionales), Christopher

Roper, chefredaktör för "Latin American News Letters" (London), den uruguayiske folksångaren Daniel Viglietti. Urs Müller-Plantenberg från Latinamerika-institutet vid Berlins Fria Universitet och José Pazos Marciac, Nicaraguas ambassadör i Västtyskland. Konferensen behandlade 26 inkomna bidrag.

Utöver NOSALFs egna medel bidrog till konferensens finansiering även DANIDA, SAREC, det danska kulturdepartementet, det danska flyktingrådet och Latinamerika-institutet i Stockholm.

NOSALFs sjunde Latinamerika-konferens kommer att hållas i Norge 1985.

1982 beviljade NOSALF ekonomiskt stöd till ett internationellt seminarium om Brasilien som ägde rum i Helsingfors den 3 april.

3. Publikationer

Fr. o. m. 1977 har NOSALFs publikation "Ibero-Americana" omvandlats till en vetenskaplig tidskrift som tar med nordiska forskningsresultat i form av kortare artiklar och recensioner samt studier av icke-nordiska författare som bedöms ha stort värde för den nordiska Latinamerikaforskningen.

Fr. o. m. nummer VIII: 2-IX: 1-2 har till namnet "Ibero-Americana" som undertitel lagts "Nordic Journal of Latin American Studies". En självständig redaktionskommitté har av styrelsen utsetts för tidskriften bestående av två ansedda latinamerikanister från vardera Danmark, Finland, Norge och Sverige, med olika vetenskapliga specialiseringar, och en koordinatör utsedd av föreståndaren för Latinamerika-institutet i Stockholm. Redaktionskommittén har sammanträtt en gång under 1982 i samband med NOSALFs styrelsemöte i Köpenhamn den 26 augusti.

Nummer XI: 1-2 av "Ibero-Americana" (82 sidor) utkom i juli 1982 och innehöll tre analyser om Nicaraguas ekonomi och samhälle och två artiklar om litteratur med anknytning till Mellanamerika. Nummer XII av "Ibero-Americana" är i skrivande stund under tryckning och beräknas distribueras vid årsskiftet. Detsamma gäller ett speciellt nummer av "Ibero-Americana" med tema "Militära utgifter i Chile, Argentina och Peru" som förberetts i samarbete med SAREC och väntas komma ut i början av nästa år.

Den informativa karaktär som "Ibero-Americana" tidigare haft har sedan 1978 upptagits av två nya publikationer. Den ena är "NOSALF-News", en nyhetsbulletin först och främst avsedd för NOSALFs medlemmar och som i år har kommit ut med två nummer. Den andra är "Latinoamericana" som utges av Latinamerika-institutet med NOSALFs medverkan när det gäller nordiska bibliografier. En översikt om Latinamerika i norsk bibliografi 1976-1980 utkom i mars 1982 (Latinoamericana Nr 9).

4. *Nordisk forskarkurs*

Efter omfattande förberedelser presenterade NOSALF tillsammans med Latinamerika-institutet i Stockholm i början av året programmet för en tvärvetenskaplig nordisk forskarkurs över ämnet "Klasstruktur och social organisation i Latinamerika – teoretiska och metodologiska infallsvinklar till samhällsvetenskapliga studier", planerad att äga rum försommaren 1983. För finansiering av kursen inlämnades ansökan till Sekretariatet för nordiska forskarkurser som dock enligt besked i september ej hade möjligheter att stödja den.

NOSALFs styrelse arbetar f. n. med ett reviderat kursprojekt för 1984 som kommer att tillställas ovannämnda Sekretariatet i januari nästa år.

5. *Internationellt samarbete*

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete har bett NOSALF medverka i en förundersökning av de förutsättningar som kan finnas för ett eventuellt utbyte av lektorer mellan nordiska och latinamerikanska länder samt andra former av utvidgande av de kulturella kontakterna mellan Norden och Latinamerika. Med detta uppdrag reste NOSALFs f. d. ordförande Claes Brundenius till Brasilien och f. d. vice ordföranden Jens Lohmann till Mexico i mars 1982. Resorna finansierades delvis av Nordiska kultursekretariatet.

NOSALFs nya styrelse överväger f. n. möjligheten att söka medlemskap hos CEISAL (Consejo Europeo de Investigaciones Sociales sobre América Latina) och SOLAR (Sociedad Latinoamericana de Estudios sobre América Latina y el Caribe).

F. *Framtidsplaner*

I långtidsbudget för 1984–1986 understryker NOSALF behovet av att arrangera en sjunde nordisk Latinamerika-konferens 1985, att utöka assistenttjänsten till heltid samt att utvidga stipendieprogrammet och upprätthålla publikationsverksamheten.

Fr. o. m. hösten 1977 har NOSALF anställt en sekretariatassistent på halvtid. Denne har haft hand om alla löpande ärenden med bl. a. redovisning, förberedelse av styrelsesammanträden, protokoll, skötsel av medlemsregister och information till medlemmarna, administrerat stipendieprogrammet samt svarat för redigering av "Ibero-Americana" och andra publikationer. NOSALFs expanderande verksamhet har haft till följd att halvtidstjänsten visat sig helt otillräcklig. Mängden av obesvarade ärenden tenderar att stiga trots att assistenten ofta tillgripit arbete på övertid, delvis bekostat av Latinamerika-institutet i Stockholm. En utökning av assistenttjänsten till heltid är alltså nödvändig. Medel till en heltidstjänst har varit ett återkommande förstarumsprioriterat äskande i NOSALFs anslagsframställningar under de senaste fem åren.

Ett utökat stipendieprogram skulle ge möjlighet för ett stigande antal på

Latinamerika inriktade studenter och yngre forskare att besöka Latinamerika-institutet i Stockholm eller annan institution i Norden. Dessutom har det visat sig att många stipendiater skulle kunnat få ett bättre underlag för sin forskningsverksamhet om de kunnat besöka andra institutioner, utanför Norden. Medel har sökts i anslagsframställningarna för att möjliggöra dels sådana utomnordiska studiebesök, dels en ökning av antalet stipendier och en förlängning av stipendiet till två veckors studier (i stället för som f. n. en vecka).

Det är NOSALFs styrelses önskan att upprätthålla publikationsverksamheten. Detta innebär att "Ibero-Americana" och "NOSALF-News" ges ut två gånger per år vardera. Ett sådant mål skulle kunna uppnås om det sker en viss förstärkning av resurserna under denna budgetpost.

G. Finansiering och ekonomi

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal SEK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. ut- fall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal	66,92	68,70	68,70	71,40
Styrelse	32,68	32,00	34,80 ¹	34,20
Kontor	7,56	8,30	8,30	8,90
Lokaler	5,10	5,60	5,60	6,00
Projekt	92,58	98,60	103,00 ²	107,80
Övrigt: förvaltningsavgifter	4,16	4,30	4,50	4,70
Summa kostnader	209,00	217,50	224,90	233,00
<i>Intäkter</i>				
Anslag	199,00	213,00	213,00	226,00
Lönestegr. komp. ³	—	—	—	—
Övrigt: Medlemsavgifter m. m.	10,13	4,50	11,50	7,00
Summa intäkter	209,13	217,50	224,50	233,00

¹ Fyra styrelsesammanträden hölls 1982, varav 2 i Köpenhamn och 2 i Stockholm.

² NOSALFs 6:e nordiska konferens orsakade extrautgifter.

³ NOSALF är ej berättigad till kompensation för automatiska löneökningar.

BILAGA

NOSALF-stipendiater 1982

Namn	Hemort	Resemål
Birger Angvik	Bergen	Göteborg
Svein Ove Duesund	Trondheim	Stockholm
Evelyn Guldbrandsen ¹	Oslo	Stockholm
Henrik P. Thommessen ²	Trondheim	Stockholm
Renato Aguilar ¹	Göteborg	Stockholm
Claes Brundenius	Lund	Stockholm
José Guevara	Stockholm	Århus
José Navia ¹	Uppsala	Stockholm
José Navia ¹	Uppsala	Stockholm
Anders Rudqvist	Kristinehamn	Stockholm
Per Ladegaard Knudsen	Århus	Stockholm
Torben Essebo Olsen ²	Köpenhamn	Stockholm
Kurt Andersen ²	Helsingfors	Stockholm
Juha Holma	Tammerfors	Stockholm

¹ Stipendium beviljat 1981.

² Stipendium kommer att utnyttjas i januari 1983.

Berättelse

från Nordisk federation för medicinsk undervisning

Verksamhetsberättelser 1982

4. Namn och adress

Nordisk federation för medicinsk undervisning
c/o Generalsekretær, læge Jørgen Nystrup
Rigshospitalet, Tagensvej 18
DK-2200 København N

B. Startår

1966

C. Syfte

Federationens ändamål är att befrämja den medicinska utbildningen och undervisningen i alla dess former och på alla nivåer av utbildning. För att fylla detta sitt ändamål bör Federationen:

1. arrangera, stimulera till, medverka till och informera om symposier och seminarier rörande för medicinsk utbildning och undervisning centrala och aktuella problem, särskilt sådana, vars lösning befrämjas av nordiskt samarbete;
2. stimulera till beskrivning och dokumentation av medicinsk utbildnings- och undervisningsförhållande i Norden;
3. stimulera försöksverksamhet och forskning beträffande medicinsk utbildning och undervisning;
4. stimulera till och medverka vid anordnandet av sådan utbildning, som erfordrar nordisk samverkan;
5. etablera och upprätthålla utomnordiska kontakter samt
6. vidtaga andra åtgärder och framkomma med förslag, som befrämjar medicinsk utbildning och undervisning.

D. Organisation

1. Administration

Federationens beslutande organ utgöres av dess generalförsamling, som arrangeras vart annat år, såvida icke särskilda skäl lägga hinder i vägen.

Denna har till uppgift att

1. besluta i frågan om ansvarsfrihet beträffande styrelsens verksamhet och förvaltning;
2. välja Federationens styrelse och suppleanter för dessa;
3. i övrigt vidtagna åtgärder ägnade att gagna Federationens ändamål

Följande institutioner, organisationer och myndigheter äger att vardera utse en representant som *delegat* till generalförsamlingen:

1. varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen;
2. de medicinska studentorganisationer vid varje medicinsk fakultet eller motsvarande organ med ansvar för läkarutbildningen;
3. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande medicinsk utbildning och undervisning;
4. det eller de centrala statsorgan i varje land, som har att besluta beträffande hälso- och sjukvård;
5. det nationella läkarförbundet i varje land;
6. den nationella yngre läkarorganisationen i varje land.

Federationens styrelse består av sju medlemmar samt en personlig suppleant för varje ordinarie styrelseledamot. Två av styrelsens medlemmar representerar studenternas organisationer och väljes efter förslag av Nordiska Medicine Studerande. Fem av styrelsens medlemmar representerar varje sitt nordisk lands övriga medlemsorganisationer och väljes efter förslag från ländernas övriga delegater vid generalförsamlingen.

Styrelsen utser inom sig ordförande.

Styrelsens funktionstid sträcker sig mellan två generalförsamlingar och under denna tid bör denna sammanträda två gånger per år.

2. Styrelsens sammensætning 31.12.1982.

Overlæge, dr.med. Hans Karle (næstformand)	D
Professor Onni Kari-Koskinen	F
Professor Vikingur Heidar Arnorsson	I
Professor, dr.med. Arne Nordøy (formand)	N
Professor Per Gotthard Lundquist	S
Studenterepresentanter:	
stud.med. Kari S. Lankinen	F
stud.med. Anne Berit Guttormsen	N

3. Personale

- Generalsekretær
- Projektansatte sekretærer

4. Revisorer

Revisionselskabet Friis, Carøe & Steinfeldt A/S, statsautoriserede revisorer, Havnegade 16, 8000 Århus C, Danmark.

Som parlamentarisk revisor speciallæge Bjørn Østberg, Oslo, med professor Gunnar Ström, Uppsala, som suppleant.

E. Verksamhet

18–20 februar 1982 Umeå Universitet, Umeå, Sverige:

Kemi i läkarutbildningen. 60 Lærere og studenter, der repræsenterede 13 af Nordens 19 medicinske læresteder, debatterede faget kemis placering og samordning inden for den øvrige lægeuddannelse. Konferencens hovedspørgsmål var faget kemis placering og omfang i lægeuddannelsen, den kliniske kemis relation til den medicinske kemi, nye undervisningsformer i kemi og målbeskrivelser for faget kemi som helhed. Konferencen startede med en analyse af faget kemis placering i de forskellige eksisterende studieplaner. Herefter drøftede man kemiundervisningens mål og indhold, de forskellige anvendte undervisningsformer, herunder information om eksisterende undervisningsmaterialer, der således kunne udveksles mellem de nordiske læresteder.

Nogle af de hovedtendenser, der kunne konstateres inden for kemiundervisningen i Norden, var en reduktion af laboratorieundervisningen til fordel for seminarieundervisning og problemorienterede gruppeøvelser. Indholdsmæssigt kunne man konstatere, at faget kemi kundskabsmæssigt ekspanderer. Fag som toksikologi og ernæringslære har udviklet sig til selvstændige fag.

Den 6–7 maj 1982, Trondheim, Norge: Tekniske fag i medisinerutdanningen. I forbindelse med generalforsamlingen, der var den ottende i rækken af generalforsamlinger, afholdtes det 9. nordiske medicinske undervisningsmøde med ovennævnte tema. Der var samlet repræsentanter, ca. 80 ialt, fra medicinske studenter til kolleger med speciel interesse for de medicinsktekniske fag og kolleger med almen interesse for medicinsk uddannelse og studieplanlægning. Under konferencen blev der udarbejdet et egentligt forslag til studieprogram, der i højere grad kunne tage hensyn til de seneste års fremkomst af teknisk udstyr og teknisk ekspertise med stor betydning for helsevæsenets både kvalitative og økonomiske funktion. De tekniske fags indplacering i en lang række separate fag såsom almen medicin, kirurgi og øjensygdomme blev drøftet. På basis af mødet formulerede en speciel redaktionskomité et konkret uddannelsesforslag, som opfølgende blev grundigt debatteret.

Der var på mødet enighed om de tekniske fags stigende betydning, men nogen uenighed om, hvorvidt de tekniske fag i højere grad fortjente at blive doceret separat, eller man snarere skulle forsøge integrering i de eksisterende fagområder.

Den 3–5 juni 1982 Malmö, Sverige: Medicinsk psykologi i läkarutbildningen. Status. Ca. 40 deltagere fra Norge, Danmark og Sverige drøftede intensivt de fremskridt, der har kunnet konstateres, hvad angår indførelse af nye undervisningsmomenter inden for medicinsk psykologi, specielt

hvad angik samtalemetodologi. En række teknikker blev demonstreret for gruppen til gensidig inspiration. Fagets tilhørsforhold til medicinsk psykologi og de øvrige kliniske fag i lægeuddannelsen blev grundigt debatteret. Alt i alt kunne der konstateres væsentlige fremskridt, hvad angik tilbudene til medicinske studenter gennem den seneste 5-årsperiode. Der var en ikke ringe sammenkædning af fremskridtene med Federationens aktiviteter, strækkende sig fra seminaret i Oslo i maj 1976 til gruppen af nordiske kurser i samtalemethode i hvert enkelt land ved professor Gert Wretmark i 1977, også arrangeret af Federationen.

Mødet konkluderede, at der på nuværende tidspunkt var så stor progression i udviklingen, at en egentlig nordisk samordning af undervisningstilbudene var urealistisk, men en løbende orientering af hinanden var højst ønskelig. En sådan løbende orientering blev tilvejebragt gennem de kontakter, konferencen dannede grundlag for.

Den 26–29 september 1982, Höfn, Island: Udformning af det nordiske samarbejde vedrørende lægers videreuddannelse. På baggrund af overenskomsten mellem Danmark, Sverige, Finland og Norge af 18 juni 1965 med ændring af 19 august 1976 og med senere tilslutning af Island af 10 oktober 1979 angående godkendelse af erhvervsudøvelse for læger og således som denne overenskomst er nyformuleret til at omfatte flere personalegrupper inden for sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet af 25 august 1981, drøftede en indbudt skare af repræsentanter for nordiske videreuddannelsesmyndigheder og lægeforeninger de problemer, der på basis af arbejdsmarkedsaftalen er opstået vedrørende gensidig anerkendelse af speciallægeautorisationer. Det drejer sig om godkendelse af kliniske og teoretiske uddannelsesdele, gennemført i et eller flere af de nordiske lande, og bedømmelsen af disse uddannelsesforløbs kvalitet. Konferencen drøftede muligheder for samordning af den gældende administration samt mulighederne for at anvende arbejdsmarkedsaftalen som platform for yderligere forbedring af kvaliteten af lægers kliniske videreuddannelse i Norden. Før dette trak overdirektøren ved socialdepartementet i Stockholm, Håkan Rahm, udviklingen af det frie arbejdsmarked inden for sundhedsvæsendet i Norden op, hvorefter deltagerne udvekslede nationale erfaringer og forventninger til arbejdsmarkedsaftalen, specielt vedrørende specialistuddannelsessøgende og speciallæger. Konferencens tyngdepunkt var en generaldebat om den fortsatte udvikling af det nordiske samarbejde om videreuddannelsen af læger, herunder udveksling af information om planlagte justeringer i de enkelte landes uddannelsesbestemmelser, løsningsmodeller for problemer vedrørende forudsætningerne for gensidig godkendelse af uddannelsesforløb og drøftelse af det nordiske samarbejde angående uddannelsesprogrammer, uddannelsesmetoder og evalueringsformer vedrørende videreuddannelsen af læger. Konferencen drøftede, om det eventuelt kunne blive nødvendigt at oprette en nordisk rådgivende komité for lægers videreuddannelse med et betydeligt sagkyndigt islæt og med mulig reference til de

nordiske medicinaldirektører. Det blev overdraget til Federationens styrelse at sondere konkrete løsningsmodeller nærmere i samarbejde med en nedsat nordisk konsulentgruppe. Der henvises i øvrigt til en rapport, udgivet af Nordisk Federation för Medicinsk Undervisning, redigeret af Jørgen Nystrup og Hans Karle: Kvaliteten af lægers kliniske videreuddannelse. Rapporten kan erhverves på Federationens sekretariat.

Den 8–9 oktober 1982 Panum Institutet i København: 3. Nordiske medicinske studienævnsmøde: The use of Electives in Medical education. Professor Colin Normand og den medicinske student Anne P. West fortalte om de sidste 10 års avancerede erfaringer med udstrakt brug af valgfrie studieperioder i det medicinske studium ved universitetet i Southampton i Storbritannien. Emnet var taget op, fordi en række af de nordiske medicinske fakulteters studienævn arbejder med at indføre større eller mindre perioder med valgfrie studieelementer. Der var lejlighed dels til at blive informeret om faktiske erfaringer og en række konkrete problemer, forbundet med organiseringen af valgfrie studieperioder, men der var også i høj grad anledning til at blive inspireret af hele tanken om valgfrie studieperioder. De nordiske landes studienævnsrepræsentanter drøftede indbyrdes deres eget arbejde. Ud over udvekslingen omkring temaet udveksledes der generel information om de aktuelle arbejdsopgaver, der trænger sig på i forbindelse med forvaltningen af lægeuddannelsens program, herunder revision af programmet ved de enkelte medicinske fakulteter. Der var repræsenteret 14 af de ialt 19 studienævn i Norden.

Som en opfølgning af tidligere studienævns aktiviteter på nordisk niveau, inspireret af Nordisk Federation för Medicinsk Undervisning, tog konferencen stilling til et forslag om Bedömning och betydelse av pedagogisk skicklighet på baggrund af en enqueteundersøgelse og en litteraturgennemgang, foretaget af en arbejdsgruppe under Federationen, bestående af dosent Ivar Følling, Trondheim, og pedagogisk konsult Dick Mårtenson, Karolinska Institutet, Stockholm. Det blev overladt Federationens styrelse at udsende denne rapport, eventuelt bearbejdet, til samtlige medicinske fakulteter som styrelsens officielle vejledning og rekommandation til at behandle dette for Federationen meget vitale spørgsmål.

F. Fremtidsplaner

Federationens styrelse har på baggrund af Nordisk Ministerråds opfordring til en langsigtet planlægning udfærdiget en særlig perspektivredegørelse, som må betragtes som en del af indeværende års virksomhedsberetning, specielt hvad angår dette afsnit. Perspektivredegørelsen vedlægges.

Hvad angår de konkrete planer indbyder Federationen til en konference om "Prov, eksamination och bedömning av kliniska färdigheter" i Kuopio, Finland, den 24–26 februar 1983. Endvidere planlægges et møde om oftalmologi i lægeuddannelsen. Dette møde skal formentlig afholdes i Lund

i september 1983. Den 7 oktober 1983 indbydes til det 4. nordiske medicinske studienævnsmøde, formentlig i Oslo.

Endelig arbejdes med at realisere et videreuddannelsesstilbud om indvandrermedicin i forbindelse med British Council, der vil finansiere deltagelsen af britiske lærerkrafter. Federationens næste generalforsamling forsøges arrangeret i Århus med tema Medicinsk Etik. Federationens styrelse bestræber sig fortsat på at arrangere et fællesprojekt med Nordiska Sekretariatet för Arktisk Medicinsk Forskning og Nordiska Hälsovårdshögskolan om den supplerende uddannelse for læger, som er nødvendig for at arbejde i det nordligste Norden. Endelig er der iværksat nye initiativer vedrørende en opfølgingskonference om kemiundervisningen i lægeuddannelsen i et intenst samarbejde med sammenslutningen af nordiske kliniske kemikere i Norden.

Federationen har som anført påtaget sig en særlig opgave med henblik på de uddannelsesmæssige konsekvenser af den nordiske arbejdsmarkedsaftale for læger, jævnfør den seneste overenskomstformulering i NU 1981: 14 pag. 110–136. Det er Federationens mål i den nærmeste årrække at virke for, at der oprettes effektive kommunikations- og samarbejdskanaler mellem de nordiske landes videreuddannelsesmyndigheder, således at dette samarbejde ikke blot sikrer en smidig administration af de gældende regler, men også muliggør et arbejde, der tilsikrer fornyelse og kvalitativ forbedring af både den kliniske og den teoretiske videreuddannelse af læger i Norden.

Federationen medvirker fortsat i redaktionskomiteen for tidsskriftet Nordisk Medicin. Gennem dette tidsskrift har Federationen forbindelse med ca. 50.000 nordiske læger 10 gange om året. På internationalt plan samarbejder Federationens sekretariat med tidsskrifterne "Medical Educations" og Medical Teacher". Samarbejdet med en række internationale organisationer for medicinsk uddannelse er fortsat ufortrødent. Det drejer sig især om

AAMC (Association of American Medical Colleges), Washington D.C., USA

AMEE (Association for Medical Education in Europe), Edinburgh, Scotland, Great Britain

WHO (World Health Organization) Regional Office for Europe, København.

G. Kostnader

Bokslut 1981 440.994 DKK

Budget 1982 495.000 DKK

Budget 1983 540.000 DKK.

*BILAGA I***Perspektivredegørelse fra Nordisk federation för medicinsk undervisning i forbindelse med det nordiske kulturbudget 1984–1986**

Med udgangspunkt i Nordisk Ministerråds beslutning af 4. marts 1982 om "att uppdra åt kultursekretariatet, att under 1982 utarbета förslag till riktlinjer för kulturbudgetens utveckling 1984–86" modtog Nordisk Federation för medicinsk undervisning (NFMU) en anmodning fra Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde den 4. juni 1982 om at gennemføre særlig grundige analyser af de kommende års virksomhed i forbindelse med udarbejdelse af budgettet for 1984. NFMUs styrelse har på denne baggrund indgående drøftet mål og virksomhedsformer i den kommende 2-årsperiode – og har fundet det rigtigst at fremstille resultatet af disse drøftelser i en særlig redegørelse til Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde som supplement til de standardiserede budgetprocedurer. Styrelsen anmoder således om, at redegørelsen betragtes som en integreret del af budgetansøgningen for året 1984.

Nordisk federation för medicinsk undervisning er et typisk eksempel på det nordiske samarbejde, der kan foregå inden for rammerne af det nordiske kulturbudget. Gennem NFMU formidles et konkret samarbejde mellem eksisterende institutioner og organisationer inden for den højere uddannelse i Norden. NFMU er et organ for kontakt, stimulering og koordinering af alle spørgsmål vedrørende uddannelse af læger i Norden. Der er ialt 19 medicinske fakulteter eller tilsvarende organer med ansvar for lægeuddannelsen i Norden. Her studerer ca. 17 000 studenter, og her udøver ca. 4 500 lærere medicinsk undervisning og forskning. Lægeuddannelsen er en typisk livslang uddannelse, hvorfor også de centrale myndigheder i hvert land, som har ansvar for sundhedsvæsenet, samt lægeforeningerne i de nordiske lande hører til de kredse, som Federationen medinddrager for at nå sit mål: en bedre lægeuddannelse overalt i Norden gennem nordisk kontakt og samarbejde, jævnfør Federationens statutter. Nordisk statutsamling 1979, *NU A 1979:25* pagina 34–40.

Federationens aktivitetsniveau baserer sig kun i grundlaget på det nordiske kulturbudget. De nordiske fakulteter og sundhedsmyndigheder medvirker i høj grad både økonomisk og personalemæssigt til gennemførelse af Federationens virksomhed. De enkelte læresteder finansierer rejse- og opholdsudgifter for deres repræsentanter til Federationens møder, og de enkelte institutioner påtager sig regelmæssigt værtskab, herunder planlægning og gennemførelse af de enkelte arrangementer. Federationens arrangementer er stort set altid penta-laterale, men samtidig oftest nationalt, lokalt inspirerede og forankrede. Det er en af Federationens hovedopgaver at lade det lokale fornyelsesarbejde vedrørende lægeuddannelsen blive spredt til de øvrige nordiske lægeuddannelsescentre, dels gennem

direkte personlig kontakt til inspirerende kolleger, dels ved at Federationen formidler skriftlig dokumentation mellem lærestederne.

Siden starten af NFMU er der gennemført en meget omfattende mødeaktivitet, således som det fremgår af den oversigt over samtlige møder siden 1964 (se Bilaga 2). Ud over tema for møde og årstal fremgår det, at NFMU bestræber sig på at medinddrage samtlige nordiske læresteder på skift og også i konsekvens heraf forlægger møderne til de pågældende institutioner.

Som en delinstitution inden for det nordiske kultursamarbejde inden for undervisningssektoren bestræber NFMU sig på at tilrettelægge sine aktiviteter, således at de knytter sig til de principielle målsætninger, der udstikkes gennem Sekretariatet for Nordisk kulturelt Samarbejde i København, Nordisk Ministerråds sekretariat i Oslo og Nordisk Råds præsidium i Stockholm. NFMU fungerer regelmæssigt som remiss-instans for Nordisk Råd inden for det medicinske område. Styrelsen har forsøgt inden for de rammer, NFMU har, at følge en række "nordiske" initiativer op inden for det medicinske område, specielt hvad angår omprioritering og indførelse af nye stofområder i grund-, videre- og efteruddannelsen af læger. Som eksempel herpå kan nævnes det nordiske ungdomsarbejde, hvor NFMU i januar 1980 gennemførte et nordisk kursus i ungdomsmedicin, udførligt omtalt i tidsskriftet *Nordisk Medicin* 95:226-227, 1980. På baggrund af Nordisk Råds rekommandation har styrelsen drøftet mulighederne for at stimulere de enkelte læresteders undervisning vedrørende rusmidler og alkohol med henblik på forebyggende indsats. Ligeledes har befolkningsgrupper med handicap eller lavt prioriterede medicinske behov været tema for en række af de møder. Federationen har arrangeret, for at drøfte, om de eksisterende uddannelsesplaner i tilstrækkelig grad tilgodeser disse gruppers behov. Som eksempel kan nævnes symposiet om arbejdsmedicinsk uddannelse i 1975, oligofreni som medicinsk undervisningsfag i 1976 og symposiet om geriatri i lægeuddannelsen i 1981. Styrelsen er for tiden optaget af et samarbejde med Nordiska Hälsovårdshögskolan og Nordiska Sekretariatet för Arktisk Medicinsk Forskning vedrørende en konference til drøftelse af det supplerende uddannelsesstof, som læger, der skal arbejde i de nordligste områder af Norden, har brug for. Federationens styrelse forestiller sig en slags polarmedicinsk kursus, der både vil kunne tiltrække medicinske studerende i valgfrie studieperioder og fungere som et videre- og efteruddannelsesstilbud til læger med henblik på arbejde i de nordnordiske områder.

Udveksling af lærere og studenter er et område, som styrelsen er interesseret i at formidle, men endnu ikke har set nogle realistiske muligheder for at iværksætte. NFMU har peget på muligheden af nordiske lærerstipendier i lighed med den nordiske forskerstipendieordning. Hertil kommer, at NFMU stimulerer produktionen og udvekslingen af nordiske læremidler. Det er et område, som Federationen på baggrund af Nordisk Råds rekom-

mandation i beretningen om det nordiske samarbejde, dateret 22. januar 1982, vil forsøge at intensivere i de kommende år. Det har regelmæssigt hørt med til vore møder om medicinsk uddannelse at arrangere en session, hvor aktuelt undervisningsmateriale blev demonstreret – med henblik på udveksling og anvendelse ved andre nordiske læresteder.

Gennem de seneste år har NFMU taget initiativet til at samordne de nordiske studienævns aktiviteter med henblik på at udnytte de forhåndenværende ressourcer, såvel de faglige som de økonomiske, så effektivt som muligt.

Federationens sekretariat modtager ganske ofte tilbud fra udenlandske gæstelærere om at blive brugt som konsulenter; sådanne tilbud formidler vi øjeblikkeligt videre til de enkelte uddannelsesinstitutioner.

En ganske særlig opgave for Federationen har været at følge den nordiske arbejdsmarkedsaftale for læger, jævnfør den seneste overenskomstformulering i *NU 1981: 14*, pag. 110–136 med henblik på de uddannelsesmæssige konsekvenser. Federationens styrelse har anset det for vigtigt at sikre en lægesagkyndig debat med henblik på en smidig justering af mulige vanskeligheder, ikke mindst på baggrund af de ganske store praktiske forskelle i den lægelige videreuddannelse fra land til land i Norden. Vi har derfor gennem årene taget initiativ til en række møder med udgangspunkt i arbejdsmarkedsaftalen og har gennem det seneste år arbejdet ihærdigt på at formidle en kontakt mellem de enkelte landes sundhedsmyndigheder med henblik på at få oprettet en nordisk rådgivende komité for lægers videreuddannelse. Formålet er tillige at muliggøre et praktisk samarbejde om både klinisk og teoretisk videreuddannelse. Der afholdtes et møde i Island om dette forslag den 26.–29. september 1982. Dette arbejde må følges op og konsolideres langt ind i 1980'erne, idet det også i denne sammenhæng primært er væsentligt for Federationen, at der oprettes effektive kommunikations- og samarbejdskanaler mellem de nordiske lande – også på videreuddannelsesområdet.

Netop med den brede basis, der er Federationens, som omfatter samtlige organisationer og myndigheder med ansvar for lægeuddannelsen, finder Federationens styrelse det rimeligt at blive informeret, evt. i højere grad medinddraget ved prioriteringen af både de nordiske forskerkurser, der angår medicinske emner, og de medicinsk prægede ansøgninger om støtte fra Nordisk Kulturfond. Federationens styrelse vil kunne udtale sig kvalificeret om disse ansøgninger til gavn for bedømmelsen i Sekretariatet for Nordisk kulturelt Samarbejde, ligesom det vil være af betydning for NFMUs styrelse på et tidligt tidspunkt at blive informeret om de centrale bevillinger for at kunne prioritere anvendelsen af Federationens egne midler. Det er et forslag, der skulle kunne rationalisere anvendelsen af de til rådighed stående midler på det medicinske uddannelses-, herunder forskningsuddannelsesområde.

Med et lille kulturbidrag gennemfører Nordisk federation för medicinsk

undervisning pædagogisk udviklingsarbejde inden for den højere uddannelse med særligt henblik på lægeuddannelse. Vi giver de enkelte læresteder muligheder for at justere deres uddannelsesplaner med udgangspunkt i et maksimalt informationsniveau omkring andre nordiske uddannelsesplaner. Som et særligt område tilstræber vi også gennem nordisk samarbejde at højne kvaliteten af den kliniske, praktiske del af lægeuddannelsen.

Gennem årene har NFMU fastholdt en minimal central administration, bestående af en generalsekretær på deltid og projektlønnet sekretærhjælp. Virksomheden styres på basis af en generalforsamling hvert andet år med delegater fra samtlige tilsluttede organisationer og institutioner samt i den mellemliggende periode af en styrelse på 7 medlemmer, fordelt på samtlige nordiske lande.

Aktiviteterne bygger på lokale initiativer, der formidles til nabolandenes uddannelsessteder og på den måde stimulerer til nordisk debat blandt lærere og studenter – og ganske ofte resulterer i en konkret fornyelse af lægeuddannelsen i Norden.

BILAGA 2

Hittills anordnade möten i Federationens regi

<i>Namn:</i>	<i>Plats</i>	<i>År</i>
Det 1. nordiska medicinska undervisningsmötet:		
Läkarutbildningen i Norden	Helsingfors	1964
Det 2. nordiska medicinska undervisningsmötet: Den framtida utbildningen av medicinska specialister och forskare i Norden	Göteborg	1966
Etablering af nye medicinske fakulteter ...	Odense	1968
Use of Audiovisual Resources in Medical Education	Stockholm	1968
Den kliniska farmakologins ställning i undervisning och sjukvård	Stockholm	1968
Administration av de medicinska fakulteterna	Åbo	1969
Workshop on evaluation of learning	Uppsala	1969
Det 3. nordiska medicinska undervisningsmötet: Läkarutbildning	Stockholm	1969
Genetik i medicinstudierna	Århus	1970
4th Geigy Conference on Medical Education	Århus	1970
Utdannelse i almenpraksis	Oslo	1970
Målsättningsfrågor inom läkarutbildningen	Helsingfors	1970

Lægeuddannelse til U-landstjeneste	Århus	1970
Sociologi i läkarutbildningen	Stockholm	1971
Open house – AV-teknologi	Stockholm	1971
Kurs i AV-teknik	Århus	1971
Det 4. nordiska medicinska undervisnings- mötet. Selektionsproblemer i mediserut- dannelsen	Oslo	1971
Presentation av Tromsø fakulteten	Göteborg	1971
Preklinikens ställning i läkarutbildningen ..	Kungälv	1971
De tre första åren i läkarutbildningen	Stockholm	1972
Psykiatrins målsättning, innehåll samt under- visningsmetodik	Kungsbacka	1972
Integration in Medical Education	Tromsø	1972
Illustrationsteknik i den medicinska under- visningen	Stockholm	1972
Informationsbehandling i läkarutbildningen	Stockholm	1972
Ernäringens plass i den medisinske undervis- ning	Oslo	1972
Kunskapsprov under svensk allmäntjänstgö- ring (AT)	Stockholm	1973
Evaluation of educational achievements in medicine	Kuopio	1973
Samuddannelse i helsearbejdet	Århus	1973
Det 5. nordiska medicinska undervisnings- mötet: Samuddannelse og differentiering af helseuddannelser	Ålborg	1973
Specialist education in medicine, surgery ..	Åbo	1974
Problemer vedrørende uddannelse af helse- personale og organisation af sundhedstje- nesten i 70'ernes Norden	Reykjavik	1974
Klinisk immunologi i medicinsk undervisning	Århus	1974
Arbetsmedicinsk uddannelse og forskning	Århus	1975
Workshop on Written Clinical Simulation – The construction of Patient Management Problems	Bergen	1975
Colloquium – Pedagogy and Medical Educa- tion	Bergen	1975
The Introduction of New Subjects into the Medical Curriculum: A case Study, Medical Engineering Samarbejdsprojekt med AMEE (The Asso- ciation for Medical Education in Europe)	Linköping	1975
Strukturförändringar för Medicinska Utbild- ningsplaner i Norden	Helsingfors	1975

6. nordiska medicinska undervisningsmötet:		
Medicinsk utbildning med specialinriktning mot allmän praktik och den gemensamma arbetsmarknaden för läkare	Tammerfors	1975
The Teaching of Interpersonal Skills	Oslo	1976
Undervisning i Medicinsk Etik	Grisslehamn	1976
Medisinskhistoriske Emner i Medisinsk Undervisning	Oslo	1976
Oligofreni som Medicinsk Undervisning ...	Nyborg	1976
The Education of Nursing and Medical Students for Health	Helsingfors	1977
Modelkursus i Pædiatrisk Farmakologi	Kungälv	1977
Studiedage på Karolinska Institutet	Stockholm	1977
Øvelser vedrørende patient/læge relationen og samtaleteknik med video play back ..	Vadstena	1977
Øvelser vedrørende patient/læge relationen og samtaleteknik med video play back ..	Århus	1977
Øvelser vedrørende patient/læge relationen og samtaleteknik med video play back ..	Tampere	1977
Øvelser vedrørende patient/læge relationen og samtaleteknik med video play back ..	Reykjavik	1977
Øvelser vedrørende patient/læge relationen og samtaleteknik med video play back ..	Tromsø	1977
Continuing Medical Education in the Nordic Countris – its present structure and present plans. Cooperation project with AMEE and Svenska Läkaresällskapet ..	Stockholm	1977
Innovations in Medical Education, Cooperation project with AMEE	Uppsala	1977
Klinisk Farmakologi i Undervisningen – nye mål	Bergen	1978
7. nordiske medicinske undervisningsmøde:		
Det problemorienterede journalsystem og de muligheder, det indebærer for medicinsk undervisning	Akureyri	1978
Counseling of the health care consumer utilizing the Interpersonal Process Recall – workshop	Bjødstrup	1978
Arthroscopi och knäligamentkirurgi. Modellkurs	Skövde	1978
Kurs i grundläggande idrottstraumatologi ..	Skövde	1978
Nordisk seminarium i akutvård	Esbo	1979
Målrutiner for Nordens anatomiundervisning	Odense	1979

Modern pathways to hospital infection control	Helsingfors	1979
Kurs i ungdomsmedicin	Helsingfors	1980
8. nordiska medicinska undervisningsmötet: Curriculum planning in medical teaching. Integrerad vårdyrkesutbildning. Ekonomiska aspekter på medicinsk undervisning	Linköping	1980
Er medisinerutdanningen tilpasset samfunnets behov for legetjenester? Hva kan vi lære de første 6 år i Tromsø	Tromsø	1980
1. nordiske møde mellem de medicinske linjenämnd/studienævn/studiestyrer med tema "Instructional scholarship"	Stockholm	1980
Hvordan kan man måle kvaliteten af den kliniske videreuddannelse?	Karrebæksminde	1980
Hälsa, sjukdom och åldrande	Göteborg	1981
Det medicinske fakultet i Reykjavik fejrer 100 års jubilæum	Reykjavik	1981
2. nordiske møde mellem de medicinske linjenämnd/studienævn/studiestyrer med tema "Effective clinical teaching"	Stockholm	1981
New additional methods in teacher training and staff development in medical schools	København	1981
Kemi i läkarutbildningen	Umeå	1982
Medicinsk psykologi i läkarutbildningen. Status	Malmö	1982
Udformning af det nordiske samarbejde vedrørende lægers videreuddannelse	Höfn	1982
3. nordiske møde mellem de medicinske linjenämnd/studienævn/studiestyrer med tema "The use of electives in medical education"	København	1982
9. nordiske medisinske undervisningsmøte: Tekniske fag i medisinerutdanningen ...	Trondheim	1982

Berättelse

från Nordiska investeringsbanken (NIB)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Årsredovisning 1982

I enlighet med bankens stadgar § 9 och 13 översänds härmed bankens årsredovisning för 1982 samt fackrevisorernas och kontrollkommitténs revisionsberättelse.

Styrelsen föreslår med hänvisning till bankens stadgar § 8 att det redovisade överskottet på 15,4 milj. SDR för år 1982 i sin helhet överförs till reservfonden.

Helsingfors den 7 februari 1983

Nordiska investeringsbanken

Arne Callans
Styrelseordförande

Bert Lindström
Verkställande direktör

Sammanfattning

Banken har beviljat 37 lån till ett sammanlagt värde av 161,2 milj. SDR* under 1982, bankens sjätte verksamhetsår. Föregående år beviljades samma antal lån till ett värde av 174,8 milj. SDR. Banken beviljar vanligen de enskilda lånebeloppen i nordisk valuta, även om utbetalningen sedan sker i annan valuta. Devalveringarna i Norden under 1982 i kombination med dollarkursens uppgång har medfört att värdet av årets utlåning uttryckt i

* SDR: Internationella Valutafondens (IMF:s) "sarskilda dragningsrätter".
SDR-belopp anges enligt kurs den 31 december 1982.
Växelkurser för 1,00 SDR:

DKK (danska kronor)	9,25
FIM (finska mark)	5,84
ISK (isländska kronor)	18,34
NOK (norska kronor)	7,78
SEK (svenska kronor)	8,06
USD (U.S. dollar)	1,10

Ytterligare information om SDR återfinns i noterna till bokslutet på sida 16.

SDR sjunkit, så att totalbeloppet är 8 procent lägre än beloppet för 1981. Räknad i nordiska valutor visar emellertid utlåningen en ökning i förhållande till året innan. Ökningen är t.ex. 6 procent i norska kronor och 15 procent i svenska kronor.

Från verksamhetens början år 1976 har banken beviljat 156 lån till ett totalt värde av 745,7 milj. SDR. Efter avdrag för amorteringar på 48,7 milj. SDR innebär detta att ca 70% av den nuvarande utlåningsramen har utnyttjats, mot 56% vid årets början.

På grund av den höga räntenivån på de internationella kapitalmarknaderna begränsade banken sin upplåning under årets åtta första månader i huvudsak till att motsvara låntagarnas omedelbara behov, och den enda betydande upplåningstransaktionen var ett yen-lån på den japanska obligationsmarknaden. Efter att räntenivån mot årets slut sjunkit för övriga ledande internationella valutor, aktiverade banken sin upplåningsverksamhet, samtidigt som låntagarna visade allt större intresse för att lyfta tidigare beviljade lån. Under det sista tertialet utbetalade banken sålunda drygt 100 milj. SDR av de sammanlagt 176,3 milj. SDR som utbetalades under hela året. Därmed blev det totala beloppet för utbetalade lån år 1982 för första gången större än beloppet för beviljade lån.

Under året upptog banken 9 lån till ett värde av 125,6 milj. SDR. Vid årets slut uppgick bankens utestående lång- och medelfristiga upplåning till 479,4 milj. SDR fördelad på 14 olika valutor.

Nordiska ministerrådets beslut om projektinvesteringslån trädde i kraft den 1 juli 1982. Beloppsramen är 350 milj. SDR. Låneordningen, som administreras av banken, möjliggör kompletterande finansiering av projekt av nordiskt intresse, främst i utvecklingsländer. NIB har ingått ett samarbetsavtal med Världsbanken om samfinansiering av projekt. Banken har erhållit ett stort antal förfrågningar och ansökningar om projektinvesteringslån från nordiska företag.

Banken har förstärkt sin organisation med en ny direktionsmedlem, vars främsta uppgift är landriskbedömning. Arbetet utförs i nära samarbete med de nordiska exportgarantiinstitutet och Världsbanken.

Nettoöverskottet för 1982 var 18,4 milj. SDR jämfört med 13,2 milj. SDR föregående år, en ökning med 40%. En reservering på 3,0 milj. SDR har gjorts för kreditrisker. Återstående överskott på 15,4 milj. SDR föreslås överfört till reservfonden, som därmed uppgår till 51,4 milj. SDR eller drygt hälften av det kapital medlemsländerna inbetalat.

I mars gjorde styrelsen en framställan till Nordiska ministerrådet om en ökning av bankens grundkapital och därmed av utlåningsramen, då man bedömde att hela den nuvarande utlåningsramen på 1 miljard SDR skulle vara tagen i anspråk omkring årsskiftet 1983-84. Ministerrådet har förelagt Nordiska rådet ett förslag om fördubbling av bankens grundkapital per den 2 januari 1984 från 400 milj. SDR till 800 milj. SDR, vilket medför en fördubbling av utlåningsramen. Av kapitalförhöjningen föreslås 10% eller

40 milj. SDR bestå av inbetalt kapital, 30 milj. SDR inbetalas av medlemsländerna i tre årliga rater såsom vid bankens grundande, och 10 milj. SDR överförs från bankens reservfond. Ministerrådet avser att fatta definitivt beslut om kapitalhöjningen så snart Nordiska rådet uttalat sig om förslaget i samband med sin session i februari 1983.

Investeringslån i Norden

För 1982 bedöms de nordiska länderna visa en nedgång på mellan 1 och 5 % i de totala bruttoinvesteringarna. Industrins investeringar antas dock ha ökat i Danmark och Finland med ca 5 %, medan de torde ha minskat med 2 % för Island, 15 % för Sverige och 20 % för Norge. Under 1983 förväntas en mindre ökning av industrins investeringar i Danmark. För de nordiska länderna som helhet förutses en fortsatt svag investeringsutveckling.

Fördelningen av bankens investeringslån på de olika medlemsländerna uppvisar betydande skillnader under de enskilda åren. Under 1982 hade t.ex. Norge den största andelen av beviljade belopp, nämligen 31 %. Efter de drygt sex år banken nu verkat, stämmer emellertid fördelningen av totalbeloppet för investeringslån relativt väl överens med fördelningen av ländernas kapitalinsatser i banken. Av totalbeloppet har, då samarbetsförhållanden beaktas, 17 % gått till Danmark, 20 % vardera till Finland och Norge, 7 % till Island och 36 % till Sverige.

Den totala utlåningen fördelad på sektorer visar att energilånen utgör den klart största gruppen i samtliga medlemsländer utom Norge, och danska låntagare svarar för det största beloppet. De 20 lånen till kommunikationssektorn är relativt jämnt fördelade på samtliga länder utom Island. Norge uppvisar en stor andel inom skogsindustrin och, tillsammans med Island, inom den råvaruinriktade industrin. Det klart största antalet lån har gått till verkstadsindustrin - främst i Finland, Norge och Sverige. Beloppsmässigt står Norge för den största andelen inom sektorn handel och tjänster.

Det genomsnittliga lånebeloppet har sjunkit till 4,8 milj. SDR under 1982. För närmare hälften av bankens totala 156 lån har lånebeloppet varit under 2 milj. SDR.

En förteckning över samtliga lån beviljade under 1982 återfinns på sida 18.

Energi och olja

OK Kracker AB, ett nybildat dotterbolag till Oljekonsumenternas förbund, OK, i Sverige, har beviljats ett lån motsvarande 18,6 milj. SDR för finansiering av en anläggning för katalytisk crackning i anslutning till Scanraffs oljeraffinaderi i Lysekil. Den nya anläggningen ökar raffinaderiets kapacitet för framställning av lättare oljeprodukter och ger OK större

möjligheter att anpassa sin produktion till den sjunkande efterfrågan på tyngre oljeprodukter i Sverige. Projektet kommer också att vara till fördel för OK:s danska delägare, Olieselskabet Danmark och OK Olie A/S, till vilka det svenska bolaget sedan länge haft betydande leveranser.

Ett lån på 6,2 milj. SDR har beviljats för ett projekt vars syfte är att inleda industriell torvproduktion i Södra Skogsägarna AB:s nedlagda sulfatcellulosafabrik i Delary, Sverige. I projektet deltar såväl finska som svenska intressenter. Den i Finland utvecklade produktionsprocessen möjliggör helårsdrift och ger som resultat ett högvärdigt, lätthanterligt bränsle.

Landsvirkjun på Island har beviljats ytterligare ett lån för finansiering av vattenkraftverket Hrauneyjafoss. Med det nya lånet på 4,6 milj. SDR utgör bankens totala lån till Landsvirkjun nu 25,1 milj. SDR. Kraftverket har utökats med en tredje turbin, och projektet har medfört betydande leveranser från svensk och dansk industri.

Elektricitetsselskabet S. E. V., Färöarna, har beviljats ett lån på 4,1 milj. SDR för investeringar i ett dieselmotorkraftverk norr om Torshavn. Projektet medför leveranser från Norge och Sverige.

Kommunikation

Det finländska flygbolaget Finnair Oy har beviljats ett lån på 9,5 milj. SDR för planerat inköp av tre Saab-Fairchild 340-plan från Sverige, i anslutning till en principöverenskommelse mellan bolaget och Swedair AB om en gemensam uppbyggnad av underhålls- och reservdelskapaciteten för de båda företagens plan av denna typ.

A/S Kristiansands Dampskipsselskap, som ingår i Fred. Olsen-gruppen i Norge, har beviljats ett lån på 4,5 milj. SDR för hamninvesteringar och ombyggnad av en bil- och järnvägsfärja. Rederiet upprätthåller reguljär trafik mellan Kristiansand vid Norges sydkust och Hirtshals på norra Jylland i Danmark. Projektet omfattar investeringar i både den danska och den norska hamnen.

För utbyggnad av färjeterminaler i Oslo hamn har ett lån på 3,9 milj. SDR beviljats. Projektet i Bjørvika tillgodoser de större färjelinjernas behov av mera utrymme för trafiken mellan Oslo och bl.a. Frederikshavn i Danmark.

Harstad kommun i Nordnorge har beviljats ett lån på 2,6 milj. SDR för investeringar i hamn- och kajanläggningar. Investeringarna är ett led i utbyggnaden av infrastrukturen i området i samband med den ökade letningen efter olja och naturgas på den nordnorska kontinentalsockeln. Projektet beräknas få positiv betydelse för utvecklingen på Nordkalotten.

Råvaruinriktad industri

Den norska cementproducenten A/S Norcem har beviljats ett lån på 2,6 milj. SDR för finansiering av en mottagnings- och blandningsanläggning för dansk flygaska. Denna biprodukt från de koleldade danska kraftverken

förbättrar cementens egenskaper och leder till bättre tillverkningsökonomi.

A/S Norsk Leca har beviljats ett lån på 1,7 milj. SDR för övertagande av och investeringar i en dansk byggmaterialsfabrik som tillverkar lättklinker och betongelement. För fabriken i Danmark innebär förvärvet utvidgad teknisk kompetens med ökade möjligheter till utveckling av nya processer och produkter.

Ett lån på 1,1 milj. SDR har lämnats till det danska bolaget Danogips A/S för investeringar i anläggningar i Sverige och Danmark. I produktionen av gipsskivor används svenskt råmaterial.

Kemisk industri

MA-BO A/S i Norge, som huvudsakligen producerar plaströr, har beviljats ett lån på 1,5 milj. SDR för ökning av produktionskapaciteten. Utbyggnaden sker i samarbete med bolagets nya svenska delägare.

Oy Noresin Ab har erhållit sitt tredje lån från banken. Lånet på 1,3 milj. SDR är avsett för ytterligare utvidgning av företagets fabriksanläggning i östra Finland. Läntagaren ägs till hälften vardera av Dyno Industrier A/S i Norge och Pellos Oy i Finland. Företaget producerar formalin och lim för spånkive- och snickeriindustrin.

Oy Wiik & Höglund Ab, Finland, har beviljats ett lån för utbyggnad och investeringar i Danmark, Norge och Sverige. Produktionen omfattar grova polyetenrör.

Verkstadsindustri

Ett lån på 7,4 milj. SDR har beviljats Bulten AB, Sverige. Företaget bildades under 1982 av ägarna Bulten-Kanthal AB och Hasselfors AB i Sverige, Ovako Oy Ab i Finland och Elkem A/S i Norge. Det nya bolaget har övertagit delägarnas tidigare produktion i Sverige, Finland och Norge, främst avseende skruvar och bultar. Avsikten är att förbättra bolagets internationella konkurrenskraft genom specialisering, längre produktionsserier och samordnad marknadsföring.

Ett lån på 5,1 milj. SDR har beviljats Rauma-Repola Oy, Finland, för koordinering och utbyggnad av produktionsenheterna inom koncernens skogsmaskinsgrupp. Projektet genomförs i anslutning till att koncernen övertar den finskägda Forrex-gruppen, som också har produktion i Sverige. Genom detta förvärv och det tidigare köpet av ÖSA AB (f.d. Östbergs Fabriks AB) i Sverige har Rauma-Repola bidragit till en strukturrationalisering av skogsmaskinstillverkningen i Norden. Samtidigt har koncernen skapat en industrigrupp som även på utomnordiska marknader är konkurrenskraftig med ett brett produktsortiment. Banken har deltagit i finansieringen av denna strukturrationalisering genom tidigare lån till Forrex-gruppen och till Rauma-Repola i samband med förvärvet av ÖSA AB.

Två lån har under året beviljats Oy Parca Norrahammar Ab, Finland, ett

helägt dotterbolag till det svenska Parca Norrahammar AB. Det ena lånet gäller utbyggnad av bolagets produktionskapacitet i fråga om värmväxlingsapparatur för bostäder anslutna till fjärrvärmesystem. Låntagaren är Finlands ledande tillverkare av sådana produkter. Det andra lånet har beviljats för kapacitetsutvidgning i Sermet Oy, Finland, i samband med att aktiemajoriteten i detta företag övertagits av Oy Parca Norrahammar Ab. Sermet tillverkar prefabricerade fjärrvärmecentraler för såväl fast som flytande bränsle. Den utvidgade Parca Norrahammar-gruppen i Finland tillför det svenska moderbolaget nytt tekniskt kunnande inom sitt speciella område och får själv tillgång till koncernens marknadsföringskanaler.

Under 1980 beviljade banken ett lån till det nybildade svenska bolaget Scantrac AB, som ägs gemensamt av Valmet Ab i Finland och Volvo BM AB i Sverige. Under 1982 har banken lämnat ett lån till det finska Aktiebolaget ATA i Tammerfors för investeringar i produktionen av specialkugg-hjul för de nya traktormodeller som har utvecklats gemensamt av Valmet och Volvo BM.

Det svenska företaget Norba AB, som är ett helägt dotterbolag till Oy Partek Ab i Finland, har erhållit sitt andra lån från banken. Både det nya och det tidigare lånet har lämnats för utbyggnad av företagets produktionskapacitet. Låntagarens tillverkning av utrustning för uppsamling och transport av avfall utgör ett viktigt komplement till Partek-koncernens produktion inom sektorerna transport, avfallshantering och hydrauliksystem.

Ett lån har beviljats det finska bolaget Forste Oy i anslutning till att företaget ingått ett samarbetsavtal om produktion av elspisar med det norska bolaget Grepa och Mjelva Fabrikker A/S i Ålesund.

Handel och tjänster

Det största investeringslånet under 1982 har lämnats till Det norske Veritas, Nordens enda och ett av världens ledande skeppsklassificeringsföretag. Lånet på 25,7 milj. SDR är avsett för investeringar i byggnader och laboratorieutrustning. Samarbetet mellan Veritas och de nordiska rederierna, skeppsvärven och industriföretagen är viktigt för utvecklingen av nya skeppstyper, ny teknologi och know-how. Bolaget har under senare år kraftigt ökat sin certifieringsverksamhet inom offshoresektorn, bl.a. i Danmark.

Två lån på totalt 2,4 milj. SDR har beviljats det norska finansieringsbolaget A/S Nevi, Bergen, i samband med dess utvidgning av verksamheten till att omfatta hela den nordiska marknaden. Det ena lånet avser ett projekt som skall erbjuda nordiskt affärliv förbättrade möjligheter i fråga om leasing, factoring och annan företagsfinansiering till följd av att Nevi förvärvar delar av det svenska bolaget Consent Finans AB, Malmö. Det andra projektet gäller Nevis köp av Diners Club Scandinavia A/S i Danmark. I anslutning till detta bildas ett nytt köpkortsbolag, Diners Club Nordic A/S, som ett led i Nevis uppbyggnad av ett nordiskt kreditkortssystem.

Övriga investeringslån

Ett lån på 2,6 milj. SDR har beviljats det nybildade norska bolaget Hydro Perstorp Laminater a.s för förvärv av Norsk Hydros produktion av väggpaneler, skärmväggar och bänkskivor, med tillhörande anläggningar. Låntagaren, som ägs till hälften vardera av Norsk Hydro a.s i Norge och Perstorp AB i Sverige, köper merparten av sitt laminat från Perstorp AB.

Oy Wilh. Schauman Ab i Finland har beviljats ett lån för förvärv av ett danskt försäljningsbolag för byggmaterial, till vilket Schauman sedan länge haft betydande leveranser av plywood. Det danska bolaget får genom förvärvet tillgång till Schaumans know-how vad gäller olika slag av plywood-skivor, och bedöms därigenom kunna utveckla nya användningsområden för detta byggmaterial i Danmark.

Bolaget ISNO h/f har beviljats ett lån för en laxuppfödningssanläggning på Island. Norsk Hydros dotterbolag A/S Mowi i Bergen är till 45 % delägare i anläggningen och har ingått avtal om överföring av tekniskt kunnande. Det norska bolaget kommer dessutom att ha hand om ISNO:s marknadsföring i Europa.

Regionallån

Færøernes Industrifond har beviljats ett regionallån på 35 milj. norska kronor (NOK). Industriens Udviklingsfond, också på Färöarna, har beviljats ett regionallån på 15 milj. NOK. Hela den danska kvoten inom regionallåneordningen har därmed gått till dessa två institutioner.

Distriktenes utbyggingsfond, Norge, har beviljats två regionallån på 25 respektive 10 milj. NOK. Då lån under tidigare år medräknats har också den norska kvoten utnyttjats.

Eftersom Finland, Island och Sverige redan tidigare utnyttjat sina kvoter, har banken nu beviljat regionallån motsvarande hela den ram på 325 milj. NOK som fastställts av Nordiska ministerrådet. Ministerrådet (regionalministrarna) har förlängt den ursprungliga försöksperioden med två år, fram till den 1 april 1984, och gett en arbetsgrupp i uppdrag att utvärdera regionallåneordningen.

Internationell utlåning

Nordiska projektinvesteringslån

Nordiska ministerrådets beslut om nordiska projektinvesteringslån med en beloppsram på 350 milj. SDR trädde i kraft den 1 juli 1982. I beslutet ingår ett särskilt riskavlyftningsarrangemang med garantier från medlemsländerna till NIB, och dessa uppgår till 90 % av de enskilda lånebeloppen. Med riskavlyftningen tryggas bankens kreditvärdighet och upplåningsmöjligheter på de internationella kapitalmarknaderna.

Projektinvesteringslånen är avsedda att finansiera projekt av nordiskt

intresse främst i utvecklingsländer, men även i bl.a. statshandelsländer. Projektinvesteringslån lämnas företrädesvis till s.k. medelinkomstländer efter en värdering av projektet och kreditrisken. Projektinvesteringslån kan lämnas antingen av NIB eller av nordiska affärsbanker och andra finansieringsinstitut, varvid NIB ställer garantier.

Nordiska projektinvesteringslån kan användas för att finansiera ett projekts investeringsutgifter inklusive infrastruktur, varaktigt rörelsekapital, igångkörningsutgifter och räntor under byggnadstiden. Genom att komplettera exportkrediter och affärsbankslån möjliggör lånen en ändamålsenlig totalfinansiering från Norden vid nyckelfärdiga projekt eller systemleveranser. Projektinvesteringslån kan också lämnas för finansiering av projekt i vilka det nordiska intresset t.ex. avser långsiktigt samarbete rörande råvaruutvinning, produktion och marknadsföring, utveckling och tillämpning av teknologi, fortlöpande leveranser till eller från Norden samt s.k. joint-venture i läntagarlandet.

Fördelarna med nordiska projektinvesteringslån är möjligheterna till långa löptider och fast ränta, anpassning av återbetalningen till projektets bedömda penningflöde samt flexibilitet i fråga om vilka projektutgifter som finansieras.

Projektinvesteringslån kan också lämnas i samfinansiering med internationella utvecklingsbanker. Mot denna bakgrund har NIB ingått ett samarbetsavtal med Världsbanken. Förhandlingar om ett liknande avtal har slutförts med Inter-amerikanska utvecklingsbanken, men har ännu inte hunnit behandlas av dess styrelse. Kontakter har tagits med Asiatiska utvecklingsbanken och Afrikanska utvecklingsbanken. Samarbetet syftar till att öka möjligheterna för nordiskt deltagande i projekt som dessa utvecklingsbanker finansierar. Avtalen ger NIB möjligheter att delta i identifikation av projekt samt att få tillgång till utvecklingsbankernas administrativa tjänster vid samfinansiering. De syftar även till att minska NIB:s kreditrisk i de samfinansierade projekten. I de direktiv som Ministerrådet gav i samband med beslutet om projektinvesteringslån förutsätts att banken i initialskedet fäster särskild uppmärksamhet vid samfinansiering med de internationella utvecklingsbankerna.

Tillsammans med den nyupprättade Nordiska projektexportfonden har banken överenskommit om ett samarbete med FN:s utvecklingsprogram (UNDP). Banken kan delta i finansieringen av projekt som förberetts av UNDP och får tillgång till dess omfattande fältorganisation med lokala representanter.

Banken har informerat nordiska företag, exportfrämjande organisationer och affärsbanker om det nya finansieringssystemet. De första låneansökningarna har behandlats, och förhandlingar pågår om ett antal projekt, men några lån har ännu inte lämnats. Banken har även avslagit några ansökningar på grund av att landrisken i de aktuella fallen bedömts vara för stor.

Nordiska projektexportfonden har upprättats av Nordiska ministerrådet

för en treårig försöksperiod. Fonden har till uppgift att ge stöd till nordiska företag bl.a. för uppgörande av förutsättnings- och lönsamhetsstudier. Fonden samarbetar nära med banken.

Övrig internationell utlåning

Vid sidan av projektinvesteringsslån kan NIB såsom tidigare även lämna exportkrediter och investeringsslån till projekt utanför Norden. Under året har banken lämnat ett refinansieringslån motsvarande 38,6 milj. SDR till AB Svensk Exportkredit. Lånet bidrar till exportkreditinstitutets finansiering av vattenkraftverket Agoyan i Ecuador med svenska och norska leveranser.

Ett lån har beviljats Sally-koncernen i Mariehamn, Åland, för rederiets utbyggnad av en hamnanläggning i Ramsgate, England. Hamnprojektet förbättrar Sally-koncernens förutsättningar att upprätthålla reguljär trafik mellan Ramsgate och Dunquerque i Frankrike. Företag från Norge och Sverige står för byggnadsarbetena och materialleveranserna.

Upplåning och likviditet

De osäkra utsikterna beträffande utvecklingen av den amerikanska ekonomin, i kombination med en stram penningpolitik, höll dollarns räntor och växelkurs på en hög nivå fram till sensommaren. Då medverkade framför allt en mera expansiv amerikansk penningpolitik till en sjunkande trend för dollarräntorna och därigenom också för räntorna i flertalet övriga ledande industriländer.

Banken har under året befast sin ställning på de viktigaste internationella kapitalmarknaderna som internationell upplånare med högsta kreditvärdighet.

I juni emitterade banken sitt andra lån på den japanska kapitalmarknaden, ett s.k. samurai-lån på 10 miljarder yen, motsvarande 38 milj. SDR. Lånet har en löptid på 10 år och räntan är 8,4%.

Mot slutet av året emitterade banken ett obligationslån på euromarknaden på 50 milj. US dollar. Lånet gavs högsta kreditvärdering, Aaa/AAA, av de två största amerikanska rating-företagen. Räntan är 11 1/4% och löptiden 5 år. En del av lånet användes för anskaffning av andra valutor genom s.k. swap-transaktioner.

Banken har upptagit sitt första lån i luxemburgska franc, uppgående till 250 milj. LUF, vilket motsvarar 4,8 milj. SDR. Brittiska pund till fast ränta har erhållits genom en specialtransaktion, till ett belopp av 5 milj. GBP. Löptiden för båda lånen är 5 år. Under året upptogs ett banklån på 10 milj. nederländska gulden.

För bankens utlåningsverksamhet har det varit värdefullt att NIB haft tillgång till nordiska valutor, särskilt vid utlåning till mindre och medelstora företag som ej är vana vid utländsk lånevaluta. Mot denna bakgrund,

och då banken inte kunnat erbjuda svenska kronor som utlåningsvaluta under de senaste två åren, var det betydelsefullt för NIB att banken i december fick tillstånd av Sveriges Riksbank att uppta ett lån på 100 milj. SEK på den inhemska marknaden. Lånet är på 10 år och har en för den svenska kapitalmarknaden delvis ny utformning. Räntesatsen justeras fyra gånger under lånetiden och är $13 \frac{3}{8}\%$ under den första perioden.

Tidigare under året fick banken tillgång till ca 26 milj. finska mark genom en swap mot dollar, som lånades upp genom en privat placering.

De nordiska valutorna uppgår nu till 17% av bankens totala lång- och medelfristiga upplåning. Härav utgör norska kronor 7%, svenska kronor 5% och finska mark 4%. Av den totala upplåningen hänför sig 6% till inhemska nordiska kapitalmarknader.

Ett tillskott till likviditetsreserven erhöles i juli genom ett avtal med Norges Bank om en 18 månaders förlängning av det lån på 20 milj. SDR som NIB i sin egenskap av officiell innehavare av SDR ett år tidigare upptagit av Norges Bank inom ramen för Internationella Valutafondens system.

Efter verksamhetsårets slut emitterade banken i januari 1983 ett obligationslån på euromarknaden. Lånet är på 75 milj. USD, lånetiden 5 år och räntan $10 \frac{1}{4}\%$. Av lånebeloppet utbetalas 80% i augusti 1983, vilket passar väl in i bankens likviditetsplanering.

Som ett led i sin likviditetshantering beslöt banken under 1982 att utöka sitt program för kortfristiga skuldebrev, s.k. commercial paper, på den amerikanska marknaden från 50 milj. USD till 100 milj. USD. Föregående år undertecknades avtal om en kredit på 15 milj. USD, en "Master Note Facility", som under största delen av 1982 har utnyttjats i sin helhet.

Nettolikviditeten i form av kassa och nettotillgodohavanden utgjorde vid årets slut 126,1 milj. SDR mot 90,9 milj. SDR vid årets början. Mer än hälften av nettolikviditeten utgjordes av SDR, huvudsakligen bankens egna fonder. Då ytterligare betydande SDR-belopp kommer att inflyta under 1983, har banken för utlåningsändamål delat upp 40 milj. SDR av sina likvida medel på de fem valutor som ingår i SDR-korgen, avseende femårsperioden 1983-88.

Konferenser och nordiskt industrisamarbete

I samarbete med de nordiska länderna anordnade banken i sin egenskap av nordisk institution en saudiarabisk-nordisk konferens i Helsingfors i juni. Syftet var att främja utvecklandet av gemensamma projekt och utöka kontakterna mellan Saudiarabien och Norden. I konferensen deltog ett 20-tal saudiaraber och ett 30-tal representanter för näringsliv och myndigheter i de nordiska länderna, däribland den finska och den svenska industriministern samt ledande industrichefer. Majoriteten av de saudiarabiska deltagarna var betydande enskilda företagare, och som officiella represen-

tanter deltog bl.a. biträdande utrikesministern för ekonomiska frågor jämte centralbankens generaldirektör för internationell verksamhet.

Konferensens ena huvudtema var gemensamma projekt, och man diskuterade både tidigare erfarenheter och framtida utvecklingsmöjligheter. Från saudiarabisk sida visades också stort intresse för konferensens andra huvudfråga, möjligheterna för saudiarabiska investeringar i de nordiska länderna, främst i form av portföljinvesteringar i företagsaktier. Banken fick i uppdrag att följa upp denna fråga. Detta gjordes vid en konferens i Helsingfors i augusti, där de ledande nordiska affärsbankerna deltog. Representanter för NIB har vid besök i Saudiarabien överlämnat det omfattande material som framkommit och avgett rapport om resultatet av uppföljningen. Den vidare bearbetningen av frågan har övertagits av de nordiska affärsbankerna.

Banken har medverkat i planeringen av den nordiska uppfinnartävlingen "Nordinnovation 83", som anordnas på privat initiativ och med stöd av bl.a. industrimyndigheter och industriförbund i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Syftet är att knyta samman ett 70-tal företag och affärsbanker med ett stort antal uppfinnare i de nordiska länderna, så att företagens behov av uppfinningar och produktförslag inom vissa angivna teknikområden bättre tillgodoses, samtidigt som nordiska uppfinnare bereds tillfälle att få sina idéer exploaterade. I styrelsen för den stiftelse som bildats för "Nordinnovation 83" ingår bl.a. representanter för de fyra industriförbunden, Nordisk Industrifond och NIB, vars verkställande direktör utsetts till ordförande för styrelsen.

Administration

Vid årets slut var 41 personer anställda vid banken. Av dessa är 4 från Danmark, 4 från Norge och 3 från Sverige. Personalen har ökat med 2 personer från årets början. Administrationskostnaderna var under året 6% högre än under 1981.

Den nyupprättade Nordiska projektexportfonden, som hyr lokaler i bankens hus i Helsingfors, har överenskommit med NIB om att i en viss utsträckning använda bankens administrativa tjänster.

Bankens resultat och ställning

Bankens ränteutgifter under året utgjorde på utlåning 44,5 milj. SDR (32,3 milj. SDR år 1981) och på likvida tillgångar 20,5 milj. SDR (17,3 milj. SDR). Räntekostnaderna uppgick till 44,8 milj. SDR (33,6 milj. SDR) och räntenettet sålunda till 20,2 milj. SDR jämfört med 16,1 milj. SDR föregående år. Ökningen i räntenettet beror främst på den ökade utlåningsvolymen. Den totala utlåningen uppvisar en genomsnittsränta på 10,2%.

Förvaltningskostnaderna steg från 2,0 till 2,1 milj. SDR och utgjorde i förhållande till räntenettet 10,4% mot 12,2% under 1981. Verksamhetens överskott var 18,4 milj. SDR jämfört med 13,2 milj. SDR föregående år.

En reservering på 3,0 milj. SDR har gjorts för kreditrisker. Den totala kreditriskreserven uppgår härfter till 11,0 milj. SDR eller 2,0% av utestående lån. Återstående överskott på 15,4 milj. SDR föreslås överfört till reservfonden, som därmed uppgår till 51,4 milj. SDR.

Den genomsnittliga årliga avkastningen på den inbetalade delen av bankens grundkapital har sedan verksamhetens början varit 9,4%. Grundkapitalet uttrycks i SDR, och medlemsländernas insatser betalades i respektive valutor enligt SDR-kurserna vid inbetalningstillfället. Omräknat efter nuvarande SDR-kurser har värdet av medlemsländernas insatser i respektive valutor ökat. Då detta beaktas har avkastningen för de nordiska länderna i genomsnitt varit drygt 16% per år.

Räkenskapsårets resultaträkning, balansräkning, finansieringsanalys samt noter till bokslutet ingår på sidorna 13–17.

Helsingfors den 1 februari 1983

<u>Arne Callans</u>		<u>Thorhallur Ásgeirsson</u>
<u>Arne Asper</u>	<u>Jan O. Karlsson</u>	<u>Erling Kristiansen</u>
<u>Jón Sigurdsson</u>	<u>Hermod Skånland</u>	<u>N. E. Sørensen</u>
<u>Eero Tuomainen</u>		<u>Pentti Uusivirta</u>
		<u>Bert Lindström</u>
		Verkställande direktör

Resultaträkning (i 1 000 SDR — se not 1)

	1982	1981	1980	1979	1978
Ränteintäkter på utlåning	44 488	32 346	20 072	12 400	6 323
Ränteintäkter på banktillgodohavanden och obligationer	<u>20 504</u>	<u>17 317</u>	<u>11 727</u>	<u>10 153</u>	<u>6 186</u>
	64 992	49 663	31 799	22 553	12 509
./. Räntekostnader	44 817	33 578	17 659	11 353	4 625
Räntenetto	<u>20 175</u>	<u>16 085</u>	<u>14 140</u>	<u>11 200</u>	<u>7 884</u>
Övriga intäkter	<u>2 743</u>	<u>1 636</u>	<u>701</u>	<u>333</u>	<u>136</u>
	22 918	17 721	14 841	11 533	8 020
Övriga kostnader					
Förvaltningskostnader	2 092	1 970	1 612	1 243	955
Bankkostnader och kursförluster	591	633	246	409	111
Periodiserade upplåningskostnader	<u>1 701</u>	<u>1 455</u>	<u>824</u>	<u>731</u>	<u>330</u>
	4 384	4 058	2 682	2 383	1 396
Avskrivning på byggnad och inventarier	143	152	49	45	32
Nedskrivning av obligationer	—	275	115	47	483
Verksamhetens överskott	18 391	13 236	11 995	9 058	6 109
Reservering för kreditrisker	3 000	1 000	3 000	2 000	1 500
Överskott till reservfond	15 391	12 236	8 995	7 058	4 609

Balansräkning per 31 december (i 1 000 SDR - se not 1)

	1982	1981	1980	1979	1978
<i>Aktiva</i>					
Kassa och bank	1 051	1 469	1 940	1 140	410
Banktillgodohavanden (not 2)	138 372	156 804	69 150	90 138	73 816
Obligationer och fordringsbevis (3)	46 825	20 445	13 549	13 386	3 494
Upplupna räntor och provisioner	20 660	15 445	7 322	5 295	3 016
Diverse fordringar	9 222	2 808	938	64	447
Utestående lån	544 156	395 347	259 185	171 308	107 648
Beviljade icke utbetalade lån: 152 800 (1981: 169 100)					
Balanserade upplåningskost- nader (4)	4 192	3 761	2 059	2 421	1 105
Inventarier (5)	216	250	114	103	74
Kontorsfastighet (5)	4 630	4 669	3 077	1 761	1 560
Aktier och andelar (6)	366	356	271	263	260
	769 690	601 354	357 605	285 879	191 830
<i>Passiva</i>					
Främmande kapital					
Upplupna räntor och provisioner	18 331	15 739	7 060	5 185	3 026
Diverse skulder	3 066	1 030	548	116	127
Bankdepositioner (7)	56 867	21 243	23 686	15 976	22 629
Kortfristiga skuldebrev (8)	49 681	50 370	7 841	—	—
SDR-lån enligt IMF:s regler	—	20 000	—	—	—
Lång- och medelfristig upp- låning (9)					
SDR-lån enligt IMF:s regler	20 000	—	—	—	—
Övriga lång- och medelfristiga lån	459 395	349 013	187 748	145 875	56 379
Eget kapital Grundkapital					
Grundkapital	400 000				
varav garantikapital	300 000				
Inbetalt grundkapital	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000
Stadseenlig reservfond	51 350	35 959	23 722	14 727	7 669
Reservering för kreditrisker	11 000	8 000	7 000	4 000	2 000
	769 690	601 354	357 605	285 879	191 830

Finansieringsanalys 1.1–31.12 (i 1 000 SDR – se not 1)

	1982	1981
<i>Tillförda medel</i>		
Rörelsen		
verksamhetens överskott*	18 391	13 236
periodiserade upplåningskostnader	1 701	1 455
avskrivning på anläggningstillgångar	143	152
nedskrivning av obligationer	–	275
rörelsen totalt	<u>20 235</u>	<u>15 118</u>
Långfristig upplåning	145 292	168 827
Kursjustering av lång- och medelfristig upplåning	(5 052)	1 956
Kortfristig upplåning**	42 639	–
Ökning av övriga kortfristiga skulder	4 627	9 161
Amortering av utlåning	<u>21 108</u>	<u>20 334</u>
Tillförda medel totalt (A)	228 849	215 396
<i>Använda medel</i>		
Utbetalning av lån	176 262	153 594
Kursjustering av utestående lån	(6 345)	2 902
Amortering av upplåning	9 858	9 518
Minskning av kortfristig upplåning**	–	13 657
Upplåningsutgifter	2 132	3 157
Ökning av övriga finansieringstillgångar	11 629	9 993
Ökning av anläggningstillgångar	81	1 965
Använda medel totalt (B)	<u>193 617</u>	<u>194 786</u>
Ökning (minskning) av nettolikviditet (A–B)	35 232	20 610

* Före reserveringar

** Upplåning för utlåning med rörlig ränta

Noter till bokslutet

(1) Enligt § 9 i bankens stadgar förs bankens räkenskaper i SDR. SDR definieras i överensstämmelse med de värderingsregler som Internationella Valutafonden (IMF) fastställer för IMF:s särskilda dragningsrätter. Om IMF ändrar dessa värderingsregler, avgör bankens styrelse i vad mån banken skall följa de nya reglerna. Banken har beslutat följa alla förändringar som IMF har gjort i sina regler sedan bankens grundande. En SDR är från och med den 1 januari 1981 summan av följande valutaenheter:

	Antal enheter i nationell valuta	Andelar i % 31.12.1982
USD – USA	0,540	49
DEM – Förbundsrepubliken Tyskland	0,460	18
JPY – Japan	34,000	13
FRF – Frankrike	0,740	10
GBP – Storbritannien	0,071	10

Värdet av en SDR uttryckt i US dollar är summan som erhålles då varje enskilt valutabelopp ovan omräknats till US dollar enligt av IMF tillämpat förfarande. IMF noterar dagligen värdet av SDR uttryckt i US dollar.

Den 31.12.1982 var växelkurserna för 1,00 SDR:

DKK	Danska kronor	9,24847	CHF	Schweizerfranc	2,20015
FIM	Finska mark	5,83656	DEM	Tyska mark	2,62154
ISK	Isländska kronor	18,33920	GBP	Brittiska pund	0,68325
NOK	Norska kronor	7,78134	JPY	Japanska yen	259,23100
SEK	Svenska kronor	8,05984	KWD	Kuwaitiska dinarer	0,31899
			LUF	Luxemburgska franc	51,75790
			NLG	Nederländska gulden	2,89511
			USD	US dollar	1,10311

(2) Av banktillgodohavanden på 138,4 milj. SDR var 3,6 milj. SDR placerade på längre tid än ett år.

(3) Obligationer och fordringsbevis har i bokslutet upptagits till det lägsta av anskaffningsvärdet, nominella värdet eller marknadsvärdet där sådant förefinnes.

(4) Upplåningskostnaderna för bankens långfristiga lån är aktiverade. Kostnaderna avskrivs under fem år.

(5) Inventarier avskrivs med 30% per år. Byggnaden avskrivs med 2,5% per år.

(6) Beloppet avser aktier för tjänstebostäder och andelsbevis för telefoner.

(7) Av bankdepositioner på 56,9 milj. SDR var 0,6 milj. SDR placerade på längre tid än ett år.

(8) Commercial paper utställda och placerade på USA-marknaden till ett belopp i US dollar motsvarande 36,1 milj. SDR samt 13,6 milj. SDR upptaget under en Master Note Facility på 13,6 milj. SDR (15 milj. USD).

(9) Bankens *långfristiga lån* bestod 31.12.1982 av (i 1.000 enheter):

Obligationslån

Lånebelopp		Utestående 31.12.1982		
USD	40 000	32 621	7,750 %	1977/1984
USD	25 000	14 844	8,750 %	1978/1988
DEM	60 000	57 510	6,250 %	1979/1986
SEK	75 000	75 000	9,875 %	1979/1994
SDR	20 000	16 380	9,000 %	1979/1984
FIM	50 000	35 000	10,250 %	1979/1989
NOK	80 000	80 000	10,000 %	1980/1985
SDR	20 000	20 000	11,500 %	1981/1986
NOK	100 000	100 000	10,250 %	1981/1986
USD	20 000	17 400	14,625 %	1981/1990
USD	50 000*	29 692	—	1981/1986
JPY	10 000 000	10 000 000	8,400 %	1982/1992
USD	50 000	50 000	11,250 %	1982/1987
SEK	100 000	100 000	13,375 %	1982/1992

Övriga långfristiga lån

Lånebelopp		Utestående 31.12.1982		
USD	10 000	10 000	privat placering	1978/1988
SDR	13 000	11 500	privat placering	1979/1984
CHF	10 000	10 000	banklån	1979/1984
NLG	25 000	25 000	banklån	1979/1989
DKK	40 000	37 500	privat placering	1980/1990
NOK	20 000	20 000	privat placering	1980/1985
DEM	13 000	13 000	privat placering	1980/1987
ISK	1 050**	2 427	banklån	1980/1987
CHF	15 000	15 000	privat placering	1981/1986
JPY	20 000 000	20 000 000	banklån	1981/1996
KWD	3 000	3 000	privat placering	1981/1986
USD	6 551	6 551	banklån	1981 – 1982/1993
NLG	10 000	10 000	banklån	1982/1987
USD	10 000***	5 887	privat placering	1982/1986
LUF	250 000	250 000	privat placering	1982/1987
SDR	7 716	7 716	banklån	1982/1993

Därutöver hade banken upptagit ett medelfristigt lån på 16,0 milj. USD.

*Lånets emissionskurs var 51,75 % och lånet löper utan kupongränta.

**Lånet är bundet till Islands centralbanks officiella låneindex. Lånebeloppet indexregleras en gång per år.

***Lånets emissionskurs var 55,468 % och lånet löper utan kupongränta.

Förteckning över beviljade lån 1982

Låntagare	Projekt	Belopp (milj. SDR)	Procent	
Investeringslån i Norden				
<i>Energi och olja</i>				
OK Kracker Aktiebolag Sverige	Katalytisk krackningsanläggning i anslutning till oljeraffinaderiet i Lysekil, bl.a. för leveranser till moderbolagets danska delägare.	18,6		
Bolag under bildande Sverige	Finskt-svenskt samarbetsprojekt för torvproduktion.	6,2		
Landsvirkjun Island	Finansiering av vattenkraftverk med betydande leveranser från Danmark och Sverige.	4,6		
Elektricitets-selskabet S.E.V. Danmark	Dieselmotkraftverk på Färöarna med leveranser från de nordiska länderna.	<u>4,1</u>	33,5	20,8%
<i>Kommunikation</i>				
Finnaviation Oy Finland	Planerat inköp av tre flygplan från Sverige i anslutning till principöverenskommelse med Swedair AB rörande bl.a. underhåll.	9,5		
A/S Kristiansands Dampskipsselskap m.fl. Norge	Hamninvesteringar i Kristiansand, Norge, och Hirtshals, Danmark, samt ombyggnad av bil- och järnvägsfärja.	4,5		
Oslo havnevesen Norge	Terminalutbyggnad för passagerartrafiken mellan Norge och bl.a. Danmark.	3,9		
Harstad kommune Norge	Investeringar i hamnanläggningar i samband med offshore-aktiviteterna på den nordnorska kontinentalsockeln, av betydelse även för Nordkalott-området.	2,6		
Åbo stad Finland	Utbyggnad av färjeterminal och kajanläggningar för passagerar- och godstrafiken till Sverige.	0,8		
Jakobstads stad Finland	Hamnutbyggnad för passagerartrafiken mellan Finland och Sverige.	<u>0,3</u>	21,6	13,4%
<i>Råvaruinriktad industri</i>				
Aksjeselskapet Norcem Norge	Anläggning för cementproduktion med användning av flygaska från koleldade danska kraftverk.	2,6		
Aksjeselskapet Norsk Leca Norge	Förvärv av danskt bolag för fortsatt produktion av lättklinker och betongelement.	1,7		
Danogips A/S Danmark	Investeringar i anläggningar i Sverige och Danmark. I produktionen av gipsskivor används svenskt råmaterial.	<u>1,1</u>	5,4	3,3%

Låntagare	Projekt	Belopp (milj. SDR)	Procent	
<i>Kemisk industri</i>				
MA-BO A/S Norge	Kapacitetsökning för produktion av plaströr, i samarbete med ny svensk delägare.	1,5		
Oy Noresin Ab Finland	Utvidgning av produktionsanläggning för kemikalier till plywood- och spånskiveindustrin, i samarbete med norsk delägare.	1,3		
Oy Wiik & Höglund Ab Finland	Utbyggnad och investeringar i Danmark, Norge och Sverige avseende produktion av grova polyetenrör.	<u>0,6</u>	3,4	2,1%
<i>Verkstadsindustri</i>				
Bulten AB Sverige	Omstrukturering av tillverkning och marknadsföring av skruvar och bultar inom ramen för ett nytt nordiskt bolag.	7,4		
Rauma-Repola Oy Finland	Utbyggnad av produktionskapaciteten för skogsmaskiner i anslutning till förvärv av den finska Forrex-gruppen, som också har produktion i Sverige.	5,1		
Aktiebolaget ATA Finland	Maskininvesteringar för produktion av specialkuggjul för nya traktormodeller utvecklade av Valmet Ab och Volvo BM AB.	0,4		
Oy Parca Norrahammar Ab Finland	Ökad produktionskapacitet för värmeväxlingsapparat i samarbete med svenskt moderbolag.	0,4		
Oy Parca Norrahammar Ab Finland	Kapacitetsökning för produktion av fjärrvärmecentraler vid ett finskt företag vars tillverkning kompletterar produktionen vid det svenska moderbolaget.	0,3		
Eldon Oy Finland	Förvärv av finskt bolag för produktion av elektrisk automatikutrustning i samarbete med svenskt moderbolag.	0,3		
Forste Oy Finland	Samarbetsprojekt med norskt företag gällande produktion av elpsisar.	0,3		
Norba Aktiebolag Sverige	Utbyggnad av kapaciteten för produktion av utrustning för avfallshantering, i samarbete med finskt moderbolag.	<u>0,2</u>	14,4	8,9%
<i>Handel och tjänster</i>				
Det norske Veritas Norge	Investeringar i byggnader och laboratorieutrustning, samt utökning av bolagets skeppsklassificeringsverksamhet i bl. a. Danmark, Finland och Sverige.	25,7		
A/S Nevi Norge	Uppbyggnad av ett nordiskt köpkortssystem för hela den nordiska marknaden.	1,3		

Låntagare	Projekt	Belopp (milj. SDR)	Procent	
A/S Nevi Norge	Förvärv av delar av ett svenskt finansieringsbolag för leasing, factoring och annan företagsfinansiering för hela den nordiska marknaden.	1,1		
Asea-Skandia Osa- keyhtiö Finland	Kontors- och lagerbyggnad i Uleåborg. Som grossist i elinstallationsbranschen representerar bolaget såväl finsk industri som det svenska moderbolaget.	<u>0,2</u>	28,3	17,6%
<i>Övriga investeringslån</i>				
Hydro Perstorp Laminater a. s. Norge	Nytt bolag för produktion och marknadsföring av bl.a. väggpaneler och skärmväggar i norskt-svenskt samarbete.	2,6		
Oy Wilh. Schauman Ab Finland	Förvärv av danskt byggmaterials företag med betydande plywood-leveranser från Finland.	0,5		
ÍSNO h/f Island	Uppfödningssanläggning för lax i samarbete med norskt produktions- och försäljningsbolag.	<u>0,4</u>	3,5	2,2%
			110,1	68,3%
Summa investeringslån i Norden				
Regionallån				
Færøernes Industri- fond Danmark		5,2		
Industriens Udvik- lingsfond, Färöarna Danmark		2,2		
Distriktenes utbyg- gingsfond Norge		3,3		
Distriktenes utbyg- gingsfond Norge		<u>1,3</u>		
Summa regionallån			12,0	7,4%
Internationell utlåning				
AB Svensk Export- kredit Sverige	Refinansieringslån för vattenkraftverk i Ecuador med norska och svenska leveranser.	38,6		
Port Sally Manage- ment Ltd. England	Ny terminal för trafiken över Engelska kanalen. Hamnprojektet genomförs i sin helhet av nordiska företag.	<u>0,5</u>		
Summa internationell utlåning			<u>39,1</u>	<u>24,3%</u>
Totalt beviljat 1982			161,2	100,0%

Utestående utlåning: Valutafördelning per 31.12.1982

	<i>Belopp (i milj. SDR)</i>	<i>Procent av belopp</i>
SDR	153,4	28 %
USD	120,4	22 %
JPY	115,5	21 %
DEM	42,9	8 %
NOK	36,6	7 %
SEK	14,9	3 %
CHF	13,8	3 %
FIM	13,7	2 %
NLG	12,9	2 %
GBP	12,1	2 %
DKK	4,3	1 %
KWD	3,6	1 %
ISK	0,1	—
Totalt	<u>544,2</u>	<u>100 %</u>

Utestående lång- och medelfristig upplåning: Valutafördelning per 31.12.1982

(i miljoner)

	Antal lån	Lånebelopp i valuta	Efter justering för terminkontrakt o.dyl.			
			Bel. i val.	Bel. i SDR	Procent	
<i>Upplåning i icke-nordiska valutor</i>						
Japanska yen	2	JPY 30.000,0	32.721,6	126,2	26,3	
US dollar	9	USD 183,0	101,0	91,6	19,1	
SDR	5	SDR 75,6	75,6	75,6	15,8	
Tyska mark	2	DEM 70,5	151,6	57,8	12,0	
Brittiska pund	—	GBP —	10,6	15,5	3,2	
Nederländska gulden	2	NLG 35,0	35,0	12,1	2,5	
Schweizerfranc	2	CHF 25,0	25,0	11,4	2,4	
Kuwaitiska dinarer	1	KWD 3,0	1,8	5,6	1,2	
Luxemburgska franc	1	LUF 250,0	250,0	4,8	1,0	
Summa, upplåning i icke-nordiska valutor	24			400,6	83,5	
<i>Upplåning i nordiska valutor</i>						
Norska kronor	3	NOK 200,0	277,5	35,7	7,4	
Svenska kronor	2	SEK 175,0	175,0	21,7	4,5	
Finska mark	1	FIM 35,0	102,6	17,6	3,7	
Danska kronor	1	DKK 37,5	37,5	4,1	0,9	
Isländska kronor	1	ISK 2,4	2,4	0,1	0,02	
Summa, upplåning i nordiska valutor	8			79,2	16,5	
(Upplåning på inhemska nordiska kapitalmarknader)	(4)			(27,8)	(5,8)	
TOTALT	32			479,8	100,0	

Totalt beviljade lån 1.6.1976–31.12.1982: Fördelning på beviljningsår, lånetyp och sektor

(i miljoner SDR)

	Beviljat under 1976-77			Beviljat under 1978			Beviljat under 1979			Beviljat under 1980		
	Ant	Bel	Proc	Ant	Bel	Proc	Ant	Bel	Proc	Ant	Bel	Proc
<i>Investeringslån i Norden</i>												
Energi och olja	4	42,5	44,1	3	46,4	51,2	2	23,0	21,5	2	21,1	17,2
Kommunikation	1	6,0	6,2	0	0,0	0,0	4	5,8	5,4	5	12,5	10,2
Gruvdrift	0	0,0	0	1	1,8	2,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0
Råvaruinriktad ind.	2	36,0	37,4	0	0,0	0,0	3	29,2	27,2	2	3,8	3,1
Skogsindustri	1	1,0	1,0	0	0,0	0,0	2	15,4	14,4	1	8,3	6,8
Kemisk industri	1	0,4	0,4	1	2,3	2,5	2	5,4	5,0	1	0,3	0,2
Verkstadsindustri	3	8,0	8,3	2	4,7	5,2	7	17,2	16,0	9	26,4	21,6
Elektronikindustri	3	2,4	2,5	1	0,1	0,1	2	2,7	2,5	0	0,0	0,0
Handel och tjänster	0	0,0	0,0	1	3,6	4,0	1	1,8	1,7	0	0,0	0,0
Övriga invest.lån	0	0,0	0,0	1	1,4	1,5	2	0,6	0,6	4	9,1	7,4
Summa invest.lån	15	96,3	99,9	10	60,3	66,5	25	101,1	94,3	24	81,5	66,5
<i>Regionallån</i>	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	0	0,0	0,0	4	29,2	23,9
<i>Internationell utlåning</i>	0	0,0	0,0	2	30,4	33,5	2	6,1	5,7	2	11,7	9,6
TOTALT	15	96,3	99,9	12	90,7	100,0	27	107,2	100,0	30	122,4	100,0

	Beviljat under 1981			Beviljat under 1982			Totalt beviljat per 31.12.1982		
	Ant	Bel	Proc	Ant	Bel	Proc	Ant	Bel	Proc
<i>Investeringslån i Norden</i>									
Energi och olja	3	86,3	51,4	4	33,5	20,8	18	252,8	33,9
Kommunikation	4	7,5	4,5	6	21,6	13,4	20	53,4	7,2
Gruvdrift	2	16,2	9,6	0	0,0	0,0	3	18,0	2,4
Råvaruinriktad ind.	2	2,2	1,3	3	5,4	3,3	12	76,6	10,3
Skogsindustri	4	18,4	11,0	0	0,0	0,0	8	43,1	5,8
Kemisk industri	1	4,1	2,4	3	3,4	2,1	9	15,9	2,1
Verkstadsindustri	8	13,7	8,2	8	14,4	8,9	37	84,4	11,3
Elektronikindustri	2	0,7	0,4	0	0,0	0,0	8	5,9	0,8
Handel och tjänster	1	2,0	1,2	4	28,3	17,6	7	35,7	4,8
Övriga invest.lån	2	1,3	0,8	3	3,5	2,1	12	15,9	2,1
Summa invest.lån	29	152,4	90,8	31	110,1	68,2	134	601,7	80,7
<i>Regionallån</i>	3	7,0	4,2	4	12,0	7,4	11	48,2	6,5
<i>Internationell utlåning</i>	3	8,5	5,1	2	39,1	24,3	11	95,8	12,8
TOTALT	35	167,9	100,1	37	161,2	99,9	156	745,7	100,0

Belopp i miljoner SDR enligt kurs vid beviljningsperiodernas utgång.
 Statistiken har justerats enligt ingångna låneavtal.

Investeringslån i Norden per 31.12.1982: Samarbetstillfällena fördelade på länder och utjämnad fördelning av lånebelopp

(i miljoner SDR)

Låntagarnas hemland	Antal lån	Antal samarbetstillfällen med:					Totalbelopp	Procent av totalbelopp
		Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige		
Danmark	15	—	3	1	5	11	104,2	17%
Finland	50	3	—	1	10	40	119,1	20%
Island	4	2	0	—	2	2	38,8	7%
Norge	32	12	8	0	—	24	122,5	20%
Sverige	33	10	24	0	12	—	217,1	36%
TOTALT	134	27	35	2	29	77	601,7	100%

Bankens lån är alltid i minst två nordiska länders intresse. Vid varje låneprojekt måste det därför föreligga ett "samarbetstillfälle" i minst ett annat nordiskt land. Ovanstående tabell visar hur bankens investeringslån fördelar sig på varje land, och i vilka andra länder samarbetstillfällena förekommit. Det kan finnas flera samarbetstillfällena vid ett låneprojekt.

Om man tar Danmark som exempel, visar tabellen att 15 låntagare varit danska, och att det vid dessa lån funnits 3 samarbetstillfällena i Finland, ett i Island, 5 i Norge och 11 i Sverige. Vidare ser man att samarbetstillfällena i Danmark funnits för 3 av lånen till Finland, liksom för 2 av lånen till Island, 12 av lånen till Norge och 10 av lånen till Sverige. Totalt har samarbetstillfällena i Danmark funnits vid 27 av lånen till andra nordiska länder. Med 15 låntagare och 27 samarbetstillfällena har därmed danska intressen förekommit vid 42 av bankens 134 investeringslån.

De två sista kolumnerna anger en beräknad fördelning av det totala beloppet för investeringslån beviljade per 31.12.1982. Som fördelningsprincip har valts att 2/3 av beloppet påförts låntagarens hemland, och den återstående tredjedelen har påförts det land eller de länder där samarbets-tillfällena funnits.

Totalt antal lån – fördelning på storlek

Storleks- grupp (milj. SDR)	76-77	1978	1979	1980	1981	1982	Tot. antal	% av antal	% av belopp
0,1– 1,0	4	1	8	9	12	13	47	30,1	3,4
1,1– 2,0	3	3	3	3	9	7	28	17,9	5,7
2,1– 3,0	1	2	5	5	3	4	20	12,8	6,6
3,1– 5,0	3	1	5	4	4	5	22	14,1	11,0
5,1–10,0	1	2	4	6	3	5	21	13,5	20,5
10,1–20,0	1	2	1	3	1	1	9	5,8	18,7
20,1–	2	1	1	0	3	2	9	5,8	34,1
Totalt antal	15	12	27	30	35	37	156	100,0	100,0
Genom- snittligt lånebelopp	6,4	7,6	4,0	4,1	4,8	4,4	4,8		

Värdet av NIB:s inbetalade kapital per 31.12.1982

(i miljoner)

	Fördelning	Inbetalt i egen valuta	Värde 31.12.82	Ökning	Värde inkl. ackumulerat överskott	Värdeökn. inkl.ack. överskott	Genomsn. årlig förräntn.
Danmark	SDR 22	DKK 152,5	DKK 203,5	+ 33 %	DKK 330,3	+ 117 %	15,4 %
Finland	SDR 16	FIM 77,0	FIM 93,4	+ 21 %	FIM 151,6	+ 97 %	13,4 %
Island	SDR 1	ISK 2,6	ISK 18,3	+605 %	ISK 29,8	+1045 %	57,1 %
Norge	SDR 16	NOK 101,8	NOK 124,5	+ 22 %	NOK 202,1	+ 99 %	13,5 %
Sverige	SDR 45	SEK 236,0	SEK 362,7	+ 54 %	SEK 588,8	+ 150 %	18,5 %
TOTALT	SDR 100				SDR 162,4	+ 62 %	9,4 %

Styrelse*Danmark*

Erling Kristiansen, ambassadør, Udenrigsministeriet
 Suppl.: Hedeman Olsen, kontorchef, Industriministeriet
 Niels Erik Sørensen, kontorchef, Finansministeriet
 Suppl.: Bent Sveistrup, kontorchef, Danmarks Nationalbank

Finland

Eero Tuomainen, statsministerns sekreterare, Statsrådets kansli
 Suppl.: Annikki Saarela, konsultativ tjänsteman, Finansministeriet
 Pentti Uusivirta, bankdirektör, Finlands Bank
 Suppl.: Åke Wihtol, understatssekreterare, Utrikesministeriet

Island

Thorhallur Ásgeirsson, departementschef, Handelsdepartementet, styrelsens viceordförande
 Suppl.: Tómas Árnason, handelsminister Jón Sigurðsson, direktör, Internationella Valutafonden
 Suppl.: Guðmundur Magnússon, rektor, Islands Universitet

Norge

Arne Asper, administrerende direktør, Frionor Norsk Frossenfisk A/L
Suppl.: Harald Henriksen, administrerende direktør, Den Norske Industribank A/S

Hermod Skånland, direktør, Norges Bank

Suppl.: Kjell Kristensen, viseadministrerende direktør, A/S Vinmonopolet

Sverige

Arne Callans, verkställande direktör, Sveriges Investeringsbank AB, styrelsens ordförande

Suppl.: Robert Nilsson, statssekreterare, Industridepartementet (till 11.11.1982)

Arne Lindå, riksbanksdirektör, Sveriges Riksbank (från 9.12.1982)

Sten Westerberg, statssekreterare, Ekonomidepartementet (till 11.11.1982)

Suppl.: Arne Lindå, riksbanksdirektör, Sveriges Riksbank (till 9.12.1982)

Jan O. Karlsson, statssekreterare för nordiska samarbetsfrågor, Jordbruksdepartementet (från 9.12.1982)

Suppl.: Erik Åsbrink, statssekreterare, Finansdepartementet (från 9.12.1982)

Kontrollkommitté*Danmark*

Christian Christensen, folketingsmand (till 8.10.1982)

Jens Steffensen, folketingsmand (från 8.10.1982)

Erling Dinesen, fhv. minister

Finland

Ulf Sundqvist, riksdagsman

C. O. Tallgren, verkställande direktör

Island

Stefán Jónsson, altingsman

Halldór Ásgrímsson, altingsman, auktoriserad revisor

Norge

Håkon Kyllingmark, fhv. stortingsrepresentant

Odd Sagør, rådmann

Sverige

Paul Jansson, riksdagsman
Gunnar von Sydow, f. d. landshövding

Av kontrollkommittén utsedda fackrevisorer:

Eric Haglund, CGR-revisor, Finland
Ole Rathje, statsautoriseret revisor, Danmark

Administration*Verkställande direktör:*

Bert Lindström

Utlåning inom Norden

Direktör: Jan Lennerhagen
Bitr. direktör: Poul Hansen
Lars Selenius

Internationell utlåning

Direktör: Peter Laurson
Bitr. direktör: Per Aasmundrud
Bitr. direktör: Jens Høgel

Ekonomi och administration

Direktör: Peter Modeen
Christer Boije, administration
Gerd Bredenberg, redovisning

Likviditet

Direktör: Steen Steincke
Birgitta Kantola

Landriskbedömning och utredningar

Direktör: Knud Zimmer Ross
Gunnar Niemi, utredningar

Övriga funktioner

Bitr. direktör: Siv Hellén, chefsjurist, styrelsesekreterare
Anders Palm, juridik
Roald Pettersen, information

Till Kontrollkommittén för Nordiska Investeringsbanken **Revisionsberättelse**

I uppdrag av Kontrollkommittén för Nordiska Investeringsbanken har vi granskat bankens årsredovisning och räkenskaper samt förvaltning för år 1982. Granskningen har utförts i den omfattning god revisionsned förutsätter.

Årsredovisningen är uppgjord i enlighet med allmänna bokföringsprinciper och ger en rättvisande bild av bankens ställning per bokslutsdatum, resultatet av verksamheten och finansieringen för räkenskapsåret.

Vid vår revision har vi inte funnit anledning till anmärkning beträffande styrelsens och verkställande direktörens förvaltning av bankens angelägenheter.

Helsingfors den 7 februari 1983

Eric Haglund
CGR-revisor
Helsingfors

Ole Rathje
Statsautoriseret revisor
København

Till Nordiska ministerrådet

Kontrollkommitténs för Nordiska Investeringsbanken berättelse över revisionen av bankens förvaltning och räkenskaper.

I enlighet med § 13 av stadgarna för Nordiska Investeringsbanken utsedda att kontrollera bankens verksamhet och svara för revisionen av banken, avger vi efter att ha slutfört vårt uppdrag för år 1982 följande berättelse.

Kontrollkommittén har sammanträtt under räkenskapsåret och efter det bankens bokslut upprättats, varvid erforderliga kontroll- och granskningsåtgärder vidtagits. Bankens årsredovisning har genomgått vid möte i Helsingfors den 7 februari 1983, då vi även tagit del av den revisionsberättelse som avgivits av den av kontrollkommittén utsedda fackrevisorerna den 7 februari 1983.

Efter vår revision konstaterar vi att bankens verksamhet under räkenskapsperioden bedrivits i överensstämmelse med stadgarna,

att bokslutet, som efter avsättning av 3 000 000, – SDR för kreditrisker uppvisar ett överskott om 15 390 795,69 SDR, vilket i sin helhet av styrelsen föreslås överfört till reservfonden, ger en rättvisande bild av bankens verksamhet och av finansieringen under år 1982.

Vi tillstyrker för Nordiska Ministerrådet

att resultaträkningen och balansräkningen fastställs och

att styrelsen och verkställande direktören beviljas ansvarsfrihet för förvaltningen av bankens angelägenheter under den av oss granskade redovisningsperioden.

Helsingfors den 7 februari 1983

Odd Sagør

Halldor Ásgrímsson

Erling Dinesen

Paul Jansson

Stefán Jónsson

Håkon Kyllingmark

Jens Steffensen

Ulf Sundqvist

Gunnar von Sydow

C. O. Tallgren

*BILAGA***Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk investeringsbank vedrørende dens virksomhet i 1982 (C 42/e) samt Kontrollkomitéens beretning.**

Beretningen gir et konsentrert og oversiktlig bilde av bankens virksomhet i 1982. Det framgår at den sterke veksten i bankens utlån nå tilsynelatende har stanset opp. I likhet med i 1981 ble det også i 1982 bevilget 37 lån. Verdien av lånene bevilget i 1981 var 174,8 millioner SDR mens verdien av bevilgede lån i 1982 var 161,2 millioner SDR. Regnet i nordiske valutaer viser imidlertid utlåningen en økning i forhold til året før.

Siden banken startet sin virksomhet i 1976 har den bevilget 156 lån til en total verdi av 745,7 millioner SDR. 70 prosent av den nåværende utlånsramme er utnyttet. Ved årsskiftet 1981/82 var denne andelen 56 prosent.

Utlån til investeringer i Norden beløp seg til 110,1 millioner SDR i 1982 mens tilsvarende tall i 1981 var 159,3 millioner SDR. Av lånene i 1982 gikk 20,8 prosent til energisektoren, 13,4 prosent til kommunikasjonssektoren, 8,9 prosent til verkstedsindustrien, 17,6 prosent til handel og tjenestesektoren og 7,6 prosent til andre formål.

Under ordningen for regionallån som trådte i kraft 1. april 1980 har banken i 1982 ydet lån for 12,0 millioner SDR sammenlignet med 7 millioner SDR i 1981.

Internasjonale utlån består i hovedsak av et lån til AB Svensk Exportkredit. Lånet bidrar til å finansiere et vannkraftverk i Ecuador med svenske og norske leveranser. Verdien av de totale internasjonale utlån var i 1982 39,1 millioner SDR. Dette er en kraftig økning fra 1981 da verdien av tilsvarende utlån var 8,5 millioner SDR. Internasjonale utlån utgjorde 24,3 prosent av verdien av de totale utlån i 1982.

Utvalget har notert seg at de samlede utlån til energisektoren i 1982 er på 33,5 millioner SDR eller 20,8 prosent av bankens totale utlån i 1982. Dette er en kraftig nedgang fra de tilsvarende tall i 1981, men prosentandelen tilsvarer andelen i h.h.v. 1979 og 1980. Økonomisk utvalg legger fremdeles stor vekt på energisektoren og har flere ganger, bl. a. i forbindelse med behandlingen av medlemsforslag A 629/e om energi og miljø m. m., understreket målsetningen om å gjøre Norden mindre avhengig av importert energi, i første rekke olje. I denne sammenheng virker det finsk-svenske samarbeidsprosjektet om torvproduksjon interessant.

Profilen av fordelingen av lån på sektorer endres ganske betydelig fra år til år. Utvalget anser dette naturlig ut fra det begrensede antall prosjekter som det hvert år kan innvilges lån til. I 1982 skilte imidlertid sektoren handel og tjenester seg klart ut. Tidligere har bevilgede lån til denne sektoren utgjort en relativt ubetydelig andel av de totale lån. I 1982 utgjorde bevilgede lån til handel- og tjenestesektoren den nest største gruppen av

lån. Det største lån innen gruppen gikk til Det norske Veritas. Utvalget er enig i at samarbeidet mellom Veritas og de nordiske rederiene, skipsverftene og industriforetakene er viktig for utviklingen av nye skipstyper, ny teknologi og know-how. På denne bakgrunn synes innvilgningen av lånet på 25,7 millioner SDR å være godt fundert på nordisk basis. Utvalget hadde imidlertid gjerne sett at det også ble gitt noen flere opplysninger om de konkrete investeringene Veritas skal foreta. Av spesiell interesse vil det være å få vite om investeringene innebærer leveranser av utstyr e.l. fra flere nordiske land.

Under et møte mellom Økonomisk utvalg og Nordisk investeringsbank 16. november 1982 i Mariehamn ble det av representanter for bankens styre understreket at de to lån som er gitt til finansieringsselskapet A/S Nevi. Bergen, bl.a. gitt på grunnlag av den nordiske interesse de to prosjektene ble vurdert å ha. Utvalget vil, i likhet med representantene for bankens styre, uttale at disse lånene ikke må oppfattes slik at det nå er gitt presedens for å gi lån til finansieringsselskaper som sådanne.

Utvalget konstaterer at hele den kvote på 325 millioner NOK som ble stilt til disposisjon for en forsøksordning med regionallån, er fullt utnyttet. Dette er i samsvar med tidligere signaler fra Nordisk investeringsbank. Utvalget ser fram til i løpet av 1983 å motta den vurdering av regionallåneordningen som Ministerrådet (regionalministrene) har tatt initiativet til å få igangsatt.

Ordnningen med prosjektinvesteringsslån trådte ikraft 1. juli 1982. Utvalget har notert seg at banken har informert nordiske bedrifter, eksportfremmende organisasjoner og forretningsbanker om det nye finansieringssystemet. De første lånesøknadene er behandlet og det pågår forhandlinger om en del prosjekter. I løpet av 1982 er det ikke innvilget noen lån. Økonomisk utvalg er av den oppfatningen at ordningen med prosjektinvesteringsslån kan bli et positivt bidrag til både å styrke det nordiske samarbeidet og nordisk næringslivs konkurransevne. Utvalget er derfor meget interessert i å holdes orientert om næringslivets interesse for ordningen.

Økonomisk utvalg noterer ellers at NIB har inngått en samarbeidsavtale vedrørende prosjektinvesteringsslån med Verdensbanken og at lignende avtaler er aktuelle med flere utviklingsbanker. Sammen med Nordisk prosjektexportfond har NIB innledet et samarbeid med FN's utviklingsprogram (UNDP).

I 1982 opptok banken 9 lån til en verdi av 125,6 millioner SDR sammenlignet med 8 lån og 171 millioner SDR foregående år. På grunn av det høye rentenivå i de internasjonale kapitalmarkeder begrenset bankens opplåning seg de åtte første månedene i 1982 til i hovedsak å dekke låntakernes umiddelbare behov. På grunn av fallet i rentenivået mot slutten av året viste stadig flere låntakere interesse for å ta i bruk tidligere bevilgede lån. Av den grunn ble i 1982 det totale beløp for utbetalte lån for første gang større enn beløpet for bevilgede lån.

Av beretningen framgår det at bankens overskudd i 1982 var 18,4 millioner SDR sammenlignet med 13,2 millioner SDR året før. Økningen er på hele 40 prosent.

3,0 millioner SDR er avsatt till kredittrisikofondet. Det resterende overskudd på 15,4 millioner SDR foreslås overført til reservefondet. Dette er nå på 51,4 millioner SDR og utgjør vel halvparten av den kapital som medlemslandene har innbetalt.

Nordisk Ministerråd har foreslått å øke bankens grunnkapital med 400 millioner SDR slik at grunnkapitalen fordobles fra dagens nivå. Kapitalforhøyningen skal delvis oppnås ved innbetaling fra bankens medlemsland og delvis ved en overføring fra bankens reservefond. Utvalget gir i sin uttalelse til Ministerrådsforslag B 45/e om økning av Nordisk investeringsbanks grunnkapital sitt syn på spørsmålet.

Kontrollkomitéen konstaterer i sin beretning av 7. februar 1983:

- at bankens virksomhet i regnskapsperioden er drevet i overensstemmelse med vedtektene.
- at regnskapsresultatet, etter avsetning av 3 000 000 SDR for kredittriserer viser et overskudd på 15 390 795,69 SDR. Overskuddet foreslås overført til reservefondet. Regnskapsresultatet gir et riktig uttrykk for bankens stilling den 31.12.1982, for resultatet av bankens virksomhet og for finansieringen under året 1982.

Kontrollkomitéen anbefaler for Nordisk Ministerråd:

- at resultatregningen og balanseregningen godkjennes og
- at styret og administrerende direktør innrømmes ansvarsfrihet for forvaltning av bankens virksomhet for den regnskapsperioden som har vært gransket av denne komitéen.

Utvalget har ikke noe å bemerke til Kontrollkomitéens beretning. Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 42/e om Nordisk investeringsbanks virksomhet i 1982 og Kontrollkomitéens beretning til etterretning.

København, 11. februar 1983

Davíð Aþalsteinsson (F.)

Ulf Adelson (m)

Gunnar Berge (A)

Kjell Magne Bondevik (Kr.F.)

Lone Dybkjær (RV)

Ivar Hansen (V)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Olof Jansson (ÅS)

Paul Jansson (s)

Anker Jørgensen (S)

Gunnar Nilsson

Forman

Marit Rotnes (A)

Gunvor Schmitler (H)

Jøgván Sundstein (Fkfl)

Karin Söder (c)

Ola Ullsten (fp)

Berättelse

från Nordiska projektexportfonden

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

A. Namn och adress

Nordiska projektexportfonden
PB 241, Unionsgatan 30
SF-00171 Helsingfors 17

B. Startår

1982

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Syfte

Nordiska projektexportfonden har upprättats för en 3-årig försöksperiod från 1.7.1982. Verksamheten finansieras över ministerrådets allmänna budget och det gavs en ram på 9 milj. NOK för 1982/83. Fonden ingår i ett större aktionsprogram rörande nordiskt samarbete om projektexport.

Nordiska projektexportfonden skall bidra till att stärka de nordiska företagens internationella konkurrenskraft vid export främst till utvecklingsländer, men även statshandelsländer. Fondens huvudsakliga verksamhet är, att ge stöd till nordiska företag och institutioner vid uppgörandet av förutsättnings- och lönsamhetsstudier rörande konkreta projekt och för motsvarande aktiviteter, som kan leda till affärskontrakt. Projektet skall vara av nordiskt intresse. Fonden kan bevilja bidrag, som täcker högst 50% av kostnaderna. Det beviljade bidraget skall normalt återbetalas om projektet realiseras.

Stödverksamheten skall speciellt avse leveranser av varor och tjänster i samband med projekt, systemleveranser och liknande. Samtidigt skall verksamheten främja det industriella samarbetet i Norden.

E. Organisation

1. Administration

Projektexportfonden har en styrelse på 10 medlemmar samtidigt som Nordiska investeringsbanken är representerad vid styrelsens sammanträden av en observatör.

Styrelsens beslut verkställas av ett sekretariat, som ledes av en direktör. Sekretariatet är beläget i Helsingfors och har per 1.12.82 två anställda.

2. Styrelsens sammansättning

- Danmark: Kontorchef H. J. Assing, Udenrigsministeriet
Kontorchef Poul Assam, Danmarks Erhvervsfond
- Finland: Konsult.tj.man Christian Andersson, st.ordf.
Direktör Erkki Karmila, Finlands Exportkredit AB
- Island: Statsministerns ekon. rådgivare Thórður Friðjónsson
Byråchef Björn Lindal, Handelsministeriet
- Norge: Underdirektør Asbjørn Sveen, Handelsdepartementet
Direktør Kjell-Martin Frederiksen, Norges Industriforbund
- Sverige: Departementsrådet Carl Ivar Öhman, Handelsdepartementet
Direktör Bengt Lundgren, Sveriges exportråd

3. Personal

Verkställande direktör Hans Høegh Henrichsen
Sekreterare Mona Onger

F. Verksamhet

Projektexportfonden upprättades 1.7.1982, men kom först i verksamhet den 1.10.1982, då verkställande direktören anställdes, och helt naturligt har en stor del av tiden gått till praktiska förberedelser, inredning av kontorsutrymmen, anskaffning av kontorsmaterial och -maskiner, anställande av sekreterare m. m.

Fonden har sitt kontor i anknytning till NIB:s lokaler i Helsingfors och har under hela etableringsfasen haft stor glädje av ett nära och gott samarbete med banken.

Fondens direktör kommer under loppet av sista kvartalet 1982 att ha besökt de nordiska huvudstäderna med tanke på kontakt med centralorganisationerna inom exportverksamhet och finansväsende i varje land. Dessa besök har redan nu visat sig mycket nyttiga, icke minst genom den publicitet, som fondens verksamhet kan tänkas få genom de större bankerna.

Samtidigt har utarbetats en första informationsbroschyr för fonden, som dels distribueras enligt NIB:s adresslistor, dels genom de nationella exportfrämjande organisationerna. Allt som allt har broschyren tryckts i en upplaga om 14000 exemplar.

Vad gäller fondens egentliga syfte, har intresset från näringslivet och organisationerna varit större än väntat. Redan till det första styrelsemötet, efter det aktiviteten kommit igång hade inkommit 15 stödansökningar, varav 10 av dem i en sådan form, att de kunde framläggas för behandling i styrelsen.

Av de medel, som har anslagits för projekt 1982, NOK 2,6 milj. blev

20% utdelade före utgången av pågående år. De övriga överförs till 1983. Fondens budget för 1982 är totalt NOK 3 milj., varav NOK 220 000:– är avsett för löner och NOK 180 000:– för varor och tjänster.

G. Framtidsplaner

Som ovan nämnts, tyder ansökningarna om stöd och de förfrågningar, som fonden erhållit under de första 3 månaderna av sin verksamhet, på att det finns stort intresse inom näringslivet för fonden.

De hittills inkomna förfrågningarna sträcker sig över ett mycket stort fält. Det är fråga om konkreta projekt inom fiske och skeppsbyggnad i sydöstra Asien och Indien, lantbruk och fiske i Egypten och Sudan, ett verkstadskomplex i Saudi-Arabien, för att nämna några. Också från konsultfirmor har fonden mottagit preliminära förfrågningar i synnerhet vad gäller kraftutbyggnadsprojekt i sydöstra Asien och Västafrika samt en grundläggande investeringsstudie i Malaysia.

Projektexportfonden har av de nordiska exportfrämjande organisationerna anmodats att stå som koordinator i samarbete med NIB för ett omfattande gemensamt företag, när det gäller att säkra nordiska leveranser av produkter, utrustning och tjänster i samband med Indonesiens maritima transportprogram under en kommande 5-årsplan. Detta program omfattar totala investeringar på över 8 miljarder US\$ och man planerar nu en studie för identifiering av de segment av transportplanen, som kan passa för nordiska industrier, och på basen av detta bygga upp ett leveransprogram och ett finansieringspaket.

Gemensamt med NIB siktar man på att ingå ett samarbetsavtal med UNDP och därigenom med FN:s specialorganisationer med tanke på att få tillgång till upplysningar om de många projekt, som diskuteras inom dessa organ. Fonden anser denna kontakt med FN som särdeles viktig utgående från behovet att få kännedom om projekt på ett tillräckligt tidigt stadium för att kunna säkra rimlig tid för nordisk industri att förbereda sig.

Fonden kommer inom loppet av 1983 att lägga stor vikt vid att säkra och fördjupa det nära samarbetet med både de nordiska exportfrämjande organisationerna och med respektive lands finansinstitutioner.

H. Finansiering

Nordiska projektexportfonden finansieras under Nordiska ministerrådets allmänna budget. För 1982 tilldelades till disposition ett totalbelopp på NOK 3 milj. fördelat med NOK 2,6 milj. till projekt och 0,4 milj. till löner, varor och tjänster.

BILAGA I

01 Nordiska projektexportfonden

I samband med beslutet om ändringar och tillägg i § 6 i Nordiska investeringsbankens stadgar fattade Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 15 september 1981 och den 28 februari 1982 beslut om stadgar för Nordiska projektexportfonden. Stadgarna trädde i kraft den 1 juli 1982.

Stadgar för Nordiska projektexportfonden

1 § Fondens syfte

Fondens syfte är att stärka de nordiska företagens internationella konkurrenskraft genom att ge stöd till projekt där ett nordiskt intresse föreligger.

2 § Fondens verksamhetsområde

Fonden har till uppgift att stödja nordiska företag och organisationer i uppgörandet av förutsättnings- och lönsamhetsstudier i samband med internationella projekt (s. k. prefeasibility- och feasibility studier).

Fonden kan även stödja genomförande av

1. nordiska och internationella seminarier inom områden och branscher, där nordiska företag är internationellt sett konkurrenskraftiga;
2. grundläggande marknadsundersökningar och studier av efterfrågesituationen i målområden, där ett nordiskt intresse för leveranser kan föreligga;
3. identifiering av nordiska kompetensområden såsom genom analyser av industrisektorer och konsulttjänster i Norden.

3 § Fondens befogenheter att lämna stöd

Fonden beslutar inom ramen för de medel, som är ställda till fondens förfogande, efter ansökan om stöd till projekt och program i enlighet med §§ 1 och 2 i dessa stadgar samt i enlighet med av Nordiska ministerrådet givna direktiv för fondens verksamhet.

Stöd beviljas inte till projekt inom Norden.

Stödet bör fördelas så, att en rimlig balans över tiden uppstår i fördelningen länderna emellan.

Stöd enligt § 2 i dessa stadgar kan ges för täckande av högst 50 procent av kostnaderna.

Stöd till förutsättnings- och lönsamhetsstudier i samband med internationella projekt enligt § 2 mom. 1 i dessa stadgar förutsätter att studierna är knutna till realiserandet av ett konkret projekt med sikte på en senare anbudsgivning i samband med projektet. Om anbud, som baseras på av fonden stödd studie, leder till att projektaffären realiserar, skall bidraget

återbetalas. Fonden kan, om särskilda skäl föreligger, bevilja undantag från återbetalningsskyldigheten eller del därav. Återbetalade medel tillföres fonden.

4 § Fondens administration

Fondens styrelse består av två representanter för vardera Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Representanterna utses av vederbörande regering för en tid av tre år. Styrelsen är beslutsför när minst sex ledamöter, som företräder minst fyra länder, är närvarande. Om närvarande representanter för två länder motsätter sig ett beslut, kan detta inte fattas. Vid styrelsens sammanträden äger Nordiska investeringsbanken vara företräd genom en observatör.

Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande. Över styrelsens sammanträden skall protokoll föras.

Styrelsen anställer fondens sekretariat och utfärdar dess arbetsordning.

Ansökan om bidrag från fonden ställs till dess sekretariat.

För fonden gäller i fråga om budget, räkenskaper och revision m. m.

1. budgetreglemente för Nordiska ministerrådets budget
2. särskild instruktion för ekonomiförvaltningen vid Nordiska projektexportfonden fastställd av Nordiska ministerrådet.

Berättelse över verksamheten insänds årligen till Nordiska ministerrådet.

5 § Övrigt

Fonden skall ha sitt säte i Helsingfors.

Nordiska ministerrådet beslutar om ändringar, tillägg eller upphävande av dess stadgar.

Dessa stadgar träder i kraft den 1 juli 1982.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Nordisk prosjektteksportfond ble opprettet i juli 1982. Virksomheten finansieres over Ministerrådets institusjonsbudsjett og hadde i 1982/83 en ramme på 9 millioner NOK.

Nordisk prosjektteksportfond skal bidra til å styrke nordiske foretaks internasjonale konkurranseevne ved eksport til utviklingsland og statshandelsland. Fondet kan bevilge bidrag opp til 50 prosent av forutsetnings- og lønnsomhetsstudier av potensielle prosjekter. Det bevilgede beløp skal normalt betales tilbake dersom prosjektet realiseres.

Økonomisk utvalg har merket seg at virksomheten til Prosjektteksportfondet er begynt å bli kjent blant nordiske foretak. Fondets berettigelse er selvsagt helt avhengig av at næringslivet i Norden har bruk for de tjenester fondet kan yte. Det er positivt at fondet har flere søknader om støtte som har kunnet styrebehandles. Spesielt interessant virker samarbeidet med Nordisk investeringsbank og de nordiske eksportfremmende organisasjonene i forbindelse med Indonesias maritime transportprogram.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 43/e om Nordisk prosjektteksportfonds virksomhet 1982 til etterretning.

Stockholm, 21. januar 1983

Hallvard Bakke (A)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Povl Brøndsted (V)

Mikko Ekorre (Skdl)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Anker Jørgensen (S)

Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)

Gunnar Nilsson (s)

Formann

Sten Svensson (m)

Berättelse

från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna
c/o Överlärare Ulla-Stina Westman
Svenska social- och kommunalhögskolan
Topeliusgatan 16
SF-00250 Helsingfors 25

B. Startår

1969

C. Syfte

Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna är ett organ för pedagogiskt och innehållsmässigt utvecklingsarbete rörande undervisningen i journalistik och kommunikation i samverkan med forskning och yrke. Rektorskommitténs uppgift är att främja en gemensam nordisk miljö inom ovannämnda områden och därigenom stimulera en nordisk tradition i journalistutbildningen.

D. Organisation

Rektorskommittén består av rektor eller motsvarande ansvarig ledare för journalistutbildningen vid följande institutioner i de nordiska länderna:

Danmark: Danmarks Journalisthøjskole, Århus

Finland: Svenska social- och kommunalhögskolan, Helsingfors, Tammerfors Universitet

Norge: Norsk Journalisthøgskole, Oslo

Sverige: Journalisthögskolan i Göteborg, Journalisthögskolan i Stockholm

Rektorskommittén utser inom sig ordförande för en period av tre år. Ordförandeposten besätts av de olika länderna i tur och ordning.

Rektorskommittén har sitt säte vid den utbildningsinstitution där ordföranden verkar. Kostnaderna för Rektorskommitténs verksamhet bestrids över den nordiska kulturbudgeten under kulturavtalet.

E. Verksamhet

Rektorskommitténs verksamhet under 1982 har helt varit inriktad på att förbereda och genomföra seminariet för journalislärare i Murikka i Finland den 8–12 augusti 1982. I seminariet deltog 30 lärare från journalisthögskolorna i Norden.

Seminariet 1982 hade förberetts av en nordisk arbetsgrupp och genomfördes av lärare vid Tammerfors universitet. Kursledare var Pertti He-manus och Taisto Hujanen.

Seminariet arbetade med temat "Journalistik under förvandling" vilket enligt arrangörernas utvärdering visade sig lyckat såtillvida att det gav möjlighet till diskussion kring flera journalistiska problem utan alltför snäva avgränsningar. Den huvudsakliga diskussionen rörde sig om avsaknaden av journalistisk forskning vid journalisthögskolorna. De närvarande fann detta vara en brist som försatt journalisthögskolorna i en situation som snarast måste korrigeras. Gemensamma nordiska åtgärder och intensifierat samarbete vid journalisthögskolorna är därför av nöden, konstaterade seminariet. Rektorskommittén tillsatte därför på sitt möte den 17 september en arbetsgrupp som skall dra upp ramar för den forskning som avser att ge pedagogiskt underlag för undervisningen vid journalisthögskolorna.

Rektorsmötet beslöt vidare att erbjuda sina tjänster i fråga om utbildning i massmedieteknik för samer.

F. Framtidsplaner

Under 1983 kommer en arbetsgrupp att kartlägga möjligheterna för den ovan nämnda forskningen vid journalisthögskolorna i Norden för att 1984 vid ett seminarium i Oslo kunna lägga fram material av pedagogisk relevans. Arbetsgruppen har beviljats ett anslag på 18 000 Dkr för sitt arbete. För 1984 planeras ett tvärvetenskapligt seminarium kring kvalitativ journalistikforskning som ett led i journalistikundervisningen i Norden.

G. Finansiering och ekonomi

1. Översikt över bokslut och budget (1 000-tal FIM/DKK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>	11,7 FIM	120 DKK	18 DKK
<i>Intäkter</i>			
Anslag	15 DKK (= 9 FIM)		
Överskott -80	7,5 FIM		

Berättelse

från Nordiska kommittén för byggbestämmelser

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska kommittén för byggbestämmelser
Eriksgatan 24 A, lok 703,
00100 Helsingfors 10,
Finland

B. Startår

1955

C. Deltagande länder

Finland, Sverige, Norge, Danmark, Island

D. Syfte

NKBs uppgift är att samordna byggbestämmelserna i de nordiska länderna inom områden där en samordning är angelägen samt främja nordiskt samarbete av väsentlig betydelse för en sund utveckling rörande byggbestämmelser i enlighet med vad som anges i NKBs arbetsprogram.

E. Organisation

1. Administration

NKB består av en styrelse (huvudkommitté) och ett centralt sekretariat samt projektgrupper för avgränsade arbetsuppgifter och tekniska sekretärer utsedda av enskilda länder.

2. Styrelsens sammansättning

Styrelsen består av två representanter från vart och ett av de nordiska länderna (Island en representant). Dessa utses av respektive centrala byggmyndigheter.

Centrala sekretariatet består av personal anställd av styrelsen inom ramen för av ministerrådet fastställd budget. Det leds av en central sekreterare. (Se Bilaga)

3. Personal

Central sekreterare (huvudtjänst)
Byråsekreterare (tillfällig tjänst)

F. Verksamhet

NKB har under året arbetat vidare efter sitt senaste arbetsprogram som fastställdes 1976 och i överensstämmelse med Nordiska Ministerrådets handlingsprogram samt det projektprogram som med stöd härav utarbetats av Nordiska ämbetsmannakommittén för samarbete inom byggsektorn (ÅK-Bygg). De aktuella projektområdena har under 1982 varit bl. a. bärande konstruktioners säkerhet, stål- och aluminium konstruktioner, inneklimat, energihushållning samt godkännande och kontroll, måttkrav, skydd mot olycksfall, skorstenar samt underhåll och ombyggnad.

G. Framtidsplaner

Nordiska Ministerrådet (bostadsministrarna) har vid sitt senaste möte i Uleåborg i augusti detta år fastslagit ett nytt arbetsprogram. Samtidigt som detta arbetsprogram utarbetats har NKB reviderat sitt arbetsprogram som godkänts 1976.

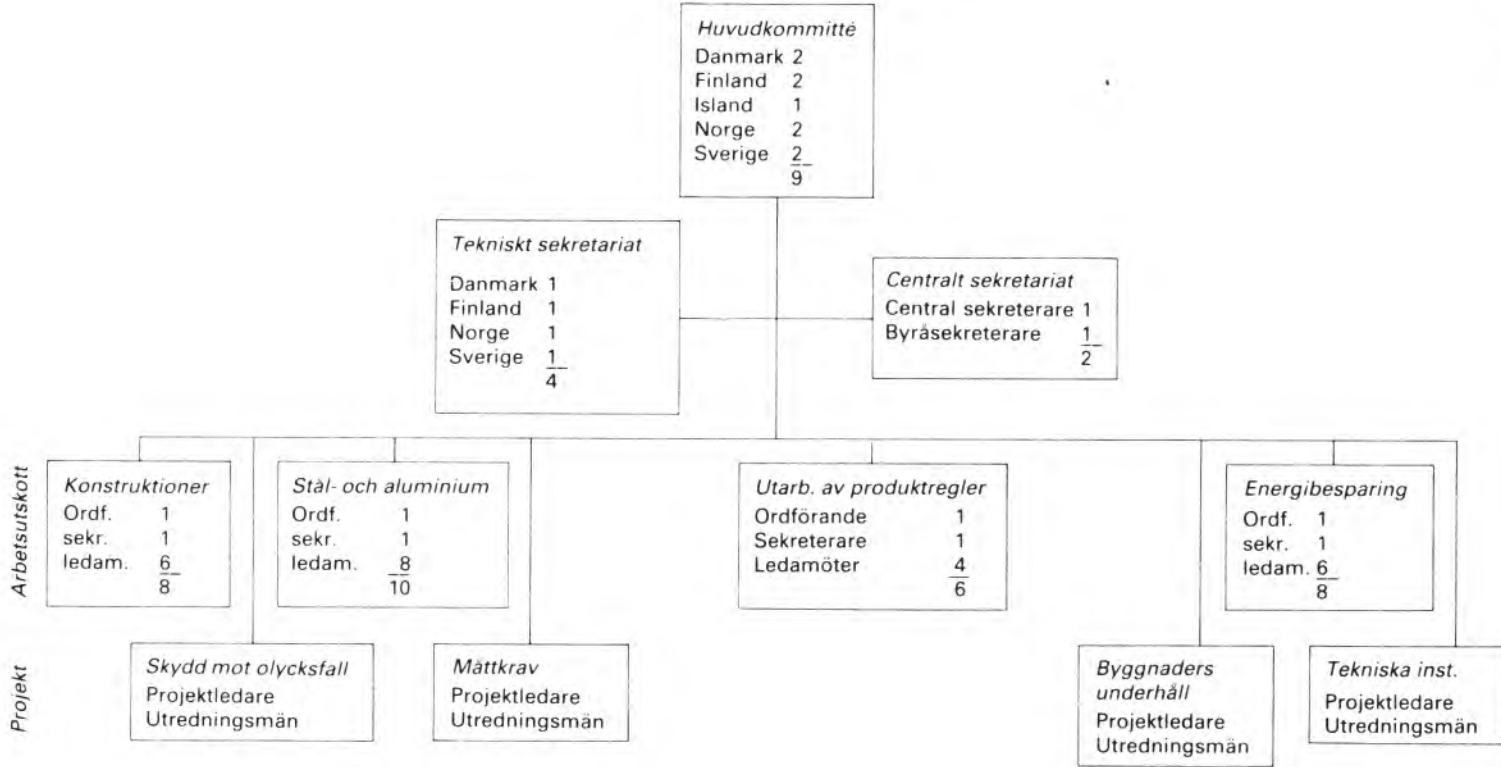
I NKBs nya arbetsprogram, vilket ännu inte slutgiltigt godkänts av NKBs styrelse, betonas särskilt arbetet med att utarbeta gemensamma regler för typgodkännande och kontroll av byggnadsprodukter. Dessutom understryks behovet av att beakta materiella resursfrågor och ekonomiska konsekvensutredningar vid utarbetandet av nya bestämmelser eller omarbetandet av tidigare utgivna normer. Dessa frågor kommer att särskilt uppmärksammas i verksamheten åren 1985–1986.

H. Finansiering

NKBs central sekretariat finansieras i sin helhet över Nordiska Ministerrådets budget. Vid utarbetandet av gemensamma riktlinjer och i övrig projektverksamhet användes såväl nationella medel som medel som Ministerrådet beviljat för särskilt prioriterade områden. De medel som beviljas över respektive lands nationella budget användes i främsta rummet för projekt som i detta land anses ha stor betydelse för byggbranschen.

Till den del medel beviljas via NMR gäller i fråga om budget, räkenskaper och revisorns reglemente för NMRs budget och instruktion för ekonomiförvaltning vid NKB.

Organisationsschema 1982

Berättelse

från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordisk institut för regionalpolitisk forskning (NordREFO)
Postboks 15 Grefsen
N-Oslo 4
Tel: 02-15 53 10

B. Startår

1966. Verksamheten övergick till institutionsform den 1.1.1980.

C. Deltagande länder

Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige.

D. Syfte

NordREFO skall samordna forskning inom det regionalpolitiska fältet. Detta innebär inte endast att systematisk kontroll och initieringsverksamhet skall förekomma i förhållande till den regionalpolitiska forskning som på olika sätt anknutits till ministerrådets verksamhet. Översikt av och olika former av kontakt skall prövas även i förhållande till annan relevant forskning.

Egen forskning skall bedrivas med nordiskt komparativa utgångspunkter inom det regionalpolitiska fältet. Forskningen skall vara problemorienterad, vilket som regel kräver tvärvetenskapliga angreppssätt. Forskningen skall också vara inriktad på att få praktisk betydelse för regionalpolitisk verksamhet i de olika nordiska länderna.

NordREFO skall också verka som ett kontaktorgan mellan forskare, forskningsinstitutioner och planeringsinstitutioner med anknytning till regionalpolitik.

Efter särskilda uppdrag skall NordREFO kunna utföra kvalificerade utredningar, eller annan verksamhet såsom metodutveckling eller bistånd vid undersökningsdesign för andra organ.

Informationsverksamhet och kunskapsöverföring skall ske, huvudsakligen mellan forskning och planering. Som ett led i denna verksamhet utges tidskriften NordREFO. Dessutom anordnas konferenser, symposier och annan praktisk verksamhet. I NordREFO's publiceringsverksamhet ingår också att utge forskningsrapporter, och i särskilda fall också böcker.

E. Organisation

1. Administration

Institutet leds av en styrelse som består av en ledamot och en personlig suppleant från samtliga fem nordiska länder, samt en representant från Nordiska ministerrådets sekretariat (utan rösträtt). De nationella ledamöterna utses av de ministerier som är ansvariga för regionalpolitiken. Styrelsen utser inom sig ordförande och vice ordförande för ett år i sänder. Ordförandeskapet roterar mellan styrelsens ledamöter.

Styrelsen bistås i sin verksamhet av ett sekretariat som f. n. är samlokaliserat med Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR) i Oslo. NIBR utför administrativ service åt NordREFO.

Medlemmarna i NordREFO's forskningsgrupper (forskare och praktiker) utses som regel av nationella organ. NordREFO kan komplettera grupperna med konsultativa ledamöter.

2. Styrelsens sammansättning

Kontorchef Anders Svarre, Danmark, *ordförande*

Suppleant: Kontorchef Arne Gaardmand

Bitr. avdelningschef Antti Uusi-Hakala, Finland

Suppleant: Planerare Veijo Ojala

Vice direktör Sigurður Guðmundsson, Island

Suppleant: Planerare Ingimundur Sigurpalsson

Underdirektör Åsmund Sæther, Norge, *vice ordförande*

Suppleant: Byråsjef Kåre Movold

Sekreterare Sture Öberg, Sverige

Suppleant: Bitr. sekreterare Ivar Lidström

Konsulent Hans Lyder Clementz, Nordiska ministerrådets sekretariat.

3. Personal

Leif Grahm, institutchef, Sverige

Oili Koskela, førstesekretær, Finland

(Ca 6 forskningssekreterare arvoderas i forskningsgrupperna. Ca 15 personer i forskningstjänster arvoderas för begränsade insatser.)

F. Verksamhet

Projektverksamhet

NordREFO inledde en ny forskningssetapp under 1980. Samma år omorganiserades verksamheten till institutionsform och sekretariatet flyttades

till Oslo. Under 1982 har tyngdpunkten i arbetet legat vid de enskilda forskningsgruppernas verksamhet. Nedan ges en kortfattad beskrivning av de fyra *temaområden* som NordREFO's forskning är inriktad på under innevarande forskningsetapp, och under vilka de enskilda projekten bedrivs.

I. Regionalpolitikens förutsättningar

De ekonomiska och välfärdsmässiga förutsättningarna för dagens regionalpolitik undersöks. En uppdatering av den regionalpolitiska problembilden göres i sammanhanget. De regionalpolitiska åtgärderna analyseras i relation till den nya problembilden. Särskild uppmärksamhet ägnas små orters förutsättningar för näringsliv och annan verksamhet.

Inom temaområdet pågår f. n. två projekt: "Den välfärdsmässiga och ekonomiska förankringen av regionalpolitiken", och "Industrins utvecklingsbetingelser på mindre orter och i glest befolkade områden i de nordiska länderna".

II. Regional planläggning

Goda regionalpolitiska ambitioner har ofta visat sig svåra eller omöjliga att realisera p. g. a. att olika samhällssektorer var för sig drivit olika politik. Sektorssamordning har formulerats som ett fundamentalt problem för forskningen. I förlängningen ligger frågorna kring de strukturella förskjutningarna av makt och ansvar i samhället, som brukar diskuteras i termer av korporativism. Undersökning av de administrativa förutsättningarna för regionalpolitiken behandlar också offentliga institutioners känslighet för olika demokratiska krav, och förmågan till förnyelse i förhållande till olika innovationer.

Inom temaområdet pågår f. n. ett projekt, "Administrativa betingelser för regional planläggning i Norden".

III. Regionala effekter av regionalpolitiska medel och av lagar och offentliga åtgärder

I samtliga nordiska länder pågår evalueringar av det traditionella regionalpolitiska stödet till näringslivet. NordREFO har tagit som sin uppgift att sammanföra undersökningarna, få till stånd ett erfarenhetsutbyte, samt utvärdera angreppssätt och metoder i respektive undersökningar. Under senare tid har den offentliga sektorns agerande allt mer betraktats som ett regionalpolitiskt medel. Evaluering av den offentliga sektorns roll i regionala utvecklingsförlopp har därför också uppfattats som en central uppgift för NordREFO.

Temaområdet bearbetas av två projekt, "Uppföljning och utvärdering av effekter av regionalpolitiska åtgärder" och "Regionala effekter av den offentliga sektorns lokalisering".

IV. Regionala konsekvenser av teknisk och ekonomisk utveckling. Ett framtidsperspektiv

Ett långsiktigt perspektiv lägges på regional strukturomvandling. Betydelsen av teknologi och tillämpningen av olika ekonomiska utvecklingsmodeller skall belysas.

Teknologi uppfattas som kopplingen mellan teknik och social organisation, varav ingen faktor kan analyseras oberoende av den andra. Spekulative framtidsbilder skall produceras, för att stimulera fantasin vid diskussion om möjligheter och regionala konsekvenser av olika teknologival.

Inom temaområdet bedrivs projektet "Regionala konsekvenser av strukturomvandling och teknisk utveckling".

Övrig verksamhet

a. Tidskriften

Tidskriften NordREFO har förnyats både layoutmässigt och innehållsligt. Det material som publicerats har inordnats i en redaktionell policy, och sträcker sig från strikt rapportering av forskning och vetenskaplig diskussion till aktuell debatt om regionalpolitik. Den redaktionella verksamheten omfattar också bidrag från enkla notiser av informationskaraktär till recensioner av aktuell litteratur.

Tidskriften har valt att behålla en numrering som anknyter till kalenderår. Redaktionen har dock deklarerat som officiell policy att en återhållsamhet vid publiceringen i början av forskningsetappen kommer att följas av en tätare publicering mot etappens slut, vilket får till följd att flera nummer publiceras under beteckning som ej stämmer med kalenderår. Under 1982 har följande nummer publicerats:

1981: 1-2 Offentlig sektors roll i regional utveckling

1981: 3-4 Regional välfärd

1982: 1-2 Teknik och samhälle. Om teknologifrågor i regionalpolitiken.

1982: 3-4 Administrativa betingelser för regional planläggning.

b. Forskningsamordning

Styrelsen har under året sökt skapa en överblick över regionalpolitiskt relevant forskning. Huvudsakligen har detta skett via projektgruppens direkta eller indirekta kontakter med forskning på fältet i Norden. Dessutom har styrelsen under året följt ett antal institutioner som bedriver forskning eller utredning med anknytning till regionalpolitisk planering.

En nordisk rond har genomförts med granskning av de nationella forskningsfondernas program, möjligheter och policy, vad gäller finansiering av regionalpolitiskt relevant forskning.

Symposier kring regionalpolitiska frågor bevakas av styrelsen. Se vidare under nästa rubrik.

c. Initiering

NordREFO's huvudsakliga arbete när det gäller initiering av ny forskning sker direkt i anknytning till det forskningsprogram som beskrivits ovan. Utanför denna verksamhet förekommer dock en initieringsverksamhet. Så har t. ex. samarbete förkommit vid uppstartande av regionalpolitiska projekt med Nordkalottuniversiteten, och påverkan har utövats vid uppläggning av projekt med anknytning till Nordiska forskarkurser.

Symposier, seminarier, konferenser etc med anknytning till för regionalpolitiken centrala frågor bevakas kontinuerligt. Härigenom skapas inte endast överblick av relevant verksamhet utanför NordREFO's direkta verksamhet. Genom plädering för hänsynstagande till regionalpolitiska aspekter utövas också indirekt påverkan på kommande forskning.

Under året har NordREFO utanför den ordinarie projektverksamheten genomfört en större konferens. Denna utgör ett led i verksamheten att föra ut kunskap utvecklad inom NordREFO's organisation och föra in problemuppfattningar från politik och planering till forskarsamhället. Utgångspunkten har valts i den tidigare Ortssystemgruppens slutrapport, "Ortssystemets framtida utveckling", NordREFO 1979:1. Denna har kompletterats med ett antal kvalificerade bidrag kring frågan hur man går vidare med forskningen. Dessa bidrag har publicerats i NordREFO 1980:3-4. "Regionala strukturanalyser. Bosättningsmönstrets förändring i Norden".

Med liknande utgångspunkter har en konferens kring den tidigare Miljöpreferensgruppens slutrapport, "Leva i Norden", NordREFO 1978:3, och "Regional välfärd", NordREFO 1981:3-4, genomförts.

d. Informationsöverföring internationellt

En redaktionskommitté har utarbetat riktlinjer för produktion av en internationell vetenskaplig publikation, huvudsakligen baserad på NordREFO's tidigare forskning. Verksamheten har ej varit omfattande på grund av resursbrist.

e. Yttranden

NordREFO har under året yttrat sig över utredningen "Naturgass i Nord", *NU 1981:13*.

G. Framtidsplaner

Enligt tidigare uppgjorda planer avser NordREFO att avsluta arbetet i forskningsgrupperna vid 1983 års utgång. Avsikten är att varje forskningsgrupp vid denna tidpunkt skall ha någon form av manus, som en produkt av gruppens arbete. Trots väsentliga nedskärningar på begärda budgetmedel avser alltså NordREFO att avsluta grupparbetet under 1983, om än med viss sänkning av ambitionsnivån. Vissa publiceringskostnader vältras dock över till det följande året. Visst tekniskt arbete med att slutrapportera

kommer också att pågå under 1984, men enbart på sekreterarnivå. Det huvudsakliga arbetet under 1984 skall bedrivas genom det centrala sekretariatet, som tillsammans med styrelsen skall *producera en slutrapport* från etappen.

Tidskriften NordREFO går år 1984 in på 15:e årgången. Innehållet kommer huvudsakligen att bestå av huvudrapporter från de olika forskningsgrupperna. Utanför denna utgivning kommer separata rapporter/bilagor att publiceras från annan av NordREFO initierad verksamhet.

En av NordREFO's viktigaste uppgifter ligger i forskningssamordningen. NordREFO's styrelse har under innevarande etapp poängterat att detta skall innebära ett ansvar för kommunikation, samarbete och verksamhetsinitiering också utanför NordREFO's egen projektorganisation. Informationsspridning mellan nordiska forskare och praktiker, kvalitetsförhöjning genom granskning och erfarenhetsöverföring, större vikt vid regionalpolitiska frågeställningar i forskning utan direkt anknytning till NordREFO's forskningsprogram eller organisation utgör viktiga *resultat av verksamheten, som ej avrapporteras i NordREFO's forskningsrapporter.* Forskning som ett led att stärka den nordiska sammanhållningen kan dessutom motiveras på precis samma grunder som varje nordisk samarbetsverksamhet. Det är alltså viktigt att erfarenhet av detta slag också tillvaratas och på något sätt vidareförs.

Utvärdering av erfarenheterna av hela organisationens arbetssätt och bedömningar av önskvärdheten av organisatoriska alternativ inför framtiden kommer att göras under 1984. I sammanhanget kommer särskilt att beaktas de förändringar som ligger i möjligheterna till forskningsfinansiering nordiskt och i de olika länderna var för sig.

Under 1984 skall arbete med *utformningen av nytt forskningsprogram* inledas. Myndighetskontakter, enskilda forsknings-/evalueringsbidrag, konferenser, remissomgångar m. m. brukar höra till ingredienserna. NordREFO's styrelse har ännu inte tagit ställning till formerna.

Lokaliseringen av NordREFO's sekretariat skall cirkulera mellan de nordiska länderna. Vid innevarande etapps avslutning bör frågan om lokalisering efter beslut av NordREFO's styrelse utredas administrativt. Erfarenheter från tidigare flyttning visar att frågan är komplicerad.

Den här skisserade verksamheten, som rymmer flera moment av evaluering i samband med avslutning av föregående forskningsetapp, samtidigt som en ny skall startas upp, är mycket resurskrävande. Vid begränsningar i beviljningarna kommer NordREFO att prioritera de avslutande och evaluerade momenten, och endast påbörja en försiktig uppstartning av den nya etappen. Den nya forskningsetappen börjar på så vis knappast förrän 1985. En övergång till mera rullande forskningsetapper sker också, vilket kan ha vissa planeringsmässiga fördelar, genom bättre anpassning till administrativa beslutsprocesser, både vid programskrivningar och anslagsbeviljningar.

H. Finansiering

Nordiska ministerrådets beviljning 1982, enligt
samarbetsministrarnas beslut den 27 mars 1981

Lönereservmedel

1 428 000 NOK

135 000 "

1 563 000 NOK

Miljøverndepartementet och Kommunaldepartementet i Norge har beviljat 100 000 respektive 127 000 NOK för täckande av ett budgetunderskott under posten "Varor och tjänster".

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen

NordREFO ble opprettet i 1966 og ble inntatt på Ministerrådets institusjonsbudsjett i 1980. Bevilgning for 1982 var 1 428 000 NOK.

NordREFO's forskningsprogram skjer innenfor fire temaområder:

- Regionalpolitikkenes forutsetninger
- Regional planlegging
- Regionale effekter av regionalpolitiske midler og av lover og tiltak
- Regionale konsekvenser av teknisk og økonomisk utvikling – Et framtidsperspektiv.

Arbeidet med å skape en oversikt over den regionalpolitisk relevante forskning som foretas i Norden har fortsatt i 1982.

I løpet av året har NordREFO i tillegg til prosjektvirksomheten gjennomført en større konferanse for å informere om NordREFO's virksomhet og å motta impulser fra politiker- og planlegerhold.

NordREFO planlegger å avslutte arbeidet i forskningsgruppene i løpet av 1983. En vurdering av hele organisasjonens arbeidsmåte og utformingen av nytt forskningsprogram innledes i 1984.

Flere av Økonomisk utvalgs medlemmer var tilstede ved NordREFO's informasjonskonferanse. På bakgrunn av denne konferansen uttalte utvalget i august 1982 at i tilknytning til de vurderinger som gjøres av forskningsresultatene som avrapporteres i 1983, også bør vurderes om formene for det nordiske forsknings samarbeid på det regionalpolitiske området er formålstjenlig. Utvalget konstaterer med tilfredshet at utvalgets uttalelse blir fulgt opp.

Under henvisning til ovenstående foreslar utvalget

at Nordisk Råd tar beretning C 46/e om Nordisk institutt for regionalpolitisk forskningsvirksomhet i 1982 til etterretning.

Stockholm, 21. januar 1983

Hallvard Bakke (A)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Povl Brøndsted (V)

Mikko Ekorre (Skdl)

Karen Thuroe Hansen (KF)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (S)

Elver Jonsson (fp)

Anker Jørgensen (S)

Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)

Gunnar Nilsson (S)

Formann

Sten Svensson (m)

Berättelse

från Nordiska amatörteaterrådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. *Navn og adresse*

Nordisk Amatørteaterråd (NAR)
Postboks 70
DK-6300 Gråsten

B. *Startår*

1967

C. *Formål*

Formålet er gennem overordnede lederkurser, gæstespilsudveksling, informativ virksomhed etc. at udveksle erfaringer, bearbejde nye nordiske og ikke-nordiske teaterfænomener, finde nye indfaldsvinkler for at teatret får befolkningsmæssig bredde og indflydelse på samfundsudviklingen – samtidig med at det nordiske arbejdsfællesskab fremmer følelsen af nordisk samhørighed.

D. *Organisation*

1. *Administration*

Nordisk Amatørteaterråds øverste myndighed er det årlige rådsmøde, hvor hvert land har seks stemmeberettigede repræsentanter – Færøerne dog to.

Rådsmødet vælger styrelsen, der består af et medlem fra hvert land ud over formanden.

Styrelsen nedsætter fornødne udvalg og ansætter sekretariatsleder.

2. *Styrelsen*

Styrelsen består efter rådsmødet d. 17. – 18/4. 1982 af flg.:

Ella Røyseng, Norge, formand.

Einar Njalsson, Island, næstformand

Steen Noren Larsen, Danmark

Bernt Aanonsen, Norge

Jan Wennergren, Sverige

Alf Hemming, Finland

3. Sekretariatet

Sekretariatsleder: Asger Hulgaard

4. Revisionsaktieselskabet Alsø & Jøhnk – Graasten Revisionskontor, statsautoriserede revisorer, Slotsbakken 8, 6300 Graasten.

E. Virksomhed

a. Konference i Kiljava, Finland om "Pjäsförfattandet och -urval för amatörteatern". 41 deltagere (2 fra Færøerne, 6 fra Island, 7 fra Danmark, 7 fra Norge, 5 fra Sverige, 14 fra Finland).

b. Specialkursus "Krop og spontanitet", Hvanneyri, Island. 23 deltagere (3 fra Danmark, 2 fra Norge, 4 fra Finland, 1 fra Sverige, 13 fra Island).

c. Nordisk Ungdomskursus, Tårnby Teater, Danmark. 35 deltagere (6 fra Færøerne, 2 fra Sverige, 2 fra Norge, 8 fra Island, 6 fra Finland, 11 fra Danmark).

d. Gæstepilsudveksling. Nordisk Amatørteaterråd har modtaget 19 ansøgninger om støtte til gæstepil samt 5 ansøgninger om støtte til gæstepædagoger.

Samtlige ansøgninger om støtte til gæstepædagoger – i alt DKK 15 000 – blev bevilget. Til gæstepil ansøgte om DKK 300 765. 13 grupper fik bevilget tilskud på ialt DKK 98 700.

e. Internationalt samarbejde sker gennem Internationalt Amatørteaterforbund, der siden 1. jan. 1982 har sit sekretariat i København.

Der arbejdes bl. a. på etablering af et internationalt kursus i lokalspil, hvor nordiske erfaringer skal danne udgangspunkt.

f. Informativ virksomhed sker gennem udveksling af materiale mellem medlemsorganisationerne og gennem udsendelse af NAR-Nyt, der udsendes 10–12 gange årligt med kortere notitser af fællesnordisk interesse.

F. Fremtidsplaner

Nordisk Amatørteaterråd arbejder efter en vedtagelse på rådsmødet i 1980, hvori det hedder:

Generelt stræber Nordisk Amatørteaterråd i sin virksomhed efter – inden for samarbejdsaftalens rammer – at være koordinerende, formidlende og inspirerende organ mellem medlemsorganisationerne indbyrdes samt mellem disse og fællesnordiske myndigheder, IATA/AITA, institutioner etc.

Nordisk Amatørteaterråd vil dertil være opmærksomt på alle de forhold, som kan tjene til at udvikle dramatiske aktiviteter og det nordiske fællesskab.

Nordisk Amatørteaterråd vil ud fra dette i 1983 virke for:

a. At udvide GÆSTESPILSVIRKSOMHEDEN mellem de nordiske amatørteatre.

at støtte udviklingen af GÆSTEPÆDAGOGER til gavn for lederuddannelsen i de nordiske lande,

at støtte deltagelse i nordiske og internationale festivals o.l. I dagene 29.–31. juli 1983 afholdes NORDISK AMATØRTEATERFESTIVAL i Oslo.

b. at afholde konferencer/seminarer om aktuelle emner: I 1983 er planlagt en konference i Island med temaet: Nordisk kulturarv som inspiration for nutidens teater. 1984 afholdes konferencen i Danmark og 1985 på Færøerne.

c. Nordisk Ungdomskursus med unge 14–18-årige, hvor der gennem aktiviteter, der lægger vægt på især non-verbal udtryksform, opleves teaterarbejde og nordisk samarbejde.

d. at etablere fællesnordiske kurser fx gennem samarbejde med de nordiske højskoler.

e. at udbygge samarbejdet på internationalt plan gennem Internationalt Amatørteaterforbund (AITA/IATA).

f. at udbygge sekretariatet og herunder den informative virksomhed herunder at søge midler til leje i egne lokaler, aflønning af sekretariatsleder på deltid etc. idet den voksende arbejdsbyrde ikke længere kan klares som fritidsarbejde af ulønnet sekretariatsleder.

F. Finansiering og økonomi

Nordisk Amatørteaterråd finansieres væsentligst gennem deltagernes egenbetaling ved deltagelse i rådets arrangementer gennem kontingenter fra hvert nordisk land gennem udnyttelse af lokale tilskud, udnyttelse af national støttelovgivning i forbindelse med lokale arrangementer, tilskud gennem fonde osv. men først og fremmest gennem tilskud fra Nordisk Ministerråd.

1. Oversigt over bokslut och budget (1 000-tal DKK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Personal				
Styrelse	73 976	56 500		84 000
Kontor	12 118	20 000		21 000
Lokaler	5 000	4 500		7 000
Projekt	417 801	396 064		477 000
Øvrigt:				
Summa kostnader	508 895	477 065		589 000
<i>Intäkter</i>				
Anslag	292 000	322 000		345 000
Lönestegr.komp.				
Øvrigt:	213 491	155 065		244 000
Underskud	3 404			
Summa intäkter	508 895	477 065	*	589 000

* Da der i øjeblikket er så mange uafklarede punkter vedr. regnskabet for 1982, kan der ikke gives andre oplysninger end budgettallene.

Øvrige oplysninger fremsendes snarest muligt.

Kommentarer til regnskabsoversigt

Generelt må siges, at Nordisk Amatørteaterråd har besvær med at kunne opretholde sine aktiviteter, og i høj grad trækker på nogle af medlemsorganisationerne.

Dansk Amatør Teater Samvirke stiller således lokaler til rådighed for Nordisk Amatørteaterråd, ligesom man kan benytte Samvirkets maskiner, uden at der betales andet end et særdeles symbolsk beløb derfor – i 1981 5000,-.

Styrelsen må reducere sin mødeaktivitet, så man kun har to til tre styrelsesmøder årligt, mens Samvirkets internationale udvalg og uddannelsesudvalg må henvises til at være korresponderende udvalg.

Til projekter, der væsentligst omfatter konference- og kursusvirksomhed samt støtte til gæstespil, må deltagerne betale en væsentlig part af udgifterne selv, og de gæstepillende grupper har i gennemsnit udgifter der er tre til fire gange højere end det tilskud der kan gives fra Nordisk Amatørteaterråd.

Der er vel som ingensinde før behov for et fællesnordisk samarbejde, men de muligheder, der gives dette indenfor amatørteaterområdet er såre indskrænkede og med den store egenbetaling, der må ydes kan det snart blive et spørgsmål om for den enkelte at have økonomiske midler til at tage del i dette samarbejde.

*Komplettering af regnskabsoversigt**Møder:*

Styrelsesmøder	kr.	35 614,22
Forretningsudvalg	kr.	9 830,10
		45 444,32

Internationalt udvalg	kr.	5 000,00
res. til møde i jan. 1983	kr.	7 000,00
Uddannelsesudvalget		
res. til møde i jan. 1983	kr.	7 000,00
		19 000,00

Aktiviteterne:

Rådsmøde og konference, Finland	kr.	69 416,08
Kursus Island	kr.	52 276,37
Gæstespil og gæstepædagoger	kr.	116 400,00
		238 092,45

Informationsarbejde:

NAR-Nyt og diverse informationsarb.	kr.	6 796,70
Diverse papir og kontorudgifter (porto, tlf)	kr.	5 176,95
Bankudgifter	kr.	1 280,20
Ubetalte regninger på udført kontorarbejde samt husleje	kr.	7 500,00
		20 753,85
i alt		323 290,62

Berättelse

från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordiske fagkonferencer i historisk metodelære

c/o Lektor Willy Johannsen
Institut for Samfundsfag
Københavns Universitet
Rosenborggade 15
DK-1130 København K

c/o Lektor Birgitte M. Wählin
Den historiske faggruppe
Aalborg Universitetscenter
Fibigerstræde 1, postbox 159
DK-9100 Aalborg

B. Startår

1965 (finansieret af Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde fra 1981)

C. Formål

Konferencerne har som formål at skabe et debatforum blandt nordiske historikere for teoretiske og metodiske spørgsmål inden for historievidenskaben. Dette formål tilgodeses dels ved den årlige konference dels ved den derefter følgende publikation i serien Studier i historisk metode. Konferencens deltagere består hovedsagelig af historikere ansat ved nordiske universiteter og andre forskningsinstitutioner. Konferencen afholdes på skift i et af de nordiske lande.

D. Organisation

1. Administration

Konferencerne er tidligere blevet finansieret af undervisningsministeriet i det land, hvor konferencen blev afholdt. Med virkning fra konferencen i Danmark 1981 er virksomheden lagt under Sekretariatet for nordisk kulturelt samarbejde. Virksomheden administreres og organiseres af et arbejdsudvalg, der vælges på konferencerne.

2. Arbejdsudvalgets sammensætning 22.5.1981 – juni 1983

	Nationalitet
lektor Willy Johannsen	D
lektor Gunnar Karlsson	I
lektor Bjørn Qviller	N
førsteamanuensis Helge Salvesen	N
fil.lic. Henrik Stenius	F
docent Matti Viikari	F
lektor Birgitte Wåhlin	D
docent Bo Öhngren	S
forskerassistent Ingrid Åberg	S

3. Revisorer

Regnskabet føres af det universitet, der det pågældende år er hjemsted for konferencen.

E. Virksomhed

På grund af manglende bevilling er der i 1982 ikke afholdt konference. Virksomheden har bestået i arbejdet med redigering af publikationen fra den 17. metodekonference 1981 (trykkes som Studie i historisk metodelære XVIII) samt forberedelse af konferencen 1983. Dette arbejde videreføres ved arbejdsudvalgsmødet i november 1982.

F. Fremtidsplaner

Konferencerne har i perioden 1965–1980 været finansieret af undervisningsministeriet i det land, i hvilket den årlige konference fandt sted. I denne periode har konferencerne udviklet sig til det centrale forum for den teoretiske og metodiske debat indenfor historieforskningen i de nordiske lande. Den årlige konference har videre haft det formål at skabe en nær kontakt mellem forskerne indenfor dette område. En kontakt, der yderligere er tilgodeset ved at lade arrangementet gå på skift mellem de enkelte universiteter i de nordiske lande. I de senere år har især de nye universiteter i udkantsområderne været inddraget. I 1982 blev der ikke afholdt konference på grund af manglende bevilling, mens der er givet bevilling til afholdelse af næste konference, der vil finde sted maj 1983.

For at tilgodesee den direkte debat har konferencerne altid arbejdet med et begrænset deltagerantal. Til gengæld har den årlige publikation bragt konferencens resultat og debatter ud til langt bredere kredse af fagfolk end det direkte deltagerantal (Studier i historisk metodelære I-XVI. Historisk metode i forskning og undervisning. Historiens plass i samfunnsforskningen, Opinion och opinionsbildning som historiska forskningsobjekt, Historiska förklaringar, Problemvurdering og prioritering i historie, Analyse-syntese-komparasjon, Källkritikens plats i den moderna historieforskningen, Marxism och historieforskning, Historikeren og samfundet, Periferi

og sentrum i historien, Historisk förändring, Förtolkningsproblem i historia, Magt, normer og sanktioner, Makrohistorie, Teknologi och samhällsförändring, Stat og Statsoppfatninger. Bd. XVII er under redigering).

G. Finansiering og økonomi

Arbejdsudvalgets møde november 1982 finansieres ved en bevilling på DKK 22.000.

Översikt över bokslut och budget (1 000-tal DKK)

	Bokslut 1981	Budget 1982	Prel. utfall 1982	Budget 1983
<i>Kostnader</i>				
Styrelse	17 650:21	22 000		106 000
Projekt	72 349:70			
Summa kostnader	90 000	22 000		106 000

Berättelse

från Nordiska straffrättskommittén

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn

Nordisk Strafferetskomité

B. Startår

1960

D. Deltagande lande

Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige

D. Mål

Det påhviler komitéen efter justitsministrenes nærmere bestemmelse at behandle spørgsmål om ensartet nordisk lovgivning på strafferettens område og at drøfte andre kriminalpolitiske spørgsmål af principiel karakter og fællesnordisk interesse.

D. Organisation

1. Administration

Komitéen har ikke fælles administration eller sekretariat. Kontakten mellem de deltagende lande, herunder forberedelsen af møder, varetages af komitéens faste medlemmer og af andre sagkyndige i de enkelte lande. Komitéens betænkninger udarbejdes således at et af landene efter aftale påtager sig en koordinerende og redaktionel opgave.

2. Styrets sammensætning

Faste medlemmer

Danmark:

Professor, dr. jur. Knud Waaben

Åmosebakken 8, 2830 Virum

Finland:

Justitierådet Henrik Grönqvist
Justitieministeriet, 00131 Helsingfors 13

Island:

Hæstarettardómari, dr. jur. Armann Snævarr
Aragate 8, Reykjavík

Norge:

Professor, dr. jur. Johs. Andenæs
Institutt for kriminologi og strafferett
Karl Johansgate 47, Oslo 1

Sverige:

Justitierådet Per Jermsten
Högsta domstolen, 10312 Stockholm

Foruden de faste medlemmer deltager i møderne andre sagkyndige der er udpeget med henblik på behandlingen af de enkelte arbejdsopgaver.

3. *Personale*

(Ikke fast personale, se ovenfor E. 1)

F. *Virksomhed*

Den nordiske strafferetskomité's aktuelle arbejdsopgaver vedrører de strafferetlige sanktionssystemer i de nordiske lande. Justitsministrene anmodede i 1978 komiteen om at behandle dette spørgsmål med særligt henblik på at belyse frihedsstraffens anvendelse og at drøfte mulighederne for i stigende omfang at anvende alternativer til frihedsstraf som retsfølger i straffesager. Sanktionsproblemer betragtes i alle de nordiske lande som betydningsfulde. Der foreligger i de enkelte lande en række betænkninger og rapporter som bl. a. beskæftiger sig med mulighederne for at opnå en reduceret brug af frihedsstraffen. Komiteen har i 1980 afgivet en delbetænkning om "Alternativer til frihedsstraf" som indeholder en redegørelse for lovregler, sanktionspraksis og forslag i de nordiske lande og kommentarer hertil. I betænkningen er samlet et fyldigt statistisk materiale. Betænkningen er publiceret i "Nordisk utredningsserie" (NU A 1980: 13).

Komiteen indledte i 1980 en behandling af andre sanktionsspørgsmål end dem der er omfattet af den første delbetænkning. Dette arbejde er derefter fortsat gennem indsamling af materiale fra de enkelte lande og drøftelse af dette materiale i rådets møder. Komiteen beskæftiger sig bl. a. med en sammenligning og vurdering af de nordiske straffeloves regler om strafudmåling, strafnedsættelse, gentagelsesvirkning, strafferammer for de enkelte forbrydelser etc.

I indledningen til delbetænkningen "Alternativer til frihedsstraf" findes en oversigt over de betænkninger som komiteen har afgivet siden sin

oprettelse i 1960. Der kan endvidere henvises til oplysninger i Nordisk Råds publikation "Straffesystemer i Norden" (NU B 1977:25) side 139–144.

G. Fremtidsplaner

Udover det foran omtalte arbejde foreligger der endnu ikke beslutninger om fremtidige arbejdsopgaver.

H. Finansiering

Hvert land bekoster sin egen deltagelse i samarbejdet.

Berättelse

från Kommittén för Bottniska viken

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Kommittén för Bottniska viken

Sekreterare:

Sirkka Haunia

Stig Norström

Vattenstyrelsen

Statens naturvårdsverk

PB 250

Box 1302

00101 Helsingfors 10

171 25 Solna

Finland

Sverige

B. Startår

1972

C. Deltagande länder

Finland och Sverige

D. Syfte

Se samarbetsavtalet § 1 (*Bilaga*)

E. Organisation

1. Administration

Till kommittén utser vardera landet fyra ledamöter.

Löpande ärenden handhas av ett arbetsutskott och sekreterarna.

Forskningssamarbetet handhas av fyra arbetsgrupper.

2. Styrelsens sammansättning

Kommitténs ledamöter:

Från Finland:

gen. dir.	Simo Jaatinen (ordf.)
överdirektör	Runo Savisaari (suppl.)
agr. o. forstrdr.	Reino Laaksonen
fil. lic.	Pentti Kangas (suppl.)
fil. dr.	Pentti Mälkki
fil. kand.	Juha-Markku Leppänen (suppl.)
fil. dr.	Paavo Tulkki
agr. o. forstkand.	Lauri Niemistö (suppl.)

Från Sverige:

gen. dir.	Valfrid Paulsson (ordf.)
avd. chef	Arne Hansson (suppl.)
avd. chef	Göran Persson
fil. dr.	Stig Fonselius fr. o. m. 1/5 ing. Stig Carlberg (suppl.)
dir.	Ulf Ehlin

3. *Personal*

Arbetsutskottet

Från Finland:

fil. dir.	Pentti Mälkki, kontaktman
fil. lic.	Pentti Kangas
fil. kand.	Mikaela Forsskähl (sekr.)
ekon. mag.	Sirkka Haunia (sekr.)

Från Sverige:

avd. chef	Göran Persson, kontaktman
avd. dir.	Ulf Ehlin
ing.	Stig Carlberg
byrådir.	Stig Norström (sekr.)

Arbetsgrupperna

*Från Finland:**Hydrografi*

Paavo Tulkki (ordf.)	<i>Belastning</i> Heidi Vuoristo (ordf.)
Lauri Niemistö	Tarja Pyykkö
Heikki Pitkänen	Heikki Pitkänen
Jouko Launiainen	Tuija Ruoho-Airola

Juha Sarkkula

Vappu Tervo

Biologi

Juha-Markku Leppänen (ordf.)	<i>Miljögifter</i> Veijo Miettinen (ordf.)
Pentti Kangas	Rolf Kristoffersson
Veijo Miettinen	Henrik Sandler
Mikaela Forsskähl	Matti Verta
	Matti Penttilä

*Från Sverige:**Hydrografi*

Ulf Ehlin

Biologi

Ulf Grimås

Belastning

Birger Eriksson

Miljögifter

Mats Olsson

F. Verksamhet

Kommitténs geografiska intresseområde sträcker sig i söder till linjen Hangö—Utö-Bogskär och därifrån västerut till den svenska kusten. En av kommitténs uppgifter är att årligen utarbeta ett program för samordning av pågående och framtida forskningsverksamhet. Kommittén rapporterar om sin verksamhet och om forskningsresultaten och sammanställer därför årligen en rapport. Årsrapporten för år 1982 utgör den tionde i ordningen.

Kommittén har även arrangerat två seminarier, ett i Vasa år 1978 och ett senare i Luleå år 1981. Syftet med seminarierna har varit att mot bakgrunden av samarbetsavtalets målsättning sammanfatta den existerande kunskapen om havsområdet för att kunna diagnosticera vattenområdets status samt ge underlag för beslut i aktuella frågeställningar och för en prioritering av framtida insatser.

Vid seminarierna har man kunnat konstatera att det öppna havet kan anses vara relativt opåverkat, medan vissa kustområden är t. o. m. kraftigt förorenade. Undersökningar som strävar till att klarlägga samspelet kust—öppet hav prioriteras högt, liksom även mätningar av den luftburna tillförseln till Bottniska viken samt klarläggande av miljögiftssituationen.

G. Framtidsplaner

Verksamheten fortsätter enligt nuvarande riktlinjer.

Nästa årsmöte kommer att hållas i Sverige år 1983. Nästa sammanfattande seminarium kommer att arrangeras år 1984 i Björneborg i Finland.

*H. Finansiering**Finland*

Utrikesministeriet svarar för kostnaderna för den administrativa sidan av verksamheten. Forskningen bekostas av berörda institutioner, främst Vattenstyrelsen och Havsforskningsinstitutet.

Sverige

Jordbruksdepartementet svarar för de administrativa kostnaderna. Statens naturvårdsverk och berörda institutioner bekostar forskningsverksamheten.

Berättelse

från Nordiska ekonomiska forskningsrådet

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

Nordisk økonomisk forskningsråd
Boks 1095, Blindern
N – Oslo 3

B. Startår

1980

C. Deltakende land

Danmark, Finland, Island, Norge, Sverige

D. Mål

Forskningsrådet har som oppgave å fremme nordisk samarbeid på det økonomiske område. Det skal blant annet skje ved at forskningsrådet gir støtte til analyser og utredninger om den gjensidige økonomiske avhengigheten mellom de nordiske land, og om forutsetningene for et nærmere samarbeid, både om stabiliseringspolitikken og om langsiktig vekstpolitikk.

E. Organisasjon

1. Administrasjon

Rådet har i 1982 en sekretær ansatt i 3/4 stilling.

2. Styrets sammensetning

Professor Anders Ølgaard, Københavns Universitet (formann)
Økonomisk konsulent Lars Tybjerg, Finansministeriet, København
Kontorchef Leif Heltberg, Økonomiministeriet, København
Avdelningschef Pertti Sorsa, Finansministeriet, Helsingfors
Direktør Jouko Paunio, ECE, Genève

Avdelningschef Heikki Koskenkylä, Finlands Bank
Direktør Olafur Davidsson, Statens økonomiske institutt, Reykjavik
Rektor Gudmundur Magnússon, Íslands Universitet
Dosent Brynjólfur Sigurdsson, Íslands Universitet
Forskningssjef Olav Bjerkholt, Statistisk Sentralbyrå, Oslo
Dosent Aina Uhde, Universitetet i Bergen
Underdirektør Jan Qvigstad, Finansdepartementet, Oslo
Departementsrådet Jan Herin, Ekonomidepartementet, Stockholm
Överdirektören Lars Lindberger, Konjunkturinstitutet, Stockholm
Professor Johan Myhrman, Handelshögskolan i Stockholm

F. Virksomheten i 1982

Forskningsrådet har i 1982 fått i gang virksomhet på en rekke områder. I tilknytning til rådets vårmøte ble det arrangert et faglig seminar om erfaringene med inntektspolitikk i de nordiske land. Tidligere på våren ble det avholdt et forskerseminar om kommunesektorens rolle i stabiliseringspolitikken. Totalt har elleve forskningsprosjekter vært i gang med støtte fra forskningsrådet. Rådets sekretær har hjulpet den nordiske embetsmannskomiteén for handelsspørsmål med å finne forskere som kan utrede årsakene til stagnasjonen i nordisk samhandel.

Virksomheten i 1982 vil bli presentert i en årbok som skal foreligge tidlig i 1983. Rådet vil også publisere notater skrevet etter forskerseminaret om kommunesektoren i stabiliseringspolitikken.

Nedenfor vil det bli gjort grundigere rede for rådets virksomhet:

1. Faglig seminar

I alle de nordiske land er det gjort forsøk med ulike former for inntektspolitikk. De fem foredragene på seminaret gav tilsammen en fyldig oppsummering av de erfaringer som er gjort. Foredragene vil bli publisert i forskningsrådets årbok.

Seminaret hadde 28 deltakere fra sentraladministrasjon og forskningsinstitusjoner i alle de nordiske land.

2. Hovedtema

Rådet arrangerte i mars 1982 et forskerseminar om kommunesektorens rolle i stabiliseringspolitikken. Hvordan kan kommunesektorens etterspørsel etter varer og tjenester innpasses i sentral planlegging? Hva kan de nordiske land lære av hverandres erfaringer med dette? Det er utarbeidet en rapport fra seminaret som nærmere beskriver disse problemstillingene. Som følge av seminaret vil fire prosjekter innen dette temaet komme i gang i 1983.

Rådet har videre tatt initiativet til at det i hvert land skrives notater om erfaringene med statlig styring av kommunesektoren. Notatene vil følge en felles disposisjon, som gjør det lett å sammenligne. De vil bli publisert tidlig i 1983.

3. Årbok

Forskningsrådet vil legge mye arbeid i å formidle resultatene fra prosjektene videre til embetsmenn og politikere i de nordiske land. Etter hvert som prosjektene blir ferdige vil forskerne skrive artikler der det redegjøres for den betydning resultatene har for praktisk økonomisk politikk. Disse artiklene vil bli publisert i en årbok, som kommer første gang for året 1982.

Årboken vil i tillegg inneholde foredragene fra rådets seminar om inntektspolitikk, og rapporten fra forskerseminaret om kommunesektoren i stabiliseringspolitikken.

4. Motivering for valg av prosjekter

De prosjekter forskningsrådet har engasjert seg i kan kanskje deles i to hovedgrupper: Dels er det prosjekter som direkte studerer utformingen av økonomisk-politiske tiltak. Dels er det prosjekter som i detalj studerer forhold som er viktige ved utformingen av økonomisk politikk. Forskningsrådet mener begge typer prosjekter er nødvendige som grunnlag for å fremme det nordiske samarbeidet.

De fleste prosjekter tar sikte på å sammenligne erfaringer fra de nordiske land. Forskningsrådet ser de beste mulighetene for å få frem nyttige resultater her. Men rådet støtter også noen prosjekter som direkte studerer avhengigheten mellom to eller flere nordiske land.

5. Igangværende prosjekter

Rådet fikk prosjektmidler første gang for året 1981. Rådet var da under oppstartning og kunne ikke lyse ut midlene før på forsommeren. Prosjektmidlene for 1982 ble utlyst høsten 1981. Det kom inn henholdsvis seksten og åtte forslag til prosjekter. Rådet innvilget støtte til følgende elleve prosjekter:

(i) Statsgældspolitikken i de nordiske lande

DKK 122000 til Jesper Jespersen. Det økonomiske råds sekretariat, København.

Jespersen foretar en sammenlignende studie av den aktuelle statsgjelds-politikk i de nordiske land. Med utgangspunkt i økonomisk teori vil han gi en vurdering av hensiktsmessigheten av den politikk som har vært ført. Han vil da se på virkningene på politiske målsettinger for betalingsbalanse, sysselsetting og inflasjon.

(ii) Inflation, inkomstfordeling och sparande: empiriska analyser med nordiskt data

NOK 85000 til Erkki Koskela, Helsingfors Universitet og Matti Virén, ETLA, Helsingfors.

Koskela og Virén undersøker hvilke forhold som bestemmer den private sparing i de nordiske land. Spesielt legger de vekt på inflasjonsratens betydning for sparingen.

(iii) Nordisk strukturanalyse

NOK 160 000 til Lennart Hjalmarsson, Göteborgs Universitet, Timo Summa, Finlands Metallindustris Centralförbund, Bjarne Sloth-Jensen, Handelshøjskolen i København og Finn Førsund, Universitetet i Oslo.

Forskerne vil kartlegge effektivitetsforskjeller mellom bedriftene i samme bransje i de forskjellige nordiske land, og også effektivitetsforskjeller innen bransjene i hvert av landene. I første omgang studerer de treforedlings- og sementindustrien.

(iv) En nordisk handelsmodell

NOK 40 000 til Olav Bjerkholt, Statistisk Sentralbyrå, Oslo.

Statistisk Sentralbyrå samarbeider med Danmarks Statistik, Uleåborgs Universitet og Statens Industriverk, Stockholm om å utvikle en modell for samhandelen mellom de fire land. Modellen tenkes brukt ved planleggings- og prognosearbeid i landenes sentraladministrasjoner. Sammen med nasjonale planleggingsmodeller kan samhandelsmodellen brukes til å analysere de virkninger ett lands økonomiske politikk har på de andre landene.

(v) Stabiliseringspolitikk och lönebildning i små öppna ekonomier

NOK 92 400 til Lars Calmfors, Stockholms Universitet.

Calmfors studerer hvordan sysselsetting og inflasjonstakt påvirkes av ulike typer ansvarsfordeling mellom statsmaktene og arbeidsmarkedsorganisasjonene. Analysen vil inneholde en empirisk del der han sammenligner 1970-tallets erfaringer fra de nordiske land.

(vi) Stabiliseringspolitikk i Norden. En komparativ studie

SEK 50 000 til Johan Myhrman, Handelshögskolan i Stockholm.

Johan Myhrman gjennomfører en omfattende studie av erfaringene fra stabiliseringspolitikk i små åpne økonomier. Han definerer fire ulike "impulser" som en økonomi utsettes for: en pengepolitisk, en finanspolitisk, en utenlandsk prisimpuls og en utenlandsk kvantumsimpuls. Han studerer så hvordan ulikheter i disse impulsene kan forklare ulikheter i inflasjonstakten, arbeidsløsheten og i valutaeservene i de ulike land.

Johan Myhrman har ikke brukt støtten fra forskningsrådet i 1982, men har søkt om å få bruke beløpet i 1983.

(vii) Finanspolitikken i Finland och Sverige på 1970-talet

FIM 60 000 til Rolf Myhrman, Finansministeriet, Helsingfors. Rolf Myhrman prøver å studere fordeler og ulemper ved Sveriges mer selektive finanspolitikk sammenlignet med den finanspolitikk Finland har ført, og som er basert på mer generelle virkemidler.

(viii) Samspill og stabilitet

NOK 28 500 til Carl-Erik Schultz, Fondet for markeds- og distribusjonsforskning, Oslo.

Schultz har tidligere studert samspillet mellom norsk og svensk økonomi ved å analysere ringvirkninger av etterspørselsendringer gjennom ulike

varemarkeder. Han vil nå undersøke hvor stabilt dette samspillet er overfor endringer i viktige strukturtrekk i de to lands økonomier.

(ix) Oljeprisstyrninger og økonomisk utveckling: En komparativ studie av de nordiska länderna

SEK 78 853 til Dag Lindskog og Birgir Sigurjónsson, Stockholms Universitet.

Disse forskerne sammenligner den økonomiske utviklingen i de nordiske land på 1970-tallet. De prøver å bedømme betydningen av strukturelle og institusjonelle faktorer, og de vil se på virkningene av den økonomiske stabiliseringspolitikk som har vært ført i landene.

(x) Bytesbalansen i små öppna ekonomier: anpassningar till kraftiga störningar i ett intertemporalt perspektiv

SEK 185 350 til Torsten Persson og Lars Svensson, Stockholms Universitet.

Persson og Svensson vil sammenligne utviklingen av handelsbalansen i de nordiske land på 1970-tallet. De vil prøve å identifisere faktorer som kan forklare forskjeller mellom landene. De tar da utgangspunkt i at handelsbalansen er bestemt som forskjellen mellom sparingen i et land og de investeringer som foretas i landet. Utviklingen av handelsbalansen forklares altså ved landets spare- og investeringsatferd.

(xi) Kan Norges och Sveriges skogsresurser utnyttjas bättre genom ett samarbete?

NOK 50 000 til Sten Nilsson, Sveriges Lantbruksuniversitet. Nilsson vil studere virkningene av en samordning mellom norsk og svensk skogsindustri. Hva er optimal struktur for denne industrien?

Forskningsrådets sekretær har dessuten arbeidet med et prosjekt:

(xii) Arbeidsetterspørselen på kort sikt i nordisk industri

Ved Sigbjørn Atle Berg.

Han studerer etterspørselen etter arbeidskraft på kort sikt i industrien i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Formålet er å anslå hvor lang tid det gjennomsnittlig tar før antall sysselsatte i en industrigren tilpasses til endringer i produksjonsvolumet. Han sammenligner ulike industrigrener og også samme industrigren i ulike nordiske land.

6. Prosjekter som vil motta støtte i 1983

Forskningsrådet fikk femten forslag til prosjekter for 1983. Det ble innvilget støtte til følgende ti prosjekter:

(i) Inombranschhandels utveckling som indikator på ekonomisk integration i Norden

NOK 50 000 til Jan Otto Andersson og Yrjänä Tolonen, Åbo Akademi og Åbo Unviersitet.

Mye av den nordiske samhandel består i at likeartete varer både eksporteres fra og importeres til samme land. Omfanget av slik to-veis handel kan brukes som et mål for graden av økonomisk integrasjon. Forskerne vil først undersøke hvor godt målet er, og deretter bruke det til å beskrive integrasjonsprosessen i Norden på 1970-tallet.

(ii) Stabiliseringspolitikk og lønebildning i små åpne økonomier

NOK 130 000 til Lars Calmfors, Stockholm Universitet.

Prosjektet er i gang, og har fått nærmere omtale ovenfor.

(iii) Nordisk strukturanalyse

NOK 100 000 til Finn Førsund og Lennart Hjalmarsson, Universitetet i Oslo og Göteborgs Universitet.

Prosjektet er i gang og har fått nærmere omtale ovenfor.

(iv) Hushållens sparande och finansmarknadernas funktionssätt i de nordiska länderna

NOK 100 000 til Erkki Koskela, Marianne Stenius og Matti Virén, Finlands Bank og ETLA, Helsingfors.

Dette er en videreføring av prosjekt (ii) blant de igangværende prosjekter ovenfor. Nå vil forskerne undersøke hvilken betydning kredittrasjonering og utviklingen av ulike typer finansmarkeder har for husholdningenes sparing.

(v) Tillväxt och strukturändring i nordisk industri: vilka krav ställs till ekonomisk politik?

NOK 150 000 til Pentti Kouri, Helsingfors Universitet.

Kouri vil prøve å identifisere de industrigrener som kan ventes å vokse i årene fremover. Han vil undersøke om ekspansiv økonomisk politikk vil hindre eller fremme strukturendringene. Og han vil se på den betydning endringene kan få for sysselsetting og investeringer. Prosjektet planlegges for en periode på tre år.

(vi) En nordisk handelsmodell

NOK 80 000 til Lennart Sundberg, Statens Industriverk, Stockholm.

Prosjektet er i gang og har fått nærmere omtale ovenfor.

(vii) Kommunala reaktioner på statlig stabiliseringspolitikk. En undersökning av svenska kommuner avseende möjligheter att effektivisera samordningen mellan stat och kommuner.

NOK 70 000 til Lars Andersson, Göteborgs Universitet.

Ulike kommuner reagerer ulikt på statlige tiltak. Andersson vil gruppere svenske kommuner etter hva som er typisk reaksjonsmåte for kommunene. Dermed finner han hvilke kommuner som har stabiliserende atferd i forhold til konjunktursyklusene, og hvilke som ikke har det. Han vil så prøve å klarlegge årsakene til ulikhetene mellom kommunegruppene.

(viii) Statens styring av kommunesektoren på kort sikt

NOK 80 000 til Sigbjørn Atle Berg og Jan Serck-Hanssen, Nordisk økonomisk forskningsråd og Universitetet i Oslo.

De to vil ta utgangspunkt i en enkel modell for kommuners budsjettbeslutninger. Parametrene i modellen vil bli estimert på grunnlag av tverrsnittsdata; én gang fra atferd i en situasjon med vekst i kommunesektoren og én gang fra atferd i en situasjon med stagnasjon. Dermed vil ulikheter i kommunenes atferd i de to situasjoner komme frem. Spesielt vil det bli lagt vekt på kommunenes reaksjoner på statlige tiltak.

(ix) En ekonometrisk studie av økonomisk heteende i ulike typer av svenske kommuner under perioden 1960–80

NOK 100 000 til Erik Mellander, Tomas Nordström og Bengt-Christer Ysander, Industriens Utredningsinstitut, Stockholm.

Disse forskerne vil estimere en kommunemodell som skal være en del av en større modell for den svenske økonomien. Ved hjelp av kommunemodellen vil de blant annet undersøke om det finnes en periodisitet i kommunenes atferd, og om denne i tilfelle virker stabiliserende på hele økonomien eller ikke.

(x) Kredittfinansieringens rolle for kommunale investeringer

NOK 100 000 til Thorolfur Matthiasson, Finansministeriet, Reykjavík.

I samarbeid med budsjettsef Magnús Pétursson, Finansministeriet og rektor Gudmundur Magnússon, Islands Universitet vil Matthiasson prøve å kartlegge hvilke muligheter staten har til effektivt å stramme inn kreditttilgangen til kommunene i Island. Han vil også undersøke hvilken virkning generell økonomisk politikk har på kommunenes kreditttilgang.

De fire sistnevnte er prosjekter innen det hovedtema rådet valgte for 1983, nemlig kommunesektorens rolle i stabiliseringspolitikken. Disse fire prosjektene er alle rent nasjonale, men forskningsrådet vil legge vekt på at resultatene blir sammenlignbare i størst mulig utstrekning. For å sikre det vil rådet høsten 1983 arrangere et arbeidsseminar for forskerne som arbeider med prosjektene.

G. Planlagt virksomhet i 1983

I 1983 vil forskningsrådet ha virksomhet av samme type som i 1982.

Det vil bli arrangert et faglig seminar i tilknytning til rådets vårmøte. Noe tidligere vil det bli arrangert et forskerseminar om et tema rådet er spesielt interessert i å få forskning omkring. Rådet vil også følge opp forskerseminaret i 1982 med et arbeidsseminar høsten 1983. Prosjektmidler for 1984 vil bli utlyst høsten 1983. Rådet tar sikte på å publisere en årbok også for 1983.

Nedenfor gjøres det nærmere rede for de viktigste deler av rådets virksomhet i 1983:

1. Faglig seminar

Temaet for seminaret i 1983 skal være: "Har både keynesianismen og monetarismen havarert?" Hensikten er diskutere hvilket teoretisk grunnlag vi nå har for utforming av økonomisk politikk i de nordiske land. Rådet vil invitere 4–5 foredragsholdere, og foredragene vil bli publisert i rådets årbok.

2. Forskerseminar

Temaet for seminaret i 1983 skal være: "Styring av investeringene i en stagnerende økonomi." Dette er aktuelt på bakgrunn av den økonomiske situasjon de nordiske land nå er i. Og det er et klart behov for både teoretisk og empirisk arbeid på området. Seminaret avvikles så tidlig at en rapport kan legges frem for forskningsrådets vårmøte. På grunnlag av rapporten vil rådet avgjøre om temaet skal kunngjøres som prioritert hovedtema ved utlysning av prosjektmidler for 1984.

3. Årbok

Rådets første årbok kommer våren 1983. I løpet av året vil det bli samlet stoff til en ny bok om virksomheten i 1983.

Årboken vil være en viktig del av forskningsrådets ansikt utad. Hensikten er primært å gjøre forskningsresultatene fra prosjektene lett tilgjengelig for embetsmenn, politikere og andre interesserte i de nordiske land. Det vil derfor bli lagt vekt på at prosjektrapportene er utformet som artikler med presentasjon av problemstillinger og resultater på vedkommende forskningsområde.

4. Utlysning av prosjektmidler

Ved utlysning av midler for 1984 vil det bli gjort klart hvilke emneområder som skal prioriteres. Forskningsrådet vil arbeide aktivt for å få prosjektsøknader på disse områdene. Men rådet håper det fortsatt vil bli plass på budsjettet til å støtte også andre typer prosjekter innen rådets formål.

5. Bistand til andre nordiske institusjoner

Forskningsrådet er villig til å hjelpe andre nordiske institusjoner med å få utført forsknings- og utredningsoppdrag. Dette kan skje ved at sekretæren i samarbeid med radsmedlemmene formidler kontakt med egnete forskere eller forskningsmiljøer.

H. Finansiering

For budsjettåret 1982 har forskningsrådet fått en bevilgning på NOK 1 090 000 over Nordisk Ministerråds budsjett. For 1983 er bevilgningen NOK 1 589 000.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til Økonomisk utvalg er henvist beretning fra Nordisk økonomisk forskningsråd vedrørende dets virksomhet i 1982 (C 52/e 1983). Forskningsrådet ble opprettet i 1980 og startet sin virksomhet i 1981.

Forskningsrådet har som oppgave å fremme nordisk samarbeid på det økonomiske området. Det skal bl. a. skje ved at forskningsrådet gir støtte til analyser og utredninger om den økonomiske avhengigheten mellom de nordiske land, og om forutsetningene for et nærmere samarbeid, både om stabiliseringspolitikken og om langsiktig vekstpolitikk.

Forskningsrådet har i 1982 fått i gang virksomhet på en rekke områder. I tilknytning til rådets vårmøte ble det arrangert et faglig seminar om erfaringene med inntektspolitikk i de nordiske land. Tidligere på våren ble det avholdt et forskerseminar om kommunesektorens rolle i stabiliseringspolitikken. Totalt har elleve forskningsprosjekter vært i gang med støtte fra forskningsrådet. Rådets sekretær har hjulpet den nordiske embetsmannskomiteen for handelsspørsmål med å finne forskere som kan utrede årsakene til stagnasjonen i nordisk samhandel.

Virksomheten i 1982 vil bli presentert i en årbok som skal foreligge tidlig i 1983. Rådet vil også publisere notater skrevet etter forskerseminaret om kommunesektoren i stabiliseringspolitikken.

I 1983 skal Rådet bl. a. arrangere to seminarer om h. h. v. keynsianismen versus monetarismen og styring av investeringene i en stagnerende økonomi.

Økonomisk utvalg vil gjerne bemerke at Nordisk økonomisk forskningsråd nå ser ut til å finne sin plass i det nordiske samarbeidet. De fleste igangsatte og planlagte prosjekter må vurderes å ha nordisk interesse, og utvalget må gå ut fra at prosjekter som i utgangspunktet berører bare ett av de nordiske land, utarbeides på en slik måte at de kan brukes i en større sammenheng hvor det nordiske perspektiv kommer klart fram.

De seminarer Rådet skal arrangere har vakt interesse blant Økonomisk utvalgs medlemmer. Det er ønskelig at utvalget blir gitt muligheten til å bli representert ved disse seminarene.

Under henvisning til ovenstående foreslår utvalget
at Nordisk Råd tar beretning C 52/e om Nordisk økonomisk forsk-
ningråds virksomhet i 1982 til etterretning.

Stockholm, 21. januar 1983

<i>Hallvard Bakke (A)</i>	<i>Jo Benkow (H)</i>
<i>Gunnar Berge (A)</i>	<i>Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)</i>
<i>Povl Brøndsted (V)</i>	<i>Mikko Ekorre (Skdl)</i>
<i>Karen Thurøe Hansen (KF)</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander (Kok)</i>
<i>Johan J. Jakobsen (Sp)</i>	<i>Paul Jansson (s)</i>
<i>Elver Jonsson (fp)</i>	<i>Anker Jørgensen (S)</i>
<i>Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)</i>	<i>Gunnar Nilsson (s)</i>
	Formann
<i>Sten Svensson (m)</i>	

Berättelse

om Nordisk kurs för idrottslärare

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Namn och adress

Nordiska fortbildningskursen för idrottslärare
c/o Direktør Thor Volla
Norges idrettshøyskole
P. B. 40
Kringstjø
Oslo 8/Norge

B. Startår

1981 (kulturbudgeten)

C. Syfte

Nordiska fortbildningskurser för idrottslärare ges för att göra lärarna i metodik och praktik bättre skickade för sin uppgift bl. a. genom att ge lärarna fördjupad kunskap i de grundläggande teoretiska ämnena, särskilt anatomi, fysiologi, psykologi och hygien, genom att ge dem en uppfattning om hur forskningsrönen från de teoretiska ämnena kan tillämpas på fysisk fostran och genom att speciellt diskutera målsättning, ämnesinnehåll och arbetsmetoder mot bakgrund av den moderna skolpedagogikens principer.

Kurserna arrangeras vartannat år. Under de kursfria åren arrangeras symposier, bl. a. såsom förberedelse till följande års kurs.

D. Organisation

Ansvarig för verksamheten är "Rådet för de høyere idrettsutdanningsinstitutioner i Norden" (RHIN). RHIN består av två representanter från varje nordiskt land. För genomförandet av kursen ansvarar en kurskommitté.

Organisationskommittén för 1982 års symposium bestod av följande personer:

Karsten Froberg, vid.ass. (ordf.) Preben K. Pedersen, lektor Kari Fasting, gästprofessor Bjarne Andersen, vid.ass. Henning Lindholm, lærer Addy Grue Jepsen, sekretær Brit Thobo-Carlsen, laborant.

E. Verksamhet

For første gang i Institut for Idræt i Odenses 11-årige historie var det i dagene 21.-24. maj vært for Nordisk Symposium for lærere ved de højere idrætslærerinstitutioner i Norden. At instituttet ikke har kunnet påtage sig værtskabet før, skyldes bl. a. at udbygningen af instituttets forskningsfaciliteter og praktiske idrætsfaciliteter først er blevet afsluttet medio 1981.

Formålet med Nordisk Symposium for idrætslærere har hidtil været

- at præsentere uddannelsesinstitutionerne og orientere om uddannelsernes mål og indhold
- at præsentere nyere forskningsresultater
- at give mulighed for diskussion af forskningsresultater og deres betydning for den praktiske idrætsundervisning i skole og fritid.

Institut for Idræt ønskede naturligvis at opfylde disse formål. Det pædagogiske hovedtema i Odense omhandlede emnet "Idrætsformidling". For at kunne gøre dette rimeligt godt, havde instituttet bl. a. allieret sig med pædagogisk konsulent Jørgen Christensen og lektor Steen Høyrup, Danmarks Lærerkøjskole, der i et samarbejde med praksislærere i idræt har forsket i dette område. Bl. a. på baggrund af denne forskning har de opstillet en formidlingsmodel, hvis elementer blev gennemgået og diskuteret på symposiet.

Modellen tager udgangspunkt i en teori

- der beskriver og forstår idrætsformidling ud fra de samfundsmæssige givne vilkår
- der opfatter social indlæring (herunder positiv identitetsoplevelse) som et væsentligt mål, som tilstræbes at blive realiseret gennem idrætsaktiviteter
- som bygger på en didaktik, hvor sociale strukturer og processer i undervisningssituationen er de vigtigste midler til realisering af mål, både på det sociale plan, på personplan og på det somatiske plan.

En af modellens meget centrale elementer, der sammen med andre elementer blev diskuteret under symposiet, er

- at læringsituationer skal være overførbare (erfaringsdannende).

Om dette siges, "at en betingelse for, at et læringsprodukt kan overføres

- bevidst og villet af eleven selv til situationer, der er forskellige fra læringsituationen, og for at læringsproduktet tillige kan danne basis for elevens fortsatte, selvstændige læring, er at enhver har en høj grad af bevidsthed om så at sige alt, hvad der foregår i læringsituationen - og hvorfor

Denne høje grad af bevidsthed fremmes navnlig af 3 forhold

- elevens dispositionsmuligheder - altså ret til at have indflydelse på - så at sige alle faktorer i undervisningssituationen
- elevens interaktionsmuligheder - altså muligheden for aktivt at gå ind i et samspil med andre, påvirke dette samspil, være med til at udforme det

– elevens kvalifikationsmuligheder – her forstået som oplevelsen hos eleven af at lære noget for ham relevant og oplevelsen af stadige fremskridt.”

Den overordnede model blev præsenteret gennem en række korte teoretiske oplæg, ligesom dele af dens elementer blev demonstreret og afprøvet i 4 praksisforløb, der var ”signifikant” forskellige, var tilpasset underviserens foretrukne lærerrolle, den valgte idrætsaktivitet samt demonstrerede 4 forskellige gruppeudviklingsniveauer. I praksisforløbene indgik instruktion, iagttagelse og efterbehandling. De omhandlede ude-aktiviteter v. fagkonsulent Knud Aage Nielsen og vid. ass. Karsten Froberg, indeaktiviteter v. fagkonsulent Birgit Trier Frederiksen og seminarieadjunkt Peder Kjøgø, boldaktiviteter v. adjunkt Ole Worm, og vandaktiviteter v. adjunkt Kurt Lüders.

Denne præsentation, diskussion og afprøvning af en formidlingsmodel, der foregik lørdag formiddag og eftermiddag og søndag formiddag var symposiets centrale emne. Symposiet blev åbnet af rektor dr. phil. Aage Trommer, fredag den 21. maj kl. 14.00. Daværende kulturminister Lise Østergaard holdt derefter åbningstale over emnet: ”Udviklingen i det danske idrætssystem”. Institutbestyrer Karsten Froberg fortalte træk af instituttets historie, hvorefter gæsteprofessor Henning Eichberg holdt en forelæsning med titlen: ”Måle – øge – producere. Præstationsprincippet i historisk-kulturel sammenhæng”. Fredagen afsluttedes med rundvisning, spising og socialt samvær. Lørdag formiddag orienterede adjunkt Bjarne Andersen og lektor Preben K. Pedersen om instituttets undervisning og forskning, efterfulgt af gæsteprofessor Kari Fasting, der orienterede om projektet: ”Idræt/motion som trivselsskabende faktor – et tilbud til arbejdsledige”. Lørdag aften var alle deltagere inviteret til reception på Odense Rådhus. Søndag eftermiddag holdt Jørgen Christensen forelæsning om: ”Elevens oplevelser og vurdering af idrætsundervisning. Præsentation af resultater fra et forskningsprojekt i Hillerød Kommune”. Steen Høyrup afsluttede søndagens arbejdsmæssige del med en forelæsning om: ”Udviklingstendenser i dagens samfund, overvejelser over dets betydning for idrætsundervisningen”. Søndag aften var der arrangeret festmiddag på restaurant ”Skoven”.

Mandag formiddag blev symposiet rundet af med faggruppe-møder, samt en kort skriftlig evaluering fra hver enkelt deltager. Det gennemgående træk i disse evalueringer var en meget stor tilfredshed med, såvel symposiets indhold, og her især demonstrationen af formidlingsmodellen i såvel teori som praksis, som af den praktiske gennemførelse. Ligeledes blev der givet udtryk for stor glæde og tilfredshed med at der findes denne mulighed for erfaringsudvekslinger mellem nordiske idrætslærere. Et af de få problemer der blev peget på, var sprogproblemet for især de finske deltagere. For at minimere dette problem havde vi fået oversat en del af det skriftlige materiale, der blev brugt som udgangspunkt for praksisforløb

og diskussioner, til finsk. Vi var opmærksomme på, at det ikke var fuldt tilstrækkeligt, men vi syntes ikke, at vi kunne finde noget bedre løsningsforslag med de ressourcer, vi havde. Vi fandt det således for en større hæmsko, hvis alle indlæg skulle have været affattet på engelsk. I fremtidige sammenhænge kan problemet løses bedre ved at alt skriftligt materiale oversættes (det er dyrt), samt ved meget tydelig artikulation ved mundtlige indlæg (især når der tales dansk), og/eller ved at især danskere forsøger at tale "nordisk".

Til symposiet havde der meldt sig 90 deltagere fra Norge, Sverige, Finland og Danmark, hvilket er en lille nedgang i deltagerantal i forhold til de tidligere symposier. Det skyldes formodentligt, at der foregår 2 andre arrangementer for samme målgruppe i dette år i Sverige og Finland. Til ovennævnte tal skal lægges 20 "organisatorer" og lærere/forelæsere.

Program for symposiet var følgende:

21.5	10.00–18.00	<i>Indregistrering</i> til symposiet.
	14.00–15.00	<i>Åbning af Symposiet:</i> Åbning ved rektor for Odense Universitet dr. phil. Aage Trommer Åbningstale ved Kulturminister Lise Østergaard: <i>Udviklingen i det danske idrætssystem.</i> Institutshistoriske glimt ved institutbestyrer Karsten Froberg.
	15.00–15.45	<i>Pause</i>
	15.45–16.30	<i>Forelæsning</i> ved gæsteprofessor Henning Eichberg, Institut for Idræt: <i>Måle – øge – producere.</i> Præstations- princippet i historisk-kulturel sammenhæng.
	16.45–18.15	<i>Rundvisning</i> på universitetet afsluttende med fællesdans ved Johan Borghäll, Örebro.
	19.00–	<i>Spisning</i> og <i>Velkomstfest</i> på universitetet.

Lørdag:

22.5.	08.45–09.25	Vid.ass. Bjarne Andersen og lektor Preben K. Pedersen: <i>Undervisning og forskning</i> ved Institut for Idræt.
	09.30–10.15	Gæsteprofessor Kari Fasting Institut for Idræt: <i>Idræt/motion som trivselsskabende faktor</i> – et tilbud til arbejdsledige. Præsentation af et tværvideenskabeligt forskningsprojekt.
	10.15–10.45	<i>Pause</i>

- 10.45–12.30 Pæd. konsulent Jørgen Christensen og lektor Steen Højrup, Danmarks Lærerhøjskole
Introduktion til emnet "Idrætsformidling"
Gennem en række korte oplæg præsenteres en overordnet model for idrætsformidling. Modellen danner grundlag for de følgende undervisningsforløb.
- 12.30–13.45 *Lunch-pause*

Lørdag eftermiddag

Søndag formiddag

Deltagerne medvirker i 4 forskellige undervisningsforløb (i idrætstøj).
I undervisningsforløbene indgår instruktion, iagttagelse og efterbehandling.
Deltagerne inddeles i 4 hold.

Udeaktiviteter ved Knud Aage Nielsen og Karsten Froberg.

Indeaktiviteter ved Birgit Trier Fredriksen og Peder Kjøgøx.

Aktiviteter i vand ved Kurt Lüders.

Aktiviteter med bold ved Ole Worm.

Lørdag:

19.30–21.00 *Reception på Odense Rådhus*

Søndag:

23.5

12.45–14.30 *Lunch-pause*

14.30–15.30 Pæd. konsulent Jørgen Christensen:
Elevs oplevelser og vurdering af idrætsundervisning. Præsentation af resultater fra et forskningsprojekt i Hillerød Kommune, Danmark.

15.30–16.00 *Pause*

16.00–17.00 Lektor Steen Højrup:
Udviklingstendenser i dagens samfund; overvejelser over dets betydning for idrætsundervisningen.

19.00– *Festmiddag. Restaurant "SKOVEN"*

Mandag:

24.5.1982

09.30–09.45 *Inledning til gruppemøder.*

09.45–12.00 *Faggruppemøder:*

gruppe 1 Ole Lammert, Preben K. Pedersen:

Fysiologi, Kinesiologi

gruppe 2 Kari Fasting:

Pædagogik, Psykologi

gruppe 3 Jørgen Christensen:

Pædagogik, Psykologi

gruppe 4 Knud Aage Nielsen:

Pædagogik, Psykologi

gruppe 5 Henning Eichberg:

Sociologi, Historie

gruppe 6	Ole Worm: Boldaktiviteter
gruppe 7	Birgit Trier Frederiksen: Aktiviteter i sal
12.00–12.30	<i>AFSLUTNING</i>

F. Finansiering

Bidrag	Bidrag	Bidrag
1981	1982	1983
95 000 DKK	35 000 DKK	112 000 DKK

Berättelse

om seminarier för arkeologistuderande

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Verksamhetsberättelse 1982

A. Navn og adresse

``Fællesnordisk Råd for Arkæologistuderende`` (FRA)
Vandkunsten 5, 1 sal,
DK-1467 København K.
Tlf. (01) 155135

B. Starten

Efter et forberedende møde i Århus i 1969 blev det første fællesnordiske seminar for studerende i forhistorisk arkæologi afholdt i Bergen året efter.

C. Formål

Rådets formål er at fremme samarbejdet mellem de studerende ved de nordisk-arkæologiske institutter og at etablere og udbygge personlige kontakter og fremme meningsudvekslinger mellem de studerende i de nordiske lande.

D. Organisation

1 Administration

Den daglige administration bliver varetaget af kontaktpersonen i København.

2 Styrelsens sammensætning

FRA har en styrelse bestående af en kontaktperson fra hvert af de nordisk-arkæologiske institutter hvilket bliver 12 personer:

Bjørnar Olsen,	Tromsø
Birgitte Skar,	Oslo
Berit Gjerland,	Bergen
Sara Hjelm,	Göteborg
Monica Fasth,	Lund
Stefan Höglin,	Stockholm
Hannu-Matti Wahl,	Umeå
Jackie Taffinder,	Uppsala
Päivi Pykälä-aho,	Helsinki
Sirpa Kokko,	Oulu/Uleåborg

Anssi Herttuaala,
Anna Lindebo Leth,
Astrid Lumbye,

Turku/Åbo
Århus
København

Ud fra styrelsen vælges 4 personer – en fra hvert land – som i tilfælde af hastesager kan sammenkaldes hurtigt. For øjeblikket er disse poster besat af Oulu, Tromsø, Göteborg og København. På hvert kontaktseminar afholdes en generalforsamling som er FRA's øverste myndighed.

E. Virksomhed

FRA's vigtigste virksomhed er at arrangere kontaktseminarer. Afholdelsen af disse går på skift mellem de nordiske institutter og fra land til land. Efter hvert seminar udarbejdes en møderapport kaldet kontaktstencil hvor alle indlæg, debatter og resultater bliver offentliggjort. Mellem 2 kontaktseminarer udsendes en mellemstencil åben for debat og artikler fra alle nordiske arkæologistuderende. Møde- og Mellemstencil udgør i fællesskab tidsskriftet KONTAKTSTENCIL der er det materielle produkt af vort virke. Vore fremtidige temaer på seminarerne og FRA's virke i almindelighed bestemmes på generalforsamlingen efter oplæg fra styrelsen. I år er afholdt Kontaktseminar i Tromsø i dagene 12. – 18. september med temaet "Natur og kultur – samspil og modsætninger". For seminarets program og forløb henvises til den kommende møderapport fra seminaret der forventes udgivet i begyndelsen af 1983.

I forbindelse med kontaktseminar 1982 blev afholdt både styrelsesmøde og generalforsamling efter vedtægterne.

F. Fremtidsplaner

Næste kontaktseminar afholdes i Stockholm og vil finde sted i begyndelsen af oktober 1983. Temaet bliver: "Formidling i Arkæologien – hvad og hvordan?" På grund af den økonomiske situation foreligger der endnu ikke detaljerede planer eller afholdelsessted. Det er blevet besluttet på vor årlige generalforsamling at genoptrykke gamle udsolgte kontaktstencil. Denne virksomhed skal varetages af det samme institut som oprindelig udgav et nummer af tidsskriftet. Samtidig er det blevet vedtaget at gøre Bergen til et centralt opsamlingssted for oplysninger om og udveksling af vore kontaktstenciler, så ethvert nummer bliver rimelig let tilgængeligt for alle. Kontaktbrevene er blevet en ny institution der er med til at skabe og vedligeholde kontakt mellem de studerende. Med samme formål arbejder vi stadig med et forslag om at stramme vor struktur – især i ledelsen – for at yderligere kunne øge vore aktiviteter og undgå de lidt for udbredte misforståelser vi kæmper med i vort nuværende styrelsessystem.

G. Økonomi

Bokslut 1981: 15.000 DKK (planeringsår)

Budget 1982: 90.000 DKK (kursår)

Budget 1983: 18.000 DKK (planeringsår)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1968 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att så snart som möjligt genomföra en gemensam trafiklagstiftning på grundval av Nordisk vägtrafikkommittés förslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Danmark, Finland, Norge och Sverige har numera en trafiklagstiftning som bygger på gemensamma nordiska förslag. Island, som är representerat i Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) sedan 1979, har börjat att utarbeta förslag till ny vägtrafiklagstiftning. Detta arbete följs inom NTR.

Ministerrådet anser för sin del, att syftet med rekommendationen är tillgodosett.

Meddelanden

om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 17 februari 1971 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att vidta åtgärder för att möjliggöra en utbyggnad av TV-samarbetet mellan länderna för att tillgodose den i Sverige bosatta finskspråkiga och den i Finland bosatta svenskspråkiga befolkningens intresse att tillgodogöra sig aktuella och mångsidiga program på sitt modersmål.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 4 januari 1983 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar:

Under 1982 sändes på torsdag kväll, med repris lördag, under 42 veckor "Ykköskanava", ett filmat 30 minuters magasinprogram med intervjuer och reportage, företrädesvis från platser utanför Stockholm. "Ykköskanava" är tidvis även studioproducerade. "Ykköskanava" har vid vissa tillfällen förlängts till mellan 40 och 60 minuter. På fredagar under samma 42 veckor sändes "Viikkokatsaus" en aktuell veckoöversikt, med repris lördag.

Under samma 42 veckor sändes lördagar och söndagar 2 tim/vecka program producerade i Finland. Under sommarsäsongen var motsvarande utbud 1 tim/vecka. Under samma tidsperiod dvs. 10 sommarveckor sändes 10 repris av vinterhalvårets "Ykköskanava".

Vid svenska och finska valen förekom extra sändningar både inför respektive val samt under valkvällen i form av direktsända valvavor.

Samtliga program produceras, respektive bearbetas av den finskspråkiga redaktionen som omfattar 7 programmedarbetare, varav 5 journalister.

"Ykköskanava" samt de finskproducerade programmen textsattes till svenska.

Därutöver producerar och sänder Sveriges television årligen 20 program à 15 minuter avsedda för finsktalande förskole- och lågstadbarn. Dessa program, som även delvis innehåller i Finland producerade inslag, har som målsättning att stimulera barnens användning av det finska språket och textas följaktligen inte till svenska. Programmen produceras inom den svenska barnredaktionen.

Både TV 1 och TV 2 har sänt finskspråkiga program inom Nordvisionsutbytet.

Vidare har utbildningsradion producerat tre halvtimmesprogram för barn. Dessutom har sänts inköpta program för förskolebarn.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 januari 1983:

I tillägg till det, som Sveriges regering (utbildningsdepartementet) den 4 januari 1983 å Finlands och Sveriges regeringars vägnar meddelat, konstateras för Finlands del vidare:

I Finland sände den svenska TV-enheten inom Oy Yleisradio Ab under verksamhetsåret 1981–82 sammanlagt 571 timmar eller ca 13% av samtliga televisionssändningar. I medeltal innebär detta ca 10 timmar svenskt program per vecka. Ytterligare bör nämnas ett antal program, som är sända av de övriga TV-enheterna, såsom Nordvisionsintag och andra svenskspråkiga program med svensk text, i medeltal ca 4 timmar per vecka.

I Finland har 1982 igångsatts en utredning om de juridiska förutsättningarna för vidare spridning av TV-program från grannländer.

Ytterligare erinras, i fråga om samarbetets utveckling på något längre sikt, om det av Nordiska ministerrådet (industri-, kommunikations- och kulturministrarna) den 27 mars 1982 beslutade ministerrådsförslaget om nordiskt radio- och TV- samt telesamarbete via satellit. Enligt detta skall en 2-årig studiefas genomföras och slutrapportering ske senast den 1.4.1984.

Meddelande

om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt och i samråd med samerna ge dem och deras organisationer omedelbart ekonomiskt stöd i tjänliga former, allt i syfte att understödja samernas ansträngningar att bevara sin ställning som etnisk grupp, samt att ställa medel till förfogande för de ytterligare utredningar som kan erfordras för att finna bestående lösningar på samernas problem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Den XI. nordiske samekonference blev afholdt i Tromsø i juni 1980. NOK 200 000 blev bevilget til konferencen over ministerrådets almene budget. I beretningen fra Nordisk Sameråd som blev godkendt af konferencen, udtrykkes der tilfredshed med det finansieringsoplæg som man har fundet frem til på ministerrådssiden. Forholdene blev derved lagt til rette for en fast økonomi med bl. a. mulighed for heltidsansatte i samerådets sekretariat.

For 1982 bevilgede ministerrådet NOK 320 000 til samerådets sekretariat.

Samerådets sekretariat har udarbejdet budgetoverslag for perioden 1983–1985 inkl. samt for samekonferencen i 1983. Baggrunden herfor er ønsket om en mere langsigtet planlægning af samerådets aktivitet og sekretariatsdrift. De for 1983 ansøgte midler NOK 523 000 er optaget i ministerrådets disponeringsforslag nr. 1. Hertil kommer et beløb på NOK 330 000 til dækning af udgifter ved afholdelse af den XII. samekonference i august 1983 i Utsjoki. Med bevilgningen for 1983 åbnes mulighed for ansættelse af en tredje arbejdstager ved samerådets sekretariat.

Gennem en årrække er der over ministerrådets kulturbudget afholdt beløb til støtte for samerne, først og fremmest driften af Nordisk Sameinstitut i Kautokeino, jfr. meddelelse vedr. rek. nr. 15/1976 angående foranstaltninger for at styrke det samiska kulturlivet.

Ministerrådet finder, at der således efterhånden i samarbejde med Nordisk sameråd er skabt et fast og mere langsigtet økonomisk grundlag for samernes aktivitet på disse områder, og at formålet med rekommendationen dermed er opfyldt.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena

Nordisk Ministerråd fremhæver i sin meddelelse tre betydningsfulde områder, hvor der siden rekommandationens vedtagelse i 1972 har udviklet sig et samarbejdsmonster mellem de nordiske regeringer og de samiske organer, og som indebærer årlige tilskud, der optages på ministerrådets budgetter.

Ministerrådet finder, at der i samarbejde med Nordisk Sameråd er skabt et fast og mere langsigtet økonomisk grundlag for samernes aktivitet, og at formålet med rekommandationen er opfyldt.

Juridisk udvalg deler ministerrådets opfattelse af, at rekommandationen er opfyldt, så vidt det med rimelighed kan forventes. Når juridisk udvalg i denne betænkning anbefaler, at rekommandationen afskrives, er det imidlertid ikke, fordi den nuværende ordning ikke løbende kan og bør forbedres i det omfang, det er muligt inden for ministerrådets samlede aktiviteter, men fordi der gennem den budgetprocedure, der siden rekommandationens tilkomst er skabt, er sikret Nordisk Råd en løbende kontrol med, at den i rekommandationen opstillede målsætning fortsat søges opfyldt.

Juridisk udvalg skal på denne baggrund indstille, at

Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 5/1972 om støtte til samerne til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 20. februar 1983

Arne Andersson (m)

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F)

Guttorm Hansen (A)

Svend Jakobsen (S)

Gunvor Schnitler (H)

(Formand)

Jens Steffensen (KrF)

Asser Stenbäck (Skl)

Lars Werner (vpk)

Mogens Voigt (FP)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet

(Överlämnat av Finlands regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at tage spørgsmålet om flyvetrafikken mellem landskabet Åland og Stockholmsområdet op til fornyet undersøgelse.

Finlands regering (trafikministeriet) meddelar den 3 december 1982 å samtliga regeringars vägnar:

Efter det senaste meddelandet har ingenting nytt hänt inom ramen för denna rekommendation.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående flygtrafiken Åland—stockholmsområdet

(Se sak E 28, s. 2753.)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en kommitté för att utarbeta ett förslag till utgivande av en översiktsframställning av de nordiska ländernas historia samt att därefter genomföra planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Redaktionskomiteén för temahæfterne i nordisk historie, som blev nedsat i 1975 for at udgive en serie problemorienterede hæfter om aktuelle perioder i Nordens historie, afsluttede den første del af arbejdet i 1979. Tre hæfter blev udgivet i løbet af året. Det er "Norden under 2. verdenskrig" (dobbelthæfte, 4000 eks.), "Fra Kalmarbrev till Stockholms blodbad" (2000 eks) og "Bonden. Adelsmannen. Kronan" (2000 eks). Hæfterne er udgivet i samarbejde med et forlag i Danmark og et forlag i Sverige.

Der arbejdes videre med at få de tre udgivne hæfter oversat og udgivet i Finland.

Salget af hæfterne har ikke været tilfredsstillende, og der er derfor indledt forhandlinger med forlagene og med Foreningerne Norden om, hvorvidt restoplaget kan overtages til en reduceret pris og tilbydes til interesserede, først og fremmest gennem Foreningerne Nordens skoleabonnement.

I redaktionskomiteén har man overvejet at fortsætte serien temahæfter i Nordens historie med følgende temaer:

Vikingetiden

Arbejderbevægelsens opkomst og historie

Emigrationen fra de nordiske lande.

Hvad angår en sådan fortsættelse af projektet giver de hidtidige erfaringer omkring interessen for de allerede udgivne hæfter ikke ministerrådet baggrund for at prioritere yderligere udgivelser budgetmæssigt. Det skønnes, at udgivelsen af tre yderligere hæfter repræsenterer et samlet bruttobudget på ca. 375 000 DKK.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående temahäftet i Nordens historia

(Se sak E 7, s. 2730.)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at gennemføre ensartede bestemmelser i Norden vedrørende småbåde og trafikken med disse.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

Arbetsgruppen som tillsattes med anledning av rekommendationen har sammanträtt två gånger under 1982 och behandlat frågor av gemensamt intresse såsom utbildning, uppföljning av arbetsgruppens internationella informationsarbete, brädsegling, säkerheten i samband med uthyrning av vattenskotrar och sjösäkerhetsinformation. Genom arbetsgruppen har utbyte av information om pågående lagstiftningsarbeten i de olika länderna meddelats och möjligheten till harmonisering undersökts. Regelbundna kontakter har skett med båtlivets organisationer liksom med det av Nordiska ministerrådet finansierade s. k. skärgårdsprojektet.

Arbetsgruppen har även informerat sig om de olika arbeten som skett i andra internordiska arbetsgrupper som berör fritidsbåtsfrågor, främst den s. k. tekniska regelgruppen. Denna är ett samarbetsorgan mellan de myndigheter och klassificeringssällskap som utför frivillig typprovning av fritidsbåtar enligt gemensamma nordiska regler. Under de senaste åren har denna arbetsgrupp även färdigställt gemensamma byggnadsregler för olika arbetsbåtar (bruksbåtar) upp till 15 meter.

Vidare har, i enlighet med rekommendation nr 11/1979, arbetsgruppen följt informationsarbetet mot onykterhet i samband med fritidsbåtar i de olika länderna.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1972 angående samarbeite rörande biologisk bekämpfung av skadedjur

(Överlämnat av Norges regering)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringen om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt uteda förutsättningarna för ett effektivt nordiskt samarbeite om biologisk bekämpfung av skadedjur och att därvid för att undvika dubbelarbeite även undersøke behovet av en samordning av forskningen på berörda naturvetenskapliga områden.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 1 december 1982:

Som meddelt tidligere har Landbruksdepartementet anmodet Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning (NKJ) om å ta opp spørsmålet om nordisk samarbeite om biologisk bekjempelse av skadedyr til behandling. Dette spørsmål har siden vært oppe til behandling flere ganger.

Med støtte fra Nordisk kontaktorgan for jordbruksforskning er det satt i gang et nordisk samarbeidsprosjekt om "Integrerad bekämpfung av rapsbagger i korsblomstriga oljevæxter" (NKJ-prosjekt nr. 39). Dette prosjekt er nå avsluttet og sluttrapporten er under skrijving, og vil bli framlagt i løpet av 1983.

I 1980 ble det tatt initiativ til et felles nordisk prosjekt om "Biologisk bekjempelse av plantepatogen i ulike dyrkingsmedia i veksthus". Dette prosjekt fikk i 1981 en bevilgning på 108 000 Nkr, som muliggjorde en spe oppstarting av prosjektet i Danmark og Island. For 1982 ble det bevilget 436 000 Nkr, som gjorde det mulig å engasjere forskningspersonale i alle land slik at prosjektet nå er kommet godt i gang i alle de nordiske landene.

Bakgrunnen for prosjektet er at plantesykdommer forårsaker store tap i vekstkulturer, og ønske om å redusere bruken av kjemiske plantevern-

midler i veksthusnæringen, særlig på matnyttige produkter. Biologisk bekjempelse er å bruke antagonistiske (hemmende) mikroorganismer i kampen mot de mikroorganismer som framkaller plantesykdommer. Prosjektets mål er å utvikle metoder for biologisk bekjempelse av plantepatogen (sykdomsfremkallende) sopp i veksthuskulturer. Agurk, tomat og salat er de viktigste kulturplantene det blir arbeidet med. Bare i begrenset omfang arbeides det med prydplanter.

Videre kan det nevnes at det i 1982 er tatt initiativ til et felles nordisk prosjekt om biologisk bekjempelse av skadedyr i veksthus. En håper at dette prosjekt kan komme i gang i løpet av 1983.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 18/1972/e vedrørende biologisk bekjempning av skadedyr.

Av meldingen framgår at Nordisk Kontaktorgan for Jordbruksforskning flere ganger har tatt opp spørsmålet om nordisk samarbeid om biologisk bekjempning av skadedyr.

Et prosjekt om "Integrerad bekämpning av rapsbaggar i korsblomstriga oljevåxter" er avsluttet og sluttrapporten vil bli lagt fram i løpet av 1983.

I 1980 ble det tatt initiativ til et felles nordisk prosjekt om "Biologisk bekjempelse av plantepatogen i ulike dyrkningsmedia i veksthus". Bevilgningene i 1982 er såvidt store at det nå er mulig å engasjere forskningspersonale i alle de nordiske land.

I 1982 ble det tatt initiativ til et felles nordisk prosjekt om biologisk bekjempning av skadedyr i veksthus.

Økonomisk utvalg anser at det nordiske arbeidet med biologisk bekjempning av skadedyr er vel etablert, noe meldingen reflekterer. Utvalget går ut fra at dette nordiske samarbeid vil fortsette. Rekommandasjonens intensjoner synes således å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 18/1972/e vedrørende samarbeid om biologisk bekjempning av skadedyr til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 21. januar 1983

Hallvard Bakke (A)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Povl Brøndsted (V)

Mikko Ekorre (Skdl)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Anker Jørgensen (S)

Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)

Gunnar Nilsson (s)

Formann

Sten Svensson (m)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbeite rörande havsrett

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Helsingfors den 21 februari 1972 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spørsmål

Rekommendation har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler regeringerne at fortsætte og udbygge samarbejdet om problemerne i forbindelse med lovgivningen om havet, således at der tilstræbes international enighed om udstrækningen af søterritoriet og fiskegrænserne, om specielle rettigheder for kyststater eller områder, hvis økonomi i særlig grad er afhængig af havet, og om foranstaltninger til forhindring af forurening.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

Havrettskonferansens ellefte og siste sesjon ble holdt i New York 8. mars til 30. april 1982 og 22. til 24. september 1982 og i Montego Bay 6. til 10. desember 1982.

På vår-sesjonen i New York ble FNs konvensjon om havets folkerett vedtatt sammen med fire resolusjoner vedrørende: 1) kommisjonen som skal forberede havbunmyndigheten og havrettstribunalet, 2) beskyttelse av investeringer foretatt før konvensjonen har trådt i kraft, 3) ikke-selvstyrende territorier og territorier under fremmed herredømme. 4) nasjonale frigjøringsbevegelser.

Etter anmodning fra USA ble konvensjonen og de fire resolusjonene gjenstand for avstemning. Stemmetallene var 130 for, 4 mot og 17 avståelser. Alle de nordiske land stemte for.

På møtet i september godkjente konferansen redaksjonskomiteens anbefalinger og utarbeidet konferansens sluttakt.

Undertegningssesjonen fant sted i Montego Bay. FNs konvensjon om havets folkerett ble åpnet for undertegning og sluttakten ble undertegnet 10 desember 1982 etter at de deltakende land i dagene før hadde fremført sine sluttinnlegg. De nordiske land undertegnet konferansens sluttakt og konvensjonen og henstilte til andre land å gjøre det samme.

Det har vært nær kontakt og regelmessige konsultasjoner mellom de nordiske land om havrettsspørsmål helt siden konferansen begynte i 1973.

Ministerrådet finner for sin del at rekommandasjonens sikte er tilgode sett.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Juridisk udvalg har i en årrække fulgt det nordiske samarbejde i de ofte vanskelige forhandlinger, som har fundet sted på FN's havretskonference.

Efter afslutningen af havretskonferencen har rekommandationen mistet sin aktualitet, og juridisk udvalg deler ministerrådets opfattelse af, at sigtet med rekommandationen er opfyldt.

Juridisk udvalg skal derfor indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 20/1972 om nordisk samarbejde vedrørende havret til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 20. februar 1983

Arne Andersson (m)

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F)

Guttorm Hansen (A)

Svend Jakobsen (S)

Gunvor Schnitler (H)

Formand

Jens Steffensen (KrF)

Asser Stenbäck (SkI)

Lars Werner (vpk)

Mogens Voigt (FP)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerade för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

1. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av grannländernas TV-program i de nordiska länderna,
2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,
3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamheten i Norden,
4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,
5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna,
6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Ved 29. rådssession meddelte ministerrådet bl. a., at et udredningsarbejde var blevet gennemført og at en remissbehandling af udredningens hovedrapport havde fundet sted.

Nordisk Råd stillede sig positivt til forslaget ved at antage *rekommendation nr. 7/1981* angående øget nordisk radio- og TV-samarbejde. Den fortsatte behandling fremgår af Nordisk Ministerråds beretning om kulturelt samarbejde 1981, kapitel 4, afsnit 13.

Den videre udvikling førte til *rekommendation nr. 3/1982*, som rekommenderer regeringerne i Finland, Island, Norge og Sverige at optage for-

handling med henblik på at træffe aftale om den fortsatte udvikling af et radio- og TV- samt telesamarbejde baseret på overføring via et satellitsystem. Den fortsatte behandling af sagen fremgår af særskilt meddelelse om rekommandation nr. 3/1982.

Ministerrådet tager sigte på at gennemføre en hurtig udredning om de juridiske forudsætninger for eksisterende programspredning gennem landsbaserede net, særskilt kabel, i tiden inden et satellitsystem eventuelt bliver aktuelt.

Ministerrådet vil endvidere pege på det som siges i meddelelsen om rekommandation nr. 3/1982 angående brug af kommunikationssatellitter, som vil underkastes en nærmere undersøgelse af ministerrådet.

Siden 1973 har Nordisk Råd antaget en række rekommandationer angående udvidet nordisk samarbejde på radio- og TV-området. Endvidere er en rekommandation på videogramområdet, samt en angående massekulturindustriens påvirkning på kulturlivet blevet antaget og Nordisk Råds kulturudvalg har anbefalet et intensiveret arbejde med andre mediespørgsmål end radio og TV.

Ministerrådet finder det naturligt at meddele sig om dette arbejde under denne rekommandation. På baggrund af rekommandationerne har ministerrådet i december 1982 besluttet at nedsætte en arbejdsgruppe til at bistå ministerrådet og kultursekretariatet på medieområdet. Gruppen er indtil videre udset for en periode fra den 1.1.1983 til den 31.12.1984. Gruppen har til opgave:

”att följa utvecklingen inom massmediaområdet och därvid hålla kontakt med det arbete som sker nationellt och inom andra nordiska organ,

att kontinuerligt rapportera angående denna utveckling samt framlägga förslag, utkast och idéskisser till speciella nordiska samlösningar och åtgärder,

att medverka till att information och erfarenheter på området snabbast möjligt sprids inom och mellan relevanta instanser i de nordiska länderna,

att i kontakt med NORDICOM följa relevant forsknings- och undersökningsverksamhet på massmediaområdet och eventuellt ta initiativ till sådan verksamhet,

att hålla kontakt på informations- och diskussionsplanet med grupper och institutioner som har speciella kulturpolitiska funktioner och intressen på området som t. ex. de nordiska mediaföretagen och de nordiska folkbildnings- och kulturarbetarorganisationerna, samt

att utarbeta förslag till en komplettering av det nordiska kulturavtalet syftande till ett utökad samarbete på mediaområdet.”

Arbejdsprogrammet satser på et udvidet nordisk samarbejde på medieområdet, som foregår i forbindelse med opfølgningen af rekommandation nr. 3/1982 om udvidet nordisk radio, TV- og telesamarbejde. Mandatet for gruppen indbefatter løbende de relevante rekommandationer for mediespørgsmålet. Ministerrådet har af dispositionsmidlerne for 1983 afsat DKK 200000 til gruppens arbejde.

*BILAGA***Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden**

(Se sak E 5, s. 2728.)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Sedan 1975 finns en särskild stödordning för översättning och utgivning av nordisk nabolandslitteratur uppdelad på kvoter för de nio olika språkområdena i Norden. De små språkområdena har en relativt sett större andel till sitt förfogande än de större och Färöarnas kvot är sålunda 9 procent. En närmare beskrivning av nabolandslitteraturstödet ges i verksamhetsberättelsen från kommittén.

Det kan konstateras att de mindre språkområdena och då särskilt färöiska och grönländska har svårt att utnyttja sin del av stödordningen i brist på kvalificerade ansökningar. Till detta finns flera orsaker av vilka den viktigaste är bristen på kvalificerade översättare. De små språkområdena har dessutom små förlagsresurser.

Den nordiska nabolandslitteraturkommittén är ständigt uppmärksam på de små språkområdenas problem vid fördelningen av översättnings- och utgivningsstöd och har också i 1983-budgeten föreslagit ett speciellt projektstöd i syfte att öka antalet kvalificerade översättare. Förslaget blev inte prioriterat i 1983-budgeten.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående upptagande av ett belopp på den nordiska kulturbudgeten som stöd i olika former till färöisk litteratur.

I meddelandet hänvisas till den sedan 1975 gällande stödordningen för översättning och utgivning av nordisk nabolandslitteratur uppdelad på kvoter för de nio språkområdena. De små språkområdena, bl. a. Färöarna, har en relativt sett större andel än de större.

Utskottet noterar att särskilt de färöiska och grönländska språkområdena har haft svårt att till fullo utnyttja sin del av stödordningen i brist på kvalificerade ansökningar. Mot denna bakgrund stöder utskottet nabolandslitteraturkommitténs förslag om ett särskilt projektstöd i syfte att få fram fler kvalificerade översättare för de små språkområdena.

Utskottet finner att rekommendationens syfte kunnat uppnås i tillfredsställande grad och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 20/1973 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjämäki (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

a. Indgåelse og opløsning af ægteskab

I Sverige trådte nye regler om indgåelse og opløsning af ægteskab i kraft i 1974. I Danmark fremkom ægteskabsudvalget med en indstilling om indgåelse og opløsning af ægteskab i 1973. I Finland blev der i 1980 nedsat en kommission til at udarbejde forslag til ændringer i ægteskabslovens bestemmelser om indgåelse og opløsning af ægteskab. Kommissionen har endnu ikke afsluttet sit arbejde. Det norske ægteskabsudvalg er ikke fremkommet med noget lovforslag på dette område.

Det synes ikke for tiden at være aktuelt at forsøge at opnå ensartede nordiske regler om indgåelse og opløsning af ægteskab.

Ministerrådet mener fortsat, at arbejdet med at revidere den nordiske ægteskabskonvention bør udsættes, indtil udvalgene har afsluttet deres arbejde, og resultatet af udredningsarbejdet er nærmere afklaret gennem nordiske forhandlinger mellem de berørte departementer. Hvad angår de internationale spørgsmål vedrørende omsorg for børn kan det imidlertid blive nødvendigt at justere de bestemmelser i ægteskabskonventionen, som berører de nordiske myndigheders kompetence og anerkendelse af myndighedernes afgørelse på området.

b. Ægtefællers formueforhold

Også dette spørgsmål behandles af ægteskabsudvalg i de nordiske lande.

Det danske udvalg kom med en indstilling i 1974. I 1976 kom en finsk indstilling, der har været til høring. Det svenske familieretsudvalg kom i juni 1981 med en indstilling, hvori man behandler ægtefællers og samlevende pars formueforhold samt efterlevende ægtefælles stilling. Denne indstilling har været til høring. I Finland blev der i sommeren 1980 nedsat en arbejdsgruppe, som skal tage stilling til, om der er behov for en ændring i lovgivningen om ægtefællers formueforhold.

På Nordisk Råds 27., 28. og 29. session fremhævede Rådet det vigtige i at finde frem til en tilfredsstillende nordisk løsning for så vidt angår ægtefællers formueforhold.

Den økonomiske situation mellem ægtefæller og mellem ugifte samlevende par var et af emnerne på Nordisk Råds 17. rådskonference i Helsingør i maj 1982. Konferencen havde bred tilslutning fra parlamentarikere, embedsmænd, forskere m. v. fra de nordiske lande.

Spørgsmålet om ægteskabets økonomiske retsvirkninger har været drøftet på møder mellem ægteskabsudvalgene og repræsentanter for justitsministerierne, senest på et møde i Reykjavik i september 1982.

De fremlagte udvalgsforslag indebærer, at den nordiske retslighed på dette område bevares på væsentlige punkter og endda i visse henseender udvides, først og fremmest når det gælder efterlevende ægtefælles beskyttelse. I nogle spørgsmål har enighed mellem udvalgsforslagene dog ikke kunnet opnås. Ved mødet i Reykjavik blev det diskuteret om det er muligt at få større retslighed i de spørgsmål hvor uenighed fortsat består. Delta-gerne fra de forskellige lande kom frem til at der fandtes visse muligheder herfor. Drøftelserne herom vil blive fortsat.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Efter at ægteskabslovgivning nu i en årrække har indtaget en central placering i det nordiske lovgivningsprogram, som ministerrådet årligt redegør udførligt for i sin beretning om det nordiske samarbejde – C I – og som juridisk udvalg har fulgt og fortsat vil følge med stor opmærksomhed, har rekommandationen mistet sin betydning som selvstændigt arbejdsgrundlag for samarbejdet om ensartet ægteskabslovgivning.

Juridisk udvalg foreslår derfor, at rekommandationen afskrives og indstiller, at

Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 22/1973 om ensartet ægteskabslovgivning til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Oslo, den 20. februar 1983

Arne Andersson (m)

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F)

Guttorm Hansen (A)

Svend Jakobsen (S)

Gunvor Schnitler (H)

Formand

Jens Steffensen (KrF)

Asser Stenbäck (Skl)

Lars Werner (vpk)

Mogens Voigt (FP)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikring for motorkøretøjer til også at dække ejer/fører ved skadetilfælde i andet nordisk land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

Denne rekommandation berører – foruden spørgsmålet om erstatning til ejer/fører – også spørgsmålet om objektivt erstatningsansvar for trafikskader. I Finland og Norge har man et system med objektivt ansvar. Endvidere har man i Finland længe – og i Norge siden 1974 – ydet erstatning også til føreren.

I Sverige havde man tidligere et subjektivt ansvar, og der blev ikke ydet erstatning til føreren. I 1975 vedtog man imidlertid en ny trafikskadelov, som indførte erstatning på objektivt grundlag for personskader, og som også dækker fører og ejer. Loven trådte i kraft i 1976.

I Danmark drøftes spørgsmålet om objektivt erstatningsansvar for færdselsskader samt spørgsmålet om førerpladsdækning i et udvalg, der forventes at afgive betænkning i slutning af 1983.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Oslo den 21 februari 1973 beslöts att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

I juni 1979 inrättades flygförbindelsen Tromsö–Kiruna–Uleåborg under en treårig försöksperiod.

Berörda regeringar kom överens om att under en försöksperiod om tre år stödja trafiken genom årliga riskgarantier. Avsikten med de statliga bidragen var att stödja trafiken under en inledande period och därvid undersöka det faktiska trafikunderlaget för tvärgående förbindelser på Nordkalotten. En förutsättning var att trafiken på sikt skulle bli självbärande. Vid utformningen av den ekonomiska ersättningen lades stor vikt vid att resp. flygbolag skulle finna det motiverat att själva utveckla trafiken och marknadsföra den. Tre år ansågs vara den tid som erfordrades för att en ny förbindelse skall stabiliseras och förutsättningar finnas att bedöma trafikens lönsamhet på sikt.

Enligt avtal mellan regeringarna har försöksverksamheten utvärderats av en samrådsgrupp med representanter från berörda länders kommunikationsdepartement.

När det gäller sträckan Uleåborg–Luleå anser samrådsgruppen att flygtrafiken inte har förutsättningar för att utvecklas ytterligare inom överskådlig tid. Avståndet mellan dessa orter är relativt kort – ca 25 mil per landväg – vilket gör att man i stor utsträckning väljer markbundna kommunikationsmedel. Enligt samrådsgruppens uppfattning saknas förutsätt-

ningar för en fortsatt flygtrafik på denna sträcka. Flygförbindelsen bör därför läggas ned.

För att underlätta resemöjligheterna rekommenderar samrådsgruppen att en snabbussförbindelse upprättas mellan Rovaniemi och Luleå, som anpassas till redan existerande bussförbindelse mellan Kemi och Uleåborg. En sådan lösning anser samrådsgruppen bättre tillgodoser behoven av tvärgående förbindelser än en flygförbindelse.

Enligt samrådsgruppens uppfattning finns det möjligheter att ytterligare utveckla trafiken på sträckan Kiruna–Tromsö.

I det fall SAS inte anser sig kunna fortsätta trafikera förbindelsen med de förutsättningar som samrådsgruppen skisserat anser gruppen att koncession bör kunna ges till annat flygbolag. Samrådsgruppen förutsätter att SAS i så fall underlättar trafikföringen genom att bibehålla förbindelsen i sina tidtabeller och genom en taxesamordning.

Linjen Tromsö–Kiruna trafikeras fr. o. m. april 1982 av A/S Norwing på egen koncession och eget ekonomiskt ansvar. Trafiken på Uleåborg–Luleå har från samma tidpunkt lagts ned.

A/S Norwing har fått tillstånd att temporärt bedriva linjetaxitrafik med små flygplan (under 57 000 kg) på linjen Tromsö–Rovaniemi under en försöksperiod av 6 månader från och med början av maj 1983.

Rekommendationen bör mot denna bakgrund kunna anses slutbehandlad.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige

(Se sak E 1, s. 2723.)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerande för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att genomföra en nordisk specialutbildning för fysioterapeuter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Nordiska ministerrådet hänvisar till sitt meddelande den 10 december 1981.¹ Remissbehandlingen av det betänkande om "Efter- och vidareutbildning av social-, hälso- och sjukvårdspersonal i Norden" som där omtalas avslutades under sommaren 1982. De administrativa formerna för ett utvidgat nordiskt samarbete kring dessa frågor mot bakgrund av betänkandet och remissvaren kommer att övervägas av Nordiska socialpolitiska kommittén med dess vårmöte 1983.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående nordisk vidareutbildning inom social- och hälsovårdsområdet

(Se sak E 12, s. 2736.)

¹ Se Nordiska rådet, 30:e sess., s. 2062.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Vid möte i Stockholm den 19 februari 1974 beslöts att Nordiska ministerrådet skulle vara koordinerade för detta spörsmål.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at foretage en undersøgelse for at organisere en fælles nordisk lederuddannelse inden for hotel- og restaurationsbranchen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

Etter samråd med Nordisk hotell- og restaurangforbund har Institutet for företagsledning (IFL) vedtatt å arrangere et nytt kursus for toppledere i hotell- og restaurantnæringen. Kurset (Top management-utbildning eller TMU-programmet) behandler aktuelle konkrete problemstillinger i deltakernes bedrifter. Innholdet tilpasses deltakernes kunnskapsnivå og interesser.

Denne gang deles programmet opp i fem avsnitt eller samlinger på tre dager hver. Den første i november 1982 og den siste i juni 1983. Samlingene tar følgende temaer opp til behandling:

- bedriften og omverdenen
- økonomisk planlegging
- marked og produkter
- personal, organisasjon, ledelse
- virksomhetsplan.

Mellom samlingene treffes deltakerne to ganger og behandler egne bedrifter. Det legges opp til kontakter deltakerne imellom også etter kursets avslutning.

IFL har ikke ennu tatt stilling til om tilsvarende kurser gjennomføres i fremtiden.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 13/1974. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att låta undersöka möjligheterna att organisera samnordisk ledarutbildning inom hotell- och restaurangnäringen.

Nordiska ministerrådet beviljade år 1979 200 000 NOK för att förbereda genomförande av ledarutbildning inom hotell- och restaurangnäringen mot bakgrund av rekommendationen. Institutet för företagsledning (IFL) i Sverige har i samarbete med Dansk Management Center utarbetat ett utbildningsprogram och hållit en kurs. Erfarenheterna var goda.

Av meddelandet till 31:a sessionen framgår bl. a. att IFL i samarbete med Nordiska hotell- och restaurangförbundet (NHRF) har arrangerat en ny ledarkurs (Top managementutbildning eller TU-programmet). Programmet delas upp i fem kurser eller möten från november 1982 till juni 1983 och behandlar aktuella problem inom deltagarnas företag. IFL har inte fattat beslut om liknande kurser i framtiden.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 13/1974 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1983

Georg Andersson (s)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stefán Jónsson (Ab)

Sakari Knuuttila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Förman

Ambjørn Sælthun (Sp)

Peder Sønnerby (V)

Petter Thomassen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användning av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter.

2. samordna de regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt

3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Ad pkt. 1 og 3:

Siden sommeren 1978 har juridisk sektion under *Samedelegationen i Finland* haft til opgave at udrede hvilke rettigheder samerne bør have med hensyn til de naturressourcer den finske stat råder over samt fremsætte forslag til regler om og administration af sådanne regler. Grundlaget for udredningen er de principper, som er indeholdt i samekomitéens betænkning 1973: 46 med dertil hørende lovforslag.

I efteråret 1980 nedsatte *den norske regering* et udvalg, der har til hovedopgave at udrede spørgsmålene omkring rettighederne til naturressourcerne i områder med samisk bosætning samt udrede spørgsmålene om egen grundlovsbestemmelse om samernes retsstilling og om et eget repræsentativt folkevalgt organ for samerne. Udvalget skal dels redegøre for den retlige situation for samerne i dag og dels udrede hvilke ændringer i retstilstanden som er ønskelige.

I september 1982 traf *den svenske regering* beslutning om at iværksætte en udredning med henblik på at overveje eventuelle foranstaltninger for at styrke samernes stilling. Udredningskomitéens hovedopgave er at udrede mulighederne for at styrke samernes retlige stilling i spørgsmål angående rennæringen. Komiteen skal også overveje behovet for et samisk organ, som i forskellige sammenhænge kan repræsentere samerne. Endelig skal

komiteen undersøge mulighederne for at styrke det samiske sprogs stilling gennem øget anvendelse af samisk i visse officielle sammenhænge, samt hvad der ivoerigt kan gøres for at styrke sprogets stilling.

Nordisk Samisk Institut arbejder med 2 forskningsprojekter, som specielt berører samiske rets- og næringssspørgsmål. Det ene er et historisk-juridisk projekt, som har til målsætning at tilvejebringe historisk dokumentationsmateriale om ressourceforbruget i de samiske områder. Foruden at belyse hvilken betydning denne brug har haft for samisk næringsliv og kultur vil projektet også beskrive samernes og myndighedernes retsopfattelse vedrørende denne brug. Det andet projekt tager direkte sit udgangspunkt i Rådets rek. nr. 24/1974 om at udarbejde et program for at beskytte miljøet i samernes kærneområde. Hovedmålsætningen for dette projekt er at kortlægge og skaffe kundskab om hvordan og i hvilken grad samiske næringsinteresser varetages ved arealplanlægning i dag, med speciel vægt på planer, som vil føre til brugsændringer for så vidt angår udmarksarealer.

Nordisk Ministerråd arrangerede i samarbejde med Nordisk Sameråd og Nordisk Samisk Institutt den 09.–10. september 1982 i Kautokeino et seminar vedrørende opfølgning af rekommandation nr. 24/1974 angående samnordisk indsats for beskyttelse af miljøet i de samiske kerneområder. I seminaret deltog repræsentanter for nordiske og nationale samiske organisationer og institutioner, repræsentanter for Samerettsutvalget i Norge och Samedelegationen i Finland, repræsentanter for Statsrådets kansli i Finland, Kommunal- og arbejdsdepartementet, Norge og Utbildnings- og Justitiedepartementerne i Sverige samt sekretæren for Nordisk Råds Juridiske udvalg samt repræsentanter for Nordisk Ministerråds sekretariat.

På seminaret drøftedes bl. a. spørgsmål om samarbejdet mellem de i Finland og Norge og senest i dette års efterår i Sverige nedsatte udvalg, der har til opgave at udrede spørgsmål i tilknytning til samernes retsstilling i de respektive lande. Seminaret tilsluttede sig et udkast til retningslinier for dette samarbejde (*se Bilaga*).

På sit møde den 29.–30. september 1982 godkendte Nordisk Ministerråd vedlagte retningslinier for samarbejdet mellem sameretsudredningerne i Finland, Norge og Sverige.

Endvidere drøftedes på seminaret spørgsmålet om en evt. ændring af rekommandationens tekst under hensyntagen til den siden rekommandationens vedtagelse skete udvikling. Fra de samiske deltagere i seminaret blev der givet tilslutning til at arbejde videre med en udvikling af rekommandationen i samarbejde med de samiske organisationer. Der udtryktes ønsket om at en evt. ændret eller ny rekommandation skal ligge i linie med den nuværende og herudover berøre for samerne afgørende og aktuelle spørgsmål.

Ministerrådet er af den opfattelse, at den pågældende omfattende udredningsvirksomhed indebærer, at der hidtil hverken har været udtalt behov for eller udsigt til, at fælles nordisk udredning på området vil kunne udvise større resultater. Fælles nordiske udrednings-/forskningsprojekter må i vid

udstrækning bygge på resultaterne af nationale undersøgelser eller en vis national afklaring tilvejebragt på anden måde.

Ministerrådet vil fortsat følge udviklingen, herunder det nationale udredningsarbejde og i samarbejde med bl. a. repræsentanter for de nordiske samiske institutioner vurdere hvornår og hvilke nordiske tiltag, der måtte være aktuelle.

Ad. pkt. 2:

Nordkalottkomitéen (NKK) har til opgave å arbeide for et utvidet samarbeid på Nordkalotten på det regionalpolitiske og arbeidsmarkedspolitiske området samt for andre samarbeidsprosjekt av betydning for sysselsettingen på Nordkalotten. Den 19–20. april 1977 ble det arrangert et seminar i Alta om reinnæringens økonomi. Det fremkom her en rekke forslag til tiltak for å bedre produksjon, foredling og salg av reinprodukter samt hvilke områder innen reinnæringen der det bør etableres et samarbeid på Nordkalotten. NKK nedsatte på dette grunnlag en egen arbeidsgruppe, der samene er representert, som skulle arbeide videre med de forslag som fremkom på seminaret.

I 1982 har arbeidsgruppen arrangert et kurs vedrørende reinskader på eng. En faktasammenstilling om reindriftsnæringen på Nordkalotten er utkommet i en finsk, samisk og norsk/svensk språkversjon. Arbeidet med en håndbok om reinens sykdommer er slutført og boken utkommer i 1983.

Det er meningen at arbeidsgruppens virksomhet etter 1983 skal overtas av nasjonale næringsorganisasjoner og at den nordiske finansieringen via NKK skal opphøre.

Nordisk embetsmannskomite for regionalpolitikk (NERP) har i 1982 fortsatt forsøksvirksomheter med grensekommunalt samarbeid i glesbygdsområder. Det opprinnelige *nordlige forsøksområde*, som omfatter kommunene Enontekiö, Muonio, Kautokeino og Storfjord samt Karesuandodelen av Kiruna kommune, er senere utvidet sørover til å omfatte Kolari og Pajala kommuner og nordover til å omfatte Utsjoki, Tana og Karasjok kommuner. Det er etablert egne styringsgrupper for hver av disse samarbeidsområdene, mens en nordisk ansatt projektsekretær koordinerer arbeidet. Det gjennomføres i forsøksområdet en rekke prosjekter som bør ha interesse for den store samiske befolkningen i området. Som eksempler på aktiviteter i 1982 kan nevnes:

- Biblioteksbus, som bl. a. har all litteratur som er utgitt på samisk. Fra 1983 opphører den nordiske delfinansieringen og prosjektet drives nå videre med kun nasjonale midler:

- etableringen av et servicekontor som i nært samarbeid med de deltaende kommuner skal arbeide for å fremme næringslivsutviklingen i området;

- samarbeidsprosjekter innen turisme og utvikling av innlandsfiske;
- årlige kultur- og idrettsdager for skoleelever i området;
- utarbeidet forslag til avtaler mellom kommunene i Tornedalen vedrørende brann- og alarmsentral samt vaktordningen på sosial- og helsecentra.

*BILAGA I***Retningslinier for samarbejdet mellem sameretsudredningerne i Finland, Norge og Sverige**

Nordisk Råds rek. nr. 24/1974 angående samnordisk insats for skydd av miljön i samernas kärnområden lyder således:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett gemensamt program för att skydda och bevara miljön i de samiska kärnområdena, bestående av

1. en samnordisk utredning av frågan om rättslig reglering av användningen av naturresurserna i de samiska områdena, syftande till att för framtiden och så snart detta är möjligt åstadkomma ett fastställande av omfånget av samernas rättigheter.

2. samordna de regionalpolitiska åtgärder som stöd för samernas näringar, samt

3. ett samordnat nordiskt forskningsprojekt som belyser den samiska befolkningens situation.

Siden sommeren 1978 har juridisk sektion under Samedelegationen i Finland haft til opgave at udrede hvilke rettigheder samerne bør have med hensyn til de naturressourcer den finske stat råder over samt fremsætte forslag til regler om og administration af sådanne regler. Grundlaget for udredningen er de principer, som er indeholdt i samekomitéens betænkning 1973: 46 med dertil hørende lovforslag.

I efteråret 1980 nedsatte den norske regering et udvalg, der har til hovedopgave at udrede spørgsmålene omkring rettighederne til naturressourcerne i områder med samisk bosætning samt udrede spørgsmålene om egen grundlovsbestemmelse om samernas retsstilling og om et eget repræsentativt folkevalgt organ for samerne. Udvalget skal dels redegøre for den retlige situation for samerne i dag og dels udrede hvilke ændringer i retstilstanden som er ønskelige.

Den 02. september 1982 traf den svenske regering beslutning om at iværksætte en udredning med henblik på at overveje eventuelle foranstaltninger for at styrke samernes stilling. Udredningskomiteens hovedopgave er at utrede mulighederne for at styrke samernes retlige stilling i spørgsmål angående rennæringen. Komiteen skal også overveje behovet for et samisk organ, som i forskellige sammenhænge kan repræsentere samerne. Endelig skal komiteen undersøge mulighederne for at styrke det samiske sprogs stilling gennem øget anvendelse af samisk i visse officielle sammenhænge samt hvad der iøvrigt kan gøres for at styrke sprogets stilling.

De spørgsmål der med disse udvalg er genstand for udredning i de tre nordiske lande med samisk befolkning er på adskillige punkter identiske ligesom udredningen af en række af disse spørgsmål forudsætter viden om forholdene i de øvrige lande. Udredningerne er endvidere af central be-

tydning for Nordisk Ministerråds arbejde med opfølgning af Nordisk Råds rekommandation nr. 24/1974 angående samnordisk indsats for beskyttelse af miljøet i de samiske kerneområder.

Af betydelig interesse er endvidere de på Nordisk Samisk Institutt pågående forskningsprojekter, herunder et historisk-juridisk projekt samt et miljøprojekt. Disse projekter berører specielt samiske rets- og nærings-spørgsmål.

På denne baggrund findes det naturligt og hensigtsmæssigt at etablere et nærmere samarbejde efter følgende retningslinier, der ikke skal være udtømmende:

1. Etablering af en *kontaktmandsordning*. Hvert af udvalgene udpeger en person, der kan kontaktes for oplysninger angående nationale samiske forhold samt forhold i tilknytning til den nationale udredning, herunder oplysninger om kildemateriale og faglitteratur, oplysninger om organisatoriske forhold m. m. Nordisk Samisk Institutt udpeger ligeledes en sådan kontaktperson.

2. Udvalgene holder løbende hinanden *underrettet* om det nationale udredningsarbejde, bl. a. gennem udveksling af afsluttede rapporter eller dele heraf, eventuelle årsmeldinger samt tilgængeligt materiale i øvrigt, der kan være af interesse for de andre udvalg.

3. Såvidt muligt bør et udvalgs anmodning om *mundtlig orientering* vedr. et andet udvalgs arbejde generelt eller behandlingen af et afgrænset spørgsmål imødekommes.

4. Udvalgene kan efter behov afholde *fællesmøder*, evt. alene med deltagelse af udvalgenes formænd og sekretærer.

5. Rapporter eller dele heraf samt eventuelle årsmeldinger, der udveksles jfr. punkt 2 tilstilles endvidere Nordisk Sameråds Sekretariat, Nordisk Samisk Institutt, Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselrågor samt Nordisk Ministerråds sekretariat. Disse institutioner skal på sin side holde udvalgene orienteret om forhold eller materiale, som kan være af interesse for de pågående udredninger.

6. Andre nationale eller nordiske udvalg, der udfører udredningsvirksomhed på tilgrænsende områder kan benytte den under pkt. 1 nævnte kontaktmandsordning.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskottet över meddelandet

Den fyldige rapportering, som er kendetegnende for Nordisk Ministerråds meddelelser om denne rekommandation modsvarer helt den betydning, som juridisk udvalg tillægger arbejdet med rekommandationen. Det er vigtige projekter, som der redegøres for, og som hver for sig og inden for de koordinerende retningslinjer, som ministerrådet har afstukket, utvivlsomt vil medvirke til en afklaring af nogle af de centrale samiske spørgsmål, som rekommandationen nævner.

Juridisk udvalg må tage til efterretning, at det ikke har været muligt at etablere en egentlig samnordisk udredning, men vil samtidig fremholde, at det, der er kommet i stedet som et alternativ, næppe er mindre vidtrækkende end det, man realistisk kunne forvente, da rekommandationen blev vedtaget i 1974.

Der er derfor behov for at iværksætte overvejelser over, hvorledes arbejdet i fællesnordisk regie kan føres videre, når de igangværende sameudredninger i Finland, Norge og Sverige har afsluttet deres arbejde. Med henblik herpå skal juridisk udvalg opfordre Nordisk Ministerråd til at forberede et samarbejde tilpasset 1980'ernes forhold, således at ministerrådet hurtigst muligt efter afslutningen af arbejdet i sameudredningerne og på grundlag af de derfra kommende forslag kan fremlægge en samlet plan, eventuelt i form af forslag af mere konkret indhold, der kan afløse den nu eksisterende rekommandation, og som tilsigter gennemførelse af foranstaltninger med et længerevarende sigte vedrørende den samiske befolknings retlige og kulturelle stilling i de nordiske lande.

Med disse bemærkninger skal juridisk udvalg indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 24/1974 til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Oslo, den 20. februar 1983

Arne Andersson (m)

Halldór Ásgrímsson (F)

Svend Jakobsen (S)

Formand

Jens Steffensen (KrF)

Lars Werner (vpk)

Lennart Andersson (s)

Guttorm Hansen (A)

Gunvor Schnitler (H)

Asser Stenbäck (Skl)

Mogens Voigt (FP)

Meddelande

om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd at gennemføre en undersøgelse af de multinationale selskabers rolle i de nordiske landes økonomi og at vurdere, om denne undersøgelse giver grundlag for en fælles nordisk lovgivning og/eller andre forholdsregler.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Uppföljningen av rekommendation nr 25/1974 rörande multinationella företags roll i de nordiska ländernas ekonomi ledde bland annat till en utredning i ämnet (*NU A 1979: 19*). En särskild kommitté som tillsattes för att följa upp frågan fann att utredningen borde kompletteras med en analys av de multinationella företagens samhällsekonomiska effekter i de nordiska länderna. Kommittén pekade vidare på behovet av samråd mellan de nordiska länderna i anslutning till det omfattande internationella samarbete ifråga om multinationella företag som bedrivs framför allt inom OECD, ILO, UNCTAD och FN.

Samtidigt som kommittén tog avstånd från tanken på ett speciellt nordiskt arrangemang för lösande av tvister med multinationella företag, konstaterade den att behov föreligger av ett nordiskt forum för diskussion av sådana spörsmål rörande multinationella företag, som, utan att vara föremål för konflikt eller tvist, uppstår i och mellan nordiska länder.

Kommittén ansåg slutligen att något forum inom ministerrådets institutionella ram borde åläggas att löpande värdera behovet av konkreta initiativ på detta område från ministerrådets sida liksom att tjäna som kontaktpunkt för de spörsmål rörande multinationella företag som kan komma upp på åtskilliga av ministerrådets arbetsfält. Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) beslöt den 7 december 1981 att uppdra åt dåvarande ämbetsmannakommittén för industri- och energifrågor att följa utvecklingen på området.

I arbetsplanen för översyn av det nordiska industripolitiska samarbetet

har industriministrarna anmodat kommittén att med utgångspunkt från ovan nämnda rapport skyndsamt slutföra utredningsarbetet och att etablera en ändamålsenlig ordning för nordiskt samråd i anknytning till det bredare internationella samarbetet på detta område.

Ämbetsmannakommittén har för sistnämnda ändamål upprättat ett särskilt utskott för MNF-frågorna. Efter beslut i kommittén har vidare ett kompletterande utredningsarbete rörande de samhällsekonomiska effekterna genomförts. Utredningen som gjorts av Industriökonomisk Institut i Bergen (Norge) visar bl. a. att det finns stora variationer mellan de nordiska länderna när det gäller inhämtning, bearbetning och redovisning av relevanta ekonomiska data om MNF-företagen. I en ännu opublicerad rapport har tillgängliga ekonomiska upplysningar sammanställts och analyserats. Rapportutkastet behandlades av ämbetsmannakommittén för industripolitik den 25 november 1982 som enades om att rekommendera att utredaren får i uppdrag att, under ämbetsmannakommitténs ledning, i samarbete med berörda nationella statistikbyråer och myndigheter så långt det är praktiskt möjligt, redovisa redan insamlade men ej bearbetade och publicerade data i syfte att komplettera sin analys, samt att berörda organ i respektive land överväger möjligheterna att komplettera sin nationella statistik som kan belysa MNF-företagens verksamhet, så att en större jämförbarhet uppnås mellan de nordiska länderna. Utredarens rapport kommer att publiceras och översändas till rådet inom kort.

I och med dessa åtgärder anser ministerrådet att syftet med rekommendationen uppnåtts.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 13), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 14), meddelandena om rekommendationerna 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport, nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling, nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring och nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri.

(Se C 1: Bilaga 21)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda frågan om inrättandet av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning, särskilt med beaktande av möjligheterna att förlägga detta till Åland.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

På bakgrunn av Nordisk Råds rekommendation nr. 27/1974 ble det i 1977 påbegynt en forstudie om samarbeidsmulighetene mellom Stockholmsregionen, Åland og Åboland. Forstudien, som forelå høsten 1977, har medført etableringen av Skjærgårdshavets samarbeidsråd. Dette er et grenseregionalt samarbeidsorgan med bred representasjon fra de nevnte tre regioner. Samarbeidsrådet har fra sommeren 1980 fått heltidsansatt prosjektsekretær som finansieres med nordiske midler. Det såkalte Skjærgårdsprosjektet omfatter de 50 000 personer som bor på de 40 000 øyer som strekker seg fra Åbo i øst over Åland til Stockholm i vest. Rent praktisk konsentrerer arbeidet seg om spørsmål i tilknytning til samspillet mellom en liten skjærgårdsbefolknings inntektsmuligheter og de omgivende regioners store rekreasjonsbehov. Spørsmål vedrørende fergetrafikken, farleder for båtlivet, hytteutleie, fritidsfiske, sikkerhet til sjøss, oljeberedskap, skjærgårdens næringsliv osv. er viktige elementer i dette samarbeidet. Virksomheten sikter mot gjennomføring av helt konkrete samarbeidsprosjekt.

Prosjektet finansieres over kapitlene 244 og 245 på Nordisk Ministerråds budsjett. Samlet nordisk finansiering i 1982 er på 622 000 NOK. I tillegg finansierer de deltagende regionene en del av prosjektvirksomheten.

Opprettelsen av Skjærgårdshavets samarbeidsråd synes i vesentlig grad å ivareta de oppgaver som var tiltenkt et skjærgårdsinstitut. Ministerrådet anser for sin del at syftet med rekommendasjonen er tilgodosett.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt interesse

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsätta arbetet med utarbetande av förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse utifrån en indelning av Norden i homogena naturgeografiska zoner och med särskilt beaktande av på lokal och regional nivå förekommande intressen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Nordisk Ministerråd fastla i februar 1974 retningslinjer for samarbeidet på naturvernområdet. Dette omfattet utredninger og tiltak vedrørende:

1. Truede dyr og planter i Norden
2. Naturgeografisk regioninndeling av Norden
3. Metoder for landskapsanalyser.

Siden 1975 er det gjennomført tre større prosjekter på disse områder. Sluttrapport fra prosjektene er publisert i Nordisk utredningsserie: "Naturgeografisk regioninndeling av Norden" (*NU B 1977:34*), "Hotade djur och växter i Norden" (*NU A 1978:9*) og "Fuglenes arts- og antalsmessige fordeling som redskab i landskapsanalyser og planlægningen" (*NU B 1979:7*). I 1982 er materialet om truede dyr og planter revideret og udgivet som *NU 1982:4*. Ministerrådet har på baggrund af forslag i rapporten vedtaget nye arbejdsprincipper for det nordiske arbejde på dette område.

På grunnlag av ovennevnte prosjekter, i første rekke den naturgeografiske regioninndeling og en tidligere utarbeidet rapport om våtmarker, ble det i 1977 igangsatt et nytt omfattende prosjekt for det fortsatte samarbeid på det område som er nevnt i rekommandasjonen: "Representative naturtyper og truede biotoper i Norden". Prosjektet er basert på følgende fem punkter:

1. De naturtyper og biotoper som finnes i Norden klassifiseres på grunnlag av et felles klassifikasjonssystem.
2. På grunnlag av den naturgeografiske regioninndelingen av Norden

opprettet i hvert land en fortegnelse over de naturtyper/biotoper som finnes representert i hver region.

3. Områder med representative og truede naturtyper/biotoper i hver region utvelges innen hvert land og en særskilt objektfortegnelse opprettes.

4. De nasjonale objektfortegnelsene samordnes til en nordisk liste.

5. En rapport om objekter samt forekomster av representative naturelementer i disse utarbeides, inkludert forslag om hvordan innholdet i rapporten kan anvendes for arealplanlegging.

Arbeidet med klassifisering av naturtyper i de forskjellige regioner er avsluttet og det er gjennomført en forsøksstudie over klassifiseringens anvendelse ved valg av områder. Rapportene "Vegetasjonstyper" og "Terrengformer" foreligger som arbeidsrapporter. I 1981 er det utarbeidet, i nært samarbeid med nasjonale og regionale naturvernmyndigheter, en oversikt over og forslag til verneverdige representative naturtyper sett ut fra nordisk synspunkt.

I 1981 er der endvidere igangsatt et arbeide med klassifisering og vurdering af marine reservater i Nordisk sammenheng, som et supplement til bl. a. ovenstående. Dette prosjekt avsluttes i 1983.

I 1982 har man arbeidet med at færdigskrive og redigere det rapportmateriale som skal publiceres fra prosjektarbeidet. Rapportene er følgende og de vil utkomme successivt frem omkring årsskiftet 1982/83 og frem til sommeren 1983:

- Representative naturtyper i Norden, ett underlag för naturvård- och arealplanläggning (Hovedrapport - NU-serien).
- Naturgeografisk regioninndeling af Norden 1982.
- Vegetationstyper i Norden
- Terrængformer
- Bilag vedr. bearbejdning af representative naturområder i Norden
- Manual för ADB-behandling av representative naturområder i Norden.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse.

Av meddelandet till 31:a sessionen framgår att Nordiska ministerrådet, i enlighet med vad som förordats i rekommendationen, har utarbetat förslag till skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse. Ett antal värdefulla rapporter har publicerats. Det vidare arbetet sker på nationellt plan.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 28/1974 för rådets del är slutbehandlad.

København. Helsingfors. Stockholm, Oslo, Reykjavik den 3 februari 1983

Margrete Auken (SF)

Kaj Bärlund (Sd)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Ashjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å undersøke mulighetene for bedre og rimeligere internordiske reisetilbud for ungdom, ved innføring av et tidsbegrenset universalkort (NORDTURIST-billett).

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 desember 1982:

NORDTURIST med tog er også i 1982 markedsført i 2 varianter, dvs. med gyldighetstidene 21 dager og 1 måned. Det kan opplyses at i forbindelse med "Nordisk Turistår-reiser for ungdom" har de nordiske jernbanene deltatt i produksjonen av en spesiell reklamefilm for NORDTURIST, beregnet på ungdom. NSB har i den forbindelse kjørt en større kampanje for Nordturist for ungdom.

I 1. halvår 1982 var det i Norge fortsatt stigning i salget, og markedsføringen fortsetter i samme tempo. I Sverige har det på den andre side vært en mindre nedgang i antallet solgte billetter. Jernbaneforvaltningene har i fellesskap vedtatt at 1-månedsbilletten skal sløyfes i 1983 og at salget således konsentreres om 21 dagers-billetten.

Jernbaneforvaltningene har til hensikt å ta NORDTURIST-ordningen og gjeldende regler opp til revurdering i 1984, da ordningen har eksistert i fire år.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 3/1975. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för bättre och rimligare reseerbjudande för ungdomar genom införande av ett tidsbegränsat universalkort (NORDTURIST-biljett).

Av meddelandet till 31:a sessionen framgår bl. a. att tågbiljetten "NORDTURIST med tåg" 1982 marknadsfördes i två varianter (21-dagars eller 1 månads giltighet) samt att järnvägsstyrelserna har enats om att marknadsföra endast 21-dagarsbiljetten under 1983. Av meddelandet framgår vidare att i samband med "Nordisk turistår – reiser for ungdom" deltog de nordiska järnvägsstyrelserna vid producerandet av en speciell reklamfilm för NORDTURIST riktad till ungdomar. NORDTURIST-ordningen kommer att utvärderas 1984 när ordningen har existerat i fyra år.

Trafikutskottet har haft NORDTURIST-biljetten och dess låga användning till behandling i flera år utan större resultat. Utskottet har under år 1981/1982 haft till behandling frågan om priser och rabatter i järnvägs-, buss-, färj- och flygtrafiken i Norden. Som ett resultat av utskottets genomgång beslöt utskottet att föreslå rådet att vid 31:a sessionen anta en rekommendation om vissa åtgärder i syfte att harmonisera villkoren för att erhålla reserabatter, förenkla rabattsystemen och göra dem mer överskådliga. Denna rekommendation omfattar bl. a. samma område som rekommendation nr 3/1975.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 3/1975 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1983

Georg Andersson (s)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stefån Jönsson (Ab)

Sakari Knuutila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Förman

Ambjørg Sælthun (Sp)

Peder Sønnerby (V)

Petter Thomassen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å gjennomføre nødvendige undersøkelser om forutsetningene for å drive rutetrafikk med en kombinert passasjer- og bilferje mellom Island, Færøyene og det øvrige Norden med henblikk på at en slik rutetrafikk blir etablert så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Som nævnt i ministerrådets svar på spørgsmål nr. E. 12 ved Nordisk Råds 30. session 1982¹ er det ministerrådets opfattelse, at en bil- og passagerfærge ikke kan drives uden underskud på helårsbasis, og at ingen af de nordiske landes regeringer er rede til at betale underskuddet.

I fjorårets meddelelse blev det oplyst, at private kredse i Island og på Færøerne undersøgte muligheden for drift af en bilfærge sommeren 1982 med anløbshavne i Reykjavík, Tórshavn, Esbjerg og Aberdeen. Af forskellige grunde blev planerne indstillet. Nu har de to islandske rederier Eimskip og Hafskip oprettet et nyt rederi, Farskip, som sommeren 1983 på forsøgsbasis skal drive en bilfærge på ruten Reykjavík, Newcastle og Bremerhaven. Færgen, Edda, indleder ruten 1. juni 1983 fra Reykjavík.

Fra færøsk hold er det blevet oplyst, at Smyril sommeren 1983 vil anløbe samme havne som i sommeren 1982.

¹ Se Nordiska rådet, 30:e sess, s. 392

Meddelande

om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att:

1. verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg
2. gemensamt med övriga östersjöstater utarbeta de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Den internationale konvention om forhindring af forurening fra skibe (MARPOL-konventionen af 1973, ændret ved 1978-protokollen) træder i kraft 12 måneder efter at 15 stater med tilsammen 50% af verdens handelstonnage har ratificeret konventionen.

Dette kriterium er nu opfyldt og konventionen træder i kraft pr. 2. oktober 1983. Af de nordiske lande har Danmark, Norge og Sverige ratificeret konventionen, mens man arbejder med ratifikationsspørgsmålet i de øvrige lande.

I MARPOL-konvensjonen er Østersjøområdet et såkalt "spesielt område" med særlig strenge bestemmelser. De tekniske og øvrige bestemmelser, herunder mottakingsanlegg for avfall i land, som kreves for gjennomføring av MARPOL-konvensjonen, samarbeides det om mellom østersjøstatene innen rammen av Helsingforskonvensjonen. Helsingforskonvensjonen trådte i kraft 3. mai 1980.

Arbejdet med opfølgning af MARPOL-konventionen sker i øvrigt i FN's Internationale Maritime Organisation (IMO).

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 9/1975. I rekommendationen hemställs till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att verka för ett internationellt genomförande av den i november 1973 undertecknade IMCO-konventionen om förhindrande av vattenföroreningar från fartyg samt att regeringarna gemensamt med övriga östersjöstater utarbetar de tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för IMCO-konventionens tillämpning i östersjöområdet, härunder särskilt inrättandet av mottagningsanläggningar för avfall i land.

Av meddelandet till 31:a sessionen framgår att Danmark, Norge och Sverige ratificerat konventionen samt att därutöver erforderligt antal stater har ratificerat konventionen så att den kan träda i kraft. Ikraftträdandet sker per 2 oktober 1983. De tekniska och övriga bestämmelser som erfordras för att konventionen skall kunna tillämpas inom östersjöområdet regleras inom ramen för Helsingforskonventionen. Helsingforskonventionen trädde i kraft den 3 maj 1980. Rekommendationens intentioner är således uppfyllda. Utskottet kan följa ministerrådets arbete rörande vattenförorening, dels genom det program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet som förelagts rådets 31:a session i form av ett ministerrådsförslag, *B 46/s*, dels genom ministerrådsberättelsen, *C 1*. Utskottet anser att berört nordiskt land snarast bör ratificera överenskommelsen.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 9/1975 för rådets del slutbehandlad.

København, Helsingfors, Stockholm, Oslo, Reykjavík den 3 februari 1983

Margrete Auken (SF)

Kaj Bärlund (Sd)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Forman

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna att förbättra informationen om de nordiska länderna i etermedia.

Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Ved 29. rådssessionen meddelte Nordisk Ministerråd bl. a. at et udredningsarbejde var blevet gennemført og at en remissbehandling af udredningens hovedrapport havde fundet sted. Endvidere fremlagdes ved 28. session et ministerrådsforslag om øget nordisk radio- og TV-samarbejde (*sag B 31/k*).

Den videre udvikling af sagen fremgår af Nordisk Ministerråds beretning om kulturelt samarbejde 1981, kapitel 3, afsnit 10.

Der henvises i denne forbindelse til meddelelse om *rekommendation nr. 3/1982*.

Ministerrådet har i december 1982 oprettet en mediegruppe i tilknytning til kultursekretariatet. Denne gruppe har et opdrag som omfatter forbedret information om de nordiske lande i ætremedierne. Redegørelse for gruppens arbejde gives i forbindelse med meddelelse om *rekommendation nr. 15/1973*.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia.

I meddelandet hänvisas bl. a. till meddelandet om rekommendation nr 3/1982, vari arbetet med frågan om ökat radio- och TV- samt telesamarbete i Norden redovisas.

Med hänsyn till att utvecklingen av frågan kan följas i meddelandena om den ovannämnda rekommendationen anser utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet noterar i detta sammanhang med tillfredsställelse att strävandena att åstadkomma ett fast korrespondentnät i nordiska huvudstäder synes komma att kunna förverkligas. En tvåårig försöksperiod med stöd till de nationella nyhetsbyråerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige inleddes hösten 1982, och nyhetsbyråerna räknar med att nätet skall kunna göras permanent efter försöksperiodens slut och verksamheten finansieras av byråernas abonnenter. Utskottet erinrar om att rekommendationen visserligen explicit gäller förbättrad information om de nordiska länderna i etermedier, men att den tar sin utgångspunkt i hela informationsflödet mellan de nordiska länderna.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 13/1975 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tyfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar

1. regeringen i Sverige att i samråd med Finlands regering vidtaga åtgärder för att öka möjligheten för de i Sverige bosatta finska barnen att erhålla undervisning i och på sitt modersmål samt
2. regeringarna i Finland och Sverige att vidtaga åtgärder för att trygga rekryteringen av tvåspråkiga lärare.

Sveriges regering (utbildningsdepartementet) meddelar den 4 januari 1983 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Regeringen utfärdade den 21 juni 1979 en förordning om försöksverksamhet med jämkade timplaner i hemspråksundervisning på grundskolans låg- och mellanstadier m. m. I förordningen ingick – förutom riktlinjer för försöksverksamheten – även ett uppdrag att till skolöverstyrelsen (SÖ) söka klara ut ett antal frågeställningar beträffande hemspråksundervisningen i grundskolan. SÖ har under 1982 överlämnat en utvärdering av försöksverksamheten med jämkade timplaner till regeringen. I utvärderingen har SÖ föreslagit att hemspråksklasser och sammansatta klasser skall kunna inrättas reguljärt på låg- och mellanstadierna. I samband med utvärderingen av finsk-språkig gymnasial utbildning i Stockholm har SÖ föreslagit att denna görs reguljär och att möjligheter öppnas till motsvarande utbildning på andra håll i landet. Regeringen har överlämnat båda förslagen till Språk- och kulturutredningen (SKU).

Under innevarande budgetår uppgår antalet platser på hemspråkslärarlinjen för finskspråkiga studerande till 48 enligt beslut under våren 1982. Vidare anordnas särskild låg- och mellanstadieläroutbildning för sökande med finska som modersmål även under budgetåret 1982/83, totalt 96 platser.

På inbjudan av den svenska regeringen möttes Finlands och Sveriges migrations-, social- och utbildningsministrar den 9 februari 1982. En vä-

sentlig del av ministermötet ägnades åt utbildnings- och kulturfrågorna. Ministrarnas överläggning resulterade bl. a. i följande:

– Finsk-svenska utbildningsrådet, som sedan 1966 är de båda ländernas samarbetsorgan för dessa frågor, fick ministrarnas uppdrag att fördjupa samarbetet i skolfrågorna.

– Ministrarna noterade med tillfredsställelse att en särskild utredare, Språk- och kulturarvsutredningen (SKU), nu arbetar med att kartlägga effekterna av hemspråksreformen. Enligt direktiven skall frågor om undervisningen för finskspråkiga barn i Sverige behandlas med förtur. Vidare skall ställning tas till frågan om anordnandet av hemspråksklasser på grundskolans högstadium så att undervisningen i hela den obligatoriska skolan och gymnasieskolan kan ske på ett annat språk än svenska.

I proposition 1982/83: 100 sägs att frågor som rör hemspråksundervisningen i bl. a. grundskolan inte kan få en varaktig lösning förrän bl. a. resultatet av SKU föreligger. I avvaktan på en sådan varaktig lösning avser regeringen medge fortsatt försöksverksamhet med jämkade timplaner på grundskolans låg- och mellanstadier.

För övrigt hänvisas till Finsk-svenska utbildningsrådets verksamhetsberättelse för år 1982 som överlämnats till Nordiska rådet (*se C 26/k*)

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 26/k) och meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.

(Se sak C 26/k, Bilaga)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att verkställa en utredning av formerna för och framlägga förslag till ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete, och att därvid

1. särskilt beakta behovet av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet,
2. överväga möjligheterna att instifta ett Nordiska rådets idrottspris.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Stödordningen för nordiskt idrottssamarbete har fungerat på försök sedan 1979. Efter samråd med riksidsrottsförbunden och berörda nationella departementsorgan har ministerrådet fastställt regler för en permanent verksamhet på området från och med 1982. Medlen fördelas av styrelsen för Nordiska kulturfonden. Inom ramen för de begränsade resurser som står till buds (för budgetåret 1982 DKK 330.000) eftersträvas en fördelning som beaktar de önskemål som anges i rekommendationen, bl. a. om stöd till ungdoms- och handikappidrotten. Stödet ges till reseutgifter i samband med nordiska idrottsarrangemang, lägervistelser, kurs och -mötesverksamhet. Önskemål om en utvidgning av det område som stödordningen speciellt berör har kunnat tillgodoses endast i så motto att Svalbard fogats till de tidigare nämnda områdena Färöarna, Island och Grönland. Tanken att införa ett nordiskt idrottspris har inte ansetts vara realistisk under nuvarande ekonomiska förutsättningar.

Stödordningen har getts ökade resurser genom att anslaget för år 1983 höjts till 500.000 DDK.

Ministerrådet antar för sitt vidkommande att rekommendationen är uppfylld så långt som möjligt.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete i form av stöd till samarbete inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten samt inom breddidrotten i allmänhet samt eventuellt i form av instiftande av ett Nordiska rådets idrottspris.

Meddelas att stödordningen för nordiskt idrottssamarbete givits ökade resurser i enlighet med kulturutskottets förord. Anslaget har sålunda höjts från 330 000 DKK 1982 till 500 000 DKK 1983. Större möjligheter har därvid skapats att stöda ungdoms- och handikappidrotten, i tillägg till vad som hittills gällt, dvs. stöd till idrottssamarbetet inom det s. k. Västnorden och mellan detta och det övriga Norden.

Utskottet finner att syftet med denna del av rekommendationen kunnat uppnås.

Utskottet finner i likhet med ministerrådet att det inte är aktuellt att instifta något nordiskt idrottspris.

Utskottet anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 16/1975 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjänieniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

*BILAGA 2***Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående nordiskt idrottsutbyte**

(Se sak E 9, s. 2733.)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av 1954 års överenskommelse om en gemensam nordisk arbetsmarknad vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmarknadssamarbetet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Ministerrådet viser til den orientering som er gitt om arbeidsmarkeds-samarbeidet i årsberetnelsen til Nordisk Råd (CI). For senere år vil ministerrådet orientere om arbeidsmarkedssamarbeidet i den årlige beretnelsen. Ministerrådet anser for sin del at hensikten med rekommendasjonen er oppfylt.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. snarest muligt at gennemføre de forslag, som er fremført i Nordisk Trafikksikkerhedsråds rapport 6, Kørkort i Norden, således at førerbevis udstedt i ét nordisk land er gyldigt i et andet nordisk land, også når vedkommende tager fast bopæl, og

2. at gennemføre ensartede nordiske bestemmelser om gyldighed af førerbevis for erhvervmæssig kørsel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

1. Danmark, Norge och Sverige har genomfört ordningen med nordisk giltighet för körkort. I Finland har en särskild arbetsgrupp tillsatts för att utarbeta de rutiner som behövs för genomförandet. Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) och dess samarbetsorgan Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) följer uppmärksamt genomförandet och de tillämpningsproblem som har kommit fram. Island, som är representerat i NTR sedan 1979, har ännu inte anpassat sin vägtrafiklagstiftning till den ordning som gäller i övriga nordiska länder (jfr meddelandet om rek. nr 27/1968). När så har skett bör även Island omfattas av ordningen med nordisk giltighet för körkort.

2. En arbetsgrupp under NKV gör en översyn av 1956 års överenskommelser om bl. a. körkort. Arbetsgruppen avser att föreslå en ny överenskommelse som syftar till större enhetlighet i de nordiska körkortsbestämmelserna.

Med hänsyn till det anförda och då varje land arbetar för mer enhetliga nordiska körkortsregler anser Nordiska ministerrådet för sin del att rekommendationens syfte är tillgodosett.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa regler som gör det möjligt för auktoriserade organ att utan tullgranskning in- och utföra AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär mellan de nordiska länderna.

2. att vidtaga åtgärder i syfte att etablera ett effektivt nordiskt samarbete beträffande distribution av AV-material av undervisnings-, informations-, kulturell- och vetenskaplig karaktär, varvid de språkliga minoriteternas och de små kulturområdenas möjligheter att erhålla förbättrad service beträffande AV-material särskilt bör beaktas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Det igangsatte arbejde med undersøgelse og kortlægning af told- og afgiftsspørgsmål i forbindelse med forskellige audiovisuelle læremidler er på grund af særlige omstændigheder, som ligger uden for, hvad kulturaftalens organer har indflydelse på, blevet ramt af standsning. Der arbejdes på, at undersøgelsesarbejdet hurtigst muligt rekonstrueres med henblik på en snarlig færdiggørelse.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna och formerna för en samnordisk distribution och produktion av TV-program för sjöfolk.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

I vissa av de nordiska länderna produceras program avsedda för handelsflottan. Det kan antingen röra sig om specialredigerade, nyhetspräglade program som i Norge eller ett urval ur det normala programutbudet som i Sverige. Informationsutbyte och personliga kontakter mellan de nationella organ som ansvarar för verksamheten förekommer.

För att ett direkt programutbyte eller en samproduktion eventuellt skall kunna komma till stånd krävs att vissa upphovs- och ersättningsfrågor blir lösta genom avtal.

I Danmark existerar sedan december 1977 ett avtal mellan berörda ministerier, Danmarks radio och rättighetsinnehavarna som ger handelsflottans och försvarets fartyg tillgång till kopior av Danmarks radios TV-program. Rättighetsinnehavarnas organisation "Copy-Dan" erhåller ett årligt vederlag per fartyg av DKK 1250. Vederlaget betalas av industriministeriet, som även svarar för kostnaderna för produktion och distribution av videobanden.

I Norge är frågan om att ställa TV-programmen till handelsflottans förfogande rättsligt löst genom lagstiftning och avtal. Enligt lag kan TV-producenterna inte motsätta sig att programmen spelas över på kassetter som distribueras till handelsflottan. Upphovsrätten tillkommer Norsk rikskringkasting.

I Sverige råder oenighet om programrättigheterna skall ligga hos medarbetarna eller hos televisionen, men man har nu börjat spela över program på video, som distribueras till sjöfolk och utlandsstationer i övrigt.

I Finland har det under 1982 slutits avtal om förmedling av inhemska

televisionsprogram till sjömän i form av videoupptagningar. Enligt avtalet kan man mot ersättning göra upptagning för ändamålet av i genomsnitt 3 timmar TV-program per vecka.

På Nordiska rådets 30:e session frågade Sinikka Karhuvaara om vilka åtgärder de nordiska länderna avsåg vidta för att på nationellt plan underlätta lösningen av frågan om produktion och distribution av TV-program för sjöfolk.

Statsrådet Lars Roar Langslet pekade i sitt svar på att så länge de nationella ordningarna inte är avklarade i alla nordiska länder, finns det inte möjligheter för att värdera frågan om en samnordisk produktion och distribution. Ministerrådet vill emellertid följa utvecklingen med uppmärksamhet, men tills vidare bedöms situationen sådan att ett nordiskt samarbete bör ske genom kontakt mellan berörda nationella organ.

Med tanke på de problem som är förbundna med de nationella lösningarna anser ministerrådet det vara tveksamt, om det inom överskådlig framtid blir möjligt att nå fram till nordiska lösningar av denna fråga.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående samarbete om TV-program för sjöfolk

(Se sak E 6, s. 2729.)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att i samråd med Nordiskt samiskt institut och samiska organisationer skyndsamt utreda och föreslå lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

På initiativ av Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) har en utredning om utvecklingen av samiskt kulturliv gjorts av en nordisk arbetsgrupp. Arbetsgruppen har haft samisk dominans och bestått av representanter för Nordiska samerådet, Nordiska sameinstitutet och Nordiska kultursekretariatet.

Utredningen lades fram för ministerrådet sommaren 1981 och har sedan varit utsänd på remiss till cirka 150 myndigheter och organisationer i de nordiska länderna. Utredningsrapporten, Samiskt kulturliv, är utgiven i Nordisk utredningsserie (*NU 1981:6*).

Utredningen lägger fram förslag om insatser från såväl ministerrådet och andra nordiska organ som från nationella myndigheter i Finland, Norge och Sverige. Bland förslagen kan följande nämnas:

- att omfattande undervisning i samiska språk kommer till stånd både inom grundskola och i vuxenundervisningen.
- att det skapas väsentligt bättre möjligheter för den samiska befolkningsgruppen att på egna premisser utveckla samiskt kultur- och samhällsliv.
- att finska, norska, svenska och nordiska insatser samordnas och att detta sker under samiskt inflytande.
- att det inom den nordiska kulturbudgeten upprättas en samisk kulturfond ur vilken kan delas ut 1 miljon DKK per år.
- att det med norska medel upprättas en samisk teater i Kautokeino och en samisk konstakademi i Masi.
- att en konsthantverksutbildning upprättas i Jokkmokk med svenska medel.

I avvaktan på åtgärder med anledning av utredningens förslag har det under åren 1979–82 beviljats projektmedel till Nordiska samerådet.

På ministerrådets möte 18 oktober 1982 beslutades att av dispositionsmedlen för 1983 ställa 200 000 DKK till förfogande för Nordiska samerådet för främjande av samiska kulturprojekt av engångskaraktär. Vidare beslutades att i anslutning till behandlingen av 1984 års budget pröva möjligheten att göra en motsvarande avsättning av medel för samiska kulturprojekt av engångskaraktär med 400 000 DKK.

Man beslutade också att anmoda Nordiskt samiskt institut att pröva möjligheten att från 1984 under en treårsperiod fungera som en informations- och kontaktpunkt för dem som önskar stöd för sådana projekt samt att under denna period i samverkan med kultursekretariatet genom utrednings- och förhandlingskontakter med nordiska, nationella och samiska organ främja tillkomsten av ökade nationella och lokala insatser för samekulturlivet. För ändamålet förutsattes en sakkunnig kunna engageras. Kostnaderna för ett sådant engagemang samt sådana övriga kostnader för uppgiften som inte ryms inom Nordiskt samiskt instituts budgetram förutsattes bli täckta av ministerrådets dispositionsmedel. Sedan sameinstitutets och samerådets yttranden inhämtats förutsattes frågan bli prövad i anslutning till behandlingen av 1984 års och följande års budget. Resultatet kommer att redovisas i ministerrådets verksamhetsberättelse.

Ministerrådet anser att det nordiska arbetet med att främja det samiska kulturlivet nu kommit så bra igång att syftet med rekommendationen kan anses vara uppnått.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående lämpliga åtgärder för att bevara, stimulera och utveckla det samiska kulturlivet.

I meddelandet redogörs för de förslag som läggs fram i utredningsrapporten "Samisk Kulturliv" (NU 1981:6). Vidare meddelas vilka åtgärder som ministerrådet beslutat vidta med anledning av utredningens förslag. Utskottet har för egen del uttalat stöd för ministerrådets beslut.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen har kunnat uppnås i tillfredsställande grad och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet önskar dock i detta sammanhang betona att många av de i den ovannämnda utredningen framlagda förslagen förutsätter åtgärder på nationellt plan. Dessa har bedömts såsom minst lika viktiga som de föreslagna åtgärderna på nordiskt plan.

Utskottet kan följa den fortsatta utvecklingen av det samiska kulturlivet genom Nordiskt samiskt instituts rapportering (C 203/k) till Nordiska rådet.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 15/1976 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelanden

om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Rekommendation har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at udrede mulighederne for at indføre krav om 2 års ophold for nordboer som betingelse for ved naturalisation av erhverve statsborgerskab i et andet nordisk land samt i forbindelse hermed udrede, hvilke konsekvenser en sådan naturalisationstid må antages at få for nordboers erhvervelse af statsborgerret i øvrigt f. eks. i tilfælde af ægteskab og ved generhvervelse af statsborgerret.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

I Danmark, Norge og Sverige er kravet til botid for nordiske borgere nå satt ned til 2 år. For Danmarks vedkommende ble dette gjennomført i mai 1981, i Norge i desember 1980 og i Sverige i juli 1976. Det gis ingen ytterligere nedsettelse av botiden på grunn av ekteskap.

I Finland har man redusert kravet til botid for svenske søkere til 2 år. Det er senere blitt bestemt at man skal ha samme krav til botid som i de andre nordiske land (gjensidighet). Etter at botidskravet i de andre nordiske land er redusert til 2 år, vil man også i Finland i praksis bare kreve 2 års botid for borgere fra de andre nordiske land. Det gis ikke ytterligere reduksjon på grunn av ekteskap.

For så vidt gjelder nordiske borgeres gjenerverv av statsborgerrett bemerkes at etter avtale mellom Danmark, Finland, Sverige og Norge om gjennomføring av visse bestemmelser om statsborgerrett av 15.1.1969 (i kraft 1.1.1969) og endring av 21.10.1977 (i kraft 1.8.1978), artikkel 6, vil statsborger i nordisk avtaleland, som tidligere har hatt statsborgerrett i et annet nordisk avtaleland, gjenerverve statsborgerretten i denne stat når han etter å ha tatt bopel der skriftlig melder ønske om det til den myndighet som vedkommene land bestemmer.

For så vidt gjelder gjenerverv av tidligere nordiske statsborgerrett for nordiske borgere som ikke kommer inn under avtaleregelen, dvs. borgere som i mellomtiden har hatt også et ikke-nordisk statsborgerskap, gjelder de vanlige regler for gjenerverv av statsborgerrett.

Ministerrådet finner for sin del, at rekommandasjonens sikte er tilgode sett.

Nordiska ministerrådet meddelar den 15 februari 1983:

Under henvisning til Nordisk Råd, juridisk udvalgs skrivelse af 31. januar 1983 vedrørende de islandske statsborgerskabsregler der har betydning for rekommandation nr. 16/1976 om ændrede statsborgerskabsregler for nordboer, skal ministerrådet herved oplyse, at den islandske lov, der blev vedtaget i 1952 næsten var enslydende med loven i Danmark, Norge og Sverige om statsborgerskab, dog med den undtagelse, at man ikke fandt det rigtigt at lovfæste § 10 i de andre nordiske love om indfødsret, der handler om nordboers gensidige ligestilling med hensyn til fødsel og bopæl. Disse bestemmelser er nu blevet lovfæstet her i riget ved lov nr. 49/1982, og de islandske statsborgerskabsregler er nu næsten enslydende med de danske indfødsretsbestemmelser.

Det bør dog fremhæves, at naturalisation ikke anvendes i den islandske statsborgerskabslovgivning i samme udstrækning som i Danmark. Med undtagelse af lovregler i § 2a-4 i lov nr 100/1952, jfr. lov nr. 49/1982 er erhvervelse af islandsk statsborgerskab et spørgsmål, der afgøres ved lov, jfr. § 6 i lov nr. 100/1982. Altinget har udformet bestemte retningslinier i disse spørgsmål, bl. a. angående tidsrum af bopæl her i landet med hensyn til erhvervelsen. Retningslinierne anerkender 5 år med bopæl her i riget for nordboere, men 10 år for andre. En fremmed statsborger, hvor den ene af forældrene er islandsk statsborger, erhverver islandsk statsborgerret efter 3 års bopæl, hvis den anden af forældrene er nordbo, men ellers efter 5 år.

En mand eller kvinde, som indgår ægteskab med en islandsk statsborger erhverver islandsk statsborgerret 3 år efter, at ægteskabet blev indgået. Det spiller ikke nogen rolle, hvilken fremmed statsborgerret ægtefællen havde.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Nordisk Ministerråd har i sin meddelelse af 13. december 1982 om rekommandation nr. 16/1976 om ændrede statsborgerskabsregler for nordboer givet udtryk for, at ministerrådet for sin del finder, at rekommandationens sigte er tilgodeset.

Idet juridisk udvalg på sit møde den 17. – 18. januar 1983 konstaterede, at meddelelsen ikke indeholder oplysning om forholdene på Island, har juridisk udvalg anmodet ministerrådet om en supplerende meddelelse. En sådan har ministerrådet afgivet den 15. februar 1983, hvorefter juridisk udvalg på ny har behandlet sagen på møder den 20. og 21. februar 1983.

Det fremgår af de nu foreliggende meddelelser, at principperne for nordiske statsborgeres erhvervelse af statsborgerskab i et andet nordisk land stort set er ensartede, men at der i Island stilles krav om noget længere tids ophold, end i de øvrige lande, idet det dog også i Island er således, at det tidsrum, nordiske statsborgere skal have opholdt sig i Island for at kunne opnå statsborgerskab, er lavere end det, som kræves opfyldt for statsborgere fra andre lande.

På denne baggrund kan juridisk udvalg tiltræde, at sigtet med rekommandationen er opfyldt og skal derfor indstille, at

Nordisk Råd tager meddelelserne om rekommandation nr. 16/1976 om ændrede statsborgerskabsregler for nordboer til efterretning og anser rekommandationen for færdigbehandlet for Nordisk Råds vedkommende.

Oslo, den 21. februar 1983

Arne Andersson (m)

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F)

Guttorm Hansen (A)

Svend Jakobsen (S)

Ilkka Kanerva (Kok)

(Formand)

Jens Steffensen (KrF)

Asser Stenbäck (Skl)

Lars Werner (vpk)

Mogens Voigt (FP)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda de samhällsekonomiska och sociala konsekvenser som en betydande arbetstidsförkortning kommer att medföra.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

År 1982 tillsattes en nordisk arbetsgrupp under ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor för att göra en tvärsektorieell studie av arbetstidsfrågornas behandling i de nordiska länderna.

För närvarande pågår en sammanställning av det mycket omfattande material som finns på området.

Intresset för arbetstids- och ledighetsfrågorna har under det senaste året ökat betydligt. Fackföreningsrörelserna i Danmark, Finland och Norge har t. ex. ånyo aktualiserat kraven på kortare arbetstid. Åtgärder på arbetstids- och ledighetsområdet för att påverka arbetskraftsutbudet har allt oftare diskuterats i samband med att arbetslöshetstalen stigit.

Den preliminära översikt som gjorts på grundval av det insamlade materialet visar att skillnaderna mellan de nordiska länderna är betydande. En djupare analys planeras därför i syfte att ge ett brett underlag för att bedöma effekter – arbetsmiljömässiga, sociala, fördelningspolitiska och inte minst arbetsmarknadsmässiga – av åtgärder på arbetstids- och ledighetsområdet.

Mot bakgrund av det ökande intresset och bredden av problemområdet beräknas projektet pågå under större delen av år 1983. Utredningen väntas utgöra en god grund för att närmare studera effekterna av en betydande arbetstidsförkortning.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företaga en utredning syftande till att understryka möjligheterna till att upprätta ett nordiskt arbetsmarknadsinstitut.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet vil stå overfor store utfordringer i 1980-årene, og på bakgrunn av de erfaringer som en har gjort, har en samlet gjennomgang av organisasjons- og ressursproblemene vært nødvendig.

Ministerrådet (arbeidsministrene) diskuterte dette med representanter for de nordiske arbeidsmarkedspartene i januar 1980. På bakgrunn av de synspunkter partene la fram, kunne Ministerrådet konstatere at det opprinnelige forslaget om et arbeidsmarkedsinstitut ikke lenger har samme aktualitet som tidligere, og at partene ga tilslutning til de samarbeidsformer som er foreslått av Nordisk arbeidsmarkedsutvalg.

Samarbeidet med partene vil i fortssettelsen bli lagt opp med årlige kontaktmøter mellom arbeidsministrene og partene hvor de mere overgripende linjene i det nordiske arbeidsmarkedssamarbeidet diskuteres. Dessuten blir representanter for partene invitert til et årlig møte med representanter for Nordisk arbeidsmarkedsutvalg og dets ekspertgrupper for diskusjon av de årlige planene og prioriteringsproblemer i forbindelse med arbeidsmarkedssamarbeidet. Partene blir også invitert til å delta i det praktiske prosjektarbeidet.

De nordiske innsatsene for å analysere den langsiktige utviklingen på arbeidsmarkedet har vært diskutert av Nordisk arbeidsmarkedsutvalgs ekspertgruppe for arbeidsmarkedsforskning og av Nordisk arbeidsmarkedsutvalg. Ved denne diskusjonen er det foretatt analyser av de nasjonale programmene for arbeidsmarkedsforskning og på denne bakgrunn lagt opp et samarbeid mellom landene som også inkluderer felles nordiske forsk-

nings- og analyseprosjekter. På denne bakgrunn anser ministerrådet at det ikke er aktuelt å opprette det foreslåtte arbeidsmarkedsinstituttet med de oppgaver som er foreslått i rekommendasjonen.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor

(Se sak E 17, s. 2742.)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd

1. at det gennemføres et samnordisk program for å motvirke alkoholbruk i trafikken, inklusive rutinekontroll i samtlige nordiske land, samt øket informasjon om alkoholens innvirkning på kjøreferdigheten og de ulykkesrisiki dette medfører i trafikken,
2. å arbeide for harmonisering av nordisk lovgivning mot alkoholbruk i trafikken og
3. å arbeide for kartlegging av rus- og bedøvende midlers innvirkning på føreres kjørestasjon samt å arbeide for utvikling av metoder for å fastslå om førere av motorkjøretøyer er påvirket av slike emner.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

1. Rekommendationens första avsnitt berör information om alkoholens inverkan på körskickligheten samt information om motverkande av bruket av alkohol i trafiken. Sådan information ges av berörda myndigheter men också av skilda organ som arbetar med trafikinformation och säkerhetspropaganda, bl. a. Rådet for større færdselssikkerhed i Danmark, Trafikskyddet i Finland, Umferdarrad i Island, Trygg Trafikk i Norge och Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande i Sverige. I dessa organ sker ett aktivt samarbete i Norden genom samarbetsorganet Nordisk trafiksäkerhetskommitté (NTK). På detta sätt kan ett värdefullt informationsutbyte äga rum rörande de olika kampanjerna på området samt kampanjernas uppläggning, genomförande och resultat utifrån de nationella förutsättningar som finns i respektive land. Ämnet kommer även fortsättningsvis att ägnas stor uppmärksamhet. Bl. a. kommer ett seminarium att genomföras inom ramen för Nordiskt trafiksäkerhetsår 1983.

Nordiskt trafiksäkerhetsråd (NTR) har genom respektive lands regeringar bett samarbetande myndigheter och organ på området att förstärka sina ansträngningar att nå rekommendationens mål. NTR kommer att fortsätta

att följa detta arbete. Rekommendationens första avsnitt, som berör rutin-kontroll, behandlas i samband med rekommendationens andra avsnitt.

2. Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning (NKV) har kartlagt respektive lands lagstiftning på detta område. Lagstiftningen mot alkohol i trafiken är i sina grunddrag enhetlig i de nordiska länder. Regler som möjliggör rutinmässiga alkoholtester gäller i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Mot bakgrund av NKV:s kartläggning anser NTR att det för närvarande inte är möjligt att ytterligare harmonisera trafiklagstiftningen på detta område i Norden.

3. NTR har genomfört flera forskningsprojekt och utredningar om alkoholens inverkan på förarens körprestation. Dagen-efter-effekten av alkohol på bilförarens prestation i kritiska trafiksituationer har undersökts. Ett annat projekt, effekter av åtgärder mot promillekörning, har bl. a. lett till en forskarkonferens i juni 1982. Resultatet kommer att redovisas för NTR i en rapport, där man kommer att ange de ytterligare forskningsuppgifter som det är angeläget att genomföra. NTR har också beslutat att temat alkohol och trafik skall vara ett centralt ämne i planerna för framtidens nordiska trafiksäkerhetsforskning.

NTR följer alltså fortlöpande utvecklingen på detta område och vidtar de åtgärder som den kan föranleda.

Ministerrådet anser för sin del att syftet med rekommendationen är tillgodosett.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 10/1977. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att genomföra ett samnordiskt program för ökad trafiknykterhet inbegripet rutinkontroller av bilförare i samtliga nordiska länder samt att verka för ökad information om alkoholens inverkan på körförmågan och de olycksrisker den medför. Vidare hemställs till ministerrådet att arbeta för harmonisering av den nordiska lagstiftningen mot alkohol i trafiken, kartläggning av rus- och bedövningsmedels inverkan på bilförarens prestationsförmåga samt utveckling av metoder för att fastslå om föraren är påverkad av nämnda medel.

Av meddelandet till 31:a sessionen framgår bl. a., att Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) har genom de nordiska ländernas ministerier anmodat vederbörande myndigheter och organisationer att förstärka sina insatser för att uppnå rekommendationens syfte samt att dessa organ idkar aktivt samarbete genom sitt samarbetsorgan Nordisk trafiksäkerhetskommitté (NTK). Vidare framgår av meddelandet att NKV:s (Nordisk kommitté för vägtrafiklagstiftning) kartläggning av de nordiska ländernas lagstiftning på området att ländernas lagstiftning mot alkohol i trafiken är i sina grunddrag enhetlig. Projektet "Etter-effekter av alkohol på bilförarnes prestasjonsmuligheter i kritiske trafiksituasjoner" avslutades under år 1981 och ett annat projekt "Effekter av åtgärder mot promilleköring" har bl. a. lett till en forskarkonferens i juni 1982.

Trafikutskottets representanter i huvudkommittén för nordiskt trafiksäkerhetsår 1983 (NTÅ-83) har aktualiserat rekommendationens första led och under året kommer problemene om alkohol och trafik att behandlas vid ett nordiskt seminarium. I huvudkommitténs arbete har det visat sig åtminstone i detta skede vara omöjligt att anordna en gemensam kampanj mot alkohol i trafiken. Skälet därtill är att synen på alkohol och trafik varierar starkt mellan länderna. Rekommendationens andra led är delvis genomförd och rekommendationens tredje led synes inte kunna genomföras för närvarande.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet
att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser
rekommendation nr 10/1977 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1983

Georg Andersson (s)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stefán Jónsson (Ab)

Sakari Knuuttila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Förman

Ambjørn Sælthun (Sp)

Peder Sønderby (V)

Petter Thomassen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd:

1. å arbeide for bedre trafikkmiljø med henblikk på øket beskyttelse av barn i trafikken
2. å arbeide for utbygget informasjon om barn og trafikk til vedkommende myndigheter og samfunnsplanleggere, bilførere, foreldre og andre som har oppsikt med barn
3. å arbeide for at pågående nordisk samarbeide vedrørende trafikkundervisning i skoler utbygges ytterligere.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

1. NTR har ägnat temat barn och trafik stor uppmärksamhet, jfr bl. a. NTR-rapport nr 24 "Barns trafikksikkerhet i de nordiske land" och NTR-rapport nr 28 "Forslag til forskning om børns trafikksikkerhed". Dessutom bedriver NTR med medel från Nordiska ministerrådet forskningsverksamhet på detta område med projekten "Syklende barns trafikrisiko", "Foreldrenes holdning til barns trafikksikkerhet" och "Evalueringmetoder i trafikkundervisningen". Forskningsverksamheten kommer att pågå även under 1983 och 1984. Temat barn och trafik kommer också att behandlas i anslutning till Nordiskt trafiksäkerhetsår 1983. Genom detta arbete skapas underlag för den fortlöpande processen för att uppnå rekommendationens mål.

2. och 3. Båda dessa punkter berör informationsverksamhet, och NTR har därför på samma grunder som nämnts i rekommendationen 10/1977 hemställt att de däri nämnda organen samarbetar för att medverka till att syftet med detta avsnitt av rekommendationen tillgodoses. NTR kommer att följa upp detta arbete.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att snarast framlägga ett samlat handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden och i det nordiska samarbetet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Nordiska ministerrådet hänvisar till tidigare ingivna meddelanden till Nordiska rådet om åtgärder som genomförs omkring handlingsprogrammet för ökad språkförståelse i Norden.

Handlingsprogrammet för ökad språkförståelse i Norden godkändes av ministerrådet i januari 1981 som underlag för den fortsatta verksamheten inom kulturavtalets organ. Handlingsprogrammets åtgärder tar sin utgångspunkt i skolan.

Sedan handlingsprogrammet antogs har över Nordiska ministerrådets dispositionsmedel beviljats medel för lärarfortbildningsåtgärder, till produktion av läromedel för grundskolans mellanstadie (årskurs 4–6) och till kartläggning av det gymnasiala stadiet. Huvudman för lärarfortbildningsåtgärderna var Nordiska språk- och informationscentret, som under året genomförde en veckas seminarium om grannspråksundervisning för lärare och lärarutbildare. Huvudman för läromedelsåtgärder är Nordiska språksekretariatet. En nordisk arbetsgrupp, bestående av modersmålslärare, har samlat material och sammanställt ett manuskript till bruk vid grannspråksundervisningen på mellanstadiet (åk 4–6).

Åtgärderna för ökad språkförståelse har under året vidgats till att gälla det gymnasiala stadiet. Men hjälp av bl. a. modersmålslärares föreningarna i de nordiska länderna har det inletts ett utredningsarbete om behovet av lärarfortbildning och läromedelsproduktion på detta stadium.

I detta sammanhang arbetas det med frågan om en nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet, jfr rekommendation nr 10/1981.

Tidskriften "Audhumla" 1/82 utgavs som temanummer om den nordiska språkgemenskapen.

Nästa steg bör vara en motsvarande utredning av grannspråksundervisningen inom vuxenutbildningen samt utarbetning av en praktisk lärarhandledning omkring lärar- och elevutbyte inklusive lägerskolverksamhet i Norden.

De genomförda och planerade åtgärderna ges en löpande redogörelse för i Nordiska ministerrådets verksamhetsberättelse (C 1).

Meddelande

om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka och lägga fram förslag om hur undervisningsutbudet i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter skall kunna ökas genom nordiskt samarbete om insatserna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Siden marts 1981 har samarbejdsnævnet for de nordiske lektoratsadministrationer, der består af de nationale organers formand og sekretær, arbejdet med at frembringe et oplæg til handlingsprogramforslag for lektoratsvirksomheden. Efter samarbejdsnævnets seneste møde i marts 1982 i Åbo foreslå en første udgave, der blev sendt på remiss i de nationale organer i maj 1982.

De nationale lektoratsorganer har frist til inden 1. november 1982 at fremkomme med supplerende udtalelser før handlingsprogrammet i foråret 1983 forventes forelagt kulturaftalens organer. Da sagen således endnu ikke er færdigbehandlet i lektoratsorganerne har ministerrådet ikke set sig i stand til at fremlægge de i rekommandationen efterlyste forslag til rådets 31. session.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1977 angående utförsel av antikviteter från de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1. att vidtaga åtgärder för att lagstiftningsvägen skapa ett skydd mot utförsel av kulturföremål av musealt eller antikvariskt värde från respektive land samt
2. att sträva till att den nordiska lagstiftningen om skydd mot utförsel av sådana kulturföremål harmoniseras utan att skyddet i något enskilt land därvid försvagas.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Rekommendationen är riktad till de nordiska regeringarna och förutsätter en koordinering av nationella åtgärder på lagstiftningsområdet. Ministerrådets insats i sammanhanget kunde vara att initiera och medverka vid ett sådant koordineringsarbete, men huvuddelen av arbetet måste göras nationellt.

Frågan om utförsel av antikviteter togs upp för rapportering vid ett nordiskt möte med kulturministrarnas kulturenheters personal. En skriftlig lägesbeskrivning har sänts till kulturministerierna i de nordiska länderna.

I lägesbeskrivningen konstateras bland annat att det är ett generellt problem att tillämpa utförselbestämmelserna på ett försvarligt sätt, dels för att reglerna i sig är svåra att förstå, dels för att de ansvariga myndigheterna har för få resurser för bevakningen. Det är exempelvis på grund av bristande resurser nästan omöjligt för tullmyndigheterna att företa en mer omfattande kontroll vid gränserna. Trots reviderad lagstiftning, en ökande mängd ärenden samt kännedom om stor illegal utförsel har heller inte fackmyndigheternas resurser ökat.

Brist på information och därmed kunskap hos allmänheten och tullmyndigheterna försvårar ytterligare situationen.

I samband med utsändningen av lägesbeskrivningen har initiativ tagits till ett möte med berörda handläggare i de nationella organen i syfte att

värdera, om en eventuell nordisk konvention kan medföra en mer tillfredsställande situation på området. Emellertid konstaterades då att det inte fanns intresse för ett sådant möte mellan nationella representanter. Senare har det danska kulturministeriet tillsatt en arbetsgrupp som skall värdera behovet av ett lagförslag om förbud mot försäljning av konst och antikviteter till utlandet.

På nuvarande tidpunkt finns det enligt ministerrådets uppfattning inte någon anledning till gemensamma nordiska åtgärder på detta område.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående skydd mot utförelse av kulturföremål

(Se sak E 20, s. 2745.)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna med särskild hänsyn till hur den internationella masskulturindustrin påverkar kulturlivet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

På baggrund af Nordisk Råds rekommendation vedtog ministerrådet, at der skulle nedsættes en interdepartemental arbejdsgruppe, som skulle diskutere fælles nordiske tiltag på området. Arbejdsgruppen udarbejdede en promemoria, som bl. a. anbefalede at ministerrådet skulle iværksætte en seminarvirksomhed til belysning af sider ved kulturindustrien i Norden.

Et seminar om "Kulturindustri og nordisk kulturpolitik" blev gennemført på Örenäs Slott i Sverige efteråret 1982. I seminaret deltog bl. a. repræsentanter fra Nordisk Råds kulturudvalg, de nationale parlamenters kulturudvalg, repræsentanter for kulturarbejdere, forskere og kulturstatistikere.

Som baggrundsmateriale for seminaret har ministerrådet udgivet to debatbøger: "Kulturindustriens negative verkninger" af Harry Schein, og "Tilskuer eller deltager?" af Peter Duelund. Desuden blev der til seminaret udarbejdet et promemoria om nordisk kulturpolitikens mål og midler. En rapport fra seminaret er under udarbejdelse.

I tilslutning til undersøgelsen af udviklingen af kulturkonsumtionen i de nordiske lande udfører ministerrådet et udviklingsarbejde af nordisk kulturstatistik. Med udgangspunkt i en af Anne-Marie Fetveit udarbejdet forstudie om "Kultur- og mediestatistik i Norden" er arbejdet med at udvikle og harmonisere nordisk kulturstatistik blevet ført videre med repræsentanter fra Nordisk udvalg for uddannelses- og kulturstatistik og Nordisk Statistisk Sekretariat. I forbindelse med kulturindustrieminaret udarbejdede denne arbejdsgruppe et oplæg om kulturstatistik. Ministerrå-

det deltager ligeledes i UNESCOs arbejde på at opnå en standardisering og udvikling af kulturstatistikken.

Kulturindustrieminaret og kulturstatistikarbejdet bidrager til at afklare kulturkonsumtionsproblematikken og hvilke områder, der egner sig til fortsat undersøgelse og diskussion på nordisk plan.

Det videre arbejde med opfølgningen af rekommandationen vil bl. a. foregå i tilknytning til det arbejde, som gennemføres af ministerrådets nye mediegruppe. Dette arbejde er der særskilt redegjort for i meddelelse om *rekommandation nr. 13/1975*.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och särskilt undersöka möjligheterna att upprätta en samnordisk datakatalog över fonogram.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Frågan om dataregistrering och arkivering av fonogram, dvs. grammo-fonskivor, ljudkassetter och andra ljudbärare, är föremål för utredning eller beredning i flera av de nordiska länderna. De nationella myndigheterna har ännu inte tagit ställning till, om central registrering av fonogram skall äga rum.

Enligt ministerrådet har rekommendationen för närvarande inte någon aktualitet.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående utveckling av samarbetet mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna och upprättande av en samnordisk datakatalog över fonogram.

Med hänvisning till att frågan om dataregistrering och arkivering av fonogram är under utredning eller beredning i de nordiska länderna och att myndigheterna ännu inte tagit ställning till frågan huruvida central registrering av fonogram skall äga rum, meddelar ministerrådet att rekommendationen för närvarande inte har någon aktualitet.

Utskottet noterar detta, men erinrar samtidigt om att det inom ramen för verksamheten inom NOMUS (C 202/k) utarbetats en engelskspråkig, selektiv fonogramkatalog "Music from Scandinavia", som till en del fyller intentionerna med rekommendationen. Fonogramkatalogen nämns dock inte i meddelandet. Erfarenheterna av den föreliggande katalogen bör enligt utskottets uppfattning tas till vara, för att utnyttjas i ett eventuellt kommande arbete med en fullständig katalog över nordiska fonogram.

Utskottet anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger. För den händelse rekommendationen skulle få förnyad aktualitet, kan utskottet återkomma till frågan i särskild ordning.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 17/1977 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att lägga fram förslag till samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

På baggrund af ministerrådets beslutning i januar 1980 er der blevet gennemført i alt 5 kurser for døvblindepersonale: En 2-ugers studiekreds, to 6-ugers kurser for personale, som arbejder med børn og unge, og to 12-ugers kurser for personale, som arbejder med unge og voksne. I 1983 er der planlagt en studiekreds og et 6-ugers kursus.

Styringsgruppen for den 3-årige forsøgsvirksomhed konstaterer i sin årsrapport for 1981 et klart behov for en fortsat virksomhed i permanent form efter forsøgets afslutning i 1983. Gruppen konstaterer, at det nordiske aspekt har samme relevans, som det havde i 1978. Der er i Norden henimod 2000 døvblinde, og gruppen hævder, – med en vis forenkling – at samtlige har behov for at have i det mindste én person med adækvat uddannelse i sit nærmiljø. En sådan uddannelse findes ikke i noget af landene. Til dette lægger gruppen et manifesteret behov, således som det afspejler sig i det hurtigt voksende antal ansøgninger. En anden meget stærk, begrundelse for at gøre virksomheden permanent er ifølge gruppen ved at vokse frem: Kursusvirksomheden udvikler sig naturligt til at blive et kundskabscenter for døvblindearbejdet i hele Norden. Den kommer efterhånden i besiddelse af en mængde dokumentation og viden, som kan anvendes i samtlige lande. For at få det bedst mulige erfaringsgrundlag for organisering og dimensionering af en fastere ordning og for at sikre rimelig tid til en beslutningsprocess, som må begynde, når slutrapporten afgives i slutningen af 1983, foreslår styringsgruppen, at forsøgsperioden forlænges med yderligere et år til også at omfatte 1984.

Dette forslag har ministerrådet fulgt ved at bevilge midler til en fortsættelse af kursusvirksomheden i 1984 og desuden til evalueringskonference i 1983.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för dövblinda.

Det meddelas att den treåriga försöksverksamheten 1981–1983, som bedömts som mycket framgångsrik, kommer att fortsätta 1984, för att det skall vara tid till att organisera en fastare ordning för den fortsatta verksamheten.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att försöksverksamheten varit framgångsrik. Utbildning av lärare och annan personal för dövblinda finner utskottet vara ett utmärkt exempel på utbildningssamarbete på s. k. smala områden, som har utskottets fulla stöd.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen har uppnåtts och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 2/1978 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna att skapa förutsättningar för ett utvidgat nordiskt samarbete kring högre skoglig utbildning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Ministerrådet har på initiativ av Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) – under åren 1980 och 1981, med medel avsedda för jord- och skogsbrukets område, finansierat genomförandet av två nordiska forskarkurser inom skogsbrukets område.

SNS – som vid årsskiftet 1981/82 omstrukturerades till en paraplyorganisation för all samnordisk skogsforskning – betraktar konsolideringen av det nordiska samarbetet på den högre skogsutbildningens område som en av sina huvuduppgifter. Inom SNS är det Nordiska samarbetsgruppen för högre skogsutbildning (NSHS) som omhändertar utbildningsfrågorna. NSHS' arbetsuppgifter har av SNS preciserats till att

– biträda den ledningsgrupp, som rektorsförsamlingen för de högre utbildningarna inom jordbrukets, skogsbrukets och veterinärmedicinens område tillsatt, med att ta fram förslag till lämpliga skogliga forskarkurser inom ramen för den av NMR beslutade försöksverksamheten för åren 1982–85 (NU 1981:1).

– omforma befintliga nationella forskarkurser till nordiska diton samt – om så erfordras för att garantera ett brett nordiskt deltagande – besluta om bidrag till vissa av de deltagandes rese- och uppehållskostnader.

– anordna ämneskonferenser för diskussion av bl. a. samordningsmöjligheter då det gäller forskarutbildningen.

I samband med ett sammanträffande, som SNS kommer att ha med NSHS våren 1984, kommer NSHS:s verksamhet att utvärderas.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd anbefaler Nordisk Ministerråd å stille nødvendige ressurser til rådighet for hurtig gennemførelse og udbygning av det utredningsarbeid som Nordisk embetsmannakomiteé for transportspørsmål har initiert vedrørende mulighetene for å tilpasse kollektivtrafikken i høyere grad enn hittil til de handikappedes behov samt på dette grunnlag å arbeide for at felles nordiske normer innføres på området så snart som mulig.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Som nævnt i C1/1983 er det af NET i 1977 iværksatte projekt med henblik på gennem forskning og udviklingsarbejde at fremsætte konkrete forslag til foranstaltninger, der kan lette ældres og handicappedes benyttelse af kollektive transportmidler, blevet fuldført i 1982, og den seneste delrapport (vedr. handicappedes benyttelse af fly i ordinær rutetrafik) samt projektets afsluttende rapport er fremsendt til Nordisk Råds trafikudvalg til orientering.

For så vidt angår det i rekommandationen anførte om indførelse af fællesnordiske normer på området er det ministerrådets opfattelse, at der ikke er tale om et felt, hvor det er naturligt at arbejde med fælles normer, idet planer og tidsrammer for handicaptilpasningen af trafikmidlerne må ses i nøje sammenhæng med kollektivtrafikkens generelle situation i de enkelte lande.

Dette synspunkt har ministerrådet nærmere begrundet dels i besvarelsen af spørgsmål E.12 ved Nordisk Råds 29. session i 1981¹, dels ved møde med trafikudvalget den 3. december 1981:

Derimod er ministerrådet indstillet på at foretage en efterfølgende evaluering af handicap-projektet ved i løbet af et par år at indhente oplysninger fra trafikforetagenderne i de nordiske lande om den til den tid eksisterende status for handicap-faciliteter.

Ministerrådet anser herefter for sin del at sigtet med rekommandation nr. 4/1978 er opfyldt.

¹ Se Nordisk Råd, 29. sess., s. 296.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 4/1978. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att ställa nödvändiga resurser till förfogande för att möjliggöra snabbt genomförande och snabb utbyggnad av NÄT:s (Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor) initierade forskningsarbete i syfte att utveckla utrustning för att förbättra handikappade personers möjlighet att använda kollektiva transportmedel samt sträva efter samnordiska normer på området.

Projektet sattes igång år 1978. Delrapporten om järnvägsvagnar och bussar i fjärrtrafiken, fartyg och flygplan samt projektets slutrapport överlämnades till Nordiska rådet år 1980 resp. 1982. Av meddelandet framgår att ministerrådet anser att det ligger utanför dess verksamhetsområde att fastställa normer och tidsramar för genomförandet av förslaget om handikappanpassning av kollektiva transportmedel bl. a. med hänsyn till kollektivtrafikens generella situation i de olika länderna.

Nu när projektarbetet har slutförts är rekommendationens målsättning i och för sig uppfylld. Den viktigaste delen kvarstår dock, dvs. arbetet för att förverkliga rekommendationen nationellt.

Trafikutskottet hänvisar till sitt betänkande över ministerrådsberättelsen om fortlöpande rapportering om detta arbete samt till sitt förslag till yttrande över berättelsen i vilket hemställs att ministerrådet verkar för att åtgärder vidtas för att förbättra de handikappades möjligheter att använda kollektiva transportmedel.

Trafikutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 4/1978 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1983

Georg Andersson (s)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stefán Jónsson (Ab)

Sakari Knuuttila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Förman

Ambjørg Sælthun (sp)

Peder Sønnerby (V)

Petter Thomassen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på miljövårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Nordisk Ministerråd (miljøvernministrene) vedtok 21. april 1978 et program for nordisk samarbeid på miljøvernområdet. Programmet er i samsvare med det ministerrådsforslag som ble fremlagt på Nordisk Råds 26. sesjon 1978.

Programmet fastlegger målsettinger og retningslinjer for det nordiske miljøvernssamarbeid i 5-årsperioden 1978–82. Det omfatter samarbeid på delområdene vannforurensning, luftforurensning, trafikkstøy, industri- støy, avfall og gjenvinning, produktkontroll, naturvern og friluftsliv, naturressursspørsmål, økologisk planlegging, miljøvernforskning og miljø- data.

På grunnlag av programmet vil Ministerrådet gjennom konkret prosjekt- virksomhet, og i samarbeid med Nordisk Råds organer, videreutvikle og utdype det nordiske samarbeid på miljøvernområdet.

I 1981 er det, som ledd i Ministerrådets energiforskningsprogram 1981– 84, igangsatt prosjektvirksomhet på det nye området "Miljøeffekter ved energiproduksjon".

Ministerrådet har i 1982 udarbejdet et forslag til nyt samarbejdsprogram, som fremlægges i form af et ministerrådsforslag til Nordisk Råds session i Oslo februar 1983.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 6/1978. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att antaga ett program för samarbete på miljövårdsområdet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag samt att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ vidareutveckla och fördjupa det nordiska miljövärdssamarbetet.

Genom framläggandet av ett ministerrådsförslag *B 46/s* om nordiskt samarbetsprogram på miljövårdsområdet, innebärande en revision av nu gällande program, har syftet med rekommendationen i den del av rådets hemställan i *C 1/1982* uppnåtts. Utskottet har möjlighet att följa ministerrådets arbete på miljövårdsområdet inom ramen för det nordiska samarbetsprogrammet. Utskottet finner det mot denna bakgrund ej påkallat att fortsättningsvis följa rekommendationen.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet.

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 6/1978 för rådets del slutbehandlad.

København, Helsingfors, Stockholm, Oslo, Reykjavík den 3 februari 1983

Margrete Auken (SF)

Kaj Bärlund (Sd)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Ashjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för utarbetande och antagande av en europeisk miljöskyddskonvention.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Det foregår et omfattende samarbeid om miljøvernsspørsmål i Europa. Samarbeidet har forskjellig siktemål og strekker seg fra informasjonsutveksling, forsknings- og utredningsvirksomhet, iverksettelse av bestemmelser og tiltak, og til inngåelse av forpliktende konvensjoner.

På flere delområder av miljøvernssamarbeidet er det allerede inngått internasjonale konvensjoner, bl. a. om naturvern- og vann- og havforurensningsspørsmål. Luftforurensningsområdet – som antagelig er den del av det europeiske miljøvernssamarbeid der de nordiske land har gjort de største bestrebelser de senere år, særlig med henblikk på "sur nedbør"-problemene – har imidlertid inntil nylig vært det minst utviklede område når det gjelder forpliktende internasjonale overenskomster.

På denne bakgrunn anses Nordisk Råds initiativ om etablering av en europeisk miljøvernkonvensjon som verdifullt, men det antas at det på kortere sikt er mer hensiktsmessig å satse på begrensede løsninger som kan få praktisk betydning for forurensningsproblemene i Europa. I denne sammenheng vises det til Konvensjonen om langtransportert grenseoverskridende luftforurensning som ble undertegnet av de nordiske land i november 1979 sammen med 27 andre europeiske land samt USA, Canada og EF-kommisjon. Denne konvensjonen er den første folkerettslige bindende avtale på luftforurensningens område.

Konvensjonen forplikter de kontraherende parter til å samordne sin utslippspolitik for å begrense atmosfærisk spredning av luftforurensning over landegrenser. Det tas i første rekke sikte på å bekjempe forurensning forårsaket av svoveldioksyd, men konvensjonen omfatter også andre foru-

rensningskilder. De kontraherende parter forplikter seg dessuten til å utveksle informasjon, avholde konsultasjoner, iverksette forskningssamarbeid og til å etablere et oppfølgingsmaskineri som skal sikre en reell gjennomføring av konvensjonens bestemmelser.

Under ECE's miljøvernkomité er det opprettet et eget organ som avholdt sitt første møte i oktober 1980. Signatarstatene fremla til dette møtet en rapport som ga opplysninger om nasjonale tiltak og planer for bekjempelse av svovelforurensninger, organisering av den nasjonale forureningskontroll, planlagte endringer av den nasjonale politikk som antas å ville føre til endringer i den grenseoverskridende luftforurensning samt opplysninger om aktuelle nasjonale svovelutslipp.

Finland, Norge, Sverige og Danmark har nu ratificeret konventionen, som træder i kraft, når 24 lande har ratificeret. Indtil nu har 23 lande ratificeret og der er således udsigt til at konventionen træder i kraft meget snart.

Det kan yderligere nævnes, at den svenske regering i sommeren 1982 tog initiativet til afholdelse af en ekspertkonference og en ministerkonference om forurensningen. Konferencerne ydede et frugtbart bidrag til arbejdet med opfølgningen og udbygningen af ECE-konventionen.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att verka för en internationell konvention till skydd för ozonskiktet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Spørsmålet om etablering av en internasjonalt konvensjon for vern av ozonlaget er tatt opp på flere internasjonale møter. I april 1980 ble det, etter norsk initiativ, holdt en internasjonalt konferanse i Oslo hvor de land deltok som allerede har innført – eller er i ferd med å innføre – restriksjoner m. h. t. utslipp av klorfluorkarboner til atmosfæren.

I konklusjonene fra møtet ble det fremhevet at en hensiktsmessig videreføring av det internasjonale samarbeid på dette området er utviklingen av en internasjonalt konvensjon til vern av ozonlaget. Problemet er tatt opp til diskusjon både i Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) og FN's miljøvernprogram (UNEP).

I OECD har arbeidet ad hoc karakter og drives ved hjelp af frivillige bidrag fra interesserede lande. Arbeidet omfatter for tiden studier af et antal scenarier som beskriver forskjellige utviklingsmuligheder for udslippene af KFK. De socioøkonomiske konsekvenser af disse scenarier vil blive beskrevet.

FN's miljøstyrelse besluttete ved sit niende møde (Nairobi 13–26. maj 1981) på nordisk initiativ at indlede forhandlinger om en global konvention til beskyttelse af ozonlaget. Beslutningen indebærer at der nedsættes en mellemstatslig forhandlingsgruppe med teknisk og juridisk ekspertise med mandat til at påbegynde konventionsarbejdet. Den svenske regering var vært ved gruppens første møde den 20.–29. januar 1982.

Den første rapport fra gruppen blev drøftet på FN's miljøstyrelses tiende møde den 20. maj til 2. juni 1982. Rapporten indeholdt et udkast til konvention, og man drøftede almene foranstaltninger bl. a. udveksling af videnskabelig information. Et nyt møde i forhandlingsgruppen afholdes i Genève i december. På nordisk plan følges den videnskabelige udvikling af en kontaktgruppe med en forsker fra hvert nordisk land. Gruppen rapporterer til EK-M én gang årligt. En af disse statusrapporter er udkommet som Nordpublikation.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att låta utreda orsakerna till uppkomsten av handikapp under barns tidiga utvecklingskedan samt
2. att på grundval av denna utredning dra upp riktlinjer för åtgärder för att förhindra uppkomsten av handikapp.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Nordiska socialpolitiska kommittén har givit Nordiska medicinalstatistikkommittén (NOMESKO) i uppdrag att genomföra en kartläggning av bl. a. vad de nuvarande registren på området kan ge för kunskap. Den isländska delegationen i NOMESKO-kommittén har genomfört en förstudie, som inriktats på födelseregistreringen i Norden.

NOMESKO har till kartläggningen fogat flera rekommendationer, som berör det fortsatta utvecklingsarbetet i denna fråga. Bl. a. förordas en fördjupad studie av registreringsfrågan, vilket kräver en för ändamålet särskild nordisk grupp med tvärvetenskaplig sammansättning av forskare och representanter för myndigheter och handikapporganisationer. NOMESKO framför också tanken på ett nordiskt handikappregister. I samband därmed bör en nordisk klassifikation av handikapp utarbetas.

NOMESKOs rapport har varit föremål för remissbehandling.

Ett nordiskt seminarium om fosterdiagnostik och förebyggande av uppkomsten av handikapp hos barn kommer att anordnas i Helsingfors den 9–11 februari 1983. Härfter kommer Nordiska socialpolitiska kommittén att ta ställning till vilka åtgärder som bör vidtas med anledning av NOMESKO-rapporten.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en plan for en felles nordisk innsats som i det vesentlige bør kunne bygge på eksisterende forsknings- og planleggingsressurser for hantering og gjenvinning av avfall og gjenbruk av ressurser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

I årene 1975–77 ble det under Ministerrådet gjennomført en rekke utredninger på avfallsområdet. To av utredningene ble publisert i Nordisk Utredningsserie: "Gjenvinning av kommunalt avfall i Norden" (NU B 1977:28) og "Metoder for behandling av kommunalt avfall" (NU B 1978:1).

I samsvar med Nordisk Ministerråds handlingsprogram på miljøvernområdet, som ble fastlagt 21. april 1978 og der gjenvinning av avfall er et prioritert delområde, vil det nordiske avfallssamarbeid i framtiden bli konsentrert til gjenvinningsområdet. Dette er også i samsvar med "Nordisk råvare- og ressursutredning" som understreket at gjenvinning av avfall var et viktig område for nordisk samarbeid.

For 1980 bevilget Ministerrådet NOK 202 000 til prosjektvirksomhet på gjenvinningsområdet. I 1980 er det avsluttet tre prosjekter: "Gjenvinning av smøreljer fra spillolje", "Gjenvinning av kvikksølv fra kvikksølvbatterier" og "Sosio-økonomiske hinder for gjenvinning". Disse tre prosjekter vil inngå som elementer i hovedprosjektet "Nordisk program for gjenvinning av avfall".

Hovedprosjektet er en direkte oppfølging av rek. nr. 15/1978 om en plan for nordisk gjenvinnings-samarbeid. I planarbeidet inngår bl. a. følgende oppgaver:

- utarbeide en kritisk analyse av de kriterier som bør legges til grunn for prioritering av prosjekter på gjenvinningsområdet.

– på bakgrunn av disse kriterier og det idag tilgjengelige grunnlagsmateriale foreta en prioritering av hovedkategorier av avfall og type prosjekter som bør gjøres til gjenstand for nærmere utredningsarbeid på nordisk basis med det mål å få tilrettelagt forholdene for praktisk gjenvinning.

Programprosjektet er avsluttet i 1981 med fremlæggelsen af et stort materiale til beskrivelse af den aktuelle situation for genanvendelsen i de nordiske lande og forslag til fælles nordiske projekter til gennemførelse i fremtiden. Planen fastslår iøvrigt, at der er et meget stort behov for udveksling af information mellem de nordiske lande samt et behov for bedre statistik på området som baggrund for beslutninger vedr. samfundsmæssig indsats til fremme af genanvendelse.

Til opfølgning af planen har Embedsmandskomiteen for miljøbeskyttelsesspørgsmål nedsat en speciel arbejdsgruppe med et generelt mandat til at koordinere de nordiske landes indsats på genanvendelsesområdet. Gruppen skal gennemføre projektarbejde af fælles interesse med udgangspunkt i den fremlagte plan samt virke som informationsudvekslingsforum for myndigheder og andre, som arbejder med genanvendelse i de nordiske lande. Gruppen har foreløbig mandat i 2 år, hvorefter det vil blive vurderet, om denne form for samarbejde er den bedst egnede eller der bør findes andre former.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 15/1978/s. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att utarbeta en plan för en gemensam nordisk insats som i det väsentliga bör kunna bygga på existerande forsknings- och planläggningsresurser för hantering och återvinning av avfall och återanvändning av resurser.

Nordiska ministerrådet har, i enlighet med rekommendationen, låtit utarbeta en plan för hantering och återvinning av avfall och återanvändning av resurser. För att följa upp planen har Ämbetsmannakommittén för miljövard tillsatt en speciell arbetsgrupp med ett generellt mandat att koordinera de nordiska ländernas insatser på återanvändningsområdet. Gruppen skall genomföra ett projektarbete av gemensamt intresse med utgångspunkt i den framlagda planen samt verka som informationsforum för myndigheter och andra som arbetar med återvinning i de nordiska länderna. Gruppens arbete kommer att utvärderas efter två år. Utskottet kan följa ministerrådets vidare arbete på området i samband med rapportering av det program för samarbete på miljövarsområdet som lagts fram till 31:a sessionen i form av ett ministerrädsförslag. Utskottet anser att syftet med rekommendationen har uppnåtts och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 15/1978 för rådets del slutbehandlad.

København, Helsingfors, Stockholm, Oslo, Reykjavik den 3 februari 1983

Margrete Auken (SF)

Kaj Bärlund (Sd)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram for det nordiske regionalpolitiske samarbeid, vesentlig i samsvar med ministerrådsforslag B 28/e.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

”Nordisk Ministerråd (de for regionalpolitikken ansvarlige ministre – MR–REG) vedtok den 2. april 1979 gjeldende nordiske regionalpolitiske handlingsprogram.

Etter å ha arbeidet med gjennomføringen av handlingsprogrammet i ca. 2 år og som ledd i arbeidet med å utvikle og effektivisere samarbeidet foretok NERP i 1981 en grundig gjennomgang og vurdering av de ulike virksomhetsområdene og utarbeidet i denne sammenheng en omfattende rapport (NU 1981: 12 Gjennomføringen av det nordiske regionalpolitiske handlingsprogrammet 1979). Rapporten ble behandlet på det regionalpolitiske ministermøtet i november 1981, i møte med Nordisk Råds økonomiske utvalg i desember 1981 og på Nordisk Råds sesjon i mars 1982. I alle organer fikk NERP tilslutning til de retningslinjer og rammebetingelser som er trukket opp for det fortsatte regionalpolitiske samarbeidet.

Med utgangspunkt i handlingsprogrammet (NU A 1978: 11) og statusrapporten om gjennomføringen av dette (NU 1981: 12), er NERP innstilt på løpende å arbeide med programmets utvikling på bakgrunn av de erfaringer som vinnes og de synspunkter som fremkommer.

I løpet av 1983 vil NERP legge frem en rapport for NMR-Regionalministrene som vurderer behovet for ytterligere konkretisering av handlingsprogrammet av 1979, eventuelt om det er behov for utarbeiding av et nytt handlingsprogram.

Videre har NERP og Nordkalottkomiteén allerede i 1982 innledet et arbeid med å vurdere Nordkalottsamarbeidets fremtidige innhold samt organisering og finansiering av virksomheten. Sluttresultatet vil bli presen-

tert for Nordisk Ministerråd høsten 1983 og for Nordisk råd på sesjonen i 1984. Dette arbeidet må ses i sammenheng med Nordisk Råds "yttrande nr. 4/82" der Nordisk Ministerråd anmodes om å utarbeide et nytt handlingsprogram for regionalpolitikk, spesielt Nordkalottsam arbeidet bl. a. på bakgrunn av de forslag som inngår i rapporten *NU 1981:13* Naturgass i Nord.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 13), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 14), meddelandena om rekommendationerna 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport, nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling, nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring och nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri.

(Se C 1: Bilaga 21)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna till samnordisk forskning och utbildning rörande åldrandets problem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

I det reviderade program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet som fastställdes av social- och hälsovårdsministrarna i augusti 1982 utgör äldrefrågorna ett viktigt delområde. Detta markerades ytterligare genom val av tema för 1982 års socialpolitiska ministermöte – "Vård och omsorg för de äldre i framtiden".

Som resultat av detta ministermöte kommer ett nordiskt projekt om åtgärder inom service- och bostadssektorn för äldre att inledas år 1983. Projektet kommer att få en nära anknytning till pågående nationell forsknings- och utvecklingsverksamhet.

Inom ramen för den pågående försöksverksamheten med utbildning av personal för dövblinda beaktas även de problem som uppstår för äldre människor som drabbas av nedsatt syn och hörsel.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående nordiskt samarbete om lösande av problem som orsakas av ålderdom

(Se sak E 13, s. 2737.)

Meddelande

om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att tillsammans med övriga östersjöstater fördjupa och vidareutveckla samarbetet beträffande forskning om och skydd av sälstammen i Östersjön och Kattegatt.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Efter den information, som findes idag, må sælpopulationerne i Østersøen og Kattegat, betragtes som truede. Dette er baggrunden for et internationalt samarbejde, som gennem en årække har fundet sted mellem Østersø- og Kattegatstaterne for at beskytte sælerne og forske i deres levevilkår.

Problematikken er aktuel for de nordiske lande, som har grænser til Østersøen eller Kattegat, nemlig Danmark, Sverige og Finland.

Sælernes situation har således været drøftet på en række internationale møder (Haikko 1977, Warszawa 1980). Warszawamødet rekommanderede landene at gennemføre forskellige typer beskyttelsesforanstaltninger.

Sælspørgsmålet har endvidere været drøftet i den finsk/svenske komité for Bottniska Viken, senest på mødet i Forsmark den 4. februar 1981. Komitéen udtalte at videre foranstaltninger er nødvendige til beskyttelse af sælerne i Bottniska Viken.

De internationale rammer om det samarbejde som allerede er igang er Helsingforskonventionen, Gdanskkonventionen og bilaterale aftaler f. eks. aftalen om den ovennævnte komité for Bottniska Viken.

Situationen omkring det nordiske og det internationale samarbejde om sælspørgsmål i Østersøen og Kattegat har været drøftet i arbejdsgruppen for naturværnsspørgsmål under Nordisk embedsmandskomité for miljøbeskyttelsesspørgsmål. Baggrunden for denne drøftelse var de internationale rekommandationer og et materiale udarbejdet af landene til beskrivelse af sælernes situation.

Arbejdsgruppen konkluderede at de involverede nordiske lande bør tage initiativ i internationale samarbejdsorganer til øget beskyttelse af sæler og udbygning af det eksisterende forsknings samarbejde.

Også samarbejdet mellem de involverede nordiske lande bør udvikles. Dette sker formentlig bedst direkte mellem landene evt. efter en forhåndsdrøftelse i EK-M's arbejdsgruppe for naturværns spørgsmål. Noget samlet nordisk politisk initiativ overfor de relevante internationale organer, via Nordisk Ministerråd anså arbejdsgruppen ikke for relevant, eftersom kun de tre Østersøstater er berørte af spørgsmålet.

Arbejdsgruppen foreslog derfor at Nordisk Ministerråd rekommanderer regeringerne i Danmark, Sverige og Finland at:

1) alle arter sæler totalfredes på de tre landes søterritorier i Østersøen og Kattegat samt på land grænsende til disse farvande, hvor populationerne er truet

2) spørgsmålet om fredning i andre landes søterritorier og på land samt i internationalt farvand tages op inden for rammerne af Gdansk- og Helsingforskonventionen

3) indsatsen vedrørende forskning af sælernes levetilstand m. v. og etablering af sælreservater fortsættes og udbygges, såvel i de enkelte lande som i internationalt samarbejde.

Til regeringerne i Sverige og Finland rekommanderer Nordisk Ministerråd at:

4) arbejdet med at udrede forudsætningerne for indretningen af et svensk/finsk sælreservat i Ålands hav påbegyndes omgående, med henblik på hurtig etablering af reservatet.

Danmark, Finland, Norge og Sverige har givet sin tilslutning til disse anbefalinger, som nu danner baggrunden for de nordiske landes arbejde med denne problematik.

Meddelande

om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utföra en utredning av de kostnadsmässiga aspekterna vid rening av kommunalt avloppsvatten i syfte att utarbeta rekommendationer för planering av nya och förbättring av redan befintliga reningsanläggningar.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Under Nordisk embetsmannskomit  for miljøvernspørsmål ble det i 1979 igangsatt samarbeid på vann- og avløpsområdet (VA-sektoren). Det er nedsatt en egen prosjektgruppe som leder virksomheten, som tar sikte på samarbeid og eventuell harmonisering av retningslinjer for kommunale avløp, avløp fra spredt bebyggelse, utjevningmagasin i avløpsnett, oljeavskillere og kostnader for rensing av avløpsvann. Delprosjektet om kostnader for rensing av avløpsvann er igangsatt på bakgrunn av rek. nr. 7/1979.

Delprosjektet afrapporteres efterhånden som de afsluttes. I 1982 er rapporten "Utjevningmagasin i avl psn t" udkommet som NORD-publikation. Samtlige delprojekter forventes at blive afsluttet i løbet af 1983.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna för en ökad samordning av de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet och arbetsmiljö inom handelsflottan.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

I Sverige avleverte fartøymiljøutredningen i juni 1982 sin sluttbetenkning (Ds K 1982: 2–3), Ny sjøsikkerhetslag. Betenkningen inneholder bl. a. forslag til ny lovgivning om arbeidsmiljøet på fartøy. Den foreslåtte ordning stemmer i hovedsak overens med reglene for arbeidslivet for øvrig, som finnes i arbeidsmiljøloven fra 1977. De særlige forhold innen sjøfarten har imidlertid foranlediget et ikke uvesentlig antall særregler for arbeidsmiljøet om bord på fartøy. Betenkningen er for tiden på remiss fram til 15. februar 1983. På bakgrunn av sakens omfang kan forslag til ny lovgivning forelegges Riksdagen tidligst i slutten av 1983.

Det pågår en kontinuerlig gjennomgang av gjeldende bestemmelser med sikte på å øke sjøsikkerheten, først og fremst gjennom endringer i og tillegg til Sjøfartsverkets kunngjøringer.

Lov om skipssikkerhet m.v. som ble vedtatt i Danmark i 1980, gir mulighet for å innføre arbeidsmiljøregler for skip tilsvarende hva som gjelder på land. Loven åpner adgang til å fastsette bestemmelser om bl. a. legers plikt til anmeldelse av arbeidsbetingede lidelser som følge av arbeid om bord på skip og om anmeldelse av arbeidsulykker til bruk for statistiske formål. Denne adgang ventes utnyttet tidligst i 1983.

I Finland trådte to stadsrådsbeslutninger som berører arbeidsmiljøet på fartøy og ordensregler for skipsarbeid i kraft 1. juli 1981. Det ble bl. a. tatt hensyn til tilsvarende svenske bestemmelser i forbindelse med beslutningene.

I Norge pågår fortsatt arbeidet med harmonisering av sjøfartslovgivningen med prinsippene i arbeidsmiljøloven. Det tas foreløpig sikte på å

utarbeide konkrete forslag til endringer innenfor det enkelte område som trenger å harmoniseres. Det er på det nåværende stadium i arbeidet ikke mulig å si noe om hvorvidt den endelige redaksjonelle utformingen vil føre til en ny lov om arbeidsmiljøet til sjøs, eller om det kun vil bli foretatt endringer i eksisterende lovverk. Arbeidet er omfattende, og det vil enda ta noen tid å få et lovforslag utarbeidet, fremmet og vedtatt.

Det er etablert et godt, utformelt nordisk samarbeid om sjøsikkerhet mellom sjøfartsmyndighetene i de nordiske land. Samarbeidet tar sikte både på spørsmål av interesse for nasjonale myndigheter og spørsmål som gjelder pågående internasjonalt samarbeid, f. eks. innen IMO og ILO. De nordiske regjeringer anser at den videre oppfølging av rekommandasjonen er en løpende og viktig oppgave, som det er bred enighet om og anser derfor for sin del at siktet med rekommandasjonen er oppfylt.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 8/1979. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna för en ökad samordning av de nordiska ländernas bestämmelser om säkerhet och arbetsmiljö inom handelsflottan.

Av meddelandet till 31:a sessionen framgår bl. a. att harmonisering av sjöfartslagstiftningen med principen i den allmänna arbetsmiljölagen antingen har uppnåtts eller är i slutfasen, samt att de områden som lämpar sig för nordisk samordning behandlas redan nu i internationellt sammanhang. Uppföljningen av denna rekommendation är en löpande uppgift.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

Att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 8/1979 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1983

Georg Andersson (s)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stefån Jönsson (Ab)

Sakari Knuuttila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Förman

Ambjørgh Sælthun (sp)

Peder Sønderby (V)

Petter Thomassen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt verka för en genomgående hög standard inom sjösäkerhet och arbetsmiljö till sjöss.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

Det er etablert et godt uformelt nordisk samarbeid om sjøsikkerhet mellom sjøfartsmyndighetene i de nordiske land. Samarbeidet tar sikte både på spørsmål av interesse for nasjonale myndigheter og spørsmål som gjelder pågående, internasjonalt samarbeid, f. eks. innen den internasjonale sjøfartsorganisasjonen (IMO) og den internasjonale arbeiderorganisasjonen (ILO). Samtlige nordiske land deltar aktivt i IMO. I november 1981 ble det besluttet omfattende endringer i SOLAS-konvensjonen fra 1974. For tiden pågår arbeid med en fullstendig revisjon av kap. III i SOLAS, som handler om livredningsutstyr. Videre skal bulkkjemikalie- og gasscarrierkodene gjøres obligatoriske. Det skal fattes beslutning i disse spørsmål ved et møte i IMOs sjøsikkerhetskomité i juni 1983. De nordiske land har engasjert seg sterkt i dette arbeid og opptrer aktivt for å oppnå en tilfredsstillende global sikkerhetsstandard.

Det er ventet at ILOs neste konferanse angående arbeid til sjøs vil bli avholdt i 1985. De nordiske regeringer vil vurdere et samarbeid om forbedelsen med sikte på felles holdninger i spørsmål som gjelder sjøfolks arbeidsforhold og sikkerhet til sjøs.

De nordiske regeringer anser at den videre oppfølging av rekommendasjonen er en løpende og viktig oppgave som det er bred nordisk enighet om og anser derfor for sin del at siktet med rekommendasjonen er oppfylt.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 9/1979. I rekommendationen hemställs till de nordiska ländernas regeringar att internationellt verka för en genomgående hög standard inom sjösäkerhet och arbetsmiljö till sjöss.

Av meddelandet till 31:a sessionen framgår bl. a. att på området existerar informellt väl fungerande samarbete mellan sjöfartsmyndigheterna i Norden både om nationella och internationella frågor. År 1981 slutbehandlade IMO (International Maritime Organization) omfattande ändringar av SOLAS 1974 (om säkerhet för människoliv till sjöss). Syftet med ändringarna är att förbättra sjösäkerheten genom strängare krav på fartygens konstruktion och utrustning. För närvarande behandlas i IMO:s regi ytterligare ändringar av SOLAS nämligen Kap. III om livräddningsutrustning m. m. IMO:s sjösäkerhetskommitté kommer under 1983 att fatta beslut om nämnda ändringar som sedan kommer att diskuteras på IMO:s nästa sjöfartskonferens år 1985.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 9/1979 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1983

Georg Andersson (s)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stefån Jönsson (Ab)

Sakari Knuuttila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Förman

Ambjørgh Sælthun (Sp)

Peder Sønnerby (V)

Petter Thomassen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge att ratificera sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

Konvensjonen, SOLAS 74 er ratifisert av Danmark, Norge, Sverige og Finland og trådt i kraft. En protokoll til konvensjonen som ble besluttet av en internasjonal konferanse i februar 1978, er tiltrådt av samtlige av disse land og trådt i kraft den 1. mai 1981.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att arbeta för att informationen om bestämmelser mot onykterhet (beruselse) till sjöss och om de allmänna risker som är förenade med alkoholförtäring i samband med förande av fritidsbåtar utbyggs och intensifieras,

2. att låta undersöka möjligheterna att harmonisera lagstiftningen i de nordiska länderna angående trafikonykterhet till sjöss.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

Rekommendationen innehåller två uppgifter vilka ställföreträdarkommittén 1979 förelade arbetsgruppen vedrörande fritidsbåtsfrågor, vars mandat är förlängd till 1985. Den första uppgiften är av fortlöpande karaktär. Den andra uppgiften redovisades i arbetsgruppens meddelande 1980.

I Danmark har Søsportens Sikkerhedsråd en ständigt pågående information och propaganda för främjande av sjösäkerheten på fritidsbåtar. I denna information ingår som en viktig del propaganda mot alkoholmissbruk och den har under de senaste åren främst riktat sig till ungdomen. Spridning av foldrar, affischer och andra tryckalster inom kursverksamheten till skolor, organisationer m. m. ingår i verksamheten. Mot alkoholmissbruk i allmänhet bedrivs ständigt propaganda i den danska nykterhetsrörelsens regi.

I Finland inleddes 1976 en kampanj med mottot "Nykter till sjöss". Denna kampanj har drivits i samarbete mellan många privata och statliga organisationer såsom försäkringsbolag, sjöräddningssällskap, simundervisnings- och livräddningsförbund, polisen, tullen, sjöfartsstyrelsen m. fl. och har möjliggjorts genom frivilliga insatser och donationer. Den har omfattat spridning av pressartiklar, radioprogram, TV-spots och intervjuer, riktad information till lärare, gymnasieelever och värnpliktiga och arrangemang av tävlingar m. m. Denna kampanj kommer sannolikt att avslutas under året i brist på kapital. Den finska nykterhetsrörelsen bedri-

ver ständigt propaganda mot onykterhet i allmänhet och i olika sammanhang såsom exempelvis i båtlivet.

I Norge har Statens informasjonstjeneste under de senaste tre åren drivit en brett upplagd kampanj i samarbete med Edruskapsdirektoratet (nykterhetsdirektoratet) och sjöfartsdirektoratet. Kampanjen har skett genom tillverkning och spridning av s. k. film-stills för biografier och TV, plakat för att uppsättas på allmänna platser och genom annonsering i vecko- och fackpress, direktpropaganda till registrerade fritidsbåtsägare och även i dagspress under båtsåsongen. Under året har en kortare propagandafilm visats på biografier. Denna kampanj har avslutats och nu skall kampanjens resultat utvärderas.

Vidare utförs en betydande insats mot missbruk av alkohol av Edruskapsdirektoratet, Norges Røde kors, Norsk folkehjelp och av den norska nykterhetsrörelsen.

I Sverige driver Svenska livräddningssällskapet/Simfrämjandet (en ideell privat organisation för främjande av kunskapen om livräddning i vatten och om simkunnighet) en brett upplagd kampanj mot onykterhet i samband med bad, fiske, båtsport, isssport och vid användning av skoter. För kampanjen har bl. a. utarbetats en grundfolder vilken sprides i många olika sammanhang. Kampanjen har hittills pågått i två år och skall fortsätta ett år till. Tävlingar, affischer, kampanjmärken, utställningsskärmar, TV-spots m. m. ingår i kampanjen och den har erhållit ekonomiskt bidrag från staten. Sjösäkerhetsrådet, som är ett statligt bekostat organ för främjande av säkerheten på fritidsbåtar, har under året liksom under tidigare år i olika former informerat om riskerna med alkohol i samband med båtar. Under 1981 var den påkostade affischpropagandan huvudsakligast riktad mot onykterhet, under 1982 betonades bruket av räddningsväst. Samarbetet med Systembolaget, det statliga monopolföretaget för försäljning av alkoholhaltiga drycker, om broschyrer och affischer som finns på dess försäljningsställen som pågått i flera år fortsätter.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett utökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet, särskilt inom folkbibliotekssektorn.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Ministerrådet har på baggrund af rekommendationen udarbejdet "Rapport om nordisk bibliotekssamarbejde". Rapporten indeholder følgende tre hovedforslag:

1. Der igangsættes et kontinuerligt nordisk samarbejde om efter- og videreuddannelse af bibliotekspersonale i de nordiske lande.
2. Der oprettes et biblioteksudvalg til at iværksætte og evaluere denne efter- og videreuddannelsesvirksomhed.
3. Der bevilges tilskud fra dispositionsmidlerne i en forsøgsperiode til igangsættelse af den foreslåede virksomhed.

På baggrund af rapporten har ministerrådet i 1982 nedsat en "Nordisk folkebibliotekskomite" på fem personer med repræsentanter for de forskellige biblioteksinstanser i Norden til at planlægge og gennemføre efter- og videreuddannelsesvirksomhed på folkebiblioteksområdet, foreløbig i en forsøgsperiode fra 1982-84.

For år 1982, hvor virksomheden beregnes kun at omfatte det sidste halvår, har ministerrådet afsat DKK 175000 af dispositionsmidlerne til gennemførelse af kursusvirksomheden. Kursusvirksomheden vil foregå på skift på de nordiske bibliotekshøjskoler.

Kursusvirksomheden vil omfatte folkebibliotekernes formidling af andre nordiske landes litteratur, udviklingen af nytilkomne arbejdsområder og nye hjælpemidler (biblioteksservice for indvandrere, funktionshæmmede og patienter på sygehuse og institutioner, edb i bibliotekerne) børnebiblioteksarbejde og andre samarbejdsområder, som har fælles aktualitet for nordiske folkebiblioteker.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ett utökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet, särskilt inom folkbibliotekssektorn.

Meddelas att ministerrådet efter genomförd utredning och i enlighet med intentionerna i rekommendationen igångsatt fort- och vidareutbildning av bibliotekspersonal i de nordiska länderna, till en början för en försöksperiod 1982–84.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen kunnat uppnås och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 15/1979 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland

(Överlämnad av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Regeringsrådet Ragnar Meinander har på ministerrådets uppdrag utrett frågan om förutsättningarna för att inrätta ett Nordens institut på Åland. Utredningen gör en kartläggning av det åländska kulturlivet och dess relationer till övriga Norden samt lämnar förslag om hur dessa förbindelser skulle kunna förstärkas genom inrättandet av ett Nordens institut på Åland. Det tänkta institutet förutsättes inte kräva uppförandet av nya lokalteter, däremot årliga driftskostnader som uppskattas till 450 000 FIM. Remissbehandlingen har hänskjutits till nationellt beslut och har genomförts av undervisningsministeriet i Finland. Yttrande har avgivits av Ålands landskapsstyrelse, som intet har att erinra om betänkandet, samt av Föreningen Norden på Åland, som anser att rapporten utgör en bra grund att arbeta vidare på samt att ett institut bör inrättas som en direkt fortsättning på det redan existerande informationskontoret i Föreningen Nordens regi för att undvika ett interregnum. Utredningen har översänts till Nordiska rådet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående utredning av förutsättningarna för ett Nordens institut på Åland.

Meddelas att den rekommenderade utredningen företagits och att den översänts till Nordiska rådet.

Utskottet konstaterar att det sedermera med utgångspunkt i den ovan nämnda utredningen väckts ett medlemsförslag om upprättande av ett Nordens institut på Åland (*A 646/k*), vilket behandlas i kulturutskottet.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen kunnat uppnås i och med att den rekommenderade utredningen genomförts och att nytt medlemsförslag väckts, och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 16/1979 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjäniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av genomförd utredning lägga fram förslag till ett organiserat nordiskt samarbete inom den medicinska genetiken med särskild inriktning på genetiska skaderisker.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Såsom nämnt i tidigare meddelanden om denna rekommendation har frågan om ett nordiskt samarbete angående medicinsk genetik behandlats av bl. a. ministerrådets rådgivande kommitté för forskning. Härvid har konstaterats att forskning angående medicinsk genetik har både stor vetenskaplig aktualitet och hög samhällsrelevans samt att forskningsområdet torde ägna sig väl för ett nordiskt samarbete. Forskningsområdet är emellertid omfattande och en kvalitativt försvarlig nordisk forskning på området kräver betydande insatser såväl för utrednings- och planeringsarbete som för konkret forskningsverksamhet.

Mot ovanstående bakgrund och med beaktande av de relativt sett begränsade samnordiska forskningsresurserna finner ministerrådet, att uppbyggnaden av ett nordiskt samarbete omkring medicinsk genetik bör bedömas i ett större sammanhang och i relation till behoven på andra forskningsområden. Frågan om eventuella samnordiska insatser beträffande medicinsk genetik bör därför beredas vidare av Nordiska forskningspolitiska rådet som inleder sin verksamhet 1.1.1983 (jfr meddelande om *rekommendation nr 4/1982*).

Meddelande

om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdomar m. fl. grupper

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

a) genomföra en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna samt att

b) intensifiera det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Når det gjelder rekommandasjonens pkt. a) "genomföra en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna", henvises det til "Revisjon av nordisk yrkesklassifisering" (Rapport til Nordisk Ministerråd, prosjekt 160.21–2.14). I følge planen for prosjektet er hensikten "att med utgangspunkt från de olika ländernas utgåvor av NYK (Nordisk yrkesklassificering) åstadkomma en gemensam standard för klassificering av yrken. Detaljarbetet med resp. lands utgåve sker sedan inom varje land för sig." Prosjektet som har gått i NAUTs (Nordisk arbeidsmarkedsutvalg) regi, er nå avsluttet, og rapport foreligger.

Når det gjelder rekommandasjonens pkt. b, om å "intensifiera det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område" er flere aktiviteter i gang.

1. To prosjekter har utgangspunkt i rapporten "Ungdomsutdanningens forhold til arbeidslivet" (NU B 1980:8). Begge prosjektene er organisert som "nettverk", dvs. at de knytter sammen de kommuner og byer som driver forsøksvirksomheten slik at de kan samarbeide og nyte godt av hverandres erfaringer. Begge prosjektene omfatter en stipendordning som gir anledning til studiebesøk i de andre nordiske land.

Det ene, prosjekt "Nettverk", har til formål å utveksle erfaringer om undervisningsmetoder og -modeller i arbeidslivskunnskap og samle, utprøve og spre undervisningsmateriell på området. To kommuner fra hvert land deltar.

En forberedende konferanse ble arrangert i Södertälje i januar 1981. Der

ble opprettet en arbeidsgruppe for prosjektet og lagt grunnlag for et 3-årig prosjektprogram som ble godkjent i desember 1981.

Hovedtyngden i virksomheten på nordisk plan er lagt på et årlig seminar som legges til en av forsøkskommunene. Det første seminaret ble holdt i Notodden i mai 1982. Temaet her var "Hvilken kunnskap om arbeidslivet skal skolen gi?" Neste seminar vil finne sted i Nibe i Danmark.

Det andre nettverkprosjektet, "Det nordiske 4-byprosjektet om Ungdomsgarantien", omfatter fire bykommuner i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Retningslinjene for prosjektet ble trukket opp på en forberedende konferanse i Karlstad i november 1981.

Prosjektet skal gå over 3 år, og det er nedsatt en arbeidsgruppe som består av et medlem fra hvert av prosjektområdene. Virksomheten samordnes av en spesiell styringsgruppe med representanter for Embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid og Nordisk arbeidsmarketsutvalg. Også her er et årlig nordisk seminar sentralt i virksomheten. Årets seminar, som fant sted i Trondheim i november, tok for seg problemene med å skaffe nok praksisplasser for elevene og dessuten unge arbeidsledige kvinners situasjon.

Ministerrådet mener at det bl. a. på bakgrunn av det som kom fram på konferansen fortsatt er behov for nordisk samarbeid om Ungdomsgarantien.

2. Innenfor prosjektprogrammet for 16–19 åringene (Nordisk skolesamarbeid) har en siden 1978 arbeidet med et læremiddelprosjekt for små yrkesfag. Rent konkret har arbeidsgruppen hittil gjennomført tre delprosjekter:

– En lærebok i optikk er blitt produsert. Boken er en dansk-norsk-svensk samproduksjon som i sin helhet er oversatt til finsk. Den er trykt i 2000 eksemplarer, og hele opplaget er solgt til skoler som utdanner optikere og til optikerforbund i de respektive land som vil bruke boken i sin etterutdanningsvirksomhet. Prosjektet er et pilotprosjekt som for tiden er til evaluering.

– Innenfor plantesunnhetslæren har en iverksatt et annet pilotprosjekt. Det er en nordisk samproduksjon av et audiovisuelt materiale som er til bruk i gartnerskoler. Også dette materialet er for tiden under evaluering.

– Det tredje prosjektet omfatter en informasjonsbrosjyre som høsten 1981 ble sendt til samtlige skoler i Norden som driver yrkesundervisning. Via brosjyren kan skolene bestille et utvalg kataloger over undervisningsmaterieell innen yrkesutdanningen fra de andre nordiske land. En evaluering av denne ordningen er i gang.

3. Det er blitt bevilget midler til et fortsatt utredningsarbeid omkring "Samarbeid innen fiskeriutdanning og forskning i Norden". I utredningsarbeidet har en konsentrert seg om grunnskolen og 16–19 åringenes utdanning. Det er utarbeidet forslag til informasjonsrutiner mellom nasjonale myndigheter og institusjoner som har ansvar for læremiddelproduksjon, læreplanarbeid, pedagogisk utviklingsarbeid m. m. innen fiskeriundervisningen. Forslaget er til høring hos de nasjonale myndigheter.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående a) en kartläggning av sådana i lag eller avtal fastställda regler med anknytning till den grundläggande yrkesutbildningen, vilka utgör hinder för arbetskraftens fria rörlighet mellan de nordiska länderna, samt b) en intensifiering av det nordiska samarbetet på yrkesutbildningens område.

I fråga om punkt a meddelas att det företagits en revision av den nordiska yrkesklassificeringen med syftet att åstadkomma en gemensam standard för klassificering av yrken. Detaljarbetet med resp. lands utgåva av yrkesklassificeringen sker inom varje land för sig.

I fråga om punkt b om intensifiering av samarbetet på yrkesutbildningens område ges en detaljerad redogörelse för pågående projektverksamhet.

Med hänsyn härtill finner utskottet att syftet med rekommendationen har uppnåtts och att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger. Utskottet avser att följa den vidare utvecklingen av samarbetet på yrkesutbildningens område, vilket fortsatt bör vara ett prioriterat område, genom rapporteringen i ministerrådets årliga berättelse till Nordiska rådet.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 18/1979 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tyfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjämäki (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera det nordiska samarbetet kring barn och kultur genom att tillsätta en särskild kommitté för barnkulturfrågor och genom att upprätta en särskild stödordning för detta samarbete, i båda fallen för en försöksperiod på tre år.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Det første konkrete arbejde, som ministerrådet iværksatte var udarbejdelsen af "Nordisk barnekulturrapport", som skitserer en række overordnede mål for børnekulturpolitikken i Norden. Rapporten blev udarbejdet af en nordisk arbejdsgruppe på børnekulturområdet. Nordisk barnekulturrapport udkom i marts 1979.

På grundlag af de positive synspunkter, som indkom ved remissbehandlingen af børnekulturrapporten traf ministerrådet i august 1980 beslutning om iværksættelse af en projektvirksomhed på det børnekulturelle område for en forsøgsperiode fra 1980–82. Til dette formål blev der afsat DKK 250.000 for året 1980. For 1981 og 1982 er der yderligere blevet afsat DKK 200.000 pr. år.

Midlerne er hovedsagelig blevet anvendt til tre projekter:

1. En undersøgelse af virkninger på børn ved TVs indførelse på Færøerne.

Udredningen gennemføres i fem lokalsamfund af forskere fra Institut for Kultursociologi ved Københavns Universitet. Resultatet fra den første undersøgelsesfase beregnes at foreligge i begyndelsen af 1983. For at effekterne af en videre udbredelse af TV skal kunne registreres, er det ønskeligt, at en ny undersøgelse gennemføres på et senere tidspunkt.

2. Fortsat arbejde med udgivelse af temahefter angående børn og kulturaktiviteter.

I 1982 udkom skrifterne "Børn og teater i Norden", "Børn og billedkunst i Norden" samt "Kulturprojekter for børn". Skrifterne samler erfaringer fra de enkelte børnekulturområder. De er blevet godt modtaget og har vist at der er behov for flere skrifter fra flere børnekulturområder.

3. Igangsætning af en nordisk børnemusikfestival.

Festivalen foregik i København i december 1981 under medvirken af børnerockgrupper fra Danmark, Finland, Norge og Sverige. Der blev spillet musik for børn af børn. Festivalen bestod af 4 dele: to koncertarrangementer i Københavns centrum, en koncertturné til skoler i København, en work-shop med erfaringsudveksling om børnerockgruppernes arbejde og et seminar for pædagoger m. fl. om såkaldt selvorganiseret børnemusik.

En dokumentation af seminaret er under udarbejdelse. Festivalen har fået en fortsætning, idet et arrangement i regie af Akershus fylke i Norge blev afholdt i oktober 1982. I 1983 planlægges et lignende nordisk arrangement af Stockholms läns landsting.

Ministerrådets rådgivende komité på almenkulturområdet (RKK) har udtalt sig positivt om børnekulturvirksomheden og rekommanderet en fortsættelse af virksomheden. RKK mener at området bør gives meget høj prioritet.

I forbindelse med børnekulturvirksomheden har der været rejst forslag om en særskilt støtteordning på børnekulturområdet. Ministerrådet har ikke fundet det muligt på nuværende tidspunkt at afsætte midler til dette.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående intensifiering av samarbetet kring barn och kultur, bl. a. genom att upprätta en särskild stödordning för detta samarbete.

I meddelandet lämnas redogörelse för den verksamhet som bedrivits sedan 1980 och vilka medel som beviljats för ändamålet.

Utskottet uttrycker tillfredsställelse med arbetet inom området barn och kultur och stöder strävandena att utveckla detta. Vad gäller den rekommenderade stödordningen för barnkulturområdet, finner utskottet att en sådan bör upprättas så snart de ekonomiska förutsättningarna föreligger.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 20/1979 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till att i Västnorge upprätta en nordisk folkhögskola eller annan lämplig institution med särskild vikt på det historiska och kulturella sambandet mellan Island, Färöarna och det övriga Norden.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Nordisk Råd har tidigare fått meddelelse om, at det for tiden ikke lader sig gøre at oprette en folkehøjskole på den ejendom i Vest-Norge i Fjaler kommune, der er udgangspunkt for rekommandationen. Nordisk Råds kulturudvalg bad imidlertid om at en alternativ brug af ejendommen også blev vurderet.

I forbindelse med at der undersøgtes alternative placeringsmuligheder for Nordens folklige akademi blev ejendommen besigtiget. Der kom et tilbud fra Fagerheims Stiftelse, der forudsatte byggeri i betydeligt omfang. I øvrigt havde styrelsen for Nordens folklige akademi, da tilbudet kom, allerede afgivet indstilling om akademiets forbliven i Kungälv, og ejendommen ansås derfor ikke for en realistisk mulighed.

På baggrund af Nordisk Ministerråds svar til Kirsti Grøndahls forespørgsel ved Nordisk Råds 30:e session er det blevet nedsat en arbejdsgruppe til at gennemføre et udredningsarbejde om behov og forudsætninger for en evt. nordisk kulturinstitution i Vest-Norge. I arbejdsgruppen er repræsentanter fra Fagerheims Stiftelse, Fjaler kommune, Sogn og Fjordane fylke, Det regionale høgstulestyre i Sogn og Fjordane, Norsk Kulturråd og Nordisk Ministerråds kultursekretariat. Arbejdet sigter mod at være færdigt inden 1.4.1983. Et evt. forslag skal derefter sendes til udtalelse, inden kulturaftalens organer og Nordisk Råd behandler resultatet.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Begreppet lättläst litteratur, LL-litteratur, är inte klart definierat. Man menar olika saker i de olika nordiska länderna eller lägger åtminstone tonvikten på olika slag av lättläst litteratur, när man använder begreppet.

I sin vidaste definition rör det sig om böcker, avsedda för barn eller vuxna med fysiskt eller psykiskt handikapp, som är lätta att läsa antingen i rent tryckteknisk mening eller på grund av sitt innehåll. I snävare mening är det ofta böcker avsedda för vuxna med ett begränsat ordförråd.

LL-området har under de senaste åren bevakats av den särskilda arbetsgrupp inom nordiskt skolsamarbete, som påtagit sig uppgiften att kontinuerligt sörja för information om nationella projekt av intresse för specialundervisningen i de nordiska länderna. Ett par av medlemmarna i denna särskilda arbetsgrupp är också medlemmar av de nationella LL-grupper som finns i några av de nordiska länderna.

I 1982 har det framlagts en utredning som konstaterar att utgivning av lättläst litteratur av olika skäl måste var nationellt förankrad. Grunden för ett nordiskt samarbete på området bör vara att det i varje land finns en nationell produktion av LL-böcker.

Ministerrådet konstaterar att ett nordiskt samarbete kring lättläst litteratur bör tillgodoses genom direkta kontakter och erfarenhetsutbyte mellan berörda intressenter i varje nordiskt land och att det för närvarande inte finns anledning till särskilda åtgärder på området via den nordiska kulturbudgeten.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående utredning av behovet av och möjligheterna till nordiskt samarbete kring lättläst litteratur.

Meddelas att den rekommenderade utredningen företagits och att den visar att utgivning av lättläst litteratur av olika skäl måste vara nationellt förankrad samt att grunden för ett nordiskt samarbete på området bör vara att det i varje land finns nationell produktion av sådan litteratur. Ministerrådet finner att behovet av samarbete bör tillgodoses genom direkta kontakter och erfarenhetsutbyte mellan berörda parter.

Utskottet noterar detta och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 22/1979 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjämäki (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna till och fastställa formerna för ett intensifierat samarbete på den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningens område i de nordiska länderna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Forslaget har vært til behandling i kulturavtalens organer, og saken ble utsatt i påvente av nasjonal behandling.

I brev av 23.3.1982 sier det danske undervisningsministerium at "man fra dansk side er af den opfattelse, at det samarbejde, der foregår indenfor rammerne af nordisk skibsteknisk samarbejdskomitets virksomhed, på fyldestgørende måde tilgodeser de hensyn, der for tiden bør iagttages i de omhandlede spørgsmål". Andre uttalelser foreligger ikke.

Ministerrådet er enig i den danske uttalelse.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete på den skeppstekniska och skeppsekonomiska utbildningens område i de nordiska länderna.

Meddelas att ministerrådet finner att det samarbete som bedrivs av Nordiska skeppstekniska samarbetskommittén tillgodoser syftet med rekommendationen.

Utskottet noterar detta, men erinrar samtidigt om de allmänna strävandena att åstadkomma samarbete om branschutbildning. Utskottet finner att skeppsteknisk utbildning väl kan ingå i kommande överväganden om för vilka branscher ett utbildningssamarbete kan vara till nytta.

Utskottet anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 1/1980 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schmitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kväner- nas kultur och språk i Nordnorge

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samarbete med berörda vetenskapliga institutioner uppgöra en plan för insamling och utforskning av den kvänska kultur- och språktraditionen i Nordnorge och att därefter verkställa planen.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

För att klargöra frågeställningarna i rekommendationen genomfördes sommaren 1980 med bidrag från bl. a. Nordiska ministerrådet och Nordiska kulturfonden ett seminarium angående den gamla finska kulturen i Nordnorge. Inläggen vid seminariet har sommaren 1982 publicerats på såväl finska som svenska i rapporten "Finnene ved Nordishavets strender". Rapporten ger en bred översikt över den hittills utförda forskningen på området samt pekar på aktuella forskningsbehov när det gäller kvänersnas språk och kultur.

De humanistiska forskningsråden i Finland och Norge har beslutat att från och med början av år 1982 finansiera ett forskningsprogram om kvänersnas språk och historia och kultur. Programmet består av två större forskningsprojekt.

Projektet "kvänska kulturen i Nordnorge" består av områdena folklore, etnologi och etnomusikologi och har bl. a. målsättningen att bygga upp ett kvänarkiv. Arkivmaterialet skall kunna användas för såväl forskningsändamål som för lokalsamhällets olika kulturaktiviteter. Inom ramen för projektet genomgås under år 1982 alla finska, norska och svenska traditionsarkiv med anknytning till området med sikte på registrering och kopiering av kvänskt material och vidare skall arbetet med att utveckla en kvänsk bibliografi fortsättas. Projektet, som genomförs av forskare från både Finland och Norge, har planerats sträcka sig över flera år. Tillsvidare har forskningsråden beviljat anslag för åren 1982-83. De norska beviljningarna uppgår till cirka 320 000 NOK och de finska till 140 000 FIM.

Det andra forskningsprojektet, som handlar om kvänernas språkförhållanden, sträcker sig över åren 1982–85 och genomförs likaså av forskare från både Finland och Norge (Tromsø, Tammerfors och Rovaniemi). Projektet behandlar bl. a. kvänernas språk i relation till dess minoritetsställning och kulturella omgivning. I den lingvistiska projekt delen analyseras språkets grammatiska struktur. I en sociolingvistisk del studeras kvänernas förnorskningsprocess och norskans, finskans och kvänskans ställning i lokalsamhället. I en etnolingvistisk del studeras hur kvänernas språk utvecklats i takt med förändringar i kvänernas livsform, exempelvis hur finska språkelement använts för nya begrepp och vad kvänskan lånat från de norska och samiska språken. För språkprojektet har rådet för humanistisk forskning (Norge) beviljat cirka 230 000 NOK för projektets två första år, medan statens humanistiska kommission (Finland) beviljat 345 000 FIM för hela projektperioden.

Sammanlagt uppgår sålunda forskningsrådets hittills beslutade beviljningar för det pågående forskningsprogrammet om kvänernas språk och kultur till omkring 1,2 milj. NOK.

Den aktiva forskningsverksamheten om den kvänska språk- och kulturtraditionen, som forskningsråden igångsatt, motsvarar enligt ministerrådets uppfattning väl de forskningsbehov och övriga åtgärder som rapporten från kvänseminariet anger. Mot bakgrund av Nordiska rådets rekommendation finner ministerrådet sålunda den pågående forskningsverksamhetens omfattning och inriktning helt tillfredsställande. Eventuella ytterligare forskningsinsatser på området måste ses i relation till de igångvarande aktiviteterna och ansvaret för dylika insatser bör därför av såväl prioriteringsskäl som kvalitativa grunder framgent åvila forskningsråden och nationella forskningsinstitutioner.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående insamling och utforskning av den kvänska kultur- och språktraditionen i Nordnorge.

Meddelas att de humanistiska forskningsråden i Finland och Norge beslutat att finansiera ett forskningsprogram om kväernas språk, historia och kultur bestående av två större projekt. Ministerrådet finner den pågående forskningsverksamhetens omfattning och inriktning vara helt tillfredsställande.

Utskottet noterar detta och finner att syftet med rekommendationen därmed har uppnåtts. Utskottet anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 3/1980 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjämäki (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska regeringarna

1) att i nära kontakt med varandra genomföra massmedieutredningar i respektive land och

2) att i skyndsam ordning genomföra en samfällad teknisk granskning av olika videosystem i syfte att få fram underlag för beslut om gemensam nordisk standard och videogramdistribution samt

3) att över huvud taget sträva till samarbete och samordning på mediepolitikens område t. ex. i fråga om upphovsrätten, standardisering, gemensam produktion av videogram för små avnämargrupper, spridning av videogram mellan de nordiska länderna, spridning av videogram via gemensamma nät till nordbor utanför de nordiska länderna inklusive sjöfolk, forskning kring och tillämpning av nya tekniker.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

På det nationale plan har forskellige udredninger og enkelte lovgivningsindsatser på området fundet sted.

Ministerrådet har i januar 1982 afholdt en arbejdskonference med repræsentanter fra ministerier og andre organer, som har ansvaret for udviklingen, for at stimulere til øget nordisk samarbejde på videogramområdet. De informationer om mål og midler, der blev fremlagt på konferencen gav grundlag for at drage den konklusion, at der på nuværende tidspunkt næppe forelå mulighed for beslutning om fælles nordisk standard og videogramdistribution.

I forbindelse med rekommandationens pkt. 3 arbejder ministerrådet på, at lægge forholdene tilrette for at opnå et nordisk samarbejde på videogramområdet, såvel når det gælder lovgivning, produktion og distribution.

Ministerrådet har i tilknytning til kultursekretariatet oprettet en mediegruppe. Denne gruppe har et opdrag som omfatter videogramområdet. Redegørelse for gruppens arbejde gives i forbindelse med meddelelse om *rekommendation nr. 15/1973*.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet.

Med hänsyn till den explosionsartade spridning som videobandspelarna har fått i de nordiska länderna, finner utskottet att samarbetet på videogramområdet bör ha hög prioritet.

Med ovanstående kommentar föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 4/1980 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjäniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att få till stånd en gemensam nordisk bokmarknad, dels för att därigenom öka utbudet av nordisk litteratur på originalspråket i samtliga nordiska länder, dels för att göra det möjligt att köpa nordiska böcker i hemlandet till samma pris som i ursprungslandet.

Nordiska ministerrådet (kultur och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Vid remissbehandlingen av det medlemsförslag, som låg till grund för rekommendationen, framkom ett stort antal förslag till hur man på olika sätt skulle kunna främja spridningen av nordisk originallitteratur. En del av dessa förslag bearbetas redan som en följd av andra initiativ till nordiskt samarbete, bl. a. såsom ett led i strävandena att öka språkförståelsen.

Med utgångspunkt i rekommendationen arrangerade Nordens folkliga akademi och Hanaholmens kulturcentrum i Finland i samarbete med kultursekretariatet en konferens i mars 1981. Konferensen granskade i första hand folkbildnings- och biblioteksaspekterna när det gäller att öka intresset för den nordiska litteraturen i Norden.

I anslutning till konferensen utarbetades en rapport av en särskild sakkunnig. Rapporten innehåller en rad förslag till samsarbetsåtgärder i syfte att främja en nordisk gemensam bokmarknad. Av dessa har den sakkunnige valt ut några som bör bearbetas vidare av branschen, bl. a. förslag om en nordisk bokkatalog, en nordisk bokmässa och en nordisk bokklubb eller billigserie.

Med utgångspunkt i förslaget i anledning av rekommendationen tog kultursekretariatet våren 1982 initiativet till en broschyr "Läs något nordiskt", som gav information om de 10 nominerade böckerna till Nordiska rådets litteraturpris och cirka 60 av övriga aktuella böcker från de 8 språkområdena i Norden. Broschyren fick ett gott mottagande bland bibliotekarier, kulturjournalister och i skolor och folkbildningsorganisationer. Det arbetas med möjligheten av utgivning av "Läs något nordiskt" också under 1983.

Materialet blir nu behandlat i ministerrådets rådgivande kommitté för allmänkulturell verksamhet (RKK) och senare i ministerrådet.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att följa utvecklingen på fraktcharterområdet i och utanför Norden och då anledning uppstår företa nödvändiga liberaliseringar på fraktcharterområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Ministerrådet har inte något att tillägga till den information som lämnades i meddelandet till Nordiska rådets 30:e session.¹

¹ Se Nordiska rådet, 30:e sess., s. 2201.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 6/1980. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att följa utvecklingen på fraktcharterområdet i och utanför Norden och då anledning uppstår företa nödvändiga liberaliseringar på fraktcharterområdet.

De tre skandinaviska trafikministrarna beslöt våren 1981 att tillåta splitfraktcharter med minimivikt 500 kg eller högst 7 befraktare på destinationer som inte flygs av SAS eller som SAS inte avser beflyga. Detta beslut är i överensstämmelse med DAC-utskottets (departementala arbetsutskottets charter) förslag från sommaren 1979. Med bibehållet förbud mot s. k. konsolidering är ministerbeslutets innebörd att hittillsvarande totala förbud mot splitfraktcharter nu hävts och att splitfraktcharter medges under de ovan anförda förutsättningarna.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 6/1980 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1983

Georg Andersson (s)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stefán Jónsson (Ab)

Sakari Knuutila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Förman

Ambjørg Sælthun (Sp)

Peder Sønnerby (V)

Petter Thomassen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utvärdera erfarenheten av färjtrafiken i Norden i syfte att förbättra dess villkor vintertid.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Såsom det har konstaterats i tidigare meddelanden, har förutsättningarna för vintersjöfart i de nordiske farvattnen väsentligt förbättrats genom kraftiga förstärkningar av den samlade isbrytarkapaciteten och en successiv anskaffning av modernt handelstonnage. Det senare gäller inte minst bilfärjetrafiken mellan Finland och Sverige, i vilken nya storfärjor har tagits i bruk. De nya fartygen är betydligt större och kraftigare än äldre tonnage och behöver isbrytarassistans endast under exceptionella isförhållanden.

Av stor betydelse är vidare det nära samarbete som sedan länge sker mellan de nordiska länderna på isbrytningens område. Samarbetet baserar sig på en regeringsöverenskommelse och åvilar de myndigheter i respektive land som har det direkta ansvaret för isbrytningen. Av naturliga skäl har samarbetet mellan Finland och Sverige haft särskilda förutsättningar att utvecklas, men också samarbetet med den danska isbrytjänsten har intensifierats under senare år.

Enligt ministerrådets uppfattning bör ansvaret för att samarbete utvecklas vidare och att problem av t. ex. den typ som har skisserats ovan får sin lösning även fortsättningsvis åvila de operativt ansvariga myndigheterna. Någon särskild åtgärd eller något initiativ från ministerrådets sida är därför inte aktuellt.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese­ möjligheter i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att erbjuda pensionärerna i Norden bättre rese­möjligheter

1. verka för en harmonisering av de i de enskilda länderna existerande reserabattsystemen för pensionärer, och
2. bidra till utarbetandet av system med paketresor för pensionärer baserat på lågpriser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

1. Rabatt för pensjonister, ca. 50%, på jernbane- og båtstrekninger i nordisk samtrafikk er fortsatt et aktuelt tilbud. Rabatten tilbys
 - på norske strekninger for personer fyllt 67 år.
 - på øvrige strekninger for personer fyllt 65 år.

Nordtursturist med tog kan ofte utgjøre et fordelaktig tilbud også for eldre personer.

Fra 1. april 1983 innføres et "Rail Europ Senior"-kort. Kortet, som er et legitimasjonskort, gir adgang til kjøp av internasjonale billetter til nedsatt pris. Kortet koster 56 danske kroner.

For øvrig kan også i 1983 nyttes rabatt-tilbudet "Inter-Rail Senior", som på 16 vest-europeiske lands jernbaner (utenfor "eget land"), gjelder for kvinner fyllt 60 år og herrer fyllt 65 år.

På vegne av prosjektet "Pensjonistreiser" har Pensionärernas rik­
sorganisations resetjänst laget en oversikt over utviklingen av pensjonistreiser i Sverige samt utarbeidet forslag til reiser såvel i Sverige som fra Sverige til nabolandene.

Hensikten er at tilsvarende oversikter og reiseforslag utarbeides også i de andre nordiske land.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 8/1980. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att i syfte att erbjuda pensionärerna i Norden bättre rese möjligheter verka för en harmonisering av de i de enskilda länderna existerande reserabattsystemen för pensionärer och bidra till utarbetandet av system med paketresor för pensionärer baserat på lågpriser.

I meddelandet till 31:a sessionen ges endast en kortfattad översikt över vissa reserabattsystem för pensionärer bl. a. "Rail Euro Senior", "Inter-Rail Senior" m. m. Vidare nämns att Pensionärernas riksorganisation i Sverige med anledning av projektet "Pensionärernas resande inom Norden – förslag till åtgärder" har kartlagt utvecklingen av pensionärernas resande i Sverige samt utarbetat förslag till resor såväl i Sverige som från Sverige till grannländerna. Liknande kartläggning och reseförslag planeras i de andra nordiska länderna. Rekommendationens intentioner är sålunda inte uppfyllda.

Trafikutskottet har under år 1981/1982 haft till behandling frågan om priser och rabatter i järnvägs-, buss-, färj- och flygtrafiken i Norden. Som ett resultat av utskottets genomgång beslöt utskottet att föreslå rådet vid 31:a sessionen att anta en rekommendation om vissa åtgärder i syfte att harmonisera villkoren för att erhålla reserabatter, förenkla rabattsystemen och göra dem mer överskådliga. Denna rekommendation omfattar bl. a. samma område som rekommendation nr 8/1980.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 8/1980 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1983

Georg Andersson (s)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stefán Jónsson (Ab)

Sakari Knuuttila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Förman

Ambjørgh Sælthun (Sp)

Peder Sponderby (V)

Petter Thomassen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att stimulera produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial, däribland ett avgiftssystem som är anpassat till detta önskemål.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) har gjort en sammanställning av de nordiska bilavgiftssystem bl. a. för att undersöka möjligheten av ett avgiftssystem som stimulerar trafiksäkerhet m. m. Det finns möjligheter att med hjälp av skatter och avgifter styra mängden utförd trafikarbete (körda fordonskilometer) men möjligheterna att med detta styrmedel uppmuntra till val av trafiksäkra och miljövänliga fordon synes mycket små. På detta område anses det traditionella styrmedlet med föreskrifter riktade mot producenterna vara väsentligt effektivare.

Med hänvisning till det anförda anser ministerrådet för sin del att syftet med rekommendationen är tillgodosett.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets trafikutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 9/1980. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet att låta utreda möjligheterna att stimulera produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial, däribland ett avgiftssystem som är anpassat till detta önskemål.

Mot bakgrund av rekommendationen har Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) utarbetat en sammanställning av de nordiska ländernas bilavgiftssystem. Därvid har NTR kommit fram till att det är möjligt att genom skatter och avgifter påverka motorfordonstrafikens omfattning (antalet fordonskilometer) medan möjligheterna att genom detta styrningsmedel påverka förbrukarnas val av fordon (i riktning mot trafiksäkrare och miljövänligare fordon) bedöms vara små. Det traditionella styrningsmedlet, föreskrifter till producenterna, anses av NTR vara avsevärt mer effektivt.

Av meddelandet framgår att ministerrådet för sin del anser att syftet med rekommendationen är tillgodosett.

Trafikutskottet hänvisar till det ovan anförda och föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 9/1980 för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 20 januari 1983

Georg Andersson (s)

Bjarne Mørk Eidem (A)

Ole Henriksen (SF)

Karl-Erik Häll (s)

Olof Jansson (ÅS)

Egon Jensen (S)

Stefån Jönsson (Ab)

Sakari Knuutila (Sd)

Per Petersson (m)

Petter Savola (K)

Förman

Ambjørn Sælthun (Sp)

Peder Sønnderby (V)

Petter Thomassen (H)

Meddelande

om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORD-TRANS-statistiken och produktion av löpande nordisk transportstatistik

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet, att

1. låta utvärdera vilka statistiska uppgifter i NORDTRANS-utredningen som i första hand bör uppdateras
2. möjliggöra produktion av löpande nordisk transportstatistik.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Nordisk embetsmannskomiteé for transportspørsmål (NET) har gitt Nordisk komité for transportøkonomisk forskning (NKTF) i oppdrag å kartlegge det konkrete behov for utviklet nordisk transportstatistikk samt å utrede hvordan behovet kan etterkommes.

I NKTF's arbeidsgruppe inngår en representant for Nordisk utvalg for samferdselsstatistikk (NUSA).

Resultatet av prosjektet ventes å foreligge i løpet av januar 1983.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderar Nordisk Ministerråd at vedtage forholdsregler med henblik på gennemførelse af ensartede sikkerhedsforskrifter for amatørboxning i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

En arbetsgrupp under de nordiska hälsodirektörerna har med anledning av rekommendationen utarbetat en rapport till Nordiska socialpolitiska kommittén. Rapporten remitterades till de nordiska nationella idrottsorganisationerna och hälsovårdsmyndigheterna.

Kommittén konstaterade att man för närvarande knappast kan driva frågan vidare med tanke på de skilda synsätt som råder i fråga om amatörboxning i de nordiska länderna.

Med hänvisning till vad som anförts ovan anser ministerrådet för sin del att arbetet med uppföljningen av rekommendationen bör avslutas.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrar Nordisk Ministerråd til:

1. at undersøge mulighederne for på fælles nordisk grundlag og gennem udnyttelse i videst muligt omfang af bestående nationale og internationale organisationer og komiteer at koordinere og intensivere forskning og undervisning i samt udbredelse af kendskabet til og arbejdet med at udvikle menneskerettighederne og
2. at på denne baggrund undersøge behovet for et nordisk samarbejdsorgan.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Opfølgningen af denne rekommendation er i løbet af året overført til kulturaftalens organer. Der har for midler på det almene budget været afholdt et seminar i Åbo. Fra seminaret foreligger en sammenfattende rapport, der indeholder forslag om struktur og opgaver for det fremtidige samarbejde. Nordisk Råds juridiske udvalg fik i fællesmødet med justitsministrene den 16. november i Mariehamn en redegørelse for seminarresultat samt en orientering om overførslen til kulturaftalens organer. Ministerrådet har endnu ikke haft anledning til at tage stilling til seminarforslag, som vil blive analyseret og overvejet i en bredere sammenhæng.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet**

Det fremgår af meddelelsen og af den uddybende redegørelse, som juridisk udvalg fik af de nordiske justitsministre på et fællesmøde den 16. november 1982, at det videre arbejde med rekommandationen i vidt omfang må forventes at komme til at foregå med udgangspunkt i de tanker, som kom frem på det af ministerrådet arrangerede seminar i Åbo i 1982.

Juridisk udvalg er af den principielle opfattelse – som også kom til udtryk i udvalgets betænkning over medlemsforslaget – at ministerrådet i det fortsatte nordiske arbejde med rekommandationen bør udnytte de eksisterende nationale organer bedre. Forslagene fra seminaret i Åbo er en god måde at iværksætte en samordning på, og den foreslåede gruppe bør have nær tilknytning til de faglige organisationer.

Juridisk udvalg har over for justitsministrene beklaget, at man i ministerrådet har overført det fortsatte arbejde med rekommandationen til kulturafतालens organer, idet der for arbejdet med sagen er stor interesse i juridisk udvalg. Udvalget har imidlertid måttet tage ministerrådets beslutning til efterretning og finder derfor, at det fortsatte arbejde med rekommandationen på parlamentarisk plan i første række bør varetages af kulturudvalget, der har regelmæssig kontakt til kultursektorens organer og de for denne ansvarlige ministre.

Juridisk udvalgs medlemmer vil fortsat med opmærksomhed følge det videre arbejde med sagen og udtaler håb om, at også kulturudvalgets medlemmer vil omfatte rekommandationen med interesse.

Juridisk udvalg skal herefter indstille,

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 13/1980 til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Oslo, den 20. februar 1983

Arne Andersson (m)

Halldór Ásgrímsson (F)

Svend Jakobsen (S)
Formand

Jens Steffensen (KrF)

Mogens Voigt (FP)

Lennart Andersson (s)

Guttorm Hansen (A)

Gunvor Schnitler (H)

Asser Stenbäck (Sk)

Lars Werner (vpk)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i nära samverkan med arbetsmarknadens parter skyndsamt inleda ett forsknings- och utredningssamarbete i fråga om datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv.

Nordiska ministerrådet meddelar den 15 december 1982:

Ministerråd visar til fremlagt ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 15/1980/s. I rekommendationen hemställs till Nordiska ministerrådet i nära samverkan med arbetsmarknadens parter att skyndsamt inleda ett forsknings- och utredningssamarbete i fråga om data- teknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv.

Genom framläggande av ministerrådsförslag *B 44/e* om nordisk handlingsplan på datateknologiområdet har intentionerna i rekommendationen uppnåtts. Utskottet har möjlighet att följa ministerrådets arbete på data- teknologiområdet inom ramen för den nordiska handlingsplanen.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 15/1980 för rådets del slutbehandlad.

København, Helsingfors, Stockholm, Oslo, Reykjavík den 3 februari 1983

Margrete Auken (SF)

Kaj Bärlund (Sd)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Ashjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för att datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv blir föremål för utrednings- och forskningsinsatser.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

Ministerrådet viser til fremlagt ministerrådsforslag om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet**

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 16/1980/s. I rekommendationen hemställs till de nordiska regeringarna att på internationellt plan samfällt verka för att datateknikens effekt på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv blir föremål för utredning och forskningsinsatser.

Genom framläggandet av ett ministerrådsförslag *B 44/e* om nordisk handlingsplan på datateknologiområdet har intentionerna i rekommendationen uppfyllts. Utskottet har möjlighet att följa arbetet inom datateknologiområdet inom ramen för den nordiska handlingsplanen.

Utskottet har i uttalande om *B 44/e* bl. a. framfört att det samarbete som eftersträvas på dataområdet bör beakta de erfarenheter som gjorts på ett vidare internationellt plan. Det nordiska samarbetet bör med andra ord stå öppet gentemot omvärlden.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser rekommendation nr 16/1980 för rådets del slutbehandlad.

København, Helsingfors, Stockholm, Oslo, Reykjavík den 3 februari 1983

Margrete Auken (SF)

Kaj Bärlund (Sd)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Ashjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Förman

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i samråd med parterna på arbetsmarknaden utreda förutsättningarna för ingåendet av en övergripande nordisk konvention, som tillförsäkrar flyttande nordiska medborgare rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring som utförts i annat nordiskt land vid fastställandet av löne- och andra anställningsförmåner.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

En af ministerrådet nedsat kontaktgrupp har i efteråret 1982 afgivet en rapport vedrørende opfølgningen af rekommandationen (*se Bilaga*).

I rapporten, der vedlægges som bilag, peger kontaktgruppen på at sigtet med rekommandationen kan opfattes som en videreudbygning af det i den i 1981 reviderede overenskomst om fælles nordisk arbejdsmarked indeholdte princip om, at statsborgere fra andet nordisk land skal behandles på samme måde som landets egne borgere med hensyn til løn- og arbejdsvilkår iøvrigt. Tilgoderegning af ansættelsesgoder fra tjenestegøring i andet nordisk land indebærer et i forhold hertil videregående princip om overførsel af opnåede ansættelsesgoder. Kontaktgruppen peger på at virkeliggørelsen heraf forudsætter, at udformningen af de enkelte ansættelsesgoder og betingelserne for erhvervelse heraf er ensartede. Dette er oftest ikke tilfældet. Kontaktgruppen kan ikke anbefale, at spørgsmålet søges reguleret ved en overgribende konvention mellem de nordiske lande, bl. a. begrundet i at spørgsmål ang. ansættelsesgoder nationalt i stort omfang er reguleret ikke gennem lovgivning og andre offentlige forskrifter, men derimod gennem kollektive aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. I konsekvens af dette synspunkt anser kontaktgruppen et udredningsprojekt, der skal klarlægge forudsætningerne for indgåelsen af en sådan overgribende konvention som værende af begrænset interesse, og værdien heraf vil næppe stå i rimeligt forhold til de ressourcer, et sådant omfattende udredningsprojekt vil kræve. Kontaktgruppen peger på, at en virkeliggørelse af rekommandationens sigte mest hensigtsmæssigt kan ske successivt for enkelte personalegrupper, evt. for afgrænsede typer af ansættelsesgoder.

Ministerrådet vil vurdere det videre arbejde med rekommandationen i lyset af kontaktgruppens anbefalinger.

*BILAGA I***Rapport fra kontaktgruppen vedrørende Nordisk Råds rekommandation nr. 17/1980 angående nordisk konvention om tilgoderegning af ansættelsesgoder ved tjenestegøring i andet nordisk land**

En af Nordisk Ministerråd nedsat kontaktgruppe har arbejdet med opfølgningen af rekommandationen.

Kontaktgruppens arbejde har bl. a. omfattet udarbejdelse af nationale redegørelser indeholdende nationale vurderinger af rekommandationen samt oplysninger om den nationale regulering af de spørgsmål rekommandationen tager sigte på. I det følgende redegøres for kontaktgruppens overvejelser og konklusioner.

Den i 1981 reviderede overenskomst om fælles nordisk arbejdsmarked rummer princippet om, at statsborgere fra et andet nordisk land skal behandles på samme måde som landets egne borgere med hensyn til løn- og arbejdsvilkår i øvrigt. Sigtet med rek. nr. 17/1980 angående nordisk konvention om tilgoderegning af ansættelsesgoder ved tjenestegøring i andet nordisk land kan opfattes som en videreudbygning af dette princip.

Kontaktgruppen er opmærksom på, at der gennem specialkonventioner er skabt særlige arbejdsmarkedsordninger for *særlige personalegrupper* eksempelvis den i august 1981 mellem Danmark, Sverige, Finland og Norge indgåede overenskomst om godkendelse af erhvervsudøvelse for visse personalegrupper indenfor sundhedsvæsenet og veterinærvæsenet samt senest den mellem alle 5 nordiske lande indgåede overenskomst om et fælles nordisk arbejdsmarked for lærere i folkeskolen.

Den mellem Danmark, Sverige, Finland og Norge i 1973 indgåede aftale om samordning af pensionsrettigheder ifølge statslige pensionsordninger rummer adgang til overførsel af et *særligt ansættelsesgode* nemlig som udgangspunkt medregning i pensionsalderen af pensionsberettigende statslig ansættelse efter det fyldte 25. år i et af de andre lande.

Kontaktgruppen vil pege på, at de ved de nævnte konventioner etablerede ordninger i udgangspunktet tager sigte på *ligestilling*, således at tilflyttende/tilbageflyttende indenfor de omfattede personalegrupper opnår ansættelse på samme vilkår som landets egne borgere. Rek. nr. 17/1980's målsætning om ret til at tilgoderegne sig tjenestegøring, som er udført i andet nordisk land ved fastsættelse af løn- og andre ansættelsesgoder indebærer et i forhold hertil videregående princip, nemlig adgang til at *overføre* opnåede ansættelsesgoder til det nye ansættelsesforhold. Virkeliggørelsen af et sådant princip må bl. a. forudsætte, at udformningen af de enkelte ansættelsesgoder indholdsmæssigt er nogenlunde ens fra land til land. Dette vil ofte ikke være tilfældet. Visse ansættelsesgoder kendes alene i enkelte af de nordiske lande og hyppigt er betingelserne for at

erhverve iøvrigt sammenlignelige ansættelsesgoder forskellige. Overførsel i sådanne tilfælde vil stille den tilflyttende/tilbageflyttende bedre end landets egne borgere. Dette forhold vil muligvis være i konflikt med arbejdsretlige regler og principper i enkelte af de nordiske lande. Det må herved endvidere erindres, at der nationalt gælder en række begrænsninger i retten til at overføre ansættelsesgoder. Eksempelvis kan anciennitet ikke overføres i en række ansættelsesforhold såvel på det offentlige som på det private område og ofte uanset ansættelsesforholdenes umiddelbare sammenlignelighed. I disse tilfælde vil ansættelsesgoder som løntillæg, der er anciennitetsbegrundede, opsigelsesanciennitet etc. ikke kunne overføres.

De forannævnte specialkonventioner tager sigte på afgrænsede personale og/eller ansættelsesgoder. I overenskomsten vedrørende personalegrupper indenfor sundheds- og veterinærvæsenet er der – som det fremgår – tale om klart afgrænsede og definerede personalegrupper med et stort set ensartet uddannelsesmæssigt udgangspunkt samt udøvelsesvilkår, der umiddelbart kan sammenlignes. Pensionsaftalen af 1973 er ligeledes kendetegnet, derved at et afgrænset, defineret ansættelsesgode er genstand for aftaleregulering.

Dette element af præcis angivelse af berørte personalegrupper og/eller ansættelsesgoder er af stor betydning for den praktiske efterlevelse og derved håndhævelsen af konventionerne og dette vil i forstærket grad gælde en konvention, der skal virkeliggøre overførelsesprincippet. I bemærkningerne til rekommandation nr. 17/1980 anføres, at såvel løn-, ferie- og pensionsgoder som "meritvurderinger" bør tages op, og rekommandationen tager sigte på vedtagelse af en overgribende konvention på området. De i bemærkningerne nævnte rubrikker dækker over et uendeligt antal forskellige ansættelsesgoder, der – som det er nævnt – ofte vil være usammenlignelige. Det må anses som uoverskueligt, at søge overførelsesprincippet gennemført i en så generel form som en overgribende konvention nødvendigvis må indebære.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne til rek. nr. 17/1980, at overførelsesprincippet bør omfatte ansatte på såvel det offentlige – statslige og kommunale – som på det private arbejdsmarked. Fælles for de nordiske lande – omend i nogen grad i forskellig udstrækning er, at spørgsmål angående ansættelsesgoder i stort omfang er reguleret ikke gennem lovgivning og andre offentlige forskrifter, men derimod gennem kollektive aftaler mellem arbejdsmarkedets parter. Dette gælder ikke mindst på det private arbejdsmarked. Spørgsmålene er genstand for arbejdsmarkedets parters frie forhandlingsret. Dette forhold medfører, at en virkeliggørelse af overførelsesprincippet i det ønskede omfang ikke vil kunne opnås alene gennem offentlige myndigheders foranstaltninger.

Ved vurderingen af behovet for en generel gennemførelse af princippet vil kontaktgruppen i samme forbindelse pege på, at der fortrinsvis på det offentlige arbejdsmarked i relation til et ansættelsesgode som f. eks. an-

ciennitetsbetingede løntillæg/lønklasser i gældende overenskomster m. m. er indbygget en sådan fleksibilitet, at der i de fleste tilfælde kan tages hensyn til tidligere ansættelse også i andet nordisk land. Dette gælder eksempelvis kommunal- og landstingskommunal ansættelse i Sverige og i vid udstrækning det overenskomstregulerede offentlige arbejdsmarked i Danmark.

Kontaktgruppen kan således ikke anbefale overførselsprincippet gennemførelse på nordisk plan i en overgribende konvention. Kontaktgruppen vil i konsekvens af dette synspunkt anse et udredningsprojekt, der skal klarlægge forudsætningerne for indgåelsen af en sådan overgribende konvention som værende af begrænset interesse, og værdien heraf vil næppe stå i noget rimeligt forhold til de ressourcer, et sådant omfattende udredningsprojekt vil kræve.

Kontaktgruppen er, som det indledningsvis er fastslået, enig i, at en virkeliggørelse af overførselsprincippet vil være et led i arbejdet med videreudvikling af det fælles nordiske arbejdsmarked. Kontaktgruppen vil pege på, at dette mest hensigtsmæssigt kan ske successivt for enkelte personalegrupper, eventuelt for afgrænsede typer af ansættelsesgoder, jfr. de indgående specialkonventioner. Det forekommer først og fremmest nærliggende at vurdere behovet og princippet gennemførlighed for en række personalekategorier på de områder, hvor mobiliteten mellem de nordiske lande er størst.

Kontaktgruppen har endelig bemærket, at der synes at være konstateret visse vanskeligheder for visse personalegrupper, eksempelvis professoransættelser ved højere læreanstalter i enkelte af de nordiske lande. Arbejdet med anerkendelse af uddannelse opnået i et andet nordisk land er et andet område, hvor en videreudvikling bør kunne ske.

Som der peges på i rekommandationen bør arbejdsmarkedets parter inddrages i arbejdet med opfølgning af rekommandationen. Dette gælder ikke mindst i spørgsmålet om identifikation af de områder, hvor vanskelighederne er størst og behov for løsninger dermed mest påkrævet. Dertil kommer naturligvis, at arbejdsmarkedets parter må inddrages i arbejdet med en virkeliggørelse af overførselsprincippet på det overenskomstregulerede område. I erkendelse heraf, er det kontaktgruppens opfattelse, at Nordisk Ministerråds mulighed for, i en bredere sammenhæng at forfølge rekommandationens sigte, alene vil kunne bestå i en henstilling til såvel de enkelte landes myndigheder som til arbejdsmarkedets parter, at der tilstræbes mere ensartede, fællesnordiske holdninger til de forskellige former for ansættelsesgoder, således at en ordning om overførsel af ansættelsesgoder fra et nordisk land til et andet kan indgå i fremtidige overenskomster på arbejdsmarkedet.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om rekommendation nr 17/1980. I rekommendationen hemställs att Nordiska ministerrådet i samråd med parterna på arbetsmarknaden låter utreda förutsättningarna för ingåendet av en övergripande nordisk konvention, som tillförsäkrar flyttande nordiska medborgare rätt att tillgodoräkna sig tjänstgöring som utförts i annat nordiskt land vid fastställande av löne- och anställningsvillkor.

Av meddelandet framgår att en av ministerrådet tillsatt arbetsgrupp har, i enlighet med rekommendationen, utrett möjligheterna till en nordisk konvention om anställningsförmåner. Gruppen konstaterar att rekommendationens syfte går vidare än intentionerna i den reviderade arbetsmarknadsöverenskommelsen samt att löne- och andra anställningsförmåner nationellt vanligtvis regleras via avtal med arbetsmarknadens parter och inte via lag. Utskottet konstaterar att syftet med denna rekommendation inte synes möjlig att uppnå. Utskottet har i betänkande över C 1/1983 framfört att samarbetet med arbetsmarknadens parter bör förstärkas på denna punkt så att den nyligen reviderade arbetsmarknadsöverenskommelsen kan användas på avsett sätt.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

- att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 17/1980 för rådets del är slutbehandlad.

København, Helsingfors, Stockholm, Oslo, Reykjavík den 3 februari 1983

Margrete Auken (SF)

Kaj Bärlund (Sd)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i syfte att nå fram till enhetliga nordiska normer för i arbetslivet förekommande risker för kvinnor och män i fertil ålder och härvid särskilt i samband med graviditet skyndsamt få till stånd en samlad kartläggning av existerande information på området samt inleda ett forskningssamarbete för att nå fram till nya kunskaper.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982: En ökad förekomst av fosterskador hos kvinnor inom vissa yrken ger anledning att tro, att det finns faktorer i arbetsmiljön som är orsak till fosterskadorna. För att klarlägga dessa faktorer inom en rimlig tid krävs omfattande observationer och ett stort underlagsmaterial. År 1979 inleddes därför ett nordiskt forskningssamarbete på området och erfarenheterna av projektet har påvisat ett behov av och möjligheterna till att etablera ett system för

industrier. Förberedelserna för ett nordiskt övervakningssystem pågår med sikte på att systemet skall vara klart år 1985.

År 1980 startades ett projekt vars målsättning är att undersöka kromosomskador förorsakade av styrenexponering. Projektet avslutas år 1982. Kromosomskadorna har även varit föremål för ett ytterligare projekt som inleddes år 1982.

Även övriga projekt, vilka drivs i ministerrådets regi, har samband med problematiken kring arbetsmiljörisker och graviditet – t. ex. samarbetet angående dokumentation av yrkeshygieniska gränsvärden.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att förutsättningslöst låta utreda formerna för ett utbyggt nordiskt tvärvetenskapligt samarbete på idrottsmedicinens område med beaktande av såväl elit- som motionsidrottens behov.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Hittills gjorda bedömningar av rekommendationen visar, att ett utbyggt tvärvetenskapligt nordiskt samarbete på idrottsmedicinens område även bör innefatta beteendevetenskaplig och samhällsvetenskaplig idrottsforskning. Det idrottsmedicinska samarbetet bör dessutom ses i sammanhang med en eventuell utbyggnad av det nordiska idrottsvetenskapliga samarbetet mera generellt.

Enligt ministerrådets uppfattning måste det idrottsvetenskapliga forskningssamarbetets framtida organisering, inriktning och omfattning liksom dess behov av nationella respektive nordiska resurser, bedömas och prioriteras i relation till utvecklingen av det övriga nordiska forskningssamarbetet. De frågeställningar rekommendationen reser bör sålunda kunna indras i det nordiska forskningspolitiska rådets överväganden inte minst i rådets arbete med riktlinjer för de närmaste årens forskningssamarbete. Rådet inleder sin verksamhet 1.1.1983 (jfr meddelande om *rekommendation 4/1982*).

Meddelande

om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en oversikt over de nordiske landenes lovgivning med sikte på å fremme felles prosjekt på det industrielle området.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

Ministerrådet har beslutat att i sitt arbete fokusera intresset på åtgärder som kan vidareutveckla Norden som hemmamarknad. Den översyn som rekommendationen efterlyser är ett centralt led i arbetet på att förverkliga detta mål. Som nämnts i Ministerrådets tidigare meddelande har en ad hoc arbetsgrupp haft till uppgift att närmare utröna hur rekommendationen bäst bör följas upp. Arbetsgruppen har granskat möjliga åtgärder på områdena för skatterätt, bolagsrätt, valutareglering, koncessions- och etableringsrätt, tekniska handelshinder m. m. Ministerrådet tog ställning till det vidare arbetet under våren 1981 och i beslutet ingick följande:

1. att anmoda ämbetsmannakommittén för valutafrågor och finansiella frågor att företa en genomgång av de nordiska ländernas valutalagstiftning och dess tillämpning, i den utsträckning den kan beröra industriella samarbetsprojekt över gränserna i Norden.
2. att anmoda ämbetsmannakommittén för industri- och energipolitik att företa en genomgång av de nordiska ländernas etablerings- och koncessionslagstiftning och dess tillämpning, i den utsträckning den kan beröra industriella samarbetsprojekt över gränserna i Norden.
3. att återkomma till frågan om en motsvarande genomgång på det skatterättsliga området när resultatet av pågående norsk-svenska undersökningar studerats.
4. att anmoda sekretariatet att med anlitan av erforderlig expertis låta utarbeta en kortfattad analys av frågan om en nordisk aktiebolagsform.
5. att anmoda ämbetsmannakommittén för industri- och energifrågor att ta upp till värdering de industripolitiska aspekterna av utredningen "Arbetskraftens och kapitalets rörlighet i Norden" (NU A 1980:11) och dess slutsatser. Kommittén bör i detta sammanhang beakta den uppfölj-

ning av utredningen som pågår inom Nordiska Arbetsmarknadsutskottet (NAUT).

Om uppföljningen av de enskilda punkterna i ministerrådets beslut kan det upplysas:

Ad 1.

På grundlag av behandlingen i Nordisk Råds 30. session 1982 av rapporten om "Tiltak på det valutapolitiska området för att främja industriella samarbetsprojekt över gränsen i Norden", ble Ministerrådet anmodat om att studera vidare en harmonisering och liberalisering av valutareguleringen, och vurdere muligheten för att införa frihandel och förenklade administrativa ordningar, särskilt för de mindre bedrifter.

Embetsmannskommittén för valuta och finansiella frågor har framlagt en Statusrapport om det arbetet som pågår i denna saken (*se Bilaga 1*). Den endelige rapport från embetsmannskommittén förväntas att föreligga i slutet av första halvåret av 1983.

Ad 2.

Under embetsmannskommittén för industripolitik (EK-Industri) arbetas det med en analys av möjligheterna för att lätta etableringen i annat nordiskt land för nordiska borgare och företag. Målsättningen är i första omgång att avklara vilken liberaliseringsgrad som är önskelig och möjlig utifrån ett nordiskt och nationellt perspektiv. Därefter vill man pröva hur en sådan liberalisering kan förenas med landens internationella förpliktelser på området. För övrigt diskuteras flera åtgärder för att lätta nordiska borgares rätt till etablering och till att driva näringsverksamhet i annat nordiskt land. Också för företag med begränsat ansvar diskuteras möjligheter och konsekvenser av olika liberaliseringstiltak. Förslag och överväganden från kommittén kommer att diskuteras på industriministernas möte den 18 januari 1983. Kommitténs rapport till detta möte kommer att tillställas Nordiskt Råd i december 1982.

Industriförbunden i Norden som tidigare i år har etablerat De nordiska industriförbunds gemensamma organ, har utarbetat en rapport om gemensamt nordiskt marknadsområde. Rapporten (*se Bilaga 2*) behandlas i embetsmannskommittéerna för respektive valuta/finans och industripolitik.

Ad 3.

De norsk-svenska undersökningarna har visat att en eventuell harmonisering av norsk och svensk skattelagstiftning kommer att bli mycket svår. Många problem på området kan emellertid lösas genom dispensationsbestämmelser. En värdering och kartläggning av de områden inom skatterätten där ökat utnyttjande av dispensationsbestämmelser torde vara aktuella, kan möjligen genomföras på nordiskt plan.

Ad 4.

Et ekspertnotat vedrørende spørsmålet om en nordisk aksjebolagsform var vedlagt siste års meddelelse. Med bakgrunn heri anser Ministerrådet at det for tiden ikke er formålstjenlig å utarbeide en særskilt nordisk aksjeselskapsform, men at man heller bør søke å gjennomføre reformer på de enkelte rettsområder hver for seg. Diskusjoner i embetsmannskomiteén for lovgivningsspørsmål og Embetsmannskomiteén for industripolitikk, bl. a. på basis av synspunkter fra industriforbundene og partene i arbeidslivet, viser at det er bred enighet om denne vurdering.

På selskapsrettens område vurderes bl. a. spørsmål om å sløyfe bopels- og botidskrav for medlemmer av styret m. m. i aksjeselskaper og muligheten for å gjøre reglene om de ansattes representasjonsrett mer ensartet. På noe lengre sikt kan det bli aktuelt å undersøke muligheten for å legge forholdene bedre til rette for fusjon over landegrensene og for flytting av et selskaps hovedsete fra et nordisk land til et annet.

Ad 5.

Denne del av beslutningen inngår som en del av det pågående arbeidet i Embetsmannskomiteén for Industripolitikk med oppfølging av den av Ministerrådet i februar 1982 fastsatte arbeidsplan for oversyn av det nordiske industripolitiske samarbeidet.

*BILAGA I***Statusrapport om Embetsmannskomiteéns arbejde med å utrede tiltak på det valutapolitiske området for å fremme industrielle samarbeidsprosjekter over grensene i Norden.****1. Bakgrunn, siktemål og framdriftsplan**

For å videreføre idéen om "Norden som hjemmemarked" også på det industripolitiske området, er flere nordiske samarbeidsutvalg i ferd med å gjennomgå lovgivning og administrativ praksis som kan være til hinder for et videre industrisamarbeide i Norden. Ett av disse områder gjelder valuta-lovgivningen og valutareguleringen. Embetsmannskomiteéns (NEVF) første rapport (datert 3. november 1981) om dette spørsmål, ble behandlet under den 30. sesjon av Nordisk Råd. Ministerrådet ble der anmodet om å studere videre en harmonisering og liberalisering av valutareguleringen, og vurdere mulighetene for å innføre fribeløp og forenklete administrative ordninger, særlig for de mindre bedrifter.

De nordiske industriforbunds fellsorgan og Nordens faglige samorganisasjon har i særskilte uttalelser av 22. april 1982 og 5. juni 1982 gitt sin vurdering av valutareguleringens rolle og sitt syn med hensyn til på hvilke områder den bør endres. Ministerrådets Sekretariat har i brev av 29. april 1982 uttalt at det forutsetter at NEVF i det videre arbejde med valutareguleringsrapporten blant annet tar hensyn til disse uttalelser. Industriforbundene hovedsyn er at det må skje en mer omfattende vurdering av valutareguleringens rolle som middel til å stabilisere penge- og valutaforholdene. Industriforbundene etterlyser ytterligere tiltak for å fremme tilgangen av risikovillig kapital til industrien. Adgangen til i et visst omfang å foreta kjøp og salg av aksjer innenfor Norden ("et nordisk aksjemarked") ville være et skritt i denne retning. Industriforbundene har i en egen utredning av 19. oktober 1982 (oversendt Nordisk Ministerråds Sekretariat med brev av 27. oktober 1982) framlagt forslag om framgangsmåten for innføringen av et felles aksjemarked i Norden.

Samorganisasjonens hovedsyn er at det fortsatt er behov for en valutaregulering og at den ikke er til hinder for et videre industrielt samarbeide. Frie kapitalbevegelser mellom landene frarådes, men det bør foretas forenklinger i administreringen av valutareguleringen. Den Nordiske Investeringsbanks rolle i det industripolitiske samarbeidet bør styrkes.

Både industriforbundene og samorganisasjonen anmoder om en avklaring av de nordiske lands internasjonale forpliktelser, spesielt i forhold til OECD's liberaliseringsbestemmelser, for det tilfelle de skulle foreta lettelser i valutareguleringen.

Ministerrådet (industriministrene) godkjente den 9. februar 1982 en framdriftsplan for det videre arbeidet. Embetsmannskomiteéen ble anmodet

43-20-331 Nordiska rådet. Del 2

om å tilrettelegge forutsetningene for investeringer, etableringer og adgang til kapitalmarkedene i de nordiske land for nordiske industrielle samarbeidsvirksomheter. Disse spørsmål ble berørt under et møte i Ribe den 25. juni 1982 mellom de nordiske lands statsministre som gav uttrykk for at "Det bør overveies å foreslå at de nordiske land innfører harmoniserte, liberale regler for utgående kapitalbevegelser". Stedfortrederkomiteén har med henvisning til dette anmodet den 20. september 1982 om at Embetsmannskomiteén framlegger en *statusrapport* om dette arbeidet til møtene mellom samarbeidsministrene og statsministrene den 29. og 30. november 1982.

Embetsmannskomiteén har overensstemmende med dette på sitt møte den 23. november 1982 avgitt den foreliggende statusrapport. Arbeidet med utformingen av en tilleggsrapport til ovennevnte rapport av 3. november 1981¹ er kommet så langt at den endelige rapport antas å foreligge i løpet av første halvår av 1983. I det følgende er gjengitt de hovedpunkter som tilleggsrapporten forventes å inneholde.

2. Valutareguleringens aktuelle omfang

Selv om valutaloven og bestemmelsene i *formen* gir vide fullmakter for de valutapolitiske myndigheter (vedkommende departement og sentralbankene) til å regulere industrielle etableringer og direkte investeringer over landegrensene, fører valutamyndighetene som hovedregel en lempelig praksis på dette området, uten inngående og tidkrevende saksbehandling. Enkelte nordiske land praktiserer, også når det gjelder direkte investeringer, *fribeløp* innenfor visse grenser og betingelser.

Valutamyndighetenes praksis er betydelig mer restriktiv når det gjelder langsiktige banklån, obligasjonslån, aksjeemisjoner og garantier, men graden av strenghet i reguleringen er ulik for de enkelte land. Porteføljekjøp og -salg av aksjer blir for tiden regulert i alle de nordiske land (med visse unntak).

3. Forholdet til traktatmessige forpliktelser overfor internasjonale organisasjoner

De nordiske land har ved sin tilslutning til OECD's kapitalliberaliseringskode forpliktet seg til å avskaffe valutarestriksjoner på kapitalbevegelser mellom medlemslandene i det omfang som er nødvendig for et effektivt økonomisk samarbeide innenfor denne organisasjonen. Koden omfatter nærmere angitte former for kapitalbevegelser, og de enkelte land har i ulik grad reservert seg overfor liberaliseringsforpliktelsen for en

¹ "Tiltak på det valutapolitiske området for å fremme industrielle samarbeidsprosjekter over grensene i Norden".

rekke av disse. De forpliktelser som landene har påtatt seg innenfor kodens rammer, må antas å være til fordel for især de mindre land i OECD, med sine åpne og utadvendte økonomier, herunder til fordel for samarbeidet mellom industrivirksomhetene i Norden.

OECD's bestemmelser om liberalisering av kapitalbevegelser, som omfatter langt de fleste transaksjoner mellom ervervsvirksomheter og gjelder både import og eksport av kapital, krever at valutareguleringen håndheves likt overfor organisasjonens medlemsland. Bestemmelsene oppfordrer til at lempelser i valutareguleringen også gjøres gjeldende overfor medlemsland i Det internasjonale valutafond. Det er bare i det tilfelle en gruppe OECD-land utgjør en tollunion eller en pengeunion at denne gruppe land på meget begrensede områder kan ha en annen praksis seg imellom, enn de har overfor de øvrige OECD-land¹. EF har ikke fastsatt regler overfor tredjeland og har i alminnelighet samme praksis overfor alle OECD-land, som de har overfor de øvrige medlemmer av EF. Dette er således blant annet tilfellet for Danmark.

Industriforbundene i Norden har foreslått at kontakt med OECD måtte bli tatt for å få avklart muligheten for at de nordiske land kan foreta lettelser i valutareguleringen, som i første omgang skulle gjelde innenfor Norden. De nordiske lands representanter i OECD's Komité for Kapital- og tjenestettransaksjoner foretok i juni 1982 en henvendelse til de tjenestemenn i OECD's sekretariat som er ansvarlig for disse spørsmål.

De konklusjoner man må trekke av OECD's juridiske bestemmelser og av samtalen med OECD's sekretariat, er følgende:

Dersom de nordiske land skulle ønske å utvide liberaliseringen av kapitaltransaksjoner, eller å praktisere valutareguleringen på en mer lempelig måte som ledd i et industrielt samarbeide, må disse nye tiltak gjøres gjeldende i hvert fall overfor alle OECD-land. Dette gjelder også tiltak som sikter mot opprettelsen av et felles nordisk aksjemarked. Dette prinsippet om "ikke-diskriminering" (likebehandling) har vært grunnleggende for det økonomiske samarbeidet mellom de vestlige industrinasjoner etter den annen verdenskrig. De små land, med åpne økonomier overfor de store, internasjonale markeder, har i særlig grad hevdet dette prinsipp. På denne bakgrunn og på bakgrunn av tidligere erfaringer som det vil bli gjort nærmere rede for i tilleggsrapporten, synes det klart at man ikke kan regne med OECD's eller de øvrige medlemslands samtykke til en liberalisering av kapitalbevegelser som bare skulle gjelde innenfor de nordiske land.

¹ Artikkel 10 i OECD-koden lyder: "Members forming part of a special customs or monetary system may apply to one another, in addition to measures of liberalisation taken in accordance with the provisions of Article 2 (a), other measures of liberalisation without extending them to other Members. Members forming part of such a system shall inform the Organisation of its membership and those of its provisions which have a bearing on this Code". Reglene i Artikkel 2 (a) omfatter langt de fleste kapitaltransaksjoner av betydning for industrielle virksomheter.

Gjennom OECD-samarbeidet har de nordiske land og de øvrige medlemsland i denne organisasjonen avskaffet en rekke restriksjoner på kapitaltransaksjoner med hverandre. Embetsmannskomiteén vil imidlertid peke på at ytterligere liberaliseringstiltak av særlig betydning for små og mellomstore virksomheter, selv om de iverksettes overfor alle land, trolig vil få størst praktisk betydning innenfor Norden, hvor det er nære økonomiske og kulturelle forbindelser.

4. Muligheter for å lempe på valutareguleringen

Selv om forutsetningene for valutareguleringen har endret seg betydelig i senere år, og det er foretatt tilpasninger i liberal retning til nye økonomiske forhold, representerer valutareguleringen fortsatt et viktig instrument i den økonomiske politikken. I senere år har den i særlig grad vært innrettet på å stabilisere valutaforholdene, kursutviklingen og de innenlandske penge- og renteforhold. Valutareguleringens rolle i den økonomiske politikken i årene framover, avhenger ikke bare av de enkelte nordiske lands økonomiske stilling, men også av den kurspolitikk som blir fulgt og av det valutapolitiske samarbeid som de vil delta i innenfor en bredere internasjonal ramme. Dessuten framheves at det må anlegges ulike vurderinger av de enkelte arter kapitalbevegelser. Transaksjoner som er av særlig betydning for det industripolitiske samarbeidet i Norden, må anses for å være langsiktige, stabile kapitalbevegelser, som normalt ikke gir anledning til valutarisk eller pengepolitisk uro.

Den utenriksøkonomiske stilling er meget ulik for de nordiske land. Praktiseringen av valutareguleringen stiller seg også forskjellig både når det gjelder administrative framgangsmåter og graden av strenghet for de regulerte kapitaltransaksjoner. Mulighetene for og konsekvensene av nye tiltak for å oppheve eller lempe på reguleringen, må bedømmes både ut fra det enkelte nordiske lands særlige forutsetninger og hensynet til den fortsatte utbygging av det økonomiske samarbeidet mellom de nordiske land.

Lempelser i valutareguleringen vil ikke bare ha betydning for det enkelte lands valutastilling, men vil også få virkning for innenlandske pengepolitiske forhold og effektiviteten av pengepolitikken. Med stadig mer åpenhet i økonomiene og med utviklingen av et stort internasjonalt penge- og kapitalmarked, har landenes pengeforhold blitt knyttet sammen. Valuta- og pengepolitikken har i økende grad blitt påvirket av internasjonale forhold.

På lang sikt må en anta at det vil skje en tilnærming av liberaliseringsgraden for valutareguleringen, blant annet som et resultat av det arbeidet som pågår i OECD, og som de nordiske land deltar i.

Embetsmannskomiteén studerer ulike områder der man kan forenkle og lempe på valutareguleringen om dette viser seg ønskelig som et ledd i et videre industrielt samarbeid i Norden. I dette arbeidet har det vist seg at

landene, ut fra deres særlige forutsetninger, på visse områder har ulike synspunkter om hvilke tiltak som kan iverksettes. Embetsmannskomiteén vil i det følgende peke på mulige områder for liberalisering. Disse vil bli nærmere behandlet i Komiteéns tilleggsrapport. Eventuelle liberaliserings-tiltak innenfor disse områder vil bli gjort gjeldende i hvert fall overfor alle OECD-land.

- (i) Den faktiske lempelige praksis som valutamyndighetene følger for godkjenning av inn- og utgående *opprettelse av næringsvirksomhet* og andre former for direkte investeringer *i form av egenkapital* til allerede etablert næringsvirksomhet (etter OECD's definisjon av direkte investering)¹, kunne forenkles. Muligheten for innføring av *fribeløp* for mindre investeringer av denne art vil bli vurdert nærmere. De ansvarlige selskaper kan i så fall sende inn *standardiserte meldinger* som inneholder myndighetenes regulære etableringsvilkår. For investeringer som overskrider fribeløpene, bør den lempelige praksis opprettholdes og utbygges.
- Den kortsiktige virkningen på betalingsbalansen av en slik formell liberalisering av fribeløp vil være liten. Den vil forenkle den administrative håndtering av valutareguleringen, noe som vil være av særlig betydning for små og mellomstore bedrifter. Enkelte land mener imidlertid at en fribeløpsordning vil frata myndighetene muligheten for å skille mellom direkte investering og porteføljeinvesteringer og å fastsette vilkår for virksomheten ute.
- (ii) *Langsiktige lån og kreditter* mellom enheter innenfor industrikonserner, som også omfattes av OECD's definisjon av direkte investering, kunne tillates fritt eller lisensieres lempelig, når slike kapitaloverføringer har som formål å finansiere fornyelser og utvidelser av produksjonskapasiteten. En slik formell liberalisering er ikke til hinder for at landene beholder muligheten for å opprettholde tilfredsstillende rapport- og kontrollordninger.
- (iii) Det kunne innføres *fribeløp* for opptak av *langsiktige lån og kreditter* på de internasjonale kapitalmarkeder (eventuelt gjennom formidling av innenlandsk bank) til finansiering av anleggsinvesteringer. Disse endringer må antas å ha særlig betydning for små og mellomstore bedrifter som i dag i de fleste nordiske land i praksis er henvist

¹ Med "direkte investeringer" menes ifølge OECD's liberaliseringskode slike transaksjoner som har til formål å opprette varige økonomiske forbindelser med et foretak, spesielt investeringer som gir anledning til å utøve en effektiv innflytelse over ledelsen av foretaket. Investeringen kan ta ulike former, slik som: opprettelse eller utvidelse av et helt eiet foretak, datterselskap eller underavdeling; overtakelse av et bestående foretak; deltakelse i et nytt eller bestående foretak; et langsiktig lån (5 år eller mer).

til det hjemlige kapitalmarked. Enkelte land frykter at en ordning med fribeløp på lån og kreditter kan gjøre det vanskelig å gjennomføre en effektiv pengepolitikk.

- (iv) Det kunne innføres fri adgang til å stille og motta garantier som vanligvis forekommer mellom næringsdrivende, slik som garantistillelser for forpliktelser som lovlig etablerte datterselskaper i utlandet påtar seg.
- (v) *Porteføljeinvesteringer i utenlandske aksjer* (passiv kapitalinvestering i aksjer) kunne tillates om formålet med dem ligger nær OECD's definisjon av direkte investeringer og de skaffer de aksjeervervende interessenter innsyn i tekniske og bedriftsøkonomiske forhold i andre bedrifter, eller når aksjeervervet gir markedsmessige fordeler. Annen utgående porteføljeinvestering i aksjer behandles i dag restriktivt ut fra valutamessige overveielser.

En videre liberalisering utover det nevnte mer begrensede formål vil bli drøftet nærmere i Embetsmannskomiteéns tilleggsrapport. Inngående porteføljeinvesteringer i børsnoterte aksjer er friggitt i enkelte nordiske land og behandles i dag lempelig i de øvrige.

Holdningen til en eventuell liberalisering av porteføljekjøp og -salg av innenlandske og utenlandske aksjer, stiller seg forskjellig for det enkelte nordiske land, avhengig av både vedkommende lands valuta- og betalingsbalansemessige stilling, og den virkning en slik liberalisering antas å ville få for de innenlandske pengeforhold.

- (vi) *Den Nordiske Investeringsbanks* kapasitet til å delta i finansieringen av nordiske industriprosjektet kunne utvides ved at banken gis økt adgang til kapitalmarkedene i de nordiske land, jmfør Artikkel 5¹ i Avtale om Den Nordiske Investeringsbank og § 7 i dens vedtekter².
- (vii) For å motvirke misforståelser og lette virksomhetenes innsyn i valutareguleringen, særlig for mindre og mellomstore bedrifter, kunne de nordiske lands myndigheter styrke næringslivets *informasjonsgrunnlag* om valutareguleringens innhold, praktisering og de framgangsmåter som må følges i søknadsprosedyren.

København, den 23. november 1982

¹ Artikkel 5 i Avtale om etablering av Den Nordiske Investeringsbank lyder blant annet: "Banken skal i hver og en av de stater som er part i avtalen, gis samme rettsstilling som innenlandske juridiske personer med virksomhet som kan sammenliknes med den som Banken driver. Banken skal være unntatt for betalingsrestriksjoner og kredittpolitiske tiltak som hindrer eller vanskeliggjør oppfyllelsen av noen del av Bankens forpliktelser . . .".

² Vedtektenes § 7 b) lyder: "Opptak av lån og plassering av midler i de nordiske land finner sted i forståelse med vedkommende lands myndigheter".

BILAGA 2

Rapport från de nordiska industriförbundens arbetsgrupp om en gemensam nordisk aktiemarknad

1 Inledning

1.1 Bakgrund

De nordiska industriförbunden genomförde i början av 1981 en utredning för att belysa företagets syn på möjligheterna till ett vidgat samarbete mellan företag i de olika nordiska länderna. I utredningsgruppens rapport föreslogs bl. a., att industriförbunden i ett fortsatt samprojekt skulle utreda de problem och frågeställningar som skulle aktualiseras vid ett eventuellt inrättande av en för de nordiska länderna gemensam aktiemarknad.

1.2 Motiv

Tanken på en gemensam nordisk aktiemarknad framfördes ursprungligen från svensk sida. Flera av de svenska företagsledare som kom till tals vid de intervjuer som gjordes som ett led i utredningsarbetet framhöll, att detta skulle kunna vara ett intressant sätt att främja en mer långtgående industriell integration inom Norden. Vad man menade med en gemensam nordisk aktiemarknad var, att alla börsföretag som så önskar skulle ha möjlighet att bli noterade på de olika börserna i de nordiska länderna. De motiv som anfördes var inte i första hand att man ville få tillgång till en större marknad för riskvilligt kapital. I stället underströks att en spridning av ägandet i börsnoterade företag över hela Norden borde medföra att dessa fick en starkare ställning på marknaden i de olika länderna och att företagen därmed skulle få en större stabil hemmamarknad för sina produkter. Detta framhöll man, blir en allt väsentligare förutsättning för att kunna hävda sig i konkurrensen på världsmarknaden. Nordiska bolag har emellertid ofta en påfallande låg soliditet. Möjligheterna till nyemission på en gemensam aktiemarknad skulle kunna råda bot på detta samtidigt som kapitalkostnaden kan sänkas.

Skapandet av en gemensam nordisk aktiemarknad skulle väsentligt öka förutsättningarna för industriellt samarbete inte minst genom det vidgade informationsflöde om de olika ländernas företag och näringsliv via pressen och på annat sätt. Det skulle också ge upphov till ett marknadsekonomiskt naturligt instrument för att åstadkomma önskvärda strukturrationaliseringar i skilda branscher på nordisk bas, utan att nationellt färgade attityder och särintressen skulle behöva ställa hinder i vägen.

De nordiska ländernas skattelagstiftning har traditionellt missgynnat aktiesparande till förmån för andra sparformer. Under förutsättning att denna snedvridning i skattelagstiftningen undanröjs kan en spridning av aktier över de nordiska gränserna få en vitaliserande effekt på aktiemark-

naden i alla de berörda länderna. Detta gäller främst i Danmark, Finland och Norge där idag få papper noteras på börsen och omsättningen är relativt liten. Ett större antal noterade och omsatta aktier på var och en av de nationella börserna medför att dessa bättre skulle kunna fullgöra sin funktion som marknadsekoniskt instrument.

1.3 Utredningsuppdraget

Under hösten 1981 tillsattes en gemensam arbetsgrupp bestående av följande personer: Søren Krohn och Peter Høg, Industrirådet, Stig Henriksson, Industrins centralförbund, Gair Saastad, Norges industriförbund samt Anders Hörnlund, Gun Neuman (arbetsgruppens ordförande) och Rolf Rundfelt, Sveriges industriförbund.

Arbetsgruppen har som utgångspunkt för sitt utredningsuppdrag haft de motiv för en gemensam nordisk aktiemarknad som framfördes i den tidigare rapporten "Företagens syn på nordiskt samarbete" och som anförts ovan. Utredningen har således baserats på uppfattningen, att fria kapitalrörelser över gränserna i sig är något positivt. Endast de mest framgångsrika och konkurrenskraftiga företagen kan lyckas intressera kapitalplacera- rare från andra länder. Ju fler företag i ett land som har den attraktionskraften desto bättre för landet. Arbetsgruppens uppdrag begränsas dock till den nordiska aktiemarknaden. De förslag till förändringar beträffande valutalagstiftningen i de nordiska länderna som arbetsgruppen lägger är därför endast att betrakta som ett led i ett avskaffande av de valutabegränsande åtgärderna i sin helhet. I såväl Norge som Sverige pågår i utredningar en översyn av valutalagstiftningen. Det är arbetsgruppens förhoppning att denna rapport skall betraktas som en del i arbetet på att skapa en fri kapitalmarknad i och utanför Norden.

1.4 Övriga utredningsarbeten

Den ökade insikten om fördelarna av ett vidgat industrisamarbete de nordiska länderna emellan har föranlett flera aktiviteter. Inom *Nordiska ministerrådets* ram pågår ett arbete med att företa en översikt över de nordiska ländernas lagstiftning med sikte på att främja gemensamma projekt på det industriella området. Arbetet har hittills resulterat i tre rapporter. Nordiska ministerrådets sekretariat har låtit utarbeta en rapport om en nordisk aktiebolagsform. Kommittén för valutafrågor och finansiella frågor har behandlat det valutapolitiska området och en arbetsgrupp inom kommittén för industri- och energipolitik har behandlat etablerings- och koncessionslagstiftningen i Norden. Över dessa rapporter har de nordiska industriförbunden yttrat sig gemensamt.

Inom *Sveriges riksbank* har ett arbete pågått för att underlätta aktietransaktioner mellan Sverige och övriga nordiska länder. Med hänsyn till Sveriges åtagande gentemot OECD har Riksbanken i ett principbeslut givit en möjlighet för valutainlåningar att utan begränsning till enbart

nordiska företag i viss omfattning förvärva aktier i utländska företag. Förutsättningen är att de kan bedömas vara av särskilt intresse för svenskt näringslivs utveckling.

Inom det *svensk/norska samarbetsavtalets* ram pågår ett arbete på departementsnivå med en bilateral överenskommelse Sverige/Norge om en gemensam aktiemarknad. Arbetet skall vara klart i november.

Också mellan representanter för de *norska och svenska fondhandlarna* har en arbetsgrupp bildats för att diskutera förutsättningarna för en norsk/svensk aktiemarknad och de tekniska problem som uppstår i samband med detta.

2. Förutsättningar för en gemensam nordisk aktiemarknad

Att aktiehandeln mellan de nordiska länderna hittills varit så liten kan i hög grad förklaras av rådande institutionella förhållanden. Som ett led i valutapolitiken har samtliga nordiska länder sedan länge iakttagit stor restriktivitet, när det gäller valutainlåningars rätt att köpa utländska aktier, för att på så sätt förhindra ett utflöde av riskvilligt kapital. Däremot accepteras i olika hög grad försäljning av aktier i utlandet som ett medel att främja inflödet av sådant kapital. Detta har medfört, att aktier i nordiska företag (förutom på den egna nationella marknaden) i huvudsak endast kunnat säljas utanför Norden. Utvecklingen av en nordisk aktiemarknad har härigenom försvårats.

Förutsättningarna för genomförandet av en gemensam nordisk aktiemarknad är i första hand naturligtvis att respektive länder bedömer att restriktioner vad beträffar aktiehandeln de nordiska länderna emellan kan upphävas. Problemen är emellertid inte undanröjda med detta. De nordiska länderna har som medlemmar i OECD anslutit sig till OECDs kapitalliberaliseringsstadga. Denna innebär att medlemsstaterna successivt skall avskaffa alla restriktioner rörande kapitalrörelser som erfordras för ett effektivt ekonomiskt samarbete. Det finns en risk att genomförandet av en gemensam nordisk aktiemarknad står i strid med stadgans artikel 9 enligt vilken medlemsstaterna förpliktat sig att inte diskriminera mot varandra.

De hinder som bör undanröjas för att genomföra en gemensam nordisk aktiemarknad kan i huvudsak delas upp i lagstiftningshinder, skattebestämmelser och internationella förpliktelser. Härtill kommer dessutom indirekta hinder av typ löntagarfundsdiskussionen i Sverige. Även de nordiska börsernas varierande omfattning kan sägas vara ett indirekt hinder.

3. Lagstiftningshinder

3.1 Valutabestämmelser

De direkta hindren för ett genomförande av en gemensam aktiemarknad är i första hand som tidigare nämnts respektive lands valutabestämmelser.

I korthet innebär valutabestämmelserna beträffande aktiehandel i de nordiska länderna följande:

I *Danmark* ges normalt inte tillstånd till utgående portföljinvesteringar. Orsaken är primärt hänsyn till valutasituationen. Valutautlåningar kan fritt köpa aktier som noteras på Köpenhamns fondbörs. Undantag har gjorts för andelar i investmentbolag etc. vilkas tillgångar till mer än 10% består av annat än börsnoterade papper. Danska företag kan fritt företa aktieemissioner i utlandet, förutsatt att aktierna börsnoteras.

Finland kräver tillstånd för utgående portföljinvesteringar. Praxis för tillstånd är restriktiv. Värdepappersemissioner kontrolleras genom Finlands Bank som kan påverka emissionernas villkor och inplacering i tiden. Valutautlåningar kan köpa börsnoterade finska aktier och obligationer om köpet sker genom auktoriserade banker mot konvertibel valuta eller debitering av konvertibelt konto. Värdepapperen skall deponeras hos banken.

I *Norge* är huvudregeln att utgående portföljinvesteringar inte är tillåtna. Vissa undantag finns dock. Valutainlåningar kan köpa och sälja utländska börsnoterade värdepapper genom Security-marknaden. Effekterna är desamma som när man handlar med switch. Detta innebär också en viss överkurs. De utlandsägda företag som idag finns på Oslo-börsen omsätts inom security-marknaden. Denna marknad omfattar utländska börsnoterade värdepapper förvärvade av valutainlåningar efter 1 oktober 1966.

Företag med en omfattande verksamhet i utlandet och långsiktiga förpliktelser i valuta får mot licens tillåtelse att placera delar av sina valutainnehav i börsnoterade värdepapper med en löptid som inte överstiger 12 månader.

Valutautlåningar kan fritt köpa börsnoterade norska aktier. Begränsningarna finns i den norska koncessionslagstiftningen.

Orsaken till de norska restriktionerna är valuta- och penningpolitiska.

I *Sverige* är huvudregeln att utgående portföljinvesteringar inte är tillåtna. Viss omsättning sker emellan valutainlåningar via switch-marknaden där en viss överkurs s.k. switch-premie utnyttjas. Som tidigare nämnts har dock Riksbanken tagit ett principbeslut att tillåta försäljning av utländska aktier i Sverige i begränsad omfattning. Innehav av sådana aktier skall inte ge någon switch-rätt. Beträffande ingående portföljinvesteringar är huvudregeln att valutautlåningar inte får köpa svenska börsnoterade värdepapper. Vissa undantag har gjorts från huvudregeln för utländska försäkrings-sällskap, valutautlåningar med fast boplats i Sverige och emigranter. Sådana värdepappersköp fordrar tillstånd.

Under särskilda omständigheter kan Riksbanken ge tillåtelse dels till att svenska aktier säljs till utlandet dels till att svenska företag emitterar konvertibla obligationer eller företar aktieemissioner i utlandet. Orsaken till de svenska restriktionerna är valuta- och penningpolitiska.

3.1.1 Sammanfattning

När det gäller portföljinvesteringar har samtliga nordiska länder i sin valutalagstiftning restriktioner beträffande valutainlänningars placeringsmöjligheter i utländska aktier. Finland och Sverige har i valutalagstiftningen dessutom restriktioner när det gäller utlänningars rätt att placera kapital i respektive lands aktier. De restriktiva valutabestämmelserna beträffande värdepapper bygger på föreställningen att kortfristigt lättroligt kapital annars skulle röra sig över gränserna i en sådan omfattning att valuta- och penningpolitiken störs. Framför allt Finland, Norge och Sverige använder en omfattande valutareglering för att försöka bekämpa de ekonomiska svårigheterna i ekonomin med hög inflationstakt och växande bytesbalansunderskott. Valutaregleringen ändras därför successivt för att svara mot förändrade krav. Under 70-talet har t. ex. reglerna för kapitalimport i Sverige ändrats för att underlätta en finansiering av Sveriges stora betalningsbalansunderskott.

3.2 Etableringsrätten

En väsentlig fråga som bör behandlas i samband med genomförandet av en nordisk aktiemarknad är att ge ökat utrymme för nordiskt ägarkapital i de nordiska aktiebolagen. Detta bla för att på sikt uppnå en jämvikt vad gäller kapitalexport och import de nordiska länderna emellan.

Följande bestämmelser gäller för utlänningars rätt att förvärva aktier i de nordiska länderna.

Dansk etableringsrätt innehåller inga väsentliga inskränkningar i utländska rättssubjekts rätt att förvärva aktier i danska bolag.

Vid bildandet av bolag i *Finland* krävs handels- och industriministeriets godkännande av registreringen om bolagsordningen inte innefattar en bestämmelse om att utlänningar, utländska bolag eller sk farliga inhemska bolag inte får äga aktier i bolaget. Motsvarande regler gäller i viss utsträckning vid höjning av aktiekapitalet eller ändring av bolagets verksamhet. Genom ministeriets beslut avgörs om det för registrering av bolaget skall uppställas villkor om s. k. utlänningsklausul. Denna avser ett förbehåll som innebär att endast en viss del av aktierna och röstvärdet får ägas av utländska rättssubjekt eller utländska bolag. Med farliga bolag avses aktiebolag som till mer än 20 % kan ägas av utländska rättssubjekt eller utlandsägda företag. Ministeriet kan fritt bedöma hur stor andel utländska ägarintressen som skall tillåtas i varje enskilt fall. Utlänningsklausul intagen i bolagsordningen får inte ändras eller upphävas utan särskilt tillstånd.

Saknar bolagsordningen utlänningsklausul kan samtliga aktier förvärvas av utländska eller utlandsägda rättssubjekt utan särskilt tillstånd från ministeriet.

I Finland har lagen om utlänningars samt vissa sammanslutningar rätt att äga och besitta fast egendom och aktier ändrats genom en lag, som trädde i kraft 1982.07.01. Lagen har inte ändrat på ovan nämnda regler, men utgör

ändå till vissa andra delar en skärpning av utlänningars investeringar i finska företag.

Det utländska ägandet i *norska* företag kontrolleras av den s. k. koncessionslagstiftningen. Koncessionsplikt föreligger för förvärv av mer än 10 % av aktiekapitalet i företag som äger fast egendom eller koncessionspliktiga bruksrättigheter. Koncessionsplikt inträder om fler rättssubjekt tillsammans förvärvar mer än 20 % av aktiekapitalet i företag som äger fast egendom eller koncessionspliktiga bruksrättigheter. Ett aktiebolag anses som helt eller delvis utlandskontrollerat om det har en eller flera utländska styrelsemedlemmar eller om mer än 20 % av aktierna ägas av utländska eller andra utlandskontrollerade rättssubjekt.

Enligt *svensk* rätt får utländska rättssubjekt inte förvärva fast egendom m. m. utan särskilt tillstånd. Sådant tillstånd gäller också för svenska bolag som inte har s. k. utlänningsförbehåll i sina bolagsordningar. Utlänningsförbehåll innebär att utländska rättssubjekt endast får förvärva en mindre del av bolagets aktier nämligen vid varje tidpunkt mindre än 20 % av röstetalet på bolagets samtliga aktier och mindre än 40 % av aktiekapitalet. De aktier som på grund av ett sådant förbehåll skall förbli i svensk ägo kallas bundna aktier. Ett förvärv av bundna aktier i strid mot utlänningsförbehållet är ogiltigt.

I Sverige gäller från 1 januari 1983 en ny lagstiftning om utländska förvärv av svenska företag m. m. Lagen innebär att tillstånd krävs i princip när utländska rättssubjekt vill förvärva aktier i svenska aktiebolag oavsett om bolaget har s. k. utlänningsförbehåll eller inte. Liksom tidigare skall tillstånd ges om det inte skulle strida mot något väsentligt allmänt intresse. Bestämmelserna om utlänningsförbehåll kvarstår.

3.2.1 *Sammanfattning*

Enligt etableringsrättsliga regler i såväl Finland, Norge som Sverige har utlänningar endast möjlighet förvärva en begränsad del av aktiestocken i övervägande delen av de börsnoterade företagen. Danmark har däremot inga sådana restriktioner.

4. Skattebestämmelser

Samtliga nordiska länder har för närvarande en skattelagstiftning som medför att hushållens utdelningsinkomster från inhemska bolag blir förmånligare beskattade än utdelningar från utländska bolag.

Detta till trots förekommer en rad exempel på att bolag låtit introducera sina aktier på flera nordiska aktiebörser. Det senaste exemplet är det finländska Kone vars aktier nu noteras på Stockholms Fondbörs.

Innebörden av detta är att skattelagstiftningen inte upplevs som ett direkt hinder mot köp av utländska aktier. Det finns flera skäl för detta:

a) Bl. a. i Sverige får hushåll göra ett avdrag från skatten på utdelningsinkomsten från svenska börsbolag. Det finns emellertid ett tak som gör att för större aktieägare blir utdelningsinkomster från inhemska och utländska bolag beskattade på samma sätt på marginalen.

b) Den huvudsakliga avkastningen på en aktieinvestering består av värdestegring. Ingen skillnad görs i de nordiska länderna vid beskattningen av värdestegringsvinsten på inhemska respektive utländska aktier.

c) En stor del av aktieköpen (i Sverige över hälften) görs av institutioner för vilken någon åtskillnad mellan inhemska och utländska aktier ej görs vid beskattningen.

Detta hindrar emellertid inte att det på sikt vore angeläget med en harmonisering av beskattningen av utdelningsinkomster inom de nordiska länderna. Ett sätt att stimulera hushållens intresse för en nordisk aktiemarknad vore att stipulera att vid beräkning av utdelningsavdrag och liknande, skall bolag i andra nordiska länder som är noterade på den inhemska aktiebörsen jämföras med inhemska bolag.

5. Internationella förpliktelser

5.1 OECD

De nordiska länderna har genom internationella överenskommelser gjort åtaganden som kan påverka utrymmet för ett agerande de nordiska länderna emellan. Detta gäller framför allt de mellanstatliga förpliktelser som gjorts inom ramen för OECD-samarbetet. Medlemsländernas åtaganden beträffande kapitalrörelser behandlas i en särskild stadga, kapitalliberaliseringsstadgan.

5.2 Kapitalliberaliseringsstadgan

OECDs kapitalliberaliseringsstadga innebär att medlemsstaterna successivt skall avskaffa alla restriktioner rörande kapitalrörelser som erfordras för ett effektivt ekonomiskt samarbete. De nordiska länderna har reserverat sig mot en del av de transaktioner som upptagits i kapitalliberaliseringsstadgan bl. a. vad gäller köp och försäljning av aktier. Reservationerna ansluter sig till inskränkningarna i den nationella lagstiftningen. Genom sin anslutning till kapitalliberaliseringsstadgan har också de nordiska länderna förpliktat sig att inte diskriminera gentemot övriga OECD-länder vid tillämpningen av de områden som innefattas av stadgan. Undantagna från denna bestämmelse är medlemmar av en tullunion eller monetär enhet (special customs or monetary system). Även om Norden inte direkt kan åberopa något undantag bör det finnas möjlighet att genomföra en nordisk aktiemarknad utan att detta strider mot OECD-koden och betraktas som diskriminerande gentemot medlemsländerna utanför Norden.

6. Indirekta hinder

6.1 Löntagarfonder

Nationell lagstiftning och internationella förpliktelser utgör de direkta hindren för genomförandet av en gemensam nordisk aktiemarknad. Emellertid påverkas möjligheterna att praktiskt genomföra ett sådant förslag av den industri- och penningpolitik som respektive regeringar bedriver.

I Sverige pågår sedan lång tid tillbaka en diskussion om införandet av s. k. löntagarfonder. De förslag som LO och det Socialdemokratiska partiet presenterat innebär att löntagarfonderna tillförs ett betydande kapital varje år för inköp av aktier. Löntagarfonder enligt den svenska modellen skulle fundamentalt förändra det ekonomiska systemet i Sverige. Det är inte självklart att övriga nordiska länder ser något lockande i perspektivet att större poster av aktier i de nationella bolagen kan komma att placeras i de svenska löntagarfondernas händer. Även i *Danmark* har införandet av kollektiva löntagarfonder diskuterats. I *Finland* diskuteras löntagarnas möjligheter att spara i det egna företaget, men man har där intagit en mera reserverad attityd till de svenska löntagarfondsidéerna. Det ligger nära till hands att anta att den *norska* regeringen skulle se skeptiskt på ett utvidgat industrisamarbete med Sverige överhuvudtaget om löntagarfonderförslaget införes.

Sammanfattningsvis innebär ett genomförande av det svenska fondförslaget med all sannolikhet att en nordisk aktiemarknad inte praktiskt kommer att kunna genomföras.

7. Börserna i de olika nordiska länderna

De nordiska börserna varierar starkt i storlek.

Stockholmsbörsen är i särklass störst med en omsättning 1981 på nära 19 miljarder och ett börsvärde på ca 95 miljarder. 130 företag är noterade.

Oslobörsen var tidigare en tämligen liten institution med en omsättning på 300 milj NOK. Sedan utlånningskvoten höjts till 1 milj. kr. per investerare ökade omsättningen. Då taket för utländska investerare nu tagits bort helt kan börsen komma att aktiveras ytterligare. Omsättningen år 1981 låg på nära 2 mdr. Börsvärdet för de 115 noterade aktierna var 19 mdr NOK. Utmärkande för den norska aktiehandeln är att den är koncentrerad till ett fåtal papper. 10 bolag svarar för ca 75 % av handeln. Norsk hydro ensamt för mer än 10 %.

Börsen i Helsingfors omsatte 1981 ca 1500 milj. FIM. Omsättningen ökade från föregående år med 109 %. Ökningen beror dock till största delen på affärer med finska statens skattefria obligationer. Antalet noterade företag är 50.

Köpenhamns Fondbörs omsatte 1981 ca 417 milj. DKK. Kursvärdet är 14 milj. Dkr. Antalet noterade företag är 210. För större investerare kan

naturligtvis den relativt sett tunna marknad som flera av de nordiska börserna erbjuder skapa problem. Stora belopp kan vara svåra att placera inom en rimlig tid. Små marknader kan också leda till ryckiga kursrörelser.

En gemensam nordisk aktiemarknad bör på sikt kunna motverka sådana negativa konsekvenser.

8. Arbetsgruppens överväganden

8.1 Valutabestämmelser

Syftet med den nuvarande valutareglering som tillämpas i de nordiska länderna är att underlätta för respektive land att föra en av utlandet mer oberoende penningpolitik samt att minska riskerna för spekulation mot den egna valutan. Finland har t. ex. kunnat upprätthålla en betydligt lägre ränta än industriländerna i övrigt genom valutareglade åtgärder. Sverige har emellertid inte med framgång kunnat föra en sådan politik. En gemensam nordisk aktiemarknad skulle teoretiskt kunna leda till att Finland på grund av sitt låga ränteläge i huvudsak blev kapitalexportör för riskvilligt kapital. Fördelarna med en integration mellan den finska och de övriga nordiska ländernas aktiemarknader är emellertid sådana att Finland efter en övergångsperiod torde kunna kompensera dessa störningar.

En fri aktiemarknad de nordiska länderna emellan kan i stort knappast inverka störande på penningpolitiken. Arbetsgruppen har inte bedömt det som realistiskt att inom uppdragets ram göra en utvärdering av tänkbara kapitalrörelser med anledning av en fri aktiemarknad och dess fördelning mellan de nordiska länderna. Uppenbart är emellertid att de löpande betalningarna som i de nordiska länderna är helt fria på en enda vecka kan åstadkomma större effekter på respektive lands betalningsbalans än vad aktieöverföringar de nordiska länderna emellan någonsin kan förorsaka. Stabiliseringspolitiska skäl kan inte åberopas för att upprätthålla förbud mot aktieinvesteringar i de nordiska länderna.

8.2 Kapitalliberaliseringsstadgan

Ett större problem om man vill uppnå en gemensam nordisk aktiemarknad är förpliktelserna gentemot OECD. Som tidigare nämnts i denna rapport kan ett upphävande av restriktioner beträffande aktiehandel för de nordiska länderna eventuellt uppfattas som diskriminerande mot övriga OECD-länder. De nordiska länderna stöder som medlemmar i OECD uppfattningen att fria kapitalrörelser är något eftersträvänsvärt. De reservationer man gjort mot kapitalliberaliseringsstadgan hänför sig i första hand till betalningsbalans- och penningpolitik. När kapitalliberaliseringsstadgan antogs år 1961 var emellertid den ekonomiska situationen i världen helt annorlunda. Industriell expansion med ökad sysselsättning och ökat välstånd som följd präglade den anda av framtidstro som rådde mellan OECD-länderna före oljekriserna med dess svåra konsekvenser för indu-

stirländerna. Tanken på helt fria kapitalrörelser industriländerna emellan kunde då te sig som ett perspektiv att uppnå inom en inte alltför avlägsen framtid. Tjugo år efteråt är kapitalliberaliseringsstadgan fortfarande i kraft. För medlemsländerna gäller alltså ännu kraven på att successivt avskaffa restriktioner för kapitalrörelser. Förmodligen har förhoppningarna att kunna göra detta generellt för hela OECD-området inom en överskådlig framtid begränsats hos flera av medlemsländerna. Liksom nationell lagstiftning måste dock OECDs stadgor och riktlinjer successivt bli föremål för omprövningar. Tillämpningen måste modifieras med hänsyn till den verklighet i vilken de skall tillämpas. Åtagandet att successivt avskaffa restriktioner bör kunna tolkas så att det åtminstone på kort sikt kan begränsas till att avse vissa länder i taget under t. ex. en begränsad tidsrymd. Detta skulle innebära att ett genomförande av en nordisk aktiemarknad från OECDs sida bör kunna ses som ett första steg mot en ytterligare liberalisering av kapitalrörelserna till övriga OECD-länder. En argumentation för att avgränsa området just till Norden underlättas av de nordiska ländernas ekonomiska och kulturella gemenskap och geografiska belägenhet. Norden har haft frihandelsamarbete i mer än en halv generation. Vi har språkgemenskap, fri arbetsmarknad mellan länderna, passfrihet, harmoniserad lagstiftning på många områden som rör näringslivet och ett långtgående samarbete myndigheterna emellan. Dessa omständigheter borde i och för sig kunna utgöra en grund för OECD att utöka de tidigare undantagen från stadgan, tullunion och monetär enhet till att omfatta även grupper av länder med ett så kvalificerat kulturellt och ekonomiskt samarbete som förekommer i Norden. För sådana grupper av länder borde åtminstone införas en möjlighet att på försök få införa liberaliserande åtgärder för att eventuellt efter en bestämd tidsperiod utvärdera om de kan utökas till övriga OECD-länder eller till länder med vilka man har ett kvalificerat samarbete. Sverige och Norge kan i nästa steg utsträcka liberaliseringsåtgärderna till t. ex. EFTA-området osv.

8.3 Etableringsrätten

En fungerande nordisk aktiemarknad förutsätter att länderna på ett något så när jämbördigt sätt blir såväl kapitalimportörer som kapitalexportörer. En förutsättning härför är naturligtvis att det finns aktier på marknaden till försäljning. Finland, Norge och Sverige har restriktioner för utländskt ägande i nationella företag. Industrialiseringsgraden varierar starkt i de nordiska länderna. Detta innebär att kvoten för utländskt ägande i de børsintroducerade företagen i vissa av de nordiska länderna relativt snart kan vara nådd. För att få de vitaliserande effekter som en nordisk aktiemarknad medför för nordiskt näringsliv bör reglerna om utländskt ägande i nationella bolag antingen inte omfatta nordiska medborgare eller ge ett generöst utrymme för nordiskt ägande i nordiska företag. I Sverige träder som tidigare nämnts den 1 januari 1983 en ny lagstiftning i kraft om

utländska förvärv av svenska företag. Lagen innehåller emellertid ingenting om utökade möjligheter för ökat nordiskt ägande i svenska företag. Utan svårighet skulle ett tillägg kunna göras till den nya svenska lagen att efter särskild prövning ett ökat nordiskt inflytande i svenska företag tillåts utan att företagen betraktades som s. k. "kontrollsubjekt". Förvärv av aktier i svenska bolag av nordiska fysiska eller juridiska personer borde heller inte behöva vara föremål för tillståndsprövning. Motsvarande lättnader bör införas i Norge och Finland. Enligt arbetsgruppens uppfattning strider en sådan utvidgning av möjligheten för nordiska medborgare att bli delägare i nordiska företag inte mot OECDs regler.

8.4 Skatteregler

Reglerna för aktieutdelningsbeskattning gynnar med undantag för Finland inhemska aktieägare. Bolag i andra nordiska länder måste redovisa en högre avkastning för att vara lockande för i första hand fysiska personer. I Finland gynnas å andra sidan sparande i statens skattefria obligationer på aktiesparandets bekostnad.

Det följer av sakens natur att en översyn av aktieutdelningsbeskattningen är en konsekvens av en gemensam nordisk aktiemarknad.

9. Rekommendationer och förslag

9.1 OECDs kapitalliberaliseringsstadga

Arbetsgruppen har haft till uppgift att utreda möjligheterna för och frågeställningarna kring en gemensam nordisk aktiemarknad. Fördelarna med en sådan har angivits redan i ingressen. Avgörande för ett genomförande finns hos de nordiska ländernas regeringar. De bör hos OECD försöka skapa förståelse för Nordens speciella situation som geografisk, ekonomisk och kulturell enhet. Avsikten är inte att de nordiska länderna skall diskriminera gentemot andra OECD-länder utan syftet är att i stadgans anda med hänsyn till den ekonomiska verklighet länderna lever i ge möjlighet till begränsade liberaliseringsåtgärder. Detta kan antingen ske genom att OECD medger att de nordiska länderna som ett försök under ett begränsat antal år får utsträcka de liberaliserande åtgärderna endast till de nordiska länderna.

Ett annat alternativ är att de nordiska länderna med hänsyn till sin kulturella och ekonomiska gemenskap kommer att likställas med tullunioner och monetära enheter inom vilka enligt kapitalliberaliseringsstadgan diskriminerande åtgärder fritt kan företas gentemot andra länder.

9.2 Valutalagstiftning

När OECD accepterat de nordiska ländernas argumentation kan de nationella valutareglerna bestämmelserna beträffande begränsningar i aktiehandeln för nordiska medborgare upphävas. Olika tekniska lösningar

för aktiehandelns utformning kan tänkas. Det har legat utanför uppdraget att i denna rapport närmare gå in på dessa problem.

9.3. Etableringsrätt

Nordiska juridiska och fysiska personer bör jämföras med nationella vad avser ägandet i nordiska företag. Detta innebär att den norska koncessionslagstiftningen bör ändras i de delar som avser utländskt ägande i norska företag. Detsamma gäller den nya svenska lagstiftningen om utländska förvärv av svenska företag m. m. Nordiskt ägande bör jämföras med svenskt ägande. Nordiskt ägda företag skall inte betraktas som kontrollsubjekt oavsett hur stort det nordiska inflytandet är. Samma ändring bör göras även i finsk lagstiftning.

9.4 Skatterätt

Skattebestämmelserna för aktievinstbeskattning bör ändras så att aktiesparande i nordiska bolag blir lika gynnsamt som i nationella.

10. Sammanfattning

Arbetsgruppen har haft till uppgift att utreda de problem och frågeställningar som skulle aktualiserats om man vill skapa en gemensam nordisk aktiemarknad. Uppdraget har i första hand tagit sikte på möjligheterna för alla nordiska börsföretag som önskar att bli noterade på de nordiska ländernas börser.

Inom arbetsgruppen föreligger enighet om värdet av en gemensam nordisk aktiemarknad. De direkta hindren för att genomföra en sådan kan i huvudsak delas upp i internationella förpliktelser, lagstiftningshinder och skattebestämmelser. Sammanfattningsvis anser arbetsgruppen att nedanstående punkter är ett första steg för att genomföra en gemensam nordisk aktiemarknad. Utanför arbetsgruppens arbete har legat att ange tekniska lösningar för hur en nordisk aktiemarknad skall utformas.

- De nordiska ländernas regeringar bör hos OECD få acceptans för att upphäva restriktioner vad gäller aktiehandel de nordiska länderna emellan inte är i strid mot kapitalliberaliseringsstagan.

- De nordiska länderna bör upphäva sina valutabestämmelser vad gäller valutainlåningars placeringmöjligheter i utländska aktier. Finland och Sverige bör för nordiska medborgare ta bort restriktionerna när det gäller valutautlåningars rätt att placera kapital i respektive lands aktier.

- Nordiska medborgare bör inte omfattas av reglerna som begränsar utländskt ägande i nationella bolag.

- Reglerna för aktieutdelningsbeskattning bör ändras så att nordiskt aktieägande blir lika gynnsamt som inhemskt.

Inom arbetsgruppen har enighet rått om att ett genomförande av det svenska förslaget till kollektiva löntagarfonder skulle innebära att övriga nordiska länder förlorade intresset för svensk aktiemarknad. Detta skulle

därför innebära att en gemensam nordisk aktiemarknad praktiskt inte vore genomförbar.

10.1 *Förslagets genomförande*

Ett första steg för genomförandet av förslaget är att de nordiska länderna agerar gemensamt inför OECD. Inget bör emellertid hindra att projektet genomförs vid olika tidpunkter i respektive länder. De danska representanterna ser gärna att det nordiska initiativet integreras med arbetet på att skapa en gemensam aktiemarknad inom EG. Från finsk sida har man i arbetsgruppen känt sig mer tveksam till att kunna genomföra projektet inom en alltför näraliggande framtid. Diskussionerna om en gemensam aktiemarknad har kommit längst i förhållandet Norge–Sverige. Orsaken härtill är det norsk-svenska samarbetsavtalet. En norsk-svensk aktiemarknad bör därför kunna genomföras tämligen omgående.

BILAGA 3

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 13), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 14), meddelandena om rekommendationerna 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport, nr 6/1981 angående utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling, nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring och nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri.

(Se C 1: Bilaga 21)

Meddelande

om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendation har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å la foreta en gjennomgang av problemene for glassindustrin i Norden med sikte på å motvirke monopoltendenser og å undersøke mulighetene av å bevare nordisk glassindustri.

Nordiska ministerrådet meddelar 13 december 1982:

Ministerrådets bedömning av behovet av ytterligare utredning av glasindustri i Norden eller gemensamma nordiska industripolitiska åtgärder på detta område meddelades i ministerrådets svar den 10 december 1980 på denna rekommendation. Då ej något framkommit sedan dess som föranlett ministerrådet att på nytt ta upp saken står bedömningen tills vidare fast.

Nordiska rådets presidium har i skrivelser av den 26 februari och 23 augusti 1982 underrättat ministerrådet om att rådets ekonomiska utskott, med hänvisning till rådets rekommendation nr 24/1980, anbefallt att bidrag beviljas över ministerrådets allmänna budget till en förstudie till ett projekt om nordisk glasyrkesutbildning. Projektförslaget är framställt av en rad fackliga och arbetsgivarorganisationer på glasindustriområdet.

Ekonomiska utskottets uttalande och projektförslaget behandlades av ämbetsmannakommittén för industripolitik den 2 april 1982. Det konstaterades att projektförslaget avsåg utbildningssamarbete och att det som sådant var föremål för behandling vid kultursekretariatet som en fråga inom ramen för det nordiska samarbetet på undervisningsområdet. Kommittén beslöt mot denna bakgrund att för sin del bordlägga ärendet i avvaktan på ämbetsmannakommitténs för kultur- och undervisningsfrågor beslut.

Som framgår i ministerrådets berättelse över samarbetet på undervisningsområdet har ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) med utgångspunkt från det aktuella förslaget och liknande förslag som framförts på fiskeri- och textilindustriområdet gått in för att mer generell

se över förutsättningarna för nordiskt samarbete på branschutbildningsområdet. De industripolitiska aspekterna är härvid också av betydelse.

När det gäller det aktuella förslaget till samarbete på glasyrkesutbildningsområdet avser ämbetsmannakommittén för industripolitik att ta ställning till de industripolitiska aspekterna snarast möjligt.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 13), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 14), meddelandena om rekommendationerna 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport, nr 6/1981 angående utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling, nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring och nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri.

(Se C 1: Bilaga 21)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd at først å sammenstille en rapport om byutviklingens nåværende situasjon for OECD's byprosjekt, og deretter på grunnlag av denne rapport og de erfaringer man vinner fra Nordisk Ministerråds storbyprosjekt overveie behovet av et problem- og programorientert forskningsprogram om byutviklingen.

Nordisk ministerrådet meddelar den 3 desember 1982: Nordisk embetsmannskomiteé for regionalpolitikk (NERP) vedtok på sitt møte i mai 1980 å oversende rekommandasjonen til NERP's storbyprosjekt. Storbyprosjektet sammenligner bystrukturproblemer og utviklingstendenser i 13 nordiske storbyer, dvs. sammenhengen mellom byenes utvikling og omstrukturering. Hovedvekten ligger på en beskrivelse av eksisterende virkemidlers anvendelse på statlig, regionalt og kommunalt nivå.

I april 1982 forelå rapporten "Nordiske storbyer – problemer og utviklingstendenser". I rapporten analyseres reduksjonen i industrisyssettingen som har funnet sted i storbyene, sviktende muligheter for ekspansjon i servicenæringene, voksende problemer på boligmarkedet for utsatte befolkningsgrupper, skjerpet segregasjon mellom forskjellige bydeler og kommuner samt hurtig voksende kommunaløkonomiske problemer. Rapporten omfatter også en første oversiktlig beskrivelse og diskusjon av en rekke offentlige virkemidler som har betydning for storbyutviklingen.

I forbindelse med avslutningen av fase 1 og oppstartingen av fase 2 ble det avholdt en nordisk storbykonferanse i Stockholm i oktober 1982. Fase 2 vil omfatte perioden 1982–84. Det vil bli arbeidet videre på tre hovedfelter: a) næringsutvikling og næringspolitikk, b) boligmarked og boligpolitikk, og c) offentlig økonomi i storbyene. Delprosjektene vil prøve å besvare følgende overordnede spørsmål:

– Hvor kommer problemene i storbyenes næringsutvikling, hvordan kan man styre en mer storbytilpasset statlig næringspolitikk samt hvordan

kan storbyenes næringspolitikk forbedres internt, dvs. på regionalt og kommunalt nivå.

– Hvor eksisterer det og hvor vil det oppstå problemer på boligmarkedet i storbyene, hvordan kan attraktiviteten og levekårene forbedres for beboerne i sosialt og etnisk utsatte bydeler samt hvordan kan det skapes et bedre fungerende boligmarked i storbyene samtidig med at boligsosiale mål respekteres.

– Hvordan ser den offentlige oppgavefordelingen ut i storbyene idag, hvordan adskiller den kommunale utgiftsstruktur seg mellom storbykommuner innbyrdes og mellom storbykommuner og andre kommuner i landet samt hvor hensiktsmessige er de nåværende kommunale finansieringsordninger i forhold til storbyenes spesielle utgiftsbehov.

Man tar sikte på å publisere delresultater i mindre notater underveis.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendation har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta nordiske samarbeidstiltak på prosjekteksporthområdet i overensstemmelse med Ministerrådets forslag og under iakttakelse av utvalgets synspunkter til ministerrådsforslag B 33/e.

Nordiska ministerrådet meddelar 13 december 1982:

Detta har skett i form av ett ministerrådsbeslut den 15 september 1981 med vissa ändringar i beslut av 28 februari 1982. Det har sålunda nu på projektexportområdet skapats villkor som tjänar till att stärka nordiska verksamheters konkurrensförmåga vid export till främst utvecklingsländer men även till bl. a. statshandelsländer.

De centrala elementen i ministerrådets beslut är följande:

A. Åtgärder på informationsområdet

En rad åtgärder genomförs för att utveckla samarbetet mellan de exportfrämjande organisationerna (bl. a. beträffande informationsförmedlingen till nordiska företag) och för att effektivisera projektbevakningen i utlandet.

I detta syfte ordnade ministerrådet i oktober 1982 i Helsingfors en rådplägning för de exportfrämjande organisationerna, vederbörande myndigheter samt Nordiska projektexportfonden och Nordiska investeringsbanken. Arbetet har påbörjats på expertplan i de förstnämnda. Diskussioner avseende åtgärder på myndighetsplan har fortsatt under hösten i den handelspolitiska men även i den biståndspolitiska ämbetsmannakommittén.

B. Åtgärder avseende existerande finansieringsordningar

De nordiska ländernas exportgarantiinstitutioner har bl. a. fått i uppdrag att diskutera samordningen av villkor för garantier i samband med olika köpar- och leverantörskrediter.

De nordiska exportkreditinstitutionerna har uppmanats att vidareutveckla och harmonisera villkor för exportkrediter.

C. Upprättande av en nordisk projektexportfond

En nordisk projektexportfond – som har som huvuduppgift att ge stöd till förutsättnings- och lönsamhetsstudier – grundades fr. o. m. 1 juli 1982. Fonden har sitt administrativa säte i Helsingfors. Dess administration är uppbyggd och information till näringslivet i Norden om de möjligheter till samarbete som fonden erbjuder håller på att distribueras. De första ansökningarna till fonden är under behandling. Av de 6 mill. NOK som ministerrådet ursprungligen beviljade för 1982 kommer största delen att bli överförd till 1983 som tillägg till den förutsedda beviljningen för fondens verksamhet under detta år.

D. Nordiska projektinvesteringslån

Nordiska investeringsbanken har – också per 1 juli 1982 – påbörjat arbetet med projektinvesteringslånen – efter att länderna gett sina garantier till banken; dessa garantier innebär 90% täckning av eventuella förluster. Lånen skall främst beviljas till projekt i utvecklingsland men kan även anknytas till projekt i bl. a. statshandelsländer. Utlåningsramen är 350 mill. SDR.

Det är en bärande princip för projektinvesteringslånen – såväl som för användningen av medel i projektexportfonden – att det är ett nordiskt intresse knutet till genomförandet av de konkreta projekten.

För verkställandet av beslutet redogörs ärligen i det handelspolitiska avsnittet i ministerrådets verksamhetsberättelse.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 1/1981/e vedrørende nordisk samarbeid om prosjekteksport.

Av meldingen framgår det at Nordisk prosjekteksportfond og Nordisk investeringsbanks ordning med prosjektinvesteringslån er etablert. Videre vises det til en rekke tiltak som gjennomføres for å utvikle samarbeidet mellom de eksportfremmende organisasjoner og for å effektivisere prosjektovervåkningen i utlandet. De nordiske lands eksportgarantiinstitusjoner har bl. a. fått i oppdrag å diskutere samordning av vilkår ved ulike kjøper- og leverandørkreditter.

Utvalget konstaterer at arbeidet med oppfølgingen av rekommandasjonen har foregått og fortsatt foregår over et bredt felt. Det legges fortsatt stor vekt på spørsmålet om prosjekteksport fra utvalgets side. Utvalget går derfor ut fra at Ministerrådet vil rapportere om utviklingen på dette felt på vanlig måte.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 1/1981/e vedrørende nordisk samarbeid om prosjekteksport til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 21. januar 1983

Hallvard Bakke (A)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Povl Brøndsted (V)

Mikko Ekorre (Skdl)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (S)

Elver Jonsson (fp)

Anker Jørgensen (S)

Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)

Gunnar Nilsson (S)

Formann

Sten Svensson (m)

Meddelande

om rekommendation nr 2/1981 angående samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

(1) å vedta tiltak for samordning av iverksatte og planlagte forsknings- og utviklingsinnsatser for fremstilling av alternative drivmiddel innen Norden

(2) å kartlegge miljøkonsekvensene ved produksjon og bruk av alternative drivmiddel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982: På baggrund af ovennævnte rekommandation godkendte de nordiske energiministre på deres møde den 4. september 1981 i Halden dannelsen af en arbejdsgruppe, der fik følgende mandat:

1) Gruppen skal gensidigt informere hinanden om strategi, der udformes på dette område i de enkelte lande,

2) Gruppen skal informere og kortlægge introduktionsbestræbelser for at lægge forholdene tilrette for de egentlige deltagende organisationer, herunder kortlægge miljøkonsekvenserne.

3) Gruppen skal gensidigt informere om de produktionsmuligheder, som kan være aktuelle,

4) Gruppen skal udarbejde en rapport om mulighederne fremover for anvendelse af syntetiske drivmidler i de nordiske lande baseret på erfaringerne med de introduktionsforsøg, der pågår.

Endvidere godkendte energiministrene, at man som udgangspunkt for arbejdet i gruppen baserede sig på methanol som drivmiddel, men også belyste koblingen til andre brændstoffer.

I gruppen er repræsenteret de statslige myndigheder og berørte nordiske industrivirksomheder.

Arbejdsgruppen har i november 1982 afsluttet arbejdet med en omfattende udredning i henhold til ovennævnte mandat. Denne udredning indeholder i del 1 en kortlægning af anvendelsen af alternative drivmidler i Norden, og i del 2 en kortlægning af bestemmelserne i de enkelte lande på området.

I del 1 beskrives produktionsmuligheder, distribution, forbrug, helse, miljø og sikkerhed samt systemomkostninger. I del 2 gennemgås det eksisterende regelgrundlag vedrørende eksternt miljø (herunder behandling af giftige og farlige stoffer), arbejdsmiljø, brand, transport, afgifter m. v. og produktspecifikation. Endvidere gives der forslag til harmonisering af bestemmelserne på området.

Det er arbejdsgruppens opfattelse at man, ved gennemførelsen af denne kortlægning har skabt et nyttigt grundlag for andre internationale bestræbelser herunder mulighed for nordiske initiativer f.eks i EF's specialgruppe på området COST.

I foråret 1983 har Nordisk Ministerråd på denne baggrund taget initiativ til et internationalt symposium, hvor blandt andet repræsentanter fra EF-landene vil blive præsenteret for de nordiske planer på området.

Arbejdsgruppen har endvidere medvirket til at der nu er skabt kontakt mellem en lang række industri- og forskningsinstitutioner, der gennemfører virksomhed angående alternative drivmidler i Norden.

I og med disse foranstaltninger anser ministerrådet, at hensigten med rekommandationen er opfyldt.

Meddelande

om rekommendation nr 3/1981 angående samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer de nordiske regeringer på fellesnordisk basis å arbeide for internasjonale bestemmelser for såvel brennstoff som kjøretøy for å fremme bruken av alternative drivmiddel.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982: Der henvises til den i meldingen vedrørende rekommandation nr. 2/1981 angående samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljøkonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel givne redegørelse.

Meddelande

om rekommendation nr 4/1981 angående samordning av energiforskningen i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utrede mulighetene for en bedre samordning av energiforskningen i Norden.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Denne rekommendation er blevet behandlet løbende i Nordisk embedsmandskomité for industri- og energipolitik på komiteens energipolitiske møder.

Med henblik på at fremme det nordiske energiforsknings samarbejde vedtog de nordiske energiministre i februar 1982 at nedsætte en kontaktgruppe med repræsentanter fra de programstyrende organer, der årligt administrerer tildeling af ca 900 mil. DKK i støtte til energiforskningsprojekter i Norden. Kontaktgruppen har til opgave at drøfte og koordinere energiforskningsindsatsen i de nordiske lande, herunder vurdere mulighederne for fælles nordiske demonstrationsprojekter. Gruppen har repræsentanter for Energiministeriet i Danmark, Handels- og industriministeriet i Finland, Industridepartementet i Island, Energiforskningsnämnden, Nämnden för energiproduktionsforskning, Styrelsen för teknisk utveckling samt Byggeforskningsrådet fra Sverige, Norges teknisk-naturvidenskabelige forskningsråd samt Norges almenvidenskabelige forskningsråd. Gruppens opgaver omfatter hele energiforskningsområdet dog undtaget atomenergiområdet, hvor Nordisk Kontaktorgan for Atomenergispørgsmål (NKA) fortsat har ansvaret for det nordiske samarbejde. Gruppen mødes regelmæssigt og søger at fremme det nordiske energiforsknings samarbejde, bl. a. ved at støtte nordiske energiforskningsseminarer og symposier. Fra efteråret 1982 støttes således en række symposier og seminarer inden for emnerne:

Varmepumper, biomasse, sæsonlagring af varme, tørveenergi, fjernvarmedistribution samt bølgeenergi.

Den nordiske kontaktgruppe har med henblik på en række mindre samarbejdsaktiviteter oprettet en projektpulje. Af denne projektpulje finan-

sieres i 1983 tilskud til de nævnte seminarer samt følgende projekter: støtte til udgivelse af en nordisk katalog over mindre vindmøller, en nordisk katalog over små varmepumper, en nordisk undersøgelse af EDB-programmer, som benyttes i energiforskningen, en katalog over samtlige energiprojekter, der modtager offentlig støtte i de nordiske lande, samt en ordning, der muliggør støtte til forskerrejser mellem de nordiske lande.

Parallelt hermed undersøges mulighederne for et nærmere samarbejde mellem de prøvestationer for vedvarende energianlæg, som nu etableres eller er etableret i de nordiske lande. En række større projekter søges endvidere iværksat. Med støtte fra Energiministeriet i Danmark, Nämnden för energiproduktionsforskning i Sverige og Nordisk Industrifond er startet et projekt for samkøring af vind- og dieselanlæg. Forsøgsopstillingen skal opbygges ved Forsøgsanlæg Risø, mens Chalmers tekniska högskola skal udvikle styringsenheden.

Hermed anser Ministerrådet, at hensigten med rekommandationen er opfyldt.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandet**

Til Økonomisk utvalg er henvist melding om rekommandasjon nr. 4/1981/e vedrørende samordning av energiforskningen i Norden.

Av meldingen framgår at en kontaktgruppe med representanter for de viktigste programstyrende organer i de nordiske land ble nedsatt i februar 1982. Økonomisk utvalg konstaterer at gruppens arbeidsoppgaver som bl. a. er å drøfte og koordinere energiforskningsinnsatsen i de nordiske land, er et direkte svar på rekommandasjonen. Det er utvalgets oppfatning at kontaktgruppen kan bidra til å utvikle det nordiske forskningssamarbeid på en tilfredsstillende måte.

Utvalget ønsker at Ministerrådet i framtiden rapporterer om gruppens virksomhet på vanlig måte.

Etter utvalgets oppfatning synes rekommandasjonens intensjoner å være oppfylt.

Utvalget foreslår derfor

at Nordisk Råd tar meldingen om rek. nr. 4/1981/e vedrørende samordning av energiforskningen i Norden til etterretning og anser rekommandasjonen for ferdigbehandlet for Rådets vedkommende.

Stockholm, 21. januar 1983

Hallvard Bakke (A)

Jo Benkow (H)

Gunnar Berge (A)

Kjell Magne Bondevik (Kr. F.)

Povl Brøndsted (V)

Mikko Ekorre (Skdl)

Karen Thurøe Hansen (KF)

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Johan J. Jakobsen (Sp)

Paul Jansson (s)

Elver Jonsson (fp)

Anker Jørgensen (S)

Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp)

Gunnar Nilsson (s)

Formann

Sten Svensson (m)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällets svårigheter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd, med sikte på å avhjälpe de vanskeligheter som gruvsamfunnene møter når malmforekomstene minsker eller tar slutt, eller når gruvedriften av annen årsak bygges ned, å ta initiativ til

- at det blir vurdert f.eks. gjennom konsesjonslovgivningen å stille krav om at nedbyggingen/avviklingen skjer i planlagte former innenfor tilfredsstillende tidsrammer,
- at myndigheter og regionale utviklingsinstitusjoner i god tid utreder behovet for og planleggingen av alternativ virksomhet,
- at det skjer utveksling av erfaringer vedrørende ulike sider ved avvikling av gruvedrift,
- at samarbeidsmulighetene mellom nordiske gruveforetak utredes.

Nordisk embetsmannskomite for regionalpolitikk (NERP) vedtok på sitt møte i mai 1981 å oversende rekommandasjonen til NERP's Basprosjekt for videre behandling.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Basprosjektet har til oppgave å kontinuerlig sammenstille og analysere basisdokumentasjon om de regionale forhold i Norden, som bakgrunn for utvikling av det regionalpolitiske samarbeidet. Virksomheten omfatter løpende rapporteringsarbeid (bl. a. utarbeidelse av årsrapporten som behandler den regionale befolknings- og sysselsettingsutviklingen i Norden), ulike typer spesialutredninger osv.

Basprosjektet har i 1981 og 1982 gjennomført utredning om hvordan problemene i "tynande" gruvesamfunn kan avhjelpes. Hovedvekten i utredningen ligger på informasjons- og erfaringsutveksling. Man har i prosjektet ikke ansett det formålstjenlig å komme med forslag til felles løsningsmodeller for gruvesamfunnenes problem i de forskjellige land. Derimot kan den typologi som er laget over gruvesamfunnene gi en antydning om vilkårene for å løse problem i ulike typer gruvesamfunn. Baspro-

sjektets rapport vil foreligge ferdig trykket ved årsskiftet 1982/83 og vil da straks bli oversendt til Nordisk Råds organer. NERP er innstilt på å videreføre arbeidet i 1983.

Når det gjelder samarbeidet mellom grensetiltak kan meddeles at det norske Orkla Industrier A/S og det finske selskapet Outokumpu OY har inngått en avtale om videre drift av gruvevirksomheten på Løkken.

Meddelande

om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samarbetsåtgärder rörande fiskodling

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta tiltak for å utvikle det nordiske samarbeidet på fiskeoppdrettsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Hittills har respektivt nordiskt samarbete inom ministerrådskomplexet begränsat sig till några projekt rörande s. k. "Ocean ranching" och havslaxodling som en del av regionalpolitiskt samarbete samt ett mindre projekt rörande genbanksarbete för fisk.

Eftersom Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor fungerar som ett nordiskt forum för fiskerimyndigheterna och näringar har ministerrådssekretariatet hemställt till organet frågan om önskvärda och möjliga åtgärder med tanke på Nordiska rådets rekommendation. Kontaktorganet har också frågats, om det anser sig kunna fungera som ett koordinerande och verkställande organ – i nödvändigt samarbete med Nordiska ämbetsmannakommittén för jord- och skogsbruksfrågor – för de tänkta åtgärderna.

På grund av denna hemställning har kontaktorganet beslutat att tillsätta en utredning med uppgift att undersöka behovet för nordisk samverkan på hela akvakulturområdet. Detta omfattar förutom odling av fisk, även musslor, kräftor och alger. Kontaktorganet anser att framtida nordiskt samarbete särskilt skall koncentrera sig om följande områden:

- a. Kartlegging av miljø og forurensningsproblem i forbindelse med oppdrett av laksefisk. Identifikasjon av metoder for å begrense forurensning særlig ved oppdrett i ferskvann.
- b. Utvikling av undervisningstilbud for fagkonsulenter, samt teknisk og administrativt personell innen fiskeoppdrett. Systemer i formidling av fagkunnskap til næringens utøvere.
- c. Identifikasjon av årsaker til patologi på oppdrettsfisk og utvikling av vaksiner for bekjempelse av sykdommer i fiskeoppdrett.
- d. Nærings-fysiologisk forsøk, særlig utvikling og testing av fôrtyper for bruk i oppdrett av laksefisk under ulike miljøforhold.

e. Gjensidig informasjon og samarbeid om tekniske og økonomiske spørsmål i forbindelse med settefiskoppdrett for matfiskproduksjon og kulturbetinget fiskeri.

f. Statistikk om produksjonsvolum i fiskeoppdrett i de ulike nordiske land, basert på definerte målsetninger fra Det internasjonale Råd for Havforskning (ICES).

Ministerrådet har beviljat 75.000 NOK for gjennomføringen av utredningen under år 1983. Ministerrådet avvaktar forslag från kontaktorganet efter att utredningen färdigställts.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 13), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 14), meddelandena om rekommendationerna 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport, nr 6/1981 angående utveckling av samlarbetsåtgärder rörande fiskodling, nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring och nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri.

(Se C 1: Bilaga 21)

Meddelanden

om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete

(Överlämnade av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att till rådets 30:e session 1982 lägga fram konkret förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete samt att i detta syfte uppta förhandlingar och genomföra erforderliga kompletteringar av beslutsunderlaget i enlighet med vad som aviseras i ministerrådsförslaget B 31/k.

Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Ved 29. rådssession meddelte ministerrådet bl. a., at et utredningsarbejde var blevet gennemført og at en remissbehandling af udredningens hovedrapport havde fundet sted.

Den fortsatte beredning af sagen fremgår af Nordisk Ministerråds beretning om kulturelt samarbejde 1981, kapitel 3, afsnit 10.

Fra dansk side valgte man ikke at stille sig bag ministerrådets vedtagelse fra november 1981 om øget nordisk radio- og TV-samarbejde. På denne baggrund blev sagen behandlet på Nordisk Råds 30. session 1982. Denne behandling førte frem til *rekommendation nr. 3/1982*, som rekommanderer regeringerne i Finland, Island, Norge og Sverige at optage forhandlinger med henblik på at træffe aftale om den fortsatte udvikling af et radio- og TV- samt telesamarbejde baseret på overføring via et satellitsystem. Ministerrådet opfatter i princippet rekommandationen som afskrevet. Med hensyn til realitetsbehandlingen vil den komme til udtryk i rekommandation nr. 3/1982 om hvilken der er afgivet særskilt meddelelse.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete.

Det förslag som i rekommendationen avses avgavs till Nordiska rådet i november 1981 (B 36/k), men återkallades sedan Danmarks regering meddelat att den inte stöder detta. Arbetet bedrivs numera med utgångspunkt i rekommendation nr 3/1982 angående ökat radio- och TV- samt telesamarbete i Norden.

Med hänsyn härtill anser utskottet att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 7/1981 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Gudnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kemppainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tyfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjäniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 8/1981 angående de nordiska författarkurserna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att stöda de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö genom årligt bidrag.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Nordiska författarkurser har hållits på Nordens folkhögskola Biskops Arnö varje år under en rad av år. I samband med att kurserna togs upp på den fasta nordiska kulturbudgeten 1981 förutsattes att kurserna, av budgetskäl, endast skulle återkomma vart annat år. I samband med beredningen av budgeten för 1983 beslutades att författarkurserna igen skall få ett årligt stöd från den nordiska kulturbudgeten.

Enligt ministerrådets uppfattning är intentionerna med rekommendationen uppfyllda.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 8/1981 angående årligt bidrag till de nordiska författarkurserna på Biskops-Arnö.

Meddelas att ministerrådet i samband med beredningen av den nordiska kulturbudgeten för 1983 beslutat att författarkurserna skall få ett årligt stöd över kulturbudgeten.

Utskottet finner att syftet med rekommendationen kunnat uppnås och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 8/1981 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eiður Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 9/1981 angående de nordiska författarstipendierna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de Nordiska regeringarna att utöka antalet författarstipendier för studieresa till annat nordiskt land.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Rekommendationen är riktad till de nordiska regeringarna. Kultursekretariatet känner inte till att några speciella nationella åtgärder med anledning av rekommendationen har vidtagits.

Kultursekretariatet har ånyo tillskrivit de nationella myndigheterna om vilka eventuella åtgärder som har vidtagits eller som överväges.

Meddelande

om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasiet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utarbeta en nordisk litteraturantologi för gymnasiet.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Beträffande behandlingen av denna rekommendation hänvisas till meddelande om *rekommendation nr 12/1977*.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1981 angående utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta en utbytes- och stipendieordning för nordiska bildkonstnärer.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Frågan om en utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer har aktualiserats i anslutning till Nordiskt konstcentrums verksamhet. På initiativ av konstcentrums styrelse tillsattes 1979 en utredning om nordiska gästateljéer för bildkonstnärer.

Denna utredning har senare beretts i kulturavtalets organ och givit upphov till en sekretariatspromemoria som tillsänts konstcentret. Konstcentret har därvid kommit med konkreta förslag när det gäller tre typer av insatser som är tänkbara för att skapa en gästateljéordning, nämligen

- lokaler som är lämpliga för gästateljéer
- ekonomiskt stöd till bildkonstnärer i samband med utnyttjandet av ateljéer
- information om befintliga ateljéer

På ministerrådets möte 1 juni 1982 beslutades att hemställa till de nationella myndigheterna att undersöka möjligheterna att skaffa fram ateljéer i varje nordiskt land. De nya ateljéerna förutsattes bilda ett nordiskt gästateljénät tillsammans med de existerande verkstäderna på Nordiskt konstcentrum, Sveaborg. Det blev också förutsatt att ett eventuellt ateljénät bör administreras av Nordiskt konstcentrum.

Med anledning av detta har de nationella myndigheterna i Danmark, Island, Norge och Sverige samt Julianehåbs kommun i Grönland anmodats om en rapport om möjligheterna för inrättandet av flera gästateljéer. I Nordens Hus i Tórshavn inredes nu en ateljé för konstnärer som förhoppningsvis kan ingå i en ordning med ett gästateljénät i Norden.

Frågan om en stipendieordning för konstnärer som skall bruka gästateljéerna bör enligt ministerrådets beslut prövas i samband med 1984 års budget och senare års budgetbehandlings.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att fortsatt utveckla de nordiska forskarkurserna.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Ministerrådet har noterat sig Nordisk Råds kulturudvalgs betänkning om meddelelsen på denne rekommandation 1981¹. Kulturudvalget henviser her til ønsket om at ændre forskerkurserne, således at der åbnes op for at arrangere tilbagevendende og ambulerende kurser uden en udvidelse af bevillingsrammen for de nordiske forskerkurser. Efter ministerrådets opfattelse forhindrer mandatet for forskerkursernes styrelse *ikke* afholdelse af tilbagevendende eller ambulerende kurser. Styrelsen har imidlertid i sin prioritering hidtil lagt vægt på nye emner, således at et kursus kun gentages ganske få gange uanset behov.

Rektorerne for de tekniske læreanstalter har i en skrivelse til ministerrådet peget på, at den metode, hvorefter styrelsen for de nordiske forskerkurser indkalder forslag til kurser er mindre egnet inden for det tekniske område. Ministerrådet har i den anledning anmodet styrelsen for forskerkurserne og rektorforsamlingen for de tekniske læreanstalter om i fællesskab at udarbejde en rapport, som skal belyse mulighederne for at oprette tekniske forskerkurser inden for regie af nordiske forskerkurser. Ministerrådet forventer, at denne rapport på en række områder vil kunne belyse parallelle problemer inden for andre fagområder. Man vil afvente denne redegørelse inden man vil gå ind i overvejelser om en eventuel omlægning af de nordiske forskerkurser.

¹ Se Nordiska rådet, 30:e sess., s. 2360.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1981 angående turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att ställa nödvändiga resurser till förfogande för att skyndsamt kunna slutföra pågående utredningar samt vidta därav påkallade åtgärder i syfte att minimera turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

Rapport fra prosjektet "Toleransenivå for reiseliv i lokalsamfunn" vil foreligge før utgangen av 1982. Ett av avsnittene i rapporten behandler turismen og naturgrunnlaget. I de aktuelle områdene har turismen ulik betydning. Dette gjelder både i størrelse og sesongmessig tyngdepunkt. Konklusjonen i dette avsnittet er at et dominerende turistpreg synes å ha negative effekter på naturmiljøet. Områder med størst sommertrafikk er mest utsatt.

I 1984 planlegges en konferanse hvor resultatene fra prosjektene "Turismens effekter på økonomi og sysselsetting", "Toleransenivå for reiseliv i lokalsamfunn" samt "Nordiske markedsundersøkelser" knyttes sammen i en metodologisk enhet som på grunnlag av "Swedish Check List"-metoden fra Gotland-seminariet 1978 kan tjene som instrument for turistplanlegging på lokalt og regionalt nivå.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljö-säkra sjötransporter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utarbeta ett åtgärdsprogram med syfte att åstadkomma miljösäkra sjötransporter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NÅT) påbörjade under 1981 en kartläggning av vad som hittills gjorts och vad som planeras i de olika nordiska länderna i syfte att öka miljösäkerheten vid sjötransporter. Kartläggningen syftar till att klargöra om något särskilt projekt behöver inledas för att uppnå ändamålet med rekommendationen. Av kartläggningen kvarstår nu huvudsakligen sammanställningsarbetet.

Meddelande

om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att inom internationella samarbetsorgan samfällt verka för ökad miljösäkerhet vid sjötransporter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Det hänvisas till meddelande över rekommendation *nr 14/1981* i vilket det informeras om kartläggning på området i NÄT:s regi.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1981 angående internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att internationellt arbeta för att internationella bestämmelser för transport av farligt gods med olika transportmedel harmoniseras.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Det finns internationella överenskommelser med bestämmelser om transport av farligt gods för alla transportslag. De nordiska länderna tillämpar i stor utsträckning bestämmelserna i de överenskommelser som har betydelse för respektive land.

Under Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor, NÄT, har under år 1982 påbörjats ett projekt som syftar till att underlätta säkra transporter av farligt gods mellan de nordiska länderna. Bl. a. arbetar projektgruppen med att finna former för ett ökat nordiskt samarbete i de större internationella organisationerna, framför allt de organisationer som arbetar med de två väg- och järnvägsöverenskommelserna ADR och RID.

Av Nordiska ministerrådets budget för år 1983 har 119 000 NOK avsatts för projektet.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1981 angående nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att arbeta för harmonisering inom Norden av bestämmelser för transport av farligt gods.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Det hänvisas till meddelandet över rekommendation *nr 16/1981* i vilket det informeras om ett projekt om transport av farligt gods i NÄT:s regi.

Meddelande

om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafik-säkerhet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

1. att i syfte att öka trafiksäkerheten i Norden arbeta för att vägarna i Norden förses med vägbeläggning med goda ljusreflexionsegenskaper, exempelvis ljus vägbeläggning och beläggning med grov yttextur och
2. att intensifiera pågående forskning om vägbeläggnings betydelse ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

På möte i Nordisk Embetsmannskomiteé for Transportspørsmål (NET) høsten 1981, ble det besluttet å igangsette en undersøkelse for å få klarlagt hva Nordisk Råds rekommandasjon om lyse vegdekker vil innebære i forhold til nåværende praksis, hvilke erfaringer man har når det gjelder de ytringer som framkom til medlemsforslaget og på hvilke områder man mener forskningen bør intensiveres.

Ved henvendelse til NET's planeringsutskott for väg- och trafikforskning ble det fremskaffet en promemoria med sammenfatning av synspunkter som kunne gis uten tids- og kostnadskrevende utredninger. Denne promemoria, datert 5. mai 1982, bygger for en overveiende del på materiale fra en uformell internordisk samarbeidsgruppe for mørketrafikk. Planeringsutskottet ga samtidig uttrykk for at hele komplekset vedrørende mørketrafikk er et av de mest vesentlige i diskusjonen om trafiksikkerhet og sa seg beredt til, sammen med nevnte arbeidsgruppe, å legge fram konkrete forslag til felles nordiske prosjekt.

NET vil drøfte disse spørsmål på sin ekspertkonferanse i januar 1983, hvor også arbeidsdelingen med NTR vil bli tatt opp.

Meddelande

om rekommendation nr 19/1981 angående reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet antaga ett reviderat program för samarbete i arbetsmiljöfrågor samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med Nordiska rådet och arbetsmarknadens parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska arbetsmiljösamarbetet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Ministerrådet (arbetsmiljöministrarna) antog i enlighet med Nordiska rådets rekommendation ett reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet i juli 1981.

Revideringen av programmet skedde i samråd med arbetsmarknadens parter, vilkas roll i samarbetet samtidigt förtydligades. Egna avsnitt om arbetstid och arbetsanpassning samt den nya teknologins samband med arbetsmiljön medtogs i det reviderade samarbetsprogrammet. Ökade insatser för förebyggande av arbetsolycksfall eftersträvades samtidigt som betydelsen av föregripande arbetarskyddsåtgärder betonades.

Det nordiska samarbetet på arbetsmiljöområdet omspannar de flesta delområden och verksamhetsformer, som nämns i samarbetsprogrammet. Programmet konkretiseras genom en åtgärdsförteckning, som behandlas och utvecklas i samråd med arbetsmarknadens parter. Parterna deltar även i behandlingen av budgetprogram och projektbudget.

Rapportering om genomförandet av samarbetsprogrammet ges årligen i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C1).

Samarbetsprogrammets struktur, principer, målsättningar och innehåll i övrigt värderas på nytt efter en tvåårs period dvs. år 1983. En konkretisering av programmet skulle vara möjligt samtidigt som programmets struktur kunde utvecklas.

Meddelande

om rekommendation nr 21/1981 angående nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att med beaktande av de synpunkter som framförts från Nordiska rådets sida snarast ingå en överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet i enlighet med framlagt ministerrådsförslag.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

En överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet undertecknades av Nordiska ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 25 augusti 1981 och kommer att träda i kraft sedan samtliga länder ratificerat överenskommelsen vilket beräknas ske under år 1983. En särskild arbetsgrupp har tillkallats med uppgift att följa tillämpningen av överenskommelsen.

Ministerrådet anser för sin del att syftet med rekommendationen är uppfyllt.

Meddelande

om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i skyndsam ordning vidtaga åtgärder för ett fördjupat och vidareutvecklat nordiskt samarbete avseende förebyggande åtgärder, behandling och information i syfte att bekämpa missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

De nordiska social- och hälsovårds- samt justitieministrarna möttes i Stockholm den 19 februari 1982 för att diskutera narkotikasituationen i Norden.

Vid mötet konstaterades att enighet råder kring de narkotikapolitiska frågorna. Man beslutade att vidta en rad åtgärder i syfte så långt som möjligt begränsa missbruket och den illegala handeln med narkotika.

Förutom ett närmare samarbete mellan tull- och polismyndigheterna beslutade man att anordna nordiska seminarier för narkomanvårdspersonal och för personal verksam med informations- och upplysningsfrågor beträffande missbruk av bl. a. cannabis. Ministrarnas oro över cannabismissbruket i Norden kom dessutom till uttryck i ett beslut att uppdraga åt det nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor att genomföra en nordisk sammanställning av forskningsresultat beträffande missbruk av cannabis.

En särskild tjänst vid världshälsoorganisationens (WHO) huvudkontor i Genève med ansvar för organisationens alkoholprogram har tillsatts för en två-årsperiod fr. o. m. våren 1981. Detta har varit möjligt tack vara ekonomiska bidrag från de nordiska länderna.

Det nordiska samarbetet mot rusmedelsmissbruk måste huvudsakligen ske genom samordning av nationella insatser. Detta gäller såväl tull- och polisarbete som insatser på det sociala och medicinska området. Det föreligger en klar ambition att successivt förbättra detta samarbete.

Meddelande

om rekommendation nr 23/1981 angående förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att tillföra Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning och Nordiska hälsovårdshögskolan förstärkta resurser för intensifierade insatser på rusmedelsområdet beträffande forskning respektive utbildning.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Från och med år 1981 har Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning tillförts två tjänster. Det gäller en projektsekreterare och en kontorsassistent.

Nämndens verksamhet går i enlighet med dess mandat inte ut på att i egen regi driva nordiska forskningsprojekt utan snarare på att initiera och planera sådana projekt. Nämndens resurser för detta är för närvarande tillräckliga.

Vad beträffar Nordiska hälsovårdshögskolan beaktas rusmedelsproblematiken i stor utsträckning inom de olika utbildnings- och forskningsområdena.

Meddelande

om rekommendation nr 24/1981 angående internationellt samarbete på rusmedelsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att uppträda gemensamt i internationella organisationer samt att verka för att effektiva åtgärder vidtages för att stävja missbruket av alkohol, narkotika och psykofarmaka.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Samordning av de nordiska ländernas agerande inom världshälsovårdsorganisationen (WHO) – främst inför dess årliga församling – sker bl. a. genom de nordiska hälsodirektörmötena. Detta har resulterat i ett väl samordnat agerande i församlingen och andra WHO-möten.

Även beträffande andra internationella organisationer förekommer ett väl utvecklat informellt samrådsförfarande. Såväl departement/ministerier som myndigheter deltar i detta arbete.

Inom narkotikaområdet spelar det nordiska kontaktmannaorganet för narkotikafrågor en viktig roll. Detta gäller inte minst agerandet inom FN:s narkotikakommission.

Ministerrådet anser för sin del att syftet med rekommendationen är uppfyllt.

Meddelande

om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att bygga ut den förebyggande fritidsverksamheten för barn och unga genom att bland annat upprätta flera fritidsklubbar samt att få till stånd ett erfarenhets- och informationsutbyte på nordiskt plan beträffande efter- och vidareutbildning av ungdomsledare.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Under hösten 1982 har en förstudie genomförts till ett projekt om fritidsaktiviteter för barn och ungdom. Syftet med projektet – som kommer att inledas år 1983 – är att belysa skillnader och likheter i fråga om utbudet av förebyggande fritidsverksamhet i de nordiska länderna.

Efter- och vidareutbildning av ungdomsledare kan komma att tas upp i samband med diskussionerna kring ett utökat nordiskt samarbete om efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal.

Meddelande

om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefria alkoholförsel

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för enhetliga regler som innebär begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Vurderingen af rekommendationen er sket i en arbetsgrupe under Ministerrådet.

Arbetsgruppens rapport blev afgivet i efteråret 1982. Rapporten vedlægges som *Bilag* til denne melding.

Som det fremgår af rapporten vil det være forenet med betydelige vanskeligheder at opfylde rekommendationen. Arbejdsgruppen har herved peget på følgende forhold:

1. De nordiska länderna har till en viss grad olika restriktioner på området och i övrigt olika inställning till alkoholpolitiken. Detta framgår bl. a. av de remissvar, som lämnats i anledning av medlemsförslaget.

2. Den internationella utvecklingen kommer antagligen att gå mot en större liberalisering.

3. Det finns enligt arbetsgruppens åsikt inte något sådant internationellt forum där en diskussion i rekommendationens syfte kan under rådande förhållanden föras framgångsrikt.

4. Alla nordiska länder tillämpar redan begränsningar i rätten till tull- och skattefrihet. Det gäller t. ex. krav på en viss tids bortovaro. Resandena måste också ha uppnått en viss ålder. Som en följd av den nordiska provianteringsöverenskommelsen begränsas bl. a. försäljningen på s. k. korta rutter.

5. De nordiska länderna har i och för sig strävat efter att tillämpa gemensamma bestämmelser. Om ett nordiskt land trots detta finner det nödvändigt att vidta åtgärder som syftar till en begränsning i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholförsel får detta enligt arbetsgruppens mening övervägas med hänsyn till förhållandena i detta land. Sådana åtgärder förutsätter emellertid överläggningar med övriga berörda nordiska länder.

Samtidigt måste beaktas att betydande kontrollproblem kan uppstå om åtgärder inte sker i samverkan mellan berörda nordiska länder.

På baggrund af Arbejdsgruppens forannævnte slutsatser finder Ministerrådet at videre opfølgning næppe vil kunne tilgodese rekommandationens målsætning.

*BILAGA 1***Rapport från Arbetsgruppen beträffande rek. nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel****1. Rekommendationen 26/1981**

Enligt rekommendationen rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för enhetliga regler som innebär begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror.

2. Tull- och skattefri införsel av alkoholvaror

De bestämmelser om tull- och skattefri införsel av alkoholvaror som gäller i de nordiska länderna kan sammanfattas på följande sätt.

I *Finland, Island* och *Sverige* får resande tull- och avgiftsfritt införa 1 liter spritdrycker och 1 liter vin, eller då inga spritdrycker medförs, 2 liter vin. I *Norge* gäller samma regler, dock är kvantiteten spritdrycker begränsad till 3/4 liter.

I *Danmark* får resande medföra 1 flaska spritdrycker av normal storlek (0,70–1 liter) eller 2 liter starkvin samt 2 liter lättvin (1,5 liter spritdrycker eller 3 liter starkvin samt 3 liter lättvin vid inresa från EG-land).

Resande till *Finland, Norge, Sverige* och *Danmark* får vidare tull- och avgiftsfritt införa 2 liter öl. Resande till *Island* kan välja mellan öl och vin. Om endast öl medförs får högst 12 flaskor (inte större än 0,5 l) införas.

För resande som är bosatt i inreselandet gäller i de olika länderna bestämmelser om viss tids utlandsvistelse för att tull- och avgiftsfrihet skall medges. I *Finland, Norge* och *Sverige* är förutsättningen att utlandsvistelsen har varat mer än 24 timmar (i *Finland* och *Sverige* dock ej om inresan sker med flyg i yrkesmässig trafik). I *Danmark* skall utlandsvistelsen ha varat minst två dygn, dock inte beträffande lättvin. När det gäller öl får efter två dygns vistelse utanför *Danmark* medföras öl enligt de för "andra varor" gällande bestämmelserna (värdegräns).

I samtliga länder gäller att tull- och avgiftsfriheten endast kan utnyttjas av resande som uppnått en viss ålder. I *Finland, Island, Norge* och *Sverige* skall den resande ha fyllt 20 år. I *Finland* gäller dock 18 år i fråga om vin och öl. I *Danmark* är minimiåldern 17 år när det gäller spritdrycker och vin.

Situationen och utvecklingen i EG är av särskilt intresse bl. a. med hänsyn till att EG:s regler är bindande för *Danmarks* del. När det gäller förhållandena till tredje land är det inte aktuellt med några ändringar i EG:s regler.

När det gäller förhållandena inom EG är emellertid målsättningen att avlägsna alla former av restriktioner för införsel av varor mellan länderna.

härunder också för införseln av alkohol. Förutsättningen skall dock vara att varorna beskattas i ett EG-land. Olikheterna i skattenivån i de olika länderna har dock hittills hindrat större framsteg på detta område. De särskilda bestämmelser som gäller i Danmark, bl. a. 2-dygnregeln, avser man att söka upprätthålla.

De tullfritt införda alkoholvarorna köps antingen i länder där priserna är låga eller skattefritt på särskilda försäljningsställen. Sådan skattefri försäljning kan ske ombord på färjor eller flygplan i utrikestrafik eller i s. k. tax free shops på flygplatser eller i hamnar.

Mellan Sverige, Danmark, Finland och Norge träffades år 1968 en överenskommelse angående proviantering av passagerarfartyg i trafik mellan hamnar i dessa länder (den nordiska provianteringsöverenskommelsen). Syftet med överenskommelsen var att förenkla tullkontrollen av resandefrafiken och att skapa en effektiv kontroll av försäljningen och serveringen av obeskattade varor på passagerarfartygen. Överenskommelsen reglerar bl. a. med vilka obeskattade varor proviantering får ske för försäljning till passagerare från kiosker eller liknande försäljningsställen ombord. Vid s. k. korta rutter (fartygs- och flyglinjer) tillåts inte försäljning av skattefria alkoholvaror och därmed inte heller tullfri införsel. Som exempel härpå kan nämnas Öresundstrafiken.

Det kan i detta sammanhang nämnas att ett slopande av den skattefria försäljningen vid resor mellan EG-länderna har varit uppe till diskussion inom EG utan att man kunnat nå enighet.

3. Internationella överenskommelser

Frågan om tullfritt införande av alkoholvaror har behandlats i olika internationella sammanhang. Utgångspunkten har här i första hand varit att genomföra förenklingar i turisttrafiken bl. a. genom att införa enhetliga regler.

Danmark, Finland, Norge och Sverige har anslutit sig till FN-konventionen den 4 juni 1954 om tullåttnader till förmån för turisttrafiken. Denna konvention tillkom som ett resultat av FN:s konferens om tullformaliteter vid tillfällig införsel av privata vägfordon och vid turisttrafik. Enligt konventionen skall de fördragsslutande parterna tillåta en turist att tull- och avgiftsfritt få införa bl. a. en flaska vin av normal storlek och 1/4 liter spritdrycker. Som "turist" anses enligt konventionen en resande som inte är bosatt i inreselandet men avser att uppehålla sig där minst 24 timmar.

Norge har anslutit sig till konventionen utan förbehåll, medan Danmark, Finland och Sverige gjort förbehåll bl. a. för alkoholvaror när det gäller personer bosatta i de nordiska länderna.

Inom OEEC/OECD har också behandlats frågor om tullåttnader för turister. Enligt beslut av OECD:s råd den 20 juli 1965 har rekommenderats olika åttnader för internationell turism. Rådsbeslutet innehåller liksom

FN-konventionen vissa minimibestämmelser om tull- och avgiftsfri införel. En turist från ett icke europeiskt land skall tull- och avgiftsfritt få medföra en flaska vin och en flaska sprit. Europeiska turister skall få medföra en flaska vin och 1/2 liter spritdrycker. Turister, som är bosatta i inreslandet, skall vid återkomsten få medföra 1 flaska vin och 1/4 liter spritdrycker.

De nordiska länderna har anslutit sig till OECD:s rådsbeslut, dock med reservation för varor som har köpts i obeskattat skick på vissa korta rutter.

Frågan om införel av alkoholdrycker har också behandlats inom Internationella tullsamarbetsrådet (Customs Cooperation Council – CCC). Det avtal om förenkling och harmonisering av tullförfaranden som tullsamarbetet slöt i Kyoto den 18 maj 1973, dvs. den s. k. Kyotokonventionen, bygger också på principerna i New York-konventionen. I en särskild bilaga¹ som utarbetats inom tullsamarbetsrådet har angivits de regler som bör gälla i fråga om resandes rätt att ta med sig varor tull- och avgiftsfritt. När det gäller alkoholvaror föreslås att resande skall få medföra 2 liter vin och 1 liter sprit. Inget av de nordiska länderna har hittills accepterat denna bilaga.

Även inom Nordiska rådet har resandereglerna varit uppe till behandling vid flera tillfällen. Frågan om tullfritt införel av alkoholdrycker behandlades bl. a. i rekommendationerna nr 11/1957, nr 4/1961 och nr 24/1966. Dessa rekommendationer avsåg i första hand att nå fram till enhetliga nordiska regler.

Gemensamt för de nämnda överenskommelserna och rekommendationerna är att de avser de minimikvantiteter som resande bör ha rätt att få medföra. De nuvarande reglerna i de nordiska länderna motsvarar i stort sett allmän praxis.

4. Arbetsgruppens slutsatser

Enligt arbetsgruppens uppfattning kommer det att vara förenat med betydande svårigheter att uppfylla rekommendationen, nämligen att få ett samfällt nordiskt uppträdande på internationellt plan. Arbetsgruppen vill anföra följande.

1) De nordiska länderna har till en viss grad olika restriktioner på området och i övrigt olika inställning till alkoholpolitiken. Detta framgår bl. a. av de remissvar, som lämnats i anledning av medlemsförslaget.

2) Den internationella utvecklingen kommer antagligen att gå mot en större liberalisering.

3) Det finns enligt arbetsgruppens åsikt inte något sådant internationellt forum där en diskussion i rekommendationens syfte kan under rådande förhållanden föras framgångsrikt.

4) Alla nordiska länder tillämpar redan begränsningar i rätten till tull-

¹ Har ej tryckt.

och skattefrihet. Det gäller t. ex. krav på en viss tids bortovaro. Resandena måste också ha uppnått en viss ålder. Som en följd av den nordiska provianteringsöverenskommelsen begränsas bl. a. försäljningen på s. k. korta rutter.

5) De nordiska länderna har i och för sig strävat efter att tillämpa gemensamma bestämmelser. Om ett nordiskt land trots detta finner det nödvändigt att vidta åtgärder som syftar till en begränsning i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror får detta enligt arbetsgruppens mening övervägas med hänsyn till förhållandena i detta land. Sådana åtgärder förutsätter emellertid överläggningar med övriga berörda nordiska länder. Samtidigt måste beaktas att betydande kontrollproblem kan uppstå om åtgärder inte sker i samverkan mellan berörda nordiska länder.

BILAGA 2

Betänkande 1 av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Till Nordiska rådets social- och miljöutskott har hänvisats meddelande om *rekommendation nr 26/1981/s*. I rekommendationen hemställs till regeringarna i de nordiska länderna att genom samfällt uppträdande på internationellt plan verka för enhetliga regler som innebär begränsningar i rätten att tullfritt införa skattefria alkoholvaror.

Av meddelandet till 31:a sessionen framgår att värderingen av rekommendationen skett genom en av ministerrådet tillsatt arbetsgrupp. Arbetsgruppen har under 1982 avgett en rapport som finns bilagd till meddelandet. Arbetsgruppen pekar i sin rapport på ett antal svårigheter för att uppfylla rekommendationen, nämligen bl. a. att den internationella utvecklingen synes gå mot en större liberalisering. Social- och miljöutskottet konstaterar att syftet med denna rekommendation inte synes möjligt att uppnå.

Mot bakgrund av det ovan anförda föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet till handlingarna och anser att rekommendation nr 26/1981 för rådets del är slutbehandlad.

København, Helsingfors, Stockholm, Oslo, Reykjavík den 3 februari 1983

Margrete Auken (SF)

Kaj Bärlund (Sd)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Förman

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (s)

Heikki Järvenpää (Kok)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

BILAGA 3

Betänkande 2 av Nordiska rådets social- och miljöutskott över meddelandet

Vi har til denne sesjonen fått en fyldig melding fra Ministerrådet om rekommendasjon 26/1981 angående internasjonale begrensninger vedrørende skattefri innførsel av alkohol. Av meldingen fremgår at en arbeidsgruppe under Ministerrådet har vurdert rekommendasjonen. Av arbeidsgruppens rapport, som er vedlagt meldingen, fremgår at arbeidsgruppen mener "at det vil være forenet med betydelige vanskeligheter at opfylde rekommandationen". Ministerrådet, med utgangspunkt i arbeidsgruppens konklusjon meddeler: "På baggrund af Arbejdsgruppens forannævnte slut-satser finder Ministerrådet at videre opfølgning næppe vil kunne tilgodese rekommandationens målsætning".

Etter at Sosial- og miljøutvalget har avgitt sin betenkning har nye opplysninger kommet til utvalgets kjennskap.

Mot bakgrund av dette henstiller utvalget om å få fortsette å behandle rekommendasjonen.

Oslo, 23. februar 1983

Margrete Auken (SF)

Kaj Bärlund (Sd)

Rune Gustavsson (c)

Børge Halvgaard (FP)

Margit Hansen-Krone (H)

Asbjørn Haugstvedt (Kr.F.)

Formann

Sverrir Hermannsson (Sj.)

Tyra Johansson (s)

Grethe Lundblad (s)

Astrid Murberg Martinsen (A)

Sten Söderström (Skdl)

Bernhardt Tastesen (S)

BILAGA 4

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholinførsel

(Se sak E 34, s. 2759.)

Meddelande

om rekommendation nr 27/1981 angående samarbete på friskvårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att låta kartlägga de insatser som hittills gjorts för att förebygga sjukdom och misstrivsel och som syftar till en effektivisering av aktiviteterna på friskvårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

I det reviderade samarbetsprogrammet på social- och hälsovårdsområdet understryks betydelsen och behovet av förebyggande insatser.

Ministerrådet har avsatt medel för ett nordiskt projekt om sundhetspedagogik som kommer att inledas år 1983. En förstudie har genomförts under andra halvåret 1982. Projektet syftar till att utveckla och prova en modell för gemensam nordisk utveckling av sundhetspedagogik.

Även vissa delar av Nordiska hälsovårdshögskolans aktiviteter kan ses som led i den förebyggande verksamheten på hälsovårdsområdet.

Meddelande

om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att snarast möjligt vidtaga alla åtgärder som kan medverka till att minska arbetslösheten bland de unga.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Ungdomsarbetslösheten i Norden har på tross av aktiv innsats fra myndighetene fortsatt å øke også i 1982. På grunn av mangel på jevnførbar statistikk i de nordiske land, finnes det ikke sikre anslag på størrelsen av ungdomsarbetslösheten samlet i Norden.

Hovedvekten i arbeidet med tiltak som kan medvirke til å minske arbeidslösheten blant de unge vil finnes i de nasjonale arbeidsmarkedsprogrammer og opplegget for den generelle økonomiske politikk.

På nordisk plan har regjeringene gjennom Nordisk Ministerråd tidligere avsluttet en utredning om veier til arbeide for ungdom med sosiale hindre (*NU A 1980:6 "Arbete for alla"*) samt en omfattende analyse omkring ungdomsarbetslösheten og lagt fram en rapport om de forsøk med ungdomsgaranti som har vært gjennomført i de nordiske land (Ungdomsgaranti. Teori eller virkelighet, *NU 1981:7*) I denne rapporten understrekes behovet for å skape den samfunnsmessige tilstand der alle unge sa langt mulig garanteres reelle muligheter for utdanning og beskjeftigelse i samsvare med den enkeltes ønsker, forutsetninger og interesser, og med utgangspunkt i samfunnets behov og forutsetninger.

Disse to rapportene følges nå opp på nasjonalt plan av arbeidsmarkedsmyndighetene samt gjennom prosjekt "Sysselsetting for spesielle grupper på arbeidsmarkedet". Dette prosjektet har hittil resultert i en rapport "Arbetsmarknaden – öppen eller stängd?" (*NU 1980:1*). Dessuten er det under et prosjekt om arbeidsformidlingen og arbeidsgiverne hvor også representanter for arbeidsmarkedets parter medvirket, blitt tatt opp spørsmål om arbeidsgivernes holdning til unge arbeidsløse.

Rapporten "arbetsmarknaden – öppen eller stängd?" følges nå opp ved en bred nordisk og nasjonal remisshöring. Resultatene av denne vil sam-

men med rapporten bli tatt opp i et seminar som Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg arrangerer i 1983 om funksjonshemmede og arbeidslivet. I forberedelsene til dette seminaret inngår også samarbeid som er innledet med Handikaporganisasjonenes Nordiske Råd i forbindelse med et symposium denne organisasjonen arrangerer i Borås november 1982. Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg tar sikte på å foreta en bred gjennomgang av de ulike rapporter om ungdomsarbeidsløshet og ungdommenes forhold til arbeidslivet som er utarbeidet på nordisk og nasjonalt plan under det nordiske emneseminar for arbeidsmarkedsorganenes personell som arrangeres i 1983 over emnet "Arbeidsformidlingen og ungdomsarbeidsløsheten".

I alle de nordiske land pågår fortsatt praktiske forsøk i enkelte regioner med gjennomføring av ungdomsgaranti. Gjennom et paraplyprosjekt under Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg og Embetsmannskomiteen for nordisk kulturelt samarbeid er disse nasjonale forsøksprosjektene knyttet sammen, med sikte på utveksling av erfaringer og stimulering av nye virksomhetsformer. Representanter for disse lokalområdene (Aarhus amtskommune i Danmark, Jakobstad i Finland, Trondheim i Norge og Karlstad i Sverige) har i 1981 och 1982 deltatt i seminar om disse erfaringene. Virksomheten vil fortsette i 1983 med sikte på videre erfaringsutveksling og klarlegging av samarbeidsmodeller for arbeidsmarkedsmyndighetenes og undervisningsmyndighetenes felles planlegging og gjennomføring av tiltak for å sikre bredest mulig tilbud til de unge. I dette arbeidet har ministerrådet også kontakt med OECD's arbeide med ungdomsarbeidsløsheten. En bred evaluering av dette prosjektet planlegges for 1984.

I de enkelte land arbeider en videre med større grad av integrering av utdanning og arbeid. Også på nordisk plan er dette arbeidet tatt opp under paraplyprosjektet mellom arbeidsmarkedsmyndighetene og undervisningsmyndighetene.

Utsiktene for 1983 når det gjelder ungdomsarbeidsløsheten er imidlertid fortsatt urovekkende og gir vanskelig grunnlag for optimisme. En avgjørende forutsetning for økte muligheter til å redusere også ungdomsarbeidsløsheten vil finnes i den generelle økonomiske vekst landenes økonomiske politikk tar sikte på. Det er også viktig at utdanningen for de unge innrettes og dimensjoneres slik at den hjelper de unge til å få fotfeste på arbeidsmarkedet. Arbeidsmarkedspolitikken alene rår ikke over de nødvendige virkemidler som må til for å bremse økningen i ungdomsarbeidsløsheten.

Det bemerkes, at de enkelte lande muligvis vil supplere nærværende melding med egne nasjonale rapporter, som i givet fald fremlægges særskilt, men tjener som bilag til meldingen.

Meddelande

om rekommendation nr 29/1981 angående forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidareutveckla och fördjupa samordningen av i Norden förekommande forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Arbetet med att opfylda rekommendationen finder sted i en styringsgruppe under Nordisk Embedsmandskomité for miljøbeskyttelsesspørgsmål.

Gruppen blev oprettet i begyndelsen af 1981 og har følgende aktiviteter igang:

Gennemførelse af projektet: "Nordisk beregningsmodel for bilgasser." Projektets hovedmålsætning er at videreudvikle et svensk udkast til beregningsmetode, samordne pågående national virksomhed og arrangere et arbejdsseminar i december 1981. Dette projekt afsluttes i 1982 og der vil i 1983 blive gennemført et informationsseminar, hvor modellen præsenteres for en kreds af brugere.

Spørgsmålet om sammenhængen mellem bilgasser og langtidsvirkninger i form af kræft og skader på arveegenskaber anses for en væsentlig del af problematikken. I nordisk regie foregår samarbejdet om disse spørgsmål inden for rammerne af projektprogrammet om miljøeffekter af energiproduktion, MIL-2 projektet. Bilgasgruppen følger dette arbejde nøje og vil om nødvendigt foreslå supplerende projektarbejde.

I tilknytning til Nordisk Råds rekommendation nr. 9/1980 har bilgasgruppen diskuteret afgifter som virkemiddel for at reducere udslippet af bilgasser og bidraget med synspunkter.

Gruppen har endvidere udarbejdet sammenstillingsrapporter dels over status for situationen i de nordiske lande ang. bilgasser dels over drivstoffernes miljøpåvirkninger. Materialet vil danne baggrund for en drøftelse i ministerrådet af en aktiv og koordineret indsats i de nordiske lande til begrænsning af forureningen fra biltrafik. Området har ligeledes en høj

prioritet i det reviderede samarbejdsprogram på miljøområdet, som ministerrådet lægger frem for Nordisk Råd på sessionen 1983.

På internationalt plan samarbejdes på det forskningsmæssige område om at udnytte resultater fra andre lande. Endvidere kan der henvises til det arbejde, som gennemføres inden for ECE-konventionen om grænseoverskridende luftforurening i Europa, jvf. meddelelse om *rek. nr. 7/1978*. Inden for en anden del af ECE-samarbejdet, nemlig transportkomiteen, samarbejdes om fælles europæiske normer for udslip af forureninger fra køretøjer.

Meddelande

om rekommendation nr 30/1981 angående internationellt forsknings-samarbete beträffande fordonsavgaser

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för att fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö blir föremål för intensifierad forskning och att enhetliga regler fastställas.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Arbetet med att opfylla rekommendationen finder sted i en styrings-gruppe under Nordisk Embedsmandskomite for miljøbeskyttelsesspørgsmål.

Gruppen blev oprettet i begyndelsen af 1981 og har følgende aktiviteter igang:

Gennemførelse af projektet: "Nordisk beregningsmodel for bilgasser." Projektets hovedmålsætning er at videreudvikle et svensk udkast til beregningsmetode, samordne pågående national virksomhed og arrangere et arbejdsseminar i december 1981. Dette projekt afsluttes i 1982 og der vil i 1983 blive gennemført et informationsseminar, hvor modellen præsenteres for en kreds af brugere.

Spørgsmålet om sammenhængen mellem bilgasser og langtidsvirkninger i form af kræft og skader på arveegenskaber anses for en væsentlig del af problematikken. I nordisk regie foregår samarbejdet om disse spørgsmål inden for rammerne af projektprogrammet om miljøeffekter af energiproduktion, MIL-2 projektet. Bilgasgruppen følger dette arbejde nøje og vil om nødvendigt foreslå supplerende projektarbejde.

I tilknytning til Nordisk Råds rekommandation nr. 9/1980 har bilgasgruppen diskuteret afgifter som virkemiddel for at reducere udslippet af bilgasser og bidraget med synspunkter.

Gruppen har endvidere udarbejdet sammenstillingsrapporter dels over status for situationen i de nordiske lande ang. bilgasser dels over drivstoffernes miljøpåvirkninger. Materialet vil danne baggrund for en drøftelse i ministerrådet af en aktiv og koordineret indsats i de nordiske lande til

begrænsning af forureningen fra biltrafik. Området har ligeledes en høj prioritet i det reviderede samarbejdsprogram på miljøområdet, som ministerrådet lægger frem for Nordisk Råd på sessionen 1983.

På internationalt plan samarbejdes på det forskningsmæssige område om at udnytte resultater fra andre lande. Endvidere kan der henvises til det arbejde, som gennemføres inden for ECE-konventionen om grænseoverskridende luftforurening i Europa, jvf. meddelelse om rek. nr. 7/1978. Inden for en anden del af ECE-samarbejdet, nemlig transportkomiteen, samarbejdes om fælles europæiske normer for udslip af forureninger fra køretøjer.

Meddelande

om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendation har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige, at der mellem disse lande indgås en konvention om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres sprog i andet nordisk land i overensstemmelse med det udkast til konvention, der er optaget som bilag til ministerrådsforslag B 32/j om en nordisk sprogkonvention.

Nordiska ministerrådet meddelar den 13 december 1982:

Konventionen undertecknades i Svaneke på Bornholm den 17 juni 1981. Konventionen har ratificerats av Finland, Norge och Sverige. I Island skall man avge proposition till Altinget inom den närmaste framtiden. I Danmark undersöker man om konventionen påkallar ändringar i lagar eller administrativa stadganden.

Ministerrådet anser härmed för sin del rekommendationen nr 32/1981 slutbehandlad.

Meddelande

om rekommendation nr 1/1982 angående ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska länderans regeringar

1. att med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet ingå en ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad samt

2. att i särskild ordning på nationellt och nordiskt plan utarbeta tillämpningsföreskrifter i anslutning till överenskommelsen som skall tillställas Nordiska rådet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Den nye nordiske overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked ble undertegnet av arbeidsministrene i et ekstra ministerrådsmøte 6. mars 1982 i København. Til nå har den islandske og danske regjering ratifisert overenskomsten. Den finske regjeringen vil komme til å gjøre dette før riksdagsvalget i 1983, mens den norske og svenske regjeringen vil kunne ratifisere overenskomsten i løpet av høsten 1982. Dette medfører at overenskomsten kan bli gjort gjeldende fra 1. juni 1983.

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg har tatt opp arbeidet med å revidere retningslinjene for arbeidsformidlingssamarbeidet som i 1974 ble fastsatt av Nordisk arbeidsmarkedsutvalg i tilknytning til den tidligere overenskomsten. Dette arbeidet ventes å være avsluttet innen utgangen av 1982. I arbeidet inngår også konsultasjoner med arbeidsmarkedets parter på nordisk plan. Et forslag til nye retningslinjer vil bli lagt fram for berørte myndigheter og organisasjoner til uttalelse samt sendt Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg før NAUT i sitt møte i mai 1983 fastsetter de nye retningslinjene for arbeidsformidlingssamarbeidet.

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg har også arbeidet med å styrke samarbeidet når det gjelder den nordiske migrasjonen og en rapport om den nordiske migrasjonen i tidsrommet 1978–81 er lagt fram. Rapporten er trykket som NORD-publikasjon.

Meddelande

om rekommendation nr 2/1982 angående lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd

at give de arbejdsretlige spørgsmål en mere fremtrædende placering i det nordiske samarbejde,

at etablere et samarbejde mellem de nordiske landes regeringer og organisationerne på arbejdsmarkedet med henblik på gennem lovgivning eller på anden måde at gennemføre ensartede løsninger på arbejdsretlige spørgsmål af større rækkevidde og

at udvide det nordiske lovgivningsprogramms katalog af lovgivningsprojekter med lovgivning på arbejdsrettens område,

for herigennem på fællesnordisk grundlag blandt andet at videreudvikle demokratiet i arbejdslivet og løse de arbejdsretlige problemer, der er forbundet med indførelse og anvendelse af ny teknik.

Nordiska ministerrådet meddelar den 21 december 1982:

Ett nordiskt samarbete inom vissa delar av arbetsrättens område har förekommit redan tidigare och pågår för närvarande. Som exempel kan i första hand nämnas överenskommelsen om den fria nordiska arbetsmarknaden och den nordiska konventionen om social trygghet som reglerar vissa grundläggande frågor för nordiska medborgare som har anställning i ett annat nordiskt land.

Arbetsmiljölagstiftningen i de nordiska länderna är mycket likartad som följd av ett nordiskt samarbete. Ett kontinuerligt samarbete pågår då det gäller samordning av arbetarskyddsföreskrifter för tillämpning av arbetsmiljölagarna. För närvarande pågår ett projekt gällande effekterna av arbetstids- och ledighetslagstiftningen i Norden.

Vissa arbetsrättsliga aspekter har även tagits upp av en arbetsgrupp utsedd av ministerrådet för att utreda den grå arbetskraften. I detta sammanhang har särskilt problemen om anställningstrygghet vid företagsned-

läggningar och konkurser behandlats. Arbetsgruppen kommer att lämna sin slutrapport under år 1983.

I ministerrådsförslaget om en handlingsplan för datateknologiområdet föreslås att ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor redan 1983 får i uppdrag att intensivt samarbeta för att uppnå en bättre arbetsmiljö och arbetsorganisation vid bruk av datamaskiner och mikroelektronik i arbetslivet.

Många av de frågor som berörs i rekommendationen och det medlemsförslag som legat till grund för rekommendationen har emellertid inte behandlats av ministerrådets organ. Däremot har ett samarbete på arbetsrättens område förekommit sedan år 1980 mellan berörda ministerier, Island undantaget.

Arbetsrättsliga frågor regleras i en del av länderna genom lagstiftning eller genom kombination av både lagstiftning och avtal mellan arbetsmarknadens parter. I Danmark regleras arbetsrätten i stor utsträckning genom avtal mellan berörda parter på arbetsmarknaden.

Rekommendationen är omfattande och täcker ett vitt område men en klar avgränsning av begreppet arbetsrätt saknas i rekommendationen eller den dokumentation som redovisats i samband med antagandet av rekommendationen. Frågan bör därför ytterligare utredas innan planer för det praktiska uppföljandet av rekommendationen kan redovisas. Rekommendationen berör flera av ministerrådets samarbetsområden. Uppföljningen av rekommendationen har i första hand diskuterats i ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor samt i nordiska arbetsmarknadsutskottet. Ämbetsmannakommittén för arbetsmiljöfrågor har även diskuterat frågan med arbetsmarknadens parter.

Ministerrådet avser att fortsätta och utveckla det samarbete som redan etablerats på arbetsrättens område. Med utgångspunkt i det nationella lagstiftningsarbetet på arbetsrättens område och den rättsutveckling som sker genom kollektivavtal avser ministerrådet att låta undersöka hur ett arbetsrättsligt samarbete bäst bör kunna organiseras.

BILAGA 1

Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandet

Meddelelsen om rekommandationen viser, at der på en række specielle områder foregår et værdifuldt nordisk samarbejde om arbejdsretlige problemer. Juridisk udvalg anerkender betydningen heraf og tilskynder til fortsat at udvikle samarbejdet på disse områder.

Juridisk udvalg har også med tilfredshed konstateret, at dette også er ministerrådets hensigt, og at ministerrådet endvidere har til hensigt med udgangspunkt i det nationale lovgivningsarbejde på arbejdsrettens område og i den retsudvikling, som sker gennem kollektive aftaler, at lade undersøge, hvorledes et arbejdsretligt samarbejde bedst kan organiseres.

Redegørelsen indeholder imidlertid ikke nærmere oplysning om, i hvilken retning ministerrådets overvejelser i løbet af det forløbne år kan antages at gå, og nogen udtalelse af mere forpligtende karakter omkring rekommandationens centrale punkter indeholder meddelelsen ikke. Juridisk udvalg må derfor stærkt anbefale, at ministerrådet klargør de problemstillinger, som rekommandationen rejser, og som det er af betydning at få belyst. Før det er sket, er det vanskeligt for juridisk udvalg at medvirke i en prioritering af samarbejdet omkring den række af betydningsfulde spørgsmål, som det er ønskeligt, at der etableres et nordisk samarbejde om inden for rekommandationens rammer.

Juridisk udvalg skal derfor henstille, at ministerrådet i det kommende år fremskynder arbejdet med rekommandationen og skal på denne baggrund om den nu foreliggende meddelelse indstille, at

Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr. 2/1983 om lovgivningssamarbejde på arbejdsrettens område til efterretning og afventer ny meddelelse til næste ordinære session.

Oslo, den 20. februar 1983

Arne Andersson (m)

Lennart Andersson (s)

Halldór Ásgrímsson (F)

Guttorm Hansen (A)

Svend Jakobsen (S)

Gunvor Schnitler (H)

(Formand)

Jens Steffensen (KrF)

Asser Stenbäck (SkI)

Lars Werner (vpk)

Mogens Voigt (FP)

BILAGA 2

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående lagstiftningssamarbete på arbetsrättens område

(Se sak E 27, s. 2752.)

Meddelande

om rekommendation nr 3/1982 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige att uppta förhandlingar i syfte att träffa avtal om den fortsatta utvecklingen av ett radio- och TV- samt telesamarbete baserat på överföring via ett satellitsystem. Nordiska rådet förutsätter att utvecklingen av samarbetet sker inom ramen för Helsingforsavtalet, att Nordiska rådet hålls informerat om denna utveckling samt att en eventuell realisering av ett radio- och TV- samt telesamarbete via satellit underställs Nordiska rådets session.

Nordiska ministerrådet (industri-, kultur- och samfärdsministrarna) meddelar den 15 november 1982:

Nordisk Ministerråd (industri-, kultur- og samferdselsministrene) gjorde 27. mars 1982 følgende vedtak om nordisk radio- og TV-samarbeid via satellitt:

Nordiska ministerrådet konstaterar att det mellan regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige råder enighet om att en nordisk spridning av ländernas radio- och televisionsprogram via satellit på ett värdefullt sätt skulle tjäna den nordiska kulturgemenskapen samt öka de etniska och språkliga minoriteternas möjligheter att få del av kulturutbud och information på deras eget språk.

Ministerrådet konstaterar vidare att en nordisk programspridning via satellit även skulle ge invånarna möjlighet att välja ett programutbud av större omfattning och större bredd samt genom en ökad samverkan mellan rundradioföretagen skapa förutsättningar för programverksamhet som det enskilda landet inte har möjlighet till.

Vidare konstaterar ministerrådet att Nordiska rådet vid 30:e sessionen 1982 rekommenderat regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige att uppta förhandlingar i syfte att träffa avtal om den fortsatta utvecklingen av ett radio- och TV- samt telesamarbete baserat på överföring via ett satellitsystem. Nordiska rådet förutsätter att utvecklingen av samarbetet sker inom ramen för Helsingforsavtalet, att Nordiska rådet hålls informerat om

denna utveckling samt att en eventuell realisering av ett radio- och TV-samt telesamarbete via satellit underställs Nordiska rådets session.

Danmarks regering har tillkännagett att man inte avser delta i förberedelserna för att etablera ett nordiskt satellitsamarbete, men att man från dansk sida under vissa omständigheter kan komma att överväga att förhandla om ett eventuellt danskt deltagande i programverksamheten.

Ministerrådet beslutar mot denna bakgrund att med deltagande av de finländska, isländska, norska och svenska regeringarna inleda en studiefas som led i utvecklingen av ett radio- och TV- samt telesamarbete baserat på överföring via ett satellitsystem. Beslut om samarbetets fortsättning efter studiefasen fattas genom att särskilt avtal ingås efter att Nordiska rådet getts tillfälle att på nytt behandla ärendet.

Ministerrådet med Danmark avholdende fastsatte følgende retningslinjer for studiefasen:

1. Systemets omfattning

Studiefasen skall skapa underlag för att ett avtal skall kunna ingås mellan Finland, Island, Norge och Sverige angående en stegvis uppbyggnad av ett satellitsystem för utsändning av radio- TV-program samt för överföring av sådana andra teletjänster för vilka det bedöms lämpligt. I avtalstexten skall samarbetets omfattning preciseras och i övrigt anges de olika förutsättningarna som skall gälla.

Studiefasens arbete skall, med beaktande av Nordiska rådets rekommendationer och de kultur-, media- och industripolitiska mål som angetts i utredningsrapporten "Nordisk radio och TV via satellit" samt i den senare tillkomna industripolitiska rapporten, förbereda beslut om uppbyggnad av systemet.

I ett inledande skede kan ett programutbyte omfattande två eller tre TV-kanaler bli aktuellt. Dessa kanaler bör utnyttjas så att varje lands programföretag ges sändningsutrymme enligt en fastställd plan.

I ett senare skede bör samarbetet ta sikte på överföring av en TV-kanal till det östnordiska täckningsområdet från varje deltagande land. Det förutsetts härvid att de östnordiska länderna upplåter kanalutrymme till sändning av isländska TV-program till Östnorden. Under studiefasen behandlas närmare kanalkapaciteten för programsändningarna till Island.

Under utvecklingen och uppbyggnaden av systemet skall det även fortlopande prövas för vilka andra teletjänster än radio- och TV-överföring systemet bör utformas.

Systemet bör utformas så att möjligheterna bibehålles att senare efter särskilt beslut bygga ut samarbetet till att omfatta alla de TV-kanaler som deltagarländerna fått sig anvisade enligt den internationella frekvensplanen.

2. Tekniska förutsättningar

Till grund för studiefasens arbete ligger de speciella frekvensmässiga arrangemang som antogs vid Internationella Teleunionens världsadministrativa radiokonferens (WARC) 1977, samt att överföringarna i övrigt sker enligt de villkor som fastställs i ITU-konventionen och det därtill anslutna radioreglementet.

Under studiefasen bör bl. a. följande frågor belysas:

- Sändarrörelseeffekt för Öst- och Västnorden
- Systemets kapacitet för radio- och TV-sändningar
- Sändningskapacitet för andra teletjänster
- Riktlinjer för upphandling m. m.
- Uppskjutningsfarkost.

Inom ramen för studiefasen skall en teknisk och ekonomisk definition av satellitsystemet genomföras i sådana termer och sådan detaljeringsgrad att beslut om upphandling och etablering av systemet kan träffas på grundval härav.

Studiefasen bör bedrivas så att man tar till vara de erfarenheter och den kompetens som vunnits genom arbetet att utveckla andra satellitprojekt, särskilt Tele-X.

I arbetet bör det vidare klarläggas i vilken mån man kan tillgodogöra sig Tele-X-satelliten i ett inledande skede.

Om alternativa tekniska lösningar är tänkbara för systemets uppbyggnad skall i ett tidigt skede till ministerrådet redovisas förslag till inriktning av studiefasen i detta avseende.

3. Programmässiga förutsättningar

Under studiefasen bör det utarbetas alternativa förslag till hur programutbudet skall sammanställas i systemet.

Utgångspunkt för studiefasens programmässiga beredningsarbete skall vara att TV-kanalerna som är tillgängliga under inledningsskedet utnyttjas så att varje lands rundradioföretag tilldelas sändningsutrymme enligt en fastställd plan.

Översättningstjänsten i det utvidgade radio- och TV-samarbetet inriktas under ett uppbyggnadsskede på att nå en ambitionsnivå som innebär att ca 40 procent av de egenproducerade TV-programmen från Island, Norge och Sverige översätts till finska. En lika stor del av TV-programmen producerade i Finland och Island översätts till norska eller svenska. Denna ambitionsnivå bör dock höjas så mycket som möjligt mot bakgrund av de erfarenheter som förvärfvas under uppbyggnadsskedet. Vidare förutsätts att norska och svenska program i möjligaste utsträckning förses med text (komprimeras) på respektive språk.

I beredningen av programsamarbetet beaktas möjligheten av att Danmark kan överväga att delta i de programmässiga delarna av samarbetet.

4. Juridiska förutsättningar

Studiefasens arbete bör utgå från att de stater som ingår avtal om satellitsamarbete kommer att godta att radio- och TV-program som med hjälp av systemet överförs från någon av de övriga staterna kan mottas på deras territorium.

Vidare bör man utgå från att staterna åtar sig att avstå från att med hjälp av systemet överföra reklamprogram till de övriga staterna, med mindre parterna överenskommer om annat.

Den för överföringen av radio- och televisionsprogram nödvändiga rättsliga regleringen i övrigt sker på grundval av de förslag som framlagts av utredningen om nordisk radio och television via satellit och efter särskilda avtal.

5. Organisatoriska förutsättningar

Studiefasens arbete bedrivs inom ramen för den nordiska samarbetsöverenskommelsen av år 1962 (Helsingforsavtalet). Nordiska ministerrådet fattar de politiska beslut på nordisk nivå som behövs samt ingår det avtal som nämnts i inledningen till riktlinjerna.

Det tekniska, ekonomiska, industripolitiska och programmässiga beredningsarbetet under studiefasen förutsätts bli ombesörjt genom ett projektsamarbete mellan berörda departement, de nordiska televerken och rundradioföretagen. Var och en av samarbetsparterna avgör vilka av dess nationella organ som bör medverka i beredningsarbetet.

Ministerrådet utser en ämbetsmannakommitté för nordiskt radio- och TV-samarbete bestående av en representant från varje berört departement. Ämbetsmannakommittén förbereder ministerrådets arbete och svarar för den sammanhållande ledningen av beredningsarbetet under studiefasen.

Till att bistå ministerrådet och ämbetsmannakommittén inrättas en sekretariatsfunktion med placering i anknytning till Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete i Köpenhamn. Ämbetsmannakommittén beslutar senare i detalj hur sekretariatsfunktionen handhas.

I den organisatoriska uppbyggnaden ingår det även, som framgår av bifogade organisationsplan, en ledningsgrupp för det teknisk/ekonomiska respektive det programmässiga projektsamarbetet samt en funktion för beredning av juridiska frågor.

6. Ekonomiska förutsättningar samt tidsramar

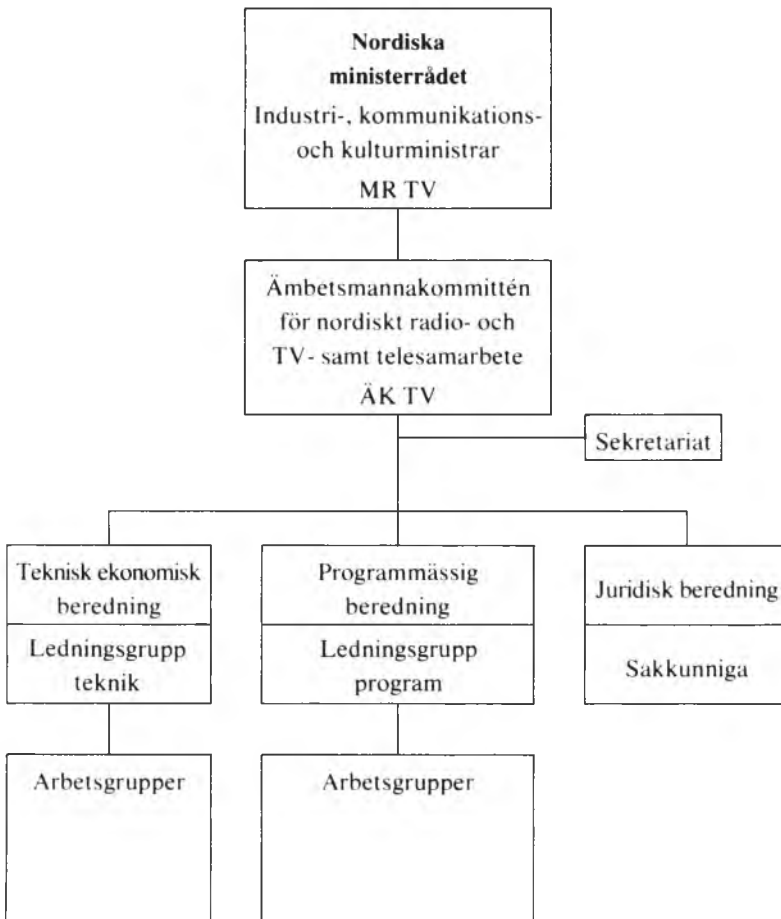
Ministerrådet avser ställa nödvändiga medel till förfogande för genomförande av studiefasen. Arbetet under studiefasen bedrivs inom en ram på 55 milj. skr. (1982 års prisnivå). I detta belopp ingår kostnader för sådant

projektsamarbete mellan berörda departement, teleförvaltningar och rundradioföretag, som inte täcks inom de egna budgetramarna samt sekretariatsomkostnaderna.

Studiefasens kostnader fördelas på deltagarländerna med tillämpning av en fördelningsnyckel. Denna konstrueras efter samma principer som den generella nordiska fördelningsnyckeln med vilken kostnaderna för övrigt nordiskt samarbete fördelas.

Det förutsätts, bl. a. med hänsyn till Nordiska rådet, att en regelbunden rapportering om det tekniska och programmässiga beredningsarbetets framåtskridande skall vara ministerrådet tillhanda senast den 1.11.1982 och den 1.11.1983. Studiefasens arbete skall vara avslutat inom två år. Slutrapportering förutsätts ske endast den 1.4.1984.

Organisationsplan för studiefasen

I samsvar med de organisatoriske forutsetninger disse retningslinjene innebærer, er det etablert styringsgrupper for henholdsvis teknisk/økonomiske og programmessige spørsmål. For juridiske spørsmål er det etablert en sakkyndig juridisk gruppe. I tilknytning til Kultursekretariatet i København er det etablert et mindre sekretariat for embetsmannskomiteen og ministerrådet. Den teknisk/økonomiske gruppe har sekretariat i Sverige, det samme har den programmessige.

Styringsgruppene og den juridiske sakkyndiggruppe avga mellomrapporter pr. 15 oktober 1982. For den teknisk/økonomiske gruppens vedkommende forelå bare en foreløpig rapport, idet dens mellomrapport ikke vil kunne foreligge før i desember.

Ministerrådet vil, på bakgrunn av de spørsmål som skal drøftes med utgangspunkt bl. a. i denne mellomrapporten og de vedtak som skal treffes om studiefasens videre forløp, muligens komme tilbake med ytterligere informasjon til Nordisk råd før 31. sesjon.

Teknisk/økonomiske spørsmål

Mellomrapporten fra den teknisk/økonomiske gruppen forutsettes å foreligge i desember, og skal ligge til grunn for diskusjoner i embetsmannskomiteen og ministerrådet tidlig i 1983 om det fortsatte arbeid i studiefasen

Det er nedsatt arbeidsgrupper for de ulike deler av mandatområdet: vurdering av kapasitet for radio- og fjernsynssendinger; kapasitet for andre teletjenester; sendereffekt; satellittmodell; jordstasjoner og kontrollsystemer. Sentrale spørsmål i den endelige mellomrapport vil være knyttet til valg av sendestyrke og satellittmodell.

Programmessige spørsmål

Den programmessige styringsgruppen legger vekt på å beskrive det mediamiljø man må anta vil foreligge når satellitten eventuelt skytes opp.

Gruppen arbeider med ulike modeller for utnyttelse av henholdsvis to og tre kanaler i en første fase av satellittsamarbeidet. Utgangspunktet i mandatet er at kapasiteten utnyttes ved at hvert lands kringkastingsselskap tildeles sendetid etter en fastsatt plan. I behandlingen av gruppens mellomrapport er det påpekt at det er en uklar overgang fra denne ordning til en ordning som fremtrer som et system med redigerte kanaler. Gruppen vil arbeide videre med ulike modeller, og vil også skissere andre alternativ som kan fremstå som attraktive.

Juridiske spørsmål

De juridiske spørsmål faller i tre hoveddeler: arbeidet med en nordisk overenskomst og regelverk for samarbeidet, opphavsrettslige spørsmål og andre rettslige spørsmål, bl. a. erstatnings- og strafferett. Mange av spørsmålene kan ikke ferdigbehandles før det øvrige arbeid er kommet lenger. Materiale fra tidligere utredninger vil være utgangspunkt for arbeidet, men dette må nå sees i lys av høringsuttalelsene og den siste tids utvikling.

Videre arbeid

For det videre arbeid er det fastsatt arbeidsplaner for styringsgruppene fram mot arbeidets avslutning våren 1984. Det er forutsatt at hovedvekten av arbeidet skal legges på første fase av et samarbeid. For den senere fase er det ministerrådets forutsetning at både et system med tre kanaler og et system med fire kanaler til Øst-Norden skal vurderes og behandles av Ministerrådet i løpet av studiefasen. Den nærmere avklaring av systemets omfang i en senere fase vil Ministerrådet drøfte på et senere tidspunkt.

Bruk av kommunikasjonssatellitter til overføring av nordiske fjernsynsprogram til kabel-anlegg

Spørsmålet om bruk av såkalte "punkt-til-punkt"-satellitter (kommunikasjonssatellitter) til overføring av fjernsynsprogrammer til kabelanlegg er blitt aktualisert i den første del av studiefasen. Dersom det iverksettes en nordisk spredning av programmer via nye kommunikasjonssatellitter, bør den sees på som en forløper for programspredning via direktesendende satellitt. Slike sendinger kan også sees på som forsøksvirksomhet før et eventuelt direktesendende system er etablert. Man skal heller ikke se bort fra at et slikt samarbeid kan vise seg å ha langsiktig interesse, som et supplement til direktesendte satellittsendinger.

*BILAGA***Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående ökat radio- och TV-samarbete**

(Se sak E 5, s. 2728.)

Meddelande

om rekommendation nr 4/1982 angående ökat nordiskt forsknings-samarbete

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet och i enlighet med vad som aviserats i ministerrådsförslaget *B 38/k* upprätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd i syfte att åstadkomma en ökad samordning av de nordiska ländernas vetenskapliga forskning och dess resurser såväl inom grundforskning och tillämpad forskning som inom forskarutbildning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Nordiska ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna) har vid sitt möte 24.3.1982 beslutat att på basen av ministerrådsförslaget om ökat nordiskt forskningssamarbete (*B 38/k*) och Nordiska rådets rekommendation nr 4/1982 upprätta ett nordiskt forskningspolitiskt råd.

Ministerrådet har fastställt det forskningspolitiska rådets stadgar den 29–30.9.1982 och den 18.10.1982 (se *Bilaga*) och utnämnt ledamöterna i rådet den 1.12.1982. Rådet kommer att inleda sin verksamhet den 1.1.1983.

I övrigt hänvisar ministerrådet till redogörelsen för arbetet med Nordiska forskningspolitiska rådet i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet 1982. Ministerrådet betraktar härmed Nordiska rådets rekommendation 4/1982 uppfylld.

*BILAGA 1***Stadgar för nordiska forskningspolitiska rådet**

Nordiska forskningspolitiska rådet har upprättats efter beslut av Nordiska ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna) den 24.3.1982 på basen av ministerrådsförslaget om ökat nordiskt forsknings-samarbete (B 38/k) och Nordiska rådets rekommendation nr 4/1982. Stad-garna har fastställts av Nordiska ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna) 29–30.9.1982 och den 18.10.1982.

§ 1

Nordiska forskningspolitiska rådet har till ändamål att främja nordiskt samarbete beträffande såväl grundforskning, tillämpad forskning som forskarutbildning. Forskningssamarbetet bör härvid förankras i nationella forskningsmiljöer och prioriteringar.

Rådet skall i enlighet med de nordiska ländernas samarbetsavtal, Hel-singforsavtalet och nordiska kulturavtalet, verka för att de nordiska län-dernas insatser för forskarutbildning och resurser för forsknings- och ut-vecklingsverksamhet samordnas och utnyttjas på bästa möjliga sätt. Vi-dare skall rådet verka för att gemensamma nordiska forskningsintressen kan främjas i det internationella forskningssamarbetet.

I detta syfte skall nordiska forskningspolitiska rådet rådge Nordiska ministerrådet i långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor samt genom egna initiativ främja nordiskt samarbete över hela forsknings-fältet.

§ 2

Det forskningspolitiska rådet skall:

a) arbeta för samordning och arbetsfördelning såväl beträffande forsk-ningsverksamhet i sig som angående forskarutbildning och vetenskaplig utrustning samt kompetensuppbyggnad på smala områden.

b) ta initiativ till forskningssamarbete speciellt av tvärvetenskaplig, sek-torsövergripande och i övrigt svåretablerad karaktär.

c) analysera och påvisa behovet av ett bättre samband mellan beslut beträffande grundläggande forskning, sektoriell forskning och forskarut-bildning samt arbete för förbättrad kontakt och samverkan mellan grund-forskning och tillämpad forskning.

d) analysera problemställningarna omkring spridning av forskningsin-formation och användningen av forskningsresultat.

e) förmedla information om det nordiska forskningssamarbetet och forskningsorganisationen till forskare, forskningsorgan, intressegrupper och övriga målgrupper.

I detta syfte kan rådet bl. a. genomföra specialanalyser och utredningar, tillsätta planeringsgrupper, inkalla utländska forskare och gästföreläsare samt anordna symposier och konferenser.

För att genomföra sina uppgifter skall forskningspolitiska rådet skapa forskningspolitisk överblick samt en grund för samordnat resursutnyttjande och ökat nordiskt forskningssamarbete.

§ 3

Det forskningspolitiska rådet skall vart tredje år till ministerrådet avge förslag till riktlinjer för verksamheten. Förslaget bör åtföljas av en samlad redogörelse för den forskningspolitiska utvecklingen nationellt och nordiskt. Riktlinjerna fastställs av Nordiska ministerrådet (kultur-, utbildnings- och samarbetsministrarna) efter att Nordiska rådet beretts tillfälle att uttala sig om förslaget.

§ 4

Det forskningspolitiska rådet skall beredas tillfälle att uttala sig innan forskningspolitiska frågor av central betydelse behandlas i Nordiska ministerrådet.

De nordiska ämbetsmannakommittéerna och ministerrädssekretariaten skall i vad avser långsiktiga och övergripande forskningspolitiska frågor löpande hålla det forskningspolitiska rådet informerat om utvecklingen inom de enskilda sektorerna.

Rådet kan när som helst uttala sig till ministerrådet om långsiktiga prioriteringar av ministerrädsbudgetarnas forskningsinsatser.

§ 5

Det forskningspolitiska rådet består av högst tre ledamöter från vart och ett av de fem nordiska länderna. Rådet bör ha en bred och balanserad sammansättning med såväl forskningspolitisk förankring som vetenskaplig och forskningsadministrativ sakkunskap. Både den grundläggande forskningens och sektorforskningens intressen skall vara företrädda i rådet.

Ledamöterna förordnas för tre år i sänder av Nordiska ministerrådet (kultur- och utbildningsministrarna) efter samråd mellan kultur-/utbildnings- och samarbetsministrarna. Minst en ledamot från vart land skall utskiftas vart tredje år. Avgår ledamot under mandatperioden förordnas ny ledamot för återstoden av perioden. Rådets ordförande och viceordförande utses av ministerrådet bland ledamöterna för tre år i sänder.

§ 6

Det forskningspolitiska rådet sammanträder på kallelse av ordförande eller då minst fyra ledamöter begär det. Rådet skall sammanträda minst två gånger om året.

Rådet är beslutfört när minst åtta ledamöter representerande minst fyra länder är närvarande. Besluten fattas med enkel majoritet. Vid lika röstetal gäller den mening, som ordförande biträder.

Båda ministerrådssekretariatet bör vara representerade vid rådets möten.

Vid rådets möten förs protokoll.

§ 7

Det forskningspolitiska rådet kan inom sig utse ett arbetsutskott, bestående av en ledamot från varje nordiskt land, däribland rådets ordförande.

Arbetsutskottet är beslutfört när minst fyra ledamöter är närvarande. Arbetsutskottets beslut skall vara enhälliga. Vid arbetsutskottets möten förs protokoll.

§ 8

Rådet skall för den närmare regleringen av formerna för sin verksamhet fastställa en arbetsordning. Genom denna arbetsordning eller genom särskilda beslut får rådet delegera rätt att fatta beslut eller utföra uppdrag på rådets vägnar. Sådan delegering får dock inte avse fastställande av förslag till riktlinjer för rådet, förslag till budget eller förslag till ändring av stadgar.

§ 9

Det forskningspolitiska rådets sekretariatsfunktion handhas av Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

§ 10

Det forskningspolitiska rådet skall varje år till Nordiska ministerrådet avge anslagsframställning samt inlämna berättelse över verksamhetsåret.

§ 11

Medel för det forskningspolitiska rådets verksamhet anvisas över budgeten för nordiskt kulturellt samarbete efter samråd mellan kultur-/utbildnings- och samarbetsministrarna. För rådets verksamhet kan även mottas anslag från annat håll.

För budget, räkenskaper och revision gäller vad som fastställts för motsvarande frågor för Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete.

§ 12

Dessa stadgar träder i kraft den 1 januari 1983. Beslut om ändringar eller upphävande av dessa stadgar fattas av Nordiska ministerrådet.

BILAGA 2

Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 4/1982 angående upprättande av ett nordiskt forskningspolitiskt råd i syfte att åstadkomma ökad samordning av de nordiska ländernas vetenskapliga forskning och dess resurser såväl inom grundforskning och tillämpad forskning som inom forskarutbildning.

Meddelas att ett nordiskt forskningspolitiskt råd upprättats i enlighet med rekommendationen, vilket inleder sin verksamhet 1.1.1983.

Utskottet finner att rekommendationens syfte därmed uppnåtts och anser att några skäl att kvarhålla rekommendationen på rådets dagordning inte längre föreligger.

Utskottet avser att följa det forskningspolitiska rådets verksamhet genom dess årliga rapportering till Nordiska rådet.

Utskottet föreslår

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 4/1982 till handlingarna och anser rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 5/1982 angående ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att intensifiera bevakningen av det arbete som bedrivs på nationellt plan för att utveckla samarbetet inom den acceleratorbaserade forskningen i Norden, i syfte att åstadkomma ett gemensamt program för detta samarbete.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Ministerrådet oprettede 1974 den nordiske samarbejdskomité for acceleratorbaseret forskning, der bl. a. har til opgave at virke for en samordnet udnyttelse af den acceleratorbaserede forskning i Norden samt medvirke til nordisk samarbejde i forskningsprojekter ved accelerators udenfor Norden. Samarbejdskomiteens budget er 1983 482000 DKK. Komiteen afgiver i sin årlige beretning en oversigt over udviklingen af det acceleratorbaserede forskningssamarbejde i Norden – herunder også en oversigt over den nationale udvikling på dette område. Med henblik på at opfylde intentionerne bag rekommendationen har ministerrådet anmodet komiteen om at udvide sin årlige beretning til Nordisk Råd, således at beskrivelsen af den nationale udvikling gøres mere udtømmende.

For så vidt angår spørgsmålet om eventuel fælles anskaffelse og/eller fælles udnyttelse af videnskabeligt udstyr til denne forskningsgren, må det ses i lyset af en lang række andre forskningsgrenes behov for videnskabeligt udstyr. Får så vidt angår rådgivning til ministerrådet om prioritering inden for feltet tung videnskabelig udrustning, skal ministerrådet henvise til det pr. 1. januar 1983 oprettede nordiske forskningspolitiske råd, der bl. a. har til opgave at rådgive ministerrådet om videnskabelig udrustning (jfr. meddelelse om *rekommendation nr. 4/1982*).

Meddelande

om rekommendation nr 6/1982 angående större nordisk inriktning hos kulturtidskrifterna i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda förutsättningarna för och möjligheterna till att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Det arrangerades i augusti 1982 en konferens på Hanaholmen där man diskuterade möjligheterna för stöd till och samarbete mellan nordiska kulturtidskrifter. Konferensen arrangerades av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet i samarbete med Hanaholmens kulturcentrum. Bland förslagen från konferensen kan nämnas stöd till en gemensam nordisk tidskriftskatalog, förbättrat översättningsstöd och projektstöd till utgivning av temanummer kring nordiska ämnen. Bättre möjligheter för distribution av tidskrifter efterlystes. Vidare underströks behoven av större publicitet för tidskrifter i radio, television och dagspress. De samlade kostnaderna för de framförda förslagen är beräknade till 2,5 miljoner DKK. Ministerrådet anser att det i nuvarande ekonomiska läge inte är realistiskt att räkna med möjligheter för stöd till alla dessa förslag, men att man först och främst bör överväga förslagen om en gemensam nordisk tidskriftskatalog och bättre distribution av tidskrifter.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandet**

Till kulturutskottet har hänvisats av Nordiska ministerrådet till Nordiska rådets 31:a session avgivet meddelande om rekommendation nr 6/1982 angående möjligheterna att uppmuntra kulturtidskrifterna i Norden till större nordisk inriktning.

Meddelas att det som resultat av en konferens lagts fram olika förslag om stöd till och samarbete mellan nordiska kulturtidskrifter, för vilka kostnaderna beräknats till 2,5 milj. DKK. Meddelas vidare att ministerrådet funnit det orealistiskt att i nuvarande ekonomiska läge räkna med stöd till alla förslag, men att i första hand förslagen om en gemensam nordisk tidskriftskatalog och bättre distribution av tidskrifter borde övervägas.

Utskottet stöder ministerrådets bedömning.

Med ovanstående kommentarer föreslår utskottet

att Nordiska rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 6/1982 till handlingarna i väntan på nytt meddelande till nästa ordinarie session.

Stockholm den 21 januari 1983

Arne Gadd (s)

Kirsti Grøndahl (A)

Eidur Guðnason (A.)

Hans Jørgen Jensen (S)

Förman

Gunnel Jonäng (c)

Arvo Kempainen (Skdl)

Jørgen Kruse Rasmussen (CD) *Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K)*

Peter Muurman (Sd)

Sture Palm (s)

Erlendur Patursson (Tvfl)

Robert Pedersen (S)

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Håkon Randal (H)

Gunvor Schnitler (H)

Reiulf Steen (A)

Ingrid Sundberg (m)

Meddelande

om rekommendation nr 7/1982 angående produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidta åtgärder för att öka det nordiska samarbetet om produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Ministerrådet har engagerat en sakkunnig till att utreda möjligheterna för utvidgat nordiskt samarbete på detta område. Utredningen kan väntas föreligga våren 1983.

Meddelande

om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att, utan att inrätta någon särskild fond, ställa ökade medel till förfogande för kultursamarbetet på Nordkalotten genom att på den nordiska kulturbudgeten inrätta ett särskilt anslag för regionalt kultursamarbete.

Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) meddelar den 1 december 1982:

Rekommandasjonen pekar på to forhold, det ene gjelder økte midler til kultursamarbeidet på Nordkalotten spesielt og det andre forhold spørsmålet om oppretting av en egen tilskuddsordning for regionalt kultursamarbeid i Norden rent generelt.

Når det gjelder kultursamarbeidet på Nordkalotten er det i dag mulig å søke om tilskudd fra de separate støtteordninger som Ministerrådet har opprettet. Nevnes her kan støtteordningene for idrett, folkeopplysning, ungdomsarbeid, teaterarbeid. Dessuten fins det muligheter for støtte fra Nordisk kulturfond og de bilaterale fond i Norden. Fra Nordisk Kulturfond er det i treårsperioden 1980–1982 gitt tilskudd på ca. 2 millioner DKK til kulturtiltak med tilknytning til Nordkalotten.

Inntil det fins midler fra en egen støtteordning til kultursamarbeid på Nordkalotten må det søkes om midler fra de separate støtteordninger som fins.

Spørsmålet om støtte til samiske kulturtiltak må også nevnes i denne forbindelse. Samiske kulturtiltak støttes i dag på forskjellig måte, bl. a. ved at midler stilles til disposisjon fra de nevnte separate støtteordninger. Dessuten kan henvises til at ministerrådet har besluttet å avsette økte midler til prosjektstøtte for samiske kulturtiltak (jfr. melding om rekommendasjon 15/1976).

Spørsmålet om egen støtteordning for regionalt kultursamarbeid blir i mellomtiden forelagt ministerrådets rådgivende komite for kultur (RKK). Det fins ikke midler på 1983-budsjettet til en slik støtteordning. Ministerrådet har merket seg at Nordisk Råds kulturutvalg ikke har prioritert dette formålet i sitt PM av 27.8.1982 til ministerrådet om aktuelle spørsmål innen det nordiske kultursamarbeidet i forbindelse med 1984-budsjettet. Et eventuelt forslag om egne midler til formålet kan først drøftes igjen i forbindelse med 1984-budsjettet.

Meddelande

om rekommendation nr 9/1982 angående program för ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

1. att fastställa ett nytt nordiskt samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet med beaktande av de synpunkter som framförs av social- och miljöutskottet.
2. att låta utarbeta förslag till åtgärdsförteckning som i skyndsam ordning bör tillställas Nordiska rådet,
3. att ställa tillräckliga ekonomiska och personella resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande samt
4. att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Ett reviderat program för Nordiska ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet fastställdes av ministerrådet (social- och hälsovårdsministrarna) den 19 augusti 1983 på grundval av det ministerrådsförslag som behandlades vid Nordiska rådets 30:e session.

Samarbetet inom sektorn socialpolitik är till största delen institutionsbundet och omfattar i sin helhet ett så stort område att önskemål och planer på ett meningsfullt sätt knappast låter sig katalogiseras i form av en åtgärdsförteckning.

Ministerrådet anser därför att redovisningen bör ske i form av budgetprogram från Nordiska socialpolitiska kommittén och från de aktuella institutionerna. Enligt den budgetprocedur som tillämpas fr. o. m. hösten 1982 kommer Nordiska rådets utskott att beredas tillfälle att medverka i beredningsarbetet.

Det är ministerrådets avsikt att kontinuerligt vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på social- och hälsovårdsområdet i samverkan med Nordiska rådets organ och andra berörda parter.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående samarbetsprogrammet på hälso- och sjukvårdsområdet)

(Se sak E 22, s. 2747.)

Meddelande

om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att införa likartade lagbestämmelser om förbud mot kroppslig åga eller annan kränkande behandling av barn,
2. att samarbeta i syfte att vidareutveckla föräldrautbildningen i de nordiska länderna samt
3. att särskilt beakta de handikappade barnens situation.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

I rekommendation nr. 10/1982 oppfordrer Nordisk Råd ministerrådet til å innføre ensartede regler i Norden om forbud mot fysisk avstraffelse eller annen krenkende behandling av barn.

I Sverige ble et slik forbud tatt inn i foräldrabalken i 1979.

I Finland har den arbeidsgruppen som utarbeidet forslag til lov om omsorg for barn og samværsrett, foreslått en tilsvarende regel. Proposisjon basert på forslaget ventes å kunne fremmes høsten 1982.

I Danmark har børnekommisionen i sin innstilling fra mai 1981 foreslått at et slikt forbud tas inn i myndighetsloven. Spørsmålet inngår i mandatet til justisdepartementets arbeidsgruppe for foreldremyndighet m. v. Justisdepartementets vurdering av forslaget er stilt i bero til arbeidsgruppen har lagt fram sin utredning, ventelig våren 1983.

I Norge la et utvalg under Sosialdepartementet våren 1982 fram en innstilling om barnemishandling og omsorgsvikt. Utvalget foreslår at det tas inn i barneloven et forbud mot fysisk avstraffelse eller annen krenkende behandling av barn. Innstillingen blir sendt på høring høsten 1982.

Når det gjelder de handikappade barnens situation sker stora och för de enskilda individerna betydelsefulla insatser på nationellt plan. På nordiskt plan utgör projektet "Kroniskt sjuka barn i Norden", som bedrivs i Nordiska hälsovårdshögskolans regi, ett viktigt inslag på detta område.

Meddelande

om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan samfällt verka för ingåendet av en internationell konvention till skydd för barnens rättigheter.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Som framgår av remissbehandlingen av medlemsförslaget som ligger till grund för denna rekommendation, förekommer redan nordiskt samarbete i denna fråga inom ramen för FN:s kommission för de mänskliga rättigheterna. Detta samarbete har därefter fortsatt.

Meddelande

om rekommendation nr 12/1982 angående färdtjänstservice för handikappade

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att i samarbete med berörda kommunala organ verka för samordning av principerna för färdtjänst.
2. att utreda möjligheterna för att etablera internordisk färdtjänstservice, med särskilt beaktande av behoven i gränstrakterna samt
3. att samarbeta om regler för utformning och utrustning av specialtransportfordon som är avsedda att användas vid färdtjänst för handikappade.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Utbyggnadsgraden inom färdtjänsten varierar kraftigt mellan de nordiska länderna. Ansvar för verksamheten ligger i huvudsak på kommuner. Statligt stöd utgår i varierande grad.

Färdtjänsten är för närvarande mest utbyggd i Sverige där det även pågår en försöksverksamhet med s. k. riksfärdtjänst som innebär samordning över kommun- och länsgränser.

En väl utbyggd nationell färdtjänst utgör en grundläggande förutsättning för en samordnad nordisk dito. Man bör vid utbyggnad av den nationella färdtjänsten planera verksamheten så att man underlättar en utveckling mot en samordnad nordisk färdtjänstservice.

Vad gäller anpassning av fordon för handikappades behov inom färdtjänsten pågår nationellt utvecklingsarbete i flera nordiska länder. Bevakningen av de nordiska aspekterna sker genom Nordiska nämnden för handikappfrågor.

Meddelande

om rekommendation nr 13/1982 angående nordisk överenskommelse om samarbeite inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbeidsmarknadsutbildningen

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar,

1. att med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljöutskottet, ingå en överenskommelse om samarbeite mellom myndigheter och institutioner inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbeidsmarknadsutbildningen samt

2. att i särskild ordning förelägga Nordiska rådet riktlinjerna för den närmare tillämpningen av överenskommelsen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3. december 1982:

Overenskomsten om samarbeid mellom myndigheter og institusjoner innen den yrkesrettede rehabiliteringen og arbeidsmarkedsopplæringen ble undertegnet av arbeidsministrene i et ekstra ministerrådsmøte 6. mars 1982 i København. Til nå har den islandske og den danske regjeringen ratifisert overenskomsten. De øvrige land vil ratifisere overenskomsten samtidig med ratifikasjonen av den nye overenskomsten om felles nordisk arbeidsmarked. Dette medfører at overenskomsten kan bli gjort gjeldende fra 1. juni 1983.

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg har tatt opp arbeidet med å utforme nærmere tillempningsregler for overenskomsten. I dette arbeidet inngår konsultasjoner med arbeidsmarkedets parter på nordisk plan. Et forslag til tillempningsregler vil foreligge ved utgangen av 1982 og vil bli lagt fram for berørte myndigheter og organisasjoner til uttalelse, samt sendt Nordisk Råds sosial- og miljøutvalg før Nordisk arbeidsmarkedsutvalg på sitt møte i mai 1983 fastsetter retningslinjene.

Meddelande

om rekommendation nr 14/1982 angående effektivare insatser mot narkotikamisbruket

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att aktivt arbeta för att de nordiska länderna ej accepterar någon form av narkotika som inte är medicinskt betingad och att bekämpningen av narkotikamisbruket sker med denna målsättning som grund,

2. att öka resurserna för tull och polis samt att intensivfiera samarbetet mellan tull- och polismyndigheterna på nationellt och nordiskt plan i syfte att komma till rätta med narkotikamisbruket och narkotikabrottsligheten samt

3. att verka för att en enhetlig rättstillämpning på narkotikalagstiftningens område kommer till stånd.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Narkotikaproblemene i Norden er av ulike dimensjoner. I flere av landene er problemene stadig økende, og bekjempelse av narkotikamisbruk er blitt en viktig del av det nordiske samarbeidet. Norden må langt på vei anses som et felles narkotikamarked. Derfor kreves det samordnede og koordinerte tiltak på nordisk plan dersom en skal kunne bekjempe problemene.

I 1982 er samarbeidet blitt ytterligere intensivert på dette området. 19. februar møttes de nordiske sosialministrene og justisministrene i Stockholm for å diskutere narkotikasituasjonen og mulige felles tiltak i kampen mot narkotika.

Hovedspørsmålene som ble drøftet gjaldt

narkotikasituasjonen i Norden

innstillingen til cannabis i de nordiske land

behandlingen av narkotikamisbrukere

kontrollen av den illegale handelen med narkotika.

På møtet var det enighet om at narkotikabekjempelsen skal ha en viktig plass i det nordiske samarbeidet. Regjeringenes mål må være å gjøre Norden til et narkotikafritt område. Det var enighet om å virke for et økt nordisk samarbeid mellom tollvesen og politi. En vil videre intensivere innsatsen overfor de spesielle steder der narkotika brukes og til dels selges åpenlyst. Det var også enighet om å motarbeide alle forsøk på å avkriminalisere cannabis.

På møtet besluttet en også å gi nordisk kontaktmannsorgan for narkotikaspørsmål i oppdrag å finne fram til statistiske oppgaver som bedrer mulighetene for å sammenligne utviklingstendenser i de nordiske land når det gjelder narkotikamisbruk og kriminalitet forbundet med slikt misbruk.

Det ble dessuten besluttet å utveksle erfaringer om behandling av stoffmisbrukere i større utstrekning enn hittil.

Som en oppfølging av møtet i Stockholm arrangerte rikspolisstyrelsen i Sverige et seminar i Malmö 3–4. juni 1982 for politi- og tollpersonell i de nordiske land. På seminaret ble det besluttet å nedsette fire arbeidsgrupper som skal arbeide videre med sentrale spørsmål som ble tatt opp på ministermøtet i februar: en om hvordan narkotikaen kommer til Norden og distribueres der, en om utdanning av politi- og tolltjenestemenn i narkotikaspørsmål og om utveksling av slike tjenestemenn, og to grupper (en fra tolletaten og en fra politiet) om tekniske metoder og samarbeidsrutiner i narkotikabekjempelsen.

En styringsgruppe med representanter for tollvesen og politi skal samordne arbeidsgruppenes arbeid. Rapporter fra arbeidsgruppene skal leveres styringsgruppen innen 15. april 1983. Styringsgruppen skal så legge fram en samlet sluttrapport i mai 1983. Det er meningen å holde en ny narkotikakonferanse i 1983 hvor sluttrapporten skal behandles.

For å hindre eller begrense innførsel av narkotika til Norden, er det som kjent laget en felles nordisk plan for utstasjonering av polititjenestemenn i produksjonsland eller transitland. De utstasjonerte tjenestemennene skal være et supplement til Interpol-samarbeidet.

Sverige har lenge hatt polititjenestemenn i Thailand, Nederland og København. Fra 1. november 1982 har Sverige også hatt en tjenestemann i Hellas. Videre er det inngått avtale med Tyrkia om utveksling av sambandsmann. Sambandsmannen skal være stasjonert i sitt hjemland, men ha regelmessige møter. Danmark plasserte i august/september tjenestemenn i Vest-Tyskland (Wiesbaden) og Peru (Lima). Finland arbeider med å få etablert en utvekslingsordning med Spania. Norge plasserte 1. september tjenestemenn i England (London) og i Pakistan (Islamabad). Det arrangeres fellesmøter for de utstasjonerte tjenestemennene og representanter for administrasjonen i de enkelte land. På disse møtene skal en diskutere arbeidsmetoder, rapporteringsrutiner, utrustning etc.

De straffebestemmelsene som kommer til anvendelse ved narkotikalovbrudd i Norden, har også vært gjenstand for nordisk samarbeid. Det ble redegjort nærmere for disse bestemmelsene på fellesmøtet i fjor. Det ble konstatert at maksimumsstraffen i Danmark, Finland og Sverige er 10 år, mens Norge har hevet strafferammen til 15 år. I denne forbindelse kan det nevnes at en i Norge nå tar sikte på å heve maksimumsstraffen for grove narkotikalovbrudd til 21 år, som er lovens strengeste straff. Strafferammen skal gjelde uansett hvilket narkotisk stoff det dreier seg om.

Av andre lovgivningstiltak som berører narkotika, kan nevnes at det i Sverige og Norge er laget utkast til regler om adgang til romavlytting i

forbindelse med narkotikalovbrudd. Det er foreløpig ikke avgjort om det skal fremmes forslag til slike regler. I Sverige utredes spørsmålet videre. I Danmark har man allerede hjemmel for romavlytting i narkotikasaker, i Finland er narkotikasituasjonen slik at romavlytting foreløpig ikke anses aktuelt.

I enkelte av de nordiske land er narkotikaproblemene blitt så store også i fengslene at en har følt behov for å sette i verk spesielle tiltak. For å gjøre det mulig for innsatte å sone i narkotikafri anstalter har en videre i Sverige en tid drevet forsøksvirksomhet med et særskilt behandlingsopplegg for innsatte med narkotikaproblemer. Erfaringene med denne ordningen skal nå vurderes. Narkotikafri "kontraksavdelinger" er nylig opprettet i Norge i visse anstalter.

Det kan til slutt nevnes at også de nordiske riksadvokatene på sine årlige møter diskuterer en rekke spørsmål som har tilknytning til narkotikaproblemene og straffen for narkotikalovbrudd. Riksadvokatene har bl. a. på flere møter diskutert straffutmålingen ved narkotikalovbrudd. På sitt siste møte i juni 1982 vedtok riksadvokatene en uttalelse om at rettsforfølging for visse narkotikaovertridelser fortrinnsvis bør skje i den mistenktes hjemland etter reglene der. Dette gjelder saker hvor straffutmålingsnivået i gjerningslandet ikke tilsier fengselsstraff, bare bøter, og hvor det ikke er andre særlige hensyn som taler for å beholde forfølgningen i gjerningslandet. Forutsetningen er at hjemlandet, etter at saken er overtatt, skal kunne anvende fengselsstraff når straffmålingsnivået der tilsier det.

Som det skulle framgå av denne redegjørelsen, er det et utstrakt samarbeid i Norden på justis- og politisiden når det gjelder narkotikas spørsmål. Ministerrådet er meget bekymret over de stadig økende narkotikaproblemene og vil føre videre sine diskusjoner om tiltak for å bekjempe narkotika.

Konklusjoner til de enkelte punkter i rekommandasjonen:

1. På ministermøtet 19. februar 1982 var det enighet om å motarbeide alle forsøk på å avkriminalisere cannabis. Dette er også et viktig element i de nasjonale informasjons- og holdningskampanjer mot narkotika som er satt i gang i flere av de nordiske land.
2. Samarbeidet mellom toll- og politivesen i narkotikasaker i de nordiske land blir stadig intensivert. Det er bl. a. de siste årene etablert en felles nordisk ordning med utstasjonering av polititjenestemenn i produksjonsland eller transitland for narkotika. Videre er det i 1982 nedsatt fire arbeidsgrupper med tjenestemenn fra toll og politi som skal arbeide videre med sentrale samarbeidsspørsmål innenfor narkotikabekjempelsen.
3. De nordiske riksadvokatene har på flere møter drøftet straffutmålingspraksis ved narkotikalovbrudd i de nordiske land. De søker å oppnå en mest mulig ensartet behandling av lovbrudd på dette området.

BILAGA

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående effektivare insatser mot narkotikamissbruket

(Se sak E 11, s. 2735.)

Meddelande

om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet,

1. att utarbeta riktlinjer för etablerandet av nationella epidemiologiska bevakningssystem samt
2. att inleda ett erfarenhetsutbyte beträffande vetenskapliga och praktiska metodproblem.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Frågan övervägs av de nationella myndigheterna inom området.

Ministerrådet har under året endast på ett mycket översiktligt sätt hunnit studera frågan och kan därför inte för närvarande redovisa några mer detaljerade planer.

Meddelande

om rekommendation nr 16/1982 angående reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att fastställa ett reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet med beaktande av de synpunkter som framförts av social- och miljööutskottet,
2. att ställa tillräckliga ekonomiska och personella resurser till förfogande för samarbetsprogrammets genomförande samt
3. att kontinuerligt och i fortlöpande samverkan med Nordiska rådets organ och berörda parter vidareutveckla och fördjupa det nordiska samarbetet på jämställdhetsområdet.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) antog ett reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet i augusti 1982 per capsulam. På sidan 5 4:de stycket har en redaktionell ändring gjorts i förhållande till den text som behandlades vid Nordiska rådets session i Helsingfors 1982.¹ Programmet finns tryckt som NORD-publikation och en åtgärdsförteckning som *Bilaga* till detta meddelande.

Nordiska ministerrådet har för 1982 beviljat NOK 941 000 till 8 projekt på jämställdhetsområdet. Samarbetsprogrammet anger följande huvudområden för nordiskt samarbete: arbetsliv, familje- och socialpolitik, utbildning, boende- och samhällsplanering samt deltagande i det politiska livet och i samhällslivet i övrigt. De för 1982 beviljade medlen har fördelats på följande områden:

a) Arbetsliv	NOK 584 000
b) Familje- och socialpolitik	NOK 27 000
c) Boende och samhällsplanering	NOK 71 000
d) Deltagande i det politiska livet och i samhällslivet i övrigt	NOK 161 000
e) Nordiskt kontaktmöte	NOK 98 000

¹ *Ministerrädsförslaget (B 42/s) tryckt i Nordiska rådet, 30:e sess., s. 894.*

Adress-¹ och projektlistan "Nordiskt samarbete på jämställdhetsområdet" bifogas i vilken ges en kort redogörelse för varje enskilt projekt.

90 % av den indikativa ramen (= NOK 950 000) på jämställdhetsområdet för 1983 har hittills beviljats till följande projekt:

Arbetsliv:	Teknologins betydelse för jämställdhet	NOK 126 000
	Produktionsfrämjande lönesystem	NOK 153 000
Familje- och socialpolitik:	Våld i parförhållanden	NOK 140 000
Deltagande i det politiska livet och i samhällslivet i		
övrigt:	Kvinnor i nordisk politik	NOK 122 000
	Kvinnor i styrande organ	NOK 311 000
Övrigt:	Nordiskt kontaktmöte	NOK 98 000

Samtliga projekt under 1982 och 1983 ingår som led i uppföljningen av samarbetsprogrammet.

Jämställdhetsutskott planerar under de närmaste åren enligt föreslaget budgetprogram för 1984–86, att utveckla samarbetet med de offentliga organ och myndigheter, inklusive Nordiska rådets social- och miljöutskott, som i sin verksamhet berör jämställdhetsområdet.

¹ Här ej tryckt.

BILAGA 1**Åtgärdsförteckning**

(Åtgärdsförteckningen revideras en gång om året av Jämställdhetsutskottet)

För ytterligare information om de enskilda projekten hänvisas till Nordiska ministerrådets sekretariat.

Förklaringar

Samman kallande: Det land eller den nordiska grupp/institution som ansvarar för projektets genomförande.

D=Danmark, F=Finland, I=Island, N=Norge, S=Sverige, J=Jämställdhetsutskottet, NAUT=Nordiska arbetsmarknadsutskottet.

Projektidéer: Idéer och förslag från Nordiska rådet, organisationer och utskottets ledamöter och till vilka utskottet ännu inte tagit ställning.

Som angivits i Nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet är syftet med samtliga projekt att de skall leda fram till lösningar och förslag om åtgärder som främjar jämställdhet mellan kvinnor och män.

Titel	Mål, Innehåll	Sam. kall.	Tid för genomförande	Budget (1000 NOK)	Kommentarer
Arbetslivet					
<i>Avslutande projekt</i>					
1. Likestilling i arbeid og familieliv	Seminarium om sysselsättnings- och regionalpolitiska aspekter vid full sysselsättning, arbetstidsfrågor, jämställdhet på arbetsplatsen, arbetsfördelning i hemmet och förändrad mansroll.	S	1976	68,0	Projekt 190.20-1.2 Publicerad i NU B 1977: 19
2. Tiltak for likestilling mellom kvinner og menn på arbeidsmarkedet i Norden	En kartläggning av kvinnors situation på arbetsmarknaden i de nordiska länderna och en analys av de arbetsmarknadspolitiska åtgärder som finns för att förbättra situationen.	NAUT	1979		Projekt Publicerad i NU A 1979: 2
3. Yrkesklassificering i Norden	Utarbetande av gemensamt system och gemensamma principer för en nordisk yrkesklassificering	NAUT	1980/81	350,0	Projekt 160.21-2.14 Jämställdhetsutskottet har lämnat synpunkter på yrkesbenämningar ur jämställdhetssynpunkt. NAUT rapport nr 10/1982
<i>Pågående projekt</i>					
4. Tvådelade arbetsmarknader i nordiska länder	I detalj kartlägga yrkesindelningen enligt kön i olika nordiska länder samt hur de könsmissiga arbetsindelningarna har uppstått och hur de ändrats.	F	1980/82	299,2/82	Avslutas 1983 Projekt 190.21-0.12
5. Deltidsarbete i Norden	Att utreda deltidens utveckling, nu-läge och framtid i Norden.	NAUT	1981/82	268,0/82	Projekt 160.21-2.20 Jämställdhetsutskottet är representerat i styrningsgruppen.
6. Datateknologins betydelse för jämställdhet i arbetslivet	En djupgående analys av teknologiutvecklingens betydelse inom kontorssektorn med speciell hänsyn till hur kvinnors och mäns arbetsuppgifter påverkats och förändrats.	D	1981/82	445,0/82	Projekt 190.21-0.14
7. Produktionsfrämjande lönesystem och dess inverkan på familjepolitik och jämställdhet	Att undersöka på vilket sätt produktionsfrämjande lönesystem påverkar kvinnornas ställning på arbetsmarknaden, på arbetsplatsen och i hemmet samt framlägga förslag till åtgärder som främjar jämställdhet mellan könen.	I	1982/83	193,3/83 153,0/83	Projekt 190.21-0.20

Titel	Mål. Innehåll	Sam. kall.	Tid för genom- förande	Budget (1 000 NOK)	Kommentarer
<i>Projektidéer</i>					
8. Kvinnors situation på arbetsmarknaden i olika konjunkturlägen	Seminarium. Öka informationen och samarbetet mellan kvinnor i Norden samt öka förståelsen för gemensamma problem.				
9. Kvinnors liv och arbete					
10. Kvinnors representation i de fackliga organisationernas styrande organ					
11. Karläggning av kvinnors praktiska och psykologiska förhållanden på arbetsplatsen					
12. Konsekvenser för jämställdheten av arbetstidens förkortning och förläggning					
13. Deltidsarbetets jämställdhetsaspekter					
14. Sysselsättningspolitiska åtgärder och deras effekt på förverkligandet av jämställdhet					
15. Positiv särbehandling (seminarium)					
16. Kartläggning av de faktorer som gör kvinnornas arbetsområden till låglöneområden					
17. Invandrarkvinnor och jämställdhet	Att inventera de kunskaper som finns om invandrarkvinnornas situation på arbetsmarknaden och i utbildningen – seminarium.				
18. Sextimmars arbetsdag och dess konsekvenser för jämställdhet i arbetsliv, hemarbete och fritid					

Titel	Mål, Innehåll	Sam. kall.	Tid för genom- förande	Budget (1 000 NOK)	Kommentarer
19. Samhällsekonomiska och sociala kostnader vid en avsevärd, generell arbetstidsförkortning					
20. Ekonomiska konsekvenser av förvärvsarbete, dubbelarbete, pensionsförmåner etc. för kvinnor					
21. Arbetsmarknadsutbildning och jämställdhet					
22. Effekten på jämställdhet av olika arbetsmarknads-, regional- och utbildningspolitiska beslut och åtgärder					
23. Effekterna på jämställdhet av ny produktionsteknik					
24. Jämställdhet och den statliga personalpolitiken	Seminarium				
25. Arbetsmarknadspolitik och jämställdhet	Seminarium				
Familje- och socialpolitik					
<i>Avslutade projekt</i>					
27. Familie, ekteskap og försörgelse	Uppföljning av utredningen med samma titel (NU 1976: 30) vid ett seminarium. Samarbetsprojekt mellan jämställdhetsutskottet, socialpolitiska kommittén och ämbetsmannakommittén för lagstiftningsfrågor.	N	1979		Projekt Publicerad i NU B 1979: 15
28. Födeinstitusjonene i Norden	En kartläggning av rutiner vad gäller fäder och syskon vid förlossnings- och BB-avdelningar på sjukhusen i de nordiska länderna. Forskningsresultatet förmedlat via rundresa i samtliga nordiska länder	N	1979/80	363,0	Projekt 190.21-0.7 Publicerad i NU A 1980: 1 (norska och finska)
29. Barselsorlov (Graviditet, fødsel og det første leveår)	Utredning om föräldrar och barns behov i perioden kring graviditet, fødsel och barnets första levnadsår, speciellt med avseende på föräldradighet (barnledighet)	D	1978	137,0	Projekt 190.20-1.2 Publicerad i NU B 1979: 10

Titel	Mål. Innehåll	Sam. kall.	Tid för genomförande	Budget (1 000 NOK)	Kommentarer
30. "Far"	En film om förhållandet far/barn		1978	128,0	Projekt 190.21-1.16
<i>Pågående projekt</i>					
31. Barnehagers mål og innhold	Kartläggning, forskning och utvecklingsarbete vad gäller daghemsverksamheten i de nordiska länderna bl. a. med hänsyn till jämställdhet mellan flickor och pojkar	N	1982/83	50,0 (+80,0/82 fr. ÅK-S)	Projekt finansieras med jämställdhetsmedel samt medel tillstyrkta av socialpolitiska kommittén
32. Barnomsorgsfrågor			löpande		Samarbetet sker i bl. a. Kontaktkomiteén for barnehager og fritidshjem
33. Våld i parförhållanden	Att kartlägga omfånget av våld i parförhållanden. Resultatet kan bl. a. utgöra underlag för de nordiska ländernas agerande i samband med "The Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders in Marocco 1985".		1983	140,0/83	
<i>Projektidéer</i>					
34. Barnfamiljers levnadsvillkor i flerårsperspektiv	Barnomsorgsfrågan och såväl de hem-som yrkesarbetandes situation skall beaktas.				
35. Alternativa barnomsorgsformer och föräldramedverkan i daghemsverksamheten					
36. Effekterna av försörjningsbegreppet på jämställdhet	Uppföljning av tidigare projekt				
37. Prostitution					
38. Effekter för barn och föräldrar med förvävsarbete vid utebliven barnomsorg					
39. Föräldraledighetens omfattning och inbördes fördelning mellan föräldrarna					
40. Kartläggning av ensamstående föräldrar med barn och deras möjlighet till arbete i åtstramningstider					

Titel	Mål, Innehåll	Sam. kall.	Tid för genomförande	Budget (1000 NOK)	Kommentarer
Utbildning					
<i>Avslutade projekt</i>					
41. Könsroller och utbildning	En lägesrapport utarbetad till 11:e europeiska utbildningsministerkonferensen i Haag 1979.	Kult. sekr.	1979		Publicerad i NU B 1979: 4
<i>Pågående projekt</i>					
42. Forskning och jämställdhet	Seminarium		1983	145,0	
<i>Projektidé</i>					
43. Samarbete om utarbetande av undervisningsmaterial		Löpande			
44. Kvinnors studieval och yrkesförberedelse					
45. Läroboksmaterial och jämställdhet					
46. Lärarutbildning och jämställdhet					
47. Innovation och likestilling	Utarbeta strategier för förändring när det gäller att främja jämställdhet mellan könen i de nordiska länderna i samband med utbildning och yrkesval.				
Samhälls- och boendeplanering					
<i>Avslutade projekt</i>					
48. Samhällsplanering och boendeformer	Ett seminarium om olika funktioners inverkan på familjelivet och jämställdhet	S	1979	132,0	Projekt
49. Bygga och bo på kvinnors villkor	Seminarium om samhällsplanering med tonvikt på vilka förändringar i de fysiska omgivningarna och vilka lösningar på arbets- och omsorgsuppgifterna som bättre kan tillvarata kvinnors krav samt på vilket sätt sådana lösningar skall genomföras.		1981	27,0	Rapport i stencil Projekt 190.21-0.15 Delfinansierat
<i>Pågående projekt</i>					
50. Det nya vardagslivet – ett helhetsperspektiv på boende omsorg och arbete	Att utveckla modeller för ett nytt sätt att organisera vardagslivets viktigaste områden representerade av begreppen boende, omsorg och arbete – förstudie.	J	1982/83	65,0/82	Projekt 190.21-0.19

Titel	Mål, Innehåll	Sam. kall.	Tid för genomförande	Budget (1000 NOK)	Kommentarer
<i>Projektidé</i>					
51. Den lokala boendeservicens och kollektivtrafikens inverkan på jämställdheten					
Deltagande i det politiska livet och i samhällslivet i övrigt					
<i>Avslutade projekt</i>					
52. De offentliga jämställdhetsorganen i de nordiska länderna och deras funktion	Seminarium om de offentliga jämställdhetsorganens funktion med särskild hänsyn till uppföljning av FN:s kvinnokonferens i 1980.	N	1981	25,0	Projekt 190.21-0.17
<i>Pågående projekt</i>					
53. Kvinnor i styrande organ	Konferens som avser att ge en systematisk analys av de svårigheter som hindrar större kvinnorepresentation i de styrande organen i de nordiska länderna med syfte att kunna ta betydande initiativ för att främja en bättre jämställdhet mellan kvinnor och män. Projektet följs upp av en undersökning.	D	1981/82/83	116,6/82 311,0/83	Projekt 190.21-0.13
54. Kontaktkonferens på jämställdhetsområdet under Ministerrådet	Konferens med representanter för kvinnoorganisationer i Norden som ett forum för erfarenhets- och meningsutbyte.	J	ärligen	98,0/83	Projekt 190.21-0.10
55. Kvinnor i nordisk politik	Ge kunskap om kvinnors deltagande och inflytande i nordisk politik	F	1982/84	95,0/82 122,0/83	Projekt 190.21-0.22
Opinionsbildning					
<i>Avslutade projekt</i>					
56. Massmedia og likestilling	Kartläggning av utförd och pågående forskning samt värdering av behov för fortsatt forskning		1977/78	100,0	Projekt 190.21-1.4 Publicerat i NU B 1978: 28
57. Massmedia och jämställdhet	Öka och systematisera kunskaperna om de mekanismer som leder till den rådande kvinnobilden i massmedia samt ge konkreta förslag till åtgärder.	S	1981/82	192,3/82	Projekt 190.21-0.4 Publicerad som Nord-publication

Titel	Mål, Innehåll	Sam. kall.	Tid för genom- förande	Budget (1 000 NOK)	Kommentarer
<i>Projektidéer</i>					
58. Språkbruket och jämställdhet					
59. Könsdiskriminering i film- reklam och tidningsannonser					
Lagstiftning					
<i>Avslutade projekt</i>					
60. Retsbeskyttelse af lige- stillingen mellem kvinder og mænd i Norden	Kartläggande beskrivning av förutsättning- arna för en samordning av arbetet med att skapa ett tillfredsställande rättsskydd av jämställdhet. Hänger samman med rek. nr. 7/1975.		1976	30,0	Projekt 190.21-1.1 Publicerad i NU 1976: 31
61. Seminarium om rättsskydd av jämställdhet	Uppföljning av projekt 190.21-1.1 Ämnen: Lagstiftning som medel, demokra- tisering av arbetslivet, ILO:s likalöns- konvention och arbetsmiljö/jämställdhet.	F	1977	47,0	Projekt 190.20-1.3 Rapport finns i stencil
<i>Projektidé</i>					
62. Jämställdhetslagstiftning och dess tillämpning	Seminarium. Erfarenhetsutbyte angående jäm- ställdhetslagarna och kollektivavtal om jämställdhet i de nordiska länderna.				
63. Skattelagstiftningens inver- kan på kvinnors benägenhet till yrkesarbete och ekono- miskt oberoende					
64. Harmoniserad sociallagstift- ning i Norden					
Internationellt samarbete					
<i>Projektidé</i>					
65. U-landsbistånd och jäm- ställdhet	Diskussion om u-landsbistånds inverkan på jämställdhet. Framför allt som för- beredelse till FN's kvinnokonferens i Nairobi 1985.				

BILAGA 2**Arbetsordning för Nordiska ministerrådets jämställdhetsutskott**

(Antagen av Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 4 februari 1983)

§ 1

Jämställdhetsutskottet är underställt Nordiska ministerrådet (jämställdhetsministrarna) och är dess beredande och verkställande organ i jämställdhetsfrågor.

Jämställdhetsutskottet har till uppgift att koordinera det nordiska samarbetet inom jämställdhetsområdet. Utskottets verksamhet skall baseras på "Nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet", som antagits av Nordiska ministerrådet.

Utskottet kan själv ta initiativ till projekt finansierade över ministerrådets allmänna budget och till andra samsamarbetsåtgärder.

Utskottet skall hålla sig orienterat om alla projektförslag som skall finansieras över ministerrådets allmänna budget med syfte att eventuellt kunna uttala sig från jämställdhetssynpunkt. Om den ansvariga ämbetsmannakommittén finner det ändamålsenligt skall utskottet kunna utse en representant till projektets styrgrupp (eller liknande).

§ 2

Utskottet består av en representant för varje land. Varje medlem kan representeras av en ersättare på utskottets möten. Vid utskottets möten kan medlem eller ersättare bistås av en eller flera sakkunniga. Utskottet kan efter behov inkalla utomstående experter.

Generalsekreteraren vid Nordiska ministerrådets sekretariat och vederbörande avdelningschef vid sekretariatet eller deras ställföreträdare kan delta i och äger rätt att yttra sig vid utskottets möten. De kan bistås av tjänstemän eller sakkunniga vid sekretariatet.

Varje land svarar självt för sina kostnader i samband med utskottets möten.

§ 3

Vid utskottets möten utövas ordförandeskapet av representant från det land där Nordiska rådets följande huvudsession skall hållas, såvida inte omständigheterna föranleder annan ordning.

Varje land har en röst i utskottet. Utskottets beslut skall vara enhälliga. Uppnås inte enighet, skall frågan på begäran av något land hänskjutas till ministerrådet. I procedurfrågor fattas dock beslut med enkel majoritet bland de röstande och vid lika röstetal med ordförandens utslagsröst.

Nedlagd röst utgör icke hinder för beslut.

§ 4

Kallelse till möte, förslag till dagordning och möteshandlingar i övrigt skall utsändas i god tid före mötena, om möjligt tio dagar i förväg.

Vid utskottets möten upprättas referat. Utkast till referat skall om möjligt tillställas deltagarna inom tio dagar efter mötet för granskning.

Anmärkning mot referat bör meddelas sekreteraren inom tio dagar från det referatet utsänts eller inom den frist som angivits vid varje tillfälle. Om inga anmärkningar är framförda innan tidsfristen gått ut anses referatet vara slutgiltigt och de angivna besluten för bindande.

§ 5

Utskottet bistår inom sitt verksamhetsområde generalsekreteraren vid uppgörande av förslag till avdelningschefer och andra handläggare som skall utses vid ministerrådets sekretariat.

Meddelande

om rekommendation nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta samarbeids-tiltak med sikte på å styrke utdannelsestilbudet innen faget eksportmarkedsføring.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Nordiska ämbetsmannakommittén för handelspolitiska frågor har på bakgrund av denna rekommendation uppmanat de nordiska exportskolorna att gå vidare i sitt inbördes samarbete.

Med avsikt att ge samarbetet ett konkret innehåll har exportskolorna kommit till ministerrådet med ett förslag samt en ansökning om stöd till ett projekt, som syftar till att utveckla former och metoder för exportmarknadsföringsutbildning. Samtidigt är avsikten att genom samverkan uppnå ett bättre resursutnyttjande i verksamheten.

Ministerrådet avser att för projektet bevilja ett planlägningsanslag för år 1983.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 13), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 14), meddelandena om rekommendationerna 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport, nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling, nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring och nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri.

(Se C 1: Bilaga 21)

Meddelande

om rekommendation nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd i närt samarbete med berörte parter, å konkretisere behovet for økt nordisk samarbeid innen møbelbransjen.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Med anledning av rekommendationen har ministerrådet haft diskussioner med berörda branschorganisationer och Nordiska byggnads- och träarbetarefederationen i syfte att få belyst den aktuella situationen för möbelindustrin i de nordiska länderna och de berörda organisationernas syn på behovet av och förutsättningarna för ett ökat nordiskt samarbete inom möbelindustrin.

De möbelproducerande företagen i de nordiska länderna brottas med allvarliga problem. För många företag medför kostnadsnivån ett akut avsattningsproblem i rådande ekonomiska läge med vikande hemmamarknad och en pressad konkurrenssituation såväl på de traditionella exportmarknaderna som på den nordiska marknaden. I dagens marknadsläge och med de marknadsutsikter som kan överblickas kännetecknas branschen som helhet av en betydande överkapacitet. Detsamma gäller för industrin på de viktigaste traditionella exportmarknaderna. Möbelindustrins möjligheter att erbjuda trygg sysselsättning är mot denna bakgrund i flera länder hotade och det råder redan en betydande arbetslöshet inom branschen i flera av de nordiska länderna. En fortsatt omstrukturering och nedläggning av tillverkningskapacitet synes oundviklig och för att kunna behålla marknadsandelar torde en rationalisering och teknisk utveckling av produktionen vara oundgänglig. Även det senare kan medföra en minskad sysselsättning inom möbelbranschen i de nordiska länderna.

Branschen kännetecknas av ett stort antal små och medelstora företag för vilka kostsamma investeringar är svåra att finansiera särskilt med den begränsade lönsamhet som råder. Branschens struktur är av särskild samhällelig betydelse i och med att många företag är lokaliserade till och erbjuder sysselsättning i glesbygdsregioner.

Möjligheterna att bemästra den aktuella situationen och bibehålla en livsduglig möbelindustri torde bero på en rad faktorer såväl inom företagen som på marknaderna. Endast i begränsad utsträckning kan dessa faktorer påverkas från regeringarnas sida och då ofta endast indirekt.

När det gäller företagens aktiviteter tar den statliga industripolitiken i samtliga nordiska länder i hög grad sikte på de små och mellanstora företagen. I såväl den regionalpolitiska som den generella industripolitiska åtgärdsarsenalen ingår således olika former av finansiellt stöd och rådgivning till små och medelstora företag.

När det gäller marknaden kan konstateras att utvecklingen på hemmamarknaden i hög grad är avhängig av den allmänna ekonomiska utvecklingen och den ekonomiska politik som länderna kan föra särskilt på byggnadsområdet samt befolkningsutvecklingen i stort. Utvecklingen på exportmarknaderna kan överhuvudtaget inte påverkas annat än genom att företagens ansträngningar att göra sig gällande på lovande marknader och segment kan stödjas och uppmuntras. Även för dessa ändamål finns särskilda nationella stödformer.

I åtskilliga avseenden torde företagen genom samarbete, själva kunna underlätta den nu rådande svåra situationen. Även samarbete mellan företag och mellan branschorganisationer i olika nordiska länder torde kunna bidra till att lösa gemensamma problem. Ett nordiskt samarbete på branschnivå har i en lång rad år bedrivits ifråga om bl. a. marknadsinformation, marknadsföring, samt formgivning och kvalitetskontroll av produkter. Detta samarbete utvecklas i den takt berörda företag och organisationer är intresserade och har resurser. För den fortsatta utvecklingen av detta samarbete, där en del samarbetsmöjligheter synes oprövade, kan relevanta nordiska industripolitiska organ – t. ex. Industrifonden och Projektexportfonden – på sina respektive områden erbjuda olika former av stöd genom bidrag, lån eller garantier till nordiska samarbetsprojekt. Informationsmaterial beträffande relevanta nordiska organs möjligheter att ge stöd åt nordiska projekt har tillställts berörda organisationer.

Enligt ministerrådets uppfattning kan utvecklingen av det nordiska samarbetet bäst drivas av de redan etablerade organisationerna på den fackliga och industrisidan och genom en ökad grad av samverkan mellan dessa. I det medlemsförslag som föregick rådets rekommendation föreslogs att ett nordiskt möbelbranschråd skulle upprättas. Någon enighet om behovet av och nyttan med ett sådant organ föreligger ej bland berörda parter. I vilken grad de ytterligare samarbetsmöjligheter som kan föreligga på nordiskt plan prövas, beror sålunda på vilka initiativ företagen och arbetstagnarna och deras organisationer önskar ta och kan enas om.

BILAGA

Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1), berättelse om Nordel (C 1: Bilaga 13), berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1: Bilaga 14), meddelandena om rekommendationerna 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi, nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalt samarbete, nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt, nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden, nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport, nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling, nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring och nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri.

(Se C 1: Bilaga 21)

Meddelande

om rekommendation nr 19/1982 angående nordiska underleveranser

(Överlämnat av Nordiska ministerrådet)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å foreta en utredning om nordiske underleveranser med sikte på å finne fram til konkrete tiltak som kan stimulere veksten i underleveransene mellom nordiske foretak.

Nordiska ministerrådet meddelar den 3 december 1982:

Som ett led i arbetet med småföretagsfrågor i arbetsplanen för översyn av det nordiska industripolitiska samarbetet har ämbetsmannakommittén för industripolitik tagit initiativ till ett utredningsarbete i linje med rådets rekommendation.

Utredningsuppdraget som givits till statens industriverk i Sverige omfattar bl. a. en utvärdering av den nordiska underleverantörbörsen på det verkstadsmekaniska området samt mot bakgrund härav en bedömning av förutsättningarna för att utveckla underleveranserna inom Norden. Vilken roll olika nordiska organ t. ex. Nordisk industrifond och Nordiska investeringsbanken kan spela i detta sammanhang avses också studeras.

Utredningsrapporten kommer att föreligga under våren 1983 och behandlas av ämbetsmannakommittén inom ramen för planen. Rapporten och den uppföljning den kan komma att aktualisera kommer att behandlas i kommitténs slutrapportering om arbetet med arbetsplanen hösten 1983.

Meddelande

om rekommendation nr 20/1982 angående trafikseparationer för sjöfarten i Ålands hav och Kvarken

(Överlämnat av Sveriges regering)

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland och Sverige att undersöka förutsättningarna för att införa trafikseparationer för sjöfarten i Ålands hav och Kvarken.

Sveriges regering meddelar den 5 januari 1983 å *Finlands och Sveriges regeringars vägnar*:

Frågor om sjöfart och sjösäkerhet handläggs i Finland av sjöfartsstyrelsen och i Sverige av sjöfartsverket. De båda myndigheterna har inom sina ansvarsområden ett omfattande och gott samarbete. Inom ramen för detta samarbete bevakas fortlöpande bl. a. sjösäkerhetsfrågorna i Ålands hav, Bottenhavet och Bottenviken. För närvarande pågår sålunda överläggningar om gemensamma åtgärder för att förbättra farlederna i Ålands hav i avsikt att höja sjösäkerheten i området. Också förutsättningarna för och behovet av trafikseparationer för sjöfarten i Ålands hav och Kvarken har behandlats. Slutsatsen av myndigheternas hittillsvarande arbete är att man för närvarande anser trafikseparation som en mindre effektiv metod att förbättra farledssäkerheten. Regeringarna som anser att ansvaret för det operativa sjösäkerhetsarbetet bör vila på de ansvariga myndigheterna, delar denna uppfattning.

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige*Till Nordiska ministerrådet*

Nordiska rådet har länge verkat för utveckling av flygförbindelser över gränserna på Nordkalotten och det var med stor tillfredsställelse vi noterade att en flygförbindelse 1979 inrättades på linjen Tromsö–Kiruna–Luleå–Uleåborg, om så bara för en treårig försöksperiod. Tre år ansågs vara den tid som behövdes för att en ny flygförbindelse skulle stabiliseras och för att man skulle kunna bedöma dess lönsamhet på sikt.

I meddelandet om rek. nr 28/1973 får vi nu veta, att en särskild samrådsgrupp utvärderat verksamheten. Samarbetsgruppen har ansett, att det finns möjligheter att ytterligare utveckla trafiken på sträckan Kiruna–Tromsö, eventuellt med större flygplan, medan dessa förutsättningar saknas när det gäller sträckan Luleå–Uleåborg. Trafiken på denna sträcka har därför lagts ned. Motiveringarna i meddelandet är dock knapphändiga.

Önskemål om större flygplan på sträckan Kiruna–Tromsö har framförts från rådet, och det är med tillfredsställelse jag noterar, att detta nu åtminstone övervägs. I sammanhanget vill jag erinra om en tanke som jag framförde i rådets generaldebatt förra året. SAS flyger både i Norge och Sverige med stora plan. Enligt min mening borde försök göras med någon form av "nordkalottringlinje" genom SAS' medverkan.

En reguljär flygtur t. ex. Stockholm–Luleå eller –Kiruna skulle kunna utsträckas till Tromsö och sedan gå söderut inom Norge till Oslo. Likaså bör försök göras med turer i omvänd riktning. Sommartid torde en sådan flyglinje ha stort turistintresse. Den ökade aktiviteten för gas- och oljeutvinning i Nordatlanten ökar intresset för snabba och säkra flygförbindelser mellan Nordnorge och Sverige, såväl i norra delen som i övriga Sverige.

Mot bakgrund av vad jag ovan sagt får jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Kan ministerrådet ge en närmare redogörelse för vunna erfarenheter av linjerna Kiruna–Tromsö och Uleåborg–Luleå och är ministerrådet berett överväga en försöksverksamhet med en ringlinje, t. ex. Stockholm–Luleå–Kiruna–Tromsö–Bodö–Oslo och andra vägen samma sträcka, eller finns andra tankar om reguljärt flyg på Nordkalotten?

Stockholm den 28 januari 1983

Per Petersson (m)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående samerättsutredningarna

Till Nordiska ministerrådet

I Finland, Norge och Sverige har under de senaste åren tillsatts särskilda samerättsutredningar, som syftar till att klarlägga möjligheterna att förbättra samernas villkor. Vid ett möte i september 1982 godkände Nordiska ministerrådet detaljerade riktlinjer för hur samarbetet mellan dessa utredningar skall utvecklas och bedrivas. Bland annat skall en kontaktman utses i varje land, utredningarna skall fortlöpande hålla varandra underättade om arbetet på nationellt plan, gemensamma möten kan hållas och rapporter skall utväxlas och avges till bl. a. Nordiska samerådets och Nordiska ministerrådets sekretariat. Däremot förutsätts Nordiska rådets organ icke erhålla denna rapportering.

Samtidigt som de uppställda riktlinjerna synes kunna skapa förutsättningar för ett utredningsarbete, som på sikt kan förväntas bli av betydelse för samernas framtida situation ligger det nära till hands att fråga sig om inte arbetets uppläggning skapar risk för att det kommer att ta lång tid förrän konkreta resultat är att emotse av utredningsarbetet. Det är därför av vikt att dels kontinuerligt kunna följa med arbetets framskridande och dels att fastställa en effektiv tidsplan för utredningsarbetet.

Med hänvisning till vad ovan anförts får undertecknad därför ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

- Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet att vidtaga för att fastställa en effektiv tidsplan för samarbetet mellan samerättsutredningarna i Finland, Norge och Sverige, och vilka åtgärder avser ministerrådet att vidtaga för att även Nordiska rådet skall erhålla kontinuerlig information om hur samarbetet mellan samerättsutredningarna fortskrider?

Helsingfors den 28 januari 1983

Aimo Ajo (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående nordiskt samiskt instituts ekonomiska situation

Till Nordiska ministerrådet

År 1973 upprättades i Kautokeino i Nordnorge Nordiskt samiskt institut, som finansieras över den nordiska kulturbudgeten. Det nordiska sameinstitutet har under de gångna åren bedrivit ett viktigt forsknings- och servicearbete till fromma för den samiska befolkningen. Inte minst när det gäller juridiska frågor som gäller samernas ställning i de olika nordiska länderna har institutet gjort en stor insats. Institutet är den enda institution, som på samernas egna villkor bedriver forskning om samernas kultur och rättsliga situation, samtidigt som det har en rad andra viktiga uppgifter, bl. a. som serviceorgan vid arrangemang av samiska möten och konferenser. Både i Finland, Norge och Sverige pågår för närvarande juridiska utredningar om de rättsliga förhållandena inom samernas hembygdsområden. Nordiska sameinstitutets insats i detta arbete kommer att ha stor, kanske avgörande betydelse för slutresultatet.

Även om anslagen till institutet på kulturbudgeten kontinuerligt har höjts, befinner sig institutet i dagens läge i en mycket trängd ekonomisk situation, som allvarligt försvårar institutets möjligheter att utföra de uppgifter som jag har beskrivit. Nordiska samerådet, som är allvarligt oroat över institutets ekonomiska läge, har i en skrivelse till Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet bett om att dessa instanser skall ingripa för att befria institutet ur dess trångmål. I den lägesbeskrivning som medföljer skrivelsen nämner samerådet att Nordiskt samiskt institut år 1981 kunde flytta in i nya ändamålsenliga lokaler, vilket paradoxalt nog är en av huvudorsakerna till den svåra ekonomiska situationen i dag. Den hyra som institutet erlägger för de nya lokalerna är nämligen mångdubbelt större än den som betalades för de tidigare. Detta gör att en allt mindre del av institutets budget kan användas för institutets egentliga verksamhet.

Det förefaller uppenbart, att Nordiskt samiskt instituts ekonomiska situation kräver snabba åtgärder för att lösas. Ett sätt att bidra till en lösning vore att norska staten, som nu uppbär en hyra på 639 000 norska kronor per år för lokalerna, skulle tillhandahålla lokalerna gratis i likhet med vad finska staten gör t. ex. för Nordiskt konstcentrum på Sveaborg. Därmed skulle denna summa frigöras för sameinstitutets egentliga verksamhet. Kulturutskottet har nyligen behandlat ett medlemsförslag om ökat

domicillandsstöd till institutionerna på den nordiska kulturbudgeten, i vilket föreslås att de enskilda nordiska länderna skulle överta bekostandet av hyra och andra utgifter som ansluter sig till lokaliteterna för de nordiska institutioner som är placerade i respektive land. Kulturutskottet har föreslagit att Nordiska rådet antar en rekommendation med detta innehåll.

Med hänvisning till vad jag här anfört, får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att lösa de ekonomiska problemen vid Nordiskt samiskt institut i Kautokeino?

Helsingfors den 27 januari 1983

Aimo Ajo (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående de nordiska språk-nämndernas samarbete*Till Danmarks regering*

Nordiska rådets kulturutskott understryker i såväl sitt betänkande över ministerrådets berättelse som i sitt betänkande över ministerrådsförslaget B 37/k om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet behovet av att stärka den nordiska språkförståelsen.

År 1978 inrättades i Oslo det Nordiska språksekretariatet vilket har till ändamål att verka för att bevara och förstärka den språkliga gemenskapen i Norden och främja den nordiska språkförståelsen. Språksekretariatet är dessutom ett organ för samarbete mellan språknämnderna och motsvarande organ i de nordiska länderna. Då det Nordiska språksekretariatet upprättades var en av förutsättningarna att de enskilda ländernas språknämnder skulle erhålla nationella medel för att kunna stärka sin beredskap att fylla de krav som det nordiska språksamarbetet skulle medföra.

Av berättelsen från Nordiska språksekretariatet och de nordiska språknämndernas samarbete (C 165/k) framgår att samtliga nordiska länder utom Danmark erhållit ökade medel för att kunna uppfylla denna förutsättning.

Mot bakgrund härav vill jag ställa följande fråga till Danmarks regering:

När kommer Dansk Sprognævn att erhålla de medel som behövs för att nämnden skall kunna stärka sin nordiska verksamhet?

Stockholm den 28 januari 1983

Gunnel Jonäng (c)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden*Till Nordiska ministerrådet*

Först vill jag tacka ministerrådet för de fylliga och bra meddelandena som lämnats om rekommendationerna 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete och 3/1982 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden. Det skulle emellertid vara värdefullt att också erhålla aktuell information om det nordiska radio- och TV-samarbetet främst mot bakgrund av den snabba utvecklingen på detta område. T. ex. kan nämnas att efter mötet mellan de nordiska kultur- och kommunikationsministrarna den 24 januari 1983 i Stockholm kunde vi i svenska tidningar läsa att det rådde tveksamhet om Norges deltagande i Tele-X, ett samarbete som sker utanför ramen för Helsingforsavtalet, om ett rimligt finansieringsavtal med Sverige och Norge ej kunde uppnås. Vidare att Finland, i det fall Norge inte önskar delta, framfört tanken att Tele-X kunde bli ett samarbetsprojekt mellan enbart Finland och Sverige. Mycket har alltså hänt på detta område sedan meddelandena avgavs.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vill ministerrådet redogöra för den aktuella situationen när det gäller nordiskt satellit-TV-samarbete?

Stockholm den 27 januari 1983

Ingrid Sundberg (m)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående samarbete om TV-program för sjöfolk

Till Nordiska ministerrådet

Spørsmålet om produksjon og distribusjon av TV-programmer for sjøfolk blir stadig mer aktuelt tatt i betraktning den raske utvikling som foregår på dette området rent generelt. Sjøfolk vil utvilsomt ha glede og nytte av et nordisk samarbeid, noe som f.eks. vil muliggjøre en smidig utveksling av programmer.

I meddelelsen om *rek. nr. 8/1976* blir det redegjort for de avtaler om opphavsrettigheter og økonomiske rettigheter som nå gjelder innen de enkelte land. Selv om ikke alle disse spørsmål har funnet sin løsning bør nordiske samarbeidsmuligheter tas opp til drøftelse og klarlegging. Uavklarte nasjonale forhold bør ikke hindre at det arbeides videre med saken på nordisk nivå. Det er forøvrig nylig nedsatt en nordisk mediagruppe som skal følge med i og behandle saker innen media-området. Jeg vil derfor tillate meg å stille følgende spørsmål til Ministerrådet:

''Vil Ministerrådet, bl. a. gjennom Nordisk Mediagruppe, drøfte og klarlegge samarbeidsmuligheter i forbindelse med spørsmålet om produksjon og distribusjon av TV-programmer for sjøfolk?''

Oslo, 28. januar 1983

Gunvor Schnitler (H)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående temahäften i Nordens historia

Till Nordiska ministerrådet

År 1972 antogs en rekommendation om utgivande av en nordisk historia (*rek. 14/1972*). Bakgrunden var behovet av att få en likartad bedömning av de nordiska folkens gemensamma historia.

Resultatet har hittills begränsat sig till utgivandet av tre problemorienterade temahäften om aktuella perioder i Nordens historia.

År 1980 ställde jag en fråga till ministerrådet om temahäftenas upplagestorlek och marknadsföringen av dessa. Av svaret framgick att marknadsföringen nyligen hade börjat samt att försäljningen enligt uppgift från förlagen gick i enlighet med beräkningarna.

Av ministerrådets meddelande över rekommendationen till årets session framgår att efterfrågan på häftena inte har varit tillfredsställande och att ministerrådet därför är tveksamt till om planerna på att utge ytterligare tre historiehäften bör realiseras inte minst med tanke på kostnaderna.

Mot bakgrund av ovanstående vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Har ministerrådet uppgivit planerna på att fullfölja rekommendationens syfte eller kommer ytterligare temahäften i Nordens historia att utges?

Stockholm den 27 januari 1983

Sture Palm (s)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte

Till Nordiska ministerrådet

Under åren 1978–1979 genomfördes en försöksperiod med ett system för ett nordiskt lärar- och elevutbyte. För ändamålet beviljades då 250 000 danska kronor. Dessa medel fördelades efter ansökan till sådana nya initiativ som syftade till att få till stånd ett lärar- och elevutbyte.

Nordiska rådets kulturutskott uttalade redan i sitt betänkande om ministerrådsberättelsen 1979 att målet borde vara att skapa fasta stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte och utskottet har därefter i sina betänkanden under de senaste åren understrukit betydelsen av att stödordningar inrättas. Nordiska rådet har i flera yttranden ansett att fasta ordningar för lärar- och elevutbyte bör skapas.

Av de meddelanden och berättelser som ministerrådet har avgivit sedan försöksordningen genomfördes framgår att några fasta ordningar för detta ändamål ännu inte skapats eller ens planerats. Det har dock framgått att ministerrådet är medvetet om behovet av ett system för lärar- och elevutbyte och att ministerrådet har förhållit sig positivt till saken.

Den försöksordning som genomfördes visade att det finns ett stort intresse för denna verksamhet. Ett fungerande utbyte i Norden, särskilt av skolor, är av stor betydelse genom att detta utbyte i ett tidigt skede av livet väcker ett grannlandsintresse som kan utgöra en grund för nordiskt samarbete i allmänhet. Ur finländsk synpunkt skulle ett utbytesprogram vara värdefullt genom att särskilt finskspråkiga ungdomar på detta sätt skulle få goda möjligheter att i praktiken lära sig andra nordiska språk och därmed bättre möjligheter att delta i nordiskt samarbete.

Det är fråga om en verksamhet som berör stora grupper i våra länder och införandet av ett utbytesprogram skulle otvivelaktigt innebära en stor satsning på ett nytt och kostnadskrävande område. Stora ansträngningar bör därför göras för att ordna finansieringen med nordiska och nationella medel. Här har särskilt kommunerna ett stort ansvar. Internationella organisationer med skolutbyte på sitt program har redan visat intresse för att organisera elevutbyte även inom Norden.

Utöver finansieringen bör dessutom många praktiska frågor lösas, det gäller att bygga upp en organisation för att ordna platser i skolor och värdfamiljer för dem som deltar i utbytet. I detta sammanhang bör särskilt

Föreningarna Nordens erfarenheter på området kunna utnyttjas. Genom att svenska ingår i läroplanerna för alla skolelever i Finland skulle finländska skolungdomar även ha stor nytta av att delta i olika slag av sommarkurser i de nordiska länderna.

Med hänsyn till att ett stort antal ungdomar i Norden i dag deltar i utbytesprogram med länder utanför Norden och med tanke på behovet av att snabbt få en ordning som i framtiden gör det minst lika lätt att för en längre eller kortare tid gå i skola eller arbeta som lärare i ett annat nordiskt land önskar undertecknad ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser Nordiska ministerrådet vidta för att det i skyndsam ordning skall kunna etableras stödordningar för lärar- och elevutbyte i Norden finansierade med nordiska, nationella och kommunala medel?

Helsingfors den 28 januari 1983

Tuulikki Petäjaniemi (Kok)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående nordiskt idrottsutbyte

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet och inte minst dess kulturutskott har vid ett flertal tillfällen uttalat sitt stöd för ett utvidgat nordiskt idrottssamarbete såväl inom skol-, ungdoms-, korporations- och handikappidrotten som breddidrotten i allmänhet.

Av årets meddelande över rekommendation 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete framgår att stödordningen för nordiskt idrotts-samarbete givits ökade resurser vilket kulturutskottet noterat med tillfredsställelse i sitt betänkande över ministerrådets berättelse.

En förutsättning för allt idrottsutbyte är emellertid att deltagarna har råd att företa resan. Speciellt angeläget är stödet för organisationer och individer från s. k. utkantsområden i Norden. Det stora avståndet till ytterkantsområdena och därmed de höga resekostnaderna begränsar i hög grad andra nordiska länders besök i ytterkantsområdena liksom ytterområdenas möjligheter att besöka övriga Norden. Ett ömsesidigt utbyte måste dock anses önskvärt. Som förhållandena nu är utgör de dyra resorna det främsta hindret för ett fungerande nordiskt idrottsutbyte. Genom ett rabattsystem tillämpligt på såväl flyg, tåg som båt skulle detta syfte kunna uppnås.

Jag får därför ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder kan ministerrådet vidtaga för att åstadkomma ett bättre rabattsystem för resor i samband med nordiskt idrottsutbyte?

Stockholm den 27 januari 1983

Ingrid Sundberg (m)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående jakt på säl*Till Nordiska ministerrådet*

Sälarna tillhör de djurgrupper som är mest utsatta för de faror som det industriella samhällets utveckling medför för faunan i vår tid. Det är ett känt faktum att utsläpp av miljöskadliga ämnen, såsom PCB och kvicksilver, utgör ett särskilt hot just för sälarterna, bl. a. genom att sälhonorna i ökande utsträckning blir sterila och sälarnas naturliga reproduktionsprocess sålunda inte kan ersätta den avgång som orsakas av ökande fiske och den jakt på säl som ännu på sina håll bedrivs.

En stark opinion för att helt och hållet freda sälstammarna har under senare år växt fram bl. a. i Västeuropa och även i Norden. EG-länderna överväger gemensamt uppträdande i internationella fora i syfte att göra slut på klubbningen av sälkutar vid den kanadensiska kusten och för att förbjuda handel med varor tillverkade av sälskinn både inom själva EG och internationellt.

Enligt tidningsnotiser har det norska sälfångstförbundet nyligen beslutat rekommendera sina medlemmar att upphöra med jakten på sälkutar, medan man däremot anser att jakten på fullvuxna säl bör fortsätta, både av ekonomiska skäl och med tanke på den ekologiska balansen i havet. Samtidigt menar förbundet dock att antalet sälfångstfartyg borde skäras ned från 10 till 7 i Norge.

Ehuru således en utveckling i positiv riktning kan noteras i Norden, är det dock ett faktum att sälfångst, även jakt på kutar, fortfarande i stor utsträckning förekommer vid de nordatlantiska och ishavskusterna. Ett verksamt medel att minska denna jakt vore att införa restriktioner mot försäljning av varor tillverkade av sälskinn, t. ex. souvenirer.

Mot denna bakgrund får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Har ministerrådet för avsikt att vidta åtgärder i syfte att avskaffa handeln på varor tillverkade av sälskinn samt att ytterligare begränsa jakten på säl både i nordiska farvatten och – genom samfällt nordiskt uppträdande i internationella organ – i andra delar av världen?

Helsingfors den 28 januari 1983

Sinikka Karhuvaara (Kok)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående effektivare insatser mot narkotikamissbruket

Till Nordiska ministerrådet

Vi har till denna session erhållit ett fylligt meddelande från ministerrådet, där man understryker betydelsen av samordnade åtgärder mot narkotikamissbruket i Norden samt att samarbetet mellan tull- och polisväsen intensifieras. Särskilt har vi med tillfredsställelse noterat social- och justitieministrarnas uttalande i februari förra året, att regeringarnas mål var att göra Norden till ett narkotikafritt område samt att enighet rådde om att motarbeta alla försök att avkriminalisera cannabis. Enigheten härvidlag är mycket välkommen.

Rekommendationens viktigaste syften var att få igång en utveckling mot enhetligare syn på all slags narkotikamissbruk och i konsekvens därmed en enhetligare rättstillämpning i alla de nordiska länderna. De överläggningar som hållits på regerings- och tjänstemannanivå och uttalanden från regeringshåll tyder på att vi är på rätt väg. Samnordiska initiativ har tagits men viktigast är att dessa följs upp i respektive land, där bekämpningen av narkotikamissbruket och kriminaliteten äger rum. Vi saknar i meddelandet besked angående på vilket sätt detta konkret kommer att ske.

Jag vill därför ställa följande fråga till ministerrådet/regeringarna:

Vilka åtgärder genomförs nationellt för att följa upp de enhälliga ställningstaganden som görs på nordiskt plan vad gäller bekämpningen av narkotikamissbruket?

Stockholm den 26 januari 1983

Rune Gustavsson (c)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående nordisk vidareutbildning inom social- och hälsovårdsområdet

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet meddelade år 1983 i anledning av rekommendation nr 3/1974/s om nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter att en inledande kartläggning av pågående och planerad efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal hade genomförts och att kartläggningen också omfattade efter- och vidareutbildning av fysioterapeuter. Av meddelandet framgick vidare att Nordiska socialpolitiska kommittén hade tillsatt en särskild nordisk arbetsgrupp för efter- och vidareutbildningsfrågor.

År 1981 meddelade ministerrådet att den ifrågavarande arbetsgruppen framlagt ett betänkande om "Efter- och vidareutbildning av social-, hälso- och sjukvårdspersonal i Norden". I ministerrådets meddelande den 3.12.1982 konstateras att ovannämnda betänkande nu remissbehandlats och att de administrativa formerna för ett utvidgat nordiskt samarbete kring dessa frågor mot bakgrunden av betänkandet och remissvaren kommer att övervägas av Nordiska socialpolitiska kommittén under dess vårmöte 1983.

Frågan om efter- och vidareutbildning av social- och medicinalpersonal på nordiskt plan har flera gånger diskuterats inom social- och miljöutskottet, senast vid mötet i januari i år. Den allmänna uppfattningen var, att sedan nu själva utredningen blivit klar – åtta år efter det att rekommendationen vidtogs – konkreta åtgärder nu snabbt bör vidtas för att förverkliga utredningens förslag.

Mot denna bakgrund får jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Vilka åtgärder avser ministerrådet att vidta för att i brådskande ordning genomföra nordisk efter- och vidareutbildning av olika grupper social- och hälsovårdspersonal?

Helsingfors den 27 januari 1983

Kaj Bärlund (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående nordiskt samarbete om lösande av problem som orsakas av ålderdom

Till Nordiska ministerrådet

Det fremgår av meldingen om rek. nr. 5/1979 at Ministerrådet for tiden arbeider med tiltak som kan bidra til løsning av problemer som følger av alderdom. Et møte mellom ministrene i august 1982 har f. eks. ledet til at det er satt igang et prosjekt om tiltak innen service- og boligsektoren.

Det arbeid som nå er igang må selvsagt hilses med glede; det er bl. a. forankret i det reviderte helse- og sosialprogrammet. Jeg finner likevel grunn til å etterlyse et mer begrunnet utgangspunkt for oppfølgingen av rek. nr. 5/1979, særlig på bakgrunn av den verdenskongress som ble avviklet i Wien i august 1982 om gamle menneskers situasjon i dagens samfunn.

Det kan høres selvsagt ut at det å bli gammel er en del av en helt naturlig livsprosess. Ikke desto mindre ble det i en norsk rapport til verdenskongressen understreket at gamle mennesker ikke må betraktes isolert. Denne gruppen mennesker har like varierte behov som andre, de har også krav på like valgmuligheter. Behovet for å understreke et slikt utgangspunkt er absolutt til stede, fordi man hele tiden, også gjennom isolert sett gode tiltak, står i fare for å sette uønskede skiller mellom generasjonene. Oppgaven for samfunnet må være å bidra til at menneskene kan gjøre det best mulige ut av sin situasjon/evner, bl. a. ved å tre støttende til med adekvate tiltak når dette kreves.

Jeg vil med bakgrunn i dette spørre Ministerrådet:

Vil Ministerrådet i den videre oppfølging av rek. nr. 5/1979 legge vekt på en bredere kartlegging av forhold som begrenser gamle menneskers naturlige valgmuligheter, bl. a. med utgangspunkt i de varierte behov som også finnes innen denne aldersgruppen?

Oslo, 28. januar 1983

Ashjørn Haugstvedt (Kr. F.)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående samarbetsavtal mellan två eller tre nordiska länder

Till Nordiska ministerrådet

I Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet under 1982 konstateras:

''Nordisk økonomisk samarbeid bør primært omfatte samtlige nordiske land. For å oppnå framgang på enkelte områder kan der i visse tilfeller være hensiktsmessig å starte med samarbeidsløsninger mellom to eller tre land med sikte på senere utvidelse til bredere nordisk samarbeid etter det såkalte 'byggeklossprinsippet'.''

Den förstnämnda principen är grundläggande för hela det nordiska samarbetet. Samarbete mellan två eller tre länder har dock under senare tid blivit allt vanligare. Det norsk-svenska avtalet om industri- och energisamarbete är det främsta exemplet på sådant samarbete. Om detta och andra liknande bilaterala avtal skall kunna fungera till fromma för hela Norden i enlighet med byggeklossprincipen är det av avgörande betydelse att det utbyggs till att omfatta också de övriga nordiska länderna.

I anledning av detta får jag till Nordiska ministerrådet ställa följande fråga:

Genom vilka åtgärder strävar ministerrådet att säkerställa att avtal mellan två eller tre nordiska länder bringas att omfatta också de övriga nordiska länderna?

Helsingfors den 28 januari 1983.

Peter Muurman (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående gränshandeln på Nordkalotten

Till Nordiska ministerrådet

Ett antal åtgärder som de nordiska regeringarna vidtagit under senare tid har allvarligt försvärat gränshandeln på Nordkalotten. I Finland avskaffades sålunda 1983 rätten för personer under 12 år att införa livsmedel samtidigt som gränsen för införandet av tullfri dieselolja sänktes från 150 liter till 50 liter. I Norge avskaffades på motsvarande sätt importrätten för personer under 12 år och rätten att införa kött sänktes från 10 kg till 5 kg per person.

Sveriges devalvering och Norges därpåföljande sänkning av gränsen för tullfri import från 1 100 kronor till 500 kronor försvårade ytterligare situationen. En förhöjning av bränslepriset i Finland med i genomsnitt 10% i slutet av år 1982 var likaså ett allvarligt bakslag för handeln på Nordkalotten.

Med anledning härav får jag ställa följande tvådelade fråga till Nordiska ministerrådet:

- vilka åtgärder ämnar ministerrådet vidtaga för att avskaffa begränsningarna i handeln på Nordkalotten?
- har ministerrådet för avsikt att utreda betydelsen av en fri gränshandel på Nordkalotten för befolkningens, näringslivets och det praktiska nordiska samarbetets del?

Helsingfors den 28 januari 1983

Elsi Hetemäki-Olander (Kok)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående utsläpp av avfall som ödelägger fiskeområden

Til Norges regering

I februar 1982 gav de norske myndigheder tilladelse til udledning af 2,2 millioner tons stenmasse, olie og kemikalier i Dyngadypet ved Rogaland. Tilladelsen kom i stand, efter at en oprindelig tilladelse fra december 1980 var blevet trukket tilbage på grund af klager fra miljøgrupper, fiskeriforeninger og lokale myndigheder.

I mellemtiden havde en arbejdsgruppe vurderet udledningstilladelsen og mulige alternativer. Under hensyn til at alternativet – et landdepot – ville kræve årlige tilskud fra den norske stat på 5 millioner NOK blev arbejdsgruppens konklusion, at udledningen burde godkendes, uanset at den ville medføre en permanent ødelæggelse af Dyngadypet, der er et vigtigt opvækstområde for fisk og rejer og derfor også af interesse for andre nordiske landes fiskeri.

Norges fiskarlag har klaget til den civile ombudsmand over sagsbehandlingen, fordi der i arbejdsgruppen sad repræsentanter for den ene part i sagen, fabrikken, mens klagerne ikke var repræsenteret. Desuden finder fiskerne det kritisabelt, at arbejdsgruppen anvendte fabrikkens eget konsulentfirma til vurdering af udledningens konsekvenser, mens fiskeridepartementets faginstans, Havforskningsinstituttet i Bergen, fik underkendt sine, mere pessimistiske vurderinger.

Norge har ikke meddelt forholdet til den i denne forbindelse relevante internationale miljøkonvention, Paris-konventionen af 4. juni 1974 om forhindring af landbaseret havforurening. Jeg gør opmærksom, at der i affaldet bl. a. er kobbersulfat og olier, som findes på konventionens grå lister. Baggrunden for den norske handle måde er, at der alene er tale om såkaldte "spormængder". På grund af den store samlede årlige affaldsmængde forekommer "spormængderne" imidlertid i foruroligende omfang.

Set i lyset af Paris-konventionens formålsparagraf, at begrænse – ikke at lovliggøre – forureninger, bliver det samlede indtryk, at Norge tilsidesætter konventionen, hvilket ikke stemmer med Norges holdning i miljøspørgsmål i øvrigt, når forurening fra kontinentet diskuteres internationalt.

Der er grund til at frygte, at Norges troværdighed i miljøspørgsmål belastes ved den nævnte fremgangsmåde, og jeg er bange for, at handlinger af denne art kan nedbryde tilliden ikke alene til det nordiske land, der i det

konkrete tilfælde har ansvaret, men desuden til de nordiske lande som helhed.

Under henvisning hertil stiller jeg følgende spørgsmål til Norges regering:

Hvorfor har norske myndigheder givet tilladelse til udledning af mere end to millioner tons affald per år, der permanent vil ødelægge et fiskeri-område, og ikke meddelt dette til internationale miljøkonventioner?

København, den 31. januar 1983

Margrete Auken (SF)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor

Till Nordiska ministerrådet

Ministerrådets meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor innehåller nu för andra året i följd bedömningen att det inte är aktuellt att upprätta det föreslagna arbetsmarknadsinstitutet.

Mot bakgrund av den alarmerande situationen på arbetsmarknaden, som inte förbättrats sedan rekommendationen antogs, har jag svårt att förstå att ministerrådet, som bl. a. i samband med det s. k. kärnprojektet om arbetsmarknadspolitiska utmaningar på 1980-talet, erkänner behovet av nordiska analyser av utvecklingstendenserna på arbetsmarknaden, samtidigt avvisar tanken på ett institut med denna uppgift.

Dagens situation med ökande arbetslöshet både i Norden och omvärlden ställer ännu större krav än tidigare på en samlad beredskap att möta de ökande problemen på arbetsmarknaden. Det är i detta läge av särskilt värde att få en kvalificerad samnordisk analys av utvecklingstrenderna på arbetsmarknaden, både de existerande och de som kan förväntas.

Vi är i Norden vana vid att hålla en högre ambitionsnivå vad gäller sysselsättningen än de flesta andra industriländer. Åtgärder mot arbetslösheten ges högsta prioritet på alla nivåer, nationellt som nordiskt. Etablerandet av ett institut utgör enligt social- och miljöutskottets uppfattning ett komplement och inte ett alternativ till de samråd och de forskningsinsatser som äger rum i andra organ.

Jag får därför ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Om inte ett nordiskt institut är aktuellt, hur avser då ministerrådet genom åtgärder på forskningsområdet skapa erforderlig beredskap inför 1980-talets ökande utmaningar för sysselsättningen?

Stockholm den 28 januari 1983

Tyra Johansson (s)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående Knud Rasmussens højskole

Til Nordisk Ministerråd

Er der principielt noget til hinder for, at Knud Rasmussens højskole i Holsteinsborg tildeles nogle funktioner, som normalt varetages af "Nordens Hus"? Hvis der ikke er principielle hindringer herfor, ønsker jeg gerne undersøgt, hvorvidt det praktisk og økonomisk er muligt at tildele Knud Rasmussens højskole sådanne funktioner, indtil der kan blive bygget et Nordens Hus i Grønland.

København, den 31. januar 1983

Otto Steenholdt (Grønl.)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående anskaffning av böcker av grönländska författare

Til de nordiske landes regeringer

Det bedes oplyst, hvorvidt hovedbiblioteker i de nordiske lande anskaffer sig bøger af grønlandske forfattere.

København, den 31. januar 1983

Otto Steenholdt (Grønl.)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående skydd mot utförelse av kulturföremål

Til de nordiske landes regeringer

Jeg erindrer om følgende anbefalinger i Nordisk Råds rekommandation nr. 14/1977:

1. at vedtage foranstaltninger for gennem lovgivning at skabe beskyttelse mod udførsel af kunstgenstande af værdi for museer og antikviteter fra de respektive lande, samt

2. at stræbe mod, at den nordiske lovgivning om beskyttelse mod udførsel af sådanne kunstgenstande harmoniseres, uden at beskyttelsen i noget enkelt land derved gøres ringere.

og jeg skal spørge, hvornår UNESCO-konventionen af 1970 kan forventes ratificeret i alle de nordiske lande?

København, den 31. januar 1983

Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående upphävande av handelsrestriktioner för danska lantbruks- och trädgårdsprodukter

Til regeringerne i Finland, Norge og Sverige

Efter konstateringen af et enkelt tilfælde af mund- og klovsyge på Fyn den 13. januar 1983 indførte Finland, Norge og Sverige meget strenge indførselsrestriktioner for en lang række danske landbrugs- og gartneriprodukter trods de samtidig indførte danske foranstaltninger til bekæmpelse og begrænsning af smitterisiko ved afspærring af Fyn.

Da Fyn nu er konstateret fri for mund- og klovsyge og i øvrigt under henvisning til, at ingen andre europæiske lande har iværksat restriktioner, skal jeg rette følgende spørgsmål til regeringerne:

Agter regeringerne nu at ophæve den resterende del af de handelsrestriktioner, som blev indført i anledning af mund- og klovsygetilfældet på Fyn?

København, den 17. februar 1983

Peder Sønderby (V)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående samarbetsprogrammet på hälso- och sjukvårdsområdet

Till Nordiska ministerrådet

I samband med behandlingen av förslag till reviderat samarbetsprogram på social- och hälsovårdsområdet framhöll Nordiska rådet att kostnaderna för nordiskt samarbete borde samlas på ministerrådets budgetar. Därmed underlättades för parlamentarikerna att få en samlad överblick och att utöva sin parlamentariska kontroll. Med hänvisning till att det direkta ansvaret för sjukvården i de nordiska länderna ligger hos kommunala myndigheter och organ uttalade dock rådet, att i de fall då kommunala organ involveras i det nordiska samarbetet borde ministerrådet ta kontakter med dessa på ett tidigt stadium av berednings- och beslutsprocessen.

I det slutliga programmet fastslås i detta avseende att ett reguljärt samrådsförfarande mellan ministerrådet och företrädare för sjukvårdshuvudmännen bör eftersträvas.

Av det meddelande som lämnats till årets session över rekommendation nr 9/1982 om samarbetsprogrammet kan inte utläsas om några sådana samrådsförfaranden ägt rum. Inte heller ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet (C 1/1983) innehåller några sådana upplysningar.

Med anledning härav får jag ställa följande fråga:

Har reguljärt samrådsförfarande ägt rum mellan Nordiska ministerrådet och företrädare för sjukvårdshuvudmännen i enlighet med intentionerna i rekommendation nr 9/1982 angående program för ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet, eller, om så inte är fallet, på vilket sätt avser ministerrådet att ta initiativ till sådant samrådsförfarande?

Stockholm den 20 februari 1983

Tyra Johansson (s)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående gemensamma rabattregler i järnvägstrafiken i Norden

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådet har upprepade gånger betonat vikten av att turismen mellan de nordiska länderna befrämjas. Det finns emellertid i de olika länderna skiftande åldersgränser och därmed sammanhängande skiftande rabatter som gör ett dylikt resande besvärligt och svårt att planera. Ehuru ett medlemsförslag om rabattsystemen generellt behandlas här vid sessionen, vill jag dock ta upp ett speciellt rabattproblem som gäller järnvägstrafiken.

Jag vill ta ett exempel med en 66-årig dansk bedstefar som med två barnbarn, i åldern 5 respektive 12 år, vill göra en resa med järnväg genom Norden. Från Esbjerg till København åker han tåg med ett barn på halvt biljettpris och ett barn som betalar fullt pris. Väl framme i Sverige förvandlas den tidigare fullvuxna 12-åringen till barn igen – med halv biljett – medan det yngre barnet åker gratis. På tåget i Finland är det danska systemet tillbaka igen – en barnbiljett, en vuxenbiljett. Och i Norge blir det total förändring – två barnbiljetter! Och bedstefar själv upptäcker, att i Norge är man berättigad till pensionärsrabatt först när man fyllt 67 år.

Om bedstefar klarat sig igenom denna resa ställer han säkert samma fråga som jag:

Finns det inte möjligheter att på de nordiska järnvägarna införa samma ålders- och rabattgränser?

Helsingfors den 18 februari 1983

Petter Savola (K)

**Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående Tofte cellulosa-
fabriks konkurs***Till Norges regering*

Finska och svenska företag har gjort stora leveranser till den norska cellulosa-fabriken Tofte. Toftefabriken står nu färdig och är en av de modernaste anläggningarna i världen. Priset för anläggningen blev dock högt och fabriken förklarades i konkurs.

Nu är det meningen att Tofte skall säljas på auktion. Därvid har det ryktats om att Norges centralbank inte ämnar bevilja tillstånd för utländska fordringsägare att ropa in anläggningar vid konkursauktionen. Detta skulle vara ytterst beklagligt då finska och svenska företag i så fall i sin helhet skulle förlora värdet av sina leveranser.

Men också om detta rykte är felaktigt, vilket man sannerligen får hoppas, hotas de finska och svenska företagen av stora förluster. Utan åtgärder från de norska myndigheternas sida är det sålunda t. ex. oklart hur stor del av värdet av de finska leveranserna, ca 85 milj. FIM, som kan återvinnas. Förlusterna i Finland bärs av de enskilda företagen, däribland Ahlström, Rauma-Repola och Kone och av Exportgarantiinstitutet i Finland. Genom expertgarantiinstitutet är det de finska skattebetalarna som i sista hand står för 70 procent av de totala förlusterna.

Noteras kan att norska staten står som ägare för 25 procent av Tofte.

I anledning av detta får jag till Norges regering ställa följande fråga:

Vilka åtgärder ämnar Norges regering vidta för att säkerställa finska och svenska företags ställning vid Toftefabrikens konkurs?

Helsingfors den 15 februari 1983

Peter Muurman (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående det industripolitiska samarbetet i Norden

Till Nordiska ministerrådet

I Nordiska ministerrådets arbetsplan för översyn av det industripolitiska samarbetet i Norden framgår bl. a. följande: "kartlägga, efter samråd med de nordiska ländernas industriförbund och fackföreningsrörelse, i vilka former mer offensiva branschpolitiska åtgärder bäst kan diskuteras med beaktande av de möjligheter bl. a. Nordiska investeringsbanken och Nordiska industrifonden erbjuder."

Inför årets rådssession föreligger rapporter om insatserna på vissa områden av arbetsplanen. Ministerrådets berättelse – C 1 – innehåller en redovisning även av andra uppgifter.

Mot den bakgrunden vill jag ställa följande fråga till ministerrådet:

Vilka initiativ är redan planerade och vilka andra åtgärder avser ministerrådet att främja i syfte att motsvara intentionerna inom det branschpolitiska området i den industripolitiska arbetsplanen?

Oslo den 21 februari 1983

Paul Jansson (s)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående insemination av kvinnor

Till Danmarks regering

I svensk press har de senaste dagarna refererats den verksamhet som bedrivs i Danmark angående insemination, som ger kvinnor möjlighet att beställa sädgivare. Verksamheten har enligt pressen förgreningar både i Norge och Sverige. Med anledning av dessa uppgifter har stark kritik riktats mot verksamheten från såväl etisk, moralisk som juridisk synpunkt.

Jag vill därför ställa följande fråga:

På vilket sätt avser Danmarks regering att ingripa mot det geschäft i fråga om insemination som bedrivs av firma i Danmark?

Oslo den 21 februari 1983

Rune Gustavsson (c)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående lagstiftningssamarbete på arbetsrättens område

Till Nordiska ministerrådet

Ministerrådets meddelande om rekommendationen nr 2/1982 visar tydligt att ett organiserat samarbete under ministerrådets regi inte pågår på en del viktiga delområden. Hit tillhör framför allt medbestämmandefrågorna. Det är väl motiverat att den fria nordiska arbetsmarknaden kompletteras med likriktade rättigheter för de anställda i Norden. De anställdas representation i bolagsstyrelser, möjligheten att påverka besluten, uppsägningsprocessen, anställningsformerna, de fackliga rättigheterna är en viktig del av medbestämmandebegreppet.

Eftersom problematiken regleras i en del av länderna genom lagstiftning eller genom kombination av både lagstiftning och avtal eller enbart avtalsvägen, är det viktigt att hänsyn tas till de nationella traditionerna och arbetsmarknadspraxis i länderna. Detta får dock inte utesluta att länderna inte kunde hantera arbetsrättsliga frågor.

Jag får därför ställa följande frågor till ministerrådet:

Vilka skäl finns det för Nordiska ministerrådet att inte formalisera detta samarbete och i direkt kontakt med arbetsmarknadens parter tillgodose intentionerna i Nordiska rådets rekommendation nr 2/1982?

Oslo den 22 februari 1983

Lennart Andersson (s)

**Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående flygtrafiken
Åland—stockholmsområdet**

Till Finlands regering

I rekommendation nr 9/1972 hemställde Nordiska rådet till regeringarna i Finland och Sverige att ta spørgsmålet om flygtrafiken mellan landskapet Åland och stockholmsområdet till förnyad prövning. Strävan var därvid bl. a. att uppnå tätare och tidsmässigt bättre anpassade flygturer på rutten, åtgärder som kunde förväntas öka passagerarfrekvensen.

Det har nu förflutit lång tid utan att dessa förväntningar uppfyllts. Trafiken omfattar alltjämt endast en tur-retur dagligen Mariehamn—Arlanda. I motsatt riktning finns inte denna möjlighet.

I brev till Ålands handelskammare den 19 januari 1982 erbjöd Finnair tur-returtrafik dagligen Mariehamn—Bromma, liksom även Bromma—Mariehamn, med typen mindre propellerflygplan. Förslaget uppfyllde i stort den länge eftersträvade trafiklösningen utom på en punkt. Från åländsk sida ansågs — särskilt med beaktande av Brommaflygplatsens osäkra framtida funktion — att Arlanda ur resesynpunkt bättre och i övrigt mer betryggande kunde betjäna den ifrågavarande trafiken, vilket även i främsta hand rekommenderats från SAS' sida.

Oaktat Ålands landskapsstyrelse i augusti 1982 begärde fortsatta förhandlingar med Finnair i frågan har alltjämt inga åtgärder vidtagits i detta eller annat avseende.

Med hänvisning till ovanstående önskar undertecknad ställa följande fråga till Finlands regering:

Vilka hinder föreligger för att inte en utökad flygtrafik Åland—stockholmsområdet skall kunna förverkligas med bibehållande av Arlanda som flygplats på svenska sidan?

Oslo den 22 februari 1983

Olof Jansson (ÅS)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående EG-övervägandena om en europeisk passunion

Till Danmarks regering

På vad sätt kan de inom olika EG-organ pågående övervägandena om en europeisk passunion komma att påverka innehållet och tillämpningen av gällande nordiska passkontrollöverenskommelse?

Oslo den 21 februari 1983

Bengt Wiklund (s)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående förverkligande av reell ungdomsgaranti i Norden

Till Nordiska ministerrådet

Redan under några år har man mellan de nordiska länderna utbytt information inom det s. k. ungdomsgarantiprojektet. De första resultaten visar att sysselsättningsgraden har ökat i försöksområdena. Samtidigt måste man dock konstatera att ungdomsarbetslösheten allmänt fortsättningsvis försvårats. I dag är över 250 000 personer under 25 år arbetslösa. Det kan noteras, att det i Island finns lika många invånare. Här rör det sig inte enbart om slöseri med produktionskrafter utan arbetslösheten är en tidsbomb under grunden för det nordiska samhällssystemet. Redan nu kan vi se följer som allmän apati och missbruk av narkotika.

I denna anledning ställer jag följande fråga till ministerrådet som är ett samarbetsorgan för våra regeringar:

Vad avser ministerrådet att göra för att påskynda en reell ungdomsgaranti i de nordiska länderna? En reell ungdomsgaranti innefattar härvid såväl rätten till arbete som till arbetspraktik och utbildning.

Oslo den 22 februari 1983

Aimo Ajo (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående förhindrande av ekonomisk kriminalitet

Till Nordiska ministerrådet

I uttalandet från det nordiska statsministermötet den 30 november 1982 framgår bl. a. att ministerrådet fått i uppdrag att pröva "hur samarbetet kan byggas ut för att förhindra ekonomisk kriminalitet".

Jag vill mot denna bakgrund fråga ministerrådet

dels vilka initiativ som vidtagits hittills, dels vilka riktlinjer som gäller för ministerrådets insatser på detta enligt min mening viktiga område.

Oslo den 21 februari 1983

Lennart Andersson (s)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående förhandstestning av kemiska ämnen och produkter

Till Nordiska ministerrådet

I ministerrådsförslaget om program för nordiskt samarbete om miljövård framgår dels att ministerrådet skall ge arbetet med kemiska ämnen och produkter en hög prioritet under den kommande perioden, dels att man avser att samarbeta om kartläggning och värdering av miljö- och hälsoeffekter och om riskbedömningar rörande kemiska ämnen och produkter.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga till Nordiska ministerrådet:

Är ministerrådet berett att ta initiativ till ett projekt som avser att klargöra förutsättningen för nordiskt samarbete i fråga om förhandstestning av kemiska ämnen och produkter?

Oslo den 22 februari 1983

Grethe Lundblad (s)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående ministerrådets arbetsformer inför viktiga internationella möten om ekonomi- och arbetsmarknadspolitik

Til Nordisk Ministerråd

Væsentlige dele af det nordiske samarbejde i mellemstatslige samarbejdsorganer, f. eks. ILO og OECD, foregår uden for rammerne for Nordisk Ministerråds arbejde. Det er åbenbart, at flere af de spørgsmål, som behandles i ILO og OECD har nær sammenhæng med Nordisk Ministerråds arbejde vedrørende f. eks. arbejdsmarkeds- og socialpolitik. Hertil kommer, at det vil være af betydelig værdi for Nordisk Råd at få mulighed for indsigt i regeringernes arbejde med hensyn til ILO og OECD.

Jeg stiller derfor følgende spørgsmål til Nordisk Ministerråd:

Det er klart fremgået af generaldebatten på 31. session, at Norden er blevet stadig mere afhængig af den ydre verden. Norden skal kunne påvirke beslutninger og valg af den linje, der bør følges på det internationale plan, fordi vor afhængighed af den internationale udvikling er stadig voksende. På hvilken måde har ministerrådet taget denne udviklingstendens i betragtning i forbindelse med planlægningen af anvendelsen af de fællesnordiske ressourcer?

Det er min opfattelse, at ministerrådet bør være et koordinerende organ for bl. a. de nordiske landes optræden i vigtige ILO- og OECD-spørgsmål. Jeg ønsker derfor at vide, om ministerrådet er enig heri, og om man i dag har muligheder for og ressourcer til at koordinere det nordiske samarbejde inden for de aktuelle sektorer?

Oslo, den 23. februar 1983

Bernhardt Tastesen (S)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsäl

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska rådets social- och miljöutskott har bekantat sig med minister- rådets svar angående rådsrekommendationen nr 26/1981. I ministerrådets svar låter man förstå att rekommendationen är svår att förverkliga på grund av följande fyra skäl:

- 1) de nordiska länderna har olika restriktioner
- 2) den internationella utvecklingen går mot liberalisering
- 3) det finns inget egentligt internationellt forum där saken kunde behandlas
- 4) att de nordiska länderna redan har vissa restriktioner

Enligt uppgift finns det i Genève en undergrupp till WHO (Världshälsorganisationen) som speciellt gjort sig bekant med skattefrihet kring alkoholen. En delfråga som där studerats är studier rörande skattefri alkohol. En studie om den skattefria försäljningen i Karibiska havet kommer inom kort att publiceras. Inom EEC och WHO tycks det finnas olika krafter som försöker å ena sidan liberalisera, å andra sidan skapa hårdare restriktioner och i sista hand få slut på den skattefria alkoholförsäljningen.

Det verkar uppenbart att ministerrådets arbetsgrupp inte noggrant utrett möjligheterna att påverka den internationella utvecklingen, tvärtom ser det ju ut som om både kretsar inom EEC och WHO skulle vara färdiga att hjälpa till att förverkliga Nordiska rådets rekommendation. Om de nordiska länderna samfällt med kraft verkar just inom WHO kunde goda resultat uppnås. Det som nu behövs är ett bakgrundsmaterial för ett gemensamt initiativ i WHO i saken. Den kunde Nordiska rådet lämpligen låta göra. I den kunde till att börja med utredas omfattningen av den skattefria försäljningen, diskuteras dess nationalekonomiska betydelse och vad som skulle hända om sådana åtgärder som rådet föreslagit vidtogs.

I denna anledning ställer jag följande fråga till ministerrådet såsom ett samarbetsorgan för våra regeringar med uppgift att förverkliga Nordiska rådets rekommendationer:

Har ministerrådet för avsikt att låta utreda konsekvenserna av Nordiska rådets rekommendation 26/1981? När tänker ministerrådet ta det initiativ på internationellt plan som rekommendationen förutsätter?

Oslo den 23 februari 1983

Sten Söderström (Skdl)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående samarbetet inom bostads- och byggområdet

Till Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet har översänt ett nytt handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bostads- och byggområdet för Nordiska rådets behandling. I handlingsprogrammet föreslås ett utvidgat samarbete inom branschen. Samtidigt har ministerrådet ändå i sitt budgetförslag skurit ned budgeten för 1984 så att projektbudgeten ökas med 154 000 NOK medan budgeten för Nordiska kommittén för byggbestämmelser, vars roll i harmoniseringsarbetet är central, minskas med 370 000 NOK. Detta innebär inom byggområdet en realminskning med 216 000 NOK (6,2 procent) jämfört med detta år.

Mot denna bakgrund vill jag ställa följande fråga:

I vilken mån är det möjligt att påbörja genomförandet av det nya handlingsprogrammet med nedsikuren totalbudget utan att detta medför att redan pågående projekt måste avbrytas och att resultaten uteblir?

Oslo den 23 februari 1983

Henrik Westerlund (Sfp)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående avtal om gasleveranser

Til Sveriges regering

Kan regeringen bekræfte forlydender om, at man søger at bryde aftalen med Danmark om gasleveranser med henblik på en drastisk prisnedsættelse?

Hvis svaret er bekræftende, hvordan forenes dette med den svenske regerings påstand om, at man ikke kan bryde atomaffaldsoparbejdningsaftalen med Frankrig?

Oslo, den 23. februar 1983

Margrete Auken (SF)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående förberedelse av Europarådets arbetsmarknadsministermöte

Till Nordiska ministerrådet

Europarådet anordnar den 3–5 maj 1983 ett möte med de europeiska arbetsmarknadsministrarna. Det nu aktuella arbetsmarknadsministermötet kommer att behandla tre för Norden viktiga frågor:

1. Arbetsmarknadspolitik och arbetslöshet. Alternativa åtgärder
2. Arbetstidsproblematik
3. Samband mellan utbildning och sysselsättning.

Jag ställer följande fråga till ministerrådet:

På vilket sätt avser ministerrådet förbereda ett enhetligt nordiskt uppträdande inför och under det aktuella arbetsmarknadsministermötet i Europarådet? Med avseende på betydelsen av ett enhetligt uppträdande från de nordiska ländernas sida gentemot mellanstatliga organ med ekonomisk och arbetsmarknadspolitiska uppdrag och aktiviteter erinras om de kommunikéer som fastställts vid de gemensamma mötena mellan respektive arbets- och finansministrarna, stats- och samarbetsministrarna hösten 1982 och mellan finansministrarna den 22 februari 1983.

Oslo den 23 februari 1983

Kaj Bärlund (Sd)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående industriinvesteringar och arbetslöshet

Till Nordiska ministerrådet

För att avskaffa arbetslösheten bör man vidta fördomsfria, nya åtgärder. Stöd till storindustrin ger inga ökade arbetsplatser. Storingesteringarna i allmänhet bara minskar antalet arbetsplatser. Nya arbetsplatser bör skapas där det är möjligt genom små investeringar och där arbetet redan nu står och väntar på att bli utfört. Framtiden ligger i utvecklandet av små företag och speciellt med beaktande av landsbygdens mångsidiga möjligheter.

I synnerhet produkter som sammanhänger med framtidens datasamhälle kan tillverkas i utvecklade småföretag. Transportkostnadernas betydelse minskar. Utbildningens betydelse ökar. Genom nordiskt samarbete skulle man kunna uppnå omfattande resultat i fråga om inrättandet av nya småföretag och härigenom i fråga om avskaffandet av arbetslösheten i hela Norden.

Mot denna bakgrund önskar jag ställa följande fråga:

Vad ämnar Nordiska ministerrådet göra genom att utnyttja det nordiska samarbetets möjligheter för att nya med låga investeringar grundade småföretag i stor omfattning skall kunna inrättas speciellt med beaktande av de möjligheter som landsbygden erbjuder för att den höga arbetslösheten därigenom skall kunna sänkas i avgörande grad i de nordiska länderna?

Oslo den 23 februari 1983

Urpo Leppänen (Smp)

Fråga vid Nordiska rådets 31:a session angående ratificeringen av avtalet om hälsovårdsområdets arbetsmarknad

Til Finlands regering

Avtalen om et felles arbeidsmarked for helse- og sosialomsorgspersonale er ennå ikke ratifisert i Finland. Opprinnelig var det meningen at dette skulle skje høsten 1982.

Når vil den finske ratifikasjon av avtalen finne sted?

Oslo, 23. februar 1983

Margit Hansen-Krone (H)

Rapport

fra Nordisk Råds presidium

I overensstemmelse med § 22 i Nordisk Råds arbeidsordning overleveres herved en virksomhetsberetning fra Rådets presidium til plenarforsamlingen ved Rådets 31. sesjon. Rapporten omfatter virksomheten siden Nordisk Råds 30. sesjon.

Stockholm i januar 1983

For Nordisk Råds presidium
Elsi Hetemäki-Olander

Ilkka-Christian Björklund
Presidiesekretær

Innholdsfortegnelse

1. Nordiske samarbeidsspørsmål	2766
1.1. Rådets samarbeidsformer og aktiviteter	2766
1.2 Enkelte samarbeidsområder	2769
1.3 Effektivisering av samarbeidet	2770
2. Presidiets virksomhet	2773
2.1. Rådets beslutninger	2773
2.1.1 30. sesjons rekommandasjoner og uttalelser	2773
2.1.2 Komiteen angående Færøyenes, Grønlands og Alands representasjon i Nordisk Råd	2773
2.1.3 Endringer i Nordisk Råds arbeidsordning	2774
2.1.4 Budsjettens samråd med Nordisk Ministerråd	2774
2.1.5 Fordelingen av utgiftene for det nordiske samarbeid	2775
2.1.6 Utredning om samarbeidsformene mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd	2776
2.1.7 Suppleringsvalg	2776
2.2. Presidiets overveielser i særskilte spørsmål	2777
2.2.1 Den politiske sammensetning i formannskapet i ut- valg og komiteer	2777
2.2.2 Ungdommens Nordisk Råd-seminar	2777
2.2.3 Scandinavia Today	2778
2.2.4 Nordisk Trafikksikkerhetsår 1983	2778

2.3.	Presidiets behandling av løpende saker	2778
2.4.	Presidiets kontakter med Nordisk Ministerråd og med de nordiske statsministre	2781
2.5.	Presidiets kontakter med internasjonale organisasjoner	2781
2.6.	Rådets publikasjonsvirksomhet	2782
2.7.	Konferanser	2786
2.8.	Presidiets sammensetning og møter	2787
2.9.	Presidiesekretariatet	2787
2.10.	Sekretærkollegiets sammensetning og møter	2788
3.	Rådets informasjonsvirksomhet	2788
4.	Utvalgenes virksomhet	2794
4.1.	Juridisk utvalg	2794
4.2.	Kulturutvalget	2795
4.3.	Sosial- og miljøutvalget	2799
4.4.	Trafikkutvalget	2800
4.5.	Økonomisk utvalg	2804
5.	De nasjonale delegasjoners virksomhet	2807
5.1.	De nasjonale delegasjoners sammensetning	2807
5.2.	De nasjonale delegasjonene og parlamentene	2810
6.	Granskningsutvalget av Nordisk Kulturfond	2822
7.	Nordisk Råds litteraturpris og musikkpris	2822
7.1.	Litteraturpris og musikkpris 1982	2822
7.2.	Litteraturpris 1983	2822
Tilllegg 1	Oversikt over presidiets skrivelser til Nordisk Ministerråd og de nordiske lands regjeringer	2823
Tilllegg 2	Utvalgenes og komiteenes sammensetning og møter siden konstituering ved 30. sesjon	2824
Tilllegg 3	Presidiesekretariatets regnskaper og budsjett	2830
Tilllegg 4	Oversikt over stillinger ved presidiesekretariatet	2831
Tilllegg 5	Utredning om organisasjon og arbeidsformer for presidiesekretariatet	2832

1. Nordiske samarbeidsspørsmål

1.1 Rådets samarbeidsformer og aktiviteter

Virksomheten i Nordisk Råds presidium har i tiden mellom 30. og 31. sesjon vært preget av drøftelser om effektivisering av det nordiske samarbeid samt øke parlamentarisk medvirkning og innflytelse i behandlingen av de nordiske budsjett.

Presidiet har diskutert en effektivisering av oppfølgingen av Nordisk Råds rekommandasjoner med samarbeidsministrene. I denne sammenheng har presidiet betonet betydningen av den nye budsjettprosedyre som gir parlamentarikerne en større innflytelse i budsjettbehandlingen, som et viktig instrument til å nå målet: en effektiv utnyttelse av de begrensede

ressurser som står til rådighet. Den utredning om samarbeidsformene mellom Nordisk Råd og Nordisk ministerråd som statsministrene og presidiet har kommet overens om å iverksette, forventes å lede frem til et mer effektivt samarbeid såvel innen regjeringenes samarbeidsapparat og parlamentarikernes organisasjon som mellom disse to parter.

Presidiet og samarbeidsministrene har kommet overens om å foreslå overfor Rådets plenarforsamling å iverksette en ny budsjettprosedyre på forsøksbasis vedrørende Ministerrådets allmenne budsjett og kulturbudsjett.

Denne budsjettbehandling muliggjør en deltakelse av Rådets utvalg på et tidligere stadium enn før når det gjelder å utforme budsjettene og å foreta prioriteringer mellom sektorer.

Presidiet har siden 30. sesjon på to møter med samarbeidsministrene og et med de nordiske statsministre drøftet effektivisering av samarbeidet, samarbeidsformene samt mulige tiltak på enkelte hovedsamarbeidsområder som f. eks. det økonomiske område.

Rådets Budsjettkomite og Ministerrådet (samarbeidsministrene) besluttet å nedsette en arbeidsgruppe for å undersøke de tekniske mulighetene for å øke parlamentarikernes medvirkning i Ministerrådets budsjettprosedyre. Gruppens arbeid resulterte i et forslag som alle nasjonale delegasjoner sluttet seg til og som førte til at Ministerrådet og Presidiet entes om en budsjettprosedyre som startet høsten 1982 og vil som en forsøksordning lede til en budsjettdebatt under sesjonen 1983.

Rådets Informasjonskomite har i samarbeid med Ministerrådets (samarbeidsministrene) lagt frem en felles informasjonsplan for 1983 hvor det bl. a. legges vekt på å få presentert resultatene av det nordiske samarbeid for allmenheten. Informasjonskomiteen er ansvarlig for utgivelsen av tidsskriftet "Nordisk Kontakt" og har latt utarbeide brosjyrer om nordisk samarbeid samt studiemateriell for selvstudier og studiegrupper.

Rådets fem faste utvalg har i løpet av året fulgt opp sakene fra Rådets 30. sesjon som i alt behandlet 26 medlemsforslag og 8 regjerings/ministerrådsforslag. Det er en stigende tendens til at forslag favner over saksområder til flere utvalg. Denne tverrfaglighet representerer en økt arbeidsbyrde både for utvalg og sekretariat men er samtidig en utfordring til å få belyst et sakskompleks så nøye og grundig som mulig. Til den 31. sesjon 1983 er det 12 medlems- og ministerrådsforslag av ialt 43 forslag, som har vært underkastet en tverrfaglig behandling av utvalgene. Angående iverksettelsen av konkrete samarbeidsprosjekt er det Budsjettkomiteen som ved sin behandlingsmåte ivaretar den tverrfaglige prioritering.

På Rådets 29. sesjon ble behandlet et regjeringsforslag om nordisk samarbeid om prosjektsport, herunder prosjektinvesteringer. Sistnevnte ordning skal administreres av Nordisk Investeringsbank. Til den 30. sesjon behandlet Økonomisk utvalg iverksettelsen av denne låneordning. Nordisk Investeringsbank har over årene hatt en økende utlånstakt.

og det er antatt at banken har behov for nye ressurser i januar 1984. Ministerrådet har lagt frem et forslag om å øke bankens grunnkapital. Økonomisk utvalg behandler forslaget og plenarforsamlingen vil ta stilling til dette på den 31. sesjon. Økonomisk utvalg har de siste år særskilt arbeidet med generell økonomisk politikk og sysselsetting i makroøkonomisk perspektiv og koplet disse områder sammen med nødvendigheten av forsterket samarbeid på industri- og energisektorene. Til den 31. sesjon foreligger tre medlemsforslag om økonomisk utvikling og sysselsetting. Forslagene er fremmet av henholdsvis den sosialdemokratiske gruppering, midtenpartiene og de konservative. Utvalget har drøftet økonomisk samarbeid med finansministrene og vil møte eksperter fra OECD-sekretariatet i februar 1983. Innen innsatsområdet "Teknikken og fremtiden" er det fremmet et medlemsforslag og et ministerrådsforslag om et nordisk handlingsprogram på datateknologiområdet. Forslagene ser særlig på konsekvensene på arbeidsmarkedet og i industrien ved mer bruk av datamaskiner og automatisk utrustning. Utvalget behandler også et medlemsforslag om energi- og miljørelatert industripolitikk, som er fremmet på bakgrunn av seminaret "Energi og miljø i Norden" som ble arrangert i fellesskap av Sosial- og miljøutvalget og Økonomisk utvalg i november 1981.

Foranlediget av dette seminar, har Sosial- og miljøutvalget behandlet to medlemsforslag bl. a. om forskningssamarbeidet på energi- og miljøområdet. Disse tre energiforslag vil bli tatt opp på 31. sesjon. Utvalget har i forlengningen av disse forslag vurdert et medlemsforslag om nordiske normer for svovelutslipp og foreslår at de nordiske land forsterker sitt samarbeid på det internasjonale plan for en begrensning av slike utslipp. Et ministerrådsforslag med forslag til revidert program for nordisk samarbeid på miljøvernsområdet 1983–1987 er dessuten blitt behandlet av utvalget.

Juridisk utvalg har fortsatt behandlingen av medlemsforslaget og ministerrådsforslaget om færøysk og grønlandsk representasjon i Rådet. Presidiet har deltatt i den komite (s. k. Petri-komiteen) som har utredet Færøyenes, Grønlands og Ålands representasjon i Rådet. Komiteens rapport forelå i september 1982. Ovennevnte forslag vil bli behandlet på 31. sesjon.

Trafikkutvalget har siden 30. sesjon vært sterkt engasjert i forberedelsene av Trafikksikkerhetsåret 1983, som ble initiert av Rådet i 1980. Hovedtemaet for utvalget frem til 31. sesjon har vært økt sikkerhet i trafikken. I denne forbindelse har utvalget behandlet forslag om tiltak for å begrense viltulykker i trafikken og om økt bruk av belte i bilens baksete.

Til Rådets 30. sesjon var det fremmet et ministerrådsforslag om økt nordisk radio- og TV-samarbeid i form av gjennomføring av en to-års studiefase med sikte på å definere behovet for TV-kanaler og andre tjenester i en fremtidig nordisk satellit. Umiddelbart før sesjonen tilbakekallet ministerrådet forslaget under henvisning til at den danske regjering ikke fant å kunne delta i den foreslåtte studiefase. I denne oppstående situasjon viste Rådet sin fleksibilitet og initiativtakende evne ved at medlemmer av

Kulturutvalget tok initiativet til å fremme et medlemsforslag om utvidet nordisk radio- og TV-samarbeid og som senere ble antatt av plenarforsamlingen med 52 stemmer mot 1. Tolv medlemmer avsto fra å stemme. Samarbeidet om TV-sendinger pr. satellit vil også komme opp på 31. sesjon i forbindelse med behandlingen av et medlemsforslag angående samarbeid om mottakelse av utenomnordiske TV-satellitsendinger.

Det kulturelle samarbeid i 80-årene er i støpeskjeen. De knappe økonomiske ressurser vil sette begrensninger for nye tiltak. Kulturutvalget har behandlet både et medlemsforslag og et ministerrådsforslag om det fremtidige kultursamarbeidet i Norden.

Til den 30. sesjon var det på saklisten satt op i alt 26 medlems- og 8 regjerings/ministerrådsforslag. Frem til 31. sesjon har utvalgene behandlet 37 medlemsforslag og 6 regjerings/ministerrådsforslag. Sammenlignet med tidligere år har det vært vist en tilbakeholdenhet ved bruk av remissordninger.

Flere forslag er ikke sendt på remiss, andre har fått en begrenset remissbehandling mens de øvrige er blitt nøye vurdert med sikte på en reduksjon av antallet remissinstanser.

1.2 Enkelte samarbeidsområder

Den besværlige internasjonale økonomiske situasjon som via omverdens lave etterspørsel etter nordiske produkter og høye renteniva, har en sterk innvirkning på de nordiske lands utadrettede økonomier. I de nordiske land har arbeidsløsheten nådd nye rekordtall og balanseproblemene i utenriksøkonomi og statsbudsjett er store.

Under Rådets 30. sesjon sto den økonomiske politikk og arbeidsløsheten i de nordiske land i fokus. Statsminister Sorsa fremholdt at det burde skje en fortsatt nordisk satsning på økonomien, industrien og det energipolitiske område, men at sysselsettingsfremmende prosjekt og samarbeidstiltak bør prioriteres. Statsminister Anker Jørgensen understrekte nødvendigheten av en bred politisk offensiv for å sikre retten til arbeid. Den økonomiske krise kan bare overvinnes ved en aktiv, ekspansiv økonomisk politikk. Jo Benkow kunne si seg enig i beskrivelsen av problemene i de nordiske lands økonomier: høy inflasjon, stigende arbeidsløshet, lav økonomisk vekst, stigende gjeld, utilstrekkelige offentlige inntekter og budsjetter i ubalanse og tilla at i den situasjon hadde Nordisk Rad spilt en passiv rolle.

Presidiet har diskutert det økonomiske samarbeid med savel samarbeidsministrene som statsministrene. Presidiet har fremholdt at innenfor de rammer de enkelte land har valgt for sin økonomiske politikk, finnes det muligheter for et mer intensivt økonomisk og industrielt samarbeid. Presidiet har betonet betydningen av et utdypet samarbeid mellom de nordiske land i forberedelsene til viktige internasjonale møter og på disse.

Presidiet har etter initiativ fra Økonomisk utvalg henstilt til regjeringene

i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om at de nordiske lands regjeringer forsterker sine bestrebelser for at internasjonalt fremme en økonomisk politikk med særskilt vekt på økt sysselsetting.

Ved åpningen av den 30. sesjon anførte rådspresidenten at i tillegg til de viktige temaer "Norden som hjemmemarked" og "Teknikken og framtiden" ville presidiet oppfordre å gjøre "Nordisk medborgerskap" til et hovedemne under debatten. Et emne som omfatter store og små spørsmål innen kulturens og samferdselens områder, på det økonomiske område og på sosial- og miljøområdet hvor det er skapt og fortsatt kan skapes lettelser i dagliglivet for medborgerne og styrke den nordiske fellesskapsfølelse.

Presidiet orienterte samarbeidsministrene våren 1982 om dette tema og viste til den uro som på sine hold er uttrykt for at det nordiske samarbeid blir altfor hårdt økonomisk-industrielt innrettet. De myke verdiene skulle således skyves til siden. Viktige element i temaet "Nordisk medborgerskap" er oppfølging av hvorledes den nye reviderte konvensjon om sosial trygghet og overenskommelse om felles nordisk arbeidsmarked kommer til å bli praktisert. Innenfor Rådets organ er det i Sosial- og miljøutvalget utarbeidet en virksomhetsplan for utvalget innen dette temaet. Konkretiseringsarbeidet er tenkt å utmunne i medlemsforslag og at flere slike vil danne en helhet: et parlamentarisk program.

Presidiet har sammen med representanter for de nordiske lands regjeringer utgjort den komite, den s. k. Petrikomiteen, som har utredet spørsmålet om Færøyenes, Grønlands og Ålands representasjon i Rådet. Dette spørsmål har også gjentatte ganger vært gjenstand for diskusjon på møtene mellom presidiet og samarbeidsministrene. Komiteen avga sin rapport i september 1982. I rapporten foreslås bl. a. at antall medlemmer i Rådet økes med 9 till 87 medlemmer. Juridisk utvalg har forberedt saken og den vil bli diskutert på sesjonen i 1983.

1.3 Effektivisering av samarbeidet

Rådet vedtok ved 30. sesjon etter forslag fra Juridisk utvalg følgende uttalelse:

Nordisk Råd opfordrer Nordisk Råds præsidium og Nordisk Ministerråd til at drøfte proceduren for gjennomførelse af rådets rekommandationer i de enkelte nordiske lande og undersøge mulighederne for at nå frem til en fælles opfattelse af, hvilke synspunkter der bør være afgørende for, om en rekommandation kan anses imødekommet i en sådan grad, at den ikke længere bør fremtræde på rådets dagsorden.

Presidiet har diskutert dette spørsmål med samarbeidsministrene i 1981, jfr. *Dok I for 1982*. I de diskusjoner som presidiet har hatt med Ministerrådet angående konsentrasjon av det nordiske samarbeidet, har det fremfor alt fra Ministerrådets side vært understreket et ønske om å redusere antallet rekommandasjoner og raskere skrive av rekommandasjoner. Fra presidiets side har det vært anført et krav om en effektiv behandling av rekommandasjonene som en forutsetning for rask avskrivning.

Rådets øvrige utvalg har ved samme sesjon og senere også drøftet spørsmålet om effektivisering av samarbeidet. Det er bl. a. konstatert at en effektivisering ikke først og fremst er knyttet til antallet rekommandasjoner, men snarere til organiseringen av arbeidet og gjennomføringen på nasjonalt plan av vedtatte nordiske tiltak. Det er dessuten konstatert at den naturlige begrunnelse for å avskrive en rekommandasjon, bør være at den er iverksatt. Om en rekommandasjon ikke kan realiseres, bør dette klart meddeles, hvorefter Rådet kan ta stilling til om rekommandasjonen skal avskrives eller ikke.

Presidiet drøftet denne problemstilling med utvalgs- og komiteformenn den 22. april og fortsatte diskusjonen med samarbeidsministrene den 23. april 1982. Presidiet anførte at problemet med oppfølging av beslutninger oppstår i det øyeblikk en rekommandasjon har resultert i en beslutning fra ministerrådets side. Derigjennom opphører det nordiske samarbeidsapparatet å ha berøring med saken. Ministerrådets tidligere formann Pirkko Työlajärvi, har fremholdt at ministerrådets sekretariat er et serviceorgan og ikke et kontrollorgan overfor de nasjonale myndigheter. Presidiet anså at oppfølgingen av rekommandasjonene må være en oppgave både for regjeringene og Rådets nasjonale sekretariat. Rådets medlemmer burde også spille en mer aktiv rolle i sine parlamente og følge med så at nordiske saker ikke drukner i mengden. I oppfølgingsarbeidet kunne kontaktmannaorganisasjonen ha en viktig rolle.

I denne sammenheng vil presidiet vise til at en arbeidsgruppe i Finland har gått igjennom den nasjonale kontaktmannaorganisasjonen og har foreslått visse tiltak som kan effektivisere dennes arbeid.

Ved Rådets 30. sesjon ble nok en gang det nordiske samarbeidsapparatet kritisert. Flere talere fremholdt behovet for å strømlinje den nordiske organisasjon; gjøre den mer effektiv, dvs. bedre Nordisk Råds initiativtakende og rådgivende funksjon og å bedre Ministerrådets beslutningsfattende funksjon. Benkow anså at denne organisasjon bare har hatt liten virkning på løsning av de altoverskyggende problemer, som stigende arbeidsløshet og lav økonomisk vekst, som de nordiske folk står overfor. Han etterlyste mer entusiasme og større fremdrift enn i dag. Rådspresidenten og ministerrådets formann var inne på lignende tankebaner. Rådspresidenten etterlyste en større effektivitet i det indre nordiske samarbeidsmaskineri og en klarere prioritering av samarbeidsoppgavene. Ministerrådets formann anså det nødvendig å effektivisere samarbeidet. Det eksisterende regelverk omtaler knapt samspillet mellom de to internordiske organer: Rådet og Ministerrådet. Han antok at årsaken var at Helsingforsavtalen kom til før samarbeidet ble institusjonalisert. Et utdrag av statsminister Sorsa's innlegg under sesjonen gir en god oppsummering av synet på samarbeidsapparatet.

''Vi är säkert alla överens om att de existerande samarbetsformerna mellan de nordiska länderna bör ytterligare effektiviseras också på så sätt

att våra nordiska medel används mest ändamålsenligt och ger bästa möjliga resultat för de nordiska länderna. Detta ger oss möjligheter att i fortsättningen på ett bättre och mera realistiskt sätt dimensionera och motivera behovet av medel för den nordiska budgeten. Vi bör inte stampa på stället utan blicken bör fördomsfritt riktas mot framtiden.”

På denne bakgrunn har presidiet drøftet spørsmålet om en effektivisering av samarbeidet på sine møter og på møtene med samarbeidsministrene. I denne forbindelse har ideen fra statsministrenes møte i desember 1981 om å granske nærmere vilkårene og betingelsene for et mer effektivt samarbeid vært diskutert. Dette har ledet til at på et fellesmøte mellom de nordiske statsministre og presidiet den 30. november 1982 ble oppnevnt en komité for å gjennomgå samarbeidsformene mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Komiteen har 5 medlemmer og skal avggi rapport senest desember 1983. (SE avsnitt 2.1.6.)

Ministerrådet som har vurdert fordeler og ulemper med to ministerrådssekretariat i relasjon til ett sammensatt sekretariat, fant i mars 1982 at det for tiden ikke er aktuelt å slå de to ministerrådssekretariat sammen. Presidiet har ønsket å vurdere sitt sekretariatsapparat og ga i november 1980 sekretærkollegiet i oppdrag å foreta en analyse av presidiesekretariatets arbeidsformer og organisasjon. Rapport ble avgitt 19. januar 1983 og presidiet vil drøfte denne i løpet av 1983.

For raskere å få frem resultater av de prosjekt Ministerrådet beslutter og samtidig bedre ta hensyn til de parlamentariske prioriteringer, har en arbeidsgruppe i 1982 foreslått en ny budsjettprosedyre for ministerrådets budsjett. Denne prosedyre ble på forsøksbasis startet høsten 1982 og vil kulminere med en budsjettdebatt på sesjonen 1983. (Se avsnitt 2.1.4)

En budsjettdebatt vil dessuten aktualisere det nordiske samarbeid. Presidiet har ansett at et viktig middel for å få nye impulser og større effektivitet i systemet, er en livlig generaldebatt konsentrert om de essensielle spørsmål. Presidiet og samarbeidsministrene har for dette formål kommet overens om at når samarbeidsministrenes formann på Ministerrådets vegne innleder generaldebatten, skal det skje i form av en redegjørelse for regjeringenes vurdering av den aktuelle situasjon og de hovedoppgaver man står overfor. En slik programtale vil således danne utgangspunkt for den videre debatt.

Presidiet har besluttet å gå nye veier hva angår rådets møtevirksomhet. For å trekke mer med den politiske partigruppering inn i arbeidet, ble det i november arrangert koordinerte utvalgs- og komitemøter i Mariehamn. Denne møterekke har, sammen med utvalgenes januarmøter, muliggjort to møter mellom sesjonene for partioverlegninger. Presidiet anser at den økende kontakt mellom partiene vil vitalisere rådsarbeidet.

2. Presidiets verksamhet

2.1. Rådets beslutningar

2.1.1. Förhållningsregler i anledning av rådets rekommendationer och yttranden

Rekommendationer och yttranden antagna vid 30:e sessionen

Med stöd av tidigare fattat principbeslut vid möte mellan de nordiska samarbetsministrarna, Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) har beslutats att Nordiska ministerrådet skall svara för behandlingen av nedanstående rekommendationer:

- Nr 1 Ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad
- Nr 2 Lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område
- Nr 3 Ökat radio- och TV-samarbete i Norden
- Nr 4 Ökat nordiskt forskningssamarbete
- Nr 5 Ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden
- Nr 6 Större nordisk inriktning hos kulturtidskrifterna i Norden
- Nr 7 Produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i Norden
- Nr 8 Stöd till regionalt kultursamarbete i Norden
- Nr 9 Program för ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet
- Nr 10 Barns miljö
- Nr 11 Internationell konvention om barnens rättigheter
- Nr 12 Färdtjänstservice för handikappade
- Nr 13 Nordisk överenskommelse om samarbete inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen
- Nr 14 Effektivare insatser mot narkotikamissbruket
- Nr 15 Epidemiologiskt bevakningssystem
- Nr 16 Reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet
- Nr 17 Nordisk utbildning för exportmarknadsföring
- Nr 18 Samarbete inom nordisk möbelindustri
- Nr 19 Nordiska underleveranser
- Nr 20 Trafikseparationer för sjöfarten i Ålands hav och Kvarken

Rekommendationerna och de i anledning av ministerrådets berättelse (C 1) antagna yttrandena med därtill hörande handlingar (rekommendationerna 1–20 och yttrandena 1–5) överlämnades till Nordiska ministerrådet den 27 april 1982.

2.1.2. *Kommittén för utredning av frågan om Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet*

Presidiet och de nordiska statsministrarna träffade den 27 november 1980 överenskommelse om att tillsätta en kommitté med uppgift att utreda hur de självstyrande områdena skall kunna ges en tillfredsställande repre-

sensation i rådet. Kommittén skulle bestå av Rådets fem presidiemedlemmar och av fem regeringsrepresentanter (den danska kulturministern och ministern för nordiska frågor samt justitieministrarna i de övriga nordiska länderna).

Kommittén har i september 1982 avgett sitt betänkande ('Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet', *NU 1982:6*), där man sökt utforma en ordning för Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i rådet, som så långt som möjligt återspeglar deras självstyrelseordningar, dock utan att behöva ändra på grunderna för det nordiska samarbetet eller nationell lagstiftning. Kommitténs förslag innebär ändringar och tillägg till Helsingfors-avtalet och arbetsordningarna för Rådet och Ministerrådet genom vilka Färöarna och Åland och i fortsättningen även Grönland skall ges möjlighet att delta i samarbetet inom en fastare ram både i praktiskt och formellt hänseende. Kommitténs förslag har inför 31:a sessionen undergått en förberedande behandling inom juridiska utskottet i samband med medlemsförslag A 577/j och ministerrådsförslag B 29/j.

2.1.3. *Endringer i Nordisk Råds arbeidsordning*

Mot bakgrund av medlemsförslag A 622/j, som presidiet medlemmar väckte inför rådets 30:e session, beslutade plenarförsamlingen den 1 mars 1982 på förslag av juridiska utskottet att företa en ändring i arbetsordningens bestämmelser om frågeinstitut i § 15.

Den nya lydelsen av första stycket i § 15 är följande:

Fråga, som vald medlem önskar ställa till regering eller till ministerrådet, skall skriftligen insändas till presidiet senast tre veckor före sessionens början. Frågan kan också inlämnas under pågående session, dock senast 24 timmar före tidpunkten för det möte under vilket plenarförsamlingen behandlar ärenden inom det för frågan aktuella ämnesområdet. Frågan bör vara försedd med en kort motivering.

De nya bestämmelserna tillämpades redan under 30:e sessionen.

Juridiska utskottet slutbehandlade för sin del den 18 januari 1983 medlemsförslaget A 577/j och regeringsförslaget B 29/j angående Färöarnas och Grönlands representation i Nordiska rådet. Frågan hade utvidgats till att också omfatta Åland genom utredningsarbetet i *NU 1982:6*. Mot bakgrund av juridiska utskottets behandling beslöt presidiet den 19 januari 1983 att till 31:a sessionen lägga fram förslag till de ändringar som blir nödvändiga att vidta i rådets arbetsordning.

2.1.4. *Budsjettsamråd med Nordisk Ministerråd*

Etter initiativ fra Budsjettkomiteen på møte med Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) i desember 1981, ble det nedsatt en felles arbeidsgruppe for å undersøke de tekniske mulighetene for å øke parlamentariernes medvirkning i Ministerrådets budsjettprosedyre. Gruppen avga sin

rapport i april 1982. I rapporten presenteres tre alternativ til en budsjettprosedyre. Rådets nasjonale delegasjoner behandlet rapporten våren 1982 og alle ga sin støtte till det s. k. alternativ 3.

Den 9. juni 1982 ble det mellom Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) og Budsjettkomiteen besluttet en preliminær overenskommelse om at den nye budsjettprosedyre skulle bygges på alternativ 3, at den nye prosedyre skal anvendes fr. o. m. høsten 1982, dvs. for arbeidet med 1984-års budsjett samt at den nye prosedyren er å betrakte som en forsøksordning. Presidiet godkjente den 22. juni 1982 denne overenskommelse.

Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) besluttet 18. oktober 1982 at den nye budsjettprosedyre også skal tillempes kulturbudsjettet som forsøksordning.

Presidiet besluttet 14. november 1982 at budsjettforslagene som Ministerrådet legger fram i februar 1983, skal oversendes til Rådets utvalg for behandling og at uttalelse skal avgis til Budsjettkomiteen, at en samordnet behandling av forslagene til det allmenne budsjett og kulturbudsjettet skal finne sted samt å foreslå overfor plenarforsamlingen at Budsjettkomiteen skal kunne avgi forslag til uttalelse.

2.1.5 Fordelingen av utgiftene for det nordiske samarbeid

I Helsingforsavtalens Artikkel 58 som omhandler fordelingen av Rådets fellesutgifter, heter det at fordelingen skal skje for en periode på fem år på grunnlag av landenes bruttonasjonalprodukt. Videre heter det at presidiet skal dog i særlige tilfelle kunne treffe beslutning om et annet fordelingsgrunnlag.

Siden noen år tilbake har det utviklet seg den praksis at fordelingsnøkkelen bestemmes for tre år om gangen.

Ministerrådet (samarbeidsministrene) har i lengre tid ført diskusjoner om hvilket grunnlag fordelingsnøkkelen skal baseres på. Presidiet tok den 23. august 1982 den prinsippbeslutning at samme fordelingsnøkkel for fellesutgiftene skal gjelde for Rådet som for Ministerrådet.

Ministerrådet besluttet 10. november 1982 at landenes bruttonasjonalinntekt skal legges til grunn for beregningen av fordelingsnøkkelen på basis av to års rullerende gjennomsnitt. Dette innebærer at for hvert år fastsettes det en bestemt fordelingsnøkkel. Denne ordning vil tre i kraft for budsjettåret 1985. For 1984 fastsatte Ministerrådet som en overgangsordning følgende fordelingsnøkkel:

		<i>Fordelingsnøkkel 1983</i>
Danmark	21,3%	23,7%
Finland	17,0%	16,0%
Island	1,1%	0,9%
Norge	19,2%	18,0%
Sverige	41,4%	41,4%

Presidiet besluttet derfor 30. november 1982 å anmode Juridisk utvalg om å forberede en endring av Artikkel 58 samt å legge saken frem på 31. sesjon.

2.1.6. *Utredning om samarbeidsforholdene mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd*

De nordiske statsministre hadde på møte i desember 1981 reist spørsmålet om samarbeidsformene mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd burde belyses nærmere på grunnlag av de erfaringer man hadde fått i den 10-års periode samarbeidsapparatet har eksistert.

På fellesmøtet mellom de nordiske statsministre og Nordisk Råds presidium den 30. november 1982 ble komiteen som skal gjennomgå samarbeidsformene oppnevnt. Komiteen fikk følgende mandat:

''Med utgangspunkt i de erfaringer som er vunnet etter opprettelsen av Ministerråder 1971, når det gjelder samspillet mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, skal utvalget gjennomgå og vurdere arbeidsformene i det nordiske samarbeid. I vurderingene bør også forbindelsene til de nasjonale myndigheter og til arbeidslivets organisasjoner inngå.

Ut fra slike vurderinger kan utvalget foreslå endringer i samarbeidet som kan bidra til en bedre ressursutnyttelse gjennom effektivisering av samarbeidet. I denne sammenheng bør fremdriften av samarbeidet drøftes, herunder hvordan en større grad av konsentrasjon om hovedoppgaver kan oppnås.

Forslagene bør ta sikte på å styrke Nordisk Ministerråds beslutningsfattende og iverksettende funksjoner og Nordisk Råds initiativtagende, rådgivende og kontrollerende funksjoner gjennom en presisering av Ministerrådets og Rådets kompetanse og ansvar.''

Komiteens medlemmer er Svend Jakobsen (nestformann), Pirkko Työläjärvi, Matthias A. Mathiesen, Jo Benkow (formann) og Karin Søder. På komiteens første møte 8. desember 1982 ble Kjell Kristensen engasjert som komiteens hovedsekretær. Olav Vefald er senere engasjert som saksbehandler i heldagsstilling.

Komiteens rapport vil foreligge senest desember 1983.

2.1.7. *Suppleringsvalg*

Plenarforsamlingen utser bl. a. medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté och till Nordiska kulturfondens styrelse. Mot bakgrund av önskemål om entlediganden har presidiet på förslag av delegationerna under året utsett nya medlemmar till följande uppdrag:

För resten av år 1982 som suppleant i Nordiska kulturfondens styrelse efter Rolf Fjeldvær utsågs den 2 juni Kirsti Grøndahl, som av plenarforsamlingen valts till samma uppdrag för åren 1983–84;

Jens Steffensen som medlem i Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté efter Christian Christensen (beslut den 8 oktober)

och Mikko Ekorre som suppleant i Nordiska kulturfondens styrelse efter Ilkka-Christian Björklund (beslut den 14 november).

Plenarförsamlingen utser även medlemmarna i presidiet, budgetkommittén och informationskommittén. För uppgift om förändringar som inträffat under året hänvisas till avsnittet om presidiets sammansättning (2.8.), informationskommitténs sammansättning (3.2.) samt verksamhetsberättelse från budgetkommittén (Dokument 2).

2.2. *Presidiets överveielser i særskilte spørsmål*

2.2.1. *Den politiske sammensetning av formannskapet i utvalg og komiteer*

I Helsingforsavtalens artikkel 47 uttales at det ved valg skal tilses at ulike politiske meningsretninger blir representert i Rådet. Ifølge Fagerholmkomiteen (*nu 1969:20, s. 39*) bør dette prinsipp anvendes slik at man streber etter å oppnå en representasjon som så nær som mulig svarer mot styrkeforholdet mellom ulike partier i de nasjonale folkerepresentasjonene.

Etter initiativ fra den svenske delegasjon ble spørsmålet om den politiske balanse i formannskapet for Rådets utvalg og faste komiteer drøftet i Presidiet. Dette ledet til etter forberedelser i Presidiet som hadde konstituert seg selv som valgkomite samt etter drøftelser i de nasjonale delegasjoner og i partigrupperinger og etter forberedelser av de samlede arbeidsutvalg, en fordeling av rådets fortroendeposter ut fra politisk styrke.

Presidiet besluttet i april 1982 at samme valgordning som ble anvendt ved 30. sesjon skulle benyttes ved 31. sesjon. Presidiet besluttet 14. november 1982 å konstituere seg selv som valgkomite samt å gi presidiesekretæren i oppdrag å utforme et forslag til fordeling av fortroendeposter. Dette forslag vil bli diskutert av nasjonale delegasjoner, i Presidiet og av partigrupperingene før de samlede arbeidsutvalg behandler valgene ved 31. sesjon.

2.2.2. *Ungdommens Nordisk Råd-seminar*

Presidiet drøftet på sitt møte 23. april 1982 formene for de nordiske organers medvirkning i ungdomsorganisasjonenes nordiske samarbeid. Presidiet besluttet at representanter for de politiske ungdomsforbund også i fortsettelsen skal gis anledning til å følge rådssesjonen, samt å medvirke til at den seminarvirksomhet som under navnet Ungdomens Nordisk Råd har vært holdt i tilknytning til sesjonen, også i fortsettelsen skal kunne komme i stand.

Landsrådet for Norske Ungdomsorganisasjoner, som står som arrangør for UNR-seminaret 1983, hadde i brev av 11. november 1982 søkt om et bidrag fra Presidiet på 251.246,35 NOK for avholdelse av seminaret. Presidiet besluttet å gi et bidrag på 125.000 NOK.

2.2.3. *Scandinavia Today*

Scandinavia Today ble åpnet i september 1982 (Washington D.C., Minneapolis, New York). Nordisk Råd var ved åpningen representert av sin president, Elsi Hetemäki-Olander, attasjert av Kulturutvalgets sekretær, Kristian Slotte. I tilknytning til Scandinavia Today ble det åpnet seks større nordiske utstillinger. Scandinavia Today vil fortsette frem til høsten 1983 på et stort antall plasser i USA.

I tillegg til utstillingen kommer et rikt program med musikk, filmserier og foredrag.

Over Nordisk Ministerråds Kulturbudsjett er det bevilget 6 millioner DKK til Scandinavia Today. Det totale budsjett er anslagsvis 10 millioner US\$.

2.2.4. *Nordisk Trafikksikkerhetsår 1983*

Med bakgrunn av Nordiska rådets *rekommendation nr 10/1980* beslöt Nordiska ministerrådet i mars 1981 att utlysa år 1983 som ett nordiskt trafikksikkerhetsår. Med oppgift att svara för samordningen av genomförandet upprättades en huvudkommitté med ledamöter utsedda av såväl regeringarna som av Nordiska rådet.

På förslag av trafikutskottet utsåg presidiet vid möte den 18 maj 1981 följande fem rådsmedlemmar att ingå i kommittén: Christian Christensen, Marjatta Väänänen, Stéfan Jónsson, Bjarne Mørk Eidem och Essen Lindahl.

Under 1982 har presidiet, på förslag av trafikutskottet, utsett Otto Mørch, Petter Savola och Karl-Erik Häll att efterträda Christian Christensen. Marjatta Väänänen och Essen Lindahl, som lämnat trafikutskottet och kommittén.

2.3. *Presidiets behandling av löpande saker*

En stor del av presidiets arbetsuppgifter i form av handhavande av rådets löpande angelägenheter hänger samman med medlemsförslag och övriga ärenden på rådets saklista. Det innebär bl. a. beslut i samband med hänvisning till utskott av ärenden, beslut i samband med remissavgöranden, handhavande av frågeinstitutet, införskaffande av berättelser och meddelanden, tillhandahållande av allt dokumentationsmaterial, tryckning och distribution samt information om ärendena. Merparten av detta arbete utförs av rådets sekretariat på uppdrag av presidiet.

2.3.1. *Medlems-, regerings- och ministerrådsförslag*

Vid 30:e sessionen 1982 behandlades av rådet 34 förslag (26 medlems- och 8 regerings/ministerrådsförslag). 21 av förslagen (ca 60%) resulterade i sammanlagt 20 rekommendationer till regeringarna och ministerrådet. 8 av förslagen avskrevs dvs. rådet beslöt att inte vidta några åtgärder i anledning av dem. Ett ministerrådsförslag återtogs (B37/k om ökat nordiskt

radio- och TV-samarbete). Beslutet att avskryva ett av förslagen hade föregåtts av en skrivelse från presidiet till ministerrådet (*A 606/k* om undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor). Med två av medlemsförslagen (*A 577/j* om färöisk representation i rådet och *A 611/k* om allmänskulturellt samarbete) och två av regerings/ministerrådsförslagen (*B29/j*) färöisk och grönländsk representation och *B37/k* om kultursamarbetet på 1980-talet) fortsatte utskotten behandlingen också efter sessionen. Ett av förslagen (*A 622/j* om frågeinstitutet) resulterade i en ändring av rådets arbetsordning.

Vid sessionens avslutning hade rådet på sin saklista 10 förslag (8 medlemsförslag och 2 regerings/ministerrådsförslag), av vilka 4 hade behandlats på sessionen. Därutöver hade under sessionen väckts 3 nya medlemsförslag (*A 625–627*). Under tiden april 1982 till den 13 januari 1983 har ytterligare 26 medlemsförslag och 4 ministerrådsförslag väckts.

På rådets saklista per den 13 januari 1983 inför 31:a sessionen finns 43 förslag (37 medlems- och 6 regerings/ministerrådsförslag). Av dessa förväntas 37 förslag att upptas till dagordningen för sessionen medan 6 förslag inte torde komma att tas upp. Enbart 8 förslag har färdigbehandlats i utskotten före utskottens möten den 17–18 och 20–21 januari.

Förslagen fördelar sig mellan utskotten på följande sätt:

juridiska rådet	2 medlemsförslag	1 regeringsförslag
kulturutskottet	9 medlemsförslag	1 regeringsförslag
social- och miljöutskottet	10 medlemsförslag	1 regeringsförslag
trafikutskottet	7 medlemsförslag	inga regeringsförslag
ekonomiska utskottet	9 medlemsförslag	3 regeringsförslag

Flera av de aktuella medlemsförslagen har berört flera än ett utskott. Av 10 medlemsförslag som hänvisats till social- och miljöutskottet har två berört ekonomiska utskottets, ett juridiska utskottets och ett trafikutskottets sakområden i sådan utsträckning att presidiet berett dessa utskott möjlighet att yttra sig. Bland kulturutskottets medlemsförslag finns ett förslag som trafikutskottet eventuellt kommer att yttra sig om. I ekonomiska utskottet behandlas sex förslag som också berör social- och miljöutskottets sakområden och som utskottet yttrar sig om, samt ett förslag som berör trafikutskottets fält.

Sälunda har det varit frågan om sammanlagt 12 av totalt 43 förslag (ca 25%) som fått en tvärfacklig behandling inom rådet.

Regerings- och ministerrådsförslagen härstammar från 1980 (*B29/j*), 1981 (*B 37/k*) och resterande fyra förslag från 1982 (*B 43–B 46*).

Av de 37 medlemsförslagen på saklistan är merparten (26 förslag) väckta under 1982, 8 under 1981, ett under 1980 och ett under 1979. Ett förslag har väckts i januari 1983.

I enlighet med § 44 i rådets arbetsordning hänvisar presidiet ärenden till

utskott och fattar beslut om att "införskaffa utredning om väckta förslag", dvs. har hand om remissförfarandet.

Av de 37 medlemsförslagen har merparten (26 förslag) utsänts på remiss genom presidiets försorg, ett av dessa dock i en begränsad och förkortad remiss (A 650/s angående naturmiljön i de arktiska farvattnen). Remissbehandling förbereds för två förslag (A 648/t) om energibesparing inom transport- och trafiksektorn och A 650/s angående ett nordiskt handlingsprogram mot narkotika). Ett förslag (A 577/j) har ingått i samma utredning som regeringsförslaget B 29/j. Åtta av förslagen har inte utsänts på remiss från presidiet. Det har varit frågan om följande förslag: A 591/j om samisk representation i rådet, A 646/k om upprättande av Nordens institut på Åland, A 647/k om ökat domicillandsstöd till institutioner på nordiska kulturbudgeten, A 641/k om insatser för internationell fred och nedrustning, A 645/e om handlingsprogram för att motverka ökad arbetslöshet, A 649/e om nordiskt handlingsprogram på datateknologi området, A 651/e om nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning samt A 653/e om förstärkt ekonomiskt samarbete.

Enbart ett av de 6 regerings/ministerrådsförslag som finns på saklistan har utsänts på remiss genom presidiets försorg (B37/k angående nordiskt kultursamarbete på 1980-talet). Ett regeringsförslag har varit föremål för särskild utredning (B 29/j om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet).

2.3.2. Berättelser, meddelanden om rekommendationer, frågor

Dokument som kan sägas ingå i begreppet Nordiska rådets kontrollfunktioner är berättelser (C-saker) från Nordiska samarbetsorgan och meddelanden (D-saker) från ministerrådet/regeringarna om tidigare rådsrekommendationer. Också de frågor (E-saker) som ställs under sessionen är en del av kontrollfunktionen.

Nordiska ministerrådets berättelse (C 1) överlämnades till rådet i början av december 1982. Den innehåller också ett flertal bilagor. Totala antalet berättelser inför 31:a sessionen är 87. Totala antalet rekommendationer, som är anhängiga i rådet, är 132. C- och D-sakerna inför 31:a sessionen och E-sakerna vid 30:e sessionen fördelar sig på utskottens arbetsområden på följande sätt:

	31:a sessionen		30:e sessionen			
	C-saker	D-saker	Avskr. rek	Nya E-saker	(24 tim)	
Juridiska utskottet	4	9	6	1	1	(-)
Kulturutskottet	52	40	5	6	6	(1)
Social- och miljöutskottet	8	38	10	9	8	(3)
Trafikutskottet	5	29	7	1	4	(-)
Ekonomiska utskottet	18	16	10	3	3	(2)
	87	132	38	20	22	(6)

2.3.3. *Skrivelser från presidiet*

Beträffande skrivelser till Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar hänvisas till vedlegg 1.

Bland skrivelserna har de flesta varit uttalanden och önskemål rörande ärenden på rådets saklista. En del av skrivelserna har gällt uppföljning av plenarförsamlingens beslut och förberedelser inför nästa session. Det har också i vissa fall varit fråga om att skrivelser, som inkommit till rådet från privatpersoner eller organisationer, föranlett utskottet och presidiet att framföra synpunkter till ministerrådet eller regeringarna.

2.4. *Presidiets kontakter med Nordiska ministerrådet och med de nordiska statsministrarna*

Presidiet har under det gångna året hållit sammanlagt två möten med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna), den 23 april i Köpenhamn och den 10 november i Åbo, och ett möte med de nordiska statsministrarna, den 30 november i Oslo.

Dagordningen för mötet med samarbetsministrarna den 23 april omfattade följande frågor:

Rådets 30:e session

Huvudlinjer i det framtida samarbetet

Uppföljning av rådets rekommendationer

Organisationsfrågor

På mötet den 10 november behandlades:

Utredningen om samarbetsformerna mellan Nordiska rådet och

Nordiska ministerrådet

Budgetproceduren kring ministerrådets budget

Ny fördelningsnyckel

Organisatoriska konsekvenser av Petrikommittén

Effektivisering av uppföljningen av Nordiska rådets rekommendationer

Ekonomiskt samarbete

Nordiska rådets 31:a session

Statsministrarnas möten med ministerrådet (samarbetsministrarna) och

Nordiska rådets presidium i Oslo 30 november

I presskommuniké från mötet mellan samarbetsministrarna och statsministrarna omtalades bl. a. upprättandet av en oavhängig kommitté för att utvärdera samarbetsformerna mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet samt

Såsom tidigare var förhandlingarna vid det redan traditionella höstmötet mellan presidiet och statsministrarna den 30 november förtroliga och ingen presskommuniké utfärdades.

2.5. *Presidiets kontakter med internationale organisasjoner*

Benelux rådgivande interparlamentariske råd (Conseil Interparlementaire Consultatif de Benelux) hadde med anledning av sitt 25 års jubileum

inbudt presidiet til å være tilstede ved et særskilt plenarmøte den 7. mai 1982 i Haag. Presidiet var representert ved presidiesekretæren.

2.6. Publikationsvirksomhed

2.6.1. Rådsförhandlingarna

Förhandlingarna vid 30:e sessionen har redigerats av redaktör Åke Edwall och byråsekreterare Ingegerd Wahrgren.

30:e sessionens förhandlingar har uppdelats i två band om tillsammans 2654 sidor. Remissyttrandena samlas från 1981 inte i någon bok, men trycks som supplement till sakerna inför sessionen.

Rådsförhandlingarna har tryckts av AB P.A. Norstedt & Söner, Stockholm. För inbindningen har Hässler Sambok AB svarat. Förhandlingarna har bundits i en upplaga på 1725 exemplar. Utsändningen av rådsböckerna från 30:e sessionen ägde rum den 30 september 1982.

Förhandlingarna utdelas till delegationernas medlemmar och suppleanter samt överlämnas till parlamenten i de nordiska länderna, ministerier/departement. Nordiska ministerrådet, Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, folkhögskolor, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl.

2.6.2. NU-serien och NORD-publikationer

Vid möte den 4 mars 1981 mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska samarbetsministrarna träffades överenskommelse om en gemensam utgivning av Nordisk utredningsserie (NU-serien) och de nordiska organens rapporter och publikationer (NORD-publikationer). I och med denna överenskommelse upphörde den tidigare uppdelningen av NU-serien i en A- och B-serie.

Riktlinjer för utgivningen följer nedan.

Riktlinjer för utgivning av Nordisk utredningsserie (NU-serien)

1. Utgivare

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utger och ansvarar för Nordisk utredningsserie (NU-serien).

2. NU-seriens omfattning

Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets målsättning är att serien skall bestå av centrala nordiska utredningar som huvudsakligen syftar till politiska beslut samt av Nordisk statistisk årsbok och Nordisk statsamling.

3. Organisation

Nordiska rådets presidiesekretariat, Nordiska ministerrådets sekretariat i Oslo och Nordiska ministerrådets sekretariat för nordiskt kulturellt samarbete i Köbenhavn levererar material till NU-serien enligt målsättningen i punkt 2.

Det tekniska ansvaret för redigering och produktion åvilar presidiesekretariatet som upprätthåller en redaktion för NU-serien.

Lagerhållning och försäljning handhas av presidiesekretariatet. NU-serien distribueras genom presidiesekretariatet i enlighet med en särskild överenskommelse mellan sekretariaten.

4. Finansiering

Kostnaderna för den tekniska funktionen i punkt 3:2 bestrids från presidets budget. Framställningskostnaderna fördelas för varje publikation efter den del av den totala upplagan som respektive sekretariat beställer.

5. Uppföljning

Nordiska rådets presidium och de nordiska samarbetsministrarna ålägger de nordiska sekretariaten att regelbundet granska hur utgivningen av NU-serien motsvarar dessa riktlinjer.

Riktlinjer för utgivning av de nordiska organens rapporter och publikationer (NORD-publikationer)

1. Utgivare

Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet utger och ansvarar för rapporter och publikationer vid sidan av Nordisk utredningsserie (NU-serien).

2. Målsättning

Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets målsättning är att med utgivande av dessa rapporter och publikationer dokumentera de nordiska samarbetsorganens publikationsverksamhet samt trygga att denna verksamhet sker på ett rationellt sätt. Publiceringen skall syfta till att betjäna de målgrupper, som omedelbart berörs av utgivningen samt därtill trygga en vidare allmänhet tillgång till den samlade publikationsmassan.

3. Registrering

Samtliga publikationer registreras fortlöpande centralt av presidiesekretariatet som årligen sammanställer och distribuerar en publikationslista i vilken den samlade utgivningen redovisas.

4. Organisation

Enligt målsättningen i punkt 2 åvilar det tekniska ansvaret för redigering och produktion ett av de samnordiska sekretariaten efter samråd mellan berörda sekretariat.

Distributionen sker enbart till målgrupper med direkt intresse av en viss publikation. De samnordiska och nationella sekretariaten förses med en referensupplaga på 100 exemplar sammanlagt.

Ansvaret för lagerhållning och försäljning avtalas enligt särskild överenskommelse mellan de utgivande sekretariaten.

5. Finansiering

Utgivande sekretariat svarar för produktionskostnaderna och säljer exemplar utöver referensupplagan till övriga sekretariat till produktionspris.

6. Uppföljning

Det förutses att de samnordiska sekretariaten genom en redaktionsgrupp fortlöpande granskar hur utgivningen motsvarar dessa riktlinjer och rapporterar till Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet.

I 1982 års serie har följande häften utkommit i NU-serien:

1. Friluftsliv i Norden (2 800 ex.)
2. Arbetsmarknaden – öppen eller stängd? (4 100 ex.)
- 2E Labor Market – Open or Closed? (400 ex.)
3. Nordiska samarbetsorgan (9 100 ex.)
4. Hotade djur och växter i Norden (3 800 ex.)
5. Familieret i Norden. Konferensrapport (2 300 ex.)
6. Färöarnas, Grönlands och Ålands repr. i Nordiska rådet (2 250 ex.)
7. Datateknologi i Norden. På väg mot en nordisk datapolitik (5 000 ex.)
8. Nordiska energiplaner och energipriser (3 900 ex.)
9. Miljö och bistånd (5 000 ex.)
10. Socialt bostadsbyggande och boendedemokrati i Norden
11. Transporter i glesbygd
12. Nordisk förvaltningsordbok (4 900 ex.)
13. Nordiska socialkonventionen med tillämpningsföreskrifter
14. Alternative drivmedel i Norden
15. Socialförsäkringen och de arbetsoförmögna i Norden
16. Nordisk statutsamling
17. Nordisk statistisk årsbok 1982 – Yearbook of Nordic Statistics 1982 (12 000 ex.)

Under 1982 har följande häften utkommit som NORD-publikationer:

Alkohol- och drogforskning i Norden – viktiga forskningsområden (NAD-publikation nr 6)

Samarbejde om byggeexport

Utjämningsmagasin i avloppsnät

Hushållsekonomi – Ett urval undersökningar och publikationer i de nordiska länderna

Hushållsekonomi – konsumentpolitik. Rapport från ett nordiskt seminarium

Den nordiska välfärdens villkor på 80-talet. Seminarierapport

Samhällsstöd till kommersiell service i glesbygd

Yhteiskuntatuki haja-asutusalueiden kauppapalveluille
Nordiske storbyer. Problemer og udviklingstendenser
EMMA – rapport 6. Samlerapport
EMMA – rapport 7. Effektkatalog
Kvinnors roll i TV-nyheter och underhållningsprogram
VIII International Conference on Regional Cooperation. Seminarierapport
Nordisk arbetsmarknadsstatistik inför 80-talet (NAUT 1982: 5)
PCB Replacement Compounds
Samordnad provning av sortidentifikation i Norden
Evalueringar av arbetsmarknadspolitiska åtgärder i de nordiska länderna (NAUT 1982: 6)
Bostadssubventioner och bostadskostnader i Norden
Bostadsutgifter och bostadsutgiftsandelar i de nordiska länderna
Arbetsmarked og arbeidsmarkedspolitik i Norden i 1981 (NAUT 1982: 7)
Ett Nordens institut på Åland – behov och möjligheter
Offentligt anställda informatörer i Norden. Katalog 1982
Utredningen rörande gemensam nordisk kolimport
Børn og teater i Norden
Børn og billedkunst i Norden
Kulturprojekter for børn
Tilskuer eller deltager?
Kulturindustriens negative verkninger
Nordiskt samarbetsprogram på jämställdhetsområdet
Nordiske energiplaner
Lokal og regional energiplanlægning i Norden
Rådgivningsvirksomhed i Norden angående energibesparelser
Børn i Norden fortæller. Færøerne
The Nordic Sound
Medier og politik
Miljølærepeje
Voksenundervisningen i Norden
Polykrom skulptur og maleri på træ
Statusrapport 1982 for forskningen om skydd av ozonskiktet
Bruk av tester i markedsføringen
Alkohol och arbetsliv (NNA-publikation nr 10)
Vuxenutbildning och arbetslivet
Nordisk litteratur om kvalitetsstyrning och kvalitetssystem
Kulturtidskrifterna i Norden – Norden i kulturtidskrifterna. Seminarium
Bioenergy, Research activities in Denmark, Finland, Norway and Sweden
Forbrugerundervisning i lærerutdanningen
Fallulykker på samme nivå i hjem og fritid i Norden

Finsk sammanfattning av "Fallolyckor i Norden"

Utvärdering av informationssystem rörande textila golvbeläggningar

Udredning – Förädling av grönsaker för de nordiske lande

Udredning – Planteförädlingsteori

Rapport over aktiviteter i året 1981 – Styringsgruppen for samnordisk planteförädling (SNP)

Konsumtionsfrågor i journalistutbildningen

Nordiskt informationssystem med funktionskrav – tvättmaskiner

Brandsäkerhet av textilier – brandsäkerhetsmärkning

Bergenprojektet III

Nordpublikationer utgivna av de tre samnordiska sekretariaten registreras av presidiesekretariatets redaktion, som sammanställer listor över desamma. Närmare uppgifter om publikationerna lämnas i häftet "Tryckt och utgivet".

2.6.3 *Nordisk statistisk årsbok*

Nordisk statistisk årsbok har enligt presidiebeslut utkommit årligen sedan 1962. Sedan 1972 redigeras årsboken av Harry de Shärengrad vid Nordisk statistisk sekretariat i Köbenhavn. Årsboken utkommer i februari 1983 (*NU 1982: 16*) i 12 000 exemplar. Årsboken har tryckts i Stockholm av AB P. A. Norstedt & Söner. Från och med 1972 utges årsboken gemensamt av Nordiska rådet och Nordiskt statistiskt sekretariat i Köbenhavn.

2.6.4 *Porträttmatrikeln*

Till trettionde sessionen utgavs en upplaga på 1 300 exemplar av porträttmatrikeln över de vid sessionen närvarande valda rådsmedlemmarna och regeringsrepresentanterna. Publikationen har redigerats av informationsassistent Renée Sundberg.

2.6.5 *Statutsamling*

Från och med 1970 utges enligt beslut av Nordiska rådets presidium en årlig publikation i NU-serien upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra bestämmelser som avser nordiska institutioner och samarbetsorgan eller annan samnordisk verksamhet. Redaktör för statsutställningen är byråsekreterare Anneli Joneken vid presidiesekretariatet. Nordisk statsutställning (*NU 1982: 16*) har tryckts i en upplaga av 2 300 exemplar.

2.7. *Konferenser*

Under 1982 har det hållits en konferens. Nordiska rådets konferens hade som ämne familjerätt i Norden och avhölls den 10–12 maj på Hotell Marienlyst i Helsingør. Ändamålet med konferensen var att få en nordisk belysning av barns familjerättsliga ställning och av de ekonomiska förhållandena mellan gifta och ogifta samt ge möjlighet att debattera behov och möjligheter för en familjerättslig lagstiftning i framtiden. Möjligheterna för

tillskapandet av ett institut för nordisk familjerättsforskning eller ett nordiskt samarbetsråd för familjerättslagstiftning diskuterades.

Den arbetsgrupp som förberett konferensen bestod av landsdommer Svend Danielsen, som utarbetat bakgrundsmaterialet till konferensens huvudteman, juridiska utskottets sekreterare, landsdommer Peter Lilholt och stf. generalsekreterare vid Nordiska rådets danska delegation Niels Ove Gottlieb.

Konferensens deltagare var nordiska parlamentariker, administratörer, domare, forskare och organisationsrepresentanter.

En rapport från mötet är utsänt som NU 1982: 5, "Familieret i Norden." (ISBN 91-38-07183-5).

2.8. *Presidiets sammansättning och möten*

Vid 30:e sessionen 1–5 mars 1982 i Helsingfors valdes Elsi Hetemäki-Olander, Finland, som president och som vicepresident Ib Stetter, Danmark, Halldór Ásgrímsson, Island, Guttorm Hansen, Norge och Svante Lundkvist, Sverige.

Vid val i den danska delegationen den 8 oktober 1982 inträdde Anker Jørgensen som vicepresident i stället för Ib Stetter.

Vid val i den svenska delegationen den 20 oktober 1982 inträdde Ulf Adelsohn i stället för Svante Lundkvist.

Presidiet har under 1982 hållit följande möten: den 20 januari och 12 februari i Stockholm, den 28 februari och 4 mars i Helsingfors, den 22–23 april i Köpenhamn, den 2 juni i Stockholm, den 22 juni i Oslo, den 23 augusti i Köpenhamn, den 10 november i Åbo, den 14 november i Mariehamn och den 30 november i Oslo. Tre möten har hållits per capsulam: den 8 oktober samt två möten den 21 oktober 1982.

2.9 *Presidiesekretariatet*

År 1982 innebar en del förändringar beträffande personalen på presidiesekretariatet.

Presidiesekreterare Gudmund Saxrud, Norge, frånträdde sin tjänst den 1 september efter fem år vid presidiesekretariatet och efterföljdes av Ilkka-Christian Björklund från Finland.

Utskottssekreterare Claes Wiklund, Sverige, slutade sin anställning efter att ha varit sekreterare i social- och miljöutskottet i tio år. Han efterföljdes den 1 september av Sara Lönerblad, Sverige.

Ställföreträdande presidiesekreterare Gunnar Næsselund, Danmark, efterföljdes den 1 oktober av sekreteraren i ekonomiska utskottet, Kjell Myhre-Jensen, Norge, som i sin tur efterträddes av Folke With, Norge.

Ställföreträdande presidiesekreterare Jan O. Karlsson, Sverige, beviljades entledigande från den 1 november. Hans efterföljare är ännu inte utsedd.

Trafikutskottets sekreterare, Snjólaug Ólafsdóttir, Island, beviljades

entledigande från den 1 januari 1983. Hon efterträddes av Birgir Gudjónsson, Island, som tillträdde den 8 november.

Informationschef Inger Jägerhorn, Finland, slutade sin tjänst vid årets utgång. Till ny informationschef från den 1 januari 1983 utsågs Dorrit Seest, Danmark.

2.10. Sekreterarkollegiets sammansättning och möten

Sekreterarkollegiet valde den 2 mars 1982 generalsekreterare Håkan Branders, Finland, till ordförande.

Medlemmar i övrigt i sekreterarkollegiet under 1982 har varit: generalsekreterare Axel Gormsen, Danmark, kontorchef Fridjón Sigurdsson, Island, generalsekreterare Gudvin Låder Ve, Norge, kanslichef Christer Jacobson, Sverige, presidiesekreterare Gudmund Saxrud, t. o. m. 31 augusti, och presidiesekreterare Ilkka-Christian Björklund fr. o. m. 1 september 1982.

Kollegiet har hållit följande möten under 1982: 8 januari i Stockholm, 28 februari och 2 mars i Helsingfors, den 25 mars i Oslo, 29–30 mars, 14 maj, 10 juni, 25 augusti, 27 september och 1–2 november i Stockholm samt 15 november i Mariehamn.

Sekreterarkollegiet har dessutom haft ett möte med utskottssekreterarna den 24 mars 1982 i Oslo.

3. Rådets informationsvirksomhet

Allmänt

Massmedias intresse för Norden är växande, vilket även underlättar för de nordiska samarbetsorganen att nå ut med sitt nyhetsmaterial. Anledningen till det ökade intresset kan ses mot bakgrund av debatten om en kärnvapenfri zon i Norden, andra säkerhetspolitiska händelser samt ekonomiska förväntningar på den norska offshore-industrin.

Ett av tecknen på det ökade intresset är att nyhetsbyråerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige upprättat ett system med fasta korrespondenter under en tvåårig försöksperiod. Projektet stöds av Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Efter försöksperiodens slut skall finansieringen övertas av nyhetsbyråerna själva.

Veckan 7–14 september 1982 invigdes de nordiska ländernas kulturframstöt Scandinavia Today i USA. Projektet som kommer att pågå under ett års tid genomförs efter en inbjudan från USA. Kostnaderna för de samnordiska delarna av programmet delas mellan USA och Norden. Nordiska ministerrådet har avsatt sex miljoner DAK för projektet. Projektet betecknas inledningsvis som en framgång och flera av utställningarna har väckt oväntad uppmärksamhet i press och bland fackfolk.

Informationsarbetet påverkas också givetvis mycket av vad som sker inom samarbetsorganen. Nordiska rådets 30:e session i Helsingfors kom

att domineras av oron för stigande arbetslöshet. Nordsats framtida öde samt en narkotikapolitisk incident som väckte stort uppseende i massmedia.

Inom informationskommittén har man under året diskuterat vardet av de traditionella informationsåtgärderna och behovet att omprova dessa för att bättre nå ut till allmänheten i Norden.

Planläggning och organisation

Nordiska rådets informationsverksamhet har till syfte att verka för att

1) Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir känt vad gäller syfte, bakgrund, organisation och arbetsformer.

2) uppnådda resultat inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända.

3) pågående arbete inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt blir kända.

4) arbetet inom Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt uppfattas positivt.

Målgrupperna för informationsverksamheten har definierats. Följande externa målgrupper har givits högsta prioritet: 1) massmedia 2) de politiska partierna 3) lärarna och 4) folkrörelserna.

För att koordinera informationsverksamheten inom Nordiska rådet och nordiska ministerrådet utarbetar informationscheferna vid de tre samnordiska sekretariaten årligen en *gemensam plan* för den generella informationen om det officiella nordiska samarbetet. Den omfattar bland annat gemensamt planerade seminarier, konferenser och besöksresor samt samproduktion och distribution av informationsmaterial.

Planen föreläggs informationskommittén och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) för godkännande.

Därutöver utarbetas för Nordiska rådets del en kompletterande *särskild informationsplan* som bland annat omfattar pressservicen i samband med sessionen, utgivning av tidskriften *Nordisk Kontakt*, journaliststipendier samt av rådets eget informations- och utställningsmaterial. Denna plan godkänns av informationskommittén.

De båda informationsplanerna ligger till grund för den budget som presidiet slutligen fastslår.

Informationskommitténs möten

Informationskommittén har under verksamhetsåret 1982 hållit tre möten. Därutöver har ett möte hållits med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna).

a) I samband med sessionen hölls ett kort konstituerande möte den 3 mars i Helsingfors. Till ordförande i kommittén valdes riksdagsman Ilkka-Christian Björklund och till vice ordförande valdes riksdagsman Rune Gustavsson.

b) Den 11–13 augusti hölls ett möte i Tönder/Esbjerg, Danmark. Vid mötet fördes en bredare diskussion om informationsverksamhetens målsättning, om möjligheten att till kommittén ansluta frågor om den nya informationsteknologin och om mediapolitiska ämnen. Frågan om rollfördelningen mellan nordiska och nationella sekretariat togs upp. Informationskommittén beslöt att inte utöka sitt arbetsområde. Diskussionen om informations- och mediapolitiken bör dock fortsätta inom rådet.

Informationskommittén lade fast planerna för två seminarier under 1983, ett seminarium för östeuropeiska journalister samt en partisekreterarkonferens.

Informationskommittén diskuterade Nordisk Kontakt med avseende på innehåll, lay-out, målgrupper, pris och kostnader.

c) Den 9 november samlades informationskommittén i Åbo. Efter att en särskild beredningsgrupp behandlat frågorna om Nordisk Kontakt beslöts att inga större förändringar skulle ske under 1983. Våren 1983 hålls principdiskussion om hur tidningen ska se ut från början av 1984. Vid denna diskussion ska man ta hänsyn till resultatet av en läsärundersökning. Gratisprenumerationerna ska ske efter samma principer i de olika länderna. Efter offertförfrågningar beslöt man att Norstedts Tryckeri trycker Nordisk Kontakt under 1983.

Som ny informationschef efter Inger Jägerhorn föreslog informationskommittén Dorrit Seest, Danmark, vilket senare fastställdes av presidiet den 10 november i Åbo.

Den med Nordiska ministerrådet, gemensamma informationsplanen innehöll förslag om en nordisk kampanj 1984 riktad till allmänheten. Informationsverksamheten måste bli effektivare när det gäller att nå ut till allmänheten både direkt och via massmedia.

Informationsplanen för 1983 godkändes och sändes till presidiet för godkännande. Även en preliminär informationsplan för 1984 godkändes.

Ett gemensamt möte om informationsfrågor hölls med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) den 10 november 1982 i Åbo. Den centrala frågan var här den nordiska kampanjen. Samarbetsministrarna uttalade att man i positiv anda avvaktade ett mer detaljerat förslag till utformning av kampanjåtgärder.

Den gemensamma informationsplanen för 1983 godkändes liksom den preliminära informationsplanen för 1984.

Massmedierna

Över 200 journalister bevakade Nordiska rådets session i Helsingfors den 1–5 mars 1982.

Före sessionen anordnades informationstillfällen av samtliga nationella delegationer, samt en rad andra förberedande möten med pressen.

Nordiska rådets informationskommitté och Nordiska ministerrådet anordnade gemensamt tre seminarier för massmedia under år 1982:

a) "Kulturtidskrifter i Norden – Norden i kulturtidskrifter" hölls på Hanaholmen i Finland den 29–31 augusti 1982 för kulturtidskriftsredaktörer. Vid seminariet behandlades i vilken utsträckning kulturtidskrifterna speglade vad som hände i andra nordiska länder inom sitt fackområde. Dessutom diskuterades vilka redaktionella, organisatoriska och tekniska möjligheter till samarbete som fanns. De deltagande redaktörerna avslutade seminariet genom att formulera ett uppdrag där man uppmanade Nordiska ministerrådet att utarbeta en nordisk tidskriftskatalog, att förbättra översättningsstödet samt att stöda profilerade nordiska tidskrifter och temanummer kring nordiska ämnen.

b) "Fem länder och en arbetsmarknad" hölls i Stavanger den 20–22 oktober 1982. Seminariet riktade sig till fackjournalister inom arbetsmarknadsområdet. De centrala frågorna under seminariet var det reviderade arbetsmarknadsavtalet och arbetslösheten i Norden. Dessutom behandlades den offentliga sektorns effekter på sysselsättningen, datateknologin och jämställdhetsfrågorna på arbetsmarknaden.

c) "Debatt och förnyelse i nordiskt samarbete" var ett seminarium för politiska journalister som ägde rum den 17–19 november 1982 i Mariehamn. Vid seminariet behandlades aktuella politiska frågor i det nordiska samarbetet såsom partipolitiseringen, de självstyrande områdena, nordiskt medborgarskap och de nordiska sekretariatens roll i det nordiska samarbetet.

Dessutom medverkade informationskommittén vid Nordiska rådets konferens: "Familieret i Norden. Ugifte og gifte samboende- børn og økonomi" den 10–12 maj 1982 i Helsingör. Konferensen riktade sig till politiker, juridisk expertis, forskare och opinionsbildare inom det familjerättsliga området. Konferensen arrangerades av Nordiska rådets juridiska utskott.

Nordiska rådets journaliststipendier utdelades 1982 till:

<i>Danmark:</i>	Carl Otto Brix, Radioavisen Ib Bjørnbak, Kristeligt Dagblad og Danmarks Amtsråd
<i>Finland:</i>	Helen Forsgård, Nya Åland Raimo Heinonen, FNB (Finska Notisbyrån)
<i>Island:</i>	Thorleifur Hauksson, Mál og Menning
<i>Norge:</i>	Torgeir Anda, "Sør-Trøndelag", Orkanger
<i>Sverige:</i>	Annu Edvardsen, Allers Gunnar Lindstedt, Metallarbetaren

De politiska partierna

Under 1982 har informationskommittén utarbetat program för den parti-sekreterarkonferens som äger rum den 27–30 juni 1983 på Faroarna.

Nyhetsbrevet "Nordiskt samarbete" ingår i informationen till nordiskt verksamma politiker, liksom givetvis också tidskriften Nordisk Kontakt. Nyhetsbrevet utkommer årligen med 11 nummer på "skandinaviska" och

på finska. Dessutom utkommer ett engelskspråkigt sammandrag fyra gånger årligen.

I övrigt sker informationen till de politiska partierna i stor utsträckning direkt från de nationella sekretariaten.

Skolorna

Under detta år har den huvudsakliga informationen till skolorna skett nationellt. Utöver trycksaker och utställningsmaterial så deltar informationspersonal i kurser, föredrag och studiebesök med lärare och skolelever. Kontakter har tagits för att fördjupa samarbetet med utbildningsradio och AV-centraler beträffande material om nordiskt samarbete. Nordiska språk- och informationscentret i Helsingfors har här kommit att spela en viktig förmedlande roll.

Informationsmaterial

Den allmänna broschyren "Norden samarbetar" har omarbetats och finns nu i helt ny lay-out på fyra nordiska språk samt på engelska, tyska och franska.

Nordiska rådets skrift "Att tala nordiskt", som ger råd om hur man bör tala för att lättast bli förstådd vid nordiska konferenser och sammanträffanden och hur man kommer över språkröskeln till ett annat nordiskt språk, säljs i stora boklådor i de nordiska länderna via Liber Förlag.

En serie stordiabilder med handledning finns för utlåning till skolor, föredragshållare m. fl.

Publikationen "Nordiska samarbetsorgan" publiceras varje år. Den innehåller namnen på alla officiella samarbetsorgan (med benämningar även på finska och engelska) adresser, telefonnummer, person- och sakregister. Katalogen utges gemensamt av presidiesekretariatet och de båda ministerrådssekretariaten.

Kalendariet över nordiska möten utkom med 9 nummer. Upplagan är 1982 4 540 ex.

Nyhetsbrevet "Nordiskt samarbete" utkom med 11 nummer. Innehållet utarbetas i samarbete med ministerrådets sekretariat. Presidiesekretariatet svarar för produktion och distribution. Upplagan är 1982 5 800 ex. Nyhetsbrevet sprids till de politiska partierna, departement, institutioner, massmedia m. fl.

Från och med 1981 utkommer nyhetsbrevet även på finska, samt kvartalsvis och i sammanfattning även på engelska. Den engelska upplagan distribueras till utomnordiska massmedia, internationella organisationer, nordiska ambassader utomlands, forskare i nordiska frågor vid utomnordiska universitet etc.

En katalog över allt nordiskt informations- och dokumentationsmaterial "Tryckt & Utgivet" har utkommit och kommer att ajourföras vid behov. Den kompletteras av en stencilrad översikt över utgivna- och planerade Nord-publikationer som började utkomma 1981.

En serie om sex affischer kring temat "Nordiska rådet 30 år" distribueras till skolor, bibliotek och nordiska institutioner. Affischerna är tematiskt uppdelade på de fem utskottens sakområden. Den sjätte beskriver sammanfattande Nordiska rådets organisation och syfte.

Nordisk Kontakt

Tidskriften *Nordisk Kontakt* orienterar om arbetet i de nordiska ländernas parlament och om det nordiska samarbetet. År 1982 utkom den 27:e årgången av *Nordisk Kontakt* liksom tidigare med 16 nummer eller varannan vecka under den tid av året då de nordiska parlamenten är samlade.

Tidningen utgav 1982 ett temanummer om det nordiska trafiksäkerhetsrådet 1983.

Tidningens upplaga har varit ca 11 000, huvudsakligen gratisexemplar. En aktivare prenumerationförsäljning bedrivs fr o m 1981 i hela Norden av det statliga företaget *Liber/ Svenska statliga företaget*), medan gratisdistributionen ses över.

Prenumerationspriset är för närvarande 105 SEK/år.

Redaktionen bestod under året av Erling Larsson, chefredaktör och ansvarig utgivare, H.C. Clausen, Danmark, Harry Elg, Finland, Björn Jöhannsson, Island, Oddvar Hellerud, Norge och Britta Hagwall, Sverige.

Övrigt

Under hösten 1982 inleddes en tvåårig försöksveksamhet med fasta korrespondenter i de nordiska huvudstäderna. Korrespondenterna är knutna till nyhetsbyråerna i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Efter försöksperiodens slut skall systemet kunna permanentas genom att tidningspressens abonnemangsavgifter höjs för att täcka kostnaderna. Verksamheten som hittills endast pågått under en kort tid har fått ett mycket positivt bemötande i inledningskedet.

Under hösten 1982 utkom det första av 13 faktablad som behandlar det nordiska samarbetets resultat och närmast framtida verksamhet inom områdena trafik, industri, energi, arbetsmarknad, turism, arbetsmiljö, jord- och skogsbruk, miljövård, lagstiftning, jämställdhet, byggnads- och bostadsfrågor, valuta- och finanspolitik samt råvaror.

Ett studiepaket om den nordiska arbetsmarknaden utkom under hösten 1982 för att under 1983 följas av ytterligare två studiepaket om alkohol- och drogbruk samt om barn och trafik. Materialet är framst avsett att användas i studiecirkelverksamhet, facklig utbildning och i skolor.

Arbetet med att effektivisera distributionen av rapporter och utredningar, *Nordisk Kontakt*, nyhetsbrev, kalendarier m. m. genom ett centralt databaserat adressregister fortsätter efter det att registret började tas i bruk under 1981. Samtidigt fortsätter arbetet med en effektivare försäljning av rapporter och utredningar.

Studiebesöken till presidiesekretariatet har fortsatt. Sekretariatet har

besökts av enskilda och grupper av studerande, journalister, representanter för olika yrkeskategorier, ambassadanställda etc.

Genom föredrag och föreläsningar håller de informationsansvariga kontakt med många grupper i de nordiska länderna. Korrespondensverksamheten med universitet, institutioner, massmedia etc. utom Norden har ökat under senare år.

4. Utvalgenes virksomhet

4.1. Juridisk utvalg

Juridisk udvalgs arbejde har siden sessionen i 1982 været stærkt præget af to sager. Den ene har været tilrettelæggelsen, afviklingen og opfølgningen af Rådskonferencen i maj måned med temaet, "Familieret i Norden". Den anden har været spørgsmålet om Grønlands repræsentation i Nordisk Råd og i forbindelse hermed repræsentationsforholdene for Færøerne, Grønland og Åland i Nordisk Råds og Nordisk Ministerråds organer.

Konferencen samlede en lang række forskere, embedsmænd, praktiskere, organisationsrepræsentanter og politikere fra alle nordiske lande. Konferencen bragte på adskillige områder en afklaring og præcisering af synspunkterne såvel vedrørende udviklingen i de enkelte lande som vedrørende mulighederne for fortsat og udvidet nordisk samarbejde og retsfællelesskab. Konferencens indlæg, der nu foreligger trykt i den nordiske udredningsserie som "Familieret i Norden" (*NU 1982:5*) har været drøftet i juridisk udvalg, og juridisk udvalg har med de nordiske justitsministre vurderet det nordiske samarbejdes fremtid på dette område set i lyset af den afklaring, som konferencen bragte. Juridisk udvalgs synspunkter fremgår af udvalgets betænkning over ministerrådets beretning om det nordiske samarbejde, *C 1/1983*.

Drøftelserne om Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd er foregået på grundlag af de to forslag om disse spørgsmål, der foreligger til behandling i Rådet – medlemsforslag *A 577/j* om selvstændig færøsk repræsentation i Nordisk Råd og regeringsforslag *B 29/j* om færøsk og grønlandsk repræsentation i Nordisk Råd – samt den betænkning, "Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet", som i september 1982 blev afgivet af en af de nordiske statsministre og Nordisk Råds præsidium nedsat komité. Betænkningen foreligger trykt i den nordiske udredningsserie (*NU 1982:6*). Det fremgår af betænkningen, at der i komiteen ikke har kunnet opnås enighed på alle punkter, hvilket har givet sig udslag i, at der til komitebetænkningens forslag er knyttet en reservation.

Juridisk udvalg har i sine drøftelser af sagen om repræsentationsforholdene i Nordisk Råd tillagt det meget stor betydning, at udvalget for Nordisk Råd kunne fremlægge en enig indstilling i denne for Nordisk Råd så vigtige sag. Efter indgående og langvarige drøftelser er det lykkedes for

udvalget at finde en løsningsmodel, som hele udvalget har kunnet stille sig bag, og – hvad der for udvalget også har været særdeles vigtigt – som indebærer en meget væsentlig imødekommelse af de synspunkter, som har været fremsat fra færøsk, grønlandsk og ålandsk side. Resultatet af udvalgets forhandlinger fremgår af udvalgets betænkning af 18. januar 1983 over de to forslag.

Udvalget har i lighed med tidligere år haft et fællesmøde med de nordiske justitsministre.

4.2. Kulturutskottet

4.2.1 Viktigare samarbetsfrågor

Under året har kulturutskottet bl. a. behandlat ett medlemsförslag om det allmänkulturella samarbetet (*A 611/k*). Förslaget väcktes redan i mars 1981 och lades fram för att kunna bilda en av utgångspunkterna för det av Nordiska ministerrådet aviserade förslaget till riktlinjer för det nordiska kultursamarbetet under 1980-talet. Medlemsförslaget syftade även till att stöda tanken på ett utvecklat samarbete på Nordvisionens område samt till att fästa regeringarnas uppmärksamhet på de resursbehov hos de nationella TV-bolagen som ett utvecklat Nordvisionssamarbete gav upphov till. Utskottet har behandlat medlemsförslaget och ministerrådsförslaget om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (*B 37/k*) i ett sammanhang (se nedan).

Vidare har utskottet behandlat ett medlemsförslag om samarbete inom den arktiska forskningen (*A 619/k*). Utskottet föreslog att förutsättningarna för gemensamma nordiska insatser inom den arktiska forskningen undersöks. Det blir en uppgift för det nordiska forskningspolitiska rådet att utvärdera huruvida alla de nordiska länderna eller blott vissa av dem är intresserade av ett sådant forskningssamarbete och huruvida de nordiska länderna bör samarbeta just inom arktisk forskning.

Utskottet har ytterligare behandlat bl. a. medlemsförslag om nordiska filmer och TV-program på videoband och videokivor (*A 625/k*), i vilket föreslås att de nordiska ländernas regeringar vidtar åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse med upphovsmännens organisationer i syfte att bereda allmänheten tillgång till nordiska program på videoband och videokivor. Vidare ett medlemsförslag om samarbete i fråga om mottagande av utomnordiska TV-satellitsändningar (*A 635/k*), i vilket föreslås åtgärder för att åstadkomma ett tekniskt samarbete om mottagande av utomnordiska TV-satellitsändningar samt en värdering av reklamens roll i den nya mediatekniska situationen. Ytterligare ett medlemsförslag om upprättande av ett Nordens institut på Åland (*A 646/k*). Utskottet har fått frågan om ett eventuellt institut på Åland belyst vid två möten, som hållits i Mariehamn. Slutligen ett medlemsförslag om ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten (*A 647/k*), sålunda att i förekommande fall kostnader för lokaler, energi, vatten, materiel o. d. förs över från den nordiska kulturbudgeten till domicillandets budget.

Det har varit utskottets avsikt att slutbehandla dessa medlemsförslag i tid till 31:a sessionen 1983.

Ministerrådsförslag

Till kulturutskottet hade redan inför 30:e sessionen 1982 hänvisats ett ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet (*B 37/k*). Utskottet beslöt att lägga fram för debatt vid sessionen såväl ministerrådsförslaget, som det tidigare nämnda medlemsförslaget (*A 611/k*), för att på basen av debatten i rådet fortsätta behandlingen av de båda förslagen därefter. Vidare remissbehandlades de båda förslagen efter hemställan av utskottet.

Utskottet har behandlat ministerrådsförslaget och medlemsförslaget mycket ingående, varvid utskottets eget arbete förberetts av en för ändamålet tillsatt särskild arbetsgrupp. I sitt betänkande slår utskottet bl. a. fast vissa ambitioner för 1980-talets nordiska kultursamarbete, anlägger synpunkter på finansieringen av samarbetet och efterlyser en fortlöpande övergripande kulturpolitisk debatt på nordiskt plan som en förutsättning för en diskussion mellan Nordiska rådet genom dess kulturutskott och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) om utformningen av och prioriteringen inom det nordiska kultursamarbetet samt om resursbehovet.

Det har varit utskottets avsikt att slutbehandla ministerrådsförslaget och medlemsförslaget till 31:a sessionen 1983.

Scandinavia Today

Den nordiska kulturmanifestationen "Scandinavia Today" i USA öppnades i september 1982 (Washington D. C. 8/9, Minneapolis 10/9 och New York 13/9). Programmet fortsätter ett år framåt på ett stort antal platser och omfattar sex stora utställningar, musik, teater, film på biografteater och i TV, symposier vid universitet och kulturinstitutioner kring kulturella och samhällseliga ämnen etc. Den nordiska andelen i budgeten beviljad av Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) av dispositionsmedlen på kulturbudgeten uppgår till 6,0 milj. dkr. För den amerikanska andelen, som är lika stor, svarar de federala National Endowment for the Arts och National Endowment for the Humanities. Därtill uppträder enskilda amerikanska och nordiska sponsorer. Vid öppningen representerades Nordiska rådet av sin president, riksdagsledamot Elsi Hetemäki-Olander åtföljd av kulturutskottets sekreterare Kristian Slotte.

4.2.2. Kontakter med Nordiska ministerrådets organ

Kulturutskottet har under året hållit två gemensamma överläggningar med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna), den första den 3 mars i Helsingfors och den andra den 18 oktober i Oslo.

Överläggningen i Helsingfors gällde förslaget till nordisk kulturbudget

för 1983. Vid genomgången av förslaget tog utskottet fasta på att kulturbudgeten till största delen bestod av bundna medel och blott till en liten del av rörliga medel, dvs. Nordiska kulturfonden och ministerrådets dispositionsmedel. Detta betydde att medel för finansiering av nya initiativ, liksom medel för att trygga av inflationen hotad verksamhet, måste tas utanför budgetramen och läggas till föregående års budget. Mot denna bakgrund fann utskottet att 0-tillväxt knappast var realistisk för kulturbudgetens del, med mindre Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet därmed avhände sig största delen av möjligheterna till nya initiativ.

Utskottet ansåg det vara viktigt att de existerande institutionernas verksamhet tryggades på en om möjligt oförändrad nivå och stödde därför en ökning av anslaget till sådana institutioner som fått anslaget urholkat på grund av ofördelaktig pris- och valutautveckling. Utskottet ansåg det också vara viktigt att i fråga om de nyinrättade institutionerna försöka komma närmare den från början avsedda aktivitetsnivån. Om inte ansträngningar att nå det målet gjordes, kunde frågan ställas varför nya institutioner överhuvudtaget grundats.

När det gällde de två nya aktiviteterna i budgetförslaget, det nordiska forskningspolitiska rådet och Nordens hus på Faröarna, hänvisade utskottet till ett uttalande av statsministrarna från december 1981, enligt vilket finansieringen av nya samarbetsprojekt i allt väsentligt måste ske genom tillskott till de gemensamma nordiska budgeterna. I fråga om forskningspolitiska rådet erinrade utskottet vidare om sin uppfattning att rådet vad omfång och verksamhet beträffade var ett minimum. Om det samlade anslaget till rådet inte kunde delas upp på kulturbudgeten och den allmänna budgeten, såsom föreslagits och som utskottet fann vara det naturliga, borde hela anslaget kunna anvisas över kulturbudgeten, men utanför den föreslagna totalramen för budgeten.

Utskottet hade diskuterat frågan huruvida folkrörelserna skulle kunna göra större egna satsningar för att genomföra högt prioriterade samnordiska projekt, varvid stödet från nordisk budget skulle komma i tillägg till egeninsatsen. Utskottet var dock inte berett att förutsätta egeninsats av folkrörelseorganisationerna såsom villkor för att bevilja dem medel.

Nordiska ministerrådets budgetutvalg bestående av representanter för finansministerierna hade föreslagit drastiska nedskärningar av bl. a. anslaget till Nordiska kulturfonden och av ministerrådets dispositionsmedel. Kulturutskottet fann motiveringen för de föreslagna nedskärningarna ohållbara och för utskottets del oacceptabla.

På vägnar av Nordiska rådets budgetkommitté, vars vice förman deltog i överläggningarna, framfördes att kommittén med samarbetsministrarna önskade dryfta konsekvenserna av förslaget om delning av beviljningen till forskningspolitiska rådet, innan kommittén tog slutlig ställning till den principiella frågan om delning av utgifterna.

Den andra överläggningen, den 18 oktober, gällde det nordiska kultur-

samarbetet 1984 och budgeten för detta. Inför denna överläggning hade utskottet på sedvanligt sätt lagt fram en promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete. Utskottet anlade synpunkter på utfallet av budgeten för 1983 och den kommande budgeten för 1984. Utskottet föreslog även att de gemensamma överläggningarna framdeles byggdes ut till att omfatta en diskussion om frågor av övergripande karaktär inom det nordiska kultursamarbetet eller kulturpolitiken i Norden.

Utskottet tog först upp den övergripande frågan om finansieringen av nordiska institutioners verksamhet. Med hänsyn till det strama budgetläget ansåg utskottet det vara värt att diskutera möjligheten att i förekommande fall föra över kostnaderna för lokaler, materiel o. d. från kulturbudgeten till domicillandets budget, för att därigenom medel för verksamhet skulle kunna frigöras på själva kulturbudgeten.

Som en annan övergripande fråga tog utskottet upp mediepolitiken i Norden. Utskottet avser att fortsätta diskussionen i februari 1983.

Utskottet hade även enats om vissa principer, som borde vara vägledande för arbetet med kulturbudgeten för 1984. Budgeten borde enligt utskottet i nämnd ordning 1) trygga möjligheterna att stöda den spontana delen av kultursamarbetet och att ta nya initiativ genom tillräckliga anslag till Nordiska kulturfonden och till ministerrådets disposition, 2) trygga en fortsatt förstärkning av det nordiska folkrörelsesamarbetet, särskilt ungdomssamarbetet, folkbildningssamarbetet icke undantaget, 3) skapa möjligheter till avsedd uppbyggnad av nordiska forskningspolitiska rådet och Nordens hus på Färöarna samt föra upp verksamheten vid Nordisk språksekretariat och Nordiskt konstcentrum på den nivå som ursprungligen avsetts samt 4) trygga verksamheten vid sådana institutioner vars verksamhet var av stor betydelse för det nordiska kultursamarbetet och som fått anslagen i hög grad urholkade på grund av ofördelaktig pris- och valutautveckling, dvs. framförallt de i Island belägna institutionerna. Budgeten borde dessutom möjliggöra omprioriteringar.

Inför överläggningarna hade ministerrådet lagt fram ett förslag till ny budgetprocedur, enligt vilket till sessionen skulle ges ett i ministerrådet förankrat förslag och inte såsom hittills ett förslag som förankrats blott i kultursekretariatet/ämbetsmannakommittén. Vidare skulle förslaget till kulturbudget och förslaget till allmän budget behandlas i ett sammanhang.

Utskottet förhåller sig positivt till den första gången 1983 tillämpade försöksordningen med ny budgetprocedur, vilken innebär att ministerrådet i tid till sessionen lägger fram ett regelrätt budgetförslag. Det är utskottets förhoppning att den nya proceduren skall öka utrymmet för diskussioner om prioriteringar och därigenom öka det parlamentariska inflytandet på utformningen av budgeten. Utskottet håller dock fortfarande fast vid praxis att det även framdeles hålls överläggningar mellan utskottet och ministerrådet som inledning på arbetet med den kommande budgeten.

Utskottet har under året strävat till att förbättra överläggningarna med

ministerrådet genom en bättre strukturering av mötesärendena, färre mötesdeltagare och gynnsammare yttre omständigheter.

På inbjudan av utskottet har tjänstemän från sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete deltagit i sgs. samtliga utskottsmöten. för att vid behov kunna lämna upplysningar om arbetet i kulturavtalets organ.

4.2.3 *Kontrollerande verksamhet*

Kulturutskottet har under de senaste åren i stigande grad varit upptaget av frågan om uppföljning av rekommendationer o. l. antagna av Nordiska rådet.

Vid de ovan nämnda överläggningarna med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) i oktober 1982 framhöll utskottet att uppföljningen av rekommendationer borde effektivieras. Den naturliga motiveringen för att avskryva en rekommendation borde även i fortsättningen vara att denna kunnat förverkligas. För den händelse ministerrådet/regeringarna fann att någon rekommendation av någon orsak inte kunde förverkligas, borde detta klart meddelas, varvid Nordiska rådet kunde besluta huruvida ifrågavarande rekommendation skulle avskrivas eller ej. Utskottet ansåg vidare att det i förekommande fall så snart som möjligt efter avgivandet av rekommendationen borde meddelas vilka kostnader som förverkligandet medför. Utskottet ansåg ytterligare att frågan om ansvaret för de till de nordiska ländernas regeringar riktade rekommendationerna borde lösas. Arbetet med dessa förlöpte enligt utskottets uppfattning inte tillfredsställande i den mån det överhuvudtaget kommit i gång, och rapporteringen var otillfredsställande.

Utskottets stående arbetsgrupp för kontrollfrågor (C- och D-saker) bestående av förmannen och vice förmannen biträdda av medlemmar av utskottets sekretariat höll liksom tidigare möte, den 18 januari, och genomgick därvid de till 31:a sessionen avgivna och till kulturutskottet hänvisade berättelserna och meddelandena. Gruppen lade för det påföljande utskottsmötet fram förslag till åtgärder med anledning av dessa.

4.3. *Social- och miljöutskottet*

4.3.1. *Medlemsförslag*

Sedan sessionen 1982 har social- och miljöutskottet slutbehandlat fyra medlemsförslag: A 618/s om samarbete vid klimatologisk vård av nordiska psoriasis aspekter, A 626/s om intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet, A 627/s om utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet samt slutligen A 633/s om gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp. Samtliga föreslås av utskottet föranleda rekommendation vid den 31:a sessionen. Vid utskottets januarimöte kommer ytterligare två medlemsförslag A 634/s om nordiskt samarbete för att öka sjöfolkets trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter och A 640/s om

Nordiska samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade, att slutbehandlas.

Medlemsförslag A 650/s om bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen är utsänt på remiss t. o. m. 31 januari 1983.

4.3.2. Kontakt med Nordiska ministerrådets organ

Social- och miljöutskottet har under år 1982 hållit en gemensam överläggning med Nordiska ministerrådet – miljöministrarna vilken ägde rum den 16 november 1982 i Mariehamn. Överläggningen i Mariehamn gällde revision av det nordiska samarbetet på miljövårdsområdet (B 46/s). Sak-kunniga från ministerrådssekretariatet har deltagit i utskotts- eller arbets-gruppmöten vid flera tillfällen. Sakområdena har gällt arbetsmiljö, jäm-ställdhet samt miljövärdssamarbete. I det nordiska socialpolitiska minis-termötet i Huskvarna den 19–20 augusti 1982 deltog folketingsrepresen-tant Margrete Auken åtföljd av utskottets sekreterare. Temat för överlägg-ningen var "Vård och omsorg för de äldre i framtiden."

4.3.3. Utskottets arbetsformer m. m.

Utskottet har under året förutom sju reguljära utskottsmöten haft möten i två arbetsgrupper. Arbetsgruppen för miljöfrågor – ordförande Rune Gustavsson – som hade till uppgift att förbereda utskottets möte med miljöministrarna den 16 november 1982 samt förbereda utskottets ställ-ningstagande till revision av programmet inom detta område samman-trädde i Stockholm den 15 oktober 1982 och i Köpenhamn den 29 oktober 1982.

Arbetsgruppen för nordiskt medborgarskap – ordförande Ashjørn Haugstvedt – har sammanträtt två gånger under den gångna hösten. I Stockholm den 29 oktober 1982 och i Oslo den 30 november 1982. Vid mötet i Mariehamn 15–16 november 1982 beslut utskottet utse en arbets-grupp med uppgift att planera ett seminarium september 1983 med tema arbetsmiljöfrågor. Arbetsgruppen – ordförande Bernhardt Tastesen – har haft sitt första möte 10 januari 1983 i Köpenhamn.

4.4. Trafikutskottet

4.4.1 Samarbete med Nordiska ministerrådet och dess organ

Under mitten av oktober 1982 mottog trafikutskottet verksamhetsberät-telser från Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor (NAT), Nordiska trafiksäkerhetsrådet (NTR) och Nordiska ministerrådets turist-utskott.

Trafikutskottet och Nordiska ministerrådet, trafikministrarna, möttes i Mariehamn den 16 november 1982. Vid mötet diskuterades NAT:s berät-telse och övrig nordisk verksamhet på trafikområdet i överensstämmelse med artikel 11 i det nordiska transportavtalet.

Utskottet finner det värdefullt att regelbundet möta Nordiska minister-

rådet för överläggningar om angelägna samarbetsfrågor samt uppskattar att få motta NTR:s och turistutskottets berättelser under oktober månad.

Vid mötet diskuterades tvärflygförbindelserna på Nordkalotten och i Mittnorden, flygförbindelserna mellan Grönland och det övriga Norden och mellan Åland och Stockholmområdet samt underhåll av grusvägar och onykterhet till sjöss. Det konstaterades att Sverige har beslutat uppdatera beslutsunderlaget för fasta förbindelser över Öresund och att en särskild utredare hade fått i uppdrag att uppdatera Öresundsrapporten.

Trafikutskottet framhöll för ministerrådet behovet av att rapporten om bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden uppdateras och anförde att frågan om Västnordens trafikförbindelse hade en stark regional politisk prägel och att den borde behandlas med hänsyn därtill.

På mötet aktualiserades frågan om internordisk giltighet för körkort och slutligen fick utskottet en redogörelse för glesbygdsprojektets bakgrund och genomförande.

4.4.2 *Utskottets kontakter med övriga nordiska samarbetsorgan*

Under år 1982 har utskottet haft kontakter med flera nordiska samarbetsorgan vilket har av utskottet ansetts vara viktigt bl. a. för att utröna på vilka områden behov föreligger av förstärkta nordiska insatser och för att utöva sin kontrollerande verksamhet.

Vid utskottets möte den 26 april i Reykjavik redogjorde generaldirektören för post- och telestyrelsen i Island, som är medlem av NORDEL och NORDPOST, för samarbetet på post- och telekommunikationsområdet. Vidare redogjorde en representant för NÄRP (Nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik) för Västnordenprojektet. Därvid framkom att under år 1982 har fraktförbindelser upprättats mellan östra Island och Färöarna med chartrat fraktfartyg och att möjligheterna att förbättra flygförbindelserna har diskuterats.

Vid utskottets möte den 28–29 juni 1982 träffade utskottet representanter för Kjölengruppen och Mittnordenkommittén för att diskutera aktuella problem på trafikområdet.

Vid samma möte redogjordes vidare för det nordiska cykelprojektet och Nordkoltprojektet samt för kampanjen Res i Norden (tidigare kallad Nordiska turiståret 1982).

4.4.3 *Inventering av samarbetsuppgifterna inom utskottets område*

År 1972 företog trafikutskottet en undersökning av arbetssituationen inom utskottets verksamhetsområde och utarbetade mot bakgrund därav ett program, tiopunktsprogrammet, som skulle vara vägledande för utskottsarbetet de närmaste åren. Mot bakgrund av genomgång av programmet under åren 1979 och 1980 utarbetade utskottet ett nytt tiopunktsprogram.

Vid sitt möte i juni 1982 beslutade utskottet att tillsätta en arbetsgrupp för

bl. a. att diskutera utskottets profil däribland en eventuell starkare inriktning på telekommunikationer i Norden. Arbetsgruppen har för närvarande tiopunktsprogrammet under behandling och kommer att fortsätta sitt arbete under 1983.

4.4.4 Medlemsförslag i utskottet, avskrivningar och frågor

Av de medlemsförslag som hänvisats till utskottet har sedan senaste session medlemsförslag A 621/1 om enhetliga villkor för reserabatter i Norden slutbehandlats. I sitt betänkande över förslaget framhöll utskottet att en av grundstenarna i det nordiska samarbetet är ett vittförgrenat kontaktnät inte bara mellan representanter för regeringar, parlament och ministerier utan också mellan en mängd folkliga organisationer och enskilda personer. Detta kontaktnät upprätthålls till stor del genom personliga kontakter, som endast kan upprätthållas om resekostnaderna och resevillkoren i Norden inte ställer för stora hinder i vägen.

Frågan om prissättning i den internordiska trafiken har därför varit återkommande i Nordiska rådets trafikutskott. Den har aktualiserats både genom medlemsförslag och hänvändelser från enskilda personer och organisationer. Som ett led i uppföljningen av dessa ärenden lät utskottet sommaren 1981 utarbeta en sammanställning av reserabatterna i den internordiska trafiken. Syftet var att utröna vilka möjligheter som kunde föreligga att förenkla och harmonisera rabatterna och vidare att söka förenkla rådets fortsatta uppföljning av ikraftvarande radsrekommendationer och andra ärenden på området. Efter sin behandling av sammanställningen kunde utskottet konstatera att ingen av de fyra ikraftvarande radsrekommendationer angående priser eller rabatter kunde anses vara uppfyllda. Utskottet fann det dock ändamålsenligt att föreslå rådet att vid 30:e sessionen avskrivna tre av dessa rekommendationer och endast kvarhålla *nr. 3/1975* som omfattar Nordturst-biljetten. De rekommendationer, som utskottet föreslog avskrivning av och som sedan avskrevs vid 30:e sessionen, var *nr 2/1976* om utvidgade resealternativ i internordisk flygtrafik, *nr 4/1976* om utvidgade rese möjligheter för pensionärer och *nr 12/1979* om enhetliga regler för rabatter m. m. i järnvägstrafiken i Norden. Skäl till att utskottet fann avskrivning ändamålsenlig var att utskottet ansåg att frågan om pris- och rabattgrunderna på samtliga kollektiva internordiska färdmedel borde behandlas i en enda rekommendation. Av den ovannämnda sammanställningen av reserabatterna i Norden framgick att pris- och rabattsituationen i den internordiska kollektivtrafiken i dagens läge är komplicerad och översködlig och rabattfloran stor. Utskottet fann det därför angeläget att rabattsystemen förenklades och gjordes så översködliga som möjligt samt att information om dem förbättrades.

Med anledning av medlemsförslaget beslöt utskottet föreslå rådet att antaga följande rekommendationer:

- 1) att göra en översyn av rabattsystemen i järnvägs-, buss-, färj- och

flygtrafiken i Norden i syfte att harmonisera villkoren för att erhålla reserabatter, förenkla rabattsystemen och göra dem mer överskådliga.

2) att regelbundet publicera en broschyr om gällande priser och rabatter i den nordiska järnvägs-, buss-, färj- och flygtrafiken samt villkoren för att erhålla dessa.

Utöver de ovananförda rekommendationer avskrevs på trafikutskottets förslag vid 30:e sessionen följande rekommendationer: *nr. 8/1972* om underlättande av den internordiska flygtrafiken på korta rutter, *nr. 11/1972* om bättre och billigare trafikförbindelser mellan Island, Färöarna, Grönland och övriga Norden, *nr. 11/1974* om begränsning av trafikbuller och *nr. 10/1980* om ett nordiskt trafiksäkerhetsår.

Utskottet har för närvarande sex medlemsförslag under behandling. dvs. *A 623/t* om ett gemensamt räknecenter för väderprognoser i Norden, *A 628/t* om viltolyckor i vägtrafiken, *A 636/t* om åtgärder för att öka användningen av bilbälte i bilens baksäte, *A 638/t* om ytterligare samordning av trafikpolitiken, *A 639/t* om byggande av en järnvägstunnel under Kvarken och *A 648/t* om energibesparing inom transport- och trafiksektorn.

Vid 30:e sessionen ställdes frågor angående följande saker på trafikutskottets område: om Nordtursturist-biljetten, om bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden, om färjtrafiken i Norden och dess villkor vintertid och om internordiskt giltighet för körkort.

4.4.5 Möten, medlemmar och organisation

För den tid som denna rapport avses har trafikutskottet hållit följande möten:

Den 1 mars 1982 i Helsingfors under 30:e sessionen

Den 26 april 1982 i Reykjavik

Den 28–29 juni 1982 i Finland (Jyväskylä, Kuopio)

Den 16 november 1982 i Mariehamn

Den 20–21 januari i Stockholm

Utskottets representanter träffade under 30:e sessionen representanter för de nordiska politiska ungdomsorganisationerna för att diskutera resekostnaderna i det nordiska ungdomssamarbetet.

Vid sitt konstituerande möte den 1 mars 1982 valde utskottet till förman Petter Savola och till vice förman Bjarne Mørk Eidem.

Utskottets sekreterare har varit cand.jur. Snjólaug Olafsdóttir och cand.jur. Birgir Gudjónsson.

Efter 30:e sessionen har följande förändringar i utskottets sammansättning ägt rum:

När den danska delegationen konstituerade sig den 8 oktober 1982 efterträdde folketingsmedlem Peder Sønderby folketingsmedlem Henning Christophersen och folketingsmedlem Egon Jensen efterträdde folketingsmedlem Inge Fischer Møller.

Vid svenska delegationens möte den 28 oktober 1982 invaldes nya med-

lemmar till utskottet. Riksdagsman Karl-Erik Häll efterträdde riksdagsman Essen Lindahl och riksdagsman Bengt Wiklund efterträdde riksdagsman Rolf Sellgren.

Trafikutskottets sekreterare Snjólaug Ólafsdóttir deltog i Pohjola-Norden:s seminarium "Telekommunikationer i Norden" i Helsingfors 15–16 april 1982.

I den av NKTF anordnade konferensen över ämnet "kombinerade transporter" som hölls i Juvaskylä den 20–22 oktober 1983 företrädde utskottet av sin ordförande riksdagsman Petter Savola och riksdagsman Sakari Knuuttila.

Fem av utskottets medlemmar samt representanter från Nordiska ministerrådet har i en huvudkommitté och arbetsutskott förberett genomförandet av Nordiska trafiksäkerhetsåret (NTÅ) 1983. Det förberedande arbetet för NTÅ-83 har varit effektivt och öppet och Nordiska trafiksäkerhetsåret kommer att igångsättas enligt planerna i början av 1983. Under året har planerats seminarier om cyklisters trafiksäkerhet, alkohol och trafik, barn och trafik och bilens aktiva och passiva säkerhet. Utskottet anser att NTÅ-83 är exempel på praktiskt samarbete mellan många samarbetsorgan, både ideella och officiella.

4.5 Økonomisk utvalg

4.5.1 Innledning

Økonomisk utvalg har i 1982 arbeidet med spørsmål om forsterking av samarbeidet på bl. a. valuta-, handels-, industri- og energiområdet. Et bredt spekter av saker har vært behandlet. Den mest aktuelle saken dreier seg om å styrke samarbeidet i Norden for å oppnå full sysselsetting og økonomisk utvikling. I løpet av perioden mellom sesjonene vil utvalget avholde 6 møter.

4.5.2 Samarbeidsoppgaver

Til Rådets sesjon i 1982 behandlet utvalget fem medlemsforslag hvorav tre ledet fram til rekommandasjoner.

De tre rekommandasjonene er:

- *Rek. nr. 17/1982* om nordisk utdanning for eksportmarkedsføring
- *Rek. nr. 18/1982* om samarbeide innen nordisk møbelindustri
- *Rek. nr. 19/1982* om nordiske underleveranser

Disse rekommandasjonene har i 1982 ikke krevd ytterligere initiativ fra utvalgets side.

Til 31. sesjon er 9 medlemsforslag og 3 ministerrådsforslag henvist til utvalget.

Medlemsforslag A 629/e må sees som en konkretisering av arbeidsplanen for det nordiske energisamarbeidet. Arbeidsplanen ble vedtatt i februar 1982. I medlemsforslaget blir spørsmål vedrørende sikring av leveranser av energi og andre råvarer berørt. Videre tas opp spørsmål om utvidet el-

kraftsamarbeid, styrking av energi- og miljøindustrien samt samarbeid om lokalisering av energianlegg opp. Medlemsforslaget må sees i sammenheng med to medlemsforslag om energi og miljø som er til behandling i Sosial- og miljøutvalget. Økonomisk utvalg har også uttalt seg om disse medlemsforslagene.

Den internasjonale økonomiske krisen fører til at store og risikofylte prosjekter basert på nye tanker og idéer i mindre grad settes igang.

Dette er bakgrunnen for at det i medlemsforslag *A 630/e* foreslås å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden. Det legges spesiell vekt på situasjonen for de små og mellomstore bedriftene. Økonomisk utvalg har ferdigbehandlet dette medlemsforslaget og uttaler bl. a. at utvalget finner det naturlig og riktig at myndighetene i en vanskelig økonomisk situasjon bidrar med tiltak for å stimulere innovasjonsvirksomheten i Norden. Det legges vekt på å utnytte de nordiske institusjonene som er opprettet for dette formålet.

I Midt-norden pågår et utstrakt samarbeid både på lokalt initiativ og på initiativ fra Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. I medlemsforslag *A 637/e* foreslås det å styrke dette samarbeidet ytterligere samt å fjerne lovregler m. m. som hindrer samarbeid over grensene.

Økonomisk utvalg har også til behandling et medlemsforslag som omhandler tiltak for fred og nedrustning og et som tar opp spørsmål om samarbeid vedrørende utdanning av u-lands-eksperter o.l.

Tre medlemsforslag *A 645/e*, *A 651/e* og *A 653/e* omhandler den økonomiske situasjonen internasjonalt og i de nordiske land. De tre politiske hovedgrupperingene har utarbeidet hvert sitt forslag. Det tas til orde for en nordisk handlingsplan for å komme ut av stagnasjonsperioden. Forslagene legger ulik vekt på tiltak som bør settes iverk, men behovet for full sysselsetting og økonomisk utvikling står sentralt i alle forslagene. Resultatet av utvalgets og Nordisk Råds behandling av disse medlemsforslagene vil sannsynligvis sette preg på det nordiske samarbeidet i tiden framover.

Et ministerrådsforslag, *B 44/e* og medlemsforslag *A 649/e* tar for seg spørsmålet om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet. Økonomisk utvalg hadde før sesjonen i 1982 et møte med formann i Datateknologigruppen, direktør Helge Seip om den første rapporten gruppen utarbeidet. Utvalget skal på møte i januar 1983 ha et lignende møte for å gjennomgå den endelige rapporten som er foranledningen til h. h. v. ministerråds- og medlemsforslaget.

Nordisk investeringsbank har vært gjenstand for utvalgets oppmerksomhet flere ganger i løpet av året. Et møte om bl. a. ordningen med prosjektinvesteringer ble holdt i Mariehamn i november. I februar 1983 vil utvalget behandle bankens beretning samt ministerrådsforslag *B 45/e* om økning av bankens grunnkapital fra 400 millioner SDR til 800 millioner SDR.

Økonomisk utvalg møtte i desember 1982 Nordisk Ministerråd (finansministrene). Hovedtema for møtet var sysselsettingen i et samfunnsøkonomisk

misk perspektiv og spørsmål reist på bakgrunn av valutaendringene i Norden. Det ble spurt om mulighetene for å få utarbeidet en arbeidsplan for økonomisk utvikling med betoning på økt sysselsetting. Videre la utvalget fram et forslag om å få utarbeidet en faglig analyse av årsakene til og virkningene av de nordiske lands devalueringer høsten 1982.

4.5.3 *Utvalgets kontakter med nordiske samarbeidsorganer og andre*

I likhet med tidligere år var representanter for Nordens faglige samorganisasjon til stede ved utvalgets møte i mai. Emne for møtet var i første rekke sysselsettingsproblemene både i Norden og OECD-området forøvrig. Internasjonal økonomisk politikk og den offentlige sektors rolle i arbeidet for å øke sysselsettingen ble i den forbindelse diskutert. Presidiet har etter initiativ fra Økonomisk utvalg henstilt til regjeringene i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om at de nordiske lands regjeringer forsterker sine bestrebelser for at internasjonalt fremme en økonomisk politikk med særskilt vekt på økt sysselsetting.

På møtet i mai var også representanter for Nordel, den nordiske samorganisasjon på el-kraftområdet tilstede. Det ble gitt en orientering om Nordels virkeområder.

Laurits Tørnæs, formann for Danmarks havfiskeriforening, ga en orientering om den danske fiskerinæringen på Økonomisk utvalgs møte i august. På bakgrunn av utvalgets diskusjoner om emnet ble det besluttet å søke å få nærmere opplysninger om håndhevelsen av fiskerireglene i de nordiske land.

På samme møte møtte utvalget også representanter fra h. h. v. Dansk Boreselskap A/S og Den danske stats olje- og naturgasselskap. Det ble gitt en redegjørelse for olje- og gassvirksomheten på den danske kontinentalsokkel.

Ved Økonomisk utvalgs møte i november orienterte en representant for en styringsgruppe om et forslag om å opprette et nordisk sentralregister for mikrobekulturer og -samlinger. Utvalget har forslaget til behandling.

På samme møte var også en representant for det nystartede Nordisk prosjektportfond tilstede og ga en redegjørelse for hvordan fondets virksomhet er tenkt lagt opp.

Representanter for Nordisk økonomisk forskningsråd informerte om sin virksomhet på utvalgets møte i desember. Spørsmål om rådets vilje til å ta på seg oppdrag på forespørsel av Nordisk Råd/Nordisk Ministerråd ble diskutert.

På Økonomisk utvalgs møte i februar 1983 vil utvalget treffe en representant for OECD's sekretariat. Hensikten er å få synspunkter på og å diskutere spørsmål om den internasjonale økonomiske situasjon, sysselsettingsproblemer og strategier for på ny å få istand vekst i verdensøkonomien.

5. De nasjonale delegasjoners virksomhet

5.1. De nasjonale delegasjoners sammensetning

5.1.1. Danmarks Riges delegation

Valgt af folketinget den 6. oktober 1982 og senere:

Medlemmer	Stedfortrædere
Svend Jakobsen (S)	Kaj Poulsen (S)
Egon Jensen (S)	Otto Mørch (S)
Anker Jørgensen (S)	Inge Fischer Møller (S)
Robert Pedersen (S)	Kristian Albertsen (S)
Otto Steenholdt (Grønl.)	Hans Jørgen Jensen (S)
Bernhardt Tastesen (S)	Erik Andersen (S)
Margrete Auken (SF)	Inger Harms (SF)
Ole Henriksen (SF)	Ingerlise Koefoed (SF)
Lone Dybkjær (RV)	Niels Helveg Petersen (RV)
Karen Thurøe Hansen (KF)	Karen Højte Jensen (KF)
Hagen Hagensen (KF)	Jens Steffensen (KrF)
Ivar Hansen (V)	Povl Brøndsted (V)
Peder Sønderby (V)	Knud Øllgaard (V)
Børge Halvgaard (FP)	Ove Jensen (FP)
Mogens Voigt (FP)	Uffe Thorndal (FP)
René Brusvang (CD)	Jørgen Kruse Rasmussen (CD)

Valgt af Færøernes lagting den 30. juli 1982:

Medlemmer	Stedfortrædere
Jógvan Sundstein (Fkfl)	Asbjørn Joensen (Sjfl)
Erlendur Patursson (Tvfl)	Karin Kjølbro (Tvfl)

5.1.2. Finlands delegation

Medlemmar valda av Finlands riksdag

Valda den 5 februari 1982 för tiden intill dess val nästa gång äger rum:

Medlemmar	Suppleanter
Björklund, Ilkka-Christan (Skdl)	Ekorre, Mikko (Skdl)
Hetemäki-Olander, Elsi (Kok)	Aaltio, Sampsa (Kok)
Järvenpää, Heikki (Kok)	Pesola, Helena (Kok)
Kanerva, Ilkka (Kok)	Leppänen, Urpo (Smp)
Karhuvaara, Sinikka (Kok)	Petäjaniemi, Tuulikki (Kok)
Kempainen, Arvo (Skdl)	Wahlström, Jarmo (Skdl)
Knuuttila, Sakari (Sd)	Muurman, Peter (Sd)
Koivisto, Tellervo (Sd)	Sundqvist, Ulf (Sd)
Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva (K)	Nieminen-Mäkynen, Terhi (Lkp)

Liikainen, Erkki (Sd)	Lehtinen, Lasse (Sd)
Lillqvist, Bror (Sd)	Söderman, Jacob (Sd)
Salo, Arvo (Sd)	Ajo, Aimo (Sd)
Savola, Petter (K)	Saukkonen, Juhani (K)
Stenbäck, Asser (SkI)	Ronkainen, Olavi (SkI)
Söderström, Sten (Skdl)	Toivainen, Seppo (Skdl)
Westerlund, Henrik (Sfp)	Rehn, Elisabeth (Sfp)
Väänänen, Marjatta (K)	Pihlajamäki, Veikko (K)

Efter de kompletteringsval till delegationen, som förrättats av riksdagens elektorer den 26 februari, den 30 mars, den 23 juni och den 5 oktober 1982, har delegationen inför den 31:a sessionen följande sammansättning:

Medlemmar	Suppleanter
Ajo, Aimo (Sd)	Sundqvist, Ulf (Sd)
Ekorre, Mikko (Skdl)	Jokinen, Anna-Liisa (Skdl)
Hetemäki-Olander, Elsi (Kok)	Aaltio, Sampsä (Kok)
Järvenpää, Heikki (Kok)	Pesola, Helena (Kok)
Kanerva, Ilkka (Kok)	Leppänen, Urpo (Smp)
Karhuvaara, Sinikka (Kok)	Petäjämäki, Tuulikki (Kok)
Kempainen, Arvo (Skdl)	Peltola, Kati (Skdl)
Knuuttila, Sakari (Sdp)	Muurman, Peter (Sd)
Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva (K)	Pokka, Hannele (K)
Liikainen, Erkki (Sd)	Lehtinen, Lasse (Sd)
Lillqvist, Bror (Sd)	Bärlund, Kaj (Sdp)
Nieminen-Mäkynen, Terhi (K/Lkp)	Pihlajamäki, Veikko (K)
Salo, Arvo (Sd)	Järvisalo-Kanerva, Riitta (Sdp)
Savola, Petter (K)	Palmunen, Lauri (K)
Stenbäck, Asser (SkI)	Ronkainen, Olavi (SkI)
Söderström, Sten (Skdl)	Toivainen, Seppo (Skdl)
Westerlund, Henrik (Sfp)	Rehn, Elisabeth (Sfp)

Medlem vald av Ålands landsting

Vald den 4 november 1981, omvald den 3 november 1982

Jansson, Olof (ÅS)	Fagerholm, Karl-Gunnar (ÅS)
--------------------	-----------------------------

5.1.3. Islands delegasjon

Valgt den 18. desember 1982, for tiden inntil neste valg finner sted.

Efri deild (överste avdeling) E.	Neðri deild (nederste avdeling) N.
<i>Framsóknarflokkurinn.</i>	<i>(Framsíkrídtspartíet) (F.)</i>
<i>Fulltrúar (medlemmer)</i>	<i>Varafultrúar (stedfortrædere)</i>
Pétursson, Páll, f. 37	Aðalsteinsson, Davíð, f. 46.
Bóndi (bonde), Höllustaðir.	Bóndi (bonde), Arnbjargarlækur,

A-Húnavatnssýsla, N.
 Ásgrímsson, Halldór, f. 47
 Endurskoðandi (revisor),
 Höfn í Hornafirði, N.

Sjálfstæðisflokkurinn.

Fulltrúar (medlemmer)
 Mathiesen, Matthías Á, f. 31.
 Fyrirv. ráðherra (fhv. minister)
 Hafnarfjörður, N.
 Hermannsson, Sverrir, f. 30
 Forstjóri (direktör),
 Reykjavík, N.

Alþýðubandalagið.

Fulltrúi (medlem)
 Jónsson, Stefán, f. 23
 Rithöfundur (forfatter),
 Syðri-Hóll í Fnjóskadal, E.

Alþýðuflokkurinn.

Fulltrúi (medlem)
 Guðnason, Eiður, f. 39.
 Fréttamaður (redaktör),
 Reykjavík, E.

Mýrasýsla, E.
 Bjarnason, Guðmundur, f. 44.
 Bankastjóri (bankdirektör),
 Keflavík, E.

(Selvstændighedspartiet) (Sj.)

Varafultrár (stedfortrædere)
 Hallgrímsson, Geir, f. 25.
 Fyrirv. forsætisráðh. (fhv.
 statsminister), Reykjavík, N.
 Sigurðsson, Pétur, f. 28.
 Framkvæmdastjóri (direktör),
 Reykjavík, N.

Folkeforbundet (Ab.)

Varafultrúi (stedfortrædere)
 Helgadóttir, Guðrún, f. 35.
 Rithöfundur (forfatter),
 Reykjavík, N.

(Det socialdemokratiske parti) (A.)

Varafultrúi (stedfortrædere)
 Gunnarsson, Árni, f. 40.
 Ritsjóri (redaktör),
 Reykjavík, N.

5.1.4. Norges delegasjon

Stortinget har den 8. desember 1982 oppnevnt følgende delegasjon til Nordisk Råd for tiden frem til 31.12.1983:

Gro Harlem Brundtland (A)
 Guttorm Hansen (A)
 Gunnar Berge (A)
 Reiulf Steen (A)
 Astrid Murberg Martinsen (A)
 Bjarne Mørk Eidem (A)
 Finn Kristensen (A)
 Kirsti Grøndahl (A)
 Jo Benkow (H)

Håkon Randal (H)
 Petter Thomassen (H)
 Gunvor Schnitler (H)
 Jan P. Syse (H)
 Margit Hansen-Krone (H)
 Kjell Magne Bondevik (Kr.f.)
 Asbjørn Haugstvedt (Kr.f.)
 Johan J. Jacobsen (Sp.)
 Ambjørg Sælthun (Sp.)

Som varamedlemmer er oppnevnt (i nummerrekkefølge og etter partitilhørighet).

Odvar Nordli (A)
 Hanna Kvanmo (SV)

Marit Løvving (H)
 Georg Aspenes (H)

Oddrunn Pettersen (A)	Wenche Lowzow (H)
Osmund Faremo (A)	Carl Fr. Lowzow (H)
Hallvard Bakke (A)	Carl I. Hagen (Fr.p.)
Ragna Berget Jørgensen (A)	Kåre Kristiansen (Kr.f.)
Marit Rotnes (A)	Odd With (Kr.f.)
Haakon Blankenborg (A)	Sverre Helland (Sp.)
Hermund Eian (H)	Hans Hammond Rossbach (V)

5.1.5. Sveriges delegation

Vald den 19 oktober 1982 (för tiden intill dess val nästa gång äger rum)

Medlemmar

Nilsson, Gunnar, i Stockholm (s)
 Adelsohn, Ulf (m)
 Palm, Sture (s)
 Söder, Karin (c)
 Jansson, Paul (s)
 Sundberg, Ingrid (m)
 Lundblad, Grethe (s)
 Andersson, Lennart (s)
 Petersson, Per (m)
 Gustavsson, Rune (c)
 Gadd, Arne (s)
 Hall, Karl-Erik (s)
 Mogård, Britt (m)
 Ullsten, Ola (fp)
 Wiklund, Bengt (s)
 Werner, Lars (vpk)
 Jonäng, Gunnel (c)
 Johansson, Tyra (s)

Suppleanter

Andersson, Georg (s)
 Andersson, Arne, i Ljung (m)
 Flodström, Karin (s)
 Fälldin, Thorbjörn (c)
 Exner, Lahja (s)
 Nyhage, Hans (m)
 Håkansson, Per Olof (s)
 Öhrsvik, Lena (s)
 Adolfsson, Tage (m)
 Ekelund, Ulla (c)
 Johansson, Birgitta (s)
 Johansson, Kurt Ove (s)
 Svensson, Sten (m)
 Jonsson, Elver (fp)
 Östrand, Olle (s)
 Hjälmström, Eva (vpk)
 Björk, Gunnar, i Gävle (c)
 Bergander, Lilly (s)

5.2. De nasjonale delegasjoner og parlamentene

5.2.1. Danmarks delegasjon

Den danske delegations beretning til folketinget om Nordisk Råds 29. session 2.–6. marts 1981 blev afgivet den 3. februar 1982 og bilagt kapitel I i Nordisk Ministerråds beretning til 29. session.

Folketingets udenrigsudvalg afgav den 16. februar 1982 sin betænkning, og udvalgets flertal henstillede heri, at folketinget tager delegationens beretning til efterretning.

Et mindretal (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) indstillede beretningen til forkastelse og fremførte i denne forbindelse følgende:

Mindretallets medlemmer af Nordisk Råd vil i lighed med tidligere indstillinger påpege, at arbejdet i Nordisk Råd har karakter af golde mødeaktiviteter, der ikke resulterer i beslutninger, der er til gavn for de

nordiske lande. Spørgsmålet er, om man ikke skulle begrænse aktiviteten med hensyn til nye forslag og mere kritisk begrænse sig til de forslag, som er af en sådan karakter, at de er praktisk gennemførlige og til gavn for de nordiske lande.

Folketinget behandlede beretningen den 26. februar 1982 og vedtog her at tage beretningen om Nordisk Råds 29. session 1981, afgivet af den danske delegation, til efterretning.

Den danske delegations beretning til folketinget om Nordisk Råds 30. session 1.-5. marts 1982 blev afgivet den 22. november 1982 og bilagt kapitel 1 i Nordisk Ministerråds beretning til 30. session.

Folketingets udenrigsudvalg afgav den 1. december 1982 sin betænkning, og udvalgets flertal henstillede heri, at folketinget tager delegationens beretning til efterretning.

Et mindretal (fremskridtspartiets medlemmer af udvalget) indstillede beretningen til forkastelse med samme begrundelse som ovenfor anført for beretningen om Nordisk Råds 29. session.

Ved folketingets første behandling den 7. december 1982 udtalte folketingsmedlem Robert Pedersen, Socialdemokratiet, følgende:

''Der har været en god, gammel kutyme for, at de fleste partier godkendte denne beretning uden yderligere diskussion. Der er imidlertid et mindretalsforslag, som vi må tage ad notam. Vi må blot henstille til dem, der har fremsat mindretalsforslaget, at de, næste gang vi har møde i Nordisk Råds danske gruppe, kommer med konkrete forslag om, hvordan de mener, man kan foretage de besparelser, de forenklinger og de forbedringer af administrationen, som der i mindretalsudtalelsen lægges op til.''

Ved folketingets anden behandling den 9. december 1982 vedtog tinget at tage beretningen om Nordisk Råds 30. session 1982, afgivet af den danske delegation, til efterretning.

5.2.2. Finlands delegation

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 29:e session i Köpenhamn överlämnades den 5 januari 1982 till riksdagen. Utskottet för utrikesärenden avgav sitt betänkande över berättelsen den 12 mars 1982 (UtUB nr 6/1982 rd.). I betänkandet framhöll utskottet bl. a. följande:

''Med iakttagande av utrikesutskottets redan tidigare framförda önskemål har också i den föreliggande berättelsen intagits en redogörelse för verksamheten mellan sessionerna. Utskottet konstaterar att detta förfarande ger en mångsidigare bild av Nordiska rådets omfattande verksamhet och bidrar till att underlätta den parlamentariska kontrollen och uppföljningen av det nordiska samarbetet.''

''I september under verksamhetsåret anordnade Nordiska rådet i Århus i Danmark en konferens till vilken man hade kallat representanter för

internationella organisationer, verksamma i Europa. Finlands delegation har enligt utskottets mening med fog betonat att det är viktigt att ge denna form av information om det nordiska samarbetet opartiskt till representanter för alla de ledande internationella samlarbetsorganisationer som är verksamma i Europa.

Liksom under tidigare år anordnades det också under verksamhetsåret i samband med rådets session ett seminarium för representanter för de politiska ungdomsorganisationerna. Utrikesutskottet anser det vara viktigt att sådana möten anordnas även framdeles och finner det önskvärt att seminarierna kunde utnyttjas ännu bättre.

Utrikesutskottet uttrycker sin speciella tillfredsställelse över att man under verksamhetsåret undertecknade en nordisk språkkonvention. Utskottet hoppas att konventionen, som har karaktären av ett ramavtal, effektivt kunde tillämpas i praktiken och att konventionen så snart som möjligt skulle få konkret betydelse. Detta skulle vara synnerligen viktigt med tanke på de finländare som är bosatta i Sverige.

Utrikesutskottet välkomnar med tillfredsställelse den under verksamhetsåret ingångna konvention som tillskapar en gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare och utskottet hoppas att den bidrar till att främja utvecklandet och utvidgningen av den finskspråkiga undervisningen för finska barn bosatta i Sverige. Utskottet noterar med tillfredsställelse att den nordiska konventionen om social trygghet förnyades samt att en överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälsovården och sjukvården samt veterinärväsendet undertecknades under verksamhetsåret. Utskottet understryker vikten speciellt för Finlands vidkommande av den reform av arbetsmarknadsöverenskommelsen från år 1954 som håller på att beredas.

Under verksamhetsåret har man noterat framsteg då det gäller tillgodoräkmandet av tjänsteår vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat, men trots Nordiska rådets ansträngningar har några betydande framsteg däremot ännu inte nåtts då det är fråga om att förbättra examensgiltigheten. Inte heller utredningarna om en effektivisering av Nordiska rådets organisation har ännu lett till några betydande praktiska åtgärder. Utrikesutskottet anser det vara värt att överväga att anordna särskilda korta höstsitioner med Nordiska rådet i syfte att öka den parlamentariska kontrollen av behandlingen av budgetärendena. Utskottet hälsar med tillfredsställelse ministerrådets beslut angående projektexport till utvecklingsländerna och de socialistiska länderna samt anser det vara viktigt att det verkställs.

Inom den ekonomiska sektorn måste det nordiska samarbetet inom sitt eget område liksom även inom det utåtriktade samarbetet gång på gång konkurrera med bilaterala samlarbetsavtal. Under senare tider har man inom Nordiska rådet fäst större uppmärksamhet vid frågan. Utrikesutskottet delar uppfattningen att man på alla sätt bör sträva efter att se till att dylika avtal inte i alltför stor utsträckning leder till att uppmärksamheten

och resurserna förskjuts från det samnordiska samarbetet till ett mera begränsat bilateralt nordiskt samarbete, något som visserligen i en del fall kan vara det första steget mot ett mera allmänt nordiskt samarbete.

Energibranschen syns enligt utrikesutskottets mening vara ett lovande samarbetsområde. Dess betydelse kan bli synnerligen stor till exempel för näringslivet inom kalottområdet på grund av gasfyndigheterna i norra Norge. En balanserad utveckling förutsätter en omsorgsfull planering, exakta bedömningar och en noggrann uppföljning. Detta gäller speciellt finska Lappland. Det energiseminarium som på åtgärd av Nordiska rådet anordnades i Södertälje i november under verksamhetsåret gav intressanta impulser för energisamarbetet mellan de nordiska länderna.

Utrikesutskottet anser det vara ytterst angeläget att man inom forskningen i så stor utsträckning som möjligt förenar de nordiska resurserna i syfte att åstadkomma inbesparingar och stärka förutsättningarna för områdets samhälleliga och ekonomiska utveckling. Utskottet anser det också vara viktigt att det nordiska radio- och tv-samarbetet fortgående utvecklas.

Såsom en positiv omständighet har utskottet noterat att verksamheten i Nordiska investeringsbanken, som ökat sin internationella prestige, utvidgats så att kreditgivningen under verksamhetsåret var mer än dubbelt så stor som under föregående år. Utskottet upprepar sina tidigare önskemål om att bankens kreditgivning i större utsträckning bör inriktas på att stärka en regionalt balanserad utveckling i Norden samt om stödjande av projektexport till tredje land, utvecklingsländerna och de socialistiska länderna medräknade.

Utrikesutskottet noterar med tillfredsställelse att det nordiska samarbetet trots det allt svårare ekonomiska läget och den därav följande bristen på resurser också under Nordiska rådets 26:e verksamhetsår framgångsrikt har kunnat fortsättas i syfte att harmonisera lagstiftningen och bättre utnyttja till buds stående resurser för att på ett allsidigt sätt förbättra befolkningens levnadsförhållanden i Norden."

Betänkandet låg till grund för riksdagsbehandlingen, som försiggick vid plenum den 23 mars 1982. Vid detta plenum fördes en debatt i ärendet med deltagande bl. a. av rådsmedlemmarna Hetemäki-Olander och Kanerva.

Delegationens berättelse över Nordiska rådets verksamhet och rådets 30:e session i Helsingfors överlämnades den 6 januari 1983 till riksdagen. Berättelsen anmäldes i plenum i riksdagen den 18 januari 1983 och remitterades därefter till behandling i utskottet för utrikesärenden.

5.2.3 Norges delegation

Stortinget behandlet 25. februar 1982 den årlige stortingsmelding om Nordisk samarbeid (St.meld. nr. 30 – 1981/82) og delegasjonens rapport fra 29. sesjon og om virksomheten i følgende kalenderår. Debatten fant sted på grunnlag av en innstilling fra utenriks- og konstitusjonskomiteen (Innst. S. nr. 140 – 1981/82).

Etter et sammendrag av Regjeringens og delegasjonens virksomhetsberetninger, bemerket komiteén at 1981 hadde vært et aktivt og fremgangsrikt år i det nordiske samarbeid og viste i denne sammenheng også til den norsk-svenske samarbeidsavtale. Komiteén var av den oppfatning at det er viktig å konsolidere den virksomhet som er i gang, men ville samtidig understreke at man ikke taper av syne de muligheter som ligger i en utvidelse av samarbeidet til nye områder og nye prosjekter. Den stramme statsfinansielle situasjon de nordiske land befinner seg i, gjør det nødvendig å tilstrebe en bedre ressursanvendelse. Dette må imidlertid ikke føre til en svekkelse av samarbeidet, men ta sikte på en videreutvikling utover dagens nivå.

Komiteén fortsatte med å understreke betydningen av en fast, samordnet behandling av ministerrådsbudsjettene i de organer Nordisk Råd har opprettet for dette formål, og ville se det som en fordel om de samlede finansieringsbehov, og disponeringen på de aktuelle områder, kunne gjøres til gjenstand for åpne drøftelser på politisk plan i Rådets organer før Ministerrådets budsjett kommer til behandling i de nasjonale parlamenter.

Komiteén hadde merknader til enkelte av de konkrete saker som ville bli drøftet under den forestående sesjon: Komiteén hadde merket seg at Regjeringen hadde til vurdering Ministerrådets beslutning av september 1981 om nordisk samarbeid om prosjekteksport. En samlet komité så beslutningen som en viktig nyskapning, og ba om å få garantiavtalen til behandling i Stortinget i løpet av våren.

Arbeiderpartiets komitémedlemmer omtalte den påtroppende regjeringens reservasjoner til Ministerrådets beslutning, og mente at Regjeringen burde ha lagt avtalen frem for Stortinget med de betenkeligheter den måtte ha og således gitt Stortinget anledning til å ta stilling til saken.

I enstemmige bemerkninger omtalte komiteén forøvrig Den Nordiske Investeringsbanks virksomhet, ministerrådsforslaget om utvidet nordisk radio- og TV-samarbeid via satellitt, arbeidet med å tilrettelegge konkrete tiltak for å fremme samisk kulturliv og kartleggingen av fellestrekk i de berørte lands lovgivning om samenes rettigheter, arbeidet med å få til en felles nordisk strategi for bekjempelse av narkotikamisbruk og -kriminalitet og det fremsatte ministerrådsforslag om nordisk forskningssamarbeid.

Komiteén var, i likhet med delegasjonen, av den oppfatning at Nordisk Råds organer ikke er egnet til å gjennomføre debatter om utenrikspolitiske spørsmål, spesielt ikke når de har tilknytning til sikkerhetspolitikken.

Endelig understreket utenriks- og konstitusjonskomiteén betydningen av radio- og TV-samarbeidet i Norden og forutsatte at man fra norsk side arbeidet aktivt for å realisere NORDSAT eller andre flerlandsløsninger.

Debatten i Stortinget ble mer omfattende enn noen tidligere debatt om nordisk samarbeid, idet 17 parlamentarikere, hvorav 9 fra delegasjonen og 8 andre stortingsrepresentanter sto på talerlisten sammen med statsministeren og samarbeidsministeren. Samarbeid på det økonomisk-politiske

område fikk en fremskutt plass i debatten, men de fleste øvrige saksområder ble også berørt.

Både i meldingsdebatten umiddelbart før 30. sesjon og i høstsamlingens utenriksdebatt (15. desember 1981) var den generelle norske holdning i nordisk samarbeid et fremskutt tema. Utenriksdebatten fant sted umiddelbart etter presidiets og statsministrenes møter i Helsingfors 8. desember 1981, og det var spesielt de norske reservasjoner til ministerradsforslagene om forskningssamarbeid og om prosjektekspert som ble trukket inn i debatten.

Etter 30. sesjon har Stortinget gitt samtykke til å stille garanti for nordiske prosjektinvesteringer gjennom Nordisk Investeringsbank. Regjeringens forslag (St.prp. nr. 114 – 1981/82) var i overensstemmelse med Ministerrådets beslutning 28. februar 1982, som ble tatt til etterretning i plenarforsamlingen den 5. mars 1982. Stortingets samtykke til ratifikasjon er datert 10. juni 1982, og ble gitt mot 3 stemmer (Fr.p.).

Stortinget ga 2. juni 1982 sin tilslutning til Regjeringens proposisjon nr. 121 (1981–82) om deltagelse i det forberedende arbeid for nordisk radio- og fjernsynssamarbeid via satelitt.

Regjeringen hadde bedt om Stortingets samtykke til ratifikasjon av overenskomst om nordisk arbeidsmarked, datert 6. mars 1982. Overenskomsten er for tiden til behandling i Stortingets organer.

Delegasjonen avga 15. desember 1982 sin rapport til Stortinget, i hovedsak fra 30. sesjon, men også om virksomheten i Rådet etter sesjonen.

I en oppsummering bemerker delegasjonen at jubileumssesjonen naturlig nok var preget av tilbakeblikk på resultater, men at den også ga opptakt til selvransakelse og forbedring av arbeidsformene. Delegasjonen uttaler således:

''Både fra regjerings- og delegasjonshold har det vært arbeidet for å få til en rask gjennomlysning av *samarbeidsformene* innen de offentlige nordiske samarbeidsorganer. Det er delegasjonens vurdering at avtaleverk og arbeidsordninger åpner for en raskere fremdrift, likeledes at ressursene i en tid med begrensede offentlige finansieringsmuligheter kan forvaltes med større effektivitet. Den 5-manns komité som av statsministrene og presidiet har fått et relativt åpent mandat til på kort tid å foreslå reformer i arbeidsopplegget, er derfor møtt med forventninger fra norsk side.''

Delegasjonen er ellers opptatt av at det trekkes konstruktive konklusjoner av drøftelsene om konkret samarbeid på det økonomisk-politiske område. Fordi man står overfor nye vanskelige omstillingsår, er det særlig viktig å få et bedre grep om utviklingen.

Delegasjonen viser til sitt engasjement for å oppnå enighet om en ny overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked, og redegjør for at delegasjonen sto samlet bak kravet om å gjennomføre firelands prosjektet med utgangspunkt i Nordsat-planene.

Delegasjonen redegjør for de nye prosedyreregler for en samordnet

behandling av de to ministerrådsbudsjetter, og forutsetter at Stortinget heretter vil få seg forelagt bevilgningsforslag som har vært grundig behandlet av Rådets parlamentariske organer.

Delegasjonsrapporten vil etter planen bli drøftet i Stortinget før sessionen, sammen med Regjeringens stortingsmelding om nordisk samarbeid (kfr. utenrikskomitéens merknader til forrige delegasjonsrapport, gjengitt ovenfor).

5.2.4 Sveriges delegasjon

1. Sveriges delegation har overlåmnat berättelse till riksdagen den 28 oktober 1982 angående sin verksamhet från den tjugonionde till och med den trettionde sessionen. Utrikesutskottet har behandlat berättelsen den 30 november 1982 (UU 1982/83: 11). Utskottet fann efter att ha genomgått berättelsen inte anledning avge något särskilt yttrande.

Riksdagens behandling av utrikesutskottets betänkande ägde rum den 8 december 1982. Riksdagen beslöt i enlighet med utrikesutskottets förslag att delegationens berättelse skulle läggas till handlingarna.

I samband med behandlingen i riksdagen anförde *Sture Palm (s)*, medlem av Nordiska rådets kulturutskott, bl. a. följande:

"I centrum för intresset står av naturliga skäl åtgärder för att bemåstra den stora arbetslösheten. Vid Helsingforssessionen upplýstes att vid den tidpunkten 650 000 personer var arbetslösa i Norden. Vid det helt nyligen avslutade nordiska statsministermötet angavs siffran till 800 000. Av de arbetslösa utgör ca en tredjedel ungdomar under 25 år. Detta är en förskräckande utveckling.

Det finns naturligtvis delade meningar om hur problemen skall bemåstras. *Nordens fackliga samorganisation* har utvecklats stor aktivitet på detta område, och helt nyligen har ett socialdemokratiskt medlemsförslag väckts i rådet, där man understryker att om inte dessa frågor löses, kan arbetslöshetsproblemet på längre sikt bli ett hot mot den demokratiska utvecklingen.

Det framtida nordiska radio- och TV-samarbetet har under många år fångat allmänhetens intresse. Tele-X-projektet visar att anstrångningar görs för att på olika områden utveckla detta samarbete, och vad som skall ske i fortsåttningen är föremål för en studiefas. Detta är ingalunda ett problemfritt område, och i satellit teknikens spår följer stora problem för det traditionella kulturlivet som det vore ett allvarligt misstag att ignorera.

Vid Helsingforssessionen intog det framtida nordiska forskningssamarbetet en mycket central plats. Vid sessionen i Oslo kommer det framtida allmänskulturella samarbetet att bli en av de stora frågorna. Bakgrunden är den s. k. Bergendalsrapporten där det gjordes en utvärdering av det hittillsvarande kultursamarbetet i Norden. Rapporten, som kommer att ligga till grund för debatten, är välgörande kritisk mot svagheter i det nordiska kultursamarbetet.

Redan nu upptar den nordiska kulturbudgeten över 40 samnordiska institutioner. Vi som har arbetat med dessa frågor under flera år är övertygade om att enbart inrättandet av institutioner sannerligen inte utgör någon garanti för en nöjaktig vitalisering av det kulturella samarbetet i Norden.

Jag tror att en ökad aktivitet från de olika folkrorelsernas sida skulle få en välgörande effekt på samarbetet över gränserna och på ett verksamt sätt förhindra att detta samarbete blir alltför institutionsbundet.

Av liknande skäl tror jag att den ökade partipolitisering som under senare år skett inom Nordiska rådet är av stort värde. För första gången genomfördes i år valen av utskottspresidier efter partilinjer."

— — —
Ingrid Sundberg (m), vice ordförande i rådets kulturutskott, framhöll bl. a.:

"Få betänkanden från utrikesutskottet är mindre till omfånget än nr 11. De anföranden som här hålls med anledning av betänkandet får ses som uttryck för att det är angeläget att kammarens ledamöter ges en uppfattning om hur det nordiska samarbetet bedrivits under det gångna året. Betydelsen av detta arbete är vida större än vad utskottets uttalande, avgivet i full enighet, ger uttryck för.

Nordiska rådets session i Helsingfors i mars i år kom att i högre grad än tidigare präglas av de ekonomiska svårigheter som alla de nordiska länderna i större eller mindre grad brottas med. Budgetöverläggningarna i rådet och den stramare prioriteringen som utmärker ministerrådets nya handlingsprogram och projektarbetet är en följd av de nordiska ländernas nuvarande ekonomiska situation. I tider då det anses nödvändigt, och är nödvändigt, att minska takten i de offentliga utgifternas ökning kan naturligtvis inte de nordiska insatserna vara opåverkade. Statsministrarna konstaterar också vid ett möte före sessionen i våras att det nordiska samarbetet borde ha den strama statsfinansiella situationen som utgångspunkt i planläggningen av nya aktiviteter för samarbetet.

— — —
En viktig fråga på Nordiska rådets dagordning var forskningsarbetet. Mot bakgrund av ett förslag från ministerrådet — förslaget hade flera gånger varit i kulturutskottet — hade Nordiska rådet antagit rekommendationen om ett forskningspolitiskt råd för att åstadkomma en nödvändig samordning av de nordiska ländernas vetenskapliga forskning och dess resurser såväl inom grundforskning och tillämpad forskning som inom forskarutbildning. Nu har också i dagarna från kulturministrarna meddelats att forskningsrådets stadgar godkänts den 18 oktober i år och att rådet tillsatts den 1 december och därigenom bl. a. ersätter den s. k. rådgivande kommittén för forskning.

— — —
Från moderat sida var vi från början skeptiska till detta forskningspolitiska råd. Vi har kunnat konstatera att den rådgivande kommittén för forskning, som nu har upphört i samband med bildandet av rådet, inte utgjort det initierande organ för nordiskt forskningsarbete som först var tänkt. Man blir också lite misstänksam när man ser vilka utgångspunkterna för stadgearbetet var när det gällde rådets verksamhet. Bl. a. skall kultur- och undervisningsministrarna samt samlagsministrarna gemensamt ansvara för rådets verksamhet, genom att med lämpliga mellanrum fastställa riktlinjer för det forskningspolitiska rådets arbete.

Det är viktigt att man nu inte – bl.a. genom en ständigt förändrad personuppsättning i den kader av ministrar som skall ha huvudansvaret för det forskningspolitiska rådet – begränsar rådets verksamhet och förhindrar den forskningsinstitierade verksamhet som är en viktig del av rådets uppgifter. Samtidigt – och det vill jag än en gång påpeka – finns det vinster att göra genom att se över den stora mängd befintliga forskningssamarbetsorgan, vilka kostar mycket pengar, men vars verksamhet till stor del skulle kunna täckas in av det nybildade forskningspolitiska rådet.

Strax före Nordiska rådets senaste session drog sig danskarna ur den tvååriga studiefasen som ministerrådet hade föreslagit som ett led i arbetet på ett ökat radio- och TV-samarbete baserat på ett satellitsystem. Ministerrådet kände sig därför tvingat att dra tillbaka sitt förslag till sessionen. Därefter väcktes ett medlemsförslag som låg till grund för rådets och kulturutskottets arbete. Det utmynnade i en rekommendation till de fyra övriga regeringarna att uppta förhandlingar i syfte att träffa avtal om den fortsatta utvecklingen av ett radio- och TV- samt telesamarbete baserat på överföring via satellit.

Dessvärre framkom, när utskottet senast sammanträffade med ministerrådet, att ministerrådet inte såg någon möjlighet att kunna fatta de nödvändiga besluten i tid ens till sessionen 1984. Det är verkligen beklagligt, då saken brådskar med hänsyn till den snabba tekniska utvecklingen i vår omvärld.

Satellitsakens behandling är ett exempel på att det nordiska samarbetet ibland och kanske i ökad grad i framtiden inte kommer att bygga på alla de nordiska ländernas deltagande i ett viktigt projekt. Vår förhoppning är naturligtvis, både här och när det gäller andra områden, att samtliga fem länder skall se sig i stånd att kunna delta. Men det är ibland nödvändigt att starta ett samarbete med två eller flera länder i förhoppning att det sedan skall kunna utvidgas.”

Rune Gustavsson (c), medlem av rådets social- och miljöutskott, anförde bl. a.:

”Jag anser att det nordiska samarbetet är viktigt, det är omfattande och det kan utvecklas långt mer än vad vi hittills lyckats med. Detta är av stort värde för de nordiska folken. Det är viktigt att vi här i riksdagen redovisar något av detta arbete och att vi som riksdagens ledamöter för debatten vidare ut i landet för att öka förståelsen för det nordiska arbetet.

Som medlem i Nordiska rådets social- och miljöutskott tänkte jag i detta anförande presentera några av de viktigare frågorna som vi behandlat i utskottet under de år den här berättelsen gäller. Utskottet framhöll i sitt betänkande inför sessionen vikten av att de ekonomiskt besvarliga tiderna inte fick ge anledning till att man slår av på ambitionerna vad gäller de s. k. mjuka värdena, dvs. den sociala välfärden i vid mening.

Utskottet har påpekat en del problem som möter individen vid resa,

flyttning och byte av arbetsplats i Norden. Den nya nordiska konventionen om social trygghet, som trädde i kraft vid årsskiftet, är av betydelse för att människorna skall kunna färdas, bo och arbeta i annat nordiskt land med oförändrad social trygghet.

Som en uppföljning av denna betoning av individens trygghet och rörlighet i Norden tillsatte social- och miljöutskottet efter sessionen en arbetsgrupp för att i samverkan med rådets övriga utskott ta fram ett parlamentariskt program under rubriken Det nordiska medborgarskapet. Detta program skall bl. a. föra vidare de strävanden som ligger till grund för social- och arbetsmarknadskonventionerna.

— — —

Vid ett möte i februari i år har social- och justitieministrarna enats om att motverka alla försök att t. ex. avkriminalisera cannabis och utfäst sig att verka för utökat samarbete mellan tull och polis och intensifiera ansträngningarna att stoppa narkotikahandlingen. Vår målsättning är att göra Norden till ett narkotikafritt område.”

— — —

Stig Alemyr (s), som avslutade debatten, framhöll i sitt inlägg:

”Några talare har påpekat att det betänkande som utrikesutskottet presenterat för kammaren rörande Nordiska rådets verksamhet är rekordkort. Detsamma gäller betänkandet om Europarådets verksamhet, som kammaren har att behandla nästa vecka. Detta är ett traditionellt sätt att behandla sådana berättelser. Det har alltid gått till så. Jag skulle gärna vilja säga att jag tycker att det finns starka motiv för att hitta en form för en något utförligare redovisning av de viktiga verksamheter som pågår i såväl Nordiska rådet som Europarådet. Den period som den nu aktuella berättelsen omfattar slutade redan i våras, och det har hänt ganska mycket inom organisationerna sedan dess, som man skulle kunna redovisa i ett något utförligare betänkande.

Jag kommer att i utrikesutskottet aktualisera frågan om att överväga en annan form för redovisning.”

2. Riksdagen behandlade den 11 mars 1982 regeringens proposition 1981/82: 86 om godkännande av en nordisk överenskommelse om godkännande av vissa yrkesgrupper för verksamhet inom hälso- och sjukvården och veterinärväsendet m. m. I propositionen anføres att genom överenskommelsen regleras villkoren för en fri nordisk arbetsmarknad för 17 yrkesgrupper tillhörande hälso- och sjukvårdspersonal samt för veterinärer. Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens socialutskott (SoU 1981/82: 30), som inte haft någon erinran mot propositionens förslag. Riksdagen beslöt godkänna avtalet.

3. Riksdagen behandlade den 12 juni 1982 regeringens proposition 1981/82: 167 om ändringar i skollagen (1962: 319) m. m. I propositionen anføres att de nordiska skol- och undervisningsministrarna den 3 mars 1982 undertecknat en överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om gemensam nordisk arbetsmarknad för klasslärare i grundskolan. Mot denna bakgrund hemställs i propositionen att regeringen eller

den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att meddela de bestämmelser som överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för klasslärare i grundskolan kräver. Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens utbildningsutskott (UbU 1981/82: 32) som i sitt betänkande hade tillstyrkt regeringens hemställan. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

4. Riksdagen behandlade den 2 juni 1982 regeringens proposition 1981/82: 175 om en nordisk experimentell telesatellit m. m. I propositionen redovisades det hittillsvarande projekterings- och förhandlingsarbetet med att i samarbete mellan Sverige, Norge och Finland bygga en nordisk experimentell telesatellit Tele-X. Vidare föreslås riktlinjer för projektets fortsättning under år 1982. Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens näringsutskott (NU 1981/82: 48), som inte hade haft någon erinran mot regeringens förslag. Riksdagen beslöt godkänna vad som i propositionen anförts om Tele-X-projektets principiella inriktning och om riktlinjer för det fortsatta projekterings- och förhandlingsarbetet under år 1982 rörande detta projekt.

5. Riksdagen behandlade den 26 maj 1982 regeringens proposition 1981/82: 176 om garantier för nordiska projektinvesteringsslån. I propositionen föreslås riksdagen godkänna att svenska staten får ikläda sig garantiansvaret för Sveriges andel gentemot Nordiska investeringsbanken för projektinvesteringsslån och garantier. Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens näringsutskott (NU 1981/82: 36), som inte hade haft något att erinra mot regeringens förslag. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag godkänna att svenska staten ikläder sig garantiansvaret för Sveriges andel, uppgående till 130 415 000 SDR, gentemot Nordiska investeringsbanken för projektinvesteringsslån och projektinvesteringsgarantier.

6. Riksdagen behandlade den 25 maj 1982 regeringens proposition 1981/82: 200 om nordiskt kultursamarbete m. m. I propositionen behandlas inledningsvis vissa allmänna frågor om samarbetet inom det nordiska kulturavtalets ram. Vidare framläggs förslag om medelsanvisning för och godkännande av riktlinjer för genomförandet av en studiefas som underlag för beslut om upprättande av ett permanent telesatellitesystem för bl. a. nordiskt radio- och TV-samarbete. Slutligen framläggs förslag om godkännande av Nordiska ministerrådets kulturbudget för år 1983 och anvisade medel för täckande av den svenska andelen av denna budget.

Ärendet hade föregåtts av behandling i riksdagens kulturutskott (KrU 1981/82: 27) som i sitt betänkande hade tillstyrkt att riksdagen till Nordiska ministerrådets kulturbudget för budgetåret 1982/83 anvisar ett förslagsanslag av 35 100 000 kr., att riksdagen godkänner i propositionen angivna riktlinjer för genomförandet av den av Nordiska ministerrådet beslutade studiefasen för ett nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit m. m. och att riksdagen till nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit m. m. för budgetåret 1982/83 anvisar ett anslag av 1 650 000 kr.

De socialdemokratiska ledamöterna i utskottet hade reserverat sig på vissa punkter såvitt gällde frågan om nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit m. m. Av reservanterna anförs bl. a. att de uppgifter som lämnas i propositionen angående den föreslagna studiefasen är helt otillräckliga för att ligga till grund för ställningstagande i riksdagen. Vidare noteras att kostnaderna för studiefasen anges komma att uppgå till mellan 15 och 55 milj. svenska kronor och att regeringen avser att återkomma med en närmare kostnadsberäkning under hösten 1982. Reservanterna anser att riksdagen inte nu kan fatta ett beslut för vilket ett fullständigt underlag kan presenteras först senare under hösten.

Vidare framhålls att det nära sambandet mellan Tele-X-projektet och den tekniska utformningen av ett eventuellt permanent satellitsystem gör att den teknisk-ekonomiska utvärderingen av industrins förslag till genomförande av Tele-X bör avvaktas innan ställning tas till utformningen av fortsatt studiearbete.

Till betänkandet hade även fogats ett särskilt yttrande av moderaterna i utskottet i vilket bl. a. framhölls:

”Starka skäl talar för ett fast etablerat, väl utvecklat nordiskt radio- och TV-samarbete via ett satellitsystem. Som framhålls i motion 1980/81: 1258 (m) skulle omständigheten att en nordisk medborgare kunde koppla in vilket nordiskt TV-program som helst komma att i sig förstärka upplevelsen av nordisk gemenskap och därmed medverka till en fortsatt utbyggnad av det allmänna nordiska samarbetet.

Även industripolitiska skäl talar för ett nordiskt satellitsamarbete. Hemmamarknaden vidgas, och förutsättningar skapas för nordiska företag att följa med i den tekniska utvecklingen.”

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

7. Riksdagen behandlade den 27 maj 1982 regeringens proposition 1981/82: 208 om Nordiska ministerrådets allmänna budget för 1983 m. m. och beslöt godkänna att ett förslagsanslag på 59 200 000 kronor anvisades till Nordiska ministerrådets allmänna budget för budgetåret 1982/83 samt att stöd om högst 13 500 000 kronor under år 1984 och högst 9 400 000 under år 1985 lämnas till Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling. Ärendena hade föregatts av behandling i riksdagens utrikesutskott (UU 1981/82: 24), som inte haft någon erinran mot propositionens förslag.

8. Riksdagen behandlade den 24 november 1982 regeringens proposition 1982/83: 5 om godkännande av en ny överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad. I propositionen föreslås att riksdagen godkänner en den 6 mars 1982 undertecknad överenskommelse mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om gemensam nordisk arbetsmarknad. Ärendet hade föregatts av en behandling i riksdagens arbetsmarknadsutskott (AU 1982/83: 5), som inte hade haft någon erinran mot propositionens förslag. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag att godkänna överenskommelsen om en gemensam nordisk arbetsmarknad.

6. Utvalget for granskning av Nordisk Kulturfonds forvaltning

Till medlemmar av utskottet för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning valde Nordiska rådet vid 30:e sessionen:

från Danmark: Robert Pedersen med Niels Bollmann som suppleant,
från Finland: Arvo Salo med Sinikka Karhuvaara som suppleant,
från Island: Matthías Á. Mathiesen med Páll Petursson som suppleant,
från Norge: Håkon Randal med Reilulf Steen som suppleant samt
från Sverige: Gunnel Jonäng med Arne Gadd som suppleant.

Utskottet har sammanträtt den 21 januari 1983 i Stockholm och därvid behandlat berättelsen över Nordiska kulturfondens verksamhet under 1981, C 16/k, samt revisionsberättelsen. Vid mötet hörde utskottet såsom sakkunniga medlemmar av fondens sekretariat.

Utskottet anlägger synpunkter på kulturfondens verksamhet i ett betänkande om berättelsen, vilken såsom *bilaga* fogats till denna.

7. Nordisk Råds litteraturpris og musikkpris

7.1. Litteraturpris og musikkpris 1982

Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris beslöt på ett möte i Stockholm den 22 januari att tilldela den svenska författaren Sven Delblanc 1982 års pris för hans roman "Samuels bok" med följande motivering: "... (för att han) varsamt lyfter fram en förkastad människa och hans familj och med kärlek och vrede ger röst åt människor i kamp för sin mänskliga värdighet".

Bedömningskommittén för Nordiska rådets musikpris beslöt på ett möte i Åbo den 15 januari 1982, att tilldela den svenske komponisten Åke Hermanson 1982 års pris för hans verk "Utopia". Juryns motivering är följande: Åke Hermanson har i sina förhållandevis få verk lyckats ge komprimering åt ett livsinnehåll inom en strängt behärskad form. Inte minst hans verk "Utopia" framvisar en tuktad och karg uttrycksvilja med starkt personlig prägel. Naturupplevelse och humanistisk vision förenas i hans konst på vilken Utopia är det senaste – mest konsekventa och därigenom framåtblickande – exemplet.

Prisen på vardera 75 000 (DKK) överräcktes under Nordiska rådets 30:e session i Helsingfors.

7.2. Litteraturpris 1983

Nordiska rådets litteraturpris för år 1983 tilldelas den danske författaren Peter Seeberg för hans prosaverk "Om fjorten dage" (1981). Bedömningskommittén motiverar sitt val enligt följande: "I detta har han på ett nyskapande sätt, med precisionens mästerskap, och genom ett spel med många tidsperspektiv, givit stilla mänskliga existenser en mytisk dimension".

Prissumman är 75 000 DKK.

TILLÄGG 1

Förteckning över presidiets skrivelser till Nordiska ministerrådet och de nordiska ländernas regeringar sedan februari 1982

Datum	Mottagare	Angående (bokstavsbezeichnung hänсыftar till utskotten som deltagit i behandling av ärendet)
1 februari	NMR	Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet (EU)
1 februari	NMR	Nordiskt samarbete om projektexport (EU)
3 februari	NMR (kultur- och undervisningsministrarna)	Undervisning beträffande byggnadsmiljöfrågor (KU)
3 februari	NMR	Sänkning av priset för Nordturistbiljetten under turiståret (TU)
8–9 februari	NMR samt Danmarks, Finlands, Islands och Sveriges regeringar	Frågor vid 30:e sessionen
10 februari	NMR	Preliminära dagordningar för sessionen
26 februari	NMR	Nordisk glasyrkesutbildning (EU)
11 mars	NMR	Förteckning över de vid Nordiska rådets 30:e session avskrivna rekommendationerna
6 april	NMR	Insjöfiske och fiskodling (EU)
27 april	NMR	Rekommendationer och yttranden vid Nordiska rådets 30:e session
17 maj	NMR	Förfrågan om fraktutjämning från Nordiska samrådet
2 juni	De nordiska ländernas regeringar	Sysselsättningssituationen i OECD-länderna (EU)
2 juni	Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, NMR, Färöarnas landsstyre, Ålands landskapsstyrelse och valda medlemmar och suppleanter i Nordiska rådet	Tidpunkt för 31:a sessionen

Datum	Mottagare	Angående (bokstavs-beteckning hänsyftar till utskotten som deltagit i behandling av ärendet)
23 augusti	NMR	Livsmedelsfrågor (SU)
23 augusti	NMR	Nordiska rådets rekommendation nr 24/1980/e angående glasindustrin i Norden (EU)
23 augusti	NMR	Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning NordREFO (EU)
15 september	NMR	Berättelser och meddelanden till Nordiska rådets 31:a session
19 november	NMR (samarbetsministrarna) (kultur- och undervisningsministrarna)	Anders Jahres medicinska pris (KU)
6 december	NMR	Nordiska rådets 31:a session
8 december	NMR	Foreningene Nordens Forbunds økonomiske situasjon
30 december	NMR	Fiskerifrågor (EU)

TILLÄGG 2

Utskottens och kommittéernas sammansättning och möten fr. o. m. konstituering vid 30:e sessionen den 1 mars 1982 i Helsingfors

1. Juridiska utskottet

1.1. Medlemmar

Danmark: Chr. Christensen (KrF), Hagen Hagensen (KF), Svend Jakobsen (S)

Finland: Ilkka Kanerva (Kok), Tellervo Koivisto (Sd), Asser Stenbäck (Sk1)

Island: Halldór Ásgrímsson (F)

Norge: Guttorm Hansen (A), Finn Kristensen (A), Jan P Syse (H)

Sverige: Lennart Andersson (s), Lars Werner (vpk), Håkan Winberg (m)

1.2. Ordförandeskap

Till utskottets ordförande valdes den 1 mars Svend Jakobsen, och till vice ordförande Halldór Ásgrímsson.

1.3. Förändringar under året:

- Den 5 oktober Ajo Aimo (Sdp) efter Koivisto
- Den 8 oktober Mogens Voigt (FP) efter Christensen
- Den 19 oktober Britt Mogård (m) efter Winberg

1.4. Möten i utskottet

- Den 1 mars i Helsingfors
- Den 29 juni–2 juli i Grønland
- Den 16 november i Mariehamn med justititeministrarna
- Den 16–17 november i Mariehamn
- Den 17–18 januari 1983 i Stockholm
- prel. den 20 februari 1983 i Oslo

2. Kulturutskottet

2.1. Medlemmar:

Danmark: Arne Melchior (CD), Erlendur Patursson (Tvfl), Robert Pedersen (S), Otto Steenholdt (Grønl.)

Finland: Sinikka Karhuvaara (Kok), Arvo Kempainen (Skdl), Eeva Kuuskoski-Vikatmaa (K), Arvo Salo (Sd)

Island: Eiður Guðnason (A)

Norge: Kirsti Grøndahl (A), Håkon Randal (H), Gunvor Schnitler (H), Reiulf Steen (A)

Sverige: Arne Gadd (s), Gunnel Jonäng (c), Sture Palm (s), Ingrid Sundberg (m)

2.2. Ordförandeskap:

Till utskottets ordförande valdes den 1 mars Eiður Guðnason och till vice ordförande Ingrid Sundberg.

2.3. Förändringar under året:

Den 8 oktober: René Brusvang (CD) efter Melchior

2.4. Möten i utskottet

- Den 1–5 mars i Helsingfors
- Den 24 maj i Mariehamn
- Den 26 augusti i Stockholm
- Den 18 oktober i Oslo
- Den 18 oktober i Oslo med kultur- och undervisningsministrarna
- Den 16–17 november i Mariehamn
- Den 14 december i Köpenhamn
- Den 20–21 januari 1983 i Stockholm
- Prel. den 20 februari 1983 i Oslo

2.5. *Möten i arbetsgrupper m. m.*

Den 14 juni i Köpenhamn
Den 9 augusti i Köpenhamn
Den 14 december i Köpenhamn
Den 4 januari 1983 i Köpenhamn

3. **Social- och miljöutskottet**

3.1. *Medlemmar:*

Danmark: Margrete Auken (SF), Børge Halvgaard (F), Bernhardt Tastesen (S)

Finland: Heikki Järvenpää (Kok), Bror Lillqvist (Sd), Sten Söderström (Skdl)

Island: Sverrir Hermannsson (Sj)

Norge: Margit Hansen-Krone (H), Asbjørn Haugstvedt (Kr.F), Astrid Murberg Martinsen (A)

Sverige: Rune Gustavsson (c), Karl Erik Häll (s), Grethe Lundblad (s)

3.2. *Ordförandeskap:*

Till utskottets ordförande valdes den 1 mars Asbjørn Haugstvedt och till vice ordförande Bror Lillqvist

3.3. *Förändringar under året:*

Den 26 maj: Karl Erik Häll (s) efter Håvik

Den 19 oktober: Tyra Johansson (s) efter Häll

3.4. *Möten i utskottet:*

Den 1–5 mars i Helsingfors

Den 24–25 maj i Växjö

Den 1–4 augusti i Sørkjos [Troms]

Den 16–17 november i Mariehamn

Den 14–15 december i Köpenhamn

Den 20–21 januari 1983 i Stockholm

3.5. *Möten i arbetsgrupper m. m.*

Den 15 oktober i Stockholm (miljövårdsfrågor)

Den 26 oktober i Stockholm (nordiskt medborgarskap)

Den 29 oktober i Köpenhamn (miljövårdsfrågor)

Den 30 november i Oslo (nordiskt medborgarskap)

Den 14 december i Köpenhamn (nordiskt medborgarskap)

Den 10 januari 1983 i Köpenhamn (arbetstidsfrågor)

Den 19 januari 1983 i Stockholm (arbetstidsfrågor)

Den 21 januari 1983 i Stockholm (nordiskt medborgarskap)

4. Trafikutskottet

4.1. Medlemmar:

Danmark: Henning Christophersen (V), Inge Fischer Møller (S), Ole Henriksen (SF)

Finland: Olof Jansson (ÅS), Sakari Knuuttila (Sd), Petter Savola (K)

Island: Stefan Jónsson (Ab)

Norge: Bjarne Mørk Eidem (A), Ambjørg Sælthun (Sp), Petter Thomasen (H)

Sverige: Essen Lindahl (s), Per Pettersson (m), Rolf Sellgren (fp)

4.2. Ordförandeskap:

Till utskottets ordförande valdes den 1 mars Petter Savola och till vice ordförande Bjarne Mørk Eidem

4.3. Förändringar under året:

Den 8 oktober Egon Jensen (s) efter Fischer Møller

Den 8 oktober Peder Sønderby (V) efter Christophersen

Den 19 oktober Karl Erik Häll (s) efter Lindahl

Den 28 oktober Bengt Wiklund (s) efter Sellgren

4.4. Möten i utskottet:

Den 1 mars i Helsingfors

Den 26 april i Reykjavik

Den 28–29 juni i Jyväskylä, Kuopio

Den 16 november i Mariehamn

Den 16 november i Mariehamn med trafikministrarna

Den 20–21 januari 1983 i Stockholm

4.5. Möten i arbetsgrupper m. m.

Den 25 oktober i Stockholm

Den 16 november i Mariehamn

Den 10 januari i Helsingfors

5. Ekonomiska utskottet

5.1. Medlemmar:

Danmark: Knud Enggaard (V), Knud Heinesen (S), Niels Helveg Petersen (RV), Ib Stetter (KF), Jógvan Sundstein (Fkfl)

Finland: Ilkka-Christian Björklund (Skdl), Elsi Hetemäki-Olander (Kok), Erkkki Liikanen (Sd), Hannele Pokka (K), Henrik Westerlund (Sfp)

Island: Sverrir Hermannsson (Sj), Páll Pétursson (F)

Gro Harlem Brundtland (A), Johan J. Jakobsen (Sp)

Sverige: Allan Hernelius (m), Paul Jansson (s), Bertil Jonasson (c), Svante Lundkvist (s), Gabriel Romanus (fp)

5.2. *Ordförandeskap:*

Till utskottets ordförande valdes den 1 mars Svante Lundkvist och till vice ordförande Ivar Hansen. Efter att Svante Lundkvist lämnat utskottet valdes Gunnar Nilsson till ordförande den 16 november.

5.3. *Förändringar under året:*

Den 8 oktober Ivar Hansen (V) efter Enggaard

Den 8 oktober Karen Thurøe Hansen (KF) och Anker Jørgensen (S) efter henholdsvis Stetter och Heinesen

Den 19 oktober Ulf Adelson (m), efter Hernelius, Gunnar Nilsson (s), efter Lundkvist, Karin Söder (c) efter Johansson, Ola Ullsten (fp) efter Romanus

Den 22 oktober Mikko Ekorre (Skdl) efter Björklund

Den 22 oktober Terhi Nieminen-Mäkynen (K/Lkp) efter Pokka

Den 9 november Lone Dybkjær (RV) efter Petersen

5.4. *Möten i utskottet:*

Den 1–3 mars i Helsingfors

Den 11 maj i Oslo

Den 9–10 augusti i Esbjerg

Den 16 november i Mariehamn

Den 10 december i Oslo

Den 10 december i Oslo med finansministrarna

Den 20–21 januari 1983 i Stockholm

Prel. den 11 februari i Köpenhamn

5.5. *Möten i arbetsgrupper m. m.*

Den 27 september i Stockholm

6. Informationskommittén

6.1. *Plenarförsamlingen valde den 1 mars till medlemmar i infomationskommittén:*

Danmark: Hagen Hagensen (KF) och Robert Pedersen (S)

Finland: Ilkka-Christian Björklund (Skdl), och Eeva Kuuskoski-Vikattmaa (K)

Island: Eiður Guðnason (A) och Stefán Jónsson (Ab)

Norge: Håkon Randal (H) och Reulf Steen (A)

Sverige: Rune Gustavsson (c) och Sture Palm (s)

6.2. *Ordförandeskap:*

Kommittén valde den 3 mars Ilkka-Christian Björklund till ordförande och Rune Gustavsson till vice ordförande. Efter att Björklund lämnat delegationen har vice ordföranden verkat som fungerande ordförande, och Robert Pedersen som vice ordförande.

6.3. Följande förändringar har inträffat under året:

Den 22 oktober Mikko Ekorre efter Björklund

6.4. Möten:

Den 3 mars i Helsingfors

Den 11–13 augusti i Tönder/Esbjerg

Den 9 november i Åbo

Den 10 november i Åbo med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna)

6.5. Sminarier

Den 29–31 augusti på Hanaholmen i Esbo "Kulturtidskrifter i Norden – Norden i kulturtidskrifter"

Den 20–22 oktober i Stavanger "Fem länder och en arbetsmarknad"

Den 17–19 november i Mariehamn "Debatt och förnyelse i nordiskt samarbete"

7. Budgetkommittén

7.1. Medlemmar:

Plenarförsamlingen valde den 1 mars följande medlemmar till budgetkommittén: Juridiska utskottet: Svend Jakobsen, Danmark och Håkan Winberg, Sverige. Kulturutskottet: Eiður Guðnason, Island och Niels Bollman, Danmark. Social- och miljöutskottet: Asbjørn Haugstvedt, Norge och Bror Lillqvist, Finland. Trafikutskottet: Petter Savola, Finland och Bjarne Mørk Eidem, Norge. Ekonomiska utskottet: Svante Lundkvist, Sverige och Páll Pétursson, Island

7.2. Ordförandeskap:

Kommittén valde den 3 mars Asbjørn Haugstvedt till ordförande och Svend Jakobsen till vice ordförande.

7.3. Följande förändringar har inträffat under året:

Den 9 mars Arne Melchior efter Bollman

Den 8 oktober René Brusvang efter Melchior

Den 20 oktober Gunnar Nilsson efter Lundkvist och Britt Mogård efter Winberg

7.4. Möten:

Den 3 mars i Helsingfors

Den 11 mars i Stockholm

Den 24 mars i Oslo med Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna)

Den 2 juni i Stockholm

Den 9 juni i Köpenhamn med Nordiska ministerrådet (samarbetsministerrarna)

Den 17 november i Mariehamn

Den 29 november i Oslo

Den 30 november i Oslo med Nordiska ministerrådet (samarbetsministerrarna)

Den 20 januari 1983 i Stockholm

TILLÄGG 3

Budget för 1983 samt preliminär budget för 1984 (belopp i tusental svenska kronor)

	Budget 1982	Utfall 1982	Budget 1983	Preliminär Budget 1984
<i>Kostnader</i>				
A. Löner och arvoden	4 741	4 557	5 576	6 290
B. Förvaltningskostnader	1 258	1 283	1 585	1 711
C. Lokalkostnader	680	672	790	1 100
D. Resekostnader	650	963	785	870
E. Information	2 500	2 213	2 900	3 249
F. Till presidiets förfogande	400	321	970	616
G. Rådets tryck	3 530	2 491	3 460	4 000
	<u>13 759</u>	<u>12 500</u>	<u>16 066</u>	<u>17 836</u>
<i>Intäkter</i>				
H. Interna avgiftssystemet	1 050	1 046	1 150	1 300
I. Rådets tryck m. m.	1 450	1 070	1 400	1 500
	<u>2 500</u>	<u>2 116</u>	<u>2 550</u>	<u>2 800</u>
Medelsreserv	—	—	—	700
Summa	11 259	10 384	13 516	15 736
Medelsreserv för inf. kampanj	—	—	—	1 200
Total summa	11 259	10 384	13 516	16 936

*TILLÄGG 4***Förteckning över befattningar vid Nordiska rådets presidiesekretariat per 1 januari 1983***Presidiesekretariatet*

Presidiesekreterare
Stf. presidiesekreterare (2)
Informationschef
Redaktör
Informationssekreterare
Kamrer
Byråsekreterare (2)
Byråassistent
Assistent (7)
Expeditionsföreståndare
Expeditionsassistent (2)
Lokalvårdare

Utskottssekretariaten

Juridiska utskottet (50%)
Kulturutskottet
Social- och miljöutskottet
Trafikutskottet
Ekonomiska utskottet

Utskottssekreterare (4 1/2)

TILLÄGG 5

**Utredning om
organisation och arbetsformer
för
Nordiska rådets presidiesekretariat**

Företagen av Nordiska rådets
sekreterarkollegium

Till Nordiska rådets presidium

Nordiska rådets sekreterarkollegium, som på uppdrag av Nordiska rådets presidium företagit en utredning om organisation och arbetsformer för Nordiska rådets presidiesekretariat, får härmed vördsamt överlämna närslutna betänkande över sagda utredning.

Stockholm den 19 januari 1983

*Axel Gormsen
Friðjón Sigurðson
Christer Jacobson*

*Håkan Branders
Gudvin Läder Ve
Ilkka-Christian Björklund
iDag Lindberg*

Innehållsförteckning

<i>Sammanfattning</i>	2834
<i>1. Mandatet</i>	2840
a. <i>Precisering av mandatet</i>	2840
b. <i>Under utredningens gång tillkomna faktorer</i>	2841
c. <i>Utredningens gång</i>	2843
<i>2. Nordiska rådets sekretariatsorganisation</i>	2844
a. <i>De nationella sekretariaten</i>	2844
b. <i>Sekreterarkollegiet</i>	2846
c. <i>Utskottssekretariaten</i>	2847
d. <i>Presidiesekretariatet</i>	2849
<i>3. Arbetsuppgifter för Nordiska rådets sekretariat</i>	2852
a. <i>Gällande arbetsordningar och jämställbara dokument som reglerar Nordiska rådets sekretariatsorganisation</i>	2853
a.1 <i>Helsingforsavtalet</i>	2853
a.2 <i>Nordiska rådets arbetsordning</i>	2853
a.3 <i>Arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat</i>	2855
a.4 <i>Avtal som rör presidiesekretariatets rättsliga ställning och den gemensamt anställda personalens löne- och anställningsvillkor</i>	2857
b. <i>Nordiska rådets sekretariatsfunktioner – beskrivning och faktisk uppgiftsfördelning</i>	2859
b.1 <i>Behandlingen av sakerna i rådet</i>	2859
b.2 <i>Budget- och kontrollfunktionen</i>	2861
b.3 <i>Hänvändelser till rådet</i>	2862
b.4 <i>Möten och konferenser</i>	2863
b.5 <i>Informationsverksamheten</i>	2865
b.6 <i>Produktion och distribution av trycksaker och informationsmaterial</i>	2866
b.7 <i>Administrativa förhållanden och budgetfrågor</i>	2869
c. <i>Eventuella förändringar i fråga om arbetsuppgifterna för Nordiska rådets sekretariat och i fördelningen av dessa</i>	2872
<i>4. Organisatoriska förändringar – diskussion och förslag</i>	2874
a. <i>Presidiesekretariatet</i>	2874
b. <i>Utskottssekretariaten</i>	2879
c. <i>Sekreterarkollegiet</i>	2881
<i>5. Övriga frågor</i>	2882
<i>Bilaga 1: PM om en genomgång af Nordisk Rads præsudiesekretariats organisation og arbejdsformer (daterat den 5 november 1980)</i>	2884

Bilaga 2: Sammanfattning av intervjuer med Nordiska rådets sekretariatspersonal	2885
Bilaga 3: Organisationsschema för Nordiska rådets presidiesekretariat (läget den 31 december 1982)	2890
Bilaga 4: Provisorisk instruktion rörande ansvarsfördelningen mellan presidiet, sekreterarkollegiet och presidiesekreteraren (fastställd den 2–3 juli 1971 och annullerad den 19 november 1972)	2891
Bilaga 5: Arbetsordning för Nordiska rådets sekretariat (fastställd den 19 november 1972 och ändrad den 14 januari 1974) ..	2892
Bilaga 6: Riktlinjer för behandling av skrivelser riktade till Nordiska rådet (fastställda den 14 november 1982)	2898
Bilaga 7: Utdrag ur sekreterarkollegiets protokoll från möte den 3–4 december 1979, innehållande riktlinjer för presidiesekreterarens beslut om personalens resor inom Norden	2899

Sammanfattning

Sammanfattningen upptar en kortfattad sammanställning av de konklusioner och förslag som sekreterarkollegiet framlägger i utredningen. För varje särskild punkt anges inom parentes hänvisning till den eller de sidor i själva utredningstexten, där dessa konklusioner eller förslag motiveras.

Inledningsvis vill kollegiet framhålla, att de förslag utredningen innehåller inte är av genomgripande natur. Detta bör ses som ett uttryck för kollegiets uppfattning, att Nordiska rådets sekretariatsorganisation i det stora hela fungerar väl, ja anmärkningsvärt väl med hänsyn till att denna organisation består av ett betydande antal olika komponenter, vilka verkar i olika länder och betjänar en internationell organisation vars verksamhet i grunden måste baseras på consensus-principen. Denna uppfattning bekräftas av resultaten av den intervjuundersökning med Nordiska rådets sekretariatspersonal, som kollegiet under år 1982 lätit föranstalta (*Bilaga 2*).

Den ursprungligen avsedda fristen för färdigställandet av utredningen har icke kunnat hållas. Detta har huvudsakligen två orsaker. Dels har sekreterarkollegiet ansett sig böra beakta ett flertal andra utredningar som färdigställs eller initierats under den tid kollegiets egen utredning pågätt. Vidare har sekreterarkollegiet funnit det ofrankomligt att utvidga utredningen till att omfatta inte endast presidiesekretariatets organisation och arbetsformer, utan att i den samma även inbegripa de övriga gemensamma sekretariatskomponenterna, dvs. utskottssekretariaten och sekreterarkollegiet, ävensom att också beröra de nationella sekretariatens verksamhet, i den mån denna direkt omfattar gemensamma sekretariatsuppgifter eller förutsätter samverkan med de gemensamma sekretariatskomponenterna.

Beräffande de *organisatoriska* förhållandena inom Nordiska rådets sek-

retariat finner utredningen, att det inte finns skäl att vidtaga några ändringar av genomgripande natur, men att ett klarläggande av ansvarsfördelningen på vissa punkter bör ske.

När det gäller *sekreterarkollegiets* ställning och uppgifter inom sekretariatsorganisationen vill utredningen framhålla följande: Särskild uppmärksamhet bör ägnas åt att effektivisera sekreterarkollegiet och att bättre än hittills utnyttja de möjligheter till koordinering och överblick detta organ erbjuder. Sekreterarkollegiet är inom rådsorganisationen det enda organet med representanter för både de nationella och gemensamma sekretariatsenheterna och har därmed särskilda förutsättningar att utföra koordinerande funktioner och ha överblick över hela sekretariatsorganisationen. Ökad fasthet inom denna bör kunna åstadkommas genom att skapa regelbundna mötesrutiner för sekreterarkollegiet med normalt ett endagsmöte per månad och förbättra beredningen av ärendena för mötena och utveckla beslutsfattandet vid dessa. Ordförandeskapet i kollegiet skall i tur och ordning innehas av generalsekretararen i det land som har presidentposten i rådet. Presidiesekretariatet handhar sekretariatsfunktionerna för kollegiet (s. 2847, 2881–82).

Utredningen finner att *utskottssekretariatens* arbetsuppgifter och kompetensområde är väl avgränsade i förhållande till övriga sekretariatskomponenter och att det sålunda inte finns skäl att överväga några förändringar i dessa avseenden (s. 2880). Däremot bör den beskrivning av utskottssekretariatens arbetsuppgifter som ingår i den nu gällande arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat ändras så att den motsvarar de sedan länge rådande verkliga förhållandena (s. 2879–2880). Utskottssekretariatets behov av ökad personal på handläggarnivå bör upptas till diskussion inom berörda politiska organ i rådet (s. 2880). När det gäller placeringen av de utskottssekretariat som för närvarande inte är knutna till presidiesekretariatet har delade meningar yppat sig inom utredningen. Majoritetens ståndpunkt i denna fråga är följande: Heltidsanställda utskottssekreterare bör vara placerade vid presidiesekretariatet. Juridiska utskottet värderar självt sitt behov av sekreterarhjälp. Så snart utskottet anser, att personalbehovet är större än en halvtidstjänst bör utskottssekreteraren i juridiska utskottet överflyttas till presidiesekretariatet i heltidsbefattning. Kulturutskottets sekretariat bör placeras vid presidiesekretariatet så snart den nuvarande tjänsteinnehavarens anställning upphör. Eftersom en överflyttning av juridiska utskottets och kulturutskottets sekretariat till presidiesekretariatet påverkar arbetsförhållandena vid respektive det danska och finländska nationella sekretariatet bör överflyttningen ske i samförstånd med respektive delegation (s. 2881).

Den danske representanten i utredningen har i denna fråga en avvikande mening. Enligt hans mening borde utredningens ståndpunkt ha blivit följande:

''Utredningen mener, at mange praktiske og administrative grunde talar for, ad udvalgssekretererne placeres i præsudiesekretariatet.

Utredningen vil derfor foreslå, at spørgsmålet om placeringen af sekretærene i juridisk udvalg og kulturudvalget tages op til overvejelse såvel i det pågældende udvalg som i den pågældende delegation, hver gang en ny situation foreligger. Spørgsmålet bør således tages op ved ændringer i arbejdets omfang, ved ophør af den pågældende sekretærs ansættelse og ved den rotation af formandsposterne, der var enighed om på præsidie-møde den 12. februar 1982." (s. 2881).

Når det gælder *presidiesekretariatets* organisation har utredningen intaget den principiella ståndpunkten att den fördelning av de fyra högsta tjänsterna inom presidiesekretariatet på de fyra största länderna i Norden, som har varit rådande sedan sekretariatets upprättande och som alltså fortbestår, i framtiden icke strikt behöver upprätthållas (s. 2877–78). Mot bakgrund av att tanken på nationell balans inom presidiesekretariatets högsta ledning alltså har starkt fotfäste inom de politiska organ som är närmast berörda, dvs. presidet och delegationerna i rådet, har utredningen dock dragit den slutsatsen att någon ändring i detta avseende inte bör föreslås i dagens läge (s. 2876, 2877).

Även om utredningen icke har föreslagit några organisatoriska åtgärder i syfte att avlägsna den "topptunga" konstruktionen av presidiesekretariatet menar utredningen dock att de tre tjänstemännen på det näst högsta planet bör ges mera explicit handläggande arbetsuppgifter, utan att dessa tjänsters formella status ändras. Utredningen menar att fördelningen av dessa arbetsuppgifter bör verkställas av presidiesekreteraren i överensstämmelse med den gällande arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat (s. 2876).

Utredningen anser att den svaghet i den interna organisationen inom presidiesekretariatet, som består i att bestämmelser om ställföreträdare för sekretariatets chef vid dennes frånvaro ej har funnits, kan lösas så att den ställföreträdande presidiesekreteraren, som vid varje särskild tidpunkt har den längsta ancienniteten, automatiskt tilldelas denna uppgift (s. 2874).

Utredningen anser att presidiesekretariatet internt bör se över arbetsrutinerna i syfte att åstadkomma önskvärd enhetlighet och fasthet. Detta kan ske så att en av de ledande tjänstemännen bör åläggas ett särskilt ansvar för den administrativa praxisen både internt och externt (s. 2875).

Ett problem i den hittillsvarande organisationen, som kommit fram under den intervjuundersökning som genomförts med sekretariatspersonalen, har varit avsaknaden av en konsekvent och tillräckligt genomtänkt personalpolitik. Utredningens slutsats är att en tjänsteman vid sekretariatet, lämpligen en av de bägge ställföreträdande presidiesekreterarna, bör ha som en av sina centrala uppgifter att handha personalfrågorna inom sekretariatet (s. 2875).

Utredningen har funnit att presidiesekretariatets karaktär av nordisk institution, dess nordiska profil, bör stärkas. Utredningen drar i detta hänseende tre konklusioner. För det första bör bättre nationell balans när det gäller personalens sammansättning totalt sett åstadkommas. Utred-

ningen föreslår ej omedelbara åtgärder i detta syfte, utan anser att en jämnare nationell fördelning successivt bör kunna åstadkommas vid tillsättandet av nya tjänsteinnehavare (s. 2878). För det andra bör presidiesekretariatet städse förfoga över personal, som är bevandrad i förvaltningstraditionerna i de olika länderna, detta icke minst med tanke på kontakterna med ministerrådets organ (s. 2878). För det tredje anser utredningen att presidiesekretariatets bindning till svenska regelverk, t. ex. när det gäller personalens löne- och anställningsvillkor, bör lösas upp, m. a. o. att sekretariatets nordiska status bör stärkas. Skillnaderna i förhållande till de bägge ministerrådssekretariaten kan därigenom minskas. Utredningen hänvisar i detta sammanhang till kanslichef Christer Jacobsons utredning om personalens löne- och anställningsvillkor av år 1978 (s. 2879).

Utredningen anser att de tidigare brukliga s. k. *utvidgade sekreterarmötena* med deltagande av utskottssekreterarna och representanter för presidiesekretariatet och de nationella sekretariaten bör kunna arrangeras även i framtiden då behov föreligger (s. 2847).

Den ökade partipolitiska aktiviteten inom Nordiska rådet och tillkomsten av samnordiska sekretariat för partigrupperingarna i rådet har lett till ett redan klart påvisbart behov av *kontakt mellan Nordiska rådets sekretariat och partigruppernas sekretariat*.

Utredningen finner att dessa kontakter bör utbyggas och formaliseras, lämpligen så, att presidiesekretariatet svarar för kontakterna till de samnordiska partigruppssekretariaten och de nationella sekretariaten för kontakterna till partigruppskanslierna i de nationella parlamenten. I det sistnämnda fallet kan de riktlinjer som norska delegationen fastställt för det norska rådssekretariatets kontakter med partigruppssekretariaten i storringet vara vägledande (s. 2873–74).

Arbetsfördelningen mellan de olika komponenterna i Nordiska rådets sekretariatsorganisation är i det stora hela tämligen väl genomförd. Oklarhet och därav följande friktioner har dock förekommit på vissa områden, framför allt när det gäller informationsverksamheten, distributionen av trycksaker och arrangemang av seminarier.

När det gäller *informationsverksamheten* har svårigheterna sin bakgrund dels i att någon klar gränsdragning mellan gemensamma och nationella informationsuppgifter inte har företagits. Vidare kompliceras läget av att en del av informationsverksamheten, de s. k. generella informationsuppgifterna utförs i samarbete med de båda ministerrådssekretariaten. Även de gällande stadgandena i arbetsordningarna för Nordiska rådet och för sekretariatet är i viss mån motstridiga när det gäller ansvarsfördelningen just för informationsverksamhetens del. Utredningen menar att en avklaring bör ske i detta avseende (s. 2865–66).

När det gäller *distribution och försäljning* av trycksaker har en omläggning ägt rum under de senaste åren. Genomförandet har dock lett till betydande praktiska svårigheter, som endast delvis är lösta. Utredningen anser att dessa problem bör lösas genom överläggningar mellan berörda

sekretariatskomponenter med sikte på att åstadkomma så rationella arbetsmetoder som möjligt (s. 2866–69).

I fråga om *arrangemang av informations- och utskottsseminarier* anser utredningen, att en permanent ordning för arbetsfördelningen bör fås till stånd, eventuellt genom beslut av presidiet (s. 2864).

Särskild vikt bör enligt utredningens uppfattning läggas vid att den *interna informationen* mellan och inom de olika sekretariatskomponenterna är så fullständig och smidig som möjligt. Många av de friktioner som förekommit när det gäller arbetsfördelningen mellan de olika sekretariatskomponenterna har haft sin orsak just i bristande information om vidtagna åtgärder eller motiveringen för dessa. Utredningen vill föreslå två konkreta förbättringar i detta avseende. Den ena är att presidiesekretariatet som huvudregel alltid skulle sända kopior av sin korrespondens till de nationella sekretariaten och utskottssekretariaten, i likhet med den praxis som dessa å sin sida tillämpar. Den andra är att protokoll från möten mellan presidiesekreteraren och cheferna för ministerrådets bägge sekretariat (de s. k. sekretariatschefsmötena) automatiskt skulle distribueras inom Nordiska rådets sekretariat (s. 2869–70).

En brist i planeringen av Nordiska rådets gemensamma budget är att detaljerade kostnadskalkyler för många verksamheter saknas i det skede då budgeten uppgörs. Detta gäller bl. a. seminarierna, både informationsseminarierna och utskottsseminarierna. Utredningen menar att man i framtiden vid budgetberedningen bör eftersträva mera detaljerade kostnadskalkyler och mera rationell planering. En sådan effektiviserad planering bör dock fortfarande tillåta utrymme för politiska beslut med budgetkonsekvenser, som presidiet kan önska fatta under pågående budgetår. Detta innebär att anslaget på budgeten till presidiets disposition bör bibehållas i tillräckligt omfattning. I praktiken har presidiets dispositionsmedel under ett antal år till betydande del varit bundna i förväg för olika ändamål. Detta förhållande bör enligt utredningens uppfattning ändras, så att dispositionsmedlen faktiskt står till presidiets fria förfogande (s. 2870–71).

Utredningen anser att den fortlöpande informationen till sekreterarkollegiet och presidiet om det aktuella läget när det gäller användningen av de medel som anslagits på den gemensamma budgeten bör kunna effektiviseras. Utredningen föreslår att presidiesekretariatet ges i uppdrag att fortlöpande, förslagsvis två eller fyra gånger per år, utarbeta mellanbokslut, varigenom presidiet bereds möjlighet att under loppet av pågående budgetår värdera det aktuella läget när det gäller användningen av de på den gemensamma budgeten anslagna medlen (s. 2871).

Revisionen av räkenskaperna för Nordiska rådets gemensamma budget handhas enligt särskilt avtal av svenska riksgäldskontoret. Samarbetet i revisionsfrågorna mellan riksgäldskontoret och presidiesekretariatet har lämnat mycket övrigt att önska. De principier som följs av svenska riksgäldskontoret vid revisionen av räkenskaperna har flera gånger varit föremål för diskussion inom sekreterarkollegiet. Det är utredningens uppfatt-

ning att dessa principer bör omvärderas. Utredningen menar att revisionen bör utföras på liknande sätt som revisionen av de nationella parlamentens räkenskaper, dvs. att tonvikten ej i lika hög grad som nu är fallet skall ligga på förvaltningsrevision (s. 2871–72).

Mot bakgrund av att personalens löne- och anställningsförhållanden nyligen utretts i särskild ordning har utredningen ej gjort dessa frågor till föremål för en grundligare analys i den nu föreliggande utredningen. Utredningen önskar dock peka på några frågor med anknytning till *personalens anställnings- och arbetsförhållanden*.

Avtalet om Nordiska ministerrådets sekretariat och deras rättsliga ställning av den 12 april 1973 utsträcktes genom ett tilläggsprotokoll av den 15 maj 1973 till att gälla även Nordiska rådets presidiesekretariat. En principiell svaghet i detta protokoll är att den *gemensamt anställda sekretariatspersonal* vid Nordiska rådet, som *inte har varit eller är placerad vid presidiesekretariatet*, ej nämns i protokollet. Även om de individuella anställningskontrakten för denna personal, som framför allt omfattar tidigare och nuvarande utskottssekreterare, sannolikt i de flesta fall innehåller stipulationer som överensstämmer med det allmänna avtalets bestämmelser, kan tolkningssvårigheter i framtiden uppstå när det gäller dessa personers möjligheter att tillgodoräkna sig sin tjänstgöring vid Nordiska rådet vid fastställandet av pensions- och andra förmåner vid anställning hos andra arbetsgivare. Enligt utredningens mening finns det skäl att överväga en komplettering av protokollet på denna punkt (s. 2858).

När det gäller utformningen av de *individuella anställningskontrakten* har praxis varierat under årens lopp. Enligt utredningens mening är det skäl att i detta avseende åstadkomma önskvärd enhetlighet och överensstämmelse med vad som generellt gjorts gällande för sekretariatspersonalens rättsliga ställning och arbetsuppgifter (s. 2858).

En brist som allmänt påtalades av sekretariatens personal vid den intervjuundersökning som utredningen låtit verkställa, var avsaknaden av ett fast system för *inskolning* och *handledning* av nyanställd personal, både vid presidiesekretariatet och vid utskottssekretariaten. Utredningen anser att detta problem bör ägnas allvarlig uppmärksamhet i framtiden. Flera möjligheter att lösa problemet föreligger. Dessa redovisas på s. 2883 i utredningen.

En besläktad fråga utgör behovet av *fortbildning* för personalen i dess helhet. Även denna fråga uppmärksammades av många av de intervjuade bland personalen. Den har aktualitet inte endast för den gemensamt anställda personalen, utan även för de anställda vid de nationella sekretariaten. Förslag om bl. a. utbytestjänstgöring framfördes. Utredningen anser att även denna fråga i framtiden bör ges ökad uppmärksamhet (s. 2883).

När det gäller *rekryteringen* av gemensamt anställd personal finner utredningen anledning påpeka, att en fast ordning när det gäller utlysning av lediga tjänster (annonsernas utformning, beskrivningen av arbetsuppgifterna, frågan om i vilket eller vilka länder tjänsterna utannonseras m. m.)

bör åstadkommas. Även formerna för anställningsproceduren (intervjuer, beslutsgång) bör ses över. Fasta regler i detta avseende bör kunna tillskapas genom beslut av presidiet (s. 2883).

1. Mandatet

Dåvarande presidenten i Nordiska rådet Matthías Á. Mathiesen tog vid presidiets möte den 29 september 1980 upp tanken på att företa en genomgång av presidiesekretariatets organisation och arbetsformer.

Mathiesen återkom till tanken i ett brev till sina kolleger i presidiet den 5 november 1980. Till detta brev hade fogats en promemoria (*Bilaga 1*), vari Mathiesen utvecklade vissa synpunkter på vad en av sekreterarkollegiet företagen utredning av presidiesekretariatets organisation och arbetsformer lämpligen skulle ha som målsättning, hur den borde avgränsas samt vilken arbetsmetod som skulle användas.

Vid sitt möte den 27 november 1980 behandlade presidiet ånyo den av Mathiesen väckta frågan och *beslöt* (§ 14) uppdra åt sekreterarkollegiet

”att företa en analys av presidiesekretariatets arbetsformer och organisation mot bakgrund av de senaste tio årens erfarenheter och framkomma med eventuella förslag till ändringar före presidiets sommarmöte 1981”.

a. *Precisering av mandatet*

Med hänsyn till annat pågående utredningsarbete och på grundval av egna allmänna bedömningar har sekreterarkollegiet företagit vissa preciseringar av det i presidiets beslut fastställda uppdraget. Presidiesekretariatet utgör en integrerande del av en större organisatorisk helhet, det som i Nordiska rådets stadga och arbetsordning går under benämningen Nordiska rådets *sekretariat*. I denna helhet ingår följande andra komponenter: serketerarkollegiet, de fem utskottssekretariaten och de fem nationella sekretariaten. Utredningen har ansett det ändamålsenligt och ofrånkomligt att i sin analys inrycka även dessa övriga komponenter i Nordiska rådets sekretariatsorganisation, i den utsträckning dessas funktioner kan inverka på presidiesekretariatets organisation och arbetsformer. Detta synsätt framträdde f. ö. redan i den av Matthías Á. Mathiesen uppgjorda promemorian av den 5 november 1980.

I praktiken innebär detta att utskottsekretariatens arbetsformer och organisation i stor utsträckning har kommit att inbegripas i utredningen. Även sekreterarkollegiet, vars verksamhet i de flesta avseenden är intimt förknippad med presidiesekretariatets, har involverats i utredningen. De nationella sekretariaten, vilkas konstitutionella ställning som nationella myndigheter avviker från de övriga sekretariatskomponenternas, har tagits med i bedömningarna i den mån deras verksamhet eller organisation direkt medför samarbete med det gemensamma sekretariatets.

Sekreterarkollegiet har även, i samstämmighet med Mathiesens ovan återopade promemoria, i sina överväganden beaktat de uppgifter som Nordiska rådets presidiesekretariat (och övriga komponenter i Nordiska rådets sekretariat) tillvaratar i samarbete med Nordiska ministerrådets organ och andra utomstående. Då de i detta sammanhang aktuella frågeställningarna även delvis är föremål för utredning i annat sammanhang har de dock inte i denna utredning blivit föremål för mera ingående behandling.

Sekreterarkollegiet har icke berört frågan om de vid det gemensamma sekretariatet anställdas (presidiesekretariatet jämte utskottssekreterarna) löne- och anställningsvillkor annat än den utsträckning dessa villkor kan ha inverkan på organisation och arbetsformer. Bakgrunden till detta är att en särskild utredning hösten 1978 på uppdrag av presidiet verkställdes av kanslichef Christer Jacobson rörande löne- och anställningsvillkor samt därtill hörande organisationsfrågor. På grundval av denna utredning har presidiet uppdragit åt det nordiska löne- och personalutskottet, vilket består av representanter för de nordiska ländernas lönemyndigheter, att fungera som rådgivande organ för presidiet när det gäller löne- och anställningsvillkor vid presidiesekretariatet. Detta utskott, som även handhar liknande uppgifter för Nordiska ministerrådets del, arbetar enligt mandat som fastställdes gemensamt av Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och Nordiska rådets presidium den 13 juni 1979.

Sekreterarkollegiet har dock ansett sig oförhindrat att anlägga allmänna synpunkter på presidiesekretariatets och utskottssekretariatens löne- och anställningsförhållanden.

b. Under utredningens gång tillkomna faktorer

Under den tid utredningen har pågått har vissa frågor som tangerar utredningens område kommit i ett nytt läge. Sekreterarkollegiet har strävat efter att i den mån det blivit aktuellt beakta dessa faktiska förändringar i den fortsatta framställningen.

Löne- och personalutskottet har i december 1981 färdigställt en utredning om de vid de gemensamma nordiska organen anställdas löne- och anställningsvillkor.

En intern utredning, som dock i vissa avseenden har relevans för sekreterarkollegiets analys av presidiesekretariatets organisation och arbetsformer, är den utredning beträffande vissa *personalfrågor m. m vid Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete*, som Ämbetsmannakommittén för nordiskt kulturellt samarbete i november 1980 uppdrog åt departementschef Jan Stiernstedt att utföra och vilken denne slutförde den 12 februari 1981.

Nordiska rådets allmänna roll vid behandlingen av ministerrådets budgetter har även gått in i ett nytt skede. Ett initiativ från Nordiska rådets budgetkommitté vid det gemensamma mötet med samarbetsministrarna den 8 december 1981 ledde till tillsättandet av en för Nordiska rådets och Nordiska ministerrådets sekretariat gemensam *arbetsgrupp för budgetpro-*

cedurer. Denna arbeidsgrupps arbete slutfördes i april 1982. Sedermera har Nordiska rådets presidium och Nordiska ministerrådet på basen av ett av arbeidsgruppens løsningsforslag beslutat att försøksvis gjennomföra en omlegging av budgetsamarbetsproceduren. Den nye proceduren togs i bruk redan høsten 1982 og avser i første hand den allmønne samarbeidsbudgerten. Kultur- og undervisningsministrarna og kulturutskottet har dock vid ett gemensamt møte den 18 oktober 1982 overenskommit om vissa förändringar i proceduren för dessa organs gemensamma behandling av den nordiska kulturbudgeten, som en direkt följd av motsvarande omlegging på den allmønne sektorn.

Under den tid utredningen pågatt har kommittén för utredning av de sjølvstyrande områdenas representation i Nordiska rådet, den s. k. *Petrikommittén*, slutført sitt oppdrag i september 1982. De av Petrikommittén foreslagna ændringarna i Nordiska rådets organisation kommer givetvis att i framtiden få konsekvenser även for Nordiska rådets sekretariatsorganisation. Vilka dessa konsekvenser kommer att bli är i skrivande stund vanskeliglytt att forutse, eftersom definitivt politisklytt avgörande i frågan ännu ej träffats. Några genomgripande förändringar torde inte vara att vønta når det gæller sekretariatsorganisationen. Dæremot är det lätt att forutse att de sammanlagda arbeidsoppgifterna for sekretariatsorganisationen kommer att øke om og når de foreslagna reformerna gjennomføres.

Nordiska ministerrådet tillsatte den 26 mars 1981 internt en særskild kommitté med kanslichef Kai Korte som ordførande, som antog namnet *Nordiska organisationskommittén*. Denna kommitté behandlade frågan om en eventuell sammanslagning av de båda ministerrædssekretariatene og slutførde sitt arbete den 23 november 1981. Kommitténs betænkande har publicerats i Nordisk utredningsserie (*NU 1981:10*). Rapporten presenterades vid ett møte den 8 december 1981 for de nordiska statsministrarna, vilka gav Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) i oppdrag att i samråd med Nordiska rådets organ arbeide vidare med frågan om det nordiska samarbeidets organisation. I oppdraget låg att parterna borde øvervøge behovet av att tilsætte en oavhengig kommitté med oppgitt att se øver formene for det nordiska samarbeidet.

Samarbetsministrarna besløt vid møte den 16 februar 1982 att foreslå Nordiska rådet tilsættandet av en dylik kommitté med breitt mandat. Sedan frågan under våren og høsten behandlats i Nordiska rådets presidium, oppnåddes vid det gemensamme møtet mellom samarbeidsministrarna og presidiet den 10 november 1982 enighet om tilsættandet av en sådan kommitté. Vid samme møte faststølles mandatet for kommittén. Dess lydelse är følgende:

''Med utgangspunkt i de erfaringer som er vunnet etter opprettelsen av Ministerrædet i 1971 når det gjelder samspillet mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd, skal utvalget gjennomgå og vurdere arbeidsformene i det nordiske samarbeid. I vurderingene bør også forbindelse til de nasjonale myndigheter og til arbeidslivets organisasjoner inngå.

Ut fra slike vurderinger kan utvalget foreslå endringer i samarbeidet som kan bidra til en bedre ressursutnyttelse gjennom effektivisering av samarbeidet. I denne sammenheng bør fremdriften av samarbeidet drøftes, herunder hvordan en større grad av konsentrasjon om hovedoppgaver kan oppnås.

Forslagene bør ta sikte på å styrke Nordisk Ministerråds beslutningsfattende og iverksettende funksjoner og Nordisk Råds initiativtagande, rådgivende og kontrollerende funksjoner gjennom en presisering av Ministerrådets og Rådets kompetanse og ansvar.''

Vid ett möte mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska ländernas statsministrar den 30 november 1982 utsågs kommitténs medlemmar, en från vart och ett av de nordiska länderna. Kommittén skall slutföra sitt arbete hösten 1983. De beslut som eventuellt fattas på grundval av denna kommittés förslag kan komma att få mer eller mindre djupgående verkningar när det gäller presidiesekretariatets organisation och arbetsformer.

c. Utredningens gång

Analysen av presidiesekretariatets organisation och arbetsformer har utförts av cheferna för rådets nationella sekretariat, generalsekretær Axel Gormsen, Danmark, generalsekreterare Håkan Branders, Finland, kontorchef Fridjón Sigurdsson, Island, generalsekretær Gudvin Läder Ve, Norge och kanslichef Christer Jacobson, Sverige samt presidiesekretær Gudmund Saxrud. Efter den sistnämndes avgång den 31 augusti 1982 inträdde presidiesekreterare Ilkka-Christian Björklund i utredningsgruppen. Som ordförande har under 1980 fungerat kontorchef Fridjón Sigurdsson, under 1981 generalsekretær Axel Gormsen och under 1982 generalsekreterare Håkan Branders.

Som sekreterare engagerades den 29 september 1981 bitr. generalsekreterare Dag Lindberg, Finland.

Möten inom utredningsgruppen har hållits den 8–9 januari 1981, den 10 juni 1981, den 10 juli 1981, den 19 augusti 1981, den 2 december 1981, den 7 januari 1982, den 24 mars 1982, den 25 augusti 1982, den 28 september 1982, den 17 november 1982 och den 3 december 1982 och den 3 januari 1983.

Av olika skäl, av vilka det avgörande har varit inväntandet av de under avsnitt 1 b redovisade parallella utredningarnas arbete, har den ursprungligen avsedda tidsfristen inte kunnat hållas.

För att underlätta en bedömning av vilka brister och friktionsmoment som existerar inom Nordiska rådets nuvarande sekretariatsorganisation

verkstätt en intervjuundersökning med i princip samtliga anställda vid Nordiska rådets sekretariat. Syftet var dels att bidra till en kartläggning av problemen, dels att uppfånga uppslag till lösningsmodeller. Intervjuundersökningen bekräftade i stort sett den allmänna bild som sekreterarkollegiet redan tidigare hade av de generella problemen, men bragte dessutom i

dagen en rad konkreta friktionsmoment av mera vardagligt slag. Allmänt taget kan sägas att intervjuundersökningen, trots att den var probleminriktad, ändå i stort sett gav intrycket att Nordiska rådets sekretariatsorganisation fungerar rätt väl, ja anmärkningsvärt väl med hänsyn till att det rör sig om en sekretariatsorganisation med så många olika komponenter, vilken betjänar en internationell organisation vars verksamhet i grunden måste baseras på consensus-principen.

Resultaten av intervjuundersökningen (som i huvuddrag redovisas i *Bilaga 2*) har genomgående utnyttjats som underlagsmaterial för den föreliggande utredningen.

2. Nordiska rådets sekretariatsorganisation

a. De nationella sekretariaten

Redan i den första stadgan för Nordiska rådet av år 1952 förutsattes, att de nationella delegationerna skulle bistås av nationella sekreterare och annan personal vid *nationella sekretariat*. De nationella sekretariatens personal skulle utses av de nationella delegationerna, men sekretariatens verksamhet och inbördes samarbete skulle försiggå under presidiets ledning (NR:s stadga 1952, § 8). Nordiska rådets första arbetsordning, antagen av rådet den 20 februari 1953, förtydligar i § 22 bestämmelsen om att sekretariatens verksamhet och inbördes samarbete skulle stå under presidiets ledning på följande sätt:

''Huru den ledning av sekretariatens verksamhet och inbördes samarbete, vilken enligt 8 § stadgan för nordiska rådet ankommer på presidiet, skall utövas, beror av vad presidiet därom bestämmer. Den omedelbara ledningen av sekretariatet i varje land utövas av detta lands representant i presidiet''.

De nationella sekretariaten har utvecklats utan någon gemensam plan för utbyggnaden. De nationella sekretariatens personalresurser har dock vid olika tillfällen diskuterats inom rådet, bl. a. på basen av diskussioner förda vid mötet mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium 1960 och 1961. En förstärkning hade då blivit aktuell på grund av sekretariatens oavslutligt ökade arbetsbörda, bl. a. i fråga om bevakningen av regeringarnas åtgärder med avseende på Nordiska rådets rekommendationer. Presidiet fastslog 1961 att en personell förstärkning av de nationella sekretariaten måste äga rum. En dylik utbyggnad skedde sedermera under 1960-talets första år och senare har resurserna ytterligare förstärkts.

Utbyggnaden har i huvudsak skett utgående från nationella bedömningar inom varje delegation beträffande behovet av sekretariatsbistånd. Före tillkomsten av ett gemensamt sekretariat påverkades dimensioneringen av sekretariaten dock även av behovet av personal för handläggning av de för hela rådet gemensamma sekretariatsfunktionerna. Detta var särskilt påtag-

ligt i fråga om det svenska nationella sekretariatet, som påtagit sig uppgiften att svara för vissa gemensamma verkställande och koordinerande funktioner, bl. a. redigeringen av rådets tryck.

De nationella sekretariatens ställning har i de olika länderna reglerats nationellt genom lagstiftning och andra regelverk. Detta har skett vid olika tidpunkter i de skilda länderna. De nationella sekretariaten är i första hand knutna till parlamenten på i viss grad skiljaktigt sätt. I stort sett uppvisar de nationella sekretariaten i dag dock en rätt likartad rättslig status och handhar likartade uppgifter. De utgör en del av parlamentsadministrationen. De svarar primärt för den del av rådets sekretariatsfunktioner, som förestavas av de nationella delegationernas behov av sekretariatsbistånd. Det ligger dock i sakens natur att en betydande del av det "nationella" arbetet i verkligheten bedrivs i nära samverkan med både de övriga nationella sekretariaten och med de gemensamma komponenterna i Nordiska rådets sekretariatsorganisation. Därtill handhar de nationella sekretariaten även efter tillkomsten av gemensamma sekretariatsresurser alltjämt – om än i viss mån i olika utsträckning – en del i egentlig mening gemensamma uppgifter, framför allt ansvaret för att arrangera de årliga råds-sessionerna ävensom utskotts- och kommittémötena mellan sessionerna. Det danska och det finländska rådssekretariatet svarar därtill för tekniskt bistånd till var sin utskottssekreterare.

Kortfattat kan de nationella sekretariaten beskrivas som följer:

Vid det *danska* sekretariatet är 6 personer anställda, en generalsekreter, en stedforträdande generalsekreter, en kontorfuldmächtig, en overassistent och två assistenter, av vilka den ena arbetar på deltid. Personalen är anställd av folketinget och avlönas enligt löneregulativet för folketingets tjänstemän m. fl., som godkännts av udvalget for forretningsordenen den 27 maj 1977.

Sekretariatet får vidare dagligt bistånd av några av folketingets vaktmästare.

Något reglemente för sekretariatets verksamhet har inte utfärdats. Arbetet utförs på grundval av de regler som fastställts för Nordiska rådet i Helsingfors-avtalet och Nordiska rådets arbetsordning och de beslut som danska delegationen fattat.

Sekretariatet disponerar över kontorslokaler i Christiansborg.

Det *finländska sekretariatet*, som disponerar över lokaler i riksdagshuset, har 9 tjänster och befattningar: en generalsekreterare, en bitr. generalsekreterare, tre biträdande sekreterare (av vilka en verkar som translator och en som informationssekreterare), en avdelningssekreterare, en byråsekreterare och två kanslibiträden. I delegationskansliet ingår vidare en av Ålands landsting avlönad och vid Ålands landstings kansli verksam sekreterare, vilken på halvtid bistår den åländska delegationsmedlemmen. Kansliet erhåller även assistans av riksdagens personal för vissa uppgifter.

Kansliets ställning och uppgifter regleras genom Lagen om Nordiska

rådets Finlands delegation, given den 1 april 1960 och sedermera ändrad på vissa punkter.

Det *isländska sekretariatet* har ingen heltidsanställd personal, utan delegationens sekretariatsuppgifter handhas av alltingets kontorschef med bistånd av alltingets personal.

Det *norska sekretariatet* är förlagt till Stortinget med fyra fasta tjänster på stortingets lönestat: en generalsekretær med status som delegationens sekreterare, en konsulent med status som ställföreträdande delegationssekreterare och två sekretærer, respektive førstesekretærer och administrasjonssekretær.

Med stöd av samarbetsavtalet och rådets arbetsordning har delegationen instruktionsrätt över sekretariatet, som bistås med praktisk assistans av flera slag av de särskilda avdelningarna inom Stortingets administration.

Det *svenska sekretariatet* (svenska delegationens kansli) omfattar 12 besatta tjänster: en kanslichef, en byråchef, två byrådirektörer, en informationssekreterare, en byråsekreterare, en kamrer, en och en halv byråassistent, en övervaktmästare, en och en halv kontorsassistent och en expeditiönsassistent. Inom kansliet finns en handläggande enhet och en administrativ enhet, av vilka den senare omfattar en kameral avdelning, bibliotek och arkiv, skrivcentral och expedition. Informationssekreteraren är direkt underställd kanslichefen. Svenska sekretariatet förfogar över egna lokaler på Regeringsgatan i Stockholm.

Arbetet vid svenska delegationen kansli utförs i enlighet med Reglemente för Nordiska rådets svenska delegation, fastställt av 1959 års riksdag och senast ändrat 1980.

b. Sekreterarkollegiet

Som tidigare nämnts förutsatte redan Nordiska rådets första stadga att en mängd frågor behandlades samfällt av de olika ländernas sekretariat. Delegationssekretariatet innehöll redan från starten (bortsett från det isländska) personal anställd på heltid. Detta medförde att rådets sekretariat kom att hålla kontakt med varandra året runt. Det var således naturligt att möten mellan de nationella delegationernas sekreterare från början kom att utgöra ett slags institution inom rådsarbetet. Protokoll vid mötena fördes från första början. Fr. o. m. den 1 mars 1956 deltog även Finlands delegations sekreterare i mötena. En bidragande orsak till att dessa möten blev regelmässigt återkommande var behovet av sekretariatsberedning för presidiet, som redan tidigt utbildade en praxis att mötas 3–4 gånger per år mellan sessionerna.

Den praxis som småningom uppstod med innebörden att de nationella delegationernas sekretariatschefer sammanträdde och beredde de gemensamma ärendena för behandling i presidiet och även inför sessionerna formaliserades småningom. Benämningen *sekretariatet* för att beteckna denna grupp tjänstemän används i den nu gällande arbetsordningen för

Nordiska rådet av år 1971. Den nyordning som infördes genom tillkomsten av presidiesekretariatet 1971 innebar att kretsen utökades med chefen för det nyupprättade sekretariatet. I samband med organisationsreformen 1971 beslöt det av de sex huvudsekreterarna sammansatta organet att anta benämningen *sekreterarkollegiet*.

Ehuru några formella stadganden om saken inte existerar, har det varit kutym att även de högre tjänstemännen vid presidiesekretariatet, närmare bestämt de ställföreträdande presidiesekreterarna och tidvis informationschefen, närvarit vid sekreterarkollegiets möten, och även de nationella sekretariatschefernas ställföreträdande tjänstemän har sedermera i viss utsträckning deltagit i kollegiemötena. Detta har å andra sidan lett till att behov ibland förekommit att begränsa deltagandet i sekreterarkollegiets möten till enbart de tjänstemän som i strikt mening utgör kollegiet.

Under 1960-talet och in på 1970-talet förekom därjämte större sekretärmöten, i vilka även andra tjänstemän vid de nationella sekretariaten och presidiesekretariatet ävensom utskottssekreterarna deltog. Dessa möten hade ofta karaktären av planeringsmöten med rätt ingående behandling av aktuella frågor i rådet. Under 1970-talets första år ändrade dessa s. k. utvidgade sekretärmöten i viss mån karaktär och utgjorde mot slutet närmast informationsmöten vid vilka de i utskotten aktuella ärendenas sakläge presenterades. De upphörde helt 1979. Våren 1982 hölls ett möte av denna typ på nytt i experimentsyfte.

Sekreterarkollegiets uppgifter och befogenheter är till vissa delar angivna i Nordiska rådets arbetsordning. Mera utförligt beskrivs de i Arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat. Som beredande instans för presidiet utgör sekreterarkollegiet en central komponent inom Nordiska rådets sekretariat. Kollegiet utgör därjämte det enda formellt upprättade organ i vilket såväl det samnordiska som de nationella inslagen i Nordiska rådets sekretariat är företrädade. Därmed har sekreterarkollegiet speciella förutsättningar att utöva en koordinerande funktion. I vissa frågor, t. ex. då det gäller tillsättandet av personal på viss nivå inom presidiesekretariatet, har presidiet även delegerat beslutsrätt till sekreterarkollegiet. Denna delegering av beslutsrätten har dock inte erhållit så stor omfattning att sekreterarkollegiet skulle utgöra ett ställföreträdarorgan med samma befogenheter som exempelvis Nordiska ministerrådets (samarbetsministrarnas) ställföreträdarkommitté.

Sekreterarkollegiet sammanträder numera i genomsnitt en gång per månad, vanligen i anknytning till andra möten inom rådsorganisationen.

c. Utskottssekretariaten

Den indelning i utskott, som Nordiska rådet från begynnelsen genomförde efter mönster från de nationella parlamenten, skapade naturligt nog också behov av sekreterarhjälp för dessa utskott. Dessa utskottssekreterare ställdes till en början, i likhet med övrig sekretariatspersonal vid ses-

sionerna, till förfogande av värdlandet. Eftersom utskotten till en början endast sammanträdde under sessionen, var det naturligt att dessa utskottssekreterare hämtades från respektive sektor inom de nationella administrationerna. I de fall, där nordiska samarbetsorgan existerade på regeringshåll (t. ex. Nordiska kulturkommissionen), rekryterades utskottssekreterare även från dessa organ.

I anslutning till flera utskott verkade under 1950-talets slut och fram till 1964 s. k. niomannakommittéer i vilka ingick även ickeparlamentariker och vilka mellan sessionerna beredde ärenden för utskotten. Särskilda sekreterare, ofta samma personer som vid sessionerna fungerade som utskottssekreterare, engagerades på deltid för dessa kommittéer. Vid sessionen 1964 beslöt man frångå dylika niomannakommittéer. Inom ekonomiska utskottet existerar däremot alltså en niomannakommitté av annat slag, vilken består av enbart utskottsmedlemmar och som fungerar som beredningsorgan för utskottet.

Utskottssekretariatens arbetsmängd har kontinuerligt ökat. Orsakerna till detta är flera. Under 1950 och 1960-talets lopp höjdes ambitionsnivån för det parlamentariska arbetet inom Nordiska rådet fortgående, bl. a. i form av ökat antal parlamentarikerinitiativ. Detta ledde till att de tidigare mötena enbart under rådets årliga sessioner inte räckte till. Utskottsarbetet utsträcktes över hela året med regelbundna möten 3–4 gånger per år. Tillkomsten av Nordiska ministerrådet och de därefter etablerade formerna för samarbete mellan Nordiska rådets olika utskott och ministerrådet i olika sammansättningar har inneburit starkt ökat behov av beredning inom utskotten. Tillkomsten av Nordiska rådets budgetkommitté år 1975, liksom överhuvudtaget den effektivisering av Nordiska rådets kontrollerande verksamhet som har ägt rum sedan 1970-talets mitt, har likaså avsevärt ökat utskottssekreterarnas arbetsbörda.

Under senare hälften av 1970-talet har utskotten i växande utsträckning inom sig tillsatt arbetsgrupper för olika syften, framför allt för att möjliggöra effektivare behandling av ministerrådsinitiativ och för att möta kraven på bättre parlamentarisk kontroll av regeringarnas nordiska samarbete.

Detta har lett till att utskottssekreterarbefattningarna efter hand har omvandlats till heltidstjänster. Kulturutskottet var det första utskott som erhöll heltidsanställd sekreterare (1968), följt av social- och miljöutskottet (1974), trafikutskottet (1975) och ekonomiska utskottet (1979). Det enda utskott som fortfarande har deltidsanställd sekreterare är juridiska utskottet.

Till en början rekryterades de för sessionen anställda utskottssekreterarna i sessionens värdland. Rätt snart utbildades dock en ordning enligt vilken de fem utskottens sekreterare fördelades på de fem nordiska länderna, så att varje land besatte en utskottssekreterarbefattning. Fullt ut genomfördes detta system dock först 1975, då en islänning valdes till sekreterare i trafikutskottet. Utskottssekreterarna var länge stationerade i

sina respektive hemländer. De erhöå därvid teknisk hjälp i sitt arbete av respektive nationella sekretariat.

Då social- och miljöutskottet 1974 fick en sekreterare på heltid, överfördes befattningen samtidigt från att ha varit knuten till svenska sekretariatet till presidiesekretariatet. Detta var inledningen till en utveckling, som har fortsatt i och med att övergången till heltidssekreterare fr trafikutskottet och ekonomiska utskottet samtidigt har inneburit att dessa befattningshavare placerats vid presidiesekretariatet. Däremot är kulturutskottets sekreterare och juridiska utskottets sekreterare alltjämt placerade i sina respektive hemländer, Finland och Danmark.

Tillkomsten av presidiesekretariatet utlste en diskussion om ledningen av utskottssekreterarnas arbete, vilken 1972 lstes så, att utskottssekreterarna i administrativt avseende underställdes presidiesekreteraren (detta gäller även de i Danmark resp. Finland stationerade utskottssekreterarna), medan ledningen av själva sakberedningen sker under överinseende av utskottets förman som representant för uppdragsgivaren, utskottet.

d. Presidiesekretariatet

Behovet av gemensamt anställd personal hade tidigt gjrt sig gällande även inom andra sektorer av rådets arbete än utskottsarbetet, redan innan det första utskottet 1968 erhöll en heltidsanställd sekreterare. Deltidsanstlld personal för vissa uppgifter, främst redigering av rådets tryck, hade på basen av ett beslut av presidiet 1957 anställts gemensamt, varvid kostnaderna fördelades mellan länderna på basen av §21 AO. Redan 1965 anställde presidiet en redaktr på heltid för att handha utgivandet av rdstrycket. Även för de gemensamma informationsuppgifterna anställdes personal på samma grunder. Denna personal knöts till det svenska sekretariatet, som fram till 1971 sålunda vid sidan av sina nationella uppgifter i högre grad än de övriga nationella sekretariaten bar det administrativa ansvaret för de gemensamma sekretariatsuppgifterna inom Nordiska rådet.

Aktivitetskningen inom det nordiska parlamentariska samarbetet hade sålunda lett till att personal på flera sektorer hade anställts för att handha gemensamma sekretariatsuppgifter inom Nordiska rådet. Att sådan personal hade engagerats innebar de facto att ett avsteg hade gjrts från den ursprungliga strävan att inte tillskapa en samnordisk tjänstemannaorganisation. En parallell utveckling ägde rum inom de olika institutioner, som hade etablerats inom ramen för regeringarnas nordiska samarbete inom ett antal konkreta verksamhetsområden, framför allt på kultursektorn. Det var därför endast följdriktigt, att Nordiska organisationskommittén, som tillsattes 1967, drog konklusionen att en förstärkning av den gemensamma sekretariatsorganisationen för Nordiska rådet var av nden. Till detta bidrog också i hög grad det faktum, att samarbetet mellan regeringarna samtidigt hade utvecklats till ett stadium, där nya organisatoriska ramar

var nödvändiga (förberedelserna för det sedermera strandade NORDEK-projektet utlöste ett snabbare förlopp av en process som även annars sannolikt hade ägt rum). Förverkligandet av ministerrådsorganisationen med utgångspunkt i kulturavtalet och det reviderade Helsingfors-avtalet 1971 var givetvis ett avgörande argument för en utbyggnad av de gemensamma sekretariatsresurserna inom det parlamentariska samarbetet.

Den nya sekretariatsorganisationen, som formellt stadfästes genom ändringen av Helsingfors-avtalet den 13 februari 1971 och i den nya arbetsordning för rådet som fastställdes den 17 februari 1971, förverkligades snabbt. Presidiesekretariatet inledde sin verksamhet redan den 1 juli 1971. Efter initialfasen fram till slutet av 1972 bestod dess personal av följande nyinrättade tjänster: presidiesekreterare, tvenne ställföreträdande presidiesekreterare, informationschef, en handsekreterare samt tre assistenter. De tidigare samnordiskt anställda personerna: redaktören, redaktörsassistenten och en informationssekreterare på halvtid överfördes administrativt från svenska sekretariatet till presidiesekretariatet. Detsamma gällde en kamrerarbefattning och två vaktmästarbefattningar, som omvandlades från svenska till samnordiska befattningar. Såsom tidigare omtalats förblev den tidigare gällande konstruktionen beträffande utskottssekretariaten i kraft.

Under den tioårsperiod som förflutit sedan presidiesekretariatet grundades har personalstyrkan vid sekretariatet förändrats på följande sätt. Informationssekreterartjänsten har förvandlats till en heltidstjänst och den tekniska personalen har utökats med tre assistenter, en vaktmästare och en lokalvårdare, vilket sammanhänger bl. a. med den tidigare omtalade placeringen av tre utskottssekreterare vid sekretariatet och flyttningen till nya lokaler 1978. Vidare förfogar presidiesekretariatet numera över en extraanställd assistent samt en AMS-anställd arkivtjänsteman. Tjänstebe-teckningarna för den tekniska personalen har efter hand undergått vissa förändringar.

Presidiesekretariatet erhöll vid starten lokaler i Gamla riksdagshuset i Stockholm i anslutning till svenska sekretariatets lokaler i samma hus. Denna placering motiverades med att man på detta sätt bl. a. möjliggjorde gemensamt utnyttjande av kontorsutrustning. Expeditionen var gemensam för presidiesekretariat och svenska sekretariatet. En betydande omställning genomfördes, sedan presidiet i april 1978 beslutat att presidiesekretariatet lokalmässigt skulle skiljas från det svenska sekretariatet i samband med att gamla riksdagshuset i enlighet med beslut av svenska riksdagen skulle utrymmas. I motiven för detta beslut angavs att presidiesekretariatets nordiska karaktär på detta sätt skulle markeras tydligare. Presidiesekretariatet erhöll därvid sina nuvarande lokaler på Tyrgatan i Stockholm.

När det gäller presidiesekretariatets uppgifter ges en mera detaljerad framställning i ett senare avsnitt av denna utredning. I detta sammanhang skall endast nämnas att presidiet vid ett möte den 2–3 juli 1971 fastställde en provisorisk instruktion rörande ansvarsfördelningen mellan presidiet,

sekreterarkollegiet och presidiesekreteraren, vilken i stort sett byggde på Nordiska organisationskommitténs betänkande (*NU 1969:20*). Sedermera har presidiesekretariatets arbetsuppgifter reglerats genom den arbetsordning för Nordiska rådets sekretariat, som fastställdes av presidiet den 19 november 1972.

De faktiska förändringar beträffande presidiesekretariatets arbetsuppgifter som har ägt rum sedan 1971 hänger samman med vissa förändringar i själva rådets verksamhet som har ägt rum sedan dess. Behovet av förbättrad parlamentarisk kontroll av de samnordiska budgeterna under ministerrådet ledde till tillsättandet av den s. k. budget- och kontrollkommittén ('*K. B. Andersen-kommittén*'), vilkens arbete ledde till beslutet om upprättandet av en särskild permanent *budgetkommitté* inom Nordiska rådet vid 23:e sessionen 1975. Enligt kommitténs arbetsordning, som fastställdes av presidiet den 27 januari 1976 handhas dess sekretariatsfunktioner av presidiesekretariatet. I praktiken har detta uppdrag handhåfts av den ene av de två ställföreträdande presidiesekreterarna vid sidan av dennes övriga uppgifter.

På motsvarande sätt tillvaratas sekretariatsgöromålen för *informationskommittén* enligt dennas arbetsordning, som fastställdes av presidiet den 15 februari 1977, av presidiesekretariatet. Informationschefen utpekas som kommitténs sekreterare.

En annan verksamhetssektor som tillkommit sedan 1971 är samarbetet mellan Nordiska rådet (och Nordiska ministerrådet) och *arbetsmarknadens parter*. Nordens fackliga samorganisation bildades 1972, delvis som en uppföljning av den utbyggnad som hade skett i fråga om det officiella nordiska samarbetet. De nordiska arbetsgivarorganisationernas samarbete har inte nått samma grad av formalisering, men arbetsgivarorganisationerna har i likhet med NFS önskat och uppnått ett regelmässigt samarbete med såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet. De första formella kontakterna mellan NFS och Nordiska rådets presidium togs 1973 och samarbetet på utskottsnivå inleddes redan 1974. Det första mötet mellan Nordiska rådets presidium och NFS' presidium hölls 1978. De nordiska *industriförbunden* etablerade 1982 ett gemensamt sekretariat i Oslo och samarbetskontakter med såväl Nordiska rådet som Nordiska ministerrådet är på väg att etableras.

Det är naturligt, att huvuddelen av sekretariatsansvaret för kontakterna med arbetsmarknadens parter har kommit att ävila den gemensamma delen av rådssekretariatet, presidiesekretariatet och utskottssekreterarna, även om kontakter även på nationellt plan förekommer i relativt stor utsträckning.

Den delvis genomförda centraliseringen av utskottssekreterarna i samband med presidiesekretariatet har naturligt nog medfört, att ett samarbete mellan utskottssekreterarna och presidiesekretariatets ledning har etablerats, delvis som en följd av att de tidigare s. k. utvidgade sekreterarmötena ej längre hållits sedan 1979 (se s. 2847).

Det faktum att särskild informationspersonal anstälts vid två nationella sekretariat redan före tillkomsten av presidiesekretariatet, jämte det faktum att de bägge ministerrädssekretariaten fått heltidsanställd informationspersonal, har naturligt nog aktualiserat behovet av samordning av informationsverksamheten från de nordiska samarbetsorganen. Utan att någon formalisering av samarbetet ägt rum har informationspersonalen vid sekretariaten efter hand etablerat en samarbetsform som består i återkommande möten mellan *informatörerna*. Samordningsproblemen mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets organ i fråga om informationen löstes den 31 oktober 1979 genom ett avtal mellan Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets presidium, som innebär att den gemensamma delen av informationen skall handhas gemensamt av de bägge parternas informationsdetaljer. Detta har givetvis påverkat verksamheten vid presidiesekretariatets informationssektion.

Den aktuella organisationsmodellen och tjänsteinnehavarnas fördelning inom presidiesekretariatet framgår av *Bilaga 3*, som avspeglar läget den 31 december 1982.

3. Arbetsuppgifter för Nordiska rådets sekretariat

Såsom delvis ha framgått av framställningen i tidigare avsnitt är det svårt att principiellt och praktiskt dra en skarp gräns mellan gemensamma och nationella sekretariatsuppgifter i Nordiska rådets verksamhet. I själva verket kräver de flesta av sekretariatsfunktionerna ett samarbete mellan flera komponenter inom sekretariatet och i många fall även samarbete med utomstående samarbetsparter, särskilt ministerrädssekretariaten och kontaktmannaorganisationen, men ofta även t. ex. de nationella administrationerna och arbetsmarknadens parter. Den successiva framväxten av ett formaliserat samarbete gruppvis mellan de i Nordiska rådet representerade partierna kommer förmodligen i framtiden att leda till ökat samarbete även mellan rådets sekretariat och partigruppernas samarbetsorganisationer.

Det har därför syntts ändamålsenligt att i ett sammanhang i stora drag 1) kartlägga de viktigaste uppgifter som är ålagda Nordiska rådets sekretariat enligt gällande arbetsordningar och andra dokument (avsnitt 3.a), 2) att beskriva den praktiska omfattningen och fördelningen av sekretariatsuppgifterna i nuläget (avsnitt 3.b), 3) att diskutera de eventuella förändringar som kan komma att ske i fråga om omfattningen av sekretariatsuppgifterna (avsnitt 3.c), 4) att diskutera behovet av och lägga fram förslag till förändringar i organisationen eller i fråga om arbetsuppgifternas art och fördelning (avsnitt 4). Vid denna genomgång har utredningen strävat till att genomgående beakta möjligheterna till effektivisering och rationalisering.

a. Gällande arbetsordningar och jämställbara dokument som reglerar Nordiska rådets sekretariatsorganisation

a.1. Helsingfors-avtalet

Den allmänna samarbetsöverenskommelsen mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, det s. k. *Helsingfors-avtalet* (undertecknat den 23 mars 1962, reviderat den 13 februari 1971 och ändrat den 11 mars 1974) nämner endast på ett ställe Nordiska rådets sekretariat. Detta sker i Artikel 54, vars lydelse är följande:

”Rådet bistås i sin verksamhet av ett sekretariat bestående av en sekreterare utsedd av presidiet samt av fem sekreterare, av vilka varje delegation utser en.

Presidiet utser utskottens sekreterare samt den övriga personal som erfordras för fullgörande av rådets gemensamma sekretariatsuppgifter. Varje delegation anställer den sekretariatspersonal som skall bistå delegationen.”

I all sin lakonism fastslår denna artikel de viktigaste av de grundsatser som sedan revisionen av Helsingfors-avtalet 1971 har utgjort grundvalen för Nordiska rådets sekretariatsorganisation. Dessa grundsatser är följande:

- Nordiska rådets sekretariat betraktas som en *helhet*, men består av element som utses dels samnordiskt, dels nationellt.
- Sekretariatets uppgifter indelas i *gemensamma* och *nationella*, vilka handhas av respektive av presidiet och delegationerna anställd personal.
- Implicit anges den nu gällande administrativa organisationen med sekreterarkollegium (Nordiska rådets sekretariat i mom. 1), presidiesekretariat (”den övriga personal ...”), utskottssekreterare och nationella sekretariat (”den sekretariatspersonal som skall bistå delegationen”).

a.2. Nordiska rådets arbetsordning

Helsingfors-avtalet definierar inte gränsen mellan de gemensamma och de nationella sekretariatsuppgifterna. Vissa riktlinjer för denna gränsdragning ges däremot i Nordiska rådets arbetsordning (fastställd av plenarförsamlingen den 17 februari 1971 och senare ändrad den 4 mars 1976 och den 2 april 1977). Sekretariatet eller särskilda sekretariatskomponenter nämns i följande paragrafer i arbetsordningen: § 6, § 21 mom. 2, § 23, § 27 mom. 3, § 35–37, § 41 mom. 1, § 43. Dessa paragrafers och moments lydelse är följande:

”§ 6

Huvudsekreterare vid sessionen är sekreteraren hos den delegation, i vars land sessionen hålles.

— — —

§ 21

När presidiet gör framställning eller avgiver yttrande, skall även minoritetsmening inom presidiet redovisas.

Framställning och yttrande underskrives av presidenten och presidie-sekreteraren.

§ 23

Innan presidiet utser sekreterare i ett utskott, skall detta ha möjlighet att yttra sig.

§ 27

Sekretariatets medlemmar och utskottssekreteraren har rätt att närvara och yttra sig vid utskottets överläggningar.

Sekretariat

§ 35

I frågor av större räckvidd eller eljest av särskilt intresse för delegatio-

I övriga frågor bistås presidiet av sin sekreterare (presidiesekreteraren).

§36

Presidiet fastställer närmare bestämmelser om sekretariatets befogenheter och verksamhet.

§ 37

Presidiet fastställer presidiesekreterarens tjänstgöringsort samt utser till presidiesekreterare en medborgare i annat nordiskt land än det, vari tjänstgöringsorten är belägen.

§ 41

Regeringsförslag, ministerrådsförslag, medlemsförslag eller ändringsförslag skall ingivas skriftligen till sekretariatet.

§ 43

Bestämmelser och meddelanden skall ingivas till sekretariatet senast den 10 december året innan plenarförsamlingens ordinarie session börjar, om detta inte är ogörligt."

Av de ovan återgivna utdragen ur arbetsordningen för Nordiska rådet gäller §§ 21, 41 och 43 rena formalia. §§ 23 och 27 gäller formen för tillsättandet av utskottssekreterare samt sekretariatspersonalens formella rätt att närvara och yttra sig vid utskottens möten.

Av intresse för gränsdragningen mellan de nationella och det gemensamma sekretariatets arbetsuppgifter är sålunda §§ 6 och 35–37. § 6 innehåller den tidigare omtalade bestämmelsen, som gällt sedan rådets tillkomst, att

huvudsekreterare för råds-sessionen är den delegations sekreterare, i vars land sessionen hålles. Att nationell sekretariatspersonal sålunda i arbetsordningen tilldelats ansvaret för en gemensam sekretariatsuppgift, måste delvis ses som ett uttryck för den principiella inställning, som kommit till uttryck i första momentet av artikel 54 i Helsingfors-avtalet, nämligen att sekretariatet som helhet har ett gemensamt ansvar. En av orsakerna till att denna fråga från rådets äldre arbetsordning hämtade paragraf har bibehållits i den nu gällande arbetsordningen torde dock vara praktiskt betingad: respektive nationella sekretariat har ansetts bäst skickat att arrangera sessionerna. Sessionsarrangemangen förutsätter nämligen fysisk och administrativ närhet till respektive parlament samt kännedom om de lokala förhållandena.

Det avsnitt i arbetsordningen för rådet som explicit behandlar sekretariatet omfattar §§ 35–37. § 37 innehåller bestämmelsen att presidiesekreteraren skall vara medborgare i annat land än det där tjänstgöringen är belägen, vilket bör ses som äsyftande en garanti mot att domicillandet i alltför hög grad skall dominera verksamheten inom det gemensamma sekretariatet. § 35 ger en mycket allmänt hållen fördelning av uppgifterna mellan presidiesekretariatet och sekreterarkollegiet, dock begränsad till det bistånd som skall ges presidiet. I övrigt hänvisas till att presidiet fastställer närmare bestämmelser om sekretariatets (här uppenbarligen igen att förstå som rådets samlade sekretariat) befogenheter och verksamhet (§ 36). Dessa närmare bestämmelser återfinns i arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat.

a.3. Arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat

Nordiska organisationskommittén (Fagerholm-kommittén) avgav sitt huvudbetänkande (*NU 1969:20*) den 10 december 1969 och därefter under 1970 ytterligare tre rapporter (tryckta i *Nordiska rådets sessionshandlingar 1971*, ss. 454–471 och 577–584 samt i *NU 1970:15*), bl. a. förslag till ny arbetsordning för Nordiska rådet, varefter den avslutade sitt arbete den 17 december 1970. Kommitténs förslag behandlades vid sessionerna 1970 och 1971 och lade grunden till den nuvarande organisationen av det nordiska samarbetet, både när det gäller Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. Detta gäller även Nordiska rådets sekretariatsorganisation.

I *NU 1969:20* motiveras förslaget om att inrätta en tjänst som presidiesekreterare med att det, förutom de funktioner för vilka gemensam personal redan anställts, fanns en rad gemensamma sekreteraruppgifter, för vilka det då inte existerade någon centraliserad sekretariatsfunktion. I huvudsak rörde det sig om följande uppgifter: att leda gemensam personal, att handha rådets tryck, att förbereda presidiemöten och verkställa rådets beslut, att handha rådets gemensamma informationsverksamhet och att biträda presidiet i dess internationella kontaktverksamhet. Vidare förut-sattes det att om ett ministerråd bildades, en ny uppgift av gemensam natur

vore att svara för Nordiska rådets kontakter med Nordiska ministerrådet. Samtidigt betonade Fagerholm-kommittén att det var av vikt, att de nationella sekreterarna även i fortsättningen bistod presidiet i mera betydelsefulla frågor. Organisationskommitténs förslag innebar sålunda att presidiet vid utförandet av sina uppgifter skulle bistås dels av sekreterarkollegiet, dels av presidiesekreteraren ensam. Sekreterarkollegiet borde därvid befatta sig med gemensamma frågor av större vikt eller av speciellt intresse för de nationella delegationerna. Även det förhållandet att ett visst ärende kunde föranleda mera betydande kostnader, som skulle fördelas mellan länderna, utgjorde enligt Fagerholm-kommittén ett skäl att uppta ärendet till behandling i sekreterarkollegiet. Kommitténs konklusion av detta var att presidiesekreteraren inte borde förelägga presidiet nya ärenden utan att först diskutera dem i sekreterarkollegiet. Om någon av de nationella sekreterarna önskade få någon fråga behandlad av presidiet, borde han förfara på samma sätt, dvs. ta upp frågan i sekreterarkollegiet.

Såsom tidigare (s. 2850–51) nämnts fastställde presidiet vid ett möte den 2–3 juli 1971 en provisorisk instruktion rörande ansvarsfördelningen mellan presidiet, sekreterarkollegiet och presidiesekreteraren. Förutom att detta beslut var det första där ansvarsfördelningen mellan sekreterarkollegiet och presidiesekreteraren konkret fördelades, innebar beslutet också en rätt långtgående delegering av beslutanderätten i löpande ärenden till sekretariatet. Det sistnämnda innebar en uppföljning av presidiets beslut vid mötet den 7 september 1970 om delegering av vissa, rätt vidsträckt beslutandefunktioner till rådssekreterarna. Den provisoriska instruktionens lydelse framgår av *Bilaga 4*.

Sedan en viss erfarenhet av det nygrundade presidiesekretariatets och sekreterarkollegiets verksamhet hade fåtts, fastställde presidiet den 19 november 1972 den nu gällande *arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat (Bilaga 5)*. Arbetsordningen gäller rådets gemensamma sekretariat, dvs. sekreterarkollegiet, presidiesekretariatet och utskottssekretariatet. Det är härvidlag att märka, att presidiet aldrig har behandlat frågan om de nationella sekretariatens verksamhet när det gäller gemensamma sekretariatsuppgifter, vilket bör ses mot bakgrund av att den i rådets ursprungliga arbetsordning ingående bestämmelsen om att hela sekretariatets (då = de nationella sekretariatens personal) verksamhet stod under presidiets ledning upphävdes genom organisationsreformen 1971.

Allmänt kan sägas, att arbetsordningen till sina huvuddrag utgör en uppföljning av de tankar som ingick redan i Nordiska organisationskommitténs betänkande, bortsett från avsnittet om utskottssekretariatet, som till stor del bygger på överväganden inom den arbetsgrupp, som under ledning av folketingsmedlem Knud Thestrup på uppdrag av presidiet utredde frågan om utskottssekretariatets organisation och som avgav sitt beräkande den 29 januari 1972 (tryckt i *Nordiska rådets sessionshandlingar 1972*, ss. 1370–1382).

Om fördelningen av beslutskompetensen mellan presidiet, sekreterarkollegiet och presidiesekreteraren kan sägas, att arbetsordningen inte lika tydligt som den tidigare provisoriska instruktionen av år 1971 innehåller tanken på en delegering av beslutsfattandet i löpande ärenden till sekretariatet. Däremot har den allmänna principen om uppdelning av beslutsansvaret mellan de tre instanserna bibehållits. Det står även klart att sekreterarkollegiet är en instans på högre nivå än presidiesekreteraren, bl. a. när det gäller utnyttjandet av beviljade anslag inom de ramar som angivits av presidiet och tillsättandet av tjänsteinnehavare. Presidiesekreterarens uppgifter framstår framför allt som ledande i fråga om verkställigheten av presidiets och sekreterarkollegiets beslut, även om hans befogenheter på vissa områden bör uppfattas som självständiga, t. ex. när det gäller ledningen av rådets gemensamma informationsverksamhet och kontakterna med Nordiska ministerrådet och dess organ.

När det gäller ansvaret för verksamheten inom presidiesekretariatet är presidiesekreterarens ansvarsställning starkt accentuerad. Presidiesekreteraren fattar t. ex. beslut om att ställföreträdande presidiesekreterare kan ersätta honom.

I övrigt kan observeras att arbetsordningen för presidiesekretariatets och utskottssekretariatets del innehåller bestämmelser om arbetsuppgifterna som delvis är föråldrade (t. ex. § 19).

a.4. Avtal som rör presidiesekretariatets rättsliga ställning och den gemensamt anställda personalens löne- och anställningsvillkor

Utredningen har, såsom tidigare nämnts, inte gått in på förhållanden som rör den gemensamt anställda personalens löne- och anställningsvillkor, annat än då dessa förhållanden kan anses ha direkt relevans för sekretariatets organisation och arbetsformer. Detta hänger samman med att kanslichef Christer Jacobson på uppdrag av presidiet hösten 1978 företog en utredning av dessa frågor (utredningen tryckt i *Nordiska rådet, 27:e sessionen*, ss. 1984–2020). Denna utredning innehåller en översikt av de avtal och beslut som reglerar presidiesekretariatets rättsliga ställning och personalens löne- och anställningsvillkor. Efter utredningens färdigställande har ett permanent nordiskt löne- och personalutskott upprättats som rådgivande organ för Nordiska ministerrådet och Nordiska rådets presidium när det gäller allmänna löne- och anställningsvillkor för personalen vid de båda ministerrädssekretariaten och presidiesekretariatet. Mandatet för detta utskott fastställdes av ministerrådet och presidiet den 13 juni 1979 (tryckt i *Nordisk statutsamling 1979, NU A 1979:25*).

Grundandet av presidiesekretariatet och de bägge ministerrädssekretariaten innebar att en kategori av samnordiska tjänsteinnehavare tillskapades. Från början fastslogs att anställningsförhållandet för de samnordiska tjänsteinnehavarna skulle baseras på individuella kontrakt mellan arbetsgivaren och arbetstagarna – således ej på ett anställningsförhållande

av den typ som gäller för ordinarie statstjänstemän i de enskilda nordiska länderna.

Det avtal som reglerar de samnordiska tjänsteinnehavarnas ställning är *avtalet om Nordiska ministerrådets sekretariat och deras rättsliga ställning*, som undertecknades av representanter för de nordiska ländernas regeringar den 12 april 1973 och som genom ett *tilläggsprotokoll av den 15 maj 1973* utsträcktes till att även gälla Nordiska rådet presidiesekretariat. Avtalet reglerar själva sekretariatens juridiska ställning samt anger vissa huvudprinciper för personalens rättsliga ställning. Av betydelse i sistnämnda hänseende är t. ex. artikel 11 i själva avtalet, enligt vilken avtalslutande stat förbinder sig att bevilja statsanställd personal tjänstledighet i fyra år för tjänstgöring i sekretariaten och att låta sådan personal tillgodoräkna sig tjänstgöringstiden där som tjänst utövad i hemlandet. I artikel 13 stadgas att i fråga om de anställdas rättsliga ställning i övrigt gäller vad som stadgas i anställningsavtal eller beslutas av ministerrådet (för presidiesekretariatet utövas denna beslutsrätt enligt tilläggsprotokollets artikel 3 av presidiet).

En principiell svaghet är att den gemensamt anställda sekretariatspersonal vid Nordiska rådet, som inte har varit eller är placerad vid presidiesekretariatet, ej nämns i det ovan nämnda tilläggsprotokollet av år 1973. Även om de individuella anställningskontrakten för denna personal, som framför allt omfattar tidigare och nuvarande utskottssekreterare, sannolikt i de flesta fall innehåller stipulationer som överensstämmer med det allmänna avtalets bestämmelser, kan tolkningssvårigheter i framtiden uppstå när det gäller dessa personers möjligheter att tillgodoräkna sig sin tjänstgöring vid Nordiska rådet vid fastställandet av pensions- och andra förmåner vid anställning hos andra arbetsgivare.

Stadgandet i artikel 13 i avtalet ger de individuella *anställningskontrakten* relativt stor betydelse när det gäller utformningen av de enskilda arbetstagarnas anställningsvillkor. Detta har även i praktiken tagit sig uttryck såtillvida, att de anställningsvillkoren för de anställda vid presidiesekretariatet uppvisar en rätt stor variation beträffande t. ex. kontraktstidens längd. Så har t. ex. i fråga om den personal som vid presidiesekretariatets grundande överfördes från anställning vid svenska sekretariatet tillämpas s. k. tillsvidarekontrakt, vilket i praktiken är att jämställa med livstidskontrakt. I praxis har även den tekniska personalens kontrakt utan begränsningar förnyats efter att en kontraktperiod utlöpt, medan presidiet för de ledande tjänstemännens och utskottssekreterarnas del i förekommande fall maximalt har förlängt de normala fyraårskontrakten med högst fyra (två plus två) år.

Även när det gäller utformningen av de individuella anställningskontrakten i övrigt har praxis varierat under årens lopp. Enligt utredningens mening är det skäl att i detta avseende astadkomma önskvärd enhetlighet och överensstämmelse med vad som generellt gjorts gällande för sekretariatspersonalens rättsliga ställning och arbetsuppgifter.

*b. Nordiska rådets sekretariatsfunktioner – beskrivning och faktisk upp-
giftsfördelning*

Arbetsuppgifterna för Nordiska rådets sekretariat och deras fördelning mellan de olika sekretariatskomponenterna beskrivs i det följande i kort-
het. Härvid har endast de viktigaste arbetsområdena beaktats. Likaså har
de arbetsuppgifter som åligger enbart de nationella sekretariaten förbi-
gått. Här skall endast konstateras att dessa rent nationella sekretariats-
uppgifter är rätt omfattande till volymen, men att de uppenbart skiljer sig
från land till land. Det finländska rådssekretariatets arbetsmängd påverkas
av de speciella krav på översättning och annan språklig service både till
delegationsmedlemmarna och utomstående, som det finländska sekretaria-
tet av hävd och på egen bekostnad har att möta. Det danska och det
finländska rådssekretariatets verksamhet påverkas även av att dessa sek-
retariat bistår även de självstyrande områdenas representanter i rådet i
dessas verksamhet inom rådets ram.

De arbetsuppgifter som åligger Nordiska rådets sekretariat som helhet är
till sin väsentligaste del en avspeglning av den verksamhet som bedrivs
inom rådets *politiska organ* (plenarförsamlingen, presidiet, utskotten, de
permanenta kommittéerna, delegationerna och tillfälligt tillsatta politiker-
organ). Därjämte har såväl de gemensamma sekretariatskomponenterna
som de nationella sekretariaten en del både interna och externa arbetsupp-
gifter, som mindre direkt är anknutna till de politiska rådsorganens verk-
samhet.

Den överväldigande flertalet av de olika arbetsuppgifter som handhas av
sekretariatet kräver medverkan av flera olika sekretariatskomponenter,
såväl av de gemensamma sekretariatskomponenterna som av de nationella
sekretariaten. Uppdelningen av sekretariatsuppgifterna i gemensamma
och nationella är således i huvudsak en fråga om en arbetsfördelning som
har etablerats antingen genom inarbetad praxis eller på grundval av särskil-
da beslut av presidiet (t. ex. förfarandet vid remissbehandling av saker i
rådet).

b.1. Behandlingen av sakerna i rådet

En av de viktigaste arbetsuppgifterna är behandlingen av *medlemsför-
slagen* i Nordiska rådet. Eftersom medlemsförslagen är den huvudsakliga
metod genom vilken parlamentariska initiativ till nordiska samarbetsät-
gårdar och projekt kan föras fram, har medlemsförslagets tillkomst dvs.
frågan hur den parlamentariska initiativrätten utövas, ett särskilt intresse.

I detta avseende kan två allmänna iakttagelser bokföras. Den första är
att initiativfunktionen i hög grad är knuten till parlamentarikerna själva. De
allra flesta av de förslag som har utarbetats inom de olika rådssekretaria-
ten, närmast de nationella sekretariaten och utskottssekretariaten, bygger
på direkt uppdrag från enskilda rådsmedlemmar.

Den andra iakttagelsen som kan göras är att de olika parlamentariska traditionerna i de olika länderna ger starkt utslag. Rådsmedlemmarna från Finland och Sverige är från sina egna parlament vana vid att utöva sin initiativrätt och gör det även inom Nordiska rådet.

När det gäller behandlingen av såväl medlemsförslag som andra saker i rådet är arbetsfördelningen mellan de olika komponenterna i sekretariatet tillräckligt väl genomförd och fungerar i stort sett tillfredsställande.

Tryckningen och distributionen av korrektur och färdiga trycksaker till utskottsmöten och session leds av redaktionen vid presidiesekretariatet i samarbete med utskottssekreterarna och de nationella sekretariaten. Korrekturläsning och andra praktiska uppgifter i samband med tryckningen sköts på samma sätt. Några problem beträffande arbetsfördelningen har veterligen inte förekommit i fråga om tryckningen av rådshandlingarna, liksom överhuvudtaget framställningen av rådstrycket ger intryck av att fungera väl, trots att den regelmässigt äger rum under hård arbetspress. Däremot har *distributionen av mötesläggen* i vissa fall bjudit på svårigheter, närmast beroende på att tidsfristerna för leverans t. ex. av utskottsläggan ibland kan vara svåra att hålla. Problemet är dock svårt att lösa, eftersom det i grunden beror på en motsättning mellan utskottssekreterarnas strävan att förse utskottsmedlemmarna med så aktuellt behandlingsunderlag som möjligt och kravet på att distribuera mötesläggen så tidigt som möjligt.

Proceduren för *remissbehandlingen* av sakerna (medlemsförslag och i vissa fall ministerrådsförslag) fastställdes genom beslut av presidiet den 23 februari 1972. Beslutet byggde på en rapport från en av sekreterarkollegiet tillsatt arbetsgrupp, avgiven den 8 december 1971 (tryckt i *Nordiska rådets sessionshandlingar 1972*, ss. 1364–1369). Bortsett från smärre justeringar, som avsett att öka utskottens och de enskilda rådsmedlemmarnas möjligheter att påverka utformningen av remisserna, följs den år 1972 fastställda ordningen för remissbehandlingen alltjämt. På sekretariatsplanet bygger ordningen på en klart fastställd uppgiftsfördelning mellan presidiesekretariatet, utskottssekreterarna och de nationella sekretariaten. Svårigheter av principiell art vid verkställandet av remissbehandling enligt denna ordning har inte förekommit på sekretariatsplanet. Däremot har utskotten ibland reagerat på enskilda beslut av presidiet rörande remissbehandling (beslut om underremiss till utskott, beslut om att ej verkställa remissbehandling).

Urvalet av remissinstanser på nationellt plan sker inom de nationella sekretariaten på basen av allmänna direktiv från presidiesekretariatet efter förslag från respektive utskottssekreterare. En viss oenhetlighet som beror på divergerande nationella traditioner kan förklarade

dandet av förslag på remiss till nordiska samarbetsorganisationer verkställs av presidiesekretariatet. Härvidlag synes behov av större restriktivitet och klarare kriterier för utvalet av remissinstanser föreligga. I många

fall kan det, för att kartlägga inställningen till förslag i rådet, vara mera ändamålsenligt att tillfråga de nationella organisationerna än deras nordiska samorganisationer. Riktningsgivande bör i första hand vara organisationernas egen inställning i frågan.

Själva *beredningen* av sakerna (A-, B-, C- och D-saker) åligger utskottssekreterarna och är dessas viktigaste arbetsuppgift. Ramarna för denna verksamhet finns fastslagna i sekretariatets arbetsordning. Den äger rum under ledning av respektive utskotts förman. De nationella sekretariaten bistår sina utskottsmedlemmar vid sakbehandlingen i utskotten. Gränsdragningsproblem beträffande arbetsuppgifterna när det gäller sakbehandlingen har ytterst sällan förekommit.

b. 2. Budget- och kontrollfunktionen

En annan viktig arbetsuppgift för rådssekretariatet utgörs av det sekretariatsbistånd som ges rådsorganen vid utövandet av rådets medverkan i behandlingen av ministerrådets budgeter och av den allmänna kontrollfunktionen när det gäller det nordiska samarbetet i statlig regi. Den tidigare nämnda s. k. K. B. Andersen-kommittén behandlade rätt utförligt hithörande frågeställningar, och den nu gällande arbetsfördelningen på sekretariatsplanet på budget- och kontrollområdet bygger, utöver arbetsordningen för sekretariatet, på K. B. Andersen-kommitténs förslag, fastställda i arbetsordningen för Nordiska rådets budgetkommitté.

Även i detta fall är arbetsfördelningen mellan sekretariatetskomponenterna problemfri. Sekretariatsfunktionen för budgetkommittén tillvaratas av budgetkommittén som koordinerande organ. Eftersom budgetbehandlingen förutsätter behandling även inom rådets utskott, har utskottssekreterarna var på sin sektor sekretariatsansvar för budgetbehandlingen inom utskotten. Detta kommer till synes bl. a. däri, att utskottssekreterarna regelmässigt är närvarande vid budgetkommitténs enskilda möten och vid kommitténs möten med samsamarbetsministrarna. I enlighet med arbetsordningarnas bestämmelser bistår även de nationella sekretariaten sina respektive delegationers medlemmar vid behandlingen av ministerrådsbudgeten. För kulturbudgetens del gäller mutatis mutandis samma arbetsfördelning, med de särförhållanden som föranleds av den särskilda behandlingsordningen för kulturbudgetens del.

Kontrollen av ministerrådets verksamhet samt av verksamheten vid de över ministerrådsbudgeten finansierade institutionerna och vid andra nordiska organ som avger berättelse till Nordiska rådet sker på enahanda sätt när det gäller den finansiella sidan av verksamheten. Kontrollen av verksamheten ur saklig synpunkt utövas av rådets utskott på basen av de berättelser som ministerrådet och institutionerna avger till rådet, annat skriftligt material och studiebesök. Sekretariatsansvaret för denna verksamhet åligger utskottssekreterarna. Effektiviseringen av rådets kontrollerande verksamhet är den arbetsuppgift som mest har bidragit till att öka utskottssekreterarnas arbetsbörda under de senaste åren.

b. 3. Hänvändelser till rådet

Nordiska rådet mottar fortlöpande skrivelser, resolutioner och muntliga förfrågningar av olika slag och från olika håll, från organisationer, forskargrupper, privatpersoner o. s. v. Sådana hänvändelser inkommer nära nog dagligen till samtliga sekretariat inom Nordiska rådets sekretariatsorganisation. Eftersom allmänheten inte kan förutsättas ha kännedom om det officiella nordiska samarbetsmaskineriets organisation är det naturligt att en avsevärd del av dessa hänvändelser är oriktigt adresserade, d. v. s. att de egentligen borde ha riktats t. ex. till endera av ministerrådets sekretariat, till de nordiska forskningsrådets samarbetsorgan, till de nationella ställföreträdarkontoren eller till någon nationell myndighet.

I den mån hänvändelserna består i rent *informativa* förfrågningar, besvaras dessa efter bästa förmåga av Nordiska rådets sekretariat eller vidarebefordras till i varje särskilt fall behörigt organ. När det gäller *skrivelser* och resolutioner är läget något annorlunda. Skrivelserna till Nordiska rådet eller presidiet registreras i presidiesekretariatet. Skrivelser som adresserats till en nationell delegation registreras i vederbörande delegations kansli och vidarebefordras därefter till presidiesekretariatet, såvitt skrivelsen ej gäller rent nationella spörsmål. Utskottssekretariaten förfar på enahanda sätt när det gäller hänvändelser som riktats direkt till utskott.

När det gäller behandlingen av de hänvändelser som influiter till presidiesekretariatet har en bedömning av skrivelsens art och betydelse företagits, enligt vilken skrivelsen antingen 1) besvarats av presidiesekreteraren, 2) av presidiet efter behandling inom presidiesekretariatet eller av sekreterarkollegiet eller av 3) presidiet efter remittering till berört utskott. Praxis har under de senaste tio åren varierat när det gäller behandlingen av skrivelserna. Trenden har varit att de skrivelser som hänvisats för yttrande till utskotten relativt sett har minskat. Allmänt kan sägas att viss oenhetlighet i praxis har förekommit då det gällt behandlingen av skrivelserna. Den 14 november 1982 fastställde presidiet *nya riktlinjer för behandling av skrivelser* riktade till Nordiska rådet. Dessa riktlinjer återges i *Bilaga 6*.

b. 4. Möten och konferenser

Inom ramen för Nordiska rådets verksamhet äger en omfattande mötesverksamhet rum, bestående av såväl möten inom Nordiska rådets egna organ som möten gemensamma för Nordiska rådet och andra organ, främst ministerrådet, ävensom seminarier och konferenser avsedda för andra målgrupper.

Såsom tidigare omtalats, ansvarar varje nationellt sekretariat i tur och

hela rådets sekretariat i hög grad involverat i genomförandet av sessionerna, eftersom de flesta av de inom rådet verksamma politiska organen sammanträder under sessionerna. I fråga om informationsverksamheten

råder en viss oklarhet om ansvarsfördelningen mellan presidiesekretariatets informationssektion och arrangörsländets sekretariat. Detta problem gäller dock för informationsverksamheten i dess helhet och behandlas närmare i det följande.

Enligt vedertagen praxis ansvarar de nationella sekretariaten för det praktiska genomförandet av *möten* inom utskott, kommittéer, arbetsgrupper samt mellan Nordiska rådets organ och andra parter (ministerrådet, Nordens fackliga samorganisation, Föreningarna Nordens förbund m. fl.). När det gäller de yttre arrangemangen har kompetensproblem i detta fall ej uppstått mellan de olika sekretariatskomponenterna. Däremot har frågan om teknisk mötesservice, inklusive skrivhjälp vid mötena då och då lett till vissa friktioner. Från de nationella sekretariatens sida har man i allmänhet hävdats principen att skrivhjälpen bör tillhandahållas av det nationella sekretariat, som ansvarar för de praktiska arrangemangen, detta för att nedbringa kostnaderna för tillresande personal, medan å andra sidan från presidiesekretariatets sida hävdats att den assistentpersonal, som normalt bistår t. ex. utskottssekreterarna, borde engageras även vid mötena. Utredningen menar, att de i presidiet anmälda riklinjer (se *Bilaga 7*) som fastställdes 1979 beträffande den gemensamt anställda personalens resor och som föranletts bl. a. av ovan refererade problem bör kunna gälla även framgent. När det gäller den utäriktade informationen från mötena har arbetsfördelningsproblem av det slag som gäller för hela informationsverksamheten förekommit.

Den utäriktade *seminarie- och konferensverksamheten* spelar en inte obetydlig roll inom arbetet i Nordiska rådet. Rådets aktivitet i detta avseende omfattar de s. k. internationella konferenserna (konferenser för de inom Europa verksamma internationella organisationerna), rådskonferenser i presidiets regi, av utskotten arrangerade seminarier kring teman inom respektive utskotts arbetsfält samt seminarier eller seminarieresor i informationskommitténs regi. Beslut som rör finansieringen av denna verksamhet fattas av presidiet, det sakliga innehållet och den allmänna utformningen av programmen vid dessa seminarier och konferenser fastställs av berört politiskt organ inom rådet, medan ansvaret för förberedelser och genomförande av konferenserna åligger Nordiska rådets sekretariat.

När det gäller de *internationella konferenserna* har huvudansvaret för uppläggningsen av det sakliga innehållet ålegat presidiesekretariatet, vilket baserar sig på sekretariatsarbetsordningens klart uttryckta uppdrag för presidiesekreteraren att bistå presidiet i dess internationella kontaktverksamhet. I praxis har planläggningen dock regelmässigt skett i samarbete mellan presidiesekretariatet och andra sekretariatskomponenter. Det praktiska genomförandet av de internationella konferenserna har likaså ägt rum i samarbete mellan presidiesekretariatet och berört nationellt sekretariat.

Rådskonferenserna i presidiets regi har på sekretariatsplanet planerats

och genomförts på i stort sett enahanda sätt som de internationella konferenserna, dock med den skillnaden att den utskottssekreterare, från vars utskotts arbetsfält temat för varje särskild konferens hämtats, i högre eller lägre grad varit inkopplad på den fackliga planläggningen av konferensen. Även utomstående expertis har i växlande omfattning varit engagerad i förberedelserna av rådskonferenserna.

Utskottsseminarierna har på sekretariatsplanet i huvudsak sakligt beretts av berörd utskottssekreterare, men ofta under direkt ledning av en inom vederbörande utskott tillsatt arbetsgrupp. Denna arbetsmetod har oftast visat sig vara effektiv. Det praktiska genomförandet kräver, liksom överhuvudtaget all konferens- och seminarieverksamhet i Nordiska rådets regi, medverkan av samtliga nationella sekretariat, när det gäller t. ex. inbjudan av deltagare och medverkande i programmet, medan det praktiska genomförandet handhas av det nationella sekretariat, i vars land konferensen eller seminariet äger rum.

Informationsseminarierna för olika målgrupper har i praxis sakligt förberetts av informationssektionen vid presidiesekretariatet i samarbete med de nationella sekretariatens informatörer. Även det praktiska genomförandet har involverat både informationssektionen och de nationella sekretariaten, däribland naturligen främst det nationella sekretariat i vars land seminariet äger rum. Därjämte har under senare år även informationscheferna vid det ena eller bägge ministerrådssekretariaten deltagit i planläggningen och genomförandet av informationsseminarierna, vilka vanligen till antalet utgjort tre per år. Under de senaste åren har seminarierna vanligen förberetts av särskilda arbetsgrupper, ad hoc tillsatta av informationstjänstemännen inom dessas egen krets.

Problem beträffande arbetsfördelningen mellan sekretariatets olika komponenter har fortlöpande förekommit när det gäller planeringen och genomförandet av Nordiska rådets konferens- och seminarieverksamhet, särskilt när det gäller informationsseminarierna, men även i fråga om utskottsseminarierna. Mestadels har problemen gällt de praktiska arrangemangen, t. ex. vilket sekretariat som skall ansvara för kontakten och ordregivningen till det konferenshotell eller liknande, där seminariet hålles, avfattandet av inbjudningsskrivelser, researrangemang m. m. I vissa fall har även valet och vidtalandet av medverkande i programmet lett till friktioner.

Bakgrunden till detta är att någon fast ordning för arbetsfördelningen när det gäller konferens- och seminariearrangemang aldrig har fastställts. Den reellt väl inarbetade praxis som tidigare gällde har under senare år fallit i glömska. Enligt utredningens mening bör en permanent ordning för arbetsfördelningen när det gäller rådets konferens- och seminarieverksamhet fås till stånd, eventuellt genom beslut av presidiet.

b. 5. Informationsverksamheten

Den sektor inom vilken de största problemen när det gäller arbetsfördelningen mellan de olika komponenterna i Nordiska rådets sekretariat förekommer, är – jämte frågan om distributionen av vissa kategorier av rådets trycksaker – informationsverksamheten. Detta har sin grund i att informationsverksamheten kräver medverkan ej endast av presidiesekretariatets informationssektion, utan även av de nationella sekretariaten och – i fråga om den generella delen av informationen – även av ministerrådets bägge sekretariat. En ytterligare försvårande omständighet är att de nationella sekretariatens resurser för informationsverksamhet varierar: det finländska och det svenska sekretariatet har egna informationssekreterare, medan däremot informationsverksamheten vid de övriga nationella sekretariaten ingår som en integrerad del i sekretariatets andra arbetsuppgifter.

En annan svårighet är att själva arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat som känt stadgar att presidiesekreteraren har ansvaret för rådets gemensamma informationsverksamhet och att informationschefen svarar för presstjänsten vid Nordiska rådets sessioner och övriga möten, medan å andra sidan de nationella sekretariatens verksamhet inte regleras av denna arbetsordning, utan av andra regelverk. Som tidigare nämnts upphävdes presidiets ledningsansvar för de nationella delarna av Nordiska rådets sekretariat vid organisationsreformen 1971. Då verkställigheten av rådets gemensamma informationsverksamhet, för vilken presidiesekretariatet bär ansvaret, i praktiken kräver arbetsinsatser även av de nationella sekretariaten, leder detta till att presidiesekretariatets, närmast informationschefens, behov av att kunna utfärda verksamhetsorder till de tjänstemän som vid de nationella sekretariaten handlägger informationsfrågor råkar i konflikt med dessas formella ställning som tjänstemän underställda delegationerna och sitt eget sekretariats chef. Även den i Nordiska rådets nu gällande arbetsordning ingående bestämmelsen om att sekreteraren i den delegation, i vars land sessionen hålles (§ 6) är sessionens huvudsekreterare, står i viss mån i konflikt med sekretariatsarbetsordningens bestämmelser om att informationschefen ansvarar för presstjänsten vid Nordiska rådets sessioner.

Om man därtill lägger det faktum, att någon klar gräns mellan "gemensamma" och "nationella" informationsuppgifter inte definieras, samt att avgränsningen av den "generella" informationsverksamhet, som enligt överenskommelsen mellan presidiet och Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) av år 1979 skall handhas gemensamt av informationscheferna vid presidiesekretariatet och ministerrådssekretariaten, även kan bjuda på definitionsproblem, ligger orsakerna till arbetsfördelnings- och kompetensproblemen i öppen dag.

Även informationskommitténs uppgifter bör uppmärksammas i sammanhanget. Informationskommittén är rådgivande organ för presidiet i informationsärenden och har i denna egenskap bl. a. i uppgift att planlägga

och koordinera rådets informationsverksamhet och utarbeta förslag till informationsbudget för presidiet. Därtill har informationskommittén, i enlighet med beslut av presidiet den 31 oktober 1979, fullmakt att på presidiets vägnar i överläggningar med samlarbetsministrarna fastställa riktlinjerna för den generella nordiska informationsverksamheten, d. v. s. den del av informationsverksamheten, som är gemensam för Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet. De riktlinjer för den generella informationsverksamheten, som fastställs vid överläggningarna mellan informationskommittén och samlarbetsministrarna kan givetvis i betydande grad påverka utformningen av Nordiska rådets gemensamma budget, eftersom det ovan återopade presidiebeslutet även innehåller ett uttalande om att kostnaderna för den generella informationsverksamheten bör bestridas över denna budget. Trots att presidiet innehar beslutanderätten såväl i fråga om budgetens utformning som beträffande informationsverksamheten, är presidiet i realiteten bundet vid de riktlinjer och deras budgetkonsekvenser som fastställs vid de gemensamma överläggningarna mellan informationskommittén och samlarbetsministrarna.

Det faller inte inom denna utrednings mandat att föreslå någon lösning på denna inbyggda motsättning mellan presidiets formella och reella beslutanderätt. Utredningen har dock velat peka på problemet, eftersom det har återverkningar även på sekretariatets verksamhet.

b. 6. Produktion och distribution av trycksaker och informationsmaterial

I det föregående (avsnitt 3.b.1) har tryckningen av Nordiska rådets sessionshandlingar berörts. Nordiska rådet producerar dock även – i stor utsträckning i samarbete med de båda ministerrädssekretariaten – andra kategorier av trycksaker och stencilerat material.

Här avses dels de *utredningar och rapporter*, som publiceras i Nordisk utredningsserie och NORD-publikationer, dels tidskriften *Nordisk Kontakt*, dels även *periodiskt och engångsmaterial för informationen*. Det kan finnas skäl att granska uppgiftsfördelningen beträffande produktionen och distributionen av dessa olika kategorier av skriftligt material med hänsyn till de olika leden i produktionen.

Produktionen av *NU-serien* och *NORD-publikationer* äger rum på basen av ett avtal mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet och handhas av dessa organ gemensamt. Enligt detta avtal vilar ansvaret för redigering och tryckning på presidiesekretariatet, som också handhar distribution och försäljning av *NU-serien*. Vid utgivningen av *NORD-publikationer* svarar det utgivande sekretariatet för alla kostnader för tryckning, distribution m. m. Det utgivande sekretariatet har vidare skyldighet att ställa en gratisupplaga på 100 exemplar till de övriga sju sekretariatens förfogande. Vid mycket enkla stencilutgåvor med en maximiupplaga på 200–300 exemplar har denna gratisupplaga inskränkts till enstaka arkivexemplar. Under år 1983 torde *NU-serien* och *NORD-publikationer* få en

gemensam budget med målsättningen att Nordiska rådet skall kunna ta ett större ansvar för utgivningen av NORD-publikationer. Tryckningen av de NORD-publikationer som har utgivits av ministerrådsekretariatet i Oslo har nästan undantagslöst ombesörjts av redaktionen vid presidiesekretariatet, medan det ekonomiska ansvaret legat i Oslo. Tryckningen av kultursekretariatets NORD-publikationer har skett genom förmedling av presidiesekretariatet enligt tidigare upprättade tryckerikontrakt. Kostnader, redigering och försäljning åvilar dock kultursekretariatet. Ansvaret för registrering samt utsändande av listor över aktuella NORD-publikationer åvilar Nordiska rådets presidiesekretariat.

Nordiska rådets utgivning av nummer i NU-serien och av NORD-publikationer har under de senaste åren inskränkt sig till rapporter från i Nordiska rådets regi hållna konferenser och seminarier samt till delaktighet i textframställningen för Nordiska samarbetsorgan och Nordisk statutsamling, två årliga publikationer som ingår i NU-serien. Härvid samarbetar presidiesekretariatet med de nationella sekretariaten enligt samma arbetsfördelningsprinciper som gäller för Nordiska rådets sessionshandlingar.

Nordisk Kontakt redigeras av en egen redaktion, anställd av Nordiska rådet, vilken utför sitt uppdrag enligt de principer för självständigt redaktionellt ansvar som normalt gäller för tidningar och tidskrifter. Nordiska rådets informationskommitté fungerar vid sidan av övriga uppgifter som redaktionskommitté för *Nordisk Kontakt*.

Informationsmaterial som utgives av Nordiska rådet tillkommer normalt så att presidiesekretariatet ombesörjer redigeringen och utgivningen. Förutom den årliga bildkalendern över rådets medlemmar utges broschyrer, studiepaket och liknande samt de periodiskt utkommande stencilerade möteskalendarierna och nyhetsbulletinerna (de sistnämnda på skandinaviska, finska och engelska).

De nationella sekretariaten brukar konsulteras vid utgivningen av en del av broschyrerna, varvid vissa svårigheter ibland har uppstått då det gällt vinklingen av innehållet från nationell synpunkt. Från de nationella sekretariatens sida har visst missnöje yppat sig när det gäller utgivningstakten i fråga om generellt informationsmaterial, t. ex. broschyrer rörande olika sektorer av nordiskt samarbete. Arbetsfördelningen i fråga om framställningen och redigeringen av material som utges har dock ej föranlett större problem.

Distributionen av de olika slagen av skriftligt material, såväl utredningar och rapporter som informationsmaterial, har inte nått upp till optimal nivå. Övergång till ett centralt dataregister för de olika slagen av trycksaker, liksom för nyhetsbrev och kalendarium, har genomförts under de två senaste åren. Fortfarande återstår dock mycket att göra innan distributionen har genomförts på ett någorlunda enhetligt sätt i de olika nordiska länderna. Svårigheterna har bestått dels i att de ursprungligen överens-

komna principerna för distributionen ej alltid genomförts planenligt, dels i brister i informationen mellan de sekretariatskomponenter som har varit involverade i distributionsomläggningen. Vidare har t. ex. den överenskomna distributionen av gratisexemplar till sekretariatens behov av NORD-publikationer ej fullt ut fungerat.

Rutinerna när det gäller införandet av nya adresser och avlägsnande av föråldrade adresser är ännu inte helt inarbetade. Detta har sin grund bl. a. i att t. ex. ministerrådssekretariatets distribution skulle förutsätta kontinuerlig bevakning även av den vidaredistribution som äger rum genom nationella regeringsorgan.

Från dansk sida har inom utredningen framförts tanken, att presidie-sekretariatet eventuellt kunde överta hela ansvaret för ajourhållning av adressregistret, vilken nu delas mellan presidiesekretariatet, de nationella sekretariaten och ministerrådssekretariatet.

Det torde även finnas skäl att se över målgruppsindelningen för NU-seriens och NORD-publikationers mottagare för att uppnå en mera ändamålsenlig och finmaskig distribution.

Andra svårigheter har bestått i att berörd personal ej alltid informerats om förändringar som efter hand har vidtagits i de ursprungligen överenskomna dispositionerna. Den avsedda enhetligheten och eftersträfvade kostnadsinbesparingen har nog till en del uppnåtts, men fortfarande kvarstår oenhetlighet när det gäller mottagargruppernas storlek i de olika länderna och viss dubbeldistribution förekommer.

Frågan är viktig, icke minst därför att en någorlunda rättvis fördelning av kostnaderna för tryckdistributionen, t. ex. av den i huvudsak gratisdistribuerade tidskriften Nordisk Kontakt, förutsätter enhetligt urval och dimensionering av mottagargrupperna.

Försäljningen till allmänheten av NU-serien har sedan gammalt ombesörjts av Direktoratet for statens indkøb i København, Statens tryckericentral i Helsingfors, Statens Trykksaksekspedisjon i Oslo samt Fritzes hovbokhandel i Stockholm. Det ekonomiska ansvaret för försäljningen åvilade tidigare Nordiska rådets nationella sekretariat.

I Norge har delegationssekretariatet fortsatt det ekonomiska ansvaret. Statens Trykksaksekspedisjon ansvarar för lagerhållning och distribution, medan marknadsföring och försäljning ombesörjs av Universitetsforlaget.

För att effektivisera försäljningen ingicks i maj 1981 ett avtal mellan Nordiska rådets presidiesekretariat och Liber förlag om marknadsföring av NU-serien och häften utgivna av Nordiska rådet bland NORD-publikationer. Det gamla avtalet mellan Nordiska rådets svenska sekretariat och Fritzes upphörde samtidigt. Ett par månader senare träffades ett liknande avtal mellan presidiesekretariatet och Statens tryckericentral i Helsingfors varvid ansvaret för försäljning upphörde för det finländska rådssekretariatets del.

Kultursekretariatet har för sin och ministerrådssekretariatets i Oslo del

tecknat kontrakt om försäljningen av de NORD-publikationer som utges av dessa båda sekretariat med ett antal förlag i de nordiska länderna, bl. a. de ovan nämnda statliga förlagen i Finland och Sverige.

I fråga om försäljningen av de publikationer för vilka Nordiska rådet har försäljningsansvaret, dvs. NU-serien, de av Nordiska rådet utgivna NORD-publikationerna samt tidskriften Nordisk Kontakt torde sålunda situationen för Finlands och Sveriges del vara tillfredsställande (bortsett från försäljningen av Nordisk Kontakt i Finland). För de övriga ländernas del är försäljningen ännu inte slutligt organiserad.

b.7. Administrativa förhållanden och budgetfrågor

En organisation som Nordiska rådet kräver en avsevärd både intern och extern administrativ arbetsinsats. Såsom framgått av tidigare avsnitt i detta kapitel kräver de flesta av de gemensamma arbetsuppgifterna för rådets sekretariat samarbete mellan flera eller alla sekretariatskomponenter i rådet. Detta ger en antydning om omfattningen av den dagliga skriftliga och telefoniska kontakthållningen mellan de olika sekretariatskomponenterna. Ändå ger den redogörelse för de viktigaste arbetsuppgifterna, som här ovan givits, inte någon fullständig bild av de mångfaldiga göromål, som kräver kommunikation inte endast mellan presidiesekretariatet och de nationella sekretariaten, utan också mellan dessa sekretariat och utskottssekretariaten och mellan de nationella sekretariaten inbördes. Därtill kommer de omfattande kontakter som dagligen upprätthålls av samtliga sekretariatskomponenter till utomstående instanser.

Av detta skall ej dras slutsatsen att denna administrativa interna kommunikation är överdimensionerad. Med en sekretariatsorganisation, som verkar i fem olika länder och består av ännu flera komponenter, är ömsesidig information om de olika sekretariatens åtgärder och överväganden ett sine qua non. Många av de friktioner i fråga om verkställandet av de gemensamma sekretariatsuppgifterna som här tidigare har påpekats, har sin grund i – eller kommer till uttryck genom – just bristande delgivning av vidtagna åtgärder eller motiven för dessa i förhållande till övriga sekretariatskomponenter.

Utredningen ser således ingen anledning att föreslå en minskad insats när det gäller den interna kommunikationen såväl mellan som inom de olika komponenterna i Nordiska rådets sekretariat, utan finner tvärtom anledning understryka att denna interna information bör vara så fullständig och löpa så smidigt som möjligt. En praktisk åtgärd som i betydande grad skulle effektivisera den interna informationen vore att presidiesekretariatet som huvudregel alltid sände kopior av till presidiesekretariatet inkomna skrivelser till de nationella sekretariaten och utskottssekretariaten, i likhet med den praxis som de nationella sekretariaten och utskottssekretariaten å sin sida tillämpar med avseende på övriga sekretariatskomponenter.

Ända sedan upprättandet av ministerrädssekretariatet i Oslo 1973 har

möten mellan cheferna för de båda ministerrådssekretariaten och presidie-sekreteraren mer eller mindre regelbundet hållits. Ehuru dessa s. k. *sekretariatsmöten* inte har någon formell status i den nordiska samarbetsorganisationen, har de dock betydelse som en form för upprätthållandet av kontakterna mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet på sekretariatsplanet. Enligt utredningens mening finns det skäl att effektivisera informationen om dessa möten till Nordiska rådets sekretariat som helhet. Detta kan enklast genomföras så att protokoll från mötena distribueras inom Nordiska rådets sekretariat på samma sätt som protokoll från möten i de formellt upprättade organen inom Nordiska rådet.

För Nordiska rådets gemensamma kostnader uppgörs kalenderårsvis en särskild *budget*. Denna budget är avsedd att täcka de gemensamma utgifterna, sådana som dessa avgränsats genom gällande arbetsordningar eller hävdvunnen praxis. Detta betyder grovt taget en utgiftsstat som täcker presidie sekretariats, utskotts sekretariats och Nordisk Kontakts utgifter. Nordiska rådets presidium fattar de beslut som gäller den gemensamma budgeten. De beviljningar på nationella budgeter som erfordras för att täcka utgiftssidan görs över de enskilda ländernas statsbudgeter under samma moment som de nationella delegationernas anslag på parlamentens huvudkapitel. På inkomstsidan uppträder även andra poster, t. ex. de avgifter som betalas av den gemensamt anställda personalen samt inkomster från tryckeriverksamheten.

Beredningen av budgeten sker i praktiken inom sekreterarkollegiet efter föredragning av presidiesekretariatet. För informationsutgifternas del har budgetförslaget därtill i förväg behandlats av informationskommittén efter föredragning av informationschefen. Nämnvärda problem när det gäller beredningsansvarets fördelning har inte uppträtt. Ej heller fördelningen av utgifter mellan Nordiska rådets gemensamma budget och de nationella delegationernas budgeter har lett till större problem, eftersom praxis i detta avseende är fast utformad.

Däremot förekommer vissa oklarheter i andra avseenden. Enligt överenskommelsen om gemensamt ansvar för den generella informationsverksamheten mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet fastställs en gemensam informationsplan årsvis för denna verksamhet. Anslagen för denna verksamhet påförs dock i huvudsak Nordiska rådets budget.

En annan principiell svårighet när det gäller budgeteringen ligger i att det är svårt, ja ogörligt att vid den tidpunkt då budgeten uppgörs förutsäga omfattningen och förläggningen av utskotts och andra organs mötesverksamhet. Detta är dock ett problem som i första hand drabbar de nationella delegationerna.

En allmän brist i budgetplaneringen är att detaljerade kostnadskalkyler för många verksamheter saknas i det skede då Nordiska rådets gemensamma budget uppgörs. Detta gäller bl. a. seminarierna, både informationsseminarierna och utskottsseminarierna. Utredningen menar att man i fram-

tiden vid budgetberedningen bör eftersträva mera detaljerade kostnadskalkyler och mera rationell planering. En sådan effektiviserad planering bör dock fortfarande tillåta utrymme för politiska beslut med budgetkonsekvenser, som presidiet kan önska fatta under pågående budgetår. Detta innebär att anslaget på budgeten till presidiets disposition bör bibehållas i tillräckligt omfång. I praktiken har presidiets dispositionsmedel under ett antal år till betydande del varit bundna i förväg för olika ändamål. Detta förhållande bör enligt utredningens uppfattning ändras, så att dispositionsmedlen faktiskt står till presidiets fria förfogande.

Kontrollen av verkställigheten av de aktiviteter som beslutats genom budgetering av anslag för särskilda ändamål torde i det stora hela fungera tillfredsställande, dock med undantag för informationsbudgeten, där det ofta förekommit att budgeterade, för speciella ändamål avsedda medel ej tagits i bruk. Även i detta avseende anser utredningen att en förbättring bör fås till stånd.

Ansvaret när det gäller utanordnandet av medel inom de av presidiet fastställda ramarna för olika verksamheter delas enligt sekretariatets arbetsordning mellan sekreterarkollegiet och presidiesekreteraren, så att sekreterarkollegiet fattar beslut rörande utnyttjande av beviljade anslag inom de ramar som angetts av presidiet, medan presidiesekreteraren handhar utbetalningar enligt beslut av presidiet eller sekreterarkollegiet, utanordnar löpande utgifter, representationsutgifter och utgifter för gemensam personals resor inom Norden.

Utredningen anser att den fortlöpande informationen till sekreterarkollegiet och presidiet om det aktuella läget när det gäller användningen av de medel som anslagits på den gemensamma budgeten bör kunna effektiviseras. Utredningen föreslår att presidiesekretariatet ges i uppdrag att fortlöpande, förslagsvis två eller fyra gånger per år, utarbeta mellanbokslut, varigenom presidiet bereds möjlighet att under loppet av pågående budgetår värdera det aktuella läget när det gäller användningen av de på den gemensamma budgeten anslagna medlen.

Revisionen av räkenskaperna för Nordiska rådets gemensamma budget handhas enligt särskilt avtal av svenska riksgäldskontoret. Samarbetet i revisionsfrågorna mellan riksgäldskontoret och presidiesekretariatet har lämnat mycket övrigt att önska. De principer som följs av svenska riksgäldskontoret vid revisionen av räkenskaperna har flera gånger varit föremål för diskussion inom sekreterarkollegiet. Det är utredningens uppfattning att dessa principer bör omvärderas. Utredningen menar att revisionen bör utföras på liknande sätt som revisionen av de nationella parlamentens räkenskaper, dvs. att tonvikten ej i lika hög grad som nu är fallet skall ligga på förvaltningsrevision.

c. Eventuella förändringar i fråga om arbetsuppgifterna för Nordiska rådets sekretariat och i fördelningen av dessa

Såsom tidigare framhållits kan arbetsuppgifterna för Nordiska rådets sekretariat inom en relativt nära framtid komma att undergå vissa förändringar som resultat dels av de organisatoriska förändringar inom själva rådsorganisationen som ett politiskt beslut på basen av den s. k. Petri-kommitténs förslag kan medföra, dels av de förslag och därav eventuellt följande beslut som den nyligen tillsatta s. k. femmannakommitténs arbete kan leda fram till. Utredningen har i sina överväganden om de framtida arbetsuppgifterna för Nordiska rådets sekretariat haft ovannämnda omständigheter i minnet.

Utredningens bedömning är, att de förutsebara förändringarna i Nordiska rådets arbetsuppgifter i den närmaste framtiden sannolikt inte kommer att vara av genomgripande natur. Petri-kommitténs förslag innebär, om det genomförs, visserligen en ökning av arbetsuppgifterna för sekretariatet, men inte några större organisatoriska förändringar för de gemensamma sekretariatets del.

I de diskussioner som de senaste åren förts mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet har som ett väsentligt moment ingått frågan om hur uppföljningen, dvs. genomförandet av Nordiska rådets rekommendationer skall kunna effektiviseras och hur kontrollen av denna uppföljning skall organiseras mest ändamålsenligt. Från Nordiska ministerrådets sida har vid flera tillfällen de senaste åren framhållits, att ministerrådsorganisationen inte förfogar över resurser och påverkningsmöjligheter som skulle göra det möjligt för den att effektivt övervaka uppföljningen och kontrollen. Man har i stället här pekat på möjligheten att ge Nordiska rådets nationella sekretariat och kontaktmannaorganisationen ett ökat ansvar i detta avseende.

En i Finland tillsatt nationell arbetsgrupp har under hösten 1982 behandlat hithörande frågor. Arbetsgruppen, som hade till uppgift att framkomma med förslag till effektivisering av kontaktmannaorganisationen, behandlade i sitt den 27 oktober 1982 avgivna betänkande även andra frågor rörande de nordiska samarbetsfrågornas behandling på nationellt plan i Finland, däribland just frågan om uppföljning och kontroll av Nordiska rådets rekommendationer och yttranden. Arbetsgruppen avvisade tanken på att det nationella rådssekretariatet skulle kunna överta ansvaret för genomförandet av rekommendationerna, eftersom egentlig verkställande makt inte kan höra till dess uppgifter. Däremot ansåg arbetsgruppen att det nationella rådssekretariatet bör effektivisera den fortlöpande övervakningen av genomförandet av rekommendationerna inom regeringsorganen i Finland, dvs. påta sig ett större ansvar för kontrollen av uppföljningen.

Utredningen menar, att de synpunkter som framförts av den finländska arbetsgruppen bör kunna vara vägledande även på nordiskt plan. Ansvaret

för genomförandet av de till ministerrådet eller regeringarna riktade rekommendationerna bör åvila regeringssidans organ, medan kontrollen naturligen bör handhas av de parlamentariska organen. Åtgärder för att effektivisera genomförandet av rekommendationerna är således en angelägenhet för Nordiska ministerrådet och regeringarna. I den nyligen tillsatta femmannakommitténs uppdrag ingår överväganden om ett smidigare samspel mellan ministerrådsorganen och de nationella statsadministrationerna f. ö. som en väsentlig punkt.

Utredningens slutsats är att Nordiska rådets sekretariat i framtiden kommer att få ökade uppgifter när det gäller kontrollfunktionen i fråga om Nordiska rådets rekommendationer och yttranden. De antydningar om utvecklingen som hittills framkommit har i första hand pekat på ökade uppgifter för de nationella sekretariaten, men det kan icke uteslutas, att även rådets gemensamma sekretariat kan beröras av den antydda utvecklingen i form av ökade arbetsuppgifter.

I detta sammanhang bör man hålla i minnet, att presidiesekretariatets kanske viktigaste funktion är att inom Nordiska rådets organisation utgöra samarbetspart för ministerrådsorganisationen, framför allt de båda ministerrådssekretariaten. Skulle femmannakommitténs arbete och av detta eventuellt följande politiska beslut leda till en avsevärd omorganisation av ministerrådssekretariaten, bör detta rimligtvis följas av överväganden huruvida detta föranleder förändringar även för presidiesekretariatets del.

De partipolitiska grupperna inom Nordiska rådet har efter hand effektiviserat och formaliserat sitt arbete. Mycket tyder på att denna utveckling kommer att fortsätta. Redan nu har klara brister kunnat konstateras när det gäller kommunikationen mellan partigruppernas sekretariat och Nordiska rådets sekretariatsorganisation. Det är utredningens uppfattning, att samarbetet mellan dessa båda parter bör förbättras, framför allt när det gäller utbytet av informationen om mötesarrangemang och liknande. I detta avseende kan de dispositioner som den norska delegationen i detta avseende har vidtagit tjäna som modell.

Det norska delegationssekretariatet har sedan 1972 haft ett praktiskt löpande samarbete med sekretariaten för de stortingsgrupper som vid varje särskild tidpunkt har varit representerade i delegationen. Sålunda har gruppsekreterarna i enlighet med en avtalad rotationsordning utpekats som medlemmar i delegationssekretariatet före och under sessionerna.

Efterhand som organiserad gruppverksamhet inom Nordiska rådets ram har utvecklats sig, har behov uppstått av formaliserade samarbetsordningar mellan delegations- och gruppsekretariaten. Delegationen har därför dragit upp riktlinjer för fasta informationsrutiner och sakligt bistånd till de gruppsekreterare som har ålagts att biträda sina medlemmar i nordiskt sammanhang. Riktlinjerna fastslår vilka informationer grupperna skall erhålla samtidigt med att medlemmarna får dem. På anmodan av de enskilda grupp-

sekreterarna har generalsekreteraren och hans ställföreträdare dessutom rätt att efter eget skön ge ytterligare bakgrundsorientering om sakbehandlingen i utskotten, särskilt i förbindelse med sådana uppdrag som gruppsekreteraren har fått av sin egen partigrupp.

Utredningen anser, att den ökade kontakt mellan Nordiska rådets och partigruppernas sekretariat som kan förutses naturligt kan fördelas mellan de nationella sekretariaten och presidiesekretariatet på så sätt, att de nationella sekretariaten utvecklar kontakterna till partigruppskanslierna i det egna parlamentet, medan presidiesekretariatet på motsvarande sätt utvecklar kontakterna till de sekretariat för partigrupperingarna inom Nordiska rådet, som redan etablerats eller i en framtid kan etableras.

Vidareutvecklandet av kontakterna med partigruppssekretariaten på samnordiskt och nationellt plan förutsätter dock icke några förändringar i Nordiska rådets sekretariatsorganisation.

4. Organisatoriska förändringar — diskussion och förslag

a. Presidiesekretariatet

Presidiesekretariatets inre organisation är givetvis av centralt intresse i denna utredning. Ett problem i den hittills fungerande organisationen — för övrigt en punkt där personalintervjuerna entydigt visade att den ordning som tillämpats inte är tillfredsställande — har varit att den interna organisationen är för topptung, d.v.s. att den ursprungligen av nationella balanshänsyn konstruerade modellen med en presidiesekreterare som chef och tre cheftjänstemän (två ställföreträdande presidiesekreterare och en informationschef) på den näst högsta nivån innebär en alltför stor andel cheftjänstemän i förhållande till sekretariatets övriga personal.

I detta avseende har inom utredningen flera olika organisationsmodeller diskuterats. Enighet har rått om att en av svagheter i den nuvarande organisationen, nämligen att ingen av tjänstemännen på det näst högsta planet inom presidiesekretariatet automatiskt har trätt till som chef vid presidiesekreterarens frånvaro, bör avlägsnas. Detta faller inom den beslutanderätt som presidiesekreteraren redan nu innehar, varför lösningen av detta problem ej förutsätter ändringar i gällande arbetsordning för sekretariatet. Utredningen menar att frågan enklast kan lösas så, att den ställföreträdande presidiesekreterare, som vid varje särskild tidpunkt har den längsta ancienniteten, automatiskt tilldelas uppgiften som *ställföreträdare* för chefen. Huruvida även informationschefen skall involveras i detta sammanhang är en fråga varom olika meningar rått inom utredningen. Med hänsyn till att informationschefens uppgifter är relativt sett mera precist avgränsade och av mera direkt verkställande natur än de båda ställföreträdande presidiesekreterarnas, är utredningens förslag dock, att informationschefen inte bör fungera som ställföreträdare för sekretariatschefen.

Ett annat problem i den hittillsvarande organisationen, som kommit fram under den med personalen företagna intervjuundersökningen, har varit avsaknaden av en konsekvent och tillräckligt genomtänkt *personalpolitik* vid presidiesekretariatet. Detta har även belagts i en enkät, som personalföreningarna vid de tre samnordiska sekretariaten verkställde bland sina medlemmar sommaren 1982. Slutsatsen av detta blir, att en tjänsteman vid presidiesekretariatet, lämpligen en av de bägge ställföreträdande presidiesekreterarna, bör ha som en av sina centrala uppgifter att handha personalfrågorna inom sekretariatet.

Inom utredningen har framförts åsikten, att den person som inom sekretariatet ansvarar för personalfrågorna och kontakten med svenska myndigheter bör vara svensk, detta av rent praktiska skäl, eftersom en svensk tjänsteman sannolikt är bäst skickad att handha dessa frågor vid ett sekretariat, där svenska regler för tjänstemännens ställning som huvudprincip tillämpas.

Under intervjuundersökningen framkom från de nationella sekretariats sida viss irritation över att brister och framför allt oenhetlighet förekom beträffande de *administrativa rutinerna* inom presidiesekretariatet. Detta gällde både rent tekniska frågor och metoderna att handlägga ärenden, främst mötesförberedelser och hänvändelser av olika slag, både från sekretariatets sida och från utomstående. I och för sig är detta förklarligt, med hänsyn till att personalen vid presidiesekretariatet har varierande nationell och yrkesmässig bakgrund. Det förefaller emellertid utredningen uppenbart, att presidiesekretariatet internt bör se över arbetsrutinerna i syfte att åstadkomma en önskvärd enhetlighet och fasthet. Samtidigt bör rutinerna när det gäller den interna informationen mellan olika sektioner och funktioner inom sekretariatet ses över. Utredningens slutsats av detta blir att en av de ledande tjänstemännen bör åläggas ett särskilt ansvar för den administrativa praxisen både internt och externt.

Den ena av de båda ställföreträdande presidiesekreterarna har hittills vid sidan av sina övriga uppgifter fungerat som *budgetkommitténs sekreterare*. Enligt utredningens åsikt bör detta förhållande även i framtiden kunna fortbestå. Även uppgiften att koordinera samarbetet mellan presidiesekretariatets ledning och utskottssekreterarna har ålegat samma tjänsteman, vilket torde vara naturligt med tanke på att koordineringsspörsmålen aktualiseras inte minst just i samband med behandlingen av ministerrådets allmänna samarbetsbudget.

Inom utredningen har även framförts åsikten, att budgetkommitténs sekreteraruppgifter i varje fall i en framtid borde anförtros åt en för ändamålet särskilt tillsatt befattningshavare, ett förslag som f.ö. framfördes av Finlands delegation i yttrande över medlemsförslag A 502/j den 27 oktober 1977. Majoriteten har dock ansett, att sekreteraruppgifterna för budgetkommittén såsom hittills bör handhas av en av de ställföreträdande presidiesekreterarna.

Konklusionen av de synpunkter och förslag som ovan framförts är således att konstruktionen med en chef och tre tjänstemän på det näst högsta planet inom presidiesekretariatet bör bibehållas. Motiveringen till detta är att de nationella balanshänsyn, som år 1971 ledde till den nuvarande konstruktionen, fortfarande sannolikt äger giltighet. Vad utredningen i detta avseende föreslagit, måste ses som en strävan att i högre grad än tidigare ge de tre tjänstemännen på det näst högsta planet mera explicit handläggande arbetsuppgifter, utan att ändra på deras formella status. Utredningen har inte velat komma med förslag om hur de här ovan skisserade arbetsuppgifterna för de ställföreträdande presidiesekreterarna skall fördelas mellan dessa båda tjänsteinnehavare, utan anser att detta bör avgöras utifrån den personella situation som råder, så att presidiesekreteraren utgående från dessa tjänsteinnehavares erfarenhetsbakgrund och personliga lämplighet fördelar uppgifterna dem emellan. Detta överensstämmer med de stadganden som redan nu ingår i arbetsordningen för sekretariatet, enligt vilka presidiesekreteraren ålägges totalansvaret för sekretariatets verksamhet, medan de ställföreträdande presidiesekreterarna tilldelas de uppgifter som presidiesekreteraren bestämmer.

Utredningen har även diskuterat andra konstruktioner beträffande ledningen av presidiesekretariatet. En av dessa alternativa lösningar vore att indra den ena tjänsten som ställföreträdande presidiesekreterare, varvid innehavaren av den återstående tjänsten som stf. presidiesekreterare automatiskt skulle fungera som ställföreträdande för sekretariatschefen. De administrativa ärendena och personalfrågorna skulle handläggas av en administrationschef med tjänsteställning under det nästhögsta planet. Detta skulle förutsätta inrättandet av en sådan tjänst. Dissens har dock förelagt om lämpligheten av en sådan konstruktion. Utredningen anser därför att en sådan omorganisation inte är aktuell i dagens läge.

När det gäller arbetsfördelningen i övrigt inom presidiesekretariatet bör denna kunna fungera enligt föreskrifter som sekretariatets chef utfärdar. Överhuvudtaget önskar utredningen understryka presidiesekreterarens totalansvar för presidiesekretariatets verksamhet, ett ansvar som f. ö. mycket klart är fastslaget i sekretariatets nu gällande arbetsordning.

Den tidigare omtalade intervjuundersökningen med personalen gav vid handen att viss sammanblandning av besluts- och verkställighetsfunktionerna förekommit när det gäller ansvaret för rådets tryckeriverksamhet. Enligt utredningens mening bör denna fråga lösas internt, så att ansvarsfördelningen framför allt mellan redaktionen för rådets tryck (rådsförhandlingarna, NU-serien och NORD-publikationerna) och informationssektionen klarläggs.

När det gäller personalstyrkan vid presidiesekretariatet framkom vid intervjuundersökningen inga större problem. De arbetstoppar som förekom t. ex. när det gäller expeditionens utsändningar och redaktionens verksamhet i synnerhet före sessionerna har kunnat lösas smidigt med

övertidsarrangemang och i vissa fall med hjälp av tillfällig arbetskraft. En viss undersysselsättning kunde konstateras i fråga om viss assistentpersonal. Dessa problem torde dock kunna lösas genom intern omdisponering av arbetsfördelningen.

Utredningens egna överväganden och intervjuerna med personalen har således klarlagt, att den totala personalstyrkan vid presidiesekretariatet inte överstiger det faktiska behovet, i varje fall med nuvarande arbetsuppgifter för sekretariatet. Slutsatsen blir att den nuvarande personalstyrkan i princip är tillräcklig, men bör utnyttjas mera rationellt.

Fördelningen av de högsta tjänsterna inom presidiesekretariatet mellan de olika nordiska länderna har ovan berörts i förbigående. Gällande ordning stadgar i detta avseende endast, att presidiesekreteraren inte får vara från det land, där presidiesekretariatet är beläget, d.v.s. Sverige. För övriga tjänsteinnehavare stadgas ingenting i detta avseende. Den fördelning av de fyra högsta tjänsterna som i praktiken genomfördes i samband med presidiesekretariatets uppbyggnadsskede, har dock bibehållits, även i samband med de tjänstetillsättningar som ägde rum 1982. Eftersom ett byte av nationalitet för presidiesekreteraren under detta år första gången sedan presidiesekretariatets upprättande ägde rum, ledde detta till att två av de fyra högsta tjänsteinnehavarna vid presidiesekretariatet under en kort övergångsperiod kom att höra hemma i samma land. Detta var ofrånkomligt, eftersom ett automatiskt bibehållande av den nationella balansen i presidiesekretariatets ledning mellan de fyra högsta befattningshavarna skulle förutsätta, att två eller flera av dessa alltid skulle utskiftas samtidigt. Detta är dock omöjligt att genomföra eftersom befattningshavarna anställs medelst individuella kontrakt. Erfarenheterna av tjänstetillsättningarna visar i varje fall tydligt, att tanken på nationell balans inom presidiesekretariatets ledning alltså har starkt fotfäste inom de politiska organ som är närmast berörda, d.v.s. presidiet och delegationerna i rådet. Utredningen har – såsom ovan på s. 2876 framgår – dragit slutsatsen att denna nationella fördelning av de ledande tjänsterna i nuläget inte kan förändras.

Utredningen har dock ansett sig inte böra underlåta att framhålla, att detta synsätt enligt dess mening är irrelevant. Den viktigaste invändningen mot ett automatiskt tillämpat nationellt balanstänkande är, att presidiesekretariatet är ett samnordiskt sekretariat. Man bör således av tjänsteinnehavarna kunna kräva att de uppfattar sin uppgift som i första hand samnordisk, d.v.s. att de i sitt arbete frigör sig från nationella intressehänsyn och har det gemensamma nordiska intresset som ledstjärna för sin verksamhet. Befattningshavarnas nationella tillhörighet blir då en sekundär fråga. Det finns heller ingen som helst anledning att betvivla, att detta ända från början har varit en huvudprincip enligt vilken presidiesekretariatet har arbetat. Detta är så mycket mera självfallet, som den intervjuundersökning med Nordiska rådets sekretariat, som utredningen låtit verkställa, klart har visat, att inte endast de samnordiska komponenterna inom Nordiska rå-

dets sekretariat utan även de nationella sekretariaten i hög grad uppfattar sin uppgift som samnordisk, d.v.s. att på nationellt plan företräda ett nordiskt intresse och nordisk expertis och samtidigt på det samnordiska planet inom ramen för givna nationella förutsättningar arbeta till fromma för nordiska lösningar.

En annan omständighet, som talar emot ett strikt fasthållande vid principen att de fyra högsta tjänsterna vid presidiesekretariatet skall vara fördelade mellan de fyra största länderna i Norden, är att Islands intresse av att vara företrätt på denna nivå i den samnordiska delen av Nordiska rådets sekretariatsorganisation därigenom åsidosätts. Detsamma gäller givetvis de självstyrande områdena Färöarna, Grönland och Åland. Utredningens principiella uppfattning är således, att man vid framtida tjänstetillsättningar inom presidiesekretariatet bör frångå det strikta fasthållandet vid nationell balans mellan befattningshavarna på det högsta planet.

Utredningen är emellertid av den meningen, att presidiesekretariatets *nordiska profil* alltjämt bör bibehållas och snarare förstärkas än försvagas jämfört med nu rådande förhållanden. I detta avseende önskar utredningen framföra tre särskilda synpunkter.

För det första bör den nationella balansen totalt sett när det gäller tjänsteinnehavarnas bakgrund vid presidiesekretariatet bringas i bättre jämvikt än för närvarande. Av olika skäl, bl.a. den tidigare omtalade överföringen av tjänsteinnehavare från svenska sekretariatet till presidiesekretariatet vid det senares upprättande 1971, har andelen svenska befattningshavare hela tiden varit större än vad som är förenligt med sekretariatets nordiska karaktär. I detta avseende torde presidiesekretariatets "nordiska profil" vara mindre markerad än de bägge ministerrådssekretariatens. Utredningen anser att omedelbara åtgärder inte är nödvändiga för att åstadkomma en förbättring i detta avseende, utan menar att jämnare nationell fördelning succesivt bör kunna åstadkommas vid tillsättandet av nya befattningshavare. Behovet av finsk- respektive isländskkunnig personal bör därvid särskilt observeras.

För det andra bör man, utan att binda detta krav vid särskilda befattningshavare, tillse att presidiesekretariatet vid varje särskilt tidpunkt förfogar över personal, som är bevandrad i förvaltningstraditioner i de olika länderna. Det är ett allmänt känt faktum, att traditionerna i detta avseende skiljer sig betydligt mellan de olika nordiska länderna, och att en skillnad mellan "östnordisk" (läs Finland och Sverige) och "västnordisk" (Danmark, Norge, Island) tradition föreligger. Det är av betydelse för presidiesekretariatets funktionskapacitet, inte minst när det gäller kontakterna med ministerrådets organ, att förfoga över en tillfredställande erfarenhetsfond hos personalen när det gäller dessa djupt rotade traditioner.

Den tredje, och kanske mest betydelsefulla aspekten på presidiesekretariatets nordiska profil är graden av bindning till domicillandets regelverk när det gäller personalens rättsliga ställning och dess löne- och anställ-

ningsvillkor. Utredningens ståndpunkt i detta avseende är, att presidiesekretariatet som samnordisk institution i princip bör stå så fritt som möjligt gentemot svenska regelverk. Många av de svårigheter som tid efter annan har yppat sig när det gäller anställnings- och lönevillkoren för presidiesekretariatets personal har bottnat i direkt eller analogimässig bindning till svenska tjänstemannabestämmelser och lönevillkor. Även i detta avseende torde presidiesekretariatet i jämförelse med de båda ministerrådssekreteriater vara mera bundet till domicillandets förhållanden. Såsom kanslichef Christer Jacobsons utredning om personalens löne- och anställningsvillkor av år 1978 visat, har utvecklingen, tvärt emot vad som avsågs vid presidiesekretariatets upprättande, lett till att skillnaderna i löne- och anställningsvillkor mellan de tre samnordiska sekretariater har ökat. Det är utredningens bestämda uppfattning att detta problem kan lösas endast genom att presidiesekretariatets bindning vid domicillandsreglerna minskas, d.v.s. att sekretariatets nordiska status stärks.

b. Utskottssekretariatet

Utskottssekretariatets främsta arbetsuppgift består i beredningen av utskottens behandling av sakerna i rådet. Denna arbetsuppgift utförs av utskottssekreterarna under ett självständigt ansvar, som korresponderar mot utskottens självständiga politiska ansvar för sakbehandlingen, såsom detta formulerats i Helsingfors-avtalet. I sekretariatets arbetsordning fastslås i konsekvens härmed, att utskottssekreterarens arbete sker enligt utskottets anvisningar och under överinseende av utskottets förman. Där emot är utskottssekreterarna såsom gemensamt anställd sekretariatspersonal i personaladministrativt hänseende underställda presidiesekreteraren.

Utskottssekreterarnas arbetsuppgifter är detaljerat fastställda i arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat. Dessa arbetsuppgifter är synnerligen omfattande, och det har sedan länge varit ogörligt för utskottssekreterarna att enligt bokstaven uppfylla alla dessa arbetsuppgifter. Att utskottssekreterarnas arbetskapacitet är förbehållen utskottens egen verksamhet, framgår bl. a. av att bestämmelsen i arbetsordningens § 22, att utskottssekreterarna förutsätts kunna bistå presidiet, sekreterarkollegiet och presidiesekretariatet med utredningar inom respektive utskotts arbetsområde för att kunna tas i bruk är underställd utskottets förman. I verkligheten har det inte varit möjligt att disponera över utskottssekreterarnas arbetskapacitet i enlighet med denna paragraf. Detsamma gäller exempelvis punkterna 6 och 12 samt delvis punkt 11 i arbetsordningens 24 §.

Utredningens uppfattning är att sekretariatets arbetsordning för utskottssekretariatets del bör ändras, dels så att den motsvarar de sedan lång tid tillbaka rådande verkliga förhållanden när det gäller de däri nu ingående arbetsuppgifterna, dels så att den omfattar de viktiga arbetsupp-

gifter som likaledes sedan lång tid tillbaka åligger utskottssekreterarna när det gäller beredningen och genomförandet av de gemensamma möten med ministerrådet i olika sammansättningar, som utskotten sedan 1970-talets början regelbundet håller. Likaså bör de uppgifter, som utskottssekreterarna sedan tillkomsten av den för ministerrådet och rådet gemensamma behandlingen av de båda ministerrådsbudgeterna, vilken på sekretariatsplanet genomförs i samarbete mellan presidiesekretariatet (som sekretariat för budgetkommittén) och utskottssekreterarna inrymmas i arbetsordningens bestämmelser om utskottssekretariatens uppgifter.

Den intervjuundersökning som sekreterarkollegiet i samband med denna utredning har föranställt har visat att utskottssekretariatens *arbetsuppgifter* och *kompetensområde* är väl rätt avgränsade, både i förhållande till presidiesekretariatet och i förhållande till de nationella sekretariaten. Samarbetet mellan dessa sekretariatskomponenter och utskottssekreterarna synes även fungera utan större friktioner. Utredningens uppfattning är, att det inte finns skäl att överväga några förändringar när det gäller utskottssekretariatens ställning och arbetsuppgifter i förhållande till övriga sekretariatskomponenter.

Däremot framstår frågan om utskottssekretariatens *personalstyrka* som ett aktuellt ämne för diskussion. Såsom ovan i flera sammanhang framhållits, har utskottssekretariatens arbetsuppgifter under hela 1970-talet kontinuerligt ökat, även om en viss stabilisering numera inträtt. Det är emellertid inte möjligt att ge ett generellt svar på frågan om utskottssekretariatens personalkapacitet är tillräcklig, eftersom situationen i hög grad varierar mellan de olika utskotten.

Den största arbetsbördan åvilar kulturutskottets och social- och miljöutskottets sekreterare, vilket sammanhänger med att dessa samarbetsområden sakmässigt är de mest omfattande. Dessa utskott var av samma skäl de första som erhöll heltidsanställda sekreterare. Det är uppenbart, att en heltidsanställd sekreterare i dessa båda utskott inte längre motsvarar personalbehovet på handläggarnivå. För trafikutskottets och ekonomiska utskottets del torde en heltidsanställd sekreterare tämligen väl motsvara utskottets personalbehov. Juridiska utskottet har hittills inte ansett sig ha behov av en heltidsanställd sekreterare. Finlands delegation uttalade dock redan i det tidigare omtalade yttrandet om Sak A 502/j hösten 1977 att delegationen fann det uppenbart, att heltidsanställda sekreterare behövdes i samtliga utskott, och svenska delegationen beslöt den 24 februari 1982 uttala sitt stöd för tanken på en heltidsanställd sekreterare i juridiska utskottet.

Kulturutskottets och social- och miljöutskottets behov av ytterligare arbetskraft på handläggarnivå har diskuterats inom utredningen. Utredningen konstaterar att flera olika möjligheter till lösning av detta problem föreligger, men anser att denna fråga i första hand bör värderas inom respektive utskott. Såsom tidigare anförts kan de beslut som torde fattas

på grundval av Petri-kommitténs förslag förväntas åtminstone i viss mån komma att påverka även utskottssekretariatens arbetsbörda.

En annan fråga, som osökt infinner sig när det gäller utskottssekretariatens organisatoriska ställning, är deras *placering*. Som i ett tidigare avsnitt redovisats, inleddes genom överföringen av social- och miljöutskottets sekretariat till presidiesekretariatet 1974 en utveckling, som hittills har lett till att tre utskottssekreterare har placerats i samband med presidiesekretariatet. Överföringen har skett i samband med att utskotten har erhållit heltidsanställda sekreterare.

Utredningens ståndpunkt när det gäller utskottssekretariatens placering är följande: Heltidsanställda utskottssekreterare bör vara placerade vid presidiesekretariatet. Juridiska utskottet värderar självt sitt behov av sekreterarhjälp. Så snart utskottet anser, att personalbehovet är större än en halvtidstjänst bör utskottssekreteraren i juridiska utskottet överflyttas till presidiesekretariatet i heltidsbefattning. Kulturutskottets sekretariat bör placeras vid presidiesekretariatet så snart den nuvarande tjänsteinnehavarens anställning upphör. Eftersom en överflyttning av juridiska utskottets och kulturutskottets sekretariat till presidiesekretariatet påverkar arbetsförhållandena vid respektive det danska och finländska nationella sekretariatet bör överflyttningen ske i samförstånd med respektive delegation.

Den danska representanten i utredningen har i denna fråga en avvikande mening. Enligt hans mening borde utredningens ståndpunkt ha blivit följande:

''Utredningen mener, at mange praktiske og administrative grunde taler for, ad udvalgssekretærene placeres i præsidi'sekretariatet.

Utredningen vil derfor foreslå, at spørgsmålet om placeringen af sekretærene i juridisk udvalg og kulturudvalget tages op til overvejelse såvel i det pågældende udvalg som i den pågældende delegation, hver gang en ny situation foreligger. Spørgsmålet bør således tages op

ved ændringer i arbejdets omfang (gælder især juridisk udvalg),

ved ophør af den pågældende sekretærs ansættelse og

ved den rotation af formandsposterne, der var enighed om på præsidiemøde den 12. februar 1982.''

c. *Sekreterarkollegiet*

Sekreterarkollegiets status framgår rätt tydligt av den gällande arbetsordningen för Nordiska rådet och arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat. Sekreterarkollegiet, som i arbetsordningen jämte presidiesekretariatet och utskottssekretariatet såges handha Nordiska rådets gemensamma sekretariatsuppgifter, framstår i dessa arbetsordningar som det högsta organet inom sekretariatet, vilket framgår bl. a. av fördelningen av ansvaret för tillsättande av gemensam personal, där presidiet tillsätter innehavarna av de högsta tjänsterna, sekreterarkollegiet de därefter högsta och presidiesekreteraren de övriga.

Samtliga kollegiemedlemmar har en dubbel funktion inom Nordiska rådets sekretariatsorganisation. Presidiesekreteraren har dels ett självständigt ansvar som chef för presidiesekretariatet med till denna post hörande, särskilt angivna befogenheter, dels som medlem av sekreterarkollegiet ett delansvar för utövandet av de befogenheter som tillhör kollegiet. På samma sätt har de nationella sekretariatens chefer dels tillsammans med presidiesekreteraren ett kollektivt ansvar för utövandet av de befogenheter som tillkommer sekreterarkollegiet som gemensam sekretariatskomponent, dels ett ansvar inför sin delegation som chef för dess sekretariat.

Utredningen finner ej anledning att föreslå några ändringar när det gäller de befogenheter som enligt gällande arbetsordning tillkommer sekreterarkollegiet. Däremot bör särskild uppmärksamhet ägnas åt att effektivisera sekreterarkollegiet och att bättre än hittills utnyttja de möjligheter till koordinering och överblick som detta organ erbjuder. Sekreterarkollegiet är inom rådsorganisationen det enda organet med representanter för både de nationella och gemensamma sekretariatsenheterna och har därmed särskilda förutsättningar att utföra koordinerande funktioner och ha överblick över hela sekretariatsorganisationen. Ökad fasthet inom denna bör kunna åstadkommas genom att skapa regelbundna mötesrutiner för sekreterarkollegiet med normalt ett endagsmöte per månad och förbättra beredningen av ärendena för mötena och utveckla beslutsfattandet vid dessa. Ordförandeskapet i kollegiet skall i tur och ordning innehas av generalsekreteraren i det land som har presidentposten i rådet. Denna ordning har tillämpats sedan år 1979. Åren 1971–1979 fungerade presidiesekreteraren som ordförande i kollegiet. Presidiesekretariatet handhar sekretariatsfunktionerna för kollegiet.

5. Övriga frågor

Under utredningen har ett antal särskilda problem av större eller mindre betydelse framkommit, vilka icke med lätthet låtit sig inlemmas i den allmänna framställningen av sekretariatets organisation och arbetsformer. Utredningen önskar här i korthet beröra några av dessa problem, samtliga med anknytning till personalpolitiken inom Nordiska rådets sekretariat.

En brist som allmänt påtalades av sekretariatets personal vid den intervjuundersökning som utredningen låtit verkställa, var avsaknaden av ett fast system för *inskolning* och *handledning* av nyanställd personal, både vid presidiesekretariatet och vid utskottssekretariaten. Frågan har för närvarande betydande aktualitet på grund av de talrika bytena av tjänsteinnehavare vid presidiesekretariatet och utskottssekretariaten som ägt rum under senare hälften av år 1982. Problemen vid byte av tjänsteinnehavare gäller i och för sig samtliga personalkategorier, men är särskilt prononcerade när det gäller tjänsteinnehavare på lednings- och handläggarnivå, detta på grund av uppgifternas ofta högt specialiserade karaktär och på

grund av att personskiften på detta plan äger rum oftare. De negativa konsekvenserna består dels i att de nya tjänsteinnehavarnas inkörningsperiod blir lång, vilket gör att t. ex. utskotten under lång period efter varje byte av utskottssekreterare inte kan räkna med sekretariatshjälp på optimal nivå, dels i att kontinuiteten beträffande sakkunskap och arbetsrutiner blir lidande.

Utredningen anser att detta problem bör ägnas allvarlig uppmärksamhet i framtiden. Flera möjligheter att lösa problemet föreligger. En av dessa är att dubbeltjänstgöring av den avgående och tillträdande tjänstemannen skulle tas i bruk som huvudregel vid byten av tjänsteinnehavare. En annan är att en erfaren tjänsteman i varje särskilt fall skulle åläggas ett särskilt ansvar för inskolningen av den nye tjänsteinnehavaren. En tredje möjlighet är att inom Nordiska rådets sekretariat utarbetas en skriftlig handledning för nya tjänsteinnehavare i stil med den personalhandbok som används inom Sekretariatet för nordisk kulturellt samarbete. Eventuellt borde en sådan handledning individualiseras t. ex. för utskottssekreterarnas del. Sannolikt bör en kombination av dessa lösningsmöjligheter tas i bruk.

En besläktad fråga utgör behovet av *fortbildning* för personalen i dess helhet. Även denna fråga uppmärksammades av många av de intervjuade bland personalen. Den har aktualitet inte endast för den gemensamt anställda personalen, utan även för de anställda vid de nationella sekretariaten. Förslag om bl. a. utbytestjänstgöring framfördes. Utredningen anser att även denna fråga i framtiden bör ges ökad uppmärksamhet.

Frågan om kontraktsanställningarnas längd har i korthet berörts i tidigare avsnitt av utredningen. En fråga som i viss mån ansluter sig till denna är *rekryteringen* av gemensamt anställd personal. Utredningen har tidigare uttalat, att man i framtiden borde eftersträvas en jämnare nationell fördelning av personalen vid presidiesekretariatet. Ehuru många skäl talar för att den tekniska personalen som huvudregel kunde vara anställd på tillsvidarekontrakt, torde uppnåendet av den eftersträfvade nordiska profilen försvåras genom ökat bruk av tillsvidarekontrakt, eftersom byten av sådana tjänsteinnehavare endast kan ske vid s. k. naturlig avgång.

När det gäller rekryteringen finner utredningen anledning påpeka, att en fast ordning när det gäller utlysning av lediga tjänster (annonsernas utformning, beskrivning av arbetsuppgifterna, frågan om i vilket eller vilka länder tjänsterna utannonseras m. m.) bör åstadkommas. Även formerna för anställningsproceduren (intervjuer, beslutsgång) bör ses över. Fasta regler i detta avseende bör kunna tillskapas genom beslut av presidiet.

När det gäller rekryteringen av gemensamt anställd sekretariatspersonal finner utredningen ytterligare skäl att framhålla, att man i samband med upprättandet av de gemensamma nordiska sekretariaten avsåg att dessa sekretariatets personal åtminstone till betydande del skulle bestå av personer, som var anställd i statlig tjänst i sitt hemland och som efter en fyraårig tjänstgöring skulle återgå till denna. Tanken var att de statliga administra-

tionerna därigenom skulle tillföras personal med erfarenhet av nordiskt samarbete och att de gemensamma sekretariaten skulle dra nytta av den förvaltningserfarenhet från de olika länderna, som dessa statsanställda skulle tillföra sekretariatet. I verkligheten har denna kategori dock utgjort en minoritet bland de anställda åtminstone vid presidiesekretariatet. Utredningen avser ej att bindande regler bör uppställas i detta avseende, men finner dock skäl att erinra om denna ursprungligen avsedda anställningsprincip.

BILAGA I

PM

om en gennemgang af Nordisk Råds præsidiasekretariats organisation og arbejdsformer

Nordisk Råds præsidiasekretariat har virket i snart 10 år, og man har derfor et erfaringsgrundlag, der skulle gøre det muligt at bedømme, om sekretariatets organisation er den bedst mulige til at varetage de arbejdsopgaver, der påhviler sekretariatet, og om de arbejdsformer, der har udviklet sig, er de mest hensigtsmæssige, eller om der gennem ændringer i organisationen og/eller arbejdsformerne skulle være muligheder for besparelser gennem en rationalisering af arbejdet.

Det forekommer derfor naturligt, at Nordisk Råds præsidium lader foretage en undersøgelse af disse forhold. Undersøgelsen skulle formentlig ikke alene omfatte præsidiasekretariatets og rådets interne forhold, men også relationerne udadtil, ikke mindst de opgaver Nordisk Råd varetager i samarbejde med Nordisk Ministerråd vedrørende udgivelsen af NU-serien og den kommende rapportserie samt informationsvirksomheden.

En sådan undersøgelse kan formentlig mest hensigtsmæssigt foretages af sekretærkollegiet, som bør have et vidt mandat, der eventuelt kan omfatte adgang til at søge konsulenthjælp for eksempel hos præsidiasekretariatets revisor, embedsmænd fra administrationsdepartementer, forvaltningshøjskoler eller helt fristående rationaliseringsekspertes.

For at give præsidiets et alsidigt og nuanceret beslutningsgrundlag bør rapporten om undersøgelsen indeholde redegørelse for eventuelle særstandpunkter, såvel i den beskrivende del som i forslag om den fremtidige ordning.

Reykjavik, den 5. november 1980

*BILAGA 2***Sammanfattning****av intervjuer med Nordiska rådets sekretariatspersonal**

I enlighet med sekreterarkollegiets beslut av den 24.3.1982 har intervjuer med personalen vid Nordiska rådets sekretariat verkställs enligt följande: danska sekretariatet 21.4.1982, svenska sekretariatet 27.5.1982, presidiesekretariatet 1–2.6.1982 och 14.9.1982 samt norska sekretariatet 3.6.1982. Vid de nationella sekretariaten har intervjuerna tillgätt så, att personalen vid ett gemensamt möte under en förmiddag gemensamt diskuterat de aktualiserade frågorna, varefter undertecknad funnits tillgänglig under eftermiddagen för enskilda samtal, om så önskats. Vid presidiesekretariatet hölls på samma sätt två gemensamma möten på ca 1 timme var medan huvuddelen av de tre dagar intervjuronden varade ägnades åt enskilda samtal. Vidare har några personer anlagt synpunkter brevlades. Ett mindre antal anställda, som av olika skäl ej var anträffbara vid intervjubesöken, har förblivit ointervjuade.

Allmänt taget kan sägas, att de nationella sekretariatens synpunkter i rätt hög grad sammanföll med varandra, ehuru vissa betoningsskillnader klart kom till synes, tydligen till stor del beroende på skiljaktiga förvaltningstraditioner i länderna. Den tekniska personalens synpunkter var av naturliga skäl mera inriktade på konkreta praktiska spørsmål, ett drag som för övrigt gällde både de nationella sekretariaten och presidiesekretariatet. Påfallande var att de synpunkter som anlades av personalen vid presidiesekretariatet uppvisade långt större variationer sinsemellan än vad som var fallet vid de nationella sekretariaten.

Problem

Allmänt taget kan sägas att helhetsintrycket var att Nordiska rådets sekretariatsorganisation, med hänsyn till att den består av 11 sekretariat och ett koordinerande organ, gav intryck av att i det stora hela fungera väl, ja rentav anmärkningsvärt väl med tanke på att det rör sig om en internationell organisation vars aktivitet ytterst måste vila på en consensus-princip.

När detta väl sagts, bör det dock erkännas, att en rad mindre och större meningsmotsättningar och friktioner blottlades, vilket ju även var intervjurondens avsikt. Samarbetssvårigheterna mellan de nationella sekretariaten föreföll obetydliga. Problemen inom utskottssekreterarnas samarbete med såväl de nationella sekretariaten som med presidiesekretariatet verkade likaledes vara mindre betydande. Däremot framkom olika friktionsanledningar mellan de nationella sekretariaten och presidiesekretariatet och även mellan olika enheter och funktioner inom presidiesekretariatet.

De problem som framkom är av både principiell och praktisk art. En grundläggande motsättning utgjordes av divergerande syn på vilken roll *presidiesekretariatet* bör spela inom sekretariatsorganisationen. Främst inom de nationella sekretariaten, men delvis även inom presidiesekretariatet, sågs presidiesekretariatet i första hand som ett *serviceorgan*, vars uppgift var att handha de sekretariatsuppgifter som mera rationellt sköts av ett gemensamt sekretariat, medan man ansåg att den policy-skapande funktionen hörde hemma i de nationella sekretariaten, som är direkta verkställande organ för uppdragsgivarna, de nationella delegationerna. Inom presidiesekretariatet var synen mestadels en annan. Man såg presidiesekretariatet som den *koordinerande* och nordiskt *policy-skapande* delen av sekretariatsorganisationen. Besläktad med denna motsättning var synen på vilka delar av sekretariatsorganisationen som skulle stå för *det nordiska* inom samarbetet. Inom presidiesekretariatet framkom tydligt synsättet att det var det gemensamma sekretariatets uppgift att slå vakt om att det gemensamma nordiska intresset i olika sammanhang tillvaratogs, medan de nationella sekretariatens uppgift var att garantera att de nationella intressena inte läderades. Inom de nationella sekretariaten framträdde en sådan syn på uppgiftsfördelningen knappast alls. Tvärtom ansåg de nationella sekretariatens personal att deras uppgift var att främja det nordiska samarbetet så långt det var möjligt i sitt eget land och inom samarbetsorganisationen, inom de ramar som det nationella intresset medgav, ramar som de nationella sekretariaten var bäst skickade att urskilja.

Inom presidiesekretariatet framträdde på sina håll en frustration över att sekretariatet inte har tillräckligt många *sakbehandlande* uppgifter, att den administrativa funktionen är alltför framträdande.

Beträffande *utskottssekretariatens* uppgifter tycktes allmän enighet råda om att deras omfattning och karaktär var problemfri, bortsett från en viss oklarhet om var den *initiativtagande* funktionen bör utövas på sekretariatsplanet.

Overhuvudtaget tycktes en diskussion om just initiativverksamheten liksom om den kontrollerande och uppföljande verksamhetens fördelning mellan sekretariatskomponenterna att vara på uppsegling inom sekretariatet. I bakgrunden skönjdes en begynnande kompetensdiskussion mellan de politiska organen: presidiet, budgetkommittén och utskotten.

När det gäller *sekreterarkollegiet* framkom rätt få synpunkter. En kritisk synpunkt som dock framfördes från flera håll inom sekretariaten var att sekreterarkollegiet inte fullt utövar de funktioner av koordinerande, beredande och beslutsfattande art som ligger inom deras befogenhet: mötena ansågs vara för få och för korta och behandlingen av ärendena ansågs ej i tillräcklig grad leda till beslut.

De *praktiska* problemen, som delvis förorsakades av de principiella meningsmotsättningarna, var av flera slag.

Det tycktes vara en rätt allmän uppfattning inom de nationella sekretari-

aten, att *kontrollen av budgettillväxten* för det gemensamma sekretariatet inte var tillräcklig. Även informationen i detta avseende ansågs på sina håll vara otillräcklig.

Bristande information påtalades även i många andra sammanhang inte endast från presidiesekretariatet till de nationella sekretariaten, utan även inom presidiesekretariatet och mellan och inom andra sekretariatskomponenter. Det hävdades att beslut som påverkar arbetsrutinerna ofta fattas utan att berörd personal fått uttala sig eller ens meddelats besluten. Överhuvudtaget framkom inom de olika sekretariaten en rätt påtaglig okunskap om vad de andra sekretariatskomponenternas verksamhet består i. Detta gällde främst relationen mellan presidiesekretariatet och de nationella sekretariaten, men även i förhållandet mellan dessa sekretariats personal och sekreterarkollegiet.

Oklar *arbetsfördelning* var även i många fall orsak till irritation. Särskilt i fråga om arrangemang (seminarier, sessionerna), där flera sekretariatskomponenter (och ministerrädsorgan) är involverade framhölls behovet av klara regler för vem som skall göra vad. Detsamma gällde distributionen och produktionen av trycksakerna (där svårigheterna i hög grad involverade ministerrädssekretariatet).

Bristande *inskolning* av ny personal påtalades i vissa fall. Frågan sammanhänger med kontraktssystemet och tycktes huvudsakligen gälla personalen på chefs- och handläggarnivå.

Avsaknad av en mera engagerad *personalpolitik* framhölls av ett antal intervjuade. Den gemensamt anställda sekretariatspersonalen var allmänt av den mening att det rådande kontraktssystemet (med flera olika typer av kontrakt) innebar otrygghet, accentuerad för den del av personalen som var anställd i annat land än sitt hemland. I bruktagande av tillsvidarekontrakt av det slag som vissa av de anställda redan har rekommenderades allmänt när det gällde den tekniska personalen. I fråga om cheftjänsterna var inställningen övervägande den, att tidsbundna kontrakt borde tillämpas även i fortsättningen, medan man i fråga om handläggartjänster och utskottssekreterare hade delade meningar, dock med någon övervikt för tidsbundna kontrakt. Även i de fall där tidsbundna kontrakt rekommenderades, var det en allmän uppfattning både bland den kontraktssystemet och den fast anställda personalen att åtgärder borde vidtas för att underlätta övergång till annan anställning vid kontraktstidens slut. Inom presidiesekretariatet upplevdes det bland personalen som en brist att kontakterna med *presidiet* var så få och ytliga. I den ringa mån synpunkter anlades på *löne- och personalutvalget* var dessa kritiska.

I några få fall angavs orsakerna till svårigheter vara *personliga egenskaper* hos tjänsteinnehavare.

Vissa problem som involverade *utanför* radssekretariatet *stående parter* nämndes. Ovan har nämnts oklarheterna när det gäller arbetsfördelningen, ett problem som berör ministerrädssekretariatet.

En osäkerhetsfaktor för framtiden utgjordes av den framväxande institutionaliseringen av *partiernas* samarbete inom Nordiska rådet. Bedömningarna av denna fråga varierade starkt.

Postgången mellan de nordiska länderna gav anledning till problem.

De nationella sekretariatens personal gav i flera fall uttryck för önskemål om *förbättrade kontakter* med personalen vid andra nationella sekretariat och presidiesekretariatet, t. ex. i form av utbytestjänstgöring.

Kommentarer av sekreteraren

Om man väl kommer överens om vilken roll presidiesekretariatet skall ha, bör de praktiska problemen vara tämligen lätta att lösa. Informations- och arbetsfördelningsproblemen kräver att man utarbetar rutiner som alla parter är överens om, helst så att skriftliga instruktioner utarbetas. Utredningen borde ta ställning till de viktigaste av dessa problem.

Med nuvarande eller någorlunda oförändrad ambitionsnivå för det gemensamma sekretariatet är någon personalmässig utbyggnad knappast nödvändig. Däremot är det nödvändigt att på ett eller annat sätt förstärka utskottssekretariatets personalresurser.

Samtliga intervjuade som uttalat sig om presidiesekretariatets interna organisation har ansett att den är för topptung. Av väl kända skäl är det dock knappast möjligt att statusmässigt förändra de högsta tjänsterna, eller att avskaffa dem. En möjlig lösning vore att förändra dessa tjänsteinnehavares uppgifter, så att de i verkligheten blev handläggande och utredande.

Den interna organisationen inom presidiesekretariatet, både beträffande enhetsindelningen och de enskilda tjänstemännens befattningsbeskrivningar, bör överses. Frågan är hur långt utredningen i detta avseende bör komma med förslag eller hur långt detta kan lämnas till sekretariatschefens avgörande.

Klara befälslinjer bör fås till stånd inom presidiesekretariatet. Minimum är att en ställföreträdare för sekretariatschefen utpekas.

De problem som framkommit i fråga om personaladministrationen vid presidiesekretariatet bör lösas på lämpligt sätt.

Vid besättandet av tjänster inom presidiesekretariatet bör de till tjänsterna hörande åliggandena och kompetenskraven anges klarare vid utannonseringen. Hänsyn till dessa omständigheter bör konsekvent tas vid besättandet.

Inskolningen av nya tjänsteinnehavare måste lösas. Dubbeltjänstgöring under viss tid förefaller att vara den enklaste lösningen. Frågan gäller inte minst utskottssekreterarna.

Större hänsyn till nationell balans, eller annorlunda uttryckt, en nordisk profil, inom sekretariatspersonalen bör eftersträvas. Detta har framförts av flera intervjuade.

Vid rekryteringen av personal till presidiesekretariatet bör hänsyn tas till tjänstemannaerfarenhet. Många av de brister som påtalats när det gäller

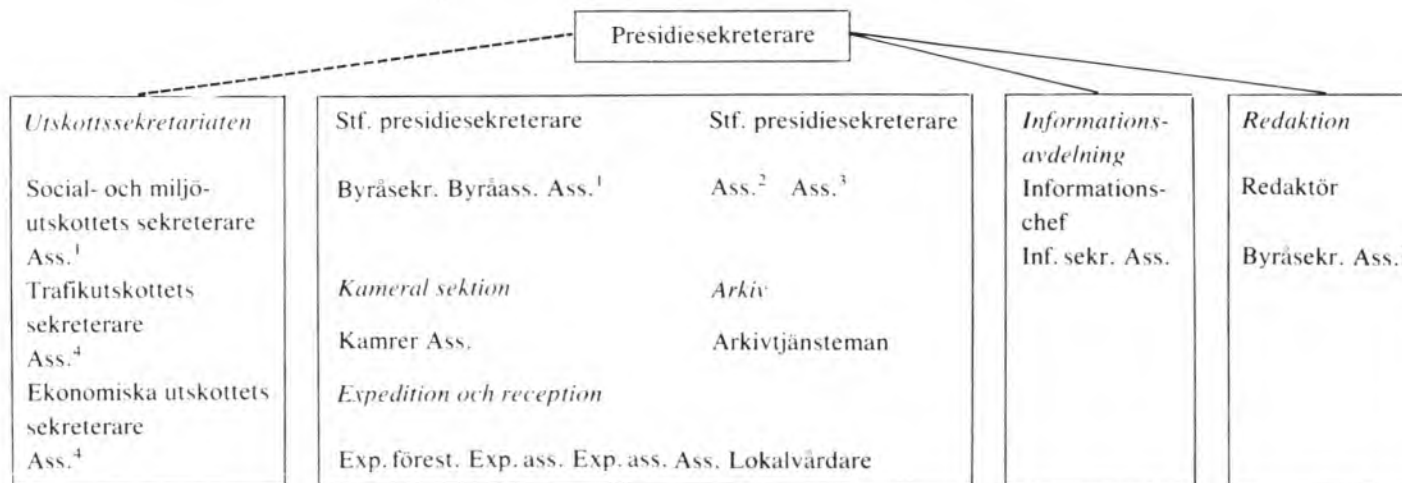
handläggningen av ärenden och praktiska göromål vid presidiesekretariatet beror alldeles uppenbart på att inslaget av personal med tjänstemannaerfarenhet vid sekretariatet är för litet.

Det är inte uteslutet, att en förstärkning av vissa nationella sekretariat borde övervägas. Om man ser till Nordiska rådets sekretariat som helhet, är den ojämn dimensioneringen av de nationella sekretariaten en faktor som motverkar en "balanserad nordisk profil".

Helsingfors, den 20 september 1982

Dag Lindberg

Organisationsschema för Nordiska rådets presidiesekretariat

¹ Avser samma befattningshavare

² Assistenttjänsten delas av två personer

³ Avser extraanställd

⁴ Avser samma befattningshavare

*BILAGA 4***Provisorisk instruktion rörande ansvarsfördelningen mellan presidiet, sekreterarkollegiet och presidiesekreteraren**

Fastställd av Nordiska rådets presidium vid möte den 2–3 juli 1971. Annullerad genom fastställandet av Arbetsordningen för Nordiska rådets sekretariat den 19 november 1972.

Presidiet handlägger följande ärenden:

1. Tillsättningsärenden, dock ej i lönegrad A 19 eller lägre
2. Fastställande av instruktion för gemensam personal
3. Beviljande av medel inklusive löner och löpande arvoden
4. Framställningar till regeringarna eller Nordiska ministerrådet eller eljest skrivelser innebärande initiativ
5. Internationella kontakter av större vikt

Sekreterarkollegiet handlägger följande ärenden:

1. Gemensamma frågor av större räckvidd (NU 1969: 20)
2. Tillsättningsärenden i lönegrad A 19 eller lägre
3. Frågor rörande gemensam personal som ej ankommer på presidiet eller presidiesekreteraren
4. Beslut rörande utnyttjandet av beviljade anslag inom de ramar som anges av presidiet
5. Utarbetande av dagordning och förberedelser för presidiemöten
6. Internationella kontakter i den mån de ej ankommer på presidiet
7. Beslut i frågor som hänskjutes till sekretariatet för avgörande i den mån det ej ankommer på annat organ

Presidiesekreteraren handlägger följande ärenden:

1. Frågor rörande gemensam personal
2. Rådets gemensamma ekonomiska angelägenheter, utbetalningar enligt beslut av presidiet eller sekreterarkollegiet, löpande utgifter, representation, gemensam personals resor inom Norden
3. Löpande ärenden rörande rådets tryck
4. Förberedelser för presidiemöten och möten med sekreterarkollegiet. Protokollföring
5. Verkställande av presidiets eller sekreterarkollegiets beslut
6. Rådets informationsverksamhet
7. Biträdande av presidiet i den internationella kontaktverksamheten.

BILAGA 5**Arbetsordning för Nordiska rådets sekretariat**

Arbetsordningen antogs av Nordiska rådets presidium den 19 november 1972 i enlighet med 34 § i rådets arbetsordning (se NStat 1971 s. 53) och ändrades den 14 januari 1974.

1 §

Denna arbetsordning gäller för Nordiska rådets sekreterarkollegium, presidiesekretariat och utskottssekretariat.

2 §

Nordiska rådets gemensamma sekretariatsuppgifter handhas av sekreterarkollegiet, presidiesekretariatet och utskottssekretariaten.

*Sekreterarkollegiet***3 §**

I sekreterarkollegiet ingår presidiesekreteraren och delegationernas sekreterare eller ersättare för dem (*jfr Nordiska rådets arbetsordning 33 §, första stycket*).

4 §

Sekreterarkollegiet har följande uppgifter:

1. Förberedelse av presidiemöten, främst behandlingen i presidiet av gemensamma frågor av större räckvidd eller av särskilt intresse för de nationella delegationerna.
2. Tillsättning av tjänster i svensk lönegrad A 20–30 eller motsvarande, dock med undantag av utskottens personal.
3. Beslut i övrigt rörande gemensam personal som ej ankommer på presidiet eller presidiesekreteraren.
4. Beslut rörande utnyttjande av beviljade anslag inom de ramar som angetts av presidiet.
5. Beslut rörande kontakter med andra internationella organisationer i den mån de ej ankommer på presidiet.
6. Beslut rörande tillämpningen av presidiets riktlinjer för ärendenas fördelning mellan utskotten.
7. Beslut i övriga frågor som presidiet hänskjuter till sekreterarkollegiet för avgörande.

5 §

Sekreterarkollegiet är beslutfört när minst fem medlemmar eller ersättare för dem är närvarande.

Sekreterarkollegiet fattar beslut med enkelt flertal, dock att varje medlem har rätt att begära att en fråga skall hänskjutas till presidiet för

avgörande. Frånvarande medlem kan utöva denna rätt intill dess protokoll innefattande beslutet justeras.

6 §

Förslag till dagordning och erforderliga handlingar för sekreterarkollegiets möten utsändes i god tid före mötet av presidiesekreteraren.

7 §

Protokoll från sekreterarkollegiets möten justeras av presidiesekreteraren efter godkännande av sekreterarkollegiets övriga medlemmar.

Presidiesekretariatet

8 §

Presidiesekreteraren leder presidiesekretariatet som är beläget i Stockholm (*jfr Nordiska rådets arbetsordning 33 §, andra stycket*).

9 §

Presidiesekreteraren har följande uppgifter:

1. Förberedelse av presidiemöten och möten med sekreterarkollegiet.
2. Verkställande av presidiet och sekreterarkollegiets beslut.
3. Beslut i frågor rörande presidiesekretariatets och utskottssekretariatens personal som ej ankommer på annan, bl. a. tillsättning av tjänster i högst svensk lönegrad A 19.
4. Handhavande av rådets gemensamma ekonomiska angelägenheter, bl. a. budgetfrågor, utbetalningar enligt beslut av presidiet eller sekreterarkollegiet, löpande utgifter, representation och gemensam personals resor inom Norden.
5. Handhavande av löpande ärenden rörande rådets tryck.
6. Ledningen av rådets gemensamma informationsverksamhet.
7. Kontakter med Nordiska ministerrådet och dess organ.
8. Biträdande av presidiet i dess internationella kontaktverksamhet.
9. Hänvisning till utskott av saker och framställningar.
10. Kontrasignering av rekommendationer, yttranden och andra framställningar.
11. Deltagande, eventuellt genom ersättare, i utskottsmöten och andra möten inom Nordiska rådets ram vid behov.

10 §

I presidiesekretariatet ingår ställföreträdande presidiesekreterare, informationschef och övrig personal enligt personalförteckning som presidiet fastställt.

Personalens huvudsakliga arbetsuppgifter framgår av 11–19 §§.

11 §

Ställföreträdande presidiesekreterare åligger:

1. att enligt beslut av presidiesekreteraren ersätta denne
2. att i övrigt fullgöra uppgifter inom presidiesekretariatet enligt presidiesekreterarens bestämmande.

12 §

Informationschefen åligger:

1. att leda informationssektionens verksamhet
2. att vara sekreterare i informationskommittén
3. att handlägga ärenden rörande information inom och utom Norden om Nordiska rådet och nordiskt samarbete i övrigt, Nordisk Kontakt, Nordiska rådets kalendarium och pressmeddelanden
4. att följa massmedias behandling av nordiska frågor och vid behov informera rådsmedlemmar och rådets sekretariat härom
5. att svara för presstjänsten vid Nordiska rådets sessioner och övriga möten
6. att ha överinseende över presidiesekretariatets handbibliotek och informationsmaterial samt informationsenhetens arkiv.

13 §

Informationssekreteraren åligger att biträda informationschefen med utförande av de uppgifter som anges i 12 §.

14 §

Redaktören åligger:

1. att handha utgivningen av rådsförhandlingarna, NU-serien och rådets övriga publikationer enligt anvisningar av presidiesekreteraren
2. att handlägga ärenden rörande rådets tryck som ej innefattar ekonomiska åtaganden.

15 §

Redaktörsassistenten åligger:

1. att biträda med de arbetsuppgifter som anges i 14 §
2. att handha redaktionens arkiv.

16 §

Kamrern åligger:

1. att handha Nordiska rådets gemensamma bokföring, kassa, bankböcker, postgiro och andra värdehandlingar
2. att efter utgången av varje kvartal uppgöra resultaträkning som tillställs de nationella sekretariaten och revisor
3. att enligt närmare anvisningar uppgöra utkast till budget för Nordiska rådets gemensamma kostnader

4. att föra inventarieförteckning
5. att föra protokoll över beslut i personalärenden och administrativa frågor
6. att handha personalredovisning.

17 §

Handsekreteraren till presidiesekreteraren åligger:

1. att fullgöra sekreteraruppgifter
2. att öppna och registrera inkommande post till presidiesekretariatet
3. att handha presidiesekretariatets arkiv med undantag av informationssektionens och redaktionens arkiv.

18 §

Assistenter åligger:

1. att fullgöra sekreteraruppgifter
2. att enligt anvisningar delta i arbetet med presidiesekretariatets arkiv.

19 §

Vaktmästare åligger att under ledning av svenska sekretariatets övervaktmästare

1. handha den gemensamma expeditionen
2. biträda vid möten
3. handha rådets tryck enligt anvisningar från redaktören
4. handha informationsmaterial enligt anvisningar från informationschefen
5. medverka vid upphandling av skrivmateriel, emballage etc. enligt fastställda regler.

Revision

20 §

Revision av presidiesekretariatets räkenskaper utföres av riksgäldskontoret i Sverige, som tillställer Danmarks folketings, Finlands riksdags, Islands alltings och Norges stortings revisionsorgan vederbörliga revisionsrapporter.

Utskottssekretariaten

21 §

Utskottssekreterare och annan tjänsteman hos utskott anställs av presidiet efter hörande av vederbörande utskott.

I personaladministrativt avseende är utskottssekretariaten underställda presidiesekreteraren.

22 §

Utskottssekretariatens verksamhet bedrivs enligt vederbörande utskotts anvisningar och under överinseende av utskottets förman.

Utskottssekretariat kan efter samråd med utskottets förman bistå presidiet, sekreterarkollegiet och presidiesekretariatet med utredningar inom utskottets verksamhetsområde. Frågan om utredningsuppdragets omfattning kan underställas utskottet för avgörande.

23 §

Presidiet fastställer utskottssekretariatens placering och tillser att de erhåller erforderliga lokaler, skrivhjälp o. dyl.

24 §

Utskottssekretariatens uppgifter är att

1. förbereda behandlingen i utskottet av väckta förslag genom sammanställning av remissyttranden, utförande av erforderliga kompletterande utredningar och utformning av förslag till betänkanden

2. förbereda behandlingen i utskottet av berättelser och meddelanden genom att vid behov införskaffa ytterligare informationer samt att utforma förslag till yttrande över ministerrådets berättelse och till övriga betänkanden

3. följa behandlingen av rekommendationer, yttranden och övriga framställningar till Nordiska ministerrådet och regeringarna

4. i samråd med presidiesekretariatet hålla kontakt med organ under ministerrådet och med ministerier/departement som berörs av utskottets verksamhetsområde

5. följa utvecklingen inom utskottets verksamhetsområde och vid behov informera utskottet härom

6. bistå utskottets medlemmar, bl. a. vid utarbetandet av medlemsförslag, frågor m. m. och i förekommande fall hålla förteckning över lämpliga ämnen för medlemsförslag aktuell

7. förbereda behandlingen av hänvändelser till rådet, bl. a. genom att utforma förslag till yttrande

8. medverka vid presidiesekretariatets planering av remittering av till utskottet hänvisade förslag och i fråga om rådets tryck såvitt gäller utskottet

9. föra protokoll vid utskottens möten med angivande av tidpunkt för mötets början och slut, namnen på närvarande medlemmar, regeringsrepresentanter, tillkallade sakkunniga och sekreterare samt utskottets beslut; protokollet utsändes om möjligt senast fjorton dagar efter mötet

10. sända kallelse till utskottsmöte senast en månad i förväg och tillse att övrigt material utsändes senast fjorton dagar före mötets början, om detta inte är ogörligt

11. medverka vid planläggning och genomförande av utskottets resor och av konferenser inom utskottets verksamhetsområde

12. i samråd med informationssektionen medverka vid kontakter med pressen i samband med utskottsmöte, vid behov genom att utarbeta presskommuniké

13. enligt beslut av presidiet och utskottets förman på rådets vägnar delta i möten, konferenser o. dyl. med anknytning till utskottets verksamhetsområde.

Allmänna bestämmelser

25 §

Tjänstemännens ställning

De anställda vid presidiesekretariatet och utskottssekretariaten är nordiska tjänstemän.

Villkoren för anställning vid Nordiska rådet fastställs i kontrakt mellan Nordiska rådet och arbetstagaren.

26 §

Arkiv

Presidiesekretariatet och vart och ett av utskottens sekretariat skall förvara sina arkivhandlingar på betryggande sätt.

Vid presidiesekretariatet förvaras bl. a. protokoll från möten med plenarförsamlingen, presidiet, utskotten, informationskommittén, sekreterarkollegiet och kommittéer som presidiet tillsatt.

27 §

Resebestämmelser

Beslut om resa inom Norden som skall bekostas av gemensamma medel fattas av presidiesekreteraren när det gäller anställd vid presidiesekretariatet eller utskottens sekretariat. För utskottssekreterarens resa till eget utskotts möte erfordras ej särskilt beslut.

Ersättning för resa utgår med motsvarande tillämpning av de bestämmelser som gäller för statsanställda i det land förrättningsmannen har sitt tjänsteställe, för flygresor inom Europa dock endast i turistiklass. I den mån sådana bestämmelser innehåller föreskrift om att överordnad myndighet kan besluta om avsteg från gällande regler tillkommer sådan beslutsrätt presidiet.

28 §

Avvikelse och ändring

Berörda anställda skall om det ej är ogörligt beredas tillfälle att uttala sig om förslag till avvikelse från eller ändring av denna arbetsordning.

*BILAGA 6***Riktlinjer för behandling av skrivelser riktade till Nordiska rådet**

Enligt beslut i presidiet den 14 november 1982

Förslagsrätten i rådet innehas av rådets medlemmar, ministerrådet och regeringarna. Rådet kan också behandla förslag i ärenden som tillställs rådet från enskilda personer eller organisationer.

Skrivelser till Nordiska rådet skall registreras hos presidiesekretariatet. Även om en skrivelse inkommit till ett nationellt sekretariat, skall sålunda originalskrivelsen överlämnas till presidiesekretariatet för registrering där. Presidiesekreteraren tillser att inkommande skrivelser tillställs de nationella delegationernas sekretariat för kännedom och eventuella åtgärder samt sekreteraren i utskott eller kommitté som berörs.

Om skrivelsen angår en fråga som redan föreligger som sak i rådet, bör skrivelsen föras till denna sak.

Om presidiesekreteraren finner att en inkommen skrivelse bör föranleda ett initiativ av presidiet, bör förslag härom ställas direkt till presidiet.

Presidiesekreteraren underrättar skrivelsens avsändare om behandlingen i rådet.

Presidiesekreteraren bör vidarebefordra skrivelser till annat nordiskt eller nationellt organ, där skrivelsens ärende bedöms höra hemma.

Om delegation eller utskott efter att ha tagit del av skrivelse behandlar ärendet och önskar att Nordiska rådet vidtar åtgärder eller om enskild rådsmedlem vill det, skall förslaget härom ställas till presidiet i enlighet med rådets arbetsordning.

Denna promemoria ersätter tidigare utfärdade riktlinjer för behandling av skrivelser.

BILAGA 7

**Utdrag ur protokoll från
sekreterarkollegiets möte
den 3—4 december 1979**

P 394/1979

12 S

Protokol fra mødet i
sekretærkollegiet mandag
den 3. og torsdag den 4.
december 1979 i Stockholm

§ 16

Anmeldtes følgende retningslinjer for præsidiasekretærens beslutninger om personalets rejse indenfor Norden i henhold til arbejdsordningen for Nordisk Råds sekretariat § 9.4 og 9.11:

1. Presidiesekretæren kan delta i alle møter i Rådets regi. Han vil kunne møte ved stedfortreder i disse møter. I de faste komiteer vil han kunne være representert ved komiteenes respektive hovedsekretærer.
2. I presidie- og sekretærkollegiemøter vil begge stedfortredende presidiesekretærer kunne delta. Informasjonssjefen deltar i presidiets, sekretærkollegiets møter samt i utvalgsmøter når det er behov for det. I presidiets og sekretærkollegiets møter kan også redaktør eller saksbehandlere delta hvis sakslisten gjør det nødvendig. I presidie-møter kan også en assistent delta etter behov.
3. I rådets konferanser vil sekretariatets deltakelse bli fastlagt etter forutgående drøftelser mellom presidiesekretæren og arrangerende delegasjons generalsekretær. I informationsseminarene deltar informasjonssjefen og øvrig personale etter behov.
4. Det forutsettes at teknisk assistanse stilles til disposisjon av arrangerende delegasjon, hvis det ikke er gjort spesiell avtale mellom presidiesekretæren og vedkommende nasjonale sekretariat for det enkelte arrangement.

Ved protokollen

Justeret

Gunnar Næsselund

Gudmund Saxrud

Budgetkommitténs verksamhet 1982

1. Mandatet

Budsjettkomiteen avlegger i henhold til sin arbeidsordning, punkt 2, beretning til presidiet om sin virksomhet i hvert kalenderår. Presidiet besluttet 27. november 1980 at Budsjettkomiteens beretning skulle fremlegges for sesjonen som Dokument 2 og behandles i tilslutning til Dokument 1 som siste punkt under generaldebatten. Ordningen trådte i kraft ved Rådets 29. sesjon 1981.

Til medlemmer av komiteen valgte Rådet etter forslag fra de samlede arbeidsutvalg den 1. mars 1982 i Helsingfors følgende:

Juridisk utvalg:	Svend Jakobsen og Håkan Winberg
Kulturutvalget:	Eiður Guðnason og Niels Bollmann
Sosial- og miljøutvalget:	Asbjørn Haugstvedt og Bror Lillqvist
Trafikkutvalget:	Petter Savola og Bjarne Mørk Eidem
Økonomisk utvalg:	Svante Lundkvist og Páll Pétursson

Komiteen konstituerte seg den 3. mars 1982. Asbjørn Haugstvedt ble valgt til formann og Svend Jakobsen til nestformann. Den 9. mars 1982 valgte den danske delegasjon Arne Melchior til medlem istedet for Niels Bollmann. Melchior ble den 8. oktober 1982 etterfulgt av René Brusvang. Den 20. oktober 1982 valgte den svenske delegasjon Gunnar Nilsson og Britt Mogård til medlemmer istedet for Svante Lundkvist og Håkan Winberg.

Komiteen har i løpet av 1982 holdt følgende møter: den 20. januar i Stockholm, den 3. mars i Helsingfors, den 11. mars i Stockholm, den 24. mars med Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) i Oslo, den 2. juni i Stockholm, den 9. juni med Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) i København, den 17. november i Mariehamn, den 29. november i Oslo og den 30. november med Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) i Oslo.

Komiteens arbeidsordning er fastsatt av Nordisk Råds presidium den 27. januar 1976 etter beslutning på Nordisk Råds 23. sesjon 1975 om opprettelse av et permanent budsjettorgan. Arbeidsordningen pålegger komiteen følgende oppgaver:

a. å ivareta de budsjett- og kontrollfunksjoner som framgår av denne arbeidsordning, eller som blir pålagt av rådets plenarforsamling eller presidiet,

b. kontinuerlig og pragmatisk å søke å styrke de kontrollmuligheter den anser vesentligst,

c. å representere rådet under drøftinger med Nordisk Ministerråd om fellesnordiske budsjett- og kontrollspørsmål m. v. .

d. som koordinerende organ å samarbeide med rådets faste utvalg og presidium.

2. Effektivisering av samarbeidsformene

I komiteens arbeidsordning punkt 9 heter det bl. a. at Komiteen skal i samarbeid med de berørte utvalg og komiteer følge gjennomføringen av Nordisk Råds rekommandasjoner og vedtak. Spørsmålet om effektivisering av samarbeidet har vært diskutert i Rådets organ, og på basis av denne behandling er det konstatert at en effektivisering ikke først og fremst er knyttet til antallet rekommandasjoner, men snarere til organiseringen av arbeidet og gjennomføringen på nasjonalt plan av vedtatte nordiske tiltak. Det er videre konstatert at den mest naturlige begrunnelse for å avskrive en rekommandasjon bør være at den er iverksatt. I tilfelle hvor en rekommandasjon ikke kan realiseres, bør dette klart meddeles, hvoretter Rådet kan ta stilling til om rekommandasjonen skal avskrives eller ikke. Kulturutvalget har anført at snarest mulig etter at en rekommandasjon er avgitt, bør det i meldingsform, eller på annen måte, opplyses om antatte kostnader for iverksettelse av rekommandasjonen. Komiteen har tilføyet at ikke bare kostnadene må vurderes, men også hvorvidt rekommandasjonen kan lede til noe resultat.

Nødvendigheten av effektivt å utnytte de ressurser som står til rådighet, blir alt mer påtrengende ettersom landenes statsfinansielle situasjon blir strammere. Komiteen er samtidig av den oppfatning at det nordiske samarbeid gir mer-gevinster som ikke er mulig å oppnå på nasjonalt plan. Det er således ikke urimelig at veksten i de nordiske budsjett kan settes noe høyere enn forventet vekst i de nasjonale budsjetter.

Dette stiller store krav både på Ministerrådets og Nordisk Råds organer hva gjelder bruk av midlene og kontrollen av disse.

Den budsjettprosedyre for Ministerrådets allmenne budsjett som Ministerrådet (samarbeidsministrene) og Presidiet kom overens om i 1982, og som skal gjelde som en forsøksordning, skulle gjøre det mulig med bedre parlamentarisk innsyn i og innflytelse over det nordiske budsjett (se nedenfor).

Prosedyren er dessuten et viktig instrument i å effektivisere det nordiske samarbeid. Behandlingen av de nordiske budsjett har vært kommentert av nasjonalforsamlingene i bl. a. Norge og Finland i løpet av 1982. Således uttalte Stortingets utenrikskomite

''Komiteen vil understreke betydningen av en fast, samordnet behandling av ministerrådsbudsjettene i de organer Nordisk Råd har opprettet for dette formål. Uten å ta stilling til forslaget om en ''minisjesjon'' vil komiteen se det som en fordel om de samlede finansieringsbehov og disponeringen på de aktuelle områdene, kunne gjøres til gjenstand for åpne drøftelser

på politisk plan i Rådets organer, før Ministerrådets budsjett kommer til behandling i de nasjonale parlamenter''.

Riksdagens utvalg for utenrikssaker fremholdt bl. a.

''Utrikesutskottet anser det vara värt att överväga att anordna särskilda korta höstsessioner med Nordiska rådet i syfte att öka den parlamentariska kontrollen av behandlingen av budgetärendena.''

Den nye budsjettprosedyren skulle imøtekomme disse nasjonalforsamlingers ønskemål.

3. Budsjettssamråd mellom Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd

På møtet mellom Ministerrådet (samarbeidsministrene) og Budsjettkomiteen den 8 desember 1981 anmodet Komiteen om at det skulle nedsettes en felles arbeidsgruppe for å undersøke de tekniske mulighetene for å øke parlamentarisk medvirkning i Ministerrådets budsjettprosedyre.

Dette initiativ førte til at en arbeidsgruppe ble nedsatt. I arbeidsgruppens mandat ble opplyst følgende forutsetninger for dens arbeid:

1. Forslagen skall beakta den kompetensfordeling mellom ministerrådet och Nordiska rådet som gäller enligt Helsingforsavtalet och kulturavtalet.

2. Forslagen skall vara praktiskt genomförbara i förhållande till ministerrådets interna tidsplan, de nordiska ländernas olika budgetår och den tidsfrist som Nordiska rådets organ behöver för sin behandling.

3. Parterna är eniga om att de föreslagna lösningarna inte skall medföra en ökning av budgetdokumentationen utan snarare leda till större överskådlighet och bättre information.

4. De framlagda forslagen skall också behandla de tekniska möjligheterna för en eventuell samordning med den nuvarande proceduren för behandling av kulturbudgeten. Ändringar i denna procedur kan endast ske efter avtal mellan kulturutskottet och de berörda ministerråden.

5. Arbetsgruppen skall framlägga sitt förslag senast den 1 maj 1982. Gruppen bör redogöra för arbetsläget på mötet mellan budgetkommittén och samarbetsministrarna i slutet av mars 1982.

Gruppen ble sammensatt av representanter for Stedfortrederkomiteen, Ministerrådets sekretariat i Oslo og Presidiesekretariatet samt sekretærkollegiets formann. Representanter for Kultursekretariatet og Kulturutvalgets sekretariat deltok som observatører. Gruppen avga sin rapport 21. april 1982. I rapporten presenteres tre alternativ til en budsjettprosedyre. Rådets nasjonale delegasjoner behandlet rapporten våren 1982 og uttalte seg alle for det s. k. alternativ 3.

Den 9. juni 1982 ble det mellom Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) og Budsjettkomiteen besluttet en preliminær overenskommelse om at den nye budsjettprosedyre skulle bygges på alternativ 3, at den nye

prosedyre skal anvendes fr. o. m. høsten 1982, dvs. for arbeidet med 1984-års budsjett samt at den nye prosedyren er å betrakte som en forsøksordning. Presidiet godkjente den 22. juni 1982 denne overenskommelse.

Det vedtatte alternativ 3 for budsjettprosedyren innebærer i store trekk at Nordisk Råds utvalg behandler Ministerrådts allmenne budsjett (for 1984) på basis av eget materiale samt materiale oversendt fra ministerrådsekretariatet om høsten (17. november 1982). På dette grunnlag skal Budsjettkomiteen avgi en uttalelse til Ministerrådet for deretter å møte Ministerrådet (samarbeidsministrene) for overlegninger i november/desember (30. november 1982). I februar påfølgende år (1983) vil Ministerrådet legge frem det endelige budsjettforslag (for 1984). Deretter vil Rådets utvalg og Budsjettkomitee behandle forslaget før plenarforsamlingen tar stilling til dette med støtte av arbeidsordningens § 50.

Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) besluttet 18. oktober 1982 at den nye budsjettprosedyre også skal tillempes på kulturbudsjettet som en forsøksordning.

Presidiet besluttet 14. november 1982 at budsjettforslagene som Ministerrådet legger fram i februar 1983, skal oversendes til Rådets utvalg for behandling og at uttalelse skal avgis til Budsjettkomiteen, at en samordnet behandling av forslagene til det allmenne budsjett og kulturbudsjettet skal finne sted samt å foreslå overfor plenarforsamlingen at Budsjettkomiteen skal kunne avgi forslag til uttalelse.

4. De nordiske budsjetter for 1983

På baggrunn av Budsjettkomiteens beslutning den 6. november 1980 om å inndra kulturbudsjettet i Komiteens behandling, ble årets budsjettbehandling innledet med et møte den 3. mars 1982 hvor særskilt kulturbudsjettet for 1983 ble drøftet.

Kulturbudsjettet

Kulturutvalgets formann, Eiður Guðnason, konstaterte at utvalget i og for seg kunne akseptere Ministerrådets budsjettforslag, men anså at de to nye aktivitetene i budsjettforslaget, Det forskningspolitiske rådet og Nordens hus på Færøyene, burde finansieres ved særskilte tilskudd til de nordiske budsjett i tråd med statsministrenes uttalelse i desember 1981.

Komiteen anførte at de to budsjettforslag behandler de særlige innsatsområder forskjellig. I kulturbudsjettet finansieres Nordens hus på Færøyene og Det forskningspolitiske rådet innenfor de oppsatte rammer, mens angående det allmenne budsjett vil en særskilt bevilgning til Nordisk industrifond komme i tillegg til de oppsatte rammer.

Kulturutvalgets formann opplyste at utvalget hadde gitt sin tilslutning til forutsetningene i budsjettbehandlingen av Det forskningspolitiske rådet om at bevilgning til dette skulle dekkes i fellesskap av kulturbudsjettet og

budsjettet for det allmenne området. Komiteen anså det ønskelig å drøfte dette spørsmålet med samarbeidsministrene før endelig stilling skulle tas til spørsmålet om deling av utgiftene. Komiteen besluttet på et senere møte å understreke overfor samarbeidsministrene at Det forskningspolitiske rådet ikke burde delfinansieres over det allmenne budsjett, men helt finansieres over kulturbudsjettet. Samtidig ble det fremholdt at dette ikke måtte føre til reduksjon i de allerede foreslåtte bevilgninger til kulturelle aktiviteter i 1983. Ministerrådet besluttet imidlertid at hele beløpet, 2,2 millioner DKK, skulle bevilges innenfor det foreslåtte Kulturbudsjettet.

I møte 30. november 1982 med samarbeidsministrene fremholdt komiteen i forbindelse med spørsmålet om deling av bevilgningene til Nordplanprosjektet og forskerkurser på jordbruksområdet på de to budsjett at *samfinansiering* kan være en naturlig finansieringsmåte der prosjekt berører de to sekretariats saksområder. Komiteen anmodet om at nærmere regler for samfinansiering bør utarbeides.

Nordisk Ministerråd (Kultur- og undervisningsministrene) fastsatte den 24. mars 1982 budsjettet for kulturelt samarbeid til 112.771.000 DKK hvilket er en økning på 15,9% i forhold til budsjettet 1982. Den reelle økning er på ca. 5% som imidlertid reduseres noe p. g. a. kursfall på den danske krone.

Kulturutvalget fremholdt i sitt samråd med Kultur- og undervisningsministrene i oktober 1983 at budsjettet 1983 til tross for utvalgets kritiske merknader inneholder en positiv utviklingstrend i og med at plass var funnet på budsjettet for nye institusjoner, Det forskningspolitiske rådet og Nordens hus på Færøyene, til tross for den stramme statsfinansielle situasjon i medlemslandene. På møtet uttalte utvalget bekymring for finansieringen av de nordiske kulturinstitusjoners virksomhet og viste bl. a. til den ulike praksis som domicillandet følger når det gjelder å dekke de kulturelle institusjoners driftsutgifter. På denne bakgrunn og for bedre å sikre disse institusjoners kulturelle virksomhet foreslår utvalget at det burde vurderes om domicillandet kunne finansiere driftsutgiftene. Medlemmer av Kulturutvalget har senere aktualisert dette spørsmål i et medlemsforslag, jfr. A 647/k.

I møtet 30. november 1982 mellom statsministrene og samarbeidsministrene konstaterte statsministrene at det finnes et behov for å sikre det forutsatte nivået på det nordiske kultursamarbeidet.

Det allmenne budsjett

Komiteen behandlet forslaget til budsjett for det allmenne området den 11. mars 1982 og i møte med samarbeidsministrene den 24. mars 1982. Komiteen konstaterte generelt at de bevilgede midler til nordisk samarbeid stadig er langt fra å kunne dekke behovet selv innen for politisk høyt prioriterte oppgaver. Likeså ble det presisert at oppbyggingsperioden ikke er forbi så lenge det ikke er oppnådd akseptable samarbeidsnivåer på alle

områder. I denne sammenheng ble det fremholdt at regjeringene burde vise aktiv interesse i å søke løsninger i felles nordiske prosjekter gjennom overføringer av nasjonale midler i tilfelle der nordiske prosjekt leder til rasjonalisering eller bedre resultat. Under henvisning til det beskjedne omfang de nordiske budsjett har, anså komiteen at nye prosjekt av betydelig størrelse må finansieres fullt ut med nye midler. Dette vil også være i samsvar med statsministrenes uttalelse av desember 1981.

Komiteen bemerket spesielt at over hele perioden fra 1978 til 1982 har den totale realøkning for pågående virksomheter vært ubetydelig. Budsjettets vekst t. o. m. 1982 beror på overføringer fra nasjonal- til nordisk finansiering, igangsetting av helt nye virksomheter samt prisutvikling.

Påvisningen av at for årene 1980 og 1981 har den faktiske prisutvikling kraftig overstiget den antatte i budsjettene, foranlediget Budsjettkomiteen til å understreke nødvendigheten av at pris- og lønnsutviklingen has under oppsikt, slik at de planlagte prosjekt – som forutsatt i budsjettet – kan gjennomføres.

Komiteen fant det dessuten uheldig at for visse sektorer skjedde det drastiske nedskjæringer i 1982 års budsjett hvilket for 1983 års budsjett nødvendiggjorde tilførsel av forholdsvis betydelige midler for å kunne etterleve statsministrenes ønske om å "sikre virksomhetens nivå innen for viktige og vedtatte samarbeidsområder – for eksempel arbeidsmarkedet". Komiteen anså at denne stopp-og-kjørpolitikk kan skape usikkerhet hos institusjoner og prosjektledere samt øke kostnadene for gjennomføringen av prosjekt.

Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) fastsatte den 24. mars 1982 budsjettet for 1983 på 150.223.000 NOK. Budsjettet for 1982 var på 130.300.000 NOK. Den reelle økning fra 1982 til 1983 er på ca. 10% og skyldes i all vesentlig grad en bevilgning til Nordisk Industrifond.

Komiteen har behandlet disponeringsforslagene 1 og 2 for budsjettet 1983 og har kunnet konstatere at innen flere av samarbeidssektorene er det innkommet prosjektsøknader langt utover de midler som finnes til disposisjon. Dette er i seg selv en indikasjon på budsjettets utilstrekkelige nivå, men utgjør samtidig et positivt element i det at konkurransen om knappe midler vil lede til bedre kvalitet på prosjektene.

Komiteen har notert seg at bevilgningsforslag til prosjekt i disponeringsforslag nr 1 har holdt seg strengt innenfor 90% av rammene for de enkelte kapitler. Dette har muliggjort for komiteen å foreta en reell tverrfaglig prioritering mellom kapitler. Grunnet den tidlige fremleggelse av disponeringsforslag nr. 2, har det imidlertid ikke foreligget muligheter til å foreta en prioritering mellom prosjekt.

Komiteen har konstatert at flere av de ønskemål som ble anført overfor samarbeidsministrene i mars 1982 er blitt imøtekommet i disponeringsforslagene. Særskilt skal bemerkes en ekstrabevilgning til Trafikksikkerhetsåret 1983 og en betydelig bevilgning (800.000 NOK) til datateknologiområ-

det. Dermed oppstarter en realisering av slagordet "Teknikken og fremtiden".

5. Kontroll og granskning

Ifølge arbeidsordningen punkt 7 skal komiteen "gjennomgå det materiale vedrørende budsjetter og fordeling av disponeringsmidler som ministerrådet oversender gjennom presidiet samt koordinere de uttalelser og ønsker som rådets utvalg og komiteer avgir om materialet". I komiteens beretning til Rådets 30. sesjon 1982 er omtalt de kriterier samarbeidsministrene godkjente som hjelp ved budsjettbehandlingen av prosjektforslag den 1.-2. juni 1981.

Komiteen varslet at den ville komme tilbake til disse kriterier ved et senere tilfelle.

På møtet med samarbeidsministrene 30. november 1982 konstaterte komiteen at retningslinjene for budsjettet 1983 innebærer, i likhet med 1981- og 1982-budsjett, en satsning på områdene økonomisk politikk, industri- og energipolitikk m.m. Samtidig gjør de økonomiske forhold det nødvendig med økt satsning på områder av stor samfunnsøkonomisk betydning f. eks. arbeidsmarkedspolitisk samarbeid. I budsjettet er dessuten forutsatt at alle virksomhetsområder skal få så store bevilgninger at meningsfull virksomhet kan opprettholdes.

Ytterligere konstaterte komiteen at de kriterier samarbeidsministrene godkjente i 1981 fortsatt legges til grunn for budsjettarbeidet. Komiteen fremholdt overfor ministrene at de anvendte sett av kriterier, både for prioritering mellom sektorer og for prioritering mellom prosjekt, hadde vist sin berettigelse, men at visse kompletteringer var nødvendige.

Komiteen anførte at

- det må ikke skje en for ensidig prioritering av de "hårde" verdier slik at dette resulterer i en for omfattende reduksjon av lavt prioriterte ("myke") områder.
- mange prosjekt kan være svært nyttige selv om de bare angår et begrenset antall mennesker (f. eks. nyretransplantasjoner; prosjekt innen regionalpolitikken).
- prosjekt (innen et kapittel) som allerede er påbegynt må få høyere prioritet enn nye.
- prosjekt som skal avsluttes under det aktuelle budsjettår, bør ikke forsenes av budsjettårsaker.

Samarbeidsministrene noterte seg disse bemerkninger.

Ifølge arbeidsordningen punkt 8 skal komiteen "følge disponeringen av de bevilgede midler under nordiske budsjetter og til nordiske institusjoner. Den skal påse at den regnskapsmessige revisjon av midler til fellesnordiske formål utføres som forutsatt, og at uttalelser fra de nasjonale revisjonsinstanser om nordiske budsjettposter legges frem for komiteen."

Komiteen har i løpet av 1982 behandlet Årsregnskap 1980 for Ministerrådets allmenne budsjett og revisjonsberetningene hertil samt Årsregnskap 1980 for Kulturbudsjettet og revisjonsberetningene hertil, og har ikke hatt noen bemerkninger til gjennomføringen av samarbeidsprosjektene eller institusjonenes virksomhet.

Komiteen har dessuten behandlet Årsregnskap 1981 for Ministerrådets allmenne budsjett og revisjonsberetningene hertil. Komiteen hadde ingen merknader til disse. Komiteen noterte seg imidlertid med tilfredshet den tidligere fremleggelse av regnskapet sammenlignet med foregående år.

Komiteen konstaterte derimot på møtet med samarbeidsministrene 30. november 1982 at det ikke forelå noe revidert årsregnskap 1981 for Kulturbudsjettet. Ifølge Ministerrådets budsjettreglement skal regnskap avgis 1. april etter budsjettåret. Revisjonsrapporten skal foreligge 1. juni. Komiteen anførte at med den nye budsjettprosedyren er det viktig at regnskapene og revisjonsberetningene for Ministerrådets to budsjett avgis tilnærmet samtidig.

Stockholm, 19. januar 1983

Asbjørn Haugstvedt

Budsjettkomiteens formann

Förslag

från Nordiska rådets presidium angående en försöksordning om budgetproceduren

Den 9. juni 1982 ble det på grunnlag av samråd mellom Nordisk Råds Budsjettkomite og Nordisk Ministerråd (samarbeidsministrene) besluttet en preliminær overenskommelse om en ny budsjettprosedyre for Nordisk Ministerråds allmenne budsjett. Samtidig ble det understreket at denne prosedyre er å betrakte som en forsøksordning. Nordisk Råds presidium godkjente den 22. juni 1982 ovennevnte overenskommelse.

Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene) besluttet 18. oktober 1982 at den nye budsjettprosedyre også skal tillempes på kulturbudsjettet som en forsøksordning.

Nordisk Ministerråd vil i begynnelsen av februar 1983 legge frem forslag til det allmenne budsjett for 1984 og kulturbudsjettet for 1984 for diskusjon under Nordisk Råds 31. sesjon.

Presidiet besluttet 14. november 1982 at budsjettforslagene skal oversendes til Rådets utvalg for behandling og at uttalelse skal avgis til Budsjettkomiteen, at en samordnet behandling av forslagene til det allmenne budsjett og kulturbudsjettet skal finne sted samt å foreslå overfor plenarforsamlingen at Budsjettkomiteen skal avgi forslag til uttalelse.

Budsjettkomiteen har i henhold til Nordisk Råds arbeidsordning til oppgave å ivareta de budsjett- og kontrollfunksjoner som fremgår av særskilt arbeidsordning eller som pålegges komiteen av Rådets plenarforsamling eller presidium. Rådets arbeidsordning gir imidlertid ikke mulighet til andre enn utvalg å legge frem betenkning med forslag til beslutning eller uttalelse til plenarforsamlingen. Imidlertid kan plenarforsamlingen i henhold til Rådets arbeidsordnings paragraf 50 i særskilte tilfelle med 2/3 flertall beslutte avvik fra arbeidsordningens bestemmelser.

Presidiet foreslår at plenarforsamlingen beslutter at Nordisk Råds Budsjettkomite bemyndiges til under Rådets 31. sesjon legge frem en betenkning med motivert forslag til uttalelse over Nordisk Ministerråds forslag til budsjett for 1984.

*BILAGA***Budgetsamråd mellan Nordiska rådet och Nordiska ministerrådet**

Rapport från en arbetsgrupp med uppdrag att undersöka de tekniska möjligheterna att öka Nordiska rådets medverkan i budgetproceduren för Nordiska ministerrådets allmänna budget

Till Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och Nordiska rådets budgetkommitté

I mötet mellan ministerrådet (samarbetsministrarna) och Nordiska rådets budgetkommitté den 8 december 1981 framfördes av budgetkommittén en begäran om en gemensam arbetsgrupp för att undersöka de tekniska möjligheterna att öka parlamentarikernas medverkan i ministerrådets budgetproceduren. Följande mandat för en sådan arbetsgrupp godkändes senare både från ministerrådets och från budgetkommitténs sida:

Nordiska ministerrådet (samarbetsministrarna) och Nordiska rådet beslutar att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med följande uppgift:

Att undersöka och redogöra för de tekniska möjligheterna för att öka Nordiska rådets organs medverkan i ministerrådets budgetbehandling.

Till grund för gruppens arbete skall ligga följande förutsättningar:

1. Förslagen skall beakta den kompetensfördelning mellan ministerrådet och Nordiska rådet som gäller enligt Helsingforsavtalet och kulturavtalet.

2. Förslagen skall vara praktiskt genomförbara i förhållande till ministerrådets interna tidsplan, de nordiska ländernas olika budgetår och den tidsfrist som Nordiska rådets organ behöver för sin behandling.

3. Parterna är eniga om att de föreslagna lösningarna inte skall medföra en ökning av budgetdokumentationen utan snarare leda till större överskådlighet och bättre information.

4. De framlagda förslagen skall också behandla de tekniska möjligheterna för en eventuell samordning med den nuvarande proceduren för behandling av kulturbudgeten. Ändringar i denna procedur kan endast ske efter avtal mellan kulturutskottet och de berörda ministerråden.

5. Arbetsgruppen skall framlägga sitt förslag senast den 1 maj 1982. Gruppen bör redogöra för arbetsläget på mötet mellan budgetkommittén och samarbetsministrarna i slutet av mars 1982.

Med bemyndigande av ministerrådet utsåg ställföreträdarkommittén som medlemmar i gruppen budgetchef Sven-Erik Tengvall, ministerrådssekretariatet, och departementssekreterare Jan Söderberg, handelsdepartementet i Stockholm. Dessutom utsågs byråchef Ove Stenroth, kultursekretariatet, att som observatör delta i gruppens arbete. Nordiska rådets bud-

getkommitté utpekade som medlemmar i gruppen generalsekreterare Håkan Branders, ordförande i Nordiska rådets sekreterarkollegium (fram till sessionen 1982 generalsekreterare Axel Gormsen, Nordiska rådets danska delegation); stf presidiesekreterare Gunnar Næsselund och utskottssekreterare Kjell Myhre-Jensen, Nordiska rådets ekonomiska utskott. Som observatör har utskottssekreterare Kristian Slotte, Nordiska rådets kulturutskott deltagit. Ordförandeskapet har alternerat mellan arbetsgruppens medlemmar.

Enligt punkt 5 i mandatet skulle arbetsgruppen redogöra för arbetsläget på mötet mellan Nordiska rådets budgetkommitté och samarbetsministrarna i slutet av mars 1982. Denna redogörelse lämnades på mötet den 24 mars 1982 i Oslo.

Vid arbetsgruppens konstituerande sammanträde den 5 februari 1982 utsågs budgetkonsulenten vid Nordiska ministerrådets sekretariat Tauno Pesola till arbetsgruppens sekreterare.

Med hänsyn till den begränsade tid som stått till buds har arbetsgruppen i huvudsak varit hänvisad till att hålla sig till den expertis som representrats av gruppens medlemmar. Skriftliga synpunkter har inhämtats från ministerrådets budgetutskotts medlemmar som har lämnat redogörelserna angående de nationella budgetprocedurerna. Vidare har visst material från Nordiska organisationskommittén 1981 utnyttjats.

Arbetsgruppen har utöver ett konstituerande möte haft sex möten (15.2, 3.3, 16.3, 1.4, 19.4, 21.4.1982).

I gruppens möten har nuvarande budgetförfarande angående både den allmänna budgeten och kulturbudgeten genomgått. Gruppen har utarbetat tre alternativa modeller för budgetproceduren beträffande den allmänna budgeten för vilka redogörs i bifogade rapport. Med anknytning till tilläggsförutsättning nr 2 i arbetsgruppens mandat bifogas en redogörelse för de nationella budgetprocedurerna i de nordiska länderna.

I sitt arbete har gruppen också berört frågan om delegering av beslut om projektbeviljningar. Arbetsgruppen har inte tagit ställning till frågan.

Köpenhamn den 21 april 1982

Sven-Erik Tengvall

Jan Söderberg

Håkan Branders

Gunnar Næsselund

Kjell Myhre-Jensen

Tauno Pesola

Innehållsförteckning

Kap 1. Utveckling av parlamentarikernas medverkan i ministerrådets budgetprocedur	2911
2. Budgetproceduren i det nordiska samarbetet	2914
3. Problembeskrivning beträffande de parlamentariska organens roll i behandling av de nordiska budgetarna	2917
4. Alternativa lösningar	2918
4.1. Allmänt	2918
4.2. Alternativ 1	2918
4.3. Alternativ 2	2921
4.4. Alternativ 3	2922
5. Jämförelse mellan mandatet och de alternativa lösningarna	2925
5.1. Arbetsgruppens huvuduppgift	2925
5.2. Förutsättningar i mandatet	2926

Förkortningar använda i betänkandet

MR	ministerråd
MR-SAM	ministerrådet (samarbetsministrarna)
NMRS	ministerrådssekretariatet
NR	Nordiska rådet
ÄK	ämbetsmannakommitté
ÄK-STF	ställföreträdarkommittén

1. Utveckling av parlamentarikernas medverkan i ministerrådets budgetprocedur*Historik*

Grunden til den nuværende budget-procedure for det almene budgettet blev lagt under arbejdet i Arbejdsgruppen for budget- og kontrolspørgsmål i 1974. Det var da af særlig interesse at få indflydelse på bugetlægningen for 1976. Med dette mål for øje ville man samtidig forsøge at skabe et mønster for kommende budgetforhandlinger. Udgangspunktet var de erfaringer, man havde inden for kulturområdet med hensyn til bestemmelserne i kulturaftalens art. 15, 2. stk "Innan ministerrådet låter utarbeta budgetförslag skall berört organ inom Nordiska rådet beredas tillfälle till överläggningar". Kulturudvalget indgik den 25. oktober 1973 en aftale med ministerrådet (kultur- og undervisningsministrene) om, at samrådet om kulturbudgettet for 1975 skulle holdes i forbindelse med sessionen i februar 1974. Dette samråd skulle overvejende gælde prioriteringerne og detaljerne i budgettet for 1977 for nordisk kulturelt samarbejde. Som grundlag for samrådet forelå et inden for kultursekretariatet og embedsmandskomitéen for nordisk kulturelt samarbejde bearbejdet præliminært budgetforslag, som forinden var distribueret til kulturudvalgets medlemmer.

På møde mellem Nordisk Råds præsidium og udvalgsformænd samt Nordisk Ministerråd (samarbejdsministrene og finansministrene) den 17. februar 1974 gav ministerrådets repræsentanter en redegørelse for formerne og tidsplanen for forberedelserne af budgettet for 1975 omfattende samtlige samarbejdssektorer *uden for* kulturområdet. Ministerrådet forudsatte, at budgettet kunne endeligt fastlægges ved et møde den 11. marts 1974. En relativt stor del af budgettet måtte nødvendigvis kategoriseres som "disponeringsmidler", hvorom der kunne træffes beslutninger siden.

Præsidiets og udvalgsformændene understregede betydningen af, at Nordisk Råd og offentligheden fik muligheder for at følge udviklingen af de statlige bevillinger til det nordiske samarbejde. Det var også vigtigt, at rådet og udvalgene kunne komme ind på et så tidligt tidspunkt som muligt i budgetarbejdet, hvorved man henviste til de regelmæssige forhandlinger mellem ministerrådet og kulturudvalget.

Protokollen fra mødet fastslog "enighed om at indføre en ordning for behandling af ministerrådets budget". Man besluttede at vende tilbage til den nærmere udformning af kontakterne, når Arbejdsgruppen for budget- og kontrolspørgsmål havde afsluttet sit arbejde (*Dok. 1 A: Bilag 1:22. Sess. 1974; 2 saml.*)

På et møde i Arbejdsgruppen for budget og kontrolsager den 20. maj 1974 konstateredes det bl. a.:

- 1) at det var for sent at komme ind i budgetforhandlingerne i forbindelse med sessionen (dengang i februar),
- 2) med proceduren på kulturområdet som forbillede måtte Nordisk Råd ind i billedet tilstrækkelig tidligt for at drøftelserne skulle have reel mening og give mulighed for at påvirke budgettets udformning,
- 3) rådet måtte have mulighed for at drøfte ikke blot budget-niveauet men også prioriteringerne,
- 4) rådets organer måtte have bevillingsansøgningerne samtidig med sekretariatet (i oktober) (subs. efter sekretariatets bearbejdelse i december).

Spørgsmålet om mulighederne for udøvelse af parlamentarisk indsigt, indflydelse og kontrol ved budgetbehandlingen på nordisk niveau havde også beskæftiget nationale parlamenter. Det norske og det danske havde ved årsskiftet 1973–1974 begge udtalt sig herom:

Folketingets udenrigsudvalgs betænkning afgivet den 11 oktober 1973:

... fra mange ... sider i rådet peges på nødvendigheden af at sikre det folkevalgte elements aktive medvirken i det nordiske samarbejde. Med den stærke udbygning af regeringsorganerne, specielt embedsmandskomitéerne og ministerrådssekretariatene, næres der i rådet bekymring for en bureaukratisering af samarbejdet med svækkelse af den parlamentariske og folkelige indflydelse som følge.

Et specielt problem er den parlamentariske kontrol med de nordiske bevillinger. I de tilfælde (...) hvor budgetteringen af midlerne foregår centralt gennem ministerrådet, embedsmandskomiteer og sekretariater, bliver det ikke let at gennemføre en normal budgetkontrol på national

basis. Den fællesnordiske anvendelse af midlerne bør formentlig underkastes en form for kontrol ligeledes på nordisk basis. Nordisk Råd vil være det naturlige organ for en sådan parlamentarisk finanskontrol.”

Stortingsmelding nr 17/1973/74 hvorom tingets utenriks- og konstitusjonskomité siger i sin indstilling:

Med den praksis som til nå er fulgt er det noe komplisert å danne seg et fullstendig bilde av de bevilinger Regjeringen foreslår til nordisk samarbeid. Komiteen finner grunn til i denne forbindelse å understreke at forholdene bør legges best mulig til rette for at Stortinget på et tidlig tidspunkt kan være med på å bestemme retningen og takten i det nordiske samarbeid.

Komiteen understreker imidlertid at det vil være av vesentlig betydning for Stortinget å vite at Nordisk Råd har hatt anledning til å uttale seg om budsjettene, og at såvel den totale budsjettramme som prioriteringen innenfor de enkelte samarbeidsområder har vært inngående vurdert med medvirken av de nordiske, parlamentariske organer.

I sin slutrapport til Nordisk Råds 23. session uttalte Arbeidsgruppen for budget- og kontrollspørsmål bl. a.:

Den slutliga utformningen av budgetöverläggningarnas förberedelse och genomförande kan sannolikt preciseras först efter hand, i likhet med vad som skett beträffande kulturbudgeten. Syftet bör vara att uppnå ett system, inom vilket ämbetsmannakommittéernas, rådsutskottens, ställföreträdarkommitténs, budgetorganets och ministerrådets synpunkter och respektive roller i budgetsammanhang infogas i ett öppet och naturligt samspel. Grundläggande är härvidlag, som redan nämnts, att rådets framtida budgetorgan ges rimliga tidsfrister i förhållande såväl till förberedelsematerial före överläggningarna som till beslutsskedet efter dessa. Det är också viktigt att förberedelsematerialet är så fullständigt att det speglar alternativa handlings- och beslutsmöjligheter.

(Dok. 1 A, pkt. 7–23. sess. 1975).

Behandlingen af slutrapporten fra Arbejdsgruppen for budget- og kontrollspørsmål ved 23. session 1975 resulterede bl. a. i oprettelsen af Nordisk Råds budgetkomité. I den af præsidiets den 27. januar 1976 udfærdigede (Dok 1, Bilag 8–24 sess. 1976).

a. å ivareta de budsjett og kontrollfunksjoner som framgår av denne arbeidsordning, eller som blir pålagt av rådets plenarforsamling eller presidiet,

b. kontinuerlig og pragmatisk å søke å styrke de kontrollmuligheter den anser vesentligst,

c. å representere rådet under drøftinger med Nordisk Ministerråd om fællesnordiske budsjett og kontrollspørsmål m v.,

d. som koordinerende organ å samarbeide med rådets faste utvalg og presidium.

Budgetkomitéens første arbeidsmøde afholdtes den 3. december 1975 og omfattede disponeringsforslag for 1976 års budget samt forslag til budget for 1977 (almene områder).

Den 6. november 1980 vedtog budgetkomiteén en procedure, hvorefter kulturudvalgets indstilling vedrørende budgettet for nordisk kulturelt samarbejde behandles i budgetkomiteén forinden kulturudvalget med budgetkomiteéns formand som bisidder fremfører udvalgets respektive budgetkomiteéns synspunkter overfor Nordisk Ministerråd (kultur- og undervisningsministrene).

På baggrund af erfaringerne fra behandlingen af budgetspørgsmål i udvalgene og budgetkomiteén siden 1976 og med udgangspunkt i de diskussioner om principielle spørgsmål og arbejdsmetoder, som har fundet sted mellem budgetkomiteén og samarbejdsministrene og mellem præsidiet og samarbejdsministrene i 1980–81, tog budgetkomiteén i december 1981 beslutning om at foreslå Nordisk Ministerråd, at der optoges forhandlinger om en ændring af de gældende budgetprocedurer (Protokol B 4/1981.12.02).

Stortingets utenrikskomite uttrykte i sina anmärningar betr stortingsmelding om nordisk samarbeid (Innst. S. nr 140-1981-82) bla:

Komiteén vil understreke betydningen av en fast, samordnet behandling av ministerrådsbudsjettene i de organer Nordisk Råd har opprettet for dette formål. Uten å ta stilling til forslaget om en minisesjon, vil komiteén se det som en fordel om de samlede finansieringsbehov og disponeringen på de aktuelle områdene, kunne gøres til gjenstand for åpne drøftelser på politisk plan i Rådets organer, før Ministerrådets budsjett kommer til behandling i de nasjonale parlamenter . . .

I Finland framhöll riksdagens utskott för utrikesärenden i sitt betänkande med anledning av Nordiska rådets Finlands delegations berättelse över Nordiska rådets verksamhet år 1981 (1982 Rd-UtUB nr 6) bl. a. följande:

Utrikesutskottet anser det vara värt att överväga att anordna särskilda korta höstsessioner med Nordiska rådet i syfte att öka den parlamentariska kontrollen av behandlingen av budgetärendena.

2. Budgetproceduren i det nordiska samarbetet

Nordiska ministerrådet har två budgetar för det nordiska samarbetet mellan regeringarna. Det är dels kulturbudgeten som finansierar det nordiska kultursamarbetet, dels den allmänna budgeten som finansierar det nordiska samarbetet på övriga områden.

Behandlingen av dessa budgetar är till vissa delar lika men skiljer sig i huvudsak genom att proceduren för den allmänna budgeten innehåller fler moment. Det främsta skälet till detta är att kultursamarbetet endast har en ämbetsmannakommitté och att detta samarbete inte har en projektbudget utan endast en förhållandevis begränsad summa dispositionsmedel, vars närmare fördelning på olika insatsområden Nordiska rådet inte medverkar i.

Behandlingen av *kulturbudgeten* kan schematiskt beskrivas på följande sätt

Två år före budgetåret

Sensommaren/ /förhösten	Kulturutskottet lägger fram en promemoria om aktuella frågor inom nordiskt kultursamarbete, vilken är avsedd att bilda underlag för gemensamma överläggningar mellan utskottet och ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna). I promemorian granskas ministerrådets beslut från mars angående föregående budget; i den anläggs även allmänna eller särskilda synpunkter på det nordiska kultursamarbetet.
Sensommaren/ /förhösten	De gemensamma överläggningarna äger rum någon gång under sensommaren eller förhösten; (till dessa överläggningar lägger kultursekretariatet fram en lägesrapport för tiden från föregående session).
Före 1 november	Budgetförslag inlämnas till kultursekretariatet från institutioner och andra organ.

Året före budgetåret

Före 10 januari	Kultursekretariatets budgetförslag lämnas till kulturåmbetsmannakommittén.
Januari	Kultursekretariatets budgetförslag, som reviderats med hänsyn till preliminär diskussion i kulturåmbetsmannakommittén, överlämnas till kultur- och undervisningsministrarna, ministerrådets budgetutskott och till Nordiska rådet.
Januari/februari	Ministerrådets budgetutskotts ställningstagande överlämnas till kultur- och undervisningsministrarna och till Nordiska rådet.
Februari/mars	Kulturutskottet behandlar förslaget till budget i allmänhet vid ett möte i anslutning till rådets session (vid detta möte har utskottet tillgång till budgetutskottets synpunkter på förslaget). Vid ett möte med budgetkommittén redogör kulturutskottets representanter i kommittén för utskottets inställning till förslaget; (budgetkommittén slår fast sin inställning till förslaget).

slutet av mars Kultur- och undervisningsministrarna fastställer budgeten under förbehåll av de nationella parlamentens godkännande.

Behandlingen av den *allmänna budgeten* kan schematiskt beskrivas på följande sätt

Två år före budgetåret

Före 1 november Ämbetsmannakommittéernas budgetprogram och institutionernas budgetförslag och budgetprogram lämnas till Oslosekretariatet.
Ämbetsmannakommittéerna skall yttra sig över budgetförslagen från de institutioner, som ligger inom verksamhetsområdet för resp. kommitté.

Året före budgetåret

Före 10 januari Oslosekretariatets budgetförslag lämnas till ställföreträdarkommittén och till ministerrådets budgetutskott. I budgetförslaget ingår förslag till indikativa ramar för projektmedel till de enskilda ämbetsmannakommittéerna.

Januari Budgetutskottets ställningstagande lämnas till ställföreträdarkommittén.

Januari/februari Ställföreträdarkommittén utarbetar ett budgetförslag på basis bla av Oslosekretariatets förslag och budgetutskottets ställningstaganden. Ställföreträdarnas budgetförslag överlämnas till samarbetsministrarna och Nordiska rådet.

Mars Samarbetsministrarna överlägger med Nordiska rådets budgetkommitté om den allmänna budgeten.

Ultimo mars Samarbetsministrarna fastställer den allmänna budgeten under förbehåll av de nationella parlamentens godkännande. För projektbudgeten i den allmänna budgeten fastställs indikativa ramar för resp ämbetsmannakommittés projektverksamhet.

Medio augusti Ämbetsmannakommittéerna lämnar projektförslag inom ramen för de indikativa ramarna till Oslosekretariatet.

Oktober Oslosekretariatet överlämnar disponeringsförslag nr 1 till ställföreträdarkommittén. Genom disponeringsförslag nr 1 bör större delen av projektmedlen tas i anspråk.

Oktober Disponeringsförslag nr 1, som justerats med hänsyn till ställföreträdarkommitténs överväganden, överlämnas till Nordiska rådet.

November/ december	Samarbetsministrarna överlägger med Nordiska rådets budgetkommitté om disponeringsförslag nr 1.
November/ december	Samarbetsministrarna fastställer disponeringsförslag nr 1.

Budgetåret

Löpande under budgetåret	Ytterligare disponeringsförslag utarbetas under budgetåret. Ämbetsmannakommittéerna disponerar med vissa undantag sina indikativa ramar t. o. m. februari under budgetåret. Därefter odisponerade medel läggs till en allmän reserv.
-----------------------------	--

3. Problembeskrivning beträffande de parlamentariska organens roll i behandlingen av de nordiska budgetarna

Mot bakgrund av erfarenheterna från budgetfrågor i utskotten och budgetkommittén sedan 1976 och med utgångspunkt i de diskussioner om principiella frågor och arbetsmetoder, som har förekommit mellan budgetkommittén och samarbetsministrarna samt mellan presidiet och samarbetsministrarna under 1980–81, beslöt Nordiska ministerrådet och budgetkommittén att tillsätta en arbetsgrupp med uppdrag att undersöka de tekniska möjligheterna för en ökad medverkan i budgetproceduren rörande den allmänna budgeten.

De motiveringar som framförts från parlamentarikersidan kan sammanfattas som följer:

- 1) De nordiska budgetarna har efterhand kommit att omfatta så många och så vitt skilda aktiviteter och olika nyckelområden i det nordiska samarbetet. De har fått ökad betydelse som informationskälla, och som grundlag för strukturering och prioritering av det nordiska samarbetets resurser i överensstämmelse med de nationella parlamentens krav på nordisk parlamentarisk medverkan.
Samtidigt har utbyggnaden av samarbetet på ministerrådssidan och de därtill hörande sekretariaten, kommittéerna och institutionerna ökat regeringarnas engagement och initiativ i samarbetet och skapat nya förutsättningar för utformningen av de parlamentariska initiativen.
- 2) Arbetet med kontroll och granskning har ökat i takt med utvidgandet av hela samarbetsfältet. Genomförandet av dessa uppgifter förutsätter att informationen från ministerrådet till de nordiska parlamentariska organen är effektiv, systematisk och överskådlig så att dessa har reella möjligheter för att klara granskningsarbetet inom rimliga tidsramar.
- 3) Nordiska rådets organ har ett växande behov av att få bredast möjliga politiska viljeyttring bakom sina förslag angående de nordiska budgetarna och medelsanvändningen.

4) De hittillsvarande tidsramarna har givit Nordiska rådets organ otillfredsställande arbetsvillkor vad angår behandlingen av disponerings- och budgetförslag.

Med utgångspunkt bl. a. från dessa synpunkter har arbetsgruppen för sin del uppställt följande krav vilka gruppen anser bör beaktas vid övervägandena om en förändring av nuvarande budgetprocedur

- budgetprocedurerna bör ge Nordiska rådet möjlighet för diskussioner om budgetutvecklingen med motsvarande politiska instanser på ministerrådssidan på tidpunkter då det ännu är möjligt att påverka ministerrådets framtida beslut,
- budgetproceduren bör göras så rationell och enkel som möjligt,
- budgetproceduren bör ge rimliga tidsfrister för båda parter i proceduren,
- dokumentationen bör utformas så att den är väl ägnad som informations-, prioriterings- och styrningsinstrument i det nordiska samarbetet,
- möjlighet bör ges till en överblick av de två nordiska budgetarna och till en samlad bedömning av beviljningarna till nordiska samarbetsaktiviteter,
- budgetproceduren bör vara tillrättalagd så att den möjliggör en bred politisk diskussion om det nordiska samarbetets inriktning och prioritering.

4. Alternativa lösningar

4.1. Allmänt

Arbetsgruppens mandat innebär att gruppen skall undersöka och redogöra för de tekniska möjligheterna att öka Nordiska rådets medverkan i behandlingen av den allmänna budgeten. I det följande framlägger arbetsgruppen tre alternativa modeller för en sådan ökad medverkan. Beskrivningen av samtliga alternativ består av en kort inledning, en schematisk beskrivning i form av en tidtabell och en beskrivning av fördelar och nackdelar jämfört med nuvarande procedur. Den erforderliga dokumentationen beskrivs också i samband med resp. alternativ.

I vilken mån olika alternativ kan anses uppfylla mandatets huvuduppgift och tilläggsförutsättningar redogörs för i kapitel 5 Jämförelse mellan mandatet och de alternativa lösningarna.

Arbetsgruppen konstaterar att budgetkommitténs kontrolluppgift kan tillgodoses i samtliga alternativ.

4.2. Alternativ 1

Allmänt

Alternativ 1 innebär en förskjutning av budgetbeslutet till början av augusti (året före budgetåret) i stället för nuvarande beslutstidpunkt i slutet av mars.

Alternativ 1 har utformats med tanke på de konsekvenser som de olika

budgetåren i de nordiska länderna har förorsakat. När den nordiska budgeten har fastställts med avsikt att beslutet skall kunna ingå i den ordinarie svenska budgetproceduren, har man varit tvungen att lägga behandlingen i början av året. Detta har i sin tur medfört att beslutet om projektbeviljningar har fått behandlas separat vid en senare tidpunkt. Budgetproceduren har blivit rätt komplicerad, särskilt i jämförelse med budgetens relativt låga slutbelopp. Alternativ 1 innebär att beslutet anpassas till de övriga ländernas (utom Sverige) budgetprocedurer. Syftet har därvid varit att beslutet skall fattas så nära budgetåret som möjligt för att ge ökad aktualitet åt underlagsmaterialet och avskaffa behovet av separata disponeringsbeslut för projektbudgeten.

I alternativet avskaffas ställföreträdarkommitténs budgetförslag i dess nuvarande funktion. Den väsentliga konsekvensen av detta är att förhandlingssituationen mellan Nordiska rådets budgetkommitté och ministerrådet blir friare.

Schematisk beskrivning av alternativet

slutet av november (47–48)	NMRS utfärdar riktlinjer för budgetarbetet (bl. a. prisförutsättningar)	
per den 15 mars (11)	Institutionernas budgetförslag till ÄK ÄK yttrar sig över inst. budgetförslag	
per den 20 april (20)	Budgetförslagen från inst. och budgetprogrammen från ÄK till NMRS. Från ÄK också detaljförslag motsv. disp. I	
per den 31 maj (22)	Gen.sekr. förslag till MR-SAM/NR	
andra hälften av juni (24–25)	ÄK-STF förberedelser	NR-utskotts möten
senast mitten av augusti (31–32)	MR-SAM/NR-budgetkommitté diskussioner I anslutning till mötet fastställer MR-SAM budgeten	

Konsekvenser

Alternativ 1 innebär följande fördelar jämfört med nuvarande procedur

- När budgetbeslutet fattas så nära budgetårets början, kan beslutet om projektbeviljningar fattas samtidigt. Detta leder till en enklare budgetprocedur. Budgetförslaget skall innehålla förslag till projektbeviljningar,

vilket innebär att lättare än i nuvarande procedur kan behandlingen koncentreras till huvudlinjerna och möjligheterna att göra önskvärda prioriteringar förbättras.

- Alternativet medför en obunden förhandlingssituation mellan ministerråd och budgetkommitté när generalsekreterarens budgetförslag utgör underlag för förhandlingarna. Detta måste anses vara en väsentlig fördel.
- Både budgeten och projektbeviljningarna fastställs i ett beslut istället för genom två separata beslut. Motsvarande minskning av dokumentationen och bara ett möte istället för två.
- Dokumentationen minskas när ställföreträdarkommitténs förslag avskaffas; dock behövs vissa förberedelser och kontakter på ställföreträdarnivå före ministerrådets budgetbeslut.
- Aktualiteten på underlagsmaterialet till generalsekreterarens budgetförslag förbättras med ca 1/2 år, bl. a. finns det belastningssiffror från det föregående året till förfogande. Underlaget för projektbeviljningarna måste insamlas tidigare, vilket innebär en koncentration av arbetsbördan.
- Arbetssituationen jämfört med nuvarande procedur förbättras för rådets utskottspersonal då behandlingen av årsberättelsen och budgetförslaget för efterföljande år ej längre sammanfaller.

Som nackdelar i alternativ 1 kan framhållas följande

- Verksamhetens slutfas koncentrerar sig till sommarmånaderna vilket innebär att svårigheter kan uppstå att arrangera sammanträden, i synnerhet beträffande koordinering av möten på parlamentarikersidan, även om juli månad hålls fri.
- Tidsmässigt koncentreras arbetsbördan i ministerrådssekretariatet när budgetbeslutet också skall innehålla nuvarande disponeringsförslag. Detta förutsätter ökade resursinsatser på ministerrådets sida för dessa arbetsuppgifter under den aktuella tidsperioden.
- Institutionerna får kortare tid för fastställandet av detaljbudgeten.

I samband med diskussionen av detta alternativ har arbetsgruppen genomgått de krav och begränsningar som de nationella budgetprocesserna ställer på den nordiska budgetprocessen. För ytterligare information om detta hänvisas till en särskild utredning. Arbetsgruppen konstaterar att de länder som har kalenderåret som budgetår har ungefär likadana budgetprocesser med följande huvudpunkter

april/början av maj	äskanden till finansministeriet
maj/juni/juli	förberedelser och utkast till budgetförslag i finansministeriet
slutet av juli/	förhandlingar

/augusti	– finansministeriet/fackdepartementen – inom regeringen
slutet av aug.	det slutliga beslutet ang. budgetförslaget
mitten av sept/ /början av okt.	överlämnande av budgetförslaget till riksdagen (för Folketinget i Danmark i mitten av augusti)

Alternativ 1 skulle innebära att

- I Finland, Island och Norge kan förslaget om den nordiska budgeten lämnas så att det ingår i det egentliga budgetförslaget. Vissa avvikelser behövs dock i de normala procedurerna för förberedelsearbetet.
- I Danmark kan beslutet om den nordiska budgeten behandlas i enlighet med reglerna för ändringsförslag. Arbetsgruppen har kunnat konstatera att detta inte innebär några egentliga problem.
- I Sverige skulle beslutet om den nordiska budgeten som fastställts i augusti tas i tilläggsbudgetproposition nr 1. Arbetsgruppen konstaterar att det undantagsförfarande som förslaget innebär i Sverige förutsätter godkännande av riksdagen.

4.3. Alternativ 2

Allmänt

I alternativet avskaffas ställföreträdarkommitténs budgetförslag i dess nuvarande funktion. Den väsentliga konsekvensen av detta är att förhandlingssituationen mellan Nordiska rådets budgetkommitté och ministerrådet blir friare.

Schematisk beskrivning av alternativet

mitten av december (49–50)	Gen.sekr. förslag till MR-SAM/NR
mitten/slutet av febr. (7–9)	ÄK-STF förberedelse NR-utskotts möten
slutet av februari ev. början av mars (8–9)	MR-SAM/NR-budgetkommitté diskussioner I anslutning till mötet fastställer MR-SAM budgeten
början av april (13–14)	NMRS sänder ut anvisningar för projektansökningar
mitten av augusti (32–33)	projektansökningar för disp. 1 till NMRS
början av oktober (39)	NMRS förslag disp. 1 till ÄK-STF
början av	ÄK-STF förslag till disp. 1 till

oktober (40)	MR-SAM och NR-organ
mitten av oktober– början av november (40–44)	NR-utskott behandling
början av november	MR-SAM/NR-budgetkommitté diskussioner ang. disponeringsförslaget
	MR-SAM fastställer disp. 1

Konsekvenser

I alternativet avskaffas ställföreträdarkommitténs budgetförslag vilket leder till en mer obunden förhandlingssituation mellan ministerrådet och budgetkommittén. Denna obundenhet kan anses vara en väsentlig fördel.

Arbetsgruppen konstaterar att jämfört med den nuvarande proceduren kan alternativ 2 inte anses innebära några nackdelar. Alternativ 2 förutsätter dock att följande faktiska konsekvenser beaktas.

För ministerrådssidan betyder alternativet att man arbetsmässigt måste vara förberedd på att göra alla de förändringar som förorsakas dels av nationella ställningstaganden, dels av diskussionerna med budgetkommittén. Behovet av förändringar kan antas vara större än i nuvarande process, där den nationella förankringen ingår i ställföreträdarkommitténs budgetbehandling.

Arbetsgruppens medlemmar från parlamentarikersidan har framhållit att arbetsbelastningen i början av året har blivit tung, eftersom både årsberättelsen (C1) och budgetförslaget förutsätter avsevärda arbetsinsatser samtidigt. Ett nära samband mellan dessa två är i och för sig önskvärt. För närvarande synes dock arbetssituationen på rådets sida försvåra möjligheterna att tillgodose detta önskemål.

4.4. Alternativ 3

Allmänt

Det väsentliga i alternativet är att ministerrådet och budgetkommittén tillsammans har en principdiskussion innan generalsekreterarens förslag läggs fram. Denna principdiskussion skulle äga rum i det skede då institutionerna och ämbetsmannakommittéerna har gjort sitt i budgetförberedelserna men innan generalsekreterarens förslag utformats. Någon ytterligare diskussion mellan ministerrådet och budgetkommittén behöver inte ske sedan generalsekreterarens förslag lagts fram.

Principdiskussionen skulle föras med utgångspunkt i ett material utarbetat dels av ministerrådssekreterariatet, dels inom Nordiska rådets utskott och budgetkommittén.

Schematisk beskrivning av alternativet

mitten av augusti (32–33)		projektansökningar för disp. 1 till NMRS
mitten av september (37)	Institutionsförslag till ÄK	
mitten av oktober (40)	Budgetförslag från institutio- nerna NMRS förslag och bud- getprogram från ÄK till NMRS; disp. 1 till ÄK-STF ÄK-yttrande till MRS	
andra hälften av oktober (41–42)	NMRS översänder material ang. principer i budget- arbetet till NR	
början av november (43)		ÄK-STF förslag till disp. 1 till MR-SAM och NR-or- gan
mitten av november (46)	NR-utskott behandling I anslutning till NR-utskotts behandling MR-SAM/NR-budgetkom- mitté diskussioner ang. budgetför- beredelserna	MR-SAM fast- ställer disp. 1
mitten av december (50)	Gen.sekr. förslag till MR-SAM/NR	
januari/ /februari (3–8)	ÄK-STF förberedning	
februari/ /mars	MR-SAM fastställer budgeten (före eller efter sessionen)	

Konsekvenser

I detta alternativ kan följande fördelar framhållas jämfört med nuvarande budgetprocedur

- Alternativet innebär att parlamentarikerna på ett förberedande stadium kan lägga fram synpunkter på prioriteringar och riktlinjer.
- Bättre tid för parlamentarikernas budgetbehandling jämfört med nu. Det gäller både beträffande den tid som kan användas för mötesförbere-

delser och den faktiska tid som kan användas för diskussioner i utskotten.

- Förhandlingssituationen mellan ministerrådet och budgetkommittén blir mer obunden jämfört med nuvarande procedur.
- Tidtabellen innebär att ämbetsmannakommittéerna och institutionerna måste tidigarelägga sina beslutstidpunkter med ca 14 dagar.

Tidpunkten på året för mötet mellan budgetkommittén och ministerrådet kräver en mycket koncentrerad tidsplan för rådets förberedelsearbete.

Enligt proceduren för behandling av kulturbudgeten lägger kulturutskottet fram för ministerrådet en promemoria om den kommande budgeten vid ett möte i augusti–september. Detta innebär att enligt alternativ 3 skulle budgetkommittén ha alla utskottsytranden till förfogande före diskussionen med ministerrådet. Det underlagsmaterial som står till kulturutskottets förfogande är dock av en annan karaktär än det nedan skisserade, vilket innebär att kulturutskottets yttrande inte är helt jämförbart med övriga utskotts.

I alternativ 1 och 2 har underlaget för behandling i rådets organ varit generalsekreterarens budgetförslag med ÅK- och institutionsförslag som supplement. I detta alternativ måste ett nytt diskussionsunderlag utformas av utskotten samt av ministerrådssekretariatet.

Den dokumentation som lämnas till Nordiska rådet från ministerrådssekretariatets sida skulle enligt arbetsgruppens mening bestå av

- sammanfattning av institutionernas budgetförslag
- sammanfattning av ämbetsmannakommittéernas budgetprogram
- sammanfattning av verksamhetsförändringar under de närmaste åren efter det budgetår som budgetprogrammen behandlar
- analys av de senaste årens utveckling (realförändringar, utveckling på olika sektorer, startandet av nya verksamheter, verksamheter i uppbyggnadsfas)
- bindningar som den senaste fastställda budgeten och disponeringsbeslut medför
- bindningar som institutionernas och ämbetsmannakommittéernas förslag medför
- eventuella ställningstaganden som har stor betydelse i budgetsammanhang (statsministrarnas uttalanden om prioriteringar, nya verksamheter e. d.)
- det mest aktuella räkenskapsmaterialet
- bedömning av pris- och löneförutsättningar samt valutakursförändringar.

Diskussionen mellan ministerrådet och budgetkommittén bör härutöver i huvudsak byggas på material som utformats av budgetkommittén.

5. Jämförelse mellan mandatet och de alternativa lösningarna

5.1. Arbetsgruppens huvuduppgift

Arbetsgruppens huvuduppgift är att undersöka och redogöra för de tekniska möjligheterna att öka Nordiska rådets organs medverkan i ministerrådets budgetbehandling. I alternativ 1 och 2 sker detta genom att underlaget i förhandlingssituationen skulle vara ett av sekretariatets ledning framlagt förslag istället för ställföreträdarkommitténs förslag.

Beslut om projektbeviljningar skulle i alternativ 2 följa nuvarande praxis. I alternativ 1 skulle beslutet om projektbeviljningar fattas i samband med budgeten. I alternativ 3 skulle behandling av projektbeviljningar följa nuvarande praxis.

I alternativ 3 skulle parlamentarikernas medverkan möjliggöras genom diskussioner med ministerrådet innan något samlat budgetförslag framlagts. Detta innebär att prioriteringar och övriga synpunkter kan vara möjliga att iakttaga när sekretariatets ledning utformar sitt budgetförslag.

Utöver huvuduppgiften skulle i arbetsgruppens utredning beaktas ett antal förutsättningar. I det följande redovisas sambandet mellan förutsättningar och de tre alternativen.

Arbetsgruppen har i kapitel 3 Problembeskrivning beträffande de parlamentariska organens roll i behandlingen av de nordiska budgetarna uppställt de krav vilka gruppen anser bör beaktas vid övervägandena om en förändring av nuvarande budgetprocedur.

I jämförelsen mellan de ovannämnda kraven och de av arbetsgruppen framlagda alternativa lösningarna kan följande sammanfattande synpunkter framläggas.

5.1.1. *Obunden förhandlingssituation*

I alternativen 1 och 2 föreligger som underlag för förhandlingarna generalsekreterarens budgetförslag, vilket innebär en mer obunden förhandlingssituation jämfört med nuvarande procedur.

I alternativ 3 skulle diskussionen utgå ifrån ett nytt material ang. prioriteringar och principer för verksamhetens inriktning. Inget egentligt budgetförslag skulle diskuteras. Det skulle vara möjligt att beakta diskussionen vid utformning av generalsekreterarens budgetförslag.

5.1.2. *Rationell och enkel budgetprocedur*

I samtliga alternativ utgår ställföreträdarkommitténs budgetförslag som förhandlingsunderlag.

I alternativ 1 skulle projektbeviljningarna inkluderas i budgetförslaget, vilket innebär att nuvarande procedur med fastställandet av indikativa ramar och senare beslut om de enskilda projektbeviljningarna skulle ersättas med en enda behandling.

I alternativ 3 skulle nuvarande diskussion med ställföreträdarkommit-

téns budgetförslag som underlag ersättas med principdiskussion under hösten. Detta innebär att ett nytt diskussionsunderlag måste utformas.

5.1.3. Rimliga tidsfrister

Arbetsgruppen konstaterar att tekniskt kan samtliga alternativ anses vara genomförbara när det gäller arbetstid till förfogande. Alternativ 2 ger dock mindre arbetstid för utskotten än alternativen 1 och 3. När det gäller tidsplanen har redovisats vissa betänkligheter angående möjligheterna att anordna sammanträdena enligt alternativ 1 under sommartiden.

5.1.4. Tillfredsställande dokumentation

Arbetsgruppen anser att i samtliga alternativ kan dokumentationen utformas på ett tillfredsställande sätt.

5.1.5. Jämförelsen mellan den allmänna budgeten och kulturbudgeten

I alternativ 1 skulle behandlingen av den allmänna budgeten ske ca tre månader efter fastställandet av kulturbudgeten.

I alternativ 2 skulle som nu både den allmänna budgeten och kulturbudgeten behandlas i februari–mars.

I alternativ 3 skulle en principdiskussion angående den allmänna budgeten äga rum i november. Budgetkommittén skulle då också ha till sitt förfogande kulturutskottets synpunkter på kulturbudgeten mot bakgrund av diskussionen i augusti–september mellan kulturutskottet och ministerrådet.

5.1.6. Proceduren skall möjliggöra en bred politisk diskussion om samarbetets inriktning och prioritering

Från parlamentarikerhåll har i arbetsgruppen framhållits att man anser att detta krav bäst kan tillgodoses i form av en principdiskussion i enlighet med alternativ 3.

5.2. Förutsättningarna i mandatet

5.2.1. Förslagen skall beakta den kompetensfördelning mellan ministerrådet och Nordiska rådet som gäller enligt Helsingforsavtalet och kulturavtalet

I samtliga alternativ tillgodoses förutsättningen om kompetensfördelningen likvärdigt.

5.2.2. Förslagen skall vara praktiskt genomförbara i förhållande till ministerrådets interna tidsplan, de nordiska ländernas olika budgetår och den tidsfrist som Nordiska rådets organ behöver för sin behandling

Ministerrådets interna tidsplan:

Alternativ 1 innebär att

– en större samlad arbetsinsats krävs när budgetförslaget och projektbudgeten (som en del av budgetförslaget) bearbetas samtidigt

- i tidsplanen slopas ställföreträdarkommitténs budgetförslag; dock skall tid för vissa nationella förberedelser beräknas istället för ställföreträdarkommitténs förslag
- hösten frigörs från budget- och projektbudgetförberedelser
Alternativ 2 innebär att
- ställföreträdarkommitténs förslag slopas vilket frigör tid och resurser i början av året
- inga förändringar beträffande disponeringsförslaget
Alternativ 3 innebär att
- ett diskussionsunderlag skall bearbetas under hösten; detta bedöms vara möjligt inom nuvarande tidsplan för budgetförberedelserna
- ställföreträdarkommitténs budgetförslag slopas, vilket innebär lättnad tidsmässigt i början av året.
De nordiska ländernas olika budgetår:
Alternativ 1 innebär att
- i Finland, Island och Norge kan beslutet beaktas vid det vanliga budgetförfarandet; dock måste det i förberedelsearbetet göras vissa avvikelser från det vanliga förfarandet (inlämnandet av äskanden);
- i Danmark behandlas den nordiska budgeten som förändringsförslag till budgetförslaget
- i Sverige tas den nordiska budgeten in i en tilläggsbudgetproposition under hösten, vilket innebär en avvikelse från det vanliga förfarandet
Alternativen 2 och 3 innebär att
- i Danmark, Finland, Island och Norge tillgår proceduren helt enligt den vanliga budgetproceduren
- i Sverige sammanfaller proceduren ungefär med det vanliga förfarandet; vissa undantagsåtgärder nödvändiga
Tidsfrister för Nordiska rådets organ:
Alternativ 1 innebär att
- antalet arbetsdagar för behandling av budgetförslaget är ungefär detsamma som nu
- projektbudgeten skall behandlas i budgetförslaget på samma detaljnivå som nuvarande disponeringsförslag; detta innebär en ökning av arbetsbördan och minskning av antal arbetsdagar
Alternativ 2 innebär
- en ökning av antalet disponibla arbetsdagar för behandling av budgetförslaget, men tidpunkten sammanfaller med ministerrådets årsberättelse
- inga förändringar i behandlingen av disponeringsförslaget
Alternativ 3 innebär
- antalet arbetsdagar för behandling av budgetunderlaget och disponeringsförslaget minskas när behandlingen skall ske vid samma tidpunkt: motsvarande förhållanden som i alternativ 1.

5.2.3. *Parterna är eniga om att de föreslagna lösningarna inte skall medföra en ökning av budgetdokumentationen utan snarare leda till större överskådlighet och bättre information*

Alternativ 1 innebär att

- systemet med disponeringsförslag (generalsekreterarens och ställföreträdarkommitténs) slopas i princip
- ställföreträdarkommitténs budgetförslag slopas
- ett årligt möte om disponeringsförslag nr 1 slopas
- budgetförslaget blir mer detaljerat än nuvarande

Alternativ 2 innebär att

- ställföreträdarkommitténs budgetförslag slopas

Alternativ 3 innebär att

- ställföreträdarkommitténs budgetförslag slopas
- ett årligt möte ("budgetmötet" i mars) mellan NR-budgetkommittén och MR-SAM slopas
- höstmötet mellan NR budgetkommitté och MR-SAM skall utöver disponeringsförslag nr 1 för den redan beslutade budgeten också behandla riktlinjer för kommande budget
- ett discussionsunderlag för budgetdiskussionen skall utarbetas.

5.2.4. *De framlagda förslagen skall också behandla de tekniska möjligheterna för en eventuell samordning med den nuvarande proceduren för behandling av kulturbudgeten. Ändringar i denna procedur kan endast ske efter avtal mellan kulturutskottet och de berörda ministerråden*

Alternativ 1 innebär inga tekniska möjligheter för en samordnad överblick.

Alternativ 2 innebär jämförelsemöjligheter i beslutsfasen på i stort sett samma sätt som den nuvarande proceduren.

Enligt alternativ 3 skulle budgetkommittén ha samtliga utskottsyttanden till förfogande före sin diskussion med ministerrådet om den allmänna budgeten.

BESLUT

Lista över rekommendationer och yttranden vid Nordiska rådets 31:a session i Oslo den 21–25 februari 1983

Rekommendationer

- Nr 1. *Enhetliga villkor för reserabatter*
- Nr 2. *Bilbälte i bilens baksäte*
- Nr 3. *Viltolyckor i vägtrafiken*
- Nr 4. *Räknecenter för väderprognoser*
- Nr 5. *Ändring av Helsingforsavtalets artiklar 44, 47, 48, 49, 55, 60, 61 och 63 avseende Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet*
- Nr 6. *Ändring av Nordiska ministerrådets arbetsordning avseende Färöarnas, Grönlands och Ålands deltagande i arbetet i ministerrådet och dess organ*
- Nr 7. *Granskning av och förslag till ändringar i olika nordiska samarbetsavtal avseende Färöarnas, Grönlands och Ålands deltagande i samarbetet*
- Nr 8. *Ändring av artikel 8 i Helsingforsavtalet avseende skolundervisning om Färöarna, Grönland och Åland*
- Nr 9. *Ändring av Helsingforsavtalets artikel 58*
- Nr 10. *Nordiskt kultursamarbete*
- Nr 11. *Ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten*
- Nr 12. *Nordens institut på Åland*
- Nr 13. *Videogram med nordiska TV-program och filmer*
- Nr 14. *Erfarenhetsutbyte om konsekvenserna av en ökad videogramdistribution*
- Nr 15. *Arktisk forskning*
- Nr 16. *Program för samarbete om miljövård*
- Nr 17. *Intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet*
- Nr 18. *Data och statistik på energi- och miljöområdet*
- Nr 19. *Gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp*
- Nr 20. *Intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläppen*
- Nr 21. *Program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter samt förutsättningarna för förebyggande av miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land*
- Nr 22. *Miljövårdsaspekternas beaktande i internationella sammanhang vid utformningen av energipolitiken*
- Nr 23. *Bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen*
- Nr 24. *Klimatologisk vård av psoriasispatienter samt likartade principer för ersättning av kostnader för vården*

- Nr 25. *Samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade*
- Nr 26. *Samarbete på sjömansservicens område*
- Nr 27. *Handlingsprogram för samarbete inom bostads- och byggområdet*
- Nr 28. *Handlingsprogram för ekonomisk utveckling och full sysselsättning*
- Nr 29. *Handlingsprogram för datateknologiområdet*
- Nr 30. *Ökning av Nordiska investeringsbankens grundkapital*
- Nr 31. *Kartläggning och samordning av utbudet och behovet av u-landsutbildning*
- Nr 32. *Samarbete om energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik*
- Nr 33. *Åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden*
- Nr 34. *Stärkandet av det regionalpolitiska samarbetet i Norden*

Yttranden

- Nr 1. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (trafikutskottet)*
- Nr 2. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (juridiska utskottet)*
- Nr 3. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (kulturutskottet)*
- Nr 4. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets budgetförslag för 1984 (budgetkommittén)*
- Nr 5. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (social- och miljöutskottet)*
- Nr 6. *Nordiska rådets yttrande över Nordiska ministerrådets berättelse (ekonomiska utskottet)*

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angå-
 ende *enhetliga villkor för
 reserabatter*

REKOMMENDATION nr 1/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 621/t) med 54 röster mot 1. 23 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att göra en översyn av rabattsystemen i järnvägs-, buss-, färj- och flygtrafiken i Norden i syfte att harmonisera villkoren för att erhålla reserabatter, förenkla rabattsystemen och göra dem mer överskådliga
2. att regelbundet publicera en broschyr om gällande priser och rabatter i den nordiska järnvägs-, buss-, färj- och flygtrafiken samt villkoren för att erhålla dessa.

De 54 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Stéfan Jónsson</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Sture Palm</i>

Erlendur Patursson
Kaarina (Kati) Peltola
Helena Pesola
Per Petersson
Páll Pétursson
Petter Savola
Pétur Sigurðsson
Otto Steenholdt
Jens Steffensen

Asser Stenbäck
Jógvan Sundstein
Sten Svensson
Ambjørg Sælthun
Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Petter Thomassen
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Mogens Voigt*.

Oslo den 23 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
 bilbälte i bilens baksäte

REKOMMENDATION nr 2/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 636/t) med 52 röster mot 3. 1 medlem avstod från att rösta och 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet

1. att medverka till att de länder i Norden som för närvarande inte har bestämmelsen att nya bilar skall vara utrustade med bilbälte också i baksätet inför sådan bestämmelse samt
2. att informera om värdet av att använda bilbältet i bilens baksäte och därefter företa en utvärdering av betydelsen av dessa åtgärder.

De 52 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Stéfan Jónsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Pétur Sigurðsson</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>

Jens Steffensen
Asser Stenbäck
Sten Svensson
Ambjørg Sælthun
Sten Söderström

Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Petter Thomassen
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*, *Jógván Sundstein* och *Mogens Voigt*.

Ulf Adelsohn avstod från att rösta.

Oslo den 23 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
viltolyckor i vägtrafiken

REKOMMENDATION nr 3/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 628/t) med 47 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
 att utföra en översyn av genomförd forskning om viltolyckor i
 vägtrafiken i syfte att koordinera och systematisera informa-
 tion om resultaten av den forskning som har genomförts.

De 47 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelsonh</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Jens Steffensen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Peder Sønnderby</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Sakari Knuuttila</i>	

Oslo den 23 februari 1983

Jo Benkow *Ilkka-Christian Björklund*

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
räknecenter för väderprognoser

REKOMMENDATION nr 4/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av trafikutskottet (A 623/t) med 47 röster mot 2. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att kartlägga möjligheterna för upprättandet av ett gemensamt räknecenter för väderprognoser i Norden samt undersöka om en samkörning av de meteorologiska institutionernas datakapacitet eventuellt redan i ett tidigt skede kunde genomföras.

De 47 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelsohn</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Eva Hjelmström</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Peder Sønnerby</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>

Ola Ullsten

Bengt Wiklund

Henrik Westerlund

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 23 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ändring av Helsingforsavtalets artiklar 44, 47, 48, 49, 55, 60, 61 och 63 avseende Färöarnas, Grönlands och Ålands representation i Nordiska rådet*

REKOMMENDATION nr 5/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 577/j och B 29/j) med 65 röster mot 1. 2 medlemmar avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at ændre Helsingforsavtalets artikler 44, 47, 49, 55, 60, 61 og 63 som foreslået i betænkningen fra Komiteen for udredning af spørgsmålet om Færøernes, Grønlands og Ålands repræsentation i Nordisk Råd (NU 1982:6) og at ændre artikel 48, således at denne bestemmelse affattes:

''Danmarks Riges delegation består af de af folketinget valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter samt af Færøernes og Grønlands i andet stykke nævnte delegationer. Finlands delegation består af de af riksdagen valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter samt af i andet stykke nævnte Ålands delegation. Delegationen for hvert af de øvrige lande består af de af den folkevalgte forsamling valgte medlemmer og de af regeringen udpegede repræsentanter.

Færøernes delegation består af de af lagtinget valgte medlemmer og de af landsstyret udpegede repræsentanter. Grønlands delegation består af de af landstinget valgte medlemmer og de af landsstyret udpegede repræsentanter. Ålands delegation består af de af landstinget valgte medlemmer og de af landskapsstyrelsen udpegede repræsentanter.

Ved ''delegation'' forstås i artikel 52, 53, 54, stk. 1, og 58, stk. 2, landets delegation.

De 65 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelsohn</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Jens Steffensen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Eva Hjelmström</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Peder Sønnderby</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Ola Ullsten</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Mogens Voigt</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Arvo Kempainen</i>	

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Erlendur Paturs-son*. *Børge Halvgaard* och *Sverrir Hermannsson* avstod från att rösta.

Oslo den 23 februari 1983

Jo Benkow

Ilka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angä-
 ende *ändring av Nordiska minister-
 rådets arbetsordning avseende Fär-
 öarnas, Grönlands och Ålands del-
 tagande i arbetet i ministerrådet
 och dess organ*

REKOMMENDATION nr 6/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 577/j och B 29/j) med 66 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd samtidig med ikrafttrædelsen af den i punkt I rekommanderede ændring af Helsingforsaftalen at ændre arbejdsordningen for Nordisk Ministerråd således, at Færøerne, Grønland og Åland sikres mulighed for at deltage i arbejdet i Nordisk Ministerråd og dets organer i overensstemmelse med Helsingforsaftalens bestemmelser.

De 66 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelsohn</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Karen Thurøe Hansen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ole Henriksen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Eva Hjelmström</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>

<i>Sakari Knuuttila</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Finn Kristensen</i>	<i>Jens Steffensen</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Hanna Kvanmo</i>	<i>Jøgván Sundstein</i>
<i>Urpo Leppänen</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Astrid Murberg Martinsen</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Peter Muurman</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Helena Pesola</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Per Petersson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Håkon Randal</i>	<i>Ola Ullsten</i>
<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>	<i>Mogens Voigt</i>
<i>Petter Savola</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Gunvor Schnitler</i>	<i>Bengt Wiklund</i>

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Erlendur Paturs-son*. *Børge Halvgaard* avstod från att rösta.

Oslo den 23 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

REKOMMENDATION nr 7/1983

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående granskning av och förslag till ändringar i olika nordiska samarbetsavtal avseende Färöarnas, Grönlands och Ålands deltagande i samarbetet

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 577/j och B 29/j) med 66 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige snarest at gennemgå andre nordiske samarbejdsaftaler end Helsingforsaftalen og på baggrund heraf fremsætte de eventuelle forslag til ændringer, som er nødvendige for at sikre Færøerne, Grønland og Åland mulighed for at deltage i dette samarbejde på ministerniveau på samme vilkår som foreslået i punkt 1 og punkt 2 vedrørende samarbejdet inden for Helsingforsaftalens rammer.

De 66 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelsohn</i>	<i>Eiður Guðnason</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Rune Gustavsson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Karen Thurøe Hansen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Ole Henriksen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Eva Hjelmström</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Tyra Johansson</i>

<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Arvo Kempainen</i>	<i>Jens Steffensen</i>
<i>Sakari Knuuttila</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Finn Kristensen</i>	<i>Jógván Sundstein</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Hanna Kvanmo</i>	<i>Ambjørg Sælhun</i>
<i>Urpo Leppänen</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Astrid Murberg Martinsen</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Peter Muurman</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Helena Pesola</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Per Petersson</i>	<i>Ola Ullsten</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Mogens Voigt</i>
<i>Håkon Randal</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>	<i>Bengt Wiklund</i>

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Erlendur Patursson*. *Børge Halvgaard avstod från att rösta.*

Oslo den 23 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ändring av artikel 8 i Helsingforsavtalet avseende skolundervisning om Färöarna, Grönland och Åland*

REKOMMENDATION nr 8/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 577/j och B 29/j) med 69 röster. 1 medlem avstod från att rösta och 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at ændre Helsingforsaftalens artikel 8, således at bestemmelsen affattes:

''Undervisningen og uddannelsen skal i skolerne i de nordiske lande i passende omfang omfatte undervisning om sprog, kultur og almindelige samfundsforhold i de øvrige nordiske lande, herunder Færøerne, Grønland og Åland.

De 69 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelsohn</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Karen Thurøe Hansen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Ole Henriksen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Eva Hjelmström</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Sinikka Karhuvaara</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>

<i>Sakari Knuuttila</i>	<i>Pétur Sigurðsson</i>
<i>Finn Kristensen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Jens Steffensen</i>
<i>Hanna Kvanmo</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Urpo Leppänen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Astrid Murberg Martinsen</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Peter Muurman</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Otto Mørch</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Erlendur Patursson</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Helena Pesola</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Per Petersson</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Ola Ullsten</i>
<i>Håkon Randal</i>	<i>Mogens Voigt</i>
<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Petter Savola</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Gunvor Schnitler</i>	

Børge Halvgaard avstod från att rösta.

Oslo den 23 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *ändring av Helsingforsavtalets artikel 58*

REKOMMENDATION nr 9/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av juridiska utskottet (A 654/j) med 52 röster mot 1. 25 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd opfordrer regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige til at søge Helsingforsaftalen ændret, så artikel 58, stk. 2, affattes således:

''Plenarforsamlingen, eller i henhold til plenarforsamlingens bemyndigelse Præsidiets, træffer for hvert budgetår bestemmelse om, hvorledes de fælles udgifter skal fordeles mellem delegationerne. Præsidiets kan i særlige tilfælde træffe beslutning om at ændre denne fordeling.''

De 52 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

Ulf Adelsohn
Aimo Ajo
Arne Andersson
Georg Andersson
Lennart Andersson
Halldór Ásgrímsson
Margrete Auken
Jo Benkow
Gunnar Berge
Kjell Magne Bondevik
René Brusvang
Lone Dybkjær
Kirsti Grøndahl
Eidur Guðnason
Rune Gustavsson
Guttorm Hansen
Ivar Hansen

Karen Thurøe Hansen
Margit Hansen-Krone
Sverrir Hermannsson
Karl-Erik Häll
Svend Jakobsen
Olof Jansson
Paul Jansson
Tyra Johansson
Anna-Liisa Jokinen
Anker Jørgensen
Arvo Kempainen
Sakari Knuutila
Finn Kristensen
Eeva Kuuskoski-Vikatmaa
Hanna Kvanmo
Urpo Leppänen
Grethe Lundblad

Astrid Murberg Martinsen
Otto Mørch
Erlendur Patursson
Helena Pesola
Per Petersson
Håkon Randal
Jørgen Kruse Rasmussen
Jens Steffensen
Asser Stenbäck

Jøgvan Sundstein
Sten Svensson
Ambjørn Sælthun
Karin Söder
Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Mogens Voigt
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard*.

Oslo den 23 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedanstående
 rekommendation angående *nordiskt
 kultursamarbete*

REKOMMENDATION nr 10/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 611/k och B 37/k) med 57 röster mot 1. 20 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet med anledning av medlemsförslag A 611/k och ministerrådsförslag B 37/k fortlopande utveckla och utvidga det nordiska kultursamarbetet genom att i samarbetet inbegripa allt vidare medborgarkretsar i syfte att ytterligare stärka den nordiska gemenskapen.

De 57 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelsohn</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Stéfan Jónsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Erkki Liikanen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Eidur Guðnason</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>

Håkon Randal
Jørgen Kruse Rasmussen
Petter Savola
Gunvor Schnitler
Pétur Sigurðsson
Reiulf Steen
Otto Steenholdt
Ingrid Sundberg

Jógvan Sundstein
Karin Söder
Sten Söderström
Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Mogens Voigt*.

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillställt **REKOMMENDATION nr 11/1983**
 de nordiska ländernas regeringar
 nedanstående rekommendation angående
*ökat domicillandsstöd till institu-
 tioner på den nordiska kulturbudgeten*

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 647/k) med 49 röster mot 3. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att öka domicillandsstödet till institutionerna på den nordiska kulturbudgeten.

De 49 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Carl Fr. Lowzow</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Tuulikki Petäjäniemi</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Pétur Sigurðsson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Ulf Lundqvist</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Stéfan Jónsson</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>

Lars Werner

Bengt Wiklund

Henrik Westerlund

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard, Jørgen Kruse Rasmussen* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
Nordens institut på Åland

REKOMMENDATION nr 12/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 646/k) med 45 röster mot 2. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett Nordens institut på Åland.

De 45 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Carl Fr. Lowzow</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Pétur Sigurðsson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Ulf Sundqvist</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Stefan Jónsson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Urpo Leppänen</i>	

De medlemmar som röstade mot rekommendationen var *Børge Halvgaard* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 24 februari 1983.

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *videogram med
nordiska TV-program och filmer*

REKOMMENDATION nr 13/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 625/k) med 45 röster mot 1. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att vidta åtgärder för att åstadkomma överenskommelse med upphovsmännens organisationer i syfte att bereda allmänheten tillgång till videogram med nordiska TV-program och filmer.

De 45 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Arne Andersson</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Halldör Asgrimsson</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Pétur Sigurðsson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Ambjørn Sælthun</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Stéfan Jónsson</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Mogens Voigt*.

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*erfarenhetsutbyte om konsekven-
 serna av en ökad videogramdistri-
 bution*

REKOMMENDATION nr 14/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 625/k) med 45 röster mot 1. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att etablera ett permanent nordiskt erfarenhetsutbyte om de juridiska, kulturella, tekniska och ekonomiska konsekvenserna av en ökad videogramdistribution samt om åtgärder i syfte att skapa möjligheter att positivt utnyttja det nya mediet.

De 45 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Arne Andersson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Tuulikki Petäjämäki</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Ambjørg Sælthun</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Karin Söder</i>

Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Lars Werner

Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Mogens Voigt*.

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
arktisk forskning

REKOMMENDATION nr 15/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av kulturutskottet (A 619/k) med 44 röster. 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för gemensamma insatser inom den arktiska forskningen.

44 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Tuulikki Petäjäniemi</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Pétur Sigurðsson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Anker Jørgensen</i>	<i>Bengt Wiklund</i>

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillställtt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
program för samarbete om miljövård

REKOMMENDATION nr 16/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (B 46/s) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att med beaktande av de synpunkter som framförts av Nordiska rådet antaga ett reviderat program för nordiskt samarbete om miljövård samt att kontinuerligt och i fortlöpande kontakt med Nordiska rådet vidareutveckla och fördjupa det nordiska miljövårdssamarbetet.

De 51 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelsohn</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Stéfan Jónsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Thorbjörn Fälldin</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Saara-Maria Paakinen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Ulf Sundqvist</i>

2962

Rekommendation 16/1983

Jógvan Sundstein
Sten Svensson
Karin Söder
Sten Söderström

Peder Sønnerby
Bernhardt Tastesen
Henrik Westerlund

Oslo den 24 februar 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angå-
 ende *intensifierat nordiskt
 forskningssamarbete på ener-
 gi- och miljöområdet*

REKOMMENDATION nr 17/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 626/s) med 49 röster. 29 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet:

- a. att genom förbättrad och mera jämförbar statistik och framläggandet av prognoser över de samlade energitillgångarna och över den förväntade energiförbrukningen i Norden låta utarbeta en nordisk energiförsörjningsmodell,
- b. att intensifiera och vidareutveckla forskningssamarbetet om utnyttjandet av nya och förnybara energikällor,
- c. att samarbeta om etablerandet av demonstrationsanläggningar i full skala för provning av bland annat alternativa energikällor,
- d. att förstärka Nordiska samarbetsorganets för vetenskaplig information resurser på energi- och miljöområdet,
- e. att samordna de nationella energiinstitutens verksamhet i Norden i syfte att nå fram till en ändamålsenlig arbetsfördelning och bättre utnyttjande av redan befintliga resurser samt
- f. att samarbeta på forskarutbildningens område inom energi- och miljöområdet.

De 49 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

*Ulf Adelsonh
 Arne Andersson
 Georg Andersson
 Lennart Andersson
 Halldór Ásgrímsson
 Jo Benkow
 Gunnar Berge
 René Brusvang
 Lone Dybkjær*

*Lahja Exner
 Kirsti Grøndahl
 Eiður Guðnason
 Rune Gustavsson
 Ivar Hansen
 Karen Thurøe Hansen
 Margit Hansen-Krone
 Asbjørn Haugstvedt
 Sverrir Hermannsson*

<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Stéfan Jónsson</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Arvo Kemppainen</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Urpo Leppänen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Peder Sønnerby</i>
<i>Astrid Murberg Martinsen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Saara-Maria Paakkinen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Sture Palm</i>	

Oslo den 24 februar 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillställt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation an-
gående *data och statistik på
energi- och miljöområdet*

REKOMMENDATION nr 18/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 626/s) med 40 röster. 38 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att på internationellt plan verka för enhetliga metoder för insamling av data och statistik på energi- och miljöområdet.

De 40 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelson</i>	<i>Stéfan Jónsson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Peder Sønnerby</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt **REKOMMENDATION nr 19/1983**
 Nordiska ministerrådet nedanstående
 rekommendation angående *gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp*

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljökottet (A 633/s) med 44 röster. 34 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på basen av den studie som utförs inom ramen för ECE-konventionen angående gränsöverskridande luftföroreningar utarbeta en överenskommelse om gemensamma normer för svavelutsläpp i de nordiska länderna.

De 44 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Georg Andersson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Thorbjörn Fälldin</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Ashbjørn Haugstvedt</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Elver Jonsson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstått
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation angående
intensifierat arbete på internationellt plan för begränsning av svavelutsläppen

REKOMMENDATION nr 20/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 633/s) med 46 röster. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att samfällt på internationellt plan intensifiera arbetet för en begränsning av svavelutsläppen.

De 46 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Halldör Ásgrímsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Thorbjörn Fälldin</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Tuulikki Petäjämäki</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow *Ilkka-Christian Björklund*

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet
 nedanstående rekommendation
 angående *program för mätning och
 evaluering av olika energislags mil-
 jöskadliga effekter samt förutsätt-
 ningarna för förebyggande av miljö-
 skadlig verksamhet i annat nordiskt
 land*

REKOMMENDATION nr 21/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (627/s) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att

- a. utarbeta långsiktiga program för mätning och evaluering av olika energislags miljöskadliga effekter,
- b. utreda förutsättningarna för att ekonomiska resurser för forskning och expertis skall kunna ställas till förfogande för att förebygga miljöskadlig verksamhet i annat nordiskt land.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Karen Thurøe Hansen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Margit Hansen-Krone</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Thorbjörn Fälldin</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>

<i>Hanna Kvanmo</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Urpo Leppänen</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Grethe Lundblad</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Astrid Murberg Martinsen</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Peter Muurman</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Gunnar Nilsson</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Saara-Maria Paakkinen</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Sture Palm</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Helena Pesola</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Páll Pétursson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>	<i>Henrik Westerlund</i>

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstått
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation an-
gående *miljövårdsaspekternas*
beaktande i internationella sam-
manhang vid utformningen av ener-
gi-
politiken

REKOMMENDATION nr 22/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 627/s) med 56 röster. 22 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att i internationella sammanhang t. ex. inom UNEP, OECD och ECE föra fram krav på att miljövårdsaspekterna beaktas vid utformning av energipolitiken.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Asbjørn Haugstvedt</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Sverrir Hermannsson</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Thorbjörn Fálldin</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>

Gunnar Nilsson
Saara-Maria Paakkinen
Sture Palm
Helena Pesola
Páll Pétursson
Tuulikki Petäjaniemi
Håkon Randal
Gunvor Schnitler
Otto Steenholdt

Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Sten Svensson
Karin Söder
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen
Petter Thomassen
Lars Werner
Henrik Westerlund

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
de nordiska ländernas regeringar
nedanstående rekommendation
angående *bevarande av naturmiljön
i de arktiska farvattnen*

REKOMMENDATION nr 23/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 650/s) med 48 röster. 30 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att ge ett aktivt stöd i strävandena för att bevara naturmiljön i de arktiska farvattnen.

De 48 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Arne Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Halldör Andersson</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Tuulikki Petäjäniemi</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Sten Söderström</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Lars Werner</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow *Ilkka-Christian Björklund*

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
klimatologisk vård av psoriasis-
patienter samt likartade principer
för ersättning av kostnader för
vården

REKOMMENDATION nr 24/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 618/s) med 47 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att låta utreda förutsättningarna för ett utvidgat och intensifierat nordiskt samarbete kring vårdcentra på kurorter för psoriasis-sjuka samt möjligheterna till att skapa likartade principer för ersättning av kostnaderna för denna vårdform.

De 47 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Arne Andersson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Eva Hjelmström</i>	<i>Páll Pétursson</i>

Tuulikki Petäjämäki

Jørgen Kruse Rasmussen

Gunvor Schnitler

Pétur Sigurðsson

Otto Steenholdt

Ingrid Sundberg

Jógvan Sundstein

Bernhardt Tastesen

Bengt Wiklund

Oslo den 24 februar 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*samarbetsprojekt för små och mindre
 kända grupper av funktionshämmande*

REKOMMENDATION nr 25/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 640/s) med 46 röster. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att igångsätta ett nordiskt samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämmande och att detta projekt utförs i regi av Nordiska nämnden för handikappfrågor.

De 46 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Eva Hjelmström</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>

2976

Rekommendation 25/1983

Ulf Sundqvist
Jógvan Sundstein
Karin Söder

Bernhardt Tastesen
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

Oslo den 25 februar 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*samarbete på sjömansservicens
 område*

REKOMMENDATION nr 26/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av social- och miljöutskottet (A 634/s) med 51 röster. 27 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att företa en gemensam nordisk utredning om vilka lagstiftnings- och andra åtgärder som kan vidtas för att främja det nordiska samarbetet på sjömansservicens område, särskilt i fråga om verksamhetscentra i utomnordiska länder.

De 51 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Arne Andersson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Thorbjörn Fälldin</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Tuulikki Petäjämäki</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Eva Hjelmström</i>	<i>Reiulf Steen</i>

2978

Rekommendation 26/1983

Ingrid Sundberg
Jøgvann Sundstein
Karin Söder
Bernhardt Tastesen

Petter Thomassen
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

Oslo den 25 februar 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt **REKOMMENDATION nr 27/1983**
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation an-
 gående *handlingsprogram för*
samarbete inom bostads- och
byggområdet

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (B 43/e) med 41 röster. 2 medlemmar avstod från att rösta och 35 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å vedta et handlingsprogram innen bolig- og byggområdet i overensstemmelse med de synspunkter som er framført av Nordisk Råd, samt kontinuerlig og i fortløpende kontakt med Nordisk Råd videreutvikle det nordiske samarbeidet på dette området.

De 41 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelsohn</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Karin Söder</i>

2980

Rekommendation 27/1983

Bernhardt Tastesen

Henrik Westerlund

Petter Thomassen

Bengt Wiklund

Ola Ullsten

Margrete Auken och Stéfan Jónsson *avstod från att rösta.*

Oslo den 25 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*handlingsprogram för ekonomisk
 utveckling och full sysselsättning*

REKOMMENDATION nr 28/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 645/e, A 651/e, A 653/e) med 56 röster mot 1. 4 medlemmar avstod från att rösta och 17 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide en nordisk handlingsplan for økonomisk utvikling og full sysselsetting.

De 56 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelsohn</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Thorbjörn Fälldin</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Tuulikki Petäjämäki</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Pétur Sigurðsson</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>

Ulf Sundqvist

Karin Söder

Peder Sønderby

Bernhardt Tastesen

Petter Thomassen

Ola Ullsten

Henrik Westerlund

Bengt Wiklund

Den medlem som röstade mot rekommendationen var *Anna-Liisa Jokinen*.

Margrete Auken, Stéfan Jónson, Arvo Kemppainen och Lars Werner avstod från att rösta.

Oslo den 25 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*handlingsprogram för datateknologi-
 området*

REKOMMENDATION nr 29/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 649/e och B 44/e) med 52 röster. 26 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å utarbeide et utkast til handlingsprogram for datateknologiområdet.

De 52 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Anna-Liisa Jokinen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Margrete Aukén</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Thorbjörn Fälldin</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Ulf Sundqvist</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Peder Sønnderby</i>

2984

Rekommendation 29/1983

Bernhardt Tastesen
Petter Thomassen

Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

Oslo den 25 februar 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*ökning av Nordiska investerings-
 bankens grundkapital*

REKOMMENDATION nr 30/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (B 45/e) med 46 röster. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
 å øke Nordisk Investeringsbanks grunnkapital i overensstemmelse
 med ministerrådsforslag B 45/e.

De 46 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Margrete Aukén</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Thorbjörn Fälldin</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Tuulikki Petäjäniemi</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Peder Sønnerby</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Bengt Wiklund</i>

Oslo den 25 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillställt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*kartläggning och samordning av
 utbudet och behovet av u-lands-
 utbildning*

REKOMMENDATION nr 31/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 644/e) med 45 röster. 33 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd
 å foreta en kartlegging av tilbudet av og behovet for u-landsutdan-
 ning i de nordiske land. Ut fra kartleggingen rekommenderes Nor-
 disk Ministerråd å sette iverk hensiktsmessige samordningstiltak.

De 45 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Thorbjörn Fällidin</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Tuulikki Petäjäniemi</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Karin Söder</i>

Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen

Henrik Westerlund

Oslo den 25 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*samarbete om energi-
 och miljörelaterad industri-
 och regionalpolitik.*

REKOMMENDATION nr 32/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 629/e) med 43 röster. 35 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å

1. vedta tiltak for å fremme energisamarbeidet med sikte på sikre leveranser av såvel energi som andre viktige råvarer,
2. fortsette vurderingen av mulighetene for utvidet el-kraftsamarbeid,
3. vedta tiltak for å styrke energi- og miljøindustrien samt å
4. fremme samarbeidet om lokalisering av energianlegg.

De 43 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelsohn</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Thorbjörn Fälldin</i>	<i>Saara-Maria Paakinen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Tuulikki Petäjäniemi</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>

Otto Steenholdt
Ingrid Sundberg
Ulf Sundqvist

Peder Sønnerby
Henrik Westerlund

Oslo den 25 februar 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har tillstållt
 Nordiska ministerrådet nedan-
 stående rekommendation angående
*åtgärder för att stimulera innovationer
 inom näringslivet i Norden*

REKOMMENDATION nr 33/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 630/e) med 47 röster. 31 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk ministerråd å tillegge arbeidsgruppen for fremme av teknisk FoU, oppgaven med å utrede tiltak for å stimulere innovasjoner innen næringslivet i Norden.

De 47 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Thorbjörn Fälldin</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Johan J. Jakobsen</i>	<i>Gunvor Schnitler</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Ulf Sundqvist</i>

Karin Söder
Peder Sønderby

Henrik Westerlund

Oslo den 25 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

2992

Nordiska rådet har tillstållt
Nordiska ministerrådet nedan-
stående rekommendation angående
stärkandet av det regionalpolitiska
samarbetet i Norden

REKOMMENDATION nr 34/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1983 antagit nedanstående rekommendation efter förslag av ekonomiska utskottet (A 637/e) med 46 röster. 32 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å intensivere arbeidet med å forenkle administrative, skattemessige o. l. bestemmelser for å styrke det regionalpolitiske samarbeidet i Norden.

De 46 medlemmar som röstade för rekommendationen var:

<i>Ulf Adelson</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Thorbjörn Fälldin</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Tuulikki Petäjaniemi</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Ingrid Sundberg</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Ulf Sundqvist</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Peder Sønnerby</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>

Oslo den 25 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet

YTTRANDE nr 1/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1983 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i trafikutskottets betänkande. 56 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem röstade mot och 21 medlemmar var frånvarande.

Yttrande har följande lydelse:

1. Nordiska rådet hemställer till de nordiska ländernas regeringar att genomföra en effektiv uppföljning av slutförda nordiska utredningar.
2. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att utarbeta en uppställning över gällande riktlinjer för de nordiska ländernas trafik- och transportpolitik.
3. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att verka för att åtgärder vidtas för att förbättra de handikappades möjligheter att använda kollektiva transportmedel.
4. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att fortsatt verka för att förutsättningar skapas för att texttelefoner tillhandahålls i de nordiska länderna till hörsel- och talskadade.
5. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att prioritera arbetet för att göra transporter av farligt gods mellan de nordiska länderna säkrare.
6. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att som ett led i uppföljningen av kampanjen Res i Norden verka för att påskynda arbetet för att förbättra kapacitetsutnyttjandet vid turistanläggningar i Norden.
7. Nordiska rådet hemställer till Nordiska ministerrådet att under Nordiska trafiksäkerhetsåret 1983 (NTÅ-83) verka för förbättrad trafiksäkerhet i Norden och att under år 1984 särskilt prioritera uppföljningen av NTÅ-83.

De 56 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Sakari Knuuttila</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatmaa</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Kaj Bärlund</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Karl-Gunnar Fagerholm</i>	<i>Kaarina (Kati) Peltola</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Petter Savola</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Pétur Sigurðsson</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Asser Stenbäck</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Jógvan Sundstein</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Sten Svensson</i>
<i>Eva Hjelmström</i>	<i>Ambjørg Sæthun</i>
<i>Karl-Erik Häll</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Jan P. Syse</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Bernhardt Tastesen</i>
<i>Egon Jensen</i>	<i>Ola Ullsten</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Mogens Voigt</i>
<i>Stéfan Jónsson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Sinikka Karhuvaara</i>	<i>Bengt Wiklund</i>

Den medlem som röstade mot yttrandet var *Børge Halvgaard*.

Oslo den 23 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har avgivit yttrande
till Nordiska ministerrådet över
*berättelse rörande det nordiska
samarbetet*

YTTRANDE nr 2/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 23 februari 1983 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (*C 1*) i överensstämmelse med vad som föreslagits i juridiska utskottets betänkande. 60 medlemmar röstade för yttrandet. 18 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til at igangsætte et samarbejde med det formål at tilvejebringe ensartede regler om international adoptionsformidling og adoptionshjælp.
2. Nordisk Råd forventer, at Nordisk Ministerråd inden Nordisk Råds næste ordinære session har igangsat et samarbejde om ensartede regler om produktansvar, eventuelt begrænset til spørgsmålet om ansvar for personskade.
3. Nordisk Råd opfordrer Nordisk Ministerråd til på fællesnordisk grundlag at undersøge mulighederne for ensartede modforholdsregler mod datakriminalitet.
4. Nordisk Råd støtter de af Nordisk Ministerråd tagne initiativer til i fællesskab at bekæmpe enhver form for narkotikakriminalitet og opfordrer til yderligere initiativer, der har til formål at udbygge dette samarbejde.

De 60 medlemmar som röstade för yttrandet var:

Ulf Adelsohn

Aimo Ajo

Arne Andersson

Georg Andersson

Lennart Andersson

Halldór Ásgrímsson

Margrete Auken

Jo Benkow

Kjell Magne Bondevik

René Brusvang

Kaj Bärlund

Karl-Gunnar Fagerholm

Thorbjörn Fálldin

Kristi Grøndahl

Eiður Guðnason

Rune Gustavsson

Guttorm Hansen

Karen Thurøe Hansen

Margit Hansen-Krone

Asbjørn Haugstvedt

Ole Henriksen

Sverrir Hermannsson

Elsi Hetemäki-Olander

Karl-Erik Häll

Svend Jakobsen

Paul Jansson

Tyra Johansson
Anker Jørgensen
Sinikka Karhuvaara
Arvo Kempainen
Sakari Knuutila
Eeva Kuuskoski-Vikatma
Hanna Kvanmo
Urpo Leppänen
Erkki Liikanen
Grethe Lundblad
Astrid Murberg Martinsen
Sture Palm
Erlendur Patursson
Helena Pesola
Per Petersson
Páll Pétursson
Håkon Randal

Jørgen Kruse Rasmussen
Petter Savola
Pétur Sigurðsson
Otto Steenholdt
Jens Steffensen
Asser Stenbäck
Jógvan Sundstein
Sten Svensson
Ambjørg Sælthun
Karin Söder
Sten Söderström
Jan P. Syse
Bernhardt Tastesen
Ola Ullsten
Mogens Voigt
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

Oslo den 23 februar 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har avgivit yttrande
till Nordiska ministerrådet över
*berättelse rörande det nordiska
samarbetet*

YTTRANDE nr 3/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i kulturutskottets betänkande. 42 medlemmar röstade för yttrandet och 2 mot. 34 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

Nordiska rådet anser

1. att det är viktigt att trygga den förutsatta aktivitetsnivån inom det nordiska kultursamarbetet,
2. att det bör skapas fler och fastare ordningar för förmedling av information om och erfarenheter av skolförhållanden i de nordiska länderna,
3. att myndigheter och organisationer på riks- och lokalplanet bör uppmantras att stödja lärar- och elevutbyte mellan de nordiska länderna,
4. att samarbetet på ungdomspolitikens område bör stärkas med hänsyn till den stora ungdomsarbetslösheten,
5. att det nordiska folkbildningssamarbetet bör stärkas ytterligare,
6. att det i brådskande ordning bör skapas ett samlat arbetsprogram för samarbete om elektroniska massmedier *samt*
7. att ett system för rapportering till Nordiska rådet om ratificerade nordiska överenskommelser bör skapas.

De 42 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Aimo Ajo</i>	<i>Guttorm Hansen</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Ivar Hansen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Karl-Erik Häll</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Olóf Jansson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Stéfan Jónsson</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Eeva Kuuskoski-Vikatma</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>

Peter Muurman
Terhi Nieminen-Mäkynen
Saara-Maria Paakkinen
Sture Palm
Erlendur Patursson
Helena Pesola
Páll Pétursson
Tuulikki Petäjaniemi
Håkon Randal
Jørgen Kruse Rasmussen

Gunvor Schnitler
Pétur Sigurðsson
Reiulf Steen
Ingrid Sundberg
Ulf Sundqvist
Jógvan Sundstein
Peter Sønderby
Lars Werner
Henrik Westerlund
Bengt Wiklund

De medlemmar som röstade mot yttrandet var *Børge Halvgaard* och *Mogens Voigt*.

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har avgivit yttrande till Nordiska ministerrådet över förslag angående *Nordiska ministerrådets allmänna budget och kulturbudget 1984*

YTTRANDE nr 4/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över förslag angående Nordiska ministerrådets allmänna budget och kulturbudget 1984 (*C 1, Bilaga 17*). 47 medlemmar röstade för yttrandet. 31 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å øke det fremlagte budsjett for det allmenne område for 1984 med 800 000 NOK samt vedta det justerte budsjett under hensynstaken av Budsjettkomiteens merknader og foreslåtte omdisponeringer.
2. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å øke det fremlagte budsjett for kulturelt samarbeid for 1984 med 1 200 000 DKK samt vedta det justerte budsjett under hensynstaken av Budsjettkomiteens merknader.

De 47 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Ulf Adelsohn</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Anker Jørgensen</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Arvo Kempainen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakinen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Ashjørn Haugstvedt</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>

3000

Yttrande nr 4

Tuulikki Petäjämäki
Jørgen Kruse Rasmussen
Petter Savola
Pétur Sigurðsson
Otto Steenholdt
Ingrid Sundberg

Sten Svensson
Karin Söder
Sten Söderström
Bernhardt Tastesen
Henrik Westerlund

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har avgivit yttrande
till Nordiska ministerrådet över
*berättelse rörande det nordiska
samarbetet*

YTTRANDE nr 5

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 24 februari 1983 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i social- och miljöutskottets betänkande. 61 medlemmar röstade för yttrandet. 17 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Den rådande knappheten på ekonomiska resurser får inte medföra att det nordiska samarbetet inom den sociala sektorn i vid mening och på miljövårdsområdet avmattas.
2. För att konkretisera och realisera det nordiska arbetet och för att åter betona samarbetets betydelse för den enskilde medborgaren bör uppföljningen av de resultat som framkommer genom samnordiskt utredningsarbete och de beslut som träffas med ledning härav ägnas ökad nationell uppmärksamhet.
3. Ett reviderat samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet bör efter hörande av berört utskott inom Nordiska rådet föreläggas den 32:a sessionen i form av ett ministerrådsförslag.
 - Samarbetsinsatserna för att hindra de stora mänskliga, sociala och ekonomiska problem som ungdomsarbetslösheten innebär måste intensifieras.
 - Utredningen om kapitalet och arbetskraftens rörlighet bör föranleda konkreta åtgärder.
 - En utvärdering av hur kvinnornas situation på arbetsmarknaden påverkas av konjunkturvåxlingarna bör ske.
4. Ett reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet bör, efter hörande av berört utskott inom Nordiska rådet, föreläggas den 32:a sessionen i form av ett ministerrådsförslag. De kemiska ämnenas inverkan på arbetsmiljön bör utgöra ett eget insatsområde.
 - Samarbetet beträffande yrkeshygieniska gränsvärden och på den psykosociala arbetsmedicinens område bör intensifieras.
5. Förenta Nationernas kvinnoårtonde bör föranleda ett intensifierat och fördjupat nordiskt samarbete på jämställdhetsområdet.
 - En fristående ämbetsmannakommitté för jämställdhetsfrågor bör upprättas.

- Orsakerna till nativitetens förändring över en längre tidsperiod i de nordiska länderna bör analyseras i ett jämförande nordiskt perspektiv.
- 6. I syfte att det reviderade miljövårdsprogrammet skall få genomslagskraft bör resurser ställas till förfogande. Särskilt viktigt är att luftföroreningssamarbetet ges hög prioritet.
- 7. Det nordiska samarbetet på rusmedelsområdet (alkohol och narkotika) bör fortsatt utvidgas och fördjupas.
 - En utvidgning av Nordiska hälsovårdshögskolans kompetensområde till att också omfatta sociala aspekter bör skyndsamt utredas.
 - Utredningen om friskvårdens betydelse bör föranleda konkreta åtgärder.
 - Samarbetet om barns miljö och uppväxtvillkor bör intensifieras.
 - Det nordiska samarbetet inom handikappområdet bör breddas och fördjupas.
- 8. Samarbetet för att kartlägga befolkningens kostvanor och ändringar i kostvanemönstret bör föranleda konkreta åtgärder.

De 61 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Ulf Adelson</i>	<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Per Olof Håkansson</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Johan J. Jakobsen</i>
<i>Georg Andersson</i>	<i>Svend Jakobsen</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Olof Jansson</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Paul Jansson</i>
<i>Margrete Auken</i>	<i>Tyra Johansson</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Elver Jonsson</i>
<i>Gunnar Berge</i>	<i>Stéfan Jónsson</i>
<i>Kjell Magne Bondevik</i>	<i>Arvo Kemppainen</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Finn Kristensen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Hanna Kvanmo</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Thorbjörn Fällidin</i>	<i>Grethe Lundblad</i>
<i>Eiður Guðnason</i>	<i>Astrid Murberg Martinsen</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Guttorm Hansen</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>Karen Thurøe Hansen</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Margit Hansen-Krone</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Ole Henriksen</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Páll Pétursson</i>

Tuulikki Petäjaniemi
Håkon Randal
Jørgen Kruse Rasmussen
Gunvor Schnitler
Otto Steenholdt
Ingrid Sundberg
Jógvan Sundstein
Sten Svensson

Ambjørg Sælthun
Karin Söder
Sten Söderström
Peder Sønderby
Bernhardt Tastesen
Lars Werner
Henrik Westerlund

Oslo den 24 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Nordiska rådet har avgivet yttrande
till Nordiska ministerrådet över
*berättelse rörande det nordiska
samarbetet*

YTTRANDE nr 6/1983

Enligt artiklarna 45 och 56 i Helsingforsavtalet har Nordiska rådet den 25 februari 1983 beslutat avgiva yttrande till Nordiska ministerrådet över berättelse rörande det nordiska samarbetet (C 1) i överensstämmelse med vad som föreslagits i ekonomiska utskottets betänkande. 45 medlemmar röstade för yttrandet. 1 medlem avstod från att rösta och 32 medlemmar var frånvarande.

Yttrandet har följande lydelse:

1. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å utarbeide en faglig analyse av årsaker til og virkninger av de nordiske lands devalueringer høsten 1982.
2. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å intensivere arbeidet med å styrke det nordiske valutapolitiske samarbeidet.
3. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å undersøke mulighetene for et intensivt nordisk samarbeid i internasjonale fora.
4. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet snarest å utrede årsakene til tilbakegangen i den nordiske samhandel og foreslå tiltak for å snu den nåværende utvikling.
5. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å intensivere arbeidet på det etableringsrettslige området for å bedre mulighetene for industrielt samarbeid og foretaksetableringer over grensene i Norden.
6. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å arbeide for økt kontaktflate mellom bilaterale samarbeidsinstitusjoner og de nordiske organer. Spesielt ønskes årlige beretninger om Svensk-norsk industrifonds virksomhet.
7. Nordisk Råd henstiller til Ministerrådet å vurdere mulighetene og interessen for et nordisk industrisamarbeid ved en eventuell bygging av gassrørledning fra Nord-Norge til kontinentet, samt å sette i verk tiltak for å fremme det nordiske samarbeidet om introduksjon av nye og vedvarende energikilder.
8. Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd å legge fram en gjennomføringsplan over mulige områder hvor harmonisering og koordinering av eksisterende og planlagte bistandsinnsatser kan gjøres, samt på bakgrunn av rapporten om bistandens grenseområde, å virke for nærmere nordisk samarbeid om de områder som skisseres.

De 45 medlemmar som röstade för yttrandet var:

<i>Ulf Adelson</i>	<i>Stéfan Jónsson</i>
<i>Aimo Ajo</i>	<i>Urpo Leppänen</i>
<i>Arne Andersson</i>	<i>Peter Muurman</i>
<i>Lennart Andersson</i>	<i>Otto Mørch</i>
<i>Halldór Ásgrímsson</i>	<i>Terhi Nieminen-Mäkynen</i>
<i>Jo Benkow</i>	<i>Gunnar Nilsson</i>
<i>René Brusvang</i>	<i>Saara-Maria Paakkinen</i>
<i>Lone Dybkjær</i>	<i>Sture Palm</i>
<i>Bjarne Mørk Eidem</i>	<i>Erlendur Patursson</i>
<i>Lahja Exner</i>	<i>Helena Pesola</i>
<i>Karin Flodström</i>	<i>Per Petersson</i>
<i>Kirsti Grøndahl</i>	<i>Páll Pétursson</i>
<i>Rune Gustavsson</i>	<i>Tuulikki Petäjämäki</i>
<i>Ivar Hansen</i>	<i>Håkon Randal</i>
<i>Asbjørn Haugstvedt</i>	<i>Jørgen Kruse Rasmussen</i>
<i>Sverrir Hermannsson</i>	<i>Otto Steenholdt</i>
<i>Elsi Hetemäki-Olander</i>	<i>Karin Söder</i>
<i>Per Olof Håkansson</i>	<i>Peder Sønderby</i>
<i>Svend Jakobsen</i>	<i>Petter Thomassen</i>
<i>Olof Jansson</i>	<i>Ola Ullsten</i>
<i>Paul Jansson</i>	<i>Henrik Westerlund</i>
<i>Tyra Johansson</i>	<i>Bengt Wiklund</i>
<i>Anna-Liisa Jokinen</i>	

Margrete Auken avstod från att rösta.

Oslo den 25 februari 1983

Jo Benkow

Ilkka-Christian Björklund

Övriga beslut

A. Beslut att icke företaga sig något i anledning av

(23 februari)

1. medlemsförslag om samisk representation i Nordiska rådet (A 591/j)

(24 februari)

2. medlemsförslag om stöd till ett svensk-danskt uppslagsverk (A 620/k)

(25 februari)

3. medlemsförslag om insatser för internationell fred och nedrustning (A 641/e)

B. Beslut att lägga till handlingarna

a. Som slutbehandlade spörsmål

(23 februari)

1. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till trafikutskottet hänvisade kapitlen (C 1983/1)
2. meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTU-RIST-biljett (D 1983/3/1975/t)
3. meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese möjligheter i Norden (D 1983/8/1980/t)
4. meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket (D 1983/13/1974/t)
5. meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten (D 1983/10/1977/t)
6. meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov (D 1983/4/1978/t)
7. meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg (D 1983/8/1979/t)
8. meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss (D 1983/9/1979/t)
9. meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial (D 1983/9/1980/t)
10. meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler (D 1983/6/1980/t)
11. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till juridiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1983/1)

12. meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna (D 1983/5/1972/j)
13. meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt (D 1983/20/1972/j)
14. meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning (D 1983/22/1973/j)
15. meddelande om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor (D 1983/16/1976/j)

(24 februari)

16. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till kulturutskottet hänvisade kapitlen (C 1983/1)
17. berättelse om Nordiska kulturfonden (C 1983/16/k)
18. meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland (D 1983/16/1979/k)
19. meddelande om rekommendation nr 8/1981 angående de nordiska författarkurserna (D 1983/8/1981/k)
20. meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen (D 1983/20/1973/k)
21. meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur (D 1983/22/1979/k)
22. meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet (D 1983/15/1976/k)
23. meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet (D 1983/15/1979/k)
24. meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna (D 1983/17/1977/k)
25. meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete (D 1983/16/1975/k)
26. meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia (D 1983/13/1975/k)
27. meddelande om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete (D 1983/7/1981/k)
28. meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdomar m. fl. grupper (D 1983/18/1979/k)
29. berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet (C 1983//26/k)
30. meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda (D 1983/2/1978/k)
31. meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning (D 1983/1/1980/k)
32. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M) (C 1983/5/k)
33. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för samhällsforskning (NOS-S) (C 1983/8/k)

34. berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) (C 1983/23/k)
35. berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N) (C 1983/34/k)
36. meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvänernas kultur och språk i Nordnorge (D 1983/3/1980/k)
37. meddelande om rekommendation nr 4/1982 angående ökat nordiskt forskningssamarbete (D 1983/4/1982/k)
38. budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet (C 1983/1, bilaga 17)
39. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till social- och miljöutskottet hänvisade kapitlen (C 1983/1)
40. meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet (D 1983/6/1978/s)
41. meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse (D 1983/28/1974/s)
42. meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön (D 1983/9/1975/s)
43. meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser (D 1983/15/1978/s)
44. meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner (D 1983/17/1980/s)

(25 februari)

45. berättelse från Nordiska ministerrådet, de till ekonomiska utskottet hänvisade kapitlen (C 1983/1)
46. berättelse om Nordel (C 1983/300/e)
47. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1983/301/e)
48. berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet (C 1983/52/e)
49. meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (D 1983/15/1980/s)
50. meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv (D 1983/16/1980/s)
51. berättelse från Nordiska investeringsbanken (C 1983/42/e)
52. berättelse från Nordiska projektexportfonden (C 1983/43/e)
53. meddelande om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport (D 1983/1/1981/e)
54. meddelande om rekommendation nr 4/1981 angående samordning av energiforskningen i Norden (D 1983/4/1981/e)

55. berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling (C 1983/35/e)
56. berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO) (C 1983/46/e)
57. meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur (D 1983/18/1972/e)

b. I avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session

(23 februari)

1. meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden (D 1983/24/1974/j)
2. meddelande om rekommendation nr 13/1980/j angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna (D 1983/13/1980/j)

(24 februari)

3. meddelande om rekommendation nr 6/1982 angående större nordisk inriktning hos kulturtidskrifterna i Norden (D 1983/6/1982/k)
4. meddelande om rekommendation nr 20/1979/k angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur (D 1983/20/1979/k)
5. meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet (D 1983/4/1980/k)
6. meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m. (D 1983/14/1975/k)
7. meddelande om rekommendation nr 2/1982 angående lagstiftnings-samarbetet på arbetsrättens område (D 1983/2/1982/j)

(25 februari)

8. meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi (D 1983/25/1974/e)
9. meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalt samarbete (D 1983/1/1979/e)
10. meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt (D 1983/23/1980/e)
11. meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden (D 1983/24/1980/e)
12. meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling (D 1983/6/1981/e)
13. meddelande om rekommendation nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring (D 1983/17/1982/e)
14. meddelande om rekommendation nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri (D 1983/18/1982/e)

c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling*(23 februari)*

1. meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1983/28/1973/t)
2. meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken Åland-Stockholmsområdet (D 1983/9/1972/t)

(24 februari)

3. meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående skydd mot utförsel av kulturföremål (D 1983/14/1977/k)
4. medlemsförslag om samarbete i fråga om mottagande av utomnordiska TV-satellitsändningar (A 635/k)
5. meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat radio- och TV-samarbete (D 1983/15/1973/k)
6. meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående samarbete om TV-program för sjöfolk (D 1983/8/1976/k)
7. meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående temahäfte i Nordens historia (D 1983/14/1972/k)
8. meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning inom social- och hälsovårdsområdet (D 1983/3/1974/s)
9. meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefria alkoholförsel (D 1983/26/1981/s)
10. meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående nordiskt samarbete angående lösande av problem som orsakas av ålderdom (D 1983/5/1979/s)
11. meddelande om rekommendation nr 14/1982 angående effektivare insatser mot narkotikamissbruket (D 1983/14/1982/s)
12. meddelande om rekommendation nr 9/1982 angående samarbetsprogrammet på hälso- och sjukvårdsområdet (D 1983/9/1982/s)
13. meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (D 1983/7/1977/s)

d. Bemyndigande av utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna*(21 februari)*

1. berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning (C 1983/2/k)
2. berättelse från Nordisk statistisk sekretariat (C 1983/3/e)
3. berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet (C 1983/4/e)
4. berättelse från Nordiska samarbetsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor (C 1983/6/j)

5. berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden (C 1983/7/s)
6. berättelse från Nordtest (C 1983/9/e)
7. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1983/10/s)
8. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor (C 1983/11/e)
9. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor (C 1983/12/e)
10. berättelse från NORDFORSK (C 1983/13/k)
11. berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening (C 1983/14/e)
12. berättelse från Nordiska utlänningsutskottet (C 1983/15/j)
13. berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning (C 1983/17/s)
14. berättelse från Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA) (C 1983/18/s)
15. berättelse från Nordiska turistrådet (NT) (C 1983/19/t)
16. berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor (C 1983/20/s)
17. berättelse från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet (C 1983/21/t)
18. berättelse från Nordiska sommaruniversitetet (C 1983/22/k)
19. berättelse från Nordiska afrikainstitutet (C 1983/24/k)
20. berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning (C 1983/25/t)
21. berättelse från Nordiska postföreningen (C 1983/27/t)
22. berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS) (C 1983/28/e)
23. berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter (C 1983/29/e)
24. berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi (C 1983/30/j)
25. berättelse från Nordisk etnologisk-folkloristisk arbetsgrupp (NEFA-Norden) (C 1983/31/k)
26. berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning (C 1983/32/s)
27. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning (C 1983/33/e)
28. berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter (C 1983/36/s)
29. berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet (C 1983/37/t)
30. berättelse från Nordiska konstförbundet (C 1983/38/k)
31. berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet (C 1983/39/e)
32. berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning (C 1983/40/k)
33. berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning (C 1983/41/k)

34. berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna (C 1983/44/k)
35. berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser (C 1983/45/e)
36. berättelse från Nordiska amatörteaterrådet (C 1983/47/k)
37. berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära (C 1983/48/k)
38. berättelse från Nordiska straffrättskommittén (C 1983/49/j)
39. berättelse från Nordiska författarkurser (C 1983/50/k)
40. berättelse från Kommittén för Bottniska viken (C 1983/51/s)
41. berättelse om Nordisk kurs för idrottslärare (C 1983/53/k)
42. berättelse om seminarier för arkeologistuderande (C 1983/54/k)
43. meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1983/27/1968/t)
44. meddelande om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige (D 1983/20/1971/k)
45. meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar (D 1983/15/1972/t)
46. meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring (D 1983/24/1973/t)
47. meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning (D 1983/27/1974/t)
48. meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden (D 1983/4/1975/t)
49. meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet (D 1983/19/1975/s)
50. meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort (D 1983/3/1976/t)
51. meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material (D 1983/7/1976/k)
52. meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden (D 1983/6/1977/s)
53. meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö (D 1983/11/1977/t)
54. meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden (D 1983/12/1977/k)
55. meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter (D 1983/13/1977/k)
56. meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna (D 1983/16/1977/k)
57. meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning (D 1983/3/1978/e)

58. meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention (D 1983/7/1978/s)
59. meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet (D 1983/9/1978/s)
60. meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp (D 1983/13/1978/s)
61. meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt (D 1983/6/1979/s)
62. meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten (D 1983/7/1979/s)
63. meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974 (D 1983/10/1979/t)
64. meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss (D 1983/11/1979/t)
65. meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik (D 1983/17/1979/k)
66. meddelande om rekommendation nr nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge (D 1983/21/1979/k)
67. meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad (D 1983/5/1980/k)
68. meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid (D 1983/7/1980/t)
69. meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande nordisk transportstatistik (D 1983/11/1980/t)
70. meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning (D 1983/12/1980/j)
71. meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisiker i samband med graviditet m. m. (D 1983/18/1980/s)
72. meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete (D 1983/21/1980/k)
73. meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning (D 1983/27/1980/e)
74. meddelande om rekommendation nr 2/1981 angående samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel (D 1983/2/1981/e)
75. meddelande om rekommendation nr 3/1981 angående samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel (D 1983/3/1981/e)
76. meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällens svårigheter (D 1983/5/1981/e)
77. meddelande om rekommendation nr 9/1981 angående de nordiska författarstipendierna (D 1983/9/1981/k)

78. meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasiestadiet (D 1983/10/1981/k)
79. meddelande om rekommendation nr 11/1981 angående utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer (D 1983/11/1981/k)
80. meddelande om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna (D 1983/12/1981/k)
81. meddelande om rekommendation nr 13/1981 angående turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna (D 1983/13/1981/t)
82. meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter (D 1983/14/1981/t)
83. meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter (D 1983/15/1981/t)
84. meddelande om rekommendation nr 16/1981 angående internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods (D 1983/16/1981/t)
85. meddelande om rekommendation nr 17/1981 angående nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods (D 1983/17/1981/t)
86. meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet (D 1983/18/1981/t)
87. meddelande om rekommendation nr 19/1981 angående reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet (D 1983/19/1981/s)
88. meddelande om rekommendation nr 21/1981 angående nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal (D 1981/21/1981/s)
89. meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket (D 1983/22/1981/s)
90. meddelande om rekommendation nr 23/1981 angående förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet (D 1983/23/1981/s)
91. meddelande om rekommendation nr 24/1981 angående internationellt samarbete på rusmedelsområdet (D 1983/24/1981/s)
92. meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga (D 1983/24/1981/s)
93. meddelande om rekommendation nr 27/1981 angående samarbete på friskvårdsområdet (D 1983/27/1981/s)
94. meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten (D 1983/28/1981/s)
95. meddelande om rekommendation nr 29/1981 angående forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö (D 1983/28/1981/s)
96. meddelande om rekommendation nr 30/1981 angående internationellt forskningssamarbete beträffande fordonsavgaser (D 1983/30/1981/s)

97. meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention (D 1983/32/1981/j)
98. meddelande om rekommendation nr 1/1982 angående ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad (D 1983/1/1982/s)
99. meddelande om rekommendation nr 5/1982 angående ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden (D 1983/5/1982/k)
100. meddelande om rekommendation nr 7/1982 angående produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i Norden (D 1983/7/1982/k)
101. meddelande om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden (D 1983/8/1982/k)
102. meddelande om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö (D 1981/10/1982/s)
103. meddelande om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter (D 1983/11/1982/s)
104. meddelande om rekommendation nr 12/1982 angående färdtjänstservice för handikappade (D 1983/12/1982/s)
105. meddelande om rekommendation nr 13/1982 angående nordisk överenskommelse om samarbete inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen (D 1983/13/1982/s)
106. meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem (D 1983/15/1982/s)
107. meddelande om rekommendation nr 16/1982 angående reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet (D 1983/16/1982/s)
108. meddelande om rekommendation nr 19/1982 angående nordiska underleveranser (D 1983/19/1982/e)
109. meddelande om rekommendation nr 20/1982 angående trafikseparationer för sjöfarten (D 1983/20/1982/t)

C. Beslut i interna spörsmål

(21 februari)

1. försöksordning om budgetproceduren (Dokument 3)
2. att lägga sådana berättelser, med undantag av C 1, och meddelanden till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan för sessionen eller vilka ej slutbehandlats på sessionen

(22 februari)

3. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)
4. att lägga verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté till handlingarna (Dokument 2)

(23 februari)

5. medlemsförslag om ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet (A 656/j)

(25 februari)

6. bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer
7. tid och plats för nästa ordinarie session

Val

(21 februari)

1. Val av presidium
2. Val av suppleanter för presidiemedlemmarna
3. Val av budgetkommitté
4. Val av informationskommitté
5. Fyllnadsval till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för tiden fram till den 30 april 1983
6. Val av medlemmar till Nordiska investeringsbankens kontrollkommitté för perioden 1 maj 1983 till 30 april 1985
7. Val av revisorer och revisorssuppleanter för Nordiska kulturfonden för 1983 och 1984
8. Fyllnadsval av suppleant i Nordiska kulturfondens styrelse för perioden 1983–1984
9. Val av särskilt utskott för granskning av Nordiska kulturfondens förvaltning

(22 februari)

10. Anmälan av val av ordförande och vice ordförande i utskotten

(23 februari)

11. Anmälan av val av förman och vice förman i budgetkommittén
12. Anmälan av val av förman och vice förman i informationskommittén

**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT,
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA m. m.**

Presidium

Jo Benkow, Norge, president
 Anker Jørgensen, Danmark, vicepræsident
 Elsi Hetemäki-Olander, Finland, vicepresident
 Halldór Ásgrímsson, Ísland, vice president
 Guttorm Hansen, Norge, vise president
 Ulf Adelsohn, Sverige, vice president

Suppleanter för presidiemedlemmarna

Margrete Auken, Danmark
 Peter Muurman, Finland
 Matthías Á. Mathiesen, Ísland
 Guttorm Hansen, Norge
 Gunnar Nilsson, Sverige

Arbetsutskott*Danmark*

Margrete Auken
 Børge Halvgaard
 Ivar Hansen
 Karen Thurøe Hansen
 Svend Jakobsen
 Anker Jørgensen

Finland

Elsi Hetemäki-Olander
 Olof Jansson
 Arvo Kempainen
 Peter Muurman
 Petter Savola
 Asser Stenbäck
 Henrik Westerlund

Island

Halldór Ásgrímsson
 Eiður Guðnason
 Stefán Jónsson
 Matthías Á. Mathiesen

Norge

Jo Benkow
 Kjell Magne Bondevik
 Gro Harlem Brundtland
 Guttorm Hansen
 Johan J. Jakobsen

Sverige

Ulf Adelsohn
 Gunnar Nilsson
 Grethe Lundblad
 Sture Palm
 Karin Söder

De nationella delegationernas sekretariat*Danmark*

Goldenbaum, Ole, vagtmester
 Gormsen, Axel, generalsekretær
 Gottlieb, Niels Ove, stf. generalsekretær
 Holbech, Peter, overvagtimester
 Kejlbo, Elsa Rønne, assistent
 Madsen, Grethe, assistent
 Svendsen, Annelise, overassistent
 Sølling, Birgit, kontorfuldmægtig

Finland

Branders, Håkan, generalsekreterare
 Brantberg, Gösta, kansliassistent
 Eriksson, Magnus, bitr. sekreterare
 Husman, Paula, avdelningssekreterare
 Kakko, Leea, byråsekreterare
 Lindberg, Dag, bitr. generalsekreterare
 Lindholm, Göran, åländsk sekreterare
 Lindroos, Kristiina, kanslibiträde
 Lindström, Guy, bitr. sekreterare
 Lindström, Seppo, translator
 Lohiniva, Greta, bitr. sekreterare
 Pimenoff, Berith, avdelningssekreterare
 Talvitie, Ossi, kansliassistent

Island

Ólafsdóttir, Snjólaug, delegationssekreterare
 Sigurdsson, Friðjón, kontorchef
 Skuladóttir, Aslaug, sekreterare

Norge

Castberg, Turid, sekretær
 Dale, John, konsulent
 Jensen, Kristine Hauer, kontorsekretær
 Loen, Aud, administrationssekretær
 Pedersen, Lisa Trolle, førstesekretær
 Ve, Gudvin Läder, generalsekretær

Sverige

Andersson, Eivor, byråsekreterare
 Bagge, Héléne, byråassistent
 Bernström, Lena, informationssekreterare
 Björklund, Eva, kontorsassistent
 Grytberg, Mikael, expeditionsassistent
 Hultén, Eric, byrådirektör
 Jacobson, Christer, kanslichef
 Johnson, Vivi, byråassistent
 Kauppila, Ingrid, kontorsassistent
 Malmros, Birgitta, byråchef
 Miskar, Lillemor
 Smekal, Eva, byrådirektör
 Stenberg, Marianne, kamrer

Presidiesekretariat

Berger, Göran, informationssekreterare
 Björklund, Ilkka-Christian, presidiesekreterare
 Edwall, Åke, redaktör
 Hafslund, Marit, assistent
 Hagen, Gro, assistent
 Jaenson, Willie, arkivtjänsteman
 Joneken, Anneli, byråsekreterare
 Juhlin, Rune, expeditionsassistent
 Koumi, Margaretha, assistent

Lindfors, Viveca, assistent
 Ländin, Ove, expeditionsassistent
 Munk Carlsson, Inge, assistent
 Myhre-Jensen, Kjell, stf. presidiesekreterare
 Pettersson, Åke, stf. presidiesekreterare
 Seest, Dorrit, informationschef
 Stenberg, Stig, expeditionsföreståndare
 Sundberg, Renée, informationsassistent
 Wahrgren, Ingegerd, byråsekreterare
 Wickell, Anita, byråassistent

Utskottssekreterare

Gudjónsson, Birgir, trafikkutskottet	Slotte, Kristian, kulturutskottet
Lilholt, Peter, juridisk utvalg	With, Folke, økonomisk utvalg
Lønnerblad, Sara, social- og miljøutskottet	

Nordiska ministerrådets sekretariat

Berger, Maritha, sekretær	Porkka, Tarja, sekretær
Davidson, Erik, konsulent	Romantschuk, Thomas, informasjonssjef
Eriksson, Gerd, sekretær	Rønningen, Inge, sekretær
Erlandsson, Kristofer, konsulent	Sohlman, Ragnar, generalsekretær
Kjønstad, Aase, sekretær	Tengvall, Sven-Erik, budsjettsjef
Kristoffersen, Ragnar, administrasjonssjef	Thulstrup, Niels Kamp, konsulent
Laakkonen, Risto, avdelingssjef	Tveito, Terje, konsulent
Milne, Karen, sekretær	Typpi, Päivi, tolk
Pedersen, Flemming Bjørk, avdelingssjef	Wichmann, Henrik, konsulent
Pesola, Tauno, konsulent	Yrjö-Koskinen, Jorma, konsulent

Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete

Granerud, Ib, seksjonschef	Skard, Halvdan, direktør
Persson, Jerker, informationschef	Stenroth, Ove, byråchef
Rembe, Rolf, seksjonschef	Voss, Lilla, seksjonschef

Stenografer

Danmark

Einersen, Bjørn, referent
Hendrup, Astrid, overassistent
Holle, Finn, referent
Johansen, Birte Hjorth, assistent
Jørgensen, Birthe, referent
Nordstrøm, Bodil, konsulent

Finland

Karrento, Anita, stenograf
Kirstua, Anneli, maskinskriverska
Krause, Yvonne, maskinskriverska
Meinander, Ragnar, stenograf
Niittuinperä, Jari, stenograf
Olander, Carita, maskinskriverska
Ylätaalo, Eero, stenograf

Norge

Kleppe, Elisabeth, referent
Moe, Liv, referent
Orten, Anne Grete, referent
Pedersen, Bjørg, referent
Smeby, Aase, referent
Smiseth, Ingeborg, referent

Sverige

Carlbohm, Majken, første stenograf
Djurström, Stig, første stenograf
Nilsson, Lars, første stenograf

Simultantolkar

Hafren, Fredrik
Kaljunen, Riitta

Laakso, Ritva
Lahti, Pirkko

Sakkunniga

Nordiska

Andersson, Marianne, handläggare, Nordiska industrifonden
Bäcklund-Larsson, Rut, direktör, Nordiska industrifonden
Laurson, Peter, direktör, Nordiska investeringsbanken
Niemi, Gunnar, utredningschef, Nordiska investeringsbanken
Pettersen, Roald, informationschef, Nordiska investeringsbanken
Salo, Kari, förbundssekreterare, Föreningarna Nordens Förbund

Danmark

Andersen, Erik, generalsekretär
Andersen, Jens, ministersekretär
Andersen, Lis, overassistent
Asmussen, Ole, departementschef
Blønd, Børge V., kontorchef
Brynskov, Bjørn, departementschef
Christensen, Ruth, kontorchef
Djurhuus, Johan, kontorchef
Eldrup, Anders, ministersekretär
Friis, Svend Ole Seeberg, sekretär
Herner, Jane, fuldmægtig
Hindkjær, Lars, fuldmægtig
Katznelson, Ib, kontorchef
Kjøller-Jørgensen, Lise, ekspeditionssekretär
Kühne, Hans, ambassadør
Lavesen, Holger, departementschef
Leth, Tage, konsulent
Lynæs, Lise, kontorfuldmægtig
Mortensen, Hanna, Foreningen Norden, Færøerne
Nielsen, Ebbe, kontorchef
Nørup-Nielsen, J., fuldmægtig
Olafsson, Arni, kontorchef
Ovesen, Finn, fuldmægtig
Rasmussen, J. Harder, departementschef
Svendsen, Anne Holm, ministersekretär
Sørensen, Poul Henrik, ministersekretär

Thornit, Per, ministersekretär
Wiese, Peter, departementschef
Westerbye-Juhl, Karen, kontorchef

Finland

Andersson, Christian, konsultativ tjänsteman
Auvinen, Reino J., kanslichef
Backström, Heidi, föredragande
Eerikäinen, Marita, sektionschef
Forsberg, Fredrik, yngre regeringssekreterare
Forsman, Eeva-Kristiina, konsultativ tjänsteman
Gustafson, Matti, kulturråd
af Hällström, Gustav, verkställande direktör
Jansson, Christer, lagberedningschef
Jansson, Gunnar, kanslichef
Johansson, Mårten, politisk sekreterare
Koli, Ilse, byråchef
Kull, Magnus, konsultativ tjänsteman
Lehtinen, Markku, tf. överinspektör
Lehto, Taipo, politisk sekreterare
Lipponen, Paaavo, politisk sekreterare
Manninen, Raimo, politisk sekreterare
Mäkinen, Martti, politisk sekreterare
Numminen, Jaakko, kanslichef
Ojala, Olli, avdelningschef
Seppälä, Riitta, politisk sekreterare

Slotte, Per-Håkan, överinspektör
 Sorsa, Pertti, överdirektör
 Tikanvaara, Hannele, tf. sekreterare för utrikesärenden
 Tuomainen, Eero, statsministerns sekreterare
 Tuominen, Pekka, informationssekreterare
 Westergård, Tom, statsrådets inf.chef
 Wirtanen, Nils, äldre regeringssekreterare
 Vuorikallio, Reijo, äldre budgetsekreterare
 Åström, Henrik, äldre regeringssekreterare

Island

Benediktsson, Guðmundur, departementschef
 Dalberg, Hallgrímur, departementschef
 Ingvason, Ingvi, departementschef
 Möller, Birgir, ministerråd
 Thorlacius, Birgir, departementschef

Norge

Arisholm, Hans, ekspedisjonssjef
 Gressum, Ida Skard, byråsjef
 Guldvog, Arnfinn, ekspedisjonssjef
 Kongshem, Mette, statssekretær
 Levy, Jan S., statssekretær
 Mork, Torbjørn, helsedirektør
 Myhren, Kjell, byråsjef
 Nessheim, Erik, statssekretær
 Nyhamar, Olav, byråsjef
 Paxal, John, byråsjef
 Pedersen, Per Kristian, førstekonsulent
 Ribu, Erik, departementsråd
 Saxrud, Gudmund, underdirektør
 Stigen, Kjartan, konsulent
 Strompdal, Kjartan, underdirektør
 Sætersdal, Olaf, departementsråd
 Thodesen, Rolf, byråsjef
 Thoresen, Tor Jørgen, byråsjef
 Vatten, Gunnar, ekspedisjonssjef
 Vindsetmo, Emil, departementsråd
 Aanderaa, Johs., ekspedisjonssjef
 Århus, Erik, førstekonsulent
 Arnesen, Gerhard, adm.dir. (*delegasjonen*)

Sverige

Boheman, Anders, departementssekreterare
 Carlson, Per, departementssekreterare
 Damgren, Fredrik, departementsråd
 Engqvist, Mikael, departementssekreterare
 Ennerfelt, Kerstin, kansliråd
 Falk, Anders, departementssekreterare
 Fälth, Harald, statssekreterare
 Göransson, Magnus, hovrättsassessor
 Isacsson, Bert, departementsråd
 Jacobson, Ranveig, informationssekreterare
 Jönsson, Gert, departementssekreterare
 Karlsson, Jan O., statssekreterare
 Kellerborg, Staffan, bitr. pressekreterare
 Korpi, Sture, statssekreterare
 Kåks, Kerstin, departementssekreterare
 Landahl, Jan, departementssekreterare
 Landqvist, Åke, direktör
 Lannegren, Göran, departementsråd
 Lindberg, Ingemar, statssekreterare
 Lindström, Kjell, informationssekreterare
 Odevall, Michael, departementssekreterare
 Olsson, Kerstin, informationssekreterare
 von Otter, Birgitta, informationssekreterare
 Rahm, Håkan M., kansliråd
 Ringborg, Erland, statssekreterare
 Rollén, Berit, statssekreterare
 Senning, Claes, dep.råd
 Sigfridsson, Sven-Erik, rättschef
 Striby, Christina, hovrättsassessor
 Sundström, Monica, statssekreterare
 Svensson, Gunnar, statssekreterare
 Söderberg, Jan, departementssekreterare
 Thyberg, Jan, kansliråd
 Tjäder, Claes, sakkunnig
 Tombrock, Gun, departementssekreterare
 Tui, Lemmi, departementssekreterare
 Unger, Lisbeth, departementssekreterare
 Vahlquist, Magnus, departementsråd
 Westergren, Stefan, informationssekreterare
 Wretborn, Christer, sakkunnig
 Zachrisson, Ann, departementssekreterare

SUPPLEMENT:
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS
LITTERATURPRIS

Oslo Konserthus

22 februari 1983

FESTMØTE VED PRISUTDELINGEN

Arrangert av Nationaltheatret

Den norske delegasjons formann
Storingsrepresentant Guttorm Hansen

FESTIVA TUMULTOS NORDICA

Arr. Sigurd Jansen

Det norske kammerorkester
– leder Stig Nilsson

PRISUTDELINGEN

Nordisk Råds president

Storingsrepresentant Jo Benkow

Medlem av bedømmelseskomiteen

Professor Ulla-Britta Lagerroth

Forfatteren Peter Seeberg

MIG SELV

Henrik Wergeland

DAGEN SVALNAR

Edith Södergran

Liv Dommersnes

TRE POLYFONE KLAVERSTYKKER 1945

Lento, Allegretto, Lento allegro energico

Karl-Birger Blomdahl

Kjell Bækkelund

NORDISK SAMARBEID

Etter en idé av Finn Bøe

Wenche Foss – Henki Kolstad

OM KVELDEN

Folketone fra Hornindal

– arr. Eivind Groven

Sigmund Groven

Det norske kammerorkester

JEG SIER

Jon Óskar, gjendiktet av Ivar Eskeland

LASERNE

H. C. Andersen

LUFTSLOTT

Sten Selander

Per Aabel

SERENADE FOR STRYKEORKESTER –

I. SATS

Dag Wirén

Det norske kammerorkester

Nordisk Råds norske delegasjons formann Guttorm Hansen:

Kjære alle nordiske venner, medlemmer av Nordisk Råd og alle andre som er kommet hit i kveld!

På vegne av den norske delegasjonen til Nordisk Råd har jeg gleden av å ønske velkommen til dette festmøtet i anledning utdelingen av Nordisk Råds litteraturpris 1983. Jeg vil gjerne ønske en særlig velkommen til årets prisvinner, den danske forfatteren Peter Seeberg. Det er først og fremst for å ære og hylle prisvinneren vi er samlet her. Jeg vil også ønske velkommen til de kunstnere som i ord og toner skal bidra til å gjøre denne kveld til et møte med nordiske kulturytringer. Jeg vil videre på delegasjonens vegne takke Nationaltheatret, som har stått ansvarlig for det kunstneriske innslag.

Vi kommer til å følge det program som er delt ut, og programmet går uten særskilt introduksjon.

Hjertelig velkommen til denne nordiske kveld – vi er glade for å se dere her alle sammen!

Nordisk Råds president Jo Benkow:

Ærede forsamling, kjære venner i Norden!

Nå skal Nordisk Råds litteraturpris for 1983 utdeles. Årets litteraturpris er den 22. i rekken. Prisen er utdelt hvert eneste år siden det første gang skjedde i Helsingfors i 1962.

Bedømmelseskomiteen har gjort sitt valg, og la oss derfor høre hva professor Ulla-Britta Lagerroth på vegne av juryen har å berette om årets litteraturprisvinner. – Jeg anmoder professor Lagerroth om å overta her og nå.

Professor Ulla-Britta Lagerroth, Sverige:

Efter nio år går Nordiska rådets litteraturpris åter till Danmark. Det går i år till Peter Seebergs senaste verk *Om fjorten dage*. Därmed honoreras en märklig bok av stor spännvidd. Och bakom den honorerade boken avtecknar sig ett författarskap av hög konstnärlig verksamhet.

På omslaget till *Om fjorten dage* finns som tecknad vinjett ett lokomotiv (från ånglokens tid). Loket, tåget, järnvägen – det är symboler för resa, förflyttning, rörlighet – för *rörelse i tid och rum*. I tecknet av denna symbolik vill jag försöka presentera Peter Seebergs prisvinnande bok – också först inledningsvis säga något om författaren.

Peter Seeberg föddes för snart 58 år sedan i Skrydstrup i Haderslevs amt i södra Jylland, i en skyddad och isolerad gränslandsmiljö. Men han har

sprängt sin erfarenhets gränser som flitig *resenär*, han har utvecklat sig till en internationell författare bland annat genom att nyfiket genomkorsa världen i olika väderstreck. Han har upplevt Berlin under andra världskriget, han har på 50-talet vistats i Bergen och där deltagit i utgrävningsarbete, han har på 60-talet varit med både i arkeologiska expeditioner till Kuwait och i Jens Munks Minde-expedition till Hudson Bay.

Dynamisk rörlighet utmärker också Peter Seeberg i hans många yttre verksamheter idag. Tidigt blev han museiman och är nu direktör för Viborgs Stiftsmuseum sedan 1960. Danska författarföreningens ordförande är han sedan 1981.

Peter Seeberg är alltså i hög grad en författare *i tiden*, d. v. s. med sin tid, svarande mot dess krav på författaren som en aktiv kraft i samhället.

Resan i det *inre* rummet – skapandet av en egen diktarvärld – började Peter Seeberg tidigt på 50-talet, men den egentliga debuten skedde först 1956 med romanen *Bipersonerne*. Peter Seeberg har sedan skrivit ytterligare tre romaner (*Fugls føde* 1957, *Hyrder* 1970, *Ved havet* 1978). Därtill har han publicerat fem samlingar av noveller eller kortprosa (varav *Dinosauriusens sene eftermiddag* 1974 och *Argumenter for benådning* 1976 tillsammans med den prisvinnande *Om fjorten dage* 1981 bildar en sorts triad, tematiskt och berättarmässigt). Till produktionen hör vidare ett skådespel (*Ferai*, 1968) samt film- och TV-manuskript.

Totalt sett är detta ingen ymnig produktion – men det är å andra sidan ett utomordentligt kräset författarskap. Peter Seeberg ålade sig från början stränga krav som diktare. Han har sovrat och förkastat – allt i syfte att nå den yttersta precision i sin konst. Om "precisionens mästerskap" talas också i motiveringen för priset till *Om fjorten dage*.

Vad är då *Om fjorten dage* för slags bok? Vad är ämnet, hur behandlas det, vad får jag som läsare för upplevelser?

Om fjorten dage är en spännande, ja utmanande bok genom att den trotsar de konventioner för berättande som vi är vana vid. Den är alltså "nyskapande", som det sägs i prismotiveringen. Det är ingen roman men heller inte en samling noveller i traditionell mening. Det är något tredje: en samling prosatexter som är relaterade till varandra enligt ett konstfullt system som jag skall återkomma till. Att gå in i processen för dessa texter blir för läsaren just vad vinjettens lokomotiv inbjuder till: en resa – och en både hisnande och rolig resa i tidens och rummets dimensioner, under alltmer fördjupad insikt om villkoren för den mänskliga existensen, om vad det innebär – på gott och ont – att vara människa.

Redan i det första avsnittet av texter (det finns sex sådana avsnitt) visar sig den enorma spännvidden i denna diktade värld – i *tiden* från år 1000 till vår tid, i *rummet* från danska till toscanska landskap. Men här finns också spännvidd mellan makrokosmos och mikrokosmos, det största och det minsta – mellan gud och snigel.

Den första texten är en "timplan" – ett veckoschema eller en tidtabell

– dels för "en gammal gud", dels för en snigel. Gudens schema uppvisar ingen större aktivitet: det upptar mest sömn alla veckodagar, med undantag för en stunds förstrött vaggande av världen fredag afton samt åtagandet att "se efter den enfödde sonen en timmes tid" på söndagen. Snigelns veckoplan är – blank!

Redan i denna första text yppas den övergripande principen för strukturering av texterna. Det är fråga om *tidens och existensens relativitet* (inte utan skäl åberopas på ett senare ställe i boken relativitetsteorins fader Albert Einstein).

Tiden förankras på olika fascinerande sätt i rummet. Så sker i en följande text, som består av allt mer absurda högtalarmeddelanden till människor som går om varandra från morgon till midnatt på en järnvägsstation. Järnvägsstationen – det är en välfunnen rumslig punkt för många korsande tider, tiderna för lokens, för tågens ankomst och för deras avgång.

Järnvägsväsendet dyker ledmotiviskt upp i flera texter i *Om fjortende dage*. På ett ställe talas om tågen som glider förbi stationen, och glider förbi varann, "og folk ser hinanden i med- eller modsat retning i korridorerne eller de åbner vinduerne og forelsker sig uopretteligt i hverandre, når togene passerer og forlader hverandre, men dog ude på hovedlinjerne i natten ved, at disse møder også løber videre – – –".

Det är alltså inte bara tidens relativitet utan också de smärtsamma villkoren för människors möten på förbiglidandets, uppbrottets, onåbarhetens villkor som loket, tågen, järnvägen symboliserar. Detta är själva det genomgående temat i texterna: människors *ensamhet*, brist på förmåga till kommunikation – och desperata, oftast föfångade försök att bryta detta mönster för liv och nå fram till varandra. Jag skall återkomma till detta.

Tidens relativitet visas mäterligt bland annat i en längre text som kallas "Erindringer fra tusind år". Här filtreras historiens svårfattbara stora förlopp genom ett troskyldigt berättar-medvetande, som i kollektiv "vi"-form fixerar den lilla byns tusenåriga liv genom bestämda mer eller mindre triviala händelser för vart århundrande. Det börjar i januari år 1000 då det var fint väder, man drack surnat julöl och berättaren fick Ingeborg Hakonsdatter kär. Det slutar i mars 1929 då en bil – symbolen för den nya tidens accelererade tempo – för första gången dyker upp i byn och begäpas av alla. Denna märkliga dag slutar så här:

"Købmanden rejste en chokoladeautomat hen imod aften. Der var fyldt op inden mørkningen. Forhåbentlig kan der så blive indført lommepenge. Det må jo være meningen med det."

Vilken precision i uttrycket, vilken träffsäkerhet i stilen för den här formulerade poängen: insikten om betydelsen av erfarenhet i mikrovärlden – din och min individuella erfarenhet – som själva grundvillkoret för historiens gång.

I texten "Erindringer fra hundrede år" bjuds ett kortare tidsperspektiv – men jag skyndar till en text i *andra* avsnittet – en pärla till berättelse

som heter "I middagsstilheden". Tre unga systrar skall en het, åskmolnsdiger dag – den 17 augusti 1859 – förevisas i trädgården av en tillresande fotograf. Tidens rörelse i rummet, deras "här och nu", skall frysas i ett fotografi.

Men när fotografen knäppt sin bild händer något oväntat – en liten revolt. På den ena systemens, Minnas, djärva förslag tar systrarna av sig alla kläder, dolda bakom en buske, och så får fotografen ta ännu en bild, en nakenbild, "Godt, at vi har gjort det, siger Minna, nu har vi gjort noget, vi aldrig vil glemme."

Genom att denna dag år 1859 ha trotsat moralens bud, gjort uppror mot påtvungna villkor för socialt beteende, har de gjort det enda människovärdiga – överskridit givna gränser för mänskligt existens.

Denna text är utomordentligt *sinnlig* i beskrivningen av flickornas nakna armar och rundade skuldror, deras granskande av sitt kön och olika bröstformer, deras sätt att röra sig mot varandra och beröra varandras varma hud. Motivet eroticeras också genom det utsökta samspelet mellan det av hetta dallrande landskapet och de av frustande livsglädje plötsligt besatta flickorna.

Peter Seeberg är över huvud taget en sinnlig författare. I sin dikt tar han in världen med alla sinnen öppna, med ett djupt sensuellt förhållande till tingen, till naturen, till människorna. Det ger liv och skimmer åt hans texter – och det gör läsaren glad, lätt till sinnes!

I ett annat avsnitt i *Om fjorten dage* finns en svit berättelser förlagda inte bara till samma rum, samma plats, ett litet sydjylländskt stationssamhälle, utan till samma tid, en dag i november 1927. Trafikkontrollör Jepsen, bagarmästare Schmidt, fiskarhandlare Bertelsen och allt vad de heter uppträder i tur och ordning i små koncentrerade handlingar som är episodiskt slutna – vilket inte hindrar att deras öden sinnrikt korsas från berättelse till berättelse.

Men genom det förtätade tidsperspektivet – en och samma dag – lagras berättelserna så att säga palimpsestiskt på varandra, tills det står klart vem som egentligen är huvudpersonen: det är *småstadssamhället* med dess småborgerliga, livsblockerande värderingar. I denna småstadsanda utspelas bitter maktkamp med dasset som centrum – "lokumet" med dess sinnligt förnimbara odörer. I denna småstadsanda dricker man sig sanslös för att uthärda övergivenheten. Här råder ilska, disillusion, desperat ensamhet. Här ges få möjligheter att häva sig från tillståndet av betryck och nå befrielse.

Men möjlighet finns – om också genom de små rörelserna, den "slow motion" som utmärker snigelns förflyttningar, 50 meter om dagen, tills den i september når järnvägen – för att anknyta till den symboliskt löftesrika "Biografi af en snegl" som avslutar denna svit berättelser. Snigeln dyker alltså upp igen, inskriven i ett halvårsförlopp!

Om fjorten dage är, sammanfattningsvis, en samling texter som väver en

lysande gobeläng av myllrande liv – en konstnärlig *helhet* i kraft av det strukturerande spelet med tidsperspektiv och genom att teman och motiv, som trådar i väven, dyker upp och ger inre kopplingar mellan texterna.

Men helheten skapas också genom det *ljus* som genomstrålar hela boken. Det är ett varmt ljus som kommer från själva *författarperspektivet*, eller från den implicerade författaren – ”the implied author” – som det ibland kallas. Det är en fråga om hållningen, tonen, stämningen. Boken är skriven ”i Ekelöfskt sommarhumör” berättade Peter Seeberg vid presskonferensen i Köpenhamn, då det tillkännagavs att *Om fjorten dage* fått 1983 års litteraturpris.

Detta sommarhumör flödar också genom ömsinta attityder till de tilltufsade små existenserna i texterna – öden som därigenom förlänas ”mystiska dimensioner”, såsom framhålls i prismotiveringen. Och det genomglödgar inte minst den beaktelse till kärleken som vår enda möjlighet och detta liv som vårt enda, som formas till en hög visa i den sista texten – som heter ”Om fjorten dage” och vars betydelse framgår av att den fått ge hela samlingen titeln.

Här förflyttas vi till en icke-jordisk existens, ut i en metafysisk rymd bortom tid och rum – livet efter detta, om ni så vill. Naturligtvis sker resan dit med *tåg*: ”Så vil du være i en førsteklasses kupé med de blomstrede betræk. Der er tre waggoner, der trækkes af et af din ungdoms damplokomotiver”.

Och där i den metafysiska icke-existensen, på en *stationsplats*, står så jaget och väntar på ett du, som kanske kommer efter ”om fjorten dage”. Ett du som är den i jordelivet älskade – ett du som kanske bara kommer att gå förbi, eller *kanske* kommer och riktar blicken mot jaget. I så fall måste jaget stiga, försvinna vidare uppåt tillsammans med den älskade, uppåt mot högre rymder. Som Faust dras jaget i uppåtrörelsen genom ”das ewig weibliche”. ”Jeg modstår ikke, det ved jeg.”

Vad berättar inte texten här, i några associativt glidande meningar, om fundamentala mänskliga drivkrafter: drömmen om kärlek, smärtsam längtan efter möte och förening.

Men texten genomkorsas också av en *nedåtrörelse*. Jaget som svävar fritt över jordelivets tid och rum blickar längtansfullt nedåt. Han delar med andra i samma belägenhet en het önskan om återfödelse. En av dem är Bresjnev – och Bresjnev vill förstås reinkareras i en heroisk roll. Så inte jaget, som har mera ödmjuka anspråk: ”... jeg ønsker vel blot at være een af dem, der kommer ud af skovbrynet og bag markerne ser byen og fjorden og hører stemmer tale. En hånd, der modtager, et blik, en gade ind mod forventningen. Menneskeverden, omskiftelighed, uforbederlighed, den lod vil jeg, at jeg atter kunne dele.”

Vad är detta annat än en gripande, väckande maning – till dig och mig. Här och nu är ditt liv – här och nu är din stund på jorden. Tag dem tillvara, för kanske har du dem inte mer ”om fjorten dagar”.

Så har Peter Seeberg – åt dig och mig – återupptäckt det fantastiska i verkligheten, det unika i att få vara i detta livet. Med språket som verktyg har han förmått fixera detta oförståeligt ogripbara åt oss.

Det är så litteraturen kan verka i samhället. Inte i ytlig mening – utan som väg till högre medvetenhet. Litteraturen skapar nya världar som inte fanns där förut. Den ger nya kunskaper som kan bilda en ”mot-värld” – en mot-värld som framtingar reflexion och vilja och mod till förändringar av värden och normer, av livsuppfattningar, av hela samhället.

Så kan litteraturen verka . . .

. . . som när vi läser och upplever de texter av Peter Seeberg som heter *Om fjorten dage*.

Nordisk Råds president Jo Benkow:

En hjertelig takk til professor Ulla-Britta Lagerroth for hennes presentasjon.

Jeg har nå gleden av å se forfatteren Peter Seeberg komme hit, lytte til hva bedømmelseskomiteen sier, og motta prisen:

”Nordisk Råds litteraturpris 1983 er tildelt den danske forfatter Peter Seeberg for hans prosaverk ”Om fjorten dage”. I dette verk har han på en nyskapende måte, med presisjonens mesterskap og gjennom et spill med mange tidsperspektiv, gitt stille menneskelige eksistenser en mytisk dimensjon.”

Forfatter Peter Seeberg, Danmark:

Mine damer og herrer! Nordiske landsmænd og -kvinder! Til den tak, som skal lyde til Nordisk Råd for den anerkendelse, som er kommet over min bog og dermed til *litteraturen* – formoder jeg – skal knyttes en tak, fordi I i Nordisk Råd endnu betænker litteraturen, så den står så stærkt i de nordiske landes fælles bevidsthed, at denne begivenhed nu i 22 år har kunnet finde sted uden afbrydelse.

Men min tak til jer må bringes andetsteds hen. Jeg må takke mine kammerater i litteraturen og især da dem, som har stået mig nærmest i så mange år – fremfor alle Carl Göran Ekewald i Sverige, som jeg har kendt siden 1941, og Thorkild Hansen i Danmark, en anden forfatterkollega, som jeg har kendt siden 1946. De litterære venskaber synes ikke at kunne slides op. Uden disse to litterære ungdomsvenner havde jeg ikke kunnet yde noget litterært arbejde.

Men jeg vil også takke mine andre litterære venner, dem, som jeg har lært at kende senere, og som har betydet endeløst for mig i min orientering, i min udadvendte ransagelse og i min indadvendte ransagelse: Ole Sarvig og Per Olof Sundman.

Og jeg kunne rette takken videre, for hvis dette er en litterær og en *social* anerkendelse, må jeg rette den tilbage imod alle dem, jeg har været sammen med: min far, som var digter på dansk, sønderjysk og tysk – det sidste var han så dårligt – min mor, mine brødre, mine naboer, da jeg var barn, mine kammerater, alle bønderne i sognet, som alle sammen i dette opbrudssamfund, som jeg levede i de første år, var enige om at "puffe til" og hjælpe frem, for at jeg – skolelærerens søn – skulle komme videre ind i bogens og skriftens verden.

Jeg vil også takke Niels Juhler, hvis historier jeg har hørt hele min barndom gennem sovekammerdøren. Jeg er opvokset i et samfund, som ikke kunne leve uden fortællinger og bøger, og som opfattede det som menneskehedens naturlige udtryksmåde. Bøgerne, boghandleren, biblioteket var selvfølgelig ting for os, som skrift og fortælling.

Men jeg kunne gå videre, for hvem skulle jeg ikke takke? Den, som solgte mig mælk i forgårs og sendte mig et smil? Eller skulle jeg ikke takke brugsforeningsuddeleren, som jeg handlede med i forgårs, fordi det, som man tænker på i forbindelse med en social anerkendelse, er, at i sidste ende er der ingen, der ejer præstationen. Den er et sammensat arbejde af tusinder impulser, som du skal stå til ansvar for, som har tusinder af kilder. Talentet er en illusion, men de mange fællesskaber en dyb realitet.

Jeg ville også sige, at det er en særlig begivenhed for mig at være i Oslo, fordi ingen by har været så farlig for mig som Oslo.

Første gang jeg kom her, brækkede jeg benet på vejen ned til 3. klasses ikkerygersalon, hvor paskontrollen i de dage – i februar 1946 – fandtes. Det var en læge, som fortalte mig, at jeg bare havde forstuvet foden, og at jeg blot skulle snøre støvlen godt til.

Jeg så både Frognersæteren og Vigelandsparken på én dag, hoppende på ét ben omkring i byen.

En anden gang skulle jeg til Oslo i et Nordisk Råd-anliggende – det var dengang jeg var i RKK. Jeg nåede kun ud til fingeren på Kastrup flyveplads – det var den 12. november 1972 – så kunne jeg ikke komme videre. Med en gammeltestamentlig kraft slog en angstneurose igennem; jeg kunne ikke komme videre, og Oslomaskinen fløj, så jeg kom ikke til at bo på hotel Savoy dengang.

Nu, tredje gang, var det næsten besluttet, at en influenza skulle pløje mig ned, inden jeg nåede op til denne begivenhed, men jeg fik lov til at komme frem til Oslo, oven i købet på en *toogtyvende*. Jeg var ellers ved at være nordmand i den periode mellem alle ulykkerne, hvor jeg arbejdede i mange år i Bergen og næsten kunne være blevet norsk, men et sindelagsskifte førte til, at jeg ikke blev det.

Jeg havde det godt i Bergen, hvor jeg arbejdede. Jeg følte mig ikke hjemme i *højlandet*; det lå bag mig, men jeg vandrede ude på Sotra og i Øygarden på Mosterø og havde det fint, og jeg blev næret af en række impulser i norsk kultur og litteratur, som jeg skylder så meget. Jeg tænker

på Arne Garborgs oversættelse af Odysseen på nynorsk. Det er et af de værker, der står stærkest i hele min bevidsthed.

Jeg tænker på Bergens Tidendes vejrberetninger, et af de genialeste stykker journalistik, der findes – måske i hele verden. Hvad er Art Buchwald for New York Times sammenlignet med Bergens Tidendes vejrberetning? En ny hver dag – genialt.

Men jeg tænker også på Asbjørnsens og Moes folkeeventyr – jeg er selv opvokset med Grimms eventyr i grænselandet – som jeg købte ovre i Tanums boghandel og havde med til mine børn, og hvor Askeladden-historien jo står frem, ikke fordi jeg er en Askeladden, men hvor er det fint at være en nation, som har skabt en Askeladden-skikkelse, et menneske, som tegner sig skarpt, fordi det vil gøre sig ulejlighed, hvor andre ikke vil gøre sig ulejlighed.

Endelig er der en af de ting, som kan få mig til at græde, og jeg gjorde det gerne her: det er Per Spillemand, som havde en eneste ko. Jeg skal ikke synge den, lad andre synge den, men det er min sang.

Jeg kommer jo nemlig ikke fra Norge. Jeg kommer fra Sønderjylland, hvor det er en fin ting at være en bevæget natur, og at være en bevæget natur vil sige at være en mand, der er ved at græde over sine egne ord; bare han tænker på dem, græder han.

Her tænker jeg på skolelærer Lützen, som skulle modtage Chr. IX, da han første gang skulle besøge Færøerne. Der var lavet en festportal af lyng, og dér stod skolelæreren. Han skulle udbringe et leve for Hans Majestæt, og knap havde han udbragt dette leve, så faldt Lützen omkuld og var død.

Det kunne godt være min skæbne sammen med andre sønderjyder. Sønderjyderne falder så gerne omkuld, når vi siger noget bevægende, og vi tænker kun på én ting: det er synd, at vi ikke skal tale ved vores egen begravelse.

Men med denne sønderjyske baggrund, grænselandets baggrund, har jeg haft et par ting, et par ord med mig, og den ene ting var det, som min mor ikke indskærpede mig – hvis hun havde gjort det, havde jeg glemt det – men lod falde gang på gang, og det var udtrykket: lidt har også ret.

Det er jo som bekendt demokratiets hovedregel: lidt har også ret. Det er sansen for minoriteterne, og i minoriteterne ligger der her et folkeligt udsagn af ordsprogsagtig karakter, men det betegner også det, som jeg er kommet til at måtte påstå også har ret i hele mit liv. Jeg har kun haft med små ting at gøre efter en ungdom med storhed, som var ganske kort, og hvor jeg da litterært satsede på det store. Derefter har jeg, belært fremfor alt af svenskeren Vilhelm Ekelund, prøvet på at satse på "det låga" fulgt op med en anden svensker og lundensienser – og jeg hilser derfor også Ulla dobbelt – nemlig Erik Hermelin, som ustandselig taler om "læggheten" i sine muhamedanske oversættelser.

Det lave, det "lidt" har også ret, som min mor sagde.

Jeg har arbejdet på små museer, jeg har skrevet for små forlag, jeg har skrevet få og små bøger, og jeg har politisk satset på det små. "Lidt har også ret." Det, der først får ret som stort, har allerede tabt selve indholdet, og mit syn på verden i dag er, at det er et dårligt perspektiv at tro, at stormagtsvælde kan være evigt. Måske varer det 500 år, men det bliver ikke ved. Lad os tage det roligt. Det er ikke USA og USSR, som evigt tegner verdenskortet. Hölderlin siger: "Es gibt keine absolute Monarchie" – der findes intet absolut monarki og jeg er fuld af tillid til det. Ingen kan opkaste sig til den definitive verdensmagt. Det er imod det fuldstændig grundlæggende i vor demokratiske tro, men også i vore grundlæggende traditioner. Det, som får for stor magt, falder sammen om ikke udefra så indefra.

Det er min folkelige tro. Derfor er det en glæde at sidde i denne forsamling af små nationer, som måske vil spørge sig selv: hvad nytter det at være små i verden og ikke engang kunne blive større ved at lægge 5 nationer sammen og være uvisse om, hvad man kan udrette? Men bare det, at vi er sammen, er jo nok. Der er 5, ja 7 nationer i Norden. Vi lytter i nord, vi lytter i syd, vi lytter i vest og i øst, og vi bliver klogere. I hele denne periode, der som alting i verden er en overgangstid, ser vi, hvad der kan lade sig gøre, uden at vi taber for meget ved det, og det er vel det, det drejer sig om: at vi kan bevare en holdning og en indre rejsning parret med ironi.

Det andet ord, som min mor lærte mig, og som jeg fik bekræftet i dag, var en sætning, som faldt næsten på samme måde ved enhver lejlighed. Den hed: "Hvis vi lever så længe". Når vi havde haft det dejligt sammen med nogen, sagde vi altid: "Ja men så mødes vi nok igen, det skal vel nok blive dejligt!" Og så var der en forsigtig person, der sagde: "Hvis vi lever så længe".

Og sådan må der altid være en bremse på. Der må være en, der minder os om, at det kan være forbi meget, meget snart, at dette er vilkårene, og at dette også bør bestemme tempoet for alle beslutninger. Der findes ikke en nødvendighed, som man skal lade sig afpresse af, som ikke samtidig lader sig modificere af kendsgerninger, at måske – vi ved aldrig –!

Den sidste ting, jeg vil sige noget om, er datoen: den 22. februar. Det var den dag, da beboerne på den ø, som jeg vil kalde mit hjem i dag, Rømmø, lige nord for den tyske grænse, i gamle dage rejste bort for at gå til skibs i Hamburg og Holland for at gå på hvalfangst. Inden de rejste, tændte de store blus på klitterne, og det gjorde de langs hele vadehavskysten, så at de hilste hinanden den sidste festaften, inden sømændene, sandsynligvis med godt med tømmermænd, drog af sted for at bestige skibene.

Denne dag, som var *opbruddets dag*, hed ganske ejendommeligt – og jeg fatter det ikke – Peters stol.

Den vil jeg gå ned og sætte mig i!

REGISTER

Översikt

över sakernas behandling

nr	Sak
nr	rubrik
<i>A Medlemsförslag</i>	
A 577/j	Medlemsförslag om självständig färöisk representation i Nordiska rådet
A 591/j	Medlemsförslag om samisk representation i Nordiska rådet
A 611/k	Medlemsförslag om det allmänskulturella samarbetet
A 618/s	Medlemsförslag om samarbete vid klimatologisk vård av nordiska psoriasispatienter
A 619/k	Medlemsförslag om samarbete inom den arktiska forskningen
A 620/k	Medlemsförslag om stöd till ett svenskt-danskt uppslagsverk
A 621/t	Medlemsförslag om enhetliga villkor för reserabatter i Norden
A 623/t	Medlemsförslag om ett gemensamt räknecenter för väderprognoser
A 625/k	Medlemsförslag om nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videokivor
A 626/s	Medlemsförslag om intensifierat nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet
A 627/s	Medlemsförslag om utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet
A 628/t	Medlemsförslag om viltolyckor i vägtrafiken
A 629/e	Medlemsförslag om utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik
A 630/e	Medlemsförslag om åtgärder för att stimulera innovationer inom näringslivet i Norden
A 633/s	Medlemsförslag om gemensamma nordiska normer för svavelutsläpp
A 634/s	Medlemsförslag om nordiskt samarbete för att öka sjöfolkets trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter
A 635/k	Medlemsförslag om samarbete i fråga om mottagande av utomnordiska TV-satellitsändningar
A 636/t	Medlemsförslag om åtgärder för att öka användningen av bilbälte i bilens baksäte
A 637/e	Medlemsförslag om ytterligare utvidgat samarbete i Mittnorden
A 640/s	Medlemsförslag om nordiska samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade
A 641/e	Medlemsförslag om insatser för internationell fred och nedrustning
A 644/e	Medlemsförslag om nordiskt samarbete om u-landsutbildning
A 645/e	Medlemsförslag om nordiskt handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet
A 646/k	Medlemsförslag om ett nordiskt institut på Åland
A 647/k	Medlemsförslag om ökat domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten
A 649/e	Medlemsförslag om ett nordiskt handlingsprogram på datateknologiområdet
A 650/s	Medlemsförslag om bevarande av naturmiljön i de arktiska farvattnen
A 651/e	Medlemsförslag om en nordisk handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning
A 653/e	Medlemsförslag om förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
403	216		{			A 577/j
			5			
			6			
			7			
			8			
406	229				utan åtgärd	A 591/j
411	240		11			A 611/k
418	332		24			A 618/s
431	275		15			A 619/k
441	259				utan åtgärd	A 620/k
452	197		1			A 621/t
469	206		4			A 623/t
481	269		{			A 625/k
			13			
			14			
492	314		{			A 626/s
			17			
			18			
519	318		{			A 627/s
			21			
			22			
537	202		3			A 628/t
553	394		32			A 629/e
571	395		33			A 630/e
585	316		{			A 633/s
			19			
			20			
599	340		26			A 634/s
610	264				fortsatt behandling	A 635/k
625	199		2			A 636/t
636	396		34			A 637/e
653	334		25			A 640/s
671	394				utan åtgärd	A 641/e
674	393		31			A 644/e
684	372		28			A 645/e
695	257		12			A 646/k
729	255		11			A 647/k
734	384		29			A 649/e
741	322		23			A 650/s
749	372		28			A 651/e
754	372		28			A 653/e

nr	Sak
nr	rubrik
A 654/j	Medlemsförslag om ändring av Helsingforsavtalets artikel 58 (finansieringen)
A 656/j	Medlemsförslag om ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet
<i>B. Regerings- och ministerrådsförslag</i>	
B 29/j	Regeringsförslag om färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet
B 37/k	Ministerrådsförslag om nordiskt kultursamarbete under 1980-talet
B 43/e	Ministerrådsförslag om nytt handlingsprogram för nordiskt samarbete inom bostads- och byggområdet
B 44/e	Ministerrådsförslag om en nordisk handlingsplan på datateknologiområdet
B 45/e	Ministerrådsförslag om ökning av Nordiska investeringsbankens grundkapital
B 46/s	Ministerrådsförslag om program för nordiskt samarbete om miljövard 1983–1987
<i>C. 1983 Berättelser</i>	
1	Berättelse rörande det nordiska samarbetet Bilaga 16: Budgetförslag för 1984
*2/k	Berättelse från Nordiskt kollegium för viltforskning
*3/e	Berättelse från Nordisk statistisk sekretariat
*4/e	Berättelse från Nordiska tulladministrativa rådet
5/k	Berättelse från Nordiska samlingsnämnden för medicinsk forskning (NOS-M)
*6/j	Berättelse från Nordiska samlingsorganet för samespörsmål och renskötselfrågor
*7/s	Berättelse från Nordiska läkemedelsnämnden
8/k	Berättelse från Nordiska samlingsnämnden för samhällsforskning (NOS-S)
*9/e	Berättelse från Nordtest
*10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
*11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor
*12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor
*13/k	Berättelse från NORDFORSK
*14/e	Berättelse från Nordiska jordbruksforskarens förening
*15/j	Berättelse från Nordiska utlänningsutskottet
16/k	Berättelse om Nordiska kulturfonden
*17/s	Berättelse från Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning

Tryckt	Behandling		Rekommendation/ yttrande		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
759	228		9			A 654/j
762	228				ändringsförslagen godtagna	A 656/j
774	216		{ 5 6 7 8			B 29/j
789	240		10			B 37/k
877	363		27			B 43/e
888	384		29			B 44/e
900	389		30			B 45/e
920	307		16			B 46/s
920	66–186					1
1765	278					
1984	189		{ 1		(trafik)	
1976	207		{ 2		(jur.)	
2022	250		{ 3		(kultur)	
2070	278		{ 4		(budget)	
1998	289		{ 5		(soc. o. miljö)	
2046	347		{ 6		(ekon.)	
2085	66				(till handlingarna)	*2/k
2091	66				(till handlingarna)	*3/e
2094	66				(till handlingarna)	*4/e
2096	276				till handlingarna	5/k
2102	66				(till handlingarna)	*6/j
2105	66				(till handlingarna)	*7/s
2109	276				till handlingarna	8/k
2116	66				(till handlingarna)	*9/e
2119	66				(till handlingarna)	*10/s
2123	66				(till handlingarna)	*11/e
2126	66				(till handlingarna)	*12/e
2128	66				(till handlingarna)	*13/k
2141	66				(till handlingarna)	*14/e
2144	66				(till handlingarna)	*15/j
2146	257				styrelsen beviljad ansvarfrihet	16/k
2172	66				(till handlingarna)	*17/s

nr	Sak
	rubrik
*18/s	Berättelse från Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet (NIVA)
*19/t	Berättelse från Nordiska turistrådet (NT)
*20/s	Berättelse från Nordiska nämnden för handikappfrågor
*21/t	Berättelse från NORDTEL – Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet
*22/k	Berättelse från Nordiska sommaruniversitetet
23/k	Berättelse från Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning (NOS-H) jämte Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter (NOP-H)
*24/k	Berättelse från Nordiska afrikainstitutet
*25/t	Berättelse från Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning
26/k	Berättelse från finsk-svenska utbildningsrådet
*27/t	Berättelse från Nordiska postföreningen
*28/e	Berättelse från Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning (SNS)
*29/e	Berättelse från Nordiska genbanken för jordbruks- och trädgårdsväxter
*30/j	Berättelse från Nordiska samarbetsrådet för kriminologi
*31/k	Berättelse från Nordisk etnologisk-folkloristisk arbetsgrupp (NEFA-Norden)
*32/s	Berättelse från Nordiska institutet för odontologisk materialprovning
*33/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning
34/k	Berättelse från Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsråden (NOS-N)
35/e	Berättelse från Nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling
*36/s	Berättelse från Nordkalottens arbetsmarknadsutbildningscenter
*37/t	Berättelse från Nordiska vägtekniska förbundet
*38/k	Berättelse från Nordiska konstförbundet
*39/e	Berättelse från Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådet
*40/k	Berättelse från Nordiska samfundet för Latinamerikaforskning
*41/k	Berättelse från Nordisk federation för medicinsk undervisning
42/e	Berättelse från Nordiska investeringsbanken
43/e	Berättelse från Nordiska projektexportfonden
*44/k	Berättelse från Rektorskommittén för de nordiska journalisthögskolorna
*45/e	Berättelse från Nordiska kommittén för byggbestämmelser
46/e	Berättelse från Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning (NordREFO)
*47/k	Berättelse från Nordiska amatörteaterrådet
*48/k	Berättelse från Nordiska fackkonferensen i historisk metodlära
*49/j	Berättelse från Nordiska straffrättskommittén
*50/k	Berättelse från Nordiska författarkurser
*51/s	Berättelse från Kommittén för Bottniska viken
52/e	Berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet
*53/k	Berättelse om Nordisk kurs för idrottslärare
*54/k	Berättelse om seminarier för arkeologistuderande
*27/1968/t	<i>D. 1983 Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i> Meddelande om rekommendation nr 27/1968 angående gemensam trafiklagstiftning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2177	66				(till handlingarna)	*18/s
2187	66				(till handlingarna)	*19/t
2192	66				(till handlingarna)	*20/s
2198	66				(till handlingarna)	*21/t
2203	66				(till handlingarna)	*22/k
2212	276				till handlingarna	23/k
2219	66				(till handlingarna)	*24/k
2238	66				(till handlingarna)	*25/t
2242	274				till handlingarna	26/k
2247	66				(till handlingarna)	*27/t
2250	66				(till handlingarna)	*28/e
2257	66				(till handlingarna)	*29/e
2262	66				(till handlingarna)	*30/j
2278	66				(till handlingarna)	*31/k
2284	66				(till handlingarna)	*32/s
2289	66				(till handlingarna)	*33/e
2293	276				till handlingarna	34/k
2297	397				till handlingarna	35/e
2316	66				(till handlingarna)	*36/s
2321	66				(till handlingarna)	*37/t
2239	66				(till handlingarna)	*38/k
2344	66				(till handlingarna)	*39/e
2347	66				(till handlingarna)	*40/k
2354	66				(till handlingarna)	*41/k
2367	389				till handlingarna	42/e
2399	391				till handlingarna	43/e
2405	66				(till handlingarna)	*44/k
2407	66				(till handlingarna)	*45/e
2410	397				till handlingarna	46/e
2418	66				(till handlingarna)	*47/k
2422	66				(till handlingarna)	*48/k
2425	66				(till handlingarna)	*49/j
2428	66				berättelse avges ej 1982	*50/k
2431	383				(till handlingarna)	*51/s
2441	66				till handlingarna	52/e
2447	66				(till handlingarna)	*53/k
					(till handlingarna)	*54/k
2449	66				(till handlingarna)	*27/1968/t

Sak	
nr	rubrik
*20/1971/k	Meddelanden om rekommendation nr 20/1971 angående utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige
5/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 5/1972 angående stöd till samerna
9/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1972 angående flygtrafiken mellan Åland och stockholmsområdet
14/1972/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1972 angående utgivande av en nordisk historia
*15/1972/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1972 angående enhetliga bestämmelser i Norden rörande fritidsbåtar
18/1972/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1972 angående samarbete rörande biologisk bekämpning av skadedjur
20/1972/j	Meddelande om rekommendation nr 20/1972 angående nordiskt samarbete rörande havsrätt
15/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1973 angående ökat nordiskt TV-samarbete
20/1973/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1973 angående stöd till den färöiska litteraturen
22/1973/j	Meddelande om rekommendation nr 22/1973 angående likartad äktenskapslagstiftning
*24/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 24/1973 angående förarskydd vid trafikförsäkring
28/1973/t	Meddelande om rekommendation nr 28/1973 angående flygtrafiken mellan de nordiska delarna av Finland, Norge och Sverige
3/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 3/1974 angående nordisk vidareutbildning för fysioterapeuter
13/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1974 angående vidareutbildning inom hotell- och restaurantfacket
24/1974/j	Meddelande om rekommendation nr 24/1974 angående samnordisk insats för skydd av miljön i samernas kärnområden
25/1974/e	Meddelande om rekommendation nr 25/1974 angående undersökning av de multinationella företagens roll i de nordiska ländernas ekonomi
*27/1974/t	Meddelande om rekommendation nr 27/1974 angående inrättande av ett nordiskt institut för skärgårdsforskning
28/1974/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1974 angående skydd av naturtyper och biotoper av gemensamt nordiskt intresse
3/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1975 angående NORDTURIST-biljett
*4/1975/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1975 angående passagerar- och bilfärja mellan Ísland, Färöarna och övriga Norden
9/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1975 angående förhindrande av skador genom giftiga laster i Östersjön
13/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1975 angående förbättrad information om de nordiska länderna i etermedia
14/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1975 angående språkundervisning för finska barn i Sverige m. m.
16/1975/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1975 angående utvidgat nordiskt idrottssamarbete

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2450	66				(till handlingarna)	*20/1971/k
2452	233				slutbehandlad	5/1972/j
2454	205				fortsatt behandling	9/1972/t
2455	273				fortsatt behandling	14/1972/k
2456	66				(till handlingarna)	*15/1972/t
2457	397				slutbehandlad	18/1972/e
2460	236				slutbehandlad	20/1972/j
2462	266				fortsatt behandling	15/1973/k
2465	260				slutbehandlad	20/1973/k
2467	236				slutbehandlad	22/1973/j
2470	66				(till handlingarna)	*24/1973/t
2471	203				fortsatt behandling	28/1973/t
2473	321				fortsatt behandling	3/1974/s
2474	199				slutbehandlad	13/1974/t
2476	236				nya meddelanden	24/1974/j
2482	347				nya meddelanden	25/1974/e
2484	66				(till handlingarna)	*27/1974/t
2485	325				slutbehandlad	28/1974/s
2488	199				slutbehandlad	3/1975/t
2490	66				(till handlingarna)	*4/1975/t
2491	329				slutbehandlad	9/1975/s
2493	272				slutbehandlad	13/1975/k
2495	274				nya meddelanden	14/1975/k
2497	263	264			slutbehandlad	16/1975/k

Sak	
nr	rubrik
*19/1975/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1975 angående nordiskt samarbetsprogram på arbetsmarknadsområdet
*3/1976/t	Meddelande om rekommendation nr 3/1976 angående internordisk giltighet för körkort
*7/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1976 angående distribution av AV-material
8/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1976 angående TV-program för sjöfolk
15/1976/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1976 angående åtgärder för att stärka det samiska kulturlivet
16/1976/j	Meddelanden om rekommendation nr 16/1976 angående ändrade medborgarskapsregler för nordbor
*6/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1977 angående förkortning av arbetstiden
7/1977/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1977 angående nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor
10/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1977 angående samnordisk insats mot trafikonykterheten
*11/1977/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1977 angående förbättring av barnens trafikmiljö
*12/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1977 angående handlingsprogram för förbättrad språkförståelse i Norden
*13/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 13/1977 angående undervisning i nordiska språk vid utländska universitet och läroanstalter
14/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 14/1977 angående utförelse av antikviteter från de nordiska länderna
*16/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1977 angående undersökning av utvecklingen av kulturkonsumtionen i de nordiska länderna
17/1977/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1977 angående samarbete mellan fonogramarkiven i de nordiska länderna
2/1978/k	Meddelande om rekommendation nr 2/1978 angående samnordisk utbildning av lärare för döv-blinda
*3/1978/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1978 angående högre skoglig utbildning
4/1978/t	Meddelande om rekommendation nr 4/1978 angående kollektivtrafiken och de handikappades behov
6/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1978 angående program för nordiskt samarbete på miljövårdsområdet
*7/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1978 angående europeisk miljöskyddskonvention
*9/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1978 angående konvention till skydd för ozonskiktet
*13/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 13/1978 angående åtgärder mot uppkomsten av handikapp
15/1978/s	Meddelande om rekommendation nr 15/1978 angående återvinning av avfall och återanvändning av resurser
1/1979/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1979 angående program för nordiskt regionalpolitiskt samarbete

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2499	66				(till handlingarna)	*19/1975/s
2500	66				(till handlingarna)	*3/1976/t
2501	66				(till handlingarna)	*7/1976/k
2502	271				fortsatt behandling	8/1976/k
2505	262				slutbehandlad	15/1976/k
2508	237				slutbehandlad	16/1976/j
2511	66				(till handlingarna)	*6/1977/s
2512	341				fortsatt behandling	7/1977/s
2514	202				slutbehandlad	10/1977/t
2518	66				(till handlingarna)	*11/1977/t
2519	66				(till handlingarna)	*12/1977/k
2521	66				(till handlingarna)	*13/1977/k
2522	262				fortsatt behandling	14/1977/k
2524	66				(till handlingarna)	*16/1977/k
2526	263				slutbehandlad	17/1977/k
2528	275				slutbehandlad	2/1978/k
2530	66				(till handlingarna)	*3/1978/e
2531	202				slutbehandlad	4/1978/t
2533	314				slutbehandlad	6/1978/s
2535	66				(till handlingarna)	*7/1978/s
2537	66				(till handlingarna)	*9/1978/s
2538	66				(till handlingarna)	*13/1978/s
2539	329				slutbehandlad	15/1978/s
2542	347				nya meddelanden	1/1979/e

nr	Sak
	rubrik
5/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 5/1979 angående samnordisk utbildning och forskning rörande åldrandets problem
*6/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 6/1979 angående bevarande av sälstammen i östersjöområdet och Kattegatt
*7/1979/s	Meddelande om rekommendation nr 7/1979 angående rening av kommunalt avloppsvatten
8/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1979 angående samordning av bestämmelser för säkerhet och arbetsmiljö på fartyg
9/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1979 angående förbättrad säkerhet och arbetsmiljö till sjöss
*10/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 10/1979 angående ratifikationer av sjösäkerhetskonventionen SOLAS 1974
*11/1979/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1979 angående onykterhet till sjöss
15/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 15/1979 angående ökat nordiskt samarbete på biblioteksområdet
16/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 16/1979 angående ett Nordens institut på Åland
*17/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 17/1979 angående medicinsk genetik
18/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 18/1979 angående yrkesutbildning för ungdomar m. fl. grupper
20/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 20/1979 angående ökat nordiskt samarbete kring barn och kultur
*21/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1979 angående en nordisk folkhögskola i Västnorge
22/1979/k	Meddelande om rekommendation nr 22/1979 angående nordiskt samarbete kring lättläst litteratur
1/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 1/1980 angående samarbete inom skeppsteknisk och skeppsekonomisk utbildning
3/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1980 angående forskning rörande kvävernans kultur och språk i Nordnorge
4/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1980 angående samarbete på videogramområdet
*5/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1980 angående gemensam nordisk bokmarknad
6/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 6/1980 angående liberalisering av fraktcharterregler
*7/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 7/1980 angående förbättrade villkor för färjtrafiken i Norden vintertid
8/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1980 angående pensionärernas rese-möjligheter i Norden
9/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 9/1980 angående produktion och bruk av bränslesåla, miljövänliga och trafiksäkra motorfordon och bilmaterial
*11/1980/t	Meddelande om rekommendation nr 11/1980 angående uppdatering av NORDTRANS-statistiken och produktion av löpande nordisk transportstatistik
*12/1980/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1980 angående enhetliga säkerhetsföreskrifter för amatörboxning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2544	332				fortsatt behandling	5/1979/s
2545	66				(till handlingarna)	*6/1979/s
2547	66				(till handlingarna)	*7/1979/s
2548	202				slutbehandlad	8/1979/t
2551	202				slutbehandlad	9/1979/t
2553	66				(till handlingarna)	*10/1979/t
2554	66				(till handlingarna)	*11/1979/t
2556	263				slutbehandlad	15/1979/k
2558	258				slutbehandlad	16/1979/k
2560	66				(till handlingarna)	*17/1979/k
2561	274				slutbehandlad	18/1979/k
2564	260				nya meddelanden	20/1979/k
2567	66				(till handlingarna)	*21/1979/k
2568	260				slutbehandlad	22/1979/k
2570	275				slutbehandlad	1/1980/k
2572	276				slutbehandlad	3/1980/k
2575	271				nya meddelanden	4/1980/k
2577	66				(till handlingarna)	*5/1980/k
2578	205				slutbehandlad	6/1980/t
2580	66				(till handlingarna)	*7/1980/t
2581	199				slutbehandlad	8/1980/t
2583	202				slutbehandlad	9/1980/t
2585	66				(till handlingarna)	*11/1980/t
2586	66				(till handlingarna)	*12/1980/j

Sak	
nr	rubrik
13/1980/j	Meddelande om rekommendation nr 13/1980 angående upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna
15/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 15/1980 angående datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
16/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1980 angående internationellt samarbete rörande datateknikens effekter på sysselsättning, arbetsmiljö och näringsliv
17/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 17/1980 angående nordisk konvention om anställningsförmåner
*18/1980/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1980 angående arbetsmiljörisker i samband med graviditet m. m.
*21/1980/k	Meddelande om rekommendation nr 21/1980 angående idrottsmedicinskt samarbete
23/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 23/1980 angående gemensamma industriella projekt
24/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 24/1980 angående glasindustrin i Norden
*27/1980/e	Meddelande om rekommendation nr 27/1980 angående gemensamma åtgärder beträffande stadsforskning
1/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 1/1981 angående nordiskt samarbete om projektexport
*2/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 2/1981 angående samordning av FoU-insatser och kartläggning av miljökonsekvenser vid framställning och bruk av alternativa drivmedel
*3/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 3/1981 angående samarbete för att etablera internationella bestämmelser för bruk av alternativa drivmedel
4/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 4/1981 angående samordning av energiforskningen i Norden
*5/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 5/1981 angående initiativ för att avhjälpa tynande gruvsamhällets svårigheter
6/1981/e	Meddelande om rekommendation nr 6/1981 angående utveckling av samsarbetsåtgärder rörande fiskodling
7/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1981 angående förslag till ökat nordiskt radio- och TV-samarbete
8/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1981 angående de nordiska författarkurserna
*9/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 9/1981 angående de nordiska författarstipendierna
*10/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 10/1981 angående nordisk litteraturantologi för gymnasietadiet
*11/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 11/1981 angående utbytes- och stipendieordning för bildkonstnärer
*12/1981/k	Meddelande om rekommendation nr 12/1981 angående de nordiska forskarkurserna
*13/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 13/1981 angående turismens skadeverkningar på naturen och de traditionella näringarna
*14/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1981 angående åtgärdsprogram för miljösäkra sjötransporter

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2587	237				nya meddelanden	13/1980/j
2589	389				slutbehandlad	15/1980/s
2591	389				slutbehandlad	16/1980/s
2593	345				slutbehandlad	17/1980/s
2598	66				(till handlingarna)	*18/1980/s
2599	66				(till handlingarna)	*21/1980/k
2600	347				nya meddelanden	23/1980/e
2622	347				nya meddelanden	24/1980/e
2624	66				(till handlingarna)	*27/1980/e
2626	392				slutbehandlad	1/1981/e
2629	66				(till handlingarna)	*2/1981/e
2631	66				(till handlingarna)	*3/1981/e
2632	397				slutbehandlad	4/1981/e
2635	66				(till handlingarna)	*5/1981/e
2637	347				nya meddelanden	6/1981/e
2639	272				slutbehandlad	7/1981/k
2641	259				slutbehandlad	8/1981/k
2643	66				(till handlingarna)	*9/1981/k
2644	66				(till handlingarna)	*10/1981/k
2645	66				(till handlingarna)	*11/1981/k
2646	66				(till handlingarna)	*12/1981/k
2647	66				(till handlingarna)	*13/1981/t
2648	66				(till handlingarna)	*14/1981/t

Sak	
nr	rubrik
*15/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 15/1981 angående internationella åtgärder för miljösäkra sjötransporter
*16/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 16/1981 angående internationell harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods
*17/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 17/1981 angående nordisk harmonisering av bestämmelser för transport av farligt gods
*18/1981/t	Meddelande om rekommendation nr 18/1981 angående vägbeläggning och trafiksäkerhet
*19/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1981 angående reviderat samarbetsprogram på arbetsmiljöområdet
*21/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 21/1981 angående nordisk arbetsmarknad för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal
*22/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 22/1981 angående intensifierat samarbete för att bekämpa rusmedelsmissbruket
*23/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 23/1981 angående förstärkta resurser för forskning och utbildning på rusmedelsområdet
*24/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 24/1981 angående internationellt samarbete på rusmedelsområdet
*25/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 25/1981 angående förebyggande fritidsverksamhet för barn och unga
26/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 26/1981 angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholförsel
*27/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 27/1981 angående samarbete på friskvårdsområdet
*28/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 28/1981 angående åtgärder för att minska ungdomsarbetslösheten
*29/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 29/1981 angående forskning om fordonsavgasernas inverkan på hälsa och miljö
*30/1981/s	Meddelande om rekommendation nr 30/1981 angående internationellt forskningssamarbete beträffande fordonsavgaser
*32/1981/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1981 angående antagande av nordisk språkkonvention
*1/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1982 angående ny nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad
2/1982/j	Meddelande om rekommendation nr 2/1982 angående lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område
3/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 3/1982 angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden
4/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 4/1982 angående ökat nordiskt forskningssamarbete
*5/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 5/1982 angående ett gemensamt program för den acceleratorbaserade forskningen i Norden
6/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 6/1982 angående större nordisk inriktning hos kulturtidskrifterna i Norden
*7/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 7/1982 angående produktion och distribution av talböcker och punktskriftsböcker i Norden
*8/1982/k	Meddelande om rekommendation nr 8/1982 angående stöd till regionalt kultursamarbete i Norden

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2649	66				(till handlingarna)	*15/1981/t
2650	66				(till handlingarna)	*16/1981/t
2651	66				(till handlingarna)	*17/1981/t
2652	66				(till handlingarna)	*18/1981/t
2653	66				(till handlingarna)	*19/1981/s
2654	66				(till handlingarna)	*21/1981/s
2655	66				(till handlingarna)	*22/1981/s
2656	66				(till handlingarna)	*23/1981/s
2657	66				(till handlingarna)	*24/1981/s
2658	66				(till handlingarna)	*25/1981/s
2659	329	329			fortsatt behandling	26/1981/s
2666	66				(till handlingarna)	*27/1981/s
2667	66				(till handlingarna)	*28/1981/s
2669	66				(till handlingarna)	*29/1981/s
2671	66				(till handlingarna)	*30/1981/s
2673	66				(till handlingarna)	*32/1981/j
2674	66				(till handlingarna)	*1/1982/s
2675	342	344			nya meddelanden	2/1982/j
2678	266				fortsatt behandling	3/1982/k
2685	276				slutbehandlad	4/1982/k
2690	66				(till handlingarna)	*5/1982/k
2691	259				nya meddelanden	6/1982/k
2693	66				(till handlingarna)	*7/1982/k
2694	66				(till handlingarna)	*8/1982/k

Sak	
nr	rubrik
9/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 9/1982 angående program för ministerrådets samarbete på social- och hälsovårdsområdet
*10/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 10/1982 angående barns miljö
*11/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 11/1982 angående internationell konvention om barnens rättigheter
*12/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 12/1982 angående färdtjänstservice för handikappade
*13/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 13/1982 angående nordisk överenskommelse om samarbete inom den yrkesinriktade rehabiliteringen och arbetsmarknadsutbildningen
14/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 14/1982 angående effektivare insatser mot narkotikamissbruket
*15/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 15/1982 angående epidemiologiskt bevakningssystem
*16/1982/s	Meddelande om rekommendation nr 16/1982 angående reviderat samarbetsprogram på jämställdhetsområdet
17/1982/e	Meddelande om rekommendation nr 17/1982 angående nordisk utbildning för exportmarknadsföring
18/1982/e	Meddelande om rekommendation nr 18/1982 angående samarbete inom nordisk möbelindustri
*19/1982/e	Meddelande om rekommendation nr 19/1982 angående nordiska underleveranser
*20/1982/t	Meddelande om rekommendation nr 20/1982 angående trafikseparationer för sjöfarten

E. Frågor

1. Fråga till Nordiska ministerrådet angående flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (D 1983/28/1973/t)
2. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samerättsutredningarna
3. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samiskt instituts ekonomiska situation
4. Fråga till Danmarks regering angående de nordiska språknämndernas samarbete
5. Fråga till Nordiska ministerrådet angående ökat radio- och TV-samarbete i Norden (D 1983/15/1973/k och D 1983/3/1982/k)
6. Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbete om TV-program för sjöfolk (D 1983/8/1976/k)
7. Fråga till Nordiska ministerrådet angående temahäften i Nordens historia (D 1983/14/1972/k)
8. Fråga till Nordiska ministerrådet angående stödordningar för nordiskt lärar- och elevutbyte
9. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt idrottsutbyte (D 1983/16/1975/k)
10. Fråga till Nordiska ministerrådet angående jakt på säl
11. Fråga till Nordiska ministerrådet angående effektivare insatser mot narkotikamissbruket (D 1983/14/1982/s)
12. Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordisk vidareutbildning inom social- och hälsovårdsområdet (D 1983/3/1974/s)

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2695	339				fortsatt behandling	9/1982/s
2697	66				(till handlingarna)	*10/1982/s
2698	66				(till handlingarna)	*11/1982/s
2699	66				(till handlingarna)	*12/1982/s
2700	66				(till handlingarna)	*13/1982/s
2701	336				fortsatt behandling	14/1982/s
2704	66				(till handlingarna)	*15/1982/s
2705	66				(till handlingarna)	*16/1982/s
2717	347				nya meddelanden	17/1982/e
2718	347				nya meddelanden	18/1982/e
2721	66				(till handlingarna)	*19/1982/e
2722	66				(till handlingarna)	*20/1982/t
2723	203					1.
2724	233					2.
2725	257					3.
2727	276					4.
2728	266					5.
2729	271					6.
2730	273					7.
2731	272					8.
2733	263					9.
2734	234					10.
2735	336					11.
2736	321					12.

Sak	
nr	rubrik
13.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående nordiskt samarbete angående lösande av problem som orsakas av ålderdom (D 1983/5/1979/s)
14.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetsavtal mellan två eller tre nordiska länder
15.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående gränshandeln på Nordkalotten
16.	Fråga till Norges regering angående utsläpp av avfall
17.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ett nordiskt institut för arbetsmarknadsfrågor (D 1983/7/1977/s)
18.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående Knud Rasmussens højskole
19.	Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående anskaffning av böcker av grönländska författare
20.	Fråga till de nordiska ländernas regeringar angående skydd mot utförsel av kulturföremål (D 1983/14/1977/k)
21.	Fråga till regeringarna i Finland, Norge och Sverige angående upphävande av handelsrestriktioner för danska lantbruks- och trädgårdsprodukter
22.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetsprogrammet på hälso- och sjukvårdsområdet (D 1983/9/1982/s)
23.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående gemensamma rabattregler i järnvägstrafiken i Norden
24.	Fråga till Norges regering angående Tofte cellulosafabriks konkurs
25.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående det industripolitiska samarbetet i Norden
26.	Fråga till Danmarks regering angående insemination av kvinnor
27.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående lagstiftningssamarbete på arbetsrättens område (D 1983/2/1982/j)
28.	Fråga till Finlands regering angående flygtrafiken Åland-stockholmsområdet (D 1983/9/1972/t)
29.	Fråga till Danmarks regering angående EG-övervägandena om en europeisk passunion
30.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående förverkligande av reell ungdomsgaranti i Norden
31.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhindrande av ekonomisk kriminalitet
32.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående förhandstestning av kemiska ämnen och produkter
33.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående ministerrådets arbetsformer inför viktiga internationella möten om ekonomi- och arbetsmarknadspolitik
34.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående internationella begränsningar beträffande skattefri alkoholinförsel (D 1983/26/1981/s)
35.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående samarbetet inom bostads- och byggområdet
36.	Fråga till Sveriges regering angående avtal om gasleveranser
37.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående förberedelse av Europarådets arbetsmarknadsministermöte
38.	Fråga till Nordiska ministerrådet angående industriinvesteringar och arbetslöshet

Tryckt	Behandling	Rekommendation	Annat beslut	Sak		
s.	s.	s.	nr	s.	nr	nr
2737	332					13.
2738	369					14.
2739	371					15.
2740	325					16.
2742	341					17.
2743	259					18.
2744	260					19.
2745	262					20.
2746	369					21.
2747	339					22.
2748	199					23.
2749	392					24.
2750	367					25.
2751	331					26.
2752	342					27.
2753	205					28.
2754	214					29.
2755	344					30.
2756	383					31.
2757	327					32.
2758	381					33.
2759	329					34.
2760	288					35.
2761	397					36.
2762	365					37.
2763	366					38.

	Sak
nr	rubrik
39.	Fråga till Finlands regering angående ratificeringen av avtalet om hälsovårdsområdets arbetsmarknad
Dokument 1	<i>Utanför saklistan förelägges för rådet:</i> Rapport från Nordiska rådets presidium
Dokument 2	Verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté
Dokument 3	Förslag angående försöksordning om budgetproceduren

Tryckt	Behandling	Rekommendation	Annat beslut	Sak		
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
2764	345					39.
2765	66–186					Dokument 1
2900	186					Dokument 2
2908	66					Dokument 3

Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

Adelsohn, Ulf, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsprogram på datateknologiområdet: 734

förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 754

ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet: 762

Yttranden:

generaldebatt: 72

handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 375, 380

handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 375, 380

förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 375, 380

tidpunkt och plats för nästa session: 398

Ahde, Matti, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 181

Ajo, Aimo, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ändring av Helsingforsavtalets artikel 58: 759

Yttranden:

samisk representation i Nordiska rådet: 231

samerättsutredningarna (fråga): 233, 234

Nordisk samisk institutts ekonomiska situation (fråga): 257

reell ungdomsgaranti (fråga): 344

Andersson, Georg, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

allmänkulturella samarbetet: 411

Yttranden:

det allmänkulturella samarbetet: 245

nordiskt kultursamarbete på 1980-talet: 245

utomnordiska TV-satellitändringar: 265

Andersson, Lennart, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ändring av Helsingforsavtalets artikel 58: 759

Yttranden:

generaldebatt: 178

lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område (fråga): 342, 343, 344

lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område: 344

ekonomisk kriminalitet (fråga): 383

Árnason, Tómas, Isl. del. (F)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 92

Ásgrímsson, Halldór, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videokivor: 481

ändring av Helsingforsavtalets artikel 58: 759

ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet: 762

Yttrande:

generaldebatt: 75

Auken, Margrete, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519

naturmiljön i de arktiska farvattnen: 741

Yttranden:

generaldebatt: 104, 105, 128, 130, 132

samisk representation i Nordiska rådet: 231, 232

budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet: 285

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 305

samarbete om miljövård 1983–87: 309

utsläpp av avfall (fråga): 325, 326

internationell fred och nedrustning: 394

avtal om gasleveranser (fråga): 397

Benkow, Jo, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519

utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553

handlingsprogram på datateknologiområdet: 734

förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 754

Yttranden:

inledningsanförande: 62

tidpunkt och plats för nästa session: 398

avslutningsanförande: 398

Berge, Gunnar, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519

utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553

handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 684

Yttranden:

generaldebatt: 82

handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 374

handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 374

förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 374

Berget-Jørgensen, Ragna, Norska del. (A)

Suppleant

Medlemsförslag:

ändring av Helsingforsavtalets artikel 58: 759

Björklund, Ilkka-Christian, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem till 5 oktober 1982

Medlemsförslag:

arktisk forskning: 431

nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videoskivor: 481

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519

utökat nordiskt samarbete om energi- och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553

Bondevik, Kjell Magne, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519

utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik: 553

innovationer inom näringslivet i Norden: 571 u-landsutbildning: 674

handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 749

Yttranden:

generaldebatt: 87

likartad äktenskapslagstiftning: 236

berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, glasindustrin, fiskodling, exportmarknadsföring, möbelindustri: 351

Bratteli, Trygve, Norska del. (A)

Vald medlem till 10 november 1981

Medlemsförslag:

allmänkulturella samarbetet: 411

Bratz, Jens-Halvard, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska

kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, glasindustrin, fiskodling, exportmarknadsföring, möbelindustri:

352

- industripolitiskt samarbete (fråga): 367, 369
 Tofte cellulosafabriks konkurs (fråga): 392

Breilin, Reino, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 193
 flygtrafiken Åland–Stockholmsområdet (fråga): 205

Brundtland, Gro Harlem, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
 utökad nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553
 handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 684

Bärlund, Kaj, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Yttranden:

- generaldebatt: 140, 141

Christensen, Christian, Danm. riges del. (Kr.F.)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- EG-övervägandena om europeisk passunion (fråga): 214
 berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, glasindustrin, fiskodling, exportmarknadsföring, möbelindustri: 359
 ökning av Nordiska investeringsbankens grundkapital: 390
 berättelse från Nordiska investeringsbanken: 390

Christoffersen, Henning, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- generaldebatt: 115, 118, 119

Dahl, Birgitta, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant:

Yttranden:

- generaldebatt: 106, 129, 131

Dybkjær, Lone, Danm. riges del. (RV)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
 utökad nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik: 553
 handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 749

Yttranden:

- generaldebatt: 176
 handlingsprogram på datateknologiområdet: 388
 nordisk handlingsplan på datateknologiområdet: 388

Eidem, Bjarne Mørk, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

- reserabatter i Norden: 452
 villtolycor: 537
 bilbälte i bilens baksäte: 625

Yttranden:

- generaldebatt: 95
 berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 196
 bilbälte i bilens baksäte: 199
 budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet: 282

Ekorre, Mikko, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Yttrande:

- generaldebatt: 108

Ellefsen, Pauli, Danm. riges del. (Sb)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

- generaldebatt: 165

- självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 224
färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 224
- Enggaard, Knud*, Danm. riges del. (V)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
 generaldebatt: 146
- Fagerholm, Karl-Gunnar*, Finl. del. (ÅS)
Suppleant
Yttrande:
 generaldebatt: 185
- Feldt, Kjell-Olof*, Sv. del. (s)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
 generaldebatt: 97
- Fjeldvær, Rolf*, Norska del. (A)
Vald medlem till 10 november 1981
Medlemsförslag:
 allmänkulturella samarbetet: 411
- Flodström, Karin*, Sv. del. (s)
Suppleant
Yttrande:
 sjöfolkets trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter: 340
- Folke, Steen*, Danm. riges del. (VS)
Vald medlem till 13 januari 1982
Medlemsförslag:
 självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 403
- Fälldin, Thorbjörn*, Sv. del. (c)
Suppleant
Yttrande:
 generaldebatt: 91
- Gadd, Arne*, Sv. del. (s)
Vald medlem
Medlemsförslag:
 svenskt-danskt uppslagsverk: 441
 räkncenter för väderprognoser: 469
 nordiskt institut på Åland: 695
- Gestsson, Svavar*, Isl. del. (Ab)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
 generaldebatt: 101
- Gislason, Ingvar*, Isl. del. (F)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
 generaldebatt: 124
- Grøndahl, Kirsti*, Norska del. (A)
Vald medlem
Medlemsförslag:
 mottagande av utomnordiska TV-satellit-sändningar: 610
 u-landsutbildning: 674
Yttranden:
 generaldebatt: 151
 samarbete kring barn och kultur: 260
 utomnordiska TV-satellitesändningar: 266
 budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet: 282
- Guðnason, Eiður*, Isl. del. (A)
Vald medlem
Medlemsförslag:
 nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videoskivor: 481
 handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 684
 nordiskt institut på Åland: 695
 domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten: 729
 naturmiljön i de arktiska farvattnen: 741
Yttranden:
 det allmänkulturella samarbetet: 240
 nordiskt kultursamarbete på 1980-talet: 240
 berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 251
 ökat radio- och TV-samarbete (fråga): 268
 nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videoskivor: 269
 budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet: 280
- Gunnarsson, Árni*, Isl. del. (A)
Suppleant
Medlemsförslag:
 allmänkulturella samarbetet: 411
- Gustavsson, Rune*, Sv. del. (c)
Vald medlem
Medlemsförslag:
 klimatologisk vård av psoriasispatienter: 418
 forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
 utökad nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553
 sjöfolkets trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter: 599

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 213
 samarbete om miljövärd 1983–87: 307
 insemination av kvinnor (fråga): 331
 narkotikamissbruket (fråga): 336, 338

Göransson, Bengt, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

utförelse av kulturföremål (fråga): 262

Hagensen, Hagen, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem till 9 mars 1983

Medlemsförslag:

svenskt-danskt uppslagsverk: 441
 ändring av Helsingforsavtalets artikel 58: 759

Halvgaard, Børge, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 172

Hansen, Guttorm, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ändring av Helsingforsavtalets artikel 58: 759
 ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet: 762

Yttranden:

generaldebatt: 114
 självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 216
 färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 216
 samisk representation i Nordiska rådet: 229, 231

Hansen, Ivar, Danm. riges del. (V)

Vald medlem

Medlemsförslag:

utökad nordiskt samarbete om energi- och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553

Yttranden:

generaldebatt: 138
 internationell fred och nedrustning: 394

Hansen, Karen Thurøe, Danm. riges del. (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsprogram på datateknologiområdet: 734
 förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 754

Yttrande:

generaldebatt: 108

Hansen-Krone, Margit, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
 samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade: 653

Yttranden:

budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet: 286
 naturmiljön i de arktiska farvattnen: 322
 hälsovårdsområdets arbetsmarknad (fråga): 345

Haugstvedt, Asbjørn, Norska del. (Kr.F.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

klimatologisk vård av psoriasispatienter: 411
 forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
 utökad nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553
 samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade: 653

Yttranden:

verksamhetsberättelse från Nordiska rådets budgetkommitté: 186
 budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet: 283

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 290
 skattefri alkoholförsel: 329
 skattefri alkoholförsel (fråga): 330
 problem som orsakas av ålderdom (fråga): 332

Helle, Veikko, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 297

Hellström, Mats, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 149

Heløe, Leif Arne, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade: 335

narkotikamissbruket (fråga): 336, 338

Henriksen, Ole, Danm. riges del. (SF)

Vald medlem

Yttranden:

räknecenter för väderprognoser i Norden: 206

Hermannsson, Sverrir, Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Yttrande:

klimatologisk vård av psoriasispatienter: 332

Hernelius, Allan, Sv. del. (m)

Vald medlem till 19 oktober 1982

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519

utökad nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553

Hetemäki-Olander, Elsi, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519

innovationer inom näringslivet: 571

mottagande av utomnordiska TV-satellit-sändningar: 610

nordiskt institut på Åland: 695

domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten: 729

handlingsprogram på datateknologiområdet: 734

förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 754

ändringar i Arbetsordningen för Nordiska rådet: 762

Yttranden:

öppningsanförande: 57

generaldebatt: 123

gränshandeln på Nordkalotten (fråga): 371

Hjelmström, Eva, Sv. del. (vpk)

Suppleant

Medlemsförslag:

ändring av Helsingforsavtalets artikel 58: 759

Hjelm-Wallén, Lena, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

stödordningen för nordiskt lärar- och elevutbyte (fråga): 272

Holberg, Britta Schall, Danm. riges de. (V)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

insemination av kvinnor (fråga): 331

Holmberg, Bo, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, glasindustrin, fiskodling, exportmarknadsföring, möbelindustri: 360

Hveding, Vidkunn, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, glasindustrin, fiskodling, exportmarknadsföring, möbelindustri: 354

Haarder, Bertel, Danm. riges del. (V)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

TV-program för sjöfolk (fråga): 271
temahäfte i Nordens historia (fråga): 274
språknämndernas samarbete (fråga): 276

Häll, Karl-Erik, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

allmänkulturella samarbetet: 411

Høyem, Tom, Danm. riges del. (CD)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 219
färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 219
berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 305
naturmiljön i de arktiska farvattnen: 323

Jakobsen, Johan J., Norska del. (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553
handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 749

Yttranden:

generaldebatt: 126
ökning av Nordiska investeringsbankens grundkapital: 389
berättelse från Nordiska investeringsbanken: 389

Jakobsen, Mimi Stilling, Danm. riges del. (CD)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

nordiskt idrottsutbyte (fråga): 263

Jakobsen, Svend, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 684

Helsingforsavtalets artikel 58: 759

Yttranden:

generaldebatt: 89, 117, 155
berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 207
självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 225
färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 225
samsk representation i Nordiska rådet: 232
budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet: 278

Jansson, Olof, Finl. del. (ÅS)

Vald medlem

Medlemsförslag:

reserabatter i Norden: 452
viltolyckor: 537
nordiskt institut på Åland: 695

Yttranden:

generaldebatt: 105
flygtrafiken Åland–Stockholmsområdet (fråga): 205
självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 222
färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 222
nordiskt institut på Åland: 258

Jansson, Paul, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik: 553
handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 684

Yttranden:

generaldebatt: 167
 industripolitiskt samarbete (fråga): 367,
 368, 369

Jensen, Egon, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och mil-
 jöömrådet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och
 miljöömrådet: 519
 utökad nordiskt samarbete om energi och
 miljö, energi- och miljörelaterad indu-
 stri- och regionalpolitik: 553

Johansson, Tyra, sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

normer för svavelutsläpp: 585

Yttranden:

samarbetsprogrammet på hälso- och sjuk-
 vårdsområdet (fråga): 339
 institut för arbetsmarknadsfrågor (fråga):
 341, 342

Jonasson, Bertil, Sv. del. (c)

Vald medlem till 19 oktober 1982

Medlemsförslag:

arktisk forskning: 431
 forskningssamarbete på energi- och mil-
 jöömrådet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och
 miljöömrådet: 519
 utökad nordiskt samarbete om energi och
 miljö, energi- och miljörelaterad industri
 och regionalpolitik: 553
 samarbete i Mittnorden: 636
 u-landsutbildning: 674

Jonsson, Elver, Sv. del. (fp)

Suppleant

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och mil-
 jöömrådet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och
 miljöömrådet: 519
 samarbete i Mittnorden: 636

Yttranden:

skattefri alkoholförsel (fråga): 330
 samarbete i Mittnorden: 396

Jónsson, Stefán, Isl. del. (Ab)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska filmer och televisionsprogram på
 videoband och videoskivor: 481
 samarbete i Mittnorden: 636

Yttranden:

generaldebatt: 130
 berättelse från Nordiska ministerrådet (tra-
 fikutskottet): 192
 berättelse från Nordiska ministerrådet (so-
 cial- och miljöutskottet): 304

Jonäng, Gunnel, Sv. del. (c)

Vald medlem

Medlemsförslag:

arktisk forskning: 431
 nordiskt institut på Åland: 695
 domicillandsstöd till institutioner på den
 nordiska kulturbudgeten: 729

Järvenpää, Heikki, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 179

Jørgensen, Anker, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsprogram för att motverka ökande
 arbetslöshet: 684
 ändringar i Arbetsordningen för Nordiska
 rådet: 762

Yttranden:

generaldebatt: 70, 118, 119
 självständig färöisk representation i Nor-
 diska rådet: 223
 färöisk och grönländsk representation i
 Nordiska rådet: 223
 handlingsprogram för att motverka ökande
 arbetslöshet: 379, 381
 handlingsplan för ekonomisk utveckling
 och full sysselsättning: 379, 381
 förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden:
 379, 381

Kanerva, Ilkka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ändring av Helsingforsavtalets artikel 58:
 759

Yttrande:

generaldebatt: 155

Karhuvaara, Sinikka, Finl. del. (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

räknecenter för väderprognoser: 469
nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videokivor: 481

Yttranden:

generaldebatt: 151
jakt på säl (fråga): 234, 235

Kemppainen, Arvo, Finl. del. (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

räknecenter för väderprognoser: 469

Yttranden:

handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 379
handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 379
förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 379

Knuutila, Sakari, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

räknecenter för väderprognoser: 469
viltolyckor: 537
handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 684

Yttranden:

generaldebatt: 176
berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 195
viltolyckor i vägtrafiken: 202

Koppernäs, Inger, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 191
rabattregler i järnvägstrafiken i Norden (fråga): 199
flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (fråga): 204

Kristensen, Finn, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 170

Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videokivor: 481

mottagande av utomnordiska TV-satellit-sändningar: 610

Yttrande:

domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten: 255

Kvanmo, Hanna, Norska del. (SV)

Suppleant

Yttranden:

generaldebatt: 123
bilbälte i bilens baksäte: 200
utsläpp av avfall (fråga): 327

Laine, Jermu, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 162
hälsovårdsområdets arbetsmarknad (fråga): 345
ministerrådets arbetsformer inför internationella möten om ekonomi- och arbetsmarknadspolitik (fråga): 382
ekonomisk kriminalitet (fråga): 383
handlingsprogram på datateknologiområdet: 385
nordisk handlingsplan på datateknologiområdet: 385

Langslet, Lars Roar, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

det allmänkulturella samarbetet: 243
nordiskt kultursamarbete på 1980-talet: 243
Nordisk samisk institutts ekonomiska situation (fråga): 257
ökat radio- och TV-samarbete (fråga): 266, 267, 268
budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet: 281, 282

Leijon, Anna-Greta, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 301
lagstiftningssamarbetet på arbetsrättens område (fråga): 343, 344
reell ungdomsgaranti (fråga): 344

Leppänen, Urpo, Finl. del. (Smp)

Suppleant

Yttranden:

upplysning och forskning om de mänskliga rättigheterna: 237

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 305
 industriinvesteringar och arbetslöshet (fråga): 366, 367

Liikanen, Erkki, Finl. del. (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
 utökat nordiskt samarbete om energi- och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553

Lillqvist, Bror, Finl. del. (Sd)

Vald medlem till 2 februari 1983

Medlemsförslag:

klimatologisk vård av psoriasispatienter: 418
 forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
 utökat nordiskt samarbete om energi och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553
 innovationer inom näringslivet: 571
 normer för svavelutsläpp: 585
 sjöfolkets trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter: 599
 mottagande av utomnordiska TV-satellit-sändningar: 610
 samarbete i Mittnorden: 636
 små och mindre kända grupper av funktionshämmade: 653
 handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 684

Lindahl, Essen, Sv. del. (s)

Vald medlem till den 19 oktober 1982

Medlemsförslag:

viltolyckor: 537
 bilbälte i bilens baksäte: 625

Lundblad, Grethe, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519

sjöfolkets trivsel och möjligheter till sociala aktiviteter: 599

Yttranden:

generaldebatt: 158
 förhandstestning av kemiska ämnen och produkter (fråga): 327, 328

Lundkvist, Svante Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 19 oktober 1982

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
 utökat nordiskt samarbete om energi- och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553

Yttranden:

generaldebatt: 80
 samarbete om miljövärd 1983–87: 312
 samarbetsavtal mellan två eller tre nordiska länder (fråga): 369
 danska lantbruks- och trädgårdsprodukter (fråga): 370, 371
 avtal om gasleveranser (fråga): 397

Mathiesen, Matthías Á., Isl. del. (Sj)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videokivor: 481
 nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
 utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553
 handlingsprogram på datateknologiområdet: 734
 förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 754

Melchior, Arne, Danm. riges del. (CD)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 123

Murberg Martinsen, Astrid, Norska del. (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

- utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade: 653
- Yttrande:
samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade: 334
- Muurman, Peter*, Finl. del. (Sd)
Vald medlem
Yttranden:
generaldebatt: 74
samarbetsavtal mellan två eller tre nordiska länder (fråga): 369
Tofte cellulosafabriks konkurs (fråga): 392
- Mørch, Otto*, Danm. riges del. (S)
Suppleant
Yttrande:
bilbälte i bilens baksäte: 200
- Nieminen-Mäkynen, Terhi*, Finl. del. (K-Lkp)
Vald medlem
Medlemsförslag:
handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 749
- Yttrande:
berättelse från Nordiska projektexportfonden: 391
- Nilsson, Gunnar*, Sv. del. (s)
Vald medlem
Medlemsförslag:
handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 684
- Yttranden:
generaldebatt: 141
budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet: 285
berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, glasindustrin, fiskodling, exportmarknadsföring, möbelindustri: 348
- Nyhage, Hans*, Sv. del. (m)
Vald medlem
Medlemsförslag:
ändring av Helsingforsavtalets artikel 58: 759
- Ollila, Esko*, Finl. del. (K)
Regeringsrepresentant
Yttrande:
berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, glasindustrin, fiskodling, exportmarknadsföring, möbelindustri: 356
- Paakkinen, Saara-Maria*, Finl. del. (Sd)
Suppleant
Yttranden:
normer för svavelutsläpp: 316
vidareutbildning inom social- och hälsovårdsområdet (fråga): 321
Europarådets arbetsmarknadsministermöte (fråga): 365
- Palm, Sture*, Sv. del. (s)
Vald medlem
Medlemsförslag:
allmänkulturella samarbetet: 411
svenskt-danskt uppslagsverk: 441
räknecenter för väderprognoser: 469
nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videoskop: 481
- Yttranden:
generaldebatt: 111
det allmänkulturella samarbetet: 245, 248
nordiskt kultursamarbete på 1980-talet: 245, 248
nordiskt institut på Åland: 257
temahäfte i Nordens historia (fråga): 273, 274
- Palme, Olof*, Sv. del. (s)
Regeringsrepresentant
Suppleant till 19 oktober 1982
Medlemsförslag:
allmänkulturella samarbetet: 411
- Yttranden:
generaldebatt: 119, 123

Patursson, Erlendur, Danm. riges del (Tvfl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 403

samisk representation i Nordiska rådet: 406

internationell fred och nedrustning: 671

nordiskt institut på Åland: 695

Yttranden:

generaldebatt: 154

självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 221

färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 221

samisk representation i Nordiska rådet: 231

handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 378

handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 378

förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 378

internationell fred och nedrustning: 394

Pedersen, Robert, Danm. riges del. (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

allmänkulturella samarbetet: 411

svenskt-danskt uppslagsverk: 441

Peltola, Kaarina (Kati), Finl. del. (Skdl)

Suppleant

Medlemsförslag:

nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videoskivor:

Yttranden:

generaldebatt: 139, 140, 141

Peterson, Thage G., Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

ökat radio- och TV-samarbete (fråga): 269

Petersson, Per, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

reserabatter i Norden: 452

viltolyckor: 537

Yttranden:

reserabatter i Norden: 197

flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige (fråga): 203, 204

Pétursson, Páll, Isl. del. (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

nordiska filmer och televisionsprogram på videoband och videoskivor: 481

nordiskt forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet 519

utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553

Yttranden:

jakt på säl (fråga): 235

handlingsprogram för bostads- och byggnadsområdet: 363

Petäjaniemi, Tuulikki, Finl. del. (Kok)

Suppleant

Yttranden:

stödanordningen för nordiskt lärar- och elevutbyte (fråga): 272, 273

Pokka, Hannele, Finl. del. (K)

Suppleant

Vald medlem till den 23 juni 1982

Medlemsförslag:

domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten: 729

Rainer, Ove, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 218

färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 218

samerättsutredningarna (fråga): 233

Randal, Håkon, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten: 729

Yttranden:

generaldebatt: 180

arktisk forskning: 275

Rasmussen, Jørgen Kruse, Danm. riges del. (CD)

Suppleant

Medlemsförslag:

domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten: 729

Yttrande:

utförelse av kulturföremål (fråga): 262

Rehn, Elisabeth, Finl. del. (Sfp)

Suppleant

Yttrande:

generaldebatt: 184

Rettedal, Arne, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 293

institut för arbetsmarknadsfrågor (fråga): 341, 342

handlingsprogram för bostads- och byggnadsområdet: 364

Europarådets arbetsmarknadsministermöte (fråga): 366

industriinvesteringar och arbetslöshet (fråga): 367

Romanus, Gabriel, Sv. del. (fp)

Vald medlem till den 19 oktober 1982

Medlemsförslag:

innovationer inom näringslivet i Norden: 571

Salo, Arvo, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 18 januari 1983

Medlemsförslag:

allmänkulturella samarbetet: 411

räknecenter för väderprognoser: 469

u-landsutbildning: 674

handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 684

domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten: 729

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 252

Knud Rasmussens højskole (fråga): 259

böcker av grönländska författare (fråga): 260

Savola, Petter, Finl. del. (K)

Vald medlem

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519

viltolyckor: 537

innovationer inom näringslivet i Norden: 571

normer för svavelutsläpp: 585

mottagande av utomnordiska TV-satellit-sändningar: 610

samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade: 653

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (trafikutskottet): 190

rabattregler i järnvägstrafiken i Norden (fråga): 199

Schlüter, Poul, Danm. riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 156

Schnitler, Gunvor, Norska del. (H)

Vald medlem

Yttranden:

det allmänkulturella samarbetet: 247–248

nordiskt kultursamarbete på 1980-talet: 247–248

TV-program för sjöfolk (fråga): 271

Sellgren, Rolf, Sv. del. (fp)

Vald medlem till 19 oktober 1982

Medlemsförslag:

reserabatter i Norden: 452

viltolyckor: 537

utökat nordiskt samarbete om energi- och miljö, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553

innovationer inom näringslivet i Norden: 571

samarbete i Mittnorden: 636

u-landsutbildning: 674

Sellæg, Wenche Frogn, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

samarbete om miljövård 1983–87: 310

utsläpp av avfall (fråga): 325, 327

förhandstestning av kemiska ämnen och produkter (fråga): 328

Sigurdson, Gertrud, Sv. del. (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

samarbetsprogrammet på hälso- och sjukvårdsområdet (fråga): 339

Sigurðsson, Pétur, Isl. del. (Sj)

Suppleant

Yttrande:

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 295

Simonsen, Palle, Danm. riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

problem som orsakas av ålderdom (fråga): 332

Skauge, Arne, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

generaldebatt: 66

jakt på säl (fråga): 235

budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet: 280

samarbetet inom bostads- och byggområdet (fråga): 288

skattefri alkoholförsel (fråga): 329, 330

gränshandeln på Nordkalotten (fråga): 371

Sorsa, Kalevi, Finl. del. (Sd)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 136

Steen, Reiluf, Norska del. (A)

Vald medlem

Yttranden:

det allmänskulturella samarbetet: 248

nordiskt kultursamarbete på 1980-talet: 248

Steenholdt, Otto, Danm. riges del. (Grønl.)

Vald medlem

Medlemsförslag:

miljön i de arktiska farvattnen: 741

Yttranden:

generaldebatt: 164

självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 227

färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 227

Knud Rasmussens højskole (fråga): 259

böcker av grönländska författare (fråga): 260

Stenbäck, Asser, Finl. del. (Skl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

ändring av Helsingforsavtalets artikel 58: 759

Yttrande:

berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 212

Stenbäck, Pär, Finl. del. (Sfp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 84

Stetter, Ib, Danm. riges del. (KF)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till den 6 oktober 1982

Medlemsförslag:

forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492

utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519

utökad nordiskt samarbete om energi- och miljö-, energi- och miljörelaterad industri och regionalpolitik: 553

Yttrande:

generaldebatt: 82

Sundberg, Ingrid, Sv. del. (m)

Vald medlem

Medlemsförslag:

arktisk forskning: 431

räknecenter för väderprognoser: 469

mottagande av utomnordiska TV-satellit-sändningar: 610

domicillandsstöd till institutioner på den nordiska kulturbudgeten: 729

Yttranden:

generaldebatt: 174

nordiskt idrottsutbyte (fråga): 263

utomnordiska TV-satellit-sändningar: 264

ökad radio- och TV-samarbete (fråga): 266, 267, 268

budgetförslag för 1984 från Nordiska ministerrådet: 286

Sundqvist, Ulf, Finl. del. (Sd)

Suppleant

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, glasindustrin, fiskodling, exportmarknadsföring, möbelindustri: 358

- handlingsprogram på datateknologiområdet: 384
 nordisk handlingsplan på datateknologiområdet: 384
- Sundstein, Jøgvæn*, Danm. riges del. (Fkfl)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 handlingsprogram på datateknologiområdet: 734
 naturmiljön i de arktiska farvattnen: 741
- Yttranden:
 generaldebatt: 97
 självständig färöisk representation i Nordiska rådet: 221
 färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 221
- Suonio, Kaarina*, Finl. del. (Sd)
 Regeringsrepresentant
 Yttrande:
 generaldebatt: 169
- Svensson, Sten*, Sv. del. (m)
 Suppleant
 Yttrande:
 berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 210
- Syse, Jan P.*, Norska del. (H)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 754
 ändring av Helsingforsavtalets artikel 58: 759
- Yttranden:
 generaldebatt: 135
 berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 209, 210, 213
- Söder, Karin*, Sv. del. (c)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 749
- Yttranden:
 generaldebatt: 132
 språknämndernas samarbete (fråga): 276
 handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 372
 handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 372
 förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 372
- Söderström, Sten*, Finl. del. (Skdl)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
 normer för svavelutsläpp: 585
 samarbetsprojekt för små och mindre kända grupper av funktionshämjade: 653
- Yttranden:
 bilbälte i bilens baksäte: 201
 samisk representation i Nordiska rådet: 231
 berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 292
 normer för svavelutsläpp: 317
 skattefri alkoholförsel (fråga): 329, 330
- Sønderby, Peder*, Danm. riges del. (V)
 Vald medlem
 Yttranden:
 danska lantbruks- och trädgårdsprodukter (fråga): 369, 370
- Tastesen, Bernhardt*, Danm. riges del. (S)
 Vald medlem
 Medlemsförslag:
 klimatologisk vård av psoriasispatienter: 418
 forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 492
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 519
 utökat nordiskt samarbete om energi och miljö, energi- och miljörelaterad industri- och regionalpolitik: 553
 handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 684
 naturmiljön i de arktiska farvattnen: 741
- Yttranden:
 generaldebatt: 102
 berättelse från Nordiska ministerrådet (juridiska utskottet): 210
 forskningssamarbete på energi- och miljöområdet: 314
 utvidgat nordiskt samarbete på energi- och miljöområdet: 319
 narkotikamissbruket (fråga): 338
 ministerrådets arbetsformer inför internationella möten om ekonomi- och arbetsmarknadspolitik (fråga): 381, 382

Taxell, Christoffer, Finl. del. (Sfp)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

självtständig färöisk representation i Nordiska rådet: 220

färöisk och grönländsk representation i Nordiska rådet: 220

Thomassen, Petter, Norska del. (H)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsprogram på datateknologiområdet: 734

Yttranden:

generaldebatt: 160

handlingsprogram på datateknologiområdet: 386

nordisk handlingsplan på datateknologiområdet: 386

Thórdarson, Friðjón, Isl. del. (Sj.)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 86

Ullsten, Ola, Sv. del. (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 749

Yttranden:

generaldebatt: 103, 105

handlingsprogram för att motverka ökande arbetslöshet: 376

handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 376

förstärkt ekonomiskt samarbete i Norden: 376

Werner, Lars, Sv. del. (vpk)

Vald medlem

Yttrande:

generaldebatt: 94

Westerlund, Henrik, Finl. del. (Sfp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning: 749

Yttranden:

berättelse från Nordiska ministerrådet (kulturutskottet): 254

samarbetet inom bostads- och byggområdet (fråga): 288

berättelse från Nordiska ministerrådet (ekonomiska utskottet) samt berättelse om Nordel, berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, multinationella företagen, regionalpolitiskt samarbete, gemensamma industriella projekt, glasindustrin, fiskodling, exportmarknadsföring, möbelindustri: 362

berättelse från Nordiska ekonomiska forskningsrådet: 383

Wiklund, Bengt, Sv. del. (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

samarbete i Mittnorden: 636

u-landsutbildning: 674

Yttranden:

EG-övervägandena om europeisk passunion (fråga): 214, 215

Willoch, Kåre, Norska del. (H)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 77

Voigt, Mogens, Danm. riges del. (FP)

Vald medlem:

Medlemsförslag:

ändring av Helsingforsavtalets artikel 58: 759

Yttranden:

generaldebatt: 153

bilbälte i bilens baksäte: 200, 201

Woivalin, Folke, Finl. del. (ÅS)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

generaldebatt: 148

Väänänen, Marjatta, Finl. del. (K)

Regeringsrepresentant

Vald medlem till 26 februari 1982

Medlemsförslag:

reserabatter i Norden: 452

räknecenter för väderprognoser: 469

Yttranden:

generaldebatt: 99

berättelse från Nordiska ministerrådet (social- och miljöutskottet): 302

vidareutbildning inom social- och hälsovårdsområdet (fråga): 321

Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 3037–3059. Övriga siffror hänvisar till sidor. Med * markerade saker har ej upptagits till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i NU-serien – se även förteckning i NU-serien).

- Acceleratorbaserad forskning: *C 163/k, 1624, *D 5/1982, 2690*
- Adoption: 1172
- Af: se Av
- Afrikainstitutet: **C 24/k, 2219*
- Akademi, folklig: 1063, *C 100/k, 1403*
- Alkohol
forskning, nämnden för: **C 17/s, 2174*
skattefri införsel: *D 23/1981/s, 2659, E 34, 2579*
- Allmänskulturellt samarbete: *A 611/k, 411, B 37/k, 789*
- Amatörboxning: **D 12/1980/j, 2586*
- Amatörteaterrådet: **C 47/k, 2418*
- Anställningsförmåner, konvention om: *D 17/1980/s, 2593*
- Antikviteter, utförsel av: *D 14/1977/k, 2522, E 20, 2745*
- Arbets-: se även Arbets-
- Arbeidesmarked og arbeidsmarkedspolitik i Norden: NU 1981: 5
- Arbetslöshet: *E 38, 2763*
handlingsprogram mot: *A 645/e, 684*
ungdoms-: 1007, **D 28/1981/s, 2667*
- Arbetsmarknad: 997
arbetsmarknadsfrågor, institut för: **D 7/1977/s, 2512, E*17, 2742*
för hälso-, sjukvårds- och veterinärpersonal: **D 21/1981/s, 2654*
samarbetsprogram: **D 19/1975/s, 2499*
utbildningscenter på Nordkalotten: **C 36/k, 2316*
yrkesinriktad rehabilitering: **D 13/1982/s, 2700*
öppen eller stängd: NU 1982: 2, 1982: 2 E
1954 års överenskommelse, revision av: **D 11/1982/s, 2674, NU A 1979: 18*
- Arbetsmedicin och yrkeshygien: 1012
- Arbetsmiljö: 1011
datateknikens inverkan på: **D 15/1980/s, 2589*
vid graviditet: **D 18/1980/s, 2598*
samarbetsprogram: **D 19/1981/s, 2653*
till sjöss: *D 8/1979/t, 2548, D 9/1979/t, 2551*
vidareutbildning: **C 18/s, 2177*
- Arbetsordningen för Nordiska rådet: *A 656/j, 762*
- Arbetsrätt: *D 2/1982/j, 2675, E 27, 2752*
- Arbetstiden, förkortning av: *D 6/1977/s, 2511*
- Arkeologistuderande, seminarier: **C 54/k, 2447*
- Arktisk forskning: *A 619/k, 431*
- Arktisk medicinsk forskning: *C 158/k, 1572*
- Arktiska farvatten, naturmiljö i: *A 650/s, 741*
- Arvsrätt: 1168
- Asienforskning: se CINA
- Atomenergifrågor, Nordiska kontaktorganet för (NKA): *C 301/e, 1733*
- Atomfysik, institutet för: *C 151/k, 1506*
- Automobiler: se Förare, Körkort och Motorfordon
- Avfall
utsläpp i fiskeområden: *E 16, 2740*
återvinning och återanvändning: *D 15/1978/s, 2539*
- Avgaser från fordon
och hälsa och miljö: **D 29/1981/s, 2669*
internationell forskning: **D 30/1981/s, 2671*
- Avloppsvatten, rening av kommunalt: **D 7/1979/s, 2547*
- AV-material, tullbehandling och distribution: **D 7/1976/k, 2501*
- Avtalsrätt: 1173
- Barn
och unga, fritidsverksamhet: **D 25/1981/s, 2658*
och kultur: *D 20/1979/k, 2564*
och barns miljö: **D 10/1982/s, 2097, *D 11/1982/s, 2698*
språkundervisning för finska: *D 14/1975/k, 2495*
trafikmiljö för: **D 11/1977/t, 2518, NU B 1980: 16*
vårdnad: 1082
- Bibliotek, samarbete på området: *D 15/1979/k, 2556*
- Bilar: se Motorfordon

- Bildkonstnärer, utbytes- och stipendieordning: *D 11/1981/k, 2645
- Bilbälte i bilens baksäte: A 636/t, 625
- Bilfärja: se Båtförbindelse
- Biologisk bekämpning av skadedjur:
D 18/1972/k, 2547
- Biotoper och naturtyper, skydd av:
D 28/1974/s, 2485
- Biståndssamarbete: se Utvecklingsländerna
- Blinda: se Döv-blinda
- Bokmarknad: *D 5/1980/k, 2577
- Bostadsbyggande och boendedemokrati: NU 1982:10
- Bostadsområdet, samarbete: E 35, 2760
- Bostads- och byggområdet, handlingsprogram: B 43/e, 877
- Bottniska viken, kommittén för: *C 51/s, 2428
- Budgetkommitté: 188, 397, Dokument 2, 2497
val: 64
- Byggbestämmelser, kommittén för: *C 45/e, 2407
sektorn, samarbete: B 43/e, 877, 1033, E 35, 2760
- Båtförbindelse mellan Island, Färöarna och övriga Norden: *D 4/1975/t, 2490
- Böcker: se även Talböcker
av grönländska författare: E 19, 2744
- Børn: se Barn
- Cellulosafabriken Toftes konkurs: E 24, 2749
- Charter, frakt-: D 6/1980/t, 2578
- CINA (Centralinstitutet för nordisk asienforskning): C 156/k, 1559
- Datateknikens konsekvenser: D 15/1980/s, 2589, D 16/1980/s, 2591
- Datateknologi i Norden: B 44/e, 888, NU 1981:9, 1982:7
handlingsprogram om: A 649/e, 734
- Djur och växter, hotade: NU 1982:4
- Domicillandsstöd till nordiska kulturbudgeten: A 647/k, 729
- Drivmedel, alternativa: *D 2/1981/e, 2629, *D 3/1981/e, 2631, NU 1982:14
- Drogforskning, nämnden för: *C 17/s, 2172
- Döv-blinda, utbildning och lärare:
D 2/1978/k, 2528
- Ekologi, kollegium för: C 155/k, 1555
- Ekonomiska forskningsrådet: C 52/e, 2431
- Ekonomiskt samarbete: C 1, 976
förstärkt: A 653/e, 754
- Ekonomisk utveckling, handlingsplan:
A 651/e, 749
- Eksport: se Export
- El-samarbete: se NORDEL
- Elevutbyte: E 8, 2731
- Energi-
forskning: A 626/s, 492, D 4/1981/e, 2632
hushållning i Norden: NU 1981:2
och miljörelaterad industri- och regionalpolitik: A 629/e, 553
planer och -priser: NU 1982:8
politik: 1045
samarbete: A 627/s, 519
- Epidemiologiskt bevakningssystem:
*D 15/1982/s, 2704
- Etermedia, förbättrad information om Norden: D 13/1975/k, 2493
- Etnologisk folkloristisk arbetsgrupp:
*C 31/k, 2278
- Europarådets arbetsmarknadsministermöte:
E 37, 2762
- Exportmarknadsföring, utbildning i:
D 17/1982/e, 2717
- Familjerätt: 1168, NU 1982:5
- Farligt gods, transport av: *D 16/1981/t, 2650, *D 17/1981/t, 2651
- Fartyg, bestämmelser om säkerhet, arbetsmiljö: D 8/1979/t, 2548, D 9/1981/t, 2551
- Filmkurser: C 207/k, 1728
- Finans- och valutapolitik: 1056
- Finska barn, språkundervisning för:
D 14/1975/k, 2495
- Fiskerifrågor, kontaktorganet för: *C 12/e, 2126
- Fiskodling: D 6/1981/e, 2637
- Fjaler, bruk av egendom i Västnorge:
*D 21/1979/k, 2567
- Fjernsyn: se TV
- Flygtrafik
mellan de nordliga delarna av Norden:
*D 28/1973/t, 2471, E 1, 2723
mellan Åland och Stockholmsområdet:
D 9/1972/t, 2454, E 28, 2753
- Flyv: se Flyg
- Fonogramarkiv: D 17/1977/k, 2526
- Folkdiktning, institut för (NIF): C 152/k, 1513
- Folkakademi: se Akademi
- Folkhögskola i Västnorge: *D 21/1979/k, 2567

For-: se även För-
 Forbruger-: se Konsument
 Fordonsavgaser
 och hälsa och miljö: *D 29/1981/s, 2669
 internationell forskning: *D 30/1981/s,
 2385
 Forskarkurser: C 161/k, 1606, D 12/1981/k,
 2646, NU B 1978: 8
 Forskning:
 acceleratorbaserad: C 163/k, 1624,
 *D 5/1982/k, 2690
 alkohol- och drogforskning, nämnden:
 *C 17/s, 2127
 arktisk medicinsk, samarbetskommittén:
 C 158/k, 1572
 asiensforskning, centralinstitut (CINA):
 C 156/k, 1559
 energi-: D 4/1981/e, 2632
 energi- och miljöområdet: A 626/s, 493
 fordonsavgaser: *D 29/1981/s, 2669,
 *D 30/1981/s, 2671
 humanistisk: *C 23/k, 2212
 jordbruks-: *C 33/e, 2289
 konflikt- och fredsforskning, samarbets-
 kommittén: C 159/k, 1588
 kväverna: D 3/1980/k, 2572
 om Latinamerika: *C 40/k, 2347
 massmedia (NORDICOM): C 164/k, 1629
 medicinsk: C 5/k, 2096
 miljökonsekvenser vid drivmedel:
 *D 2/1981/e, 2629
 de mänskliga rättigheterna: D 13/1980/j,
 2587
 naturvetenskapliga forskningsråden:
 C 34/k, 2293
 regionalpolitisk: C 46/e, 2410
 samarbete: D 4/1982/k, 2685
 samarbetsnämnden för samhällsforskning:
 C 8/k, 2109
 skogsforskning, samarbetsnämnden (SNS):
 *C 28/e, 2250
 skärgårdsinstitut: *D 27/1974/s, 2484
 stads-: *D 27/1980/e, 2624
 transportekonomisk: *C 25/t, 2238
 viltforskning: *C 2/k, 2085
 och utbildning på rusmedelsområdet:
 *D 23/1981/s, 2656
 och utbildning om åldrandets problem:
 D 5/1979/s, 2544
 Forskningsråd
 ekonomiska: C 52/e, 2431
 naturvetenskapliga: C 34/k, 2293
 skattevetenskapliga: *C 39/e, 2344

Forureningsbekæmpelse: se Förorening och
 Miljövård
 Fragtcharterflyv: se Charter
 Fred och nedrustning: A 641/e, 671
 Freds- och konfliktforskning: C 159/k, 1588
 Friluftsliv i Norden: NU 1982:1
 Friskvård: *D 27/1981/s, 2666
 Fritidsbåtar, enhetliga bestämmelser:
 *D 15/1972/t, 2456
 Fritidsverksamhet för barn och unga:
 D 25/1981/s, 2659, E 34, 2759
 Funktionshämmande, samarbetsprojekt för:
 A 640/s, 653
 Fysioterapeuter, vidareutbildning:
 *D 3/1974/s, 2473, E 12, 2736
 Fællesmarked: se Ekonomiskt samarbete
 Færdsel: se Trafik
 Færdtjænstservice för handikappade:
 *D 12/1982/s, 2699
 Færjor
 isbrytarassistans: *D 7/1980/t, 2580
 mellan Island, Færöarna och övriga Nor-
 den: *D 4/1975/t, 2490
 Færöarna
 færja mellan Island och övriga Norden:
 *D 4/1975/t, 2490
 litteratur, stöd till: D 20/1973/k, 2465
 representation i Nordiska rådet: B 29/j, 774
 självständig representation i Nordiska rå-
 det: A 577/lj, 403, NU 1982: 6
 Færarskydd vid trafikfærsäkring:
 *D 24/1973/t, 2470
 Færerbevis: se Kærkort
 Færfattar-
 kurserna: D 8/1981/k, 2641
 stipendier: *D 9/1981/k, 2643
 Færfattning, publicering av: se Statutsamling
 Færörening, vid giftiga laster i Östersjær:
 D 9/1975/s, 2491
 Færvaltningsordbok: NU 1982:12

 Gas och olja: 1355
 Gasleveranser: E 36, 2761
 Genbank för jordbruks- och trädgårdsværter:
 *C 29/e, 2257
 Genetik, medicinsk: *D 17/1979/k, 2560
 Geoekursioner till Island: C 154/k, 1549
 Glasindustrin: D 24/1980/e, 2622
 Grannlandslitteraturkommittén: se Nabo-
 landslitteraturkommittén
 Graviditet, arbetsmiljærisker: *D 18/1980/s,
 2598

- Gruvsamhällens svårigheter: *D 5/1981/e, 2635
- Gränshandel på Nordkalotten: E 15, 2739
- Grönland
böcker av grönländska författare: E 19, 2744
representation i Nordiska rådet: B 29/j, 774, NU 1982: 6
- Gymnasiestadiet, litteraturantologi:
*D 10/1981/k, 2644
- Handels-
politik: 1076
restriktioner för danska lantbruks- och trädgårdsprodukter, upphävande av: E 21, 2746
finans- och valutapolitik: 1056
- Handikapp
färdtjänstservice: *D 12/1982/s, 2699
förebyggande av: *D 13/1978/s, 2538
nämnden för: *C 20/s, 2192
trafikmedel, kollektiva: D 4/1978/t, 2531
- Handlingsprogram för språkförståelse i Norden: *D 12/1977/k, 2519
- Havsrätt: D 20/1972/j, 2460
- Helsingforsavtalet art. 58, ändring: A 654/lj, 759
- Historia, utgivande av nordisk: D 14/1972/k, 2455, E 7, 2730
- Historisk metodlära, fackkonferens: C 48/k, 2422
- Hotell- och restaurangfacket, vidareutbildning: *D 13/1974/t, 2474
- Humanistisk forskning: *C 23/k, 2212
- Hushållsvetenskap, Nordiska högskolan (NHH): C 103/k, 1449
- Hälso-
direktörmöte: 1235
sjukvårds- och veterinärpersonal, arbetsmarknad för: *D 21/1981/s, 2654
och socialvårdsområdet, program för samarbete: D 9/1982/s, 2695, E 22, 2764
- Hälsovård: se även Friskvård
-områdets arbetsmarknad: E 39, 2764
-högskolan: *C 10/s, 2119
- Højskole, Knud Rasmussens: E 18, 2743
- Idrotts-
kurs för lärare: *C 53/k, 2441
medicinskt samarbete: *D 21/1980/k, 2599
samarbete: D 16/1975/k, 2497
utbyte: E 9, 2733
- Industri-
fond, nordisk: C 35/e, 2297
- investeringar: E 38, 2763
politik: 1098, 1736
politiskt samarbete: E 25, 2750
projekt: D 23/1980/e, 2600
- Information:
-centrum: C 106/k, 1479
om Norden i etermedia: D 13/1975/k, 2493
vetenskaplig: C 160/k, 1594
- Insemination av kvinnor: E 26, 2751
- Internationella organisationer, konferenser för:
Frostavallen: NU 1975: 33, 1975: 36
Hanaholmen: NU B 1979: 3
Hindsgavl: NU 1969: 21, 1970: 4
Hässelby: NU 1965: 9, 1966: 1
Imatra: NU 1968: 9, 1969: 18
Reykjavik: NU 1973: 12, 1973: 20
Røros: NU 1971: 13, 1972: 1
- Investeringsbank, nordisk: C 42/e, 2367
grundkapital, ökning: C 45/e, 900
kontrollkommitté: 65
- Isbrytarassistans för färjor: *D 71, 980/t, 2580
- Island
färja Färöarna och övriga Norden:
*D 4/1975/t, 2490
geoexkursioner till: C 154/k, 1549
Nordens Hus i Reykjavik: C 200/k, 1643
vulkaniskt institut: C 162/k, 1616
- Jord- och skogsbruk: 1110
- Jordbruks-
och trädgårdsväxter, genbank för: *C 29/e, 2257
forskarens förening: *C 14/k, 2141
forskning, kontaktorganet för: *C 33/e, 2289
frågor, kontaktorganet för: *C 11/e, 2123
- Journalistkursen: C 102/k, 1444
- Journalisthögskolorna, rektorskommitté:
*C 44/k, 2405
- Jämställdhetsfrågor: 1124
- Järnvägstrafik, enhetliga rabatter: E 23, 2748
- Kattegatt, sälstammen i: *D 6/1979/s, 2545
- Kemiska ämnen, förhandstestning av: E 32, 2759
- Kollektivtrafiken och de handikappade:
D 4/1978/t, 2531
- Kommunikation och trafiksäkerhet: 1240
- Konflikt- och fredsforskning: C 159/k, 1588
- Konst-
centrum: C 206/k, 1721
förbundet: C 38/k, 2329

Konsumentpolitik: 1128

Konvention

om anställningsförmåner: *D 17/1980/s*, 2593

europaisk miljöskydds-: **D 7/1978/s*, 2535
multilaterala sociala med utomnordiska länder: NU 1981: 4

om ozonskiktet: **D 9/1978/s*, 2537

språk-: **D 32/1981/j*, 2673

säkerhets-, SOLAS 1974: **D 1979/t*, 2553

Konversationslexikon, danskt-svenskt:

A 620/k, 441

Kraftsamarbejde: se Energisamarbejde

Kriminalitet, ekonomisk: *E 31*, 2756

Kriminalpolitik: 1185

Kriminologi, samarbetsrådet för: **C 30/j*, 2262

Kultur-

och barn: **D 20/1979/k*, 2564

fond: se Nordiska kulturfonden och Nordkalotten

föremål, utförelse av: *E 20*, 2745

konsumtion i Norden: **D 16/1977/k*, 2524

samarbejde: *A 611/k*, 411, *B 37/k*, 789, 1135, **D 8/1982/k*, 2694

tidskrift: *D 6/1982/k*, 2691

Kurser

i historia: *C 105/ka*, 1469

film-: *C 207/k*, 1728

forskar-: **D 12/1981/k*, 2646

journalist-: *C 102/k*, 1444

i språk och litteratur: *C 105/kb*, 1474

Kvarken och Ålands hav, trafikseparationer:

**D 20/1982/t*, 2722

Kväverna, forskning om kultur och språk:

D 3/1980/k, 2572

Körkort, internordisk giltighet: *D 3/1976/t*,

2500

Lagstiftningssamarbejde: 1167

arbetsrättens område: *E 27*, 2752

Landbrug: se Jordbruk

Lantbruksprodukter, handelsrestriktioner:

E 21, 2722

Latinamerika, forskning (NOSALF):

**C 40/k*, 2347

Levnedsmidler: se Livsmedel

Likestillingsspørsmål: se Jämställdhetsfrågor

Litteratur: se även Nabolandslitteratur

antologi för gymnasiestadiet: **D 10/1981/k*, 2644

färöisk, stöd till: *D 20/1973/k*, 2465

och språk, kurser i: *C 105/kb*, 1474

lättläst: *D 22/1979/k*, 2568

-pris, Nordiska rådets: 3023

Livsmedels-

frågor: 1198

lagstiftning: **C 18/s*, 2177

metodikommitté (NMKL): *C 43/s*, 2399

Lovgivning: se Lagstiftning

Luftförorening: **D 29/1981/s*, 2669

Läkemedel, nämnden för (NLN): **C 7/s*, 2105

Läraryrbytte: *E 8*, 2731

Marinbiologi, kollegium (NKMB): *C 150/k*, 1498

Massmediaforskning: *C 164/k*, 1629

Materialprovning, odontologisk (NIOM): **C 32/s*, 2284

Medborgarskapsregler: *D 16/1976/j*, 2508

Meddelanden, Nordiska ministerrådets och nordiska regeringars om rekommendationer: 2449

Medicinsk

genetik: **D 17/1979/k*, 2560

samarbejde inom idrotten: **D 21/1980/s*, 2599

undervisning, federationen för: *C 41/k*, 2354

Medicinsk forskning: se även Arktisk medicinsk forskning

samarbetsnämnden för: *C 5/k*, 2096

Miljö

för barn: **D 10/1982/s*, 2697

och bistånd: 1355, NU 1982: 9

fordonsavgasars inverkan: **D 29/1981/s*, 2669, **D 30/1981/s*, 2671

forskning: *A 626/k*, 492

och energirelaterad industri- och regionalpolitik: *A 629/e*, 553

samarbejde: *A 627/s*, 519

utsläpp av avfall i fiskeområden: *E 16*, 2740

Miljöskydd: 1189

i samernas kärnområden: *D 24/1974/j*, 2476

konvention, europeisk: **D 7/1978/s*, 2535

Miljösäkra sjötransporter: **D 14/1981/t*, 2648, **D 15/1981/t*, 2649

Miljövård: se även Förening

program för samarbete 1983–1987: *B 46/s*, 920

samarbejde: *D 6/1978/s*, 2533

Ministerrådet, Nordiska

arbetsformer: *E 33*, 2758

- berättelse: *C 1*, 976
 biståndspolitik, rapport från arbetsgrupp:
 1324
 budget
 allmän: 1297
 förslag för 1984: 278, 1761, 1765, 1829
 kultur-: 1136
 kulturellt samarbete: 1128
 dispositionsmedel: 1398
 ekonomiskt samarbete: 1322
 organisatoriske forhold: 1201
 pressmeddelanden: 1287
 projekt, avslutade 1981: 1281
 sekretariat
 i Köpenhamn: 1203
 i Oslo: 1202
 sekretariatssammanslagning: NU 1981:10
 utredningar, samnordiska på kulturområdet: 1399
- Missbruk
 narkotika: *D 14/1982/s*, 2701
 rusmedel: **D 22/1981/s*, 2655,
 **D 23/1981/s*, 2656, **D 24/1981/s*, 2657
- Mittnorden, samarbete i: *A 637/e*, 636
- Motorfordon
 avgaser från: **D 29/1981/s*, 2669, **D 30/1981/s*, 2671
 bränslesnåla, miljövänliga och trafiksäkra:
D 9/1980/t, 2583
- Multinationella företag: *D 25/1974/e*, 2482
- Musikpris, Nordiska rådets: 3023
- Musiksamarbete: se NOMUS
- Mänskliga rättigheterna: *D 13/1980/j*, 2587
- Möbelindustri, samarbete: *D 18/1982/e*, 2718
- Nabolandslitteraturkommittén: *C 205/k*, 1710
- NAD (Nordiska nämnden för alkohol- och drogforskning): **C 17/s*, 2172
- Narkotika, åtgärder mot missbruk: *D 14/1982/s*, 2701, *E 11*, 2735
- Natur-
 gass i Nord: NU 1981:3
 miljö i de arktiska farvattnen: *A 650/s*, 741
 skadeverkningar genom turismen:
 **D 13/1981/t*, 2647
 typer och biotyper, skydd av: *D 28/1974/s*, 2485
 vetenskap, forskningsråd: *C 34/k*, 2293
- NEFA-Norden: se Etnologisk-folkloristisk arbetsgrupp
- NHH (Nordiska högskolan för hushållsvetenskap): *C 103/k*, 1449
- NIB: se Investeringsbanken, Nordiska NIF (Nordiska institutet för folkdiktning): *C 152/k*, 1513
- NIOM (Nordiska institutet för odontologisk materialprovning): **C 32/s*, 2284
- NIVA (Nordiska institutionen för vidareutbildning inom arbetsmiljöområdet): **C 18/s*, 2177
- NJK (Nordiska kontaktorganet för jordbruksforskning): **C 33/e*, 2289
- NKF (Nordiska konstförbundet): *C 38/k*, 2329
- NKTF (Nordiska kommittén för transportekonomisk forskning): **C 25/t*, 2238
- NOMUS (Nämnderna för nordiskt musik-samarbete): *C 202/k*, 1674
- NOP-H (Nordiska publiceringsnämnden för humanistiska tidskrifter): **C 23/k*, 2216
- Nordbor, ändrade medborgarskapsregler: *D 16/1976/j*, 2508
- Nordel, berättelse: *C 300/e*, 1730
- Nordens Hus i Reykjavík: *C 200/k*, 1643
- Nordens institut på Åland: *D 16/1979/k*, 2558
- NORDFORSK (Nordiska samsamarbetsorganet för teknisk-naturvetenskaplig forskning): **C 13/k*, 2128
- NORDICOM (Nordisk dokumentationscentral för masskommunikationsforskning): *C 164/k*, 1629
- NORDINFO (Nordiskt samsamarbetsorgan för vetenskaplig information): *C 160/k*, 1594
- Nordiska investeringsbanken (NIB): se Investeringsbanken
- Nordisk statistisk sekretariat: **C 3/e*, 2091
- Nordiska journalistkursen: se Journalistkursen
- ”Nordisk Kontakt”: 2793
- ”Nordisk statistisk årsbok”: 2786, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10, 1965: 14, 1966: 10, 1967: 17, 1968: 19, 1969: 22, 1970: 23, 1971: 21, 1972: 12, 1973: 24, 1974: 29, 1975: 38, 1976: 35, A 1977: 18, A 1978: 18, A 1979: 26, A 1980: 20, 1981: 15, 1982: 17
- ”Nordisk statussamling”: 2786, NU 1970: 22, 1971: 20, 1972: 11, 1973: 23, 1974: 28, 1975: 37, 1976: 34, A 1977: 17, A 1978: 17, A 1979: 25, A 1980: 19, 1981: 14, 1982: 16
- Nordiska kulturfonden:
 berättelse: *C 16/k*, 2146
 utskottet för granskning av berättelse: 65, 2822
 val: 65

Nordiska rådet

arbetsordningen, ändring: *A 656/j*, 762
 arbetsutskott: 3018
 budget 1983 och 1984: 2830
 budgetkommittén: 64, 186, 2829, *Dokument 2*, 2900
 budgetproceduren, försöksordning: *Dokument 3*, 2908
 delegationerna och parlamenten: 2810
 ekonomiska utskottet: 145, 2084, 2827
 ekonomiskt stöd till ungdomens Nordiska rådsseminarium: 2777
 färöisk och grönländsk representation: *B 29/j*, 774
 informationskommittén: 64, 2828
 informationsmaterial: 2788
 investeringsbankens kontrollkommitté: 65
 juridiska utskottet: 144, 2794, 2824
 konferenser och möten: 2786
 kulturutskottet: 144, 2795, 2825
 litteraturpris: 3023
 medlemmar: 9
 nationella delegationerna
 sekretariat: 3019
 verksamhet och sammansättning: 2807
 NORD-publikationer: 2782, 2784
 NU-serien: 2782, 2784
 personregister: 3060
 politisk sammansättning av förmanskap i utskott och kommittéer: 2777
 porträttmatrikel: 2786
 presidierapport: *Dokument 1*, 2765
 presidiet
 kontakt med ministerrådet och statsministrarna: 2781
 sammansättning: 62, 2787, 398
 sekretariat: 2787, 2831, 2832
 publikationsverksamhet: 2782
 rekommendationer: 2933
 meddelanden om: 2449
 översikt över 1982 års: 2773
 rådsförhandlingarna: 2782
 register över: 3035
 samarbetsformer och aktiviteter: 2766
 sekretariatskollegium: 2788
 social- och miljöutskottet: 144, 2799, 2826
 suppleanter för presidiemedlemmarna: 62, 3018
 trafikutskottet: 145, 2800, 2827
 yttranden: 2993
 31:a sessionen
 arrangemang, särskilda: 53
 avslutningsanförande, presidenten: 398

berättelser till: 976
 generaldebatt vid: 66–186
 kallelse till: 7
 medlemslista vid: 9
 namnupprop: 60
 presidium vid: 62
 protokoll vid: 55–400
 regeringsrepresentanter och valda medlemmar: 12
 sakernas fördelning på utskott: 41
 sakkunniga vid: 3021
 saklista vid: 24
 sekretariat vid: 3018
 sessionssal, placering av regeringsrepresentanter och rådsmedlemmar: 3088
 utskott: 144
 öppningsanförande, presidenten: 57
 översikt över: 52
 övriga beslut: 3006

Nordiska turistrådet: se NT

NORDITA (Nordiska institutet för teoretisk atomfysik): *C 151/k*, 1506

Nordkalotten

arbetsmarknadsutbildningscenter: **C 36/s*, 2316

flygtrafiken inom, utbyggnad av: *D 28/1973/t*, 2471, E1, 2723

gränshandel: *E 15*, 2739

NORDPLAN (Nordiska institutet för samhällsplanering): *C 104/k*, 1456

NordREFO (Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning): *C 46/e*, 2410

NORDTEL (Nordiskt samarbete på telekommunikationsområdet): **C 21/t*, 2198

NORDTEST (Gemensamt nordiskt organ inom provnings- och kontrollområdet): **C 9/e*, 2116

NORDTRANS-statistik: **D 11/1980/t*, 2585

NORDTURIST-biljett för ungdom:

D 3/1975/t, 2488

NOSALF: se Latinamerikaforskning

NOS-H (Nordiska samarbetsnämnden för humanistisk forskning): **C 23/k*, 2212

NOS-M (Samarbetsnämnden för medicinsk forskning): *C 5/k*, 2096

NOS-N (Samarbetsnämnden för de nordiska naturvetenskapliga forskningsområden): *C 34/k*, 2293

NOS-S (Samarbetsnämnden för samhällsforskning): *C 8/k*, 2109

NSR (Nordiska skogsarbetsstudiernas råd): **C 31/e*, 2278

NT (Nordiska turistrådet): **C 19/t*, 2187

- NTR (Nordiska trafiksäkerhetsrådet): 1256
 Nykterhet
 till sjöss: *D 11/1979/t, 2554
 i trafiken: D 10/1977/t, 2514
 Näringslivet, stimulera innovationer:
 A 630/e, 571
 Näringsmiddelspörsmål: se Livsmedelsfrågor
- Oceanografi, fysisk, kollegium för: C 157/k, 1567
 Olja och gas: 1355
 Odontologisk materialprovning, nordiskt institut för (NIOM): *C 32/s 2284
 Onykterhet: se Nykterhet
 Ozonskiktet
 forskning om: D 8/1978/s, 2502, E 6, 2501
 konvention om: *D 9/1978/s, 2537
- Passagerar- och bilfärja mellan Island, Färöarna och övriga Norden: *D 4/1975/t, 2490
 Passunion, europeisk: E 29, 2754
 Pensionärer, ökat resande: D 8/1980/t, 2581
 Politik, internationell inklusive konflikt- och fredsforskning: se Fredsforskning
 Porträttmatrikel: 2786
 Postföreningen: *C 27/t, 2247
 Projekt-
 anställda utanför Norden: D 19/1980/s, 2583
 export, nordisk, D 1/1981/e, 2626
 exportfond, nordisk: C 43/e, 2399
 industriella: D 23/1980/e, 2600
 Psoriasispatienter, klimatologisk vård av:
 A 618/s, 418
 Publiceringsnämnd för humanistiska tidskrifter: *C 23/k, 2216
 Publikationsverksamhet, Nordiska rådet: 2782
 Punktskriftsböcker: *D 7/1982/k, 2693
- Rabattregler i järnvägstrafiken: E 23, 2748
 Radio och TV: se även TV
 samarbete: D 7/1981/k, 2639, D 3/1982/k, 2678, E 5, 2728
 Rasmussens, Knud, højskole: E 18, 2743
 Regionalpolitik: 1205
 energi- och miljörelaterad: A 629/e, 553
 institut för regionalpolitisk forskning: se NordREFO
 samarbete: D 1/1979/e, 2542
- Rening av kommunalt avloppsvatten: *D 7/1979/s, 2547
 Renskötselfrågor, samarbetsorganet för:
 *C 6/lj, 2102
 Reserabatter i Norden: A 621/t, 452
 Restaurant- och hotellfacket, vidareutbildning inom: D 13/1974/t 2474
 Reykjavík, Nordens Hus: C 200/k, 1643
 Rusmedel
 forskning och utbildning: *D 23/1981/s, 2656
 bekämpning av missbruk: *D 22/1981/s, 2655
 internationellt samarbete: *D 24/1981/s, 2657
- Samarbete, nordiskt: C 1, 976
 Samarbets-
 avtal, mellan två eller tre nordiska länder:
 E 14, 2738
 organ, nordiska: NU 1982: 3
 Samerna
 kulturliv, stöd till: D 15/1976/k, 2452, 2505, NU 1981: 6
 representation i Nordiska rådet: A 591/lj, 406
 rättsutredning: E 2, 2724
 samarbetsorganet för samespörsmål:
 *C 6/lj, 2102
 samiskt institut: C 203/k, 1679, E 3, 2725
 skydd för miljön: *D 24/1974/lj, 2476
 stöd till: D 5/1972/lj, 2452
 Samhällsforskning, samarbetsnämnden för:
 C 8/k, 2109
 Samhällsplanering, nordiskt institut för:
 C 104/k, 1456
 Scandinavia Today: 1135, 2796
 Sjukdom, förebyggande av: *D 27/1981/s, 2666
 Sjukgymnaster: se Fysioterapeuter
 Sjukvård: se även Hälsovård
 sjukvårds-, hälso- och veterinärpersonal, arbetsmarknad för: *D 21/1981/s, 2654
 Sjö-
 folk, trivsel och sociala aktiviteter:
 A 634/s, 599
 TV-program för: D 8/1976/k, 2502
 rätt, institut för: C 153/k, 1525
 säkerhetskonventionen SOLAS 1974:
 *D 10/1979/t, 2553
 transporter, miljösäkra: *D 14/1981/t, 2648,
 *D 15/1981/t, 2649

- Skadedjur, biologisk bekämpning av: *D 18/1972/k, 2457*
- Skadeverkningar, turismens: **D 13/1981/t, 2647*
- Skattefri alkoholförsel: *D 26/1981/s, 2659, E 34, 2759*
- Skattevetenskapliga forskningsrådet:
**C 39/e, 2344*
- Skeppstekniskt och skeppsekonomiskt utbildningssamarbete: *D 1/1980/k, 2570*
- Skoglig utbildning, högre: **D 3/1978/e, 2530*
- Skogsforskning, samarbetsnämnden för (SNS): **C 28/e, 2250*
- Skolsamarbete, verksamhetsberättelse:
C 101/k, 1421
- Skov: se Skog
- Skärgårdsforskning, institut för:
**D 27/1974/t, 2484*
- Skönlitteratur: se Litteratur
- SNS (Samarbetsnämnden för nordisk skogsforskning): **C 28/e, 2250*
- Social-
och hälsovårdsområdet, program för samarbete: *D 9/1982/s, 2695*
konventionen med tillämpningsföreskrifter: NU 1982: 13
politiskt samarbete: 1227
- Sommaruniversitetet: **C 22/k, 2203*
- Sprog: se Språk
- Språk-
förståelse, förbättrad i Norden:
D 12/1977/k, 2519
och informationscentrum: *C 106/k, 1479*
konvention, nordisk: **D 32/1981/j, 2673*
och litteratur, kurser: *C 105/k b, 1474*
sekretariatet och språknämndernas samarbete: *C 165/k, 1623, E 4, 2727*
undervisning för finska barn i Sverige:
D 14/1975/k, 2495
undervisningsutbudet utomlands i nordiska: **D 13/1977/k, 2521*
- Spørgsmål: se Frågor
- Stadsforskning: **D 27/1980/e, 2624*
- Statistiskt sekretariat: **C 3/e, 2091*
- Statistisk årsbok, nordisk: se "Nordisk statistisk årsbok"
- Statsborger: se Medborgare
- Statutsamling, nordisk: se "Nordisk statsamling"
- Stipendier
bildkonstnärer: **D 11/1981/k, 2645*
författare: **D 9/1981/k, 2643*
- Straffrättskommittén: **C 49/j, 2425*
- Stöd
bildkonstnärer: **D 11/1981/k, 2645*
färoiska litteraturen: *D 20/1973/k, 2465*
författare: **D 9/1981/k, 2643*
samarna: *D 5/1972/j, 2452*
samiskt kulturliv: *D 15/1976/k, 2505*
- Sundheds-: se Hälso-
- Svavelutsläpp, normer för: *A 633/s, 585*
- Sveaborg: se Konstcentrum
- Syge-; Syke-: se Sjuk-
- Sysselsättning, full, och handlingsplan för ekonomisk utveckling: *A 651/e, 749*
- Säkerhetsbestämmelser till sjöss: *D 8/1979/t, 2548, D 9/1979/t, 2551*
- Säl, jakt på: *E 10, 2734*
- Sälstammen, östersjöområdet och Kattegatt:
**D 6/1979/s, 2545*
- Sø: se Sjö-
*
- Talböcker och punktskriftsböcker, distribution: **D 7/1982/k, 2693*
- Teaterkommittén: *C 201/k, 1660*; se även Amatörteater
- Teknologi och industriell utveckling, fonden för: se Industrifond, nordisk
- Telekommunikation: **C 21/t, 2198*
- TELEMEDEL-projektet: 1246
- Television: se TV
- Tidskrifter: se även Kulturtidskrift
publiceringsnämnd för humanistiska:
**C 23/k, 2212*
- Tofte cellulosafabrik: *E 24, 2749*
- Told-: se Tull-
- Trafik-
försäkring, förarskydd vid: **D 24/1973/t, 2470*
kort: se Körkort
lagstiftning, gemensam: **D 27/1968/t, 2449*
miljö för barn: **D 11/1977/t, 2518*
nykterhet: **D 10/1977/t, 2514, D 11/1979/t, 2554*
- Trafiksäkerhet
bilavgiftssystem: *D 9/1980/t, 2583*
nordiskt trafiksäkerhetsår: 2778
och vägbeläggning: **D 18/1981/t, 2652*
- Transport: se även Sjötransporter
-ekonomisk forskning (NKTF): **C 25/t, 2238*
i glesbygd: NU 1982: 11
internationella bestämmelser:
**D 16/1981/t, 2650*
kommunikation och trafiksäkerhet: 1240

- nordiska bestämmelser: *D 17/1981/t, 2651
 –statistik: *D 11/1980/t, 2585
- Trädgårds-
 produkter, handelsrestriktioner: E 21, 2746
 växter, genbank för: *C 29/e, 2257
- Tull-
 administrativa rådet: *C 4/e, 2094
 behandling och distribution av AV-material:
 *D 7/1976/k, 2501
- Turismens skadeverkningar på naturen:
 *D 13/1981/t, 2647
- Turist-
 frågor: 1266
 rådet, nordiska (NT): *C 19/t, 2187
- TV
 program för sjöfolk: D 8/1976/k, 2502, E 6,
 2729
 program på videoband: A 625/k, 481
 samarbete: D 15/1973/k, 2462, E 5, 2728
 samarbete mellan Finland och Sverige:
 *D 20/1971/k, 2450
 satellitsändningar, utomnordiska: A 635/k,
 610
 ökat nordiskt samarbete: D 15/1973/k,
 2462, D 3/1982/k, 2678, E 5, 2728
- U-landsutbildning: A 644/e, 674
 U-länderna: se Utvecklingsländerna
 UD (et): se Ut-
 Uddannelse: se Utbildning
 Underleveranser: *D 19/1982/e, 2721
 Undervisning
 medicinsk: *C 41/k, 2354
 i Nordiska språk vid utländska universitet:
 *D 13/1977/k, 2521
 i språk för finska barn i Sverige:
 D 14/1975/k, 2495
- Ungdom
 arbetslöshet: *D 28/1981/s, 2667
 fritidsverksamhet: *D 25/1981/s, 2658
 garanti: E 30, 2755
 NORDTURIST-biljett: D 3/1975/t, 2488
 samarbete, utskottet för: C 204/k, 1701
 yrkesutbildning: D 18/1979/k, 2561
- Uppslagsverk, svenskt-danskt: A 620/k, 441
- Utbildning: se även Vidareutbildning
 arbetsmarknadsutbildningscenter, Nord-
 kalotten: *C 36/s, 2316
 av lärare för döv-blinda: D 2/1978/k, 2528
 exportmarknadsföring: D 17/1982/e, 2717
 för fysioterapeuter: D 3/1974/s, 2473, E 12,
 2736
- kurser i språk och litteratur: C 105/k b,
 1474
 och forskning på rusmedelsområdet:
 *D 23/1981/s, 2656
 skeppsteknik och -ekonomi: D 1/1980/k,
 2570
 skoglig, högre: *D 3/1978/e, 2530
 och forskning rörande åldrandet:
 D 5/1979/s, 2544, E 13, 2737
- Utbildningsrådet, finsk-svenska: C 26/k, 2242
 Utbytes- och stipendieordning för bildkonst-
 närer: *D 11/1981/k, 2645
 Utdannelse: se Utbildning
 Utförelse av kulturföremål: E 20, 2745
 Utlänningsutskottet, nordiska: *C 15/j, 2144
 Utvecklingsländerna, biståndssamarbete:
 1022
- Valutapolitik: 1056
 Vedtægter: se Statutsamling
 Veg, Vej: se Väg och Mellanriksväg
 Vetenskaplig information: C 160/k, 1594
 Veterinärpersonal, arbetsmarknad för:
 *D 21/1981/s, 2654
- Vidareutbildning
 fysioterapeuter: D 3/1974/s, 2473, E 12,
 2736
 inom hotell- och restaurantfacket: *D 13/
 1974/t, 2474
- Videoband och videaskivor med nordiska fil-
 mer och TV-program: A 625/k, 481
 Videogramområdet, samarbete: D 4/1980/k,
 2575
- Viltforskning, nordiskt kollegium för: *C 2/k,
 2085
 Viltolyckor i vägtrafiken: A 628/t, 537
 Vulkanologiskt institut: C 162/k, 1616
 Vuxenutbildning: C 107/k, 1492
 Väderprognoser, räknecentral för: A 623/t,
 469
 Vägbeläggning och trafiksäkerhet: *D 18/
 1981/t, 2652
 Vägtekniska förbundet: *C 37/t, 2321
 Västnorge, nordisk folkhögskola:
 *D 21/1979/k, 2567
 Växter och djur, hotade: NU 1982: 4
- Yrkesinriktad rehabilitering: *D 13/1982/s,
 2700; se även Arbetsmarknad
 Yrkesutbildning för ungdom: D 18/1979/k,
 2561

Åland

och Stockholmsområdet, flygtrafiken: *D 9/1972/t, 2454, E 28, 2753*

Nordens institut: *A 646/k, 695, D 16/1979/k, 2558*

nordiskt institut för skärgårdsforskning: **D 27/1974/s, 2484*

representation i Nordiska rådet: NU 1982:6

Ålands hav och Kvarken, trafikseparationer: **D 20/1982/t, 2722*

Åldrandets problem, utbildning och forskning: *D 5/1979/s, 2544, E 13, 2737*

Ægteskap: se Äktenskap

Äktenskapslagstiftning: **D 22/1973/j, 2467*

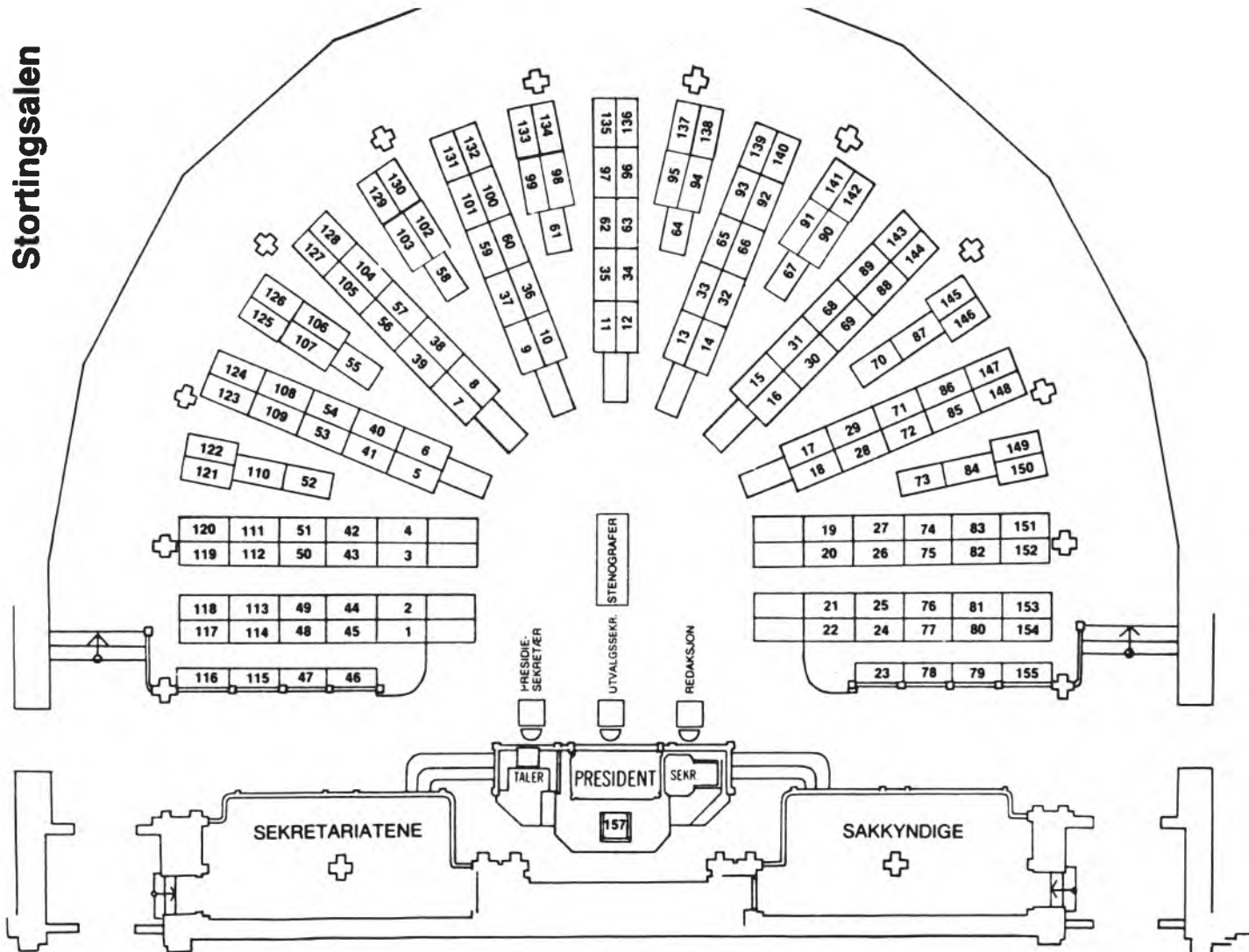
Økonomisk: se Ekonomisk

Östersjöområdet, sälstammen i: **D 6/1979/s, 2545*

Östersjön, förhindrande av skador genom giftiga laster: **D 9/1975/s, 2491*

**Regeringsrepresentanternas och rådsmedlemmarnas
placering i sessionsalen**

Stortingsalen

Regeringsrepresentanter

15. <i>Ahde, Matti</i> , Finland	78. <i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
16. <i>Árnason, Tómas</i> , Island	79. <i>Koppernæs, Inger</i> , Norge
17. <i>Bodström, Lennart</i> , Sverige	80. <i>Laine, Jermu</i> , Finland
18. <i>Bratz, Jens-Halvard</i> , Norge	81. <i>Langslet, Lars Roar</i> , Norge
19. <i>Breilin, Reino</i> , Finland	82. <i>Leijon, Anna-Greta</i> , Sverige
20. <i>Carlsson, Roine</i> , Sverige	83. <i>Lundkvist, Svante</i> , Sverige
21. <i>Christensen, Christian</i> , Danmark	84. <i>Melchior, Arne</i> , Danmark
22. <i>Christoffersen, Henning</i> , Danmark	85. <i>Ollila, Esko</i> , Finland
23. <i>Dahl, Birgitta</i> , Sverige	86. <i>Palme, Olof</i> , Sverige
24. <i>Ellefsen, Pauli</i> , Færøerne	87. <i>Peterson, Thage G.</i> , Sverige
25. <i>Enggaard, Knud</i> , Danmark	88. <i>Presthus, Rolf</i> , Norge
26. <i>Feldt, Kjell-Olof</i> , Sverige	89. <i>Rainer, Ove</i> , Sverige
27. <i>Foighel, Isi</i> , Danmark	90. <i>Rittedal, Arne</i> , Norge
28. <i>Gestsson, Svavar</i> , Island	91. <i>Salo, Arvo</i> , Finland
29. <i>Gíslason, Ingvar</i> , Island	141. <i>Schlüter, Poul</i> , Danmark
30. <i>Gradin, Anita</i> , Sverige	142. <i>Sellæg, Wenche Frogn</i> , Norge
31. <i>Gustafsson, Hans</i> , Sverige	143. <i>Sigurdson, Gertrud</i> , Sverige
67. <i>Göransson, Bengt</i> , Sverige	144. <i>Simonsen, Palle</i> , Danmark
68. <i>Helle, Veikko</i> , Finland	145. <i>Skauge, Arne</i> , Norge
69. <i>Hellström, Mats</i> , Sverige	146. <i>Sorsa, Kalevi</i> , Finland
70. <i>Heløe, Leif Arne</i> , Norge	147. <i>Stenbäck, Pär</i> , Finland
71. <i>Hjelm-Wallén, Lena</i> , Sverige	148. <i>Stetter, Ib</i> , Danmark
72. <i>Holberg, Britta Schall</i> , Danmark	149. <i>Stray, Svenn</i> , Norge
73. <i>Holmberg, Bo</i> , Sverige	150. <i>Suonio, Kaarina</i> , Finland
74. <i>Hveding, Vidkunn</i> , Norge	151. <i>Taxell, Christoffer</i> , Finland
75. <i>Høyem, Tom</i> , Danmark	152. <i>Thördarson, Friðjón</i> , Island
76. <i>Haarder, Bertel</i> , Danmark	153. <i>Väänänen, Marjatta</i> , Finland
77. <i>Jakobsen, Mimi Stilling</i> , Danmark	154. <i>Willoch, Kåre</i> , Norge
	155. <i>Woivalin, Folke</i> , Åland

Valda medlemmar

1. <i>Adelsohn, Ulf</i> , Sverige	8. <i>Benkow, Jo</i> , Norge
2. <i>Ajo, Aimo</i> , Finland	9. <i>Berge, Gunnar</i> , Norge
3. <i>Andersson, Arne</i> , Sverige	10. <i>Bondevik, Kjell Magne</i> , Norge
4. <i>Andersson, Georg</i> , Sverige	
5. <i>Andersson, Lennart</i> , Sverige	11. <i>Kvanmo, Hanna</i> , Norge
6. <i>Ásgrímsson, Halldór</i> , Ísland	12. <i>Brusvang, René</i> , Danmark
7. <i>Auken, Margrete</i> , Danmark	13. <i>Bärlund, Kaj</i> , Finland

14. *Dybkjær, Lone*, Danmark
32. *Eidem, Bjarne Mørk*, Norge
33. *Ekorre, Mikko*, Finland
34. *Grøndahl, Kirsti*, Norge
35. *Guðnason, Eiður*, Ísland
36. *Gustavsson, Rune*, Sverige
37. *Steffensen, Jens*, Danmark
38. *Halvgaard, Børge*, Danmark
39. *Hansen, Guttorm*, Norge
40. *Hansen, Ivar*, Danmark
41. *Hansen, Karen Thurøe*,
Danmark
42. *Hansen-Krone, Margit*,
Norge
43. *Haugstvedt, Asbjørn*, Norge
44. *Henriksen, Ole*, Danmark
45. *Hermannsson, Sverrir*, Ísland
46. *Hetemäki-Olander, Elsi*,
Finland
47. *Häll, Karl-Erik*, Sverige
48. *Jakobsen, Johan J.*, Norge
49. *Jakobsen, Svend*, Danmark
50. *Jansson, Olof*, Åland
51. *Jansson, Paul*, Sverige
52. *Jensen, Egon*, Danmark
53. *Johansson, Tyra*, Sverige
54. *Jönsson, Stefán*, Ísland
55. *Jonäng, Gunnel*, Sverige
56. *Jørgensen, Anker*, Danmark
57. *Järvenpää, Heikki*, Finland
58. *Kanerva, Ilkka*, Finland
59. *Kahuvaara, Sinikka*, Finland
60. *Kemppainen, Arvo*, Finland
61. *Knuutila, Sakari*, Finland
62. *Kristensen, Finn*, Norge
63. *Kuuskoski-Vikatmaa, Eeva*,
Finland
64. *Liikanen, Erkki*, Finland
65. *Lundblad, Grethe*, Sverige
66. *Martinsen, Astrid Murberg*,
Norge
92. *Muurman, Peter*, Finland
93. *Nieminen-Mäkynen, Terhi*,
Finland
94. *Nilsson, Gunnar*, Sverige
95. *Palm, Sture*, Sverige
96. *Patursson, Erlendur*,
Færøerne
97. *Pedersen, Robert*, Danmark
98. *Petersson, Per*, Sverige
99. *Pétursson, Páll*, Ísland
100. *Randal, Håkon*, Norge
101. *Savola, Petter*, Finland
102. *Schnitler, Gunvor*, Norge
103. *Sigurdsson, Pétur*, Ísland
104. *Steen, Reiulf*, Norge
105. *Steenholdt, Otto*, Danmark
106. *Stenbäck, Asser*, Finland
107. *Sundberg, Ingrid*, Sverige
108. *Sundstein, Jógvan*,
Færøerne
109. *Sælthun, Ambjørg*, Norge
110. *Söder, Karin*, Sverige
111. *Söderström, Sten*, Finland
112. *Sønderby, Peder*, Danmark
113. *Syse, Jan P.*, Norge
114. *Tastesen, Bernhard*,
Danmark
115. *Thomassen, Petter*, Norge
116. *Ullsten, Ola*, Sverige
117. *Voigt, Mogens*, Danmark
118. *Werner, Lars*, Sverige
119. *Westerlund, Henrik*, Finland
120. *Wiklund, Bengt*, Sverige